

# Regeringens proposition 2023/24:1

## Budgetpropositionen för 2024

Regeringen överlämnar härmed enligt 9 kap. 2 § regeringsformen budgetpropositionen för 2024.

Stockholm den 15 september 2023

Ulf Kristersson

Elisabeth Svantesson  
(Finansdepartementet)

## Propositionens huvudsakliga innehåll

Budgetpropositionen innehåller regeringens förslag till statens budget för 2024 samt de övriga förslag och bedömningar som följer av riksdagsordningen och budgetlagen (2011:203).

## Översikt av innehåll i volym 1

### Volym 1a

1	Finansplan
2	Förslag till riksdagsbeslut
3	Den makroekonomiska utvecklingen
4	De budgetpolitiska målen
5	Inkomster
6	Utgifter
7	Statens budgetsaldo och statsskulden
8	Den offentliga sektorns finanser
9	Statens investeringar och finansiella befogenheter
10	Granskning och ekonomisk styrning

### Bilagor 1-3

### Volym 1b

11	Lagförslag, skattefrågor
12	Skattefrågor

### Bilagor 4-9

# Innehållsförteckning

Sammanställning av förslag till statens budget för 2024 .....	7	
1	Finansplan.....	9
1.1	En plan för att ta Sverige genom det besvärliga ekonomiska läget .....	9
1.2	Den ekonomiska utvecklingen .....	17
1.3	Uppföljning av de finanspolitiska målen .....	21
1.4	Reformer för att bygga Sverige starkt.....	22
1.5	Effekter av regeringens politik .....	35
2	Förslag till riksdagsbeslut .....	43
3	Den makroekonomiska utvecklingen.....	45
3.1	Utsikterna i omvärlden 2023 och 2024 .....	46
3.2	Utsikterna i Sverige 2023 och 2024 .....	47
3.3	Osäkerhet i prognosen.....	54
3.4	Utvecklingen 2025 och 2026.....	56
3.5	Alternativa scenarier.....	56
3.6	Prognosrevideringar .....	58
3.7	Utvecklingen enligt andra bedömare.....	59
3.8	Produktivitetens roll och förklaringsfaktorer.....	61
3.9	Utmaningar på arbetsmarknaden .....	64
4	De budgetpolitiska målen.....	83
4.1	Uppföljning av målet för det finansiella sparandet .....	83
4.2	Utgiftstaket – uppföljning, tekniska justeringar och förslag.....	85
4.2.1	Uppföljning av utgiftstaket .....	85
4.2.2	Tekniska justeringar av utgiftstakets nivåer för 2024 och 2025.....	86
4.2.3	Förslag till nivå på utgiftstaket 2026.....	87
4.3	Uppföljning av det kommunala balanskravet .....	89
4.4	Finanspolitikens långsiktiga hållbarhet.....	90
5	Inkomster.....	93
5.1	Inledning .....	93
5.2	Offentliga sektorns skatteintäkter .....	94
5.3	Statens inkomster.....	105
5.4	Jämförelse med 2023 års ekonomiska vårproposition och uppföljning av inkomsterna i statens budget för 2022 och 2023 .....	107
6	Utgifter.....	113
6.1	Inledning.....	113
6.2	Utgiftsramar för 2024 .....	114
6.3	Preliminära utgiftsramar för 2025 och 2026.....	116
6.4	Utvecklingen av de takbegränsade utgifterna över tid.....	118
6.5	Förändring av utgiftsramar och takbegränsade utgifter sedan 2023 års ekonomiska vårproposition .....	131
6.6	Uppföljning av utgifterna 2023 .....	139
6.7	Redovisning av regeringens åtgärder med anledning av vissa tillkännagivanden .....	142
7	Statens budgetsaldo och statsskulden .....	145
7.1	Inledning .....	145
7.2	Statens budgetsaldo.....	146
7.3	Statsskulden.....	150
7.4	Uppföljning av statens budgetsaldo 2023.....	151

8	Den offentliga sektorns finanser.....	153
8.1	Inledning.....	153
8.2	Den offentliga sektorns finanser.....	154
8.3	Statens finanser.....	160
8.4	Ålderspensionssystemets finanser.....	163
8.5	Kommunsektorns finanser.....	164
8.6	Den offentliga sektorns finansiella förmögenhet.....	168
8.7	Finansiellt sparande enligt olika bedömare.....	170
8.8	Uppföljning av den offentliga sektorns finanser.....	172
9	Statens investeringar och finansiella befogenheter.....	175
9.1	En samlad investeringsplan för staten.....	175
9.2	Finansiering av anläggningstillgångar och rörelsekapital i statens verksamhet.....	179
9.2.1	Låneram för 2024.....	179
9.2.2	Räntekontokreditram för 2024.....	180
9.3	Låneramar för samhällsinvesteringar och övriga kontokrediter.....	181
9.4	Statlig utlåning.....	182
9.5	Statliga garantier.....	183
9.6	Beställningsbemyndiganden.....	183
9.7	Bemyndigande att överskrida anslag.....	185
10	Granskning och ekonomisk styrning.....	187
10.1	Den europeiska terminen och EU:s rekommendationer till Sverige.....	187
10.2	Finanspolitiska rådets slutsatser.....	189
10.3	Granskning av årsredovisningen för staten 2022.....	192
10.4	Utvecklingen av den ekonomiska styrningen.....	192
11	Lagförslag, skattefrågor.....	195
11.1	Förslag till lag om ändring i kupongskattelagen (1970:624).....	195
11.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift.....	198
11.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1667) om skatt på naturgrus.....	199
11.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1999:673) om skatt på avfall.....	200
11.5	Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).....	201
11.6	Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).....	204
11.7	Förslag till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980).....	206
11.8	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet.....	207
11.9	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:1170) om särskilda avdrag i vissa fall vid avgiftsberäkningen enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift och socialavgiftslagen (2000:980).....	208
11.10	Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244).....	209
11.11	Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244).....	210
11.12	Förslag till lag om ändring i tullagen (2016:253).....	213
11.13	Förslag till lag om upphävande av lagen (2020:32) om skatt på plastbärkassar.....	214
12	Skattefrågor.....	215
	SKATT PÅ ARBETSINKOMSTER – FÖRVÄRVSINKOMSTBESKATTNING.....	216
12.1	Sänkt skatt på arbetsinkomster och pension.....	216
12.2	Jobbskatteavdraget för äldre indexeras och åldersgränsen höjs.....	216
12.3	Pausad uppräkningsgräns för statlig inkomstskatt 2024.....	217
12.4	Tillfälligt höjt tak för rotavdraget.....	218
12.5	Utvidgad tidsgräns för expertskatt – från fem till sju år.....	218
12.6	Kompensation m.m. till personer födda 1957 och 1959 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag.....	219
12.7	Höjd jämförelseränta vid ränteförmån.....	220



12.7.1	Ärendet och dess beredning .....	220
12.7.2	Bakgrund och gällande rätt .....	220
12.7.3	Höjd jämförelseränta .....	221
12.7.4	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser .....	222
12.7.5	Konsekvensanalys .....	223
SKATT PÅ ARBETSINKOMSTER – SOCIALAVGIFTER M.M. ....		226
12.8	Slopad nedsättning av arbetsgivaravgifterna för 15–18-åringar .....	226
12.8.1	Ärendet och dess beredning .....	226
12.8.2	Bakgrund och gällande rätt .....	226
12.8.3	Slopad nedsättning av arbetsgivaravgifterna för 15–18-åringar .....	229
12.8.4	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser .....	231
12.8.5	Konsekvensanalys .....	231
12.9	Teknisk översyn av vissa nedsättningar av socialavgifterna .....	236
SKATT PÅ KAPITALÄGANDE – KAPITAL- OCH EGENDOMSSKATTER .....		237
12.10	Förenklad beskattning av vissa fastighetsrelaterade inkomster .....	237
12.10.1	Ärendet och dess beredning .....	237
12.10.2	Marköverföringar enligt fastighetsbildningslagen .....	238
12.10.3	Allframtidssupplåtelse .....	239
12.10.4	Samfälligheter .....	240
12.10.5	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser .....	241
12.10.6	Konsekvensanalys .....	241
12.11	Ändrad beskattning av inlösenaktier i vissa fall .....	244
12.11.1	Ärendet och dess beredning .....	244
12.11.2	Inkomstbeskattning av inlösenaktier .....	244
12.11.3	Kupongskatt på värdet av inlösenaktier .....	256
12.11.4	Skyldighet att lämna kontrolluppgift .....	261
12.11.5	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser .....	262
12.11.6	Konsekvensanalys .....	262
SKATT PÅ KAPITALANVÄNDNING - FÖRETAGSSKATTER .....		273
12.12	Tilläggs-skatt för företag i stora koncerner .....	273
SKATT PÅ KONSUMTION M.M. – ENERGI OCH MILJÖSKATTER .....		273
12.13	Sänkt skatt på bensin och diesel .....	273
12.14	Sänkt skatt på diesel inom jord-, skogs- och vattenbruk samt kvartalsvis återbetalning .....	274
12.14.1	Fortsatt sänkt skatt på jordbruksdiesel och kvartalsvis återbetalning .....	274
12.15	Justerad skatt på naturgrus och avfall .....	275
12.15.1	Ärendet och dess beredning .....	275
12.15.2	Bakgrund och gällande rätt .....	276
12.15.3	Höjd skatt på naturgrus och avfall samt slopad BNP-indexering .....	276
12.15.4	Konsekvensanalys .....	278
12.16	Avskaffad skatt på plastbärkassar .....	280
12.16.1	Ärendet och dess beredning .....	280
12.16.2	Bakgrund och gällande rätt .....	280
12.16.3	Skatten på plastbärkassar avskaffas .....	281
12.16.4	Följdändringar .....	283
12.16.5	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser .....	284
12.16.6	Konsekvensanalys .....	284
12.17	Befrielse från energiskatt på el för infångning av koldioxid (s.k. CCS) .....	287
12.18	Ändrade vägavgifter inom eurovinjettsamarbetet .....	288
SKATT PÅ KONSUMTION M.M. – ÖVRIGA PUNKTSKATTER .....		289
12.19	Justerad skatt på tobak och nikotin .....	289
12.20	Höjd spelskatt .....	289
SKATT PÅ KONSUMTION - MERVÄRDESKATT .....		290
12.21	Höjd omsättningsgräns för mervärdesskatt .....	290
12.22	Nya mervärdesskatteregler för små företag .....	290
12.23	Ändrade mervärdesskatteregler för vissa tjänster och för konstverk .....	291

12.24	Offentligfinansiella effekter – en sammanfattning.....	292
12.25	Skatteutgifter .....	294
12.26	Författningskommentar.....	295
12.26.1	Förslaget till lag om ändring i kupongskattelagen (1970:624) .....	295
12.26.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift .....	297
12.26.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1667) om skatt på naturgrus .....	297
12.26.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:673) om skatt på avfall.....	297
12.26.5	Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) ...	298
12.26.6	Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) ...	300
12.26.7	Förslaget till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980) .....	302
12.26.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet .....	302
12.26.9	Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:1170) om särskilda avdrag i vissa fall vid avgiftsberäkningen enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift och socialavgiftslagen (2000:980) .....	302
12.26.10	Förslaget till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244) .....	303
12.26.11	Förslaget till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244) .....	303
12.26.12	Förslaget till lag om ändring i tullagen (2016:253).....	304
12.26.13	Förslaget till lag om upphävande av lagen (2020:32) om skatt på plastbärkassar .....	304
Bilaga 1	Specifikation av budgetens utgifter och inkomster 2024	
Bilaga 2	Tabellsamling makroekonomisk utveckling och offentliga finanser	
Bilaga 3	Ekonomisk jämställdhet	
Bilaga 4	Förslag om höjd jämförelseränta vid ränteförmån	
Bilaga 5	Slopad nedsättning av arbetsgivaravgifterna för 15–18-åringar	
Bilaga 6	Förslag om höjt schablonavdrag vid uthyrning av bostäder och förenklad beskattning av vissa fastighetsrelaterade inkomster	
Bilaga 7	Ändrad beskattning av inlösenaktier i vissa fall	
Bilaga 8	Justerad skatt på naturgrus och avfall	
Bilaga 9	Avskaffad skatt på plastbärkassar	

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 15 september 2023

# Sammanställning av förslag till statens budget för 2024

## Utgifter

Tusental kronor

Utgiftsområde	1	Rikets styrelse	19 070 363
Utgiftsområde	2	Samhällsekonomi och finansförvaltning	20 881 058
Utgiftsområde	3	Skatt, tull och exekution	16 854 357
Utgiftsområde	4	Rättsväsendet	76 028 013
Utgiftsområde	5	Internationell samverkan	2 273 924
Utgiftsområde	6	Försvar och samhällets krisberedskap	126 059 689
Utgiftsområde	7	Internationellt bistånd	48 630 129
Utgiftsområde	8	Migration	13 808 274
Utgiftsområde	9	Hälsovård, sjukvård och social omsorg	110 258 264
Utgiftsområde	10	Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	116 907 208
Utgiftsområde	11	Ekonomisk trygghet vid ålderdom	60 310 483
Utgiftsområde	12	Ekonomisk trygghet för familjer och barn	106 070 732
Utgiftsområde	13	Integration och jämställdhet	4 018 388
Utgiftsområde	14	Arbetsmarknad och arbetsliv	92 059 399
Utgiftsområde	15	Studiestöd	30 545 170
Utgiftsområde	16	Utbildning och universitetsforskning	99 461 047
Utgiftsområde	17	Kultur, medier, trossamfund och fritid	16 646 285
Utgiftsområde	18	Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	6 081 906
Utgiftsområde	19	Regional utveckling	3 922 201
Utgiftsområde	20	Klimat, miljö och natur	19 307 359
Utgiftsområde	21	Energi	5 604 320
Utgiftsområde	22	Kommunikationer	82 874 980
Utgiftsområde	23	Areella näringar, landsbygd och livsmedel	23 973 181
Utgiftsområde	24	Näringsliv	9 552 305
Utgiftsområde	25	Allmänna bidrag till kommuner	174 280 270
Utgiftsområde	26	Statsskuldräntor m.m.	20 455 200
Utgiftsområde	27	Avgiften till Europeiska unionen	40 759 809
<b>Summa utgiftsområden</b>			<b>1 346 694 314</b>
Minskning av anslagsbehållningar			-10 891 050
<b>Summa utgifter</b>			<b>1 335 803 264</b>
Riksgäldskontorets nettoutlåning			-5 044 681
Kassamässig korrigerering			370 837
<b>Summa</b>			<b>1 331 129 420</b>

**Inkomster**

Tusental kronor

Inkomsttyp 1000	Statens skatteinkomster	1 344 972 905
Inkomsttyp 2000	Inkomster av statens verksamhet	47 889 978
Inkomsttyp 3000	Inkomster av försåld egendom	5 000 000
Inkomsttyp 4000	Återbetalning av lån	614 717
Inkomsttyp 5000	Kalkylmässiga inkomster	22 164 000
Inkomsttyp 6000	Bidrag m.m. från EU	48 674 728
Inkomsttyp 7000	Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-145 052 823
Inkomsttyp 8000	Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	0
<b>Summa inkomster</b>		<b>1 324 263 505</b>

Beräknat lånebehov	6 865 915
<b>Summa</b>	<b>1 331 129 420</b>

# 1 Finansplan

## 1.1 En plan för att ta Sverige genom det besvärliga ekonomiska läget

Sverige befinner sig i en ekonomisk vinter. Inflationen har inte varit på en så hög nivå på 30 år och Sverige bedöms vara i en lågkonjunktur. Den höga inflationen skadar Sveriges ekonomi och är löntagarnas värsta fiende, eftersom den leder till att reallönerna sjunker och att värdet på sparande minskar. En hög skuldsättning och en hög andel rörliga bostadslån gör att svenska hushåll och företag är känsliga för de högre räntorna som följer av inflationen. Samtidigt drabbar kostnadsökningar även välfärden. Tillväxten fortsätter att utvecklas i svag takt och Sverige går in i lågkonjunkturen med en hög arbetslöshet i jämförelse med andra europeiska länder. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och andra omvärldsfaktorer skapar därtill fortsatt osäkerhet om hur ekonomin kommer att utvecklas framöver.

Det ekonomiska läget är utmanande, men Sverige har alla förutsättningar att ännu en gång hantera en svår ekonomisk tid. Statsfinanserna är stabila, arbetsmarknaden robust och dess parter ansvarstagande, för att nämna några exempel. Det viktigaste för Sveriges ekonomi just nu är att inflationen bekämpas. Den är till stor del roten till det besvärliga ekonomiska läget som Sverige befinner sig i och en effektiv inflationsbekämpning är ett nödvändigt steg för att stärka svensk ekonomi.

Utöver det svåra ekonomiska läget finns det stora samhällsproblem att ta tag i. En allt för stor invandring under lång tid har i kombination med en kravlös integrationspolitik lett till stora problem och utbredd utanförskap i delar av samhället. Den grova organiserade brottsligheten fortsätter att släcka liv samtidigt som den sprider sig från storstäderna till mindre orter. Dessutom har den senaste tidens koranbrännningar och desinformationskampanjer försämrat säkerhetsläget i Sverige och för svenskar utomlands. Klimatfrågan fortsätter att vara en av vår tids stora utmaningar. En ambitiös och effektiv klimatpolitik är nödvändig för att Sverige ska nå hela vägen till nettonollutsläpp till 2045.

Budgetpropositionen för 2024 syftar till att bekämpa inflationen och hantera dess effekter för bl.a. hushållen och välfärden, samt att stärka rättsväsendet och försvaret. Givet det besvärliga ekonomiska läget behöver regeringen i första hand fokusera på att hantera Sveriges mest akuta problem.

Regeringen arbetar efter en långsiktig plan i tre delar för att ta Sverige genom det besvärliga ekonomiska läget:

1. Bekämpa inflationen samt stötta hushållen och välfärden
2. Återupprätta arbetslinjen
3. Genomföra strukturreformer för en högre tillväxt

Det finanspolitiska ramverket behöver värnas för att säkra stabilitet och förutsebarhet i den ekonomiska politiken. Under alltför många år har överskottsmålets nivå inte uppnåtts. Den ordnade budgetprocessen bidrar till den trovärdighet som behövs för den ekonomiska politiken, men också till stabilitet och motståndskraft i svensk ekonomi. De senaste åren har visat att det finanspolitiska ramverket är förenligt med en mycket aktiv finanspolitik i en lågkonjunktur. Den möjligheten bör inte missbrukas och det är viktigt att skyndsamt återgå till en ordnad budgetprocess. Det är genom att bedriva en ansvarsfull politik det byggs upp en motståndskraft mot kommande kriser.

Regeringen tar nu ansvar i ett pressat ekonomiskt läge och gör tuffa prioriteringar för att inte riskera att elda på inflationen. Samtidigt är det uppenbart att utsatta hushåll och välfärden kommer att behöva stöd genom den här svåra tiden. Det behövs en uthållighet i inflationsbekämpningen för att vända utvecklingen i svensk ekonomi.

Denna proposition bygger på en överenskommelse mellan Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna. Reformen om sammanlagt 39 miljarder kronor presenteras och redovisas i tabell 1.1.

## Bekämpa inflationen samt stötta hushållen och välfärden

Med tanke på den svåra ekonomiska situation som Sverige befinner sig i behöver regeringens högsta prioritet vara att bekämpa inflationen. Inflationen behöver återgå till en låg och stabil nivå. Det är en förutsättning för en gynnsam ekonomisk utveckling och för framtida reallöneökningar. Det vilar ett tungt ansvar på flera aktörer för att förhindra att den höga inflationen blir mer bestående. Riksbankens roll är att verka för att upprätthålla en låg och stabil inflation, medan arbetsmarknadens parter ansvarar för att avtalsrörelsen inte driver på inflationen. Penningpolitiken och finanspolitiken behöver samspela. En väl avvägd finanspolitik underlättar för att få ner inflationen och bidrar till att bördorna för att bekämpa den höga inflationen fördelas jämnare. Regeringen tar ansvar i detta läge genom att bedriva en återhållsam finanspolitik. Skulle finanspolitiken vara för expansiv riskerar det att skapa ett sämre ekonomiskt läge för Sverige, med ännu högre räntor under längre tid och ytterligare försämring av hushållens köpkraft. Prioriteringar behöver därför göras och reformer behöver i stor utsträckning finansieras (se även fördjupning 1). Genom att lägga fram en återhållsam budget bidrar regeringen till att bekämpa inflationen. Samtidigt behöver insatser genomföras för att motverka omotiverade prishöjningar samt för att stötta hushållen och välfärden.

För att motverka att priser höjs mer än nödvändigt föreslår regeringen flera åtgärder. Som regeringen tidigare har aviserat sänks reduktionsplikten vid årsskiftet så att det blir billigare att tanka. Därutöver kommer regeringen att föreslå sänkt skatt på bensin och diesel. För bensin säkerställs att indexeringen inte får genomslag 2024. Därutöver sänks skatten ytterligare både 2024 och 2025. För diesel sänks skatten ned till EU:s minimiskattnivå 2024. Förslaget bidrar till att dämpa höga kostnader för många som är beroende av bil i vardagen, inte minst på landsbygden. Höga kostnader för bensin och diesel sprider sig vidare i hela ekonomin och påverkar t.ex. priserna på transporter och produktionskostnaderna för livsmedel. De höga livsmedelspriserna leder också till att konsumenter väljer bort dyrare alternativ. För att förbättra konkurrenskraften inom svensk livsmedelsproduktion kommer regeringen att föreslå en förlängning av den tillfälligt utökade nedsättningen av skatt på s.k. jordbruksdiesel och att ett krisstöd för jordbruket införs.

Finanspolitiken bidrar också till att dämpa effekten av kostnadsökningarna för många hushåll, inte minst de med små marginaler. Därför föreslår regeringen även åtgärder för att stötta dem som drabbas särskilt hårt av prisökningarna. Ett exempel på en sådan åtgärd är en förlängning av det förhöjda bostadsbidraget för barnfamiljer med svag ekonomi. För att stötta vård, skola och omsorg föreslår regeringen bl.a. att de generella statsbidragen till kommuner och regioner förstärks med 10 miljarder kronor och ytterligare förstärkningar på prestationsbundna och riktade bidrag, vilket innebär att statsbidragen till kommunsektorn förstärks med sammantaget närmare 16 miljarder kronor i budgeten.

## Återupprätta arbetslinjen

Den andra delen i regeringens plan för att hantera det svåra ekonomiska läget handlar om att möta lågkonjunkturen med en återupprättad arbetslinje. För att fler ska lämna bidragsberoende och försörja sig själva krävs bättre drivkrafter – det ska alltid löna sig att arbeta. Regeringen har tillsatt en utredning om bidragstak som ska säkerställa att det alltid ska vara mer lönsamt att arbeta än att leva på bidrag. I syfte att motverka utanförskap, öka graden av självförsörjning och påverka incitamentsstrukturer avser regeringen att se över flerbarnstillägget. Integrationspolitiken behöver också bli mer kravbaserad. Regeringen avser därför att införa ett aktivitetskrav på heltid för den som har arbetsförmåga och lever på försörjningsstöd, samt att höja kraven för kvalificering till den svenska välfärden. Regeringen föreslår även åtgärder för att stärka undervisningen i svenska för invandrare (sfi) och avser att få etableringsjobben på plats för att bl.a. förbättra nyanländas möjligheter på arbetsmarknaden. I takt med att etableringsjobben införs ska andra arbetsmarknadspolitiska insatser fasas ut. För att skapa fler vägar till jobb föreslår regeringen fler utbildningsplatser och en effektivare arbetsmarknadspolitik. I denna proposition föreslås en minskning av introduktionsjobben.

För att kunna bedriva en ändamålsenlig arbetsmarknadspolitik är det viktigt att det finns statistiska underlag som ger en tillfredsställande beskrivning såväl av sysselsättningen som av individens möjligheter att försörja sig. Regeringen avser därför att ta fram ett självförsörjningsmått som visar andelen självförsörjande i befolkningen och som kan komplettera det nuvarande sysselsättningsmålet (se vidare fördjupning 3). Regeringen föreslår även att medel avsätts för det fortsatta arbetet med geografiskt indelad statistik för att göra det lättare att identifiera områden i behov av särskilda insatser.

Många som får bidrag och transfereringar har helt eller delvis fått kompensation för den höga inflationen, medan löntagarna har fått en kraftig reallönesänkning. Löntagarna med de lägsta månadslönerna har fått den största reala minskningen av sin disponibla inkomst. Det är därför angeläget att sänka skatten på arbete. Regeringen kommer att föreslå att skatten på arbete sänks från årsskiftet, främst för låg- och medelinkomsttagare. Regeringen kommer även att föreslå sänkt skatt för pensionärer. Dessutom kommer regeringen att föreslå att jobbskatteavdraget för äldre ska indexeras. Under förutsättning att det finns finansiellt utrymme avser regeringen under mandatperioden att lägga fram ytterligare förslag för att sänka skatten på arbete för att öka drivkrafterna till arbete och utbildning. Detsamma gäller skattejusteringar som ökar drivkrafter för sparande.

## Genomföra strukturreformer för en högre tillväxt

Finanspolitiken behöver även inkludera åtgärder som förbättrar den långsiktiga tillväxten. Det är avgörande för svenskt välstånd att både tillväxt och produktivitet ökar. För att skapa bättre möjligheter för svenska företag att växa behövs lättnader från byråkrati och administration. Tillståndprocesser behöver kortas, bli effektivare och mer förutsebara. Regeringen har därför inlett ett arbete för att minska regelbördan och de administrativa kostnaderna för företag, bl.a. föreslår regeringen medel för ett förenklingsråd. Dessutom vidtar regeringen åtgärder för att myndigheternas handläggning ska bli effektivare och få kortare handläggningstider. För att förbättra villkoren för de minsta företagen, och andra aktörer med liten verksamhet, kommer regeringen att föreslå en höjd omsättningsgräns för mervärdesskatt. Regeringen har också tillsatt en produktivitetskommission som ska identifiera hinder för produktivitet och föreslå åtgärder för att öka produktiviteten i både privat och offentlig sektor. En trygg och stabil elförsörjning är central för inte minst näringslivet. Därför föreslår regeringen flera åtgärder för en förbättrad elförsörjning, bl.a. kreditgarantier för mer kärnkraft.

För att öka tillväxten behöver tillgången till rätt kompetens och konkurrenskraft säkras. Det handlar om allt från att stärka grundläggande färdigheter som att läsa, skriva och räkna till att utbilda fler ingenjörer. Skattereglerna behöver utformas för att stärka Sveriges möjligheter att konkurrera om internationell nyckelkompetens och för att främja forskning och utveckling. Som ett led i detta kommer regeringen föreslå att tidsgränsen för skattelättnaden enligt expertskattereglerna utvidgas från 5 till 7 år. Regeringen har också tillsatt en utredning som ska se över det s.k. FoU-avdraget och expertskattereglerna. För att stärka samhällets och näringslivets kompetensförsörjning föreslår regeringen en särskild ingenjörssatsning. Dessutom föreslår regeringen särskilda forskningsatsningar på sjätte generationens trådlösa system (6G). Regeringen avser även att genomföra åtgärder för att förenkla reglerna på bostadsmarknaden så att byggandet kan öka och mer byggbar mark ska kunna tillgängliggöras. Det bidrar till att förbättra bostadsmarknadens funktionssätt, vilket är viktigt för att svensk tillväxt ska öka.

## Stora samhällsproblem att lösa

Även om det krävs återhållsamhet i finanspolitiken finns det goda möjligheter att genomföra reformer för en regering som klarar av att prioritera. Utöver regeringens plan för att ta Sverige genom det besvärliga ekonomiska läget och hantera dess effekter lämnar regeringen förslag på reformer för att bygga Sverige starkt. Regeringen föreslår därför förstärkningar av rättsväsendet, försvaret och välfärden.

Sverige ska bli ett tryggare land att bo och leva i – på landsbygden, i förorten och i storstaden. Det senaste året har präglats av ett hänsynslöst våld på nivåer som inte har setts tidigare och på platser som tidigare har varit fredade. För att vända utvecklingen genomför regeringen den största offensiven i svensk historia mot organiserad brottslighet. Det innebär fleråriga omfattande förstärkningar av rättsväsendet, bl.a. genom stora satsningar på polisen och utbyggnad av Kriminalvården. Kriminalvården byggs ut för att kunna möta det expansionsbehov som reformerna i Tidöavtalet medför. Preliminära bedömningar indikerar att det innebär åtminstone en fördubbling av antalet platser på häkten och anstalter. Regeringen avser därför att återkomma med en preciserad analys och plan. Regeringen genomför också en översyn av straffrätten. Arbetet innebär ett perspektivskifte i synen på straff där fokus flyttas från förövare till brottsoffer och samhällsskydd. Regeringen arbetar även med att förhindra att fler unga dras in i kriminalitet och förstärker därför det förebyggande arbetet, bl.a. genom att påbörja arbetet med en ny socialtjänstlag.

Invandringen till Sverige har varit ohållbar under en lång tid. I kombination med en kravlös integrationspolitik har det lett till att integrationen har försvårats. Detta har i sin tur lett till ett utbrett utanförskap och kriminalitet i delar av samhället (se även fördjupning 2). För att komma till rätta med problemen sker nu ett paradigmskifte i svensk migrationspolitik. Genom ett reformarbete ska Sveriges lagstiftning för asylmottagande anpassas för att inte vara mer generös än vad som är en skyldighet för en medlemsstat enligt EU-rätten. Utöver det ska arbetet för ett ökat återvändande intensifieras, bl.a. förstärks återvändandearbetet genom att inrätta återvändandecenter och fler förvarsplatser. Regeringen lägger nu om integrationspolitiken så att den bli mer kravbaserad och att det alltid ska löna sig att gå från bidrag till arbete.

Det säkerhetspolitiska läget i omvärlden kräver att Sverige har ett försvar som är redo att skydda svenskt territorium. Med ett kommande svenskt Natomedlemskap inskräps behovet av ett starkt gemensamt försvar. Regeringen har gjort stora förstärkningar av försvarsanslagen och redan 2024 beräknas målsättningen om att försvarsutgifterna ska uppgå till 2 procent av BNP vara uppfyllda. Sveriges motståndskraft behöver dock fortsätta att öka. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina uppvisar ett gränslöst förakt



för folkrätten, den europeiska säkerhetsordningen och för FN-stadgans mest grundläggande regler. Sveriges stöd till Ukraina har varit omfattande och Sverige kommer att fortsätta stödja Ukraina politiskt, ekonomiskt, humanitärt och militärt. Regeringen bedriver samtidigt ett intensivt arbete för att stärka motståndskraften mot de desinformationskampanjer som Sverige utsätts för. Till följd av det försämrade säkerhetsläget och den höjda terrorhotnivån föreslår regeringen också en förstärkning av Säkerhetspolisen.

Välfärden ska gå att lita på. Regeringen fortsätter arbetet med att inrätta en nationell vårdförmedling för att korta värdköerna. Utöver en förstärkning av de generella statsbidragen föreslår regeringen ett nytt sektorsbidrag för hälso- och sjukvården. Regeringen föreslår även riktade och prestationsbaserade stöd till bl.a. cancervården och kvinnors hälsa, samt förstärker det pågående arbetet för att främja psykisk hälsa och korta värdköerna. Regeringen avser att tillsätta en utredning som ska lämna förslag på att stärka tandvårdens högkostnadsskydd för att mer efterlikna det som finns i övrig vård. För att skapa resurser och kapacitet för en sådan reform, där äldre personer med sämst munhälsa ska prioriteras, föreslår regeringen justeringar i utformningen av det statliga tandvårdsstödet och åldersgränsen för avgiftsfri tandvård.

Få saker är så viktiga för Sveriges framtid som skolan. Kunskapsresultaten ska höjas och alla elever ska ha förutsättningar att nå sin fulla potential. Skolan ska tillbaka till grunderna: Alla barn och elever ska möta en verksamhet som är trygg samtidigt som grundläggande färdigheter som att läsa, skriva och räkna ska prioriteras tidigt. Regeringen föreslår därför breda satsningar på skolområdet i syfte att stärka fokus på kunskapsutveckling, motverka glädjebetygen och minska utrymmet för aktörer med kvalitetsbrister.

Sverige ska föra en ambitiös och effektiv klimatpolitik. Regeringen tar ytterligare steg för att minska utsläppen genom att snabba på omställningen i industrin och elektrifieringen av transportsektorn. Att Sverige elektrifieras är avgörande för att minska utsläppen och därför krävs mer fossilfri el. Från och med 2024 tillåts fler kärnkraftsreaktorer samt reaktorer på fler platser i Sverige. Dessutom föreslår regeringen att utbyggnaden av laddinfrastrukturen snabbas på så att fler ska välja att köra elbil.

Svenska folket ska få bättre valuta för sina skattepengar. Därför skärper regeringen arbetet med att komma till rätta med felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Regeringen ser också över utgifterna för den statliga förvaltningen och föreslår bl.a. en generell besparing i statsförvaltningen. Arbetet med att minska antalet myndigheter inleds.

## **Regeringen tar ansvar för ekonomin i en svår tid**

Det besvärliga ekonomiska läget testar politikens uthållighet och förmåga att ta ansvar för svensk ekonomi. Regeringens förslag till budget visar att det går att kombinera en återhållsam finanspolitik för att bekämpa inflationen med reformer som stärker hushållens ekonomi och bygger Sverige starkt genom förstärkningar av rättsväsendet, försvaret och välfärden. Det är så Sverige tar sig igenom den ekonomiska vintern och grunden läggs för att Sverige ska bli ett tryggare och ännu bättre land att leva i.

**Tabell 1.1 Reformtabell**

Miljarder kronor

	2024	2025	2026
<b>Bekämpa inflationen samt stötta hushållen och välfärden</b>			
Förstärkning av de generella statsbidragen till kommunsektorn	10,00	10,00	10,00
Förlängning av det förhöjda bostadsbidraget för barnfamiljer	0,83	0,00	0,00
Stöd till civilsamhället för arbetet med socialt utsatta situationer	0,10	0,10	0,10
Sänkt skatt på bensin och diesel (exkl. jordbruk)	5,64	7,77	8,05
Kompensation för utebliven skattesänkning samt senareläggning av höjd åldersgräns för det förhöjda grundavdraget	3,20	0,00	3,40
Förlängd skattenedsättning samt sänkt skatt på diesel för jord- och skogsbruk	0,84	0,00	0,00
<b>Möt lågkonjunkturen med en återupprättad arbetslinje</b>			
Sänkt skatt för låg- och medelinkomsttagare	11,04	11,04	11,04
Sänkt skatt för pensionärer	2,18	2,18	2,18
Indexering av jobbskatteavdraget för äldre	0,00	0,09	0,13
Pausad uppräknings av skiktgränsen för statlig inkomstskatt	-12,31	-12,31	-12,31
Ta bort nedsättningen av arbetsgivaravgifter för 15–18 åringar	-1,00	-1,00	-1,00
Introduktionsjobben och antalet matchningstjänster minskas	-2,13	-2,17	-2,17
Höjd merkostnadsersättning till Samhall AB	1,01	1,01	1,01
Ökade medel till Arbetsförmedlingen	0,20	0,00	0,00
En reformerad arbetslöshetsförsäkring	0,00	0,14	-0,10
Fler platser till yrkesinriktad vuxenutbildning	1,77	0,41	0,90
Ökade medel till CSN för handläggning av omställningsstudiestödet	0,05	0,05	0,00
Stöd till folkhögskolornas utbildningsutbud	0,10	0,10	0,10
Tillfälligt höjt tak för rotavdrag	0,96	0,00	0,00
<b>Sveriges tillväxt ska öka genom strukturreformer</b>			
Åtgärder för bättre konkurrens och minskad regelbörda	0,05	0,26	0,24
Ingenjörssatsning	0,33	0,50	0,64
Forskningssatsning för utveckling av 6G	0,07	0,16	0,17
Stimulans till planering av småhus och omvandling av lokaler	0,08	0,10	0,10
Förstärkt arbete med underhåll av vägar	0,40	0,40	0,00
Förstärkning av det exportfrämjande arbetet	0,22	0,22	0,22
Exportkreditgarantier för export till Ukraina	0,33	0,33	0,33
Driftstöd till icke-statliga flygplatser	0,11	0,11	0,11
Underhåll av statliga fastigheter med betydelse för kulturarv	0,10	0,18	0,25
<b>Ökad trygghet för alla människor i Sverige</b>			
Fortsatt tillväxt av Polismyndigheten	0,00	1,82	4,07
Utöka Kriminalvårdens kapacitet	1,48	1,20	2,85
Förstärkning Säkerhetspolisen	0,18	0,25	0,27
Ökade medel till myndigheter för att motverka brottslighet	0,27	0,50	0,49
Skärpta straff för bl.a. vapenbrott och flerfaldig brottslighet	0,02	0,31	1,05
Inrätta särskilda ungdomsfängelser samt utökat säkerhetsarbete	0,15	0,17	0,25
Ny socialtjänstlag och bemanningssatsning socialtjänsten	0,27	1,33	2,40
Placeringsneutralt stöd för LVU till kommunerna	0,00	0,48	0,48
<b>Ett starkare försvar</b>			
Förstärkt försvarsförmåga	0,09	0,49	6,36
Medlemsavgift till Nato	0,75	0,86	1,15
Uppbyggnad av det civila försvaret	0,31	0,38	0,39

	2024	2025	2026
<b>En välfärd att lita på</b>			
Korta vårdköerna	2,00	3,50	0,00
Utbyggd primärvård samt satsningar på cancervård och kvinnors hälsa	0,74	1,24	0,89
En nationell digital infrastruktur för hälso- och sjukvården	0,08	0,12	0,14
Nytt sektorsbidrag för hälso- och sjukvården	3,00	0,00	0,00
Förstärkt arbete med att främja psykisk hälsa	0,10	1,60	1,57
Förlängning av äldreomsorgslyftet	1,25	1,25	1,25
Höjt schablonbelopp för assistansersättningen	0,26	0,27	0,27
Läsa, skriva, räkna-satsning	0,18	0,50	0,50
Stärkta skolbibliotek och en bevarad kulturskola	0,10	0,32	0,53
Förstärkning av kunskapsbidraget	0,85	0,80	0,82
Bättre villkor för lärare i skolor med socioekonomiska utmaningar	0,17	0,17	0,17
Åtgärder för att komma till rätta med kvalitetsbrister i skolan	0,21	0,17	0,14
<b>Fortsatt omläggning av migrationspolitiken</b>			
Statliga boenden för asylsökande	0,02	0,22	0,28
Ytterligare steg mot 1 000 förvarsplatser	0,00	0,03	0,10
Inrätta återvändandecenter m.m.	0,33	0,29	0,39
Ökade medel till Migrationsverket	0,26	0,88	0,03
<b>En effektivare integrationspolitik</b>			
Högre krav på språkkunskaper och självförsörjning	0,14	0,07	0,06
Särskilda insatser för områden med stort utanförskap	0,08	0,15	0,15
Hedersrelaterat våld ska motarbetas	0,05	0,05	0,05
<b>Sveriges klimatpolitik ska vara effektiv och ambitiös</b>			
Stöd till energiplanering	0,25	0,29	0,29
Förstärkning av Klimatklivet och Industriklivet	0,90	2,10	2,50
Förlängt stöd till produktion av gödselbaserad biogas	0,20	0,20	0,20
Förlängd och utökad satsning på laddinfrastruktur	0,00	0,45	0,62
Tillfällig skrotningspremie	0,25	0,25	0,00
Utveckling och förstärkning av klimatpremierna	1,44	2,04	2,68
Ta bort skatten på plastbärkassar	0,11	0,65	0,65
Åtgärder för en bättre havs- och vattenmiljö	0,16	0,21	0,21
Förstärkt arbete för att återställa våtmarker	0,16	0,24	0,38
Ökat skydd av värdefull natur	0,50	0,50	0,50
Effektivare miljöprövning med kortare handläggningstider	0,12	0,12	0,12
<b>Statens resurser ska användas mer effektivt</b>			
Generell besparing i statsförvaltningen	-1,12	-1,12	-1,12
Justering av tandvårdsbidraget och sänkt ålder för kostnadsfri tandvård	0,00	-0,55	-0,55
Ändrade regler för föräldrapenning och studiestöd	-0,15	-0,66	-0,70
Minskning av vissa statsbidrag till kommunsektorn och studieförbunden	-4,62	-4,36	-2,63
Ta bort ersättningen för höga sjuklönekostnader	0,00	-1,23	-2,64
Åtgärder för att minska felaktiga utbetalningar	0,22	0,23	0,16
Justerade skatter för spel och tobak	-0,26	-0,51	-0,52
<b>Övriga reformer och oundvikeligheter</b>	<b>3,01</b>	<b>-0,51</b>	<b>1,00</b>
<b>Effekt offentliga finanser</b>	<b>38,66</b>	<b>37,42</b>	<b>51,61</b>

Källa: Egna beräkningar.

## Fördjupning 1 Regeringen bedriver en återhållsam finanspolitik

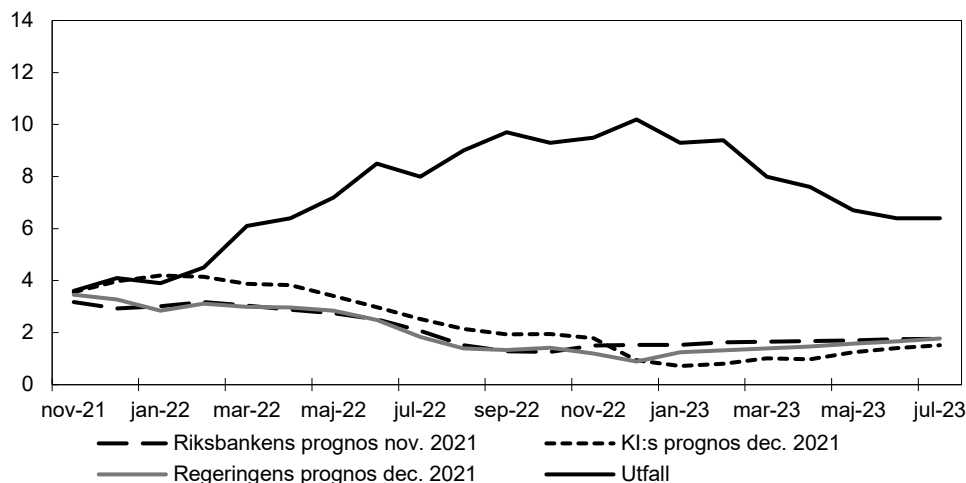
Finanspolitiken har flera olika uppdrag. Den behöver vara väl avvägd för att inte spä på inflationen och samtidigt bidra till att förbättra förutsättningarna för svensk ekonomi och lösa Sveriges samhällsproblem. Regeringen väljer därför att bedriva en återhållsam finanspolitik som varken driver upp eller ner efterfrågan i ekonomin. Skulle finanspolitiken vara expansiv riskerar den att hålla uppe inflationen och leda till att en mer åtstramande penningpolitik blir nödvändig. En sådan politik riskerar att leda till betydande kostnader för hushållen och samhället i stort. Det skulle också medföra risker för den finansiella stabiliteten och en sämre utveckling av sysselsättningen. En åtstramande finanspolitik skulle istället riskera att leda till nedskärningar i offentlig verksamhet och att viktiga strukturreformer fördröjs.

### Finanspolitiken behöver vara återhållsam för att minska inflationen

Inflationen har fallit tillbaka under året, men den är fortfarande på en hög nivå. Kärninflationen, dvs. inflationen mätt med konsumentprisindex med fast ränta (KPIF) exkl. energi, har däremot visat sig vara trögrörlig. Prognoserna pekar på att inflationen fortsätter att falla under 2024, men att det dröjer fram till 2025 innan inflationsmålet om 2 procent nås. Prognoser är dock alltid behäftade med osäkerhet, t.ex. var det få som förutsåg att den höga inflationen skulle bli så varaktig som den blivit (se diagram 1.1). Om inflationstrycket visar sig högre än väntat skulle en expansiv finanspolitik riskera att leda till att den höga inflationen blir än mer varaktig, med negativa konsekvenser för hela samhället. Finanspolitiken behöver därför vara återhållsam, till dess att utfall tydligt visar att inflationen närmar sig inflationsmålet.

### Diagram 1.1 Prognoser och utfall för konsumentprisindex med fast ränta (KPIF) enligt olika bedömare

Procentuell årlig förändring



Anm. Konsumentprisindex med fast ränta (KPIF) är Riksbankens målvariabel för penningpolitiken. Inflationsmålet är preciserat som att den årliga förändringen i KPIF ska vara 2 procent.

Källor: Riksbanken, Konjunkturinstitutet (KI), Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Risken med en mer varaktigt hög inflation är att hushåll och företag börjar förvänta sig att inflationen stannar kvar på en hög nivå och därför anpassar sitt beteende efter det. En sådan utveckling riskerar att bli kostsam för hela samhället, eftersom den kommer att skapa ett behov av en åtstramande ekonomisk politik under lång tid för att få ner efterfrågan i ekonomin och i förlängningen inflationen. Erfarenheter från 1970-talet visar att om politiken är expansiv och driver på inflationen kan det bli mycket kostsamt att få ner inflationen, med en svag tillväxt och sysselsättning under längre tid som följd.

### **Strukturella reformer kan öka tillväxten på sikt**

Det främsta verktyget för att få ner inflationen är penningpolitiken, men finanspolitiken samspelar med penningpolitiken. Finanspolitiken behöver även säkerställa att offentliga verksamheter kan upprätthållas och möjliggöra åtgärder som förbättrar den långsiktiga tillväxten. Finanspolitiken bör därför i detta läge inriktas på strukturella åtgärder som ökar sysselsättningen och den långsiktiga tillväxten i ekonomin. Till skillnad från penningpolitiken har finanspolitiken möjlighet att dämpa de negativa konsekvenserna av inflationen och stötta de svenska hushållen. En väl avvägd finanspolitik bidrar till att bördorna för att bekämpa inflationen fördelas jämnare. En sammantaget återhållsam finanspolitik kan förbättra den ekonomiska utvecklingen och samtidigt underlätta att få ner inflationen. Prioriteringar behöver göras och reformer behöver i stor utsträckning finansieras.

### **Finanspolitiken bidrar till att hantera den höga inflationen**

Det är svårt att bedöma hur enskilda åtgärder påverkar inflationen. Regeringen utgår därför i sin bedömning från hur den samlade finanspolitiken påverkar efterfrågan i ekonomin. Som mått på detta används den årliga förändringen i det strukturella sparandet. Det strukturella sparandet är en beräkning av hur stort det finansiella sparandet i offentlig sektor skulle vara om konjunkturläget var balanserat. Om det strukturella sparandet förstärks jämfört med året före indikerar det att finanspolitikens inriktning är åtstramande. Ett minskat strukturellt sparande indikerar istället en expansiv finanspolitik.

Den föreslagna budgeten leder till ett i stort sett oförändrat strukturellt sparande 2024. Även nivån på det strukturella sparandet är i linje med överskottsmalet. Det indikerar att finanspolitikens effekt på efterfrågan är neutral jämfört med ett genomsnittligt år. Regeringen bedömer därför att finanspolitiken har en neutral påverkan på efterfrågan i ekonomin. Finanspolitiken bedöms därmed inte motverka penningpolitiken, utan bidrar istället till att den höga inflationen kan bekämpas.

## **1.2 Den ekonomiska utvecklingen**

### **Inflationen i omvärlden sjunker men är fortfarande hög**

Hög inflation och högre räntor väntas medföra att den ekonomiska utvecklingen i omvärlden blir relativt svag under 2023 och 2024 (se tabell 1.2, BNP i världen KIX-vägd). Trots att inflationen i omvärlden har fallit tillbaka de senaste månaderna så har den fortsatt att ligga kvar på höga nivåer. Att inflationen fallit tillbaka förklaras till viss del av lägre energipriser. I USA har även kärninflationen fallit under en tid medan den håller sig kvar på en hög nivå i euroområdet. Det beror bl.a. på att tjänstepriserna har fortsatt att stiga i många europeiska länder. På grund av den höga inflationen har centralbankerna höjt styrräntorna i en historiskt snabb takt. Styrräntorna i euroområdet och USA väntas ligga kvar på en högre nivå en bit in i 2024. De högre styrräntorna väntas minska efterfrågan i ekonomin ytterligare och därmed väntas också inflationstakten att minska framöver.

Medan BNP-tillväxten i USA har utvecklats bättre än väntat, har den ekonomiska utvecklingen i euroområdet nästintill stagnerat under 2023. Indikatorer talar för en fortsatt svag ekonomisk aktivitet i euroområdet i närtid. Inköpschefsindex visar bl.a. på att utvecklingen inom tillverkningsindustrin har försämrats, särskilt i Tyskland. Även i USA har inköpschefsindex försvagats under sommaren, men pekar på en fortsatt tillväxt framöver. I euroområdet och USA har hushållens förväntningar på den framtida ekonomin förbättrats även om det är från låga nivåer.

I slutet av 2022 avskaffade Kina sin nolltoleransstrategi mot covid-19 vilket bidrog till en tydlig förbättring av landets ekonomiska utveckling under inledningen av 2023. Återhämtningen blev dock kortlivad. Den kinesiska ekonomin har därefter utvecklats sämre på grund av en svag efterfrågan från omvärlden och fortsatta inhemska problem i fastighetssektorn. Tillväxten i Kina väntas därför bli måttlig framöver. Till skillnad från många andra länder är inflationen i Kina mycket låg. I juli 2023 blev inflationstakten t.o.m. negativ för att sedan bli svagt positiv i augusti. Om Kina skulle uppvisa deflation skulle det kunna försvaga landets ekonomi ytterligare.

## Fortsatt hög kärninflation i Sverige

Precis som i omvärlden har inflationen fallit i Sverige under 2023. Den lägre inflationstakten beror framför allt på lägre energipriser, men också på grund av att livsmedelspriserna har ökat långsammare än tidigare. Även kärninflationen har fallit sedan en tid tillbaka, men har fortsatt att ligga över inflationsmålet på 2 procent. Den höga kärninflationen beror delvis på att tjänstepriserna har fortsatt att stiga, vilket kan avspegla att efterfrågan i delar av svenska ekonomin fortfarande är hög. Även den svaga kronan har bidragit till att hålla inflationen uppe.

I likhet med många andra länder har penningpolitiken i Sverige blivit mer åtstramande. I syfte att minska efterfrågan i ekonomin, och i förlängningen inflationen, har Riksbanken höjt styrräntan flera gånger under 2022 och 2023. En ytterligare höjning av styrräntan med 0,25 procentenheter väntas 2023. Den stramare penningpolitiken och lägre energipriser väntas bidra till att inflationen fortsätter att falla under 2023 och 2024. Enligt konjunkturbarometern har företagens prisförväntningar sjunkit sedan slutet av 2022, även om de fortsatt ligger på förhöjda nivåer. Marknadens långsiktiga inflationsförväntningar fortsätter att ligga nära Riksbankens inflationsmål om 2 procent.

## Sverige bedöms vara i lågkonjunktur 2023 och 2024

Den ekonomiska aktiviteten i Sverige har utvecklats svagt 2022 och tillväxten minskade andra kvartalet 2023. Flera indikatorer talar för en fortsatt svag tillväxt även under det närmaste kvartalet och BNP bedöms falla 2023 (se tabell 1.2). Den svaga utvecklingen leder till att svensk ekonomi bedöms vara i en lågkonjunktur 2023 och 2024. Hög inflation och stigande räntekostnader väntas ha en negativ påverkan på framför allt hushållens konsumtion och företagets investeringar. Under 2022 och inledningen av 2023 har bostadspriserna sjunkit och produktions- och finansieringskostnaderna ökat. Utvecklingen väntas bidra till att minska bostadsinvesteringarna 2023 och 2024. Likaså väntas exporten utvecklas svagt 2023 och 2024 på grund av bl.a. en dämpad efterfrågan från omvärlden.

## Arbetslösheten bedöms öka 2023 och 2024

Arbetsmarknaden har utvecklats oväntat starkt det första halvåret 2023. Både arbetskraften och sysselsättningen har fortsatt att öka, medan arbetslösheten har varit relativt oförändrad sedan 2022 (se tabell 1.2). Efterfrågan på arbetskraft steg efter pandemin, vilket ledde till att många företag fick svårt att hitta personal med rätt kompetens. Det kan ha bidragit till att företag nu har valt att behålla arbetskraft trots minskad efterfrågan i ekonomin.

Flera indikatorer tyder på ett försämrat läge på arbetsmarknaden framöver. Exempelvis har företagets anställningsplaner enligt konjunkturbarometern minskat till nivåer som tyder på att sysselsättningen kommer att utvecklas svagt i närtid. Framöver väntas den svaga utvecklingen i ekonomin minska efterfrågan på arbetskraft och därmed väntas arbetslösheten öka under 2023 och 2024 (se tabell 1.2).

**Tabell 1.2 Makroekonomiska nyckeltal**

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
BNP <sup>1</sup>	2,8	-0,8	1,0	2,9	3,1
BNP, kalenderkorrigerad <sup>1</sup>	2,8	-0,6	1,0	3,1	2,9
BNP-gap <sup>2</sup>	1,1	-1,3	-2,1	-1,0	0,0
Produktivitet <sup>3, 4</sup>	0,5	-2,4	0,9	2,5	1,5
Arbetade timmar <sup>4</sup>	2,3	1,8	0,1	0,5	1,4
Sysselsättning, 15–74 år	2,7	1,5	-0,3	0,7	1,4
Sysselsättningsgrad, 15–74 år <sup>5</sup>	69,0	69,6	69,0	69,1	69,8
Arbetslöshet, 15–74 år <sup>6</sup>	7,5	7,6	8,2	8,3	7,4
Timplön enligt KL <sup>7</sup>	2,7	4,0	3,9	3,9	3,9
KPI <sup>8</sup>	8,4	8,7	4,0	1,7	1,9
KPIF <sup>9</sup>	7,7	6,0	2,7	2,0	2,0
Styrränta <sup>10</sup>	0,75	3,46	3,77	2,73	2,31
BNP i världen, KIX-vägd <sup>11</sup>	2,8	1,4	1,6	2,0	2,0

Anm.: Baserad på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-07.

<sup>1</sup> Fasta priser.<sup>2</sup> Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP. Potentiell BNP är en bedömning.<sup>3</sup> Förädlingsvärde i hela ekonomin till baspris per arbetad timme.<sup>4</sup> Enligt nationalräkenskaperna, kalenderkorrigerad.<sup>5</sup> Procent av befolkningen.<sup>6</sup> Procent av arbetskraften.<sup>7</sup> Nominell löneutveckling enligt konjunkturlönestatistiken (KL). År 2022 avser prognos.<sup>8</sup> Konsumentprisindex.<sup>9</sup> Konsumentprisindex med fast ränta.<sup>10</sup> Procent, årsgenomsnitt.<sup>11</sup> BNP sammanviktad med KIX-vikter, ett mått på respektive lands betydelse för svensk utrikeshandel.

Källor: Statistiska centralbyrån, Macrobond, Medlingsinstitutet och egna beräkningar.

## Offentliga sektorns finanser försvagas

Den svagare ekonomiska utvecklingen 2023 innebär att den offentliga sektorns finanser väntas utvecklas svagare än 2022. Bland annat bedöms det finansiella sparandet gå med underskott t.o.m. 2025 (se tabell 1.3). Det strukturella sparandet bedöms vara i linje med överskottsmålet 2023 och 2024. Regeringens prognosprinciper innebär att endast beslutade och aviserade förändringar av skatteregler och statens utgifter beaktas. Mot denna bakgrund bedöms det strukturella sparandet successivt stärkas t.o.m. 2026.

Under 2023 väntas bruttoskulden minska till drygt 30 procent av BNP. Minskningen beror till stor del på Riksbankens beslut att egenfinansiera valutalån och det leder i sin tur till att Riksgäldskontorets årliga lånebehov minskar. Det förväntade underskottet i det finansiella sparandet medför att bruttoskulden 2024 i stort sett ökar i proportion med BNP. I avsaknad av nya åtgärder väntas de offentliga finanserna förstärkas i slutet av prognosperioden. Bruttoskulden väntas då understiga 30 procent av BNP.

**Tabell 1.3 Offentliga sektorns finanser**

Procent av BNP om inte annat anges. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
<b>Finansiellt sparande</b>	<b>45</b>	<b>-12</b>	<b>-44</b>	<b>-29</b>	<b>40</b>
Procent av BNP	0,8	-0,2	-0,7	-0,4	0,6
Stat	0,0	0,0	-0,5	-0,4	0,4
ÅP	0,3	0,3	0,4	0,4	0,5
Kommunsektor	0,4	-0,5	-0,6	-0,5	-0,4
<b>Strukturellt sparande, procent av BNP</b>	<b>0,5</b>	<b>0,1</b>	<b>0,3</b>	<b>0,4</b>	<b>0,9</b>
Konsoliderad bruttoskuld	1 960	1 881	1 940	2 006	2 023
<b>Procent av BNP</b>	<b>32,9</b>	<b>30,3</b>	<b>30,2</b>	<b>29,8</b>	<b>28,6</b>

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

## Den ekonomiska utvecklingen är osäker

Det finns flera faktorer som gör att konjunkturutvecklingen är osäker och som kan leda till att den ekonomiska utvecklingen blir antingen starkare eller svagare än väntat.

## Den höga inflationen kan hålla i sig längre än väntat

Flera faktorer kan leda till att den höga inflationen blir mer varaktig än väntat. Till exempel kan högre energi- och livsmedelspriser innebära att inflationen kvarstår på en hög nivå en längre tid. Högre råvarupriser kan i sin tur leda till att priserna ökar på andra områden. Andra faktorer som kan bidra till att inflationen förblir hög är om den svenska kronan förblir svag under en längre tid, eller om kronan försvagas ytterligare. Å andra sidan kan en svagare efterfrågan än väntat leda till att inflationen faller tillbaka snabbare. Om den höga inflationen blir mer bestående kan det innebära att centralbankerna behöver strama åt penningpolitiken ytterligare. Den ekonomiska utvecklingen kan då bli svagare än väntat. Det är samtidigt osäkert i vilken utsträckning räntorna behöver höjas för att hålla nere inflationen och hur länge räntorna behöver ligga kvar på högre nivåer.

## Svenska hushåll och företag är räntekänsliga

Det ansträngda ekonomiska läget kan komma att belysa nya sårbarheter i det globala finansiella systemet, vilket i sin tur kan få omfattande och svåröversägliga effekter på världsekonomin. Bankoron i Europa och USA under våren 2023 är en påminnelse om detta. I Sverige utgör de högt belånade fastighetsbolagen en osäkerhet. Regeringen följer utvecklingen på de finansiella marknaderna noga och är beredd att vidta nödvändiga åtgärder.

Även många svenska hushåll är högt belånade och har bostadslån med korta räntebindningstider. Hur styrräntan utvecklas framöver har därför stor påverkan på hushållens konsumtionsutrymme. Det finns därför en risk att hushållens efterfrågan kan komma att minska mer än väntat. Räntehöjningarna har ännu inte fått fullt genomslag och det är därför osäkert vilka effekter de kommer få på ekonomin. Under pandemiåren byggde många hushåll som helhet upp ett sparande som har kunnat användas till att hålla uppe konsumtionen trots stigande priser. Det är dock svårbedömt hur hushållen kommer att anpassa sitt sparande framöver. Samtidigt har den svenska arbetsmarknaden utvecklats starkare än väntat. En starkare utveckling på arbetsmarknaden än väntat kan innebära att hushållens efterfrågan blir högre än nuvarande bedömning.



## Sveriges ekonomi är känslig för utvecklingen i omvärlden

Eftersom Sverige är en liten öppen ekonomi har utvecklingen i världsekonomin stor betydelse för hur den svenska ekonomin kommer att utvecklas. En starkare utveckling av världsekonomin kan leda till en högre efterfrågan på svenska varor och tjänster, medan det motsatta kan inträffa om bedömningen av efterfrågan från omvärlden visar sig vara för optimistisk. Till exempel kan omvärldsefterfrågan påverkas negativt om den ekonomiska aktiviteten i Kina försämras mer än väntat. Likaså kan en bättre utveckling än väntat i t.ex. den amerikanska ekonomin medföra att efterfrågan i omvärlden blir starkare.

De pågående geopolitiska spänningarna i omvärlden innebär risker för bl.a. cyberattacker och sabotage. Sådana attacker riskerar att drabba både enskilda företag och samhället i stort, vilket kan medföra negativa konsekvenser för hela ekonomin. Klimatförändringar och extrema väderhändelser är två andra osäkerheter som kan medföra stora kostnader för såväl privatpersoner och företag som hela samhället.

### 1.3 Uppföljning av de finanspolitiska målen

Det finanspolitiska ramverket är ett viktigt verktyg för att utforma en långsiktigt hållbar finanspolitik. Ramverket ger samtidigt handlingsfrihet att bedriva en aktiv finanspolitik i ett stabiliseringspolitiskt syfte vid allvarliga ekonomiska nedgångar. De budgetpolitiska målen i ramverket består av ett överskottsmål och ett skuldankare för den offentliga sektorn, ett utgiftstak för staten samt det kommunala balanskravet.

#### Finanspolitiken är i linje med överskottsmålet

Överskottsmålet är ett mål för den offentliga sektorns finansiella sparande. Det finansiella sparandet ska enligt målet i genomsnitt uppgå till en tredjedels procent av BNP över en konjunkturcykel. Målet följs främst upp med det strukturella sparandet. En avvikelse från överskottsmålet anses föreligga om det strukturella sparandet tydligt avviker från målnivån det innevarande eller det närmast följande året, dvs. budgetåret.

Under de senaste årens kriser har den ekonomiska politiken präglats av extra ändringsbudgetar. I många fall har det varit motiverat eftersom det har funnits ett behov av skyndsamma åtgärder, men det är viktigt att den ordnade budgetprocessen vidhålls. Det har dock funnits en oro att den samlade budgetprocessen håller på att urholkas. Över tid har stabila förutsättningar för den svenska ekonomiska politiken tjänat Sverige väl och det har därför varit viktigt för regeringen att återgå till en ordnad budgetprocess. Att säkra ett brett stöd för den ekonomiska politiken skapar förutsägbarhet och stabilitet. Ordning och reda i de offentliga finanserna är en grundförutsättning för en långsiktigt hållbar ekonomisk politik.

För 2023 och 2024 bedöms det strukturella sparandet vara i linje med överskottsmålets nivå. Regeringen bedömer därför att överskottsmålet uppnås. Den aktuella prognosen bygger på beslutade och aviserade reformer och visar på ett förstärkt strukturellt sparande även längre fram i prognosperioden (se tabell 1.3).

#### Finanspolitiken bidrar till att få ner inflationen

Genom att styra finanspolitiken mot överskottsmålet möjliggör regeringen för penningpolitiken att verka så att inflationen inte stannar kvar på en hög nivå. Finanspolitiken och penningpolitiken behöver samspela. Det är viktigt att finanspolitiken bedrivs ansvarsfullt och inte motverkar penningpolitiken.

Regeringen väljer i detta läge att bedriva en återhållsam finanspolitik med en neutral effekt på efterfrågan. Det strukturella sparandet bedöms vara i linje med överskotts-

målet. Förändringen av det strukturella sparandet mellan 2023 och 2024 visar på en i stort sett neutral inriktning på finanspolitiken även om det strukturella sparandet stärks något mellan dessa år. Under 2023 genomfördes ett antal tillfälliga stödåtgärder för att kompensera företag och hushåll som annars skulle drabbats än hårdare av prisökningarna på el. En stor del av dessa stödåtgärder finansierades av flaskhals-intäkter, dvs. intäkter som uppstår vid prisskillnader mellan elområden. Den expansiva effekten på efterfrågan som dessa stöd hade 2023 upphör att verka 2024, vilket kan ge en viss åtstramande effekt på efterfrågan 2024. Det finns dock flera osäkerheter kring huruvida de upphörda stöden skulle kunna bidra till sådan påverkan, bl.a. eftersom energipriserna har gått ner, dvs. den situation som stöden har sitt ursprung från och som i sig stramade åt efterfrågan har förändrats. Sammantaget bedömer regeringen att finanspolitiken har en neutral påverkan på efterfrågan i ekonomin under 2024.

## Förslag till utgiftstak för 2026

I enlighet med budgetlagen (2011:203) föreslår regeringen en nivå på utgiftstaket för det tredje tillkommande året (se tabell 1.4). Regeringens förslag till nivå för utgiftstaket för 2026 motsvarar regeringens tidigare bedömning av nivån i 2023 års ekonomiska vårproposition, efter vissa tekniska justeringar. Regeringen föreslår att utgiftstaket ska uppgå till 1 866 miljarder kronor 2026.

**Tabell 1.4 Utgiftstakets nivåer**

Miljarder kronor om inte annat anges

	2023	2024	2025	2026
Utgiftstakets nivåer <sup>1</sup>	1 665	1 747	1 827	1 866
Utgiftstak, procent av potentiell BNP	26,9	26,9	26,9	26,3
Utgiftstak, procent av BNP	26,8	27,2	27,2	26,4
Takbegränsade utgifter	1 588	1 688	1 742	1 766
<b>Budgeteringsmarginal</b>	<b>77</b>	<b>59</b>	<b>85</b>	<b>100</b>

<sup>1</sup> Regeringens förslag till nivå på utgiftstak för 2026 i denna proposition.

Källa: Egna beräkningar.

## 1.4 Reformer för att bygga Sverige starkt

### Inflationen ska bekämpas

Regeringen tar ansvar i den svåra ekonomiska situationen som Sverige befinner sig i genom att bedriva en fortsatt återhållsam finanspolitik för att få ner inflationen. Staten varken kan eller bör kompensera för samtliga prisökningar, men särskilda åtgärder bör genomföras för att stötta hushållen och välfärden. En väl avvägd finanspolitik bidrar till att bördorna för att bekämpa inflationen fördelas jämnare. Det är en förutsättning för att Sverige ska kunna ta sig igenom den svåra situation som landet befinner sig i.

### Statsbidragen till kommuner och regioner förstärks ytterligare

Den höga inflationen innebär att de kommunala utgifterna ökar, samtidigt som de kommunala skatteintäkterna inte har ökat i samma takt. De stora överskott som kommunsektorn har haft de senaste åren bidrar till ett gott utgångsläge för att hantera tillfälliga kostnadsökningar. Regeringen vill dock undvika att den kortsiktiga prisutvecklingen leder till neddragningar inom vård, skola och omsorg som kan leda till att sysselsättningen minskar. För att stötta kommunsektorn ytterligare föreslår regeringen att de generella statsbidragen till kommuner och regioner förstärks med ytterligare 10 miljarder kronor och att ytterligare 6 miljarder kronor tillförs genom riktade bidrag, vilket gör att statsbidragen till kommuner och regioner ökar med sammanlagt närmare 16 miljarder kronor.

## **Fortsatt stöd till hushåll**

Inflationen har drivit upp levnadskostnaderna i samhället och det slår hårdast mot redan utsatta hushåll. Regeringen föreslår därför en förlängning av det tillfälligt höjda bostadsbidraget för barnfamiljer med svag ekonomi och ett stöd till civilsamhället för arbete med människor i socialt utsatta situationer.

För att värna legitimiteten i dagens pensionssystem kommer regeringen också att föreslå en kompensation till personer födda 1957 på grund av justerad åldersgräns för rätt att ta del av förhöjt grundavdrag. För att undvika samma situation för personer födda 1959 kommer regeringen även att föreslå att ikraftträdandet av en höjd åldersgräns till 67 år för rätt till det förhöjda grundavdraget senareläggs med ett år, till den 1 januari 2027.

## **Sänkt skatt på bensin och diesel**

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har i kombination med den svaga svenska kronan och en allt för långtgående reduktionsplikt fått oönskade effekter på bensin- och dieselpriserna. Vid årsskiftet blir det billigare att tanka eftersom reduktionsplikten föreslås sänkas. Framför allt förväntas priserna bli lägre på diesel. Som en ytterligare åtgärd kommer regeringen att föreslå sänkt skatt på bensin och diesel. För bensin säkerställs att indexeringen inte får genomslag 2024 och därutöver sänks skatten ytterligare med 75 öre (inkl. mervärdesskatt). För 2025 minskas skatten med 75 öre (inkl. mervärdesskatt). För att begränsa indexeringen för diesel sänks skatten ned till EU:s minimiskattenivå 2024.

Nivån på drivmedelsskatterna ska fortsatt beakta världsmarknadspriset samt effekterna av den kommande neddragningen av reduktionsplikten. Nivån kan därför komma att justeras upp om prisläget motiverar det. I dagsläget är världsmarknadspriset fortsatt högt. I samband med klimathandlingsplanen, som regeringen avser att ta fram i enlighet med klimatlagen (2017:720), ska styrmedlen för att minska utsläppen från transportsektorn utredas. Samtidigt ska politiken fortsätta att främja elektrifiering samt utveckling och produktion av nya fossilfria bränslen.

## **Åtgärder vidtas för att motverka prisökningar**

Väl fungerande marknader är en förutsättning för att motverka prisökningar. Av den anledningen vill regeringen skärpa bevakningen av prisbildningen i den svenska ekonomin, särskilt i branscher med bristande konkurrens. Regeringen föreslår därför att medel tillförs Konkurrensverket för ökad tillsyn. Regeringen avser också att utreda möjligheten till utökade verktyg för Konkurrensverket för att säkra en effektiv konkurrenstillsyn.

## **Stöd för att stötta svensk livsmedelsproduktion och jordbruk**

Den höga inflationen och de höga livsmedelspriserna gör att konsumenter väljer bort dyrare alternativ. Priset på flera viktiga insatsvaror inom de areella näringarna har samtidigt ökat kraftigt. Utvecklingen riskerar att försämra konkurrenssituationen för svensk livsmedelsproduktion eftersom den i huvudsak konkurrerar med hög kvalitet och god djurhållning. Regeringen kommer därför föreslå att den tillfälligt utökade nedsättningen av skatten på s.k. jordbruksdiesel förlängs till utgången av 2024. Vidare kommer regeringen att verka för att den förstärkta skattenedsättningen också ska gälla 2025. Vårens och sommarens väderförhållanden med torka följt av riklig nederbörd har inneburit svåra utmaningar för jordbruket. Sverige har till följd av detta tilldelats medel från EU:s jordbruksreserv som används i krissituationer. För att stötta jordbruksföretag i en särskilt svår situation föreslår regeringen i propositionen

Höständringsbudget för 2023 att nationella medel upp till det tillåtna maxbeloppet skjuts till utöver dessa EU-medel. Totalt innebär detta närmare 200 miljoner kronor i stöd.

### **Lågkonjunkturen ska mötas med en återupprättad arbetslinje**

Parallellt med att hantera akuta problem i ekonomin avser regeringen att genomföra en rad reformer för att förbättra den svenska arbetsmarknaden. Inte minst behöver drivkrafterna till arbete förbättras så att fler övergår till att försörja sig själva. Medan många som får bidrag och transfereringar helt eller delvis fått kompensation för den höga inflationen har löntagarna fått rejäla reallönesänkningar. Därför är det angeläget att sänka skatten på arbete. Utöver det behöver arbetsmarknadspolitiken bli mer effektiv för att skapa fler vägar till arbete.

### **Skatten på arbete ska sänkas**

En viktig del i att återupprätta arbetslinjen är att skapa starkare drivkrafter till arbete. För att flit och ansträngning ska löna sig mer kommer regeringen att föreslå sänka skatter på arbete, främst för personer med låg- och medelinkomster. En sådan skattesänkning ökar drivkrafterna till arbete och leder till fler arbetade timmar i ekonomin. Regeringen kommer även att föreslå sänkt skatt för pensionärer. Regeringen kommer också att föreslå att jobbskatteavdraget för äldre ska indexeras. Beräkningen av jobbskatteavdragets storlek för äldre kommer därmed att utgå från arbetsinkomsterna och prisbasbeloppet. För att finansiera sänkt skatt på arbete och pension kommer regeringen bl.a. att föreslå en pausad uppräkningsgräns för statlig inkomstskatt 2024. Den uppräkningsgräns som gjordes av skiktgränsen för beskattningsåret 2023 var historiskt hög. Att pausa uppräkningsgränsen för beskattningsåret 2024 innebär fortfarande att färre kommer att betala statlig inkomstskatt än när regeringen tillträdde.

### **Arbetsmarknadspolitiken ska bli effektivare**

Alla som kan arbeta ska arbeta. Det är en förutsättning för det svenska välfärds-samhället. Arbetsmarknadspolitiken behöver därför utformas så att fler kommer i arbete och att den blir mer kostnadseffektiv. Regeringen ser därför bl.a. till att etableringsjobben kommer på plats. Etableringsjobben förväntas bidra till att öka nyanländas och långtidsarbetslösas möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Samtidigt som etableringsjobben införs föreslår regeringen att medlen för arbetsmarknadspolitiska program och insatser minskas, bl.a. genom färre introduktionsjobb. Regeringen bedömer att de minskade medlen också innebär färre deltagare i främst matchningstjänster. Därutöver föreslår regeringen en höjd ersättning till Samhall AB. Regeringen föreslår även medel till Arbetsförmedlingen för att få bättre förutsättningar att hantera en ökad arbetslöshet. Regeringen avser också att genomföra en reformering av arbetslöshetsförsäkringen bl.a. genom att försäkringen ska grundas på inkomster av förvärvsarbete och vissa förändringar av aktivitetsstödet. Förändringarna ska genomföras med utgångspunkt i de förslag och bedömningar som lämnats i betänkandet Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen (SOU 2020:37). För att temporärt främja sysselsättningen i byggsektorn under lågkonjunkturen i svensk ekonomi kommer regeringen föreslå att taket för rotavdraget tillfälligt höjs under 2024.

### **Fler platser till yrkesinriktad vuxenutbildning**

En väl fungerande matchning på arbetsmarknaden minskar risken för att arbetslösheten stiger och stannar kvar på en hög nivå. Många branscher har svårt att hitta

arbetskraft med rätt utbildning och kompetens. Möjligheten till omställning och utbildning behöver därför stärkas. Av den anledningen prioriterar regeringen medel till fler platser både inom yrkeshögskolan och den yrkesinriktade vuxenutbildningen så att tillgången förbättras och fler snabbt kan komma i arbete. Regeringen föreslår också att ytterligare resurser tillförs för handläggningen av det nya omställningsstudiestödet och till folkhögskolornas utbildningsutbud.

## **Sveriges tillväxt ska öka genom strukturreformer**

I Sverige ska det vara enkelt att starta och utveckla företag. För att fler människor ska komma i arbete behöver fler företag starta och växa i Sverige. Det ska vara attraktivt att investera i svenska företag och för utländska företag att etablera sig i Sverige. Utbildning och forskning av hög kvalitet är helt avgörande för Sveriges välbefinnande. För att kunna tillgodose framtidens behov av utbildad arbetskraft behövs en skola med fokus på kunskap, goda förutsättningar för kompetensutveckling och möjligheter till omställning. Under mandatperioden avser regeringen att genomföra flera reformer för att förbättra företagens villkor. Dessa syftar till att skapa bästa möjliga förutsättningar för ett konkurrenskraftigt och innovativt näringsliv.

## **Fler företag ska starta och växa i Sverige**

För att skapa tillväxt och arbete behöver företag och entreprenörer kunna fokusera på sin kärnverksamhet. Tillståndsprocesser behöver kortas, bli mer förutsebara och flexibla. Regeringen arbetar därför med att minska regelbördan och de administrativa kostnaderna för företag. Regeringen föreslår att särskilda medel avsätts för bl.a. ett förenklingsråd samt förenklingsuppdrag till flera myndigheter. Dessutom behöver villkoren för enskilda näringsidkare förbättras. För att underlätta för de minsta företagen, och andra aktörer med liten verksamhet, kommer regeringen att föreslå en höjd omsättningsgräns för mervärdesskatt. Regeringen anser också att reglerna om underskott vid ägarförändring inom bolagsbeskattningen behöver förenklas. Vidare avser regeringen att återkomma med förslag om förändringar i reglerna om det skatterättsliga företrädaransvaret.

Tillgång till spetskompetens är en nyckel för näringslivets förutsättningar att konkurrera internationellt. Regeringen kommer därför föreslå att tidsgränsen för skattelättnaden enligt expertskattereglerna utvidgas från 5 till 7 år. Regeringen har också tillsatt en utredning som ska se över det s.k. FoU-avdraget och expertskattereglerna. Syftet med utredningen är att ge företag incitament till ökade investeringar i forskning och utveckling samt att skapa bättre förutsättningar för företag att attrahera och behålla internationell nyckelkompetens. Regeringen lämnar även förslag på en ingenjörssatsning som bl.a. innehåller fler utbildningsplatser, höjt ersättningsbelopp för naturvetenskap och teknik samt medel för att få fler kvalificerade forskare att undervisa. Regeringen föreslår även en särskild forskningssatsning för att bidra till utvecklingen av sjätte generationens trådlösa system (6G).

## **Det exportfrämjande arbetet ska stärkas**

Goda möjligheter till export för svenska företag är en förutsättning för ökad tillväxt. I ljuset av en förändrad omvärld krävs också att de exportfrämjande insatserna anpassas. Regeringen har därför påbörjat arbetet med att ta fram en ny exportstrategi och föreslår en förstärkning av det exportfrämjande arbetet. Regeringen föreslår också särskilda exportkreditgarantier för export som kan klassas som bistånd till Ukraina. Svenska företag ges därmed tryggare möjligheter att exportera samhällsviktiga varor till Ukraina, vilket kan bidra till ekonomisk utveckling och uppbyggnad i landet.

## **En välfungerande infrastruktur i hela landet**

Sverige är beroende av en väl fungerande infrastruktur med ett tillförlitligt transportsystem. Behovet av underhåll av transportinfrastrukturen är stort. För att minska det eftersatta vägunderhållet föreslår regeringen extra resurser för underhåll av statliga såväl som enskilda vägar. För att långsiktigt säkerställa att viktig infrastruktur och samhällsviktig verksamhet fungerar föreslår regeringen att det statliga bidraget för driftstödet till regionala icke-statliga flygplatserna ska förstärkas. Regeringen föreslår också underhållsåtgärder för statliga fastigheter som har betydelse för Sveriges kulturarv och besöksnäring. Regeringen har nyligen påbörjat arbetet med en ny nationell plan för transportinfrastrukturen för planperioden 2026–2037. Under 2024 avser regeringen att lämna en infrastrukturproposition med ekonomiska ramar för planperioden.

## **Bostadsmarknadens funktionssätt ska förbättras**

Villkoren för att bo, verka och leva i hela Sverige ska förbättras. Krångliga regelverk och bristande tillgång till byggbar mark hämmar bostadsmarknaden. Regeringen avser därför att genomföra omfattande regelförenklingar och tillgängliggöra mer byggbar mark, särskilt i attraktiva områden. Planprocesserna ska förkortas och reglerna i bl.a. plan- och bygglagen (2010:900) samt miljöbalken (1998:808) ska förenklas betydligt. Dessutom ska ett analysarbete när det gäller strandskyddet påbörjas. För att öka bostadsbyggandet föreslår regeringen ett stöd till kommunerna för att planlägga mer byggbar mark, särskilt för småhus. Regeringen föreslår även ett stöd för omvandlingar från t.ex. kontor till bostäder. Det är viktigt att fler ska få möjlighet att äga sitt boende. Regeringen har tillsatt en utredning som ska föreslå en utvidgning av systemet med ägarlägenheter och en ny modell för hyrköp av bostäder.

## **Ökad trygghet för alla människor i Sverige**

Den organiserade brottsligheten utgör ett allvarligt hot mot det öppna samhället, den enskilda människans frihet och grunderna för vår rättsstat. Ambitionsnivån i kampen mot brottslighet måste fortsätta att vara mycket hög. Regeringen föreslår omfattande åtgärder för att stärka brottsbekämpande myndigheters förmåga och effektivitet genom mer resurser, nya verktyg och skärpta straff. Därutöver föreslår regeringen en förstärkning av Säkerhetspolisen till följd av det försämrade säkerhetsläget.

## **Den organiserade brottsligheten ska bekämpas**

Polismyndighetens förmåga att förebygga och bekämpa brott behöver fortsätta att stärkas, inte minst arbetet med att bekämpa den organiserade brottsligheten. Regeringen föreslår att medel tillförs för att öka antalet polisanställda och effektivisera Polismyndighetens verksamhet. Medel föreslås även avsättas för att öka Kriminalvårdens kapacitet och antalet häktes- och anstaltsplatser. I samband med att Kriminalvårdens verksamhet expanderar ska kostnadseffektiviseringar prioriteras inom myndigheten, t.ex. genom en lägre dygnskostnad. Även Åklagarmyndigheten och Sveriges Domstolar föreslås få förstärkning.

Det går inte att bekämpa den organiserade brottsligheten utan att knäcka gängens ekonomi. För att ytterligare öka ambitionen i det brottsbekämpande och brottsförebyggande arbetet föreslår regeringen förstärkningar till Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten. Regeringen har tillsammans med Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten tagit fram en gemensam målbild för att intensifiera myndigheternas arbete mot den kriminella ekonomin. Brottslig verksamhet i det finansiella systemet inbegriper ofta aktörer i flera länder. Det är angeläget att

säkra goda förutsättningar för ett internationellt samarbete som syftar till att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism.

### **Straffen för flerfaldig brottslighet ska skärpas**

Brottsligheten skadar förtroendet för och tilliten till det svenska samhället. Regeringen genomför en översyn av straffrätten. Arbetet innebär ett perspektivskifte i synen på straff, där fokus flyttas från förövare till brottsoffer och samhällsskydd. Regeringen avser därför att föreslå att straffen för flerfaldig brottslighet skärps så att varje tillkommande brott ska få betydelse för påföljdsbestämningen. Straffen för vapenbrott och brott mot tillståndsplikten för explosiva varor behöver också skärpas.

### **Särskilda ungdomsfängelser ska inrättas**

Brottsligheten har förändrats sedan sluten ungdomsvård infördes för över 20 år sedan och det nuvarande systemet är inte anpassat för att ta hand om de grövsta brottslingarna. Kriminalvården har stor erfarenhet av grova brottslingar och är den myndighet som är bäst rustad att hantera den målgruppen. Regeringen kommer därför att föreslå att särskilda ungdomsfängelser inrättas. Barn och unga som döms för allvarliga brott ska dömas till fängelse istället för sluten ungdomsvård. Regeringen föreslår även en riktad satsning på Statens institutionsstyrelse för att garantera att säkerheten och vården på de särskilda hemmen håller god kvalitet under tiden ungdomsfängelserna inrättas.

### **Barn och unga ska inte dras in i kriminalitet**

De brottsförebyggande insatserna måste göras lika systematiskt som de brottsbekämpande insatserna. Inte minst handlar det om att förebygga att fler unga dras in i kriminalitet. Regeringen har redan initierat en rad insatser för att påbörja det brottsförebyggande arbetet, bl.a. genom att inrätta en delegation för brottsförebyggande åtgärder inom socialtjänstens arbete. Regeringen avser också att föreslå en ny socialtjänstlag för att påbörja omställningen till en långsiktig hållbar, mer förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst. I samband med omställningen föreslår regeringen en särskild bemanningssatsning i socialtjänsten. Barn och unga som behöver placering enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga ska också få det. För att de barn och unga som redan hamnat snett ska få en lämplig placering utanför hemmet avser regeringen att införa ett nytt placeringsneutralt stöd till kommunerna.

### **Ett starkare försvar**

Med ett kommande svenskt Natomedlemskap inskräps behovet av ett starkt gemensamt försvar. Sveriges motståndskraft behöver öka. Det militära försvaret behöver stärkas för att bättre försvara vårt land, våra blivande allierade och svenska intressen. Av samma skäl är det viktigt att det civila försvaret står starkt.

### **Försvaret förbereds för Nato**

Det säkerhetspolitiska läget i världen kräver att Sverige har ett försvar som är redo att skydda svenskt territorium. Regeringen fortsätter arbetet med att anpassa det svenska försvaret för ett kommande medlemskap i Nato. Försvarmakten har fått i uppdrag att planera för en fortsatt tillväxt som innebär att försvarsanslagen ska nå 2 procent av BNP 2028. Tack vare tidigare förstärkningar av försvarsanslagen bedömer regeringen att Sverige redan 2024 kommer att uppfylla målsättningen om att försvarsutgifterna ska uppgå till 2 procent av BNP enligt Nato:s definition. Regeringen avser att lämna en försvarspolitisk proposition till riksdagen under hösten 2024.

## Ökad takt i uppbyggnaden av det civila försvaret

Det kraftigt försämrade säkerhetsläget har tydliggjort att takten i förstärkningen av det civila försvaret måste öka och därför avser regeringen att vidta ytterligare åtgärder under 2024. För att stärka det civila försvarets personalförsörjning föreslår regeringen medel för en aktivering av civilplikten inom den kommunala räddningstjänsten för de med relevant utbildning. Regeringen föreslår också att medel avsätts till kommuners och regioners arbete med krisberedskap och civilt försvar. Dessutom bör en ekonomisk planeringsram införas för det civila försvaret. En sådan planeringsram skulle bidra till att skapa långsiktighet och förbättra förutsättningarna för en förstärkning av det civila försvarets förmåga.

## En välfärd att lita på

Sverige ska vara ett land med en välfärd att lita på. Kommunsektorns ekonomiska situation förväntas vara utmanande de närmaste åren. Regeringen vill undvika att den kortsiktiga prisutvecklingen leder till neddragningar inom vård, skola och omsorg. Utöver arbetet med att hantera den svåra ekonomiska situationen fortsätter regeringen reformarbetet med att förbättra och förstärka välfärden. Vårdköerna ska kortas och den svenska skolan ska återigen ha fokus på sitt kunskapsuppdrag. Sammantaget förstärker regeringen statsbidragen till kommuner och regioner med närmare 16 miljarder kronor (se även tabell 1.5).

**Tabell 1.5 Tillskott till kommunsektorn**

Miljarder kronor

	2024	2025	2026
Förstärkning av de generella statsbidragen	10,00	10,00	10,00
Skola och utbildning	2,12	1,49	1,49
Hälso- och sjukvård	6,27	6,02	2,15
<i>varav sektorsbidrag till hälso- och sjukvård</i>	<i>3,00</i>		
Äldreomsorg	1,25	1,25	1,25
Socialtjänst	0,25	1,80	2,86
Övriga statsbidrag till kommunsektorn	0,55	0,50	0,40
Minskade statsbidrag till kommunsektorn inkl. omfördelning <sup>1</sup>	-5,16	-5,05	-3,30
<b>Nettotillskott till kommunsektorn</b>	<b>15,83</b>	<b>16,54</b>	<b>15,42</b>

<sup>1</sup> Raden summerar minskade statsbidrag till kommunsektorn samt omfördelningar till och finansieringar av nya satsningar till kommunsektorn.

## Vård och omsorg ska stärkas i hela landet

Regeringens ambition är att vårdköerna ska kortas och tillgängligheten till hälso- och sjukvården ska öka. Att säkra att fler får vård i tid är en av regeringens viktigaste uppgifter inom välfärdspolitikens område. Regeringen föreslår därför flera förstärkningar inom hälso- och sjukvården, bl.a. införs ett nytt sektorsbidrag för hälso- och sjukvården. Samtidigt fortsätter regeringen arbetet med att inrätta en nationell vårdförmedling för att korta vårdköerna. Genom den nya vårdförmedlingen ska fler väntande patienter snabbare kunna erbjudas vård hos en annan vårdgivare med kortare väntetider, oavsett var i landet denna vårdgivare finns.

För att en god och jämlik vård ska kunna erbjudas i hela landet föreslår regeringen ytterligare åtgärder för en utbyggd primärvård och fler vårdplatser. Regeringen vill också stärka arbetet med att bygga en nationell gemensam digital infrastruktur som gör hälsodata tillgänglig i hela vårdkedjan och föreslår därför att ytterligare medel avsätts för detta ändamål. Regeringen föreslår också särskilda medel till bl.a. cancervården och kvinnors hälsa. Regeringen föreslår även förstärkningar av pågående



satsningar för att främja psykisk hälsa och att satsningen äldreomsorgslyftet förlängs. Dessutom föreslår regeringen ett höjt schablonbelopp för assistansersättningen. Regeringen ser samtidigt över vilka åtgärder som bör vidtas för att förhindra oskälig kostnadsutveckling, brottslighet och felaktiga utbetalningar inom assistansersättningen.

### **Den svenska skolan ska hålla hög kvalitet**

Få saker är så viktiga för Sveriges framtid som skolan. Alla elever ska ges förutsättningar att nå målen i skolan. Att elever har goda färdigheter att läsa, skriva och räkna är centralt för hur väl de lyckas med att nå utbildningens mål och sina fortsatta studier. Det har i sin tur en avgörande betydelse för möjligheten till sysselsättning och att vara en aktiv samhällsmedborgare. Regeringen föreslår därför insatser för att stärka elevers läs- och skrivutveckling samt matematiska färdigheter. Regeringen föreslår också att medel avsätts för förberedande insatser för införande av en tioårig grundskola. Dessutom föreslår regeringen att medel tillförs för stärkta och bemannade skolbibliotek samt för att bevara kulturskolans utbud i hela landet.

Att förmedla kunskap är skolans viktigaste uppdrag. För att tydliggöra att skolans fokus ska vara på stärkt kunskapsutveckling avser regeringen att byta namn på det s.k. likvärdighetsbidraget till kunskapsbidraget. Regeringen föreslår även att kunskapsbidraget förstärks. Regeringen avser även se över hur bidraget fördelas för att säkerställa att medlen används på ett så effektivt sätt som möjligt. Det är viktigt för att skolor ska få bättre förutsättningar.

I områden med socioekonomiska utmaningar spelar skolan en avgörande roll för att förebygga kriminalitet och ge barn och ungdomar möjlighet att växa. Regeringen föreslår därför att medel avsätts för bättre arbetsmiljö och arbetsvillkor för lärare i skolor med socioekonomiska utmaningar.

Regeringen vill värna rätten att välja skola och kraftigt minska utrymmet för aktörer med kvalitetsbrister. Som ett led i detta behövs bättre insyn i både kommunala och fristående skolor. Regeringen föreslår därför förbättringar i statistikinsamlingen på skolområdet. För att ytterligare komma till rätta med kvalitetsbrister föreslår regeringen också en förstärkning av Statens skolinspektion arbete med tillsyn och kvalitetsgranskning. Som ett led i att motverka betygsinflation föreslår regeringen att påskynda arbetet med att införa digitala nationella prov som rättas centralt.

### **Fortsatt omläggning av migrationspolitiken**

Invandringen till Sverige har varit ohållbar. Resultatet har blivit ett farligt utanförskap bland många utrikesfödda, men också bland barn och ungdomar födda i Sverige. Integrationsproblemen påverkar numera hela samhället i form av bostadssegregation och trångboddhet, arbetslöshet och bidragsberoende, hälsoproblem och dåliga skolresultat, brottslighet och utsatthet för brottslighet, hedersförtryck, otrygghet och kränkningar av ungdomars rättigheter. Regeringen har därför tagit fram en konkret reformagenda inom migrationspolitikens och integrationspolitikens områden.

### **Mottagandet ska bli mer ordnat och effektivt**

Det arbete regeringen har inlett på migrationsområdet fortsätter och regeringen föreslår att medel avsätts till Migrationsverket för att fortsätta hantera genomförandet av reformer. Regeringen föreslår dessutom åtgärder för ett mer ordnat och effektivt mottagande för asylsökande, bl.a. genom att ställa krav på att asylsökande ska bo i statliga boenden och delta i samhällsintroduktion under asylprocessen.

Regeringen föreslår även medel för att Migrationsverket ska utöka antalet förvaringsplatser. Regeringen avser att utöka antalet förvaringsplatser till 1 000 platser så snart som möjligt. Regeringen avser därför att ge Migrationsverket i uppdrag att redovisa en analys och en plan för hur en sådan utbyggnad kan genomföras så skyndsamt, ändamålsenligt och kostnadseffektivt som möjligt.

### **Migrationsverket ska intensifiera arbetet med återvändandet**

Ett välfungerande återvändande är en förutsättning för att upprätthålla förtroendet för den reglerade invandringen och för att förhindra utbredningen av ett skuggsamhälle. Regeringen föreslår därför att medel avsätts för att Migrationsverket ska intensifiera arbetet med återvändandet och inrätta återvändandecenter.

### **Åtgärder behövs för att minimera asylrelaterad invandring och förmå fler att återvända eller återvandra**

Många av de behov som regeringen nu prioriterar genom bl.a. satsningar på skola, arbetsmarknad, integration och rättsväsende har förstärkts av den asylrelaterade migrationen (se vidare fördjupning 2). För att undvika att problemen förvärras har ett omfattande reformarbete påbörjats för att skärpa regelverk och för att minska tilldragningsfaktorerna till Sverige. För att vända utvecklingen och skapa förutsättningar för integration är det också viktigt att öka återvändandet och återvandringen. Ökade krav för att ta del av välfärden och andra rättigheter kan både bidra till att öka drivkrafterna att arbeta och att göra Sverige mindre attraktivt att stanna i för den som inte tar eget ansvar för sin integration. Ekonomiska stimulanser för ökad återvandring behöver dessutom analyseras.

### **Medel till Migrationsverket med anledning av kriget i Ukraina**

Regeringen föreslår också att ytterligare medel avsätts till Migrationsverket för att myndigheten ska kunna hantera migrationen med anledning av kriget i Ukraina. Det s.k. massflyktsdirektivet (2001/55/EG) gäller till inledningen av 2024 och det medför att många personer fortsätter att söka tillfälligt skydd i Sverige.

## **Fördjupning 2      Effekter av den tidigare förda migrationspolitiken**

Migrationen till Sverige, särskilt den asylrelaterade, har under lång tid varit mycket hög vilket har försvårat integrationen. Det har resulterat i omfattande samhällsproblem och samhällsekonomiska kostnader, t.ex. genom arbetslöshet, bidragsberoende, bostadssegregation, kunskapsproblem i skolan och kriminalitet. En bristande integration har förstärkt problemen. Samhällsproblemen påverkar de offentliga finanserna. De senaste decenniernas stora invandring har enligt ett flertal svenska studier påverkat den offentliga sektorns finanser negativt. Den offentligfinansiella nettoeffekten är svår att beräkna exakt men studier som har gjorts tyder på att flyktinginvandring har lett till offentligfinansiella kostnader på åtminstone flera tiotals miljarder kronor.

### **Utrikes födda är tydligt överrepresenterade bland arbetslösa**

Hur snabbt nyanlända etableras på arbetsmarknaden är avgörande för invandringens effekter på samhällsekonomin. Etableringsmönstret varierar mellan olika grupper och beroende på ursprungsland. Skillnader i formell utbildningsnivå skulle kunna vara en förklaring, men förklarar bara en viss del av skillnaderna i etableringsmönstret. Utöver ursprungsland tenderar etableringen att gå snabbare för nyanlända som var unga när de kom till Sverige och för dem som kom under en högkonjunktur. Det finns också skillnader i etableringstakt beroende på var i Sverige den nyanlända är bosatt. Sedan

etableringsreformen 2010 infördes har nyanländas etableringstakt på arbetsmarknaden gradvis förbättrats. Sedan pandemin har sysselsättningsgraden bland utrikes födda mellan 20–64 år ökat relativt snabbt och är också tydligt högre än före pandemin (se även avsnitt 3.9). Det finns dock alltså en skillnad i sysselsättningsgraden mellan inrikes och utrikes födda, s.k. sysselsättningsgap. Utrikes födda utgör omkring hälften av de arbetslösa. Arbetslösheten för personer mellan 20–64 år var under 2022 i genomsnitt ca 3 procent för inrikes födda och ca 15 procent för utrikes födda.

### **Det är vanligare med långvarigt ekonomiskt bistånd bland utrikes födda**

Det är fler utrikes födda i åldrarna 20–64 år som har långvarigt ekonomiskt bistånd än inrikes födda i samma åldersgrupp. Utrikes födda utgör drygt tre femtedelar av samtliga i gruppen som får långvarigt ekonomiskt bistånd för personer mellan 20–64 år. Andelen långvariga mottagare i gruppen utrikes födda var fyra gånger högre än i gruppen inrikes födda under 2021. Även bland hushåll med barn är ekonomiskt bistånd vanligare för utrikes födda än för inrikes födda. Av de hushåll med barn som fick ekonomiskt bistånd under minst 10 månader 2022 var knappt 80 procent utrikes födda.

### **Skolans kompensatoriska uppdrag har blivit svårare än tidigare**

Elever som har invandrat i senare åldrar och från länder med mindre utvecklade utbildningssystem har relativt svåra förutsättningar i skolan. Det innebär att den svenska skolans kompensatoriska uppdrag har blivit svårare än tidigare. Av eleverna med utländsk bakgrund i årskurs 9 var det 26 procent som inte klarade kunskapskraven i svenska, matematik och engelska under läsåret 2021/22 jämfört med 10 procent för eleverna i årskurs 9 med svensk bakgrund. Detta är också en delförklaring till Sveriges sjunkande resultat i flera internationella kunskapsmätningar under delar av 2000-talet samt ökade skillnader mellan skolor.

### **Utrikes födda är överrepresenterade bland brottsmisstänkta**

När det gäller brottslighet är det drygt dubbelt så vanligt att utrikes födda misstänks för brott jämfört med inrikes födda. Personer med utländsk bakgrund, både utrikes födda och barn till utrikes födda, är även överrepresenterade bland misstänkta för grovare brottslighet så som dödligt våld och rån. Brottsförebyggande rådet (BRÅ) menar att faktorer som förknippas med brottslighet bl.a. är låg utbildningsnivå, inkomst och bostadssegregering. Dock förklaras inte hela överrepresentationen för gruppen med utländsk bakgrund av dessa faktorer.

## **Integrationspolitiken ska bli effektivare**

Integrationsproblemen påverkar hela samhället och resultatet har blivit ett utbrett utanförskap bland många utrikes födda, men också bland barn och ungdomar födda i Sverige. Integrationen har försvårats av en alltför stor invandring till Sverige under lång tid. Integrationspolitiken behöver i högre grad bidra till att alla som kan ska stå till arbetsmarknadens förfogande och anstränga sig för att bli självförsörjande, lära sig svenska och bli en del av den svenska gemenskapen. Den som långvarigt befinner sig i Sverige ska ta ansvar för att bli en del av samhället.

### **Det behövs fler krav på språkkunskaper och självförsörjning**

Alldeles för många utrikes födda står långt ifrån arbetsmarknaden. Integrationspolitiken behöver genomsyras av tydliga krav och förväntningar på att människor ska bli självförsörjande. Regeringen avser att införa etableringsjobb, som ska förbättra nyanländas möjligheter på arbetsmarknaden. Regeringen avser även att skärpa

aktivitetskraven på arbetssökande och att höja kraven för kvalificering till den svenska välfärden. I många fall är bristande kunskaper i svenska en del av orsaken till arbetslöshet. Därför vill regeringen stärka undervisningen i svenska för invandrare (sfi) med inriktning mot högre krav och högre kvalitet. Regeringen avser bl.a. införa krav på en skyndsam bedömning av nyanländas kunskaper inom sfi och införa krav på dokumentation av kommunernas uppsökande insatser för deltagande i sfi. Regeringen föreslår även att stödet till kommuner som erbjuder sfi till skyddsbehövande från Ukraina förlängs.

### **Särskilda insatser för områden med stort utanförskap**

Konsekvenserna av bristande integration påverkar hela samhället, men drabbar särskilt de människor som lever i områden som karakteriseras av utanförskap. Det handlar om områden där bl.a. arbetslösheten är hög, bidragsberoendet högt, skolresultaten dåliga, hälsoproblemen stora och trångboddheten utbredd. Regeringen föreslår att medel avsätts för det fortsatta arbetet med geografiskt indelad statistik för att göra det lättare att identifiera områden i behov av särskilda insatser. Utsatthet för kriminalitet skapar otrygghet. Regeringen föreslår därför att medel avsätts till kommuner med utsatta områden för att motarbeta nyrekrytering till kriminella gäng.

### **Hedersrelaterat våld ska motarbetas**

Regeringen föreslår ytterligare medel till arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck samt könsrelaterat våld. För att kunna vidta ändamålsenliga åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck behövs mer kunskap. Regeringen ser därmed ett behov av att kartlägga förekomsten av bl.a. barnäktenskap och tvångsäktenskap.

### **Sveriges klimatpolitik ska vara effektiv och ambitiös**

Klimatpolitiken ska vara ambitiös och effektiv, samt ta hänsyn till människors och företags möjligheter att leva och verka i hela landet. Elkonsumtionen förväntas öka kraftigt när Sverige elektrifierar större delar av industrin och transportsektorn. Klimatomställningen kräver därför en förstärkning av elproduktionen. Sverige behöver därför planera för att kunna möta ett elbehov om minst 300 terawattimmar (TWh) år 2045. För att tillgodose Sveriges behov av fossilfri energi lägger regeringen om energipolitiken. Den klimatpolitiska handlingsplanen tas fram under hösten 2023 enligt klimatlagen och utvecklar regeringens samlade klimatpolitik under mandatperioden. I handlingsplanen kommer regeringen bl.a. presentera förslag på analyser av effektiva åtgärder och styrmedel.

### **Hela Sverige ska få en trygg elförsörjning**

Regeringen vill att elsystemet ska byggas ut så att människor och företag i hela Sverige får en trygg elförsörjning med stabila och konkurrenskraftiga elpriser. En förankrad energiplanering såväl som kortare tillståndprocesser behövs för att investeringar i elproduktion och eldistribution ska hålla jämna steg med elanvändningen. Regeringen föreslår därför att medel avsätts för stöd till energiplanering på nationell, regional och lokal nivå.

Kärnkraften ska ha en avgörande roll både i att återupprätta en leveranssäker och trygg elförsörjning och i att åstadkomma en effektiv klimatomställning. Regeringen har därför lämnat förslag om att utvidga möjligheterna att uppföra och driva nya kärnkraftsreaktorer. Från och med 2024 tillåts fler reaktorer och reaktorer på fler platser. Det är viktigt att både ny och befintlig kärnkraft kan planeras långsiktigt och med stabila förutsättningar. För att förbättra förutsättningarna för ny kärnkraft föreslår regeringen bl.a. att medel avsätts till Strålsäkerhetsmyndigheten för att

säkerställa kompetensförsörjning för ny kärnkraft. Regeringen föreslår också en ny kreditgarantiam för kärnkraft.

### **Utsläppen ska minska genom elektrifiering och ny teknik**

För att uppnå kostnadseffektiva utsläppsminskningar och stimulera investeringar i grön teknik föreslår regeringen en förstärkning av det generella klimatinvesteringsstödet Klimatklivet. Regeringen tar också ytterligare steg för att minska utsläppen genom att snabba på omställningen av industrin genom en förstärkning av Industriklivet. Dessutom föreslår regeringen ett förlängt stöd för produktion av gödselbaserad biogas, vilket bedöms minska utsläppen från jordbruket.

Utöver förstärkningen av Klimatklivet föreslår regeringen ytterligare åtgärder för att öka elektrifieringen av transportsektorn, bl.a. medel för utveckling av laddinfrastruktur. För att fasa ut äldre bensin- och dieseldrivna bilar föreslår regeringen att en tillfällig skrotningspremie införs för den som skrotar sin bil till förmån för en elbil. Regeringen avser även att genomföra en bred översyn av skattevillkoren för lågutsläpps-bilar.

Regeringen tar också ytterligare steg för att minska utsläppen genom att föreslå en förstärkning av de s.k. klimatpremierna. Klimatpremierna är ett marknadsintroduktionsstöd för eldrivna och andra typer av miljövänliga tunga fordon och arbetsmaskiner. Därtill kommer regeringen att se över de stödberättigade fordons-typerna till klimatpremierna. Regeringen föreslår också ett nytt tillfälligt stöd för att främja marknadsintroduktion av eldrivna lätta lastbilar.

Som regeringen tidigare har aviserat kommer reduktionsplikten sänkas till 6 procent under 2024–2026. Regeringen kommer att återkomma till riksdagen om reduktionsnivåer för 2027–2030. Vilka krav som bör ställas på drivmedelsleverantörer för att minska utsläppen av växthusgaser för 2027–2030 bör analyseras vidare.

### **Klimatpåverkan kan minska genom att fånga in och lagra koldioxid**

En viktig pusselbit i klimatomställningen kommer att vara uppbyggnaden av kapacitet för koldioxidinfångning. Teknik för att fånga in och lagra koldioxid kommer att behövas för utsläpp som inte går att undvika, t.ex. inom cementtillverkningen. Dessutom behövs tekniken för att kompensera för annan klimatpåverkan som går att minska, men inte eliminera, t.ex. utsläpp av metan och lustgas från jordbruket eller flygets höghöjdseffekter. Under 2024 kommer regeringen att lämna förslag till riksdagen om nedsatt energiskatt för el som används för infångning av koldioxid för lagring.

### **Miljöarbetet ska bli effektivare**

Att bekämpa och förhindra miljöförstöring mer effektivt är en central fråga för regeringen. Sverige ska ha en hög ambition i arbetet med naturvård, biologisk mångfald och ekosystemtjänster såväl nationellt som internationellt och inom EU. Det är också viktigt att miljöpolitiken inte i onödan försvårar människors vardag. Regeringen föreslår därför att skatten på plastbärkassar avskaffas. Regeringen föreslår också att medel avsätts till åtgärder för en bättre havs- och vattenmiljö, för att stärka arbetet med att återställa våtmarker och till ökat skydd av värdefull natur.

För att Sverige ska kunna möta klimatomställningens utmaningar och säkra näringslivets konkurrenskraft krävs snabba och förutsebara tillståndprocesser. Regeringen föreslår därför att medel tillförs en effektivare miljöprövning med kortare handläggningstider.

## **Statens resurser ska användas mer effektivt**

Svenska folket ska få bättre valuta för sina skattepengar. För att det ska finnas resurser till statens kärnverksamheter behöver statens verksamhet vara effektiv. Regeringen skärper också arbetet med att komma till rätta med felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

### **Antalet myndigheter bör minska**

För att öka effektiviteten i statsförvaltningen bedömer regeringen att antalet myndigheter bör minska. Regeringen kommer därför att pröva följande sammanslagningar:

- Statskontoret inordnas i Ekonomistyrningsverket
- Myndigheten för stöd till trossamfund inordnas i Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
- Konstnärsnämnden inordnas i Statens kulturråd
- Fastighetsmäklarinspektionen inordnas i Konsumentverket
- Myndigheten för arbetsmiljökunskap inordnas i Arbetsmiljöverket

Regeringen avser att ge berörda myndigheter i uppdrag att återkomma med förslag på hur sammanslagningarna kan genomföras. Som utgångspunkt bör den mindre myndigheten inordnas i den större, men andra alternativa utformningar kan också övervägas. Regeringen kommer även att genomföra en översyn av analys- och utvärderingsmyndigheterna i syfte att genomföra sammanslagningar. Regeringen vill också se över hur det statligt finansierade företagsfrämjandet kan bli så effektivt och ändamålsenligt som möjligt.

### **Statens utgifter ska minska med en generell besparing**

Regeringen vidtar ett antal åtgärder för att minska statens utgifter, bl.a. föreslås en generell besparing i statsförvaltningen för att stimulera effektivisering och bidra till finansieringen av nya reformer. Besparingen motsvarar en neddragning om 1 procent på förvaltningsanslag och andra anslag av förvaltningskaraktär, och en neddragning om 0,5 procent på utbildnings- och forskningsanslag inom högskolesektorn. Ett antal särskilt prioriterade anslag har undantagits, t.ex. för försvar och rättsväsende. Besparingen på respektive anslag redovisas i utgiftsområdesavsnitten.

### **Antalet riktade statsbidrag till kommunsektorn behöver minska**

Administrationen i kommuner och regioner har ökat till följd av utvecklingen av den statliga styrningen. Bland annat har antalet riktade statsbidrag ökat över tid, vilket har lett till att kommunsektorn behöver lägga mer tid och resurser på administration istället för på verksamheten. För att tydliggöra och effektivisera statens styrning av kommunsektorn behöver antalet riktade statsbidrag ses över.

Regeringen bedömer att alla riktade statsbidrag till specifika områden inte är effektiva och kommer därför att se över de riktade statsbidragen till kommunsektorn i syfte att minska dem till antalet. Regeringen bedömer däremot att det finns ett fortsatt behov av att rikta statsbidrag till specifika områden. Inom sjukvården ska utgångspunkten vara att statliga medel som huvudregel är prestationsbaserade med tydlig uppföljning.

### **Ytterligare åtgärder för att effektivisera statens verksamhet**

Regeringen vidtar även andra åtgärder för att effektivisera statens verksamhet. Som en del av en större översyn av tandvården föreslår regeringen justeringar i utformningen av statliga tandvårdsstödet och åldersgränsen för avgiftsfri tandvård. Regeringen avser

också att se över regelverket för rättsliga biträden i syfte att dämpa den samlade kostnadsutvecklingen, samtidigt som stödet till de mest utsatta brottsoffren ges ökat fokus.

Regeringen föreslår även åtgärder för ett mer effektivt utnyttjande i bl.a. föräldraförsäkringen och studiestödet. Dessutom föreslår regeringen att minska vissa statsbidrag och ersättningar till kommunsektorn och studieförbunden, samt att avskaffa ersättningen för höga sjuklönekostnader.

### **Ytterligare åtgärder vidtas för att minska felaktiga utbetalningar**

För att värna legitimiteten i och förtroendet för välfärdssystemen och andra offentliga stödsystem är det avgörande att utbetalningar enbart sker till personer och företag som är berättigade till stöd. Regeringen prioriterar därför att stärka myndigheternas arbete med att minska felaktiga utbetalningar från offentliga stödsystem och att motverka skattefusk. Regeringen avser även att lämna förslag som innebär att myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor som arbetar mot felaktiga utbetalningar ska få utökade möjligheter att dela information.

Regeringen avser att flytta ansvaret att betala ut ersättning från lönegarantin till Skatteverket för att förbättra kontrollen och därigenom motverka missbruk av lönegarantin. Regeringen föreslår även att det under tiden genomförs en större översyn av lönegarantisystemet. Som ytterligare åtgärder i syfte att minska felaktiga utbetalningar och skuldsättning avser regeringen att föreslå att bostadsbidrag och underhållsstöd ska baseras på mer aktuella inkomstuppgifter samt att arbetslöshetsförsäkringen bör bli inkomstbaserad. Dessutom har regeringen som ambition att säkerställa att nya statliga stöd, t.ex. den nya skrotningspremien, utformas på ett sätt som minskar riskerna för brott och felaktiga utbetalningar.

Den 1 januari 2024 inrättas Utbetalningsmyndigheten. Myndigheten ska arbeta med att motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott utifrån ett helhetsperspektiv och förväntas kunna motverka felaktiga utbetalningar som enskilda myndigheter i dag har svårt att upptäcka. För att säkerställa att det finns goda möjligheter till att dela information med och hantera underrättelser från Utbetalningsmyndigheten föreslår regeringen också att ytterligare medel tillförs vissa andra myndigheter.

### **Skatterna på spel och tobak bör ändras**

Regeringen kommer föreslå att skatten på spel ska höjas. Regeringen kommer även att föreslå att skatten på de flesta tobaksvaror ska höjas, men att skatten på tobakssnus ska sänkas.

## **1.5 Effekter av regeringens politik**

### **Effekter på arbetsmarknaden**

Regeringens föreslagna och aviserade åtgärder bedöms sammantaget minska arbetslösheten och öka sysselsättningen i ekonomin som helhet. Däremot bedöms förslagen innebära att antalet arbetade timmar utvecklas långsammare.

Sysselsättningen bedöms främst öka till följd av det kommande förslaget om förstärkt jobbskatteavdrag för låg- och medelinkomsttagare, eftersom förslaget leder till att det lönar sig bättre att arbeta. Jobbskatteavdraget bedöms leda till att fler kommer att delta på arbetsmarknaden och det medför en ökad sysselsättning på sikt. Förslaget om etableringsjobb förväntas leda till att kostnaderna för att anställa nyanlända och långtidsarbetslösa sänks, vilket förväntas leda till en ökad efterfrågan att anställa dem som omfattas av reformerna. Förslaget bedöms därför i viss mån leda till högre

sysselsättning på lång sikt. Samtidigt minskar sysselsättningen något till följd av förslaget om att minska introduktionsjobb. Den slopade nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för 15–18-åringar innebär att arbetsgivarens kostnader för att anställa ungdomar i denna åldersgrupp ökar, vilket bedöms innebära en minskning av sysselsättningen i gruppen.

Det kommande förslaget om förstärkt jobbskatteavdrag bedöms också öka antalet arbetade timmar, medan den pausade uppräkningsgränsen för statlig skatt bedöms leda till en minskning av antalet arbetade timmar. Förslaget om fler utbildningsplatser inom yrkeshögskolan bedöms också påverka antalet arbetade timmar eftersom det kan innebära minskad sysselsättning då individen lämnar arbetskraften under studietiden. Satsningen på fler utbildningsplatser inom yrkeshögskolan bedöms däremot förbättra matchningen på arbetsmarknaden och bidra till högre produktivitet på lång sikt.

Förslagen om tillfälligt ökade medel till Arbetsförmedlingen och fler platser på den yrkesinriktade vuxenutbildningen väntas kunna bidra till lägre arbetslöshet på lång sikt, eftersom förslagen bidrar till att den kortsiktiga arbetslösheten hålls nere. Ökade medel till Arbetsförmedlingen bedöms också bidra till att upprätthålla de arbetslösas sökaktivitet och genom fler platser inom den yrkesinriktade vuxenutbildningen förbättras de arbetslösas yrkeskunskaper.

### **Fördjupning 3      Det behövs ett mått som mäter självförsörjning**

Den svenska välfärdsmodellen bygger på att alla som kan arbeta ska arbeta. De allra flesta i arbetsför ålder i Sverige arbetar och kan försörja sig på sin inkomst. Samtidigt är det många som inte arbetar, utan är beroende av de ersättningar som de offentliga trygghetssystemen erbjuder. Det medför stora samhällskostnader i form av bl.a. uteblivna skatteintäkter och höga utgifter för bidrag och transfereringar. Kostnaderna minskar i sin tur utrymmet för att förbättra kvaliteten i de offentliga välfärdstjänsterna som exempelvis skola, vård och omsorg.

Att vara självförsörjande har också en vidare betydelse då det leder till ekonomisk självständighet, ett minskat utanförskap och kan bidra till att den enskilde blir en del av samhällsgemenskapen. Det innebär ökad frihet och ökade möjligheter för enskilda och familjer att bestämma över den egna vardagen.

#### **Ett långvarigt bidragsberoende riskerar att leda till utanförskap**

De offentliga trygghetssystemen har utformats för att ge ekonomisk trygghet under perioder i livet då försörjning från egen inkomst inte är möjlig, så som vid sjukdom och arbetslöshet. Trygghetssystemen kan dessutom bidra till att öka enskildas möjligheter att bli självförsörjande. Exempelvis har föräldraförsäkringen underlättat för många att kombinera arbete och familjeliv. Ett långvarigt bidragsberoende innebär dock stora risker för den enskilda att hamna långt från arbetsmarknaden och för att fastna i utanförskap. Vissa grupper bedöms dessutom ha svårare än andra grupper att bli självförsörjande. En grupp som har särskilt svårt att etablera sig på arbetsmarknaden, och därmed bli självförsörjande, är utrikes födda och särskilt utrikes födda kvinnor.

#### **Arbetslinjen behöver kunna följas upp**

För att kunna föra en ändamålsenlig politik är det viktigt att det finns statistiska underlag som ger en tillfredsställande beskrivning av såväl sysselsättningen som av individers möjligheter att försörja sig. Det officiella måttet på sysselsättningen i Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar (AKU) mäter om individer är



sysselsätta minst en timme under en referensvecka, utan hänsyn till inkomstnivå. Sysselsättningen ger därmed ingen bild av hur många som arbetar i sådan omfattning att de kan leva på sin lön.

Trots en hög sysselsättningsgrad i Sverige är det fortfarande många som saknar tillräcklig inkomst för sin egen försörjning. Det saknas dock ett statistiskt mått som mäter hur många det rör sig om. Regeringen avser därför att ta fram ett självförsörjningsmått som visar andelen självförsörjande i befolkningen och som kan komplettera sysselsättningsmättet. Ett mått på självförsörjning blir särskilt relevant för analyser av grupper som står långt från arbetsmarknaden. Mättet ska även kunna användas som underlag vid utformningen av reformer för att fler ska komma i arbete eller för att redan sysselsatta ska öka sitt arbetsutbud för att bli självförsörjande, vilket är en förutsättning för en fortsatt generös och gemensamt finansierad välfärd.

### **Att ta fram ett mått för självförsörjningsgrad är komplext**

Att mäta graden av självförsörjning i den arbetsföra befolkningen är komplext, och ett flertal avvägningar behöver göras. Att försörja sig själv är inte nödvändigtvis samma sak som att vara etablerad på arbetsmarknaden. Till exempel kan en person vara etablerad på arbetsmarknaden utan att ha tillräcklig försörjning. Omvänt kan en person ha tillräcklig försörjning utan att arbeta. Ett mått på självförsörjning behöver därför ta hänsyn till att fler inkomster än inkomst från arbete kan bidra till den egna försörjningen, t.ex. kapitalinkomst och pension, men även vissa arbetsrelaterade ersättningar, främst sjukförsäkringen och den inkomstrelaterade delen av föräldraförsäkringen. Vidare behöver en lägsta inkomstnivå definieras för när en individ kan antas vara självförsörjande. Regeringen avser att återkomma med ett förslag på hur självförsörjning ska mätas och följas upp.

### **Många är inte självförsörjande**

Exempel på hur ett självförsörjningsmått kan utformas utifrån olika inkomstgränser och olika inkomstslag redovisas i avsnitt 3.9. Vid t.ex. en inkomstgräns på 140 000 kronor var 75 procent av befolkningen mellan 20–64 år självförsörjande genom arbete 2021. Andelen självförsörjande ökar till 78 procent om kapitalinkomster, pension och vissa arbetsrelaterade ersättningar inkluderas utöver arbetsinkomsten. Självförsörjningsgraden beräknas därmed vara lägre än sysselsättningsgraden, som enligt AKU var 81 procent 2021. Andelen personer som inte når upp till en självförsörjande inkomstgräns på 140 000 kronor beräknas till ca 17 procent, vilket motsvarar knappt 985 000 personer 2021. Resterande ca 5 procent är heltidsstuderande som exkluderas från mättet.

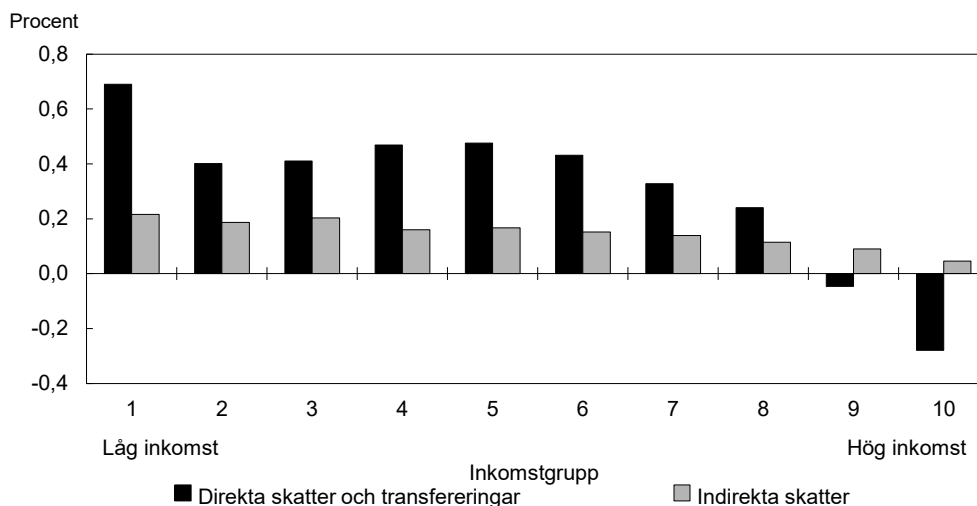
## **Effekter på inkomstfördelningen**

Regeringen föreslår flera åtgärder som påverkar hushållens ekonomiska standard. Hushållens ekonomiska standard väntas öka med 5,4 miljarder kronor, eller i genomsnitt 0,2 procent, till följd av de beräkningsbara åtgärder som regeringen föreslår. Exempel på en sådan åtgärd är det kommande förslaget om jobbskatteavdrag för låg- och medelinkomsttagare. Dessutom föreslår regeringen flera förändringar av indirekta skatter, t.ex. de kommande förslagen om sänkt skatt på bensin och diesel. Förslagen om förändrade indirekta skatter påverkar inte hushållens disponibla inkomster, men medför att hushållens konsumtionsmöjligheter beräknas öka med 3,6 miljarder kronor. I diagram 1.2 redovisas åtgärdernas effekter på hushållens ekonomi i olika delar av inkomstfördelningen.

Regeringens föreslagna reformer har olika fördelningsprofil, men sammantaget har de förslag som påverkar den ekonomiska standarden en tydlig utjämnande fördelnings-

profil. Den ekonomiska standarden ökar procentuellt sett mest i den nedre delen av inkomstfördelningen och allra mest i den tiondel av befolkningen som har lägst ekonomisk standard. I de båda översta inkomstgrupperna minskar den ekonomiska standarden till följd av regeringens förslag. Det är främst förslagen om den pausade uppräkningsgränsen för statlig inkomstskatt och det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer med bostadsbidrag som påverkar fördelningsprofilen. Som framgår av diagram 1.2 har även den föreslagna sänkningen av skatten på bensin och diesel, som är indirekta skatter, störst betydelse i den nedre delen av inkomstfördelningen.

**Diagram 1.2 Effekter på hushållens ekonomi till följd av förslag och aviseringar i denna proposition**



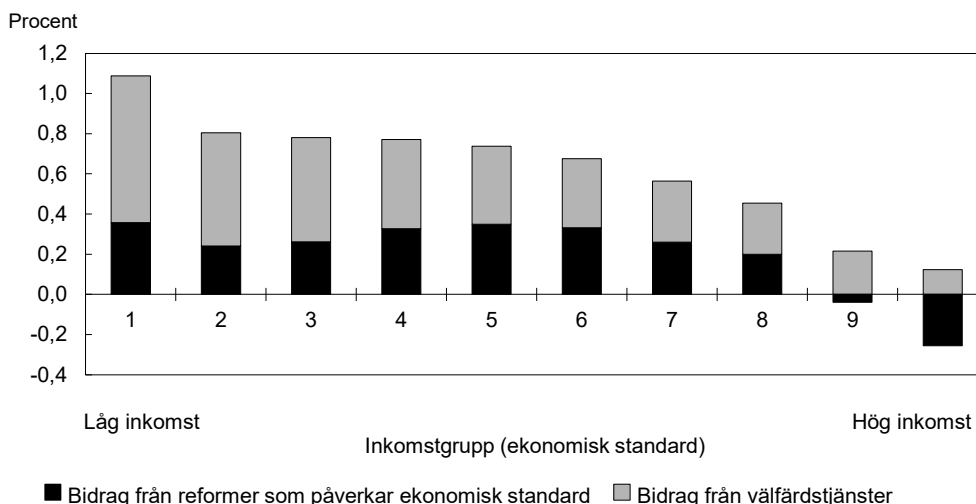
Anm.: Ekonomisk standard definieras som hushållens sammanlagda inkomster från arbete, kapital och transfereringar minus direkta skatter, justerat för försörjningsbörd. Hela befolkningen har delats in i tio olika inkomstgrupper efter ekonomisk standard. Beräkningarna inkluderar effekter 2024 av beräkningsbara åtgärder i denna proposition.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Individens levnadsvillkor påverkas också av regeringens förslag om förstärkta resurser till individuella välfärdstjänster så som vård, skola och omsorg. För att få en mer fullständig bild av politikens effekter kan ett utökat inkomstbegrepp användas. Ett sådant utökat begrepp inkluderar såväl ekonomisk standard som de resurser som läggs på offentligt finansierade välfärdstjänster. Samtidigt är den utjämning av livschanser som sker genom välfärdstjänster, inte minst utbildning, svår att mäta. Välfärdstjänsterna har en vidare betydelse för både individer och samhället i stort än vad som framgår av de beräkningar som görs i denna proposition.

Sammantaget har de förslag som påverkar det utökade inkomstbegreppet en tydligt utjämnande fördelningsprofil. Den utökade inkomsten ökar mest i den nedre delen av fördelningen och allra mest för den tiondel av befolkningen som har lägst ekonomisk standard. Effekterna av de förslag som påverkar den utökade inkomsten redovisas i diagram 1.3. Regeringens förslag innebär att resurserna för individuella välfärdstjänster ökar med totalt 17 miljarder kronor. Tillsammans med förslagen som påverkar ekonomisk standard bedöms de sammantaget leda till att den utökade inkomsten i genomsnitt ökar med 0,4 procent.

**Diagram 1.3 Effekter på utökad inkomst i olika inkomstgrupper till följd av förslag och aviseringar i denna proposition**



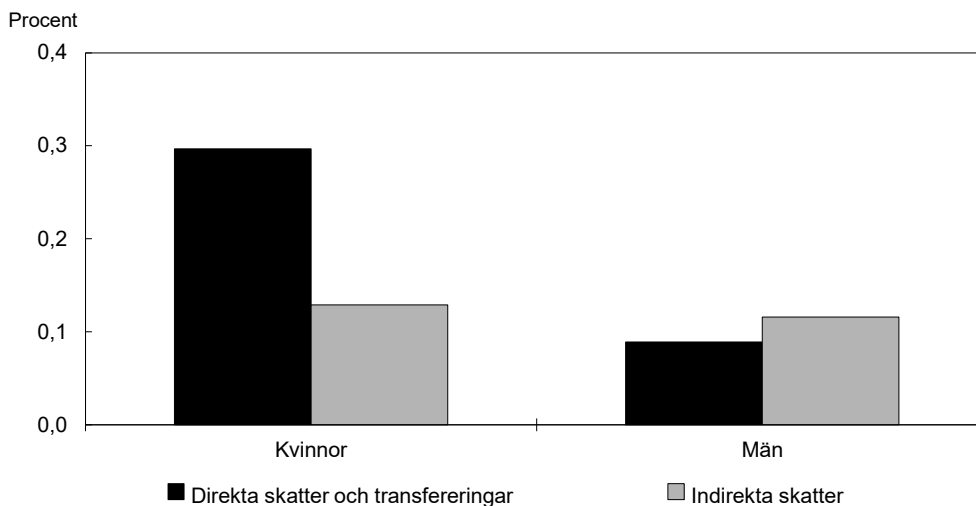
Anm.: Hela befolkningen har delats in i tio olika inkomstgrupper efter ekonomisk standard. Beräkningarna inkluderar effekter 2024 av beräkningsbara åtgärder i denna proposition. Effekterna beräknas i förhållande till gällande regler (för disponibel inkomst) och senast beslutade anslagsnivå (för välfärdstjänster).

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

## Effekter på ekonomisk jämställdhet

Regeringens föreslagna och aviserade åtgärder bedöms sammantaget öka kvinnors individuella disponibla inkomst mer än mäns. Förslagen bedöms därför bidra till att öka den ekonomiska jämställdheten. Det är främst det förstärkta jobbskatteavdraget för låg- och medelinkomsttagare och den pausade uppräkningsgränsen för statlig inkomstskatt som bidrar till detta resultat (se diagram 1.4).

**Diagram 1.4 Effekt på individuell disponibel inkomst för kvinnor och män till följd av förslag och aviseringar i denna proposition**



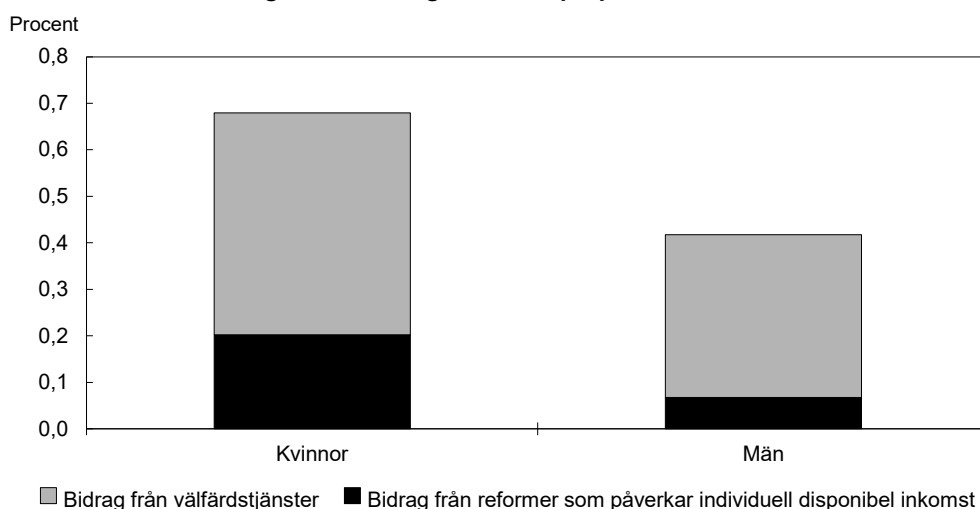
Anm.: Beräkningarna inkluderar effekter 2024 av beräkningsbara åtgärder i denna proposition.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Regeringens förslag om ökade resurser till välfärdstjänster bedöms tillfalla kvinnor i högre utsträckning än män. Detta beror främst på regeringens förslag om förstärkta generella statsbidrag till kommuner och regioner samt ytterligare medel till utbildning och hälso- och sjukvård. Tillsammans med förslagen som påverkar den disponibla inkomsten bedöms de sammantaget leda till att kvinnors individuella utökade inkomst

i genomsnitt ökar med 0,7 procent, medan mäns individuella utökade inkomst i genomsnitt ökar med 0,4 procent (se diagram 1.5).

**Diagram 1.5 Effekt på individuell utökad inkomst för kvinnor och män till följd av förslag och aviseringar i denna proposition**



Anm.: Beräkningarna inkluderar effekter 2024 av beräkningsbara åtgärder i denna proposition. Effekterna beräknas i förhållande till gällande regler (för disponibel inkomst) och senast beslutade anslagsnivå (för välfärdstjänster).

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

## Effekter på klimatet

Vissa av regeringens föreslagna och aviserade åtgärder bedöms öka utsläppen, t.ex. sänkningen av skatten på bensin och diesel och en förlängning av den tillfälligt utökade skattenedsättningen på jordbruksdiesel. Regeringen bedömer dock att de kommande förslagen är nödvändiga i det nuvarande ekonomiska läget för att säkerställa att de höga bränslepriserna inte urholkar hushållens ekonomi och för att stödja näringslivet. Det senare eftersom priset på flera viktiga insatsvaror inom de areella näringarna ökat kraftigt, inte minst på grund av kriget i Ukraina.

Regeringen föreslår samtidigt en rad åtgärder som bedöms bidra till en positiv klimatpåverkan och därmed till att nå Sveriges klimatmål om nettonollutsläpp 2045. Regeringens förslag om att förlänga och förstärka det generella klimatinvesteringstödet Klimatklivet bedöms bidra till kostnadseffektiva utsläppsminskningar. Förslagen om förstärkta och nya marknadsintroduktionsstöd, s.k. klimatpremier, bedöms bidra till att minska utsläppen från transportsektorn respektive utsläppen från arbetsmaskiner. Även förslaget om införandet av en tillfällig skrotningsskatt bedöms minska utsläppen från transportsektorn. Den föreslagna förlängningen av stödet till produktion av gödselbaserad biogas bedöms minska utsläppen från jordbruket. Den föreslagna förstärkningen av Industriklivet bedöms bidra till industrins klimatomställning och därmed minska industrins klimatpåverkan på sikt.

De medel som föreslås tillföras för utveckling och samordning av laddinfrastruktur bedöms effektivisera och stimulera den fortsatta utbyggnaden av infrastrukturen, vilket är en viktig förutsättning för att öka elektrifieringen av transportsektorn. De åtgärder som regeringen föreslår i energisektorn bedöms bidra till produktion av fossilfri el, vilket är en viktig förutsättning för klimatomställningen. Regeringens förslag att avsätta medel för en effektivare miljöprovning bedöms bidra till mer effektiva tillståndprocesser och kortare handläggningstider, vilket är en annan viktig förutsättning för att klimatomställningen ska gå att genomföra.

För att bidra till riksdagens klimatmål om nettonollutsläpp senast 2045, och negativa utsläpp därefter, krävs åtgärder som bidrar till att upptaget av växthusgaser är större än utsläppen. Regeringens förslag om att stärka arbetet med att återställa våtmarker och skydda värdefull natur bedöms bidra till detta.

År 2030 bedöms den direkta utsläppsminskningen vara ca 0,6–1 miljon ton koldioxid-ekvivalenter. En bredare redovisning av de bedömda effekterna på utsläppen av vissa reformer i denna proposition finns i bilagan Klimatredovisning till utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.



## 2 Förslag till riksdagsbeslut

### Regeringens förslag:

#### Riktlinjer för den ekonomiska politiken och förslag till statens budget för 2024

1. Riksdagen godkänner riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (avsnitt 1).
2. Riksdagen fastställer utgiftstaket för staten, inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget, till följd av tekniska justeringar till 1 747 miljarder kronor för 2024 respektive 1 827 miljarder kronor för 2025 (avsnitt 4.2).
3. Riksdagen fastställer utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget till 1 866 miljarder kronor för 2026 (avsnitt 4.2).
4. Riksdagen godkänner beräkningen av inkomster i statens budget för 2024 (avsnitt 5.2 och bilaga 1 avsnitt 2).
5. Riksdagen godkänner den preliminära beräkningen av inkomster i statens budget för 2025 och 2026 som riktlinje för regeringens budgetarbete (avsnitt 5.2 och tabell 5.1).
6. Riksdagen beslutar om fördelning av utgifter på utgiftsområden för 2024 (avsnitt 6.2 och tabell 6.1).
7. Riksdagen godkänner beräkningen av förändringen av anslagsbehållningar för 2024 (avsnitt 6.2 och tabell 6.1).
8. Riksdagen godkänner beräkningen av utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget för 2024 (avsnitt 6.2 och tabell 6.1).
9. Riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2025 och 2026 som riktlinje för regeringens budgetarbete (avsnitt 6.3 och tabell 6.3).
10. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ta upp lån enligt 5 kap. budgetlagen (2011:203) (avsnitt 7.2).
11. Riksdagen godkänner beräkningen av Riksgäldskontorets nettoutlåning för 2024 (avsnitt 7.2 och tabell 7.1).
12. Riksdagen godkänner beräkningen av den kassamässiga korrigeringen för 2024 (avsnitt 7.2 och tabell 7.1).
13. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 besluta om lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i statens verksamhet som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 60 550 000 000 kronor (avsnitt 9.2).
14. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 besluta om krediter för myndigheternas räntekonton i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjade krediter uppgår till högst 20 100 000 000 kronor (avsnitt 9.2).
15. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024, med de begränsningar som följer av 3 kap. 8 § andra stycket budgetlagen (2011:203), besluta att ett anslag som inte avser förvaltningsändamål får överskridas om ett riksdagsbeslut om ändring av anslaget inte hinner inväntas och överskridandet ryms inom det fastställda utgiftstaket för staten (avsnitt 9.7).

#### Förslag som ligger till grund för beräkningen av statens inkomster

16. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i kupongskattelagen (1970:624) (avsnitt 11.1 och 12.11).
17. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift (avsnitt 11.2 och 12.8).
18. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1667) om skatt på naturgrus (avsnitt 11.3 och 12.15).

19. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1999:673) om skatt på avfall (avsnitt 11.4 och 12.15).
20. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) (avsnitt 11.5, 12.7 och 12.10).
21. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) (avsnitt 11.6 och 12.11).
22. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980) (avsnitt 11.7 och 12.8).
23. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet (avsnitt 11.8 och 12.16).
24. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2001:1170) om särskilda avdrag i vissa fall vid avgiftsberäkningen enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift och socialavgiftslagen (2000:980) (avsnitt 11.9 och 12.8).
25. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244) (avsnitt 11.10 och 12.10).
26. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244) (avsnitt 11.11 och 12.16).
27. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i tullagen (2016:253) (avsnitt 11.12 och 12.16).
28. Riksdagen antar förslaget till lag om upphävande av lagen (2020:32) om skatt på plastbärkassar (avsnitt 11.13 och 12.16).



### 3 Den makroekonomiska utvecklingen

I detta avsnitt redovisas prognosen för den makroekonomiska utvecklingen i Sverige och i övriga världen 2023–2026. Tyngdpunkten i avsnittet ligger på utvecklingen 2023 och 2024. Prognosen är baserad på de anslagsnivåer och de regelverk för skatter och transfereringssystem som har beslutats av riksdagen, samt de som föreslås eller aviseras av regeringen i denna proposition eller i propositionen Höständringsbudget för 2023 (prop. 2023/24:2) eller har aviserats av regeringen i tidigare propositioner. Några framtida finanspolitiska regel- eller anslagsändringar därutöver antas inte. Information om omvärldshändelser och statistikutfall som fanns tillgängliga t.o.m. den 7 augusti 2023 har beaktats. Tabeller med prognosens innehåll i detalj redovisas i bilaga 2. Avsnittet innehåller även två fördjupade analyser av utvecklingen för produktivitetstillväxten och utmaningar på arbetsmarknaden.

#### Sammanfattning

- Inflationen har fallit i både Sverige och omvärlden, men är fortfarande hög. I Sverige och euroområdet har nedgången främst drivits av lägre energipriser, men även kärninflationen har dämpats. Kärninflationen är fortsatt hög i såväl Sverige och euroområdet som USA.
- Inflationen väntas falla ytterligare i både Sverige och omvärlden främst till följd av en åtstramande penningpolitik, vilket i förlängningen väntas bidra till en minskad efterfrågan.
- Det första halvåret 2023 har BNP-tillväxten dämpats i euroområdet medan den har varit relativt stark i USA. Högre räntor, fortsatt hög inflation och stor osäkerhet väntas dämpa aktiviteten ytterligare i de avancerade ekonomierna under de kommande kvartalen.
- Den ekonomiska utvecklingen i Sverige har mattats av sedan slutet av 2021 och BNP-tillväxten minskade tydligt andra kvartalet 2023, bl.a. till följd av minskad varuexport och svagare lageruppbyggnad. En hög inflation och högre räntor väntas dämpa utvecklingen i svensk ekonomi, och BNP bedöms minska 2023. Det är främst hushållens konsumtion och företagens investeringar som bidrar negativt till utvecklingen.
- Den minskade aktiviteten i svensk ekonomi väntas påverka arbetsmarknaden med viss fördröjning. Sysselsättningen väntas minska i slutet av 2023 och början av 2024, samtidigt som arbetslösheten bedöms öka.
- Prognosen är behäftad med stor osäkerhet som främst är kopplad till inflationens utveckling samt den snabba och synkroniserade åtstramningen av penningpolitiken runt om i världen. Hög inflation, snabbt stigande räntor och svag ekonomisk utveckling kan blottlägga nya sårbarheter i det globala finansiella systemet med omfattande och svårbedömda konsekvenser för världsekonomin.
- Produktiviteten har under en lång tid varit starkt bidragande till tillväxten i BNP i Sverige, men sedan finanskrisen har den utvecklats allt långsammare.
- Många arbetsgivare i Sverige har svårt att hitta arbetskraft med efterfrågad kompetens, och arbetslösa med bristande kompetens har ofta svårt att få ett jobb.

### 3.1 Utsikterna i omvärlden 2023 och 2024

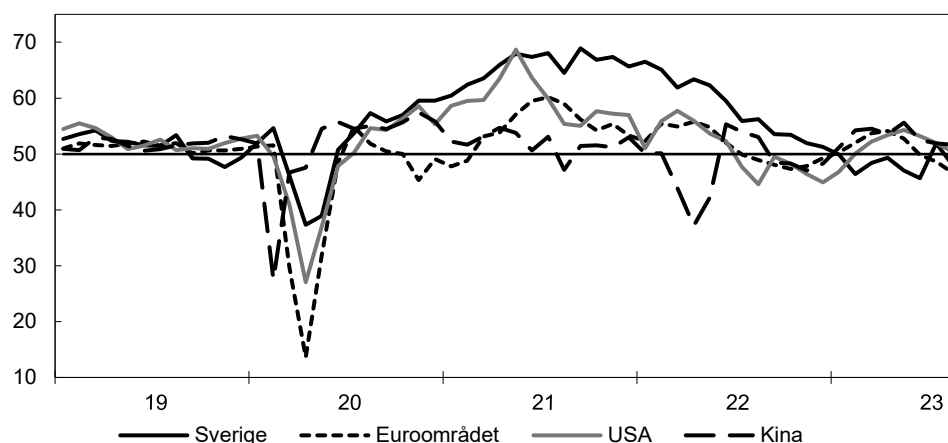
Den höga inflationen och centralbankernas snabba åtstramning av penningpolitiken har präglat de senaste årens ekonomiska utveckling i omvärlden. Sjunkande energipriser har bidragit till att inflationen har fallit sedan en tid tillbaka i både euroområdet och USA, men kärninflationen, dvs. inflationen exklusive priser som varierar mycket, är fortfarande på höga nivåer. Det beror bl.a. på att tjänstepriserna har fortsatt att stiga i en snabb takt i många länder, särskilt i euroområdet. Pristrycket påverkas av en stark löneutveckling och en stram arbetsmarknad på båda sidorna av Atlanten. Även om kärninflationen har börjat dämpas, särskilt i USA, är det mycket osäkert hur snabbt den kan återgå till nivåer som är förenliga med inflationsmålet. De högre styrräntorna väntas fortsätta bidra till att inflationen dämpas i både euroområdet och USA, och inflationsmålen bedöms nås i början av 2025 (se tabell 3.1).

Efter en svag inledning av 2023 bekräftar BNP-utfallet för det andra kvartalet 2023 att den ekonomiska utvecklingen i euroområdet nästintill har stagnerat i år. Medan den ekonomiska aktiviteten i Frankrike och Spanien var relativt stark det andra kvartalet, har utvecklingen i den tyska ekonomin stagnerat samtidigt som den italienska ekonomin har krympt. I USA bidrog hushållens konsumtion och privata investeringar till en BNP-tillväxt som var högre än väntat det andra kvartalet 2023. De senaste månaderna har stämningläget försämrats i euroområdet, och framåtblickande indikatorer tyder på att aktiviteten i ekonomin krymper framöver. Inköpschefsindexet (PMI) för euroområdet har försämrats de senaste månaderna. Försämringen drivs av en nedgång inom tillverkningsindustrin, särskilt i Tyskland. Den låga nivån för PMI i tillverkningsindustrin speglar bl.a. en svag global efterfrågan. Även i USA har det sammanvägda PMI försämrats under sommaren, men indikerar fortsatt ekonomisk tillväxt framöver (se diagram 3.1). Samtidigt har den fallande inflationen bidragit till att konsumentförtroendet har förbättrats i både euroområdet och USA, om än från låga nivåer. Styrräntorna i euroområdet och USA väntas ligga kvar kring nuvarande nivåer under inledningen av 2024 och dämpa aktiviteten i både euroområdet och USA de kommande kvartalen. Det gör att tillväxten i USA väntas bli lägre 2024 jämfört med 2023 och att tillväxten i euroområdet väntas fortsätta vara dämpad även nästa år.

I Kina var BNP-tillväxten stark under inledningen av 2023, främst till följd av avskaffandet av nolltoleransstrategin mot covid-19. Återhämtningen blev dock kortlivad och BNP-tillväxten mattades av redan det andra kvartalet 2023. En svag efterfrågan från omvärlden och fortsatta problem i fastighetssektorn bedöms tynga den kinesiska ekonomin. Utvecklingen framöver väntas bli måttlig, men i linje med det kinesiska tillväxtmålet 2023 på omkring 5 procent. Till skillnad från många länder i omvärlden är Kinas inflation låg. I juli 2023 blev inflationstakten t.o.m. negativ för att sedan bli svagt positiv i augusti. Om Kina skulle uppvisa deflation skulle det kunna försvaga landets ekonomi ytterligare.

**Diagram 3.1 Inköpschefsindex (PMI) för Sverige, euroområdet, USA och Kina**

Säsongsrensade månadsvärden



Anm.: Värdet 50 avser balans. Ett värde över respektive under 50 tyder på att läget är bättre respektive sämre än föregående månad.

Källor: Markit, Silf, Swedbank och Macrobond.

Sammantaget bedöms utvecklingen i omvärlden, mätt med handels- och konkurrens-viktad BNP (KIX-BNP), utvecklas relativt svagt under både 2023 och 2024. Det råder dock fortsatt stor osäkerhet kring den ekonomiska utvecklingen framöver.

**Tabell 3.1 Nyckeltal internationella variabler**

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
BNP, euroområdet	3,3	0,7	1,0	1,4	1,6
BNP, USA	2,1	1,9	1,0	1,8	2,0
BNP, Kina	3,0	5,1	4,5	4,5	4,4
BNP i världen, PPP-vägd <sup>1</sup>	3,4	2,8	2,9	3,0	3,1
BNP i världen, KIX-vägd <sup>2</sup>	2,8	1,4	1,6	2,0	2,0
Inflation, euroområdet <sup>3</sup>	8,4	5,6	3,0	2,0	2,0
Inflation, USA <sup>4</sup>	8,0	4,1	2,6	2,3	2,3
Dagslåneränta, euroområdet <sup>5</sup>	0,0	3,3	3,8	2,6	2,3
Styrränta, USA <sup>6</sup>	1,8	5,2	4,9	3,6	2,6
Råoljepris <sup>7</sup>	100,8	80,5	78,4	75,0	72,3

<sup>1</sup> BNP sammanviktad med köpkraftsjusterade (PPP) BNP-vikter enligt Internationella valutafonden.

<sup>2</sup> BNP sammanviktad med KIX-vikter, ett mått på respektive lands betydelse för svensk utrikeshandel. De senast beräknade vikterna används för 2023 och därefter skrivs de fram med trenden från de föregående fem åren.

<sup>3</sup> Harmoniserat konsumentprisindex (HIKP).

<sup>4</sup> Konsumentprisindex (KPI).

<sup>5</sup> Procent, årsgenomsnitt. Avser estr, dvs. den referensränta som ska återspegla kostnader mellan banker i euroområdet för osäkrade lån från en bankdag till nästa.

<sup>6</sup> Procent, årsgenomsnitt. Federal funds ränta.

<sup>7</sup> Brent, US-dollar per fat. Prognos avser 10-dagars genomsnitt för terminspriseringen 2023-08-01.

Källor: Macrobond och egna beräkningar.

**3.2 Utsikterna i Sverige 2023 och 2024****Fortsatt hög kärninflation i Sverige**

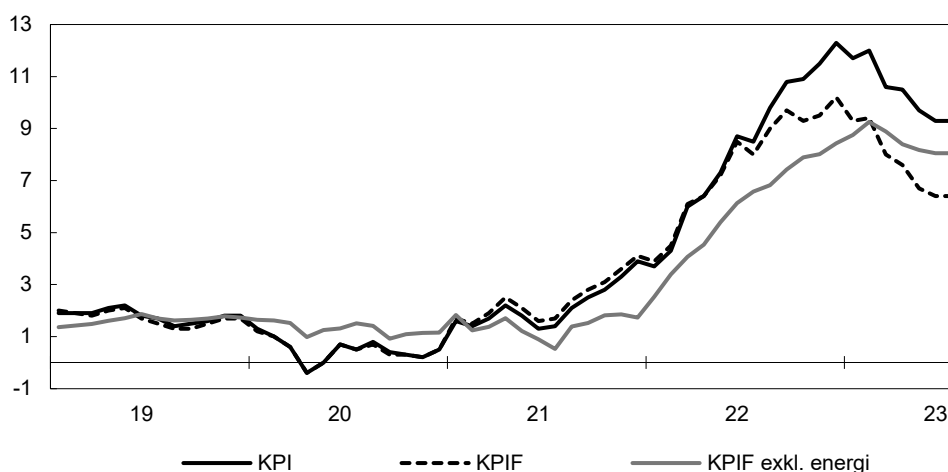
Precis som i omvärlden har inflationen fallit i Sverige under 2023 och väntas falla ytterligare. Den lägre inflationstakten har framför allt berott på lägre energipriser och på att livsmedelspriserna har ökat långsammare än tidigare. Även kärninflationen, mätt med KPIF exklusive energi, har dämpats sedan en tid tillbaka. I juli uppgick den till 8,0 procent, en nedgång från 9,3 procent i februari (se diagram 3.2). Kärninflationen är

dock fortsatt hög, vilket delvis beror på att tjänstepriserna har fortsatt att stiga i en snabb takt. Det kan avspegla att efterfrågan i delar av ekonomin fortfarande är hög. Därutöver kan företagen ha varit mer benägna att föra över kostnadsökningar till konsumenterna när inflationen varit hög. I en miljö med hög inflation och snabba kostnadsökningar kan det finnas en oro för att kostnaderna förblir höga under en längre tid. Även genomslaget på inflationen från en svag växelkurs och höga importkostnader skulle då kunna vara relativt sett större, jämfört med perioder då inflationen är låg. Under förra året steg inflationen snabbt samtidigt som kronan försvagades och importpriserna ökade, vilket kan ha inneburit att genomslaget från växelkursen ökade.

Framåtblickande indikatorer, såsom företagens prisförväntningar enligt Konjunkturbarometern, har sjunkit sedan slutet på 2022 men är fortsatt på förhöjda nivåer. Samtidigt har de långsiktiga inflationsförväntningarna fortsatt att ligga nära Riksbankens inflationsmål om 2 procent. Inflationen väntas fortsätta falla framöver. Det beror bl.a. på en mindre påverkan från energipriser och på att övriga priser inte fortsätter att öka i lika snabb takt när efterfrågan i ekonomin sjunker till följd av en stramare penningpolitik (se tabell 3.2).

### Diagram 3.2 Inflation i Sverige

Årlig procentuell förändring



Anm.: KPIF avser KPI med fast bostadsränta.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Penningpolitiken har blivit mer åtstramande i Sverige, liksom i många andra länder. För att dämpa efterfrågan, och därmed i förlängningen inflationen, har Riksbanken höjt styrräntan flera gånger under 2022 och 2023. Ytterligare en höjning med 0,25 procentenheter väntas under 2023. Förväntningar om högre styrränta har bidragit till stigande marknadsräntor. Marknadsräntorna i Sverige har dock inte stigit lika mycket som i andra länder, framför allt inte jämfört med USA. Detta, i kombination med en ökad osäkerhet på finansiella marknader, har troligen bidragit till att den svenska kronan under 2022 och första halvåret 2023 har försvagats mot Sveriges viktigaste handelspartner. En ytterligare förklaring till den svaga utvecklingen för kronan skulle kunna vara internationella investerares oro för räntekänsligheten i den svenska ekonomin, kopplad till fastighetssektorn och de högt skuldsatta hushållen. Olika marknadsmått, så som riskpremier för finansiella instrument, indikerar dock inte att förtroendet över lag för Sverige eller för det svenska banksystemet har minskat. Dessutom har Sverige mycket starka statsfinanser, vilket också minskar riskerna i ekonomin som helhet. Kronan bedöms gradvis stärkas 2024 och 2025, vilket väntas

bidra till att importerade varor och tjänster blir billigare och att inflationstrycket därmed minskar.

**Tabell 3.2 Nyckeltal priser och finansiella variabler**

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
KPI <sup>1</sup>	8,4	8,7	4,0	1,7	1,9
KPIF <sup>2</sup>	7,7	6,0	2,7	2,0	2,0
KPIF <sup>2</sup> exkl. energi	5,9	7,5	3,0	2,0	2,0
Styrränta <sup>3</sup>	0,75	3,46	3,77	2,73	2,31
Statsobligationsränta 10 år <sup>3</sup>	1,5	2,4	2,5	2,4	2,5
Statsobligationsränta 5 år <sup>3</sup>	1,6	2,6	2,5	2,4	2,4
Växelkurs, kronindex KIX <sup>4</sup>	121,1	127,5	126,7	124,1	121,9
Växelkurs SEK per EUR	10,6	11,5	11,4	11,1	10,9

Anm.: Prognosen är baserad på de regelverk för skatter och transfereringar och de anslagsnivåer som har beslutats av riksdagen och som har föreslagits eller aviserats av regeringen.

<sup>1</sup> Konsumentprisindex.

<sup>2</sup> KPI med fast ränta.

<sup>3</sup> Procent, årsgenomsnitt.

<sup>4</sup> 18 november 1992 = 100.

Källor: Statistiska centralbyrån, Riksbanken, Macrobond och egna beräkningar.

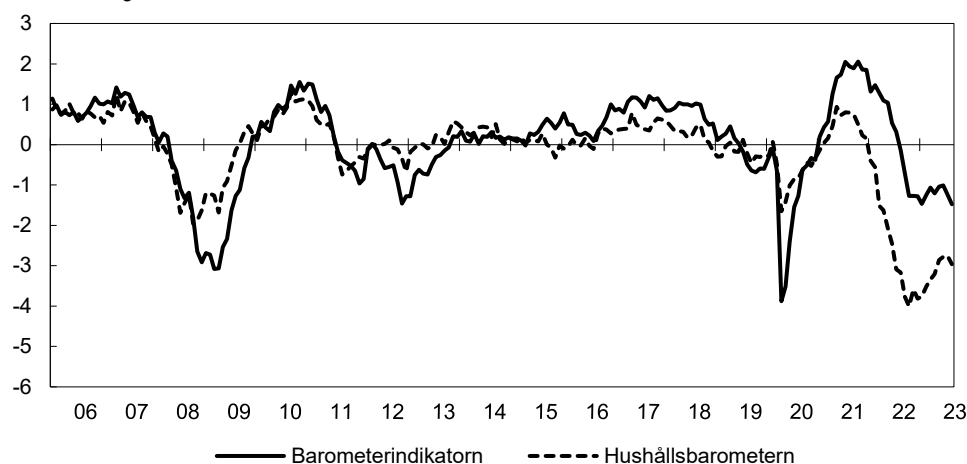
## BNP bedöms minska 2023

Den ekonomiska aktiviteten i Sverige har utvecklats svagt sedan slutet av 2021, och BNP minskade med 0,8 procent det andra kvartalet 2023, bl.a. till följd av minskad varuexport och svagare lagerupbyggnad.

Framåtblickande indikatorer pekar på en svag tillväxt även det närmaste kvartalet (se diagram 3.3). Hög inflation, stigande räntekostnader och stor osäkerhet kring den ekonomiska utvecklingen medför att hushållens konsumtion och företagens investeringar, inte minst bostadsinvesteringar, väntas tynga tillväxten 2023. I takt med att inflationen faller bedöms hushållens konsumtionstillväxt tillta något, medan bostadsinvesteringarna väntas fortsätta att hålla tillbaka tillväxten även 2024. Svenska hushåll är högt belånade och har en stor andel bostadslån med korta räntebindningstider. Det får till följd att svenska hushåll påverkas mer och snabbare av räntehöjningar än hushåll i många andra länder i Europa. Sammantaget väntas den ekonomiska aktiviteten minska 2023 till följd av en svag utveckling av den inhemska efterfrågan (se tabell 3.3).

**Diagram 3.3 Barometerindikatorn och hushållens konsumentförtroende**

Index, säsongrensade och standardiserade värden



Källa: Konjunkturinstitutet.

**Hushållen pressas av stigande räntor och hög inflation**

Till följd av den höga inflationen har hushållens köpkraft minskat det senaste året och hushållens konsumtion har fallit. Trots att konsumtionen har minskat i reala termer, har den nominella konsumtionen i stället fortsatt att öka till följd av de stigande priserna. Det innebär att konsumtionsutgifterna har ökat samtidigt som hushållen konsumerar mindre. I reala termer har hushållen främst dragit ned på varukonsumtionen, medan tjänstekonsumtionen har fortsatt att öka.

Framöver väntas hushållens konsumtion åter stiga, om än i en måttlig takt. Hushållens konfidensindikator har återhämtat sig något från bottenivån för ett år sedan, även om den fortsatt befinner sig på en mycket låg nivå. De disponibla inkomsterna har ökat i god takt i nominella termer tack vare en stark utveckling på arbetsmarknaden och olika ekonomisk-politiska åtgärder i syfte att stötta hushåll och företag. Bland annat har hushållen kompenserats retroaktivt för de höga elpriserna 2022 via elstöd. Även vissa ersättningsnivåer i bidrags- och transfereringssystemen har höjts som en konsekvens av den höga inflationen, vilket framför allt gynnar de ekonomiskt mer utsatta grupperna. Den höga inflationen har dock lett till en svag utveckling av de reala disponibla inkomsterna. Sammantaget väntas hushållens konsumtion minska för helåret 2023 (se tabell 3.3). I takt med att inflationen faller och osäkerheten avtar väntas en gradvis återhämtning av hushållens konsumtion 2024. Hushållens konsumtion 2024 väntas dock växa svagare än ett historiskt genomsnitt (2000–2022).

**Högt kostnadstryck håller tillbaka offentlig konsumtion**

Efter en svag utveckling 2022 bedöms den offentliga konsumtionen öka i snabbare takt 2023 och 2024. Den höga inflationen medför ett fortsatt högt kostnadstryck 2023, särskilt i kommunsektorn där både kostnaderna för avtalspensioner och verksamhet väntas öka avsevärt. Detta bedöms hålla tillbaka utvecklingen av offentlig konsumtion 2023. Samtidigt har skatteintäkterna gynnats av den starka arbetsmarknaden 2023 och verkat i motsatt riktning. Medel som avsätts till kommunsektorn i denna proposition bedöms bidra till att hålla uppe konsumtionen 2024 när skatteunderlaget väntas minska till följd av den svagare arbetsmarknaden.

**Bostadsinvesteringarna väntas minska kraftigt**

Den positiva investeringstrenden bröts under andra halvåret 2022. Fasta bruttoinvesteringar har sedan dess utvecklats svagt. Bostadsinvesteringarna har fallit tydligt

det senaste året. Priserna på bostäder har i genomsnitt fallit med ca 13 procent sedan toppen under början av 2022 fram till början av 2023, men har sedan dess stigit något. Den höga inflationen och stigande räntor har påverkat efterfrågan på bostäder och även bidragit till höga produktions- och finansieringskostnader. Antalet påbörjade nybyggnationer av bostäder har minskat kraftigt sedan början av 2022, och bostadsinvesteringarna bedöms minska kraftigt 2023. Bostadsbyggandet väntas minska även 2024, om än i långsammare takt. Även övriga investeringar i näringslivet väntas påverkas av betydligt högre finansieringskostnader samtidigt som efterfrågan försvagas. Sammantaget väntas näringslivets investeringar minska både 2023 och 2024 (se tabell 3.3). År 2024 väntas de svaga investeringarna i näringslivet delvis motverkas av mycket stora offentliga investeringar i bl.a. försvaret.

### Svag export- och importutveckling

Medan svensk export utvecklades starkt under 2022 blev utvecklingen under det första halvåret 2023 mer dämpad, vilket främst beror på en svag utveckling av tjänsteexporten. Varuexporten utvecklades måttligt både 2022 och under inledningen av 2023. Exportorderingen har fortsatt utvecklas svagt under 2023, vilket också avspeglas i att orderböckerna har fortsatt att minska. Exporttillväxten bedöms därför fortsätta dämpas andra halvåret 2023 och 2024 som följd av den svagare omvärldsefterfrågan. Importen utvecklades måttligt under det första halvåret 2023 och väntas utvecklas svagare framöver till följd av en svag utveckling av den inhemska efterfrågan. Sammantaget bedöms importen utvecklas svagare än exporten, och nettoexporten bidrar därmed positivt till BNP-utvecklingen både 2023 och 2024.

**Tabell 3.3 Nyckeltal försörjningsbalansen**

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
BNP	2,8	-0,8	1,0	2,9	3,1
BNP, kalenderkorrigerad	2,8	-0,6	1,0	3,1	2,9
Hushållens konsumtion	1,9	-2,3	1,7	3,7	4,1
Offentlig konsumtion	0,1	0,7	0,7	0,1	-0,2
Fasta bruttoinvesteringar	6,1	-2,0	-0,9	3,0	4,3
Lagerinvesteringar <sup>1</sup>	1,1	-0,4	-0,1	0,0	0,0
Export	7,0	2,7	2,4	2,5	3,1
Import	9,4	0,9	1,7	1,9	2,9
BNP per invånare <sup>2</sup>	2,1	-1,4	0,4	2,4	2,6
BNP i löpande pris	8,7	4,2	3,4	4,7	5,3

Anm.: Fasta priser, referensår 2022, inte kalenderkorrigerade värden, om inte annat anges. Prognosen är baserad på de regelverk för skatter och transfereringar och de anslagsnivåer som har beslutats av riksdagen och som har föreslagits eller aviserats av regeringen.

<sup>1</sup> Bidrag till BNP-tillväxten, förändring i procent av BNP föregående år.

<sup>2</sup> BNP per person i totala befolkningen.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

### Svag utveckling på arbetsmarknaden väntas 2024

Trots en vikande efterfrågan har arbetsmarknaden visat motståndskraft. Sysselsättningsgraden och arbetskraftsdeltagandet ökade första halvåret 2023 samtidigt som arbetslösheten var relativt oförändrad. Sysselsättningsgraden nådde andra kvartalet 2023 sin högsta nivå sedan början på 1990-talet för både kvinnor och män, men det kvarstår fortfarande en viss skillnad mellan grupperna. Att arbetsmarknaden utvecklats starkt trots en minskad efterfrågan i ekonomin bedöms delvis bero på att företag velat behålla arbetskraft för att undvika att hamna i en liknande situation som efter

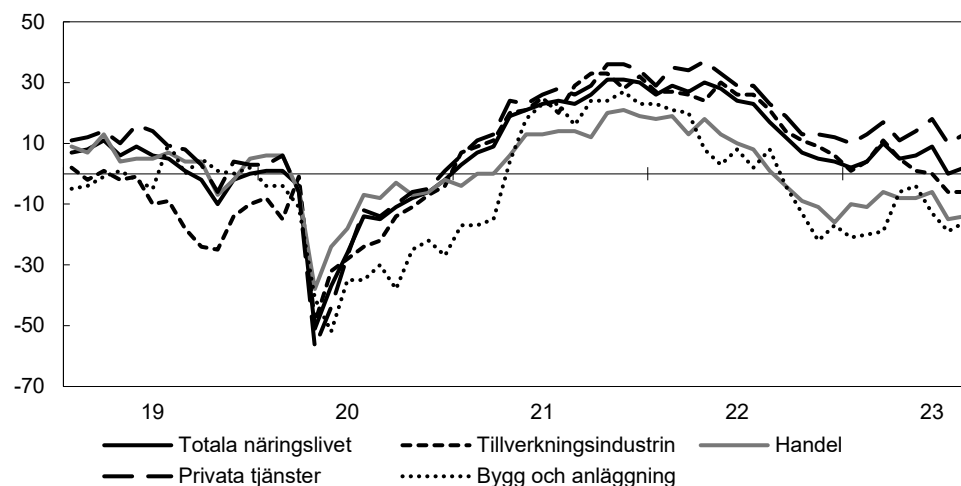
pandemin. Då ökade efterfrågan på arbetskraft snabbt och företag hade svårt att hitta och rekrytera rätt kompetens.

Trots den goda utvecklingen hittills under 2023 har arbetslösheten fortsatt varit hög jämfört med andra länder i EU, vilket till viss del kan förklaras av att en jämförelsevis stor andel av befolkningen i arbetsför ålder i Sverige står till arbetsmarknadens förfogande. Under 2023 har utvecklingen på arbetsmarknaden varit särskilt stark för kvinnor, och under det andra kvartalet 2023 var arbetslösheten bland kvinnor lägre än bland män. Långtidsarbetslösheten, som ökade tydligt under pandemin, minskade under första halvåret 2023. Antalet personer som enligt Arbetsförmedlingen har varit utan arbete i ett år eller längre var i augusti 2023 på en lägre nivå än före pandemin, medan antalet personer som varit utan arbete i två år eller mer fortfarande var högre än före pandemin. Ungdomsarbetslösheten minskade något första halvåret 2023, men var fortsatt tydligt högre än arbetslösheten i övriga åldersgrupper. Över hälften av de unga som klassas som arbetslösa var dock heltidsstuderande som samtidigt sökte arbete. Majoriteten av denna grupp såg sig därför inte främst som arbetslösa, utan som studerande. För en mer djupgående analys av utmaningar på den svenska arbetsmarknaden, se avsnitt 3.9.

Framöver väntas läget på arbetsmarknaden gradvis försämrats. Flera framåtblickande indikatorer har försvagats det senaste året. Antalet varsel och konkurser har ökat, om än från låga nivåer, och företagens anställningsplaner har dämpats enligt Konjunkturbarometern (se diagram 3.4). För näringslivet som helhet var anställningsplanerna nära noll under sommaren, men situationen skiljer sig åt mellan olika branscher. Inom handel samt bygg och anläggning var anställningsplanerna fortsatt tydligt negativa, medan de var positiva inom tjänstesektorn. Även antalet nyanmälda lediga platser vid Arbetsförmedlingen har minskat något sedan mitten av 2022, men är på fortsatt höga nivåer.

### Diagram 3.4 Anställningsplaner i näringslivet

Nettotal, säsongrensade månadsvärden



Anm.: Netttotal är skillnaden mellan andelen respondenter som har svarat att antalet anställda förväntas öka respektive minska. Ett positivt netttotal visar alltså att det finns fler företag som förväntar sig att öka antalet anställda, än företag som förväntar sig att minska antalet anställda.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Den minskade aktiviteten i ekonomin väntas påverka arbetsmarknaden med en viss fördröjning. Sysselsättningen väntas minska i slutet av 2023 och början av 2024, både bland kvinnor och män, samtidigt som arbetslösheten bedöms öka och bli som högst runt slutet av 2024 och början av 2025. Arbetslösheten väntas bli något högre bland män än bland kvinnor, delvis till följd av en svag utveckling inom varubranscherna



som relativt sett sysselsätter fler män. En låg efterfrågan på arbetskraft innebär att personer med en svag anknytning till arbetsmarknaden drabbas särskilt hårt.

Den 31 mars 2023 enades parterna inom industrin om ett tvåårigt avtal med löneökningar på totalt 7,4 procent, varav 4,1 procent under 2023 och 3,3 procent under 2024. Avtalet inom industrin sätter det s.k. märket som är normerande för resten av arbetsmarknaden. De tecknade avtalen bedöms bidra till en högre löneökningstakt framöver jämfört med de senaste årens löneutveckling. Löneökningstakten enligt konjunkturlönestatistiken väntas sammantaget uppgå till 4,0 procent 2023 och 3,9 procent 2024 (se tabell 3.4). Reallöneutvecklingen, mätt som den nominella löneökningstakten korrigerad för konsumentprisindex (KPI), väntas bli kraftigt negativ 2023 till följd av hög inflation. Även 2024 väntas reallönerna minska, men endast marginellt.

**Tabell 3.4 Nyckeltal produktivitet, arbetsmarknad och löner**

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
Produktivitet <sup>1</sup>	0,5	-2,4	0,9	2,5	1,5
Arbetade timmar <sup>1,2</sup>	2,3	1,8	0,1	0,5	1,4
Medelarbetstid <sup>1,3</sup>	-0,4	0,3	0,5	-0,2	-0,1
Sysselsättning <sup>4</sup>	2,7	1,5	-0,3	0,7	1,4
<i>Kvinnor</i> <sup>4</sup>	2,7	2,2	-0,2		
<i>Män</i> <sup>4</sup>	2,8	0,9	-0,5		
Sysselsättningsgrad <sup>4,5</sup>	69,0	69,6	69,0	69,1	69,8
<i>Kvinnor</i> <sup>4,5</sup>	66,0	67,1	66,7		
<i>Män</i> <sup>4,5</sup>	71,8	72,0	71,3		
Arbetslöshet <sup>4,6</sup>	7,5	7,6	8,2	8,3	7,4
<i>Kvinnor</i> <sup>4,6</sup>	8,0	7,6	8,1		
<i>Män</i> <sup>4,6</sup>	7,0	7,6	8,3		
Arbetskraft <sup>4</sup>	1,2	1,6	0,3	0,7	0,6
<i>Kvinnor</i> <sup>4</sup>	1,4	1,7	0,4		
<i>Män</i> <sup>4</sup>	1,1	1,6	0,3		
Arbetskraftsdeltagande <sup>4,5</sup>	74,5	75,3	75,2	75,4	75,4
<i>Kvinnor</i> <sup>4,5</sup>	71,7	72,6	72,6		
<i>Män</i> <sup>4,5</sup>	77,3	78,0	77,8		
Befolkning, total <sup>7</sup>	0,7	0,6	0,6	0,5	0,5
Befolkning, 15–74 år	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5
<i>Kvinnor</i> <sup>4</sup>	0,3	0,5	0,5		
<i>Män</i> <sup>4</sup>	0,4	0,6	0,6		
Timlön enligt KL <sup>8</sup>	2,7	4,0	3,9	3,9	3,9
Reallön <sup>9</sup>	-5,6	-4,8	-0,1	2,1	2,1

Anm.: Prognosen är baserad på de regelverk för skatter och transfereringar och de anslagsnivåer som har beslutats av riksdagen och som har föreslagits eller aviserats av regeringen.

<sup>1</sup> Avser kalenderkorrigerade data.

<sup>2</sup> Enligt nationalräkenskaperna (NR).

<sup>3</sup> Avser antal arbetade timmar per år enligt NR (kalenderkorrigerat) dividerat med årsmedeltal för antal sysselsatta enligt arbetskraftsundersökningarna (AKU).

<sup>4</sup> Avser åldersgruppen 15–74 år.

<sup>5</sup> Procent av befolkningen.

<sup>6</sup> Procent av arbetskraften.

<sup>7</sup> Utfall för 2022 är ett beräknat årsmedelvärde.

<sup>8</sup> Nominell löneutveckling enligt konjunkturlönestatistiken. År 2022 avser prognos.

<sup>9</sup> Reallön beräknas som timlön enligt konjunkturlönestatistiken korrigerad för prisförändringar enligt konsumentprisindex.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet och egna beräkningar.

## Försämrat konjunkturläge i svensk ekonomi

I takt med att aktiviteten i ekonomin minskar under 2023 bedöms resursutnyttjandet, mätt med det s.k. BNP-gapet, bli negativt 2023 (se tabell 3.5). Det betyder att mängden lediga resurser i ekonomin ökar. Resursutnyttjandet kan inte mätas exakt, utan är en bedömning som baseras på en rad indikatorer, t.ex. brist på arbetskraft och kapacitetsutnyttjandet inom industrin. Eftersom det saknas utfall för resursutnyttjandet och BNP-gapet är osäkerheten stor kring bedömningen också i nuläget. Då BNP-tillväxten väntas bli svag även 2024 bedöms konjunkturläget försämrats ytterligare. Svensk ekonomi bedöms vara i en lågkonjunktur både 2023 och 2024.

**Tabell 3.5 Nyckeltal potentiella variabler och resursutnyttjande**

Procentuell förändring om inte annat anges

	2022	2023	2024	2025	2026
Potentiell BNP	1,9	1,8	1,9	1,9	1,9
Potentiell produktivitet	1,2	1,0	1,1	1,1	1,1
Potentiellt arbetade timmar	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8
Jämviktsarbetslöshet <sup>1</sup>	7,4	7,4	7,4	7,4	7,5
Potentiell BNP i löpande pris <sup>2</sup>	5,6	5,2	5,0	4,5	4,5
BNP-gap <sup>3</sup>	1,1	-1,3	-2,1	-1,0	0,0
Produktivitetsgap <sup>3</sup>	1,8	-1,6	-1,8	-0,4	0,0
Timgap <sup>3</sup>	-0,7	0,3	-0,4	-0,6	0,0

Anm.: Fasta priser, referensår 2022, kalenderkorrigerade värden, om inte annat anges. Med potentiell avses den nivå på respektive variabel som skulle uppnås vid ett balanserat konjunkturläge. Potentiella variabler går inte att observera utan bedöms utifrån statistiska modeller och indikatorer. Prognosen är baserad på de regelverk för skatter och transfereringar och de anslagsnivåer som har beslutats av riksdagen och som har föreslagits eller aviserats av regeringen.

<sup>1</sup> Andel av potentiell arbetskraft.

<sup>2</sup> Beräknad som potentiell BNP till marknadspris (fasta priser, referensår 2022) multiplicerad med en filtrerad BNP-deflator, som är ett filtrerat prisindex för producerade varor och tjänster. För en närmare beskrivning av metoden för att beräkna potentiell BNP se Finansdepartementets rapport Metod för beräkning av potentiella variabler november 2022 på regeringen.se.

<sup>3</sup> Skillnaden mellan den faktiska och potentiella nivån i respektive variabel i procent av den potentiella nivån.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

## 3.3 Osäkerhet i prognosen

Flera olika faktorer kan medföra att den ekonomiska utvecklingen blir antingen starkare eller svagare än väntat.

Inflationen i de avancerade ekonomierna har visserligen börjat falla de senaste kvartalen, men utvecklingen framöver är präglad av stor osäkerhet. Flera faktorer kan leda till att den höga inflationen blir mer varaktig än väntat. Energi- eller livsmedelspriser kan bli högre än i prognosen, och detta kan påverka även andra priser. En hög efterfrågan på kontaktnära tjänster efter pandemin har drivit upp priserna, och tjänsteinflationen har ännu inte toppat i Sverige och i euroområdet. Skulle efterfrågan vika snabbare kan det dock innebära att tjänstepriserna anpassas och att inflationen faller tillbaka snabbare. Det senaste årets kronförsvagning har också lett till att importpriserna för många varor har stigit i Sverige, och i anslutning till det även priserna i konsumentled. En fortsatt försvagning av kronan eller ett större genomslag på konsumentpriserna än väntat kan leda till att inflationen ligger kvar på en högre nivå under en längre tid än vad som antas i prognosen.

En mer bestående hög inflation än väntat kan innebära att centralbankerna behöver strama åt penningpolitiken ytterligare, och den ekonomiska utvecklingen kan då bli svagare än väntat. Samtidigt är effekten av penningpolitiken svårbedömd. Centralbankernas räntehöjningar har ännu inte hunnit få fullt genomslag och den sammanlagda effekten av höjningarna är osäker. Detta gäller särskilt utvecklingen av bostads-

investeringarna och hushållens konsumtion, som främst påverkas av det rådande pris- och ränteläget.

Svenska hushåll är högt belånade och en stor andel av hushållen har bostadslån med korta räntebindningstider. Styrräntans utveckling påverkar därför i hög grad hushållens konsumtionsutrymme. Trots de korta räntebindningstiderna har de hittills genomförda höjningarna av styrräntan ännu inte fått full effekt för alla hushåll med bolån. Det finns därför en risk för att hushållens efterfrågan kommer att dämpas mer än väntat när räntehöjningarna väl får full effekt. Hushållssektorn som helhet byggde upp ett stort sparande under pandemin som har kunnat användas till att hålla uppe konsumtionen. Det är dock osäkert hur stort detta sparande är, och det är även svårbedömt hur hushållen kommer att anpassa sitt sparande framöver. Samtidigt har den svenska arbetsmarknaden utvecklats starkare än väntat under det senaste året och om den utvecklingen består skulle hushållens efterfrågan kunna bli högre än nuvarande bedömning.

En liten öppen ekonomi som Sveriges påverkas påtagligt av utvecklingen i omvärlden. En mer positiv utveckling av världsekonomin kan leda till att efterfrågan på svenska varor och tjänster ökar mer än väntat, medan det motsatta kan inträffa om bedömningen av omvärldsefterfrågan visar sig vara för optimistisk. Omvärldsefterfrågan kan påverkas negativt om den ekonomiska aktiviteten i Kina försämras mer än väntat till följd av t.ex. en förvärrad situation på fastighetsmarknaden eller av en deflationsspiral. Likaså kan en bättre utveckling än väntat i den amerikanska ekonomin medföra att efterfrågan i omvärlden blir starkare. Ett snabbt förändrat ekonomiskt läge kan också påverka bedömningen av potentiell BNP i Sverige. Det kan leda till att det strukturella sparandet revideras, vilket påverkar budgetutrymmet och bedömningen av finanspolitikens inriktning.

Hög inflation, stigande räntor och en svagare konjunktur kan exponera nya sårbarheter i det globala finansiella systemet, vilket i sin tur kan få omfattande och svår-förutsägbara effekter på världsekonomin. Vårens bankoro i USA och Europa är en påminnelse om detta. Situationen har dock stabiliserats och problemen för vissa utländska banker har bara haft begränsad inverkan på de finansiella marknaderna i Sverige. I Sverige utgör däremot de högt belånade kommersiella fastighetsbolagen en stor osäkerhet. De stora skulderna gör fastighetsbolagen extra sårbara för högre upplåningskostnader. För att anpassa sig till det nya marknadsläget krävs det att många fastighetsbolag både minskar sin andel marknadsfinansiering och sänker sin totala skuldsättning. Om denna anpassning inte kan genomföras på ett ordnat sätt, finns en risk för en negativ påverkan på den finansiella stabiliteten och i förlängningen den realekonomiska utvecklingen i Sverige. Samtidigt är svenska banker välkapitaliserade och kan stötta sina kunder i omställningen. Det finns en god motståndskraft i det svenska finansiella systemet, och problem för enskilda bolag bör kunna hanteras utan större spridningseffekter.

Det spända geopolitiska läget riskerar att leda till negativa effekter på världsekonomin, den internationella handeln och inflationen. Särskilt Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och risken för ökade spänningar mellan Kina och omvärlden utgör osäkerhetsfaktorer. Ökade geopolitiska spänningar innebär även risk för cyberattacker, terrorattacker och sabotage. Sådana attacker riskerar att drabba både enskilda företag och samhället i stort och kan därmed medföra negativa konsekvenser för den samlade ekonomiska aktiviteten i landet.

Klimatförändringar och extrema väderhändelser utgör också en osäkerhet eftersom de kan medföra stora kostnader för såväl privatpersoner och företag som samhället som helhet.

### 3.4 Utvecklingen 2025 och 2026

I detta avsnitt beskrivs ett scenario för svensk ekonomi 2025 och 2026 under förutsättningen att inga nya störningar påverkar ekonomin. Scenariot baseras på regeringens principer att endast beslutade och aviserade förändringar av skatteregler och statens utgifter beaktas. I scenariot antas att kommunalskattenivåerna är oförändrade och att kommuner och regioner på några års sikt redovisar resultat i linje med god ekonomisk hushållning.

Konjunkturläget i Sverige väntas förbättras 2025 och 2026, men lågkonjunkturen dröjer sig kvar även 2025. Inflationen antas nå Riksbankens inflationsmål om 2 procent 2025. När inflationen tydligt har sjunkit väntas Riksbanken sänka styrräntan något. Lägre inflation bidrar till förbättrad köpkraft hos hushållen, vilket tillsammans med lägre räntor väntas bidra till en starkare tillväxt i hushållskonsumtionen. Lägre räntor väntas även bidra till att företagens investeringar ökar och, inte minst, till en återhämtning av bostadsinvesteringarna. Räntorna väntas sjunka även i USA och euroområdet, vilket bedöms bidra positivt till den globala efterfrågan. När tillväxten i de länder som är viktiga för Sveriges utrikeshandel tilltar väntas efterfrågan på svensk export öka. Ett förbättrat konjunkturläge leder i sin tur till ökad efterfrågan på arbetskraft, men förbättringen på arbetsmarknaden sker med viss fördröjning. Svensk ekonomi antas nå konjunkturrell balans först 2026 då BNP-gapet bedöms vara noll (se tabell 3.5).

Tillväxten i arbetsutbudet från den arbetsföra befolkningen (15–74 år) bedöms utvecklas svagare 2025 och 2026 jämfört med genomsnittet sedan 2000. Det beror på att befolkningstillväxten väntas dämpas samtidigt som andelen äldre i befolkningen ökar. Produktiviteten bedöms växa med ungefär 1,5 procent 2026, vilket är i linje med genomsnittet sedan 2000. Sammantaget bedöms tillväxten i potentiell BNP uppgå till knappt 2 procent 2025 respektive 2026.

### 3.5 Alternativa scenarier

En liten öppen ekonomi som Sveriges påverkas påtagligt av utvecklingen i omvärlden. Den amerikanska styrräntan har höjts i snabb takt och är på en betydligt högre nivå än för ett år sedan. Under 2023 har den amerikanska inflationen tydligt fallit tillbaka, och BNP-tillväxten har utvecklats bättre än väntat medan arbetslösheten fortsätter vara låg. Utvecklingen i USA kan bli bättre eller sämre än vad som antagits i prognosen, och effekterna på svensk ekonomi illustreras i två alternativa scenarier.

I scenario 1 antas de högre räntorna bidra till att amerikansk BNP faller snabbare än i prognosen. Det råder fortfarande mycket osäkerhet om den stramare penningpolitikens inverkan på hushållens konsumtion och företagens investeringar som kan minska påtagligt till följd av det höga ränteläget. Medan arbetsmarknaden hittills visat sig vara motståndskraftig antas den lägre efterfrågan då bidra till att arbetslösheten stiger och att tillgångspriser faller. Den sammantaget dämpade ekonomiska aktiviteten i USA antas sedan få biverkningar även i omvärlden. En lägre tillväxt i omvärlden hämmar svensk tillväxt via en lägre exportefterfrågan. Den lägre tillväxten i exporten dämpar svensk BNP-tillväxt, vilket bidrar till högre arbetslöshet än i huvudscenariot (se tabell 3.6). Detta leder till att konsumtionen minskar och att inflationen blir lägre, samt att Riksbanken kan sänka styrräntan i en något snabbare takt. Penningpolitiken verkar dock med en fördröjning, och den lägre räntan gynnar hushållens konsumtion och företagens investeringar under de kommande ett till två åren. Sammantaget väntas dock BNP-tillväxten bli lägre framför allt 2024.

Den svagare utvecklingen väntas medföra att flertalet skattebaser utvecklas svagare än i huvudscenariot de närmaste två åren. Samtidigt bedöms både utgifterna för såväl transfereringar som konsumtion i offentlig sektor bli lägre, framför allt i slutet av perioden. Den offentliga sektorns finansiella sparande antas i första hand försämrats 2024 och 2025.

I scenario 2 antas att arbetsmarknaden och efterfrågan i den amerikanska ekonomin fortsätter att utvecklas starkare än väntat. Inflationsnedgången riskerar då att bli mer utdragen och penningpolitiken behöver vara stram en längre tid. I detta scenario bidrar en högre konsumtions- och investeringstillväxt i USA till en högre efterfrågan på varor och tjänster även i andra länder. Sammantaget blir tillväxten på kort sikt högre i omvärlden jämfört med huvudscenariot. En högre omvärldsefterfrågan stärker svensk exporttillväxt. Det leder till en högre BNP-tillväxt och en lägre arbetslöshet än i huvudscenariot. För att möta en högre exportefterfrågan ökar även svenska företag sina investeringar något. Ett högre resursutnyttjande medför också ett större utrymme för företag att höja sina priser, och inflationen blir därmed högre än i huvudscenariot. Det får till följd att styrräntan i Sverige blir något högre, vilket dämpar investeringar och hushållens konsumtion på något års sikt. Sammantaget väntas dock BNP-tillväxten bli högre framför allt 2024.

I detta scenario väntas skattebaserna i stället växa starkare än i huvudscenariot de kommande två åren, samtidigt som utgifterna i offentlig sektor ökar marginellt. Den offentliga sektorns finansiella sparande bedöms stärkas något dessa år.

### Tabell 3.6 Alternativa scenarier

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2022 och prognos i fet stil för respektive variabel utifrån tidigare beslutade och aviserade samt nu föreslagna och aviserade reformer<sup>1</sup>

	2022	2023	2024	2025	2026
<b>BNP<sup>2</sup></b>	<b>2,8</b>	<b>-0,6</b>	<b>1,0</b>	<b>3,1</b>	<b>2,9</b>
Scenario 1: Djupare konjunkturedgång	2,8	-0,8	0,4	3,5	3,2
Scenario 2: Mildare konjunkturedgång	2,8	-0,5	1,5	2,8	2,6
<b>Arbetslöshet<sup>3</sup></b>	<b>7,5</b>	<b>7,6</b>	<b>8,2</b>	<b>8,3</b>	<b>7,4</b>
Scenario 1: Djupare konjunkturedgång	7,5	7,6	8,5	8,6	7,5
Scenario 2: Mildare konjunkturedgång	7,5	7,6	8,0	8,0	7,4
<b>KPIF<sup>4</sup></b>	<b>7,7</b>	<b>6,0</b>	<b>2,7</b>	<b>2,0</b>	<b>2,0</b>
Scenario 1: Djupare konjunkturedgång	7,7	5,9	2,4	1,9	2,0
Scenario 2: Mildare konjunkturedgång	7,7	6,0	3,1	2,2	2,0
<b>BNP-gap<sup>5</sup></b>	<b>1,1</b>	<b>-1,3</b>	<b>-2,1</b>	<b>-1,0</b>	<b>0,0</b>
Scenario 1: Djupare konjunkturedgång	1,1	-1,5	-2,9	-1,3	0,0
Scenario 2: Mildare konjunkturedgång	1,1	-1,2	-1,5	-0,6	0,0
<b>Finansiellt sparande<sup>6</sup></b>	<b>0,8</b>	<b>-0,2</b>	<b>-0,7</b>	<b>-0,4</b>	<b>0,6</b>
Scenario 1: Djupare konjunkturedgång	0,8	-0,3	-0,9	-0,5	0,6
Scenario 2: Mildare konjunkturedgång	0,8	-0,1	-0,5	-0,3	0,6

<sup>1</sup> I de alternativa scenarierna har hänsyn även tagits till kompletterande penningpolitiska åtgärder.

<sup>2</sup> Kalenderkorrigerade värden.

<sup>3</sup> Årsgenomsnitt i procent.

<sup>4</sup> KPI med fast ränta.

<sup>5</sup> Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

<sup>6</sup> Procent av BNP.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

### 3.6 Prognosrevideringar

I detta avsnitt redovisas kortfattat några av de prognosrevideringar som har gjorts för 2023 och 2024 jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition (prop. 2022/23:100). Sedan den lämnades till riksdagen har bl.a. två kvartalssammanställningar av nationalräkenskaperna och ett antal utfall för arbetskraftsundersökningarna och konsumentprisindex publicerats.

Energipriserna i Sverige utvecklades svagare första halvåret 2023 än vad som förutsågs i vårpropositionen. Samtidigt utvecklades kärninflationen, mätt med KPIF exklusive energipriser, betydligt starkare. Det medför sammantaget att KPIF är marginellt uppreviderad 2023. Den höga kärninflationen bedöms dock bli mer ihållande, varför inflationen även 2024 är uppreviderad jämfört med prognosen i vårpropositionen (se tabell 3.7). Riksbanken har också höjt styrräntan mer än vad som förutsågs i vårpropositionen, och även aviserat högre styrräntor framöver.

BNP-tillväxten är uppreviderad 2023 till följd av att BNP-utfallet för första kvartalet var starkare än prognosen i vårpropositionen. Högre inflations- och ränteutsikter väntas dock bidra till att dämpa hushållskonsumtionen mer än vad som förutsågs i vårpropositionen. Företagens investeringar är däremot uppreviderade till följd av ett starkare utfall än väntat första kvartalet, medan bostadsinvesteringarna i stället är nedreviderade till följd av en lägre byggtakt. BNP-tillväxten väntas bli något lägre och BNP-gapet något mer negativt 2024 jämfört med bedömningen i vårpropositionen. Bedömningen för tillväxten i potentiell BNP i fasta priser är oförändrad jämfört med i vårpropositionen.

Arbetsmarknaden utvecklades betydligt starkare första halvåret 2023 än vad som förutsågs i vårpropositionen. Både prognosen för sysselsättningen och för arbetskraften är uppreviderad 2023, och arbetslösheten är nedreviderad även om den fortsatt väntas stiga. Nya avtal mellan arbetsmarknadens parter väntas bidra till en högre löneökningstakt än prognosen i vårpropositionen.

**Tabell 3.7 Jämförelse mellan regeringens prognoser**

Procentuell förändring om inte annat anges. Siffrorna inom parentes avser prognos från 2023 års ekonomiska vårproposition

	2022	2023	2024	2025	2026
BNP	2,8 (2,6)	-0,8 (-1,0)	1,0 (1,2)	2,9 (2,6)	3,1 (3,2)
Potentiell BNP	1,9 (1,7)	1,8 (1,8)	1,9 (1,9)	1,9 (1,9)	1,9 (1,9)
BNP-gap <sup>1</sup>	1,1 (1,3)	-1,3 (-1,3)	-2,1 (-1,9)	-1,0 (-1,0)	0,0 (0,0)
Arbetslöshet <sup>2, 3</sup>	7,5 (7,5)	7,6 (7,9)	8,2 (8,3)	8,3 (8,2)	7,4 (7,5)
Arbetskraft <sup>2</sup>	1,2 (1,2)	1,6 (0,6)	0,3 (0,3)	0,7 (0,7)	0,6 (0,6)
Sysselsättning <sup>2</sup>	2,7 (2,7)	1,5 (0,2)	-0,3 (-0,2)	0,7 (0,9)	1,4 (1,3)
Arbetade timmar <sup>4</sup>	2,3 (2,4)	1,8 (0,4)	0,1 (-0,6)	0,5 (1,2)	1,4 (1,6)
Timplön enligt KL <sup>5</sup>	2,7 (2,7)	4,0 (3,7)	3,9 (3,6)	3,9 (3,6)	3,9 (3,6)
KPI <sup>6</sup>	8,4 (8,4)	8,7 (8,8)	4,0 (3,6)	1,7 (1,9)	1,9 (1,9)
KPIF <sup>6</sup>	7,7 (7,7)	6,0 (5,9)	2,7 (2,2)	2,0 (2,0)	2,0 (2,0)
Styrränta <sup>7</sup>	0,75 (0,75)	3,46 (3,29)	3,77 (3,43)	2,73 (2,73)	2,31 (2,31)

Anm.: Prognosen är baserad på de anslagsnivåer och de regelverk för skatter och transfereringssystem som har beslutats av riksdagen samt de som har föreslagits eller aviserats av regeringen. I vårpropositionen har information som fanns tillgänglig fram till den 8 mars 2023 beaktats.

<sup>1</sup> Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

<sup>2</sup> Avser åldersgruppen 15–74 år.

<sup>3</sup> Procent av arbetskraften.

<sup>4</sup> Kalenderkorrigerad.

<sup>5</sup> Nominell löneutveckling enligt konjunkturlönestatistiken (KL).

<sup>6</sup> Konsumentprisindex (KPI) resp. konsumentprisindex med fast ränta (KPIF), årsgenomsnitt.

<sup>7</sup> Procent, årsgenomsnitt.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet, Riksbanken och egna beräkningar.

### 3.7 Utvecklingen enligt andra bedömare

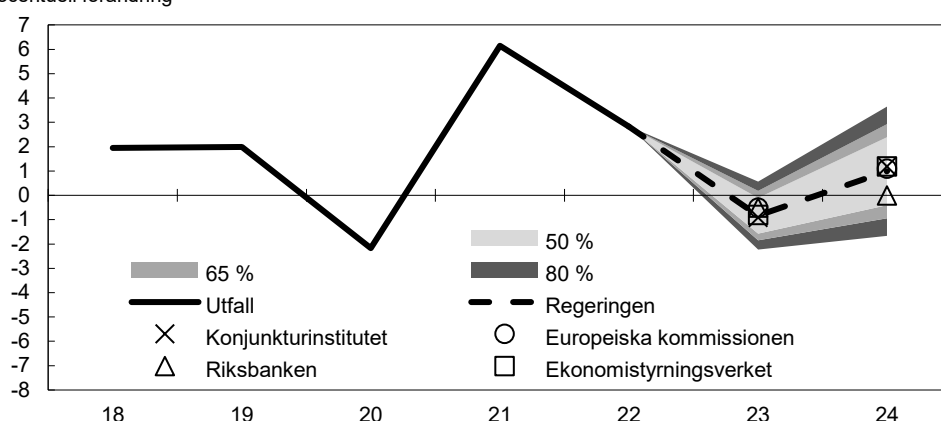
I detta avsnitt jämförs regeringens prognoser för några centrala makroekonomiska variabler med prognoser från Konjunkturinstitutet (KI), Europeiska kommissionen, Riksbanken och Ekonomistyrningsverket (ESV) (se tabell 3.8). Det är viktigt att notera att prognoserna publiceras vid olika tidpunkter, vilket gör att prognosmakarna inte alltid har tillgång till samma informationsmängd. Publiceringstillfället för olika prognoser blir särskilt relevant under tidsperioder med ökad osäkerhet i världsekonomin.

För 2023 är regeringens prognos för BNP-tillväxten något mer negativ än prognoserna från Riksbanken och Europeiska kommissionen, men i linje med KI:s och ESV:s prognoser. För 2024 är regeringens prognos högre än Riksbankens, men lägre än bedömningarna från de övriga prognosmakarna. Samtliga prognosmakare utom Riksbanken bedömer att BNP-gapet kommer att vara negativt 2023 och att svensk ekonomi därmed kommer att vara i en lågkonjunktur. Riksbanken bedömer att svensk ekonomi kommer att gå in i en lågkonjunktur 2024.

Skillnaderna mellan de olika prognosmakarnas BNP-prognoser är relativt små sett ur ett statistiskt perspektiv. I diagram 3.5 redovisas de olika bedömarnas prognoser tillsammans med symmetriska osäkerhetsintervall som täcker olika sannolikheter av regeringens historiska prognosfel, dvs. skillnader mellan utfall och prognoser. Bedömarnas prognoser ligger inom det intervall som täcker hälften av regeringens prognosfel och inom en felmarginal som kan anses motsvara ett relativt normalt prognosfel.

**Diagram 3.5 BNP-prognos med osäkerhetsintervall**

Procentuell förändring



Anm.: Osäkerhetsintervallen är baserade på regeringens historiska prognosfel, i budgetpropositionerna för 1994–2022, och bör inte förväxlas med en framåtblickande riskbild. För en beskrivning av hur osäkerhetsintervallen är beräknade, se Finansdepartementets rapport Utvärdering av makroekonomiska prognoser som publicerades i samband med 2018 års ekonomiska vårproposition (prop. 2017/18:100).

Källor: Konjunkturinstitutet, Europeiska kommissionen, Riksbanken, Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

Regeringens prognos för arbetslösheten 2023 är i linje med prognoserna från övriga bedömare, förutom ESV:s prognos, som är högre än regeringens. För 2024 är regeringens prognos i linje med Europeiska kommissionens och Riksbankens prognoser, men lägre än KI:s och ESV:s prognoser.

Regeringens prognos för inflationen 2023, mätt med KPI och harmoniserat konsumentprisindex (HIKP), är i linje med bedömningarna från KI, Europeiska kommissionen och ESV. Jämfört med bedömningen från Riksbanken är regeringens bedömning av KPI något lägre, men identisk för HIKP. För 2024 är regeringens prognos i linje med Riksbankens och högre än övriga bedömares.

**Tabell 3.8 Jämförelse mellan olika bedömares prognoser**

Procentuell förändring om inte annat anges

	2023	2024
<b>BNP<sup>1</sup></b>		
Regeringen	-0,8	1,0
Konjunkturinstitutet	-0,9	1,2
Europeiska kommissionen	-0,5	1,1
Riksbanken	-0,5	0,0
Ekonomistyrningsverket	-0,8	1,2
<b>Arbetslöshet<sup>2</sup></b>		
Regeringen	7,6	8,2
Konjunkturinstitutet	7,7	8,4
Europeiska kommissionen	7,7	8,2
Riksbanken	7,5	8,2
Ekonomistyrningsverket	8,0	8,5
<b>Inflation (KPI/HIKP)<sup>3</sup></b>		
Regeringen	8,7/5,9	4,0/2,6
Konjunkturinstitutet	8,7/6,1	2,7/1,9
Europeiska kommissionen	-/6,0	-/1,9
Riksbanken	8,9/5,9	4,3/2,4
Ekonomistyrningsverket	8,7/-	3,0/-



	2023	2024
<b>BNP-gap<sup>4</sup></b>		
Regeringen	-1,3	-2,1
Konjunkturinstitutet	-1,4	-1,6
Riksbanken	0,0	-1,6
Ekonomistyrningsverket	-0,9	-1,5

Anm.: Publiceringsdatum är för regeringen 2023-09-20, Konjunkturinstitutet 2023-06-21 för HIKP (harmoniserat konsumentpriser) och BNP-gap samt 2023-08-09 för resterande variabler, Europeiska kommissionen 2023-05-15, Riksbanken 2023-06-29 och Ekonomistyrningsverket 2023-06-20.

<sup>1</sup> Fasta priser, ej kalenderkorrigerade värden.

<sup>2</sup> Procent av arbetskraften, 15–74 år.

<sup>3</sup> Årsgenomsnitt.

<sup>4</sup> Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

Källor: Konjunkturinstitutet, Europeiska kommissionen, Riksbanken, Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

### 3.8 Produktivitetens roll och förklaringsfaktorer

Ett lands produktion är en produkt av arbetsproduktiviteten och antalet arbetade timmar. Ökad produktion förutsätter därför att någon av dessa – eller båda – ökar. I detta avsnitt behandlas begreppet produktivitet, produktivitetens roll för Sveriges tillväxt, produktivitetens utveckling sedan finanskrisen och några faktorer som bidragit till utvecklingen. Givet befolkningens storlek och medelarbetstiden bland de sysselsatta handlar utvecklingen i antalet arbetade timmar i ekonomin i allt väsentligt om arbetsmarknadens funktionssätt, och i vilken utsträckning befolkningen deltar på arbetsmarknaden. Utvecklingen och utmaningar på den svenska arbetsmarknaden behandlas i avsnitt 3.9.

#### Produktivitet och dess roll för tillväxten på längre sikt

Produktivitet kan beskrivas som effektiviteten i ett lands produktion, och är ett mått på hur mycket värde som skapas i förhållande till insatsen. Produktivitet är dock svårt att mäta, och det finns flera olika mått som syftar till att fånga produktivitetsutvecklingen. Det vanligaste sättet att mäta är arbetsproduktivitet, vilket även är det mått som avhandlas i detta avsnitt. Arbetsproduktivitet definieras som hur mycket ekonomiskt värde i form av bruttonationalprodukt (BNP) eller förädlingsvärde som skapas per arbetad timme.

Förändringar i arbetsproduktiviteten kan delas upp i tre underkategorier: kapitalfördjupning, arbetskraftens kompetens och förmåga samt total faktorproduktivitet (TFP). Kapitalfördjupning innebär att mängden och kvaliteten på kapital som används i produktionen ökar i förhållande till antalet arbetade timmar. Mer kapital per arbetad timme skapar högre förädlingsvärde per arbetad timme, allt annat lika. På liknande sätt spelar arbetskraftens kompetens och förmåga (humankapital) roll – högre humankapital bidrar till högre arbetsproduktivitet. Kategorin TFP är en restpost som samlar den del av utvecklingen som inte fångas i de två första kategorierna. Där ingår exempelvis i vilken grad institutioner och lagstiftning är utformade för att kapital och arbetskraft ska kunna allokeras på ett sätt som effektivt skapar förädlingsvärde. Institutioner och lagstiftning påverkar exempelvis marknadens funktionssätt och i vilken utsträckning hälsosamma konkurrensförhållanden skapas, där innovation främjas och mer produktiva företag tillåts konkurrera ut mindre produktiva företag. Även nivån av teknologisk utveckling fångas i TFP.

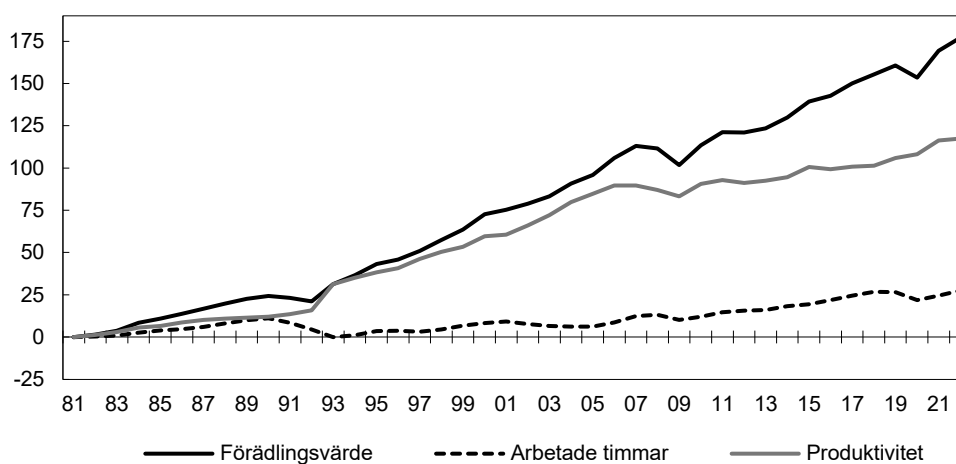
Alternativa produktivetsmått sätter produktionen, eller förädlingsvärdet, i relation till andra produktionsfaktorer, eller till sammanvägningar av flera faktorer. Ett sådant exempel är materiell produktivitet, som mäter förädlingsvärde per konsumerad naturresurs. Ett annat exempel är BNP per invånare som mäter förädlingsvärdet per

person i befolkningen. Att mäta produktivitet med hjälp av BNP per invånare kan ge en bra bild av hur mycket som produceras per person i landet, men riskerar att bli missvisande som mått på arbetskraftens produktivitet om det finns betydande skillnader i hur mycket arbetskraften arbetar, eller i hur stor del av befolkningen som deltar på arbetsmarknaden. Som exempel var produktiviteten mätt som BNP per invånare tydligt högre i USA än i Sverige 2022, medan produktiviteten mätt som BNP per arbetad timme var ungefär densamma i de två länderna samma år. Det kan delvis förklaras av att sysselsatta i Sverige generellt jobbar färre timmar än sysselsatta i USA, på grund av exempelvis längre semester och mer föräldradedighet.

Sett över tid har produktivitet visat sig vara den viktigaste faktorn för ekonomisk tillväxt. Sedan 1981 har det totala förädlingsvärdet i Sverige ökat med 177 procent, medan antalet arbetade timmar enbart ökat med 27 procent (se diagram 3.6). Den del av ökningen i förädlingsvärde som inte kommer från arbetade timmar förklaras av ökad produktivitet.

### Diagram 3.6 Förädlingsvärde, arbetade timmar, och produktivitet

Procentuell förändring sedan 1981, kalenderkorrigerade årsvärden



Källa: Statistiska centralbyrån.

### Svag produktivetsutveckling sedan finanskrisen

Tillväxten i produktivitet har varit sjunkande i de avancerade ekonomierna sedan efterkrigstiden. I mitten av nittonhundratalet var produktivitetstillväxten nära sju procent per år i flera länder, inklusive Sverige. Sedan dess har tillväxten gått allt långsammare. I förhållande till liknande länder utmärkte sig dock Sverige med en jämförelsevis hög tillväxt under 90- och 00-talen då produktiviteten växte med i snitt 2,9 procent per år (1995–2007).

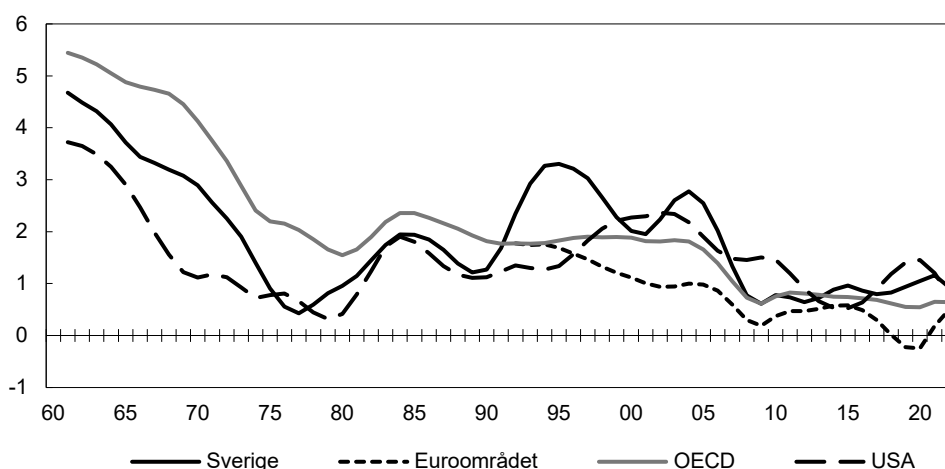
Två faktorer som lyfts som förklaringar till den positiva utvecklingen under 90- och 00-talen är stora institutionella förändringar och en snabb strukturuomvandling. De institutionella förändringarna innefattade bl.a. ett nytt finanspolitiskt ramverk, en självständig centralbank, införandet av industriavtalet för lönebildningen och avregleringar i flera branscher. Strukturuomvandlingen under 1990-talskrisen innebar att lågproduktiva företag slogs ut samtidigt som det var en stark tillväxt i branscher kopplade till informations- och kommunikationsteknik (IKT-branscher) där produktiviteten i genomsnitt är hög.

I samband med finanskrisen 2008 minskade produktiviteten i Sverige två år i följd, och sedan dess har produktiviteten ökat långsammare än tidigare. Mellan 2011 och 2022 ökade produktiviteten med i genomsnitt 1,1 procent per år, vilket är betydligt

mindre än perioden före finanskrisen. En liknande trendmässig utveckling har observerats i andra avancerade ekonomier (se diagram 3.7).

### Diagram 3.7 Produktivitetstillväxt

Årlig procentuell förändring, trendjusterade årsvärden



Anm.: Att serierna är trendjusterade innebär att de HP-filtrerats. Det medför att enskilda årstakter i diagrammet inte överensstämmer med de faktiska.

Källor: OECD och egna beräkningar.

## Faktorer som kan förklara den svaga produktivetsutvecklingen

Trots att utvecklingen har analyserats utförligt både i Sverige och internationellt finns inget entydigt svar på varför produktivitetstillväxten har varit svagare efter finanskrisen. Sannolikt har flera faktorer bidragit till utvecklingen.

### Färre produktivitetshöjande investeringar

För att ökad kapitalför djupning ska bidra till produktivitetstillväxten krävs investeringar i kapital, samtidigt som investeringar i forskning och utveckling kan bidra genom ökad TFP. Investeringarna i näringslivet föll tydligt under finanskrisen och återhämtade sig inte till samma andel av näringslivets förädlingsvärde som före krisen förrän 2017, vilket sannolikt bidrog till den lägre produktivitetstillväxten under 10-talet. Under perioden före finanskrisen hade investeringarnas andel av näringslivets förädlingsvärde ökat tydligt under en längre period.

En relaterad potentiellt bidragande faktor är att det låga ränteläget sedan finanskrisen kan ha medfört att lågproduktiva företag har kunnat fortsätta sin verksamhet och därmed hämmat effektiv strukturomvandling. Detta kan ha bidragit till att dämpa den genomsnittliga produktiviteten i ekonomin.

### Förändrad branschsammansättning

Den övergripande produktiviteten i ekonomin påverkas av i vilka branscher arbetskraften är sysselsatt. Att arbetskraft flyttar mellan branscher med högre eller lägre produktivetsnivå påverkar produktiviteten i ekonomin på kort sikt. På lång sikt är produktivitetstillväxten inom olika branscher mer avgörande. Om arbetskraft allokerar om sig till branscher med högre eller lägre produktivitetstillväxt, eller om produktivitetstillväxten inom respektive bransch förändras, får det en långsiktig effekt på den sammantagna produktivetsutvecklingen i ekonomin.

Sedan finanskrisen har det skett ett trendmässigt skifte i arbetade timmar från industri-sektorn till tjänstebanscher. Detta kan ha bidragit negativt till den aggregerade produktivitetstillväxten eftersom tjänstesektorn i genomsnitt har en lägre produktivets-

nivå än industrin, då tjänstebanscher typiskt sett är mindre kapitalintensiva. Dessutom har produktivitetstillväxten inom industrin i sig sjunkit sedan finanskrisen, vilket också har bidragit till lägre produktivitetstillväxt totalt sett.

### **Avtagande globalisering**

En starkt bidragande faktor till tillväxten perioden före finanskrisen var en ständigt ökande grad av globalisering, både i Sverige och globalt. Globalisering kan bidra till produktivitetstillväxt bl.a. genom ökad konkurrens, effektivare allokering av kapital och arbetskraft, specialisering samt spridning av teknologier och kunskap. Under senare år har globaliseringen avtagit, bl.a. till följd av ökade handelshinder och ett försämrat geopolitiskt och ekonomiskt säkerhetsläge. Under pandemin fick dessutom många företag problem med brist på insatsvaror när länder stängdes ned, vilket belyste sårbarheter i de globala värdekedjorna. Även ökade geopolitiska spänningar till följd av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har sannolikt bidragit till denna utveckling. Sammantaget kan detta ha skiftat företagens preferenser mot bredare försörjningskedjor och ökad lokal produktion, och därmed minskad global integration.

### **Andra potentiella förklaringar**

Att den uppmätta produktivitetstillväxten är lägre än tidigare samtidigt som samhället präglas av teknologiska innovationer och digitalisering kan tyckas paradoxalt. Möjliga förklaringar kan vara att teknologin ännu inte fått fullt genomslag och att produktiviteten kommer att öka framöver. Det kan bero på att innovationsspridningen kan ha skett ojämnt mellan företag, vilket skapar ett glapp mellan ledande företag och efterföljande, där de tidigare har betydligt högre produktivitet än de senare. En möjlighet är också att det funnits en övertro på den teknologiska utvecklingens effekt på produktiviteten och att en fortsatt svag produktivitetstillväxt därför väntar även framöver.

Produktiviteten kan även påverkas av strukturella faktorer i ekonomin såsom konkurrensförhållandena inom en viss bransch eller arbetsmarknadens funktionssätt. Sverige har under senare år haft en matchningsproblematik på arbetsmarknaden, med hög arbetslöshet samtidigt som företag rapporterat höga nivåer av lediga platser. Detta medför att sysselsättningsgraden i ekonomin blir lägre än vad den annars skulle ha varit, vilket framför allt påverkar produktiviteten i termer av BNP per invånare, snarare än per arbetad timme. Tvärtom kan ökad sysselsättning genom lågproduktiva jobb ha en dämpande effekt på arbetsproduktiviteten, vilket synliggör hur olika val av mått kan leda till olika slutsatser samt att mål om produktivitetstillväxt alltid måste vägas mot andra mål.

## **3.9 Utmaningar på arbetsmarknaden**

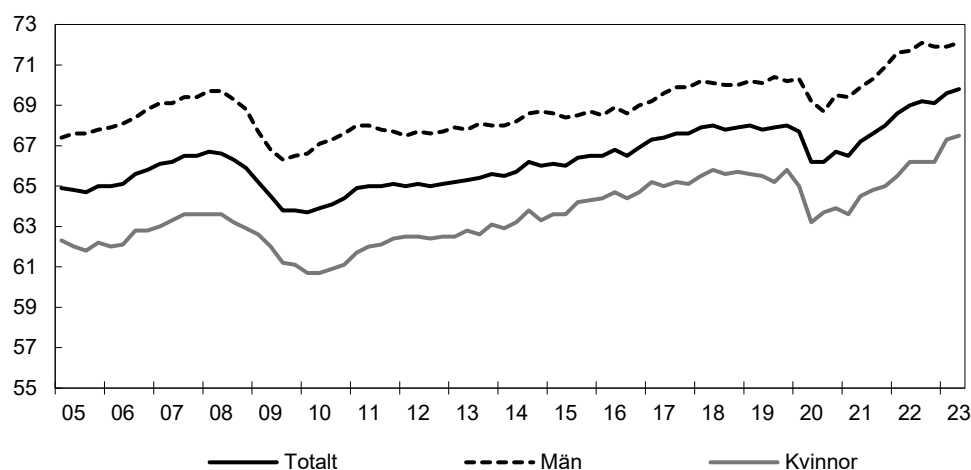
### **Utvecklingen på svensk arbetsmarknad har varit stark**

Den svenska arbetsmarknaden har sammantaget utvecklats positivt de senaste åren. Återhämtningen sedan pandemin har varit god. Sysselsättningen och arbetskraften har ökat i stadig takt, och även antalet arbetade timmar per person i arbetsför ålder har ökat.

Sysselsättningsgraden i åldersgruppen 15–74 år uppgick under den första halvan av 2023 till nära 70 procent (se diagram 3.8). Det är den högsta nivån sedan början på 1990-talet. Sysselsättningsgraden är högre för män än för kvinnor, och sysselsättningsgapet mellan könen har varit i stort sett konstant sedan 1990-talet. Ökningen i sysselsättningsgrad har på senare år, främst efter pandemin, till stor del drivits av att sysselsättningsgraden har ökat bland utrikes födda och äldre.

**Diagram 3.8 Sysselsättningsgrad (15–74 år)**

Procent av befolkningen, säsongrensade kvartalsvärden

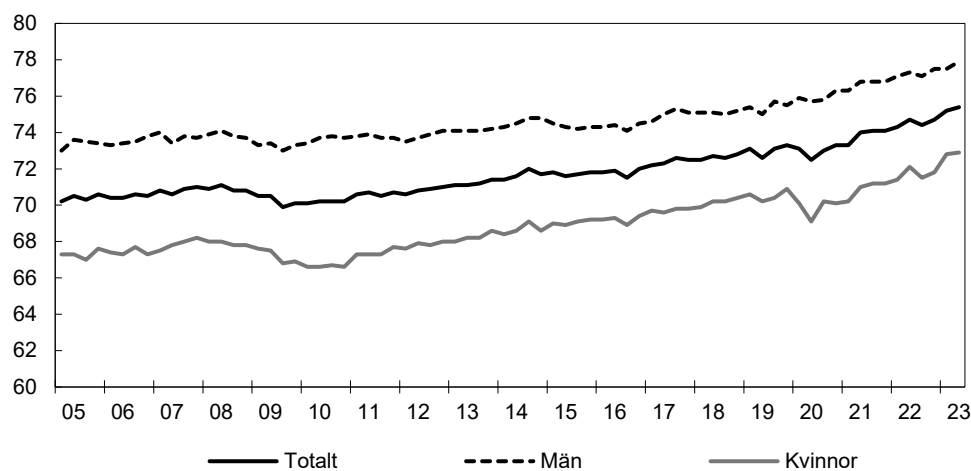


Källa: Statistiska centralbyrån, arbetskraftsundersökningarna (AKU).

Arbetskraftsdeltagandet, dvs. andelen individer i arbetsför ålder som antingen arbetar eller aktivt söker efter arbete, är också högre bland män än bland kvinnor. Det har ökat trendmässigt för båda grupperna under det senaste decenniet (se diagram 3.9) och utvecklingen har överraskat många. Ökningen har till stor del drivits av att arbetskraftsdeltagandet har ökat bland utrikes födda och äldre.

**Diagram 3.9 Arbetskraftsdeltagande (15–74 år)**

Procent av befolkningen, säsongrensade kvartalsvärden

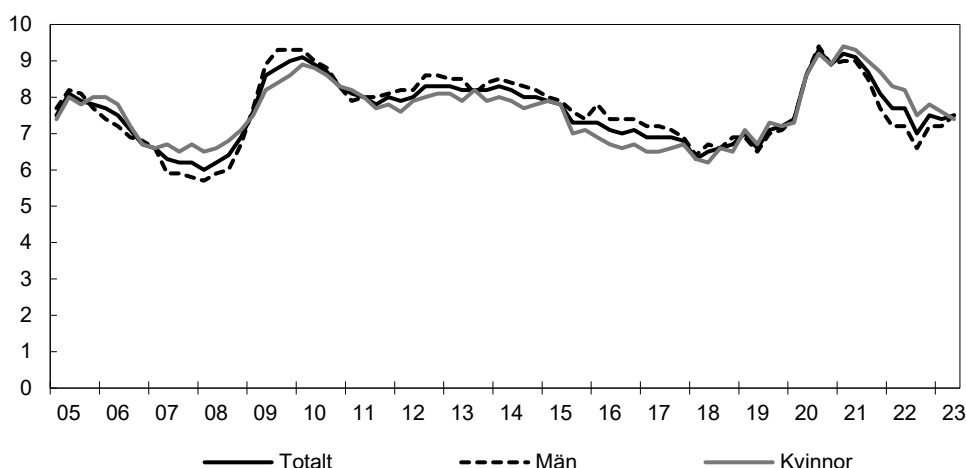


Källa: Statistiska centralbyrån, arbetskraftsundersökningarna (AKU).

Sysselsättningen har ökat mer än arbetskraftsdeltagandet efter pandemin. Därmed har arbetslösheten minskat och uppgick under den första halvan av 2023 till ca 7,5 procent (se diagram 3.10). Majoriteten av de arbetslösa har varit arbetslösa kortare än ett halvår.

**Diagram 3.10 Arbetslöshet (15–74 år)**

Procent av arbetskraften, säsongrensade kvartalsvärden

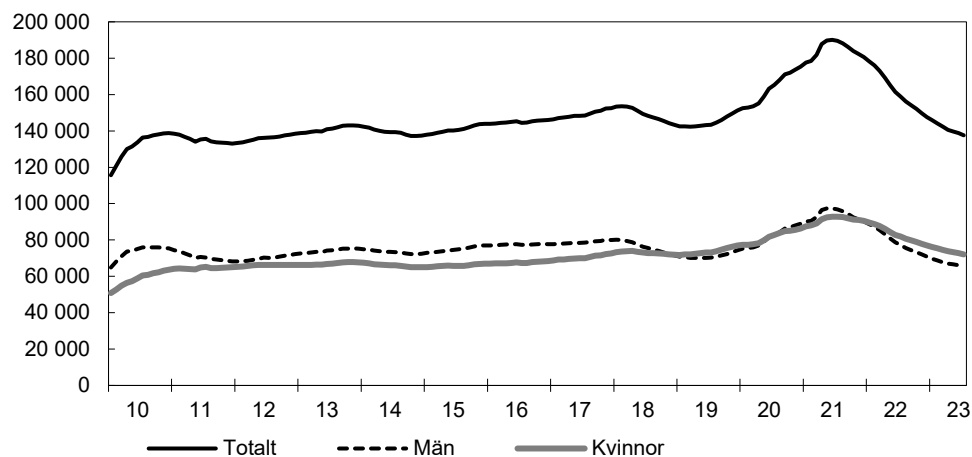


Källa: Statistiska centralbyrån, arbetskraftsundersökningarna (AKU).

Det är framför allt individer som har varit arbetslösa en längre tid som har det svårt på arbetsmarknaden. För att mäta långtidsarbetslösheten används i detta avsnitt Arbetsförmedlingens registerdata. Många har varit inskrivna arbetslösa längre än ett år (se diagram 3.11). Av de inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen (öppet arbetslösa och i program med aktivitetsstöd) har drygt 40 procent varit utan arbete i ett år eller mer. Fler än hälften av de långtidsarbetslösa har varit utan arbete i två år eller mer.

**Diagram 3.11 Långtidsarbetslösa (16–64 år)**

Antal inskrivna arbetslösa utan arbete mer än 12 månader, säsongrensade månadsvärden



Anm.: Inskrivna arbetslösa inkluderar öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd. Från januari 2023 innefattar statistiken åldrarna 16–65 år. Perioder fram till december 2022 innefattar statistiken åldrarna 16–64 år. Långtidsarbetslösa avser inskrivna arbetslösa som varit utan arbete i ett år eller längre.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Sveriges sysselsättningsgrad är hög även i ett internationellt perspektiv. I åldersgruppen 15–74 år är sysselsättningsgraden den tredje högsta i EU. Det beror främst på en hög sysselsättning bland kvinnor och bland äldre (55–74 år). Arbetslösheten i samma åldersgrupp är samtidigt högre än EU-snittet, vilket det finns flera förklaringar till. En förklaring är det höga arbetskraftsdeltagandet, vilket innebär att grupper med lägre jobbchanser söker arbete i större utsträckning än vad de gör i andra länder. Ett högt arbetskraftsdeltagande är dock en förutsättning för en hög sysselsättningsgrad och i grunden något positivt. Vidare är ungdomsarbetslösheten hög jämfört med

genomsnittet i EU. Det förklaras bl.a. av att många heltidsstuderande söker jobb och därmed klassificeras som arbetslösa. Ungefär 70 procent av de arbetslösa i åldersgruppen 15–19 år är heltidsstuderande som söker jobb. I åldersgruppen 20–64 år är arbetslösheten i Sverige endast något högre än genomsnittet i EU.

Utöver skillnaderna i arbetskraftsdeltagandet spelar även befolkningssammansättningen roll, där framför allt andelen utomeuropeiskt födda är relativt hög i Sverige. Sverige har jämfört med många andra EU-länder haft högre invandring från länder utanför Europa i förhållande till befolkningens storlek, särskilt under mitten av 2010-talet. Det tar tid för de nyanlända utomeuropeiskt födda i arbetsför ålder att etableras på arbetsmarknaden och även efter många år i Sverige är arbetslösheten i genomsnitt högre för utomeuropeiskt födda än för inrikes födda och andra grupper utrikes födda.

## Obalanser på arbetsmarknaden

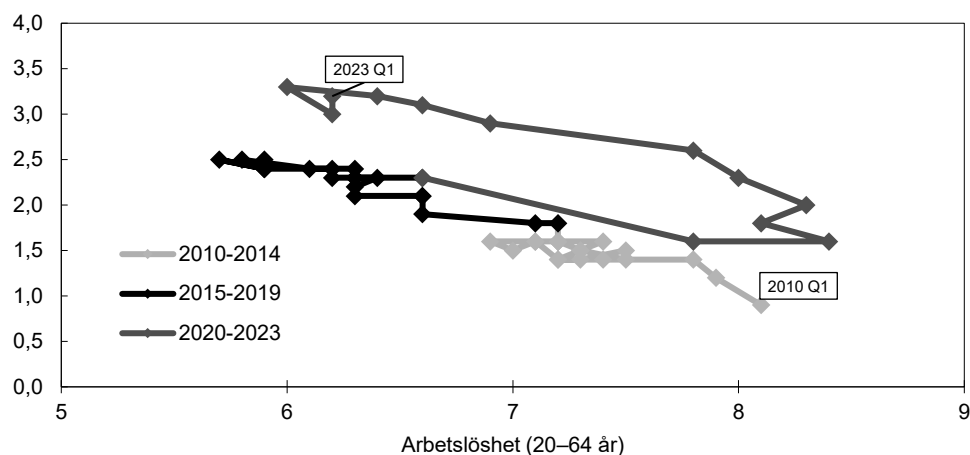
Även om utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden sammantaget varit relativt god över tid finns det betydande och växande problem med bristande matchning mellan arbetslösa och lediga jobb. Den försämrade matchningen har under ett flertal år betonats i t.ex. Arbetsförmedlingens rapporter. De grupper som Arbetsförmedlingen har definierat som grupper med svag förmåga att konkurrera om de lediga jobben är utomeuropeiskt födda, äldre arbetslösa (55–65 år), personer utan gymnasieutbildning och individer med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Ungefär lika många män som kvinnor tillhör minst en av dessa grupper. Andelen av de inskrivna arbetslösa som tillhör minst en av dessa grupper har, med ett avbrott under pandemin, trendmässigt ökat fr.o.m. 2010, vilket bedöms ha bidragit till en ökad matchningsproblematik på arbetsmarknaden. Andelen av de inskrivna arbetslösa som tillhörde minst en av grupperna uppgick till drygt 70 procent under första halvan av 2023. Andelen av de inskrivna långtidsarbetslösa som tillhörde minst en av dessa grupper uppgick till ca 85 procent.

Allt färre av de arbetslösa har den kompetens som efterfrågas av arbetsgivare. Matchningen bedöms ha försämrats under en längre tid, vilket kan illustreras med att den s.k. Beveridgekurvan har skiftat utåt. Beveridgekurvan visar sambandet mellan arbetslöshet och lediga platser över tid. En utåtskiftad kurva innebär att en given arbetslöshet sammanfaller med allt fler lediga jobb i förhållande till arbetskraften, och omvänt att ett givet antal lediga jobb sammanfaller med ökad arbetslöshet (se diagram 3.12).

**Diagram 3.12 Beveridgekurva, arbetslöshet och lediga platser**

Procent av arbetskraften, säsongrensade kvartalsvärden

Vakanstal



Anm.: Beveridgekurvan visar sambandet mellan arbetslöshet och lediga platser över tid. På y-axeln redovisas vakanstal. Vakanstal avser lediga platser som andel av arbetskraften. På x-axeln redovisas arbetslösheten för åldersgruppen 20–64 år i Sverige.

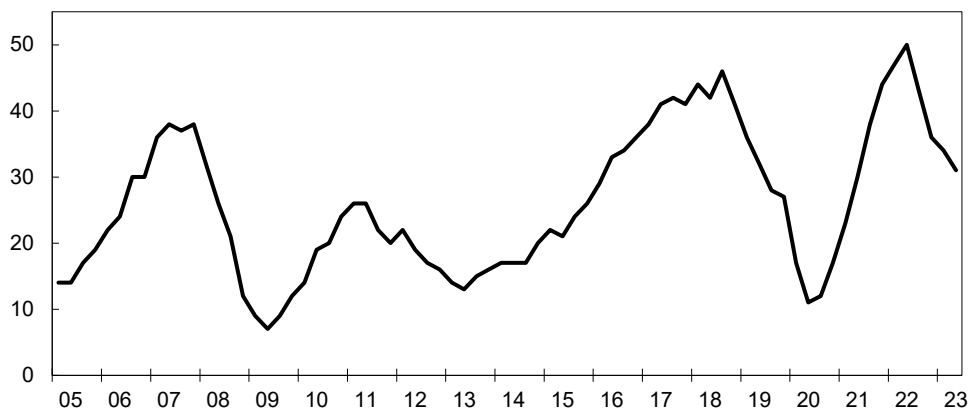
Källor: Statistiska centralbyrån och Arbetsförmedlingen.

**Kompetensbristen är betydande**

Samtidigt som det finns många arbetslösa är bristen på arbetskraft stor i många branscher. Enligt KI:s konjunkturbarometer uppgav 31 procent av företagen att de hade brist på arbetskraft under det andra kvartalet 2023 (se diagram 3.13). Svenskt Näringslivs rekryteringsenkät 2021 visade vidare att närmare tre av tio rekryteringsförsök hade misslyckats. Även i den offentliga sektorn finns stora problem med kompetensförsörjning. I Arbetsförmedlingens undersökning våren 2023 uppgav över hälften av de offentliga arbetsgivarna att de har upplevt brist på arbetskraft. I Arbetsgivarverkets kompetensbarometer 2023 uppgav närmare 90 procent av de statliga arbetsgivarna att det var brist på lämpliga sökande vid rekrytering, och enligt Sveriges Kommuner och Regioner har kommunerna och regionerna svårt att rekrytera. Det kommer bl.a. att behövas många fler sjuksköterskor, lärare och poliser under de kommande åren.

**Diagram 3.13 Brist på arbetskraft i näringslivet**

Procent, säsongrensade kvartalsvärden



Anm.: Avser andel ja-svar, dvs. andel av företagen i undersökningen som uppgett brist på arbetskraft.

Källa: Konjunkturinstitutet (Konjunkturbarometern).



Bristande färdigheter bland de arbetslösa, i förhållande till de krav som ställs från arbetsgivare, är enligt flera studier ett betydande problem på arbetsmarknaden. De arbetslösa kan t.ex. sakna en formell utbildning, språkfärdigheter eller någon specifik egenskap som arbetsgivaren söker, såsom att vara självgående. Dessutom har Sverige, jämfört med många andra länder, en låg andel jobb som inte kräver någon utbildning eller endast grundskoleutbildning. Ungefär fyra procent av de anställda i Sverige har ett jobb med låga formella kvalifikationskrav, vilket kan jämföras med genomsnittet inom EU som är ungefär det dubbla. En betydande del av de arbetstillstånd som beviljas för medborgare i länder utanför EU som vill arbeta i Sverige gäller samtidigt arbeten med inga eller låga krav på utbildning, vilket kan ses som en indikation på att arbetsgivare väljer bort arbetslösa individer i Sverige.

## Stora skillnader på arbetsmarknaden

Sysselsättningsgraden har under de senaste åren ökat bland stora grupper på arbetsmarknaden. Det gäller t.ex. bland unga (15–24 år), eftergymnasialt utbildade och utomeuropeiskt födda. Samtidigt är sysselsättningsgraden fortfarande relativt låg och arbetslösheten relativt hög i grupper med svag förankring på arbetsmarknaden, t.ex. bland individer med högst en förgymnasial utbildning och bland individer födda utanför Norden och EU (se tabell 3.9).

**Tabell 3.9 Arbetslöshet och sysselsättningsgrad för olika grupper**

Procent

	Arbetslöshet 2008	Arbetslöshet 2019	Arbetslöshet 2022	Sysselsätt- ningsgrad 2008	Sysselsätt- ningsgrad 2019	Sysselsätt- ningsgrad 2022
<b>Totalt (15–74 år)</b>	<b>6,4</b>	<b>7,0</b>	<b>7,5</b>	<b>66,4</b>	<b>67,9</b>	<b>69,0</b>
Kvinnor	6,7	7,1	8,0	63,3	65,5	66,0
Män	6,1	6,9	7,0	69,4	70,2	71,8
<b>Ålder</b>						
15–19 år	32,2	31,6	35,1	23,1	25,6	26,7
20–24 år	13,3	13,4	14,0	64,5	62,8	62,9
25–54 år	4,6	5,6	5,7	85,8	85,7	86,4
55–64 år	4,0	4,9	5,4	69,1	76,8	77,3
65–74 år	2,1 <sup>1</sup>	2,4 <sup>1</sup>	4,1	12,1	17,6	19,3
<b>Utbildning (20–64 år)</b>						
Förgymnasial	8,7	18,9	23,7	64,8	58,0	56,3
Gymnasial	5,1	5,5	6,8	81,5	82,6	80,4
Eftergymnasial	3,9	4,2	3,8	85,6	86,7	87,4
<b>Födelseland (20–64 år)</b>						
Utanför Norden och EU	14,5	17,6	17,9	64,0	66,2	68,9
Norden och EU utom Sverige	5,8	4,4	5,7	73,1	81,5	84,1
Sverige	4,0	3,4	3,3	83,0	86,2	85,7

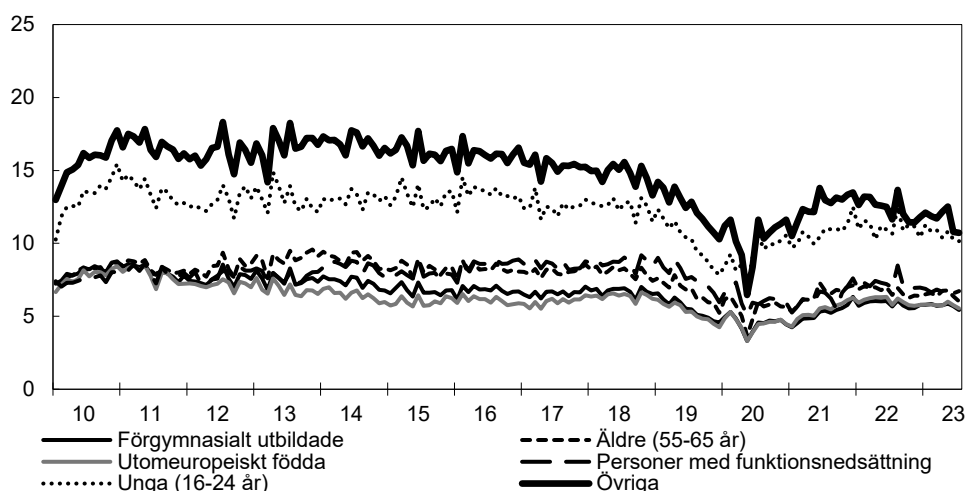
<sup>1</sup> Från och med 2021 påverkas AKU av tidsseriebrott.

Källa: Statistiska centralbyrån, arbetskraftsundersökningarna (AKU).

Utomeuropeiskt födda, förgymnasialt utbildade, äldre arbetslösa och även personer med funktionsnedsättning har i genomsnitt ungefär hälften så stora jobbchanser när de söker jobb som övriga inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen (se diagram 3.14). Många individer ingår i flera av grupperna, vilket innebär att de kan ha en ännu svårare situation på arbetsmarknaden.

**Diagram 3.14 Jobbchanser**

Procent av inskrivna arbetslösa, säsongrensade månadsvärden



Anm.: Jobbchansen för en viss grupp räknas ut som antalet som fått jobb under en månad, inom respektive grupp, dividerat med antal inskrivna arbetslösa i samma grupp månaden innan. Jobbchanserna riskerar att överskattas om vissa som fått jobb under en månad blev arbetslösa samma månad, och därmed inte ingick i antalet inskrivna arbetslösa månaden innan. Personer med funktionsnedsättning avser personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. I gruppen övriga ingår alla jobbsökande (16–65 år) som inte tillhör någon av de särredovisade grupperna.

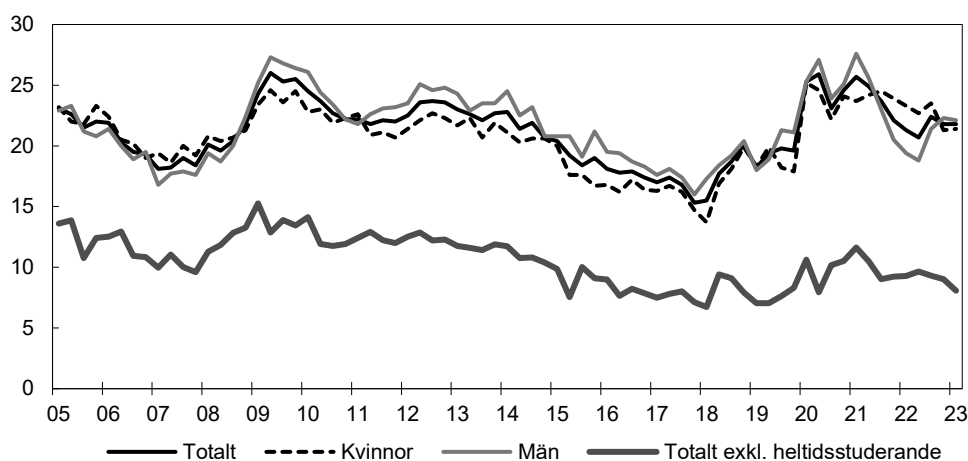
Källor: Arbetsförmedlingen och egna beräkningar.

**Arbetslösheten bland unga är hög, men oftast inte långvarig**

Arbetslösheten bland unga är hög i förhållande till andra grupper i Sverige. Under det andra kvartalet 2023 uppgick arbetslösheten bland individer i åldrarna 15–24 år till 22 procent (se diagram 3.15). De arbetslösa i denna åldersgrupp utgör omkring en tredjedel av det totala antalet arbetslösa 15–74 år. Jobbchanserna för unga är dock relativt goda (se diagram 3.14), och endast en liten del av de unga är långtidsarbetslösa. Att arbetslösheten bland unga är relativt hög hänger bl.a. samman med att de ännu inte har hunnit etablera sig på arbetsmarknaden. I åldersgruppen 20–24 år, där individer har haft tid att gå klart gymnasiet, uppgick arbetslösheten till ca 14 procent under 2022 (se tabell 3.9). Sysselsättningsgraden stiger sedan med åldern.

**Diagram 3.15 Arbetslöshet unga (15–24 år)**

Procent av arbetskraften, säsongrensade kvartalsvärden



Källa: Statistiska centralbyrån, arbetskraftsundersökningarna (AKU).

Vid en internationell jämförelse framstår ungdomsarbetslösheten i Sverige som hög. Landsspecifika förhållanden, såsom skillnader i utbildningssystem, kan förklara en stor del av skillnaderna länder emellan. Ett exempel är att yrkesutbildningar, som i Sverige

huvudsakligen är skolförlagda, i större utsträckning är arbetsplatsförlagda i många andra länder. Vid arbetsplatsförlagda utbildningar där lön utbetalas klassificeras studenterna som sysselsatta, även om de söker arbete, medan arbetsökande studenter i Sverige klassificeras som arbetslösa. Ungefär 60 procent av alla arbetslösa unga 15–24 år i Sverige är heltidsstuderande som samtidigt söker arbete. Dessa heltidsstuderande ungdomar bedöms inte utgöra något arbetsmarknadsproblem. Tvärtom är det positivt att ungdomar studerar. Exklusive heltidsstuderande uppgick ungdomsarbetslösheten till 8 procent under den första halvan av 2023 (se diagram 3.15).

En annan metod att mäta utfallet för unga på arbetsmarknaden är att observera de unga som varken arbetar eller studerar. I Sverige uppgick andelen unga (15–24 år) som tillhörde denna grupp till 4,5 procent under det första kvartalet 2023. Det är lägre än i de flesta andra länderna i EU, där genomsnittet uppgick till ca 9 procent.

Även om arbetslöshet för de allra flesta unga är övergående, finns det en grupp unga för vilken arbetslöshet kan utgöra ett mer långsiktigt problem. De handlar främst om unga som saknar gymnasial utbildning och därmed riskerar att långsiktigt hamna utanför arbetsmarknaden. Ungdomar som är långtidsarbetslösa utgör dock endast ca 6 procent av samtliga inskrivna långtidsarbetslösa (se tabell 3.10).

**Tabell 3.10 Långtidsarbetslösa hos Arbetsförmedlingen (16–65 år)**

I procent av samtliga långtidsinskrivna arbetslösa

	2008	2019	2022
<b>Kön</b>			
Andel kvinnor	47,9	50,9	51,2
Andel män	52,1	49,1	48,8
<b>Ålder</b>			
Andel unga (16–24 år)	6,0	7,1	5,9
Andel äldre (54–65 år)	26,9	21,3	25,1
<b>Utbildning</b>			
Andel förgymnasial	33,3	40,9	39,2
Andel gymnasial	41,7	33,1	35,0
Andel eftergymnasial	24,9	26,0	25,8
<b>Födelseland</b>			
Andel utomeuropeiskt födda	22,2	56,8	52,1
Andel födda i Europa	14,1	10,0	11,1
Andel inrikes födda	63,7	33,2	36,8
<b>Funktionsnedsättning</b>			
Andel med funktionsnedsättning	31,7	24,6	22,8

Anm.: Andelen är beräknad som procent av totala antalet inskrivna långtidsarbetslösa. Observera att individer kan ingå i flera grupper. Andel med funktionsnedsättning avser andel personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Från januari 2023 innefattar statistiken åldrarna 16–65 år. Perioder fram till december 2022 innefattar statistiken åldrarna 16–64 år.

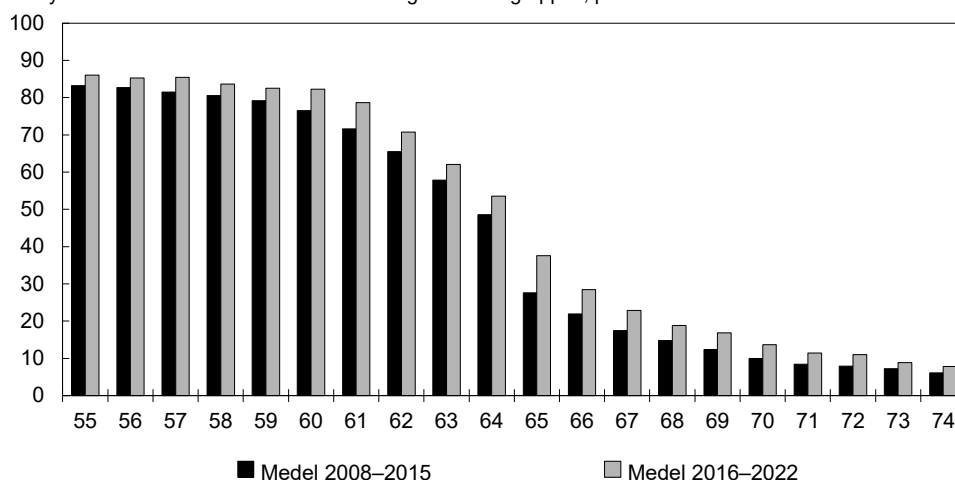
Källa: Arbetsförmedlingen.

### Fler äldre arbetar, men svårigheter för arbetslösa äldre

Sysselsättningsgraden i åldersgruppen 55–64 år är hög, och ungefär åtta av tio arbetar (se tabell 3.9). Efter 60 års ålder börjar dock sysselsättningsgraden falla relativt snabbt (se diagram 3.16). Sysselsättningsgraden är högre bland män än kvinnor i alla åldrar i gruppen 55–74 år. Sysselsättningen bland äldre i hela åldersgruppen 55–74 år har ökat betydligt under ett flertal år. Höjda åldrar i pensionssystemet, högre utbildningsnivå bland äldre samt reformer av sjukförsäkringen har bidragit till högre arbetskraftsdeltagande i synnerhet bland äldre.

**Diagram 3.16 Sysselsättningsgrad äldre (55–74 år) uppdelat på ålder**

Antal sysselsatta som andel av antal i befolkningen i åldersgruppen, procent



Källa: Statistiska centralbyrån, arbetskraftsundersökningarna (AKU).

Arbetslösheten bland äldre är lägre än bland övriga åldersgrupper (se tabell 3.9), men äldre som förlorar jobbet blir relativt ofta arbetslösa under en längre tid. Mer än hälften av de inskrivna arbetslösa i åldersgruppen 55–64 år är långtidsarbetslösa. Ungefär var fjärde långtidsarbetslös 2022 var äldre än 55 år (se tabell 3.10). Störst problem att hitta jobb har de äldre arbetslösa med högst förgymnasial utbildning som är utomeuropeiskt födda. En orsak till äldres svårigheter vid arbetslöshet bedöms vara att utbildningsnivån, och således färdigheterna, är lägre än genomsnittet för den arbetsföra befolkningen i övrigt. Dessutom kan det vara så att de färdigheter de äldre har inte är lika aktuella och att en ny typ av kompetens efterfrågas på grund av strukturomvandlingen. Det finns skäl att tro att de äldres produktivitet, eller uppfattade produktivitet, inte alltid matchar deras arbetskostnad. Normalt stiger lönen kontinuerligt med åldern, samtidigt som det verkar finnas en uppfattning hos arbetsgivare att produktiviteten slutar att öka med åldern, eller t.o.m. börjar falla. Ett annat, sannolikt relaterat, problem för de äldre tycks vara diskriminering.

**Hög arbetslöshet bland utomeuropeiskt födda**

Arbetskraftsdeltagandet bland utomeuropeiskt födda har ökat snabbare än bland inrikes födda under det senaste decenniet och är sedan 2020 högre än bland inrikes födda i åldersgruppen 15–74 år. Ålderssammansättningen bland de utomeuropeiskt födda är gynnsam för arbetskraftsdeltagandet, främst eftersom andelen individer som hunnit gå i pension är lägre jämfört med inrikes födda. Om ålderssammansättningen beaktas är sysselsättningsgraden lägre bland utomeuropeiskt födda än bland inrikes födda. I detta avsnitt ligger fokus huvudsakligen på åldersgruppen 20–64 år för att begränsa betydelsen av olika ålderssammansättning för arbetsmarknadsutfall.

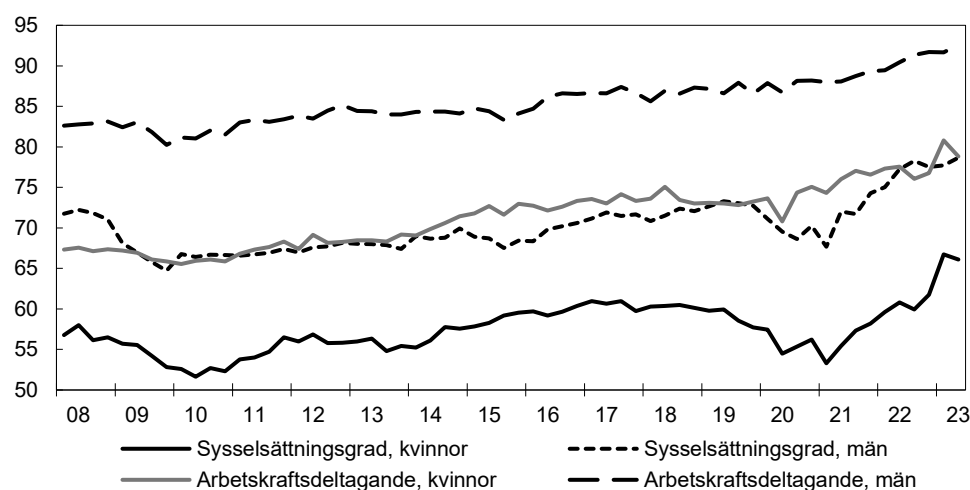
Sysselsättningsgraden för födda utanför Norden och EU var ca 17 procentenheter lägre än vad den var för inrikes födda 2022 (se tabell 3.9). Sysselsättningsgapet mellan män födda i Sverige och män födda utanför Norden och EU var ungefär hälften så stort som sysselsättningsgapet mellan kvinnor i de båda grupperna. Efter pandemin har sysselsättningsgraden ökat betydligt bland både kvinnor och män födda utanför Norden och EU (se diagram 3.17). Ökningen har varit snabbare än bland inrikes födda, och sysselsättningsgapet mellan grupperna har minskat tydligt. Detta kan t.ex. förklaras av att den genomsnittliga vistelsetiden i Sverige bland utomeuropeiskt födda har ökat, vilket innebär att de i genomsnitt har haft mer tid i Sverige för att utveckla sin kompetens och få ett jobb. En annan förklaring är att branscher som sysselsätter förhållandevis många utomeuropeiskt födda har utvecklats särskilt väl sedan

pandemin, t.ex. hotell och restaurang. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan inrikes och utomeuropeiskt födda är dock fortfarande stor i ett internationellt perspektiv, vilket framför allt beror på en internationellt sett hög sysselsättningsgrad bland inrikes födda kvinnor.

Utomeuropeiskt födda kvinnor har en låg sysselsättningsgrad jämfört med såväl män från samma regioner som inrikes födda kvinnor. Sysselsättningsgapet mellan kvinnor födda utanför Norden och EU och inrikes födda kvinnor (20–64 år) uppgick till närmare 20 procentenheter under första halvan av 2023. Sysselsättningsgapet mellan kvinnor och män födda utanför Norden och EU uppgick till drygt 10 procentenheter under första halvan av 2023 (se diagram 3.17). Den lägre sysselsättningsgraden bland kvinnorna förklaras främst av ett lägre arbetskraftsdeltagande, snarare än en högre arbetslöshet. Sysselsättningsgapet mellan kvinnor och män är större för lågutbildade än för högutbildade.

**Diagram 3.17 Sysselsättningsgrad och arbetskraftsdeltagande (20–64 år), födda utanför Norden och EU**

Procent av befolkningen, säsongrensade kvartalsvärden



Källa: Statistiska centralbyrån, arbetskraftsundersökningarna (AKU).

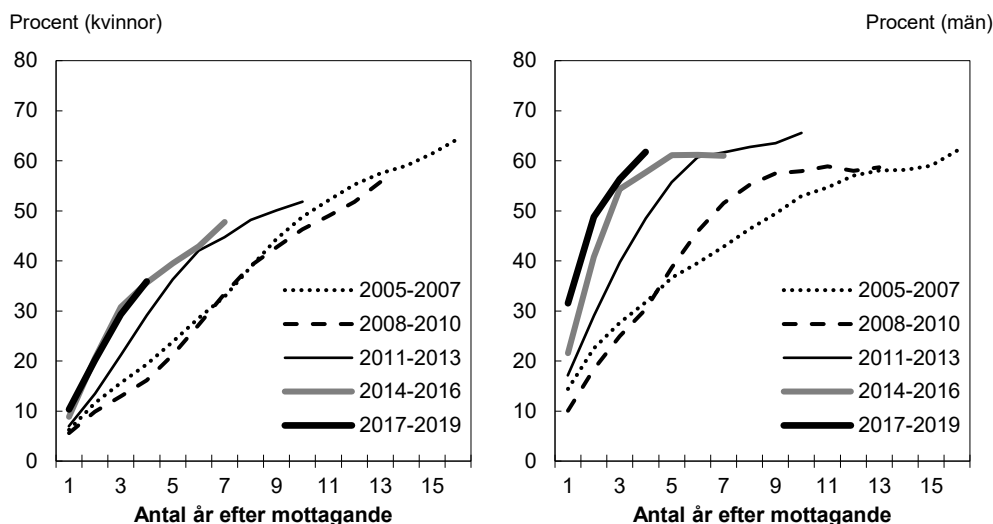
Arbetslösheten bland födda utanför Norden och EU var mer än dubbelt så hög som arbetslösheten bland inrikes födda 2022 (se tabell 3.9). Arbetslösheten bland kvinnor födda utanför Norden och EU var 2022 högre än bland män inom gruppen, men var under första halvan av 2023 ungefär lika stor bland kvinnor och män. Under den första halvan av 2023 var drygt fyra av tio inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen (16–65 år) utomeuropeiskt födda. Drygt varannan av de inskrivna långtidsarbetslösa var utomeuropeiskt födda 2022 (se tabell 3.10), vilket motsvarade drygt 80 000 personer. Under första halvan av 2023 hade den siffran sjunkit till drygt 70 000 personer.

Som redovisas ovan är längre vistelsetider i Sverige en förklaring till att arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden har ökat bland utomeuropeiskt födda. Sannolikheten för en individ att bli sysselsatt ökar med tiden i landet eftersom relevant kompetens och nätverk kan byggas upp. Att vistelsetiderna i genomsnitt är längre i dag än vad de var kort efter den stora flyktingvågen 2015 kan därmed, tillsammans med en hög efterfrågan på arbetskraft, bidra till att förklara den högre sysselsättningen bland utomeuropeiskt födda under första halvan av 2023.

Uppföljningen av nyanländas etablering på arbetsmarknaden har också visat på förbättrade resultat. Etableringsreformen som infördes 2010 och som innebär att arbetslösa skrivs in på Arbetsförmedlingen, verkar ha bidragit till snabbare etablering och högre sysselsättningsgrad. Etableringsgraden är högre för dem som mottagits

under 2010-talet än för dem som mottogs under 2000-talet, och utvecklingen har varit särskilt positiv för män (se diagram 3.18). Av de utomeuropeiskt födda män som togs emot av en kommun under perioden 2017–2019 var i genomsnitt omkring 49 procent etablerade på arbetsmarknaden efter två år. För utomeuropeiskt födda kvinnor går etableringen i allmänhet långsammare, men takten har ökat även bland dem. Av de som togs emot 2017–2019 var omkring 20 procent etablerade två år efter mottagandet.

**Diagram 3.18 Etableringsgrad nyanlända mottagna 2005–2019 efter vistelsetid i Sverige (20–64 år)**



Anm.: Med nyanlända avses kommunmottagna flyktingar i åldersgruppen 20–64 år respektive referensår. Senaste referensår är 2021. De mottagna har i diagrammet grupperats i grupper med treårsintervall. Som etablerade räknas individer som har varit anställda under varje enskilt referensår och haft en löneinkomst som uppgår till minst 60 procent av medianinkomsten för individer som har förgymnasial utbildning. Individer som har deklarerat för aktiv näringsverksamhet ingår inte bland de etablerade. Den registerbaserade aktivitetsstatistiken (RAKS) baseras fr.o.m. 2019 på arbetsgivardeklarationer på individnivå (AGI). För närmare information om etableringen, se utg.omr. 13.

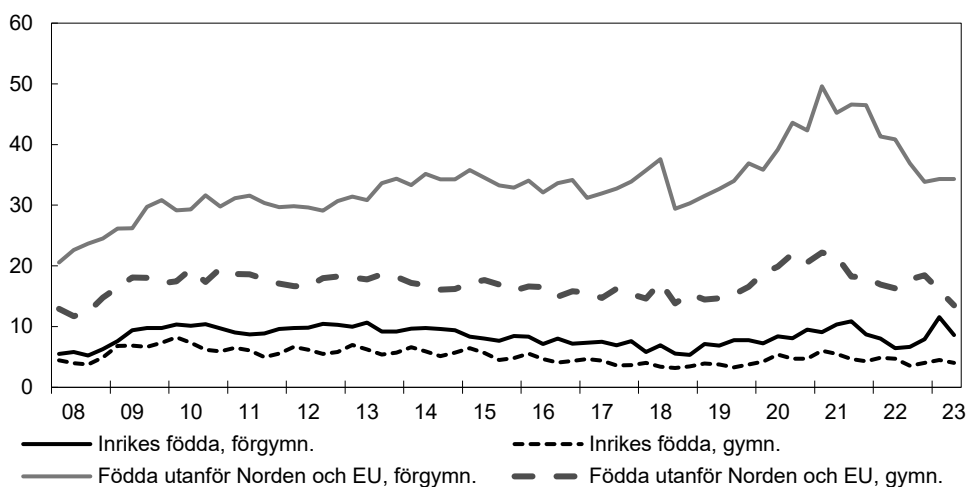
Källa: Egna bearbetningar av data från Statistiska centralbyrån (RAKS), särskild beställning.

### Svårt att konkurrera för personer utan gymnasial utbildning

Utbildningsnivån är en viktig faktor för en individs möjligheter på arbetsmarknaden. Sysselsättningsgraden är högre och arbetslösheten är lägre bland individer med avslutad gymnasial utbildning jämfört med de som saknar gymnasial kompetens (se diagram 3.19). Närmare 40 procent av de långtidsarbetslösa saknade gymnasial utbildning 2022 (se tabell 3.10). Detta gäller för både inrikes födda och födda utanför Norden och EU, även om arbetslösheten är betydligt högre bland de födda utanför Norden och EU. Det huvudsakliga problemet för de som saknar gymnasial utbildning är att deras färdigheter inte når upp till de krav som ställs på arbetsmarknaden. Att fullgöra sin gymnasieutbildning kan också ge en positiv signal till arbetsgivarna. Ett flertal studier indikerar att arbetsgivare hanterar osäkerhet kring produktivitet genom att lägga större vikt vid enkelt observerbara attribut, såsom en fullgjord gymnasieutbildning.

**Diagram 3.19 Arbetslöshet (20–64 år), inrikes födda och födda utanför Norden och EU, med och utan gymnasial utbildning**

Procent av arbetskraften, säsongrensade kvartalsvärden



Anm.: Gymnasial utbildning inkluderar även eftergymnasial utbildning.

Källa: Statistiska centralbyrån, arbetskraftsundersökningarna (AKU).

En större andel av de utomeuropeiskt födda saknar gymnasieutbildning jämfört med inrikes födda, vilket är en delförklaring till en lägre sysselsättningsgrad bland de utomeuropeiskt födda. Sannolikheten att vara sysselsatt är dock lägre för utomeuropeiskt födda än för inrikes födda även vid samma formella utbildningsnivå. Här är det värt att beakta att utbildningsnivåerna är ganska grovt indelade. Bland dem som saknar gymnasieutbildning är det t.ex. en större andel av de utomeuropeiskt födda som även saknar fullgjord grundskoleutbildning jämfört med inrikes födda. Färdigheterna kan även skilja sig mycket åt mellan individer med samma formella utbildningsnivå beroende på var i världen utbildningen fullgjordes. Långtidsutredningen från 2015 visade att räknefärdigheterna låg på en betydligt lägre nivå bland utomeuropeiskt födda från regioner i Afrika och Asien än bland både inrikes födda och andra utrikes födda vid samma formella utbildningsnivå i form av t.ex. en högskoleutbildning. Därutöver är bristande språkfärdigheter sannolikt en förklaring till lägre sysselsättning bland utomeuropeiskt födda med samma formella utbildningsnivå som inrikes födda. Jämförs utrikes födda med inrikes födda tycks det inte finnas några signifikanta skillnader i sannolikheten att vara sysselsatt mellan individer med samma läsfärdighetsnivå (se Långtidsutredningen 2015 samt Bussi och Poreliussen, Skills and labour market performance in Sweden, OECD Economics Department Working Papers No. 1233, 2015). Sammanfattningsvis är bristande färdigheter, i förhållande till de krav som ställs på den svenska arbetsmarknaden, troligen det huvudsakliga problemet för gruppen utomeuropeiskt födda.

Diskriminering och brist på arbetsrelevanta kontaktnät kan också försämra situationen på arbetsmarknaden för utomeuropeiskt födda. Studier indikerar att utomeuropeiskt födda kvinnor kan vara diskriminerade på arbetsmarknaden i något lägre utsträckning än utomeuropeiskt födda män. Dessa faktorer bedöms dock inte vara av avgörande betydelse för utfallet på lång sikt, utan förväntas främst förlänga tiden det tar att finna ett arbete.

Normer och attityder till arbete kan också påverka arbetsmarknadsutfallet. I en stor intervjustudie framkom att många utomeuropeiska migranter upplevde att de har en ekonomisk trygghet i det svenska samhället som inte alltid motiverar till arbete eller studier. Mer än var fjärde utomeuropeisk migrant yngre än 35 år uppfattade sig dessutom vara för gammal för att investera i studier. I samma studie uppgav även fyra av tio utomeuropeiska migranter att de hade för dålig hälsa för mer krävande arbeten

och närmare hälften uppgav att de inte kan jobba mer än halvtid (se Puranen, Med migranternas röst II – Hur blir man värlänning?, Institutet för framtidsstudier, 2021). Dessa faktorer kan bidra till lägre sysselsättning och högre arbetslöshet bland utomeuropeiskt födda. I samma studie angav samtidigt åtta av tio att de var beredda att ta det jobb som erbjuds dem. Arbetslösa utomeuropeiskt födda verkar inte heller söka jobb mindre intensivt än arbetslösa inrikes födda enligt tidigare studier (se exempelvis Olli Segendorf, Job Search Strategies and Wage Effects for Immigrants, 2005).

Skillnader i t.ex. utbildningsnivå kan delvis förklara skillnaden i sysselsättningsutfall mellan utomeuropeiskt födda kvinnor och män. Det är dock inte hela förklaringen. Starkare traditionella könsnormer bland utomeuropeiskt födda kan vara ytterligare en förklaring till lägre arbetskraftsdeltagande och därmed lägre sysselsättningsgrad bland utomeuropeiskt födda kvinnor. Även bristande ekonomiska incitament till arbete bedöms kunna påverka utomeuropeiska kvinnor mer än utomeuropeiska män, särskilt de kvinnor som har många barn och får försörjningsstöd (se Löfbom, Lönar sig arbete 2.0? En ESO-rapport med fokus på nyanlända, 2018).

### Det behövs ett mått som mäter självförsörjning

För att kunna utforma en ändamålsenlig politik är det viktigt att det finns statistiska underlag som ger en tillfredsställande beskrivning av såväl sysselsättning som av individers möjligheter att försörja sig. Det officiella måttet på sysselsättningen i Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar (AKU) mäter om individer är sysselsatta minst en timme under en referensvecka, utan hänsyn till inkomstnivå. Sysselsättningen ger därmed ingen bild av hur många som arbetar i sådan omfattning att de kan leva på sin lön. Det behövs ett självförsörjningsmått som ger en indikation på andelen självförsörjande i befolkningen, vilket kan komplettera sysselsättningsmättet.

Ett självförsörjningsmått blir särskilt relevant för analyser av grupper som står långt från arbetsmarknaden. Måttet ska även kunna användas som underlag vid utformning av reformer för att fler ska komma i arbete eller för att redan sysselsatta ska arbeta mer för att bli självförsörjande, vilket är en förutsättning för en fortsatt generös och gemensamt finansierad välfärd.

Regeringen har för avsikt att återkomma med en definition av ett självförsörjningsmått när de faktorer som behöver beaktas vid utformningen av ett sådant mått har analyserats närmare. Nedan redovisas ett antal frågeställningar som införandet av ett självförsörjningsmått aktualiserar samt exempel på hur ett sådant mått kan utformas.

### Hur ska ett mått på självförsörjning utformas?

Att mäta graden av självförsörjning i den arbetsföra befolkningen är komplext, och ett flertal avvägningar behöver göras. Att försörja sig själv är inte nödvändigtvis samma sak som att vara etablerad på arbetsmarknaden. Till exempel kan en person vara etablerad på arbetsmarknaden utan att ha tillräcklig försörjning. Omvänt kan en individ ha tillräcklig försörjning utan att förvärvsarbeta. Ett mått på självförsörjning behöver därför ta hänsyn till fler inkomster än inkomst från arbete, t.ex. kapitalinkomst och pension. Även vissa arbetsrelaterade ersättningar kan behöva beaktas, främst sjukförsäkring och den inkomstrelaterade delen av föräldraförsäkringen, eftersom personer som uppbär dessa ersättningar i de flesta fall har en anställning med inkomst som grund för ersättningen.

Vidare behöver en inkomstgräns definieras, dvs. en lägsta inkomstnivå för när en individ kan anses vara självförsörjande. En sådan inkomstnivå kan t.ex. utgå från olika



ersättningar, som försörjningsstödet eller grund- och lägstanivåer i olika socialförsäkringar. En inkomstnivå kan också utgå från ingångslöner, låga löner på arbetsmarknaden eller från ett visst förhållande till medianinkomsten.

För att följa utvecklingen över tid kan inkomstgränsen skrivas fram med t.ex. inflationen (prisbasbeloppet) eller med inkomstutvecklingen (inkomstbasbeloppet). Om inkomstgränsen för självförsörjning skrivs fram med inflationen innebär det att självförsörjning kopplas till förmågan att köpa en viss mängd varor och tjänster medan en framskrivning med inkomstutvecklingen speglar att självförsörjning innebär ett visst mått av eget arbete. Framskrivning med inkomstutvecklingen innebär att självförsörjning får en tydligare koppling till antalet arbetade timmar och reallöneutvecklingen i samhället.

### Exempel på självförsörjningsmått utifrån olika inkomstgränser

Exempel på hur ett självförsörjningsmått kan utformas utifrån olika inkomstgränser och olika inkomstslag redovisas i tabell 3.11. I exemplet, som avser 2021, klassificeras individer i åldersgruppen 20–64 år som självförsörjande vid en inkomst före skatt från 140 000 kronor, 190 000 kronor respektive 240 000 kronor per år. En inkomst på 140 000 kronor motsvarar ungefär vad som kan erhållas i ekonomiskt bistånd för ett ensamhushåll eller i grundersättning från a-kassa och sjukersättning. En inkomst på 240 000 kronor ligger något under ingångslönen för vuxna personer utan utbildning 2021 enligt flera kollektivavtal. Individer som har en inkomst under inkomstgränsen klassificeras som ej självförsörjande. Inga hänsyn tas till hushållssammansättning eller eventuellt försörjningsansvar för barn. Heltidsstuderande antas i exemplet varken tillhöra gruppen självförsörjande eller gruppen ej självförsörjande. Studier förväntas i hög grad leda till arbete, och studerande antas snabbt komma ut på arbetsmarknaden och bli självförsörjande efter avslutade studier. Studerande som har inkomst från t.ex. arbete som överstiger inkomstgränsen klassificeras som självförsörjande.

Självförsörjningsgraden i tabell 3.11 varierar beroende på vilka inkomstslag som räknas som självförsörjande inkomst. Posten Arbetsinkomst visar andelen självförsörjande om enbart arbetsinkomst beaktas (dvs. löne- och näringsinkomst). I den bredaste definitionen ingår förutom arbetsinkomst även kapitalinkomst, sjukpenning och inkomstbaserad föräldrapenning samt inkomstpension i inkomstmättet. Sjuk- och/eller föräldrapenning räknas endast som självförsörjande inkomst om individen också har arbetsinkomst under året. Individer som enbart har sjuk- och/eller föräldrapenning under året klassificeras som ej självförsörjande.

**Tabell 3.11 Andel självförsörjande, ej självförsörjande och studerande vid olika inkomstgränser, 2021**

Procent	140 000	190 000	240 000
Inkomstgräns, kronor före skatt			
<b>Självförsörjande</b>			
Arbetsinkomst	75	70	65
+ kapitalinkomst	75	71	66
+ sjuk- och föräldrapenning <sup>1</sup>	77	73	68
+ inkomstpension <sup>2</sup>	78	74	69
<b>Heltidsstuderande<sup>3</sup></b>	<b>5</b>	<b>6</b>	<b>6</b>
<b>Ej självförsörjande</b>	<b>17</b>	<b>20</b>	<b>25</b>
<i>huvudsaklig inkomstkälla<sup>4</sup></i>			
Arbetsinkomst och/eller kapitalinkomst	25	34	43
Sjukpenning	4	4	4
Föräldrapenning	4	5	5

Inkomstgräns, kronor före skatt	140 000	190 000	240 000
<i>Arbetslöshetsersättning</i>	17	14	12
<i>Sjuk- och aktivitetsersättning</i>	19	16	13
<i>Ekonomiskt bistånd</i>	9	8	6
<i>Övrigt<sup>5</sup></i>	12	11	9
<i>Saknar inkomst</i>	10	8	7

Anm.: Beräkningen avser 2021, med en befolkning i åldersgruppen 20–64 år på 5 735 696 personer. En inkomst på 140 000 kronor motsvarar ungefär vad som kan erhållas i ekonomiskt bistånd (ensamhushåll) eller i grundersättning från a-kassa och sjukersättning. Individer klassificeras som självförsörjande om inkomsten från arbete (dvs. lön och näringsinkomst) och/eller kapitalinkomst, till viss del sjuk- och föräldrapenning samt inkomstpension uppgår till minst inkomstgränsen. Om inkomsten understiger inkomstgränsen och individen inte är heltidsstuderande klassificeras individen som ej självförsörjande. Andelarna är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

<sup>1</sup>Sjuk- och föräldrapenning räknas endast som självförsörjande inkomst om arbetsinkomsten under året är större än noll.

<sup>2</sup> År 2023 höjdes den lägsta åldern för uttag av inkomstpension från 62 år till 63 år.

<sup>3</sup> Heltidsstuderande utgör en egen kategori och avser studier med minst 20 veckor per år. Studerande kan utöver studiemedel ha inkomst från t.ex. arbete. Om inkomst från arbete ligger över inkomstgränsen klassificeras individen som självförsörjande och inte som heltidsstuderande. Det förklarar att andelen studerande ökar med ökad inkomstgräns.

<sup>4</sup> Huvudsaklig inkomstkälla är den inkomstkompnent som står för den största andelen av en individs totala inkomster. Ej självförsörjande kan ha huvudsaklig inkomst från arbete och kapital, men den understiger då gränsen som definierar självförsörjning. Posterna under huvudsaklig inkomstkälla utgör andelar av kategorin ej självförsörjande, t.ex. 25 procent av de individer som klassificeras som ej självförsörjande vid en inkomstgräns på 140 000 kronor har arbetsinkomst och/eller kapitalinkomst som huvudsaklig inkomstkälla.

<sup>5</sup> Här ingår bl.a. barnbidrag, underhållsstöd, pension, studiemedel till ej heltidsstuderande, etableringsersättning och bostadsersättningar.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Vid en inkomstgräns på 140 000 kronor per år var 75 procent av befolkningen i åldersgruppen 20–64 år självförsörjande genom arbete 2021. Andelen självförsörjande ökar till 78 procent om kapitalinkomster, sjukpenning och inkomstbaserad föräldrapenning samt inkomstpension inkluderas utöver arbetsinkomsten. Vid samtliga tre inkomstgränser (140 000 kronor, 190 000 kronor och 240 000 kronor) var självförsörjningsgraden lägre än sysselsättningsgraden, som enligt AKU var 81 procent 2021. Det betyder att det är fler som är sysselsatta (20–64 år) än som kan anses vara självförsörjande vid dessa inkomstgränser.

Beroende på vilken inkomstgräns som används varierar andelen individer som inte är självförsörjande mellan 17 och 25 procent av befolkningen (20–64 år). Deras förutsättningar att bli självförsörjande varierar stort. Den huvudsakliga inkomsten bland individer i denna grupp kan komma från bidrag och transfereringar, som kan vara antingen tillfälliga eller av mer varaktig karaktär. Andra individer saknar helt egen inkomst eller har en mycket låg inkomst från arbete (dvs. under inkomstgränsen). Det kan t.ex. handla om unga vuxna som fortfarande bor hemma hos sina föräldrar eller andra individer som försörjs av närstående. Det kan även handla om individer som arbetar deltid alternativt kombinerar låg inkomst med bidrag. Omkring en fjärdedel av de individer som klassificeras som ej självförsörjande har inkomst från arbete eller kapital som huvudsaklig inkomstkälla, men som uppgår till mindre än 140 000 kronor, varav majoriteten (21 procent) har inkomst från arbete som huvudsaklig inkomstkälla.

### **Ett självförsörjningsmått kan användas för att analysera olika grupper**

Ett självförsörjningsmått blir särskilt relevant för analyser av olika grupper, och specifikt grupper som står långt från arbetsmarknaden. Exempel på grupper som kan analyseras visas i tabell 3.12. Av tabellen framgår bl.a. att en högre andel kvinnor än män inte uppnådde en självförsörjande inkomst på minst 140 000 kronor 2021. En majoritet av de kvinnor och män som inte var självförsörjande var i åldern 25–54 år, men unga (20–24 år) och äldre (55–64 år) var överrepresenterade bland de som inte var självförsörjande i relation till sin storlek av befolkningen.

En indelning utifrån hushållstyper visar att ensamhushåll utan barn var överrepresenterade bland de som inte var självförsörjande. Det gäller inte minst ensamstående män utan barn som utgjorde ca 16 procent av befolkningen men omkring 22 procent av gruppen som inte var självförsörjande. Även ensamstående kvinnor utan barn var överrepresenterade bland de som inte är självförsörjande.

Av tabellen framgår vidare att nästan var fjärde individ i kategorin ej självförsörjande var kvinna med ett eller flera barn, vilket är ungefär i paritet med gruppens andel av befolkningen. Det var vanligare att kvinnor som inte var självförsörjande levde i sammanboende hushåll än i ensamhushåll.

Utbildning är en mycket viktig faktor i förhållande till självförsörjning. Individer med endast förgymnasial utbildning var tydligt överrepresenterade i kategorin ej självförsörjande. En grupp som har särskilt svårt att etablera sig på arbetsmarknaden och därmed bli självförsörjande är utrikes födda, i synnerhet utrikes födda kvinnor. En fjärdedel av alla individer i kategorin ej självförsörjande var utrikes födda kvinnor. Dessa kvinnor utgjorde samtidigt bara ca 12 procent av befolkningen i åldersgruppen 20–64 år. Det finns inga tydliga geografiska mönster. Andelen ej självförsörjande i olika delar av landet följer i stort andelen av befolkningen i åldersgruppen 20–64 år som helhet.

**Tabell 3.12 Andel ej självförsörjande 2021 vid en inkomstgräns på 140 000 kronor**

	Procent av ej självförsörjande <sup>1</sup>			Procent av befolkningen 20–64 år <sup>2</sup>		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
<b>Alder</b>						
20–24 år	6	8	14	5	5	10
25–39 år	19	16	36	17	18	36
40–54 år	15	13	27	17	17	34
55–64 år	13	11	23	11	11	21
<b>Hushållssammansättning</b>						
Ensamhushåll 0 barn 0–19 år	15	22	37	11	16	27
Ensamhushåll 1 barn 0–19 år	3	1	4	2	1	3
Ensamhushåll 2 barn 0–19 år	2	1	2	1	1	2
Ensamhushåll 3 eller fler barn 0–19 år	1	0	1	1	0	1
Sammanboende 0 barn 0–19 år	14	11	26	15	14	29
Sammanboende 1 barn 0–19 år	7	5	11	7	7	13
Sammanboende 2 barn 0–19 år	6	4	10	8	9	17
Sammanboende 3 barn 0–19 år	3	2	5	3	3	6
Sammanboende 4 eller fler barn 0–19 år	2	1	4	1	1	2
<b>Utbildning</b>						
Förgymnasial	13	12	25	4	6	11
Gymnasial	22	21	43	19	25	44
Eftergymnasial	15	11	26	25	19	44
Okänd	3	3	6	1	1	2
<b>Födelseregion</b>						
Inrikes	28	27	56	37	39	76
Utrikes	25	20	44	12	12	24
<b>Kommuntyper<sup>3</sup></b>						
Storstadskommuner Göteborg	4	3	7	3	3	5
Storstadskommuner Skåne	4	4	7	4	4	7
Storstadskommuner Stockholm	11	10	21	11	11	22
Täta kommuner nära en stad	21	18	38	19	20	40

	Procent av ej självförsörjande <sup>1</sup>			Procent av befolkningen 20–64 år <sup>2</sup>		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Tätortsnära landsbygdskommuner	6	5	11	5	6	11
Täta kommuner avlägset belägna	4	3	7	3	4	7
Landsbygdskommuner avlägset belägna	4	4	8	3	4	7
Mycket glesa landsbygdskommuner	0	0	1	0	0	1
<b>Samtliga</b>	<b>53</b>	<b>47</b>	<b>100</b>	<b>49</b>	<b>51</b>	<b>100</b>

Anm.: Beräkningen avser 2021, med en befolkning i åldersgruppen 20–64 år på 5 735 696 personer, varav 984 983 personer beräknas vara ej självförsörjande vid en inkomstgräns på 140 000 kronor före skatt. Som inkomst avses det bredaste inkomstmättet (se tabell 3.11), dvs. inkomst från arbete, kapital, inkomstpension och sjuk- och föräldrapenning (om inkomst från arbete under året är större än noll). Heltidsstuderande har exkluderats från självförsörjningsmättet och utgör en egen kategori på ca 5 procent. Andelarna är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

<sup>1</sup> Till exempel antalet ej självförsörjande kvinnor i åldersgruppen 20–24 år av samtliga ej självförsörjande.

<sup>2</sup> Till exempel antalet kvinnor i åldersgruppen 20–24 år av samtliga i åldersgruppen 20–64 år.

<sup>3</sup> Enligt Tillväxtanalys kommunindelning.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

### Valet av indexering påverkar andelen självförsörjande över tid

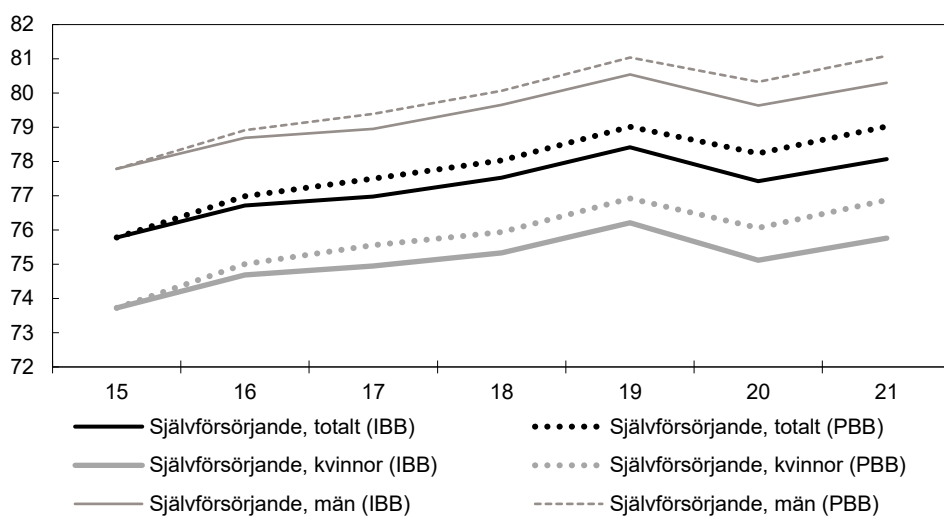
I diagram 3.20 ges ett exempel på en redovisning av hur andelen självförsörjande förändras mellan år (exemplet avser 2015–2021). Utvecklingen som beskrivs med den heldragna linjen i diagrammet är indexerad med inkomstbasbelopp, där relationen mellan nivå för självförsörjning (140 000 kronor) och inkomstbasbelopp för 2021 används för de tidigare åren. Utvecklingen visar på en ökning av andelen självförsörjande under perioden, med undantag för en tillfällig nedgång under pandemiåret 2020. År 2021 beräknas ca 78 procent av befolkningen i åldersgruppen 20–64 år ha haft en självförsörjande inkomst, vilket kan jämföras med knappt 76 procent 2015.

I diagrammet (streckad linje) visas även hur andelen självförsörjande utvecklas över tid om inkomstgränsen i stället indexerar med prisutvecklingen, givet att nivån på inkomstgränsen är densamma vid startåret 2015. En indexering med prisbasbelopp, som har en svagare koppling till antalet arbetade timmar och reallöneutvecklingen i samhället, leder till en snabbare ökning av antalet självförsörjande. Detta beror på att en årlig framskrivning av inkomstgränsen med prisbasbeloppet ger lägre inkomstgränser varje år än vad en framskrivning med inkomstutvecklingen ger, givet att priserna utvecklas långsammare än inkomsterna, vilket de har gjort historiskt. En lägre inkomstgräns innebär i sin tur att fler individer kommer att uppnå gränsen för att räknas som självförsörjande.

Utvecklingen av andelen självförsörjande följer i stort sysselsättningens utveckling under samma period. Utvecklingen för kvinnor och män är likvärdig, men andelen självförsörjande kvinnor är i genomsnitt drygt fyra procentenheter lägre än andelen självförsörjande män.

**Diagram 3.20 Utveckling av andelen självförsörjande**

Procent



Anm.: Inkomstbasbelopp (IBB) och prisbasbelopp (PBB). Utveckling av andelen självförsörjande indexerat med inkomstbasbelopp alternativt med prisbasbelopp givet samma inkomstnivå 2015, 2015–2021. Beräkningen avser andelen självförsörjande i åldersgruppen 20–64 år. Inkomstgränsen 2021 är 140 000 kronor före skatt. För att beräkna inkomstgränserna för 2015–2020 har det fastställda inkomstbasbeloppet för respektive år använts med 2021 som referensår. Det ger en inkomstgräns på ca 119 000 kronor före skatt 2015. Om inkomstgränsen i stället indexerats med prisutvecklingen, givet att nivån på inkomstgräns är densamma vid startåret 2015 (dvs. 119 000 kronor), beräknas inkomstgränsen uppgå till knappt 128 000 kronor 2021. En lägre inkomstgräns innebär att fler individer kommer att uppnå gränsen för att räknas som självförsörjande. Individer klassificeras som självförsörjande om inkomsten från arbete (dvs. lön och näringsinkomst) och/eller kapitalinkomst, till viss del sjuk- och föräldrapenning samt inkomstpension uppgår till minst inkomstgränsen. Om inkomsten understiger inkomstgränsen och individen inte är heltidsstuderande klassificeras individen som ej självförsörjande.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.



## 4 De budgetpolitiska målen

I detta avsnitt följer regeringen upp de budgetpolitiska målen och föreslår en nivå på utgiftstaket för 2026.

De budgetpolitiska målen består av ett mål för den offentliga sektorns finansiella sparande (överskottsmålet), ett utgiftstak för staten, ett kommunalt balanskrav och ett skuldankare. De budgetpolitiska målen skapar förutsättningar för att andra politiska mål ska uppnås på ett sätt som är offentligfinansiellt hållbart på både kort och lång sikt. Uppföljningen av målen sker enligt de metoder som anges i skrivelsen Ramverket för finanspolitiken (skr. 2017/18:207).

### Sammanfattning

- Regeringen bedömer att finanspolitiken är i linje med överskottsmålet.
- Regeringen väljer i detta läge att föra en neutral finanspolitik. Förändringen i det strukturella sparandet mellan 2023 och 2024 visar på en i stort sett neutral inriktning på finanspolitiken 2024. Även det strukturella sparandets nivå indikerar att finanspolitiken är neutral eftersom sparandet är i linje med överskottsmålet.
- Regeringen föreslår att utgiftstakets nivå för 2026 ska uppgå till 1 866 miljarder kronor. Nivån är oförändrad jämfört med bedömningen i 2023 års ekonomiska vårproposition, med undantag för tekniska justeringar.
- Kommunsektorn redovisade ett starkt balanskravsresultat 2022 och bedöms som helhet klara balanskravet även under prognosperioden 2023–2026.
- Regeringen bedömer att finanspolitiken är långsiktigt hållbar.

### 4.1 Uppföljning av målet för det finansiella sparandet

Målet för det finansiella sparandet i offentlig sektor (överskottsmålet) innebär att det finansiella sparandet i den offentliga sektorn i genomsnitt ska motsvara en tredjedels procent av BNP över en konjunkturcykel. Det strukturella sparandet innevarande och nästkommande år används för att bedöma måluppfyllelsen i förhållande till överskottsmålet i ett framåtblickande perspektiv. För att i efterhand utvärdera om överskottsmålet har uppnåtts och för att upptäcka systematiska avvikelser används ett bakåtblickande åttaårigt genomsnitt av det faktiska finansiella sparandet. Det bakåtblickande genomsnittet ska dock inte styra finanspolitiken på kort sikt.

#### Analys av måluppfyllelsen

##### Strukturellt sparande

Det strukturella sparandet är en beräkning av det finansiella sparandet i den offentliga sektorn utifrån antagandet att sektorns inkomster och utgifter inte påverkas av konjunkturläget eller av engångseffekter. Det strukturella sparandet är inte en del av den officiella statistiken, utan kan beräknas på flera sätt. Det gör att nivån på det strukturella sparandet kan skilja sig åt mellan olika bedömare, t.ex. på grund av olika bedömningar av potentiell BNP (se avsnitt 8.7).

En avvikelse från överskottsmålet anses föreligga om det strukturella sparandet tydligt avviker från målnivån det innevarande eller det närmast följande budgetåret. Att

sparandet avviker från målet kan dock ha flera skäl och ska inte likställas med att politiken är felaktigt utformad eller oförenlig med det finanspolitiska ramverket. I tabell 4.1 redovisas utfall och prognos för det offentliga finansiella sparandet, ett bakåtblickande åttaårigt genomsnitt för det finansiella sparandet samt utfall och prognos för det strukturella sparandet. Det strukturella sparandet beräknas vara nära nivån för överskottsmålet 2023 och 2024, och det finns därmed inte någon tydlig avvikelser från målet. Regeringen bedömer därmed att finanspolitiken är i linje med överskottsmålet.

**Tabell 4.1 Finansiellt sparande i den offentliga sektorn samt indikatorer för avstämning mot överskottsmålet**

Procent av BNP om inte annat anges. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
Finansiellt sparande	0,8	-0,2	-0,7	-0,4	0,6
Bakåtblickande åttaårigt genomsnitt	0,2				
Strukturellt sparande <sup>1</sup>	0,5	0,1	0,3	0,4	0,9
BNP-gap <sup>1</sup>	1,1	-1,3	-2,1	-1,0	0,0

<sup>1</sup> Andel av potentiell BNP.

Anm.: För det strukturella sparandet utgör hela perioden en bedömning och utfall saknas.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

### Åttaårigt bakåtblickande genomsnitt

Det finansiella sparandet uppgick i genomsnitt till 0,2 procent av BNP 2015–2022 (se tabell 4.1). Det är i stort sett i linje med nuvarande nivå på överskottsmålet, även om målet var 1 procent av BNP över en konjunkturcykel för hälften av åren under den aktuella perioden. Genomsnittet dras dock framför allt ned av det svaga sparandet under 2020.

### En neutral inriktning på finanspolitiken underlättar för penningpolitiken att få ner inflationen

Genom att styra finanspolitiken mot överskottsmålet och föreslå en neutral inriktning på finanspolitiken i denna budget, möjliggör regeringen för penningpolitiken att verka så att inflationen inte stannar kvar på en hög nivå. Det är viktigt att finanspolitiken bedrivs ansvarsfullt och bidrar till att penningpolitiken kan dämpa inflationen med så små negativa konsekvenser för ekonomin som möjligt. Inflation och inflationsförväntningar är trögörliga och riskerar därmed att bli bestående på en hög nivå, vilket kan få stora skadeverkningar på samhällsekonomin och för enskilda. En varaktigt hög inflation skulle sannolikt medföra att penningpolitiken behöver vara stram under en längre tid framöver, med en sämre sysselsättningsutveckling som följd. Regeringen väljer därför i detta läge att föra en neutral finanspolitik. Finanspolitikens ställning, dvs. det strukturella sparandets nivå 2024 i förhållande till överskottsmålet, är ett mått som indikerar finanspolitikens effekt på efterfrågan i förhållande till ett genomsnittligt år. Enligt denna indikator är finanspolitiken neutral eftersom sparandet är i linje med överskottsmålet. Finanspolitikens inriktning, mätt som förändringen i strukturellt sparande, indikerar finanspolitikens effekt på efterfrågan i förhållande till föregående år. Också förändringen av det strukturella sparandet mellan 2023 och 2024 visar på en i stort sett neutral inriktning på finanspolitiken, även om det strukturella sparandet stärks något mellan dessa år (se avsnitt 8 tabell 8.3). Sammantaget bedöms därför finanspolitiken ha en neutral effekt på efterfrågan 2024.



## 4.2 Utgiftstaket – uppföljning, tekniska justeringar och förslag

Utgiftstaket omfattar samtliga utgiftsområden på statens budget, exklusive utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m., samt utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget. I detta avsnitt (4.2) föreslår regeringen tekniska justeringar av utgiftstakets nivå. I enlighet med 2 kap. 2 § budgetlagen (2011:203) föreslår regeringen också en nivå på utgiftstaket för det tredje tillkommande året.

### 4.2.1 Uppföljning av utgiftstaket

Utrymmet mellan utgiftstaket och de faktiska beräknade takbegränsade utgifterna kallas budgeteringsmarginal. Budgeteringsmarginalen ska i första hand fungera som en buffert om utgifterna på grund av konjunkturutvecklingen skulle utvecklas på ett annat sätt än vad som förväntades när utgiftstakets nivå fastställdes (se tabell 4.2).

Regeringen har en riktlinje för hur stor budgeteringsmarginalen minst behöver vara i budgeteringsfasen för att hantera osäkerheter. Enligt riktlinjen bör utrymmet till utgiftstaket uppgå till minst 1 procent av de takbegränsade utgifterna för det innevarande året (t), minst 1,5 procent för det följande året (t+1), minst 2 procent för det andra följande året (t+2) och minst 3 procent för det tredje följande året (t+3).

Regeringen anser att budgeteringsmarginalens storlek är tillräcklig för att hantera den osäkerhet som finns i bedömningen av utgiftsutvecklingen 2023–2025. Jämfört med prognosen i 2023 års ekonomiska vårproposition (prop. 2022/23:100) beräknas budgeteringsmarginalen bli 6 miljarder kronor större 2023, 25 miljarder kronor mindre 2024 och 53 miljarder kronor mindre 2025. I avsnitt 6 görs en närmare genomgång av hur prognosen för de takbegränsade utgifterna förändrats sedan 2023 års ekonomiska vårproposition.

**Tabell 4.2 Ursprungligt och faktiskt utgiftstak**

Miljarder kronor om inte annat anges. För de takbegränsade utgifterna redovisas utfall 2013–2022 och prognos 2023–2025

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ursprungligt beslutade nivåer på utgiftstaket	1 093	1 103	1 123	1 167	1 210	1 332	1 392	1 471	1 430	1 502	1 539	1 595	1 825
Teknisk justering <sup>1</sup>	2	4	2	7	12	5	10	10	6	2	2	4	2
Reell justering <sup>2</sup>	0	0	33	41	52	0	-51	262	259	130	124	148	0
Slutgiltiga nivåer på utgiftstaket <sup>3</sup>	1 095	1 107	1 158	1 215	1 274	1 337	1 351	1 743	1 695	1 634	1 665	1 747	1 827
Årlig nominell förändring av utgiftstaket vid respektive riksdagsbeslut <sup>4</sup>	10	10	51	46	58	58	14	391	-48	-61	31	82	80
Takbegränsade utgifter	1 067	1 096	1 135	1 184	1 229	1 282	1 308	1 501	1 551	1 559	1 588	1 688	1 742
Budgeteringsmarginal	28	11	23	31	45	55	43	242	144	75	77	59	85
Budgeteringsmarginal, procent av takbegränsade utgifter	2,6	1,0	2,0	2,6	3,6	4,3	3,3	16,1	9,3	4,8	4,9	3,5	4,9

<sup>1</sup> De tekniska justeringar som redovisas här är de ackumulerade tekniska justeringarna för respektive år.

<sup>2</sup> Finanspolitiskt motiverade ändringar av utgiftstakets nivåer kan enligt praxis göras av en ny regering. Dessa ändringar medför en reell förändring av utgiftstakets begränsande effekt på de takbegränsade utgifterna. De reella ändringar som redovisas här är de ackumulerade reella ändringarna för respektive år.

<sup>3</sup> Den slutgiltiga nivån på utgiftstaket är summan av den ursprungliga nivån och eventuella tekniska och reella justeringar.

<sup>4</sup> Förändring av utgiftstakets nivå jämfört med föregående år vid det tillfälle nivån för respektive år beslutades av riksdagen. Notera att beloppen i denna rad avviker från förändringen mellan åren för de ursprungligen beslutade nivåerna på utgiftstaket (rad 1) eftersom fastställda nivåer regelbundet justeras av tekniska skäl.

Källor: Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

## 4.2.2 Tekniska justeringar av utgiftstakets nivåer för 2024 och 2025

**Regeringens förslag:** För 2024 och 2025 fastställs utgiftstaket för staten, inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget, till följd av tekniska justeringar till 1 747 miljarder kronor respektive 1 827 miljarder kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Tekniska justeringar av utgiftstakets nivå syftar till att bevara takets ursprungliga begränsande effekt på de offentliga finanserna. Finanspolitiskt motiverade ändringar av nivån medför tvärtom att takets begränsande effekt på de offentliga finanserna ändras. Tekniska justeringar genomförs regelbundet, medan finanspolitiskt motiverade ändringar endast bör genomföras under särskilda omständigheter.

**Tabell 4.3 Tekniska justeringar av utgiftstakets nivåer**

Miljarder kronor

	2023	2024	2025	2026
<b>Utgiftstak i 2023 års ekonomiska vårproposition</b>	<b>1 665</b>	<b>1 745</b>	<b>1 825</b>	<b>1 860</b>
Nivåhöjning utjämningsbidrag för LSS-kostnader	0,36	0,37	0,37	0,37
Reglering kommunalekonomisk utjämning: ändrad jämförelseränta vid ränteförmån		-0,11	-0,22	-0,22
Reglering kommunalekonomisk utjämning: sänkt skatt för pensionärer		2,11	2,11	2,11
Reglering kommunalekonomisk utjämning: senarelagd åldersgränshöjning av förhöjt grundavdrag				3,30
<b>Summa tekniska justeringar (avrundat)</b>	<b>0</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>6<sup>1</sup></b>
<b>Förslag till utgiftstak</b>	<b>1 665</b>	<b>1 747</b>	<b>1 827</b>	<b>1 866</b>

<sup>1</sup> Avser tekniska justeringar av den bedömda nivån för utgiftstaket 2026 i 2023 års ekonomiska vårproposition.

Källa: Egna beräkningar.

### Tekniska justeringar av utgiftstakets nivåer

Utgiftstaket för ett specifikt år ska ha samma begränsande effekt från att det beslutas, normalt tre år i förväg, till dess att det aktuella budgetåret passerats. Under en så lång period sker dock normalt budgettekniska förändringar av olika slag som förändrar de takbegränsade utgifterna, men som inte motsvaras av ett i sak förändrat offentligt åtagande. Omvänt kan förändringar genomföras som påverkar det offentliga åtagandet, men som av tekniska skäl inte påverkar de takbegränsade utgifterna. För att behålla utgiftstakets ursprungliga begränsande effekt på de statliga utgifterna görs tekniska justeringar av beslutade taknivåer så att budgetförändringar av detta slag neutraliseras. Tekniska justeringar har genomförts regelbundet sedan utgiftstaket infördes 1997 och föreslås normalt i budgetpropositionen.

Vissa budgetförändringar i denna proposition motiverar tekniska justeringar av dels de fastställda nivåerna på utgiftstaket 2024 och 2025, dels det förslag till nivå för 2026 som regeringen redovisar i denna proposition (se tabell 4.3).

Förslagen i denna proposition om ändrad jämförelseränta vid ränteförmån, sänkt skatt för pensionärer och senarelagd höjning av åldersgräns för rätt till förhöjt grundavdrag medför sammantaget minskade skatteintäkter för kommuner och regioner. För att neutralisera effekten på kommunernas finanser föreslås anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner ökas med 2,0 miljarder kronor fr.o.m. 2024 och 5,2 miljarder kronor fr.o.m. 2026. Detta motiverar en teknisk justering av utgiftstaket. Motsvarande tekniska justeringar har

gjorts tidigare år i samband med att förändringar i skattesystemet har påverkat det kommunala skatteunderlaget.

Beräkningen av omslutningen i det kommunala utjämningsystemet för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade bedöms bli 0,36 miljarder kronor högre 2023 och 0,37 miljarder kronor högre fr.o.m. 2024. Detta föranleder en ökning av anslaget 1:2 *Utjämningsbidrag för LSS-kostnader* inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner, som dock motsvaras av högre avgifter från kommunerna till staten. Förändringen motiverar en höjning av utgiftstaket. Motsvarande tekniska justeringar har gjorts tidigare i samband med att omslutningen i utjämningsystemet förändrats.

I enlighet med praxis avrundas de årsvisa tekniska justeringarna till hela miljarder kronor. Sammantaget motiverar de ovan nämnda förändringarna att de tidigare fastställda nivåerna för 2024 och 2025 bör ökas med 2 miljarder kronor för respektive år och att den nivå för 2026 som föreslås nedan ökas med 6 miljarder kronor jämfört med bedömningen i 2023 års ekonomiska vårproposition.

### 4.2.3 Förslag till nivå på utgiftstaket 2026

**Regeringens förslag:** Utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget fastställs för 2026 till 1 866 miljarder kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Regeringen föreslår att utgiftstakets nivå för 2026 ska uppgå till 1 866 miljarder kronor. Nivån är oförändrad jämfört med bedömningen i 2023 års ekonomiska vårproposition med undantag för tekniska justeringar. Nedan beskrivs den föreslagna nivån på utgiftstaket för 2026 med utgångspunkt i de faktorer som redovisas i skrivelsen Ramverket för finanspolitiken.

#### Utgiftstaket i förhållande till överskottsmålet

De takbegränsade utgifterna beräknas uppgå till 1 766 miljarder kronor 2026 (se tabell 4.4). I förhållande till den föreslagna nivån på utgiftstaket för 2026 på 1 866 miljarder kronor kan de takbegränsade utgifterna därmed öka med maximalt 100 miljarder kronor. Samtidigt bör minst 26 miljarder kronor lämnas obudgeterade under utgiftstaket i budgetpropositionen för 2026 som en buffert för oförutsedda händelser under budgetåret, i enlighet med riktlinjen för budgeteringsmarginalens minsta storlek. I budgetpropositionen för 2026 bör därmed de takbegränsade utgifterna för 2026 som mest uppgå till 1 840 miljarder kronor, vilket är 74 miljarder kronor högre än i nuvarande bedömning. Detta utrymme för möjliga utgiftsökningar motsvarar ca 1,0 procent av BNP. Att det finns ledigt utrymme under utgiftstaket betyder dock inte att det finns utrymme för reformer som ökar de takbegränsade utgifterna. Reformerna på utgiftssidan kan genomföras först efter avstämning mot överskottsmålet med hänsyn tagen till eventuella inkomstförändringar.

De takbegränsade utgifterna kan av flera skäl komma att bli högre och budgeteringsmarginalen i motsvarande utsträckning mindre än enligt den aktuella utgiftsprognosen, exempelvis till följd av makroekonomiska förändringar såsom högre inflation, oförutsedda volymökningar i transfereringssystemen eller beslut om reformer. Om budgeteringsmarginalen delvis tas i anspråk för nya reformer eller oförutsedda volymökningar i de statliga transfereringssystemen, försämras normalt det strukturella sparandet. Om budgeteringsmarginalen delvis tas i anspråk för utgiftsökningar till följd av makroekonomiska förändringar påverkas i många fall inte möjligheten att uppnå överskottsmålet. Det beror till viss del på att överskottsmålet är formulerat på ett sätt som tillåter att utgiftsökningar som följer av de automatiska stabilisatorerna normalt bör kunna försvaga den offentliga sektorns finansiella sparande vid en

försvagning av konjunkturen. Till viss del beror det också på att generella förändringar av pris- och lönenivån på några års sikt tenderar att påverka den offentliga sektorns inkomster och utgifter i ungefär samma utsträckning.

**Tabell 4.4 Utgiftstak och takbegränsade utgifter**

Miljarder kronor om inte annat anges

	2022	2023	2024	2025	2026
Av riksdagen beslutade nivåer på utgiftstaket	1 634	1 665	1 745	1 825	1 860 <sup>1</sup>
Regeringens förslag till nivå på utgiftstaket			1 747	1 827	1 866
Utgiftstak, procent av BNP	27,4	26,8	27,2	27,2	26,4
Utgiftstak, procent av potentiell BNP	27,8	26,9	26,9	26,9	26,3
Utgiftstak, fasta priser <sup>2</sup>	1 529	1 481	1 518	1 551	1 547
Takbegränsade utgifter	1 559	1 588	1 688	1 742	1 766
Takbegränsade utgifter, procent av BNP	26,1	25,6	26,3	25,9	24,9
Takbegränsade utgifter, fasta priser <sup>3</sup>	1 459	1 412	1 467	1 478	1 464
Budgeteringsmarginal	75	77	59	85	100
Budgeteringsmarginal, procent av takbegränsade utgifter	4,8	4,9	3,5	4,9	5,7
Budgeteringsmarginal, procent av BNP	1,3	1,2	0,9	1,3	1,4
Finansiellt sparande, procent av BNP	0,8	-0,2	-0,7	-0,4	0,6
Strukturellt sparande, procent av BNP	0,5	0,1	0,3	0,4	0,9
Offentliga sektorns utgifter, procent av BNP	47,0	47,7	47,8	47,3	46,1

<sup>1</sup> Bedömning av utgiftstakets nivå i 2023 års ekonomiska vårproposition.

<sup>2</sup> Beräkningen i fasta priser är utförd med en schabloniserad metod. Utgifter motsvarande andelen transfereringsanslag (känsliga för förändringar i volymer och makroekonomiska förutsättningar) är omräknade med implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter. Utgifter motsvarande andelen förvaltningsanslag (pris- och löneomräknade anslag) är omräknade med implicitprisindex för statliga konsumtionsutgifter och utgifter motsvarande andelen anslag som inte är indexerade är omräknade med prisindex för BNP. Av de takbegränsade utgifterna har 1 procent, motsvarande riktlinjen för budgeteringsmarginalens storlek för innevarande år, behandlats som transfereringsanslag.

<sup>3</sup> Samma metod har använts som vid beräkningen av utgiftstaket (se not 2) med undantag för att 1 procent av de takbegränsade utgifterna inte behandlats som transfereringsanslag.

Källa: Egna beräkningar.

#### Utvecklingen av de takbegränsade utgifterna och budgeteringsmarginalens storlek

Regeringens förslag till utgiftstakets nivå för 2026 innebär en lägre höjning av utgiftstaket än den genomsnittliga årliga ökningen av nivån sedan utgiftstaket infördes 1997. Den genomsnittliga årliga ökningen i löpande priser mellan 1997 och 2025 uppgår till 3,5 procent medan ökningen 2026 uppgår till 2,1 procent.

Budgeteringsmarginalen 2026 uppgår till 5,7 procent av de takbegränsade utgifterna. Det är ett större utrymme än den säkerhetsmarginal på 3,0 procent som regeringen vill upprätthålla till utgiftstaket för det tredje tillkommande året i enlighet med riktlinjen för budgeteringsmarginalens minsta storlek. En budgeteringsmarginal som endast motsvarar säkerhetsmarginalen skulle kunna medföra att möjligheterna att genomföra prioriterade reformer på utgiftssidan begränsas under kommande år. Om det bedöms förenligt med överskottsålet är det rimligt att reformer ska kunna genomföras på budgetens utgiftssida. Att det finns utrymme under utgiftstaket betyder dock inte i sig att det kommer att användas för att öka de faktiska takbegränsade utgifterna.

I ett scenario där det tillgängliga utrymmet under utgiftstaket fram t.o.m. budgetpropositionen för 2026 skulle tas i anspråk för högre utgifter, dvs. 74 miljarder kronor utöver bedömningen av de takbegränsade utgifterna i denna proposition, ger det en genomsnittlig årlig ökningstakt för de takbegränsade utgifterna på ca 4,2 procent per år 2023–2026. Förändringen kan jämföras med den genomsnittliga ökningstakten för de takbegränsade utgifterna enligt prognosen i denna proposition som uppgår till 3,2 procent per år 2023–2026. Den genomsnittliga ökningstakten under perioden 1997–2022 uppgick till 3,3 procent per år.

### Utgiftstaket i förhållande till potentiell BNP

Utgiftstakets nivå uppgår till 26,9 procent av potentiell BNP 2023–2025. Efter förslag i budgetpropositionen för 2023 höjdes utgiftstakets nivåer för 2023, 2024 och 2025. Den föreslagna nivån för 2026 uppgår till 26,3 procent av potentiell BNP, vilket är lägre än nivån för 2023–2025.

## 4.3 Uppföljning av det kommunala balanskravet

I målet för den offentliga sektorns sparande ingår det finansiella sparandet i kommunsektorn, dvs. i kommuner och regioner. Det finns dock inte ett krav på ett visst finansiellt sparande för kommuner och regioner. För kommuner och regioner är det ekonomiska resultatet, och inte det finansiella sparandet, avgörande för om kraven i kommunallagen (2017:725) på en balanserad budget uppfylls. Kommuner och regioner ska upprätta en budget för nästa kalenderår där intäkterna överstiger kostnaderna, det s.k. balanskravet. Kommunernas och regionernas årsredovisningar ska bl.a. innehålla en upplysning om huruvida balanskravet har uppfyllts. Balanskravet utvärderas med hjälp av resultatmättet balanskravsresultat som definieras i lagen (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning. Negativa balanskravsresultat ska enligt kommunallagen som huvudregel återställas inom tre år.

Balanskravet anger en miniminivå, men för att uppnå kommunallagens krav på god ekonomisk hushållning behöver resultatet i regel vara högre. Vad som menas med god ekonomisk hushållning definieras av kommunerna och regionerna själva.

### Starkt balanskravsresultat i kommunsektorn 2022

Kommunsektorn redovisade ett starkt balanskravsresultat 2022, vilket främst förklaras av att skatteunderlaget utvecklades bättre än förväntat. Balanskravsresultatet uppgick för kommunsektorn som helhet till 45 miljarder kronor, varav kommunerna stod för nästan 30 miljarder kronor. För 2022 blev balanskravsresultatet nästan 3 miljarder kronor högre än för 2021. År 2022 uppgick resultatet enligt resultaträkningen för sektorn som helhet till drygt 43 miljarder kronor (se vidare utg.omr. 25 avsnitt 2.5). För 2022 var balanskravsresultatet därmed nästan 2 miljarder kronor högre än årets resultat. Differensen mellan balanskravsresultatet och årets resultat bestod främst av ökad avsättning till resultatutjämningsreserven och av justering för orealiserade vinster och förluster i värdepapper.

Kommuner och regioner får reservera överskott till en resultatutjämningsreserv som kan användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel. Resultatutjämningsreserverna uppgick 2022 till nästan 53 miljarder kronor för sektorn som helhet, varav kommunerna stod för 38 miljarder kronor. Resultatutjämningsreserverna ökade totalt med knappt 13 miljarder kronor mellan 2021 och 2022. Det är 226 av 290 kommuner och 10 av 20 regioner som har avsatt medel till en resultatutjämningsreserv. Jämfört med 2021 har antalet kommuner som har avsatt medel till en resultatutjämningsreserv ökat med 23 kommuner. För regioner har antalet minskat med en, dvs. en region använde hela sin reserv 2022.

Andelen kommuner som har redovisat positiva balanskravsresultat har varierat mellan åren. Under 2018–2022 har andelen varit som lägst 74 procent 2018 och som högst 98 procent 2021. För regioner har motsvarande andel varierat mellan som lägst 70 procent 2018 och 2019 och som högst 2022 då ingen region redovisade ett negativt balanskravsresultat. Av de tio kommuner som 2022 redovisade ett negativt balanskravsresultat anförde två kommuner synnerliga skäl för att inte behöva återställa hela eller delar av det negativa resultatet. Vid utgången av 2022 var det sex kommuner som

hade ett negativt resultat kvar att återställa, totalt 70 miljoner kronor. Ingen region angav att de hade ett negativt resultat kvar att återställa.

## Balanskravet bedöms klaras 2023–2026

De kommunala skatteinkomsterna väntas öka snabbt 2023, men utvecklas svagt 2024 till följd av ett försämrat läge på arbetsmarknaden. I takt med att ekonomin återhämtar sig väntas skatteinkomsterna åter växa snabbare 2025 och 2026. Statsbidragen väntas minska 2023 till följd av att tillfälliga pandemirelaterade statsbidrag upphör, men öka 2024 till följd av de tillskott som regeringen föreslår i denna proposition. Därefter bedöms de minska igen eftersom enbart tidigare beslutade samt nu föreslagna och aviserade statsbidragsändringar inkluderas i prognosen. Samtidigt bidrar inflationen till att utgifterna väntas öka snabbt under 2023, då bl.a. kostnaderna för avtalspensioner väntas öka avsevärt. Detta leder sammantaget till att kommunsektorns utgifter väntas öka i snabbare takt än inkomsterna 2023 och 2024.

Kommunsektorns resultat efter finansiella poster bedöms uppgå till ca 10 miljarder kronor 2023. År 2024 väntas den svagare utvecklingen av de kommunala skatteinkomsterna i kombination med det fortsatt höga kostnadstrycket leda till att ett antal kommuner och regioner beslutar att utnyttja sina resultatutjämningsreserver för att upprätthålla konsumtionen och undvika tillfälliga neddragningar i verksamheten. Resultatet väntas därför bli svagt negativt 2024. Balanskravsresultatet justerat för användning av medel från resultatutjämningsreserverna bedöms dock bli positivt. År 2025 och 2026 antas resultatet efter finansiella poster uppgå till 20 miljarder kronor respektive 24 miljarder kronor. Regeringen bedömer därför att sektorn som helhet kommer att redovisa ett positivt balanskravsresultat under prognosperioden 2023–2026. I avsnitt 8.5 beskrivs de antaganden och bedömningar som ligger till grund för prognosen för kommunsektorns finanser.

## 4.4 Finanspolitikens långsiktiga hållbarhet

För att medborgarna och de finansiella marknaderna ska ha förtroende för finanspolitiken måste den vara hållbar på lång sikt. Med detta menas att de lagar och regler som bestämmer den offentliga sektorns inkomster och utgifter inte kommer att behöva genomgå omfattande och oväntade förändringar som en följd av att sektorns finansiella ställning försämrats. En hållbar finanspolitik är en förutsättning för att på ett ordnat sätt kunna hantera både temporära nedgångar i den ekonomiska aktiviteten och de ökade utgifter som kan följa av demografiska förändringar.

Ett mått på förtroendet för finanspolitiken är den svenska statens upplåningskostnader. I Sverige har räntan på tioåriga statsobligationer de senaste åren legat på en låg nivå och tidvis t.o.m. lägre än den tyska statslåneräntan, som ofta används som en jämförelse (se tabell 4.5). Trots de omfattande finanspolitiska åtgärder som vidtog under pandemin är den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld liten i internationell jämförelse. Den offentliga skulden fortsätter också att minska som andel av BNP i den framåtblickande bedömningen.

Den offentliga sektorns finansiella nettoställning, dvs. summan av finansiella tillgångar och skulder, är positiv och bedöms förbättras något som andel av BNP de kommande åren. Även det finansiella kapitalnettot, dvs. skillnaden mellan den offentliga sektorns kapitalinkomster och kapitalutgifter, är positiv. Högre statsskuldsräntor bedöms dock försämra nettot något de närmaste åren. Redovisningen i tabell 4.5 visar en fortsatt stark finansiell ställning.

**Tabell 4.5 Finanspolitiska nyckeltal**

Procent av BNP om inte annat anges. Utfall 2020–2022, prognos 2023–2026

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Konsoliderad bruttoskuld	39,8	36,4	32,9	30,3	30,2	29,8	28,6
Finansiell nettoställning	27,9	33,9	28,7	30,0	30,1	29,4	29,2
Kapitalavkastning netto	1,1	1,0	1,2	0,7	0,9	0,9	1,0
Statsobligationsränta 10 år, slutvärde <sup>1</sup>	0,0	0,2	2,5	2,6	2,4	2,4	2,5
Räntedifferens mot Tyskland, tioårig statsobligation <sup>2</sup>	0,6	0,4	-0,1	0,1	0,1	0,0	0,1

<sup>1</sup> Procent.<sup>2</sup> Procentenheter.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Regeringen gör även framåtblickande bedömningar av finanspolitikens långsiktiga hållbarhet med hjälp av ekonomiska modeller. Syftet med dessa bedömningar är att tidigt fånga upp tecken på om finanspolitiken behöver läggas om, så att åtgärder för att säkerställa hållbarheten och upprätthålla förtroendet för finanspolitiken kan vidtas i god tid.

I dessa bedömningar sammanfattas finanspolitikens hållbarhet med de s.k. S1- och S2-indikatorerna som beräknas utifrån hur den offentliga sektorns finansiella ställning utvecklas på lång sikt vid en oförändrad politik. Indikatorerna visar hur stor sparandeförändring som behöver vidtas i närtid för att den offentliga finansiella ställningen ska utvecklas på ett önskvärt sätt.

S1 visar hur mycket det offentliga sparandet behöver ändras för att den konsoliderade offentliga bruttoskulden ska motsvara en viss andel av BNP femton år senare. I denna proposition redovisas hur stora permanenta åtgärder som sammantaget krävs 2024–2028 för att bruttoskulden ska motsvara 60 procent av BNP 2039. Av tabell 4.6 framgår att om sparandet försämras med ca 3,0 procent av BNP mellan 2024 och 2028 kommer den konsoliderade bruttoskulden att motsvara 60 procent av BNP 2039. I ett alternativ beräknas indikatorvärdet utifrån hur stora förändringar som sammantaget krävs 2024–2028 för att bruttoskulden 2039 ska vara i linje med det s.k. skuldankaret, dvs. motsvara 35 procent av BNP. Denna beräkning indikerar att en sammantagen budgetförsvagning motsvarande 0,9 procent av BNP under 2024–2028 är förenlig med en sådan skuldutveckling.

Den andra S-indikatorn, S2, visar hur mycket det offentliga sparandet behöver förändras permanent för att den offentliga finansiella nettoställningen ska vara stabil som andel av BNP över en mycket lång tidshorisont, på mer än hundra års sikt. Indikatorvärdet i tabell 4.6 anger den förändring av det primära sparandet som krävs 2024, uttryckt som procent av BNP, för att finanspolitiken ska vara hållbar enligt denna definition. Beräkningen av S2 indikerar att det primära offentliga sparandet måste förstärkas med motsvarande 1,4 procent av BNP 2024 för att finanspolitiken ska vara hållbar enligt denna definition.

**Tabell 4.6 Indikatorer på finanspolitikens långsiktiga hållbarhet**

Procent av BNP

	S1	S1 för 35 procents bruttoskuld	S2
2023 års ekonomiska vårproposition	-3,4	-1,3	0,2
Budgetpropositionen för 2024	-3,0	-0,9	1,4

Källa: Egna beräkningar.

Ett negativt värde på S-indikatorerna innebär att en permanent budgetförsvagning är möjlig utan att finanspolitiken blir ohållbar, medan ett positivt indikatorvärde pekar på

att en permanent budgetförstärkning är nödvändig. De hållbarhetsberäkningar som gjorts i samband med denna proposition visar att finanspolitiken är långsiktigt hållbar enligt de två indikatorer som baseras på finanspolitikens effekter på medellång sikt, t.o.m. 2039 (se tabell 4.6). De båda S1-indikatorerna har negativa värden, vilket innebär att det offentliga sparandet kan försvagas utan att den konsoliderade bruttoskulden ökar på ett oönskat sätt i detta tidsperspektiv. S2-indikatorn är positiv, vilket visar att en budgetförstärkning teoretiskt sett är nödvändig för att den offentliga sektorns finansiella nettoställning ska utvecklas i takt med BNP på lång sikt. Osäkerheten i denna beräkning är dock stor och Europeiska kommissionen sätter därför ett högre indikatorvärde, 2,0, som gräns för vad som är att betrakta som en ohållbar utveckling. Samtliga indikatorvärden är högre än de som redovisades i 2023 års ekonomiska vårproposition, vilket indikerar att den offentliga sektorns finansiella ställning har försvagats sedan den tidigare beräkningen.

S-indikatorerna ger en teoretiskt välgrundad bild av finanspolitikens långsiktiga konsekvenser. Samtidigt är måtten känsliga för olika beräkningsantaganden. Osäkerheten i en framskrivning av demografiska och offentligfinansiella variabler som sträcker sig långt in i framtiden är mycket stor. Indikatorerna används därför inte för att bedöma storleken på budgetutrymmet i närtid, utan som indikatorer på finanspolitikens konsekvenser över en längre tidshorisont. Indikatorvärdena måste tolkas med försiktighet. Ett högt positivt indikatorvärde innebär dock att sannolikheten är högre för att finanspolitiken kommer att behöva läggas om så att det offentliga sparandet stärks, än om värdet är noll eller negativt. Ett högt negativt värde indikerar på samma sätt att det finns en säkerhetsmarginal till en skuldnivå som skulle kunna påverka statens kreditvärdighet på ett negativt sätt.

Även om utvecklingen skulle bli mindre gynnsam än i beräkningarna det närmaste decenniet visar det höga negativa S1-värdet att det finns en betydande marginal till stabilitets- och tillväxtpaktens krav på att skulden inte får överstiga 60 procent av BNP. När S1 beräknas utifrån att skuldkvoten ska motsvara 35 procent av BNP 2039 visar indikatorn att den finanspolitik som föreslås i denna proposition är förenlig med en bruttoskuld som med stor säkerhet inte kommer att överstiga skuldankarets nivå.



## 5 Inkomster

I detta avsnitt lämnas förslag till beräkning av inkomsterna i statens budget för 2024 och en preliminär beräkning av inkomsterna för 2025 och 2026. Prognosen för den offentliga sektorns skatteintäkter och för inkomsterna i statens budget redovisas. En jämförelse görs mellan nuvarande prognos och prognosen i 2023 års ekonomiska vårproposition (prop. 2022/23:100). Därefter görs en uppföljning av inkomsterna som beräknades i de av riksdagen ursprungligen beslutade budgetarna för 2022 respektive 2023. Slutligen redovisas förslag som ligger till grund för beräkningen av statens övriga inkomster.

### Sammanfattning

- De totala skatteintäkterna väntas öka med 3,6 procent 2023. Det kan jämföras med ökningstakten för 2022 som uppgick till 6,6 procent och genomsnittet under perioden 2012–2021 som uppgick till ca 4 procent. Att ökningstakten väntas bli lägre 2023 än 2022 beror på att viktiga skattebaser för skatter på arbete och konsumtion väntas öka i långsammare takt till följd av konjunkturedgången. Även inkomster från hushållens kapitalskatter väntas minska.
- År 2024 väntas ökningstakten för skatteintäkterna avta ytterligare till följd av att konjunkturedgången i större utsträckning påverkar arbetsmarknaden och leder till en mer dämpad utveckling av lönesumman, som är den främsta skattebasen för t.ex. lön och pensioner. Dessutom upphör de flaskhalsintäkter som i enlighet med nationalräkenskaperna redovisas som skatteintäkter. Från och med 2025 väntas ökningstakten tillta när aktiviteten i ekonomin väntas öka igen.
- Skattekvoten, dvs. skatteintäkterna som andel av BNP, väntas uppgå till 41,6 procent 2023, vilket är något lägre än 2022. Nedgången beror på att hushållens kapitalvinster väntas minska 2023, vilket leder till lägre skatteintäkter. Åren 2024–2026 väntas skattekvoten minska ytterligare, vilket förklaras av att tillfälligt stora skatteintäkter upphör, att företagets vinster successivt antas gå ned mot ett historiskt genomsnitt som andel av BNP och att ingen resolutionsavgift väntas tas ut 2026.
- I förhållande till prognoserna i 2023 års ekonomiska vårproposition har de totala skatteintäkterna reviderats upp med mellan 23 och 43 miljarder kronor per år 2023–2026. Detta beror främst på att arbetsmarknaden har utvecklats starkare än väntat och att företagets vinstutveckling har varit bättre än väntat.
- Skatteintäkterna, exklusive kommunal utdebitering, dvs. utbetalning av kommunalskatt, väntas öka med sammanlagt 1 miljard kronor 2024 till följd av beslutade och aviserade förändringar på skatteområdet.

### 5.1 Inledning

Den offentliga sektorns skatteintäkter, dvs. de totala skatteintäkterna efter att avdrag gjorts för de skatter som tillfaller EU, ska i enlighet med budgetlagen (2011:203) redovisas under det år som den skattepliktiga händelsen ägde rum. Från den offentliga sektorns skatteintäkter görs avdrag för de skatter som tillhör kommuner och regioner samt ålderspensionssystemet, och då erhålls statens skatteintäkter.

Skillnaden mellan skatteintäkter och skatteinkomster utgörs av periodiseringar. Periodiseringarna består i sin tur av uppbörds- och betalningsförskjutningar.

Inkomsterna i statens budget, dvs. statens skatteinkomster och övriga inkomster, ska

enligt budgetlagen redovisas kassamässigt, dvs. när de faktiska in- och utbetalningarna sker.

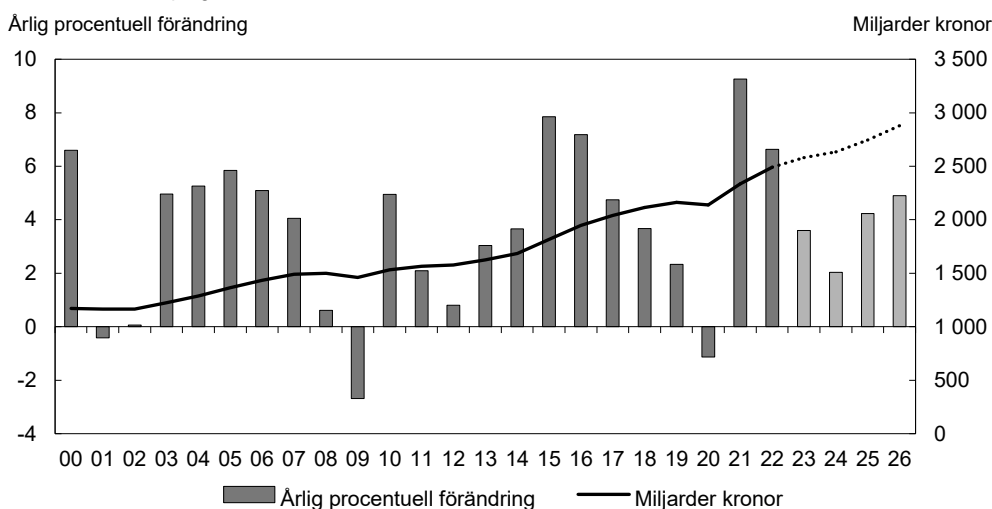
Skatteintäkter och skatteinkomster har olika påverkan på de offentliga finanserna. Skatteintäkterna påverkar det finansiella sparandet, medan periodiseringsposter som kapitalplaceringar på skattekontot endast påverkar statens inkomster och budgetsaldo. Motsvarande skillnad finns för övriga inkomster. Vissa inkomster av statens verksamhet, såsom utdelningar från statens aktieinnehav, påverkar statens finansiella sparande, medan försäljningsinkomster och återbetalningar av lån endast påverkar statens inkomster och budgetsaldo.

## 5.2 Offentliga sektorns skatteintäkter

De totala skatteintäkterna, dvs. den offentliga sektorns skatteintäkter och de skatteintäkter som tillfaller EU, ökade enligt preliminära utfall med 6,6 procent 2022 (se diagram 5.1). Ökningen är stor i förhållande till ett historiskt genomsnitt och är framför allt en följd av att lönesumman har stigit i hög takt, men också av att skatteintäkterna från flaskhalsintäkter har ökat kraftigt. De flaskhalsintäkter som redovisas som skatteintäkter är de extraordinära flaskhalsintäkter som har genererats till följd av stora prisskillnader mellan elområden. Flaskhalsintäkterna har använts för att finansiera elstöd till företag och hushåll. Enligt direktiv från Eurostat ska dessa stöd redovisas i två steg, dels som inkomster i form av skatt till staten, dels som utgifter i form av transfereringar till hushåll och företag. Detta medför att dessa inkomster och utgifter ökar i samma omfattning och därmed är neutrala för det finansiella sparandet.

**Diagram 5.1 Totala skatteintäkter**

Utfall 2000–2022, prognos 2023–2026



Källor: Skatteverket, Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

År 2023 väntas skatteintäkterna öka med 3,6 procent. Hög inflation och högre räntor väntas dämpa aktiviteten i svensk ekonomi. Flera viktiga skattebaser, som lönesumman och hushållens konsumtion, väntas öka i betydligt långsammare takt än 2022, och hushållens kapitalinkomster väntas minska till följd av lägre tillgångspriser och lägre omsättning av hus (se tabell 5.1). Utvecklingen motverkas dock till viss del av att den offentliga konsumtionen väntas öka jämfört med 2022 och av att skatteintäkter kopplade till flaskhalsintäkter har tillkommit.

År 2024 väntas skatteintäkterna öka med 2,0 procent, vilket innebär att ökningstakten bedöms bli ännu lägre än 2023. Tillväxten i svensk ekonomi väntas bli positiv men låg i nominella termer. Lönesumman väntas öka i långsammare takt än 2023 till följd av

en lägre efterfrågan på arbetskraft. Det väntas hålla tillbaka intäkterna från skatt på arbete. Hushållens konsumtion väntas dock öka i något snabbare takt än 2023, vilket medför en högre ökningstakt för intäkter från mervärdesskatt. Intäkterna från skatt på kapital väntas öka något till följd av att hushållens kapitalvinster bedöms stiga.

Under 2025 och 2026 bedöms de totala skatteintäkterna öka med i genomsnitt 4,6 procent per år, vilket är högre än det historiska genomsnittet för perioden 2012–2021. Samtliga stora skattebaser väntas öka och särskilt intäkterna från skatt på arbete och konsumtion väntas stiga. Intäkterna från skatt på kapital bedöms i slutet av prognosperioden öka i något långsammare takt, i enlighet med antagandet om att intäkterna återgår till ett riktmärke nära det historiska genomsnittet som andel av BNP.

I tabell 5.1 sammanställs de beräknade effekterna av regeländringar på skatteområdet 2021–2026. Tabellen visar både tidigare beslutade och i denna proposition föreslagna och aviserade regeländringar i förhållande till föregående år. Sammantaget bedöms regeländringar höja skatteintäkterna med 21 miljarder kronor 2023 och med 1 miljard kronor 2024. De regeländringar som aviseras i denna proposition minskar skatteintäkterna med 8 miljarder kronor 2024, se avsnitt 12 Skattefrågor.

**Regeringens förslag:** Den beräkning av inkomster i statens budget för 2024 som sammanställts i bilaga 1 avsnitt 2 godkänns.

Den preliminära beräkningen av inkomster i statens budget för 2025 och 2026 enligt tabell 5.1 godkänns som riktlinje för regeringens budgetarbete.

**Skälen för regeringens förslag:** Enligt 9 kap. 5 § riksdagsordningen ska regeringen lämna ett förslag till statens inkomster för det kommande budgetåret. Regeringens förslag till inkomstberäkning för 2024 redovisas i bilaga 1 avsnitt 2. Regeringen ska i budgetpropositionen också lämna förslag till preliminära inkomstberäkningar för det andra och tredje tillkommande budgetåret, se 2 kap. 3 § budgetlagen. Regeringens förslag till preliminära inkomstberäkningar för 2025 och 2026 redovisas i tabell 5.1.

**Tabell 5.1 Offentliga sektorns skatteintäkter och inkomsterna i statens budget**

Miljarder kronor. Utfall 2021 och 2022, prognos 2023–2026

Inkomst- huvudgrupp	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<b>Skatt på arbete</b>	<b>1 329,1</b>	<b>1 398,5</b>	<b>1 467,4</b>	<b>1 510,5</b>	<b>1 573,9</b>	<b>1 659,5</b>
<b>1100 Direkta skatter</b>	<b>694,3</b>	<b>723,4</b>	<b>749,6</b>	<b>761,7</b>	<b>792,3</b>	<b>835,4</b>
varav kommunal inkomstskatt	806,4	852,0	891,6	920,6	959,3	1 007,4
varav statlig inkomstskatt	56,3	60,5	55,4	62,8	62,5	65,4
varav jobbskatteavdrag	-131,8	-146,8	-158,1	-180,4	-188,4	-195,6
varav husavdrag	-18,9	-19,4	-17,9	-19,4	-19,0	-19,7
varav övrigt	-17,8	-22,9	-21,3	-21,9	-22,1	-22,1
<b>1200 Indirekta skatter</b>	<b>634,7</b>	<b>675,1</b>	<b>717,8</b>	<b>748,8</b>	<b>781,5</b>	<b>824,2</b>
varav arbetsgivaravgifter	629,3	669,4	705,0	732,4	764,7	807,3
varav egenavgifter	11,5	11,6	11,7	11,8	11,9	12,0
varav särskild löneskatt	51,9	57,2	58,1	60,5	63,2	66,4
varav nedsättningar	-15,4	-17,4	-8,7	-5,7	-5,9	-6,3
varav skatt på tjänstegruppliv	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
varav avgifter till premiepensionssystemet	-43,2	-46,4	-49,0	-50,8	-53,0	-55,9
<b>1300 Skatt på kapital</b>	<b>355,9</b>	<b>362,8</b>	<b>354,2</b>	<b>377,0</b>	<b>388,9</b>	<b>402,8</b>
varav skatt på kapital, hushåll	104,6	89,2	77,4	81,5	85,0	91,3

Inkomst- huvudgrupp	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<i>varav skatt på företagsvinster</i>	183,6	195,5	196,5	199,6	203,7	208,5
<i>varav avkastningsskatt</i>	6,7	8,7	18,5	28,8	30,7	31,8
<i>varav fastighetsskatt och fastighetsavgift</i>	36,1	37,6	37,6	41,3	42,2	43,2
<i>varav stämpelskatt</i>	15,5	15,8	12,3	13,6	15,1	15,6
<i>varav kupongskatt m.m.</i>	9,4	12,3	7,4	7,6	7,7	7,8
<i>varav riskskatt för kreditinstitut</i>		3,8	4,5	4,5	4,5	4,5
<b>1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror</b>	<b>651,0</b>	<b>710,2</b>	<b>740,5</b>	<b>724,3</b>	<b>759,3</b>	<b>796,9</b>
<i>varav mervärdesskatt</i>	511,0	559,8	565,4	584,2	617,0	653,0
<i>varav skatt på tobak</i>	11,9	13,2	12,6	13,0	13,4	13,5
<i>varav skatt på etylalkohol</i>	5,6	5,5	5,6	5,8	5,8	5,7
<i>varav skatt på vin m.m.</i>	6,6	6,5	7,0	7,4	7,5	7,7
<i>varav skatt på öl</i>	4,5	4,6	4,9	5,2	5,3	5,3
<i>varav energiskatt</i>	53,8	44,7	44,2	44,0	45,7	46,6
<i>varav koldioxidskatt</i>	21,9	21,2	22,5	24,1	24,2	24,6
<i>varav övriga skatter på energi och miljö</i>	5,4	25,6	48,4	8,8	7,2	7,0
<i>varav skatt på vägtrafik</i>	22,5	22,5	22,8	24,0	24,6	24,5
<i>varav övriga skatter</i>	7,6	6,6	7,0	7,8	8,6	9,1
<b>1500 Skatt på import</b>	<b>7,3</b>	<b>9,3</b>	<b>9,2</b>	<b>9,6</b>	<b>9,9</b>	<b>10,3</b>
<b>1600 Restförda och övriga skatter</b>	<b>-6,7</b>	<b>10,6</b>	<b>9,8</b>	<b>12,2</b>	<b>13,1</b>	<b>10,1</b>
<i>varav restförda skatter</i>	-16,1	-13,7	-12,1	-10,9	-10,4	-9,7
<i>varav övriga skatter</i>	9,4	24,3	22,0	23,1	23,5	19,8
<b>Totala skatteintäkter</b>	<b>2 336,6</b>	<b>2 491,5</b>	<b>2 581,2</b>	<b>2 633,5</b>	<b>2 745,1</b>	<b>2 879,5</b>
<b>1700 Avgående poster, EU-skatter</b>	<b>-7,3</b>	<b>-9,3</b>	<b>-9,2</b>	<b>-9,6</b>	<b>-9,9</b>	<b>-10,3</b>
<b>Offentliga sektorns skatteintäkter</b>	<b>2 329,2</b>	<b>2 482,2</b>	<b>2 571,9</b>	<b>2 624,0</b>	<b>2 735,2</b>	<b>2 869,3</b>
<b>1800 Avgående poster till andra sektorer</b>	<b>-1 110,6</b>	<b>-1 174,1</b>	<b>-1 229,4</b>	<b>-1 271,4</b>	<b>-1 325,0</b>	<b>-1 392,6</b>
<i>varav kommunala skatter</i>	-827,1	-873,5	-912,8	-942,4	-981,9	-1 030,8
<i>varav avgifter till ålderspensionssystemet</i>	-283,5	-300,5	-316,6	-329,0	-343,1	-361,8
<b>Statens skatteintäkter</b>	<b>1 218,6</b>	<b>1 308,1</b>	<b>1 342,6</b>	<b>1 352,6</b>	<b>1 410,2</b>	<b>1 476,6</b>
<b>1900 Periodiseringar</b>	<b>16,4</b>	<b>17,5</b>	<b>20,3</b>	<b>-7,6</b>	<b>-12,7</b>	<b>-32,0</b>
<i>varav uppbördsförskjutningar</i>	-23,8	30,3	75,1	26,0	3,0	-27,1
<i>varav betalningsförskjutningar</i>	40,7	-9,3	-38,3	-51,1	-30,1	-7,0
<i>– kommuner och regioner</i>	36,4	33,9	-16,3	-22,9	-5,8	1,5
<i>– ålderspensionssystemet</i>	7,3	-0,9	2,0	-1,4	1,1	1,4
<i>– privat sektor</i>	-3,7	-43,1	-24,8	-25,7	-24,0	-10,0
<i>– kyrkosamfund</i>	0,5	0,8	0,4	-1,0	-1,3	0,0
<i>– EU</i>	0,2	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0
<i>varav anstånd</i>	-0,5	-3,5	-16,5	17,4	14,4	2,1
<b>1000 Statens skatteinkomster</b>	<b>1 235,1</b>	<b>1 325,6</b>	<b>1 362,9</b>	<b>1 345,0</b>	<b>1 397,5</b>	<b>1 444,7</b>
<b>Övriga inkomster</b>	<b>-43,8</b>	<b>-39,5</b>	<b>-82,3</b>	<b>-20,7</b>	<b>-58,9</b>	<b>-51,9</b>
2000 Inkomster av statens verksamhet	43,3	71,9	55,0	47,9	46,3	49,7
3000 Inkomster av försäld egendom	0,0	0,9	5,0	5,0	5,0	5,0
4000 Återbetalning av lån	1,1	1,4	0,5	0,6	0,7	0,7
5000 Kalkylmässiga inkomster	17,8	18,2	19,9	22,2	23,6	26,6
6000 Bidrag från EU	14,6	15,6	15,3	48,7	17,4	16,9
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-120,6	-147,5	-178,0	-145,1	-152,0	-150,8
8000 Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Inkomst- huvudgrupp	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<b>Statsbudgetens inkomster</b>	<b>1 191,3</b>	<b>1 286,1</b>	<b>1 280,6</b>	<b>1 324,3</b>	<b>1 338,6</b>	<b>1 392,7</b>

Anm.: Samtliga år är redovisade enligt den struktur som gäller för statens budget för 2024 och framåt. Utfall för 2022 är enligt nationalräkenskapernas publicerade utfall. Prognoser och utfall är baserade på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-10.

Källor: Skatteverket, Statistiska centralbyrån, Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

## Skattekvot

Skattekvoten visar de totala skatteintäkterna som andel av BNP. År 2023 väntas skattekvoten uppgå till 41,6 procent av BNP, vilket är något lägre än 2022. Det förklaras främst av att intäkterna från skatt på kapital väntas minska. Minskningen beror på att hushållens kapitalvinster väntas minska till följd av lägre tillgångspriser och att intäkterna från skatt på företagsvinster endast väntas öka marginellt.

År 2024 väntas skattekvoten minska ytterligare och uppgå till 41,0 procent av BNP (se tabell 5.2). Minskningen beror på att skatteintäkterna för finansiering av elstöd upphör, vilket gör att skatt på konsumtion som andel av BNP minskar. I slutet av prognosperioden väntas skattekvoten minska ytterligare och 2026 bedöms den uppgå till 40,7 procent av BNP. Det förklaras av att intäkterna från skatt på kapital successivt väntas återgå mot ett historiskt genomsnitt som andel av BNP och att ingen resolutionsavgift väntas tas ut 2026.

**Tabell 5.2 Skattekvot**

Procent av BNP. Utfall 2021 och 2022, prognos 2023–2026

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<b>Skattekvot</b>	<b>42,6</b>	<b>41,8</b>	<b>41,6</b>	<b>41,0</b>	<b>40,8</b>	<b>40,7</b>
<i>Varav skatt på arbete</i>	<i>24,2</i>	<i>23,5</i>	<i>23,6</i>	<i>23,5</i>	<i>23,4</i>	<i>23,4</i>
<i>Varav skatt på kapital</i>	<i>6,5</i>	<i>6,1</i>	<i>5,7</i>	<i>5,9</i>	<i>5,8</i>	<i>5,7</i>
<i>Varav skatt på konsumtion</i>	<i>12,0</i>	<i>12,1</i>	<i>12,1</i>	<i>11,4</i>	<i>11,4</i>	<i>11,4</i>
<i>Varav övriga skatter</i>	<i>-0,1</i>	<i>0,2</i>	<i>0,2</i>	<i>0,2</i>	<i>0,2</i>	<i>0,1</i>

Källor: Statistiska centralbyrån, Skatteverket och egna beräkningar.

## Skatt på arbete

Skatterna på arbete kan delas in i direkta och indirekta skatter. De direkta skatterna på arbete består i huvudsak av kommunal och statlig inkomstskatt, medan de indirekta skatterna på arbete främst utgörs av arbetsgivaravgifter och egenavgifter. Skatteintäkterna minskas av ett antal skattereduktioner. År 2024 väntas intäkterna från skatt på arbete uppgå till 57 procent av de totala skatteintäkterna och knappt 24 procent av BNP (se tabell 5.3).

**Tabell 5.3 Skatt på arbete**

Procent av BNP. Utfall 2021 och 2022, prognos 2023–2026

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Direkta skatter	12,7	12,1	12,1	11,9	11,8	11,8
<i>varav kommunal skatt</i>	<i>14,7</i>	<i>14,3</i>	<i>14,4</i>	<i>14,3</i>	<i>14,3</i>	<i>14,2</i>
<i>varav statlig skatt</i>	<i>1,0</i>	<i>1,0</i>	<i>0,9</i>	<i>1,0</i>	<i>0,9</i>	<i>0,9</i>
<i>varav allmän pensionsavgift</i>	<i>2,5</i>	<i>2,4</i>	<i>2,5</i>	<i>2,5</i>	<i>2,5</i>	<i>2,5</i>
<i>varav reduktioner</i>	<i>-5,6</i>	<i>-5,6</i>	<i>-5,6</i>	<i>-5,9</i>	<i>-5,9</i>	<i>-5,8</i>
Indirekta skatter	11,6	11,3	11,6	11,7	11,6	11,6
<b>Skatt på arbete</b>	<b>24,2</b>	<b>23,5</b>	<b>23,6</b>	<b>23,5</b>	<b>23,4</b>	<b>23,4</b>

Källor: Skatteverket och egna beräkningar.

Intäkterna från skatt på arbete 2022 är ett preliminärt utfall. Det slutliga utfallet fastställs i den årliga beskattningen som är klar i december året efter inkomståret.

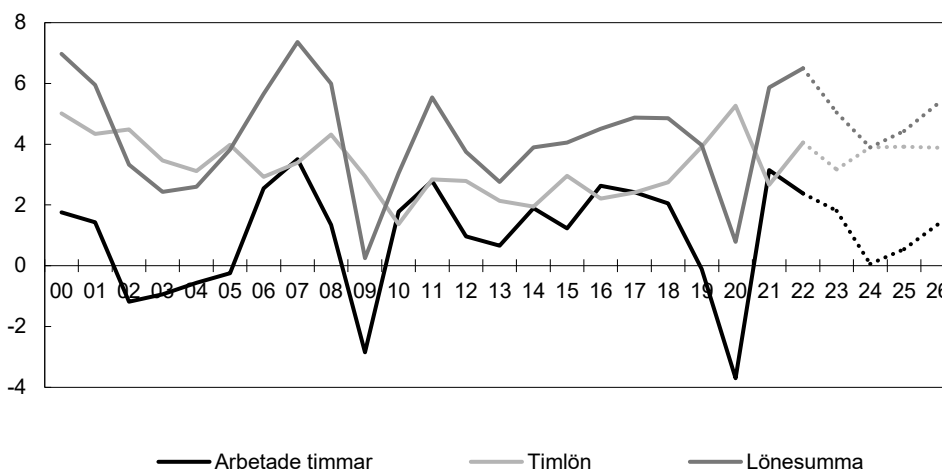
### Utvecklingen av intäkterna från kommunal inkomstskatt väntas dämpas nästa år

Enligt preliminära utfall minskade intäkterna från kommunal inkomstskatt som andel av BNP från 14,7 procent 2021 till 14,3 procent 2022, vilket främst beror på att BNP utvecklades starkare än lönesumman 2022. En sådan minskning är i paritet med hur det har sett ut historiskt vid konjunkturedgångar. År 2023 väntas andelen ligga kvar på ungefär samma nivå eftersom den genomsnittliga kommunalskattesatsen endast ökade marginellt mellan 2022 och 2023, se posten förändrad medelutdebitering i tabell 5.7. Med oförändrade kommunalskattesatser bedöms intäkterna för åren 2024–2026 ligga kvar på ungefär samma andel av BNP (se tabell 5.3).

Det kommunala skatteunderlaget, som främst består av löner och pensioner, har återhämtat sig sedan konjunkturedgången 2020 och utvecklades starkt både 2021 och 2022. Lönesumman, som är den främsta skattebasen för lön och pensioner, utvecklades förhållandevis starkt 2023, men väntas ha en mer dämpad utveckling 2024. Konjunkturedgången förväntas påverka arbetsmarknaden i större utsträckning 2024, vilket leder till en svagare utveckling av antalet arbetade timmar (se diagram 5.2). Tillväxttakten för lönesumman väntas därefter tillta under 2025 och 2026.

**Diagram 5.2 Arbetade timmar, timlön och lönesumma**

Årlig procentuell förändring



Anm.: Den redovisade timlönen är beräknad enligt nationalräkenskapernas principer.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Skatteunderlaget för kommunal inkomstbeskattning påverkas också av regeländringar. Den underliggande utvecklingen av skatteunderlaget visar utvecklingen justerad för regeländringar. Att den faktiska utvecklingen var svagare än den underliggande utvecklingen 2021 (se tabell 5.4) beror till största delen på att skatten för personer över 65 år har sänkts i flera steg. Skattesänkningen för personer över 65 år har åstadkommit genom en ytterligare höjning av det förhöjda grundavdraget, vilket påverkar kommuners och regioners skatteunderlag. Kommunsektorns skattebortfall till följd av regeländringarna kompenseras helt via ett höjt generellt statsbidrag. Riksdagens beslut om vissa ändrade åldersgränser i skatte- och socialavgiftssystemet medför att den faktiska utvecklingen av kommunsektorns skatteunderlag väntas öka mer än den underliggande utvecklingen 2023 (prop. 2021/22:181, bet. 2021/22:SfU25, rskr. 2021/22:331). Att skillnaden inte är större 2023 beror på motverkande skatte-regler, framför allt en höjd schablon för avdrag för resor till och från arbetsplatsen.

I denna proposition aviseras ytterligare en förstärkning av det förhöjda grundavdraget avseende 2024. Det är den främsta förklaringen till att den faktiska utvecklingen av kommunsektorns skatteunderlag bedöms bli svagare än den underliggande utvecklingen även för 2024. Den faktiska utvecklingen bedöms bli starkare än den underliggande utvecklingen 2025 eftersom beräkningen för förmånsvärdet för personbilar har justerats. Detta påverkar flera år men motverkas då av andra regeländringar. Att den faktiska utvecklingen bedöms bli svagare än den underliggande 2026 beror dels på att näringsidkare som utnyttjade möjligheten till ökad avsättning till periodiseringsfonder 2020 måste återföra dessa senast 2026, dels på aviseringen i denna proposition om senareläggning av höjd åldersgräns till 67 år för rätt till förhöjt grundavdrag.

**Tabell 5.4 Faktisk och underliggande utveckling av kommunsektorns skatteunderlag**

Arlig procentuell förändring. Utfall 2021 och 2022, prognos 2023–2026

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Faktisk utveckling	5,3	5,7	4,6	3,3	4,2	5,0
Underliggande utveckling	5,6	5,7	4,5	3,5	4,1	5,1

Anm.: Den underliggande utvecklingen av skatteunderlaget är utvecklingen justerad för regeländringar.

Källor: Skatteverket och egna beräkningar.

### Statlig inkomstskatt väntas öka som andel av BNP 2024

Intäkterna från statlig inkomstskatt väntas öka något som andel av BNP 2024 (se tabell 5.3). Detta beror på den pausade uppräkningsgränsen för statlig inkomstskatt för beskattningsåret 2024 som aviseras i denna proposition. För 2025 och 2026 bedöms skattekvoten sjunka något. I avsaknad av nya förslag eller ändrade regler är detta vanligt då skiktgränserna för statlig inkomstskatt räknas upp med konsumentprisindex (KPI) plus 2 procentenheter. För att statlig inkomstskatt som andel av BNP ska öka behöver därför lönesumman öka i snabbare takt än BNP och KPI plus 2 procentenheter tillsammans, vilket inte väntas bli fallet 2025 och 2026.

### Skattereduktionerna väntas öka hela prognosperioden

Skattereduktionerna bedöms totalt sett öka under prognosperioden (se tabell 5.5), dels till följd av att skatteunderlaget ökar, dels till följd av att nya skattereduktioner har införts. Dessa inkluderar skattereduktion för installation av grön teknik, skattereduktion för avgift till arbetslöshetskassa samt en förstärkt skattereduktion för sjuk- och aktivitetsersättning. I skattereduktion för grön teknik ingår också skattereduktion för installation av solceller. Utöver dessa skattereduktioner aviseras i denna proposition ett förstärkt jobbskatteavdrag på låg- och medelinkomster. Vidare aviseras en höjd åldersgräns för jobbskatteavdrag för äldre från 65 år till 66 år samt indexering av jobbskatteavdraget för äldre. Dessa aviseringar påverkar prognosen för skattereduktionerna något och redovisas i posten Jobbskatteavdrag i tabell 5.5. Aviseringen i denna proposition om höjt tak för rotavdrag medför vidare att avdrag för hushållsarbete bedöms öka tillfälligt 2024.

**Tabell 5.5 Skattereduktioner**

Miljarder kronor. Utfall 2021 och 2022, prognos 2023–2026

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Allmän pensionsavgift	-137	-145	-153	-159	-166	-175
Jobbskatteavdrag	-132	-147	-158	-180	-188	-196
Avdrag för hushållsarbete	-19	-19	-18	-19	-19	-20
Skattereduktion för boende i vissa glest befolkade områden	-1	-1	-1	-1	-1	-1
Skattereduktion för installation av grön teknik	-1	-3	-5	-5	-5	-5

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Skattereduktion för förvärsinkomst	-9	-9	-9	-9	-9	-10
Tillfällig skattereduktion för arbetsinkomster för att hantera ökade arbetskostnader till följd av pandemin	-5	-5				
Skattereduktion arbetslöshetskassa		-1	-2	-2	-2	-2
Skattereduktion för sjuk- och aktivitetsersättning	0	-3	-3	-4	-4	-4
Övriga skattereduktioner	-1	-1	-1	-1	-1	-1
<b>Summa</b>	<b>-306</b>	<b>-334</b>	<b>-350</b>	<b>-381</b>	<b>-396</b>	<b>-413</b>

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

Källor: Skatteverket och egna beräkningar.

## Arbetsgivaravgifter och egenavgifter bedöms öka hela prognosperioden

Arbetsgivaravgifter och egenavgifter utgör merparten av de indirekta skatterna på arbete. Sammantaget väntas de indirekta skatterna 2023 uppgå till ca 28 procent av de totala skatteintäkterna, vilket motsvarar ca 12 procent av BNP.

År 2024 väntas de indirekta skatterna uppgå till 749 miljarder kronor, vilket motsvarar 11,7 procent av BNP. Intäkterna från indirekt skatt på arbete bedöms öka med ca 4,3 procent 2024, vilket framför allt beror på att lönesumman väntas öka. De indirekta skatterna bedöms därefter öka med ca 4 procent 2025 och ca 5 procent 2026, vilket är ungefär i samma takt som lönesumman väntas öka.

Regeringen föreslår i denna proposition att nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för 15–18-åringar tas bort.

## Skatt på kapital

Skatt på kapital består främst av hushållens kapitalskatter och skatt på företagets vinster, men inkluderar även stämpelskatt, avkastningsskatt på pensioner samt fastighetsskatt och fastighetsavgift. Intäkterna från skatt på kapital bedöms 2024 uppgå till ca 14 procent av de totala skatteintäkterna, vilket motsvarar knappt 6 procent av BNP (se tabell 5.2).

## Intäkterna från skatt på hushållens kapitalinkomster väntas sjunka i år

Underlaget för hushållens skatt på kapital utgörs av nettot av kapitalinkomster och kapitalutgifter. De största posterna utgörs av realiserade kapitalvinster, utdelningsinkomster, schablonintäkter och avdrag för hushållens ränteutgifter. Det slutliga utfallet för hushållens kapitalskatter fastställs i december året efter inkomståret.

Enligt preliminärt utfall uppgick hushållens realiserade kapitalvinster till 3,6 procent av BNP 2022, vilket var lägre än rekordåret 2021 då de uppgick till 5,0 procent av BNP (se diagram 5.3). Genomsnittet för perioden 2012–2021 är 3,9 procent. Utvecklingen av realiserade kapitalvinster påverkas i stor utsträckning av tillgångspriser på finansiella och reala tillgångar samt av omsättningen av hus och bostadsrätter. Tillgångspriserna, både för de finansiella och de reala tillgångarna, minskade 2022 jämfört med året före. Även omsättningen av hus minskade 2022 jämfört med 2021.

Bostadspriserna väntas sjunka 2023, och stiga svagt 2024 då bostadsmarknaden väntas stabiliseras. Även omsättningen av hus och bostadsrätter har minskat sedan 2022, men väntas öka något 2024. Tillgångspriserna för de finansiella tillgångarna antas däremot återhämta sig snabbare och stiga med i genomsnitt 5,6 procent per år under perioden 2023–2026. Sammantaget bedöms detta leda till att hushållens realiserade

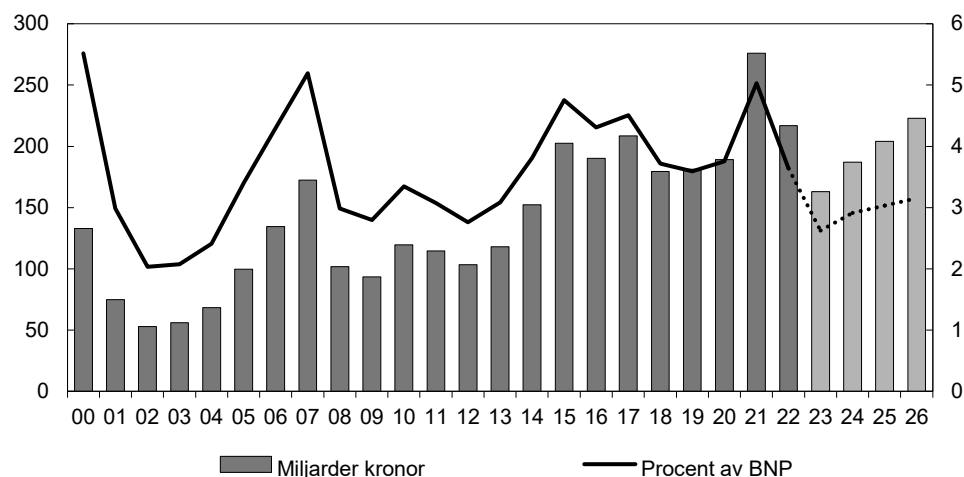


kapitalvinster fortsätter att minska under 2023 och därefter öka successivt. En nivå motsvarande 2021 års nivå väntas dock inte nås inom denna prognosperiod.

År 2026 antas hushållens kapitalvinster uppgå till genomsnittet för perioden 2011–2021, vilket är 3,9 procent av BNP, i linje med regeringens prognosprincip. Denna andel justeras för eventuella regeländringar. Under prognosperioden justeras kapitalvinsterna ned till följd av avskaffad ränta på uppskovsbelopp vid bostadsförsäljning, höjt tak för uppskov samt ett ökat sparande på investeringssparkonton. Andelen antas därför uppgå till 3,1 procent av BNP 2026 (se diagram 5.3).

### Diagram 5.3 Hushållens kapitalvinster

Utfall 2000–2022, prognos 2023–2026



Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Utfall och preliminär statistik indikerar att utdelningarna har ökat starkt 2021–2022, efter uteblivna utdelningar under 2020 då många företag reviderade eller ställde in sina utdelningar helt för att kunna ta emot företagsstöd. Under resterande del av prognosperioden väntas utdelningarna utvecklas mer måttligt.

Ränteinkomsterna följer normalt utvecklingen av korta marknadsräntor, medan ränteutgifterna normalt följer ränteutvecklingen för bolån. Marknadsräntorna väntas stiga 2023 och ligga kvar på en högre nivå 2024, för att därefter sjunka. Ränteinkomsterna väntas därför stiga 2023 och fortsätta öka något 2024, men väntas därefter minska. Bolåneräntorna väntas fortsätta stiga även 2024, vilket medför att ränteutgifterna bedöms öka både 2023 och 2024. Därefter väntas ränteutgifterna minska något till följd av att räntorna väntas sjunka något. Även schablonintäkterna, dvs. den del av kapitalunderlaget som beskattas, följer ränteutvecklingen, då de baseras på statslåneräntan. Schablonintäkterna väntas därför stiga kraftigt under 2023. Därefter bedöms de fortsätta stiga till följd av att aktiestocken väntas öka samtidigt som statslåneräntan väntas sjunka endast marginellt. Schablonintäkterna beräknas som kapitalunderlaget multiplicerat med statslåneräntan plus 1 procentenhet, dock som lägst 1,25 procent av kapitalunderlaget. Statslåneräntan plus 1 procentenhet bedöms överstiga 1,25 procent under hela perioden 2023–2026.

Sammantaget bedöms intäkterna från skatt på hushållens kapitalinkomster sjunka 2023, och nettot från kapitalinkomsterna bli lägre än 2022. Nettot från kapitalinkomsterna väntas därefter successivt öka under prognosperioden och 2026 bedöms nettot vara på ungefär samma nivå som 2022, vilket dock fortsatt är lägre än rekordåret 2021 (se tabell 5.1).

## Intäkterna från skatt på företagsvinster bedöms öka långsamt från en hög nivå

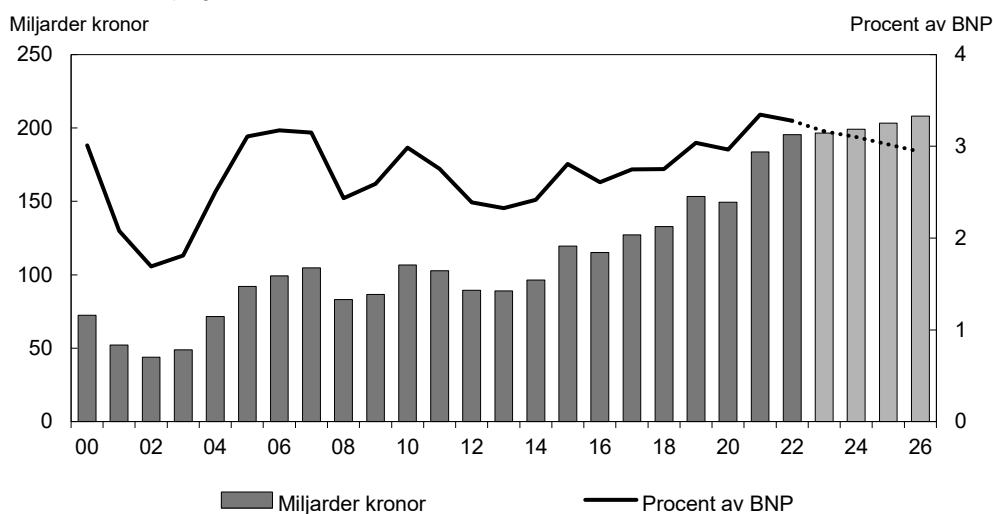
Skatteintäkterna från företagsvinster uppgår enligt preliminära utfall till 195 miljarder kronor 2022, vilket innebär en ökning med 6,5 procent från den redan höga nivån 2021. Det slutliga utfallet för 2022 fastställs i december 2023 och kan därför komma att revideras.

År 2023 väntas skatteintäkterna från företagsvinster uppgå till 196 miljarder kronor. Svensk ekonomi bedöms växa långsammare i nominella termer än 2022, vilket medför att skatteintäkterna väntas öka endast marginellt. Att effekten av den tillfälliga skattereduktionen för investeringar blir mindre 2023 än 2022 bidrar dock positivt till ökningstakten för skatteintäkterna. Driftsöverskottet i näringslivet väntas minska marginellt från 2022 års nivå, men är fortsatt högt som andel av BNP. Skatteintäkterna från företagsvinster väntas uppgå till 3,2 procent av BNP 2023, vilket är högt historiskt sett. För 2023 baseras prognosen främst på vinstutveckling enligt företagens delårsrapporter, inbetald preliminärskatt och driftsöverskottet i företagssektorn.

År 2024 väntas skatteintäkterna från företagsvinster utvecklas fortsatt svagt till följd av den svaga tillväxten i ekonomin. Driftsöverskottet i näringslivet väntas bli högre än 2023, men skatteintäkterna från företagsvinster väntas växa i långsammare takt än ekonomin som helhet. I slutet av prognosperioden antas skatteintäkterna från företagsvinster i enlighet med regeringens prognosmetod successivt återgå till ett riktmärke nära det historiska genomsnittet som andel av BNP, vilket motsvarar drygt 2,9 procent för perioden 2015–2021 (se diagram 5.4).

### Diagram 5.4 Skatt på företagsvinster

Utfall 2000–2022, prognos 2023–2026



Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

### Intäkterna från riskskatten för kreditinstitut mindre än väntat

Den 1 januari 2022 började den nya lagen (2021:1256) om riskskatt för kreditinstitut att gälla. Det innebär att kreditinstitut ska betala riskskatt till staten om summan av kreditinstitutets skulder vid beskattningsårets ingång överstiger ett gränsvärde. Gränsvärdet för beskattningsår som påbörjas under 2022 är 150 miljarder kronor. Därefter ska gränsvärdet årligen indexeras. Taxeringsutfallet för 2022 indikerar att intäkterna från riskskatten blev lägre än den ursprungliga bedömningen som redovisades i budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1). Skattesatsen höjs fr.o.m. 2023 och till följd av detta bedöms skatteintäkterna uppgå till ca 4,5 miljarder kronor per år fr.o.m. 2023.

## Intäkterna från avkastningsskatt väntas öka mycket i år

Intäkter från avkastningsskatt, som tas ut på sparande i pensions- och kapitalförsäkringar, påverkas i hög grad av hur statslåneräntan utvecklas under kalenderåret närmast före beskattningsåret. Även utvecklingen av livbolagens tillgångar påverkar intäkterna. Intäkterna från avkastningsskatten väntas uppgå till drygt 18 miljarder kronor i år, vilket är en ökning med 10 miljarder kronor jämfört med 2022.

Skatteintäkterna väntas därmed bli betydligt högre än under den långa perioden med låga räntenivåer som varit de senaste tio åren. Att statslåneräntan väntas bli högre i närtid medför att intäkterna från avkastningsskatt väntas öka till 29 miljarder kronor 2024 och uppgå till ca 30 miljarder kronor per år 2025 och 2026.

## Skatt på konsumtion och insatsvaror

Skatt på konsumtion och insatsvaror består av mervärdesskatt och punktskatter och utgjorde 28 procent av de totala skatteintäkterna 2021. Intäkterna från skatt på konsumtion och insatsvaror bedöms under hela prognosperioden ligga på mellan 11 och 12 procent av BNP.

## Mervärdesskatteintäkterna väntas återhämta sig successivt

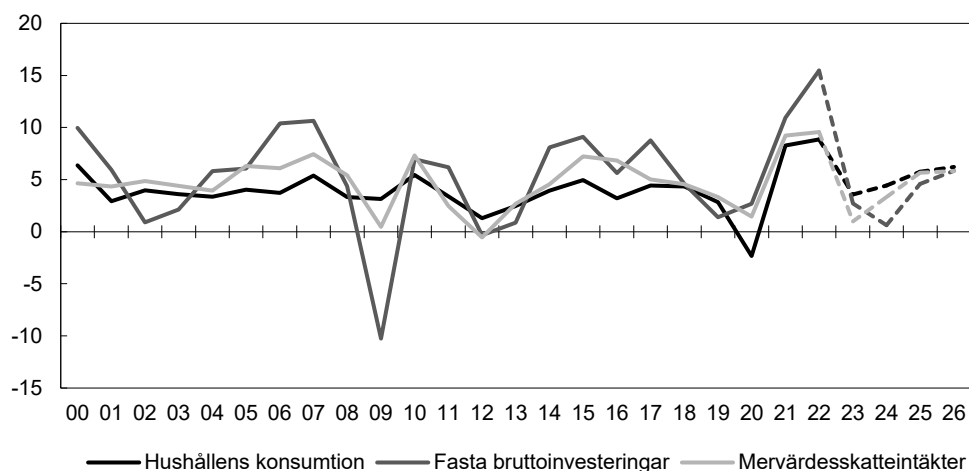
Intäkterna från mervärdesskatt väntas öka med 1 procent 2023 jämfört med 2022. Det är en svagare ökningstakt än genomsnittet för perioden 2012–2021 på knappt 5 procent. Den låga ökningstakten 2023 förklaras av en tydlig dämpning i hushållens nominella konsumtionsutveckling och minskade bostadsinvesteringar jämfört med 2022. Sammansättningen av konsumtionen gör dessutom att mervärdesskatten påverkas mer än vad dämpningen i hushållens konsumtionsutveckling indikerar. Det är framför allt konsumtionen av varor och tjänster med hög skattesats som väntas utvecklas svagt, t.ex. konsumtion av el, drivmedel och bilar.

För 2024–2026 bedöms intäkterna från mervärdesskatt öka med i genomsnitt ca 5 procent per år. Ökningstakten är något svagare än prognosen för den största skattebasen, hushållens nominella konsumtion, men starkare än prognosen för fasta bruttoinvesteringar (se diagram 5.5).

### Diagram 5.5 Hushållens konsumtion, fasta bruttoinvesteringar och intäkter från mervärdesskatt

Utfall 2000–2022, prognos 2023–2026

Årlig procentuell utveckling i löpande priser



Källor: Statistiska centralbyrån, Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

## Stabil underliggande utveckling av punktskatteintäkterna

År 2023 bedöms intäkterna från punktskatterna öka med 16 procent jämfört med 2022 till följd av att flaskhalsintäkter, som har finansierat elstöden, har ökat. År 2024 beräknas punktskatteintäkterna minska med 20 procent. Det beror dels på att skatteintäkterna för finansiering av elstöd upphör, dels på aviserade skattesänkningar på bensin och diesel. År 2025 väntas utvecklingstakten för punktskatteintäkterna vara i linje med det historiska genomsnittet för perioden 2012–2021 på knappt 2 procent.

För att kompensera för den pausade höjningen av reduktionsplikten föreslår regeringen att utsläppsrätter förs över från EU:s handel med utsläppsrätter till den s.k. icke-handlande sektorn som främst reglerar utsläpp från vägtrafik och egen uppvärmning av bostäder. Detta väntas ge minskade intäkter från handel med utsläppsrätter 2025 och 2026 (se tabell 5.6).

**Tabell 5.6 Effekt på intäkter av statens verksamhet**

Miljarder kronor

	2022	2023	2024	2025	2026
Överföring av utsläppsrätter				-1,1	-1,2

Källa: Egna beräkningar.

## Restförda och övriga skatter

Restförda och övriga skatter består främst av uppbördsförluster, omprövningar och anstånd från hushåll och företag, avgifter till public service samt intäkter som förs till fonder. Intäkterna från restförda och övriga skatter väntas uppgå till 10 miljarder kronor 2023 för att därefter stiga något 2024 (se tabell 5.1).

## Offentligfinansiella effekter av samtliga ändrade skatte- och avgiftsregler

De beräknade effekterna av samtliga regeländringar på skatteområdet 2021–2026 redovisas i tabell 5.7. Tabellen visar alla regeländringar sammantaget, såväl ändringar som tidigare har beslutats av riksdagen och aviserats av regeringen som förslag och aviseringar i denna budgetproposition. Regeländringarna visas i förhållande till föregående år. Sammantaget bedöms regeländringar, exklusive kommunal utdebitering, öka skatteintäkterna med 21 miljarder kronor 2023 och med 1 miljard kronor per år 2024–2026.

**Tabell 5.7 Offentligfinansiella effekter av samtliga ändrade skatte- och avgiftsregler**

Miljarder kronor, bruttoeffekt i förhållande till föregående år

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<b>Skatt på arbete</b>	<b>3,4</b>	<b>-14,7</b>	<b>17,3</b>	<b>2,2</b>	<b>1,0</b>	<b>1,2</b>
Kommunalskatt	-2,6	-4,4	1,2	-1,4	0,1	-0,7
<i>varav förändrad medelutdebitering</i>	-0,2	-0,8	0,1			
<i>varav höjd jämförelseränta vid ränteförmån</i>				0,3	0,3	0,0
<i>varav avdrag för arbetsresor</i>			-1,6			
<i>varav vissa höjda åldersgränser i skatte- och socialavgiftssystemet</i>			2,7			-0,6
<i>varav sänkt skatt för personer över 65 år, ändring av grundavdrag</i>	-2,4	-3,9	0,1	-2,1	0,0	0,0
<i>varav övrigt, kommunal skatt</i>	0,0	0,2	-0,1	0,4	-0,2	-0,1
Statlig skatt	0,0	-0,1	0,2	12,4		
<i>varav pausad uppräkningsgräns för statlig inkomstskatt för beskattningsåret 2024</i>				12,3		
<i>varav övrigt, statlig skatt</i>	0,0	-0,1	0,2	0,0		
Skattereduktioner	-13,9	-11,4	2,8	-11,9	0,9	0,0

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<i>varav skattereduktion för förvärvsinkomst</i>	-8,5	-2,1	-6,4			
<i>varav förstärkt skattereduktion för förvärvsinkomst</i>		-7,0	1,0			
<i>varav förstärkt skattereduktion för förvärvsinkomst genomförs ej (två ovanstående rader genomförs ej)<sup>1</sup></i>		9,2	5,4			
<i>varav förstärkt skattereduktion för sjuk- och aktivitetsersättning</i>		-2,6				
<i>varav skattereduktion för a-kasseavgift</i>		-0,8	-0,8			
<i>varav skattereduktion för arbetsinkomster för att hantera ökade arbetskostnader till följd av pandemin</i>	-5,0		5,0			
<i>varav avdrag för hushållsarbete</i>	-0,3			-1,0	1,0	
<i>varav jobbskatteavdrag</i>		-8,0	-1,1	-11,0	-0,1	0,0
<i>varav övriga skattereduktioner</i>	-0,2	0,0	-0,3	0,0	0,0	0,0
Socialavgifter	20,0	1,2	13,1	3,1		1,9
<i>varav slopad nedsättning av arbetsgivaravgifterna för 15–18-åringar</i>				1,3		
<i>varav vissa höjda åldersgränser i skatte- och socialavgiftssystemet</i>			2,5			1,9
<i>varav tillfälligt sänkta arbetsgivaravgifter för 19–23-åringar</i>	-12,2	-0,1	10,6	1,7		
<i>varav justerade förmånsvärden för personbilar</i>	0,1	0,2	0,2	0,4		
<i>varav nedsättning för den först anställda</i>	-0,1	1,4	-0,1	0,2		
<i>varav tillfälligt nedsatta socialavgifter m.m.</i>	32,2	-0,3				
<i>varav förstärkt nedsättning av arbetsgivaravgifter för FoU</i>			-0,1	-0,1		
<i>varav övriga socialavgifter</i>		0,0	0,0	-0,3	0,0	0,0
<b>Skatt på kapital</b>	<b>-7,8</b>	<b>1,0</b>	<b>5,8</b>	<b>2,0</b>	<b>0,7</b>	<b>0,0</b>
Inkomstskatt, företag	-5,5	-5,4	4,5	1,8	0,1	
<i>varav nya skatteregler företagssektorn</i>	-6,6	0,7	0,4			
<i>varav övriga inkomstskatter, företag</i>	1,1	-6,1	4,1	1,8	0,1	
Övriga skatter på kapital	-2,3	6,3	1,3	0,2	0,6	
<i>varav riskskatt för kreditinstitut</i>		6,3	1,3			
<i>varav avskaffad schablonintäkt på uppskovsbelopp</i>	-1,7					
<i>varav övrigt</i>	-0,6	0,0		0,2	0,6	
<b>Skatt på konsumtion</b>	<b>1,8</b>	<b>-6,8</b>	<b>-3,2</b>	<b>-3,7</b>	<b>-1,1</b>	<b>-0,6</b>
Mervärdesskatt	1,0	-0,1	-0,2	0,0	-0,3	
Punktskatter	0,8	-6,8	-3,1	-3,7	-0,8	-0,6
<i>varav skatt på alkohol och tobak</i>	0,1	0,0	0,8	0,9	0,0	0,0
<i>varav energiskatt</i>	-0,7	-7,6	-4,2	-5,3	-0,8	-0,6
<i>varav skatt på vägtrafik, trängselskatt m.m.</i>	0,4	0,8	1,0	0,4	0,1	0,0
<i>varav övriga punktskatter</i>	1,1	0,0	-0,7	0,4	0,0	0,0
<b>Restförda och övriga skatter</b>	<b>0,1</b>	<b>0,4</b>	<b>0,9</b>	<b>0,8</b>	<b>0,5</b>	<b>0,5</b>
<b>Totala skatteintäkter</b>	<b>-2,4</b>	<b>-20,2</b>	<b>20,8</b>	<b>1,2</b>	<b>1,0</b>	<b>1,0</b>
<b>Totala skatteintäkter, exkl. kommunal utdebitering</b>	<b>-2,2</b>	<b>-19,4</b>	<b>20,7</b>	<b>1,2</b>	<b>1,0</b>	<b>1,0</b>

<sup>1</sup> I statens budget för 2022 beslutades att inte införa tidigare aviserade förslag om skattereduktion för förvärvsinkomst samt förstärkt skattereduktion för förvärvsinkomst avseende 2022 och 2023.

Källa: Egna beräkningar.

### 5.3 Statens inkomster

Inkomsterna i statens budget består av statens skatteinkomster och övriga inkomster. Statens skatteinkomster erhålls efter att avdrag gjorts från de totala skatteintäkterna för de skatter som tillfaller EU, kommuner och regioner samt ålderspensionssystemet och efter att hänsyn tagits till periodiseringar.

## Övriga inkomster

Utfall och prognoser för de inkomster som redovisas under posten Övriga inkomster i statens budget framgår av tabell 5.1. Bland dessa inkomster ingår avräkningar, som främst avser kompensation för statlig och kommunal mervärdesskatt.

Vissa inkomster av statens verksamhet, såsom utdelningar från statens aktieinnehav, påverkar statens finansiella sparande, medan försäljningsinkomster och återbetalningar av lån endast påverkar statens inkomster och budgetsaldo.

Inkomster av statens verksamhet består främst av utdelningar från statens aktieinnehav, affärsverkens och Riksbankens inlevererade överskott, ränteinkomster samt inkomster från offentligrättsliga avgifter. År 2023 väntas inkomster av statens verksamhet uppgå till 55 miljarder kronor, vilket är betydligt lägre än 2022. Det beror främst på att utdelningar från bolag med statligt ägande var tillfälligt höga 2022. Även 2023 påverkas av engångseffekter då Centrala studiestödsnämndens kreditreserv flyttas från ett räntekonto hos Riksgäldskontoret utanför budgeten till en inkomsttitel på statens budget. Inkomsterna av statens verksamhet bedöms därför sjunka något 2024 och sedan ligga kvar på ungefär samma nivå resten av prognosperioden. Under prognosperioden väntas inte Riksbankens resultat medge någon inlevererad vinst.

Under 2021 genererades stora inkomster till Affärsverket svenska kraftnät. En del av dessa inkomster ska återföras till elintensiva företag under 2023 (se tabell 5.8) och redovisas då på inkomsttitel 2811 *Övriga inkomster av statens verksamhet*. Inkomsterna motsvaras av elprisstöd till elintensiva företag under 2023. Regeringen aviserar även i denna proposition ett ekonomiskt stöd för 2024 som vid behov ska kunna riktas till företag som har haft en betydande ökning av kostnader för el jämfört med 2021 (se utg.omr. 24 avsnitt 3.8). Inkomstberäkningen för flaskhalsintäkterna i tabell 5.8 utgår från att stödet finansieras med flaskhalsintäkter. En sådan finansiering förutsätter att det finns stöd i EU:s regelverk samt ett godkännande från Energimarknadsinspektionen. Utbetalningen av elstödet belastar dessutom statens lånebehov via Riksgäldskontorets nettoutlåning (se avsnitt 7.2). Totalt sett är denna transferering dock neutral för det finansiella sparandet.

**Tabell 5.8 Effekt på inkomster av statens verksamhet, flaskhalsintäkter avsedda att återföras till elintensiva företag**

Miljarder kronor	2022	2023	2024	2025	2026
Flaskhalsintäkter		0,6	0,5		
<i>varav sedan 2023 års ekonomiska vårproposition</i>			0,5		

Källa: Egna beräkningar.

Inkomster av försäld egendom omfattar redovisade försäljningar av statlig egendom, varav försäljningar av aktier i bolag med statligt ägande vanligtvis utgör den största delen. För 2023–2026 görs ett beräkningstekniskt antagande om försäljningsinkomster om 5 miljarder kronor per år.

Inkomsterna från återbetalning av lån omfattar återbetalning av studiemedel för lån upptagna före 1989 samt av övriga lån. För 2023–2026 väntas inkomsterna uppgå till knappt 1 miljard kronor per år.

Posten Kalkylmässiga inkomster omfattar vissa avskrivningar, amorteringar och statliga pensionsavgifter. De senaste åren har det dock inte kommit in några inkomster på vare sig avskrivningar eller amorteringar, och det väntas inte heller göra det under prognosperioden. År 2023 väntas pensionsavgifterna, och därmed kalkylmässiga

inkomster, uppgå till 20 miljarder kronor, och de bedöms därefter stiga under senare delen av prognosperioden.

Posten Bidrag från EU omfattar bidrag från olika EU-fonder. De största bidragen kommer från faciliteten för återhämtning och resiliens (RRF) och EU:s jordbruksfonder. Bidragen är främst kopplade till utgifter på specifika anslag inom olika utgiftsområden. Dessa inkomster bedöms uppgå till drygt 15 miljarder kronor 2023, men öka till knappt 49 miljarder kronor 2024. Ökningen beror på utbetalningar från RRF. De flesta utbetalningarna ska ske 2024, men mindre utbetalningar ska ske 2025 och 2026. Inkomsterna beräknas därför uppgå till omkring 17 miljarder kronor per år dessa år.

Posten Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet omfattar tillkommande skatter samt avräkningar. Tillkommande skatter avser främst skatter som tillfaller EU och kommunala utjämningsavgifter enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Avräkningar består till största delen av statliga och kommunala myndigheters kompensation för inbetald mervärdesskatt. År 2023 väntas avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet uppgå till –178 miljarder kronor. Det är en ökning med –30 miljarder kronor jämfört med 2022. Ökningen beror framför allt på en tillfällig effekt till följd av att delar av flaskhalsintäkterna redovisas som skatteintäkter. Dessa intäkter betalas in av Affärsverket svenska kraftnät till staten. Transfereringen från stat till hushåll som därefter sker via Försäkringskassan redovisas som avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet. Den sammantagna effekten på det finansiella sparandet är neutral, men att enbart avräkningen redovisas under posten Övriga inkomster bidrar till att avräkningarna blir större 2023. Denna post bedöms därmed sjunka 2024, men fortsatt ligga på en relativt hög nivå då kompensation för mervärdesskatt bedöms vara fortsatt hög under hela prognosperioden.

Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto budgeteras fr.o.m. 2016 under anslag på budgetens utgiftssida. Kvar finns en inkomsttitel som avser de nedsättningar som kan ges som stöd vid korttidsarbete, men som väntas bli 0 under hela prognosperioden.

## Ändrad redovisning av inkomsttitlar

Följande inkomsttitel byter namn och heter fortsättningsvis:

1154 *Avdrag för hushållsarbete*

## 5.4 Jämförelse med 2023 års ekonomiska vårproposition och uppföljning av inkomsterna i statens budget för 2022 och 2023

I detta avsnitt jämförs prognosen för skatteintäkterna och övriga inkomster i denna proposition med prognosen i 2023 års ekonomiska vårproposition. Prognosskillnaderna visas i den högra delen av tabell 5.9.

**Tabell 5.9 Utfall och aktuell prognos jämfört med statens budget för 2022 och 2023 samt en jämförelse med prognosen i 2023 års ekonomiska vårproposition**

Miljarder kronor

	Utfall 2022	Jfr med SB22 2022	prognos 2023	Jfr med SB23 2023	Jfr med VAP23 2022	Jfr med VAP23 2023	Jfr med VAP23 2024	Jfr med VAP23 2025	Jfr med VAP23 2026
<b>Skatt på arbete</b>	<b>1 398,5</b>	<b>45,2</b>	<b>1 467,4</b>	<b>17,1</b>	<b>9,3</b>	<b>13,1</b>	<b>32,0</b>	<b>25,9</b>	<b>23,3</b>
Direkta skatter	723,4	26,2	749,6	10,8	7,3	6,6	17,5	14,3	11,0

	Utfall 2022	Jfr med SB22 2022	prognos 2023	Jfr med SB23 2023	Jfr med VAP23 2022	Jfr med VAP23 2023	Jfr med VAP23 2024	Jfr med VAP23 2025	Jfr med VAP23 2026
<i>varav kommunal inkomstskatt</i>	852,0	26,7	891,6	10,2	5,8	7,9	16,2	14,1	12,2
<i>varav statlig inkomstskatt</i>	60,5	5,9	55,4	1,7	1,6	-0,2	14,3	13,0	12,7
<i>varav jobbskatteavdrag</i>	-146,8	-11,9	-158,1	-0,8	-0,2	-1,2	-12,2	-13,0	-13,8
<i>varav avdrag för hushållsarbete</i>	-19,4	0,2	-17,9	2,3	-0,2	1,3	0,4	1,4	1,1
<i>varav övrigt</i>	-22,9	5,4	-21,3	-2,6	0,3	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2
Indirekta skatter	675,1	19,0	717,8	6,3	1,9	6,5	14,4	11,6	12,4
<i>varav arbetsgivaravgifter</i>	669,4	18,8	705,0	7,6	0,0	6,6	13,1	10,1	10,8
<i>varav egenavgifter</i>	11,6	-2,3	11,7	-1,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>varav särskild löneskatt</i>	57,2	2,6	58,1	0,3	2,1	0,5	1,1	0,9	1,1
<i>varav nedsättningar</i>	-17,4	1,6	-8,7	-0,1	0,0	-0,2	1,1	1,2	1,2
<i>varav skatt på tjänstegruppliv</i>	0,6	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>varav avgifter till premiepensionssystemet</i>	-46,4	-1,8	-49,0	-0,5	0,0	-0,4	-0,9	-0,7	-0,8
<b>Skatt på kapital</b>	<b>362,8</b>	<b>46,0</b>	<b>354,2</b>	<b>8,9</b>	<b>13,8</b>	<b>19,7</b>	<b>21,2</b>	<b>21,0</b>	<b>17,7</b>
<i>varav skatt på kapital, hushåll</i>	89,2	3,1	77,4	-0,2	1,7	7,8	11,3	10,4	10,2
<i>varav skatt på företagsvinster</i>	195,5	28,6	196,5	18,4	13,7	18,4	16,8	14,7	11,8
<i>varav avkastningsskatt</i>	8,7	1,3	18,5	-0,8	0,8	0,0	-1,9	0,2	0,0
<i>varav fastighetsskatt</i>	37,6	1,6	37,6	-0,4	0,1	0,2	0,3	0,4	0,3
<i>varav stämpelskatt</i>	15,8	1,0	12,3	-2,3	0,0	-1,2	0,3	1,2	1,2
<i>varav kupongskatt m.m.</i>	12,3	6,6	7,4	-2,7	0,0	-2,5	-2,5	-2,5	-2,5
<i>varav riskskatt för kreditinstitut</i>	3,8	3,8	4,5	-3,0	-2,5	-3,0	-3,2	-3,3	-3,3
<b>Skatt på konsumtion och insatsvaror</b>	<b>710,2</b>	<b>41,0</b>	<b>740,5</b>	<b>4,7</b>	<b>-0,1</b>	<b>-7,4</b>	<b>-8,2</b>	<b>-6,4</b>	<b>-9,8</b>
<i>varav mervärdesskatt</i>	559,8	33,2	565,4	-29,1	0,1	-1,6	-0,5	2,7	0,5
<i>varav skatt på tobak och alkohol</i>	29,7	1,2	30,1	-0,3	0,0	-0,3	0,1	0,2	0,1
<i>varav energiskatt</i>	44,7	-9,3	44,2	-3,0	0,1	-1,0	-7,1	-7,6	-8,1
<i>varav koldioxidskatt</i>	21,2	-0,7	22,5	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,1
<i>varav övriga skatter på energi och miljö</i>	25,6	18,4	48,4	40,4	0,0	-2,7	0,2	-1,3	-1,5
<i>varav skatt på vägtrafik</i>	22,5	-0,9	22,8	-2,4	0,0	-1,4	-1,1	-1,0	-1,6
<i>varav övriga skatter</i>	6,6	-1,0	7,0	-0,9	-0,3	-0,3	0,2	0,7	0,8
<b>Skatt på import</b>	<b>9,3</b>	<b>2,3</b>	<b>9,2</b>	<b>-0,2</b>	<b>0,0</b>	<b>-0,4</b>	<b>-0,4</b>	<b>-0,4</b>	<b>-0,4</b>
<b>Restförda och övriga skatter</b>	<b>10,6</b>	<b>-3,6</b>	<b>9,8</b>	<b>-3,5</b>	<b>-0,2</b>	<b>-2,2</b>	<b>-1,4</b>	<b>-1,3</b>	<b>-5,7</b>
<i>varav restförda skatter</i>	-13,7	-7,7	-12,1	-4,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>varav övriga skatter</i>	24,3	4,1	22,0	0,5	-0,2	-2,2	-1,4	-1,3	-5,7
<b>Totala skatteintäkter</b>	<b>2 491,5</b>	<b>130,9</b>	<b>2 581,2</b>	<b>27,0</b>	<b>22,7</b>	<b>22,9</b>	<b>43,2</b>	<b>38,8</b>	<b>25,2</b>
<b>Avgår EU-skatter</b>	<b>-9,3</b>	<b>-2,3</b>	<b>-9,2</b>	<b>0,2</b>	<b>0,0</b>	<b>-0,4</b>	<b>-0,4</b>	<b>-0,4</b>	<b>-0,4</b>
<b>Offentliga sektorns skatteintäkter</b>	<b>2 482,2</b>	<b>128,6</b>	<b>2 571,9</b>	<b>27,2</b>	<b>22,7</b>	<b>23,2</b>	<b>43,5</b>	<b>39,1</b>	<b>25,6</b>
<i>varav kommunala skatter</i>	-873,5	-27,8	-912,8	-1 815,8	6,0	8,1	16,5	14,5	12,5
<i>varav avgifter till ålderspensionssystemet</i>	-300,5	-7,9	-316,6	-630,1	-0,3	2,4	5,3	4,6	5,3
<b>Statens skatteintäkter</b>	<b>1 308,1</b>	<b>92,9</b>	<b>1 342,6</b>	<b>14,4</b>	<b>17,1</b>	<b>12,7</b>	<b>21,7</b>	<b>20,0</b>	<b>7,8</b>
<b>Periodiseringar</b>	<b>17,5</b>	<b>12,4</b>	<b>20,3</b>	<b>35,8</b>	<b>-17,1</b>	<b>39,1</b>	<b>-1,4</b>	<b>-2,4</b>	<b>13,9</b>
<b>Statens skatteinkomster</b>	<b>1 325,6</b>	<b>105,3</b>	<b>1 362,9</b>	<b>50,2</b>	<b>0,0</b>	<b>51,8</b>	<b>20,3</b>	<b>17,7</b>	<b>21,7</b>
<b>Övriga inkomster</b>	<b>-39,5</b>	<b>-8,7</b>	<b>-82,3</b>	<b>-49,1</b>	<b>0,0</b>	<b>-19,2</b>	<b>19,1</b>	<b>-10,2</b>	<b>2,8</b>
2000 Inkomster av statens verksamhet	71,9	27,5	55,0	12,4	0,0	-0,5	1,0	0,3	0,2
3000 Inkomster av försäld egendom	0,9	-4,1	5,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4000 Återbetalning av lån	1,4	0,9	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5000 Kalkylmässiga inkomster	18,2	0,1	19,9	0,8	0,0	0,2	-1,3	-6,0	0,1



	Utfall 2022	Jfr med SB22 2022	prognos 2023	Jfr med SB23 2023	Jfr med VAP23 2022	Jfr med VAP23 2023	Jfr med VAP23 2024	Jfr med VAP23 2025	Jfr med VAP23 2026
6000 Bidrag m.m. från EU	15,6	-12,2	15,3	-17,1	0,0	-20,1	22,3	0,2	1,8
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-147,5	-20,9	-178,0	-45,1	0,0	1,1	-2,9	-4,7	0,6
8000 Utgifter som ges som krediteringar på skattekotot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Statsbudgetens inkomster</b>	<b>1 286,1</b>	<b>96,6</b>	<b>1 280,6</b>	<b>1,2</b>	<b>0,0</b>	<b>32,6</b>	<b>39,4</b>	<b>7,5</b>	<b>24,4</b>

Anm.: Med statens budget (SB) avses de av riksdagen ursprungligen beslutade budgetarna för 2022 och 2023. Utfall för 2022 är enligt nationalräkenskapernas publicerade utfall. Prognoser och utfall är baserade på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-10.

Källor: Statistiska centralbyrån, Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

## Jämförelse med prognosen i 2023 års ekonomiska vårproposition

För uppföljningen av inkomsterna i de av riksdagen ursprungligen beslutade budgetarna för 2022 och 2023 redovisas prognoskillnaderna i den vänstra delen av tabell 5.9.

### Skatt på arbete

Intäkterna från skatt på arbete har reviderats upp 2022–2026 jämfört med bedömningen i 2023 års ekonomiska vårproposition. För 2022 indikerar det preliminära beskattningsutfallet högre intäkter från kommunalskatter och statlig inkomstskatt jämfört med prognosen i 2023 års ekonomiska vårproposition. För 2023 och framåt beror det framför allt på en starkare utveckling på arbetsmarknaden, vilket har inneburit en högre nivå på lönesumman, se tabell 5.10. Detta ökar främst intäkterna från kommunal inkomstskatt och arbetsgivaravgifter.

**Tabell 5.10 Antaganden i skatteprognoserna och förändringar jämfört med vårpropositionen för 2023**

Årlig procentuell förändring om inte annat anges

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
BNP, marknadspris <sup>1</sup>	8,9	8,7	4,2	3,4	4,7	5,3
Differens jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition	0,5	0,2	0,2	0,1	0,2	-0,1
Arbetade timmar <sup>2</sup>	3,1	2,4	1,8	0,1	0,5	1,4
Differens jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition	0,0	0,0	1,4	0,6	-0,7	-0,3
Timlön <sup>3</sup>	2,9	3,9	3,2	3,8	3,9	3,9
Differens jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition	0,2	0,0	-0,5	0,2	0,2	0,3
Utbetald lönesumma, skatteunderlag	5,9	6,5	5,0	3,9	4,4	5,3
Differens jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition	0,2	0,0	1,0	0,9	-0,5	0,0
Arbetslöshet <sup>4, 5</sup>	8,8	7,5	7,6	8,2	8,3	7,4
Differens jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition	0,0	0,0	-0,3	-0,1	0,1	-0,0
Hushållens konsumtionsutgifter <sup>1</sup>	8,3	8,9	3,6	4,4	5,8	6,2
Differens jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition	-0,1	-0,6	-0,9	0,5	0,7	-0,1
Kommunal medelutdebitering <sup>6</sup>	32,3	32,2	32,2	32,2	32,2	32,2
Differens jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Statslåneränta <sup>7</sup>	0,2	1,9	2,6	2,4	2,4	2,5

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Differens jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
KPI juni–juni	1,3	8,7	9,3	4,1	1,6	1,9
Differens jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition	0,0	0,0	-0,4	0,8	-0,1	0,1
Inkomstbasbelopp <sup>8</sup>	68,2	71,0	74,3	77,3	80,1	83,0
Differens jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition	0,0	0,0	0,0	0,4	1,0	0,6
Prisbasbelopp <sup>8</sup>	47,6	48,3	52,5	57,3	59,7	60,7
Differens jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition	0,0	0,0	0,0	-0,2	0,2	0,2
Inkomstindex	186,5	194,2	203,1	211,3	219,0	226,9
Differens jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition	0,0	0,0	0,0	0,9	2,7	1,7
Skiktgräns <sup>9</sup>	523,2	540,7	598,5	598,5	635,4	658,1
Differens jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition	0,0	0,0	0,0	-70,1	-69,1	-72,3

<sup>1</sup> Löpande priser, procentuell förändring.

<sup>2</sup> Kalenderkorrigerat, anställda.

<sup>3</sup> Enligt NR:s definition.

<sup>4</sup> Arbetslöshet 15–74 år.

<sup>5</sup> Procent av arbetskraften.

<sup>6</sup> Medelvärde under året, procent.

<sup>7</sup> Statslåneräntan per den 30 november.

<sup>8</sup> Tusental kronor.

<sup>9</sup> Avser skiktgräns för statlig inkomstskatt, tusental kronor.

Källor: Statistiska centralbyrån, Skatteverket och egna beräkningar.

## Skatt på kapital

Jämfört med prognosen i 2023 års ekonomiska vårproposition har intäkterna från kapitalskatter reviderats upp samtliga år under prognosperioden. Det beror främst på att det preliminära beskattningsutfallet indikerar högre vinster för företagen än tidigare bedömning. Samtidigt indikerar det preliminära beskattningsutfallet att hushållens realiserade kapitalvinster samt schablonintäkter är högre än vad som bedömdes i 2023 års ekonomiska vårproposition, vilket medför en ytterligare upprevidering. Även intäkterna från avkastningsskatten har reviderats upp något 2022 till följd av högre utfall för 2022. Intäkterna från riskskatten är däremot nedreviderade till följd av det preliminära beskattningsutfallet, vilket motverkar upprevideringen något hela prognosperioden. Även intäkterna från stämpelskatt och kupongskatt är nedreviderade till följd av lägre utfall hittills i år jämfört med vad som prognostiserades i 2023 års ekonomiska vårproposition. Sammantaget innebär detta en upprevidering av skatt på kapital hela prognosperioden.

## Skatt på konsumtion och insatsvaror

Intäkterna från skatt på konsumtion och insatsvaror har reviderats ned med ca 7 miljarder kronor för 2023 jämfört med prognosen i 2023 års ekonomiska vårproposition. Nedrevideringen avser flera skatteslag, bl.a. är skatteintäkterna från flaskhalsintäkter som finansierar elstöd nedreviderade på grund av att antalet ansökningar om elstöd har blivit mindre än väntat. Även intäkterna från mervärdesskatt och trängselskatt är nedreviderade i förhållande till prognosen i 2023 års ekonomiska vårproposition. För 2024–2026 är intäkterna från punktskatterna något nedreviderade hela perioden.

## Periodiseringar

Prognosen för periodiseringar har reviderats upp med 39 miljarder kronor 2023 jämfört med prognosen i 2023 års ekonomiska vårproposition. Det förklaras främst av att inbetald preliminärskatt väntas bli betydligt högre än i tidigare prognos.

## Övriga inkomster

Prognosen för övriga inkomster har reviderats ned med ca 19 miljarder kronor 2023 och upp med motsvarande belopp 2024 jämfört med prognosen i 2023 års ekonomiska vårproposition. Det beror främst på att utbetalningar från RRF har senarelagts till 2024.

## Uppföljning av statens budget för 2022 och 2023

Med statens budget avses de av riksdagen ursprungligen beslutade budgetarna för 2022 och 2023.

## Skatt på arbete

Enligt preliminära utfall blev intäkterna från skatt på arbete 45 miljarder kronor högre 2022 än i prognosen i statens budget för 2022. Detta beror framför allt på att lönesumman har reviderats upp till följd av en starkare utveckling på arbetsmarknaden än väntat. Det är främst intäkter från kommunal inkomstskatt och arbetsgivaravgifter som har reviderats upp till följd av detta, men även den statliga inkomstskatten har reviderats upp något till följd av den uppreviderade lönesumman. Upprevideringen motverkas något av att skiktgränsen för statlig inkomstskatt höjts till följd av högre KPI. När skiktgränserna höjs innebär det att färre personer hamnar över gränsen för att betala statlig inkomstskatt, vilket innebär att inkomsterna från statlig inkomstskatt blir lägre.

Prognosen för 2023 har reviderats upp med 17 miljarder kronor jämfört med bedömningen i statens budget för 2023. Även för 2023 beror detta på en uppreviderad lönesumma som framför allt påverkar intäkterna från kommunal inkomstskatt och arbetsgivaravgifter. Det preliminära beskattningsutfallet för 2022 påverkar även nivån framåt, vilket också har medfört en viss upprevidering av intäkter från kommunal inkomstskatt.

## Skatt på kapital

Enligt preliminära utfall blev intäkterna från skatt på kapital 46 miljarder kronor högre 2022 än i prognosen i statens budget för 2022. Upprevideringen för 2022 förklaras av att vinstutvecklingen för företagen var starkare än väntat, vilket genererat högre intäkter från skatt på företagsvinster. Även intäkterna från stämpelskatt och kupongskatt är uppreviderade 2022, vilket beror på högre utfall än i prognosen i statens budget för 2022. Vidare beslutade riksdagen den 14 december 2021 att införa en ny riskskatt för kreditinstitut fr.o.m. 2022 (prop. 2021/22:26, bet. 2021/22:SkU11, rskr. 2021/22:101). I riksdagens ursprungliga beslut om statens budget för 2022 redovisades intäkterna från riskskatten som skatt på företagsvinster (2021/22:FiU1, rskr. 2021/22:46). Nu redovisas intäkterna som en egen post (se tabell 5.9). Denna flytt motverkar upprevideringen något.

För 2023 är intäkterna från skatt på kapital uppreviderade med 9 miljarder kronor jämfört med prognosen i statens budget för 2023. Det är främst intäkter från skatt på företagsvinster som har reviderats, vilket beror på högre vinstutveckling för företagen. Även 2023 har påverkats av att riskskatten har flyttats från företagsvinster till en egen

inkomsttitel, vilket delvis motverkar upprevideringen. Intäkterna från stämpelskatt och kupongskatt är nedreviderade 2023 till följd av lägre utfall än väntat.

### **Skatt på konsumtion och insatsvaror**

Intäkterna från skatt på konsumtion och insatsvaror blev 41 miljarder kronor högre 2022 än vad som bedömdes i statens budget för 2022. Framför allt är det intäkterna från mervärdesskatt som har ökat mer än väntat, vilket är direkt kopplat till den höga prisutvecklingen för framför allt hushållens konsumtion.

För 2023 bedöms intäkterna öka med ca 5 miljarder kronor mer än enligt prognosen i statens budget för 2023. Det beror framför allt på att skatteintäkter i form av flaskhalsintäkter som finansierar elstöden har tillkommit sedan prognosen. Att upprevideringen inte är större beror på att mervärdesskatteintäkterna samtidigt har reviderats ned betydligt till följd av nedrevideringar av bl.a. viktiga skattebaser som energikonsumtionen.

### **Periodiseringar**

Högre periodiseringseffekter medför att statens inkomster 2022 blev 12 miljarder kronor högre än i statens budget för 2022. Det förklaras främst av att inbetald preliminärskatt blev högre.

Inbetald preliminärskatt väntas bli betydligt högre även 2023 än vad som beräknades i statens budget för 2023. Periodiseringarna är därför uppreviderade med 36 miljarder kronor för 2023.

### **Övriga inkomster**

För 2022 blev intäkterna från övriga inkomster 9 miljarder kronor lägre än enligt prognosen i statens budget för 2022. Detta förklaras delvis av att försäljningsinkomsterna blev lägre än det beräkningstekniska antagandet samt att utbetalningar från RRF har senarelagts. Vidare redovisas delar av flaskhalsintäkterna som skatteintäkter, vilket har medfört ökade avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet. Samtidigt har ökade utdelningsinkomster från bolag med statligt ägande motverkat nedrevideringen till viss del.

Övriga inkomster är nedreviderade med 49 miljarder kronor för 2023 jämfört med statens budget för 2023. Nedrevideringen beror främst på att delar av flaskhalsintäkterna redovisas som skatteintäkter, vilket har medfört en nedrevidering med 39 miljarder kronor, men även på att utbetalningar från RRF har senarelagts ytterligare till 2024.

## 6 Utgifter

I detta avsnitt lämnas förslag om utgiftsramar för 2024, förändring av anslagsbehållningar för 2024, utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget för 2024 samt preliminära utgiftsramar för 2025 och 2026. Till grund för förslagen ligger en redovisning och analys av utvecklingen av utgifterna inom utgiftsområdena i statens budget och de utgifter som omfattas av utgiftstaket, de s.k. takbegränsade utgifterna. I avsnittet redovisas även regeringens åtgärder med anledning av vissa tillkännagivanden som har anknytning till budgetens utgiftssida.

### Sammanfattning

- Utgiftsramarna för de 27 utgiftsområdena i statens budget beräknas uppgå till totalt 1 347 miljarder kronor 2024. Det är 95 miljarder kronor mer än ramarna för 2023 i den av riksdagen ursprungligen beslutade budgeten för 2023. Därefter har dock riksdagen beslutat om ändringar i statens budget för 2023, som tillsammans med regeringens förslag i propositionen Höständringsbudget för 2023 (prop. 2023/24:2) uppgår till 32 miljarder kronor.
- De takbegränsade utgifterna beräknas uppgå till 1 688 miljarder kronor 2024. Det är en ökning med 100 miljarder kronor jämfört med 2023. Ökningen beror främst på den makroekonomiska utvecklingen, inte minst den höga inflationen.
- Utgifterna för ålderspensionssystemet beräknas uppgå till 373 miljarder kronor 2024, vilket är en ökning med 12 miljarder kronor jämfört med 2023.
- Nivån på de takbegränsade utgifterna 2024 beräknas motsvara 26,3 procent av BNP. Det är ungefär samma nivå som 2022, men en ökning jämfört med 2023.
- Jämfört med bedömningen i 2023 års ekonomiska vårproposition (prop. 2022/23:100) beräknas de takbegränsade utgifterna bli 25 miljarder kronor högre 2024, 53 miljarder kronor högre 2025 och 75 miljarder kronor högre 2026. De högre utgifterna beror främst på de åtgärder som föreslås i denna proposition, men också på de förändrade makroekonomiska förutsättningarna.
- För 2023 beräknas utgifterna i statens budget bli 10 miljarder kronor högre jämfört med den av riksdagen ursprungligen beslutade budgeten för 2023, framför allt till följd av högre statsskuldräntor.

### 6.1 Inledning

Statens budget delas in i 27 utgiftsområden. Utgiftsramarna för utgiftsområdena utgörs av summan av de anvisade medlen för de anslag som ingår i respektive utgiftsområde. Utgifterna, däremot, utgörs av faktiskt förbrukade medel. Posten Minskning av anslagsbehållningar redovisar skillnaden mellan anvisade medel och faktiskt förbrukade medel. Till utgifterna i statens budget hör även Riksgäldskontorets nettoutlåning och den kassamässiga korrigeringen (se avsnitt 7). De takbegränsade utgifterna, dvs. de utgifter som omfattas av utgiftstaket, består av utgifterna inom utgiftsområdena 1–25 och 27 samt utgifterna i ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget. Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m. ingår inte i de takbegränsade utgifterna.

Regeringens förslag till utgiftsramar och beräkning av de takbegränsade utgifterna baseras på prognosen för den makroekonomiska utvecklingen i avsnitt 3, volymutvecklingen i transfereringssystemen samt pris- och löneomräkningen av förvaltnings- och investeringsanslag. Vidare har hänsyn tagits till tidigare beslutade och

aviserade utgiftsreformer samt de som föreslås eller aviseras i denna proposition. I beräkningarna antas inga ytterligare finanspolitiska regel- eller anslagsändringar genomföras under den redovisade prognosperioden. Beräkningen av de preliminära utgiftsramarna och de takbegränsade utgifterna för 2025 och 2026 ska därmed ses som en konsekvensanalys av budgetförslaget och tidigare beslutade och aviserade åtgärders effekt på den medelfristiga budgetutvecklingen.

## 6.2 Utgiftsramar för 2024

**Regeringens förslag:** Utgifterna för 2024 fördelas på utgiftsområden enligt tabell 6.1.

**Skälen för regeringens förslag:** Enligt 9 kap. 5 § riksdagsordningen ska förslaget till statens budget innehålla en fördelning av anslagen på utgiftsområden.

**Tabell 6.1 Utgiftsramar, anslagsbehållningar och utgifter för ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget 2024**

Tusental kronor

Utgiftsområde

1 Rikets styrelse	19 070 363
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	20 881 058
3 Skatt, tull och exekution	16 854 357
4 Rättsväsendet	76 028 013
5 Internationell samverkan	2 273 924
6 Försvar och samhällets krisberedskap	126 059 689
7 Internationellt bistånd	48 630 129
8 Migration	13 808 274
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	110 258 264
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	116 907 208
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	60 310 483
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	106 070 732
13 Integration och jämställdhet	4 018 388
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	92 059 399
15 Studiestöd	30 545 170
16 Utbildning och universitetsforskning	99 461 047
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	16 646 285
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	6 081 906
19 Regional utveckling	3 922 201
20 Klimat, miljö och natur	19 307 359
21 Energi	5 604 320
22 Kommunikationer	82 874 980
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	23 973 181
24 Näringsliv	9 552 305
25 Allmänna bidrag till kommuner	174 280 270
26 Statsskuldräntor m.m.	20 455 200
27 Avgiften till Europeiska unionen	40 759 809
<b>Summa utgiftsområden</b>	<b>1 346 694 314</b>
Minskning av anslagsbehållningar	-10 891 050
<b>Summa utgifter</b>	<b>1 335 803 264</b>
<b>Summa utgifter exkl. statsskuldräntor<sup>1</sup></b>	<b>1 315 439 764</b>
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	372 929 000

Utgiftsområde	
<b>Takbegränsade utgifter</b>	<b>1 688 368 764</b>
Budgeteringsmarginal	58 631 236
<b>Utgiftstak</b>	<b>1 747 000 000</b>

<sup>1</sup> Summa utgifter exkl. utg.omr. 26 Statsskuldsräntor m.m. med tillhörande minskning av anslagsbehållningar för statsskuldsräntor.

## Härledning av de sammanlagda utgiftsramarna

Som framgår av tabell 6.2 beräknas utgiftsramarna för 2024 sammantaget uppgå till 1 347 miljarder kronor. Det är en ökning med 95 miljarder kronor jämfört med ramarna för 2023 i den av riksdagen ursprungligen beslutade budgeten för 2023 (bet. 2022/23:FiU10).

**Tabell 6.2 Härledning av de sammanlagda utgiftsramarna 2024**

Miljarder kronor

	2024
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 252</b>
Pris- och löneomräkning	24
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	44
Makroekonomisk utveckling	23
Volym	-3
Övrigt	7
<b>Summa nya utgiftsramar</b>	<b>1 347</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Källa: Egna beräkningar.

Den årliga pris- och löneomräkningen av anslag för förvaltnings- och investeringsändamål leder till att utgiftsramarna för 2024 beräknas öka med 24 miljarder kronor.

Tidigare beslutade samt nu föreslagna och aviserade åtgärder beräknas öka utgiftsramarna med 44 miljarder kronor. Beloppet är ett netto av att flera utgiftsområden ökar medan andra minskar. De utgiftsramar som beräknas öka mest till följd av föreslagna och aviserade åtgärder är i storleksordning utgiftsramarna för utgiftsområdena 6 Försvar och samhällets krisberedskap, 25 Allmänna bidrag till kommuner och 4 Rättsväsendet. Samtidigt minskar ramarna för bl.a. utgiftsområdena 7 Internationellt bistånd, 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, 13 Integration och jämställdhet och 24 Näringsliv.

Den makroekonomiska utvecklingen, t.ex. i form av ett högre prisbasbelopp, beräknas medföra ökade utgiftsramar för 2024 med 23 miljarder kronor. De utgiftsramar som beräknas öka mest är i storleksordning ramarna för utgiftsområdena 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning samt 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

Volymförändringar, t.ex. i form av ett förändrat antal personer i olika transfererings-system, bidrar till att utgiftsramarna beräknas minska med 3 miljarder kronor. Beloppet är ett netto av att flera utgiftsområden minskar medan andra ökar. De utgiftsramar som beräknas minska mest på grund av lägre volymer är i storleksordning ramarna för utgiftsområdena 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn, 8 Migration och 15 Studiestöd. Samtidigt beräknas bl.a. ramen för utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning öka.

Övriga utgiftspåverkande faktorer beräknas bidra till att utgiftsramarna ökar med 7 miljarder kronor. De utgiftsramar som beräknas öka mest är i storleksordning

ramarna för utgiftsområdena 26 Statsskuldräntor m.m., 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel samt 7 Internationellt bistånd.

De förändringar av utgiftsramarna 2024 som beskrivs i det här avsnittet (6.2) förhåller sig till de ursprungligen beslutade utgiftsramarna för 2023, vilket är den senaste gången riksdagen beslutade om hela statens budget. Efter det ursprungliga beslutet om statens budget för 2023 har riksdagen dock beslutat om ändringar av utgiftsramarna för 2023. Tillsammans med förslaget till ändrade ramar i propositionen Höständringsbudget för 2023 medför ändringarna ökade utgiftsramar om sammanlagt 32 miljarder kronor jämfört med ramarna i det ursprungliga beslutet om statens budget. Ändringarna avser främst statsskuldräntor och stöd till Ukraina (se vidare avsnitt 6.6). I avsnitt 6.4 beskrivs förändringarna av utgiftsramarna 2024 i förhållande till den aktuella bedömningen av de faktiska utgifterna för 2023 i denna proposition.

Även utgiftsramarna för 2024 har förändrats sedan riksdagens beslut om preliminära utgiftsramar för 2024 i statens budget för 2023. I 2023 års ekonomiska vårproposition redovisas de förändringar som skedde mellan den beslutade budgeten för 2023 och vårpropositionen. De förändringar som skett därefter redovisas i avsnitt 6.5.

**Regeringens förslag:** Beräkningen av förändringen av anslagsbehållningar för 2024 enligt tabell 6.1 godkänns.

**Skälen för regeringens förslag:** Enligt 3 kap. 3 § budgetlagen (2011:203) ska regeringens förslag till statens budget omfatta alla inkomster och utgifter samt andra betalningar som påverkar statens lånebehov. Anslagsbehållningar uppstår och förändras när prognoser över faktisk användning av medel är mindre eller större än motsvarande anslagsnivåer och kan t.ex. följa av att statliga myndigheter har vissa möjligheter att omfördela utgifter över tiden. Anslagsbehållningarna ingår därför i beräkningen av lånebehovet. Bedömningen av hur anslagsbehållningarna kommer att förändras under ett år redovisas på utgiftssidan som en för alla anslag gemensam post, benämnd Minskning av anslagsbehållningar. För 2024 beräknas minskningen av anslagsbehållningar uppgå till –10,9 miljarder kronor. Eftersom beloppet är negativt innebär det att den faktiska användningen av medel beräknas bli mindre än de totala anslagsnivåerna 2024.

**Regeringens förslag:** Beräkningen av utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget för 2024 enligt tabell 6.1 godkänns.

**Skälen för regeringens förslag:** Enligt 2 kap. 2 § budgetlagen ska den av riksdagen beslutade nivån på utgiftstaket användas i beredningen av förslaget till statens budget. Utgiftstaket omfattar bl.a. utgifterna inom ålderspensionssystemet som ligger vid sidan av statens budget. Utgifterna för ålderspensionssystemet beräknas öka med 12,0 miljarder kronor 2024 jämfört med prognosen för 2023 (se tabell 6.3). Ökningen är huvudsakligen hänförlig till den makroekonomiska utvecklingen (se avsnitt 6.4).

### 6.3 Preliminära utgiftsramar för 2025 och 2026

**Regeringens förslag:** Den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2025 och 2026 enligt tabell 6.3 godkänns som riktlinje för regeringens budgetarbete.

**Skälen för regeringens förslag:** Enligt 2 kap. 3 § budgetlagen ska regeringen i budgetpropositionen lämna förslag till preliminära inkomstberäkningar och utgiftsramar för det andra och tredje tillkommande budgetåret. Regeringens förslag till preliminär fördelning av utgifter på utgiftsområden för 2025 och 2026 redovisas i



tabell 6.3. De preliminära utgiftsramarna beräknas öka med 39,5 miljarder kronor 2025 och med 7,7 miljarder kronor 2026, jämfört med det närmast föregående året (posten Summa utgiftsområden i tabell 6.3). En utförlig redovisning av utgiftsutvecklingen lämnas i avsnitt 6.4.

De preliminära utgiftsramarna för 2025 har förändrats sedan riksdagens beslut om preliminära utgiftsramar för 2025 i samband med den ursprungligen beslutade budgeten för 2023. I 2023 års ekonomiska vårproposition redovisades de förändringar som skedde under perioden mellan den beslutade budgeten för 2023 och vårpropositionen. Förändringar som skett därefter redovisas i avsnitt 6.5.

**Tabell 6.3 Utgiftsramar 2023–2026**

Miljoner kronor

Utgiftsområde	2022 Utfall <sup>1</sup>	2023 Anslag <sup>2</sup>	2023 Prognos	2024 Förslag	2025 Förslag	2026 Förslag
1 Rikets styrelse	17 575	18 251	18 478	19 070	18 845	19 201
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	17 340	19 043	18 993	20 881	21 704	22 310
3 Skatt, tull och exekution	12 841	12 898	13 312	16 854	14 221	14 479
4 Rättsväsendet	61 496	69 056	69 387	76 028	83 713	90 267
5 Internationell samverkan	3 381	2 384	2 362	2 274	2 238	2 251
6 Försvar och samhällets krisberedskap	83 541	97 637	96 082	126 060	139 271	139 582
7 Internationellt bistånd	46 196	47 196	47 559	48 630	48 263	47 682
8 Migration	11 730	16 020	13 034	13 808	13 943	12 899
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	118 165	111 032	110 150	110 258	108 886	105 447
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	114 340	107 577	109 289	116 907	117 144	117 704
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	46 341	55 598	56 384	60 310	62 470	59 715
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	101 067	105 880	102 940	106 071	109 149	112 677
13 Integration och jämställdhet	5 447	5 465	4 706	4 018	3 584	3 289
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	78 376	90 085	81 657	92 059	93 688	90 789
15 Studiestöd	25 479	28 171	25 570	30 545	33 869	37 396
16 Utbildning och universitetsforskning	92 965	95 702	93 435	99 461	99 362	99 008
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	19 733	16 720	16 706	16 646	16 673	16 413
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	7 713	6 105	6 031	6 082	3 005	1 628
19 Regional utveckling	3 357	4 590	4 355	3 922	4 088	4 323
20 Klimat, miljö och natur	20 740	19 566	19 660	19 307	15 315	16 175
21 Energi	12 634	5 210	4 888	5 604	5 562	4 769
22 Kommunikationer	72 878	78 988	81 008	82 875	92 832	99 206
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	21 935	20 333	19 447	23 973	21 642	19 749
24 Näringsliv	10 274	11 416	10 709	9 552	7 664	7 398
25 Allmänna bidrag till kommuner	157 022	157 905	157 544	174 280	168 992	169 768
26 Statsskuldräntor m.m.	27 155	35 143	30 484	20 455	27 855	26 855
27 Avgiften till Europeiska unionen	48 240	45 870	43 358	40 760	52 188	52 897
<b>Summa utgiftsområden</b>	<b>1 237 960</b>	<b>1 283 841</b>	<b>1 257 529</b>	<b>1 346 694</b>	<b>1 386 165</b>	<b>1 393 878</b>
Minskning av anslagsbehållningar				-10 891	-3 576	197
<b>Summa utgifter</b>	<b>1 237 960</b>		<b>1 257 529</b>	<b>1 335 803</b>	<b>1 382 590</b>	<b>1 394 075</b>
<b>Summa utgifter exkl. statsskuldräntor<sup>3</sup></b>	<b>1 210 805</b>		<b>1 227 045</b>	<b>1 315 440</b>	<b>1 354 826</b>	<b>1 367 311</b>
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	347 902		360 915	372 929	386 824	398 497
<b>Takbegränsade utgifter</b>	<b>1 558 707</b>		<b>1 587 960</b>	<b>1 688 369</b>	<b>1 741 650</b>	<b>1 765 808</b>
Budgeteringsmarginal	75 293		77 040	58 631	85 350	100 192

Utgiftsområde	2022 Utfall <sup>1</sup>	2023 Anslag <sup>2</sup>	2023 Prognos	2024 Förslag	2025 Förslag	2026 Förslag
<b>Utgiftstak<sup>4</sup></b>	<b>1 634 000</b>		<b>1 665 000</b>	<b>1 747 000</b>	<b>1 827 000</b>	<b>1 866 000</b>

<sup>1</sup> Anslagen är fördelade till de utgiftsområden de tillhör i statens budget för 2024.

<sup>2</sup> Inkluderar Extra ändringsbudget för 2023 – Stöd till Ukraina samt åtgärder riktade till företag och hushåll till följd av höga energipriser (prop. 2022/23:52, bet. 2022/23:FiU31, rskr. 2022/23:118–120), Extra ändringsbudget för 2023 – Försvarsmateriel till Ukraina (prop. 2022/23:92, bet. 2022/23:FiU38, rskr. 2022/23:150 och 151), VÅB23 (prop. 2022/23:99, bet. 2022/23:FiU21, rskr. 2022/23:254), Ändringar i statens budget för 2023 – Försvarsmateriel till Ukraina och försäljning av jaktrobotar till USA (bet. 2022/23:FiU32, rskr. 2022/23:267) samt förslag i HÅB23 (prop. 2023/24:2).

<sup>3</sup> Summa utgifter exkl. utg.omr. 26 Statsskuldräntor m.m. med tillhörande minskning av anslagsbehållningar för statsskuldräntor.

<sup>4</sup> Regeringens förslag till nivå på utgiftstaket för 2026 i denna proposition (se avsnitt 4.2).

Källa: Egna beräkningar.

## 6.4 Utvecklingen av de takbegränsade utgifterna över tid

Pandemin medförde att utgifterna i statens budget och de takbegränsade utgifterna i procent av BNP ökade kraftigt 2020 jämfört med 2019 (se tabell 6.4). Det var en följd av dels de åtgärder som riksdagen beslutade om med anledning av pandemin, dels att BNP minskade 2020. De takbegränsade utgifterna i procent av BNP minskade därefter 2021 och 2022 och beräknas fortsätta minska något 2023, då de bedöms vara ungefär lika stora som 2019. Därefter bedöms de öka 2024, men minska 2025 och 2026. Minskningen de sista åren beror bl.a. på att det i beräkningarna antas att inga ytterligare finanspolitiska regel- eller anslagsändringar utöver de som föreslås i denna proposition genomförs under den redovisade prognosperioden.

**Tabell 6.4 Utgifter inom budgetens utgiftsområden och takbegränsade utgifter i procent av BNP**

Procent av BNP. Utfall 2019–2022, prognos 2023–2026

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Utgifter inom utgiftsområden exkl. statsskuldräntor <sup>1</sup>	19,6	23,3	22,2	20,3	19,8	20,5	20,1	19,3
Statsskuldräntor m.m. <sup>1</sup>	0,4	0,4	-0,0	0,5	0,5	0,3	0,4	0,4
<b>Summa utgiftsområden</b>	<b>20,1</b>	<b>23,6</b>	<b>22,1</b>	<b>20,8</b>	<b>20,2</b>	<b>20,8</b>	<b>20,6</b>	<b>19,7</b>
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	6,3	6,5	6,1	5,8	5,8	5,8	5,8	5,6
<b>Takbegränsade utgifter<sup>2</sup></b>	<b>25,9</b>	<b>29,8</b>	<b>28,3</b>	<b>26,1</b>	<b>25,6</b>	<b>26,3</b>	<b>25,9</b>	<b>24,9</b>

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

<sup>1</sup> Inklusive posten Minskning av anslagsbehållningar och utnyttjande av anslagskredit.

<sup>2</sup> Utgifter inom budgetens utgiftsområden (exkl. utg.omr. 26 Statsskuldräntor m.m.) och ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget.

Källa: Egna beräkningar.

Nedan beskrivs utvecklingen av de takbegränsade utgifterna genom att varje år jämförs med det närmast föregående året. Det innebär att för 2024 anges förändringen av utgifterna i jämförelse med 2023 och för 2025 anges förändringen av utgifterna jämfört med 2024 osv. Den årliga förändringen av de takbegränsade utgifterna redovisas i tabell 6.5. I tabellen fördelas förändringen på ett antal faktorer som kommenteras närmare efter tabellen. Fördelningen på de olika faktorerna baseras på egna beräkningar.

De takbegränsade utgifterna beräknas öka med 29,3 miljarder kronor 2023 jämfört med 2022. Som framgår av tabell 6.5 är den makroekonomiska utvecklingen en viktig orsak till ökningen. Det är främst den höga inflationen som medför att utgifterna stiger för flertalet transfereringsanslag. Även posten Övrigt i tabell 6.5 bidrar till ökningen 2023, bl.a. för att utgifter inom utgiftsområde 22 Kommunikationer som tidigare budgeterats för 2022 nu planeras att användas 2023. Samtidigt motverkas ökningen av lägre utgifter för beslutade och aviserade åtgärder, eftersom flera

pandemirelaterade tillfälliga åtgärder som vidtogs 2022 inte längre var nödvändiga 2023. Den makroekonomiska utvecklingen beräknas även medföra en betydande utgiftsökning 2024 jämfört med 2023. Den höga inflationen är också orsaken till att utgifterna för pris- och löneomräkningen av förvaltningsanslag samt investeringsanslag inom utgiftsområdena 6 Försvar och samhällets krisberedskap och 22 Kommunikationer väntas öka snabbare. Uppräkningen baseras på utfallsstatistik som får effekt med två års eftersläpning, vilket förklarar den större ökningen 2024 och 2025 jämfört med 2023. Även för 2025 och 2026 är den makroekonomiska utvecklingen den huvudsakliga orsaken till att de takbegränsade utgifterna väntas öka. Ökningen hålls emellertid tillbaka av att beräkningarna utgår från antagandet att inga nya finanspolitiska åtgärder vidtas för dessa år utöver de som tidigare aviserats eller aviseras i denna proposition.

**Tabell 6.5 Förändring av takbegränsade utgifter jämfört med det närmast föregående året**

Miljarder kronor

	2022	2023	2024	2025	2026
<b>Takbegränsade utgifter</b>	<b>8,1</b>	<b>29,3</b>	<b>100,4</b>	<b>53,3</b>	<b>24,2</b>
<i>varav beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder<sup>1</sup></i>	2,8	-27,8	32,2	-14,2	-7,6
<i>varav pris- och löneomräkning</i>	1,7	6,9	22,0	21,6	12,0
<i>varav makroekonomiska förändringar</i>	6,4	33,2	43,7	27,5	14,8
<i>varav volymer<sup>2</sup></i>	5,4	-9,0	4,1	-0,5	-1,7
<i>varav tekniska justeringar<sup>3</sup></i>	-0,2	-0,1	2,1	-0,1	3,3
<i>varav övrigt</i>	-8,0	26,0	-3,7	19,0	3,3

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

<sup>1</sup> Anslagsförändringar som motiverar teknisk justering av utgiftstaket ingår inte. Vidare ingår inte medel som i tidigare propositioner om ändringar i statens budget föreslagits eller som i HÅB23 föreslås tillföras regelstyrda anslag som påverkas av förändringar i volym och makroekonomiska förutsättningar (i första hand transfereringsanslag).

<sup>2</sup> Begreppet volym innefattar ett antal olika slags utgiftsförändringar, till följd av bl.a. antal personer i transfereringssystemen, längden på den tid som en person finns i ett transfereringssystem samt förändringar av nivån på styckkostnader i transfereringssystemen som inte direkt kan kopplas till den makroekonomiska utvecklingen.

<sup>3</sup> Utgiftsförändringar som motiverar teknisk justering av utgiftstakets nivå.

Källa: Egna beräkningar.

## Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder

De takbegränsade utgifternas förväntade utveckling påverkas av tidigare beslut av riksdagen och tidigare aviseringar samt av förslag och aviseringar från regeringen i denna proposition och i propositionen Höständringsbudget för 2023. Den samlade budgeteffekten för de takbegränsade utgifterna av beslutade och aviserade åtgärder och finansieringen av dessa redovisas i förhållande till det föregående året.

I beskrivningarna ingår därmed även budgeteffekter av tidigare åtgärder som upphör eller minskar i omfattning.

Utvecklingen av utgifterna 2023 jämfört med föregående år påverkas av att tillfälliga åtgärder som vidtogs under pandemin upphör eller minskar i omfattning. De pandemirelaterade utgiftsminskningarna för 2023 återfinns huvudsakligen inom utgiftsområdena 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning samt 24 Näringsliv. Vid sidan av att pandemi-relaterade åtgärder upphör beräknas utgifterna även minska inom utgiftsområdena 7 Internationellt bistånd och 21 Energi under innevarande år. Sammantaget beräknas utgifterna minska med ca 28 miljarder kronor 2023 och öka med drygt 32 miljarder kronor 2024. Den samlade budgeteffekten av neddragningar eller tidigare åtgärder som upphör eller minskar i omfattning uppgår till knappt 14 miljarder kronor. Budgeteffekten av satsningar motsvarar knappt 46 miljarder kronor, varav satsningar inom det militära och civila försvaret samt det allmänna

bidraget till kommuner uppgår till ca 17 miljarder kronor respektive 14 miljarder kronor 2024. Även 2025 och 2026 beräknas utgifterna minska jämfört med det närmast föregående året, vilket bl.a. beror på att inga ytterligare finanspolitiska åtgärder ingår i beräkningarna för den redovisade prognosperioden utöver de som tidigare aviserats eller aviseras i denna proposition.

Efter tabell 6.6 kommenteras utgiftsområdena med störst förändringar under prognosåren till följd av beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder. Beskrivningar av utfallsåren återfinns främst i tidigare propositioner.

**Tabell 6.6 Förändringar av takbegränsade utgifter jämfört med det närmast föregående året till följd av beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder**

Miljarder kronor					
Utgiftsområde	2022	2023	2024	2025	2026
1 Rikets styrelse	0,9	0,4	0,1	-0,9	-0,1
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,0	0,6	-0,6	0,0
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	0,4	-0,1	0,2	0,0	0,1
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,0	0,2	0,1	0,1
3 Skatt, tull och exekution	-0,1	-0,2	3,5	-3,1	-0,1
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,0	3,3	-2,9	0,0
4 Rättsväsendet	5,1	5,4	4,9	5,2	4,7
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,5	2,6	1,9	4,8
5 Internationell samverkan	1,4	-1,1	-0,1	-0,1	0,0
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,0	0,1	-0,1	0,0
6 Försvar och samhällets krisberedskap	10,5	13,1	17,4	7,2	-2,5
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,6	1,4	1,0	5,2
7 Internationellt bistånd	0,5	-7,1	-2,0	-3,2	0,0
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,0	0,0	0,0	0,0
8 Migration	-0,6	1,7	-0,1	0,4	-0,7
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,0	0,3	0,8	-0,6
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg <sup>1</sup>	-24,0	-8,6	-1,8	-2,4	-4,6
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,2	5,9	2,3	-1,4
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	-7,0	-7,2	1,3	-1,2	0,1
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,0	0,0	-1,2	-1,4
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	9,6	6,0	-0,4	0,6	-0,5
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,0	0,0	0,0	0,0
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	0,1	0,8	-0,4	-1,3	-0,1
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,0	0,9	-1,3	-0,1
13 Integration och jämställdhet	-0,8	-1,1	-1,5	-0,2	-0,1
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,0	-0,3	0,3	0,0
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	-0,2	-0,7	0,8	-2,5	-0,1
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,0	-1,8	-0,5	0,3
15 Studiestöd	0,2	-0,7	1,6	1,4	2,6
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,0	0,5	-0,5	0,1
16 Utbildning och universitetsforskning	1,0	-0,5	1,8	-2,2	-1,6
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,1	2,3	-1,0	0,3
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	-2,7	-3,6	-0,2	-0,1	-0,3
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,0	0,1	-0,1	-0,1
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik	4,5	-4,0	-0,1	-3,1	-1,4

Utgiftsområde	2022	2023	2024	2025	2026
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,0	0,1	0,0	-0,4
19 Regional utveckling	0,6	0,2	-0,3	0,2	0,2
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,1	0,0	-0,1	0,0
20 Klimat, miljö och natur	6,6	-4,2	-0,3	-4,1	0,8
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,0	4,6	0,7	2,2
21 Energi	7,6	-8,1	0,4	-0,1	-0,8
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,1	0,5	0,3	0,2
22 Kommunikationer	0,7	-0,5	-1,6	3,1	3,4
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,0	-0,8	-0,1	0,3
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	0,5	-0,5	-1,4	-0,4	-1,9
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,2	0,1	0,0	-0,1
24 Näringsliv	-15,6	-6,5	-2,1	-2,0	-0,3
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,0	1,3	-1,1	-0,2
25 Allmänna bidrag till kommuner	3,7	1,1	14,3	-5,2	-2,5
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,0	10,0	-1,1	0,4
27 Avgiften till Europeiska unionen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Summa utgiftsområden</b>	<b>2,7</b>	<b>-26,0</b>	<b>34,1</b>	<b>-14,1</b>	<b>-5,8</b>
<i>varav sedan VÅP23</i>		<b>1,8</b>	<b>31,8</b>	<b>-3,2</b>	<b>9,6</b>
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	0,1	-1,8	-1,8	-0,1	-1,9
<i>varav sedan VÅP23</i>		0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Takbegränsade utgifter</b>	<b>2,8</b>	<b>-27,8</b>	<b>32,2</b>	<b>-14,2</b>	<b>-7,6</b>

Anm.: Anslagsförändringar som motiverar teknisk justering av utgiftstaket ingår inte. Vidare ingår inte medel som i VÅB23 eller tidigare propositioner om ändringar i statens budget föreslås tillföras anslag till följd av förändringar i volym och makroekonomiska förutsättningar (i första hand transfereringsanslag).

Källa: Egna beräkningar.

Utgifterna inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution beräknas öka 2024 till följd av aviseringen i denna proposition om en kompensation till personer födda 1957 på grund av justerad åldersgräns för rätt att ta del av förhöjt grundavdrag. Kompensationen betalas ut 2024 och utgifterna beräknas därför minska med samma belopp 2025.

Utgifterna inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet beräknas öka under hela prognosperioden. Ökningen beror bl.a. på tidigare beslut om tillskott med anledning av målet om 10 000 fler anställda i Polismyndigheten samt straffrättsliga reformer och en förstärkning av rättskedjan, som har medfört ökade anslag till bl.a. Sveriges Domstolar, Åklagarmyndigheten, Säkerhetspolisen och Kriminalvården. Ökningen är också en följd av förslagen i denna proposition om ytterligare förstärkningar av Polismyndigheten respektive Kriminalvårdens kapacitet och antalet häktes- och anstaltsplatser.

Utgifterna inom utgiftsområde 5 Internationell samverkan ökade 2022 till följd av beslut om ekonomiskt stöd till Ukraina. Stödet var tillfälligt, vilket förklarar den beräknade minskningen 2023.

Utgifterna inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap beräknas öka t.o.m. 2025. Det är bl.a. en följd av tidigare beslut och aviseringar om att gradvis öka resurserna till det militära och civila försvaret inom nuvarande försvarsinriktningsperiod som sträcker sig t.o.m. 2025. Ökningen beror också på riksdagens beslut i april 2022 om åtgärder för att stärka det militära försvaret samt förslag i denna proposition och tidigare propositioner om ytterligare förstärkningar av det militära och civila försvaret samt stöd till Ukraina. Tidigare reformers utgiftsprofil innebär att anskaffningstakten för materiel och anläggningar avtar efter 2025 medan utgifterna för

förbandsverksamhet och beredskap tilltar gradvis 2023–2026. Därför bedöms utgifterna till följd av beslutade och aviserade åtgärder minska något mellan 2025 och 2026.

Utgifterna inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd beräknas minska 2023–2025 till följd av beslutade och aviserade åtgärder. Minskningen beror på riksdagens beslut i enlighet med förslaget i budgetpropositionen för 2023 om att biståndsbudgeten för 2023–2025 ska uppgå till 56 miljarder kronor per år och frikopplas från bruttonationalinkomsten (BNI).

Utgifterna inom utgiftsområde 8 Migration beräknas öka 2023 till följd av beslutade och aviserade åtgärder. Ökningen beror delvis på tidigare beslut om tillskott till Migrationsverket för att hantera migrationen med anledning av kriget i Ukraina. Ökningen beror även på antaganden som gjordes vid införandet och förlängningen av lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige, den s.k. tillfälliga lagen. Utgifterna antogs öka vid en återgång till utlänningslagens (2005:716) regelverk. I juli 2021 upphörde den tillfälliga lagen, och i samband med det trädde ändringar i utlänningslagen i kraft. Ändringarna i utlänningslagen bidrar till minskade utgifter. Minskningen påverkas dock av att antalet asylsökande har reviderats ned. Av denna anledning är den antagna utgiftsminskningen lägre än den antagna utgiftsökningen till följd av att den tillfälliga lagen upphört att gälla. Sammantaget väntas utgifterna därmed öka.

Utgifterna inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg minskade 2022 och beräknas även minska 2023–2026. Minskningen 2022–2024 beror framför allt på att tillfälliga åtgärder med anledning av pandemin trappas ned eller upphör. Minskningen 2025 förklaras i huvudsak av att vissa delar av statens tillfälliga stöd till äldreomsorgen, som inrättades under pandemin, upphör. Minskningen 2026 förklaras av tillfälliga åtgärder som upphör fr.o.m. 2026, bl.a. en satsning på förlossningsvården och kvinnors hälsa samt en satsning på ett utökat antal vårdplatser. Minskningen över prognosperioden dämpas av ökade utgifter till följd av bl.a. en tillfällig förstärkning av satsningen på psykiatrisk hälsa, en tillfälligt utökad satsning på fler vårdplatser 2025, åtgärder inom cancervården samt utbyggnad av primärvården.

Utgifterna inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning minskade 2022 samt beräknas minska 2023, öka 2024 och därefter minska 2025 och vara oförändrade 2026. Minskningen 2022 och 2023 förklaras huvudsakligen av att tillfälliga åtgärder som infördes med anledning av pandemin, såsom ersättning för höga sjuklönekostnader, ersättning för karensavdrag och ersättning till riskgrupper, upphörde vid utgången av mars 2022. Minskningen 2022 motverkas dock delvis av regeländringar avseende sjukpenningen och sjuk- och aktivitetsersättningen, såsom höjt tak i sjukpenningen och höjd garantinivå i sjuk- och aktivitetsersättningen. Utgiftsökningen 2024 är hänförlig till justeringar av åldersgränserna i pensionssystemet som träder i kraft 2023 och får fullt genomslag 2024. Justeringen av åldersgränserna väntas innebära att fler kommer att fortsätta få bl.a. sjukersättning och sjukpenning högre upp i åldrarna, vilket även leder till högre utgifter 2026 och senare. Utvecklingen 2025 och 2026 är även en följd av förslaget i denna proposition om att avskaffa ersättningen för höga sjuklönekostnader.

Utgifterna inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom ökade 2022 och beräknas öka även 2023 och 2025, men minska 2024 och 2026, till följd av beslutade och aviserade åtgärder. Ökningarna förklaras av att garantipensionen höjdes fr.o.m. augusti 2022 och att bostadstillägget för pensionärer har förstärkts vid upprepade tillfällen. Utgifterna 2022 påverkades även av införandet av inkomstpensionstillägget. Minskningarna 2024 och 2026 förklaras av att den lägsta åldern för tillgång till

grundskyddet för pensionärer höjs från 65 år till 66 år 2023 och knyts till riktåldern för pension 2026, vilket innebär att den då kommer att vara 67 år.

Utgifterna inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn beräknas minska 2024 och 2025 till följd av dels tidigare aviserade och beslutade åtgärder, dels nu föreslagna och aviserade åtgärder. Minskningen 2025 förklaras i huvudsak av att den tillfälliga höjningen av bostadsbidraget till barnfamiljer föreslås förlängas t.o.m. juni 2024 och av förslaget i denna proposition om att begränsa möjligheten att använda lägstnivådagrar i föräldraförsäkringen.

Utgifterna inom utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet beräknas minska 2023 och 2024 till följd av beslutade och aviserade åtgärder. Minskningen 2023 och 2024 beror bl.a. på tidigare beslut om att minska mottagandet av kvotflyktingar fr.o.m. 2023. Minskningen 2024 är även en följd av tidigare ändringar i utlänningslagen som innebär ett minskat flyktingmottagande. Att utgifterna väntas minska beror också på förslagen i denna proposition om att avskaffa bidraget till kommuner med högt flyktingmottagande och att sänka schablonersättningen till kommuner för nyanlända och ensamkommande, som får genomslag 2024.

Utgifterna inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv beräknas minska 2023 till följd av tidigare beslut om tillfälligt minskade medel till arbetsmarknadspolitiska program och insatser. Utgifterna beräknas öka 2024 på grund av införandet av omställnings- och kompetensstödet. Ökningen motverkas dock av förslagen i denna proposition om att minska anslaget *1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser*. År 2025 och 2026 beräknas utgifterna minska på grund av lägre kostnader för nystartsjobb i samband med att förhöjda subventionsnivåer fasas ut.

Utgifterna inom utgiftsområde 15 Studiestöd beräknas minska 2023 för att därefter öka 2024–2026 till följd av beslutade och aviserade åtgärder. Minskningen 2023 beror på införandet av en ny räntemodell som medför att utgifterna för kreditförluster avseende studielån överförs till låntagarna genom en höjd ränta. Ökningen följer av en upptrappning av omställningsstudiestödet.

Utgifterna inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning beräknas minska alla år till följd av beslutade och aviserade åtgärder. För 2023 och 2025 beror det främst på att tillfälliga skolsatsningar och satsningar på utbildningsplatser med anledning av pandemin upphör. För 2024 motverkas dock minskningen av förslagen i denna proposition om bl.a. en förstärkning av kunskapsbidraget (nuvarande s.k. Likvärdighetsbidraget) samt en utbyggnad av regionalt yrkesvux. Minskningen 2026 beror dels på att satsningarna på sociala team och speciallärare upphör, dels på att bidraget till European Spallation Source (ESS) minskar.

Utgifterna inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid beräknas minska 2023. Minskningen beror bl.a. på att tillfälliga satsningar med anledning av pandemin minskar i omfattning eller upphör, men även på att andra tidsbegränsade medel minskar, som t.ex. Stärkta bibliotek.

Utgifterna inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik beräknas minska under hela prognosperioden. Det beror på att stöd för energieffektivisering av flerbostadshus samt investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande är under avveckling. År 2024 sker ingen minskning vilket är till följd av att en stor del av stöden bedöms betalas ut det året. Det medför att minskningen tillfälligt neutraliseras.

Utgifterna inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur beräknas minska under perioden 2023–2025. Minskningen beror framför allt på att tidigare beslutade tillfälliga satsningar minskar i omfattning eller upphör. Exempelvis minskar anslagsnivåerna för

klimatestimeringar och skydd av värdefull natur. År 2024 sker även de sista utbetalningarna av klimatbonusen.

Utgifterna inom utgiftsområde 21 Energi beräknas minska 2023 till följd av att kompensationen för höga elpriser upphör.

Utgifterna inom utgiftsområde 22 Kommunikationer beräknas minska 2023 och 2024 för att sedan öka 2025 och 2026 till följd av beslutade och aviserade åtgärder. Minskningen 2024 beror bl.a. på att tidigare tillfälliga satsningar på investeringar i och vidmakthållande av statlig infrastruktur upphör. Den beräknade ökningen 2025 och 2026 beror främst på att förbrukningstakten av den ekonomiska ramen för statlig transportinfrastruktur, som fastställdes efter förslag i infrastrukturpropositionen (prop. 2020/21:151, bet. 2020/21:TU16, rskr. 2020/21:409), bedöms vara högre för dessa år än de tidigare åren i planperioden.

Utgifterna inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel beräknas minska under hela prognosperioden. Den beräknade utgiftsminskningen kan härledas till att starten av den nya programperioden för EU-programmen varit något försenad, vilket medfört att utgifter behövt fördelas om till senare år i programperioden.

Utgifterna inom utgiftsområde 24 Näringsliv beräknas minska 2023, främst till följd av att tillfälliga åtgärder med anledning av pandemin minskar i omfattning eller upphör. Åtgärderna innefattar bl.a. stöd vid korttidsarbete, omställningsstöd och omsättningsstöd till enskilda näringsidkare och handelsbolag. Den beräknade minskningen 2023 motverkas av det tillfälliga, riktade elprisstödet till elintensiva företag under 2023. Utgifterna beräknas fortsätta minska 2024–2026 främst till följd av att tillfälliga åtgärder upphör och förslaget i denna proposition om en neddragning av anslaget 1:2 *Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling*. Minskningen 2024 motverkas av förslaget i denna proposition om att ytterligare medel ska avsättas till elstöd till elintensiva företag (se utg.omr. 24 avsnitt 3.8).

Utgifterna inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner ökade 2022 och beräknas öka 2023 och 2024 för att sedan minska 2025 och 2026. Ökningen 2022 beror i huvudsak på en permanent förstärkning av det generella statsbidraget. Ökningen 2023 är en följd av en ytterligare permanent förstärkning av det generella statsbidraget. För 2024 förklaras den beräknade ökningen huvudsakligen av förslaget i denna proposition om att förstärka det generella statsbidraget. Att utgifterna väntas minska 2025 är framför allt en följd av att tidigare beslutade tillfälliga förstärkningar av det generella statsbidraget upphör.

Utgifterna inom ålderspensionssystemet beräknas minska under hela prognosperioden till följd av Pensionsgruppens överenskommelse. Överenskommelsen innebär bl.a. att åldersgränserna för grundskyddet och angränsande trygghetssystem höjs till 66 år 2023 och att åldersgränserna 2026 knyts till riktåldern, som då är 67 år.

## Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen baseras på utfallsstatistik och avspeglar därför pris- och löneförändringar i samhället med två års eftersläpning. Huvuddelen av de anslag som pris- och löneomräknas utgörs av myndigheternas förvaltningsanslag. Vid omräkningen av dessa används olika index som ska motsvara utvecklingen avseende löner, hyreskostnader och övriga förvaltningskostnader. Omräkningstalen för 2023 och 2024 är fastställda och redovisas i tabell 6.7. Omräkningstalet för löner motsvarar förändringen i ett arbetskostnadsindex för tjänstemän i tillverkningsindustrin, med avdrag för produktivitetsutvecklingen i den privata tjänstesektorn. Omräkningstalet för hyres-



index beräknas enligt två olika metoder beroende på om avtalet för fastigheten i fråga kan omförhandlas under det kommande budgetåret eller inte.

**Tabell 6.7 Omräkningstal i pris- och löneomräkningen av myndigheternas förvaltningsanslag**

Procent	2023	2024
Löneindex	0,49	1,09
<i>varav arbetskostnadsindex</i>	2,31	2,93
<i>varav produktivetsavdrag</i>	-1,82	-1,84
Hysesindex	1,97	7,6
Index för övriga förvaltningsavgifter	2,16	8,37
Högskoleindex	1,36	3,5

Anm.: Omräkningstalet för lokalkostnader används i de fall myndigheter inte har hyresavtal som kan omförhandlas under aktuellt budgetår. För myndigheter med hyresavtal som kan omförhandlas används anslagsspecifika omräkningstal.

Källor: Ekonomistyrningsverket, Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Utöver myndigheternas förvaltningsanslag omfattar den årliga pris- och löneomräkningen även investeringsanslag inom utgiftsområdena 6 Försvar och samhällets krisberedskap och 22 Kommunikationer. Den årliga pris- och löneomräkningen av anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål medför att de takbegränsade utgifterna beräknas öka med knappt 63 miljarder kronor 2023–2026 (se tabell 6.8). De stora utgiftsökningarna 2024–2026 beror till övervägande del på att inflationen var hög 2022 samt bedöms vara fortsatt hög 2023 och relativt hög 2024. Pris- och löneomräkningen medförde en genomsnittlig ökning av de takbegränsade utgifterna om 4,8 miljarder kronor 2019–2023, vilket kan jämföras med en beräknad genomsnittlig ökning om 18,6 miljarder kronor 2024–2026.

**Tabell 6.8 Förändring av utgifterna till följd av pris- och löneomräkning, jämfört med det närmast föregående året**

Miljarder kronor	2022	2023	2024	2025	2026
<b>Takbegränsade utgifter</b>	<b>1,7</b>	<b>6,9</b>	<b>22,0</b>	<b>21,6</b>	<b>12,0</b>
<i>varav förvaltningsanslag</i>	2,1	2,6	5,9	10,5	7,0
<i>varav investeringsanslag</i>	-0,4	4,4	16,1	11,1	5,0

Anm.: Beloppen är avrundade och visar resultat av fastställd pris- och löneomräkning för 2022–2024 samt preliminär pris- och löneomräkning för 2025 och 2026.

Källa: Egna beräkningar.

De fyra utgiftsområden där pris- och löneomräkningen leder till de beloppsmässigt största ökningarna är utgiftsområdena 4 Rättsväsendet, 6 Försvar och samhällets krisberedskap, 16 Utbildning och universitetsforskning och 22 Kommunikationer. För utgiftsområdena 6 Försvar och samhällets krisberedskap respektive 22 Kommunikationer förklaras ökningen av att pris- och löneomräkningen påverkar investeringsanslagen för försvarsmateriel och transportinfrastruktur. Omräkningen påverkar även anslagen för de stora statliga myndigheterna inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet och bl.a. utbildnings- och forskningsanslagen för det stora antalet statliga myndigheter inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

## Makroekonomiska förändringar

De statliga finanserna påverkas i hög grad av den makroekonomiska utvecklingen i Sverige och i omvärlden. Utgiftsutvecklingen påverkas av förändringar i arbetslöshet, räntor, växelkursen mot euron och av att ersättningen inom flertalet transfererings-system följer den allmänna pris- och löneutvecklingen med ett års eftersläpning. Den

höga inflationen 2022 och den prognostiserade höga inflationen 2023 och 2024 bidrar till att utgiftsökningen till följd av den makroekonomiska utvecklingen bedöms bli relativt stor 2023–2025 och uppgå till ca 104 miljarder kronor. I tabell 6.9 redovisas de utgiftsområden som påverkas av den makroekonomiska utvecklingen och områdena med störst beloppsmässiga förändringar kommenteras efter tabellen. Den makroekonomiska utvecklingen beskrivs närmare i avsnitt 3.

**Tabell 6.9 Förändring av takbegränsade utgifter jämfört med det närmast föregående året till följd av den makroekonomiska utvecklingen**

Miljarder kronor					
Utgiftsområde	2022	2023	2024	2025	2026
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	0,2	1,2	1,1	0,7	0,5
7 Internationellt bistånd <sup>1</sup>	5,1	0,0	0,0	0,0	0,0
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	0,0	0,3	0,3	0,2	0,1
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	1,1	5,0	5,0	2,7	2,0
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	-0,4	3,4	5,8	2,1	-0,8
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	1,1	2,9	3,2	2,6	2,3
13 Integration och jämställdhet	0,1	0,2	0,3	0,1	0,0
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	-15,1	2,6	9,8	3,8	-3,3
15 Studiestöd	0,3	2,2	2,4	2,3	1,0
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	0,3	-0,4	1,5	-0,6	-0,5
<b>Summa utgiftsområden</b>	<b>-7,4</b>	<b>17,4</b>	<b>29,4</b>	<b>13,9</b>	<b>1,4</b>
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	13,8	15,8	14,3	13,6	13,5
<b>Takbegränsade utgifter</b>	<b>6,4</b>	<b>33,2</b>	<b>43,7</b>	<b>27,5</b>	<b>14,8</b>

<sup>1</sup> Efter förslag i budgetpropositionen för 2023 beslutade riksdagen att biståndsbudgeten för 2023–2025 ska uppgå till 56 miljarder kronor per år och frikopplas från BNI, vilket innebär att utgifterna inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd framöver inte påverkas av den makroekonomiska utvecklingen.

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

Källa: Egna beräkningar.

Utgifterna inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning påverkas av den makroekonomiska utvecklingen eftersom de statliga tjänstepensionerna indexerats med prisbasbeloppet. Förväntade höjningar av prisbasbeloppet medför därför att utgifterna inom utgiftsområdet beräknas öka under hela prognosperioden. År 2023 och 2024 beräknas utgifterna för de statliga tjänstepensionerna öka med 10 procent per år, och över hela prognosperioden beräknas utgifterna öka med ca 17 procent.

Utgifterna inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning beräknas öka under hela prognosperioden till följd av den makroekonomiska utvecklingen. Det är huvudsakligen utgifterna för sjuk- och aktivitetsersättningen som beräknas öka, vilket framför allt förklaras av förväntade höjningar av prisbasbeloppet, men även av boendekostnadsindex. Därutöver bedöms utgifterna för sjukpenning öka till följd av stigande timlöner.

Utgifterna inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom påverkas av den makroekonomiska utvecklingen främst genom prisbasbeloppet, men även av inkomstindex. Den allmänna inkomstgrundande pensionen följer utvecklingen av inkomstindex. Ju högre inkomstgrundad pension en individ har, desto lägre grundskydd har den. Samtidigt påverkas framför allt garantipensionen av utvecklingen av prisbasbeloppet, vilket ökar utgifterna. Påverkan på de totala utgifterna inom utgiftsområdet beror därför på vilken effekt som dominerar. Därtill har utvecklingen av boendekostnadsindex en höjande effekt på utgifterna för bostadstillägget till pensionärer under hela perioden. Utgifterna inom utgiftsområdet minskade till följd av utvecklingen av inkomstindex 2022, medan de beräknas öka 2023–2025 på grund av

förändringen av prisbasbeloppet. Därefter beräknas de minska igen 2026 på grund av den förväntade utvecklingen av inkomstindex.

Utgifterna inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn beräknas öka under prognosperioden till följd av den makroekonomiska utvecklingen. Det förklaras huvudsakligen av att utgifterna för föräldraförsäkringen påverkas av stigande timlöner och uppskrivningar av prisbasbeloppet. Även utgifterna för omvårdnadsbidrag beräknas stiga till följd av förväntade ökning av prisbasbeloppet. Kostnaderna för pensionsrätt för barnår beräknas öka till följd av stigande timlöner.

Utgifterna inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv påverkas av den makroekonomiska utvecklingen främst genom antalet arbetslösa. Som en följd av att arbetslösheten väntas öka beräknas utgifterna öka 2023–2025 för att sedan minska i takt med att aktiviteten i ekonomin ökar 2026.

Utgifterna inom utgiftsområde 15 Studiestöd påverkas av den makroekonomiska utvecklingen genom att de förväntade ökningarna av prisbasbeloppet bidrar till att utgifterna för studiemedel beräknas öka. Även stigande räntenivåer, som påverkar statens utgifter för nedsättningen av studiemedelsräntor, bidrar till den förväntade utgiftsökningen mot slutet av prognosperioden.

Utgifterna inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel påverkas av den makroekonomiska utvecklingen eftersom de delvis finansieras genom EU-medel. Därigenom påverkas utgifterna av kronans växelkurs mot euron.

Utgifterna i ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget påverkas av inkomstindex. Utvecklingen av inkomstindex medförde att utgifterna för ålderspensionssystemet ökade 2022 och den förväntade utvecklingen för inkomstindex 2023–2026 medför att utgifterna beräknas fortsätta öka 2023–2026.

## Volym i transfereringssystemen

Begreppet volymförändringar innefattar bl.a. utvecklingen av antalet personer i transfereringssystemen och längden på den tid som en person finns i ett transfereringssystem. Begreppet inkluderar även förändringar av styckkostnader i transfereringssystemen utan direkt koppling till den makroekonomiska utvecklingen eller beslutade reformer. Exempelvis kan styckkostnaderna påverkas av sammansättningen av mottagarna i ett transfereringssystem. I begreppet volymförändringar ingår inte utgiftsförändringar som direkt kan härledas till politiska beslut eller den makroekonomiska utvecklingen, såsom konjunkturrelaterad variation av antalet arbetslösa.

I tabell 6.10 redovisas utgiftsområdena som påverkas av volymförändringar, och efter tabellen kommenteras områdena med störst förändringar i absoluta tal. Därefter följer tabell 6.11, som redovisar volymutvecklingen inom vissa transfereringssystem.

**Tabell 6.10 Förändring av takbegränsade utgifter jämfört med det närmast föregående året till följd av utvecklingen av volym**

Miljarder kronor					
Utgiftsområde	2022	2023	2024	2025	2026
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	-0,1	0,2	0,4	-0,1	-0,1
8 Migration	4,6	-1,7	0,4	-0,5	-0,5
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	0,5	0,0	0,8	0,6	0,9
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	4,8	-2,7	1,3	-1,6	-1,7
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	-0,8	0,6	-1,5	-0,6	-1,5
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	-0,7	-2,2	0,3	1,8	1,4

Utgiftsområde	2022	2023	2024	2025	2026
13 Integration och jämställdhet	-0,1	0,0	0,4	-0,3	-0,3
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	0,4	0,4	0,3	0,0	0,2
15 Studiestöd	-1,6	-1,9	1,6	-0,4	-0,2
22 Kommunikationer	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
24 Näringsliv	-1,6	-0,5	0,5	0,0	0,0
<b>Summa utgiftsområden</b>	<b>5,8</b>	<b>-7,8</b>	<b>4,6</b>	<b>-0,8</b>	<b>-1,7</b>
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	-0,4	-1,3	-0,5	0,4	0,1
<b>Takbegränsade utgifter</b>	<b>5,4</b>	<b>-9,0</b>	<b>4,1</b>	<b>-0,5</b>	<b>-1,7</b>

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

Källa: Egna beräkningar.

Utgifterna inom utgiftsområde 8 Migration beräknas minska till följd av volymförändringar 2023. Minskningen beror primärt på ett minskat inflöde av skyddsbehövande från Ukraina under 2023 jämfört med 2022.

Utgifterna inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning beräknas minska 2023, bl.a. eftersom de tillfälliga stöden till arbetsgivare för sjuklönekostnader som infördes under pandemin har upphört. Antalet personer med sjuk- och aktivitetsersättning bedöms fortsätta minska under prognosperioden. Utgiftsminskningen dämpas dock av att utgifterna för sjukpenning bedöms öka. Det kan delvis förklaras av att inflödet av sjukfall med psykiatriska diagnoser och rörelse-diagnoser ökar, vilka generellt medför längre perioder av sjukfrånvaro än övriga sjukfall. Vidare förväntas kostnaderna för ersättning till arbetsgivare för höga sjuklönekostnader bli högre 2023 och 2024 än före pandemin. Det är en följd av att arbetsgivare har rapporterat högre lönekostnader och sjuklönekostnader än tidigare, vilket kan bero på en ökad kännedom om stödet. Sammantaget beräknas utgifterna inom utgiftsområdet minska under prognosperioden till följd av volymförändringar.

Utgifterna inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom förväntas öka 2023 till följd av volymförändringar. Det beror på att det genomsnittliga utbetalda beloppet beräknas öka jämfört med 2022. Beloppet har reviderats upp för hela prognosperioden, men för 2024–2026 motverkas ökningen av den pågående avvecklingen av änkepensionen.

Utgifterna inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn väntas minska 2023, för att därefter öka under resten av prognosperioden till följd av volymförändringar. De lägre utgifterna 2023 följer dels av att antalet barn i befolkningen, och därmed antalet mottagare av barnbidrag, väntas minska, dels av att antalet nettodagar med tillfällig föräldrapenning väntas minska. Ökningen under resten av prognosperioden orsakas av föräldrapenningen. Till följd av regeländringar som möjliggör uttag av föräldrapenning för barn upp till 12 års ålder, utökas antalet årskullar med en per år. År 2026 har regeländringarna fått full effekt. Därför beräknas uttaget av föräldrapenning öka.

Utgifterna inom utgiftsområde 15 Studiestöd beräknas minska 2023, för att sedan öka 2024 till följd av volymförändringar. Minskningen 2023 beror på att efterfrågan på utbildning under lågkonjunkturen till följd av pandemin har varit lägre än väntat. Antalet personer som får studiehjälp förväntas däremot öka stadigt under prognosperioden. Det följer främst av att antalet personer som får studiehjälp, som riktar sig till gymnasieelever och befolkningen i åldern 16–20 år, väntas öka.

Utgifterna inom ålderspensionssystemet beräknas minska 2023 till följd av volymförändringar. Tidigare beslut innebär att den lägsta åldern för att ta ut allmän inkomstgrundad pension höjs från 62 år till 63 år 2023. Med anledning av beslutet väntas en större andel individer senarelägga sitt uttag av allmän inkomstgrundad pension, vilket medför att volymerna inom ålderspensionssystemet skrivits ned.

**Tabell 6.11 Volymer inom olika transfereringssystem**

Utfall 2022, prognos 2023–2026

Utgiftsområde och volym	Andel kvinnor 2022	Andel män 2022	2022	2023	2024	2025	2026
8 Asylsökande och skyddsbehövande, genomsnittligt antal inskrivna per dygn	39 %	61%	50 100	56 900	54 500	47 500	40 700
9 Antal personer med assistansersättning	45 %	55 %	13 500	13 400	13 800	14 300	14 600
9 Antal timmar assistans per vecka per beviljad brukare, genomsnitt	129 tim <sup>1</sup>	134 tim <sup>1</sup>	132	133	134	135	136
10 Antal sjukpenningdagar (netto) <sup>2</sup> , miljoner	63 %	37 %	56,3	58,8	59,4	60	60,4
10 Antal rehabiliteringspenningdagar (netto) <sup>2</sup> , miljoner	65 %	35 %	1,6	1,3	1,3	1,4	1,5
10 Antal personer med sjukersättning <sup>3</sup>	58 % <sup>4</sup>	42 % <sup>4</sup>	217 100	223 300	214 800	203 300	206 000
10 Antal personer med aktivitetsersättning <sup>3</sup>	46 % <sup>5</sup>	54 % <sup>5</sup>	33 500	33 600	33 800	34 100	34 600
10 Antal personer med sjuk- och aktivitetsersättning som erhåller bostadstillägg <sup>3</sup>	52 % <sup>6</sup>	48 % <sup>6</sup>	110 200	115 600	112 400	107 700	113 900
11 Antal personer med garantipension	75 %	25 %	837 100	1 040 300	1 103 500	1 206 200	1 181 100
11 Antal pensionärer som erhåller bostadstillägg	73 %	27 %	292 800	302 800	305 800	310 400	309 300
12 Antal barnbidrag <sup>4</sup>	66 %	34 %	1 954 000	1 945 500	1 942 200	1 933 800	1 924 900
12 Antal uttagna föräldrapenningdagar, miljoner	69 %	31 %	48,6	46,5	47,7	49,4	51,5
12 Antal uttagna tillfälliga föräldrapenningdagar, miljoner	56 %	44 %	9,4	9,3	8,8	8,7	8,7
13 Genomsnittligt antal ensamkommande barn och unga 0–19 år som kommunerna får ersättning för <sup>5</sup>	12 %	88 %	1 400	1200	1000	800	600
13 Genomsnittligt antal nyanlända som kommunerna får schablonersättning för <sup>6</sup>	49 %	51 %	26 400	24 100	20 400	16 500	14 200
14 Antal deltagare i etableringsinsatser	56 %	44 %	10 600	10 300	9 000	9 300	12 000
15 Antal personer med studiehjälp	49 %	51 %	446 200	443 500	466 200	474 700	483 000
15 Antal personer med studiemedel	60 %	40 %	548 600	522 000	536 200	533 400	524 900
ÅP <sup>7</sup> Antal personer med tilläggspension	53 %	47 %	1 807 700	1 727 300	1 647 100	1 566 300	1 485 300
ÅP <sup>7</sup> Antal personer med inkomstpension	51 %	49 %	1 969 600	2 015 600	2 063 800	2 126 800	2 168 700

Anm.: Volymuppgifter om antal personer avser årsgenomsnitt och är avrundade till närmaste hundratal om inte annat anges. Arbetslösheten och antal deltagare i arbetsmarknadspolitiska program är nära sammankopplade med den konjunkturella utvecklingen. De redovisas därför inte i denna tabell utan ingår i kategorin makroekonomiska förutsättningar.

<sup>1</sup> Könsfördelningen baseras på genomsnittligt antal timmar per brukare och inte summan.

<sup>2</sup> Antalet dagar med partiell ersättning är omräknat till hela dagar.

<sup>3</sup> Volymuppgifterna avser december.

<sup>4</sup> Könsfördelningen baseras på mottagarens kön.

<sup>5</sup> Könsfördelningen är en uppskattning som baseras på ett rullande fyraårigt genomsnitt för kommunmottagna ensamkommande barn och unga.

<sup>6</sup> Könsfördelningen är en uppskattning som baseras på ett rullande treårigt genomsnitt för kommunmottagna.

<sup>7</sup> Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget.

Källa: Egna beräkningar.

## Den samlade volymen inom transfereringssystemen för arbetsmarknad och ohälsa

Volymer mäts på olika sätt i olika transfereringssystem, t.ex. som utbetalda dagar eller som genomsnittligt antal personer som får ersättning. Omräkning till helårsekvivalenter är ett sätt att göra volymerna jämförbara mellan olika transfereringssystem och över tid. En helårsekvivalent motsvarar exempelvis två personer som

under ett år är sjukskrivna på halvtid eller två personer som har fulltidsersättning från arbetslöshetsförsäkringen ett halvår vardera. I tabell 6.12 redovisas volymerna för vissa av transfereringssystemen inom ohälsa och arbetsmarknad omräknade till helårsekvivalenter.

**Tabell 6.12 Helårsekvivalenter inom vissa transfereringssystem**

Tusental, andel av befolkningen 20–64 år i procent. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
Sjuk- och rehabiliteringspenning <sup>1</sup>	252	248	249	251	254
Sjuk- och aktivitetsersättning	223	224	223	214	211
Arbetslöshetsersättning	67	71	89	90	82
Arbetsmarknadspolitiska program <sup>2</sup>	176	175	190	192	178
Etableringsersättning	10	9	9	9	11
<b>Summa</b>	<b>728</b>	<b>726</b>	<b>760</b>	<b>757</b>	<b>736</b>
Ekonomiskt bistånd	82	86	88	91	89
<b>Summa inkl. ekonomiskt bistånd<sup>3</sup></b>	<b>810</b>	<b>812</b>	<b>849</b>	<b>848</b>	<b>824</b>
Befolkning 20–64 år	5 925	5 979	6 013	6 043	6 072
<b>Andel av befolkningen</b>	<b>13,7</b>	<b>13,6</b>	<b>14,1</b>	<b>14,0</b>	<b>13,6</b>

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer inte alltid överens med summan.

<sup>1</sup> Inklusive sjuklön som betalas av arbetsgivaren.

<sup>2</sup> Deltagare i arbetsmarknadspolitiska program som får ersättning i form av rehabiliteringspenning eller etableringsersättning räknas till sjuk- och rehabiliteringspenning respektive etableringsersättning.

<sup>3</sup> Summeringen innehåller dubbelräkningar då individer som ingår i andra ersättningssystem också kan vara berättigade till ekonomiskt bistånd.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Sammantaget bedöms nyttjandet av de transfereringssystem för ohälsa och arbetsmarknad som redovisas i tabell 6.12 öka något i antal och vara oförändrat som andel av befolkningen i åldern 20–64 år under perioden 2023–2026. Utvecklingen är nettot av att antalet helårsekvivalenter ökar i flera system, men minskar i systemet för sjuk- och aktivitetsersättning. Antalet helårsekvivalenter har minskat i systemet för sjuk- och aktivitetsersättning från ca 473 000 sedan 2006.

## Tekniska justeringar

När en utgiftsförändring inte har samma nettoeffekt på den offentliga sektorns utgifter eller den offentliga sektorns finansiella sparande som på de takbegränsade utgifterna kan det motivera en teknisk justering av utgiftstaket. I tabell 6.5 framgår den samlade storleken på de utgiftsförändringar som, i förhållande till det närmast föregående året, motiverar en teknisk justering av utgiftstaket. Dessa utgiftsförändringar är i huvudsak hänförliga till ökning eller minskning av anslaget 1:1 *Kommunal-ekonomisk utjämning* inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner i samband med förändringar av skattesystemet som påverkar kommunernas skatteunderlag. I avsnitt 4.2 finns en detaljerad genomgång av bakgrunden till tekniska justeringar, inklusive de förslag i denna proposition som motiverar teknisk justering.

## Övriga utgiftsförändringar

Övriga utgiftsförändringar är sådana som inte förklaras av beslut om reformer, pris- och löneomräkning, makroekonomiska förändringar eller volymförändringar. Det kan exempelvis vara utgiftsförändringar som uppstår när avgiften till EU justeras. Även tidsförskjutningar i olika program eller utbetalningar, exempelvis tidigarelagda eller senarelagda investeringar i transportinfrastrukturen, kategoriseras som övriga utgiftsförändringar. Vidare ingår också den förändring av anslagsbehållningar som följer av skillnaden mellan beräknade anslagsnivåer och prognoser för den faktiska utgifts-

förbrukningen. År 2023–2026 beräknas de takbegränsade utgifterna öka med totalt ca 45 miljarder kronor till följd av övriga utgiftsförändringar (se tabell 6.5).

Utgifterna inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd bedöms variera under prognosperioden till följd av övriga utgiftsförändringar. Det beror dels på en justering till följd av att biståndsbudgeten fr.o.m. 2023 frikopplas från BNI och i stället utgörs av ett fast belopp, dels på att biståndet kan avräknas från andra utgifter, t.ex. delar av utgifterna inom utgiftsområde 8 Migration.

Utgifterna inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel beräknas minska 2023 för att sedan öka 2024 till följd av övriga utgiftsförändringar. Detta beror bl.a. på en förskjutning av stödutbetalningar från 2023 till 2024 kopplade till åtgärder inom EU:s gemensamma jordbrukspolitikens första pelare samt övriga förändringar i utbetalningsprofilen kopplade till EU-programmen.

Utgifterna inom utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen varierar mellan år i huvudsak till följd av att EU:s utgifter och Sveriges BNI som andel av EU:s medlemsländers sammantagna BNI varierar mellan år. Då den svenska ekonomin klarade sig bättre under pandemin än de flesta andra medlemsstaternas ekonomier innebar det att Sveriges BNI-andel ökade. I takt med att övriga medlemsstater i EU återhämtar sig från pandemin har Sveriges BNI-andel sjunkit och förväntas sjunka ytterligare. Framöver kommer Sveriges EU-avgift även att påverkas av att utgifterna i EU:s beslutade budget för 2024 väntas bli lägre än tidigare beräknat. Detta är en följd av att implementeringen av ett nytt budgetprogram är försenat, vilket medför en lägre EU-avgift under 2024 och en högre EU-avgift 2025–2027.

## 6.5 Förändring av utgiftsramar och takbegränsade utgifter sedan 2023 års ekonomiska vårproposition

I denna proposition föreslår regeringen utgiftsramar för 2024 samt preliminära utgiftsramar för 2025 och 2026. I detta avsnitt (6.5) jämförs de föreslagna ramarna och de takbegränsade utgifterna med beräkningen i 2023 års ekonomiska vårproposition. I tabell 6.13 redovisas förändringarna av utgiftsramarna 2024–2026 jämfört med vårpropositionen. För 2024 är förändringen fördelad på samma förklaringsfaktorer som i avsnitt 6.4.

**Tabell 6.13 Förändring av utgiftsramar jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition**

Milljoner kronor

Utgiftsområde	Total förändring 2024	varav beslut om åtgärder	varav makro	varav volym	varav övrigt	Total förändring 2025	Total förändring 2026
1 Rikets styrelse	698	666	0	0	33	88	146
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	192	189	-56	59	0	374	504
3 Skatt, tull och exekution	3 335	3 335	0	0	0	393	440
4 Rättsväsendet	3 042	3 042	0	0	0	5 031	10 200
5 Internationell samverkan	147	147	0	0	0	97	105
6 Försvar och samhällets krisberedskap	1 941	1 965	0	0	-24	2 823	8 896
7 Internationellt bistånd	-1 194	-18	0	0	-1 175	-1 696	-2 260
8 Migration	1 309	279	0	1 030	0	4 529	3 772
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	7 074	6 105	416	553	0	8 992	8 011
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	4 188	-41	-159	4 388	0	3 045	2 283
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	-206	-4	-676	474	0	-202	338

Utgiftsområde	Total förändring 2024	varav beslut om åtgärder	varav makro	varav volym	varav övrigt	Total förändring 2025	Total förändring 2026
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	-1 159	850	122	-2 131	0	-1 294	-511
13 Integration och jämställdhet	-316	-255	-11	-50	0	-88	-35
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	-2 785	-1 801	-965	-19	0	-1 098	110
15 Studiestöd	186	549	-122	-205	-35	-14	-334
16 Utbildning och universitetsforskning	2 401	2 348	0	0	53	1 348	1 852
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	-15	95	0	0	-110	-240	-433
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik	63	63	0	0	0	83	-260
19 Regional utveckling	103	103	0	0	0	0	0
20 Klimat, miljö och natur	4 647	4 647	0	0	0	5 315	7 539
21 Energi	578	578	0	0	0	908	1 098
22 Kommunikationer	-1 552	-795	0	0	-758	-1 444	284
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	855	284	569	2	0	685	582
24 Näringsliv	1 300	1 300	0	0	0	198	-24
25 Allmänna bidrag till kommuner	12 399	9 966	0	0	2 433	11 200	14 870
26 Statsskuldräntor m.m.	3 400	0	0	0	3 400	2 300	1 200
27 Avgiften till Europeiska unionen	-5 019	0	0	0	-5 019	5 236	1 337
<b>Summa utgiftsområden</b>	<b>35 614</b>	<b>33 597</b>	<b>-881</b>	<b>4 100</b>	<b>-1 203</b>	<b>46 568</b>	<b>59 711</b>
Minskning av anslagsbehållningar	-9 218				-9 218	2 818	12 442
<b>Summa utgifter</b>	<b>26 396</b>	<b>33 597</b>	<b>-881</b>	<b>4 100</b>	<b>-10 421</b>	<b>49 386</b>	<b>72 153</b>
<b>Summa utgifter exkl. statsskuldräntor<sup>1</sup></b>	<b>22 998</b>	<b>33 597</b>	<b>-881</b>	<b>4 100</b>	<b>-13 818</b>	<b>47 089</b>	<b>70 955</b>
Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	2 321	0	1 541	780	0	5 631	3 922
<b>Takbegränsade utgifter</b>	<b>25 319</b>	<b>33 597</b>	<b>660</b>	<b>4 880</b>	<b>-13 818</b>	<b>52 720</b>	<b>74 877</b>

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

<sup>1</sup> Summa utgifter exkl. utg.omr. 26 Statsskuldräntor m.m. med tillhörande minskning av anslagsbehållning för statsskuldräntor.

Källa: Egna beräkningar.

De takbegränsade utgifterna beräknas bli 25,3 miljarder kronor högre 2024, 52,7 miljarder kronor högre 2025 och 74,9 miljarder kronor högre 2026 än bedömningen i vårpropositionen. Förändringarna redovisas i tabell 6.14, fördelade på samma förklaringsfaktorer som i avsnitt 6.4.

De högre utgifterna följer till stor del av beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder. Vidare beräknas utgifterna bli högre för att den makroekonomiska utvecklingen har reviderats och att volymerna i vissa transfereringssystem nu bedöms bli större.

**Tabell 6.14 Förändring av takbegränsade utgifter jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition**

Miljarder kronor

	2024	2025	2026
<b>Takbegränsade utgifter i 2023 års ekonomiska vårproposition</b>	<b>1 663,0</b>	<b>1 688,9</b>	<b>1 690,9</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	33,6	30,4	40,0
Reviderad pris- och löneomräkning	-0,2	-0,7	1,9
Makroekonomiska förändringar	0,7	6,9	6,5
Volymförändringar	4,9	7,5	9,2
Tekniska justeringar	2,4	2,3	5,6
Minskning av anslagsbehållningar	-9,2	2,8	12,4
Övriga utgiftspåverkande faktorer	-6,9	3,5	-0,8
<b>Total utgiftsförändring</b>	<b>25,3</b>	<b>52,7</b>	<b>74,9</b>



	2024	2025	2026
<b>Takbegränsade utgifter i budgetpropositionen för 2024</b>	<b>1 688,4</b>	<b>1 741,7</b>	<b>1 765,8</b>

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

Källa: Egna beräkningar.

## Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder

I denna proposition föreslår regeringen nya åtgärder för 2024 och aviserar åtgärder för 2025 och 2026. I propositionen Höständringsbudget för 2023 föreslår regeringen även ändringar i den beslutade budgeten för 2023. Budgeteffekterna av dessa förslag och aviseringar sammanfattas per utgiftsområde i tabell 6.15. Endast större anslagsförändringar, som uppgår till minst 50 miljoner kronor ett enskilt år, redovisas separat inom varje utgiftsområde. I denna proposition föreslår regeringen även en permanent justering av myndigheternas förvaltningsanslag till följd av att avgiften för årlig revision slopas fr.o.m. räkenskapsåret 2024.

**Tabell 6.15 Nu föreslagna och aviserade åtgärder**

Miljoner kronor

	Anslag	2023	2024	2025	2026
<b>1 Rikets styrelse</b>		<b>40</b>	<b>666</b>	<b>107</b>	<b>100</b>
Fastighetsrelaterade kostnader, ombyggnation m.m. riksdagen	2:3		100	50	50
Generell besparing i statsförvaltningen – Regeringskansliet	4:1		-95	-95	-95
Indragna medel till länsstyrelserna för en havsmiljöproposition	5:1		-60	-60	-60
Effektivare miljöprovning och kortare handläggningstider länsstyrelserna	5:1		60	60	60
Genomförande av val till Europaparlamentet	6:1		454		
<b>2 Samhällsekonomi och finansförvaltning</b>			<b>189</b>	<b>249</b>	<b>353</b>
Kartläggning och yttranden omställnings- och kompetensstöd	1:2		45	47	50
Underhåll av bidragsfastigheter	1:10		100	175	250
Inrättande av Utbetalningsmyndigheten	1:18		79	65	90
<b>3 Skatt, tull och exekution</b>			<b>3 335</b>	<b>392</b>	<b>371</b>
Generell besparing i statsförvaltningen – Skatteverket	1:1		-86	-86	-86
Motverka och förebygga brottslighet	1:1, 1:2, 1:3		268	504	487
Kompensation förhöjt grundavdrag	1:1, 1:4		3 207		
<b>4 Rättsväsendet</b>		<b>450</b>	<b>3 042</b>	<b>4 980</b>	<b>9 742</b>
Fortsatt förstärkning av Polismyndigheten	1:1			1 820	4 070
Anpassning efter säkerhetsläget	1:2		180	245	267
Förstärkt rättsväsende	1:3, 1:5, 1:8		100	140	215
Fortsatt kapacitetsförstärkning inom Kriminalvården	1:6	450	1 475	1 200	2 850
Skjutvapen och explosiva varor – skärpta straff	1:6		8	160	480
Skärpta straff för flerfaldig brottslighet	1:6			120	540
Frihetsberövande påföljder för unga	1:6			17	100
Förstärkning rättsliga biträden m.m.	1:11		1 210	1 210	1 210
Justerad ram för EU-fonder	1:17		44	17	-66
<b>5 Internationell samverkan</b>		<b>3</b>	<b>147</b>	<b>97</b>	<b>104</b>
Natoavgift – civil del	1:1, 1:2		145	101	108
<b>6 Försvar och samhällets krisberedskap</b>		<b>608</b>	<b>1 965</b>	<b>2 922</b>	<b>8 076</b>
Förstärkt förmåga	1:1				2 276
Stöd till Ukraina – kostnader Försvarsmakten med anledning av utskottsinitiativ	1:1		90	90	
Avskräckning och försvar inom ramen för Sveriges medlemskap i Nato	1:1	60			
Utskottsinitiativ stöd till Ukraina <sup>4</sup>	1:1, 1:3	545	920	1 235	230
Natoavgift – militär del	1:2		600	761	1 038

	Anslag	2023	2024	2025	2026
Finansiering: avskräckning och försvar inom ramen för Sveriges medlemskap i Nato	1:2	-45			
Utökade materielanskaffningar	1:2, 1:3			400	3 606
Finansiering: militärt innovationsprogram och forskning	1:3		-88	-90	-247
Finansiering: utökad forskningsverksamhet	1:3		-100	-143	-189
Militärt innovationsprogram och forskning	1:4		88	90	247
Aktivering av civilplikt	1:6, 2:6		38	73	83
Utökad forskningsverksamhet	1:9		100	143	189
Omhändertagande av kommande anskaffningsbehov	1:11				393
Skydd av civilbefolkningen	2:4		100	100	100
Kommuner och regioners arbete med krisberedskap och civilt försvar	2:4		100	100	100
Räddningstjänst under höjd beredskap	2:4, 2:6		40	90	100
<b>7 Internationellt bistånd</b>		<b>-11</b>	<b>-18</b>	<b>-9</b>	<b>-9</b>
<b>8 Migration</b>			<b>279</b>	<b>1 054</b>	<b>482</b>
Medel till Migrationsverket med anledning av situationen i Ukraina m.m.	1:1		235	850	
Fler försvarsplatser	1:1			25	100
Statliga boenden för asylsökanden m.m.	1:1, 1:2		21	215	275
Sänkt schablonersättning till kommunerna för ensamkommande barn	1:2		-98	-72	-83
Införande av återvändandecenter för personer som fått avslag på ansökan om asyl	1:2		295	219	320
Motverka irreguljär migration och stärkt återvändandearbete	1:3		25	50	50
Förstärkning av migrationsdomstolarna	1:4				58
Minskade medel för av EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	1:8		-191	-240	-245
<b>9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg</b>		<b>513</b>	<b>6 105</b>	<b>8 410</b>	<b>7 012</b>
Sänkt allmänt tandvårdsbidrag 24–29 år	1:4			-101	-101
Effekt av slopad kostnadsfri tandvård 19–23 år	1:4			125	125
Högre utgifter för tandvårdsförmåner <sup>1</sup>	1:4	180			
Ökade kostnader för läkemedelsförmånerna	1:5		1 131	1 131	1 131
Avslutad satsning på sammanhållna vårdförlopp	1:6		-243	-244	-389
Finansiering av tillskottet till professionssatsningen	1:6		-478	-478	-479
Avskaffad återhämtningsbonus – Hälso- och sjukvård	1:6		-350	-350	-350
Omfördelning för att förstärka tillgänglighet och korta värdköer	1:6		-2 000	-2 000	
Senarelagd tolfte termin på läkarutbildningen	1:6				111
Sektorsbidrag hälso- och sjukvård	1:6		3 000		
Inköp av vaccin mot covid-19	1:6		792	429	
Tillskott till professionssatsningen	1:6		478	478	479
Förlossningsvård och kvinnors hälsa	1:6		200	200	
Förstärkning av primärvården	1:6		43	544	389
Cancer- och barnoncervården	1:6		500	500	500
Av- och nedskrivningskostnader statligt beredskapslager	1:6	176	115		
Sjukvård i internationella förhållanden <sup>1</sup>	1:7	137			
Förstärkning av psykiatrisatsning	1:8		100	1 600	1 570
Genomförande av digital infrastruktur för vården	1:10		77	123	141
Förstärkning kortare värdköer	1:11		2 000	3 500	
Höjd schablonersättning i assistansersättningen	4:4		261	265	269
Avslutad återhämtningsbonus – Äldreomsorg	4:5		-650	-650	-650
Avslutad satsning på att motverka delade turer	4:5		-600		
Förlängning av äldreomsorgslyftet	4:5		1 250	1 250	1 250

	Anslag	2023	2024	2025	2026
Förstärkning för säkerhetsarbetet vid SiS	4:6		145	153	156
Ändrad jobbstimulans inom ekonomiskt bistånd	4:7		-58	-100	-100
Placeringsneutralt stöd till kommuner för placeringar av barn och unga	4:7			484	484
Ny socialtjänstlag	4:7		70	133	196
Bemanningsatsning för socialtjänsten	4:7		200	1 200	2 200
<b>10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning</b>		<b>350</b>	<b>-41</b>	<b>-1 229</b>	<b>-2 589</b>
Tillskott till bostadstillägget på grund av ökade boendekostnader <sup>1</sup>	1:2	350			
Avvecklat bidrag för medicinsk service	1:6		-55	-55	-55
Avskaffad ersättning för höga sjuklönekostnader	1:7			-1 230	-2 638
Generell besparing i statsförvaltningen – Försäkringskassan	2:1		-95	-95	-95
Inrättande av Utbetalningsmyndigheten – medel till Försäkringskassan	2:1		87	109	124
<b>11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom</b>			<b>-4</b>	<b>-5</b>	<b>-7</b>
<b>12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn</b>			<b>850</b>	<b>-470</b>	<b>-615</b>
Begränsning av möjligheten att använda lägstänivådagrar på arbetsfri tid	1:2			-475	-500
Införande av månadsuppgifter vid beräkning av återbetalningsskyldighet	1:3, 1:8				-120
Förlängning av höjt bostadsbidrag	1:8		830		
<b>13 Integration och jämställdhet</b>			<b>-255</b>	<b>35</b>	<b>58</b>
Sänkt schablonersättning till kommunerna för ensamkommande barn	1:2		-85	-67	-47
Avvecklat bidrag till kommuner med högt flyktingmottagande	1:2		-200		
Utebliven indexering av schablonersättningen för mottagandet av nyanlända	1:2		-139	-126	-113
Tillskott arbetet mot hedersrelaterat våld, könsrelaterat våld m.m.	3:1		50	50	50
Förebyggande insatser mot gängkriminalitet	4:1		80	150	150
<b>14 Arbetsmarknad och arbetsliv</b>		<b>0</b>	<b>-1 801</b>	<b>-2 334</b>	<b>-2 004</b>
Generell besparing i statsförvaltningen – Arbetsförmedlingen	1:1		-72	-72	-72
Tillskott Arbetsförmedlingen	1:1		200		
Myndighetsmedel för en reformerad arbetslöshetsförsäkring	1:1, 1:2		50	15	15
Introduktionsjobb	1:2, 1:3, 1:4		-132	-174	-174
En reformerad arbetslöshetsförsäkring	1:2, 1:3			141	-96
Tillskott till Samhall	1:2, 1:3, 1:4		1 014	1 014	1 014
Matchningstjänster	1:3		-2 000	-2 000	-2 000
Finansiering av myndighetsmedel för en reformerad arbetslöshetsförsäkring	1:3		-50	-32	-60
Finansiering av tillskott till Samhall genom neddragning på lönebidrag	1:4		-1 014	-1 014	-1 014
Omfördelning mellan år Europeiska socialfonden m.m. 2021–2027	1:7		240	-133	465
Finansiering av kartläggning och yttranden omställnings- och kompetensstöd	1:15		-45	-47	-50
<b>15 Studiestöd</b>		<b>10</b>	<b>549</b>	<b>86</b>	<b>221</b>
Det högre bidraget avvecklas för vissa studerande 20–24 år	1:2		-150	-180	-200
Fler platser på regionalt yrkesvux	1:2, 1:4		462		
Fortsatt utbyggnad av yrkeshögskola	1:2, 1:4		151	151	338
Ökade resurser för att handlägga omställningsstudiestödet	1:8	10	50	50	
<b>16 Utbildning och universitetsforskning</b>		<b>92</b>	<b>2 348</b>	<b>1 322</b>	<b>1 629</b>
Digitala och centralt rättade nationella prov	1:1		21	23	60
Förstärkning av Skolinspektionen	1:2		25	40	60
Bättre arbetsmiljö och arbetsvillkor för lärare i skolor med socioekonomiska utmaningar	1:5		165	165	165
Satsning läsa, skriva, räkna	1:5		179	502	503
Indexering av maxtaxan	1:7			-500	-500
Förstärkning av kunskapsbidraget	1:15		850	800	820
Fler platser på regionalt yrkesvux	1:17		905		

	Anslag	2023	2024	2025	2026
Sfi för tillfälligt skyddsbehövande från Ukraina	1:17		80		
Fortsatt utbyggnad av yrkeshögskola	1:19		236	236	528
Fler basårutbildningar	2:3, 2:5, 2:63		23	54	54
Höjt ersättningsbelopp naturvetenskap och teknik	Flera		100	200	305
Fler ingenjörspplatser inkl. avancerad nivå	Flera		123	145	167
Minskade volymer på vissa utbildningar	2:64		-118	-118	-118
Omfördelning av takbelopp mellan lärosäten	2:64			-100	-200
Senarelagd tolfte termin på läkarutbildningen	2:64				-111
Korta kurser för yrkesverksamma	2:65		30	60	10
Forskning om 6G	3:1		15	60	65
Ökade medel för deltagande i European Space Agency	3:4	78			
<b>17 Kultur, medier, trossamfund och fritid</b>			<b>95</b>	<b>7</b>	<b>-138</b>
Förlängning av bidrag till Kulturskolan	1:2		100	100	100
Stöd till civilsamhällesorganisationer	13:5		100	100	100
Minskat bidrag till studieförbunden	14:1		-250	-350	-500
Förstärkning av folkhögskolan	14:2		100	100	100
<b>18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik</b>			<b>63</b>	<b>82</b>	<b>-268</b>
Temporär stimulans för småhusplanering	1:1		60	75	75
Avveckling av investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	1:8				-350
<b>19 Regional utveckling</b>			<b>56</b>	<b>103</b>	
Förstärkt transportbidrag	1:2	56	29		
Omfördelning mellan år inom Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020	1:3		74		
<b>20 Klimat, miljö och natur</b>		<b>14</b>	<b>4 647</b>	<b>5 315</b>	<b>7 534</b>
Invasiva främmande arter	1:3		50	50	50
Återvätning av våtmarker	1:3		155	235	375
Tillskott av medel för hantering av återstående utbetalningar av klimatbonus	1:8		1 300		
Avveckling av stöd till klimatanpassning till MSB och länsstyrelserna	1:10		-51	-51	-51
Akvatiskt områdesskydd	1:11		71	98	98
Akvatisk restaurering	1:11		50	73	73
Skydd av värdefull natur	1:14		500	500	500
Förstärkning och förlängning av Klimatklivet	1:16		800	2 000	2 500
Skrotningspremie	1:17		250	250	
Tillfälligt stöd för elektrifierade lätta lastbilar	1:17		450	550	660
Förstärkning av klimatpremier	1:17		992	1 493	2 023
Förstärkning av Industriklivet	1:18		100	100	
Justering av driftstöd för bio-CCS 2026–2040	1:20				1 309
<b>21 Energi</b>		<b>100</b>	<b>578</b>	<b>908</b>	<b>1 095</b>
Planering för ökad elanvändning	1:3, 1:5, 1:8		100	165	177
Förlängd och utökad satsning på laddinfrastruktur	1:8			450	620
Förlängt stöd till produktion av gödselbaserad biogas	1:9		200	200	200
Höjd nivå elberedskap <sup>1</sup>	1:11	100	250	100	100
<b>22 Kommunikationer</b>		<b>37</b>	<b>-795</b>	<b>-889</b>	<b>-576</b>
Avveckling av stadsmiljöavtal	1:1		-50	-350	-600
Ersättning avseende icke-statliga flygplatser	1:1, 1:6		107	107	107
Ökat vägunderhåll i det statliga vägnätet	1:2		300	300	
Förstärkt underhåll i det enskilda vägnätet	1:2		100	100	

	Anslag	2023	2024	2025	2026
Utveckling av nytt vägtrafikregister	1:12		30	51	63
Avveckling av lån till körkort	1:18		-100	-120	-151
Övergång till efterskotts betalning av bredbandsstödet	2:5		-1 181	-1 015	-48
<b>23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel</b>		<b>850</b>	<b>284</b>	<b>296</b>	<b>241</b>
Ersättning för smittsamma djursjukdomar <sup>1</sup>	1:6	104			
Justering valutakurs <sup>1</sup>	1:10	516			
Stöd till jordbruksföretag som drabbats av torka och nederbörd	1:12, 1:13	193			
Införande av fasta avgifter för slakterikontroll	1:14, 1:26		80	80	80
Finansiella korrigeringar	1:17		150		
Stöd för avveckling av minkuppfödning	1:17		90	90	
<b>24 Näringsliv</b>		<b>20</b>	<b>1 300</b>	<b>193</b>	<b>-37</b>
Neddragning FOU-anslag	1:2		-200	-400	-600
Forskning och innovation inom 6G	1:2		50	100	100
Kartläggning malmpotentiella områden	1:8		70	70	70
Genomförande av EU-direktiv om öppna data	1:8, 1:11		50	34	39
Återflöde från riskkapitalfond	1:20		410		
Elstöd till elintensiva företag	1:24		500		
Förstärkt exportfrämjande	2:3		200	200	200
<b>25 Allmänna bidrag till kommuner</b>		<b>359</b>	<b>12 399</b>	<b>11 200</b>	<b>14 870</b>
Höjd jämförelseränta vid ränteförmån	1:1		-110	-220	-220
Slopad kostnadsfri tandvård 19–23 år	1:1			-576	-576
Utökad undervisningstid flyttas fram	1:1		-225	-900	-675
Skatteavtalet mellan Sverige och Danmark	1:1		65	65	65
Digitala och centralt rättade nationella prov	1:1		112	30	-41
Förstärkning av sfi	1:1		29	57	57
Förstärkning av de generella statsbidragen	1:1		10 000	10 000	10 000
Stärkta skolbibliotek	1:1			216	432
Förstärkning av det förhöjda grundavdraget	1:1		2 110	2 110	2 110
Senarelagd åldersgränshöjning av förhöjt grundavdrag	1:1				3 300
Reglering utjämningsbidrag <sup>1</sup>	1:2	359	368	368	368
<b>26 Statsskuld räntor m.m.</b>		<b>21 988</b>			
Tillskott räntor på statsskulden <sup>1</sup>	1:1	21 988			
<b>Summa anslagsförändringar</b>		<b>25 478</b>	<b>36 030</b>	<b>32 721</b>	<b>45 647</b>
<i>varav anslagsökningar</i>		<i>25 609</i>	<i>56 322</i>	<i>55 195</i>	<i>68 081</i>
<i>varav anslagsminskningar</i>		<i>-131</i>	<i>-20 292</i>	<i>-22 473</i>	<i>-22 434</i>
Anslagsförändringar som motiverar teknisk justering av utgiftstaket <sup>2</sup>		359	2 433	2 323	5 623
<b>Ökning av takbegränsade utgifter exkl. utgiftsförändringar som motiverar teknisk justering av utgiftstaket<sup>3</sup></b>		<b>25 119</b>	<b>33 597</b>	<b>30 398</b>	<b>40 024</b>

Anm.: Endast större anslagsförändringar som uppgår till minst 50 miljoner kronor ett enskilt år redovisas separat inom varje utgiftsområde.

<sup>1</sup> Förslag i propositionen HÄB23 som främst avser regelstyrda transfereringsanslag till följd av ändrade volymer eller makroekonomiska förutsättningar utan att någon ny reform föreslås uppgår till sammanlagt 23,7 miljarder kronor eller 1,7 miljarder kronor exkl. statsskuld räntor.

<sup>2</sup> I enlighet med de tekniska justeringar som redovisas i tabell 6.14.

<sup>3</sup> Motsvarar de utgifter som till följd av reformer minskar budgeteringsmarginalen.

<sup>4</sup> Avser utgifter som redan beslutats av riksdagen enligt betänkandet Ändringar i statens budget för 2023 – Försvarsmateriel till Ukraina och försäljning av jaktrobotar till USA (bet. 2022/23:FiU32, rskr. 2022/23:267).

Källa: Egna beräkningar.

## Reviderad pris- och löneomräkning

Mot bakgrund av nya prognoser för den makroekonomiska utvecklingen har de beräknade utgifterna till följd av pris- och löneomräkning av anslag för förvaltnings-

och investeringsändamål reviderats. I denna proposition bedöms utgifterna till följd av pris- och löneomräkning bli lägre för 2025 men högre för 2026 än i beräkningen i 2023 års ekonomiska vårproposition (tabell 6.14). Den förändrade makroekonomiska utvecklingen sedan vårpropositionen påverkar inte pris- och löneomräkningen för 2024 eftersom omräkningen fastställdes i samband med vårpropositionen och baseras på utfall för 2022.

## Makroekonomiska förändringar

Den makroekonomiska bedömningen i denna proposition som redovisas i avsnitt 3 beräknas sammantaget medföra högre utgifter i jämförelse med 2023 års ekonomiska vårproposition, framför allt 2025 och 2026 (se tabell 6.13 och tabell 6.14). Den viktigaste förklaringen är att den totala lönesumman i ekonomin nu bedöms öka snabbare än bedömningen i vårpropositionen. Det medför att inkomstindex blir högre, vilket i sin tur ger högre förväntade utbetalningar av inkomstpension i ålderspensionssystemet. Vidare har utgifterna för arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd reviderats upp till följd av högre förväntade styckkostnader.

## Volymer

Den nya bedömningen av volymer i transfereringssystemen i denna proposition beräknas sammantaget medföra högre utgifter för samtliga år 2024–2026 jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition (se tabell 6.13 och tabell 6.14). I tabell 6.16 redovisas de förändringar av volymprognoserna som förklarar de största utgiftsförändringarna.

**Tabell 6.16 Volymer inom olika transfereringssystem jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition**

Utgiftsområde och volym	2024	2025	2026
8 Asylsökande och skyddsbehövande, genomsnittligt antal inskrivna per dygn	10 908	22 209	18 459
10 Antal sjukpenningdagar (netto) <sup>1</sup> , miljoner	4	3	3
10 Medelantal personer med sjuk- och aktivitetsersättning, tusental	5 617	5 192	4 644
12 Antal uttagna föräldrapenningdagar, miljoner	-3	-2	-1
12 Totalt antal mottagare av omvårdnadsbidrag	5 883	4 656	3 679
ÅP <sup>2</sup> Antal personer med inkomstpension, tusental	3	5	5

Anm.: Volymuppgifter om antal personer avser årsgenomsnitt och är avrundade. Endast ett urval av volymer med större förändringar mot VÅP23 redovisas i tabellen.

<sup>1</sup> Antalet dagar med partiell ersättning är omräknat till hela dagar.

<sup>2</sup> Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget.

Källa: Egna beräkningar.

De högre utgifterna följer delvis av att inflödet av tillfälligt skyddsbehövande bedöms bli större och antaganden om att det s.k. massflyktsdirektivet (2001/55/EG) kommer att vara aktiverat en ännu längre period. Detta medför att det genomsnittliga antalet inskrivna asylsökande och skyddsbehövande per dygn har reviderats upp alla år jämfört med vårpropositionen. De högre utgifterna följer också av reviderade beräkningar av volymer i sjukförsäkringen. När det gäller sjuk- och rehabiliteringspenning är det framför allt inflödet av psykiatriska diagnoser som bedöms bli högre. I fråga om aktivitets- och sjukersättning bedöms fler personer få aktivitetsersättning under en längre tid än i tidigare bedömning. Vidare har bostadstillägget i sjuk- och aktivitetsersättningen reviderats upp till följd av kostnadsökningar som inte direkt kan kopplas till den förändrade bedömningen av den makroekonomiska utvecklingen. Prognosen för antalet pensionärer inom ålderspensionssystemet har justerats upp alla år efter att utfall visat på ett något lägre utflöde än tidigare antaganden.

## Tekniska justeringar

Den största utgiftsförändringen som motiverar en teknisk justering av utgiftstakets nivå fr.o.m. 2024 är förslaget i denna proposition om att statsbidragen till kommunerna ska höjas för att neutralisera effekten för kommunerna av den föreslagna skattesänkningen för personer över 65 år. I avsnitt 4.2 beskrivs de förslag som motiverar teknisk justering av utgiftstaket.

## Minskning av anslagsbehållningar

Anslagsbehållningarna 2024 bedöms sammantaget bli större än i beräkningen i 2023 års ekonomiska vårproposition. Det negativa beloppet i tabell 6.14 innebär större anslagsbehållningar eftersom posten är definierad som en minskning (Minskning av anslagsbehållningar). De större behållningarna är en konsekvens av att utgiftsprognoserna för 2024 sammantaget reviderats ned mer än vad anslagsnivåerna förändrats. För 2025 och 2026 gäller det omvända. Dessa år har utgiftsprognoserna reviderats upp mer än vad anslagsnivåerna förändrats, vilket har gjort att anslagsbehållningarna för dessa år nu bedöms vara mindre än i vårpropositionen.

## Övriga utgiftsförändringar

Övriga utgiftsförändringar bidrar till att de takbegränsade utgifterna bedöms bli lägre 2024 och 2026 men högre 2025 jämfört med beräkningen i vårpropositionen (se tabell 6.14).

Att utgifterna bedöms bli lägre 2024 är bl.a. en följd av utgifterna inom utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen beräknas bli lägre. Det beror på att implementeringen av ett nytt budgetprogram är försenad. Utgifterna beräknas i stället uppkomma 2025.

Delar av utgifterna inom utgiftsområde 8 Migration som avser mottagandet av asylsökande samt tillfälligt skyddsbehövande från Ukraina kan avräknas från biståndet inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd. Utgifterna som kan avräknas biståndet beräknas nu bli högre än vad som bedömdes i vårpropositionen, eftersom antalet asylsökande och tillfälligt skyddsbehövande har reviderats upp. Det möjliggör större avräkningar inom utgiftsområde 7 och utgifterna väntas därmed bli lägre 2024–2026.

## 6.6 Uppföljning av utgifterna 2023

Utgiftsramarna för 2023 följer dels av det ursprungliga beslutet om statens budget för 2023, dels av de ändringar av ramarna som beslutats av riksdagen därefter. Därutöver föreslås ytterligare ändringar i propositionen Höständringsbudget för 2023. I tabell 6.17 redovisas de ursprungligen beslutade utgiftsramarna och de ändringar av ramarna som därefter beslutats och föreslagits. Sammantaget medför ändringarna ökade utgiftsramar 2023 om 32,0 miljarder kronor, och totalt uppgår de anvisade medlen för 2023 till 1 283,8 miljarder kronor. Ändringarna består huvudsakligen av att ytterligare medel beräknas för statsskuldräntor, samt extraordinära åtgärder som vidtagits eller föreslagits för innevarande år med anledning av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina.

Av tabell 6.17 framgår vidare att prognosen för utgifterna inom budgetens utgiftsområden för 2023 beräknas uppgå till 1 257,5 miljarder kronor. De beräknade utgifterna för 2023 överstiger därmed utgifterna i den ursprungligen beslutade budgeten för 2023 med 10,1 miljarder kronor. Utgifterna understiger dock totalt anvisade medel för 2023 med 26,3 miljarder kronor.

**Tabell 6.17 Utgifter 2023**

Miljarder kronor

Utgiftsområde	Urspr. budget <sup>1</sup>	Beslutade ändringsbudgetar <sup>2, 3</sup>	Förslag till ändringsbudget (HÄB) <sup>3, 4</sup>	Totalt anvisat <sup>5</sup>	Prognos	Differens prognos urspr. budget	Differens prognos totalt anvisat
1 Rikets styrelse	18,3	-0,1	0,0	18,3	18,5	0,2	0,2
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	19,0	0,0		19,0	19,0	0,0	-0,1
3 Skatt, tull och exekution	12,9	-0,0		12,9	13,3	0,4	0,4
4 Rättsväsendet	68,3	0,3	0,5	69,1	69,4	1,1	0,3
5 Internationell samverkan	2,1	0,3	0,0	2,4	2,4	0,3	0,0
6 Försvar och samhällets krisberedskap	94,0	3,1	0,6	97,6	96,1	2,1	-1,6
7 Internationellt bistånd	47,2		-0,0	47,2	47,6	0,4	0,4
8 Migration	16,0			16,0	13,0	-3,0	-3,0
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	110,4	0,1	0,5	111,0	110,2	-0,3	-0,9
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	106,4	0,8	0,4	107,6	109,3	2,9	1,7
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	55,4	0,2		55,6	56,4	1,0	0,8
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	105,2	0,7		105,9	102,9	-2,2	-2,9
13 Integration och jämställdhet	5,6	-0,1		5,5	4,7	-0,9	-0,8
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	90,1	-0,0	0,0	90,1	81,7	-8,4	-8,4
15 Studiestöd	27,9	0,2	0,0	28,2	25,6	-2,3	-2,6
16 Utbildning och universitetsforskning	95,0	0,6	0,1	95,7	93,4	-1,6	-2,3
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	16,7	0,1		16,7	16,7	0,0	0,0
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	6,1	0,0		6,1	6,0	-0,1	-0,1
19 Regional utveckling	4,5		0,1	4,6	4,4	-0,2	-0,2
20 Klimat, miljö och natur	19,5	0,0	0,0	19,6	19,7	0,1	0,1
21 Energi	4,9	0,2	0,1	5,2	4,9	-0,1	-0,3
22 Kommunikationer	79,0	-0,0	0,0	79,0	81,0	2,1	2,0
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	19,4	0,1	0,8	20,3	19,4	0,1	-0,9
24 Näringsliv	11,4	-0,0	0,0	11,4	10,7	-0,7	-0,7
25 Allmänna bidrag till kommuner	157,5		0,4	157,9	157,5	0,0	-0,4
26 Statsskuldräntor m.m.	13,2		22,0	35,1	30,5	17,3	-4,7
27 Avgiften till Europeiska unionen	45,9			45,9	43,4	-2,5	-2,5
<b>Summa utgiftsområden</b>	<b>1 251,9</b>	<b>6,5</b>	<b>25,5</b>	<b>1 283,8</b>			
Minskning av anslagsbehållningar	-4,4						
<b>Summa utgifter</b>	<b>1 247,5</b>				<b>1 257,5</b>	<b>10,1</b>	<b>-26,3</b>
<b>Summa utgifter exkl. statsskuldräntor</b>	<b>1 234,4</b>				<b>1 227,0</b>	<b>-7,4</b>	<b>-21,7</b>
Alderspensionssystemet vid sidan av statens budget	359,9				360,9	1,1	
<b>Takbegränsade utgifter</b>	<b>1 594,3</b>				<b>1 588,0</b>	<b>-6,3</b>	
Budgeteringsmarginal	70,7				77,0	6,3	
<b>Utgiftstak för staten</b>	<b>1 665</b>				<b>1 665</b>		



Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan. Anslagen är fördelade till de utgiftsområden de tillhör i statens budget för 2023.

<sup>1</sup> Enligt den ursprungligen beslutade budgeten för 2023 (bet. 2022/23:FIU10).

<sup>2</sup> Inkluderar Extra ändringsbudget för 2023 – Stöd till Ukraina samt åtgärder riktade till företag och hushåll till följd av höga energipriser (prop. 2022/23:52, bet. 2022/23:FIU31, rskr. 2022/23:118–120), Extra ändringsbudget för 2023 – Försvarsmateriel till Ukraina (prop. 2022/23:92, bet. 2022/23:FIU38, rskr. 2022/23:150 och 151), VÅB23 (prop. 2022/23:99, bet. 2022/23:FIU21, rskr. 2022/23:254).

<sup>3</sup> Där 0,0 anges uppgår beloppet till totalt mindre än 50 miljoner kronor.

<sup>4</sup> Förslag i propositionen HÅB23 samt riksdagens beslut om Ändringar i statens budget för 2023 – Försvarsmateriel till Ukraina och försäljning av jaktrobotar till USA (bet. 2022/23:FIU32, rskr. 2022/23:267).

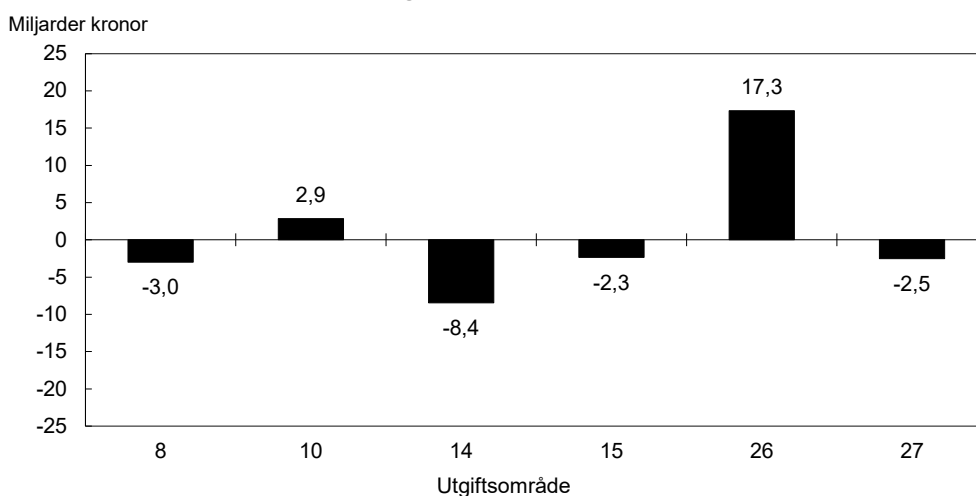
<sup>5</sup> Summa av kolumnerna Urspr. budget, Beslutade ändringsbudgetar och Förslag till ändringsbudget (HÅB).

Källa: Egna beräkningar.

## Större skillnader mellan prognos och ursprunglig budget

I diagram 6.1 visas de sex utgiftsområden där skillnaden mellan beräknade utgifter och ursprungligen beslutade ramar för 2023 är som störst. Avvikelserna förklaras övergripande i texten.

**Diagram 6.1 Skillnad mellan utgiftsprognos för 2023 och ursprungligen anvisade medel för vissa utgiftsområden**



Anm.: Differens mellan utgiftsprognos i denna proposition och ursprungligen anvisade medel enligt den beslutade budgeten för 2023 (prop. 2022/23:1, bet. 2022/23:FIU1, rskr. 2022/23:51).

Källa: Egna beräkningar.

För utgiftsområde 8 Migration beror nedrevideringen primärt på att prognosen för det genomsnittliga antalet inskrivna asylsökande och skyddsbehövande per dygn justerats ned från knappt 74 000 i budgetpropositionen för 2023 till knappt 57 000 i denna proposition. Därmed bedöms utgifterna för mottagandet av dessa grupper minska.

För utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning beror upprevideringen i huvudsak på ett högre nyttjande inom sjukförsäkringen, med ett högre totalt uttag av sjukpenningdagar, och fler personer bedöms få sjuk- eller aktivitetsersättning än vad som tidigare antagits.

För utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv beror nedrevideringen i huvudsak på att arbetslösheten har varit lägre än bedömningen i budgetpropositionen för 2023.

För utgiftsområde 15 Studiestöd beror nedrevideringen i huvudsak på att omställningsstudiestödet inte har beviljats i den takt som det förväntades i budgetpropositionen för 2023.

För utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m. beror upprevideringen främst på att utgifterna för statsskuldräntor bedöms bli högre än tidigare beräknat. Det förklaras i huvudsak av större kurs- och valutaförluster, bl.a. till följd av att kronan försvagats

mot euron och US-dollar samt lägre överkurser vid emission till följd av högre marknadsräntor.

För utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen beror nedrevideringen bl.a. på att EU:s utgifter väntas minska, vilket leder till en lägre EU-avgift. Ytterligare en bidragande orsak är att Sveriges BNI har minskat som andel av EU:s medlemsländers sammantagna BNI. Detta minskar i sin tur den del av den svenska EU-avgiften som baseras på BNI.

## **6.7 Redovisning av regeringens åtgärder med anledning av vissa tillkännagivanden**

I detta avsnitt (6.7) redovisar regeringen sina åtgärder med anledning av tillkännagivanden som riksdagen har lämnat efter förslag från finansutskottet med anledning av propositioner om ändringar i statens budget till följd av pandemin och som har anknytning till budgetens utgiftssida.

### **Utvärdering av stöd till näringslivet**

Riksdagen har i samband med behandlingen av propositionen Extra ändringsbudget för 2020 – Förstärkt stöd till välfärd och företag, insatser mot smittspridning och andra åtgärder med anledning av coronaviruset (prop. 2019/20:181) tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att den skyndsamt och fortlöpande bör granska stödåtgärdernas sammanlagda påverkan på företagen och återkomma till riksdagen med förslag på åtgärder som särskilt stärker de enskilda näringsidkarnas möjligheter att överbrygga konsekvenserna av covid-19 (bet. 2019/20:FiU61, rskr. 2019/20:353).

Regeringen gav i december 2020 Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) i uppdrag att påbörja en strukturerad uppföljning och utvärdering av de sammanlagda effekterna på företagen av stöden till näringslivet med anledning av den då pågående pandemin (N2020/03083). Tillväxtanalys har lämnat tre delredovisningar av uppdraget som har redogjorts för i budgetpropositionerna för 2022 och 2023 (prop. 2021/22:1 Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 6.7 och prop. 2022/23:1 Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 6.7). Tillväxtanalys inkom med en slutredovisning av uppdraget den 21 december 2022. I slutredovisningen sammanfattas samtliga delrapporter som tagits fram. Överlag bedömer Tillväxtanalys att stöden har varit värdefulla och att de har haft positiva effekter. De branscher som drabbades hårdast av pandemin, som exempelvis hotell och restaurang samt kultur, nöje och fritid har generellt erhållit högst beviljat stöd per sysselsatt. Några av de slutsatser som dras är att stödets utformning kunde ha varit mer träffsäker och att handläggningstiderna kunde ha varit kortare. Vidare visar analysen att stöden sannolikt har bidragit till en påtaglig minskning av antalet konkurser och en bromsad nedgång på arbetsmarknaden. Tillväxtanalys menar dock att det inte går att utesluta att stöden samtidigt har bidragit till en försenad strukturuomvandling med en inbromsad ekonomisk tillväxt som följd. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att stödets påverkan på företagen har granskats och att granskningen tillgodoser riksdagens tillkännagivande. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är slutbehandlat.

### **Åtgärder för att stärka svensk matberedskap**

Riksdagen har i samband med behandlingen av propositionen Extra ändringsbudget för 2022 – Tillfälligt sänkt skatt på bensin och diesel samt hantering av överskott av vaccindoser (prop. 2021/22:221) tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att regeringen bör stärka den svenska matberedskapen genom ett flertal åtgärder

(bet. 2021/22:FiU39 punkt 2, rskr. 2021/22:248). I regeringens skrivelse Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2022 (skr. 2022/23:75) redovisade regeringen vilka åtgärder som vidtagits med anledning av tillkännagivandet och bedömde att det är tillgodosett i alla delar, förutom den del av tillkännagivandet som gäller tillfälliga undantag från EU:s statsstödsregler för att stödja svenska veteodlare samt övriga växtodlings- och trädgårdsföretag. Mot bakgrund av den sänkta reduktionsplikten samt den förlängda dieselskattenedsättningen, anser regeringen att de svenska veteodlarna samt övriga växtodlings- och trädgårdsföretag kompenseras för ökade kostnader. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är slutbehandlat.



## 7 Statens budgetsaldo och statsskulden

I detta avsnitt lämnas förslag om att regeringen under 2024 ska bemyndigas att ta upp lån. Vidare lämnas förslag om Riksgäldskontorets nettoutlåning och den kassamässiga korrigeringen för 2024. Till grund för förslagen ligger en analys av utvecklingen av statens budgetsaldo, dvs. skillnaden mellan statens inkomster och utgifter. Därutöver presenteras beräkningar för statsskuldens utveckling som åtföljs av en jämförelse mellan den nuvarande prognosen för statens budgetsaldo och prognosen i 2023 års ekonomiska vårproposition (prop. 2022/23:100) respektive budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1). Beräkningarna baseras på antagandet att inga ytterligare regel- eller anslagsändringar, utöver de som föreslås eller aviseras i denna proposition eller propositionen Höständringsbudget för 2023 (prop. 2023/24:2), genomförs under prognosperioden.

### Sammanfattning

- Statens budget för 2023 beräknas uppvisa ett överskott på 23 miljarder kronor. Rensat för Riksbankens slutamortering av lån hos Riksgäldskontoret beräknas budgeten i stället uppvisa ett underskott på 41 miljarder kronor.
- Budgetsaldot beräknas uppgå till i genomsnitt –5 miljarder kronor per år 2023–2026. År 2022 var budgetsaldot 164 miljarder kronor. Den stora minskningen av statens budgetsaldo mellan 2022 och 2023 beror i huvudsak på att Riksgäldskontorets nettoutlåning beräknas öka.
- Riksgäldskontorets nettoutlåning beräknas förstärka budgetsaldot med i genomsnitt 3 miljarder kronor per år 2023–2026, jämfört med 111 miljarder kronor 2022. Ökningen av nettoutlåningen mellan 2022 och 2023 beror i huvudsak på ett högt inflöde av flaskhalsintäkter som uppstod till följd av ovanligt höga prisskillnader mellan elområden 2022 och som delvis återförs till elkonsumenterna i form av elstöd under 2023. År 2023–2026 beräknas inflödet av flaskhalsintäkter vara lägre än 2022 och därmed påverka budgetsaldot i mindre utsträckning. Även om Riksbankens slutamortering stärker budgetsaldot genom att minska nettoutlåningen 2023, motverkas detta av framför allt utbetalningarna av elstöd.
- Utvecklingen för budgetsaldot bidrar till att den konsoliderade statsskulden som andel av BNP väntas minska från 17 procent 2022 till 14 procent 2026. Nominellt beräknas dock den konsoliderade skulden tillfälligt öka under 2024 och 2025.

### 7.1 Inledning

Alla inkomster och utgifter samt övriga betalningar som påverkar statens lånebehov utgör budgetsaldot. Inkomsterna i statens budget, som redovisas i tabell 7.1 och beskrivs närmare i avsnitt 5, utgörs av statens skatteinkomster och övriga inkomster. Statens skatteintäkter beräknas genom att de skatter som tillfaller EU, kommunala skatteintäkter samt ålderspensionsavgifter avräknas från de totala skatteintäkterna. Därefter beräknas statens kassamässiga skatteinkomster genom att statens skatteintäkter justeras för periodiseringar. Till statens utgifter hör utgiftsområdena 1–25 och 27, vilka beskrivs närmare i avsnitt 6 och redovisas som utgifter exklusive

statsskuld räntor i tabell 7.1. Dessa poster tillsammans med utgifterna inom utgiftsområde 26 Statsskuld räntor m.m., Riksgäldskontorets nettoutlåning samt en post för kassamässig korrigeringspost utgör de utgifter som påverkar statens budgetsaldo. Budgetsaldot motsvaras av lånebehovet med omvänt tecken.

## 7.2 Statens budgetsaldo

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 ta upp lån enligt 5 kap. budgetlagen.

Beräkningen av Riksgäldskontorets nettoutlåning för 2024 enligt tabell 7.1 godkänns.

Beräkningen av den kassamässiga korrigeringen för 2024 enligt tabell 7.1 godkänns.

**Skälen för regeringens förslag:** Enligt 3 kap. 3 § budgetlagen (2011:203) ska regeringens förslag till statens budget omfatta alla inkomster och utgifter samt andra betalningar som påverkar statens lånebehov. Ett budgetöverskott är detsamma som ett negativt lånebehov för staten, dvs. en amorteringsmöjlighet, och därigenom minskar normalt statsskulden. Det motsatta förhållandet gäller vid ett budgetunderskott. För att statens budgetsaldo ska överensstämma med dess lånebehov redovisas Riksgäldskontorets nettoutlåning och en kassamässig korrigeringspost på utgiftssidan av statens budget.

### Budgetsaldot beräknas vara på en lägre nivå 2023–2026 än 2022 på grund av Riksgäldskontorets nettoutlåning

Statens budget beräknas uppvisa ett överskott på 23 miljarder kronor 2023 (se tabell 7.1). Med anledning av Riksbankens beslut att egenfinansiera sin valutareserv amorterade Riksbanken under 2021–2023 de lån hos Riksgäldskontoret som har finansierat en del av reserven. Rensat för Riksbankens amortering av valutalån hos Riksgäldskontoret beräknas budgeten uppvisa ett underskott på 41 miljarder kronor 2023.

**Tabell 7.1 Statens budgetsaldo**

Miljarder kronor. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
Inkomster <sup>1</sup>	1 286	1 281	1 324	1 339	1 393
Utgifter m.m.	1 123	1 258	1 331	1 377	1 392
<i>varav utgifter exkl. statsskuld räntor<sup>2</sup></i>	1 211	1 227	1 315	1 355	1 367
<i>varav statsskuld räntor m.m.<sup>3</sup></i>	27	30	20	28	27
<i>varav Riksgäldskontorets nettoutlåning<sup>4</sup></i>	-111	0	-5	-6	-2
<i>varav kassamässig korrigeringspost</i>	-5	0	0	0	0
<b>Statens budgetsaldo</b>	<b>164</b>	<b>23</b>	<b>-7</b>	<b>-38</b>	<b>1</b>
<b>Statens budgetsaldo exkl. vidareutlåning till Riksbanken</b>	<b>102</b>	<b>-41</b>	<b>-7</b>	<b>-38</b>	<b>1</b>

Anm.: Prognoserna utgår från beslutade och aviserade reformer. Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

<sup>1</sup> Summan av inkomsttyperna 1000–7000 (se bilaga 1).

<sup>2</sup> Utgifterna inom utgiftsområdena 1–25 samt 27 (se bilaga 1), inkl. förändring av anslagsbehållningar (se avsnitt 6).

<sup>3</sup> Avser utgifterna inom utgiftsområde 26 Statsskuld räntor m.m.

<sup>4</sup> Utfasningen av Riksgäldskontorets valutalån för Riksbankens räkning har minskat nettoutlåningen 2021–2023 med totalt 182 miljarder kronor (se tabell 7.2).

Källor: Ekonomistyrningsverket, Riksgäldskontoret och egna beräkningar.

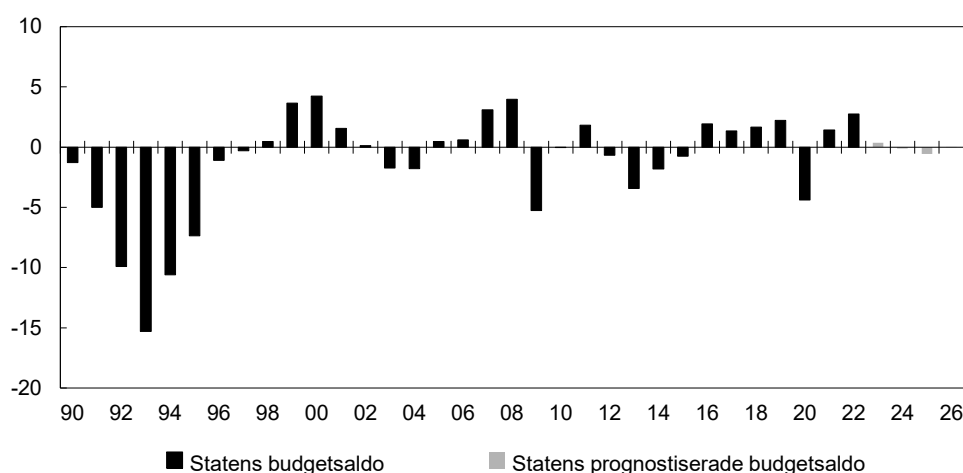
Budgetsaldot beräknas uppgå till i genomsnitt –5 miljarder kronor eller 0 procent av BNP 2023–2026, medan budgetsaldot var 164 miljarder kronor eller 3 procent av BNP 2022 (se tabell 7.1 respektive diagram 7.1). Den stora minskningen av statens

budgetsaldo mellan 2022 och 2023 är hänförlig till att Riksgäldskontorets netto-utlåning ökar. Det beror i huvudsak på att flaskhalsintäkter som uppstod till följd av ovanligt höga prisskillnader mellan elområden 2022 delvis återförs till elkonsumenterna i form av elstöd under 2023. Inflöde av flaskhalsintäkter minskar netto-utlåningen medan utbetalning av elstöd ökar densamma. Under prognosperioden, 2023–2026, beräknas inflödet av flaskhalsintäkter vara lägre än 2022. Eftersom Riksbanken slutamorterade valutalånen hos Riksgäldskontoret 2023 förstärks inte budgetsaldot via minskad nettoutlåning till Riksbanken fr.o.m. 2024. Sammantaget innebär detta att nettoutlåningen inte väntas förstärka saldot 2023–2026 i samma utsträckning som under 2022, se tabell 7.1. Även om Riksbankens amortering 2023 stärker budgetsaldot, motverkas detta huvudsakligen av utbetalningar av elstöd, vilket gör att den totala nettoutlåningen beräknas uppgå till noll.

### Diagram 7.1 Statens budgetsaldo

Utfall 1990–2022, prognos 2023–2026

Procent av BNP



Anm.: Underskotten 2009 (5 procent av BNP eller 176 miljarder kronor) och 2013 (3 procent av BNP eller 131 miljarder kronor) var till stor del en konsekvens av Riksbankens preventiva förstärkningar av valutareserven i samband med finanskrisen (100 miljarder kronor) respektive eurokrisen (100 miljarder kronor).

Källor: Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

### Ett flertal faktorer påverkar statsskuldräntorna

För 2023 beräknas utgifterna för statsskuldräntorna öka jämfört med 2022 och uppgå till 30 miljarder kronor. De högre utgifterna förklaras av ett försämrat räntenetto för den del av räntebetalningar på statsskulden som avser Riksgäldens in- och utlåning till myndigheter m.fl., högre utländska räntor samt att emissionerna till överkurser bedöms minska. Överkurser är den kompensation staten initialt får för att under obligationernas löptid betala kupongräntor som överstiger de förväntade marknadsräntorna vid emissionstillfället. Samtidigt påverkas utgifterna av lägre inhemska räntor och lägre valutaförluster jämfört med 2022, även om valutaförlusterna fortsatt bedöms hamna på en hög nivå under 2023.

År 2024 beräknas de sammanlagda ränteutgifterna minska, trots högre inhemska räntor, och uppgå till 20 miljarder kronor. Förklaringen är i huvudsak valutavinster i stället för förluster, men även till stor del högre överkurser vid emission. Ränteutgifterna bedöms återigen bli högre 2025 och 2026 och uppgå till i genomsnitt 27 miljarder kronor per år. Den dominerande orsaken till de högre utgifterna dessa år är högre inhemska räntor som en följd av att skulden gradvis under prognosperioden beräknas omsättas till högre kupongräntor.

Det är de kassamässiga utgiftsräntorna som påverkar budgetsaldot. För beräkning av det finansiella sparandet tillämpas en kostnadsmässig redovisning där in- och utbetalningar fördelas över lånens löptider. Detta medför att räntekostnaden bättre speglar statsskuldens storlek och marknadsränteläget. Det medför även att räntekostnadernas profil är jämnare än i den utgiftsmässiga beräkningen. Över tid redovisar de olika principerna samma utgifter, dock gäller detta inte under prognosperioden, som i sammanhanget är relativt kort. De kostnadsmässiga räntorna bedöms minska från 22 miljarder kronor 2022 till i genomsnitt 20 miljarder kronor per år under perioden 2023–2026. Statsskuldräntorna beskrivs närmare inom utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.

## **Riksbankens amorteringar samt flaskhalsintäkter beräknas inte påverka nettoutlåningen i samma utsträckning efter 2022**

Riksgäldskontorets nettoutlåning är en post på budgetens utgiftssida som vid sidan om anslagsfinansierade utgifter påverkar budgetsaldot. Riksgäldskontoret ansvarar för utlåning till, och inlåning från, bl.a. myndigheter samt vissa bolag med statligt ägande och fonder. Nettoutlåningen speglar den totala nettoförändringen av all in- och utlåning under en viss period. Ökad nettoutlåning kan därmed bero på ökad utlåning eller minskad inlåning under en given period. En större nettoutlåning medför ett större lånebehov samtidigt som statsskulden blir högre.

Nettoutlåningen omfattar både löpande statlig verksamhet, såsom in- och utbetalningar av studielån, och tillfälliga poster som ofta beslutas med kort varsel och som därför kan vara svåra att förutse. De tillfälliga posterna medför att nettoutlåningen kan variera kraftigt från år till år.

Två poster som tidigare haft stor positiv påverkan på budgetsaldot, nettoutlåning till Riksbanken respektive Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät), beräknas inte påverka budgetsaldot i samma utsträckning 2023–2026. Båda posterna påverkar nettoutlåningen och därmed budgetsaldot, men inte det finansiella sparandet (se avsnitt 8.3). Utlåningen till Riksbanken avser lån för den förstärkta valutareserv som togs upp i samband med finanskrisen 2009 och eurokrisen 2013. Under 2021–2023 har Riksbanken amorterat dessa lån och övergått till en helt egenfinansierad valutareserv. Amorteringarna har minskat nettoutlåningen och statsskulden med ca 60 miljarder kronor per år (se tabell 7.2) och med sammanlagt 182 miljarder kronor. Nettoutlåningen till Svenska kraftnät påverkas av att inflödet av flaskhalsintäkter var ovanligt högt under 2022 till följd av höga prisskillnader mellan elområden. Under 2023 återförs en del av 2022 års intäkter till elkonsumenter i form av elstöd. Riksbankens slutamortering av valutalånen 2023 minskar nettoutlåningen. Det motverkas av bl.a. utbetalningarna av elstöd samma år, som ökar nettoutlåningen. Sammantaget är nettoutlåningen nära noll 2023.

Inflödet av flaskhalsintäkter beräknas vara lägre 2023–2026 jämfört med 2022 och det elstöd till elintensiva företag som aviseras för 2024 i denna proposition (se utg.omr. 24 avsnitt 3.8) bedöms inte påverka nettoutlåningen i någon större utsträckning. Sammantaget bedöms därför nettoutlåningen till Svenska kraftnät bidra till att stärka budgetsaldot 2024–2026, om än i mindre utsträckning än 2022. Förstärkningen motverkas av bl.a. ökad utlåning till Centrala studiestödsnämnden för studielån, vilket innebär att den totala nettoutlåningen är relativt liten dessa år.

Flaskhalsintäkter uppkommer som ett resultat av överföringsbegränsningar, och därmed prisskillnader, mellan elområden. Avgifterna tillfaller Svenska kraftnät och redovisas löpande som en långfristig skuld till elkonsumenterna i affärsverkets balansräkning. Hur medlen kan disponeras är reglerat i artikel 19 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 av den 5 juni 2019 om den inre marknaden för



el (elmarknadsförordningen) som föreskriver att de främst ska användas för att reducera de begränsningar som de orsakas av, bl.a. genom nätinvesteringar. Affärsverket balanserar medlen tills det är möjligt att använda dem på det vis elmarknadsförordningen tillåter. Den 6 oktober 2022 antogs rådets förordning (EU) 2022/1854 om en krisintervention för att komma till rätta med de höga energipriserna, som bl.a. medför en temporär komplettering av det ordinarie regelverket om hur flaskhalsintäkter kan disponeras. Förordningen möjliggör för medlemsstaterna att t.o.m. den 31 december 2023 även använda flaskhalsintäkter till att finansiera stöd som mildrar effekterna av de höga elpriserna för elslutkunderna. Den temporära regeln ligger till grund för finansieringen av de svenska elstöden.

Hur elpriserna, naturgastillgången och energiförsörjningen kommer att utvecklas inför vintern 2023–2024 är fortfarande osäkert. Det finns elintensiva företag som skulle drabbas särskilt hårt om elpriserna blir höga. Regeringen avser att i ett sådant läge införa ett ekonomiskt stöd riktat till företag som har haft en betydande ökning av kostnader för el jämfört med 2021. Ett sådant stöd förutsätter dock godkännande från Europeiska kommissionen. För att regeringen ska kunna agera skyndsamt om behov av elstöd till elintensiva företag uppstår föreslås att anslaget 1:24 *Elstöd* inom utgiftsområde 24 Näringsliv ska tillföras 0,5 miljard kronor 2024 (se utg.omr. 24 avsnitt 3.8). Stödet ska finansieras genom flaskhalsintäkter om det finns stöd för det i EU:s regelverk. En sådan finansiering förutsätter också ett godkännande från Energimarknadsinspektionen.

**Tabell 7.2 Riksgäldskontorets nettoutlåning**

Miljarder kronor. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
Premiepensionsmedel	-2	-1	0	0	-1
Centrala studiestödsnämnden, studielån	9	22	14	14	14
Investeringslån till myndigheter	2	3	4	2	2
Myndigheternas räntekonton	1	2	0	0	0
Stabilitetsfonden	0	-1	-2	-1	-1
Resolutionsreserven	-4	-6	-6	-6	-2
Insättningsgarantin	2	-1	0	0	0
Kärnavfallsfonden	7	1	0	0	0
Trafikverket, infrastrukturlån	6	1	1	2	-1
Lån till Riksbanken	-61	-62 <sup>1</sup>	0	0	0
AB Svensk Exportkredit	-10	0	0	0	0
Affärsverket svenska kraftnät	-58	43	-17	-19	-16
Exportkreditnämnden	-2	-2	-1	-1	-1
Övrigt	1	0	2	3	3
<b>Summa nettoutlåning</b>	<b>-111</b>	<b>0</b>	<b>-5</b>	<b>-6</b>	<b>-2</b>

<sup>1</sup> År 2023 beräknas Riksgäldskontoret ta upp lån på 2 miljarder kronor med anledning av Riksbankens utlåning till IMF, i enlighet med 6 kap. 4 § lagen (2022:1568) om Sveriges riksbank. Övrig påverkan på nettoutlåningen till Riksbanken beror på Riksbankens amortering av valutaskulden, som uppgår till -64 miljarder kronor 2023.

Källor: Ekonomistyrningsverket, Riksgäldskontoret och egna beräkningar.

## Kassamässig korrigerig

För att budgetsaldot ska överensstämja med skillnaden mellan in- och utbetalningar på statens centralkonto i Riksbanken görs en kassamässig korrigerig (se tabell 7.1). Detta behövs vid en tidsförskjutning mellan redovisning och betalning (alternativt redovisning och överföring av medel till räntekonton) samt vid transaktioner över statens centralkonto som inte har sin motsvarighet på anslag eller inkomstitlar och

omvänt. Utfallet av den kassamässiga korrigeringsposten räknas fram som en restpost, men vissa delposter kan urskiljas och även prognostiseras.

## 7.3 Statsskulden

Statens lånebehov beräknas uppgå till –23 miljarder kronor och den okonsoliderade statsskulden beräknas minska med 50 miljarder kronor 2023 (se tabell 7.3).

Anledningen till att statsskuldens utveckling inte helt följer lånebehovet är att posten som avser skulddispositioner m.m. påverkar statsskulden men inte budgetsaldot.

**Tabell 7.3 Statsskuldens förändring**

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
Okonsoliderad statsskuld vid ingången av året	1 204	1 093	1 043	1 059	1 091
Förändring av okonsoliderad statsskuld	-112	-50	16	32	-9
<i>varav lånebehov<sup>1</sup></i>	<i>-164</i>	<i>-23</i>	<i>7</i>	<i>38</i>	<i>-1</i>
<i>varav skulddispositioner m.m.</i>	<i>52</i>	<i>-27</i>	<i>9</i>	<i>-6</i>	<i>-8</i>
<b>Okonsoliderad statsskuld vid årets slut<sup>2</sup></b>	<b>1 093</b>	<b>1 043</b>	<b>1 059</b>	<b>1 091</b>	<b>1 082</b>
Eliminering av myndigheters innehav av statspapper	62	63	64	65	66
Förändring av konsoliderad statsskuld	114	-51	15	31	-10
<b>Konsoliderad statsskuld vid årets slut<sup>3</sup></b>	<b>1 031</b>	<b>980</b>	<b>995</b>	<b>1 026</b>	<b>1 017</b>
<b>Konsoliderad statsskuld, procent av BNP</b>	<b>17</b>	<b>16</b>	<b>15</b>	<b>15</b>	<b>14</b>

<sup>1</sup> Motsvarar statens budgetsaldo med omvänt tecken.

<sup>2</sup> I den okonsoliderade statsskulden ingår statliga myndigheters innehav av statspapper.

<sup>3</sup> I den konsoliderade statsskulden har statliga myndigheters innehav av statspapper räknats bort.

Källor: Ekonomistyrningsverket, Riksgäldskontoret och egna beräkningar.

Statsskulden som andel av BNP har trendmässigt minskat sedan 1990-talet (se diagram 7.2). Den beräknade utvecklingen för budgetsaldot bidrar till att den konsoliderade statsskulden som andel av BNP väntas minska från 17 procent 2022 till 14 procent 2026 (se tabell 7.3). Nominellt beräknas dock den konsoliderade skulden tillfälligt öka 2024 och 2025. Den konsoliderade statsskulden motsvarar den okonsoliderade statsskulden minskad med myndigheters innehav av statspapper.

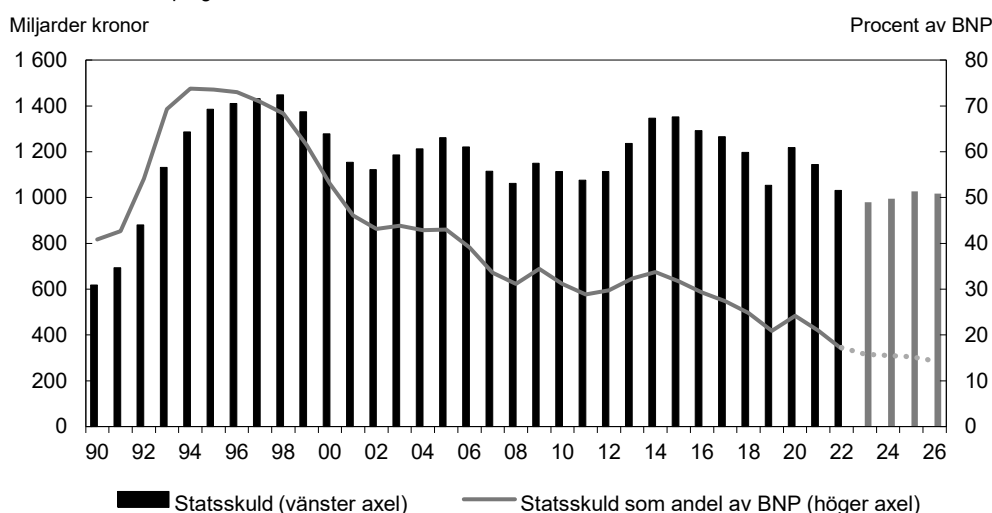
Skulddispositionerna visar förändringen jämfört med det föregående året och består bl.a. av valutakurseffekter, upplupen inflationskompensation och förändring av Riksgäldskontorets förvaltningstillgångar. Valutakurseffekterna utgörs av förändringen av utestående obligationer i utländsk valuta till följd av aktuell valutakurs jämfört med valutakursen vid upplåningstillfället. Upplupen inflationskompensation är förändringen av inflationskompensation avseende utestående reala statsobligationer jämfört med upplåningstillfället. En realobligation är en obligation med eller utan fast real ränta och med ersättning för inflation. Det innebär att den eventuella årliga räntan respektive det belopp som betalas tillbaka på förfallodagen räknas upp med inflationen. Förvaltningstillgångarna består av medel som tillfälligt placeras på penningmarknaden till dess att de används för att betala utgifter i statsbudgeten eller obligationer som löper ut.

År 2022 och 2023 beräknas skulddispositionerna vara beloppsmässigt större än under resterande år under prognosperioden. År 2022 förklaras de relativt höga skulddispositionerna av att kronan tappade i värde och inflationen steg under året, vilket innebar högre valutakurseffekter och inflationskompensation. Därtill var förvaltningstillgångarna relativt stora vid utgången av 2022. Under 2023 väntas inflationskompensationen alltjämt vara positiv, men lägre än 2022, eftersom inflationen väntas falla. Trots

detta beräknas skulddispositionerna sammantaget uppgå till ett negativt belopp 2023, –27 miljarder kronor. Det beror dels på att valutakurseffekterna väntas minska till följd av en stärkt kronkurs, dels på att förvaltningstillgångarna väntas bli lägre jämfört med året innan. De negativa skulddispositionerna gör att statsskulden beräknas minska än mer 2023 än vad det prognostiserade budgetsaldot anger (se tabell 7.3). För åren därefter, 2024–2026, beräknas skulddispositionerna uppgå till i genomsnitt –2 miljarder kronor per år och därmed ha en mindre påverkan på utvecklingen av statsskuldens storlek.

### Diagram 7.2 Statsskuldens utveckling

Utfall 1990–2022, prognos 2023–2026



Anm.: I diagrammet redovisas den okonsoliderade statsskulden t.o.m. 2001. För åren därefter redovisas den konsoliderade statsskulden. Den konsoliderade statsskulden började redovisas 2002 och har i genomsnitt varit ca 50 miljarder kronor lägre än den okonsoliderade statsskulden till följd av att myndigheters innehav av statsobligationer och statsskuldväxlar har eliminerats. Från och med 2012 ändrades statsskuldens redovisningsprinciper.

Källor: Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

## 7.4 Uppföljning av statens budgetsaldo 2023

Jämfört med budgetpropositionen för 2023 har prognosen för budgetsaldot reviderats ned med 61 miljarder kronor 2023. Jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition har prognosen reviderats upp med 24 miljarder kronor (se tabell 7.4). Skillnaden jämfört med budgetpropositionen för 2023 förklaras huvudsakligen av att utgifter för Riksgäldskontorets nettoutlåning och statsskuld räntor har reviderats upp. Det beror dels på att inflödet av flaskhalsintäkter reviderats ned eftersom prisskillnaderna mellan elområden har varit lägre än tidigare prognostiserat, dels på högre utgifter för statsskuld räntor på grund av valutaförluster och lägre räntenetto (se prop. 2023/24:2 avsnitt 3.19). Det högre prognostiserade saldot jämfört med vårpropositionen förklaras framför allt av uppreviderade inkomster, som i sin tur beror på att skatteintäkterna från arbete och kapital har reviderats upp. En närmare uppföljning av statens inkomster och utgifter exklusive statsskuld räntor finns i avsnitt 5 respektive 6.

Tabell 7.4 Uppföljning av statens budgetsaldo 2023

Miljarder kronor

	BP23	VÅP23	Prognos 2023	Jfr med BP23	Jfr med VÅP23
Inkomster <sup>1</sup>	1 279	1 248	1 281	1	33
Utgifter m.m.	1 195	1 249	1 258	62	8
varav utgifter exkl. statsskuld räntor <sup>2</sup>	1 234	1 233	1 227	-7	-6
varav statsskuld räntor m.m. <sup>3</sup>	13	19	30	17	11

	BP23	VÅP23	Prognos 2023	Jfr med BP23	Jfr med VÅP23
<i>varav Riksgäldskontorets nettoutlåning</i>	-52	-3	0	52	3
<i>varav kassamässig korrigerig</i>	0	0	0	0	0
<b>Statens budgetsaldo</b>	<b>84</b>	<b>-1</b>	<b>23</b>	<b>-61</b>	<b>24</b>

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

<sup>1</sup> Summan av inkomsttyperna 1000–7000 (se bilaga 1).

<sup>2</sup> Utgifterna inom utgiftsområdena 1–25 samt 27 (se bilaga 1), inkl. förändring av anslagsbehållningar (se avsnitt 6).

<sup>3</sup> Avser utgifterna inom utgiftsområde 26 Statskuldräntor m.m.

Källor: Ekonomistyrningsverket, Riksgäldskontoret och egna beräkningar.

## 8 Den offentliga sektorns finanser

I detta avsnitt redovisas prognoser för den offentliga sektorns finanser, däribland finansiellt sparande, finansiell nettoförmögenhet och skuldutveckling. Redovisningen görs såväl för den totala konsoliderade offentliga sektorn som för delsektorerna: staten, ålderspensionssystemet och kommunsektorn. Att den offentliga sektorn är konsoliderad innebär att transfereringar mellan de olika delsektorerna räknas av.

Avsnittet innehåller även en jämförelse mellan olika bedömares prognoser för det finansiella respektive det strukturella sparandet. Tabeller med prognosens innehåll i detalj redovisas i bilaga 2.

### Sammanfattning

- Den förväntade avmattningen i den ekonomiska tillväxten medför att det finansiella sparandet i offentlig sektor bedöms försvagas mellan 2022 och 2024. Det förklaras framför allt av att inkomsterna väntas växa mindre än tidigare år.
- Lågkonjunkturen i svensk ekonomi väntas belasta de offentliga finanserna fram t.o.m. 2025 och först 2026, då konjunkturåterhämtningen bedöms ta fart, väntas en tydlig förstärkning av det finansiella sparandet. En mindre förstärkning väntas redan 2025, men det beror framför allt på att endast den finanspolitik som har aviserats eller beslutats är inkluderad i prognoserna.
- Det strukturella sparandet bedöms vara i linje med eller överstiga överskotts-målet under hela prognosperioden 2023–2026.
- Den svaga ekonomiska utvecklingen bedöms framför allt försvaga statens inkomster, samtidigt som effekterna av den höga inflationen successivt antas belasta utgifterna i sektorn. Det finansiella sparandet i staten väntas bli negativt 2023 och utvecklas svagt t.o.m. 2025.
- Ålderspensionssystemet väntas redovisa ett litet överskott 2023 motsvarande 0,3 procent av BNP. Ålderspensionssystemet väntas generera ett successivt ökande överskott på 0,4–0,5 procent av BNP per år 2024–2026.
- Kommunsektorns ekonomiska resultat och finansiella sparande väntas sjunka 2023 jämfört med 2022. Kommunsektorn väntas 2023 redovisa ett underskott med ett finansiellt sparande på –0,5 procent av BNP och väntas därefter redovisa ett årligt underskott med ett finansiellt sparande mellan –0,4 och –0,6 procent av BNP 2024–2026.
- Trots de förväntade underskotten bedöms den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld vara relativt oförändrad i nivå sett över hela prognosperioden. Till stor del beror det på att Riksgäldskontorets upplåning minskar till följd av Riksbankens beslut att egenfinansiera sin upplåning av valutareservern, samt på den väntade utvecklingen av den finanspolitik som hittills beslutats och aviserats. I kombination med den väntade ekonomiska tillväxten bedöms bruttoskulden minska relativt snabbt som andel av BNP t.o.m. 2026.

### 8.1 Inledning

Redovisningen av den offentliga sektorns finanser följer generellt principerna i nationalräkenskaperna (NR). I EU bygger NR på den s.k. ENS 2010-manualen som är en del av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 549/2013 av den 21 maj 2013 om det europeiska national- och regionalräkenskapssystemet i Europeiska unionen. Skatter och statsbidrag redovisas dock enligt den ordning som gällde enligt

tidigare redovisning. Därmed överensstämmer redovisningen av skatter och statsbidrag i detta avsnitt bättre med redovisningen i statens budget och den kommunala redovisningen än med NR:s redovisningsprinciper. Det finansiella sparandet för den offentliga sektorn och dess delsektorer påverkas inte av denna avvikelse. Redovisningen av inkomster och utgifter för den konsoliderade offentliga sektorn påverkas inte heller.

I samband med att NR fr.o.m. 2014 gick över till ENS 2010, ändrades benämningarna på flera sektorer i NR. I regeringens ekonomiska propositioner används dock de äldre men vedertagna benämningarna offentlig sektor (som i NR numera benämns offentlig förvaltning), stat (statlig förvaltning), ålderspensionssystem (sociala trygghetsfonder) och kommunsektor (kommunal förvaltning).

Regeringens prognoser för de offentliga finansernas utveckling baseras på prognosen för den makroekonomiska utvecklingen i avsnitt 3. Prognosen för de offentliga finanserna inkluderar åtgärder som föreslås eller aviseras i denna proposition samt tidigare beslutade och aviserade åtgärder och dess effekter på budgetutvecklingen. Bortom det kommande budgetåret baseras prognosen på antagandet att inga ytterligare finanspolitiska regel- eller anslagsändringar genomförs under prognosperioden. Det är viktigt att framhålla att det fortfarande finns en stor osäkerhet i prognoserna som är kopplad till inflationens utveckling. Statistikutfall som fanns tillgängliga t.o.m. den 10 augusti 2023 har beaktats.

## 8.2 Den offentliga sektorns finanser

### Det finansiella sparandet

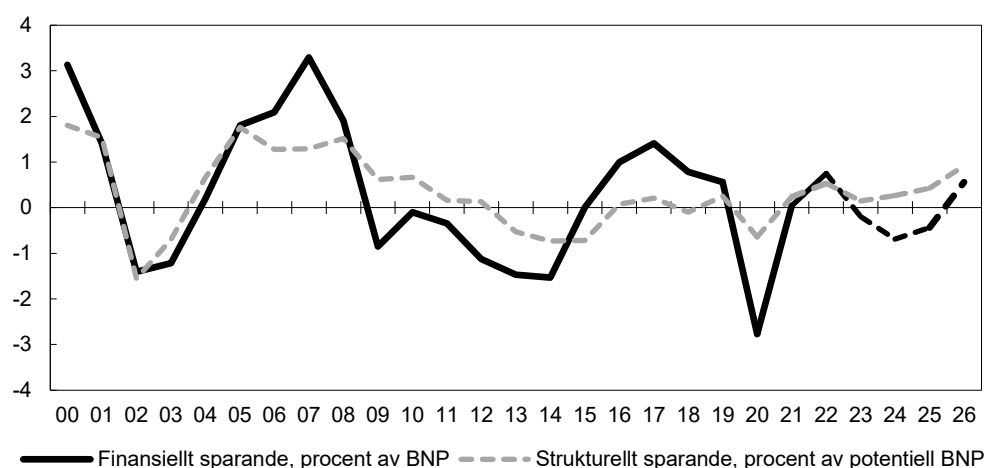
Återhämtningen i ekonomin efter pandemin medförde att den offentliga sektorns inkomster från skatter snabbt ökade. År 2022 hölls inkomstutvecklingen även uppe av höga kapitalinkomster från utdelningar i bolag med statligt ägande. År 2023 bedöms framför allt inkomster från skatter öka i en långsammare takt än tidigare på grund av en lägre aktivitet i svensk ekonomi. Det finansiella sparandet beräknas försvagas och vara negativt. Försvagningen i de offentliga finanserna begränsas dock av att tillfälliga stödåtgärder som införts med anledning av pandemin upphör (se diagram 8.1).

Den prognostiserade ekonomiska utvecklingen medför att den offentliga sektorns inkomster väntas fortsätta att utvecklas svagt 2024 och att underskottet i de offentliga finanserna bedöms växa. Samtidigt bedöms också utgifterna fortsätta att öka, med en viss eftersläpning, till följd av den höga inflationen.

Att prognosen baseras på principen att enbart beslutade och aviserade åtgärder inkluderas medför i sig en förstärkning i de offentliga finanserna fr.o.m. 2025. Sammantaget innebär detta att en tydlig förstärkning av det finansiella sparandet förväntas ske 2026.

**Diagram 8.1 Den offentliga sektorns finansiella och strukturella sparande**

Procent av BNP resp. potentiell BNP. Utfall för det finansiella sparandet 2000–2022, prognos 2023–2026



Anm.: För det strukturella sparandet utgör hela perioden en bedömning och utfall saknas.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Såväl den offentliga sektorns inkomster som utgifter ökade 2022 och bedöms öka 2023 (se tabell 8.1), till följd av de medel som återförs från Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) till elkonsumenterna. Enligt riktlinjer från EU:s statistikkontor Eurostat ska medlen klassificeras som en skattebetalning till staten från Svenska kraftnät och samtidigt bokföras som en transferering till elkonsumenterna vid den tidpunkt som besluten om elstöden fattades. Det innebär att både statens inkomster och statens utgifter ökade med 17,5 miljarder kronor 2022 och väntas öka till närmare 40 miljarder kronor 2023. Denna omklassificering är dock neutral för den offentliga sektorns finansiella sparande.

**Tabell 8.1 Den konsoliderade offentliga sektorns finanser**

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
<b>Inkomster</b>	<b>2 846</b>	<b>2 950</b>	<b>3 025</b>	<b>3 152</b>	<b>3 302</b>
Procent av BNP	47,7	47,5	47,1	46,9	46,6
Skatter och avgifter	2 461	2 572	2 624	2 736	2 870
Kapitalinkomster	103	80	97	101	107
Övriga inkomster	283	298	304	315	326
<b>Utgifter</b>	<b>2 801</b>	<b>2 963</b>	<b>3 070</b>	<b>3 182</b>	<b>3 262</b>
Procent av BNP	47,0	47,7	47,8	47,3	46,1
Utgifter exkl. räntor	2 761	2 916	3 019	3 133	3 212
Räntor <sup>1</sup>	40	46	50	49	51
<b>Finansiellt sparande</b>	<b>45</b>	<b>-12</b>	<b>-44</b>	<b>-29</b>	<b>40</b>
Procent av BNP	0,8	-0,2	-0,7	-0,4	0,6
<b>Strukturellt sparande</b>					
Procent av potentiell BNP	0,5	0,1	0,3	0,4	0,9

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

<sup>1</sup> Inklusiva utgifter för kapitalavkastning på pensionsskulden.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Den förväntade försvagningen av den offentliga sektorns finansiella sparande mellan 2022 och 2023 beror främst på kommunsektorns finanser. Den fortsatta försvagningen som väntas 2024 bedöms i stället huvudsakligen avse staten. Att en förstärkning av den offentliga sektorns finansiella sparande väntas fr.o.m. 2025 kan till stor del

hänförs till en svag utveckling av utgifterna i staten. Sparandet i ålderspensions-systemet väntas initialt vara i stort sett oförändrat mellan 2022 och 2023 och sedan successivt förstärkas under prognosperioden.

## Det strukturella sparandet

Det strukturella sparandet är en skattning av vad det finansiella sparandet skulle vara om det inte påverkades av konjunkturläget eller av händelser som ger upphov till engångseffekter, t.ex. en större tillfällig inbetalning som stärker sparandet ett enskilt år. Eftersom det strukturella sparandet inte påverkas av konjunkturen framgår den direkta effekten av den aktiva finanspolitiken tydligare på det strukturella sparandet än på det finansiella sparandet.

Det strukturella sparandet bedöms försvagas 2023 jämfört med 2022, trots att flera tillfälliga finanspolitiska åtgärder som genomförts under pandemin upphör (se tabell 8.2). Det beror till stor del på snabbt växande utgifter i kommunsektorn. Sparandet bedöms dock vara i linje med överskottsmålet. År 2024 bedöms det strukturella sparandet vara relativt oförändrat och sedan successivt förstärkas t.o.m. 2026. Förstärkningen är huvudsakligen en följd av regeringens prognosprinciper, som innebär att endast beslutade och aviserade förändringar av skatteregler och statens utgifter beaktas för åren bortom det kommande budgetåret.

Skillnaden mellan det finansiella sparandet och det strukturella sparandet är summan av de automatiska stabilisatorerna och skattebasernas sammansättning samt engångseffekter (om posterna 2–4 i tabell 8.2 subtraheras från post 1 fås post 5). En automatisk stabilisator är ett regelsystem som innebär att den samlade efterfrågan i ekonomin automatiskt dämpas vid en hög tillväxt och stimuleras vid en låg tillväxt. Exempelvis ökar ersättningarna för arbetslöshet automatiskt i en lågkonjunktur samtidigt som skatteintäkterna minskar som andel av BNP, vilket innebär att hushållens disponibla inkomster minskar mindre än den ekonomiska aktiviteten generellt. På så sätt stabiliseras efterfrågan automatiskt i ekonomin. De automatiska stabilisatorerna räknas av vid bedömningen av det strukturella sparandet, eftersom de varierar med konjunkturen. År 2023 väntas de automatiska stabilisatorerna (post 2 i tabellen) bidra positivt till det finansiella sparandet. Under övriga år i prognosperioden väntas dessa bidra negativt till det finansiella sparandet då BNP-gapet i trendpriser bedöms bli negativt åren efter 2023 (post 7 i tabellen).

**Tabell 8.2 Finansiellt och strukturellt sparande**

Procent av BNP om inte annat anges

	2022	2023	2024	2025	2026
<b>1 Finansiellt sparande</b>	<b>0,8</b>	<b>-0,2</b>	<b>-0,7</b>	<b>-0,4</b>	<b>0,6</b>
2 Automatiska stabilisatorer	0,6	0,1	-0,7	-0,6	-0,1
3 Skattebasernas sammansättning	0,0	-0,5	-0,3	-0,3	-0,2
4 Engångseffekter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>5 Strukturellt sparande, procent av potentiell BNP</b>	<b>0,5</b>	<b>0,1</b>	<b>0,3</b>	<b>0,4</b>	<b>0,9</b>
6 BNP-gap, procent av potentiell BNP	1,1	-1,3	-2,1	-1,0	0,0
7 BNP-gap i trendpriser, procent av potentiell BNP	1,3	0,3	-1,3	-1,1	-0,3

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan. Beräkningen av det strukturella sparandet 2022 baseras på regeringens prognos för skatteintäkter (se avsnitt 5 Inkomster) vilket skiljer sig från NR:s redovisade utfall. Detta medför att posterna 2 till 5 inte stämmer överens med värdet på post 1 för 2022.

Källa: Egna beräkningar.

Konjunkturen påverkar även den offentliga sektorns finansiella sparande genom skattebasernas sammansättning. Denna bedöms vara ogynnsam för skatteintäkterna hela prognosperioden, vilket beror på att högt beskattade skattebaser som exempelvis



lönesumman bedöms växa långsammare än normalt. Denna effekt räknas också bort från det strukturella sparandet (post 3 i tabellen). För 2023–2026 bedöms det inte finnas någon engångseffekt som påverkar det finansiella sparandet (post 4 i tabellen).

Vid beräkningarna av det strukturella sparandet används BNP-gapet som indikator för konjunkturläget i ekonomin, dvs. skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP. Till följd av den mycket höga inflationen har regeringen valt att justera priset genom att använda trendpriser vid bedömningen av potentiell BNP i löpande pris (se BNP-gap med respektive metod i posterna 6 och 7 i tabellen). Denna justering jämnar ut utvecklingen av det strukturella sparandet över tid. Justeringen bedöms ge ett jämnare budgetutrymme under perioden än vad det annars skulle ha blivit till följd av den höga inflationen. En närmare beskrivning av metoden finns i promemorian Metod för beräkning av strukturellt sparande i offentlig sektor november 2022 på regeringen.se.

### **Finanspolitikens effekt på efterfrågan är neutral**

I detta avsnitt redovisas en analys av finanspolitikens inriktning, dvs. hur finanspolitiken väntas påverka den allmänna efterfrågan i ekonomin de närmaste åren.

Förändringen av det finansiella sparandet utgör ett övergripande mått på finanspolitikens effekt på efterfrågan. Mellan 2022 och 2024 väntas det finansiella sparandet försvagas, för att därefter stärkas. Den samlade förändringen av det finansiella sparandet omfattar dock de offentliga finansernas totala effekter på efterfrågan, inklusive de s.k. automatiska stabilisatorerna, och inte enbart effekten av finanspolitiska beslut. För att komma närmare den effekt som finanspolitikens utformning har på efterfrågan används därför ofta förändringen av det strukturella sparandet som en indikator. Analyser av detta slag är osäkra och i analysen förutsätts att alla finanspolitiska åtgärder har samma effekt på efterfrågan. I praktiken kan dock två finansiellt sett lika kostsamma åtgärder påverka efterfrågan på olika sätt.

I tabell 8.3 redovisas den årliga förändringen av det strukturella och det finansiella sparandet samt de skillnader som förklaras av nettoeffekten av de automatiska stabilisatorerna och skattebasernas sammansättning, samt engångseffekter (posterna 8–10 i tabellen). År 2024 väntas resursutnyttjandet i ekonomin minska, vilket indikeras av ett mer negativt BNP-gap (post 17 i tabellen). Ett lägre resursutnyttjande försvagar det finansiella sparandet genom att offentliga utgifter upprätthålls trots att skatteintäkterna minskar, se posten Förändring av automatiska stabilisatorer i tabellen. Detta bedöms till viss del motverkas av att skattebasernas sammansättning väntas bidra till en mindre förstärkning av det finansiella sparandet 2024 (post 9 i tabellen).

Om förändringen av det strukturella sparandet är nära noll indikerar det att finanspolitikens inriktning, utöver effekten av de automatiska stabilisatorerna, har en neutral effekt på efterfrågan i ekonomin det aktuella året. Om det strukturella sparandet i stället ökar eller minskar indikerar det att finanspolitiken har en åtstramande respektive expansiv effekt på efterfrågan. För 2024 indikerar detta mått att finanspolitiken är neutral (post 11 i tabellen).

Den årliga förändringen av det strukturella sparandet kan i sin tur fördelas på ett antal andra komponenter (posterna 12–16). En av dessa komponenter är hur den aktiva finanspolitiken förändras mellan år (post 12 i tabellen). Bidraget från den aktiva finanspolitiken bedöms försvaga det strukturella sparandet 2024 i förhållande till 2023. Denna post inkluderar samtliga aktiva finanspolitiska åtgärder i förhållande till föregående år, dvs. de sammanräknade inkomsterna och utgifterna för alla åtgärder som

har beslutats av riksdagen samt föreslås eller har aviserats t.o.m. denna proposition eller i propositionen Höständringsbudget för 2023 (åtgärderna redovisas i tabell 8.3).

Utvecklingen av kommunsektorns finanser bedöms få en neutral effekt på det strukturella sparandet 2024 (post 14 i tabell 8.3). Ålderspensionssystemet (post 15) och kapitalnettot (post 13) väntas bidra positivt till det strukturella sparandet samma år.

**Tabell 8.3 Förändringen av det strukturella sparandet**

Procentenheter av BNP resp. potentiell BNP

	2023	2024	2025	2026
<b>7 Förändring av finansiellt sparande, procent av BNP</b>	<b>-1,0</b>	<b>-0,5</b>	<b>0,3</b>	<b>1,0</b>
8 Förändring av automatiska stabilisatorer	-0,4	-0,8	0,1	0,4
9 Förändring av skattebasernas sammansättning	-0,5	0,2	0,0	0,1
10 Förändring av engångseffekter	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>11 Förändring av strukturellt sparande, procent av potentiell BNP</b>	<b>-0,4</b>	<b>0,1</b>	<b>0,2</b>	<b>0,5</b>
12 <i>varav aktiv finanspolitik</i>	0,8	-0,5	0,2	0,2
13 <i>varav kapitalnetto</i>	-0,5	0,2	0,0	0,0
14 <i>varav kommunsektorns finanser</i>	-1,0	0,0	0,1	0,0
15 <i>varav pensionssystemets finanser</i>	0,1	0,1	0,0	0,1
16 <i>varav övrigt</i>	0,2	0,4	-0,1	0,2
17 BNP-gap, förändring i procentenheter	-2,4	-0,8	1,2	1,0
18 BNP-gap i trendpriser, förändring i procentenheter	-1,0	-1,6	0,2	0,7

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan. Posterna 7–10 redovisas som andel av BNP, posterna 11–16 redovisas som andel av potentiell BNP. Beräkningen av det strukturella sparandet 2022 baseras på regeringens prognos för skatteintäkter (se avsnitt 5 Inkomster) som skiljer sig från NR:s redovisade utfall. Detta medför att summan av värdena på posterna 8 till 11 inte stämmer överens med värdet på post 7 avs. förändringen mellan 2022 och 2023.

Källa: Egna beräkningar.

Posten 16 (Övrigt) innehåller bl.a. effekten av en underliggande automatisk budgetförstärkning. Utan att nya aktiva finanspolitiska beslut fattas ökar normalt skatteintäkterna i ungefär samma takt som BNP i löpande priser. De statliga utgifterna ökar däremot något långsammare än BNP, bl.a. till följd av att den automatiska uppräkningsen av många transfereringar inte följer utvecklingen av BNP i löpande priser samt att andra anslag inte är föremål för automatisk uppräkning. Vidare förutsätts en viss produktivitetsökning i pris- och löneomräkningssystemet, vilket begränsar uppräkningsen av anslag för förvaltningsändamål. Utan nya aktiva beslut förstärks därför normalt de offentliga finanserna. Dessutom ingår inkomstförändringar som inte bedöms bero på konjunkturen i posten.

Den automatiska budgetförstärkningen tenderar att variera vid kraftiga konjunktursvängningar. År 2024 väntas posten Övrigt uppgå till 0,4 procent av potentiell BNP, vilket är i linje med genomsnittet för de tio åren före pandemin 2010–2019. Övriga prognosår uppskattas posten bli lägre. Att posten Övrigt väntas bli lägre beror bl.a. på att den höga inflationen påverkar utgifterna med viss fördröjning. Att den föreslagna budgeten (som ingår i posten Aktiv finanspolitik) är storleksmässigt i linje med den genomsnittliga automatiska budgetförstärkningen är också en indikator på en neutral finanspolitik, eftersom det innebär ett bibehållet offentligt åtagande.

**Tabell 8.4 Samlade budgeteffekter av tidigare beslut och nu aktuella förslag och aviseringar i förhållande till det närmast föregående året**

Miljarder kronor

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Förändring av takbegränsade utgifter <sup>1</sup>	179,8	35,5	2,8	-27,8	32,2	-14,2	-7,6
Justering för olika redovisningsprinciper i statens budget och nationalräkenskaperna	-9,1	1,4	0,2	-2,4	0,8	1,4	-4,4
<i>varav kapitaltillskott bolag med statligt ägande</i>	-9,1	7,9	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>varav lånefinansierade infrastrukturinvesteringar<sup>2</sup></i>	3,6	0,2	-1,3	-2,7	-0,1	1,4	-3,7
<b>Summa utgiftsförändringar<sup>3</sup></b>	<b>170,6</b>	<b>36,9</b>	<b>3,0</b>	<b>-30,2</b>	<b>33,0</b>	<b>-12,7</b>	<b>-12,0</b>
Skatter, brutto <sup>4, 5</sup>	-45,1	-2,2	-19,4	20,7	1,2	1,0	1,0
Indirekta effekter av skatter <sup>5</sup>	8,8	-4,4	-0,9	-1,6	-1,2	-0,9	0,0
Övriga inkomstreformer	1,4	-0,2	0,2	2,4	-1,9	-1,6	-0,1
<b>Summa inkomstförändringar, netto<sup>3, 6</sup></b>	<b>-34,9</b>	<b>-6,8</b>	<b>-20,1</b>	<b>21,6</b>	<b>-1,9</b>	<b>-1,5</b>	<b>1,0</b>
<b>Utgifts- och inkomstförändringar, effekt på offentliga sektorns finansiella sparande<sup>3</sup></b>	<b>-205,5</b>	<b>-43,7</b>	<b>-23,1</b>	<b>51,8</b>	<b>-34,8</b>	<b>11,2</b>	<b>12,9</b>
Procent av BNP	-4,1	-0,8	-0,4	0,8	-0,5	0,2	0,2

<sup>1</sup> Avsnitt 6.4 innehåller en mer detaljerad genomgång av utvecklingen av de takbegränsade utgifterna. I tabell 6.6 redovisas budgeteffekterna per utgiftsområde.

<sup>2</sup> Posten visar förändringen av nettouplåningen för väg- och järnvägsobjekt. Nettouplåning utgör skillnaden mellan nyupplåning och amortering.

<sup>3</sup> För utgiftssidan innebär minustecken anslagsminskningar eller att temporära program upphör eller minskar i omfattning. För inkomstsidan innebär minustecken att skatteinkomsterna minskar. För den sammanlagda budgeteffekten av åtgärder på utgifts- och inkomstsidan innebär minustecken att de offentliga finanserna försvagas jämfört med det närmast föregående året.

<sup>4</sup> Se tabell 5.7. Förändrad kommunal utdebitering ingår i tabell 5.7 men ska inte ingå i tabell 8.4 eftersom den visar budgeteffekter av tidigare riksdagsbeslut och förslag från regeringen.

<sup>5</sup> För åtgärder på skatteområdet beskriver bruttoeffekten den statistiskt beräknade förändringen i intäkterna från den skatt som regeländringen avser. En indirekt effekt kan uppkomma om regeländringen påverkar andra skattebaser eller konsumentprisindex (om konsumentprisindex påverkas består den indirekta effekten bl.a. av att utgiftsnivån i olika offentliga transfereringssystem påverkas via prisbasbeloppet).

<sup>6</sup> Exklusive indirekta effekter på inkomstsidan till följd av åtgärder på utgiftssidan.

Källa: Egna beräkningar.

Under 2020–2022 beslutade riksdagen om tillfälliga finanspolitiska åtgärder i relativt stor omfattning. Merparten av åtgärderna var inriktade på att hantera de direkta konsekvenserna av pandemin, men under 2022 också på att hantera konsekvenserna av höga elpriser och effekterna för Sverige av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. De tillfälliga åtgärdernas budgeteffekter var i huvudsak begränsade till året de beslutades och har i hög grad påverkat redovisningen av budgeteffekter i tabell 8.4. I 2023 års ekonomiska vårproposition (prop. 2022/23:100) finns en mer detaljerad beskrivning av omfattningen av de tillfälliga respektive permanenta finanspolitiska åtgärdernas budgeteffekter under denna period.

## Budgeteffekter av nya åtgärder sedan 2023 års ekonomiska vårproposition

Nedan följer en översiktlig redovisning av budgeteffekterna för de offentliga finanserna av riksdagsbeslut samt förslag och aviseringar från regeringen med ekonomiska konsekvenser sedan 2023 års ekonomiska vårproposition och propositionen Vårändringsbudget för 2023 (prop. 2022/23:99).

I redovisningen ingår de förslag för 2024 och aviserade förändringar för 2025 och 2026 som lämnas i denna proposition och förslagen i propositionen Höständringsbudget för 2023. Vidare ingår budgeteffekterna av de åtgärder som riksdagen på eget initiativ beslutat om i enlighet med förslag i betänkandet Ändringar i statens budget för 2023 – Försvarsmateriel till Ukraina och försäljning av jaktrobotar till USA (bet. 2022/23:FiU32, rskr. 2022/23:267).

Utgångspunkten för redovisningen är att beslutade, föreslagna och aviserade ökningarna och minskningar av anslag fullt ut motsvaras av en förändring av den faktiska förbrukningen av utgifter på anslagen. Nivån på den offentliga sektorns inkomster och utgifter påverkas även av andra förändringar, som i detta sammanhang inte definieras som nya förslag. Exempel på sådana förändringar är variationer i volymer i rättighetsbaserade transfereringssystem eller förändrade makroekonomiska förutsättningar.

I tabell 8.5 redovisas de samlade budgeteffekterna för budgetens inkomst- och utgiftssidor samt för den offentliga sektorns finansiella sparande av beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder samt finansieringar sedan vårpropositionen. Sammantaget medför åtgärderna och finansieringen av dessa att den offentliga sektorns finanser försvagas med ca 40 miljarder kronor 2024, jämfört med beräkningarna i vårpropositionen. Försvagningen är ungefär lika stor för 2025 men större för 2026, vilket huvudsakligen följer av de åtgärder som aviseras i denna proposition med ikraftträdande 2026. Budgeteffekter redovisas även i förhållande till föregående år för att stödja analysen av finanspolitiken (se tabell 8.4).

**Tabell 8.5 Budgeteffekter av beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder sedan 2023 års ekonomiska vårproposition**

Offentliga sektorns finansiella sparande. Miljarder kronor om inte annat anges

	2023	2024	2025	2026
Förändring av takbegränsade utgifter <sup>1</sup>	1,5	33,6	30,4	40,0
Justering för olika redovisningsprinciper i statens budget och nationalräkenskaperna	-0,6	-0,1	0,3	-0,3
<b>Summa utgiftsförändringar</b>	<b>0,9</b>	<b>33,5</b>	<b>30,7</b>	<b>39,7</b>
Skatter, netto <sup>2</sup>	0,0	-6,6	-6,9	-10,9
Övriga inkomstreformer	0,0	0,5	-1,1	-1,2
<b>Summa inkomstförändringar, netto</b>	<b>0,0</b>	<b>-6,1</b>	<b>-8,0</b>	<b>-12,0</b>
<b>Förändring finansiellt sparande offentlig sektor</b>	<b>-0,9</b>	<b>-39,6</b>	<b>-38,7</b>	<b>-51,8</b>
Procent av BNP	0,0	-0,6	-0,6	-0,7

<sup>1</sup> I avsnitt 6.5 och tabell 6.15 redovisas budgeteffekterna av de förslag som påverkar budgetens utgiftssida för varje utgiftsområde. I tabell 8.5 ingår inte de budgeteffekter i tabell 6.15 om sammanlagt 23,7 miljarder kronor 2023 som avser regelstyrda anslag och som följer av förändringar av volym och makroekonomiska förutsättningar.

<sup>2</sup> Effekterna på den offentliga sektorns finansiella sparande av föreslagna förändringar av skatteregler sedan 2023 års ekonomiska vårproposition beskrivs närmare i tabell 12.7. Budgeteffekten av övriga inkomstförändringar beskrivs närmare i tabellerna 5.6 och 5.8.

Källa: Egna beräkningar.

Av förslagen i propositionen Höständringsbudget för 2023 ingår i tabell 8.5 endast de som avser nya reformer och finansiering. I tabell 8.5 ingår inte medel som föreslås tillföras regelstyrda anslag som påverkas av förändringar av volym och makroekonomiska förutsättningar (i första hand transfereringsanslag) utan att någon ny åtgärd föreslås (se vidare tabell 6.15). Dessa medför höjda anslagsnivåer om ca 23,7 miljarder kronor.

### 8.3 Statens finanser

I detta avsnitt redovisas statens finanser enligt NR. Prognoserna utgår från de prognoser för statens budgetsaldo som redovisas i avsnitt 7. Skillnaden mellan de båda redovisningarna består främst i att statens budgetsaldo visar statens lånebehov med omvänt tecken och därmed dess påverkan på statsskulden. Statens finansiella sparande visar i stället förändringen av statens finansiella förmögenhet, exklusive effekten av värdeförändringar.

## Från budgetsaldo till statens finansiella sparande

I tabell 8.6 framgår att det förekommer väsentliga skillnader mellan statens budgetsaldo enligt budgetredovisningen och det finansiella sparandet enligt NR. Det finansiella sparandet påverkas inte av försäljningar eller köp av finansiella tillgångar, t.ex. aktier, eller ökad utlåning eftersom sådana transaktioner inte förändrar den finansiella förmögenheten. Däremot påverkas budgetsaldot och statskulden av sådana transaktioner.

Förutom denna skillnad avviker det finansiella sparandet också i flera andra avseenden från budgetsaldot. Bland annat redovisas budgetsaldot kassamässigt, medan det finansiella sparandet redovisas enligt NR:s principer som innebär en periodiserad redovisning. Denna skillnad påverkar framför allt redovisningen av skatteinkomster och ränteutgifter.

**Tabell 8.6 Statens budgetsaldo och finansiella sparande**

Miljarder kronor. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
<b>Budgetsaldo</b>	<b>164</b>	<b>23</b>	<b>-7</b>	<b>-38</b>	<b>1</b>
<b>Till finansiellt sparande</b>					
Periodisering av skatter	-18	-20	8	13	32
Räntor, periodisering, kursvinster/-förluster	1	5	-5	6	5
Köp och försäljning av aktier, extra utdelningar m.m. <sup>1</sup>	-9	-8	-6	-5	-5
Övriga finansiella transaktioner m.m.	-137	1	-23	-1	-4
<b>Finansiellt sparande</b>	<b>1</b>	<b>1</b>	<b>-33</b>	<b>-26</b>	<b>29</b>

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

<sup>1</sup> Inkluderar justeringar avseende Riksbankens inlevererade överskott.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Skillnaden mellan budgetsaldot enligt statsbudgetredovisningen och det finansiella sparandet enligt NR var särskilt stor 2022. Det förklaras huvudsakligen av faktorer under posten Övriga finansiella transaktioner m.m. som minskar det finansiella sparandet i förhållande till budgetsaldot. Den största skillnaden beror på Riksbankens beslut att egenfinansiera sin valutareserv, vilket innebär att Riksgäldskontoret kan amortera på de lån som upptagits för Riksbankens räkning. Eftersom Riksbanken klassificeras som en del av näringslivet i NR minskar den offentliga sektorns upplåning. Detta stärker budgetsaldot, men är neutralt för det finansiella sparandet. Vidare förstärktes budgetsaldot av de flaskhalsintäkter som tillfallit Svenska kraftnät och som skuldförts som förutbetalda avgifter och placerats på konto i Riksgäldskontoret. Detta gäller även de avgifter som ska återbetalas till elkonsumenter. Då flödena redovisas kassamässigt belastar de saldot först när de betalas ut, vilket görs fr.o.m. 2023. Vid beräkningen av det finansiella sparandet redovisas bruttoflödena de år beslut om utbetalningar fattas. Sett över två år blir nettoeffekten av utbetalningarna neutral i de båda redovisningarna.

Utöver övriga finansiella transaktioner beräknas även skattebetalningarna ha blivit högre enligt budgetredovisningen bl.a. till följd av anstånd, vilket även gäller extra utdelningar.

Riksbankens amortering av lån förstärker likaså budgetsaldot 2023 i förhållande till det finansiella sparandet. Samtidigt medför utbetalningarna av flaskhalsintäkter att posten Övriga finansiella transaktioner m.m. blir lägre 2023, då utbetalningarna görs. Sammantaget tar variabelerna under Övriga finansiella transaktioner m.m. ut varandra. Vidare medför också skatteperiodiseringar att budgetsaldot väntas bli högre 2023.

År 2024 medför förväntade utbetalningar av medel från Faciliteten för återhämtning och resiliens (RRF), avseende tidigare år, att budgetsaldot förstärks i förhållande till det finansiella sparandet. I budgetredovisningen redovisas dessa betalningar kassamässigt när de uppstår, medan flödena periodiseras över flera år i NR. Detta medför att posten Övriga finansiella transaktioner m.m. är negativ, vilket förklarar den största delen av skillnaden mellan budgetsaldot och det finansiella sparandet 2024.

Skillnaden mellan budgetredovisningen och NR:s redovisning är mindre 2025 då posterna i tabell 8.6 i stor utsträckning tar ut varandra. År 2026 antas de skatter som omfattats av anstånd betalas in vilket medför att det saldot enligt budgetredovisningen blir lägre än det finansiella sparandet.

## Utvecklingen av statens finansiella sparande

Statens finansiella sparande väntas i stort sett vara oförändrat mellan 2022 och 2023 (se tabell 8.7). Till stor del beror detta på att utdelningar från bolagen med statligt ägande bedöms minska 2023, efter att dessa utdelningar ökade kraftigt 2022 till följd av tillfälliga händelser. Tillsammans med konjunktur nedgången i ekonomin medför detta att statens finanser försvagas. Försvagningen av statens finanser dämpas dock av att flera tillfälliga stödåtgärder upphör. De flaskhalsintäkter som bruttoredo visas i statens inkomster och utgifter är inkluderade i prognosen och är neutrala för det finansiella sparandet såväl 2022 som 2023. En mindre förstärkning väntas dock som en följd av att även myndigheter omfattas av elstöden.

Även 2024 belastas statens finanser av konjunktur nedgången. Inkomstutvecklingen bedöms försvagas ytterligare då viktiga skattebaser väntas fortsätta öka långsamt. Dessutom väntas den höga inflationen, som slår igenom fullt ut först med några års eftersläpning, medföra att utgifterna ökar i snabbare takt.

Under 2025 och 2026 väntas det finansiella sparandet förstärkas gradvis. Det förklaras i stor utsträckning av att endast den finanspolitik som beslutats, föreslagits eller aviserats fram t.o.m. propositionen Höständringsbudget för 2023 är inkluderad i prognosen. Den ekonomiska aktiviteten väntas också öka efter några års lågkonjunktur.

**Tabell 8.7 Statens inkomster och utgifter**

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
<b>Inkomster</b>	<b>1 516</b>	<b>1 552</b>	<b>1 568</b>	<b>1 629</b>	<b>1 702</b>
Procent av BNP	25,4	25,0	24,4	24,2	24,0
Skatter och avgifter	1 291	1 343	1 353	1 411	1 477
Kapitalinkomster	52	26	33	32	35
Övriga inkomster	173	183	182	186	190
<b>Utgifter</b>	<b>1 516</b>	<b>1 551</b>	<b>1 601</b>	<b>1 655</b>	<b>1 673</b>
Procent av BNP	25,4	25,0	24,9	24,6	23,6
Utgifter exkl. räntor	1 484	1 519	1 569	1 627	1 644
Procent av BNP	24,9	24,4	24,4	24,2	23,2
Ränteutgifter <sup>1</sup>	31	32	32	28	29
<b>Finansiellt sparande</b>	<b>1</b>	<b>1</b>	<b>-33</b>	<b>-26</b>	<b>29</b>
Procent av BNP	0,0	0,0	-0,5	-0,4	0,4

Anm.: Prognoserna är baserade på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-10. Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

<sup>1</sup> Inklusive utgifter för kapitalavkastning på pensionsskulden.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

## 8.4 Ålderspensionssystemets finanser

Det finansiella sparandet i ålderspensionssystemet väntas visa ett mindre överskott 2023 som motsvarar 0,3 procent av BNP. Från och med 2024 väntas ålderspensionssystemet uppvisa ett fortsatt överskott motsvarande i genomsnitt 0,5 procent av BNP per år (se tabell 8.8).

I ålderspensionssystemet väntas ett avgiftsunderskott under hela prognosperioden, dvs. avgiftsinkomsterna väntas vara lägre än pensionsutbetalningarna. Avgiftsunderskottet bedöms minska fr.o.m. 2023, men bestå under hela prognosperioden. Direktavkastningen på AP-fondernas tillgångar i form av ränteintäkter och utdelningar bedöms dock bli högre än avgiftsunderskottet, vilket medför att det finansiella sparandet i ålderspensionssystemet väntas öka successivt under prognosperioden.

**Tabell 8.8 Ålderspensionssystemets inkomster och utgifter**

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
Avgifter	328	343	357	372	391
Pensioner	345	356	368	382	393
<b>Avgiftsunderskott</b>	<b>-17</b>	<b>-13</b>	<b>-12</b>	<b>-10</b>	<b>-2</b>
Räntor, utdelningar	42	37	44	46	47
Förvaltningsutgifter m.m.	-6	-6	-6	-6	-7
<b>Finansiellt sparande</b>	<b>19</b>	<b>18</b>	<b>26</b>	<b>30</b>	<b>38</b>
Procent av BNP	0,3	0,3	0,4	0,4	0,5

Anm.: Prognoserna är baserade på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-10. Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Utgifterna i ålderspensionssystemet bedöms öka de närmast kommande åren till följd av att antalet pensionärer väntas bli fler och att pensionerna i genomsnitt blir högre. År 2023–2026 väntas pensionsutbetalningarna öka med i genomsnitt 3,4 procent per år. Avgiftsinkomsterna, som är starkt kopplade till lönesumman i ekonomin (summan av utbetalda löner inklusive företagareinkomster), väntas öka med i genomsnitt 4,3 procent per år, dvs. i något snabbare takt än pensionsutbetalningarna. De avgiftsinkomster som finansierar systemet är ålderspensionsavgiften från arbetsgivare och egenföretagare samt den allmänna pensionsavgiften (se tabell 8.9).

Det finansiella sparandet i ålderspensionssystemet väntas förstärkas under prognosåren med anledning av den s.k. riktåldersreformen, som bl.a. innebär en höjning av den lägsta åldern för rätt till allmän inkomstgrundad pension 2020, 2023 och 2026 (prop. 2018/19:133, bet. 2019/20:SfU5, rskr. 2019/20:10; prop. 2018/19:91, bet. 2018/19:AU12, rskr. 2018/19:276; prop. 2021/22:181, bet. 2021/22:SfU25, rskr. 2021/22:331). För 2023 medför de justerade åldersgränserna att den lägsta åldern för att ta ut inkomstgrundad ålderspension ändras till 63 år, att åldersgränserna för grundskyddet och angränsande trygghetssystem ändras från 65 år till 66 år och att åldern för arbetstagens rätt att kvarstå i anställning enligt lagen (1982:80) om anställningsskydd, den s.k. las-åldern, ändras från 68 år till 69 år. Även vissa åldersgränser i skatte- och socialavgiftssystemet följdjusteras 2023 och 2026. År 2026 knyts flera av de ändrade åldersgränserna till riktåldern för pension, som då beräknas vara 67 år.

**Tabell 8.9 Ålderspensionssystemets avgiftsinkomster**

Miljarder kronor. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
Allmän pensionsavgift	146	153	159	166	175
Ålderspensionsavgift, arbetsgivare	151	159	166	173	182

	2022	2023	2024	2025	2026
Ålderspensionsavgift, egenföretagare	3	3	3	3	3
Statlig ålderspensionsavgift	26	26	27	28	28
<b>Avgiftsinkomster</b>	<b>326</b>	<b>342</b>	<b>355</b>	<b>370</b>	<b>389</b>

Anm.: Prognoseerna är baserade på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-10. Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Alla inkomstpensioner och tilläggs-pensioner som erhålls efter 66 års ålder är följsamhetsindexerade. Följsamhetsindexering innebär att inkomst- och tilläggs-pensionerna varje år räknas om med utvecklingen av inkomstindex eller ett balansindex, minus en förskotts-ränta på 1,6 procent. I ett läge när pensionssystemets finanser är i balans bygger följsamhetsindexeringen på förändringen av inkomstindex. Om pensionssystemets skulder överstiger systemets tillgångar aktiveras balanseringen och indexeringen bygger i stället på ett balansindex. Balanseringen är ett sätt att säkerställa att pensionssystemets utgifter över tid inte överstiger dess inkomster. Balanstalet beräknas överstiga 1,0 under prognosperioden. Pensioner och pensionsrätter antas därmed indexeras med inkomstindex.

## 8.5 Kommunsektorns finanser

Kommunsektorns finanser regleras av balanskravet och kravet på en god ekonomisk hushållning i kommunallagen (2017:725). Enligt balanskravet får kommuners och regioners resultat som huvudregel inte vara negativt. Balanskravet anger en miniminivå, men för att uppnå god ekonomisk hushållning behöver resultatet i regel vara högre (se avsnitt 4.3). Skillnaden mellan resultatet och det finansiella sparandet förklaras till största delen av att investeringar, men inte avskrivningar, ingår som utgifter i beräkningen av det finansiella sparandet. I resultatet ingår inte investeringar men däremot avskrivningar. Det kan även finnas periodiseringskillnader för olika inkomster och utgifter mellan det finansiella sparandet och resultatet.

I regeringens prognos för kommunsektorns finanser antas utgifterna utvecklas på ett sätt som är förenligt med balanskravet. På några års sikt antas i normalfallet kommunsektorn som helhet även redovisa ett resultat som bedöms vara i linje med en god ekonomisk hushållning. Vidare antas den genomsnittliga kommunalskattesatsen vara oförändrad. Prognosen grundar sig även på ett antagande om oförändrad politik på statlig nivå, förutom tidigare beslutade och nu föreslagna samt aviserade förändringar av statsbidragen. Därigenom blir skatteunderlagets tillväxt viktig för utvecklingen av kommunsektorns inkomster i prognosen. Eftersom kommunsektorn i normalfallet antas redovisa ett resultat i linje med balanskravet och god ekonomisk hushållning på några års sikt blir utvecklingen av skatteunderlaget vanligtvis styrande för prognosen för utgifterna.

### Resultat och finansiellt sparande 2023–2026

Kommunsektorns inkomster väntas utvecklas positivt under prognosperioden. De kommunala skatteinkomsterna väntas öka snabbt 2023, men utvecklas svagt 2024 till följd av ett försämrat läge på arbetsmarknaden. I takt med återhämtningen i ekonomin väntas skatteinkomsterna åter växa snabbare 2025 och 2026, vilket gör att skatteinkomsterna under prognosperioden som helhet väntas växa något snabbare än de i genomsnitt gjort de senaste åren. Statsbidragen minskar 2023 till följd av att tillfälliga pandemirelaterade statsbidrag upphör, men bedöms öka 2024 till följd av de tillskott som regeringen föreslår i denna proposition. Under 2025 och 2026 beräknas statsbidragen återigen minska på grund av att vissa tidsbegränsade statsbidrag upphör och



prognosantagandet om att enbart inkludera beslutade eller aviserade statsbidragsändringar.

Kommunsektorns utgifter väntas öka snabbt 2023, för att åren därefter öka i långsammare takt. Den höga inflationen bidrar till att framför allt den kommunala konsumtionen bedöms utvecklas starkt under 2023, då bl.a. kostnaderna för avtalspensioner väntas öka avsevärt. Ett fortsatt högt kostnadstryck i kombination med en svagare utveckling av de kommunala skatteinkomsterna bidrar till att kommunsektorn väntas sänka sitt resultat 2024 för att upprätthålla konsumtionen och undvika tillfälliga neddragningar i verksamheten. Ett antal kommuner och regioner väntas dock besluta att använda medel från resultatutjämningsreserverna för att stärka resultatet 2024.

Sammantaget bedöms kommunsektorns utgifter öka i snabbare takt än inkomsterna 2023 och 2024, vilket innebär att det finansiella sparandet minskar (se tabell 8.10). Även kommunsektorns ekonomiska resultat bedöms minska tydligt 2023 och bli svagt negativt 2024. Balanskravsresultatet justerat för användning av medel från resultatutjämningsreserverna bedöms dock bli positivt för sektorn som helhet 2024. Mot slutet av prognosperioden antas sektorns resultat vara på en nivå som är förenlig med god ekonomisk hushållning.

**Tabell 8.10 Kommunsektorns finanser**

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
<b>Totala inkomster</b>	<b>1 350</b>	<b>1 404</b>	<b>1 462</b>	<b>1 502</b>	<b>1 557</b>
Utveckling i procent	3,9	3,9	4,2	2,8	3,7
Skatter	848	892	921	959	1007
Kommunal fastighetsavgift	21	21	22	23	23
Statsbidrag exkl. kompensation för mervärdesskatt	275	265	280	270	265
<i>varav generella bidrag</i>	<i>152</i>	<i>152</i>	<i>168</i>	<i>163</i>	<i>164</i>
<i>varav riktade bidrag</i>	<i>122</i>	<i>113</i>	<i>112</i>	<i>107</i>	<i>101</i>
Kapitalinkomster	8	16	21	23	25
Övriga inkomster <sup>1</sup>	198	210	218	227	237
<i>varav kompensation för mervärdesskatt</i>	<i>83</i>	<i>87</i>	<i>89</i>	<i>92</i>	<i>94</i>
<b>Totala utgifter</b>	<b>1 326</b>	<b>1 435</b>	<b>1 499</b>	<b>1 536</b>	<b>1 584</b>
Utveckling i procent	5,1	8,2	4,5	2,4	3,2
Konsumtion	1 086	1 173	1 225	1 243	1 285
Investeringar	136	139	140	145	147
Transfereringar	101	114	120	131	135
Övriga utgifter <sup>2</sup>	3	9	14	16	17
<b>Finansiellt sparande</b>	<b>25</b>	<b>-31</b>	<b>-38</b>	<b>-33</b>	<b>-27</b>
Procent av BNP	0,4	-0,5	-0,6	-0,5	-0,4
<b>Resultat efter finansiella poster</b>	<b>43</b>	<b>9</b>	<b>-2</b>	<b>20</b>	<b>24</b>
Procent av skatter och generella statsbidrag	4,3	0,9	-0,2	1,8	2,0

Anm.: Prognoserna är baserade på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-10. Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

<sup>1</sup> Kommunsektorns kompensation för mervärdesskatt är inkluderad i övriga inkomster men inte i statsbidragen.

<sup>2</sup> Inkluderar nettoköp av fastigheter. Eftersom försäljningen vanligtvis överstiger köp är denna nettopost negativ, vilket minskar de redovisade utgifterna med några miljarder kronor per år.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

## Kommunsektorns inkomster

Kommunsektorns inkomster består framför allt av statsbidrag och skatt på arbete. Lönesumman i ekonomin väntas 2023 öka i något snabbare takt än den genomsnittliga tillväxttakten för de senaste tio åren. Det innebär att det kommunala skatteunderlaget och de kommunala skatteinkomsterna väntas öka något snabbare än den genomsnittliga utvecklingen de senaste tio åren. År 2024 väntas dock skatteunderlagets och de kommunala skatteinkomsternas utveckling dämpas när konjunkturedgången blir tydligare på arbetsmarknaden. Därefter antas skatteinkomsterna åter växa något snabbare 2025 och 2026.

Vid förändringar av skattelagstiftningen som påverkar det kommunala skatteunderlaget neutraliseras i regel effekterna av förändringarna genom att nivån på de generella statsbidragen höjs eller sänks (s.k. skattereglering). I den nuvarande prognosen ökar exempelvis de kommunala skatteinkomsterna med knappt 3 miljarder kronor på grund av att åldersgränsen för det förhöjda grundavdraget höjs 2023. I denna proposition aviseras en ytterligare förstärkning av det förhöjda grundavdraget avseende 2024 samt en senareläggning av åldersgränshöjningen av det förhöjda grundavdraget avseende 2026. De kommunala skatteinkomsterna väntas till följd av detta minska med ca 2 miljarder 2024 och ca 3 miljarder 2026. För att regeländringen ska vara neutral för kommunsektorns finanser justeras de generella statsbidragen med motsvarande belopp.

Kommuner och regioner får bidrag från staten i form av dels generella, dels riktade statsbidrag. De generella statsbidragen är oförändrade 2023 men väntas öka 2024 med anledning av förslaget i denna proposition om att nivån på de generella statsbidragen ska höjas med 10 miljarder kronor fr.o.m. 2024. De riktade statsbidragen, som finansieras från ett flertal olika utgiftsområden, bedöms minska med ca 10 miljarder kronor 2023. Minskningen beror främst på avvecklingen av de tillfälliga tillskotten till kommuner och regioner för insatser inom vård, omsorg och andra kommunala verksamhetsområden med anledning av pandemin. I denna proposition föreslås en förstärkning av de riktade statsbidragen med ca 6 miljarder kronor 2024. Eftersom vissa tillfälliga stöd till kommunsektorn upphör 2024–2026 väntas dock de riktade statsbidragen sammantaget minska under hela prognosperioden. Sammantaget väntas de totala statsbidragen öka 2024, för att sedan minska 2025–2026. Det beror på att tillfälliga stöd avvecklas i kombination med beräkningsantagandet om att enbart inkludera beslutade eller aviserade statsbidragsändringar.

## Kommunsektorns utgifter

Av kommunsektorns totala utgifter utgör kommunal konsumtion den största delen, dvs. välfärdstjänster inom främst vård, skola och omsorg. Kommunerna och regionerna har därutöver huvudsakligen utgifter för investeringar och transfereringar, t.ex. ekonomiskt bistånd.

### Kommunal konsumtion

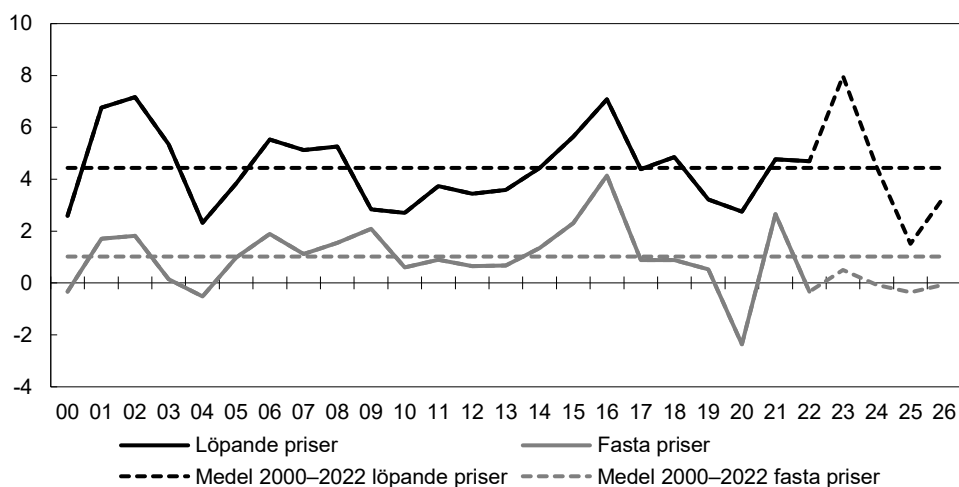
Den kommunala konsumtionen fördelas mellan ett antal verksamhetsområden. Störst andel av konsumtionsutgifterna går till hälso- och sjukvård. Därefter följer utgifter för utbildning och omsorg. Den demografiska utvecklingen har stor betydelse för behovet av resurser inom olika välfärdstjänster. Om exempelvis antalet elever ökar behöver skolorna anställa fler lärare för att inte lärartätheten ska sjunka. År 2012–2017 ökade befolkningen i en allt snabbare takt. Sett till åldersstrukturen var det framför allt antalet barn som låg bakom denna stigande ökningstakt, men även antalet personer i åldersgruppen 65 år och äldre ökade. Befolkningsstillväxten har avtagit sedan 2017 och väntas stabiliseras 2023–2026. Antalet barn väntas minska något framöver medan

antalet äldre däremot väntas fortsätta att öka snabbare än befolkningen i stort under samma period.

År 2023 bedöms kommunsektorns konsumtionsutgifter i fasta priser öka i något långsammare takt än den genomsnittliga utvecklingen sedan 2000, medan konsumtionsutgifterna i löpande priser väntas öka snabbare än genomsnittet. Detta är en följd av den höga inflationen som håller tillbaka konsumtionsutvecklingen i fasta priser. Även om den kommunala konsumtionen 2024 hålls uppe av statsbidrag minskar den marginellt jämfört med 2023, bl.a. på grund av en svagare utveckling av kommunala skatteinkomster. Därefter väntas konsumtionen minska ytterligare 2025 och 2026 (se diagram 8.2).

### Diagram 8.2 Kommunala konsumtionsutgifter

Årlig procentuell förändring. Utfall 2000–2022, prognos 2023–2026



Anm.: Kommunal konsumtion i fasta priser mäts till största delen med s.k. volymindex. Dessa påverkas främst av demografiska faktorer och är inte nödvändigtvis detsamma som hur mycket resurser kommunsektorn lägger på verksamheten.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

I kommunsektorns finansiella sparande och resultat ingår konsumtionsutgifterna i löpande priser. Prisutvecklingen har därmed stor betydelse för hur kommunal konsumtion utvecklas. Prisutvecklingen styrs vanligtvis främst av löneutvecklingen i sektorn. För perioden 2023–2026 väntas lönekostnaden per arbetad timme öka med i genomsnitt 4,3 procent per år. I nuvarande läge med hög inflation påverkas prisutvecklingen av kommunal konsumtion även av andra prisökningar. Konsumtionsutgifterna i löpande priser väntas öka med i genomsnitt 4,3 procent per år under samma period (se diagram 8.2).

### Utgifter för transfereringar, räntor och investeringar

Cirka 8 procent av kommunsektorns utgifter består av transfereringar till staten, företag och hushåll. Denna andel har varit relativt oförändrad under 2000-talet och bedöms även fortsatt vara det. Transfereringarna till hushållen i form av ekonomiskt bistånd utgör omkring 1 procent av kommunsektorns utgifter.

Kommunsektorns skulder antas fortsätta öka samtidigt som räntorna, som har stigit det senaste året, bedöms fortsätta stiga något. Det leder till den sammantagna bedömningen att sektorns ränteutgifter ökar successivt under prognosperioden.

Kommunsektorns utgifter för investeringar ökade kraftigt under 2010-talet men något långsammare 2020–2022. Många kommuner har en växande befolkning och är i behov av nya lokaler för skol- och förskoleverksamhet. Samtidigt ökar antalet äldre, vilket medför större behov inom sjukvård och äldreomsorg. Äldre byggnader och infra-

struktur behöver dessutom renoveras eller bytas ut. De kommunala investeringsutgifterna bedöms fortsätta öka något under prognosperioden. Även om öknings-takten väntas bli lägre än under 2010-talet bedöms investeringsutgifterna fortsatt vara på en förhållandevis hög nivå ur ett historiskt perspektiv.

Den höga investeringsnivån bidrar till att kommunsektorns skulder, där kommunerna står för den största andelen, bedöms öka då investeringarna till en viss del lånefinansieras. Investeringar som utförs av kommunala bolag, som enligt NR:s redovisning inte ingår i kommunsektorn, ökar till viss del också kommunsektorns skuldsättning. Det sker genom att kommunsektorn tar upp lån som vidareutlånas till dessa bolag.

## 8.6 Den offentliga sektorns finansiella förmögenhet

Den offentliga sektorns nettoförmögenhet består av fasta produktionstillgångar och finansiella tillgångar, med avdrag för skulder. I detta avsnitt redovisas den finansiella förmögenheten, medan de reala tillgångarna finns redovisade i bilaga 2.

Den offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet är positiv, eftersom ålderspensionssystemets tillgångar i AP-fonderna överstiger de negativa ställningsvärden som staten och kommunsektorn redovisar (se tabell 8.11). Den totala skulden inkluderar statens och kommunsektorns åtaganden för de förmånsbestämda tjänstepensionerna som intjänats fr.o.m. 1998. De totala skulderna för de fonderade avgiftsbestämda tjänstepensionerna ingår, i likhet med premiepensionssystemet, inte i den offentliga sektorn, utan redovisas i försäkringssektorn.

De finansiella tillgångarna i ålderspensionssystemet minskade kraftigt 2022 jämfört med 2021, vilket medförde att den offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet minskade med ca 5 procent av BNP. Innevarande år väntas nettoförmögenheten i stället öka med drygt 1 procent som andel av BNP, då tillgångarna i staten och ålderspensionssystemet väntas öka samtidigt som statens skulder väntas minska. Den finansiella förmögenheten antas växa snabbare än BNP fram till 2026.

**Tabell 8.11 Den offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet**

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
Staten	-0,3	1,9	2,5	2,6	3,1
Ålderspensionssystemet	31,1	30,5	30,1	29,5	28,7
Kommunsektorn	-2,2	-2,3	-2,5	-2,6	-2,6
<b>Offentlig sektor</b>	<b>28,7</b>	<b>30,0</b>	<b>30,1</b>	<b>29,4</b>	<b>29,2</b>
Förändring	-5,3	1,4	0,0	-0,6	-0,2
<i>varav bidrag till förändringen</i>					
<i>varav finansiellt sparande</i>	0,8	-0,2	-0,7	-0,4	0,6
<i>varav värdeförändringar m.m.</i>	-3,3	2,7	1,7	1,2	0,7
<i>varav nominell BNP-förändring</i>	-2,7	-1,1	-1,0	-1,4	-1,5

Anm.: Prognoserna är baserade på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-10. Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

## Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld

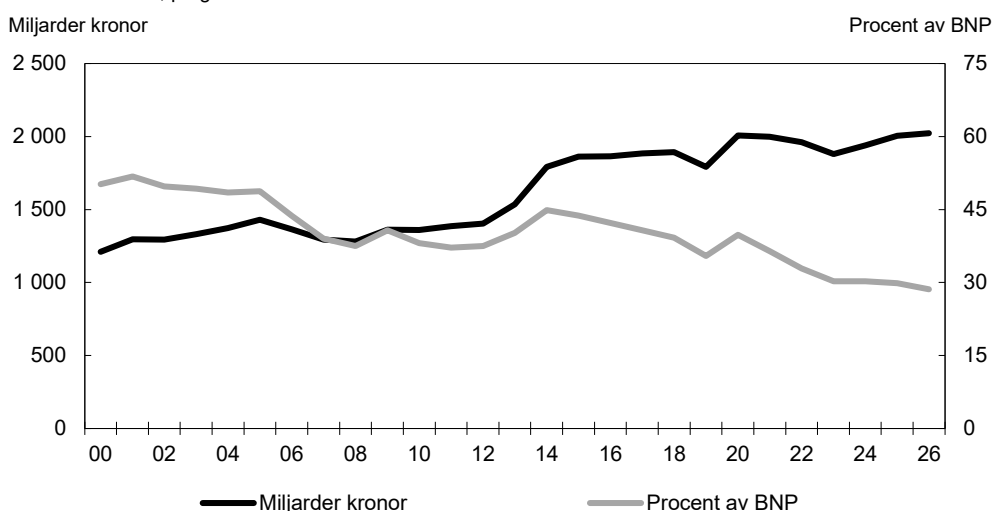
Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld, den s.k. Maastrichtskulden, definieras av EU-regler och är det skuldbegrepp som används vid bedömningen av medlemsstaternas offentliga finanser inom ramen för stabilitets- och tillväxtpakten.

För Sverige innebär definitionen att skulden består av den konsoliderade statsskulden samt kommunsektorns och ålderspensionssystemets skulder på kapitalmarknaden, med avdrag för AP-fondernas innehav av statsobligationer.

Inför att Sverige den 1 januari 1995 blev medlem i EU uppgick den konsoliderade bruttoskulden till drygt 1 200 miljarder kronor, vilket motsvarade närmare 70 procent av BNP (skuldkvoten). Sedan dess har det nominella värdet ökat med närmare 750 miljarder kronor, för att vid utgången av 2022 uppgå till ca 1 960 miljarder kronor. Skulden har emellertid minskat kraftigt som andel av BNP och uppgick vid utgången av 2022 till knappt 33 procent av BNP (se diagram 8.3).

### Diagram 8.3 Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld

Utfall 2000–2022, prognos 2023–2026



Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Utvecklingen av den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld beror dels på det finansiella sparandet (som kan fördelas på primärt sparande och ränteutgifter), dels på andra faktorer som inte är kopplade till det finansiella sparandet. De sistnämnda faktorerna rör periodiseringar och s.k. stock-flödesförändringar, som bl.a. utgörs av finansiella transaktioner. Exempel på stock-flödesfaktorer är köp och försäljning av tillgångar.

Den offentliga sektorns bruttoskuld minskade snabbt som andel av BNP 2020–2022 (se diagram 8.3). Det kan till stor del förklaras av Riksbankens beslut att amortera valutalån, vilket i sin tur innebär att Riksgäldskontorets årliga lånebehov minskar med drygt 1 procent av BNP 2021–2023. De flaskhalsintäkter som betalats in till Svenska kraftnät 2021, och som är bokförda som långfristiga förutbetalda avgifter samt placerade på konto i Riksgäldskontoret, minskar lånebehovet och därmed även statskulden. I NR redovisas dock denna behållning på Riksgäldskontorets konto som en skuld. Nivån på den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld, enligt Maastricht-definitionen, påverkas därför inte av flaskhalsintäkterna.

Bruttoskulden väntas fortsätta att minska även 2023, i huvudsak till följd av Riksbankens slutliga amortering av valutalån. Tillsammans med BNP-tillväxten innebär detta att skuldkvoten väntas fortsätta att minska i snabb takt 2023 i förhållande till 2022 (se tabell 8.12). Till följd av den svaga utvecklingen av de offentliga finanserna väntas bruttoskulden 2024 i stort sett öka i proportion med BNP. Därefter medför utvecklingen av den aktiva finanspolitiken att skuldkvoten minskar fram t.o.m. 2026.

**Tabell 8.12 Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld och bidrag till förändringen**

Procent av BNP om inte annat anges. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
<b>Miljarder kronor</b>	<b>1 960</b>	<b>1 881</b>	<b>1 940</b>	<b>2 006</b>	<b>2 023</b>
Procent av BNP	32,9	30,3	30,2	29,8	28,6
Förändring	-3,5	-2,6	-0,1	-0,4	-1,3
<b>Bidrag till förändringen</b>					
Primärt finansiellt sparande	-1,3	-0,4	0,1	-0,1	-1,1
Ränteutgifter	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6
Stock-flöde	0,1	-1,5	0,2	0,5	0,8
<i>varav periodisering av räntor och skatter</i>	<i>-0,3</i>	<i>-0,3</i>	<i>0,1</i>	<i>0,2</i>	<i>0,5</i>
<i>varav försäljning av aktier m.m.</i>	<i>0,0</i>	<i>-0,1</i>	<i>-0,1</i>	<i>-0,1</i>	<i>-0,1</i>
<i>varav övrigt</i>	<i>0,4</i>	<i>-1,1</i>	<i>0,2</i>	<i>0,4</i>	<i>0,4</i>
Nominell BNP-förändring	-2,9	-1,3	-1,0	-1,4	-1,5

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

## 8.7 Finansiellt sparande enligt olika bedömare

I detta avsnitt redovisas en jämförelse mellan de senaste prognoserna för det finansiella och strukturella sparandet gjorda av regeringen i denna proposition, Konjunkturinstitutet (KI), Ekonomistyrningsverket (ESV), Riksbanken och Europeiska kommissionen. Vid en jämförelse av de olika bedömningarna är det viktigt att beakta att de har gjorts vid olika tidpunkter och kan bygga på olika antaganden om den framtida politiken. Exempelvis gör KI prognoser på aktiv finanspolitik för åren efter budgetåret medan ESV endast inkluderar beslutade och aviserade åtgärder, vilket kan försvåra prognosjämförelser.

### Prognosjämförelse avseende det finansiella sparandet

KI:s bedömning av den offentliga sektorns finansiella sparande ligger relativt väl i linje med regeringens (se tabell 8.13). Enligt KI väntas sparandet innevarande år bli något högre, främst beroende på att myndigheten har en mer optimistisk syn på utvecklingen av inkomsterna från skatter och kapital. Att KI utgår från att något mer omfattande åtgärder kommer att vidtas 2024 än vad som aviserats och föreslås i denna proposition förklarar att det finansiella sparandet är något svagare i KI:s bedömning än i regeringens. Vid en uppdatering reviderade KI ned sparandet något för 2023 och 2024. Till följd av detta är skillnaden mellan KI:s och regeringens bedömning av det finansiella sparandet för 2024 större.

ESV prognostiserar ett svagare finansiellt sparande innevarande år än regeringen. Det beror främst på att myndigheten gör en försiktigare bedömning av intäkterna från skatt på arbete och kapital. Trots att ESV inte har kunnat ta hänsyn till de åtgärder som inkluderats i prognosen i denna proposition är myndighetens bedömning av det finansiella sparandet i offentlig sektor 2024 överensstämmande med regeringens prognos. Detta beror på att myndigheten har en försiktigare syn på hur inkomsterna från skatter kommer att utvecklas även fortsättningsvis. ESV bedömer vidare att utgifterna för konsumtion och investeringar ökar kraftigare 2024 än i regeringens prognos.

Kommissionens bedömningar gjordes tidigare än övriga prognoser och bygger på väsentligt annorlunda information än inhemska bedömningar, t.ex. har endast åtgärder

som beslutats eller aviserats t.o.m. 2023 års ekonomiska vårproposition kunnat beaktas. Detta medför att en jämförelse inte är helt rättvisande.

**Tabell 8.13 Bedömningar av finansiellt sparande**

Procent av BNP

	2023	2024	2025	2026
Regeringen	-0,2	-0,7	-0,4	0,6
KI inkl. åtgärder <sup>1</sup>	0,0 (-0,2)	-0,8 (-1,2)	0,0	0,2
ESV	-0,7	-0,7	0,2	1,2
Riksbanken	0,0	-0,7	-0,6	–
Europeiska kommissionen	-0,9	-0,5	–	–

Anm.: Publiceringsdatum är för regeringen 2023-09-20, Konjunkturinstitutet (KI) 2023-06-21, uppdatering 2023-08-09 inom parentes omfattar endast 2023 och 2024, Ekonomistyrningsverket (ESV) 2023-09-14, Riksbanken 2023-06-29 och Europeiska kommissionen 2023-05-14.

<sup>1</sup>KI räknar med åtgärder på uppskattningsvis ca 5 miljarder, 20 miljarder respektive 65 miljarder kronor (eller 0,1 procent, 0,3 procent respektive, 0,9 procent av BNP) 2024–2026 utöver vad som aviserats fram till beräkningarna i denna proposition.

Källor: Konjunkturinstitutet, Ekonomistyrningsverket, Riksbanken, Europeiska kommissionen och egna beräkningar.

## Prognosjämförelse avseende det strukturella sparandet

I tabell 8.14 redovisas olika bedömares prognoser för den offentliga sektorns strukturella sparande. Vid en jämförelse mellan regeringens och andra bedömares prognoser för det strukturella sparandet finns det i vissa avseenden andra skillnader än vid en jämförelse mellan prognoserna för det finansiella sparandet. Regeringens och andra bedömares prognoser för det strukturella sparandet kan utöver skillnader i prognoserna för det finansiella sparandet, bero på skillnader i bedömningen av ekonomins potentiella BNP-nivå och skillnader i beräkningsmetoder. En skillnad som framför allt kan få effekt på beräkningarna enskilda år är att regeringen till skillnad från övriga bedömare vid bedömningen av potentiell BNP i löpande priser även justerar för eventuella konjunktoreffekter av prisnivån i ekonomin. På så sätt bedöms det skattade budgetutrymmet bli mer utjämnat under perioden än vad det annars skulle blivit till följd av den höga inflationen. Övriga bedömare justerar inte för denna priskomponent. Vid en jämförelse mellan KI:s och regeringens beräkningar av det strukturella sparandet, är det till stor del skillnaden av hur priskomponenten behandlas som medför att skillnaden är större för innevarande år än vad som kan ses vid beräkningarna av det finansiella sparandet. Myndighetens bedömning av det strukturella sparandet 2024 är, liksom bedömningen av det finansiella sparandet, något lägre än regeringens bedömning. Det beror på att KI utgår från att mer omfattande åtgärder kommer vidtas än vad som aviserats och föreslås i denna proposition.

ESV:s prognos för det strukturella sparandet 2023 överensstämmer med regeringens prognos. Bedömningarna avseende 2024 är relativt lika trots att ESV inte kunnat ta hänsyn till de åtgärder som nu aviserats och föreslås i denna proposition. Detta kan till stor del förklaras av ESV:s antagande om högre utgifter för konsumtion och investeringar 2024.

I förhållande till kommissionen är skillnaden mellan prognoserna för det strukturella sparandet för 2023 annorlunda än skillnaden mellan prognoserna för det finansiella sparandet. Detta kan bero dels på olika bedömningar av ekonomins potentiella BNP-nivå, dels på skillnader i beräkningsmetoder.

**Tabell 8.14 Bedömningar av strukturellt sparande**

Procent av potentiell BNP

	2023	2024	2025	2026
Regeringen	0,1	0,3	0,4	0,9

	2023	2024	2025	2026
KI inkl. åtgärder <sup>1</sup>	1,1	0,1	0,3	0,3
ESV	0,1	0,1	0,5	1,2
Europeiska kommissionen	0,1	0,7	–	–

Anm.: Publiceringsdatum är för regeringen 2023-09-20, Konjunkturinstitutet (KI) 2023-06-21, vid uppdateringen 2023-08-09 gjordes ingen ny bedömning av det strukturella sparandet, Ekonomistyrningsverket (ESV) 2023-09-14 och Europeiska kommissionen 2023-05-14.

<sup>1</sup> KI räknar med åtgärder på uppskattningsvis ca 5 miljarder, 20 miljarder respektive 65 miljarder kronor 2024–2026 utöver vad som aviserats fram till beräkningarna i denna proposition.

Källor: Konjunkturinstitutet, Ekonomistyrningsverket, Riksbanken, Europeiska kommissionen och egna beräkningar.

## 8.8 Uppföljning av den offentliga sektorns finanser

### Finansiellt sparande jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition

Den offentliga sektorn redovisade 2022 ett överskott på ca 45 miljarder kronor eller 0,8 procent av BNP (se tabell 8.15). Jämfört med det utfall som NR redovisade i samband med beräkningarna i 2023 års ekonomiska vårproposition är det en marginell skillnad.

Innevarande år väntas inkomster från skatt på arbete och kapital bli högre än i föregående prognos. Samtidigt bedöms även kommunsektorns konsumtionsutgifter bli högre, dock i mindre utsträckning än inkomsterna ökar. Detta innebär att den offentliga sektorn prognostiseras redovisa ett mindre underskott innevarande år än bedömningen i 2023 års ekonomiska vårproposition.

För kommande år förväntas inkomsterna från skatt på arbete och kapital fortsätta växa starkare än enligt föregående prognos, vilket i huvudsak förklaras av att inkomsterna har reviderats upp. Samtidigt medför de åtgärder som aviserats och föreslås i denna proposition att skatteinkomsterna blir lägre medan utgifterna blir högre än i föregående prognos. Den höga inflationen, som bedöms ha haft en stor betydelse för inkomstutvecklingen mellan 2021 och 2022, väntas öka utgifterna med några års eftersläpning. Inflationseffekten har i denna prognos kunnat beaktas i större utsträckning än tidigare. Inflationseffekten antas påverka utgifterna i staten och kommunsektorn 2024–2026. Sammantaget medför detta att det finansiella sparandet har reviderats ned mot slutet av prognosperioden.

**Tabell 8.15 Offentliga sektorns inkomster och utgifter. Aktuell prognos och förändringar jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition**

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
<b>Finansiellt sparande i 2023 års ekonomiska vårproposition</b>	<b>44</b>	<b>-25</b>	<b>-40</b>	<b>12</b>	<b>101</b>
Procent av BNP	0,7	-0,4	-0,6	0,2	1,4
<b>Förändringar</b>					
<b>Inkomster</b>	<b>-2</b>	<b>24</b>	<b>52</b>	<b>48</b>	<b>33</b>
Skatter	2	23	44	39	26
varav staten	0	13	22	20	8
varav ålderspensionssystemet	0	2	5	5	5
varav kommunsektorn	2	8	17	14	12
Övriga inkomster	-3	0	8	9	8
<b>Utgifter</b>	<b>-3</b>	<b>11</b>	<b>56</b>	<b>89</b>	<b>94</b>
Kommunal konsumtion	-1	11	47	35	29
Ålderspensioner	0	0	2	5	3



	2022	2023	2024	2025	2026
Ränteutgifter <sup>1</sup>	0	3	3	-1	-2
Övriga primära utgifter	-2	-4	3	49	64
<b>Finansiellt sparande</b>	<b>1</b>	<b>13</b>	<b>-4</b>	<b>-41</b>	<b>-61</b>
Procent av BNP	0,0	0,2	-0,1	-0,6	-0,9
Staten	-1	14	-2	-34	-59
Ålderspensionssystemet	0	-1	5	0	3
Kommunsektorn	2	-1	-7	-7	-5
<b>Finansiellt sparande i budgetpropositionen för 2024</b>	<b>45</b>	<b>-12</b>	<b>-44</b>	<b>-29</b>	<b>40</b>
Procent av BNP	0,8	-0,2	-0,7	-0,4	0,6

Anm. Prognoserna är baserade på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-10. Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

<sup>1</sup> Inklusiva utgifter för kapitalavkastning på pensionsskulden.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

## Konsoliderad bruttoskuld och den finansiella nettoförmögenheten jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition

Utfallet för den finansiella nettoförmögenheten 2022 som redovisades i samband med 2023 års ekonomiska vårproposition har reviderats upp kraftigt (se tabell 8.16). Det beror uteslutande på en högre värdering av bolag med statligt ägande än enligt tidigare redovisning. Denna revidering har medfört att den finansiella nettoförmögenheten väntas bli betydligt högre hela prognosperioden.

Utfallet för Maastrichtskulden 2022 har reviderats upp marginellt jämfört med redovisningen i föregående prognos. För innevarande år beräknas dock upplåningen minska i förhållande till 2023 års ekonomiska vårproposition beroende på att de kassamässiga inbetalningarna av skatter beräknas bli högre. Likaså väntas högre skatteinbetalningar minska Maastrichtskulden 2024 i förhållande till föregående prognos. Samtidigt innebär de åtgärder som aviserats och föreslås i denna proposition att bruttoskulden ökar fr.o.m. 2024. Sammantaget innebär dessa faktorer att upplåningen väntas minska 2024 men öka 2025 och 2026 i förhållande till föregående prognos.

**Tabell 8.16 Offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet. Aktuell prognos och förändringar jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition**

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
<b>2023 års ekonomiska vårproposition</b>					
Finansiell nettoförmögenhet	1 512	1 632	1 682	1 783	1 973
Procent av BNP	25,5	26,5	26,4	26,8	28,1
Maastrichtskuld	1 955	1 910	1 970	1 984	1 938
Procent av BNP	33,0	31,0	31,0	29,8	27,7
<b>Förändringar</b>					
Finansiell nettoförmögenhet	197	234	250	197	95
Konsoliderad skuld	5	-30	-30	23	85
<b>Budgetpropositionen för 2023</b>					
Finansiell nettoförmögenhet	1 708	1 866	1 932	1 980	2 067
Procent av BNP	28,7	30,0	30,1	29,4	29,2
Maastrichtskuld	1 960	1 881	1 940	2 006	2 023
Procent av BNP	32,9	30,3	30,2	29,8	28,6

Anm.: Prognoserna är baserade på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-10. Beloppen är avrundade stämmer därför inte alltid överens med summan.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

## Kommunsektorns finanser jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition

Sedan 2023 års ekonomiska vårproposition har såväl inkomsterna som utgifterna reviderats upp i prognosen för 2023–2026 (se tabell 8.17). De kommunala skatteinkomsterna har reviderats upp samtliga prognosår eftersom lönesumman i ekonomin nu bedöms bli högre. Statsbidragen är uppreviderade 2024–2026 framför allt till följd av de tillskott som regeringen föreslår i denna proposition. Övriga inkomster har reviderats upp bl.a. till följd av att ränteläget i ekonomin nu bedöms bli något högre än vad som antogs i vårpropositionen. På utgiftssidan har konsumtionen reviderats upp, medan investeringar har reviderats ned något. Det beror på att kommunsektorn väntas sänka sitt resultat 2024 för att upprätthålla konsumtionsnivån och undvika kortsiktiga neddragningar i verksamheten. Kommunsektorn antas även kunna utföra mer verksamhet till följd av de ökade statsbidragen. Revideringarna av kommunsektorns inkomster och utgifter medför att sektorns finansiella sparande bedöms bli något lägre under prognosperioden än i prognosen i 2023 års ekonomiska vårproposition.

**Tabell 8.17 Kommunsektorns finanser. Förändringar jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition**

Miljarder kronor. Utfall för 2022, prognos för 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
<b>Totala inkomster</b>	<b>-1</b>	<b>7</b>	<b>37</b>	<b>38</b>	<b>38</b>
Skatter	2	8	16	14	12
Statsbidrag, exkl. mervärdesskatt	0	-1	17	19	22
Övriga inkomster	-2	0	3	4	4
<b>Totala utgifter</b>	<b>-3</b>	<b>8</b>	<b>44</b>	<b>45</b>	<b>43</b>
Konsumtion	-1	11	47	35	29
Investeringar	-1	-3	-8	-3	-3
Övriga utgifter	-1	-1	5	13	17
<b>Finansiellt sparande</b>	<b>2</b>	<b>-1</b>	<b>-7</b>	<b>-7</b>	<b>-5</b>
<b>Resultat</b>	<b>0</b>	<b>-1</b>	<b>-15</b>	<b>-1</b>	<b>0</b>

Anm.: Prognoserna är baserade på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-10. Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

## 9 Statens investeringar och finansiella befogenheter

I detta avsnitt redovisar regeringen en investeringsplan med de samlade investeringarna i staten. Planen ska ge riksdagen en bild av de planerade totala investeringarna i staten för de kommande tre åren. Avsnittet innehåller även regeringens förslag till låneram för investeringar i anläggningstillgångar som används i statens verksamhet och regeringens förslag till räntekontokreditram för myndigheternas rörelsekapital. Vidare presenteras sammanställningar över alla förslag i denna proposition till övriga kontokrediter inom staten, låneramar för samhällsinvesteringar i staten, statlig utlåning, statliga garantier och beställningsbemyndiganden. Avslutningsvis innehåller avsnittet regeringens förslag till bemyndigande att överskrida anslag.

### Sammanfattning

- Statens samlade investeringar, inklusive investeringar i forskning, beräknas uppgå till 208 miljarder kronor 2024. Investeringsvolymen beräknas till 218 miljarder kronor 2025 och till 216 miljarder kronor 2026.
- Låneramen för investeringar i anläggningstillgångar som används i statens verksamhet föreslås uppgå till 61 miljarder kronor 2024.
- Räntekontokreditramen för myndigheternas rörelsekapital föreslås uppgå till 20 miljarder kronor 2024.
- För 2024 föreslår regeringen låneramar för samhällsinvesteringar som uppgår till totalt 140 miljarder kronor och övriga kontokrediter som uppgår till 247 miljarder kronor.
- För 2024 föreslår regeringen ramar för statlig utlåning som uppgår till sammanlagt 425 miljarder kronor.
- För 2024 föreslår regeringen ramar för statliga garantier som uppgår till sammanlagt 1 961 miljarder kronor.
- För 2024 föreslår regeringen beställningsbemyndiganden som uppgår till totalt 795 miljarder kronor.

### 9.1 En samlad investeringsplan för staten

I den samlade investeringsplanen redovisas investeringar som används i samhällets infrastruktur (samhällsinvesteringar) och i statens egen verksamhet (se tabell 9.1). Som samhällsinvesteringar räknas vägar och järnvägar, försvarsmateriel och krisberedskap, fastigheter och markanläggningar samt affärsverkens investeringar i elförsörjning, flygtrafikledning och sjöfart. För dessa investeringar presenterar regeringen investeringsplaner inom respektive utgiftsområde. Med investeringar som används i statens verksamhet avses investeringar i tillgångar som myndigheter använder för att utföra sina uppgifter. Dessa tillgångar finansieras med en låneram som riksdagen beslutar om samlat för alla myndigheter (se tabell 9.3). En övervägande del av investeringarna redovisas som anläggningstillgångar, medan resterande del redovisas som löpande kostnader i statens bokföring.

I nationalräkenskaperna klassificeras forskning som en investering. I den samlade investeringsplanen ingår därför en beräkning av statens investeringar i forskning.

**Tabell 9.1 Investeringsplan för staten**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Beräknat 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Summa 2024– 2026
<b>Anskaffning och utveckling av nya investeringar</b>	<b>85 855</b>	<b>99 469</b>	<b>121 592</b>	<b>129 479</b>	<b>124 935</b>	<b>376 006</b>
Vägar och järnvägar <sup>1</sup>	34 133	35 020	31 744	32 590	36 129	100 463
Försvarsmateriel och krisberedskap <sup>2</sup>	30 625	35 172	52 733	58 582	53 406	164 721
Fastigheter och markanläggningar <sup>3</sup>	5 757	5 854	9 567	10 303	7 650	27 519
Elförsörjning, flygtrafikledning, sjöfart (affärsverk) <sup>4</sup>	3 579	5 300	7 285	10 640	12 380	30 305
Statens egen verksamhet <sup>5</sup>	11 762	18 123	20 265	17 364	15 370	52 999
<i>varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>78 168</i>	<i>92 270</i>	<i>112 193</i>	<i>119 478</i>	<i>115 567</i>	<i>347 239</i>
<b>Finansiering av nyanskaffning</b>	<b>85 855</b>	<b>99 469</b>	<b>121 592</b>	<b>129 479</b>	<b>124 935</b>	<b>376 006</b>
Anslag	51 010	59 609	76 181	86 577	84 405	247 163
Låneram för samhällsinvesteringar (nyupplåning)	17 604	15 301	16 274	14 058	10 778	41 109
Lån i RGK för statens egen verksamhet (nyupplåning)	10 787	17 157	19 464 <sup>7</sup>	16 669	14 743	50 876
Bidrag/medfinansiering	2 922	2 529	3 776	4 111	4 537	12 424
Egna medel (affärsverk)	535	562	449	516	730	1 695
Övrig finansiering	2 998	4 311	5 450	7 548	9 742	22 739
<b>Vidmakthållande av befintliga investeringar</b>	<b>31 771</b>	<b>36 152</b>	<b>41 114</b>	<b>42 951</b>	<b>45 582</b>	<b>129 647</b>
Vägar och järnvägar <sup>1</sup>	6 728	8 376	7 346	7 672	8 628	23 646
Försvarsmateriel och krisberedskap <sup>2</sup>	18 883	20 024	23 682	24 463	25 613	73 759
Fastigheter och markanläggningar <sup>3</sup>	4 842	5 334	6 264	6 063	6 138	18 465
Elförsörjning, flygtrafikledning, sjöfart (affärsverk) <sup>4</sup>	1 318	2 418	3 822	4 753	5 203	13 777
<i>varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>14 253</i>	<i>18 590</i>	<i>20 851</i>	<i>22 226</i>	<i>23 901</i>	<i>66 978</i>
<b>Finansiering av vidmakthållande</b>	<b>31 771</b>	<b>36 152</b>	<b>41 114</b>	<b>42 951</b>	<b>45 582</b>	<b>129 647</b>
Anslag	26 481	28 591	30 959	31 999	34 082	97 040
Låneram för samhällsinvesteringar (nyupplåning)	1 835	3 173	4 165	4 107	4 106	12 378
Bidrag/medfinansiering	27	77	78	64	73	215
Egna medel (affärsverk)	1 318	1 280	1 622	1 779	1 933	5 334
Övrig finansiering	2 109	3 031	4 289	5 002	5 388	14 679
<b>Summa investeringar i nyanskaffning och vidmakthållande</b>	<b>117 626</b>	<b>135 620</b>	<b>162 706</b>	<b>172 430</b>	<b>170 517</b>	<b>505 653</b>
<i>varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>92 422</i>	<i>110 859</i>	<i>133 044</i>	<i>141 705</i>	<i>139 468</i>	<i>414 216</i>
<b>Statens investeringar i forskning<sup>6</sup></b>	<b>42 898</b>	<b>43 603</b>	<b>44 983</b>	<b>45 698</b>	<b>45 568</b>	<b>136 250</b>
<b>Summa statens investeringar inklusive forskning</b>	<b>160 525</b>	<b>179 223</b>	<b>207 689</b>	<b>218 128</b>	<b>216 085</b>	<b>641 903</b>

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan. Med RGK avses Riksgäldskontoret.

<sup>1</sup> Investeringar hos Trafikverket.

<sup>2</sup> Investeringar hos Försvarsmakten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen.

<sup>3</sup> Investeringar hos Statens fastighetsverk, Fortifikationsverket, Naturvårdsverket och Riksdagsförvaltningen.

<sup>4</sup> Investeringar hos Affärsverket svenska kraftnät, Luftfartsverket och Sjöfartsverket.

<sup>5</sup> Investeringar i anläggningstillgångar som används i statens verksamhet som finansieras med lån i Riksgäldskontoret enligt 7 kap. 1 § budgetlagen (2011:203).

<sup>6</sup> Beräkningarna baseras på vissa antaganden. För anslagsfinansierad forskning baseras beräkningen på utfallet 2022 för anslagsmedel som användes till forskning som bedrivs i staten. Motsvarande andelar har applicerats på de beräknade anslagen för 2023–2026. För forskning som bedrivs i staten finansierad med externa bidrag har utfallet 2022 antagits gälla även för kommande år. För 2022 uppgår investeringsbeloppet i investeringsplanen till 42,9 miljarder kronor. Beloppet avser forskning som har bedrivits av statliga myndigheter, varav 32,4 miljarder kronor finansierats med anslag och 10,5 miljarder kronor med externa bidrag.

<sup>7</sup> Skillnaden mellan nyupplåning för 2024 i denna tabell och tabell 9.3 förklaras av att Riksdagsförvaltningen och Riksrevisionen inte ingår i tabell 9.3.

Källa: Egna beräkningar.

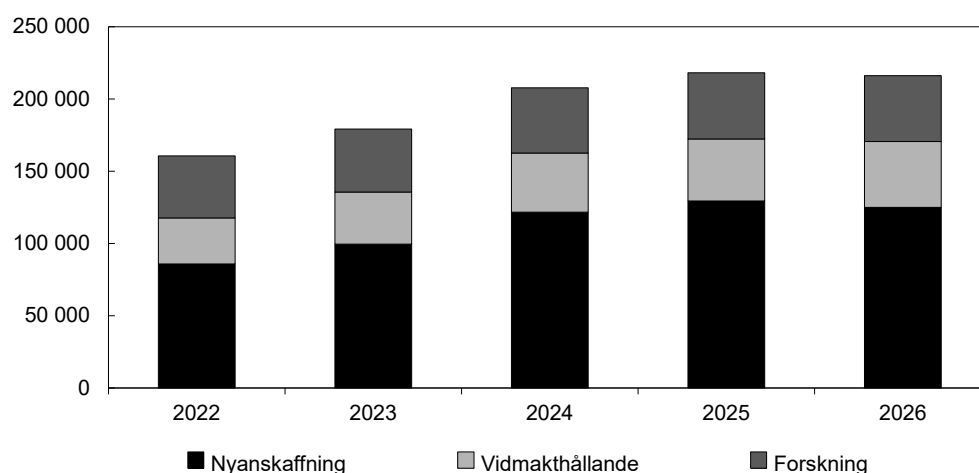
De sammanlagda investeringarna i staten i form av anskaffning och utveckling, vidmakthållande samt forskning beräknas i genomsnitt uppgå till 214 miljarder kronor per år och sammanlagt 642 miljarder kronor 2024–2026 (se tabell 9.1 och diagram 9.1). Av de sammanlagda investeringarna i staten 2024–2026 avser 376 miljarder kronor nyanskaffning, 130 miljarder kronor vidmakthållande och 136 miljarder kronor forskning (se tabell 9.1). Investeringarna beräknas finansieras till 70 procent med anslag, 16,3 procent med lån i Riksgäldskontoret och 13,8 procent på annat sätt. Andelen lånefinansiering är nästan oförändrad jämfört med beräkningen för perioden 2023–2025 i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1).

Fördelningen av investeringarna i anskaffning och utveckling samt vidmakthållande 2024–2026 är 47 procent på försvarsmateriel och krisberedskap, 25 procent på vägar och järnvägar, 10 procent på statens egen verksamhet och 9 procent på fastigheter respektive affärsverk. Jämfört med fördelningen i budgetpropositionen för 2023 är den största förändringen andelen investeringar i försvarsmateriel och krisberedskap som ökar med 2,5 procentenheter.

Investeringarna i anskaffning, utveckling och vidmakthållande beräknas sammantaget öka med 7,8 miljarder kronor (4,8 procent) i löpande priser mellan 2024 och 2026. Investeringarna i affärsverken ökar med 6,5 miljarder kronor (58,3 procent), vilket främst kan hänföras till Affärsverket svenska kraftnäts ökade investeringar i transmissionsnätet. Investeringarna i vägar och järnvägar beräknas öka med 5,7 miljarder kronor (14,5 procent) och försvarsmateriel och krisberedskap väntas öka med 2,6 miljarder kronor (3,4 procent). Investeringarna i statens egen verksamhet beräknas minska med 4,9 miljarder kronor (24,2 procent) samtidigt som investeringarna i fastigheter väntas minska med 2 miljarder kronor (12,9 procent).

**Diagram 9.1 Statens investeringar**

Miljoner kronor. Utfall 2022, prognos 2023, beräknat 2024–2026



Källa: Egna beräkningar.

I jämförelse med investeringsplanen i budgetpropositionen för 2023 blev 2022 års utfall 1,7 miljarder kronor lägre än prognostiserat. Statens investeringar i egen verksamhet, fastigheter respektive affärsverk blev 4,9 miljarder kronor, 1,5 miljarder kronor respektive 0,9 miljarder kronor lägre än prognostiserat. Den största differensen avser dock försvarsmateriel och krisberedskap som blev 5,8 miljarder kronor högre än prognostiserat. Det beror bl.a. på inarbetad ersättningsanskaffning av redan beslutat stöd till Ukraina.

För 2023 beräknas de totala investeringarna öka med 8,9 miljarder kronor jämfört med vad som beräknades i budgetpropositionen för 2023. Det beror huvudsakligen på att investeringarna i vägar och järnvägar beräknas bli 7,9 miljarder kronor högre, vilket främst är en följd av en högre produktionstakt i befintliga kontrakt jämfört med vad som beräknades i budgetpropositionen för 2023. Investeringarna i försvarsmateriel och krisberedskap beräknas bli 2,8 miljarder kronor högre än tidigare beräknat. Investeringarna i fastigheter och forskning beräknas däremot bli 1,5 miljarder kronor respektive 0,7 miljarder kronor lägre.

För en mer utförlig analys av investeringarna hänvisas till de investeringsplaner som redovisas inom respektive utgiftsområde i denna proposition.

**Jämförelse med tidigare års utfall**

De planerade investeringarna i anläggningstillgångar (se posten varav investeringar i anläggningstillgångar efter posten Summa investeringar i nyanskaffning och vidmakthållande i tabell 9.1) kan jämföras med utfallet för statens investeringar de senaste åren (se tabell 9.2).

**Tabell 9.2 Utfall statens investeringar anläggningstillgångar**

Miljoner kronor

År	Investeringar exkl. finansiella tillgångar
2018	51 413
2019	59 288
2020	71 411
2021	79 107
2022	92 422

Källor: Årsredovisningar för staten för åren 2018–2022, not om investeringar till finansieringsanalysen.

## 9.2 Finansiering av anläggningstillgångar och rörelsekapital i statens verksamhet

### 9.2.1 Låneram för 2024

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att för 2024 besluta om lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i statens verksamhet som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 60 550 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** I tabell 9.3 redovisas regeringens förslag till låneram avseende investeringar i anläggningstillgångar som används i statens verksamhet. Låneramen anger det högsta lånebeloppet, inklusive tidigare tagna lån, som myndigheterna och regeringen får ha i Riksgäldskontoret. Fördelningen på utgiftsområdesnivå är preliminär eftersom regeringen normalt fastställer respektive myndighets låneram i samband med att regleringsbrevet beslutas. Förslaget för 2024, om 60,6 miljarder kronor, är 5,2 miljarder kronor högre än innevarande års låneram. Låneramen har, inklusive förslaget för 2024, i genomsnitt ökat med 4,7 procent per år 2015–2024. Myndigheternas totala skuld avseende investeringar i anläggningstillgångar som används i statens verksamhet uppgick den 31 december 2022 till 40,2 miljarder kronor. Myndigheternas nyttjande av låneramen per den 31 december 2022 uppgick till 76 procent. Det innebär att nyttjandegraden 2022 var 2 procentenheter lägre än 2021.

Den totala nyupplåningen beräknas uppgå till 19,4 miljarder kronor och utgör den huvudsakliga finansieringen av nya investeringar i statens egen verksamhet 2024, vilka framgår av tabell 9.1. Av den begärda låneramen kommer 0,5 miljarder kronor inledningsvis inte att fördelas till myndigheterna. Syftet är att regeringen ska kunna hantera situationer då lånebehov uppstår till följd av oförutsedda händelser i myndigheternas verksamheter.

**Tabell 9.3 Låneram för investeringar i anläggningstillgångar som används i statens egen verksamhet**

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Beslutad låneram 2022 <sup>1</sup>	Skuld 2022-12-31	Beslutad låneram 2023 <sup>1</sup>	Begärd låneram 2024 <sup>2</sup>	Beräknad amortering 2024	Beräknad nyupplåning 2024
1 Rikets styrelse <sup>3</sup>	2 215	1 802	2 654	2 933	525	1 151
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	1 262	844	1 569	1 629	374	554
3 Skatt, tull och exekution	2 547	2 125	2 730	2 892	756	1 066
4 Rättsväsendet	10 608	9 260	11 953	14 679	3 081	5 712
5 Internationell samverkan	20	9	20	22	8	17
6 Försvar och samhällets krisberedskap	7 866	5 410	7 560	8 602	1 178	2 444
7 Internationellt bistånd	105	99	105	99	29	22
8 Migration	766	397	600	609	185	350
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	972	775	1 119	1 287	274	440
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	2 304	1 862	2 304	2 304	688	802
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	724	533	850	750	133	180
13 Integration och jämställdhet	25	10	21	21	6	6
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	705	534	774	927	187	279
15 Studiestöd	431	317	480	652	61	298

Utgiftsområde	Beslutad låneram 2022 <sup>1</sup>	Skuld 2022-12-31	Beslutad låneram 2023 <sup>1</sup>	Begärd låneram 2024 <sup>2</sup>	Beräknad amortering 2024	Beräknad nyupplåning 2024
16 Utbildning och universitetsforskning	9 081	7 479	9 252	9 435	2 287	2 536
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	872	596	874	918	149	226
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	407	360	401	455	125	171
20 Klimat, miljö och natur	437	285	443	429	123	137
21 Energi	105	55	126	136	29	49
22 Kommunikationer	6 326	4 674	7 728	7 814	619	2 301
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	2 645	2 322	2 757	2 877	364	454
24 Näringsliv	587	411	545	558	137	213
Inte fördelat	221		475	523		
<b>Summa</b>	<b>51 230</b>	<b>40 159</b>	<b>55 340</b>	<b>60 550</b>	<b>11 317</b>	<b>19 408</b>

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

<sup>1</sup> Av riksdagen beslutad låneram exkl. beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Riksdagen beslutar om den totala ramen, som framgår av posten Summa. Regeringen beslutar om fördelningen per myndighet.

<sup>3</sup> Exklusive Riksdagsförvaltningen och Riksrevisionen.

Källa: Egna beräkningar.

## 9.2.2 Räntekontokreditram för 2024

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att för 2024 besluta om krediter för myndigheternas räntekonton i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjade krediter uppgår till högst 20 100 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Myndigheterna placerar överskottslikviditet och finansierar sina behov av rörelsekapital via ett räntekonto med kredit. Räntekontokreditramen nyttjas sammantaget i begränsad omfattning. Den säkerställer dock myndigheternas betalningsförmåga i de fall utbetalningar inte skulle infalla jämnt fördelade under året. Den beräknade kreditramen för 2024 redovisas fördelad per utgiftsområde i tabell 9.4. Regeringen föreslår att kreditramen för myndigheternas räntekonton uppgår till 20,1 miljarder kronor för 2024. Av den begärda kreditramen kommer inledningsvis 0,1 miljarder kronor inte att fördelas till myndigheterna. Syftet är att regeringen ska kunna hantera situationer då likviditetsproblem uppstår till följd av oförutsedda händelser i myndigheternas verksamheter.

**Tabell 9.4 Räntekontokreditram för rörelsekapital i statens verksamhet**

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Beslutad kreditram 2022 <sup>1</sup>	Maximalt nyttjande 2022	Beslutad kreditram 2023 <sup>1</sup>	Begärd kreditram 2024 <sup>2</sup>
1 Rikets styrelse <sup>3</sup>	1 089	33	1 128	1 174
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	791	126	733	841
3 Skatt, tull och exekution	919		919	919
4 Rättsväsendet	3 414		3 638	3 841
5 Internationell samverkan	2		7	4
6 Försvar och samhällets krisberedskap	3 327	151	4 007	4 586
7 Internationellt bistånd	34	3	34	34
8 Migration	250		250	250
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	495	148	507	544



Utgiftsområde	Beslutad kreditram 2022 <sup>1</sup>	Maximalt nyttjande 2022	Beslutad kreditram 2023 <sup>1</sup>	Begärd kreditram 2024 <sup>2</sup>
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	504		504	504
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	380		430	425
13 Integration och jämställdhet	20		18	18
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	395		395	389
15 Studiestöd	77		77	77
16 Utbildning och universitetsforskning	597	24	595	630
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	445	110	462	467
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	241	76	242	239
20 Klimat, miljö och natur	114	496	119	114
21 Energi	29		32	32
22 Kommunikationer	3 215		3 215	3 680
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	934	717	934	1 075
24 Näringsliv	156		153	130
Inte fördelat	183		101	129
<b>Summa</b>	<b>17 611</b>	<b>1 885</b>	<b>18 500</b>	<b>20 100</b>

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

<sup>1</sup> Av riksdagen beslutad räntekontokreditram exkl. beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Riksdagen beslutar om den totala ramen, som framgår av summeraden. Regeringen beslutar om fördelningen per myndighet.

<sup>3</sup> Exklusive Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen.

Källa: Egna beräkningar.

### 9.3 Låneramar för samhällsinvesteringar och övriga kontokrediter

I detta avsnitt (se tabell 9.5 och tabell 9.6) sammanställs de låneramar och övriga kontokrediter som regeringen föreslår inom respektive utgiftsområde med stöd av 7 kap. 6 § budgetlagen (2011:203). De föreslagna låneramarna för samhällsinvesteringar uppgår till 139,6 miljarder kronor och de föreslagna övriga kontokrediterna uppgår till 247,2 miljarder kronor.

**Tabell 9.5 Låneramar för samhällsinvesteringar**

Miljoner kronor

Utgifts- område	Myndighet	Beslutad låneram 2022 <sup>1</sup>	Skuld 2022-12-31	Beslutad låneram 2023 <sup>1</sup>	Begärd låneram 2024	Beräknad amortering 2024	Beräknad nyupplåning 2024
2	Fortifikationsverket	26 500	20 725	30 000	42 300	1 140	9 426
2	Statens fastighetsverk	15 200	12 674	15 200	15 200	1 530	2 130
6	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	1 300	1 186	1 300	1 300	201	227
9	Folkhälsomyndigheten	21 000	2 491	10 000	4 000	1 200	1 500
9	Socialstyrelsen	2 000	654	1 600	2 500	300	1 000
21	Affärsverket svenska kraftnät	1 650			1 650		
22	Luffartsverket	1 500		1 500	1 500		
22	Sjöfartsverket	100		100	100		
22	Trafikverket	57 926	54 344	62 358	71 000	1 675	6 961
	<b>Summa</b>	<b>127 176</b>	<b>92 074</b>	<b>122 058</b>	<b>139 550</b>	<b>6 046</b>	<b>21 244</b>

<sup>1</sup> Av riksdagen beslutade låneramar exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Källa: Egna beräkningar.

**Tabell 9.6 Övriga kontokrediter i statens verksamhet**

Miljoner kronor

Utgifts- område	Ändamål	Beslutad kreditram 2022 <sup>1</sup>	Maximalt nyttjande 2022	Beslutad kreditram 2023 <sup>1</sup>	Begärd kreditram 2024
2	Kammarkollegiets behov av likviditet för inrättande av nya myndigheter	250	22	250	250
2	Kammarkollegiets behov av likviditet i det statliga försäkringssystemet	100		100	100
2	Resolutionsreserven	100 000		100 000	100 000
2	Stabilitetsfonden	50 000		50 000	50 000
2	Statens tjänstepensionsverks behov av likviditet i pensionshanteringen	100	68	100	100
6	Försvarets materielverks behov av rörelsekapital	50 500	12 676	50 500	34 500
6	Krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden	40 000		40 000	40 000
10	Försäkringskassans behov av likviditet i utbetalning av ersättning för vård i andra länder	170	141	170	170
11	Pensionsmyndighetens behov av likviditet vid handel med fondandelar	11 000	4 805	12 000	20 000
22	Transportstyrelsens behov av rörelsekapital för transfereringar	1 600	1 434	1 600	2 050
<b>Summa</b>		<b>253 720</b>	<b>19 146</b>	<b>254 720</b>	<b>247 170</b>

<sup>1</sup> Av riksdagen beslutade övriga kontokrediter exkl. beslut om ändringar i statens budget.

Källa: Egna beräkningar.

## 9.4 Statlig utlåning

Regeringen får besluta om utlåning som finansieras med lån i Riksgäldskontoret för det ändamål och intill det belopp som riksdagen har beslutat om. Den statliga utlåningen som helhet redovisas i skrivelsen Årsredovisning för staten 2022 (skr. 2022/23:101).

Regeringens förslag till ramar för statlig utlåning under 2024 lämnas inom berörda utgiftsområden i denna proposition och sammanställs i tabell 9.7. De begärda utlåningsramarna uppgår till sammanlagt 425 miljarder kronor, vilket innebär en minskning med 33,6 miljarder kronor jämfört med förslagen i budgetpropositionen för 2023.

**Tabell 9.7 Ramar för statlig utlåning**

Miljoner kronor

Utgifts- område	Ändamål	Beslutad utlåningsram 2022 <sup>1</sup>	Lånefordran 2022-12-31	Beslutad utlåningsram 2023 <sup>1</sup>	Begärd utlåningsram 2024
15	Studielån	264 500	261 801	276 000	292 000
17	Kungliga Dramatiska teatern AB	70	70	70	
17	Kungliga Operan AB		96		130
17	Stiftelsen Nordiska museet		47	77	77
17	Stiftelsen Skansen			80	80
17	Stiftelsen Tekniska museet		38	95	95
21	Delägarlån till bolag i vilka Affärsverket svenska kraftnät förvaltar statens aktier	550	248	600	550
21	Lån till företag som bedriver elnätsverksamhet enligt ellagen	700	94	700	700

Utgifts- område	Ändamål	Beslutad		Beslutad	Begärd
		utlåningsram 2022 <sup>1</sup>	Lånefordran 2022-12-31	utlåningsram 2023 <sup>1</sup>	utlåningsram 2024
22	Svensk-Danska Broförbindelsen Svedab AB			6 000	6 400
24	AB Svensk Exportkredit	175 000		175 000	125 000
<b>Summa</b>		<b>440 820</b>	<b>262 394</b>	<b>458 622</b>	<b>425 032</b>

<sup>1</sup> Av riksdagen beslutade ramar för statlig utlåning exkl. beslut om ändringar i statens budget.

Källor: Årsredovisning för staten 2022 och egna beräkningar.

## 9.5 Statliga garantier

Regeringen får besluta om att ställa ut kreditgarantier och göra andra liknande åtaganden för det ändamål och intill det belopp som riksdagen har beslutat om. Garantiverksamheten som helhet redovisas i skrivelsen Årsredovisning för staten 2022.

Regeringens förslag till ramar för garantiverksamheten under 2024 lämnas inom respektive utgiftsområde i denna proposition och sammanställs i tabell 9.8. De begärda garantiramarna uppgår till sammanlagt 1 961 miljarder kronor, vilket innebär en ökning med 421,3 miljarder kronor jämfört med förslagen i budgetpropositionen för 2023.

**Tabell 9.8 Ramar för statliga garantier**

Miljoner kronor

Utgifts- område	Ändamål	Beslutad	Utfärdade	Beslutad	Begärd
		garantiram 2022 <sup>1</sup>	garantier 2022-12-31	garantiram 2023 <sup>1</sup>	garantiram 2024
2	Resolutionsreserven garantiram	200 000		200 000	200 000
2	Stabilitetsfonden garantiram	750 000		750 000	750 000
7	Garantier inom biståndsverksamheten	18 000	8 826	20 000	26 000
18	Kreditgarantier för nybyggnad och ändring av bostäder m.m.	8 000	5 553	8 000	8 000
21	Kreditgarantier för investeringar i ny kärnkraft				400 000
24	Exportkreditgarantier	475 000	276 736	475 000	475 000
24	Exportkreditgarantier till Ukraina				333
24	Investeringsgarantier	10 000		10 000	10 000
24	Kreditgarantier för gröna investeringar	50 000		65 000	80 000
24	Råvarugarantier	3 000		12 000	12 000
<b>Summa</b>		<b>1 514 000</b>	<b>291 116</b>	<b>1 540 000</b>	<b>1 961 333</b>

<sup>1</sup> Av riksdagen beslutade ramar för statliga garantier exkl. beslut om ändringar i statens budget.

Källor: Årsredovisning för staten 2022 och egna beräkningar.

## 9.6 Beställningsbemyndiganden

Regeringen får, för det ändamål och intill det belopp som riksdagen har beslutat för budgetåret, beställa varor eller tjänster samt besluta om bidrag, ersättning, lån eller liknande som medför utgifter under senare år än det budgeten avser. Regeringens förslag till beställningsbemyndiganden lämnas inom respektive utgiftsområde i denna proposition.

I tabell 9.9 redovisas en sammanfattning av begärda bemyndiganden för 2024.

I kolumnen Ingående åtaganden redovisas de åtaganden som staten vid ingången av 2024 beräknas ha till följd av beställningar av varor och tjänster samt beslut om bidrag m.m. I nästa kolumn redovisas nya åtaganden av denna typ som staten förväntas göra

2024. Kolumnen Infrjade åtaganden visar åtaganden som regeringen har ingått tidigare år och som förväntas bli betalda 2024. Kolumnen Utestående åtaganden utgör summan av ingående och nya åtaganden, med avdrag för infrjade åtaganden. I kolumnen Begärda bemyndiganden redovisas omfattningen av de bemyndiganden som regeringen begär inom de olika utgiftsområdena i denna proposition.

**Tabell 9.9 Sammanfattande redovisning av beställningsbemyndiganden för 2024**

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Ingående åtaganden 2024	Nya åtaganden 2024	Infrjade åtaganden 2024	Utestående åtaganden 2024	Begärda bemyndiganden 2024
1 Rikets styrelse	169	169	169	169	169
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	100	100	100	100	100
4 Rättsväsendet	476	300	205	571	571
5 Internationell samverkan	187	120	103	205	205
6 Försvar och samhällets krisberedskap	205 142	65 001	54 353	215 790	216 780
7 Internationellt bistånd	102 244	36 581	33 825	105 000	105 000
8 Migration	610	339	299	650	650
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	5 865	2 868	4 077	4 657	4 657
13 Integration och jämställdhet	79	237	79	237	237
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	25 852	19 982	17 728	28 106	28 106
15 Studiestöd	1	4	1	4	4
16 Utbildning och universitetsforskning	59 700	27 800	29 320	58 179	58 179
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	1 175	1 062	933	1 304	1 304
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	13	6	6	13	13
19 Regional utveckling	7 463	2 742	2 225	7 980	7 980
20 Klimat, miljö och natur	16 617	48 502	7 819	57 300	57 300
21 Energi	5 761	4 742	2 627	7 876	7 876
22 Kommunikationer	237 985	92 382	40 244	290 123	292 092
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	5 911	7 122	3 789	9 244	9 244
24 Näringsliv	3 761	2 455	2 071	4 146	4 146
<b>Summa</b>	<b>679 111</b>	<b>312 515</b>	<b>199 974</b>	<b>791 652</b>	<b>794 611</b>

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

Källa: Egna beräkningar.

Av tabell 9.9 framgår att regeringen i denna proposition begär beställningsbemyndiganden som uppgår till totalt 794,6 miljarder kronor. Jämfört med beställningsbemyndiganden i den av riksdagen ursprungligen beslutade budgeten för 2023 innebär förslagen för 2024 sammantaget en ökning med 88,8 miljarder kronor, eller 12,6 procent. I förändringen ingår såväl minskningar som öknings av enskilda bemyndiganden.

Regeringen begär vidare ett bemyndigande att under 2024 ingå de ekonomiska åtaganden som följer av EU-budgeten för budgetåret 2024 (se utg.omr. 27 avsnitt 2.8.1).

## 9.7 Bemyndigande att överskrida anslag

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024, med de begränsningar som följer av 3 kap. 8 § andra stycket budgetlagen, besluta att ett anslag som inte avser förvaltningsändamål får överskridas om ett riksdagsbeslut om ändring av anslaget inte hinner inväntas och överskridandet ryms inom det fastställda utgiftstaket för staten.

**Skälen för regeringens förslag:** Enligt 3 kap. 8 § andra stycket budgetlagen får regeringen efter riksdagens bemyndigande besluta att ett anslag får överskridas om det är nödvändigt för att i en verksamhet täcka särskilda utgifter som inte var kända då anslaget anvisades eller för att ett av riksdagen beslutat ändamål med anslaget ska kunna uppfyllas. För de flesta anslag kan oundvikliga utgiftsökningar i förhållande till anvisade medel rymmas inom den högsta tillåtna anslagskrediten om 10 procent som föreskrivs i 3 kap. 8 § första stycket budgetlagen. Det finns ytterst sällan behov av att överskrida anslag för förvaltningsändamål med mer än vad som ryms inom denna kredit. Något särskilt bemyndigande som ger regeringen befogenhet att besluta om överskridande av anslag som anvisats för förvaltningsändamål behöver därför inte inhämtas. Vid behov kommer regeringen i stället att föreslå ändringar i budgeten. När det gäller anslag som anvisats för regelstyrd verksamhet och icke påverkbara EU-relaterade utgifter kan så stora förändringar inträffa att utgifterna inte ryms inom den högsta tillåtna anslagskrediten. Regeringen avser i sådana fall att i första hand återkomma till riksdagen med förslag om ändrade anslag. Förändringarna kan dock inträffa snabbt, och betalningarna kan behöva göras utan dröjsmål. Regeringen bör därför bemyndigas att, om beslut om ändring i budgeten inte hinner inväntas, besluta om överskridande när de förutsättningar som anges i 3 kap. 8 § andra stycket budgetlagen är uppfyllda. Överskridandet får inte vara större än att det ryms inom det fastställda utgiftstaket för staten. Bemyndigandet begärs för ett budgetår i taget. Regeringens avsikt är att, som tidigare skett, föreslå ändringar av berörda anslag som ersätter de medgivna överskridandena.

I skrivelsen Årsredovisning för staten 2022 redovisas de överskridanden som regeringen medgivit 2022.

Under 2023 har regeringen hittills medgett följande överskridanden:

- anslaget 1:4 *Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet* inom utgiftsområde 5 Internationell samverkan
- anslaget 1:6 *Bekämpning av smittsamma djursjukdomar* inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Regeringen föreslår i propositionen Höständringsbudget för 2023 att de ovan angivna anslagen tillförs medel som täcker de medgivna överskridandena (prop. 2023/24:2).

Ett eventuellt utnyttjande av bemyndigandet senare under året kommer att redovisas i årsredovisningen för staten 2023.



## 10 Granskning och ekonomisk styrning

I detta avsnitt redovisar regeringen sin bedömning av EU:s rekommendationer till Sverige inom ramen för den europeiska terminen och av Finanspolitiska rådets rekommendationer och bedömningar. Vidare innehåller avsnittet information om Riksrevisionens granskning och riksdagens behandling av skrivelsen Årsredovisning för staten 2022 (skr. 2022/23:101). Avslutningsvis lämnas en redovisning av arbetet med att utveckla den ekonomiska styrningen i staten.

### 10.1 Den europeiska terminen och EU:s rekommendationer till Sverige

Inom ramen för den europeiska terminen lämnade Europeiska kommissionen den 24 maj 2023 sina förslag till landsspecifika rekommendationer till EU:s medlemsstater. Medlemsstaterna fick rekommendationer inom såväl det finanspolitiska området som andra områden. Samtliga medlemsstater fick rekommendationer om att avveckla de gällandekrisstödåtgärderna på energiområdet och att öka takten i den gröna omställningen. Vidare fick samtliga medlemsstater rekommendationen att fortsätta genomförandet av sina planer för återhämtning och resiliens inom ramen för Faciliteten för återhämtning och resiliens (RRF), och att snabbt slutföra tillägg till planerna i form av ett REPowerEU-kapitel. Under 2023 fick medlemsstaterna relativt likalydande rekommendationer gällande dels finanspolitiken, dels ett minskat beroende av fossil energi. Rekommendationerna till Sverige inom dessa områden var i stort sett samma rekommendationer som 2022.

Rekommendationerna antogs formellt av rådet för ekonomiska och finansiella frågor. I rådsbeslutet från den 14 juli 2023 rekommenderas Sverige att vidta följande åtgärder:

- Avveckla de gällande krisstödåtgärderna på energiområdet så snart som möjligt under 2023 och 2024. Om nya ökning av energipriset skulle kräva nya eller fortsatta stödåtgärder: säkerställa att dessa är inriktade på att skydda utsatta hushåll och företag, är finanspolitiskt överkomliga och bevarar incitamenten till energibesparingar. Upprätthålla sunda offentliga finanser under 2024 och samtidigt bevara nationellt finansierade offentliga investeringar. Säkerställa ett effektivt utnyttjande av bidrag från RRF och andra EU-fonder, särskilt för att främja den gröna och den digitala omställningen. För perioden efter 2024: fortsätta att genomföra investeringar och reformer som leder till högre hållbar tillväxt och bevara en återhållsam offentligfinansiell ställning på medellång sikt. Minska riskerna kopplade till hushållens höga skuldsättning och obalanserna på bostadsmarknaden genom att minska ränteavdragen för bolån och/eller genom att höja fastighetsskatten, samtidigt som det inrättas lämpliga verktyg för bättre utvärdering och mer riktade åtgärder. Stimulera investeringar i bostadsbyggande för att motverka de mest akuta bristerna, särskilt genom att avlägsna strukturella hinder för byggandet och genom att säkerställa tillgången till byggbar mark. Förbättra effektiviteten på bostadsmarknaden, bl.a. genom reformer av hyresmarknaden.
- Fortsätta med ett stabilt genomförande av återhämtnings- och resiliensplanen och snabbt slutföra REPowerEU-kapitlet i syfte att omgående inleda genomförandet av kapitlet. Fortsätta med ett snabbt genomförande av de

- sammanhållningspolitiska programmen i nära komplementaritet och synergi med återhämtnings- och resiliensplanen.
- Förbättra utbildningsresultaten för elever från mindre gynnade socioekonomiska grupper och elever med migrantbakgrund genom att säkerställa lika möjligheter till tillträde till skolsystemet och åtgärda bristen på kvalificerade lärare. Utveckla mindre gynnade gruppers färdigheter, särskilt vad gäller personer med migrantbakgrund, genom att anpassa resurser och metoder efter deras behov, med målet att bidra till deras integration på arbetsmarknaden.
  - Minska beroendet av fossila bränslen genom att påskynda utbyggnaden av förnybar energi, bl.a. genom att bygga ut och uppgradera energioverföringsnäten, genomföra reformer för att förenkla och snabba upp administrativa förfaranden och tillståndsförfaranden, förbättra energieffektiviteten och intensifiera de politiska insatserna i syfte att tillhandahålla och förvärva de färdigheter och kompetenser som krävs för den gröna omställningen.

## Regeringens bedömning av rekommendationerna

Regeringen delar i stort bedömningen av den finanspolitiska inriktningen och av vilka områden som är prioriterade för offentliga investeringar. Regeringen arbetar efter en långsiktig plan i tre delar för att ta Sverige genom det besvärliga ekonomiska läget: bekämpa inflationen och stötta hushållen och välfärden, återupprätta arbetslinjen och genomföra strukturreformer för en högre tillväxt. Det finanspolitiska ramverket är ett viktigt verktyg för att utforma en långsiktig hållbar finanspolitik och behöver värnas för att säkra stabilitet och förutsebarhet kring den ekonomiska politiken. Regeringen delar kommissionens bedömning att det finns makroekonomiska risker kopplade till hushållens höga skuldsättning. Det har genomförts en rad åtgärder för att stärka hushållens motståndskraft, däribland bolånetak och amorteringskrav. Det finns behov av ytterligare reformer för att öka utbudet av bostäder som möter människors behov och efterfrågan över hela landet, bl.a. genom att skapa förutsättningar för ökad nybyggnation där det finns underskott på bostäder.

Sveriges plan för återhämtning och resiliens beslutades av Ekofin-rådet den 4 maj 2022 och genomförandet pågår. Regeringen fattade beslut om Sveriges REPowerEU-kapitel den 24 augusti 2023 och kapitlet lämnades därefter in till kommissionen. Kommissionen godkände Sveriges program inom sammanhållningspolitiken under 2022 och genomförandet har påbörjats.

Rekommendationen rörande utbildningsfrågor inbegriper områden som prioriteras av regeringen. Flera åtgärder genomförs för att säkerställa tillgången på kvalificerade lärare. Alla barn, unga och vuxna ska oavsett bakgrund, uppväxtmiljö eller andra förhållanden ges förutsättningar att pröva och utveckla sina förmågor och kunskaper till sin fulla potential. Regeringen satsar därför bl.a. på förskola för fler barn samt på lovskola i yngre åldrar. Det pågår även ett flertal satsningar inom utbildningspolitiken för att underlätta integrationen av personer med migrantbakgrund på den svenska arbetsmarknaden. Bland annat genom fortsatta satsningar på yrkesutbildning för vuxna och genom att tydliggöra för kommunerna att de får erbjuda svenska för invandrare för personer med tillfälligt uppehållstillstånd enligt det s.k. massflyktsdirektivet (2001/55/EG), detta enligt förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning.

Områden som berörs i rekommendationen angående energi motsvarar prioriteringar som regeringen arbetar med för att nå det nationella målet att senast 2045 inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Regeringen anser att all fossilfri energiproduktion, inklusive kärnkraft, behöver öka. Detta för att möjliggöra elektrifiering, grön omställning av energisystemet och utfasning av fossila bränslen.



Regeringen ser rekommendationerna inom ramen för den europeiska terminen som en möjlighet för EU att uppmuntra till en ansvarsfull ekonomisk politik och uppfyllelse av de mål som medlemsstaterna gemensamt kommit överens om. Varje medlemsstat avgör själv hur den ska förhålla sig till rekommendationerna, och ytterst är det parlamentet i varje medlemsstat som beslutar om den nationella ekonomiska politiken.

## 10.2 Finanspolitiska rådets slutsatser

I maj 2023 publicerades Finanspolitiska rådets årliga rapport. I detta avsnitt (10.2) redovisas de huvudsakliga bedömningar och rekommendationer som presenterades i rapporten samt regeringens bedömning av dessa.

### Det makroekonomiska läget

Finanspolitiska rådet bedömer att den svenska ekonomin befinner sig i ett osäkert läge där hög inflation och låg tillväxt är utmärkande drag, och att detta innebär svåra avvägningar för den ekonomiska politiken. Rådet noterar att såväl regeringen som Konjunkturinstitutet bedömde att tillväxten kommer att bli negativ 2023 och att ekonomin kommer att befinna sig i en lågkonjunktur även 2024. Vidare bedömde Konjunkturinstitutet och regeringen att arbetslösheten ökar 2023 och 2024, och hushållens reala disponibla inkomster bedömdes ha fallit 2022 och bedömdes fortsätta falla 2023. Rådet noterar att det emellertid syns vissa ljuspunkter under inledningen av 2023 då inflationen i omvärlden har börjat falla tillbaka och parterna på arbetsmarknaden har slutit ett tvåårigt avtal som bedöms på sikt vara förenligt med inflationsmålet.

### Det finanspolitiska ramverket

Finanspolitiska rådet bedömer att de offentliga finanserna fortsatt är mycket starka. Även om en lågkonjunktur kan komma att medföra underskott 2023 och 2024 bedöms den offentliga skulden vara låg, både i ett historiskt perspektiv och i förhållande till flertalet jämförbara länder. Regeringen delar rådets bedömning.

Rådet bedömer att finanspolitiken i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1) och 2023 års ekonomiska vårproposition (prop. 2022/23:100) var i linje med det finanspolitiska ramverket. Rådet menar att lågkonjunkturen skulle kunna ha motiverat en mer expansiv finanspolitik, men att det finanspolitiska ramverket (se skr. 2017/18:207) även ger utrymme för att hänsyn tas till inflationen och penningpolitiska utmaningar, vilket rådet bedömer att regeringen har gjort. Regeringen delar rådets bedömning att finanspolitiken i både budgetpropositionen för 2023 och 2023 års ekonomiska vårproposition var i linje med det finanspolitiska ramverket samt att regeringens hänsynstagande till den höga inflationen har stöd i ramverket.

Rådet menar att det i budgetpropositionen för 2023 inte är tydligt hur regeringen beaktar elstödet i bedömningen av finanspolitikens inriktning. Regeringen delar inte rådets bedömning. Regeringen redovisade i budgetpropositionen för 2023 regeringens bedömning av elstödet effekt på finanspolitikens samlade inriktning.

Regeringen ändrade under sommaren 2022 sin metod för att beräkna det strukturella sparandet. Rådet menar att regeringen borde ha redovisat motiven till metodbytet samt hur det påverkar budgetutrymmet och finanspolitikens inriktning. Regeringen delar till viss del rådets bedömning. I samband med budgetpropositionen för 2023 publicerade regeringen på sin hemsida en promemoria som beskriver den nya metoden, men regeringen medger att redovisningen i budgetpropositionen för 2023 kunde ha varit tydligare. I 2023 års ekonomiska vårproposition utvecklade och

tydliggjorde regeringen analysen kring finanspolitikens effekt på efterfrågan och redovisade bl.a. BNP-gapet med den tidigare respektive den nya metoden.

Rådet noterar att budgetprocessen har återgått till det normala efter att det under pandemin har gjorts avvikelser genom att propositioner om ändringar i statens budget har använts i stor utsträckning. Även om en förbättring har skett uttrycker rådet en fortsatt oro för budgetprocessen framöver. Regeringen delar rådets syn att det är viktigt att hålla fast vid den samlade budgetprocessen. Under senaste årens kriser har den ekonomiska politiken präglats av propositioner med ändringar i statens budget. I många fall har det dock varit motiverat eftersom det har funnits ett behov av skyndsamma åtgärder. Över tid har stabila förutsättningar för den svenska ekonomiska politiken tjänat Sverige väl och det har därför varit viktigt för regeringen att återgå till en ordnad budgetprocess.

I budgetpropositionen för 2023 justerades utgiftstaken för 2024–2026. Rådet menar att de föreslagna utgiftsnivåerna redovisats mycket sparsamt och att regeringens syn på utgifternas utveckling i ett medelfristigt perspektiv borde ges mer utrymme.

Regeringen delar inte rådets uppfattning att de föreslagna utgiftsnivåerna är mycket sparsamt redovisade. De beskrivs enligt praxis utifrån ett flertal faktorer. Bedömningen av utgiftstakets nivå för ett nytt år baseras även på aktuella prognoser utifrån beslutad och aviserad finanspolitik. De takbegränsade utgifternas framtida utveckling är beroende av den framtida finanspolitiken, vilken i sin tur är en politisk avvägning.

## Finanspolitik vid hög inflation och vikande efterfrågan

Rådet beskriver finanspolitiken i budgetpropositionen för 2023 som försiktig. Rådet anser att omfattningen av den samlade finanspolitiken (som inkluderar kapacitetsavgifterna och utbetalt elstöd) var rimlig givet de risker som fanns både för att den höga inflationen skulle bli långvarig och för att höga räntor skulle leda till oönskade effekter via bostadsmarknaden. Rådet gör i huvudsak samma bedömning av 2023 års ekonomiska vårproposition. Samtidigt bedömer rådet att det troligen hade varit möjligt att bedriva en något mer expansiv finanspolitik utan att detta skulle ha medfört större problem för penningpolitiken. Regeringen delar rådets bedömning att omfattningen av den samlade finanspolitiken i stort var rimlig givet de risker som fanns för att den höga inflationen skulle bli långvarig.

Rådet anser att den dramatiska försämringen av hushållens köpkraft motiverade att stöd betalades ut, men att elstöden var för omfattande och att regeringen i stället borde ha satsat mer på riktade stöd till särskilt utsatta hushåll och åtgärder som kunnat bidra till att ekonomin fungerar bättre. Regeringen delar inte rådets bedömning att elstöden var för omfattande eller kunde ha riktats till särskilt utsatta hushåll. För att kapacitetsavgifterna skulle kunna användas för att finansiera stöden var det ett krav på EU-nivå att Energimarknadsinspektionen gav sitt godkännande till den modell för utbetalningar som skulle användas. För att få detta godkännande var det nödvändigt att stöden kopplades till elmarknaden. Att använda kapacitetsavgifter till generella stöd, som t.ex. skattesänkningar och bättre matchning på arbetsmarknaden, skulle inte ha godkänts.

## Elstöd till hushåll och företag

Rådet anser att det var förståeligt och rimligt att regeringen finansierade en del av det stöd som bedömdes vara finanspolitiskt motiverat med kapacitetsavgifter. Detta mot bakgrund av de stora och snabba prisökningarna på el, det höga inflödet av kapacitetsavgifter under 2022, samt de EU-regelverk som anger hur avgifterna får användas. Regeringen delar rådets bedömning.

Rådet är i huvudsak positivt till utformningen av stödet till hushåll. Rådet anser dock att stödet var för omfattande, att utformningen i vissa avseenden var bristfällig samt att de upprepade stöden skapade incitamentsproblem. Regeringen anser att utformningen av stödet var väl avvägd givet de EU-rättsliga ramarna för stödet och behovet av att säkerställa att stödet skyndsamt betalades ut till hushållen. Regeringen behövde förhålla sig till den stödordning som Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) ansökte om och som Energimarknadsinspektionen godkände. Att begränsa stöden till hushållen i enlighet med rådets förslag hade fördröjt utbetalningarna och sannolikt försvårat handläggningen av stöden. Regeringen anser vidare att det tillkommande elstödet för perioden november–december 2022 var motiverat eftersom elpriserna då var historiskt höga. Därför fanns det skäl att stödja hushållen ytterligare i den svåra ekonomiska situationen.

Rådet anser att det generella elstödet till företag borde ha varit betydligt mindre. Rådet menar att företagen har haft möjlighet att i stor utsträckning övervältra kostnader i senare led, har kunnat skjuta på skattebetalningar, och i många fall haft möjlighet att vända sig till finansmarknaderna för att klara tillfälliga svårigheter. Dessutom anför rådet att det bland storförbrukare av el är vanligt med långa fasta elavtal, vilket innebär att prispförändringar får liten effekt på kort sikt. Regeringen anser att utformningen av stödet har varit väl avvägt givet de EU-rättsliga ramarna som utformningen har behövt förhålla sig till samt behovet av att skyndsamt få ut stödet till företagen. Regeringen har behövt följa både statsstödsramverket och Rådets förordning (EU) 2022/1854 av den 6 oktober 2022 om en krisintervention för att komma till rätta med de höga energipriserna (krisinterventionsförordningen). Det senare innebär att regeringen har behövt anpassa sig till den utformning som Svenska kraftnät ansökte om och Energimarknadsinspektionen godkände. Om en annan modell för stöd skulle ha undersökts hade utbetalning av stödet sannolikt försenats. Rådets förslag på justeringar skulle ha avsevärt försvårat handläggningen av stöden. Regeringens målsättning var att göra utbetalningarna så smidiga och automatiserade som möjligt.

Rådet anser att det begränsade stödet om högst 2 miljarder kronor till elintensiva företag var mer rimligt eftersom det är svårare för dessa företag att vältra över en stor del av kostnadsökningen på sina kunder. De elintensiva företagen var även tvungna att styrka sina kostnader för att få ta del av stödet. Regeringen delar rådets bedömning att stödet till elintensiva företag var rimligt under de rådande omständigheterna.

Rådet anser att stöd, både till hushåll och företag, som kompenserar för höga el-kostnader bör undvikas i framtiden. Regeringen håller med rådet om att generella stöd vid prispförändringar bör undvikas i största mån framöver och att riktade stöd är att föredra.

Rådet anser att regeringen bör se över möjligheten för Svenska kraftnät att behålla en större del av kapacitetsavgifterna till framtida investeringar. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 av den 5 juni 2019 om den inre marknaden för el reglerar hur kapacitetsavgifterna får användas. I enlighet med förordningen ska kapacitetsavgifterna i första hand användas till att garantera tilldelad kapacitet, optimera användandet av tillgänglig kapacitet och finansiera investeringar som syftar till att förstärka eller bibehålla kapaciteten mellan länder. Den tillfälliga undantags-

möjligheten att använda kapacitetsavgifterna för andra ändamål, t.ex. elstöd, löper ut den 31 december 2023 då stora delar av krisinterventionsförordningen upphör att gälla. Kapacitetsavgifterna kommer därmed framöver att användas för framtida investeringar och kapacitetsstärkande åtgärder i elnätet. Regeringen avser dock att vid behov införa ett ekonomiskt stöd till elintensiva företag som har haft en betydande ökning av kostnader för el jämfört med 2021 (se utg.omr. 24 avsnitt 3.8).

Vidare anser rådet att det är angeläget att utvärdera vilka effekter stöden hade. Därför bör information om hur mycket stöd som respektive mottagare erhållit, och de faktiska kostnader som uppburits, finnas tillgängliga. Regeringen delar rådets mening att det är viktigt att effekterna av olika åtgärder utvärderas. Utvärdering av olika åtgärder görs löpande av såväl Regeringskansliet som av de ansvariga myndigheterna. När det gäller tillgång till information om elstöden gäller sekretess vid Försäkringskassans handläggning av ärenden om elstöd till hushåll, men för företagsstödet gäller inte motsvarande regler.

## Ramarna för finanspolitiken

Finanspolitiska rådet har även analyserat några frågeställningar av betydelse för hur det finanspolitiska ramverket bör se ut framöver. Rådet anser att rättvisa mellan generationer i form av lika välfärdsåtaganden och skattenivåer kan motivera att saldo- och skuldmålen bör variera över tid. Rådet anser även att en kommande översyn bör analysera om Sverige riskerar att återgå till en period med låg tillväxt och låg inflation, och om strukturell efterfrågepolitik i så fall skulle kunna bidra till att lösa problemet. Rådet bedömer att en sådan politik skulle kunna minska behovet av mycket expansiva penningpolitiska åtgärder, men skulle även kunna kräva att saldomålet för den offentliga sektorn sänks. Regeringen noterar rådets förslag på frågeställningar. Regeringen kommer under 2023 att tillsätta den återkommande översynen av överskottsmålet som föreskrivs i det finanspolitiska ramverket.

## 10.3 Granskning av årsredovisningen för staten 2022

Riksrevisionen har för årsredovisningen för staten 2022 lämnat en revisionsberättelse utan reservation eller avvikande mening (Fi2023/01413). Enligt myndigheten har regeringen i alla väsentliga avseenden upprättat de finansiella delarna av årsredovisningen i enlighet med 10 kap. 5–10 §§ budgetlagen (2011:203) och även i övrigt lämnat information som är förenlig med årsredovisningens finansiella delar. Riksrevisionens uttalande omfattar, liksom tidigare år, inte avsnitt 1.1 Den offentliga sektorns finansiella sparande.

I sin behandling av regeringens skrivelse Årsredovisning för staten 2022 har riksdagen beslutat att lägga skrivelsen till handlingarna (bet. 2022/23:FiU30, rskr. 2022/23:255).

## 10.4 Utvecklingen av den ekonomiska styrningen

Utvecklingen av den ekonomiska styrningen bedrivs med utgångspunkt i regeringens behov av att styra och genomföra sin politik och nå de beslutade målen för olika områden. Det ska finnas en ändamålsenlig uppföljning av genomförandet och måluppfyllelsen i myndigheter och verksamheter som svarar mot både regeringens och riksdagens behov. Den ekonomiska styrningen angränsar till den statliga förvaltningspolitiken (se utg.omr. 2 avsnitt 4). Vid utvecklingen av den ekonomiska styrningen är målsättningen att värna myndigheternas kärnuppgifter och att beakta olikheter i

förutsättningar och verksamheter. I det här avsnittet (10.4) presenteras delar av det arbete som har bedrivits för att utveckla den ekonomiska styrningen.

## Budgetering och redovisning av beställningsbemyndiganden

Ekonomistyrningsverket (ESV) har på uppdrag av regeringen genomfört en kartläggning och analys av de systemstöd som myndigheter använder sig av i hanteringen av beställningsbemyndiganden. ESV har även kartlagt och analyserat orsaker till myndigheternas överskridanden av beställningsbemyndiganden samt undersökt om förståelsen för beställningsbemyndiganden kan ökas genom att förändra begrepp eller uppställningsformer. Vidare har ESV analyserat förutsättningarna för att inhämta en prognos från myndigheterna om åtaganden och infrianden för beslutade beställningsbemyndiganden.

ESV redovisade den del av uppdraget som avsåg en prognos för beställningsbemyndiganden i maj 2022 (Fi 2022/01735). Utifrån myndighetens analys beslutade regeringen att ställa krav på en prognos i berörda myndigheters regleringsbrev för 2023. Myndigheternas prognos användes för att i förekommande fall justera uppgifter om åtaganden och infrianden så att beställningsbemyndiganden i denna proposition baseras på mer aktuella uppgifter än de myndigheterna redovisade i sina budgetunderlag som lämnades till regeringen senast den 1 mars 2023.

Övriga delar av uppdraget redovisades i rapporten Beställningsbemyndiganden – Stödsystem, prognoser och användning (ESV 2022:49). ESV föreslog bl.a. en förändrad uppställningsform i myndigheternas budgetunderlag och årsredovisning så att framför allt kopplingen mellan beställningsbemyndiganden och framtida beräknade anslagsnivåer tydliggörs. Vidare föreslogs att det generella stödet till myndigheterna förbättras.

I Regeringskansliet bedrivs, i nära samarbete med ESV, ett arbete med att utveckla en ny funktionalitet för budgetering av beställningsbemyndiganden i informationssystemet Hermes. Syftet är att förbättra budgeteringen av och förståelsen för beställningsbemyndiganden samt än mer åskådliggöra när ekonomiska åtaganden som medför utgifter beräknas redovisas mot anslag och därmed åtagandenas koppling till beräknade anslag.

## Innehållet i myndigheternas årsredovisningar

ESV har på uppdrag av regeringen utrett förutsättningarna för att införa en enhetlig struktur för resultatredovisningarna i myndigheternas årsredovisningar. I rapporten En enhetlig struktur för resultatredovisningen? Sondering av förutsättningar (ESV 2022:48) bedömer ESV att förutsättningarna för att införa en enhetlig struktur för resultatredovisningarna är begränsade. Myndigheten anser dock att det finns goda förutsättningar att förbättra den digitala strukturen i resultatredovisningarna. Med en enhetlig digital kvalitet i filerna med myndigheternas årsredovisningar kan maskinella sammanställningar av innehåll från flera resultatredovisningar underlättas. ESV bedömer att myndigheten inom ramen för sin föreskriftsrätt till förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag kan arbeta vidare med frågor som rör det digitala formatet av myndigheternas årsredovisningar.

## Betryggande intern styrning och kontroll samt fungerande internrevision

ESV har i uppgift att utveckla och förvalta den interna styrningen och kontrollen samt internrevisionen i staten. ESV lämnar varje år en rapport till regeringen i vilken myndigheten redovisar hur internrevisionen fungerar i staten som helhet. I rapporten

redovisas också hur myndighetsledningarnas interna styrning och kontroll fungerar för de myndigheter under regeringen som omfattas av de utökade bestämmelserna om internrevision samt intern styrning och kontroll.

I rapporten Internrevision och intern styrning och kontroll 2023 (ESV 2023:20) bedömer ESV att det system för intern styrning och kontroll som regeringen har inrättat medför att det i statsförvaltningen finns en ordning för intern styrning och kontroll som fungerar betryggande. ESV bedömer även att den statliga internrevisionen fungerar väl samt att internrevisionens arbete är till nytta för myndighetsledningarna i deras arbete med att förbättra myndighetens interna styrning och kontroll.

# 11 Lagförslag, skattefrågor

Regeringen har följande förslag till lagtext.

## 11.1 Förslag till lag om ändring i kupongskattelagen (1970:624)

Härigenom föreskrivs att 2 och 27 §§ kupongskattelagen (1970:624)<sup>1</sup> ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

### 2 §<sup>2</sup>

I denna lag förstås med

AIF-förvaltare: juridisk person som är AIF-förvaltare enligt 1 kap. 3 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,

avstämningsbolag: aktiebolag som är avstämningsbolag enligt 1 kap. 10 § aktiebolagslagen (2005:551),

egen aktie: aktie som innehas av bolaget självt,

fondbolag: aktiebolag som driver fondverksamhet enligt lagen (2004:46) om värdepappersfonder,

förvaltningsbolag: ett utländskt företag som förvaltar en värdepappersfond i Sverige,

förvaringsinstitut: ett företag som är förvaringsinstitut enligt 1 kap. 1 § första stycket 15 lagen om värdepappersfonder eller 9 kap. 4, 5 eller 7 § lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder,

utdelningstillfälle: för avstämningsbolag den i 4 kap. 39 § aktiebolagslagen avsedda dagen för avstämmning och för andra aktiebolag liksom i fråga om värdepappersfond eller specialfond den dag då utdelningen blir tillgänglig för lyftning,

utdelningsberättigad: den som är berättigad att lyfta utdelning för egen del vid utdelningstillfället,

värdepapperscentral: detsamma som i 1 kap. 3 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument.

Med utdelning avses även

1. återbetalning till aktieägarna vid minskning av aktiekapitalet eller reservfonden enligt 20 kap. 1 § första stycket 3 eller 35 § 3 aktiebolagslagen,

2. utskiftning vid bolagets likvidation enligt 25 kap. 38 § aktiebolagslagen,

3. utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbud som har riktats till

*inlösenaktie: aktie som utan valmöjlighet för aktieägaren ska lösas in eller förvärvas av aktiebolaget för en viss ersättning,*

utdelningstillfälle: för avstämningsbolag den i 4 kap. 39 eller 46 § aktiebolagslagen avsedda dagen för avstämmning och för andra aktiebolag liksom i fråga om värdepappersfond eller specialfond den dag då utdelningen blir tillgänglig för lyftning,

utdelningsberättigad: den som är berättigad att lyfta utdelning för egen del vid utdelningstillfället,

värdepapperscentral: detsamma som i 1 kap. 3 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument.

1. återbetalning till aktieägarna vid minskning av aktiekapitalet eller reservfonden enligt 20 kap. 1 § första stycket 3 eller 35 § 3 aktiebolagslagen *om inte annat anges i tredje stycket,*

3. utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbud som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till

<sup>1</sup> Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:996.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2022:1850.

samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag,

4. utbetalning av fusionsvederlag till aktieägare enligt 23 kap. 26 § aktiebolagslagen till den del vederlaget utgörs av annat än aktier i det övertagande bolaget,

5. utbetalning av fusionsvederlag till andelsägare enligt 8 kap. 14 § lagen om värdepappersfonder eller 12 kap. 16 § lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder till den del vederlaget utgörs av annat än andelar i den övertagande fonden, *och*

6. utbetalning av delningsvederlag till aktieägare enligt 24 kap. 28 § aktiebolagslagen som avser

a) delning enligt 24 kap. 1 § andra stycket samma lag till den del vederlaget utgörs av annat än aktier i de övertagande bolagen, eller

b) delning enligt 24 kap. 1 § tredje stycket 1 samma lag till den del vederlaget utgörs av annat än ersättning som enligt 42 kap. 16 b § inkomstskattelagen (1999:1229) inte ska tas upp.

aktier av ett visst slag *om inte annat anges i tredje stycket,*

5. utbetalning av fusionsvederlag till andelsägare enligt 8 kap. 14 § lagen om värdepappersfonder eller 12 kap. 16 § lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder till den del vederlaget utgörs av annat än andelar i den övertagande fonden,

6. utbetalning av delningsvederlag till aktieägare enligt 24 kap. 28 § aktiebolagslagen som avser

a) delning enligt 24 kap. 1 § andra stycket samma lag till den del vederlaget utgörs av annat än aktier i de övertagande bolagen, eller

b) delning enligt 24 kap. 1 § tredje stycket 1 samma lag till den del vederlaget utgörs av annat än ersättning som enligt 42 kap. 16 b § inkomstskattelagen (1999:1229) inte ska tas upp, *och*

*7. tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna i samband med att ett aktiebolag minskar aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna med indragning av aktier eller förvärvar egna aktier, om tilldelningen inte görs i utbyte mot aktier i bolaget.*

*Med utdelning avses dock inte en återbetalning eller utbetalning enligt andra stycket 1 eller 3 som görs när inlösenaktier löses in eller förvärvas, om tilldelningen av de inlösenaktier som löses in eller förvärvas anses som utdelning enligt andra stycket 7.*

*Kupongskatt på sådan utdelning som avses i andra stycket 7 ska tas ut på ett belopp som motsvarar den ersättning som ska betalas till aktieägarna när inlösenaktierna löses in eller förvärvas av bolaget.*

### 27 §<sup>3</sup>

Har i annat fall än som avses i 9 eller 16 § kupongskatt innehållits för någon som inte varit skattskyldig eller har kupongskatt innehållits med högre belopp än vad som ska betalas enligt avtal för undvikande av dubbelbeskattning, har den utdelningsberättigade rätt till återbetalning av vad som innehållits för mycket.

Rätt till återbetalning föreligger även

– om aktie förlorat sitt värde till följd av att bolaget upplösts genom likvidation inom två år efter det att sådan utbetalning som avses i 2 § andra stycket 2 blivit tillgänglig för lyftning,

– vid återbetalning till aktieägare enligt aktiebolagslagen (2005:551) i samband

– vid återbetalning till aktieägare enligt aktiebolagslagen (2005:551) i samband

<sup>3</sup> Senaste lydelse 2011:1246.



med minskning av aktiekapitalet som genomförts med indragning av aktier, och

– vid utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag.

Underlaget för kupongskatten ska i de fall som avses i andra stycket beräknas på ett belopp som svarar mot skillnaden mellan utbetalningen till aktieägaren och dennes anskaffningskostnad för aktierna. Har aktierna förvärvats som fusionsvederlag eller delningsvederlag ska som anskaffningskostnad för aktierna anses den anskaffningskostnad som aktieägaren hade för aktierna i det överlåtande aktiebolaget. För marknadsnoterade aktier får anskaffningskostnaden i stället bestämmas till 20 procent av utbetalningen.

Ansökan om återbetalning ska göras skriftligen hos Skatteverket senast vid utgången av femte kalenderåret efter utdelningstillfället.

Tillsammans med ansökan ska det lämnas ett intyg eller annan utredning om att kupongskatt innehållits för sökanden liksom utredning som styrker att sökanden inte är skattskyldig.

Beslut rörande återbetalning får anstå intill dess fråga om skattskyldighet för utdelningen enligt inkomstskattelagen (1999:1229) slutligen prövats.

Föreligger de förutsättningar för återbetalning som anges i första stycket först sedan förvaltningsrätt, kammarrätt eller Högsta förvaltningsdomstolen meddelat beslut angående utdelningsbeloppet eller efter det att utdelningsberättigad efterbeskattats för detsamma, kan ansökan om återbetalning göras hos Skatteverket senast inom ett år efter det beslutet meddelades eller efterbeskattningen skedde.

Är den som har rätt till återbetalning av kupongskatt skyldig att betala skatt enligt denna lag eller skatteförfarandelagen (2011:1244), gäller 64 kap. samt 71 kap. 2 § första stycket och 3 § skatteförfarandelagen.

- 
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.
  2. Lagen tillämpas första gången på inlösenaktier som tilldelas aktieägarna efter den 31 december 2024.
  3. För inlösenaktier som tilldelas aktieägarna före den 1 januari 2025 gäller äldre bestämmelser.

## 11.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1994:1920) om allmän löneavgift ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

1 §<sup>1</sup>

Den som enligt 2 kap. socialavgiftslagen (2000:980) ska betala arbetsgivaravgifter ska för varje år betala allmän löneavgift. Löneavgiften beräknas på det underlag som gäller för arbetsgivaravgifter enligt socialavgiftslagen.

I underlaget enligt första stycket ska dock inte ingå

1. ersättning till sådana personer som avses i 2 kap. 27 § socialavgiftslagen, eller

2. sådan ersättning som avses i 2 kap. 28 § socialavgiftslagen.

I underlaget enligt första stycket ska dock inte ingå

ersättning till sådana personer som avses i 2 kap. 27 § socialavgiftslagen.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ersättning som utges före ikraftträdandet.

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2019:478.

## 11.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1667) om skatt på naturgrus

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1995:1667) om skatt på naturgrus ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

3 §<sup>1</sup>

Skatten tas ut med 15 kronor per ton naturgrus.

För kalenderåret 2019 och efterföljande kalenderår ska skatten tas ut med belopp som efter en årlig omräkning motsvarar det i första stycket angivna skattebeloppet multiplicerat med det jämförelsetal, uttryckt i procent, som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i juni månad året närmast före det år beräkningen avser och prisläget i juni 2017 med ett årligt tillägg av två procentenheter.

Beloppet enligt andra stycket avrundas till hela kronor.

Regeringen fastställer före november månads utgång det omräknade skattebelopp som enligt denna paragraf ska tas ut för påföljande kalenderår.

Skatten tas ut med 22 kronor per ton naturgrus.

För kalenderåret 2025 och efterföljande kalenderår ska skatten tas ut med belopp som efter en årlig omräkning motsvarar det i första stycket angivna skattebeloppet multiplicerat med det jämförelsetal, uttryckt i procent, som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i juni månad året närmast före det år beräkningen avser och prisläget i juni 2023.

- 
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.
  2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2017:1209.

## 11.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:673) om skatt på avfall

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1999:673) om skatt på avfall ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

4 §<sup>1</sup>

Avfallsskatt ska betalas med 500 kronor per ton avfall.

För kalenderåret 2019 och efterföljande kalenderår ska avfallsskatt betalas med belopp som efter en årlig omräkning motsvarar det i första stycket angivna skattebeloppet multiplicerat med det jämförelsetal, uttryckt i procent, som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i juni månad året närmast före det år beräkningen avser och prisläget i juni 2017 med ett årligt tillägg av två procentenheter.

Beloppet enligt andra stycket avrundas till hela kronor.

Regeringen fastställer före november månads utgång det omräknade skattebelopp som enligt denna paragraf ska betalas för påföljande kalenderår.

Avfallsskatt ska betalas med 725 kronor per ton avfall.

För kalenderåret 2025 och efterföljande kalenderår ska avfallsskatt betalas med belopp som efter en årlig omräkning motsvarar det i första stycket angivna skattebeloppet multiplicerat med det jämförelsetal, uttryckt i procent, som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i juni månad året närmast före det år beräkningen avser och prisläget i juni 2023.

- 
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.
  2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2017:1211.

## 11.5 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs att 15 kap. 10 §, 39 kap. 26 §, 42 kap. 29 §, 45 kap. 5 och 24 §§ och 61 kap. 15 och 16 §§ inkomstskattelagen (1999:1229)<sup>1</sup> ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

### 15 kap.

#### 10 §

Har en näringsfastighet del i en annan svensk samfällighet än sådan som avses i 6 kap. 6 § första stycket, behöver fastighetens andel av samfällighetens intäkter och kostnader inte tas upp, om intäkterna med mindre än 600 kronor överstiger de utgifter som omedelbart ska dras av som kostnad.

Första stycket gäller inte kapitalvinster och kapitalförluster.

Har en näringsfastighet del i en annan svensk samfällighet än sådan som avses i 6 kap. 6 § första stycket, behöver fastighetens andel av samfällighetens intäkter och kostnader inte tas upp, om intäkterna med mindre än 1 500 kronor överstiger de utgifter som omedelbart ska dras av som kostnad.

### 39 kap.

#### 26 §

Om privatbostadsföretagets fastighet har del i en annan samfällighet än sådan som avses i 6 kap. 6 § första stycket, ska fastighetens andel av inkomster och utgifter i samfällighetens verksamhet tas upp respektive dras av hos privatbostadsföretaget. Dessa inkomster och utgifter ska dock tas upp eller dras av bara om det är fråga om

1. avkastning av kapital och bara till den del avkastningen överstiger 600 kronor, eller

2. kapitalvinster och kapitalförluster.

1. avkastning av kapital och bara till den del avkastningen överstiger 1 500 kronor, eller

### 42 kap.

#### 29 §

Om en privatbostadsfastighet har del i en annan svensk samfällighet än sådan som avses i 6 kap. 6 § första stycket, ska den del av fastighetens andel av samfällighetens inkomster som är avkastning av kapital och som överstiger 600 kronor tas upp.

För fastighetens andel av samfällighetens statliga räntebidrag och tomträttsavgälder gäller bestämmelserna i 26 och 27 §§.

I fråga om fastighetens andel i samfällighetens kapitalvinster och kapitalförluster tillämpas vad som skulle ha gällt för fastighetsägaren vid en avyttring.

Om en privatbostadsfastighet har del i en annan svensk samfällighet än sådan som avses i 6 kap. 6 § första stycket, ska den del av fastighetens andel av samfällighetens inkomster som är avkastning av kapital och som överstiger 1 500 kronor tas upp.

### 45 kap.

#### 5 §

Överföring av mark eller andel i samfällighet genom fastighetsreglering enligt 5 kap. fastighetsbildningslagen (1970:988) och uppdelning i lotter genom klyvning enligt 11 kap. samma lag anses som avyttring av fastighet, om överföringen eller uppdelningen sker helt eller

Överföring av mark eller andel i samfällighet genom fastighetsreglering enligt 5 kap. fastighetsbildningslagen (1970:988) och uppdelning i lotter genom klyvning enligt 11 kap. samma lag anses som avyttring av fastighet, om överföringen eller uppdelningen sker helt eller

<sup>1</sup> Lagen omtryckt 2008:803.

delvis mot kontant ersättning. Är den kontanta ersättningen högst 5 000 kronor, ska kapitalvinsten inte tas upp.

Av kapitalvinsten ska bara så stor del tas upp som den kontanta ersättningen minskad med 5 000 kronor utgör av den totala ersättningen för överföringen eller uppdelningen minskad med 5 000 kronor. Större belopp än den kontanta ersättningen minskad med 5 000 kronor ska dock inte tas upp.

Avstående av mark genom inlösen enligt 8 kap. fastighetsbildningslagen anses som avyttring.

delvis mot kontant ersättning. Är den kontanta ersättningen högst 42 000 kronor, ska kapitalvinsten inte tas upp.

Av kapitalvinsten ska bara så stor del tas upp som den kontanta ersättningen minskad med 42 000 kronor utgör av den totala ersättningen för överföringen eller uppdelningen minskad med 42 000 kronor. Större belopp än den kontanta ersättningen minskad med 42 000 kronor ska dock inte tas upp.

## 24 §

Om fastighetsägaren får sådan engångsersättning för allframtidsupplåtelse som avses i 6 §, gäller följande.

Så stor del av omkostnadsbeloppet för fastigheten anses avse den del av fastigheten som anses avyttrad som ersättningen utgör av hela fastighetens marknadsvärde vid tiden för inskränkningen eller upplåtelsen.

Omkostnadsbeloppet för den eller de allframtidsupplåtelse som den skattskyldige gör under beskattningsåret får i stället beräknas till sammanlagt 5 000 kronor. Omkostnadsbeloppet får dock inte överstiga de sammanlagda ersättningarna.

Omkostnadsbeloppet för den eller de allframtidsupplåtelse som den skattskyldige gör under beskattningsåret får i stället beräknas till sammanlagt 12 000 kronor. Omkostnadsbeloppet får dock inte överstiga de sammanlagda ersättningarna.

## 61 kap.

### 15 §<sup>2</sup>

Värdet av ränteförmån vid lån i svensk valuta med en fast räntesats eller med en räntesats som står i fast förhållande till marknadsräntan för motsvarande lån ska beräknas på grundval av skillnaden mellan statslåneräntan när lånet togs upp plus en procentenhet (jämförelseräntan) och den avtalade räntesatsen. Jämförelseräntan ska dock som lägst vara 0,5 procent.

Värdet av ränteförmån vid lån i svensk valuta med en fast räntesats eller med en räntesats som står i fast förhållande till marknadsräntan för motsvarande lån ska beräknas på grundval av skillnaden mellan statslåneräntan när lånet togs upp plus en *och en halv* procentenhet (jämförelseräntan) och den avtalade räntesatsen. Jämförelseräntan ska dock som lägst vara 0,5 procent.

### 16 §<sup>3</sup>

Värdet av ränteförmån vid annat lån i svensk valuta än lån som avses i 15 § ska beräknas på grundval av skillnaden mellan statslåneräntan vid utgången av november året före beskattningsåret plus en procentenhet (jämförelseräntan) och den avtalade räntan för beskattningsåret. Jämförelseräntan ska dock som lägst vara 0,5 procent.

Om statslåneräntan vid utgången av maj under beskattningsåret har ändrats med minst två procentenheter sedan

Värdet av ränteförmån vid annat lån i svensk valuta än lån som avses i 15 § ska beräknas på grundval av skillnaden mellan statslåneräntan vid utgången av november året före beskattningsåret plus en *och en halv* procentenhet (jämförelseräntan) och den avtalade räntan för beskattningsåret. Jämförelseräntan ska dock som lägst vara 0,5 procent.

Om statslåneräntan vid utgången av maj under beskattningsåret har ändrats med minst två procentenheter sedan

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2016:1239.

<sup>3</sup> Senaste lydelse 2016:1239.

utgången av november året före beskattningsåret, ska förmånens värde för tiden juli–december under beskattningsåret beräknas på grundval av skillnaden mellan statslåneräntan vid utgången av maj under beskattningsåret plus en procentenhet och den avtalade räntan. Statslåneräntan vid utgången av maj under beskattningsåret ska dock lägst anses vara minus 0,5 procent.

utgången av november året före beskattningsåret, ska förmånens värde för tiden juli–december under beskattningsåret beräknas på grundval av skillnaden mellan statslåneräntan vid utgången av maj under beskattningsåret plus en *och en halv* procentenhet och den avtalade räntan. Statslåneräntan vid utgången av maj under beskattningsåret ska dock lägst anses vara minus 0,5 procent.

- 
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.
  2. Lagen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2023.

## 11.6 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs i fråga om inkomstskattelagen (1999:1229)<sup>1</sup>

*dels* att 24 kap. 5 § ska ha följande lydelse,

*dels* att det ska införas två nya paragrafer, 42 kap. 17 a § och 48 kap. 10 §, och närmast före 48 kap. 10 § en ny rubrik av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

### 24 kap.

#### 5 §<sup>2</sup>

I inkomstslaget näringsverksamhet tillämpas bestämmelserna i inkomstslaget kapital om

– utnyttjande av företrädesrätt till teckning av vinstandelslån eller kapitalandelslån i 42 kap. 15 §,

– utdelning av andelar i dotterbolag i 42 kap. 16 §,

– utbetalningar vid minskning av aktiekapital, bunden överkursfond eller reservfond och liknande förfaranden i 42 kap. 17 §,

*– tilldelning av inlösenaktier i 42 kap.*

*17 a §,*

– utskiftning från ideella föreningar i 42 kap. 18 §,

– utskiftning och utbetalning från ekonomiska föreningar i 42 kap. 19–21 §§,

– emission i ekonomiska föreningar i 42 kap. 21 a §,

– utdelning från i utlandet delägarbeskattade juridiska personer och från utländska juridiska personer med lågbeskattade inkomster i 42 kap. 22 §,

– utdelning och utskiftning från dödsbon efter personer som var begränsat skattskyldiga vid dödsfallet i 42 kap. 23 §,

– skattetillgodohavanden i 42 kap. 24 §,

– spel i 42 kap. 25 §, och

– schablonintäkt i 42 kap. 43 §.

### 42 kap.

#### 17 a §

*Som utdelning behandlas tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna i samband med att ett aktiebolag*

*– minskar aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna med indragning av aktier, eller*  
*– förvärvar egna aktier.*

*Med inlösenaktie avses en aktie som utan valmöjlighet för aktieägaren ska lösas in eller förvärvas av aktiebolaget för en viss ersättning.*

*Första stycket gäller dock inte en sådan tilldelning av inlösenaktier som görs i utbyte mot aktier i bolaget.*

*Värdet av en inlösenaktie ska vid tillämpningen av denna paragraf anses vara den ersättning som ska betalas till aktieägarna när aktien lösas in eller förvärvas av bolaget.*

<sup>1</sup> Lagen omtryckt 2008:803.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2020:990.



## 48 kap.

### Inlösenaktie som förvärvas genom tilldelning i vissa fall

#### 10 §

*För en inlösenaktie som förvärvas genom en sådan tilldelning som behandlas som utdelning enligt 42 kap. 17 a § anses anskaffningsutgiften motsvara den ersättning som ska betalas till aktieägarna när aktien löses in eller förvärvas av bolaget.*

- 
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.
  2. Lagen tillämpas första gången på tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna som görs efter den 31 december 2024.
  3. För inlösenaktier som tilldelas aktieägarna före den 1 januari 2025 gäller äldre bestämmelser.

## 11.7 Förslag till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialavgiftslagen (2000:980)<sup>1</sup>

*dels* att 2 kap. 28 § ska upphöra att gälla,  
*dels* att rubriken närmast före 2 kap. 28 § ska utgå,  
*dels* att 2 kap. 29 § ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

### 2 kap.

#### 29 §<sup>2</sup>

Vid beräkning av arbetsgivaravgifterna ska avdrag göras enligt 31 §, om den avgiftsskyldige har utgett avgiftspliktig ersättning till en person som arbetar med forskning eller utveckling.

Med avgiftspliktig ersättning ska vid tillämpning av första stycket inte avses sådan ersättning på vilken avgifter ska betalas enligt 27 *eller* 28 §.

Med avgiftspliktig ersättning ska vid tillämpning av första stycket inte avses sådan ersättning på vilken avgifter ska betalas enligt 27 §.

- 
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.
  2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ersättning som utges före ikraftträdandet.

<sup>1</sup> Senaste lydelse av  
2 kap. 28 § 2019:479  
rubriken närmast före 2 kap. 28 § 2019:479.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2019:479.

## 11.8 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 12 § lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet<sup>1</sup> ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

### 2 kap.

#### 12 §<sup>2</sup>

Uppgifter och handlingar som avser

1. revision ska gallras tio år efter utgången av det kalenderår då revisionen avslutades, och

2. fastighetstaxering ska gallras tolv år efter utgången av det taxeringsår som uppgifterna eller handlingarna kan hänföras till.

Uppgifter och handlingar om godkända upplagshavare, registrerade varumottagare, tillfälligt registrerade varumottagare, registrerade avsändare, godkända skatteupplag, certifierade mottagare, tillfälligt certifierade mottagare, certifierade avsändare, tillfälligt certifierade avsändare, registrerade distansförsäljare och tillfälligt registrerade distansförsäljare enligt lagen (1994:1776) om skatt på energi, lagen (2022:155) om tobaksskatt samt lagen (2022:156) om alkoholskatt ska gallras sju år efter utgången av det kalenderår då aktören avregistrerades.

Uppgifter och handlingar ska gallras sju år efter utgången av det kalenderår då godkännandet blev återkallat om de avser

1. godkända lagerhållare enligt lagen om skatt på energi, lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik, lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter, *lagen (2020:32) om skatt på plastbärkassar* eller lagen om tobaksskatt,

1. godkända lagerhållare enligt lagen om skatt på energi, lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik, lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter eller lagen om tobaksskatt,

2. registrerade mottagare och registrerade EU-handlare enligt lagen om skatt på kemikalier i viss elektronik,

3. registrerade distansförsäljare av tuggtobak och övrig tobak enligt lagen om tobaksskatt, eller

4. den som är godkänd för särskild hantering av proviantering till havs enligt 8 kap. 4 § lagen om skatt på energi.

Uppgifter och handlingar som avses i 4 a § ska gallras tio år efter utgången av det kalenderår då de meddelanden som är kopplade till den administrativa referenskoden enligt 4 b kap. 4 § tredje stycket lagen om skatt på energi, 5 kap. 4 § tredje stycket lagen om tobaksskatt eller 5 kap. 4 § tredje stycket lagen om alkoholskatt, den förenklade administrativa referenskoden enligt 4 e kap. 3 § tredje stycket lagen om skatt på energi, 8 kap. 4 § tredje stycket lagen om tobaksskatt eller 8 kap. 4 § tredje stycket lagen om alkoholskatt eller annan sammanhållande identifikationsuppgift senast ändrades.

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2024.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

<sup>1</sup> Senaste lydelse av lagens rubrik 2003:670.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2022:1485.



## 11.10 Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

Härigenom föreskrivs att 22 kap. 6 § skatteförfarandelagen (2011:1244) ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

### 22 kap.

#### 6 §

Om en privatbostadsfastighet har del i en annan samfällighet än som avses i 6 kap. 6 § första stycket inkomstskattelagen (1999:1229), ska kontrolluppgift lämnas om privatbostadsfastighetens andel av samfällighetens inkomster som är avkastning av kapital.

Kontrolluppgift ska lämnas för fysiska personer och dödsbon av den juridiska person som förvaltar samfälligheten.

I kontrolluppgiften ska uppgift lämnas om privatbostadsfastighetens andel av samfällighetens inkomster till den del dessa överstiger 600 kronor.

I kontrolluppgiften ska uppgift lämnas om privatbostadsfastighetens andel av samfällighetens inkomster till den del dessa överstiger 1 500 kronor.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

## 11.11 Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 15 §, 7 kap. 1 a §, 26 kap. 8 § och 41 kap. 3 § skatteförfarandelagen (2011:1244) ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

### 3 kap.

#### 15 §<sup>1</sup>

Med punktsskatt avses skatt enligt

- |  |   |
|--|---|
| 1. lagen (1984:410) om skatt på bekämpningsmedel,                              |   |
| 2. 2 § första stycket 5 lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel, |   |
| 3. lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m.,     |   |
| 4. lagen (1994:1776) om skatt på energi,                                       |   |
| 5. lagen (1995:1667) om skatt på naturgrus,                                    |   |
| 6. lagen (1999:673) om skatt på avfall,  |   |
| 7. lagen (2007:460) om skatt på trafikförsäkringspremie m.m.,                  |   |
| 8. lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik,                 |   |
| 9. lagen (2017:1200) om skatt på flygresor,                                    |   |
| 10. lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter,               |   |
| 11. lagen (2018:1139) om skatt på spel,  |   |
| 12. lagen (2020:32) om skatt på plastbärkassar,                                |   |
| 13. lagen (2022:155) om tobaksskatt,   | 12. lagen (2022:155) om tobaksskatt,                  |
| 14. lagen (2022:156) om alkoholskatt,  | 13. lagen (2022:156) om alkoholskatt,                 |
| och  | och   |
| 15. lagen (2023:75) om skatt på överintäkter från el.                          | 14. lagen (2023:75) om skatt på överintäkter från el. |

### 7 kap.

#### 1 a §<sup>2</sup>

Skatteverket ska, utöver vad som följer av 1 §, registrera

1. den som är skattskyldig enligt
  - a) lagen (1984:410) om skatt på bekämpningsmedel,
  - b) lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m.,
  - c) 11 kap. 5 § första stycket 1 eller 2 lagen (1994:1776) om skatt på energi,
  - d) lagen (1995:1667) om skatt på naturgrus,
  - e) lagen (1999:673) om skatt på avfall,
  - f) lagen (2007:460) om skatt på trafikförsäkringspremie m.m.,
  - g) lagen (2017:1200) om skatt på flygresor,
  - h) 6 § 2 b lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter, eller
  - i) lagen (2018:1139) om skatt på spel,
2. den som är godkänd eller registrerad som
  - a) upplagshavare enligt 4 kap. 1 § lagen om skatt på energi, 3 kap. 2 § lagen (2022:155) om tobaksskatt eller 3 kap. 2 § lagen (2022:156) om alkoholskatt,
  - b) registrerad varumottagare enligt 4 kap. 8 § lagen om skatt på energi, 3 kap. 9 § lagen om tobaksskatt eller 3 kap. 10 § lagen om alkoholskatt,
  - c) godkänd lagerhållare enligt 6 kap. 2 § lagen om skatt på energi, 10 § lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik, 9 § lagen om skatt på vissa
  - c) godkänd lagerhållare enligt 6 kap. 2 § lagen om skatt på energi, 10 § lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik, 9 § lagen om skatt på vissa

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2023:76.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2022:1780.

nikotinhaltiga produkter, 8 § lagen om tobaksskatt eller 10 kap. 2 § (2020:32) om skatt på plastbärkassar eller lagen om tobaksskatt, 10 kap. 2 § lagen om tobaksskatt,

- d) frivilligt skattskyldig enligt 11 kap. 6 § lagen om skatt på energi,
- e) registrerad mottagare enligt 10 a § lagen om skatt på kemikalier i viss elektronik,
- f) registrerad EU-handlare enligt 10 b § lagen om kemikalier i viss elektronik,
- g) registrerad distansförsäljare för tuggtobak och övrig tobak enligt 10 kap. 7 § lagen om tobaksskatt, eller
- h) registrerad distansförsäljare enligt 4 c kap. 3 § lagen om skatt på energi, 6 kap. 3 § lagen om tobaksskatt eller 6 kap. 3 § lagen om alkoholskatt, och

3. den som är godkänd eller registrerad som

- a) tillfälligt registrerad varumottagare enligt 4 kap. 14 § lagen om skatt på energi, 3 kap. 15 § lagen om tobaksskatt eller 3 kap. 16 § lagen om alkoholskatt,
- b) certifierad mottagare enligt 4 d kap. 5 § lagen om skatt på energi, 7 kap. 7 § lagen om tobaksskatt eller 7 kap. 7 § lagen om alkoholskatt,
- c) tillfälligt certifierad mottagare enligt 4 d kap. 3 § lagen om skatt på energi, 7 kap. 5 § lagen om tobaksskatt eller 7 kap. 5 § lagen om alkoholskatt, eller
- d) tillfälligt registrerad distansförsäljare enligt 4 c kap. 2 § lagen om skatt på energi, 6 kap. 2 § lagen om tobaksskatt eller 6 kap. 2 § lagen om alkoholskatt.

Om den som ska registreras enligt första stycket har en företrädare enligt 5 kap., ska dock företrädaren registreras i stället.

## 26 kap.

8 §<sup>3</sup>

Punktskatt ska redovisas i en särskild skattedeklaration för varje händelse som medför skattskyldighet, om den som är skyldig att lämna skattedeklaration är skattskyldig enligt

1. lagen (1994:1776) om skatt på energi, lagen (2022:155) om tobaksskatt eller lagen (2022:156) om alkoholskatt och ska registreras enligt 7 kap. 1 a § första stycket 3, eller
2. lagen om skatt på energi, lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik, lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter, lagen (2020:32) om skatt på plastbärkassar, lagen om tobaksskatt eller lagen om alkoholskatt och inte ska registreras till följd av 7 kap. 1 a §.
2. lagen om skatt på energi, lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik, lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter, lagen om tobaksskatt eller lagen om alkoholskatt och inte ska registreras till följd av 7 kap. 1 a §.

## 41 kap.

3 §<sup>4</sup>

Revision får göras hos

1. den som är eller kan antas vara bokföringsskyldig enligt bokföringslagen (1999:1078),
2. någon annan juridisk person än ett dödsbo,
3. den som har anmält sig för registrering,
4. den som har ansökt om eller är godkänd för F-skatt,
5. sådant ombud för en beskattningsbar person som inte är etablerad i Sverige och som avses i 6 kap. 2 §,
6. den som har ansökt om godkännande som upplagshavare enligt lagen (1994:1776) om skatt på energi, lagen (2022:155) om tobaksskatt eller lagen (2022:156) om alkoholskatt,

<sup>3</sup> Senaste lydelse 2022:174.

<sup>4</sup> Senaste lydelse 2023:208.

7. den som har ansökt om godkännande som registrerad varumottagare enligt lagen om skatt på energi, lagen om tobaksskatt eller lagen om alkoholskatt,

8. den som har ansökt om godkännande som skattebefriad förbrukare enligt lagen om skatt på energi eller lagen om alkoholskatt,

9. den som har ansökt om godkännande som registrerad avsändare enligt lagen om skatt på energi, lagen om tobaksskatt eller lagen om alkoholskatt,

10. den som har ansökt om godkännande som lagerhållare enligt lagen om skatt på energi, lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik, lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter, *lagen (2020:32) om skatt på plastbärkassar* eller lagen om tobaksskatt,

10. den som har ansökt om godkännande som lagerhållare enligt lagen om skatt på energi, lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik, lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter eller lagen om tobaksskatt,

11. den som har ansökt om godkännande som registrerad mottagare eller registrerad EU-handlare enligt lagen om skatt på kemikalier i viss elektronik,

12. den som har ansökt om godkännande som registrerad distansförsäljare av tuggtobak och övrig tobak enligt lagen om tobaksskatt,

13. den som har ansökt om godkännande för särskild hantering av proviantering till havs enligt 8 kap. 4 § lagen om skatt på energi, och

14. den som är eller kan antas vara en rapporteringsskyldig plattformsoperatör enligt 2 kap. 2 eller 3 § lagen (2022:1681) om plattformsoperatörers inhämtande av vissa uppgifter på skatteområdet och hos den som åtagit sig att genomföra de åtgärder för kundkännedom som anges i 6 kap. samma lag för en rapporteringsskyldig plattformsoperatörs räkning.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2024.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.



## 11.12 Förslag till lag om ändring i tullagen (2016:253)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 1 § tullagen (2016:253) ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

### 2 kap.

#### 1 §<sup>1</sup>

Bestämmelser om skyldighet att betala annan skatt än tull vid import eller införsel till det svenska tullområdet finns i

- lagen (1994:1776) om skatt på energi,
- lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik,
- lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter,
- *lagen (2020:32) om skatt på plastbär-*

*kassar,*

- lagen (2022:155) om tobaksskatt,
- lagen (2022:156) om alkoholskatt, och
- mervärdesskattelagen (2023:200).

Skatt som avses i första stycket ska fastställas och betalas enligt det förfarande som gäller för tull, om inte något annat föreskrivits. Om det i beskattningsunderlaget för sådan skatt ska ingå tullvärde, tull eller motsvarande avgift som fastställts i annan valuta, ska sådant underlag omräknas till svensk valuta efter den kurs som enligt tullagstiftningen gällde den dag då tullvärdet fastställdes.

- 
1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2024.
  2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2023:209.

## **11.13 Förslag till lag om upphävande av lagen (2020:32) om skatt på plastbärkassar**

Härigenom föreskrivs att lagen (2020:32) om skatt på plastbärkassar ska upphöra att gälla.

- 
1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2024.
  2. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

## 12 Skattefrågor

I detta avsnitt redovisar regeringen åtgärder på skatte- och avgiftsområdet med effekter för budgetåret 2024 och framåt. Åtgärderna presenteras indelade i ett antal huvudgrupper. De olika huvudgrupperna är

- skatt på arbetsinkomster (skatter på förvärvsinkomster och socialavgifter m.m., avsnitt 12.1–12.9),
- skatt på kapitalägande (kapital- och egendomsskatter, avsnitt 12.10–12.11),
- skatt på kapitalanvändning (företagsskatter, avsnitt 12.12)
- skatt på konsumtion m.m. (energi- och miljöskatter, övriga punktskatter och mervärdesskatt, avsnitt 12.13–12.23).

Därefter sammanfattas de offentligfinansiella effekterna av de skatte- och avgiftsförslag som lämnas eller aviseras i denna proposition (avsnitt 12.24), följt av en beskrivning av stöd eller utgifter som går via skattesystemet, s.k. skatteutgifter, som påverkar budgetens inkomstsida (avsnitt 12.25). De skatteutgifter som hör till respektive utgiftsområde redovisas i respektive utgiftsbilaga i denna proposition. Avsnittet avslutas med en författningskommentar till lagförslagen (avsnitt 12.26).

För de åtgärder där förslag lämnas finns lagförslag i avsnitt 11. Beredningen av de olika förslagen inklusive granskning av Lagrådet redovisas i respektive delavsnitt.

### Sammanfattning

- Skatten på arbetsinkomster och pension bör sänkas.
- Det bör införas en indexering i beräkningen av jobbskatteavdraget för äldre och åldersgränsen för att ta del av jobbskatteavdraget för denna grupp bör höjas från 65 till 66 år.
- Uppräkningen av skiktgränsen för statlig inkomstskatt bör pausas för beskattningsåret 2024.
- Taket för rotavdraget bör tillfälligt höjas.
- Tidsgränsen för expertskatten bör utvidgas från fem till sju år.
- En kompensation bör ges till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag, och ikraftträdandet av den höjda åldersgränsen till 67 år bör senareläggas.
- Jämförelseräntan vid ränteförmån höjs.
- Nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för personer som fyllt 15 men inte 18 år slopas.
- Det bör göras vissa lagtekniska justeringar av nedsättningen av arbetsgivaravgifterna och den allmänna löneavgiften för personer som arbetar med forskning eller utveckling (FoU-avdraget) och av den generella nedsättningen av egenavgifterna.
- Vissa gränsbelopp vid beskattningen av fastighetsrelaterade inkomster höjs.
- Beskattningen av inlösenaktier ändras i vissa fall.
- Det bör införas en tilläggsskatt för företag i stora koncerner.
- Skatten på bensin och diesel bör sänkas.
- Skatten på diesel inom jord-, skogs- och vattenbruk bör sänkas.
- Skatten på naturgrus och skatten på avfall höjs och BNP-indexeringen slopas.
- Skatten på plastbärkassar avskaffas.

- Energiskatten på el för infångning av koldioxid bör sänkas.
- Vägavgiften inom eurovinjettsamarbetet för tung lastbilstrafik bör differentieras utifrån koldioxidutsläppsklass, höjas och utvidgas. Fordonsskatten bör sänkas för dieseldrivna lastbilar som blir vägavgiftspliktiga till följd av utvidgningen av vägavgiften.
- Skatten på tobak och nikotin bör justeras.
- Skatten på spel bör höjas.
- Omsättningsgränsen för mervärdesskatt bör höjas.
- Nya mervärdesskatte regler för små företag bör införas.
- Ändrade mervärdesskatte regler för vissa tjänster och konstverk bör införas.

## Skatt på arbetsinkomster – förvärvsinkomstbeskattning

### 12.1 Sänkt skatt på arbetsinkomster och pension

**Regeringens bedömning:** Det ordinarie jobbskatteavdraget bör förstärkas med 11,04 miljarder kronor. Samtidigt bör det förhöjda grundavdraget för personer som har fyllt 66 år förstärkas med 2,18 miljarder kronor.

Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 januari 2024.

**Skälen för regeringens bedömning:** En central princip för det svenska välfärds-samhället är att alla som kan står till arbetsmarknadens förfogande och anstränger sig för att få ett jobb och blir självförsörjande. En viktig del i detta är att det ska vara mer lönsamt att gå från bidrag till arbete än i dag. I syfte att förstärka drivkrafterna till arbete bör därför det ordinarie jobbskatteavdraget förstärkas. Skattesänkningen bör främst rikta sig till heltidsarbetande med låga och medelhöga inkomster.

För att förstärkningen av jobbskatteavdraget inte ska leda till en skatteflyfta mellan yngre med arbetsinkomster och äldre med pensionsinkomster bör även det förhöjda grundavdraget förstärkas i motsvarande mån. En sådan förstärkning innebär en bred skattesänkning för äldre eftersom den gynnar såväl pensionärer som personer som har fyllt 66 år och fortsätter att arbeta.

Förslaget att förstärka det ordinarie jobbskatteavdraget bedöms minska skatteintäkterna med 11,04 miljarder kronor 2024. Förslaget att förstärka det förhöjda grundavdraget bedöms minska skatteintäkterna med 2,18 miljarder kronor 2024.

Finansdepartementet har remitterat en promemoria med utgångspunkt i ovanstående. Regeringen beslutade den 7 september 2023 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslaget. Regeringen avser att under hösten 2023 återkomma till riksdagen med ett förslag. Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 januari 2024.

### 12.2 Jobbskatteavdraget för äldre indexeras och åldersgränsen höjs

**Regeringens bedömning:** En indexering bör införas i beräkningen av jobbskatteavdraget för äldre och åldersgränsen för att ta del av jobbskatteavdraget för denna grupp bör höjas från 65 till 66 år.

**Skälen för regeringens bedömning:** När jobbskatteavdraget för äldre infördes var skattesänkningen indexerad genom en koppling till prisbasbeloppet. I syfte att för-

enkla beräkningen togs dock kopplingen bort 2009 (prop. 2008/09:39). Det innebär att jobbskatteavdraget för äldre inte följer prisutvecklingen i samhället på samma sätt som det ordinarie jobbskatteavdraget. Det innebär även att nivåskillnaden mellan det ordinarie jobbskatteavdraget och jobbskatteavdraget för äldre riskerar att minska för varje år om inte aktiva lagstiftningsåtgärder vidtas. För att komma till rätta med denna problematik bör jobbskatteavdraget för äldre ändras på så sätt att beräkningen åter kopplas till prisbasbeloppet.

Åldersgränsen för att ta del av jobbskatteavdraget för äldre är i dag 65 år. Samtidigt har åldersgränsen för att ta del av det förhöjda grundavdraget höjts från 65 till 66 år för att följa den rådande pensioneringsnormen (prop. 2021/22:181). Det är lämpligt att även åldersgränsen för att ta del av jobbskatteavdraget för äldre höjs på motsvarande sätt. Åldersgränsen för att ta del av jobbskatteavdraget för äldre bör alltså höjas till 66 år.

Förslaget att införa en indexering i beräkningen av jobbskatteavdraget för äldre bedöms inte ha någon effekt på skatteintäkterna 2024 utan först 2025 då skatteintäkterna bedöms minska med 0,09 miljarder kronor. Förslaget om höjd åldersgräns för att ta del av jobbskatteavdraget för äldre bedöms öka skatteintäkterna med 0,07 miljarder kronor 2024.

Finansdepartementet har remitterat en promemoria med utgångspunkt i ovanstående. Regeringen beslutade den 7 september 2023 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslaget. Regeringen avser att under hösten 2023 återkomma till riksdagen med ett förslag. Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 januari 2024.

## 12.3 Pausad uppräkningsgräns för statlig inkomstskatt 2024

**Regeringens bedömning:** Vid bestämmandet av skiktgränsen för uttag av statlig inkomstskatt på beskattningsbara förvärvsinkomster för beskattningsåret 2024 bör någon uppräkningsgräns inte göras. Skiktgränsen för beskattningsåret 2024 bör därmed uppgå till 598 500 kronor.

Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 januari 2024.

**Skälen för regeringens bedömning:** När skiktgränsen för statlig inkomstskatt infördes 1991 bestämdes att gränsen årligen skulle justeras med ett automatiskt verkande inflationsskydd. Själva utformningen, förändringen av konsumentprisindex plus två procentenheter, baserades på att de skattskyldiga skulle tillförsäkras ett reallöneskydd så att andelen skattskyldiga som betalar statlig inkomstskatt låg på en enhetlig nivå (prop. 1989/90:110 s. 299 och 300). Genom åren har skiktgränsen både höjts och begränsats i förhållande till den för beskattningsåret annars gällande ordinarie uppräkningsgräns.

Med hänsyn till det nuvarande ekonomiska läget och regeringens prioritering att bekämpa inflationen är det viktigt att få till en återhållsam och finansierad budget. Den uppräkningsgräns som gjordes för beskattningsåret 2023 följde det ordinarie förfarandet och var historiskt hög. Till följd av den fortsatt höga inflationen hade även uppräkningsgränsen för beskattningsåret 2024 blivit historiskt hög. Det finns därför skäl att pausa uppräkningsgränsen för 2024 för att kunna finansiera andra satsningar som exempelvis breda skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare. Att pausa uppräkningsgränsen innebär också att andelen skattskyldiga som betalar statlig inkomstskatt återgår till en nivå som är mer i linje med hur det har sett ut historiskt. Skiktgränsen

för statlig inkomstskatt för beskattningsåret 2024 bör därför ligga kvar på samma nivå som för beskattningsåret 2023 och alltså uppgå till 598 500 kronor.

Det kommande förslaget bedöms öka skatteintäkterna med 12,31 miljarder kronor 2024.

Finansdepartementet har remitterat en promemoria med utgångspunkt i ovanstående och regeringen avser att återkomma med ett förslag till riksdagen under hösten. Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 januari 2024.

## 12.4 Tillfälligt höjt tak för rotavdraget

**Regeringens bedömning:** Taket för rotavdraget bör tillfälligt höjas och det bör tillfälligt införas separata tak för rot- respektive rutavdraget. Taket för rot- respektive rutavdraget bör vara 75 000 kronor per person under beskattningsåret 2024. Fram till den 30 juni 2024 bör dock högst 50 000 kronor få användas för rotavdrag och högst 75 000 kronor sammanlagt för rot- och rutavdrag.

Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 juli 2024.

**Skälen för regeringens bedömning:** Det s.k. rotavdraget som gäller fr.o.m. den 8 december 2008 är en skattereduktion för arbetskostnaden vid reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad av vissa bostäder. Det huvudsakliga syftet med rotavdraget är att minska svartarbetet och att öka arbetsutbudet. Skattereduktionen för rotarbeten får, tillsammans med skattereduktionen för rutarbeten, uppgå till högst 75 000 kronor per person och år, varav högst 50 000 kronor får avse rotarbeten.

För att temporärt främja sysselsättningen i byggsektorn under lågkonjunkturen i svensk ekonomi bör taket för rotavdraget tillfälligt höjas och det bör tillfälligt införas separata tak för rot- respektive rutavdraget. Taket för rot- respektive rutavdraget bör vara 75 000 kronor per person under beskattningsåret 2024. Fram till den 30 juni 2024 bör dock högst 50 000 kronor få användas för rotavdrag och högst 75 000 kronor sammanlagt för rot- och rutavdrag.

Det kommande förslaget bedöms minska skatteintäkterna med 0,96 miljarder kronor 2024.

Finansdepartementet avser att remittera en promemoria med utgångspunkt i ovanstående. Regeringen avser att inhämta Lagrådets yttrande under våren 2024 och därefter återkomma till riksdagen med ett förslag. Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 juli 2024.

## 12.5 Utvidgad tidsgräns för expertskatt – från fem till sju år

**Regeringens bedömning:** Skattelättnaden för experter, forskare och andra nyckelpersoner bör utvidgas till att gälla under högst sju år räknat från den dag vistelsen i Sverige påbörjades och bör omfatta vistelser i Sverige som är avsedda att vara högst sju år.

Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 januari 2024 och tillämpas första gången för vistelser i Sverige som påbörjas efter den 31 mars 2023.

**Skälen för regeringens bedömning:** Ett syfte med expertskattereglerna är att stärka Sveriges internationella konkurrenskraft. Ytterligare ett syfte är att öka incitamenten

för internationella företag att välja Sverige för nyetableringar och stimulera företag att förlägga eller behålla bl.a. koncernledande funktioner som kräver utländsk personal i Sverige. Det är viktigt att Sveriges expertskatteregler är konkurrenskraftiga för att syftet med reglerna ska uppnås. Företag som är etablerade i Sverige riskerar annars att ha sämre förutsättningar att rekrytera experter, forskare och andra nyckelpersoner från utlandet jämfört med företag i viktiga konkurrentländer. För att stärka de svenska reglernas konkurrenskraft bör skattelättnaden för experter, forskare och andra nyckelpersoner utvidgas från att gälla under högst fem år räknat från den dag vistelsen i Sverige påbörjades till att i stället gälla under högst sju år. Expertskattereglerna omfattar vistelser i Sverige som är avsedda att vara högst fem år. Som en följdändring av att skattelättnaden utvidgas från fem till sju år bör även längden på den avsedda vistelsen i Sverige utvidgas till sju år.

Förslaget bedöms inte ha någon offentligfinansiell nettoeffekt under de första fyra åren. Långsiktigt bedöms däremot förslaget leda till minskade skatteintäkter om ca 0,28 miljarder kronor per år.

Finansdepartementet har remitterat en promemoria med utgångspunkt i ovanstående. Regeringen beslutade den 7 september 2023 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslaget. Regeringen avser att under hösten 2023 återkomma till riksdagen med ett förslag. Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 januari 2024 och tillämpas första gången för vistelser i Sverige som påbörjas efter den 31 mars 2023.

## 12.6 Kompensation m.m. till personer födda 1957 och 1959 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag

**Regeringens bedömning:** En kompensation bör ges till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för rätt att ta del av det förhöjda grundavdraget. Storleken på kompensationen bör i möjligaste mån motsvara skatteeffekten av det förhöjda grundavdraget. Kompensationen bör vara skattefri och betalas ut via skattekontot. Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 juli 2024.

Ikraftträdandet av den höjda åldersgränsen till 67 år för rätt till det förhöjda grundavdraget bör senareläggas med ett år, till den 1 januari 2027.

**Skälen för regeringens bedömning:** De pensionsrelaterade åldersgränserna i socialförsäkringsbalken och i angränsande trygghetssystem har höjts till 66 år från och med 2023 och kommer att höjas till 67 år från och med 2026 (prop. 2021/22:181). Höjningen av åldersgränserna förenades med övergångsbestämmelser som innebär att personer födda 1957 fortfarande har haft rätt att ta ut garantipension, bostadstillägg, inkomstpensionstillägg m.m. från 65 års ålder. På motsvarande sätt finns övergångsbestämmelser för lagändringen 2026 som innebär att personer födda 1959 fortfarande kommer att ha rätt att ta ut garantipension, bostadstillägg, inkomstpensionstillägg m.m. från 66 års ålder. Samtidigt med ändringarna i socialförsäkringsbalken höjdes åldersgränsen i inkomstskattelagen (1999:1229) för att kunna ta del av det förhöjda grundavdraget. Från och med 2023 höjs åldersgränsen från 65 till 66 år och från och med 2026 från 66 till 67 år (samma prop.). Då åldersgränsen gäller åldern vid beskattningsårets ingång innebär ändringen att personer födda 1957 har rätt till förhöjt grundavdrag först 2024 och personer födda 1959 först 2027.

Höjningen av åldersgränserna i pensionssystemet och i skattelagstiftningen har inneburit att två åldersgrupper, personer födda 1957 respektive personer födda 1959, hamnar i en situation där de behandlas som pensionärer i det ena systemet men inte i

det andra. För att komma till rätta med denna skillnad kommer regeringen att föreslå två åtgärder. För personer födda 1957 bör en kompensation ges som i möjligaste mån motsvarar storleken på den skattelättnad som det förhöjda grundavdraget innebär. Kompensationen bör vara skattefri och betalas ut via skattekontot under 2024. Förslaget om kompensation till personer födda 1957 bedöms öka utgifterna med 3,20 miljarder kronor 2024 (utg.omr. 3 avsnitt 2.8.4).

För personer födda 1959 bör ikraftträdandet av den höjda åldersgränsen till 67 år för rätt till det förhöjda grundavdraget senareläggas med ett år, från den 1 januari 2026 till den 1 januari 2027. På så sätt kommer personer födda 1959 ha rätt till förhöjt grundavdrag från och med 2026. Förslaget om senarelagt ikraftträdande av den höjda åldersgränsen för rätt till det förhöjda grundavdraget till 67 år bedöms minska skatteintäkterna med 3,40 miljarder kronor för 2026.

Finansdepartementet kommer under hösten att remittera ett förslag med utgångspunkt i ovanstående. Regeringen avser att under våren 2024 återkomma till riksdagen med ett förslag. Det kommande förslaget om kompensation bör träda i kraft den 1 juli 2024. Ikraftträdandet av den höjda åldersgränsen till 67 år bör senareläggas till den 1 januari 2027.

## 12.7 Höjd jämförelseränta vid ränteförmån

### 12.7.1 Ärendet och dess beredning

Inom Finansdepartementet har promemorian Förslag om höjd jämförelseränta vid ränteförmån inför budgetpropositionen 2024 tagits fram. En sammanfattning av promemorians förslag finns i *bilaga 4 avsnitt 1*. Promemorians lagförslag är likalydande med propositionens. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4 avsnitt 2*. Remissvaren finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2023/01517).

#### Lagrådet

Förslagen i propositionen är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande.

### 12.7.2 Bakgrund och gällande rätt

Av reglerna i 61 kap. 15–17 §§ inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL, framgår att en skattepliktig ränteförmån uppkommer om arbetsgivaren lämnar ett räntefritt lån eller ett lån där räntan är lägre än marknadsräntan till en anställd eller en uppdragstagare. Den anställde eller uppdragstagaren ska då beskattas för förmånen som inkomst av tjänst. Ett belopp motsvarande ränteförmånen är avdragsgillt för den anställde eller uppdragstagaren under inkomst av kapital. En förutsättning för beskattning är att låneavtalet innebär en förmån och att förmånen har erhållits på grund av tjänsten eller uppdraget. En förmån uppkommer om lånet lämnats på villkor som är mer förmånliga än de marknadsmässiga. I detta avsnitt (12.7) används uttrycket förmånliga lån om räntefria lån eller lån där räntan understiger marknadsräntan som arbetstagare eller uppdragstagare får av arbetsgivaren respektive uppdragsgivaren.

Av förarbetena till bestämmelserna (prop. 1992/93:127 s. 39) framgår att förmån av räntefria lån eller lån där räntan understiger marknadsräntan intar en särställning bland förmånerna eftersom förmånen gäller en kostnad (ränteutgift) som är avdragsgill för den anställde vid beskattningen. Normalt gäller att förmåner som anses som privata levnadskostnader inte är avdragsgilla. En sådan förmån kan dock ha ett betydande



värde och det ansågs därför att ränteförmåner inte borde hänföras till kategorin skattefria personalvårdsförmåner.

Vid värdering av förmånen måste en jämförelse göras mellan de villkor den anställda erbjuds och de som erbjuds allmänheten. Marknadsräntan beaktas således när man avgör om det är en förmån eller inte. Om det är en förmån förmånsbeskattas skillnaden mellan statslåneräntan plus en procentenhet (jämförelseräntan) och den ränta som låntagaren betalar på sitt förmånliga lån. Om den ränta som låntagaren betalar minst uppgår till jämförelseräntan uppkommer ingen ränteförmån, även om räntan är lägre än marknadsräntan för det aktuella lånet. Värderingen ska i normalfallet ske med utgångspunkt i förhållandena vid lånetillfället.

I fråga om andra lån i svensk valuta, dvs. lån som inte har fast ränta eller liknande, beräknas förmånen på grundval av skillnaden mellan statslåneräntan vid utgången av november året före beskattningsåret plus en procentenhet (jämförelseräntan) och den avtalade räntan för beskattningsåret. Jämförelseräntan ska som lägst vara 0,5 procentenheter. Vid beräkning av värdet av ränteförmån vid lån som inte har fast ränta eller liknande ska, i de fall statslåneräntan vid utgången av maj under beskattningsåret har ändrats med minst två procentenheter sedan utgången av november året före beskattningsåret, förmånens värde för tiden juli–december under beskattningsåret beräknas på grundval av skillnaden mellan statslåneräntan vid utgången av maj under beskattningsåret plus en procentenhet och den avtalade räntan.

### 12.7.3 Höjd jämförelseränta

**Regeringens förslag:** Reglerna om beräkning av ränteförmån ändras. Det görs genom att jämförelseräntan höjs med en halv procentenhet. Jämförelseräntan uppgår därefter till statslåneräntan vid en viss tidpunkt plus en och en halv procentenhet.

**Promemorians förslag** överensstämmer med regeringens.

**Remissinstanserna:** Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. Till dessa hör bl.a. *Finansinspektionen*, *Fondbolagens förening*, *Konkurrensverket*, *Landsorganisationen i Sverige (LO)*, *Lunds universitet*, *Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys)*, *Skatteverket*, *Sparbankernas riksförbund* och *Sveriges Akademikers Centralorganisation (Saco)*.

*FAR*, *Finansförbundet*, *Företagarna*, *Näringslivets skattedelegation (NSD)* och *Svenskt Näringsliv* avstyrker helt eller delvis förslaget. Finansförbundet anför att ett höjt förmånsvärde innebär att både anställda i branschen och arbetsgivare kommer att få ökade kostnader. Ett höjt förmånsvärde kan också medföra svårigheter att rekrytera till branschen. Förslaget ger också förhållandevis lite intäkter till staten men har stora negativa effekter för företagen och dess anställda i en bransch som redan har blivit hårt beskattad genom den nyligen införda riskskatten. NSD och Svenskt Näringsliv anför att tillägget till statslåneräntan bör hållas oförändrat. Promemorian utgår vid kalibreringen av jämförelseräntan från en räntenivå om 4,11 procent, vilket enligt promemorian utgör månadsmedelvärdet för bolån för februari 2023. Detta medelvärde innefattar dock inte endast bolåneräntor utan även andra räntor, såsom kontokrediter. Det kan därför ifrågasättas om detta är den mest lämpliga nivån att utgå från. Sett över en längre tidsperiod än vad som angetts i promemorian förefaller inte en jämförelseränta om en procentenhet som ett för lågt påslag. Det finns därför goda skäl att inte genomföra den föreslagna ändringen och att i stället undersöka andra beskattningsmodeller. FAR anför att tillägget bör behållas oförändrat på en procentenhet eller att höjningen av tillägget i vart fall bör begränsas till 1,25 procentenheter. Mot bakgrund av att det är en schabloniserad värdering och då det är principiellt felaktigt

att överbeskatta skattskyldiga för en inkomst finns det skäl att inta en viss försiktighet vid beräkningen av förmånsvärdet. Företagarna anser, liksom FAR, att tillägget bör begränsas till 1,25 procentenheter.

**Skälen för regeringens förslag:** Beskattning av ränteförmån bygger på en schablonmässig värdering av förmånen som grundar sig på skillnaden mellan jämförelseräntan och den faktiska räntan på lånet. Jämförelseräntan uppgår till statslåneräntan och ett påslag om en procentenhet. Jämförelseräntan har varit oförändrad sedan den infördes 1993 och det finns anledning att se över den. Eftersom förmånsvärdet av ränteförmånen uppgår till skillnaden mellan räntan som en låntagare betalar och jämförelseräntan är det en rimlig utgångspunkt att jämförelseräntan ska motsvara räntan som låntagare betalar på lån som inte är förmånliga lån, alltså marknadsräntan. Bestämmelserna om ränteförmån är tillämpliga på alla typer av lån och beroende på typ av lån varierar nivån på marknadsräntan. Eftersom bolåneräntor är relativt lägre och därmed mer fördelaktiga jämfört med räntor på andra lån bör jämförelseräntan minst uppgå till en nivå som motsvarar bolåneräntor.

Månadsmedelvärdet på bolåneräntor (räntor för lån till hushåll med småhus, ägarlägenheter eller bostadsrätter som säkerhet) för nya och omförhandlade avtal låg i februari 2023 på 4,11 procent enligt SCB. Medelvärdet inkluderar räntor för bostadskrediter, inklusive kontokrediter, kapitalfrigöringskrediter m.m. med småhus, ägarlägenheter eller bostadsrätter som säkerhet. Under samma månad låg statslåneräntan på som högst 2,54 procent. Bolåneräntan låg alltså i genomsnitt minst 1,57 procentenheter över statslåneräntan. Under femårsperioden 2018–2022 har månadsmedelvärdet på bolåneräntan för samma typer av lån legat i snitt 1,3–1,4 procentenheter över statslåneräntan. Skillnaden mellan de genomsnittliga bolåneräntorna och statslåneräntan har ökat under en längre tid och i juni 2023 var den 2,01 procentenheter. *NSD* och *Svensket Näringsliv* har anfört att den presenterade beräkningen av medelvärdet för bolåneräntor utgår från en räntenivå som innehåller en bredare definition av bolåneräntor än vad som kan anses vara lämpligt. Regeringen anser dock att det är lämpligt att utgå från denna beräkning av genomsnittlig bolåneräntenivå. Jämförelseräntan bör minst uppgå till nivån på bolåneräntan och vid en sådan jämförelse är det rimligt att använda en bred definition av bolåneräntan.

Det är rimligt med ett påslag på statslåneräntan vid beräkningen av jämförelseräntan som gör att jämförelseräntan uppgår till minst samma nivå som bolåneräntorna, eftersom förmånliga lån framför allt förväntas bestå av bostadslån. Sammantaget anser regeringen, till skillnad från FAR, Företagarna, NSD och Svenskt Näringsliv, att jämförelseräntan bör öka med en halv procentenhet, genom att påslaget på statslåneräntan ökar från en procentenhet till en och en halv procentenhet. Detta bedöms vara en rimlig nivå i förhållande till de faktiska räntenivåerna och som därför leder till ett mer rättvist beskattningsresultat. Vid en schablonmässig värdering av ränteförmånen ligger det dock i sakens natur att jämförelseräntan i vissa fall kan bli lägre och i vissa fall högre än den ränta som låntagaren betalar.

Regeringen anser att de farhågor som har framförts bl.a. från *Finansförbundet* inte bör överdrivas.

#### Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 61 kap. 15 och 16 §§ IL, se avsnitt 11.5.

### 12.7.4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

**Regeringens förslag:** Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2024 och tillämpas första gången på beskattningsår som börjar efter den 31 december 2023.

**Promemorians förslag** överensstämmer med regeringens.

**Remissinstanserna:** Inga av remissinstanserna har särskilt yttrat sig över förslagen. *Regelrådet* har dock angett att en redovisning av om det finns särskilda behov av speciella informationsinsatser i samband med ikraftträdandet saknas.

**Skälen för regeringens förslag:** Ändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt, vilket bedöms vara den 1 januari 2024. Ändringarna föreslås tillämpas första gången på beskattningsår som börjar efter den 31 december 2023. När det gäller förmånliga lån enligt 61 kap. 15 § IL, dvs. lån med en fast räntesats eller med en räntesats som står fast i förhållande till marknadsräntan för motsvarande lån, beräknas jämförelseräntan vid upptagande av lån eller omförhandling av lånevillkor. I förhållande till dessa lån kommer ändringarna därför endast att tillämpas på nya lån eller lån som omförhandlas efter den 31 december 2023. När det gäller lån enligt 16 § samma kapitel, t.ex. lån med rörlig ränta, kommer ändringarna tillämpas från och med den 1 januari 2024 oavsett när de ingicks eller omförhandlades. Regeringen anser inte att det finns behov av speciella informationsinsatser inför ikraftträdandet av de föreslagna reglerna.

### 12.7.5 Konsekvensanalys

*Regelrådet* finner att konsekvensutredningen uppfyller kraven i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning. Det som *Regelrådet* inte funnit tillräckligt redovisat är om det funnits behov av särskilda informationsinsatser, samt vilka eventuella hänsyn som behöver tas till de små företagen. *Regelrådet* anser dock att dessa brister inte kan anses påverka den sammantagna bedömningen på ett avgörande sätt. Regeringen har kompletterat redovisningen i de delar som *Regelrådet* inte funnit tillräckliga.

### Syfte och alternativa lösningar

Syftet med förslaget är att justera schablonberäkningen av ränteförmån för att bättre avspegla de faktiska räntenivåerna.

Eftersom förmånsvärdet av ränteförmånen uppgår till skillnaden mellan räntan som låntagaren betalar och jämförelseräntan, bör en rimlig utgångspunkt vara att jämförelseräntan ska motsvara räntan som en låntagare betalat på ett lån utan ränteförmån, alltså marknadsräntan.

Skillnaden mellan bolåneräntan och statslåneräntan låg på över 2 procentenheter under juni 2023. Skillnaden har dessutom varit större under de senaste fem åren än påslaget enligt gällande regler om 1 procentenhet och skillnaden har ökat under en längre tid. Den ökade skillnaden bedöms inte vara en direkt orsak av de allmänna räntenivåerna eftersom skillnaden varit hög både under perioder av låg och hög räntenivå. Schablonberäkningen av jämförelseräntan bör därför justeras genom att påslaget ökar med en halv procentenhet till en och en halv procentenhet.

Eftersom syftet är att justera jämförelseräntan för att den är för låg finns det inga relevanta alternativa lösningar till den föreslagna ökningen av påslaget.

Det är angeläget att ändringarna träder i kraft så snart som möjligt. Ändringarna föreslås därför träda i kraft den 1 januari 2024. Reglerna bör också träda i kraft vid ett årsskifte.

## Offentligfinansiella effekter

Förslaget har en sammantagen offentligfinansiell effekt på ca 0,13 miljarder kronor för år 2024 och 0,25 miljarder kronor per år från och med 2025.

Eftersom förslaget när det gäller förmånliga lån enligt 61 kap. 15 § IL, dvs. lån med en fast räntesats eller med en räntesats som står fast i förhållande till marknadsräntan för motsvarande lån, endast påverkar nya och omförhandlade lån blir den offentligfinansiella effekten under införandeåret lägre. När det gäller lån enligt 16 § samma kapitel, t.ex. lån med rörlig ränta, kommer ändringarna tillämpas från och med den 1 januari 2024 oavsett när de ingicks eller omförhandlades. Uppskattningsvis 50 procent av alla utestående lån har högst 3 månader återstående räntebindningstid eller är lån enligt 61 kap. 16 § IL, t.ex. lån med rörlig ränta. Likaså uppskattas ca 20 procent av lånen ha en återstående räntebindningstid på mellan 3 månader och 1 år. Den offentligfinansiella effekten under införandeåret bedöms därför vara runt 50 procent av den långsiktiga effekten som nås fullt ut från 2025 och framåt.

Den offentligfinansiella effekten är osäker då underlaget för beräkningarna är begränsat. Ränteförmån och andra förmåner deklarerar gemensamt och av deklARATIONERNA framgår inte lånebelopp och ränta. Fram till 2018 angav arbetsgivare dock om ränteförmån lämnats men utan vidare precisering av själva ränteförmånens storlek. Baserat på ränteutgifterna för dem som hade ränteförmån 2018 och under antagandet att deras ränteutgifter till 68 procent kommer från lån med ränteförmån uppskattas det totala lånebeloppet till 140 miljarder kronor uppräknat till 2024 års priser och volymer.

Att höja referensräntan med en halv procentenhet skulle öka det totala förmånsvärdet med ca 0,70 miljarder kronor när det slagit igenom på alla utestående lån. Vid en genomsnittlig marginalskatt på 42 procent skulle inkomstskatterna öka med ca 0,29 miljarder kronor fördelat på kommunal och statlig inkomstskatt. Eftersom ränteförmån är avdragsgill i inkomstlaget kapital minskar kapitalskatteintäkterna med ca 0,21 miljarder kronor (antingen genom minskad kapitalskatt eller genom skatte-reduktion för underskott av kapital). Arbetsgivaravgifterna ökar med ca 0,22 miljarder kronor till följd av de ökade förmånsvärdena. Av dem som har ränteförmån uppskattas drygt 99 procent jobba inom privat sektor. Arbetsgivaravgifterna ökar därmed företagens avdragsgilla kostnader varvid bolagsskattebasen minskar i motsvarande omfattning och bolagsskatteintäkterna minskar med ca 0,05 miljarder kronor. Sammantaget ger detta en ökning av skatteintäkterna när förslaget har slagit igenom på alla lån med ca 0,26 miljarder kronor per år. Eftersom förslaget antas få fullt genomslag först året efter att reglerna trätt i kraft bedöms den offentligfinansiella effekten vara hälften så stor under införandeåret, dvs. 0,13 miljarder kronor 2024 och 0,26 miljarder kronor per år från och med 2025.

## Effekter för offentlig sektor

Förslaget förväntas leda till att nya eller omförhandlade lån med ränteförmån får ett högre förmånsvärde. Detta leder till ett ökat beskattningsunderlag för kommunerna. Förslaget beräknas därför öka de kommunala skatteintäkterna med ca 0,11 miljarder kronor under 2024 och 0,22 miljarder kronor per år därefter.

## Effekter för företagen

Förslaget får effekt för de företag som erbjuder förmånliga lån till sina anställda. Det saknas data för vilka företag som har anställda med ränteförmån men den största delen av dessa företag finns troligen inom finanssektorn. Vidare är det troligtvis större företag som utgör merparten av de företag som har anställda med ränteförmån inom finanssektorn. Det bedöms inte finnas några skäl att ta särskild hänsyn till små företag

vid reglernas utformning, särskilt då syftet med förslaget är att jämförelseräntan bättre ska avspegla marknadsräntan. Enligt SCB:s företagsregister uppgick antalet arbetsställen inom finans- och försäkringsverksamhet med fler än 10 anställda till 1 324 år 2022. Sammantaget förväntas förslaget alltså grovt räknat påverka runt 1 000 företag, där de största effekterna uppstår för större företag inom finanssektorn.

Om företagen inte justerar räntan till följd av förslaget innebär en höjd jämförelseränta att förmånsvärdet av ett lån med ränteförmån ökar. De berörda företagen bedöms därför betala mer arbetsgivaravgifter.

Företagen kan välja att höja räntan på lånen de erbjuder sina anställda. Om detta sker i samma utsträckning som jämförelseräntan höjs enligt förslaget, kan företagen undvika en ökning av förmånsvärdet. En höjning av räntan på lån som ett företag erbjuder sina anställda leder dock till en högre räntekostnad för de anställda. Denna ökning kommer leda till en större kostnad för den anställde jämfört med kostnaden för en ökning av förmånsvärdet om räntan varit oförändrad. Detta innebär att ett företag som höjer räntan kan förväntas möta högre lönekrav från de anställda på sikt, och därmed en högre personalkostnad.

Förslaget bedöms endast leda till en försumbar förändring av de administrativa kostnaderna eftersom förslaget gäller en justering av beräkningen av jämförelseräntan. I övrigt förväntas den administrativa bördan vara oförändrad jämfört med gällande regler.

### **Effekter för enskilda**

Uppskattningsvis ca 61 500 personer beräknas ha ränteförmån 2024. För dessa personer bedöms förslaget innebära att förmånsvärdet för ränteförmånen ökar med i genomsnitt ca 11 000 kronor per år. Det beskattade förmånsvärdet får dock dras av i inkomstslaget kapital som ränteutgift. För en person med en marginalsattesats på arbetsinkomster som ligger på under 30 procent kan alltså ett ökat förmånsvärde för ränteförmån leda till en minskad beskattning om samma person har ett överskott av kapital, eller ett underskott av kapital under 100 000, eftersom ränteutgiften i detta fall leder till en sänkt skatt på 30 procent. En person med en marginalsatt på över 30 procent får däremot alltid en ökad skatt då förmånsvärdet av ränteförmån ökar. Sammantaget kan alltså förslaget innebära både en höjning och en sänkning i beskattningen av de enskilda beroende på deras marginalsattesatser. Uppskattningsvis leder förslaget till en sänkning av skatten för ca 30 procent av de personer som får ränteförmån 2024. Den genomsnittliga marginalsatten för dem som har ränteförmån uppskattas däremot till ca 42 procent och medräknat avdrag för ränteförmån på inkomst av kapital bedöms den genomsnittliga skatteeffekten av förslaget för individen vara ca 13 procent av det ökade förmånsvärdet. Den genomsnittliga skatteökningen för en person med ränteförmån uppskattas därmed till ca 1 475 kronor per år.

### **Fördelningseffekter och effekter för den ekonomiska jämställdheten**

Förslaget påverkar dem som tar eller förnyar förmånliga lån från sin arbetsgivare. Förmånsvärdet för dessa lån förväntas öka och i de flesta fall bedöms en person med ränteförmån betala mer skatt.

Det förväntas vara främst företag inom finanssektorn som erbjuder sina anställda förmånliga lån. Anställda inom denna sektor befinner sig troligtvis vanligen högre upp i inkomstfördelningen. Detta avspeglas bl.a. i att den genomsnittliga marginalsattesatsen för personer med ränteförmån beräknas vara 42 procent 2023 vilket är högre än den genomsnittliga marginalsattesatsen på ca 36 procent för samma år för inkomst av

tjänst i samhället i stort. Förslaget bedöms därför i viss, om än liten, utsträckning jämna ut inkomstfördelningen.

Av de personer som tog del av ränteförmån enligt kontrolluppgifter för 2018 var 45 procent män. Däremot var avdragen ränta för dem med ränteförmån i genomsnitt ca 29 000 kronor för män och ca 25 000 kronor för kvinnor. Det finns inga skäl att anta att den fördelningen förändrats avsevärt fram till 2024. Förslaget förväntas därför inte i någon högre utsträckning missgynna vare sig män eller kvinnor och förväntas därmed inte bidra nämnvärt till att den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män förändras jämfört med nuvarande nivå.

### **Effekter för myndigheter och de allmänna förvaltningsdomstolarna**

Förslaget medför endast marginella förändringar för Skatteverket och bedöms ingå i den anpassning som görs årligen på grund av ny eller ändrad lagstiftning. Några särskilda informationsinsatser bedöms inte vara nödvändiga. Eventuella tillkommande kostnader för Skatteverket ska hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Förslaget bedöms inte medföra några konsekvenser för de allmänna förvaltningsdomstolarna.

### **Övriga effekter**

Förslaget bedöms vara förenligt med det EU-rättsliga regelverket.

Förslaget bedöms inte ha någon miljöpåverkan. Inte heller bedöms förslaget leda till några nämnvärda sysselsättningseffekter.

## **Skatt på arbetsinkomster – socialavgifter m.m.**

### **12.8 Slopad nedsättning av arbetsgivaravgifterna för 15–18-åringar**

#### **12.8.1 Ärendet och dess beredning**

Inom Finansdepartementet har promemorian Förslag om slopad nedsättning av arbetsgivaravgifterna för 15–18-åringar inför budgetpropositionen 2024 tagits fram. En sammanfattning av promemorians förslag finns i *bilaga 5 avsnitt 1*. Promemorians lagförslag är likalydande med propositionens. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 5 avsnitt 2*. Remissvaren finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2023/01512).

#### **Lagrådet**

Förslaget i propositionen är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande.

#### **12.8.2 Bakgrund och gällande rätt**

##### **12.8.2.1 Socialavgifter och allmän löneavgift**

Socialavgifter tas ut för finansiering av de sociala trygghetssystemen och utgörs av arbetsgivaravgifter och egenavgifter. Arbetsgivaravgifter betalas i första hand av arbetsgivare medan egenavgifter normalt betalas av fysiska personer som bedriver aktiv näringsverksamhet, dvs. enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag. Regler om socialavgifter finns i socialavgiftslagen (2000:980).

Utöver socialavgifter ska, enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift, ytterligare en avgift betalas av arbetsgivare och enskilda näringsidkare samt av fysiska personer som är delägare i handelsbolag. Den allmänna löneavgiften debiteras i samband med, och på samma underlag som, arbetsgivaravgifterna och egenavgifterna. Författningstekniskt ingår den allmänna löneavgiften varken i arbetsgivaravgifterna eller i egenavgifterna, men eftersom den inte särskiljs i debiteringsförfarandet brukar den i dagligt tal ingå i begreppet socialavgifter. Den allmänna löneavgiften är dock i både rättslig och ekonomisk mening en skatt (prop. 1994/95:122 s. 18). Det innebär att den inte ska betalas av företag som saknar fast driftställe i Sverige.

Den allmänna löneavgiften uppgår för inkomståret 2023 till 11,62 procent av underlaget. För inkomståret 2023 uppgår arbetsgivaravgifterna och den allmänna löneavgiften tillsammans till 31,42 procent av underlaget (se tabell 12.1). Egenavgifterna och den allmänna löneavgiften uppgår tillsammans till 28,97 procent av underlaget.

**Tabell 12.1 Avgiftsnivåer för socialavgifter och allmän löneavgift år 2023**

Procent		
Avgift	Arbetsgivaravgift	Egenavgift
Sjukförsäkringsavgift	3,55	3,64*
Föräldraförsäkringsavgift	2,60	2,60
Ålderspensionsavgift	10,21	10,21
Efterlevandepensionsavgift	0,60	0,60
Arbetsmarknadsavgift	2,64	0,10
Arbetskkadeavgift	0,20	0,20
Allmän löneavgift	11,62	11,62
Summa socialavgifter och allmän löneavgift	31,42	28,97

\* Vid grundkarens i sjukförsäkringen på 7 dagar.

### 12.8.2.2 Finansiering av trygghetssystemet

Arbetsgivaravgifterna och egenavgifterna är i principiellt hänseende försäkringsavgifter men det faktiska försäkringsinslaget varierar mellan försäkringslagen och för flertalet försäkringar saknas en direkt koppling mellan avgiften och förmånen. Den inkomstgrundade ålderspensionen intar dock en särställning med en klar koppling mellan inbetalda avgifter och ålderspension.

Det inkomstgrundade ålderspensionssystemet finansieras med en fast pensionsavgift på 18,5 procent av pensionsunderlaget, där 16 procentenheter går till fördelningssystemet för att finansiera inkomstpensionen. Resterande 2,5 procentenheter betalas in till systemet för premiepension där avgiftsintäkterna fonderas individuellt för varje försäkrad. Arbetsgivarens, respektive den egenavgiftsskyldiges, del av avgiftsinbetalningen sker i form av ålderspensionsavgift på 10,21 procent av avgiftsunderlaget enligt socialavgiftslagen.

Det inkomstgrundade ålderspensionssystemet är ett fristående försäkringssystem vid sidan av statens budget. Utgående inkomst- och tilläggspensioner i fördelningssystemet ska löpande finansieras av inbetalda avgifter samt tillgångarna i AP-fonderna. Systemet är konstruerat så att det ska vara finansiellt självreglerande, där eventuella anpassningar sker på förmånssidan – inte genom en förändrad avgiftssats. Premiepensionen är ett fullfonderat system. Ingen skattefinansiering ska således ske, utan systemet är helt slutet i detta avseende. En grundläggande princip bakom pensionsystemet är att varje intjänad pensionsrättighet ska motsvaras av en beslutad och inbetald avgift av en mot rättigheten svarande storlek. Om detta villkor bryts kan inte

systemet garantera sin långsiktiga hållbarhet finansiellt. Ålderspensionsavgiften kan således inte reduceras.

För vilka ändamål de olika avgifter som inflyter som socialavgifter ska användas framgår av lagen (2000:981) om fördelning av socialavgifter.

### **12.8.2.3 Betalning av socialavgifterna och allmän löneavgift**

Av 26 kap. 2 § 1 skatteförfarandelagen (2011:1244), förkortad SFL, framgår att en skattedeklaration ska lämnas av den som är skyldig att göra skatteavdrag eller betala arbetsgivaravgifter eller som har gjort ett skatteavdrag utan att vara skyldig att göra det. Skatteavdrag och arbetsgivaravgifter ska redovisas i en arbetsgivardeklaration för redovisningsperioder (26 kap. 3 § första stycket SFL). Den som är registrerad som arbetsgivare ska lämna arbetsgivardeklaration för varje redovisningsperiod (26 kap. 3 § andra stycket SFL).

I 26 kap. 19 a–19 e §§ SFL anges vilka uppgifter som ska anges som rör betalningsmottagaren, dvs. arbetstagaren som fått lön eller annan ersättning. Av deklarationen ska det bl.a. framgå vilken ersättning som arbetsgivaren är skyldig att betala arbetsgivaravgifter för.

Beslut om bl.a. skatteavdrag och arbetsgivaravgifter ska fattas för varje redovisningsperiod för sig med ledning av innehållet i skattedeklarationer och andra tillgängliga uppgifter (53 kap. 1 § första stycket SFL). Om en skattedeklaration har lämnats i rätt tid och på rätt sätt, anses ett beslut om skatten och avgifterna ha fattats i enlighet med deklarationen (s.k. automatiska beslut, 53 kap. 2 § SFL).

Om en skattedeklaration inte har lämnats i rätt tid eller på rätt sätt eller om skatten eller avgifterna inte har redovisats i deklarationen, ska varje oredovisad skatt eller avgift anses ha beslutats till noll kronor. Redovisas skatten eller avgifterna senare, anses ett beslut i stället ha fattats i enlighet med redovisningen, om inte ett beslut om omprövning har meddelats dessförinnan (53 kap. 4 § SFL).

Arbetsgivardeklarationen kan lämnas elektroniskt antingen genom att en fil med samtliga uppgifter överförs eller genom att den uppgiftsskyldige manuellt registrerar nödvändiga uppgifter för varje betalningsmottagare. Detta sker genom användning av en s.k. e-tjänst där inloggning görs med e-legitimation. Skatteverket har utvecklat elektroniska lösningar som innebär att arbetsgivardeklarationen kan lämnas direkt från den uppgiftsskyldiges lönesystem. Det finns även möjlighet att lämna arbetsgivardeklarationen på pappersformulär.

Tidpunkten för att lämna arbetsgivardeklaration för en kalendermånad styrs av om den deklareringskyldige är skyldig att lämna mervärdesskattedeklaration, samt för vilket beskattningsunderlag den ska lämnas. Om den deklareringskyldige är skyldig att redovisa mervärdesskatt med beskattningsunderlag på högst 40 miljoner kronor ska arbetsgivardeklaration ha kommit in senast den 12 i månaden efter utgången av redovisningsperioden, dock senast den 17 i januari och augusti (26 kap. 26 § SFL). Om den deklareringskyldige är skyldig att redovisa mervärdesskatt med beskattningsunderlag över 40 miljoner kronor ska arbetsgivardeklarationen ha kommit in senast den 26 i månaden efter utgången av redovisningsperioden, dock senast den 27 december (26 kap. 30 § SFL). Om den deklareringskyldige inte är skyldig att redovisa mervärdesskatt ska arbetsgivardeklarationen ha kommit in senast den 12 i månaden efter utgången av redovisningsperioden, dock senast den 17 i januari och augusti (26 kap. 32 § SFL).

Skatter och avgifter som ska redovisas i en skattedeklaration ska vara betalda senast den dag då deklarationen ska ha kommit in till Skatteverket. För den som redovisar



mervärdesskatt på beskattningsunderlag som exklusive unionsinterna förvärv och import för beskattningsåret beräknas sammanlagt överstiga 40 miljoner kronor, är förfalldagen för skatteavdragen och arbetsgivaravgifterna i stället den 12, i januari den 17, i månaden efter redovisningsperioden (62 kap. 3 § SFL).

#### 12.8.2.4 Nedsatta arbetsgivaravgifter för personer som vid årets ingång har fyllt 15 men inte 18 år

Den 1 augusti 2019 infördes en nedsättning av det samlade uttaget av arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift på ersättning till ungdomar som vid årets ingång har fyllt 15 men inte 18 år (prop. 2018/19:99). Syftet med nedsättningen är att underlätta ungdomars inträde på arbetsmarknaden genom att göra det attraktivare för arbetsgivare att anställa ungdomar för sommar- och helgjobb.

Nedsättningen innebär att endast ålderspensionsavgiften ska betalas för den del av ersättningen som uppgår till högst 25 000 kronor per kalendermånad.

#### 12.8.3 Slopad nedsättning av arbetsgivaravgifterna för 15–18-åringar

**Regeringens förslag:** Nedsättningen av arbetsgivaravgifterna och den allmänna löneavgiften för personer som vid årets ingång har fyllt 15 men inte 18 år slopas.

**Promemorians förslag** överensstämmer med regeringens.

**Remissinstanserna:** En stor del av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. Till dessa hör bl.a. *Arbetsförmedlingen*, *Arbetsgivarverket*, *Ekonomistyrningsverket*, *Sveriges Akademikers centralorganisation (Saco)*, *Skatteverket* och *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)*.

*Företagarna*, *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)*, *Myndigheten för ungdoms- och civilsambällsfrågor (MUCF)*, *Näringslivets Skattedelegation (NSD)*, vars remissyttrande *Svensket Näringsliv* ansluter sig till, och *Visita* avstyrker förslaget. En generell invändning som framförs av dessa remissinstanser är att förslaget kommer att minska sysselsättningen i ekonomin. *LRF* anser att nedsättningen är till nytta för såväl samhället i stort som för enskilda och företag. Enligt *LRF* har nedsatta socialavgifter stor betydelse för de mindre företagens vilja och förmåga att anställa varför det är önskvärt att socialavgifterna sänks. *Företagarna* och *Svenske Handel* lämnar liknande synpunkter. *Visita* anser att nedsättningen bör gälla för personer upp till 26 år.

*Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU)* anser att det som anförs i promemorian om att skattereglerna ska vara generella, med få undantag och att de ska ge förutsättningar för en hög varaktig sysselsättning är rimligt. Enligt *IFAU* är nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för unga inte en effektiv åtgärd för att öka sysselsättningen bland unga. Ett borttagande av nedsättningen har därför sannolikt inte någon betydande effekt på sysselsättningen. Nedsättningens effektivitet ifrågasätts även av *Arbetsförmedlingen*, *Saco* och *TCO*. Även *Konjunkturinstitutet* gör bedömningen att sysselsättningseffekterna i ekonomin i sin helhet av att slopa nedsättningen sannolikt är små. *Konjunkturinstitutet* efterfrågar dock samtidigt ett resonemang kring nedsättningens effekter i förhållande till dess syfte och ett tydliggörande av varför nedsättningen inte är en tillräckligt effektiv åtgärd för att främja en hög och varaktig sysselsättning samt goda villkor för företagande.

*IFAU* anser att det är önskvärt med en diskussion om vilka problem som finns vid ungas inträde på arbetsmarknaden och vilka åtgärder som eventuellt är mer kostnadseffektiva för att underlätta ungas arbetsmarknadsetablering. Flera

remissinstanser, t.ex. Företagarna, *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, *Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys)* och *Visita*, framhåller att promemorian inte innehåller något förslag om hur budgetförstärkningen ska användas. Arbetsförmedlingen lyfter i det sammanhanget vikten av en fullföljd gymnasieutbildning för att öka ungas möjlighet till en långsiktig etablering på arbetsmarknaden.

NSD, TCO och *Visita* anser att tidpunkten för förslaget är problematisk bl.a. med hänsyn till konjunkturläget.

Flera remissinstanser, däribland Konjunkturinstitutet och NSD, lämnar synpunkter på konsekvensanalysen.

**Skälen för regeringens förslag:** Nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för personer som vid årets ingång fyllt 15 men inte 18 år infördes i syfte att underlätta ungdomars inträde på arbetsmarknaden.

Regeringen anser att skattereglerna som utgångspunkt ska vara generella, med så få undantag som möjligt. Därtill är det centralt att skattereglerna också utformas så att de ger förutsättningar för en hög varaktig sysselsättning och goda villkor för företagande. Flera remissinstanser instämmer i detta, bl.a. *IFAU*. Eftersom utrymmet i de offentliga finanserna är begränsat är det också nödvändigt att de mest effektiva åtgärderna prioriteras. Mot den bakgrunden föreslår regeringen att nedsättningen av arbetsgivaravgifterna och den allmänna löneavgiften för personer som vid årets ingång fyllt 15 men inte 18 år slopas och att budgetförstärkningen tas i anspråk för åtgärder som bedöms vara mer angelägna.

Flera remissinstanser, däribland *NSD* och *Visita*, anser att förslaget kommer att påverka sysselsättningen negativt och lämnar synpunkter på konsekvensanalysen. Regeringens bedömning är att förslaget har en begränsad effekt på sysselsättningen. Synpunkter på förslagens sysselsättningseffekter liksom på konsekvensanalysen i övrigt behandlas närmare i avsnitt 12.8.5.

Flera remissinstanser, däribland *Företagarna* och *LRF* framför att förslaget kommer att öka arbetsgivarnas kostnader för att anställa, vilket särskilt kommer att påverka mindre företag. *NSD*, *TCO* och *Visita* anser att tidpunkten för förslaget är problematisk bl.a. med hänsyn till konjunkturläget. Flera remissinstanser efterfrågar alternativa åtgärder till den slopade nedsättningen. *Konjunkturinstitutet* önskar se ett resonemang om varför nedsättningen inte är en tillräckligt effektiv åtgärd för att främja en hög och varaktig sysselsättning samt goda villkor för företagande.

Som beskrivits ovan är utrymmet i de offentliga finanserna begränsat. I det nuvarande ekonomiska läget är regeringens prioritering att bekämpa inflationen och hantera dess effekter. Det finns skäl att använda den budgetförstärkning som slopandet av nedsättningen medför till att finansiera andra satsningar som framgår av budgetpropositionen. Målgruppen för nedsättningen är den åldersgrupp som normalt går i gymnasieskola. En fullföljd gymnasieutbildning är, såsom *Arbetsförmedlingen* påpekar, viktig för ökade möjligheter till en långsiktig förankring på arbetsmarknaden. Regeringen föreslår i denna proposition bl.a. ökade satsningar på skolan och välfärden.

Ett antal remissinstanser, bl.a. *Företagarna* och *LRF*, framför att kostnaden för att anställa bör sänkas. *Visita* anser att den nuvarande nedsättningen bör gälla personer upp till 26 år. Dessa frågor faller utanför detta lagstiftningsärende och behandlas inte vidare här.

## Lagförslag

Förslaget medför att 2 kap. 28 § socialavgiftslagen (2000:980) ska upphävas samt att 2 kap. 29 § samma lag, 1 § lagen (1994:1920) om allmän löneavgift och 2 § lagen (2001:1170) om särskilda avdrag i vissa fall vid avgiftsberäkningen enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift och socialavgiftslagen (2000:980) ska ändras, se avsnitt 11.2, 11.7 och 11.9.

### 12.8.4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

**Regeringens förslag:** Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2024.

Vid beräkningen av arbetsgivaravgifter och den allmänna löneavgiften ska äldre bestämmelser fortfarande gälla för ersättning som utges före ikraftträdandet.

**Promemorians förslag** överensstämmer med regeringens.

**Remissinstanserna:** Endast ett fåtal remissinstanser har yttrat sig särskilt i frågan. *TCO* anser att det mot bakgrund av det svårbedömda ekonomiska läget kan finnas skäl att inte genomföra ändringen under 2024. Även *NSD*, till vars yttrande *Svensket Näringsliv* ansluter sig, och *Visita* anser att tidpunkten för ikraftträdandet är problematisk.

**Skälen för regeringens förslag:** I denna proposition gör regeringen bedömningen att den svenska ekonomin befinner sig i ett svårt läge. Den budgetförstärkning som ett slopande av nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för 15–18-åringar bedöms leda till bör komma staten till godo så snart som möjligt så att budgetförstärkningen kan användas till åtgärder som bedöms som mer angelägna. Mot denna bakgrund anser regeringen, till skillnad från bl.a. *TCO*, *NSD* och *Visita*, att de föreslagna lagändringarna bör träda i kraft den 1 januari 2024.

Arbetsgivaravgifter och den allmänna löneavgiften betalas under månaden efter den månad då avgiftspliktig ersättning har getts ut. Vid beräkningen av arbetsgivaravgifter och den allmänna löneavgiften ska därför den upphävda bestämmelsen i 2 kap. 28 § socialavgiftslagen och bestämmelserna i 2 kap. 29 § samma lag, 1 § lagen om allmän löneavgift och 2 § lagen om särskilda avdrag i vissa fall vid avgiftsberäkningen enligt lagen om allmän löneavgift och socialavgiftslagen i den äldre lydelsen fortfarande gälla för ersättning som utges före den 1 januari 2024.

### 12.8.5 Konsekvensanalys

*Regelrådet* finner att konsekvensutredningen uppfyller kraven i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

#### Syfte och alternativa lösningar

Förslaget syftar till att stärka de offentliga finanserna så att den budgetförstärkning som slopandet av nedsättningen medför kan användas till åtgärder för att återupprätta arbetslinjen. Om förslaget inte genomförs uteblir budgetförstärkningen.

Skälen för ikraftträdandedatum finns i avsnitt 12.8.4. Några andra hänsyn till ikraftträdandetidpunkten har inte bedömts nödvändiga.

Skatteverket tar regelbundet fram material med information om nya skatte- och avgiftsregler. Utöver detta bedöms inga andra informationsinsatser behöva göras.

Om nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för personer som vid årets ingång fyllt 15 men inte 18 år slopas, utgår skatteutgiften D6 Nedsättning av arbetsgivaravgifter för unga.

### **Offentligfinansiella effekter**

Det redovisade underlaget för nedsatta arbetsgivaravgifter för personer som vid årets ingång fyllt 15 men inte 18 år uppgick 2022 till ca 5,5 miljarder kronor enligt statistik från Skatteverkets GIN-databas. Uttryckt i 2024 års priser bedöms underlaget uppgå till ca 5,9 miljarder kronor efter att det skrivits fram med den förväntade utvecklingen av lönesumman mellan 2022 och 2024.

Med dagens regler betalas endast ålderspensionsavgift på 10,21 procent på ersättning till personer i den aktuella åldersgruppen. Förslaget är att nedsättningen av arbetsgivaravgifterna slopas vilket innebär att fulla arbetsgivaravgifter på 31,42 procent ska betalas. Arbetsgivaren kan dock vara berättigad till någon annan nedsättning av arbetsgivaravgifterna. Denna omständighet har inte beaktats i beräkningen av den offentligfinansiella effekten. Skillnaden mellan fulla arbetsgivaravgifter (ca 1,85 miljarder kronor i 2024 års priser) och ålderspensionsavgiften (ca 0,6 miljarder kronor) är 1,25 miljarder kronor och utgör förslagets offentligfinansiella bruttoeffekt.

Cirka 85 procent av underlaget för de nedsatta arbetsgivaravgifterna bedöms finnas i privat sektor och ca 15 procent i offentlig sektor (staten, kommunerna och regionerna). För företag i privat sektor innebär de högre arbetsgivaravgifterna på kort sikt att deras kostnader ökar och vinsterna minskar. Det medför i sin tur att intäkterna från bolagsskatten blir lägre. Denna indirekta effekt på de offentliga finanserna beaktas i förslagets offentligfinansiella nettoeffekt.

Förslaget innebär att lönekostnaderna ökar även i den offentliga sektorn. I den offentligfinansiella beräkningen antas, i enlighet med Finansdepartementets beräkningskonventioner, att kommuner, regioner och statliga myndigheter minskar sina konsumtionsutgifter med samma belopp som lönekostnaderna ökar med. Därmed neutraliseras den indirekta effekt på det finansiella sparandet i kommunerna, regionerna och staten som mekaniskt uppstår när arbetsgivaravgifterna höjs.

Förslaget bedöms sammantaget öka skatteintäkterna med 1 miljard kronor från och med 2024.

### **Effekter för företag**

Förslaget påverkar företag som har anställda som vid årets ingång fyllt 15 men inte 18 år, eller som vill anställa personer i denna åldersgrupp. I dag är arbetsgivaravgifterna nedsatta för dessa personer så att endast ålderspensionsavgiften på 10,21 procent ska betalas på ersättning upp till 25 000 kronor per kalendermånad. Förslaget innebär att nedsättningen slopas och att det som utgångspunkt ska tas ut fulla arbetsgivaravgifter på 31,42 procent på ersättningen. Arbetsgivaren kan dock vara berättigad till någon annan nedsättning av arbetsgivaravgifterna.

I tabell 12.2 redovisas lönekostnaden för personer som vid årets ingång fyllt 15 men inte 18 år med nuvarande och föreslagna regler vid en oförändrad månadslön. För en anställd som tjänar 16 000 kronor i månaden ökar lönekostnaderna med ca 3 400 kronor i månaden till följd av förslaget. Vid en månadslön på 25 000 kronor är ökningen ca 5 300 kronor. För anställda i andra åldersgrupper är lönekostnaden, vid en given månadslön, oförändrad.

**Tabell 12.2 Förändring av lönekostnad för anställda som vid årets ingång har fyllt 15 år men inte 18 år, nuvarande och föreslagna regler**

Kronor

Månadslön	Lönekostnad med nuvarande regler	Lönekostnad med föreslagna regler	Skillnad
16 000	17 634	21 027	3 394
25 000	27 533	32 855	5 303

Källa: Egna beräkningar.

År 2022 redovisade ca 54 000 företag underlag för nedsatta arbetsgivaravgifter för personer som vid årets ingång fyllt 15 men inte 18 år. Uppgifterna kommer från Skatteverkets GIN-databas. De flesta av dessa företag var verksamma inom branscherna handel (19 procent), hotell och restaurang (17 procent) och byggverksamhet (14 procent). Den största andelen av löneunderlaget fanns i företag verksamma inom hotell och restaurang (26 procent), handel (21 procent) och vård och omsorg (12 procent). Branschindelningen avser indelning enligt Svensk näringsgrensindelning (SNI) på avdelningsnivå. I tabell 12.3 redovisas antalet företag och deras underlag för nedsatta arbetsgivaravgifter uppdelat på antalet anställda i företagen. Klassificeringen av antalet anställda följer Europeiska kommissionens rekommendation av definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag. De flesta företag som redovisar underlag för nedsatta arbetsgivaravgifter är mikroföretag (0–9 anställda) eller små företag (10–49 anställda). Den största andelen av löneunderlaget finns däremot i stora företag med 250 eller fler anställda.

**Tabell 12.3 Företag som redovisat underlag för nedsatta arbetsgivaravgifter för personer som fyllt 15 men inte 18 år, uppdelat på antalet anställda**

Antal, procent, miljoner kronor

	Antal företag	Andel av företagen (procent)	Löneunderlag (mnkr)	Andel av löneunderlaget (procent)
Mikroföretag 0–9 anställda	24 000	44	850	15
Små företag 10–49 anställda	19 000	35	1 630	30
Medelstora företag 50–249 anställda	5 000	9	960	17
Stora företag 250+ anställda	1 000	2	1 860	34
Ingen uppgift	5 000	9	200	4
Summa	54 000	100	5 500	100

Källa: Egna beräkningar.

På kort sikt medför den slopade nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för personer som vid årets ingång fyllt 15 men inte 18 år att kostnaderna för de företag som har anställda i denna åldersgrupp ökar och att deras vinster minskar. Om och hur mycket lönekostnaden ökar för ett företag beror på ålderssammansättningen bland företagets anställda. Företag med en högre andel anställda personer i åldern 15–18 år kommer möta högre kostnader jämfört med företag med en lägre andel anställda i den åldersgruppen. Det finns inga starka skäl att anta att åldersstrukturen bland unga anställda skulle variera kraftigt mellan företag i samma bransch, men däremot mellan branscher. Konkurrensen mellan företag i olika branscher kan således påverkas av de föreslagna reglerna jämfört med dagens situation. Förslaget att slopa nedsättningen innebär dock en ökad likformighet i beskattningen. Den 31 mars 2023 upphörde den tillfälliga nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för personer som vid årets ingång fyllt 18 men inte 23 år. Förslaget att slopa nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för personer som fyllt 15 men inte 18 år innebär således att det inte längre kommer att finnas någon

nedsättning av arbetsgivaravgifterna för unga och de konkurrensfördelar som tidigare fanns för företag med unga anställda neutraliseras.

Förslaget att slopa nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för personer som vid årets ingång har fyllt 15 men inte 18 år innebär en förenkling av regelverket. Eftersom arbetsgivaravgifterna redan redovisas månadsvis på individnivå i arbetsgivardeklarationen bedöms minskningen av de administrativa kostnaderna dock vara begränsad.

Förslaget gäller alla arbetsgivare, oavsett storlek på företaget. Det bedöms inte finnas några skäl att ta särskilda hänsyn till små företag vid reglernas utformning, särskilt inte mot bakgrund av att förslaget sammantaget innebär en förenkling av regelverket.

*Regelrådet* och *Företagarna* framhåller att förslaget kan ha en starkare påverkan på företag med sämre lönsamhet och därför kan innebära att nya företag inte startas på grund av höga kostnader. Förslaget innebär ökade kostnader för företag som har anställda som vid årets ingång fyllt 15 men inte 18 år, eller som vill anställa personer i denna åldersgrupp. På marginalen kan detta innebära att ett enskilt företag inte är, eller bedöms vara, lönsamt.

Regleringen bedöms inte påverka företagen i någon nämnvärd utsträckning på något annat sätt eller medföra andra kostnader än som redogjorts för i detta avsnitt. Företagen bedöms heller inte behöva vidta några förändringar i sin verksamhet till följd av förslaget.

### **Effekter för sysselsättningen**

I den statiska offentligfinansiella beräkningen antas att förändringar i arbetsgivaravgifterna helt övervältras på företagets vinster på kort sikt. I ett längre perspektiv och med ett dynamiskt synsätt där ändrade arbetsgivaravgifter tillåts påverka beteendet hos individer och företag indikerar tillgänglig forskning att förändringarna helt eller delvis kommer att övervältras på lönerna. En generell sänkning av arbetsgivaravgifterna förväntas på lång sikt leda till nära fullständig övervältring på lönerna. Vid fullständig löneövervältring påverkas inte sysselsättningen i ekonomin som helhet på lång sikt: den initiala effekten på den reala arbetskraftskostnaden kommer att successivt urholkas helt. Om förändringen i arbetsgivaravgifterna däremot riktas mot en grupp med svag förankring på arbetsmarknaden kan det förväntas leda till långsiktiga sysselsättningseffekter. Det beror på att lönerna för svaga grupper på arbetsmarknaden är mindre känsliga för efterfrågeförändringar och att löneövervältringen därför inte förväntas vara fullständig.

I promemorian förväntades förslaget att slopa nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för unga ha en svag negativ effekt på sysselsättningen, men den exakta storleken på effekten bedömdes vara osäker. *Företagarna*, *LRF*, *Näringslivets Skattedelegation*, till vars yttrande *Svenskt Näringsliv* ansluter sig, och *Visita* motsätter sig denna bedömning. En generell invändning är att konsekvensanalysen inte i tillräcklig utsträckning har beaktat nyare forskning om utvärderingar av nedsatta arbetsgivaravgifter för unga, som pekar på mer positiva sysselsättningseffekter av åtgärden än vad äldre studier gör. Andra invändningar är att personer i åldersgruppen 15–18 år utgör en svag grupp på arbetsmarknaden och att detta kan påverka effekten på sysselsättningen samt att de utvärderingar som gjorts av nedsatta arbetsgivaravgifter för unga, och som det hänvisas till i promemorian, inte avser nedsättningar enbart för den aktuella åldersgruppen.

Utvärderingar av den tidigare nedsättningen av arbetsgivaravgifter för ungdomar visar att åtgärden hade en viss sysselsättningseffekt, men att effekten sannolikt var relativt liten. Nyare utvärderingar visar på mer positiva effekter än äldre studier och pekar på

att företag med en stor andel unga använt de lägre kostnaderna som nedsättningen för med sig för att utöka verksamheten och anställda även i andra åldersgrupper och att sysselsättningseffekterna kvarstår även när de anställda blir äldre och inte längre omfattas av nedsättningen. Den tidigare nedsättningen var i kraft under perioden 2007–2016 och avsåg initialt personer mellan 19 och 25 år, men utökades 2009 till att avse alla personer under 26 år. Den tidigare nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för ungdomar var således riktad till en annan grupp än den som omfattas av förslaget i denna promemoria. Även om åldersgrupperna inte överensstämmer helt med den aktuella nedsättningen bör dock utvärderingarna kunna användas som analysunderlag även för det aktuella förslaget.

*IFAU* anser att nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för unga inte är en effektiv åtgärd för att öka sysselsättningen bland unga och delar bedömningen i promemorian att ett borttagande av nedsättningen sannolikt inte har någon större effekt på sysselsättningen. Även *Akademikerförbundet SSR*, *Arbetsförmedlingen*, *Arbetsgivarverket*, *LO*, *Saco* och *TCO* delar denna bedömning. *Konjunkturinstitutet* instämmer också i bedömningen att sysselsättningseffekterna i ekonomin i sin helhet sannolikt är små. De menar dock att det inte beror på att åldersgruppen utgör en relativt stark grupp på arbetsmarknaden, utan på att relativt få personer i åldersgruppen arbetar och att flertalet av dem hade arbetat även utan nedsättning.

Hur stora sysselsättningseffekter förslaget om att slopa nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för 15–18-åringar förväntas ha bygger på en samlad bedömning. Även om de nyare utvärderingarna av de nedsatta arbetsgivaravgifterna för unga visar på mer positiva sysselsättningseffekter än i de äldre studierna finns det faktorer som kan begränsa effekterna på den totala sysselsättningen ur ett allmän-jämviktsperspektiv. Sådana faktorer är t.ex. hur många som arbetar i den aktuella åldersgruppen, hur stor andel av dem som skulle arbetat även utan nedsättningen och i hur stor utsträckning nedsättningen leder till undanträngning av personer i andra åldersgrupper som konkurrerar om samma arbeten.

Bedömningen är att förslaget har begränsade effekter på sysselsättningen. Mot bakgrund av hur många personer som arbetar i den aktuella åldersgruppen bedöms förslaget minska sysselsättningen med omkring 1 000 helårsarbetskrafter.

*Tillväxtverket* anser att en kompletterande konsekvensutredning behöver genomföras för att belysa vilket värdeskapande näringslivets kompetensutveckling av unga har för exempelvis konkurrenskraften på sikt. Den begränsade effekt som förslaget har på sysselsättningen medför att den enskilda effekten på kompetensförsörjningen av denna åtgärd också bedöms vara begränsad.

### **Effekter för enskilda, inkomstfördelningen och den ekonomiska jämställdheten**

De individer som påverkas av förslaget är dels ägare av företag med anställda som vid årets ingång fyllt 15 men inte 18 år, dels ungdomar i den aktuella åldersgruppen som arbetar eller vill arbeta. Ägarna till företagen kommer på kort sikt att få något lägre vinster till följd av förslaget. Bedömningen i avsnitt Effekter för sysselsättningen är att sysselsättningen i den berörda åldersgruppen kan komma att minska något. Dock handlar detta om en grupp på arbetsmarknaden som arbetar relativt lite och där arbete huvudsakligen sker vid sidan av gymnasiestudier. De allra flesta i denna grupp utgör inget eget hushåll utan bor med sina föräldrar. Därmed bidrar inkomsterna hos dessa individer relativt lite till hushållets samlade inkomster. Effekterna på inkomstfördelningen bedöms därför vara väldigt små.

Eftersom män är överrepresenterade som företagare indikerar det att förslaget kan komma att missgynna män i något högre utsträckning än kvinnor. Fler flickor än pojkar i målgruppen för förslaget är däremot sysselsatta vilket kan indikera att flickors sysselsättning kan komma att påverkas i högre grad än pojkars till följd av förslaget. Sammantaget bedöms dock förslaget ha en väldigt liten påverkan på den ekonomiska jämställdheten.

### **Effekter för kommuner och regioner**

Förslaget påverkar kommuner och regioner i egenskap av arbetsgivare för personer som vid årets ingång fyllt 15 men inte 18 år.

Enligt Skatteverkets GIN-databas redovisade kommuner och regioner ett underlag för nedsatta arbetsgivaravgifter för personer som vid årets ingång fyllt 15 men inte 18 år på ca 840 miljoner kronor 2022. Uttryckt i 2024 års priser bedöms det uppgå till ca 900 miljoner kronor. När nedsättningen slopas ökar lönekostnaderna i kommuner och regioner. Bedömningen är att ökningen blir ca 190 miljoner kronor. SKR skriver i sitt remissvar att man håller med om att ökningen av omkostnaderna för kommuner och regioner är begränsad och att beräkningarna om något är i överkant med SKR:s egna beräkningar. Bedömningen avser arbetsgivare både i kommuner och regioner och i företag som ägs av kommuner och regioner.

### **Effekter för myndigheter och de allmänna förvaltningsdomstolarna**

Förslaget bedöms endast medföra marginella förändringar för Skatteverket avseende information och it-system. Förändringarna ingår i den anpassning som årligen görs på grund av ny eller förändrad lagstiftning, och eventuella tillkommande kostnader ska hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Förslagen bedöms inte medföra några konsekvenser för de allmänna förvaltningsdomstolarna.

### **Förenlighet med EU-rätten**

Förslaget bedöms vara förenligt med det EU-rättsliga regelverket.

### **Övriga effekter**

Förslaget förväntas inte ha några övriga effekter av betydelse.

## **12.9 Teknisk översyn av vissa nedsättningar av socialavgifterna**

**Regeringens bedömning:** Nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för personer som arbetar med forskning eller utveckling bör ändras på så sätt att avdraget vid beräkning av arbetsgivaravgifterna och den allmänna löneavgiften görs mot summan av dessa avgifter. Den generella nedsättningen av egenavgifterna bör ändras på motsvarande sätt och avdraget bör i det fallet göras mot summan av egenavgifterna och den allmänna löneavgiften.

De kommande förslagen bör träda i kraft den 1 januari 2024 och tillämpas första gången på ersättning som utges, respektive inkomster som uppbärs, efter den 31 december 2023.

**Skälen för regeringens bedömning:** Den 1 januari 2014 infördes det s.k. FoU-avdraget som ett skatteincitament för forskning och utveckling, (prop. 2013/14:1



Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 6.9). Reglerna, som finns i 2 kap. 29–31 §§ socialavgiftslagen (2000:980), innebär att vid beräkning av arbetsgivaravgifter för personer som arbetar med FoU ska avdrag göras med 10 procent av avgiftsunderlaget för dessa personer. Avdraget får inte medföra att de avgifter som betalas understiger ålderspensionsavgiften. Det sammanlagda avdraget för samtliga personer som arbetar med FoU hos den avgiftsskyldige får inte överstiga 1,5 miljoner kronor per kalendermånad. På sådan ersättning till personer som arbetar med FoU som berättigar till avdrag från arbetsgivaravgifterna ska också den allmänna löneavgiften sättas ned med 10 procentenheter, men som lägst vara 0 procent.

Den 1 januari 2010 infördes en generell nedsättning av egenavgifterna för enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag i syfte att göra det mer attraktivt att starta, driva och utveckla företag (prop. 2009/10:178 Nedsättning av egenavgifter). Reglerna, som finns i 3 kap. 18 § socialavgiftslagen, innebär att vid beräkning av egenavgifterna ska avdrag göras med 7,5 procent av avgiftsunderlaget. Avdraget får inte medföra att avgifter som betalas understiger ålderspensionsavgiften. Avdraget får som högst vara 15 000 kronor per år.

Arbetsgivaravgifterna och egenavgifterna varierar över åren och avgifterna är sammantaget lägre i dag än när FoU-avdraget, respektive den generella nedsättningen av egenavgifterna, infördes. Samtidigt som arbetsgivaravgifterna och egenavgifterna har sänkts så har den allmänna löneavgiften höjts i motsvarande mån för att hålla det totala avgiftsuttaget oförändrat. Det samlade avgiftsuttaget har således inte minskat, men utrymmet att göra FoU-avdrag och avdrag från egenavgifterna har gjort det.

För att skapa utrymme för berörda arbetsgivare och näringsidkare att kunna utnyttja respektive avdrag fullt ut bör den lagtekniska utformningen av FoU-avdraget och den generella nedsättningen av egenavgifterna ändras. FoU-avdraget bör utformas på så sätt att avdraget vid beräkning av arbetsgivaravgifterna och den allmänna löneavgiften görs mot summan av dessa avgifter. Den generella nedsättningen av egenavgifterna bör ändras på motsvarande sätt och avdraget bör i det fallet göras mot summan av egenavgifterna och den allmänna löneavgiften. Förslaget beräknas minska skatteintäkterna med 0,10 miljarder kronor från och med 2024.

Finansdepartementet har remitterat en promemoria med utgångspunkt i ovanstående. Regeringen beslutade den 7 september 2023 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslaget. Regeringen avser att under hösten 2023 återkomma till riksdagen med ett förslag. Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 januari 2024 och tillämpas första gången på ersättning som utges, respektive inkomster som uppstår, efter den 31 december 2023.

## Skatt på kapitalägande – kapital- och egendomsskatter

### 12.10 Förenklad beskattning av vissa fastighetsrelaterade inkomster

#### 12.10.1 Ärendet och dess beredning

Inom Finansdepartementet har promemorian Förslag om höjt schablonavdrag vid uthyrning av bostäder och förenklad beskattning av vissa fastighetsrelaterade inkomster inför budgetpropositionen 2024 tagits fram. En sammanfattning av promemorians förslag finns i *bilaga 6 avsnitt 1*. Promemorians lagförslag är likalydande med propositionens. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remiss-

instanserna finns i *bilaga 6 avsnitt 2*. Remissvaren finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2023/01514).

### Lagrådet

Förslagen i propositionen är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande.

### 12.10.2 Marköverföringar enligt fastighetsbildningslagen

**Regeringens förslag:** Om den kontanta ersättningen vid överföring av mark eller andel i samfällighet genom fastighetsreglering, eller vid uppdelning i lotter genom klyvning, inte överstiger 42 000 kronor ska kapitalvinsten inte tas upp.

**Promemorians förslag** överensstämmer med regeringens.

**Remissinstanserna:** De flesta remissinstanser har inga synpunkter på förslaget i promemorian. Flera remissinstanser, bl.a. *Ekonomistyrningsverket*, *FAR*, *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)*, *Näringslivets Skattedelegation (NSD)*, *Skatteverket*, *Svenskt Näringsliv* och *Villaägarnas Riksförbund*, tillstyrker förslaget. LRF föreslår att fribeloppet ska inflationssäkras genom att det kopplas till prisbasbeloppet. Det bör enligt LRF i stället uppgå till ett prisbasbelopp (52 500 kronor för 2023).

**Skälen för regeringens förslag:** Av 45 kap. 5 § första stycket inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL, framgår att överföring av mark eller andel i samfällighet genom fastighetsreglering enligt 5 kap. fastighetsbildningslagen (1970:988) och uppdelning i lotter genom klyvning enligt 11 kap. samma lag anses som avyttring av fastighet, om överföringen eller uppdelningen sker helt eller delvis mot kontant ersättning. Om den kontanta ersättningen uppgår till högst 5 000 kronor ska kapitalvinsten inte tas upp. Om den kontanta ersättningen överstiger 5 000 kronor ska bara så stor del av hela kapitalvinsten tas upp som den kontanta ersättningen, minskad med 5 000 kronor, utgör av den totala ersättningen, minskad med 5 000 kronor. Större belopp än den kontanta ersättningen minskad med 5 000 kronor ska dock inte tas upp, se andra stycket samma paragraf.

Beskattningsreglerna för marköverföringar m.m. som genomförs genom fastighetsbildning har sin grund i samhällets önskan att åstadkomma en ändamålsenlig fastighetsindelning. Till och med 1971 års taxering var sådana marköverföringar skattefria på grund av att möjligheterna till utjämning av värdeskillnader mellan parterna var ganska begränsade. När det blev enklare att lämna kontant ersättning infördes regler om kapitalvinstbeskattning när ersättning för avstådd mark helt eller delvis utgavs i pengar. För beskattning krävs således att det lämnas en kontant ersättning. En marköverföring som innebär ett rent byte av mark utlöser inte kapitalvinstbeskattning.

När reglerna infördes 1972 ansågs det motiverat att undanta mindre ersättningsbelopp från beskattning. En skattefrihetsgräns på 5 000 kronor infördes för de sammanlagda kontanta ersättningsbeloppen under ett beskattningsår. Ersättning som understeg 5 000 kronor blev då helt skattefri medan en ersättning som översteg 5 000 kronor medförde beskattning av den del av kapitalvinsten som hänförde sig till den erhållna kontanta ersättningen. För att undanröja vissa oönskade tröskeffekter ändrades lättnadsregeln 1976. Den nya regeln innebar att beloppsgränsen omvandlades till ett fribelopp, där endast den del av den kontanta ersättningen som översteg 5 000 kronor skulle bli föremål för beskattning.

Fribeloppet har varit detsamma sedan 1970-talet. Samtidigt har den allmänna prisutvecklingen medfört att 5 000 kronor 1972 inte är samma storhet som i dag. Det är av förenklingsskäl motiverat att fribeloppet finns kvar. För att det även fortsättningsvis ska ha samma innebörd som när det infördes bör beloppsgränsen justeras med hänsyn till den förändring i konsumentprisindex (KPI) som skett. En uppräknig från 1971 års prisläge till 2022 års nivå (med SCB:s prisomräknare, årsmedeltal) ger ett belopp på 41 800 kronor. En lämpligt avvägd prisjusterad nivå på fribeloppet bedöms därmed vara 42 000 kronor.

*Lantbrukarnas Riksförbund* anser att fribeloppet bör knytas till prisbasbeloppet för att på så sätt motverka att värdet urholkas av inflationen. Regeringen har förståelse för synpunkten, men anser att ett fast belopp bör behållas av förenklingsskäl.

#### Lagförslag

Förslaget medför ändringar av 45 kap. 5 § II, se avsnitt 11.5.

### 12.10.3 Allframtidsupplåtelser

**Regeringens förslag:** Omkostnadsbeloppet för den eller de allframtidsupplåtelser som den skattskyldige gör under beskattningsåret får beräknas till sammanlagt 12 000 kronor.

**Promemorians förslag** överensstämmer med regeringens.

**Remissinstanserna:** De flesta remissinstanser har inga synpunkter på förslaget i promemorian. Flera remissinstanser, bl.a. *Ekonomistyrningsverket*, *FAR*, *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)*, *Näringslivets Skattedelegation (NSD)*, *Skatteverket*, *Svenskt Näringsliv* och *Villaägarnas Riksförbund*, tillstyrker förslaget. LRF föreslår att omkostnadsbeloppet ska inflationssäkras genom att det kopplas till prisbasbeloppet. Det bör enligt LRF i stället uppgå till en fjärdedel av prisbasbeloppet (13 125 kronor för 2023).

**Skälen för regeringens förslag:** Med allframtidsupplåtelse avses att förfoganderätten till en fastighet inskränks för obegränsad tid med stöd av författning eller att nyttjanderätt till eller servitut i fastigheten upplåts för obegränsad tid, 45 kap. 7 § II. Om en ägare till en fastighet får engångsersättning för allframtidsupplåtelse, anses en så stor del av fastigheten avyttrad som ersättningen motsvarar av hela fastighetens marknadsvärde vid tiden för det beslut eller den upplåtelse som ersättningen grundar sig på, 45 kap. 6 § II. Från ersättningen för allframtidsupplåtelsen får avdrag göras för ett omkostnadsbelopp. Omkostnadsbeloppet som får dras av från ersättningen för allframtidsupplåtelse utgörs av den del av hela fastighetens omkostnadsbelopp som belöper på den del som anses avyttrad, dvs. motsvarande del av omkostnadsbeloppet som ersättningen utgör av fastighetens marknadsvärde, 45 kap. 24 § andra stycket II. Omkostnadsbeloppet får också enligt tredje stycket samma paragraf beräknas till 5 000 kronor för den skattskyldiges samtliga allframtidsupplåtelser under beskattningsåret. Omkostnadsbeloppet får dock inte överstiga de sammanlagda ersättningarna. Det innebär att omkostnadsbeloppet alltid är minst 5 000 kronor. Om det faktiska omkostnadsbeloppet är högre än det schablonmässigt bestämda ska avdrag göras med det faktiska omkostnadsbeloppet.

Att engångsersättningar vid allframtidsupplåtelser ska tas upp som kapitalvinst har gällt som princip sedan 1969 års taxering. För att undanta mindre belopp från beskattning när utrednings- och kontrollarbetet inte stod i rimlig proportion till skatteintäkterna angavs att den skattskyldige från det sammanlagda beloppet av de engångsersättningar som erhållits under beskattningsåret skulle få göra ett avdrag med ett schablonmässigt bestämt belopp på 500 kronor om inte de verkliga kostnaderna hade

visats. Det schablonmässigt bestämda omkostnadsbeloppet höjdes till 2 000 kronor 1971 och till 5 000 kronor 1987.

Det är av förenklingsskäl motiverat att behålla det schablonmässigt bestämda omkostnadsbeloppet vid allframtidssupplätelser. För att schablonbeloppet även fortsättningsvis ska kunna innebära en reell förenkling vid beskattningen bör beloppet justeras med hänsyn till förändringen i konsumentprisindex (KPI). En uppräknings från 1987 års prisläge till 2022 års nivå (med SCB:s prisomräknare, årsmedeltal) ger ett belopp på 11 135 kronor. En lämpligt avvägd prisjusterad nivå på det schablonmässigt bestämda omkostnadsbeloppet bedöms därför vara 12 000 kronor.

*Lantbrukarnas Riksförbund* anser att det schablonmässiga omkostnadsbeloppet bör knytas till prisbasbeloppet för att på så sätt motverka att värdet urholkas av inflationen. Regeringen har förståelse för synpunkten, men anser att ett fast belopp bör behållas av förenklingsskäl.

#### Lagförslag

Förslaget medför ändring av 45 kap. 24 § IL, se avsnitt 11.5.

### 12.10.4 Samfälligheter

**Regeringens förslag:** Överskott i en delägarbeskattad samfällighet ska bara tas upp om det överstiger 1 500 kronor. För privatbostadsfastigheter och fastigheter som innehas av privatbostadsföretag gäller det bara om överskottet är avkastning av kapital.

Uppgift om en privatbostadsfastighets andel av samfällighetens inkomster ska lämnas i kontrolluppgift till den del inkomsterna överstiger 1 500 kronor.

**Promemorians förslag** överensstämmer med regeringens.

**Remissinstanserna:** De flesta remissinstanser har inga synpunkter på förslaget i promemorian. Flera remissinstanser, bl.a. *Ekonomistyrningsverket*, *Lantbrukarnas Riksförbund*, *Näringslivets Skattedelegation (NSD)*, *Skatteverket*, *Svenskt Näringsliv* och *Villaägarnas Riksförbund*, tillstyrker förslaget.

**Skälen för regeringens förslag:** En samfällighet är ett antal fastigheter som gemensamt har del i egendom. Det kan t.ex. vara en väg, en gemensam anläggning eller ett markområde. En samfällighet kan antingen förvaltas direkt, s.k. delägarförvaltning, eller genom en för ändamålet särskilt bildad samfällighetsförening, s.k. föreningsförvaltning. Samfällighetens inkomster och utgifter beskattas antingen hos den samfällighetsförening som i förekommande fall förvaltar samfälligheten eller hos delägarna (6 kap. 6 § IL). Samfälligheten beskattas hos förvaltaren (föreningen) bara om samfälligheten är en marksamfällighet eller regleringssamfällighet som också är en särskild taxeringsenhet (s.k. föreningsbeskattning). I andra fall, vilket också är det vanligaste, beskattas delägarna för sin andel av inkomsterna (s.k. delägarbeskattning).

Vid delägarbeskattning beskattas således samfällighetens delägare (ägarna till de fastigheter som ingår i samfälligheten). Samfällighetens intäkter och kostnader fördelas mellan delägarna utifrån respektive delägars andelstal, 6 kap. 6 § andra stycket IL. Beskattningen av samfällighetens inkomster beror på vilken kategori av fastighet som ingår i samfälligheten. Det kan vara fråga om en privatbostadsfastighet, en näringsfastighet eller ett privatbostadsföretags fastighet. Detta avgör i vilket inkomstslag och enligt vilka regler som beskattningen ska ske.

För att underlätta beskattningen av delägare i samfälligheter finns det generella regler som undantar småbelopp från beskattning. Om den fastighet som har del i en sam-

fällighet är en näringsfastighet behöver fastighetens andel av samfällighetens intäkter och kostnader bara tas upp om överskottet överstiger 600 kronor, 15 kap. 10 § IL. Om fastigheten som har del i en samfällighet ägs av ett privatbostadsföretag behöver avkastning av kapital bara tas upp till den del den överstiger 600 kronor, 39 kap. 26 § IL. Om fastigheten som har del i en samfällighet är en privatbostadsfastighet behöver fastighetens andel av samfällighetens inkomster som är avkastning av kapital bara tas upp till den del de överstiger 600 kronor, 42 kap. 29 § första stycket IL.

Undantagsreglerna, som tillkom i förenklingssyfte för att undvika arbetskrävande uppgiftsskyldighet avseende förhållandevis ringa belopp, har funnits sedan 1970-talet. Den ursprungliga nivån var 100 kronor. Beloppet höjdes till 300 kronor 1986 och till 600 kronor 2004.

Det är av förenklingskäl motiverat att behålla det beloppsmässiga undantaget vid beskattning av delägare i samfälligheter. För att det beloppsmässiga undantaget även fortsättningsvis ska kunna innebära en reell förenkling vid beskattningen bör beloppet åtminstone justeras med hänsyn till förändringen i konsumentprisindex (KPI). En uppräknig från 2004 års prisläge till 2022 års nivå (med SCB:s prisomräknare, årsmedeltal) ger ett belopp på 800 kronor.

Eftersom det finns ett stort antal samfälligheter bedöms undantaget medföra stora förenklingsvinster. Det är därför rimligt att genomföra en större höjning av det undantagna beloppet än vad som motiveras av utvecklingen av KPI. En lämpligt avvägd prisjusterad nivå på det beloppsmässiga undantaget bedöms därför vara 1 500 kronor.

Förslaget medför även en följdändring i bestämmelserna om kontrolluppgiftsskyldighet om vissa andra förhållanden i 22 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244) genom att beloppsgränsen för när kontrolluppgift ska lämnas om en privatbostadsfastighets andel av samfällighetens inkomster föreslås höjas från 600 kronor till 1 500 kronor.

#### Lagförslag

Förslaget medför ändringar av 15 kap. 10 §, 39 kap. 26 § och 42 kap. 29 § IL samt 22 kap. 6 § skatteförfarandelagen, se avsnitt 11.5 och 11.10.

### 12.10.5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

**Regeringens förslag:** De föreslagna lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2024 och tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2023.

**Promemorians förslag** överensstämmer med regeringens.

**Remissinstanserna:** Ingen remissinstans har synpunkter på förslaget.

**Skälen för regeringens förslag:** Ändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. De föreslås därför träda i kraft den 1 januari 2024 och tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2023.

### 12.10.6 Konsekvensanalys

*Regelrådet* finner att konsekvensutredningen uppfyller kraven i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning. Regelrådet anser att beskrivningen av berörda företag utifrån antal, storlek och bransch samt beskrivningen av påverkan på konkurrensförhållanden är bristfälliga. Regelrådet anför dock även att konsekvensutredningen innehåller tillräcklig information för ett förslag som kan innebära viss förenkling för företag.

## Syfte och alternativa lösningar

Syftet med att ändra beloppsgränserna som undantar småbelopp vid beskattningen av marköverföringar och klyvningar enligt fastighetsbildningslagen (1970:988), allframtidsupplåtelser och delägarbeskattade samfälligheter är att underlätta för företag och enskilda.

Höjda beloppsgränser innebär att flera småbelopp inte behöver tas upp till beskattning. Därmed kan arbetskrävande uppgiftsskyldighet och administration avseende förhållandevis ringa belopp undvikas. En alternativ lösning är att använda sig av beloppsnivåer som uttrycks på ett annat sätt. De beloppsnivåer för marköverföringar m.m. och allframtidsupplåtelser som föreslås är de som efter avrundning bäst kompenserar för den inflation som varit sedan beloppen senast fastställdes. Ett alternativt förslag kunde ha varit att räkna upp beloppsgränserna med delar av prisbasbeloppet. Detta alternativ hade dock inneburit att det faktiska beloppet ändras varje år vilket riskerar att göra regeln krångligare och mer svårtillämpad än om det rör sig om ett angivet fast belopp. Den föreslagna höjningen av beloppsgränsen för delägare i samfälligheter är på en högre nivå än vad som kompenserar för inflationen. Bedömningen är dock att det av förenklings skull är lämpligt att höja beloppsgränsen mer än vad som är motiverat på grund av inflationen, särskilt som detta endast marginellt påverkar de offentliga finanserna.

Ytterligare ett alternativ skulle kunna vara att helt ta bort reglerna om vissa belopp och på så sätt skapa tydligare regler. I så fall skulle fler beskattas för småbelopp och den administrativa bördan skulle öka. Den förenkling som sker genom att undvika administration kring förhållandevis ringa belopp bedöms vara mer värd än den ökade tydligheten med enhetliga regler.

## Offentligfinansiella effekter

En höjning av beloppet då en kontant ersättning inte behöver tas upp som kapitalvinst vid marköverföringar m.m. bedöms leda till minskade intäkter med knappt 6 miljoner kronor 2024.

En höjning av beloppet vid allframtidsupplåtelser beräknas leda till minskade intäkter med knappt 7 miljoner kronor 2024.

En höjning av nettobeloppet eller avkastningen för intäkter som ska beskattas i en delägarbeskattad samfällighet beräknades leda till minskade intäkter med ca 10 miljoner kronor 2024.

Sammantaget bedöms den offentligfinansiella effekten av förslagen om förenklad beskattning av vissa fastighetsrelaterade inkomster uppgå till 23 miljoner kronor.

**Tabell 12.4 Offentligfinansiella effekter av förslag för förenklad beskattning av vissa fastighetsrelaterade inkomster**

Miljoner kronor	Bruttoeffekt 2024	Nettoeffekt 2024	Nettoeffekt 2025	Nettoeffekt 2026	Varaktig effekt
Marköverföringar enligt fastighetsbildningslagen	-6	-6	-6	-6	-6
Allframtidsupplåtelser	-7	-7	-7	-7	-7
Samfälligheter	-10	-10	-10	-10	-10
<b>Samlad offentligfinansiell effekt</b>	<b>-23</b>	<b>-23</b>	<b>-23</b>	<b>-23</b>	<b>-23</b>

Källa: Egna beräkningar.

## Effekter för enskilda och företag

Skatteförenklingsutredningen lämnade 2014 förslag om höjda beloppsgränser för bl.a. marköverföringar, allframtidsupplåtelser och samfälligheter (SOU 2014:68). Skatteförenklingsutredningens analys av hur många som påverkas av förslagen bedöms alltså vara relevant och ligger till grund för redovisningen nedan. Både företag och privatpersoner kan påverkas av de ändrade beloppsgränserna.

Uppgifterna kring hur många marköverföringar m.m. som genomförs där den kontanta ersättningen understiger 42 000 kronor är knapphändiga. Skatteförenklingsutredningen bedömde 2014 att det årligen gjordes runt 2 000 marköverföringar enligt fastighetsbildningslagen. Av dessa uppskattades ca 25 procent beröras av ett förslag om höjd beloppsgräns. Även uppgifterna kring kapitalvinst vid allframtidsupplåtelse är knapphändiga. Skatteförenklingsutredningen bedömde att ca 10 000 allframtidsupplåtelser gjordes årligen och att en tredjedel av dessa berördes av en höjd beloppsgräns. Enligt Skatteförenklingsutredningen berördes ca 35 procent av samfälligheterna av förslaget om höjd beloppsgräns. Enligt Lantmäteriet fanns det 45 161 samfällighetsföreningar och knappt 136 000 samfälligheter per den 31 december 2022. Den vanligaste beskattningsformen för dessa är beskattning på delägarnivå.

Förslag om höjda beloppsnivåer för skattefri inkomst vid marköverföringar m.m., allframtidsupplåtelser och för delägare i samfälligheter förväntas förenkla för många näringsidkare och enskilda. Det handlar främst om att vissa mindre belopp inte behöver tas upp till beskattning och på så sätt minska en administrativ börda som annars inte står i proportion till beloppet.

Det är dock svårt att uppskatta omfattningen av hur den administrativa bördan påverkas av förslagen. Dels är uppgifterna om hur många som påverkas av respektive förslag osäkra, dels är tidsåtgången och kostnaden för nuvarande system okända. Förslagen har sannolikt en minskande effekt på den administrativa bördan, men storleken på den minskningen av de administrativa kostnaderna går inte att uppskatta.

## Effekter för myndigheter och de allmänna förvaltningsdomstolarna

Förslagen bedöms endast medföra marginella förändringar för Skatteverket avseende t.ex. information. Förändringarna ingår i den anpassning som årligen görs på grund av ny eller förändrad lagstiftning. Några särskilda informationsinsatser bedöms inte vara nödvändiga. Förslagen medför även att ett antal mindre fastighetstransaktioner inte behöver redovisas till Skatteverket, vilket bör leda till ett marginellt minskat kontrollbehov för Skatteverket. Eventuella tillkommande kostnader ska hanteras inom befintliga ekonomiska ramar. Eftersom förslagen avser höjda beloppsnivåer för vilka inkomster som ska deklarerats så bedöms ändringarna samlat leda till en marginellt minskad arbetsbelastning för de allmänna förvaltningsdomstolarna.

## Effekter för inkomstfördelningen och den ekonomiska jämställdheten

Förslagen har liten påverkan på inkomstfördelningen och den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män. Fler män än kvinnor äger fastigheter i Sverige. Kvinnor äger 37 procent av Sveriges fastigheter och män äger 47 procent. Resterande 16 procent ägs av dödsbon, företag och organisationer. Den faktiska könsfördelningen för de fastigheter och situationer som påverkas av förslagen är inte känd. Med ett antagande om att även män äger fler av dessa fastigheter så gynnar justeringarna av beloppen män i högre grad än kvinnor.

## Övriga effekter

Förslagen bedöms vara förenliga med EU-rätten.

## 12.11 Ändrad beskattning av inlösenaktier i vissa fall

### 12.11.1 Ärendet och dess beredning

Skatteverket inkom den 20 december 2021 med promemorian Ändrad beskattning av inlösen- och återköpsförfaranden. I promemorian lämnar Skatteverket förslag om att värdet av inlösenaktier och liknande tillgångar ska beskattas som utdelning vid tilldelningen. Syftet är att värna den svenska kupongskattebasen. En sammanfattning av promemorians förslag finns i *bilaga 7 avsnitt 1* och promemorians lagförslag finns i *samma bilaga avsnitt 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 7 avsnitt 3*. Remissvaren finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2022/00409).

Flera remissinstanser hade synpunkter på förslaget i Skatteverkets promemoria. Bland annat framfördes att förslaget i promemorian inte var möjligt att genomföra inom ramen för den föreslagna tiden. Vidare menade flera remissinstanser att tilldelning av inlösenrätter och säljrätter inte bör beskattas som utdelning eftersom sådana rätter motsvarar en option som inte alltid leder till en värdeöverföring.

Finansdepartementet omarbetade Skatteverkets förslag och remitterade den 2 september 2022 ett utkast till lagrådsremiss, Ändrad beskattning av inlösenaktier i vissa fall (i det följande benämnt utkastet). En sammanfattning av utkastets förslag finns i *bilaga 7 avsnitt 4* och utkastets lagförslag finns i *samma bilaga avsnitt 5*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 7 avsnitt 6*. Remissvaren finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2022/02527).

I denna proposition behandlas förslagen i promemorian och utkastet.

### Lagrådet

Regeringen beslutade den 17 maj 2023 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 7 avsnitt 7*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 7 avsnitt 8*. Lagrådets synpunkter behandlas i avsnitt 12.11.2.2, 12.11.2.3 och i författningskommentaren. I förhållande till lagrådsremissen har även vissa språkliga och redaktionella ändringar gjorts.

### 12.11.2 Inkomstbeskattning av inlösenaktier

#### 12.11.2.1 Gällande rätt

##### Bolagsrättsliga regler om inlösen

Aktiebolag kan föra över värden till aktieägarna på olika sätt. Tillåtna former för värdeöverföring till aktieägarna anges i 17 kap. 2 § aktiebolagslagen (2005:551), förkortad ABL. Exempel på sådana är vinstutdelning, förvärv av egna aktier och minskning av aktiekapitalet, den bundna överkursfonden eller reservfonden för återbetalning till aktieägarna. I samtliga dessa fall måste bestämmelserna i aktiebolagslagen iakttas för att värdeöverföringen ska vara tillåten.

Minskning av aktiekapitalet kan genomföras med eller utan indragning av aktier, 20 kap. 2 § ABL. Återbetalning till aktieägarna genom att aktier dras in brukar benämnas inlösen, 20 kap. 9 § ABL. Inlösen av aktier kan genomföras på flera olika sätt.

Ett vanligt sätt att genomföra ett inlösenförfarande är att aktiebolaget gör en aktiesplit (uppdelning av aktier med aktiebolagslagens terminologi, 4 kap. 46 § ABL) med efterföljande obligatorisk inlösen. Varje aktie delas då upp i två eller flera aktier. Som exempel kan nämnas en aktiesplit 2:1, som innebär att varje aktie delas upp i en



ordinarie aktie och en inlösenaktie. Inlösenaktierna löses sedan in för ett visst belopp. Det belopp som betalas ut till aktieägarna kallas inlösenbelopp och är vanligen bestämt redan vid tidpunkten för splitten. Inlösen av inlösenaktierna sker normalt automatiskt, utan krav på något eget agerande från aktieägarna, vilket innebär att de aktieägare som inte vill delta i förfarandet måste avyttra sina inlösenaktier innan inlösendagen. Vid en split 2:1 påverkas inte den ursprungliga aktiestocken i bolaget, eftersom det endast är de inlösenaktier som tillförts genom splitten som löses in.

Ett annat sätt att genomföra inlösen av aktier är att aktiebolaget tilldelar aktieägarna inlösenrätter. Efter tilldelningen måste varje aktieägare anmäla om de vill använda sina inlösenrätter för att lösa in befintliga aktier, eller så kan rätterna säljas på marknaden innan inlösendagen. Till skillnad från aktiesplit med obligatorisk inlösen krävs det i detta fall ett aktivt agerande från aktieägarnas sida för att delta i inlösenförfarandet. Om aktieägaren förhåller sig passiv förfaller inlösenrätterna utan ersättning. Inlösen av aktier som sker genom att en inlösenrätt utnyttjas påverkar aktiestocken, eftersom det är befintliga aktier som löses in. Tekniskt brukar inlösenrätterna och de aktier som är anmälda för inlösen ersättas av inlösenaktier när perioden för handel med inlösenrätter är över. I vissa fall sker även handel med dessa inlösenaktier. Efter en angiven tidsperiod bokas inlösenaktierna automatiskt bort och ersätts med den utlovade ersättningen.

#### Skatterättsliga regler

En obegränsat skattskyldig aktieägare som tilldelas inlösenaktier eller inlösenrätter beskattas först när dessa aktier eller rätter avyttras eller utnyttjas. Aktieägaren utnyttjar sina inlösenaktier eller inlösenrätter genom att de används för inlösen. Utbetalning från aktiebolaget vid utnyttjandet av inlösenaktier eller inlösenrätter och ersättning vid avyttring av sådana aktier och rätter beskattas inom kapitalvinstsystemet (RÅ 1997 ref. 43 I och II).

Vid inlösen av inlösenrätter är det befintliga aktier som löses in. Kapitalvinsten ska därmed beräknas som skillnaden mellan utbetalningen från aktiebolaget och anskaffningsutgiften för de befintliga aktier som löses in. Vid avyttring av inlösenrätten ska kapitalvinsten beräknas som skillnaden mellan ersättningen och anskaffningsutgiften för inlösenrätten. Anskaffningsutgiften för tilldelade inlösenrätter är noll, 48 kap. 13 § inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL, vilket innebär att hela ersättningen för rätterna ska tas upp till beskattning om de avyttras. Om inlösenrätter har förvärvats ska utgiften för rätterna räknas in i anskaffningsutgiften för de underliggande aktierna när dessa avyttras genom att inlösenrätten utnyttjas, 44 kap. 19 § IL.

Vid inlösen av inlösenaktier är det inte befintliga aktier, utan inlösenaktier, som ska lösas in. Kapitalvinsten ska därmed beräknas som skillnaden mellan utbetalningen som erhålls från bolaget och anskaffningsutgiften för inlösenaktierna. För att få fram anskaffningsutgiften för inlösenaktierna ska anskaffningsutgiften för de ursprungliga aktierna fördelas mellan kvarvarande aktier och inlösenaktier med utgångspunkt i marknadsvärdena vid avskiljandet av inlösenaktierna, RÅ 1997 ref. 43 I. Vid avyttring av inlösenaktien ska kapitalvinsten beräknas som skillnaden mellan ersättningen för inlösenaktien och den framräknade anskaffningsutgiften. Skatteverket utfärdar allmänna råd där den fördelade anskaffningsutgiften för inlösenaktier framgår.

När det gäller inlösen av kvalificerade andelar i ett fåmansföretag ska utbetalningen från bolaget vid inlösen i stället behandlas som utdelning, 57 kap. 2 § första stycket andra meningen IL.

### 12.11.2.2 Tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna ska tas upp som utdelning i vissa fall

**Regeringens förslag:** Som utdelning behandlas tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna i samband med att ett aktiebolag minskar aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna med indragning av aktier, eller genom att aktiebolaget förvärvar egna aktier. Det gäller dock inte en sådan tilldelning av inlösenaktier som görs i utbyte mot aktier i bolaget. Värdet av en inlösenaktie ska anses vara den ersättning som ska betalas till aktieägarna när aktien löses in eller förvärvas.

Förslagen gäller i inkomstlagen kapital och näringsverksamhet.

**Promemorians förslag** överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås att inlösenaktiens marknadsvärde vid tilldelningen ska tas upp som utdelning. I promemorian föreslås också att utdelningsbeskattning ska ske vid tilldelning av inlösenrätter.

**Remissinstanserna:** *Svenska Bankföreningen* menar att skälet till att inlösenaktier avyttras av begränsat skattskyldiga är för att undvika komplicerad hantering av återbetalning av kupongskatt och inte för att undvika svensk kupongskatt. *Näringslivets Regelnämnd NNR* vill att skälen för bolagen att välja inlösen eller utdelning utreds. *Näringslivets Skattedelegation (NSD)* vill att företeelsen och dess betydelse för företagen blir föremål för en mer allsidig belysning.

Bankföreningen anser att det i dag finns väl fungerande bestämmelser för beskattning vid inlösen av aktier och att de av Skatteverket föreslagna ändringarna verkar innebära ett mer komplicerat förfarande. För att förenkla förfarandet föreslår Bankföreningen att en tilldelad inlösenaktie kan tas upp till inlösenbeloppet vid tilldelningen, eftersom detta ligger mycket nära marknadsvärdet.

**Utkastets förslag** överensstämmer med regeringens.

**Remissinstanserna:** Ett antal remissinstanser, bl.a. *FAR*, *NSD*, *Sveriges advokatsamfund*, *Svenska Bankföreningen* och *Svensket Näringsliv*, har invändningar avseende förslagens beredning. De flesta anser att det borde ha tillsatts en ordentlig utredning.

Lite mindre än hälften av de remissinstanser som har svarat, bl.a. *Bokföringsnämnden*, *Finansinspektionen* och *Kammarrätten i Sundsvall*, har inga synpunkter på förslaget.

*Ekonomistyrningsverket*, *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet*, *Skatteverket* och *Bankföreningen* tillstyrker förslaget. Skatteverket uppger att de tolkar förslaget som att beskattningstidpunkten i inkomstlagen näringsverksamhet inträffar när inlösenaktierna kan disponeras och efterfrågar förtydligande om detta. Skatteverket anser också att det klart bör anges att den typ av ”byten” som utgår från en tidigare innehavd aktie inte omfattas av bestämmelserna.

Ungefär en tredjedel av de remissinstanser som har svarat, bl.a. *Advokatsamfundet*, *Euroclear Sweden AB*, *FAR* och *NSD*, avstyrker förslaget. *Advokatsamfundet* beaktar särskilt att förslaget förefaller mer komplext än nuvarande regelverk. *Euroclear* anser att skyldigheten att betala in källskatt som belöper på tilldelning av inlösenaktier kan skapa ökade finansiella risker för bolaget. Den ökade risken bedöms leda till att *Euroclear* inte längre kan tillhandahålla tjänster för tilldelning av inlösenaktier i samband med split, fondemission eller någon annan bolagshändelse som kan medföra beskattning enligt förslaget. Förslaget skapar enligt *Euroclear* större praktiska utmaningar och har större konsekvenser än vad som möjligen har förutsetts. *Euroclear* menar också att terminologin fortsatt är otydlig och efterfrågar ett förtydligande av hur lång tid som avses med uttrycket ”i samband med”. *NSD:s*

ställningstagande baseras på behovet av att det svenska regelsystemet inte avviker från internationell norm, att förslaget sannolikt inte är förenligt med EU-rätten och att förslaget medför ökad administration i form av dubbla kontrolluppgifter.

### Skälen för regeringens förslag

#### Tilldelning av inlösenaktier ska i vissa fall tas upp som utdelning

Flera remissinstanser – bl.a. *FAR*, *NSD* och *Svenska Bankföreningen* – anser att förslaget inte är tillräckligt berett och att det borde tillsättas en utredning. Regeringen delar inte remissinstansernas uppfattning. Remissförfarandet är ett betydelsefullt inslag i den politiska beslutsprocessen varigenom berörda myndigheter, organisationer och andra intressenter ges tillfälle att lämna synpunkter på ett lagförslag. Upplysningar och yttranden ska också i den omfattning som behövs inhämtas från kommuner. Förslag som rör den nu behandlade frågan har remitterats vid två tillfällen och remissinstansernas synpunkter har behandlats. Det beredningskrav för regeringsärenden som följer av 7 kap. 2 § regeringsformen får därmed anses uppfyllt. *NSD*:s övriga synpunkter angående förenligheten med internationell norm och EU-rätten samt kravet på dubbla kontrolluppgifter behandlas i avsnitt 12.11.4, 12.11.6.5 och 12.11.6.9.

Inkomstbeskattningen ska som utgångspunkt vara likformig och neutral, dvs. liknande inkomster inom ett och samma inkomstslag ska beskattas lika och skattereglerna ska inte styra de skattskyldigas ekonomiska val. I dag beskattas kontant utdelning som utdelning i inkomstslaget kapital. Inlösen av aktier betraktas bolagsrättsligt som värdeöverföring till aktieägarna, på samma sätt som kontant utdelning. Inlösen av aktier beskattas dock inom kapitalvinstsystemet i inkomstslaget kapital. Beskattningen av värdeöverföringar från aktiebolag till aktieägarna är således inte likformig.

För att illustrera vad som händer vid en aktiesplit med obligatorisk inlösen och hur den beskattas hos en obegränsat skattskyldig kan följande schematiska exempel användas.

Bolag A genomför en aktiesplit 2:1, dvs. för varje befintlig aktie får aktieägarna en ny aktie, och de nya aktierna registreras som inlösenaktier. Inlösenaktierna dras därefter in automatiskt för 3,35 kronor tre veckor efter splitten. En split utlöser ingen beskattning. Det som händer är bara att antalet aktier i bolaget blir fler och att kvotvärdet (aktiekapitalet delat på antalet aktier) minskar. Bolagsrättsligt finns det inget som heter inlösenaktier. De nya aktierna är ”vanliga” aktier bolagsrättsligt som får en särskild registrering i avstämningskontosystemet. Registreringen sker bara för att värdepapperscentralen och andra finansiella aktörer ska kunna särskilja de aktier som ska dras in på inlösendagen.

Om inlösenförfarandet följs av en fondemission (en fondemission kan t.ex. innebära att fritt eget kapital flyttas till bundet eget kapital) på samma belopp som betalas ut till aktieägarna kommer hela transaktionen för bolag A:s del att exakt motsvara en kontant utdelning på 3,35 kronor per aktie. Aktiestocken och aktiekapitalet är oförändrade och fritt eget kapital har minskat med det utbetalda beloppet. Det är dock inte nödvändigt med en fondemission för att genomföra en aktiesplit med obligatorisk inlösen. Det kan vara så att aktiebolaget har utrymme att minska det bundna egna kapitalet permanent.

Aktieägaren B äger 1 000 aktier i bolag A som är förvärvade för totalt 62 000 kronor. B får 1 000 inlösenaktier vid splitten som löses in för 3 350 kronor. Av Skatteverkets allmänna råd framgår att 5,4 procent av anskaffningsutgiften ska anses höra till inlösenaktierna i bolag A. För B:s del innebär det att 3 348 kronor ( $62\,000 \cdot 0,054$ ) av den totala anskaffningsutgiften om 62 000 kronor ska föras över till inlösenaktierna. B ska på grund av inlösenförfarandet ta upp en kapitalvinst på 2 kronor ( $3\,350 - 3\,348$ ).

Om B inte skulle haft någon information om anskaffningsutgiften för de ursprungliga aktierna eller om de köptes för ett lågt pris kan i stället ett schablonbelopp på 20 procent av försäljningsintäkten användas som anskaffningsutgift om inlösenaktierna varit marknadsnoterade. I detta fall skulle B:s kapitalvinst uppgått till 2 680 kronor (3 350 – 670). Det bör noteras att överföringen av en del av anskaffningsutgiften till inlösenaktierna innebär att anskaffningsutgiften för de ursprungliga aktierna minskar i motsvarande mån. Avdraget vid kapitalvinstberäkningen vid en framtida avyttring av de ursprungliga aktierna blir därmed också mindre.

Om B i stället beslutar att sälja inlösenaktierna under handelsperioden blir skattekonsekvenserna snarlika. Anta att kursen på inlösenaktierna står i 3,33 kronor vid avyttringen. B får då en kapitalförlust på 18 kronor (3 330 – 3 348) som får dras av i sin helhet mot kapitalvinster på marknadsnoterade delägarätter i inkomstslaget kapital. Ett underskott i inkomstslaget medför skattereduktion med 30 procent.

Som principiell utgångspunkt bör gälla att alla former av värdeöverföring från ett aktiebolag till aktieägarna ska beskattas på samma sätt. Det bedöms inte som ändamålsenligt att ändra reglerna så att all form av värdeöverföring beskattas inom kapitalvinstsystemet. Kontant utdelning erhålls utan att aktieägaren behöver avyttra en tillgång. Det går därför inte att beräkna en kapitalvinst på en utbetalning som lämnas som kontant utdelning. Den möjlighet som står till buds för att uppnå likformig beskattning är således att de värdeöverföringar som i dag beskattas inom ramen för kapitalvinstsystemet i stället beskattas som utdelning.

En aktiesplit med en efterföljande obligatorisk inlösen av samtliga nybildade aktier får motsvarande konsekvenser för det utdelande bolaget som en kontant utdelning. Det gäller särskilt när minskningen av aktiekapitalet följs av en lika stor fondemission. En sådan transaktion har sammantaget ingen påverkan på bolagets aktiestock och det egna kapitalet förändras på samma sätt som vid en kontant utdelning. Aktieägarna berikas utan att behöva avstå några aktier till bolaget. Samtliga aktieägare får inlösenaktier i förhållande till sitt aktieinnehav som sedan löses in automatiskt för ett visst belopp. Inlösenaktien ger rätt till en kontant utbetalning vid ett senare tillfälle och kan således likställas med en utdelningskupong (som bärare av en definitiv rätt till ett visst belopp). För de aktieägare som inte gör något med de erhållna inlösenaktierna blir förfarandet därmed mycket likt en kontant utdelning.

Med hänsyn till principen om likformig beskattning bör en aktiesplit med efterföljande obligatorisk inlösen beskattas som utdelning. Det kan finnas olika anledningar till att ett visst bolag väljer det ena eller andra sättet för att berika aktieägarna, men valet bör inte påverka beskattningen och skatteeffekter bör inte heller vara en parameter vid detta val. Det kan också finnas olika skäl bakom en begränsat skattskyldigs beslut att avyttra tilldelade inlösenaktier före inlösendagen, men inte heller det bör styras av skattemässiga överväganden eller påverka beskattningen. Även andra motsvarande förfaranden, som inte betecknas som en aktiesplit med obligatorisk inlösen men som ger samma resultat, bör som utgångspunkt beskattas som utdelning.

Ett villkor för att utdelningsbeskattning ska aktualiseras bör vara att inlösenaktierna tilldelas aktieägarna. Det är endast om aktieägarna får inlösenaktier utan motprestation, dvs. utan att lämna ersättning i form av kontanter eller befintliga aktier, som förfarandet kan sägas motsvara en kontant utdelning. Det ska alltså vara fråga om att aktieägarna får inlösenaktier på grund av sitt befintliga aktieinnehav. Skälen för tilldelningen eller hur den benämns har ingen betydelse för beskattningen. Den kan t.ex. ske genom aktiesplit eller fondemission. Inlösenaktier som förvärfvas på marknaden eller direkt från någon annan än bolaget leder dock inte till utdelningsbeskattning av förvärvaren eftersom denne då inte tilldelats inlösenaktierna.

*Skatteverket* anser att det bör klargöras om vissa former av ”byten” som utgår från en tidigare innehavd aktie omfattas av bestämmelserna eller inte, t.ex. en riktad indragning av aktier mot utbetalning genom beslut på bolagsstämman i samband med att en eller flera aktieägare löses ut. Inlösen av befintliga aktier kan inte anses motsvara en kontant utdelning eftersom det är ett byte av aktier mot pengar. Det gäller även om de befintliga aktierna byts mot inlösenaktier innan inlösen sker, se avsnittet nedan och den föreslagna bestämmelsen i 42 kap. 17 a § andra stycket II. Sådana transaktioner ska således som utgångspunkt inte beskattas som utdelning utan i stället även fortsättningsvis tas upp inom ramen för kapitalvinstsystemet.

För att inlösenaktierna ska utdelningsbeskattas ska de också tilldelas aktieägarna i samband med att aktiebolaget minskar aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna med indragning av aktier. Därmed avses att inlösenaktierna ska användas i ett sådant inlösenförfarande som anges i 20 kap. 9 § ABL. *Euroclear Sweden AB* önskar att det tydliggörs vad som avses med ”i samband med”. Som exempel nämner Euroclear att aktieägarna får inlösenaktier genom en split och inlösentidpunkten bestäms till ett år fram i tiden. Har då tilldelning skett i samband med ett inlösenförfarande? Frågan är svår att besvara generellt. Syftet med förslaget är att förfaranden som uppvisar stora likheter med kontant utdelning också ska beskattas som utdelning. Om det sammantagna syftet med förfarandet synes vara att berika aktieägarna på ett motsvarande sätt som kontant utdelning bör de olika delmomenten betraktas som vidtagna i samband med varandra även om det är en längre tidsperiod mellan dem. De närmare gränserna får sedan avgöras vid rättstillämpningen. Euroclears övriga synpunkter behandlas i avsnitt 12.11.3.2.

Ett aktiebolag kan under vissa förutsättningar förvärva egna aktier enligt bestämmelserna i 19 kap. ABL. Möjligheterna är kraftigt kringskurna i många fall, men för publika aktiebolag som är noterade gäller mer generösa regler. Att förvärva egna aktier är också ett sätt för aktiebolag att överföra medel till aktieägarna. I noterade aktiebolag får egna aktier förvärfas genom ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag, 19 kap. 14 § första stycket 3 ABL. Det är således möjligt att genom en aktiesplit med obligatoriskt återköp uppnå samma effekt som genom en split med obligatorisk inlösen. Utdelningsbeskattning bör därför bli aktuell även vid förfaranden som utgör förvärv av egna aktier enligt aktiebolagslagen. Det går därmed inte att kringgå de föreslagna reglerna bara genom att i stället kalla inlösenförfarandet för ett återköp av egna aktier.

*Advokatsamfundet* anser att förslaget medför ett mer komplext regelverk. Konsekvenserna för bl.a. företag och enskilda behandlas i avsnitt 12.11.6. Regeringen anser att konsekvenserna av förslaget är proportionella med hänsyn till syftet om att åstadkomma en mer likvärdig och neutral kapitalbeskattning och att värna den svenska skattebasen.

#### Värdet av en inlösenaktie

Reglerna föreslås nu ändras så att värdet av erhållna inlösenaktier ska tas upp som utdelning. Det finns två rimliga alternativ när det gäller vilket värde som ska tas upp som utdelning: antingen marknadsvärdet när aktieägaren får inlösenaktien eller inlösenbeloppet, dvs. den ersättning i form av kontanter eller andra tillgångar som betalas ut när aktien löses in. Om inlösenaktien i stället för att lösas in förvärfas av bolaget är ett alternativ till marknadsvärdet vid tilldelningen den ersättning som bolaget ska betala vid förvärvet. Marknadsvärdet vid tilldelningen och ersättningen som ska betalas ut när aktien löses in eller förvärfas ligger normalt ganska nära varandra eftersom handelsperioden vanligtvis är kort och ersättningen som ska betalas ut redan har bestämts vid tilldelningen.

Eftersom kontantprincipen gäller i inkomstslaget kapital är det marknadsvärdet på utdelade tillgångar som brukar användas som skatteunderlag. En nackdel med att använda marknadsvärdet vid tilldelning av noterade inlösenaktier är dock att det kan ta ett par dagar innan handeln startar. Det kommer därför ofta att vara svårt att fastställa ett exakt marknadsvärde för den dag då aktieägaren får inlösenaktien. I onoterade bolag kan marknadsvärdet vara extra svårt att bestämma.

I utkastet föreslås att förfarandet kan förenklas genom att en inlösenaktie tas upp till inlösenbeloppet, eftersom detta ligger mycket nära marknadsvärdet. Regeringen instämmer i att det är lämpligt att förenkla reglerna på detta sätt. Inlösenbeloppet är bestämt när aktieägaren får inlösenaktien och genom att använda det värdet blir det enkelt att bestämma storleken på den skattepliktiga utdelningen vid den tidpunkten. Värdet av en inlösenaktie bör således uppgå till den ersättning som ska betalas ut när aktien löses in eller förvärvas av bolaget.

Om inlösenaktierna ska lösas in mot annat än kontanter, t.ex. mot aktier i dotterbolag eller andra bolag, kan det vara svårare att bestämma inlösenbeloppet. Om inlösenaktierna ska lösas in mot noterade värdepapper finns det en marknadskurs som kan användas för att uppskatta inlösenbeloppet. I annat fall kan den värdering av de utskiftade tillgångarna som ska finnas i förslaget om minskning av aktiekapitalet (se 20 kap. 6–14 §§ ABL) användas som vägledning.

*Lagrådet* anför att utdelningsbeskattningen ska träffa tilldelningen av inlösenaktien, dvs. som utdelning räknas själva ”tilldelningen” av aktien och inte aktien. Rätteligen bör enligt *Lagrådet* bestämmelsen avse värdet av ”tilldelningen”, dvs. den disposition som ska träffas av utdelningsbeskattningen. Regeringen håller inte med om *Lagrådets* slutsats. Tilldelning av inlösenaktie ska behandlas som utdelning av inlösenaktie. Tilldelningen är den beskattningsutlösande händelsen och avgör beskattningstidpunkten medan inlösenaktien är bärare av det värde som tilldelas och som åsätts ett särskilt värde enligt den föreslagna bestämmelsen.

Vinst vid inlösen av kvalificerade andelar behandlas redan i dag som utdelning vid beskattningen, 57 kap. 2 § första stycket andra meningen II. Detsamma gäller vid överlåtelse till ett aktiebolag av dess egna aktier. Om inlösenaktier tilldelas aktieägaren vid ett inlösen- eller återköpsförfarande av kvalificerade andelar innebär förslaget således att beskattningen tidigareläggs, från tidpunkten för inlösen eller återköp till den dag då aktieägaren får de kvalificerade inlösenaktierna samt att hela den utbetalda ersättningen kommer att utdelningsbeskattas. Om inlösenaktier inte tilldelas aktieägaren tillämpas bestämmelsen i 57 kap. 2 § första stycket II.

För inlösenaktier som förvaras på investeringssparkonto blir det ingen förändring jämfört med i dag. Utdelningen ska inte tas upp och beräkningen av kapitalunderlaget utgår från marknadsvärdet på tillgångarna på kontot.

Inlösenaktier bör behandlas på samma sätt i inkomstslaget näringsverksamhet som i kapital. Värdet av erhållna inlösenaktier ska därför även tas upp som utdelning av företag som är aktieägare.

#### **Beskattningstidpunkten enligt inkomstskattelagen**

Huvudregeln för beskattningstidpunkten i inkomstslaget kapital finns i 41 kap. 8 § II. Inkomster ska tas upp som intäkt det beskattningsår då de kan disponeras. Bestämmelsen innebär att det är kontantprincipen som gäller i inkomstslaget. För utdelningar föreskrivs i 42 kap. 12 § II att utdelning ska tas upp av den som har rätt till utdelningen när den kan disponeras.

I avstämningsbolag är det den som på avstämningsdagen är införd i aktieboken och antecknad i ett avstämningsregister som är behörig att ta emot vinstutdelning, 4 kap. 39 § ABL. Beslutad utdelning ska betalas ut genast efter avstämningsdagen, 18 kap. 13 § andra stycket ABL. Skattskyldigheten inträder när aktieägaren kan disponera utdelningen, dvs. när den betalas ut. Av praktiska skäl kan utbetalning inte ske på avstämningsdagen utan först någon eller några dagar senare. Skatteverket anser att i inkomstslaget kapital ska utdelning i ett avstämningsbolag tas upp till beskattning det beskattningsår då utdelningen faktiskt mottagits av den som är behörig att få utdelningen, se Skatteverkets ställningstagande Beskattningstidpunkten för utdelning på aktier i ett avstämningsbolag av den 25 februari 2016 (dnr 131 90015–16/111).

I kupongbolag, dvs. aktiebolag som inte är avstämningsbolag, anser Skatteverket att utdelning är disponibel för aktieägarna redan på bolagsstämmodagen, se Skatteverkets ställningstagande Återtagande av utdelning av den 30 mars 2016 (dnr 131 145541–16/111). Skälet för det är att när bolagsstämman väl har beslutat om utdelning är den fordran som uppkommer aktieägarens egendom. Bolaget kan inte längre förfoga över utdelningen eller kräva att aktieägarna ska avstå från sin fordran eller betala tillbaka utdelningen till bolaget. Om bolagsstämman beslutat om en viss utdelningsdag är dock utdelningen i stället disponibel den dagen.

Vid utdelning av annat än kontanter, t.ex. aktier, gäller också att utdelningen anses disponibel när aktieägaren faktiskt kan disponera tillgången. Om det utdelande bolaget är ett avstämningsbolag anses utdelningen vara disponibel den dag de utdelade aktierna registrerats på utdelningsmottagarens depå eller konto. På samma sätt som avseende kontant utdelning sker detta normalt någon eller några dagar efter avstämningsdagen.

Det föreslås nu att tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna i vissa fall ska tas upp som utdelning. Vid tilldelning från avstämningsbolag ska tilldelningen tas upp som utdelning när inlösenaktierna mottagits av aktieägarna, dvs. när de registrerats på aktieägarnas depå eller konto. Vid tilldelning från kupongbolag ska inlösenaktierna tas upp som utdelning när bolagsstämman har beslutat om aktiesplit med obligatorisk inlösen eller annan tilldelning av inlösenaktier. Om bolagsstämman också beslutar om en särskild dag då inlösenaktierna ska tilldelas ska aktieägarna utdelningen i stället tas upp den dagen.

Tillämpningen innebär en tidigareläggning av beskattningen i förhållande till dagens regler eftersom inlösenaktier i dag beskattas inom ramen för kapitalvinstsystemet. I förhållande till kontant utdelning blir det dock ingen skillnad.

I inkomstslaget näringsverksamhet är det bokföringsmässiga grunder som gäller och inkomster ska tas upp som intäkt det beskattningsår som de hänför sig till enligt god redovisningssed om inte något annat är särskilt föreskrivet, 14 kap. 2 § IL. Räkenskaperna ska läggas till grund för beräkningen av resultatet när det gäller beskattningstidpunkten, 14 kap. 4 § första stycket IL. Om en intäkt ska hänföras till ett annat år än vad som följer av redovisningen ska resultatet justeras, 14 kap. 5 § IL.

De föreslagna bestämmelserna om utdelningsbeskattning vid tilldelning av inlösenaktier i vissa fall ska tillämpas även i inkomstslaget näringsverksamhet. Ett företag som är aktieägare ska således ta upp den ersättning som ska betalas ut som utdelning redan när företaget får inlösenaktierna. Det innebär – som *Skatteverket* också tolkar förslaget – att beskattningstidpunkten i inkomstslaget näringsverksamhet sammanfaller med när företaget kan disponera inlösenaktierna. Om värdet av en mottagen inlösenaktie inte har tagits upp som intäkt i räkenskaperna ska intäkterna justeras skattemässigt enligt vad som sägs ovan.

## Förslagets förhållande till reglerna om näringsbetingade andelar

*Lagrådet* behandlar de föreslagna reglernas förhållande till reglerna om näringsbetingade andelar i 24 och 25 a kap. IL. Regeringen delar *Lagrådets* uppfattning att en inlösenaktie blir en näringsbetingad andel om den har tilldelats på grund av en aktie som var näringsbetingad. Inlösen av en sådan inlösenaktie är därmed undantagen från beskattning om den ursprungliga aktien uppfyller kravet på innehavstid.

*Lagrådet* resonerar vidare om tilldelningen av en inlösenaktie kan anses falla inom tillämpningsområdet för 24 kap. 35 § IL. Av den paragrafen framgår att huvudregeln är att utdelning på en näringsbetingad andel inte ska tas upp. Regeringen gör följande bedömning. Enligt den föreslagna 42 kap. 17 a § IL ska som utdelning behandlas tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna under vissa förutsättningar (se ovan under rubriken Tilldelning av inlösenaktier ska i vissa fall tas upp som utdelning). Om villkoren i den paragrafen är uppfyllda ska tilldelningen således vid tillämpning av inkomstskattelagen behandlas som en utdelning. Det gäller även i förhållande till 24 kap. 35 § IL. Om övriga förutsättningar i 24 kap. IL är uppfyllda ska tilldelning av inlösenaktier som ska behandlas som utdelning enligt 42 kap. 17 a § IL inte tas upp enligt 35 §.

### Tilldelning av inlösenaktier i utbyte mot aktier i bolaget

I vissa fall kan inlösenaktier tilldelas aktieägarna under ett inlösenförfarande i utbyte mot tidigare erhållna eller förvärvade inlösenrätter och befintliga aktier i bolaget. I Skatteverkets promemoria föreslås att utdelningsbeskattning ska ske i det inledande skedet, dvs. när inlösenrätter tilldelas aktieägarna, men inte i det senare skedet när inlösenrätterna byts ut mot inlösenaktier. I utkastet till lagrådsremiss lämnades dock inget sådant förslag vad gäller inlösenrätter. När det gäller frågan om utdelningsbeskattning av inlösenaktier som tilldelas aktieägarna i utbyte mot inlösenrätter och befintliga aktier görs följande överväganden.

För att illustrera problematiken ges här ett exempel på hur inlösen med inlösenrätter och inlösenaktier beskattas i dag och hur det skulle bli om utbytet av inlösenrätter och befintliga aktier mot inlösenaktier omfattades av förslaget att tilldelning av inlösenaktier ska anses vara utdelning.

Anta att ett erbjudande om att lösa in aktier innebär att aktieägarna får en inlösenrätt för varje aktie de äger i bolaget. Det krävs 16 inlösenrätter för att lösa in en aktie och som ersättning vid inlösen betalas 180 kronor per inlöst aktie. En aktieägare som äger 1 000 aktier i bolaget får lika många inlösenrätter. Aktieägaren väljer att utnyttja inlösenrätterna och lösa in 62 aktier ( $1\,000 / 16$ ) för totalt 11 160 kronor ( $180 \cdot 62$ ). Resterande 8 inlösenrätter avyttrar aktieägaren på marknaden.

I dag beskattas transaktionerna enligt följande. Hela aktieposten på 1 000 aktier har förvärvats för totalt 125 000 kronor vilket får till följd att det genomsnittliga omkostnadsbeloppet är 125 kronor per aktie. De 62 aktier som löses in av bolaget ska redovisas som en vanlig aktieförsäljning i deklarationen. Aktieägaren tar upp en försäljningsintäkt på totalt 11 160 kronor och gör avdrag för ett omkostnadsbelopp med 7 750 kronor ( $62 \cdot 125$ ) vilket medför att kapitalvinsten blir 3 410 kronor. Inlösenrätterna anses vara anskaffade för noll kronor eftersom de grundas på ett aktieinnehav (48 kap. 13 § IL). Den ersättning som aktieägaren får vid försäljningen av de 8 inlösenrätterna redovisas i sin helhet som en kapitalvinst.

Om inlösenrätterna och de befintliga 62 aktierna i stället ersätts med 62 inlösenaktier blir beskattningen i princip densamma. Att inlösenrätter och befintliga aktier byts ut mot inlösenaktier leder inte till någon beskattning (RÅ 1997 ref. 43 II). Kapitalvinstbeskattning sker således först när inlösenaktierna löses in eller avyttras. Om



inlösenaktierna avyttras före inlösentillfället kommer kapitalvinsten att bero på priset på inlösenaktierna vid tidpunkten för avyttringen.

Om tilldelning av inlösenaktier i utbyte mot inlösenrätter och befintliga aktier också skulle utdelningsbeskattas skulle de erhållna inlösenaktierna tas upp som utdelning och värdet anses uppgå till den ersättning som betalas ut vid inlösentidpunkten. Med de omständigheter som anges i exemplet ovan blir det utdelningsbeskattning av inlösenaktierna när de tilldelas aktieägaren med 11 160 kronor. Anskaffningsutgiften för inlösenaktierna uppgår till 11 160 kronor. När inlösenaktierna löses in blir det ingen beskattning eftersom kapitalvinsten är noll (11 160 – 11 160). Till skillnad mot förfarandet när aktieägaren får inlösenaktier genom split (dvs. får inlösenaktier utan att avhända sig något) har denne i detta fall bytt inlösenrätter och befintliga aktier i aktiebolaget mot inlösenaktier. Anskaffningsutgiften för de befintliga aktierna får aktieägaren inte utnyttja, vilket inte blir korrekt.

Problemet kan hanteras på olika sätt. Ett alternativ är att anskaffningsutgiften för de befintliga aktierna läggs till anskaffningsutgiften för inlösenaktierna, vilket leder till en kapitalförlust vid inlösentillfället. Ett annat alternativ är att inlösenaktier som erhålls i utbyte mot befintliga aktier inte omfattas av förslaget om utdelningsbeskattning vid tilldelning av inlösenaktier. Med hänsyn till att ett inlösenförfarande där inlösenaktier ges till aktieägarna i utbyte mot befintliga aktier inte kan likställas med en kontant utdelning är bedömningen att dessa förfaranden inte bör omfattas av förslaget om utdelningsbeskattning. Det föreslås därför att utdelningsbeskattning inte ska ske vid tilldelning av inlösenaktier i utbyte mot aktier i samma aktiebolag.

#### Lagförslag

Förslaget medför införande av första, tredje och fjärde styckena i den nya 42 kap. 17 a § IL och ändring av 24 kap. 5 § IL, se avsnitt 11.6.

#### 12.11.2.3 Definition av inlösenaktie

**Regeringens förslag:** Med inlösenaktie avses en aktie som utan valmöjlighet för aktieägaren ska lösas in eller förvärvas av aktiebolaget för en viss ersättning.

**Promemorians förslag** överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian lämnas förslag om vad som inte ska anses som en inlösenaktie.

**Remissinstanserna:** *Svenska Bankföreningen* anser att förslaget bör innehålla en positiv definition av inlösenaktie. *Euroclear Sweden AB* anser att den definition av inlösenaktie som föreslås i promemorian är alltför knapphändig. Euroclear efterfrågar även ett klagörande av om det har någon betydelse hur de aktier som ska inlösas benämns i Euroclears tekniska system.

**Utkastets förslag** överensstämmer i sak med regeringens.

**Remissinstanserna:** *Skatteverket* undrar vad som gäller för utländska motsvarigheter till inlösenaktier och hur definitionen av inlösenaktie ska tolkas om inlösenbeloppet ska betalas kontant men är beroende av en variabel som är osäker.

**Skälen för regeringens förslag:** I promemorian föreslogs inte någon uttrycklig definition av uttrycket inlösenaktie. Efter att flera remissinstanser framfört önskemål om en tydligare definition lämnades ett sådant förslag i utkastet. De flesta remissinstanser har inte haft några synpunkter på utkastets förslag.

Regeringen delar den uppfattning som framförs i utkastet om att reglerna bör innehålla en definition av vad som avses med inlösenaktie. Det är viktigt att

definitionen inte blir så snävt utformad att den enkelt kan kringgås. Bedömningen är att det förslag som lämnas i utkastet bör införas.

Förslaget innebär att den skatterättsliga innebörden av inlösenaktie är en aktie som utan valmöjlighet för aktieägarna löses in eller förvärvas av aktiebolaget för en viss ersättning. Det är således tre kriterier som ska vara uppfyllda för att det ska vara fråga om en inlösenaktie.

1. Den tilldelade inlösenaktien ska vara en aktie enligt 4 kap. ABL och inte någon annan form av finansiellt instrument. Som anges i avsnitt 12.11.2.2 har det ingen betydelse om aktien tilldelas aktieägarna genom en aktiesplit, emission eller på annat sätt.
2. En inlösenaktie ska lösas in eller förvärvas av bolaget automatiskt, utan att aktieägaren har någon valmöjlighet. En aktie som bara löses in om aktieägaren anmäler att han eller hon vill delta i inlösenförfarandet är inte en inlösenaktie och ska därför inte utdelningsbeskattas. Det förhållandet att inlösenaktien kan avyttras på marknaden innan inlösen sker anses inte som en valmöjlighet i detta avseende. Eftersom det genom en aktiesplit som följs av ett obligatoriskt förvärv av aktierna är möjligt att uppnå samma resultat som vid en aktiesplit med obligatorisk inlösen ska även aktier som förvärvas automatiskt anses som inlösenaktier, se avsnitt 12.11.2.2.
3. När inlösenaktien tilldelas aktieägaren ska det framgå vilken ersättning som kommer att betalas ut till aktieägaren vid inlösentillfället. Om ersättning ska lämnas kontant ska ett inlösenbelopp vara angivet. Om ersättning ska lämnas i annat än kontanter, t.ex. i form av aktier, ska det klart anges vilket slags tillgångar som avses och i vilken mängd. Även om det i sistnämnda fall är så att värdet av ersättningen vid inlösentillfället måste uppskattas får kriteriet att ersättningen till aktieägaren ska framgå anses vara uppfyllt. Detsamma gäller den situation som *Skatteverket* undrar över, nämligen vid utbetalning av kontant ersättning om storleken på beloppet beror på någon annan variabel. Även i dessa fall får det anses framgå vilken ersättning som ska betalas till aktieägaren vid inlösentillfället. Den ersättning som ska betalas till aktieägarna när aktien löses in eller förvärvas av bolaget motsvarar också det belopp som ska tas upp som utdelning och därmed också inlösenaktiens anskaffningsvärde, se avsnitt 12.11.2.2 och 12.11.2.4.

*Skatteverket* efterfrågar ett klagörande av om definitionen av inlösenaktie också omfattar utländska motsvarigheter. Regeringen kan bekräfta att så är fallet. Som Skatteverket påpekar anges i 2 kap. 2 § första stycket IL att termer och uttryck i inkomstskattelagen som utgångspunkt också omfattar motsvarande utländska företeelser, om det inte anges eller framgår av sammanhanget att bara svenska företeelser avses. Den definition av inlösenaktie som föreslås innehåller inte någon avgränsning till endast svenska inlösenaktier. Det följer således av allmänna regler att den föreslagna definitionen även omfattar utländska motsvarigheter.

*Lagrådet* anser att definitionen av inlösenaktie bör placeras i direkt anslutning till de inledande materiella förutsättningarna för beskattning, dvs. i andra stycket. Regeringen följer Lagrådets rekommendation.

#### Lagförslag

Förslaget medför införande av andra stycket i den nya 42 kap. 17 a § IL, se avsnitt 11.6.

### 12.11.2.4 Anskaffningsutgiften

**Regeringens förslag:** För sådana inlösenaktier som tilldelas aktieägarna och ska behandlas som utdelning motsvarar anskaffningsutgiften den ersättning som ska betalas till aktieägarna när aktien löses in eller förvärvas av bolaget.

**Promemorians förslag** överensstämmer med regeringens.

**Remissinstanserna:** Inga remissinstanser har haft synpunkter på beräkningen av anskaffningsutgiften.

**Utkastets förslag** överensstämmer med regeringens.

**Remissinstanserna:** *Skatteverket* önskar att det förtydligas att genomsnittsmetoden ska tillämpas för ett innehav av inlösenaktier.

**Skälen för regeringens förslag:** Enligt förslaget i avsnitt 12.11.2.2 ska tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna i samband med att ett aktiebolag minskar aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna med indragning av aktier eller genom att aktiebolaget förvärvar egna aktier behandlas som utdelning. Värdet ska anses uppgå till den ersättning som ska betalas ut när inlösenaktien löses in eller förvärvas. Även om utdelningsbeskattning ska ske när aktieägaren får en inlösenaktie, är inlösenaktien fortfarande en sådan delägarrätt som ska kapitalvinstbeskattas när den avyttras enligt 48 kap. 10 § II. En sådan beskattningsutlösande avyttring inträffar när inlösenaktien löses in eller förvärvas av bolaget eller avyttras på marknaden.

För att dubbelbeskattning inte ska uppkomma bör det belopp som ska tas upp som utdelning vid tilldelningen därefter dras av vid kapitalvinstberäkningen. Inlösenaktiens anskaffningsutgift ska därför uppgå till den ersättning som ska betalas till aktieägarna när aktien löses in eller förvärvas av bolaget, dvs. inlösenbeloppet. Anskaffningsutgiften påverkas således inte av om utdelningen t.ex. kvoteras enligt 42 kap. 15 a § II. Med hänsyn till att det är inlösenbeloppet som ska tas upp som ersättning vid kapitalvinstberäkningen innebär det att kapitalvinsten, när inlösenaktien löses in eller förvärvas av bolaget, blir noll. Den sammanlagda skattemässiga effekten av inlösenförfarandet blir då bara att inlösenbeloppet tas upp som utdelning.

Om inlösenaktien avyttras på marknaden innan inlösendatum kan dock effekten bli annorlunda. Om marknaden av någon anledning skulle prissätta inlösenaktien på ett sätt som inte stämmer överens med inlösenbeloppet kommer det att uppkomma en kapitalvinst eller en kapitalförlust.

Genom att det nu föreslås en särskild regel för beräkningen av anskaffningsutgiften för vissa inlösenaktier tillämpas inte längre genomsnittsmetoden för sådana aktier i förhållande till övriga aktier i det inlösande företaget. Skatteverket behöver därmed inte längre utfärda allmänna råd för att ange hur stor del av anskaffningsutgiften för de ursprungliga aktierna som ska anses belöpa på de inlösta aktierna.

Som *Skatteverket* mycket riktigt påpekar ska dock genomsnittsmetoden tillämpas på ett innehav av inlösenaktier, vilket kan få betydelse t.ex. om den skattskyldige både har tilldelats inlösenaktier och förvärvat motsvarande inlösenaktier på marknaden.

#### Lagförslag

Förslaget medför införandet av den nya 48 kap. 10 § II, se avsnitt 11.6.

### 12.11.3 Kupongskatt på värdet av inlösenaktier

#### 12.11.3.1 Gällande rätt

Begränsat skattskyldiga ska som utgångspunkt betala kupongskatt enligt kupongskattelagen (1970:624), förkortad KupL, på utdelning från svenska aktiebolag. Kupongskatt är en definitiv källskatt på 30 procent som avseende utdelning från avstämningsbolag enligt 1 kap. 10 § aktiebolagslagen (2005:551), förkortad ABL, innehålls och betalas in av den värdepapperscentral eller den godkända förvaltare som betalar ut utdelningen. Om det av tillämpligt skatteavtal följer att Sverige endast får ta ut källskatt med en lägre procentsats än 30 procent ska värdepapperscentral eller förvaltare normalt följa bestämmelserna i avtalet och innehålla kupongskatt med den lägre procentsatsen (s.k. direktnedsättning), 3 § första stycket kupongskatteförordningen (1971:49). Kupongskatt på utdelning från kupongbolag, dvs. aktiebolag som inte är avstämningsbolag, ska innehållas och betalas in av det utdelande bolaget.

Kupongskatt tas ut på utdelning och enligt 2 § andra stycket 1 KupL avses med utdelning även återbetalning till aktieägarna vid minskning av aktiekapitalet eller reservfonden. Även utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag anses som utdelning, 2 § andra stycket 3 KupL. Utbetalningar vid inlösen och återköp ska behandlas som utdelning för begränsat skattskyldiga personer, trots att dessa transaktioner hanteras inom kapitalvinstsystemet för obegränsat skattskyldiga personer. För att beskattningen för begränsat skattskyldiga personer ska motsvara beskattningen för obegränsat skattskyldiga personer infördes år 2005 bestämmelser i kupongskattelagen som innebär att begränsat skattskyldiga personer som har beskattats för utbetalning vid inlösen eller återköp har möjlighet till återbetalning av den skatt som belöper på omkostnadsbeloppet (prop. 2004/05:146 s. 13 och 14). Dessa bestämmelser finns i 27 § andra stycket andra strecksatsen KupL.

Om en begränsat skattskyldig aktieägare avyttrar sina inlösenaktier eller inlösenrätter innan inlösen tas det inte ut någon kupongskatt eftersom ersättningen inte är utdelning enligt kupongskattelagen. Ersättningen ska behandlas som kapitalvinst. Eftersom Sveriges beskattningsrätt över begränsat skattskyldiga personers kapitalvinster är begränsad, blir ersättningen normalt inte föremål för beskattning i Sverige.

#### 12.11.3.2 Tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna ska utgöra underlag för kupongskatt

**Regeringens förslag:** Tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna i samband med att ett aktiebolag minskar aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna med indragning av aktier, eller genom att aktiebolaget förvärvar egna aktier, ska behandlas som utdelning enligt kupongskattelagen. Det gäller dock inte om tilldelningen görs i utbyte mot aktier i bolaget. Det belopp som motsvarar den ersättning som ska betalas till aktieägarna när aktien löses in eller förvärvas ska utgöra underlag för kupongskatt. Den skattskyldige har inte rätt att få tillbaka den kupongskatt som belöper på anskaffningsutgiften.

Om kupongskatt har tagits ut vid tilldelning av inlösenaktie ska den betalning som sker när inlösenaktien löses in inte anses som utdelning för mottagaren.

**Promemorians förslag** överensstämmer med regeringens.

**Remissinstanserna:** *Svenska Bankföreningen* anser att förslaget strider mot syftet med kupongskatten eftersom kupongskatt ska tas ut på den värdeöverföring som sker från

aktiebolaget till aktieägaren. Värdeöverföringen sker först när inlösen sker. Bankföreningen anser också att det finns praktiska problem med förslaget. Den av Skatteverket föreslagna lösningen med en bankgaranti för att hålla värdepapperscentral och förvaltare skadeslösa framstår som oförmånlig för utdelande bolag.

Enligt *Sveriges advokatsamfund* riskerar förslaget att leda till cashflowproblematik eftersom det vid beskattningstidpunkten inte finns någon betalning att innehålla kupongskatt ifrån.

*Euroclear Sweden AB* menar att Skatteverket har underskattat de praktiska utmaningar som uppkommer på grund av förslaget. Euroclear framför också synpunkten att den finansiella risk som det innebär för värdepapperscentralen att behöva ligga ute med kupongskatt kanske inte kan tas enligt gällande näringsrättsliga regler.

**Utkastets förslag** överensstämmer med regeringens.

**Remissinstanserna:** *Svenska Bankföreningen* tillstyrker utkastets förslag i allt väsentligt. *Advokatsamfundet* vidhåller synpunkten om cashflowproblematiken. *Euroclear Sweden AB* framför att skyldigheten att betala in kupongskatt vid tilldelning av inlösenaktier innebär en ökad finansiell risk för värdepapperscentralen. Det går inte att dra paralleller mellan sakutdelning av aktier och inlösenaktier eftersom löptiderna är mycket olika. Den ökade finansiella risken medför i sin tur att Euroclear inte längre kan tillhandahålla tjänster i form av split med efterföljande inlösen.

**Skälen för regeringens förslag:** Förslaget i avsnitt 12.11.2.2 innebär att tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna i samband med att ett aktiebolag minskar aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna med indragning av aktier eller genom att aktiebolaget förvärvar egna aktier, ska behandlas som utdelning för obegränsat skattskyldiga. Värdet ska anses uppgå till den ersättning som ska betalas ut när inlösenaktien löses in eller förvärvas. Av likabehandlingsskäl bör det även gälla för begränsat skattskyldiga.

Av 1 § första stycket KupL framgår att kupongskatt ska betalas för utdelning av annat slag än som avses i 42 kap. 16 § inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL, på aktie i svenskt aktiebolag (undantag gäller således för utdelning av aktier i dotterbolag enligt den s.k. lex ASEA). I praxis har uttrycket utdelning i kupongskattelagen tolkats med utgångspunkt i de civilrättsliga reglerna i aktiebolagslagen. Att genom aktiesplit eller emission tilldela aktieägarna inlösenaktier är inte utdelning i aktiebolagslagens mening. För att kupongskatt ska kunna tas ut vid tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna måste det införas en särskild reglering i kupongskattelagen som innebär att detta ska behandlas som utdelning. Förslaget innebär därför att med utdelning enligt kupongskattelagen avses även tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna i samband med att ett aktiebolag minskar aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna med indragning av aktier eller genom att aktiebolaget förvärvar egna aktier. Det gäller dock inte om tilldelningen görs i utbyte mot aktier i bolaget. Det innebär t.ex. att en tilldelning av en inlösenaktie i utbyte mot en befintlig aktie och en inlösenrätt inte ska behandlas som utdelning. Regleringen i kupongskattelagen bör fullt ut motsvara den som föreslås i inkomstskattelagen. Det föreslås därför nya bestämmelser om underlaget för kupongskatt och vad som avses med en inlösenaktie.

När inlösenaktier löses in eller förvärvas av bolaget är det en sådan bolagsrättslig händelse som också utgör utdelning enligt kupongskattelagen. Det kan vara en återbetalning till aktieägarna vid minskning av aktiekapitalet enligt 2 § andra stycket 1 KupL eller en utbetalning vid förvärv av egna aktier enligt punkt 3 samma stycke. Eftersom sådana utbetalningar till aktieägarna kan göras utan att använda inlösenaktier måste dessa bestämmelser finnas kvar. För att undvika att kupongskatt innehålls två gånger på samma utbetalning föreslås dock ett nytt tredje stycke i 2 §. Enligt den nya

bestämmelsen ska återbetalning till aktieägarna vid minskning av aktiekapitalet eller utbetalning på grund av förvärv av egna aktier inte anses som utdelning enligt kupongskattelagen om kupongskatt redan har betalats på den inlösenaktie som löses in eller förvärvas. Bestämmelsen innebär motsatsvis att om kupongskatt inte tagits ut när inlösenaktien tilldelades aktieägarna ska kupongskatt betalas på den utbetalning som erhålls vid inlösentidpunkten.

Förslaget innebär ett avsteg från den kontantprincip som gäller för kupongskatten. Normalt är det en utbetalning (det kan också vara en sakutdelning, dvs. en utdelning av annat än pengar) som ligger till grund för kupongskatt, men i detta fall är det inlösenaktier som tilldelas aktieägarna genom en aktiesplit eller emission. Med hänsyn till att de inlösenförfaranden som nu föreslås bli beskattade som utdelning är mycket lika en kontant utdelning, se resonemanget om detta i avsnitt 12.11.2.2, är det rimligt att kupongskatt tas ut i dessa fall trots att det inte sker någon betalning till aktieägarna. Som tidigare har anförts kan inlösenaktien likställas med en utdelningskupong i bemärkelsen bärare av en säkerställd rätt till en framtida utbetalning. Inlösenaktien har därför ett klart konstaterbart värde för aktieägaren som kan tas upp som utdelning. Även om värdeöverföringen sker först vid inlösentidpunkten (själva aktiesplitten eller emissionen av inlösenaktier leder inte till att bolagets förmögenhet minskar) bör beskattning såsom utdelning därför ske redan när aktieägaren får inlösenaktien. När kupongskatt tas ut på en inlösenaktie ska aktieägaren, till skillnad från vad som gäller för inlösen- och återköpsförfaranden i övrigt, inte ha rätt att få tillbaka den skatt som belöper på anskaffningsutgiften.

Enligt 7 § KupL ska en värdepapperscentral (gäller enligt 12 § KupL också för förvaltare vid förvaltarregistrering) innehålla kupongskatt vid utbetalning av utdelning på aktie i avstämningsbolag. Enligt 14 § KupL ska det utdelande bolaget innehålla kupongskatt vid utbetalning av utdelning på aktie i kupongbolag. Skyldigheten att innehålla kupongskatt när inlösenaktier ges till aktieägarna får således anses följa av befintlig lagstiftning. Beskattningstidpunkten behandlas i avsnitt 12.11.3.3.

På samma sätt som avseende annan sakutdelning är det inte praktiskt möjligt att innehålla kupongskatt från inlösenaktier som tilldelas aktieägarna. Det sker ingen utbetalning av kontanta medel till aktieägarna i samband med utgivandet av inlösenaktier som kupongskatten kan innehållas från. Betalningen sker i stället först när inlösenaktierna löses in.

Som nämns ovan är denna problematik inte ny. Att det inte går att innehålla kupongskatt från utdelningen gäller redan i dag vid sakutdelning, dvs. utdelning av annat än kontanter. *Euroclear* menar att denna form av inlösen inte kan jämföras med sakutdelning i allmänhet. Eftersom s.k. inlösenaktier till sin natur har en begränsad löptid finns sannolikt ett lägre incitament för den skattskyldige att betala kupongskatten jämfört med förfarandet vid sakutdelning. Detta särskilt om inlösenbeloppet utbetalas trots att det finns en oreglerad fordran för kupongskatt som uppstod i samband med tilldelningen. *Advokatsamfundet* anser att det tveklöst uppstår likviditetsproblematik med förslaget. Svårigheterna blir enligt *Advokatsamfundet* givetvis större för enskilda och företag med sämre likviditet.

*Euroclears* invändning om kort löptid för inlösenaktier har emellertid ingen egentlig koppling till grundproblemet, dvs. att själva utdelningen inte avser kontanter, utan till hur sakutdelning hanteras rent praktiskt i dag. Det är inte ovanligt att dispositionsrätten över sakutdelning spärras för mottagaren till dess denne betalar kupongskatten. Eftersom inlösenaktier löses in efter 2–3 veckor är det enkelt att se att en sådan förfogandespärr inte hjälper aktörerna att få in kupongskatten. Regeringen har förståelse för att den praktiska hanteringen av kupongskatt vid tilldelning av inlösenaktier kan bli komplicerad. Det kan dock konstateras att de praktiska problemen i

samband med sakutdelningar kan hanteras i dag, vilket borde innebära att de också kan hanteras när inlösenaktier tilldelas aktieägarna. När det gäller Advokatsamfundets invändning om likviditetsproblem har förslaget i utkastet smalnats in jämfört med promemorian för att träffa sådana inlösentransaktioner som kan likställas med kontant utdelning. I många fall torde det vara möjligt för ett utdelande företag som vill undvika likviditetsproblem att lämna kontant utdelning i stället för att genomföra en split med efterföljande obligatorisk inlösen. För att möjliggöra för aktörerna att ordna med den praktiska hanteringen innan reglerna träder i kraft har tidpunkten för ikraftträdandet flyttats fram, se avsnitt 12.11.5.

Det bör också noteras i sammanhanget att det redan i dag finns bestämmelser i kupongskattelagen som anger hur innehållandet ska gå till. Om kupongskatt inte innehålls när det borde ha skett ska värdepapperscentral, eller i förekommande fall förvaltare, betala in kupongskatten med regressrätt gentemot den skattskyldige, 10 § KupL. Det gäller även vid sakutdelning. Om utdelande bolag inte är avstämningsbolag är det bolaget självt som ansvarar för att kupongskatten betalas in. Kupongskatten ska enligt 8 och 15 §§ KupL betalas in till Skatteverket inom fyra månader efter utdelningstillfället. Vid ett inlösenförfarande är det normalt bara ca 2–4 veckor mellan utdelningstillfället och den tidpunkt då inlösen sker och aktieägaren får betalt. En aktieägare som avyttrar inlösenaktien under handelsperioden får betalt tidigare än så. I god tid innan kupongskatten ska vara inbetald görs det således normalt en kontant betalning till aktieägaren med anledning av inlösenaktien, vid inlösentidpunkten eller vid en avyttring. Rimligen bör aktörerna avtalsvägen kunna tillförsäkra sig om en möjlighet att ta ut kupongskatt av den betalningen, om skatten inte betalats tidigare av den skattskyldige. Om det inte är möjligt finns den ovannämnda lagstadgade regressrätten att falla tillbaka på, som säkerställer att värdepapperscentral eller förvaltare inte blir slutligen skyldiga att betala skatten.

Euroclear påpekar att risken för att de i egenskap av värdepapperscentral kan komma att behöva ligga ute med skattebelopp är en sådan finansiell risk som de inte har möjlighet att ta enligt nuvarande näringsrättsliga regelverk. Den regressrätt som nämns i utkastet är enligt Euroclear inte tillräcklig för att väga upp för den finansiella risken. Därför ser sig Euroclear förhindrade att fortsätta tillhandahålla sådana tjänster som skulle kunna medföra kupongskattepliktig tilldelning av inlösenaktier. Även *Finansinspektionen* flaggar för en ökad finansiell risk för värdepapperscentralens del med de föreslagna reglerna. Risken kan inte hanteras på annat sätt än genom att öka kapitaltäckningsgraden och därmed även kapitalet (om inte värdepapperscentralen tidigare varit överkapitaliserad). Hur stor ökning som då krävs beror dels på hur frekvent värdepapperscentralen behöver göra inbetalningar innan motsvarande betalning mottagits, dels på vilka belopp inbetalningarna uppgår till.

Regeringen kan konstatera att det i kupongskattelagen finns regler för hur kupongskatt ska hanteras när skatten inte innehållits vid utdelningstillfället. Värdepapperscentral eller förvaltare ska betala in skattebeloppet på förfallodagen och får i sin tur en rätt att kräva den skattskyldige på motsvarande belopp. Det finns alltså ett system på plats för att hålla mellanhanderna skadeslösa i sådana fall. Om en sådan regressfordran inte är tillräcklig för Euroclear, och bolaget inte heller är berett att öka sin kapitaltäckningsgrad som *Finansinspektionen* föreslår, är det i slutändan upp till Euroclear självt att på affärsmässiga grunder avgöra vilka tjänster som värdepapperscentralen ska tillhandahålla på den svenska marknaden. Det har tidigare redogjorts för de stora likheterna mellan split med obligatorisk inlösen och kontant utdelning (se avsnitt 12.11.2.2). Förslaget innebär att det nu blir likvärdig beskattning av dessa förfaranden. Kontant utdelning borde därmed vara att föredra för de flesta företag som avser att berika aktieägarna eftersom det är ett betydligt enklare och billigare förfarande.

## Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 2 och 27 §§ KupL, se avsnitt 11.1.

**12.11.3.3 Beskattningstidpunkten för kupongskatt**

**Regeringens förslag:** Skattskyldigheten för kupongskatt vid tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna i vissa fall inträder vid utdelningstillfället. Utdelningstillfället vid tilldelning av inlösenaktier från avstämningsbolag är avstämningsdagen.

**Promemorians förslag** överensstämmer med regeringens.

**Remissinstanserna:** *Euroclear Sweden AB* anser att reglerna om beskattningstidpunkten måste justeras och förtydligas. Tilldelning av inlösenaktier kan i praktiken inte ske på avstämningsdagen utan först dagen efter.

**Utkastets förslag** överensstämmer med regeringens.

**Remissinstanserna:** Inga remissinstanser har haft synpunkter på beskattningstidpunkten för kupongskatt.

**Skälen för regeringens förslag:** Huvudregeln enligt kupongskattelagen är att skattskyldigheten inträder vid utdelningstillfället. Utdelningstillfället skiljer sig åt för avstämningsbolag respektive kupongbolag. För avstämningsbolag är utdelningstillfället den i 4 kap. 39 § ABL avsedda dagen för avstämmning. För kupongbolag är utdelningstillfället den dag då utdelningen blir tillgänglig för lyftning. Utdelningen anses ha blivit tillgänglig för lyftning omedelbart efter det att beslut om utdelningen har fattats, 3 § KupL. Om bolagsstämman har fattat beslut om en särskild utdelningsdag är det dock den dagen som gäller i stället.

För avstämningsbolag är det avstämningsdagen som avgör såväl vem som är skattskyldig för kupongskatt som när skattskyldigheten inträder. När det gäller inkomstskatt har avstämningsdagen inte någon självständig betydelse utan det är när utdelningen kan disponeras av den skattskyldige som avgör när den ska tas upp, se avsnitt 12.11.2.2. Skillnaderna kan medföra att kupongskatt respektive inkomstskatt beräknas på olika underlag vid en sakutdelning. Det kan dock inte hända i detta fall eftersom det föreslås en särskild värderingsregel för sådana inlösenaktier som ska utdelningsbeskattas. De ska i samtliga fall tas upp till den ersättning som ska betalas till aktieägarna när aktierna löses in eller förvärvas av bolaget.

Vem som är skattskyldig för kupongskatt vid tilldelning av inlösenaktier från ett avstämningsbolag bör bestämmas på avstämningsdagen. Utdelningstillfället i dessa fall bör alltså infalla samtidigt med utdelningstillfället för övriga utdelningar enligt kupongskattelagen. Tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna har i tidigare genomförda förfaranden skett genom en aktiesplit. Avstämningsdag finns även för aktiesplit, se 4 kap. 46 § ABL, men det saknas en hänvisning till den paragrafen i definitionen av utdelningstillfället i kupongskattelagen. För att det inte ska råda någon tveksamhet om att utdelningstillfället vid en sådan tilldelning som avses i den nya 2 § andra stycket 7 KupL kan infalla på den avstämningsdag som bestäms för en aktiesplit föreslås en sådan hänvisning. Om en sådan tilldelning skulle ske genom fondemission framgår utdelningstillfället genom den befintliga hänvisningen till 4 kap. 39 § ABL. Även skatteunderlaget ska bestämmas på avstämningsdagen och de flesta frister, t.ex. när kupongskatt ska redovisas och betalas i 8 § KupL, räknas från utdelningstillfället.

Utdelningstillfället vid tilldelning av inlösenaktier från avstämningsbolag föreslås alltså infalla på avstämningsdagen. Det är först någon eller några dagar senare som aktieägarna kan disponera inlösenaktierna och ännu en tid senare som ersättningen ska



betalas till dem när aktierna löses in eller förvärvas av bolaget. Kupongskatt kan således inte innehållas på avstämningsdagen. Detta är dock inte ett nytt problem och får avseende tilldelning av inlösenaktier antas kunna hanteras på samma sätt som sakutdelning i övrigt.

Även för kupongbolag, dvs. aktiebolag som inte är avstämningsbolag, föreslås att utdelningstillfället vid tilldelning av inlösenaktier ska stämma överens med den ordning som för närvarande gäller enligt kupongskattelagen. För dessa bolag bestäms utdelningstillfället för kupongskatt på samma sätt som när det gäller beskattningstidpunkten enligt inkomstskattelagen.

#### Lagförslag

Förslaget medför ändring av 2 § första stycket KupL, se avsnitt 11.1.

### 12.11.4 Skyldighet att lämna kontrolluppgift

**Regeringens förslag:** Kontrolluppgift om utdelning ska lämnas för sådana inlösenaktier vars tilldelning till aktieägarna ska behandlas som utdelning, för såväl obegränsat som begränsat skattskyldiga fysiska personer. Kontrolluppgift om avyttring av delägar rätt ska lämnas när inlösenaktier löses in.

**Promemorians förslag** överensstämmer med regeringens.

**Remissinstanserna:** *Näringslivets Skattedelegation (NSD)*, till vars yttrande *Svenskt Näringsliv* ansluter sig, menar att kravet på dubbla kontrolluppgifter leder till en kraftigt ökad administrativ börda för utdelande bolag. *Sveriges advokatsamfund* anser att den ökade administrativa bördan framstår som oproportionerlig.

**Utkastets förslag** överensstämmer med regeringens.

**Remissinstanserna:** NSD och Svenskt Näringsliv vidhåller att kravet på dubbla kontrolluppgifter leder till en ökad administrativ börda för utdelande bolag. Motsvarande synpunkt framförs av *Svenska Bankföreningen*.

**Skälen för regeringens förslag:** Av 19 kap. 1 § skatteförfarandelagen (2011:1244), förkortad SFL, framgår att kontrolluppgift ska lämnas om utdelning på delägar rätter. Av förslaget i avsnitt 12.11.2.2 följer att tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna i vissa fall ska behandlas som utdelning. Även i dessa fall bör kontrolluppgift lämnas. Det krävs ingen lagändring för att uppnå detta. Av 21 kap. 1 § SFL framgår att kontrolluppgift ska lämnas om avyttring av delägar rätter. Att en aktie är en delägar rätt anges i 48 kap. 2 § inkomstskattelagen (1999:1229). När inlösenaktierna löses in eller förvärvas av bolaget anses de avyttrade och kontrolluppgift ska då lämnas enligt nuvarande regler.

En aktiesplit utlöser inte någon skyldighet att lämna kontrolluppgift. En aktiesplit med obligatorisk inlösen innebär därför i dag bara skyldighet att lämna kontrolluppgift vid ett tillfälle, när inlösenaktien löses in av bolaget. Nu lämnade förslag innebär att det vid ett motsvarande förfarande kommer att lämnas två kontrolluppgifter, en när inlösenaktien tilldelas aktieägaren och en när den löses in. *NSD* menar att detta leder till en ökad administrativ börda för utdelande bolag. Det stämmer att den administrativa bördan sammantaget ökar eftersom två kontrolluppgifter ska lämnas i stället för en. Enligt 19 kap. 3 § SFL ska kontrolluppgift avseende utdelning lämnas av den som har tillgodoräknat eller betalat ut utdelningen. Det kan förutom utdelande bolag vara värdepapperscentral, registrerad förvaltare eller annat kontoförande institut. Förslaget är begränsat till tilldelning av inlösenaktier till aktieägare med villkor som kan likställas med en kontant utdelning. De föreslagna förändringarna har bedömts nödvändiga för

att säkerställa en likformig beskattning och värna den svenska skattebasen. Fördelarna med att beskatta tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna som utdelning får anses överväga nackdelarna, även inräknat den ökade administrativa bördan.

### 12.11.5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

**Regeringens förslag:** Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2025 och tillämpas första gången på inlösenaktier som tilldelas aktieägarna efter den 31 december 2024. För inlösenaktier som tilldelas aktieägarna före den 1 januari 2025 gäller äldre bestämmelser.

**Promemorians förslag** överensstämmer inte med regeringens. I promemorian föreslås att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2023.

**Remissinstanserna:** De flesta remissinstanser har inte haft några synpunkter på ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna. *Euroclear Sweden AB* har dock framfört att förslaget i promemorian inte är möjligt att genomföra inom ramen för den föreslagna tiden. Det gäller såvitt Euroclear kan bedöma även för godkända förvaltare. Även *Svenska Bankföreningen* har uttalat att den föreslagna ikraftträdandetidpunkten inte är realistisk. *Näringslivets Regelnämnd NNR* anser att dessa farhågor måste beaktas i det fortsatta arbetet.

**Utkastets förslag** överensstämmer inte med regeringens. I utkastet föreslås att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2024. I utkastet saknas en bestämmelse om vilka regler som ska gälla för inlösenaktier som tilldelas aktieägarna före ikraftträdandet.

**Remissinstanserna:** *Skatteverket* efterfrågar ett förtydligande av vilka bestämmelser som gäller för inlösenaktier som tilldelas aktieägarna före ikraftträdandet.

**Skälen för regeringens förslag:** Regeringen delar den i promemorian framförda uppfattningen att lagändringar som påverkar inkomstbeskattningen av fysiska personer i så stor utsträckning som möjligt bör träda i kraft vid ett årsskifte. I detta fall saknas det skäl för att avvika från den utgångspunkten.

I utkastet föreslås att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2024. Med hänsyn till att företag och myndigheter som hanterar kupongskatt behöver tillräckligt med tid för att genomföra nödvändiga systemändringar finns det anledning att flytta fram ikraftträdandetidpunkten. Regeringens bedömning är att det bör vara möjligt för berörda parter att genomföra dessa ändringar till den 1 januari 2025. Förslagen ska därför träda i kraft den 1 januari 2025 och tillämpas på inlösenaktier som tilldelas aktieägarna efter den 31 december 2024.

*Skatteverket* har efterfrågat ett förtydligande i syfte att undanröja risken att inlösenaktier som tilldelas före årsskiftet inte beskattas alls. Regeringen instämmer i denna bedömning och föreslår därför en övergångsbestämmelse med innebörden att för inlösenaktier som tilldelas aktieägarna före den 1 januari 2025 ska äldre bestämmelser gälla. Sådana inlösenaktier ska således beskattas i sin helhet inom ramen för kapitalvinstsystemet även om inlösentidpunkten är efter den 31 december 2024.

### 12.11.6 Konsekvensanalys

#### 12.11.6.1 Syfte och alternativa lösningar

Förslaget innebär att tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna i samband med ett inlösenförfarande eller ett förvärvserbjudande ska tas upp som utdelning. Värdet av en inlösenaktie föreslås vara den ersättning som ska betalas ut när aktien löses in eller

förvärvas och tidpunkten för beskattningen är den tidpunkt då inlösenaktierna kan disponeras av aktieägarna. Syftet med förslaget är att beskatta det värde som aktieägarna får genom inlösenaktier på samma sätt som kontant utdelning.

En utgångspunkt i inkomstbeskattningen bör vara att liknande inkomster beskattas lika och att skatteregler inte ska styra de skattskyldigas ekonomiska val. I dag beskattas kontant utdelning som utdelning i inkomstslaget kapital medan inlösen av aktier beskattas inom kapitalvinstsystemet, trots att båda förfarandena bolagsrättsligt betraktas som värdeöverföring från aktiebolaget till aktieägarna. Om förslaget inte genomförs kvarstår denna skattemässiga skillnad.

Med nuvarande lagstiftning finns en möjlighet för begränsat skattskyldiga personer att undvika att betala kupongskatt i Sverige vid inlösenförfaranden om de avyttrar inlösenaktierna innan inlösentidpunkten. Även investmentföretag kan med dagens lagstiftning delvis undvika beskattning vid inlösen, eftersom dessa företag inte tar upp kapitalvinster till beskattning. Vidare får obegränsat skattskyldiga personer med dagens regler en lägre effektiv skattesats om värdeöverföringen sker genom inlösenaktier än genom kontant utdelning. Om förslaget i utkastet inte genomförs kvarstår dessa skattemässiga skillnader och valet av vilket förfarande som ett företag tillämpar vid värdeöverföringar från bolaget till aktieägarna kan därmed även fortsättningsvis till viss del komma att bero på skattemässiga överväganden.

Ett av syftena med förslaget är att på ett effektivt sätt kunna ta ut kupongskatt från begränsat skattskyldiga personer på det värde som överförs till aktieägarna vid ett inlösenförfarande. Detta kan uppnås genom att beskatta värdet av inlösenaktierna som utdelning vid den tidpunkt då aktierna kan disponeras av ägarna. Några alternativa lösningar till detta har inte ansetts möjliga.

Lagändringar som påverkar inkomstbeskattningen av fysiska personer bör i så stor utsträckning som möjligt träda i kraft vid ett årsskifte. Det finns inte i detta fall några skäl för att avvika från den utgångspunkten. För att ge aktörer på värdepappersmarknaden och företag som hanterar kupongskatt möjligheter att anpassa sig till de nya reglerna och göra nödvändiga systemförändringar föreslås att reglerna träder i kraft den 1 januari 2025. Några andra särskilda hänsyn till ikraftträdandetidpunkten har inte bedömts nödvändiga.

Förslaget berör en begränsad krets av aktieägare (se avsnitt 12.11.6.3). Utöver den information Skatteverket bedömer är nödvändig att tillhandahålla bedöms inga speciella informationsinsatser krävas. Vissa aktörer på värdepappersmarknaden och företag som hanterar kupongskatt behöver få särskild information om förslaget och möjligheter att göra nödvändiga systemanpassningar. Som tidigare nämnts är detta ett av övervägandena bakom förslaget om ett ikraftträdande den 1 januari 2025.

### **12.11.6.2 Offentligfinansiella effekter**

Förslaget innebär att tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna ska tas upp som utdelning under vissa förutsättningar och att värdet av en inlösenaktie ska anses vara den ersättning som ska betalas ut när aktien löses in eller förvärvas av bolaget. Beskattningstidpunkten föreslås vara den tidpunkt då aktierna kan disponeras av aktieägaren. Det leder till att begränsat skattskyldiga ska beskattas med kupongskatt vid den tidpunkt då ägarna kan disponera inlösenaktierna och att obegränsat skattskyldiga ska ta upp inkomsten som utdelning i stället för som kapitalvinst. I båda fallen påverkas den offentliga sektorns skatteintäkter och det uppstår en offentligfinansiell effekt.

Det finns särskilda beskattningsregler för investmentföretag i 39 kap. 14 och 15 §§ inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL. I korthet gäller att kapitalvinster inte ska tas upp, att det sker en årlig schablonbeskattning baserat på värdet av företagets innehav av delägaraktier och att lämnad utdelning får dras av. Automatiska inlösenförfaranden är i dag förmånliga för investmentföretagen. Inlösenbeloppet ska inte tas upp eftersom det beskattas som en kapitalvinst. Enligt förslaget ska inlösenaktier i stället tas upp som utdelning när de erhålls vilket innebär att inlösenbeloppet blir skattepliktigt för investmentföretagen. Investmentföretag har emellertid avdragsrätt för lämnad utdelning och givet de skatteregler som gäller för investmentföretag ackumulerar dessa företag skattemässiga underskott som är bestående över tiden. Det innebär att de offentliga finanserna i praktiken inte kommer att påverkas av förslaget.

Utgångspunkten för den offentligfinansiella effekten är det uppskattade värde som aktieägarna får vid en tilldelning av inlösenaktier. I tabell 12.5 finns en genomgång av de förfaranden med aktiesplit med efterföljande obligatorisk inlösen som gjorts mellan 2018 och 2022 av bolag som är noterade på en svensk marknadsplats. Uppgifterna om förfaranden med aktiesplit med efterföljande obligatorisk inlösen bygger på den aktiehistorik som Skatteverket publicerar på sin webbplats. I aktiehistoriken finns information om historiska händelser, t.ex. emission och aktiesplit.

**Tabell 12.5 Aktiesplit med efterföljande obligatorisk inlösen 2018–2022**

Antal och miljarder kronor

	Antal förfaranden	Belopp som tilldelats ägarna (mdkr)
2018	10	13
2019	11	22
2020	10	5
2021	12	57
2022	12	6
Genomsnitt	11	21

Källa: Egna beräkningar utifrån statistik från Skatteverkets webbplats.

Mellan 2018 och 2022 har aktiesplit med efterföljande obligatorisk inlösen gjorts mellan 10 och 12 gånger per år. De belopp som förts över till ägarna har varierat mellan 5 och 57 miljarder kronor, med ett årligt genomsnitt på 21 miljarder kronor. I relation till kontant utdelning är beloppen som förts över till ägarna genom aktiesplit med efterföljande obligatorisk inlösen små, även om beloppen i enskilda fall kan vara betydande. År 2021 gjorde ett företag en aktiesplit med obligatorisk inlösen till ett sammanlagt värde på drygt 45 miljarder kronor. För att inte överskatta den offentligfinansiella effekten av förslaget har denna split med obligatorisk inlösen exkluderats ur beräkningsunderlaget. Det årliga genomsnittet av de belopp som överförts till aktieägarna blir då 12 miljarder kronor. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2025, varför respektive års värdeöverföring har skrivits fram till 2025 års priser med den förväntade förändringen av konsumentprisindex (KPI). Storleken på den årliga genomsnittliga förväntade värdeöverföringen i 2025 års priser uppgår till ca 15 miljarder kronor.

Förslaget innebär att begränsat skattskyldiga personer kommer utdelningsbeskattas vid den tidpunkt då aktierna kan disponeras av aktieägaren och betala kupongskatt. Enligt Euroclear Sweden AB uppgick 2021 det genomsnittliga utländska ägandet av svenska noterade aktier till 40 procent. En genomgång av det utländska ägandet i de företag som gjort aktiesplit med efterföljande obligatorisk inlösen 2018–2022 visar emellertid att det utländska ägandet i dessa företag i genomsnitt är högre än så. Den utländska ägarandelen i dessa företag uppgår till knappt 50 procent i genomsnitt, enligt uppgifter ur företagens årsredovisningar. Eftersom det är möjligt för begränsat skattskyldiga att

undvika att betala skatt i Sverige vid ett inlösenförfarande är det rimligt att förvänta sig att detta förfarande i större utsträckning används i företag där det utländska ägandet är högt. Detta påverkar storleken på den offentligfinansiella effekten. För att uppskatta hur stor del av det värde som företagen för över till ägarna som tillfaller begränsat skattskyldiga används den utländska ägarandelen i de företag som gjort aktiesplit med efterföljande obligatorisk utdelning under perioden 2018–2022. Om någon sådan uppgift inte finns i företagets årsredovisning antas andelen vara 40 procent. Med denna beräkningsmetod bedöms det förväntade belopp som årligen överförs med inlösenaktier till begränsat skattskyldiga uppgå till 6,5 miljarder kronor uttryckt i 2025 års priser.

För att bedöma storleken på den offentligfinansiella effekten krävs att vissa antaganden görs. I beräkningen antas att samtliga begränsat skattskyldiga personer som får inlösenaktier genom aktiesplit med obligatorisk inlösen avyttrar inlösenaktierna i förtid. Det är svårt att se några skäl till att en begränsat skattskyldig skulle vilja hålla inlösenaktierna till inlösendatum för att då betala kupongskatt och genomgå en komplicerad hantering av återbetalning av den skatt som belöper på omkostnadsbeloppet. I den utsträckning detta sker i dag, bör det endast handla om enstaka fall.

Kupongskatten är en definitiv källskatt som tas ut med 30 procent, men i praktiken är skattesatsen ofta lägre till följd av skatteavtal mellan Sverige och andra länder. Vad den genomsnittliga skattesatsen är i praktiken är svårt att uppskatta. En annan omständighet som komplicerar den offentligfinansiella analysen är att den begränsat skattskyldiga personen som får inlösenaktier kan vara skattebefriad, t.ex. om den är en utländsk UCITS-fond. I dessa fall uppstår ingen offentligfinansiell effekt av förslaget.

I stället för att göra antaganden om den effektiva skattesatsen och hur stor del av de begränsat skattskyldiga som är skattebefriade utgår beräkningen av den offentligfinansiella effekten från det historiska förhållandet mellan aktieutdelning till utlandet och intäkter från kupongskatten (se tabell 12.6).

**Tabell 12.6 Aktieutdelning till utlandet och intäkter från kupongskatten**

Miljarder kronor och procentandel

	Utdelning till utlandet (mdkr)	Skatteintäkter från kupongskatt (mdkr)	Andel (procent)
2018	109	9	8
2019	109	7	7
2020	41	4	9
2021	96	9	10
2022	94	12	13
Genomsnitt			9

Källa: Egna beräkningar utifrån statistik från Skatteverkets webbplats.

Mellan 2018 och 2022 varierade aktieutdelningen till utlandet mellan 41 och 109 miljarder kronor och kupongskatteintäkterna mellan 4 och 12 miljarder kronor. Kupongskatteintäkternas andel av utdelningen till utlandet uppgick i genomsnitt till 9 procent under perioden.

I beräkningen av den offentligfinansiella effekten antas att om de belopp som överförs till aktieägarna genom inlösenförfaranden i stället hade överförts genom kontant utdelning, skulle kupongskatteintäkterna ha utgjort samma andel (9 procent) som kupongskatteintäkternas andel av utdelningarna till utlandet generellt.

Förslaget bedöms således innebära att kupongskatteintäkterna ökar med 0,59 miljarder kronor per år (det belopp som årligen förväntas överföras genom split med

obligatorisk inlösen multiplicerat med den genomsnittliga kvoten mellan intäkterna från kupongskatt och utdelningen till utlandet:  $6,5 \cdot 0,09 = 0,59$ ).

En obegränsat skattskyldig person kommer med förslaget att ta upp den ersättning som betalas ut vid ett inlösenförfarande som utdelning redan vid tidpunkten för tilldelningen av inlösenaktierna i stället för att beskatta det som en kapitalvinst. Skillnaden i beskattningen av utdelning och kapitalvinst för en obegränsat skattskyldig är att en utdelning tas upp i sin helhet i inkomstslaget kapital. En utbetalning som ska tas upp som kapitalvinst beskattas bara till den del den överstiger anskaffningsutgiften. Det finns också skillnader när det gäller möjligheterna att kvitta utdelning eller kapitalvinst mot kapitalförluster. Kapitalvinster får kvittas fullt ut mot kapitalförluster, även avseende förluster på andra delägarätter än den aktuella. Utdelning får bara kvittas mot kapitalförluster efter att förlusten har kvoterats till 70 procent. De ökade skatteintäkter som med de nya reglerna härrör från utdelningar kommer i princip att motsvaras av minskade skatteintäkter från kapitalvinstbeskattningen. Eftersom det vid utdelningsbeskattning inte är möjligt att göra avdrag för omkostnadsbelopp eller kvitta den kapitalvinst som inlösenförfarandet genererar kommer den effektiva skattesatsen för obegränsat skattskyldiga att öka något. Den offentligfinansiella effekten till följd av detta bedöms dock vara nära noll. Sammantaget bedöms den offentligfinansiella effekten därför uppgå till 0,59 miljarder kronor till följd av högre kupongskatteintäkter.

### 12.11.6.3 Uppskattning av antalet berörda företag och enskilda

Den genomgång av förfaranden med aktiesplit med efterföljande obligatorisk inlösen som redovisas i avsnitt 12.11.6.2 visar att mellan 10 och 12 företag per år gjorde sådana förfaranden under perioden 2018–2022. Det är i genomsnitt 11 företag per år. Enligt Statistiska centralbyrån fanns det 1 041 noterade företag vid svenska marknadsplatser vid utgången av 2022, vilket innebär att 11 företag representerar ca 1 procent av samtliga noterade företag.

Enligt Euroclear fanns det i slutet av 2021 totalt 2,7 miljoner unika ägare av svenska aktier. Om de berörda företagen utgör ett representativt urval från samtliga börsnoterade bolag kan antalet ägare som berörs av förslaget uppskattas till 27 000. Euroclear rapporterar vidare att ca 85 procent av ägarna var svenska privatpersoner, 2 procent svenska juridiska personer och 13 procent utländska personer. Om samma fördelning gäller för de företag som kan förväntas genomföra inlösenförfaranden med dagens regler innebär det att förslaget kan påverka ca 23 000 obegränsat skattskyldiga fysiska personer, 500 obegränsat skattskyldiga juridiska personer och 3 500 begränsat skattskyldiga. Som framgår av avsnitt 12.11.6.2 är dock det utländska ägandet i de företag som genomfört inlösenförfaranden de senaste åren i genomsnitt högre än ägandet av svenska noterade aktier generellt.

### 12.11.6.4 Effekter för enskilda

Förslaget påverkar begränsat och obegränsat skattskyldiga personer som äger aktier i bolag som är noterade på en svensk marknadsplats och där bolaget med dagens regler kan förväntas genomföra ett inlösenförfarande för att föra över medel från bolaget till aktieägarna. Bedömningen är att det rör sig om ca 23 000 obegränsat skattskyldiga och 3 500 begränsat skattskyldiga personer (se avsnitt 12.11.6.3).

För begränsat skattskyldiga personer som tilldelas inlösenaktier innebär förslaget att aktierna ska beskattas som utdelning. Dessa aktieägare kan inte längre undvika beskattning i Sverige genom att avyttra aktierna före inlösendatum. Det beror på att beskattningstidpunkten föreslås vara vid utdelningstillfället och skattskyldigheten således inträder innan en avyttring kan ske. Begränsat skattskyldiga kommer med

förslaget därför att betala kupongskatt i Sverige på värdet av inlösenaktierna. Kupongskatteintäkterna bedöms öka med 0,59 miljarder kronor per år (se avsnitt 12.11.6.2). Fördelat på 3 500 aktieägare blir det i genomsnitt ca 170 000 kronor per person och år.

Beskattningstidpunkten föreslås tidigareläggas jämfört med i dag och utgöras av utdelningstillfället. Tiden mellan utdelningstillfället och utnyttjande av inlösenaktier uppgår i normalfallet endast till ca 2–4 veckor. Det innebär att kupongskatten normalt sett inte ska betalas in förrän efter den tidpunkt då inlösenaktierna utnyttjas, och den aktör som ansvarar för inbetalningen kommer sannolikt att vänta med att betala skatten tills inlösenaktierna har utnyttjats och monetär ersättning har erhållits.

För obegränsat skattskyldiga innebär förslaget att personen ska ta upp den ersättning som överförts genom ett inlösenförfarande som utdelning i stället för att beskatta det som en kapitalvinst. Eftersom en utdelning tas upp till beskattning i sin helhet medan en kapitalvinst beskattas till den del den överstiger anskaffningsutgiften innebär det en viss ökad beskattning. Enligt bedömningen i avsnitt 12.11.6.2 bör dock den offentligfinansiella effekten vara nära noll.

Förslaget innebär också att omkostnadsbeloppet för de ursprungliga aktierna inte längre behöver justeras i samband med ett inlösenförfarande. Det bör i sin tur medföra att det blir enklare för aktieägarna att deklarerat rätt eftersom de inte längre behöver ta del av Skatteverkets allmänna råd om fördelning av anskaffningsutgiften mellan ursprungliga aktier och inlösenaktier. Denna uppfattning delas också av *Skatteverket*.

#### **12.11.6.5 Effekter för företagen**

Förslaget påverkar företag som äger aktier i bolag som kan förväntas göra värdeöverföringar till aktieägarna genom inlösenaktier. En del av dessa företag är investmentföretag, vilka omfattas av särskilda skatteregler som bl.a. innebär att de ska ta upp utdelning till beskattning men inte kapitalvinster. Förslaget påverkar även företag som med dagens regler använder ett inlösenförfarande för att överföra medel från företaget till sina aktieägare.

I avsnitt 12.11.6.3 framgår att i genomsnitt 11 företag per år har gjort inlösenförfaranden i form av aktiesplit med efterföljande obligatorisk inlösen de senaste åren. Företagen är noterade vid en svensk marknadsplats och är jämförelsevis stora i termer av omsättning, balansomslutning och, i de flesta fall, antalet anställda. Företagen är verksamma inom olika branscher. En genomgång av ägarstrukturen i företagen visar att företagen har en högre andel utländskt ägande än företag som är noterade vid en svensk marknadsplats har i genomsnitt.

I avsnitt 12.11.6.3 uppskattas antalet obegränsat skattskyldiga juridiska personer som äger aktier i bolag som använder inlösenförfaranden för att föra över medel till aktieägarna till ca 500. Det finns dessvärre ingen ytterligare statistik som kan användas för att bedöma vilka egenskaper dessa företag kan ha i termer av storlek och bransch. Bedömningen är att de är verksamma i olika branscher och varierar i storlek. En del av företagen är investmentföretag. Det finns ett flertal svenska företag som benämner sig som investmentföretag eller investmentbolag, men det är dock endast en liten andel av dessa som faller in under de särskilda skatteregler som gäller för investmentföretag. Enligt Skatteverkets uppgifter rör det sig om tiotal företag som tillämpar de särskilda skattereglerna för investmentföretag. Det är emellertid okänt hur många investmentföretag per år som kan ingå bland de företag som påverkas av inlösenförfarandena.

Syftet med förslaget i utkastet är att utjämna vissa skatteskillnader som finns i dag. Det är därför inte möjligt att ta särskild hänsyn till små företag vid reglernas utformning.

*Näringslivets Skattedelegation (NSD)* menar att förslaget kan få effekter för företagens möjligheter att attrahera utländskt kapital. Det kan dock konstateras att det är relativt få företag som regelbundet har använt aktiesplit med efterföljande obligatorisk inlösen för att föra över medel till sina aktieägare. Att det är relativt få företag som genomfört dessa transaktioner talar för att förfarandena i sig inte har någon avgörande betydelse för företagens förmåga att locka till sig utländskt kapital. Om det skulle vara så att dessa företag framgent kommer att ha svårare att attrahera internationella investerare så måste effekten på det svenska näringslivet i sin helhet bedömas som liten.

Bedömningen är att förslaget inte kommer att få några andra konsekvenser av betydelse än de som redovisas i denna konsekvensanalys.

#### **Effekter för värdepapperscentral och förvaltare**

*Euroclear Sweden AB*, som är värdepapperscentral i Sverige och som sådan ansvarig för hanteringen av kupongskatt, menar att förslaget kräver omfattande systemändringar för bolaget. Det bedöms dock inte som ekonomiskt försvarbart att genomföra dessa ändringar eftersom Euroclear bedömer att förslaget leder till att efterfrågan på split med efterföljande inlösen kraftigt minskar eller helt försvinner. Euroclear kommer efter ikraftträdandet således inte att kunna tillhandahålla tjänster inom split med obligatorisk inlösen som kan leda till skattskyldighet. Det kan enligt Euroclear leda till mer långtgående konsekvenser för de utdelande bolagen än vad som framgår av utkastet.

Euroclear har framfört motsvarande synpunkter när det gäller konsekvenserna av den finansiella risk som är förknippad med förslaget, se avsnitt 12.11.2.2.

Regeringen har förståelse för att förslaget kan medföra tillkommande administrativa kostnader för Euroclear. Motsvarande synpunkter har dock inte framförts från organisationer som representerar förvaltare, som också är skyldiga att innehålla kupongskatt i vissa fall. Det är, som också anges i avsnitt 12.11.3.2, upp till Euroclear självt att på affärsmässiga grunder avgöra vilka tjänster som värdepapperscentralen ska tillhandahålla på den svenska marknaden.

I övrigt bedöms förslaget inte medföra några ytterligare effekter för värdepapperscentraler och förvaltare.

#### **Effekter för det utdelande bolaget**

Ett företag kan välja att föra över medel till aktieägarna genom ett inlösenförfarande av flera skäl. De flesta bolag strävar efter att ha en långsiktigt jämn utdelningsnivå. Om ett aktiebolag under en viss period har en stor kassa kan det t.ex. finnas incitament att använda ett inlösenförfarande i stället för kontant utdelning för att undvika att sända felaktiga signaler om företagets likviditetssituation till marknaden. Med dagens regler kan det dock även finnas skattemässiga skäl att använda ett inlösenförfarande framför kontant utdelning. Det gäller särskilt för bolag med en hög andel utländskt ägande, eftersom begränsat skattskyldiga kan undvika att betala skatt i Sverige om de säljer inlösenaktierna mellan tilldelningen och inlösentidpunkten. Förslaget syftar till att jämställa beskattningen vid vissa inlösenförfaranden med kontant utdelning. Med de föreslagna reglerna finns det inte längre några skattemässiga skäl att välja ett inlösenförfarande i form av split med obligatorisk inlösen och antalet sådana bedöms minska när de nya reglerna träder i kraft. Även fortsättningsvis kan det dock finnas företag som av andra skäl väljer att föra över medel till aktieägarna genom inlösen. Euroclear uppger visserligen att de inte har möjlighet att tillhandahålla tjänster angående split med obligatorisk inlösen som ska beskattas som utdelning.



Skattereglerna ändras dock inte för inlösen av befintliga aktier genom att dela ut inlösenrätter, vilket därför bör kunna användas av företag som föredrar inlösen framför kontant utdelning.

Ett inlösenförfarande förefaller vara mer komplicerat att genomföra och förenat med högre kostnader för det utdelande företaget jämfört med kontant utdelning. Förslaget bedöms minska antalet inlösenförfaranden, vilket också *Skatteverket* framhåller, och till följd av detta minska de administrativa kostnaderna för det utdelande företaget. Det kan finnas företag som även i frånvaro av skattemässiga skäl väljer att genomföra inlösenförfaranden, men bedömningen är att det endast kommer att röra sig om enstaka fall. Dessa företag behöver sätta sig in i de nya reglerna. De ökade kostnader detta ger upphov till bedöms vara begränsade och ska ses mot bakgrund av att det är frivilligt att genomföra värdeöverföring med inlösenaktier.

Flera remissinstanser, bl.a. *Svenska Bankföreningen* och *NSD*, har påtalat att det blir en ökning av de administrativa kostnaderna för företagen på grund av att de nu måste lämna två kontrolluppgifter, en vid tilldelningen och en vid inlösen (se avsnitt 12.11.4). I detta sammanhang är det värt att notera att om ett inlösenförfarande genomförs och två kontrolluppgifter ska lämnas kommer detta i de flesta fall att göras av värdepapperscentral eller godkänd förvaltare. Sådana företag har rutiner att lämna kontrolluppgifter, vilket begränsar ökningen av de administrativa kostnaderna. Därtill är bedömningen att värdeöverföring med inlösenförfarande kommer att minska till förmån för kontant utdelning vilket också begränsar ökningen.

*NSD* har också framfört att det är viktigt att Sverige inte avviker från internationell standard eftersom det kan få en negativ effekt för investeringsviljan i svenska företag. Såvitt framkommit existerar inte förfaranden med split och obligatorisk inlösen i andra europeiska länder. Eftersom bedömningen är att förslaget leder till att dessa förfaranden minskar i Sverige kommer Sverige att i mindre grad avvika från internationell standard.

Om ett inlösenförfarande genomförs i ett bolag som inte är ett avstämningsbolag är det bolaget som ansvarar för innehållandet och inbetalningen av kupongskatten. Beskattningstidpunkten för inlösenaktier föreslås flyttas till utdelningstillfället. Vid denna tidpunkt finns det ingen monetär betalning som kupongskatten kan innehållas ifrån, utan den uppkommer i normala fall först när aktierna löses in eller när den skattskyldige avyttrar dem. Tiden mellan utdelningstillfället och inlösendagen uppgår i normalfallet dock endast till ca två till fyra veckor. Eftersom inbetalningen av kupongskatten inte behöver ske förrän inom fyra månader från utdelningstillfället, kommer det därför i normala fall att finnas monetära medel som det utdelande bolaget kan hålla inne och använda för att betala kupongskatten inom utsatt tid. Om det behövs kan det utdelande bolaget reglera det fordringsförhållande som uppstår vid tilldelningen av inlösenaktierna med den skattskyldige. Därigenom säkerställs att det utdelande bolaget får medel motsvarande den skatt som ska betalas in till staten inom den tid som betalningen ska göras.

#### Effekter för företag som är aktieägare

När det inte längre finns några skattemässiga skäl att använda ett inlösenförfarande för att föra över medel till aktieägarna bedöms antalet sådana förfaranden minska till förmån för kontant utdelning. Det innebär att juridiska personer i egenskap av aktieägare i större utsträckning än i dag bedöms få kontant utdelning. Företagen bör ha kunskap och rutiner för att hantera kontant utdelning och de administrativa kostnaderna bedöms vara oförändrade.

Företag som även efter förslaget får inlösenaktier behöver sätta sig in i och anpassa sig till de nya skattereglerna. Bedömningen är dock att de nya skattereglerna enbart

kommer att tillämpas i enstaka fall, vilket begränsar ökningen av de administrativa kostnaderna.

Den föreslagna ändringen kan antas minska de administrativa kostnaderna för begränsat skattskyldiga eftersom färre skattskyldiga behöver ansöka om återbetalning av kupongskatt avseende anskaffningsvärdet av aktierna.

Förslaget innebär att investmentföretag som får inlösenaktier ska ta upp detta som utdelning, vilket innebär att inlösenbeloppet blir skattepliktigt för investmentföretaget. Hur detta påverkar investmentföretagens sammantagna beskattning beskrivs i avsnitt 12.11.6.2. De administrativa kostnaderna för investmentföretagen till följd av förslaget är troligen försumbara eftersom dessa företag redan i dag är ålagda att redovisa utdelning till beskattning.

#### **Effekter för onoterade företag**

Som utgångspunkt gäller att förslaget inte gör skillnad på inlösenaktier som ges ut av noterade respektive onoterade företag. Värdet av inlösenaktier ska tas upp som utdelning även om de avser ett onoterat företag.

Det finns emellertid skillnader mellan avstämningsbolag och kupongbolag när det gäller hanteringen av kupongskatt. Vid utdelning som lämnas av avstämningsbolag är det som utgångspunkt värdepapperscentralen som är skyldig att innehålla kupongskatt, 7 och 8 §§ kupongskattelagen (1970:624), förkortad KupL. Vid utdelning från kupongbolag är det i stället det utdelande bolaget som är skyldigt att innehålla, redovisa och betala in kupongskatt, 15 § KupL. Denna skillnad i hantering finns redan i dag. Med beaktande av att inlösenaktier i onoterade bolag inte enkelt kan avyttras på marknaden torde onoterade bolag som har aktieägare som är begränsat skattskyldiga redan i dag vara tvungna att redovisa kupongskatt när inlösenaktierna löses in. Hanteringskostnaderna bör därför inte öka för onoterade företag på grund av förslaget.

När det gäller avsaknaden av utbetalning att innehålla kupongskatt ifrån bör onoterade bolag som själva ska innehålla och redovisa kupongskatt ha en fördel i förhållande till värdepapperscentral och förvaltare. Ett onoterat bolag överför inlösenaktier till aktieägarna utan inblandning av mellanhänder. Det bör därför finnas goda förutsättningar att avtalsvägen reglera ansvaret för kupongskatten direkt mellan utdelande bolag och de aktieägare som är begränsat skattskyldiga. Rimligen bör bolaget åtminstone kunna tillförsäkra sig en rätt att innehålla kupongskatt från den utbetalning som sker vid inlösentidpunkten. Med hänsyn till att kupongskatt inte behöver redovisas förrän fyra månader efter utdelningstillfället, 15 § KupL, bör utdelande bolag löpa liten risk att behöva ligga ute med inbetald kupongskatt för aktieägarnas räkning.

#### **12.11.6.6 Effekter för stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund**

Förslaget kan få effekter för inskränkt skattskyldiga stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund. Den inskränkta skattskyldigheten innebär att dessa subjekt inte är skattskyldiga för kapitalinkomster, dvs. varken utdelning eller kapitalvinster ska tas upp till beskattning. Det förhållande att tilldelning av inlösenaktier ska tas upp som utdelning i vissa fall får alltså ingen påverkan på själva beskattningen av de inskränkt skattskyldiga subjekten. Inkomsten är skattefri såväl i dag som efter ändringen.

Förslaget kan dock få konsekvenser för inskränkt skattskyldiga stiftelsers, ideella föreningars och registrerade trossamfunds möjligheter att fortsätta att vara inskränkt skattskyldiga. Ett av kraven för att upprätthålla denna status, det s.k. fullföljdskravet,

innebär att subjektet under beskattningsåret i skälig omfattning ska använda sina intäkter för ett eller flera allmännyttiga ändamål, 7 kap. 6 § IL. Kapitalvinster ska inte beaktas vid beräkningen men det ska däremot utdelning, 7 kap. 7 § IL. Eftersom förslaget innebär att vissa former av inlösen- och återköpsförfaranden som kan anses motsvara kontant utdelning nu ska behandlas som utdelning i stället för kapitalvinst, kan förutsättningarna för att uppfylla fullföljdskravet ändras.

Omständigheterna har påtalats av *Föreningen Stiftelser i Samverkan* som uppger att det är mycket vanligt att avkastningsstiftelser bara får använda löpande avkastning, som utdelningar och räntor, för att främja sina allmännyttiga ändamål. Den föreslagna omklassificeringen av vissa kapitalvinster till utdelning kan därför på ett ingripande sätt påverka dessa stiftelsers skattemässiga situation. Belopp som tidigare inte kunnat delas ut måste nu delas ut för att stiftelsen ska fortsätta att vara inskränkt skattskyldig. Framflyttande av beskattningstidpunkten kan få betydelse för möjligheterna att uppfylla fullföljdskravet, eftersom det inte finns några pengar vid den tidpunkten.

Konsekvenserna för inskränkt skattskyldiga subjekt bör inte överdrivas. Om berörda bolag fortsätter att berika aktieägarna genom inlösenförfaranden innebär det att inkomster som tidigare utgjort kapitalvinst nu ska behandlas som utdelning. En mer sannolik konsekvens av förslaget är dock att de inlösenförfaranden som har genomförts som ett alternativ till kontant utdelning helt kommer att upphöra. Båda dessa konsekvenser medför att stiftelser och andra inskränkt skattskyldiga måste använda en större del av sina intäkter till allmännyttigt ändamål, vilket från ett samhällsperspektiv inte kan anses som negativt.

Ett liknande resonemang kan föras angående invändningen om likviditetsbrist. När de skattemässiga skillnaderna mellan kontant utdelning och automatisk inlösen nu undanröjs bör det från bolagens sida vara rationellt att gå tillbaka till att berika aktieägarna genom kontant utdelning. Någon skillnad mellan beskattningstidpunkten och utbetalningstidpunkten uppkommer då inte. Även om det i enskilda fall finns skäl att genomföra ett inlösenförfarande är bedömningen att den normalt mycket korta tid som förflyter mellan tilldelning av inlösenaktier och själva inlösentidpunkten inte bör påverka bedömningen av fullföljdskravet. Det gäller särskilt eftersom reglerna möjliggör att hänsyn tas till hur intäkterna sammantaget används under flera beskattningsår, 7 kap. 6 § första stycket IL.

#### **12.11.6.7 Effekter för den ekonomiska jämställdheten och inkomstfördelningen**

Vid utgången av 2021 var 1,3 miljoner av de svenska personer som ägde aktier män och ca 900 000 var kvinnor. Det innebär att drygt sex av tio aktieägare är män. Fördelningen har varit i det närmaste oförändrad under de senaste tio åren. Vid utgången av samma år ägde männen ca 70 procent av marknadsvärdet och kvinnorna 30 procent.

Den effektiva skatten för obegränsat skattskyldiga personer ökar något med förslaget eftersom det vid utdelningsbeskattning inte är möjligt att göra avdrag för omkostnadsbelopp eller kvitta den kapitalvinst som inlösenförfarandet genererar mot en eventuell kapitalförlust. Eftersom fler män än kvinnor äger aktier, och mäns ägande står för en större del av marknadsvärdet, påverkar detta män mer än kvinnor. Eftersom den offentligfinansiella effekten dock är i det närmaste noll bedöms effekten på den ekonomiska jämställdheten också vara i det närmaste noll.

Könsfördelningen bland de utländska ägarna på svensk marknadsplats är okänd. Eftersom begränsat skattskyldiga normalt inte är folkbokförda i Sverige påverkar förslaget inte den ekonomiska jämställdheten i Sverige.

### 12.11.6.8 Effekter för Skatteverket och de allmänna förvaltningsdomstolarna

För Skatteverket innebär förslaget avseende inlösen en förenkling av hanteringen av inlösenförfaranden med inlösenaktier eftersom Skatteverket inte behöver utfärda allmänna råd om fördelningen av omkostnadsbeloppet mellan ursprungliga aktier respektive inlösenaktier. Även förslaget om att det är inlösenbeloppet som ska tas upp som utdelning bör underlätta hanteringen för Skatteverket som kan antas få färre frågor om värderingen jämfört med om inlösenaktiens marknadsvärde skulle ha tagits upp. Förslaget bedöms endast medföra marginella förändringar för Skatteverket avseende information. Förändringarna ingår i den anpassning som årligen görs på grund av ny eller förändrad lagstiftning. Eventuella tillkommande kostnader ska hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Förslagen bedöms inte medföra några konsekvenser för de allmänna förvaltningsdomstolarna.

### 12.11.6.9 Förslagets förenlighet med EU-rätten

Några remissinstanser, bl.a. *Näringslivets Skattedelegation (NSD)* och *Juridiska fakulteten vid Lunds universitet*, har påpekat potentiella EU-rättsliga problem.

Juridiska fakulteten vid Lunds universitet anser att det inte kan uteslutas att obegränsat skattskyldiga får en lägre beskattning jämfört med begränsat skattskyldiga på grund av värderingstidpunkten. Juridiska fakulteten efterfrågar därför en utförligare EU-rättslig analys av de problem som kan uppstå med olika beskattningstidpunkter. Vid tilldelning av inlösenaktier från avstämningsbolag inträffar beskattningstidpunkten för obegränsat skattskyldiga när inlösenaktierna kan disponeras, se avsnitt 12.11.2.2. För begränsat skattskyldiga inträffar beskattningstidpunkten på avstämningsdagen (se avsnitt 12.11.3.3), vilken normalt inträffar någon eller några dagar tidigare än när aktierna faktiskt kan disponeras. Trots att det gäller något olika beskattningstidpunkter för obegränsat och begränsat skattskyldiga ska båda ta upp samma belopp som utdelning, det belopp som ska betalas ut vid inlösentidpunkten. Det finns således ingen risk för att kupongskatt för begränsat skattskyldiga tas ut på ett högre underlag än vad som gäller utdelningsbeskattningen för obegränsat skattskyldiga.

En annan omständighet som har lyfts fram av vissa remissinstanser, bl.a. NSD, är att begränsat skattskyldiga inte betalar skatt på kapitalvinst i Sverige och att den beräkningen därför inte kan ha en utjämnande funktion i förhållande till utdelningsbeskattningen. Beskattningsrätten över kapitalvinster tillfaller som utgångspunkt uteslutande hemviststaten. Utformningen av den svenska kupongskatten är inte beroende av hur andra stater väljer att beskatta kapitalvinster eller medge avdrag för kapitalförluster för personer med hemvist i den staten. Genom att förslaget är begränsat till inlösenaktier vars inlösenbelopp är bestämt vid utdelningstillfället bör det inte heller uppkomma några stora skattemässiga skillnader i praktiken. Det kan uppkomma en viss skillnad om en begränsat skattskyldig avyttrar inlösenaktien före inlösendagen för ett belopp som understiger inlösenbeloppet. Med hänsyn till den korta handelsperioden är dock bedömningen att dessa effekter är försumbara.

Bedömningen är att de nu presenterade förslagen inte medför några konflikter med EU-rätten.

### 12.11.6.10 Förslagets effekter i övrigt

Förslaget bedöms inte få några effekter för sysselsättningen, inkomstfördelningen eller miljön.

## Skatt på kapitalanvändning - företagsskatter

### 12.12 Tilläggsskatt för företag i stora koncerner

**Regeringens bedömning:** Det bör införas bestämmelser i svensk rätt som motsvarar de materiella bestämmelserna i minimibeskattningsdirektivet vars syfte är att uppnå en effektiv minimibeskattnings enheter som ingår i stora nationella eller multinationella koncerner. Bestämmelserna bör tas in i en särskild lag om tilläggsskatt.

Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 januari 2024.

**Skälen för regeringens bedömning:** Delbetänkandet En lag om tilläggsskatt för företag i stora koncerner (SOU 2023:6, Fi2023/00559) och promemorian Kompletteringar till delbetänkandet En lag om tilläggsskatt för företag i stora koncerner (SOU 2023:6), (Fi2023/01114) har varit ute på remiss. Avsikten med det kommande förslaget är att införa rådets direktiv (EU) 2022/2523 om säkerställande av en global minimiskattenivå för multinationella koncerner och storskaliga nationella koncerner i unionen i svensk rätt genom en särskild lag, lagen om tilläggsskatt. Även nödvändiga bestämmelser om förfarandet kommer att införas. Ett syfte med bestämmelserna är att förhindra vinstförflyttning till jurisdiktioner med låg eller ingen beskattning. Direktivet bygger på de modellregler med tillhörande kommentar som OECD/G20:s inkluderande ramverk (IF) arbetat fram. Enligt det kommande förslaget ska nationella och multinationella koncerner med en årlig intäkt motsvarande minst 750 miljoner euro vara föremål för en effektiv skatt om minst 15 procent på en särskilt definierad skattebas. Regeringen beslutade den 31 augusti 2023 att inhämta Lagrådets yttrande och avser att under 2023 återkomma till riksdagen med ett förslag. Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 januari 2024.

Förslaget innebär att skatteintäkterna bedöms öka med 0,5 miljarder kronor per år från och med 2024.

## Skatt på konsumtion m.m. – energi och miljöskatter

### 12.13 Sänkt skatt på bensin och diesel

**Regeringens bedömning:** Energiskatten på bensin (miljöklass 1) bör 2024 sänkas med 1 krona och 31 öre per liter jämfört med den nivå som skulle ha gällt med nuvarande regler om indexomräkning. Summan av energi- och koldioxidskatten för sådan bensin blir då 60 öre lägre per liter 2024 än skatten år 2023. Efter indexering av energi- och koldioxidskatten på övrig bensin bör energiskatten sänkas så att summan av energi- och koldioxidskatten blir 60 öre lägre per liter än skattenivån år 2023.

Energiskatten på alkylatbensin bör 2024 höjas med 10 öre per liter jämfört med den nivå som skulle ha gällt med nuvarande indexeringsregler.

Energiskatten på diesel (miljöklass 1) bör 2024 sänkas med 341 kronor per kubikmeter jämfört med den nivå som skulle ha gällt med nuvarande indexeringsregler. Energiskatten på diesel i övriga miljöklasser bör ändras på motsvarande sätt.

Koldioxidskatten på s.k. märkt diesel bör 2024 sänkas med 259 kronor per kubikmeter jämfört med den nivå som skulle ha gällt med nuvarande indexeringsregler.

För 2025 bör energi- och koldioxidskatten på bensin och diesel och andra bränslen bestämmas utifrån en omräkning av skattesatserna från 2024 års nivåer. För bensin

(utom alkylatbensin) bör dock de omräknade energiskattebeloppen sänkas med 60 öre per liter.

De energi- och koldioxidskattesatser som ska gälla för bränslen under 2024 och 2025 bör framgå direkt av lagen om skatt på energi.

Det kommande förslaget avseende 2024 bör träda i kraft den 1 januari 2024 och avseende 2025 den 1 januari 2025.

**Skälen för regeringens bedömning:** För att motverka ökade pumppriser och för att mildra inflationens konsekvenser bör skatten på bensin och diesel sänkas. Skatten på bensin för 2024 bör sänkas med 60 öre per liter jämfört med 2023 års totala skatt (exkl. mervärdesskatt). Det motsvarar 75 öre inklusive mervärdesskatt. Skatten på alkylatbensin bör dock höjas med 10 öre per liter 2024 utöver den nivå som följer av indexeringen, för att inte riskera att skatten understiger EU:s minimiskattenivå.

De sammanlagda punktskatterna på omärkt diesel (miljöklass 1) för 2024 bör sänkas med 341 kronor per kubikmeter jämfört med den nivå som skulle ha gällt med nuvarande indexeringsregler. Efter en sådan sänkning kvarstår en tillräcklig marginal för att inte riskera att skatten underskrider EU:s minimiskattenivå. Skatten för övrig omärkt diesel bör sänkas med motsvarande belopp. Skatten på s.k. märkt diesel bör sänkas så att den totala skatten understiger skatten för diesel i miljöklass 1, för att inte strida mot Rådets direktiv (95/60/EG) av den 27 november 1995 om märkning för beskattningsändamål av dieselbrännolja och fotogen som förutsätter att det är den lägst beskattade dieseln som ska förses med märk- och färgämne.

För 2025 bör skatten på bensin, diesel och andra bränslen räknas upp med omräkningsfaktorn som ges av förhållandet mellan prognos för konsumentprisindex (KPI) i juni 2024 på 422,30 och KPI i juni 2023. Uppräkningen bör göras utifrån 2024 års nivåer. För bensin och diesel bör skatten dessutom räknas upp med ett schabloniserat tillägg om två procentenheter. För bensin (utom alkylatbensin) bör dock de uppräknade energiskattebeloppen sänkas med 60 öre per liter.

De energi- och koldioxidskattesatser som ska gälla för bränslen under 2024 och 2025 bör framgå av lagen om skatt på energi.

Som en följd av att skattesatserna för 2024 och 2025 föreslås regleras direkt i lagen bör årtalen i indexeringsbestämmelsen justeras. Det innebär att omräkning ska ske för kalenderår 2026 och framåt, samt att basåret i respektive bestämmelse ändras till 2024.

Regeringen avser att under hösten 2023 återkomma till riksdagen med förslag med utgångspunkt i ovanstående. Det kommande förslaget avseende 2024 bör träda i kraft den 1 januari 2024 och avseende 2025 den 1 januari 2025.

Det kommande förslaget bedöms minska skatteintäkterna med 5,76 miljarder kronor 2024, med 7,77 miljarder kronor 2025 och med 8,05 miljarder kronor 2026.

## 12.14 Sänkt skatt på diesel inom jord-, skogs- och vattenbruk samt kvartalsvis återbetalning

### 12.14.1 Fortsatt sänkt skatt på jordbruksdiesel och kvartalsvis återbetalning

**Regeringens bedömning:** En utökad nedsättning av koldioxid- och energiskatt på diesel som används i arbetsmaskiner och i skepp och vissa båtar i yrkesmässig jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksverksamhet bör gälla även för sådan förbrukning som sker under 2024.

För sådan förbrukning som sker under 2024 bör återbetalning av koldioxidskatt medges med 2 456 kronor per kubikmeter och av energiskatt med 1 470 kronor per kubikmeter.

Ansökan om återbetalning av skatt bör göras per kalenderkvartal.

De kommande förslagen bör träda i kraft den 1 januari 2024. Äldre bestämmelser bör dock fortfarande gälla för förbrukning som sker före ikraftträdandet.

**Skälen för regeringens bedömning:** En tillfälligt utökad nedsättning av koldioxid- och energiskatt på s.k. jordbruksdiesel infördes under 2022 mot bakgrund av att priset på flera viktiga insatsvaror inom jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksverksamheterna ökat kraftigt, inte minst på grund av kriget i Ukraina (prop. 2021/22:270, bet. 2021/22:FiU50, rskr. 2021/22:471). Åtgärden motiverades också av att upprätthålla och stärka svensk livsmedelsproduktion under den extraordinära situation som rådde på grund av händelserna i omvärlden. I budgetpropositionen för 2023 bedömde regeringen att dessa förhållanden kommer att kvarstå under hela 2023 (prop. 2022/23:1 s. 213 och 214. Riksdagen beslutade därefter på förslag från regeringen att förlänga åtgärden till och med den 31 december 2023 (prop. 2022/23:69, bet. 2022/23:SkU17, rskr. 2022/23:200). I finansplanen till budgetpropositionen för 2023 anförde regeringen även att den kommer att verka för att skatten på jordbruksdiesel ska ligga på EU:s miniminivå under 2024 och 2025 (prop. 2022/23:1 s. 20). Regeringen bedömer att konkurrenskraften inom svensk livsmedelsproduktion måste förbättras. Med anledning härav, och mot bakgrund av att de förhållanden som motiverade åtgärden i första läget alltså kvarstår, bedömer regeringen därför att en utökad nedsättning av skatten på jordbruksdiesel bör gälla även för sådan förbrukning som sker under 2024. För att anpassa skattenivån så att den efter nedsättning inte riskerar understiga den EU-rättsliga miniminivån omräknat till kronor per kubikmeter, även med beaktande av den lägre skatt på diesel som bör gälla från den 1 januari 2024 enligt bedömningen i avsnitt 12.13, bör nedsättningen bli följande. För sådan förbrukning som sker under 2024 bör återbetalning av koldioxidskatt medges med 2 456 kronor per kubikmeter och energiskatt med 1 470 kronor per kubikmeter.

Livskraftiga företag inom främst jordbruket är en förutsättning för en motståndskraftig inhemsk livsmedelsproduktion. En övergång från återbetalning helårsvis till kvartalsvis återbetalning kan stärka likviditeten hos näringsidkare inom de berörda sektorerna och på så vis förbättra deras förutsättningar att möta den rådande lågkonjunkturen och de stigande priserna på insatsvaror. Regeringen bedömer därför att reglerna om återbetalning av skatt bör ändras så att en ansökan om återbetalning omfattar en period om ett kalenderkvartal.

Regeringen avser att under hösten 2023 återkomma till riksdagen med förslag med utgångspunkt i ovanstående. De kommande förslagen bör träda i kraft den 1 januari 2024 och bedöms minska skatteintäkterna med ca 0,72 miljarder kronor.

## 12.15 Justerad skatt på naturgrus och avfall

### 12.15.1 Ärendet och dess beredning

Inom Finansdepartementet har promemorian Förslag om justerad skatt på naturgrus och avfall inför budgetpropositionen 2024 tagits fram. En sammanfattning av promemorians förslag finns i *bilaga 8 avsnitt 1*. Promemorians lagförslag är likalydande med propositionens. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 8 avsnitt 2*. Remissvaren finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2023/01511).

## Lagrådet

Förslagen i propositionen är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande.

### 12.15.2 Bakgrund och gällande rätt

Skatten på naturgrus infördes den 1 juli 1996 och regleras i lagen (1995:1667) om skatt på naturgrus. Syftet med skatten är att åstadkomma bättre hushållning med en icke förnybar resurs och påskynda utvecklingen mot användning av alternativa material (prop. 1995/96:87). Skatt ska betalas för brutet naturgrus om utvinningen sker för annat ändamål än markinnehavarens husbehov och utvinningen sker med stöd av särskilda tillstånd.

Lagen (1999:673) om skatt på avfall infördes den 1 januari 2000. Avfallsskatten är ett bland många styrmedel på avfallsområdet som syftar till att styra avfall från deponering mot andra sätt att hantera avfall i enlighet med avfallshierarkin som slagits fast i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv, kallat avfallsdirektivet, och införts i miljöbalken. Avfallsskatten styr direkt för att minska deponering och indirekt mot minimering av avfall och materialåtervinning av avfall. Skatt tas ut på avfall som förs in till avfallsanläggningar eller uppkommer på industrianläggningar, där farligt avfall eller mer än 50 ton avfall per år deponeras eller förvaras mer än tre år.

Sedan den 1 januari 2018 sker årliga omräkningar (indexeringar) av skattesatserna för naturgrus och avfall. Omräkningen av skattesatserna grundar sig på förändringen i konsumentprisindex (KPI) från juni året före det år då skattebeloppen senast ändrades i lagen (det s.k. basåret) och juni månad året närmast före det år beräkningen avser. Syftet med KPI-indexeringen är att följa den allmänna prisutvecklingen och realvärdesäkra skattesatserna. Den årliga omräkningen av skattesatserna beaktar även utvecklingen av bruttonationalprodukten (BNP). Detta sker genom ett schabloniserat tillägg av två procentenheter till KPI-omräkningen (s.k. BNP-indexering). Som skäl för BNP-indexeringen angavs, i samband med införandet av indexeringsbestämmelserna för aktuella skatter, att avsikten var att öka skatternas miljöstyrande effekt genom att låta priset hålla ungefär jämna steg med den reala inkomstökningen (se prop. 2017/18:1 s. 427). Enligt lagen om skatt på naturgrus respektive lagen om skatt på avfall ska regeringen före november månads utgång fastställa de omräknade skattebelopp som gäller för påföljande kalenderår. Av förordningen (2022:1595) om fastställande av omräknat belopp för naturgrusskatt år 2023 framgår att skattesatsen är 19 kronor per ton naturgrus. Vidare framgår av förordningen (2022:1592) om fastställande av omräknat belopp för avfallsskatt år 2023 att skattesatsen är 634 kronor per ton avfall.

### 12.15.3 Höjd skatt på naturgrus och avfall samt slopad BNP-indexering

**Regeringens förslag:** Skattesatsen för skatt på naturgrus för 2024 ska vara 22 kronor per ton naturgrus. Skattesatsen för skatt på avfall för 2024 ska vara 725 kronor per ton avfall.

För 2025 och efterföljande kalenderår ska skattebeloppen åter bestämmas genom omräkning utifrån KPI men med utgångspunkt i gällande skattesatser och förändringar i KPI mellan juni 2023 och juni året före det år som omräkningen avser. Det årliga schabloniserade tillägget om två procentenheter, s.k. BNP-indexering, ska tas bort för båda dessa skatter.



Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024. Äldre bestämmelser ska dock gälla för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

**Promemorians förslag:** överensstämmer med regeringens.

**Remissinstanserna:** *Ekonomistyrningsverket, Energimarknadsinspektionen, Förvaltningsrätten i Falun, Kommerskollegium, Konkurrensverket, Konsumentverket, Naturvårdsverket, Ragn-Sells, Skatteverket, Statens energimyndighet (Energimyndigheten) och Tullverket* tillstyrker eller har inga synpunkter på förslagen.

*Avfall Sverige, Energiföretagen Sverige, Företagarna, Jernkontoret, Konjunkturinstitutet, Skattebetalarnas Förening, Skogsindustrierna, Svenskt Näringsliv och Sveriges Bergmaterialindustri (SBMI)* tillstyrker förslaget om slopad BNP-indexering.

Konjunkturinstitutet gör samma bedömning som vid införandet av BNP-indexering av skatt på naturgrus och avfall, dvs att det inte finns skäl att BNP-indexera nämnda skatter. Motiveringen till ställningstagandet då var att det inte fanns något som tydde på att den marginella externaliteten växte med den ekonomiska aktiviteten. Skogsindustrierna och Svenskt Näringsliv påpekar att de var mycket kritiska vid införandet av överindexeringen, som på 20 års sikt innebär en 50-procentig höjning av skatter utan att riksdagen fattat nya, aktiva beslut.

Avfall Sverige, Energiföretagen Sverige, Företagarna, Jernkontoret, SBMI, Skattebetalarnas Förening, Skogsindustrierna, Svenskt Näringsliv, och *Tekniska verken i Linköping AB* avstyrker (helt eller delvis) eller har invändningar emot förslaget om höjningar av skattesatserna för naturgrus och avfall till den del som överstiger en KPI-indexering.

Skogsindustrierna menar bl.a. att den föreslagna höjningen av avfallsskatten är högre än motiverat, då skatten inte kommer ha någon större inverkan, eftersom industrin redan arbetar med att minimera avfall som läggs på deponi.

Flera remissinstanser, bl.a. Avfall Sverige, Ragn-Sells, Tekniska verken i Linköping AB och Företagarna, menar att avfallsskattens miljömässiga styrning idag är svag och efterfrågar en översyn av avfallsskatten.

SBMI framför att den relevanta miljöstyrande effekten som bidrar till utfasningen av naturgrus främst är svårigheten att få förnyat miljötillstånd, snarare än den stigande naturgrusskatten. SBMI bedömer därför att höjningar och sänkningar av skatten inte leder till att uttaget av naturgrus förändras mer än marginellt, samt att naturgrusskatten i dagsläget är i stort sett verkningslös som miljöstyrande instrument.

*Tillväxtverket* och *Sveriges Kommuner och Regioner* avstår från att yttra sig.

**Skälen för regeringens förslag:** Skattesatserna för naturgrus och avfall omräknas årligen dels med beaktande av förändring av KPI, dels med ett schabloniserat tillägg om två procentenheter, s.k. BNP-indexering. Motivet vid införandet av BNP-indexeringen av skatterna för naturgrus och avfall var att öka skatternas miljöstyrande effekt genom att låta priset hålla ungefär jämna steg med den reala inkomstökningen. Inget tyder på att de externa negativa effekterna av brutet naturgrus eller deponerat avfall ökar i takt med inkomstutvecklingen. Detta innebär att skattesatserna årligen höjs utan att höjningen motiveras av motsvarande ökat behov av miljöstyrning. Det kan därför anses vara mer lämpligt att med jämna mellanrum se över skattesatserna och då överväga om förändringar är styrningsmässigt motiverade. Regeringen föreslår därför att BNP-indexeringen av skatterna på naturgrus respektive avfall slopas.

En realvärdesäkring av skattesatserna inför 2024 baserat på 2023 års skattebelopp omräknat med förändringen av KPI mellan juni 2022 och juni 2023 (9,31 procent)

skulle resultera i en skattesats för naturgrusskatt om 21 kronor per ton naturgrus (19 kronor · 1,0931) respektive en skattesats för avfallsskatt om 693 kronor per ton deponerat skattepliktigt avfall (634 kronor · 1,0931). Regeringen anser, till skillnad från bl.a. Skogsindustrierna och SBMI, att det är nödvändigt att skattesatserna höjs 2024 utöver vad en realvärdessäkring innebär, för att skatternas miljöstyrande effekt ska stärkas. Regeringen föreslår därför att skattesatserna för naturgrus och avfall ska höjas till 22 kronor per ton brutet naturgrus respektive 725 kronor per ton deponerat skattepliktigt avfall för år 2024.

Regeringen anser, till skillnad från Energiföretagen Sverige m.fl., att nivån på avfallsskatten kan ändras utan att föregås av en utvärdering av skatten i dess helhet. Regeringen noterar att Naturvårdsverket, som instämmer i förslagen, därutöver efterfrågar en översyn av skatterna. Någon sådan ryms dock inte inom ramen för lagstiftningsärendet.

Regeringen föreslår att årtalen i respektive indexeringsbestämmelse justeras som en följd av att skattesatserna för 2024 regleras direkt i lagtext. Det innebär att omräkning ska ske för kalenderår 2025 och framåt, samt att basåret i respektive bestämmelse ändras till 2023.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024. Äldre bestämmelser ska dock gälla för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

I normalfallet fastställer regeringen före november månads utgång i förordningar det kommande kalenderårets skattesatser för naturgrus och avfall i enlighet med reglerna i lagen om skatt på naturgrus och lagen om skatt på avfall. Regeringen ska således före november månads utgång utfärda en förordning med indexerade skattesatser i enlighet med nu gällande indexeringsbestämmelser. Den i respektive förordning fastställda skattesatsen kommer dock inte att tillämpas. I och med ikraftträdandet av förslaget framgår skattesatserna direkt av 3 § lagen om skatt på naturgrus respektive 4 § lagen om skatt på avfall. Om riksdagen beslutar om förslagen i enlighet med denna proposition, kommer förordningarna att upphävas innan de skulle ha trätt i kraft.

#### Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 3 § lagen (1995:1667) om skatt på naturgrus och i 4 § lagen (1999:673) om skatt på avfall, se avsnitt 11.3 och 11.4.

### 12.15.4 Konsekvensanalys

Regelrådet finner att konsekvensutredningen inte uppfyller kraven i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning. Regeringen har kompletterat redovisningen i de delar som Regelrådet inte funnit tillräckliga.

#### Syfte och alternativa lösningar

Skatt på naturgrus och skatt på avfall är två miljöskatter som internaliserar externa effekter från miljöfarlig verksamhet. BNP-indexering av miljöskatter innebär att den reala skattekostnaden höjs utan koppling till dessa negativa externa effekter, dvs. utan att det motiveras utifrån miljöstyrning. För att inte förtroendet för miljöstyrningen ska urholkas slopas BNP-indexeringen av dessa skatter. Samtidigt bör skatterna dock höjas för att stärka deras miljöstyrande effekt. Regelrådet efterfrågar ett utvecklat resonemang kring de skattenivåer som föreslås. Regeringen anser vid en samlad bedömning att en lämplig ökning av miljöstyrningen i dagsläget innebär skattesatser på något högre nivå än de nivåer som skulle ha blivit fallet genom BNP-indexering, utan ytterligare höjning. Regelrådet efterfrågar vidare ett resonemang kring om det hade

varit möjligt att styra mot samma syfte genom andra styrmedel. Några alternativa styrmedel som uppnår syftet med förslaget har emellertid inte identifierats.

### **Förenlighet med EU-rätten**

Förslaget bedöms vara förenligt med EU-rätten.

### **Offentligfinansiella effekter**

Förslaget om höjd skattesats och slopad BNP-indexering av skatten på naturgrus respektive avfall ökar skatteintäkterna med omkring 10 miljoner kronor 2024 och 2025.

### **Effekter för företagen**

Skattskyldig för skatt på naturgrus är den som exploaterar en naturgrustäkt. År 2022 var ca 320 företag skattskyldiga för skatten på naturgrus. Av dessa bedöms nästan 80 procent vara mikroföretag eller små företag utifrån storleken på omsättningen. Drygt 10 procent bedöms vara medelstora företag och knappt 10 procent stora företag vid en fördelning utifrån omsättning. Marknaden består således till största delen av små företag. I och med att skattesatsen med nuvarande regler justeras årligen utifrån utvecklingen av KPI samt genom BNP-indexering behöver företagen redan göra en justering årligen. Förslaget bedöms därför inte påverka företagens administrativa kostnader i någon större utsträckning vid anpassningen till den nya skattenivån. Den föreslagna skattesatsen på naturgrus är något högre än den hade varit med nuvarande regler, men bedöms inte påverka hanteringen i någon större utsträckning. Det bedöms av samma anledning inte heller behövas några särskilda insatser för att ta hänsyn till små företag. Konkurrensförhållandena mellan företagen bedöms inte heller påverkas av förslaget eftersom någon större strukturell förändring av skatten inte görs. Skatten bedöms övervältras på de skattskyldigas kunder. Naturgrus används i första hand för tillverkning av ballastmaterial, exempelvis betongballast. Det är svårt att bedöma hur många företag i övervältringsledet som påverkas.

Skattskyldig för skatt på avfall är den som bedriver verksamhet på en anläggning som deponerar skattepliktigt avfall. År 2022 var drygt 100 företag och kommuner skattskyldiga för skatten på avfall. Av dessa bedöms knappt 20 procent vara små aktörer, drygt 30 procent mellanstora aktörer och omkring 50 procent stora aktörer vid rangordning utifrån omsättning. Eftersom nuvarande regler innebär att skattesatsen årligen justeras utifrån utvecklingen av KPI samt genom BNP-indexering skulle företagen vid oförändrade regler ändå ha justerat skattesatsen vid årsskiftet. Förslaget bedöms därför inte påverka företagens administrativa kostnader i någon större utsträckning vid anpassningen till den nya skattenivån. De föreslagna skattesatserna är högre än vad de skulle ha varit med nuvarande regler, men det bedöms inte påverka hanteringen i någon större utsträckning. Det bedöms av samma anledning inte heller behövas några särskilda insatser för att ta hänsyn till små företag. Konkurrensförhållandena mellan företagen bedöms inte heller påverkas av förslaget eftersom någon större strukturell förändring av skatten inte görs. Skatten bedöms övervältras på de skattskyldigas kunder, alltså företag och enskilda som genererar skattepliktigt avfall. Det är svårt att bedöma hur många företag i övervältringsledet som påverkas.

Regelrådet skriver i sitt remissvar att det saknas en beskrivning över storleken på de företag som berörs av förslaget, hur konkurrensförhållanden för berörda företag påverkas samt en beskrivning om särskild hänsyn behöver tas till små företag vid reglernas utformning. Regeringen har kompletterat information gällande antal företag i den mån det varit möjligt utifrån uppgifter från Skatteverket enligt ovan.

## Effekter för miljön

Naturgrus är en icke-förnybar resurs och sand- och grusavlagringar har stor betydelse som vattenreningsfilter och grundvattenmagasin. Skatten på naturgrus internaliserar de negativa effekterna som brytning av naturgrus medför. Att höja skattesatsen och samtidigt slopa den årliga BNP-indexeringen bedöms sammantaget inte ha någon effekt på mängden naturgrus som bryts.

Avfallsskatten styr i linje med avfallshierarkin och syftar till att ge incitament att förebygga uppkomst av avfall alternativt nyttja andra behandlingsformer än deponering. Att höja skattesatsen och samtidigt slopa BNP-indexeringen bedöms sammantaget inte ha någon effekt på mängden avfall som deponeras.

## Effekter för myndigheter och de allmänna förvaltningsdomstolarna

Förslaget bedöms inte påverka Skatteverket och inte heller antal mål i förvaltningsdomstolar. Förslaget bedöms inte kräva några särskilda informationsinsatser utöver det som redan görs i och med den årliga förändringen av skattesatserna. Eventuella tillkommande kostnader ska hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

## Övriga effekter

Förslaget bedöms inte påverka enskilda, den ekonomiska jämställdheten eller sysselsättningen. Förslaget bedöms endast ha försumbar påverkan på kommuner eller regioner, se effekter för företagen.

## 12.16 Avskaffad skatt på plastbärkassar

### 12.16.1 Ärendet och dess beredning

Inom Finansdepartementet har promemorian Förslag om sänkt skatt på plastbärkassar inför budgetpropositionen 2024 tagits fram. I promemorian föreslås att skatten på plastbärkassar ska sänkas. Normalskattesatsen föreslås sänkas till 50 öre per plastbärkasse. Skattesatsen för mycket tunna plastbärkassar föreslås sänkas till 5 öre per plastbärkasse. En sammanfattning av promemorians förslag finns i *bilaga 9 avsnitt 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 9 avsnitt 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 9 avsnitt 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (Fi2023/01508).

### Lagrådet

Förslagen i propositionen är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande.

### 12.16.2 Bakgrund och gällande rätt

Den 1 mars 2020 trädde lagen (2020:32) om skatt på plastbärkassar i kraft. Syftet med skatten är att uppnå EU:s förbrukningsmål för plastbärkassar. Förbrukningsmålen anges i Europaparlamentets och rådets direktiv 94/62/EG av den 20 december 1994 om förpackningar och förpackningsavfall, kallat förpackningsdirektivet. I direktivets artikel 4.1a anges att medlemsstaterna ska vidta åtgärder för att inom sitt territorium uppnå en varaktig minskning av förbrukningen av tunna plastbärkassar (enligt definitionen plastbärkassar med en vägg tjocklek under 50 mikrometer). De åtgärder som medlemsstaterna vidtar kan utformas på olika sätt. Ett alternativ är att anta åtgärder för att säkerställa att den årliga förbrukningsnivån inte överskrider 90 tunna plastbärkassar per person senast den 31 december 2019 respektive 40 tunna plast-

bärkassar per person senast den 31 december 2025. Ett annat alternativ är att vidta åtgärder för att säkerställa att tunna plastbärkassar inte tillhandahålls kostnadsfritt, eller motsvarande lika effektiva instrument. Mycket tunna plastbärkassar får undantas från åtgärderna (enligt definitionen plastbärkassar med en väggjocklek under 15 mikrometer som behövs av hygienskäl eller som tillhandahålls som primära förpackningar för livsmedel som säljs i lösvikt när detta förhindrar matsvinn).

Skatten på plastbärkassar ska betalas för bärkassar som i mer än försumbar omfattning består av plast. Med en bärkasse avses en påse, med eller utan handtag, som är avsedd att tillhandahållas konsumenter för att de ska kunna packa varor på en plats där varor tillhandahålls eller bära varor därifrån. Plastbärkassar som är avsedda för varaktigt bruk omfattas inte av skatten. För plastbärkassar som har en väggjocklek som understiger 15 mikrometer och en volym som inte överstiger sju liter ska skatt betalas med 30 öre per plastbärkasse. För övriga plastbärkassar ska skatt betalas med 3 kronor per plastbärkasse.

Skattskyldig är den som godkänts som lagerhållare. Utöver den som godkänts som lagerhållare är även den som tillverkar skattepliktiga varor, eller som för in eller tar emot skattepliktiga varor från ett annat EU-land skattskyldig. Vid import eller otillåten införsel av skattepliktiga varor till Sverige gäller särskilda bestämmelser om skattskyldighet.

Som lagerhållare får godkännas den som i Sverige avser att tillverka skattepliktiga varor, föra in eller ta emot skattepliktiga varor från ett annat EU-land, importera skattepliktiga varor från tredjeland, eller från godkänd lagerhållare köpa skattepliktiga varor för återförsäljning till näringsidkare, samt med hänsyn till sina ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är lämplig som lagerhållare.

För den som är godkänd lagerhållare inträder skattskyldigheten när en skattepliktig vara levereras till en köpare som inte är godkänd lagerhållare, en skattepliktig vara tas till eget försäljningsställe för detaljförsäljning, en skattepliktig vara tas i anspråk för annat ändamål än försäljning, eller när godkännandet som lagerhållare återkallas, varvid skattskyldigheten omfattar skattepliktiga varor som då ingår i dennes lager. För den som inte är godkänd lagerhållare inträder skattskyldigheten när den skattepliktiga varan tillverkas eller när den skattepliktiga varan förs in till Sverige.

För en godkänd lagerhållare inträder inte skattskyldighet för en skattepliktig vara som skattskyldighet enligt denna lag tidigare inträtt för, som levereras till en köpare i ett annat land, som fullständigt förstörs genom oförutsedda händelser eller force majeure, som lämnas för sådan materialåtervinning av avfall som avses i 15 kap. 6 § miljöbalken, eller som återanvänds vid tillverkning av andra varor.

### 12.16.3 Skatten på plastbärkassar avskaffas

**Regeringens förslag:** Skatten på plastbärkassar avskaffas genom att lagen om skatt på plastbärkassar upphävs.

**Promemorians förslag** överensstämmer inte med regeringens. I promemorian föreslås sänkt skatt på plastbärkassar.

**Remissinstanserna:** *Företagarna, GALA BioMaterials, Innovations- och kemiindustrierna i Sverige (IKEM), Kommerskollegium, Konjunkturinstitutet, Konkurrensverket, Konsumentverket, Näringslivets Regelnämnd, Skattebetalarnas Förening, Skatteverket, Stiftelsen Håll Sverige Rent, Svensk Dagligvaruhandel, Svensk Handel, Svensk Plastindustri (SPIF), Svenskt Näringsliv, Tillväxtverket, Tullverket och Trioworld Industrier AB* tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget om sänkt skatt på plastbärkassar.

GAIA BioMaterials, IKEM, Skattebetalarnas Förening, Svensk Dagligvaruhandel, Svensk Handel, SPIF, Svenskt Näringsliv och Trioworld Industrier AB anser att skatten på plastbärkassar bör avskaffas. Som skäl anförs bl.a. att skatten leder till att plastbärkassar substitueras mot kassar som har högre resursförbrukning och att skatten inte tar hänsyn till olika typer av bärkassars miljöpåverkan utifrån ett livscykelperspektiv.

*Axfood*, Svensk Dagligvaruhandel och Svensk Handel förordar i första hand att styrmedel som omfattar all plast som består av jungfrulig fossil råvara införs i stället för en specifik skatt på plastbärkassar. Även *Naturskyddsföreningen* ser behov av ytterligare styrmedel för att minska förbrukningen av plast.

*Anfall Sverige, Havs- och vattenmyndigheten, IVL Svenska Miljöinstitutet, Naturskyddsföreningen, Naturvårdsverket* samt *Sveriges Kommuner och Regioner* avstyrker förslaget om sänkt skatt på plastbärkassar, i huvudsak med hänvisning till att skatten behövs för att uppnå EU:s förbrukningskrav.

Naturvårdsverket anser att en följd av förslaget bör vara att producenter av plastbärkassar betalar samma avgifter som andra producenter som omfattas av förordningen (2021:1002) om nedskräpningsavgifter.

*Konjunkturinstitutet* finner det oklart huruvida Sverige omfattas av EU:s förbrukningsmål för plastbärkassar.

**Skälen för regeringens förslag:** I 2023 års ekonomiska vårproposition angavs att regeringen inför budgetpropositionen för 2024 avser remittera ett förslag om att avskaffa eller kraftigt sänka skatten på plastbärkassar (prop. 2022/23:100 s. 21). Skatten infördes i mars 2020 i syfte att uppnå EU:s förbrukningsmål för plastbärkassar. Förbrukningsmålen tillkom 2015 med hänvisning till att förbrukningsnivån för plastbärkassar i EU bedömdes leda till stor nedskräpning och därmed förorening av miljön samt till ett ineffektivt utnyttjande av resurser (Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/720 av den 29 april 2015 om ändring av direktiv 94/62/EG när det gäller att minska förbrukningen av tunna plastbärkassar, skäl 2). Minskad förbrukning av plastbärkassar innebär i vissa fall en övergång till andra typer av bärkassar, bl.a. pappersbärkassar. Produktion av pappersbärkassar kräver typiskt sett högre energi- och vattenförbrukning än produktion av plastbärkassar. Även om skatten bedöms bidra till att minska användningen av plastbärkassar, bedöms den alltså samtidigt kunna leda till ökad resursförbrukning.

År 2021 var förbrukningen 14 tunna plastbärkassar per person och 2022 var förbrukningen 17 tunna plastbärkassar. Det visar att förbrukningen med god marginal understiger EU:s förbrukningsmål på 40 tunna plastbärkassar per person och år. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att EU:s förbrukningsmål uppnås även utan en skatt på plastbärkassar. Skatten bedöms därmed inte vara nödvändig för att uppnå förbrukningsmålet, samtidigt som skatten har vissa negativa effekter, såsom administrativa kostnader för myndigheter och skattskyldiga och dessutom kan leda till ökad resursförbrukning. Regeringen föreslår därför, i likhet med vad ett flertal remissinstanser anser, att skatten på plastbärkassar avskaffas.

*Axfood, Svensk Dagligvaruhandel* och *Svensk Handel* föreslår att skatten på plastbärkassar ska ersättas med styrmedel som omfattar all plast som består av jungfrulig fossil råvara. *Naturskyddsföreningen* ser behov av ytterligare styrmedel för att minska förbrukningen av plast. *Naturvårdsverket* anser att en följd av förslaget bör vara att producenter av plastbärkassar betalar samma avgifter som andra producenter som omfattas av förordningen om nedskräpningsavgifter. Dessa frågor som rör andra styrmedel än

skatten på plastbärkassar behandlas dock inte inom ramen för det här lagstiftningsärendet.

*Konjunkturinstitutet* har ifrågasatt om de kvantitativa mål som följer av förpackningsdirektivet är bindande för Sverige. Regeringen konstaterar att Sverige inte har infört någon lagstiftning som reglerar minimipris på plastbärkassar som tillhandahålls till konsumenter. Regeringen gör därför, liksom vid införandet av skatten (prop. 2019/20:47 s. 21), bedömningen att de kvantitativa målen enligt förpackningsdirektivet är bindande.

#### Lagförslag

Förslaget innebär att lagen (2020:32) om skatt på plastbärkassar upphävs, se avsnitt 11.13.

### 12.16.4 Följdändringar

**Regeringens förslag:** I skatteförfarandelagen, lagen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet och tullagen tas hänvisningar till lagen om skatt på plastbärkassar bort.

**Promemorians förslag** omfattar inte några följdändringar.

**Skälen för regeringens förslag:** I skatteförfarandelagen (2011:1244), förkortad SFL, lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet och i tullagen (2016:253) finns bestämmelser som hör samman med administrationen av skatten på plastbärkassar, genom hänvisningar till skatten. Vid ett avskaffande av skatten bör följdändringar göras i dessa lagar.

I 3 kap. 15 § 12 SFL anges att med punktskatt avses skatt enligt lagen om skatt på plastbärkassar. I 7 kap. 1 a § första stycket 2 c SFL anges att Skatteverket ska registrera den som är godkänd lagerhållare enligt 8 § lagen om skatt på plastbärkassar. I 26 kap. 8 § 2 SFL anges att punktskatt ska redovisas i en särskild skattedeklaration för varje händelse som medför skattskyldighet om den som är skyldig att lämna skattedeklaration är skattskyldig enligt lagen om skatt på plastbärkassar och inte ska registreras till följd av 7 kap. 1 a § SFL. I 41 kap. 3 § 10 SFL anges att revision får göras hos den som har ansökt om godkännande som lagerhållare enligt bl.a. lagen om skatt på plastbärkassar. I 2 kap. 12 § tredje stycket 1 lagen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet anges att uppgifter och handlingar som avser godkända lagerhållare enligt bl.a. lagen om skatt på plastbärkassar ska gallras sju år efter utgången av det kalenderår då godkännandet blev återkallat. I 2 kap. 1 § tullagen anges att bestämmelser om skyldighet att betala annan skatt än tull vid import eller införsel till det svenska tullområdet finns i bl.a. lagen om skatt på plastbärkassar.

Som en följd av förslaget att avskaffa skatten på plastbärkassar föreslår regeringen att ovannämnda hänvisningar till lagen om skatt på plastbärkassar tas bort eftersom de inte längre skulle fylla någon funktion.

#### Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 2 kap. 12 § lagen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet, 3 kap. 15 §, 7 kap. 1 a §, 26 kap. 8 § och 41 kap. 3 § SFL samt 2 kap. 1 § tullagen, se avsnitt 11.8, 11.11 och 11.12.

## 12.16.5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

**Regeringens förslag:** Lagen om upphävande av lagen om skatt på plastbärkassar träder i kraft den 1 november 2024. Den upphävda lagen gäller dock för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

Ändringar i skatteförfarandelagen, lagen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet och tullagen träder i kraft den 1 november 2024. Äldre bestämmelser gäller dock för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

**Promemorians förslag** överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås sänkt skatt på plastbärkassar från den 1 januari 2024.

**Remissinstanserna:** *Axfood* framhåller att om skatten antingen tas bort helt eller sänks väldigt mycket så kan det uppkomma en risk att man på kort tid inte hinner införa andra åtgärder som säkerställer att Sveriges mål och åtaganden nås.

*Naturvårdsverket* anser att tidpunkten är olyckligt vald för att införa föreslagen förändring eftersom det då kommer vara svårt att bedöma om Sverige uppfyller EU:s förbrukningsmål till 2025 och att regeringen bör avvakta med eventuella förändringar av skatten till efter 2025.

**Skälen för regeringens förslag:** Det är angeläget att skatten på plastbärkassar, som inte längre är nödvändig för sitt syfte men som har vissa negativa effekter, avskaffas så snart som det är möjligt. För att ge berörda aktörer, inklusive myndigheter, tillräcklig framförhållning inför ett avskaffande bedöms detta vara den 1 november 2024. Regeringen föreslår därför, även med beaktande av vad *Axfood* och *Naturvårdsverket* anför, att lagen om skatt på plastbärkassar upphävs vid denna tidpunkt. Den upphävda lagen föreslås dock fortsatt gälla för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet. Det senare innebär att skyldigheten att betala skatt kvarstår om den inträtt före den 1 november 2024.

Regeringen föreslår att också att de i avsnitt 12.16.4 föreslagna följdändringarna träder i kraft den 1 november 2024. Även vad gäller dessa ändringar föreslås äldre bestämmelser gälla för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

## 12.16.6 Konsekvensanalys

### Syfte och alternativa lösningar

Skatten på plastbärkassar är en miljöskatt som visserligen bidrar till att minska användningen av plastbärkassar, men samtidigt bedöms kunna leda till ökad resursförbrukning och en administrativ börda. EU:s förbrukningsmål för plastbärkassar bedöms kunna nås utan skatten. Därför föreslås att skatten avskaffas. Alternativa lösningar hade inkluderat en sänkning av skattenivån, men ett avskaffande bedöms mest lämpligt, bl.a. eftersom den administrativa bördan kvarstår vid en lägre skattenivå.

### Förenlighet med EU-rätten

Förslaget bedöms vara förenligt med EU-rätten. För det fall förslaget leder till att EU:s förbrukningsmål för plastbärkassar inte uppnås kan det innebära att någon åtgärd behöver vidtas.

Regeringen anser, i likhet med *Kommerskollegium*, att förslaget inte behöver anmälas enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande



föreskrifter för informationssamhällets tjänster eller enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden.

### **Offentligfinansiella effekter**

Förslaget bedöms minska skatteintäkterna med 0,11 miljarder kronor 2024. Därefter bedöms skatteintäkterna minska med 0,65 miljarder kronor per år.

### **Effekter för företagen**

Att avskaffa skatten på plastbärkassar kan komma att öka efterfrågan på plastbärkassar och därmed omsättningen för företag som tillverkar och importerar sådana varor. Producenter och importörer av plastbärkassar är skattskyldiga. Ett avskaffande av skatten kan vidare minska de administrativa kostnaderna för dessa företag något. År 2022 redovisade 74 företag skatt. Producenter och importörer av plastbärkassar är i regel små och medelstora företag.

Förslaget påverkar också företag som tillhandahåller plastbärkassar till konsument, framför allt företag verksamma inom detaljhandeln och restaurangverksamheter med mat för avhämtning. Skatten på plastbärkassar har hanterats olika i olika delar av handels- och restaurangbranschen. Dagligvaruhandeln har till stor del övervältrat hela kostnaden, så ett avskaffande av skatten bör inte innebära någon större påverkan på deras lönsamhet. Mycket tunna plastbärkassar har till stor del ersatts av papperspåsar som inte omfattas av punktskatt. Andra delar av handels- och restaurangbranschen har antingen bytt till påsar som inte omfattas av skatten på plastbärkassar eller fortsatt att tillhandahålla plastbärkassar till konsument utan att ta betalt. För den senare kategorin företag innebär förslaget om att avskaffa skatten minskade kostnader. År 2021 var knappt 24 000 företag registrerade som detaljhandelsföretag (SNI 47). Av dessa var över hälften att betrakta som mikroföretag med 1–4 anställda. Mindre än 0,5 procent av företagen registrerade som detaljhandel hade över 200 anställda.

Eftersom förslaget påverkar efterfrågan på plastbärkassar kan det också ha negativ påverkan på efterfrågan på bärkassar som fungerar som substitut, framför allt pappersbärkassar, flergångsbärkassar och avfallspåsar. Det finns tre stora producenter av pappersbärkassar i Sverige. Övriga bärkassar och avfallspåsar importeras huvudsakligen.

### **Effekter för miljön**

När skatten på plastbärkassar infördes 2020 var syftet att minska förbrukningen av plastbärkassar för att uppnå förbrukningsmålen i förpackningsdirektivet. Eftersom även plastbärkassar med en tjocklek under 15 mikrometer leder till nedskräpning beskattas även dessa, men med en lägre skattesats. Även tjocka plastbärkassar beskattas trots att varken dessa eller mycket tunna plastbärkassar omfattas av förbrukningsmålen. Förpackningsdirektivets förbrukningsmål är att förbrukningen av tunna plastbärkassar 2025 inte ska överstiga 40 påsar per person och år. Året innan skatten på plastbärkassar trädde i kraft, 2019, var förbrukningen 74 tunna plastbärkassar per person och år. Året då skatten trädde i kraft, 2020, var förbrukningen 55 tunna plastbärkassar och 2021 var förbrukningen 14 påsar per person och år. Naturvårdsverket bedömer att skatten var en starkt bidragande faktor till den minskning av förbrukningen som skedde mellan 2019 och 2020. Under 2022 ökade förbrukningen till 17 plastbärkassar per person och år, vilket fortfarande är långt under förbrukningsmålet för 2025. Det bedöms därför att ett avskaffande av skatten kommer att leda till en ökad förbrukning av plastbärkassar men att Sveriges förbrukning fortsatt kommer att ligga under EU:s förbrukningsmål. Naturvårdsverket kommer fortsatt

behöva följa utvecklingen, till följd av kraven i 30 § förordningen (2021:996) om engångsprodukter.

En ökad förbrukning av plastbärkassar kan leda till ökad nedskräpning av plastbärkassar. Som *Havs- och vattenmyndigheten* anför gäller det särskilt marina miljöer. Hur mycket nedskräpningen kommer att påverkas är svårt att uppskatta, men i den nationella skräpmätning som 2020 genomfördes av Naturvårdsverket och Häll Sverige Rent utgjorde plastpåsar mindre än 0,1 procent av allt skräp som hittades. En eventuell ökning av nedskräpningen skulle alltså ske från låga nivåer. Plast från plastbärkassar och annat skräp som sprids ut i naturen bryts över tid ner till s.k. mikroplaster som i slutändan kan hamna i den mat som människor äter.

Minskad förbrukning av plastbärkassar innebär i vissa fall en övergång till andra typer av bärkassar. I en analys av skatten på plastbärkassar som Naturvårdsverket låtit beställa av SMED (Svenska Miljöemissionsdata) konstateras t.ex. att inom dagligvaruhandeln ökade konsumenternas preferens för att köpa pappersbärkassar markant vid införandet av skatten på plastbärkassar. Produktion av pappersbärkassar kräver typiskt sett högre energi- och vattenförbrukning än produktion av plastbärkassar. Det bedöms därför att en sänkt skatt på plastbärkassar sannolikt kommer leda till minskad resursförbrukning, även om råvaran till pappersbärkassar huvudsakligen är förnybar. Som *Naturskyddsföreningen* påtalar saknas uppgifter om i vilken utsträckning pappers- och plastbärkassar återanvänds. Kunskap om detta hade varit användbart men i avsaknad av sådan görs bedömningen att substitution från pappers- till plastbärkassar typiskt sett leder till minskad resursförbrukning.

### **Effekter för enskilda samt för kommuner och regioner**

Hur enskilda påverkas av ett avskaffande av skatten på plastbärkassar beror på dels hur aktörer som tillhandahåller plastbärkassar agerar, dels hur individerna själva agerar på detta. Skatten har i hög grad övervälrats på priset på påsar i dagligvaruhandeln. Det antas därför att priset på tunna plastbärkassar i butiker som övervälrats skattekostnaden i och med förslaget kommer att sänkas med 3 kronor per plastbärkasse. En individ som förbrukar 17 tunna plastbärkassar per år (snittförbrukningen 2022) kommer således spara ca 64 kronor per år på bärkassar (mervärdesskatt inräknat).

Förslaget bedöms inte ha någon betydande påverkan på kommuner och regioner, men kan, som *Anfall Sverige* framför, leda till ökade renhållningskostnader.

### **Effekter för myndigheter och de allmänna förvaltningsdomstolarna**

Skatteverket har uppskattat kostnaderna för att hantera skatten på plastbärkassar till en miljon kronor per år. Tullverket har uppskattat sina kostnader för att hantera skatten till 250 000 kronor per år. Dessa kostnader upphör efter att skatten avskaffats. Skatteverket och Tullverket behöver med anledning av förslaget bl.a. avregistrera skattskyldiga aktörer och genomföra informationsinsatser. Det handlar i huvudsak om sådana åtgärder som ingår i den anpassning som görs årligen på grund av ny eller förändrad lagstiftning. Eventuella tillkommande kostnader för Skatteverket eller Tullverket ska hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Förslaget bedöms leda till en marginellt minskad måltillströmning i de allmänna förvaltningsdomstolarna och bedöms inte medföra några ökade kostnader för andra myndigheter.

### **Övriga effekter av förslaget**

Förslaget har inga effekter på den ekonomiska jämställdheten.

En ökad förbrukning av plastbärkassar kan leda till en minskad återvinningsgrad av plastförpackningar, eftersom en stor del av plastbärkassarna används som avfallspåsar och förbränns. En konsekvens av förslaget kan därmed bli en försämrad möjlighet för Sverige att nå målen om förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv.

En del av Sveriges avgift till EU är baserad på andelen plastförpackningar som inte materialåtervinns. Plastbärkassar räknas som plastförpackningar, vilket inte t.ex. avfallspåsar gör. Om ett avskaffande av skatten på plastbärkassar leder till en ökad andel plastförpackningar som inte materialåtervinns kommer därmed den här delen av den svenska EU-avgiften öka något. Det skulle t.ex. kunna ske om fler plastbärkassar används till avfall som sedan eldas upp (energiåtervinns). Om och i så fall hur mycket avgiften kan komma att stiga är svårt att bedöma och beror bl.a. på hur förbrukningen och materialåtervinningen av plastbärkassar förändras.

Förslaget bedöms inte ha några ytterligare effekter.

## 12.17 Befrielse från energiskatt på el för infångning av koldioxid (s.k. CCS)

**Regeringens bedömning:** Elektrisk kraft som förbrukas i utrustning för den process genom vilken koldioxid avskiljs ur rökgaser i en industrianläggning, eller i en anläggning för produktion av värme eller elektrisk kraft eller en kombination av dessa, bör få delvis befrielse från energiskatt. Energiskatt bör tas ut med 0,6 öre per kilowattimme för den elektriska kraft som förbrukas i sådan utrustning för infångning av koldioxid (s.k. CCS-installation).

Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 oktober 2024.

**Skälen för regeringens bedömning:** För att nå klimatmålen behövs kompletterande åtgärder som bidrar till negativa utsläpp av växthusgaser. Avskiljning och geologisk lagring av koldioxid, förkortad CCS, kan fungera både som en utsläppsminskande åtgärd och som en kompletterande åtgärd för att åstadkomma s.k. negativa utsläpp. I syfte att främja etableringen av CCS i Sverige samt för att skapa mer lika skatterättsliga villkor mellan aktörerna i industriell verksamhet och andra som kan tänkas installera CCS-teknik bör elektrisk kraft som förbrukas i en CCS-installation få befrielse från energiskatt ned till 0,6 öre per kilowattimme, vilket är den nivå som gäller för el som förbrukas i tillverkningsprocessen i industriell verksamhet. En sådan nedsättning bör gälla el som förbrukas i en CCS-installation om den infångade koldioxiden transporterats till en lagringsplats där den injekterats i en underjordisk geologisk formation för permanent förvaring.

I dagsläget finns inte någon fullskalig kommersiell CCS-installation i drift i Sverige. Bedömningen är att sådana installationer kommer att tas i drift först under 2026.

Finansdepartementet har remitterat en promemoria med utgångspunkt i ovanstående. Regeringen avser att under våren 2024 återkomma till riksdagen med ett förslag. Det kommande förslaget bedöms inte ha någon offentligfinansiell effekt under 2024 och 2025.

## 12.18 Ändrade vägavgifter inom eurovinjettsamarbetet

**Regeringens bedömning:** Vägavgiften bör från och med tidigast den 1 januari 2025 differentieras utifrån koldioxidutsläppsklass samtidigt som en begränsad höjning av avgiftsnivåerna genomförs. Från och med den 26 mars 2027 bör vägavgiftsplikten utvidgas till att omfatta även tunga godsfordon och vissa fordonskombinationer med en totalvikt under 12 ton. Avgift för dessa fordon bör tas ut med en tredjedels lägre belopp. För dieseldrivna tunga lastbilar som blir vägavgiftspliktiga 2027 bör fordonsskatten sänkas till 300 kronor i anslutning till att avgiftsplikten utvidgas. Om en sådan lastbil har draganordning för påhängsvagn bör skatten i stället sänkas till 1 000 kronor.

De kommande förslagen bör träda i kraft de dagar som regeringen bestämmer.

**Skälen för regeringens bedömning:** Sverige är sedan den 1 januari 1998 anslutet till ett mellanstatligt samarbete i form av ett gemensamt uttag av vägavgift för tunga godstransporter vid användandet av vissa vägar, kallat eurovinjettsamarbetet. På EU-nivå regleras uttag av vägavgifter i Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/62/EG av den 17 juni 1999 om avgifter för fordon för användningen av väginfrastrukturer, kallat eurovinjettdirektivet.

Eurovinjettdirektivet ändrades under 2022. De ändringar som nu är aktuella innebär i huvudsak att vägavgifter för tunga fordon ska differentieras utifrån koldioxidutsläppsklass samt att möjligheten att under vissa förutsättningar endast ta ut vägavgift för tunga godsfordon med en högsta tillåten totalvikt på minst 12 ton upphör från och med den 26 mars 2027.

Regeringen undertecknade den 29 mars 2023 ett protokoll om ändring i det avtal som reglerar uttaget av vägavgift inom eurovinjettsamarbetet. Protokollet innebär i huvudsak att avgiften differentieras utifrån koldioxidutsläppsklass och att en generell men begränsad höjning av avgiftsnivåerna samtidigt genomförs. För de fordon som blir avgiftspliktiga från och med den 26 mars 2027 kommer vägavgift att tas ut med en tredjedels lägre belopp. Samtliga samarbetsländer behöver ratificera protokollet för att det ska träda i kraft.

Finansdepartementet har remitterat en promemoria i vilken bestämmelserna i lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon föreslås anpassas till protokollet. I promemorian föreslås även att bestämmelserna om fordonsskatt i vägtrafikskattelagen (2006:227), i anslutning till att vägavgiftsplikten utvidgas, ändras på så sätt att skatten sänks för de dieseldrivna tunga lastbilar som berörs av utvidgningen. Fordonsskatten föreslås i de flesta fall sänkas till 300 kronor. För dieseldrivna tunga lastbilar med draganordning för påhängsvagn gäller dock generellt att skatten i dag är högre än för övriga dieseldrivna tunga lastbilar. För de fordon som är av sådant slag och berörs av den utvidgade vägavgiftsplikten föreslås fordonsskatten därför sänkas till 1 000 kronor. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag enligt ovanstående och samtidigt inhämta riksdagens godkännande av protokollet.

De kommande förslagen bör träda i kraft de dagar regeringen bestämmer, vilket bedöms kunna vara den 26 mars 2027 när det gäller utvidgningen av vägavgiftsplikten och tidigast den 1 januari 2025 när det gäller de övriga ändringarna. De förslag som bedöms kunna träda i kraft 2025 beräknas innebära ökade årliga vägavgiftsintäkter med 50 miljoner kronor netto. De förslag som bedöms kunna träda i kraft 2027 beräknas sammanlagt öka intäkterna med 18 miljoner kronor netto (delårseffekt). Den varaktiga offentliga finansiella effekten av samtliga förslag uppskattas till 74 miljoner kronor per år.

## Skatt på konsumtion m.m. – övriga punktskatter

### 12.19 Justerad skatt på tobak och nikotin

**Regeringens bedömning:** Skatten på cigaretter, cigarrer, cigariller, röktobak och övrig tobak bör höjas med ca 9 procent. Skatten på tobakssnus bör sänkas med ca 20 procent. Skatten på e-vätskor och andra nikotinhaltiga produkter bör årligen räknas om utifrån förändringar i konsumentprisindex.

De kommande förslagen bör träda i kraft den 1 november 2024.

**Skälen för regeringens bedömning:** Tobaks- och nikotinskatterna är i dag generellt uppbyggda så att produkter beskattas utifrån farlighet. Produkter som bedöms vara hälsofarliga beskattas och ju större hälsofaran är, desto högre är skatten. I proposition 2021/22:245 föreslogs en höjning av tobaksskatten från och med den 1 januari 2023 och en mindre höjning från och med den 1 januari 2024. Förslagen antogs av riksdagen den 13 december 2022 (bet. 2022/23:FiU1, rskr. 2022/23:51). De skatteinivåerna som föreslogs i propositionen baserades på prognoser över förväntade förändringar i konsumentprisindex (KPI). Det visade sig dock att den faktiska ökningen av KPI blev större än prognoserna. Detta har medfört att skatteinivåerna för 2024 är lägre än de skattesatser som hade gällt om inget förslag om höjning hade lämnats och skattesatserna i stället hade räknats om utifrån den faktiska förändringen i KPI enligt ordinarie regler. Det finns därför skäl att höja skatten på cigaretter, cigarrer, cigariller, röktobak och övrig tobak med ca 9 procent.

Skatten på tobakssnus är i dag klart lägre än skatten på cigaretter och röktobak, eftersom cigaretter och röktobak bedöms utgöra en större hälsofara. Regeringen bedömer att denna skillnad bör återspeglas ytterligare i skattesatserna och att det därför finns skäl att sänka skatten på tobakssnus med ca 20 procent. Skattesatserna för e-vätskor, andra nikotinhaltiga produkter (exempelvis tobaksfritt snus) och tuggtobak bedöms ligga på en lämplig nivå i dag. Det bedöms dock finnas skäl att skatten på e-vätskor och andra nikotinhaltiga produkter årligen ska räknas om utifrån förändringar i KPI, vilket redan i dag sker för tobaksprodukter. Syftet är att den inbördes relationen mellan de olika skatterna ska bibehållas över tid.

De kommande förslagen bör träda i kraft den 1 november 2024. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag enligt ovanstående. De kommande förslagen bedöms sammantaget minska skatteintäkterna med knappt 10 miljoner kronor 2024 (delårseffekt). För 2025 bedöms förslagen minska skatteintäkterna med knappt 30 miljoner kronor och för 2026 med 20 miljoner kronor.

### 12.20 Höjd spelskatt

**Regeringens bedömning:** Punktskatten på spel bör höjas från 18 till 22 procent av behållningen för varje beskattningsperiod.

Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 juli 2024.

**Skälen för regeringens bedömning:** Ett av syftena med dagens spelreglering är att värna överskottet från spelverksamhet till det allmänna genom att det bidrar till finansieringen av statlig verksamhet. Med undantag för spel som är förbehållet för allmännyttiga ändamål beskattas licenspliktigt spel enligt lagen (2018:1139) om skatt på spel. Punktskatt tas enligt denna lag ut med 18 procent av behållningen för varje beskattningsperiod. Behållningen utgörs av skillnaden mellan de sammanlagda

insatserna och de sammanlagda utbetalningarna. En beskattningsperiod utgörs av en kalendermånad.

En höjning av skatten på spel bör vara välavvägd för att undvika att det uppstår en stor negativ påverkan på andelen spel som sker hos de företag som har licens för spel i Sverige. Av propositionen En omreglerad spelmarknad framgår att en skatt på drygt 20 procent kan anses vara förenlig med ett syfte att uppnå en kanaliseringsgrad på minst 90 procent (prop. 2017/18:220 s. 258). I den propositionen föreslogs emellertid en lägre skattenivå av försiktighetsskäl. Den nuvarande skattesatsen på 18 procent har gällt sedan den svenska spelmarknaden omreglerades 2019. Spelmarknaden har sedan dess stabiliserats och kanaliseringen har ökat betydligt. Därtill har åtgärder vidtagits för att stänga ute olicensierat spel från den svenska marknaden, som trädde i kraft den 1 juli 2023 (prop. 2022/23:33). Skälen för försiktighet vid sättandet av skattenivån bör således inte vara lika starka nu som vid omregleringen. En höjning från 18 till 22 procent bedöms mot denna bakgrund vara till en lämplig nivå för att förstärka finansieringen av statlig verksamhet, utan att det leder till en för stor påverkan på företagen och skattebasens storlek. Punktskatten på spel bör således höjas från 18 till 22 procent.

Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 juli 2024. Regeringen avser att under våren 2024 återkomma till riksdagen med ett förslag enligt ovanstående. Det kommande förslaget bedöms öka skatteintäkterna med 0,27 miljarder kronor 2024 (halvårseffekt) och därefter med 0,54 miljarder kronor per år.

## Skatt på konsumtion - mervärdesskatt

### 12.21 Höjd omsättningsgräns för mervärdesskatt

**Regeringens bedömning:** Omsättningsgränsen för undantag från mervärdesskatt bör höjas från 80 000 kronor till 120 000 kronor per kalenderår. Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 januari 2025.

**Skälen för regeringens bedömning:** Det är angeläget att förbättra villkoren för de allra minsta företagen. Ett sätt att göra detta är att höja omsättningsgränsen för undantag från mervärdesskatt. En höjning av omsättningsgränsen underlättar för små företag som inte längre behöver ta ut och redovisa mervärdesskatt på sin försäljning. Den nuvarande gränsen på 80 000 kronor bör därför höjas till 120 000 kronor per kalenderår. Höjningen ligger inom ramen för det som är tillåtet enligt direktiv 2006/112/EG (mervärdesskattedirektivet), med beaktande av de ändringar som beslutades under våren 2020 vad gäller den särskilda ordningen för små företag (direktiv 2020/285/EU) och som får tillämpas av medlemsstaterna från den 1 januari 2025.

Regeringen avser att återkomma till riksdagen med ett förslag. Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 januari 2025. Förslaget bedöms minska skatteintäkterna med 0,21 miljarder kronor per år.

### 12.22 Nya mervärdesskatteregler för små företag

**Regeringens bedömning:** Omsättningsgränsen för undantag från mervärdesskatt bör få tillämpas av beskattningsbara personer som är etablerade i andra EU-länder. På motsvarande sätt bör beskattningsbara personer som är etablerade i Sverige få

möjlighet att tillämpa omsättningsgränsen i andra EU-länder. Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 januari 2025.

**Skälen för regeringens bedömning:** Under våren 2020 beslutades inom EU ändringar i direktiv 2006/112/EG (mervärdesskattedirektivet) som innebär att beskattningsbara personer ska kunna tillämpa undantag från skatteplikt i ett EU-land där de inte är etablerade (direktiv 2020/285/EU). Syftet är att skapa lika villkor för små företag oavsett var de är etablerade inom EU och att minska den administrativa bördan för dessa företag.

Ändringarna innebär bl.a. att beskattningsbara personer som är etablerade i andra EU-länder, efter ansökan till den behöriga myndigheten i det landet, får tillämpa undantaget från skatteplikt här. På motsvarande sätt får beskattningsbara personer som är etablerade i Sverige, efter ansökan till Skatteverket, möjlighet att tillämpa undantag från skatteplikt i andra EU-länder. Reglerna i direktivet ska vara genomförda av medlemsstaterna den 1 januari 2025.

Författningsändringar behövs för att genomföra direktivet. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med ett förslag. Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 januari 2025. Förslaget bedöms minska skatteintäkterna med 70 miljoner kronor per år.

## 12.23 Ändrade mervärdesskatteregler för vissa tjänster och för konstverk

**Regeringens bedömning:** Vissa virtuella evenemang och aktiviteter bör beskattas i Sverige om köparen är en icke beskattningsbar person som är bosatt eller stadigvarande vistas här. Detsamma gäller om köparen är en beskattningsbar person som har sätet för sin ekonomiska verksamhet här.

Den reducerade skattesatsen om 12 procent vid försäljning av konstverk bör gälla oavsett vem som säljer konstverket. Den reducerade skattesatsen får dock inte tillämpas samtidigt som reglerna om vinstmarginalbeskattning. Beskattningsbara återförsäljares möjlighet att tillämpa vinstmarginalbeskattning vid försäljning av konstverk, samlarföremål och antikviteter bör därför begränsas. Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 januari 2025.

**Skälen för regeringens bedömning:** Under våren 2020 beslutades inom EU ändringar i direktiv 2006/112/EG (mervärdesskattedirektivet) när det gäller platsen för tillhandahållande av vissa tjänster samt vilka skattesatser som får tillämpas (direktiv 2022/542/EU). Ändringarna innebär att tjänster som avser virtuella evenemang och aktiviteter som är kulturella, konstnärliga, idrottsliga, vetenskapliga, pedagogiska, av underhållningskaraktär eller liknande, ska beskattas i det land där de konsumeras. Ändringarna innebär också att samma skattesats måste gälla vid all försäljning av konstverk och att reglerna om vinstmarginalbeskattning inte får tillämpas vid försäljning av konstverk, samlarföremål eller antikviteter om en reducerad skattesats har tillämpats på varorna. Syftet är att uppnå en större konkurrensneutralitet mellan medlemsstaterna vid handel med konstverk, samlarföremål och antikviteter.

Reglerna i direktivet ska vara genomförda av medlemsstaterna den 1 januari 2025.

De svenska reglerna bör anpassas till direktivet i fråga om platsen för tillhandahållande av tjänster som avser virtuella evenemang och aktiviteter som är kulturella, konstnärliga, idrottsliga, vetenskapliga, pedagogiska, av underhållningskaraktär eller liknande. Sverige bör alltså vara beskattningsland om dessa tjänster tillhandahålls icke

beskattningsbara personer och beskattningsbara personer som bor respektive har sätet för sin ekonomiska verksamhet här.

Vidare bör de svenska reglerna om reducerad skattesats för konstverk samt vinstmarginalbeskattning anpassas till ändringarna i direktivet. För svensk del gäller i dagsläget att mervärdesskatt tas ut med den reducerade skattesatsen om 12 procent för en upphovsmans eller dennes dödsbos försäljning av konstverk. Den reducerade skattesatsen gäller även för import av konstverk, samlarföremål och antikviteter. Det bedöms inte möjligt att behålla den svenska regleringen med olika skattesatser beroende på vem som säljer konstverket. För att inte försämma för dem som i dag omfattas av den reducerade skattesatsen bör den reducerade skattesatsen därför utvidgas och gälla all försäljning av konstverk. Direktivet tillåter inte att den reducerade skattesatsen tillämpas samtidigt som reglerna om vinstmarginalbeskattning. Beskattningsbara återförsäljares möjlighet att tillämpa vinstmarginalbeskattning när konstverk köpts in till reducerad skattesats tas därför bort. Detsamma gäller vid import av konstverk, samlarföremål och antikviteter.

Regeringen avser att återkomma till riksdagen med ett samlat förslag. Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 januari 2025. Förslaget om beskattningsland för vissa virtuella evenemang och aktiviteter innebär inga offentligfinansiella effekter. Förslaget om en utvidgning av området för beskattning av konstverk till reducerad skattesats bedöms minska skatteintäkterna med 55 miljoner kronor per år, medan förslaget om en begränsning av möjligheterna att tillämpa vinstmarginalbeskattning bedöms öka skatteintäkterna med 8 miljoner kronor. Sammantaget medför förslagen en minskning av skatteintäkterna med 47 miljoner kronor.

## **12.24 Offentligfinansiella effekter – en sammanfattning**

I tabell 12.7 redovisas de offentligfinansiella effekterna av de förändringar i skatte- och avgiftsreglerna som presenteras i denna proposition. För mer utförliga beskrivningar av konsekvenserna av de olika skatteåtgärderna hänvisas till tidigare avsnitt.

I tabellen redovisas tre olika offentligfinansiella effekter: bruttoeffekt för 2024, nettoeffekter för 2024–2026 och varaktig effekt. Bruttoeffekten beskriver den direkta förändringen av intäkterna från den skatt som regeländringen avser. Referensalternativet vid tolkningen av bruttoeffekten är de förväntade skatteintäkterna i frånvaro av regeländringar. Utöver den direkta effekten kan en regeländring ge upphov till indirekta effekter på de offentliga finanserna av olika slag. Indirekta effekter uppstår om skatteändringen påverkar underlaget för andra skatter och därigenom påverkar de offentliga finanserna. I de offentligfinansiella effektberäkningarna tas normalt hänsyn till indirekta effekter i form effekter av förändringar i bolagsskatt och inkomstskatt om vinster och näringsinkomster påverkas av skatteändringen och förändringar i mervärdesskatten om skatteändringen antas övervältras på priserna. Den offentligfinansiella nettoeffekten utgörs av summan av bruttoeffekten och de indirekta effekterna. Vid bedömningen av hur en skatteförändring påverkar den offentliga sektorns finansiella sparande på kort sikt, är den offentligfinansiella nettoeffekten den mest relevanta.

Den offentligfinansiella effekten av en regelförändring förväntas i vissa fall vara olika stor för olika år. Det kan bero på att åtgärden är tillfällig eller på att åtgärdens indirekta effekter inte uppkommer omedelbart. Den varaktiga effekten är ett mått på den bestående årliga effekten av en skatteändring och möjliggör jämförelser av regeländringar vars nettoeffekter fördelas olika över tiden.



De offentligfinansiella effekterna utgår vanligtvis från att beteendet hos individer och företag inte ändras till följd av förändringar i skattereglerna. De efterfrågade och utbudna kvantiteterna av varor och tjänster antas därmed opåverkade och aktivitetsnivån i ekonomin oförändrad. Undantag från antagandet om oförändrat beteende kan göras om utbud och efterfrågan bedöms ändras i stor utsträckning eller om substitution mot utländsk konsumtion förväntas ske i betydande omfattning. De offentligfinansiella beräkningarna görs i ikraftträdandeårets priser och volymer med utgångspunkt i den prognos för den ekonomiska utvecklingen och de offentliga finanserna som presenteras i denna proposition. Effekterna redovisas i periodiserade termer, vilket innebär att effekten hänförs till det år den skattepliktiga händelsen inträffar, oavsett när uppbörden av skatten sker. Slutligen avser de offentligfinansiella effekterna i tabell 12.7 effekten på den konsoliderade offentliga sektorns finansiella sparande. För en detaljerad beskrivning av metodfrågor kopplade till de offentligfinansiella effektberäkningarna hänvisas till Finansdepartementets publikation Beräkningskonventioner, som publiceras på regeringen.se.

**Tabell 12.7 Offentligfinansiella effekter av förslag och aviseringar om ändrade skatte- och avgiftsregler i denna proposition**

Miljarder kronor

	Effekt från	Bruttoeffekt 2024	Nettoeffekt 2024	Nettoeffekt 2025	Nettoeffekt 2026	Varaktig effekt
Förstärkning av det ordinarie jobbskatteavdraget	2024-01-01	-11,04	-11,04	-11,04	-11,04	-11,04
Förstärkning av det förhöjda grundavdraget	2024-01-01	-2,18	-2,18	-2,18	-2,18	-2,18
Indexering av jobbskatteavdraget för äldre	2024-01-01	0,00	0,00	-0,09	-0,13	-0,13
Höjd åldersgräns för jobbskatteavdrag för äldre från 65 till 66 år	2024-01-01	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07
Pausad uppräkningsgräns för statlig inkomstskatt 2024	2024-01-01	12,31	12,31	12,31	12,31	12,31
Tillfälligt höjt tak för rotavdraget	2024-01-01	-0,96	-0,96			-0,02
Utvidgad expertskatt från fem till sju år	2024-01-01	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,28
Kompensation m.m. till personer födda 1957 och 1959 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag <sup>1</sup>	2026-01-01				-3,40	-0,07
Höjd jämförelseränta vid ränteförmån	2024-01-01	0,26	0,13	0,26	0,26	0,26
Slopad nedsättning av arbetsgivaravgifterna för 15–18-åringar	2024-01-01	1,25	1,00	1,00	1,00	1,00
Teknisk översyn av vissa nedsättningar av socialavgifterna	2024-01-01	-0,12	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10
Förenklad beskattning av vissa fastighetsrelaterade inkomster	2024-01-01	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02
Ändrad beskattning av inlösenaktier i vissa fall	2025-01-01			0,59	0,59	0,59
Tilläggsavgift för företag i stora koncerner	2024-01-01	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50

	Effekt från	Bruttoeffekt 2024	Nettoeffekt 2024	Nettoeffekt 2025	Nettoeffekt 2026	Varaktig effekt
Sänkt skatt på bensin och diesel	2024-01-01	-5,45	-5,76	-7,77	-8,05	-8,05
Sänkt skatt på diesel inom jord-, skogs- och vattenbruk samt kvartalsvis återbetalning	2024-01-01	-0,90	-0,72	0,00	0,00	-0,02
Justerad skatt på naturgrus och avfall	2024-01-01	0,01	0,01	0,01	0,00	0,00
Avskaffad skatt på plastbärkassar	2024-11-01	-0,09	-0,11	-0,65	-0,65	-0,65
Befrielse från energiskatt på el för infångning av koldioxid (s.k. CCS)	2024-10-01	0,00	0,00	0,00	-0,25	-0,25
Ändrade vägavgifter inom eurovinjettsamarbetet	2025-01-01	0,00	0,00	0,05	0,05	0,07
Justerad skatt på tobak och nikotin	2024-11-01	-0,01	-0,01	-0,03	-0,02	-0,02
Höjd spelskatt	2024-07-01	0,48	0,27	0,54	0,54	0,54
Höjd omsättningsgräns för mervärdesskatt	2025-01-01			-0,21	-0,21	-0,21
Nya mervärdesskatteregler för små företag	2025-01-01			-0,07	-0,07	-0,07
Ändrade mervärdesskatteregler för vissa tjänster och för konstverk	2025-01-01			-0,05	-0,05	-0,05
<b>Summa</b>		<b>-5,89</b>	<b>-6,61</b>	<b>-6,88</b>	<b>-10,85</b>	<b>-7,82</b>

<sup>1</sup> Den offentligfinansiella effekten i tabellen avser enbart det kommande förslaget om senarelagt ikraftrådande av den höjda åldersgränsen för rätt till det förhöjda grundavdraget till 67 år. Kompensationen 2024 till personer födda 1957 görs på statens budgets utgiftssida inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution och den offentligfinansiella effekten redovisas i tabell 6.15.

Källa: Egna beräkningar.

## 12.25 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll sker i huvudsak i form av utgifter i statens budget. Men det finns också stöd som går via skattesystemet i form av s.k. skatteutgifter som påverkar statsbudgetens inkomstsida. Skatteutgifter kan ses som de effekter på skatteintäkterna som uppstår till följd av särregleringar i skattelagstiftningen.

Budgetlagen (2011:203) föreskriver att regeringen varje år ska lämna en redovisning av skatteutgifter till riksdagen (10 kap. 4 §). I regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2023 (skr. 2022/23:98), redogörs för beräknade och prognostiserade skatteutgifter för åren 2022–2025. Skrivelsen överlämnades till riksdagen i samband med överlämnandet av 2023 års ekonomiska vårproposition (prop. 2022/23:100). En delmängd av skatteutgifterna redovisas även i utgiftsbilagorna i budgetpropositionen.

Det finns i huvudsak två syften med att redovisa skatteutgifter. Det första och mest centrala syftet är att synliggöra de stöd till företag och hushåll som finns på budgetens inkomstsida och som helt eller delvis har samma funktion som stöd på budgetens utgiftssida. Många av skatteutgifterna har införts, mer eller mindre uttalat, som medel inom specifika utgiftsområden såsom bostad, miljö, arbetsmarknad och näringsliv i syfte att stötta dessa områden. Ur ett budgetperspektiv kan de därför ofta jämföras med stöd på budgetens utgiftssida. De skatteutgifter som kan jämföras med stöd på budgetens utgiftssida redovisas därför i den utgiftsbilaga som skatteutgiften i första hand kan hänföras till. Det finns också skatteutgifter som uppkommit till följd av den

praktiska hanteringen i skattesystemet. Det kan vara av administrativa skäl såsom enkelhet, legitimitet eller för att undvika oacceptabla konsekvenser för den enskilde. I sådana fall betraktas skatteutgiften som skattetekniskt motiverad. Även om de skattetekniskt motiverade skatteutgifterna i vissa fall innebär ett stöd för grupper eller verksamheter, saknar de direkt koppling till något av budgetens utgiftsområden.

Det andra syftet med redovisningen av skatteutgifter är att belysa graden av enhetlighet i skattesystemet. Genom att minska enhetligheten och öka komplexiteten i skattesystemet, kan skatteutgifter sägas gå emot principen om att skattereglerna ska vara generella och tydliga. Att bedöma graden av enhetlighet kräver, liksom synliggörandet av stöden, att en jämförelsenorm för skatteuttaget definieras. Jämförelsenormen som ligger till grund för redovisningen av skatteutgifterna härstammar från SOU 1995:36 (Förmåner och sanktioner – en samlad redovisning) och utgår från principen om enhetlig beskattning.

En skatteutgift uppstår om skatteuttaget för en viss grupp eller en viss kategori av skattebetalare är lägre än vad som är förenligt med jämförelsenormen. Ett exempel är den reducerade mervärdesskattesatsen på livsmedel som är 12 procent. Jämförelsenormen är i detta fall 25 procent och skatteutgiften utgörs av skillnaden mellan 25 och 12 procent multiplicerat med underlaget.

Om en skatteutgift slopas leder det i normalfallet till högre skatteintäkter och därmed till en budgetförstärkning för offentlig sektor på samma sätt som om en utgift på statsbudgetens utgiftssida slopas. Beräkningarna av skatteutgifter ger dock inte någon exakt uppskattning på den möjliga intäktsförstärkningen om en skatteutgift slopas. Detta beror bl.a. på att beräkningarna inte tar hänsyn till indirekta effekter på andra skatter. I de flesta fall tar beräkningarna heller inte hänsyn till beteendeffekter hos företag eller hushåll.

## 12.26 Författningskommentar

### 12.26.1 Förslaget till lag om ändring i kupongskattelagen (1970:624)

#### 2 §

I paragrafen finns definitioner av vissa ord och uttryck som används i kupongskattelagen.

I *första stycket* införs en ny definition av ordet inlösenaktie som gäller vid tillämpning av lagen. Med inlösenaktie avses en aktie som utan valmöjlighet för aktieägaren ska lösas in eller förvärvas av aktiebolaget för en viss ersättning. Bestämmelsen motsvarar den nya 42 kap. 17 a § fjärde stycket inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL.

Det införs även en hänvisning till 4 kap. 46 § aktiebolagslagen (2005:551), förkortad ABL, i definitionen av utdelningstillfälle. Hänvisningen får till följd att den avstämningsdag som bestäms vid en aktiesplit kan anses som utdelningstillfället för en sådan tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna som avses i andra stycket 7.

Vad som utgör utdelning finns inte definierat i skattelagstiftningen men har i praxis tolkats enligt reglerna i aktiebolagslagen. Med utdelning avses inte bara utdelningar i pengar utan även överföring av annan egendom. I princip ska alla förmåner som en aktieägare erhåller från bolaget helt eller delvis utan motprestation beskattas som utdelning (se RÅ 1952 ref. 39 och SOU 1999:79 s. 55). I andra stycket anges vad som också ska avses med utdelning i kupongskattelagens mening. Merparten av punkterna avser utbetalningar som beskattas som kapitalvinst för obegränsat skattskyldiga.

Ändringarna i *andra stycket 1 och 3* innebär att sådana återbetalningar och utbetalningar som avses i punkterna bara ska anses som utdelning enligt kupongskattelagen om det inte tidigare har tagits ut kupongskatt vid en tilldelning av inlösenaktier till aktieägaren. I ett sådant fall anses återbetalningen eller utbetalningen inte som en utdelning i lagens mening, se tredje stycket.

I *andra stycket 7*, som är ny, anges att som utdelning i kupongskattelagens mening avses tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna i samband med att ett aktiebolag minskar aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna med indragning av aktier eller förvärvar egna aktier. Kupongskatt ska därmed tas ut på värdet av sådana inlösenaktier. Det gäller dock inte om tilldelningen görs i utbyte mot aktier i bolaget. Det innebär att kupongskatt inte ska betalas vid tilldelningen t.ex. när aktieägaren får inlösenaktier i utbyte mot inlösenrätter och aktier i bolaget (för en närmare beskrivning av vilka situationer som avses se avsnitt 12.11.3.2 under rubriken Tilldelning av inlösenrätter i utbyte mot aktier i bolaget samt författningskommentaren till 42 kap. 17 a § II). Lydelsen motsvarar den som nu föreslås i den nya 42 kap. 17 a § första och fjärde styckena II.

I det nya *tredje stycket* anges att en återbetalning eller utbetalning enligt *andra stycket 1 eller 3* som görs när inlösenaktier löses in eller förvärvas inte ska anses som utdelning, om tilldelningen av de inlösenaktier som löses in eller förvärvas anses som utdelning enligt *andra stycket 7*. Innebörden är således att om kupongskatt har betalats på inlösenbeloppet redan när aktieägaren fick inlösenaktien ska kupongskatt inte tas ut igen på den betalning som erhålls vid inlösentillfället.

Av det nya *fjärde stycket* framgår att kupongskatt på sådan utdelning som avses i *andra stycket 7* ska tas ut på den ersättning som ska betalas till aktieägarna när inlösenaktierna löses in eller förvärvas av bolaget. Kupongskatt ska således beräknas på inlösenbeloppet, även om marknadsvärdet på den erhållna inlösenaktien skulle vara högre eller lägre vid utdelningstillfället. Bestämmelserna motsvarar de som nu föreslås i den nya 42 kap. 17 a § fjärde stycket II.

Övervägandena finns i avsnitt 12.11.3.2 och 12.11.3.3.

## 27 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om återbetalning av kupongskatt i vissa fall.

Ändringarna i *andra stycket* innebär att det för rätt till återbetalning av kupongskatt vid inlösen och förvärv av egna aktier krävs att betalningen till aktieägaren anses som utdelning enligt 2 § *andra stycket 1 eller 3*. Så är inte fallet om kupongskatt ska betalas vid tilldelning av inlösenaktier enligt 2 § *andra stycket 7*, vilket följer av 2 § *tredje stycket*. Eftersom själva betalningen inte anses som utdelning i dessa fall uppkommer inte heller någon rätt till återbetalning. För att återbetalning ska aktualiseras vid inlösen och förvärv av egna aktier krävs således att kupongskatt inte tagits ut när inlösenaktier tilldelades aktieägarna, t.ex. när den skattskyldige förvärvat inlösenaktier på marknaden eller vid inlösenförfaranden som innebär att inlösenrätter och befintliga aktier byts ut mot inlösenaktier. Att återbetalningen uppgår till den kupongskatt som belöper på anskaffningskostnaden följer av *tredje stycket*.

Vad som avses med inlösenaktie framgår av 2 § *första stycket*.

Övervägandena finns i avsnitt 12.11.3.2.

## 12.26.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift

### 1 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om allmän löneavgift och hur underlaget för löneavgiften ska beräknas.

Ändringen i *andra stycket* föranleds av att nedsättningen av arbetsgivaravgifterna och den allmänna löneavgiften för personer som vid årets ingång fyllt 15 men inte 18 år slopas. Hänvisningen till 2 kap. 28 § socialavgiftslagen tas därför bort.

Övervägandena finns i avsnitt 12.8.3.

### **Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser**

I *första punkten* anges att lagen träder i kraft den 1 januari 2024.

Av *andra punkten* följer att bestämmelsen i 1 § i den äldre lydelsen fortfarande gäller för ersättning som utges före ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 12.8.4.

## 12.26.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1667) om skatt på naturgrus

### 3 §

I paragrafen anges skattesatsen för naturgrus samt hur skattesatsen årligen ska räknas om.

Ändringen i *första stycket* innebär att 2024 års skattesats, 22 kronor per ton naturgrus, anges direkt i lagen.

Ändringarna i *andra stycket* innebär att indexomräkning ska ske för kalenderåret 2025 och framåt. För 2025 och efterföljande kalenderår ska skattebeloppet bestämmas med utgångspunkt i skattesatsen i första stycket och förändringen i KPI mellan juni 2023 och juni året före det år som omräkningen avser. Det årliga schabloniserade tillägget om två procentenheter, s.k. BNP-indexering, tas bort.

Övervägandena finns i avsnitt 12.15.

### **Ikraftträdande och övergångsbestämmelser**

Av *första punkten* framgår att lagen träder i kraft den 1 januari 2024.

Av *andra punkten* framgår att äldre bestämmelser fortfarande ska gälla för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet. Detta innebär att tidigare skattesatser är tillämpliga när skattskyldighet inträtt före ikraftträdandet.

## 12.26.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:673) om skatt på avfall

### 4 §

I paragrafen anges skattesatsen för avfall samt hur skattesatsen årligen ska räknas om.

Ändringen i *första stycket* innebär att 2024 års skattesats, 725 kronor per ton avfall, anges direkt i lagen.

Ändringarna i *andra stycket* innebär att indexomräkning ska ske för kalenderåret 2025 och framåt. För 2025 och efterföljande kalenderår ska skattebeloppet bestämmas med

utgångspunkt i skattesatsen i första stycket och förändringen i KPI mellan juni 2023 och juni året före det år som omräkningen avser. Det årliga schabloniserade tillägget om två procentenheter, s.k. BNP-indexering, tas bort.

Övervägandena finns i avsnitt 12.15.

### **Ikraftträdande och övergångsbestämmelser**

Av *första punkten* framgår att lagen träder i kraft den 1 januari 2024.

Av *andra punkten* framgår att äldre bestämmelser fortfarande ska gälla för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet. Detta innebär att tidigare skattesatser är tillämpliga när skattskyldigheten inträtt före ikraftträdandet.

## **12.26.5 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)**

### **15 kap.**

#### **10 §**

I paragrafen finns bestämmelser om ett beloppsmässigt undantag från när inkomster i samfällighet ska tas upp i inkomstslaget näringsverksamhet.

Beloppsgränsen i *första stycket* höjs från 600 kronor till 1 500 kronor. Det innebär att intäkter och kostnader inte behöver tas upp om skillnaden mellan intäkter och kostnader är högst 1 500 kronor.

Övervägandena finns i avsnitt 12.10.4.

### **39 kap.**

#### **26 §**

Paragrafen innehåller bestämmelser om beskattning av privatbostadsföretag när företagets fastighet har del i samfällighet. Enligt huvudregeln ska fastighetens andel av samfällighetens inkomster och utgifter tas upp eller dras av hos privatbostadsföretaget. Från detta finns det dock ett beloppsmässigt undantag.

Ändringen i *första punkten* innebär att det beloppsmässiga undantaget för kapitalavkastning från samfälligheten höjs från 600 kronor till 1 500 kronor. Avkastningen av kapital i samfällighetens verksamhet ska således bara tas upp till den del den överstiger 1 500 kronor.

Övervägandena finns i avsnitt 12.10.4.

### **42 kap.**

#### **29 §**

I paragrafen finns bestämmelser om när inkomster i samfällighet ska tas upp i inkomstslaget kapital.

Ändringen av *första stycket* innebär att det beloppsmässiga undantaget höjs från 600 kronor till 1 500 kronor. En privatbostadsfastighets andel av en samfällighets inkomster som är avkastning av kapital ska således bara tas upp om inkomsterna överstiger 1 500 kronor.

Övervägandena finns i avsnitt 12.10.4.

## **45 kap.**

### **5 §**

Paragrafen innehåller bestämmelser om kapitalvinstbeskattning vid överföring av mark eller andel i samfällighet genom fastighetsreglering enligt 5 kap. fastighetsbildningslagen (1970:988) och uppdelning i lotter genom klyvning enligt 11 kap. samma lag.

I *första stycket* anges att sådana överföringar och uppdelningar ska anses som avyttring av fastighet om de sker helt eller delvis mot kontant ersättning. Om den kontanta ersättningen är högst ett visst belopp ska dock kapitalvinsten inte tas upp. Ändringen innebär att beloppsgränsen för undantag från beskattning höjs från 5 000 kronor till 42 000 kronor.

*Andra stycket* innehåller bestämmelser om beräkningen av den kapitalvinst som ska tas upp. Även i detta stycke höjs beloppet från 5 000 kronor till 42 000 kronor.

Övervägandena finns i avsnitt 12.10.2.

### **24 §**

I paragrafen finns bestämmelser om omkostnadsbeloppet vid allframtidsupplåtelse. Enligt huvudregeln ska så stor del av omkostnadsbeloppet för fastigheten anses avse den del av fastigheten som anses avyttrad som ersättningen utgör av hela fastighetens marknadsvärde vid tiden för inskränkningen eller upplåtelsen.

I *tredje stycket* finns en schablonregel för omkostnadsbeloppet. Ändringen innebär att i stället för att tillämpa huvudregeln får omkostnadsbeloppet vid en allframtidsupplåtelse beräknas till 12 000 kronor. Det kan dock inte vara högre än den ersättning som erhålls.

Övervägandena finns i avsnitt 12.10.3.

## **61 kap.**

### **15 §**

Av paragrafen framgår hur beräkning av ränteförmån ska ske i fråga om lån i svensk valuta med fast räntesats eller med en räntesats som står fast i förhållande till marknadsräntan.

Ändringen innebär att underlaget för beräkning av ränteförmån (jämförelseräntan) höjs med 0,5 procentenheter till statslåneräntan när lånet togs upp plus en och en halv procentenhet.

Övervägandena finns i avsnitt 12.7.3.

### **16 §**

I paragrafen finns bestämmelser om hur beräkning av ränteförmån ska göras när fråga är om annat lån i svensk valuta än som avses i 15 §, t.ex. lån med rörlig ränta.

Ändringarna i *första* och *andra styckena* innebär att underlaget för beräkning av ränteförmån (jämförelseräntan) höjs med 0,5 procentenheter till statslåneräntan vid den tidpunkt som anges i respektive stycke plus en och en halv procentenhet.

Övervägandena finns i avsnitt 12.7.3.

## **Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser**

I *första punkten* av ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna anges att lagen träder i kraft den 1 januari 2024.

I *andra punkten* anges att lagen ska tillämpas första gången på beskattningsår som börjar efter den 31 december 2023. För lån som avses i 61 kap. 15 §, t.ex. lån med fast ränta, påverkar ändringen bara nya lån efter ikraftträdandet eller lån som omförhandlas därefter. För lån som avses i 16 § samma kapitel, t.ex. lån med rörlig ränta, tillämpas ändringarna från och med den 1 januari 2024 oavsett när de ingicks eller omförhandlades.

Övervägandena finns i avsnitt 12.7.4 och 12.10.5.

## 12.26.6 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

### 24 kap.

#### 5 §

I paragrafen anges vilka bestämmelser i inkomstlagen kapital som också ska tillämpas i inkomstlagen näringsverksamhet. Ändringen innebär att den nya paragrafen 42 kap. 17 a § om tilldelning av inlösenaktier läggs till uppräknningen. Därmed ska även aktieägare som är företag ta upp värdet av tilldelade inlösenaktier som utdelning om villkoren i nämnda paragraf är uppfyllda.

Övervägandena finns i avsnitt 12.11.2.2.

### 42 kap.

#### 17 a §

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om att tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna i vissa fall ska behandlas som utdelning.

Av *första stycket* framgår att tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna ska behandlas som utdelning i två fall. Det gäller dels i samband med att ett aktiebolag minskar aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna med indragning av aktier, dels i samband med att bolaget förvärvar egna aktier. Eftersom sådana tilldelningar av inlösenaktier ska behandlas som utdelning ska de tas upp av den som har rätt till utdelningen när den kan disponeras, 12 §. Inlösenaktien kan disponeras när den registreras på aktieägarens konto, depå eller motsvarande. Stycket har utformats med ledning av 17 § första stycket där utbetalningar i samband med motsvarande förfaranden utan indragning av aktier regleras.

Minskning av den bundna överkursfonden eller reservfonden genomförs inte med indragning av aktier. Dessa former av värdeöverföring nämns därför inte i denna paragraf, till skillnad från i 17 §.

Inlösenaktier kan tilldelas aktieägarna på olika sätt. Det kan ske t.ex. genom en aktiesplit eller en nyemission. Skälen för tilldelningen eller hur den benämns har ingen betydelse för beskattningen. En inlösenaktie som förvärvas på marknaden eller direkt från någon annan än bolaget ska inte behandlas som utdelning för förvärvaren eftersom denne då inte tilldelats inlösenaktierna.

Tilldelningen av inlösenaktier ska också ske i samband med inlösen eller återköp. Generellt bör det anses finnas ett sådant samband när det utdelande bolaget redan vid tilldelningen av inlösenaktierna har bestämt när de ska lösas in och till vilket belopp, oavsett hur långt fram i tiden inlösen ska ske.

*Andra stycket* innehåller en förklaring av vad som avses med inlösenaktie. Ordet används inte sedan tidigare i inkomstskattelagen. Med inlösenaktie avses en aktie som utan valmöjlighet för aktieägaren ska lösas in eller förvärvas av aktiebolaget för en viss ersättning. Det ska alltså vara fråga om en aktie, inte någon annan typ av finansiellt



instrument, som ska lösas in eller förvärfvas automatiskt av aktiebolaget, utan krav på någon insats av aktieägarna. Inlösenaktierna ska lösas in eller förvärfvas av bolaget, dvs. de ska användas för bolagshändelserna minskning av aktiekapitalet m.m. för återbetalning till aktieägarna med indragning av aktier (20 kap. 9 § ABL) eller förvärv av egna aktier (19 kap. ABL). Vilket slags ersättning (kontanter eller andra tillgångar) som ska betalas ut och dess storlek ska vara bestämt vid tidpunkten för tilldelningen. Ersättningen kan dock anses bestämd även vid sakutdelning eller när kontant ersättning beror på någon variabel. Avgörande för om inlösenbeloppet anses bestämt bör vara om det är angivet på ett sådant sätt att förfarandet kan anses motsvara en utdelning.

Av  *tredje stycket*  framgår att en tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna i utbyte mot aktier i bolaget inte ska behandlas som utdelning.  *Lagrådet*  anser att bestämmelsen är svårbegriplig och menar att det varken av lagtext eller författningskommentar framgår klart när undantaget kan komma att användas. Följande exempel visar på den vanligaste situationen då undantaget blir tillämpligt (se också avsnitt 12.11.2.2 under rubriken Tilldelning av inlösenrätter i utbyte mot aktier i bolaget).

Anta att ett bolag ska genomföra ett inlösenförfarande och därför ger en inlösenrätt till aktieägarna för varje aktie de äger. Tio inlösenrätter ger möjlighet att lösa in en aktie och i stället erhålla en inlösenaktie. Om aktieägaren väljer att delta i inlösenförfarandet bokas inlösenrätter och inlösta aktier bort och byts ut mot lika många inlösenaktier. Det är detta utbyte som lagtextens ordalydelse syftar på. Inlösenaktierna löses därefter in på ett angivet datum för ett visst pris. Som anges i avsnitt 12.11.2.2 bör detta förfarande inte träffas av utdelningsbeskattning vid tilldelningen eftersom det inte kan likställas med kontant utdelning. Aktieägaren gör ett aktivt val att delta och löser in befintliga aktier. Genom undantaget säkerställs att sådana situationer, dvs. när det inom ramen för ett och samma inlösenförfarande sker både ett ”normalt” inlösenförfarande och tilldelning av inlösenaktier, inte blir föremål för utdelningsbeskattning vid tilldelningen.

I  *fjärde stycket*  anges att värdet av en inlösenaktie vid tillämpningen av denna paragraf ska anses vara den ersättning som ska betalas till aktieägarna när aktien löses in eller förvärfvas av bolaget. Det innebär att det är inlösenbeloppet som ska tas upp som utdelning. Inlösenbeloppet ska dock inte användas som värde på inlösenaktier i andra sammanhang, t.ex. vid beräkningen av vinst eller förlust vid en avyttring av inlösenaktier. Att inlösenbeloppet också blir inlösenaktiens anskaffningsutgift framgår av 48 kap. 10 §.

Övervägandena finns i avsnitt 12.11.2.2 och 12.11.2.3.

## **48 kap.**

### **10 §**

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om anskaffningsutgiften för inlösenaktie som ska tas upp som utdelning enligt 42 kap. 17 a §. Anskaffningsutgiften ska för en sådan aktie utgöras av den ersättning som betalas ut på inlösendagen (jfr 42 kap. 17 a § fjärde stycket).

Övervägandena finns i avsnitt 12.11.2.4.

## 12.26.7 Förslaget till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980)

### 2 kap. 29 §

I paragrafen regleras bl.a. vilken ersättning som omfattas av avdraget från arbetsgivaravgifterna för personer som arbetar med forskning eller utveckling.

Ändringen i *andra stycket* föranleds av att 2 kap. 28 § upphör att gälla. Hänvisningen till paragrafen tas därför bort.

Övervägandena finns i avsnitt 12.8.3.

### **Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser**

I *första punkten* anges att lagen träder i kraft den 1 januari 2024.

Av *andra punkten* följer att den upphävda bestämmelsen i 2 kap. 28 § och bestämmelsen i 2 kap. 29 § i den äldre lydelsen fortfarande gäller för ersättning som utges före ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 12.8.4.

## 12.26.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet

### 2 kap. 12 §

I paragrafen regleras vissa undantag från huvudregeln i 2 kap. 11 § om när Skatteverket ska gallra uppgifter och handlingar som behandlas i beskattningsdatabasen.

Ändringen innebär att lagen (2020:32) om skatt på plastbärkassar tas bort från uppräknningen i *tredje stycket första punkten*.

Övervägandena finns i avsnitt 12.16.4.

## 12.26.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:1170) om särskilda avdrag i vissa fall vid avgiftsberäkningen enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift och socialavgiftslagen (2000:980)

### 2 §

I paragrafen regleras bl.a. vad som utgör en sådan avgiftspliktig ersättning som ska beaktas vid beräkningen av det särskilda avdraget.

Ändringen i *första stycket* föranleds av att 2 kap. 28 § socialavgiftslagen upphör att gälla. Hänvisningen till paragrafen tas därför bort.

Övervägandena finns i avsnitt 12.8.3.

### **Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser**

I *första punkten* anges att lagen träder i kraft den 1 januari 2024.

Av *andra punkten* följer att bestämmelsen i 2 § i den äldre lydelsen fortfarande gäller för ersättning som utges före ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 12.8.4.

## 12.26.10 Förslaget till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

### 22 kap.

#### 6 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om skyldighet att lämna kontrolluppgift när en privatbostadsfastighet har del i en samfällighet.

I tredje stycket anges att sådan kontrolluppgift bara behöver lämnas om inkomsterna överstiger ett visst belopp. Ändringen innebär att beloppsgränsen höjs från 600 kronor till 1 500 kronor. Det är en följd av ändringen i 42 kap. 29 § inkomstskattelagen (1999:1229).

Övervägandena finns i avsnitt 12.10.4.

## 12.26.11 Förslaget till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

### 3 kap.

#### 15 §

I paragrafen anges vad som avses med punktskatt.

Ändringen innebär att *punkt 12* om lagen (2020:32) om skatt på plastbärkassar tas bort. Efterföljande punkter numreras om.

Övervägandena finns i avsnitt 12.16.4.

### 7 kap.

#### 1 a §

I paragrafen finns bestämmelser om registrering.

Ändringen i *första stycket* innebär att lagen om skatt på plastbärkassar tas bort från uppräknningen i *andra punkten c*.

Övervägandena finns i avsnitt 12.16.4.

### 26 kap.

#### 8 §

I paragrafen regleras i vilka fall punktskatt ska redovisas i en särskild skattedeklaration för varje händelse som medför skattskyldighet i stället för i en punktskattedeklaration för den aktuella redovisningsperioden.

Ändringen innebär att lagen om skatt på plastbärkassar tas bort från uppräknningen i *andra punkten*.

Övervägandena finns i avsnitt 12.16.4.

### 41 kap.

#### 3 §

I paragrafen anges hos vem revision får göras.

Ändringen innebär att lagen om skatt på plastbärkassar tas bort från uppräknningen i *tionde punkten*. Ändringen är redaktionell och innebär ingen ändring i sak för de punkter som kvarstår i paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 12.16.4.

### 12.26.12 Förslaget till lag om ändring i tullagen (2016:253)

#### 2 kap.

#### 1 §

I paragrafen anges i vilka lagar som det finns bestämmelser om skyldighet att betala annan skatt än tull vid import eller införsel till det svenska tullområdet.

Ändringen innebär att lagen (2020:32) om skatt på plastbärkassar tas bort från uppräknningen i *första stycket*.

Övervägandena finns i avsnitt 12.16.4.

### 12.26.13 Förslaget till lag om upphävande av lagen (2020:32) om skatt på plastbärkassar

Lagen innebär att lagen om skatt på plastbärkassar upphör att gälla.

Enligt *första punkten* i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna träder lagen i kraft den 1 november 2024.

Enligt *andra punkten* gäller den upphävda lagen dock fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet. Det innebär att skatt på plastbärkassar ska redovisas och betalas för skattskyldighet som uppkommit fram t.o.m. utgången av oktober 2024.

Övervägandena finns i avsnitt 12.16.3 och 12.16.5.

# Bilaga 1

## Specifikation av budgetens utgifter och inkomster 2024

### Innehållsförteckning

1	Specifikation av budgetens utgifter för 2024 .....	2
2	Specifikation av budgetens inkomster för 2024 .....	15

I denna bilaga sammanställs budgetens utgifter och inkomster för 2024. Utgifterna är uppdelade på 27 utgiftsområden och inkomsterna på inkomsttyper och inkomstitlar.

# 1 Specifikation av budgetens utgifter för 2024

**Tabell 1.1 Specifikation av budgetens utgifter för 2024**

Tusental kronor

Utgifts-  
område

<b>1</b>	<b>Rikets styrelse</b>	<b>19 070 363</b>
	<b>1 Statschefen</b>	<b>162 821</b>
	1 Kungliga hov- och slottsstaten	162 821
	<b>2 Riksdagen och dess myndigheter</b>	<b>2 954 604</b>
	1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.	1 068 396
	2 Riksdagens förvaltningsanslag	1 037 024
	3 Riksdagens fastighetsanslag	350 000
	4 Riksdagens ombudsmän (JO)	130 367
	5 Riksrevisionen	368 817
	<b>3 Sametinget och samepolitiken</b>	<b>63 000</b>
	1 Sametinget	63 000
	<b>4 Regeringskansliet m.m.</b>	<b>9 450 059</b>
	1 Regeringskansliet m.m.	9 450 059
	<b>5 Länsstyrelserna</b>	<b>3 867 590</b>
	1 Länsstyrelserna m.m.	3 867 590
	<b>6 Demokratipolitik och mänskliga rättigheter</b>	<b>1 214 588</b>
	1 Allmänna val och demokrati	664 640
	2 Justitiekanslern	86 572
	3 Integritetsskyddsmyndigheten	180 976
	4 Valmyndigheten	61 405
	5 Stöd till politiska partier	169 200
	6 Institutet för mänskliga rättigheter	51 795
	<b>7 Nationella minoriteter</b>	<b>227 771</b>
	1 Åtgärder för nationella minoriteter	207 771
	2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer	20 000
	<b>8 Medier</b>	<b>1 098 696</b>
	1 Mediestöd	1 017 119
	2 Mediemyndigheten	81 577
	<b>9 Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet</b>	<b>31 234</b>
	1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	31 234
<b>2</b>	<b>Samhällsekonomi och finansförvaltning</b>	<b>20 881 058</b>
	1 Statskontoret	109 732
	2 Kammarkollegiet	164 511
	3 Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter	25 350
	4 Arbetsgivarpolitiska frågor	2 443
	5 Statliga tjänstepensioner m.m.	16 712 000
	6 Finanspolitiska rådet	11 704
	7 Konjunkturinstitutet	78 007

Utgifts-  
område

8 Ekonomistyrningsverket	210 120
9 Statistiska centralbyrån	624 174
10 Bidragsfastigheter	365 000
11 Finansinspektionen	808 217
12 Riksgäldskontoret	378 441
13 Bokföringsnämnden	14 306
14 Vissa garanti- och medlemsavgifter	110 452
15 Statens servicecenter	945 404
16 Finansmarknadsforskning	59 353
17 Upphandlingsmyndigheten	99 917
18 Utbetalningsmyndigheten	161 927
<b>3 Skatt, tull och exekution</b>	<b>16 854 357</b>
1 Skatteverket	8 586 863
2 Tullverket	2 874 961
3 Kronofogdemyndigheten	2 192 533
4 Kompensation förhöjt grundavdrag födda 1957	3 200 000
<b>4 Rättsväsendet</b>	<b>76 028 013</b>
1 Polismyndigheten	40 765 012
2 Säkerhetspolisen	2 449 651
3 Åklagarmyndigheten	2 633 893
4 Ekobrottsmyndigheten	1 078 513
5 Sveriges Domstolar	7 559 106
6 Kriminalvården	16 145 316
7 Brottsförebyggande rådet	256 552
8 Rättsmedicinalverket	605 838
9 Brottsoffermyndigheten	58 712
10 Ersättning för skador på grund av brott	221 953
11 Rättsliga biträden m.m.	3 667 357
12 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.	90 987
13 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	19 174
14 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	121 157
15 Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden	33 034
16 Domarnämnden	11 758
17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering	310 000
<b>5 Internationell samverkan</b>	<b>2 273 924</b>
1 Avgifter till internationella organisationer	1 473 554
2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	183 441
3 Nordiskt samarbete	16 295
4 Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet	4 826
5 Inspektionen för strategiska produkter	143 855
6 Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning	83 358
7 Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)	28 402
8 Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI)	19 175
9 Svenska institutet	135 328
10 Information om Sverige i utlandet	15 475

Utgifts-  
område

	11 Samarbete inom Östersjöregionen	170 215
<b>6</b>	<b>Försvaret och samhällets krisberedskap</b>	<b>126 059 689</b>
	<b>1 Försvaret</b>	<b>119 095 270</b>
	1 Förbandsverksamhet och beredskap	60 649 599
	2 Försvarmaktens insatser internationellt	1 742 019
	3 Anskaffning av materiel och anläggningar	48 627 000
	4 Forskning och teknikutveckling	1 074 905
	5 Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten	13 926
	6 Totalförsvarets plikt- och prövningsverk	374 388
	7 Officersutbildning m.m.	304 627
	8 Försvarets radioanstalt	2 258 397
	9 Totalförsvarets forskningsinstitut	379 158
	10 Nämnder m.m.	7 786
	11 Försvarets materielverk	3 584 324
	12 Förvarsunderrättelsedomstolen	11 307
	13 Myndigheten för Totalförvarsanalys	67 834
	<b>2 Samhällets krisberedskap</b>	<b>6 446 720</b>
	1 Kustbevakningen	1 800 217
	2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	506 850
	3 Ersättning för räddningstjänst m.m.	27 580
	4 Krisberedskap	1 734 608
	5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal	426 671
	6 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	1 714 914
	7 Statens haverikommission	51 378
	8 Myndigheten för psykologiskt försvar	148 703
	9 Rakel Generation 2	35 799
	<b>3 Strålsäkerhet</b>	<b>517 699</b>
	1 Strålsäkerhetsmyndigheten	517 699
<b>7</b>	<b>Internationellt bistånd</b>	<b>48 630 129</b>
	<b>1 Internationellt utvecklingssamarbete</b>	<b>48 630 129</b>
	1 Bistandsverksamhet	46 639 119
	2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	1 690 200
	3 Nordiska Afrikainstitutet	17 320
	4 Folke Bernadotteakademin	210 633
	5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete	50 000
	6 Utvärdering av internationellt bistånd	22 857
<b>8</b>	<b>Migration</b>	<b>13 808 274</b>
	1 Migrationsverket	4 734 916
	2 Ersättningar och bostadskostnader	6 892 000
	3 Migrationspolitiska åtgärder	151 013
	4 Domstolsprövning i utlänningsmål	839 291
	5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål	200 800
	6 Offentligt biträde i utlänningsärenden	264 602
	7 Utresor för avvisade och utvisade	325 202
	8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	400 450
<b>9</b>	<b>Hälsovård, sjukvård och social omsorg</b>	<b>110 258 264</b>
	<b>1 Hälso- och sjukvårdspolitik</b>	<b>66 935 522</b>



Utgifts-  
område

1 Socialstyrelsen	825 880
2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	94 223
3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	164 580
4 Tandvårdsförmåner	8 011 778
5 Bidrag för läkemedelsförmånerna	35 486 000
6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	11 528 266
7 Sjukvård i internationella förhållanden	690 287
8 Bidrag till psykiatri	2 250 393
9 Läkemedelsverket	159 030
10 E-hälsomyndigheten	204 421
11 Prestationsbundna insatser för att korta värdköerna	4 985 000
12 Inspektionen för vård och omsorg	833 885
13 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	39 279
14 Civilt försvar inom hälso- och sjukvård	1 662 500
<b>2 Folkhälsopolitik</b>	<b>1 789 375</b>
1 Folkhälsomyndigheten	537 312
2 Insatser för vaccinberedskap	120 500
3 Bidrag till WHO	59 665
4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	150 502
5 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	90 396
6 Stöd till främjande av en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga	731 000
7 Stöd för att förebygga ohälsa och ensamhet bland äldre	100 000
<b>3 Funktionshinderspolitik</b>	<b>257 646</b>
1 Myndigheten för delaktighet	68 904
2 Bidrag till funktionshindersorganisationer	188 742
<b>4 Politik för sociala tjänster</b>	<b>40 310 200</b>
1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	35 964
2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	778 714
3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning	263 237
4 Kostnader för statlig assistansersättning	26 048 418
5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	9 709 790
6 Statens institutionsstyrelse	2 137 276
7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	1 336 801
<b>5 Barnrättspolitik</b>	<b>89 762</b>
1 Barnombudsmannen	27 501
2 Barnets rättigheter	62 261
<b>6 Forskningspolitik</b>	<b>875 759</b>
1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning	56 256
2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	819 503
<b>10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning</b>	<b>116 907 208</b>
<b>1 Ersättning vid sjukdom och funktionsnedsättning</b>	<b>107 256 656</b>
1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	49 575 487
2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	50 131 000
3 Merkostnadsersättning och handikappersättning	1 414 000
4 Arbetsskadeersättningar m.m.	2 375 000
5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet	36 289
6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen	1 416 700

Utgifts-  
område

	7 Ersättning för höga sjuklönekostnader	2 308 180
	<b>2 Myndigheter</b>	<b>9 650 552</b>
	1 Försäkringskassan	9 576 282
	2 Inspektionen för socialförsäkringen	74 270
<b>11</b>	<b>Ekonomisk trygghet vid ålderdom</b>	<b>60 310 483</b>
	<b>1 Ersättning vid ålderdom</b>	<b>59 590 300</b>
	1 Garantipension till ålderspension	30 228 900
	2 Efterlevandepensioner till vuxna	8 175 200
	3 Bostadstillägg till pensionärer	13 809 000
	4 Äldreförsörjningsstöd	1 298 200
	5 Inkomstpensionstillägg	6 079 000
	<b>2 Myndigheter</b>	<b>720 183</b>
	1 Pensionsmyndigheten	720 183
<b>12</b>	<b>Ekonomisk trygghet för familjer och barn</b>	<b>106 070 732</b>
	1 Barnbidrag	33 074 824
	2 Föräldraförsäkring	50 521 438
	3 Underhållsstöd	2 798 382
	4 Adoptionsbidrag	14 784
	5 Barnpension och efterlevandestöd	1 097 900
	6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	5 234 340
	7 Pensionsrätt för barnår	8 971 900
	8 Bostadsbidrag	4 357 164
<b>13</b>	<b>Integration och jämställdhet</b>	<b>4 018 388</b>
	<b>1 Integration</b>	<b>2 879 351</b>
	1 Integrationsåtgärder	103 125
	2 Kommunersättningar vid flyktigmottagande	2 776 226
	<b>2 Diskriminering</b>	<b>249 426</b>
	1 Diskrimineringsombudsmannen	138 507
	2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	110 919
	<b>3 Jämställdhet</b>	<b>796 611</b>
	1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	675 039
	2 Jämställdhetsmyndigheten	73 409
	3 Bidrag för kvinnors organisering	48 163
	<b>4 Utanförskap</b>	<b>93 000</b>
	1 Åtgärder mot utanförskap	93 000
<b>14</b>	<b>Arbetsmarknad och arbetsliv</b>	<b>92 059 399</b>
	<b>1 Arbetsmarknad</b>	<b>90 909 455</b>
	1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	7 392 656
	2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	42 525 610
	3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	7 225 952
	4 Lönebidrag och Samhall m.m.	20 806 041
	5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	133 466
	6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020	100 100
	7 Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027	1 387 000
	8 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	46 953
	9 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	82 557
	10 Bidrag till administration av grundbeloppet	62 184

Utgifts- område		
11	Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	8 303
12	Bidrag till lönegarantiersättning	1 800 000
13	Nystartsjobb, etableringsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	5 342 163
14	Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	865 470
15	Omställnings- och kompetensstöd genom den offentliga omställningsorganisationen	3 131 000
<b>2</b>	<b>Arbetsliv</b>	<b>1 149 944</b>
1	Arbetsmiljöverket	855 697
2	Arbetsdomstolen	36 798
3	Internationella arbetsorganisationen (ILO)	33 722
4	Medlingsinstitutet	60 571
5	Myndigheten för arbetsmiljökunskap	51 156
6	Regional skyddsombudsverksamhet	112 000
<b>15</b>	<b>Studiestöd</b>	<b>30 545 170</b>
1	Studiehjälp	4 518 262
2	Studiemedel	20 207 017
3	Omställningsstudiestöd	2 836 000
4	Statens utgifter för räntor på studielån	1 307 129
5	Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	62 150
6	Bidrag till vissa studiesociala ändamål	27 000
7	Studiestartsstöd	400 000
8	Centrala studiestödsnämnden	1 168 916
9	Överklagandenämnden för studiestöd	18 696
<b>16</b>	<b>Utbildning och universitetsforskning</b>	<b>99 461 047</b>
<b>1</b>	<b>Barn-, ungdoms- och vuxenutbildning</b>	<b>35 252 259</b>
1	Statens skolverk	1 348 018
2	Statens skolinspektion	582 489
3	Specialpedagogiska skolmyndigheten	839 768
4	Sameskolstyrelsen	61 499
5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	4 417 385
6	Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	269 837
7	Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola	4 960 000
8	Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	205 720
9	Bidrag till svensk undervisning i utlandet	112 082
10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	1 078 526
11	Skolforskningsinstitutet	35 699
12	Praktiknära skolforskning	36 043
13	Bidrag till lärarlöner	4 875 000
14	Särskilda insatser inom skolområdet	203 418
15	Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling	7 478 000
16	Bidrag till vissa studier	17 525
17	Statligt stöd till vuxenutbildning	4 568 622
18	Myndigheten för yrkeshögskolan	152 245
19	Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	4 010 383
<b>2</b>	<b>Universitet och högskolor</b>	<b>53 396 412</b>
1	Universitetskanslersämbetet	176 022

Utgifts-  
område

2 Universitets- och högskolerådet	220 435
3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 117 826
4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 451 337
5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 457 847
6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 554 257
7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 455 086
8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 819 634
9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 032 470
10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 856 651
11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 647 203
12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 285 682
13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 812 289
14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 113 565
15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	826 842
16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 825 779
17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 384 540
18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 944 253
19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	791 425
20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	452 185
21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	800 766
22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	297 629
23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 246 264
24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	406 967
25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	932 155
26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	336 081
27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	661 282
28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	299 667
29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 114 403
30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	312 903
31 Mälardalens universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	722 581
32 Mälardalens universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	294 743
33 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	300 720
34 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	114 436
35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	225 049
36 Stockholms konstnärliga högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	58 092
37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	127 982
38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	36 434
39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	590 289
40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	110 758
41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	505 826
42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	114 256
43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	548 352
44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	121 318
45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	481 161
46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	107 704

Utgifts- område		
	47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	472 278
	48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	103 776
	49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	371 028
	50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	69 521
	51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	444 839
	52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	97 827
	53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	189 433
	54 Konstfack: Forskning och utbildning på forskarnivå	23 201
	55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	73 485
	56 Kungl. Konsthögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	13 610
	57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	150 661
	58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Forskning och utbildning på forskarnivå	23 342
	59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	495 123
	60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	130 998
	61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	40 921
	62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	44 646
	63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	4 041 143
	64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	928 935
	65 Särskilda medel till universitet och högskolor	636 143
	66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	2 884 576
	67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet	67 780
	<b>3 Forskning</b>	<b>10 663 889</b>
	1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	7 893 846
	2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	420 061
	3 Vetenskapsrådet: Förvaltning	203 252
	4 Rymdforskning och rymdverksamhet	1 297 356
	5 Rymdstyrelsen: Förvaltning	52 555
	6 Institutet för rymdfysik	63 553
	7 Kungl. biblioteket	447 963
	8 Polarforskningssekreteriatet	69 056
	9 Sunet	49 183
	10 Överklagandenämnden för etikprövning	5 554
	11 Etikprövningsmyndigheten	52 686
	12 Nämnden för prövning av oredlighet i forskning	9 918
	13 Särskilda utgifter för forskningsändamål	93 995
	14 Gentekniknämnden	4 911
	<b>4 Vissa gemensamma ändamål</b>	<b>148 487</b>
	1 Internationella program	81 589
	2 Avgift till Unesco och ICCROM	32 186
	3 Kostnader för Svenska Uneskorådet	11 339
	4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	23 373
<b>17</b>	<b>Kultur, medier, trossamfund och fritid</b>	<b>16 646 285</b>
	<b>1 Kulturområdesövergripande verksamhet</b>	<b>2 497 559</b>
	1 Statens kulturråd	73 240
	2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	469 082

Utgifts-  
område

3 Skapande skola	176 464
4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	45 153
5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler	9 753
6 Bidrag till regional kulturverksamhet	1 704 455
7 Myndigheten för kulturanalys	19 412
<b>2 Teater, dans och musik</b>	<b>1 470 358</b>
1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner	1 119 544
2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	249 098
3 Statens musikverk	101 716
<b>3 Litteraturen, läsandet och språket</b>	<b>418 619</b>
1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	203 678
2 Myndigheten för tillgängliga medier	138 586
3 Institutet för språk och folkminnen	76 355
<b>4 Bildkonst, arkitektur, form och design</b>	<b>111 554</b>
1 Statens konstråd	11 577
2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	42 518
3 Nämnden för hemslöjdsfrågor	11 851
4 Bidrag till bild- och formområdet	45 608
<b>5 Konstnärernas villkor</b>	<b>582 521</b>
1 Konstnärsnämnden	23 991
2 Ersättningar och bidrag till konstnärer	558 530
<b>6 Arkiv</b>	<b>491 019</b>
1 Riksarkivet	491 019
<b>7 Kulturmiljö</b>	<b>1 069 314</b>
1 Riksantikvarieämbetet	298 032
2 Bidrag till kulturmiljövård	303 282
3 Kyrkoantikvarisk ersättning	460 000
4 Bidrag till arbetslivsmuseer	8 000
<b>8 Museer och utställningar</b>	<b>1 873 247</b>
1 Centrala museer: Myndigheter	1 464 578
2 Centrala museer: Stiftelser	275 714
3 Bidrag till vissa museer	79 718
4 Forum för levande historia	53 157
5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål	80
<b>9 Trossamfund</b>	<b>97 882</b>
1 Myndigheten för stöd till trossamfund	16 782
2 Stöd till trossamfund	81 100
<b>10 Film</b>	<b>554 444</b>
1 Filmstöd	554 444
<b>11 Medier</b>	<b>65 154</b>
1 Sändningar av TV Finland	9 574
2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	3 491
3 Avgift till europeiska audiovisuella observatoriet	633
4 Stöd till taltidningar	51 456
<b>12 Ungdomspolitik</b>	<b>373 414</b>
1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	60 734
2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	290 680

Utgifts- område		
3	Särskilda insatser inom ungdomspolitiken	22 000
	<b>13 Politik för det civila samhället</b>	<b>2 505 518</b>
1	Stöd till idrotten	2 116 811
2	Bidrag till allmänna samlingslokaler	52 164
3	Stöd till friluftorganisationer	97 785
4	Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	15 000
5	Insatser för den ideella sektorn	223 758
	<b>14 Folkbildning</b>	<b>4 445 272</b>
1	Statsbidrag till studieförbund	1 741 023
2	Statsbidrag till folkhögskolor	2 446 760
3	Bidrag till tolkutbildning	55 331
4	Särskilt utbildningsstöd	202 158
	<b>15 Tillsyn över spelmarknaden</b>	<b>90 410</b>
1	Spelinspektionen	90 410
<b>18</b>	<b>Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik</b>	<b>6 081 906</b>
	<b>1 Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet</b>	<b>5 799 889</b>
1	Bostadspolitisk utveckling	85 600
2	Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	12 500
3	Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	43 000
4	Boverket	294 056
5	Statens geotekniska institut	55 879
6	Lantmäteriet	758 854
7	Energieffektivisering av flerbostadshus	840 000
8	Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	3 710 000
	<b>2 Konsumentpolitik</b>	<b>282 017</b>
1	Konsumentverket	178 972
2	Allmänna reklamationsnämnden	60 511
3	Fastighetsmäklarinspektionen	32 351
4	Åtgärder på konsumentområdet	7 059
5	Bidrag till miljömärkning av produkter	3 124
<b>19</b>	<b>Regional utveckling</b>	<b>3 922 201</b>
1	Regionala utvecklingsåtgärder	2 028 337
2	Transportbidrag	479 864
3	Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014-2020	334 000
4	Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021-2027	1 080 000
<b>20</b>	<b>Klimat, miljö och natur</b>	<b>19 307 359</b>
	<b>1 Miljöpolitik</b>	<b>18 066 438</b>
1	Naturvårdsverket	635 535
2	Miljöövervakning m.m.	417 714
3	Åtgärder för värdefull natur	1 212 035
4	Sanering och återställning av förorenade områden	1 064 318
5	Miljöforskning	96 825
6	Kemikalieinspektionen	324 678
7	Avgifter till Internationella organisationer	314 431
8	Klimatbonus	1 300 000

Utgifts- område		
9	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	292 107
10	Klimatanpassning	89 500
11	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	1 367 565
12	Insatser för internationella klimatinvesteringar	262 900
13	Internationellt miljösamarbete	37 400
14	Skydd av värdefull natur	1 670 500
15	Havs- och vattenmyndigheten	321 930
16	Klimatinvesteringar	4 950 000
17	Klimatpremier	2 122 000
18	Industrikivet	1 457 000
19	Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv	115 000
20	Driftstöd för bio-CCS	15 000
	<b>2 Miljöforskning</b>	<b>1 240 921</b>
1	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	133 513
2	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	1 107 408
<b>21</b>	<b>Energi</b>	<b>5 604 320</b>
1	Statens energimyndighet	500 405
2	Insatser för energieffektivisering	418 000
3	Energiforskning	1 447 723
4	Energimarknadsinspektionen	213 848
5	Energiplanering	265 000
6	Avgifter till internationella organisationer	25 328
7	Elsäkerhetsverket	77 016
8	Laddinfrastruktur	995 000
9	Biogasstöd	933 000
10	Energiberedskap	54 000
11	Elberedskap	675 000
<b>22</b>	<b>Kommunikationer</b>	<b>82 874 980</b>
	<b>1 Transportpolitik</b>	<b>81 747 040</b>
1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	36 867 072
2	Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	33 974 215
3	Trafikverket	1 487 566
4	Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål	533 308
5	Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur	62 284
6	Ersättning avseende icke statliga flygplatser	298 313
7	Trafikavtal	958 000
8	Viss internationell verksamhet	30 557
9	Statens väg- och transportforskningsinstitut	86 797
10	Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk	550 000
11	Trängselskatt i Stockholm	1 521 285
12	Transportstyrelsen	2 535 914
13	Trafikanalys	72 828
14	Trängselskatt i Göteborg	760 435
15	Sjöfartsstöd	1 500 000
16	Internationell tågtrafik	95 000
17	Infrastruktur för flygtrafiktjänst	332 000
18	Lån till körkort	51 466



Utgifts- område	
19 Obemannad luftfart	30 000
<b>2 Politiken för informationssamhället</b>	<b>1 127 940</b>
1 Post- och telestyrelsen	152 689
2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning	131 278
3 Grundläggande betaltjänster	25 037
4 Informationsteknik och telekommunikation	67 844
5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation	365 414
6 Myndigheten för digital förvaltning	171 784
7 Digital förvaltning	213 894
<b>23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel</b>	<b>23 973 181</b>
1 Skogsstyrelsen	545 123
2 Insatser för skogsbruket	594 373
3 Statens veterinärmedicinska anstalt	191 847
4 Bidrag till veterinär fältverksamhet	124 496
5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	9 933
6 Bekämpning av smittsamma djursjukdomar	133 349
7 Ersättningar för viltskador m.m.	67 778
8 Statens jordbruksverk	744 465
9 Bekämpning av växtskadegörare	15 000
10 Gårdsstöd m.m.	9 640 894
11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.	159 000
12 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027	2 800 000
13 Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitiken andra pelare 2023–2027	1 913 900
14 Livsmedelsverket	388 770
15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	166 160
16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	46 913
17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	1 553 187
18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	1 108 862
19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	29 830
20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	24 116
21 Åtgärder på fjällägenheter	1 529
22 Främjande av rennäringen m.m.	135 915
23 Sveriges lantbruksuniversitet	2 240 063
24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	738 664
25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1 177
26 Slakterikontroll	179 837
27 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet	58 000
28 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027	164 000
29 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027	196 000
<b>24 Näringsliv</b>	<b>9 552 305</b>
<b>1 Näringspolitik</b>	<b>8 783 998</b>
1 Verket för innovationssystem	286 753
2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	3 462 255
3 Institutens strategiska kompetensmedel	834 268

Utgifts- område		
4	Tillväxtverket	458 702
5	Näringslivsutveckling	402 942
6	Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	72 826
7	Turismfrämjande	104 613
8	Sveriges geologiska undersökning	377 081
9	Geovetenskaplig forskning	5 923
10	Miljösäkring av oljelagringsanläggningar	14 000
11	Bolagsverket	124 581
12	Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien	8 327
13	Konkurrensverket	208 313
14	Konkurrensforskning	10 804
15	Upprustning och drift av Göta kanal	39 910
16	Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag	40 850
17	Kapitalinsatser i statligt ägda företag	173 000
18	Avgifter till vissa internationella organisationer	16 860
19	Finansiering av rättegångskostnader	18 000
20	Bidrag till företagsutveckling och innovation	679 472
21	Patent- och registreringsverket	345 518
22	Stöd vid korttidsarbete	365 000
23	Brexitjusteringsreserven	234 000
24	Elstöd	500 000
	<b>2 Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande</b>	<b>768 307</b>
1	Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet	26 760
2	Kommerskollegium	105 055
3	Exportfrämjande verksamhet	402 367
4	Investeringsfrämjande	77 772
5	Avgifter till internationella handelsorganisationer	25 017
6	Bidrag till standardiseringen	31 336
7	AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning	100 000
<b>25</b>	<b>Allmänna bidrag till kommuner</b>	<b>174 280 270</b>
1	Kommunalekonomisk utjämning	167 870 852
2	Utjämningsbidrag för LSS-kostnader	5 727 268
3	Bidrag till kommunalekonomiska organisationer	7 150
4	Tillfälligt stöd till enskilda kommuner och regioner	375 000
5	Medel till befolkningsmässigt mindre kommuner	300 000
<b>26</b>	<b>Statsskuldräntor m.m.</b>	<b>20 455 200</b>
1	Räntor på statsskulden	20 300 000
2	Oförutsedda utgifter	10 000
3	Riksgäldskontorets provisionsutgifter	145 200
<b>27</b>	<b>Avgiften till Europeiska unionen</b>	<b>40 759 809</b>
1	Avgiften till Europeiska unionen	40 759 809
	<b>Summa anslag</b>	<b>1 346 694 314</b>

## 2 Specifikation av budgetens inkomster för 2024

**Tabell 2.1 Specifikation av budgetens inkomster för 2024**

Tusentals kronor

Inkomsttyp

<b>Skatt på arbete</b>	<b>1 510 462 917</b>
<b>1100 Direkta skatter på arbete</b>	<b>761 664 097</b>
<i>1110 Inkomstskatter</i>	<i>983 364 096</i>
1111 Statlig inkomstskatt	62 767 509
1115 Kommunal inkomstskatt	920 596 587
<i>1120 Allmän pensionsavgift</i>	<i>159 172 512</i>
1121 Allmän pensionsavgift	159 172 512
<i>1130 Artistskatt</i>	<i>0</i>
1131 Artistskatt	0
<i>1140–1160 Skattereduktioner</i>	<i>-380 872 511</i>
1141 Allmän pensionsavgift	-159 139 896
1143 Arbetslöshetskassa	-1 647 376
1144 Fastighetsavgift	-494 459
1151 Sjöinkomst	-39 044
1153 Jobbskatteavdrag	-180 377 355
1154 Avdrag för hushållsarbete	-19 412 578
1155 Gåvor till ideell verksamhet	-404 452
1156 Övriga skattereduktioner	0
1157 Skattereduktion för boende i vissa områden	-1 353 415
1158 Skattereduktion sjuk- och aktivitetsersättning	-4 015 022
1159 Skattereduktion för förnybar el	-241 010
1161 Skattereduktion för installation av grön teknik	-4 583 323
1162 Skattereduktion för förvärvsinkomster	-9 164 581
<b>1200 Indirekta skatter på arbete</b>	<b>748 798 820</b>
<i>1210 Arbetsgivaravgifter</i>	<i>732 384 550</i>
1211 Sjukförsäkringsavgift	81 592 356
1212 Föräldraförsäkringsavgift	59 757 782
1213 Arbetsskadeavgift	4 596 752
1214 Ålderspensionsavgift	241 806 561
1215 Efterlevandepensionsavgift	13 790 257
1216 Arbetsmarknadsavgift	60 021 854
1217 Allmän löneavgift	267 071 319
1218 Ofördelade avgifter	0
1219 Nedsatta avgifter	3 747 669
<i>1240 Egenavgifter</i>	<i>11 811 867</i>
1241 Sjukförsäkringsavgift	55 567
1242 Föräldraförsäkringsavgift	622 184
1243 Arbetsskadeavgift	59 181
1244 Ålderspensionsavgift, netto	4 636 965
1245 Efterlevandepensionsavgift	184 014
1246 Arbetsmarknadsavgift	1 205
1247 Allmän löneavgift	4 286 581

Inkomsttyp		
1248	Ofördelade avgifter	0
1249	Nedsatta avgifter	1 966 170
<b>1260</b>	<b>Avgifter till premiepensionssystemet</b>	<b>-50 841 954</b>
1261	Avgifter till premiepensionssystemet	-50 841 954
<b>1270</b>	<b>Särskild löneskatt</b>	<b>60 525 873</b>
1271	Pensionskostnader, företag	53 884 463
1272	Pensionskostnader, staten	5 343 617
1273	Förvärvsinkomster	565 986
1274	Egenföretagare	731 807
1275	Övrigt	0
<b>1280</b>	<b>Nedsättningar</b>	<b>-5 713 839</b>
1282	Arbetsgivaravgifter	-3 747 669
1283	Egenavgifter, generell nedsättning	-1 892 518
1284	Egenavgifter, regional nedsättning	-73 652
<b>1290</b>	<b>Tjänstegruppliv</b>	<b>632 323</b>
1291	Tjänstegruppliv	632 323
<b>1300</b>	<b>Skatt på kapital</b>	<b>377 046 958</b>
<b>1310</b>	<b>Skatt på kapital, hushåll</b>	<b>81 498 239</b>
1311	Skatt på kapital	121 992 680
1312	Skattereduktion kapital	-40 558 602
1313	Expansionsmedelsskatt	64 161
<b>1320</b>	<b>Skatt på företagsvinster</b>	<b>199 646 806</b>
1321	Skatt på företagsvinster	199 753 139
1322	Skattereduktioner	-106 333
<b>1330</b>	<b>Kupongskatt</b>	<b>7 633 994</b>
1331	Kupongskatt	7 633 994
<b>1340</b>	<b>Avkastningsskatt</b>	<b>28 827 102</b>
1341	Avkastningsskatt, hushåll	264 613
1342	Avkastningsskatt, företag	28 425 305
1343	Avkastningsskatt på individuellt pensionssparande	137 184
<b>1350</b>	<b>Fastighetsskatt</b>	<b>41 267 767</b>
1351	Fastighetsskatt, hushåll	950 040
1352	Fastighetsskatt, företag	18 019 689
1353	Kommunal fastighetsavgift, hushåll	17 714 584
1354	Kommunal fastighetsavgift, företag	4 583 454
<b>1360</b>	<b>Stämpelskatt</b>	<b>13 644 209</b>
1361	Stämpelskatt	13 644 209
<b>1390</b>	<b>Riskskatt för kreditinstitut</b>	<b>4 528 841</b>
1391	Riskskatt för kreditinstitut	4 528 841
<b>1400</b>	<b>Skatt på konsumtion och insatsvaror</b>	<b>724 304 236</b>
<b>1410</b>	<b>Mervärdesskatt</b>	<b>584 200 297</b>
1411	Mervärdesskatt	584 200 297
<b>1420</b>	<b>Skatt på alkohol och tobak</b>	<b>31 417 679</b>
1421	Skatt på tobak	12 634 797
1422	Skatt på etylalkohol	5 807 301
1423	Skatt på vin	7 225 244
1424	Skatt på mellanklassprodukter	155 387
1425	Skatt på öl	5 216 164

Inkomsttyp		
1426	Privatinförsel av alkohol och tobak	832
1427	Skatt på vissa nikotinhaltiga produkter	377 954
<b>1430–1460</b>	<b>Skatt på energi och miljö</b>	<b>76 887 639</b>
<i>1430</i>	<i>Energiskatt</i>	<i>44 043 228</i>
1431	Skatt på elektrisk kraft	31 628 068
1432	Energiskatt bensin	5 472 254
1433	Energiskatt oljeprodukter	6 690 065
1434	Energiskatt övrigt	252 841
<i>1440</i>	<i>Koldioxidskatt</i>	<i>24 076 575</i>
1441	Koldioxidskatt bensin	7 680 532
1442	Koldioxidskatt oljeprodukter	16 062 940
1443	Koldioxidskatt övrigt	333 103
<i>1450–1460</i>	<i>Övriga skatter på energi och miljö</i>	<i>8 767 836</i>
1451	Svavelskatt	12 668
1452	Skatt på råttolja	0
1453	Särskild skatt mot förorening	59 462
1454	Skatt på bekämpningsmedel	148 528
1456	Avfallsskatt	350 775
1457	Avgifter till Kemikalieinspektionen	46 769
1458	Övriga skatter	193 684
1459	Intäkter från EU:s handel med utsläppsrätter	3 584 382
1461	Kemikalieskatt	1 962 186
1462	Skatt på flygresor	1 827 906
1463	Skatt på avfallsförbränning	0
1464	Skatt på plastbärkassar	427 476
1465	Intäkter från handel med Elcertifikat	154 000
<i>1470</i>	<i>Skatt på vägtrafik</i>	<i>24 028 291</i>
1471	Fordonsskatt	16 523 944
1472	Vägavgifter	1 515 208
1473	Trängselskatt	2 812 967
1474	Skatt på trafikförsäkringspremier	3 176 172
<i>1480</i>	<i>Övriga skatter</i>	<i>7 770 330</i>
1481	Systembolaget AB:s överskott	171 314
1482	Inlevererat överskott från Svenska Spel AB	2 129 194
1483	Skatt på spel	5 301 522
1485	Spelavgifter	58 300
1486	Skatt på annonser och reklam	0
1491	Avgifter för telekommunikation	110 000
<b>1500</b>	<b>Skatt på import</b>	<b>9 551 662</b>
1511	Tullmedel	9 551 662
1512	Socketavgifter	0
<b>1600</b>	<b>Restförda och övriga skatter</b>	<b>12 181 627</b>
<i>1610</i>	<i>Restförda skatter</i>	<i>-10 928 201</i>
1611	Restförda skatter, hushåll	-2 358 080
1612	Restförda skatter, företag	-8 570 121
<i>1620</i>	<i>Övriga skatter, hushåll</i>	<i>6 208 066</i>
1621	Omprövningar aktuellt beskattningsår	-87 552
1622	Omprövningar äldre beskattningsår	2 102 535

Inkomsttyp		
1623	Anstånd	500 000
1624	Övriga skatter	3 336 055
1625	Skattetillägg	180 208
1626	Förseningsavgifter	176 820
<b>1630</b>	<b>Övriga skatter företag</b>	<b>-266 658</b>
1631	Omprövningar aktuellt beskattningsår	-1 739 630
1632	Omprövningar äldre beskattningsår	0
1633	Anstånd	-500 000
1634	Övriga skatter	-10 000
1635	Skattetillägg	1 519 792
1636	Förseningsavgifter	463 180
<b>1640</b>	<b>Intäkter som förs till fonder</b>	<b>6 855 249</b>
1641	Insättningsgarantiavgifter	2 118 337
1644	Batteriavgifter	1 709
1645	Kväveoxidavgifter	645 303
1647	Resolutionsavgift	4 089 900
<b>1650</b>	<b>Avgifter till public service</b>	<b>10 313 171</b>
1651	Avgifter till public service	10 313 171
Totala skatteintäkter		2 633 547 400
<b>1700</b>	<b>Avgående poster, skatter till EU</b>	<b>-9 551 662</b>
<b>1710</b>	<b>EU-skatter</b>	<b>-9 551 662</b>
1711	EU-skatter	-9 551 662
<b>Offentliga sektorns skatteintäkter</b>		<b>2 623 995 738</b>
<b>1800</b>	<b>Avgående poster, skatter till andra sektorer</b>	<b>-1 271 375 740</b>
<b>1810</b>	<b>Skatter till andra sektorer</b>	<b>-1 271 375 740</b>
1811	Kommunala skatter	-942 400 976
1812	Avgifter till AP-fonder	-328 974 764
<b>Statens skatteintäkter</b>		<b>1 352 619 998</b>
<b>1900</b>	<b>Periodiseringar</b>	<b>-7 647 093</b>
<b>1910</b>	<b>Uppbördsförskjutningar</b>	<b>26 016 813</b>
1911	Uppbördsförskjutningar	26 016 813
<b>1920</b>	<b>Betalningsförskjutningar</b>	<b>-51 063 906</b>
1921	Kommuner och regioner	-22 905 429
1922	Ålderspensionssystemet	-1 445 754
1923	Företag och hushåll	-25 706 826
1924	Kyrkosamfund	-1 031 920
1925	EU	26 023
<b>1930</b>	<b>Anstånd</b>	<b>17 400 000</b>
1931	Anstånd	17 400 000
<b>1000</b>	<b>Statens skatteinkomster</b>	<b>1 344 972 905</b>
<b>2100</b>	<b>Rörelseöverskott</b>	<b>739 263</b>
<b>2110</b>	<b>Affärsverkens inlevererade överskott</b>	<b>259 000</b>
2114	Luffartsverkets inlevererade överskott	0
2116	Affärsverket svenska kraftnäts inlevererade utdelning och inleverans av motsvarighet till statlig skatt	259 000
2118	Sjöfartsverkets inlevererade överskott	0
<b>2120</b>	<b>Övriga myndigheters inlevererade överskott</b>	<b>480 263</b>
2124	Inlevererat överskott av Riksgäldskontorets garantiverksamhet	105 000

Inkomsttyp		
2126	Inlevererat överskott av statsstödd exportkredit	80 000
2127	Inlevererat överskott av övriga myndigheter	295 263
<b>2130</b>	<b>Riksbankens inlevererade överskott</b>	<b>0</b>
2131	Riksbankens inlevererade överskott	0
<b>2200</b>	<b>Överskott av statens fastighetsförvaltning</b>	<b>383 000</b>
<b>2210</b>	<b>Överskott av fastighetsförvaltning</b>	<b>383 000</b>
2215	Inlevererat överskott av statens fastighetsförvaltning	383 000
<b>2300</b>	<b>Ränteinkomster</b>	<b>2 264 680</b>
<b>2320</b>	<b>Räntor på näringslån</b>	<b>0</b>
2314	Ränteinkomster på lån till fiskerinäringen	0
2322	Räntor på övriga näringslån	0
2323	Räntor på övriga näringslån	0
2324	Ränteinkomster på lokaliseringlån	0
<b>2340</b>	<b>Räntor på studielån</b>	<b>24 000</b>
2342	Ränteinkomster på allmänna studielån	24 000
<b>2390</b>	<b>Övriga ränteinkomster</b>	<b>2 240 680</b>
2391	Ränteinkomster på markförvärv för jordbrukets rationalisering	0
2394	Övriga ränteinkomster	40 260
2397	Räntor på skattekonto m.m., netto	2 200 420
<b>2400</b>	<b>Inkomster av statens aktier</b>	<b>25 700 000</b>
<b>2410</b>	<b>Inkomster av statens aktier</b>	<b>25 700 000</b>
2411	Inkomster av statens aktier	25 700 000
<b>2500</b>	<b>Offentligrättsliga avgifter</b>	<b>13 155 354</b>
2511	Expeditions- och ansökningsavgifter	1 175 185
2525	Finansieringsavgift från arbetslöshetskassor	4 894 300
2527	Avgifter för statskontroll av krigsmaterielltillverkning	48 000
2528	Avgifter vid bergsstaten	38 300
2529	Avgifter vid patent- och registreringsväsendet	456 000
2531	Avgifter för registrering i förenings- m.fl. register	2 759
2532	Avgifter vid kronofogdemyndigheterna	1 770 300
2534	Avgifter vid Transportstyrelsen	1 691 000
2537	Miljöskyddsavgifter	357 665
2548	Avgifter för Finansinspektionens verksamhet	848 000
2551	Avgifter från kärnkraftverken	312 000
2552	Övriga offentligrättsliga avgifter	556 000
2553	Registreringsavgift till Fastighetsmäklarinspektionen	33 000
2558	Avgifter för årlig revision	172 058
2559	Avgifter för etikprövning av forskning	29 068
2561	Efterbevaknings- och tillsynsavgifter	21 119
2562	CSN-avgifter	750 600
<b>2600</b>	<b>Försäljningsinkomster</b>	<b>50 000</b>
2624	Inkomster av uppbörd av felparkeringsavgifter	50 000
2627	Offentlig lagring, försäljningsintäkter	0
<b>2700</b>	<b>Böter m.m.</b>	<b>1 909 403</b>
2711	Restavgifter och dröjsmålsavgifter	81 130
2712	Bötesmedel	1 496 200
2713	Vattenföreningssavgift m.m.	0
2714	Sanktionsavgifter m.m.	306 526

Inkomsttyp		
2717	Kontrollavgifter vid särskild skattekontroll	25 547
<b>2800</b>	<b>Övriga inkomster av statens verksamhet</b>	<b>3 688 278</b>
2811	Övriga inkomster av statens verksamhet	3 688 278
<b>2000</b>	<b>Inkomster av statens verksamhet</b>	<b>47 889 978</b>
<b>3100</b>	<b>Inkomster av försålda byggnader och maskiner</b>	<b>0</b>
3120	Statliga myndigheters inkomster av försålda byggnader och maskiner	0
3125	Fortifikationsverkets försäljning av fastigheter	0
<b>3200</b>	<b>Övriga inkomster av markförsäljning</b>	<b>0</b>
3211	Övriga inkomster av markförsäljning	0
<b>3300</b>	<b>Övriga inkomster av försäld egendom</b>	<b>5 000 000</b>
3311	Inkomster av statens gruvegendom	0
3312	Övriga inkomster av försäld egendom	5 000 000
<b>3000</b>	<b>Inkomster av försäld egendom</b>	<b>5 000 000</b>
<b>4100</b>	<b>Återbetalning av näringslån</b>	<b>25</b>
4120	Återbetalning av jordbrukslån	0
4123	Återbetalning av lån till fiskerinäringen	0
4130	Återbetalning av övriga näringslån	25
4131	Återbetalning av vattenkraftslån	0
4136	Återbetalning av övriga näringslån	25
4137	Återbetalning av övriga näringslån, Statens jordbruksverk	0
4138	Återbetalning av tidigare infriade statliga garantier	0
4139	Återbetalning av lokaliseringlån	0
<b>4300</b>	<b>Återbetalning av studielån</b>	<b>320 145</b>
4312	Återbetalning av allmänna studielån	145
4313	Återbetalning av studiemedel	320 000
<b>4500</b>	<b>Återbetalning av övriga lån:</b>	<b>294 547</b>
4525	Återbetalning av lån för svenska FN-styrkor	77 512
4526	Återbetalning av övriga lån	217 035
<b>4000</b>	<b>Återbetalning av lån</b>	<b>614 717</b>
<b>5100</b>	<b>Avskrivningar och amorteringar</b>	<b>0</b>
5120	Avskrivningar på fastigheter	0
5121	Amortering på statskapital	0
<b>5200</b>	<b>Statliga pensionsavgifter</b>	<b>22 164 000</b>
5211	Statliga pensionsavgifter	22 164 000
<b>5000</b>	<b>Kalkylmässiga inkomster</b>	<b>22 164 000</b>
<b>6100</b>	<b>Bidrag från EU:s jordbruksfonder</b>	<b>12 665 000</b>
6110	Bidrag från Europeiska garantifonden för jordbruket	9 606 000
6111	Gårdsstöd	9 447 000
6113	Övriga interventioner	159 000
6114	Exportbidrag	0
6115	Djurbidrag	0
6116	Offentlig lagring	0
6119	Övriga bidrag från Europeiska garantifonden för jordbruket	0
6120	Bidrag från EU till landsbygdsutvecklingen	3 059 000
6124	Bidrag från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling 2007–2013	0
6125	Bidrag från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling 2014–2020	1 138 000



Inkomsttyp		
6126	Bidrag från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling 2021–2027	1 921 000
<b>6200</b>	<b>Bidrag från EU till fiskenäringen</b>	<b>196 000</b>
6214	Bidrag från Europeiska havs- och fiskerifonden 2014–2020	0
6215	Bidrag från Europeiska havs- och fiskerifonden 2021–2027	196 000
<b>6300</b>	<b>Bidrag från Europeiska regionala utvecklingsfonden</b>	<b>1 414 000</b>
6314	Bidrag från Europeiska regionala utvecklingsfonden 2014–2020	334 000
6315	Bidrag från Europeiska regionala utvecklingsfonden 2021–2027	1 080 000
<b>6400</b>	<b>Bidrag från Europeiska socialfonden</b>	<b>1 462 000</b>
6414	Bidrag från Europeiska socialfonden 2014–2020	75 000
6415	Bidrag från Europeiska socialfonden 2021–2027	1 387 000
<b>6500</b>	<b>Bidrag till transeuropeiska nätverk</b>	<b>534 000</b>
6511	Bidrag till transeuropeiska nätverk	534 000
<b>6600</b>	<b>Bidrag från Europeiska Faciliteten för återhämtning och resiliens</b>	<b>32 163 728</b>
6611	Bidrag från Europeiska faciliteten för återhämtning och resiliens	32 163 728
<b>6900</b>	<b>Övriga bidrag från EU</b>	<b>240 000</b>
6911	Övriga bidrag från EU	240 000
<b>6000</b>	<b>Bidrag m.m. från EU</b>	<b>48 674 728</b>
<b>7100</b>	<b>Tillkommande skatter</b>	<b>15 252 907</b>
7110	<i>EU-skatter</i>	9 525 639
7112	Tullmedel	9 525 639
7113	Jordbrukstullar och sockeravgifter	0
7120	<i>Kommunala utjämningsavgifter</i>	5 727 268
7121	Utjämningsavgift för LSS-kostnader	5 727 268
<b>7200</b>	<b>Avräkningar</b>	<b>-160 305 730</b>
7210	<i>Intäkter som förs till fonder</i>	-6 855 250
7211	Intäkter som förs till fonder	-6 855 250
7220	<i>Kompensation för mervärdesskatt</i>	-143 531 525
7221	Avräknad mervärdesskatt, statliga myndigheter	-55 067 182
7222	Kompensation för mervärdesskatt, kommuner	-88 464 343
7230	<i>Övriga avräkningar</i>	-9 918 955
7231	Avgifter till public service	-9 764 955
7232	Intäkter från handel med elcertifikat	-154 000
<b>7000</b>	<b>Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet</b>	<b>-145 052 823</b>
8127	Stöd vid korttidsarbete	0
<b>8000</b>	<b>Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto</b>	<b>0</b>
<b>9000</b>	<b>Löpande redovisade skatter m.m.</b>	<b>0</b>
<b>Summa inkomster</b>		<b>1 324 263 505</b>



## Bilaga 2

# Tabellsamling makroekonomisk utveckling och offentliga finanser

### Innehållsförteckning

1	Den makroekonomiska utvecklingen.....	2
2	Den offentliga sektorns finanser.....	10

I denna bilaga specificeras prognoserna för den makroekonomiska utvecklingen och den offentliga sektorns finanser. Dessa prognoser beskrivs i avsnitt 3 och 8. Prognosen är baserad på de regelverk för skatter och transfereringar och de anslagsnivåer som har beslutats av riksdagen och som har föreslagits eller aviserats av regeringen.

# 1 Den makroekonomiska utvecklingen

**Tabell 1.1 Internationella variabler**

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2017–2022, prognos 2023–2026

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
BNP, euroområdet	2,6	1,8	1,6	-6,0	5,4	3,3	0,7	1,0	1,4	1,6
BNP, USA	2,2	2,9	2,3	-2,8	5,9	2,1	1,9	1,0	1,8	2,0
BNP, Kina	6,9	6,8	5,9	2,2	8,4	3,0	5,1	4,5	4,5	4,4
BNP i världen, PPP-vägd <sup>1</sup>	3,8	3,6	2,8	-2,8	6,3	3,4	2,8	2,9	3,0	3,1
BNP i världen, KIX-vägd <sup>2</sup>	3,0	2,5	2,1	-3,9	5,5	2,8	1,4	1,6	2,0	2,0
Inflation, euroområdet <sup>3</sup>	1,5	1,8	1,2	0,3	2,6	8,4	5,6	3,0	2,0	2,0
Inflation, USA <sup>4</sup>	2,1	2,4	1,8	1,2	4,7	8,0	4,1	2,6	2,3	2,3
Dagslåneränta, euroområdet <sup>5</sup>	-0,4	-0,4	-0,5	-0,5	-0,6	0,0	3,3	3,8	2,6	2,3
Styrränta, USA <sup>6</sup>	1,1	1,9	2,3	0,5	0,3	1,8	5,2	4,9	3,6	2,6
Råoljpris <sup>7</sup>	54,2	71,0	64,3	41,8	70,7	100,8	80,5	78,4	75,0	72,3

Anm.: Baserad på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-07.

<sup>1</sup> BNP sammanviktad med köpkraftsjusterade (PPP) BNP-vikter enligt Internationella valutafonden.

<sup>2</sup> BNP sammanviktad med KIX-vikter, ett mått på respektive lands betydelse för svensk utrikeshandel. De senaste beräknade viktarna används för 2023 och därefter skrivs de fram med trenden från de föregående fem åren.

<sup>3</sup> Harmoniserat konsumentprisindex (HIKP).

<sup>4</sup> Konsumentprisindex (KPI).

<sup>5</sup> Procent, årsgenomsnitt. Avser estr, dvs. den referensränta som ska återspegla kostnader mellan banker i euroområdet för osäkrade lån från en bankdag till nästa.

<sup>6</sup> Procent, årsgenomsnitt. Federal funds ränta.

<sup>7</sup> Brent, US-dollar per fat. Prognos avser 10-dagars genomsnitt för terminspriseringen 2023-08-01.

Källor: Macrobond och egna beräkningar.

**Tabell 1.2 Finansiella variabler**

Procent, årsgenomsnitt, om inte annat anges. Utfall 2017–2022, prognos 2023–2026

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Styrränta	-0,50	-0,50	-0,25	0,00	0,00	0,75	3,46	3,77	2,73	2,31
Statsobligationsränta 10 år	0,7	0,7	0,1	0,0	0,3	1,5	2,4	2,5	2,4	2,5
Statsobligationsränta 5 år	-0,1	0,1	-0,4	-0,3	0,0	1,6	2,6	2,5	2,4	2,4
Växelkurs, kronindex KIX <sup>1</sup>	112,9	117,6	122,1	118,5	114,3	121,1	127,5	126,7	124,1	121,9
Växelkurs SEK per EUR	9,6	10,3	10,6	10,5	10,1	10,6	11,5	11,4	11,1	10,9
Växelkurs SEK per USD	8,5	8,7	9,5	9,2	8,6	10,1	10,5	10,2	9,8	9,6

Anm.: Baserad på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-07.

<sup>1</sup> 18 november 1992 = 100.

Källor: Riksbanken, Macrobond och egna beräkningar.

**Tabell 1.3 Försörjningsbalans, fasta priser**

Procentuell förändring i fasta priser om inte annat anges. Utfall 2017–2022, prognos 2023–2026

	2022 <sup>1</sup>	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<b>BNP</b>	<b>5 963</b>	<b>2,6</b>	<b>2,0</b>	<b>2,0</b>	<b>-2,2</b>	<b>6,1</b>	<b>2,8</b>	<b>-0,8</b>	<b>1,0</b>	<b>2,9</b>	<b>3,1</b>
Hushållens konsumtion	2 612	2,6	1,8	0,7	-3,2	6,3	1,9	-2,3	1,7	3,7	4,1
Offentlig konsumtion	1 488	0,1	0,8	0,3	-1,8	3,3	0,1	0,7	0,7	0,1	-0,2
<i>varav stat</i>	402	-2,0	0,6	-0,5	-0,1	5,1	1,2	1,2	2,7	1,4	-0,5
<i>varav kommunsektor<sup>2</sup></i>	1 086	0,9	0,9	0,5	-2,4	2,6	-0,3	0,5	-0,1	-0,4	-0,1
Fasta bruttoinvesteringar	1 622	5,5	1,4	-0,3	1,7	7,1	6,1	-2,0	-0,9	3,0	4,3
<i>varav i näringslivet</i>	1 342	5,3	0,5	-0,9	1,5	9,0	7,6	-2,3	-2,4	2,5	6,2
<i>– bostadsinvesteringar</i>	320	7,1	-6,4	-6,5	1,6	11,5	5,1	-20,6	-9,3	4,9	9,9
<i>varav i offentliga myndigheter</i>	270	6,5	6,2	2,2	2,0	-1,0	-1,2	0,1	6,2	5,6	-4,2
<i>– stat</i>	150	3,5	1,4	3,7	16,3	-0,7	1,8	1,3	12,5	8,9	-5,6
<i>– kommunsektor</i>	120	9,6	10,9	0,9	-10,9	-1,3	-4,8	-1,4	-2,0	0,5	-2,0
Lagerinvesteringar <sup>3</sup>	77	0,1	0,3	-0,1	-0,7	0,4	1,1	-0,4	-0,1	0,0	0,0
Export	3 152	4,1	4,2	6,0	-5,5	11,1	7,0	2,7	2,4	2,5	3,1
Import <sup>4</sup>	2 988	4,7	3,8	2,1	-6,0	11,6	9,4	0,9	1,7	1,9	2,9
Nettoexport <sup>5</sup>	164	-0,1	0,3	1,8	0,0	0,3	-0,6	1,0	0,4	0,5	0,3
<b>BNP per invånare<sup>6</sup></b>	<b>0,6</b>	<b>1,2</b>	<b>0,8</b>	<b>1,0</b>	<b>-2,9</b>	<b>5,5</b>	<b>2,1</b>	<b>-1,4</b>	<b>0,4</b>	<b>2,4</b>	<b>2,6</b>

Anm.: Baserad på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-07. Med begreppet kommunsektor avses det som i nationalräkenskaperna (NR) benämns kommunala myndigheter. Kommunsektorn innefattar både kommuner och regioner.

<sup>1</sup> Löpande priser, miljarder kronor. År 2022 är referensår för prognosen för försörjningsbalansen i fasta priser.

<sup>2</sup> Konsumtionsvolymen i kommunsektorn mäts till största delen med s.k. volymindex vilka främst påverkas av demografiska faktorer och inte nödvändigtvis är detsamma som hur mycket resurser kommunsektorn lägger på verksamheten.

<sup>3</sup> Bidrag till BNP-tillväxten, förändring i procent av BNP föregående år.

<sup>4</sup> I summering av BNP utgör importen en avdragspost.

<sup>5</sup> Export minus import, uttryckt som bidrag till BNP-tillväxt (procentenheter).

<sup>6</sup> BNP per person i totala befolkningen.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

**Tabell 1.4 Försörjningsbalans, fasta priser, kalenderkorrigerad**

Procentuell förändring i fasta priser om inte annat anges. Utfall 2017–2022, prognos 2023–2026

	2022 <sup>1</sup>	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<b>BNP</b>	<b>5 963</b>	<b>2,8</b>	<b>2,0</b>	<b>2,0</b>	<b>-2,4</b>	<b>6,0</b>	<b>2,8</b>	<b>-0,6</b>	<b>1,0</b>	<b>3,1</b>	<b>2,9</b>
Hushållens konsumtion	2 612	2,7	1,9	0,7	-3,2	6,3	1,9	-2,2	1,7	3,7	4,0
Offentlig konsumtion	1 488	0,5	1,0	0,3	-2,1	3,1	0,0	1,0	0,7	0,5	-0,6
<i>varav stat</i>	402	-1,7	0,8	-0,5	-0,4	4,9	1,2	1,4	2,8	1,7	-0,8
<i>varav kommunsektor<sup>2</sup></i>	1 086	1,3	1,1	0,6	-2,8	2,4	-0,3	0,9	0,0	0,1	-0,5
Fasta bruttoinvesteringar	1 622	5,9	1,5	-0,3	1,4	6,9	6,1	-1,8	-0,9	3,3	4,0
<i>varav i näringslivet</i>	1 342	5,7	0,6	-0,9	1,1	8,8	7,6	-2,0	-2,4	2,8	5,9
<i>– bostadsinvesteringar</i>	320	7,1	-6,4	-6,5	1,6	11,5	5,1	-20,6	-9,3	4,9	9,9
<i>varav i offentliga myndigheter</i>	270	6,5	6,2	2,2	2,1	-1,0	-1,2	0,1	6,2	5,5	-4,2
<i>– stat</i>	150	3,6	1,4	3,7	16,2	-0,8	1,8	1,4	12,6	9,0	-5,6
<i>– kommunsektor</i>	120	9,4	10,8	0,9	-10,8	-1,2	-4,8	-1,6	-2,0	0,4	-1,9
Lagerinvesteringar <sup>3</sup>	77	0,1	0,3	-0,1	-0,7	0,4	1,0	-0,5	-0,1	0,0	0,0
Export	3 152	4,6	4,4	6,0	-5,8	10,9	7,0	3,1	2,4	2,9	2,7
Import <sup>4</sup>	2 988	5,1	4,0	2,1	-6,4	11,4	9,4	1,3	1,7	2,2	2,5
Nettoexport <sup>5</sup>	164	0,0	0,0	1,3	0,2	0,5	-1,7	1,0	0,4	0,5	0,2

Anm.: Baserad på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-07. Med begreppet kommunsektor avses det som i nationalräkenskaperna (NR) benämns kommunala myndigheter. Kommunsektorn innefattar både kommuner och regioner.

<sup>1</sup> Löpande priser, miljarder kronor. Beloppen är inte kalenderkorrigerade. År 2022 är referensår för prognosen för försörjningsbalansen i fasta priser.

<sup>2</sup> Konsumtionsvolymen i kommunsektorn mäts till största delen med s.k. volymindex vilka främst påverkas av demografiska faktorer och inte nödvändigtvis är detsamma som hur mycket resurser kommunsektorn lägger på verksamheten.

<sup>3</sup> Bidrag till BNP-tillväxten, förändring i procent av BNP föregående år.

<sup>4</sup> I summering av BNP utgör importen en avdragspost.

<sup>5</sup> Export minus import, uttryckt som bidrag till BNP-tillväxt (procentenheter).

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

**Tabell 1.5 Försörjningsbalans, löpande priser**

Procentuell förändring i löpande priser om inte annat anges. Utfall 2017–2022, prognos 2023–2026

	2022 <sup>1</sup>	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<b>BNP</b>	<b>5 963</b>	<b>4,8</b>	<b>4,4</b>	<b>4,6</b>	<b>-0,2</b>	<b>8,9</b>	<b>8,7</b>	<b>4,2</b>	<b>3,4</b>	<b>4,7</b>	<b>5,3</b>
Hushållens konsumtion	2 612	4,4	4,3	2,8	-2,3	8,3	8,9	3,6	4,4	5,8	6,2
Offentlig konsumtion	1 488	3,4	4,5	3,4	2,4	5,6	5,7	7,2	4,8	2,5	3,2
<i>varav stat</i>	<i>402</i>	<i>0,7</i>	<i>3,7</i>	<i>3,7</i>	<i>1,5</i>	<i>8,2</i>	<i>8,7</i>	<i>5,2</i>	<i>6,0</i>	<i>5,2</i>	<i>2,8</i>
<i>varav kommunsektor</i>	<i>1 086</i>	<i>4,4</i>	<i>4,9</i>	<i>3,2</i>	<i>2,8</i>	<i>4,8</i>	<i>4,7</i>	<i>8,0</i>	<i>4,5</i>	<i>1,5</i>	<i>3,3</i>
Fasta bruttoinvesteringar	1 622	8,8	4,6	1,4	2,7	11,0	15,5	2,7	0,6	4,6	5,8
<i>varav i näringslivet</i>	<i>1 342</i>	<i>8,5</i>	<i>3,5</i>	<i>0,7</i>	<i>2,7</i>	<i>12,4</i>	<i>16,5</i>	<i>2,4</i>	<i>-0,9</i>	<i>4,0</i>	<i>7,8</i>
<i>– bostadsinvesteringar</i>	<i>320</i>	<i>12,6</i>	<i>-4,4</i>	<i>-5,8</i>	<i>5,1</i>	<i>16,4</i>	<i>10,5</i>	<i>-18,1</i>	<i>-6,6</i>	<i>8,5</i>	<i>13,6</i>
<i>varav i offentliga myndigheter</i>	<i>270</i>	<i>10,1</i>	<i>10,2</i>	<i>4,4</i>	<i>2,0</i>	<i>4,8</i>	<i>10,4</i>	<i>4,2</i>	<i>8,6</i>	<i>8,4</i>	<i>-1,5</i>
<i>– stat</i>	<i>150</i>	<i>7,2</i>	<i>5,1</i>	<i>5,4</i>	<i>16,0</i>	<i>5,3</i>	<i>13,0</i>	<i>5,2</i>	<i>14,9</i>	<i>11,7</i>	<i>-3,1</i>
<i>– kommunsektor</i>	<i>120</i>	<i>13,0</i>	<i>15,1</i>	<i>3,6</i>	<i>-10,8</i>	<i>4,2</i>	<i>7,3</i>	<i>3,0</i>	<i>0,5</i>	<i>3,7</i>	<i>1,2</i>
Export	3 152	7,3	9,0	9,5	-8,5	15,5	23,5	6,2	3,1	3,5	4,1
Import <sup>2</sup>	2 988	8,9	10,1	5,0	-10,0	15,5	30,4	5,5	3,1	3,1	4,1
<b>BNI</b>	<b>6 190</b>	<b>6,0</b>	<b>4,6</b>	<b>5,6</b>	<b>0,4</b>	<b>9,2</b>	<b>8,5</b>	<b>4,3</b>	<b>3,3</b>	<b>3,8</b>	<b>4,8</b>
<b>Bytesbalans, procent av BNP<sup>3</sup></b>		<b>2,8</b>	<b>2,6</b>	<b>5,2</b>	<b>6,0</b>	<b>6,8</b>	<b>4,8</b>	<b>5,5</b>	<b>5,3</b>	<b>4,8</b>	<b>4,4</b>

Anm.: Baserad på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-07. Med begreppet kommunsektor avses det som i nationalräkenskaperna (NR) benämns kommunala myndigheter. Kommunsektorn innefattar både kommuner och regioner.

<sup>1</sup> Miljarder kronor.

<sup>2</sup> I summering av BNP utgör importen en avdragspost.

<sup>3</sup> Baserat på statistik från NR.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

**Tabell 1.6 Hushållens ekonomi**

Procentuell förändring för hushållens inkomster. Andel av disponibel inkomst för hushållens sparande. Utfall 2017–2022, prognos 2023–2026

	2022 <sup>1</sup>	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<b>Hushållens inkomster</b>											
Real disponibel inkomst <sup>2</sup>		2,0	2,1	2,2	-0,3	4,0	0,7	0,0	1,2	1,0	1,5
Prisindex <sup>3</sup>		1,8	2,5	2,1	0,8	1,8	6,8	6,0	2,7	2,0	2,0
Nominell disponibel inkomst	2 793	3,8	4,6	4,3	0,5	5,9	7,5	6,0	3,9	3,0	3,5
Lönesumma <sup>4</sup>	2 280	4,9	4,9	4,0	0,8	5,9	6,5	5,0	3,9	4,4	5,3
Övriga faktorinkomster <sup>5</sup>	199	5,6	8,4	3,6	-8,5	-5,2	11,4	5,8	4,4	3,7	4,3
Räntor och utdelningar, netto <sup>6</sup>	218	0,2	-0,7	0,2	-0,9	2,4	0,0	1,8	0,1	-0,6	-0,1
Offentliga transfereringar	762	2,4	2,8	2,4	5,5	2,1	5,8	3,2	4,2	3,1	1,7
<i>varav pensioner</i>	418	3,7	2,6	3,0	3,8	1,9	5,6	5,7	4,3	3,8	2,1
<i>varav sjukdom</i>	115	-1,1	-0,1	-1,2	2,0	0,1	4,2	4,3	6,3	2,3	2,2
<i>varav arbetsmarknad</i>	34	-0,6	-4,8	0,2	41,7	-0,6	-21,6	3,4	19,8	2,2	-5,8
<i>varav familjer och barn</i>	83	3,2	8,6	2,7	2,3	0,9	-0,4	0,7	2,8	2,6	3,8
<i>varav studier</i>	19	1,7	11,9	11,3	10,3	5,0	-6,1	2,6	11,8	1,2	1,0
<i>varav övrigt</i>	94	2,0	4,2	5,0	9,1	6,5	38,6	-7,3	-5,8	1,6	0,3
Privata transfereringar <sup>7</sup>	195	2,5	5,1	1,2	4,9	10,1	7,8	1,6	2,2	2,9	0,9
Skatter och avgifter	-861	4,9	1,4	0,7	1,1	6,9	2,5	4,0	3,1	4,0	5,3
<b>Hushållens sparande<sup>8</sup></b>											
Nettosparande, exklusive sparande i avtalspensioner	181	5,5	5,7	7,0	9,7	7,6	6,5	8,6	8,1	5,7	3,2
Nettosparande i avtalspensioner (inklusive pps <sup>9</sup> )	242	7,6	9,2	10,1	8,8	9,3	8,7	9,0	9,1	9,2	9,6
Totalt nettosparande <sup>10</sup>	422	12,1	13,6	15,5	17,0	15,5	13,9	16,2	15,8	13,6	11,7
<b>Finansiellt sparande</b>	<b>267</b>	<b>8,2</b>	<b>10,6</b>	<b>13,2</b>	<b>14,1</b>	<b>12,0</b>	<b>9,6</b>	<b>12,5</b>	<b>12,4</b>	<b>9,9</b>	<b>7,8</b>

Anm.: Baserad på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-10. Skillnaden mellan begreppen nettosparande och finansiellt sparande är framför allt att kapitalförslitning på hushållens kapitalstock utgör en avdragspost vid beräkningen av nettosparandet, medan investeringsutgifter är en avdragspost vid beräkning av det finansiella sparandet. Om nettoinvesteringar överstiger kapitalförslitningen blir det finansiella sparandet lägre än nettosparandet.

<sup>1</sup> Nivå. Löpande priser, miljarder kronor.

<sup>2</sup> Hushållens reala disponibla inkomst beräknas genom att den nominella inkomsten korrigeras för prisförändringar enligt implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter.

<sup>3</sup> Implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter.

<sup>4</sup> Totala lönesumman för arbetsgivare i Sverige och i utlandet till svenska hushåll.

<sup>5</sup> Består bl.a. av egenföretagares inkomster.

<sup>6</sup> Vid räntor och utdelningar anges nettobidraget i procentuell volymförändring.

<sup>7</sup> Består främst av utbetalda privatfonderade avtalspensioner.

<sup>8</sup> Procentuell andel av disponibel inkomst.

<sup>9</sup> Premiepensionssparande.

<sup>10</sup> Total sparkvot = nettosparande inklusive sparande i avtalspensioner (inklusive premiepensionssparande) / (disponibel inkomst + nettosparande i avtalspensioner [inklusive premiepensionssparande]).

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.



**Tabell 1.7 Produktivitet och arbetsmarknad**

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2017–2022, prognos 2023–2026

	2022 <sup>1</sup>	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Produktivitet <sup>2</sup>	643	0,7	0,2	2,3	1,0	3,9	0,5	-2,4	0,9	2,5	1,5
<i>i näringslivet<sup>2</sup></i>	722	1,1	0,5	2,5	2,7	4,4	0,2	-2,8	1,2	3,1	1,5
<i>i offentlig sektor<sup>2</sup></i>	454	-0,8	-0,7	1,1	-3,2	1,8	0,3	-1,0	0,1	0,3	0,1
Arbetade timmar <sup>3</sup>	8 239	2,3	1,9	-0,2	-3,8	2,3	2,3	1,8	0,1	0,5	1,4
<i>varav näringslivet<sup>3</sup></i>	5 837	2,3	2,0	0,1	-4,9	2,8	3,1	1,6	-0,1	0,6	2,2
<i>varav offentlig sektor<sup>3</sup></i>	2 232	2,3	1,7	-0,8	-1,1	0,9	0,4	2,2	0,8	0,4	-0,7
Medelarbetstid <sup>4</sup>	1 585	0,0	0,4	-0,9	-2,4	1,3	-0,4	0,3	0,5	-0,2	-0,1
Sysselsatta, 15–74 år	5 197	2,3	1,5	0,7	-1,4	0,9	2,7	1,5	-0,3	0,7	1,4
<i>Kvinnor</i>	2 445	1,9	1,5	0,3	-2,1	0,9	2,7	2,2	-0,2		
<i>Män</i>	2 752	2,6	1,5	0,9	-0,8	1,0	2,8	0,9	-0,5		
Sysselsatta, näringslivet <sup>5</sup>	3 573	2,7	1,9	0,5	-1,8	1,1	3,5	1,8	-0,9	0,9	2,4
Sysselsatta, offentlig sektor <sup>5</sup>	1 490	1,7	0,9	0,7	-0,2	1,0	1,0	1,1	0,9	0,2	-0,7
<i>varav stat<sup>6</sup></i>	279	1,1	1,4	1,3	1,6	2,1	1,4	2,4	2,6	2,1	-1,5
<i>varav kommunsektor<sup>6</sup></i>	1 211	1,9	0,8	0,6	-0,6	0,8	0,9	0,7	0,5	-0,2	-0,5
Sysselsättningsgrad 15–74 år <sup>6</sup>		67,4	67,9	67,9	66,7	67,3	69,0	69,6	69,0	69,1	69,8
<i>Kvinnor<sup>6</sup></i>		65,2	65,7	65,5	63,9	64,4	66,0	67,1	66,7		
<i>Män<sup>6</sup></i>		69,7	70,1	70,2	69,4	70,1	71,8	72,0	71,3		
Sysselsättningsgrad 20–64 år <sup>6</sup>		81,3	81,8	81,6	80,2	80,7	82,2	82,6	82,0	82,2	82,8
Arbetslösa, 15–74 år	419	-2,0	-3,7	8,1	22,7	4,5	-14,2	3,4	8,5	1,3	-9,4
Arbetslöshet, 15–74 år <sup>7</sup>		6,9	6,5	7,0	8,5	8,8	7,5	7,6	8,2	8,3	7,4
<i>Kvinnor<sup>7</sup></i>		6,6	6,4	7,1	8,5	9,1	8,0	7,6	8,1		
<i>Män<sup>7</sup></i>		7,1	6,6	6,9	8,6	8,5	7,0	7,6	8,3		
Arbetskraft, 15–74 år	5 617	2,0	1,1	1,1	0,3	1,3	1,2	1,6	0,3	0,7	0,6
<i>Kvinnor</i>	2 656	1,7	1,3	1,1	-0,6	1,5	1,4	1,7	0,4		
<i>Män</i>	2 960	2,2	1,0	1,2	1,1	1,0	1,1	1,6	0,3		
Arbetskraftsdeltagande, 15–74 år <sup>8</sup>		72,4	72,7	73,0	73,0	73,8	74,5	75,3	75,2	75,4	75,4
<i>Kvinnor<sup>8</sup></i>		69,7	70,2	70,5	69,9	70,9	71,7	72,6	72,6		
<i>Män<sup>8</sup></i>		75,0	75,1	75,4	75,9	76,7	77,3	78,0	77,8		
Befolkning, total <sup>9</sup>	10 487	1,4	1,2	1,0	0,7	0,6	0,7	0,6	0,6	0,5	0,5
Befolkning, 15–74 år <sup>9</sup>	7 536	1,1	0,8	0,7	0,4	0,0	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5
<i>Kvinnor<sup>9</sup></i>	3 704	0,9	0,7	0,6	0,3	0,1	0,3	0,5	0,5		
<i>Män<sup>9</sup></i>	3 832	1,2	0,8	0,8	0,4	0,0	0,4	0,6	0,6		

Anm.: Baserad på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-07.

<sup>1</sup> Nivå, avser tusental om inte annat anges.<sup>2</sup> Produktivitet mätt som förädlingsvärde till baspris per arbetad timme, kalenderkorrigerat.<sup>3</sup> Enligt nationalräkenskaperna (NR). Nivå avser miljoner timmar, kalenderkorrigerat.<sup>4</sup> Avser antal arbetade timmar per år enligt NR (kalenderkorrigerat) dividerat med årsmedeltal för antal sysselsatta enligt arbetskraftsundersökningarna (AKU).<sup>5</sup> Sysselsättning enligt NR. Näringslivet och offentlig sektor summerar inte till totalt antal sysselsatta enligt AKU. Med begreppet kommunsektor avses det som i NR benämns kommunala myndigheter. Kommunsektorn innefattar både kommuner och regioner.<sup>6</sup> Sysselsatta som andel av befolkningen i den aktuella åldersgruppen.<sup>7</sup> Arbetslösa som andel av arbetskraften i den aktuella åldersgruppen.<sup>8</sup> Arbetskraften som andel av befolkningen i den aktuella åldersgruppen.<sup>9</sup> Utfall för 2022 är ett beräknat årsmedelvärde.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

**Tabell 1.8 Potentiella variabler och resursutnyttjande**

Procentuell förändring om inte annat anges

	2022 <sup>1</sup>	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Potentiell BNP <sup>2</sup>	5 886 <sup>3</sup>	2,2	2,2	2,2	2,1	2,0	1,9	1,8	1,9	1,9	1,9
Potentiell produktivitet	709 <sup>4</sup>	1,1	1,3	1,4	1,4	1,3	1,2	1,0	1,1	1,1	1,1
Potentiellt arbetade timmar	8 299 <sup>5</sup>	1,1	1,0	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8
Potentiell sysselsättning	5 207 <sup>6</sup>	1,2	1,2	1,1	1,1	1,0	1,0	0,9	0,8	0,7	0,6
Jämviktsarbetslöshet <sup>7</sup>		7,3	7,3	7,3	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4	7,5
Potentiell BNP i löpande pris <sup>8</sup>	5 887 <sup>9</sup>	4,1	4,6	4,9	5,4	5,6	5,6	5,2	5,0	4,5	4,5
BNP-gap <sup>10</sup>		1,3	1,1	0,9	-3,6	0,2	1,1	-1,3	-2,1	-1,0	0,0
Produktivitetsgap <sup>10</sup>		0,3	-0,7	0,1	0,2	2,5	1,8	-1,6	-1,8	-0,4	0,0
Timgap <sup>10</sup>		1,0	1,9	0,8	-3,7	-2,2	-0,7	0,3	-0,4	-0,6	0,0
Sysselsättningsgap <sup>10</sup>		0,8	1,1	0,7	-1,8	-1,9	-0,2	0,4	-0,8	-0,8	0,0

Anm.: Fasta priser, referensår 2022, kalenderkorrigerade värden, om inte annat anges. Med potentiell avses den nivå på respektive variabel som skulle uppnås vid ett balanserat konjunkturläge. Potentiella variabler går inte att observera utan bedöms utifrån statistiska modeller och indikatorer.

<sup>1</sup> Nivå.

<sup>2</sup> Potentiell BNP till marknadspris.

<sup>3</sup> Avser miljarder kronor.

<sup>4</sup> Avser förädlingsvärde till marknadspris per timme.

<sup>5</sup> Avser miljoner timmar.

<sup>6</sup> Avser tusental.

<sup>7</sup> Andel av potentiell arbetskraft.

<sup>8</sup> Beräknad som potentiell BNP till marknadspris (fasta priser, referensår 2022, ej kalenderkorrigerade värden) multiplicerad med en filtrerad BNP-deflator, som är ett filtrerat prisindex för producerade varor och tjänster. För en närmare beskrivning av metoden för att beräkna potentiell BNP se Finansdepartementets rapport Metod för beräkning av potentiella variabler november 2022 på [regeringen.se](https://www.regeringen.se).

<sup>9</sup> Avser miljarder kronor.

<sup>10</sup> Skillnaden mellan den faktiska och potentiella nivån i respektive variabel i procent av den potentiella nivån.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

**Tabell 1.9 Löner och priser**

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2017–2022, prognos 2023–2026

	2022 <sup>1</sup>	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lönesumma <sup>2</sup>	2 280	4,9	4,9	4,0	0,8	5,9	6,5	5,0	3,9	4,4	5,3
Timplön enligt NR <sup>3</sup>		2,5	2,7	3,9	4,7	2,9	3,9	3,2	3,8	3,9	3,9
Timplön enligt KL <sup>4</sup>		2,3	2,6	2,6	2,1	2,6	2,7	4,0	3,9	3,9	3,9
Reallön <sup>5</sup>		0,5	0,6	0,8	1,6	0,5	-5,6	-4,8	-0,1	2,1	2,1
KPI <sup>6</sup>		1,8	2,0	1,8	0,5	2,2	8,4	8,7	4,0	1,7	1,9
KPIF <sup>7</sup>		2,0	2,1	1,7	0,5	2,4	7,7	6,0	2,7	2,0	2,0
KPIF exkl. energi		1,7	1,4	1,6	1,3	1,4	5,9	7,5	3,0	2,0	2,0
KPI-KS <sup>8</sup>		1,7	1,9	1,7	0,5	2,2	8,7	8,6	4,1	1,7	1,9
HIKP <sup>9</sup>		1,9	2,0	1,7	0,7	2,7	8,1	5,9	2,6	1,9	1,9
BNP-deflator		2,1	2,4	2,5	2,0	2,6	5,7	5,1	2,4	1,8	2,1
Prisbasbelopp <sup>10</sup>		44,8	45,5	46,5	47,3	47,6	48,3	52,5	57,3	59,7	60,7

Anm.: Baserad på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-07.

<sup>1</sup> Nivå, avser miljarder kronor.<sup>2</sup> Totala lönesumman för arbetsgivare i Sverige och i utlandet till svenska hushåll.<sup>3</sup> Nominell löneutveckling enligt nationalräkenskaperna (NR), kalenderkorrigerad. Timplönen enligt NR mäts som lönesumman dividerat med anställdas arbetade timmar.<sup>4</sup> Nominell löneutveckling enligt konjunkturlönestatistiken (KL). År 2022 avser prognos.<sup>5</sup> Reallön beräknas som timplön enligt KL korrigerad för prisförändringar enligt konsumentprisindex.<sup>6</sup> Konsumentprisindex.<sup>7</sup> KPI med fast ränta.<sup>8</sup> KPI med konstanta skatter.<sup>9</sup> Harmoniserat index för konsumentpriser.<sup>10</sup> Tusental kronor.

Källor: Medlingsinstitutet, Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

## 2 Den offentliga sektorns finanser

**Tabell 2.10 Den konsoliderade offentliga sektorns finanser**

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2017–2022, prognos 2023–2026

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<b>Inkomster</b>	<b>2 293</b>	<b>2 389</b>	<b>2 455</b>	<b>2 430</b>	<b>2 644</b>	<b>2 846</b>	<b>2 950</b>	<b>3 025</b>	<b>3 152</b>	<b>3 302</b>
Procent av BNP	49,6	49,5	48,6	48,2	48,2	47,7	47,5	47,1	46,9	46,6
Skatter och avgifter	2 033	2 107	2 156	2 132	2 329	2 461	2 572	2 624	2 736	2 870
Procent av BNP	44,0	43,6	42,7	42,3	42,5	41,3	41,4	40,9	40,7	40,5
Kapitalinkomster	64	74	76	68	65	103	80	97	101	107
Övriga inkomster <sup>1</sup>	196	208	223	230	250	283	298	304	315	326
<b>Utgifter</b>	<b>2 228</b>	<b>2 352</b>	<b>2 427</b>	<b>2 570</b>	<b>2 642</b>	<b>2 801</b>	<b>2 963</b>	<b>3 070</b>	<b>3 182</b>	<b>3 262</b>
Procent av BNP	48,2	48,7	48,1	51,0	48,1	47,0	47,7	47,8	47,3	46,1
Transfereringar och subventioner	789	829	850	968	962	984	1 024	1 028	1 070	1 082
Hushållen	634	652	669	707	721	764	788	821	847	861
Näringslivet m.m. <sup>2</sup>	89	97	100	168	145	127	144	119	125	122
Utlandet	66	80	81	93	97	94	92	87	98	98
Konsumtion	1 204	1 258	1 300	1 332	1 407	1 488	1 596	1 673	1 715	1 770
Investeringar m.m. <sup>3</sup>	208	233	246	246	251	288	296	317	347	359
Ränteutgifter <sup>4</sup>	28	30	29	23	21	40	46	50	49	51
<b>Finansiellt sparande</b>	<b>65</b>	<b>38</b>	<b>28</b>	<b>-140</b>	<b>2</b>	<b>45</b>	<b>-12</b>	<b>-44</b>	<b>-29</b>	<b>40</b>
Procent av BNP	1,4	0,8	0,6	-2,8	0,0	0,8	-0,2	-0,7	-0,4	0,6
Staten	76	64	68	-141	-42	1	1	-33	-26	29
Ålderspensionssystemet	0	7	6	-9	6	19	18	26	30	38
Kommunsektorn	-11	-33	-46	11	38	25	-31	-38	-33	-27
<b>Strukturellt sparande, procent av potentiell BNP</b>	<b>0,2</b>	<b>-0,1</b>	<b>0,3</b>	<b>-0,6</b>	<b>0,2</b>	<b>0,5</b>	<b>0,1</b>	<b>0,3</b>	<b>0,4</b>	<b>0,9</b>
<b>Finansiell ställning</b>										
Konsoliderad bruttoskuld	1 884	1 892	1 791	2 007	1 998	1 960	1 881	1 940	2 006	2 023
Procent av BNP	40,7	39,2	35,5	39,8	36,4	32,9	30,3	30,2	29,8	28,6
Nettoställning	1 085	1 135	1 408	1 404	1 861	1 708	1 866	1 932	1 980	2 067
Procent av BNP	23,5	23,5	27,9	27,9	33,9	28,7	30,0	30,1	29,4	29,2

Anm.: Beräkningarna är baserade på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-10.

<sup>1</sup> Utgörs av bl.a. tillräknade inkomster som bruttoförs i NR, t.ex. kapitalförslitningen av investeringar.

<sup>2</sup> Inklusive övriga ofördelade utgifter.

<sup>3</sup> Investeringarna inkluderar även köp av mark och fastigheter, netto.

<sup>4</sup> Inklusive utgifter för kapitalavkastning på pensionsskulden.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

**Tabell 2.11 Statens finanser**

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2017–2022, prognos 2023–2026

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<b>Inkomster</b>	<b>1 218</b>	<b>1 263</b>	<b>1 290</b>	<b>1 254</b>	<b>1 399</b>	<b>1 516</b>	<b>1 552</b>	<b>1 568</b>	<b>1 629</b>	<b>1 702</b>
Skatter och avgifter	1 071	1 106	1 123	1 078	1 219	1 291	1 343	1 353	1 411	1 477
Kapitalinkomster	21	26	27	31	25	52	26	33	32	35
Övriga inkomster <sup>1</sup>	126	130	140	145	155	173	183	182	186	190
<b>Utgifter</b>	<b>1 142</b>	<b>1 198</b>	<b>1 223</b>	<b>1 394</b>	<b>1 440</b>	<b>1 516</b>	<b>1 551</b>	<b>1 601</b>	<b>1 655</b>	<b>1 673</b>
Transfereringar privat sektor <sup>2</sup>	415	446	452	550	534	545	561	546	563	560
Bidrag till kommunsektorn	271	277	278	336	363	357	352	370	362	358
Ålderspensionsavgifter	25	24	23	26	27	27	27	28	29	29
Konsumtion	310	321	333	338	366	398	419	444	467	480
Investeringar m.m. <sup>3</sup>	100	105	114	127	136	157	161	181	207	217
Ränteutgifter <sup>4</sup>	22	25	22	17	15	31	32	32	28	29
<b>Finansiellt sparande</b>	<b>76</b>	<b>64</b>	<b>68</b>	<b>-141</b>	<b>-42</b>	<b>1</b>	<b>1</b>	<b>-33</b>	<b>-26</b>	<b>29</b>
Procent av BNP	1,6	1,3	1,3	-2,8	-0,8	0,0	0,0	-0,5	-0,4	0,4
<b>Budgetsaldo</b>	<b>62</b>	<b>80</b>	<b>112</b>	<b>-221</b>	<b>78</b>	<b>164</b>	<b>23</b>	<b>-7</b>	<b>-38</b>	<b>1</b>
Procent av BNP	1,3	1,7	2,2	-4,4	1,4	2,7	0,4	-0,1	-0,6	0,0
Statsskuld (okonsoliderad)	1 328	1 262	1 113	1 280	1 204	1 093	1 043	1 059	1 091	1 082
Procent av BNP	28,7	26,1	22,0	25,4	21,9	18,3	16,8	16,5	16,2	15,3
<b>Statsskuld (konsoliderad)</b>	<b>1 265</b>	<b>1 197</b>	<b>1 054</b>	<b>1 218</b>	<b>1 145</b>	<b>1 031</b>	<b>980</b>	<b>995</b>	<b>1 026</b>	<b>1 017</b>
Procent av BNP	27,4	24,8	20,9	24,2	20,9	17,3	15,8	15,5	15,3	14,4

Anm.: Beräkningarna är baserade på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-10.

<sup>1</sup> Utgörs av bl.a. tillräknade inkomster som bruttoförs i NR, t.ex. kapitalförslitningen av investeringar.<sup>2</sup> Inklusiva övriga ofördelade utgifter.<sup>3</sup> Investeringarna inkluderar även köp av mark och fastigheter, netto.<sup>4</sup> Inklusiva utgifter för kapitalavkastning på pensionsskulden.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

**Tabell 2.12 Ålderspensionssystemets finanser**

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2017–2022, prognos 2023–2026

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<b>Inkomster</b>	<b>303</b>	<b>318</b>	<b>328</b>	<b>325</b>	<b>346</b>	<b>374</b>	<b>385</b>	<b>405</b>	<b>423</b>	<b>443</b>
Socialförsäkringsavgifter	245	257	267	269	283	301	317	329	343	362
Statliga ålderspensionsavgifter m.m.	25	24	23	26	27	27	27	28	29	29
Räntor, utdelningar m.m.	33	37	39	30	35	46	41	48	51	52
<b>Utgifter</b>	<b>302</b>	<b>311</b>	<b>322</b>	<b>334</b>	<b>340</b>	<b>355</b>	<b>366</b>	<b>379</b>	<b>393</b>	<b>405</b>
Pensioner	298	306	317	329	335	349	360	372	387	398
Övriga utgifter <sup>1</sup>	5	5	5	5	5	6	6	6	6	7
<b>Finansiellt sparande</b>	<b>0</b>	<b>7</b>	<b>6</b>	<b>-9</b>	<b>6</b>	<b>19</b>	<b>18</b>	<b>26</b>	<b>30</b>	<b>38</b>
Procent av BNP	0,0	0,1	0,1	-0,2	0,1	0,3	0,3	0,4	0,4	0,5

Anm.: Beräkningarna är baserade på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-10.

<sup>1</sup> Inklusiva utgifter för kapitalavkastning på pensionsskulden.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

**Tabell 2.13 Kommunsektorns finanser**

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2017–2022, prognos 2023–2026

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<b>Inkomster</b>	<b>1 078</b>	<b>1 119</b>	<b>1 147</b>	<b>1 224</b>	<b>1 300</b>	<b>1 350</b>	<b>1 404</b>	<b>1 462</b>	<b>1 502</b>	<b>1 557</b>
Skatter	700	726	748	766	806	848	892	921	959	1 007
Kommunal fastighetsavgift	17	18	19	19	21	21	21	22	23	23
Statsbidrag	205	206	205	260	286	275	265	280	270	265
Skatter och statsbidrag, procent av BNP	19,9	19,7	19,2	20,7	20,3	19,2	19,0	19,0	18,6	18,3
Kapitalinkomster	12	12	12	10	8	8	16	21	23	25
Övriga inkomster	144	157	164	169	178	198	210	218	227	237
<i>varav kompensation för moms</i>	66	72	74	76	77	83	87	89	92	94
<b>Utgifter</b>	<b>1 089</b>	<b>1 152</b>	<b>1 193</b>	<b>1 213</b>	<b>1 262</b>	<b>1 326</b>	<b>1 435</b>	<b>1 499</b>	<b>1 536</b>	<b>1 584</b>
Transfereringar till hushåll	43	44	47	49	49	50	55	60	62	64
Övriga transfereringar	42	40	43	50	54	51	59	61	69	72
Konsumtion	890	933	964	990	1 037	1 086	1 173	1 225	1 243	1 285
Investeringar <sup>1</sup>	108	128	132	119	115	130	135	136	141	142
Ränteutgifter <sup>2</sup>	5	6	7	6	6	8	14	19	21	22
<b>Finansiellt sparande</b>	<b>-11</b>	<b>-33</b>	<b>-46</b>	<b>11</b>	<b>38</b>	<b>25</b>	<b>-31</b>	<b>-38</b>	<b>-33</b>	<b>-27</b>
Procent av BNP	-0,2	-0,7	-0,9	0,2	0,7	0,4	-0,5	-0,6	-0,5	-0,4
<b>Ekonomiskt resultat</b>	<b>27</b>	<b>15</b>	<b>26</b>	<b>55</b>	<b>69</b>	<b>43</b>	<b>9</b>	<b>-2</b>	<b>20</b>	<b>24</b>

Anm.: Beräkningarna är baserade på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-10.

<sup>1</sup> Investeringarna inkluderar även köp och försäljningar av fastigheter, netto.<sup>2</sup> Inklusive utgifter för kapitalavkastning på pensionsskulden.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

**Tabell 2.14 Strukturellt sparande**

Procent av potentiell BNP om inte annat anges. Utfall 2017–2022, prognos 2023–2026 för finansiellt sparande

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Finansiellt sparande, miljarder kronor	65	38	28	-140	2	45	-12	-44	-29	40
<b>Finansiellt sparande, procent av BNP</b>	<b>1,4</b>	<b>0,8</b>	<b>0,6</b>	<b>-2,8</b>	<b>0,0</b>	<b>0,8</b>	<b>-0,2</b>	<b>-0,7</b>	<b>-0,4</b>	<b>0,6</b>
Justering för BNP-gap	-0,6	-0,5	-0,4	2,2	0,7	-0,6	-0,1	0,6	0,5	0,1
Justering för arbetslöshetsgap	-0,1	-0,1	0,0	0,2	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0
Justering för skattebasernas sammansättning	-0,5	-0,3	0,1	-0,2	-0,7	0,0	0,5	0,3	0,3	0,2
Justering för engångseffekter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Strukturellt sparande</b>	<b>0,2</b>	<b>-0,1</b>	<b>0,3</b>	<b>-0,6</b>	<b>0,2</b>	<b>0,5</b>	<b>0,1</b>	<b>0,3</b>	<b>0,4</b>	<b>0,9</b>
BNP-gap <sup>1</sup>	1,3	1,1	0,9	-3,6	0,2	1,1	-1,3	-2,1	-1,0	0,0
BNP-gap i trendpriser	1,3	1,2	0,8	-4,5	-1,5	1,3	0,3	-1,3	-1,1	-0,3

Anm.: Beräkningarna är baserade på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-10.

<sup>1</sup> Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

**Tabell 2.15 Den offentliga sektorns okonsoliderade tillgångar och skulder samt nettoförmögenhet, 2022**

	Miljarder kronor	Procent av BNP
<b>Tillgångar</b>	<b>11 365</b>	<b>190,6</b>
Finansiella tillgångar	5 356	89,8
<i>varav aktier</i>	2 709	45,4
Kapitalstock	6 009	100,8
<i>varav mark</i>	1 184	19,9
Skulder	3 648	61,2
<i>varav Maastrichtskuld<sup>1</sup></i>	1 960	32,9
<i>varav pensionsskuld</i>	562	9,4
<i>varav övrigt</i>	1 125	18,9
Nettoförmögenhet	7 717	129,4
Staten	2 194	36,8
Ålderspensionssystemet	1 853	31,1
Kommunsektorn	3 670	61,5
<b>Finansiell nettoförmögenhet</b>	<b>1 708</b>	<b>28,7</b>
Statens nettoförmögenhet inkl. löneskatt på kommunsektorns pensionsskuld <sup>2</sup>	2 290	38,4

Anm.: Utfall i enlighet med publicerad statistik t.o.m. 2023-08-10.

<sup>1</sup> Maastrichtskulden är redovisad konsoliderad i denna tabell. Posten Övrigt inkluderar konsolideringsfaktor mellan staten, ålderspensionssystemet och kommunsektorn samt skillnader mellan marknadsvärdet och den nominellt värderade Maastrichtskulden.

<sup>2</sup> Statens nettoförmögenhet redovisad med löneskatt på kommunsektorns pensionsskuld är i enlighet med redovisningen i årsredovisningen för staten.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.





# Bilaga 3

## Ekonomisk jämställdhet

### Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
1.1	Data och begrepp.....	3
2	Kvinnor och män på arbetsmarknaden.....	4
2.1	Kvinnors arbetsinkomster är lägre än mäns, men gapet minskar.....	4
2.2	Kvinnors sysselsättningsgrad är lägre än mäns.....	5
2.3	Förvärvsarbetande kvinnor arbetar färre timmar än män.....	6
2.4	Kvinnor har lägre lön än män, men lönegapet har minskat.....	11
2.5	Internationell jämförelse: Jämställdhet på arbetsmarknaden.....	13
2.6	Utrikes föddas förutsättningar för etablering på arbetsmarknaden påverkar inkomstgapet mellan kvinnor och män.....	14
3	Kvinnors och mäns inkomster.....	19
3.1	Från marknadsinkomst till disponibel inkomst.....	19
3.2	Ökad disponibel inkomst men liten förändring av gapet.....	22
3.3	Inkomster i olika inkomstgrupper.....	26
3.4	Utvecklingen av kvinnors och mäns inkomster under åren med högre inflation.....	27
3.5	Individuella välfärdstjänster.....	30
4	Ekonomiska drivkrafter till arbete.....	31
4.1	Det ekonomiska utbytet av att arbeta jämfört med att vara arbetslös.....	31
4.2	Det ekonomiska utbytet av att öka sitt arbetsutbud för personer som arbetar.....	34
5	Effekter på kvinnors och mäns ekonomiska resurser till följd av regeringens förslag.....	37
5.1	Effekter på disponibel inkomst.....	38
5.2	Effekter på utökad inkomst.....	38

## Sammanfattning

- Skillnaden mellan kvinnors och mäns arbetsinkomst i åldersgruppen 20–64 år minskade från 30 procent till 23 procent mellan 2011 och 2021.
- Det minskade arbetsinkomstgapet under tioårsperioden kan framför allt tillskrivas ett minskat timlönegap. Det minskade timlönegapet beror i sin tur på att arbetsmarknaden blivit mindre könssegregerad. Arbetsinkomstgapet minskade också något till följd av en minskad skillnad i faktiskt arbetad tid.
- Vid internationella jämförelser rankas Sverige som det land inom EU med den mest jämställda arbetsmarknaden, bl.a. till följd av den relativt höga sysselsättningsgraden bland kvinnor i Sverige.
- Gapet i disponibel inkomst, 21 procent i åldersgruppen 20–64 år 2021, är mindre än gapet i arbetsinkomst. Det beror på att skatter och transfereringar utjämnar skillnaden i kvinnors och mäns inkomster.
- Gapet i disponibel inkomst i åldersgruppen 20–64 år har bara minskat marginellt sedan 2011. En bidragande orsak är att kapitalinkomsternas andel av de totala inkomsterna har ökat, och att män i genomsnitt har betydligt högre kapitalinkomster än kvinnor. En annan bidragande orsak är att skatters och transfereringars utjämnande effekt mellan kvinnor och män har minskat något under perioden.
- I åldersgruppen 65 år och äldre var gapet i disponibel inkomst 29 procent 2021, vilket var 8 procentenheter större än i åldersgruppen 20–64 år.
- Gapet i disponibel inkomst i åldersgruppen 65 år och äldre har varit i stort sett oförändrat under den senaste tioårsperioden. Under perioden har pensionsinkomsterna blivit mer jämnt fördelade mellan kvinnor och män, vilket är en utveckling som speglar kvinnors successivt ökade arbetskraftsdeltagande, som pågått i flera decennier. Samtidigt har kapitalinkomsternas inverkan på gapet ökat även för de som är 65 år och äldre.
- Efter många år med låg inflation och reala inkomstökningar för både kvinnor och män har inflationen varit hög under 2022 och 2023. Det finns ännu inte utfallsdata tillgängliga för 2022–2024, men kvinnors och mäns reala disponibla inkomster förväntas minska 2022 och 2023, och vara oförändrade 2024. Mäns inkomster förväntas minska något mer än kvinnors, varför gapet i disponibel inkomst förväntas minska 2022–2024.
- Offentligt finansierade tjänster omfördelar ekonomiska resurser mellan kvinnor och män. Kvinnor mottar totalt sett offentligt subventionerade tjänster till ett större värde än män.
- Det ekonomiska utbytet av att arbeta i förhållande till att vara arbetslös är lägre för kvinnor än för män. Detta beror till stor del på att kvinnor i genomsnitt har lägre löneinkomster från arbete än män, och att inkomstbortfallet vid arbetslöshet därför i genomsnitt är mindre för kvinnor än för män. Kvinnor är också i högre utsträckning än män medlemmar i en a-kassa, vilket innebär att kvinnor i högre grad än män har rätt till inkomstbaserad ersättning om de blir arbetslösa.
- Bland personer som har ett arbete är de ekonomiska drivkrafterna till att arbeta fler timmar i genomsnitt starkare för kvinnor än för män. Detta beror i huvudsak på att kvinnor i genomsnitt har lägre inkomster än män och därmed, genom det progressiva skattesystemet, i genomsnitt lägre marginalskatt.
- Regeringens föreslagna reformer av skatter och transfereringar samt satsningar på välfärdstjänster under mandatperioden bedöms sammantaget tillföra ekonomiska resurser till kvinnor i högre utsträckning än män.

# 1 Inledning

I enlighet med ett beslut i riksdagen har regeringen sedan 1988 redovisat fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män som en del av budgetpropositionen (prop. 1987/88:105, bet. 1987/88:AU17, rskr. 1987/88:364).

Riksdagens övergripande mål för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Fördelningen av ekonomiska resurser är en central del av detta mål. Delmålet om ekonomisk jämställdhet innebär att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut, se skrivelsen Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid (skr. 2016/17:10). Vidare inbegriper delmålet att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och förutsättningar i fråga om tillgång till arbete och samma möjligheter och villkor i fråga om såväl anställnings-, löne- och andra arbetsvillkor som utvecklingsmöjligheter i arbetet. Målet har ett livscykelperspektiv som innebär att det avlönade arbetet ska ge ekonomisk trygghet och självständighet även under pensionsåren.

I bilagans första avsnitt beskrivs hur skillnaden mellan kvinnor och män har utvecklats på arbetsmarknaden. I det efterföljande avsnittet ligger fokus på skillnaden i kvinnors och mäns individuella disponibla inkomst. Därpå följer ett avsnitt om ekonomiska drivkrafter till arbete. Slutligen redovisas en bedömning av hur reformer 2023 och 2024 påverkar fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män.

## 1.1 Data och begrepp

Analyserna av kvinnors och mäns inkomster grundar sig i huvudsak på Sveriges officiella inkomstfördelningsstatistik som fr.o.m. 2013 baseras på Totalräknad inkomstfördelningsstatistik (TRIF) och innan dess på Hushållens ekonomi (HEK). För 2013–2021 grundas analyserna på ett urval från TRIF, benämnt Statistiskt analysregister (STAR). Datamaterial, modeller, metoder, begrepp och definitioner beskrivs närmare i Finansdepartementets rapport Teknisk bilaga till Ekonomisk jämställdhet september 2023, som finns på [regeringen.se](http://regeringen.se). Analyserna av kvinnors och mäns situation på arbetsmarknaden baseras huvudsakligen på Statistiska centralbyråns (SCB) arbetskraftsundersökningar (AKU). Definitioner och förklaringar av begrepp som används i AKU finns på [scb.se](http://scb.se).

### Individuell disponibel inkomst är relevant ur ett jämställdhetsperspektiv

Ur ett jämställdhetsperspektiv är det relevant att analysera hur stora resurser individen direkt förfogar över. Ekonomisk självständighet är en viktig aspekt av den ekonomiska jämställdheten. Kvinnors och mäns ekonomiska välfärd påverkas även av de ekonomiska förhållandena i hushållet. Kvinnomaktutredningen menade dock att ekonomisk välfärd inte bara är en fråga om konsumtionsnivå, utan att rätten till egna inkomster är en väsentlig del av den ekonomiska välfärden, se betänkandet Kvinnor, män och inkomster – Jämställdhet och oberoende (SOU 1997:87). Därför beskriver bilagan kvinnors och mäns individuella inkomster från marknaden respektive välfärdsstaten.

Disponibel inkomst består av summan av inkomst från arbete, kapital och transfereringar minus direkt skatt. Transfereringar som går till hushållet, t.ex.

bostadsbidrag, delas vid beräkningen av disponibel inkomst lika mellan sammanboende par.

Offentligt subventionerade välfärdstjänster, som t.ex. skola och hälso- och sjukvård, står för en stor del av den offentliga sektorns utgifter. Värdet av dessa tjänster ingår inte i den disponibla inkomsten, men är en väsentlig del av de ekonomiska resurser som kvinnor och män kan ta del av. Därför beaktas effekterna av satsningar på välfärdstjänster i den analys av effekterna av regeringens politik som avslutar bilagan om ekonomisk jämställdhet.

## 2 Kvinnor och män på arbetsmarknaden

För de allra flesta i åldrarna 20–64 år utgör inkomster från arbete, dvs. löne- och företagarincomester, den största inkomstkällan. Arbetsinkomsten är även viktig för andra inkomster eftersom den till stor del ligger till grund för inkomstbaserade transfereringar, såsom sjukpenning, föräldrapenning och inkomstgrundade pensioner. En hög arbetsinkomst ökar även möjligheterna till sparande, vilket på sikt kan bidra till kapitalinkomster.

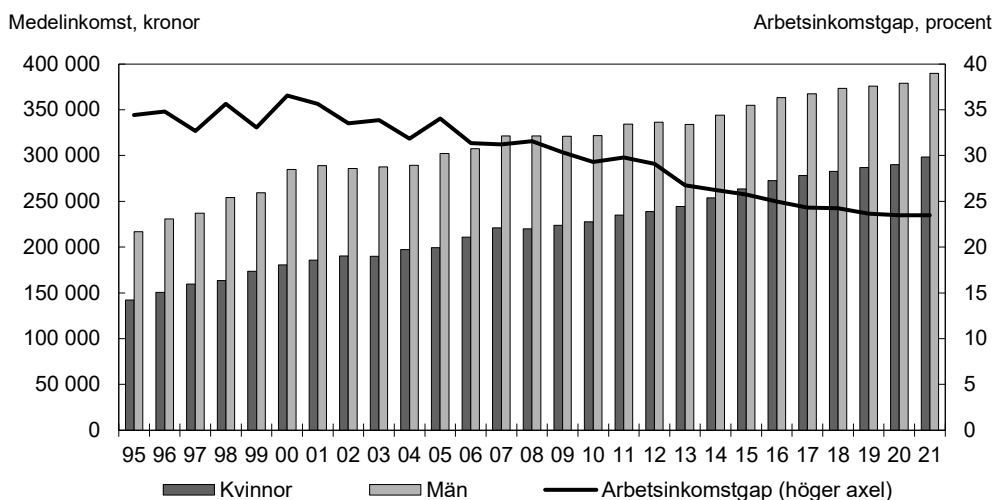
Kvinnors arbetsinkomster är i genomsnitt lägre än mäns. Skillnaden beror delvis på att färre kvinnor än män förvärvsarbetar och att förvärvsarbetande kvinnor i genomsnitt arbetar färre timmar än män. Dessutom är kvinnors lön per arbetad timme i genomsnitt lägre än mäns. I detta avsnitt beskrivs skillnaderna i arbetslivet mellan kvinnor och män för att ge en djupare förståelse av skillnaderna i arbetsinkomster.

Avsnitt 2 inleds med en beskrivning av utvecklingen av kvinnors och mäns arbetsinkomster sedan 1995, med fokus på det senaste decenniet. Därefter beskrivs utvecklingen av kvinnors och mäns sysselsättningsgrad, deltidsarbete, frånvaro och löner. Efter detta redovisas en internationell jämförelse av jämställdheten på arbetsmarknaden inom EU. Avsnittet avslutas med en beskrivning av utrikes födda kvinnors och mäns etablering på arbetsmarknaden.

### 2.1 Kvinnors arbetsinkomster är lägre än mäns, men gapet minskar

Kvinnors arbetsinkomster är i genomsnitt lägre än mäns, men skillnaden har minskat under en längre period. Under den senaste tioårsperioden har kvinnors arbetsinkomst i åldersgruppen 20–64 år ökat med i genomsnitt 27 procent, medan mäns arbetsinkomst i genomsnitt ökat med 17 procent. Denna utveckling har medfört att arbetsinkomstgapet mellan kvinnor och män har minskat från 30 procent till 23 procent mellan 2011 och 2021 (se diagram 2.1).<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Utvecklingen mot minskade skillnader i arbetsinkomst kan till viss del bero på att det har blivit lättare för delägare i fåmansbolag att omvandla arbetsinkomster till kapitalinkomster och att män i högre grad än kvinnor har använt den möjligheten. Men även utan denna omvandling skulle kvinnors arbetsinkomster ha ökat mer än mäns. För en mer utförlig redovisning, se prop. 2019/20:1 Förslag till statens budget, finansplan m.m. bilaga 3 avsnitt 4.

**Diagram 2.1 Arbetsinkomst**

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20–64 år. Beräkningen av genomsnittlig arbetsinkomst baseras på samtliga kvinnor respektive män i åldersgruppen 20–64 år, oberoende av om de har arbetsinkomst eller inte. Arbetsinkomstgapet definieras som skillnaden mellan kvinnors respektive mäns genomsnittliga arbetsinkomst som andel av mäns genomsnittliga arbetsinkomst. Inkomsterna anges i 2021 års priser.

Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och TRIF) och egna beräkningar.

Utvecklingen under 2020 och 2021 påverkades av pandemin.<sup>2</sup> Den generella bilden är dock att kvinnors och mäns arbetsinkomster påverkades ungefär lika mycket.<sup>3</sup>

## 2.2 Kvinnors sysselsättningsgrad är lägre än mäns

Sverige är ett av de länder inom EU där kvinnor har högst sysselsättningsgrad, och där skillnaden mellan kvinnors och mäns sysselsättningsgrad är relativt liten.<sup>4</sup> Mäns sysselsättningsgrad är dock högre än kvinnors även i Sverige, vilket bidrar till gapet i arbetsinkomst. Kvinnors sysselsättningsgrad har under de senaste tio åren varit 4–6 procentenheter lägre än mäns (se diagram 2.2).

<sup>2</sup> För en mer utförlig redovisning, se prop. 2022/23:1 Förslag till statens budget, finansplan m.m. bilaga 3 avsnitt 5.

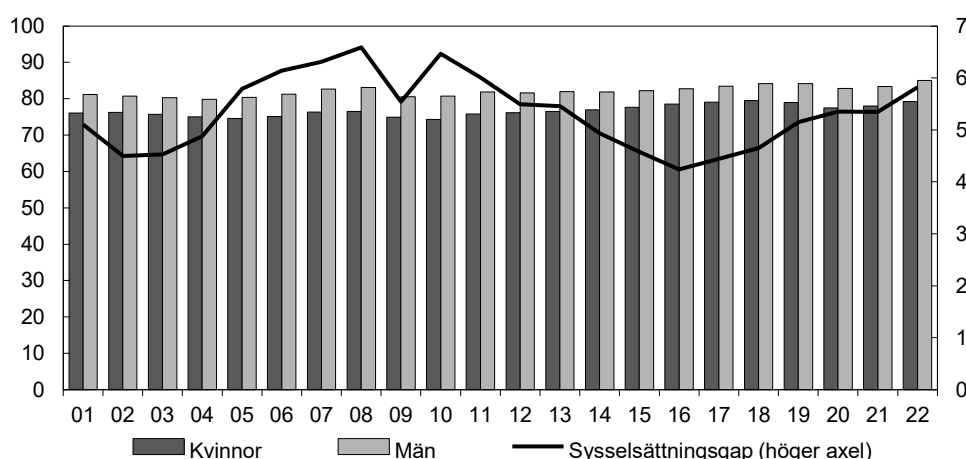
<sup>3</sup> I rapporterna Pandemin och pengarna – en ESO-rapport om inkomster, skatter, fördelning och stödåtgärder under covid-19 (Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2023:5) samt Coronapandemin, arbetsinkomsterna och välfärdssystemets skyddsgrad – Befolkningens inkomstutveckling under 2020 (IFAU rapport 2022:3) analyseras bl.a. inkomstutvecklingen. I rapporterna används bl.a. de uppgifter om månadslöner som arbetsgivare rapporterar till Skatteverket som underlag för analyserna. Resultaten visar att inkomsterna i genomsnitt minskade med 4–5 procent under 2020 och att låginkomsttagares inkomster minskade mest. Enligt analyserna är en trolig förklaring till den ökade inkomstspridningen ökad arbetslöshet bland deltidsarbetande med förhållandevis låga löner inom privat sektor.

<sup>4</sup> Gender Equality Index 2022: The COVID-19 pandemic and care (European Institute for Gender Equality 2022), och Eurostats databas som finns tillgänglig på <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>.

**Diagram 2.2 Sysselsättningsgrad och sysselsättningsgap**

Andel av befolkningen, procent

Sysselsättningsgap, procentenheter



Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20–64 år. Sysselsättningsgapet definieras som mäns sysselsättningsgrad minus kvinnors sysselsättningsgrad. Data för 2001–2020 har länkats för att motsvara definitionen 2021 och 2022.

Källa: Statistiska centralbyrån (AKU).

Sysselsättningsgraden för kvinnor och män varierar mellan olika grupper i befolkningen.<sup>5</sup> Historiskt sett har den varit högst för inrikes födda män, och var så även 2022. Sysselsättningsgraden var också hög för män födda i övriga Europa och för kvinnor födda i Sverige. Sysselsättningsgapet mellan kvinnor och män födda i Sverige var därför relativt litet. Däremot var sysselsättningsgapet mellan utrikes födda kvinnor och män stort, både för de som är födda inom Europa och för de som är födda utanför Europa. Andelen förvärvsarbetande kvinnor och män varierar även med utbildningsnivå. Bland kvinnor och män med högst förgymnasial utbildning är sysselsättningsgraden förhållandevis låg. Det gäller särskilt för kvinnor, och sysselsättningsgapet är därför relativt stort i denna grupp. Bland kvinnor och män med gymnasial och eftergymnasial utbildning är sysselsättningsgraden däremot hög och sysselsättningsgapet relativt litet.

Sysselsättningsgapet beror till stor del på att kvinnors arbetskraftsdeltagande är lägre än mäns. En stor grupp av de som inte förvärvsarbetar är arbetslösa eller latent arbetssökande, men det är i stort sett lika vanligt bland kvinnor som bland män och påverkar därför sysselsättningsgapet endast marginellt.<sup>6</sup> Däremot är fler kvinnor än män studerande, sjuka eller hemarbetande (tar hand om hem/barn).

## 2.3 Förvärvsarbetande kvinnor arbetar färre timmar än män

En orsak till att kvinnors arbetsinkomster är lägre än mäns är att förvärvsarbetande kvinnor i genomsnitt arbetar färre timmar än förvärvsarbetande män. År 2022 var den faktiska medelarbetstiden för förvärvsarbetande kvinnor 28 timmar per vecka, medan medelarbetstiden för förvärvsarbetande män var 33 timmar per vecka (se diagram 2.3).

Skillnaden beror dels på att kvinnor i högre utsträckning än män arbetar deltid, dels på att kvinnor i högre grad än män är frånvarande från arbetet till följd av t.ex. föräldraledighet, vård av barn eller sjukskrivning. Deltidsarbete bidrar mer än frånvaro till kvinnors kortare arbetstid. År 2022 var den överenskomna arbetstiden i genomsnitt 2,7 timmar lägre i veckan för förvärvsarbetande kvinnor än för förvärvsarbetande

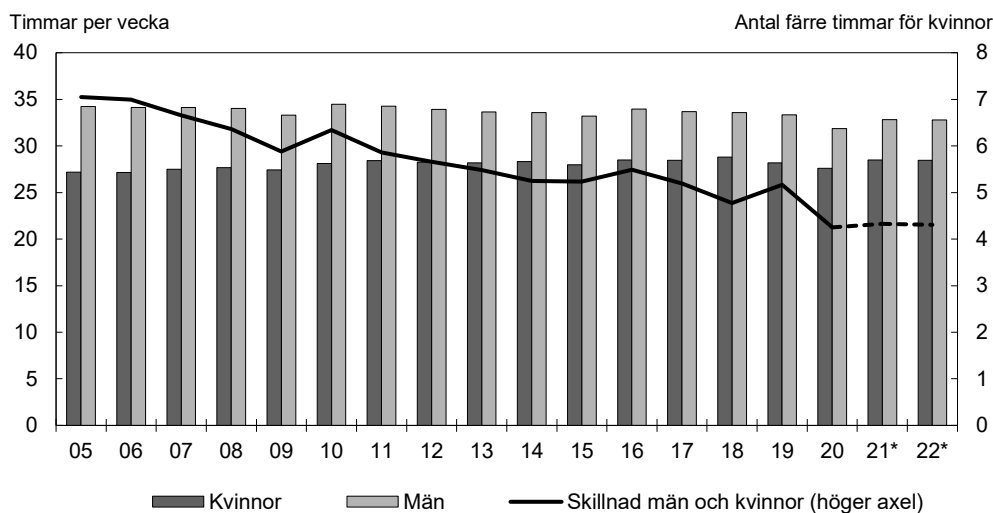
<sup>5</sup> För en mer detaljerad redovisning, se prop. 2021/22:1 Förslag till statens budget, finansplan m.m. bilaga 3 avsnitt 2.

<sup>6</sup> Latent arbetssökande definieras i AKU som personer som velat och kunnat ta arbete under referensveckan men som inte har sökt något arbete.

män, medan kvinnor i genomsnitt var frånvarande från arbetet 1,6 timmar längre i veckan än män.

Skillnaden i kvinnors och mäns medelarbetstid har minskat under en längre tid.<sup>7</sup> De senaste två åren har det dock inte skett någon förändring av skillnaden i medelarbetstid mellan kvinnor och män.

**Diagram 2.3 Medelarbetstid för förvärvsarbetande kvinnor och män**



Anm.: Statistiken avser faktisk medelarbetstid per vecka för sysselsatta i åldersgruppen 20–64 år.

\* I januari 2021 anpassades AKU till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1700 om fastställande av en gemensam ram för europeisk statistik om personer och hushåll, som grundas på uppgifter på individnivå som samlas in genom urvalsundersökningar. Bestämmelserna innebär en rad olika förändringar, bl.a. i definitioner, urval och den ordning som frågorna ställs. Data fr.o.m. 2021 är därför inte helt jämförbara med tidigare år.

Källor: Statistiska centralbyrån (AKU) och egna beräkningar.

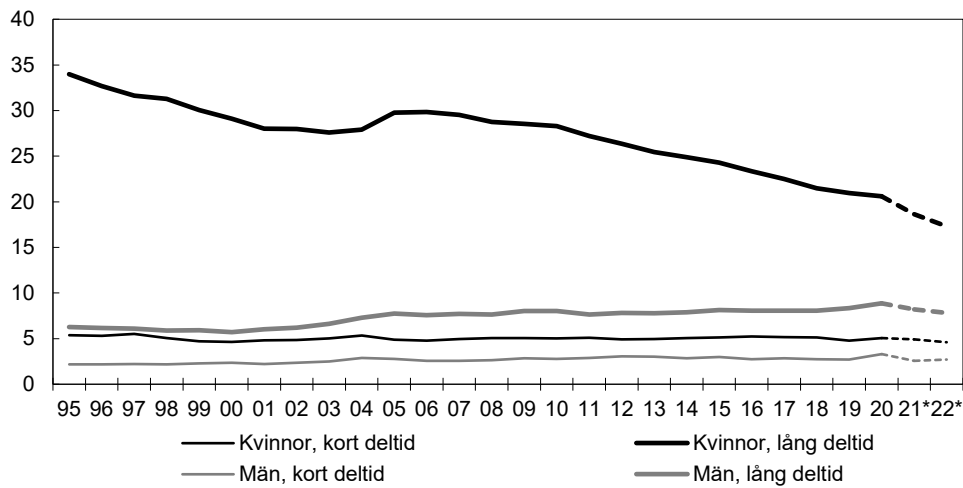
## Kvinnors deltidarbete har minskat

År 2022 arbetade 22 procent av de förvärvsarbetande kvinnorna i åldrarna 20–64 år deltid, jämfört med 11 procent av de förvärvsarbetande männen (se diagram 2.4). De flesta deltidarbetande kvinnor och män arbetar lång deltid (med en arbetstid på 20–34 timmar i veckan). Andelen kvinnor som arbetar lång deltid har minskat de senaste tio åren, medan andelen män som arbetar lång deltid inte förändrats under samma period. Andelen som arbetar kort deltid (med en arbetstid på mindre än 20 timmar i veckan) har varit i stort sett oförändrad bland både kvinnor och män de senaste tio åren. Skillnaden mellan andelen kvinnor och män som arbetar deltid är större i grupper där många har svag anknytning till arbetsmarknaden, t.ex. personer födda utanför Europa och personer med högst förgymnasial utbildning.

<sup>7</sup> Förändringar mellan 2020 och 2021 kan ha påverkats av omläggningen av statistiken i Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar. Men för anställda ökade den faktiskt arbetade tiden med uppskattningsvis ungefär en timme i veckan och den överenskomna arbetstiden med ca 1,5 timmar i veckan. Det beror främst på att antalet anställda korttidspermitterade minskade kraftigt 2021 jämfört med 2020, och i viss mån på att antalet sjukskrivningsdagar minskade. Se utg.omr. 14 avsnitt 1.3.2.

### Diagram 2.4 Andel deltidsarbetande

Andel av sysselsatta, procent



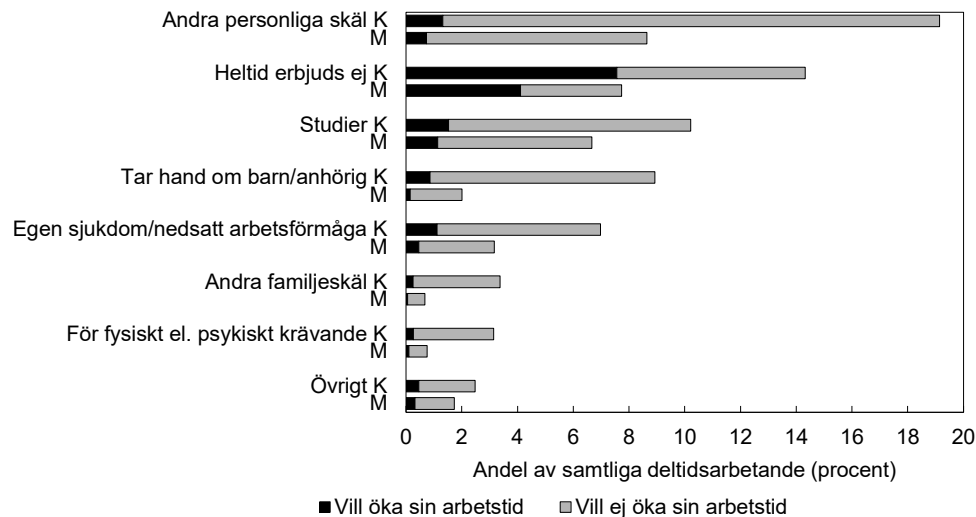
Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20–64 år. För anställda avses med kort deltid en överenskommen arbetstid kortare än 20 timmar per vecka och med lång deltid en överenskommen arbetstid mellan 20 och 34 timmar per vecka. För företagare och medhjälpande hushållsmedlemmar och anställda utan överenskommen arbetstid avses i stället genomsnittlig arbetstid per vecka.

\* I januari 2021 anpassades AKU till EU:s nya förordning (2019/1700) för den sociala statistiken, vilket har orsakat tidsseriebrott. Data fr.o.m. 2021 är därför inte helt jämförbara med tidigare år.

Källor: Statistiska centralbyrån (AKU) och egna beräkningar.

Den vanligaste orsaken till deltidsarbete, bland både kvinnor och män, var 2022 ”andra personliga skäl” (t.ex. att personen vill arbeta deltid, är deltidspensionär etc.). Detta var en förändring i förhållande till tidigare år, då den vanligaste orsaken till deltidsarbete under en lång period varit ”inte fått något heltidsarbete/arbetsgivaren erbjuder bara deltidstjänst”. I stället var den sistnämnda orsaken den näst vanligaste orsaken till att kvinnor och män arbetade deltid 2022 (se diagram 2.5).

### Diagram 2.5 Orsak till deltidsarbete 2022



Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20–64 år. K avser kvinnor och M avser män.

Källor: Statistiska centralbyrån (AKU) och egna beräkningar.

Det finns flera bakomliggande orsaker till att det är vanligare att kvinnor än män arbetar deltid. En sådan är att fler kvinnor än män går ned i arbetstid när de får sitt

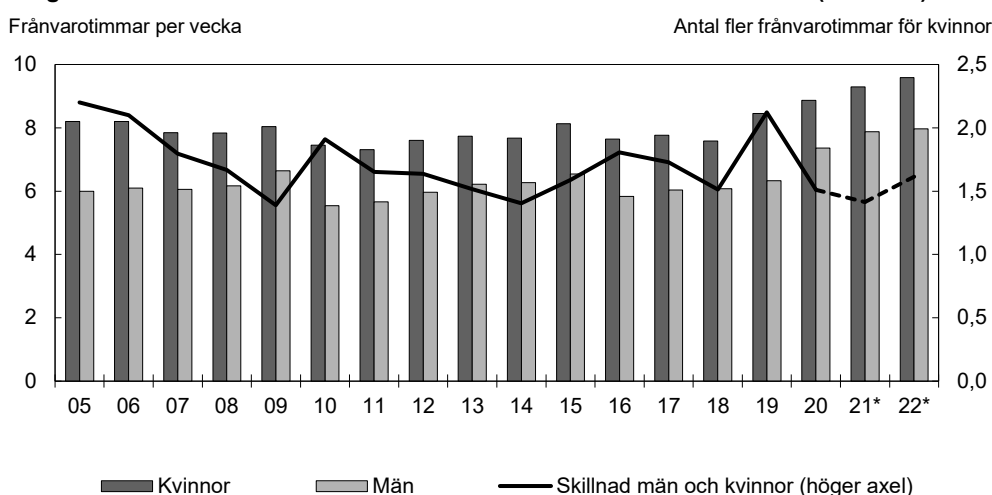


första barn.<sup>8</sup> En annan orsak kan vara att det framför allt i vissa kvinnodominerade sektorer, som t.ex. offentliga välfärdstjänster, finns en s.k. deltidskultur som påverkar både viljan och möjligheterna till heltidsanställningar. Arbetsvillkoren kan också begränsa möjligheterna att arbeta heltid.<sup>9</sup>

## Kvinnors frånvaro från arbetet är högre än mäns

Kvinnor är i högre utsträckning än män frånvarande från arbetet på grund av t.ex. föräldraledighet, vård av barn eller sjukskrivning. År 2022 var kvinnor frånvarande i genomsnitt 9,6 timmar i veckan, medan män var frånvarande 8,0 timmar i veckan. Sedan 2012 har skillnaden i kvinnors och mäns frånvaro varierat mellan 1,4 och 2,1 timmar (se diagram 2.6). Den vanligaste orsaken till frånvaro för både kvinnor och män är semester. Den minskar arbetstiden i ungefär lika stor utsträckning för både kvinnor och män. Däremot är frånvaro på grund av föräldraledighet, vård av barn och sjukdom högre bland kvinnor.

**Diagram 2.6 Skillnad mellan överenskommen och faktisk arbetstid (frånvaro)**



Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20–64 år. Överenskommen arbetstid avser den avtalade arbetstiden utan någon frånvaro. Skillnaden mellan överenskommen arbetstid och faktisk arbetstid utgörs av frånvaro, exempelvis semester, sjukfrånvaro, föräldraledighet eller vård av barn.

\* I januari 2021 anpassades AKU till EU:s nya förordning (2019/1700) för den sociala statistiken, vilket har orsakat tidsseriebrott. Data fr.o.m. 2021 är därför inte helt jämförbara med tidigare år.

Källor: Statistiska centralbyrån (AKU) och egna beräkningar.

## Kvinnor tar ut mer föräldrapenning än män

Kvinnor är i högre grad än män frånvarande från arbetet till följd av föräldraledighet. Kvinnor tar i genomsnitt ut en betydligt större andel av föräldrapenningdagarna, men även en större del av den obetalda föräldraledigheten.<sup>10</sup>

År 2022 tog kvinnor ut 70 procent av föräldrapenningdagarna. Kvinnors andel av föräldrapenningdagarna har minskat under de senaste decennierna, och har under de senaste tio åren minskat med 6 procentenheter. Under de senaste fem åren har dock fördelningen av föräldrapenninguttaget mellan kvinnor och män varit oförändrad.

Uttaget av tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn, s.k. vab, är jämnare fördelat mellan kvinnor och män än föräldrapenningdagarna. Skillnaden i uttaget av vab-dagar

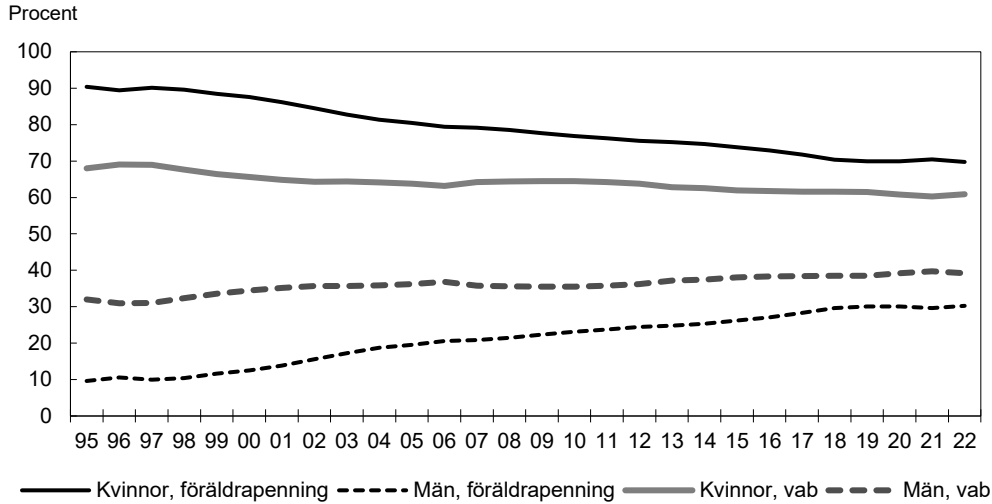
<sup>8</sup> Se bl.a. Angelov et al., Parenthood and the Gender Gap in Pay, Journal of Labor Economics, 2016, Familjepolitik för alla? (Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2015:5), och prop. 2021/22:1 Förslag till statens budget, finansplan m.m. bilaga 3 avsnitt 2.

<sup>9</sup> Hela lönen, hela tiden – Utmaningar för ett jämställt arbetsliv (SOU 2015:50).

<sup>10</sup> För mer information om uttaget av föräldrapenning ur ett könsperspektiv, se utg.omr. 12 avsnitt 1.6 och Barnhushållens ekonomi – Resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2023 (Försäkringskassan 2023).

har dock inte förändrats lika mycket som skillnaden i uttag av föräldrapenningdagar. Sedan 2012 har kvinnors andel av vab-dagarna minskat med 3 procentenheter, från 64 till 61 procent (se diagram 2.7).

**Diagram 2.7 Fördelning av dagar med föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning vid vård av sjukt barn (vab)**



Källa: Försäkringskassan.

#### Kvinnors sjukfrånvaro högre än mäns

Sjukpenningtalet (det genomsnittliga antalet sjukpenningdagar per försäkrad) är högre för kvinnor än för män. Sjukpenningtalet har varierat kraftigt över tid, och variationen har varit större för kvinnor än för män (se diagram 2.8). Svängningarna påverkas bl.a. av regeländringar och konjunkturläget.<sup>11</sup>

Sjukfrånvaron ökade för både kvinnor och män mellan 2011 och 2016, men mer för kvinnor. Under perioden 2016–2021 minskade sjukfrånvaron, för att återigen öka något 2022. Pandemin ledde till en temporär ökning av antalet sjukfall, både bland kvinnor och män, men majoriteten av de pandemirelaterade sjukskrivningarna var korta. Pandemins effekt på sjukpenningtalet har därför varit marginell.<sup>12</sup>

Det finns flera orsaker till skillnaden i sjukfrånvaro mellan kvinnor och män. En orsak kan vara att kvinnor i större utsträckning än män arbetar i yrken och sektorer där den upplevda arbetsmiljön är sämre, både organisatoriskt och socialt.<sup>13</sup> Ett större ansvar för hem, barn och föräldrar i kombination med förvärvsarbete kan vara ytterligare en orsak till kvinnors högre sjukfrånvaro.<sup>14</sup>

<sup>11</sup> Exempel på regeländringar som kan påverka sjukfrånvaron är ersättningsgraden, antalet karensdagar, hur länge en sjukskrivning kan fortgå samt längden på sjuklöneperioden som betalas av arbetsgivaren.

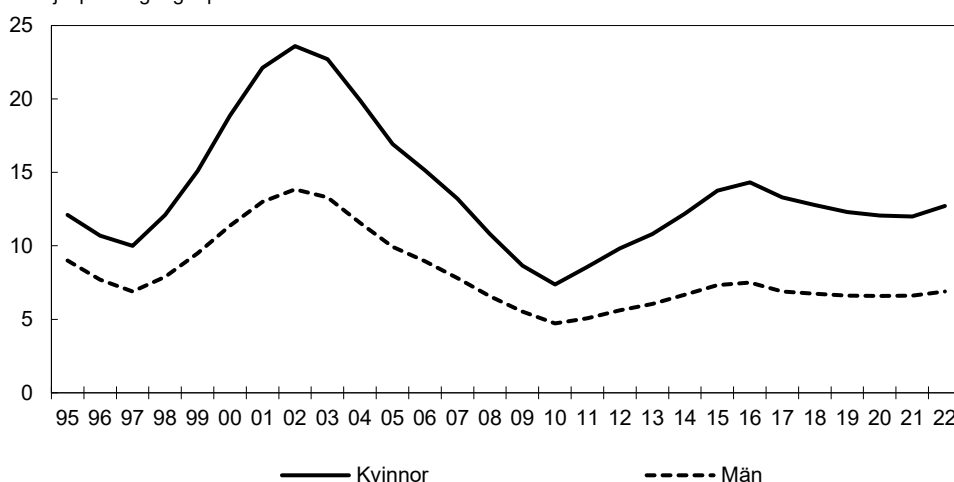
<sup>12</sup> Försäkringskassans hemsida, forsakringskassan.se, Aktuellt sjukpenningtal, 2022-05-23.

<sup>13</sup> För mer information om skillnaden mellan kvinnors och mäns sjukfrånvaro, se utg.omr. 13 avsnitt 1.3.

<sup>14</sup> En översikt av forskning kring samband mellan obetalt arbete, familjeliv och sjukfrånvaro finns i Nordisk forskning om obetalt arbete och familjeliv och samband med sjukfrånvaro med psykiatrisk diagnos. En kunskapsöversikt av nordisk forskning publicerad under åren 2010–2019 (Jämställdhetsmyndigheten, Rapport 2021:4). Se även Staland-Nyman m.fl., Gender equality in domestic work and sickness absence – a population-based study on women and men in Sweden, Women & Health No. 4, 2021.

**Diagram 2.8 Sjukpenningtalet**

Antal sjukpenningdagar per försäkrad



Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 16–64 år. Sjukpenningtalet är definierat som antalet nettodagar från sjukpenning och rehabiliteringspenning som andel av antalet försäkrade exkl. antalet personer som har aktivitetsersättning eller sjukersättning med hel ersättning. Omräkningen till nettodagar innebär t.ex. att två dagar med halv ersättning blir en nettodag.

Källa: Försäkringskassan.

## 2.4 Kvinnor har lägre lön än män, men lönegapet har minskat

Utöver skillnader i sysselsättningsgrad och faktisk arbetstid påverkas skillnaden i kvinnors och mäns arbetsinkomster av tim- eller månadslönen, dvs. ersättning per arbetad timme.<sup>15</sup> För att jämföra kvinnors och mäns månadslöner är deltidslöner uppräknade till heltidslöner i detta avsnitt.

Under perioden 2012–2022 minskade skillnaden mellan kvinnors och mäns löner från 13,9 procent till 9,9 procent (se diagram 2.9). Skillnaden har dock varit i princip oförändrad sedan 2019. De efterföljande åren har präglats av en turbulent situation på arbetsmarknaden där pandemin och dess efterverkningar har lett till förändringar i sammansättningen inom vissa delar av arbetsmarknaden. Det är svårt att uppskatta vilken betydelse detta har för skillnaden i löner mellan kvinnor och män.<sup>16</sup>

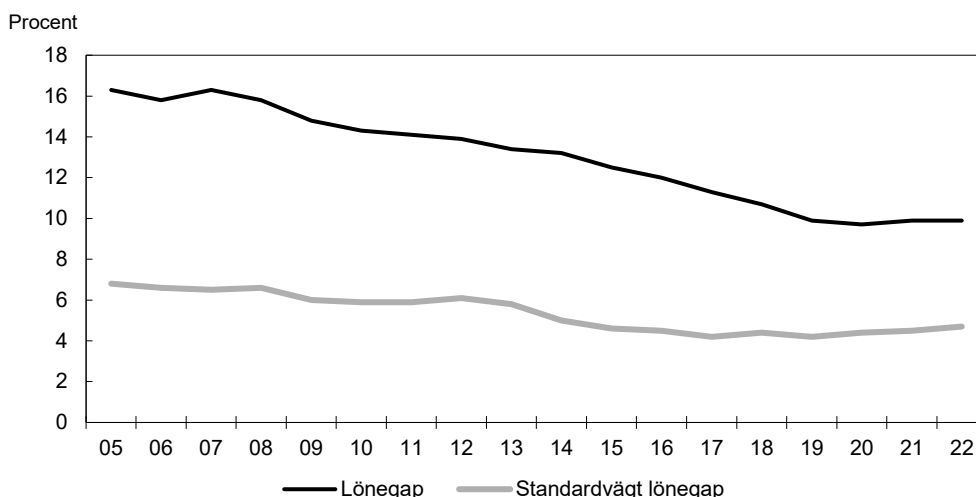
Den kvarstående löneskillnaden mellan kvinnor och män efter att hänsyn har tagits till skillnader vad gäller ålder, utbildning, sektor, yrke och arbetstid kallas för det standardvägda lönegapet. År 2022 uppgick det standardvägda lönegapet till 4,7 procent. Sedan 2012 har det minskat med 1,4 procentenheter. Det standardvägda lönegapet har dock förändrats relativt lite sedan 2015.

Lönegapet har minskat mer än det standardvägda lönegapet den senaste tioårsperioden. Det innebär att den minskade skillnaden mellan kvinnors och mäns löner till stor del, men inte helt, beror på minskade skillnader i ålder, utbildning, sektor, yrke och arbetstid.

Den löneskillnad som kvarstår efter standardvägningen visar att det finns andra faktorer än de som redovisas i statistiken som påverkar löneskillnaderna, såsom eventuell diskriminering och skillnader i arbetsuppgifter inom samma yrke.

<sup>15</sup> I detta avsnitt analyseras löneinkomster, vilket innebär att inkomster från näringsverksamhet inte ingår till skillnad från övriga delar i avsnitt 2.

<sup>16</sup> Löneskillnader mellan kvinnor och män 2022 (Medlingsinstitutet 2023).

**Diagram 2.9 Lönegap och standardvägt lönegap**

Anm.: Lönegapet mäter procentuell skillnad mellan kvinnors och mäns månadslöner uppräknade till heltid. Det standardvägda lönegapet är det lönegap som kvarstår när hänsyn tagits till att kvinnor och män har olika ålder, utbildning och arbetstid samt arbetar inom olika yrken och sektorer. Det standardvägda lönegapet är beräknat med standard för svensk yrkesklassificering (SSYK12 nivå 4).

Källa: Medlingsinstitutet.

## Könsuppdelningen på arbetsmarknaden är en viktig orsak till lönegapet

En viktig orsak till det observerade lönegapet är att kvinnor och män i stor utsträckning arbetar inom olika yrken och att kvinnodominerade yrken i genomsnitt har lägre löner än mansdominerade. Kvinnor är också underrepresenterade bland chefer.

Andelen kvinnor i chefsposition varierar mellan olika sektorer, men andelen kvinnor i chefsposition är genomgående lägre än andelen anställda kvinnor.

Skillnaderna i yrkes- och befattningsstruktur beror i hög grad på skillnader i kvinnors och mäns utbildningsinriktning och utbildningslängd. Kvinnor har sedan slutet av 1970-talet varit överrepresenterade inom högre utbildning och över tid har allt fler kvinnor valt traditionellt mansdominerade högskoleutbildningar. Motsvarande tendens är inte lika tydlig för män, dvs. det har inte i samma utsträckning blivit vanligare att män väljer traditionellt kvinnodominerade utbildningar.<sup>17</sup>

De förändringar som skett i könsfördelningen inom olika utbildningar har successivt slagit igenom på arbetsmarknaden. Könsuppdelningen är därför ofta större i äldre åldersgrupper än i yngre. Detta är särskilt tydligt inom vissa yrkeskategorier som kräver eftergymnasial utbildning, som exempelvis arkitekt och jurist.<sup>18</sup>

Mellan 2014 och 2022 ökade andelen kvinnor i 69 av 99 mansdominerade yrken, samtidigt som andelen män ökade i 40 av 71 kvinnodominerade yrken. Andelen kvinnor ökade också i 18 av 51 könsbalanserade yrken.<sup>19</sup> Även SCB:s segregeringsindex har minskat, från 54,0 2014 till 50,6 2021.<sup>20</sup> Eftersom manligt dominerade yrken ofta har ett högre löneläge kan denna utveckling vara en förklaring till att löneskillnaden mellan kvinnor och män har minskat.<sup>21</sup>

<sup>17</sup> Fritt valt arbete? (Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2023:6).

<sup>18</sup> Fritt valt arbete? (Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2023:6).

<sup>19</sup> Löneskillnader mellan kvinnor och män 2022 (Medlingsinstitutet 2023).

<sup>20</sup> Indexet kan variera mellan 0 (fullständigt jämn könsfördelning) och 100 (alla anställda kvinnor och män arbetar i helt olika yrken). Se Statistiska centralbyråns hemsida scb.se.

<sup>21</sup> Löneskillnader mellan kvinnor och män 2022 (Medlingsinstitutet 2023).

## 2.5 Internationell jämförelse: Jämställdhet på arbetsmarknaden

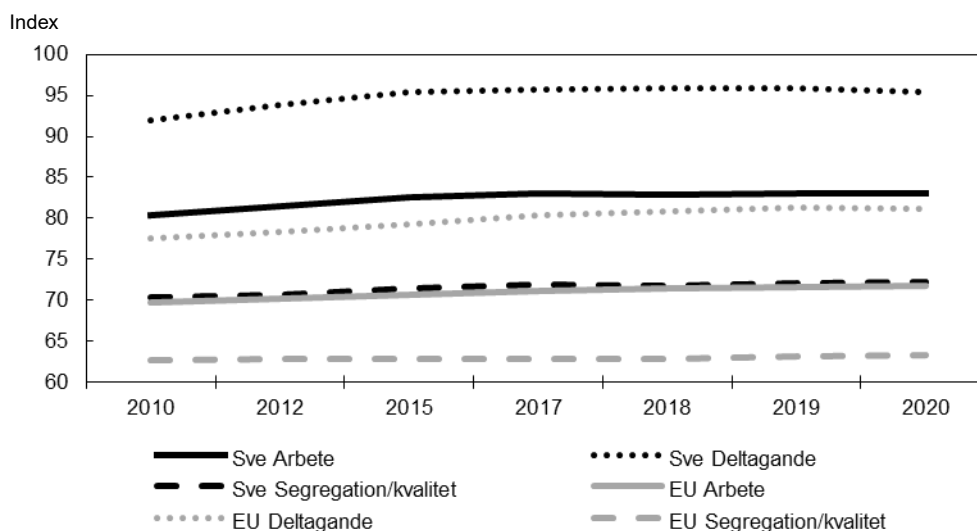
Vid internationella jämförelser är Sverige ett land med relativt små skillnader mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden. Europeiska jämställdhetsinstitutet (EIGE) sammanställer sedan 2013 ett index som avser att mäta jämställdheten inom sex områden – arbete, pengar, kunskap, tid, makt och hälsa. Varje index kan ha ett värde mellan 1 och 100, där 1 innebär fullständig ojämställdhet och 100 fullständig jämställdhet.<sup>22</sup>

Indexet för arbetsmarknaden är ett sammanvägt index av två delområden, där det första mäter deltagande på arbetsmarknaden och det andra mäter könssegregering och kvalitet på arbetet.

I EIGE:s senaste index för arbetsmarknaden, som mätte jämställdheten i EU:s medlemsländer 2020, rankades Sverige som det land inom EU med den mest jämställda arbetsmarknaden med ett index på 83,0. Indexet för hela EU var 71,7. Sverige har även tidigare rankats högst på området arbetsmarknad. Mellan 2010 och 2020 ökade indexet något för både Sverige och EU. Sveriges index ökade från 80,7 till 83,0 medan EU:s index ökade från 69,7 till 71,7 (se diagram 2.10).

Sverige rankas högst på det första delområdet, deltagande på arbetsmarknaden, till följd av en hög sysselsättningsgrad bland kvinnor. I det andra delområdet, könssegregering och kvalitet på arbetet, rankas Sverige något lägre, på tredje plats. Detta beror till stor del på att Sverige har en, internationellt sett, relativt könsuppdelad arbetsmarknad.

**Diagram 2.10 Jämställdhetsindex för arbetsmarknaden, Sverige och EU**



Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20–64 år. Indexen varierar mellan 1 och 100, där 1 innebär fullständig ojämställdhet och 100 fullständig jämställdhet.

Källa: EIGE.

<sup>22</sup> Gender Equality Index 2022: The COVID-19 pandemic and care (European Institute for Gender Equality 2022). I rapporten finns också definitioner av indexen.

## 2.6 Utrikes föddas förutsättningar för etablering på arbetsmarknaden påverkar inkomstgapet mellan kvinnor och män

I detta avsnitt redovisas arbetsinkomstgapen mellan kvinnor och män födda i Sverige, i övriga Europa och utanför Europa i åldersgruppen 20–64 år. Arbetsinkomstgapet var 2021 i stort sett detsamma för personer födda i Sverige som för personer födda i övriga Europa, 23 respektive 24 procent, men något högre för personer födda utanför Europa, 27 procent (se diagram 2.11).

Det finns betydande skillnader i arbetsinkomstgapet mellan kvinnor och män födda utanför Sverige, men skillnaderna minskar med vistelsetiden i Sverige. Skillnaderna beror på att utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden i regel tar längre tid än mäns.<sup>23</sup> År 2022 var sysselsättningsgapet bland kvinnor och män födda utanför Europa 37 procent för de med kort vistelsetid (kortare än fyra år).<sup>24</sup> För utom-europeiskt födda som vistats i Sverige mer än tio år var sysselsättningsgapet betydligt mindre, 7 procent. Bland kvinnor och män födda i Europa var sysselsättningsgapet 17 procent för de med kort vistelsetid (kortare än fyra år), och endast 2 procent för de som befunnit sig i Sverige längre än tio år.<sup>25</sup> Skillnaden i sysselsättningsgrad bidrar till att arbetsinkomstgapet är relativt stort för kvinnor och män som befunnit sig i Sverige en kort tid, för att därefter minska i takt med att vistelsetiden i Sverige ökar.

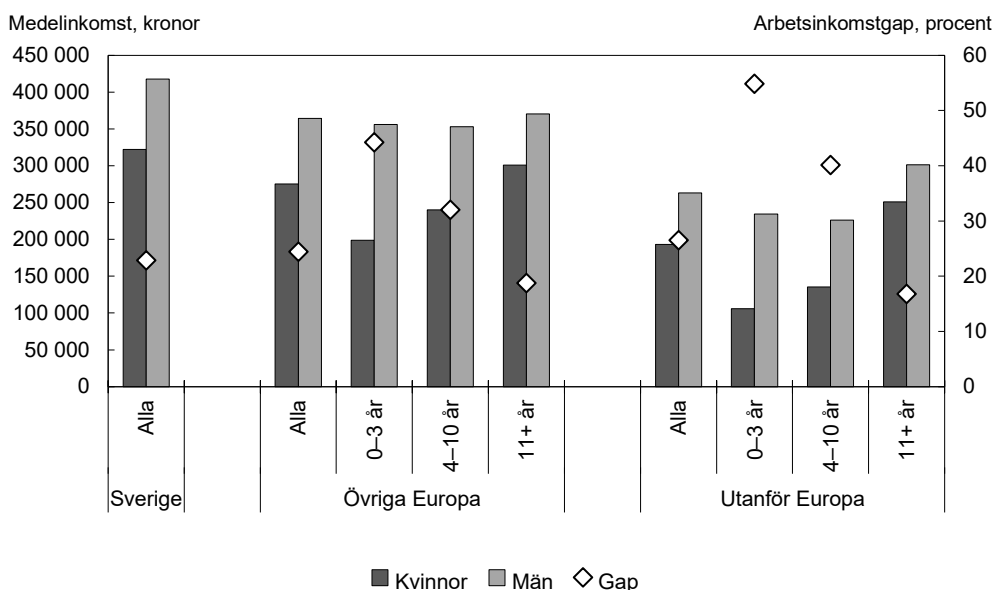
År 2021 var arbetsinkomstgapet bland kvinnor och män födda i Europa med en vistelsetid kortare än fyra år 44 procent, att jämföra med 55 procent bland kvinnor och män födda utanför Europa. Bland kvinnor och män med en vistelsetid längre än tio år var arbetsinkomstgapet betydligt lägre, 19 respektive 17 procent för kvinnor och män födda i respektive utanför Europa, vilket är något lägre än gapet mellan kvinnor och män födda i Sverige. Eftersom det tar längre tid att etablera sig på arbetsmarknaden för kvinnor än för män, och detta påverkar arbetsinkomstgapet, fokuserar detta avsnitt på faktorer som har betydelse för etableringen, och hur de skiljer sig åt mellan kvinnor och män med olika ursprung.

<sup>23</sup> I detta avsnitt anses en individ vara etablerad på arbetsmarknaden om denne är sysselsatt enligt definitionen i AKU. Enligt denna definition är en individ sysselsatt om denne förvärsarbetade minst en timme under referensveckan. En individ kan med andra ord förvärsarbeta mycket lite och ändå anses vara sysselsatt. Det är dock enbart en mycket liten andel av de förvärsarbetande som arbetar få timmar, varför problemet är litet.

Definitionen av etablering på arbetsmarknaden som används i detta avsnitt är inte densamma som används för att definiera etableringsgraden i utg.omr. 13.

<sup>24</sup> Källa: Statistiska centralbyrån, AKU. Samtliga hänvisningar till etablering på arbetsmarknaden och sysselsättning i detta avsnitt baseras på statistik från AKU.

<sup>25</sup> Detta kan jämföras med sysselsättningsgapet mellan kvinnor och män födda i Sverige 2022 som var 3 procent.

**Diagram 2.11 Arbetsinkomster och arbetsinkomstgap efter födelseregion och vistelsetid i Sverige, 2021**

Anm.: År 2021 uppgick antalet inrikes födda i åldrarna 20–64 år till drygt 4,3 miljoner personer, antalet, födda i övriga Europa uppgick till drygt 500 000 personer och antalet födda utanför Europa uppgick till knappt 900 000 personer. Inkomsterna anges i 2021 års priser.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

## Grund för bosättning påverkar etableringen på arbetsmarknaden

Grund för bosättning är en faktor som tydligt inverkar på hur lång tid det tar att etablera sig på arbetsmarknaden. En person som kommer till Sverige för att arbeta, antingen som arbetskraftsinvandrare med ett erbjudande om arbete eller som medborgare från ett annat land inom EU eller EES, kommer generellt sett snabbare i arbete än en person som kommer av flyktingskäl eller som anhörig till arbetskraftsinvandrare.<sup>26</sup> Kvinnor och män som är födda i Europa kommer i hög utsträckning till Sverige för att arbeta eller som anhörig till någon som kommit för att arbeta. Bland kvinnor och män som är födda utanför Europa är det i stället fler som kommer till Sverige av flyktingskäl och som övriga anhöriga (dvs. anhörig till någon som är svensk medborgare eller långvarigt bosatt i Sverige). Det innebär att förutsättningarna för att snabbt etablera sig på arbetsmarknaden generellt sett är bättre för kvinnor och män som är födda i Europa än för kvinnor och män födda utanför Europa.

### Män födda i Europa kommer i högre grad för arbete - kvinnor i högre grad som anhöriga

Av personer bosatta i Sverige i åldrarna 20–64 år 2021 var drygt 500 000 personer födda i övriga Europa. Männerna i denna grupp hade i hög utsträckning (ca 60 procent) kommit till Sverige för att arbeta.<sup>27</sup> Många män började därför förvärvsarbeta kort tid efter att de anlät till Sverige, vilket får till följd att arbetsinkomsten var relativt hög redan från början. Andelen kvinnor i samma grupp som kommit till Sverige för att arbeta var lägre (ca 50 procent). Bland kvinnorna hade en större andel kommit som

<sup>26</sup> Flyktingskäl avser flyktingar och anhöriga till flyktingar. Flyktingar avser personer som har beviljats uppehållstillstånd som flykting, skyddsbehövande eller till följd av synnerligen ömmande omständigheter.

<sup>27</sup> I gruppen som kommit för att arbeta ingår både migranter från EU/EES och arbetskraftsinvandrare. Det är i statistiken inte möjligt att separera arbetskraftsinvandrare från de som kommit till Sverige för att studera. I kategorin arbetskraftsinvandrare ingår därför även studerande. De som kommer från ett EU/EES-land omfattas av den fria rörligheten, och det saknas därför grund för bosättning för majoriteten i denna grupp. Det är dock rimligt att anta att de flesta från dessa länder kommer till Sverige för att arbeta.

anhöriga till någon som redan är bosatt i Sverige eller till någon som kommit hit för att arbeta (ca 25 procent jämfört med ca 15 procent av männen).<sup>28</sup>

Eftersom etableringen på arbetsmarknaden generellt sett tar längre tid för dem som kommit som anhöriga kan skillnaden i bosättningsgrund mellan kvinnor och män födda i Europa bidra till att arbetsinkomstgapet är större för dem med kortare vistelsetid än dem med längre vistelsetid.<sup>29</sup>

### Män födda utanför Europa har i högre grad än kvinnor invandrat av flyktingskäl

Bland de närmare 900 000 personer i befolkningen i åldrarna 20–64 år som är födda utanför Europa hade 2021 ca 45 procent av kvinnorna och ca 60 procent av männen kommit av flyktingskäl. Etableringen på arbetsmarknaden tar relativt lång tid för såväl kvinnor som män som kommit till Sverige av flyktingskäl jämfört med andra grupper utrikes födda. Sysselsättningsgraden ökar dock relativt snabbt de första tre åren bland män födda utanför Europa. För kvinnor i samma grupp tar det i genomsnitt längre tid att etableras på arbetsmarknaden, men även kvinnors sysselsättningsgrad ökar efter några år i Sverige. Bland kvinnor och män födda utanför Europa, och som varit bosatta i Sverige mer än tio år, är skillnaden i sysselsättningsgrad och arbetsinkomster ungefär densamma som mellan kvinnor och män födda i Sverige.

### Lägre utbildningsnivå påverkar kvinnor och män olika

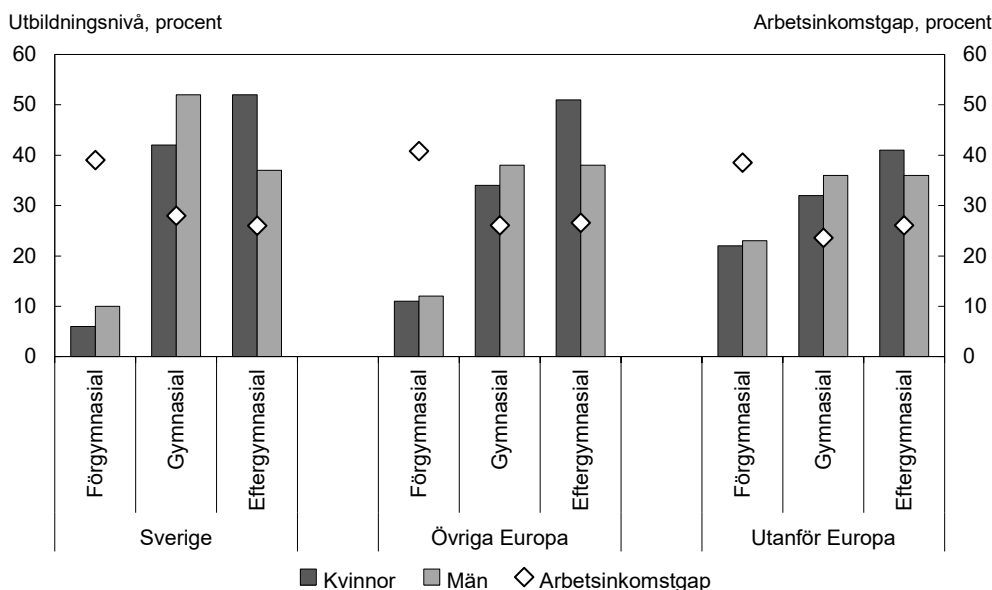
Förutom grund för bosättning har utbildningsnivån betydelse för hur lång tid det tar att etableras på arbetsmarknaden. Bland nyanlända som kommit till Sverige av flyktingskäl har kvinnor i högre grad än män mycket kort utbildning när de kommer till Sverige,<sup>30</sup> men många av de kvinnor som hade kort utbildning när de kom till Sverige vidareutbildar sig och bygger på sin formella kompetens i Sverige. Bland personer födda utanför Europa som inte är sysselsatta är det betydligt fler kvinnor än män som genomgår utbildning, vilket är en viktig orsak till sysselsättningsgapet i denna grupp. Samtidigt medför detta att skillnaden i utbildningsnivå mellan kvinnor och män födda utanför Europa är relativt liten (se diagram 2.12).

<sup>28</sup> Omkring 15 procent av såväl kvinnor som män födda i Europa och bosatta i Sverige 2021 hade kommit som flyktingar. Av dessa hade 94 procent varit bosatta i Sverige i över tio år.

<sup>29</sup> Det är också möjligt att det finns en viss selektionseffekt som förklarar att arbetsinkomstgapet minskar med vistelsetiden i denna grupp. En del av de som kommer för att arbeta kommer enbart för en begränsad tid. Anhöriga till dessa kan förmodas vara mindre angelägna att etablera sig på arbetsmarknaden och i högre grad vara kvinnor. Dessa personer lämnar Sverige efter en kortare tid, vilket kan bidra till det högre arbetsinkomstgapet i gruppen med kort vistelsetid.

<sup>30</sup> Etablering för fler – jämställda möjligheter till integration (SOU 2023:24).



**Diagram 2.12 Arbetsinkomstgap och utbildningsnivå efter födelseregion 2021**

Anm.: I diagrammet ovan summerar inte utbildningsnivåerna för respektive grupp till 100 procent på grund av att information om individer där uppgifter saknas inte har inkluderats.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Det finns ett tydligt samband mellan utbildningsnivå och sysselsättningsgrad i hela befolkningen. Sysselsättningsgraden bland kvinnor och män med lägre utbildningsnivå är lägre än bland individer med högre utbildningsnivå. Sysselsättningsgapet liksom arbetsinkomstgapet är dock större mellan kvinnor och män med enbart förgymnasial utbildning, jämfört med kvinnor och män med gymnasial eller eftergymnasial utbildning. Detta medför en relativt större betydelse för sysselsättningsgapet för kvinnor och män födda utanför Europa eftersom en större andel av dessa har förgymnasial utbildning.

Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män med kort utbildning kan delvis bero på att kvinnodominerade bristyrken generellt sett har högre formella utbildningskrav än mansdominerade bristyrken.<sup>31</sup> Män med kort utbildning kan därför ha lättare att hitta ett arbete än kvinnor med motsvarande utbildningsnivå. En annan orsak kan vara att arbetsplatsnära insatser, som t.ex. arbetsmarknadsutbildning, i högre grad tenderar att vara riktade mot mansdominerade yrken.<sup>32</sup>

## Familjesituationen påverkar kvinnor och män olika

Skillnaderna i hur lång tid det tar att etablera sig på arbetsmarknaden mellan utrikes födda kvinnor och män har ett starkt samband med hur omsorgsansvaret för små barn och närstående fördelas. Hemarbete är, näst efter studier, den viktigaste orsaken till sysselsättningsgapet mellan kvinnor och män födda utanför Sverige. Detta bidrar till lägre arbetsinkomster för kvinnor, och större arbetsinkomstgap.

Relativt många kvinnor föder barn under de första åren i Sverige.<sup>33</sup> Generellt påverkar det kvinnornas, men inte männens, etablering på arbetsmarknaden negativt. Det är mer än 50 procent lägre sannolikhet att utrikesfödda kvinnor med barn under sex år

<sup>31</sup> Utrikes födda kvinnor på arbetsmarknaden. Kunskapsläget i korthet (Arbetsförmedlingen analys 2020:1).

<sup>32</sup> Jämställdhetsintegrering på Arbetsförmedlingen 2022 – Redovisning av resultat och genomförda åtgärder i verksamheten (Arbetsförmedlingen 2022).

<sup>33</sup> Försörjning med fördröjning – en ESO-rapport om utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden (Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2021:7). Skillnaden i det genomsnittliga antalet barn som kvinnor fött vid 45 års ålder är dock relativt liten mellan kvinnor födda i Sverige och kvinnor födda i utlandet.

förvärvsarbetar fyra år efter att de kommit till Sverige jämfört med kvinnor som inte har barn i förskoleåldern. För män är sambandet det omvända. Andelen utrikes födda män med barn under sex år förvärvsarbetar i något högre utsträckning än män som inte har barn i förskoleåldern fyra år efter att de kommit till Sverige.<sup>34</sup> Detta mönster finns också för kvinnor och män födda i Sverige, men inte i samma utsträckning som bland kvinnor och män födda utanför Sverige.

## Skillnader i stöd under etableringsfasen

Stödet som erbjuds under etableringen på arbetsmarknaden varierar både efter grund för bosättning och mellan kvinnor och män. Arbetsförmedlingens etableringsprogram omfattar enligt nuvarande regelverk enbart de som kommer som flyktingar och deras anhöriga. Personer som beviljats uppehållstillstånd av andra skäl är hänvisade till generella insatser som erbjuds alla arbetssökande, utöver sfi-undervisning (svenska för invandrare) och samhällsorientering. Nyanlända kvinnor som inte omfattas av etableringsprogrammet deltar i liten utsträckning i dessa insatser. Av anhöriginvandrarna som varit bosatta i Sverige kortare tid än tre år var det mellan 30 och 40 procent som varken arbetade, studerade, deltog i sfi-undervisning eller arbetsmarknadspolitiska insatser 2020.<sup>35</sup>

Nyanlända kvinnor som har rätt till etableringsinsatser påbörjar dessa i ungefär lika hög utsträckning som män, men de skriver in sig senare än män. Väntan på förskoleplats för barnen har i flera studier även framhållits som ett hinder för kvinnors möjligheter att påbörja etableringen.<sup>36</sup> Kvinnor gör även uppehåll i etableringsprogrammet i betydligt högre utsträckning än män, framför allt på grund av föräldraledighet.<sup>37</sup>

I de grupper som omfattas av etableringsprogrammet tycks kvinnor inte få samma stöd som män, vilket framför allt påverkar etableringen för kvinnor födda utanför Europa. Män har fler och tidigare möten med sin handläggare än kvinnor, vilket ökar sannolikheten att få en insats och snabbare närma sig arbete. Vidare bedöms kvinnor som matchningsbara i lägre utsträckning än män och omfattas i högre utsträckning av den s.k. utbildningsplikten.<sup>38</sup> Konsekvensen blir att män i högre grad får del av arbetsnära insatser som subventionerade anställningar, arbetspraktik och arbetsmarknadsutbildning. Kvinnor anvisas i högre utsträckning till förberedande utbildningar och insatser.<sup>39</sup>

Det finns också studier som tyder på att arbetsförmedlare tenderar att bygga sina rekommendationer på stereotypa föreställningar. Medan handläggares samtal med kvinnor i högre utsträckning har fokus på familjesituationen, handlar samtalen med män i högre grad om arbete och arbetsmotivation.<sup>40</sup> Det finns en risk att arbetsförmedlars och andra samhällsaktörers stereotypa föreställningar kan

<sup>34</sup> I Försörjning med fördröjning – en ESO-rapport om utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden (Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2021:7) studeras situationen 2018 för personer som kom till Sverige 2014 från länder utanför EU/EES.

<sup>35</sup> Etablering för fler – jämställda möjligheter till integration (SOU 2023:24).

<sup>36</sup> Etablering för fler – jämställda möjligheter till integration (SOU 2023:24).

<sup>37</sup> Andersson Joona, Flykting- och anhöriginvandrades väg till arbete, 2020. Enligt rapporten gjorde cirka 20 procent av kvinnorna avbrott för föräldraledighet under det första inskrivningsåret, och en lika hög andel under det tredje året.

<sup>38</sup> Jämställdhetsintegrering på Arbetsförmedlingen 2022 – Redovisning av resultat och genomförda åtgärder i verksamheten (Arbetsförmedlingen 2022). Den som saknar gymnasieutbildning och som inte bedöms kunna matchas mot arbete med hjälp av Arbetsförmedlingens insatser kan omfattas av utbildningsplikt.

<sup>39</sup> Se också Huvudrapporten Mellan tillit och misstro - utrikes födda kvinnor om sina behov och hinder i relation till arbetsmarknads-etablering (Jämställdhetsmyndigheten 2023:5).

<sup>40</sup> Vad händer i mötet? Hur arbetsförmedlars arbetssätt kan bidra till ökad jämställdhet (Arbetsförmedlingen, Analys 2019:2).

missgynna kvinnors etablering på arbetsmarknaden mer än mäns. Samtidigt verkar utrikes födda kvinnor diskrimineras av arbetsgivare i mindre utsträckning än män.<sup>41</sup>

## 3 Kvinnors och mäns inkomster

Arbetsinkomster är inte kvinnors och mäns enda inkomstkälla. Även transfereringar, såsom föräldrapenning och sjukpenning, har stor betydelse för många. För den del av befolkningen som är äldre än 64 år är pensionsinkomster den största inkomstkällan. Kapitalinkomsterna har blivit en allt större del av kvinnors och mäns disponibla inkomst under de senaste decennierna. Eftersom de flesta inkomster beskattas påverkar även skattesystemet den disponibla inkomsten.

I detta avsnitt beskrivs kvinnors och mäns disponibla inkomst, dvs. summan av arbetsinkomst, kapitalinkomst och olika transfereringar minus direkt skatt, samt utvecklingen under perioden 1995–2021, med tonvikt på de tio senaste åren. I avsnittet redogörs också för hur olika inkomstkompontener har bidragit till inkomstgapet. Inkomstgapet definieras som skillnaden mellan kvinnors respektive mäns genomsnittliga disponibla inkomst som andel av mäns genomsnittliga disponibla inkomst. Den disponibla inkomstens sammansättning varierar mellan de åldersgrupper där de flesta är aktiva på arbetsmarknaden och de åldersgrupper där de flesta har lämnat arbetslivet. Därför redovisas åldersgrupperna 20–64 år samt 65 år och äldre var för sig.

### 3.1 Från marknadsinkomst till disponibel inkomst

#### Transfereringar och skatter utjämnar inkomsterna mellan kvinnor och män i åldersgruppen 20–64 år

År 2021 uppgick kvinnors genomsnittliga kapitalinkomster till 42 procent av mäns genomsnittliga kapitalinkomster i åldersgruppen 20–64 år (se tabell 3.1). Kvinnors lägre kapitalinkomster berodde till viss del på att färre kvinnor än män hade kapitalinkomster, men främst på att kvinnors kapitalinkomster i genomsnitt var lägre än mäns. Det var främst finansiella kapitalvinster, t.ex. vinster vid försäljning av aktier m.m., men även utdelningar från fåmansbolag, som bidrog till att mäns kapitalinkomster var högre än kvinnors.<sup>42</sup>

Tillsammans bildar arbetsinkomster och kapitalinkomster marknadsinkomster. Eftersom såväl arbetsinkomster som kapitalinkomster i genomsnitt var högre för män än för kvinnor var mäns marknadsinkomster i genomsnitt högre än kvinnors 2021.

Skatter och transfereringar bidrar till att minska de ekonomiska skillnaderna mellan kvinnor och män. Det framgår av att skillnaden i individuell disponibel inkomst är mindre än skillnaden i marknadsinkomster.

Kvinnors lönerelaterade och försörjningsrelaterade transfereringar var högre än mäns 2021. De lönerelaterade transfereringarna var i genomsnitt 39 procent högre för kvinnor än för män.<sup>43</sup> Skillnaden berodde till stor del på att kvinnor var sjukskrivna i

<sup>41</sup> Etnisk yrkessegregering på arbetsmarknaden – har diskriminering någon betydelse? Resultat från ett fältexperiment (IFAU 2023:10).

<sup>42</sup> Kapitalinkomsterna är mycket ojämnt fördelade i befolkningen. En liten andel kvinnor och män har mycket höga kapitalinkomster, vilket ökar medelvärdet. De allra flesta har kapitalinkomster som är betydligt lägre än genomsnittet.

<sup>43</sup> Lönerelaterade transfereringar har till uppgift att ersätta inkomstbortfall under arbetslivet när individen inte kan förvärsarbete på sitt ordinarie arbete på grund av t.ex. sjukdom eller vård av barn, såsom sjukpenning och föräldrapenning. Även arbetslöshetsersättning ingår i de lönerelaterade transfereringarna.

högre utsträckning än män, och på att kvinnor tog ut en större andel av föräldrapenningen än män, vilket framgår av avsnitt 2.3.

Kvinnors försörjningsrelaterade transfereringar var i genomsnitt 67 procent högre än mäns 2021.<sup>44</sup> Fler kvinnor än män har försörjningsrelaterade transfereringar. Detta beror främst på att det är vanligare att kvinnor är ensamstående föräldrar med hemmavarande barn och att flera försörjningsrelaterade transfereringar, såsom bostads-bidrag till barnfamiljer och underhållsstöd, i stor utsträckning går till ensamstående föräldrar. Det är också fler kvinnor än män som studerar och får studiestöd.

Eftersom kvinnors inkomster i genomsnitt är lägre än mäns och skatten på förvärvsinkomster är progressiv, betalar kvinnor mindre skatt än män. Kvinnors skattebetalningar uppgick 2021 i genomsnitt till 68 procent av mäns, vilket bidrog till att minska skillnaden i disponibel inkomst mellan kvinnor och män.

Kvinnors disponibla inkomst uppgick 2021 till 79 procent av mäns i åldersgruppen 20–64 år.

**Tabell 3.1 Från marknadsinkomst till individuell disponibel inkomst, 20–64 år, 2021**

Medelinkomst i kronor och andel i procent

	Medelinkomst för samtliga			Andel med inkomst		Medelinkomst för de med inkomster		
	Kvinnor	Män	Kvinnors andel av mäns inkomst	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnors andel av mäns inkomst
Arbetsinkomster	298 273	389 725	77	87	89	343 752	438 979	78
Kapitalinkomster	32 238	76 097	42	62	66	51 780	115 930	45
<b>Marknadsinkomster</b>	<b>330 511</b>	<b>465 822</b>	<b>71</b>	<b>90</b>	<b>92</b>	<b>365 263</b>	<b>504 686</b>	<b>72</b>
Lönerelaterade transfereringar	32 365	23 283	139	59	47	55 032	49 906	110
Försörjningsrelaterade transfereringar	18 565	11 137	167	63	56	29 393	19 907	148
<b>Samtliga inkomster före skatt</b>	<b>386 974</b>	<b>507 260</b>	<b>76</b>	<b>99</b>	<b>98</b>	<b>392 023</b>	<b>515 641</b>	<b>76</b>
Skatt	89 169	131 470	68	94	95	94 463	138 834	68
<b>Disponibel inkomst</b>	<b>297 116</b>	<b>375 342</b>	<b>79</b>	<b>99</b>	<b>98</b>	<b>300 760</b>	<b>381 302</b>	<b>79</b>

Anm.: Inkomsterna anges i 2021 års priser.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

## Inkomstrelaterade pensioner bidrar till inkomstgapet men grundskydd och transfereringar jämnar ut skillnaderna i åldersgruppen 65 år och äldre

I åldersgruppen 65 år och äldre är pensionsinkomster den största inkomstkällan för både kvinnor och män. Både inkomstgrundad allmän pension och tjänstepension är högre för män än för kvinnor. Båda dessa typer av pension baseras på tidigare arbetsinkomster. De pensioner som inte baseras på tidigare arbetsinkomster, garantipension och övriga pensioner (såsom änkepension och privat pension), är däremot högre för kvinnor än för män (se tabell 3.2). Sammanlagt är mäns pensionsinkomster högre än kvinnors. År 2021 uppgick kvinnors pensionsinkomster i genomsnitt till 73 procent av mäns.

<sup>44</sup> Försörjningsrelaterade transfereringar är skattefria transfereringar vars syfte bl.a. är att utjämna skillnader i försörjningsbörda, såsom barnbidrag, bostadsbidrag, underhållsstöd och studiestöd.

Mäns arbetsinkomster är i genomsnitt högre än kvinnors i åldersgruppen 65 år och äldre. Kvinnors arbetsinkomster uppgick i genomsnitt till 56 procent av mäns 2021, vilket berodde på att fler män än kvinnor förvärvsarbetade efter 64 års ålder och på att arbetsinkomsterna bland dessa var högre för män än för kvinnor.

Mäns kapitalinkomster är högre än kvinnors i åldersgruppen 65 år och äldre. Kvinnors kapitalinkomster uppgick till 54 procent av mäns 2021. Detta berodde främst på att mäns finansiella kapitalvinster och utdelningar från fåmansbolag var högre än kvinnors.

Kvinnors inkomster från försörjningsrelaterade transfereringar var i genomsnitt mer än dubbelt så höga som mäns 2021. Detta berodde på att fler kvinnor än män fick bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd som en följd av att fler kvinnor än män hade låga pensioner. De lönerelaterade transfereringarna var relativt låga och förhållandevis jämnt fördelade mellan kvinnor och män i åldersgruppen.

Även i åldersgruppen 65 år och äldre bidrar den progressiva inkomstskatten till att jämna ut skillnaderna i inkomst mellan kvinnor och män. Kvinnors disponibla inkomster uppgick till 71 procent av mäns i åldersgruppen 65 år och äldre 2021.

**Tabell 3.2 Från marknadsinkomst till individuell disponibel inkomst, 65 år och äldre, 2021**

Medelinkomst i kronor och andel i procent

	Medelinkomst för samtliga		Kvinnors andel av mäns inkomst	Andel med inkomst		Medelinkomst för de med inkomster		Kvinnors andel av mäns inkomst
	Kvinnor	Män		Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Arbetsinkomster	25 351	45 347	56	21	32	120 812	139 668	86
Kapitalinkomster	57 964	107 857	54	64	67	91 178	161 020	57
Pensioner	205 792	281 997	73	99	98	208 903	287 065	73
<i>varav</i>								
- <i>inkomstgrundad allmän pension</i>	134 312	176 787	76	95	96	141 546	184 428	77
- <i>tjänstepension</i>	44 116	85 742	51	87	89	50 475	96 580	72
- <i>garantipension</i>	8 521	3 114	273	43	13	19 672	23 118	85
- <i>övriga pensioner</i>	18 843	16 354	115	36	26	82 280	55 639	148
Lönerelaterade transfereringar exkl. pensioner	1 167	1 318	89	3	2	44 452	52 769	84
Försörjningsrelaterade transfereringar exkl. pensioner	7 392	3 591	206	20	10	36 476	35 775	102
<b>Samtliga inkomster före skatt</b>	<b>297 666</b>	<b>440 109</b>	<b>68</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>298 467</b>	<b>441 354</b>	<b>68</b>
Skatt	61 316	106 764	57	99	99	62 189	108 043	58
<b>Disponibel inkomst</b>	<b>237 408</b>	<b>334 794</b>	<b>71</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>237 777</b>	<b>335 263</b>	<b>71</b>

Anm.: Inkomsterna anges i 2021 års priser.

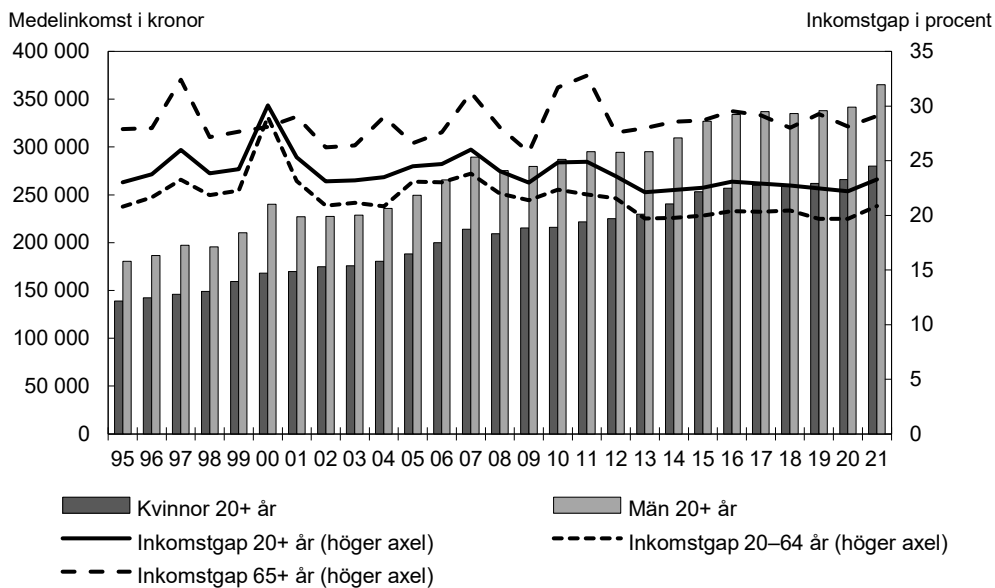
Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

## 3.2 Ökad disponibel inkomst men liten förändring av gapet

### Liten förändring av gapet i disponibel inkomst

År 2021 uppgick den genomsnittliga disponibla inkomsten bland kvinnor 20 år och äldre till 280 000 kronor, medan den uppgick till 365 000 kronor bland män i samma åldersgrupp. Det innebär att inkomstgapet uppgick till 23 procent. Inkomstgapet minskade 2011–2013, för att sedan vara i princip oförändrat mellan 2013 och 2021 (se diagram 3.1). År 2021 var inkomstgapet i åldersgruppen 20–64 år 21 procent. I åldersgruppen 65 år och äldre var inkomstgapet något högre, 29 procent.

**Diagram 3.1 Disponibel inkomst**



Anm.: Inkomsterna anges i 2021 års priser.

Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och TRIF) och egna beräkningar.

### Inkomstgapet varierar över livsrymden

Det genomsnittliga inkomstgapet mellan kvinnor och män kan delas upp på de inkomstslag som bildar disponibel inkomst. Därigenom kan varje enskilt inkomstslags bidrag till gapet beräknas.<sup>45</sup> Ett positivt värde innebär att mäns inkomster av inkomstslaget är högre än kvinnors, och bidrar därmed till att öka inkomstgapet, medan ett negativt värde innebär det motsatta.

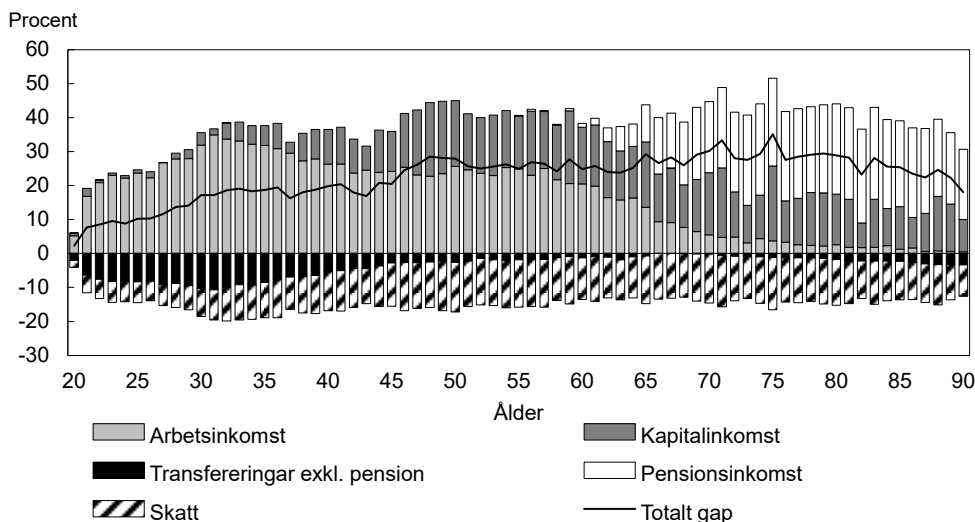
I diagram 3.2 redovisas inkomstgapet och inkomstslagens bidrag till inkomstgapet i ettårsklasser 2021. Av diagrammet framgår att inkomstgapet mellan kvinnor och män har en tydlig åldersprofil. Fram till omkring 35 års ålder ökar inkomstgapet, från omkring 10 procent i 20-årsåldern till runt 20 procent i 35-årsåldern. I 45-årsåldern ökar inkomstgapet igen, och är i 55-årsåldern ca 25 procent. Vid 65 års ålder ökar inkomstgapet ytterligare för att i 70-årsåldern uppgå till ca 30 procent. Inkomstgapet minskar därefter med stigande ålder.

Inkomstgapets utveckling har olika orsaker i olika åldersgrupper. Fram till omkring 35 års ålder ökar successivt arbetsinkomens betydelse för inkomstgapet. Skatter och transfereringar verkar i motsatt riktning, medan kapitalinkomster spelar en relativt liten roll för inkomstgapet bland de yngre. Från 35 till 45 års ålder minskar

<sup>45</sup> Bidraget från ett enskilt inkomstslag till det totala inkomstgapet beräknas som  $100 \cdot (\text{mäns genomsnittliga inkomst från inkomstslaget} - \text{kvinnors genomsnittliga inkomst från inkomstslaget}) / \text{mäns genomsnittliga disponibla inkomst}$ . Bidragen från de olika inkomstslagen summerar till det totala inkomstgapet.

arbetsinkomstens betydelse för inkomstgapet. Samtidigt ökar kapitalinkomsternas betydelse för gapet med stigande ålder, och den utjämnande effekten från olika transfereringar avtar. Uppgången i inkomstgapet mellan 45-årsåldern och 55-årsåldern orsakas främst av att kapitalinkomsternas betydelse för inkomstgapet ökar. Pensionsinkomsternas betydelse för inkomstgapet ökar från 60-årsåldern till 75-årsåldern. Vid 70 års ålder avtar kapitalinkomsternas betydelse för gapet, vilket får till följd att inkomstgapet minskar i åldersgruppen 70–90 år.

**Diagram 3.2 Inkomstgapet efter ålder, 2021**

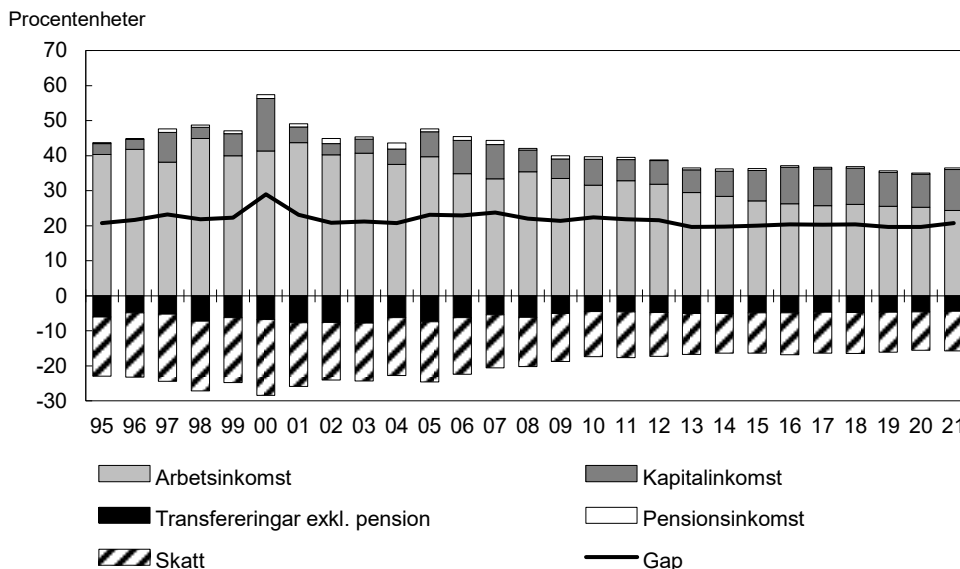


Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

### Arbetsinkomsterna bidrar mest till inkomstgapet i åldersgruppen 20–64 år, men betydelsen har minskat över tid

I åldersgruppen 20–64 år bidrar skillnaden i arbetsinkomst mellan kvinnor och män mest till det genomsnittliga inkomstgapet, vilket beror på att det är det största inkomstslaget i denna åldersgrupp (se diagram 3.3). Bidraget från arbetsinkomster har dock minskat samtidigt som kapitalinkomsternas bidrag till gapet har ökat under en längre period. Sedan 2013 har det sammanlagda bidraget från arbetsinkomster och kapitalinkomster varit i princip oförändrat.

Skatternas utjämnande effekt har avtagit något sedan 2011, bl.a. som en följd av att arbetsinkomstgapet minskat, men också som ett resultat av inkomsternas ändrade sammansättning. Eftersom skatteuttaget inte är detsamma för förvärvsinkomster och kapitalinkomster har förskjutningen påverkat det genomsnittliga totala skatteuttaget. Den utjämnande effekten av skatter har dock varit relativt konstant sedan 2013, liksom den utjämnande effekten av transfereringar. Sammantaget innebär utvecklingen att inkomstgapet i åldersgruppen har varit förhållandevis oförändrat sedan 2013.

**Diagram 3.3 Inkomstgap, 20–64 år**

Anm.: Ett positivt bidrag innebär att inkomstkomponenten bidrar till att öka den relativa skillnaden mellan kvinnors och mäns disponibla inkomst, medan ett negativt bidrag innebär det motsatta.

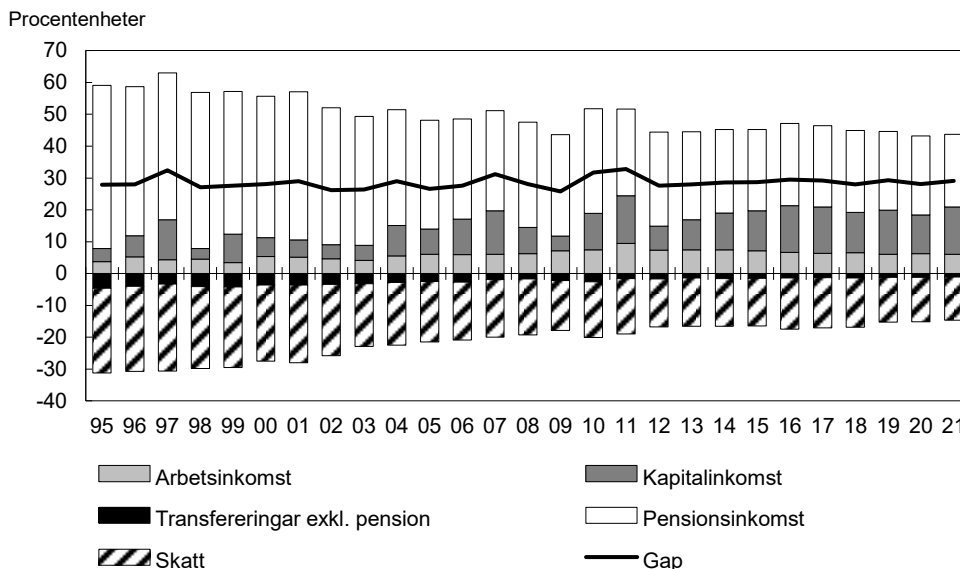
Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och TRIF) och egna beräkningar.

### Pensionsinkomster bidrar mest till inkomstgapet för de äldre, men betydelsen har minskat över tid

I åldersgruppen 65 år och äldre är pensionsinkomster den största inkomstkällan och den som bidrar mest till inkomstgapet mellan kvinnor och män, även om betydelsen har minskat sedan 2011 (se diagram 3.4). Samtidigt har den utjämnande effekten av skatter och transfereringar minskat sedan 2012. Utvecklingen speglar kvinnors ökade arbetskraftsdeltagande sedan 1970-talet. I gruppen 65 år och äldre har yngre förvärvsarbetat i högre utsträckning än äldre, vilket bidragit till att kvinnors inkomstrelaterade pensioner har ökat över tid. Utvecklingen har minskat behovet av andra transfereringar, och också minskat skillnaden i skattebetalningar mellan kvinnor och män.

Arbetsinkomsternas bidrag till inkomstgapet är relativt litet i åldersgruppen, och bidraget har minskat sedan 2012. Samtidigt har kapitalinkomsternas betydelse ökat. Sammantaget innebär utvecklingen att inkomstgapet i åldersgruppen har varit förhållandevis oförändrat sedan 2013.



**Diagram 3.4 Inkomstgap, 65 år och äldre**

Anm.: Ett positivt bidrag innebär att inkomstkomponenten bidrar till att öka den relativa skillnaden mellan kvinnors och mäns disponibla inkomst, medan ett negativt bidrag innebär det motsatta.

Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och TRIF) och egna beräkningar.

## Ökade inkomster för män i toppen av inkomstfördelningen håller upp inkomstgapet

Medlingsinstitutet fick 2022 i uppdrag av regeringen att genomföra jämställdhetsanalyser av löneinkomster och andra inkomster som påverkar individers disponibla inkomster över livet (A2022/00945). Analysen skulle beakta samtliga inkomster som påverkar individers disponibla inkomster och den skulle beskriva inkomstskillnader i olika grupper i befolkningen. Medlingsinstitutet redovisade resultaten i rapporten Inkomstskillnader mellan kvinnor och män 2022 i juni 2023.

I rapporten, som analyserar kvinnors och mäns inkomster i åldersgruppen 15–74 år, ges samma övergripande bild som i denna och tidigare bilagor om ekonomisk jämställdhet. Den genomsnittliga skillnaden mellan kvinnors och mäns disponibla inkomst i åldersgruppen 15–74 år uppgick 2020 till 20,7 procent, vilket var 1,1 procentenheter lägre än 2010. Om skillnaden i stället mäts genom att jämföra medianen av disponibel inkomst uppgick skillnaden till 16,1 procent och hade minskat med 3,8 procentenheter mellan 2010 och 2020.

Skillnaden i nivå och utveckling av medianen och medelvärdet berodde på den ojämna fördelningen av inkomster i befolkningen. Skillnaden i disponibel inkomst mellan kvinnor och män minskade i stora delar av befolkningen 2010–2020, men mäns ökade inkomster i den absoluta toppen av inkomstfördelningen hade en motverkande effekt.

Skillnaden i disponibel inkomst mellan kvinnor och män var generellt sett liten i grupper med lägre inkomstnivåer, exempelvis arbetslösa och sjuka. Detta är till stor del en konsekvens av att dessa gruppers inkomster i huvudsak kommer från transfereringar. Dessa typer av inkomster är antingen lika stora för alla i gruppen eller har ett övre tak.

Skillnaden mellan kvinnor och män skiljer sig åt mellan inrikes och utrikes födda. Bland utrikes födda var kvinnors andel av mäns disponibla inkomst 84,6 procent, jämfört med 78,6 procent bland inrikes födda. Även inom grupperna inrikes respektive utrikes födda fanns en samvariation mellan inkomstnivå och storleken på inkomtskillnaden.

Kvinnors disponibla inkomst var i genomsnitt lägre än mäns i alla typer av hushåll 2020. I hushåll utan hemmavarande barn uppgick kvinnans disponibla inkomst i genomsnitt till 79,7 procent av mannens. Kvinnors disponibla inkomst var lägst i hushåll med tre eller fler barn, där kvinnans genomsnittliga inkomst uppgick till 76,3 procent av mannens. Skillnaden i disponibel inkomst inom hushållet var mindre ju högre kvinnans utbildningsnivå var.

### 3.3 Inkomster i olika inkomstgrupper

Inkomstgapet mellan kvinnor och män varierar beroende på nivån på den disponibla inkomsten. Vid en indelning av kvinnor och män i inkomstgrupper är inkomstgapet minst för kvinnor och män med låg disponibel inkomst och störst för kvinnor och män med hög disponibel inkomst i både åldersgruppen 20–64 år och åldersgruppen 65 år och äldre (se diagram 3.5).<sup>46</sup>

År 2021 hade kvinnor i åldersgruppen 20–64 år lägre disponibel inkomst än män i samtliga inkomstgrupper förutom i inkomstgrupp 1. Gapet var mer än dubbelt så stort i inkomstgrupp 10 jämfört med gapet i inkomstgrupperna 3–9. Det större inkomstgapet för de med de högsta inkomsterna förklarades främst av att mäns kapitalinkomster är betydligt högre än kvinnors i denna inkomstgrupp. I inkomstgrupperna 1–9 är kapitalinkomsterna däremot obetydliga i förhållande till övriga inkomster. I inkomstgrupp 2–10 beror gapet i stället främst på mäns högre arbetsinkomster.

I den lägsta inkomstgruppen var mäns disponibla inkomst lägre än kvinnors 2021. Kvinnors ökade arbetskraftsdeltagande är en viktig förklaring till att gapet har minskat över tid även i denna inkomstgrupp. Kvinnors högre disponibla inkomst i inkomstgruppen 2021 berodde dock i huvudsak på att kvinnors transfereringsinkomster var högre än mäns.

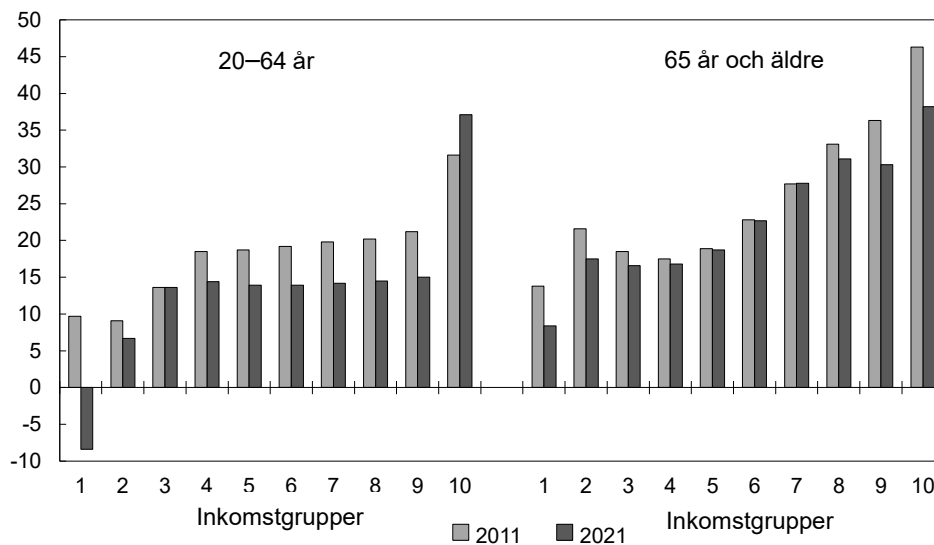
Mellan 2011 och 2021 ökade kvinnors disponibla inkomst i åldrarna 20–64 år mer än mäns i inkomstgrupperna 1–9. I inkomstgrupp 10 ökade i stället mäns disponibla inkomst mer än kvinnors. Inkomstskillnaden i kronor är betydligt större i den högsta inkomstgruppen än i övriga grupper, vilket får stort genomslag på det genomsnittliga inkomstgapet. De ökade inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män i inkomstgrupp 10 har bidragit till att det genomsnittliga inkomstgapet har varit i stort sett oförändrat sedan 2013.

I åldersgruppen 65 år och äldre var kvinnors disponibla inkomst lägre än mäns i samtliga inkomstgrupper 2021. Inkomstgapet var större i de högre inkomstgrupperna än i de lägre. Jämfört med 2011 hade inkomstgapet emellertid minskat, främst i de tre lägsta och de tre högsta inkomstgrupperna, medan gapet i princip var oförändrat i mitten av inkomstfördelningen. Utvecklingen berodde främst på att skillnaden mellan kvinnors och mäns pensionsinkomster hade minskat. I de två översta inkomstgrupperna hade också kvinnors arbetsinkomster ökat mer än mäns mellan 2011 och 2021.

<sup>46</sup> Indelningen i inkomstgrupper görs separat för kvinnor respektive män i åldersgrupperna 20–64 år och 65 år och äldre. Inkomstgapet mellan kvinnor och män i inkomstgrupp 1 avser skillnaden mellan de 10 procent kvinnor som har lägst disponibel inkomst och de 10 procent män som har lägst disponibel inkomst. Inkomstgapet mellan kvinnor och män i inkomstgrupp 10 avser skillnaden mellan de 10 procent kvinnor som har högst disponibel inkomst och de 10 procent män som har högst disponibel inkomst.

**Diagram 3.5 Inkomstgap i inkomstgrupper 2011 och 2021**

Procentenheter



Anm.: Indelningen i inkomstgrupper görs separat för kvinnor respektive män i åldersgrupperna 20–64 år och 65 år och äldre. Inkomstgapet mellan kvinnor och män i inkomstgrupp 1 avser skillnaden mellan de 10 procent kvinnor som har lägst disponibel inkomst och de 10 procent män som har lägst disponibel inkomst. Inkomstgapet mellan kvinnor och män i inkomstgrupp 10 avser skillnaden mellan de 10 procent kvinnor som har högst disponibel inkomst och de 10 procent män som har högst disponibel inkomst.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

### 3.4 Utvecklingen av kvinnors och mäns inkomster under åren med högre inflation

Under många år präglades svensk ekonomi av låg inflation och reala inkomstökningar. Åren 2011–2021 uppgick den genomsnittliga inflationstakten till ca 1 procent per år. Under denna period ökade kvinnors reala disponibla inkomst med i genomsnitt 26 procent, medan mäns ökade med 24 procent. I början av 2022 steg inflationen (KPI) kraftigt och uppgick på årsbasis till 8,4 procent. Under 2023 förväntas inflationen öka ytterligare till 8,7 procent, för att därefter sjunka till 4,0 procent under 2024 enligt regeringens prognos. Den höga inflationen förväntas ha lett till att kvinnors och mäns reala disponibla inkomst under 2022 har minskat för första gången på länge.

Den offentliga inkomststatistiken baseras på de inkomstuppgifter som samlas in av Skatteverket för att beräkna slutlig skatt. Inkomststatistiken har därför en eftersläpning med ungefär två år. Den senaste statistiken baseras på inkomstuppgifter avseende 2021. Uppgifter för 2022 respektive 2023 kommer att vara tillgängliga först under 2024 respektive 2025. För att redan nu få en bild av hur inflation och andra faktorer förväntas påverka kvinnors och mäns inkomster 2022–2024 görs i detta avsnitt en framåtblickande analys där inkomsterna från 2021 skrivs fram med regeringens bedömning av den makroekonomiska utvecklingen 2022–2024.<sup>47</sup>

De förändringar som redovisas i detta avsnitt bygger på regeringens prognos för utvecklingen av olika inkomstslag under perioden. Förändringarna är delvis en effekt av inflationen, men även av andra faktorer, såsom utvecklingen på arbetsmarknaden och demografiska förändringar. Det har inte gjorts något försök att särskilja effekten av inflationen från övriga effekter.

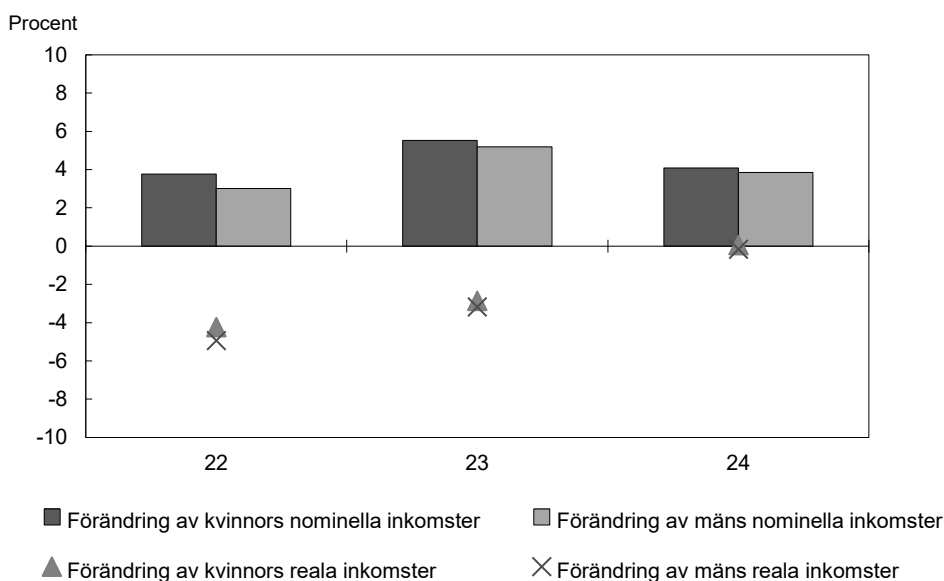
<sup>47</sup> I framskrivningen ingår också bl.a. en demografisk framskrivning som utgår från befolkningsprognoser från Statistiska centralbyrån. Beräkningarna för 2024 inkluderar förslagen om skatter och transfereringar i denna proposition.

## Utvecklingen av disponibel inkomst 2022–2024

Kvinnors disponibla inkomst väntas i genomsnitt öka relativt mer än mäns under samtliga år 2022–2024 (se diagram 3.6). Det får till följd att gapet mellan kvinnors och mäns disponibla inkomster beräknas minska, från 23,3 till 22,1 procent under perioden.

Med hänsyn tagen till inflationen väntas kvinnors och mäns reala disponibla inkomst minska under 2022 och 2023. Under 2024 beräknas den nominella disponibla inkomsten öka ungefär lika mycket som prisnivån vilket får till följd att kvinnors och mäns reala disponibla inkomst inte förändras.

**Diagram 3.6 Förändring av kvinnors och mäns individuella disponibla inkomster 2022–2024**



Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

## Inkomstslagets bidrag till förändringen

I detta avsnitt redovisas hur olika inkomstslag beräknas bidra till utvecklingen av kvinnors och mäns disponibla inkomst. Eftersom den disponibla inkomstens sammansättning varierar i olika åldersgrupper redovisas åldersgrupperna 20–64 år och 65 år och äldre var för sig.

Inkomstgapet beräknas minska i båda åldersgrupperna 2022–2024. I åldersgruppen 20–64 år är det främst kapitalinkomster och transfereringar som beräknas bidra till att inkomstgapet minskar. I åldersgruppen 65 år och äldre är det främst kvinnors pensionsinkomster som beräknas öka mer än mäns.

### Utvecklingen i åldersgruppen 20–64 år

Arbetsinkomster utgör det största inkomstslaget för både kvinnor och män i åldersgruppen 20–64 år, och är också det inkomstslag som beräknas bidra mest till utvecklingen av disponibel inkomst under åren 2022–2024 (se diagram 3.7). Sammantaget väntas kvinnors och mäns arbetsinkomster öka ungefär lika mycket dessa år.

Kapitalinkomsterna väntas minska under perioden, något mer för män än för kvinnor. Detta beror på att kvinnors tillgångar i högre utsträckning än mäns består av reala kapitaltillgångar, som t.ex. fastigheter, medan det motsatta gäller för finansiella

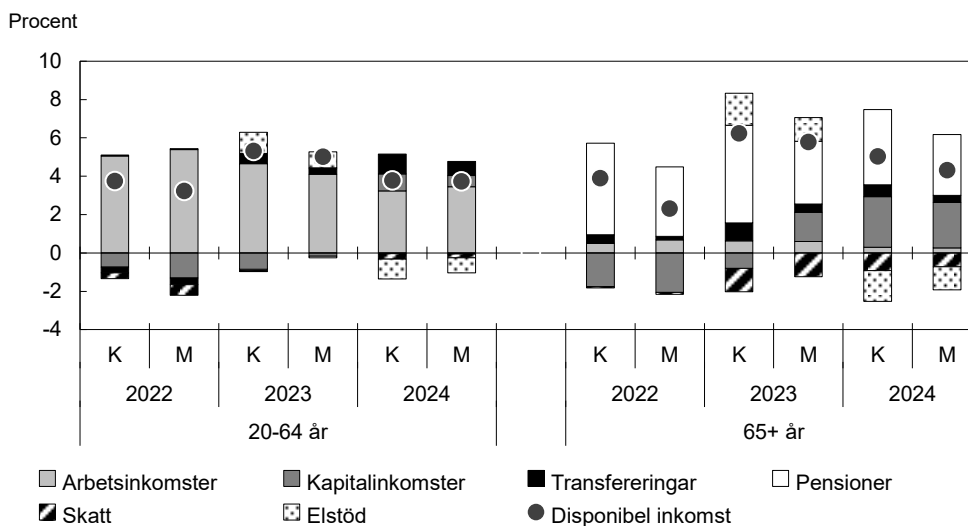
tillgångar, som t.ex. aktier. Avkastningen från reala kapitaltillgångar förväntas utvecklas bättre än finansiella kapitaltillgångar 2022–2024.<sup>48</sup>

Kvinnors transfereringsinkomster är i genomsnitt högre än mäns. Under 2023 och 2024 – när inflationen medfört att taket i många transfereringssystem höjts – förväntas kvinnors transfereringsinkomster öka mer än mäns.<sup>49</sup> Under 2023 ökade den disponibla inkomsten till följd av de elstöd som betalades ut detta år. Då inga ytterligare elstöd till hushållen är aviserade innebär detta en motsvarande minskning 2024.

Eftersom inkomsterna ökade under 2022 ökade även kvinnors och mäns skatteinbetalningar. Sammantaget väntas skatteinbetalningarna öka marginellt 2022–2024, något mer för män än för kvinnor.

Samtantaget väntas inkomstgapet mellan kvinnor och män minska något 2022–2024 i åldersgruppen 20–64 år, från 20,6 till 19,9 procent.

**Diagram 3.7 Olika inkomsters bidrag till utvecklingen av disponibel inkomst 2022–2024**



Anm.: K avser kvinnor. M avser män.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

### Utvecklingen i åldersgruppen 65 år och äldre

I åldersgruppen 65 år och äldre är pensionsinkomster den viktigaste inkomstkällan för både kvinnor och män. Det är också denna inkomstkälla som förväntas bidra mest till inkomstutvecklingen 2022–2024. Kvinnors pensionsinkomster förväntas öka något mer än mäns under samtliga tre år (se diagram 3.7). Detta beror till stor del på att garantipensionen skrivs upp med prisbasbeloppet, och därmed följer prisutvecklingen, medan inkomstpensionen i stället följer inkomstutvecklingen.<sup>50</sup>

Arbetsinkomsterna i åldersgruppen är relativt små och väntas under perioden 2022–2024 öka ungefär lika mycket för kvinnor som för män. Kapitalinkomsterna är i genomsnitt högre för män än för kvinnor. Jämfört med åldersgruppen 20–64 år är

<sup>48</sup> 2021 var mäns finansiella kapitalvinster ungefär tre gånger så stora som kvinnors. Samtidigt var vinsterna från försäljning av småhus och bostadsrätter ungefär lika stora för kvinnor som för män. Se prop. 2022/23:1 Förslag till statens budget, finansplan m.m. bilaga 3 avsnitt 3 för en mer utförlig beskrivning av kvinnors och mäns kapitalinkomster.

<sup>49</sup> Taket i många transfereringar räknas upp med prisbasbeloppet och följer därmed prisutvecklingen, om än med en viss eftersläpning då prisbasbeloppet för ett visst år räknas upp med prisökningarna juni–juni de två närmast föregående åren.

<sup>50</sup> Även regeländringar bidrar till utvecklingen. Till exempel höjdes garantipensionen 2022 och inkomstpensionstillägget, som infördes i september 2021 fick fullt genomslag under 2022.

reala kapitaltillgångar viktigare i åldersgruppen 65 år och äldre för både kvinnor och män. Under perioden beräknas mäns kapitalinkomster öka mer än kvinnors.

Inkomster från transfereringar (exkl. pensioner) är relativt låga, och det är främst kvinnor som har sådana inkomster. Eftersom flera transfereringar, såsom bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd, ökar med inflationen förväntas dessa transfereringar öka förhållandevis mycket, och mer för kvinnor än för män 2022–2024.

Under 2023 ökade den disponibla inkomsten även i åldersgruppen 65 år och äldre till följd av de utbetalade elstöden.

Skattebetalningarna väntas öka något 2022–2024, och ungefär lika mycket för kvinnor som för män. Jobbskatteavdraget för äldre höjdes 2023, vilket får till följd att skattebetalningarna inte förväntas öka lika mycket som annars skulle ha varit fallet. Detta gäller dock endast arbetsinkomster, som är relativt låga i åldersgruppen.

Sammantaget väntas inkomstgapet i åldersgruppen 65 år och äldre minska från 29,1 procent till 27,2 procent 2022–2024.

### 3.5 Individuella välfärdstjänster

En viktig del av den offentliga sektorns verksamhet består av att finansiera individuella välfärdstjänster som skola, omsorg och hälso- och sjukvård. År 2021 motsvarade värdet av de individuella välfärdstjänsterna 18 procent av BNP, vilket kan jämföras med bidrag och transfereringar som uppgick till 15 procent av BNP samma år.

Eftersom värdet av välfärdstjänsterna inte ingår i den disponibla inkomsten kan analyser som använder disponibel inkomst som enda inkomstbegrepp underskatta kvinnors och mäns tillgång till ekonomiska resurser. Därför redovisas i detta avsnitt fördelningen av välfärdstjänster mellan kvinnor och män.

I redovisningen inkluderas välfärdstjänster inom områdena utbildning, barnomsorg (förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg), hälso- och sjukvård, socialt skydd (främst äldreomsorg) samt fritid och kultur. Kollektiva tjänster, som infrastruktur, försvar och rättsväsende, som konsumeras av många personer gemensamt, beaktas däremot inte.<sup>51</sup>

#### Det finns stora variationer i behovet av välfärdstjänster

Kvinnor nyttjar välfärdstjänster till ett högre värde än män. Det gäller framför allt välfärdstjänster inom utbildning och socialt skydd. Däremot nyttjas välfärdstjänster inom området fritid och kultur i något högre grad män än kvinnor. Värdet av hälso- och sjukvårdstjänster är endast marginellt högre för kvinnor.

Såväl behovet av välfärdstjänster som fördelningen mellan kvinnor och män varierar i olika åldersgrupper. Kvinnor nyttjar välfärdstjänster till ett högre värde än män i de yngre åldersgrupperna och i den äldsta åldersgruppen, medan det motsatta gäller i åldersgrupperna 50–74 år (se diagram 3.8).

I de yngre åldersgrupperna beror utfallet bl.a. på att fler kvinnor än män studerar. I den äldsta åldersgruppen beror skillnaden främst på att socialt skydd, i vilket äldreomsorg utgör den största delen, i högre utsträckning används av kvinnor. Detta

<sup>51</sup> De offentliga konsumtionsutgifterna redovisas enligt den s.k. COFOG-indelningen (Classification of the Functions of Government). Enligt COFOG-indelningen är barnomsorg inte en egen kategori. I detta avsnitt används benämningen barnomsorg för tjänster inom områdena förskola, pedagogisk omsorg och fritidshem. Förskola ingår i COFOG-indelningen i utbildning, medan pedagogisk omsorg och fritidshem ingår i socialt skydd.



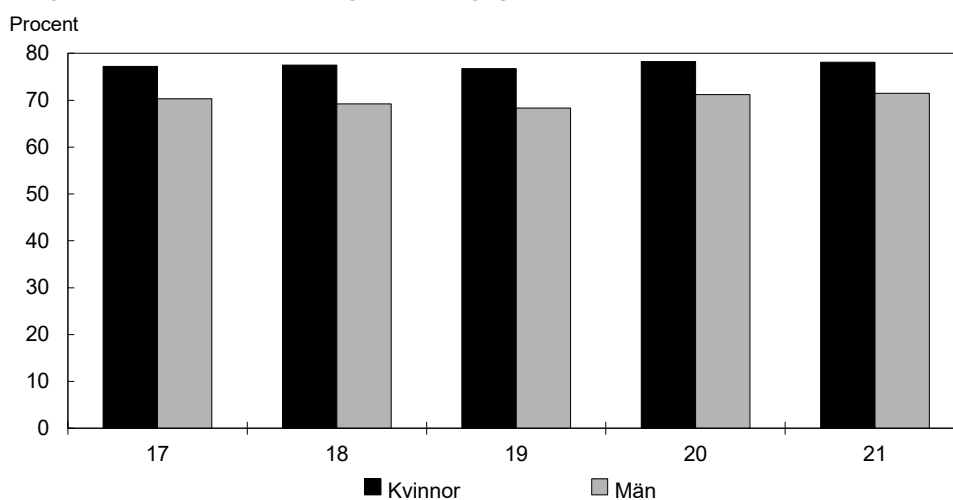
arbete. På motsvarande sätt är den ekonomiska förlusten av att gå från arbete till arbetslöshet högre om ersättningsgraden är låg än om den är hög. För en sammanboende individ förutsätts drivkrafterna till arbete vara större om partnern har låga inkomster än om partnern har höga inkomster, dvs. drivkrafterna till arbete beror till viss del även på partnerns inkomster.<sup>53</sup>

Beräkningar av ersättningsgrader i detta avsnitt baseras på personer i åldrarna 20–64 år som har varit sysselsatta eller arbetsökande under analysåret.<sup>54</sup> Beräkningarna beaktar att den ersättning som utgår från det allmänna vid arbetslöshet kan omfatta allt från inkomstrelaterad ersättning från arbetslöshetsförsäkringen till behovsprövade ersättningar på hushållsnivå. Vidare beaktas att många som är etablerade på arbetsmarknaden har rätt till kompletterande ersättningar, utöver den ersättning de får från de offentliga systemen, via det kollektivavtal som gäller på arbetsplatsen och från inkomstförsäkringar som ingår i medlemsavgiften till de flesta fackförbund.

## Kvinnor har i genomsnitt högre ersättningsgrad än män

År 2021 uppgick kvinnors genomsnittliga ersättningsgrad till 78,1 procent och mäns till 71,4 procent, dvs. ersättningsgraden var i genomsnitt 6,7 procentenheter högre för kvinnor än för män. Den genomsnittliga ersättningsgraden vid arbetslöshet sjönk något 2017–2019, då ersättningen vid arbetslöshet inte justerades upp i takt med löneutvecklingen (se diagram 4.1). Ersättningsnivåerna i arbetslöshetsförsäkringen höjdes dock 2020 i samband med utbrottet av covid-19 (höjt tak, höjd grundnivå samt höjd lägstanivå), vilket ledde till att den genomsnittliga ersättningsgraden ökade med 1,5 procentenheter för kvinnor och med 2,8 procentenheter för män. Den lägre ökningen för kvinnor förklaras främst av att färre kvinnor än män hade inkomster ovanför det ursprungliga ersättningstaket.

**Diagram 4.1 Genomsnittlig ersättningsgrad vid arbetslöshet**



Anm.: Beräkningar kan för närvarande endast göras för perioden 2017–2021 då beräkningsunderlag saknas för år före 2017. Inkomster vid arbetslöshet inkluderar eventuella kompletterande ersättningar, dvs. kollektivavtalade ersättningar och ersättningar från fackförbundens inkomstförsäkringar.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Fler kvinnor än män har en ersättningsgrad över 80 procent. År 2021 hade 57 procent av kvinnorna och 34 procent av männen en ersättningsgrad i intervallet

<sup>53</sup> Sammanboende personer kan drivas av individuella motiv. Det kan t.ex. handla om värdet av att vara ekonomiskt oberoende eller en önskan att stärka den egna framtida pensionsinkomsten. Sådana individuella drivkrafter kan i någon mån antas motverka betydelsen av en sammanboende partners inkomster.

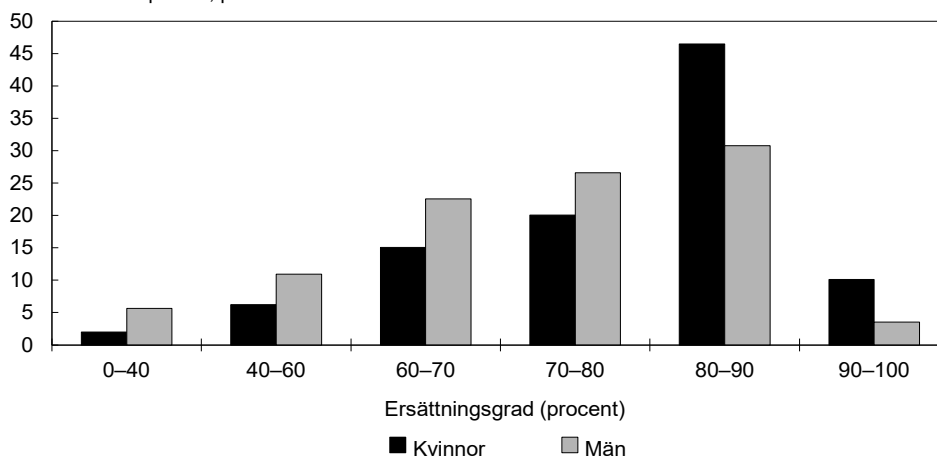
<sup>54</sup> Beräkningar av ersättningsgrader har gjorts med hjälp av mikrosimuleringsmodellen FASIT. Ersättningsgrader har inte beräknats för personer med företagarinkomster eller för personer som inte befunnit sig i Sverige under hela analysåret.



80–100 procent (se diagram 4.2). Att så många beräknas ha en ersättningsgrad som överstiger 80 procent av den egna lönen före skatt förklaras till stor del av att ersättningsgraden i detta avsnitt definieras utifrån hushållets disponibla inkomst.<sup>55</sup> Sammanboende har då i regel högre ersättningsgrad än ensamstående, då partners inkomster fungerar som ett ytterligare försäkringsskydd för sammanboende.<sup>56</sup> Eftersom män i genomsnitt har högre inkomst än kvinnor innebär det att det extra försäkringsskydd som den sammanboende partnern bidrar med är starkare för kvinnor än för män.<sup>57</sup>

**Diagram 4.2 Andel kvinnor och män med ersättningsgrader i olika intervall 2021**

Andel kvinnor resp. män, procent



Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

## Fler kvinnor än män är berättigade till inkomstrelaterad ersättning vid arbetslöshet

I tabell 4.1 har individer grupperats efter den typ av ersättning som kan betalas ut i händelse av arbetslöshet. Den första, och största, gruppen består av individer som skulle få inkomstbaserad ersättning. Individer i denna grupp uppfyller både arbets- och medlemsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen. Den andra gruppen består av individer som skulle få grundersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Dessa uppfyller arbetsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen, men inte det medlemsvillkor som gäller för inkomstbaserad ersättning. Individer i den tredje gruppen uppfyller inte arbetsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen. Dessa har en svagare förankring på arbetsmarknaden och skulle få ersättning med aktivitetsstödet grundbelopp om de deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program, etableringsersättning om de deltar i etableringsprogrammet eller försörjningsstöd om inkomsterna är tillräckligt låga.

<sup>55</sup> Den disponibla inkomsten vid arbetslöshet inkluderar, utöver individens egen arbetslöshetsersättning, även hushållets samlade arbetsinkomster, transfereringar och kapitalinkomster.

<sup>56</sup> År 2021 var den genomsnittliga ersättningsgraden bland samtliga kvinnor och män 74,7 procent. För sammanboende var ersättningsgraden i genomsnitt 80,8 procent och för ensamstående 63,5 procent.

<sup>57</sup> Om ersättningsgraden för sammanboende i stället beräknas uteslutande utifrån individens egna inkomster, dvs. om det antas att drivkrafterna till arbete är oberoende av en eventuell partners inkomstnivå, sjunker andelen kvinnor med en ersättningsgrad i intervallet 80–100 procent från 57 till 9 procent. Andelen män med en ersättningsgrad i intervallet 80–100 procent sjunker från 34 till 6 procent. Den genomsnittliga ersättningsgraden sjunker med samma beräkningssätt från 78,1 till 66,2 procent för kvinnor och från 71,4 till 62,1 procent för män.

**Tabell 4.1 Genomsnittlig ersättningsgrad 2021 efter typ av arbetslöshetsersättning**

Procent

		Andel med ersättning	Genomsnittlig ersättningsgrad
Inkomstbaserad ersättning från arbetslöshetsförsäkringen	Kvinnor	79,0	81,4
	Män	74,1	76,4
Grundersättning från arbetslöshetsförsäkringen	Kvinnor	18,0	67,5
	Män	22,5	59,4
Aktivitetsstödet grundbelopp, försörjningsstöd eller etableringsersättning	Kvinnor	3,0	55,1
	Män	3,4	42,9
Samtliga ersättningstyper	Kvinnor	100,0	78,1
	Män	100,0	71,4

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Det finns tydliga skillnader mellan de olika gruppernas genomsnittliga ersättningsgrad. Personer med inkomstbaserad ersättning hade 2021 (när kompletterande ersättningar från kollektivavtal och inkomstförsäkringar beaktas) i genomsnitt en väsentligt högre ersättningsgrad än personer med grundersättning från arbetslöshetsförsäkringen. En bidragande orsak till det totala gapet i genomsnittlig ersättningsgrad mellan kvinnor och män är att en större andel kvinnor (79,0 procent) än män (74,1 procent) skulle ha varit berättigade till den högre inkomstbaserade ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen. En större andel män (22,5 procent) än kvinnor (18,8 procent) skulle ha fått den lägre grundersättningen. Skillnaderna beror på att kvinnor i högre grad än män uppfyller medlemsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen, dvs. kvinnor är i högre utsträckning än män medlemmar i en a-kassa.<sup>58</sup>

Kvinnor har högre genomsnittlig ersättningsgrad än män i samtliga ersättningssystem i tabell 4.1. Gapet är störst bland dem som vid arbetslöshet skulle få en ersättning som inte är inkomstbaserad, dvs. grundersättning från arbetslöshetsförsäkringen, aktivitetsstödet grundbelopp, etableringsersättning eller försörjningsstöd. Detta beror på att kvinnor i genomsnitt har lägre löneinkomst vid arbete än män, och att inkomstbortfallet vid arbetslöshet därför i genomsnitt blir mindre för kvinnor än för män.

Det finns även ett betydande gap mellan kvinnor och män som har rätt till inkomstbaserad ersättning vid arbetslöshet. Det förklaras till stor del av ersättningstaket i arbetslöshetsförsäkringen. Den andel av löneinkomsten som är ersättningsgrundande – och därmed ersättningsgraden – är lägre för personer med löneinkomster över taket. För dem som skulle ha varit berättigade till inkomstbaserad ersättning 2021 visar beräkningarna att ungefär två tredjedelar av männen och knappt hälften av kvinnorna hade inkomster över ersättningstaket.

## 4.2 Det ekonomiska utbytet av att öka sitt arbetsutbud för personer som arbetar

För personer som har ett arbete mäts ofta de ekonomiska drivkrafterna till ett ökat arbetsutbud med margineffekten. Margineffekten definieras som den del av en marginell inkomstökning som inte tillfaller individen på grund av ökade skatter och avgifter samt minskade transfereringar. Ju högre margineffekten är desto mindre blir individens nettobehållning av en extra arbetsinsats. Exempel på skatte-, avgifts- och

<sup>58</sup> Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens hemsida, iaf.se, Sju av tio personer inom arbetskraften var med i en a-kassa 2022.

transfereringssystem som kan ge upphov till margineffekter är inkomstskatter, bostadsbidrag, barnomsorgsavgift, ekonomiskt bistånd och återbetalning av studielån.

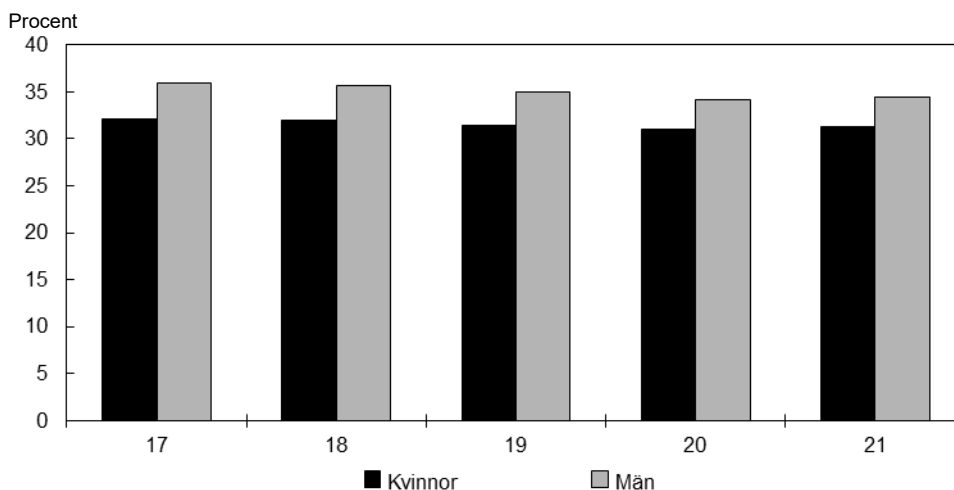
Den genomsnittliga margineffektens utveckling över tid bestäms inte bara av ändrade regler i skatte- och transfereringssystemen. Den påverkas även av den ekonomiska utvecklingen. Exempelvis leder stigande sysselsättning till att antalet personer med inkomstprövade bidrag minskar, vilket i sin tur sänker den genomsnittliga margineffekten. Om ökade inkomster leder till att fler betalar statlig inkomstskatt tenderar i stället den genomsnittliga margineffekten att öka.

Beräkningar av margineffekter i detta avsnitt baseras på personer i åldrarna 20–64 år som har haft någon löneinkomst under analysåret.<sup>59</sup> Beräkningen görs för varje individ genom att löneinkomsten ökas med 1 000 kronor per år. För sammanboende hålls den andra personens inkomst oförändrad. Därefter beräknas hur mycket hushållets disponibla inkomst förändras efter att skatter, avgifter och transfereringar justerats till följd av den ökade löneinkomsten.

### Lägre margineffekter bland kvinnor än bland män

År 2021 uppgick kvinnors genomsnittliga margineffekt till 31,3 procent och mäns till 34,5 procent, dvs. margineffekten var i genomsnitt drygt 3 procentenheter lägre för kvinnor än för män (se diagram 4.3). Mellan 2017 och 2021 sjönk den genomsnittliga margineffekten något för både kvinnor och män. Det var främst en effekt av att brytpunkten för statlig inkomstskatt höjdes 2019 och av att den s.k. värnskatten avskaffades 2020. Eftersom män i genomsnitt har högre inkomster än kvinnor var det fler män än kvinnor som berördes av dessa reformer, vilket innebar att margineffekten i genomsnitt sjönk mer för män än för kvinnor.

**Diagram 4.3** Genomsnittlig margineffekt



Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

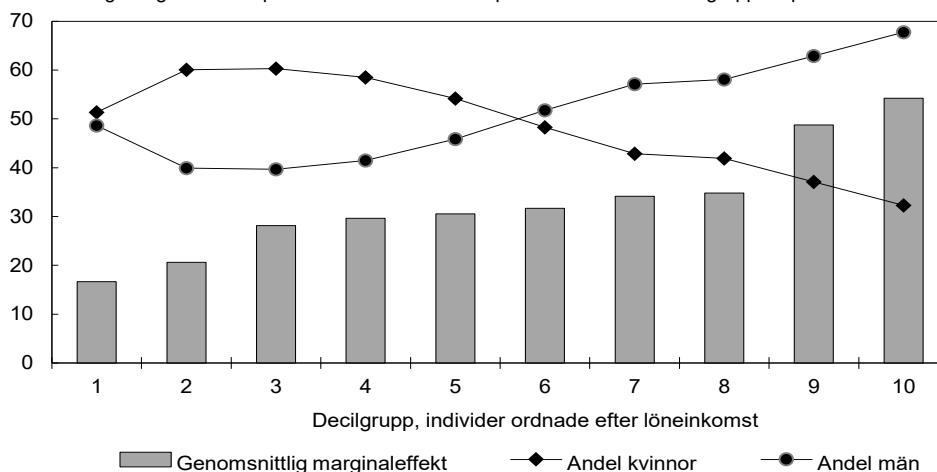
För en enskild individ beror margineffekten på en rad faktorer, såsom vilken skattesats som tillämpas och vilka transfereringsinkomster individen har rätt till. Dessa faktorer bestäms i hög utsträckning av individens inkomstnivå. I diagram 4.4 har individer ordnats i tio lika stora grupper, s.k. decilgrupper, efter stigande löneinkomst. Den genomsnittliga margineffekten ökar med stigande löneinkomst, från 17 procent för tiondelen med lägst löneinkomst till 54 procent för tiondelen med högst löneinkomst. Margineffektsprofilen förklaras främst av progressiviteten i skattesystemet,

<sup>59</sup> Margineffekter har inte beräknats för personer med företagarinkomster eller för personer som inte befunnit sig i Sverige under hela analysåret.

som innebär att personer med höga löneinkomster betalar högre marginalskatt än personer med låga löneinkomster.<sup>60</sup> Det finns fler män än kvinnor i de övre inkomstskikten där margineffekterna är relativt höga, medan det motsatta förhållandet gäller i de nedre inkomstskikten där margineffekterna är relativt låga. Detta förklarar varför kvinnor i genomsnitt har lägre margineffekt än män.

#### Diagram 4.4 Genomsnittlig margineffekt i olika inkomstskikt 2021

Genomsnittlig margineffekt i procent. Andel kvinnor respektive män i olika decilgrupper i procent



Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

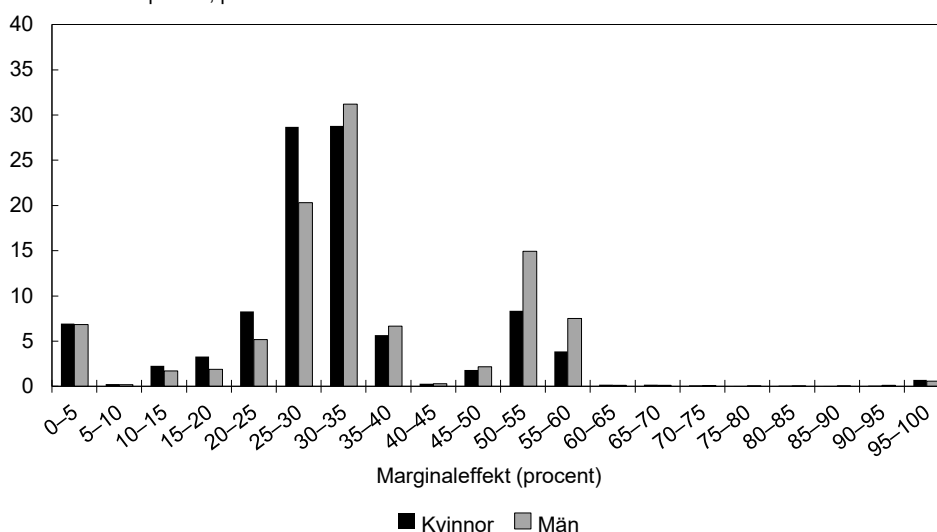
Margineffekten för enskilda individer kan avvika väsentligt från de genomsnitt som visas i diagram 4.3 och diagram 4.4. För personer som har låga löneinkomster, och inte har rätt till inkomstprövade bidrag, kan margineffekten vara noll, eller nära noll. Andra kan ha rätt till ekonomiskt bistånd, som reduceras krona för krona när löneinkomsten ökar, vilket innebär att margineffekten kan uppgå till 100 procent. För flertalet, både bland kvinnor (57 procent) och män (52 procent), låg margineffekten dock i intervallet 25–35 procent 2021 (se diagram 4.5).

Knappt 20 procent av samtliga för vilka margineffekter har beräknats hade 2021 margineffekt som översteg 50 procent. Andelen kvinnor vars margineffekt översteg 50 procent var dock lägre än andelen män. Margineffekten översteg 50 procent för 14 procent av kvinnorna, medan motsvarande siffra för män var 24 procent.

<sup>60</sup> Den genomsnittliga margineffekten är sammansatt på olika sätt i olika inkomstskikt. I tiodelen med lägst löneinkomster förklarar olika inkomstprövade bidrag och avgifter drygt hälften av den totala margineffekten. Högre upp i fördelningen minskar betydelsen av dessa inkomstprövade bidrag och avgifter. I den övre delen av fördelningen förklarar marginalskatten i stort sett hela margineffekten.

**Diagram 4.5 Andel personer med marginaleffekt i olika intervall 2021**

Andel kvinnor resp. män, procent



Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

## 5 Effekter på kvinnors och mäns ekonomiska resurser till följd av regeringens förslag

I detta avsnitt redovisas hur regeringens reformer i skatte- och transfereringssystemen i denna och tidigare propositioner under mandatperioden bedöms påverka fördelningen av de ekonomiska resurserna mellan kvinnor och män 2024.<sup>61</sup> De reformer som har beaktats finns redovisade i redogörelsens tabellbilaga (se tabell a.1). Effekterna har beräknats med hjälp av mikrosimuleringsmodellen FASIT. Hänsyn har enbart tagits till de åtgärder som är möjliga att beräkna med den använda metodiken. I beräkningarna beaktas dels åtgärder som påverkar individernas disponibla inkomster, dels vissa förslag som avser indirekta skatter och som påverkar individernas ekonomi genom förändrade utgifter. Beräkningarna avser 2024, vilket får till följd att reformer som påverkat den disponibla inkomsten under tidigare år, men inte gör det 2024, inte beaktas. Detta gäller t.ex. de elstöd som betalas ut under 2023.

En stor del av den offentliga sektorns verksamhet består av att finansiera individuella välfärdstjänster som skola, omsorg samt hälso- och sjukvård. Värdet av välfärdstjänster ingår inte i den disponibla inkomsten, men har betydelse för kvinnors och mäns tillgång till ekonomiska resurser. För att ge en mer fullständig bild av hur regeringens reformer påverkar fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män görs därför också en utvidgad analys där effekter av välfärdssatsningar inkluderas i beräkningarna. Den totala omfattningen av välfärdssatsningarna, uppdelat på olika områden, redovisas i redogörelsens tabellbilaga (se tabell a.2).

Beräkningarna är statiska i den meningen att de inte beaktar beteendeförändringar som kan uppkomma till följd av förslagen. Det innebär t.ex. att beräkningarna inte tar hänsyn till de förändringar av sysselsättning och arbetade timmar, och de därav

<sup>61</sup> Effekterna av reformer i skatte- och transfereringssystemen samt satsningar på offentligt finansierade välfärdstjänster i den föreslagna budgeten redovisas i denna proposition i finansplanen.

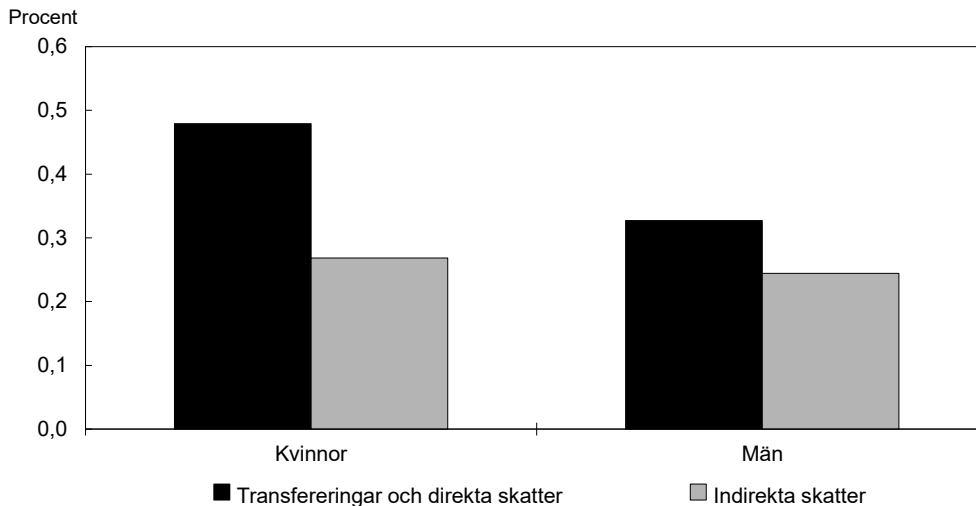
följande effekterna på disponibel inkomst, som reformerna kan tänkas medföra. Beräkningarna beaktar inte heller förändringar av indirekta skatter.

## 5.1 Effekter på disponibel inkomst

Kvinnors och mäns disponibla inkomster beräknas öka med närmare 12 miljarder kronor till följd av regeringens reformer 2023 och 2024. Av detta belopp står förslagen i denna proposition för drygt 5 miljarder kronor. Reformerna bedöms sammantaget öka kvinnors disponibla inkomst mer än mäns. Kvinnors disponibla inkomst ökar i genomsnitt med 0,5 procent till följd av reformerna, medan mäns ökar med 0,3 procent (se diagram 5.1). Detta beror främst på att män i högre grad än kvinnor påverkas av förslaget om pausad uppräkningsgräns för statlig inkomstskatt i denna proposition, eftersom fler män än kvinnor har inkomster över skiktgränsen.

I beräkningarna har även förslagen om sänkt energiskatt på bensin och diesel samt förslaget om justerad skatt på tobak och nikotin beaktats. Dessa förslag påverkar inte individernas disponibla inkomster men förväntas medföra lägre drivmedelspriser och ändrade priser på varor som innehåller nikotin och tobak, vilket därmed påverkar individernas konsumtionsmöjligheter. I beräkningarna antas skatteförändringarna övervältras på priserna fullt ut och sammantaget öka konsumtionsmöjligheterna med 7 miljarder kronor, som nästan enbart beror på förslagen om sänkt energiskatt på bensin och diesel. Som framgår av diagram 5.1 beräknas kvinnors ekonomiska resurser öka med i genomsnitt 0,3 procent vilket kan jämföras med 0,2 procent för män till följd av dessa förslag.

**Diagram 5.1 Effekter på individuell disponibel inkomst 2024 till följd av förslag och aviseringar under mandatperioden**



Anm.: Beräkningarna avser åldersgruppen 20 år eller äldre. Med indirekta skatter avses i diagrammet effekter av sänkt energiskatt på bensin och diesel och av justerad skatt på tobak och nikotin beaktats. Dessa förslag påverkar inte individernas disponibla inkomster men antas medföra lägre drivmedelspriser och därmed öka individernas konsumtionsmöjligheter. I beräkningarna antas skattesänkningarna övervältras på priserna fullt ut.

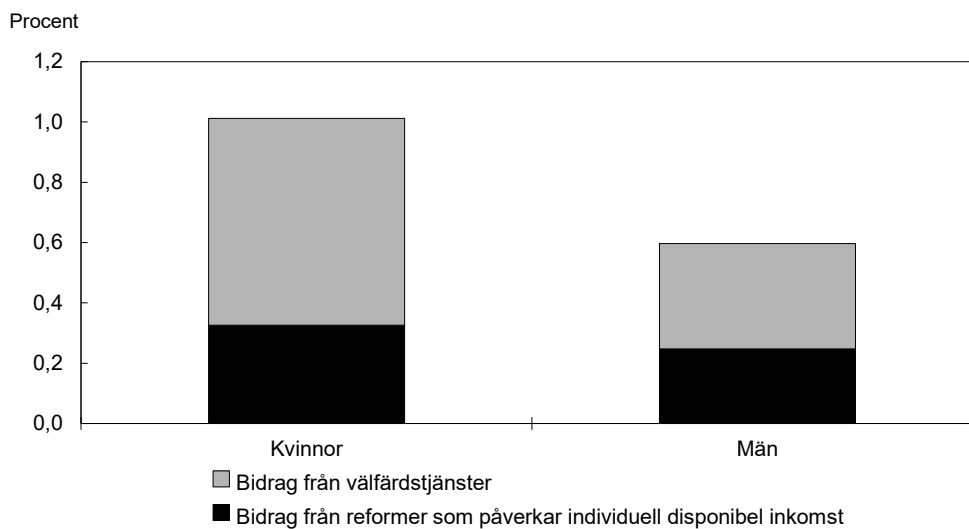
Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

## 5.2 Effekter på utökad inkomst

Regeringen har under mandatperioden genomfört betydande satsningar på individuella välfärdstjänster. Under 2023 och 2024 beräknas dessa satsningar ha medfört ökade anslag till välfärdstjänster med 28 miljarder kronor. Satsningarna bedöms tillföra ekonomiska resurser till kvinnor i högre utsträckning än män. Effekten av satsningarna på välfärdstjänster, uttryckt som andel av den utökade inkomsten (dvs.

summan av disponibel inkomst och värdet av välfärdstjänster), uppgår till 0,7 procent för kvinnor och 0,3 procent för män (se diagram 5.2). Att satsningarna bedöms tillföra ekonomiska resurser till kvinnor i högre utsträckning än män beror främst på regeringens förslag om höjda generella bidrag till kommunerna och höjda anslag till utbildning samt hälso- och sjukvård, och att kvinnor nyttjar dessa tjänster i högre uträkning än vad män gör.

**Diagram 5.2 Effekter på individuell utökad inkomst 2024 till följd av förslag och aviseringar under mandatperioden**



Anm.: Beräkningarna avser åldersgruppen 20 år eller äldre. Utökad inkomst är summan av disponibel inkomst och värdet av individuella välfärdstjänster.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

## Tabellbilaga

**Tabell a.1 Reformers som beaktas vid beräkning av politikens effekter på disponibel inkomst och av indirekta skatter 2024**

Transfereringar och direkta skatter	Indirekta skatter
Bibehållande av dagens nivå på arbetslöshetsersättningen	Sänkt energiskatt på bensin och diesel
Förlängt tillfälligt tillägg till bostadsbidraget för barnfamiljer	Justerad skatt på tobak och nikotin
Förändringar i reseavdraget	
Förstärkt jobbskatteavdrag för äldre	
Förstärkt jobbskatteavdrag för låg- och medelinkomstagare	
Höjd åldersgräns för jobbskatteavdrag för äldre från 65 till 66 år	
Förstärkning av det förhöjda grundavdraget (sänkt skatt för pensionärer)	
Pausad uppräkningsgräns för statlig inkomstskatt	
Tillfälligt höjt tak för rotavdrag	

Anm.: I tabellen redovisas de reformer under mandatperioden som beaktas i beräkningen av politikens effekter på disponibel inkomst (dvs. transfereringar och direkta skatter) samt reformer på indirekta skatter.

**Tabell a.2 Fördelning av reformer på välfärdstjänstområdet på olika verksamhetsområden**

Verksamhetsområde	Procent
Fritid och kultur	4
Hälso- och sjukvård	44
Socialt skydd	19
Utbildning	28
Barnomsorg	5
<b>Totalt</b>	<b>100</b>

Anm.: De totala satsningarna under mandatperioden på individuella välfärdstjänster 2024 beräknas uppgå till knappt 28 miljarder kronor. Reformerna som är av mer generell karaktär, såsom det generella statsbidraget till kommuner, fördelas i enlighet med det konsumtionsmönster som gäller för välfärdstjänsterna totalt.



# Bilaga 4

## Höjd jämförelseränta vid ränteförmån

### Innehållsförteckning

1	Sammanfattning av promemorian .....	2
2	Förteckning över remissinstanserna .....	2

Bilaga till avsnitt 12.7

## 1 Sammanfattning av promemorian

I promemorian finns förslag om att jämförelseräntan vid beräkning av ränteförmån ska höjas med 0,5 procentenheter. Ränteförmån uppkommer när en anställd eller en uppdragstagare får ett förmånligt lån, dvs. ett räntefritt lån eller ett lån där räntan understiger marknadsräntan, av arbetsgivaren respektive uppdragsgivaren. Enligt gällande regler förmånsbeskattas skillnaden mellan statslåneräntan plus en procentenhet (jämförelseräntan) och den ränta som låntagaren betalar på sitt förmånliga lån. Förslaget innebär att förmånsbeskattningen i stället ska beräknas på skillnaden mellan statslåneräntan plus en och en halv procentenhet och räntan på det förmånliga lånet.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024 och tillämpas första gången på beskattningsår som börjar efter den 31 december 2023.

## 2 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden kommit in från Arbetsförmedlingen, Arbetsgivarverket, Ekonomistyrningsverket, FAR, Finansbolagens Förening, Finansförbundet, Finansinspektionen, Fondbolagens förening, Företagarna, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, Konjunkturinstitutet, Konkurrensverket, Landsorganisationen i Sverige (LO), Lunds universitet, Näringslivets Skattedelegation, Regelrådet, Skatteverket, Sparbankernas Riksförbund, Svenskt Näringsliv och Sveriges Riksbank

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys), Svenska Bankföreningen, Svenska Fondhandlareföreningen, Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO) och Tjänstemännens Centralorganisation (TCO).

# Bilaga 5

## Slopad nedsättning av arbetsgivaravgifterna för 15–18- åringar

### Innehållsförteckning

1	Sammanfattning av promemorian .....	2
2	Förteckning över remissinstanserna .....	2

Bilaga till avsnitt 12.8

## 1 Sammanfattning av promemorian

I promemorian föreslås att nedsättningen av arbetsgivaravgifterna och den allmänna löneavgiften för personer som vid årets ingång har fyllt 15 men inte 18 år slopas. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

## 2 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över promemorian Förslag om slopad nedsättning av arbetsgivaravgifterna för 15–18-åringar inför budgetpropositionen 2024 kommit in från Arbetsförmedlingen, Arbetsgivarverket, Ekonomistyrningsverket (ESV), Företagarna, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Härnösand, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Konjunkturinstitutet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys), Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), Näringslivets Skattedelegation, Pensionsmyndigheten, Regelrådet, Skatteverket, Svenskt Näringsliv, Sveriges akademikers centralorganisation (Saco), Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Tillväxtverket, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO) och Visita.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att yttra sig: FAR, Kooperativa Förbundet, Näringslivets Regelnämnd och Småföretagarnas riksförbund.

Yttranden har även kommit in från Akademikerförbundet SSR, Skattebetalarnas Förening och Svensk Handel.

# Bilaga 6

## Höjt schablonavdrag vid uthyrning av bostäder och förenklad beskattning av vissa fastighetsrelaterade inkomster

### Innehållsförteckning

1	Sammanfattning av promemorian .....	2
2	Förteckning över remissinstanserna .....	2

Bilaga till avsnitt 12.10

# 1 Sammanfattning av promemorian

I promemorian lämnas följande förslag:

- Schablonavdraget vid uthyrning av privatbostadsfastigheter, privatbostäder och hyreslägenheter höjs från 40 000 kronor till 50 000 kronor. Avdraget ska, liksom i dag, vara gemensamt för dels sådan uthyrning, dels försäljning av produkter från privatbostadsfastigheter och privatbostäder.
- Beloppsgränsen för beskattning av kapitalvinst vid överföring av mark eller andel i samfällighet genom fastighetsreglering enligt 5 kap. fastighetsbildningslagen (1970:988) och uppdelning i lotter genom klyvning enligt 11 kap. samma lag höjs från 5 000 kronor till 42 000 kronor.
- Det schabloniserade omkostnadsbeloppet vid allframtidsupplåtelser höjs från 5 000 kronor till 12 000 kronor.
- Beloppsgränsen för beskattning av inkomst från samfällighet höjs från 600 kronor till 1 500 kronor.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

# 2 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden kommit in från Bostadsrätterna, Boverket, Ekonomistyrningsverket, FAR, Fastighetsägarna Sverige, Företagarna, Förvaltningsrätten i Luleå, HSB Riksförbund, Hyresgästföreningen Riksförbundet, Konjunkturinstitutet, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Lantmäteriet, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), Näringslivets Skattedelegation (NSD), Regelrådet, Riksbyggen, Skatteverket, Svenskt Näringsliv, Sveriges Allmännyttan, Sveriges förenade studentkårer och Villaägarnas Riksförbund.

Yttrande har även inkommit från Tillväxtverket.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Jagvillhabostad.nu, Kungliga Tekniska Högskolan, skolan för arkitektur och samhällsbyggnad, institutionen för fastigheter och byggande, Lantmäterimyndigheten Malmö stad, Näringslivets Regelnämnd (NNR) och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

# Bilaga 7

## Ändrad beskattning av inlösenaktier i vissa fall

### Innehållsförteckning

1	Sammanfattning av Skatteverkets promemoria Ändrad beskattning vid inlösen och återköpsförfaranden .....	2
2	Promemorians lagtext.....	3
3	Förteckning över remissinstanserna (promemorian).....	5
4	Sammanfattning av utkast till lagrådsremiss Ändrad beskattning av inlösenaktier i vissa fall.....	5
5	Utkastets lagtext.....	6
6	Förteckning över remissinstanserna (utkastet) .....	11
7	Lagrådsremissens lagtext.....	12
8	Lagrådets yttrande .....	17

Bilaga till avsnitt 12.11

# 1 Sammanfattning av Skatteverkets promemoria

Skatteverket föreslår i denna promemoria att inlösenaktier, inlösenrätter och säljrätter som tilldelas i inlösen- och återköpsförfaranden behandlas som utdelning vid tilldelningen. Förslaget ska gälla både obegränsat och begränsat skattskyldiga personer. Begränsat skattskyldiga personer kan i och med förslaget inte längre undgå kupongskatt genom att avyttra inlösenaktier, inlösenrätter och säljrätter. De skattemässiga skillnaderna mellan kontant utdelning, inlösen- och återköpsförfaranden undanröjs därmed.

Inlösen och återköp som sker utan att inlösenaktier, inlösenrätter och säljrätter tilldelas omfattas inte av förslagen i denna promemoria.

För att inköpsrätter ska behandlas på samma sätt som inlösenaktier, inlösenrätter och säljrätter, föreslås att även inköpsrätter behandlas som utdelning vid tilldelningen.

Anskaffningsutgiften för sådana inlösenaktier, inlösenrätter, säljrätter och inköpsrätter som har tilldelats motsvarar det belopp som ska tas upp som utdelning.

Bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.



## 2 Promemorians lagtext

### Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs i fråga om inkomstskattelagen (1999:1229)<sup>1</sup>

*dels* att 24 kap. 5 § och 48 kap. 13 § samt rubrik närmast före 48 kap. 13 § ska ha följande lydelse,

*dels* att det ska införas två nya paragrafer, 42 kap. 17 a § och 48 kap. 13 a §, och närmast före 42 kap. 17 a § och 48 kap. 13 a § nya rubriker av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

#### 24 kap.

##### 5 §<sup>2</sup>

I inkomstslaget näringsverksamhet tillämpas bestämmelserna i inkomstslaget kapital om

– utnyttjande av företrädesrätt till teckning av vinstandelslån eller kapitalandelslån i 42 kap. 15 §,

– utdelning av andelar i dotterbolag i 42 kap. 16 §,

– utbetalningar vid minskning av aktiekapital, bunden överkursfond eller reservfond och liknande förfaranden i 42 kap. 17 §,

*– tilldelning av inlösenaktier och liknande rätter i 42 kap. 17 a §,*

– utskiftning från ideella föreningar i 42 kap. 18 §,

– utskiftning och utbetalning från ekonomiska föreningar i 42 kap. 19–21 §§,

– emission i ekonomiska föreningar i 42 kap. 21 a §,

– utdelning från i utlandet delägarbeskattade juridiska personer och från utländska juridiska personer med lägbeskattade inkomster i 42 kap. 22 §,

– utdelning och utskiftning från dödsbon efter personer som var begränsat skattskyldiga vid dödsfallet i 42 kap. 23 §,

– skattetillgodohavanden i 42 kap. 24 §,

– spel i 42 kap. 25 §, och

– schablonintäkt i 42 kap. 43 §.

#### 42 kap.

##### Tilldelning av inlösenaktier och liknande rätter

##### 17 a §

*Inlösenaktier, inlösenrätter, säljrätter, inköpsrätter och andra liknande tillgångar som tilldelas på grund av ett aktieinnehav behandlas som utdelning vid tilldelningen. Med inlösenaktie avses dock inte sådan inlösenaktie som erhålls i utbyte mot inlösenrätt under ett inlösenförfarande.*

<sup>1</sup> Lagen omtryckt 2008:803.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2020:990.

## 48 kap.

### **Teckningsrätter, fondaktierätter, Teckningsrätter *och* fondaktierätter inlösenrätter och säljrätter**

#### 13 §

För teckningsrätter och fondaktierätter, *samt inlösenrätter och säljrätter som anses i 2 §*, som grundas på aktieinnehav i bolaget, är anskaffningsutgiften noll.

För teckningsrätter och fondaktierätter som grundas på aktieinnehav i bolaget, är anskaffningsutgiften noll.

Detsamma gäller teckningsrätter och fondaktierätter som grundas på innehav av en konvertibel eller en liknande rätt till förvärv av aktier i bolaget, om innehavaren vid tilldelningen av aktier likställs med en aktieägare.

#### **Inlösenaktier och liknande rätter**

#### 13 a §

*För sådana tillgångar som behandlas som utdelning vid tilldelningen enligt 42 kap. 17 a § är anskaffningsutgiften det belopp som ska tas upp som utdelning.*

- 
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.
  2. Lagen tillämpas första gången på inlösenaktier, inlösenrätter, säljrätter, inköpsrätter och andra liknande tillgångar som tilldelas efter den 31 december 2022.

### 3 Förteckning över remissinstanserna (promemorian)

Efter remiss har yttranden kommit in från Bokföringsnämnden, Domstolsverket, Ekonomistyrningsverket, Euroclear Sweden AB, FAR, Finansbolagens Förening, Finansinspektionen, Fondbolagens Förening, Föreningen Svenskt Näringsliv, Förvaltningsrätten i Falun, Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, Kammarrätten i Sundsvall, Konjunkturinstitutet, Näringslivets Regelnämnd NNR, Näringslivets Skattedelegation, Regelrådet, Sparbankernas Riksförbund, Svenska Bankföreningen, Sveriges advokatsamfund och Swedish Private Equity & Venture Capital Association (SVCA).

Yttranden har även inkommit från Föreningen Stiftelser i Samverkan och Föreningen Svensk Värdepappersmarknad.

En remissinstans har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Handelshögskolan i Stockholm

### 4 Sammanfattning av utkast till lagrådsremiss Ändrad beskattning av inlösenaktier i vissa fall

I utkastet föreslås att tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna i vissa fall ska behandlas som utdelning. Så är fallet i samband med att ett aktiebolag minskar aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna med indragning av aktier (inlösen) eller förvärvar egna aktier. Det gäller dock inte sådan tilldelning av inlösenaktier som görs i utbyte mot aktier i bolaget. Förslaget innebär att beskattningen av inlösenaktier flyttas från inlösentidpunkten till den dag då de kan disponeras av aktieägarna.

En inlösenaktie definieras som en sådan aktie som utan valmöjlighet för aktieägaren ska lösas in eller förvärvas av aktiebolaget för en viss ersättning. Av förenklingsskäl föreslås att den ersättning som ska betalas till aktieägarna när inlösenaktierna löses in eller förvärvas av bolaget ska tas upp som utdelning. Detta belopp utgör också inlösenaktiernas anskaffningsutgift. Ändringarna föreslås gälla i inkomstlagen kapital och näringsverksamhet.

Det föreslås även att kupongskatt ska tas ut på inlösenaktier som tilldelas aktieägare som är begränsat skattskyldiga.

Förslaget bedöms medföra en offentligfinansiell effekt på 0,54 miljarder kronor.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024 och tillämpas första gången på tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna som görs efter den 31 december 2023.

## 5 Utkastets lagtext

### Förslag till lag om ändring i kupongskattelagen (1970:624)

Härigenom föreskrivs att 2 och 27 §§ kupongskattelagen (1970:624) ska ha följande lydelse.

*Lydelse enligt lagrådsremiss Stämpelskatt vid förvärv av fast egendom och tomträtter som görs vid delning av aktiebolag genom separation*      *Föreslagen lydelse*

#### 2 §<sup>1</sup>

I denna lag förstås med

AIF-förvaltare: juridisk person som är AIF-förvaltare enligt 1 kap. 3 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,

avstämningsbolag: aktiebolag som är avstämningsbolag enligt 1 kap. 10 § aktiebolagslagen (2005:551),

egen aktie: aktie som innehas av bolaget självt,

fondbolag: aktiebolag som driver fondverksamhet enligt lagen (2004:46) om värdepappersfonder,

förvaltningsbolag: ett utländskt företag som förvaltar en värdepappersfond i Sverige,

förvaringsinstitut: ett företag som är förvaringsinstitut enligt 1 kap. 1 § första stycket 15 lagen om värdepappersfonder eller 9 kap. 4, 5 eller 7 § lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder,

*inlösenaktie: aktie som utan valmöjlighet för aktieägaren ska lösas in eller förvärfas av aktiebolaget för en viss ersättning,*

utdelningstillfälle: för avstämningsbolag den i 4 kap. 39 § aktiebolagslagen avsedda dagen för avstämmning och för andra aktiebolag liksom i fråga om värdepappersfond eller specialfond den dag då utdelningen blir tillgänglig för lyftning,

utdelningstillfälle: för avstämningsbolag den i 4 kap. 39 eller 46 § aktiebolagslagen avsedda dagen för avstämmning och för andra aktiebolag liksom i fråga om värdepappersfond eller specialfond den dag då utdelningen blir tillgänglig för lyftning,

utdelningsberättigad: den som är berättigad att lyfta utdelning för egen del vid utdelningstillfället,

värdepapperscentral: detsamma som i 1 kap. 3 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument.

Med utdelning avses även

1. återbetalning till aktieägarna vid minskning av aktiekapitalet eller reservfonden enligt 20 kap. 1 § första stycket 3 eller 35 § 3 aktiebolagslagen,

1. återbetalning till aktieägarna vid minskning av aktiekapitalet eller reservfonden enligt 20 kap. 1 § första stycket 3 eller 35 § 3 aktiebolagslagen *om inte annat anges i tredje stycket 1,*

2. utskiftning vid bolagets likvidation enligt 25 kap. 38 § aktiebolagslagen,

3. utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag,

3. utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2016:52.

aktier av ett visst slag *om inte annat anges i tredje stycket 1,*

4. utbetalning av fusionsvederlag till aktieägare enligt 23 kap. 26 § aktiebolagslagen till den del vederlaget utgörs av annat än aktier i det övertagande bolaget,

5. utbetalning av fusionsvederlag till andelsägare enligt 8 kap. 14 § lagen om värdepappersfonder eller 12 kap. 16 § lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder till den del vederlaget utgörs av annat än andelar i den övertagande fonden, *och*

6. utbetalning av delningsvederlag till aktieägare enligt 24 kap. 28 § aktiebolagslagen som avser

a) delning enligt 24 kap. 1 § andra stycket samma lag till den del vederlaget utgörs av annat än aktier i de övertagande bolagen, eller

b) delning enligt 24 kap. 1 § tredje stycket 1 samma lag till den del vederlaget utgörs av annat än ersättning som enligt 42 kap. 16 b § inkomstskattelagen (1999:1229) inte ska tas upp.

5. utbetalning av fusionsvederlag till andelsägare enligt 8 kap. 14 § lagen om värdepappersfonder eller 12 kap. 16 § lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder till den del vederlaget utgörs av annat än andelar i den övertagande fonden,

6. utbetalning av delningsvederlag till aktieägare enligt 24 kap. 28 § aktiebolagslagen som avser

a) delning enligt 24 kap. 1 § andra stycket samma lag till den del vederlaget utgörs av annat än aktier i de övertagande bolagen, eller

b) delning enligt 24 kap. 1 § tredje stycket 1 samma lag till den del vederlaget utgörs av annat än ersättning som enligt 42 kap. 16 b § inkomstskattelagen (1999:1229) inte ska tas upp, *och*

*7. tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna i samband med att ett aktiebolag minskar aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna med indragning av aktier eller förvärvar egna aktier och tilldelningen inte är av sådant slag som anges i tredje stycket 2.*

*Med utdelning avses dock inte*

*1. en återbetalning eller utbetalning enligt andra stycket 1 eller 3 som görs när inlösenaktier löses in eller förvärvas, om tilldelningen av de inlösenaktier som löses in eller förvärvas avses som utdelning enligt andra stycket 7, eller*

*2. en tilldelning av inlösenaktier enligt andra stycket 7 som görs i utbyte mot aktier i bolaget.*

*Kupongskatt på sådan utdelning som avses i andra stycket 7 ska tas ut på den ersättning som ska betalas till aktieägarna när inlösenaktierna löses in eller förvärvas av bolaget.*

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

27 §<sup>2</sup>

Har i annat fall än som avses i 9 eller 16 § kupongskatt innehållits för någon som inte varit skattskyldig eller har kupongskatt innehållits med högre belopp än vad som ska betalas enligt avtal för undvikande av dubbelbeskattning, har den utdelningsberättigade rätt till återbetalning av vad som innehållits för mycket.

Rätt till återbetalning föreligger även

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2011:1246.

– om aktie förlorat sitt värde till följd av att bolaget upplösts genom likvidation inom två år efter det att sådan utbetalning som avses i 2 § andra stycket 2 blivit tillgänglig för lyftning,

– vid återbetalning till aktieägare enligt aktiebolagslagen (2005:551) i samband med minskning av aktiekapitalet som genomförts med indragning av aktier, och

– vid utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag.

– vid återbetalning till aktieägare enligt aktiebolagslagen (2005:551) i samband med minskning av aktiekapitalet som genomförts med indragning av aktier, *om återbetalningen anses som utdelning enligt 2 § andra stycket 1*, och

– vid utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag, *om utbetalningen anses som utdelning enligt 2 § andra stycket 3*.

Underlaget för kupongskatten ska i de fall som avses i andra stycket beräknas på ett belopp som svarar mot skillnaden mellan utbetalningen till aktieägaren och dennes anskaffningskostnad för aktierna. Har aktierna förvärvats som fusionsvederlag eller delningsvederlag ska som anskaffningskostnad för aktierna anses den anskaffningskostnad som aktieägaren hade för aktierna i det överlåtande aktiebolaget. För marknadsnoterade aktier får anskaffningskostnaden i stället bestämmas till 20 procent av utbetalningen.

Ansökan om återbetalning ska göras skriftligen hos Skatteverket senast vid utgången av femte kalenderåret efter utdelningstillfället.

Tillsammans med ansökan ska det lämnas ett intyg eller annan utredning om att kupongskatt innehållits för sökanden liksom utredning som styrker att sökanden inte är skattskyldig.

Beslut rörande återbetalning får anstå intill dess fråga om skattskyldighet för utdelningen enligt inkomstskattelagen (1999:1229) slutligen prövats.

Föreligger de förutsättningar för återbetalning som anges i första stycket först sedan förvaltningsrätt, kammarrätt eller Högsta förvaltningsdomstolen meddelat beslut angående utdelningsbeloppet eller efter det att utdelningsberättigad efterbeskattats för detsamma, kan ansökan om återbetalning göras hos Skatteverket senast inom ett år efter det beslutet meddelades eller efterbeskattningen skedde.

Är den som har rätt till återbetalning av kupongskatt skyldig att betala skatt enligt denna lag eller skatteförfarandelagen (2011:1244), gäller 64 kap. samt 71 kap. 2 § första stycket och 3 § skatteförfarandelagen.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

2. Lagen tillämpas första gången på tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna som görs efter den 31 december 2023.

## Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs i fråga om inkomstskattelagen (1999:1229)<sup>1</sup>

*dels* att 24 kap. 5 § ska ha följande lydelse,

*dels* att det ska införas två nya paragrafer, 42 kap. 17 a § och 48 kap. 10 §, och närmast före 48 kap. 10 § en ny rubrik av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

### 24 kap.

#### 5 §<sup>2</sup>

I inkomstslaget näringsverksamhet tillämpas bestämmelserna i inkomstslaget kapital om

– utnyttjande av företrädesrätt till teckning av vinstandelslån eller kapitalandelslån i 42 kap. 15 §,

– utdelning av andelar i dotterbolag i 42 kap. 16 §,

– utbetalningar vid minskning av aktiekapital, bunden överkursfond eller reservfond och liknande förfaranden i 42 kap. 17 §,

*– tilldelning av inlösenaktier i 42 kap.*

*17 a §,*

– utskiftning från ideella föreningar i 42 kap. 18 §,

– utskiftning och utbetalning från ekonomiska föreningar i 42 kap. 19–21 §§,

– emission i ekonomiska föreningar i 42 kap. 21 a §,

– utdelning från i utlandet delägarbeskattade juridiska personer och från utländska juridiska personer med lågbeskattade inkomster i 42 kap. 22 §,

– utdelning och utskiftning från dödsbon efter personer som var begränsat skattskyldiga vid dödsfallet i 42 kap. 23 §,

– skattetillgodohavanden i 42 kap. 24 §,

– spel i 42 kap. 25 §, och

– schablonintäkt i 42 kap. 43 §.

### 42 kap.

#### 17 a §

*Som utdelning behandlas tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna i samband med att ett aktiebolag*

*– minskar aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna med indragning av aktier, eller*  
*– förvärvar egna aktier.*

*Första stycket gäller dock inte en sådan tilldelning av inlösenaktier som görs i utbyte mot aktier i bolaget.*

*Värdet av en inlösenaktie ska anses vara den ersättning som ska betalas till aktieägarna när aktien löses in eller förvärvas av bolaget.*

*Med inlösenaktie avses en aktie som utan valmöjlighet för aktieägaren ska lösas in eller förvärvas av aktiebolaget för en viss ersättning.*

<sup>1</sup> Lagen omtryckt 2008:803.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2020:990.

## 48 kap.

### Inlösenaktie som förvärvas genom tilldelning i vissa fall

#### 10 §

*För en inlösenaktie som förvärvas genom en sådan tilldelning som behandlas som utdelning enligt 42 kap. 17 a § är anskaffningsutgiften det belopp som ska tas upp som utdelning.*

- 
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.
  2. Lagen tillämpas första gången på tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna som görs efter den 31 december 2023.



## 6 Förteckning över remissinstanserna (utkastet)

Efter remiss har yttranden kommit in från Bokföringsnämnden, Domstolsverket, Ekonomistyrningsverket, Euroclear Sweden AB, FAR, Finansbolagens Förening, Finansinspektionen, Fondbolagens Förening, Föreningen Stiftelser i Samverkan, Föreningen Svenskt Näringsliv, Förvaltningsrätten i Falun, Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, Kammarrätten i Sundsvall, Konjunkturinstitutet, Näringslivets Skattedelegation, Skatteverket, Svenska Bankföreningen, Swedish Private Equity & Venture Capital Association (SVCA) och Sveriges advokatsamfund.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Bolagsverket, Svensk Värdepappersmarknad, Näringslivets regelnämnd, Regelrådet och Sparbankernas Riksförbund.

## 7 Lagrådsremissens lagtext

### Förslag till lag om ändring i kupongskattelagen (1970:624)

Härigenom föreskrivs att 2 och 27 §§ kupongskattelagen (1970:624)<sup>1</sup> ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

#### 2 §<sup>2</sup>

I denna lag förstås med

AIF-förvaltare: juridisk person som är AIF-förvaltare enligt 1 kap. 3 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,

avstämningsbolag: aktiebolag som är avstämningsbolag enligt 1 kap. 10 § aktiebolagslagen (2005:551),

egen aktie: aktie som innehas av bolaget självt,

fondbolag: aktiebolag som driver fondverksamhet enligt lagen (2004:46) om värdepappersfonder,

förvaltningsbolag: ett utländskt företag som förvaltar en värdepappersfond i Sverige,

förvaringsinstitut: ett företag som är förvaringsinstitut enligt 1 kap. 1 § första stycket 15 lagen om värdepappersfonder eller 9 kap. 4, 5 eller 7 § lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder,

utdelningstillfälle: för avstämningsbolag den i 4 kap. 39 § aktiebolagslagen avsedda dagen för avstämmning och för andra aktiebolag liksom i fråga om värdepappersfond eller specialfond den dag då utdelningen blir tillgänglig för lyftning,

utdelningsberättigad: den som är berättigad att lyfta utdelning för egen del vid utdelningstillfället,

värdepapperscentral: detsamma som i 1 kap. 3 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument.

Med utdelning avses även

1. återbetalning till aktieägarna vid minskning av aktiekapitalet eller reservfonden enligt 20 kap. 1 § första stycket 3 eller 35 § 3 aktiebolagslagen,

2. utskiftning vid bolagets likvidation enligt 25 kap. 38 § aktiebolagslagen,

3. utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag,

*inlösenaktie: aktie som utan valmöjlighet för aktieägaren ska lösas in eller förvärfas av aktiebolaget för en viss ersättning,*

utdelningstillfälle: för avstämningsbolag den i 4 kap. 39 eller 46 § aktiebolagslagen avsedda dagen för avstämmning och för andra aktiebolag liksom i fråga om värdepappersfond eller specialfond den dag då utdelningen blir tillgänglig för lyftning,

1. återbetalning till aktieägarna vid minskning av aktiekapitalet eller reservfonden enligt 20 kap. 1 § första stycket 3 eller 35 § 3 aktiebolagslagen *om inte annat anges i tredje stycket,*

3. utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag *om inte annat anges i tredje stycket,*

<sup>1</sup> Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:996.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2022:1850.

4. utbetalning av fusionsvederlag till aktieägare enligt 23 kap. 26 § aktiebolagslagen till den del vederlaget utgörs av annat än aktier i det övertagande bolaget,

5. utbetalning av fusionsvederlag till andelsägare enligt 8 kap. 14 § lagen om värdepappersfonder eller 12 kap. 16 § lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder till den del vederlaget utgörs av annat än andelar i den övertagande fonden, *och*

6. utbetalning av delningsvederlag till aktieägare enligt 24 kap. 28 § aktiebolagslagen som avser

a) delning enligt 24 kap. 1 § andra stycket samma lag till den del vederlaget utgörs av annat än aktier i de övertagande bolagen, eller

b) delning enligt 24 kap. 1 § tredje stycket 1 samma lag till den del vederlaget utgörs av annat än ersättning som enligt 42 kap. 16 b § inkomstskattelagen (1999:1229) inte ska tas upp.

5. utbetalning av fusionsvederlag till andelsägare enligt 8 kap. 14 § lagen om värdepappersfonder eller 12 kap. 16 § lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder till den del vederlaget utgörs av annat än andelar i den övertagande fonden,

6. utbetalning av delningsvederlag till aktieägare enligt 24 kap. 28 § aktiebolagslagen som avser

a) delning enligt 24 kap. 1 § andra stycket samma lag till den del vederlaget utgörs av annat än aktier i de övertagande bolagen, eller

b) delning enligt 24 kap. 1 § tredje stycket 1 samma lag till den del vederlaget utgörs av annat än ersättning som enligt 42 kap. 16 b § inkomstskattelagen (1999:1229) inte ska tas upp, *och*

*7. tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna i samband med att ett aktiebolag minskar aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna med indragning av aktier eller förvärvar egna aktier, om tilldelningen inte görs i utbyte mot aktier i bolaget.*

*Med utdelning anses dock inte en återbetalning eller utbetalning enligt andra stycket 1 eller 3 som görs när inlösenaktier löses in eller förvärvas, om tilldelningen av de inlösenaktier som löses in eller förvärvas anses som utdelning enligt andra stycket 7.*

*Kupongskatt på sådan utdelning som avses i andra stycket 7 ska tas ut på ett belopp som motsvarar den ersättning som ska betalas till aktieägarna när inlösenaktierna löses in eller förvärvas av bolaget.*

### 27 §<sup>3</sup>

Har i annat fall än som avses i 9 eller 16 § kupongskatt innehållits för någon som inte varit skattskyldig eller har kupongskatt innehållits med högre belopp än vad som ska betalas enligt avtal för undvikande av dubbelbeskattning, har den utdelningsberättigade rätt till återbetalning av vad som innehållits för mycket.

Rätt till återbetalning föreligger även

– om aktie förlorat sitt värde till följd av att bolaget upplösts genom likvidation inom två år efter det att sådan utbetalning som avses i 2 § andra stycket 2 blivit tillgänglig för lyftning,

– vid återbetalning till aktieägare enligt aktiebolagslagen (2005:551) i samband med minskning av aktiekapitalet som genomförts med indragning av aktier, och

– vid återbetalning till aktieägare enligt aktiebolagslagen (2005:551) i samband med minskning av aktiekapitalet som genomförts med indragning av aktier, *om återbetalningen anses som utdelning enligt 2 § andra stycket 1, och*

<sup>3</sup> Senaste lydelse 2011:1246.

– vid utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag.

– vid utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag, *om utbetalningen anses som utdelning enligt 2 § andra stycket 3.*

Underlaget för kupongskatten ska i de fall som avses i andra stycket beräknas på ett belopp som svarar mot skillnaden mellan utbetalningen till aktieägaren och dennes anskaffningskostnad för aktierna. Har aktierna förvärvats som fusionsvederlag eller delningsvederlag ska som anskaffningskostnad för aktierna anses den anskaffningskostnad som aktieägaren hade för aktierna i det överlåtande aktiebolaget. För marknadsnoterade aktier får anskaffningskostnaden i stället bestämmas till 20 procent av utbetalningen.

Ansökan om återbetalning ska göras skriftligen hos Skatteverket senast vid utgången av femte kalenderåret efter utdelningstillfället.

Tillsammans med ansökan ska det lämnas ett intyg eller annan utredning om att kupongskatt innehållits för sökanden liksom utredning som styrker att sökanden inte är skattskyldig.

Beslut rörande återbetalning får anstå intill dess fråga om skattskyldighet för utdelningen enligt inkomstskattelagen (1999:1229) slutligen prövats.

Föreligger de förutsättningar för återbetalning som anges i första stycket först sedan förvaltningsrätt, kammarrätt eller Högsta förvaltningsdomstolen meddelat beslut angående utdelningsbeloppet eller efter det att utdelningsberättigad efterbeskattats för detsamma, kan ansökan om återbetalning göras hos Skatteverket senast inom ett år efter det beslutet meddelades eller efterbeskattningen skedde.

Är den som har rätt till återbetalning av kupongskatt skyldig att betala skatt enligt denna lag eller skatteförfarandelagen (2011:1244), gäller 64 kap. samt 71 kap. 2 § första stycket och 3 § skatteförfarandelagen.

- 
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.
  2. Lagen tillämpas första gången på inlösenaktier som tilldelas aktieägarna efter den 31 december 2024.
  3. För inlösenaktier som tilldelas aktieägarna före den 1 januari 2025 gäller äldre bestämmelser.

## Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs i fråga om inkomstskattelagen (1999:1229)<sup>1</sup>

*dels* att 24 kap. 5 § ska ha följande lydelse,

*dels* att det ska införas två nya paragrafer, 42 kap. 17 a § och 48 kap. 10 §, och närmast före 48 kap. 10 § en ny rubrik av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

### 24 kap.

#### 5 §<sup>2</sup>

I inkomstslaget näringsverksamhet tillämpas bestämmelserna i inkomstslaget kapital om

– utnyttjande av företrädesrätt till teckning av vinstandelslån eller kapitalandelslån i 42 kap. 15 §,

– utdelning av andelar i dotterbolag i 42 kap. 16 §,

– utbetalningar vid minskning av aktiekapital, bunden överkursfond eller reservfond och liknande förfaranden i 42 kap. 17 §,

*– tilldelning av inlösenaktier i 42 kap.*

*17 a §,*

– utskiftning från ideella föreningar i 42 kap. 18 §,

– utskiftning och utbetalning från ekonomiska föreningar i 42 kap. 19–21 §§,

– emission i ekonomiska föreningar i 42 kap. 21 a §,

– utdelning från i utlandet delägarbeskattade juridiska personer och från utländska juridiska personer med lågbeskattade inkomster i 42 kap. 22 §,

– utdelning och utskiftning från dödsbon efter personer som var begränsat skattskyldiga vid dödsfallet i 42 kap. 23 §,

– skattetillgodohavanden i 42 kap. 24 §,

– spel i 42 kap. 25 §, och

– schablonintäkt i 42 kap. 43 §.

### 42 kap.

#### 17 a §

*Som utdelning behandlas tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna i samband med att ett aktiebolag*

*– minskar aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna med indragning av aktier, eller*  
*– förvärvar egna aktier.*

*Första stycket gäller dock inte en sådan tilldelning av inlösenaktier som görs i utbyte mot aktier i bolaget.*

*Värdet av en inlösenaktie ska anses vara den ersättning som ska betalas till aktieägarna när aktien löses in eller förvärvas av bolaget.*

*Med inlösenaktie avses en aktie som utan valmöjlighet för aktieägaren ska lösas in eller förvärvas av aktiebolaget för en viss ersättning.*

<sup>1</sup> Lagen omtryckt 2008:803.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2020:990.

## 48 kap.

### Inlösenaktie som förvärvas genom tilldelning i vissa fall

#### 10 §

*För en inlösenaktie som förvärvas genom en sådan tilldelning som behandlas som utdelning enligt 42 kap. 17 a § anses anskaffningsutgiften motsvara den ersättning som ska betalas till aktieägarna när aktien löses in eller förvärvas av bolaget.*

- 
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.
  2. Lagen tillämpas första gången på tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna som görs efter den 31 december 2024.
  3. För inlösenaktier som tilldelas aktieägarna före den 1 januari 2025 gäller äldre bestämmelser.

## 8 Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2023-06-01

**Närvarande:** Justitierådet Mahmut Baran, f.d. justitierådet Mari Andersson och justitierådet Stefan Reimer

### **Ändrad beskattning av inlösenaktier i vissa fall**

Enligt en lagrådsremiss den 17 maj 2023 har regeringen (Finansdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i kupongskattelagen (1970:624),
2. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Niklas Lindeberg.

Förslagen föranleder följande yttrande.

#### Lag om ändring i inkomstskattelagen

42 kap. 17 a §

I paragrafen finns bestämmelser om att tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna i vissa fall ska behandlas som utdelning. Det gäller dels i samband med att ett aktiebolag minskar aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna med indragning av aktier, dels i samband med att bolaget förvärvar egna aktier. Paragrafen innehåller även en bestämmelse om undantag från beskattningen. Vidare finns en bestämmelse om storleken av det belopp som ska tas upp som utdelning. Slutligen definieras vad som avses med en inlösenaktie.

Den föreslagna regleringen i paragrafen är utformad enligt följande. Huvudregeln vid beskattningen finns i första stycket. Undantaget från beskattningen i andra stycket. Det belopp som ska beskattas i tredje stycket och definitionen av en inlösenaktie i fjärde stycket.

För att en beskattning ska kunna ske bör förfarandet vid en inlösen uppfylla såväl kraven i första stycket som att vara en sådan inlösenaktie som avses i definitionen i fjärde stycket. I båda dessa stycken regleras alltså de materiella förutsättningar som måste vara uppfyllda för att beskattning överhuvudtaget ska kunna inträda. Ett inlösenförfarande som inte uppfyller samtliga dessa förutsättningar faller därför redan av det skälet utanför paragrafens tillämpningsområde.

Det sagda innebär att undantaget i andra stycket kan komma att användas bara avseende ett förfarande som omfattas av de materiella förutsättningarna i första och fjärde styckena. Rent systematiskt lämpar det sig bättre, enligt Lagrådets mening, att de två bestämmelserna om de materiella förutsättningarna för beskattningen placeras först i paragrafen, dvs. definitionen placeras direkt i anslutning till de inledande materiella förutsättningarna i första stycket, dvs. i andra stycket. Därefter bör undantaget från beskattningen placeras, dvs. i tredje stycket.

När det gäller det föreslagna undantaget från beskattningen ska det alltså tillämpas på ett förfarande där en aktie utan valmöjlighet för aktieägaren ska lösas in eller förvärvas av aktiebolaget för en viss ersättning. I författningskommentaren till undantaget anges att inlösenaktier som erhålls i utbyte mot inlösenrätter och befintliga aktier även fortsättningsvis ska beskattas inom kapitalvinstsystemet. En aktie där aktieägaren har valfriheten att lösa in den – genom en inlösenrätt eller på annat sätt – faller utanför

tillämpningsområdet för den föreslagna beskattningen redan av det skälet att den inte uppfyller kravet i definitionen. Undantaget kan därför bara tillämpas i en situation där aktieägaren inte har någon valfrihet och är tvungen att göra ett utbyte mot aktier i bolaget.

Undantaget är, enligt Lagrådets mening, svårbegripligt. Det framgår inte klart varken av lagtexten eller författningskommentaren i vilka situationer undantaget kan komma att användas. Lagrådet förordar att det klarläggs i det fortsatta lagstiftningsarbetet i vilka situationer som det föreslagna undantaget kan komma att användas. Det bör framför allt klarläggas hur det ska göras ett obligatoriskt ”utbyte mot aktier” i bolaget. Ett sådant klarläggande kan lämpligen göras genom ett exempel i författningskommentaren där varje steg förklaras.

När det gäller bestämmelsen i tredje stycket avseende värdet av en inlösenaktie noterar Lagrådet följande. Utdelningsbeskattningen ska träffa tilldelningen av inlösenaktien, dvs. som utdelning räknas själva ”tilldelningen” av aktien och inte aktien. Rätteligen bör bestämmelsen avse värdet av ”tilldelningen”, dvs. den disposition som ska träffas av utdelningsbeskattningen.

#### Regleringen av näringsbetingade andelar i inkomstskattelagen

I lagrådsremissen föreslås inte några ändringar avseende reglerna om näringsbetingade andelar i företagssektorn.

Av ett förslag till ett tillägg till 24 kap. 5 § inkomstskattelagen, II, följer att bestämmelserna om inlösenaktier i inkomstslaget kapital i 42 kap. 17 a § ska gälla även i inkomstslaget näringsverksamhet.

I nu gällande regelverk anses inlösen av en aktie utgöra avyttring, varför det utbetalda beloppet på grund av inlösen av en sådan aktie beskattas enligt reglerna för beskattning av kapitalvinster. Själva tilldelningen beskattas inte. Detta gäller såväl beskattningen i inkomstslaget kapital som i näringsverksamhet.

I 24 kap. och 25 a kap. II finns bestämmelser om näringsbetingade andelar samt undantag från beskattning för utdelning på respektive kapitalvinst vid avyttring av sådana andelar. När det gäller andelar som är marknadsnoterade ställs ett krav på en innehavstid på ett år för att undantagen ska gälla (24 kap. 40 § II). En sådan andel ska alltså ha innehafts som näringsbetingad andel i minst ett år för att utdelningen respektive kapitalvinsten på den ska vara undantagen från beskattning.

Av 24 kap. 42 § andra stycket II följer att en andel som förvärvats genom ny- eller fondemission ska anses ha förvärvats samtidigt med de andelar som förvärvet grundats på. Har dessa förvärvats vid olika tidpunkter, ska den nya andelen anses ha förvärvats vid den senaste av dessa tidpunkter. Det innebär att en inlösenaktie som förvärvats genom en fondemission också är näringsbetingad om den aktie som förvärvet grundas på är näringsbetingad.

Uppdelning av aktier enligt 4 kap. 46 § aktiebolagslagen (2005:551) medför inte någon annan inverkan på aktierna eller förmögenheten i bolaget än att bolagets aktier delas upp på ett större antal aktier. Själva uppdelningen av aktierna medför därför inte heller att aktier som genom uppdelningen ersätter tidigare aktier får en annan karaktär än den de hade före uppdelningen. Aktier som tilldelas en aktieägare genom en uppdelning eller split torde därför anses ha förvärvats samtidigt som de aktier som tilldelningen grundas på.

Det anförda innebär att en inlösenaktie förblir en näringsbetingad andel enligt bestämmelserna i 24 kap. och 25 a kap. II om den har tilldelats på grund av en aktie som var näringsbetingad. En inlösen av en sådan aktie beskattas enligt dagens



regelverk, som framgått, bara inom ramen för beskattningen av kapitalvinster. Det innebär att avyttringen av en sådan aktie genom inlösen – förutsatt att den ursprungliga aktien uppfyller kravet på innehavstid – är undantagen från beskattning.

Enligt de föreslagna reglerna ska tilldelning av inlösenaktier anses utgöra utdelning och en efterföljande inlösen av den fortfarande anses vara en avyttring. Såvitt gäller den sistnämnda delen av dispositionen innebär förslaget alltså inte någon förändring. (Här bortses från att det ska regleras så att inlösenaktiens omkostnadsbelopp ska motsvara det belopp som anses utgöra utdelning.)

För att en utdelning ska vara undantagen från beskattning enligt bestämmelserna om näringsbetingade andelar, följer det av 24 kap. 35 § IL, att den ska lämnas på en andel. Det innebär att utdelningen ska grundas eller utgå på en andel som mottagaren äger. Se t.ex. HFD 2012 not 32 där motsvarigheten till bestämmelsen i 24 kap. 35 § jämförd med bestämmelsen i 32 § i samma kapitel tolkats så att det för skattefrihet för utdelning på näringsbetingade andelar krävs att mottagaren av utdelningen äger de andelar varpå utdelningen utgår.

Beskattning av värdet av tilldelning av inlösenaktier såsom utdelning väcker frågan om värdet av ”tilldelningen” anses vara en sådan förmögenhetsöverföring, dvs. utdelning, på inlösenaktier som avses i 24 kap. 35 § IL. Det handlar om en och samma förmögenhetsmassa som såväl omfattas av ”utdelningen” som av den värde av aktien som genom inlösen betalas till aktieägaren. Värdet av tilldelningen och den underliggande aktiens värde är alltså desamma.

Den omständighet som talar för att momentet ”tilldelning” ändå ska anses utgöra utdelning i den mening som avses i 24 kap. 35 § IL är att det inträffar i steget före själva inlösen, dvs. innan aktien upphör att existera. Frågan är om detta är tillräckligt för att skattefriheten ska kunna upprätthållas. Det kan vidare tilläggas att det är tänkbart att tilldelningen och själva inlösen sker momentant, dvs. tilldelningen och inlösen sker vid en och samma tidpunkt.

Det skulle också kunna tänkas att tilldelningen av inlösenaktier anses grundas på redan tidigare innehavda aktier – dvs. aktier som genom uppdelningen ersattes med nya aktier, varvid en del av dem avskildes för inlösen – och att utdelningen därför utgår på de aktierna. Ett sådant synsätt torde inte medföra några betänkligheter.

Lagrådet förordar att frågan uppmärksammas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

#### Lag om ändring i kupongskattelagen

Vad Lagrådet anfört under 42 kap. 17 a § IL gäller även beträffande motsvarande reglering i kupongskattelagen.



# Bilaga 8

## Justerad skatt på naturgrus och avfall

### Innehållsförteckning

1	Sammanfattning av promemorian .....	2
2	Förteckning över remissinstanserna .....	2

Bilaga till avsnitt 12.15

## 1 Sammanfattning av promemorian

I promemorian föreslås att skattesatsen för skatt på naturgrus ska vara 22 kronor per ton naturgrus för kalenderåret 2024 och skattesatsen för avfallsskatt ska vara 725 kronor per ton avfall för kalenderåret 2024.

Det föreslås vidare att den s.k. BNP-indexeringen slopas, dvs. det schablon tillägg på två procentenheter som skatterna på naturgrus och avfall ökas med vid den årliga indexeringen.

Förslagen medför ändringar i lagen om skatt på avfall och i lagen om skatt på naturgrus. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

## 2 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över promemorian Förslag om justerad skatt på naturgrus och avfall inför budgetpropositionen 2024 lämnats av Avfall Sverige, Ekonomistyrningsverket, Energiföretagen Sverige, Energimarknadsinspektionen, Företagarna, Förvaltningsrätten i Falun, Jernkontoret, Kommerskollegium, Konjunkturinstitutet, Konkurrensverket, Konsumentverket, Naturvårdsverket, Regelrådet, Sveriges Bergmaterialindustri (SBMI), Skatteverket, Statens energimyndighet (Energimyndigheten), Svenskt Näringsliv och Tullverket.

Utöver instanserna på remisslistan har yttrande även inkommit från Ragn-Sells, Skattebetalarnas förening, Skogsindustrierna och Tekniska verken i Linköping AB.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att yttra sig: Småföretagarnas riksförbund, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Tillväxtverket och Återvinningsindustrierna.

# Bilaga 9

## Avskaffad skatt på plastbärkassar

### Innehållsförteckning

1	Sammanfattning av promemorian .....	2
2	Promemorians lagförslag.....	3
3	Förteckning över remissinstanserna .....	4

Bilaga till avsnitt 12.16

# 1 Sammanfattning av promemorian

I promemorian föreslås sänkt skatt på plastbärkassar. Skatten på plastbärkassar infördes i mars 2020 i syfte att uppnå EU:s förbrukningsmål för plastbärkassar. Skattesatsen per plastbärkasse bör inte vara högre än vad som krävs för att syftet med skatten ska uppnås. Normalskattesatsen föreslås sänkas till 50 öre per plastbärkasse. Skattesatsen för mycket tunna plastbärkassar föreslås sänkas till 5 öre per plastbärkasse.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

## 2 Promemorians lagförslag

### Förslag till lag om ändring i lagen (2020:32) om skatt på plastbärkassar

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (2020:32) om skatt på plastbärkassar ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

3 §

Skatt ska betalas med *tre kronor* per plastbärkasse, om inte annat följer av andra stycket.

För plastbärkassar som har en vägg-tjocklek som understiger 15 mikrometer och en volym som inte överstiger sju liter ska skatt betalas med *30* öre per plastbärkasse.

Skatt ska betalas med *50 öre* per plastbärkasse, om inte annat följer av andra stycket.

För plastbärkassar som har en vägg-tjocklek som understiger 15 mikrometer och en volym som inte överstiger sju liter ska skatt betalas med *fem* öre per plastbärkasse.

- 
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.
  2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

### 3 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över promemorian Förslag om sänkt skatt på plastbärkassar inför budgetpropositionen 2024 lämnats av Avfall Sverige, Företagarna, Havs- och vattenmyndigheten, Innovations- och kemiindustrierna i Sverige (IKEM), IVL Svenska Miljöinstitutet, Kommerskollegium, Konjunkturinstitutet, Konkurrensverket, Konsumentverket, Naturskyddsföreningen, Naturvårdsverket, Nordisk Bioplastförening, Näringslivets Regelnämnd, Skatteverket, Stiftelsen Håll Sverige Rent, Svensk Dagligvaruhandel, Svensk Handel, Svensk Plastindustriförening, Svenskt Näringsliv, Sveriges Kommuner och Regioner, Tillväxtverket, Tullverket och Återvinningsindustrierna.

Utöver instanserna på remisslistan har yttrande även inkommit från Axfood, GAIA BioMaterials AB, Skattebetalarnas Förening och Trioworld Industrier AB.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att yttra sig: Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys), RISE Research Institutes of Sweden, Skogsindustrierna, Svensk Plaståtervinning och Sveriges Konsumenter.



## **Finansdepartementet**

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 15 september 2023

Närvarande: statsminister Kristersson, ordförande, och statsråden Billström, Svantesson, Ankarberg Johansson, Waltersson Grönvall, Jonson, Strömmer, Roswall, Forssmed, Tenje, Slottnér, M Persson, Wykman, Kullgren, Liljestrand, Brandberg, Bohlin, Carlson, Pourmokhtari

Föredragande: statsminister Kristersson och statsråden Billström, Svantesson, Ankarberg Johansson, Waltersson Grönvall, Jonson, Strömmer, Roswall, Forssmed, Tenje, Slottnér, M Persson, Wykman, Kullgren, Liljestrand, Brandberg, Bohlin, Carlson, Pourmokhtari

---

Regeringen beslutar proposition 2023/24:1  
Budgetpropositionen för 2024

Utgiftsområde 1

Rikets styrelse

## Utgiftsområde 1 – Rikets styrelse

### Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	5
2	Lagförslag.....	7
2.1	Förslag till lag om ändring i brottsbalken .....	7
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden.....	8
2.3	Förslag till lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696).....	12
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt .....	30
2.5	Förslag till lag om ändring i tullagen (2016:253).....	31
3	Utgiftsområde 1 Rikets styrelse.....	33
3.1	Utgiftsområdets omfattning.....	33
3.2	Utgiftsutveckling.....	33
3.3	Mål för utgiftsområdet.....	34
3.3.1	Sametinget och samepolitiken .....	34
3.3.2	Demokratipolitik och mänskliga rättigheter.....	34
3.3.3	Nationella minoriteter.....	34
3.3.4	Medier.....	35
3.4	Resultatredovisning.....	35
3.5	Politikens inriktning .....	35
3.6	Den årliga revisionens iakttagelser.....	35
4	Statschefen.....	37
4.1	Budgetförslag.....	37
4.1.1	1:1 Kungliga hov- och slottsstaten .....	37
5	Riksdagsförvaltningen.....	41
5.1	Utgångspunkter för Riksdagsförvaltningens verksamhet.....	41
5.1.1	Riksdagsförvaltningens uppgift.....	41
5.1.2	Riksdagsstyrelsens uppdrag till förvaltningen .....	41
5.2	Resultatredovisning .....	42
5.3	Riksdagsstyrelsens bedömning av uppdragsuppfyllelsen .....	43
5.4	Budgetförslag.....	44
5.4.1	2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m. ....	44
5.4.2	2:2 Riksdagens förvaltningsanslag.....	46
5.4.3	2:3 Riksdagens fastighetsanslag.....	48
6	Riksdagens ombudsmän.....	53
6.1	Uppdrag och övergripande mål.....	53
6.2	Resultatredovisning.....	53
6.3	Riksdagens ombudsmäns (JO) bedömning av måluppfyllelse .....	53
6.4	Budgetförslag.....	54
6.4.1	2:4 Riksdagens ombudsmän (JO) .....	54
7	Riksrevisionen .....	57
7.1	Riksrevisionen .....	57
7.2	Mål för Riksrevisionen.....	57
7.3	Resultatredovisning .....	57
7.4	Budgetförslag.....	58
7.4.1	2:5 Riksrevisionen.....	58

8	Sametinget och samepolitiken .....	63
8.1	Mål för området .....	63
8.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder .....	63
8.3	Resultatredovisning .....	63
8.3.1	Insatser för samiskt inflytande och delaktighet .....	63
8.3.2	Insatser för utveckling av det samiska språkets användning och ställning .....	64
8.3.3	Insatser för att ta del av och utöva ett mångfaldigt samiskt kulturliv .....	65
8.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	66
8.5	Politikens inriktning .....	66
8.6	Den årliga revisionens iakttagelser .....	66
8.7	Budgetförslag .....	67
8.7.1	3:1 Sametinget .....	67
9	Regeringskansliet m.m. ....	69
9.1	Budgetförslag .....	69
9.1.1	4:1 Regeringskansliet m.m. ....	69
10	Länsstyrelserna .....	73
10.1	Mål för området .....	73
10.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder .....	73
10.3	Resultatredovisning .....	73
10.3.1	Sektorsövergripande, samordnande och samverkande arbete .....	73
10.3.2	Främjande av länets utveckling .....	74
10.3.3	Utveckling och utmaningar inom tillsynsarbetet .....	74
10.3.4	Tillkännagivande om bestämmelser vid ändring i regionindelningen .....	75
10.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	75
10.5	Politikens inriktning .....	75
10.6	Budgetförslag .....	77
10.6.1	5:1 Länsstyrelserna m.m. ....	77
11	Demokratipolitik och mänskliga rättigheter .....	81
11.1	Mål för demokratipolitiken .....	81
11.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder .....	81
11.3	Resultatredovisning .....	81
11.3.1	Allmänna val .....	81
11.3.2	Stärkta möjligheter till deltagande och delaktighet mellan valen ...	82
11.3.3	En mer motståndskraftig demokrati .....	84
11.3.4	Värna det demokratiska samtalet mot hot och hat .....	88
11.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	90
11.5	Politikens inriktning .....	90
11.5.1	Europaparlamentsval 2024 .....	90
11.5.2	Insatser för ett högt och jämnt valdeltagande .....	90
11.5.3	Undersökning om förutsättningarna för enskildas opinionsbildning .....	90
11.5.4	Hätkomstresor och arbetet med att motverka antisemitism .....	91
11.6	Mål för mänskliga rättigheter .....	91
11.7	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder .....	91
11.8	Resultatredovisning .....	91
11.8.1	Synpunkter och rekommendationer från internationella granskningsorgan .....	92
11.8.2	Ett starkt rättsligt och institutionellt skydd av de mänskliga rättigheterna .....	92

11.8.3	Ett starkt stöd för arbete med mänskliga rättigheter inom det civila samhället och inom näringslivet.....	96
11.9	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	97
11.10	Den årliga revisionens iakttagelser.....	97
11.11	Politikens inriktning .....	98
11.12	Budgetförslag.....	98
11.12.1	6:1 Allmänna val och demokrati .....	98
11.12.2	6:2 Justitiekanslern.....	99
11.12.3	6:3 Integritetsskyddsmyndigheten .....	100
11.12.4	6:4 Valmyndigheten.....	101
11.12.5	6:5 Stöd till politiska partier .....	102
11.12.6	6:6 Institutet för mänskliga rättigheter.....	103
12	Nationella minoriteter.....	105
12.1	Mål för området.....	105
12.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	105
12.3	Resultatredovisning.....	105
12.3.1	Övergripande arbete inom politikområdet.....	105
12.3.2	Diskriminering och utsatthet.....	106
12.3.3	Inflytande och delaktighet.....	107
12.3.4	Språk och kulturell identitet.....	107
12.3.5	Romsk inkludering .....	109
12.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	110
12.5	Politikens inriktning .....	110
12.6	Budgetförslag.....	111
12.6.1	7:1 Åtgärder för nationella minoriteter .....	111
12.6.2	7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer.....	112
13	Medier.....	113
13.1	Budgetförslag.....	113
13.1.1	8:1 Mediestöd.....	113
13.1.2	8:2 Mediemyndigheten.....	114
13.1.3	Lagändringar till följd av namnbyte.....	116
14	Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet .....	117
14.1	Omfattning .....	117
14.2	Resultatredovisning.....	117
14.2.1	Resultat avseende Svenska institutet för europapolitiska studier .....	117
14.2.2	Resultat för EU-information .....	118
14.3	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	119
14.3.1	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen för Svenska institutet för europapolitiska studier.....	119
14.3.2	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen för EU-information .....	120
14.4	Politikens inriktning .....	120
14.4.1	Svenska institutet för europapolitiska studier .....	120
14.4.2	Ökad delaktighet i EU-relaterade frågor.....	121
14.4.3	Rekrytering till EU:s institutioner .....	121
14.5	Budgetförslag.....	121
14.5.1	9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information.....	121

Bilaga 1 Sveriges utlandsmyndigheter och Stockholmsbaserade sändebud

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## **Regeringens förslag:**

1. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i brottsbalken (avsnitt 2.1 och 13.1.3).
2. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden (avsnitt 2.2 och 13.1.3).
3. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696) (avsnitt 2.3 och 13.1.3).
4. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt (avsnitt 2.4 och 13.1.3).
5. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i tullagen (2016:253) (avsnitt 2.5 och 13.1.3).
6. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse enligt tabell 1.1.
7. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

## **Riksdagsstyrelsens förslag:**

8. Riksdagen bemyndigar Riksdagsförvaltningen att för 2024 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 140 000 000 kronor (avsnitt 5.4.2).
9. Riksdagen godkänner investeringsplanen för 2024–2026 för anslaget 2:3 *Riksdagens fastighetsanslag* som en riktlinje för Riksdagsförvaltningens fastighetsinvesteringar (avsnitt 5.4.3).
10. Riksdagen bemyndigar Riksdagsförvaltningen att för 2024 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och tekniska anläggningar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 2 200 000 000 kronor (avsnitt 5.4.3).
11. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse, när det gäller anslag som står till Riksdagsförvaltningens disposition, enligt tabell 1.1.

## **Riksdagens ombudsmäns (JO) förslag:**

12. Riksdagen beslutar att Riksdagens ombudsmän (JO) för 2024 får anslagsfinansiera anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet (avsnitt 6.4.1).
13. Riksdagen anvisar ett anslag för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse för Riksdagens ombudsmän (JO) enligt tabell 1.1.

## **Riksrevisionens förslag:**

14. Riksdagen bemyndigar Riksrevisionen att för 2024 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i verksamheten som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 25 000 000 kronor (avsnitt 7.4.1).
15. Riksdagen anvisar ett anslag för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse för Riksrevisionen enligt tabell 1.1.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag

1:1 Kungliga hov- och slottsstaten	162 821
2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.	1 068 396
2:2 Riksdagens förvaltningsanslag	1 037 024
2:3 Riksdagens fastighetsanslag	350 000
2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)	130 367
2:5 Riksrevisionen	368 817
3:1 Sametinget	63 000
4:1 Regeringskansliet m.m.	9 450 059
5:1 Länsstyrelserna m.m.	3 867 590
6:1 Allmänna val och demokrati	664 640
6:2 Justitiekanslern	86 572
6:3 Integritetsskyddsmyndigheten	180 976
6:4 Valmyndigheten	61 405
6:5 Stöd till politiska partier	169 200
6:6 Institutet för mänskliga rättigheter	51 795
7:1 Åtgärder för nationella minoriteter	207 771
7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer	20 000
8:1 Mediestöd	1 017 119
8:2 Mediemyndigheten	81 577
9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	31 234
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>19 070 363</b>

**Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden**

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
6:5 Stöd till politiska partier	169 200	2025
Summa	169 200	

## 2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

### 2.1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Häri genom föreskrivs att 16 kap. 10 d § brottsbalken ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

#### 16 kap.

#### 10 d §<sup>1</sup>

Den som uppsåtligt eller av grov oaktsamhet i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte till den som är under femton år lämnar ut en film, ett videogram eller en annan teknisk upptagning med rörliga bilder som innefattar ingående skildringar av verklighetstrogen karaktär som återger våld eller hot om våld mot människor eller djur döms för otillåten utlämning av teknisk upptagning till böter eller fängelse i högst sex månader.

Första stycket gäller inte filmer, videogram eller andra tekniska upptagningar med rörliga bilder med samma innehåll som en framställning som *Statens medieråd* har godkänt för visning för någon åldersgrupp av barn under femton år. Första stycket gäller inte heller offentliga förevisningar av rörliga bilder i filmer eller videogram eller i en uppspelning ur en databas.

Har en teknisk upptagning med rörliga bilder försetts med ett intyg om att en framställning med samma innehåll har godkänts av *Statens medieråd* för visning för någon åldersgrupp av barn under femton år, ska ansvar enligt första stycket inte dömas ut. Detta gäller dock inte om intyget var oriktigt och den som har lämnat ut upptagningen har insett eller borde ha insett det.

Första stycket gäller inte filmer, videogram eller andra tekniska upptagningar med rörliga bilder med samma innehåll som en framställning som *Mediemyndigheten* har godkänt för visning för någon åldersgrupp av barn under femton år. Första stycket gäller inte heller offentliga förevisningar av rörliga bilder i filmer eller videogram eller i en uppspelning ur en databas.

Har en teknisk upptagning med rörliga bilder försetts med ett intyg om att en framställning med samma innehåll har godkänts av *Mediemyndigheten* för visning för någon åldersgrupp av barn under femton år, ska ansvar enligt första stycket inte dömas ut. Detta gäller dock inte om intyget var oriktigt och den som har lämnat ut upptagningen har insett eller borde ha insett det.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för filmer, videogram och andra tekniska upptagningar med rörliga bilder med samma innehåll som en framställning som *Statens medieråd* före ikraftträdandet har godkänt för visning för någon åldersgrupp av barn under femton år. Detsamma gäller för tekniska upptagningar med rörliga bilder som före ikraftträdandet har försetts med ett intyg om att en framställning med samma innehåll har godkänts av *Statens medieråd* för visning för någon åldersgrupp av barn under femton år.

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2010:1881.



## 2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden<sup>1</sup>

*dels* att 3 kap. 3, 4, 13, 14, 17–19, 21–24 och 27 §§ och rubriken närmast före 3 kap. 3 § ska ha följande lydelse,

*dels* att rubriken närmast före 3 kap. 1 § ska lyda ”Sändningar med tillstånd av regeringen samt sändningar av tv-program med tillstånd av Mediemyndigheten som meddelats för en längre tid än två veckor”.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

### 3 kap.

Andra sändningar med tillstånd av  
*Myndigheten för press, radio och tv*

Andra sändningar med tillstånd av  
*Mediemyndigheten*

#### 3 §<sup>2</sup>

Varje sammanslutning som avser att sända ljudradio med stöd av 12 kap. radio- och tv-lagen (2010:696) ska utse en utgivare för programverksamheten. Det samma gäller innehavare av tillstånd till sådana sändningar som anges i 4 kap. 13 § och 11 kap. 1 § andra stycket radio- och tv-lagen samt innehavare av tillstånd enligt 13 kap. samma lag. Sammanslutningen eller tillståndshavaren ska till *Myndigheten för press, radio och tv* anmäla vem som är utgivare.

Varje sammanslutning som avser att sända ljudradio med stöd av 12 kap. radio- och tv-lagen (2010:696) ska utse en utgivare för programverksamheten. Det samma gäller innehavare av tillstånd till sådana sändningar som anges i 4 kap. 13 § och 11 kap. 1 § andra stycket radio- och tv-lagen samt innehavare av tillstånd enligt 13 kap. samma lag. Sammanslutningen eller tillståndshavaren ska till *Mediemyndigheten* anmäla vem som är utgivare.

Om den som är utsedd till utgivare inte längre är behörig eller hans eller hennes uppdrag upphör, ska sammanslutningen eller tillståndshavaren omedelbart utse en ny utgivare. Denne ska anmälas så som föreskrivs i första stycket.

#### 4 §<sup>3</sup>

En ställföreträdare för utgivaren ska vara godkänd av den sammanslutning som har utsett utgivaren eller av den som innehar tillståndet. Utgivaren ska till *Myndigheten för press, radio och tv* anmäla vem som är ställföreträdare.

En ställföreträdare för utgivaren ska vara godkänd av den sammanslutning som har utsett utgivaren eller av den som innehar tillståndet. Utgivaren ska till *Mediemyndigheten* anmäla vem som är ställföreträdare.

#### 13 §<sup>4</sup>

Den som utser en utgivare av andra program i trådsändningar än som avses i 12 § ska anmäla vem som har utsetts till *Myndigheten för press, radio och tv*.

Den som utser en utgivare av andra program i trådsändningar än som avses i 12 § ska anmäla vem som har utsetts till *Mediemyndigheten*.

<sup>1</sup> Lagen omtryckt 2002:911.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2015:811.

<sup>3</sup> Senaste lydelse 2015:811.

<sup>4</sup> Senaste lydelse 2018:1913.

Om den som är utsedd till utgivare inte längre är behörig eller hans eller hennes uppdrag upphör, ska en ny utgivare omedelbart utses. Denne ska anmälas så som föreskrivs i första stycket.

14 §<sup>5</sup>

En ställföreträdare för utgivaren ska vara godkänd av den som har utsett utgivaren. Utgivaren ska anmäla vem som är ställföreträdare till *Myndigheten för press, radio och tv*.

En ställföreträdare för utgivaren ska vara godkänd av den som har utsett utgivaren. Utgivaren ska anmäla vem som är ställföreträdare till *Mediemyndigheten*.

17 §<sup>6</sup>

Beträffande program som direktsänds får den som ska utse utgivare besluta att, i stället för utgivaren, var och en som framträder i programmet själv ska svara för yttrandefrihetsbrott som han eller hon begår. Ett sådant beslut ska före sändningen meddelas de berörda och antecknas i ett särskilt register hos den som bedriver sändningsverksamheten. Anteckningen ska innehålla uppgifter om namn, födelsetid och bostadsadress för var och en som avses med beslutet. Om inte detta sker, är beslutet utan verkan.

Ett utdrag ur registret ska genast sändas till *Myndigheten för press, radio och tv* varje gång ett beslut har antecknats i det.

Ett utdrag ur registret ska genast sändas till *Mediemyndigheten* varje gång ett beslut har antecknats i det.

18 §<sup>7</sup>

Bestämmelserna i 12–15 §§ tillämpas också när information tillhandahålls enligt 1 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen av någon som avses i den paragrafens första stycke 1 a–c. Den som bedriver sådan verksamhet ska till *Myndigheten för press, radio och tv* anmäla vilket namn databasen har. I fråga om sådant tillhandahållande som avses i 1 kap. 4 § första stycket 2 a–c yttrandefrihetsgrundlagen ska namnet innehålla databasens domännamn eller motsvarande uppgift. När ett sådant programföretag som har tillstånd enligt 4 kap. 3 § eller 11 kap. 1 § första stycket radio- och tv-lagen (2010:696) att sända program också tillhandahåller allmänheten information ur en databas enligt 1 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen, ska i stället för det som anges i 1 § första stycket gälla

- att utgivare ska utses för verksamheten, och
- att uppgift om vem som är utgivare, och i förekommande fall ställföreträdare, ska antecknas i register hos programföretaget.

Bestämmelserna i 12–15 §§ tillämpas också när information tillhandahålls enligt 1 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen av någon som avses i den paragrafens första stycke 1 a–c. Den som bedriver sådan verksamhet ska till *Mediemyndigheten* anmäla vilket namn databasen har. I fråga om sådant tillhandahållande som avses i 1 kap. 4 § första stycket 2 a–c yttrandefrihetsgrundlagen ska namnet innehålla databasens domännamn eller motsvarande uppgift. När ett sådant programföretag som har tillstånd enligt 4 kap. 3 § eller 11 kap. 1 § första stycket radio- och tv-lagen (2010:696) att sända program också tillhandahåller allmänheten information ur en databas enligt 1 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen, ska i stället för det som anges i 1 § första stycket gälla

19 §<sup>8</sup>

Utgivningsbevis enligt 1 kap. 5 § yttrandefrihetsgrundlagen utfärdas av

Utgivningsbevis enligt 1 kap. 5 § yttrandefrihetsgrundlagen utfärdas av

<sup>5</sup> Senaste lydelse 2015:811.

<sup>6</sup> Senaste lydelse 2015:811.

<sup>7</sup> Senaste lydelse 2018:1913.

<sup>8</sup> Senaste lydelse 2018:1913.

*Myndigheten för press, radio och tv* på ansökan av den som bedriver verksamheten. *Mediemyndigheten* på ansökan av den som bedriver verksamheten.

En ansökan ska innehålla uppgift om databasens namn, vem som bedriver verksamheten, från vilken ort informationen tillhandahålls och vem som utsetts till utgivare samt, i förekommande fall, ställföreträdare för utgivaren. I fråga om sådant tillhandahållande som avses i 1 kap. 4 § första stycket 2 a–c yttrandefrihetsgrundlagen ska namnet innehålla databasens domännamn eller motsvarande uppgift.

Ansökan ska också innehålla en teknisk beskrivning av verksamheten. Av beskrivningen ska det framgå hur information tillhandahålls allmänheten. Beskrivningen ska ha sådan omfattning att det framgår om verksamheten uppfyller förutsättningarna enligt 1 kap. 5 § yttrandefrihetsgrundlagen.

Till en ansökan ska det fogas bevis att utgivaren uppfyller de behörighetsvillkor som anges i yttrandefrihetsgrundlagen och att utgivaren har åtagit sig uppdraget.

#### 21 §<sup>9</sup>

I god tid innan ett utgivningsbevis upphör att gälla enligt 1 kap. 6 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen ska *Myndigheten för press, radio och tv* till den som bedriver verksamheten sända en påminnelse om att bevisets giltighetstid är begränsad till tio år och att beviset upphör att gälla, om en ansökan om förnyelse av beviset inte har kommit in till myndigheten före tioårsperiodens utgång.

Beslut om att ett utgivningsbevis ska anses ha upphört att gälla vid tioårsperiodens utgång meddelas av *Myndigheten för press, radio och tv*.

En ansökan om förnyelse av ett utgivningsbevis enligt 1 kap. 6 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen får göras tidigast ett år före och senast på dagen för tioårsperiodens utgång. För en ansökan om förnyelse gäller i övrigt samma bestämmelser som för den första ansökan. Om en ansökan om förnyelse har gjorts i rätt tid, fortsätter beviset att gälla till dess att beslutet med anledning av ansökan har fått laga kraft.

I god tid innan ett utgivningsbevis upphör att gälla enligt 1 kap. 6 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen ska *Mediemyndigheten* till den som bedriver verksamheten sända en påminnelse om att bevisets giltighetstid är begränsad till tio år och att beviset upphör att gälla, om en ansökan om förnyelse av beviset inte har kommit in till myndigheten före tioårsperiodens utgång.

Beslut om att ett utgivningsbevis ska anses ha upphört att gälla vid tioårsperiodens utgång meddelas av *Mediemyndigheten*.

#### 22 §<sup>10</sup>

Om de förhållanden som avses i 19 § andra–fjärde styckena ändras, ska den som bedriver verksamheten genast anmäla detta till *Myndigheten för press, radio och tv*.

Om de förhållanden som avses i 19 § andra–fjärde styckena ändras, ska den som bedriver verksamheten genast anmäla detta till *Mediemyndigheten*.

#### 23 §<sup>11</sup>

I 1 kap. 6 § tredje stycket yttrandefrihetsgrundlagen föreskrivs i vilka fall utgivningsbevis får återkallas. Om ett utgivningsbevis inte borde ha utfärdats på grund av risk för förväxling med namnet på en annan verksamhet, får beviset dock återkallas endast om det inom sex månader sedan beviset utfärdades visas att ansökan borde ha avslagits på grund av denna risk.

Beslut om återkallelse av utgivningsbevis meddelas av *Myndigheten för press, radio och tv*. I ärenden om återkallelse ska den som bedriver verksamheten och ut-

Beslut om återkallelse av utgivningsbevis meddelas av *Mediemyndigheten*. I ärenden om återkallelse ska den som bedriver

<sup>9</sup> Senaste lydelse 2018:1913.

<sup>10</sup> Senaste lydelse 2015:811.

<sup>11</sup> Senaste lydelse 2018:1913.

givaren få tillfälle att yttra sig, om det är möjligt. verksamheten och utgivaren få tillfälle att yttra sig, om det är möjligt.

24 §<sup>12</sup>

Beslut av *Myndigheten för press, radio och tv* i ärenden om utgivningsbevis får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Beslut av *Mediemyndigheten* i ärenden om utgivningsbevis får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

27 §<sup>13</sup>

*Myndigheten för press, radio och tv* ska föra ett register över verksamheter enligt 1 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen. *Mediemyndigheten* ska föra ett register över verksamheter enligt 1 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen. Registret får innehålla uppgifter om

1. databasens namn,
2. vem som bedriver verksamheten,
3. från vilken ort informationen tillhandahålls,
4. vem som utsetts till utgivare och, i förekommande fall, ställföreträdare för utgivaren,
5. en teknisk beskrivning av verksamheten, och
6. tidpunkt för utfärdande och förnyelse av utgivningsbevis.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

<sup>12</sup> Senaste lydelse 2015:811.

<sup>13</sup> Senaste lydelse 2018:1913.

## 2.3 Förslag till lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696)

Härigenom föreskrivs i fråga om radio- och tv-lagen (2010:696)

*dels* att 2 kap. 2–4 §§, 4 kap. 3, 7 och 12–17 §§, 5 kap. 8, 11 och 12 §§, 8 kap. 5 §, 9 kap. 5–7 §§, 11 kap. 1 och 5 §§, 12 kap. 1, 3, 7 och 8 §§, 13 kap. 1, 2, 6, 9, 13, 15–20 och 24–32 §§, 14 kap. 7 §, 16 kap. 3, 5, 6 och 7–13 §§, 17 kap. 3 a, 7, 8 och 11–12 §§, 18 kap. 5 §, 19 kap. 1, 2 och 4 a §§, 20 kap. 1–3, 4 och 6 §§ och rubriken närmast före 16 kap. 3 § ska ha följande lydelse,

*dels* att punkt 7 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

### 2 kap.

#### 2 §<sup>1</sup>

Anmälan för registrering till *Myndigheten för press, radio och tv* ska göras av den som

1. bedriver en sändningsverksamhet som det inte behövs tillstånd för enligt denna lag,
2. tillhandahåller beställ-tv,
3. tillhandahåller beställradio som finansieras med public service-avgift enligt lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst,
4. tillhandahåller en videodelningsplattform, eller
5. för någon annans räkning bedriver sändningsverksamhet över satellit eller upplåter satellitkapacitet (satellitentreprenör).

I anmälan ska följande anges:

1. namn, företagsnamn eller motsvarande,
2. ställföreträdare för juridisk person,
3. postadress, telefonnummer, e-postadress och webbplats, och
4. uppgift om den verksamhet som bedrivs.

Den som är anmälningsskyldig enligt första stycket och som tillhandahåller tv-sändning, beställ-tv eller en videodelningsplattform ska i anmälan även ange de omständigheter som medför att verksamheten omfattas av lagen enligt 1 kap. 3 § första stycket 1–4 eller 3 a §.

#### 3 §<sup>2</sup>

*Myndigheten för press, radio och tv* ska upprätta ett register över dem som

1. har anmält sig enligt 2 § och vilkas verksamhet omfattas av denna lag, eller
2. har sådant tillstånd som avses i 4 kap. 3 §, 11 kap. 1 §, 12 kap. 1 § eller 13 kap. 1 §.

Registret får föras med hjälp av automatisk databehandling. Det får bara innehålla sådana uppgifter som avses i 2 § andra och tredje styckena, 5 kap. 11 §, 14 kap. 7 § och 16 kap. 5–9 §§.

#### 4 §<sup>3</sup>

Den som är anmälningsskyldig enligt 2 § första stycket ska genast till *Myndigheten för press, radio och tv* anmäla när

Den som är anmälningsskyldig enligt 2 § första stycket ska genast till *Mediemyndigheten* anmäla när förhållanden som

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2020:875.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2020:875.

<sup>3</sup> Senaste lydelse 2020:875.

förhållanden som tidigare anmälts enligt 2 § andra och tredje styckena ändras. tidigare anmälts enligt 2 § andra och tredje styckena ändras.

#### 4 kap.

##### 3 §<sup>4</sup>

Regeringen ger tillstånd att sända tv och sökbar text-tv om sändningsverksamheten finansieras med public serviceavgift enligt lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst. *Myndigheten för press, radio och tv* ger tillstånd i övriga fall.

Regeringen ger tillstånd att sända tv och sökbar text-tv om sändningsverksamheten finansieras med public serviceavgift enligt lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst. *Mediemyndigheten* ger tillstånd i övriga fall.

##### 7 §<sup>5</sup>

Ett tillstånd som ges av *Myndigheten för press, radio och tv* får innebära rätt för ett programföretag att endast vidareända programtjänster som samtidigt sänds eller kort tid dessförinnan sänts av ett annat programföretag. I ett sådant tillstånd får myndigheten besluta att 5–8 kap. inte ska tillämpas på sändningar med stöd av tillståndet.

Ett tillstånd som ges av *Mediemyndigheten* får innebära rätt för ett programföretag att endast vidareända programtjänster som samtidigt sänds eller kort tid dessförinnan sänts av ett annat programföretag. I ett sådant tillstånd får myndigheten besluta att 5–8 kap. inte ska tillämpas på sändningar med stöd av tillståndet.

##### 12 §<sup>6</sup>

Ett tillstånd som har beviljats av regeringen att sända tv och sökbar text-tv ska gälla i åtta år.

Ett tillstånd som har beviljats av *Myndigheten för press, radio och tv* att sända tv eller sökbar text-tv ska gälla i åtta år. Om det finns särskilda skäl, får myndigheten besluta att ett tillstånd ska gälla för kortare tid.

Ett tillstånd som har beviljats av *Mediemyndigheten* att sända tv eller sökbar text-tv ska gälla i åtta år. Om det finns särskilda skäl, får myndigheten besluta att ett tillstånd ska gälla för kortare tid.

Giltighetstiden för tillståndsvillkor får vara kortare än tillståndstiden.

##### 13 §<sup>7</sup>

Föreskrifterna i 5 och 6 §§ behöver inte tillämpas om tillståndet att sända tv och sökbar text-tv gäller under en begränsad tid om högst två veckor.

*Myndigheten för press, radio och tv* får besluta att 5–8 kap. inte ska tillämpas på sändningar som avses i första stycket.

*Mediemyndigheten* får besluta att 5–8 kap. inte ska tillämpas på sändningar som avses i första stycket.

##### 14 §<sup>8</sup>

Innan beslut om tillstånd fattas ska den sökande ges tillfälle att ta del av och yttra sig över de villkor som regeringen eller *Myndigheten för press, radio och tv* avser att förena med tillståndet. Beslut om tillstånd

Innan beslut om tillstånd fattas ska den sökande ges tillfälle att ta del av och yttra sig över de villkor som regeringen eller *Mediemyndigheten* avser att förena med tillståndet. Beslut om tillstånd får inte

<sup>4</sup> Senaste lydelse 2018:1895.

<sup>5</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>6</sup> Senaste lydelse 2022:460.

<sup>7</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>8</sup> Senaste lydelse 2015:808.

får inte innehålla andra programrelaterade villkor än dem som den sökande har godtagit.

15 §<sup>9</sup>

Ett tillstånd att sända tv och sökbar text-tv får överlätas om *Myndigheten för press, radio och tv* medger det. Sådant medgivande får bara lämnas om

1. förvärvaren uppfyller förutsättningarna i 5 §,
2. överlåtelsen inte för med sig att ägarkoncentrationen bland dem som har tillstånd att sända tv och sökbar text-tv ökar i mer än begränsad omfattning, och
3. överlåtelsen inte medför en påtaglig minskning av mångfalden i utbudet av tillståndspliktiga programtjänster.

En överlåtelse som inte medges är utan verkan.

16 §<sup>10</sup>

Den som förvärvar ett tillstånd övertar överlåtarens rättigheter och skyldigheter enligt denna lag.

Om ett föreläggande enligt 17 kap. 11 och 13 §§ har meddelats mot den tidigare innehavaren, gäller föreläggandet även mot den nya innehavaren. *Myndigheten för press, radio och tv* ska i samband med att den medger överlåtelsen underrätta den nya innehavaren om detta. Om den nya innehavaren inte har underrättats gäller inte föreläggandet. Ett vite som föreläggandet har förenats med gäller inte mot den nya innehavaren.

Om ett föreläggande enligt 17 kap. 11 och 13 §§ har meddelats mot den tidigare innehavaren, gäller föreläggandet även mot den nya innehavaren. *Mediemyndigheten* ska i samband med att den medger överlåtelsen underrätta den nya innehavaren om detta. Om den nya innehavaren inte har underrättats gäller inte föreläggandet. Ett vite som föreläggandet har förenats med gäller inte mot den nya innehavaren.

17 §<sup>11</sup>

*Myndigheten för press, radio och tv* får ta ut en avgift av den som hos myndigheten ansöker om tillstånd att sända tv och sökbar text-tv eller om medgivande till överlåtelse av ett sådant tillstånd.

Avgiften ska motsvara myndighetens kostnader för handläggningen av ärendena.

*Mediemyndigheten* får ta ut en avgift av den som hos myndigheten ansöker om tillstånd att sända tv och sökbar text-tv eller om medgivande till överlåtelse av ett sådant tillstånd.

**5 kap.**8 §<sup>12</sup>

Den som tillhandahåller beställ-tv ska se till att minst 30 procent av katalogen utgörs av program med europeiskt ursprung och att dessa program framhävs.

Skyldigheten enligt första stycket gäller inte leverantörer av tjänster med låg omsättning eller liten publik.

*Myndigheten för press, radio och tv* får i enskilda fall besluta om undantag från skyldigheten om den på grund av tjänstens utformning eller inriktning inte är motiverad eller praktiskt möjlig att uppfylla.

*Mediemyndigheten* får i enskilda fall besluta om undantag från skyldigheten om den på grund av tjänstens utformning eller inriktning inte är motiverad eller praktiskt möjlig att uppfylla.

<sup>9</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>10</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>11</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>12</sup> Senaste lydelse 2020:875.

11 §<sup>13</sup>

Den som sänder tv eller sökbar text-tv enligt denna lag ska använda en sådan beteckning för sina sändningar som har godkänts av *Myndigheten för press, radio och tv*.

Beteckningen ska i tv-sändningar anges minst en gång varje sändningstimme eller, om detta inte är möjligt, mellan programmen. I sökbar text-tv ska beteckningen anges löpande.

Den som sänder tv eller sökbar text-tv enligt denna lag ska använda en sådan beteckning för sina sändningar som har godkänts av *Mediemyndigheten*.

12 §<sup>14</sup>

En leverantör av medietjänster ska utforma tjänsten på ett sådant sätt att den blir tillgänglig för personer med funktionsnedsättning genom textning, tolkning, uppläst text eller liknande teknik. Tillgängliggörandet ska ske i den omfattning som beslutas av regeringen, om verksamheten finansieras med public service-avgift enligt lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst, och av *Myndigheten för press, radio och tv* i övriga fall. Ett sådant beslut ska gälla för en viss tid.

Vid bestämmande av hur och i vilken omfattning tjänsten ska göras tillgänglig för personer med funktionsnedsättning ska leverantörens finansiella förutsättningar och den tekniska utvecklingen av tillgänglighetstjänster beaktas.

Leverantören ska upprätta en handlingsplan för hur tillgängligheten till tjänsten ska öka. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som ska ingå i handlingsplanen.

En leverantör av medietjänster ska utforma tjänsten på ett sådant sätt att den blir tillgänglig för personer med funktionsnedsättning genom textning, tolkning, uppläst text eller liknande teknik. Tillgängliggörandet ska ske i den omfattning som beslutas av regeringen, om verksamheten finansieras med public service-avgift enligt lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst, och av *Mediemyndigheten* i övriga fall. Ett sådant beslut ska gälla för en viss tid.

**8 kap.**5 §<sup>15</sup>

Före och efter varje annonsering i tv-sändningar och i beställ-tv ska det förekomma en särskild signatur som tydligt skiljer annonserna från det övriga innehållet. Signaturen ska bestå av både ljud och bild. I sökbar text-tv, försäljningsprogram och vid annonsering med delad skärm ska signaturen alltid vara synlig. Den behöver dock bara anges i bild.

I fråga om tv-sändningar som regeringen lämnar tillstånd till får regeringen bevilja undantag från skyldigheten enligt första stycket och kravet på kortaste annonstid enligt 2 §. Ett sådant undantag får även beviljas av *Myndigheten för press, radio och tv* i fråga om sändningar som myndigheten lämnar tillstånd till.

I fråga om tv-sändningar som regeringen lämnar tillstånd till får regeringen bevilja undantag från skyldigheten enligt första stycket och kravet på kortaste annonstid enligt 2 §. Ett sådant undantag får även beviljas av *Mediemyndigheten* i fråga om sändningar som myndigheten lämnar tillstånd till.

Bestämmelser om reklamidentifiering finns i 9 § marknadsföringslagen (2008:486).

<sup>13</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>14</sup> Senaste lydelse 2020:875.

<sup>15</sup> Senaste lydelse 2015:808.



**9 kap.**5 §<sup>16</sup>

Den som äger eller på annat sätt förfogar över ett elektroniskt kommunikationsnät som används för överföring av tv-sändningar till allmänheten genom tråd och som minst 100 av de hushåll som är anslutna till nätet använder som sitt huvudsakliga medel att ta emot tv-sändningar ska, i varje kommun där han eller hon förfogar över ett sådant nät, kostnadsfritt tillhandahålla ett särskilt bestämt utrymme för sändningar av tv-program från en eller flera lokala kabelsändarorganisationer som har förordnats av *Myndigheten för press, radio och tv*.

I nät där tv sänds med analog och digital teknik ska utrymme för sändningar av en lokal kabelsändarorganisation tillhandahållas med både analog och digital sändningsteknik.

Den som äger eller på annat sätt förfogar över ett elektroniskt kommunikationsnät som används för överföring av tv-sändningar till allmänheten genom tråd och som minst 100 av de hushåll som är anslutna till nätet använder som sitt huvudsakliga medel att ta emot tv-sändningar ska, i varje kommun där han eller hon förfogar över ett sådant nät, kostnadsfritt tillhandahålla ett särskilt bestämt utrymme för sändningar av tv-program från en eller flera lokala kabelsändarorganisationer som har förordnats av *Mediemyndigheten*.

6 §<sup>17</sup>

En lokal kabelsändarorganisation ska vara en sådan juridisk person som har bildats för att bedriva lokala kabelsändningar och som kan antas låta olika intressen och meningsriktningar komma till tals i sin verksamhet.

En lokal kabelsändarorganisation ska i sin sändningsverksamhet sträva efter vidast möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet.

*Myndigheten för press, radio och tv:s* förordnande av lokala kabelsändarorganisationer gäller i högst tre år.

*Mediemyndighetens* förordnande av lokala kabelsändarorganisationer gäller i högst tre år.

7 §<sup>18</sup>

*Myndigheten för press, radio och tv* får i enskilda fall besluta om undantag från skyldigheterna enligt 1–3 och 5 §§, om det finns särskilda skäl till det.

*Mediemyndigheten* får i enskilda fall besluta om undantag från skyldigheterna enligt 1–3 och 5 §§, om det finns särskilda skäl till det.

**11 kap.**1 §<sup>19</sup>

Tillstånd att sända ljudradio meddelas av regeringen om sändningsverksamheten finansieras med public service-avgift enligt lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst. Regeringen meddelar också tillstånd att sända ljudradio till utlandet.

Regeringen får besluta att 14 och 15 kap. inte ska tillämpas på sändningar till utlandet som sker med stöd av tillståndet.

*Myndigheten för press, radio och tv* får ge tillstånd att under en begränsad tid om högst två veckor sända ljudradio som inte är närradio eller kommersiell radio. Myndigheten får besluta att 14 och 15 kap. inte ska tillämpas på sändningar som sker med stöd av tillståndet.

*Mediemyndigheten* får ge tillstånd att under en begränsad tid om högst två veckor sända ljudradio som inte är närradio eller kommersiell radio. Myndigheten får besluta att 14 och 15 kap. inte ska tillämpas på sändningar som sker med stöd av tillståndet.

<sup>16</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>17</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>18</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>19</sup> Senaste lydelse 2018:1895.

Om det finns särskilda skäl, får regeringen ge tillstånd att sända ljudradio i lokala sändningar som inte uppfyller kraven för närradio eller kommersiell radio.

5 §<sup>20</sup>

Innan beslut om tillstånd fattas ska den sökande ges tillfälle att ta del av och yttra sig över de villkor som regeringen eller *Myndigheten för press, radio och tv* avser att förena med tillståndet.

Beslut om tillstånd får inte innehålla andra programrelaterade villkor än dem som den sökande har godtagit.

Innan beslut om tillstånd fattas ska den sökande ges tillfälle att ta del av och yttra sig över de villkor som regeringen eller *Mediemyndigheten* avser att förena med tillståndet.

## 12 kap.

1 §<sup>21</sup>

*Myndigheten för press, radio och tv* ger tillstånd att sända närradio.

*Mediemyndigheten* ger tillstånd att sända närradio.

3 §<sup>22</sup>

Ett sändningsområde för närradio ska omfatta högst en kommun. Därvid bör det utanför storstadsområdena eftersträvas att sändningarna kan tas emot i hela kommunen.

*Myndigheten för press, radio och tv* får besluta om större sändningsområden än en kommun, om det finns särskilda skäl.

*Mediemyndigheten* får besluta om större sändningsområden än en kommun, om det finns särskilda skäl.

7 §<sup>23</sup>

Om tillståndshavarna inte kan enas om fördelningen av sändningstid, bestämmer *Myndigheten för press, radio och tv* sändningstiderna. Detsamma gäller om en tillståndshavare begär att myndigheten ska fastställa sändningsschemat i dess helhet.

Den tillståndshavare som bedöms ha störst intresse av att sända vid en viss tidpunkt ska ges förtur.

*Myndigheten för press, radio och tv:s* beslut om sändningstid gäller till dess att ett nytt beslut fattas av myndigheten eller att en tillståndshavare eller närradioförening skriftligen underrättar myndigheten om att tillståndshavarna enats om en annan sändningstid.

Om tillståndshavarna inte kan enas om fördelningen av sändningstid, bestämmer *Mediemyndigheten* sändningstiderna. Detsamma gäller om en tillståndshavare begär att myndigheten ska fastställa sändningsschemat i dess helhet.

Den tillståndshavare som bedöms ha störst intresse av att sända vid en viss

*Mediemyndighetens* beslut om sändningstid gäller till dess att ett nytt beslut fattas av myndigheten eller att en tillståndshavare eller närradioförening skriftligen underrättar myndigheten om att tillståndshavarna enats om en annan sändningstid.

8 §<sup>24</sup>

*Myndigheten för press, radio och tv* får besluta att en sändningstid inte får användas av någon annan under en tid av högst tre månader om en innehavare av ett tillstånd att sända närradio, som har fått ett föreläggande vid vite enligt denna lag,

*Mediemyndigheten* får besluta att en sändningstid inte får användas av någon annan under en tid av högst tre månader om en innehavare av ett tillstånd att sända närradio, som har fått ett föreläggande vid vite enligt denna lag, avstår sändningstid eller avsägar sig sitt sändningstillstånd.

<sup>20</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>21</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>22</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>23</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>24</sup> Senaste lydelse 2015:808.

avstår sändningstid eller avsäger sig sitt sändningstillstånd.

En sändare för närradio får inte användas för andra sändningar som det krävs tillstånd för enligt denna lag.

### 13 kap.

#### 1 §<sup>25</sup>

Tillstånd att sända kommersiell radio ges av *Myndigheten för press, radio och tv*.

Tillstånd att sända kommersiell radio ges av *Mediemyndigheten*.

#### 2 §<sup>26</sup>

*Myndigheten för press, radio och tv* ska bestämma sändningsområdenas omfattning för analog kommersiell radio med hänsyn till vad som främjar konkurrens och mångfald på hela radioområdet och ger förutsättningar för en livskraftig kommersiell radio.

*Mediemyndigheten* ska bestämma sändningsområdenas omfattning för analog kommersiell radio med hänsyn till vad som främjar konkurrens och mångfald på hela radioområdet och ger förutsättningar för en livskraftig kommersiell radio.

Myndigheten ska samråda med Post- och telestyrelsen i frågor om sändningsområdenas omfattning.

Flera tillstånd kan ges för samma sändningsområde.

#### 6 §<sup>27</sup>

*Myndigheten för press, radio och tv* ska kungöra när ett utrymme att sända analog kommersiell radio blir ledigt. Myndigheten ska ange sista dag för att ansöka om tillståndet, första dag då sändningar får bedrivas med stöd av tillståndet och sändningsområdets omfattning.

*Mediemyndigheten* ska kungöra när ett utrymme att sända analog kommersiell radio blir ledigt. Myndigheten ska ange sista dag för att ansöka om tillståndet, första dag då sändningar får bedrivas med stöd av tillståndet och sändningsområdets omfattning.

I en ansökan om tillstånd att sända analog kommersiell radio ska det belopp anges som den sökande är villig att betala i sändningsavgift. Sändningsavgiften ska anges som ett engångsbelopp för hela tillståndperioden.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om ansökningsförfarandet och vad en ansökan ska innehålla.

#### 9 §<sup>28</sup>

Ett tillstånd att sända analog kommersiell radio får förenas med villkor som avser skyldighet att

1. sända i en viss del av sändningsområdet eller så att en viss del av befolkningen inom området nås,
2. sända under en viss minsta tid,
3. använda en viss sändningsteknik och att samarbeta med andra tillståndshavare i tekniska frågor, och
4. använda en viss teknik för sådan inspelning som avses i 16 kap. 11 §.

Innan beslut om tillstånd fattas ska den sökande ges tillfälle att ta del av och yttra sig över de villkor som *Myndigheten för press, radio och tv* avser att förena med tillståndet.

Innan beslut om tillstånd fattas ska den sökande ges tillfälle att ta del av och yttra sig över de villkor som *Mediemyndigheten* avser att förena med tillståndet.

<sup>25</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>26</sup> Senaste lydelse 2017:569.

<sup>27</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>28</sup> Senaste lydelse 2015:808.

13 §<sup>29</sup>

Sändningsavgift och ränta betalas genom insättning på ett särskilt konto som *Myndigheten för press, radio och tv* anvisar. Betalning ska anses ha fullgjorts den dag beloppet har bokförts på kontot.

Sändningsavgift och ränta betalas genom insättning på ett särskilt konto som *Mediemyndigheten* anvisar. Betalning ska anses ha fullgjorts den dag beloppet har bokförts på kontot.

15 §<sup>30</sup>

För sådan avgift och ränta som nämns i 14 § tillämpas 59 kap. 13, 16, 17, 21, 26 och 27 §§ samt 70 kap. 1–4 §§ skatteförfarandelagen (2011:1244).

Vid tillämpningen av första stycket ska vad som sägs i skatteförfarandelagen om Skatteverket i stället gälla *Myndigheten för press, radio och tv*.

Vid tillämpningen av första stycket ska vad som sägs i skatteförfarandelagen om Skatteverket i stället gälla *Mediemyndigheten*.

16 §<sup>31</sup>

*Myndigheten för press, radio och tv* beslutar om ansvar när det gäller sändningsavgift för delägare i handelsbolag enligt 2 kap. 20 § lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag.

*Mediemyndigheten* beslutar om ansvar när det gäller sändningsavgift för delägare i handelsbolag enligt 2 kap. 20 § lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag.

Om beslut enligt första stycket har fattats, ska vad som föreskrivs om tillståndshavare gälla ansvarig delägare och vad som föreskrivs om sändningsavgift gälla för belopp som delägare är betalningsskyldig för.

17 §<sup>32</sup>

Om det finns särskilda skäl, får *Myndigheten för press, radio och tv* meddela anstånd med betalning av sändningsavgift och ränta.

Om det finns särskilda skäl, får *Mediemyndigheten* meddela anstånd med betalning av sändningsavgift och ränta.

18 §<sup>33</sup>

Ett tillstånd att sända analog kommersiell radio får överlåtas om *Myndigheten för press, radio och tv* medger det. Sådant medgivande får bara lämnas om förvärvaren uppfyller kriterierna enligt 4 § andra stycket och det inte finns skäl att anta att överlåtelsen skulle inverka menligt på konkurrensen i sändningsområdet.

Ett tillstånd att sända analog kommersiell radio får överlåtas om *Mediemyndigheten* medger det. Sådant medgivande får bara lämnas om förvärvaren uppfyller kriterierna enligt 4 § andra stycket och det inte finns skäl att anta att överlåtelsen skulle inverka menligt på konkurrensen i sändningsområdet.

En överlåtelse som inte medges är utan verkan.

19 §<sup>34</sup>

Den som förvärvar ett tillstånd övertar överlåtarens rättigheter och skyldigheter enligt denna lag för tiden efter beslutet om medgivande.

Om ett föreläggande enligt 17 kap. 11 § 3 eller 8 har meddelats mot den tidigare innehavaren, gäller förelägandet även mot den nya innehavaren. *Myndigheten för press, radio och tv* ska i

Om ett föreläggande enligt 17 kap. 11 § 3 eller 8 har meddelats mot den tidigare innehavaren, gäller förelägandet även mot den nya innehavaren. *Mediemyndigheten* ska i samband med att

<sup>29</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>30</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>31</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>32</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>33</sup> Senaste lydelse 2017:569.

<sup>34</sup> Senaste lydelse 2015:808.

samband med att den medger överlåtelse underrätta den nya innehavaren om detta. Om innehavaren inte underrättas gäller inte föreläggandet. Ett vite som föreläggandet förenats med gäller inte mot den nya innehavaren.

den medger överlåtelse underrätta den nya innehavaren om detta. Om innehavaren inte underrättas gäller inte föreläggandet. Ett vite som föreläggandet förenats med gäller inte mot den nya innehavaren.

20 §<sup>35</sup>

En tillståndshavare som överläter sitt tillstånd har inte rätt att återfå någon del av den sändningsavgift som har betalats. Detsamma gäller om ett tillstånd

1. återkallas på begäran av tillståndshavaren enligt 31 §,

2. upphör att gälla enligt 32 § till följd av att tillståndshavaren försätts i konkurs, träder i likvidation eller avlider, eller

3. återkallas av *Myndigheten för press, radio och tv* enligt 18 kap. 5 §.

En tillståndshavare som överläter sitt tillstånd har inte rätt att återfå någon del av den sändningsavgift som har betalats. Detsamma gäller om ett tillstånd

1. återkallas på begäran av tillståndshavaren enligt 31 §,

2. upphör att gälla enligt 32 § till följd av att tillståndshavaren försätts i konkurs, träder i likvidation eller avlider, eller

3. återkallas av *Mediemyndigheten* enligt 18 kap. 5 §.

24 §<sup>36</sup>

*Myndigheten för press, radio och tv* ska meddela när ett sändningsutrymme att sända digital kommersiell radio blir ledigt. Myndigheten ska ange sista dag för att ansöka om tillståndet, första dag då sändningar får äga rum med stöd av tillståndet och sändningsutrymmets omfattning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om ansökningsförfarandet och vad en ansökan ska innehålla.

*Mediemyndigheten* ska meddela när ett sändningsutrymme att sända digital kommersiell radio blir ledigt. Myndigheten ska ange sista dag för att ansöka om tillståndet, första dag då sändningar får äga rum med stöd av tillståndet och sändningsutrymmets omfattning.

25 §<sup>37</sup>

*Myndigheten för press, radio och tv* får ta ut en avgift av den som hos myndigheten ansöker om tillstånd att sända digital kommersiell radio eller medgivande till överlåtelse av ett sådant tillstånd.

Avgiften ska motsvara myndighetens kostnader för handläggningen av ärendena.

*Mediemyndigheten* får ta ut en avgift av den som hos myndigheten ansöker om tillstånd att sända digital kommersiell radio eller medgivande till överlåtelse av ett sådant tillstånd.

26 §<sup>38</sup>

*Myndigheten för press, radio och tv* ska vid fördelningen av tillstånd för digital kommersiell radio beakta att utrymmet för sådana sändningar ska kunna tas i anspråk.

1. för olika programtjänster så att sändningarna kommer att tillgodose olika intressen och smakriktningar,

2. för såväl nationella som lokala och regionala programtjänster, och

3. av flera av varandra oberoende programföretag.

*Mediemyndigheten* ska vid fördelningen av tillstånd för digital kommersiell radio beakta att utrymmet för sådana sändningar ska kunna tas i anspråk

<sup>35</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>36</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>37</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>38</sup> Senaste lydelse 2015:808.

27 §<sup>39</sup>

Utöver de villkor som anges i 9 § får ett tillstånd att sända digital kommersiell radio förenas med villkor som avser skyldighet att

1. sända ett mångsidigt programutbud,
2. utforma sändningarna på ett sådant sätt att dessa blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning, och
3. inte förändra ägarförhållandena och inflytandet i det företag som innehar tillståndet mer än i begränsad omfattning.

Innan beslut om tillstånd fattas ska den sökande ges tillfälle att ta del av och yttra sig över de villkor som *Myndigheten för press, radio och tv* avser att förena med tillståndet. Ett beslut om tillstånd får inte innehålla andra programrelaterade villkor än dem som den sökande godtagit.

Innan beslut om tillstånd fattas ska den sökande ges tillfälle att ta del av och yttra sig över de villkor som *Mediemyndigheten* avser att förena med tillståndet. Ett beslut om tillstånd får inte innehålla andra programrelaterade villkor än dem som den sökande godtagit.

28 §<sup>40</sup>

Ett tillstånd att sända digital kommersiell radio får överlåtas om *Myndigheten för press, radio och tv* medger det. Ett sådant medgivande får bara lämnas om

1. förvärvaren uppfyller förutsättningarna i 23 §,
2. överlåtelsen inte för med sig att ägarkoncentrationen bland dem som har tillstånd att sända digital kommersiell radio ökar i mer än begränsad omfattning, och
3. överlåtelsen inte medför en påtaglig minskning av mångfalden i utbudet av tillståndspliktiga programtjänster.

En överlåtelse som inte medges är utan verkan.

Ett tillstånd att sända digital kommersiell radio får överlåtas om *Mediemyndigheten* medger det. Ett sådant medgivande får bara lämnas om

29 §<sup>41</sup>

Den som förvärvar ett tillstånd övertar överlåtarens rättigheter och skyldigheter enligt denna lag för tiden efter beslutet om medgivande.

Om ett föreläggande enligt 17 kap. 11 § 3 eller 8 har meddelats mot den tidigare innehavaren, gäller föreläggandet även mot den nya innehavaren. *Myndigheten för press, radio och tv* ska i samband med att den medger överlåtelsen underrätta den nya innehavaren om detta. Om den nya innehavaren inte underrättas gäller inte föreläggandet. Ett vite som föreläggandet förenats med gäller inte mot den nya innehavaren.

Om ett föreläggande enligt 17 kap. 11 § 3 eller 8 har meddelats mot den tidigare innehavaren, gäller föreläggandet även mot den nya innehavaren. *Mediemyndigheten* ska i samband med att den medger överlåtelsen underrätta den nya innehavaren om detta. Om den nya innehavaren inte underrättas gäller inte föreläggandet. Ett vite som föreläggandet förenats med gäller inte mot den nya innehavaren.

30 §<sup>42</sup>

Ett tillstånd att sända kommersiell radio gäller i åtta år.

Om det finns särskilda skäl, får *Myndigheten för press, radio och tv* besluta att ett tillstånd ska gälla för kortare tid.

Giltighetstiden för tillståndsvillkor får vara kortare än tillståndstiden.

Om det finns särskilda skäl, får *Mediemyndigheten* besluta att ett tillstånd ska gälla för kortare tid.

<sup>39</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>40</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>41</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>42</sup> Senaste lydelse 2015:809.

31 §<sup>43</sup>

Om en tillståndshavare begär att tillståndet ska återkallas, ska tillståndet anses ha upphört att gälla den dag en sådan begäran kommit in till *Myndigheten för press, radio och tv* eller den senare dag som tillståndshavaren angett i sin begäran.

Om en tillståndshavare begär att tillståndet ska återkallas, ska tillståndet anses ha upphört att gälla den dag en sådan begäran kommit in till *Mediemyndigheten* eller den senare dag som tillståndshavaren angett i sin begäran.

32 §<sup>44</sup>

Försätts en tillståndshavare i konkurs eller träder tillståndshavaren i likvidation upphör tillståndet att gälla tre månader efter beslutet om konkurs respektive likvidation. Avlider en tillståndshavare upphör tillståndet att gälla tre månader efter dödsfallet.

Har en begäran om medgivande till överlåtelse av tillståndet kommit in till *Myndigheten för press, radio och tv* innan tillståndet upphört att gälla enligt första stycket ska begäran prövas.

Har en begäran om medgivande till överlåtelse av tillståndet kommit in till *Mediemyndigheten* innan tillståndet upphört att gälla enligt första stycket ska begäran prövas.

**14 kap.**7 §<sup>45</sup>

Den som sänder ljudradio enligt denna lag ska använda en sådan beteckning för sina sändningar som har godkänts av *Myndigheten för press, radio och tv*. Beteckningen ska anges minst en gång varje sändningstimme eller, om detta inte är möjligt, mellan programmen.

Den som sänder ljudradio enligt denna lag ska använda en sådan beteckning för sina sändningar som har godkänts av *Mediemyndigheten*. Beteckningen ska anges minst en gång varje sändningstimme eller, om detta inte är möjligt, mellan programmen.

**16 kap.**

*Myndigheten för press, radio och tv:s* tillsyn

*Mediemyndighetens* tillsyn

3 §<sup>46</sup>

*Myndigheten för press, radio och tv* har tillsyn över att programföretagen följer sådana villkor som har beslutats med stöd av 4 kap. 9 § 1–4, 6–9, 16 och 17, 11 kap. 3 § andra stycket 1–3, 5–8, 16 och 17 samt 13 kap. 9 § och 27 § första stycket 3.

*Mediemyndigheten* har tillsyn över att programföretagen följer sådana villkor som har beslutats med stöd av 4 kap. 9 § 1–4, 6–9, 16 och 17, 11 kap. 3 § andra stycket 1–3, 5–8, 16 och 17 samt 13 kap. 9 § och 27 § första stycket 3.

Myndigheten har även tillsyn när det gäller bestämmelserna om

1. exklusiva rättigheter i 5 kap. 9 §,
2. tillgänglighet i 5 kap. 12 § om beslutet har fattats av myndigheten, och
3. lämpliga åtgärder i 9 a kap. 1, 3 och 13 §§.

Därutöver har myndigheten tillsyn över att en sådan leverantör av medietjänster som anges i 2 kap. 1 § första stycket följer bestämmelsen om tillhandahållande av information i 2 kap. 1 § andra stycket 5.

<sup>43</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>44</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>45</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>46</sup> Senaste lydelse 2022:1669.

5 §<sup>47</sup>

Den som sänder tv ska redovisa till *Myndigheten för press, radio och tv* hur stor andel av verksamheten som utgjorts av sådana program som avses i 5 kap. 7 § första stycket.

*Myndigheten för press, radio och tv* får i enskilda fall besluta om undantag från redovisningsskyldigheten om det finns särskilda skäl.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om redovisningen.

Den som sänder tv ska redovisa till *Mediemyndigheten* hur stor andel av verksamheten som utgjorts av sådana program som avses i 5 kap. 7 § första stycket.

*Mediemyndigheten* får i enskilda fall besluta om undantag från redovisningsskyldigheten om det finns särskilda skäl.

6 §<sup>48</sup>

Den som tillhandahåller beställ-tv ska redovisa till *Myndigheten för press, radio och tv* hur stor andel av tjänstens katalog som utgjorts av program med europeiskt ursprung och hur dessa program har framhävts enligt 5 kap. 8 §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om redovisningen.

Den som tillhandahåller beställ-tv ska redovisa till *Mediemyndigheten* hur stor andel av tjänstens katalog som utgjorts av program med europeiskt ursprung och hur dessa program har framhävts enligt 5 kap. 8 §.

7 §<sup>49</sup>

På begäran av *Myndigheten för press, radio och tv* ska den som sänder tv över satellit lämna upplysningar om vem som äger företaget och hur verksamheten finansieras.

På begäran av *Mediemyndigheten* ska den som sänder tv över satellit lämna upplysningar om vem som äger företaget och hur verksamheten finansieras.

8 §<sup>50</sup>

På begäran av *Myndigheten för press, radio och tv* ska en satellitentreprenör lämna upplysningar om vem som är uppdragsgivare, dennes adress, programtjänstens beteckning samt om hur sändningen över satellit sker.

På begäran av *Mediemyndigheten* ska en satellitentreprenör lämna upplysningar om vem som är uppdragsgivare, dennes adress, programtjänstens beteckning samt om hur sändningen över satellit sker.

9 §<sup>51</sup>

På begäran av *Myndigheten för press, radio och tv* eller Konsumentombudsmannen ska den som bedriver verksamhet som är tillståndspliktig enligt denna lag lämna myndigheterna de upplysningar och handlingar som behövs för kontrollen av att verksamheten bedrivs i enlighet med lagen och de villkor och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

På begäran av *Mediemyndigheten* eller Konsumentombudsmannen ska den som bedriver verksamhet som är tillståndspliktig enligt denna lag lämna myndigheterna de upplysningar och handlingar som behövs för kontrollen av att verksamheten bedrivs i enlighet med lagen och de villkor och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

<sup>47</sup> Senaste lydelse 2020:875.

<sup>48</sup> Senaste lydelse 2020:875.

<sup>49</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>50</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>51</sup> Senaste lydelse 2015:808.



9 a §<sup>52</sup>

På begäran av *Myndigheten för press, radio och tv* ska en leverantör av en videodelningsplattform lämna de upplysningar som behövs för tillsynen.

På begäran av *Mediemyndigheten* ska en leverantör av en videodelningsplattform lämna de upplysningar som behövs för tillsynen.

10 §<sup>53</sup>

På begäran av *Myndigheten för press, radio och tv* ska den som bedriver verksamhet enligt denna lag lämna de upplysningar som behövs för bedömningen av storleken på den särskilda avgiften enligt 17 kap. 6 §.

På begäran av *Mediemyndigheten* den som bedriver verksamhet enligt denna lag lämna de upplysningar som behövs för bedömningen av storleken på den särskilda avgiften enligt 17 kap. 6 §.

11 §<sup>54</sup>

Den som i enlighet med 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden har spelat in ett program, ska på begäran av *Myndigheten för press, radio och tv* eller Konsumentombudsmannen utan kostnad lämna en sådan inspelning till myndigheten.

Den som i enlighet med 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden har spelat in ett program, ska på begäran av *Mediemyndigheten* eller Konsumentombudsmannen utan kostnad lämna en sådan inspelning till myndigheten.

12 §<sup>55</sup>

Den som har tillstånd att sända digital kommersiell radio ska årligen till *Myndigheten för press, radio och tv* redovisa hur de skyldigheter som avses i 13 kap. 27 § första stycket 1 och 2 har uppfyllts.

Den som har tillstånd att sända digital kommersiell radio ska årligen till *Mediemyndigheten* redovisa hur de skyldigheter som avses i 13 kap. 27 § första stycket 1 och 2 har uppfyllts.

13 §<sup>56</sup>

Den som har förvärvat den exklusiva sändningsrätten till ett sådant evenemang som anges i 5 kap. 9 § ska omedelbart underrätta *Myndigheten för press, radio och tv* om det.

Den som har förvärvat den exklusiva sändningsrätten till ett sådant evenemang som anges i 5 kap. 9 § ska omedelbart underrätta *Mediemyndigheten* om det.

**17 kap.**3 a §<sup>57</sup>

Om en sådan leverantör av medietjänster som anges i 2 kap. 1 § första stycket inte lämnar den information som anges i 2 kap. 1 § andra stycket 5, får *Myndigheten för press, radio och tv* besluta om de förelägganden som behövs i enskilda fall för att bestämmelsen ska följas. Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

Om en sådan leverantör av medietjänster som anges i 2 kap. 1 § första stycket inte lämnar den information som anges i 2 kap. 1 § andra stycket 5, får *Mediemyndigheten* besluta om de förelägganden som behövs i enskilda fall för att bestämmelsen ska följas. Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

<sup>52</sup> Senaste lydelse 2020:875.

<sup>53</sup> Senaste lydelse 2020:875.

<sup>54</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>55</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>56</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>57</sup> Senaste lydelse 2022:1669.

7 §<sup>58</sup>

Den särskilda avgiften enligt 5 eller 5 a § ska betalas till *Myndigheten för press, radio och tv* inom trettio dagar efter det att beslutet fått laga kraft.

Den särskilda avgiften enligt 5 eller 5 a § ska betalas till *Mediemyndigheten* inom trettio dagar efter det att beslutet fått laga kraft.

8 §<sup>59</sup>

Om den särskilda avgiften inte betalas inom den tid som anges i 7 §, ska *Myndigheten för press, radio och tv* lämna fordran på den obetalda avgiften för indrivning. Indrivningen ska ske enligt bestämmelserna i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

Om den särskilda avgiften inte betalas inom den tid som anges i 7 §, ska *Mediemyndigheten* lämna fordran på den obetalda avgiften för indrivning. Indrivningen ska ske enligt bestämmelserna i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

11 §<sup>60</sup>

Om de bestämmelser som räknas upp i denna paragraf eller beslut som fattats med stöd av bestämmelserna inte följs får de förelägganden som behövs i enskilda fall beslutas för att bestämmelserna eller besluten ska följas. Ett beslut om föreläggande får förenas med vite. Detta gäller bestämmelser om

1. anmälningsskyldighet (2 kap. 2 och 4 §§),
2. varning (5 kap. 3 §),
3. tillståndsvillkor enligt 4 kap. 9 § 1–4, 6–9 och 16, 11 kap. 3 § andra stycket 1–3, 5–8 och 16 och 13 kap. 9 § 1–3,
4. beteckningar (5 kap. 11 § och 14 kap. 7 §),
5. sändningsplikt eller skyldighet att tillhandahålla kanal för lokala kabelsändarorganisationer (9 kap. 1–3 och 5 §§),
6. närradiosändningars innehåll (14 kap. 4 §),
7. skyldighet att lämna vissa upplysningar till *Myndigheten för press, radio och tv* (16 kap. 5–8 §§),
8. skyldighet att lämna upplysningar enligt 16 kap. 9 §,
9. skyldighet att lämna upplysningar till *Myndigheten för press, radio och tv* enligt 16 kap. 10 §,
10. skyldighet att lämna inspelning enligt 16 kap. 11 §, eller
11. skyldighet att årligen redovisa till *Myndigheten för press, radio och tv* enligt 16 kap. 12 §.

Föreläggande enligt första stycket 2, 4, 6, 8 eller 9 får beslutas av granskningsnämnden för radio och tv. Föreläggande enligt första stycket 1, 3, 5, 7 eller 8–11 får beslutas av *Myndigheten för press, radio och tv*.

1. anmälningsskyldighet (2 kap. 2 och 4 §§),
2. varning (5 kap. 3 §),
3. tillståndsvillkor enligt 4 kap. 9 § 1–4, 6–9 och 16, 11 kap. 3 § andra stycket 1–3, 5–8 och 16 och 13 kap. 9 § 1–3,
4. beteckningar (5 kap. 11 § och 14 kap. 7 §),
5. sändningsplikt eller skyldighet att tillhandahålla kanal för lokala kabelsändarorganisationer (9 kap. 1–3 och 5 §§),
6. närradiosändningars innehåll (14 kap. 4 §),
7. skyldighet att lämna vissa upplysningar till *Mediemyndigheten* (16 kap. 5–8 §§),
8. skyldighet att lämna upplysningar enligt 16 kap. 9 §,
9. skyldighet att lämna upplysningar till *Mediemyndigheten* enligt 16 kap. 10 §,
10. skyldighet att lämna inspelning enligt 16 kap. 11 §, eller
11. skyldighet att årligen redovisa till *Mediemyndigheten* enligt 16 kap. 12 §.

Föreläggande enligt första stycket 2, 4, 6, 8 eller 9 får beslutas av granskningsnämnden för radio och tv. Föreläggande enligt första stycket 1, 3, 5, 7 eller 8–11 får beslutas av *Mediemyndigheten*.

<sup>58</sup> Senaste lydelse 2020:875.

<sup>59</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>60</sup> Senaste lydelse 2020:875.

Föreläggande enligt första stycket 8 eller 10 får även beslutas av Konsumentombudsmannen.

11 a §<sup>61</sup>

*Myndigheten för press, radio och tv* får besluta om de förelägganden som behövs i enskilda fall för att en leverantör av en videodelningsplattform ska följa bestämmelserna om lämpliga åtgärder i 9 a kap. 1, 3 och 13 §§ och om att lämna uppgifter enligt 16 kap. 9 a §.

*Mediemyndigheten* får besluta om de förelägganden som behövs i enskilda fall för att en leverantör av en videodelningsplattform ska följa bestämmelserna om lämpliga åtgärder i 9 a kap. 1, 3 och 13 §§ och om att lämna uppgifter enligt 16 kap. 9 a §.

12 §<sup>62</sup>

*Myndigheten för press, radio och tv* får i ett föreläggande förbjuda tillståndshavare att överträda beslut om sändningstid i närradion som har fattats av myndigheten eller att låta någon annan utnyttja tillståndshavarens sändningsrätt. Föreläggandet får förenas med vite.

*Mediemyndigheten* får i ett föreläggande förbjuda tillståndshavare att överträda beslut om sändningstid i närradion som har fattats av myndigheten eller att låta någon annan utnyttja tillståndshavarens sändningsrätt. Föreläggandet får förenas med vite.

**18 kap.**5 §<sup>63</sup>

Tillstånd att sända kommersiell radio får återkallas om

1. tillståndshavaren inte inlett sändningsverksamheten inom sex månader efter tillståndets början,
2. tillståndshavaren inte utnyttjat rätten att sända eller sänt endast i obetydlig omfattning under en sammanhängande tid av minst fyra veckor,
3. tillståndshavaren väsentligt brutit mot 14 kap. 2 §,
4. domstol har funnit att ett program innefattat ett yttrandefrihetsbrott som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten, eller
5. ett tillståndsvillkor enligt 13 kap. 27 § första stycket 3 har åsidosatts på ett väsentligt sätt.

Förfogar en fysisk eller juridisk person, utan tillåtelse från *Myndigheten för press, radio och tv*, över mer än ett tillstånd för analog kommersiell radio i ett sändningsområde, och finns det skäl att anta att förfogandet kan inverka menligt på konkurrensen, får det eller de tillstånd återkallas som har lämnats efter det första tillståndet.

Har *Myndigheten för press, radio och tv* medgett överlåtelse trots att tillståndshavaren redan förfogar över tillstånd att sända analog kommersiell radio i samma sändningsområde, och finns det skäl att anta att överlåtelsen kan inverka menligt på konkurrensen, får tillståndet återkallas endast om beslutet om överlåtelsen grundats på felaktiga eller ofullständiga uppgifter från tillståndshavaren. Åter-

Förfogar en fysisk eller juridisk person, utan tillåtelse från *Mediemyndigheten*, över mer än ett tillstånd för analog kommersiell radio i ett sändningsområde, och finns det skäl att anta att förfogandet kan inverka menligt på konkurrensen, får det eller de tillstånd återkallas som har lämnats efter det första tillståndet.

Har *Mediemyndigheten* medgett överlåtelse trots att tillståndshavaren redan förfogar över tillstånd att sända analog kommersiell radio i samma sändningsområde, och finns det skäl att anta att överlåtelsen kan inverka menligt på konkurrensen, får tillståndet återkallas endast om beslutet om överlåtelsen grundats på felaktiga eller ofullständiga uppgifter från tillståndshavaren. Åter-

<sup>61</sup> Senaste lydelse 2020:875.

<sup>62</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>63</sup> Senaste lydelse 2022:460.

kallelsen ska då avse det eller de tillstånd som överlåtits.

Om staten, regioner eller kommuner innehar ett tillstånd att sända kommersiell radio på det sätt som anges i 13 kap. 4 § andra stycket ska *Myndigheten för press, radio och tv* återkalla det tillståndet.

kallelsen ska då avse det eller de tillstånd som överlåtits.

Om staten, regioner eller kommuner innehar ett tillstånd att sända kommersiell radio på det sätt som anges i 13 kap. 4 § andra stycket ska *Mediemyndigheten* återkalla det tillståndet.

## 19 kap.

### 1 §<sup>64</sup>

Mål om återkallelse av tillstånd på grund av överträdelse av villkor som meddelats med stöd av 4 kap. 8 §, 9 § 10–12, 11 kap. 3 § första stycket eller andra stycket 9–12 och om överträdelse av 5 kap. 1, 2 och 4 §§ eller 14 kap. 1 § ska på talan av Justitiekanslern prövas av allmän domstol.

I övriga fall prövas ärenden om återkallelse av tillstånd av *Myndigheten för press, radio och tv*.

I övriga fall prövas ärenden om återkallelse av tillstånd av *Mediemyndigheten*.

Ärenden om ändring av tillstånd att sända tv eller sökbar text-tv eller tillstånd som meddelats av regeringen att sända ljudradio prövas av den som meddelat tillståndet.

### 2 §<sup>65</sup>

Har tillståndet lämnats av regeringen, får en fråga om återkallelse prövas först efter anmälan av regeringen, om inte tillståndshavaren själv begärt att tillståndet ska återkallas.

Har tillståndet lämnats av *Myndigheten för press, radio och tv* får en fråga om återkallelse tas upp

Har tillståndet lämnats av *Mediemyndigheten* får en fråga om återkallelse tas upp

1. på begäran av tillståndshavaren,

2. på eget initiativ av den som är behörig att pröva frågan, eller

3. efter anmälan av granskningsnämnden för radio och tv på grund av överträdelse av bestämmelse i denna lag eller av villkor för tillstånd som ska granskas av nämnden enligt 16 kap. 2 §.

En fråga om ändring av tillstånd får, förutom på begäran av tillståndshavaren, tas upp på eget initiativ av den som är behörig att pröva frågan.

Innan *Myndigheten för press, radio och tv* fattar beslut i ett ärende om återkallelse på grund av överträdelse av bestämmelse i denna lag eller av villkor för tillstånd som ska granskas av granskningsnämnden för radio och tv enligt 16 kap. 2 §, ska myndigheten begära ett yttrande från nämnden. Tillståndet får återkallas endast om nämnden finner att överträdelsen är väsentlig.

Innan *Mediemyndigheten* fattar beslut i ett ärende om återkallelse på grund av överträdelse av bestämmelse i denna lag eller av villkor för tillstånd som ska granskas av granskningsnämnden för radio och tv enligt 16 kap. 2 §, ska myndigheten begära ett yttrande från nämnden. Tillståndet får återkallas endast om nämnden finner att överträdelsen är väsentlig.

### 4 a §<sup>66</sup>

Frågor om särskild avgift enligt 17 kap. 5 a § prövas av granskningsnämnden för radio och tv när ett beslut om tillgänglighet enligt 5 kap. 12 § har fattats av regeringen och av *Myndigheten för press, radio och tv* i övriga fall.

Frågor om särskild avgift enligt 17 kap. 5 a § prövas av granskningsnämnden för radio och tv när ett beslut om tillgänglighet enligt 5 kap. 12 § har fattats av regeringen och av *Mediemyndigheten* i övriga fall.

<sup>64</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>65</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>66</sup> Senaste lydelse 2020:875.

En särskild avgift får inte beslutas senare än fem år från det att ett tillgängliggörande skulle ha skett. Ett beslut om avgift upphör att gälla om beslutet inte verkställts inom fem år från det att beslutet fick laga kraft.

## 20 kap.

### 1 §<sup>67</sup>

Beslut enligt denna lag av *Myndigheten för press, radio och tv* får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, om det gäller

1. tillstånd att sända tv, sökbar text-tv eller närradio,
2. fördelning av sändningstid i närradion,
3. ändring eller återkallelse av tillstånd, eller
4. beslut att inte medge överlåtelse av tillstånd att sända tv eller sökbar text-tv.

Beslut som avses i första stycket gäller omedelbart, om inte något annat bestäms.

### 2 §<sup>68</sup>

Beslut av *Myndigheten för press, radio och tv* om kommersiell radio får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, om det gäller beslut om att

1. avslå en ansökan om tillstånd,
2. inte medge överlåtelse av ett tillstånd,
3. återkalla ett tillstånd, och
4. en delägare i handelsbolag ska anses som betalningsansvarig enligt 13 kap. 16 §.

Mål om överklagande av beslut som avses i första stycket 1 och 3 ska handläggas skyndsamt.

Beslut som avses i första stycket 2 och 3 gäller omedelbart, om inte något annat bestäms.

### 3 §<sup>69</sup>

Följande beslut av *Myndigheten för press, radio och tv* får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol:

1. beslut om beteckningar enligt 5 kap. 11 § och 14 kap. 7 §,
2. beslut enligt 5 kap. 12 § om tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning,
3. förordnande av lokala kabelsändarorganisationer enligt 9 kap. 5 §,
4. beslut om återkallelse av ett förordnande enligt 18 kap. 6 §, och
5. beslut enligt 9 kap. 7 § om undantag från sändningsplikt och skyldighet att tillhandahålla sändningsutrymme för lokala kabelsändarorganisationer.

Beslut som anges i första stycket 2 och 3 gäller omedelbart, om inte något annat bestäms.

### 4 §<sup>70</sup>

Beslut av Justitiekanslern, *Myndigheten för press, radio och tv*, granskningsnämnden för radio och tv eller Konsumentombudsmannen om förelägganden som har förenats med vite enligt 17 kap. 3 a §, 10 §, 11 § första stycket, 12 och 13 a §§ får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Beslut av Justitiekanslern, *Mediemyndigheten*, granskningsnämnden för radio och tv eller Konsumentombudsmannen om förelägganden som har förenats med vite enligt 17 kap. 3 a §, 10 §, 11 § första stycket, 12 och 13 a §§ får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

<sup>67</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>68</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>69</sup> Senaste lydelse 2015:808.

<sup>70</sup> Senaste lydelse 2022:1669.

Förelägganden enligt 17 kap. 10 §, 11 § första stycket 3, 4, 6 och 8 och 12 § gäller omedelbart, om inte något annat bestäms.

6 §<sup>71</sup>

Andra beslut av Justitiekanslern, *Myndigheten för press, radio och tv* och granskningsnämnden för radio och tv än de som anges i 1–4 §§ får inte överklagas.

Andra beslut av Justitiekanslern, *Mediemyndigheten* och granskningsnämnden för radio och tv än de som anges i 1–4 §§ får inte överklagas.

7 §<sup>72</sup>

Den som sänder kommersiell radio och omfattas av punkten 6 ska betala avgift

a) enligt 15–17 §§ i den upphävda lokalradiolagen (1993:120), om tillståndet ursprungligen meddelades före den 1 juli 2001, eller

b) enligt 4 b § lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens och radions område, om tillståndet ursprungligen meddelades efter den 1 juli 2001.

När *Myndigheten för press, radio och tv* tillämpar 17 § andra stycket i den upphävda lokalradiolagen i fråga om den avgift som avses i första stycket a, ska myndigheten för varje tillståndshavare göra en proportionell minskning av avgiften så att det totala avgiftsuttaget per år för samtliga tillstånd minskas med sammanlagt 12 miljoner kronor.

1. enligt 15–17 §§ i den upphävda lokalradiolagen (1993:120), om tillståndet ursprungligen meddelades före den 1 juli 2001, eller

2. enligt 4 b § lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens och radions område, om tillståndet ursprungligen meddelades efter den 1 juli 2001.

När *Mediemyndigheten* tillämpar 17 § andra stycket i den upphävda lokalradiolagen i fråga om den avgift som avses i första stycket 1, ska myndigheten för varje tillståndshavare göra en proportionell minskning av avgiften så att det totala avgiftsuttaget per år för samtliga tillstånd minskas med sammanlagt 12 miljoner kronor.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

<sup>71</sup> Senaste lydelse 2020:875.

<sup>72</sup> Senaste lydelse 2015:808.

## 2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt

Härigenom föreskrivs att 3, 5, 8, och 12 §§ lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

Framställningen i en film som ska visas för barn under femton år vid en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning ska vara godkänd av *Statens medieråd*.

*Föreslagen lydelse*  
3 §

Framställningen i en film som ska visas för barn under femton år vid en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning ska vara godkänd av *Mediemyndigheten*.

5 §

Framställningen i en film får inte godkännas för visning för barn under sju år, under elva år eller under femton år om den kan vara till skada för välbefinnandet för barn i den aktuella åldersgruppen.

*Statens medieråd* beslutar om åldersgränser.

*Mediemyndigheten* beslutar om åldersgränser.

8 §

En framställning i en film som har lämnats in till *Statens medieråd* för beslut om åldersgräns ska återlämnas till den sökande i anslutning till att beslutet meddelas. Om framställningen har lämnats in elektroniskt, ska myndigheten i stället radera framställningen.

En framställning i en film som har lämnats in till *Mediemyndigheten* för beslut om åldersgräns ska återlämnas till den sökande i anslutning till att beslutet meddelas. Om framställningen har lämnats in elektroniskt, ska myndigheten i stället radera framställningen.

12 §<sup>1</sup>

*Statens medieråds* beslut om åldersgränser får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. I övrigt får beslut enligt denna lag inte överklagas.

*Mediemyndighetens* beslut om åldersgränser får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. I övrigt får beslut enligt denna lag inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2017:78.

## 2.5 Förslag till lag om ändring i tullagen (2016:253)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 4 § tullagen (2016:253) ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

### 1 kap.

#### 4 §<sup>1</sup>

Tullverket ska på begäran tillhandahålla följande myndigheter uppgifter som förekommer hos Tullverket och som rör import eller export av varor:

- Arbetsmiljöverket,
- Boverket,
- Elsäkerhetsverket,
- Folkhälsomyndigheten,
- Havs- och vattenmyndigheten,
- Kemikalieinspektionen,
- Kommerskollegium,
- Konsumentverket,
- Kronofogdemyndigheten,
- Livsmedelsverket,
- Läkemedelsverket,
- *Myndigheten för press, radio och tv,* – *Mediemyndigheten,*
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap,
- Naturvårdsverket,
- Post- och telestyrelsen,
- Skatteverket,
- Skogsstyrelsen,
- Statens energimyndighet,
- Statens jordbruksverk,
- Statistiska centralbyrån,
- Strålsäkerhetsmyndigheten,
- Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll,
- Sveriges riksbank, och
- Transportstyrelsen

Tullverket ska på begäran tillhandahålla Inspektionen för strategiska produkter och Säkerhetspolisen uppgifter som förekommer hos Tullverket och som rör export av varor.

I lagen (2001:185) om behandling av uppgifter i Tullverkets verksamhet finns bestämmelser om Tullverkets behandling av uppgifter i vissa fall.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2022:1132.





## 3 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

### 3.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar avsnitten Statschefen, Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän, Riksrevisionen, Sametinget och samepolitiken, Regeringskansliet m.m., Länsstyrelserna, Demokratipolitik och mänskliga rättigheter, Nationella minoriteter, Medier och Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet.

### 3.2 Utgiftsutveckling

**Tabell 3.1** Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
<b>Statschefen</b>	<b>187</b>	<b>168</b>	<b>168</b>	<b>163</b>	<b>169</b>	<b>174</b>
1:1 Kungliga hov- och slottsstaten	187	168	168	163	169	174
<b>Riksdagen och dess myndigheter</b>	<b>2 656</b>	<b>2 737</b>	<b>2 821</b>	<b>2 955</b>	<b>2 934</b>	<b>2 977</b>
2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.	994	1 004	1 065	1 068	1 041	1 052
2:2 Riksdagens förvaltningsanslag	938	996	999	1 037	1 077	1 100
2:3 Riksdagens fastighetsanslag	251	250	242	350	300	300
2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)	121	127	127	130	134	137
2:5 Riksrevisionen	352	359	387	369	380	388
<b>Sametinget och samepolitiken</b>	<b>63</b>	<b>60</b>	<b>59</b>	<b>63</b>	<b>66</b>	<b>61</b>
3:1 Sametinget	63	60	59	63	66	61
<b>Regeringskansliet m.m.</b>	<b>8 551</b>	<b>9 584</b>	<b>9 695</b>	<b>9 450</b>	<b>9 822</b>	<b>10 100</b>
4:1 Regeringskansliet m.m.	8 551	9 584	9 695	9 450	9 822	10 100
<b>Länsstyrelserna</b>	<b>3 647</b>	<b>3 699</b>	<b>3 750</b>	<b>3 868</b>	<b>3 922</b>	<b>3 992</b>
5:1 Länsstyrelserna m.m.	3 647	3 699	3 750	3 868	3 922	3 992
<b>Demokratipolitik och mänskliga rättigheter</b>	<b>1 123</b>	<b>686</b>	<b>676</b>	<b>1 215</b>	<b>696</b>	<b>676</b>
6:1 Allmänna val och demokrati	691	153	155	665	135	130
6:2 Justitiekanslern	67	81	79	87	90	67
6:3 Integritetsskyddsmyndigheten	134	173	166	181	185	190
6:4 Valmyndigheten	37	60	61	61	63	64
6:5 Stöd till politiska partier	168	169	169	169	169	169
6:6 Institutet för mänskliga rättigheter	27	51	48	52	54	56
<b>Nationella minoriteter</b>	<b>194</b>	<b>228</b>	<b>226</b>	<b>228</b>	<b>127</b>	<b>127</b>
7:1 Åtgärder för nationella minoriteter	179	208	206	208	118	118
7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer	15	20	20	20	10	10
<b>Medier</b>	<b>1 125</b>	<b>1 059</b>	<b>1 051</b>	<b>1 099</b>	<b>1 076</b>	<b>1 060</b>
8:1 Mediestöd	1 081	1 011	1 003	1 017	991	977
8:2 Mediemyndigheten	44	48	48	82	85	83
<b>Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet</b>	<b>29</b>	<b>31</b>	<b>32</b>	<b>31</b>	<b>33</b>	<b>34</b>
9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	29	31	32	31	33	34
<b>Totalt för utgiftsområde 01 Rikets styrelse</b>	<b>17 575</b>	<b>18 251</b>	<b>18 478</b>	<b>19 070</b>	<b>18 845</b>	<b>19 201</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 3.2 Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 1 Rikets styrelse**

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>18 270</b>	<b>18 270</b>	<b>18 270</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	682	1 349	1 781
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	59	-794	-881
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>640</i>	<i>81</i>	<i>74</i>
Överföring till/från andra utgiftsområden	26	27	37
Övrigt	33	-6	-6
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>19 070</b>	<b>18 845</b>	<b>19 201</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

**Tabell 3.3 Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 1 Rikets styrelse**

Miljoner kronor

	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	2 310
Verksamhetsutgifter <sup>2</sup>	16 590
Investeringar <sup>3</sup>	170
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>19 070</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2022 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

<sup>2</sup> Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

<sup>3</sup> Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

### 3.3 Mål för utgiftsområdet

Riksdagen har för utgiftsområdet beslutat om mål inom följande delområden.

#### 3.3.1 Sametinget och samepolitiken

- Samepolitikens övergripande mål är att verka för en levande samisk kultur byggd på en ekologiskt hållbar rennäring och andra samiska näringar (prop. 2000/01:1 utg.omr. 23, bet. 2000/01:MJU2, rskr. 2000/01:86).

#### 3.3.2 Demokratipolitik och mänskliga rättigheter

- Målet för demokratipolitiken är en levande demokrati som är uthållig, kännetecknas av delaktighet och där möjligheterna till inflytande är jämlika (prop. 2017/18:1 utg.omr. 1, bet. 2017/18:KU1, rskr. 2017/18:74).
- Målet för politiken för mänskliga rättigheter är att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter (prop. 2015/16:1 utg.omr. 1, bet. 2015/16:KU1, rskr. 2015/16:59).

#### 3.3.3 Nationella minoriteter

- Målet för politiken för nationella minoriteter är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:KU1, rskr. 2008/09:83).

### **3.3.4 Medier**

- Målen för medieområdet är att stödja yttrandefrihet, mångfald, massmediernas oberoende och tillgänglighet samt att motverka skadlig mediepåverkan (prop. 2014/15:1 utg.omr. 17, bet. 2014/15:KrU6, rskr. 2014/15:96).

## **3.4 Resultatredovisning**

Resultat för utgiftsområdet redovisas på delområdesnivå (se respektive avsnitt).

För avsnittet Medier redovisas resultat samlat inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

För avsnittet Sametinget och samepolitiken redovisas resultat om rennäring och andra näringar inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

## **3.5 Politikens inriktning**

Politikens inriktning för utgiftsområdet redovisas i förekommande fall på delområdesnivå (se respektive avsnitt).

För avsnittet Medier redovisas politikens inriktning samlat inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

## **3.6 Den årliga revisionens iakttagelser**

Riksrevisionen har lämnat revisionsberättelser med reservationer för Institutet för mänskliga rättigheter (se avsnitt 11.10) och Sametinget (se avsnitt 8.6).



## 4 Statschefen

### 4.1 Budgetförslag

#### 4.1.1 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten

**Tabell 4.1 Anslagsutveckling 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten**

Tusental kronor

2022	Utfall	187 157	Anslagssparande	
2023	Anslag	167 903 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	167 903
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>162 821</b>		
2025	Beräknat	169 458 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	173 815 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 162 797 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 162 790 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för att täcka utgifter för statschefens officiella funktioner inklusive utgifter för kungafamiljen samt för Kungliga hovstatens och Kungliga slottsstatens förvaltningsutgifter.

### Resultatredovisning

Kungliga hovstaten (Hovstaten) och Kungliga slottsstaten (Slottsstaten) har till uppgift att bistå statschefen och övriga medlemmar av kungafamiljen i deras officiella plikter. I uppgiften ingår även att värda och att visa det kungliga kulturarvet.

#### Verksamheten inom Hovstaten

Kungens konstitutionella, statsceremoniella och officiella uppgifter utgör kärnan i Hovstatens årliga verksamhet. I dessa uppgifter ingår bl.a. öppnande av riksmötet, ordförandeskap i Utrikesnämnden, konseljer, audienser, statsbesök, officiella besök, representation samt möten med företrädare för den offentliga och den privata sektorn och med företrädare för det civila samhället. Kungen stöds i sitt uppdrag av kungafamiljen. Till Hovstaten hör Riksmarskalksämberet, Hovmarskalksämberet och Informationsavdelningen.

Av Kungliga hov- och slottsstatens verksamhetsberättelse för 2022 framgår att verksamheten vid Hovstaten successivt kunde återgå till det normala, i takt med att pandemins påverkan på samhället avtog. Den kungliga programverksamheten återupptogs och fler representativa uppdrag genomfördes i form av bl.a. resor och besök.

Under 2022 ackrediterades 35 utländska ambassadörer och sju avtackades vid avskedsaudienser. Under året genomfördes tre statsbesök, varav två inkommande och ett utgående. Antalet förfrågningar om kungligt deltagande i olika sammanhang ökade något jämfört med föregående år. Sammanlagt inkom knappt 1 800 förfrågningar 2022, vilket kan jämföras med drygt 1 600 förfrågningar 2021 och ca 1 500 förfrågningar 2020. Under 2022 genomförde kungen och kungafamiljen 978 programpunkter, vilket var en ökning med 66 programpunkter jämfört med 2021.

### Verksamheten inom Slottsstaten

Slottsstatens verksamhet omfattar huvudsakligen vård och underhåll av det kungliga kulturarvet samt utställnings- och visningsverksamhet. Organisatoriskt ansvarar Ståthållarämbetet för den löpande skötseln och tillsynen av de elva kungliga slotten med tillhörande byggnader och parker. Husgerådskammaren med Bernadottebiblioteket svarar för förvaltning, underhåll och vård av det statliga lösöret på de kungliga slotten. Till Ståthållarämbetet hör även Kungliga Djurgårdens Förvaltning, som finansieras med de intäkter som förvaltningen av Kungliga Djurgården genererar.

I samarbete med Statens fastighetsverk bedrivs fortsatt ett flertal underhålls- och renoveringsprojekt vid de kungliga slotten, bl.a. den omfattande renoveringen av Stockholms slotts fasader. Slottets besöksentré har under 2022 anpassats till högre säkerhetskrav. Vidare har andra investeringar i säkerhetshöjande åtgärder genomförts i syfte att utveckla en säker och effektiv it-miljö.

Efter de inledande månaderna 2022 kunde alla de kungliga besöksmålen åter öppnas efter att delvis ha varit stängda på grund av pandemin. Antalet besökare uppgick 2022 till över en miljon. Det var en markant ökning med ca 500 procent jämfört med 2020 och 2021, då antalet besökare uppgick till ca 175 000 respektive 195 000.

### Hovstatens ekonomi

I enlighet med den överenskommelse som träffats mellan regeringen och Riksmarskalksämberet, vars huvudsakliga innehåll återges nedan under Skälen för regeringens förslag, består den ekonomiska redovisningen av Hovstatens verksamhet av resultat- och balansinformation samt kommentarer i form av tilläggsupplysningar och noter. Redovisningen följer vedertagna principer som tillämpas för Slottsstaten. Riksmarskalksämberet har därutöver åtagit sig att öka öppenheten kring fördelningen av anslaget genom att fr.o.m. 2021 redogöra för hur anslaget fördelas till statschefen och till andra medlemmar av den kungliga familjen som utfört officiella uppdrag som åligger statschefen eller anknyter till statschefsämberet (prop. 2021/22:232 s. 4).

De anslagsmedel som avsåg Hovstaten uppgick 2022 till 76,1 miljoner kronor. Medlen ska användas för att finansiera kostnader för representation, resor, transporter, personal m.m. samt levnadsomkostnader som är direkt kopplade till statschefens funktion. År 2022 utgjorde anslagsmedlen 86 procent av verksamhetens intäkter. Övriga intäkter, som framför allt utgörs av kostnadsersättningar för tjänster som utförs åt bl.a. Slottsstaten och Kungliga Djurgårdens Förvaltning, uppgick till 11,8 miljoner kronor.

Hovstatens kostnader ökade från 84,4 miljoner kronor 2021 till 94,2 miljoner kronor 2022. Detta var främst en följd av högre personal- och driftskostnader.

Verksamhetsutfallet för Hovstaten blev negativt och uppgick till -6,3 miljoner kronor 2022. Det kan jämföras med 2021 då utfallet var positivt och uppgick till 1,3 miljoner kronor.

### Slottsstatens ekonomi

Slottsstaten har som tidigare år lämnat en årsredovisning enligt gängse utformning. Slottsstatens verksamhet finansieras med anslag, hyres- och arrendeintäkter, intäkter från visningar av de kungliga slotten och intäkter från försäljning i slottsbodarna.

Som en följd av en ökad visningsverksamhet ökade även Slottsstatens intäkter från avgifter och andra ersättningar från 43,4 miljoner kronor 2021 till 92,2 miljoner kronor 2022. Av samma anledning ökade också verksamhetens kostnader från 162,9 miljoner kronor 2021 till 197,6 miljoner kronor 2022. Såväl kostnader för personal som övriga driftskostnader ökade.

Verksamhetsutfallet för Slottsstaten blev positivt 2022 och uppgick till 7,2 miljoner kronor, vilket kan jämföras med ett negativt resultat om -13,4 miljoner kronor 2021.

#### Anställda inom Kungliga hov- och slottsstaten

Antalet anställda inom Kungliga hov- och slottsstaten ökade 2022 jämfört med 2021. Det berodde på att samtliga slott kunde hållas öppna i samma omfattning som före pandemin och att parkverksamheten återigen hade säsonganställd personal. De visstidsanställda motsvarade 63 årsarbetskrafter, vilket är en ökning jämfört med 2021 då de motsvarade 42 årsarbetskrafter. Omräknat till heltid motsvarade de tillsvidareanställda 271 årsarbetskrafter 2022, vilket var i princip samma nivå som föregående år.

#### Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

År 2020 och 2021 genomfördes Hovstatens och Slottsstatens verksamheter med begränsningar i omfattningen till följd av pandemin. År 2022 återgick Hovstaten och Slottsstaten till att genomföra aktiviteter i mer normal omfattning.

Hovstaten återupptog en omfattande programverksamhet. Antalet representativa uppdrag och programpunkter ökade jämfört med 2021. Under inledningen av 2022 genomfördes dock fortfarande många programpunkter digitalt. Som en följd av att fler aktiviteter genomfördes ökade kostnaderna och kapitalförändringen blev negativ. Efterfrågan på kungligt deltagande väntas vara hög även framöver.

Slottsstatens verksamhet bedrevs under mer normala omständigheter under större delen av 2022. Även om antalet besökare i visningsverksamheterna ökade jämfört med 2021 var de inte på samma nivåer som före pandemin. Entré- och visningsintäkterna var därmed inte i nivå med intäkterna före pandemin. Även för 2022 var det därför nödvändigt med tillfälliga statliga stödåtgärder för att mildra de ekonomiska konsekvenserna.

Regeringen följer utvecklingen inom Kungliga hov- och slottsstaten.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.2 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>167 903</b>	<b>167 903</b>	<b>167 903</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	6 227	13 342	18 007
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-11 309	-11 787	-12 095
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>162 821</b>	<b>169 458</b>	<b>173 815</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

Kungliga hov- och slottsstaten ska enligt överenskommelse med regeringen årligen lämna en berättelse över den samlade verksamheten (prop. 1996/97:1 utg.omr. 1 avsnitt 4). Verksamhetsberättelsen ligger till grund för regeringens bedömning av medelsbehovet. Av det totala anslaget tillförs Hovstaten 51 procent medan Slottsstaten tillförs 49 procent. Anslagsmedlen som avser Hovstaten disponeras av Kammarkollegiet och betalas ut engångsvis efter rekvisition till H.M. Konungens hovförvaltning. Anslagsmedel som avser Slottsstaten utbetalas månadsvis i lika stora delar. Anslagsfördelningen mellan Hovstaten och Slottsstaten grundar sig på rela-



tionen mellan deras faktiska kostnader 1996. Kostnadsfördelningsnyckeln ska gälla långsiktigt och inte justeras till följd av smärre förändringar i organisationen eller verkliga kostnadsutfall.

Regeringen och Riksmarskalksämberet har sedermera kommit överens om att större organisatoriska förändringar mellan dem ska redovisas i verksamhetsberättelsen för det budgetår då förändringen sker. Redovisningen ska utgöra en grund för en eventuell framtida ändring av anslagsfördelningen mellan Hovstaten och Slottsstaten. Anslagets fördelning på de olika verksamhetsområdena ska dessutom bli föremål för en kontinuerlig diskussion mellan Riksmarskalksämberet och Regeringskansliet (prop. 2005/06:1 utg.omr. 1 avsnitt 6).

Enligt tidigare överenskommelse har tyngdpunkten i verksamhetsberättelsen legat på en redovisning av hur tilldelade medel använts när det gäller Slottsstaten. Regeringen och Riksmarskalksämberet enades dock 2013 om att den ekonomiska redogörelsen för Hovstaten ska utgöras av en uppställning som liknar den redogörelse som tidigare lämnats för Slottsstaten. Detta innebär att uppställningen ska bestå av resultat- och balansinformation samt kommentarer i form av tilläggsupplysningar och noter (prop. 2013/14:1 utg.omr. 1 avsnitt 4).

Av förarbetena till regeringsformen framgår att Hovstaten står utanför den statliga förvaltningsorganisationen (prop. 1973:90 s. 176). Den verksamhet som Hovstaten bedriver omfattas inte av lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. Hovstaten omfattas inte heller av anslagsförordningens (2011:223) bestämmelser om bl.a. prövning av anslagssparande och indragning av anslag, eller andra delar av det ekonomiadministrativa regelverket för myndigheter under regeringen.

Regeringen föreslår att 162 821 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Kungliga hov- och slottsstaten* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 169 458 000 kronor respektive 173 815 000 kronor.

## 5 Riksdagsförvaltningen

### 5.1 Utgångspunkter för Riksdagsförvaltningens verksamhet

Riksdagen har som det främsta demokratiska statsorganet konstitutionellt fastställda uppgifter i det svenska statsskicket. Riksdagen med dess ledamöter har som folkets främsta företrädare också en central roll i opinionsbildningen och en skyldighet att verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden. Riksdagen har även uppgifter som följer av internationella åtaganden och av medlemskapet i Europeiska unionen.

Riksdagens arbete bedrivs i enlighet med bestämmelserna i regeringsformen, riksdagsordningen och särskilda riksdagsbeslut om arbetets inriktning.

#### 5.1.1 Riksdagsförvaltningens uppgift

Riksdagsförvaltningen är riksdagens förvaltningsmyndighet. Förvaltningens verksamhet regleras i riksdagsordningen och i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen samt i annan lagstiftning och i föreskrifter på riksdagsområdet.

Riksdagsförvaltningen har endast en verksamhetsgren: Stöd till den parlamentariska processen.

Riksdagsförvaltningen har till uppgift att stödja riksdagens arbete. Förvaltningen ska se till att kammaren, utskotten, EU-nämnden, ledamöterna och övriga riksdagsorgan får det stöd och den service de behöver. Förvaltningen ska också informera allmänheten om riksdagens arbete och om EU-frågor samt handlägga ärenden som rör riksdagens internationella kontakter. Dessutom ansvarar förvaltningen för att vårda riksdagens byggnader och samlingar samt för myndighets- och förvaltningsuppgifter.

#### 5.1.2 Riksdagsstyrelsens uppdrag till förvaltningen

Riksdagsförvaltningen ska skapa bästa möjliga förutsättningar för riksdagens och ledamöternas arbete genom att

- svara för ett väl fungerande stöd till arbetet i kammare och utskott m.m.
- svara för ett väl fungerande stöd och service till ledamöter och partikanslier
- främja kunskapen om riksdagen och riksdagens arbete
- vårda och bevara riksdagens byggnader och samlingar
- vara en väl fungerande myndighet och arbetsgivare.

Dessa uppdrag utgör grunden för de fem uppdragsområden som verksamheten bedrivs utifrån:

- A. Stöd till arbetet i kammare och utskott m.m.
- B. Stöd och service till ledamöter och partikanslier
- C. Kunskap om riksdagen och riksdagens arbete
- D. Vård och bevarande av byggnader och samlingar
- E. Myndighet och arbetsgivare

Med utgångspunkt i uppdraget fastställer riksdagsstyrelsen en strategisk plan för Riksdagsförvaltningen varje valperiod. Den 14 december 2022 beslutade

riksdagsstyrelsen om en strategisk plan för Riksdagsförvaltningen för perioden 2023–2027 (dnr 663-2022/23).

## 5.2 Resultatredovisning

Riksdagsförvaltningen har arbetat för att skapa bästa möjliga förutsättningar för riksdagens och ledamöternas arbete. Nedan följer en sammanfattning av Riksdagsförvaltningens resultat sedan januari 2022.

Riksdagsförvaltningen har

- givit kammare och utskott ett väl fungerande stöd. Utvecklingsarbetet har i allt väsentligt genomförts enligt plan. Arbetet med att utveckla de it-system som stöder den parlamentariska processen har fortsatt. I början av 2022 avslutades den krisledningsorganisation som har hanterat covid-19-pandemins påverkan på riksdagen och Riksdagsförvaltningen. Fokus inom beredskapsområdet har flyttats till att följa den försämrade säkerhetspolitiska situationen i Europa. Förvaltningen har även arbetat vidare med att utveckla beredskapen för kriser, krig och krigsfara, och flera säkerhetsrelaterade övningar tillsammans med andra myndigheter har genomförts.
- givit ledamöter och partikanslier ett väl fungerande stöd och god service. Utvecklingsarbetet inom uppdragsområdet har till största delen genomförts enligt plan. Som alltid efter ett riksdagsval har förvaltningen genomfört särskilda insatser för att introducera och stödja nya ledamöter i riksdagsuppdraget. Under 2022 beslutade riksdagen om ändringar i lagen om säkerhetsskydd i riksdagen och dess myndigheter. Det har medfört ändringar i säkerhetsföreskriften och även tillägg och ändringar i flera instruktioner inom informationssäkerhets- och säkerhetsskyddsområdet. Förvaltningen har anpassat sina processer och rutiner efter de nya bestämmelserna. En ny säkerhetsskyddsanalys har tagits fram och en rad åtgärder har vidtagits för att stärka säkerhetsskyddet, bl.a. utbildningar, utveckling av särskilda it-miljöer och anpassning av lokaler. Under 2022 intensifierade förvaltningen också sitt arbete med förberedelser inför det svenska EU-ordförandeskapet och under det första halvåret 2023 har förvaltningen stött genomförandet av den parlamentariska dimensionen av ordförandeskapet.
- givit externa målgrupper möjlighet att få information och kunskap om riksdagens arbete och beslut. Utvecklingsarbetet inom uppdragsområdet har i huvudsak genomförts enligt plan. Arbetet med att slå samman riksdagens fyra webbplatser till en ny integrerad webbplats har fortsatt. Ett projekt för att utveckla en ny besöksverksamhet för årskurs 7–9 har startat. Syftet är att ersätta den nuvarande Demokrativerkstaden. Det fyra år långa demokratifrandet avslutades under 2022 och arbetet med det nya temat Sverige 500 år pågår, bl.a. har pedagogiskt material och en utställning tagits fram. Erfarenheterna från demokratijubileet har varit värdefulla i arbetet med det nya temat.
- vårdat och bevarat riksdagens byggnader och samlingar på ett systematiskt sätt. Utvecklingsarbetet inom uppdragsområdet har i allt väsentligt genomförts enligt plan. Ledamotshuset har färdigställts och inflyttningen skedde under våren och hösten 2022. Förberedelserna för renovering av Cephalus är igång och systemhandling beräknas starta i oktober 2023. Planeringen för en ny godsmottagning går enligt plan, liksom arbetet med ett nytt lokalt varuintag. Ett fokusområde har varit att ta fram dels nya rutiner för tilldelning av övernattningsbostäder, dels fastighetsspecifik information för alla övernattningsbostäder.
- varit en väl fungerande myndighet och arbetsgivare. Merparten av utvecklingsarbetet inom uppdragsområdet har genomförts men vissa delar som skulle genomförts 2022 fick skjutas upp till 2023. Planen för att anskaffa ett

systemstöd för budget-, planerings- och uppföljningsprocessen är ett sådant exempel. En förstudie för en eventuell upphandling pågår. Under 2022 fokuserade arbetet på fortsatt utveckling av den styrmodell som ett framtida system är tänkt att stödja. Det uppdraget avslutades under 2022 och har resulterat i en ny struktur för Riksdagsförvaltningens strategiska plan och verksamhetsplan. Bland övriga utvecklingsaktiviteter kan nämnas att majoriteten av förvaltningens chefer har påbörjat ett individuellt ledarutvecklingsprogram och ledningsgrupper har påbörjat ledningsgruppsutveckling. Arbetet med en kompetensförsörjningsstrategi har återupptagits och fortsätter i enlighet med den nya strategiska planen för 2023–2027.

I tabellen nedan framgår Riksdagsförvaltningens intäkter, kostnader och transfereringar för verksamhetsgrenen Stöd till den parlamentariska processen.

**Tabell 5.1 Intäkter, kostnader och transfereringar**

Miljoner kronor

	2020	2021	2022
Intäkter av anslag	1 520	1 551	1 700
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	35	34	41
Summa intäkter	1 555	1 585	1 741
Kostnader	-1 756	- 1 719	-2 169
Verksamhetsutfall	-201	-134	-428
Medel från statsbudgeten för finansiering av bidrag	520	521	539
Transfereringar	-520	-521	-539
<b>Totalt<sup>1</sup></b>	<b>-201</b>	<b>-134</b>	<b>-428</b>

<sup>1</sup> Alla belopp i tabellen redovisas i miljoner kronor. Till följd av detta kan summeringsdifferenser förekomma. Från och med 2022 har uppställningsformen i tabellen ändrats och därmed också jämförelsetalen.

De totalt sett ökade kostnaderna jämfört med 2021 beror främst på ökade avsättningar för ledamöters pensioner och avgångsförmåner i resultaträkningen.

För en mer utförlig redogörelse hänvisas till Riksdagsförvaltningens årsredovisning för verksamhetsåret 2022 (2022/23:RS1) samt utskottens egna verksamhetsberättelser.

Konstitutionsutskottet kommer under hösten 2023 att behandla Riksdagsförvaltningens årsredovisning för 2022. Vid behandlingen av årsredovisningen för 2021 (bet. 2022/23:KU1) hade utskottet inget att invända och riksdagen lade årsredovisningen till handlingarna.

### 5.3 Riksdagsstyrelsens bedömning av uppdragsuppfyllelsen

Sammanfattningsvis har Riksdagsförvaltningen genomfört sina uppdrag med ett tillfredsställande resultat.

I mitten av februari 2022 lyftes de restriktioner som infördes till följd av covid-19-pandemin. Riksdagen och Riksdagsförvaltningen började återgå till mer normala arbetsformer. Men den 24 februari inledde Ryssland sin fullskaliga invasion av Ukraina. Bara fyra dagar efter Rysslands invasion tog riksdagen beslutet att godkänna att regeringen skickar krigsmateriel till Ukraina. Ärendet behandlades rekordsnabbt och kom att följas av fortsatt intensiv parlamentarisk aktivitet, vilket även ställde höga krav på förvaltningen.

Parallellt med det löpande stödet till den parlamentariska processen och arbetet med riksdagsvalet har förvaltningens utvecklingsarbete till stora delar kunnat genomföras

som planerat. Förvaltningen har inte minst arbetat vidare med att utveckla beredskapen för kriser, krig och krigsfara, och flera säkerhetsrelaterade övningar tillsammans med andra myndigheter har genomförts.

Covid-19-pandemin har fått till följd att Riksdagsförvaltningen behövt ta fram nya riktlinjer för arbete på distans som bättre svarar mot förändrade arbetsformer med ett ökat inslag av hemarbete.

På försommaren 2022 återinvigdes det nyrenoverade ledamotshuset så att ledamöterna efter valet kunde flytta in i en modern och funktionell byggnad. Nästa etapp i den långsiktiga renoveringsplanen är fastigheten Cephalus.

Förvaltningen har arbetat intensivt med att förbereda för och stödja genomförandet av den parlamentariska dimensionen av det svenska EU-ordförandeskapet som pågått första halvåret 2023. Sverige firar 500 år som självständig nation 2023. Riksdagen uppmärksammar och högtidlighåller hur Sveriges styrelseskick har utvecklats, med tyngdpunkt på riksdagens roll.

Riksdagsförvaltningen ska fortsätta att skapa bästa möjliga förutsättningar för att stötta ledamöternas och riksdagens arbete. I slutet av 2022 färdigställde förvaltningen den strategiska planen för kommande valperiod. Säkerhet, digitalisering, det långsiktiga arbetet med Framtidens riksdagshus samt kompetensförsörjning är högt prioriterade områden även framgent.

## 5.4 Budgetförslag

### 5.4.1 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.

**Tabell 5.2 Anslagsutveckling 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.**

Tusental kronor

2022	Utfall	993 848	Anslagssparande	93 640
2023	Anslag	1 004 077 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 064 883
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 068 396</b>		
2025	Beräknat	1 041 434 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	1 052 395 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 1 028 396 tkr i 2024 års prishnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 1 028 396 tkr i 2024 års prishnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för kostnader för

- ersättningar som riksdagens ledamöter enligt lag har rätt till inom ramen för sitt ledamotsuppdrag
- stöd till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen
- talmannens verksamhet, resor och representation
- utskottens utgående besök samt utrikes och inrikes resor och utfrågningar
- internationellt och interparlamentariskt samarbete samt bidrag till interparlamentariskt samarbete
- bidrag till föreningar i riksdagen
- bidrag till Stiftelsen Sveriges Nationaldag
- språkutbildning till riksdagens ledamöter
- klimatkompensation.

## Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

**Tabell 5.3 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 004 077</b>	<b>1 004 077</b>	<b>1 004 077</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	10 646	23 511	34 326
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	53 673	13 846	13 992
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>68 504</i>	<i>28 504</i>	<i>28 504</i>
– Stödet till politiska sekreterare	11 726	11 726	11 726
– Ändring av basstödet	16 778	16 778	16 778
– Förstärkning av anslaget	40 000		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 068 396</b>	<b>1 041 434</b>	<b>1 052 395</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

### Stödet till politiska sekreterare

Stödet till partigrupperna i riksdagen för politiska sekreterare till riksdagens ledamöter regleras i 3 kap. lagen (2016:1109) om stöd till partigrupperna för riksdagsledamöternas arbete i riksdagen och riksdagsstyrelsens föreskrift (RFS 2016:6) om tillämpningen av lagen. Stödet är avsett att täcka kostnaderna för handläggarkhjälp åt riksdagens ledamöter och beräknas efter normen en politisk sekreterare per riksdagsledamot. Schablonbeloppet för stödet till politiska sekreterare räknas upp med ca 4,1 procent från nuvarande 68 300 kronor till 71 100 kronor fr.o.m. den 1 januari 2024. Det innebär att anslaget behöver ökas med 11 726 000 kronor fr.o.m. 2024.

### Ändring av basstödet

Enligt lagen (2016:1109) om stöd till partigrupperna för riksdagsledamöternas arbete i riksdagen utgörs basstödet av grundbelopp (1 700 000 kronor) och tilläggsbelopp (57 000 kronor). En partigrupp som företräder ett regeringsparti har rätt till ett grundbelopp. Var och en av övriga partigrupper har rätt till två grundbelopp. Basstödet har varit oförändrat sedan 2001.

Basstödet till partigrupperna föreslås, med hänvisning till höjningen av den allmänna kostnadsnivån sedan 2001, räknas upp med konsumentprisindex (KPI) med utgångspunkt i årsmedeltal från 2001 fram till och med 2022. En uppräknings av grundbeloppet på 1 700 000 kronor ger ett avrundat belopp på 2 400 000 kronor. En uppräknings av tilläggsbeloppet på 57 000 kronor ger ett avrundat belopp på 79 000 kronor.

Riksdagsstyrelsen avser att under kommande riksmöte återkomma till riksdagen med förslag till ändring av det basstöd (grundbelopp och tilläggsbelopp) som anges i 2 kap. 1 § lagen (2016:1109) om stöd till partigrupperna för riksdagsledamöternas arbete i riksdagen. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

Mot bakgrund av ovanstående behöver anslaget ökas med 16 778 000 kronor fr.o.m. 2024.

### Förstärkning av anslaget

Nivån på anslaget är svårberäknad, bl.a. är det svårt att bedöma hur stort behovet kommer bli av avgångsförmåner. Även omfattningen av framtida pensionsutbetalningar är svår att uppskatta. Kostnaderna för Riksdagsförvaltningen ökar normalt under ett valår och året därefter, för att sedan minska fram till nästa valår.

Den beräknade budgeten för 2024 visar på att behovet ligger över anslaget. För 2024 beräknas inte heller det upparbetade anslagssparandet kunna täcka budgetbehovet. På grund av detta ökas anslaget med 40 000 000 kronor för 2024.

Riksdagsstyrelsen återkommer eventuellt till riksdagen i nästa års budgetproposition om en ytterligare förstärkning.

### Sammanfattning av riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen föreslår att 1 068 396 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Riksdagens ledamöter och partier m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 041 434 000 kronor respektive 1 052 395 000 kronor.

## 5.4.2 2.2 Riksdagens förvaltningsanslag

**Tabell 5.4 Anslagsutveckling 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag**

Tusental kronor

2022	Utfall	938 059	Anslagssparande	109 585
2023	Anslag	996 390 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	999 120
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 037 024</b>		
2025	Beräknat	1 077 183 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	1 099 768 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 1 035 125 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 1 035 125 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Riksdagsförvaltningens förvaltningsutgifter, bidrag till föreningar i riksdagen och resebidrag till skolor. Anslaget får också användas för kostnader för stipendier till skolungdomar och kostnader för nämnder och riksdagsorgan enligt lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen.

## Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

**Tabell 5.5 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>996 390</b>	<b>996 390</b>	<b>996 390</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	35 716	77 651	100 170
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	4 918	3 142	3 208
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>20 437</i>	<i>21 587</i>	<i>21 587</i>
– Säkerhet- och informations- och it-säkerhet	16 880	18 030	18 030
– Demokratins och riksdagens historia	2 400	2 400	2 400
– Verksamhetsverksamhet	1 600	1 600	1 600
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-443	-443	-443
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 037 024</b>	<b>1 077 183</b>	<b>1 099 768</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

### Säkerhet och informations- och it-säkerhet

Riksdagsförvaltningen ska skydda och säkerställa det stöd som krävs för att upprätthålla den parlamentariska processen oavsett situation, även vid incidenter, i kris samt i krig och krigsfara. Riskerna för svensk säkerhet har ökat och hotbilden mot Sverige har blivit bredare och mer komplex.

Riksdagsförvaltningen har mot denna bakgrund höjt ambitionsnivån för den tekniska bevakningen och fysiska säkerheten, vilket medför högre kostnader. Utökade resurser krävs för att säkerställa den kontinuiteten genom bland annat säkerhetsgranskningar av it-system, övervakning av it-miljöer och förbättrad detekteringsförmåga. Därtill kommer kostnader för livscykelhantering av teknisk utrustning som används vid internationella resor.

Riksdagsförvaltningen utvecklar olika it-miljöer för att skapa förutsättningar för ett effektivt arbetssätt samtidigt som skyddet säkerställs av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter och säkerhetskänslig verksamhet. Flera verksamheter inom förvaltningen berörs, bl.a. de större renoveringsprojekten av riksdagens fastigheter. Det krävs resursförstärkning för att slutföra utvecklingsarbetet, sköta drift, underhåll och support. Se också avsnitt 5.4.3 under 2:3 *Riksdagens fastighetsanslag*. För ovanstående tillkommer investeringar.

Mot bakgrund av ovanstående ökas anslaget med 16 880 000 kronor för 2024. Från och med 2025 beräknas anslaget öka med 18 030 000 kronor. Det kan bli aktuellt för riksdagsstyrelsen att återkomma till riksdagen i säkerhet- och informations- och it-säkerhetsfrågor i nästa års budgetproposition.

### Demokratins och riksdagens historia

Inom ramen för uppdraget att främja kunskap om riksdagen har de senaste åren en rad aktiviteter genomförts för att öka kunskapen om demokratin och riksdagens historia. För att den verksamhet som arbetats fram och etablerats under demokratijubileet samt Riksdagen under 500 år inte ska behöva avvecklas utan fortgå även de kommande åren behöver anslaget ökas.



Anslaget ökas mot bakgrund av detta med 2 400 000 kronor 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

#### Visningsverksamhet

Riksdagsförvaltningen har under 2022 arbetat med en omställning av riksdagens visningsverksamhet. För att säkerställa att visningsverksamheten fortsatt kan erbjudas i samma omfattning som tidigare behövs en resursförstärkning. Mot bakgrund av detta ökas anslaget med 1 600 000 kronor fr.o.m. 2024.

#### Sammanfattning av riksdagsstyrelsens förslag

Enligt riksdagsstyrelsens överväganden ökas anslaget med 20 437 000 kronor 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med 21 587 000 kronor respektive år.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär samtidigt att anslagsnivån minskas med 15 519 000 kronor 2024.

Riksdagsstyrelsen föreslår att 1 037 024 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Riksdagens förvaltningsanslag* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 077 183 000 kronor respektive 1 099 768 000 kronor.

#### Låneram

**Riksdagsstyrelsens förslag:** Riksdagsförvaltningen bemyndigas att för 2024 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 140 000 000 kronor.

**Skälen för riksdagsstyrelsens förslag:** För 2024 beräknas investeringar i anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet uppgå till ca 50 000 000 kronor.

De investeringar som är planerade för 2024 gällande myndighetens verksamhet ryms inom nuvarande låneram.

### 5.4.3 2:3 Riksdagens fastighetsanslag

**Tabell 5.6 Anslagsutveckling 2:3 Riksdagens fastighetsanslag**

Tusental kronor

2022	Utfall	250 569	Anslagssparande	1 690
2023	Anslag	250 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	242 410
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>350 000</b>		
2025	Beräknat	300 000		
2026	Beräknat	300 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för kostnader för särskilt beslutat underhåll i Riksdagsförvaltningens egna fastigheter och bostadsrätter. Det får också användas för kostnader för renoverings- och underhållsåtgärder, evakueringslokaler i samband med renoveringsarbeten, markskötsel och utemiljö, konst, fast inredning samt kostnader för it-system kopplade till denna verksamhet. Anslaget får även användas för att täcka kostnader för räntor och avskrivningar för ovanstående.

Anslaget får också användas för kostnader för förvärv av mark för framtida byggnation av en extern godsmottagning samt för kostnader för fastighetsförvärv i samband med Framtidens riksdagshus.

## Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

**Tabell 5.7 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:3 Riksdagens fastighetsanslag**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>210 000</b>	<b>210 000</b>	<b>210 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	140 000	90 000	90 000
<i>varav BP24</i>	<i>140 000</i>	<i>90 000</i>	<i>90 000</i>
– Avskrivningar och räntekostnader	40 000	40 000	40 000
– Förstärkning av anslaget	50 000	50 000	50 000
– Projekt ny godsmottagning	50 000		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>350 000</b>	<b>300 000</b>	<b>300 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Riksdagsförvaltningen vårdar och bevarar riksdagens byggnader och samlingar. En övergripande långsiktig planering för att förvalta och utveckla fastigheterna som kallas Framtidens riksdagshus togs fram år 2020 och utgör grunden till de större fastighetsprojekten. Detta övergripande och strategiska program innehåller planeringen för kommande ombyggnader och utveckling av riksdagens fastigheter och beräknas pågå till 2040-talet. Varje fastighet har dessutom en fastställd underhållsplan som uppdateras löpande.

Politisk verksamhet flyttade in i det nyrenoverade ledamotshuset efter valet 2022. Näst på tur att renoveras är Cephalus. Som ett led i att säkra lokalbehovet kan det bli aktuellt med fastighetsförvärv framöver.

Det finns ett stort underhållsbehov i fastighetsbeståndet och omfattande renoveringsarbeten beräknas pågå framöver. Detta påverkar resursbehovet, kostnaderna för avskrivningar och räntor och medför på sikt behov av högre låneram. I väntan på att respektive fastighet ska totalrenoveras hanteras planerat underhåll inom varje byggnad. Övernattningsbostäderna renoveras enligt en underhållsplan, såväl byggnaderna som interiörerna. Som en följd av renoveringarna kommer även kostnaderna för evakueringslokaler fortsatt att vara höga.

Renoveringen av ledamotshuset, fastigheten Mars och Vulcanus 1, är klar. Det pågår ett antal löpande underhållsprojekt och verksamhetsanpassningar av riksdagens byggnader och lokaler, exempelvis renovering av lägenheter i fastigheten Ormsaltaren. Utöver det pågår planering inför lokala varuintag.

### Avskrivningar och räntekostnader

Avskrivningskostnaderna beräknas öka något under år 2024, främst beroende på en nedskrivning i samband med projekt Cephalus. Räntekostnaderna i samband med lånet för investeringar i fastigheter och tekniska anläggningar har ökat. Riksdagsstyrelsen återkommer eventuellt till riksdagen.

Mot bakgrund av ovanstående ökas anslaget med 40 000 000 kronor fr.o.m. 2024.

### **Förstärkning av anslaget**

Styrningen av och stöd till fastighetsprojekt inom Framtidens riksdagshus behöver utvecklas och förstärkas, vilket medför högre kostnader och ett utökat resursbehov. I detta ingår en byggnation av projekt- och projekteringskontor med säkert nätverk samt systemstöd, informationsteknik och stödfunktioner m.m. Funktioner kopplade till fastighetsutveckling och byggherrerollen, såsom ombudsrollen, lagbevakning, uppföljning och systemstöd, kan behöva bli mer omfattande. Ovanstående medför vissa anslagspåverkande kostnader även på förvaltningsanslaget.

Kostnaderna för planerat underhåll beräknas öka. Bland annat planeras ett antal underhållsåtgärder samt förstudier inför kommande projekt.

Riksdagsstyrelsen planerar att återkomma till riksdagen om ovanstående i nästa års budgetproposition.

Mot bakgrund av ovanstående ökas anslaget med 50 000 000 kronor fr.o.m. 2024.

### **Projekt ny godsmottagning**

Riksdagsstyrelsen fattade beslut om att starta programarbete för ny godsmottagning i maj 2020. Styrelsen beslutade i februari 2022 att undersöka ett förvärv i samband med detta.

Förvärv av mark planeras till 2024 och uppgår uppskattningsvis till ca 50 000 000 kronor. Enligt lagen (2016:1091) om budget och ekonomiadministration för riksdagens myndigheter (BEA-lagen) ska mark finansieras med anslag. Efter förvärv sker program och projektering inför byggnation av ny godsmottagning. En uppskattad investeringskostnad för projektet, inklusive förvärv av mark som ska finansieras med anslag, beräknas nu till ca 200 000 000 kronor. Byggnation av ny godsmottagning kan troligen påbörjas 2025.

På grund av ovanstående ökas anslaget med 50 000 000 kronor för 2024.

### **Renovering av fogar och fasader, riksbyggnaderna**

Renoveringen av fogar och fasader gällande riksbyggnaderna fortsätter. Investeringen pågår under flera år och syftar till att bevara riksbyggnaderna och ska därmed anslagsfinansieras enligt lagen (2016:1091) om budget och ekonomiadministration för riksdagens myndigheter.

### **Projekt Cephalus**

I maj 2022 beslutade riksdagsstyrelsen om start av systemhandling och detaljprojektering. Upphandling av projektörer gjordes 2022 och upphandling av entreprenör 2023. Projektörerna går igenom programhandlingen och förbereder inför start av systemhandling. Systemhandlingen beräknas starta i oktober 2023.

Innan programarbetet genomförts är den totala investeringskostnaden för projektet svår att uppskatta. En tidig uppskattning av slutkostnad för projektet från maj 2022 uppgick till ca 1 500 000 000 kronor. På grund av förseningar i projektet och att prisökningar har skett uppskattas det angivna beloppet att bli högre.

Produktionen beräknas starta under första kvartalet 2024, och pågå fram till och med 2028.

### **Trafikbegränsande åtgärder**

Målet är att genom ett samverkansprojekt med andra berörda aktörer bl.a. åstadkomma en säker angöring till Mynttorget och Slottskajen med hinder som är enhetligt gestaltade.

Förstudie och projektering har skett och nästa skede är produktion. Styrelsen godkände projektet i maj, och en ny beräkning visar att investeringskostnaden uppgår till 30 000 000 kronor. Produktionen beräknas påbörjas hösten 2023 och fortsätta under år 2024.

#### Sammanfattning av riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen föreslår att 350 000 000 kronor anvisas under 2:3 *Riksdagens fastighetsanslag* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 300 000 000 kronor för respektive år.

### Investeringsplan

**Riksdagsstyrelsens förslag:** Investeringsplanen för 2024–2026 för anslaget 2:3 *Riksdagens fastighetsanslag* godkänns som riktlinje för Riksdagsförvaltningens fastighetsinvesteringar (tabell 5.8).

**Tabell 5.8** Investeringsplan för Riksdagsförvaltningen

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Budget 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Summa 2024– 2026
<b>Anskaffning och utveckling av nya investeringar</b>	<b>116</b>	<b>4</b>	<b>53</b>	<b>75</b>	<b>75</b>	<b>203</b>
Förvärv av Cephalus 11	116					
Projekt ny godsmottagning		4	53	75	75	203
<i>varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>116</i>	<i>4</i>	<i>53</i>	<i>75</i>	<i>75</i>	<i>203</i>
– byggnader, mark och annan fast egendom	116	4	53	75	75	203
<b>Finansiering av anskaffning och utveckling</b>	<b>116</b>	<b>4</b>	<b>53</b>	<b>75</b>	<b>75</b>	<b>203</b>
Anslag 2:3 Riksdagens fastighetsanslag	116		50			50
Låneram för fastighetsinvesteringar (lån i Riksgäldskontoret)		4	3	75	75	153
<b>Vidmakthållande av befintliga investeringar</b>	<b>203</b>	<b>129</b>	<b>261</b>	<b>462</b>	<b>424</b>	<b>1 147</b>
Underhåll och renoveringsplan	22	47	96	102	64	262
Projekt ledamotshuset	163					
Projekt Cephalus	18	57	140	350	350	840
Trafikbegränsade åtgärder		15	15			15
Fogar och fasader riksbyggnaderna		10	10	10	10	30
<i>varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>203</i>	<i>129</i>	<i>261</i>	<i>462</i>	<i>424</i>	<i>1 147</i>
– byggnader, mark och annan fast egendom	203	129	261	462	424	1 147
<b>Finansiering vidmakthållande</b>	<b>203</b>	<b>129</b>	<b>261</b>	<b>462</b>	<b>424</b>	<b>1 147</b>
Anslag 2:3 Riksdagens fastighetsanslag	5	10	10	10	10	30
Låneram för fastighetsinvesteringar (lån i Riksgäldskontoret)	198	119	251	452	414	1 117
<b>Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar</b>	<b>319</b>	<b>133</b>	<b>314</b>	<b>537</b>	<b>499</b>	<b>1 350</b>
<b>Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar</b>	<b>319</b>	<b>133</b>	<b>314</b>	<b>537</b>	<b>499</b>	<b>1 350</b>

Nivån på investeringar som föreslås för perioden 2024–2026 baserar sig på nuvarande beslutade och planerade underhålls- och renoveringsåtgärder av Riksdagsförvaltningens fastigheter.

## Låneram

**Riksdagsstyrelsens förslag:** Riksdagsförvaltningen bemyndigas att för 2024 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och tekniska anläggningar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 2 200 000 000 kronor.

**Skälen för riksdagsstyrelsens förslag:** De investeringar som är planerade för 2024 inryms inom nuvarande låneram. Därför föreslås ingen förändring av låneramen för 2024. Då renoveringarna av riksdagens fastigheter kommer att pågå under flera år kommer låneramen att behöva utökas framöver.

**Tabell 5.9 Låneram för fastighetsinvesteringar**

Tusental kronor

Utgifts- område	Myndighet	Beslutad låneram 2022 <sup>1</sup>	Skuld 2022-12-31	Beslutad låneram 2023 <sup>1</sup>	Begärd låneram 2024	Beräknad amortering 2024	Beräknad nyupplåning 2024
1	Riksdags- förvaltningen	2 200 000	1 722 786	2 200 000	2 200 000	75 500	254 000
<b>Summa</b>		<b>2 200 000</b>	<b>1 722 786</b>	<b>2 200 000</b>	<b>2 200 000</b>	<b>75 500</b>	<b>254 000</b>

<sup>1</sup> Av riksdagen beslutad låneram exklusive beslut om ändringar i statens budget.

## 6 Riksdagens ombudsmän

### 6.1 Uppdrag och övergripande mål

Riksdagens ombudsmäns (JO) uppgift är att utöva tillsyn över tillämpningen i offentlig verksamhet av lagar och andra författningar. Ombudsmännen ska särskilt se till att domstolar och förvaltningsmyndigheter i sin verksamhet iakttar regeringsformens bud om saklighet och opartiskhet och att medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter inte träds för när i den offentliga verksamheten. Ombudsmännen ska också verka för att brister i lagstiftningen avhjälpas.

JO har vidare till uppgift att fullgöra de uppgifter som ankommer på ett nationellt besöksorgan (National Preventive Mechanism, NPM) enligt det fakultativa protokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (Opcat).

Närmare bestämmelser om JO:s verksamhet finns i 13 kap. 6 § regeringsformen och lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän.

Ett övergripande syfte med verksamheten är att främja rättssäkerheten och höja den rättsliga kvalitetsnivån i myndighetsutövningen.

JO:s deltagande i internationellt samarbete syftar till att sprida idén om rättslig kontroll genom oberoende ombudsmannainstitutioner och till erfarenhetsutbyte.

### 6.2 Resultatredovisning

Resultatet av JO:s verksamhet redovisas i myndighetens årsredovisning, i den årliga ämbetsberättelsen, i den årliga Opcat-rapporten samt i temarapporter.

JO bedöms genom sin verksamhet ha bidragit till att främja rättssäkerheten och höja den rättsliga kvalitetsnivån i myndighetsutövningen. JO har belyst viktiga rättssäkerhetsaspekter i besvarandet av lagstiftningsremisser.

JO har under året fått in något färre klagomålsärenden än under 2021, men det totala antalet ligger fortfarande på en historiskt sett hög nivå. JO har under 2022 avgjort fler ärenden än under något tidigare år och har nu avsevärt lägre balanser än vid utgången av 2021.

Tyngdpunkten i verksamheten har fortsatt legat på hanteringen av de klagomålsärenden som kommit in. Efter pandemin, dvs. från och med våren 2022, har hela verksamheten återgått till det normala.

### 6.3 Riksdagens ombudsmäns (JO) bedömning av måluppfyllelse

JO har en i huvudsak mycket god måluppfyllelse när det gäller de övergripande målen för verksamheten. Under 2022 har, med något undantag, även de specifika verksamhetsmålen uppnåtts.

## 6.4 Budgetförslag

### 6.4.1 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)

**Tabell 6.1 Anslagsutveckling 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)**

Tusental kronor

2022	Utfall	121 302	Anslagssparande	8 275
2023	Anslag	127 126 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	127 126
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>130 367</b>		
2025	Beräknat	134 437 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	137 136 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 130 367 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 130 367 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Riksdagens ombudsmäns (JO) förvaltningsutgifter och anskaffningar av anläggningstillgångar.

### Skälen för Riksdagens ombudsmäns (JO) förslag

**Tabell 6.2 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>127 126</b>	<b>127 126</b>	<b>127 126</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	3 371	7 445	10 147
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-130	-134	-137
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-130</i>	<i>-130</i>	<i>-130</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-130	-130	-130
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>130 367</b>	<b>134 437</b>	<b>137 136</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

JO hade vid utgången av 2022 ett anslagssparande på 8 275 tkr. Anslagssparandet består till viss del av tidigare beviljade anslagsmedel för satsningar som vid senaste årsskiftet ännu inte hade genomförts. Det handlar bland annat om en ny plattform för den externa webben, som nu tagits i drift, och införande av ett e-arkiv, som alltjämt återstår att genomföra.

JO har anställt en ny chef för registratorer och sekreterare. JO planerar vidare att rekrytera ytterligare chefer inom tillsynen och att göra andra tillfälliga förstärkningar. JO planerar också för upphandling av nytt intranät och vissa andra it-investeringar. JO gör bedömningen att redan gjord chefsförstärkning samt planerade förstärkningar och satsningar ryms inom tilldelat anslag och anslagssparande. Det kan bli aktuellt att inför 2025 begära förstärkning av anslaget.

Riksdagens ombudsmän föreslår att anslaget 2:4 *Riksdagens ombudsmän (JO)* anvisas 130 367 000 kronor för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 134 437 000 kronor respektive 137 136 000 kronor.

### **Anslagsfinansiering av anläggningstillgångar**

**Riksdagens ombudsmäns (JO) förslag:** Riksdagens ombudsmän (JO) får för 2024 anslagsfinansiera anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet.

**Skälen för Riksdagens ombudsmäns (JO) förslag:** Enligt 4 kap. lagen (2016:1091) om budget och ekonomiadministration för riksdagens myndigheter ska anläggningstillgångar – med vissa särskilt angivna undantag – finansieras med lån i Riksgäldskontoret, om inte riksdagen beslutar att finansiering ska ske på annat sätt. JO har hittills fått använda anslagsmedel för att finansiera sina anläggningstillgångar, bl.a. med hänsyn till att dessa investeringar normalt är av ringa omfattning. JO bedömer att denna ordning bör gälla även under 2024.





## 7 Riksrevisionen

### 7.1 Riksrevisionen

Riksrevisionen är en myndighet under riksdagen med huvudsaklig uppgift att granska genomförandet och resultatet av det statliga åtagandet, att statliga insatser är effektiva och att god ordning råder i den statliga redovisningen.

Riksrevisionen har även i uppdrag att företräda Sverige som det nationella revisionsorganet samt att bedriva internationellt utvecklingsamarbete.

Närmare bestämmelser om Riksrevisionens verksamhet finns bl.a. i 13 kap. 7–9 §§ regeringsformen, lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. och lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen.

### 7.2 Mål för Riksrevisionen

Riksrevisionens verksamhet ska främja en god förvaltning. Med detta avses att statens verksamhet ska bedrivas med hög effektivitet och enligt gällande regelverk, att den redovisas på ett tillförlitligt sätt samt att god hushållning av statens resurser iakttas.

Riksrevisionens internationella utvecklingsamarbete ska bidra till att stärka de nationella revisionsorganens kapacitet och förmåga att bedriva revision enligt internationella standarder samt till stärkt revision inom multilaterala organisationer.

### 7.3 Resultatredovisning

Resultatet av Riksrevisionens verksamhet redovisas i myndighetens årsredovisning, i den årliga rapporten och i uppföljningsrapporten. Riksrevisionen rapporterar om resultatet av det internationella utvecklingsamarbetet till riksdagen vart fjärde år. En resultatrapport lämnades till riksdagen i oktober 2022.

Under 2022 slutförde Riksrevisionen granskningen av myndigheternas årsredovisningar för räkenskapsåret 2021. Totalt lämnades 226 revisionsberättelser för myndigheter och andra organisationer som ingår i Riksrevisionens mandat, samtliga i tid. För räkenskapsåret 2021 fick 10 myndigheter eller organisationer en modifierad revisionsberättelse. Skälen till att myndigheterna fick en modifierad revisionsberättelse 2021 varierar. Det vanligaste skälet var att granskad myndighet hade lämnat in årsredovisningen för sent.

Under 2022 publicerades 29 effektivitetsrevisionsrapporter. De publicerade granskningsrapporterna är väl fördelade över riksdagens utskott. Riksrevisionen har genomfört granskningar inom samtliga utskottsområden förutom justitieukskottet, konstitutionsutskottet och skatteutskottet. Under 2022 genomfördes sex granskningar inom finansutskottets områden.

Riksrevisionens internationella verksamhet omfattar två delar, dels internationell samverkan, dels internationellt utvecklingsamarbete. Covid-19-pandemin har påverkat verksamheten även under 2022, men Riksrevisionen har efter halvårsskiftet successivt kunnat återuppta aktiviteter på plats i Sveriges samarbetsländer. Riksrevisionen representerar Sverige i International Organisation of Supreme Audit (Intosai) och dess regionala organisation för Europa, European Organization of Supreme Audit Institutions (Eurosai). Syftet är att säkerställa en effektiv hantering av

offentliga resurser inom Europa och internationellt. Inom ramen för Eurosai har Riksrevisionen bland annat arrangerat konferensen Young Eurosai, YES.

På EU-nivå bidrar Riksrevisionen i Kontaktkommittén. Riksrevisionens ambition är att bidra till att Kontaktkommitténs arbete fungerar väl så att revisionen av EU-relaterad verksamhet stärks. Riksrevisionen har deltagit i Kontaktkommitténs arbete och i några av dess arbetsgrupper. Under 2022 tog Riksrevisionen över som ordförande i liaison officer-kretsen.

Riksrevisionen har granskats av nationella revisionsmyndigheten i Norge (Riksrevisjonen), och den brittiska motsvarigheten (National Audit Office). Riksrevisionen har förberett en kollegial granskning av USA:s högre revisionsorgan.

När det gäller det internationella utvecklingssamarbetet bedrev Riksrevisionen verksamhet i fem regionala och 13 bilaterala samarbetsprojekt under 2022.

**Tabell 7.1 Verksamhetens nettokostnader 2022**

Tusental kronor

Verksamhetsgren	Belopp
Årlig revision	174 092
Effektivitetsrevision	162 517
Internationell verksamhet	67 715
<b>Summa</b>	<b>403 363</b>

Anm.: Tabellen visar verksamhetens nettokostnader. Kostnader och lämnade bidrag (transfereringar) minus andra intäkter än av anslag.

## 7.4 Budgetförslag

### 7.4.1 2:5 Riksrevisionen

**Tabell 7.2 Anslagsutveckling 2:5 Riksrevisionen**

Tusental kronor

2022	Utfall	352 462	Anslagssparande	40 983
2023	Anslag	359 118 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	387 000
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>368 817</b>		
2025	Beräknat	380 460 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	388 110 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 368 817 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 368 817 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Riksrevisionens förvaltningsutgifter utom för Riksrevisionens internationella utvecklingssamarbete som finansieras inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

## Skälen för Riksrevisionens förslag

**Tabell 7.3 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:5 Riksrevisionen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>359 118</b>	<b>359 118</b>	<b>359 118</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	9 699	21 342	28 992
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>368 817</b>	<b>380 460</b>	<b>388 110</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

Riksrevisionen bedömer att anvisat anslag det kommande året endast bör påverkas av pris- och löneomräkning.

Riksrevisionen föreslår att 368 817 000 kronor anvisas under anslaget 2:5 *Riksrevisionen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 380 460 000 kronor respektive 388 110 000 kronor.

## Låneram

**Riksrevisionens förslag:** Riksrevisionen bemyndigas att för 2024 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i verksamheten som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 25 000 000 kronor.

**Skälen för Riksrevisionens förslag:** Riksrevisionen är i en intensiv utvecklingsfas och behovet av investeringar är stort. Detta särskilt när det gäller myndighetens arbete att genom digitalisering modernisera och effektivisera verksamhetsprocesser.

**Tabell 7.4 Låneram och räntor för verksamhetsinvesteringar**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Budget 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
<b>Lån i Riksgäldskontoret</b>					
IB lån i Riksgäldskontoret	11 824	10 220	23 050	21 524	20 714
Nyupplåning	1 597	17 507	5 200	6 570	2 800
Amorteringar	-3 201	-4 677	-6 626	-7 480	-7 953
<b>UB lån i Riksgäldskontoret</b>	<b>10 220</b>	<b>23 050</b>	<b>21 624</b>	<b>20 714</b>	<b>15 561</b>
<b>Beslutad/föreslagen låneram</b>					
	<b>30 000</b>	<b>25 000<sup>1</sup></b>	<b>25 000</b>	<b>25 000</b>	<b>25 000</b>
<b>Ränteutgifter</b>					
Ränteutgifter	79	665	1 005	953	544
<b>Summa av amorteringar och ränteutgifter</b>	<b>-3 280</b>	<b>-5 342</b>	<b>-7 631</b>	<b>-8 433</b>	<b>-8 497</b>
<b>Finansiering av räntor och avskrivningar</b>					
Anslag 2:5 Riksrevisionen	3 280	5 342	7 631	8 433	8 497
<b>Summa finansiering</b>	<b>3 280</b>	<b>5 342</b>	<b>7 631</b>	<b>8 433</b>	<b>8 497</b>

<sup>1</sup> Riksrevisionen har till höständringsbudgeten för 2023 föreslagit (2023-04-27) att riksdagen bemyndigar Riksrevisionen, att för 2023, ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar avseende anläggningstillgångar till högst 25 000 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Den årliga revision som Riksrevisionen utför är avgiftsbelagd. Inkomsterna tillförs inkomsttitel 2558 *Avgifter för årlig revision*.

**Tabell 7.5 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Riksrevisionen**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksam- hetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna inte disponeras av myndigheten</b>						
Offentligrättslig verksamhet						
<i>varav avgifter för årlig revision, inkomsttitel 2558</i>	-5 809	0	88 000	88 000	0	-5 809
<b>Avgiftsbelagd verksamhet där avgifterna får disponeras av myndigheten</b>						
Uppdragsverksamhet						
<i>varav internationella uppdrag</i>	688	0	220	220	0	688

Den årliga revisionen ska t.o.m. revisionen av myndigheternas årsredovisning avseende 2023 vara avgiftsbelagd. Inkomsterna redovisas mot inkomsttitel och disponeras således inte av Riksrevisionen.

Riksdagen sa den 22 februari 2023 ja till Riksrevisionens förslag som innebär att Riksrevisionen inte längre ska ta ut avgifter för den revision, alltså granskning, av årsredovisningar och delårsrapporter som utförs med stöd av lag (bet. 2022/23:KU14, rskr. 2022/23:127). Exempel på sådana årsredovisningar är de som görs för förvaltningsmyndigheter under regeringen. Lagändringen ska träda i kraft den 31 december 2023 och tillämpas första gången för revisioner som avser räkenskapsåret 2024.

Våren 2024 kommer slutfakturering att ske avseende revisionsår 2023, för den revision som bedrivits efter den 31 december 2023. Diskussioner pågår om hur det ackumulerade resultatet utgående 2024 ska hanteras.

Den internationella uppdragsverksamheten har avsett revision av verksamheten inom Östersjöstaternas råd (Council of the Baltic Sea States, CBSS). Intäkterna disponeras av Riksrevisionen.

Överskott avses fortsatt disponeras av Riksrevisionen för att kunna användas i samband med framtida uppdrag.

## Investeringsplan

**Tabell 7.6 Verksamhetsinvesteringar**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Budget 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Summa 2024– 2026
<b>Immateriella investeringar</b>						
Balanserade utgifter för utveckling	1 016	11 520	5 100	2 600	2 000	<b>9 700</b>
<b>Materiella investeringar</b>						
Förbättringsutgifter på annans fastighet	0	483	100	100	100	<b>300</b>
Maskiner, inventarier och installationer m.m.	568	4 315	200	970	700	<b>1 870</b>
Övriga verksamhetsinvesteringar	0	700	700	0	0	<b>700</b>
<b>Summa utgifter för investeringar</b>	<b>1 584</b>	<b>17 018</b>	<b>6 100</b>	<b>3 670</b>	<b>2 800</b>	<b>12 570</b>
<b>Finansiering</b>						
Lån i Riksgäldskontoret (2 kap. 1 § kapitalförsörjningsförordningen)	1 584	17 018	6 100	3 670	2 800	<b>12 570</b>
<b>Summa finansiering</b>	<b>1 584</b>	<b>17 018</b>	<b>6 100</b>	<b>3 670</b>	<b>2 800</b>	<b>12 570</b>



## 8 Sametinget och samepolitiken

### 8.1 Mål för området

Det övergripande målet för samepolitiken är att verka för en levande samisk kultur byggd på en ekologiskt hållbar rennäring och andra samiska näringar (prop. 2000/01:1 utg.omr. 23 avsnitt 7.3, bet. 2000/01:MJU2, rskr. 2000/01:86).

### 8.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom Sametinget och samepolitiken utgår från följande bedömningsgrunder:

- insatser för samiskt inflytande och delaktighet
- insatser för utveckling av det samiska språkets användning och ställning
- insatser för att ta del av och utöva ett mångfaldigt samiskt kulturliv.

### 8.3 Resultatredovisning

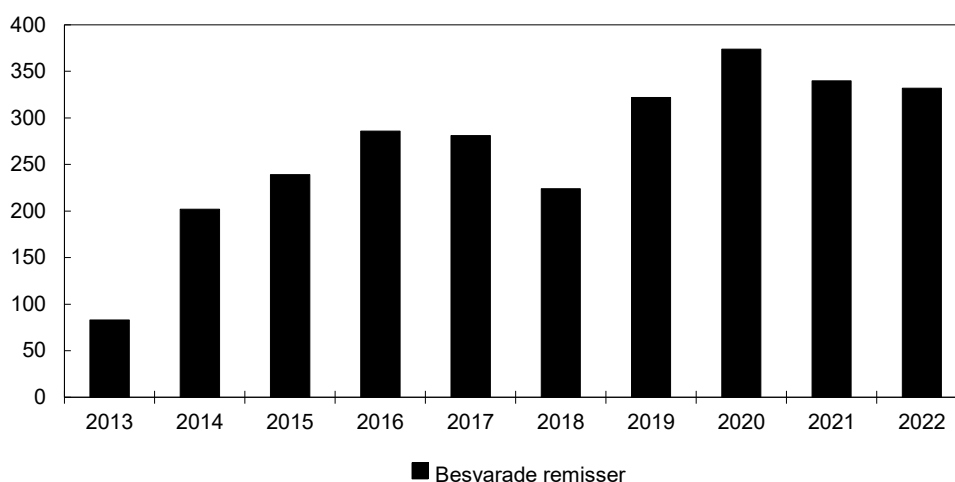
Samepolitiken ingår i flera utgiftsområden: 1 Rikets styrelse, 13 Jämställdhet, 16 Utbildning och universitetsforskning, 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, 20 Allmän miljö- och naturvård och 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Det samlade arbetet med mänskliga rättigheter redovisas i avsnitt 11.

#### 8.3.1 Insatser för samiskt inflytande och delaktighet

Den 1 mars 2022 trädde lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket i kraft (prop. 2021/22:19, bet. 2021/22:KU4, rskr. 2021/22:133). Lagen innebär skyldigheter för regeringen och statliga förvaltningsmyndigheter (och fr.o.m. den 1 mars 2024 även regioner och kommuner) att konsultera Sametinget innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna. I vissa fall ska konsultation även genomföras med en sameby eller en samisk organisation. Under 2022 inkom 110 konsultationsförfrågningar till Sametinget. Av dessa kom 46 från länsstyrelserna, 23 från Energimarknadsinspektionen, 15 från Skogsstyrelsen, 3 från Regeringskansliet samt 23 från övriga statliga förvaltningsmyndigheter. Konsultation inleddes i 29 fall.

Sametinget är remissinstans i ärenden med koppling till den samiska kulturen, inklusive språk, rennäringen och andra samiska intressen.



**Diagram 8.1    Antal besvarade remisser av Sametinget 2013–2022**

Källa: Sametinget.

Samråd med samiska företrädare har genomförts om genomförandet av minoritetspolitiken (se avsnitt 12).

Sanningskommissionen för det samiska folket (dir. 2021:103) arbetar fortsatt med sitt uppdrag att kartlägga och granska den politik som förts gentemot samerna i ett historiskt perspektiv och dess konsekvenser för det samiska folket. Under 2023 inledde kommissionen en serie samtalsmöten med det samiska samhället för att informera om sitt uppdrag och för att etablera kontakt med personer som vill lämna vittnesmål.

Sverige har under 2022 varit värd för flera möten inom ramen för det Nordiska ämbetsmannaorganet för samiska frågor (NÄS) där bl.a. arbetet med att ta fram en Nordisk samekonvention fortsatt. NÄS består av delegationer från regeringskanslierna och sametingen i Sverige, Norge och Finland som behandlar gemensamma samiska frågor för utvecklingen av språk, kultur, näringar och samhällsliv. Vidare stod Sverige och Sametinget den 18 januari 2023 värd för minister- och sametingspresidentmötet mellan Norge, Finland och Sverige. Under mötet utbyttes och diskuterades erfarenheter mellan länderna och sametingen i frågor om Nordisk samekonvention, rasism mot samer, samiska språk, repatriering av samiska kvarlevor och klimatanpassning för samiska näringar. I anslutning till mötet delades Gollegiella (Nordiskt samiskt språkpris) ut.

Sverige har följt och aktivt deltagit i arbetet med att främja urfolks rättigheter internationellt, t.ex. i FN:s konferens om biologisk mångfald 2022, COP15, i Montreal, Kanada där parterna enades om ett globalt ramverk för biologisk mångfald som syftar till att stoppa och vända förlusten av biologisk mångfald till 2030 och i FN:s Permanenta urfolksforums (UNPFII) 22:a session, som är ett högnivåmöte för världens urfolk och ett rådgivande organ underställt FN:s ekonomiska och sociala råd.

### 8.3.2    Insatser för utveckling av det samiska språkets användning och ställning

Regeringen stödjer Sámi Giellagáldu som är ett samarbetsorgan inrättat av sametingen i Sverige, Norge och Finland. Vid Sámi Giellagáldu bedrivs verksamhet som syftar till en harmoniserad språkutveckling över landsgränserna av de samiska språken. Verksamheten finansieras gemensamt av Finland, Norge och Sverige. Den 28 april 2022 beslutades ett handlingsprogram för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken, däribland samiska (Ku2022/00886) och Samiskt språkcentrum har

förstärkts (se mer i avsnitt 12.3.4). Utöver det har Sametinget genomfört ytterligare insatser för kunskapsinhämtning och dialog och aktiviteter för att stimulera till ökad samisk språkanvändning. En samisk språkvecka genomfördes i samarbete mellan sametingen i Sverige, Norge och Finland för fjärde året i rad. Under veckan genomfördes aktiviteter med syfte att främja det samiska språket, bl.a. genomfördes fem språkvällar med totalt drygt 200 deltagare. Samiskt språkcentrum genomför sedan 2011 mentorprogram och i november 2022 startades nya program inom ume-, pite-, lule- och nordsamiska.

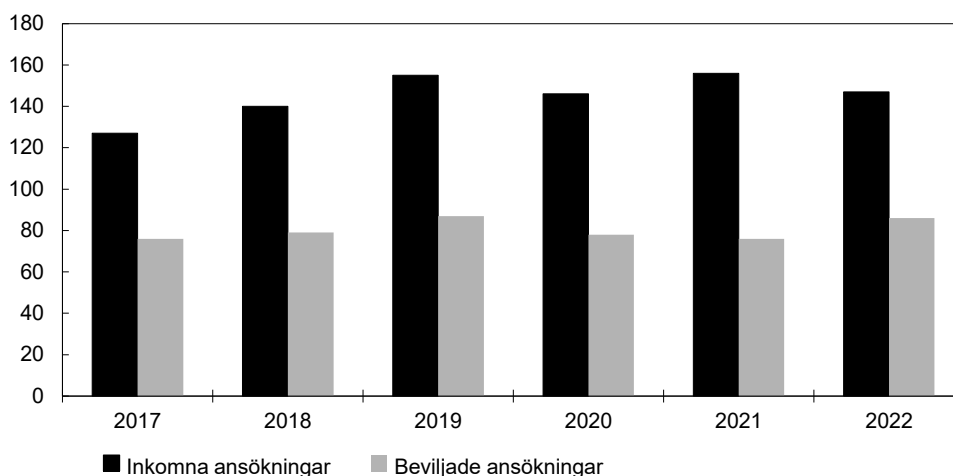
### 8.3.3 Insatser för att ta del av och utöva ett mångfaldigt samiskt kulturliv

Under 2022 fördelade Sametinget totalt 19,1 miljoner kronor till samisk kultur. Av dessa fördelades 14,2 miljoner kronor som verksamhetsbidrag med syftet att bidra till ett livskraftigt samiskt samhälle. Den största bidragstagaren av verksamhetsstöd var Giron Sámi Teáhter med 6 miljoner kronor. Övriga andra större mottagare av verksamhetsbidrag var Sámi Duodji (Sameslöjdstiftelsen) med 1,6 miljoner kronor och Gaaltje sydsamiskt kulturcentrum med 1,4 miljoner kronor samt tidskriften Nourat som tilldelades 950 000 kronor i bidrag. Återstoden av verksamhetsbidraget, ca 30 procent, beviljades föreningar, organisationer samt kulturcentra och samegårdar för verksamhet med lokal förankring och för verksamhet som syftar till att bl.a. stärka den samiska kulturen och rennäringen.

År 2022 fördelades även 2,5 miljoner kronor i projektbidrag. Totalt beviljades 34 av de 88 ansökningar som inkommit, vilket motsvarar 39 procent. Det övergripande syftet för bidragen är att främja ett starkt och mångfaldigt konst- och kulturliv. Andelen kvinnor som beviljades projektbidrag var 61 procent. Under en treårsperiod har mest pengar fördelats till projekt inom kategorierna litteratur, musik samt kategorin övrigt dit festivaler, seminarier och utställningar räknas.

Slutligen fördelade Sametinget 2,4 miljoner kronor till återstart av samisk kultur efter pandemin. Medlen gick till 20 projekt inom framför allt duodji (samisk slöjd). Andelen beviljade projekt var 57 procent. Elva kvinnor och en man beviljades bidrag. Övriga beviljade bidrag gick till organisationer. Samiska kulturaktörer har 2022 även tilldelats särskilda återstartsmedel och riktade bidrag till nationella minoriteter som Statens kulturråd ansvarat för (se utg. omr.17 avsnitt 4.3).

**Diagram 8.2 Bidrag till samisk kultur: antal inkomna och beviljade ansökningar**



Anm.: Redovisningsprincipen har förändrats och därför skiljer sig siffrorna åt från föregående år.  
Källa: Sametinget.

Samisk kultur fick under 2022 fortsatt internationell uppmärksamhet. Under året representerades den nordiska paviljongen på Venedigbiennalen enbart av samiska konstnärer. Den svensk-samiska konstnären Britta Marakatt-Labba representerades på biennalens huvudutställning.

## **8.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen**

Regeringen bedömer att de insatser som genomförts med statliga medel bidrar till uppfyllelse av målet för politikområdet men att flera utmaningar fortsatt kvarstår när det gäller att verka för en levande samisk kultur. (Rennäring och andra samiska näringar redovisas inom utg.omr. 23 avsnitt 2.6.5). Konsultationsordningen bedöms kunna främja det samiska folkets inflytande över sina angelägenheter.

## **8.5 Politikens inriktning**

Den särskilda ställning som det samiska folket har som urfolk ska respekteras och efterlevnaden av de rättigheter som tillkommer dem ska säkerställas.

Konsultationsordningen omfattar sedan ikraftträdandet 2022 regeringen och statliga förvaltningsmyndigheter. Den 1 mars 2024 träder en lagändring i kraft. Den innebär att även kommuner och regioner omfattas av konsultationsordningen.

Sametinget har olika lagstadgade arbetsuppgifter vid val till Sametinget vilket sker vart fjärde år. Sametingets valnämnd ansvarar bl.a. för att upprätta röstlängd samt ordna vallokaler och valförrättare. Regeringen föreslår att medel tillförs för att förbereda genomförandet av 2025 års val till Sametinget.

Regeringen föreslår att medel tillförs för att stärka verksamheten vid Giron Sámi Teahter och ge teatern bättre möjligheter att utveckla och bedriva sin rikstäckande verksamhet, se mer i utgiftsområde 17, avsnitt 3.

Regeringen följer det arbete som pågår i sanningskommissionen som ska kartlägga och granska den politik som förts gentemot samerna i ett historiskt perspektiv och dess konsekvenser för det samiska folket (dir. 2021:103).

## **8.6 Den årliga revisionens iakttagelser**

Riksrevisionen har i sin revisionsberättelse för Sametinget lämnat ett uttalande med reservation. Av revisionsiakttagelsen framgår att Sametinget har redovisat personalens sjukfrånvaro 2022 med en för låg procentsats i årsredovisningen. Redovisad sjukfrånvaro är därmed inte i enlighet med 7 kap. 3 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Regeringen har följt upp frågan i dialog med myndigheten.

## 8.7 Budgetförslag

### 8.7.1 3:1 Sametinget

**Tabell 8.1 Anslagsutveckling 3:1 Sametinget**

Tusental kronor

2022	Utfall	62 691	Anslagssparande	-1 581
2023	Anslag	59 676 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	59 335
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>63 000</b>		
2025	Beräknat	65 788 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	61 328 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 63 073 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 57 321 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Sametingets och Nationellt samiskt informationscentrums förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till Samefonden.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 8.2 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:1 Sametinget**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>59 676</b>	<b>59 676</b>	<b>59 676</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 410	5 083	6 750
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	914	1 029	-5 098
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>914</i>	<i>4 914</i>	<i>-1 086</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-465	-465	-465
– Sametingsvalet	2 000	6 000	
– Generell besparing i statsförvaltningen	-621	-621	-621
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>63 000</b>	<b>65 788</b>	<b>61 328</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 2 000 000 kronor för 2024 för att förbereda och genomföra val till Sametinget. Anslaget beräknas ökas med 6 000 000 kronor för 2025 för samma ändamål. Anslaget minskas med 621 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 63 000 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Sametinget* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 65 788 000 kronor respektive 61 328 000 kronor.



## 9 Regeringskansliet m.m.

### 9.1 Budgetförslag

#### 9.1.1 4:1 Regeringskansliet m.m.

**Tabell 9.1 Anslagsutveckling 4:1 Regeringskansliet m.m.**

Tusental kronor

2022	Utfall	8 550 649	Anslagssparande	567 576
2023	Anslag	9 584 123 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	9 694 793
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>9 450 059</b>		
2025	Beräknat	9 821 974 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	10 099 548 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 9 415 994 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 9 434 677 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Regeringskansliets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för utrikesrepresentationen, kommittéväsendet och gemensamma ändamål (hyror, kapitalkostnader m.m.).

### Mål

Regeringskansliet ska vara ett effektivt och kompetent instrument för regeringen i dess uppgift att styra riket och förverkliga sin politik.

### Skälen för regeringens förslag

Regeringskansliets verksamhet

I följande tabell redovisas viss resultatinformation för Regeringskansliet.

**Tabell 9.2 Viss resultatinformation för Regeringskansliet**

Antal (om inte annat anges)

	2018	2019	2020	2021	2022
Tjänstgörande (inkl. tjänstgörande på politikeravtalet)	4 727	4 564	4 623	4 715	4 782
<i>varav andel kvinnor/män</i>	<i>61/39</i>	<i>61/39</i>	<i>61/39</i>	<i>61/39</i>	<i>62/38</i>
Tjänstgörande på politikeravtalet	203	181	204	193	167
<i>varav andel kvinnor/män</i>	<i>51/49</i>	<i>50/50</i>	<i>51/49</i>	<i>51/49</i>	<i>50/50</i>
Andel kvinnor/män tjänstgörande på chefsavtalet	54/46	53/47	54/46	53/47	55/45
Sjukfrånvaro (andel av arbetstid)	2,6	2,7	2,5	2,1	2,5
<i>varav andel kvinnor/män</i>	<i>3,1/1,7</i>	<i>3,3/1,8</i>	<i>3,0/1,6</i>	<i>2,6/1,5</i>	<i>3,1/1,5</i>
Diarieförda ärenden	58 493	53 827	64 882	59 793	50 919
Regeringsärenden	5 262	4 633	5 183	5 313	5 699
Propositioner och skrivelser	264	199	210	228	251
Författningsärenden	2 113	1 314	1 301	1 337	1 867
Kommitté- och tilläggsdirektiv	116	107	143	117	143
Regleringsbrev och ändringsbeslut	679	769	821	847	764

	2018	2019	2020	2021	2022
SOU-serien	92	69	83	104	72
Ds-serien	41	33	30	35	28
Interpellationssvar	310	433	422	673	386
Frågesvar till riksdagen	1 150	1 580	2 498	3 134	1 450
Brevsvar till enskilda	11 571	8 970	16 322	13 814	7 486
Resdagar i Sverige (med övernattnig)	7 618	5 929	1 944	2 149	4 478
Resdagar utomlands (med övernattnig)	34 391	32 847	6 999	7 599	23 767
Faktapromemorior till EU-nämnden	148	47	121	114	130
Registrerade internationella handlingar	14 950	16 424	13 152	13 914	16 037
Utlandsstationerade	605	593	548	559	590
<i>varav andel kvinnor/män</i>	<i>56/44</i>	<i>56/44</i>	<i>55/45</i>	<i>54/46</i>	<i>54/46</i>

Källa: Regeringskansliets årsböcker.

Regeringskansliet, kommittéerna och utlandsmyndigheterna hade i genomsnitt 4 782 tjänstgörande 2022 (exklusive lokalt anställda vid utlandsmyndigheterna). Av dessa var ca 3,5 procent tjänstgörande på politikeravtalet. Andelen kvinnor som tjänstgör i Regeringskansliet ökade något jämfört med 2021, vilket även gäller andelen kvinnor som tjänstgör på chefsavtalet. Bland tjänstgörande på politikeravtalet ökade andelen män något. Sjukfrånvaron är fortsatt låg i förhållande till staten i övrigt.

Arbetet med Sveriges ordförandeskap i Europeiska unionens råd första halvåret 2023 har genomförts. Regeringen redovisar det svenska EU-ordförandeskapet i en särskild skrivelse till riksdagen.

Ytterligare redovisning av Regeringskansliets arbete finns i Regeringskansliets årsbok för 2022 och på [regeringen.se](https://www.regeringen.se).

#### Utrikesrepresentationen

Sverige har diplomatiska förbindelser med i stort sett alla självständiga stater i världen. Utrikesrepresentationen bestod per den 1 augusti 2023 av 107 utlandsmyndigheter (91 beskickningar, 7 delegationer vid internationella organisationer, 9 karriärkonsulat) och 8 Stockholmsbaserade sändebud som täcker 31 länder. Vidare har Sverige cirka 320 honorärkonsulat.

Från den 1 januari 2000 till den 1 augusti 2023 har regeringen beslutat att öppna 27 beskickningar, 1 delegation och 7 karriärkonsulat. För samma period har regeringen beslutat att stänga 24 beskickningar och 7 karriärkonsulat.

## Anslagsförändringar

**Tabell 9.3 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 4:1 Regeringskansliet m.m.**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>9 584 123</b>	<b>9 584 123</b>	<b>9 584 123</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	480 533	914 481	1 189 799
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-647 340	-670 378	-667 958
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-98 141</i>	<i>-98 141</i>	<i>-98 141</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-2 986	-2 986	-2 986
– Generell besparing i statsförvaltningen	-95 155	-95 155	-95 155
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt <sup>4</sup>	32 743	-6 252	-6 416
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>9 450 059</b>	<b>9 821 974</b>	<b>10 099 548</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

<sup>4</sup> Justeringar till följd av ändrade växelkurser och lokalkostnader utomlands.

Anslaget minskas med 95 155 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Mot bakgrund av det försämrade säkerhetspolitiska läget kan det komma att behövas ytterligare säkerhetsinsatser i utrikesförvaltningen och i Regeringskansliet. Regeringen kommer att analysera behovet närmare och avser återkomma till riksdagen om det skulle finnas behov av ökning av anslaget för 2024.

Regeringen föreslår att 9 450 059 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 *Regeringskansliet m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 9 821 974 000 kronor respektive 10 099 548 000 kronor.

**Budget för avgiftsbelagd verksamhet****Tabell 9.4 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Regeringskansliet**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna inte disponeras</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>245 000</b>	<b>245 000</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
Offentligrättslig verksamhet	0	0	245 000	245 000	0	0
<i>varav expeditions- och ansökningsavgifter m.m.</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>245 000</i>	<i>245 000</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras och redovisas mot anslag</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>2 500</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>
Uppdragsverksamhet	-	-	2 500	-	-	-
<i>varav näringslivsfrämjande tjänster</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>2 500</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>

Inkomsterna från expeditionsavgifter och ansökningsavgifter för viseringar m.m., som redovisas på inkomsttitel, beräknas till 245 000 000 kronor för 2024. Verksamheten utförs i huvudsak vid utlandsmyndigheterna.



Avgifterna för näringslivsfrämjande tjänster, vilka går utöver en utlandsmyndighets grundläggande uppdrag, beräknas till 2 500 000 kronor för 2024. Med näringslivsfrämjande tjänster avses tjänster för främjande av svensk export och främjande av investeringar och turism i Sverige.

## 10 Länsstyrelserna

### 10.1 Mål för området

Det saknas ett riksdagsbundet mål för området som helhet. I avsaknaden av ett sådant är regeringens mål för området att nationella mål ska få genomslag i länen, samtidigt som hänsyn tas till regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelsen är den part som samlat företräder staten i länet.

### 10.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Varken resultatindikatorer eller bedömningsgrunder används i detta avsnitt. Länsstyrelserna har uppgifter som syftar till att uppfylla många nationella mål, fördelade på ett stort antal utgiftsområden. Flera av dessa mål är riksdagsbundna. Resultat inom de enskilda nationella målen redovisas under respektive utgiftsområde. De resultat som redovisas i detta avsnitt utgår från de uppgifter som länsstyrelserna har enligt 2 § förordningen (2017:868) med länsstyrelseinstruktion, närmare bestämt att arbeta sektorsövergripande, samordna olika samhällsintressen och inom sin verksamhet främja samverkan mellan kommuner, regioner, statliga myndigheter och andra relevanta aktörer i länet samt att främja länets utveckling och ansvara för tillsyn.

### 10.3 Resultatredovisning

#### 10.3.1 Sektorsövergripande, samordnande och samverkande arbete

Länsstyrelserna fortsatte under 2022 att inom ramen för sitt ansvarsområde samverka med och främja samverkan mellan lokala, regionala och nationella aktörer i syfte att uppnå nationella mål inom en rad utgiftsområden. I frågor om exempelvis krishantering, totalförsvaret, integration, jämställdhet, energi, klimat och miljö samt landsbygdsutveckling har länsstyrelserna utifrån ett statligt helhetsperspektiv samlat representanter från kommuner, regioner, statliga myndigheter, näringsliv och civilsamhälle i olika samverkansgrupper.

Under inledningen av 2022 präglades länsstyrelsernas arbete av spridningen av sjukdomen covid-19. Länsstyrelsernas gemensamma samordningskansli som sedan våren 2020 fördelat och samordnat information och uppdrag med anledning av pandemin avvecklades i mars 2022. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina den 24 februari 2022 innebar att regeringen gav länsstyrelserna flera uppdrag, bl.a. att regelbundet redovisa lägesbilder från länen och sammanställa nationella lägesbilder. Länsstyrelsernas sektorsövergripande och samordnade arbete kom därför under 2022 att inriktas på dessa uppdrag. Länsstyrelsernas gemensamma samordningskansli som inrättades den 1 mars 2022 med anledning av invasionen av Ukraina har samordnat genomförandet av regeringsuppdrag och information mellan nationella myndigheter och länsstyrelserna. Länsstyrelserna har genom samverkan med myndigheter, kommuner och regioner, bidragit i mottagandet av ett stort antal skyddsbehövande från Ukraina och i arbetet med energikrisen. Länsstyrelsernas arbete tillsammans med Försvarsmakten inom ramen för totalförsvaret intensifierades under 2022. Utöver operativ hantering, såsom stabsarbete, har kunskapshöjande åtgärder vidtagits, t.ex. genom utbildningar som bidragit till att bygga upp kommuners och regioners

beredskap och förmåga till samverkan mellan civilt och militärt försvar. Arbetet med beredskapsplanering och förmågehöjande åtgärder inom totalförsvaret har fortsatt.

### 10.3.2 Främjande av länets utveckling

Länsstyrelsernas arbete med att främja länets utveckling och noga följa tillståndet i länet har under 2022 präglats av Rysslands invasion av Ukraina och dess följd effekter i respektive län med särskilt fokus på migration och energi. Länsstyrelserna har bl.a. fört dialoger med företrädare för näringsliv och företag, i syfte att följa de ekonomiska effekterna i länen. Länsstyrelserna följde också upp utvecklingen av den statliga servicen och närvaron i länen.

Länsstyrelserna har samverkat och genomfört gemensamma insatser med andra statliga myndigheter, kommuner, regioner och andra aktörer i syfte att främja länets utveckling och hållbar tillväxt inom flera områden. Områden som länsstyrelserna har ägnat särskilt fokus på under året har varit civilt försvar och krisberedskap, energi och klimat, Agenda 2030, miljömålsarbete samt landsbygdsfrågor och livsmedelsförsörjning.

Under 2022 har länsstyrelserna initierat och utvecklat samarbeten sinsemellan i strategiskt viktiga frågor för länens utveckling. Till exempel har ett samarbete initierats mellan länsstyrelserna i frågor om energiförsörjning och länsstyrelserna har tillsammans med Energimarknadsinspektionen och Lantmäteriet haft i uppdrag att utveckla arbetssätt och parallella processer för kortare ledtider för elnätsutbyggnad.

### 10.3.3 Utveckling och utmaningar inom tillsynsarbetet

Länsstyrelserna bedrev under 2022 tillsyn inom ett stort antal områden. Tillsynen omfattade bl.a. miljö, djurskydd, livsmedel och foder, jakt och fiske, rennäring, veterinärverksamhet, samhällsplanering, åtgärder mot penningtvätt, kulturmiljö och kommunernas arbete inom alkohol-, narkotika- och tobaksområdet. Fram t.o.m. den 31 mars 2022 ansvarade länsstyrelsen även för tillsyn enligt lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridningen av sjukdomen covid-19. Efter utvärdering har länsstyrelserna konstaterat att erfarenheter från arbetet med tillsynen under pandemin kan beaktas i arbetet med annan tillsyn, exempelvis användandet av mer distanstillsyn och digital tillsyn. Länsstyrelserna har även dragit slutsatsen att de har förmåga att med korta ledtider organisera och bedriva likartad tillsyn över landet.

Länsstyrelserna arbetar på flera sätt med att effektivisera tillsynsarbetet. Flera länsstyrelser arbetar tvärssektoriellt för att tillvarata effektiviseringspotential mellan verksamheter, exempelvis genom att samordna tillsynsbesök i fält som berör flera sakområden. Länsstyrelserna har arbetat vidare med uppdraget enligt regleringsbrevet för budgetåret 2022 att analysera och lämna förslag på hur tillsynsverksamheten kan bli mer effektiv och rättssäker. Inom uppdraget har flera förslag tagits fram som syftar till att stärka förutsättningarna för ytterligare samordning, uppföljning och effektivisering av tillsynsverksamheten.

Samtidigt finns det fortsatta utmaningar i länsstyrelsernas tillsynsverksamhet. Länsstyrelserna har inom vissa områden inte utfört tillsyn i den omfattning som förväntats. Till följd av pandemin har vissa kontroller skjutits på framtiden vilket hos några länsstyrelser gett upphov till ett ökat antal ärenden. Inom vissa områden har förutsättningarna att bedriva arbetet påverkats av hot, våld och trakasserier mot länsstyrelsernas personal, inte minst inom djurskyddsområdet.

### 10.3.4 Tillkännagivande om bestämmelser vid ändring i regionindelningen

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att regeringen bör återkomma med förslag till bestämmelser om att inhämta och beakta synpunkter vid ändringar i regionindelningen som i allt väsentligt motsvarar de bestämmelser som gäller vid ändringar i kommunindelningen (bet. 2019/20:KU3 punkt 1, rskr. 2019/20:48). I propositionen En ny beteckning för kommuner på regional nivå och vissa frågor om regionindelning (prop. 2018/19:162) har regeringen gjort bedömningen att bestämmelserna som gäller vid regionindelning inte bör vara helt identiska med de regler som gäller för kommunerna. Det skulle t.ex. kunna finnas starka skäl för en förändring av statens regionala myndighetsindelning som berör många regioner. I sådana situationer går det inte alltid att skapa konsensus om hur en indelning ska se ut, utan intresset av en fungerande helhetslösning bör ges företräde framför enskilda regioners uppfattning (samma prop. s. 438 och 439). Majoriteten av remissinstanserna delade eller hade inte några invändningar mot denna bedömning. Den bedömningen som regeringen gjorde i propositionen kvarstår. Samma argument gör sig även gällande vid genomförandet av större strukturreformer. En sådan reform kan bli aktuell inom ramen för Tidöavtalets samarbetsprojekt för hälso- och sjukvården. Regeringen bedömer mot denna bakgrund att det inte finns skäl att lämna förslag till bestämmelser om att inhämta och beakta synpunkter vid ändringar i regionindelningen. Tillkännagivandet får därmed anses slutbehandlat.

## 10.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att länsstyrelserna under 2022 har bidragit till att nationella mål fått genomslag i länet genom att inom sina ansvarsområden ha arbetat sektorsövergripande och utifrån ett statligt helhetsperspektiv samordnat olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser. Länsstyrelserna har genom samverkan med aktörer i sina respektive län skapat goda förutsättningar för ett utvecklat samarbete i aktuella frågor för att främja länens utveckling. Myndigheterna har genomfört insatser som främjar tillväxt, bl.a. genom uppdraget att utveckla arbetssätt och parallella processer för kortare ledtider för elnätsutbyggnad. Regeringen bedömer att länsstyrelserna i sitt arbete tagit hänsyn till regionala förhållanden och förutsättningar.

På en övergripande nivå bedöms hanteringen av både pandemin och följderna av Rysslands invasion av Ukraina ha stärkt länsstyrelsernas lednings-, samverkans- och samordningsförmåga inom länen. Som högsta civila totalförsvarsmyndighet inom länet har länsstyrelserna en viktig roll.

Regeringen bedömer att de förslag som lämnats i syfte att effektivisera tillsynsverksamheten kan bidra till en mer effektiv verksamhet, men konstaterar att arbetet behöver fortsätta att utvecklas för förbättrad effektivitet och enhetlighet.

## 10.5 Politikens inriktning

Länsstyrelserna säkerställer en statlig regional delaktighet i länens utveckling och har viktiga uppgifter i att verka för att nationella mål ska få genomslag på regional nivå, samtidigt som hänsyn tas till regionala förhållanden och förutsättningar. Regeringen avser att fortsatt arbeta för att länsstyrelserna i sin verksamhet har förutsättningar att balansera olika samhällsintressen och därigenom bidra till tillväxt och en hållbar omställning i hela landet.

För att upprätthålla allmänhetens förtroende, förenkla för företag och främja tillväxt i hela landet behöver länsstyrelsernas myndighetsutövning vara såväl effektiv som smidig och enkel för den enskilda. För att motverka omotiverade regionala skillnader och utveckla förutsättningarna för en rättssäker myndighetsutövning, samt öka effektiviseringsvinsterna inom verksamheterna, behöver länsstyrelserna fortsatt arbeta för en ökad samverkan sinsemellan. Bland annat bör arbetet med att skapa en enhetlig tillsyns- och prövningsverksamhet fortsätta. Den statliga värdegrunden ger förutsättningar för en effektiv och rättssäker statsförvaltning. Det är därför av vikt att länsstyrelserna fortsatt utvecklar sitt arbete för en god förvaltningskultur. Regeringen ser allvarligt på förekomsten av hot, våld och trakasserier mot statsanställda och avser därför att rikta fokus mot och noga följa utvecklingen i frågan.

Länsstyrelserna har en viktig roll i att inom myndighetens ansvarsområden samordna statliga myndigheters insatser och att inom sina verksamheter främja samverkan mellan aktörer på olika förvaltningsnivåer. Regeringen har uttalat att länsstyrelserna ska vara statens primära kontaktlänk gentemot kommunerna (prop. 2009/10:175 s. 78). Det är viktigt att länsstyrelsernas samverkan och dialog med kommuner och regioner är väl fungerande och ändamålsenlig. Regeringen har därför gett en särskild utredare i uppdrag att bl.a. analysera länsstyrelsernas förutsättningar för att hantera och stödja samverkan, dialog och informationsutbyte mellan staten och kommuner och regioner (dir. 2022:89). Regeringen avser att mot bakgrund av utredningens slutsatser överväga lämpliga åtgärder för att främja länsstyrelsernas förutsättningar i denna roll.

Inom det geografiska områdesansvaret för det civila försvaret bör länsstyrelserna fortsätta att utveckla samarbetet och dialogen med Försvarmakten, beredskapsmyndigheterna samt kommuner och regioner, i syfte att förbättra förmågan inom totalförsvaret. Parallellt behöver förmågan hos respektive länsstyrelse utvecklas genom bl.a. beredskapsplanering och krigsorganisering.

Regeringen avser att med ledning av de kriterier som redovisades i budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 1 avsnitt 9.5) se över möjligheterna att koncentrera vissa verksamheter till ett färre antal länsstyrelser. Syftet är att skapa förutsättningar för en högre effektivitet, en mer rationell användning av ekonomiska och personella resurser samt en väl fungerande rättssäkerhet, samtidigt som hänsyn tas till myndigheternas behov av regional närhet. Regeringen bedömer att en sådan koncentration av verksamheter som huvudregel ska utgå från den geografiska struktur som följer av förordningen (2022:593) om vissa förvaltningsmyndigheters regionala indelning och av den nya strukturen för det civila försvaret. Koncentrationen av verksamheter kan därmed bidra till en högre grad av tydlighet och enhetlighet i statens regionala indelning. Regeringen kommer även att se över om länsstyrelsens breda uppdrag bör avgränsas och arbetsuppgifter renodlas mellan myndigheter.

Regeringens finansiering och styrning av länsstyrelserna ska kännetecknas av en helhetssyn. Vidare bör länsstyrelsernas samlade uppdrag och roll i förvaltningen vara tydliga. Prövning och omprövning av vilka uppgifter och uppdrag som länsstyrelserna ska ansvara för bör därför ske med vägledning av de principer som redovisades i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 1 avsnitt 10.5).

## 10.6 Budgetförslag

### 10.6.1 5:1 Länsstyrelserna m.m.

#### Tabell 10.1 Anslagsutveckling 5:1 Länsstyrelserna m.m.

Tusental kronor

2022	Utfall	3 647 036	Anslagssparande	205 986
2023	Anslag	3 698 938 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	3 750 366
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>3 867 590</b>		
2025	Beräknat	3 922 278 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	3 992 186 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.<sup>2</sup> Motsvarar 3 791 307 tkr i 2024 års prishnivå.<sup>3</sup> Motsvarar 3 769 901 tkr i 2024 års prishnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för de 21 länsstyrelsernas förvaltningsutgifter samt för ersättningar till regioner och Gotlands kommun för de uppgifter som dessa övertagit från länsstyrelserna. Anslaget får användas för regeringens behov av vissa mindre utvecklingsinsatser och visst europeiskt samarbete. Anslaget får även användas för utgifter för den svenska offentliga medfinansieringen av tekniskt stöd i vissa av de territoriella programmen samt delfinansiering av förvaltningsorganisationen för Lapontiatjuottjudus.

### Skälen för regeringens förslag

#### Tabell 10.2 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 5:1 Länsstyrelserna m.m.

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>3 760 438</b>	<b>3 760 438</b>	<b>3 760 438</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	119 489	255 435	350 946
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-12 339	-93 595	-119 197
varav BP24 <sup>3</sup>	-3 839	-3 839	-3 839
– Myggbekämpning	2 400	2 400	2 400
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-12 224	-12 224	-12 224
– Avveckling av stöd för hållbart samhällsbyggande	-300	-300	-300
– Indragna medel för Havsmiljöproposition	-60 000	-60 000	-60 000
– Effektivare miljöprovning och kortare handläggningstider	60 000	60 000	60 000
– Effektivare miljötillsyn och tillsynsvägledning	40 000	40 000	40 000
– Satsning norra Sverige	5 000	5 000	5 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-38 715	-38 715	-38 715
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>3 867 590</b>	<b>3 922 278</b>	<b>3 992 186</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att begränsa massförekomst av översvämningsmyggor bör medel fördelas till Länsstyrelsen i Örebro län. Anslaget ökas därför med 2 400 000 kronor fr.o.m. 2024. Anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur

minskas med 3 000 000 kronor fr.o.m. 2024. Finansieringen är något större än tillskottet på anslaget 5:1 *Länsstyrelserna m.m.*, eftersom ett standardmässigt avdrag för flytt av medel till anslag som omfattas av pris- och löneomräkningen har tillämpats.

För att stärka kapaciteten hos länsstyrelserna i Norrbottens län och Västerbottens län att hantera målkonflikter som uppstår på grund av stora industrietableringar och expansioner ökas anslaget med 5 000 000 kronor för 2024. Länsstyrelsen i Norrbottens län respektive Länsstyrelsen i Västerbottens län tillförs vardera 2 500 000 kronor. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med 5 000 000 kronor per år (se även utg.omr. 24 avsnitt 3.6).

I budgetpropositionen för 2022 aviserades en havsmiljöproposition (prop. 2021/22:1 utg.omr. 1 avsnitt 9.7.1, bet. 2021/22:KU1, rskr. 2021/22:67). Med anledning av detta anfördes att länsstyrelserna skulle komma att behöva en resursförstärkning för ytterligare insatser för havsmiljöarbetet fr.o.m. 2023. Anslaget beräknades därför öka med 60 000 000 kronor fr.o.m. 2023. Regeringen lämnade inte en sådan proposition 2023 och anslaget minskades därför med motsvarande belopp efter förslag i propositionen Vårändringsbudget för 2023 (prop. 2022/23:99 utg.omr. 1, bet. 2022/23:FiU21, rskr. 2022/23:254). De medel som avsatts för en havsmiljöproposition dras in fr.o.m. 2024. Anslaget minskas med 60 000 000 kronor fr.o.m. 2024 för att delfinansiera satsningar på anslaget 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* och anslaget 1:15 *Havs- och vattenmyndigheten* inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

För att länsstyrelserna fortsatt ska bidra till en effektiv tillståndsprovning och tillsyn enligt miljöbalken ökas anslaget med 60 000 000 kronor för arbetet med miljöprovning och med 40 000 000 kronor för arbetet med miljötillsyn 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp (se även utg.omr. 20 avsnitt 3.22).

Stödet för innovativa och hållbara samhällsbyggnadsprojekt i Norrbottens och Västerbottens län föreslås i denna proposition avvecklas för att finansiera andra reformer. Mot denna bakgrund bör länsstyrelsernas administrativa ersättning för att fördela stödet upphöra och anslaget minskas med 300 000 kronor per år 2024–2030.

Anslaget minskas med 38 715 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 3 867 590 000 kronor anvisas under anslaget 5:1 *Länsstyrelserna m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 3 922 278 000 kronor respektive 3 992 186 000 kronor.

**Budget för avgiftsbelagd verksamhet****Tabell 10.3 Avgiftsfinansierad verksamhet vid länsstyrelserna**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022 <sup>1</sup>	Resultat 2023	Verksam- hetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna inte disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet						
<i>varav 2394 Övriga ränteinkomster</i>	1	13	13	–	13	27
<i>varav 2511 Expeditions- och ansökningsavgifter</i>	651	38 510	38 890	–	38 890	78 051
<i>varav 2528 Avgifter vid bergsstaten</i>	-23	0	0	–	0	-23
<i>varav 2537 Miljöskyddsavgift</i>	80 951	188 900	189 200	–	189 200	459 051
<i>varav 2552 Övriga offentligrättsliga avgifter</i>	8 238	16 870	16 870	–	16 870	41 978
<i>varav 2714 Sanktionsavgifter m.m.</i>	62 998	62 870	62 670	–	62 670	188 538
<i>varav 2811 Övriga inkomster av statens verksamhet</i>	469 813	24 087	1 110	–	1 110	495 010
<i>varav 4136 Återbetalning av övriga näringslån, Kammarkollegiet</i>	0	23	3	–	3	26
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet						
<i>varav registreringsavgifter för jaktområden</i>	-294	-86	2 766	2 854	-88	-468
<i>varav djur och lantbruk (avgift för extra kontroller m.m.)</i>	-33 068	-1 743	11 506	13 416	-1 910	-36 721
<i>varav delgivning</i>	1 263	24	2 549	2 524	25	1 312
<i>varav övrig offentligrättslig verksamhet</i>	12 617	-1 124	17 894	19 048	-1 154	10 339
<b>Uppdragsverksamhet</b>	<b>103 509</b>	<b>-24 643</b>	<b>642 880</b>	<b>660 100</b>	<b>-17 220</b>	<b>61 646</b>

<sup>1</sup> Ackumulerat resultat för verksamheter där intäkterna inte disponeras avser intäkter från och med 2022.

Källa: Länsstyrelserna.

De avgiftsintäkter som disponeras utgörs bl.a. av intäkter från avgifter inom djur- och lantbruksområdet, avgifter för delgivning och registreringsavgifter för jaktområden. Uppdragsverksamheten avser till största delen resurssamordningen med anledning av den länsstyrelsegemensamma it-enhet som är placerad vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län (se tabell 10.3).





# 11 Demokratipolitik och mänskliga rättigheter

## 11.1 Mål för demokratipolitiken

Målet för demokratipolitiken är en levande demokrati som är uthållig, kännetecknas av delaktighet och där möjligheterna till inflytande är jämlika (prop. 2017/18:1, utg.omr. 1, bet. 2017/18:KU1, rskr. 2017/18:74).

## 11.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom demokratipolitiken utgår från följande bedömningsgrunder:

- utvecklingen av valdeltagandet i det senaste allmänna valet,
- omfattningen av medborgerligt engagemang i demokratiska processer och intresset för att engagera sig i och påverka samhällets utveckling,
- förtroendet för demokratin i allmänhet och för demokratins institutioner, såsom regeringen, riksdagen och EU:s institutioner, och
- omfattning och konsekvenser av hot, våld och trakasserier mot centrala aktörer i det demokratiska samtalet, t.ex. förtroendevalda, journalister och opinionsbildare.

## 11.3 Resultatredovisning

### 11.3.1 Allmänna val

#### Valdeltagande i de allmänna valen 2022

Den 11 september 2022 genomfördes val till riksdagen, kommunfullmäktige och regionfullmäktige. Valdeltagandet i riksdagsvalet uppgick till 84,2 procent av de röstberättigade, vilket innebär en minskning med 3 procentenheter jämfört med 2018 års val.

#### Insatser för ett högt och mer jämlikt valdeltagande

I arbetet för ett högre valdeltagande i de allmänna valen 2022 har flera åtgärder genomförts. Utgångspunkten har varit att öka medvetenheten om rösträttens betydelse samt intresset för, och deltagandet i, valet 2022. Insatserna har främst riktats mot grupper av röstberättigade med lågt deltagande i tidigare val, som unga, utrikes födda och personer med funktionsnedsättning och mot områden med socioekonomiska utmaningar. I nedanstående avsnitt redovisas resultatet av de åtgärder som har genomförts. En fördjupad analys av valdeltagandet bland olika grupper av röstberättigade ingår i redovisningen.

#### Skolval 2022

I april 2023 redovisade Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) uppdraget att genomföra skolval 2022 i samband med de nationella allmänna valen (Ku2023/00483). Skolvalet riktar sig till elever i gymnasieskolan och grundskolans årskurs 7–9, inklusive anpassad skola. Skolval ger elever en konkret upplevelse av

röstningsförfarandet. Det är också ett tillfälle för skolorna att diskutera frågor om det demokratiska systemet och demokratin principer. 1 648 skolor, från 258 kommuner, anmälde sig och deltog i skolvalet. Totalt 600 910 elever hade möjlighet att rösta i skolval 2022. I utförandet av uppdraget valde MUCF att samarbeta med flera myndigheter och elevorganisationer. För första gången valde MUCF att redovisa röstningsresultatet för skolvalet 2022 i samband med en digital valvaka som sändes under skoltid. I syfte att skapa intresse för att arrangera och sprida information om skolval har MUCF anordnat digitala träffar och seminarier, deltagit på konferenser och tagit fram stödmaterial till lärare samt distribuerat informationsmaterial.

#### Stöd till organisationer och kommuner

MUCF har haft i uppdrag att fördela projektbidrag enligt förordningen (2020:26) om statsbidrag för åtgärder som stärker demokratin. I enlighet med förordningen har myndigheten prioriterat åtgärder som har förutsättningar att nå många individer, eller riktar sig mot delar av landet eller delar av befolkningen som har ett lågt valdeltagande eller låg delaktighet i demokratin i övrigt. Under 2022 mottog MUCF slutredovisningar av projekt från 13 organisationer. Projekten har bl.a. bestått av seminarier, föreläsningar, workshops och studiecirkel (S2023/01740).

#### Medel till riksdagspartierna för informationsinsatser

Under 2022 fördelades medel till riksdagspartierna för särskilda informationsinsatser inför de allmänna valen 2022 (Ku2021/02357). Avsikten med medlen är att ge partierna ökade möjligheter att nå ut till grupper av röstberättigade med lågt deltagande i tidigare allmänna val. Medlen har möjliggjort satsningar på bl.a. tolkning - material har översatts till flera olika språk - ungdomsförbund och digitala kampanjer, dörrknackning och torgmöten.

#### Webbplats med lättläst valinformation

Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) har haft uppdraget att driva webbplatsen Alla väljare, [www.allavalljare.se](http://www.allavalljare.se), med lättläst valinformation i samband med de allmänna valen 2022. På webbplatsen publicerades nyheter om svensk politik, information om det politiska systemet, de politiska partierna och arbetet i riksdagen samt information om hur det går till att rösta. Läsarna kunde också ställa frågor till partierna. På webbplatsen har även boken Dags att rösta funnits tillgänglig, med närmare 60 000 nedladdningar (Ku2023/00169).

#### Studie av valdeltagandet i de allmänna valen 2022

I maj 2023 redovisade Statistiska centralbyrån (SCB) uppdraget att genomföra en studie om valdeltagandet i de allmänna valen 2022 (Ku2023/00679). Deltagandet i de allmänna valen 2022 sjönk något från föregående val. SCB:s analys visar att andelen röstande varierar mellan olika grupper i befolkningen.

### 11.3.2 Stärkta möjligheter till deltagande och delaktighet mellan valen

#### Befolkningens deltagande och delaktighet i demokratin har följts upp

För att öka kunskapen om hur demokratin mellan valen utvecklas har regeringen gett SOM-institutet vid Göteborgs universitet i uppdrag att redovisa indikatorer som följer utvecklingen över tid (Ku2023/00814). Redovisningen avseende 2022 visar att 65 procent av befolkningen i åldern 16–90 är mycket eller ganska intresserade av politik. Det politiska intresset i Sverige ligger därmed kvar på samma höga nivå som gällt sedan 2014. En större andel män än kvinnor uppger att de är intresserade av politik, 72 jämfört med 60 procent. Intresset för politik är också större i storstäderna än på landsbygden, 74 jämfört med 64 procent. Intresset för politik ökar med stigande ålder.

I åldersgruppen 16–29 år är 55 procent intresserade av politik jämfört med 73 procent i åldersgruppen 65–85 år. Andelen som är intresserade av politik är också större bland personer med hög utbildning jämfört med personer med lägre utbildning och något större bland personer uppväxta i Sverige jämfört med personer uppväxta utanför landet.

Enligt rapporten anser vidare 30 procent av den vuxna befolkningen att de har mycket eller ganska goda möjligheter att påverka beslut på kommunal nivå och 28 procent på nationell nivå (tabell 11.1). 7 procent av befolkningen anser att de har mycket eller ganska goda möjligheter att påverka beslut som fattas på EU-nivå. Andelen som upplever att de kan påverka politiska beslut har ökat på samtliga nivåer sedan början av 00-talet. Andelen som anser att de har möjlighet att påverka politiska beslut är genomgående högre bland personer med hög utbildning jämfört med personer med låg utbildning. När det gäller politiska beslut på den nationella nivån är andelen som anser att de har möjlighet att påverka lägre bland personer bosatta på landsbygden än bland den övriga befolkningen. Andelen som ser positivt på sina möjligheter att påverka politiska beslut på EU-nivå är något högre bland personer uppväxta utanför Sverige än bland personer uppväxta i landet.

**Tabell 11.1 Möjligheter att påverka politiska beslut i EU, Sverige och i den egna kommunen, 2000–2022**

Andel i befolkningen (procent), 16–90 år, som svarar att de har mycket eller ganska goda möjligheter att påverka beslut

		2000	2005	2010	2015	2018	2019	2020	2021	2022
Goda möjligheter påverka beslut i EU	Kvinnor	2	2	3	4	5	9	5	7	7
	Män	3	3	5	5	6	9	6	7	7
	Totalt	2	2	3	5	6	9	5	7	7
Goda möjligheter påverka beslut i Sverige	Kvinnor	7	10	15	20	23	24	21	26	28
	Män	10	14	17	19	22	22	22	25	28
	Totalt	9	12	15	19	22	23	22	26	28
Goda möjligheter påverka beslut i den egna kommunen	Kvinnor	14	16	23	25	27	26	25	29	29
	Män	18	20	23	26	27	28	29	29	31
	Totalt	17	18	23	26	27	27	27	29	30

Källa: Göteborgs universitet, SOM-institutet 2023.

### Insatser för stärkt deltagande och delaktighet

Länsstyrelsen i Jönköpings län har sedan 2020 kartlagt och analyserat regionala utmaningar mot demokratin och sammanställt länsstyrelsernas insatser på demokratiområdet. I redovisningen avseende 2022 framgår att många länsstyrelser särskilt lyfter demokratiutmaningar kopplade till ojämlikhet och klyftor i samhället samt till polarisering. Rapporten visar att 90 procent av länsstyrelserna har haft ett demokratifrämjande arbete i någon form under valåret 2022. Detta har vanligtvis genomförts inom ramen för den ordinarie verksamheten (Ku2023/00373).

MUCF har sedan 2020 haft i uppdrag att ta fram och sprida modeller för hur kommuner kan arbeta strategiskt och långsiktigt med att stärka ungas deltagande och delaktighet i demokratin. Inom ramen för uppdraget har myndigheten tecknat femåriga överenskommelser med sju kommuner och en region för att utveckla, testa och sprida modeller och verktyg för ungas delaktighet. Under 2022 har myndigheten låtit utföra en extern uppföljning av arbetet. MUCF har under året även genomfört nätverksträffar, medverkat på kunskapshöjande evenemang och spridit digitalt och tryckt material som stöd för arbete för ungas deltagande och delaktighet i demokratin (Ku2023/00472).

Forum för levande historia har sedan 2021 haft i uppdrag att verka för att administrera och utveckla ett nationellt nätverk med statliga myndigheter och organisationer som genomför demokratistärkande insatser. Nätverket ska genom informationsdelning, erfarenhetsutbyte och koordinering bidra till att effektivisera arbetet med demokratistärkande insatser. I nätverket ingår 38 aktörer och under 2022 genomfördes 3 nätverksträffar (Ku2023/00264).

Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) har haft i uppdrag att genomföra utbildningsinsatser för trossamfundsledare och andra personer med uppdrag inom trossamfund i syfte att stärka samfundens kunskap och arbete med demokratiska principer, deltagande och delaktig. Särskilt fokus låg på kompetensutveckling för kvinnor inom trossamfundet.

### **Överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner på demokratiområdet**

Regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har ingått en överenskommelse om samverkan under åren 2020–2022 för en uthållig demokrati med stärkta förutsättningar för deltagande och delaktighet. Inom ramen för överenskommelsen har SKR genomfört 18 regionala och 1 nationell demokratikonferens riktade till kommuner och regioner. SKR har också utlyst en utmärkelse som tilldelades skolklasser i åk 7–9 i grundskolan och i gymnasieskolan som utarbetade kreativa förslag på hur demokratin kan stärkas och utvecklas. SKR har också tagit fram utbildningsmaterial för förtroendevalda i kommuner och regioner som syftar till att öka kunskapen om det demokratiska uppdraget. Utbildningen genomfördes under 2022 i 13 kommuner och i början av 2023 hade ytterligare 60 kommuner och regioner anmält sig för utbildning under 2023. Även insatser som syftar till att minska utsattheten för hot och hat bland förtroendevalda har genomförts (Ku2023/00069).

### **Det europeiska medborgarinitiativet för ökat medborgardeltagande**

För att öka möjligheten till delaktighet på EU-nivå har EU-medborgare sedan 2012 möjlighet att genom ett s.k. medborgarinitiativ uppmana Europeiska kommissionen att lägga fram lagförslag. Under 2022 har Valmyndigheten utfärdat intyg till tre medborgarinitiativ. Ett uppdaterat it-stöd har under slutet av 2022 möjliggjort för svenska medborgare att skriva under medborgarinitiativ med e-legitimation.

## **11.3.3 En mer motståndskraftig demokrati**

### **Förtroendet för demokratin har följts upp**

Av den uppföljning av demokratins utveckling som SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomfört på regeringens uppdrag avseende 2022 framgår att en majoritet, 77 procent, av befolkningen i åldern 16–90 år är ganska eller mycket nöjda med hur demokratin fungerar i Sverige. En något större andel kvinnor än män är nöjda med hur demokratin fungerar, 79 procent jämfört med 76 procent. Andelen som är nöjda är lägre bland personer bosatta på landsbygden och i mindre tätorter än bland personer bosatta i större tätorter och städer (Ku2023/00814).

Redovisningen från SOM-institutet visar vidare att andelen av befolkningen som har ett mycket eller ganska stort förtroende för riksdagen uppgår till 42 procent, vilket innebär att förtroendet ligger kvar på en högre nivå än innan pandemin bröt ut (tabell 11.2). Andelen som har förtroende för riksdagen är större bland högutbildade personer än bland lågutbildade och större bland personer bosatta i storstäder än bland personer bosatta på landsbygden och i mindre tätorter. En något större andel kvinnor än män har förtroende för riksdagen.

Andelen i befolkningen med förtroende för regeringen uppgår till 46 procent och andelen kvinnor med förtroende för regeringen är något högre än andelen män. Även i övrigt liknar skillnaderna mellan olika befolkningsgrupper det som gäller förtroendet för riksdagen. Andelen i befolkningen som har förtroende för kommunstyrelserna är 28 procent.

En överväldigande majoritet av befolkningen, 94 procent, anser enligt SOM-institutets rapport att det aldrig är rätt att använda våld för att påverka det svenska samhället. 6 procent av befolkningen anser dock att det under vissa omständigheter kan vara rätt att ta till våld i syfte att påverka.

När det gäller synen på hur demokratin fungerar i EU finns en tydligt positiv utveckling över tid. Andelen i befolkningen som är mycket eller ganska nöjda uppgick 2022 till 66 procent vilket är den största andelen sedan mätningarna inleddes i slutet av 1990-talet. Andelen som är nöjda med hur demokratin i EU fungerar är högre bland kvinnor än bland män, 70 procent jämfört med 63 procent. Andelen i befolkningen under 2022 som har mycket eller ganska stort förtroende för Europeiska kommissionen var 33 procent och för Europaparlamentet 32 procent, vilket i båda fallen är den största andelen sedan mätningarna inleddes. Andelen med förtroende för de europeiska institutionerna är något större bland kvinnor än bland män.

**Tabell 11.2 Förtroende för demokratiska institutioner 2000–2022**

*Andel i befolkningen (procent), 16–90 år, som svarar att de har mycket eller ganska stort förtroende*

		2000	2005	2010	2015	2018	2019	2020	2021	2022
Riksdagen	Kvinnor	25	23	45	33	39	33	45	43	45
	Män	30	23	43	24	37	29	39	38	40
	Totalt	27	23	44	29	37	31	43	40	42
Regeringen	Kvinnor	24	20	50	35	40	36	46	46	48
	Män	30	22	54	28	39	31	39	39	43
	Totalt	27	21	52	32	39	34	43	43	46
Kommunstyrelserna	Kvinnor	19	17	28	23	29	21	25	27	29
	Män	20	17	24	17	27	21	23	26	27
	Totalt	20	17	26	20	28	21	24	26	28
Europeiska kommissionen	Kvinnor	7	10	23	19	27	25	28	29	35
	Män	8	10	19	14	24	21	22	24	30
	Totalt	8	10	21	17	26	23	25	27	33

Källa: Göteborgs universitet, SOM-institutet 2023.

### Insatser för en stärkt medie- och informationskunnighet

För att skapa goda förutsättningar för en stark och uthållig demokrati behöver medborgarna vara rustade med de kunskaper och förmågor som krävs för att aktivt kunna delta i den offentliga debatten. Statens medieråds arbete med medie- och informationskunnighet är en viktig del i att stärka medborgarnas förståelse för mediernas roll i samhället och för att själva kunna hitta, förstå och värdera information (utg.omr. 17 avsnitt 14.3).

### Demokratisk medvetenhet bland EU:s medborgare har främjats

Sedan 2021 finns EU-programmet Medborgare, jämlikhet, rättigheter och värden (CERV), som bl.a. har till syfte att främja demokratisk delaktighet bland EU:s medborgare. Programmet ligger i linje med det svenska demokratipolitiska målet om en levande demokrati som är uthållig. MUCF är svensk kontaktpunkt för programmet och har till uppgift att informera och ge stöd i ansökningsprocessen.

## **Främja hågkomst av Förintelsen och motverka antisemitism, antiziganism och andra former av rasism**

Sverige var under perioden 1 mars 2022–28 februari 2023 ordförande i International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA). Under ordförandeskapet genomfördes två internationella plenarmöten, i Stockholm och Göteborg, samt ytterligare aktiviteter, däribland en internationell expertkonferens i Stockholm om folkmordet på romer under Förintelsen. Det svenska ordförandeskapet var ett av Sveriges åtaganden från Malmö internationella forum om hågkomst av Förintelsen och bekämpandet av antisemitism som Sverige var värd för under 2021.

Forum för levande historia har genomfört en rad insatser som syftar till att främja hågkomst av Förintelsen samt motverka antisemitism, antiziganism och andra former av rasism, bl.a. inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (utg.omr. 13 avsnitt 4.3.2). Regeringen har också beslutat om ändring i förordningen (2007:1197) med instruktion för Forum för levande historia i enlighet med det förslag till inriktning för myndigheten som riksdagen godkände (prop. 2022/23:1 utg.omr. 17, bet. 2022/23:KrU1, rskr. 2022/23:73). Genom beslutet har myndigheten bl.a. fått till uppgift att öka och fördjupa kunskaperna om antisemitism, antiziganism och andra former av rasism och intolerans med fokus på kopplingen mellan historien och samtiden (Ku2022/00436). Tillsammans med Statens skolverk ska myndigheten under 2022 och 2023 utveckla ett verktyg för systematiskt arbete med demokratistärkande insatser i skolväsendet, folkbildningen och inom andra delar av utbildning för vuxna. Syftet är också att motverka antisemitism och andra former av rasism. Uppdraget ska redovisas senast den 15 januari 2024 (U2021/02806). Regeringen har även förstärkt myndighetens uppdrag om kunskapshöjande insatser mot antisemitism, som genomförs i samverkan med Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet (A2023/00139).

För att stärka hågkomst av Förintelsen fördelade regeringen 6 miljoner kronor genom regeringsbeslut den 16 mars 2023 till projekt och uppdrag som rör hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser. Av dessa medel går 4,5 miljoner kronor till Svenska kommittén mot antisemitism (SKMA) (Ku2023/00117), 0,5 miljoner kronor till bolaget Voksenåsen (Ku2023/00053) och 1 miljon kronor till Forum för levande historia (Ku2023/00381). I juni invigdes även den första större utställningen vid Sveriges museum om Förintelsen i museets temporära lokaler på Torsgatan i Stockholm.

## **Värderingsbaserat arbete mot bristande jämställdhet, homofobi och hedersförtryck**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen vad utskottet anför om ett värderingsbaserat arbete mot bristande jämställdhet, homofobi och hedersförtryck (bet. 2016/17:KU23 punkt 11, rskr. 2016/17:294). Av tillkännagivandet följer att regeringen som en del av det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism bör överväga att genomföra ytterligare satsningar på ett värderingsbaserat arbete mot bristande jämställdhet, homofobi och hedersförtryck (bet. 2016/17:KU23 s. 74). Regeringen har efter riksdagens tillkännagivande genomfört ett stort antal åtgärder på området.

Jämställdhetsmyndigheten inrättades 2018. Av förordningen (2017:937) med instruktion för Jämställdhetsmyndigheten framgår att myndighetens uppgift bl.a. är att främja utvecklingen av förebyggande insatser mot mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel för alla ändamål samt mot våld i samkönade relationer. Myndigheten ska också synliggöra och

motverka hedersrelaterat våld och förtryck med inriktning på nationell kunskapsutveckling och strategiska övergripande frågor.

Regeringen beslutade i april 2018 om ändringar i läroplanerna för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet, som innebar ett förtydligande om skolans jämställdhetsuppdrag. I februari 2021 beslutades även ett förtydligande av jämställdhetsuppdraget i läroplanerna för gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen. Regeringen beslutade i februari 2021 även om förstärkta skrivningar i läroplanerna, gällande kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. De nya skrivningarna betonar bl.a. att undervisningen i detta kunskapsområde ska ske återkommande och bidra till att främja elevernas hälsa och välbefinnande samt stärka deras förmåga att göra medvetna och självständiga val. Förändringarna innehåller även nya skrivningar om skolans ansvar för att förebygga och motverka olika former av intolerans, våld och förtryck, t.ex. rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck. Förändringarna omfattar grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen. Förändringarna i läroplanerna började tillämpas från höstterminen 2022 (SKOLFS 2010:37, 2010:250, 2010:251, 2010:255, SKOLFS 2011:144, SKOLFS 2012:101 och SKOLFS 2013:148). Regeringen har vidare gett Skolinspektionen i uppdrag att granska skolans arbete med det nya kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer, inklusive att bland annat förebygga och bemöta rasism och hedersrelaterat våld och förtryck. Uppdraget ska redovisas den 1 april 2025 (U2023/02133). Regeringen har också förstärkt Skolverkets uppdrag om systematiskt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck (A2023/00984).

Den 1 juli 2020 infördes bl.a. ett särskilt barnnäktenskapsbrott och en särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv. I syfte att skydda barn som riskerar att utsättas för barnnäktenskap eller könsstypning infördes samtidigt ett utreseförbud i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Den 1 juni 2022 infördes vidare ett särskilt brott för hedersförtryck. Brottet innebär att en särskild strängare straffskala införts för den som upprepat begår vissa brottsliga gärningar mot en person med ett hedersmotiv och där gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla.

Utredningen om åtgärder mot kontroller av flickors och kvinnors sexualitet tillsattes i november 2021 och har bl.a. fått i uppdrag att lämna förslag på hur en lagstiftning som kriminaliserar s.k. oskuldskontroller och oskuldoperationer ska se ut och ta ställning till om underlåtenhet att anmäla eller på annat sätt avslöja äktenskapstvång och barnnäktenskapsbrott bör kriminaliseras. Uppdraget redovisades den 30 juni 2023.

Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket och Socialstyrelsen fick 2019 i uppdrag att gemensamt verka för ökad upptäckt av bl.a. hedersrelaterat våld och förtryck i särskilda klientgrupper. Satsningen har förlängts fram till 2025 (S2019/01517 och A2021/02395, A2022/00842).

Länsstyrelsernas långvariga uppdrag att bedriva jämställdhetsarbete på regional nivå med fokus på att bl.a. förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck permanentades 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 13 avsnitt 5.5 s. 80 f.) Regeringen har även beslutat om förordningen (2021:995) om länsstyrelsernas regionala arbete mot mäns våld mot kvinnor. Länsstyrelserna har i uppdrag att fortsatt stödja utvecklingen av regionala resurscentrum där insatser för barn och vuxna som är utsatta, eller riskerar att utsättas, för hedersrelaterat våld och förtryck samlas (Fi2020/02647). Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck inrättades den 1 oktober 2022 vid Länsstyrelsen i Östergötlands län, genom förordningen (2022:1345) om nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Centrumet ska bidra till



strategiskt, förebyggande och kunskapsbaserat arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck på nationell, regional och lokal nivå. Länsstyrelsen i Östergötlands län har under 2023 fått ett förstärkt uppdrag att stödja utvecklingen av regionala resurscentra för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck.

Forum för levande historia har sedan ett antal år tillbaka i uppdrag att erbjuda fortbildning och kunskapshöjande insatser om olika former av rasism och intolerans i historien och i dag, vilket även omfattar homo-, bi- och transfobi, till skolans personal och andra relevanta yrkesgrupper. Forum för levande historia är också fr.o.m. 2023 en av flera strategiska myndigheter med uppdrag att i sin verksamhet främja hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.

Regeringen beslutade i januari 2021 om en handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Handlingsplanen, som bl.a. innehåller fokusområdet Våld, diskriminering och andra kränkningar, kompletterar den befintliga strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck och kraftsamlar arbetet med konkreta åtgärder för perioden 2020–2023 (A2021/00140). I juli 2020 gav regeringen Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) i uppdrag att kartlägga och sammanställa kunskap om unga hbtqi-personers utsatthet för s.k. omvändelseterapi (A2020/01669). MUCF har också ett pågående uppdrag att inhämta kunskap om unga hbtqi-personers utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive utsatthet för s.k. omvändelseförsök. Uppdraget ska slutredovisas den 1 mars 2024 (A2020/01669). Migrationsverket införde 2021 på regeringens uppdrag en obligatorisk samhällsintroduktion för alla asylsökande där bl.a. hbtqi-frågor och hedersrelaterade brott tas upp. Under 2022 infördes en motsvarande digital samhällsintroduktion för personer som omfattas av massflyktsdirektivet.

Under 2022 avsatte regeringen 125 miljoner kronor för åtgärder mot hedersförtryck. Inom ramen för satsningen har Jämställdhetsmyndigheten fått i uppdrag att genomföra informationsinsatser i syfte att höja kunskapen om vilka konsekvenser våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck kan få i arbetslivet samt redogöra för vilka regelverk som aktualiseras (A2022/00389).

Regeringen har under åren 2021–2023 beviljat SKR 25 miljoner kronor per år för att utveckla kvinnofridsarbetet med fokus på hedersrelaterat våld och förtryck genom att stärka och utveckla jämställdhetsarbetet i kommuner och regioner (A2021/02264).

Regeringen har beslutat om ett nationellt våldsförebyggande program (A2022/00839). Inom ramen för programmet har regeringen bl.a. beslutat att inrätta ett nytt statsbidrag, vilket fördelas enligt förordningen (2022:722) om statsbidrag för visst våldsförebyggande arbete.

I budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 13 avsnitt 5.5 s. 66) framgår att arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck intensifieras genom en förstärkt långsiktig satsning. Regeringen avser att fortsätta genomföra insatser mot bristande jämställdhet, homofobi och hedersförtryck men anser mot bakgrund av genomförda åtgärder att tillkännagivandet är slutbehandlat.

#### **11.3.4 Värna det demokratiska samtalet mot hot och hat**

De insatser regeringen gör för att förebygga och hantera hot och hat i det offentliga samtalet etablerades genom handlingsplanen Till det fria ordets försvar (Ku2017/02388). Åtgärderna avser ökad kunskap, stöd till dem som utsätts samt ett stärkt rättsväsende.

## **Hot och hat mot förtroendevalda**

Brottsförebyggande rådet (Brå) har sedan 2012 genomfört Politikernas trygghetsundersökning (PTU) vartannat år. Under 2022 fick Brå fortsatt uppdrag att genomföra PTU för valåret 2022. Slutredovisningen ska lämnas till regeringen senast den 10 november 2023.

Regeringen har sedan 2016 beviljat SKR medel för att stödja och utveckla kommuners och regioners systematiska arbete med att förebygga och hantera hot och hat mot förtroendevalda. Sedan 2016 har totalt 288 kommuner och 20 regioner tagit del av någon insats från projektet. Av redovisningen framgår att nästan 80 procent av kommunerna genomförde utbildningar för de förtroendevalda i början av 2022 och att det skett en utveckling i kommuner och regioner kring stödåtgärder under valåret. SKR har under 2022 genomfört flertalet utbildningsinsatser, erbjudit telefonstöd till medlemmar och genomfört webinarium samt utarbetat det digitala verktyget Riskguiden för att arbeta förebyggande mot hot och hat med konflikt- och riskanalyser. Under 2022 har ett särskilt fokus varit på att belysa skillnader i hur hot och hat framställs och skillnader i de konsekvenser som finns mellan förtroendevalda kvinnor och förtroendevalda män. Bland annat har ett stödverktyg för hot och hat av sexistisk karaktär utarbetats, vilket publicerades våren 2023 (Ku2023/00387).

## **Förebygga hot och hat mot journalister**

Linnéuniversitetet har sedan 2017 genom Medicinstituttet Fojo haft i uppdrag att stärka det förebyggande arbetet mot hat och hot mot journalister. En studie från 2021 framtagen av Lunds universitet och Högskolan i Halmstad om hot och hat mot journalister visar att 70 procent av de drygt 3 000 svarande uppgav att de utsatts för brottet förolämpning under de senaste tre åren medan 23 procent uppgav att de utsatts för olaga hot. Studien visar att en större andel kvinnor än män har utsatts för brotten ofredande och ofredande av sexuell karaktär, medan män oftare utsatts för brotten olaga hot och förtal. Det framkommer också att en större andel av journalisterna med utländsk bakgrund utsatts för hot- och hatrelaterade brott.

Sedan 2022 har uppdraget haft ett särskilt fokus på att stärka redaktioners kunskap om skillnader i de former av hot och hat som riktas mot kvinnliga respektive manliga journalister och att särskilt stärka redaktioners förmåga att hantera angrepp och ofredanden av sexuell karaktär. Informationsfilmer om hot och hat med särskilt fokus på kvinnliga journalister och journalister med utländsk bakgrund har tagits fram och visats på sociala medier, webbsidan och på nationella konferenser. Vidare har en podcast om hot och hat mot journalister lanserats och projektet Demokratiaktör tillsammans med SKR har fortsatt. Bland annat har samtal på lokal nivå hållits mellan SKR, Fojo och kommunföreträdare (Ku2023/00477).

## **Insatser på det rättsliga området för att värna det demokratiska samtalet**

Polismyndigheten har ett pågående uppdrag att fortsatt utveckla och förbättra arbetet med att bekämpa hatbrott och andra brott som hotar demokratin.

Den 1 augusti 2023 infördes bl.a. en ny straffskärpningsgrund för brott som begåtts mot en person på grund av att han eller hon eller någon närstående yrkesmässigt bedrivit nyhetsförmedling eller annan journalistik. Den nya straffskärpningsgrunden innebär att journalister får ett förstärkt straffrättsligt skydd.

## **11.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen**

Andelen röstande minskade i riksdagsvalet 2022 jämfört med 2018 års val. Samtidigt finns fortfarande stora skillnader i valdeltagandet mellan olika valdistrikt. Regeringen bedömer trots allt att de insatser som har genomförts för ett högt och mer jämlikt valdeltagande har aktualiserat valens och rösträttens betydelse. Detta bör ha bidragit till en vilja hos olika grupper av röstberättigade att rösta i 2022 års allmänna val.

Regeringen bedömer att de uppdrag som genomförts för att främja deltagande och delaktighet i demokratin mellan valen har varit ändamålsenliga. Överenskommelsen med SKR på demokratiområdet har bl.a. bidragit till att stärka kommuners och regioners arbete med att främja medborgerligt deltagande i demokratiska processer och till att öka förtroendevaldas kunskap om det demokratiska uppdraget.

Det huvudsakliga målet för Sveriges ordförandeskap i IHRA var att organisationen skulle stärkas och få ökat genomslag. Målsättningarna uppfylldes bl.a. genom att ordförandeskapet följde upp medlemsstaternas åtaganden från Malmö internationella forum för hägkomst av Förintelsen och bekämpande av antisemitism från 2021 samt genom införandet av en ny finansieringsmodell för IHRA.

Regeringen bedömer att de insatser som genomförts för att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat har bidragit till att uppfylla målen på området. Redovisningarna visar att utsattheten fortsatt är hög och att kunskapshöjande, stödjande och förebyggande insatser bidrar till att höja kunskapen om omfattning och konsekvenser av hot, hat och trakasserier som riktas mot förtroendevalda, journalister och andra personer i det demokratiska samtalet.

## **11.5 Politikens inriktning**

### **11.5.1 Europaparlamentsval 2024**

Val till Europaparlamentet kommer äga rum den 9 juni 2024. Regeringen föreslår att Valmyndigheten, länsstyrelserna och kommunerna tillförs medel för genomförandet av Europaparlamentsvalet 2024.

### **11.5.2 Insatser för ett högt och jämnt valdeltagande**

Valdeltagandet sjönk något under föregående val och det finns fortfarande stora skillnader i deltagande mellan olika grupper i befolkningen och framför allt mellan olika valdistrikt. Det är därför viktigt att valdeltagandet ökar i de grupper som röstar i mindre utsträckning, såsom unga, utrikes födda, och personer med funktionsnedsättning. Det är också viktigt att valdeltagandet ökar i områden med socioekonomiska utmaningar, där valdeltagandet är särskilt lågt. Regeringen föreslår därför att medel tillförs inför valåret 2024 för att genomföra valdeltagarinsatser i syfte att främja valdeltagandet i Europaparlamentsvalet 2024. Regeringen föreslår bl.a. att medel tillförs för genomförande av skolval i samband med Europaparlamentsvalet.

### **11.5.3 Undersökning om förutsättningarna för enskildas opinionsbildning**

Regeringen genomför en undersökning av hur det nya medielandskapet påverkar förutsättningarna för deltagande i det demokratiska samtalet. Undersökningen ska särskilt fokusera på frågor om transparens och enskildas ställning i förhållande till dominerande sociala plattformar.

### 11.5.4 Hågkomstresor och arbetet med att motverka antisemitism

Hågkomstresor bidrar till att elever och skolpersonal får genomgå utbildningsinsatser och besöka Förintelsens minnesplatser i syfte att nå fördjupad kunskap om Förintelsen och om Nazitysklands förbrytelser mot judar, romer och andra grupper. Hågkomstresor kan också ge förståelse för de mekanismer som ligger bakom antisemitism och rasism historiskt och i dag. Att bevara och föra vidare minnet av Förintelsen samt främja utbildning för att förebygga antisemitism och rasism är något Sverige åtagit sig vid Malmö internationella forum för hågkomst av Förintelsen samt åtaganden som Sverige gjort inom IHRA. Regeringen föreslår därför att medel tillförs för hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser.

Regeringen föreslår även att medel tillförs Forum för levande historia för att öka kunskapen om antisemitiska attityder i Sverige samt om spridning av antisemitism på nätet, se vidare utg.omr 17 avsnitt 3.

## 11.6 Mål för mänskliga rättigheter

Målet för politiken för mänskliga rättigheter är att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter (prop. 2015/16:1 utg.omr. 1, bet. 2015/16:KU1, rskr. 2015/16:62). Målet är sektorsövergripande och ska genomsyra all politik.

## 11.7 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Bedömningen av utvecklingen och redovisningen av resultat av arbetet med att uppnå målet om att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter görs utifrån strukturen i strategin för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (skr. 2016/17:29) enligt nedan:

- ett starkt rättsligt och institutionellt skydd av de mänskliga rättigheterna
- ett samordnat och systematiskt arbete med mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet
- ett starkt stöd för arbete med mänskliga rättigheter inom det civila samhället och inom näringslivet.

Resultatet redovisas utifrån bedömning av

- synpunkter och rekommendationer som Sverige får i internationella granskningar
- uppdragsredovisningar och utredningsbetänkanden
- andra rapporter och initiativ.

Dessa utgör viktiga underlag i arbetet med att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.

## 11.8 Resultatredovisning

Resultaten redovisas med utgångspunkt i beslutade propositioner, kommittédirektiv, uppdrag och andra insatser. Redovisning sker också i förhållande till de 12,5 miljoner kronor som 2022 fanns på anslaget 6:1 *Allmänna val och demokrati* för insatser för främjande av de mänskliga rättigheterna på nationell nivå. Resultaten redovisas ibland kortfattat med en hänvisning till ett annat politikområde för närmare detaljer.

### 11.8.1 Synpunkter och rekommendationer från internationella granskningsorgan

Synpunkter och rekommendationer från internationella granskningsorgan är inte juridiskt bindande men ger en vägledning i arbetet med att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.

I maj 2022 deltog Sverige i en dialog med expertkommittén för Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk angående Sveriges åttonde rapport och om hur Sverige följer språkstadgan. I april 2023 lämnade Europarådets ministerkommitté rekommendationer som rör bl.a. att införa språk som diskrimineringsgrund, förbättra modersmålsundervisningen samt lärarförsörjningen för de nationella minoritetsspråken. I mars 2023 deltog Sverige i en dialog med den rådgivande kommittén för ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter angående Sveriges femte rapport och om hur Sverige följer ramkonventionen. Europarådets ministerkommitté väntas lämna rekommendationer under hösten 2023.

I januari 2023 lämnade Sverige in den kombinerade tjugofjärde och tjugofemte periodiska rapporten om hur Sverige följer FN:s konvention om avskaffande av rasdiskriminering (CERD) till FN:s CERD-kommitté. Av rapporten framgår vilka åtgärder Sverige har vidtagit med anledning av de rekommendationer som kommittén lämnade efter dialog 2018. Ett exempel är inrättande av myndigheten Institutet för mänskliga rättigheter som fullgör de uppgifter som en oberoende nationell mekanism har enligt artikel 33.2 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och bl.a. även har i uppgift att följa, undersöka och rapportera hur de mänskliga rättigheterna respekteras och förverkligas i Sverige.

Som en del i granskningen av Sveriges genomförande av barnkonventionen hölls en dialog mellan FN:s barnrättskommitté och Sverige den 16–17 januari 2023 i Genève. I mars 2023 lämnade kommittén sina sammanfattande slutsatser och rekommendationer till Sverige. Rekommendationerna omfattar ett flertal politikområden. Det finns t.ex. rekommendationer om våld mot barn, barns levnadsförhållanden, hälso- och sjukvård, utbildning, barn i migration och barn som misstänks för brott (utg.omr. 9 avsnitt 7).

### 11.8.2 Ett starkt rättsligt och institutionellt skydd av de mänskliga rättigheterna

#### Starkt rättsligt skydd

2020 års grundlagskommitté har i sitt slutbetänkande Förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende (SOU 2023:12) lämnat ett flertal författningsförslag i anledning av kommitténs uppdrag att utreda formerna för ändring av grundlag och behovet av att ytterligare stärka domstolarnas och domarnas oberoende långsiktigt. Kommittén anser att det formella skyddet för grundlagarna bör stärkas. Kommittén föreslår därför att det ska bli svårare att ändra grundlag. Det handlar bl.a. om att kvorumregler ska gälla vid samtliga beslut om grundlagsändringar och att ett krav på kvalificerad majoritet ska gälla när riksdagen slutligt antar en grundlagsändring. I syfte att skapa ett starkare och mer långsiktigt skydd för domstolarnas och domarnas oberoende föreslår kommittén att frågor om domstolar och domare i större utsträckning regleras på grundlags- och lagnivå. Kommittén föreslår också att det i regeringsformens första kapitel införs en bestämmelse om att rättskipningen utövas av oberoende domstolar. Kommitténs författningsförslag berör annars alltifrån utnämning av ordinarie domare och domares avgångsskyldighet på grund av ålder till formerna för att utkräva ansvar av domare och tillsyn över domstolar och domare. Kommittén lämnar också förslag som syftar till att säkerställa att domstolarna och domarna får ett betydande inflytande när det gäller de frågor som är centrala för

oberoendet som t.ex. domstolsadministrationen. Kommitténs slutbetänkande har remitterats. Förslagen bereds nu i Regeringskansliet.

Regeringen har tillsatt en parlamentariskt sammansatt kommitté (Ju 2023:05) för att utreda några frågor om det skydd för grundläggande fri- och rättigheter som gäller enligt regeringsformen (dir. 2023:83). Kommittén ska överväga om det skydd som gäller för rätten till medborgarskap, föreningsfriheten, näringsfriheten och egendomsskyddet bör ändras. Kommittén ska också utreda om helt nya grundläggande fri- och rättigheter – en rätt till abort, en rätt till domstolsprövning och ett generellt skydd mot diskriminering – bör läggas till i 2 kap. regeringsformen. Kommittén ska redovisa sitt uppdrag senast den 1 december 2024.

Regeringskansliet har utarbetat en promemoria Tilläggsprotokoll 16 till Europakonventionen – en möjlighet för de högsta domstolarna att begära rådgivande yttrande från Europadomstolen (Ds 2023:7). I promemorian övervägs möjligheten för Sverige att tillträda tilläggsprotokoll 16 till Europakonventionen för att de högsta domstolarna ska kunna begära rådgivande yttrande från Europadomstolen i principiella frågor om tolkningen och tillämpningen av konventionen. I promemorian görs bedömningen att en ratificering av tilläggsprotokollet skulle kunna öka Sveriges förmåga att garantera skyddet för mänskliga fri- och rättigheter på nationell nivå. I promemorian föreslås därför att tilläggsprotokollet ska gälla som svensk lag och att bl.a. Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen ska få rätt att begära rådgivande yttrande från Europadomstolen. Promemorian har remitterats. Förslagen bereds nu i Regeringskansliet.

Sverige har under lång tid fått återkommande internationell och nationell kritik för sina häktningstider och restriktionsanvändning vid häktning. Kriminalvården påbörjade under 2021 en kartläggning för att hitta sätt att öka andelen intagna som får två timmar eller mer i isoleringsbrytande insatser, t.ex. genom vistelse med andra intagna, kontakter med anhöriga, personalledda aktiviteter eller besök av frivilligorganisationer. Kartläggningen beräknas bli klar under 2023.

Den 23 augusti överlämnades betänkandet Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40) till regeringen. I uppdraget har bl.a. ingått att ta ställning till om Sverige bör ratificera det tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om en individuell klagomålsmekanism och analysera konsekvenserna av en eventuell ratificering (utg.omr. 9 avsnitt 7).

I juni 2022 beslutade riksdagen om förslagen i propositionerna Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn (prop. 2021/22:214) och Stärkt rätt till personlig assistans vid egenvård (prop. 2021/22:244). Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2023 och innebär att rätten till personlig assistans stärks genom att nya bestämmelser förs in i LSS och socialförsäkringsbalken. Regeringens bedömning är att lagändringarna kommer att leda till att ca 2 000 fler får rätt till assistansersättning, varav ca 800 barn.

### **Stärkt institutionellt skydd av de mänskliga rättigheterna**

Den 1 januari 2022 startade Institutet för mänskliga rättigheter sin verksamhet i Lund. Institutet ska bl.a. följa, undersöka och rapportera om hur de mänskliga rättigheterna respekteras och förverkligas i Sverige. Institutet ska även fullgöra de uppgifter som en oberoende nationell mekanism har enligt artikel 33.2 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Vilka minimikrav som ska gälla för en institution för mänskliga rättigheter följer av de s.k. Parisprinciperna som antogs av FN:s generalförsamling den 20 december 1993 (A/RES/48/134). Av Parisprinciperna

framgår bland annat att en institution ska ha ett så brett uppdrag som möjligt, uppdraget ska vara tydligt formulerat och slås fast i grundlag eller annan lagstiftning där även institutionens sammansättning och behörighet specificeras.

Institutet lämnade sin årliga rapport den 1 april 2023 i enlighet med lagen (2021:642) om Institutet för mänskliga rättigheter (A2023/01145). I årsrapporten 2023 lyfter institutet fram flera samhällsutmaningar som påverkar förutsättningarna för mänskliga rättigheter, internationellt och i Sverige. Nutidens stora utmaningar – som exempelvis klimatkrisen, geopolitiska konflikter, demokratins tillbakagång och tilltagande hot mot den personliga integriteten – påverkar enligt rapporten människors möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda, även nationellt.

I oktober 2022 beslutade institutets styrelse att skicka in en ansökan om medlemskap i det europeiska nätverket för nationella institut för mänskliga rättigheter (ENNHRI) och kort tid därefter blev institutet medlem. Medlemskapet är ett första steg i arbetet med en ansökan om A-status hos den globala alliansen för nationella institut för mänskliga rättigheter (GANHRI). I april 2023 ansökte institutet om ackreditering, A-status hos GANHRI. Samarbetsorganet GANHRI avgör om en institution tillräckligt väl uppfyller Parisprinciperna för att tilldelas medlemskap och så kallad A-status. Syftet med Parisprinciperna är att skapa förutsättningar för oberoende och effektiva nationella MR-institutioner och därigenom stärka deras ställning nationellt och internationellt. Ansökan kommer att leda till en prövning om institutet lever upp till Parisprinciperna.

### **Slutsatser om medborgligt utrymme och hbtqi-jämlikhet**

Rådet för rättsliga och inrikes frågor antog i mars 2023 rådsslutsatser om det medborgerliga utrymmets roll vad gäller skydd och främjande av de grundläggande rättigheterna i EU. I slutsatserna konstateras att rapporten från EU:s byrå för grundläggande rättigheter om det medborgerliga utrymmet bevisar att civilsamhällesorganisationerna står inför utmaningar och därför har svårt att fullgöra sina viktiga roller när det gäller grundläggande rättigheter, demokrati och rättsstatsprincipen runt om i unionen. Medlemsstaterna uppmanas att skydda och främja en gynnsam miljö för civilsamhällesorganisationer och människorättsförsvare så att de kan bedriva sin verksamhet i linje med unionens värden utan omotiverat statligt ingripande, i enlighet med EU:s och internationella standarder. Vidare uppmanas medlemsstaterna att inrätta eller underlätta inrättandet av nationella människorättsinstitutioner i enlighet med Förenta nationernas Parisprinciper.

Efter förhandlingar i EU:s ministerråd utfärdade det svenska ordförandeskapet i juni 2023 ordförandeskapsslutsatser om hbtqi-personers säkerhet inom EU. Slutsatserna tar sin utgångspunkt i EU:s strategi för hbtqi-jämlikhet 2020–2025 med fokus på lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Slutsatserna belyser vikten av lika rättigheter för hbtqi-personer enligt EU-rätten och att mänskliga rättigheter respekteras och upprätthålls. Slutsatserna har ett särskilt fokus på rätten till frihet från våld, trakasserier och diskriminering.

### **Insatser för att höja kunskapen om mänskliga rättigheter**

Uppsala universitet har fortsatt med uppdragsutbildningarna om mänskliga rättigheter för statligt anställda (Ku2017/00254, Ku2017/00961, Ku2021/02357). Sedan juni 2021 har Uppsala universitet även i uppdrag att vända sig till berörd personal i kommuner och regioner med utbildningsinsatserna (Ku2021/01552 [delvis], Ku2021/01558). Sammanlagt har ca 1 570 anställda från statliga myndigheter, kommuner och regioner nåtts av utbildningsinsatserna (A2023/00376). Av Statskontorets rapport Uppföljning av vissa insatser inom området mänskliga

rättigheter (A2022/01511) framgår bl.a. att utbildningarna som universitetet tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner erbjuder har störst potential att nå flest medarbetare i offentlig sektor. Dessa utbildningar skapar förutsättningar för samordning och systematik i arbetet med mänskliga rättigheter. Statskontorets uppföljning av vissa insatser inom området mänskliga rättigheter pekar på att det är angeläget att Uppsala universitet i ökad utsträckning utvecklar och anpassar sina utbildningar efter mottagarnas behov och skapar förutsättningar för att nå fler mottagare i offentlig sektor.

Forum för levande historia har i arbetet med att genomföra fortbildningsinsatser om olika former av rasism och likvärdigt bemötande för offentliganställda inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott bl.a. ställt högre krav på närvaro av chefer vid myndighetens fortbildningar. Fortbildningsinsatserna har nått goda resultat utifrån deltagarnas upplevelser av kunskapsinläring och relevans för sitt arbete. Myndighetens utvärdering av insatserna visar bl.a. att ca 80 procent av deltagarna tror att fortbildningen kommer att leda till ytterligare aktiviteter på arbetsplatsen.

För att öka kunskapen och stärka kompetensen om barnkonventionen i kommuner, regioner och statliga myndigheter pågår sedan 2017 ett särskilt kunskapslyft för barnets rättigheter. Målet är att utveckla den praktiska tillämpningen av barnkonventionen hos de offentliga aktörerna (utg.omr. 9 avsnitt 7).

Myndigheten för delaktighet fick under 2022 i uppdrag att mot bakgrund av de konsekvenser som uppstår för personer med funktionsnedsättning genom Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, erbjuda aktivt stöd i funktionshindersrelaterade frågor till relevanta aktörer såsom Folkhälsomyndigheten, Migrationsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Socialstyrelsen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens skolverk, länsstyrelserna, samt andra berörda statliga myndigheter, kommuner och regioner. Uppdraget har genomförts i dialog med bland annat funktionshindersorganisationerna samt med Barnombudsmannen. Inom ramen för uppdraget har myndigheten erbjudit stöd till relevanta aktörer genom att samordna ett nationellt nätverk kring migration och funktionsnedsättning. Myndigheten har också tagit fram ett informationsmaterial kring stödinsatser och hjälpmedel samt aktörskartor för att tydliggöra roller och ansvarsområden i mottagningsystemet.

Myndigheten för delaktighet fick 2023 i uppdrag att genomföra kunskapshöjande åtgärder i syfte att öka kunskapen om den period då stora institutioner i statlig och kommunal regi ansågs vara det mest lämpliga sättet att bo och leva för personer med intellektuell funktionsnedsättning, med fokus på att belysa kunskap om vanvård och övergrepp (S2022/04810 [delvis]). Myndigheten ska genomföra uppdraget i dialog med Forum för levande historia och relevanta aktörer inom det civila samhället.

### **Integrering av mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet**

Forum för levande historia har uppdraget att samordna och följa upp den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott och att erbjuda fortbildning och kunskapshöjande insatser om olika former av rasism och intolerans i historien och i dag till skolans personal och andra relevanta yrkesgrupper och har redovisat 2022 års insatser på området (A2023/00576). Myndigheten genomför även en rad olika regeringsuppdrag för att motverka antisemitism, antiziganism och andra former av rasism, vilka ingår i de åtgärdsprogram mot olika former av rasism som regeringen beslutat (se vidare utg.omr. 13, avsnitt 4).

Länsstyrelsen i Dalarna har fortsatt sitt uppdrag att samordna och utveckla länsstyrelsernas arbete med mänskliga rättigheter (Ku2017/00707, Ku2017/00255,



Ku2021/02357). Under 2022 har myndigheten fortsatt arbetet med att ta fram lägesbilder som används som underlag för att identifiera områden där det finns utmaningar inom mänskliga rättigheter. Det rättighetsbaserade arbetssättet har systematiskt utvecklats inom vissa områden. Samordning med andra närliggande uppdrag har varit en viktig komponent för att få genomslag för arbetet regionalt (A2023/00366). Av Statskontorets rapport Uppföljning av vissa insatser inom området mänskliga rättigheter (A2022/01511) framgår bl.a. att länsstyrelserna har kommit långt i arbetet med att höja sin egen kompetens om mänskliga rättigheter och att utveckla och anpassa sitt arbetssätt. Vidare framgår att länsstyrelserna har goda förutsättningar att överföra sin kompetens och erfarenhet till kommuner och regioner i större utsträckning än vad som sker idag men att länsstyrelserna samtidigt inte har haft tillräckliga resurser för att arbeta med externa insatser mot kommuner och regioner.

Sedan 2017 finns en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) om att stärka arbetet med mänskliga rättigheter (Ku2017/00256, Ku2017/01466). SKR har fortsatt arbetet för ökad kunskap om mänskliga rättigheter hos förtroendevalda och anställda i kommuner och regioner och för ökad integrering av mänskliga rättigheter i ordinarie processer (Ku2017/00256, Ku2017/01466, Ku2019/02002 [delvis], Ku2021/02357). SKR har bl.a. arbetat med att vidareutveckla och sprida den grundläggande webbutbildningen i mänskliga rättigheter. SKR har även fortsatt följa det lokala arbetet med samhällskontrakt med utgångspunkt i utvecklingsarbetet kring överenskommelser om demokrati, delaktighet, rättigheter och skyldigheter (A2022/01187). Av Statskontorets rapport Uppföljning av vissa insatser inom området mänskliga rättigheter (A2022/01511) framgår att SKR har byggt upp en god kapacitet för att själva fortsätta sitt inslagna arbete inom området.

Regeringens arbete mot rasism och för hbtqi-personers lika rättigheter redovisas under utgiftsområde 13 avsnitt 4.

### **11.8.3 Ett starkt stöd för arbete med mänskliga rättigheter inom det civila samhället och inom näringslivet**

#### **Dialog med det civila samhället angående hur Sverige följer internationella konventioner**

Inför rapportering till och dialogmöten med internationella granskningsorgan hålls regelmässigt sakråd med civilsamhällesorganisationer. Barnrättsdelegationen är ett forum för dialog mellan regeringen och civilsamhällesorganisationer i Sverige. Dialogen tar sin utgångspunkt i rekommendationer från FN:s kommitté för barnets rättigheter (barnrättskommittén).

Under 2022 hölls bl.a. sakråd inför överlämnande av rapporten till FN:s CERD-kommitté. I sakråden tas bl.a. de synpunkter och rekommendationer upp som Sverige fått från internationella granskningsorgan och de insatser som vidtagits med anledning av dessa.

I 2023 års högnivåmöte i Commission on the Status of Women (CSW67), även kallat FN:s kvinnokommission, ingick företrädare från åtta civilsamhällesorganisationer i den svenska delegationen.

#### **Uppföljning av insatser inom ramen för hållbart företagande, företag och mänskliga rättigheter**

Genomförandet av handlingsplanen för företagande och mänskliga rättigheter har fortsatt med informations- och kompetenshöjande insatser, bl.a. genom möten och aktiviteter med representanter för näringslivsorganisationer, företag och civilsamhället

liksom svenska ambassader. Under 2022 och 2023 har bl.a. åtgärder vidtagits för att stärka den svenska nationella kontaktpunkten (NKP) för OECD:s riktlinjer för multinationella företag i enlighet med rekommendationer från OECD:s arbetsgrupp för ansvarsfullt företagande genom en frivillig granskning av NKP i december 2021. Sida har under 2022 bidragit till måluppfyllelsen och genomförandet i utvecklingssamarbetet, t.ex. genom att utöka en global insats kring mänskliga rättigheter i globala leverantörsled som ger särskilt stöd till Kenya och hjälper landet att implementera FN:s vägledande principer för företagande och mänskliga rättigheter. Ett projektbidrag har även getts till SHIFT för att belysa hur EU-kommissionens förslag till direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet (CSDDD), genom hantering av risker avseende mänskliga rättigheter och miljö i sina värdekedjor kan bidra till en hållbar utveckling i inköps- och produktionsländer.

## 11.9 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Institutet för mänskliga rättigheter bidrar till det systematiska arbetet med mänskliga rättigheter bl.a. genom att institutet utifrån ett helhetsperspektiv kan följa, undersöka och rapportera om hur de mänskliga rättigheterna respekteras och förverkligas. Regeringen bedömer att institutet har en central roll för att uppfylla målet om att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.

Insatser som har vidtagits inom ramen för strategin för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter och insatser inom andra politikområden har bidragit till att uppfylla målet bl.a. genom ökade kunskaper om mänskliga rättigheter och fortsatt integrering av ett rättighetsbaserat arbetssätt inom offentlig verksamhet.

Samtidigt visar olika rapporter och granskningar från både internationella och nationella granskningsorgan att det krävs kontinuerligt arbete för att nå målet om att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Det gäller bl.a. att säkerställa att lagstiftning och andra insatser är förenliga med Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. De rapporter som tas fram inom ramen för kompetenshöjande insatser och insatser som syftar till att integrera mänskliga rättigheter i den offentliga verksamheten pekar på kontinuerligt behov av kompetenshöjande insatser om de mänskliga rättigheterna hos anställda i staten, kommuner och regioner.

Utifrån de redovisningar och rapporter som regeringen har tagit del av är bedömningen att det finns behov av mer sammanhållen styrning av de kunskapshöjande insatserna inom området mänskliga rättigheter. Regeringens sammanfattande bedömning är att de insatser som hittills vidtagits inom ramen för det samordnade och strukturerade arbetet med mänskliga rättigheter inte har varit tillräckliga.

## 11.10 Den årliga revisionens iakttagelser

Institutet för mänskliga rättigheter har fått en revisionsberättelse med reservation avseende myndighetens årsredovisning för 2022. Som grund för uttalandet om reservation anger Riksrevisionen att institutet i årsredovisningen redovisat skattepliktiga ersättningar och andra förmåner till de vikarierande direktörerna med ett för lågt belopp om 655 000 kronor. Korrekta skattepliktiga ersättningar och andra förmåner till de vikarierande direktörerna uppgår till totalt 1 775 000 kronor. Riksrevisionen bedömer att redovisade ersättningar och andra förmåner därmed inte är redovisade enligt 7 kap. 2 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Institutet har i en skrivelse till regeringen redovisat vilka åtgärder

myndigheten har vidtagit eller avser att vidta med anledning av reservationen (A2023/00468). Regeringen har följt upp frågan vid den årliga myndighetsdialogen.

## 11.11 Politikens inriktning

En oroande utveckling globalt i fråga om respekten för mänskliga rättigheter har ytterligare aktualiserat behovet av robusta strukturer för att skydda de mänskliga rättigheterna. Sverige är och ska fortsatt vara en förebild när det gäller respekten för de mänskliga rättigheterna. I rådsslutsatserna om tillämpningen av EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna - det medborgerliga utrymmets roll vad gäller skydd och främjande av de grundläggande rättigheterna i EU - uppmanas medlemsstaterna att skydda och främja en gynnsam miljö för civilsamhällesorganisationer och människorättsförsvarare. Institutet för mänskliga rättigheter spelar en central roll i arbetet genom att utifrån ett helhetsperspektiv följa, undersöka och rapportera om hur de mänskliga rättigheterna respekteras och förverkligas i Sverige.

I syfte att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter (prop. 2015/16:1 utg.omr. 1, bet. 2015/16:KU1, rskr. 2015/16:62) behöver det systematiska, strukturerade och långsiktiga arbetet på nationell nivå fortsätta. Arbetet ska även fortsättningsvis, med utgångspunkt i strategin för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (skr. 2016/17:29), genomföra olika politikområden. De åtgärder som vidtas ska bl.a. bidra till att svensk lagstiftning utformas i överensstämmelse med Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Insatserna innebär vidare ett samordnat och systematiskt arbete för mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet och kunskapshöjande insatser riktade mot statligt och kommunalt anställda. I det fortsatta arbetet kommer Statskontorets rapport Uppföljning av vissa insatser inom området mänskliga rättigheter (2022:13) att beaktas.

## 11.12 Budgetförslag

### 11.12.1 6:1 Allmänna val och demokrati

**Tabell 11.3 Anslagsutveckling 6:1 Allmänna val och demokrati**

Tusental kronor

2022	Utfall	690 784	Anslagssparande	14 357
2023	Anslag	152 740 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	154 679
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>664 640</b>		
2025	Beräknat	134 640		
2026	Beräknat	129 840		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för val, åtgärder för att främja, förankra och försvara demokratin samt åtgärder för främjande av de mänskliga rättigheterna på nationell nivå. Anslaget får användas för administrationskostnader som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 11.4 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 6:1 Allmänna val och demokrati**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>149 840</b>	<b>149 840</b>	<b>149 840</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	514 800	-15 200	-30 000
varav BP24	510 000	36 000	36 000
– Genomförande av val till Europaparlamentet	454 000		
– Valdeltagarinsatser	20 000		
– Hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser	6 000	6 000	6 000
– Statsbidrag för säkerhetshöjande åtgärder till trossamfund	30 000	30 000	30 000
Överföring till/från andra anslag			10 000
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>664 640</b>	<b>134 640</b>	<b>129 840</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 454 000 000 kronor för 2024 för kostnader för genomförande av valet till Europaparlamentet. Av dessa medel avser 52 000 000 kronor länsstyrelsernas kostnader och 270 000 000 kronor avser kommunernas kostnader för Europaparlamentsvalet. Vidare ökas anslaget med 20 000 000 kronor för valdeltagarinsatser i syfte att främja valdeltagandet i Europaparlamentsvalet 2024. Anslaget ökas med 6 000 000 kronor årligen för 2024–2026 för hågkomstresor till Förintelsen minnesplatser. Anslaget ökas även med 30 000 000 kronor fr.o.m. 2024 för statsbidrag till säkerhetshöjande åtgärder till trossamfund.

Regeringen föreslår att 664 640 000 kronor anvisas under anslaget 6:1 *Allmänna val och demokrati* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 134 640 000 kronor respektive 129 840 000 kronor.

### 11.12.2 6:2 Justitiekanslern

**Tabell 11.5 Anslagsutveckling 6:2 Justitiekanslern**

Tusental kronor

2022	Utfall	66 746	Anslagssparande	11 273
2023	Anslag	80 863 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	78 725
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>86 572</b>		
2025	Beräknat	89 775 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	66 767 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 86 572 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 62 828 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Justitiekanslerns förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 11.6 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 6:2 Justitiekanslern**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>80 863</b>	<b>80 863</b>	<b>80 863</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 616	5 705	7 850
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	3 093	3 207	-21 946
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>3 093</i>	<i>3 093</i>	<i>3 093</i>
– Förstärkning av Justitiekanslern	3 200	3 200	3 200
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-107	-107	-107
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>86 572</b>	<b>89 775</b>	<b>66 767</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att stärka Justitiekanslerns kapacitet att möta den ökade komplexiteten och omfattningen i de rättegångar där Justitiekanslern företräder staten ökas anslaget med 3 200 000 kronor fr.o.m. 2024. Anslaget 1:12 *Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.* inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet minskas med 4 000 000 kronor fr.o.m. 2024.

Till följd av avskaffad avgift för årlig revision minskas anslaget med 107 000 kronor fr.o.m. 2024.

Regeringen föreslår att 86 572 000 kronor anvisas under anslaget 6:2 *Justitiekanslern* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 89 775 000 kronor respektive 66 767 000 kronor.

### 11.12.3 6:3 Integritetsskyddsmyndigheten

**Tabell 11.7 Anslagsutveckling 6:3 Integritetsskyddsmyndigheten**

Tusental kronor

2022	Utfall	134 429	Anslagssparande	-5 984
2023	Anslag	172 794 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	165 526
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>180 976</b>		
2025	Beräknat	185 350 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	189 732 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 179 523 tkr i 2024 års prishnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 179 523 tkr i 2024 års prishnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Integritetsskyddsmyndighetens förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 11.8 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 6:3 Integritetsskyddsmyndigheten**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>172 794</b>	<b>172 794</b>	<b>172 794</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	4 810	10 575	14 910
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	3 372	1 981	2 028
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-828</i>	<i>-828</i>	<i>-828</i>
– Tillstånd och tillsyn över inkassolagen	-600	-600	-600
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-228	-228	-228
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>180 976</b>	<b>185 350</b>	<b>189 732</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Från och med den 1 januari 2024 kommer Finansinspektionen överta Integritetsskyddsmyndighetens uppgifter avseende tillstånds- och tillsynsansvaret över inkassolagen. Anslaget minskas därför med 600 000 kronor fr.o.m. 2024. Anslaget 1:11 *Finansinspektionen* inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning ökas med motsvarande belopp.

Till följd av avskaffad avgift för årlig revision minskas anslaget med 228 000 kronor fr.o.m. 2024.

Regeringen föreslår att 180 976 000 kronor anvisas under anslaget 6:3 *Integritetsskyddsmyndigheten* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 185 350 000 kronor respektive 189 732 000 kronor.

### 11.12.4 6:4 Valmyndigheten

**Tabell 11.9 Anslagsutveckling 6:4 Valmyndigheten**

Tusental kronor

2022	Utfall	36 504	Anslagssparande	1 118
2023	Anslag	60 164 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	60 802
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>61 405</b>		
2025	Beräknat	62 849 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	64 194 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 61 404 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 61 404 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Valmyndighetens verksamhet.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 11.10 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 6:4 Valmyndigheten**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>60 164</b>	<b>60 164</b>	<b>60 164</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	1 241	2 685	4 030
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>61 405</b>	<b>62 849</b>	<b>64 194</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

Regeringen föreslår att 61 405 000 kronor anvisas under anslaget 6:4 *Valmyndigheten* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 62 849 000 kronor respektive 64 194 000 kronor.

### 11.12.5 6:5 Stöd till politiska partier

**Tabell 11.11 Anslagsutveckling 6:5 Stöd till politiska partier**

Tusental kronor

2022	Utfall	167 819	Anslagssparande	1 381
2023	Anslag	169 200 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	169 200
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>169 200</b>		
2025	Beräknat	169 200		
2026	Beräknat	169 200		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till politiska partier. Enligt lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier lämnas stöd till politiskt parti som deltagit i val till riksdagen dels som ett partistöd, dels som ett kanslistöd för ett år i taget räknat fr.o.m. den 15 oktober. Partistödet lämnas som ett mandatbidrag.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 11.12 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 6:5 Stöd till politiska partier**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>169 200</b>	<b>169 200</b>	<b>169 200</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>169 200</b>	<b>169 200</b>	<b>169 200</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 169 200 000 kronor anvisas under anslaget 6:5 *Stöd till politiska partier* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 169 200 000 kronor respektive 169 200 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 6:5 *Stöd till politiska partier* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 169 200 000 kronor 2025.

**Skälen för regeringens förslag:** När Riksdagsförvaltningen beslutar om bidrag till politiska partier medför det utgifter året efter budgetåret. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 6:5 *Stöd till politiska partier* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 169 200 000 kronor 2025.

**Tabell 11.13 Beställningsbemyndigande för anslaget 6:5 Stöd till politiska partier**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Ingående åtaganden	125 966	125 557	169 200	
Nya åtaganden	125 557	169 200	169 200	
Infriade åtaganden	-125 966	-125 557	-169 200	-169 200
Utestående åtaganden	125 557	169 200	169 200	
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>169 200</b>	<b>169 200</b>	<b>169 200</b>	

### 11.12.6 6:6 Institutet för mänskliga rättigheter

**Tabell 11.14 Anslagsutveckling 6:6 Institutet för mänskliga rättigheter**

Tusentals kronor

2022	Utfall	26 591	Anslagssparande	23 409
2023	Anslag	50 518 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	47 564
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>51 795</b>		
2025	Beräknat	54 463 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	56 005 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 51 795 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 51 794 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Institutet för mänskliga rättigheters förvaltningsutgifter.



**Skälen för regeringens förslag****Tabell 11.15 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 6:6 Institutet för mänskliga rättigheter**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>50 518</b>	<b>50 518</b>	<b>50 518</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 147	4 860	6 428
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-870	-915	-941
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-870</i>	<i>-870</i>	<i>-870</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-343	-343	-343
– Generell besparing i statsförvaltningen	-527	-527	-527
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>51 795</b>	<b>54 463</b>	<b>56 005</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 527 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 51 795 000 kronor anvisas under anslaget 6:6 *Institutet för mänskliga rättigheter* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 54 463 000 kronor respektive 56 005 000 kronor.

## 12 Nationella minoriteter

### 12.1 Mål för området

Målet för politikområdet är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande (prop. 2008/09:1 utg.omr. 1, bet. 2008/09:KU1, rskr. 2008/09:83). De nationella minoriteterna i Sverige är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar och de nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

Målet ska följas upp inom följande delområden (prop. 2008/09:158, bet. 2008/09:KU23, rskr. 2008/09:272):

- diskriminering och utsatthet
- inflytande och delaktighet
- språk och kulturell identitet.

Regeringens mål för strategin för romsk inkludering är att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha lika möjligheter i livet som den som är icke-rom.

### 12.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom området nationella minoriteter utgår från följande indikatorer och bedömningsgrunder:

- kommuner och regioner som antagit mål och riktlinjer
- informations- och kunskapshöjande insatser
- arbete mot diskriminering och utsatthet
- andelen kommuner som uppger att nationella minoriteter haft inflytande över beslut
- språk- och kulturaktiviteter för och av de nationella minoriteterna
- elever som deltar i modersmålsundervisning
- antalet utbildningar som anordnats i minoritetsspråk eller om minoriteters kultur
- andelen kommuner som uppger att de tillhandahåller äldreomsorg på minoritetsspråk.

Resultatredovisningens struktur har ändrats för att tydligare visa utvecklingen på området i förhållande till de riksdagsbundna målen.

### 12.3 Resultatredovisning

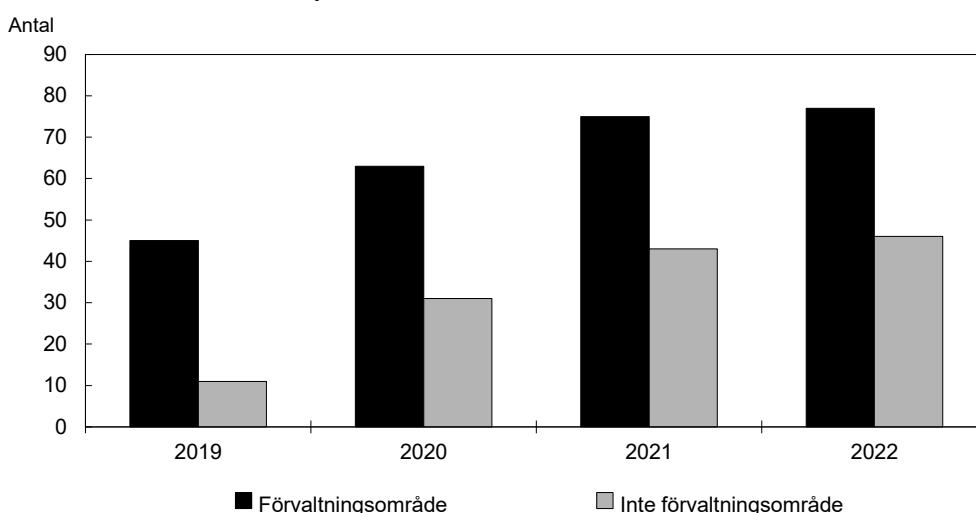
#### 12.3.1 Övergripande arbete inom politikområdet

Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har i uppgift att följa upp lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk (minoritetslagen) och publicerar årligen en rapport om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Av årets rapport, Minoritetspolitikens utveckling år 2022 (Ku2023/00485), som fortsättningsvis benämns Uppföljningsrapport 2022, framgår att myndigheterna under 2022–2024 särskilt fokuserar på tre utvecklingsprojekt: att främja inflytande och

delaktighet på kommunal, regional och statlig nivå, att ta fram ett kunskaps- och metodstöd riktat till kommuner och regioner kring arbete med diskriminering och utsatthet samt att stödja länsstyrelserna i landet.

Alla kommuner och regioner i landet är sedan 2019 enligt minoritetslagen skyldiga att anta mål och riktlinjer för arbetet med nationella minoriteters rättigheter. Jämfört med föregående år uppger en större andel av de svarande kommunerna och regionerna att de antagit sådana år 2022.

**Diagram 12.1 Antal kommuner och regioner som antagit mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete 2022**



Källa: Uppföljningsrapport 2022, Länsstyrelsen Stockholm och Sametinget.

### **Informations- och kunskapshöjande insatser stärker medvetenheten om de nationella minoriteternas rättigheter**

Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget arbetar med en webbutbildning om minoritetslagen för att höja kunskapen om minoriteters rättigheter och minoritetsspråken. Utbildningen riktar sig till anställda i offentlig sektor. Under 2022 har drygt 400 personer, företrädesvis kommunanställda, genomfört utbildningen.

### **12.3.2 Diskriminering och utsatthet**

Personer som tillhör de nationella minoriteterna utsätts för såväl diskriminering som rasism och hatbrott. Av Uppföljningsrapport 2022 framgår även att mörkertalet kring diskriminering av personer som tillhör nationella minoriteter är stort. I regeringens samråd med företrädare för de nationella minoriteterna och i rapporter från myndigheter framkommer att flera minoritetsgrupper upplever en ökad utsatthet (Ku2022/01798). Utsatthet riskerar i förlängningen att leda till att personer som tillhör en minoritet inte vågar vara öppna med sin identitet eller prata sitt språk.

Regeringen har under 2023 tillsatt en arbetsgrupp inom Regeringskansliet för samverkan om förutsättningarna för den judiska minoriteten i Sverige. Arbetsgruppen ska samverka och föra dialog om frågor som rör trygghet och säkerhet och om förebyggande åtgärder samt insatser mot antisemitism och som stärker förutsättningarna för judiskt liv i Sverige. Gruppen har haft ett första möte under juni 2023 där säkerhetsfrågor diskuterades.

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har analyserat förekomsten av diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder. DO konstaterar att kvinnor som

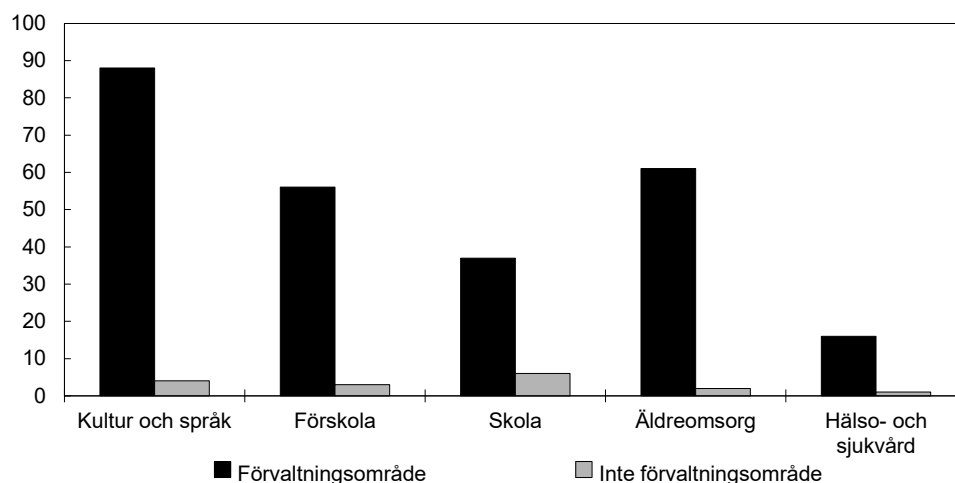
tillhör en nationell minoritet kan vara extra utsatta när de bär synliga attribut, såsom romsk dräkt (En analys av diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder, A2023/00371). Av Barnombudsmannens rapport om barns upplevelser av inflytande i minoritetspolitiken framgår att det finns judiska, romska och samiska barn som upplever att de utsätts för olika uttryck för rasism, vilket påverkar deras vilja att identifiera sig som nationell minoritet (Barns och ungas erfarenheter av delaktighet och inflytande i genomförandet av minoritetspolitiken, Ku2023/00328).

### 12.3.3 Inflytande och delaktighet

Av uppföljningsrapport 2022 framgår att möjligheterna till inflytande för de flesta minoritetsgrupperna har ökat på både kort och lång sikt. Andelen kommuner och regioner som uppger att minoriteterna påverkat beslut och inriktning har dock minskat inom flera sektorer. Särskilt tydligt är detta utanför förvaltningsområde där bara enstaka procent av de svarande uppger att inflytandet haft påverkan på beslut. På flera områden är det en betydande minskning sedan 2019.

**Diagram 12.2 Andelen kommuner och regioner som uppger att minoriteters inflytande haft påverkan på beslut och inriktning 2022**

Andel av svarande kommuner



Källa: Uppföljningsrapport 2022, Länsstyrelsen Stockholm och Sametinget.

Barnombudsmannen och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) har under 2022 haft särskilda uppdrag att undersöka och främja barns och ungas inflytande i minoritetspolitiken. Enligt Barnombudsmannen är bristen på kunskap om vilka rättigheter ett barn som tillhör en nationell minoritet har ett hinder för inflytande och delaktighet (Barns och ungas erfarenheter av delaktighet och inflytande i genomförandet av minoritetspolitiken, Ku2023/00328). MUCF har tagit fram och spridit ett vägledande material till förvaltningsmyndigheter om samråd med barn och unga (Vägledning för att ge barn och unga från nationella minoriteter inflytande Ku2022/00457). MUCF har även genomfört insatser för att stödja de nationella minoriteternas ungdomsförbund. Myndigheten bedömer att insatserna har bidragit till ett ökat engagemang bland och inflytande för de nationella minoriteternas ungdomsförbund (Ku2021/01889, Ku2021/02377 (delvis)).

### 12.3.4 Språk och kulturell identitet

Insatserna för att stärka minoritetsspråken och kultur för och av nationella minoriteter har ökat under året. Under 2022 har Institutet för språk och folkminnen utvecklat fyra nya språkcentrum för finska, jiddisch, meänkieli och romani chib. Språkcentrum har

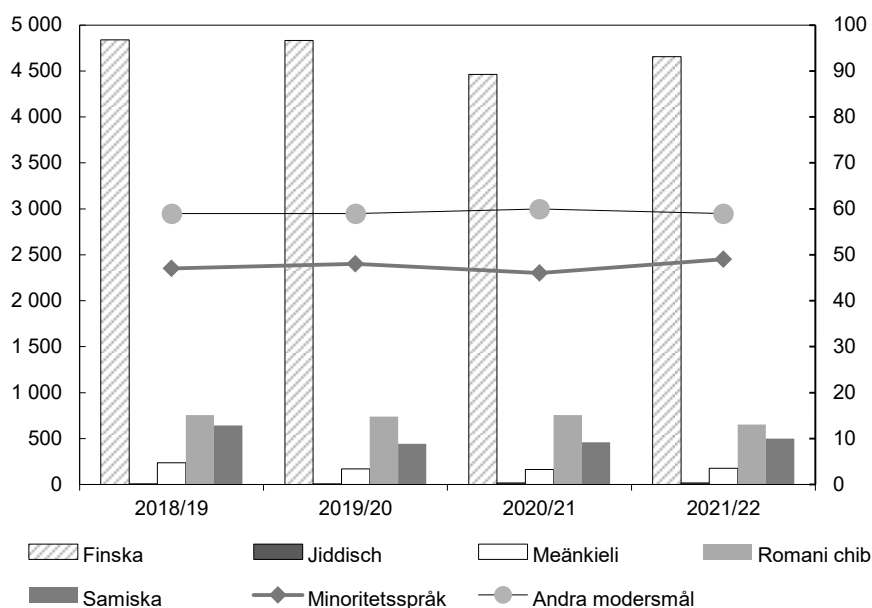
bidragit till kunskapspridning om språken. Sametinget har under 2022 utvidgat Samiskt språkcentrums verksamhet till Kiruna och Jokkmokk. Under 2022 betalades totalt 13 miljoner kronor ut för revitalisering av minoritetsspråken, vilket är en ökning från 5,7 miljoner kronor 2021. Folkbildningsrådet har också fördelat bidrag som syftar till att stärka de nationella minoritetsspråken, bl.a. till projekt för språkutbildning och kulturutövning (Ku2023/00503, utg.omr. 17, avsnitt 17).

### Utvecklingen på utbildningsområdet är positiv

Antalet elever som får modersmålsundervisning i något minoritetsspråk har totalt sett ökat under det senaste läsåret och uppgick för läsåret 2021/22 till 6 001 elever. Även andelen elever som deltar i undervisningen i förhållande till hur många som är berättigade till modersmålsundervisning har ökat det senaste läsåret. Andelen berättigade elever som läser minoritetsspråk är dock fortsatt ungefär 10 procentenheter lägre än motsvarande elever som läser andra modersmål. Det förklaras enligt Skolverket bl.a. av lärarbrist och att informationen från huvudmännen brister.

**Diagram 12.3** Antal elever som deltar i modersmålsundervisning på minoritetsspråk samt andelen av berättigade elever som deltar i undervisning i minoritetsspråk i förhållande till andra modersmål

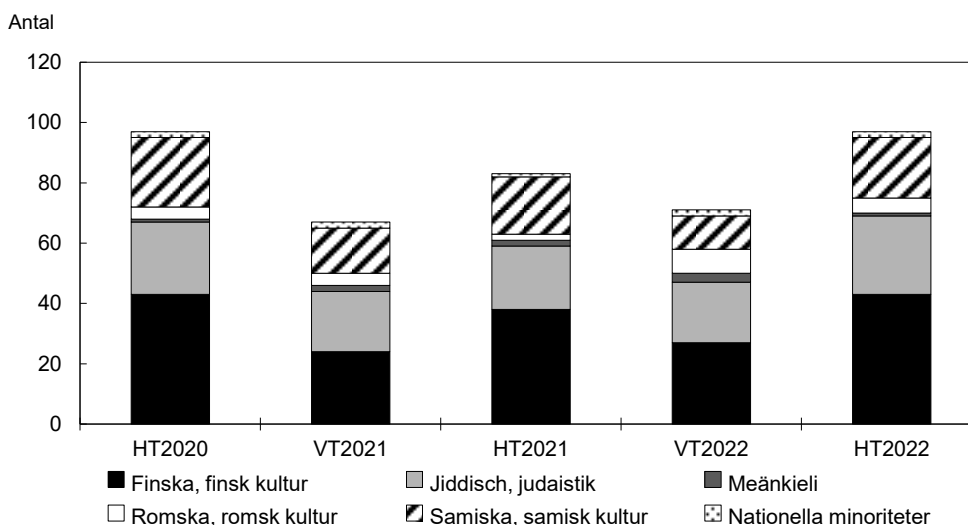
Antal elever Andel av berättigade elever som deltar i undervisning



Källa: Uppföljningsrapport 2022, Länsstyrelsen Stockholm och Sametinget samt Skolverket.

Antalet svarande kommuner som uppger att de erbjuder modersmålsundervisning i grundskola och gymnasieskola motsvarar förra året. Fler kommuner som ingår i ett förvaltningsområde uppger att de erbjuder modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk. Antalet kommuner som uppger att de erbjuder modersmålsstöd i förskola och förskoleklass har ökat något sedan förra året.

Antalet högskoleutbildningar med koppling till minoritetsspråken eller minoriteter varierar över terminerna. Kursutbudet höstterminen 2022 var högre än föregående år. Vanligast förekommande är utbildningar i finska eller finsk kultur, jiddisch eller judaistik och samiska eller samisk kultur. Varje termin antas ungefär 1 000 studenter till någon av utbildningarna.

**Diagram 12.4 Antal utbildningar som anordnats i minoritetsspråk eller om minoriteters kultur**

Källa: Universitets- och högskolerådet.

### Bestämmelser om äldreomsorgen har fått begränsat genomslag

Knappt en tredjedel av landets kommuner erbjuder äldreomsorg där hela eller en väsentlig del av servicen ges av personal som behärskar något av de nationella minoritetsspråken (Situationen för nationella minoriteter inom den kommunala äldreomsorgen 2021, Socialstyrelsen). Inom kommuner i förvaltningsområde är andelen högre, vilket beror på att kommunernas skyldighet att erbjuda sådan äldreomsorg är mer långtgående.

När det gäller insatser för att äldre ska kunna upprätthålla sin kulturella identitet inom äldreomsorgen visar Socialstyrelsens undersökning från 2021 att det fortfarande är mycket få kommuner som lever upp till minoritetslagens bestämmelser. Inom förvaltningsområden är det endast 15 procent av kommunerna som erbjuder några sådana möjligheter och utanför förvaltningsområden är siffran 3 procent. En bidragande orsak kan vara att denna skyldighet för kommunerna infördes i minoritetslagen 2019 och därför inte ännu fått fullt genomslag i kommunerna. Socialstyrelsens kartläggning har lett till en ökad medvetenhet bland kommuner.

### 12.3.5 Romsk inkludering

Antalet insatser för romsk inkludering på statlig nivå har ökat under 2022. Under 2022 har Statens skolverk och Socialstyrelsen inlett ett arbete med att ta fram en ny utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens som ska kunna arbeta i bl.a. förskola, skola, socialtjänst och hälso- och sjukvård. Sju organisationer har beviljats ett nytt statsbidrag för att arbeta med hälsofrämjande åtgärder riktade till romer. Arbetsförmedlingen har under 2022 bl.a. tillämpat nya samrådsrutiner och publicerat fyra olika webbprogram på romani chib på myndighetens webbplats. I april 2023 öppnade det första romska biblioteket i Sverige. Det syftar till att stödja landets bibliotek är en del av Kungl. bibliotekets arbete med resursbibliotek för de nationella minoritetsspråken (se utg.omr. 17, avsnitt 6).

Under 2022 har 13 kommuner tilldelats statsbidrag, bl.a. för kunskapshöjande insatser och för att anställa brobyggare. Sammantaget har dessa kommuner ungefär 3 miljoner invånare.

## 12.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

De sammantagna insatserna under året har bidragit till att uppfylla målet för politikområdet och utvecklingen går i rätt riktning. Särskilt tydligt har förutsättningarna för måluppfyllelse avseende minoritetsspråkens bevarande ökat till följd av språkcentrumens verksamhet och de andra insatser som vidtagits av ett flertal myndigheter. Diskriminering och utsatthet är ett område som är komplext och svårt att mäta, delvis på grund av att det inte förs statistik utifrån minoritetstillhörighet. Det är dock oroande att personer från flera minoriteter upplever en ökad utsatthet eftersom det kan gå ut över viljan att vara öppen med sin identitet. Minoriteternas möjligheter till inflytande har fortsatt att öka men färre kommuner och regioner uppger att minoriteters inflytande har haft påverkan på beslut jämfört med 2019.

Gällande strategin för romsk inkludering är genomslaget fortfarande lågt på lokal, regional och nationell nivå. Statsbidraget till kommuner bedöms ha bidragit till att skapa bättre förutsättningar för måluppfyllelsen.

## 12.5 Politikens inriktning

Kunskapen om de nationella minoriteterna behöver stärkas och regeringen följer de kunskapshöjande insatser som pågår vid flera statliga myndigheter. Regeringen följer också arbetet i Sannings- och försoningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaiset (dir. 2020:29) samt Sanningskommissionen för det samiska folket (dir. 2021:103).

Det allmänna har ett särskilt ansvar för att främja de nationella minoritetsspråken och arbetet involverar många aktörer. Regeringen fortsätter arbetet med att främja och bevara de nationella minoritetsspråken.

Varje person som tillhör en nationell minoritet i Sverige ska kunna vara öppen med sin identitet. Regeringen bedömer att förutsättningarna för att leva ett judiskt liv i Sverige behöver stärkas. Regeringens arbetsgrupp Samling för judiskt liv kommer att fortsätta samverka och föra dialog om frågor som rör trygghet och säkerhet, förebyggande åtgärder och insatser mot antisemitism samt förutsättningarna för judiskt liv i Sverige. I arbetsgruppen ingår bl.a. representanter från den judiska minoriteten. Regeringen följer också arbetet i utredningen om en nationell strategi för judiskt liv i Sverige (dir. 2022:78).

Strategin för romsk inkludering har nått halvvägs och arbete kvarstår för att nå målet, inte minst efter covid-19-pandemin. Regeringen fortsätter arbetet med att förverkliga strategin.

## 12.6 Budgetförslag

### 12.6.1 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter

**Tabell 12.1 Anslagsutveckling 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter**

Tusental kronor

2022	Utfall	178 765	Anslagssparande	29 006
2023	Anslag	207 771 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	206 173
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>207 771</b>		
2025	Beräknat	117 771		
2026	Beräknat	117 771		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder för de nationella minoriteterna enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk (minoritetslagen), språklagen (2009:600) samt Sveriges internationella åtaganden inom området. Anslaget får även användas för Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametingets utgifter för det nationella samordningsansvaret för minoritetspolitiken samt för uppföljning enligt minoritetslagen. Därutöver får anslaget användas för utgifter för statsbidrag till kommuner och landsting inom förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska samt för utgifter för statsbidrag för verksamhet som främjar regeringens minoritetspolitik.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 12.2 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>207 771</b>	<b>207 771</b>	<b>207 771</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer		-90 000	-90 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>207 771</b>	<b>117 771</b>	<b>117 771</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 207 771 000 kronor anvisas under anslaget 7:1 *Åtgärder för nationella minoriteter* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 117 771 000 kronor respektive 117 771 000 kronor.



## 12.6.2 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer

**Tabell 12.3 Anslagsutveckling 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer**

Tusental kronor

2022	Utfall	15 320	Anslagssparande	180
2023	Anslag	20 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	19 847
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>20 000</b>		
2025	Beräknat	9 500		
2026	Beräknat	9 500		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för utvecklingsarbete och samordning för att främja den nationella minoriteten romers rättigheter och livsvillkor. Anslaget får även användas för utgifter för utbildnings- och arbetsmarknadsåtgärder för den nationella minoriteten romer samt för statsbidrag för att främja romsk inkludering.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 12.4 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>20 000</b>	<b>20 000</b>	<b>20 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer		-10 500	-10 500
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>20 000</b>	<b>9 500</b>	<b>9 500</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 20 000 000 kronor anvisas under anslaget 7:2 *Åtgärder för den nationella minoriteten romer* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 9 500 000 kronor respektive 9 500 000 kronor.

# 13 Medier

## 13.1 Budgetförslag

### 13.1.1 8:1 Mediestöd

**Tabell 13.1 Anslagsutveckling 8:1 Mediestöd**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 081 327	Anslagssparande	5 588
2023	Anslag	1 010 519 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 002 741
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 017 119</b>		
2025	Beräknat	991 119		
2026	Beräknat	977 119		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till presstöd och mediestöd.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 13.2 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 8:1 Mediestöd**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 010 519</b>	<b>1 010 519</b>	<b>1 010 519</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	6 600	-19 400	-33 400
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 017 119</b>	<b>991 119</b>	<b>977 119</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskar med 43 400 000 kronor för 2024 på grund av ett tidigare tillskott för att möjliggöra en fortsatt spridning av tryckta nyhetstidningar i områden där tidningsdistributionen påverkats av varannandagsutdelning av post. Anslaget beräknas av samma anledning minska med 69 400 000 kronor för 2025 och 133 400 000 kronor fr.o.m. 2026.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär även att anslaget ökas med 50 000 000 kronor för 2024 vid införandet av ett nytt system för mediestöd. Vidare beräknas anslaget ökas med 50 000 000 kronor för 2025, 100 000 000 kronor för 2026, 150 000 000 kronor för 2027, 100 000 000 kronor för 2028 och 50 000 000 kronor fr.o.m. 2029 för samma ändamål.

Regeringen föreslår att 1 017 119 000 kronor anvisas under anslaget 8:1 *Mediestöd* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 991 119 000 kronor respektive 977 119 000 kronor.

## 13.1.2 8:2 Mediemyndigheten

**Tabell 13.3 Anslagsutveckling 8:2 Mediemyndigheten**

Tusental kronor

2022	Utfall	44 020	Anslagssparande	-23
2023	Anslag	48 174 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	47 780
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>81 577</b>		
2025	Beräknat	84 648 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	83 207 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 81 280 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 78 245 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Mediemyndighetens förvaltningsutgifter samt utgifter för avveckling av Statens medieråd.

### Ändring av myndighetens namn

Uppgifterna vid Statens medieråd ska inordnas i Myndigheten för press, radio och tv den 1 januari 2024. För att bättre spegla myndighetens utökade uppgifter och ansvarsområde ändras myndighetens namn därför den 1 januari 2024 till Mediemyndigheten.

**Tabell 13.4 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 8:2 Mediemyndigheten**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>48 174</b>	<b>48 174</b>	<b>48 174</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	1 762	3 831	4 929
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	5 590	5 822	2 717
varav BP24 <sup>3</sup>	890	890	-110
– Kostnader inordnande av Statens medieråd	1 900	1 900	900
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-464	-464	-464
– Generell besparing i statsförvaltningen	-546	-546	-546
Överföring till/från andra anslag	26 051	26 822	27 388
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>81 577</b>	<b>84 648</b>	<b>83 207</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 25 351 000 kronor fr.o.m. 2024 då Statens medieråds uppgifter överförs till och inordnas i Mediemyndigheten (i dag Myndigheten för press, radio och tv).

Avvecklingen av Statens medieråd och inordnandet av myndighetens uppgifter i Mediemyndigheten bedöms leda till ett ökat antal anställda vid Mediemyndigheten.

Vidare ökas anslaget med 1 900 000 kronor för 2024 och beräknas ökas med 1 900 000 kronor för 2025 och med 900 000 kronor för 2026 avseende kostnader för inordnandet av Statens medieråd i Mediemyndigheten. Anslaget ökas även med 700 000 kronor för 2024 och beräknas ökas med 420 000 kronor fr.o.m. 2025 för att

myndigheten fr.o.m. 2025 tar över uppgiften från Patent- och registreringsverket att registrera utgivningsbevis för periodiska skrifter. Anslaget 1:21 *Patent- och registreringsverket* (utg.omr.24) minskas med motsvarande belopp.

Anslaget minskas med 546 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 4 700 000 kronor fr.o.m. 2024 för myndighetens ökade kostnader till följd av genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/882 av den 17 april 2019 om tillgänglighet för produkter och tjänster.

Regeringen föreslår att 81 577 000 kronor anvisas under anslaget 8:2 *Mediemyndigheten* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 84 648 000 kronor respektive 83 207 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 13.5 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Myndigheten för press, radio och tv (Mediemyndigheten fr.o.m. 2024)**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. år 2022	Resultat år 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat år 2024	Ack. Resultat utgående år
<b>Verksamhet där intäkterna inte disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet						
<i>varav avgifter för analog kommersiell radio (inkomsttitel 2811)</i>						
	-	-	163 248	-	-	-
<i>varav särskild avgift och viten (inkomsttitel 2712)</i>						
	-	-	175	-	-	-
<b>Verksamhet där intäkterna disponeras och redovisas mot anslag</b>						
Offentligrättslig verksamhet						
<i>varav avgifter för ansökan om att sända tv och digital kommersiell radio</i>						
	-	0	200	-200	0	0
<i>varav utgivningsbevis för webbplatser m.m.<sup>1</sup></i>						
	-1 896	-120	475	595	-120	-2 136

<sup>1</sup> avser 35 procent av kostnaderna, eftersom det ekonomiska målet är 35 procents kostnadstäckning. Ackumulerat resultat är beräknat från år 2014.

Källa: Myndigheten för press, radio och tv:s årsredovisning.

Under hösten 2017 beslutade Myndigheten för press, radio och tv om tre nationella och 35 lokala eller regionala tillstånd att bedriva analog kommersiell radio fr.o.m. den 1 augusti 2018. Tillståndshavarna betalade sammanlagt ca 1 306 000 000 kronor engångsvis i förskott för hela tillståndsperioden (2018–2026). De inkomna avgifterna periodiseras i statsredovisningen med lika stora belopp under tillståndsperioden, ca 163 000 000 kronor årligen.

Myndigheten för press, radio och tv ansvarar för inkassering och eventuell indrivning av särskild avgift enligt radio- och tv-lagen (2010:696). Under 2022 inkasserades sammanlagt 175 000 kronor i särskilda avgifter.

En utlysning av ytterligare tillstånd att sända digital kommersiell radio har gjorts under våren 2023. Cirka 500 000 kronor beräknas betalas in i ansökningsavgifter för nya tillstånd samt överlåtelser av tillstånd under året.

Myndigheten för press, radio och tv ansvarar för att utfärda utgivningsbevis för webbplatser m.m. Verksamheten är delvis avgiftsfinansierad. Under 2022 betalades 334 000 kronor in i ansökningsavgifter medan kostnaderna var 1 692 000 kronor. Målet att avgifterna ska täcka 35 procent av kostnaderna för verksamheten uppfylldes därmed inte under 2022, då avgifterna täckte ca 20 procent av kostnaderna.

### 13.1.3 Lagändringar till följd av namnbyte

**Regeringens förslag:** De lagar där namnen Statens medieråd och Myndigheten för press, radio och tv förekommer ändras genom att namnen ersätts med Mediemyndigheten.

Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2024.

**Skälen för regeringens förslag:** Statens medieråds uppgifter ska den 1 januari 2024 inordnas i Myndigheten för press, radio och tv. För att bättre spegla myndighetens utökade uppgifter och ansvarsområde ändras myndighetens namn därför den 1 januari 2024 till Mediemyndigheten.

De lagar där myndigheterna Statens medieråd och Myndigheten för press, radio och tv nämns behöver därför ändras som en följd av namnbytet. Detta innebär ändringar i brottsbalken, lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden, radio- och tv-lagen (2010:696), lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt och tullagen (2016:253).

#### **Lagrådet**

Ändringarna som föreslås innebär endast att hänvisningar till de gamla namnen på myndigheterna ersätts med hänvisningar till det nya namnet. Föreslagna ändringar, med undantag för ändringen i tullagen, omfattas av Lagrådets granskningsområde. Förslaget är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande över lagändringarna.

# 14 Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet

## 14.1 Omfattning

Delområdet omfattar myndigheten Svenska institutet för europapolitiska studiers (Sieps) verksamhet samt informations- och kommunikationsinsatser som gäller samarbetet inom EU.

**Tabell 14.1 Utgiftsutveckling inom Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
<b>Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet</b>	<b>29</b>	<b>31</b>	<b>32</b>	<b>31</b>	<b>33</b>	<b>34</b>
9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	29	31	32	31	33	34

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## 14.2 Resultatredovisning

### 14.2.1 Resultat avseende Svenska institutet för europapolitiska studier

Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps) ska bl.a. utarbeta forskningsbaserade analyser och annat underlag i frågor om utvecklingen av Europeiska unionen och Sveriges europapolitik och göra dessa tillgängliga för regeringen och övriga aktörer i den politiska beslutsprocessen i Sverige. Sieps ska även bidra till en allsidig belysning av aktuella europapolitiska frågor och delta i internationellt forskningsutbyte. Myndigheten ska tillhandahålla utbildningar i ämnen som rör EU, som en del av kompetensförsörjningen i offentlig verksamhet. Myndigheten hade 13 årsarbetskrafter under 2022.

#### Analys och spridning

Sieps gav under 2022 ut 39 publikationer (39 procent kvinnliga författare, 61 procent manliga författare) och arrangerade 60 öppna seminarier, webbseminarier och poddar (av podcasttalarna var 55 procent kvinnor och 45 procent män). Analysverksamheten fokuserade på kriget i Ukraina och dess konsekvenser, ofta i form av kortanalyser av krigets effekter för EU. Sveriges ordförandeskap i EU:s ministerråd under första halvåret av 2023 var också ett dominerande tema. Andra ämnen var EU:s biståndspolitik, euron, den gröna given, tillämpning och utveckling av EU-rätten, EU:s krishantering och gränsbevakningsbyrån Frontex. Antalet nedladdningar av Sieps publikationer ökade och uppspelningen av podcasts mer än fördubblades, vilket sannolikt är ett resultat av att fler poddavsnitt publicerades och att en ny EU-utbildningspodcast lanserades. Sieps genomförde också fler seminarier och webbseminarier än tidigare år. Tillsammans med den ökade produktionen av poddavsnitt och anställningen av ytterligare en redaktör bidrog detta till ökade kostnader för spridning och tillgänglighet. Sieps deltar aktivt i ett internationellt

forskningsutbyte och under 2022 anlätades 14 forskare verksamma utanför Sveriges gränser som författare av publikationer för Sieps. Flertalet medverkade också vid seminarier arrangerade av Sieps.

### **EU-relaterad kompetensförsörjning**

Under 2022 utbildades 1 936 personer under 57 utbildningstillfällen. Sieps genomförde fler utbildningar och hade fler deltagare än något annat år sedan utbildningsverksamheten startade 2013. Könsfördelningen mellan deltagare var 66 procent kvinnor och 34 procent män och mellan föreläsare 56 procent kvinnor och 44 procent män. Antal genomförda utbildningstillfällen och deltagare samt visningar av digitala utbildningar via webbplatsen ökade till de högsta nivåerna sedan verksamhetens start. De digitala utbildningarna på webbplatsen visades 9 126 gånger, vilket var en ökning med 60 procent jämfört med föregående år. I början av 2022 inrättade Sieps ett EU-nätverk för nationella myndigheter. Nätverket är en plattform för myndighetspersonal som arbetar med EU-frågor att mötas och diskutera aktuella frågor som rör EU. Under 2022 möttes nätverket fyra gånger och antalet medlemmar ökade från 47 i början av 2022 till 55 i slutet av året.

## **14.2.2 Resultat för EU-information**

### **Ökad delaktighet i EU-relaterade frågor**

För att öka delaktigheten, kunskapen och engagemanget kring EU-relaterade frågor i Sverige verkade regeringen för att skapa bättre förutsättningar för det civila samhället när det gäller utbildning och information. Arbetet syftade till att stärka delaktigheten i demokratins beslutsprocesser inklusive beslut som fattas på EU-nivå. Sieps genomförde utbildningar för tjänstemän och förtroendevalda på beställning av Regeringskansliet, statliga myndigheter, kommuner och regioner. Syftet med utbildningarna var att ge en god förståelse för EU-samarbetet, EU:s funktion och EU:s institutioner. Sieps lanserade en utbildningspodd inför Sveriges ordförandeskap i EU:s ministerråd för att sprida kunskap om ordförandeskapet och myndigheternas roll.

Linnéuniversitetet tillhandahöll genom Medieinstitutet Fojo fortbildningar för yrkesverksamma journalister med fokus på EU-frågor. Under året fortsatte utvecklingen av websidan EU-kollen. EU-kollen redovisade tydliga och kortfattade sammanfattningar av aktuella EU-frågor som ett stöd till journalister. Universitetet fortsatte med utbildningar och distanskurser för journalister. En studieresa till Belgien och Nederländerna om EU-samarbeten inom polis- och rättsväsendet arrangerades för journalister. Inför Sveriges ordförandeskap i EU:s ministerråd arrangerades ett seminarium om vad ordförandeskapet i rådet innebär och medför.

Universitets- och högskolerådet (UHR) har i uppdrag att erbjuda lärare och skolledare utbildningar om EU. För att öka kunskapen och engagemanget för EU utbildades särskilda skolambassadörer. Under 2022 deltog närmare 120 lärare och skolledare i studieresor till Bryssel. UHR genomförde en nätverkskonferens för skolambassadörer med cirka 160 deltagare. I samband med Europadagen anordnades tävlingar där högstadie- och gymnasieklasser deltog genom att i text och bild redogöra för hur de uppmärksammade Europadagen.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) arbetade i Sverige med EU:s ungdomsdialog där unga inom hela unionen samlades för att prata om EU, t.ex. medverkade 292 deltagare i åtta s.k. demokrativerkstäder. MUCF fortsatte att utveckla webbutbildningen "Prata EU" med 236 deltagare vilket underlättade spridningen av kunskap om EU till unga i skolan och på fritiden.

Under våren 2022 samrådde regeringen med det civila samhället, arbetsmarknadens parter och andra samhällsaktörer samt på regional och lokal nivå för att stärka dialogen och få kunskap och perspektiv om olika EU-frågor. Samråden skedde bl.a. genom fem s.k. EU-sakråd om den europeiska terminen och konferensen om Europas framtid.

### **Rekrytering till EU:s institutioner**

Universitets- och högskolerådet (UHR) har i uppdrag att informera om möjligheter för arbete och praktik inom EU:s institutioner, byråer och organ. Under 2022 genomförde myndigheten bl.a. annonskampanjer och spelade in filmer med svenskar som är anställda i EU:s institutioner, byråer och organ. UHR startade ett EU-nätverk för karriärvägledare där 85 studie- och karriärvägledare från 27 svenska lärosäten är medlemmar. Av medlemmarna var 75 kvinnor och 9 var män. (För 1 person saknas uppgift om kön). Antalet svenska praktikanter vid EU:s institutioner, byråer och organ ökade från 53 till 69 personer. Könsfördelningen mellan praktikanterna var 51 kvinnor och 16 män. (För 2 personer saknas uppgift om kön.) UHR bistod Regeringskansliet i arbetet med att tillsammans med Europeiska kommissionen ta fram en nationell handlingsplan till stöd för att stärka den svenska närvaron i EU:s institutioner, byråer och organ.

## **14.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen**

### **14.3.1 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen för Svenska institutet för europapolitiska studier**

#### **Analys och spridning**

Regeringen bedömer att Sieps verksamhet håller hög kvalitet och myndigheten har gjort viktiga insatser för att belysa för Sverige betydelsefulla politiska frågeställningar. Det ökade antalet publikationer och Sieps arbete med att sprida information om EU-ordförandeskapet har bidragit till en höjd kunskapsnivå om angelägna EU-frågor. Det är positivt att Sieps fortsätter att utveckla spridningen av och tillgängligheten till myndighetens analyser genom att utnyttja digitala format som poddar och webbseminarier. Arbetet med en ökad tillgänglighet och spridning syns i det positiva resultatet från 2022. Regeringen bedömer att det internationella forskningsutbyte som Sieps deltar i är betydelsefullt och bidrar till att öka förståelsen för de diskussioner om utvecklingen av EU-samarbetet som förs utanför Sveriges gränser.

#### **EU-relaterad kompetensförsörjning**

Sieps står för en viktig del av den EU-relaterade kompetensförsörjningen inom den offentliga sektorn. Sieps breda utbud av utbildningar har på ett bra sätt fångat upp det kunskapsbehov som finns på statlig, regional och kommunal nivå. Det är positivt att Sieps genomförde fler utbildningar och hade fler deltagare än något annat år sedan utbildningsverksamhetens start. Sieps nya utbildningspodd inför Sveriges ordförandeskap i EU:s ministerråd har bidragit till att öka kunskapen och engagemanget kring EU-relaterade frågor. Sieps nyinrättade EU-nätverk är ett positivt komplement till kompetensförsörjningen inom den offentliga sektorn.



### 14.3.2 Regeringens bedömning av målluppfyllelsen för EU-information

#### Ökad delaktighet i EU-relaterade frågor

Regeringen bedömer att de genomförda åtgärderna har bidragit till ökad kunskap om EU bland förtroendevalda och anställda inom kommuner och regioner samt journalister. Sieps utbildningar har stärkt kunskapen om EU-samarbetet bland tjänstemän och förtroendevalda inom kommuner, regioner och myndigheter. Genom det arbete som MUCF bedriver har kunskapen om EU höjts bland unga. Det är positivt att UHR arbetar med att stärka EU-perspektivet i den svenska undervisningen genom att utbilda lärare och skolledare till särskilda skolambassadörer. Regeringen bedömer att de utbildningsåtgärder som Linnéuniversitetet erbjuder genom Medieinstitutet Fojo är viktiga för att utbilda journalister i EU-frågor, samt att arbetet med utvecklingen av websidan EU-kollen är betydelsefullt.

#### Rekrytering till EU:s institutioner

Sverige är fortsatt underrepresenterat i EU:s institutioner, byråer och organ och underskottet väntas öka då flera svenskar kommer att gå i pension under de närmaste åren. En viktig grund för att fler svenska medborgare ska se EU:s institutioner som en intressant arbetsplats är att nå ut med ändamålsenlig information till universitet och högskolor. Det inbegriper information om de ändrade förutsättningar för EU-rekrytering som följer av Europeiska kommissionens ändrade personalpolitik. Det är positivt att UHR har utvecklat spridningen av information om möjligheter till arbete och praktik med hjälp av digitala kanaler och nu når ut till flera intresserade. Det är viktigt att UHR fortsätter att utveckla och effektivisera verksamheten.

## 14.4 Politikens inriktning

EU är Sveriges viktigaste utrikes- och säkerhetspolitiska arena. Medlemskapet i EU är en förutsättning för hanteringen av gemensamma utmaningar som hoten mot säkerhet och klimat. Det stärker Sveriges röst i omvärlden och bidrar till jobb och ekonomisk utveckling. Den ryska fullskaliga invasionen av Ukraina påverkar grunderna för EU-samarbetet och innebär en ny dynamik för EU:s utvidgning. Parallellt intensifieras diskussionen om formerna för EU:s framtida organisering, politiska inriktning och finansiering. Inom de närmaste åren står EU inför beslut som starkt kommer att påverka Sveriges utveckling som land och inflytande i EU. Behovet av att tidigt identifiera och analysera frågor som är centrala för denna utveckling samt ge råd om vägval kommer att fortsätta. För att fortsätta vara relevant är det viktigt att nära följa det EU-politiska analysarbete som bedrivs av andra analysinstitut i Europa. Medborgarnas delaktighet i EU-arbetet är också en viktig prioritering. Kunskapen om EU behöver öka och regeringen fäster stor vikt vid att det förs en bred diskussion i samhället, till exempel i skolan och bland förtroendevalda, om hur EU ska utvecklas framöver.

### 14.4.1 Svenska institutet för europapolitiska studier

Sieps bör fortsatt möta behovet av ökad kunskap inom statsförvaltningen och hos övriga aktörer i den politiska beslutsprocessen när det gäller frågor på EU:s dagordning och frågor som är viktiga för EU-samarbetets långsiktiga utveckling. Sieps utbildningar ska bland annat rikta sig till förtroendevalda och anställda i kommuner och regioner. Det finns ett ökat behov av att bättre förstå utvecklingen i EU:s närområde och hur EU-samarbetet påverkas både inom enskilda politikområden och när det gäller formerna för EU:s framtida organisering, politiska inriktning och

finansiering. Detta är angeläget inte minst mot bakgrund av att frågan om en utvidgning av unionen har fått förnyad aktualitet. Sieps har en viktig uppgift i att möta detta analysbehov.

#### 14.4.2 Ökad delaktighet i EU-relaterade frågor

Det finns behov av fortsatt ökad kunskap så att medborgare kan vara delaktiga i vilka beslut som tas i EU-relaterade frågor. Regeringen prioriterar utbildningen Skolambassadör för EU, som tillhandahålls av Universitets- och högskolerådet. Det är en av de viktiga kunskapshöjande insatser som erbjuds lärare och skolledare. Regeringen vill stärka delaktigheten bland unga i frågor om EU och dess framtid med målsättning att effektivt nå ut till unga. Insatser ska göras för ökad kunskap för målgruppen yrkesverksamma journalister med målsättning att bättre förstå hur och var EU-beslut fattas. Även myndighetsledning prioriteras som målgrupp. Utbildning som syftar till att stärka myndigheterna i deras roll i EU-arbetet är angeläget.

#### 14.4.3 Rekrytering till EU:s institutioner

Sverige är underrepresenterat i EU:s institutioner särskilt på lägre nivåer och det är en prioritering för regeringen att öka nyrekryteringen av svenska medborgare. Regeringen avser att intensifiera arbetet för att fler svenskar söker till och blir anställda i EU:s institutioner. Unga som är intresserade av att praktisera eller arbeta inom EU:s institutioner är en viktig målgrupp för informationsinsatser. En översyn av regeringens arbete på området genomförs med målsättningen att föreslå effektiva åtgärder som ska bidra till att stärka den svenska representationen i EU:s institutioner, myndigheter och organ.

### 14.5 Budgetförslag

#### 14.5.1 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information

**Tabell 14.2 Anslagsutveckling 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information**

Tusental kronor

2022	Utfall	29 394	Anslagssparande	2 789
2023	Anslag	31 310 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	31 766
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>31 234</b>		
2025	Beräknat	32 830 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	33 755 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 31 227 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 31 223 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för förvaltningsutgifter för Svenska institutet för europapolitiska studier. Anslaget får användas för utbildnings- och kommunikationsinsatser på EU-området. Anslaget får användas för att medfinansiera medel från EU. Vidare får anslaget användas för att främja rekrytering av svenska medborgare till tjänster inom EU:s institutioner, byråer och organ.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 14.3 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>31 310</b>	<b>31 310</b>	<b>31 310</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	1 464	3 129	4 097
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 540	-1 609	-1 652
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	-442	-442	-442
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-125	-125	-125
– Generell besparing i statsförvaltningen	-317	-317	-317
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>31 234</b>	<b>32 830</b>	<b>33 755</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 317 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 31 234 000 kronor anvisas under anslaget 9:1 *Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 32 830 000 kronor respektive 33 755 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Sieps har möjlighet att ta ut avgifter för utbildningsverksamhet som myndigheten bedriver.

**Tabell 14.4 Uppdragsverksamhet**

Tusental kronor

	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera verksamheten</b>						
Uppdragsverksamhet						
<i>varav utbildningsverksamhet</i>	–	–	1 500	–	–	–

Sieps får ta ut utgifter upp till full kostnadstäckning för uppdragsverksamheten vid myndigheten samt disponera intäkterna i verksamheten.

# Bilaga 1

## Sveriges utlandsmyndigheter och Stockholmsbaserade sändebud

### Innehållsförteckning

1	Sveriges utlandsmyndigheter och Stockholmsbaserade sändebud .....	2
1.1	Utlandsmyndigheter .....	2
1.1.1	Beskickningar .....	2
1.1.2	Delegationer vid internationella organisationer.....	4
1.1.3	Karriärkonsulat .....	4
1.2	Stockholmsbaserade sändebud.....	4

# 1 Sveriges utlandsmyndigheter och Stockholmsbaserade sändebud

Förteckning över Sveriges utlandsmyndigheter och Stockholmsbaserade sändebud per den 1 augusti 2023.

## 1.1 Utlandsmyndigheter

Utlandsmyndigheter är beskickningar, delegationer vid internationella organisationer och karriärkonsulat.

En beskickning benämns ambassad eller legation. En delegation vid en internationell organisation benämns delegation eller representation. Ett karriärkonsulat är ett konsulat som leds av en utsänd tjänsteman. Sidoackrediteringar anges inom parentes.

### 1.1.1 Beskickningar

- Abu Dhabi (Kuwait, Manama)
- Abuja (Accra, Yaoundé)
- Addis Abeba (Djibouti)
- Alger
- Amman
- Ankara
- Astana
- Athen
- Bagdad
- Baku
- Bamako (Niamey, Nouakchott)
- Bangkok (Yangon, Phnom Penh, Vientiane)
- Beirut
- Belgrad (Podgorica)
- Berlin
- Bern (Vaduz)
- Bogotá D.C. (Caracas, Quito)
- Brasilia
- Budapest (Ljubljana)
- Buenos Aires (Asunción, Montevideo)
- Bukarest
- Canberra (Apia, Funafuti, Nuku`alofa, Suva, Honiara, Port Vila, Södra Tarawa, Yaren, Wellington)
- Chisinau
- Damaskus
- Dar es Salaam (Bujumbura)
- Dhaka
- Doha
- Dublin
- Guatemala (San Salvador, Tegucigalpa, San José, Managua, Panamá)
- Haag
- Hanoi

- Harare (Lilongwe, Port Louis)
- Havanna (Santo Domingo)
- Helsingfors
- Islamabad
- Jakarta (Dili, Port Moresby)
- Jerevan
- Kabul
- Kampala (Bangui, N'Djamena)
- Kairo
- Khartoum (Juba)
- Kiev
- Kigali
- Kinshasa (Brazzaville, Libreville, Malabo)
- Kuala Lumpur
- Köpenhamn
- La Paz
- Lissabon (Bissau, Praia, Sao Tomé)
- London
- Lusaka
- Madrid (Andorra la Vella)
- Manila
- Maputo (Antananarivo, Mbabane)
- Mexico
- Minsk
- Monrovia (Freetown)
- Moskva
- Nairobi (Moroni, Victoria)
- New Delhi (Colombo, Kathmandu, Thimphu, Malé)
- Nicosia
- Oslo
- Ottawa
- Ouagadougou
- Paris (Monaco)
- Peking (Ulan Bator)
- Prag
- Pretoria (Gaborone, Maseru, Windhoek)
- Pristina
- Pyongyang
- Rabat
- Reykjavik
- Riga
- Riyadh (Muscat, Sana'a)
- Rom (San Marino)
- Santiago de Chile (Lima)
- Sarajevo
- Seoul
- Singapore (Bandar Seri Bagawan)
- Skopje
- Tallinn
- Tbilisi
- Teheran
- Tel Aviv

- Tirana
- Tokyo (Ngerulmud, Majuro, Palikir)
- Tunis (Tripoli)
- Vilnius
- Warszawa
- Washington
- Wien (Bratislava)
- Zagreb.

### 1.1.2 Delegationer vid internationella organisationer

- Sveriges ständiga representation vid Europeiska unionen, EU, i Bryssel
- Sveriges ständiga representation vid Förenta nationerna, FN, i New York
- Sveriges ständiga representation vid de internationella organisationerna i Genève
- Sveriges delegation vid Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, OECD, och Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur, Unesco, i Paris
- Sveriges ständiga representation vid Europarådet i Strasbourg
- Sveriges ständiga delegation vid Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, OSSE, i Wien
- Sveriges delegation vid Nato i Bryssel.

### 1.1.3 Karriärkonsulat

- Bryssel
- Hongkong
- Istanbul
- Jerusalem
- Mariehamn
- Mumbai
- New York
- S:t Petersburg
- Shanghai.

## 1.2 Stockholmsbaserade sändebud

Ett Stockholmsbaserat sändebud fullgör uppgifter som Sveriges beskickning i ett visst land:

- SBS Angola
- SBS Belgien och Luxemburg
- SBS Bulgarien
- SBS Centralasien (Kirgizistan, Tadzjikistan, Turkmenistan, Uzbekistan)
- SBS Eritrea
- SBS Malta och Heliga Stolen
- SBS Karibien (Antigua och Barbuda, Bahamas, Barbados, Belize, Dominica, Grenada, Guyana, Haiti, Jamaica, St Kitts och Nevis, St Lucia, St Vincent och Grenadinerna, Surinam, Trinidad och Tobago.)
- SBS Västafrika (Benin, Elfenbenskusten, Gambia, Guinea, Senegal, Togo).

# Utgiftsområde 2

## Samhällsekonomi och finansförvaltning



## Utgiftsområde 2 – Samhällsekonomi och finansförvaltning

### Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	5
2	Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning.....	7
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	7
2.2	Utgiftsutveckling.....	8
2.3	Mål för utgiftsområdet.....	9
2.3.1	Finansmarknadsområdet .....	9
2.3.2	Statlig förvaltningspolitik .....	11
2.3.3	Sveriges genomförande av Agenda 2030.....	11
2.3.4	Korrekta utbetalningar från välfärdssystemen.....	11
2.4	Resultatredovisning.....	11
2.5	Politikens inriktning .....	11
3	Finansmarknad och internationella finansiella institutioner.....	13
3.1	Mål för området.....	13
3.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder .....	13
3.3	Resultatredovisning.....	13
3.3.1	Finansiell stabilitet.....	13
3.3.2	Väl fungerande marknader.....	19
3.3.3	Konsumentskyddets utveckling .....	20
3.3.4	Hållbarhet .....	22
3.3.5	Statlig finansförvaltning.....	25
3.3.6	Resultat för internationella finansiella institutioner .....	26
3.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	28
3.4.1	Det finansiella systemet ska bidra till en hållbar utveckling .....	28
3.4.2	Statens finansförvaltning ska bedrivas effektivt.....	29
3.5	Politikens inriktning .....	29
3.5.1	Värna finansiell stabilitet .....	29
3.5.2	Bekämpa brottslighet .....	30
3.5.3	Ett antal nya förslag på EU-nivå.....	30
3.5.4	Säkerställa ett väl fungerande system för betalningar.....	31
3.5.5	Ett starkt konsumentskydd .....	31
3.6	Budgetförslag.....	32
3.6.1	1:3 Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter.....	32
3.6.2	1:11 Finansinspektionen.....	33
3.6.3	1:12 Riksgäldskontoret .....	35
3.6.4	1:14 Vissa garanti- och medlemsavgifter .....	39
3.6.5	1:16 Finansmarknadsforskning .....	40
4	Statlig förvaltningspolitik, statliga arbetsgivarfrågor och Agenda 2030.....	41
4.1	Mål för området.....	41
4.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	41
4.3	Resultatredovisning.....	42
4.3.1	Statlig förvaltningspolitik .....	42
4.3.2	Arbetsgivarfrågor.....	49
4.3.3	Sveriges genomförande av Agenda 2030.....	58
4.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	59
4.4.1	Statlig förvaltningspolitik .....	59
4.4.2	Arbetsgivarfrågor.....	60
4.4.3	Sveriges genomförande av Agenda 2030.....	60
4.5	Politikens inriktning .....	61
4.5.1	Statlig förvaltningspolitik och arbetsgivarfrågor.....	61

4.5.2	Sveriges genomförande av Agenda 2030.....	63
4.6	Budgetförslag.....	65
4.6.1	1:1 Statskontoret.....	65
4.6.2	1:2 Kammarkollegiet.....	66
4.6.3	1:4 Arbetsgivarpolitiska frågor.....	68
4.6.4	1:5 Statliga tjänstepensioner m.m.....	69
4.6.5	1:15 Statens servicecenter.....	71
5	Fastighetsförvaltning.....	73
5.1	Mål för området.....	73
5.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	73
5.3	Resultatredovisning.....	74
5.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	81
5.5	Politikens inriktning.....	81
5.6	Budgetförslag.....	82
5.6.1	Fortifikationsverket.....	82
5.6.2	Statens fastighetsverk.....	84
5.6.3	1:10 Bidragsfastigheter.....	85
6	Prognoser, redovisning, statistik och uppföljning.....	87
6.1	Mål för området.....	87
6.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	87
6.3	Resultatredovisning.....	87
6.3.1	Konjunkturinstitutet.....	87
6.3.2	Ekonomistyrningsverket.....	87
6.3.3	Finanspolitiska rådet.....	88
6.3.4	Statistiska centralbyrån.....	88
6.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	90
6.5	Politikens inriktning.....	90
6.6	Budgetförslag.....	91
6.6.1	1:6 Finanspolitiska rådet.....	91
6.6.2	1:7 Konjunkturinstitutet.....	92
6.6.3	1:8 Ekonomistyrningsverket.....	93
6.6.4	1:9 Statistiska centralbyrån.....	94
6.6.5	1:13 Bokföringsnämnden.....	96
7	Offentlig upphandling.....	97
7.1	Mål för området.....	97
7.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	97
7.3	Resultatredovisning.....	97
7.3.1	Konkurrensen i den offentliga upphandlingen har förbättrats.....	97
7.3.2	Rättssäkerheten i den offentliga upphandlingen har förbättrats.....	98
7.3.3	Utvärdering av effekterna av förändrade regler för direktupphandling.....	99
7.3.4	Utveckling av den interna styrningen av offentliga inköpsverksamheter.....	99
7.3.5	Statens upphandlingsstöd är efterfrågat.....	100
7.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	101
7.5	Politikens inriktning.....	102
7.6	Budgetförslag.....	103
7.6.1	1:17 Upphandlingsmyndigheten.....	103
8	Korreakta utbetalningar från välfärdssystemen.....	105
8.1	Mål för området.....	105
8.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	105
8.3	Resultatredovisning.....	106
8.3.1	Omfattningen av felaktiga utbetalningar är fortsatt stor.....	106

8.3.2	De upptäckta felaktiga utbetalningarna har totalt sett minskat något 2022 .....	108
8.3.3	Antalet återkrav har ökat vid flera av myndigheterna.....	109
8.3.4	Antalet polisanmälningar har ökat vid flera av myndigheterna och arbetslöshetskassorna.....	110
8.3.5	Andelen av befolkningen som anser att det är lätt att göra rätt har ökat .....	112
8.3.6	Andelen i befolkningen med tillåtande attityder till bidragsbrott är fortsatt låg.....	113
8.3.7	Den upplevda upptäcktsrisken vid bidragsbrott är oförändrad... ..	114
8.3.8	Det statliga arbetet mot felaktiga utbetalningar har stärkts .....	114
8.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	115
8.5	Politikens inriktning .....	116
8.5.1	Bättre förutsättningar att minska felaktiga utbetalningar .....	116
8.6	Budgetförslag.....	118
8.6.1	1:18 Utbetalningsmyndigheten.....	118

Bilaga            Statsförvaltningens utveckling

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

1. Riksdagen godkänner målet för finansmarknadsområdet (avsnitt 2.3.1).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 för stabilitetsfonden besluta om en kreditram på högst 50 000 000 000 kronor och en garantiram på högst 750 000 000 000 kronor (avsnitt 3.6.3).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 för resolutionsreserven besluta om en kreditram på högst 100 000 000 000 kronor och en garantiram på högst 200 000 000 000 kronor (avsnitt 3.6.3).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Kammarkollegiets behov av likviditet i samband med inrättandet av nya myndigheter som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 250 000 000 kronor (avsnitt 4.6.2).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Kammarkollegiets behov av likviditet i det statliga försäkringssystemet som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 100 000 000 kronor (avsnitt 4.6.2).
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Statens tjänstepensionsverks behov av likviditet i pensionshanteringen som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 100 000 000 kronor (avsnitt 4.6.4).
7. Riksdagen godkänner investeringsplanen för fastigheter och markanläggningar för 2024–2026 som en riktlinje för Fortifikationsverkets investeringar (avsnitt 5.6.1).
8. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 besluta att Fortifikationsverket får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och markanläggningar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 42 300 000 000 kronor (avsnitt 5.6.1).
9. Riksdagen godkänner investeringsplanen för fastigheter och markanläggningar för 2024–2026 som en riktlinje för Statens fastighetsverks investeringar (avsnitt 5.6.2).
10. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 besluta att Statens fastighetsverk får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och markanläggningar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 15 200 000 000 kronor (avsnitt 5.6.2).
11. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning enligt tabell 1.1.
12. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Statskontoret	109 732
1:2 Kammarkollegiet	164 511
1:3 Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter	25 350
1:4 Arbetsgivarpolitiska frågor	2 443
1:5 Statliga tjänstepensioner m.m.	16 712 000
1:6 Finanspolitiska rådet	11 704
1:7 Konjunkturinstitutet	78 007
1:8 Ekonomistyrningsverket	210 120
1:9 Statistiska centralbyrån	624 174
1:10 Bidragsfastigheter	365 000
1:11 Finansinspektionen	808 217
1:12 Riksgäldskontoret	378 441
1:13 Bokföringsnämnden	14 306
1:14 Vissa garanti- och medlemsavgifter	110 452
1:15 Statens servicecenter	945 404
1:16 Finansmarknadsforskning	59 353
1:17 Upphandlingsmyndigheten	99 917
1:18 Utbetalningsmyndigheten	161 927
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>20 881 058</b>

**Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden**

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:10 Bidragsfastigheter	100 000	2025
<b>Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet</b>	<b>100 000</b>	

## 2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

### 2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning omfattar den statliga förvaltningspolitiken, politiken för finansmarknaden och arbetet för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen. I utgiftsområdet ingår följande områden:

- finansmarknad och internationella finansiella institutioner
- statlig förvaltningspolitik, statliga arbetsgivarfrågor och Agenda 2030
- fastighetsförvaltning
- prognoser, redovisning, statistik och uppföljning
- offentlig upphandling
- korrekta utbetalningar från välfärdssystemen.

Delområdet finansmarknad omfattar åtgärder för ett stabilt finansiellt system, som ska präglas av ett högt förtroende med väl fungerande marknader, starkt konsumentskydd och som bidrar till en hållbar utveckling samt en effektiv statlig finansförvaltning. I delområdet ingår Finansinspektionen, Riksgäldskontoret och Krigsförsäkringsnämnden.

Delområdet internationella finansiella institutioner omfattar exempelvis årliga medlemsavgifter till tankesmedjan Bruegel, European Institute of Public Administration och Europarådets utvecklingsbank, samt garantier till sex internationella finansieringsinstitut och ett europeiskt instrument (SURE).

Delområdet statlig förvaltningspolitik omfattar styrning, ledning, organisation och utveckling av de statliga myndigheterna samt vissa övergripande frågor om relationen mellan stat och kommun, inklusive regional ansvarsfördelning. Delområdet omfattar även myndigheterna Kammarkollegiet, Statens servicecenter, Statskontoret samt delar av Ekonomistyrningsverkets (ESV) verksamhet.

Delområdet statliga arbetsgivarfrågor omfattar statliga personal- och lönepolitiska frågor, såsom löneutveckling, pensionsvillkor, arbets- och anställningsvillkor avseende offentliga anställningar, statlig arbetsrätt och kompetensförsörjning inom staten samt frågor om arbetsmiljö och hälsa, jämställdhet, mångfald och värdegrundarbete inom staten. Delområdet omfattar Arbetsgivarverket, Offentliga sektorns särskilda nämnd, Skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor, Statens ansvarsnämnd, Statens tjänstepensionsverk, Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd, Statens överklagandenämnd och Trygghetsstiftelsen – en kollektivavtalsstiftelse.

Delområdet Sveriges genomförande av Agenda 2030 omfattar uppföljning av regeringens politik för att genomföra agendan.

Området fastighetsförvaltning omfattar förvaltning av fastigheter som av försvarspolitiska, kulturhistoriska eller andra skäl har ansetts lämpliga att förvaltas av staten. Området omfattar myndigheterna Fortifikationsverket och Statens fastighetsverk.

Området prognoser, redovisning, statistik och uppföljning omfattar myndigheterna Bokföringsnämnden, ESV, Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, Finans-

politiska rådet, Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån. Området omfattar vidare verksamhet som ska bidra till att det finanspolitiska ramverket följs, att politiska beslut och prioriteringar är välgrundade samt verksamhet som ska bidra till transparens vid redovisningen av den ekonomiska politiken.

Området offentlig upphandling omfattar flera lagar med bestämmelser som syftar till att upphandlande myndigheter och enheter ska göra effektiva offentliga inköp. Området omfattar Upphandlingsmyndigheten och den del av Konkurrensverkets verksamhet som avser tillsyn över den nämnda lagstiftningen.

Området korrekta utbetalningar från välfärdssystemen omfattar den samlade styrningen och uppföljningen av arbetet mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Det innefattar bl.a. att samordna och stödja berörda myndigheters arbete inom området och samlat återrapportera detta till regeringen. Området omfattar Utbetalningsmyndigheten.

## 2.2 Utgiftsutveckling

**Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
1:1 Statskontoret	102	108	109	<b>110</b>	114	117
1:2 Kammarkollegiet	113	140	128	<b>165</b>	166	173
1:3 Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter	21	23	24	<b>25</b>	26	26
1:4 Arbetsgivarpolitiska frågor	1	2	2	<b>2</b>	2	2
1:5 Statliga tjänstepensioner m.m.	13 819	15 207	15 197	<b>16 712</b>	17 342	17 771
1:6 Finanspolitiska rådet	11	11	11	<b>12</b>	12	12
1:7 Konjunkturinstitutet	69	79	76	<b>78</b>	75	77
1:8 Ekonomistyrningsverket	201	211	213	<b>210</b>	211	213
1:9 Statistiska centralbyrån	582	609	612	<b>624</b>	649	666
1:10 Bidragsfastigheter	330	290	288	<b>365</b>	440	515
1:11 Finansinspektionen	688	788	781	<b>808</b>	827	819
1:12 Riksgäldskontoret	345	364	361	<b>378</b>	389	388
1:13 Bokföringsnämnden	14	14	14	<b>14</b>	15	15
1:14 Vissa garanti- och medlemsavgifter	5	110	62	<b>110</b>	110	110
1:15 Statens servicecenter	882	915	942	<b>945</b>	992	1 020
1:16 Finansmarknadsforskning	50	60	60	<b>59</b>	29	29
1:17 Upphandlingsmyndigheten	108	112	114	<b>100</b>	104	106
1:18 Utbetalningsmyndigheten				<b>162</b>	200	249
<b>Totalt för utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning</b>	<b>17 340</b>	<b>19 043</b>	<b>18 993</b>	<b>20 881</b>	<b>21 704</b>	<b>22 310</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Utgiftsområdets sammanlagda utgifter uppgick 2022 till 17,34 miljarder kronor. Prognosen för utfallet för 2023 är 18,99 miljarder kronor, vilket är 50 miljoner kronor mindre än de anvisade medlen. Den föreslagna anslagsnivån för utgiftsområdet för 2024 uppgår till 20,88 miljarder kronor, vilket är en ökning med totalt 1 838 miljoner kronor. Anslagsförändringarna redovisas detaljerat under respektive delområde.

**Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning**

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>19 021</b>	<b>19 021</b>	<b>19 021</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	120	260	352
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	190	237	319
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>144</i>	<i>202</i>	<i>303</i>
Makroekonomisk utveckling	1 096	1 793	2 339
Volym	409	342	225
Överföring till/från andra utgiftsområden	45	50	53
Övrigt			
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>20 881</b>	<b>21 704</b>	<b>22 310</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

**Tabell 2.3 Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning**

Miljoner kronor

	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	16 838
Verksamhetsutgifter <sup>2</sup>	4 038
Investeringar <sup>3</sup>	5
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>20 881</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2022 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

<sup>2</sup> Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

<sup>3</sup> Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

Utgifter för transfereringar utgör 81 procent av den anslagsfinansierade verksamheten och utbetalningar sker främst från anslaget 1:5 *Statliga tjänstepensioner m.m.* Verksamhetsutgifter för 12 myndigheter utgör 19 procent av utgiftsområdets anslagsmedel.

## 2.3 Mål för utgiftsområdet

Nedan redovisas de av riksdagen beslutade målen för vissa verksamheter inom utgiftsområdet.

### 2.3.1 Finansmarknadsområdet

**Regeringens förslag:** Målen för finansmarknadsområdet är följande:

- Det finansiella systemet ska vara stabilt, präglas av ett högt förtroende och ha förmåga att säkerställa viktiga samhällsfunktioner.
- De finansiella företagen ska tillgodose hushållens och företagens behov av finansiella tjänster och medverka till en hållbar utveckling.
- De finansiella marknaderna ska vara väl fungerande med konkurrens och ett starkt skydd för konsumenter.
- Statens finansförvaltning ska bedrivas effektivt.



## Skälen för regeringens förslag

### Målen för finansmarknadsområdet ska moderniseras

Riksdagen har beslutat om följande mål för finansmarknadsområdet (prop. 2015/16:1 utg.omr. 2, bet. 2015/16:FiU2, rskr. 2015/16:118):

- Det finansiella systemet ska vara stabilt och präglas av högt förtroende med väl fungerande marknader som tillgodoser hushållens och företagens behov av finansiella tjänster samtidigt som det finns ett högt skydd för konsumenter.
- Det finansiella systemet ska bidra till en hållbar utveckling.
- Statens finansförvaltning ska bedrivas effektivt.

I denna proposition föreslås att målen moderniseras genom att två av de befintliga målen justeras och att det antas ytterligare ett mål. Ett avser det finansiella systemet, ett annat avser aktörernas roll och ett tredje avser marknadens funktionsätt. I det första målet tydliggörs vad målet för det finansiella systemet är och delmålet utvidgas. I de två efterföljande målen tydliggörs vad målet för de finansiella företagen på de finansiella marknaderna ska tillgodose och ta hänsyn till. Målet om statens finansförvaltning kvarstår och blir efter ändringarna det fjärde målet.

### Utvidgat mål för det finansiella systemet

Att det finansiella systemet ska vara stabilt har sedan länge inkluderats i målen för finansmarknadsområdet. Det finns flera anledningar att värna den finansiella stabiliteten. Sedan finanskrisen 2008 har en mängd åtgärder vidtagits för att motverka finansiella obalanser, höja motståndskraften i det finansiella systemet och för hur allvarliga störningar ska hanteras om det ändå uppstår problem som hotar den finansiella stabiliteten. Ett högt förtroende är en förutsättning för att upprätthålla den finansiella stabiliteten, eftersom det finansiella systemet i hög grad bygger på en förväntan om framtida åtaganden. De senaste årens utveckling på det säkerhetspolitiska området har inneburit en ökad medvetenhet om att hantera kriser i det finansiella systemet som uppstår till följd av yttre påverkan, så som cyberhot. Det vilar ett stort ansvar på privata aktörer att säkerställa att samhällsviktig verksamhet, såsom betalningsväsendet, kan upprätthållas i oroliga tider. Mot bakgrund av målet för det civila försvaret och den myndighetsreform för civilt försvar och krisberedskap som trädde i kraft den 1 oktober 2022 bör målet för det finansiella systemet även innefatta att ha förmåga att säkerställa viktiga samhällsfunktioner.

### Förtydligt mål för de finansiella marknaderna och dess aktörer

Att det finansiella systemet ska vara stabilt, präglas av ett högt förtroende och ha förmåga att säkerställa viktiga samhällsfunktioner är en förutsättning för att de finansiella marknaderna och dess aktörer ska kunna bidra med viktiga tjänster för Sveriges hushåll och företag. Det första delmålet utgör således en grund för det finansiella systemet i sig. De krav och regleringar som tillser stabiliteten, förtroendet för systemet och förmågan i det ska dock inte utgöra för höga hinder för nya eller små aktörer att ta sig in på marknaderna. Det finns därför skäl att tydliggöra att det ska råda god konkurrens på marknaderna. Även Konkurrensverket har i sin rapport Finansmarknaden – Konkurrens i kristider slagit fast att det är av stor betydelse att konkurrensen fungerar väl i en sådan sektor som finanssektorn då den står för en viktig och betydande del av hushållens ekonomi (Analys i korthet 2023:2).

I budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 2 avsnitt 3.2) föreslogs ett nytt mål läggas till för finansmarknadsområdet om att det finansiella systemet ska bidra till en hållbar utveckling. Sedan målet infördes har hanteringen av dessa aspekter fått stort utrymme, både nationellt och internationellt, och regeringens bedömning är att både regeringen och myndigheterna har bidragit till målet, se avsnitt 3.4. Som en

följd av den positiva utveckling som skett, där hållbarhetsaspekterna blivit en naturlig del att beakta, bör det i målet förtydligas att det är de finansiella företagen som i praktiken medverkar till att nå de globala hållbarhetsmålen.

### **2.3.2 Statlig förvaltningspolitik**

Målet för den statliga förvaltningspolitiken är en innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete (prop. 2009/10:175 utg.omr. 2, bet. 2009/10:FiU38, rskr. 2009/10:315).

### **2.3.3 Sveriges genomförande av Agenda 2030**

Målet för Sveriges genomförande av Agenda 2030 är att Sverige ska genomföra Agenda 2030 för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling genom en samstämmig politik nationellt och internationellt. Genomförandet ska präglas av agendans princip att ingen ska lämnas utanför (prop. 2019/20:188, bet. 2020/21:FiU28, rskr. 2020/21:154).

### **2.3.4 Korrekta utbetalningar från välfärdssystemen**

Det övergripande målet för att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen är att utbetalningarna från dessa system ska vara korrekta, andelen felaktiga utbetalningar ska minska och fel ska motverkas (prop. 2020/21:1 utg.omr. 2, bet. 2020/21:FiU2, rskr. 2020/21:150).

## **2.4 Resultatredovisning**

Resultat för utgiftsområdet redovisas på delområdesnivå (se respektive avsnitt).

## **2.5 Politikens inriktning**

Politikens inriktning för utgiftsområdet redovisas i förekommande fall på delområdesnivå (se respektive avsnitt).



## 3 Finansmarknad och internationella finansiella institutioner

### 3.1 Mål för området

Riksdagen har beslutat om följande mål för finansmarknadsområdet (prop. 2015/16:1 utg.omr. 2, bet. 2015/16:FiU2, rskr. 2015/16:118):

- Det finansiella systemet ska vara stabilt och präglas av högt förtroende med väl fungerande marknader som tillgodoser hushållens och företagens behov av finansiella tjänster samtidigt som det finns ett högt skydd för konsumenter.
- Det finansiella systemet ska bidra till en hållbar utveckling.
- Statens finansförvaltning ska bedrivas effektivt.

I denna proposition föreslås en förändring av de beslutade målen (se avsnitt 2.3.1).

Statsskuldsköperförvaltningen, som också är en del av den statliga finansförvaltningen, redovisas inom utgiftsområde 26 Statsskuld räntor m.m.

Arbetet med att uppnå målen delas mellan regeringen, Finansinspektionen och Riksgäldskontoret. Även andra myndigheter, bl.a. Riksbanken och AP-fonderna, har uppgifter inom området, men omfattas formellt inte av målen. Detsamma gäller de internationella finansiella institutioner som Sverige är medlem i. Måluppfyllelsen påverkas dessutom av faktorer i omvärlden, eftersom svenska finansmarknader är integrerade med andra, inte minst de i närområdet. Regelutvecklingen drivs därför i huvudsak internationellt både i EU och i olika standardsättande organ.

### 3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatindikatorerna visar om målet uppfylls. Ingen enskild indikator kan dock visa detta, utan i stället redovisas en helhetsbedömning utifrån ett flertal indikatorer. Nedan listas de mest centrala indikatorerna för respektive delmål. Ytterligare indikatorer redovisas under resultatredovisningen. De mest centrala indikatorerna är

- hushållens skulder (stabilitet och konsumentskydd)
- storbankernas marknadsandelar (stabilitet och väl fungerande marknader)
- storbankernas kapitaltäckning (stabilitet och högt förtroende)
- kundnöjdhet (konsumentskydd, högt förtroende)
- företagens finansieringsmöjligheter (väl fungerande marknader)
- gröna obligationer och gröna lån (hållbar utveckling)
- styckkostnad per statlig betalning (effektiv finansförvaltning).

### 3.3 Resultatredovisning

#### 3.3.1 Finansiell stabilitet

##### **Inflation och stigande räntor skapar nya ekonomiska förutsättningar**

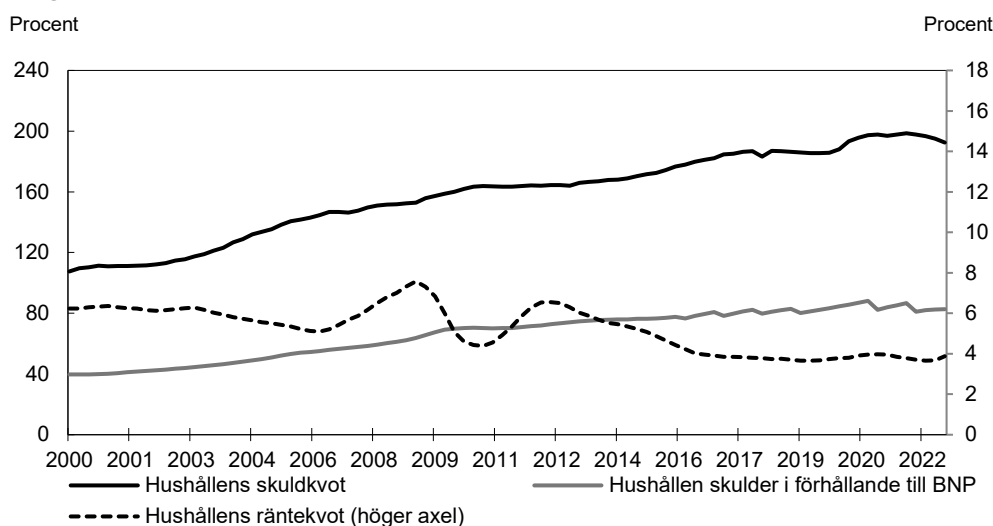
Efter en stark återhämtning i svensk ekonomi efter pandemin och en lång period av låga räntor förändrades de ekonomiska förutsättningarna under 2022. Den

ekonomiska aktiviteten mattades av och konjunkturläget i svensk ekonomi har försvagats. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina tillsammans med en hög efterfrågan bidrog till att inflationen och räntorna steg samtidigt som osäkerheten ökade på de finansiella marknaderna. Under det senaste året har styrräntorna i många länder höjts i snabb takt i syfte att dämpa inflationen. Högre räntor ökar kostnaderna för högt skuldsatta sektorer, däribland hushåll och kommersiella fastigheter. När ett antal regionala banker i USA och en schweizisk bank drabbades av en förtroendekris i början av 2023 ökade oron inom banksektorn. Dessa störningar beaktas inte nedan, eftersom resultatredovisningen gäller för 2022.

### Räntekänsliga hushåll trots skulddämpande åtgärder

Under de senaste två decennierna har hushållens skulder ökat med i genomsnitt 8 procent per år, dvs. snabbare än disponibla inkomster och BNP. Denna utveckling vände under 2021. Under 2022 minskade hushållens skulder i förhållande till disponibel inkomst (skuldkvot) med knappt 6 procentenheter, se diagram 3.1. Minskningen var kraftigast under andra halvåret 2022.

**Diagram 3.1 Hushållens skulder**



Anm.: Hushållens skuldkvot visar skulder i förhållande till disponibla inkomster. Den märkbara ökningen under 2020 berodde delvis på att skulderna ökade, men också på att hushållens disponibla inkomster minskade. Hushållens räntekvot visar räntebetalningar i förhållande till disponibla inkomster.

Källa: Statistiska centralbyrån.

I slutet av 2021 började räntorna stiga. De fortsatte att stiga under 2022 och hushållens ränteutgifter i förhållande till disponibel inkomst (räntekvot) ökade. Trots att skuldkvoten minskat är de svenska hushållen fortfarande högt skuldsatta och stigande räntor gör dem mer sårbara för andra kostnadsökningar. Under 2022 har hushållen också pressats av ökad inflation och höga elpriser. Det har ökat levnadsomkostnader och minskat marginaler och utrymme att konsumera. Enligt Finansinspektionens analys bedöms fler högt belånade hushåll få stora ekonomiska utmaningar, även om endast en begränsad andel får ett underskott (Den svenska bolånemarknaden). Hushållens förmögenhet utgör fortfarande en buffert, även om den har minskat under 2022 när tillgångspriserna har fallit.

Den förväntade lågkonjunkturen ökar också hushållens sårbarhet för inkomstbortfall. Bolånetagare har möjlighet att ansöka om tillfälliga undantag från amorteringskraven som kan beviljas vid inkomstbortfall till följd av sjukdom eller arbetslöshet. Det kan också handla om kraftigt ökade utgifter och kraftigt krympande ekonomiska marginaler. Finansinspektionens statistik visar att antalet tillfälliga undantag ökade under andra halvåret av 2022 efter att tidigare ha minskat från slutet av 2021.

Regeringen gav den 22 december 2022 Finansinspektionen i uppdrag att kartlägga hur bolånegivare under vintern 2022–2023 tillämpat möjligheten att medge undantag från amorteringskraven under en begränsad tid på grund av särskilda skäl. Uppdraget redovisades den 16 juni 2023.

För att värna stabiliteten i det finansiella systemet och minska en alltför hög kredittillväxt och skuldsättningsgrad har Finansinspektionen tidigare infört ett antal låntagarbaserade makrotillsynsåtgärder såsom bolånetak och amorteringskrav. Regeringen gav den 13 april 2023 en kommitté i uppdrag att se över låntagarbaserade makrotillsynsåtgärder (dir. 2023:53). Kommittén ska huvudsakligen analysera vilka makroekonomiska risker som är förenade med hushållens skuldsättning och hur låntagarbaserade makrotillsynsåtgärder kan motverka makroekonomiska risker. Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2024.

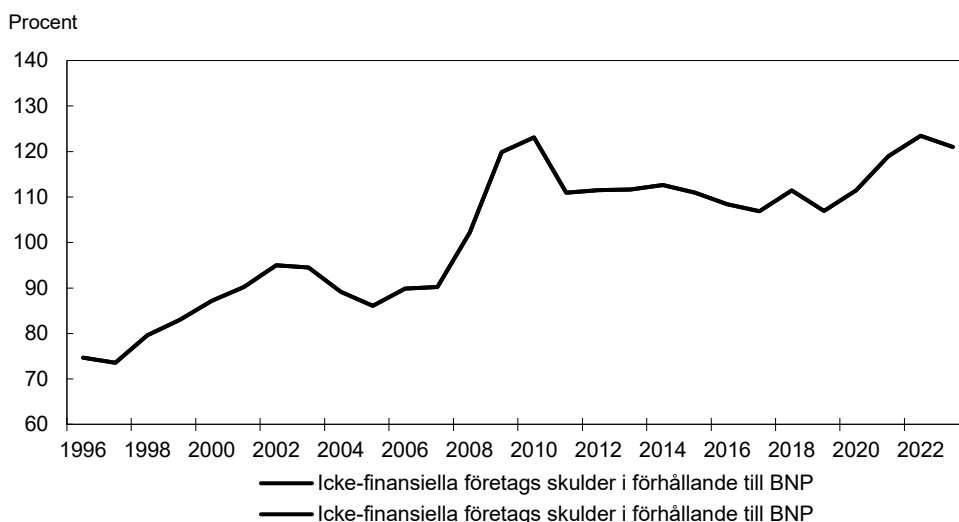
### **Sårbarheter kopplade till fastighetsföretagens skulder ökade**

De förändrade ekonomiska förutsättningarna under 2022 innebär utmaningar för den högt skuldsatta och därmed räntekänsliga kommersiella fastighetssektorn. Högre räntor riskerar att göra det svårare att klara räntebetalningar. Lägre ekonomisk tillväxt med risk för högre vakanser och lägre intjäning ökar sårbarheten ytterligare.

Skulderna i den kommersiella fastighetssektorn ökade under 2022, om än i måttligare takt än under pandemin. Totalt sett var de icke-finansiella företagens skuldkvot lägre vid utgången av 2022 än tidigare, se diagram 3.2. Enligt Finansinspektionens stabilitetsrapport i november ökade dock övriga icke-finansiella företags skulder i en mycket hög takt fram till september 2022. Skuldtilväxten sker dock från låga nivåer, då övriga icke-finansiella företags skulder inte vuxit under pandemin som i fastighetsföretagen.

Under 2022 fortsatte fastighetsföretagens intjäning att vara relativt god, i hög grad tack vare att hyror i hyresavtal som inte avser bostadsfastigheter skrivits upp med inflationen. Däremot ökade finansieringskostnaderna på grund av stigande räntor och skulder i förhållande till företagets kassaflöden. Särskilt kostnaderna för marknadsfinansiering steg kraftigt, vilket gjorde att nyupplåningen på obligationsmarknaden var betydligt lägre 2022 än tidigare år.

Den kommersiella fastighetsmarknaden i Sverige är stor, konjunkturkänslig och nära sammanlänkad med den finansiella sektorn. Det finansiella systemet är därför känsligt för störningar på denna marknad. Bankerna bedöms dock vara välkapitaliserade och ha en bra förmåga att möta efterfrågan på krediter. Inom ramen för Finansinspektionens uppdrag att värna stabiliteten i det finansiella systemet höjde myndigheten 2020 bankernas kapitalkrav för utlåning till kommersiella fastighetsföretag, i syfte att bättre spegla kreditriskerna i utlåningen.

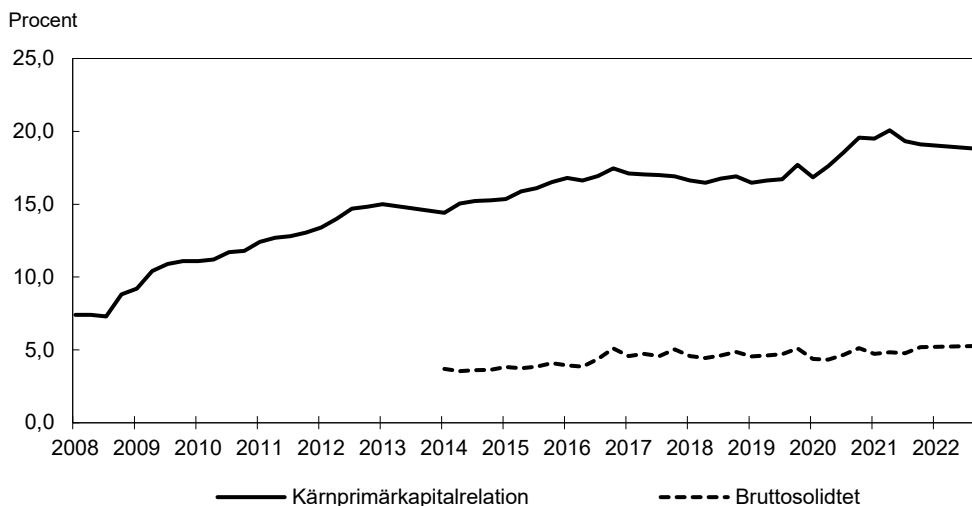
**Diagram 3.2 Icke-finansiella företags skulder**

Anm.: Avser skulder (banklån och marknadsfinansiering) i förhållande till BNP.

Källa: Statistiska centralbyrån.

### Kapitalkrav bidrar till att stärka motståndskraften i banksektorn

Det svenska banksystemet är i hög grad koncentrerat till ett fåtal större banker som är nära sammanlänkade med varandra och med det finansiella systemet i övrigt. I slutet av 2022 stod Handelsbanken, SEB, Swedbank samt de utländska bankerna Danske Bank och Nordea för närmare 75 procent av utlåningen till svenska hushåll och företag. De senaste åren har emellertid deras marknadsandelar minskat något, vilket tyder på viss ökad konkurrens från små och mellanstora aktörer.

**Diagram 3.3 Svenska storbankers kapitaltäckning**

Anm.: Genomsnitt för de tre svenska storbankerna (Handelsbanken, SEB och Swedbank). Kärnprimärkapitalrelationen avser bankernas kapital i förhållande till riskvägda tillgångar. Bruttosoliditeten avser bankernas kapital i förhållande till totala (ej riskvägda) tillgångar. Vilket kapital som får räknas in skiljer sig något i de olika kapitalmåten. För perioden 2013–2018 har kärnprimärkapitalrelationen räknats om i enlighet med en teknisk justering av metoden för riskviktsgolvet för bolån som trädde i kraft 2018.

Källa: Finansinspektionen.

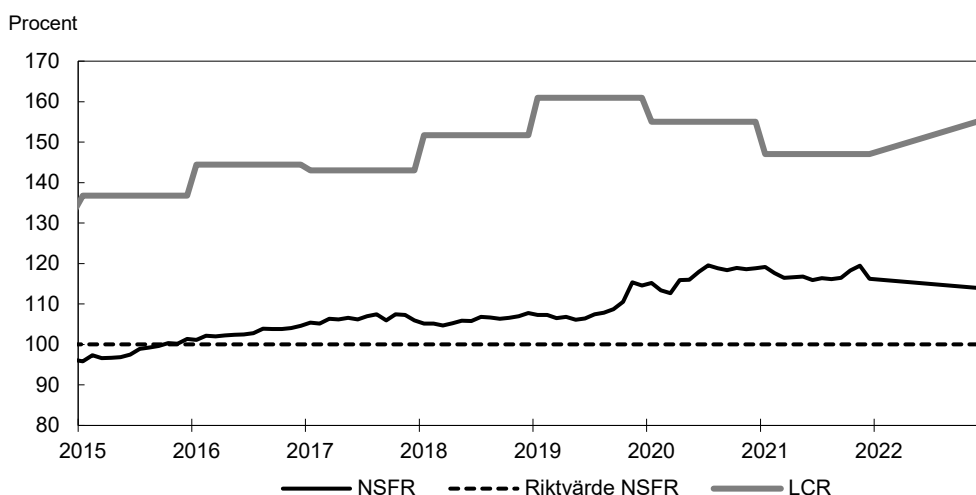
Handelsbanken, SEB och Swedbank hade tillfredsställande kapital- och likviditetsbuffertar när det ekonomiska läget försämrades under 2022. De ökade sårbarheterna kopplade till hushållens och företagens skulder ökar risken för att de bankerna ska drabbas av kreditförluster. Deras kapital växte i svagare takt under 2022, se diagram 3.3, men tillväxten var fortsatt positiv vilket förbättrade deras möjligheter att hantera

eventuella förluster. Det stresstest som Finansinspektionen gjorde under 2022 visade också att dessa banker hade motståndskraft att möta en kraftigt försämrad utveckling.

Kapitalkravet används för att stärka bankernas kapitalbuffertar i goda tider för att kunna hantera störningar i sämre tider. Finansinspektionen valde att sänka det kontracykliska buffertkravet till 0 procent under pandemins inledande fas, men har inlett en gradvis höjning. Under 2021 höjdes buffertkravet till 1 procent och 2022 beslutades om en höjning till 2 procent som började tillämpas den 22 juni 2023.

De svenska storbankerna hade fortsatt hög nivå på sina likviditetsbuffertar och god marginal till de lagstadgade kraven, se diagram 3.4.

**Diagram 3.4 Svenska storbankers likviditetsreserver**



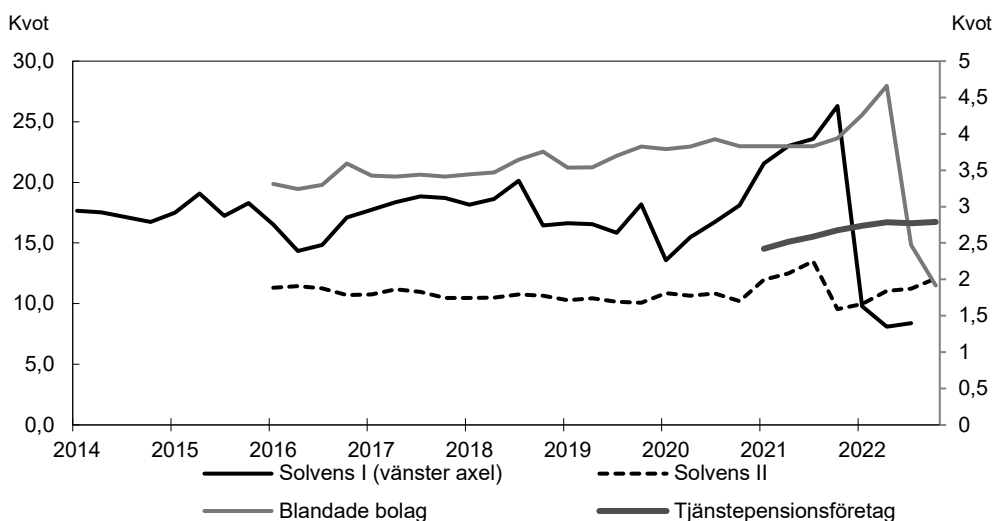
Anm.: LCR (Liquidity Coverage Ratio) avser likviditetstäckningsgraden. Under 2022 var den genomsnittliga likviditetstäckningsgraden 151 procent för de tre svenska storbankerna (Handelsbanken, SEB och Swedbank), vilket är en ökning jämfört med 2021. NSFR (Net Stable Funding Ratio) avser bankernas stabila nettofinansieringskvot, som något förenklat innebär att banker kan finansiera tillgångar vars löptid överstiger ett år med skulder vars löptid också överstiger ett år, eller som av annat skäl bedöms vara stabila. För de tre svenska storbankerna har NSFR ökat över tid och i slutet av 2022 uppgick kvoten till 114 procent, vilket är en svag minskning jämfört med 2021.

Källa: Finansinspektionen.

### God förmåga hos försäkrings- och tjänstepensionsföretagen att fullgöra sina åtaganden

Försäkrings- och tjänstepensionsföretagens förmåga att fullgöra sina åtaganden mäts genom solvenskvoten, dvs. kapitalbasen i förhållande till kapitalkravet. Företag ska ha en solvenskvot på minst 1,0. Olika regelverk gäller för olika typer av livförsäkrings- och tjänstepensionsföretag. För livförsäkringsföretag som tillämpar den äldre solvensregleringen (s.k. Solvens I-företag) och för blandade livförsäkringsföretag sjönk den genomsnittliga solvenskvoten kraftigt under 2022, se diagram 3.5. För livförsäkringsföretag som tillämpar det nyare regelverket (s.k. Solvens II-företag) ökade däremot solvenskvoten. För tjänstepensionsföretag var den genomsnittliga solvenskvoten fortsatt stabil. De högre marknadsräntorna har bidragit till att förbättra försäkrings- och tjänstepensionsföretagens finansiella ställning. Det beror på att åtaganden beräknas med en föreskriven diskonteringsränta, som stiger när marknadsräntorna stiger. Med en högre diskonteringsränta får företagen tillgodoräkna sig högre avkastning på premier. Nuvärdet av åtagandena blir då mindre i förhållande till företagens tillgångar, dvs. den finansiella ställningen stärks.



**Diagram 3.5** Genomsnittlig solvenskvot för livförsäkrings- och tjänstepensionsföretag

Anm.: För livförsäkringsföretag som tillämpar Solvens I avser siffrorna kapitalbas dividerat med erforderlig solvensmarginal. För livförsäkringsföretag som tillämpar Solvens II och för blandade livförsäkringsföretag avser siffrorna kapitalbas dividerat med solvenskapitalkrav. För tjänstepensionsföretag avser siffrorna kapitalbas dividerat med riskkänsligt kapitalkrav. Skillnaderna i solvenskvot mellan Solvens I-företag och övriga företag förklaras av att kapitalkravet enligt Solvens I är betydligt lägre än enligt de andra regelverken. Solvens I tillämpas inte efter den 31 december 2022 och det saknas redovisning av genomsnittlig solvenskvot för sista kvartalet 2022.

Källa: Finansinspektionen.

## En ny myndighetsstruktur för samhällets krisberedskap och civilt försvar

Åtgärder för ett fungerande finansiellt system är en viktig del i ett motståndskraftigt civilt försvar, men kan även stärka förmågan att hantera svåra påfrestningar i fredstid. Ett antal myndigheter med verksamhet av särskild betydelse för samhällets krisberedskap och totalförsvaret, däribland Finansinspektionen och Riksgäldskontoret, är enligt förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap beredskapsmyndigheter. De ska arbeta tillsammans i beredskapssektorer som leds av sektorsansvariga myndigheter. Finansinspektionen är beredskapsmyndighet och sektorsansvarig myndighet för den nya beredskapssektorn Finansiella tjänster, där även Riksgäldskontoret ingår. Riksgäldskontoret ingår även i beredskapssektorn Ekonomisk säkerhet. Under 2022 vidtog Finansinspektionen och Riksgäldskontoret flera åtgärder för att införliva den nya beredskapsstrukturen. Myndigheterna samverkar regelbundet med andra aktörer inom offentlig och privat sektor för att stärka den finansiella sektorns förmåga att möta hot och att hantera kriser och krig.

## Kreditgarantier till elproducenter för att motverka risker

De kraftigt stigande och varierande elpriserna under hösten 2022 bidrog till stora utmaningar för de elproducenter som prissäkrar sig, dvs. handlar på elderivatmarknaden för att veta till vilket pris de kan sälja sin el i framtiden. Prisvariationerna skapade stora risker, vilket ledde till ökande marginalsäkerhetskrav och därmed högre krav på likvida säkerheter för dessa aktörer. Aktörer som inte var finansiella företag, t.ex. elproducenter, hade överlag sämre förutsättningar att snabbt få tillgång till likvida medel för att uppfylla marginalsäkerhetskraven. Det bedömdes därför nödvändigt att efter riksdagens bemyndigande (bet. 2021/22:FiU51, rskr. 2021/22:472) vidta åtgärder för att undvika att medlemmar i Nasdaq Clearing AB skulle hamna på obestånd för att de inte kunde uppfylla sina förpliktelser i den centrala motparten. Den osäkra marknadssituationen innebar också att den centrala motparten snabbt kunde gå med förlust, vilket i förlängningen skulle kunna riskera den finansiella stabiliteten. Riksgäldskontoret fick därför i september 2022 i uppdrag att ställa ut kreditgarantier om sammanlagt högst 250 miljarder kronor för

kreditfaciliteter till de elproducenter knutna till elderivatmarknaden i Nasdaq Clearing AB som bedöms kunna få problem med att hantera marginalsäkerhetskrav (Fi2022/02539). Garantiprogrammet bedöms ha haft en lugnande och stabiliserande effekt på marknaden (se även Finansinspektionens rapport den 28 april 2023 Analys av åtgärder på elderivatmarknaden). Riksgäldskontorets uppdrag gäller t.o.m. den 30 september 2023. Regeringens bemyndigande att ställa ut kreditgarantier gäller fram till den 31 december 2023. Regeringen följer utvecklingen på marknaderna.

### 3.3.2 Väl fungerande marknader

Den höga inflationstakten och stora osäkerheten om de makrofinansiella utsikterna bidrog till ökad volatilitet på finansmarknaden under 2022. Tillgångspriser föll brett, bl.a. på aktier och företagsobligationer. Enligt rapporten Aktieägandet i Sverige 2022 ökade antalet privatpersoner med direkt ägande i aktier i noterade bolag med endast 1 procent under 2022, vilket är en ovanligt liten ökning i förhållande till tidigare år (Euroclear 2023). Till skillnad från rekordåret 2021 minskade även antalet börs-noteringar under 2022. Dessutom minskade icke-finansiella företag sin marknadsfinansiering till 36,6 procent av de totala skulderna i slutet av 2022.

#### Stärkt motståndskraft på fondmarknaden

I början av pandemin uppstod problem på företagsobligationsmarknaden och i fonder som investerar i denna. Omsättningen för företagsobligationer och certifikat sjönk tillfälligt och riskpremierna ökade kraftigt. Samtidigt hade företagsobligationsfonder stora utflöden. För att hantera likviditetsobalansen tvingades många av dessa fonder sälja sina tillgångar, vilket ökade stressen ytterligare. För att minska känsligheten för denna typ av störningar föreslog regeringen under 2022 att fondförvaltares användning av ett likviditetsverktyg, swing pricing, ska regleras (prop. 2022/23:65, bet. 2022/23:FiU37, rskr. 2022/23:174). Reglerna införs för att förbättra fondförvaltares möjligheter att motverka likviditetsrisker. Syftet är också att motverka att kvarvarande fondandelsägare påverkas negativt av transaktionskostnaderna vid stora utflöden. Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2023.

#### Vikande konjunktur försvårar företagens finansieringsmöjligheter

Det försämrade ekonomiska läget under 2022 påverkade obligationsmarknaderna och bankernas utlåning och därmed företagets tillgång till finansiering. I Konjunkturinstitutets barometer för fjärde kvartalet 2022 uppgav 73 procent att finansieringsmöjligheterna var ”normala”, 0 procent uppgav ”lättare finansieringsmöjligheter” och 26 procent ”svårare finansieringsmöjligheter”. Det är en försämring jämfört med samma period 2021 då 83 procent svarade att finansieringsmöjligheterna var ”normala” och 13 procent angav möjligheterna som ”svårare”.

#### Ändamålsenligt och innovationsvänligt regelverk

Betalningar måste kunna genomföras effektivt och rättssäkert i ett samhälle. Hushåll, företag och den offentliga sektorn behöver tillgång till betaltjänster som gör det möjligt att betala för varor och tjänster. Clearingbolagen tillhandahåller den infrastruktur som behövs för att betalningar ska kunna fungera. De är mellanhand mellan banker och förmedlar betalningar i ett clearing- eller avvecklingssystem.

Den tekniska utvecklingen och digitaliseringen har lett till förändringar på betalningsmarknaden och till att nya betalningssätt vuxit fram i snabb takt. Mot denna bakgrund fick en särskild utredare i december 2020 i uppdrag att se över statens roll på betalningsmarknaden (dir. 2020:133). Betalningsutredningen överlämnade sitt betänkande Staten och betalningarna (SOU 2023:16) den 31 mars 2023. I september

2022 föreslogs också i promemorian Ökad motståndskraft i betalningssystemet att det ska införas en ny lag om clearing och avveckling av betalningar (Fi2022/02529). En lagrådsremiss beslutades den 17 maj 2023.

Det är svårt för den som inte har betalkonto i en bank att t.ex. betala, spara, få anställning eller skaffa bostad. Två av de fem största bankerna på den svenska bankmarknaden är filialer till utländska banker. För att rätten till ett betalkonto ska fylla sin funktion behöver tillräckligt många banker erbjuda dessa tjänster. Den 27 oktober 2022 lämnade regeringen ett förslag om rätt till betalkonto i fler banker (prop. 2022/23:10) som innebär att skyldigheten också ska omfatta filialer till utländska banker. Den 7 december 2022 antog riksdagen förslaget (bet. 2022/23: FiU16, rskr. 2022/23:46). Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2023.

Den tekniska utvecklingen och digitaliseringen bidrar också till att handel via nätet ökar. Säkra identifieringsmetoder vid betalningar online är nödvändigt för att motverka de bedrägerier som kommer med ökad e-handel. Den 27 oktober 2022 lämnade regeringen ett förslag om stark kundautentisering vid fakturabetalningar online (prop. 2022/23:9). Den 7 december 2022 antog riksdagen förslaget som innebär att kravet på stark kundautentisering vid fakturabetalningar online ska förtydligas och omfatta fakturabetalningar som utgör en betaltjänst (bet. 2022/23:FiU18, rskr. 2022/23:48). Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2023.

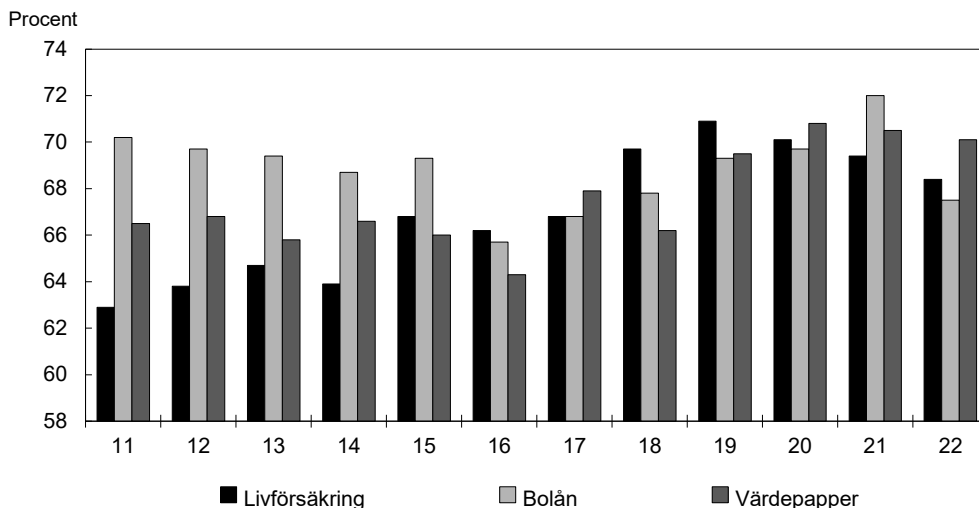
I ljuset av den tekniska utvecklingen och den ökade integreringen av Europas värdepappersmarknader gav regeringen under 2022 en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av reglerna om kontoföring av finansiella instrument och anslutande regelverk (dir. 2022:59). Syftet med översynen är att anpassa regelverket till ny teknik och europeiska standarder. Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2023.

### 3.3.3 Konsumentskyddets utveckling

Finansiella tjänster är en viktig del av konsumenters vardag, bl.a. dagliga betaltjänster, bostadslån och pensionssparande. Svenska konsumenter har högre andel av sitt sparande i fonder och andra finansiella produkter jämfört med konsumenter i andra länder i EU. Data från SCB visar att svenska hushålls finansiella tillgångar består av 38 procent försäkringssparande, 27 procent aktier och obligationer och 15 procent bankinlåning. Vidare utgör fondandelar 8 procent och premiepensionen 10 procent av hushållens finansiella tillgångar, medan 4 procent klassas som ”övrigt”. Ett starkt konsumentskydd på finansmarknaden är därför särskilt viktigt.

#### **Kundnöjdheten varierar mellan sektorer**

Kundnöjdheten avseende bolåneprodukter har successivt ökat sedan 2016. Denna trend bröts dock 2022, då kundnöjdhet låg på samma nivå som 2018. Även kundnöjdheten för privata livförsäkringar och sparandeprodukter i värdepapper sjönk under 2022, se diagram 3.6.

**Diagram 3.6 Kundnöjdhet inom olika delar av finansmarknaden för privatkunder**

Anm.: Könsuppdelad statistik saknas.

Källa: Svenskt Kvalitetsindex.

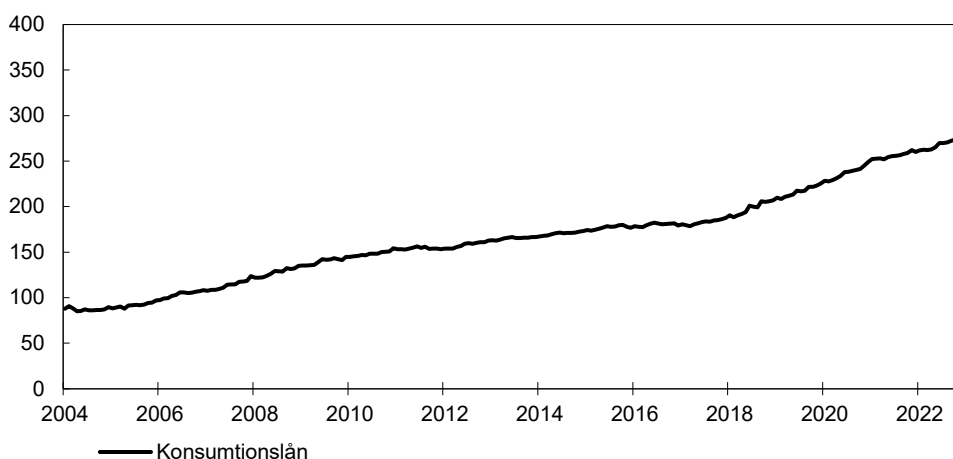
### Stärkt konsumentskydd på konsumtionslåne marknaden

Konsumtionslånen har ökat med i genomsnitt 7 procent per år under de senaste åren, se diagram 3.7. Tillväxten varierar dock över tid och under 2022 avtog den. Det kan bero på stigande räntor och ökad inflation. Under sämre tider och pressade marginaler drar hushållen ned på konsumtion. Konsumtionslånen utgör en begränsad del av hushållens totala lån, men står för ungefär hälften av hushållens lånebetalningar, eftersom räntor och amorteringar på dessa lån är betydligt högre än för bolån. Bolånen utgör en större andel av de totala lånen och påverkas därför mer av räntehöjningarna. I vissa fall används konsumtionslån till att finansiera bostadsköp. Enligt Finansinspektionens rapport Den svenska bolånemarknaden kompletterade ungefär 4 procent av nya bostadsköpare 2022 bolånet med ett blacolån hos samma långivare. Det ger dock inte hela bilden då låntagare kan delfinansiera bostadsköpet med blacolån hos en annan långivare (Finansinspektionen 2023).

I rapporten Svenska konsumtionslån visar Finansinspektionens kartläggning från 2022 (baserad på data från 2021) på en positiv utveckling för konsumentskyddet då lånebetalningarnas andel av inkomsten var lägre 2021 än vid tidigare kartläggningar. Precis som tidigare år står höginkomsttagare för en stor andel av de större lånen, och deras andel har ökat över tid. Samtidigt framgår det att nästan 5 procent av låntagarna med ett nytt lån på över 100 000 kronor hade en inkomst under 15 000 kronor i månaden före skatt. Låntagare med lägre inkomster betalade också mer i räntor och amorteringar i förhållande till sin disponibla inkomst. Finansinspektionens kartläggning visar dessutom på att närmare var femte av dem som tog ett nytt blacolån hade underskott i en levnadskostnadsberäkning. Det tyder på att långivarnas kreditprövning alltför ofta är bristfällig (Finansinspektionen 2022).

**Diagram 3.7 Hushållens konsumtionslån**

Miljarder kronor



Anm.: Statistiken avser monetära finansinstituts utlåning utan säkerhet till hushåll, exempelvis konto- och kortkrediter, privatlån och handpenninglån, men inte s.k. snabblånen eller sms-lån. Anges i löpande priser. Under 2022 ökade konsumtionslånen med drygt 5 procent.

Källa: Statistiska centralbyrån.

**Konsumenters ställning på bankmarknaden**

Möjligheterna för hushållen att kunna se över sin ekonomi och genomföra förändringar för att få ned kostnader har blivit viktigare, exempelvis genom att byta bank för att få lägre bolåneräntor. Regeringen gav under 2022 Finansinspektionen i uppdrag att genomföra en kartläggning och analys av behovet av åtgärder för att stärka konsumenters ställning på bankmarknaden, med särskild inriktning på räntor och avgifter för bolån och sparkonton (Fi2022/01241). Myndigheten ska även lämna förslag till åtgärder som behöver vidtas. Kartläggningen och behovsanalysen ska redovisas senast den 19 oktober 2023.

**Åtgärder för fonder med anledning av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina**

Mot bakgrund av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och de efterföljande sanktionerna tvingades i mars 2022 ett antal Rysslands- och Östeuropafonder att stänga för handel. Det berodde på att de hade svårt att värdera och sälja sina ryska värdepapper. För att göra det möjligt för dem som investerat i Östeuropafonder att lösa in sina andelar i de tillgångar som inte omfattades av sanktioner, föreslog därför regeringen lagändringar för att öka flexibiliteten när en fond delas (prop. 2022/23:8, bet. 2022/23: FiU17, rskr. 2022/23:47). Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2023.

**3.3.4 Hållbarhet**

Det finansiella systemet kan bidra till omställningen till en hållbar ekonomi genom att identifiera, mäta och prissätta de möjligheter och risker som omställningen medför. Genom att risker och möjligheter vägs in i räntor, tillgångspriser och försäkringspremier skapas förutsättningar för en god riskhantering och för att sparande och investeringar effektivt kan kanaliseras till hållbara verksamheter.

I maj 2023 anordnade regeringen ett rundabordssamtal med finansmarknadens aktörer om klimatomställning för att föra in idéer till regeringens klimathandlingsplan.

I regleringsbrevet för 2022 fick Finansinspektionen i uppdrag att ta fram en strategi för hur myndigheten utifrån befintliga regelverk ska arbeta för att motverka

grönmålning av finansiella produkter inom sitt verksamhetsområde. Syftet med strategin var att värna förtroendet för hållbara investeringar. Uppdraget redovisades den 13 december 2022. I rapporten Finansinspektionens strategi för att motverka grönmålning konstateras att myndigheten arbetar för att minska risken för grönmålning både genom förebyggande insatser och aktiviteter i tillsynen. Myndigheten prioriterar också arbetet mot grönmålning i det internationella samarbetet (Finansinspektionen 2022).

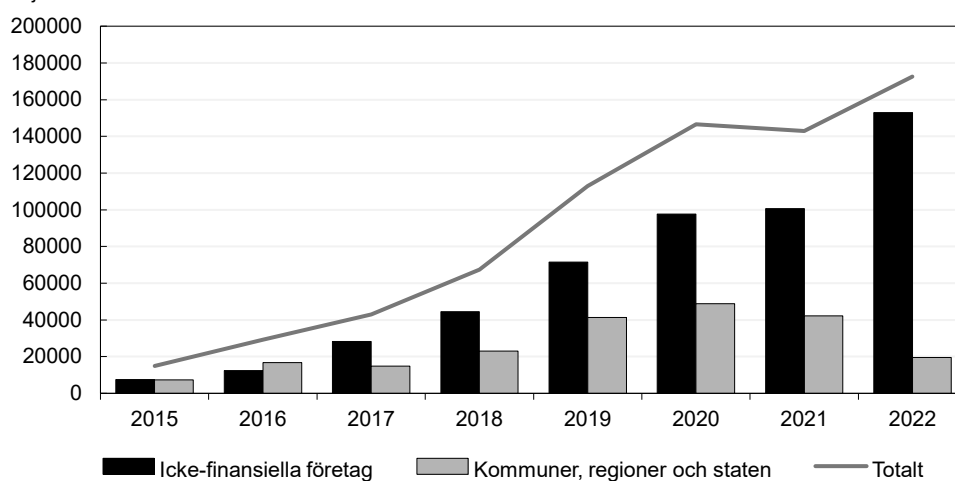
Den 13 december 2022 presenterades även rapporten Färdplan för en hållbar finansmarknad som beskriver tre övergripande mål som myndigheten kommer att verka för fram till 2025, samt ett antal prioriteringar som kommer vara vägledande i arbetet för att nå målen (Finansinspektionen 2022). Målen är god tillgång till relevant, jämförbar och tillförlitlig hållbarhetsrelaterad information, högt förtroende för en hållbar finansmarknad, samt motståndskraft mot hållbarhetsrisker i det finansiella systemet.

### Den svenska marknaden för grön finansiering fortsätter att växa

Under 2022 ökade grön finansiering i Sverige, mätt som den totala volymen emitterade gröna obligationer och utgivna gröna lån. År 2022 uppgick det totala beloppet av gröna obligationer och gröna lån till ca 153 miljarder kronor för icke-finansiella företag. Det kan jämföras med totalt ca 101 miljarder kronor 2021. Motsvarande belopp för kommuner, regioner och staten var ca 20 miljarder kronor 2022. Det kan jämföras med totalt ca 42 miljarder kronor 2021.

**Diagram 3.8 Volym gröna obligationer och gröna lån**

Miljoner kronor



Anm.: Volym av emitterade gröna obligationer som klassas som CBI-aligned eller CBI-Certified och gröna lån. Observera att siffrorna inte är direkt jämförbara med motsvarande diagram i budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 2 avsnitt 3), på grund av skillnader i klassificeringar av gröna obligationer hos leverantören av underliggande data.

Källa: Finansinspektionen.

### Fler rapporter om misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism

En annan viktig fråga är arbetet med att bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism. Både privat och offentlig sektor har ett stort ansvar och under flera år har åtgärder vidtagits respektive föreslagits för att stärka systemet.

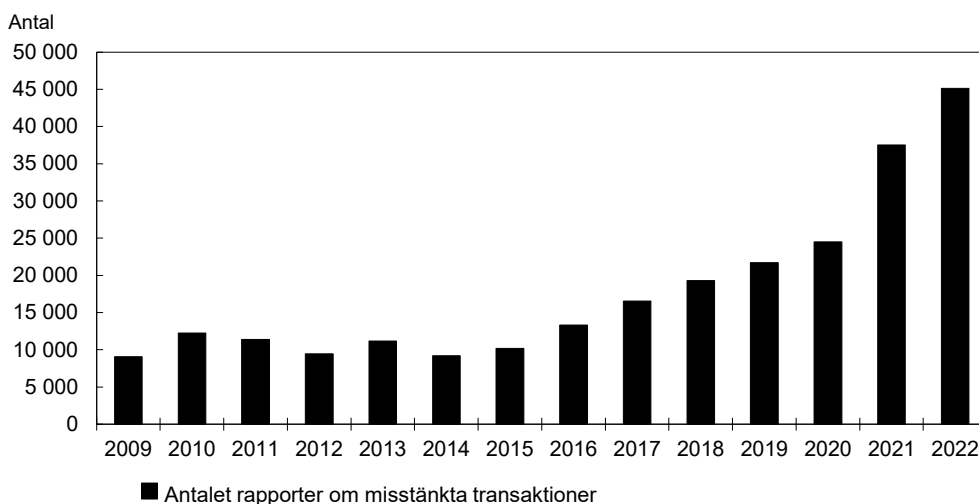
De senaste åren har antalet rapporter till finanspolissectionen vid Polismyndigheten (finanspolisen) om misstänkta transaktioner ökat stadigt. Under 2022 nåddes en ny högstanivå med 45 113 rapporter vilket innebär en ökning med 20 procent jämfört med 2021, se diagram 3.9. Detta är sannolikt ett resultat av riktade insatser från

finanspolisens sida och att företagens engagemang för frågorna har stärkts de senaste åren, i takt med att lagkraven på området har skärpts. Av Polismyndighetens rapport Finanspolisens årsrapport 2022 framgår att banker och den övriga finansiella sektorn stod för den absolut största andelen rapporter, men att även rapporterna från spelbranschen har fördubblats sedan 2021. Mellan 2015 och 2022 blev också antalet lagföringsbeslut för penningtvätt mer än tio gånger större och sedan 2021 har de ökat med 31 procent (Brottsförebyggande rådet 2022).

En viktig del i kampen mot penningtvätt är att brottsbekämpande myndigheter och banker kan utbyta information med varandra för att förebygga, förhindra eller upptäcka penningtvätt, dvs. inom ramen för underrättelseverksamheten. Den 2 juni 2022 beslutade regeringen om propositionen Samverkan mot penningtvätt och finansiering av terrorism (prop. 2021/22:251). Riksdagen antog regeringens förslag som innebär att de aktörer som deltar i samverkan är skyldiga att lämna ifrån sig uppgifter, trots att uppgifterna omfattas av sekretess eller tystnadsplikt (bet. 2022/23:FiU15, rskr. 2022/23:33). Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2023.

Enligt den nationella riskbedömningen av penningtvätt och finansiering av terrorism 2020/2021 och rapporten Penningtvätt via växlingskontor (Polismyndigheten 2021) har valutaväxling en central roll vid omsättning och tvätt av pengar åt kriminella nätverk. För att förhindra detta föreslogs den 28 juni 2022 i promemorian Förstärkt reglering av valutaväxlare och andra finansiella institut att kraven ska skärpas för valutaväxlare (Fi2022/02140). Förslaget innebär bl.a. att alla som arbetar med valutaväxling ska vara skyldiga att registrera sig hos Finansinspektionen och följa penningtvättslagstiftningen. Den 1 juni 2023 beslutade regeringen om propositionen Förstärkt reglering av valutaväxlare och andra finansiella institut (prop. 2022/23:124).

Även inom EU pågår förhandlingar om ändringar av regelverket om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Regeringen beslutade den 16 juni 2022 kommittédirektiv om EU:s lagstiftningspaket om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (dir. 2022:76). Uppdraget innebär att lämna förslag till de författningsändringar som behövs för att anpassa svensk rätt till de ändringar i regelverket som blir resultatet av EU-förhandlingarna. De nya EU-reglerna medför dock en omfattande administration för den ideella sektorn. Det är därför viktigt att se till att regler på området inte skapar problem i onödan för den ideella sektorn i stort. Regeringen beslutade därför den 29 mars 2023 om tilläggsdirektiv till 2022 års penningtvättsutredning (dir. 2023:49). Uppdraget syftar till att så långt det är möjligt värna den ideella sektorn vid tillämpningen av de nya reglerna. Uppdraget ska redovisas senast den 31 augusti 2024.

**Diagram 3.9** Rapporter om misstänkta transaktioner mottagna av finanspolisen

Källa: Polismyndigheten.

### 3.3.5 Statlig finansförvaltning

#### Effektiviteten i den statliga finansförvaltningen är hög

För att statens finansförvaltning ska kunna bedrivas på ett effektivt sätt krävs att de regelverk, avtal och kontostrukturer som utgör statens betalningsmodell och modellen för statens garanti- och utlåningsverksamhet är ändamålsenliga. Riksgäldskontoret ansvarar, i sin roll som statens internbank, för att förvalta och utveckla den statliga betalningsmodellen samt för att tillhandahålla den infrastruktur som de statliga myndigheterna behöver för att genomföra sina betalningar och för att de ska få tillgång till anslagsmedel och lån.

Kostnadseffektiviteten i den statliga betalningsmodellen, mätt som styckkostnad per betalning, var marginellt högre 2022 än 2021 och är i nivå med den genomsnittliga kostnaden för de senaste fem åren, se tabell 3.1. Under 2022 var 18 myndigheter anslutna till Statens Valutakoncernkonto hos Riksgäldskontoret, vilket innebar en kostnadsbesparing jämfört med om myndigheternas valutaväxlingar hade genomförts inom de vanliga ramavtalen med bankerna.

**Tabell 3.1** Styckkostnad per betalning

Kronor

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Styckkostnad	0,51	0,59	0,62	0,59	0,56	0,57	0,59

Källa: Riksgäldskontoret.

#### Minskade utestående garantier men ökad utlåning till låntagare

De totala utestående garantierna minskade under 2022 med ca 1,2 miljarder kronor jämfört med 2021, se tabell 3.2. Vid utgången av 2022 uppgick Riksgäldskontorets utestående garantier till 18,9 miljarder kronor. Under 2022 uppvisade Riksgäldskontorets garantiverksamhet ett större överskott jämfört med föregående år. Det beror på att reservtillgångarna ökade samtidigt som den totala nuvärdesberäknade förväntade förlusten minskade. Saldot på reservkontot ökade då inbetalda avgifter översteg utbetalningar för garantiinfrändan, samtidigt som inbetalningar skett i samband med att Saab Automobile AB:s (Saab) konkurs avslutades. Nuvärdet av de förväntade förlusterna i garantiverksamheten minskade framför allt till följd av att det totala utestående garantiåtagandet minskade. Nominellt minskade de totala förväntade



förlusterna till följd av minskad exponering, kortare återstående löptid och en fortsatt stabil kreditrisknivå i Riksgäldskontorets garantiåtaganden.

**Tabell 3.2 Utestående garantier, reservtillgångar och förväntade förluster**

Miljoner kronor

	2018	2019	2020	2021	2022
<b>Utestående garantier</b>	<b>30 050</b>	<b>26 713</b>	<b>24 218</b>	<b>20 043</b>	<b>18 893</b>
Reservtillgångar	1 165	1 157	1 180	1 403	1 497
Reservkonto	532	472	470	706	1 429
Värdering fordringar	597	608	620	658	12
Förväntade framtida avgifter för förväntad förlust	69	77	90	39	57
Förväntade förluster	1 096	1 058	1 174	1 123	826
<b>Skillnad mellan tillgångar och förväntade förluster</b>	<b>70</b>	<b>99</b>	<b>5</b>	<b>280</b>	<b>672</b>

Källa: Riksgäldskontoret.

Riksgäldens utlåning till låntagare utanför staten (inklusive lån med villkorad återbetalning) uppgick till 8,2 miljarder kronor i slutet av 2022, jämfört med 16,6 miljarder kronor föregående år. Förändringen beror främst på att AB Svensk Exportkredit återbetalat ett utestående lån på 10 miljarder kronor vilket minskat utlåningen. Regeringen gav den 15 juli 2021 Riksgäldskontoret i uppdrag att ställa ut och förvalta en låneram om högst 1,5 miljarder kronor till konsortiet Scandinavian Airlines System Denmark-Norway-Sweden (SAS). Den 4 februari 2022 lånade SAS 1,5 miljarder kronor under låneramen. I början av juli 2022 ansökte SAS om rekonstruktion under Chapter 11 i USA. Förhandlingarna i rekonstruktionen, där Riksgäldskontorets lånefordran ingår som en del, förs av Regeringskansliet. Utfallet avseende värdet på lånefordran är mycket osäkert och Riksgäldskontoret har av försiktighetsskäl valt att skriva ned värdet på fordran till 10 procent av beloppet. Regeringen har fått disposition för ett anslag som kan användas att konvertera statens utestående lånefordringar plus ränta till nya aktier i SAS. Detta innebär att Riksgäldskontorets kreditriskreserv inte belastas med en eventuell förlust kopplat till lånet. Det tidigare överskottet i Riksgäldskontorets utlåningsverksamhet, dvs. skillnaden mellan reservtillgångar och förväntade förluster, har under 2022 övergått till ett underskott. Detta förklaras av den höga osäkerhet som är förknippad med värdet på de utestående lånefordringarna på SAS.

**Tabell 3.3 Utestående lån till låntagare utanför staten, reservtillgångar och förväntade förluster**

Miljoner kronor

	2018	2019	2020	2021	2022
<b>Utestående lån</b>	<b>5 118</b>	<b>5 207</b>	<b>15 414</b>	<b>15 724</b>	<b>7 422</b>
Reservtillgångar	604	604	617	579	604
Reservkonto	570	604	614	579	604
Förväntade framtida avgifter för förväntad förlust	0	0	3	0,6	0
Förväntade förluster	0	0	1	0,1	1 350
<b>Skillnad mellan tillgångar och förväntade förluster</b>	<b>604</b>	<b>604</b>	<b>616</b>	<b>578,9</b>	<b>-746</b>

Anm.: Exklusive lån med villkorad återbetalning.

Källa: Riksgäldskontoret.

### 3.3.6 Resultat för internationella finansiella institutioner

Regeringen redogör för verksamheten i Asiatiska banken för infrastrukturinvesteringar (AIIB), Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD), Europeiska investeringsbanken (EIB), Internationella valutafonden (IMF), Nordiska

investeringsbanken (NIB) och Världsbanksgruppen i återkommande skrivelser till riksdagen (se t.ex. skr. 2022/23:51). Verksamheten för Europarådets utvecklingsbank (CEB) redovisas i den återkommande skrivelsen om verksamheten inom Europarådets ministerkommitté m.m. (se t.ex. skr. 2022/23:26).

### **Tankesmedjan Bruegel**

Bruegel är en oberoende europeisk tankesmedja med fokus på internationell ekonomiskpolitisk forskning. Tankesmedjans mål är att bidra till ökad kvalitet inom ekonomisk politik genom faktabaserad analys och diskussion. Under 2022 producerade Bruegel 87 publikationer och arrangerade 71 event om bl.a. stöd till Ukraina, EU:s energimarknad och åtgärder för en kapitalmarknadsunion. Genom det svenska medlemskapet finns en möjlighet att lämna synpunkter på tankesmedjans forskningsområden och att delta vid seminarier som anordnas för medlemmar.

### **Garantier till vissa internationella finansiella institutioner**

Sverige har medlemsåtaganden i elva internationella finansiella institutioner. Medlemskapen kan likställas med deläggande, eftersom varje medlemsland bidrar med en andel av institutionernas egna kapital. Det egna kapitalet består av inbetalt kapital och garantikapital. Garantikapitalet innebär att medlemsländerna, utöver det inbetalda kapitalet, förbinder sig att under vissa omständigheter tillskjuta ytterligare ett bestämt kapitalbelopp till institutionerna.

Riksdagen har tidigare godkänt att garantikapital till internationella finansiella institutioner inte ska hanteras inom ramen för den statliga garantimodellen, där riskavspeglande avgifter sätts in på ett konto i Riksgäldskontoret (prop. 2001/02:1 Förslag till statsbudget, reviderad finansplan m.m. avsnitt 7.2.3, bet. 2001/02:FiU2, rskr. 2001/02:129). Eventuella infrianden ska i stället belasta anslag. Infrianden av garantikapital till AIIB, CEB, EBRD, EIB, NIB och Världsbanksgruppen ska belasta anslaget 1:14 *Vissa garanti- och medlemsavgifter*. De utestående garantiåtagandena gentemot dessa institutioner, vilka har redovisats i skrivelsen Årsredovisning för staten 2022 (skr. 2022/23:101), uppgick vid utgången av 2022 till ca 197 miljarder kronor.

Riksdagen har godkänt två garantiprogram som inte hanteras inom ramen för den statliga garantimodellen, och där infrianden i stället belastar anslag (prop. 2019/20:181, bet. 2019/20:FiU61, rskr. 2019/20:351). Det är dels fråga om en garanti om högst 863 337 362 euro till en garantifond till EIB för stöd till i första hand företag i ekonomiska svårigheter orsakade av utbrottet av covid-19, dels en garanti om högst 848 537 250 euro till Europeiska unionen för ett europeiskt instrument för tillfälligt stöd för att minska risken för arbetslöshet i en krissituation till följd av utbrottet av covid-19 (SURE). I mars 2023 hade EIB:s garantifond beslutat att ställa ut garantier motsvarande 23,5 miljarder euro. Dessa garantier förväntas möjliggöra 187,4 miljarder euro i investeringar. Den förväntade nettoförlusten är 15,8 procent. Fram t.o.m. den 31 mars 2023 hade garantiinfrianden motsvarande 13,9 miljoner kronor belastat anslaget 1:14 *Vissa garanti- och medlemsavgifter*. I maj 2023 hade 19 av EU:s medlemsstater beviljats stöd från det temporära instrumentet SURE till ett belopp om 98,4 miljarder euro. För att finansiera lånen har Europeiska kommissionen emitterat obligationer för motsvarande belopp. Risken för ett garantiinfriande bedöms vara låg, bl.a. eftersom låntagarna är stater och EU-budgeten i första hand ska användas vid en betalningsinställelse.

Under 2022 godkände riksdagen ytterligare två garantiprogram som inte hanteras inom ramen för den statliga garantimodellen, och där infrianden belastar anslag. Programmen avser dels en garanti till Internationella återuppbyggnads- och utvecklingsbanken om högst 44,7 miljoner euro plus ränta för bankens

kompletterande lån till Ukraina (prop. 2021/22:152, bet. 2021/22:FiU45, rskr. 2021/22:190), dels en garanti till Europeiska unionen för ett makrofinansiellt stöd till Ukraina om högst 136,6 miljoner euro (prop. 2022/23:2, bet. 2022/23:FiU11, rskr. 2022/23:52). Eventuella infrianden av garantierna kommer att kunna klassificeras som internationellt bistånd enligt den definition som används av OECD:s biståndskommitté DAC.

### 3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Det svenska finansiella systemet har fungerat väl under året, trots de hastigt förändrade ekonomiska förutsättningarna. Under 2022 har inflationen och räntorna stigit snabbt och osäkerheten på finansmarknaden har ökat. Detta har lett till lägre aktivitet och omsättning på företagsobligationsmarknaden. Alltjämt har företag med högre kreditvärdighet fortsatt att emittera obligationer, men till högre kostnader. Högre finansieringskostnader för företag har lett till att sårbarheterna med hög skuldsättning ökat under året, men det svenska finansiella systemet har ändå varit stabilt under 2022. Oron på bankmarknaden i början på 2023 bedöms inte ha påverkat stabiliteten i det svenska finansiella systemet. Däremot har det snabbt förändrade ekonomiska läget gjort att riskerna har ökat.

Bankernas genomsnittliga kapitaltäckning som ökat över tid låg vid utgången av 2022 fortfarande på samma höga nivå, vilket innebär att deras förmåga att hantera förluster är fortsatt stark. Det har bidragit till uppfyllelsen av målet att det finansiella systemet ska vara stabilt och präglas av högt förtroende. Sedan 2020 håller bankerna också mer kapital för utlåningen till den kommersiella fastighetssektorn, en sektor där risker och sårbarheter ökade betydligt under 2022. Detta har bidragit till att stärka bankernas motståndskraft mot störningar i sektorn. Ansvariga myndigheter fortsätter att följa riskutvecklingen i den kommersiella fastighetssektorn.

Höga och stigande privata skulder medför risker både för enskilda och för samhällsekonomin i stort, inte minst i ljuset av stigande inflation och räntor. Hushållens skulder, inklusive konsumtionslånen, fortsatte att växa under 2022 men ökningen var mindre än de senaste åren. Stora konsumtionslån innebär i första hand risker för den enskilde, inte minst eftersom räntekostnaderna kan vara relativt höga. En förbättring jämfört med tidigare år är att personer som tar konsumtionslån har högre inkomster och betalar en mindre andel av sin inkomst för sitt lån. Däremot finns det fortfarande tecken på att långivarnas kreditprövning alltför ofta är bristfällig. Vidare är kundnöjdheten förhållandevis hög bland konsumenter. Trenden är dock nedåtgående.

Försäkringssektorns motståndskraft bedöms vara god. Försäkrings- och tjänstepensionsföretagen har trots sina stora tillgångar, såsom aktier, fastigheter och olika typer av obligationer, visat sig kunna hantera osäkerheten på de finansiella marknaderna. Företagen bedöms därmed kunna möta sina åtaganden.

#### 3.4.1 Det finansiella systemet ska bidra till en hållbar utveckling

Den svenska marknaden för grön finansiering fortsätter att växa och är relativt stor i ett internationellt perspektiv. Det finansiella systemet har en viktig roll i omställningen till en hållbar ekonomi. Det finns en insikt bland finansiella företag om de finansiella effekter som följer av omställningen och klimatförändringarna. Klimatrelaterade finansiella risker integreras i allt större utsträckning i de finansiella företagens verksamheter. En förutsättning för det är tillgång till relevant, tillförlitlig och jämförbar information om företags hållbarhetsarbete och effekter på

hållbarhetsfaktorer. Det pågår ett omfattande regleringsarbete på EU-nivå för att det finansiella systemet i ännu större utsträckning ska kunna bidra till en hållbar utveckling. Arbetet syftar till att omdirigera kapitalflöden för att nå en hållbar och inkluderande tillväxt, integrera hållbarhet i riskhanteringen och främja transparens och långsiktighet på finansmarknaden och i ekonomin. Under de senaste åren har även flera nationella åtgärder vidtagits och Finansinspektionen har fått flera uppdrag på området. Åtgärderna har sammantaget förbättrat måluppfyllelsen när det gäller det finansiella systemets bidrag till en hållbar utveckling.

### 3.4.2 Statens finansförvaltning ska bedrivas effektivt

Styckkostnad per statlig betalning 2022 är på den genomsnittliga kostnadsnivån för de senaste fem åren. Myndigheternas fortsatta deltagande under 2022 i Statens Valutakoncernkonto har medfört en besparing på kostnaden för valutaväxlingar. Måluppfyllelsen om att statens finansförvaltning ska bedrivas effektivt är därmed fortsatt god och oförändrad jämfört med föregående år.

## 3.5 Politikens inriktning

Politiken har som mål att det finansiella systemet ska vara stabilt, präglas av ett högt förtroende och ha förmåga att säkerställa viktiga samhällsfunktioner. Marknader ska fungera väl med goda förutsättningar för konkurrens och innovation och ett starkt konsumentskydd. De finansiella företagen ska medverka till en hållbar utveckling och en dynamisk och konkurrenskraftig ekonomi.

Regeringens arbete inom finansmarknadsområdet fokuserar på att värna finansiell stabilitet, bekämpa brottslighet i form av bl.a. penningtvätt och bedrägerier, stärka konsumentskyddet, säkerställa en effektiv statsförvaltning samt stärka den svenska ekonomins konkurrenskraft.

### 3.5.1 Värna finansiell stabilitet

Under 2023 har det finansiella systemet präglats av osäkerhet. Regeringen följer löpande utvecklingen på de finansiella marknaderna och verkar för en hög beredskap samt ett nära samarbete med berörda myndigheter bl.a. i det finansiella stabilitetsrådet.

Risker kopplade till det högre ränteläget fortsätter att stå i fokus för regeringen. Finansinspektionen har en viktig uppgift att utöva en effektiv tillsyn över banker och andra finansiella företag.

#### Nya risker utanför banksektorn

Om banker är väl kapitaliserade och har god tillgång till likviditet minskar risken för att problem sprider sig i det finansiella systemet. Men banker är bara en av flera finansieringskällor. Sedan finanskrisen 2008–2009 har finansiering via kapitalmarknaden ökat kraftigt. Detta är i grunden en positiv utveckling, men leder till nya stabilitetsrisker. Det är viktigt att arbetet med att identifiera och hantera sådana risker fortsätter. Regeringen kommer att bevaka utvecklingen av risker som uppstår vid marknadsbaserad finansiering, dvs. finansiering av andra finansiella aktörer än banker.

#### Hushållens skuldsättning

Många svenska hushåll har stora lån och är känsliga för snabbt stigande räntor och prisfall på bostäder. Riskerna kopplade till hög skuldsättning behöver hanteras. Regeringen har tillsatt en utredning för att analysera makroekonomiska risker förenade med hushållens skuldsättning och hur låntagarbaserade makrotillsynsåtgärder kan

utformas för att minska sådana risker (dir. 2023:53). På senare år har s.k. snabbblån och andra former av konsumentkrediter ökat i omfattning. Tillsammans med andra åtgärder (se utg.omr. 18 avsnitt 4.5 Arbetet mot överskuldssättning ska intensifieras) är det viktigt att motverka överskuldssättning och att säkra ett starkt konsumentskydd.

### **Civilt försvar och cybersäkerhet**

Den finansiella sektorn tillhandahåller grundläggande och kritiska tjänster, t.ex. betalningar, till samhället. Avbrott eller störningar i dessa tjänster kan få allvarliga konsekvenser för både företag och hushåll, och för den ekonomiska utvecklingen i stort. Samtidigt dominerar den finansiella sektorn av privata företag som ofta har stora beroenden till andra företag och vars verksamhet i mycket hög grad är digitaliserad. Det gör sektorn sårbar för cyberrisker, en utveckling som förstärks till följd av det förändrade säkerhetsläget.

De enskilda aktörerna inom den finansiella sektorn behöver ha en hög cybersäkerhet, för att skydda sin egen verksamhet och för att bidra till att värna den finansiella stabiliteten.

Det behöver skapas förutsättningar för att kunna upprätthålla nödvändiga finansiella tjänster vid allvarliga driftsstörningar i finanssektorns digitala infrastruktur. Det pågår därför ett arbete med att utreda förslag på en funktion för operativ krisledning vid sådana händelser (Fi2023/01842).

### **3.5.2 Bekämpa brottslighet**

Penningtvätt och finansiering av terrorism är allvarliga brott som har stor negativ påverkan på samhället, varför det är viktigt att arbetet med att bekämpa dessa utvecklas. Eftersom dessa brott ofta är gränsöverskridande har internationellt samarbete på området hög prioritet. Både privat och offentlig sektor har ett stort ansvar och under flera år har åtgärder vidtagits respektive föreslagits för att stärka systemet. Detta arbete fortsätter och regeringen utvärderar tidigare åtgärder samtidigt som nya åtgärder kommer att vidtas. På EU-nivå pågår viktiga förhandlingar som innebär att den administrativa regleringen för att bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism i EU skärps genom förändringar i centrala rättsakter på området.

Det finns en hög risk för penningtvätt på spelmarknaden. Spelkonton kan användas för att dölja pengars brottsliga ursprung. I vissa fall involveras betaltjänstleverantörer. Det förekommer också att betaltjänstleverantörer involveras vid olicensierat spel. För att effektivt kunna bekämpa penningtvätt på spelmarknaden och olicensierat spel behöver Finansinspektionen och Spelinspektionen utveckla sitt samarbete på området (Fi2023/01556). I det syftet föreslår regeringen att myndigheternas anslag ökas.

### **3.5.3 Ett antal nya förslag på EU-nivå**

Sverige har under våren varit ordförande i Europeiska unionens ministerråd. Ordförandeskapet har inneburit att Sverige har ansvarat för arbetet i rådet och företrätt EU:s 27 medlemsstater i förhandlingar med andra EU-institutioner. Ett stort antal ekonomiska och finansiella frågor har hanterats. Betydande framsteg har gjorts och rådet och Europaparlamentet har enats om en rad nya lagstiftningsåtgärder på det finansiella området.

Europeiska kommissionen har under året lämnat ett antal nya förslag, däribland ändringar i krishanteringsramverken och reglerna för insättningsgarantier. När det gäller krishanteringsramverken har det hittills varit stort fokus på banker, eftersom störst sårbarheter identifierades där. Fokus har nu vidgats till att omfatta fler delar av

finansmarknaderna. Som exempel pågår förhandlingar på EU-nivå om ett nytt krishanteringsramverk för försäkringssektorn.

Arbete för att stärka skyddet för konsumenter och samtidigt öka konsumenters tilltro till och delaktighet på finansmarknaderna pågår också på EU-nivå inom förhandlingen om ett lagstiftningspaket för icke-professionella investerare (Retail Investment Strategy). Utöver att stärka konsumenternas ställning på Europas finansmarknader väntas strategin också bidra till att öka konkurrensen på marknaden för sparprodukter i EU och är på så sätt en viktig del i arbetet för att göra europeiska kapitalmarknader mer konkurrenskraftiga.

Vad gäller hållbarhet pågår det på EU-nivå bl.a. förhandlingar om hållbarhetsbetyg. Förslaget syftar till att öka trovärdigheten och transparensen kring hållbarhetsbetyg för att minska grönmålning och förbättra marknads funktion.

För att Sverige ska kunna uppnå sina klimat- och miljömål behöver den gröna omställningen fortsätta. Sverige engagerar sig för att påverka EU:s regelutveckling inom hållbar finansmarknad så att den blir ambitiös och träffsäker. Hittills har fokus inom EU:s arbete för hållbar finansmarknad till stor del legat på finansiering av verksamheter som bedöms vara gröna. Det är viktigt att även fokusera på omställningsprocessen och att verksamheter kan få tillgång till finansiering för sin omställning att bli gröna i framtiden. Den 19 juni 2023 överlämnades betänkandet Nya regler om hållbarhetsredovisning (SOU 2023:35). Regeringen avser att återkomma med en proposition till riksdagen 2024.

### 3.5.4 Säkerställa ett väl fungerande system för betalningar

Ett väl fungerande system för att genomföra betalningar är en grundläggande förutsättning för samhällsekonomin. Betalningsområdet genomgår en omfattande strukturomvandling, inte minst till följd av ökad digitalisering. För att säkerställa en ändamålsenlig lagstiftning pågår ett intensivt arbete såväl på EU-nivå som på nationell nivå.

Inom EU förhandlas ett förslag om omedelbara betalningar där kontoöverföringar i euro ska kunna ske dygnet runt och inom några sekunder. Vidare har kommissionen gjort en översyn av betaltjänstdirektivet och föreslagit ändringar i regelverket. Förslaget syftar till att bl.a. förtydliga regelverket, stärka konkurrensen och konsumentskyddet samt motverka bedrägerier. Dessutom förhandlas ett förslag på reglering som kan göra det möjligt att införa en digital euro.

För att betalningar ska kunna fungera är det också viktigt att det finns en väl fungerande infrastruktur. Clearingbolagen tillhandahåller infrastruktur för att utbyta och bearbeta betalningsinformation. Störningar i betalningssystemet riskerar att få stora konsekvenser för samhället och det är därför av vikt att fortsatt verka för ett stabilt och modernt betalsystem och för att skapa motståndskraft i det finansiella systemet.

### 3.5.5 Ett starkt konsumentskydd

Allmänheten ska kunna känna förtroende för finansmarknaderna. De ska präglas av ett starkt konsumentskydd, konkurrens och ha ett brett utbud av tjänster och produkter. Finansiellt sparande är av stor betydelse för enskildas ekonomiska trygghet, men konsumenterna befinner sig i regel i ett informationsunderläge. Det behövs ändamålsenliga regler som säkerställer att konsumenter kan få rekommendationer om ett lämpligt sparande till rimliga kostnader. Höga avgifter urholkar värdet på själva sparandet. I takt med att finansiella tjänster erbjuds på nya sätt, inte minst vad gäller marknadsföringsmetoder, och i hög grad via digitala kanaler behöver regelverken ses

över för att säkerställa att konsumentskyddet inte urholkas. Detta gäller särskilt snabbblån och andra konsumtionslån.

Arbete pågår även för att stärka konsumenters ställning på bankmarknaden, särskilt när det gäller räntor och avgifter för bolån och sparkonton. En annan viktig konsumentfråga är rätten till betalkonto. Den som inte har tillgång till ett betalkonto med grundläggande funktioner kan hamna i ett utanförskap. Den digitala betalningsmarknaden ska vara lättillgänglig. Samtidigt är möjligheten att kunna betala med kontanter viktig för en mer inkluderande betalningsmarknad. Det är även angeläget ur ett beredskapsperspektiv.

Samtidigt som initiativ tas för att förstärka förutsättningarna för konkurrens på marknaden för finansiella tjänster i Sverige ska åtgärder också vidtas för att stärka svenska finansiella företags konkurrenskraft på den inre marknaden. Kapitalmarknadsunionens fortsatta utveckling är ett viktigt inslag i detta arbete.

## 3.6 Budgetförslag

### 3.6.1 1:3 Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter

**Tabell 3.4 Anslagsutveckling 1:3 Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter**

Tusental kronor

2022	Utfall	20 697	Anslagssparande	4 453
2023	Anslag	23 050 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	23 666
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>25 350</b>		
2025	Beräknat	25 550		
2026	Beräknat	26 050		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter Europeiska bankmyndigheten, Europeiska försäkrings- och tjänstepensionsmyndigheten samt Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.5 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>23 050</b>	<b>23 050</b>	<b>23 050</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	2 300	2 500	3 000
<i>varav BP24</i>	<i>1 300</i>	<i>500</i>	<i>1 000</i>
– Överföring från anslag 1:11 till anslag 1:3	800		
– Anslagsförstärkning	500	500	1 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>25 350</b>	<b>25 550</b>	<b>26 050</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att finansiera den utnyttjade anslagskrediten under 2023 ökas anslaget med 800 000 kronor 2024. Anslaget 1:11 *Finansinspektionen* minskas med motsvarande belopp 2024.

På grund av högre prognostiserade kostnader ökas anslaget med 500 000 kronor för 2024 och beräknas öka med motsvarande belopp för 2025. Från och med 2026 beräknas anslaget öka med 1 000 000 kronor årligen.

Regeringen föreslår att 25 350 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 25 550 000 kronor respektive 26 050 000 kronor.

### 3.6.2 1:11 Finansinspektionen

**Tabell 3.6 Anslagsutveckling 1:11 Finansinspektionen**

Tusental kronor

2022	Utfall	688 365	Anslagssparande	51 142
2023	Anslag	788 347 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	781 360
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>808 217</b>		
2025	Beräknat	826 563 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	818 703 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 798 440 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 772 052 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för Finansinspektionens förvaltningsutgifter och för Krigsförsäkringsnämndens verksamhet.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.7 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:11 Finansinspektionen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>788 347</b>	<b>788 347</b>	<b>788 347</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	24 286	52 909	73 389
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-4 416	-14 693	-43 033
varav BP24 <sup>3</sup>	-4 354	-3 554	-3 554
– Tillstånd och tillsyn över inkassolagen	600	600	600
– Överföring för avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter	-800		
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-528	-528	-528
– Tillsyn och samarbete med Spelinspektionen	4 500	4 500	4 500
– Generell besparing i statsförvaltningen	-8 126	-8 126	-8 126
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>808 217</b>	<b>826 563</b>	<b>818 703</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För flytt av ansvar för tillståndsgivning och tillsyn enligt inkassolagen (1974:182) från Integritetsskyddsmyndigheten till Finansinspektionen ökas anslaget med



600 000 kronor fr.o.m. 2024. Anslaget 6:3 *Integritetskyddsmyndigheten* inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse minskas med motsvarande belopp fr.o.m. 2024.

För att finansiera en utnyttjad anslagskredit för anslaget 1:3 *Avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter* under 2023 minskas anslaget med 800 000 kronor 2024.

För att stärka Finansinspektionens tillsynsarbete och samverkan med Spelinspektionen i syfte att blockera betalningsförmedling till och från olovlig spelverksamhet ökas anslaget med 4 500 000 kronor fr.o.m. 2024.

Anslaget minskas med 8 126 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 808 217 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Finansinspektionen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 826 563 000 kronor respektive 818 703 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 3.8 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Finansinspektionen**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna inte disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet	55 605	0	1 148 196	848 071	300 125	0
<i>varav årliga avgifter</i>	<i>55 605</i>	<i>0</i>	<i>848 071</i>	<i>848 071</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>varav förseningsavgifter och straffavgifter</i>			<i>300 125</i>		<i>300 125</i>	
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet	-5 088	-15 000	151 800	148 800	3 000	-17 088
<i>varav Bokföringsnämnden</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>1 300</i>	<i>1 300</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>varav finansiella företags verksamhet till Riksgäldskontoret</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>500</i>	<i>500</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>varav avgifter</i>	<i>-5 088</i>	<i>-15 000</i>	<i>150 000</i>	<i>147 000</i>	<i>3 000</i>	<i>-17 088</i>

Källa: Finansinspektionen.

Finansinspektionen tar i huvudsak ut två slag av avgifter, dels avgifter för tillstånd m.m. som regleras i förordningen (2001:911) om avgifter för prövning av ärenden hos Finansinspektionen, dels avgifter för Finansinspektionens anslagsfinansierade verksamhet enligt förordningen (2007:1135) om årliga avgifter för finansiering av Finansinspektionens verksamhet. Avgifterna fastställs i syfte att uppnå full kostnads-täckning över tid. De årliga avgifterna har en konstruktion som innebär att en höjning av anslaget är saldoneutralt för den avgiftsfinansierade verksamheten, eftersom motsvarande belopp tas upp på inkomstsidan. I beloppen för intäkter till inkomsttitel ingår även sanktionsavgifter som företagen under tillsyn betalar vid överträdelser.

### 3.6.3 1:12 Riksgäldskontoret

**Tabell 3.9 Anslagsutveckling 1:12 Riksgäldskontoret**

Tusental kronor

2022	Utfall	345 267	Anslagssparande	6 650
2023	Anslag	364 014 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	361 213
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>378 441</b>		
2025	Beräknat	389 367 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	388 249 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 374 436 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 364 079 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för Riksgäldskontorets förvaltningsutgifter.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.10 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:12 Riksgäldskontoret**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>364 014</b>	<b>364 014</b>	<b>364 014</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	12 858	27 881	37 869
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	1 569	-2 528	-13 634
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-1 431</i>	<i>-5 431</i>	<i>-5 431</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-1 632	-1 632	-1 632
– Uppdrag kopplat till ny kärnkraft	4 000		
– Generell besparing i statsförvaltningen	-3 799	-3 799	-3 799
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>378 441</b>	<b>389 367</b>	<b>388 249</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 3 799 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Anslaget ökas med 4 000 000 kronor 2024 för att kunna genomföra uppdrag inom myndighetens ansvarsområde för att kunna bidra i arbetet med att utveckla regelverk och andra åtgärder inom ny kärnkraft (utg.omr. 6 avsnitt 6.4 Politikens inriktning).

Regeringen föreslår att 378 441 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Riksgäldskontoret* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 389 367 000 kronor respektive 388 249 000 kronor.

## Ramar till stabilitetsfonden och resolutionsreserven

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att för 2024 för stabilitetsfonden besluta om en kreditram på högst 50 000 000 000 kronor och en garantiram på högst 750 000 000 000 kronor. Regeringen bemyndigas att för 2024 för resolutionsreserven besluta om en kreditram på högst 100 000 000 000 kronor och en garantiram på högst 200 000 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** I samband med genomförandet i svensk rätt av EU:s krishanteringsdirektiv, som avser kreditinstitut och värdepappersbolag, ändrades reglerna för stabilitetsfonden och en ny fond för finansiering av krishanteringsåtgärder, resolutionsreserven, inrättades. I samband med inrättandet beslutades att riksdagen årligen ska fastställa kredit- och garantiramar för stabilitetsfonden och resolutionsreserven. För ytterligare bakgrundsinformation om stabilitetsfonden och resolutionsreserven, se budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1). Från och med den 12 augusti 2022 kan stabilitetsfonden även användas för finansiering av krishantering av centrala motparter (prop. 2021/22:169 s. 94–97 och s. 100–101).

Stabilitetsfonden kan komma att användas för att finansiera åtgärder enligt lagen (2015:1017) om förebyggande statligt stöd till kreditinstitut och om stabilitetsfonden, EU:s förordning om återhämtning och resolution av centrala motparter och lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om återhämtning och resolution av centrala motparter. Åtgärderna innefattar kapital- eller likviditetsstöd till livskraftiga banker och centrala motparter. Stabilitetsfondens behållning uppgår i dagsläget till ca 40 miljarder kronor. Regeringen bedömer att medlen utgör en betydande resurs för att vidta eventuella krisinsatser, dvs. förebyggande statligt stöd till kreditinstitut och centrala motparter, statligt stöd under resolution till centrala motparter eller användning av statliga stabiliseringsverktyg i fråga om kreditinstitut, värdepappersbolag och centrala motparter. Stabilitetsfonden kan också komma att användas till att betala ut kompensation till en central motparts aktieägare, clearingmedlemmar och andra borgenärer i de fall dessa fått ett sämre ekonomiskt utfall vid resolution än vid konkurs eller likvidation. Fonden kan med regeringens godkännande även komma att användas till finansiering av resolutionsåtgärder eller likvärdiga åtgärder som gäller en central motpart i utlandet. Det program som inrättades vid finanskrisen 2008 hade ett fastställt belopp om högst 50 miljarder kronor, vilket var det sammanlagda kapitaltillskott som staten kunde medge. Samma belopp utgör för närvarande utgångspunkt för stabilitetsfondens lånemöjligheter och föreslås gälla även för 2024. Beloppet bedöms även kunna täcka eventuella lånebehov i fråga om centrala motparter. I dag finns det endast en central motpart i Sverige – Nasdaq Clearing Aktiebolag.

Garantiramen för stabilitetsfonden bör bestämmas utifrån det faktum att i första hand generella stödåtgärder i form av garantiprogram till samtliga banker kan komma att bli aktuella vid en allvarlig störning i det finansiella systemet. Garantiramen för stabilitetsfonden bör vara på ett högre belopp än den ram som gäller för resolutionsreserven, eftersom det här blir fråga om generella stödåtgärder till samtliga banker. Den ram som fanns i garantiförordningen från 2008 uppgick inledningsvis till 1 500 miljarder kronor och var baserad på de svenska bankernas upplåning under en viss period. Ramen sänktes senare till 750 miljarder kronor även om utnyttjandet aldrig var över 400 miljarder kronor. Samma belopp utgör för närvarande ramen för stabilitetsfondens möjlighet att medge garantier och föreslås även gälla för 2024. Beloppet bedöms även kunna täcka eventuella behov av att ställa ut garantier i fråga om centrala motparter.

Resolutionsreserven kan komma att användas för att finansiera åtgärder inom ramen för ett resolutionsförfarande i fråga om kreditinstitut och värdepappersbolag, vilket

innefattar åtgärder för att stötta rekonstruktion av systemviktiga banker som i utgångsläget inte bedöms som livskraftiga. Resolutionsreserven uppgår i dagsläget till ca 55 miljarder kronor. När det gäller resolutionsreservens kreditram bör den främst bli aktuell i fråga om olika återkapitaliseringsåtgärder efter det att nedskrivning av vissa av företagets skulder skett. Därutöver kan resolutionsreservens kreditram komma att användas till att betala ut kompensation till företagets ägare och borgenärer i de fall dessa fått ett sämre ekonomiskt utfall vid resolution än vid konkurs eller likvidation. Kreditramen, som för närvarande uppgår till 100 miljarder kronor, motiveras därför av att den bör ha åtminstone samma förmåga till återkapitaliseringsåtgärder som kreditramen till stabilitetsfonden, dvs. 50 miljarder kronor, samt dessutom innehålla utrymme för att hantera eventuella kompensationsfall. Kreditramen på 100 miljarder kronor föreslås därför även gälla under 2024.

Garantiramen för resolutionsreserven kan användas om banker i resolution initialt behöver stöd för sin finansiering (likviditet). Garantier kan ges till banken själv eller till Riksbanken. Att uppskatta likviditetsbehov i en krissituation är svårt, men bedömningen är att likviditetsstöd till flera av Sveriges storbanker skulle behöva uppgå till minst 100 miljarder kronor. Det kan finnas en negativ signaleffekt i att under ett krisförlopp behöva justera garantiramen. Därför föreslår regeringen att garantiramen för resolutionsreserven även under 2024 sätts till 200 miljarder kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 3.11 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Riksgäldskontoret**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna inte disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet	-22 404	-247	29 851	29 900	-49	-22 700
varav insättningsgaranti och investerarskydd	-22 523	-128	22 651	22 700	-49	-22 700
varav prövning och tillsyn över ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor	119	-119	7 200	7 200	0	0
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet	12 232	-7 200	13 050	20 650	-7 600	-2 568
varav prövning av ansökningar om tillstånd att reducera kvalificerade skuldinstrument	0	0	250	250	0	0
varav garanti- och utlåningsverksamhet, administration	12 232	-7 200	12 800	20 400	-7 600	-2 568

Anm.: Prognostiserade värden för intäkter består av löpande avgiftsintäkter. Tabellen redovisar värden utifrån de objekt som i nuläget finns i garantiportföljen – vilka kan variera stort mellan åren p.g.a. oförutsägbara ändringar i omvärlden.

Källa: Riksgäldskontoret.

## Garanti- och utlåningsverksamhet

Avgifter tas ut för verksamheterna inom områdena garantier och utlåning, bankstöd, för prövning av ansökningar om tillstånd att reducera kvalificerade skuldinstrument, insättningsgaranti och investerarskydd samt för prövning och tillsyn över ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor. De riskavspeglande garanti- och kreditavgifterna finansieras av garanti- respektive låntagarna eller genom anslag via statens budget. I enlighet med budgetlagen (2011:203) ska ränta eller avgift tas ut motsvarande statens

förväntade kostnad för lånet eller åtagandet, om inte riksdagen för ett visst lån eller åtagande beslutat annat. Vidare föreskrivs att om lån- eller garantitagaren ska betala en ränta eller avgift som inte täcker kostnaderna ska regeringen föreslå riksdagen hur mellanskillnaden ska finansieras. Dessa avgifter, samt återvinningar från tidigare infrianden, placeras på räntebärande konton hos Riksgäldskontoret och ska finansiera eventuella infrianden i myndighetens garanti- och kreditverksamhet. De administrativa avgifter som tas ut disponeras av Riksgäldskontoret för att täcka de administrativa kostnaderna i verksamheten. Målet är att avgifterna ska täcka infrianden och administrationskostnaderna sett över en längre tid. Modellen ska vara finansiellt självbärande och tydligt visa vad kostnaderna för statens garanti- och kreditgivning uppgår till.

### **Prövning av ansökningar om tillstånd att reducera kvalificerade skuldinstrument**

Vid en kris kan ett finansiellt företag försättas i resolution i stället för i likvidation eller konkurs och det är ägarna och borgenärerna, inte skattebetalarna, som ska bära förlusterna i ett sådant företag. Det sker i huvudsak genom att kapital och skulder får skrivas ned eller konverteras i resolution. Nedskrivning eller konvertering av skulder får också ske utanför resolution. För att det ska finnas kapital och skulder att skriva ned eller konvertera ska företagen uppfylla ett krav på kapitalbas och kvalificerade skulder. Av EU:s tillsynsförordning följer att Riksgäldskontoret, i egenskap av resolutionsmyndighet, ska hantera ansökningar om tillstånd för återköp m.m. av kvalificerade skuldinstrument. Riksgäldskontoret får ta ut avgifter för prövningen av sådana ansökningar (se lagen [2015:1016] om resolution). Avgifterna disponeras av myndigheten.

### **Insättningsgaranti och investerarskydd**

Verksamheten insättningsgaranti och investerarskydd finansieras genom Riksgäldskontorets förvaltningsanslag. Administrationskostnaden för denna verksamhet avräknas från efterföljande årsavgifter och redovisas mot inkomsttitel 2552 *Övriga offentligt-rättsliga avgifter*. Resterande avgifter placeras på räntebärande konto i Riksgäldskontoret eller i skuldförbindelser utfärdade av staten. Avgifter för insättningsgaranti och investerarskydd betalas av de institut som är anslutna till garantin respektive skyddet.

### **Prövning och tillsyn över ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor**

Riksgäldskontoret har uppgifter inom tillsyn och prövning av ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor. Riksgäldskontoret får ta ut avgifter när det gäller prövning och tillsyn över ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor.

### 3.6.4 1:14 Vissa garanti- och medlemsavgifter

**Tabell 3.12 Anslagsutveckling 1:14 Vissa garanti- och medlemsavgifter**

Tusental kronor

2022	Utfall	4 747	Anslagssparande	285 368
2023	Anslag	110 116 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	61 989
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>110 452</b>		
2025	Beräknat	110 288		
2026	Beräknat	110 230		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget för 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgiften för Sveriges årliga medlemsavgifter, avgifter eller statsbidrag till Bruegel, European Institute of Public Administration (EIPA) samt Europarådets utvecklingsbank (CEB). Anslaget får även användas för utgifter för infrianden av garantier till vissa internationella finansieringsinstitut. Anslaget får även användas för utgifter för eventuella böter till följd av försenat genomförande av EU-direktiv.

Anslaget får även användas för infrianden av statens åtaganden i enlighet med avtalen om Europeiska investeringsbankens garantifond för stöd till i första hand företag i ekonomiska svårigheter orsakade av utbrottet av covid-19 och avtalet med Europeiska kommissionen om en garanti för ett europeiskt instrument för tillfälligt stöd för att minska risken för arbetslöshet i en krissituation till följd av utbrottet av covid-19 (SURE).

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.13 Förändring av anslagsnivån 2024–2026 för 1:14 Vissa medlemsavgifter**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>110 116</b>	<b>110 116</b>	<b>110 116</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	336	172	114
<i>varav BP24</i>	336	172	114
<i>- Tillskott till följd av valutafluktuationer och avgiftsökningar</i>	336	172	114
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>110 452</b>	<b>110 288</b>	<b>110 230</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Budgetförslaget baseras på antagandet om oförändrade eller svagt nominellt ökande utgifter för Bruegel, EIPA och CEB, motsvarande 153 747 euro, 55 000 euro respektive 28 421 euro 2024–2026.

Inga medel beräknas behövas för infrianden av garantier som är del av ägarkapitalet i de internationella finansiella institutioner som behandlas i detta avsnitt.

Vad gäller de garantiprogram som inte hanteras inom ramen för den statliga garantimodellen beräknas inga utgifter för 2024–2026 för infrianden av statens åtaganden i enlighet med avtalen för SURE.

För tillskott till följd av valutafluktuationer och avgiftsökningar ökas anslaget med 336 000 kronor 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med 172 000 kronor

respektive 114 000 kronor. Anslaget 1:8 *Ekonomistyrningsverket* minskas med viss del av dessa belopp.

Regeringen föreslår att 110 452 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Vissa garanti- och medlemsavgifter* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 110 288 000 kronor respektive 110 230 000 kronor.

### 3.6.5 1:16 Finansmarknadsforskning

**Tabell 3.14 Anslagsutveckling 1:16 Finansmarknadsforskning**

Tusental kronor

2022	Utfall	49 883	Anslagssparande	50
2023	Anslag	59 953 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	59 953
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>59 353</b>		
2025	Beräknat	29 353		
2026	Beräknat	29 353		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för finansmarknadsforskning och högst 2 procent av anslaget får användas för programanknutna förvaltningsutgifter.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.15 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:16 Finansmarknadsforskning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>59 953</b>	<b>59 953</b>	<b>59 953</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-600	-30 600	-30 600
<i>varav BP24</i>	-600	-600	-600
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	-600	-600	-600
Överföring till/från andra anslag			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>59 353</b>	<b>29 353</b>	<b>29 353</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget minskas med 600 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 59 353 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 *Finansmarknadsforskning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 29 353 000 kronor per år.

## 4 Statlig förvaltningspolitik, statliga arbetsgivarfrågor och Agenda 2030

### 4.1 Mål för området

Målet för den statliga förvaltningspolitiken är en innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet, och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete (prop. 2009/10:175, bet. 2009/10:FiU38, rskr. 2009/10:315).

Arbetsgivarpolitiken är en del av förvaltningspolitiken. Regeringens mål för arbetsgivarfrågor är en samordnad statlig arbetsgivarpolitik som säkerställer att myndigheterna har kompetens för att fullgöra sina uppgifter. Detta mål utgår från den långtgående delegeringen av arbetsgivarpolitiken i staten som utgör en viktig komponent i regeringens styrning av statsförvaltningen och beslutades av riksdagen 1994 (prop. 1993/94:77, bet. 1993/94:KU19, rskr. 1993/94:264, bet. 1994/95:KU3, rskr. 1994/95:7 och 8). Regeringen har satt upp följande delmål för de statliga arbetsgivarna:

- Den statliga sektorn ska totalt sett inte vara löneledande.
- En jämn könsfördelning på ledande befattningar i staten ska eftersträvas.
- Löneskillnaderna mellan kvinnor och män i staten ska minska.
- Andelen anställda i staten med utländsk bakgrund ska öka på alla nivåer.
- Arbetsmiljön i staten ska vara god.
- De statsanställda ska ha kunskap om och förståelse för grundläggande värden i statsförvaltningen och rollen som statsanställd.

Målet för Agenda 2030 är att Sverige ska genomföra Agenda 2030 för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling genom en samstämmig politik nationellt och internationellt. Genomförandet ska präglas av agendans princip att ingen ska lämnas utanför (prop. 2019/20:188, bet 2020/21:FiU28, rskr. 2020/21:154).

### 4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Följande indikatorer används för att redovisa resultaten inom området statlig förvaltningspolitik:

- allmänhetens förtroende för bl.a. regeringen, enligt redovisning i OECD:s rapport Government at a Glance 2021
- organisationen Transparency Internationals jämförelse av världens länder avseende korruption i den offentliga sektorn.

I resultatredovisningen beaktas också särskilda åtgärder som vidtagits på området och den generella utvecklingen i statsförvaltningen. Statsförvaltningens resultat inom enskilda områden redovisas under respektive utgiftsområde. Vissa övergripande frågor om relationen mellan stat och kommun redovisas inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.



För att följa upp utvecklingen inom delområdet arbetsgivarfrågor i förhållande till regeringens mål och delmål används i huvudsak följande indikatorer:

- kompetensförsörjningsläget i staten
- utvecklingen av genomsnittliga löner i olika sektorer på arbetsmarknaden
- andelen kvinnor och män på ledande befattningar i staten
- löneskillnaden mellan kvinnor och män i staten
- andelen anställda med utländsk bakgrund på olika nivåer i staten
- den genomsnittliga sjukfrånvaron i staten
- utvecklingen av nybeviljad sjukersättning och aktivitetsersättning för anställda i staten
- utvecklingen av antalet anmälningar enligt det statliga personskadeavtalet (PSA)
- arbetsmiljöundersökningar (genomförs vartannat år).

I bilagan till utgiftsområdet ges en övergripande redovisning av personalstrukturen m.m. inom staten och kompletterande information om uppföljningen av regeringens delmål för de statliga arbetsgivarna.

Statistiska centralbyrån (SCB) har under 2022 haft ett uppdrag att samordna den statistiska uppföljningen av Sveriges genomförande av Agenda 2030 och inom ramen för detta redovisat uppdaterad statistik för indikatorerna i den nationella indikatorlistan på myndighetens webbplats. Målen följs upp med hjälp av flera unika indikatorer på global och nationell nivå.

## 4.3 Resultatredovisning

### 4.3.1 Statlig förvaltningspolitik

#### Uppföljning av det förvaltningspolitiska målet

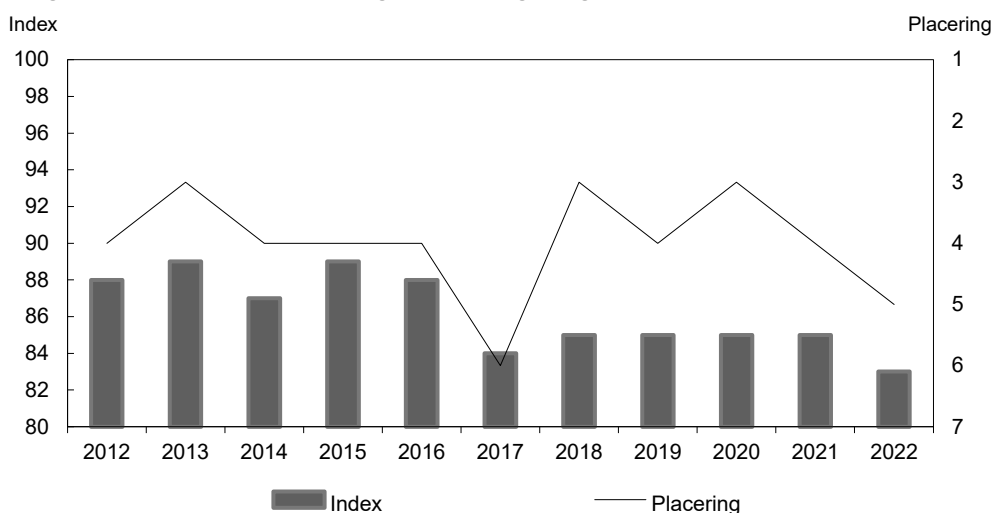
Redovisningen av den statliga förvaltningspolitiken omfattar dels mått för statsförvaltningens utveckling och resultat som helhet, dels mått som beskriver hur regeringens insatser inom utgiftsområdet har bidragit till att det förvaltningspolitiska målet har uppnåtts.

I januari 2023 redovisade Statskontoret på regeringens uppdrag ett förslag på tretton indikatorer för att följa upp det förvaltningspolitiska målet (Fi2021/03576). Indikatorerna skulle enligt uppdraget i första hand utgå från utfallsdata och täcka så stor del av förvaltningen som möjligt. Förslaget bereds i Regeringskansliet.

#### Allmänhetens förtroende för förvaltningen

OECD ger vartannat år ut rapporten Government at a Glance, i vilken den offentliga sektorn följs upp inom en rad områden, bl.a. allmänhetens förtroende för nationella institutioner. Den senaste rapporten från 2023 bygger på data från OECD Trust Survey som inte är jämförbar med tidigare Government at a Glance-rapporter. Enligt rapporten uppgick den andel som uttryckte ett högt förtroende för regeringen i Sverige till 39 procent, för det lokala politiska styret till 38 procent och för den offentliga förvaltningen till 40 procent. Resultaten visar en lägre andel med högt förtroende i förhållande till de tre institutionerna än i övriga nordiska länder.

Organisationen Transparency International tar fram Corruption Perception Index, som är ett sammansatt index som mäter uppfattningar om korrupcion i den offentliga sektorn. Ett högt index visar på en låg upplevd korrupcion. Sveriges index uppvisar en fallande trend (se diagram 4.1). År 2022 sjönk Sveriges index jämfört med 2021, och Sverige delade femteplatsen med Singapore.

**Diagram 4.1 Index och Sveriges placering enligt Corruption Perception Index**

Källa: Transparency International, Corruption Perceptions Index 2022.

Under 2022 har arbetet fortsatt med att främja en god förvaltningskultur och motverka korruption, bl.a. inom ramen för handlingsplanen mot korruption. Handlingsplanen utgjorde en del av ett uppdrag till Statskontoret som beslutades av regeringen i december 2020, om att främja arbetet mot korruption i den offentliga förvaltningen (Fi2020/04691).

Som en del av uppdraget har Statskontoret tagit fram två stöd till statliga myndigheter i deras analyser av korruptionsrisker. I dessa lämnar Statskontoret förslag på hur myndigheter kan arbeta med att identifiera korruptionsrisker på ett strukturerat sätt och framhåller bl.a. att myndigheterna behöver anpassa sitt arbete med att analysera risker för korruption till verksamheternas förutsättningar.

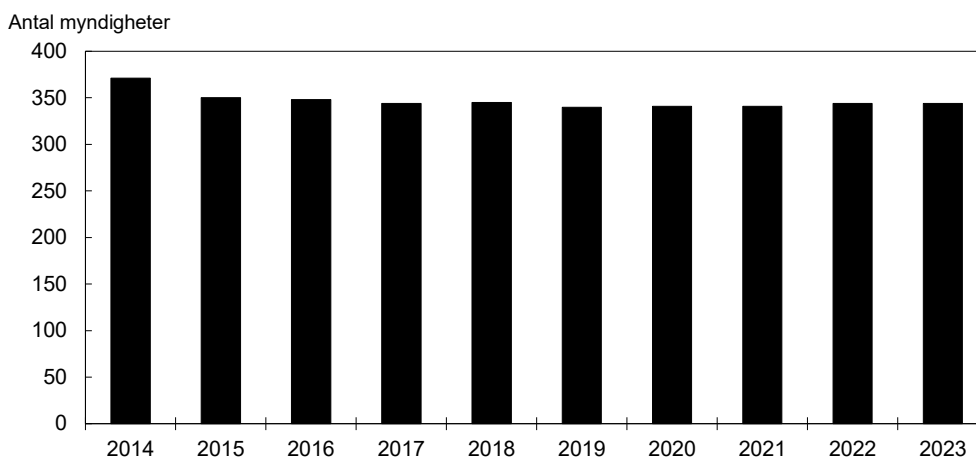
I rapporten Public Governance Monitor of Sweden från den 14 juni 2023, gör OECD bedömningen att Sverige presterar på hög nivå i en internationell jämförelse när det gäller arbetet mot korruption, men att motståndskraften mot nya typer av hot kan utvecklas. I rapporten rekommenderas Sverige bl.a. att utveckla arbetet mot korruption på alla förvaltningsnivåer och att ta fram en andra handlingsplan mot korruption. Vidare rekommenderas Sverige att vidta ytterligare åtgärder när det gäller intressekonflikter, bl.a. avseende partifinansiering, lobbying och övergångar mellan offentlig och privat sektor.

### Strukturåtgärder i förvaltningen

Statskontoret redovisar årligen i rapporten Statsförvaltningen i korthet översiktliga uppgifter om den statliga myndighetsstrukturen. Regeringen inrättade under 2022 tre myndigheter 2022: Institutet för mänskliga rättigheter, Myndigheten för psykologiskt försvar och Fondtorgsnämnden. Under samma år avvecklades en myndighet, Lokala säkerhetsmyndigheten vid Studsvik. Med undantag från den minskning som noteras mellan 2014 och 2015 till följd av sammanslagningen av de regionala länspolismyndigheterna har antalet myndigheter varit relativt konstant under de senaste åren (se diagram 4.2). Många myndigheter är förhållandevis små. Drygt 40 procent av myndigheterna har färre än 50 årsarbetskrafter. Något mer än 25 procent av myndigheterna har färre än 30 årsarbetskrafter. Mindre myndigheter har relativt sett högre kostnader än större myndigheter för personal, lokaler och administration

(Kostnader för små myndigheter, Statskontoret 2017:112). Det stora antalet små myndigheter kan därför medföra högre kostnader.

**Diagram 4.2** Antal myndigheter under regeringen



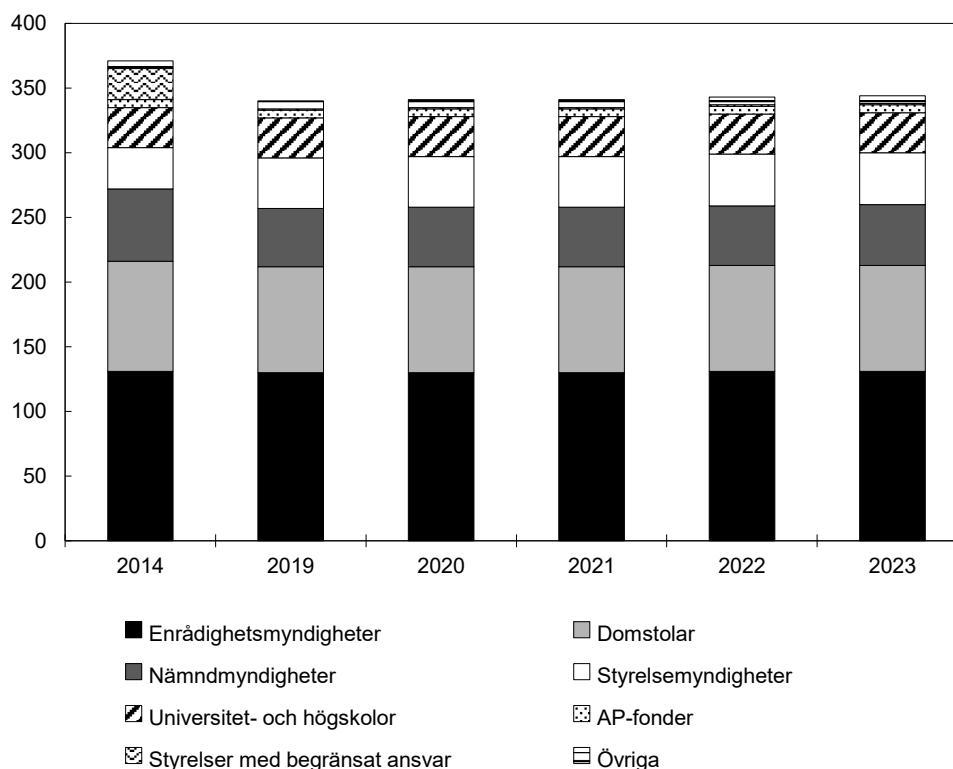
Källa: Statskontoret.

I myndighetsförordningen (2007:515) regleras myndigheternas tre ledningsformer: styrelsemyndighet, enrådighetsmyndighet och nämndmyndighet. Myndighetens ledningsform anges i myndighetens instruktion eller i någon annan författning. Några enrådighetsmyndigheter har ombildats till styrelsemyndigheter och antalet styrelsemyndigheter, exklusive universitet och högskolor, hade därför ökat till 40 vid ingången av 2022 (se diagram 4.3). Antalet nämndmyndigheter har minskat något under senare år och uppgick vid samma tidpunkt till 46. Inom en del myndigheter finns s.k. särskilda organ, som kan inrättas av regeringen och i vissa fall av myndigheten själv. Antalet särskilda beslutande och rådgivande organ har ökat över tid. År 2012 fanns det 156 särskilda organ som beslutats av regeringen och antalet uppgick 2022 till 166.

Förekomsten av strukturåtgärder i förvaltningen redovisas även i Ekonomistyrningsverkets (ESV) rapport Utgiftsöversyner – anpassar det offentliga åtagandet till nya behov och prioriteringar (ESV 2023:3). ESV framhåller att det fattats relativt få beslut om omprövningar av det statliga åtagandet och att detta riskerar att leda till en långsam omvandlingstakt och en svag anpassningsförmåga i den offentliga sektorn.

**Diagram 4.3 Myndigheternas ledningsformer**

Antal myndigheter



Anm.: Till övriga räknas Arbetsgivarverket, Lagrådet, Regeringskansliet, Styrelsen för samefonden, Svenska FAO-kommittén och Svenska ILO-kommittén. Till styrelser med begränsat ansvar räknades de tidigare regionala länspolismyndigheterna. Sedan dessa upphörde fr.o.m. den 1 januari 2015 finns endast Sametinget kvar i kategorin.

Källa: Statskontoret.

**Ett effektivt resursutnyttjande i staten**

Åtgärder för att den statliga förvaltningens resurser ska utnyttjas effektivt har genomförts på många områden, bl.a. inom digitalisering, samordning av tjänster för ekonomi- och löneadministration och omprövning av befintlig verksamhet inom förvaltningen.

Användningen av de digitala tjänster som tillhandahålls av den offentliga förvaltningen är hög bland både kvinnor och män och ligger högt i jämförelse med andra EU-länder. I 2022 års mätningar avseende området digitala offentliga tjänster i Digital Economy and Society Index placerade sig Sverige på nionde plats i EU, vilket dock kan jämföras med femte plats 2021. En samlad beskrivning av digitaliseringspolitiken ges inom utgiftsområde 22 Kommunikationer.

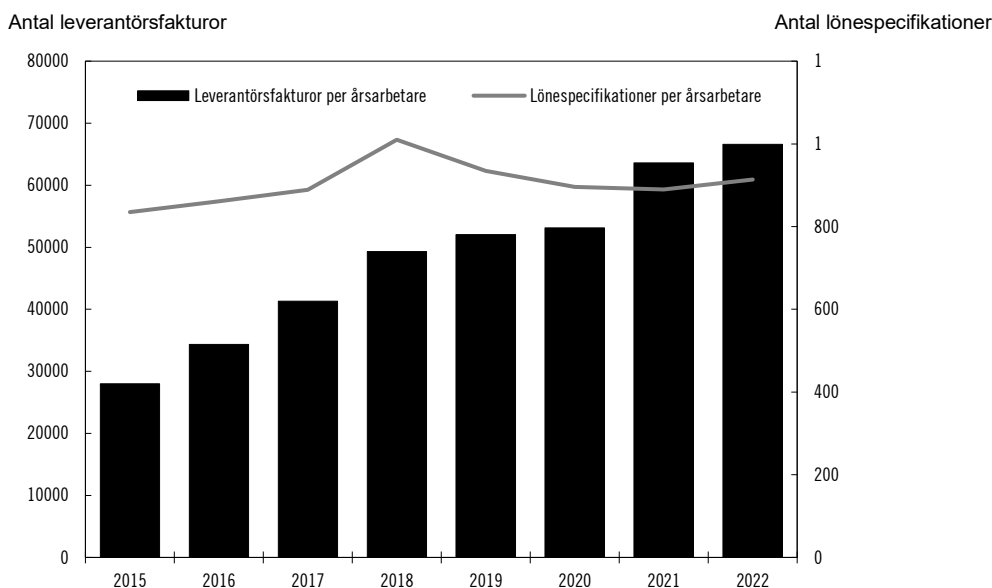
Ett sätt att främja ett effektivt resursutnyttjande i staten är att säkerställa att myndigheter kan dela resurser och att resurser kan användas där behoven är som störst. Möjligheterna för myndigheterna att låna in och ut personal mellan varandra har kartlagts i promemorian En hjälpsam hand – ökade möjligheter till in- och utlån av personal mellan myndigheter, som publicerades i november 2022 (Ds 2022:26). I promemorian klargör utredaren vilka överväganden som bör göras vid in- och utlån av personal och åtgärder för att öka möjligheterna till fler personallån. Enligt regleringsbrevet för 2023 ska Arbetsgivarverket redovisa hur myndigheten arbetar med att stödja in- och utlån av personal mellan myndigheter, hur myndigheter använder Arbetsgivarverkets stöd och vilken beredskap för in- och utlån av personal som finns hos myndigheterna.

Statskontoret har i uppgift att på uppdrag av regeringen analysera verksamheter och myndigheter ur ett effektivitetsperspektiv, redovisa effekter av statliga åtgärder samt ta fram underlag för omprövning och effektivisering. Myndigheten har under 2022 redovisat 24 uppdrag, bl.a. Myndigheternas arbete med personer som ska återvända till sitt hemland – analys och förslag för att effektivisera verksamheten (Statskontoret 2022:1) och Metod för uppföljning av det förenklingspolitiska målet om digitalisering (Statskontoret 2022:8). Som en del i arbetet med att ytterligare förbättra den ekonomiska styrningen av statliga verksamheter har ESV genomfört insatser för att bidra till ökad effektivitet inom statsförvaltningen (se även Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 10.4).

Statens servicecenter tillhandahåller tjänster åt andra statliga myndigheter inom ekonomi- och löneadministration. En samordning av denna typ av tjänster kan bidra till stordriftsfördelar i statens utgifter för administration. Vid utgången av 2022 var 166 myndigheter anslutna till någon av de administrativa tjänster som Statens servicecenter tillhandahåller, vilket kan jämföras med 161 myndigheter 2021. Andelen statligt anställda som omfattas av myndighetens lönetjänster uppgick till 45 procent vid utgången av 2022, vilket var en ökning jämfört med 2021.

Statens servicecenter lämnade 2021 en rapport om anslutning av myndigheter till Statens servicecenters lönerelaterade tjänster för 2022–2025 (Fi2021/02386). Myndigheten redovisade under 2022 en anslutnings- och migreringsplan för nya anslutningar av myndigheter till lönerelaterade tjänster och förflyttningar av myndigheter till andra stödsystem för lönetjänster (Fi2022/01559). Planen som sträcker sig t.o.m. 2026 omfattar totalt 90 myndigheter och avser såväl redan överenskomna som potentiella anslutningar och migreringar. Andelen statligt anställda som omfattas av myndighetens lönetjänster uppskattas till 60 procent om planen genomförs. Statens servicecenter har i en redovisning redogjort för sina åtgärder för att minska kostnadsutvecklingen för sina administrativa tjänster (Fi2022/02902). Av redovisningen framgår att myndigheten främst arbetar med att kunna erbjuda ett standardiserat tjänsteutbud. Standardiseringen syftar till att åstadkomma en effektivare handläggning, användarstöd och förvaltning av tjänstesystemen, vilket skapar utrymme för att utveckla och modernisera tjänsterna genom digitalisering och automatisering.

Kostnadseffektiviteten, mätt som antal lönespecifikationer och leverantörsfakturer per årsarbetare, ligger stabilt på en hög nivå, med en viss ökning 2022 (se diagram 4.4).

**Diagram 4.4** Antal leverantörsfakturer och lönespecifikationer per årsarbetare

<sup>1</sup> Beräkningsgrunden för nyckeltalet för totalt antal leverantörsfakturer per årsarbetare ändrades 2018 i jämförelse med tidigare år.

Källor: Statens servicecenters årsredovisningar.

Statens servicecenter kunde efter främst kostnadsänkande åtgärder redovisa ett överskott om 9,3 miljoner kronor för 2022 i den avgiftsfinansierade delen för administrativa tjänster. Det ackumulerade utgående resultatet för verksamheten förbättrades genom överskottet 2022, men var alltså negativt och uppgick vid årets slut till -125,6 miljoner kronor. Statens servicecenter har tagit fram en plan för hur myndigheten ska uppnå målet att vara i ekonomisk balans 2030.

Statens servicecenter har fortsatt att arbeta systematiskt med att utveckla informationssäkerheten och säkerhetsskyddet i sin verksamhet och följer den internationella standarden SS-ISO/IEC 27000. Under 2022 har myndighetens arbete med att överföra kundmyndigheter till ett nytt säkrare personal- och löneadministrativt system för kundmyndigheterna påbörjats. Statens servicecenter har även etablerat en signalskyddsorganisation för att på ett säkert och tillförlitligt sätt kunna utbyta information och samverka med andra myndigheter och organisationer. Statens servicecenter är sedan oktober 2022 en beredskapsmyndighet enligt förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap. Myndigheten har under 2022 påbörjat arbetet med att vidta åtgärder för att höja verksamhetens förmåga att genomföra sina uppgifter bl.a. vad gäller möjligheten att kunna hantera löner och betalning av fakturer åt de myndigheter som är anslutna till dessa tjänster vid fredstida krissituationer och vid höjd beredskap.

### Utvecklad lokal statlig service åt medborgare och företag

Statens servicecenter har fortsatt att utveckla den lokala statliga servicen åt medborgare och företag. Vid utgången av 2022 omfattade verksamheten 130 servicekontor, med totalt ca 900 servicehandläggare. Under året hade servicekontoren ca 2,6 miljoner besökare. Myndighetens månadsuppföljning visar att antalet besökare under 2022 var ca 18 procent högre än föregående år. Det kan i huvudsak förklaras av att restriktionerna i samhället till följd av sjukdomen covid-19 upphörde och att 2022 var det första året då samtliga servicekontor erbjöd Arbetsförmedlingens kundtorgstjänster. Resultatet av kundundersökningar under 2022 visar bl.a. att 97 procent anser att de fick den hjälp de behövde på servicekontoren.

Under 2022 har Statens servicecenter öppnat elva nya servicekontor i enlighet med tidigare regeringsuppdrag. Regeringen beslutade i juni 2022 dels att myndigheten ska inleda försöksverksamhet med ett mobilt koncept med inriktning mot socialt utsatta områden, dels att antalet kontor som ska öppna minskas från 28 kontor till 27 (Fi2022/01181). Försöksverksamheten med mobilt koncept startades i Växjö Araby i oktober 2022. Statens servicecenter har även utvecklat lokalsamverkan med kommuner i syfte att erbjuda enskilda och företag en mer samlad service. I Malmö kommun och Örebro kommun har ett pilotprojekt lett fram till lokalsamverkan mellan kommunerna och Statens servicecenter.

Statens servicecenter och Migrationsverket undertecknade den 31 oktober 2022 en avsiktsförklaring om att fördjupa sin samverkan och att öka tillgängligheten till Migrationsverkets tjänster på fler servicekontor. Avsiktsförklaringen är ett steg mot en långsiktig samverkan. Statens servicecenter och Kronofogdemyndigheten inledde även en förstudie för att utreda förutsättningarna för en framtida servicesamverkan mellan myndigheterna. Mot bakgrund av det arbete och åtgärder som nu redovisats anser regeringen att de förslag om hur verksamheten vid de statliga servicekontoren kan utvecklas som lämnats i promemorian En utvecklad organisation för lokal statlig service – slutredovisning (Ds 2020:29) är slutbehandlade (Fi2020/05128 och Fi2020/00891).

Riksrevisionen har i rapporten Skynda långsamt – de statliga servicekontoren i ny regi (RiR 2022:28) granskat den lokala statliga serviceorganisationen i Statens servicecenters regi. Riksrevisionens övergripande slutsats är att serviceorganisationen inte kan säkerställa att alla besökare får en likvärdig service av hög kvalitet. Riksrevisionen rekommenderar bl.a. regeringen att överlåta åt Statens servicecenter att bestämma var kontor ska vara lokaliserade för att möjliggöra avvägningar mellan god tillgänglighet, kvalitet och kostnadseffektivitet. I regeringens skrivelse Riksrevisionens rapport om de statliga servicekontoren i ny regi (skr. 2022/23:113) konstaterar regeringen bl.a. att det finns behov av att närmare följa besöks- och kostnadsutvecklingen i kontorsnätet och vid behov göra justeringar i syfte att öka kostnadseffektiviteten.

## **Kapitalförvaltning**

Kammarkollegiet har i uppgift att tillhandahålla service inom det statliga området, främst avseende ekonomi, juridik, kapitalförvaltning, riskhantering och administration. Kammarkollegiet tillhandahåller kapitalförvaltning, inklusive redovisning och andra administrativa tjänster, för myndigheter, stiftelser eller fonder inom det statliga eller kyrkliga området. Marknadsvärdet för det kapital som förvaltas av Kammarkollegiet ökade något 2022 jämfört med 2021 och uppgick vid slutet av 2022 till knappt 210 miljarder kronor. Det ogynnsamma läget på de finansiella marknaderna har medfört lägre intäkter än förväntat. Den 30 juni 2022 fick en utredare i uppdrag att biträda Finansdepartementet med att undersöka förutsättningarna för att utöka gruppen av tillåtna uppdragsgivare inom kapitalförvaltningen vid Kammarkollegiet till att omfatta kommuner och regioner samt stiftelser och fonder med anknytning till dessa aktörer. Uppdraget redovisades i en rapport den 30 december 2022 (Fi2023/00300). I rapporten föreslås att gruppen tillåtna uppdragsgivare inom kapitalförvaltningen utökas till att omfatta kommuner och regioner samt stiftelser och fonder med anknytning till dessa aktörer. Regeringen avser inte att gå vidare med förslaget eftersom det finns en fungerande marknad som tillhandahåller denna typ av tjänster.

## Ramavtal för ökad effektivitet och statsbidrag

Omsättningen av de varor och tjänster som avropades från Kammarkollegiets ramavtal uppgick till 16,4 miljarder kronor 2022, vilket är en ökning med 3,1 miljarder kronor jämfört med 2021. Det är framför allt inom ramavtalsområdet IT som omsättningen har ökat. År 2022 stod statliga myndigheters avrop för 80 procent av den totala omsättningen. Resterande 20 procent utgjordes av avrop från kommuner och regioner. Vid utgången av 2022 fanns 2 379 ramavtal tecknade med 840 unika leverantörer inom 38 ramavtalsområden, uppdelade på 1 364 delområden. År 2022 minskade utbetalningarna av statsbidrag med 9,3 miljarder kronor jämfört med 2021. Det totala utbetalade beloppet minskade från 141 miljarder kronor 2021 till 131,7 miljarder kronor 2022. Det beror främst på att utbetalningar inom hälso- och sjukvårdsområdet minskade. Inom energiområdet ökade utbetalningarna med 8,9 miljarder kronor jämfört med 2021. Avgiften till EU minskade med 6,3 miljarder kronor 2022 jämfört med 2021.

## Resegarantier och miljöärenden

Kammarkollegiet prövar frågor om resegaranti enligt resegarantilagen (2018:1218) och beslutar om ersättning från resegarantin om resan ställs in eller avbryts på grund av att arrangören eller näringsidkaren har blivit insolvent. Av de 1 789 reseföretag som ställt resegaranti har 6 försatts i konkurs 2022. Kammarkollegiet har 2022 fått in drygt 12 300 ärenden om ersättning från resegarantin som avser 5 reseföretag. För att kunna handlägga det mycket stora antalet ärenden har myndigheten behövt anställa extra personal. Kammarkollegiet inkom i augusti 2021 med en framställning som avser finansieringen av rättegångskostnader i ärenden enligt 31 kap. 4 och 13 §§ miljöbalken (Fi2021/02812). Regeringen avser inte att ändra hur rättegångskostnaderna i denna typ av ärenden ska finansieras.

### 4.3.2 Arbetsgivarfrågor

#### En samordnad statlig arbetsgivarpolitik

Arbetsgivarpolitiken utvecklas i samverkan med alla statliga myndigheter som har anställda och samordnas av Arbetsgivarverket. Nedan redovisas hur myndigheterna inom området och Trygghetsstiftelsen har bidragit till regeringens mål att den statliga arbetsgivarpolitiken ska vara samordnad, och hur detta mål förhåller sig till det förvaltningspolitiska målet.

#### Arbetsgivarverkets samordning av den statliga arbetsgivarpolitiken

Arbetsgivarverkets medlemsaktiviteter är ett viktigt led i arbetet för att samordna den statliga arbetsgivarpolitiken. Aktiviteterna syftar till att förbättra dialogen och erfarenhetsutbytet mellan medlemmarna i arbetsgivarfrågor. År 2022 anordnades 147 medlemsaktiviteter, vilket var en ökning med ca 15 procent jämfört med 2021. Vidare ökade deltagarantalet från drygt 5 100 personer 2021 till drygt 5 600 personer 2022, vilket är en ökning med 9 procent. Cirka 60 procent av aktiviteterna genomfördes digitalt. Arbetsgivarverkets aktiviteter inkluderar bl.a. medlemsråd, sektormöten, nätverk för arbetsmiljö- och rehabilitering samt förhandlingschefer och arbetsrätt, möten för medlemschefer och forum för mindre arbetsgivare. År 2022 har myndigheten särskilt fokuserat på frågor med koppling till det pågående säkerhetsläget, den ökade beredskapen och krigsplacering, det förändrade regelverket på arbetsmarknaden med bl.a. ändringar i lagen (1982:80) om anställningsskydd, ny lagstiftning om grundläggande omställnings- och kompetensstöd, omställningsstudiestöd samt nya kollektivavtal.



För att tillgodose medlemmarnas behov av kompetensutveckling tillhandahåller Arbetsgivarverket utbildningar, varav vissa genomförs digitalt. Antalet utbildningar, utbildningstillfällen och deltagare ökade 2022 jämfört med 2021. Sammanlagt genomfördes 20 utbildningar vid 49 olika tillfällen, vilket kan jämföras med 12 utbildningar vid 28 tillfällen 2021. Antalet utbildningar har successivt ökat de senaste åren.

Myndigheten erbjuder vidare rådgivning till sina medlemmar. Enligt Arbetsgivarverket var behovet av rådgivning och information stort 2022, även om färre medlemmar tog kontakt med myndigheten jämfört med 2021. Arbetsgivarverket bedömer att detta kan vara en följd av att frågor relaterade till covid-19-pandemin har minskat.

### Statliga tjänstepensioner och andra avtalsförsäkringar

Statens tjänstepensionsverk (SPV) bidrar till en samordnad statlig arbetsgivarpolitik genom att administrera de statliga tjänstepensionerna och andra avtalsförsäkringar och ge service och information till arbetsgivarna, de anställda, f.d. anställda och pensionärerna. Myndigheten arbetar fortsatt för att öka kunskapen om tjänstepensionen bland sina kunder. År 2022 fortsatte myndigheten att utveckla den information som ges digitalt, t.ex. genom att anpassa årsbeskedet för tidigare statligt anställda över 67 år som inte ansökt om den förmånsbestämda delen av tjänstepensionen. SPV slutförde utvecklingen av ett systemstöd för att redovisa prognoser med lång tidshorisont och myndigheten redovisade för första gången en 50-årig prognos.

SPV har fortsatt att arbeta med att flytta it-driften till Försäkringskassan och under 2022 togs ett slutligt förslag en införandeplan för etableringen av ett datacenter hos Försäkringskassan. SPV har även fortsatt att utveckla nya system för att beräkna, finansiera och utbetala tjänstepensionerna.

SPV följer löpande upp hur nöjda de som kontaktar myndigheten eller använder dess tjänster är med informationen och servicen. Uppföljningen 2022 visade att nöjdheten var fortsatt hög och marginellt högre än föregående år. Skillnaderna i nöjdhet mellan kvinnor och män var fortsatt små.

SPV:s verksamhet finansieras med avgifter. Området Statlig pensionsverksamhet m.m. ska bedrivas med full kostnadstäckning över tid. Området Pensionsverksamhet på uppdrag, där SPV:s administration av premiebestämda pensioner ingår, har ett långsiktigt avkastningskrav på minst 6 procent. Som nyckeltal för att mäta effektiviteten används kostnaden per försäkrad. Resultatet för 2019–2022 redovisas i tabell 4.1.

**Tabell 4.1 Effektiviteten i hanteringen av statliga avtalsförsäkringar**

Kronor

Kostnad per försäkrad	2019	2020	2021	2022
Förmånsbestämd pension	386,20	391,90	406,70	384,50
Premiebestämd pension	50,50	51,20	53,90	50,10

Källa: Statens tjänstepensionsverk.

### Trygghetsstiftelsen

Trygghetsstiftelsen, för vilken regeringen är en av stiftarna, hanterar det statliga avtalet om omställning som gäller för alla statliga myndigheter. Verksamheten finansieras genom avgifter från statliga myndigheter och andra arbetsgivare som kan omfattas av avtalet om omställning. Avgifterna fastställs genom centrala kollektivavtal. De totala avgiftsintäkterna uppgick till sammanlagt 401 miljoner kronor 2022, vilket motsvarade 0,3 procent av arbetsgivarnas lönesummor, och utgjorde samma andel som 2021.

År 2022 anmälde arbetsgivarna 1 840 personer till stiftelsen, vilket kan jämföras med 2 215 anmälda 2021. Det var en minskning med närmare 40 procent. Trygghets-

stiftelsen nådde 2022 fortsatt sin målsättning att 75 procent av de som anmälts ska ha fått en lösning på sin situation inom vissa angivna tider, då drygt 80 procent fick en lösning. Det var en marginell minskning jämfört med 2021 då 82 procent fick en lösning.

### **Kompetensförsörjningen i staten**

På uppdrag av Arbetsgivarverket genomför Konjunkturinstitutet två gånger per år en enkätundersökning benämnd Kompetensbarometern för den statliga sektorn. I undersökningen tillfrågas samtliga 246 medlemmar hos Arbetsgivarverket om sin kompetensförsörjning och ekonomi. I maj 2023 svarade 82 procent av medlemmarna på enkäten. Uppföljningen av utvecklingen i staten redovisas fr.o.m. 2008 enligt den internationella klassifikationen Classification of the Functions of Government, COFOG, och syftar till att redovisa sektorns uppgifter efter deras funktion eller ändamål.

Andelen arbetsgivare i den statliga sektorn som angav att de hade brist på personal uppgick våren 2023 till 88 procent. Det var en ökning jämfört med våren 2022, då andelen var 82 procent och våren 2021 då andelen var 62 procent. Undersökningen visar, liksom tidigare år, att personalbristen är störst inom it-verksamhet. För it-systemutveckling och systemförvaltning ökade bristen på personal från 45 procent våren 2022 till 69 procent våren 2023.

Svårigheten att behålla personal ökade 2021 och 2022 jämfört med perioden 2017–2020. I undersökningen från våren 2023 angav 49 procent att de hade svårt att behålla personal, vilket var en ökning jämfört med undersökningen från våren 2022 då andelen var 23 procent. Svårigheten att behålla personal var fortsatt störst inom it-verksamhet.

I undersökningen från våren 2023 angav 17 procent av de statliga arbetsgivarna att det var svårt att behålla personal inom it-systemutveckling och systemförvaltning, vilket var en ökning med 8 procent jämfört med våren 2022. Av de statliga arbetsgivarna angav 15 procent att det var svårt att behålla personal inom it-drift, underhåll och support, vilket var en ökning med 7 procent jämfört med våren 2022.

Av de statliga arbetsgivarna i undersökningen angav 17 procent att de hade sagt upp personal och 16 procent att de bedömer att de kommer ha övertalighet det kommande året. De områden som är mest berörda av uppsägningar och övertalighet var fortsatt forsknings- och utvecklingsarbete respektive utbildning och forskning.

### **Uppföljningen av delmålen för de statliga arbetsgivarna**

Nedan redovisas uppfyllelsen av respektive delmål för de statliga arbetsgivarna. Kompletterande information lämnas i bilagan till utgiftsområdet.

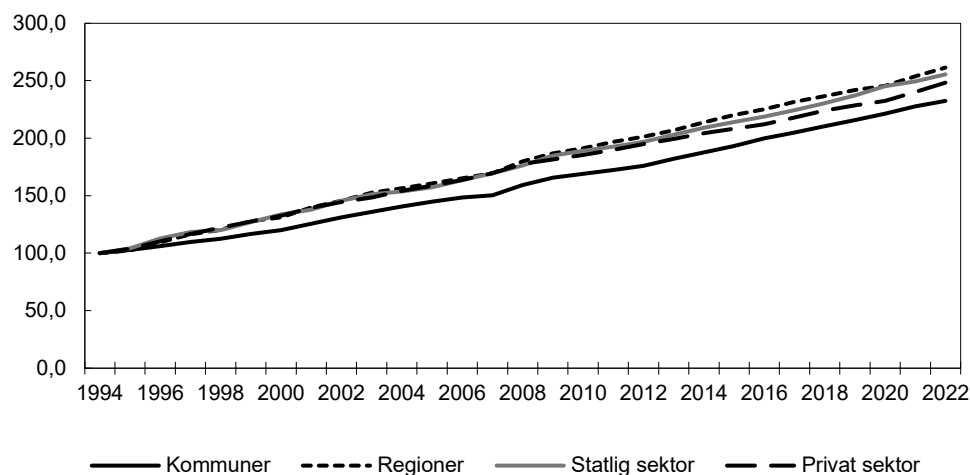
#### **Den statliga sektorn ska totalt sett inte vara löneledande**

Den svenska lönebildningsmodellen baseras på att den internationellt konkurrensutsatta sektorn är lönenormerande (se även utg.omr. 14 avsnitt 4). Lönekostnadsutvecklingen inom staten som helhet ska på sikt inte överstiga den konkurrensutsatta sektorn. Arbetsgivarverket, som ingår kollektivavtal på statens vägnar, har tolkat detta som att staten inte ska förhandla före den konkurrensutsatta sektorn inför ny avtalsperiod.

Som underlag för uppföljningen av delmålet används utvecklingen av de genomsnittliga lönerna i olika sektorer.

#### Diagram 4.5 Utvecklingen av genomsnittliga löner i olika sektorer på arbetsmarknaden

Index 1994 = 100



Anm.: Uppgifter avser nominella löner och är rensade med hänsyn till strukturella förändringar i utbildningsnivå, ålder och kön.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Som framgår av diagram 4.5 fortsätter löneutvecklingen i staten att relativt väl följa utvecklingen på arbetsmarknaden i stort, enligt jämförande statistik från 1994, dvs. tiden efter ramanslagsreformen.

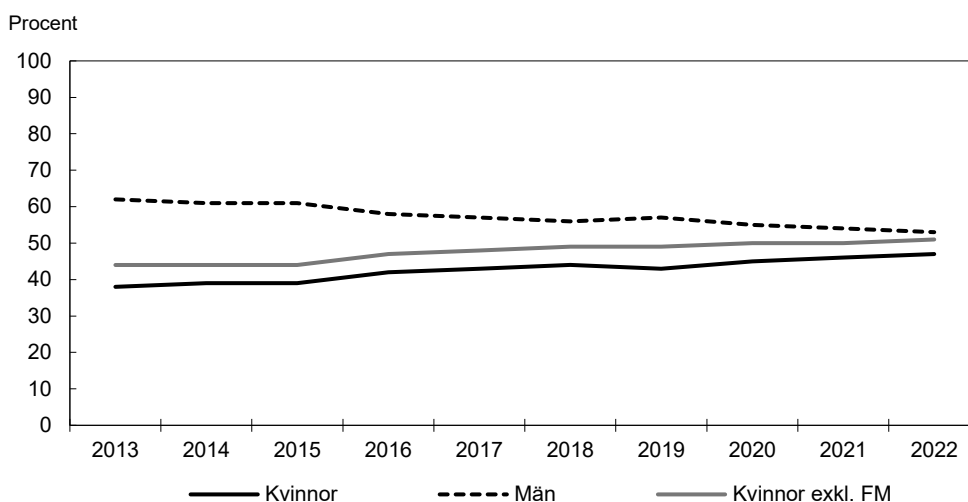
Mellan 1994–2022 ökade lönerna inom regionerna med 161,4 procent, inom den statliga sektorn med 155,5 procent, inom den privata sektorn med 148,4 procent och inom kommunerna med 132,4 procent. För tjänstemän inom den privata sektorn ökade lönen med 159,2 procent och för arbetare med 128,9 procent.

#### En jämn könsfördelning på ledande befattningar i staten ska eftersträvas

Som underlag för uppföljningen av delmålet att en jämn könsfördelning på ledande befattningar i staten ska eftersträvas används i första hand statistik över andelen kvinnor respektive män med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet och som har personalansvar (ledningskompetens).

Av diagram 4.6 framgår dels den totala fördelningen av kvinnor och män på ledande befattningar 2013–2022, dels fördelningen exklusive ledningskompetens inom Försvarsmakten.

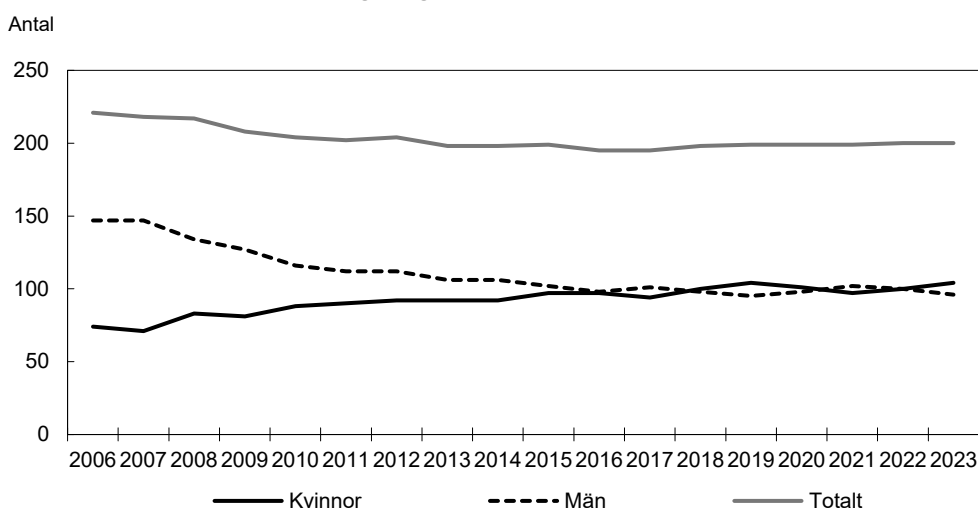
Den totala andelen kvinnor på ledande befattningar ökade från 45,9 procent 2021 till 46,8 procent 2022. Om anställda vid Försvarsmakten exkluderas uppgick andelen kvinnor till 50,7 procent, vilket var en ökning med 0,7 procentenheter jämfört med 2021.

**Diagram 4.6** Fördelningen av kvinnor och män med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet på olika nivåer

Anm.: Diagrammet visar även fördelningen exklusive Försvarmakten.

Källa: Arbetsgivarverket.

År 2022 anställde regeringen totalt 23 myndighetschefer, varav 12 (52 procent) var kvinnor och 11 (48 procent) var män. Förändringar i myndighetsstrukturen kan påverka det totala antalet myndighetschefer som regeringen anställer. Av diagram 4.7 framgår fördelningen av kvinnor och män bland de myndighetschefer som hittills anställts av regeringen 2006–2023. Den 30 juni 2023 var könsfördelningen bland myndighetscheferna jämn. Andelen kvinnor som är myndighetschefer ökade något jämfört med 2022.

**Diagram 4.7** Fördelningen av kvinnor och män bland myndighetschefer som anställts av regeringen

#### Löneskillnaderna mellan kvinnor och män i staten ska minska

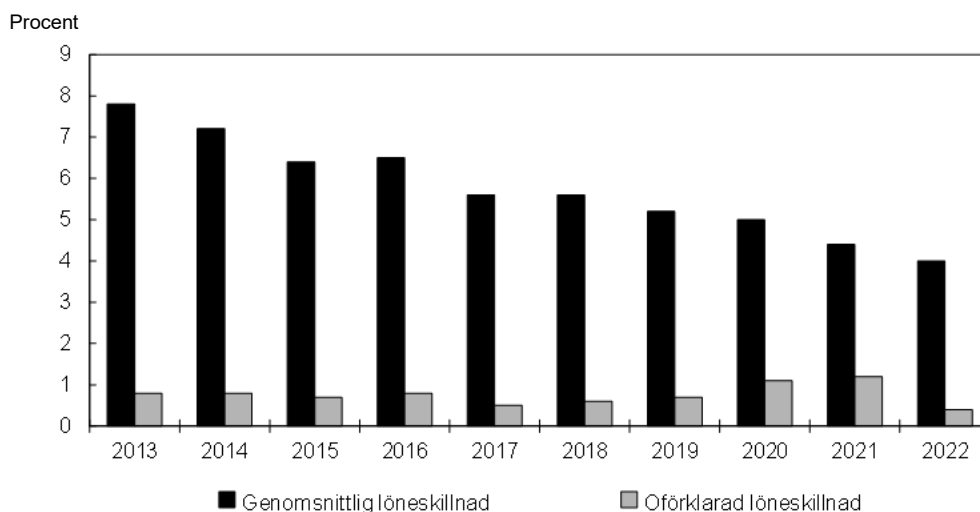
Som underlag för uppföljningen av delmålet att löneskillnaderna mellan kvinnor och män ska minska används den partsgemensamma statistiken.

Beräknat på månadslön eller faktisk lön hade män inom staten i september 2022 i genomsnitt 4 procent högre lön än kvinnor. Det innebar en minskning av den genomsnittliga löneskillnaden mellan kvinnor och män med 0,4 procentenheter jämfört med 2021. Arbetsgivarverket har i sin årliga löneskillnadsrapport till regeringen analyserat löneskillnaderna mellan kvinnor och män i staten 2022 (Arbetsgivarverket 2023). Vid en omräkning till heltidslöner hade män i genomsnitt

4 procent högre lön än kvinnor i september 2022. Analysen visar att den genomsnittliga löneskillnaden framför allt beror på fyra faktorer. Den faktor som fortsatt har störst påverkan på löneskillnaden är att kvinnor och män inom samma arbetsområde arbetar på olika nivåer i myndigheterna. Fler män än kvinnor arbetar på högre strategiska nivåer. Att fler män än kvinnor är chefer påverkar inte löneskillnaden mellan kvinnor och män. Övriga faktorer som påverkar löneskillnaden är arbetstidsomfattning, arbetsområde och utbildningsinriktning. När hänsyn tas till dessa mätbara faktorer kvarstår en skillnad som inte kan förklaras av tillgänglig information i statistiken, den s.k. oförklarade löneskillnaden. Denna skillnad uppgick till 0,4 procentenheter i september 2022 (se vidare utg.omr. 14 avsnitt 5 för en beskrivning av kvinnors och mäns löner enligt lönestrukturstatistiken).

I diagram 4.8 redovisas den genomsnittliga löneskillnaden mellan kvinnor och män i staten och den oförklarade löneskillnaden under de senaste tio åren. Statistiken innefattar myndigheter under regeringen, exklusive Polismyndigheten.

**Diagram 4.8 Genomsnittlig löneskillnad mellan kvinnor och män i staten och den oförklarade löneskillnaden**



Källa: Arbetsgivarverket.

#### Andelen anställda i staten med utländsk bakgrund ska öka på alla nivåer

Som underlag för uppföljningen av delmålet att andelen anställda i staten med utländsk bakgrund ska öka på alla nivåer används statistik över hur stor andel av de statsanställda som har utländsk bakgrund. Med utländsk bakgrund avses enligt SCB personer som är utrikes födda och personer som är födda i Sverige vars båda föräldrar är utrikes födda.

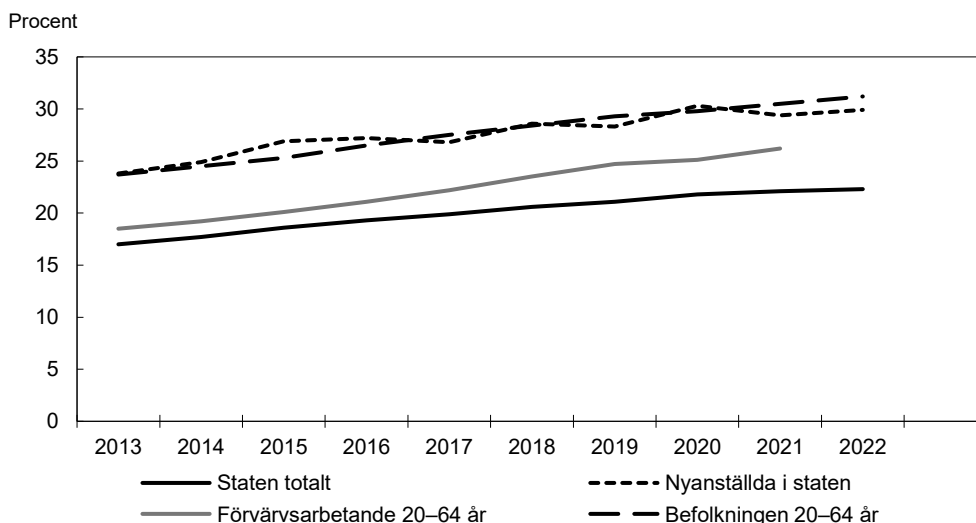
Av diagram 4.9 framgår andelen med utländsk bakgrund bland de anställda i staten totalt, respektive bland nyanställda.

Andelen anställda med utländsk bakgrund i staten fortsätter att öka och uppgick 2022 till 22,3 procent, vilket var en ökning med 0,2 procentenheter jämfört med 2021. Andelen anställda kvinnor i staten med utländsk bakgrund uppgick 2022 till 22,4 procent. Motsvarande andel för männen var 22,3 procent. Det innebar en ökning med 0,4 procentenheter för kvinnor och med 0,1 procentenheter för män jämfört med 2021.

Andelen nyanställda med utländsk bakgrund i staten ökade något under 2022 jämfört med 2021. Andelen uppgick till 29,9 procent 2022. Den totala andelen med utländsk bakgrund i befolkningen 20–64 år uppgick 2022 till 31,2 procent.

Andelen anställda med utländsk bakgrund ökade inom samtliga s.k. kompetens-kategorier, dvs. ledningskompetens, kärnkompetens samt stödkompetens, mellan 2021 och 2022.

**Diagram 4.9 Andel med utländsk bakgrund för staten totalt, nyanställda, förvärvsarbetande 20–64 år och för befolkningen i arbetsför ålder**



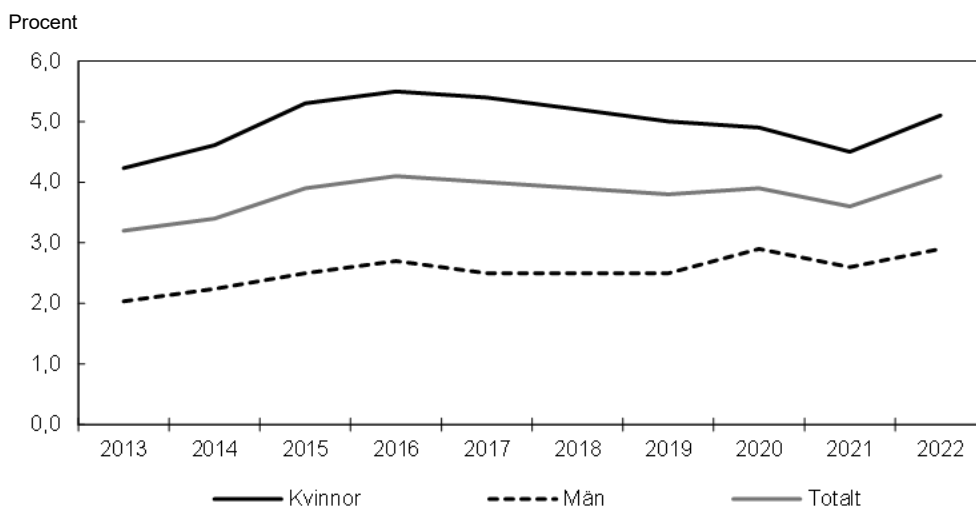
Anm.: Staten totalt avser individer med månadsavlönad anställning hos obligatoriska medlemmar i Arbetsgivarverket, exklusive Polismyndigheten. Timavlönade m.fl. ingår inte. Som nyanställda räknas individer som inte varit anställda i staten föregående år samt individer som bytt anställningsmyndighet sedan föregående år. I statistiken för förvärvsarbetande 20–64 år, ingår egna företagare och personer vars arbetstidsomfattning är minst en timme per vecka. Statistik för 2022 avseende förvärvsarbetande 20–64 år är ännu inte tillgänglig.

Källor: Arbetsgivarverket och Statistiska centralbyrån.

### Arbetsmiljön i staten ska vara god

Som underlag för uppföljningen av delmålet att arbetsmiljön i staten ska vara god används uppgifter om sjukfrånvaro, sjukpension enligt det statliga tjänstepensionsavtalet och anmälningar enligt avtal om ersättning vid personskada (PSA).

Sjukfrånvaron i staten uppgick 2022 till 4,1 procent av den ordinarie arbetstiden. Det var en ökning jämfört med 2021 då sjukfrånvaron uppgick till 3,6 procent. Bland anställda kvinnor i staten uppgick sjukfrånvaron till 5,1 procent och bland män 2,9 procent. Jämfört med 2021 ökade sjukfrånvaron med 0,6 procentenheter för kvinnor och med 0,3 procentenheter för män. Under perioden 2017–2021 minskade skillnaden i sjukfrånvaro mellan män och kvinnor. Denna trend bröts dock 2022. Sjukfrånvaron ökade inom alla åldersgrupper. Den största ökningen var 0,6 procentenheter och avsåg åldersgruppen 50 år eller äldre. Förändringarna över åren framgår av diagram 4.10.

**Diagram 4.10 Sjukfrånvaron totalt och uppdelat på kön**

Källa: Arbetsgivarverket.

Statligt anställda som beviljas sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken har rätt till sjukpension enligt det statliga tjänstepensionsavtalet. År 2022 nybeviljades 108 sjukpensioner, vilket kan jämföras med 93 sjukpensioner 2021 och 101 sjukpensioner 2020. Av de som nybeviljades sjukpension 2022 var 76 procent kvinnor och 24 procent män. Av de som nybeviljades sjukpension under 2021 var 68 procent kvinnor och 32 procent män medan under 2020 var 73 procent kvinnor och 27 procent män.

Om en statligt anställd drabbas av en personskada som bedöms vara en arbetsskada har personen rätt till ersättning enligt PSA. Med arbetsskada avses arbetsolycksfall, färdolycksfall, vålds- eller misshandelsfall, smittskada eller särskild utlandsskada. Antalet anmälningar har de senaste åren minskat. Under 2022 gjordes 4 486 anmälningar, vilket kan jämföras med 4 672 anmälningar 2021 och 4 713 anmälningar 2020. Av anmälningarna 2022 stod kvinnorna för 42,3 procent och männen för 57,7 procent. Det innebär en minskning av andelen anmälningar från män jämfört med 2021, då andelen uppgick till 59,9 procent.

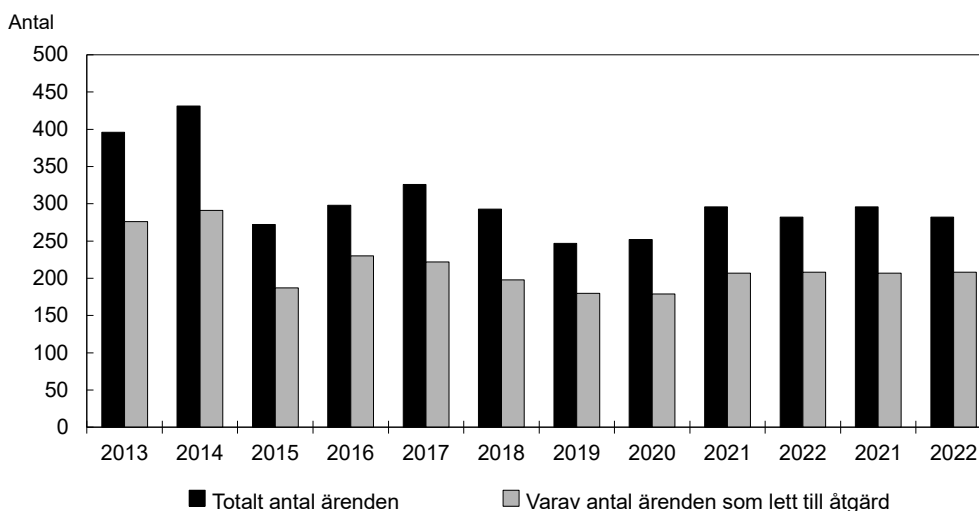
Polismyndigheten, Försvarsmakten, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse och Trafikverket anmälde flest arbetsskador 2020–2022.

#### Grundläggande värden i statsförvaltningen och rollen som statsanställd

Som underlag för delmålet om grundläggande värden i statsförvaltningen och rollen som statsanställd redovisas nedan utvecklingen av antalet ärenden vid myndigheternas personalansvarsnämnder.

Myndigheternas personalansvarsnämnder handlägger ärenden som rör disciplinansvar, åtalsanmälan, avstängning och skiljande från anställning på grund av personliga förhållanden när det gäller statligt anställda. Nämnderna har viktiga funktioner när det gäller att upprätthålla allmänhetens förtroende för den statliga förvaltningen och tillgodose arbetstagarnas intresse av en korrekt handläggning av ärendena.

De statliga myndigheterna hanterade totalt 282 personalansvarsärenden, vilket var 14 färre än 2021. Av diagram 4.11 framgår utvecklingen av antalet ärenden 2013–2022.

**Diagram 4.11 Antal personalansvarsärenden och antal ärenden som lett till åtgärd**

Källa: Arbetsgivarverket.

Tabell 4.2 visar personalansvarsärenden som ledde till någon form av åtgärd under perioden 2020–2022. Av tabellen framgår att antalet ärenden har ökat något inom de flesta åtgärdskategorierna under perioden.

**Tabell 4.2 Personalansvarsärenden, typ av ärende och utfall**

Antal ärenden som lett till åtgärd

Typ av ärende	2020	2021	2022
Uppsägning	19	24	20
Avskedande	26	37	30
Varning	77	60	73
Löneavdrag	32	47	49
Åtalsanmälan	25	31	36
Avstängning	2	2	0
<b>Totalt<sup>1</sup></b>	<b>179</b>	<b>207</b>	<b>208</b>

<sup>1</sup> Diskrepansen mellan del- och totalsumman i tabellen beror på att vissa ärenden lett till mer än en åtgärd.

Källa: Arbetsgivarverket.

## Övriga aktuella frågor inom den statliga arbetsgivarpolitiken

En särskild utredare har haft i uppdrag att utreda vissa frågor som rör statligt anställdas rättsställning (dir. 2020:120 och dir. 2021:111). Uppdraget redovisades i februari 2022 i betänkandet Rätt och rimligt för statligt anställda (SOU 2022:8). I betänkandet föreslås bl.a. ändringar av möjligheten att överpröva anställningsbeslut, en lagreglering som innebär en möjlighet att stänga av statligt anställda från arbetet i vissa situationer och att bestämmelser ska införas om omprövning av lönevillkor när myndigchefer förflyttas. Det föreslås också att regeringen bör ändra gällande praxis när det gäller 65-årsgränsen för myndighetschefer för att stärka attraktiviteten för en anställning som myndighetschef. Betänkandet har remitterats.

Regeringen är arbetsgivare för chefer för myndigheter som lyder direkt under regeringen och beslutar om deras anställningsvillkor. Enligt praxis anställs en myndighetschef i normalfallet för en period om sex år med möjlighet till förlängning i ytterligare tre år. Huvudregeln har varit att en myndighetschef anställs, eller att anställningen förlängs, t.o.m. månaden före han eller hon blir 65 år. Det förekommer att en anställning förlängs till arbetstagaren uppnår 67 års ålder.



Utvecklingen på arbetsmarknaden går mot ett längre arbetsliv. Vidare är det viktigt ur ett kompetensförsörjningsperspektiv att myndighetschefernas kompetens och erfarenheter tillvaratas även efter 65 års ålder. Regeringen anser därför att utgångspunkten ska vara att myndighetschefer anställs eller kan få sin anställning förlängd t.o.m. månaden innan han eller hon blir 69 år. Anställningsperioden är fortsatt i normalfallet sex år med möjlighet till förlängning i tre år.

Övriga förslag i betänkandet bereds i Regeringskansliet.

Arbetsgivarverket fick i september 2022 i uppdrag av regeringen att, i fråga om myndigheter under regeringen med kontorslokaler i Stockholms län men säte i annat län, redogöra för förändringar avseende i vilka län myndigheternas personal har varit placerad under 2018–2022 (Fi2022/02511). Uppdraget redovisades den 30 maj 2023 (Fi2023/01913). Utifrån den analys som gjorts finns inga tecken på en ökad lokalisering av arbetstagare till Stockholm. För flertalet av de 31 myndigheter som analyserats är andelen arbetstagare placerade i Stockholm i stort sett oförändrad under den studerade perioden 2018–2022. I de fall större förändringar har noterats rörde det sig bl.a. om en minskad andel arbetstagare placerade i Stockholm som en följd av beslut om omlokalisering av myndighetens verksamhet.

### 4.3.3 Sveriges genomförande av Agenda 2030

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att den ska redovisa arbetet med Sveriges genomförande av Agenda 2030 vartannat år i en skrivelse till riksdagen (bet. 2020/21:FiU28 punkt 2, rskr. 2020/21:154). Den 24 maj 2022 överlämnade regeringen den första skrivelsen till riksdagen om Sveriges genomförande av Agenda 2030 (skr. 2021/22:247). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

SCB har under 2023 fått i uppdrag att uppdatera statistik om Agenda 2030 på myndighetens webbplats.

Sverige var inom ramen för det svenska ordförandeskapet i EU:s ministerråd ordförande i EU:s rådsarbetsgrupp för Agenda 2030. Regeringskansliet stod den 14–15 mars 2023 värd för ett expertmöte med företrädare från EU-medlemsländernas representanter i rådsarbetsgruppen, deltagare från Europeiska kommissionen samt Europeiska utrikestjänsten. Syftet med mötet var att stärka samarbetet och enigheten mellan EU:s medlemsländer i rådsarbetsgruppen under de återstående sju åren till 2030. Inom ramen för rådsarbetsgruppens arbete har rådslutsatser tagits fram bl.a. på Europeiska kommissionens första frivilliga granskning av genomförandet av Agenda 2030 inom EU.

Sverige medverkade med en delegation vid FN:s forum för utvecklingsfinansiering, Financing for Development forum (FfD-Forum) den 17–20 april 2023. Syftet med mötet var att följa upp genomförandet av Addis Ababa Action Agenda och accelerera arbetet med resursmobilisering för hållbar utveckling, i linje med Agenda 2030.

Den globala uppföljningen av Agenda 2030 sker årligen vid FN:s politiska högnivåforum för hållbar utveckling (HLPF). Sverige medverkade med en delegation vid HLPF i New York i juli 2023. Sverige medverkade även vid det förberedande regionala forum inom UNECE-regionen (FN:s ekonomiska kommission för Europa) som hölls i Genève i mars 2023.

Under 2022 genomfördes ett antal högnivåmöten inom hållbar utveckling, bl.a. det 15:e partsmötet till FN:s konvention om biologisk mångfald i december där parterna beslutade om globala mål för biologisk mångfald som kommer bidra till att uppnå Agenda 2030. I september anordnades mötet Transforming Education Summit (TES),

som en del av FN:s generalsekreterares initiativ *Our Common Agenda*, i syfte att kraftsamla mot den globala utbildningskrisen.

Den nationella samordnaren för Agenda 2030 lämnade den 13 april 2023 betänkandet *Organisera för hållbar utveckling* (SOU 2023:14) med förslag om hur arbetet med hållbar utveckling kan organiseras efter det att den nationella samordnarens uppdrag upphör i mars 2024. Samordnarens uppdrag har skapat nya plattformar för samhällsaktörer och resulterat i tvärsektoriella samarbeten och nya initiativ för att nå agendans mål. Ett exempel är den färdplan för omställning till hållbar ekonomisk utveckling som lanserades den 31 maj 2023. Färdplanen har tagits fram tillsammans med en rad företag, myndigheter, organisationer och högskolor och syftar till att underlätta för svenska aktörer att gå före i samhällstransformationen och därmed stärka Sveriges globala konkurrenskraft.

## 4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

### 4.4.1 Statlig förvaltningspolitik

En offentlig förvaltning som är motståndskraftig mot korruption är viktig för att upprätthålla rättssäkerhet och medborgarnas förtroende. Regeringen bedömer utifrån internationella indikatorer och rekommendationer att det finns vissa utmaningar i arbetet mot korruption, men att arbetet i den offentliga förvaltningen i stora delar är välfungerande.

Åtgärder för ökad innovation, samverkan och effektivitet pågår inom många områden. Antalet myndigheter har varit relativt konstant under senare år och det har endast skett begränsade förändringar av myndigheternas organisering. Regeringen bedömer att arbetet med strukturförändringar och omprövningar av det statliga åtagandet och av statsförvaltningens organisering har gått för långsamt. Det kan ha påverkat statsförvaltningens kostnadseffektivitet och ändamålsenligheten i statsförvaltningens organisering på ett negativt sätt.

Digitaliseringen av den offentliga förvaltningen är fortsatt viktig för att ge bättre service till medborgarna, stödja innovation och deltagande samt öka förvaltningens effektivitet och kvalitet. Området redovisas inom utgiftsområde 22 avsnitt 4 om Politiken för informationssamhället.

Regeringen bedömer att in- och utlån av personal, samordning av administrativa tjänster och servicesamverkan inom ramen för Statens servicecenters servicekontor är sådan samverkan som kan bidra till statsförvaltningens effektivitet. Regeringen kommer därför att följa hur myndigheterna arbetar med personallån. Regeringen bedömer vidare att de åtgärder Statens servicecenter vidtagit har bidragit till viss ökning av produktiviteten och kostnadseffektiviteten inom myndighetens administrativa tjänster samtidigt som underskottet i myndighetens avgiftsfinansierade verksamhet har minskat. Det krävs dock ett fortsatt effektiviserings- och utvecklingsarbete avseende tillhandahållande av administrativa tjänster. Myndighetens systematiska säkerhetsarbete vid utformningen av de tjänster som den tillhandahåller bedöms komma kundmyndigheterna till del. Myndighetens arbete med att stärka verksamhetens förmåga att genomföra sina uppgifter vid fredstida krissituationer och vid höjd beredskap, bedöms komma att bidra till att även förmågan hos de myndigheter som är anslutna till Statens servicecenters tjänster stärks.

Regeringen bedömer att den pågående utbyggnaden av antalet servicekontor förbättrar tillgången till statlig service på fler platser i landet. Stegen som tagits mot en långsiktig servicesamverkan mellan Statens servicecenter och Migrationsverket ökar möjligheten att utnyttja statens samlade resurser på ett mer effektivt sätt, samtidigt som enskildas

kontakter med statliga myndigheter kan underlättas. Regeringen ser positivt på den lokalsamverkan som Statens servicecenter utvecklat med kommuner i syfte att erbjuda enskilda och företag en mer samlad service. Regeringen avser att se över om det finns åtgärder som kan behöva vidtas för att underlätta denna typ av samverkan. Regeringen bedömer också att försöksverksamheten med ett mobilt koncept kan vara ett effektivt sätt att tillgängliggöra lokal statlig service.

#### 4.4.2 Arbetsgivarfrågor

Regeringen noterar att utvecklingen är fortsatt positiv för flera av de delmål som ställts upp för staten som arbetsgivare och där utvecklingen följs upp med resultatindikatorer. Regeringen anser att Arbetsgivarverkets verksamhet har bidragit i hög grad till att samordna och utveckla den statliga arbetsgivarpolitiken.

Kompetensförsörjningen i staten bedöms i huvudsak fungera väl. Den statliga sektorn är den sektor som har högst andel högutbildade. Kompetensbristen fortsätter dock att öka. Cirka nio av tio statliga arbetsgivare uppger att de har personalbrist. Det har ökat inom flera verksamhetsområden. Bristen var fortsatt störst i fråga om personal med it-kompetens. Den statliga sektorn är inte unik i detta avseende, men den fortsatta ökningen av kompetensbrist försvårar förutsättningarna att utveckla och effektivisera statsförvaltningen. Det ställer krav på myndigheterna och Arbetsgivarverket att ytterligare stärka statens attraktivitet som arbetsgivare.

Regeringen bedömer att SPV:s administration av den statliga tjänstepensionen fungerar väl, och att myndigheten bidrar till målet om en samordnad statlig arbetsgivarpolitik. De som kontaktar SPV eller nyttjar dess tjänster är nöjda med den service och information som myndigheten ger. Myndigheten arbetar för att effektiviteten och säkerheten i verksamheten ska öka. För att täcka pensionskostnaderna har SPV höjt de premier som myndigheterna ska betala för sina anställdas förmånsbestämda pensionsförmåner.

#### 4.4.3 Sveriges genomförande av Agenda 2030

Den förra regeringens skrivelse om Sveriges genomförande av Agenda 2030 (skr. 2021/22:247) visade att Sverige har goda förutsättningar att nå de globala målen, men att flera utmaningar kvarstår. Bland annat minskar inte den ekonomiska och sociala ojämlikheten, flera nationella miljömål nås inte, våld och kränkningar minskar inte och mobbning ökar bland unga. Genom utrikes-, bistånds- och handelspolitiken bidrar Sverige aktivt till verksamhet som syftar till att möjliggöra det internationella genomförandet av Agenda 2030. Detta återspeglas i höga biståndspolitiska ambitioner, stöd till det multilaterala systemet och utvecklingsbankerna samt insatser för att öka samspelet mellan utvecklingssamarbetet och näringslivet.

Regeringen konstaterar att den nationella samordnarens arbete har sammanfört olika samhällsaktörer och främjat genomförandet av agendan.

Sveriges utmaningar med genomförandet av Agenda 2030 som SCB konstaterade i delredovisningen Genomförande av Agenda 2030, Statistisk lägesbild 2019 som publicerades i oktober 2019 kvarstår. Regeringen bedömer att Rysslands invasion av Ukraina och det säkerhetspolitiska läget i omvärlden, liksom den ansträngda ekonomiska situationen med hög inflation, påverkar måluppfyllelsen negativt för Sveriges genomförande av Agenda 2030.

## 4.5 Politikens inriktning

### 4.5.1 Statlig förvaltningspolitik och arbetsgivarfrågor

#### **En effektivare statsförvaltning med ökat fokus på medborgarnytta**

Styrningen av statsförvaltningen ska vara resultatnriktad, verksamhetsanpassad, strategisk, sammanhållen och medborgarorienterad (prop. 2009/10:175 s. 72, 96, 98 och 99). Detaljstyrning och onödig administration ska fortsatt undvikas. Medborgarnytta, effektivitet och förenkling är ledord för all statlig verksamhet. Varje skattekrona ska användas klokt och statsförvaltningen ska alltid vara öppen för omprövning och prioritering. För att statsförvaltningen ska leverera de resultat som regeringen och medborgarna förväntar sig måste den vara kostnadseffektiv och ändamålsenligt organiserad. Myndigheternas förmåga att samarbeta är därtill avgörande för att uppnå en högre effektivitet och kvalitet inom statsförvaltningen. Eftersom inflationen begränsar hur expansiv politiken kan vara ställs framöver också stora krav på förmågan att prioritera och effektivisera statens åtaganden för att kunna finansiera viktiga reformer. Det finns därför ett behov av att ompröva det offentliga åtagandet där så är lämpligt och att se över myndigheternas uppgifter. Statsförvaltningen behöver bli mindre fragmenterad och mer fokuserad på myndigheternas kärnuppgifter. Nyttillkomna uppgifter ska i huvudsak utföras av befintliga myndigheter och ansvars- och uppgiftsfördelningen mellan myndigheter ska vara tydlig. Ett exempel på regeringens skärpta fokus på omprövning är beslutet att ge Statskontoret i uppdrag att kartlägga och analysera myndigheternas informations- och kommunikationsverksamhet (Fi2023/02202). Regeringen har efterfrågat underlag i syfte att informera sig om att myndigheternas verksamhet har stöd i rättsordningen och att myndigheternas resurser används på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Med anledning av små myndigheters relativt sett högre kostnader och utmaningar att upprätthålla nödvändig kompetens för att följa de regelverk som gäller alla statliga myndigheter ska en särskild utredare göra en översyn av dessa myndigheters uppgifter och organisering (dir. 2023:132). Regeringen avser att återkomma med fler åtgärder som syftar till omprövning av statsförvaltningens uppgifter och organisering.

För att både stimulera till effektivisering i statsförvaltningen och bidra till finansieringen av nya reformer, föreslås en generell besparing i statsförvaltningen (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Statsförvaltningens och de samordnade administrativa tjänsternas effektivitet behöver öka. Anslutningsgraden till de administrativa tjänster som Statens servicecenter erbjuder bör öka i den utsträckning som det bedöms effektivt. Detta bör i första hand ske genom frivilliga överenskommelser. Det är viktigt att effektiviteten ökar och kvaliteten höjs i de administrativa tjänsterna, bl.a. för att säkerställa att de uppfyller höga krav på säkerhetsskydd och informationssäkerhet. Statens servicecenters arbete med att digitalisera och standardisera processer och system i syfte att öka effektiviteten i de administrativa tjänsterna och i den egna verksamheten bör fortsätta. En utvärdering har genomförts av hur centraliseringen av administrativa tjänster till Statens servicecenter har påverkat statsförvaltningens effektivitet. I september 2023 lämnade en särskild utredare betänkandet Centraliseringen av administrativa tjänster till Statens servicecenter – en utvärdering (SOU 2023:54). Betänkandet bereds i Regeringskansliet.

#### **Arbetet med att minska antalet myndigheter inleds**

För att öka effektiviteten i statsförvaltningen bedömer regeringen att antalet myndigheter bör minska (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4). Regeringen kommer därför att pröva följande sammanslagningar:

- Statskontoret inordnas i Ekonomistyrningsverket

- Myndigheten för stöd till trossamfund inordnas i Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
- Konstnärsnämnden inordnas i Statens kulturråd
- Fastighetsmäklarinspektionen inordnas i Konsumentverket
- Myndigheten för arbetsmiljökunskap inordnas i Arbetsmiljöverket.

Regeringen avser att ge berörda myndigheter i uppdrag att återkomma med förslag på hur sammanslagningarna kan genomföras. Som utgångspunkt bör den mindre myndigheten inordnas i den större, men andra alternativa utformningar kan också övervägas. Regeringen kommer även att genomföra en översyn av analys- och utvärderingsmyndigheterna i syfte att genomföra sammanslagningar. Regeringen vill också se över hur det statligt finansierade företagsfrämjandet kan bli så effektivt och ändamålsenligt som möjligt.

### **Utvecklat samarbete och enhetlighet**

För att den statliga förvaltningen ska fungera krävs det samarbete såväl inom statsförvaltningen som mellan staten, kommunerna och regionerna. Den offentliga förvaltningen bör i större utsträckning utgå från ett helhetsperspektiv då olika utmaningar ska hanteras. Samarbete är en förutsättning för t.ex. verksamhetsutveckling och ett effektivt resursutnyttjande, för att minska sårbarheter och för att kunna hantera snabba oförutsedda händelseförlopp. En gemensam regional indelning för statliga myndigheter i enlighet med förordningen (2022:593) om vissa förvaltningsmyndigheters regionala indelning kan underlätta samordningen inom staten och samverkan mellan staten, kommunerna och regionerna. Regeringen kommer att pröva i vilken utsträckning det är möjligt för fler statliga myndigheter att omfattas av den regionala indelningen.

### **Bibehållen statlig närvaro och service**

Statlig närvaro och service i hela landet är viktigt för att förenkla för enskilda och öka medborgarnyttan. Därmed upprätthålls statsförvaltningens legitimitet och förtroende. Det är fortsatt angeläget att följa spridningen av de statliga arbetstillfällena i landet, bl.a. genom länsstyrelsernas årliga uppföljningar.

Verksamheten vid de statliga servicekontoren har genomgått en större expansion de senaste åren, som delvis fortfarande pågår. Regeringen bedömer att en viktig prioritering för resterande del av denna mandatperiod är att verksamheten får möjlighet att stabiliseras, detta särskilt mot bakgrund av de generella kostnadsökningarnas konsekvenser för verksamheten. Regeringen avser att inhämta fördjupade underlag från Statens servicecenter i syfte att säkerställa en ökad kostnadseffektivitet i verksamheten. Mot bakgrund av detta har regeringen för närvarande inte för avsikt att gå vidare med de förfrågningar som inkommit om nya servicekontor på specifika orter (Fi2021/02157, Fi2021/02400 och Fi2022/01760). Att ansluta fler myndigheter till verksamheten vid de statliga servicekontoren kan bidra till att utnyttja statens samlade resurser på ett mer effektivt sätt, samtidigt som tillgängligheten till service från statliga myndigheter förbättras på fler platser i landet. Regeringen bedömer samtidigt att det finns behov av att tydliggöra de utgångspunkter och principer som ligger till grund för regeringens beslut om serviceutbudet i servicekontorsverksamheten (skr. 2022/23:113). Vägledande vid prövningen av vilka av myndigheternas tjänster och vilken service som servicekontoren ska tillhandahålla bör enligt regeringens mening vara att de:

- medför ett tydligt behov av fysisk tillgänglighet,

- innebär att enskilda och företag kan tillvarata sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter gentemot staten,
- möter varaktig och bred efterfrågan hos enskilda eller företag,
- passar in med det övriga serviceutbudet och bidrar till en enhetlig och ändamålsenlig sammansättning av servicetjänster vid servicekontoren,
- möjliggör ett effektivt resursutnyttjande i staten.

Digitaliseringen av den offentliga förvaltningen är viktig för att ge bättre service till medborgarna och öka tillgängligheten i hela landet.

### **Utveckla arbetet mot korruption, otillåten påverkan och för god förvaltningskultur**

Korruption och otillåten påverkan är skadligt för ekonomin, för allmänhetens förtroende för det offentliga och i förlängningen för demokratin. Regeringen vill därför arbeta aktivt mot korruption i offentlig sektor och öka motståndskraften mot nya hot. Regeringen vill också fortsätta arbetet med att stärka de statsanställda i deras tjänstemannaroll, vilket är viktigt för rättssäkerheten och för att motverka förtroende-skadliga beteenden i statsförvaltningen.

I samband med att nuvarande handlingsplan mot korruption i den offentliga förvaltningen löper ut vid årets slut avser regeringen ta fram en ny handlingsplan som tar ett brett grepp om arbetet mot korruption och otillåten påverkan.

Statsanställda ska kunna känna sig trygga på arbetet och hot, våld och trakasserier ska aldrig tolereras. Det finns en risk för att sådana företeelser påverkar anställda i sin tjänsteutövning och medför ohälsa, vantrivsel och en sämre arbetsmiljö. En god arbetsmiljö är grundläggande för statens kompetensförsörjning och en central fråga för de statliga arbetsgivarna. Regeringen avser att rikta fokus mot och noga följa utvecklingen i fråga om hot, våld och trakasserier mot anställda i staten.

### **Nya förutsättningar för ett längre arbetsliv för myndighetschefer**

Utvecklingen på arbetsmarknaden går mot ett längre arbetsliv. Regeringen anser att det är viktigt ur ett kompetensförsörjningsperspektiv att myndighetschefernas kompetens och erfarenheter tillvaratas även efter 65 års ålder. Utgångspunkten ska därför vara att myndighetschefer anställs eller kan få sin anställning förlängd t.o.m. månaden innan han eller hon blir 69 år. Anställningsperioden är fortsatt i normalfallet sex år med möjlighet till förlängning i tre år.

## **4.5.2 Sveriges genomförande av Agenda 2030**

Sverige har ett mycket gott utgångsläge för att nå målen i Agenda 2030 och ligger fortsatt i täten i omställningen till ett hållbart samhälle, både nationellt och internationellt. Men Sverige har också stora utmaningar. Regeringen arbetar i sex samarbetsprojekt för att lösa dessa – tillväxt och hushållsekonomi, kriminalitet, migration och integration, klimat och energi, hälso- och sjukvård samt skola. Genomförandet av Tidö-avtalet genom samarbetsprojekten tar Sverige närmare att uppfylla agendans mål. Genom utrikes-, bistånds- och handelspolitiken arbetar Sverige även för en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling globalt.

Regeringens övergripande arbete vägleds av det riksdagsbundna målet för genomförandet av Agenda 2030 (prop. 2019/20:188, bet. 2020/21:FiU28, rskr. 2020/21:154). Sverige ska genomföra Agenda 2030 för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Genomförandet ska präglas av agendans princip att

ingen ska lämnas utanför. Arbetet med att genomföra redan riksdagsbundna mål är avgörande för genomförandet av agendan.

I propositionen Sveriges genomförande av Agenda 2030 (prop. 2019/20:188) understryks att agendan ska integreras i ordinarie processer, med ett balanserat och integrerat förhållningssätt till hållbarhetens tre dimensioner så att regeringen kan föra en mer samstämmig politik för hållbar utveckling, mellan lokal, regional, nationell och internationell nivå. Regeringens arbete utgår från de stora samhällsutmaningar som finns i Sverige.

Regeringen avser överlämna en ny skrivelse om Sveriges genomförande av Agenda 2030 till riksdagen under 2024, i linje med riksdagens tillkännagivande (bet. 2020/21:FiU28 punkt 2, rskr. 2020/21:154).

De statliga myndigheterna kan använda Agenda 2030 som ett verktyg och ett gemensamt språk för att strukturera sitt arbete med de utmaningar Sverige har. GD-forum – svenska myndigheter i samverkan för Agenda 2030, – är en plattform som samlar ett stort antal myndigheter. Här identifieras synergier inom statsförvaltningen i arbetet för en hållbar utveckling. Länsstyrelserna har, inom ramen för sina samordnande och tvärssektoriella uppgifter och för det statliga helhetsperspektivet, en särskilt viktig roll.

I princip samtliga mål i Agenda 2030 har koppling till den verksamhet som bedrivs på regional och lokal nivå. Olika aktörers delaktighet och engagemang på regional och lokal nivå är därför central. Kommuner och regioner är viktiga aktörer för genomförandet av Agenda 2030 där de har möjlighet att definiera och prioritera insatser utifrån sina egna förutsättningar och utmaningar.

För regeringen är ett samarbete med olika aktörer avgörande för ett framgångsrikt och innovativt genomförande på alla nivåer, inklusive i EU-arbetet.

Det svenska ordförandeskapet inom EU:s ministerråd och den stundande halvtidsutvärderingen av Agenda 2030 har varit en möjlighet för Sverige att sätta tonen för och växla upp EU:s gemensamma arbete med Agenda 2030. Regeringen kommer att fortsätta arbeta för att EU på ett effektivt och ambitiöst sätt genomför Agenda 2030, inom och utanför EU:s gränser.

Regeringen gör fortsatt bedömningen att det inte finns förutsättningar för att nå målen i Agenda 2030 globalt utan resursmobilisering som understödjer genomförandet. För att åstadkomma en hållbar utveckling globalt är det helt nödvändigt att handeln stärks, att företag kan växa och att privata investeringar kommer på plats. Regeringen fortsätter arbeta för att stärka mänskliga fri- och rättigheter och för att motverka korruption för att skapa förutsättningar för en hållbar utveckling globalt.

## 4.6 Budgetförslag

### 4.6.1 1:1 Statskontoret

#### Tabell 4.3 Anslagsutveckling 1:1 Statskontoret

Tusental kronor

2022	Utfall	102 454	Anslagssparande	4 653
2023	Anslag	107 772 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	108 735
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>109 732</b>		
2025	Beräknat	113 943 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	116 761 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 109 704 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 109 687 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Statskontorets förvaltningsutgifter och för regeringens behov av vissa förvaltningspolitiska insatser.

### Skälen för regeringens förslag

#### Tabell 4.4 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Statskontoret

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>108 272</b>	<b>108 272</b>	<b>108 272</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	3 607	7 897	10 770
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-2 147	-2 226	-2 281
varav BP24 <sup>3</sup>	-1 340	-1 340	-1 340
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-229	-229	-229
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 111	-1 111	-1 111
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>109 732</b>	<b>113 943</b>	<b>116 761</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 1 111 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 109 732 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Statskontoret* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 113 943 000 kronor respektive 116 761 000 kronor.



## 4.6.2 1:2 Kammarkollegiet

### Tabell 4.5 Anslagsutveckling 1:2 Kammarkollegiet

Tusental kronor

2022	Utfall	113 240	Anslagssparande	8 307
2023	Anslag	139 918 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	127 546
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>164 511</b>		
2025	Beräknat	166 478 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	173 344 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 159 640 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 161 976 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Kammarkollegiets förvaltningsutgifter och för förvaltningsutgifter för vissa nämnder. Anslaget får även användas för att bevaka statens rätt och andra allmänna intressen samt utbetalning av vissa mindre skadeståndersättningar.

### Skälen för regeringens förslag

#### Tabell 4.6 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Kammarkollegiet

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>118 318</b>	<b>118 318</b>	<b>118 318</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	4 573	9 837	13 198
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-3 380	-11 005	-11 293
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-2 380</i>	<i>-2 380</i>	<i>-2 380</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-1 161	-1 161	-1 161
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 219	-1 219	-1 219
Överföring till/från andra anslag	45 000	49 328	53 121
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>164 511</b>	<b>166 478</b>	<b>173 344</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Efter förslag i propositionen Vårändringsbudget för 2023 ökades anslaget med 21 600 000 kronor för kartläggningssamtal inför beslut om grundläggande omställnings- och kompetensstöd och yttranden till Centrala studiestödsnämnden för omställningsstudiestöd som Kammarkollegiet har i uppgift att genomföra. Samtidigt minskades anslaget 1:15 *Omställnings- och kompetensstöd genom den offentliga omställningsorganisationen* inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv med motsvarande belopp (prop. 2022/23:99 utg.omr. 14, bet. 2022/23:FiU21, rskr. 2022/23:254). För Kammarkollegiets kartläggningssamtal ökas anslaget med 45 000 000 kronor för 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 49 328 000 kronor och fr.o.m. 2026 med 53 121 000 kronor. Finansieringen sker genom att anslaget 1:15 *Omställnings- och kompetensstöd genom den offentliga omställningsorganisationen* inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv minskas med motsvarande belopp.

Anslaget minskas med 1 219 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 164 511 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Kammarkollegiet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 166 478 000 kronor respektive 173 344 000 kronor.

### **Kredit avseende nya myndigheter**

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att för 2024 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Kammarkollegiets behov av likviditet i samband med inrättandet av nya myndigheter som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 250 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** I avvaktan på ett riksdagsbeslut om anslag för ändamålet bör tillgångar och övriga utgifter för nya myndigheters räkning tillfälligt finansieras med en kredit hos Kammarkollegiet. När en myndighet har bildats bör anskaffningen av tillgångar eller övriga utgifter, inklusive ränta, regleras genom betalning av krediten. Under 2023 har 21 609 000 kronor av krediten utnyttjats. För vilka nya myndigheter som krediten behöver utnyttjas 2024, och i vilken utsträckning, är svårt att bedöma. Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att för 2024 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Kammarkollegiets behov av likviditet i samband med inrättandet av nya myndigheter som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 250 000 000 kronor.

### **Kredit avseende det statliga försäkringssystemet**

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att för 2024 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Kammarkollegiets behov av likviditet i det statliga försäkringssystemet som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 100 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Det behövs en kredit för att finansiera enstaka stora skador eller anhopningar av skador som hanteras inom det statliga försäkringssystemet. En utnyttjad kredit ska återbetalas inom ramen för systemet. Om den sammanlagda försäkringsersättningen som Kammarkollegiet ska betala för en enskild skadehändelse överstiger 50 000 000 kronor, ska dock regeringen besluta om hur det överstigande beloppet ska finansieras utanför det statliga försäkringssystemet. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2024 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Kammarkollegiets behov av likviditet i det statliga försäkringssystemet som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 100 000 000 kronor.

**Budget för avgiftsbelagd verksamhet****Tabell 4.7 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Kammarkollegiet**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna inte disponeras av myndigheten</b>						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>						
Tolkar, översättare, stiftelserätt	-216 285	-19 058	3 800	30 642	-26 842	-262 185
<b>Avgiftsfinansierad verksamhet där intäkterna disponeras av myndigheten och finansierar en bestämd del av verksamheten</b>						
Idéburen välfärd	-	1 663	5 000	4 000	1 000	-663
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
Fordringsbevakning, kapitalförvaltning, ramavtalsupphandling <sup>1</sup> , registrering av trossamfund	67 383	570	242 159	244 630	-2 471	65 482
Summa uppdragsverksamhet	67 383	570	242 159	244 630	-2 471	65 482

<sup>1</sup> Kammarkollegiet har i budgetunderlaget för 2024–2026 lämnat förslag att endast ackumulerat överskott från 2021 för ramavtalsupphandling ska överföras till budgetåret 2023. I det fall regeringen beslutar i enlighet med Kammarkollegiets förslag minskar ackumulerat resultat från 2022 till 48 011 tkr och ackumulerat överskott för 2024 prognostiseras till 46 110 tkr.

Källa: Kammarkollegiet.

**4.6.3 1:4 Arbetsgivarpolitiska frågor****Tabell 4.8 Anslagsutveckling 1:4 Arbetsgivarpolitiska frågor**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 157	Anslagssparande	536
2023	Anslag	1 693 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 680
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 443</b>		
2025	Beräknat	2 443		
2026	Beräknat	2 443		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Ändamål**

Anslaget får användas för utgifter för sådana uppgifter som Arbetsgivarverket utfört åt regeringen eller Regeringskansliet och som inte ingår i Arbetsgivarverkets uppgifter som medlemsorganisation, samt för regeringens behov av underlag och biträde inom det arbetsgivarpolitiska området. Anslaget får även användas för förvaltningsuppgifter avseende vissa nämnder inom det arbetsgivarpolitiska området.

**Skälen för regeringens förslag****Tabell 4.9 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:4 Arbetsgivarpolitiska frågor**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 693</b>	<b>1 693</b>	<b>1 693</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	750	750	750
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 443</b>	<b>2 443</b>	<b>2 443</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 750 000 kronor 2024 vilket är en återgång till anslagets tidigare nivå. Under 2022 och 2023 minskades anslaget med 750 000 kronor för att finansiera anslaget 1:1 *Statskontoret*, i syfte att möjliggöra för Statskontoret att tillhandahålla en elektronisk introduktionsutbildning för nyanställda i staten.

Regeringen föreslår att 2 443 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Arbetsgivarpolitiska frågor* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 443 000 kronor per år.

**4.6.4 1:5 Statliga tjänstepensioner m.m.****Tabell 4.10 Anslagsutveckling 1:5 Statliga tjänstepensioner m.m.**

Tusental kronor

2022	Utfall	13 819 296	Anslagssparande	274 704
2023	Anslag	15 206 904 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	15 197 000
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>16 712 000</b>		
2025	Beräknat	17 342 000		
2026	Beräknat	17 771 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Ändamål**

Anslaget får användas för utgifter för statliga tjänstepensionsförmåner, avgångsförmåner, grupplivförmåner och personskadeersättningar samt liknande förmåner som följer av anställningar med statliga villkor. Därtill får anslaget användas för utgifter för räntor avseende sådana förmåner.

Vidare får anslaget användas för utgifter för löneskatt enligt lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster respektive enligt lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader samt för premieskatt enligt lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m. Anslaget får även användas för löneavgifter enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift och arbetsgivaravgifter enligt socialavgiftslagen (2000:980).

Anslaget får dessutom användas för förvaltningsutgifter vid Statens tjänstepensionsverk för biträde vid handläggningen av pensionsärenden avseende lärare m.fl. som överförts från statligt reglerade anställningar genom riksdagens beslut om kommunalt huvudmannaskap för lärare m.fl.

**Budget för avgiftsbelagd verksamhet****Tabell 4.11 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Statens tjänstepensionsverk**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
Uppdragsverksamhet	26 717	2 057	294 575	-291 315	3 260	32 034

Källa: Statens tjänstepensionsverk.

För området Statlig pensionsverksamhet m.m. disponerar SPV för administrationskostnader det belopp från inkomsttiteln 5211 *Statliga pensionsavgifter* som anges i myndighetens regleringsbrev. För 2023 uppgår detta belopp till 193 200 000 kronor. Därutöver fastställer regeringen årligen de administrationsavgifter som de myndigheterna m.fl. som skuldför sina pensionsåtaganden ska betala till SPV. För 2022 uppgick dessa avgifter till sammanlagt ca 4 400 000 kronor. Resterande intäkter avser främst området Pensionsverksamhet på uppdrag. År 2022 uppgick intäkterna för det området till ca 95 700 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag****Tabell 4.12 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:5 Statliga tjänstepensioner m.m.**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>15 206 904</b>	<b>15 206 904</b>	<b>15 206 904</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling	1 095 934	1 792 754	2 338 754
Volymer	409 162	342 342	225 342
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>16 712 000</b>	<b>17 342 000</b>	<b>17 771 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

En stor del av de utbetalningar som belastar anslaget är hänförliga till redan beviljade förmåner. I posten Makroekonomisk utveckling i tabell 4.12 ingår bl.a. effekten av att vissa förmåner som belastar anslaget årligen indexeras med prisbasbeloppets förändring. I posten Volymer avspeglas antalet förmåner som nybeviljas under budgetperioden och storleken på dessa förmåner.

Regeringen föreslår att 16 712 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Statliga tjänstepensioner m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 17 342 000 000 kronor respektive 17 771 000 000 kronor.

**Kredit avseende SPV:s pensionshantering**

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att för 2024 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Statens tjänstepensionsverks behov av likviditet i pensionshanteringen som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 100 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** SPV får bedriva uppdragsverksamhet när det gäller pensionshanteringen. I sådan uppdragsverksamhet hanteras väsentliga penningflöden

avseende premiebestämda pensioner och pensionsutbetalningar för uppdragsgivares räkning. Enbart flödet för premiebestämda pensioner enligt det statliga tjänstepensionsavtalet omsätter ca 740 000 000 kronor varje månad och faktureras med kort tid för betalning. Skulle t.ex. betalningen för de två största fakturorna utebli en månad motsvarar det ett belopp och en räntekontobelastning på ca 230 000 000 kronor. SPV har därför ett behov av ett rörelsekapital i form av en kredit i Riksgäldskontoret.

År 2022 utnyttjade SPV ca 41 000 000 kronor av en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose behovet av likviditet i pensionshanteringen. Under den senaste femårsperioden har krediten utnyttjats med upp till 46 000 000 kronor. För att minimera risken för övertrassering av likvida medel bör därför regeringen bemyndigas att för 2024 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose SPV:s behov av likviditet i pensionshanteringen som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 100 000 000 kronor.

#### 4.6.5 1:15 Statens servicecenter

**Tabell 4.13 Anslagsutveckling 1:15 Statens servicecenter**

Tusental kronor

2022	Utfall	881 551	Anslagssparande	22 748
2023	Anslag	915 068 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	941 775
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>945 404</b>		
2025	Beräknat	992 377 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	1 020 053 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 945 404 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 945 404 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för Statens servicecenters förvaltningsutgifter i den mån de inte finansieras med avgifter.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.14 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:15 Statens servicecenter**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>915 068</b>	<b>915 068</b>	<b>915 068</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	40 331	87 801	115 769
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-9 995	-10 492	-10 784
varav BP24 <sup>3</sup>	-9 995	-9 995	-9 995
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-441	-441	-441
– Generell besparing i statsförvaltningen	-9 554	-9 554	-9 554
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>945 404</b>	<b>992 377</b>	<b>1 020 053</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 9 554 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 945 404 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Statens servicecenter* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 992 377 000 kronor respektive 1 020 053 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 4.15 Avgiftsfinansierad verksamhet för Statens servicecenter**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksam- hetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
<b>Uppdragsverksamhet</b>						
<i>Varav tillhandahållande av administrativt stöd till andra myndigheter</i>						
	-126 000	8 000	600 200	590 200	10 000	-108 000

Anm.: Intäkterna avser avgifter för tillhandahållande av administrativt stöd åt myndigheter. Statens servicecenter disponerar även intäkter i verksamhet avseende lokal statlig service. Intäkterna består främst av ersättning från AP-fonder och premiepensionssystemet samt ersättning från Skatteverket för hantering av id-kort vid servicekontoren. Under 2024 beräknas intäkterna uppgå till 90 000 tkr. Dessa intäkter redovisas inte i tabellen ovan.

Källa: Statens servicecenter.

## 5 Fastighetsförvaltning

### 5.1 Mål för området

Med utgångspunkt i de riktlinjer som riksdagen har beslutat inom lokalförsörjnings- och fastighetsområdet (prop. 1991/92:44, bet. 1991/92:FiU8, rskr. 1991/92:107) är regeringens mål för området en kostnadseffektiv statlig fastighetsförvaltning med rimligt risktagande samt med likvärdig avkastning och service i jämförelse med andra alternativ. Det saknas ett riksdagsbundet mål för den statliga fastighetsförvaltningen.

Regeringen har preciserat följande delmål för de fastighetsförvaltande myndigheterna Fortifikationsverket (Fortv) och Statens fastighetsverk (SFV) inom ramen för det ovan nämnda målet och de nationella miljö kvalitetsmålen:

- Fastigheterna ska förvaltas så att god resurshushållning och hög ekonomisk effektivitet uppnås.
- Fastigheternas värden ska bevaras på en för ägaren och brukaren långsiktigt lämplig nivå.
- Hyresgästerna ska ges ändamålsenliga och konkurrenskraftiga lokaler, mark-områden och anläggningar.
- Myndigheterna ska uppfattas som kompetenta och serviceinriktade hyresvärdar.
- Myndigheterna ska inom sitt område verka för att uppfylla de nationella miljö kvalitetsmålen.
- Hänsynen till miljö- och kulturmiljö värden ska i tillämpliga delar motsvara vad som gäller för andra stora fastighetsförvaltare.

Fortv:s förvaltning av fastigheter avsedda för försvarsändamål och utveckling av detta fastighetsbestånd ska vara ändamålsenlig och stärka den operativa förmågan i Försvarsmakten i enlighet med det försvarspolitiska inriktningsbeslutet 2020 (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:136).

Det finns ett riksdagsbundet mål för arkitektur, form och design. I enlighet med detta ska bl.a. Fortv och SFV, utifrån sina respektive förutsättningar, agera föredömligt för hållbara och tillgängliga gestaltade livsmiljöer inom staten (se utg.omr. 17).

### 5.2 Resultatindikationer och andra bedömningsgrunder

För att följa upp utvecklingen inom verksamhetsområdet i förhållande till målen används i huvudsak följande indikatorer:

- hyresintäkt i kronor per kvadratmeter
- driftkostnad i kronor per kvadratmeter
- underhållskostnad i kronor per kvadratmeter
- driftnetto i kronor per kvadratmeter
- ekonomisk vakansgrad
- kundnöjdhet
- energianvändning
- myndigheternas miljöledningsarbete.

Såväl Fortv som SFV ska, i enlighet med sina respektive regleringsbrev för 2023, uppnå ett resultat som efter finansiella poster motsvarar en avkastning om 2,7 procent



på 30 procent av myndighetens genomsnittliga lån i Riksgäldskontoret för samhällsinvesteringar.

Fastigheterna i SFV:s fastighetsbestånd delas in i tre kategorier: fastigheter med en marknadsmässig hyressättning (marknadshyresfastigheter), fastigheter med en kostnadsbaserad hyressättning (kostnadshyresfastigheter) och fastigheter där hyresintäkterna inte långsiktigt kan täcka kostnaderna (bidragsfastigheter). Regeringens ambition är att intäkterna från bidragsfastigheterna på sikt ska öka och att kostnaderna ska minska. För fastigheter med kostnadshyra gäller att hyresgästen betalar en hyra som motsvarar kostnaderna för drift, underhåll, administration och kapitalkostnader.

### 5.3 Resultatredovisning

Fortv och SFV är de två största fastighetsförvaltande myndigheterna. De förvaltar bl.a. ett stort antal försvarsanläggningar med tillhörande byggnader samt kulturhistoriskt värdefulla byggnader, stora markområden och skog.

#### Fastigheternas värde

**Tabell 5.1 Statens byggnader, mark och fast egendom**

Bokfört värde i miljoner kronor

	2018	2019	2020	2021	2022
Staten	43 786	45 842	47 105	50 156	55 727
– varav Fortv	10 997	11 709	12 563	14 585	18 424
– varav SFV	16 083	16 783	16 720	16 651	16 650
Fortv:s och SFV:s andel	61,8 %	62,2 %	62,2 %	62,3 %	62,9%

Källor: Årsredovisningar för staten 2018–2022.

Uppgifterna i tabell 5.1 bör bedömas med viss försiktighet, bl.a. då vissa tillgångar med kulturhistoriskt värde inte tas upp i balansräkningen. Andra myndigheter som förvaltar fast egendom är bl.a. Affärsverket svenska kraftnät, Kammarkollegiet, Luftfartsverket, Naturvårdsverket, Riksdagsförvaltningen, Sjöfartsverket, Sveriges lantbruksuniversitet och Trafikverket. Värdet av statens innehav av fast egendom och byggnader ökade 2022. Fortv:s och SFV:s investeringstakt bedöms vara fortsatt hög under de kommande åren.

Riksdagen godkände att regeringen under 2021 genom försäljning överlåter fastigheterna Stockholm Cepheus 2 och 3 (prop. 2020/21:1 Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 6.4, bet. 2020/21:FiU1, rskr. 2020/21:63). Försäljning genomfördes inte under 2021. I ett nytt bemyndigande godkände riksdagen att regeringen under 2022 eller 2023 genom försäljning överlåter fastigheterna Stockholm Cepheus 2 och 3 (prop. 2021/22:1 Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 5.5, bet. 2021/22:FiU1, rskr. 2021/22:46). Regeringen beslutade i december 2021 att SFV under 2022 eller 2023 får överlåta fastigheterna (Fi2017/04023).

Riksdagen godkände att regeringen under 2022 genom försäljning överlåter fastigheten med adress 3900 Nebraska Avenue i Washington D.C. (prop. 2021/22:1 Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 5.5, bet. 2021/22:FiU1, rskr. 2021/22:46). Regeringen beslutade i december 2021 att SFV under 2022 får överlåta fastigheten (Fi2020/00135 m.fl.).

Under perioden 2018–2022 har inga större förändringar skett av den lokalarea som förvaltas av SFV, vilket framgår av tabell 5.2. Uppgifterna om Fortv:s lokalarea i tabellen omfattar enbart uthyrningsbar yta i det öppna beståndet, dvs. objekt som

används av fredsorganisationen och som inte är av hemlig natur, såsom garnisoner och skjutfält.

**Tabell 5.2 Omfattningen av de fastighetsförvaltande myndigheternas lokalbestånd**

Lokalarea (1 000 m<sup>2</sup>)

	2018	2019	2020	2021	2022
Fortv <sup>1</sup>	2 748	2 755	2 785	2 814	2 867
SFV	1 634	1 632	1 631	1 628	1 628
– varav marknadshyresfastigheter	1 174	1 168	1 167	1 170	1 171
– varav kostnadshyresfastigheter	98	98	98	98	98
– varav bidragsfastigheter	362	366	366	360	359

<sup>1</sup> Försvarsanläggningar redovisas normalt som bruttoarea. Omräkningsfaktor till lokalarea, som är ett vanligare jämförelsetal, är 0,83. Uppgifterna om Fortv:s lokalarea omfattar enbart uthyrningsbar yta i det öppna beståndet.

Källor: Fortifikationsverkets och Statens fastighetsverks årsredovisningar 2018–2022.

För 2022 uppgick Fortv:s resultat till 171 miljoner kronor (se tabell 5.3), vilket var högre än prognostiserat. Fortv har, i enlighet med avkastningskravet för 2022 på 2,5 procent på 30 procent av myndighetens genomsnittliga lån för samhälls-investeringar i Riksgäldskontoret, betalat in 140 miljoner kronor till statens centralkonto.

**Tabell 5.3 Uppgifter om det ekonomiska utfallet för Fortv**

Miljoner kronor

	Utfall 2019	Utfall 2020	Utfall 2021	Utfall 2022	Prognos 2023	Budget 2024
Totala intäkter	3 531	3 942	4 384	4 877	5 066	5 806
Totala kostnader	3 498	3 874	4 291	4 706	4 896	5 539
Resultat	33	68	93	171	170	267

Källor: Fortifikationsverkets årsredovisningar 2019–2022 och budgetunderlag för 2024–2026.

För 2022 uppgick SFV:s resultat före fastighetsförsäljningar till 575 miljoner kronor (se tabell 5.4), vilket var högre än avkastningskravet. Den låga räntenivån har påverkat resultatet positivt de senaste åren. Under 2022 ökade de finansiella kostnaderna till följd av ett högre ränteläge. SFV har, i enlighet med avkastningskravet för 2022 på 2,5 procent på 30 procent av myndighetens genomsnittliga lån för investeringar i fastigheter och anläggningar i Riksgäldskontoret, betalat in 97 miljoner kronor till statens centralkonto.

**Tabell 5.4 Uppgifter om det ekonomiska utfallet för SFV**

Miljoner kronor

	Utfall 2019	Utfall 2020	Utfall 2021	Utfall 2022	Prognos 2023	Budget 2024
Totala intäkter	3 191	3 118	3 313	3 414	3 178	3 246
Totala kostnader	2 358	2 290	2 485	2 839	2 508	2 490
Resultat	833	828	828	575	670	756

Källor: Statens fastighetsverks årsredovisningar 2019–2022 och budgetunderlag för 2024–2026.

## Resultatindikationer

Fortv och SFV förvaltar olika typer av fastighetsbestånd. Fortv:s byggnadsbestånd är till ytan ca 50 procent större än SFV:s, och en betydande del av beståndet utgörs av enklare förrådsytor som ibland är kallförråd. Myndigheterna har inte samma marknadsförutsättningar för sina bestånd. Sammantaget medför detta att det i flera fall är missvisande att jämföra myndigheternas nyckeltal med varandra. Syftet med indika-

torerna och nyckeltalen är därför framför allt att redovisa respektive myndighets utveckling över tid.

SFV har utöver de tre verksamhetsgrenar som redovisas i tabellerna nedan även verksamhetsgrenen mark som innefattar jord, skog, kronoholmar och tomträtter.

### Hyresintäkt i kronor per kvadratmeter

Fortv:s hyresintäkter per kvadratmeter fortsatte att öka 2022 (se tabell 5.5). Ökningen var en följd av att större investeringar, både i ökad lokalyta och befintliga fastigheter, genomfördes under året.

**Tabell 5.5 Utveckling av hyresintäkter för Fortv**

Kronor per kvadratmeter

	2020	2021	2022
Fortv	622	660	772

Källor: Fortifikationsverkets årsredovisningar 2020–2022.

SFV:s totala hyresintäkter per kvadratmeter ökade 2020–2022 (se tabell 5.6). Ökningen berodde främst på att tidigare hyresrabatter till hyresgäster i utsatta branscher med anledning av pandemin upphörde. Även omsättningsbaserade hyror och indexuppräknningar bidrog till ökade intäkter under denna period.

**Tabell 5.6 Utveckling av hyresintäkter för SFV**

Kronor per kvadratmeter

	2020	2021	2022
Marknadshyresfastigheter	1 870	1 892	2 025
Kostnadshyresfastigheter	1 484	1 604	1 545
Bidragsfastigheter	218	185	241
Totalt	1 583	1 605	1 711

Källor: Statens fastighetsverks årsredovisningar 2020–2022.

### Driftkostnad i kronor per kvadratmeter

Den höjda beredskapen, i kombination med inflation, har medfört att kostnader för bl.a. personal och energi har ökat. Samtidigt har antal kvadratmeter ökat. Sammantaget har Fortv:s driftkostnad per kvadratmeter legat på en oförändrad nivå 2020–2022 (se tabell 5.7).

**Tabell 5.7 Utveckling av driftkostnader för Fortv**

Kronor per kvadratmeter

	2020	2021	2022
Fortv	41	41	41

Källor: Fortifikationsverkets årsredovisningar 2020–2022.

SFV hade högre driftkostnader 2022 jämfört med 2021, vilket bl.a. berodde på ökade kostnader för el och fjärrvärme. (se tabell 5.8).

**Tabell 5.8 Utveckling av driftkostnader för SFV**

Kronor per kvadratmeter

	2020	2021	2022
Marknadshyresfastigheter	296	346	367
Kostnadshyresfastigheter	267	301	351
Bidragsfastigheter	206	221	248
Totalt <sup>1</sup>	291	337	360

<sup>1</sup> Inklusive driftkostnader för verksamhetsgrenen mark som saknar uthyrningsbar area.

Källor: Statens fastighetsverks årsredovisningar 2020–2022.

**Underhållskostnad i kronor per kvadratmeter**

Fortv:s underhållskostnader ökade 2022 (se tabell 5.9). Ökningen berodde på utökad verksamhet hos hyresgästerna, vilket medförde fler underhållsåtgärder.

**Tabell 5.9 Utveckling av underhållskostnader för Fortv**

Kronor per kvadratmeter

	2020	2021	2022
Fortv	57	68	90

Källor: Fortifikationsverkets årsredovisningar 2020–2022.

Även SFV:s underhållskostnader har ökat de senaste åren (se tabell 5.10). Myndighetens underhållskostnader är relativt höga jämfört med branschen i övrigt, vilket beror på att underhållsåtgärder på kulturfastigheter ofta är mer resurskrävande än åtgärder på andra fastigheter. Underhållskostnaderna för marknadshyresfastigheter var högre 2022 än tidigare år. Det berodde framför allt på stora målningsprojekt och ett ökat antal underhållsåtgärder på utrikesfastigheter.

**Tabell 5.10 Utveckling av underhållskostnader för SFV**

Kronor per kvadratmeter

	2020	2021	2022
Marknadshyresfastigheter	192	177	214
Kostnadshyresfastigheter	137	279	167
Bidragsfastigheter	578	707	669
Totalt	293	312	326

Källor: Statens fastighetsverks årsredovisningar 2020–2022.

**Driftnetto i kronor per kvadratmeter**

Driftnettet motsvarar intäkter minus kostnader före avskrivningar och räntor. Det redovisade driftnettet beräknas för det öppna beståndet och speglar resultatet i den normala förvaltningsverksamheten.

Driftnettet för Fortv ökade under 2022 jämfört med 2021. Det förklaras av att intäkterna ökade mer än kostnaderna, samtidigt som den totala fastighetsytan ökade (se tabell 5.11).

**Tabell 5.11 Utveckling av driftnetto för Fortv**

Kronor per kvadratmeter

	2020	2021	2022
Fortv	274	285	346

Källor: Fortifikationsverkets årsredovisningar 2020–2022.

För SFV minskade driftnettet inom verksamhetsområdena marknadshyresfastigheter och kostnadsfastigheter 2022 jämfört med 2021 (se tabell 5.12). Det beror bl.a. på att

kostnaderna för el och fjärrvärme ökade. Även kostnaderna för driftavtal utrikes ökade.

**Tabell 5.12 Utveckling av driftnetto för SFV**

Kronor per kvadratmeter

	2020	2021	2022
Marknadshyresfastigheter	1 205	1 204	1 046
Kostnadshyresfastigheter	871	877	858
Bidragsfastigheter	67	93	108

Källor: Statens fastighetsverks årsredovisningar 2020–2022.

## Vakansgrad

I statens fastighetsbestånd finns vissa lokalytor som inte är uthyrda, vilket brukar beskrivas som en fastighetsförvaltares vakansgrad.

För Fortv var vakansgraden 2,9 procent 2020 och 2021. Vakansgraden minskade till 2,0 procent 2022.

Det finns ytor i SFV:s bestånd som är svåra att hyra ut eller som kräver större renoveringar och därför är vakanta. Vakanta ytor i SFV:s bestånd finns inom flera verksamhetsgrenar. Två exempel är Södra Bankohuset i Stockholm och Västra Hästholmens fort i Karlskrona skärgård. SFV:s vakansgrad minskade från 5,8 procent 2021 till 5,5 procent 2022.

## Mätning av kundnöjdhet

Fortv och SFV genomför vanligen vartannat år kundundersökningar som kan användas för att bedöma om myndigheterna tillhandahåller det kunderna efterfrågar och hur kunderna uppfattar dem som hyresvärdar. Kundundersökningarna mäts mot myndigheternas egna uppsatta mål. Båda myndigheterna har genomfört kundundersökningar under 2022. Fortv:s resultat för 2022 var högre än för 2021 även om myndigheten ännu inte uppnått sitt mål. Resultatet för SFV visar på en högre kundnöjdhet än vid den senaste mätningen och är nära de mål som myndigheten satt upp.

## Energianvändning

Fortv och SFV har fortsatt fokus på miljö- och kulturmiljövärden och hållbar utveckling. Arbetet med att upprätta vårdprogram för alla statliga byggnadsminnen och vidta åtgärder för ökad energieffektivisering fortsätter.

Fortv och SFV fick 2014 i uppdrag att t.o.m. 2019 minska energianvändningen i de byggnader de förvaltar. Myndigheterna fick i december 2019 ett förnyat uppdrag att minska energianvändningen. Enligt detta uppdrag ska Fortv minska sin användning med sammanlagt 26,7 GWh och SFV med 20,9 GWh under perioden 1 januari 2014–31 december 2030. Trots en successivt effektivare energianvändning bedömer Fortv att myndigheten till följd av verksamhetens kraftiga tillväxt behöver utöka sina åtgärder för att energioptimera de byggnader som myndigheten förvaltar. SFV uppger att myndigheten kommer att klara målet om den sänker energianvändningen med minst 2 procent per år fr.o.m. 2023.

År 2022 ökade den totala energianvändningen i Fortv:s byggnader jämfört med 2021 (se tabell 5.13). Det är en följd av att lokalbeståndet ökade. Fortv verkar för en effektivare energianvändning genom uppföljning av energistatistik, fortlöpande tillsyn och skötsel. Myndigheten arbetar även med prioriteringar av särskilda åtgärder, t.ex. förbättringar av byggnaders klimatskal, dvs. tak och ytterväggar. Myndigheten

genomför även energieffektiviseringsåtgärder som utgår från underhålls- och investeringsplaner.

**Tabell 5.13 Utveckling av energianvändningen för Fortv**

Energianvändning i GWh

	2020	2021	2022
Fortv	399	405	409

Källor: Fortifikationsverkets årsredovisningar 2020–2022.

SFV minskade sin användning av köpt energi 2020–2022 (se tabell 5.14). Minskningen 2022 jämfört med 2021 berodde på en minskad energianvändning till följd av ökade elkostnader.

**Tabell 5.14 Utveckling av energianvändningen för SFV**

Total energianvändning i GWh

	2020	2021	2022
Sverige	202	204	198
Utrikes	21	22	20
Totalt <sup>1</sup>	223	226	218

<sup>1</sup> Bidragsfastigheter ingår i tabellen ovan men ingår inte i uppdraget att minska energianvändningen.

Källor: Statens fastighetsverks årsredovisningar 2020–2022.

## Myndigheternas miljöledningsarbete

I Naturvårdsverkets rapport Miljöledning för staten för 2022 hamnar både SFV och Fortv fortsatt på listan över de tio myndigheter som har störst utsläpp av koldioxid från maskiner och övriga fordon. Fortv finns fortfarande på listan över de tio myndigheter som redovisat störst utsläpp av koldioxid per årsarbetskraft från bilresor. Detta beror till stor del på den typ av verksamhet myndigheten bedriver. Båda myndigheterna arbetar aktivt med att sänka koldioxidutsläppen från bilresor och flygresor samt att öka antalet resefria möten och digitala möten. Fortv har dock behov av att använda ett stort antal större arbetsfordon. En del av SFV:s verksamhet bedrivs utomlands och på andra kontinenter, t.ex. vid Sveriges ambassader, varför en del flygresor är nödvändiga.

Fortv och SFV arbetar systematiskt med sitt miljöarbete, är certifierade enligt ISO14001 och har tillhörande miljö- och hållbarhetspolicyer. Båda myndigheterna hade en hög andel upphandlingar med miljökrav 2022, 94 procent vardera.

År 2022 fortsatte Fortv och SFV att arbeta med uppdragen om grön infrastruktur inom skogs- och markförvaltning och hållbart skogsbruk på sina fastigheter. Uppdragen har redovisats till Regeringskansliet i mars respektive maj 2023. Myndigheterna har även haft i uppdrag att bedöma möjligheterna att inom sitt befintliga markinnehav anlägga och restaurera våtmarker.

## Myndigheternas större investeringar

Fortv och SFV har i respektive regleringsbrev för 2023 fått i uppdrag att redovisa utvecklingen i pågående och nyligen avslutade investeringar som är beslutade av regeringen (se tabell 5.15 och 5.16).

**Tabell 5.15 Investeringar i öppna beståndet beslutade av regeringen för Fortv**

Miljoner kronor

Investering	Nybyggnad/ Ombyggnad	Beslutsår	Beslutat belopp	Prognos totalt	Utfall t.o.m. 2022	Färdigt år
Eksjö utbildningsanläggning	N	2022	115	98	7	2025
Gotland Tofta etapp 1	N	2017	1 150	1 121	1 121	2021
Gotland Tofta etapp 2	N	2022	1 600	996	8	2026
Göteborg örlogshamn	O	2022	230	175	5	2024
Halmstad hangar LV	N	2022	1 300	1 109	50	2025
Halmstad kasern	O	2022	160	130	10	2025
Kalixfors drivmedelsanläggning	N	2020	220	195	130	2023
Karlberg elevbostäder	N	2018	315	310	308	2022
Karlberg kadettflygel	O	2021	162	150	90	2023
Karlberg förvärv Nytomta 3	N	2022	2 400	2 402	2	2025
Karlsborg hangarer	N	2021	725	684	42	2025
Karlskrona bunkringsanläggning	N	2021	150	131	28	2025
Karlskrona Najaden	O	2021	115	110	78	2023
Karlskrona ubåtskaj	N	2022	220	175	6	2025
Kungsängen infrastruktur	O	2017	97	81	81	2022
Revingehed camp Gripen	N	2019	150	94	80	2022
Revingehed kontor	N	2022	150	125	35	2024
Revingehed utbildningscentrum	N	2019	180	128	126	2022
Skredsvik huvudförläggning	N	2022	95	79	10	2025
Skredsvik infrastruktur	O	2022	250	160	4	2025
Skövde uppställningsplats	O	2022	85	74	1	2024
Solna Skogskarlen	O	2022	500	500	10	2025
Sörentorp förvärv	N	2022	1 810	1 805	1 805	2022
Umeå CBRN träninganläggning	N	2021	220	198	84	2024

Källa: Fortifikationsverkets avvikelse rapport avseende investeringsplan för fastigheter 2023–2026.

**Tabell 5.16 Investeringar beslutade av regeringen för SFV**

Miljoner kronor

Investering	Nybyggnad/ Ombyggnad	Beslutsår	Beslutat belopp	Prognos totalt	Utfall t.o.m. 2022	Färdigt år
Blåsenhus, Trädgårdsvillan, Uppsala	O	2020	47	41	8	2024
Karlsborgs fästning, övningshall, Karlsborg	O	2022	42	30	11	2023
Kv. Rosenbad, Stockholm	O	2022	2 350	1 975	1 718	2023
Kv. Lejonet, Stockholm	O	2021	250	1 650	35	2029
Ambassadbyggnaden, Tokyo	O	2019	75	500	17	2026
Skeppsholmen, kajer och dykdalber, Stockholm	O	2020	235	313	124	2026
Skeppsholmen, Kasern II, Stockholm	O	2020	170	117	116	2022
Skeppsholmen, Kasern III, Stockholm	O	2021	20	130	4	2025
Universitetshuset, Lund	O	2022	55	322	3	2028

Investering	Nybyggnad/ Ombyggnad	Beslutsår	Beslutat belopp	Prognos totalt	Utfall t.o.m. 2022	Färdigt år
Yttre Riddarholmen, Stockholm	O	2018	165	180	48	2028
Ambassadbyggnaden, Helsingfors	O	2022	300	216	16	2025
Manillaskolan, Stockholm	O	2021	100	114	5	2027
Ambassadbyggnaden, Peking	O	2017	94	125	74	2026
Östra och Västra gymnasiehusen, Stockholm	O	2022	146	112	13	2025
Gustavianum, Uppsala	O	2021	110	60	22	2023
Generalkonsulatet, New York	O	2021	96	80	1	2024
Kungshuset, Lund	O	2022	80	70	40	2024
Moderna museet, Stockholm	O	2023	62	62	15	2025
Naturhistoriska riksmuseet, Stockholm	O	2022	180	166	124	2023
Operabyggnaden, fasad och tak, Stockholm	O	2022	133	133	2	2025
Operabyggnaden förstudie	O	2023	90			2024
Kv. Johannes Större, Stockholm	O	2023	62	51	2	2025
Amiralitetshuset, Stockholm	O	2023	53	41	1	2024

Källa: Statens fastighetsverks avvikelserapport avseende investeringsplan för fastigheter 2023–2026.

## 5.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Den säkerhetspolitiska och ekonomiska utvecklingen i omvärlden fortsätter att påverka förutsättningarna för Fortv och SFV att utföra sina uppdrag. Myndigheterna har dock visat på god förmåga att kunna anpassa sig till den förändrade situationen. Förändringarna har lett till ökade kostnader vilket medfört behov av en ökad flexibilitet och omprioriteringar.

Regeringen bedömer att den statliga fastighetsförvaltningen i huvudsak fungerar väl. Frågan om god förvaltningskultur är viktig, eftersom Fortv och SFV bedriver verksamheter i branscher med stora upphandlingar och betydande värden i omlopp, vilket medför en ökad risk för korruption. För Fortv är det av särskild vikt att den interna styrningen och kontrollen säkerställs, då myndigheten befinner sig i en tillväxtfas, med stora fastighetsförvärv och investeringar inom försvarsområdet, som medför risker och har stora finansiella effekter för staten.

Regeringen anser att Fortv och SFV har genomfört sina uppdrag tillfredsställande och att myndigheterna trots kostnadsökningarna till stora delar uppfyllt sina mål.

## 5.5 Politikens inriktning

De riktlinjer som beslutats av riksdagen inom lokalförsörjnings- och fastighetsområdet ligger fast. Detta innebär bl.a. att statens fastighetsförvaltning bör vara skild från brukandet av lokaler och mark, att förvaltningen bör bedrivas med ett avkastningskrav som i så stor utsträckning som möjligt är marknadsmässigt, samt att de fastigheter som av historiska eller andra skäl är olämpliga att föra över till bolag bör koncentreras i en samordnad förvaltning som bedrivs i myndighetsform. De fastighetsförvaltande



myndigheterna ska bl.a. förvalta fastigheterna så att en god hushållning och en hög ekonomisk effektivitet uppnås. Fastigheternas värden ska bevaras på en för ägaren och brukaren långsiktigt lämplig nivå. Myndigheterna ska också inom sina respektive områden verka för att uppfylla de nationella miljömålen, bl.a. vad gäller energieffektivitet och begränsning av klimatpåverkan, samt skydd av biologisk mångfald.

Tillväxten av det militära försvaret ställer höga krav på att Fortv:s fastighetsbestånd utvecklas för att tillmötesgå Försvarmaktens och övriga totalförsvarsmyndigheters ökande behov. Den höga investeringstakten behöver fortsätta för att målet om att stärka totalförsvaret ska kunna uppnås.

Regeringen bedömer att kostnadshyresmodellen som tillämpas för huvudbyggnaderna för Kungliga Operan, Kungliga Dramatiska Teatern, Nationalmuseum, Naturhistoriska riksmuseet och Statens historiska museer behöver ses över. Betänkandet Funktionalitet och enhetlighet – hyresmodell för fem kulturinstitutioners huvudbyggnader (SOU 2020:76) överlämnades till regeringen i december 2020. Betänkandet har remitterats och bereds i Regeringskansliet.

Regeringens ambition för bidragsfastigheterna är att intäkterna ska öka samtidigt som kostnaderna ska minska, för att på sikt minska underskottet.

Regeringen föreslår underhållsåtgärder för statliga fastigheter som har betydelse för Sveriges kulturarv och besöksnäring.

## 5.6 Budgetförslag

### 5.6.1 Fortifikationsverket

Fortv:s huvuduppgift är att förvalta en viss del av statens fasta egendom, främst fastigheter avsedda för försvarsändamål, s.k. försvarsfastigheter. Myndighetens förvaltning av fastigheter avsedda för försvarsändamål och utvecklingen av detta fastighetsbestånd ska vara ändamålsenlig i förhållande till totalförsvarets (det militära och civila försvarets) behov så att den operativa förmågan i Försvarmakten kan stärkas. Fastigheterna ska förvaltas så att en god hushållning och en hög ekonomisk effektivitet uppnås, att ändamålsenliga mark-, anläggnings- och lokalresurser kan tillhandahållas på för brukaren konkurrenskraftiga villkor samt så att fastigheternas värden bevaras på en för ägaren och brukaren långsiktigt lämplig nivå.

Fortv ansvarar också för att etablera, förvalta och avyttra byggnader, anläggningar m.m. för försvarets behov i samband med internationella fredsbevarande och humanitära insatser. I myndighetens uppdrag ingår också att bedriva fortifikatoriskt utvecklingsarbete så att den kompetens som behövs för det svenska samhällets behov inom skydds- och anläggningsteknik kan utvecklas och säkerställas. Fortv:s verksamhet finansieras främst genom hyresintäkter samt genom lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och anläggningstillgångar.

Infrastrukturella frågor och fastighetsförvaltning är centrala förutsättningar för att förstärka det militära försvarets förmåga. Regeringen redogör för den försvarspolitiska inriktningen i utgiftsområde 6 Försvaret och samhällets krisberedskap.

### Investeringsplan

**Regeringens förslag:** Investeringsplanen för fastigheter och markanläggningar för 2024–2026 godkänns som en riktlinje för Fortifikationsverkets investeringar (se tabell 5.17).

**Tabell 5.17 Investeringsplan för Fortifikationsverket 2024–2026**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Budget 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Summa 2024– 2026
<b>Anskaffning och utveckling av nya investeringar</b>	<b>3 863</b>	<b>4 506</b>	<b>8 145</b>	<b>9 333</b>	<b>6 676</b>	<b>24 154</b>
Byggnader och markanläggningar	706	1 657	3 486	4 468	4 605	12 559
Fastighetsförvärv	2 516	1 900	3 257	3 177	769	7 203
Försvarsanläggningar	641	949	1 402	1 688	1 302	4 392
Flygfält						
<i>varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>3 863</i>	<i>4 506</i>	<i>8 145</i>	<i>9 333</i>	<i>6 676</i>	<i>24 154</i>
<i>– byggnader, mark och annan fast egendom</i>	<i>3 863</i>	<i>4 506</i>	<i>8 145</i>	<i>9 333</i>	<i>6 676</i>	<i>24 154</i>
<b>Finansiering av anskaffning och utveckling</b>	<b>3 863</b>	<b>4 506</b>	<b>8 145</b>	<b>9 333</b>	<b>6 676</b>	<b>24 154</b>
Övrig kreditram (lån i Riksgäldskontoret)	3 514	4 167	7 510	8 694	6 101	22 305
Övrig finansiering	349	339	635	639	575	1 849
<b>Vidmakthållande av befintliga investeringar</b>	<b>1 560</b>	<b>2 271</b>	<b>2 670</b>	<b>2 575</b>	<b>2 837</b>	<b>8 082</b>
Byggnader och markanläggningar	1 065	1 800	2 119	1 928	2 333	6 380
Försvarsanläggningar	485	471	551	647	504	1 702
<i>varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>1 058</i>	<i>1 780</i>	<i>2 189</i>	<i>2 094</i>	<i>2 227</i>	<i>6 560</i>
<i>– byggnader, mark och annan fast egendom</i>	<i>1 058</i>	<i>1 780</i>	<i>2 189</i>	<i>2 094</i>	<i>2 227</i>	<i>6 560</i>
<b>Finansiering vidmakthållande</b>	<b>1 560</b>	<b>2 271</b>	<b>2 670</b>	<b>2 575</b>	<b>2 837</b>	<b>8 082</b>
Övrig kreditram (lån i Riksgäldskontoret)	895	1 615	1 916	1 810	1 973	5 699
Övrig finansiering	665	656	754	765	864	2 383
<b>Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar</b>	<b>5 423</b>	<b>6 777</b>	<b>10 815</b>	<b>11 908</b>	<b>9 513</b>	<b>32 236</b>
<b>Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar</b>	<b>4 921</b>	<b>6 286</b>	<b>10 334</b>	<b>11 427</b>	<b>8 953</b>	<b>30 714</b>

Vissa justeringar har gjorts jämfört med föregående års investeringsplan. Det beror t.ex. på tillkommande förvärv och investeringar mot bakgrund av riksdagens beslut med anledning av propositionen Totalförsvaret 2021–2025, ändrade kostnadsbedömningar och tidsförskjutningar (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:135 och 136). Pågående och nyligen avslutade investeringar som är beslutade av regeringen redovisas separat (se tabell 5.15).

### Låneram

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att för 2024 besluta att Fortifikationsverket får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och markanläggningar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 42 300 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Fortv disponerar en låneram i Riksgäldskontoret för 2023 om 30 000 000 000 kronor för investeringar i fastigheter och markanläggningar. Den redovisade planen för investeringar bygger på de investeringsbehov som har angetts av brukarna. Låneramen bör, med hänsyn till tidigare upplåning och det behov som brukarna angett, ökas från föregående år. Regeringen bör därför bemyndigas att

för 2024 besluta att Fortv får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och markanläggningar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 42 300 000 000 kronor.

## 5.6.2 Statens fastighetsverk

SFV ansvarar för att förvalta en viss del av statens fasta egendom. Det övergripande målet för myndigheten är att förvaltningen ska ske på ett sätt som innebär en god resurshushållning och en hög ekonomisk effektivitet, samtidigt som fastigheternas värden i vid mening ska bevaras och utvecklas. Myndigheten ska inom sitt uppdrag bidra till ett hållbart byggande och en hållbar förvaltning. Förvaltningen av fastigheter ska tillgodose hyresgästernas behov av lokaler och ta hänsyn till deras nytta av de resurser som läggs på lokalanskaffningen.

SFV:s verksamhet finansieras med hyresintäkter samt med lån hos Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och anläggningstillgångar. SFV disponerar även anslaget 1:10 *Bidragsfastigheter* för att finansiera underhållskostnader och löpande driftunderskott avseende bidragsfastigheterna.

## Investeringsplan

**Regeringens förslag:** Investeringsplanen för fastigheter och markanläggningar för 2024–2026 godkänns som en riktlinje för Statens fastighetsverks investeringar (se tabell 5.18).

**Tabell 5.18 Investeringsplan för SFV 2024–2026**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Budget 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Summa 2024– 2026
<b>Anskaffning och utveckling av nya investeringar</b>	<b>58</b>	<b>190</b>	<b>182</b>	<b>208</b>	<b>212</b>	<b>602</b>
Summa marknadshyresfastigheter nyanskaffning	26	123	91	145	138	374
Summa mark nyanskaffning	32	67	91	63	74	228
Summa kostnadshyresfastigheter nyanskaffning	0	0	0	0	0	0
<i>varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>58</i>	<i>190</i>	<i>182</i>	<i>208</i>	<i>212</i>	<i>602</i>
<i>– byggnader, mark och annan fast egendom</i>	<i>58</i>	<i>190</i>	<i>182</i>	<i>208</i>	<i>212</i>	<i>602</i>
<b>Finansiering av anskaffning och utveckling</b>	<b>58</b>	<b>190</b>	<b>182</b>	<b>208</b>	<b>212</b>	<b>602</b>
Övrig kreditram (lån i Riksgäldskontoret)	58	190	182	208	212	602
<b>Vidmakthållande av befintliga investeringar</b>	<b>1 274</b>	<b>1 952</b>	<b>2 445</b>	<b>2 223</b>	<b>2 074</b>	<b>6 742</b>
Summa marknadshyresfastigheter vidmakthållande	878	1 540	2 017	1 790	1 338	5 145
Summa kostnadshyresfastigheter vidmakthållande	121	155	207	223	547	977
Summa bidragsfastigheter vidmakthållande	241	202	165	161	152	478
Summa mark vidmakthållande	34	55	56	49	37	142
<i>varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>739</i>	<i>1 417</i>	<i>1 948</i>	<i>1 788</i>	<i>1 662</i>	<i>5 398</i>
<i>– byggnader, mark och annan fast egendom</i>	<i>739</i>	<i>1 417</i>	<i>1 948</i>	<i>1 788</i>	<i>1 662</i>	<i>5 398</i>

	Utfall 2022	Prognos 2023	Budget 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Summa 2024– 2026
<b>Finansiering vidmakthållande</b>	<b>1 274</b>	<b>1 952</b>	<b>2 445</b>	<b>2 223</b>	<b>2 074</b>	<b>6 742</b>
Anslag 1:10 Bidragsfastigheter	241	202	165	161	152	478
Övrig kreditram (lån i Riksgäldskontoret)	739	1 417	1 948	1 788	1 662	5 398
Övrig finansiering	294	333	332	274	260	866
<b>Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar</b>	<b>1 332</b>	<b>2 142</b>	<b>2 627</b>	<b>2 431</b>	<b>2 286</b>	<b>7 344</b>
<b>Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar</b>	<b>797</b>	<b>1 607</b>	<b>2 130</b>	<b>1 996</b>	<b>1 874</b>	<b>6 000</b>

Investeringsplanen för 2024–2026 omfattar SFV:s planerade investeringar. Exempel på stora projekt i investeringsplanen är ombyggnaden av Östra och Västra gymnasiehusen i Stockholm och renoveringen av ambassadbyggnaden i Helsingfors. Pågående och nyligen avslutade investeringar som är beslutade av regeringen redovisas separat (se tabell 5.16).

## Låneram

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att för 2024 besluta att Statens fastighetsverk får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och markanläggningar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 15 200 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** SFV disponerar en låneram i Riksgäldskontoret för 2023 om 15 200 000 000 kronor för investeringar i fastigheter och markanläggningar. Den redovisade planen för investeringar bygger på de investeringsbehov som har angetts av brukarna. Låneramen bör, med hänsyn till tidigare upplåning och det behov som brukarna har angett, ligga kvar på samma nivå som föregående år. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2024 besluta att SFV får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och markanläggningar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 15 200 000 000 kronor.

### 5.6.3 1:10 Bidragsfastigheter

**Tabell 5.19 Anslagsutveckling 1:10 Bidragsfastigheter**

Tusental kronor

2022	Utfall	330 000	Anslagssparande	
2023	Anslag	290 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	287 768
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>365 000</b>		
2025	Beräknat	440 000		
2026	Beräknat	515 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för underhåll av och löpande driftunderskott för de bidragsfastigheter som SFV förvaltar. Anslaget får användas för utgifter för insatser för att utveckla bidragsfastigheter.

**Skälen för regeringens förslag****Tabell 5.20 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:10 Bidragsfastigheter**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>290 000</b>	<b>290 000</b>	<b>290 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	75 000	150 000	225 000
varav BP24	100 000	175 000	250 000
– Underhåll av bidragsfastigheter	100 000	175 000	250 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>365 000</b>	<b>440 000</b>	<b>515 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att genomföra åtgärder på de fastigheter som klassas som bidragsfastigheter ökas anslaget med 100 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 175 000 000 kronor och för 2026 beräknas anslaget öka med 250 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 365 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Bidragsfastigheter* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 440 000 000 kronor respektive 515 000 000 kronor.

**Bemyndigande om ekonomiska åtaganden**

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:10 *Bidragsfastigheter* ingå avtal för underhåll av bidragsfastigheter som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 100 000 000 kronor 2025.

**Skälen för regeringens förslag:** Vården och underhållet av de statliga fastigheter som utgör en del av det svenska kulturarvet förutsätter att fleråriga ekonomiska åtaganden kan göras. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:10 *Bidragsfastigheter* ingå avtal för underhåll av bidragsfastigheter som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 100 000 000 kronor 2025.

**Tabell 5.21 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:10 Bidragsfastigheter**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Ingående åtaganden	46 452	11 752	100 000	
Nya åtaganden	8 960	100 000	100 000	
Infriade åtaganden	-43 660	-11 752	-100 000	-100 000
Utestående åtaganden	11 752	100 000	100 000	
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>100 000</b>	<b>100 000</b>	<b>100 000</b>	

## 6 Prognoser, redovisning, statistik och uppföljning

### 6.1 Mål för området

I linje med det riksdagsbundna målet för den statliga förvaltningspolitiken (se avsnitt 2.3) har regeringen beslutat om följande mål för området prognoser, redovisning, statistik och uppföljning:

- Prognoser samt analyser och uppföljningar av den samhällsekonomiska och statsfinansiella utvecklingen ska vara tillförlitliga och väldokumenterade.
- Statistiken ska vara av god kvalitet och tillgänglig för användarna. Kostnaden för uppgiftslämnarna ska minska, statistikproduktionen ska vara effektiv och samordningen av statistiken ska utvecklas.

### 6.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Målet att producera statistik av god kvalitet mäts bl.a. genom punktlighet i publicering, nöjdhetsindex och allmänhetens förtroende. Tillgängligheten till statistiken mäts bl.a. genom antal tabeller i och uttag från Statistiska centralbyråns (SCB) statistikdatabas på myndighetens webbplats samt antalet besök på denna. Kostnaderna för uppgiftslämnandet mäts genom uppgiftslämnarnas totala kostnader och kostnadsförändringen jämfört med föregående år. Effektiviteten i statistikproduktionen mäts genom produktivitetsförändringen jämfört med föregående år.

### 6.3 Resultatredovisning

#### 6.3.1 Konjunkturinstitutet

Konjunkturinstitutet analyserar årligen prognosfel för en rad makroekonomiska variabler, såsom BNP-tillväxt, arbetslöshet, inflation och offentligfinansiellt sparande. Prognosfelen, enligt tre olika mått, för åtta nyckelvariabler jämförs med totalt 17 andra prognosmakares motsvarande fel, däribland regeringens. Jämförelsen av prognoser görs för innevarande och nästkommande års utfall, och för två olika utvärderingsperioder: senaste utfallsåret 2022 respektive utfallsåren 2018–2022. Konjunkturinstitutet hade liksom många andra prognosmakare stora prognosfel för inflationen 2022, vilket också påverkade andra variabler. Konjunkturinstitutets prognoser för 2022 stod sig dock väl i jämförelse med andra prognosmakares avseende både prognosprecisionen och systematiska fel. Jämfört med andra prognosmakare hade Konjunkturinstitutet den bästa prognosprecisionen för innevarande år för samtliga variabler förutom BNP-tillväxten, där precisionen i stället var näst bäst. Prognoserna för nästkommande år var något sämre, men ändå bland den bättre hälften, förutom avseende inflation och enligt måtten medelfel för BNP- och sysselsättningsstillväxt. Myndighetens analys är förankrad i nationalekonomisk teori och empiri.

#### 6.3.2 Ekonomistyrningsverket

Ekonomistyrningsverket (ESV) redovisar varje år en uppföljning av prognoserna för föregående år. Myndigheten analyserar sina egna prognoser för BNP-tillväxt, den offentliga sektorns finansiella sparande, statens inkomster och utgifter samt jämför, så

långt det är möjligt, sina prognoser med regeringens och andra prognosmakares. Prognoserna avseende 2022 justerades kraftigt under den period som följs upp eftersom effekterna av covid-19-pandemin, energikrisen och den snabbt stigande inflationen var svårbedömda. ESV, och andra prognosmakare, bedömde inledningsvis att återhämtningen efter pandemin skulle vara stark under 2022 och att BNP-tillväxten därför skulle bli högre än vad utfallet sedan visade. Skatteintäkterna och därmed det finansiella sparandet underskattades samtidigt, vilket till stor del förklaras av att prognosen för summan av utbetalda löner till en början var för låg. Prognosen för utgifterna var vid de första prognostillfällena lägre än utfallet, men vid det sista tillfället var prognosen för hög. Jämförelser mellan olika prognosmakares träffsäkerhet avseende utvecklingen 2022 försvåras av att de snabbt skiftande förutsättningarna inneburit att det spelat stor roll vid vilken tidpunkt som en prognos har gjorts.

### 6.3.3 Finanspolitiska rådet

Finanspolitiska rådet publicerade i maj 2023 sin årliga rapport Svensk finanspolitik. I rapporten bedömde myndigheten bl.a. att finanspolitiken i budgetpropositionen för 2023 och i 2023 års ekonomiska vårproposition varit i linje med det finanspolitiska ramverket, att överskottsmålet uppnås, att budgetprocessen åter normaliserats samt att den aktiva finanspolitiken i genomsnitt motverkat konjunktursvängningar de senaste 20 åren. Samtidigt påpekade Finanspolitiska rådet att det finns flera oklarheter i budgetpropositionen för 2023 som försvårar bedömningen av regeringens överväganden, exempelvis förklaras inte skälen för regeringens metodförändring av beräkningen av potentiell BNP tillräckligt.

### 6.3.4 Statistiska centralbyrån

#### Statistik av god kvalitet

Punktligheten i SCB:s statistikpublicering enligt den av myndigheten fastställda tidsplanen var fortsatt hög och uppgick till 98 procent 2022 (se tabell 6.1). Överensstämmelsen mellan avsedd och faktisk publiceringsdag för månads-, kvartals- och årsstatistiken uppgick till mellan 93 och 100 procent. En aktuell kvalitetsdeklaration ska finnas för all officiell statistik, vilket vid 2022 års slut uppfylldes för 92 procent av SCB:s statistikprodukter. Motsvarande andel för hela den officiella statistiken var 84 procent av statistikprodukterna.

Kundnöjdheten för SCB har undersökts genom bl.a. webbenkäten Kundernas förtroende. För 2022 uppgick medelbetyget till 4,7 på en femgradig skala avseende faktorerna Service och Användbarhet, vilket var samma nivå som föregående år. Avseende faktorn Förtroende hade medelbetyget ökat något och uppgick till 4,8. Medelbetygen för de olika faktorerna uppgick till 4,7 vilket var samma nivå som tidigare år. SCB låter även mäta allmänhetens förtroende för myndigheten genom SOM-institutet vid Göteborgs universitet. Enligt undersökningen, som redovisades 2022, hade 46 procent av allmänheten mycket stort eller ganska stort förtroende för SCB. Endast 5 procent hade ett ganska eller mycket litet förtroende för myndigheten. Resultaten visar på små förändringar över åren.

**Tabell 6.1 Resultatindikatorer avseende statistik**

	2020	2021	2022
Antal tabeller i statistikdatabasen	4 581	4 729	4 749
Antal uttag ur statistikdatabasen (1000-tal)	1 510	1 417	1 511
Antal besök SCB:s webbplats (1000-tal) <sup>1</sup>	9 678	9 698	6 224
Punktlighet i publicering (procent)	98	98	98
Kundnöjdhet i avgiftsfinansierad verksamhet mätt som kundernas förtroende (5-gradig skala)	4,7	4,7	4,7
Allmänhetens förtroende (procentandelen mycket stort eller ganska stort förtroende)	43	46	46
Kostnad för uppgiftslämnandet (mnkr)	425	401	443
Uppgiftslämnarnas kostnader (förändring jämfört med föregående år, i mnkr) <sup>2</sup>	-23	-24	42
Produktivitetsförändring (procent)	-1,1	3,9	5,3

<sup>1</sup> Förändrade rutiner under 2022 som innebär att besökaren aktivt behöver acceptera s.k. kakor medför att jämförelser över åren gällande besöksstatistiken är svåra att göra.

<sup>2</sup> Förändringen är beräknad på en justerad uppgift för föregående år.

Källa: Statistiska centralbyrån.

### Tillgänglighet till statistik

Antalet besök på SCB:s webbplats, där en stor mängd statistik tillgängliggörs avgiftsfritt, uppgick till ca 6,2 miljoner under 2022 (se tabell 6.1). Det var betydligt färre besök än föregående år, vilket bedöms bero på förändrade tekniska rutiner avseende s.k. kakor för webbplatsbesöken. Under 2022 var intresset stort för bl.a. innehåll som handlar om konsumentpriser och löner. SCB publicerade olika tillgänglighetsskapande verktyg, såsom Konjunkturklockan, som på ett överskådligt sätt visar hur konjunkturen förändras, och kalkylatorn Minflation, som ger användaren möjlighet att beräkna sin personliga inflationstakt. Inom ramen för uppdrag från regeringen arbetade SCB för att tillgängliggöra statistik inom specifika områden, t.ex. genom ett samarbetsprojekt med stiftelsen Friends med syfte att bl.a. öka barns intresse för statistik och förståelse för samhället och barns levnadsvillkor. Antalet tabeller i statistikdatabasen ökade till 4 749, vilket var en marginell ökning jämfört med 2021. Antalet uttag ur statistikdatabasen ökade med ca 7 procent till drygt 1,5 miljoner uttag.

### Effektivitet och kostnaden för uppgiftslämnandet

Den totala kostnaden för uppgiftslämnandet uppgick 2022 till 443 miljoner kronor. Jämfört med 2021 innebar detta en ökning med 42 miljoner kronor, motsvarande ca 10 procent (se tabell 6.1). En stor del av ökningen berodde på nya krav enligt EUrätten och att vissa undersökningar som pausats under pandemin återupptagits under 2022. Av de totala kostnaderna avsåg 370 miljoner kronor kostnader för företag och organisationer, 70 miljoner kronor kostnader för kommuner och regioner samt 2 miljoner kronor kostnader för myndigheter. SCB arbetar kontinuerligt för att förenkla för uppgiftslämnarna, bl.a. genom förbättringar i mallar, blanketter och instruktioner. Även en ökad grad av digitalisering hos uppgiftslämnarna underlättar uppgiftslämnandet och SCB utvecklar fortlöpande möjligheten till automatiskt uppgiftslämnande via digitala lösningar.

År 2022 beräknas den totala produktiviteten inom SCB ha ökat med 5,3 procent. Utvecklingen av produktiviteten kan variera mellan enskilda år på grund av kalendereffekter och andra tillfälliga orsaker. Utvecklingen bör därför bedömas över en längre period. Produktivitetsökningen har över en femårsperiod respektive en tioårsperiod uppgått till i genomsnitt 2,8 respektive 3,1 procent per år.



## Samordning och utveckling av den officiella statistiken

Ansvar för officiell statistik är gemensamt för de 29 statistikansvariga myndigheterna och systemet samordnas av SCB. Under 2022 har SCB tillgängliggjort sitt statistikproduktionsstöd till de statistikansvariga myndigheterna och har inom ramen för samordningsansvaret även bistått med stöd och råd i frågor gällande den officiella statistikens kvalitet och frågor om uppgiftslämnandet. Ett flertal föreskrifter som reglerar uppgiftslämnandet har även beslutats av SCB under 2022.

### 6.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att de prognoser samt analyser och uppföljningar av den samhällsekonomiska och statsfinansiella utvecklingen som Konjunkturinstitutet, ESV och Finanspolitiska rådet publicerar uppfyller målet om att vara tillförlitliga och väldokumenterade. Prognoserna som Konjunkturinstitutet och ESV gör uppvisar god träffsäkerhet för de flesta variabler och utvärderingsmått. Prognoserna innehåller inte några statistiskt säkerställda systematiska fel. Både Konjunkturinstitutet och ESV beskriver sina prognosmetoder väl och förklarar revideringar av prognoserna. Analyserna som Konjunkturinstitutet, ESV och Finanspolitiska rådet publicerar håller hög kvalitet och är väl genomarbetade.

Statistiken som SCB utvecklar, framställer och sprider används som underlag i forskning, prognoser, utredningsverksamhet, samhällsdebatt och beslutsfattande. Genom en fortsatt hög punktlighet i publicering och goda resultat vad gäller kundnöjdhet och förtroende bedöms målet att statistiken ska vara av god kvalitet i stor utsträckning ha uppnåtts. Det finns även ett fortsatt stort intresse för den omfattande statistik som finns tillgänglig via SCB:s webbplats och statistikdatabas. Därtill har myndigheten skapat nya webbverktyg för användare att ta del av statistiskt material, vilket bedöms medföra en bättre tillgänglighet för användarna. Det kan noteras att kostnaderna för uppgiftslämnarna ökat det gångna året, främst med anledning av nya krav enligt EU-rätten. SCB:s fortlöpande arbete för att förenkla för uppgiftslämnarna är viktigt för fortsatt god måluppfyllelse. Den ökade produktiviteten under 2022 visar på en förbättrad effektivitet i statistikproduktionen och god måluppfyllelse i denna del. Samverkan mellan de statistikansvariga myndigheterna under SCB:s ledning bedöms ha bidragit till att samordningen av statistiken har utvecklats.

### 6.5 Politikens inriktning

Den officiella statistiken ska utgöra ett faktabaserat underlag för beslutsfattande och stöd till forskning samt bidra till den allmänna debatten och medborgarnas möjlighet till insyn. För att statistiken ska kunna bidra till samhällsnytta och samhällsekonomisk effektivitet krävs att den är tillgänglig, opartisk, pålitlig och av god kvalitet. De statistikansvariga myndigheternas arbete med att upprätthålla kvaliteten är avgörande för att säkerställa förtroendet för den officiella statistiken. Likaså är det centralt att den officiella statistiken fortsatt är lättillgänglig för användarna och att arbetsbördan för uppgiftslämnarna inte ökar.

Ökade krav på statistik av hög kvalitet som belyser nya områden behöver främst mötas med löpande omprioriteringar och en ökad effektivitet i produktionen av statistik. Fortsatt digitalisering bedöms kunna möjliggöra såväl minskade kostnader för uppgiftslämnarna som ökad effektivitet i statistikproduktionen.

Regeringen avser stärka arbetet med konsekvensutredningar inom statsförvaltningen genom att se över och förenkla regelverket. ESV föreslås att som samordnande

myndighet koordinera stöd, metodutveckling och utbildning för arbetet med konsekvensutredningar.

Regeringens bedömning är att antalet myndigheter bör minska för att öka effektiviteten i statsförvaltningen (se avsnitt 4.5.1 och Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4). Regeringen kommer därför att pröva frågan om att inordna Statskontoret i ESV. Regeringen avser att lämna ett uppdrag om att ta fram ett förslag på hur sammanslagningen kan genomföras och beskriva förslagets konsekvenser. Utöver alternativet att Statskontoret inordnas i ESV kan alternativa utformningar av sammanslagningen övervägas. I analysen ska särskild hänsyn tas till möjligheten till säkrad kompetensförsörjning.

## 6.6 Budgetförslag

### 6.6.1 1:6 Finanspolitiska rådet

#### Tabell 6.2 Anslagsutveckling 1:6 Finanspolitiska rådet

Tusental kronor

2022	Utfall	10 689	Anslagssparande	561
2023	Anslag	11 035 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	11 411
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>11 704</b>		
2025	Beräknat	12 143 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	12 446 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 11 703 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 11 704 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Finanspolitiska rådets förvaltningsutgifter.

### Skälen för regeringens förslag

#### Tabell 6.3 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:6 Finanspolitiska rådet

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>11 035</b>	<b>11 035</b>	<b>11 035</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	366	794	1 089
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	303	314	322
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>303</i>	<i>303</i>	<i>303</i>
– Finansiering tillskott Finanspolitiska rådet	470	470	470
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-53	-53	-53
– Generell besparing i statsförvaltningen	-114	-114	-114
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>11 704</b>	<b>12 143</b>	<b>12 446</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025 och 2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 470 000 kronor fr.o.m. 2024 för att täcka ökade fasta kostnader, översättning av den årliga rapporten och inspelning av utåtriktade aktiviteter. Anslaget 1:7 *Konjunkturinstitutet* minskas med motsvarande belopp.

Anslaget minskas med 114 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 11 704 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Finanspolitiska rådet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 12 143 000 kronor respektive 12 446 000 kronor.

## 6.6.2 1:7 Konjunkturinstitutet

**Tabell 6.4 Anslagsutveckling 1:7 Konjunkturinstitutet**

Tusental kronor

2022	Utfall	69 152	Anslagssparande	3 210
2023	Anslag	79 255 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	76 110
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>78 007</b>		
2025	Beräknat	75 233 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	77 012 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 72 870 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 72 870 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Konjunkturinstitutets förvaltningsutgifter.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.5 Förändring av anslagsnivån 2024–2026 för 1:7 Konjunkturinstitutet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>78 255</b>	<b>78 255</b>	<b>78 255</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 158	4 766	6 729
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-2 406	-7 788	-7 972
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-1 360</i>	<i>-1 360</i>	<i>-1 360</i>
– Finansiering tillskott <i>Finanspolitiska rådet</i>	-470	-470	-470
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-96	-96	-96
– Generell besparing i statsförvaltningen	-794	-794	-794
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>78 007</b>	<b>75 233</b>	<b>77 012</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025 och 2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För finansiering av tillskott till Finanspolitiska rådet minskas anslaget med 470 000 kronor fr.o.m. 2024. Anslaget 1:6 *Finanspolitiska rådet* ökas med motsvarande belopp.

Anslaget minskas med 794 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 78 007 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Konjunkturinstitutet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 75 233 000 kronor respektive 77 012 000 kronor.

### 6.6.3 1:8 Ekonomistyrningsverket

**Tabell 6.6 Anslagsutveckling 1:8 Ekonomistyrningsverket**

Tusental kronor

2022	Utfall	200 905	Anslagssparande	15 389
2023	Anslag	211 395 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	213 345
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>210 120</b>		
2025	Beräknat	211 378 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	213 477 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 203 794 tkr i 2024 års prinsnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 200 828 tkr i 2024 års prinsnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Ekonomistyrningsverkets förvaltningsutgifter och för verksamhetsstöd för den statliga budgetprocessen.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.7 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:8 Ekonomistyrningsverket**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>211 395</b>	<b>211 395</b>	<b>211 395</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	6 910	15 024	20 643
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	74 742	115 485	135 362
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>3 150</i>	<i>3 233</i>	<i>3 263</i>
– Finansiering för EU-revision ESV	900	900	900
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-241	-241	-241
– Konsekvensutredningar	5 600	5 600	5 600
– Tillskott till följd av valutafluktuationer och avgiftsökningar	-210	-127	-97
– Generell besparing i statsförvaltningen	-2 899	-2 899	-2 899
Överföring till/från andra anslag	-82 927	-130 525	-153 923
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>210 120</b>	<b>211 378</b>	<b>213 477</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025 och 2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

ESV utför revision av de medel som tilldelas Sverige genom fonden för inre säkerhet och instrumentet för ekonomiskt stöd för gränsförvaltning och viseringspolitik. För att möjliggöra detta arbete ökas anslaget med 900 000 kronor 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Anslaget ökas med 2 800 000 kronor fr.o.m. 2024 för ESV:s uppgifter att samordna metodstöd, utbildning och vägledning i arbetet med konsekvensutredningar inom statsförvaltningen. Inom ramen för det arbetet ökas anslaget med ytterligare

2 800 000 kronor fr.o.m. 2024 för uppsökande handledning för kommittéer och särskilda utredare i frågor som rör konsekvensutredningar.

Anslaget minskas med 210 000 kronor för 2024 som ett tillskott till följd av valutafluktuationer och avgiftsökningar. För 2025 och 2026 beräknas anslaget minska med 127 000 kronor respektive 97 000 kronor. Anslaget 1:14 *Vissa garanti- och medlemsavgifter* ökas med motsvarande belopp.

Anslaget minskas med 2 899 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

För inrättande av Utbetalningsmyndigheten överförs medel till anslaget 1:18 *Utbetalningsmyndigheten*. Anslaget minskas med 82 927 000 kronor för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget minska med 130 525 000 kronor respektive 153 923 000 kronor.

ESV utför t.o.m. 2026 revision av de medel som tilldelas Sverige genom EU:s facilitet för återhämtning och resiliens och ansvarar för att sammanställa information om genomförandet från de myndigheter som är ansvariga för de reformer och investeringar som utgör den svenska återhämtningsplanen.

Regeringen föreslår att 210 120 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Ekonomistyrningsverket* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 211 378 000 kronor respektive 213 477 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 6.8 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Ekonomistyrningsverket**

Tusental kronor

	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
<i>Uppdragsverksamhet</i>						
Ekonomisk styrning	-1 540	-875	10 125	11 000	-875	-3 290
Tjänsteexport	1 423	0	0	0	0	1 423

Uppdragsverksamheten avser områdena ekonomisk styrning och tjänsteexport.

## 6.6.4 1:9 Statistiska centralbyrån

**Tabell 6.9 Anslagsutveckling 1:9 Statistiska centralbyrån**

Tusental kronor

2022	Utfall	581 563	Anslagssparande	20 120
2023	Anslag	608 582 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	611 595
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>624 174</b>		
2025	Beräknat	648 629 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	665 796 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 625 138 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 626 079 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för Statistiska centralbyråns förvaltningsutgifter.

**Skälen för regeringens förslag****Tabell 6.10 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:9 Statistiska centralbyrån**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>608 582</b>	<b>608 582</b>	<b>608 582</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	20 182	43 809	60 070
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-4 590	-3 762	-2 856
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-5 092</i>	<i>-4 092</i>	<i>-3 092</i>
– <i>Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision</i>	<i>-299</i>	<i>-299</i>	<i>-299</i>
– <i>Statistik om skolväsendet inkl. ekonomisk redovisning</i>	<i>500</i>	<i>1 500</i>	<i>2 500</i>
– <i>Genomförande av EU:s dataförvaltningsförordning</i>	<i>1 000</i>	<i>1 000</i>	<i>1 000</i>
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	<i>-6 293</i>	<i>-6 293</i>	<i>-6 293</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>624 174</b>	<b>648 629</b>	<b>665 796</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 6 293 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Anslaget ökas med 1 000 000 kronor fr.o.m. 2024 för genomförande av EU:s dataförvaltningsförordning (utg.omr. 22 avsnitt 4.5.2).

För att möjliggöra förslag med anledning av Skolinformationsutredningens delbetänkande (SOU 2023:21) ökas anslaget med 500 000 kronor för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med 1 500 000 kronor respektive 2 500 000 kronor. Från och med 2027 beräknas anslaget öka med 1 000 000 kronor (utg.omr. 16 avsnitt 3.5.2).

Regeringen föreslår att 624 174 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Statistiska centralbyrån* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 648 629 000 kronor respektive 665 796 000 kronor.

**Budget för avgiftsbelagd verksamhet****Tabell 6.11 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Statistiska centralbyrån**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
<b>Offentligrättslig verksamhet</b>						
Uppdragsverksamhet	47 830	-6 000	480 000	495 000	-15 000	26 830

Källa: Statistiska centralbyrån.

Av uppdragsverksamhetens intäkter avser ca 69 procent statistikproduktion åt främst andra statliga myndigheter. Tjänsteexport står för ca 17 procent och övriga tjänster för ca 14 procent.

## 6.6.5 1:13 Bokföringsnämnden

**Tabell 6.12 Anslagsutveckling 1:13 Bokföringsnämnden**

Tusental kronor

År	Utfall	13 733	Anslagssparande	588
2022				
2023	Anslag	14 138 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	14 029
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>14 306</b>		
2025	Beräknat	14 815 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	15 177 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 14 448 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 14 503 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Bokföringsnämndens förvaltningsutgifter.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.13 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 1:13 Bokföringsnämnden**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>14 138</b>	<b>14 138</b>	<b>14 138</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	392	909	1 277
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-224	-232	-238
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	-224	-224	-224
– Justering av förvaltningsanslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-79	-79	-79
– Generell besparing i statsförvaltningen	-145	-145	-145
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>14 306</b>	<b>14 815</b>	<b>15 177</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 145 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 14 306 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Bokföringsnämnden* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 14 815 000 kronor respektive 15 177 000 kronor.

## 7 Offentlig upphandling

### 7.1 Mål för området

Utifrån det riksdagsbundna målet för den statliga förvaltningspolitiken har följande mål preciserats för den offentliga upphandlingen: Den offentliga upphandlingen ska vara effektiv, rättssäker och ta tillvara konkurrensen på marknaden, samtidigt som innovativa lösningar främjas samt miljöhänsyn och sociala hänsyn beaktas (prop. 2014/15:1 utg.omr. 2 avsnitt 6).

### 7.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Följande resultatindikatorer används vid resultatbedömningen mot det förvaltningspolitiska målet:

- antal anbudsgivare eller antal anbud per upphandling
- andel överprövade upphandlingar
- andel överprövningar med helt eller delvis bifall i förvaltningsrätten.

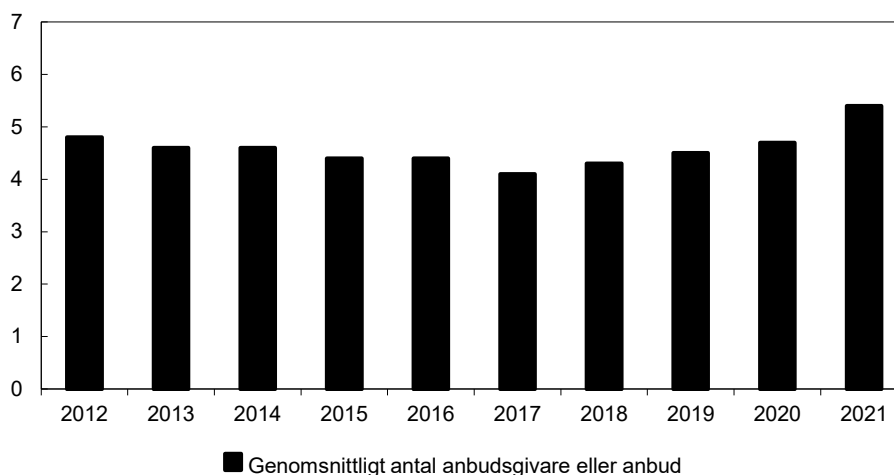
Indikatorn andelen avbrutna upphandlingar som bl.a. användes i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 2 avsnitt 7.2), ingår inte i redovisningen eftersom det saknas aktuella uppgifter om detta. I delar av resultatbedömningen beaktas även vissa andra resultat, exempelvis information i rapporter från Upphandlingsmyndigheten.

### 7.3 Resultatredovisning

#### 7.3.1 Konkurrensen i den offentliga upphandlingen har förbättrats

**Diagram 7.1** Genomsnittligt antal anbudsgivare eller antal anbud per upphandling

Genomsnittligt antal anbudsgivare eller antal anbud per upphandling



Källa: Upphandlingsmyndigheten.

Uppgifterna för 2012–2020 avser antalet anbudsgivare per upphandling, medan uppgiften för 2021 avser antalet anbud per upphandling. Detta beror på att

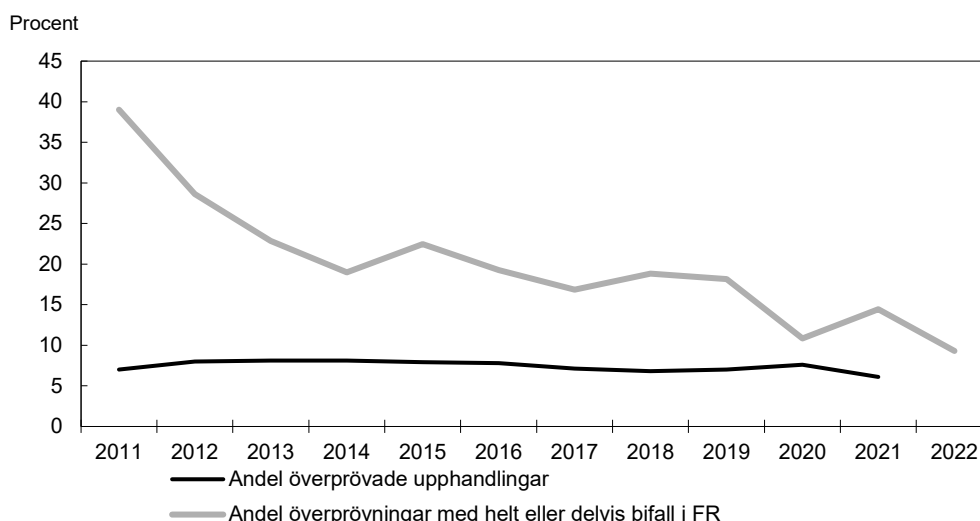


Upphandlingsmyndighetens statistik fr.o.m. 2021 baseras på uppgifter från upphandlingsannonser som endast innehåller uppgifter om antalet anbud per upphandling. En anbudsgivare kan lämna flera anbud i en och samma upphandling. Antalet anbudsgivare kan därför inte alltid likställas med antalet anbud. Upphandlingsmyndigheten bedömer dock att de två måtten i stort är jämförbara. De redovisas därför i samma tidsserie.

Det genomsnittliga antalet anbudsgivare eller anbud per upphandling ger en indikation om hur konkurrensen utvecklas inom den offentliga upphandlingen. De senaste tio åren har det genomsnittliga antalet anbudsgivare eller anbud varierat mellan 4,1 och 5,4 per upphandling (se diagram 7.1). Sedan 2017 har trenden varit uppåtgående. År 2021 ökade det genomsnittliga antalet anbudsgivare per upphandling med 0,7 jämfört med 2020. År 2020 uppgick andelen upphandlingar med enbart en eller två anbudsgivare till 35 procent.

### 7.3.2 Rättssäkerheten i den offentliga upphandlingen har förbättrats

**Diagram 7.2 Överprövade upphandlingar och bifall i förvaltningsrätten**



Källor: Upphandlingsmyndigheten och Domstolsverket.

I budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 2 avsnitt 7.3.2) redovisades endast andelen överprövningar med helt eller delvis bifall i förvaltningsrätten som prövats i sak. I diagram 7.2 avser resultaten för samtliga år i tidsserien i stället andelen avgjorda överprövningar med helt eller delvis bifall i förvaltningsrätten. Till följd av detta har andelen sjunkit med i genomsnitt 7 procent per år jämfört med de resultat som redovisades i budgetpropositionen för 2023. Ändringen har genomförts för att indikatorn ska redovisas på samma sätt som inom Europeiska unionen (EU), i syfte att göra resultaten jämförbara med andra länder.

Den nedåtgående trenden för andelen överprövningar som fått bifall i förvaltningsrätten fortsatte 2022. Andelen överprövningar som fick helt eller delvis bifall sjönk från 14 procent 2021 till 9 procent 2022 (se diagram 7.2).

Andelen upphandlingar som överprövades varierade 2011–2021 mellan 6 och 8 procent. Andelen minskade med 1,5 procentenheter 2021 jämfört med 2020. Möjligheten till överprövningar är en viktig del av rättssäkerheten vid offentliga upphandlingar. Samtidigt kan överprövningar bidra till osäkerhet och förseningar. Det är därför svårt att fastställa en optimal nivå för överprövningar.

En och samma upphandling kan ge upphov till flera mål i domstol. Totalt avgjordes 2 726 mål om överprövning av förvaltningsrätterna under 2022, vilket var en minskning med nästan 2 procent från 2021. Antalet inkomna mål ökade något, nästan 5 procent jämfört med 2021.

### 7.3.3 Utvärdering av effekterna av förändrade regler för direktupphandling

#### **Regelverket för direktupphandling har utvärderats**

Statskontoret fick i juni 2021 i uppdrag att utvärdera effekterna av de ändrade regler för direktupphandling som infördes 2014 (Fi2021/02328). Statskontoret har bl.a. analyserat hur höjningen av direktupphandlingsgränserna samt kraven på riktlinjer och dokumentation för direktupphandling har påverkat transaktionskostnaderna hos upphandlande myndigheter och enheter samt leverantörer. Statskontoret har redovisat uppdraget i rapporten Offentlig direktupphandling En utvärdering av 2014 års regeländringar (Statskontoret 2022:6). Statskontorets slutsats är att några ytterligare förändringar av direktupphandlingsgränserna inte behövs.

### 7.3.4 Utveckling av den interna styrningen av offentliga inköpsverksamheter

#### **Upphandlingsmyndighetens stöd och uppföljning av den interna styrningen av offentliga inköpsverksamheter**

Upphandlingsmyndigheten fick i december 2020 i uppdrag att följa upp utvecklingen av ändamålsenliga inköpsorganisationer och lämna förslag för ett fortsatt arbete (Fi2020/04834). Resultaten redovisades i Nationella upphandlingsrapporten 2023 (Upphandlingsmyndigheten 2023:1). Tre av fyra av de offentliga organisationerna svarade att organiseringen av inköpsarbetet var ändamålsenlig, men färre än hälften svarade att styrningen i form av planering och uppföljning var ändamålsenlig. Enligt Upphandlingsmyndigheten indikerar detta bl.a. att det saknas strategier för hur inköp ska bidra till organisationernas övergripande mål.

Mot denna bakgrund har Upphandlingsmyndigheten i regleringsbrevet för budgetåret 2023 fått i uppdrag att under 2023–2025 genomföra insatser för att öka upphandlande myndigheters och enheters kunskaper om hur styrningen och organiseringen av inköpsarbetet kan utvecklas, inklusive hur det strategiska inköpsarbetet kan bidra till att motverka arbetslivskriminalitet. Bygg- och anläggningssektorn ska prioriteras vid genomförandet av uppdraget. Uppdraget ska delredovisas senast den 31 maj 2024 och slutredovisas senast den 20 december 2025.

#### **Uppdrag till Ekonomistyrningsverket om inköpsanalyser**

Ekonomistyrningsverket fick i november 2022 i uppdrag att utreda om inköpsanalyser kan påverka effektiviteten i statliga myndigheters inköpsverksamheter (Fi2022/03124). I uppdraget ingår även att lämna förslag på åtgärder som kan öka effektiviteten i myndigheternas inköpsverksamheter. Uppdraget kan ge regeringen ett underlag för det fortsatta arbetet med att främja utvecklingen av ett strategiskt inköpsarbete hos statliga myndigheter. Uppdraget ska redovisas senast den 3 november 2023.

#### **Samhällsintressen vid offentlig upphandling**

I lagrådsremissen En skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling föreslås en skyldighet att vid offentlig upphandling beakta klimatet, miljön, människors hälsa, djuromsorg samt sociala och arbetsrättsliga aspekter. Lagrådsremissen behandlar viktiga frågor för regeringen. För regeringen är det

samtidigt viktigt att inte införa krav som riskerar att påverka små företags möjligheter att delta i offentliga upphandlingar negativt. Den i lagrådsremissen föreslagna skyldigheten har kritiserats för att bl.a. innebära en administrativ börda samtidigt som det är tveksamt om den har någon reell effekt. Mot denna bakgrund avser regeringen inte att gå vidare med förslagen i den aktuella lagrådsremissen. Regeringen kommer att arbeta vidare med frågorna, bl.a. genom den pågående översynen av den nationella upphandlingsstrategin.

### 7.3.5 Statens upphandlingsstöd är efterfrågat

#### **Upphandlingsmyndighetens stöd är efterfrågat och fyller en viktig funktion**

Statskontoret fick i januari 2022 i uppdrag att genomföra en myndighetsanalys av Upphandlingsmyndigheten. Statskontoret konstaterar i sin rapport Myndighetsanalys av Upphandlingsmyndigheten (2022:11) att Upphandlingsmyndighetens stöd är efterfrågat och fyller en viktig funktion för upphandlare och inköpare. Av Statskontorets enkät framgår att användningen av stöden bidrar till en ökad konkurrens samt att stöden används av mellan 47 och 71 procent av den personal som arbetar med inköp. De stöd som bidrar till ökad rättssäkerhet används av 83 procent. Även Riksrevisionen bedömer i sin granskningsrapport, Miljömässig hållbarhet vid statlig upphandling – på rätt väg men långt kvar (RiR 2022:25), att Upphandlingsmyndigheten tillhandahåller ett väl utformat stöd för miljöhänsyn vid upphandling och att det finns ett behov av stödet men att det behöver användas i större utsträckning.

#### **Uppdrag om små företag och idéburna aktörers deltagande i offentlig upphandling**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att den bör utvärdera lagstiftningen om offentlig upphandling och se över möjligheterna att öka förutsättningarna för små företag och ideella aktörer att delta i upphandlingar och vinna upphandlingskontrakt i syfte att säkra deras möjligheter att delta i upphandlingar (bet. 2021/22:FiU14 punkt 2, rskr. 2021/22:31). Regeringen har mot bakgrund av tillkännagivandet och behovet av att följa upp det förenklade upphandlingsregelverk som trädde i kraft den 1 februari 2022 (prop. 2021/22:5, bet. 2021/22:FiU14, rskr. 2021/22:31) gett Upphandlingsmyndigheten i regleringsbrevet för budgetåret 2023 i uppdrag att följa upp och analysera i vilken utsträckning små företag och idéburna aktörer deltar i offentlig upphandling. Uppföljningen ska belysa utvecklingen inom olika branscher, med fokus på organisationernas bidrag till offentligt finansierade välfärdstjänster. Myndigheten ska vid behov lämna förslag på ytterligare åtgärder för att underlätta för små företag och idéburna aktörer att delta i offentlig upphandling. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2024 och slutredovisas senast den 31 mars 2025. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är slutbehandlat.

Upphandlingsmyndigheten har i regleringsbrevet för budgetåret 2023 även fått i uppdrag att redovisa vilka åtgärder som den har vidtagit för att underlätta för företag att delta i offentlig upphandling. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2023.

#### **Stöd om hur arkitektur och gestaltad livsmiljö kan tas tillvara vid offentlig upphandling**

Arkitektonisk och gestaltningsmässig kvalitet har betydelse för såväl den sociala hållbarheten i form av bl.a. människors hälsa och välbefinnande som miljömässig och ekonomisk hållbarhet i form av t.ex. materialval. Upphandlingsmyndigheten fick i juni 2020 i uppdrag att utveckla stöd om hur kvalitetsfrågor om arkitektur och gestaltad

livsmiljö kan tas tillvara vid offentlig upphandling (Fi2020/02740). Myndigheten redovisade uppdraget i en rapport i december 2022 (UHM-2020-0160). Tydlig ambitionsnivå i styrdokument och budget, resurser till uppföljning samt dialog med näringslivet anges bl.a. som framgångsfaktorer.

### **Undersökning av hur upphandling som stöder innovation fungerar**

Av den nationella upphandlingsenkäten som Upphandlingsmyndigheten genomförde 2022 framgår att 17 procent av de upphandlande myndigheterna och enheterna har arbetat för att främja innovation med upphandling. Upphandlingsmyndigheten har även i uppdrag att under 2021–2025 genomföra insatser för att nyttiggöra innovation och kommersialisering av innovation (N2021/01194). Under 2022 publicerade myndigheten rapporten Upphandling för att stödja innovation – Hur fungerar det? (Upphandlingsmyndigheten 2022:3). Av rapporten framgår att det inte skett någon större förändring av antalet beställarnätverk, vilket är nätverk där upphandlande myndigheter och enheter samverkar i syfte att driva på marknaden att utveckla nya innovativa lösningar, sedan Upphandlingsmyndighetens senaste kartläggning 2019.

## **7.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen**

Konkurrensen i den offentliga upphandlingen har förbättrats. Det genomsnittliga antalet anbudsgivare och antalet anbud per upphandling har ökat under de senaste fem åren. Denna utveckling är positiv för konkurrensen. En ökad konkurrens bidrar i förlängningen till lägre priser och en effektivare användning av offentliga medel. Att Upphandlingsmyndighetens olika stöd är relativt välanvända har sannolikt bidragit till måluppfyllelsen. Det finns dock fortfarande offentliga affärsområden med upphandlingar som genomsnittligen har färre än två anbud. Uppdraget till Upphandlingsmyndigheten om att analysera och utveckla stödet till leverantörer bedöms kunna bidra till att förbättra konkurrensen.

Upphandlingsförfarandet blir alltmer rättssäkert. Andelen överprövningar som får helt eller delvis bifall i förvaltningsrätten fortsätter att minska vilket talar för att de upphandlande myndigheterna och enheterna i större utsträckning tillämpar reglerna korrekt. Upphandlingsmyndighetens stöd om hur reglerna bör tillämpas och tolkas är efterfrågade och har sannolikt bidragit till den positiva utvecklingen.

Det finns risk för att hälften av de upphandlande myndigheterna och enheterna inte har en ändamålsenlig styrning av sin inköpsverksamhet. Det försämrar inköpsverksamheternas förutsättningar att uppnå målet för den offentliga upphandlingen. Uppdraget till Upphandlingsmyndigheten om att genomföra insatser för att öka de upphandlande myndigheternas och enheternas kunskaper om hur styrningen och organiseringen av inköpsarbetet kan utvecklas bedöms kunna bidra till att fler organisationer utvecklar en mer ändamålsenlig styrning av sin inköpsverksamhet.

Upphandling kan ge förutsättningar för att nya innovativa lösningar utvecklas. Att offentliga organisationer ställer olika krav för liknande varor och tjänster motverkar utvecklingen av nya lösningar eftersom det försvårar för leverantörerna att bedöma hur stor efterfrågan är på en viss produkt eller tjänst. Att upphandlande myndigheter och enheter samordnar kravställningen, genom t.ex. beställarnätverk, så att kraven blir tydliga, enhetliga och långsiktiga, kan minska investeringsrisken för leverantörerna och öka viljan att utveckla nya lösningar. Utvecklingen av antalet beställarnätverk har dock stått still de senaste fyra åren. Uppdraget till Upphandlingsmyndigheten om att genomföra insatser för att nyttiggöra och kommersialisera innovation bedöms kunna bidra till att den offentliga sektorn i högre utsträckning arbetar för att upphandla nya lösningar och främja en mer tydlig, enhetlig och långsiktig kravställning.

Upphandlingar kan även bidra till en socialt och miljömässigt hållbar utveckling genom att t.ex. säkerställa att de varor och tjänster som upphandlas kan användas av alla oavsett funktionsförmåga eller bidra till minskad miljö- och klimatpåverkan. Upphandlingsmyndighetens stöd om hur arkitektur och gestaltad livsmiljö kan tas tillvara vid offentlig upphandling möjliggör utvecklingen inom offentliga affärsområden med såväl påverkan på miljön och klimatet som på den sociala hållbarheten.

## 7.5 Politikens inriktning

Den offentliga upphandlingens viktigaste uppgift är att bidra till en väl fungerande samhällsservice till nytta för medborgarna och näringslivets utveckling samtidigt som skattemedlen används på bästa sätt. Den ska vara effektiv, rättssäker, konkurrens- och innovationsfrämjande och det ska löna sig för leverantörer att ta samhällsansvar.

Det pågår en översyn av den nationella upphandlingsstrategin i syfte att skapa en mer välkomnande och attraktiv offentlig marknad. Det behövs åtgärder för att samordna kravställningen i den offentliga upphandlingen. Kravställningen behöver bli tydligare, mer enhetlig och långsiktig för att utvecklingen och användningen av nya lösningar för offentliga behov ska kunna påskyndas. Ytterligare ett viktigt syfte med översynen är att öka konkurrensen inom offentlig upphandling för att varor och tjänster ska uppnå en god kvalitet till en låg kostnad. För att öka konkurrensen behöver möjligheten för små företag och idéburna organisationer att kunna verka på den offentliga marknaden värnas, t.ex. genom att öka användningen av utvärderingsmodeller som innefattar kvalitetskriterier. Att ledningen i upphandlande myndigheter och enheter inkluderar inköpsfrågorna i den strategiska styrningen är en förutsättning för att nå målet för den offentliga upphandlingen.

Det är angeläget att motverka korrupktion och arbetslivskriminalitet inom ramen för offentliga affärer för att hindra snedvridning av konkurrens och att skattemedel går till organiserad brottslighet. De offentliga affärerna omsätter årligen 800 miljarder kronor. Det innebär att bara några procents fusk och oegentligheter utgör stora belopp. Regeringen anser att det är angeläget att underlätta kontroll av anbudsgivare. En särskild utredare fick i juni 2022 i uppdrag att föreslå ett effektivt och tillförlitligt system för leverantörskontroll i samband med offentlig upphandling och vid ansökan om att delta i ett valfrihetssystem (dir. 2022:50). Utredaren överlämnade i augusti 2023 betänkandet En samordnad registerkontroll för upphandlande myndigheter och enheter (SOU 2023:43). Förslagen har remitterats.

På EU-nivå behandlas ett stort antal lagförslag som påverkar den offentliga upphandlingen. Det är viktigt att Sverige verkar för lösningar är anpassade till nationella förutsättningar.

Regeringen föreslår att Upphandlingsmyndighetens medel för arbete med cirkulär och fossilfri upphandling dras in. Detta sker för att kunna finansiera andra reformer. Med anledning av detta avser regeringen även att avsluta Upphandlingsmyndighetens uppdrag om cirkulär och fossilfri upphandling (M2022/00439).

## 7.6 Budgetförslag

### 7.6.1 1:17 Upphandlingsmyndigheten

#### Tabell 7.1 Anslagsutveckling 1:17 Upphandlingsmyndigheten

Tusental kronor

2022	Utfall	107 728	Anslagssparande	3 334
2023	Anslag	112 259 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	114 257
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>99 917</b>		
2025	Beräknat	103 942 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	106 124 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 99 917 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 99 917 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Upphandlingsmyndighetens förvaltningsutgifter.

### Skälen för regeringens förslag

#### Tabell 7.1 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:17 Upphandlingsmyndigheten

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>112 259</b>	<b>112 259</b>	<b>112 259</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	4 013	8 697	11 236
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-16 355	-17 014	-17 371
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-13 355</i>	<i>-13 355</i>	<i>-13 355</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-222	-222	-222
– Indrag av medel för myndighetslyft cirkulär ekonomi	-12 000	-12 000	-12 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 133	-1 133	-1 133
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>99 917</b>	<b>103 942</b>	<b>106 124</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Efter förslag i budgetpropositionen för 2022 (Prop. 2021/22:1 utg.omr. 2) tillfördes medel för stärkt arbete med cirkulär och fossilfri upphandling. Dessa medel föreslås nu dras in. Anslaget minskas därför med 12 000 000 kronor 2024 och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp.

Anslaget minskas med 1 133 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 99 917 000 kronor anvisas under anslaget 1:17 *Upphandlingsmyndigheten* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 103 942 000 kronor respektive 106 124 000 kronor.



## 8 Korrekta utbetalningar från välfärdssystemen

### 8.1 Mål för området

Det övergripande målet för att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen är att utbetalningarna från dessa system ska vara korrekta, andelen felaktiga utbetalningar ska minska och fel ska motverkas (prop. 2020/21:1 utg.omr. 2, bet. 2020/21:FiU2, rskr. 2020/21:150).

### 8.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Ekonomistyrningsverket (ESV) redovisade den 31 mars 2023 en s.k. fördjupad lägesbeskrivning i enlighet med 13 § förordningen (2021:663) om arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar från välfärdssystemen. Lägesbeskrivningen innehåller bl.a. en bedömning av den totala omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. ESV ska enligt förordningen lämna en sådan fördjupad lägesbeskrivning vart tredje år. Regeringen avser att fr.o.m. denna budgetproposition vart tredje år för riksdagen redovisa en bedömning av omfattningen av felaktiga utbetalningar och därigenom med större tillförlitlighet och precision kunna följa upp det övergripande målet om att de felaktiga utbetalningarna ska minska (se vidare avsnitt 8.3).

Utöver denna särskilda redovisning redovisas måluppfyllelsen inom området även genom en helhetsbedömning utifrån följande resultatindikatorer:

- upptäckta felaktigt utbetalda belopp i förhållande till de totala utbetalningarna
- antal återkrav och belopp som återkrävs
- antal polisanmälningar
- andelen i befolkningen som anser att det är lätt att göra rätt vid ansökan om bidrag
- andelen i befolkningen med tillåtande attityder till olika former av bidragsbrott
- andelen i befolkningen som upplever att risken för att bli ertappad med bidragsbrott är låg.

Den första indikatorn syftar till att följa upp de delar av målet som avser att utbetalningarna ska vara korrekta och att andelen felaktiga utbetalningar ska minska. Indikatorerna antal återkrav och belopp som återkrävs samt antal polisanmälningar syftar till att följa upp i vilken omfattning som fel åtgärdas. Indikatorn antal återkrav har kompletterats med belopp som återkrävs för att bättre spegla det resultat som redovisas. De tre sista indikatorerna syftar till att följa upp attityder hos befolkningen till bl.a. olika typer av bidragsbrott. Attityder har betydelse för målet att utbetalningar ska vara korrekta och fel ska motverkas.

En grundläggande förutsättning för att förebygga felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen är att det ska vara lätt att göra rätt vid ansökan om bidrag och ersättning. Allmänhetens attityder till bl.a. bidragsbrott och myndigheternas kontroller har också betydelse för omfattningen av de felaktiga utbetalningarna, bl.a. genom möjligheten att motivera sitt agerande inför sig själv eller andra. Tröskeln för att begå bidragsbrott kan antas vara lägre om omgivningen anser att detta är acceptabelt. Den upplevda



upptäcktsrisken vad gäller bidragsbrott kan vidare antas påverka benägenheten att begå bidragsbrott och därigenom omfattningen av felaktiga utbetalningar.

Utöver resultatindikatorerna används följande bedömningsgrunder för att redovisa resultat inom området:

- betydande risker för felaktiga utbetalningar och utvecklingen av dessa risker
- bedömning av vilka ersättningssystem som har en särskilt hög risk för felaktiga utbetalningar.

ESV fick i regleringsbrevet för budgetåret 2023 i uppdrag att analysera uppfyllelsen av målet för området och att föreslå vilka resultatindikatorer avseende rättsväsendets hantering av misstänkta bidragsbrott som bör användas för den årliga uppföljningen. Uppdraget redovisades den 17 april respektive den 30 juni 2023, och förslagen bereds i Regeringskansliet.

## 8.3 Resultatredovisning

### 8.3.1 Omfattningen av felaktiga utbetalningar är fortsatt stor

I rapporten Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (ESV 2023:22) uppskattar ESV den totala omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen 2021 till ca 14,6 miljarder kronor, med ett osäkerhetsintervall mellan 13,0 och 16,3 miljarder kronor. Det motsvarar ungefär 2,0 procent av de totala utbetalningarna 2021. Om allmän pension exkluderas är andelen ungefär 4,1 procent. ESV baserar sin bedömning på resultaten från Arbetsförmedlingen, Centrala studie-stödsnämnden (CSN), Försäkringskassan, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF), Migrationsverket och Pensionsmyndighetens studier av omfattningen av felaktiga utbetalningar och på en sammanläggning av deras skattningar. Precisionen i studierna för 2021 är generellt sett högre än i tidigare studier, eftersom en högre andel av ersättningarna har studerats empiriskt. Det bör dock beaktas att studier för att uppskatta omfattningen av felaktiga utbetalningar även fortsatt är behäftade med viss osäkerhet.

Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (KUT-delegationen) uppskattade omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen 2018 till ca 18 miljarder kronor, vilket motsvarade 2,8 procent av de totala utbetalningarna 2018 (SOU 2019:59 s. 95). ESV har i den ovan nämnda rapporten gjort en schablonmässig uppräkningsresultat som ger en totalskattning på ca 18,5 miljarder kronor (2,5 procent av de totala utbetalningarna) för 2021. ESV har vid beräkningen beaktat att delegationens studier, till skillnad från studierna avseende 2021, omfattade ekonomiskt bistånd och riskerna för dels oredovisade löneinkomster, dels att vårdnadshavare som får tillfällig föräldrapenning avstår från att arbeta samtidigt som barnet är hemma friskt. Vid den schablonmässiga uppräkningsresultat har dock ESV inte beaktat att det finns vissa andra betydande risker som inte studerats för 2021, t.ex. att den som erhåller aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning arbetar samtidigt som denne uppbär ersättning.

ESV bedömer i rapporten vem som orsakat felaktiga utbetalningar och orsaken till felet. ESV uppskattar att den sökande orsakade ca 90 procent av det totalt uppskattade beloppet som betalades ut felaktigt under 2021, att ca 9 procent orsakades av myndigheterna och att övriga fel bestod av s.k. förskottsfel, dvs. där ersättningen betalas ut i förskott och felet uppstår efter att ersättningen betalats ut. Detta innebär att en högre andel orsakades av den sökande jämfört med 2018 då andelen uppgick till 75 procent. Med sökande avses såväl fysiska personer som juridiska personer.

Av felen som bedöms ha orsakats av den sökande uppskattar ESV att ca 56 procent avser felaktiga uppgifter vid ansökan om ersättning, och ca 44 procent underlåtenhet att anmäla ändrade förhållanden av betydelse under den tid som ersättning uppbärs. Det handlar främst om felaktiga uppgifter om bl.a. arbete, inkomst och folkbokföring, som sammantaget uppskattas ha lett till felaktiga utbetalningar om minst 5,5 miljarder kronor under 2021 (se tabell 8.6).

**Tabell 8.1 Omfattningen av felaktiga utbetalningar under 2021 orsakade av fel i vissa uppgifter**

Miljoner kronor

Felaktig uppgift	Omfattning felaktiga utbetalningar	Ersättningar som skattningen baseras på <sup>1</sup>
Arbete trots ersättning	3 183	Aktivitetsersättning, arbetslöshetsersättning, föräldrapenning, stöd för nystartsjobb, sjukersättning, sjukpenning och tillfällig föräldrapenning.
Felaktig folkbokföring	845	Barnbidrag, bostadsbidrag, bostadstillägg för sjuk- och aktivitetsersättning, föräldrapenning, lönebidrag, sjukersättning, sjukpenning och underhållsstöd.
Felaktiga inkomstuppgifter	1 482	Arbetskadeliivränta, bostadsbidrag, bostadstillägg för sjuk- och aktivitetsersättning, föräldrapenning, garantipension, inkomstpensionstillägg, sjukpenning, studiemedel för studier i Sverige, studiemedel för studier utomlands och tillfällig föräldrapenning.

<sup>1</sup> Det är inte möjligt att utifrån alla studier avgöra vilken typ av uppgifter som var felaktiga eftersom ett stort antal studier inte redovisades med en sådan detaljeringsgrad.

Källor: Rapporten Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (ESV 2023:22) och kompletterande beräkningar från ESV.

En majoritet av de felaktigt utbetalda beloppen som bedömts vara orsakade av den sökande, bedömdes i såväl 2018 som 2021 års studier vara avsiktliga. Generellt bedöms omfattningen av felaktiga utbetalningar vara stor i ersättningssystem med utbetalningar till företag och andra aktörer som verkar inom välfärdsområdet. Detta gäller t.ex. assistansersättning och lönebidrag.

Studierna visar också att storleken på de felaktiga utbetalningarna i hög grad varierar (0–18 procent) mellan enskilda ersättningar. För 8 av ersättningarna bedömdes de felaktiga utbetalningarna överstiga 1 miljard kronor eller 10 procent av de utbetalda medlen (se tabell 8.2). För flertalet av dessa ersättningar uppvisades liknande resultat i 2018 års studier. Omfattningen av felaktiga utbetalningar bedöms dock enligt studierna för 2021 vara stor även beträffande sjukpenning och bostadsbidrag.

**Tabell 8.2 Omfattningen av felaktiga utbetalningar under 2021 för vissa ersättningar**

Miljarder kronor och procent

Ersättning	Omfattning felaktiga utbetalningar, belopp	Andel av utgifterna
Bostadsbidrag	0,75	17,7
Tillfällig föräldrapenning	1,4	13,8
Lönebidrag	1,4	12,1
Stöd för nystartsjobb	0,35	10,4
Assistansersättning	2	8,2
Sjukpenning	2,3	6,6
Föräldrapenning	1,2	3,3
Studiemedel Sverige	1,2	3,2

Källa: Rapporten Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (ESV 2023:22).

### 8.3.2 De upptäckta felaktiga utbetalningarna har totalt sett minskat något 2022

Med felaktiga utbetalningar avses enligt förordningen om arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar från välfärdssystemen sådana utbetalningar från välfärdssystemen som sker trots att villkoren för att ta del av ersättningen inte är uppfyllda. Felaktiga utbetalningar kan bl.a. upptäckas genom information från den enskilde, vid handläggning av enskilda ärenden, genom kontroller eller genom underrättelser från en annan myndighet eller aktör än den utbetalande.

**Tabell 8.3 Upptäckta felaktiga utbetalningar**

Miljoner kronor och procent

	2019 Belopp	2019 Andel av totalt utbetalt belopp	2020 Belopp	2020 Andel av totalt utbetalt belopp	2021 Belopp	2021 Andel av totalt utbetalt belopp	2022 Belopp	2022 Andel av totalt utbetalt belopp
Arbetsförmedlingen <sup>1</sup>	267	-	83	0,4	114	0,6	180	0,9
Arbetslöshetskassorna <sup>2</sup>	132	1	198	0,8	265	1,2	221	1,5
CSN <sup>1</sup>	620	1,7	628	1,5	727	1,6	397	0,9
Försäkringskassan	1 026	0,5	1 720	0,7	1 685	0,7	1 887	0,8
Migrationsverket	10	-	6	1,3	4	1,3	14	2,4
Pensionsmyndigheten <sup>1</sup>	104	-	94	0,02	130	0,03	174	0,04
<b>Totalt<sup>3</sup></b>	<b>2 159</b>	<b>1,1</b>	<b>2 729</b>	<b>0,38</b>	<b>2 924</b>	<b>0,4</b>	<b>2 873</b>	<b>0,39</b>

Anm.: Myndigheterna och arbetslöshetskassorna ovan betalar ut medel från välfärdssystemen. Könsuppdelad statistik saknas.

<sup>1</sup> Arbetsförmedlingen, CSN och Pensionsmyndigheten har redovisat återkrav som har beslutats.

<sup>2</sup> Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) har rapporterat statistiken och visar på ett genomsnitt av 24 olika arbetslöshetskassors statistik. I beloppen ingår även det som kvittats, bedömts som god tro, eftergetts eller avskrivits. I kolumnen för 2019 anges ett genomsnitt för 2017–2019.

<sup>3</sup> Eftersom några av myndigheterna har rapporterat återkrav är siffrorna för upptäckta felaktiga utbetalningar inte helt jämförbara. Härutöver har myndigheterna använt sig av olika definitioner av vad som avser en felaktig utbetalning.

Källor: Rapporten Målet att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen – en samlad analys av måluppfyllelsen för 2022 (ESV 2023:26). För 2019 är beloppen hämtade från rapporten Målet att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen – en samlad analys (ESV 2022:33).

Det sammanlagda beloppet för upptäckta felaktiga utbetalningar var något lägre totalt sett 2022 jämfört med 2021, men har ökat mellan 2019 och 2022 (se tabell 8.3). Den totala minskningen är en följd av att upptäckta felaktiga utbetalningar beloppsmässigt har minskat vid framför allt CSN men även vid arbetslöshetskassorna. För CSN:s del beror minskningen till stor del på att fribeloppet, dvs. inkomsttaket för studiemedel, togs bort under pandemin, vilket innebar att det inte var aktuellt att fatta beslut om återkrav på grund av för hög inkomst under 2022. För arbetslöshetskassorna beror minskningen på att den totalt utbetalda arbetslöshetsersättningen har minskat från ca 21 miljarder kronor 2021 till ca 14 miljarder kronor 2022. Den totala andelen upptäckta felaktiga utbetalningar har varit relativt konstant mellan 2020 och 2022. I förhållande till de totalt utbetalda beloppen hade Migrationsverket en högre andel upptäckta felaktiga utbetalningar under 2022 än övriga berörda myndigheter. Migrationsverkets system för registreringen av felaktiga utbetalningar har dock inte fungerat fullt ut, vilket medför att myndighetens statistik inte är fullt tillförlitlig. De fel som beloppsmässigt orsakar flest felaktiga utbetalningar vid Migrationsverket avser dels när den sökande inte anmäler ändrade förhållanden, dels när myndigheten inte omhändertar ändrade förhållanden som anmäls.

Av det totala beloppet om 180 miljoner kronor som Arbetsförmedlingen har upptäckt i felaktiga utbetalningar avsåg 75 miljoner kronor lönebidrag. Myndigheten anger att de ökade upptäckta felaktiga utbetalningarna beror på ett intensifierat arbete inom området och ett mer utvecklat kontrollarbete. Vid Försäkringskassan ökade de upptäckta felaktiga utbetalningarnas andel av det totalt utbetalda beloppet under 2022

jämfört med 2021 med 0,1 procentenhet. Det sammanlagda beloppet för upptäckta felaktiga utbetalningar vid Försäkringskassan har ökat med ca 860 miljoner kronor sedan 2019. Den främsta orsaken är att fler kontrollutredningar har genomförts och att det skett fler anmälningar från andra myndigheter och aktörer. Förmåner vid Försäkringskassan där stora belopp upptäcks vara felaktiga är bl.a. assistansersättning, barnbidrag, föräldrapenning och sjukpenning. Vad gäller assistansersättning, barnbidrag och föräldrapenning ökade andelen upptäckta felaktiga utbetalningar av de totala utbetalningarna 2022 jämfört med 2021, medan andelen upptäckta felaktiga utbetalningar minskade för bostadstillägg och sjukpenning.

### 8.3.3 Antalet återkrav har ökat vid flera av myndigheterna

När en felaktig utbetalning upptäckts utreds om beloppet ska återkrävas enligt gällande regelverk. En bedömning görs ofta utifrån det utbetalda beloppet, vem som har orsakat felet och om det finns skäl att efterge beloppet. De berörda myndigheterna och arbetslöshetskassorna tillämpar olika regelverk och rutiner för eftergifter och beloppsgränser för återkrav, vilket påverkar antalet ärenden och belopp (se tabell 8.6). Att återkraven kan vara större än de upptäckta felaktiga utbetalningarna ett år kan också bero på att återkraven och de upptäckta felen inte avser samma tidsperiod.

**Tabell 8.4 Antal återkrav**

Antal och miljoner kronor

	2019 Beslut	2019 Belopp	2020 Beslut	2020 Belopp	2021 Beslut	2021 Belopp	2022 Beslut	2022 Belopp
Arbetsförmedlingen	5 333	267	4 396	83	6 090	114	7 826	161
Arbetslöshetskassorna <sup>1</sup>	30 472	132	36 328	198	45 065	265	27 844	221
CSN <sup>2</sup>	55 597	620	69 639	628	74 352	727	63 646	397
Försäkringskassan <sup>3</sup>	208 266 <sup>4</sup>	1 691	53 005	1 517	63 885	1 443	71 633	1 650
Pensionsmyndigheten	5 118	77	3 578	73	3 682	110	4 603	145
<b>Totalt</b>	<b>305 100</b>	<b>2 787</b>	<b>166 946</b>	<b>2 499</b>	<b>193 074</b>	<b>2 658</b>	<b>175 552</b>	<b>2 574</b>

Anm.: Migrationsverket saknar möjlighet att återkräva felaktigt utbetalda ersättningar. Antal återkrav kan avse beslut om återkrav eller återkravsärenden.

<sup>1</sup> För 2019 är antalet beslut och belopp för arbetslöshetskassorna ett genomsnitt för 2017–2019. Avser antal personer och inte antalet ärenden.

<sup>2</sup> Antal personer och inte antalet ärenden.

<sup>3</sup> Inkluderar inte återkrav av slutligt beslut om bostadsbidrag.

<sup>4</sup> Avser antal avslutade återkravsärenden.

Källor: Rapporten Målet att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen – en samlad analys av måluppfyllelsen för 2022 (ESV 2023:26). För 2019 är beloppen hämtade från rapporten Målet att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen – en samlad analys (ESV 2022:33).

Antalet beslut om återkrav ökade mellan 2021 och 2022 vid Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Ökningen vid Arbetsförmedlingen förklaras bl.a. av att antalet underrättelser från Skatteverket om misstanke om fel har ökat och att Arbetsförmedlingen har genomfört fler kontrollutredningar. Ökningen av antalet beslut om återkrav vid Försäkringskassan har flera orsaker men kan framför allt förklaras av att myndigheten har utvecklat och stärkt sitt arbete med återkrav. Vid Pensionsmyndigheten förklaras ökningen av att kontrollverksamheten har förstärkts. Vid CSN minskade antalet beslut om återkrav, vilket främst är en följd av att fri-beloppet för studiemedel tillfälligt togs bort under pandemin. Detta medförde att det inte gjordes kontroller av inkomstuppgifter, vilket kan resultera i återkrav. Minskningen av antal beslut om återkrav vid arbetslöshetskassorna beror framför allt på att den totalt utbetalda arbetslöshetsersättningen minskade under 2022 jämfört med 2021. Arbetslöshetskassorna har högst andel återkrav, ca 1,5 procent, i förhållande till de totala utbetalningarna för 2022. Vid Pensionsmyndigheten uppgår andelen återkrav till mindre än 1 promille i förhållande till de totala utbetalningarna.

Återkraven betalas inte i samma takt som nya återkrav tillkommer. De senaste tre åren har fordringsstocken, dvs. det totala beloppet som fordringarna uppgår till, ökat kraftigt vid Försäkringskassan, samtidigt som återbetalningarna bara ökat marginellt. Fordringsstocken vid Försäkringskassan ökade med ca 800 miljoner kronor mellan 2021 och 2022 till totalt 7,7 miljarder kronor. Vid Arbetsförmedlingen ökade återbetalningarna 2022 jämfört med 2021, vilket kan förklaras av att myndigheten har gjort fler avräkningar mot kommande utbetalningar.

### 8.3.4 Antalet polisanmälningar har ökat vid flera av myndigheterna och arbetslöshetskassorna

I de fall felaktiga utbetalningar har upptäckts som misstänks bero på att en enskild avsiktligt eller av grov oaktsamhet lämnat felaktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden, ska en polisanmälan enligt bidragsbrottslagen (2007:612) göras. Det handlar främst om misstänkta bidragsbrott, men anmälningar kan även avse andra brottsmisstankar, exempelvis misstänkt urkundsförfalskning.

**Tabell 8.5 Antal polisanmälningar**

Antal fördelat på kvinnor, män och totalt

	2019 Kvinnor	2019 Män	2019 Totalt	2020 Kvinnor	2020 Män	2020 Totalt	2021 Kvinnor	2021 Män	2021 Totalt	2022 Kvinnor	2022 Män	2022 Totalt
Arbetsförmedlingen	-	-	47	-	-	83	-	-	137	-	-	212
Arbetslöshetskassorna <sup>1</sup>	-	-	859	-	-	976	-	-	1 501	284	581	1 539
CSN	323	374	735	214	377	591	112	278	390	136	359	495
Försäkringskassan	2 290	1 953	4 248	2 153	2 281	5 661	2 117	2 339	5 903	2 993	2 908	8 154
Migrationsverket	-	-	510	54	146	200	28	38	66	8	2	10
Pensionsmyndigheten	-	-	51	-	-	93	-	-	116	-	-	139
<b>Totalt</b>	-	-	<b>6 450</b>	-	-	<b>7 604</b>	-	-	<b>8 113</b>	-	-	<b>10 549</b>

Anm.: Tecknet "-" anges då könsuppdelad statistik saknas.

<sup>1</sup> För 2019 redovisas genomsnittet för 2017–2019.

Källor: Rapporten Målet att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen – en samlad analys av måluppfyllelsen för 2022 (ESV 2023:26). För 2019 är beloppen hämtade från rapporten Målet att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen – en samlad analys (ESV 2022:33).

Det totala antalet polisanmälningar vid myndigheterna och arbetslöshetskassorna har ökat betydligt under perioden 2019–2022 (se tabell 8.5). Vid Arbetsförmedlingen, arbetslöshetskassorna, CSN, Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ökade antalet polisanmälningar under 2022 jämfört med 2021. Av Försäkringskassans polisanmälningar avser ungefär lika många kvinnor som män. För polisanmälningar gjorda av CSN och arbetslöshetskassorna, avser fler anmälningar män än kvinnor. Polisanmälningar gällande bidragsbrott inom assistansersättning, arbete i kombination med ersättning och bidragsbrott till följd av felaktiga uppgifter om bosättning avser utbetalda belopp om ca 400 miljoner kronor av totalt 600 miljoner kronor (Försäkringskassans årsredovisning för 2022).

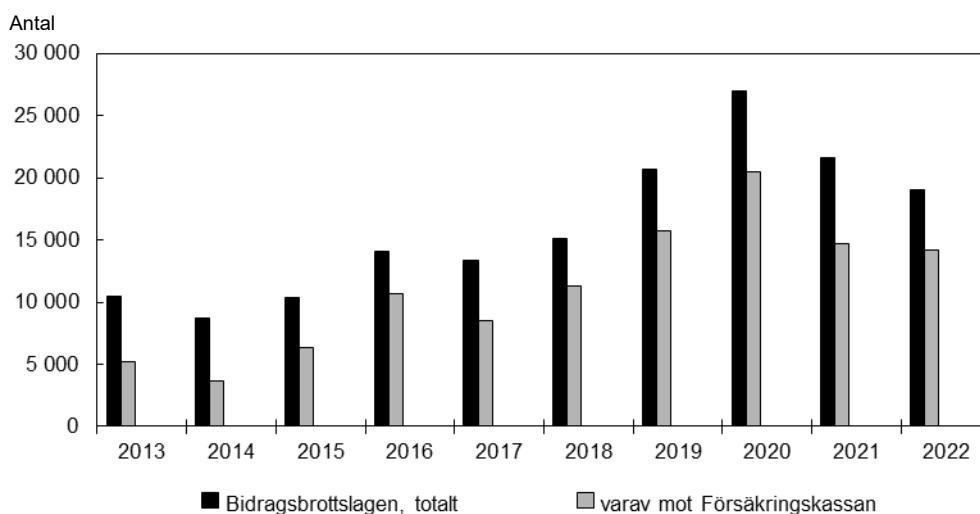
### Antalet anmälda bidragsbrott har minskat

Myndigheternas och arbetslöshetskassornas polisanmälningar utgår från ärenden och inte enskilda utbetalningar. Statistiken över anmälda brott omfattar däremot alla händelser som anmäls och registrerats som brott enligt bidragsbrottslagen hos Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten, Tullverket och Åklagarmyndigheten. Det innebär att utvecklingen över antalet polisanmälningar och antalet anmälda brott inte nödvändigtvis behöver följas åt. De anmälda brotten inkluderar även händelser som efter utredning inte bedöms som bidragsbrott. Eftersom varje utbetalning enligt praxis räknas som ett bidragsbrott är det inte ovanligt att ett och samma ärende avser flera

brottsmisstankar. Det innebär t.ex. att en enskild person kan ge upphov till ett stort antal anmälda brott.

Antalet anmälda bidragsbrott per år var relativt konstant från det att bidragsbrottslagen trädde i kraft 2008 t.o.m. 2015. Mellan 2017 och 2020 skedde en stor ökning av anmälda brott. Antalet anmälda brott har därefter minskat 2021 och 2022 (se diagram 8.1). Ökningen 2018–2020 består till stor del av anmälda brott som riktar sig mot bidrags- och ersättningssystem som Försäkringskassan ansvarar för. Försäkringskassan har också intensifierat sitt kontrollarbete de senaste åren. Eftersom antalet anmälda bidragsbrott i hög grad är beroende av myndigheters riktlinjer och kontrollsystem finns det anledning att tro att den ovan nämnda förändringen snarare beror på myndigheternas arbete än den faktiska brottsligheten.

**Diagram 8.1 Anmälda brott enligt bidragsbrottslagen**



Anm. Könsuppdelad statistik saknas.

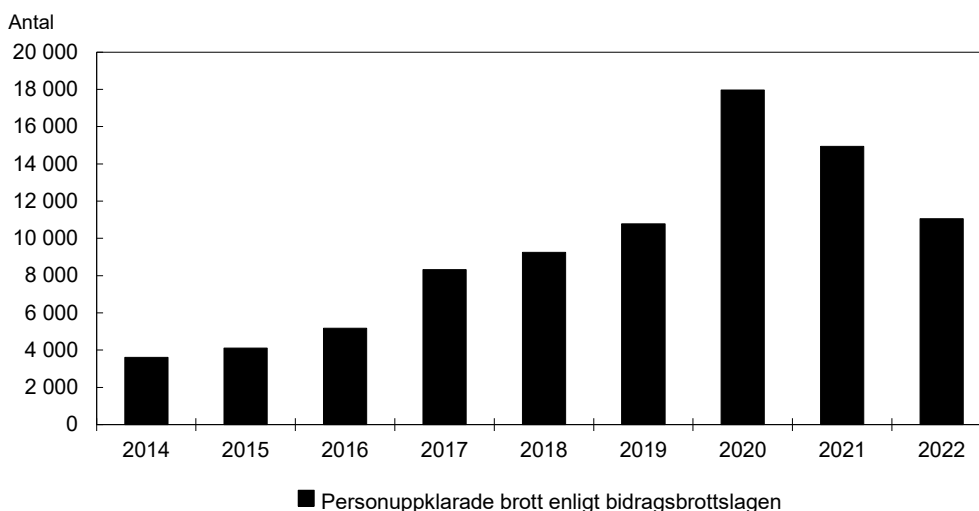
Källa: Brottsförebyggande rådet.

### Antalet personupplarade brott enligt bidragsbrottslagen har minskat

Personupplarade brott är sådana brott där en misstänkt person har lagförts för brottet genom att åtal har väckts, strafföreläggande har utfärdats eller åtalsunderlåtelse har meddelats. Det innebär att det för alla personupplarade brott finns minst en registrerad misstänkt person och att det har bedrivits en utredning.

Antalet personupplarade brott enligt bidragsbrottslagen ökade kontinuerligt fram t.o.m. 2020 (se diagram 8.2). Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten hade 2018–2020 i uppdrag att förbättra hanteringen av bidragsbrott (Ju2018/03037). Enligt myndigheternas slutredovisning av uppdraget var ökade resurser, kompetens och samverkan mellan myndigheterna en bidragande orsak till ökningen av antalet personupplarade brott (Ju2019/03454). Enligt rapporten Pandemins inverkan på flödet i rättskedjan (Brottsförebyggande rådet 2021:4) kan ökningen av antalet personupplarade bidragsbrott under perioden april–december 2020 även förklaras av att myndigheterna hade möjlighet att arbeta mer med både äldre och nyinkomna ärenden rörande bidragsbrott på grund av att utbildningar inom myndigheterna ställdes in till följd av pandemin.

Under 2021 och 2022 minskade dock antalet personupplarade brott jämfört med 2020. Minskningen bör ses mot bakgrund av den särskilt höga nivån på personupplarade brott 2020 och av att antalet anmälda brott minskade både 2021 och 2022.

**Diagram 8.2 Personupplarade brott enligt bidragsbrottslagen**

Anm.: Könsupplad statistik saknas.

Källa: Brottsförebyggande rådet.

### Antalet lagföringsbeslut med bidragsbrott som huvudbrott har ökat under senare år

Antalet lagföringsbeslut, dvs. antalet domslut, strafförelägganden och åtalsunderlåtelse, med bidragsbrott som huvudbrott ökade från 289 beslut 2016 till 1 126 beslut 2022. Av lagföringsbesluten 2022 avsåg 505 beslut kvinnor och 621 beslut män. Det går inte att göra direkta jämförelser mellan lagföringsbesluten och anmälda eller personupplarade brott, då statistiken bl.a. hämtas från olika system och tas fram på olika sätt. Under 2022 var villkorlig dom i domslut den vanligaste huvudpåföljden för lagföringsbeslutet med bidragsbrott som huvudbrott (850 beslut), följt av strafföreläggande (176 beslut), böter i domslut (52 beslut), skyddstillsyn (24 domslut), åtalsunderlåtelse (13 beslut) och fängelse (8 beslut). Den genomsnittliga strafflängden var 6 månader.

### 8.3.5 Andelen av befolkningen som anser att det är lätt att göra rätt har ökat

ESV genomförde 2022 och 2023 undersökningar om allmänhetens inställning till bl.a. bidragsbrott. Resultaten från dessa undersökningar jämförs nedan (se tabell 8.6) med en snarlik undersökning som genomfördes 2018 av KUT-delegationen (SOU 2019:59).

Av undersökningarna framgår att andelen som instämmer i påståendet att det är lätt att göra rätt är betydligt högre i undersökningen 2023 jämfört med undersökningarna 2018 respektive 2022. ESV bedömer att den högre andelen positiva svar i första hand beror på förändringar av hur frågor har formulerats, snarare än på en förändrad inställning. Det kan dock också vara så att myndigheternas insatser inom automatisering och användarvänliga processer har fått ett genomslag i allmänhetens uppfattning om myndigheternas service.

**Tabell 8.6 Allmänhetens uppfattning om det är "lätt att göra rätt" vid ansökan om bidrag**

Andel i procent

	2018 Kvinnor	2018 Män	2018 Totalt	2022 Kvinnor	2022 Män	2022 Totalt	2023 Kvinnor	2023 Män	2023 Totalt
Instämmer	17	18	17	14	17	16	48	41	45
Tveksam/vet ej	42	42	42	45	49	47			
Ingen åsikt	-	-	-	-	-	-	22	25	24

Källa: Rapporten Målet att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen – en samlad analys av måluppfyllelsen för 2022 (ESV 2023:26).

### 8.3.6 Andelen i befolkningen med tillåtande attityder till bidragsbrott är fortsatt låg

Som framgår av tabell 8.7 har attityderna till olika typer av bidragsbrott varit i huvudsak oförändrade under de tre år som undersökts. Attityden till att fuska med tillfällig föräldrapenning (vab) har dock blivit mindre tillåtande 2023 jämfört med 2018.

När det gäller attityden till att arbeta svart och samtidigt ta emot studiebidrag eller ta studielån har den blivit något mer tillåtande. Det är också en typ av bidragsbrott där attityderna är något mer tillåtande jämfört med attityderna till övriga bidragsbrott. Kvinnor förefaller ha något lägre acceptans för bidragsbrott än män, men skillnaden är marginell. Sammantaget verkar det finnas en låg acceptans för att ta emot bidrag eller ersättningar på felaktiga grunder.

**Tabell 8.7 Attityder till olika bidragsbrott**

Andelen i procent som tycker att handlingen är allvarlig

	2018 <sup>1</sup> Kvinnor	2018 Män	2018 Totalt	2022 Kvinnor	2022 Män	2022 Totalt	2023 Kvinnor	2023 Män	2023 Totalt
<b>Hur allvarligt tycker du att följande handlingar är?</b>									
Att arbeta svart och samtidigt få ersättning för sjukdom eller arbetslöshet	90	90	90	92	89	91	90	90	90
Att arbeta svart och samtidigt ta ut studiebidrag eller studielån	75	70	73	80	76	78	71	67	68
Att ta ut tillfällig föräldrapenning (vab) trots friska barn	65	68	66	87	84	86	86	82	84
Att inte anmäla ändrade förhållanden som skulle minska storleken på bidraget eller ersättningen	81	77	80	89	84	86	81	78	80
Att inte meddela att man bor ihop med någon för att få ut mer bidrag eller ersättning än man har rätt till	86	83	84	85	84	85	82	76	79

Anm.: I tabellen anges de påståenden som användes i 2023 års undersökning. I 2018 och 2022 års undersökningar formulerades flera av påståendena något annorlunda.

<sup>1</sup> Undersökningen avseende 2018 genomfördes av Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (2019): Bidragsmoralen i samhället – En aktuell lägesbild av inställningen till felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (Rapport 2).

Källa: Rapport Målet att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen – en samlad analys av måluppfyllelsen för 2022 (ESV 2023:26).



### 8.3.7 Den upplevda upptäcktsrisken vid bidragsbrott är oförändrad

Enligt ESV:s undersökning som genomfördes 2023 (se tabell 8.8) upplever knappt hälften av de svarande att upptäcktsrisken för fusk med bidrag är hög. Den upplevda upptäcktsrisken har ökat något mellan 2022 och 2023, men är relativt oförändrad jämfört med 2018 års undersökning. Både metod och frågeställningar har förändrats mellan undersökningarna, varför resultaten bör tolkas med viss försiktighet. En högre andel kvinnor än män upplevde att upptäcktsrisken är hög. Endast 10 procent angav att myndigheterna är överdrivet noggranna i sina kontroller.

**Tabell 8.8 Risk för att bli upptäckt för bidragsbrott**

Andel i procent som anser att det är troligt att myndigheterna skulle upptäcka om den svarande fuskade med bidrag

	2018	2022	2023
Kvinnor	46	40	48
Män	39	33	37
<b>Totalt</b>	<b>43</b>	<b>36</b>	<b>41</b>

Källa: Rapporten Målet att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen – en samlad analys av måluppfyllelsen för 2022 (ESV 2023:26).

### 8.3.8 Det statliga arbetet mot felaktiga utbetalningar har stärkts

Flera uppdrag som kan bidra till en minskning av de felaktiga utbetalningarna har beslutats, bl.a. om ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag (dir. 2022:25). En särskild utredare ska bl.a. kartlägga statliga stöd till företag och andra juridiska personer samt kostnader för dessa stöd. Utredningen publicerade den 25 maj 2023 en lägesbild av det arbete och resultat som hittills gjorts med avseende på kartläggningen i promemorian Lägesbild över kartläggningen. Kartläggningen utgår huvudsakligen från 2021 och totalt har 537 stöd identifierats med utgifter om totalt ca 159 miljarder kronor.

Arbetsförmedlingen, CSN, Försäkringskassan, IAF, Migrationsverket och Pensionsmyndigheten har under 2022 haft i uppdrag att studera omfattningen av felaktiga utbetalningar för vissa ersättningar 2021. Myndigheternas studier ligger till grund för ESV:s rapport Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (ESV 2023:22), se avsnitt 8.3.1.

Den 1 september 2022 trädde en ändring i utsökningsbalken i kraft som innebär att förvaltningsmyndigheters beslut som avser betalningsskyldighet är direkt verkställbara, dvs. att myndigheterna inte behöver ansöka om betalningsföreläggande eller föra talan vid allmän domstol för att kunna vända sig till Kronofogdemyndigheten för verkställighet (se 3 kap. 1 § utsökningsbalken). För CSN kommer reglerna att tillämpas på beslut som meddelas först efter den 31 augusti 2025. Samtidigt infördes en ny bestämmelse i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring som innebär att även arbetslöshetskassornas beslut om återkrav är direkt verkställbara (se 68 f §). Ändringarna bedöms leda till ett mer effektivt utsökningsförfarande för beslut om bl.a. återkrav.

En särskild utredare har fått i uppdrag att genomföra bildandet av en ny myndighet – Utbetalningsmyndigheten (dir. 2022:8). Myndigheten ska förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt ta över ansvaret för att betala ut vissa förmåner och stöd från de statliga välfärdssystemen. Myndigheten ska också genomföra systemövergripande dataanalyser och granskningar. Utbetalningsmyndigheten ska inleda sin verksamhet den 1 januari 2024 (prop. 2022/23:34,

bet. 2022/23:FiU35, rskr. 2022/23:266). Vidare har en särskild utredare fått i uppdrag att bl.a. analysera de rättsliga förutsättningarna för kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet (dir. 2023:63). Syftet med utredningen är att motverka felaktiga utbetalningar och välfärdsbrott. Uppdraget ska redovisas senast den 20 december 2024.

Statliga och kommunala myndigheter samt arbetslöshetskassor behöver ha bättre tillgång till relevant information om enskilda personer och företag för att fatta korrekta beslut om ersättningar från välfärdssystemen. I departementspromemorian Utökad informationsutbyte (Ds 2022:13) lämnas flera förslag som syftar till att underlätta informationsutbyte mellan myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor. Promemorian har remitterats och förslagen bereds i Regeringskansliet.

I regleringsbrevet för 2022 fick Arbetsförmedlingen, CSN, Försäkringskassan, Migrationsverket och Pensionsmyndigheten i uppgift att redovisa kostnadsutvecklingen för kontrollarbetet. Även om det är svårt att följa kostnadsutvecklingen kan det konstateras att för de myndigheter som har redovisat kostnadsutvecklingen har utgifterna för kontroll ökat med ca 41 procent mellan 2020 och 2022. Vid Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har andelen upptäckta felaktiga utbetalningar ökat något mellan 2020 och 2022. Vid CSN har andelen minskat under samma period, vilket dock huvudsakligen förklaras av att fribeloppet togs bort tillfälligt under pandemin. En möjlig tolkning av att andelen upptäckta felaktiga utbetalningar har ökat är att det beror på att myndigheterna har lagt mer resurser på sitt kontrollarbete, snarare än på att den faktiska omfattningen av felaktiga utbetalningar har ökat.

ESV har i januari 2023 låtit Arbetsförmedlingen, arbetslöshetskassorna (via Sveriges arkassor), CSN, Försäkringskassan, Migrationsverket och Pensionsmyndigheten besvara en enkät om hur digitalisering och ny teknik har använts för att säkerställa korrekta utbetalningar. Svaren visar att alla myndigheter, förutom Migrationsverket, har automatiserade handlägningsprocesser i någon grad. Vid Migrationsverket pågår en utveckling för att införa automatiserade processer för utbetalningar till enskilda. Vid samtliga myndigheter och vid arbetslöshetskassorna pågår en utveckling i riktning mot mer informationsutbyte, mer automatisering och mer utvecklade riskbaserade kontroller, även om myndigheterna har kommit olika långt i sitt digitaliseringsarbete.

## 8.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att målet om att utbetalningarna från välfärdssystemen ska vara korrekta, att andelen felaktiga utbetalningar ska minska och att fel ska motverkas endast delvis har uppfyllts. Arbetet att motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott hos myndigheterna har intensifierats och lett till resultat i form av bl.a. ett ökat antal polisanmälningar och ökade återkrav vid flera av myndigheterna. Regeringen bedömer därför att den del av målet som innebär att fel ska motverkas delvis har uppfyllts.

Samtidigt bedöms den totala omfattningen av felaktiga utbetalningar för 2021 fortsatt vara stor och på ungefär samma nivå som 2018, ca 15–20 miljarder kronor per år. Regeringen bedömer att uppskattningen att de felaktiga utbetalningarna uppgår till 14,6 miljarder kronor sannolikt är en underskattning, bl.a. eftersom vissa betydande risker inte har studerats. Regeringen noterar även att en högre andel av det totalt skattade beloppet för felaktiga utbetalningar (ca 90 procent) än tidigare bedöms orsakas av den sökande. De delar av målet som innebär att utbetalningarna från välfärdssystemen ska vara korrekta och att andelen felaktiga utbetalningar ska minska bedöms därmed inte ha uppfyllts.

Antalet felaktiga utbetalningar som upptäcks av myndigheterna har minskat något mellan 2021 och 2022. Det sammanlagda beloppet för felaktiga utbetalningar har också minskat för 2022 jämfört med 2021, vilket framför allt beror på minskade upptäckta felaktiga utbetalningar vid arbetslöshetskassorna och CSN. Beloppen för upptäckta felaktiga utbetalningar har dock ökat under perioden 2019–2022. Mörkertalet bedöms vara stort. Endast 2–3 miljarder kronor av de totalt 15–20 miljarder kronor som betalas ut felaktigt varje år, motsvarande 10–20 procent, upptäcks. Regeringen bedömer därför att myndigheternas arbete med att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar behöver intensifieras och effektiviseras för att målet ska uppnås.

Samtidigt kan regeringen konstatera att myndigheternas arbete mot felaktiga utbetalningar har förstärkts. Arbetsförmedlingen, CSN, Försäkringskassan, Migrationsverket och Pensionsmyndigheten tillfördes totalt 165 miljoner kronor 2021 och ytterligare 55 miljoner kronor 2022, varav 202 miljoner kronor permanent fr.o.m. 2024, för att stärka arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. År 2022 ökade antalet återkrav och polisanmälningar vid flertalet berörda myndigheter och arbetet väntas över tid leda till att antalet upptäckta felaktiga utbetalningar kommer att öka vid myndigheterna även kommande år. Även återbetalningar av medel har ökat, vid de berörda myndigheterna och arbetslöshetskassorna återbetalades totalt ca 630 miljoner kronor mer 2022 jämfört med 2021. De ökade återbetalningarna är sannolikt en följd av arbetet vid myndigheterna med att upptäcka och åtgärda felaktiga utbetalningar. Det finns dock fortsatt betydande risker för felaktiga utbetalningar kopplade till bl.a. arbete i kombination med ersättning och felaktiga uppgifter om bosättning. Återkraven avseende stöd för nystartsjobb och lönebidrag är alltjämt betydande.

Attityderna till bidragsbrott 2018–2023 har i huvudsak varit oförändrade, med en låg tolerans för olika typer av bidragsbrott. Andelen i befolkningen som anser att det är lätt att göra rätt när man ansöker om bidrag har ökat. Det är positivt eftersom omfattningsstudierna visar att felaktiga uppgifter är en viktig förklaring till felaktiga utbetalningar. Resultaten bör dock tolkas med viss försiktighet eftersom frågorna har ändrats. Knappt hälften av befolkningen anser att risken är hög för att den som fuskar ska upptäckas. Samtidigt anser endast ca 10 procent av befolkningen att myndigheterna är överdrivet noggranna i sina kontroller. Regeringen bedömer att det finns stöd i befolkningen för att myndigheterna är noggranna i sina kontroller mot fusk och bidragsbrott.

Regeringen bedömer fortsatt att kunskap från omfattningsstudier av hög kvalitet är en nyckel till regeringens och myndigheternas fortsatta arbete med att identifiera omfattning och orsaker till felaktiga utbetalningar och bidragsbrott, vilket i sin tur möjliggör mer effektiva insatser. Det förstärkta samarbetet mellan myndigheterna samt strukturen för och samordningen av samarbetet, som bl.a. följer av förordningen om arbetet med att säkerställa för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen har bidragit positivt till måluppfyllelsen.

## 8.5 Politikens inriktning

### 8.5.1 Bättre förutsättningar att minska felaktiga utbetalningar

Svenska folket ska få bättre valuta för sina skattepengar. Att ca 15–20 miljarder kronor betalas ut felaktigt från välfärdssystemen varje år är oacceptabelt. Därför stärker regeringen arbetet mot felaktiga utbetalningar och brott mot välfärdssystemen och andra offentliga stödssystem. Välfärdens medel ska finansiera exempelvis fler underskoterskor och lärare, inte utnyttjas av kriminella.

Regeringen anser att myndigheternas arbete med att minska felaktiga utbetalningar och brott mot välfärdssystemen behöver intensifieras och underlättas. Ungefär 90 procent av de totala felaktiga utbetalningarna orsakas av att felaktiga uppgifter ligger till grund för beslut om utbetalningar. Regeringen avser därför bl.a. att lämna en proposition till riksdagen med förslag som innebär att myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor som arbetar mot felaktiga utbetalningar ska få utökade möjligheter att dela information. Stärkta möjligheter att utbyta information är ett viktigt verktyg i arbetet mot felaktiga utbetalningar.

För att minska felaktiga utbetalningar och brott mot välfärdssystemen inrättar regeringen Utbetalningsmyndigheten den 1 januari 2024. Myndigheten kommer att ha i uppdrag att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Myndighetens arbete ska inriktas mot felaktiga utbetalningar och brottslighet som de enskilda myndigheterna har svårt att upptäcka var för sig eller tillsammans, som t.ex. avancerade angrepp mot välfärdssystemen. Att motverka sådana angrepp är centralt för bekämpandet av organiserad brottslighet. Myndigheten kommer även att ansvara för utbetalningarna av ersättningar inom de statliga välfärdssystemen för att på så sätt minska risken för felaktiga utbetalningar. Regeringen föreslår ökade medel till Utbetalningsmyndigheten för att skapa rätt förutsättningar för myndigheten att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Arbetsförmedlingen (utg.omr. 14 avsnitt 3.7.1), CSN (utg.omr. 15 avsnitt 2.11.8), Försäkringskassan (utg.omr. 10 avsnitt 2.9.8), Inspektionen för vård och omsorg (IVO) (utg.omr. 9 avsnitt 3.6.12), Pensionsmyndigheten (utg.omr. 11 avsnitt 2.9.6) och Skatteverket (utg.omr. 3 avsnitt 2.8.1) föreslås få ökade medel för arbetet med att bl.a. leverera uppgifter till Utbetalningsmyndigheten och hantera underrättelser från Utbetalningsmyndigheten. Även Kronofogdemyndigheten föreslås få ökade medel för arbetet med att leverera uppgifter till Utbetalningsmyndigheten (utg.omr. 3 avsnitt 2.8.3).

Regeringen anser att det är viktigt att kommuner och regioner ansluts till Utbetalningsmyndighetens verksamhet (utg.omr. 25 avsnitt 2.5.7). En kartläggning av felaktiga utbetalningar på kommunal och regional nivå kommer att genomföras. Ambitionen är att myndigheten på sikt ska ansvara för ytterligare statliga utbetalningar.

En central del i arbetet mot felaktiga utbetalningar är att motverka missbruk av de statliga stödsystemen. Trots att det varje år utbetalas stora belopp i statliga stöd till företag och andra juridiska personer, finns det inte några särskilda straffrättsliga bestämmelser, motsvarande dem i bidragsbrottslagen, som tar sikte på den brottslighet som riktas mot dessa stöd. Regeringen avser därför att föreslå nya straffrättsliga bestämmelser som avser statliga stöd till företag och andra juridiska personer.

Det finns några ersättningar där omfattningen av de felaktiga utbetalningarna bedöms vara särskilt stor. Assistansersättningen är en av dessa. Regeringen ser över vilka åtgärder som bör vidtas för att förhindra oskälig kostnadsutveckling, brottslighet och felaktiga utbetalningar inom assistansersättningen.

Den statliga lönegarantin är utsatt för bedrägerier, bl.a. av organiserad brottslighet. I syfte att förbättra kontrollen och motverka missbruk av den statliga lönegarantin avser regeringen att flytta ansvaret för utbetalning av lönegarantiersättning till Skatteverket (utg.omr. 3 avsnitt 2.8.1). För att ytterligare minska utrymmet för missbruk och motverka felaktiga utbetalningar avser regeringen att därutöver tillsätta en utredning som ska genomföra en större översyn av lönegarantisystemet (utg.omr. 14 avsnitt 4.5).

Myndigheternas förutsättningar att motverka felaktiga utbetalningar och brott mot välfärdssystemen och andra offentliga stödsystem påverkas av systemens utformning.

Det gäller t.ex. i vilken mån en ersättning baseras på uppgifter som kan inhämtas från eller kontrolleras mot en tillförlitlig källa. Regeringen har därför som ambition att säkerställa att nya statliga stöd, t.ex. den nya skrotningspremien, utformas på ett sätt som minskar riskerna för brott och felaktiga utbetalningar. I syfte att minska felaktiga utbetalningar och skuldsättning avser regeringen att föreslå att bostadsbidrag och betalningsskyldighet för underhållsstöd ska baseras på mer aktuella inkomstuppgifter (utg.omr. 12 avsnitt 3.8) samt att arbetslöshetsförsäkringen bör bli inkomstbaserad (utg.omr. 14 avsnitt 3.6).

## 8.6 Budgetförslag

### 8.6.1 1:18 Utbetalningsmyndigheten

#### Tabell 8.9 Anslagsutveckling 1:18 Utbetalningsmyndigheten

Tusental kronor

2022	Utfall	Anslagssparande
2023	Anslag	0 <sup>1</sup> Utgiftsprognos
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>161 927</b>
2025	Beräknat	199 690 <sup>2</sup>
2026	Beräknat	249 144 <sup>3</sup>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 191 197 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 233 548 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Utbetalningsmyndighetens förvaltningsutgifter.

### Skälen för regeringens förslag

#### Tabell 8.10 Förändring av anslagsnivån 2024–2026 för 1:18 Utbetalningsmyndigheten

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>			
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	79 000	68 509	94 976
<i>varav BP24</i>	<i>79 000</i>	<i>65 000</i>	<i>90 000</i>
<i>– Inrättande av Utbetalningsmyndigheten</i>	<i>79 000</i>	<i>65 000</i>	<i>90 000</i>
Överföring till/från andra anslag	82 927	131 181	154 168
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>161 927</b>	<b>199 690</b>	<b>249 144</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att skapa rätt förutsättningar för Utbetalningsmyndigheten att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen ökas anslaget med 79 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 65 000 000 kronor och för 2026 beräknas anslaget öka med 90 000 000 kronor.

För inrättandet av Utbetalningsmyndigheten överförs medel från anslaget 1:8 *Ekonomistyrningsverket*. Anslaget ökas med 82 927 000 kronor för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med 131 181 000 kronor respektive 154 168 000 kronor.

Regeringen föreslår att 161 927 000 kronor anvisas under anslaget 1:18 *Utbetalningsmyndigheten* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 199 690 000 kronor respektive 249 144 000 kronor.

# Bilaga

## Statsförvaltningens utveckling

### Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
2	Personalstrukturen i staten.....	3
2.1	De anställda .....	4
2.1.1	Utbildningsbakgrund bland de statsanställda.....	5
2.1.2	Åldersstrukturen .....	5
2.1.3	Nybeviljade ålderspensioner .....	7
2.1.4	Nybeviljade delpensioner .....	8
2.1.5	Könsfördelningen.....	8
2.1.6	Anställda med utländsk bakgrund.....	10
2.1.7	Personalrörligheten .....	12
2.2	Uppsägningar i staten.....	12
2.3	Sjukfrånvaro i staten.....	13
2.3.1	Sjukfrånvaron vid statliga myndigheter.....	13
2.3.2	Sjukfrånvaron i staten jämfört med andra sektorer .....	15
2.3.3	Sjukpensioner.....	15
2.3.4	Anmälningar enligt det statliga personskadeavtalet .....	16
2.4	Lönenivåer och löneutveckling .....	17
2.4.1	Löneutvecklingen i staten.....	17
2.4.2	Utvecklingen av genomsnittliga löner.....	17
2.4.3	Löneskillnaderna mellan kvinnor och män .....	18
2.4.4	Genomsnittlig löneutveckling.....	19
2.4.5	Ett partsgemensamt arbete .....	19
2.4.6	Närmare om grupperingsnivå (svårighetsgrad).....	19





# 1 Inledning

I denna bilaga lämnas en mer detaljerad redogörelse av personalstrukturen inom staten och kompletterande information om uppföljningen av regeringens delmål för de statliga arbetsgivarna.

## 2 Personalstrukturen i staten

Ansvar för den statliga arbetsgivarpolitiken har till stor del delegerats till de statliga myndigheterna. Den långtgående delegeringen innebär att myndigheterna, utifrån sina uppgifter, har en betydande frihet bl.a. när det gäller kompetensförsörjning, kompetensutveckling, löne- och andra anställningsvillkor, arbetsmiljö och arbetet med den statliga värdegrunden.

För att regeringen ska kunna följa utvecklingen av kompetensförsörjningen lämnar myndigheterna varje år sedan 1997 en redovisning av sin kompetensförsörjning till regeringen. Från och med 2003 sker denna redovisning i myndigheternas årsredovisningar.

Myndigheterna ska genom sin kompetensförsörjning säkerställa att relevant kompetens finns för att fullgöra sina uppgifter och för att tillgodose sina behov på både kort och lång sikt. Myndigheterna ska vidare systematiskt analysera vilken kompetens som behövs för att de ska klara sina nuvarande och framtida uppgifter.

I det följande redovisas all individbaserad statistik uppdelad på kön, i den mån sådana uppgifter är tillgängliga. Följande definitioner används för redovisningen:

- Ledningskompetens avser personal med ett formellt personalansvar som har till uppgift att planera och leda en myndighets verksamhet på olika nivåer, oavsett om uppgifterna avser kärn- eller stödkompetens.
- Kärnkompetens avser personal med sakområdeskompetens inom myndighetens verksamhetsområde.
- Stödkompetens avser personal med en stödfunktion åt personal med lednings- eller kärnkompetens inom myndighetens verksamhetsområde.
- Utländsk bakgrund avses, i enlighet med Statistiska centralbyråns (SCB) definition, personer som är utrikes födda eller personer som är födda i Sverige och vars båda föräldrar är utrikes födda.

Uppföljningen av utvecklingen i staten redovisas fr.o.m. 2008 enligt den internationella klassifikationen Classification of the Functions of Government, COFOG, och syftar till att redovisa sektorns uppgifter efter deras funktion och ändamål.

## 2.1 De anställda

### Anställda i staten september 2022

Siffrorna inom parentes avser september 2017.

Antalet anställda i staten uppgick till 279 117 (261 211), vilket innebar en ökning med drygt 7 000 jämfört med 2021.

Bland månadsavlönade statsanställda hade 96 procent av kvinnorna och 96 procent av männen en heltidsanställning. Antalet kvinnor som hade en heltidsanställning ökade med 1 procentenhet jämfört med 2021. Heltidsanställning är således norm inom statsförvaltningen.

Staten är den sektor som har jämnast könsfördelning på arbetsmarknaden. Andelen kvinnor uppgick till 53 procent. Det var samma andel som 2021.

Andelen tillsvidareanställningar med månadslön uppgick till 79 procent (77 procent). Av kvinnorna hade 81 procent (79 procent) en tillsvidareanställning. Motsvarande andelen för männen var 77 procent (74 procent).

Av de anställda var 17 procent (18 procent) visstidsanställda med månadslön. Av kvinnorna hade 15 procent (16 procent) en visstidsanställning. Motsvarande andel var 19 procent (20 procent) bland männen. Omkring 4 procent (6 procent) av de anställda hade en anställning med betings-, dag- eller timavlönning. Bland kvinnorna var andelen med en sådan anställning 4 procent (5 procent) och bland männen 4 procent (6 procent).

Nedan redovisas fördelningen av de statsanställda totalt per kompetenskategori och könsfördelningen inom respektive kategori (procent). Siffrorna inom parentes avser år 2017:

- ledningskompetens: 8 (7), varav kvinnor 47 (43) och män 53 (57)
- kärnkompetens: 65 (69), varav kvinnor 52 (50) och män 48 (50)
- stödkompetens: 25 (23), varav kvinnor 60 (62) och män 40 (38)
- oklassade: 2 (1), varav kvinnor 30 (49) och män 70 (51).

Totalt sett överensstämde fördelningen 2022 i stort med 2021.

Den till antalet största ökningen av anställda mellan september 2021 och september 2022 stod Kriminalvården för, med knappt 1 500 anställda (12 procent). Den näst största ökningen stod Försvarsmakten för, som växte med drygt 620 anställda (2 procent). Skatteverket stod 2022 för den största minskningen av antalet anställda med drygt 210 personer (2 procent). Den näst största minskningen stod Stockholms universitet för med drygt 100 personer (2 procent).

I september 2022 hade 7 myndigheter (motsvarande 3 procent av 209 inräknade myndigheter) mer än 10 000 anställda, 38 (18 procent) 1 000–9 999 anställda, 77 (37 procent) 200–999 anställda, 46 (22 procent) 50–199 anställda och 41 (20 procent) färre än 50 anställda.

Flest anställda fanns i COFOG-gruppen Utbildning (28 procent), och därefter i fallande ordning i grupperna Samhällsskydd och rättskipning (22 procent), Socialt skydd m.m. (15 procent), Försvar (12 procent), Allmän offentlig förvaltning (11 procent), Näringslivsfrågor (11 procent) och Fritidsverksamhet, kultur och religion (mindre än 1 procent). Detta överensstämde i stort med fördelningen 2021. Övervägande andel kvinnor, mer än 60 procent, fanns i COFOG-grupperna Socialt

skydd m.m. (66 procent), Allmän offentlig förvaltning (63 procent) och Fritidsverksamhet, kultur och religion (62 procent). I COFOG-gruppen Försvar var männen i majoritet (75 procent).

Tidsbegränsade anställningar inom staten grundar sig till stor del på arbetets karaktär eller förutsättningar och ska ha stöd i lag, förordning eller kollektivavtal. Som exempel kan nämnas universitet och högskolor, som har både författningsreglerade och kollektivavtalsreglerade meriteringsanställningar, och soldater och sjömän, vars anställningar regleras i både lag och kollektivavtal, samt notariernas författningsreglerade anställningar inom Sveriges Domstolar. Bland de tidsbegränsade anställda ingår bl.a. de som har en provanställning, de som fått möjligheten till tjänstledighet för att prova en annan statlig anställning och chefer för myndigheter som anställs av regeringen för en bestämd tid.

Andelen tidsbegränsade anställningar skiljer sig åt mellan olika myndigheter. Den högsta andelen tidsbegränsat anställda finns inom universiteten och högskolorna. Även andelen visstidsanställningar med timavlöning skiljer sig åt mellan myndigheterna.

### 2.1.1 Utbildningsbakgrund bland de statsanställda

Av de anställda inom den statliga sektorn 2022 hade ca 80 procent eftergymnasial utbildning om två år eller längre. Både inom staten och på arbetsmarknaden i stort är andelen kvinnor med eftergymnasial utbildning högre än motsvarande andel för män. För befolkningen som helhet i åldern 16–74 år uppgick andelen med eftergymnasial utbildning 39 procent 2022.

Bland de anställda i staten har kvinnor sedan 2013 en något högre genomsnittlig utbildningsnivå än män. Det beror på att fler kvinnor än män anställts i staten de senaste åren och att nyanställda generellt sett har en hög utbildningsnivå.

Det finns fortsatt skillnader mellan män och kvinnor när det gäller vilka utbildningsområden som är vanligast. Inom kategorin eftergymnasial utbildning är juridik och rättsvetenskap, företagsekonomi, handel och administration, vanligast bland statsanställda kvinnor. Bland statsanställda män med eftergymnasial utbildning är polisutbildning och militärutbildning vanligast.

### 2.1.2 Åldersstrukturen

Åldersstrukturen i staten 2022 är i stort sett oförändrad jämfört med 2017.

Åldersgruppen under 35 år utgör 24 procent av det totala antalet anställda. Andelen kvinnor och andelen män i åldersgruppen uppgår till 23 respektive 26 procent av det totala antalet kvinnor respektive män i staten.

Åldersgruppen 35–44 år utgör 26 procent av det totala antalet anställda. Andelen kvinnor och andelen män i åldersgruppen uppgår till 27 respektive 25 procent av det totala antalet kvinnor respektive män i staten.

Åldersgruppen 45–54 år utgör 26 procent av det totala antalet anställda. Andelen kvinnor och andelen män i åldersgruppen uppgår till 27 respektive 25 procent av det totala antalet kvinnor respektive män i staten.

Åldersgruppen 55–65 år utgör 22 procent av det totala antalet anställda. Andelen kvinnor och andelen män i åldersgruppen uppgår till 22 respektive 22 procent av det totala antalet kvinnor respektive män i staten.

Åldersgruppen över 65 år utgör 2 procent av det totala antalet anställda. Andelen kvinnor och andelen män i åldersgruppen uppgår till 1 respektive 2 procent av det totala antalet kvinnor respektive män i staten.

År 2022 var i likhet med 2021 medelåldern för statligt månadsavlönade 44 år. Medelåldern för kvinnor var 45 år och för män 44 år. Genomsnittsåldrarna för de olika kompetenskategorierna var oförändrade i förhållande till 2021, 49 år för ledningskompetens, 43 år för kärnkompetens och 46 år för stödkompetens.

Antalet anställda som har månadslön och är 67 år eller äldre fortsatte att öka och uppgick till 2 852 anställda år 2022. Det var en ökning med 6 procent jämfört med 2021. Fördelningen efter kompetenskategori redovisas i tabell 2.1.

**Tabell 2.1 Antal anställda 67 år eller äldre fördelade efter kompetenskategori**

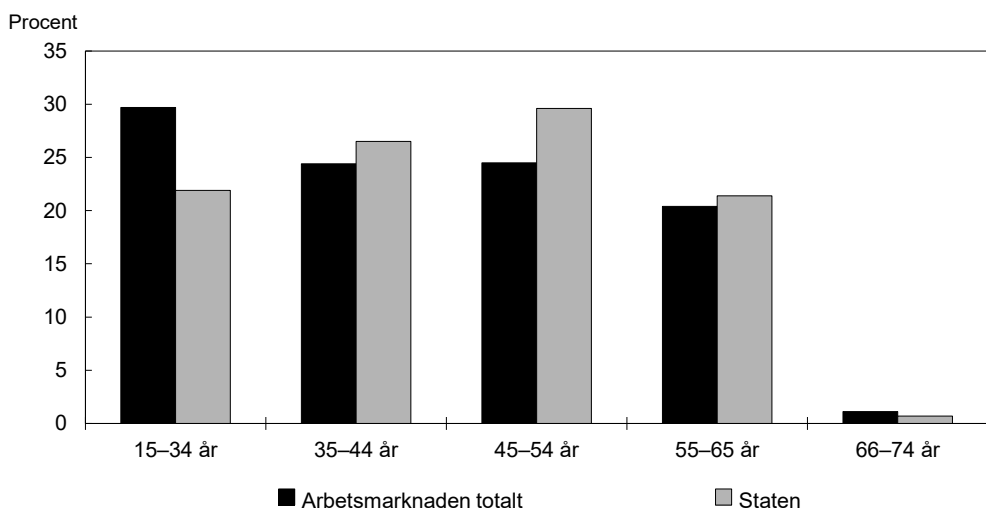
Antal	2020	2021	2022
Ledningskompetens	106	119	156
Kärnkompetens	1 666	1 899	1 994
Stödkompetens	359	422	465
Oklassade	255	243	237
<b>Summa</b>	<b>2 386</b>	<b>2 683</b>	<b>2 852</b>
<i>varav kvinnor</i>	<i>876</i>	<i>1 002</i>	<i>1 097</i>
<i>varav män</i>	<i>1 510</i>	<i>1 681</i>	<i>1 755</i>

Källa: Arbetsgivarverket.

År 2022 ökade antalet anställda som var 67 år eller äldre inom samtliga kompetens-kategorier jämfört med 2021. Av det totala antalet anställda som var 67 år eller äldre var andelen kvinnor drygt 38 procent, vilket är en ökning med 1 procentenhet jämfört med 2021.

Staten har en äldre personalstyrka än arbetsmarknaden i övrigt (se diagram 2.1). Att medelåldern är högre för de statsanställda kan till stor del förklaras av att utbildnings-nivån i den statliga sektorn är högre än på arbetsmarknaden i övrigt, vilket innebär att andelen anställda som tillhör den yngsta åldersgruppen är förhållandevis låg.

**Diagram 2.1 Åldersstrukturen i staten och på arbetsmarknaden totalt 2022, andel fast anställda av de sysselsatta i arbetskraften**



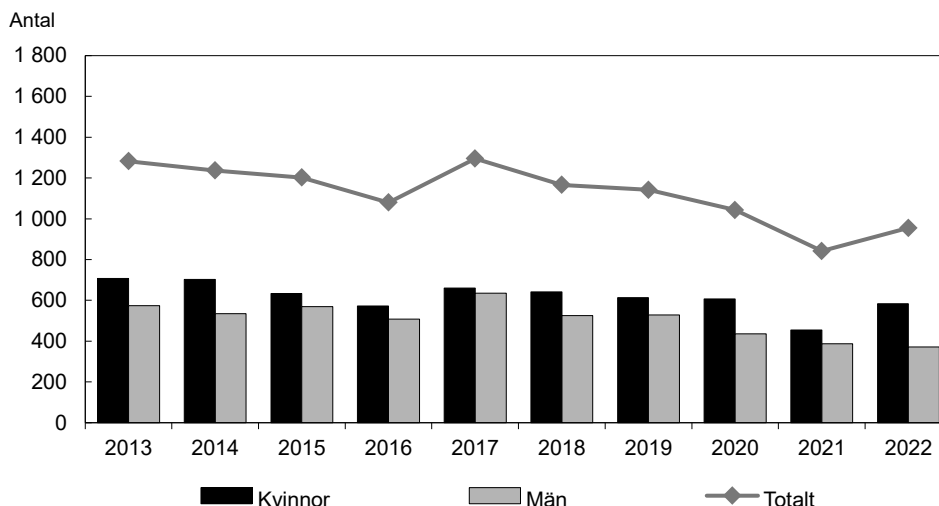
Anm. Eftersom arbetskraftsundersökningarna (AKU) är en urvalsundersökning är samtliga uppskattningar behäftade med osäkerhet. Skattningen av utfallet i åldersgruppen 66-74 år uppgår till 1,1 procent utifrån en skattning för totalen, då antalet svarande inom staten är få och osäkerheten anses vara hög.

Källa: Statistiska centralbyrån.

### 2.1.3 Nybeviljade ålderspensioner

År 2022 nybeviljades 4 838 personer förmånsbestämda ålderspensioner enligt det statliga tjänstepensionsavtalet. Det var 417 fler än 2021 (se diagram 2.2). Antalet ålderspensioner minskade successivt 2015–2020 men ökade 2021.

**Diagram 2.2 Anställda som beviljats ålderspension**



Källa: Statens tjänstepensionsverk.

Antalet nybeviljade ålderspensioner ökade 2022 jämfört med 2021 bland både kvinnor och män. Det var något fler kvinnor än män som tog ut ålderspensionen 2022. Förhållandet var det motsatta 2021 men under 2018–2020 tog fler kvinnor än män ut sin ålderspension.

Allt fler av de statsanställda tar ut pensionen från 66 år eller senare. Antalet uttag ökade 2022 bland männen med 21 procent och bland kvinnorna med 24 procent. Den höjda åldern i lagen (1982:80) om anställningsskydd (LAS) och möjligheten att arbeta längre påverkar framför allt de övre åldrarna, där fler väljer att vara kvar i anställning i stället för att ta ut ålderspensionen.

För anställda med pensionsålder 65 år enligt det statliga tjänstepensionsavtalet är trenden att andelen som tar ut ålderspensionen den månad då de fyller 65 år (65-års månaden) minskar. Andelen som tar ut ålderspension efter 65-års månaden har ökat medan andelen som tar ut den före 65-års månaden har minskat något.

Kvinnor med anställningar som har 65 år som pensionsålder tar i högre utsträckning än män ut ålderspension före 65-års månaden, och i mindre utsträckning efter 65-års månaden. År 2022 var det 34 procent bland kvinnorna som påbörjade sitt uttag före 65-års månaden och 52 procent som påbörjade uttaget efter 65-års månaden. Bland männen var motsvarande andelar 29 respektive 59 procent.

Det är fortsatt relativt stora skillnader mellan de olika COFOG-grupperna när det gäller uttag av pension för personer som haft anställningar med 65 år som pensionsålder. Under 2022 valde 49 procent av de statsanställda i gruppen Samhällsskydd och rättsskipning att påbörja uttaget före 65-års månaden, medan 41 procent påbörjade sitt uttag efter 65-års månaden. Bland statsanställda i gruppen Utbildning var mönstret det omvända, 17 procent påbörjade sitt uttag före 65-års månaden och 69 procent påbörjade uttaget efter denna ålder.

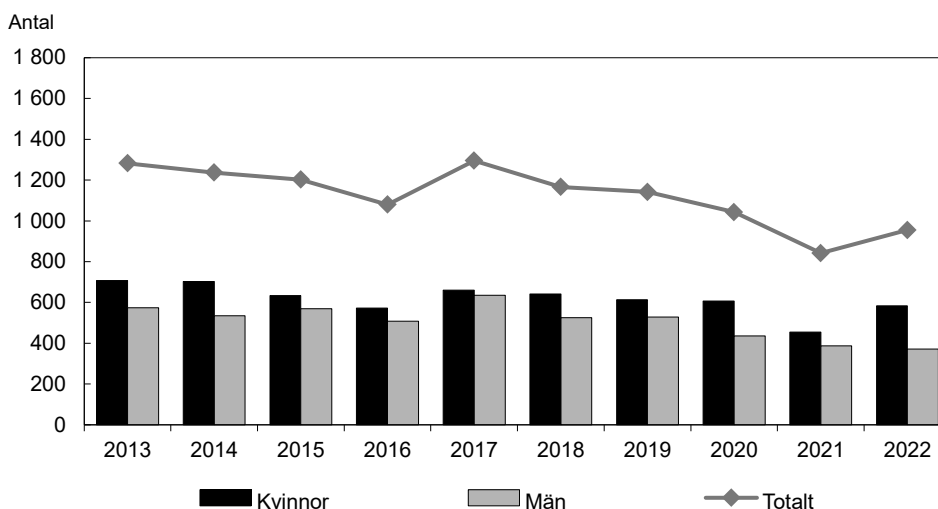
För statligt anställda kompenseras tjänstepensionen för det intjänandet som finns i den allmänna pensionen för inkomster som överstiger 7,5 inkomstbasbelopp. Av de som 2022 påbörjade uttag av ålderspension, efter att ha haft en anställning med 65 år

som pensionsålder, var det 51 procent av männen och 31 procent av kvinnorna som hade ett pensionsunderlag över 7,5 inkomstbasbelopp. Kvinnor med pensionsunderlag under 7,5 inkomstbasbelopp är den grupp som i högst utsträckning påbörjar uttag före 65-årsdagen. Även män med pensionsunderlag över 7,5 inkomstbasbelopp väljer i högre utsträckning att påbörja sitt uttag efter 65-årsdagen än de med pensionsunderlag under 7,5 inkomstbasbelopp.

### 2.1.4 Nybeviljade delpensioner

År 2022 nybeviljades 955 delpensioner enligt avtalet om delpension för arbetstagare hos staten. Det var 113 fler än 2021 (se diagram 2.3).

**Diagram 2.3 Nybeviljade delpensioner**



Källa: Statens tjänstepensionsverk.

De senaste tio åren har fler kvinnor än män beviljats delpension. De flesta kvinnor och män beviljas delpension upp till 20 procent. Männen har sedan delpensionsavtalet infördes 2003 i högre utsträckning beviljats den högsta omfattningen av delpension, som är 50 procent. År 2019 och 2020 var dock fördelningen nästan densamma bland kvinnor och män. År 2021 och 2022 var det återigen fler män än kvinnor som beviljades delpension på 50 procent.

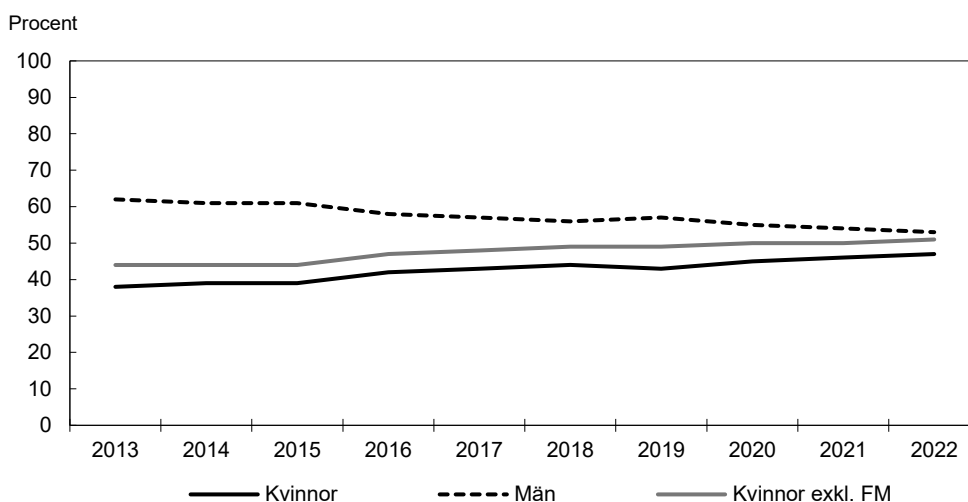
Det är vanligare att anställda i COFOG-gruppen Utbildning beviljas delpension på 50 procent jämfört med anställda inom de övriga COFOG-grupperna. Under 2017–2022 beviljades nära en fjärdedel i denna grupp delpension på 50 procent, medan det i övriga COFOG-grupper beviljades betydligt färre delpensioner, i genomsnitt 5 procent.

### 2.1.5 Könsfördelningen

#### Andelen kvinnor och män på ledande befattningar

Av diagram 2.4 framgår dels den totala fördelningen av kvinnor och män på ledande befattningar 2013–2022, dels fördelningen exklusive ledningskompetens inom Försvarmakten.

Den totala andelen kvinnor på ledande befattningar ökade från 45,9 procent 2021 till 46,8 procent 2022. Om anställda vid Försvarmakten exkluderas uppgick andelen kvinnor till 50,7 procent, vilket var en ökning med 0,7 procentenheter jämfört med 2021.

**Diagram 2.4** Fördelningen av kvinnor och män med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet på olika nivåer

Anm. Diagrammet visar även fördelningen exklusive Försvarmakten.

Källa: Arbetsgivarverket.

Antalet kvinnor och män med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet på olika nivåer uppgick 2022 till 17 719, varav 8 989 var kvinnor och 8 730 var män.

Fördelning av kvinnor och män bland myndighetschefer som anställs av regeringen

År 2022 anställde regeringen totalt 23 myndighetschefer, varav 12 (52 procent) var kvinnor och 11 (48 procent) var män. Förändringar i myndighetsstrukturen kan påverka det totala antalet myndighetschefer som regeringen anställer, se tabell 2.2.

**Tabell 2.2** Fördelningen den 30 juni 2023 av kvinnor och män bland myndighetschefer som anställs av regeringen

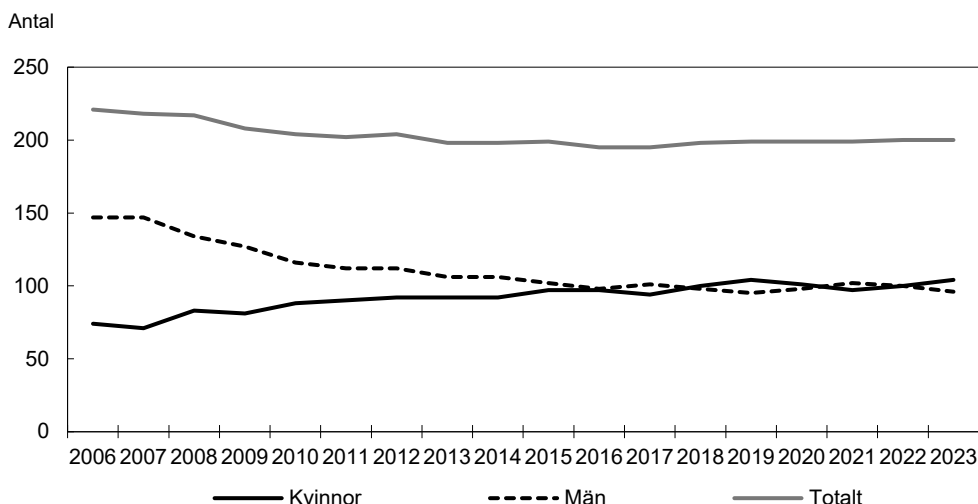
Antal	Kvinnor	Män	Totalt
Generaldirektörer	57	52	109
Landshövdingar	13	8	21
Rektorer <sup>1</sup>	14	17	31
Överintendenter	5	4	9
Övriga titlar <sup>2</sup>	15	15	30
<b>Myndighetschefer totalt<sup>3</sup></b>	<b>104</b>	<b>96</b>	<b>200</b>

<sup>1</sup>Regeringen anställer rektorer vid statliga universitet och högskolor efter förslag från lärosätets styrelse.

<sup>2</sup>Här ingår myndighetschefer med andra eller unika titlar såsom ombudsman, direktörer, ordförande samt rikspolischef, riksåklagare.

<sup>3</sup>Inklusive vikarierande myndighetschefer.

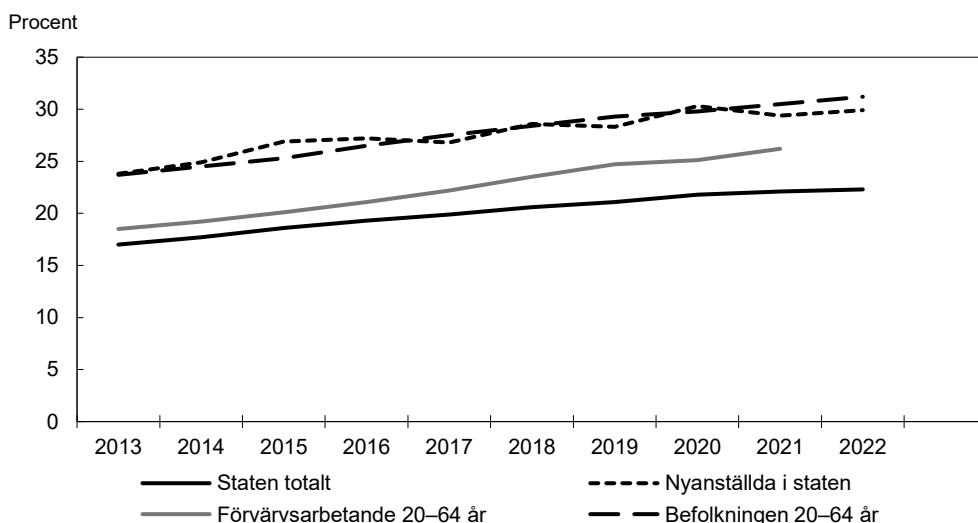
Av diagram 2.5 framgår fördelningen av kvinnor och män bland de myndighetschefer som anställts av regeringen 2006–2023.

**Diagram 2.5 Fördelningen av kvinnor och män bland myndighetschefer som anställdes av regeringen**

## 2.1.6 Anställda med utländsk bakgrund

Andelen anställda med utländsk bakgrund i staten fortsätter att öka och uppgick 2022 till 22,3 procent. Det var en ökning med 0,2 procentenheter jämfört med 2021 och 0,5 procentenheter jämfört med 2020. Andelen anställda med utländsk bakgrund ökade med 0,2 procentenheter bland anställda med ledningskompetens och 0,4 procentenheter bland anställda med kärnkompetens och stödkompetens. Bland de nyanställda i staten hade 29,9 procent utländsk bakgrund 2022, vilket var en ökning med 0,5 procentenheter jämfört med 2021.

Av diagram 2.6 framgår andelen med utländsk bakgrund bland de anställda i staten totalt, respektive nyanställda. Statistiken omfattar inte anställda vid Polismyndigheten.

**Diagram 2.6 Andel med utländsk bakgrund för staten totalt, nyanställda, förvärvsarbetande 20–64 år samt för befolkningen i arbetsför ålder**

Anm.: Staten totalt avser individer med månadsavlönad anställning hos obligatoriska medlemmar i Arbetsgivarverket, exklusive Polismyndigheten. Timavlönade m.fl. ingår inte. Som nyanställda räknas individer som inte varit anställda i staten föregående år samt individer som bytt anställningsmyndighet sedan föregående år. I statistiken för förvärvsarbetande 20–64 år, ingår egna företagare och personer vars arbetstidsomfattning är minst en timme per vecka. Statistik för 2022 avseende förvärvsarbetande 20–64 år är ännu inte tillgänglig.

Källor: Arbetsgivarverket och Statistiska centralbyrån.



## Könsfördelningen

Andelen av de anställda kvinnorna i statsförvaltningen med utländsk bakgrund uppgick 2022 till 22,4 procent (se tabell 2.3). Bland männen uppgick motsvarande andel till 22,3 procent. Det innebar en ökning med 0,4 procentenheter för kvinnor och med 0,1 procentenheter för män jämfört med 2021.

## Var och inom vilka kompetens kategorier respektive områden finns de anställda med utländsk bakgrund?

**Tabell 2.3 Andelen kvinnor respektive män med utländsk bakgrund inom staten totalt och per kompetenskategori**

	2013		2022		Jämfört med 2021	
	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	Män
Staten totalt	17,1	16,9	22,4	22,3	+0,4	+0,1
Ledningskompetens	9,4	7,1	12,9	11,6	+0,1	+0,3
Kärnkompetens	18,9	19,2	25,7	26,1	+0,6	+0,2
Stödkompetens	14,3	12,2	17,8	16,2	+0,2	+0,5

Anm.: Staten totalt avser individer med månadsavlönad anställning hos obligatoriska medlemmar i Arbetsgivarverket, exkl. Polismyndigheten. Timavlönade m.fl. ingår inte.

Källa: Arbetsgivarverket.

Andelen anställda med utländsk bakgrund varierar mellan olika delar av statsförvaltningen, bl.a. beroende på verksamhetens karaktär och krav på svenskt medborgarskap som följer av viss lagstiftning, t.ex. lagen (1994:260) om offentlig anställning. I tabell 2.4 redovisas andelen anställda med utländsk bakgrund fördelat på COFOG-grupper och kön.

Andelen anställda med utländsk bakgrund fördelad på kön ökade inom alla kompetenskategorier mellan 2021 och 2022. Den största ökningen på 0,6 procentenheter avsåg kvinnor inom kärnkompetens.

**Tabell 2.4 Andelarna kvinnor och män med utländsk bakgrund fördelade på COFOG-grupper 2022 jämfört med 2021**

	2022		2021	
	Kv.	Män	Kv.	Män
Allmän offentlig förvaltning	16,4	14,1	16,2	14,0
Försvaret	9,0	6,4	11,0	8,6
Samhällsskydd och rättsskipning	16,1	21,5	15,8	19,7
Näringslivsfrågor	13,7	13,0	13,1	12,8
Fritidsverksamhet, kultur och religion	17,9	16,1	17,5	15,2
Utbildning	31,8	38,5	31,2	37,7
Socialt skydd m.m.	25,4	30,7	24,3	29,3
<b>Totalt</b>	<b>22,4</b>	<b>22,3</b>	<b>22,0</b>	<b>22,2</b>

Anm.: Uppgifterna i tabellen baseras på alla anställda med månadsavlönad anställning hos Arbetsgivarverkets obligatoriska medlemmar, exkl. Polismyndigheten. Timavlönade m.fl. ingår inte.

Källa: Arbetsgivarverket.

Den högsta andelen med utländsk bakgrund finns inom gruppen Utbildning (34,8 procent). Det är också denna grupp som har flest antal anställda. Inom gruppen finns också flest nyanställda med utländsk bakgrund (47,5 procent). Universitetens och högskolornas verksamheter karakteriseras av internationellt samarbete inom både forskning och utbildning, och rekryteringar internationellt. Det förklarar den relativt höga andelen anställda med utländsk bakgrund inom den gruppen. Gruppen Socialt

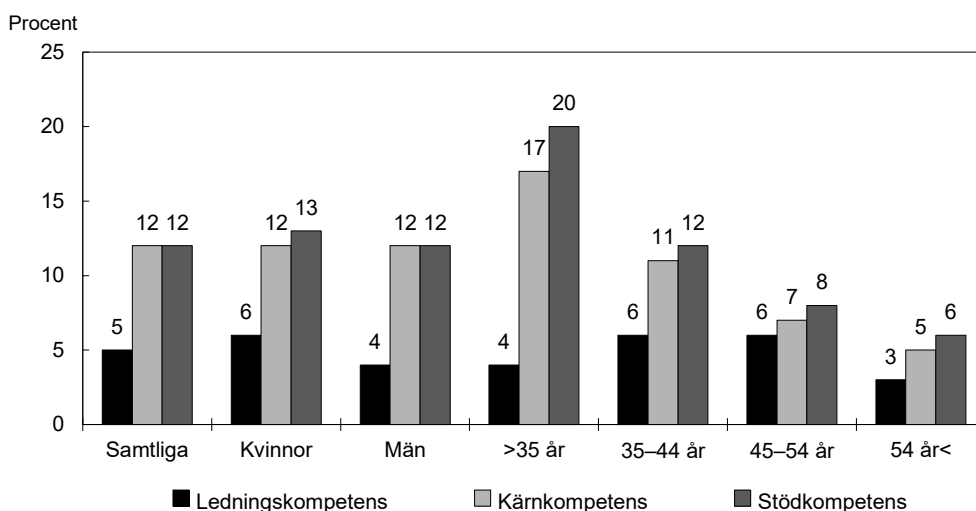
skydd m.m. har den näst högsta andelen anställda med utländsk bakgrund (27,1 procent). Övriga fem grupper har andelar under genomsnittet på 22,3 procent.

Andelen anställda med utländsk bakgrund ökade inom alla COFOG-grupper mellan 2021 och 2022, förutom inom gruppen Försvar. Inom flera av COFOG-grupperna bl.a. Försvar och Samhällsskydd och rättskipning finns det befattningar som förutsätter svenska medborgarskap. Detta krav kan antas sänka andelen anställda med utländsk bakgrund inom dessa grupper.

## 2.1.7 Personrörligheten

Mellan september 2021 och september 2022 uppgick personrörligheten i staten till 12 procent, vilket var en ökning med 2 procentenheter jämfört med rörligheten under perioden september 2020 september 2021. Med personrörlighet avses här nyanställningar och avgångar vid de statliga myndigheterna, oavsett om det skett inom staten eller i förhållande till andra arbetsmarknadssektorer.

**Diagram 2.7 Personrörlighet fördelad på kompetenskategorier, ålder och kön**



Källa: Arbetsgivarverket.

I likhet med tidigare år var personrörligheten högre bland anställda under 35 år, för att sedan avta med stigande ålder (se diagram 2.7). Personrörligheten fortsätter vara högre inom kompetenskategorierna kärn- och stödkompetens än inom kategorin ledningskompetens. Detta gäller framför allt den yngsta åldersgruppen. Den högsta personrörligheten, 13 procent, fanns i COFOG-gruppen Utbildning. Den lägsta, 10 procent, fanns i gruppen Samhällsskydd och rättskipning.

## 2.2 Uppsägningar i staten

År 2022 anmäldes 1 840 personer till Trygghetsstiftelsen, vilket var 375 färre än 2021. Av de anmälda 2022 var 52 procent kvinnor och 48 procent män, vilket kan jämföras med 51 procent kvinnor 2021 och 52 procent kvinnor 2020. Snittåldern på de som anmäldes till stiftelsen 2022 var 40 år. År 2021 var snittåldern 41 år. Under 2022 var det återigen universiteterna och högskolorna som anmälde flest medarbetare till Trygghetsstiftelsen, 75 procent av de anmälda kom från denna sektor. År 2022 lämnade 2 320 personer den verksamhet som stiftelsen tillhandahåller, vilket var 611 färre än 2021. Av de som lämnade verksamheten 2022 hade 84 procent fått ett nytt arbete, vilket kan jämföras med 80 procent 2021. Resultatet vad gäller att hitta en anställning eller annan lösning efter stöd från Trygghetsstiftelsen har inte påverkats i särskilt stor utsträckning och inte heller i lika hög grad i den statliga sektorn jämfört

med den privata sektorn av den rådande konjunkturen med höjda räntor och stigande inflation. Majoriteten av de anmälda fortsätter att arbeta inom statsförvaltningen (44 procent) och andelen som lämnade verksamheten till den privata sektorn minskade från 37 procent 2021 till 34 procent 2022. En liten del (9 procent) har gått till kommun eller region medan 13 procent har fått nytt jobb utomlands. En stor del (86 procent) av de som lämnade verksamheten var tidigare anställda av ett universitet eller en högskola.

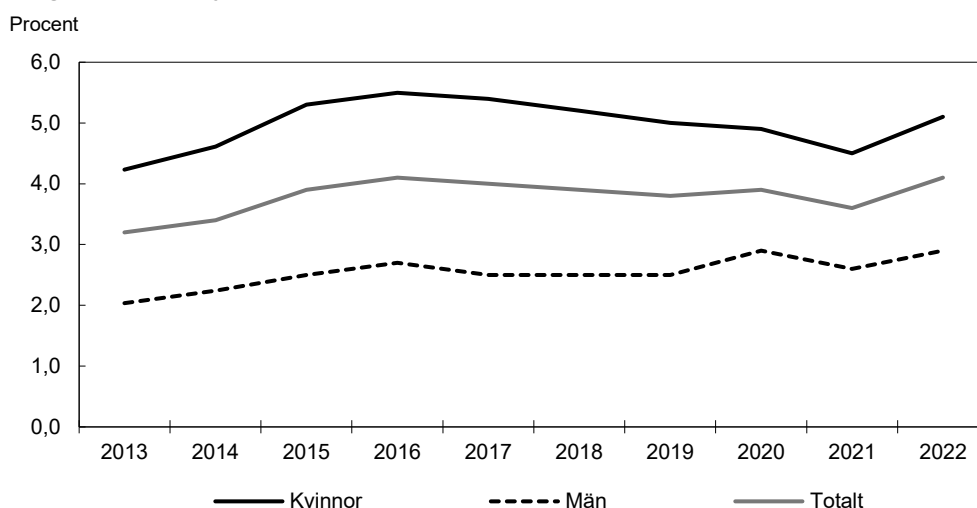
## 2.3 Sjukfrånvaro i staten

### 2.3.1 Sjukfrånvaron vid statliga myndigheter

Arbetsgivarverket har gjort en sammanställning av sjukfrånvaron i staten utifrån myndigheternas årsredovisningar för 2022.

Enligt sammanställningen uppgick sjukfrånvaron i staten till 4,1 procent av den ordinarie arbetstiden 2022, vilket var en ökning med 0,5 procentenheter jämfört med 2021 (se diagram 2.8). Av de statliga myndigheterna hade 84 procent en högre sjukfrånvaro 2022 än 2021, medan 9 procent låg på samma nivå och 11 procent hade en minskad sjukfrånvaro.

**Diagram 2.8 Sjukfrånvaron totalt och uppdelat på kön**



Källa: Arbetsgivarverket.

Under perioden 2017–2021 minskade skillnaden i sjukfrånvaro mellan män och kvinnor. Denna trend bröts dock 2022. Sjukfrånvaron uppgick 2022 till 5,1 procent för kvinnor och 2,9 procent för män. Sjukfrånvaron ökade inom alla åldersgrupper. För anställda i åldersgruppen yngre än 30 år var sjukfrånvaron 3,2 procent av gruppens sammanlagda ordinarie arbetstid. I gruppen 30–49 år var sjukfrånvaron 3,8 procent och i gruppen 50 år och äldre var sjukfrånvaron 4,6 procent. Den största ökningen, 0,6 procentenheter, var i åldersgruppen, 50 år eller äldre.

I tabell 2.5 redovisas sjukfrånvaron inom de olika COFOG-grupperna.

**Tabell 2.5 Sjukfrånvaro inom olika COFOG-grupper fördelat på kön**

Procent

COFOG-grupp	2020		2021		2022	
	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	Män
Allmän offentlig förvaltning	4,5	2,5	4,0	2,1	4,8	2,6
Försvar	4,4	2,5	3,6	2,1	4,2	2,4
Samhällsskydd och rättsskipning	6,5	4,2	5,6	3,7	6,0	3,9
Näringslivsfrågor	4,1	2,5	4,1	2,3	4,8	2,9
Fritidsverksamhet, kultur och religion	4,0	2,7	3,4	2,2	4,3	3,4
Utbildning	3,5	1,7	3,2	1,6	3,8	1,8
Socialt skydd m.m.	6,0	4,5	5,8	4,2	6,5	4,8
<b>Totalt</b>	<b>4,9</b>	<b>2,9</b>	<b>4,5</b>	<b>2,6</b>	<b>5,1</b>	<b>2,9</b>

Källa: Arbetsgivarverket.

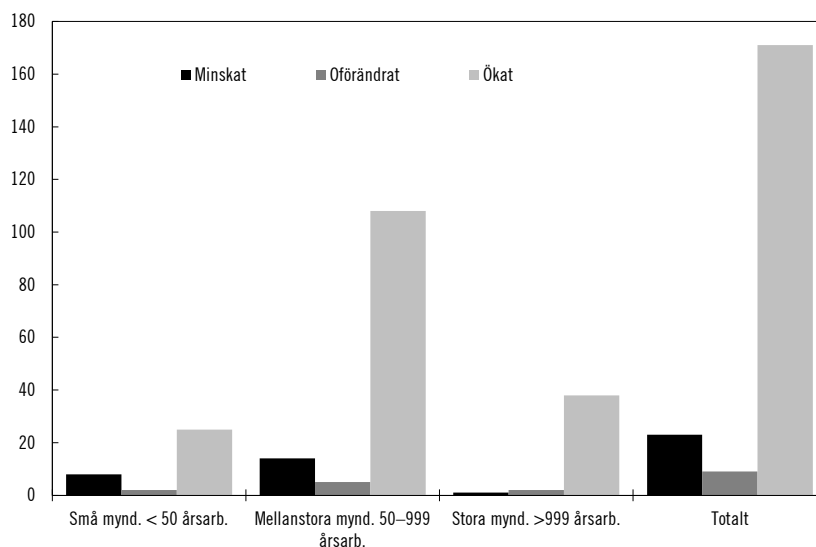
Sjukfrånvaron ökade inom samtliga COFOG-grupper jämfört med 2021. Myndigheter inom Fritidsverksamhet, kultur och religion hade störst ökning, 1 procentenhet, jämfört med 2021. Sjukfrånvaron ökade med 0,9 procentenheter för kvinnor och 1,2 procentenheter för män. I den gruppen uppgick andelen kvinnor till knappt 62 procent.

Myndigheter inom gruppen Socialt skydd m.m. uppvisade den högsta sjukfrånvaron på 5,9 procent. Sjukfrånvaron ökade med 0,7 procentenheter för kvinnor och 0,6 procentenheter för män. I den gruppen uppgick andelen kvinnor till drygt 66 procent.

Myndigheter inom grupperna Försvar och Utbildning hade den lägsta sjukfrånvaron på totalen, 2,9 procent.

**Diagram 2.9 Förändring i sjukfrånvaron mellan 2021 och 2022 vid myndigheterna**

Antal



Anm.: Enligt förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag ska uppgift om sjukfrånvaro inte lämnas om antalet anställda är färre än tio.

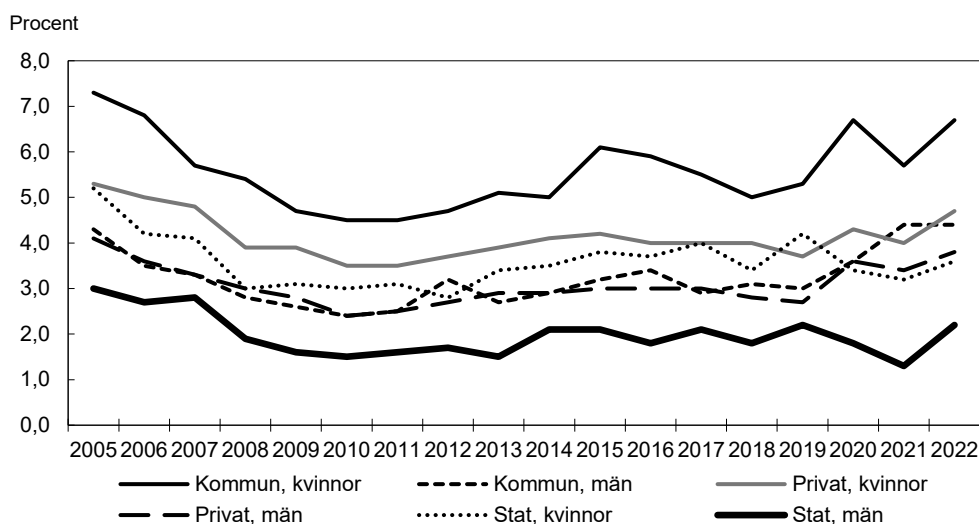
Källa: Arbetsgivarverket.

Av diagram 2.9 framgår att bland myndigheter med 1 000 årsarbetskrafter eller fler hade 38 av 41 myndigheter en ökad sjukfrånvaro. Sjukfrånvaron ökade i 108 av 127 myndigheter med minst 50 men färre än 1 000 årsarbetskrafter. Bland myndigheter med färre än 50 årsarbetskrafter hade 25 av 35 en ökad sjukfrånvaro.

### 2.3.2 Sjukfrånvaron i staten jämfört med andra sektorer

I SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) jämförs sjukfrånvaron i olika arbetsmarknadssektorer. Definitioner och mätmetoder skiljer sig mellan AKU och sjukfrånvarouppgifterna i myndigheternas årsredovisningar, som Arbetsgivarverket sammanställer. Av den anledningen är uppgifterna enligt AKU inte jämförbara med Arbetsgivarverkets redovisning. I diagram 2.10 redovisas den genomsnittliga sjukfrånvaron i kommunal, privat och statlig sektor enligt AKU uppdelad på kvinnor och män.

**Diagram 2.10 Sjukfrånvaro enligt Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar**



Anm.: AKU är en urvalsundersökning och det så kallade osäkerhetstalet påverkas av urvalens storlek. Staten är den minsta sektorn på arbetsmarknaden och har därmed störst osäkerhetstal.

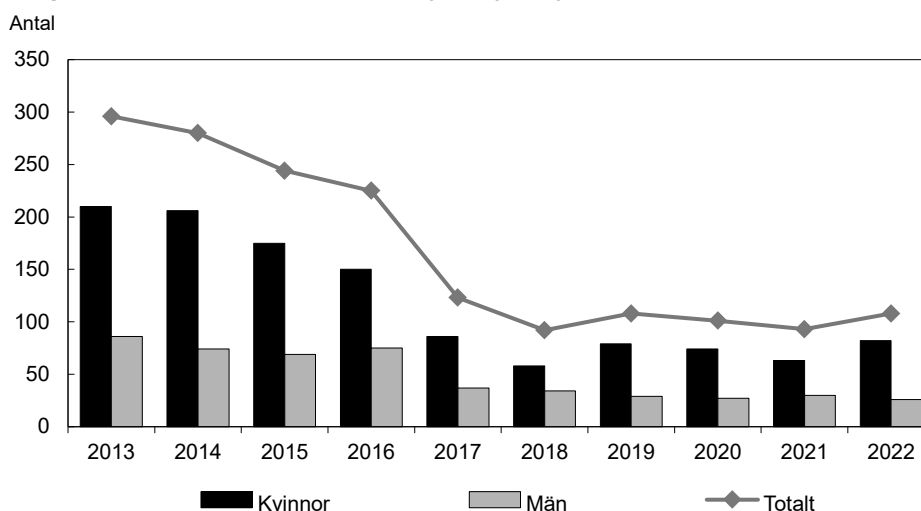
Källa: Arbetsgivarverket utifrån underlag från Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar.

AKU visar att sjukfrånvaron ökade inom samtliga arbetsmarknadssektorer 2022. Den genomsnittliga sjukfrånvaron under perioden 2005–2022 inom de olika sektorerna har varit högre för kvinnor än män. Trenderna i hur sjukfrånvaron har ökat och minskat mellan åren följer respektive sektor snarare än kön. Staten är fortsatt den sektor som har lägst sjukfrånvaro. Statligt anställda män är den grupp som haft lägst genomsnittlig sjukfrånvaro under perioden 2005–2022. Gruppen statligt anställda kvinnor har haft lägre genomsnittlig sjukfrånvaro än kvinnor anställda i kommunal och privat sektor samtliga år utom 2017, då sjukfrånvaron var densamma som i den privata sektorn, och 2019, då sjukfrånvaron var högre än i den privata sektorn.

Liksom 2021 hade statligt anställda kvinnor 2022 den näst lägsta sjukfrånvaron som grupp. Tidigare har det antingen varit män anställda i kommunal eller statlig sektor som haft den näst lägsta genomsnittliga sjukfrånvaron. Att statligt anställda i genomsnitt är mindre sjuka än andra beror på att staten har en större andel anställda med tjänstemannayrken än de andra arbetsmarknadssektorerna. Om enbart tjänstemannagrupper inom de olika sektorerna skulle jämföras med varandra skulle skillnaderna sannolikt bli mindre.

### 2.3.3 Sjukpensioner

Sjukpension är en förmån enligt det statliga tjänstepensionsavtalet som kan beviljas om Försäkringskassan har beslutat om sjukersättning eller aktivitetsersättning med omfattningen 25–100 procent. År 2022 nybeviljades 108 sjukpensioner enligt det statliga tjänstepensionsavtalet, vilket var 15 fler än 2021. För en tioårsöversikt över utvecklingen av nybeviljade sjukpensioner, se diagram 2.11 nedan.

**Diagram 2.11 Anställda som har nybeviljats sjukpension**

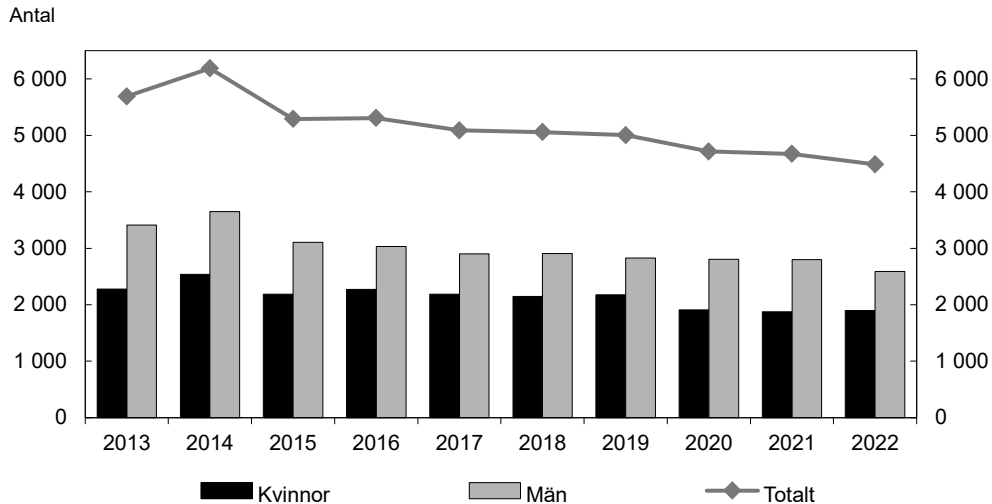
Källa: Statens tjänstepensionsverk.

Det finns en tydlig skillnad mellan könen beträffande antalet nybeviljade sjukpensioner. År 2022 beviljades 81 kvinnor sjukpension, vilket var 18 fler än 2021. Antalet män som beviljades sjukpension minskade med 3 till totalt 27 mellan 2021 och 2022. År 2022 beviljades 54 procent på heltid av de nya sjukpensionerna. Det var en minskning jämfört med 2021, då andelen uppgick till 60 procent. Av de män som beviljades sjukpension 2022 fick 70 procent sjukpension på heltid. Motsvarande andel för kvinnorna uppgick till 57 procent. Att männen beviljas sjukpension på heltid i större utsträckning än kvinnorna är ett mönster som noterats alla år sedan 2003, bortsett från 2016, då andelen var lika stor för kvinnor som för män.

Kvinnor har 2013–2022 haft en lägre medianålder vid beviljad sjukpension än män. År 2022 minskade medianåldern för kvinnor med 5 månader till 55 år och 10 månader. För män minskade medianåldern med 14 månader till 57 år och 7 månader. Det innebär att skillnaden i medianåldern mellan kvinnor och män minskade 2022 jämfört med 2021.

### 2.3.4 Anmälningar enligt det statliga personskadeavtalet

Antalet anmälningar enligt personskadeavtalet (PSA) minskade med ca 4 procent 2022 jämfört med 2021 (se diagram 2.12). Majoriteten av antalet anmälningar avser män och andelen män uppgick 2022 till 57,7 procent, vilket var en minskning med drygt 2 procent jämfört med 2021.

**Diagram 2.12 Anmälningar enligt PSA**

Källa: Arbetsgivarverket.

## 2.4 Lönenivåer och löneutveckling

### 2.4.1 Löneutvecklingen i staten

Arbetsgivarverket ingår som arbetsgivarpart avtal på statens vägnar med de fackliga parterna Offentliganställdas Förhandlingsråds förbundsområden inom det statliga förhandlingsområdet sammantagna (OFR/S,P,O), Sveriges Akademikers Centralorganisation Staten (Saco-S) samt Seko, service- och kommunikationsfacket (Seko).

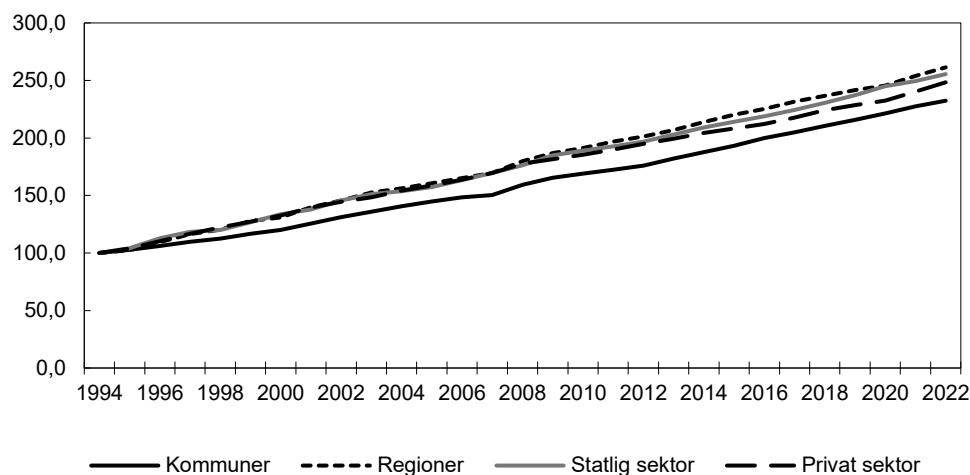
Nuvarande ramavtal om löner m.m. för arbetstagare inom det statliga avtalsområdet (RALS) med Saco-S gäller tills vidare. Avtalen med OFR/S,P,O och Seko är tidsbegränsade och gäller t.o.m. den 30 september 2023.

### 2.4.2 Utvecklingen av genomsnittliga löner

Löneutvecklingstakten inom det statliga området har förhållandevis väl följt utvecklingen på arbetsmarknaden i stort, enligt jämförande statistik från tiden efter ramanslagsreformen (se diagram 2.13).

**Diagram 2.13 Utvecklingen av genomsnittliga löner i olika sektorer på arbetsmarknaden**

Index 1994 = 100



Anm.: Uppgifter avser nominella löner och är rensade med hänsyn till strukturella förändringar i utbildningsnivå, ålder och kön.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Mellan 1994–2022 ökade lönerna inom regionerna med 161,4 procent, inom den statliga sektorn med 155,5 procent, inom den privata sektorn med 148,4 procent och inom kommunerna med 132,4 procent. Inom den privata sektorn ökade lönerna för tjänstemän med 159,2 procent och för arbetare med 128,9 procent.

### 2.4.3 Löneskillnaderna mellan kvinnor och män

Beräknat på månadslön eller faktisk lön hade män inom staten i september 2022 i genomsnitt 4 procent högre i lön än kvinnor. Det innebär en minskning av den genomsnittliga löneskillnaden mellan kvinnor och män med 0,4 procentenheter jämfört med 2021.

Arbetsgivarverket har analyserat löneskillnaderna mellan kvinnor och män i staten 2022. Analysen visar att den genomsnittliga löneskillnaden framför allt beror på fyra faktorer. Den faktor som fortsatt har störst påverkan på löneskillnaden är att kvinnor och män inom samma arbetsområde arbetar på olika nivåer i myndigheterna. Fler män än kvinnor arbetar på högre strategiska nivåer. Att fler män än kvinnor är chefer (8,2 procent jämfört med 6,3 procent) påverkade dock inte löneskillnaden år 2022. Det förklaras delvis av att genomsnittslönen för kvinnor som är chefer i staten är något högre än för män som är chefer.

Övriga faktorer som påverkar löneskillnaden är arbetstidsomfattning, arbetsområde och utbildningsinriktning. När hänsyn tas till dessa mätbara faktorer kvarstår en skillnad som inte kan förklaras av tillgänglig information i statistiken, den s.k. oförklarade löneskillnaden. Denna uppgick till 0,4 procentenheter i september 2022 (se vidare utg.omr. 14 avsnitt 4 för en beskrivning av kvinnors och mäns löner enligt lönestrukturstatistiken).

I regressionsanalysen i den partsgemensamma lönestatistiken, som syftar till att analysera vilka faktorer som kan förklara löneskillnaderna mellan män och kvinnor, ingår alla myndigheter under regeringen, förutom Polismyndigheten. Arbetsgivarverkets frivilliga medlemmar eller myndigheter som sorterar under riksdagen ingår inte i det statistiska materialet. Materialet omfattar samtliga anställda som har en



månadslön eller en faktisk lön med en arbetstidsomfattning över 39 procent. Myndighetschefer, vars löner beslutas av regeringen, har dock uteslutits.

Medellönen för statsanställda 2022 var ca 40 900 kronor, vilket var en ökning med ca 900 kronor jämfört 2021. För kvinnor uppgick den genomsnittliga månadslönen till ca 40 000 kronor och för män till ca 41 700 kronor. Störst påverkan på den totala löneskillnaden hade att kvinnor och män i olika omfattning arbetade med olika arbetsuppgifter och på olika nivåer i myndigheterna. Att kvinnor arbetar deltid i större utsträckning än män, samt att kvinnor och män har olika inriktning och nivå på sin utbildning, påverkade också löneskillnaden.

#### 2.4.4 Genomsnittlig löneutveckling

De flesta av Arbetsgivarverkets medlemmar hade vid mätillfället i september 2022 genomfört den tredje lönerevisionen enligt RALS 2020–2023 och slutfört den årliga lönerevisionen för motsvarande period i Saco-S tillsvidareavtal. De flesta medlemmar hade en 12 månaders revisionsperiod och den genomsnittliga revisionsperioden för hela staten blev 12,1 månader. För statsanställda, exklusive chefer, var den genomsnittliga löneutvecklingen i årstakt för identiska individer, dvs. individer som varit anställda vid samma myndighet vid båda mätillfällena, 3,3 procent för kvinnor och 3,7 procent för män. Löneutvecklingen för identiska individer som är chefer var 4,4 procent för kvinnor respektive för män. Antalet överenskommelser där medarbetare ges möjlighet att få individanpassade villkorslösningar ökade.

#### 2.4.5 Ett partsgemensamt arbete

Parterna på det statliga avtalsområdet har på alla nivåer ett gemensamt ansvar för att utjämna och förhindra skillnader i löner och andra anställningsvillkor mellan kvinnor och män, som utför arbete som är att betrakta som lika eller likvärdigt. Parterna ska också främja alla medarbetares lika möjligheter att på sakliga grunder påverka sin löneutveckling. Parterna ska även beakta principerna om att utjämna och förhindra skillnader i löner och andra anställningsvillkor mellan kvinnor och män avseende medarbetare som under viss tid inte befinner sig i arbete, t.ex. föräldralediga.

De centrala parterna på det statliga avtalsområdet har träffat en överenskommelse om att gemensamt fortsatt bedriva fyra utvecklingsområden inom rådet för partsgemensamt stöd inom det statliga avtalsområdet, Partsrådet. Ett av områdena rör centrala parter stöd till lokal lönebildning. Arbetet inom detta område ska fortgå t.o.m. den 31 december 2023.

#### 2.4.6 Närmare om grupperingsnivå (svårighetsgrad)

För att bättre kunna analysera lönestatistiken i staten har parterna på det statliga avtalsområdet kommit överens om BESTA-systemet, som utgör en indelning av arbetsuppgifter i 64 arbetsområden och på olika grupperingsnivåer. För medarbetare finns det sex grupperingsnivåer (1–6), som anger arbetsuppgifternas omfattning och komplexitet. Nivån ska också återspegla det ansvar, den självständighet, de kunskaper och de erfarenheter som krävs för att utföra arbetsuppgifterna (desto högre nivå ju större ansvar och krav på bl.a. självständighet).

År 2022 uppgick antalet anställda vid de statliga myndigheterna som klassificerades som medarbetare till 245 861. Detta exkluderar anställda chefer. Sammantaget uppgick antalet klassificerade chefer till ca 17 000. Antalet anställda som inte var klassificerade ökade från ca 15 000 år 2021 till ca 16 000 år 2022, se tabell 2.6.

**Tabell 2.6 BESTA-klassificering efter grupperingsnivå, medarbetare (anställda exklusive chefer), 2022**

Antal och procent

Grupperingsnivå	Antal	Andel kvinnor	Andel män
Nivå 1	21 057	44	56
Nivå 2	40 167	58	42
Nivå 3	90 517	57	43
Nivå 4	67 102	54	46
Nivå 5	21 845	48	52
Nivå 6	5 173	32	68

Källa: Arbetsgivarverket.

# Utgiftsområde 3

Skatt, tull och exekution

## Utgiftsområde 3 – Skatt, tull och exekution

### Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	3
2	Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution .....	5
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	5
2.2	Utgiftsutveckling.....	5
2.3	Mål för utgiftsområdet.....	6
2.4	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	6
2.5	Resultatredovisning .....	7
2.5.1	Säkerställa finansieringen av den offentliga sektorn .....	7
2.5.2	Bidra till ett väl fungerande samhälle .....	11
2.5.3	Motverka brottslighet .....	15
2.6	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	19
2.6.1	Säkerställa finansieringen av den offentliga sektorn .....	19
2.6.2	Bidra till ett väl fungerande samhälle för allmänhet och företag ...	19
2.6.3	Motverka brottslighet .....	20
2.7	Politikens inriktning .....	20
2.7.1	Säkerställa finansieringen av den offentliga sektorn .....	20
2.7.2	Bidra till ett väl fungerande samhälle för allmänhet och företag ...	21
2.7.3	Motverka brottslighet .....	21
2.8	Budgetförslag.....	22
2.8.1	1:1 Skatteverket.....	22
2.8.2	1:2 Tullverket .....	24
2.8.3	1:3 Kronofogdemyndigheten.....	26
2.8.4	1:4 Kompensation förhöjt grundavdrag födda 1957 .....	28

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution enligt tabell 1.1.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag

1:1 Skatteverket	8 586 863
1:2 Tullverket	2 874 961
1:3 Kronofogdemyndigheten	2 192 533
1:4 Kompensation förhöjt grundavdrag födda 1957	3 200 000
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>16 854 357</b>



## 2 Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

### 2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution omfattar huvuduppgifterna att besluta om och ta in skatter, tullar och avgifter. Nära knutet till och starkt integrerat med huvuduppgifterna finns verksamheter som folkbokföring, id-kort, gränsskydd och verkställighet av betalningsanspråk. Inom skatte-, tull- och exekutionsområdet ingår också att förebygga och motverka brott. Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten är förvaltningsmyndigheter inom respektive område.

### 2.2 Utgiftsutveckling

**Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 03 Skatt, tull och exekution**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
1:1 Skatteverket	8 249	8 174	8 500	<b>8 587</b>	8 913	9 052
1:2 Tullverket	2 469	2 589	2 632	<b>2 875</b>	2 988	3 063
1:3 Kronofogdemyndigheten	2 123	2 135	2 180	<b>2 193</b>	2 320	2 364
1:4 Kompensation förhöjt grundavdrag födda 1957				<b>3 200</b>		
<b>Totalt för utgiftsområde 03 Skatt, tull och exekution</b>	<b>12 841</b>	<b>12 898</b>	<b>13 312</b>	<b>16 854</b>	<b>14 221</b>	<b>14 479</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 03 Skatt, tull och exekution**

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>12 923</b>	<b>12 923</b>	<b>12 923</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	433	933	1 278
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	3 498	364	277
varav BP24 <sup>3</sup>	3 335	392	371
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>16 854</b>	<b>14 221</b>	<b>14 479</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Utgiftsområdet sammanlagda utgifter uppgick 2022 till ca 12,8 miljarder kronor. Prognosen för utfallet 2023 är ca 500 miljoner kronor högre, vilket är ca 400 miljoner högre än anvisade anslag. Föreslagen anslagsnivå för utgiftsområdet 2024 är ca 4 miljarder kronor högre än vad som budgeterades för 2023. Ökningen beror till största del på förslaget om nytt anslag avseende kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för rätt att ta del av det förhöjda grundavdraget. Det nya anslaget, som är transfereringar till hushåll, avser 3,2 miljarder kronor av

ökningen. Ökningen för myndigheternas förvaltningsanslag inom utgiftsområdet är ca 800 miljoner kronor jämfört med vad som budgeterats för 2023. Denna ökning beror på pris- och löneomräkning samt planerliga förändringar av anslagen enligt tidigare beslutade, föreslagna och aviserade reformer.

**Tabell 2.3 Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution**

Miljoner kronor

	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	3 231
Verksamhetsutgifter <sup>2</sup>	13 478
Investeringar <sup>3</sup>	146
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>16 854</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2022 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

<sup>2</sup> Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

<sup>3</sup> Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

## 2.3 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet är att säkerställa finansieringen av den offentliga sektorn och bidra till ett väl fungerande samhälle för allmänhet och företag samt motverka brottslighet (prop. 2017/18:1, bet. 2017/18:SkU1, rskr. 2017/18:78).

## 2.4 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Till stöd för resultatbedömningen är bl.a. respektive myndighets årsredovisning samt utvärderingar, rapporter och Riksrevisionens iakttagelser. Antalet resultatindikatorer och bedömningsgrunder har begränsats för att det ska bli tydligare vilka som är centrala för resultatbedömningen. Resultatindikatorer och bedömningsgrunder som beskriver resultatet för verksamhet som bidrar till att målet för utgiftsområdet uppnås är

- totalt inbetalda skatter, tullar, avgifter och indrivna belopp,
- uppbördsförlustens storlek,
- skattefelets storlek och utveckling,
- folkbokföringsfelets storlek och utveckling,
- fastställda fordringar och skuldsanering,
- myndigheternas rankning och resultat i kvalitets- och anseendemätningar,
- samhällsnytta av beslag av narkotika och dopningsmedel, alkohol- och tobaksbeslag, och
- utmätt belopp i arbetet med att förebygga och motverka brott.



## 2.5 Resultatredovisning

### 2.5.1 Säkerställa finansieringen av den offentliga sektorn

#### Inbetalda skatter, tullar, avgifter och indrivna belopp ökade

**Tabell 2.4** Totalt inbetalda skatter, tullar, avgifter och indrivna belopp

Miljarder kronor

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Inbetalda skatter och avgifter till Skatteverket, brutto	1 936,2	1 992,7	2 089,2	2 116,4	2 073,2	2 264,4	2 409,2
Inbetalda skatter och avgifter till Skatteverket, netto <sup>1</sup>	1 172,9	1 188,7	1 261,4	1 256,3	1 190,0	1 382,5	1 472,2
Inbetalda tullar, skatter och avgifter till Tullverket <sup>2</sup>	6,8	7,0	7,8	7,7	7,1	8,2	10,8
Indrivet belopp av Kronofogdemyndigheten	10,6	11,6	11,9	12,6	11,8	12,6	14,7
Totalt inbetalda skatter, tullar, avgifter och indrivet belopp, brutto	1 953,6	2 011,3	2 108,9	2 136,7	2 092,1	2 285,2	2 434,7

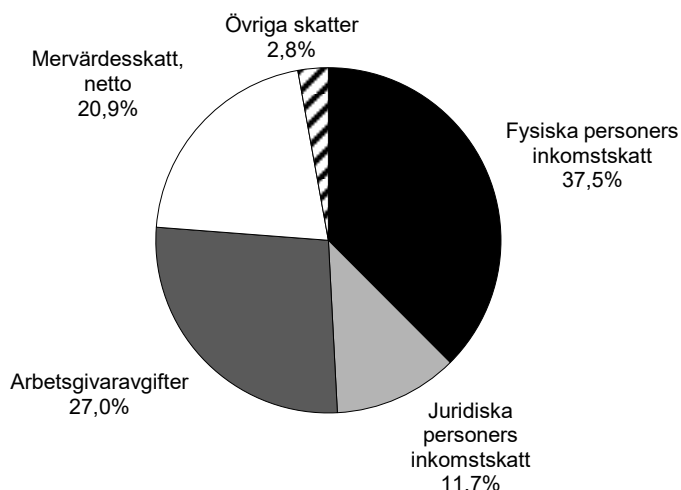
<sup>1</sup> I nettot avgår utbetalning av kommunalskattemedel och kompensation för mervärdesskatt till kommuner och regioner.

<sup>2</sup> Inbetald uppbörd som Tullverket redovisar mot inkomsttitel.

Källor: Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten.

Under 2022 ökade inbetalda skatter och avgifter till Skatteverket med 6,4 procent jämfört med 2021, vilket motsvarar 145 miljarder kronor. Fördelningen av inbetalda skatter framgår av diagram 2.1. Efter utbetalningar av kommunalskattemedel m.m. var nettouppbörden 6,5 procent högre än 2021. Förändringen i inbetalda skatter berodde främst på förändringar av skatteregler, löner, priser och konjunkturläge. Samtliga skatteslag ökade och vid årsskiftet uppgick de tillfälliga anstånden med skatteinbetalningar till 34,1 miljarder kronor jämfört med 30,5 miljarder kronor vid förra årsskiftet.

**Diagram 2.1** Inbetalda skatter fördelat på skatteslag



Källa: Skatteverket

Inbetalda tullar, skatter och avgifter till Tullverket ökade kraftigt jämfört med föregående år, vilket särskilt beror på att importvärdet ökade med 220 miljarder kronor, en ökning med 40 procent. Ökningen av importvärdet kan främst förklaras av en allmän prisökning till följd av inflationen och Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina som

har lett till brist på vissa varor samt problem i leveranskedjor. En ökning av handeln efter lättnader under pandemin är också en förklaring. Varor från Norge, Kina, USA och Storbritannien stod för nästan 70 procent av det totala importvärdet. Den värde-  
mässigt största varugruppen var råolja och andra oljeprodukter, vilken står för ca 26 procent av värdet. Därefter kommer liksom föregående år lax från Norge vilket förklaras av att Sverige är första EU-land för en stor del av importen av lax från Norge till EU. Det bör dock påpekas att de vanligast förekommande importvarorna är tullfria vilket innebär att förändringar i importen får stor påverkan på importvärdet men marginell påverkan på den debiterade uppbörden.

Det totala exportvärdet för 2022 var nästan 949 miljarder kronor, vilket är en ökning med 20 procent jämfört med 2021. Maskiner och fordon stod för nästan 40 procent av exportvärdet, och de värdemässigt största exportländerna var Norge, USA och Storbritannien vilka tillsammans stod för ca 56 procent av det totala exportvärdet.

Indrivet belopp av Kronofogdemyndigheten ökade med 17 procent jämfört med 2021. Ökningen berodde delvis på att en enskild gäldenär betalade över 1 miljard kronor. Av det indrivna beloppet hänfördes 7,6 miljarder kronor till statliga fordringsägare samt till kommuner och regioner, en ökning med 1,9 miljarder kronor. Till enskilda borgenärer drevs det in 7,1 miljarder kronor vilket var en ökning med 180 miljoner kronor. Egna inbetalningar från gäldenärer och löneutmätning utgör den största andelen av indrivet belopp. Två av tre skuldsatta var män.

Det totala antalet gäldenärer med skulder registrerade i Kronofogdemyndighetens indrivningsdatabas har sjunkit svagt under 2000-talet och uppgick under 2022 till 461 000 fysiska och juridiska personer. Antalet fysiska personer motsvarade 3,7 procent av befolkningen vilket var i nivå med 2021. Den totala skuld som Kronofogdemyndigheten har att driva in har ökat stadigt under de senaste åren.

**Tabell 2.5 Den totala skuldens utveckling**

Miljarder kronor

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Total skuld <sup>1</sup>	105,0	106,3	106,6	124,4	144,6	172,6
<i>varav kvinnor</i>	19,4	19,9	20,1	21,7	23,0	24,8
<i>varav män</i>	59,3	61,6	62,5	65,6	71,5	76,7
<i>varav 18–30 år</i>	4,3	5,0	4,9	5,7	6,2	7,3
Varav skulder till stat, kommun och regioner	40,0	39,1	36,1	41,3	50,7	62,5
Varav skulder till enskilda	64,4	67,2	70,5	83,1	93,9	110,1
Privatpersoners skulder totalt	78,7	81,5	82,7	87,3	94,4	101,5

<sup>1</sup> Inkluderar skulder som juridiska personer har hos Kronofogdemyndigheten. I de fall det finns ett solidariskt betalningsansvar har hela skulder tagits upp för samtliga betalningsansvariga.

Källa: Kronofogdemyndigheten.

### Uppbördsförlusterna fortsatt höga på grund av enstaka ärenden

Uppbördsförlusten är den andel av fastställda skatter respektive tullar och avgifter som inte har betalats till Skatteverket respektive Tullverket. För Skatteverket var uppbördsförlusterna 13,7 miljarder kronor 2022 vilket var lägre än 2021, men fortfarande högre än tidigare normalnivå före 2020. Orsaken till de högre nivåerna var fortsatt några omfattande skatteutredningar avseende gränsöverskridande undandragande av mervärdesskatt. Sammantaget har utredningar av ett begränsat antal företag medfört restföringar på sammanlagt ca 16 miljarder kronor under de senaste tre åren, varav 6 miljarder kronor under 2022. Utan dessa beslut hade uppbördsförlusten som andel av totala skatter och avgifter varit 0,33 procent och inte 0,57 procent. Tullverkets uppbördsförluster ökade under 2022, vilket beror på åtta större tullräkningar som inte

har betalats. Dessa hade ett totalt värde om nästan 26 miljoner kronor, och fem av dem överlämnades för indrivning. Av de skulder till stat, kommuner och regioner som restförts hos Kronofogdemyndigheten preskriberades 5,1 miljarder kronor 2022 vilket var 241 miljoner kronor mindre jämfört med 2021.

**Tabell 2.6 Uppbördsförluster och preskriberat belopp**

Procent

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Andel fastställda skatter och avgifter som inte har betalats till Skatteverket	0,24	0,29	0,23	0,24	0,48	0,71	0,57
Andel fastställda skatter och avgifter som inte har betalats till Tullverket	0,23	0,21	0,18	0,30	0,44	0,20	0,42
Andel preskriberat belopp till stat, kommuner och regioner	i.u.	11,53	12,27	13,26	8,63	7,69	6,30

Källor: Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten.

### Pandemins effekter på ekonomin gjorde det fortsatt svårt att bedöma skattefelets utveckling

Skattefelet är skillnaden mellan de fastställda beloppen och de teoretiskt riktiga. Skattefelet presenteras per skatteslag, se tabell 2.7. Bedömningar av skattefelet är förknippade med stora osäkerheter och resultatet måste användas med stor försiktighet. Metodutveckling för att öka bedömningarnas fullständighet sker kontinuerligt och därför kan bedömningen av skattefelets storlek inte jämföras med den bedömning som redovisades i tidigare budgetpropositioner. Skillnader ska alltså inte tolkas som att skattefelet har förändrats. Skattefelsbedömningar för olika skatteslag kan inte heller jämföras med varandra eftersom uppskattningarna i olika utsträckning omfattar skattefel som inte är kontrollerbart eller är kontrollerbart med olika metoder.

**Tabell 2.7 Skattefelets storlek**

Miljarder kronor och procent

Skatteslag och period	Belopp	Andel av teoretisk skatt
Bolagsskatt, 2014–2018	3,2	3,6
Bolagsskatt statliga bolag, 2016–2018	0,3	6,3
Arbetsgivaravgift och egenavgift, 2014–2018	7,7	1,6
Arbetsgivaravgift statliga bolag, 2016–2018	0,3	0,08
Skatt på inkomst av tjänst och näringsverksamhet, 2014–2018	12,1	1,5
Skatt för fysiska personers inkomst av kapital, 2016–2018	8,0	8,6
Mervärdesskatt 2020	7,5	1,6
Punktskatt alkohol och tobak 2021	1,4	5,3
Trängselskatt 2020	6,3	0,2
Återbetalning av energi- och koldioxidskatt på bränsle i jord- och skogsbruk, juli 2019-juli 2021	0,07	11,6

Källa: Skatteverket.

Sammantaget uppgick det totala beloppet i de delar för vilka skattefelet har kunnat beräknas till knappt 47 miljarder kronor. Det bedömda skattefelet för bolagsskatten respektive för arbetsgivaravgift och egen avgift har kunnat uppskattas även för statliga bolag, i övrigt kvarstår bedömningen som gjordes 2021 när det gäller skattefelet för dessa skatteslag. Män stod för större del av skattefelet i inkomstslaget tjänst och näringsverksamhet än kvinnor, 1,9 miljarder kronor respektive 1 miljard kronor. Även när det gäller skattefelet i inkomstslaget kapital stod män för större del än kvinnor, 2,1 miljarder kronor respektive 1,5 miljarder kronor. Skattefelet för privatpersoners

kapitalinkomster på finansiella tillgångar i utlandet bedömdes vara 4,4 miljarder kronor. En del av den uppskattningen bygger på resultatet av slumpkontroller som var möjligt att genomföra 2022 utifrån uppgifter om utdelningar och räntor från utlandet som Skatteverket fått från det internationella informationsutbytet (Common Reporting Standard).

Skatteverket har bedömt skattefelets utveckling sammantaget genom indikatorer som speglar utvecklingen av skattefelet och faktorer som påverkar det. Attitydundersökningen bland privatpersoner som Skatteverket genomförde 2022 visade att känneteckningen om personer som arbetat svart eller anlitat svart arbetskraft fortsatte att minska. Likaså visade undersökningen riktad till företag att upplevelsen av illojal konkurrens och kännedom om andra företagare som skattefuskar fortsatte att minska. Användningen av digitala tjänster fortsatte att öka 2022 vilket kan ses som en indikator på att förutsättningarna att göra rätt har förbättrats. Indikatorn om social tillit, privatpersoners och företagens genomsnittliga svar på samtliga frågor i attitydundersökningar, visade en statistiskt säkerställd förbättring. Även indikatorerna felutrymme och upplevd risk för upptäckt hade en fördelaktig utveckling, främst för företag. Skatteverkets indikatorer gav därmed en sammantagen bild av att skattefelet har minskat, men på grund av den påverkan som pandemin haft på ekonomin drog Skatteverket ingen slutsats för utvecklingen av skattefelet mellan 2021 och 2022.

Skatteverkets arbete med vägledning, ärendehantering, kontroll, strukturutveckling och attitydpåverkan resulterade i att skatt och avgifter fastställdes och betalades. Det bidrog till att skattefelet och uppbördsförlusterna begränsades. Trots fortsatt ökade volymer av inkomstdeklarationer, redovisningar av mervärdesskatt och arbetsgivaravgifter ökade inte den manuella hanteringen. En miljon fler privatpersoner tog emot inkomstdeklarationen via digitala brevlådor och totalt deklarerade drygt 92 procent digitalt, vilket innebar att antalet fel minskade. För stora uppgiftslämnare och utländska företag var inslagen av manuell hantering större eftersom digitalt uppgiftslämnande och Skatteverkets handläggningssystem inte är utformade för dessas särskilda behov. Användningen av information från det internationella informationsutbytet ökade och exempelvis kunde uppgifter om pension från Finland fyllas i på förhand i inkomstdeklarationer.

I kontrollverksamheten har de högst värderade riskerna i huvudsak tagits omhand, men inom vissa områden finns högt värderade risker som inte hanterats i tillräcklig omfattning. Hög personalomsättning, tillkommande arbetsuppgifter (t.ex. stöd vid korttidsarbete och omställningsstöd), och stort inslag av manuell hantering inom vissa områden begränsade kontrollverksamhetens omfattning. Trots detta genomfördes fler kassaregister- och personalliggarbesök samt revisioner än föregående år. I kontrollverksamheten upptäckte och ändrade Skatteverket falska inkomstuppgifter för ca 600 personer under 2022. Felaktiga löneuppgifter kan ligga till grund för utbetalningar av bidrag, pension, sjuk- och föräldrapenning eller som underlag för rätten att vistas i landet. Utifrån antagande om att ett års felaktiga löneuppgifter för en person kostar samhället minst 250 000 kronor i oriktiga utbetalningar bedömde Skatteverket att de ändrade uppgifterna sparar samhället över 150 miljoner kronor.

Även Tullverket ska bedöma skattefelets storlek, dvs. i vilken utsträckning varor som ska deklarerats faktiskt deklarerats, att deklarerade uppgifter är riktiga och att villkor som ställs vid olika förfaranden är uppfyllda. Inte heller Tullverket kan dock göra någon beräkning av det totala skattefelet eftersom det inte finns någon statistisk metod för att fastställa mörkertalet för import som inte har deklarerats. Tullverket kan därför inte med säkerhet kvantitativt beräkna skattefelets storlek och i vilken grad felet förändrats. Detta är inte unikt för Sverige utan gäller även tulladministrationer i övriga EU-länder. Tullverket tog 2016 i samarbete med Statistiska centralbyrån fram ett

alternativt förfarande för att beräkna skattefelets storlek. Under 2021 genomfördes en uppdatering av siffrorna i modellen utifrån 2019 års importstatistik som för 2022 visar en uppskattning av mörkertalet till motsvarande drygt 180 miljoner kronor, vilket är en ökning jämfört med 2021 då samma beräkningsmetod visar ett belopp om 137 miljoner kronor. Under både 2020 och 2021 påverkades handeln negativt av pandemin, men under 2022 ökade den igen, och även värdet av handeln ökade beroende på ökad inflation och ökade kostnader. Den beräknade ökningen av mörkertalet för skattefelet mellan 2021 och 2022 är därför också helt relaterad till den ökade handeln.

Antalet tulldeklARATIONER ökade med ca 3 procent jämfört med 2021. Andelen manuellt kontrollerade tulldeklARATIONER minskade under 2022 med 17 procent, till knappt 64 000. Detta beror på att Tullverket av resursskäl i större utsträckning fått förlita sig på valideringar och automatiska kontroller i deklARATIONssystemen. I stället har kontroller efter underrättelsebaserade riskprofiler prioriterats högre och resurser styrts om inte minst för att hantera sanktionerna som har införts mot Ryssland och Belarus med anledning av kriget i Ukraina.

## 2.5.2 Bidra till ett väl fungerande samhälle

### Folkbokföringsfelet minskade och resultatet för folkbokföringsverksamheten utvecklades positivt

Att uppgifterna i folkbokföringen speglar befolkningens bosättning, identitet och familjerättsliga förhållanden är en förutsättning för att samhällsfunktioner ska ha ett korrekt underlag för beslut och åtgärder. Folkbokföringsfelet är förekomsten av fel i förhållande till lagstiftningens krav. Skatteverket har redovisat en uppskattning av folkbokföringsfelets storlek från 2014 till 2020, se tabell 2.8.

**Tabell 2.8 Folkbokföringsfelet 2014–2020**

Antal individer och procent

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
<b>Totalt antal individer</b>	<b>189 300</b>	<b>188 200</b>	<b>192 000</b>	<b>195 500</b>	<b>198 100</b>	<b>214 300</b>	<b>200 400</b>
- varav kvinnor	81 000	77 300	80 200	81 100	80 600	86 200	80 400
- varav män	108 300	104 800	111 800	114 400	117 500	128 100	120 000
<b>Andel av befolkningen</b>	<b>1,9</b>	<b>1,8</b>	<b>1,9</b>	<b>1,9</b>	<b>1,9</b>	<b>2,1</b>	<b>1,9</b>
- varav kvinnor	1,7	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7	1,6
- varav män	2,2	2,1	2,2	2,3	2,3	2,5	2,3

Källa: Skatteverket.

Antalet individer som ingår i folkbokföringsfelet minskade 2022 och som andel av befolkningen var folkbokföringsfelet tillbaka på samma nivå som 2016–2019. Av dem som var felaktigt folkbokförda var ca 40 procent kvinnor. Det var fortsatt felaktig adress som förklarade mer än hälften av folkbokföringsfelet och andelen män i denna kategori ökade med 5 procentenheter till 64 procent. Det största felet bland dem med felaktig adress var fortsatt att många personer var folkbokförda på en boarea som inte ansågs tillräcklig för antalet. En del i metoden att uppskatta hur många individer som inte är folkbokförda men som borde vara det är att identifiera individer med samordningsnummer som inte är folkbokförda men som under aktuellt år och året före hade en disponibel inkomst över ett prisbasbelopp. Den aktuella gruppen fortsatte att öka och förändringen jämfört med 2016 var mer än en fördubbling av antalet individer, 12 400 individer 2020 jämfört med 5 600 individer 2016. I Skatteverkets attitydundersökning 2022 instämde nästan sex av tio privatpersoner i påståendet att det är troligt att Skatteverket skulle upptäcka om någon i min omgivning fuskade med folkbokföringen. Det var fler än 2021 och indikatorn var därmed för första gången i samma nivå som privatpersoners svar på motsvarande fråga om skattefusk.

Resultatet för ärendehantering inom folkbokföringen var bättre 2022 än tidigare år. Volymerna ökade men ärendebalanserna minskade ändå med 14 procent och fler ärenden avslutades inom två veckor. Skatteverket uppger att det riskbaserade arbetssättet lett till en mer enhetlig och effektiv ärendehantering. Kompletta ärenden har kunnat hanteras skyndsamt, vilket minskat väntetiden för bl.a. att få ett personnummer vid flytt till Sverige. För att minska folkbokföringsfelet genomförde Skatteverket bl.a. bosättningskontroller, om än färre än vad som genomförts de senaste två åren. Bosättningskontrollerna har lett till ändring i 79 procent av ärendena vilket är en indikation på att kontrollerna genomfördes på områden där risken för fel var hög. En förklaring till det lägre antalet bosättningskontroller var att Skatteverket inför valet 2022 prioriterade att registrera inkomna ärenden som avsåg anmälan om flytt inom Sverige för att säkerställa en korrekt folkbokföring inför att röstlängder skulle tas ut. Vidare fördes resurser från arbetet med bosättningskontroll till att hantera ett ökat behov av samordningsnummer till skyddsbehövande från Ukraina. Tilldelningen av samordningsnummer till denna grupp effektiviserades av att Migrationsverket anslöt sig till Skatteverkets e-tjänst för att digitalt kunna begära samordningsnummer. Det bidrog till att väntetiden för att tilldelas samordningsnummer inte var längre än föregående år trots ökade volymer.

Skatteverket registrerar, förvarar och lämnar ut kopior av bouppteckningar. Antalet inkomna ärenden om bouppteckningar var fortsatt högt under 2022. Det tog längre tid att få en ansökan hanterad och antalet som väntar på att få bouppteckning registrerad ökade. Den negativa resultatutvecklingen berodde på hög sjukfrånvaro bland medarbetarna, minskad bemanning och utmaningar med att rekrytera nya medarbetare.

### **Digital delgivning ökade men fortsatt långa handläggningstider för betalningsföreläggande**

Under 2022 inkom ca 1,3 miljoner ansökningar om betalningsföreläggande och handräckning vilket var i nivå med den senaste tioårsperioden. Av ansökningarna riktades 87 procent mot fysiska personer och 43 procent återkallades efter att sökanden fått betalt eller en uppgörelse nåtts. Flest ansökningar om betalningsfastställelse riktades mot fysiska personer i åldersgruppen 26–34 år. Under 2022 kvitterades fler än hälften av delgivningarna digitalt, vilket var en ökning med 25 procentenheter jämfört med 2021 då möjligheten att ta emot handlingar och bekräfta delgivning digitalt infördes. Handläggningstiden minskade något men är fortfarande lång.

**Tabell 2.9 Betalningsföreläggande och handräckning**

Personer, utslag och dagar

	2018	2019	2020	2021	2022
<b>Ansökningar mot fysiska personer</b>					
Totalt	426 722	416 534	422 733	390 042	400 642
varav kvinnor	186 962	182 517	182 854	168 732	170 556
varav män	239 760	234 071	239 879	221 310	230 086
<b>Antal beslut om utslag</b>	612 485	529 839	650 191	627 114	597 460
Varav kvinnor	i.u.	i.u.	341 783	283 983	279 600
Varav män	i.u.	i.u.	280 615	286 952	280 486
Tid från ansökan till utslag	67	74	123	106	96

Källa: Kronofogdemyndigheten.

Handräckning kan avse vanlig eller särskild handräckning. Det kom in 36 000 ansökningar om vanlig handräckning, en ökning med 5 000 ansökningar jämfört med 2021. Av dessa avsåg 95 procent avhysning. Särskild handräckning kan exempelvis avse att få tillgång till ett utrymme eller att upphöra göra något olovligt. Dessa handräckningar minskade något till 1 000 ansökningar under 2022.

**Tabell 2.10 Ansökningar och beslut om skuldsanering**

Antal ansökningar, personer och procent

	2018	2019	2020	2021	2022
<b>Antal ansökningar om skuldsanering</b>					
Totalt	18 237	21 603	30 555	30 399	27 918
varav kvinnor	8 266	9 856	13 875	13 653	12 220
varav män	9 971	11 747	16 680	16 674	15 698
<b>Andel beslut om skuldsanering<sup>1</sup></b>	58	52	43	36	35
varav kvinnor	63	57	47	40	38
varav män	54	48	40	34	33

<sup>1</sup> Andel beslut om skuldsanering under året inkluderar ansökningar som inkommit tidigare år

Källa: Kronofogdemyndigheten

Antalet ansökningar om skuldsanering minskade med 8 procent jämfört med 2021 vilket delvis kan förklaras av det digitala självskattningstest som infördes 2021. De flesta ansökningarna kom från personer i åldersgruppen 35–44 år. Andelen som beviljas skuldsanering minskade under 2022. Många unga som använde tjänsten uppfyllde inte kraven för skuldsanering. De personer som beviljades skuldsanering 2022 hade sammanlagda skulder på 9,2 miljarder kronor. Genom besluten sanerades 7,8 miljarder kronor bort vilket var i nivå med föregående år. De 1,4 miljarder kronor som återstår ska betalas av under skuldsaneringsperioden. Ansökningar om omprövning av skuldsaneringsbeslut ökade med 29 procent till 11 700 jämfört med 2021. Ökningen under 2022 berodde till största delen på att fler borgenärer begärde omprövning då betalplaner inte följts. På grund av långa handläggningstider kom det in flera ansökningar om omprövning av samma skuldsaneringsbeslut. Beslutens hållbarhet har minskat något över tid, ca 3 procent av besluten om skuldsanering upphävdes 2022. Skuldsaneringens betaltjänst har utvecklats och anpassats till nya regler. Det har ökat spårbarheten i betalningsförmedlingen och motverkat oseriösa aktörer som anmäler grundlösa krav i skuldsaneringsärenden. Personer med pågående skuldsanering minskade med 700 till 51 900 personer under 2022.

Kronofogdemyndigheten har i sitt arbete med tillsyn över konkursförvaltarna handlagt 7 454 konkursärenden, en ökning med 5 procent jämfört med 2021, och 171 ärenden om företagsrekonstruktion vilket var i nivå med 2021. En ny lag om företagsrekonstruktion trädde i kraft i augusti 2022 och 32 rekonstruktioner har beslutats enligt den

nya lagen. Kronofogdemyndigheten utövade tillsyn över rekonstruktörernas arbete i dessa ärenden. Av de 839 konkurser som avsåg fysiska personer gällde 26 procent kvinnor och 74 procent män. De flesta fysiska personer som försattes i konkurs var över 65 år.

### Fortsatt stabilt förtroende för myndigheterna

Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten får bra resultat i förtroendeundersökningar. I Kantar Sifos anseendemätning 2022 – som är ett index från 0 till 100 – fick myndigheterna ett gott resultat. Ett anseendeindex på 50 eller över är ett högt anseende för myndigheter och medelvärdet var 38 för de 50 myndigheter som ingick i mätningen.

**Tabell 2.11 Förtroendet för myndigheterna**

Indexvärde	2018	2019	2020	2021	2022
Skatteverket	49	50	52	50	53
Tullverket	40	35	39	40	39
Kronofogdemyndigheten	42	42	42	47	43

Källa: Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten

En del i myndigheternas arbete för att bibehålla högt förtroende är att tillhandahålla behovsanpassad, lättillgänglig och kvalificerad information och service till allmänhet och företag. Skatteverket samarbetade under 2022 med bl.a. branschorganisationer, programvaruföretag och olika grupper av användare för att t.ex. utveckla ett API (Application Program Interface) som underlättar inlämning och hämtning av deklARATIONEN för aktiebolag och ekonomiska föreningar. Tullverket genomförde under 2022 ca 100 000 fysiska kontroller, vilket var en minskning med 4 procent jämfört med föregående år. Det var en mycket liten andel, ca 0,16 procent, av dessa som ledde till skriftliga klagomål avseende bemötandet. Sedan Kronofogdemyndigheten i februari 2022 införde möjligheten att betala med Swish har gäldenärer agerat snabbare. Det har även blivit enklare att ansöka om verkställighet och att själv beräkna sitt förbehållsbelopp genom nya e-tjänster.

### Skatteverkets arbete med stödåtgärder med anledning av pandemin fortsatte, men med tyngdpunkt på kontroll och återkrav

De uppgifter Skatteverket fick 2020 och 2021 – att hantera tillfälliga anstånd med betalning av skatter och avgifter, omställnings- och evenemangsstöd – pågick och utökades under 2022 med nya perioder. Arbetet med stöden omfattade i högre grad efterkontroll och återkrav än handläggning av ansökningar jämfört med tidigare år. Under 2022 tog Skatteverket emot knappt 8 300 ansökningar och beviljade ca 1,6 miljarder kronor i omställningsstöd (inkl. omställningsstöd till särskilt drabbade företag). Totalt beviljat belopp för evenemangsstödet var samma som 2021, ca 64 miljoner kronor. Skatteverket har även genomfört efterkontroll i syfte att motverka fusk med och missbruk av stödåtgärderna. Förutom kontroll av utbetalningar av stöd från Skatteverket inhämtades uppgifter om genomförda utbetalningar av stöd från andra myndigheter som granskades utifrån ett beskattningsperspektiv. Resultatet av efterkontrollen var ca 2 300 beslut om ändring, vilket var ca 400 färre beslut om ändring jämfört med 2021 men belopp om återbetalning var ca 330 miljoner kronor högre än 2021. Skatteverket hanterade nästan 80 000 ansökningar om tillfälliga anstånd med betalning av skatter och avgifter från nästan 30 000 företag. Det var ca 15 000 ansökningar och ca 6 000 företag färre än 2021. Sammantaget uppgick verksamhetskostnaderna till 84 procent av anslagsförstärkningarna som tilldelats för ändamålen 2022.



Skatteverket har därutöver fortsatt lånat ut personal till Tillväxtverket för att arbeta med myndighetens kvarvarande ärenden om stöd vid korttidsarbete. Omkring 75 medarbetare lånades ut under första kvartalet vilket trappades ned till ca 30 medarbetare vid slutet av året. Skatteverket tog över ansvaret för stöd vid korttidsarbete den 1 april 2022. Med förhållandevis kort förberedelsestid klarade myndigheten att utveckla e-tjänst och enklare handlägningsstöd till ikraftträdandet. Antalet ansökningar om stöd vid korttidsarbete till Skatteverket var knappt 1 500, vilket var lägre än förväntat.

### Införande av it-system

Enligt den s.k. unionstullkodexen ska EU:s medlemsstater samarbeta med kommissionen för att utveckla, underhålla och använda elektroniska system för utbyte av uppgifter mellan olika tullmyndigheter och med kommissionen och för lagring av sådan information. Genom införandet av systemen kommer näringslivet få en mer digitaliserad, harmoniserad och effektiv tullhantering. Tullverket lägger stora resurser på att utveckla och implementera ett antal olika it-system för detta ändamål. Trots det är Tullverket, liksom flera andra medlemsstaters tullmyndigheter, försenade med vissa av systemen. Sverige begärde under 2022 tillstånd av kommissionen att få senarelägga införandet av dessa system, vilket beviljades i några av fallen.

### 2.5.3 Motverka brottslighet

Myndigheterna inom utgiftsområdet har arbetat för att förebygga och motverka brottslighet.

#### Fortsatt ökad samhällsnytta

Tullverket beräknar samhällsnyttan av beslagtagna narkotika och dopningsmedel respektive beslagtagna och omhändertagna alkohol och tobak. Beslagen av narkotika och dopningsmedel beräknas till ett samhällsekonomiskt värde motsvarande kostnaden för missbruk. Samhällsnyttan varierar över enskilda år bl.a. beroende på vilka preparat som beslagtas. Ju farligare ett preparat är, desto högre samhällsnyttovärde ges ett beslag av just det preparatet. Samhällsnyttan gällande alkohol- och tobaksbeslag motsvaras av skattebortfallet.

**Tabell 2.12 Samhällsnytta beräknad på beslag och beslagens storlek**

Miljoner kronor

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Samhällsnytta beräknad på beslag av narkotika och dopningsmedel	3 001	2 655	2 487	3 368	3 528	5 149
Skattebortfall alkohol- och tobaksbeslag	164	84	123	110	89	36

Källa: Tullverket.

Samhällsnyttan beräknad utifrån beslag av narkotika och dopningsmedel följer de senaste årens trend och ökade även under 2022. Huvuddelen av samhällsnyttan, ca 90 procent, kan hänföras till beslagen av cannabis, amfetamin och kokain.

**Tabell 2.13 Beslag av narkotika (urval)**

Kilo där annat ej anges

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Heroin	37	71	60	22	1	8
Opium	4	6	34	10	13	21
Amfetamin	368	198	334	221	332	549
Kokain	97	488	43	216	261	822
Cannabis	2 396	926	1 115	3 888	3 299	2 304
Övrig narkotika inkl. narkotiska läkemedel (antal tabl.)	2 197 933	1 167 254	2 815 276	1 869 289	1 805 150	3 739 991

Källa: Tullverket.

Mängden amfetamin, kokain, heroin och opium som beslagtagits ökade kraftigt jämfört med 2021, medan mängden cannabis som beslagtagits minskade. Den kraftiga ökningen av heroin som beslagtagits kan hänföras till ett enskilt stort beslag som gjordes i en personbil. Även ökningen av opium kan kopplas till ett par större beslag i resandeflödet. Ökningen av amfetamin som beslagtagits beror på flera stora beslag i bl.a. lastbilar och personbilar, men det har gjorts större beslag även vid husrannsakingar i samband med brottsutredningar. Den kraftigt ökade mängden kokain som beslagtagits har sin förklaring i några mycket stora beslag i containertrafiken, bl.a. ett fall där en container innehöll drygt 500 kg. När det gäller mängden cannabis som tagits i beslag minskade denna med ca 30 procent jämfört med 2022, men antalet beslag ökade något. Flest beslag gjordes i post- och kurirflödet samt i resandeflödet, främst i personbilar och bland tågpassagerare. Då det inte finns några signaler om att marknaden för cannabis har minskat i Sverige, så är en trolig orsak till minskningen av den beslagtagna mängden att underrättelsesläget kan ha försämrats i och med att informationen från bl.a. de krypterade chattarna avtagit. Den fysiska och ekonomiska tillgången till narkotika är svårbedömd men bedöms ha ökat under perioden (utg.omr. 9, avsnitt 4).

När det gäller narkotikaklassade läkemedel minskade antalet beslag, men den totala beslagtagna volymen tabletter fördubblades jämfört med föregående år. Beslag av narkotikaklassade läkemedel gjordes i alla flöden men den minskning som noterats i post- och kurirflödet sedan ett par år tillbaka fortsatte. En stor del antas smugglas in i landet för eget bruk, men det beslagtogs även stora mängder som indikerar att det var avsett för vidareförsäljning. Detta gällde inte minst tramadol.

Mängden beslagtagen alkohol och tobak sjönk under 2022, liksom antalet beslag. En bidragande orsak tros vara att Tullverket sedan några år tillbaka särskilt har arbetat med att störa den organiserade smuglingen av alkohol, bl.a. genom att bedriva förundersökningar mot individer och nätverk som ägnat sig åt s.k. myrtrafik. Ett femtiotal sådana nätverk har hittills slagits ut efter fängelsedomar, värdförverkande och återkrav av olika slag. När det gäller tobakssmuggling har mängden beslag sjunkit såväl för cigaretter som för övrig tobak. Flest cigarettbeslag gjordes bland flygresenärerna, och minskningen berodde delvis på att det uppstått såväl nya transportvägar som tillverkningsplatser för illegala cigaretter till följd av sanktionerna mot Ryssland.

**Tabell 2.14 Beslag av vapen**

Antal	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Skjutvapen <sup>1</sup>	61	41	58	142	85	64
Start- och gasvapen <sup>2</sup>			23	50	30	23
Vapendelar <sup>2</sup>			307	247	165	120

<sup>1</sup> Fr.o.m. 2021 räknas inte hävda beslag (återlämnade vapen) in i antalet beslagtagna vapen. 2021 återlämnades 17 vapen, och 2022 återlämnades 21 vapen.

<sup>2</sup> Tidigare år har dessa produktgrupper redovisats tillsammans varför jämförelse inte går att göra.

Källa: Tullverket.

Antalet beslagtagna vapen och vapendelar sjönk jämfört med 2022. De flesta av de senaste årens beslag av vapen har Tullverket gjort främst vid husrannsakingar i samband med brottsutredningar, men 2022 påträffades färre vapen i sådana sammanhang. Samtidigt som beslagtagna vapen har minskat har beslagen av explosiva varor ökat kraftigt jämfört med föregående år. Det handlar bl.a. om s.k. bangers men även produkter som lysraketer och fyrverkerier förekommer. Majoriteten av beslagen av explosiva varor gjordes i post- och kurirflödet och i påfallande många fall där Tullverket kunde identifiera beställaren framgick att åldern på denne var under 18 år. Tullverket inrättade tillsammans med Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten under året ett nationellt skjutvapencenter i syfte att minska tillgången till illegala skjutvapen. Tullverket samverkade även med brottsbekämpande myndigheter i andra länder, såväl inom som utanför EU. Bland annat har myndigheten varit aktiv i EU:s plattform för samarbete mot organiserad brottslighet, Empact (European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats).

Tullverkets arbete mot organiserad brottslighet har bidragit till att 21 kriminella nätverk slogs ut under 2022, vilket var ungefär samma antal som 2021. Det har dock skett en ökning av kriminella nätverk som identifierats av Tullverket. Majoriteten av nätverken kan kopplas till främst narkotikasmuggling. Antalet personer lagförda för grov brottslighet uppgick till 238, vilket är en ökning med 15 procent jämfört med 2021.

### Utmätningar minskade brottsvinsterna

Genom jourverksamhet säkerställer och utmäter Kronofogdemyndigheten tillgångar som påträffas utanför ordinarie arbetstid hos gäldenärer som misstänks för eller har samröre med organiserad brottslighet.

**Tabell 2.15 Utmätt belopp i arbetet med att förebygga och motverka brott ökade kraftigt**

Miljoner kronor	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Utmätt belopp i jourverksamheten	4,9	5,0	6,7	4,7	6,5	7,4	7,3	32,7 <sup>1</sup>
Utmätt belopp i samverkansinsatser <sup>2</sup>	43,0	51,0	53,0	48,0	44,0	60,0 <sup>3</sup>	64,9 <sup>3</sup>	108,4 <sup>3</sup>
Totalt utmätt belopp	47,9	56,0	59,7	52,7	50,5	67,4	72,2	141,1

<sup>1</sup> En regeländring i augusti 2022 gav Kronofogdemyndigheten ökade möjligheter att utmäta egendom på distans genom biträde av Polismyndigheten.

<sup>2</sup> Utmätt belopp i samverkansinsatser initierade inom ramen för den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet (Ju2015/09350/PO).

<sup>3</sup> Utmätt belopp i samverkansinsatser enligt not 2 samt belopp som utmätts i insatser som Kronofogdemyndigheten själv initierat. Dessa belopp har myndigheten följt upp fr.o.m. 2020 då myndigheten fick tillfälliga medel för att förebygga och motverka brott (prop. 2019/20:1, utg.omr. 3 avsnitt 5.4.1). Beloppet för 2021 har justerats och inkluderar i likhet med beloppen för 2020 och 2022 nu även utmätt belopp i insatser bl.a. på flygplatser och i hamnar.

Källor: Polismyndigheten och Kronofogdemyndigheten.

Under åren 2020–2022 har Kronofogdemyndigheten på grund av en tillfällig anslagsökning kunnat delta i fler samarbeten med andra myndigheter och utmätt tillgångar till

ett totalt värde om 141 miljoner kronor, vilket tillsammans med tillgångar säkrade genom kvarstad och betalningssäkring om 38 miljoner är det högsta säkerställda beloppet hittills i arbetet mot brott, 179 miljoner kronor. Den utökade möjligheten till distansutmätning innebär att det utmätta beloppet mer än fyrdubblades jämfört med 2021. Polismyndigheten har fått bättre tillgång till Kronofogdemyndighetens skulduppgifter vilket lett till ökad samverkan på fältet med utmätningar till ett värde av 30 miljoner kronor jämfört med 20,5 miljoner kronor 2021. Tullverket och Kronofogdemyndigheten har tillsammans med flera andra myndigheter genomfört insatser bl.a. på flygplatser och i hamnar och där utmätt egendom tillhörande skuldsatta med kopplingar till organiserad brottslighet.

Kronofogdemyndigheten har också stärkt och utvecklat arbetet med att förebygga och motverka brott. Inom den summariska processen har systematiken för att tidigt upptäcka bedrägeriförsök utvecklats vilket resulterat i att ogrundade ansökningar till ett värde av drygt 27,4 miljoner kronor stoppades jämfört med 10 miljoner kronor 2021. Myndigheten avslag ansökningar om skuldsanering med misstänkt koppling till organiserad brottslighet till ett värde av 1,2 miljarder kronor, jämfört med 2021 då motsvarande ansökningar till ett värde av 500 miljoner kronor avslogs. Genom nya arbetssätt har fler personer identifierats som kan komma i fråga för näringsförbud. De ansökningar som har gjorts har resulterat i 10 slutliga näringsförbud och 6 tillfälliga förbud. Samtliga som berördes av beslut om näringsförbud var män. Inom samarbetet med förvaltare för att ta fram rutiner för brottsutredningar i konkurs (RUBICON) har rutiner tagits fram för Kronofogdemyndighetens ansökningar om att styrelseledamöter ska avregistreras från Bolagsverkets register. Det kan bli aktuellt t.ex. när en företrädare agerar som bolagsmålsvakt.

### **Skatteverket utredde fler brott med koppling till organiserad brottslighet**

Antalet inkommande ärenden till Skatteverkets skattebrottsenhet minskade 2022 bl.a. för att Skatteverkets verksamheter gjorde färre brottsanmälningar. Minskningen var ca 200 brottsanmälningar jämfört med 2021. Antalet anmälningar från beskattningsverksamheten fortsatte dock att öka. Skatteverket anmälde totalt ca 420 folkbokföringsbrott under året, vilket var ca 430 färre anmälda brott jämfört med 2021. Minskningen berodde bl.a. på att systemstödet för brottsanmälan till Polismyndigheten behövde utvecklas. Antalet mängdärenden minskade till följd av att folkbokföringsbrott i stället kategoriserades om till de mer tidskrävande projektärendena. Förändringen innebär att genomsnittlig utredningstid för mängdärenden minskade till 108 dagar, vilket var fem dagar mer än 2020. Även genomsnittlig utredningstid för projektärenden minskade till 279 dagar. Det var färre brottsutredningar som avslutades, men en nedgång för ett enskilt år kan inte tolkas som nedgång i verksamhetens resultat eller kvalitet eftersom det t.ex. kan bero på att resurser lagts på att avsluta ett antal stora utredningar. Antalet avslutade ärenden med koppling till organiserad brottslighet nästan fördubblades till 118 ärenden jämfört med 2021.

Skatteverkets närvaro i den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet var fortsatt hög både när det gällde nedlagd tid och antalet deltagande medarbetare. Tillsammans utvecklade myndigheterna bl.a. metoder för att i ett tidigt skede i ett företags livscykel motverka att företag används som brottsverktyg. I Polismyndighetens årliga redovisning av verksamhet som har bedrivits i den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet anges att utfallet både i monetära termer och i ljuset av verksamhetens bredd var högt för Skatteverket. Beslutade höjningar av skatt inkl. skattetillägg inom ramen för insatserna var 184 miljoner kronor och fler brottsanmälningar lämnades. Folkbokföringsverksamheten hade fortsatt allt större betydelse i det gemensamma arbetet även om antalet genomförda bosättningskontroller som resulterade i beslut om ändrad folkbokföring var något

lägre än förra året. Under 2022 fortsatte projekt Municipal för att stärka kommuner i ett brottsförebyggande perspektiv, t.ex. för att identifiera, förebygga och vidta åtgärder för att motverka bidragsbrott, bedrägerier och oseriösa företag i upphandlingar.

Inom myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet deltog Skatteverket bl.a. i arbetet med att etablera regionala center i Göteborg och Umeå. Myndigheterna genomförde sammantaget knappt 2 600 arbetsplatskontroller. Med stöd av reglerna om personalliggare och kassaregister kontrollerade Skatteverket närmare 1 900 företag och beslutade om kontrollavgifter i över 30 procent av fallen. Kontrollerna ledde till fortsatta skatteutredningar och utredningar som berör felaktig folkbokföring.

## 2.6 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringens samlade bedömning är att måluppfyllelsen är god och att myndigheternas insatser i hög grad bidrar till att uppfylla målet för utgiftsområdet. Riksrevisionen har granskat myndigheternas årsredovisningar och bedömt att dessa i allt väsentligt är rättvisande.

### 2.6.1 Säkerställa finansieringen av den offentliga sektorn

Myndigheternas verksamhet och resultat följer samhällsutvecklingen och konjunkturläget vilket t.ex. kan noteras i att skatteintäkterna och det belopp som Kronofogdemyndigheten har drivit in har ökat. Uppbördsförlusterna var fortsatt högre än de nivåer som var före 2020, vilket berodde på ett fåtal större ärenden.

Regeringen bedömer att ett sammantaget skattefel om ca 47 miljarder kronor för de skatteslag som Skatteverket har kunnat bedöma får anses vara begränsat. I ljuset av att det årligen betalas in över 2 000 miljarder kronor i skatter och avgifter tyder skattefelets storlek på att allmänhetens och företagens vilja att betala skatt är god och att Skatteverkets arbete med att säkerställa eftersträvade skatte- och avgiftsintäkter är effektivt. Regeringen bedömer att de informations- och kunskapsinsatser samt kontroller som har genomförts har bidragit till att begränsa skattefelet. Det är positivt att användningen av uppgifterna från det internationella informationsutbytet ökade och bidrar till bättre kunskap om skattefelet och rätt beslut om skatt.

Då Tullverkets metod för mätning av skattefelet inte ger något stöd för beräkning av storleken på skattefelet, har regeringen gett myndigheten i uppdrag att analysera och beskriva hur metoden för att bedöma och redovisa skattefelets storlek kan utvecklas.

### 2.6.2 Bidra till ett väl fungerande samhälle för allmänhet och företag

Utgiftsområdets myndigheter bidrar i flera fall med information som ligger till grund för andra myndigheters beslut om bidrag och utbetalningar. Folkbokföringsverksamhetens resultat var tillfredsställande och därmed bättre än vad som kunnat konstateras de senaste fem åren. Det långsiktiga arbete som Skatteverket bedriver för att förbättra folkbokföringen och dess bidrag till måluppfyllelsen börjar ge resultat men arbetet behöver fortsätta. Regelförändringar som har genomförts för att skapa ordning och reda i folkbokföringen ger Skatteverket förutsättningar att förbättra kvaliteten i verksamheten och regeringen följer utvecklingen noga.

Resultatet för Skatteverkets hantering av bouppteckningsärenden var inte tillfredsställande eftersom handläggningstiden var alltför lång och ärendebalanserna ökade. Regeringen följer de åtgärder som Skatteverket vidtar för att förbättra resultatet. De långa handläggningstiderna för betalningsföreläggande har inneburit att borgenärer

inte fått sina fordringar fastställda lika snabbt som tidigare år. Regeringen följer noga Kronofogdemyndighetens arbete för att förbättra resultatet.

Allmänhetens och företagens förtroende för myndigheterna inom utgiftsområdet har historiskt sett varit högt. Regeringens bedömning utifrån myndigheternas ranking i kvalitets- och anseendemätningar är att förtroendet är fortsatt högt och att samtliga myndigheter bedriver ett positivt och långsiktigt arbete för att behålla och stärka allmänhetens och företagens förtroende. Regeringen bedömer att myndigheternas insatser för att tillhandahålla behovsanpassad information och service till allmänhet och företag, inte minst genom digitala tjänster, har bidragit till att bibehålla förtroendet.

### 2.6.3 Motverka brottslighet

Regeringen konstaterar att myndigheternas arbete med att motverka brottslighet har gett tillfredsställande resultat. Den kraftigt ökade samhällsnyttan i form av ökat antal beslag av narkotika har bidragit till att motverka brottslighet. Regeringen bedömer att Tullverkets förändrade arbetssätt är en bidragande orsak till effekten. Arbetet med att upptäcka och förhindra brottslighet i ärenden som handläggs hos Kronofogdemyndigheten visade fortsatt positivt resultat. Fler utmätningar på distans har minskat möjligheten för organiserad brottslighet att återinvestera brottsvinster i ny brottslighet. Skatteverket utredde fler brott med koppling till organiserad brottslighet och antalet anmälda folkbokföringsbrott var ca 420. Skatteverkets arbete med att upptäcka, förhindra och utreda brott har sammantaget utvecklats fördelaktigt.

Regeringen ser positivt på hur utgiftsområdets myndigheter har bidragit till arbetet inom den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet. Större effekt har uppnåtts genom att myndigheterna har agerat tillsammans än vad som varit fallet om de agerat på egen hand.

## 2.7 Politikens inriktning

Allmänhetens och företagens förtroende för Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten påverkar myndigheternas möjligheter att bidra till målen för utgiftsområdet. Myndigheternas insatser för att säkerställa finansieringen av den offentliga sektorn, underlätta för allmänhet och företag att göra rätt för sig och motverka brottslighet är därför fortsatt viktiga. Skatteverkets, Tullverkets och Kronofogdemyndighetens verksamheter bidrar till mål inom flera politikområden och det är därför betydelsefullt att samverka med berörda myndigheter fortsatt vidareutvecklas och förbättras.

### 2.7.1 Säkerställa finansieringen av den offentliga sektorn

Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten ska fortsatt prioritera insatser för att säkerställa enhetlighet och rättssäkerhet i sina respektive verksamheter. Goda villkor för företagande är centralt för ekonomisk tillväxt. Regelbördan och de administrativa kostnaderna behöver minska för företag. De regelverk och rutiner som myndigheterna själva förfogar över ska därför vara så enkla som möjligt.

Skattefusk och skatteundandragande skadar en fri och rättvis konkurrens och undan- drar samhället stora inkomster vilket drar undan resurser från vår gemensamma välfärd. Regeringen prioriterar att stärka myndigheternas arbete med att minska de felaktiga utbetalningarna från offentliga stödssystem och motverka skattefusk. Utbetalningsmyndigheten startar sin verksamhet 2024. Skatteverket och Kronofogdemyndigheten behöver anpassa sin verksamhet och bidra till att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar (utg.omr. 2 avsnitt 8.5). För att förbättra kontrollen och motverka missbruk av lönegarantin avser regeringen att genomföra

nödvändiga regeländringar för att flytta ansvaret att betala ut ersättning från lönegarantin till Skatteverket (utg.omr. 14 avsnitt 4.5).

## 2.7.2 Bidra till ett väl fungerande samhälle för allmänhet och företag

Myndigheterna ska bidra till ett väl fungerande samhälle där det är enkelt att göra rätt, där var och en gör rätt för sig och inte blir överskuldssatt.

En hög kvalitet i folkbokföringen är en förutsättning för ett väl fungerande samhälle och informationen om vilka som är bosatta i Sverige behöver vara korrekt. En stärkt folkbokföring ger staten bättre förutsättningar att bekämpa brott och ger viktig kunskap i arbetet med att motverka exempelvis problem som trångboddhet. Regeringen agerar därför brett i frågan om att förbättra folkbokföringen genom folkräkning med flera åtgärder som tillsammans bidrar till bättre kunskap om företeelser och risker samt vilka personkretsar som finns och verkar i Sverige med eller utan tillstånd. Skatteverket ska arbeta vidare med att öka såväl antalet kontrollbesök som de förebyggande och kunskaphöjande insatserna. Skatteverket redovisade den 4 september 2023 regeringsuppdraget om att föreslå åtgärder för att förbättra folkbokföringen genom folkräkning (Fi2023/02399). Skatteverket har bl.a. föreslagit hur en lägesbild för befolkningen kan tas fram och rapporteras. Förslagen bereds i Regeringskansliet med målsättningen att åtgärder ska kunna genomföras under 2024 och 2025.

Digitala lösningar bidrar till ökad rättssäkerhet, kvalitet och effektivitet. De digitala tjänsterna för allmänhet och företag bör därför anpassas till olika behov och förutsättningar så att allmänhet och företag i första hand kan lämna uppgifter digitalt.

Det försämrade säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde understryker behovet av ett starkt civilt försvar och en stärkt krisberedskap. Skatteverket och Tullverket ska fortsatt bidra i den pågående utvecklingen av det civila försvaret och samhällets krisberedskap.

## 2.7.3 Motverka brottslighet

Den organiserade brottsligheten utgör ett allvarligt hot mot det öppna samhället, rättvisa konkurrensförhållanden för företag, den enskilda människans frihet och grunderna för vår rättsstat. Det går inte att bekämpa den organiserade brottsligheten utan att knäcka gängens ekonomi. För att ytterligare öka ambitionen i det brottsbekämpande och brottsförebyggande arbetet föreslår regeringen förstärkningar till Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten. Regeringen har därför tillsammans med myndigheterna tagit fram en gemensam målbild för att intensifiera arbetet mot den kriminella ekonomin.

För Skatteverket handlar det t.ex. om att hindra att företag används som brottsverktyg, öka skattekontrollen där riskerna för skattefel är störst samt utveckla digitala verktyg för att motverka skattebedrägerier. Tullverket har en avgörande roll i arbetet med att stoppa bl.a. narkotika och illegala skjutvapen från att föras in i landet. Myndighetens fokus på brottsförebyggande och brottsbekämpande uppgifter behöver öka. Det sker även en systematisk utförsel av stöldgods ur landet, och Tullverket har en viktig roll i att upptäcka sådan verksamhet. Kronofogdemyndighetens arbete utgör en betydelsefull länk i kedjan av de åtgärder som kan vidtas mot organiserad brottslighet. Myndighetens arbete för att förebygga och motverka ekonomisk brottslighet behöver öka för att förhindra finansieringen av brottslighet och se till att brottsvinsterna inte kommer kriminella till del.

## 2.8 Budgetförslag

### 2.8.1 1:1 Skatteverket

**Tabell 2.16 Anslagsutveckling 1:1 Skatteverket**

Tusental kronor

2022	Utfall	8 248 743	Anslagssparande	306 774
2023	Anslag	8 174 362 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	8 499 526
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>8 586 863</b>		
2025	Beräknat	8 912 873 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	9 051 709 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 8 606 998 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 8 532 997 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Skatteverkets förvaltningsutgifter inklusive vissa nämnder och bidrag till vissa internationella organisationer inom skatteområdet samt maximalt 30 000 000 kronor i ersättningsbelopp enligt vissa lagar.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.17 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Skatteverket**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>8 199 362</b>	<b>8 199 362</b>	<b>8 199 362</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	259 955	560 582	774 189
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	127 546	152 929	78 158
varav BP24 <sup>3</sup>	19 196	39 696	36 196
– Förändrat ansvar för utbetalning av statlig lönegaranti		20 200	20 200
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-3 227	-3 227	-3 227
– Motverka och förebygga brottslighet	100 000	100 000	100 000
– Kompensation förhöjt grundavdrag	7 000		
– Inrättande av Utbetalningsmyndigheten	6 000	11 000	7 500
– Ändrade vägavgifter inom eurovinjettsamarbetet	-4 900	-2 600	-2 600
– Generell besparing i statsförvaltningen	-85 677	-85 677	-85 677
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>8 586 863</b>	<b>8 912 873</b>	<b>9 051 709</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

### Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar

För att ytterligare öka ambitionen i det brottsbekämpande och brottsförebyggande arbetet föreslår regeringen att anslaget ökas med 100 miljoner kronor fr.o.m. 2024.

Regeringen föreslår vidare att anslaget ökas med 7 miljoner kronor tillfälligt 2024 för Skatteverkets kostnader för att hantera den kompensation som bör utgå till personer



födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för rätt att ta del av det förhöjda grundavdraget (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 12).

Regeringen avser att genomföra nödvändiga regeländringar för att flytta ansvaret att betala ut ersättning från lönegarantin till Skatteverket (utg.omr.14 avsnitt 4.5).

Anslaget föreslås därför ökas med 20,2 miljoner kronor fr.o.m. 2025. Förslaget finansieras delvis genom att anslaget 1:12 *Bidrag till lönegarantiersättning* inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv beräknas minska (utg.omr. 14 avsnitt 3.7).

Med anledning av att Utbetalningsmyndigheten startar sin verksamhet 2024 föreslår regeringen att anslaget ökas med 6 miljoner kronor 2024. Anslaget beräknas ökas med 11 miljoner kronor 2025 och 7,5 miljoner kronor 2026. Från och med 2027 beräknas anslaget ökas med 6 miljoner kronor.

Anslaget minskas med 86 miljoner kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4). För att finansiera Transportstyrelsens kostnader med anledning av förslaget om ändrade vägavgifter inom eurovinjettsamarbetet minskas anslaget med 4,9 miljoner kronor 2024 (utg. omr. 22 avsnitt 3.5). Anslaget beräknas minskas med 2,6 miljoner kronor 2025–2029. Från och med 2030 beräknas anslaget minskas med 1 miljon kronor.

#### **Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar**

I budgetpropositionen för 2023 ökades anslaget för förbättrad folkbokföring genom folkräkning. Anslaget ökas planerligt med 95 miljoner kronor 2024 så att satsningen totalt omfattar 170 miljoner kronor. Satsningen beräknas till 170 miljoner kronor även 2025 och 95 miljoner kronor 2026. För att finansiera Skatteverkets kostnader med anledning av utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel och kommande förslag om ny förverkandelagstiftning ökas anslaget planerligt med 9,15 miljoner kronor fr.o.m. 2024.

I budgetpropositionen för 2021 minskades anslaget för att finansiera förvaltningsgemensam digital infrastruktur. I enlighet med vad som då beräknades återförs 4,2 miljoner kronor fr.o.m. 2024 till anslaget.

Regeringen föreslår att 8 586 863 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Skatteverket* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 8 912 873 000 kronor respektive 9 051 709 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 2.18 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Skatteverket**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack resultat t.o.m. 2022	Resultat år 2023	Verksamhetens intäkter 2023	Kostnader som ska täckas 2023	Resultat år 2024	Ack. Resultat utgående 2023
<b>Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna inte disponeras av myndigheten</b>						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>						
Meddelat förhandsbesked och låneförbud	0	0	300	300	0	0
Äktenskapsregistret	0	0	5 700	5 700	0	0
Europeiskt arvsintyg	0	0	650	650	0	0
<b>Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera verksamheten</b>						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>						
Namnärenden	1 730	0	18 000	18 000	0	1 730
<i>Uppdragsverksamhet</i>						
Summa uppdragsverksamhet <sup>1</sup>	55 560	36 555	765 447	789 633	-24 186	67 929
<b>Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera en bestämd del av verksamheten</b>						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>						
ID-kort	0	0	64 000	64 000	0	0
Prissättningsbesked och särskilt uppskattningsvärde på fastighet	0	0	1 500	1 500	0	0
<i>Uppdragsverksamhet</i>						
Summa uppdragsverksamhet						

<sup>1</sup> Avser administration av ålderspension med ersättning från AP-fonderna och premiepensionssystemet, ersättning från Kronofogdemyndigheten för Källa: Skatteverket.

## 2.8.2 1:2 Tullverket

**Tabell 2.19 Anslagsutveckling 1:2 Tullverket**

Tusental kronor

2022	Utfall	2 469 344	Anslagssparande	76 006
2023	Anslag	2 588 670 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	2 631 785
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 874 961</b>		
2025	Beräknat	2 987 709 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	3 063 021 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 2 876 157 tkr i 2024 års prishnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 2 876 157 tkr i 2024 års prishnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Tullverkets förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.20 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Tullverket**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>2 588 670</b>	<b>2 588 670</b>	<b>2 588 670</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	88 215	192 038	262 132
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	198 076	207 001	212 219
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>70 547</i>	<i>274 547</i>	<i>274 547</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-1 409	-1 409	-1 409
– Motverka och förebygga brottslighet	100 000	304 000	304 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-28 044	-28 044	-28 044
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 874 961</b>	<b>2 987 709</b>	<b>3 063 021</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

### Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar

För att ytterligare öka ambitionen i det brottsbekämpande och brottsförebyggande arbetet föreslår regeringen att anslaget ökas med 100 miljoner kronor 2024. Anslaget beräknas ökas med 304 miljoner kronor 2025–2028. Från och med 2029 beräknas anslaget ökas med 204 miljoner kronor.

Anslaget minskas med 28 miljoner kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

### Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar

I budgetpropositionen för 2023 föreslogs att anslaget skulle ökas med anledning av ny lagstiftning om utökade möjligheter att använda hemliga och preventiva tvångsmedel. Anslaget ökas planerligt med 65 miljoner kronor fr.o.m. 2024. Vidare ökas anslaget planerligt med 105 miljoner kronor fr.o.m. 2024 för förstärkning av myndighetens operativa verksamhet, it-utveckling och arbete mot avfallsbrottslighet.

Anslaget ökas planerligt med 200 miljoner kronor 2024 enligt riksdagens beslut den 22 november 2021 för att förstärka myndighetens brottsbekämpande arbete.

Regeringen föreslår att 2 874 961 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Tullverket* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 987 709 000 kronor respektive 3 063 021 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 2.21 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Tullverket**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack resultat t.o.m. 2022	Resultat år 2023	Verksamhetens intäkter 2023	Kostnader som ska täckas 2023	Resultat år 2024	Ack. Resultat utgående 2023
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna inte disponeras av myndigheten						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>						
Dröjsmålsränta	73 621	420	420	0	420	74 461
Avgift för tullkontroll eller annan tillämpning av tullagen	33	25	35	0	35	93
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera verksamheten						
<i>Uppdragsverksamhet</i>						
Summa uppdragsverksamhet	0	0	0	0	0	0
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera en bestämd del av verksamheten						
<i>Uppdragsverksamhet</i>						
Summa uppdragsverksamhet	-150	15	85	70	15	-120

Källa: Tullverket.

### 2.8.3 1:3 Kronofogdemyndigheten

**Tabell 2.22 Anslagsutveckling 1:3 Kronofogdemyndigheten**

Tusental kronor

2022	Utfall	2 122 574	Anslagssparande	60 171
2023	Anslag	2 135 259 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	2 180 241
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 192 533</b>		
2025	Beräknat	2 320 220 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	2 363 865 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 2 223 681 tkr i 2024 års prishnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 2 207 340 tkr i 2024 års prishnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Kronofogdemyndighetens förvaltningsutgifter samt för forskning inom exekutionsområdet.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.23 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Kronofogdemyndigheten**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>2 135 259</b>	<b>2 135 259</b>	<b>2 135 259</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	84 504	180 873	241 910
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-27 230	4 088	-13 304
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>45 594</i>	<i>78 094</i>	<i>60 594</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-1 437	-1 437	-1 437
– Motverka och förebygga brottslighet	67 500	100 000	82 500
– Inrättande av Utbetalningsmyndigheten	1 000	1 000	1 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-21 469	-21 469	-21 469
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 192 533</b>	<b>2 320 220</b>	<b>2 363 865</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

### Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar

För att ytterligare öka ambitionen i det brottsmotverkande och brottsförebyggande arbetet föreslår regeringen att anslaget ökas med 67,5 miljoner kronor 2024. Anslaget beräknas ökas med 100 miljoner kronor 2025 och beräknas ökas med 82,5 miljoner fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 1 miljon kronor fr.o.m. 2024 med anledning av att Utbetalningsmyndigheten startar sin verksamhet 2024.

Anslaget minskas med 21 miljoner kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

### Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar

I budgetpropositionen för 2021 ökades anslaget tillfälligt dels för att digitalisera delar av Kronofogdemyndighetens verksamhet, dels för förväntat ökat ärendeflöde till följd av sjukdomen covid-19. Anslaget minskas planenligt med 70 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att 2 192 533 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Kronofogdemyndigheten* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 320 220 000 kronor respektive 2 363 865 000 kronor.

**Tabell 2.24 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Kronofogdemyndigheten**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack resultat t.o.m. 2022	Resultat år 2023	Verksamhetens intäkter 2023	Kostnader som ska täckas 2023	Resultat år 2024	Ack. Resultat utgående 2023
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna inte disponeras av myndigheten						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>						
Kronofogdemyndighetens avgifter	-6 706	0	1 770 295	1 770 295	0	-6 706
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera verksamheten						
<i>Uppdragsverksamhet</i>						
Summa uppdragsverksamhet <sup>1</sup>	1 304	-2 818	16 463	14 577	1 886	372

<sup>1</sup>Avser administration av ålderspension med ersättning från AP-fonderna och premiepensionssystemet samt tjänsteexport.

Källa: Kronofogdemyndigheten.

## 2.8.4 1:4 Kompensation förhöjt grundavdrag födda 1957

**Tabell 2.25 Anslagsutveckling 1:4 Kompensation förhöjt grundavdrag födda 1957**

Tusental kronor

År	Utfall	Anslagssparande
2022		
2023	Anslag	0 <sup>1</sup> Utgiftsprognos
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>3 200 000</b>
2025	Beräknat	0
2026	Beräknat	0

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag till personer födda 1957 avseende kompensation för förhöjt grundavdrag 2023.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.26 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:4 Kompensation förhöjt grundavdrag födda 1957**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>			
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	3 200 000		
<i>varav BP24</i>	3 200 000		
– <i>Kompensation förhöjt grundavdrag</i>	3 200 000		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>3 200 000</b>	<b>0</b>	<b>0</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen aviserar i denna budgetproposition att en kompensation bör ges till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för rätt att ta del av det förhöjda grundavdraget (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 12). Kompensationen bör i möjligaste mån motsvara skatteeffekten av det förhöjda grundavdraget och betalas ut via skattekotot under 2024.

Regeringen föreslår att 3 200 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Kompensation förhöjt grundavdrag födda 1957* för 2024.

# Utgiftsområde 4

## Rättsväsendet

## Utgiftsområde 4 – Rättsväsendet

### Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	3
2	Rättsväsendet .....	4
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	4
2.2	Utgiftsutveckling.....	5
2.3	Mål för utgiftsområdet.....	6
2.4	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	6
2.5	Resultatredovisning.....	7
2.5.1	Utveckling av brottsligheten, tryggheten och förtroendet för rättsväsendet.....	7
2.5.2	Organiserad brottslighet.....	15
2.5.3	Flödet i brottmålsprocessen.....	18
2.5.4	Dömande verksamhet, exklusive migrationsmål och brottmål.....	27
2.5.5	Hot mot Sveriges säkerhet.....	28
2.5.6	Brottsförebyggande arbete.....	30
2.5.7	Stöd till brottsoffer.....	33
2.5.8	Utveckling av rättsväsendets kostnader .....	36
2.6	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	37
2.6.1	Brottsutvecklingen, organiserad brottslighet och flödet i brottmålsprocessen .....	37
2.6.2	Dömande verksamhet, exklusive migrationsmål och brottmål.....	38
2.6.3	Hot mot Sveriges säkerhet.....	39
2.6.4	Brottsförebyggande verksamhet .....	39
2.6.5	Stöd till brottsoffer.....	40
2.7	Återrapportering av vissa tillkännagivanden som gäller rättsväsendet.....	41
2.8	Politikens inriktning .....	49
2.8.1	Fortsatta förstärkningar av rättsväsendet .....	49
2.8.2	Åtgärder för att stärka det brottsförebyggande arbetet.....	50
2.8.3	Skärpta straff och fokus på brottsoffret .....	51
2.8.4	Effektivare verktyg för det brottsbekämpande arbetet .....	53
2.9	Budgetförslag.....	55
2.9.1	1:1 Polismyndigheten.....	55
2.9.2	1:2 Säkerhetspolisen.....	57
2.9.3	1:3 Åklagarmyndigheten.....	58
2.9.4	1:4 Ekobrottsmyndigheten.....	59
2.9.5	1:5 Sveriges Domstolar.....	60
2.9.6	1:6 Kriminalvården.....	62
2.9.7	1:7 Brottsförebyggande rådet .....	64
2.9.8	1:8 Rättsmedicinalverket.....	66
2.9.9	1:9 Brottsoffermyndigheten.....	67
2.9.10	1:10 Ersättning för skador på grund av brott .....	68
2.9.11	1:11 Rättsliga biträden m.m. ....	69
2.9.12	1.12 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.....	70
2.9.13	1:13 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar.....	71
2.9.14	1:14 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete.....	72
2.9.15	1:15 Säkerhet- och integritetsskydds nämnden.....	73
2.9.16	1:16 Domarnämnden .....	74
2.9.17	1:17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering.....	75



# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet enligt tabell 1.1.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag

1:1 Polismyndigheten	40 765 012
1:2 Säkerhetspolisen	2 449 651
1:3 Åklagarmyndigheten	2 633 893
1:4 Ekobrottsmyndigheten	1 078 513
1:5 Sveriges Domstolar	7 559 106
1:6 Kriminalvården	16 145 316
1:7 Brottsförebyggande rådet	256 552
1:8 Rättsmedicinalverket	605 838
1:9 Brottsoffermyndigheten	58 712
1:10 Ersättning för skador på grund av brott	221 953
1:11 Rättsliga biträden m.m.	3 667 357
1:12 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.	90 987
1:13 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	19 174
1:14 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	121 157
1:15 Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden	33 034
1:16 Domarnämnden	11 758
1:17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering	310 000
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>76 028 013</b>

**Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden**

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering	571 000	2025–2027
<b>Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet</b>	<b>571 000</b>	

## 2 Rättsväsendet

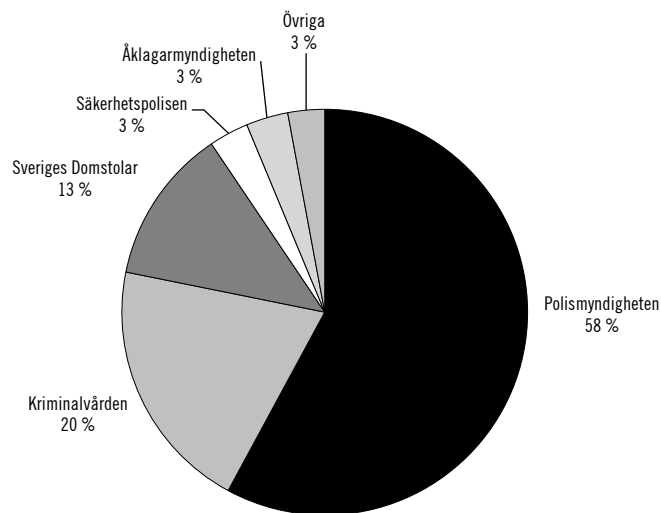
### 2.1 Utgiftsområdets omfattning

Huvuddelen av resurserna inom utgiftsområdet avser kriminalpolitiskt inriktad verksamhet. I övrigt är rättsväsendets verksamhet inriktad på att avgöra rättsliga tvister mellan enskilda och mellan enskilda och det allmänna samt att handlägga olika typer av ärenden. Den kriminalpolitiskt inriktade verksamheten syftar till att öka tryggheten, upprätthålla allmän ordning och säkerhet, förebygga brott, utreda brott, se till att den som begått brott lagförs, verkställa påföljder och rättsliga anspråk och ge stöd till dem som drabbats av brott. Utgiftsområdet innefattar myndigheter inom polisen och åklagarväsendet, Sveriges Domstolar samt Kriminalvården. Dessutom ingår Rättsmedicinalverket, Brottsförebyggande rådet (Brå), Brottsoffermyndigheten, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden och Domarnämnden.

Under 2022 fördelade sig kostnaderna mellan myndigheterna inom rättsväsendet enligt diagram 2.1.

**Diagram 2.1 Kostnad per myndighet inom rättsväsendet 2022**

Procentuell fördelning



Källa: Årsredovisningar för rättsväsendets myndigheter 2022.

## 2.2 Utgiftsutveckling

**Tabell 2.1** Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 04 Rättsväsendet

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
1:1 Polismyndigheten	33 313	37 043	37 254	<b>40 765</b>	44 016	47 190
1:2 Säkerhetspolisen	1 939	2 111	2 104	<b>2 450</b>	2 676	2 772
1:3 Åklagarmyndigheten	2 007	2 303	2 256	<b>2 634</b>	2 791	2 857
1:4 Ekobrottsmyndigheten	831	953	947	<b>1 079</b>	1 132	1 164
1:5 Sveriges Domstolar	6 769	7 051	7 179	<b>7 559</b>	7 931	8 206
1:6 Kriminalvården	11 940	14 133	14 587	<b>16 145</b>	19 660	22 642
1:7 Brottsförebyggande rådet	173	232	223	<b>257</b>	307	311
1:8 Rättsmedicinalverket	551	587	586	<b>606</b>	644	660
1:9 Brottsoffermyndigheten	44	53	54	<b>59</b>	59	58
1:10 Ersättning för skador på grund av brott	118	222	149	<b>222</b>	222	222
1:11 Rättsliga biträden m.m.	3 526	3 911	3 617	<b>3 667</b>	3 670	3 670
1:12 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.	89	95	94	<b>91</b>	91	91
1:13 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	18	19	10	<b>19</b>	19	19
1:14 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	69	100	99	<b>121</b>	121	111
1:15 Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden	22	28	29	<b>33</b>	40	42
1:16 Domarnämnden	10	11	11	<b>12</b>	12	12
1:17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering	79	202	187	<b>310</b>	321	238
<b>Totalt för utgiftsområde 04 Rättsväsendet</b>	<b>61 496</b>	<b>69 056</b>	<b>69 387</b>	<b>76 028</b>	<b>83 713</b>	<b>90 267</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 2.2** Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 04 Rättsväsendet

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>68 306</b>	<b>68 306</b>	<b>68 306</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 096	4 541	6 231
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	5 627	10 866	15 740
varav BP24 <sup>3</sup>	3 042	4 980	9 742
Överföring till/från andra utgiftsområden			-10
Övrigt			
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>76 028</b>	<b>83 713</b>	<b>90 267</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

**Tabell 2.3 Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 4 Rättsväsendet**

Miljoner kronor

	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	4 111
Verksamhetsutgifter <sup>2</sup>	70 932
Investeringar <sup>3</sup>	985
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>76 028</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2022 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

<sup>2</sup> Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

<sup>3</sup> Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

## 2.3 Mål för utgiftsområdet

Målet för kriminalpolitiken är att minska brottsligheten och att öka människors trygghet. Målet för rättsväsendet är den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet. Rättssäkerhet innebär att rättsskipning och annan myndighetsutövning ska vara förutsebar och enhetlig samt bedrivs med hög kvalitet. Med rättstrygghet avses att enskilda personer och andra rättssubjekt ska vara skyddade mot brottsliga angrepp på liv, hälsa, frihet, integritet och egendom.

Målen är beslutade av riksdagen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:JuU1, rskr. 1997/98:87).

Regeringens arbete ska även främja målen om jämställda, fredliga och inkluderande samhällen i linje med Agenda 2030.

## 2.4 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att bedöma måluppfyllelsen avseende riksdagens mål för kriminalpolitiken – minskad brottslighet och ökad trygghet – används följande indikatorer:

- upplevelse av trygghet enligt Nationella trygghetsundersökningen
- antal anmälda brott inom olika brottskategorier
- självrapporterad utsatthet för brott enligt Nationella trygghetsundersökningen
- antalet konstaterade fall av dödligt våld, varav antal med skjutvapen.

I år har en ny resultatindikator tillkommit, antal konstaterade fall av dödligt våld, varav antal med skjutvapen. Den ger en viktig indikation på brottsutvecklingen i förhållande till målet om minskad brottslighet och ökad trygghet, genom att belysa det grävsta våldet. Nivån av det dödliga skjutvapenvåldet belyser också utvecklingen av grov organiserad brottslighet.

Rättsväsendets mål, den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet, rör komplexa begrepp som är svåra att fånga i enskilda indikatorer. Såväl rättssäkerheten som rättstryggheten förutsätter dock ett välutvecklat och välfungerande rättsväsende, vilket kan belysas med information som mäter kvaliteten och effektiviteten i rättsväsendet. Sådan information redovisas också i resultatredovisningen. En viktig del av rättsväsendets resultat är att följa upp hur de brott som anmäls hanteras av rättsväsendets myndigheter. Sådan information, tillsammans med information om brottsförebyggande arbete och stöd till brottsoffer, redovisas också. Rättssäkerheten

och rättstryggheten är beroende av människors förtroende för rättsväsendet. Förtroendet är en viktig förutsättning för att människor ska anmäla brott, delta i brottsutredningar och ställa upp som vittnen. För att mäta förtroendet för rättsväsendet används följande indikator:

- förtroende för rättsväsendet enligt Nationella trygghetsundersökningen.

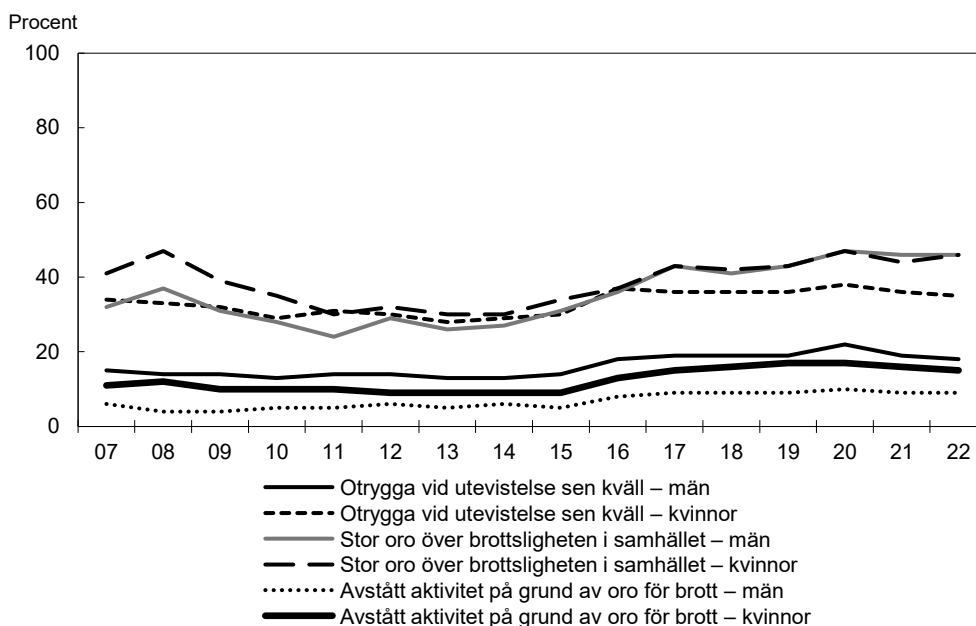
Nationella trygghetsundersökningen (NTU) är en frågeundersökning som sedan 2006 genomförs årligen av Brottsförebyggande rådet (Brå). Undersökningen riktar frågor om utsatthet för brott, upplevelse av trygghet samt förtroende för och erfarenheter av rättsväsendet till ett slumpmässigt urval av personer mellan 16 och 84 år i befolkningen. År 2017 reviderades undersökningens metod, flera nya brottstyper infördes och urvalet utökades från 20 000 till 200 000 personer. För att möjliggöra jämförelser över tid har Brå genomfört nya beräkningar av resultat som publicerats före 2017. För motsvarande resultat före omräkningen, se tidigare NTU-publikationer. Den statistik som är individbaserad redovisas uppdelat på kön när sådan statistik finns och det inte finns särskilda skäl som talar emot det.

## 2.5 Resultatredovisning

### 2.5.1 Utveckling av brottsligheten, tryggheten och förtroendet för rättsväsendet

#### **Otryggheten är fortfarande på höga nivåer, kvinnor är betydligt mer otrygga än män och otryggheten är särskilt utbredd i socialt utsatta områden**

Att öka tryggheten är ett kriminalpolitiskt mål som rättsväsendets myndigheter och även andra samhällsaktörer bidrar till. NTU mäter flera olika aspekter av otrygghet, exempelvis otrygghet vid utevistelse en sen kväll i det egna bostadsområdet, oro över brottsligheten i samhället och om man avstått från någon aktivitet på grund av oro för att utsättas för brott. En majoritet av befolkningen uppger att de är trygga, men sedan 2016 har nivåerna av otrygghet varit något högre än åren dessförinnan. År 2022 uppgav 27 procent av befolkningen att de var otrygga vid utevistelse sent på kvällen. Det är en minskning med 1 procentenhet jämfört med 2021. Som framgår av diagram 2.2 upplever kvinnor generellt sett betydligt större otrygghet än män.

**Diagram 2.2 Indikatorer på otrygghetens utveckling**

Källa: Nationella trygghetsundersökningen.

År 2022 uppgav 35 procent av kvinnorna att de känner sig otrygga vid utevistelse en sen kväll i det egna bostadsområdet, att jämföra med 18 procent av männen. NTU visar även att otryggheten får konsekvenser. Bland kvinnorna upplever 15 procent att oron för att utsättas för brott ofta påverkat dem att avstå från någon aktivitet, exempelvis gå på en promenad eller besöka en restaurang, jämfört med 9 procent av männen. Det finns därför skäl att särskilt uppmärksamma kvinnors otrygghet. Otryggheten i samhället är ojämnt fördelad även på andra sätt. Exempelvis visar resultaten att andelen otrygga är högre i de yngsta och äldsta åldersgrupperna jämfört med personer i medelåldern. Även faktorer som utbildningsnivå, familjetyp och bostadstyp påverkar otryggheten och oron över brottsligheten.

Brottsförebyggande rådet (Brå) har haft i uppdrag att ta fram NTU-statistik för områden med socioekonomiska utmaningar enligt den definition som togs fram av Delegationen mot segregation och Statistiska centralbyrån och som numera tagits över av Boverket. Den nya statistiken redovisades för första gången i NTU 2022 och kommer fortsättningsvis att publiceras årligen. I områden med socioekonomiska utmaningar uppgav 41 procent att de känner sig mycket eller ganska otrygga vid utevistelse sent på kvällen i det egna bostadsområdet (NTU 2022).

### Minskning av anmälda brott över samtliga brottskategorier förutom tillgrepsbrott

År 2022 anmäldes ca 1,45 miljoner brott, en minskning med ca 33 000 brott eller 2 procent jämfört med 2021. Efter att ha ökat från mitten av 00-talet fram till 2020 har antalet anmälda brott minskat två år i rad. Förändringar av antalet anmälda brott över tid behöver inte betyda att det begås fler eller färre faktiska brott, men det ger en bild av vilka volymer som rättsväsendet har att hantera.

De anmälda tillgrepsbrotten (stöld, rån m.m.) utgör en antalsmässigt stor del av samtliga anmälda brott – ca 392 700 av totalt 1,45 miljoner anmälda brott 2022, vilket motsvarar 27 procent. Efter att ha minskat kontinuerligt under en längre tid utgör tillgrepsbrotten den enda brottskategori där antalet anmälningar ökade marginellt under 2022 jämfört med 2021 (+1,2 procent eller 4 546 brott). Dock anmäldes 26 procent färre brott under 2022 jämfört med 2013. Till de brottstyper inom

kategorin som ökade mest hör fickstöld (+34 procent eller 5 814 brott) och tillgrepp av annat icke-motordrivet fordon än cykel och båt (+167 procent eller 4 169 brott). Antalet anmälda bostadsinbrott har minskat kraftigt sedan 2017 och minskade även under 2022, med 12 procent jämfört med 2021. Personrån mot unga ökade kraftigt mellan 2016 och 2019 men har därefter minskat påtagligt tre år i rad. Under 2022 anmäldes 1 430 personrån mot unga, vilket motsvarar en minskning med 12 procent jämfört med 2021. Även personrån mot vuxna har minskat kontinuerligt sedan 2019.

Skadegörelsebrotten utgör också en betydande andel av de anmälda brotten, 15 procent 2022 (motsvarande ca 211 400 brott). Mängden skadegörelsebrott som registreras varierar beroende på berörda aktörers rutiner vid rapportering och registrering av brott. Ett exempel är att skadegörelsebrott som har skett vid olika tidpunkter ofta anmäls vid ett och samma tillfälle, vilket innebär att brotten i dessa fall kan härröra från tidigare år. Jämfört med 2013 har antalet anmälda brott ökat med 50 procent, men de anmälda skadegörelsebrotten utveckling har varierat under den senaste tioårsperioden, utan någon tydlig trend. År 2022 minskade antalet anmälda skadegörelsebrott med 9 673 brott jämfört med 2021, en minskning på 4,4 procent.

Utvecklingen av antalet anmälda brott över tid har i hög grad påverkats av att antalet anmälda bedrägerier ökat kraftigt. Ökningen av anmälda bedrägeribrott beror enligt Brå sannolikt i hög grad på ökad internetanvändning i samhället och den tekniska utvecklingen, som bidrar till nya metoder och möjligheter att begå bedrägeribrott. Antalet anmälda bedrägerier ökade stadigt mellan 2006 och 2018, men minskade därefter 2019–2021. Under 2022 var antalet anmälda bedrägeribrott oförändrat jämfört med 2021 (ca 195 900 brott). Däremot syns vissa förändringar när det gäller bedrägeribrotten sammansättning. Kortbedrägerierna är fortsatt den bedrägerityp som genererar flest anmälningar (71 559 brott) och efter att ha minskat kraftigt 2020 och 2021 ökade anmälningarna återigen under 2022 (+8 procent eller 5 082 brott). Ökningen gällde främst kortbedrägerier utan fysiskt kort. Det bedrägeribrott som ökade mest jämfört med 2021 var bedrägeri genom social manipulation (+43 procent eller 10 611 brott). En stor del av bedrägerierna genom social manipulation riktar sig mot äldre/funktionsnedsatt (62 procent). Ett vanligt tillvägagångssätt är att en bedragare utger sig för att vara t.ex. en banktjänsteman eller myndighetsperson. I det senare fallet kan det även bli fråga om brottet föregivande av allmän ställning, som är ett brott mot allmän verksamhet (17 kap. BrB). Även anmälningar om övriga brott mot allmän verksamhet, där föregivande av allmän ställning ingår, ökade kraftigt 2022 jämfört med 2021 (+293 procent eller 4 027 brott). De brottstyper som minskade mest jämfört med 2021 var identitetsbedrägeri (-31 procent eller 6 795 brott), annonsbedrägeri (-11 procent eller 3 139 brott) och övrigt bedrägeri (-15 procent eller 4 362 brott).

Narkotikabrott är ett ingripandebrott där myndigheternas arbete har stor betydelse för hur många brott som anmäls. Över tid har antalet anmälda narkotikabrott ökat kraftigt. Under 2022 minskade dock antalet anmälda narkotikabrott med knappt 4 procent jämfört med 2021. Merparten av de anmälda narkotikabrotten 2022 utgjordes av innehav (50 procent) och eget bruk (42 procent). Av dessa brottstyper ökade innehav med 3 procent, medan eget bruk minskade med 10 procent jämfört med 2021.

De anmälda sexualbrotten minskade under 2022 med 2 983 brott, motsvarande knappt 11 procent, jämfört med 2021. Det är första gången som anmälningarna sjunker efter att ha ökat kontinuerligt mellan 2016 och 2021. Minskningen 2022 avsåg främst sexuellt ofredande (-10 procent eller 1 167 brott), men även antalet anmälda våldtäkter mot kvinnor minskade (-12 procent eller 661 brott). Sett ur ett längre tidsperspektiv har emellertid antalet anmälda sexualbrott ökat kraftigt. Exempelvis

anmäldes 52 procent fler våldtäkter mot vuxna 2022 jämfört med 2013. Samtidigt är den faktiska utvecklingen av sexualbrotten svårbedömd. Enligt Brå (2017:5, 2019:5 och 2020:6) kan ökningen av anmälda sexualbrott delvis förklaras av en ökad uppmärksamhet kring sexualbrott, som sannolikt har resulterat i en högre anmälningsbenägenhet. Ökad tillgång till internet och smarta mobiltelefoner kan enligt Brå i viss mån även ha bidragit till att öka förutsättningarna för förövare att begå vissa typer av sexualbrott. Över tid har antalet anmälda våldtäkter också påverkats av lagändringar (2005, 2013 och 2018) som innebär att våldtäktsbegreppet har utvidgats.

Antalet anmälda fall av misshandel ökade med 2 procent jämfört med 2021. Antalet anmälda misshandelsbrott mot kvinnor eller flickor var oförändrat och uppgick till ca 38 900 brott. Misshandelsbrott mot män eller pojkar ökade med 4 procent och uppgick till ca 45 100 brott. De senaste tio åren har antalet anmälda misshandelsbrott varierat mellan drygt 80 000 och drygt 88 000 anmälda brott utan någon tydlig trend.

**Tabell 2.4 Anmälda brott och procentuell utveckling**

	Antal anmälda brott 2022	Procentuell förändring sedan 2013	Procentuell förändring sedan 2021
Misshandel	84 011	4,5	2,0
Sexualbrott	24 656	39,3	-10,8
Tillgrepp	392 744	-26,3	1,2
Bedrägeri	195 929	32,1	0,0
Skadegörelsebrott	211 366	49,8	-4,4
Brott mot trafikbrottslagen	68 949	5,7	-9,2
Brott mot narkotikastrafflagen	113 475	18,0	-3,9
<b>Samtliga brott</b>	<b>1 447 470</b>	<b>3,2</b>	<b>-2,2</b>

Källa: Officiell kriminalstatistik.

Långt ifrån alla brott anmäls och benägenheten att anmäla kan variera över tid och mellan olika brottskategorier. Antalet anmälda brott är följaktligen ingen tillförlitlig indikator på brottslighetens utveckling. Exempelvis är nivån på antalet anmälda trafik- och narkotikabrott i stor utsträckning ett resultat av polisens spanings- och ingripandeverksamhet. Frågeundersökningar som NTU är därför ett viktigt komplement för att kunna bedöma brottsutvecklingen.

### **Självrapporterad utsatthet för brott fortsätter minska enligt Nationella trygghetsundersökningen**

Nationella trygghetsundersökningen (NTU) omfattar självrapporterad utsatthet för tretton vanliga brottsstyper som drabbar enskilda personer och hushåll. När det gäller jämförelser över tid konstaterar Brå att det inte går att utesluta att resultaten för de frågeområden som inkluderas i NTU har påverkats av de förändrade livsstilmönster som covid-19-pandemin har medfört för stora delar av befolkningen under de senaste åren. Många har exempelvis tillbringat mer tid i hemmet, vilket både kan ha haft inverkan på utsattheten för brott och påverkat omständigheterna kring besvarandet av enkäten, såsom möjligheten att besvara den i enrum. För att öka kunskapen om hur pandemin kan ha påverkat respondenternas livsmönster, vilket i sin tur kan ha påverkat utsattheten för de brott som mäts i NTU, drogs i NTU 2021 ett slumpmässigt extraurval om 10 000 personer, som utöver de ordinarie frågorna fick kompletterande frågor om olika förhållanden under pandemin. Resultaten visade bl.a. att de flesta svarande hade minskat sina besök i köpcentrum, gallerior och museum (80 procent), och mer sällan gått på restaurang, bar och krog (70 procent) (Brå kortanalys 2/2022). Begränsade möjligheter till socialt umgänge på många platser utanför hemmet kan enligt Brå exempelvis leda till en minskning av utsatthet för brott



som ofta begås genom fysisk interaktion av en okänd gärningsperson, såsom personrån och misshandel. Även om pandemins effekter sannolikt var betydligt mindre vid insamlingen till NTU 2022 går det enligt Brå ännu inte att veta i vilken utsträckning pandemin har påverkat resultaten, utan i stället får framtida undersökningar visa huruvida de senaste årens trender och mönster fortlöper eller bryts.

I NTU 2022, som avser utsatthet för brott under 2021, uppgav 19,5 procent av de svarande att de utsatts för något brott mot enskild person. Det är något lägre än 2020, då andelen var 20,2 procent. Det är också den lägsta andelen som uppmäts sedan den sammanslagna kategorin brott mot enskild person började mätas 2016. Bland kvinnor är det 20,2 procent som uppger att de utsattes för brott mot enskild person under 2021 jämfört med 20,8 procent 2020, medan motsvarande andelar för män är 18,7 procent 2021 och 19,7 procent 2020. I undersökningen är utsattheten störst för hot, följt av trakasserier och försäljningsbedrägeri. Utsattheten skiljer sig åt mellan kvinnor och män. Män uppger i större utsträckning än kvinnor att de har utsatts för misshandel, personrån, hot, bedrägerier och fickstöld, medan en betydligt större andel kvinnor än män uppger att de har utsatts för sexualbrott och trakasserier. Det är också vanligare att kvinnor uppger att de har utsatts för brott av en partner eller före detta partner. I uppföljningsintervjuerna för NTU 2022 uppgav de kvinnor som under 2021 utsatts för misshandel att gärningspersonen i 54 procent av fallen var en partner eller före detta partner. Det är en påtaglig ökning jämfört med föregående år, då andelen uppgick till 28 procent. Motsvarande andel bland män som utsatts för misshandel under 2021 uppgick till 3 procent.

Från och med NTU 2017 redovisas utsattheten för bedrägerier uppdelat på försäljningsbedrägerier och kort- eller kreditbedrägerier. Andelen som utsatts för kort- eller kreditbedrägeri minskade från 4,1 procent 2020 till 3,5 procent 2021, och är en fortsättning på den minskning som setts de senaste mätningarna. Försäljningsbedrägeri utgör den enda brottstypen mot enskild person där utsattheten ökade 2021 jämfört med 2020, från 5,5 till 5,7 procent. Sedan 2017 mäts även utsatthet för brottstyperna nätcränkning och fickstöld. Utsattheten för båda brottstyperna minskade något under 2021 jämfört med 2020.

**Tabell 2.5 Andel utsatta för brott mot person 2021**

Procent

	Samtliga	Män	Kvinnor
Misshandel	2,8	3,5	2,1
Hot	7,8	8,0	7,6
Sexualbrott	4,5	1,1	7,5
Personrån	1,2	1,9	0,6
Fickstöld	1,4	1,7	1,2
Försäljningsbedrägeri	5,7	6,4	5,1
Kort-/kreditbedrägeri	3,5	4,0	3,2
Nätcränkning	2,2	2,2	2,2
<b>Något brott mot enskild person</b>	<b>19,5</b>	<b>18,7</b>	<b>20,2</b>

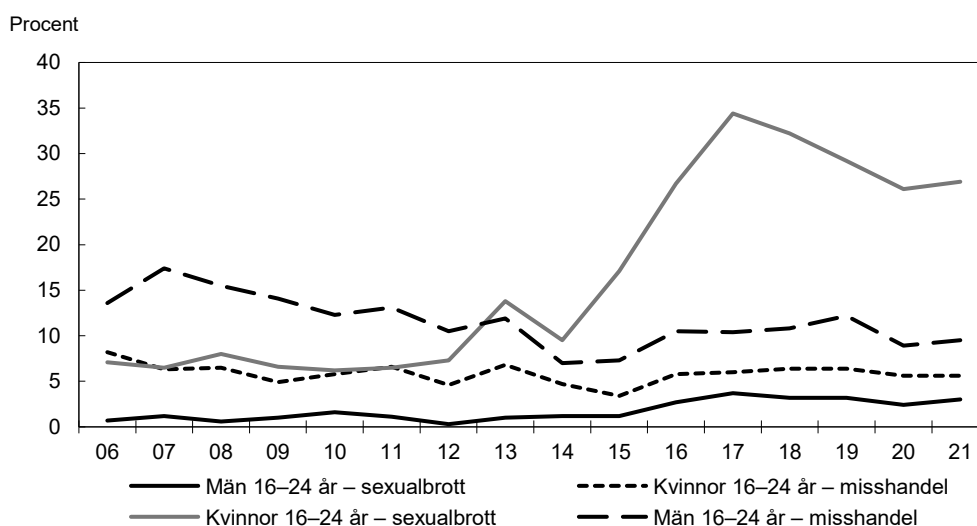
Källa: Nationella trygghetsundersökningen.

Sexualbrott i NTU innefattar ett brett spektrum av brott – från straffrättsligt lindrigare händelser såsom kränkande sexuella kommentarer, till mycket allvarliga brott såsom våldtäkt. Mellan 2014 och 2017 ökade den självrapporterade utsattheten för sexualbrott påtagligt, särskilt bland kvinnor men även bland män. Utsattheten har

dock minskat 2018–2021, men ligger fortsatt betydligt högre än för tio år sedan. Totalt 4,5 procent uppgav att de utsattes för sexualbrott 2021, en marginell minskning jämfört med 2020 då andelen uppgick till 4,6 procent. Mest utsatta är unga kvinnor (se diagram 2.3). Utsattheten för allvarliga sexualbrott är betydligt mindre och har legat på en relativt stabil nivå över tid.

Efter några år på lägre nivåer ökade utsattheten för misshandel i NTU mellan 2016 och 2019, från 3,1 procent till 3,6 procent. År 2020 minskade dock utsattheten för misshandel till 2,8 procent och den ligger kvar på samma nivå 2021. Det är unga män som är mest utsatta för misshandel. Medan andelen utsatta män i de äldre åldersgrupperna minskade något 2021 jämfört med 2020, ökade andelen i åldersgruppen 16–24 år från 8,9 till 9,5 procent. Dock är utsattheten i denna grupp fortsatt mindre än 2016–2019. Uppgifter från Socialstyrelsens patientregister visar också att allt färre personer det senaste decenniet har intagits i slutenvård och öppen specialistvård på grund av misshandel, en utveckling som är än mer tydlig i relation till den växande befolkningen.

**Diagram 2.3 Andel unga kvinnor och män (16 – 24 år) utsatta för misshandel och sexualbrott**



Källa: Nationella trygghetsundersökningen.

NTU mäter också egendomsbrott mot hushåll. Dessa har minskat sedan mätningarna startade 2006, vilket beror på att de fordonsrelaterade brotten har blivit färre över tid. Andelen utsatta för egendomsbrott minskade marginellt från 13,2 till 13,1 procent mellan 2020 och 2021. Utsattheten för bilstöld ökade något från 0,8 till 0,9 procent, medan utsattheten för bostadsinbrott och stöld ur/från fordon var på samma nivå 2020 och 2021. Det vanligaste egendomsbrottet mot hushåll är cykelstöld. Under 2021 uppgav 10,3 procent att de utsattes för cykelstöld, en nivå som legat relativt stabilt under hela mätperioden.

Utsattheten för brott är ojämnt fördelad i befolkningen. NTU 2022 visar att 5,3 procent av de svarande hade drabbats av 76,3 procent av de brotts handlingar mot person som rapporterades i undersökningen. Utsattheten för brott är generellt störst bland unga. Exempelvis uppgav 33,7 procent i åldersgruppen 20–24 år och 32,3 procent i åldersgruppen 16–19 år att de utsatts för brott mot enskild person under 2021. Detta kan jämföras med 7,5 procent i åldersgruppen 75–84 år. Enligt Brå är dock många äldre av åldersrelaterade skäl särskilt sårbara för exempelvis vissa typer av bedrägerier och stölder i hemmet (Brå 2018:7). Därtill visar NTU 2022 att en särskilt utsatt grupp är ensamstående föräldrar, där 29,7 procent uppgav att de utsatts för något brott mot enskild person under 2021.

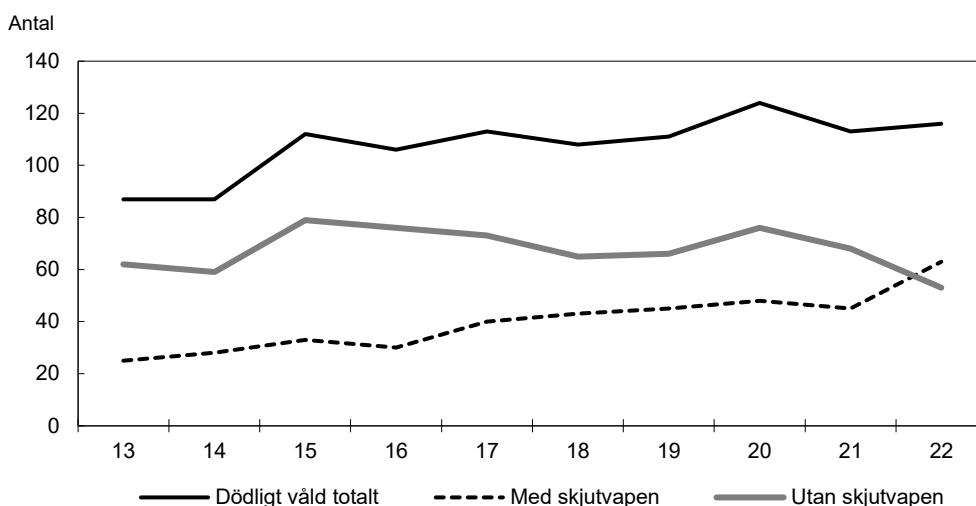
Som tidigare nämnts är otryggheten betydligt högre i områden med socioekonomiska utmaningar än i landet som helhet. Däremot går det inte att skönja några betydande skillnader mellan dessa områden och riket som helhet avseende utsattheten för brott. En delförklaring till att det finns skillnader i nivåerna av otrygghet men inte när det gäller utsatthet för brott skulle kunna vara att det i områden med socioekonomiska utmaningar i större utsträckning förekommer brottslighet som inte fångas upp i NTU. Brå har i en tidigare studie, som baseras på en annan områdesindelning, konstaterat att så kan vara fallet när det gäller otrygghet och utsatthet för brott i socialt utsatta områden i urban miljö än i andra urbana områden, t.ex. när det gäller brott som skjutningar vilket inte fångas upp i NTU (Brå 2018:6).

### **Färre ungdomar uppger att de utsatts för eller varit delaktiga i brott**

Brå har i uppdrag att minst vart tredje år genomföra Skolundersökningen om brott (SUB), i vilken elever i årskurs nio tillfrågas om utsatthet för och delaktighet i brott. Enligt senaste SUB (2021) uppgav hälften (50,2 procent) av eleverna att de begått något brott (stöldbrott, våldsbrott, skadegörelse eller provat narkotika) vid minst ett tillfälle under de senaste tolv månaderna. Det är något lägre än vid den föregående mätningen 2019, då andelen uppgick till 51,7 procent. Andelen är något större bland killar än bland tjejer. Av de brottstyper som ingår i undersökningen är det bland både killar och tjejer vanligast med stöldbrott. Även andelen ungdomar som uppger att de utsatts för brott minskade från 48 procent 2019 till 45 procent 2021. Totalt sett är utsatthet för brott ungefär lika vanligt bland tjejer som bland killar, även om strukturen skiljer sig åt mellan könen. Bland killar är stöld den vanligaste brottstypen, följt av misshandel. Bland tjejer är det vanligast att ha blivit utsatt för sexualbrott, följt av stöld.

### **Dödligt våld på fortsatt höga nivåer**

År 2022 konstaterades enligt Brås officiella kriminalstatistik 23 fall av dödligt våld mot flickor eller kvinnor och 93 fall mot pojkar eller män, totalt 116 fall. Det är 3 fall fler än under 2021. Efter att ha sjunkit fram till 2012 ökade antalet fall av dödligt våld och stabiliserade sig på en högre nivå från 2015 och framåt. Över tid har vissa typer av dödligt våld minskat, medan andra har ökat. Det som framför allt har drivit på den totala ökningen är det dödliga skjutvapenvåldet som mellan 2013 och 2022 mer än fördubblades från 25 till 63 fall (+152 procent). För första gången sedan Brå började redovisa uppdelad statistik 2013 är dödligt våld med skjutvapen nu vanligare än det övriga dödliga våldet (se diagram 2.4). Samtidigt har det dödliga våldet mot barn och alkoholrelaterat dödligt våld mellan vuxna män minskat över tid. Även det dödliga våldet mot kvinnor har minskat under de senaste decennierna. Särskilt tydligt är detta i förhållande till befolkningsutvecklingen. År 2022 uppgick antalet fall av dödligt våld mot kvinnor till 23, vilket är en minskning med 1 fall jämfört med 2021. Av dessa avsåg 10 fall situationer där offer och förövare var eller hade varit närstående genom en parrelation (5 fall färre än 2021). Den långsiktiga trenden är att dödligt våld mot kvinnor inom ramen för nära relation har minskat något.

**Diagram 2.4** Antal konstaterade fall av dödligt våld, totalt och uppdelat på om skjutvapen använts eller inte

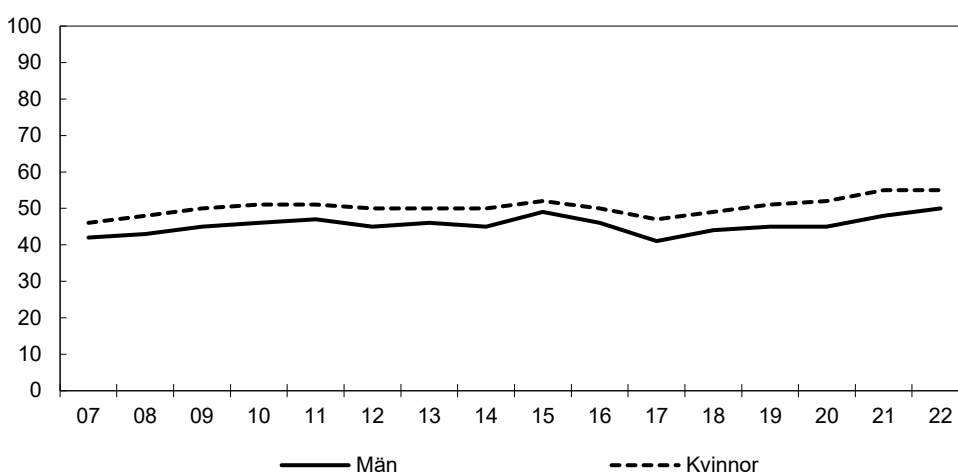
Källa: Officiell kriminalstatistik.

**Fortsatt ökande förtroende för rättsväsendet**

Förtroendet för rättsväsendet fortsatte att öka 2022, då 53 procent uppgav att de hade ganska eller mycket stort förtroende för rättsväsendet som helhet. Motsvarande andel 2021 var 52 procent. Kvinnor har något högre förtroende för rättsväsendet än vad män har (se diagram 2.5). Det är också något vanligare att personer i medelåldern har högt förtroende för rättsväsendet än unga och äldre. Personer med minst en inrikes född förälder har ett högre förtroende för rättsväsendet som helhet än utrikes födda personer, som i sin tur har ett högre förtroende än personer som är inrikes födda med två utrikes födda föräldrar.

**Diagram 2.5** Förtroende för rättsväsendet

Andel med mycket eller ganska stort förtroende



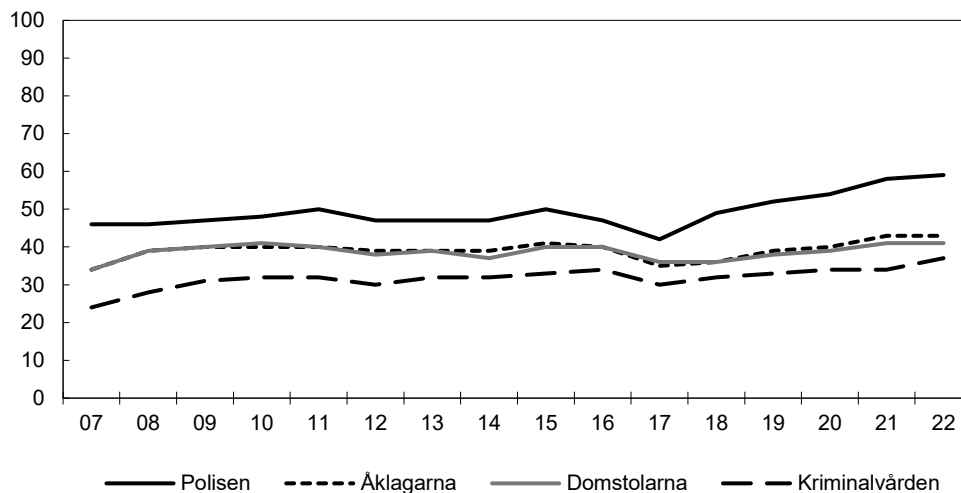
Källa: Nationella trygghetsundersökningen.

Nivån på förtroendet skiljer sig åt mellan olika myndigheter i rättsväsendet, vilket delvis kan bero på deras olika uppgifter och roller. År 2022 ökade förtroendet för Polismyndigheten och Kriminalvården jämfört med 2021. För båda myndigheterna uppgår förtroendet till den högst uppmätta nivån sedan mätningarna startade 2007. Förtroendet för Åklagarmyndigheten och domstolarna är oförändrat jämfört med 2021, men även för dessa myndigheter tangerar förtroendet den högsta nivån hittills.

De skillnader i förtroende för rättsväsendet som helhet mellan kön, bakgrund och ålder som beskrivits ovan gäller på det stora hela även för de enskilda myndigheterna, med undantaget att förtroendet för Kriminalvården är större i de yngre jämfört med de äldre åldersgrupperna.

### Diagram 2.6 Förtroende för myndigheter i rättsväsendet

Andel med mycket eller ganska stort förtroende



Källa: Nationella trygghetsundersökningen.

## 2.5.2 Organiserad brottslighet

### Rekordhöga nivåer av dödligt skjutvapenvåld

Antalet fall av dödligt skjutvapenvåld, som vanligen begås av kriminella nätverk, har under en längre tid ökat kraftigt. För perioden 2014–2017 låg Sverige tvåa efter Kroatien bland 22 studerade länder i Europa vad gäller dödligt skjutvapenvåld per capita (Brå 2021:8). År 2022 nåddes en ny högstanivå med 63 fall av dödligt skjutvapenvåld (Brå). Det är en påtaglig ökning av dödsskjutningar jämfört med de senaste fem åren, då antalet har legat på omkring 45 per år. Statistik från Polismyndigheten visar även att 2022 var det år då det skett flest skjutningar (391) sedan statistiken började sammanställas 2017. Enligt uppgifter från Socialstyrelsens patientregister har antalet personer som vårdas i sluten eller specialiserad öppenvård till följd av skottskada ökat de senaste tio åren, från 82 personer 2013 till 107 personer 2022, och av dessa är en majoritet män. Dock har antalet minskat sedan 2018, då antalet uppgick till 148.

Skjutvapenvåldet har ofta sin grund i konflikter med koppling till narkotikamarknaden eller personliga relationer (Brå 2019:3; Brå 2021:10 och Lärdomar av Enchrochat, Polismyndigheten 2021). Narkotikaförsäljningen utgör en viktig inkomstkälla för de kriminella nätverken och konkurrens om makt över narkotikamarknader är bl.a. en orsak som kan leda till konflikter. Användning av skjutvapen kan även vara ett sätt att bygga upp, stärka och upprätthålla en position i den kriminella miljön, samtidigt som våldet kan öka behovet av att skydda sig från andra individer som agerar på samma sätt (Brå 2019:3). Enligt Polismyndigheten förändrades karaktären på skjutningarna under 2022, där fler händelser av ren avrättningskaraktär skedde, med det uppenbara målet att döda och inte skada offret. Företeelsen att skjuta för att döda tas även upp i tidigare studier (se Brå 2016:12 och Brå 2019:3). Vidare förklaras ökningen i antalet dödliga skjutningar av ett högt rådande konfliktläge mellan löst sammansatta kriminella grupperingar, där lojaliteter skiftar snabbt (Polismyndighetens årsredovisning 2022). En möjliggörande faktor bakom våldet är tillgången till

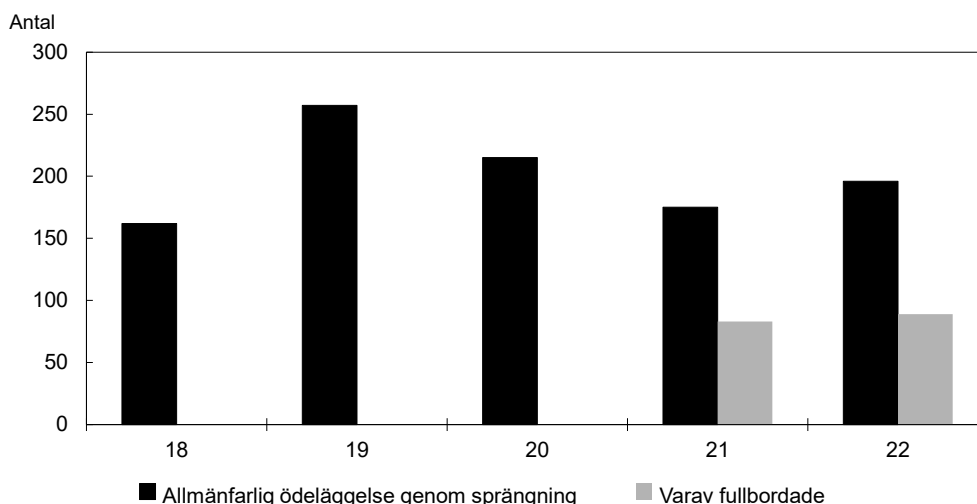
skjutvapen, som inom de kriminella nätverken i Sverige är god. Det visar bl.a. det krypterade material som Polismyndigheten fick tillgång till via Encrochat och Sky. I hanteringen av materialet från de krypterade applikationerna kunde Polismyndigheten konstatera att vapentillgången inte är en begränsande faktor (Lärdomar av Encrochat 2021). Samtidigt minskade antalet vapen som beslagtogs av Tullverket under 2022 jämfört med 2021, från 85 till 64. På grund av förändringar i Tullverkets statistik fr.o.m. 2021 är det inte möjligt att avgöra om minskningen är en del av en nedåtgående trend eller inte.

Parallellt med att det dödliga skjutvapenväldet har ökat har andelen fall av dödligt våld i den kriminella miljön som klarats upp minskat över tid (Brå 2020:4, 2021:8). I en studie av hur polisen utreder dödligt våld i kriminell miljö konstaterar Brå att dödligt våld i kriminell miljö innefattar en högre grad av planering och att gärningspersonerna uppvisar en hög grad av forensisk medvetenhet. Det innebär att det är svårare att klara upp dödligt våld i kriminella miljöer än andra typer av dödligt våld. En slutsats som enligt Brå kan dras av detta är att det i stor utsträckning är andra saker än rena polisiära åtgärder som påverkar om ett ärende klaras upp eller ej, så som att en inblandad avsätter DNA på brottsplatsen eller fastnar på en övervakningsfilm (Brå 2023:4). Samtidigt finns det enligt Brå utrymme för vissa förbättringar i utredningsarbetet, exempelvis fler satsningar på utbildning och kompetensutveckling avseende utredning av grova våldsbrott. Många fall av dödligt våld i den kriminella miljön är också reaktioner på tidigare våldsbrott. Samordningen mellan olika utredningar med gemensamma beröringspunkter behöver därför utvecklas så att de kan dra större nytta av varandra.

### **En fortsatt hög nivå av sprängningar**

Polismyndigheten uppger i årsredovisningen 2022 att användningen av explosiva varor och andra farliga ämnen fortsatt var hög under 2022, liksom fynd och beslag i den kriminella miljön av såväl konventionella militära explosiva varor som improviserade konstruktioner. Framför allt har användningen av explosiva varor i form av olika improviserade konstruktioner använts mot flerfamiljshus, bostäder, fordon och näringsverksamheter. Sprängningarna är ofta avsedda att skapa rädsla och utgöra påtryckningar mot individer med kriminella kopplingar.

Antal anmälda sprängningar ligger på en hög nivå, men har fluktuerat över åren. År 2018, det första året för vilket det finns officiell kriminalstatistik, anmäldes totalt 162 fall av allmänfarlig ödeläggelse genom sprängning (försöksbrott och fullbordade brott). År 2019 anmäldes 257 brott, följt av 215 respektive 175 brott år 2020 och 2021. Under 2022 anmäldes 196 fall, av vilka 89 utgjordes av fullbordade brott.

**Diagram 2.7 Anmälda sprängningar**

Anm.: Officiell kriminalstatistik för allmänfarlig ödeläggelse genom sprängning finns sedan 2018 och är uppdelad mellan försök och fullbordade brott sedan 2021.

Källa: Officiell kriminalstatistik.

### Brottsuppläggen har blivit mer komplexa

Det grova våldet i form av skjutningar och sprängningar utgör den mest synliga delen av organiserad brottslighet, men det finns även en bakomliggande kriminell ekonomi som består av en mängd olika upplägg och investeringar med syfte att illegalt få ekonomisk vinning. I denna kontext ingår även vinster från investeringar i och illegal distribution av narkotika och vapen (Myndigheter i samverkan mot den organiserade brottsligheten 2022). De tolv myndigheter som ingår i den gemensamma satsningen mot organiserad brottslighet har sedan tidigare bedömt att de allvarligaste hoten utgörs av angrepp på utbetalande system och undandragande av skatter och avgifter, narkotikabrottslighet och det grova våldet som följer i dess spår samt de parallella samhällsstrukturer som vuxit fram i utsatta områden (Myndighetsgemensam lägesbild organiserad brottslighet 2021). Därtill har myndigheterna i den senaste lägesbilden 2023 lyft fram ytterligare fyra allvarliga hot som påverkar samhället i stort. Hoten utgörs av en ekonomisk brottslighet som blivit ett allt viktigare inslag i organiserad brottslighet, den geografiska utbredningen av organiserad brottslighet och dess påverkan på lokalsamhället, att brottsarenan är global samt att genom otillåten påverkan och infiltrering har nätverk och aktörer inom organiserad brottslighet sannolikt fått större makt och inflytande (Myndighetsgemensam lägesbild 2023).

De brottsupplägg som aktörer inom den organiserade brottsligheten ägnar sig åt har utvecklats och blivit mer komplexa. Kriminella agerar anonymt genom att använda sig av företag, målvakter och falska identiteter, samt utnyttjar de informationsluckor som uppstår när myndigheter har ett delat ansvar för en fråga och inte utbyter uppgifter med varandra (Myndighetsgemensam lägesbild organiserad brottslighet 2021). Felaktiga registeruppgifter som används som dörröppnare för brottslighet lyfts fram som en sårbarhet liksom att arenan som aktörer inom organiserad brottslighet agerar på är både fysisk och digital. Digitaliseringen innebär att man kan undgå spårbarhet och gör det möjligt för aktörer att ägna sig åt och styra brottslig verksamhet på distans. Även bruk av förfälskade, manipulerade och osanna dokument, intyg och handlingar som i dag registreras hos svenska myndigheter i kriminellt syfte bedöms av myndigheterna vara omfattande (Myndighetsgemensam lägesbild 2023).

## **Fler barn och unga involveras i och utnyttjas av kriminella nätverk**

På senare tid vittnar bl.a. Polismyndigheten om att allt fler barn och ungdomar involveras i de kriminella nätverken och utnyttjas för att sälja narkotika, förvara pengar, vapen och narkotika och för att utföra grova våldsbrott. Sammanställningar av material från det krypterade chattverktyget Encrochat visade bl.a. att äldre individer återkommande lägger ut uppdrag på ungdomar, såsom utförandet av grova våldsbrott (Lärdomar av Encrochat, Polismyndigheten 2021). I Brås rapport om narkotikamarknader framkommer även uppgifter om att äldre personer i narkotikabranschen utnyttjar barn och unga strategiskt, bl.a. för distribution och försäljning av narkotika (Brå 2021:10). För att få mer kunskap har Brå i uppdrag att studera hur barn och unga involveras i och utnyttjas av kriminella nätverk (Ju2022/01405).

Den 20 april 2023 beslutade regeringen om ett uppdrag till Polismyndigheten, Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse att lämna förslag om en struktur för systematisk och långsiktig samverkan mellan myndigheter och aktörer på nationell, regional och lokal nivå (Ju2023/00972). Syftet är dels att förhindra att barn och unga socialiseras och rekryteras in i miljöer kopplade till organiserad brottslighet och gängkriminalitet, dels att säkerställa att effektiva och ändamålsenliga åtgärder vidtas när barn och unga är inblandade i grov kriminalitet. Uppdraget ska redovisas senast den 29 september 2023. Den 1 juli 2023 infördes en ny bestämmelse som gör det straffbart att involvera personer som är under 18 år i brott eller brottslig verksamhet (prop. 2022/23:53).

## **Högst antal fängelseår utdömt sedan satsningen mot organiserad brottslighet inleddes**

Sedan 2009 samverkar tolv myndigheter på uppdrag av regeringen i en satsning mot organiserad brottslighet. Fokus ligger på allvarlig och samhällshotande organiserad brottslighet, och mot organiserad brottslighet i lokalsamhället med särskilt fokus på utsatta områden. Myndigheterna ska gemensamt bekämpa den organiserade brottsligheten genom brottsförebyggande åtgärder, administrativa åtgärder, exekutiva åtgärder, lagföring och återtagande av brottsvinster.

Under 2022 utdömdes inom ramen för satsningen 473 fängelseår, vilket är det högsta sedan satsningen inleddes (Myndigheter i samverkan mot den organiserade brottsligheten 2022). Kronofogdemyndigheten utmätte tillgångar på 73 miljoner kronor, vilket nästan är en fördubbling jämfört med 2021. Även antalet fällande domar i tingsrätt som gällde grov ekonomisk brottslighet och antalet utdömda näringsförbud ökade. För att ytterligare stärka det brottsbekämpande arbetet beslutades under året att de operativa aktionsgrupperna inom satsningen ska öka från 200 till 300 medarbetare.

### **2.5.3 Flödet i brottmålsprocessen**

En viktig del i bedömningen av rättsväsendets resultat är att följa upp hur de brott som anmäls hanteras av rättsväsendets myndigheter. I detta avsnitt redovisas statistik över anmälda brott, utredning, lagföring, antalet inkomna, avgjorda och balanserade brottmål till domstolarna samt verkställighet av utdömda påföljder. Verksamhet som inte rör ärendeflödet i brottmålsprocessen, exempelvis brottsförebyggande arbete och stöd och information till brottsoffer, ingår inte i denna beskrivning utan redogörs för separat.



## **Fortsatt minskat inflöde till rättsväsendets myndigheter**

Enligt den officiella kriminalstatistiken anmäldes ca 1,45 miljoner brott i Sverige 2022, vilket är ca 2 procent eller 33 000 brott färre än 2021 (ordningsböter som utfärdas av polis ingår inte i denna statistik). Ett ärende som inkommer till en brottsbekämpande myndighet innehåller ett eller flera anmälda brott. Under 2022 minskade antalet inkomna ärenden till Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Till Polismyndigheten inkom ca 1,21 miljoner brottsärenden, exklusive ärenden från kamerabevakning med trafiksäkerhetskameror. Det är en minskning med 2,3 procent i förhållande till 2021. Antalet inkomna ärenden till Åklagarmyndigheten uppgick till ca 176 500, vilket är en minskning med 3,4 procent jämfört med föregående år. Även vid Ekobrottsmyndigheten minskade antalet inkomna ärenden. Antalet inkomna ärenden till Ekobrottsmyndigheten uppgick till 7 262, vilket är en minskning med 3 procent jämfört med föregående år.

Rättsväsendets förutsättningar att hantera och klara upp de anmälda brotten är i stor utsträckning beroende av vilken typ av brott som anmäls. För att tolka utredningsresultatet krävs därför kunskap om de anmälda brotternas karaktär och sammansättning. Den anmälda brottsligheten kan grovt delas in i tre kategorier med olika förutsättningar för utredningsarbetet: ingripandebrott samt offerbrott med eller utan interaktion mellan gärningspersonen och den brottsdrabbade. Ingripandebrott såsom trafik- och narkotikabrott är generellt sett relativt enkla att klara upp medan offerbrott med interaktion, såsom hot och misshandel, i allmänhet bedöms vara medelsvåra att klara upp. Offerbrott utan interaktion, exempelvis skadegörelse samt vissa stölder och bedrägerier, är över lag svåra att klara upp. Majoriteten av de brott som anmäldes 2022 var offerbrott utan interaktion (ca 54 procent), följt av offerbrott med interaktion (ca 25 procent) och ingripandebrott (ca 22 procent). Fördelningen är i princip oförändrad jämfört med 2021.

Det finns också tecken på att rättsväsendet i allt större utsträckning hanterar komplex brottslighet som är tidskrävande att utreda och lagföra. Av Ekobrottsmyndighetens årsredovisning 2022 framgår att särskilt krävande ärenden utgör ca 4 procent av det totala antalet avslutade ärenden vid myndigheten, men att hanteringen av dessa ärenden står för ca 41 procent av myndighetens samlade kostnader för utredning och lagföring. I domstol har avgjorda större mål fluktuerat över tid men har på totalen ökat i både antal och huvudförhandlingstid jämfört med 2013 (se vidare s. 25). Även Polismyndigheten lyfter i sin årsredovisning att antalet komplexa och resurskrävande utredningar, bl.a. skjutningar, ökade under 2022, en bild som också kommer till uttryck i Åklagarmyndighetens årsredovisning. Grova och resurskrävande brott som mord och dråp, grov misshandel och narkotikabrott som inte är ringa utgör 3 procent av alla brottsmisstankar vid Åklagarmyndigheten. Den andelen är oförändrad jämfört med 2018. Samtidigt har den andel av åklagarnas tid som lagts på dessa brottstyper ökat, från 14 till 18 procent. Det är därmed en stor och ökande andel av resurserna som behöver läggas på dessa typer av brott. Antalet långa häktningstider har också ökat, liksom antalet häktade med restriktioner. Därtill har prövningen av restriktioner skärpts, vilket sammantaget kan vara en indikation på att utredningsarbetet blivit mer komplext och kräver fler utredningsåtgärder.

## **Fortsatt minskning av ärenden redovisade till åklagare och personupplärade brott**

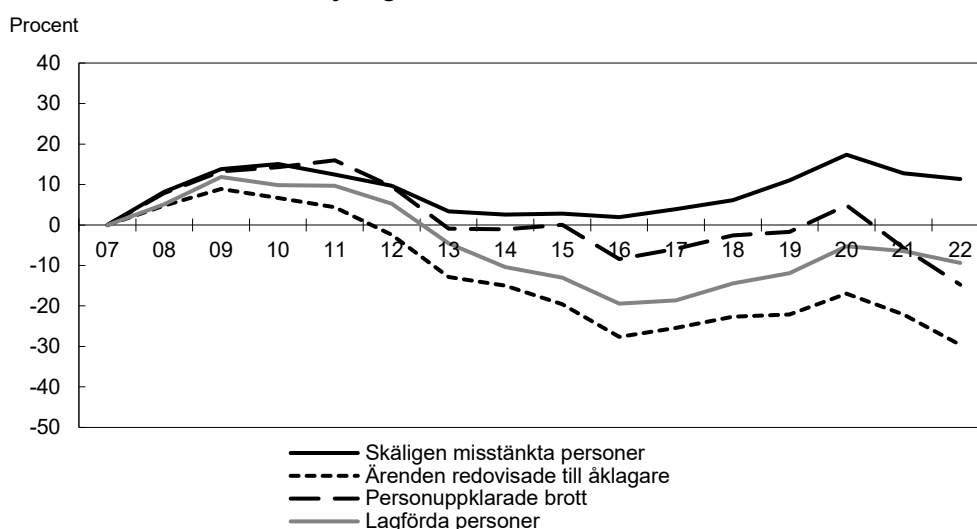
I diagram 2.8 nedan illustreras den procentuella utvecklingen av antalet skäligen misstänkta personer, antalet ärenden som Polismyndigheten redovisat till åklagare, antalet lagförda personer vid Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten samt antalet personupplärade brott sedan 2007. Ärenden som Polismyndigheten redovisar till åklagare är färdigutredda ärenden som redovisas till åklagare för beslut i åtalsfrågan.

Lagförda personer avser personer som åklagare har fattat beslut om att åtala eller på annat sätt lagföra. Med personupplärade brott avses brott för vilka åklagare har beslutat om åtal, meddelat åtalsunderlåtelse eller utfärdat strafföreläggande, dvs. brott till vilka det har knutits en eller flera gärningspersoner.

Det generella mönstret för dessa resultatmått kännetecknas av tydliga ökningarna åren efter 2007 följt av markanta minskningar fram t.o.m. 2016. Särskilt tydligt minskade antalet ärenden redovisade från Polismyndigheten till åklagare under den senare delen av den perioden. Mellan 2017 och 2020 ökade återigen antalet ärenden redovisade till åklagare och antalet personupplärade brott. Även antalet misstänkta personer och det totala antalet personer med lagföringsbeslut hos åklagare ökade. Därefter skedde dock en minskning inom samtliga områden 2021, som även fortsatte under 2022.

År 2022 personupplärades ca 182 200 brott, vilket är en minskning med 10 procent i förhållande till 2021. Antalet personupplärade brott minskade inom samtliga brottskategorier. Jämfört med 2014, det första året för vilket det finns jämförbara uppgifter, minskade antalet personupplärade brott med 15 procent.

**Diagram 2.8 Procentuell utveckling sedan 2007 av antalet skäligen misstänkta personer, ärenden redovisade till åklagare, personupplärade brott och lagförda personer hos Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten**



Anm.: Definitionen av personupplärade brott förändrades något i och med en revidering av statistiken 2014. Detta medförde en generell nivåhöjning av antalet personupplärade brott. Jämförelser mellan perioden 2007–2013 och perioden 2014–2022 ska därför göras med försiktighet. Observera också att den procentuella ökningen 2014–2022 i diagram 2.8 är i relation till nivån 2007, som är beräknad enligt den tidigare definitionen av personupplärade brott.

Källa: Officiell kriminalstatistik samt Polismyndighetens, Ekobrottsmyndighetens och Åklagarmyndighetens årsredovisningar.

De s.k. mängdbrotten, som bl.a. inkluderar stöld, skadegörelse, bedrägeri och misshandel, utgör mer än 80 procent av alla anmälda brott. Riksrevisionen konstaterar i sin granskning av polisens mängdbrottsshantering att Polismyndigheten inte hanterar mängdbrotten effektivt (RiR 2023:2). Detta beror enligt Riksrevisionen delvis på att myndigheten inte har tillräcklig bemanning i lokalpolisområdena, där de flesta mängdbrott ska utredas, samtidigt som personalen där i alltför stor utsträckning behöver bidra till att utreda grova brott. Även Brå konstaterar i en utvärdering av Polismyndighetens satsning på 10 000 fler polisanställda att myndigheten inte har lyckats med att stärka den lokala nivån (Brå 2023:2).

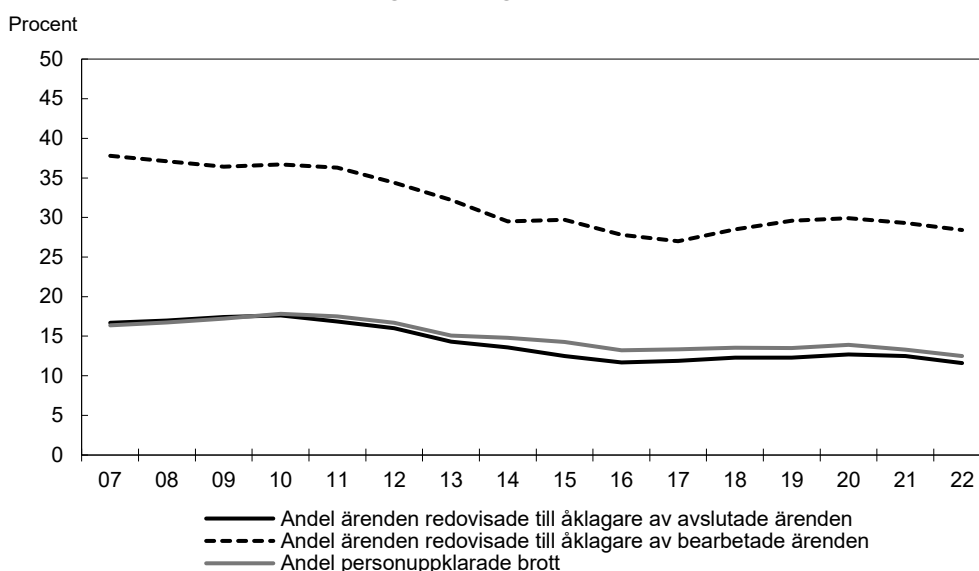
Som framgår av diagram 2.9 nedan minskade andelen personupplärade brott, av samtliga handlagda brott, totalt mellan 2010 och 2016. År 2016 var andelen personupplärade brott den lägsta på flera decennier. Att andelen ärenden som Polismyndigheten redovisar till åklagare av avslutade ärenden minskade på ett liknande

sätt indikerar att minskningarna kan härledas redan till detta led. Mellan 2017 och 2020 skedde dock en marginell ökning av såväl andelen ärenden redovisade till åklagare som andelen personupplärade brott, av samtliga handlagda brott. År 2021 minskade återigen både andelen ärenden redovisade till åklagare av avslutade ärenden och andelen personupplärade brott något. Minskningen av andelen redovisade ärenden fortsatte under 2022 och uppgår till den lägsta andelen hittills under den redovisade mätperioden (11,6 procent).

En faktor som troligtvis har bidragit till den minskade ärenderedovisningen är ökad användning av förundersökningsbegränsning<sup>1</sup>. Under de senaste sex åren har antalet förundersökningsbegränsade ärenden vid Polismyndigheten nästan fördubblats. Brå bedömer i ovan nämnda rapport (2023:2) att en bidragande orsak till att andelen redovisade ärenden av avslutade inte har ökat vid Polismyndigheten trots ökningen av personal kan vara att andelen förundersökningsbegränsade ärenden har ökat från 2 till 5 procent under den studerade perioden (december 2017 – augusti 2022). En del av dessa ärenden skulle ha kunnat redovisas till åklagare om de inte hade förundersökningsbegränsats. En grov uppskattning av Brå är att en ökning av andelen förundersökningsbegränsade ärenden med 3 procentenheter leder till att redovisningsandelen sjunker med 1,5 procentenheter.

Andelen ärenden som redovisas till åklagare av bearbetade ärenden, dvs. av ärenden där Polismyndigheten inlett förundersökning eller annan utredning, uppvisar en liknande utveckling med en successiv minskning över tid. Efter att ha ökat något mellan 2018 och 2020, har andelen därefter minskat. Under 2022 uppgick andelen till den lägsta sedan 2017. Andelen är högst i de brottskategorier som helt eller till stor del består av s.k. ingripandebrott – narkotikabrott, trafikbrott och tillgrepp i butik.

**Diagram 2.9 Andelen ärenden redovisade till åklagare av avslutade ärenden, andelen ärenden redovisade till åklagare av bearbetade ärenden samt andelen personupplärade brott av samtliga handlagda brott**



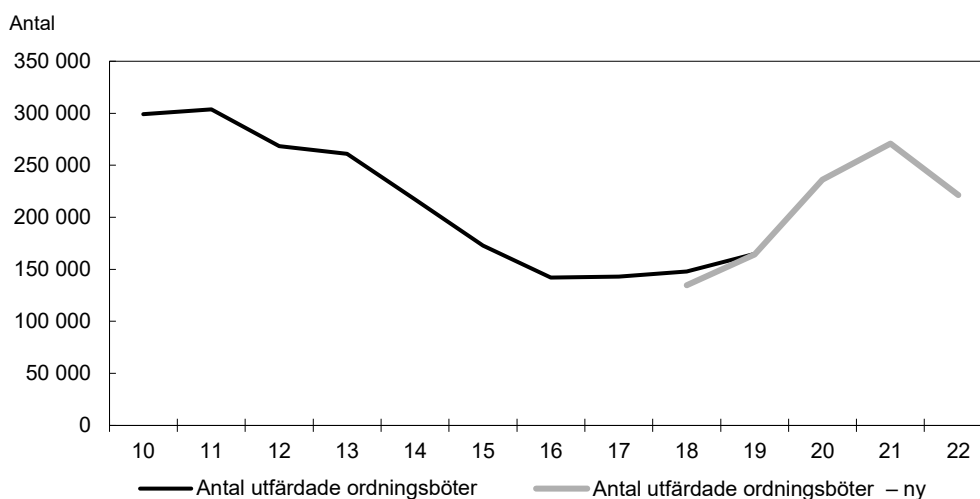
Anm.: Från och med 2014 redovisas en justerad personupplädingsprocent. Måttet är i princip konstruerat på samma sätt som tidigare, men med den skillnaden att det beräknas på de handlagda brotten i stället för på de anmälda brotten. Justeringen har en marginell påverkan på resultatet. Det är därför möjligt att jämföra den totala personupplädingsprocenten för att studera utvecklingen över tid. På motsvarande sätt redovisas fr.o.m. 2015 andelen ärenden redovisade till åklagare av avslutade ärenden, i stället för som tidigare andelen ärenden redovisade till åklagare av inkomna ärenden.

Källa: Officiell kriminalstatistik och Polismyndighetens årsredovisningar.

<sup>1</sup>Förundersökningsbegränsning innebär att polis eller åklagare begränsar en brottsutredning till att enbart omfatta de mest väsentliga delarna, eller att vissa brott inte alls utreds. Reglerna om förundersökningsbegränsning återfinns i 23 kap. 4 a § RB.

Ordningsbot är en typ av böter som får utfärdas direkt på plats av bl.a. polis. Till följd av pandemin kunde Polismyndigheten under 2020–2021 lägga mer tid på hastighetskontroller, vilket förklarar en del av ökningen av antalet utfärdade ordningsböter mellan 2019 och 2021. Den stora ökningen kan dock framför allt tillskrivas införandet av digital ordningsbot, vilket har effektiviserat utfärdandet av ordningsböter. Under 2022 minskade återigen antalet utfärdade ordningsböter, vilket främst kan förklaras med att pandemins effekter har avtagit och polisen därmed har lagt mindre tid på hastighetskontroller.

**Diagram 2.10 Utfärdade ordningsböter**



Anm.: Från och med 2020 hämtas statistiken för ordningsbot från en ny statistikkälla där även digitala ordningsböter ingår. Den nya statistikkällan omfattar data fr.o.m. oktober 2017 och redovisas därför fr.o.m. 2018 (se grafen antal utfärdade ordningsböter – ny). En skillnad mellan de två graferna är också att statistiken för 2018–2022 avser antalet unika ordningsböter medan uppgifterna för 2010–2019 återger antalet förseelser som bestraffats med ordningsbot (en ordningsbot kan innehålla flera förseelser).

Källa: Polismyndigheten.

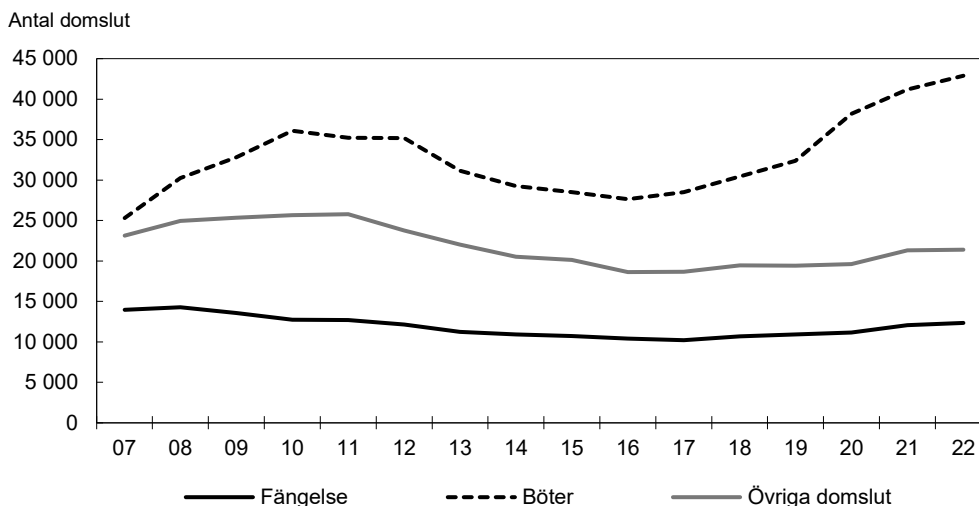
Möjligheterna till ekonomisk vinning är en av de främsta drivkrafterna för en stor del av brottsligheten i samhället. Genom att kombinera arbetet med utredning och lagföring med insatser för att ta brottsvinster från kriminella genom förverkande kan rättsväsendet minska incitamenten att begå brott. Under 2022 framställdes t.ex. 1 817 förverkandeyrkanden genom åklagare till ett belopp om totalt 310 miljoner kronor. Det var en minskning med ca 1,4 miljarder kronor jämfört med föregående år. Minskningen förklaras av ett yrkande om förverkande på ca 1,4 miljarder kronor i ett av Åklagarmyndighetens ärenden under 2021. Beloppen kan variera betydligt mellan åren beroende på enskilda ärenden som omfattar stora belopp. Vidare lagfördes 2 374 personer för penningtvättbrott, vilket är en ökning med 403 personer jämfört med året innan. Med lagföring avses här beslut om åtal, strafföreläggande, åtalsunderlåtelse och företagsbot.

### **Det totala antalet lagföringsbeslut har minskat något medan antalet domslut har ökat något**

I linje med utvecklingen av antalet ärenden redovisade till åklagare och antalet personuppklarade brott ökade antalet lagföringsbeslut fram t.o.m. 2009, varefter utvecklingen vände. Med lagföringsbeslut avses här fällande dom i tingsrätt, godkänt strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse. Under perioden 2009–2017 minskade antalet lagföringsbeslut varje år, för att därefter återigen öka år 2018–2021. Under 2022 fattades 110 522 lagföringsbeslut, vilket är ca 1 600 färre beslut än 2021. Av samtliga lagföringsbeslut 2022 avsåg ca 18 procent kvinnor och 82 procent män, en fördelning som varit likartad de senaste tio åren.

Antalet sakprövade brottmål i tingsrätt och antalet fällande domslut i sådana mål följer en liknande utveckling. Efter att ha ökat tydligt mellan 2007 och 2010 minskade dessa fram t.o.m. 2016. Sedan 2017 ökar dock antalet domslut i tingsrätt igen. År 2022 ökade antalet domslut med ca 3 procent jämfört med 2021, till ca 76 600 domslut. Som framgår av diagram 2.11 nedan utgjordes ökningen i antalet domslut fram till början på 2010-talet huvudsakligen av enklare mål där påföljden bestämdes till böter. Även ökningen 2022 utgörs främst av böter.

**Diagram 2.11 Domslut i tingsrätt fördelat på påföljderna fängelse, böter och övriga domslut**

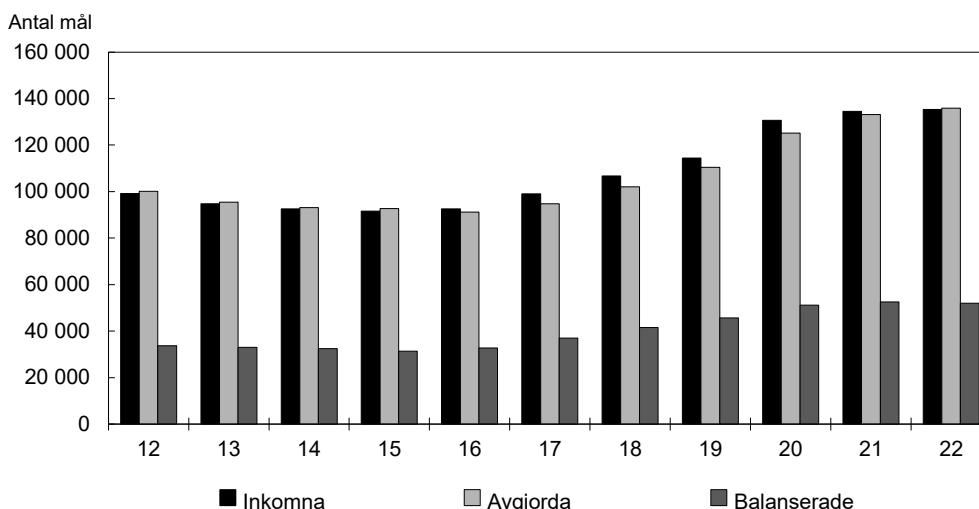


Källa: Officiell kriminalstatistik.

### Antalet inkomna, avgjorda och balanserade brottmål i domstol

Antalet inkomna brottmål i tingsrätt minskade marginellt 2022 till 122 013, en minskning med mindre än 1 procent. Därmed bröts den trend av stigande antal inkomna brottmål som funnits från 2016 till 2021. Antalet avgjorda brottmål vid tingsrätterna ökade till 122 733, en ökning med 1 procent. Antalet balanserade brottmål i tingsrätt minskade till 46 623, en minskning med 2 procent. De balanserade målen minskade för första gången sedan 2015.

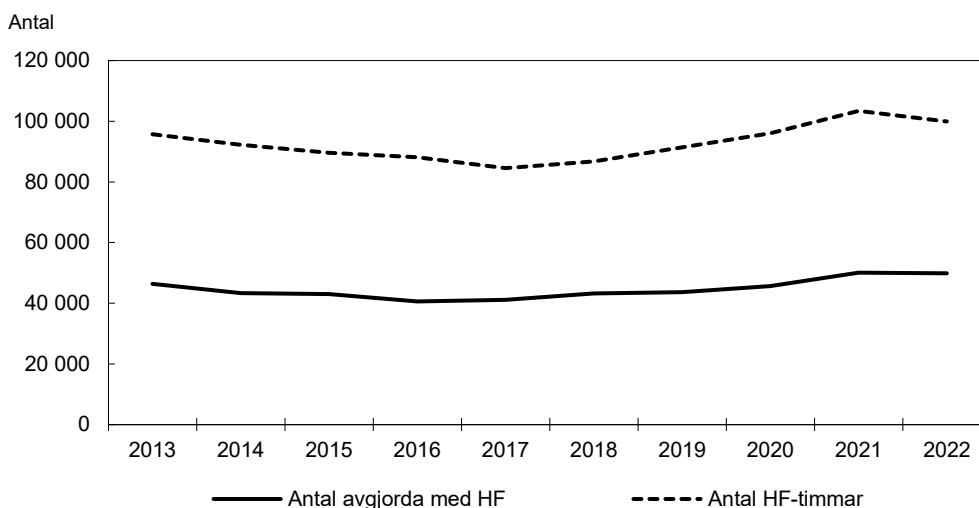
Antalet inkomna brottmål i hovrätt har ökat de senaste fem åren och gjorde så även 2022. Antalet inkomna brottmål ökade till 13 266, en ökning med 10 procent från 2021 till 2022 och även antalet avgjorda brottmål ökade till 12 960, vilket utgör en ökning med 16 procent. Trots ökningen av avgjorda mål ökade antalet balanserade brottmål till 5 465, vilket motsvarar en ökning med 6 procent. I Högsta domstolen ökade antalet inkomna brottmål till 3 185, en ökning med 20 procent jämfört med föregående år.

**Diagram 2.12 Inkomna, avgjorda och balanserade brottmål i tingsrätt och hovrätt**

Anm.: I diagrammet exkluderas brottmål från Högsta domstolen.

Källa: Domstolsverket.

Av brottmålen i tingsrätterna 2022 avgjordes ca 42 procent efter huvudförhandling. Dessa mål anses vara mer resurskrävande än de som avgörs på handlingarna. Antalet avgjorda brottmål med huvudförhandling i tingsrätterna har ökat något sedan 2013, samtidigt som andelen avgjorda brottmål med huvudförhandling har sjunkit från 55 procent till 42 procent. Antalet huvudförhandlingstimmar ökade mellan 2013 och 2021 med ca 7 000 timmar eller 7 procent. Mellan 2021 och 2022 minskade dock antalet huvudförhandlingstimmar med ca 3 400 eller 3 procent. Enligt Domstolsverkets information i rapporten Framtida verksamhetsvolym i rättskedjan 2023–2026 ökade antalet huvudförhandlingstimmar för de brott som är särskilt resurskrävande mellan 2018–2021, för att minska något under 2022. Den genomsnittliga tiden för en huvudförhandling för ett brottmål i tingsrätt har sedan 2013 legat relativt stabilt kring två timmar.

**Diagram 2.13 Antal avgjorda brottmål med huvudförhandling och antal huvudförhandlingstimmar för dessa mål, i tingsrätt**

Källa: Domstolsverkets årsredovisning för 2022, rapporten Framtida verksamhetsvolym i rättskedjan 2023–2026 samt Domstolsverket.

Domstolarnas (och även åklagarnas) belastning avseende brottmål har alltså ökat genom att tiderna för huvudförhandling har blivit något längre sett över en tioårsperiod. I hovrätt låg den genomsnittliga tiden för huvudförhandling på 4,1

timmar 2013, för att under tioårsperioden öka till som mest 4,9 timmar 2018. Mellan 2021 och 2022 minskade huvudförhandlingstiden från 4,4 timmar till 4,1.

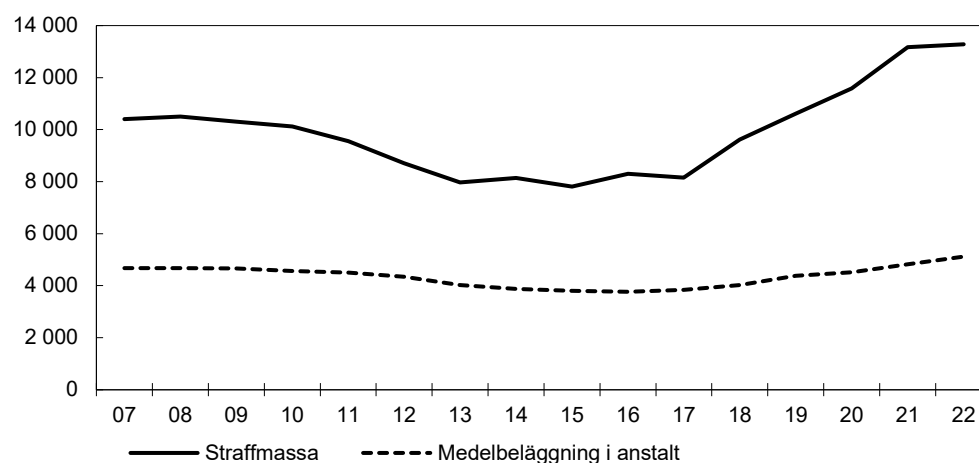
Enligt uppgifter från Domstolsverket utgjorde huvudförhandlingar som pågick över 18 timmar ca 14 procent av den totala förhandlingstiden för brottmål i tingsrätt 2013. År 2022 hade denna andel ökat till 15 procent. I hovrätt är samma siffra 24 procent 2013 och 26 procent för 2022.<sup>2</sup> Avgjorda större mål har fluktuerat över tid men har på totalen ökat i både antal och huvudförhandlingstid jämfört med 2013.

### Fortsatt fler utdömda fängelseår och ökad beläggning i Kriminalvården

Sett ur ett längre tidsperspektiv har antalet domslut med påföljden fängelse minskat. Antalet domslut med påföljden fängelse ökade 2018 för första gången på tio år, en ökning som fortsatte under 2019–2022. År 2022 utdömdes ca 12 300 påföljder med fängelse som huvudpåföljd, vilket är ca 300 fler än året innan men färre än i mitten av 00-talet. De flesta intagna i anstalt är män – andelen kvinnor som är nyintagna i fängelse uppgick 2022 till 7 procent, en andel som är relativt stabil över tid. Straffmassan, dvs. den totala utdömda fängelse tiden under ett kalenderår, har minskat under andra halvan av 00-talet och början av 10-talet men ökade tydligt 2018–2022.

#### Diagram 2.14 Utdömd straffmassa i antal fängelseår samt medelbeläggning i anstalt

Straffmassa (antal fängelseår) samt medelbeläggning (antal personer)



Källa: Officiell kriminalstatistik samt Kriminalvård och statistik/Kriminalvårdens årsredovisning.

Den ökning av medelbeläggningen i häkte, anstalt och medelantalet klienter i frivården som skett efter 2017 fortsatte även under 2022. Medelbeläggningen har ökat i snabbare takt än vad Kriminalvården har kunnat möta med den pågående långsiktiga utbyggnaden. Myndigheten har i stället hanterat bristen på platser med hjälp av framför allt ytterligare dubbelbeläggningar.

Mellan 2017 och 2022 har medelbeläggningen i anstalt och häkte ökat med över 2 000 intagna, vilket är en ökning med ca 40 procent. I frivården har medelantalet klienter ökat med ca 3 000 under samma period, vilket är en ökning med ca 30 procent. Utvecklingen i frivården förklaras av fler villkorligt frigivna och ändrad lagstiftning som innebär att fler står under övervakning längre tid än tidigare.

Den ökade beläggningen i anstalt beror enligt Kriminalvården på både ett ökat inflöde av klienter och längre strafftider. Strafftiderna för kvinnor ökar i snabbare takt än för män. Kriminalvården ser fortsatt ett ökat inflöde av klienter som begått brott som

<sup>2</sup> Siffrorna för hovrätterna skiljer sig från tidigare siffror då Domstolsverket numera inkluderar fler förhandlingstyper i begreppet huvudförhandling.

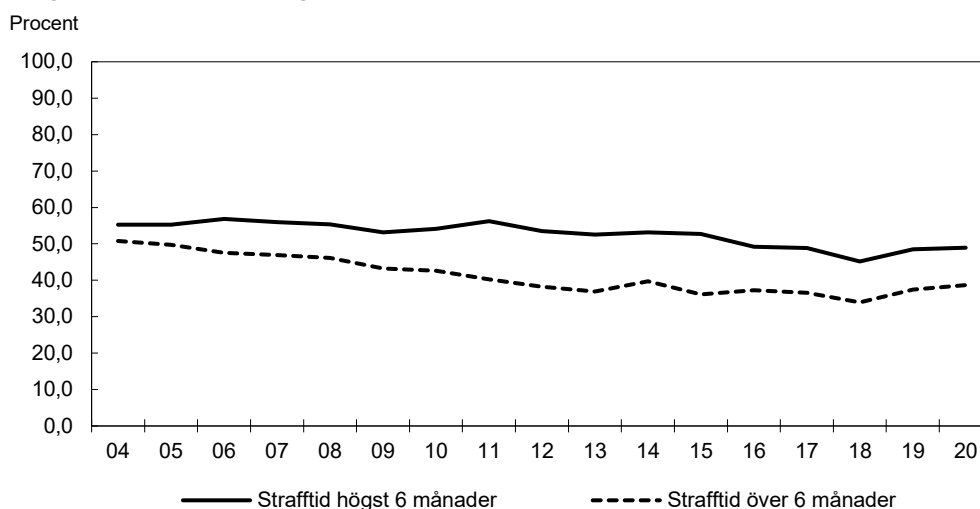
träffas av det myndighetsgemensamma uppdraget för att bekämpa den organiserade brottsligheten. Antalet utdömda fängelseår har också ökat i denna klientgrupp (se avsnitt 2.5.2). Antalet åtalade, dömda och fängelsedömda var dock lägre 2022 än de närmast föregående åren, vilket innebär att det höga antalet fängelseår främst beror på långa utdömda fängelseår per dömd person. Detta kan enligt myndigheternas rapport förklaras av domar gällande grova narkotikabrott och brott kopplade till dödligt våld, vilket innebär långa fängelseår. Även lagföringen för ekonomisk brottslighet ökade klart under 2022, utifrån en redan förhållandevis hög nivå 2021.

### Andelen som återfaller i brott har ökat något

Statistiken över återfall i brott visar hur vanligt det är att personer lagförs på nytt efter frigivning eller annan tidigare lagföring. Den senaste slutliga statistik från Brå som finns tillgänglig är från 2016 medan preliminär statistik finns från 2020.

Återfallsproblematiken är särskilt tydlig bland män, ca 26 procent av männen återfaller i något nytt brott inom ett år. Motsvarande andel för kvinnor ligger på 17 procent, enligt preliminär statistik från 2020. Störst är risken för återfall bland dem som är mest brottsbelastade sedan tidigare. Bland dem som frigives efter en fängelsepåföljd återfaller 44 procent inom ett år, enligt preliminär statistik från 2020. Detta kan jämföras med 43 procent 2019. Över tid är trenden dock positiv. Enligt preliminär statistik återföll 54 procent av dem som frigavs från fängelse 2003 inom ett år, jämfört med 44 procent bland dem som frigavs 2020. En jämförelse mellan 2009 och 2018 visar att minskningen är särskilt tydlig bland dem som dömts till fängelsestraff på mellan fyra månader och två år (en minskning med ca 10 procentenheter). Enligt både Kriminalvården (2018) och Brå (kortanalys 4/2017) kan den minskande andelen återfall i brott efter frigivning från anstalt delvis förklaras av en förändrad klientsammansättning vad gäller exempelvis ålder, tidigare brottsbelastning och typ av brott.

**Diagram 2.15 Andel frigivna från anstalt som återfaller i brott inom ett år**



Källa: Officiell kriminalstatistik (preliminära siffror).

Det är svårt att med säkerhet säga i vilken utsträckning Kriminalvårdens återfallsförebyggande insatser har påverkat den över tid positiva utvecklingen av andelen återfall. Den återfallsförebyggande verksamheten inom myndigheten utgår från den forskning som finns idag om vad som påverkar risken för återfall. Ett välfungerande arbete med att bedöma risker och behov och planera dömdas verkställigheter är en förutsättning för att kunna erbjuda adekvata insatser på individnivå. Omfattningen av de återfallsförebyggande insatserna har utvecklats negativt under året vilket av myndigheten bl.a. förklaras av den hårda belastningen och



svårigheterna att kompetensförsörja den snabbt växande verksamheten. Färre verkställighetsplaner har färdigställts i tid, sysselsättningstiden i anstalt har sjunkit, andelen klienter som fullföljt behandlingsprogram har minskat och färre intagna har kunnat erbjudas studier under tiden i anstalt. Utvecklingen gäller generellt med undantag för en viss ökning av andelen kvinnor respektive unga dömda som har fullföljt behandlingsprogram i anstalt. Andelen intagna som frigavs med någon av de i fängelselagen (2010:610) reglerade särskilda utslussningsåtgärderna uppgick till totalt 15 procent vilket är i nivå med föregående år. För gruppen intagna i anstalter i den lägsta säkerhetsklassen ökade dock andelen något och uppgick till 57 procent.

### **Något längre genomströmningstider i brottmålsprocessen**

Brå har under senare år utvecklat statistik över genomströmningstider i brottmålsprocessen för handläggningen av skäligen brottsmisstankar från registrering till beslut i åtalsfrågan. Den statistik som finns tillgänglig avser genomströmningstider under 2015–2021. För samtliga brottsmisstankar registrerade under 2021 var mediantiden från registrering till beslut i åtalsfrågan 64 dagar. Det är en dag mer än mediantiden för de brottsmisstankar som registrerades under 2020, men två dagar mindre än 2015.

Mediantiderna skiljer sig åt mellan olika brottsmisstankar. Kortast mediantid från registrering till beslut i åtalsfrågan 2021 hade tillgreppsbrott (29 dagar) och längst mediantid hade förmögenhetsbrott (115 dagar). Genomströmningstiderna 2021 var generellt sett längre för brottsmisstankar mot ungdomar 15–17 år än för vuxna (84 respektive 62 dagar). Mediantiden från registrering till beslut i åtalsfrågan för brottsmisstankar mot ungdomar var oförändrad jämfört med 2020. Jämfört med 2015 har mediantiden dock ökat med 11 dagar.

## **2.5.4 Dömande verksamhet, exklusive migrationsmål och brottmål**

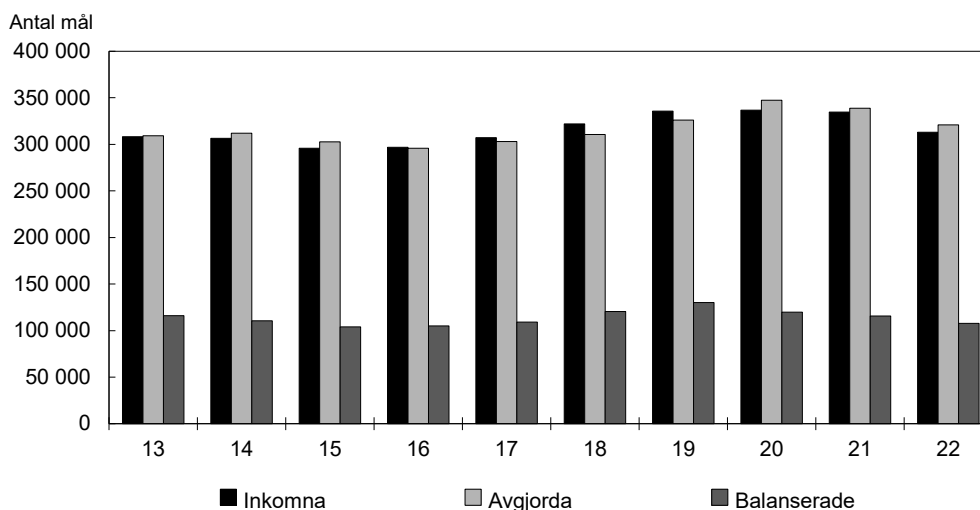
### **Fortsatt svagt nedåtgående trend för inkomna mål**

Mål som inte utgör brottmål och migrationsmål, t.ex. tvistemål, skattemål, socialförsäkringsmål, mål enligt socialtjänstlagen och övriga mål, utgör ca 71 procent av de totalt inkomna målen i den dömande verksamheten. Dessa mål fortsatte att minska under 2022. Antalet inkomna mål minskade mellan 2021 och 2022 till 313 100, vilket motsvarar en minskning med 6 procent. I tingsrätterna minskade tvistemålen med 5 procent från 2021 till 2022 och det var särskilt kategorin övriga familjemål som minskade. En bidragande faktor till detta kan vara ny lagstiftning och krav på att en förälder ska ha deltagit i ett informationssamtal hos socialnämnden innan han eller hon kan få ett yrkande om vårdnad, boende eller umgänge prövat i domstol. I hovrätterna minskade inkomna tvistemål marginellt från föregående år, till 3 136 eller 1 procent. I Högsta domstolen var antalet inkomna tvistemål oförändrat i jämförelse med föregående år.

Även vid förvaltningsrätterna minskade inkomna mål i jämförelse med 2021, till 103 000, en minskning med 12 procent. Den kraftiga minskningen av inkomna mål kan till stor del förklaras av färre mål om stöd vid korttidsarbete, färre s.k. hyperhidros mål dvs. mål om ersättning för vård utomlands samt betydligt färre mål om sjukpenning. Antalet avgjorda mål följde en liknande trend som inkomna mål, de minskade till 108 000, en minskning med 11 procent. Antalet balanserade mål minskade för tredje året i rad, till 35 000, en minskning med 12 procent. Inflödet till kammarrätterna minskade kraftigt och det är särskilt socialförsäkringsmål och kategorin övriga mål, där bl.a. mål om stöd vid korttidsarbete ingår, som står för minskningen. Även avgjorda mål minskade hos kammarrätterna. Antalet inkomna mål till Högsta förvaltningsdomstolen var i princip oförändrat i förhållande till föregående

år, medan avgjorda mål fortsatte stiga samtidigt som balanserna minskade med 5 procent.

**Diagram 2.16 Inkomna, avgjorda och balanserade mål**



Källa: Domstolsverket.

## 2.5.5 Hot mot Sveriges säkerhet

### Hot mot Sveriges säkerhet har förebyggts och avvärjts

Rysslands anfallskrig mot Ukraina och ett alltmer aggressivt agerande från auktoritära stater har inneburit ett ökat krav på Säkerhetspolisens kontrapionageverksamhet att minska handlingsutrymmet för främmande makt att agera i Sverige. Den snabba tekniska utvecklingen och den pågående svenska totalförsvarsuppbyggnaden innebär ökade sårbarheter och att allt fler verksamheter får betydelse för Sveriges säkerhet. Säkerhetspolisens informationsinsatser på säkerhetsskyddsområdet har bidragit till att antalet inrapporterade incidenter ökat kraftigt under året. Säkerhetspolisen har även genomfört ca 155 000 registerkontroller 2022, att jämföra med ca 135 000 under 2021.

Förmågan att förebygga och avvärja hot mot Sveriges säkerhet har stärkts ytterligare genom den samverkan som sker mellan Säkerhetspolisen, Försvarets radioanstalt, Försvarmaktens militära underrättelse- och säkerhetstjänst, Åklagarmyndigheten och Polismyndigheten.

Enligt Säkerhetspolisens årsbok och helårsbedömningen för 2023 från Nationellt centrum för terrorhotbedömning (NCT) har säkerhetsläget förändrats och försämrats vilket har koppling till utvecklingen i Sverige och omvärlden som bidrar till en växande extremism och ett bredare författningshot tillsammans med ett ökat attentatshot. I takt med digitaliseringen har en stor del av den våldsbejakande extremismens aktiviteter dessutom flyttat ut på nätet. På digitala plattformar förekommer även en spridning av konspirationsteorier och antistatliga budskap som ligger nära våldsbejakande extremistisk ideologi. Säkerhetspolisen bedömer att detta på sikt riskerar att undergräva förtroendet för samhällets institutioner, det politiska beslutsfattandet och statens legitimitet.

Enligt Säkerhetspolisen kan attentatshotet snabbt ändras, vilket utvecklingen efter manifestationer som koranbränningarna 2022–2023 visar. Säkerhetspolisen och NCT lyfter också fram att det finns en ökad risk för attacker från ensamagerande gärningspersoner som radikaliserats online. Dessa är ibland minderåriga och har ofta en oklar ideologisk övertygelse med inslag av psykisk ohälsa. Dessa faktorer gör dem

också svårare att upptäcka. Säkerhetspolisen hanterar kontinuerligt stora mängder information för att förebygga konkreta attentatshot. Av helårsbedömningen för 2023 från Nationellt centrum för terrorhotbedömning (NCT) framkommer även att aktörer med koppling till våldsbejakande extremism utnyttjar svaga kontrollpunkter i välfärdssystemet och därigenom kan skapa sig nya plattformar för att tillskansa sig offentliga medel.

Polismyndigheten och Säkerhetspolisen har under året fördjupat sitt samarbete som tar sikte på åtgärder mot tongivande individer inom de våldsbejakande extremistmiljöerna som är brottsaktiva, rekryterar eller finansierar. Under 2022 skapade Polismyndigheten två nya interna utbildningar, främst avsedda för lokalpolisområdenas kommun- och områdespoliser. Kursinnehållet rör bl.a. samverkan med andra myndigheter. I syfte att stärka det förebyggande arbetet mot skolattacker ingår Polismyndigheten sedan 2022 i en aktörsgemensam arbetsgrupp tillsammans med Statens skolverk, Statens skolinspektion och Socialstyrelsen. Gruppen är skapad av Center mot våldsbejakande extremism (CVE) vid Brå och ska ta fram rekommendationer om aktörssamverkan vid oro för en elev eller vid en allvarlig händelse som uppstår på en skola.

CVE har ansvaret för att utveckla det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism på nationell, regional och lokal nivå. I stödet till kommuner ligger fokus på de som har störst behov. CVE kan snabbt erbjuda kommuner stöd genom ett mobilt stödteam och en stödfunktion i form av en telefon för yrkesverksamma. Under 2022 tog stödtelefonen emot 62 samtal. CVE har under året gett stöd till de kommuner som tagit emot kvinnor och barn som återvänt från nordöstra Syrien. Insatserna syftar till att förebygga fortsatt radikaliserings och att återanpassa såväl barn som vuxna, oavsett om de vuxna varit eller är föremål för juridiska åtgärder. Utöver detta har CVE gett stöd till kommuner i ärenden som rör hot som riktas mot skolan. I de flesta fall kommer dessa hot från unga personer som har radikaliserats online via olika digitala forum. Det finns nu ett metodstöd, som CVE har utvecklat för att hantera och utreda oro för våldsbejakande extremism. Metodstödet riktar sig framför allt till personal inom socialtjänsten, men kan också användas av andra aktörer. På uppdrag av regeringen ska CVE utveckla metodstödet så att det även kan användas av personal inom skolväsendet (Ju2022/02222).

CVE har under året anordnat två grundutbildningar för yrkesverksamma inom myndigheter och inom kommuner, samt webbseminarier och konferenser. Tillsammans med Jämställhetsmyndigheten har CVE tagit fram studien Män, maskulinitet och våldsbejakande extremism (CVE 2022). Studien kommer att användas av CVE i stödet till kommuner för att utveckla förebyggande insatser, bl.a. om våldsbejakande islamistisk extremism och hedersrelaterat våld och förtryck. På uppdrag av CVE har Försvarshögskolan tagit fram rapporten Webbpoliser, gaming och kontranarrativ – digitalt förebyggande arbete mot extremism och våldsbejakande extremism (FHS, 2022). I studien analyseras 15 nätbaserade insatser som har utvecklats i olika länder och hur dessa insatser används för att förebygga extremism. Studien lyfter bl.a. fram exempel på polisens och socialtjänstens arbete på nätet som visar att det är viktigt för dessa aktörer att etablera en dynamisk online-närvaro i det dagliga arbete och i detta skilja på vem som gör vad i det tidigt förebyggande arbetet och i insatser till individer som identifierats som en risk.

### **Arbetet med civilt försvar och krisberedskap har fått en ny struktur**

Arbetet inom rättsväsendet för att stärka det civila försvaret och genomförandet av förmågehöjande krisberedskapsåtgärder fortsatte under 2022. Myndigheterna har genomfört åtgärder när det gäller bl.a. uppbyggnad av myndigheternas organisation

för civilt försvar, planering och resiliens. Utvecklingen av det civila försvaret inom utgiftsområde 4 har skett utifrån inriktningen i propositionen Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30). Regeringen har beslutat om en ny struktur för samhällets krisberedskap och civilt försvar som trädde i kraft den 1 oktober 2022. I den nya strukturen är Polismyndigheten sektorsansvarig för beredskapssektorn Ordning och säkerhet. Säkerhetspolisen fortsätter att vara beredskapsmyndighet inom totalförsvaret. Kriminalvården, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket är nya beredskapsmyndigheter fr.o.m. 2022. Övriga beredskapsmyndigheter som ingår i sektorn är Kustbevakningen och Tullverket.

## 2.5.6 Brottsförebyggande arbete

### **Det brottsförebyggande arbetet är etablerat men utvecklingen på lokal nivå har stannat av**

Sedan 2017 tar Brå årligen fram en rapport om hur det brottsförebyggande arbetet har bedrivits och utvecklats på lokal, regional och nationell nivå. Ett kunskapsbaserat arbetssätt i det brottsförebyggande arbetet innebär att åtgärder och insatser väljs, utformas och följs upp utifrån en lokalt framtagen lägesbild. På lokal nivå bedömer Brå att utvecklingen av kommunernas kunskapsbaserade brottsförebyggande arbete har stagnerat. Andelen som arbetar kunskapsbaserat ligger på en för låg nivå och även i de fall då arbetet är kunskapsbaserat har det ofta kvalitetsbrister. De flesta kommuner har de organisatoriska förutsättningarna på plats genom ett lokalt brottsförebyggande råd och en samverkansöverenskommelse med polisen. Ungefär en tredjedel av kommunerna har dock inte genomfört en kartläggning, vilket är det första steget i den brottsförebyggande arbetsprocessen. I mer än hälften av de kommuner som uppger att de har en åtgärdsplan saknar planen en tydlig koppling mellan de åtgärder som föreslås och brottsproblemen. Brå framhåller att det finns ett starkt samband mellan ett kunskapsbaserat arbetssätt av hög kvalitet och att de personer som arbetar med dessa frågor har relevant utbildning och tillräckligt med avsatt tid för arbetet. Det är dock endast runt en tredjedel av kommunerna som har en brottsförebyggande samordnare på minst halvtid, och nivån har varit relativt konstant de senaste fem åren. I hälften av kommunerna finns tjänstepersoner med utbildning i brottsförebyggande arbete, medan andelen kommunpolis som gått utbildning i brottsförebyggande arbete är högre. Det följer samma mönster som tidigare år.

På regional nivå finns sedan 2017 brottsförebyggande samordnare vid länsstyrelserna. Brå bedömer sammantaget att det regionala stödet till den lokala nivån är väletablerat, men att de regionala samordnarnas förutsättningar behöver stärkas för att deras stöd till de lokala aktörerna ska kunna anpassas utifrån de behov som finns. Samtidigt har länsstyrelsesamordnarnas avsatta arbetstid för brottsförebyggande frågor minskat. En utmaning som Brå lyfter är att samordnarna hos länsstyrelserna ofta har breda uppdrag där flera andra arbetsområden ingår. Bara fyra av tio länsstyrelsesamordnare arbetar endast med brottsförebyggande frågor.

På nationell nivå fortsatte och fördjupades under 2022 satsningar för att stärka det brottsförebyggande arbetet, både på generell nivå och avseende specifika brottstyper. Många myndigheter har haft ett särskilt fokus på att förebygga organiserad brottslighet och brottslighet kopplad till barn och unga. Att stärka det förebyggande arbetet mot nyrekrytering till kriminella nätverk är ytterst angeläget, och på detta område pågår även viktiga insatser inom andra utgiftsområden (se utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, avsnitt 6.3). Under 2022 har Statens skolverk, Brå, Polismyndigheten, Socialstyrelsen, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) tillsammans publicerat kunskapsstöd och tagit fram utbildningar för de operativa

samverkansformerna SIG (sociala insatsgrupper) och SSPF (skola, socialtjänst, polis och fritid). Tillsammans med Socialstyrelsen och Skolverket bedriver Polismyndigheten sedan 2019 ett arbete för att sprida information och höja kunskapen i fråga om möjligheter att dela information mellan polis och socialtjänst.

Även inom området bedrägeribrottslighet har det förebyggande arbetet fortsatt att utvecklas. Under 2022 undertecknades en samverkansöverenskommelse mellan Polismyndigheten och bankerna för att förbättra det gemensamma arbetet med att förebygga bedrägeribrott. Under året inleddes även samverkan mellan ett antal myndigheter för att öka kunskapen om hur föreningar utnyttjas i bedrägeribrottslighet och informationskampanjer genomfördes för att öka skyddet för it-relaterade bedrägerier. Vidare möjliggör nya bestämmelser i lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism informationsutbyte mellan banker och brottsbekämpande myndigheter för att förebygga penningtvätt och finansiering av terrorism. Bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 2023 (prop. 2021/22:251). Ett annat angeläget utvecklingsområde är att fler aktörer involveras i det brottsförebyggande arbetet. På initiativ av Brå startade 2022 ett nätverk i syfte att stärka den brottsförebyggande samverkan mellan myndigheter och aktörer inom näringslivet. En vägledande guide har tagits fram, som bl.a. innehåller praktiska exempel på hur näringslivet kan inkluderas i det lokala brottsförebyggande arbetet.

### **Nationella och regionala stödinsatser för att stärka det brottsförebyggande arbetet**

För att säkerställa att kommunernas brottsförebyggande arbete är prioriterat, effektivt och kunskapsbaserat beslutade regeringen i december 2022 en proposition (prop. 2022/23:43) som ger kommunerna ett lagstadgat ansvar att arbeta brottsförebyggande. Lagen trädde i kraft den 1 juli 2023. För en effektiv implementering av den nya lagen, och ett stärkt lokalt brottsförebyggande arbete generellt, är det viktigt att kommuner och andra brottsförebyggande aktörer erbjuds ett ändamålsenligt stöd. Regeringen har därför förstärkt både Brås och länsstyrelsernas stödinsatser i det brottsförebyggande arbetet. Brå har fått i uppdrag att särskilt utveckla behovsanpassade och praktisknära stödinsatser till kommuner och andra aktörer, stödinsatser till länsstyrelserna, den nationella samordningen, uppföljningen av det brottsförebyggande arbetet och kunskapsutvecklingen om brottsförebyggande åtgärder (Ju2023/00472). Länsstyrelserna har fått i uppdrag att i samarbete med Brå utveckla ett mer samordnat, behovsanpassat och praktisknära stöd till kommunerna i det brottsförebyggande arbetet i hela landet (Ju2023/00475). I juni 2023 beslutade regeringen även om att Brå ska fördela statsbidrag till kommuner för brottsförebyggande åtgärder (SFS 2023:442).

Redan under 2022 påbörjade Brå arbete med att öka och utveckla stödet. Brås utbildningar i brottsförebyggande arbete har utvecklats och blivit fler och myndigheten har publicerat flera nya metodstöd med fokus på att stärka det kunskapsbaserade arbetssättet. Brås stöd har också omfattat åtgärder mot gängrelaterad våldsbrottslighet, stöd till kommuner med socialt utsatta områden och förebyggande arbete inriktat på barn och unga som begår eller riskerar att begå brott. Brå konstaterar att många tar del av myndighetens stöd och att stödet gör nytta, men att färre aktörer på lokal nivå tar del av stödet jämfört med tidigare år. Brå fördelar även ekonomiskt stöd för kunskapsutveckling av brottsförebyggande arbete, framför allt avseende utvärderingar och uppföljningar av lokalt brottsförebyggande arbete. Sammanlagt beviljades stöd om 4,1 miljoner kronor under 2022. Bidrag prioriterades till utvärderingar av brottsförebyggande arbete gällande ekonomisk brottslighet, mängdbrott (t.ex. skadegörelse, stölder, bedrägerier osv), insatser som genomförs i medelstora kommuner samt insatser som beaktar ett glesbygdsperspektiv.

## **Den lokala polisen närvaron har ökat något**

Stark lokal närvaro är en förutsättning för att polisen ska kunna arbeta brottsförebyggande. Tillväxten av antalet polisanställda fortsatte under 2022, vilket bidrar till att säkerställa en polisiär närvaro i hela landet. God samverkan med andra myndigheter och lokala aktörer är också avgörande för polisens brottsförebyggande arbete. Kommunerna är polisens främsta samverkanspart i det lokala brottsförebyggande arbetet och samverkansöverenskommelser finns med de flesta kommuner. I juni 2022 beslutade rikspolischefen om en ny strategi för Polismyndighetens brottsförebyggande arbete. Strategin är ett steg för att utveckla myndighetens arbete med kunskapsbaserade, effektiva arbetsmetoder för att förebygga brottslighet. Under 2022 pågick arbetet med att implementera strategin, som ska ge medarbetare inom myndigheten en gemensam riktning för hur brottsförebyggande arbete ska bedrivas och vilka effekter det ska ge.

Utvecklingen av den polisiära lokala resursen beskrivs i Polismyndighetens årsredovisning 2022 dels genom den samlade lokala resursen för brottsförebyggande arbete och ingripandeverksamheten, dels genom områdes- och kommunpolisverksamheten. Under 2022 ökade antalet anställda i brottsförebyggande arbete och ingripandeverksamheten med 1,8 procent (143 medarbetare) jämfört med 2021. Procentuellt var ökningen av antalet anställda i den kategorin störst i polisregion Mitt (+5 procent vilket motsvarar 32 personer) och Syd (+4,9 procent vilket motsvarar 76 personer). I polisregion Stockholm minskade däremot antalet medarbetare i brottsförebyggande arbete och ingripandeverksamheten jämfört med 2021 (-2,2 procent vilket motsvarar 40 personer). Det hänger sannolikt ihop med att den totala personalresursen i polisregion Stockholm minskade under 2022 enligt Polismyndighetens bedömning.

Antalet områdespoliser, vars huvuduppdrag är att bl.a. arbeta brottsförebyggande och trygghetsskapande i ett utpekad geografiskt ansvarsområde, ökade med 15,2 procent 2022 jämfört med 2021 vilket motsvarar 165 medarbetare. Den tid som områdespoliser arbetade fredat med sitt förebyggande uppdrag har också ökat något 2022, i genomsnitt arbetade områdespoliser 58 procent av sin arbetstid fredat med uppdraget, en ökning med 8 procentenheter jämfört med 2021. Kommunpolisers huvuduppdrag är att driva och samordna lokalpolisområdenas brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete tillsammans med kommunen och andra lokala aktörer. Antalet kommunpoliser har under flera år legat på ungefär samma nivå och under 2022 ökade antalet visserligen men endast marginellt jämfört med 2021, med sex medarbetare totalt.

## **Ökat fokus på förebyggande av ekonomisk brottslighet**

De senaste åren har Ekobrottsmyndigheten lagt större vikt vid sitt brottsförebyggande uppdrag. Målsättningen är att det brottsförebyggande perspektivet ska genomsyra hela verksamheten. Därför har ett brottsförebyggande kansli inrättats på myndigheten och fokus har även varit att fortsätta att anställa fler regionala brottsförebyggande specialister.

Myndigheten har fokuserat på att öka kunskapen i den operativa verksamheten om vilka brottsförebyggande åtgärder som kan vidtas. Ekobrottsmyndighetens samverkan med myndigheter, kommuner och andra aktörer har bl.a. resulterat i att fler kommuner nu har ett ökat fokus på ekonomisk brottslighet. Särskilda insatser har gjorts för att stärka kunskapen om att motverka och förebygga arbetslivskriminalitet. En vägledning har tagits fram om hur arbetslivskriminalitet kan förebyggas genom upphandling. Den har legat till grund för informationsinsatser som har genomförts gentemot aktörer som arbetar med offentlig upphandling. Myndigheten har även

vidtagit åtgärder för att minska risken att offentliga medel hamnar hos oseriösa aktörer genom riktade insatser för att öka kunskapen om ekonomisk brottslighet och därmed minska risken för att välfärdssystemen utnyttjas.

## 2.5.7 Stöd till brottsoffer

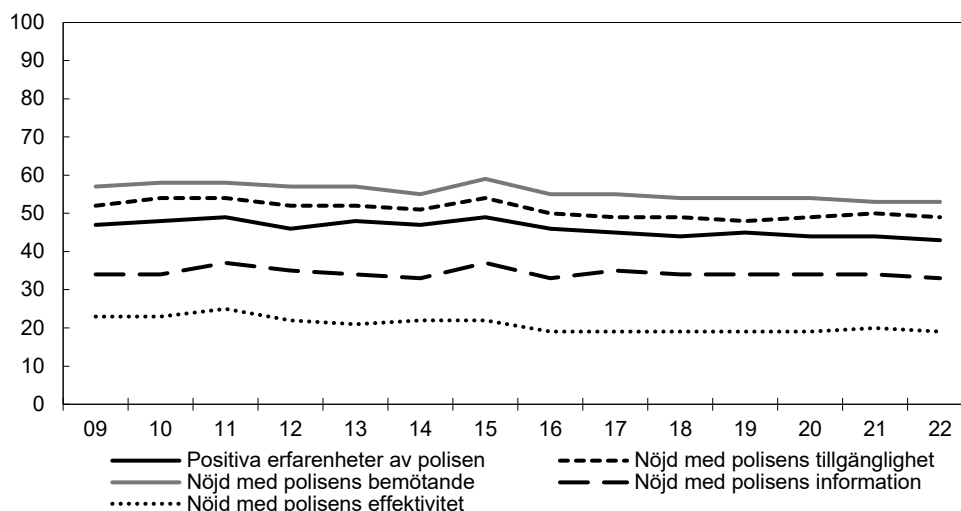
### Brottsutsattas upplevelser av kontakterna med rättsväsendet har försämrats något

Brottsutsattas upplevelser av kontakterna med polis, åklagare, domstolar och målsägandebiträden ger värdefull information om hur rättsväsendet lever upp till riksdagens mål vad gäller den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet.

Av NTU 2022 framgår att 30 procent av befolkningen har stort förtroende för att rättsväsendet som helhet behandlar brottsutsatta på ett bra sätt, vilket är samma andel som 2021. Kvinnor har högre förtroende än män (32 respektive 29 procent).

#### Diagram 2.17 Brottsutsattas erfarenhet av polisen

Andel mycket eller ganska nöjda (procent)



Källa: Nationella trygghetsundersökningen.

Av de personer som har utsatts för brott och anmält brottet till polisen under de senaste tre åren har 43 procent en sammantagen positiv erfarenhet. Det är en marginell minskning jämfört med 2021 och den lägsta andelen sedan mätningarna startade 2007. Andelen har gradvis minskat något under en tioårsperiod men legat på en relativt jämn nivå mellan 43 och 45 procent under de senaste fem åren. En högre andel kvinnor än män har en positiv erfarenhet, 46 jämfört med 40 procent 2022. Även andelen brottsutsatta som har en positiv upplevelse av polisens tillgänglighet, bemötande, information samt effektivitet och förmåga att utreda och klara upp brott har gradvis minskat något under en tioårsperiod men har legat på en i stort sett oförändrad nivå de fem senaste åren (se diagram 2.17). Kvinnor är i större utsträckning än män nöjda med polisens tillgänglighet, bemötande, effektivitet och information.

Resultat för hur brottsutsatta upplever bemötandet av åklagare, domstol och målsägandebiträde finns enbart för 2018–2022. Eftersom mätperioden är relativt kort är det svårt att utläsa en trend. För såväl åklagare som domstol och målsägandebiträde har andelen med positiva erfarenheter varierat under mätperioden och minskat mellan 2021 och 2022. Andelen brottsutsatta som under de tre senaste åren har varit i kontakt med en åklagare och som har positiva erfarenheter av kontakten minskade från 43 procent 2021 till 40 procent 2022. Det är framför allt bland kvinnor som andelen med positiva erfarenheter har minskat, från 47 till 40 procent, medan andelen män

med positiva erfarenheter var oförändrad jämfört med 2021 och uppgick till 39 procent. Även bland de personer som varit i kontakt med domstol och målsägandebiträden de senaste tre åren har andelen som har positiva erfarenheter minskat jämfört med 2021. Under 2022 var andelen som uppger sig vara nöjda med det bemötande som de fått i domstolen 52 procent, en minskning med 6 procentenheter jämfört med 2021. Kvinnor är mer nöjda med bemötandet i domstol än män, 53 jämfört med 51 procent. Dock har andelen kvinnor som är nöjda minskat med 10 procentenheter jämfört med 2021.

Andelen som har positiva erfarenheter av målsägandebiträde har minskat från 70 procent 2021 till 66 procent 2022. Minskningen avser både kvinnor och män, men i likhet med erfarenheten av polis, åklagare och domstol har kvinnor i högre grad än män positiva erfarenheter av målsägandebiträde, 74 jämfört med 55 procent.

### **Myndigheternas åtgärder för att öka brottsutsattas rättssäkerhet och trygghet**

Brottsoffermyndigheten har tillsammans med Domstolsverket i uppdrag att verka för att det ska finnas tillgång till vittnesstöd i samtliga tingsrätter och hovrätter. Närmare 30 000 personer fick stöd av vittnesstödsverksamheten under året, vilket är en ökning i förhållande till de senaste två åren. Brottsoffermyndighetens webbaserade grundutbildning för nya vittnesstöd har använts av verksamheterna för att utbilda såväl nya som redan aktiva vittnesstöd.

Polismyndigheten har under året arbetat med att förbättra informationen till brottsutsatta. Myndigheten har bl.a. utvecklat och anpassat stödet till de medarbetare som informerar brottsoffer samt utvecklat rutiner för bättre information till brottsutsatta under hela ärendets gång. Brottsoffermyndigheten har tagit fram informationsmaterial till dem som riskerar att utsättas eller har utsatts för hatbrott med islamofobiska motiv.

I arbetet med särskilt utsatta brottsoffer har Polismyndigheten under 2022 påbörjat ett uppdateringsarbete gällande det särskilda metodstödet som är riktat till dem som arbetar med utredning av brott i nära relation och sexualbrott. Metodstödet har stort fokus på den fysiska brottsplatsen men även på förhör av målsäganden och vittnen. Vidare genomfördes kompetenshöjande åtgärder mot anmälningsupptagare, bl.a. vid polisens kontaktcenter, i syfte att tydliggöra vilken information som är av stor vikt vid utredning och lagföring av brott mot särskilt utsatta brottsoffer. Under 2022 färdigställdes den myndighetsgemensamma vägledningen om hedersrelaterat våld och förtryck som tagits fram i samverkan mellan det nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län, Linköpings universitet, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Brottsoffermyndigheten och Socialstyrelsen. Vägledningen ska vara en hjälp för yrkesverksamma inom polisen, socialtjänsten, hälso- och sjukvården och skolan att hantera ärenden om hedersrelaterad brottslighet och förebygga risken att barn förs utomlands för att giftas bort eller könsstympas.

Polismyndigheten har inom ramen för uppdraget *Hatbrott och andra brott som hotar demokratin* kartlagt Polismyndighetens arbete mot hatbrott och andra brott som hotar demokratin och identifierade ett antal utvecklingsområden. Polismyndigheten lyfte bl.a. fram att kompetens om dessa brott skapar förutsättningar för en effektiv utredning och en bättre återkoppling till brottsoffren.



## **Brottsoffermyndighetens arbete med att främja brottsoffers rättigheter, behov och intressen**

Brottsoffermyndighetens verksamhetsområde innefattar bl.a. utbetalning av brottsskadeersättning under anslaget 1:10 *Ersättning för skador på grund av brott*. Myndigheten fördelar även medel ur Brottsofferfonden till bl.a. civilsamhällets organisationer och forskningsprojekt. Brottsofferfondens medel är dock inte uppförda på statens budget utan finansieras huvudsakligen av personer som lagförts för brott, vilka betalar en särskild avgift till fonden.

Transfereringskostnaderna varierar från år till år. Under 2022 uppgick de till ca 161 miljoner kronor, vilket är en ökning med ca 13 miljoner kronor jämfört med 2021.

## **Förkortade handläggningstider av brottsskadeärenden och fler avgjorda ärenden samt en ökning av utbetald brottsskadeersättning**

Den genomsnittliga handläggningstiden vid Brottsoffermyndigheten uppgick 2022 till 62 dagar, vilket är en minskning med ca 16 procent jämfört med 2021. Antalet inkomna brottsskadeärenden 2022 uppgick till knappt 10 300, vilket är något fler än föregående år. Under året avgjordes knappt 10 400 ärenden, en ökning med drygt 6 procent jämfört med 2021. Ärendebalansen uppgår nu till drygt 1 800 ärenden vilket är en minskning med ca 5 procent jämfört med föregående år. Under 2022 fortsatte arbetet med en översyn av e-tjänsten för ansökan om brottsskadeersättning i syfte att ytterligare förenkla ansökningsförfarandet. Under 2022 utbetalades knappt 118 miljoner kronor i brottsskadeersättning, vilket är en ökning med ca 12 procent jämfört med 2021. En bidragande orsak till ökningen var de ändringar i skadeståndslagen som trädde i kraft den 1 juli 2022 och som medförde närmast fördubblade ersättningsbelopp för kränkning. Vidare kan noteras att antalet ärenden med höga belopp generellt var fler under 2022 än tidigare år.

## **Fortsatt ökade intäkter från regressverksamheten och en minskad registreringsbalans**

Intäkterna från regressverksamheten, dvs. den verksamhet där staten kräver gärningspersonen på den brottsskadeersättning som Brottsoffermyndigheten i deras ställe har betalt till brottsoffret, uppgick till närmare 50 miljoner kronor, vilket är ca 24 procent högre än föregående år. Regressintäkterna motsvarade under 2022 drygt 40 procent av statens utgifter för brottsskadeersättningen. Balansen av ännu icke inregistrerade ärenden till regressen kunde sänkas under året tack vare ett tillfälligt bemanningstillskott och effektivare rutiner.

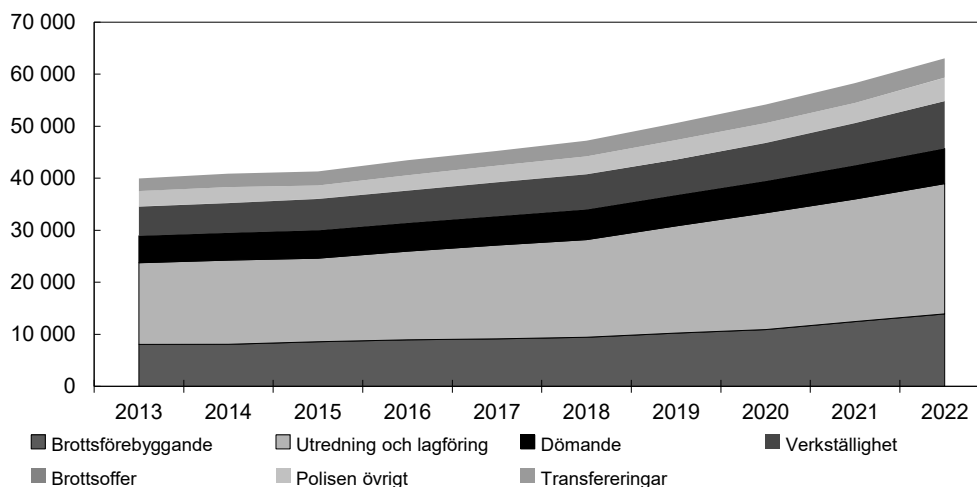
## **Fortsatt ökade intäkter i Brottsofferfonden och fler inkomna ansökningar**

Under 2022 uppgick Brottsofferfondens intäkter till drygt 54 miljoner kronor, vilket är en ökning med knappt 7 procent jämfört med föregående år. Drygt 46 miljoner kronor fördelades under året ur fonden till olika brottsofferinriktade projekt och verksamheter. En mycket stor del av fondens medel går fortsatt till Brottsofferjouren Sverige och de lokala brottsofferjourerna. Vidare beviljades ca 19 procent av fondens fördelade medel till brottsofferinriktade forskningsprojekt. Antalet inkomna ansökningar till fonden ökade med ca 16 procent jämfört med 2021, vilket sannolikt beror på att verksamheterna åter kommit i gång efter pandemin.

## 2.5.8 Utveckling av rättsväsendets kostnader

**Diagram 2.18 Kostnadsutveckling i rättsväsendet**

Miljoner kronor



Källor: Årsredovisningar från rättsväsendets myndigheter 2013–2022.

År 2022 uppgick de totala kostnaderna för rättsväsendet till drygt 63 miljarder kronor. Det är en ökning med ca 4,7 miljarder kronor (8,1 procent) jämfört med 2021.

Myndigheternas kostnader för det brottsförebyggande arbetet uppgick till nästan 14 miljarder kronor 2022. Det är en ökning med ca 1,5 miljarder kronor (11,6 procent) jämfört med föregående år. Merparten av ökningen har sin grund i de ökade resurserna vid Polismyndigheten.

Myndigheternas kostnader för arbete med utredning och lagföring (inkl. häktesverksamheten) uppgick 2022 till 25 miljarder kronor, vilket är ca 1,5 miljarder kronor (6,3 procent) mer än föregående år. Även här förklaras kostnadsökningen huvudsakligen av Polismyndighetens ökade resurser.

Kostnaderna för den dömande verksamheten uppgick till ca 10 miljarder kronor, vilket är en ökning med 162 miljoner kronor (1,6 procent) sedan 2021.

Kostnaderna för arbetet med verkställighet har ökat med 992 miljoner kronor (12,2 procent) sedan 2021 och uppgår nu till 9 miljarder kronor. Kostnadsökningen förklaras av fler intagna i anstalt samt fler klienter i frivården.

Verkställighet omfattar verksamhet inom frivården, anstalter och Kriminalvårdens transportverksamhet för såväl nationella som internationella transporter. Internationella transporter inom migrationsområdet redovisas under utgiftsområde 8 Migration.

Merparten av kostnaderna som rör transfereringar avser rättsliga biträden. 2022 minskade kostnaderna med 144 miljoner kronor (-3,9 procent) jämfört med 2021. Förändringen beror delvis på att antalet mål minskade och att den debiterade tiden per förordnande för offentlig försvarare minskade under året.

## 2.6 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

### 2.6.1 Brottutvecklingen, organiserad brottslighet och flödet i brottmålsprocessen

Regeringen bedömer att de övergripande målen för kriminalpolitiken och rättsväsendet bara delvis har uppnåtts. Brottslighetens omfattning är svår att beskriva på ett heltäckande sätt och den sammantagna brottutvecklingen uppvisar två parallella trender som pekar åt olika håll. Dels en negativ och mycket allvarlig utveckling vad gäller organiserad brottslighet, där det dödliga skjutvapenväldet ökar och fler barn och unga involveras i och utnyttjas av kriminella nätverk. Samtidigt syns en positiv utveckling genom att den självrapporterade utsattheten för brott mot person och egendom sjunker och att färre ungdomar uppger att de utsatts för eller varit delaktiga i brott.

Brottutvecklingen när det gäller grov organiserad brottslighet är mycket allvarlig och hotar människors frihet och trygghet. Under 2022 skedde ett rekordhøgt antal dödsskjutningar, samtidigt som antalet sprängningar fortsatte ligga på en hög nivå. De kriminella nätverken påverkar rättsstaten och den offentliga förvaltningen genom bl.a. hot och infiltration och den bakomliggande brottsligheten som nätverken ägnar sig åt har utvecklats och blivit mer komplex. En särskilt oroande utveckling är också att allt fler barn och ungdomar involveras i de kriminella nätverken och utnyttjas för att t.ex. sälja narkotika, förvara pengar, vapen och narkotika och för att utföra grova våldsbrott.

Konflikter inom kriminella nätverk drabbar inte bara de inblandade själva, utan påverkar hela samhället. De senaste åren har den upplevda otryggheten ökat och stabiliserats på högre nivåer än tidigare. En dryg fjärdedel av befolkningen känner sig otrygg vid utevistelse sent på kvällen i det egna bostadsområdet. Regeringen ser allvarligt på detta och på att otryggheten fortsätter vara särskilt utbredd bland kvinnor och i områden med socioekonomiska utmaningar.

Positivt var dock att utsattheten för brott mot både person och egendom minskade enligt NTU 2022. Utsattheten för samtliga brott mot person som mäts i NTU förutom försäljningsbedrägerier minskade eller var oförändrad jämfört med året innan. Totalt sett var utsattheten för brott mot person på den lägsta nivån sedan 2016. Även hushållens utsatthet för egendomsbrott har enligt NTU minskat under en lång tid. Förändrade livsstilmönster till följd av covid-19-pandemin har sannolikt påverkat utsattheten för vissa brott i NTU 2022 (som avser utsatthet 2021), men i vilken utsträckning är svårt att avgöra. I Skolundersökningen om brott (2021) uppger färre ungdomar att de har utsatts för eller varit delaktiga i brott. Även antalet anmälda brott minskade 2022 jämfört med 2021. Minskningen avsåg samtliga brottskategorier förutom tillgreppsbrott som ökade marginellt och bedrägerier som var oförändrat.

De senaste årens negativa utveckling avseende organiserad brottslighet och det grova, dödliga våldet kopplat till den, innebär betydande utmaningar för rättsväsendet. Regeringen bedömer att mer behöver göras och att det krävs mönsterbrytande åtgärder för att vända utvecklingen.

Den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet har gett goda resultat. Under 2022 utdömdes den längsta sammanlagda fängelsetiden inom ramen för satsningen sedan den startade 2009 och även värdet av utmätta tillgångar och förverkande av brottutbyte var det högsta hittills. Regeringen bedömer att det myndighetsgemensamma arbetet inom satsningen ger ett tydligt mervärde i kampen mot den organiserade brottsligheten. Ett exempel på mervärde är arbetet mot arbetslivskriminalitet. I enlighet med uppdraget som regeringen beslutat har de tre

första centren mot arbetslivskriminalitet inrättats vid befintliga regionala underrättelsecenter inom ramen för myndighetssamverkan mot organiserad brottslighet (A2022/00971). Arbetet med att etablera ytterligare center pågår. I den årliga rapporten från myndigheterna som ingår i satsningen mot organiserad brottslighet framhålls att samlokaliseringen av centren med de redan befintliga regionala underrättelsecentren skapade förutsättningar att mer effektivt motverka brottsligheten. Ett särskilt samarbete inleddes också i polisregion Nord för att utveckla arbetet i och med den gröna industrisatsningen som sker i norra Sverige (Myndigheter i samverkan mot den organiserade brottsligheten 2022).

Allmänhetens förtroende är avgörande för att rättsväsendets myndigheter på ett effektivt sätt ska kunna förebygga, bekämpa och lagföra brott. Under 2022 fortsatte förtroendet för rättsväsendets myndigheter att öka. Särskilt tydligt ökade förtroendet för Polismyndigheten och Kriminalvården till de högsta uppmätta nivåerna hittills.

Brottsligheten och tryggheten påverkas av många faktorer, även sådana som ligger utanför kriminalpolitikens och rättsväsendets räckvidd. Rättsväsendets förutsättningar att hantera brottsligheten påverkas vidare av inflödet av ärenden, vilka resurser som tillförs myndigheterna och hur effektivt dessa resurser används. Samtidigt som antalet ärenden som rättsväsendet myndigheter har att hantera har sjunkit något finns indikationer på att utredningarna av de särskilt resurskrävande brotten tar mer resurser i anspråk, även om redovisningen av resursåtgången behöver utvecklas vidare. Antalet personupplärade brott och antalet ärenden överlämnade till åklagare har minskat och uppgick 2022 till de lägsta nivåerna under den redovisade perioden. Däremot var antalet avgjorda brottmål fortsatt högt. Regeringen anser det vara av stor vikt att antalet redovisade ärenden från polis till åklagare och antalet personupplärade brott ökar, såväl sammantaget som sett till olika brottstyper, särskilt sett till de ökade resurser myndigheterna inom rättsväsendet har fått.

Antalet anställda inom Polismyndigheten hade per den sista december 2022 ökat med mer än 6 600 personer sedan ombildningen 2015 och polistätheten har ökat. Trots de senaste årens personalökningar är polistätheten i Sverige alltså fortfarande för låg. Regeringen gör bedömningen att Polismyndigheten behöver fortsätta växa. Målet är att polistätheten i Sverige minst ska motsvara genomsnittet i EU, men det räcker inte med att polistätheten ökar. Regeringen gör också bedömningen att Polismyndighetens effektivitet måste öka för att uppnå önskade resultat.

Antalet anställda inom Åklagarmyndigheten hade per den sista december 2022 ökat med närmare 400 sedan 2018, varav 225 åklagare. Antalet anställda per den sista december 2022 var ca 1 800, varav ca 1 200 åklagare.

Kriminalvårdens åtgärder för att utöka sin platskapacitet på såväl kort som lång sikt har varit nödvändiga och bidragit till att myndigheten har kunnat ta emot fler häktade och dömda. Platsbristen är dock fortsatt påtaglig. Det är därför angeläget att Kriminalvården fortsatt löpande vidtar nödvändiga åtgärder för att stärka kapaciteten på kort sikt och att den långsiktiga utbyggnaden fortsätter med full kraft. Kriminalvården byggs ut för att kunna möta det expansionsbehov som reformerna i Tidöavtalet medför. Preliminära bedömningar indikerar att det innebär åtminstone en fördubbling av antalet platser på häkten och anstalter. Regeringen avser därför att återkomma med en preciserad analys och plan.

## 2.6.2 Dömande verksamhet, exklusive migrationsmål och brottmål

Regeringen bedömer att domstolarna har bidragit till målet om den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet. Antalet inkomna mål minskade under 2022 och

balanserna har samtidigt kunnat minskas. Regeringen bedömer att domstolarna har arbetat för att avgöra mål och ärenden i rimlig takt och minska målbalanserna.

### 2.6.3 Hot mot Sveriges säkerhet

Säkerhetsläget har allvarligt försämrats vilket ställer ökade krav på Säkerhetspolisen som nationell säkerhetstjänst samt andra samverkande myndigheter. Säkerhetspolisens och Polismyndighetens samarbete har bidragit till att minska hotdrivande aktörers handlingsutrymme. Genom att involvera Center mot våldsbejakande extremism vid Brottsförebyggande rådet (Brå) och andra aktörer i denna samverkan har stödet till kommuner och yrkesverksamma utvecklats. Regeringen bedömer att det har vidtagits åtgärder som innebär att arbetet med att förebygga och avvärja hot mot Sveriges säkerhet har utvecklats i positiv riktning.

Utländska direktinvesteringar i svenska företag kan inverka skadligt på Sveriges säkerhet men också på allmän ordning och allmän säkerhet i Sverige. Det saknas i dag ett regelverk som ger tillräckliga förutsättningar för att förhindra utländska investerarens strategiska förvärv av företag vars verksamhet, information eller teknik har betydelse för dessa säkerhetsintressen. Mot denna bakgrund beslutade regeringen den 11 maj 2023 en proposition (prop. 2022/23:116) som innebär att en granskningsmyndighet får möjlighet att granska utländska direktinvesteringar i svenska företag som bedriver skyddsvärd verksamhet och, om nödvändigt, förbjuda dem. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 december 2023.

### 2.6.4 Brottsförebyggande verksamhet

Regeringen noterar att utvecklingen av det kunskapsbaserade arbetssättet på lokal nivå har stannat av, samtidigt som färre aktörer på lokal nivå tar del av det stöd som Brå erbjuder och länsstyrelsesamordnarnas avsedda arbetstid för brottsförebyggande frågor har minskat. Regeringen bedömer dock att förutsättningarna för att framöver bedriva ett prioriterat, effektivt och kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete har förbättrats. Lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete har nyligen trätt i kraft och stödinsatserna på nationell och regional nivå har förstärkts under 2023. Det är viktigt att Brå och länsstyrelserna prioriterar och utvecklar sina stödinsatser som riktas till kommunerna och att dessa blir mer behovsanpassade och praktisknära.

Polismyndigheten har fortsatt utvecklingen av det brottsförebyggande arbetet och bl.a. börjat implementera den nya brottsförebyggande strategin som beslutades under 2022. Centralt i förberedelserna för att genomföra strategin kommer att vara utvecklingen av kvalitativa och kvantitativa mål, som myndigheten arbetar med att ta fram, så att insatser och åtgärder kan följas upp, vilket regeringen välkomnar. I lokalsamhället är kommunerna Polismyndighetens främsta samverkanspart. Regeringen vill betona att den fortsatta inriktningen om fler lokala poliser är viktig för att det lokala brottsförebyggande arbetet ska upprätthållas och utvecklas, inte minst sedan kommunerna fått ett lagstadgat brottsförebyggande ansvar.

Ekonomisk brottslighet har under åren fått en ökad uppmärksamhet i samhällsdebatten och förebyggande insatser är efterfrågade. Ekobrottsmyndighetens satsningar på det förebyggande uppdraget uppmärksammas i allt högre grad av externa aktörer. Det har varit ett markant ökat inflöde av förfrågningar om samarbeten. Regeringen konstaterar att det är tydligt att offentliga och privata aktörer i högre grad har börjat rikta arbetsinsatser mot att förebygga ekonomisk brottslighet och att Ekobrottsmyndighetens insatser har bidragit till detta.

## 2.6.5 Stöd till brottsoffer

Brottsskadeersättning är en ersättning från staten som brottsoffer kan ha rätt till om gärningspersonen inte kan betala skadestånd. Brottsoffermyndighetens handläggningstid för brottsskadeärenden har minskat och fler ärenden har avgjorts bl.a. till följd av en ökad digital kommunikation med de brottsutsatta. Vidare har den totala summan utbetald brottsskadeersättning ökat, bl.a. mot bakgrund av ändringar i skadeståndslagen som medfört närmast fördubblade ersättningsbelopp för kränkning. Regeringen bedömer att målen för verksamheten har uppnåtts.

Att staten kräver dömda gärningspersoner på den brottsskadeersättning som Brottsoffermyndigheten, i deras ställe, betalat ut till brottsoffer är en viktig signal från samhället. Intäkterna från regressverksamheten har ökat och registreringsbalansen minskat jämfört med föregående år. Regeringen bedömer att målen för regressverksamheten har uppnåtts.

Intäkterna till Brottsofferfonden har fortsatt öka och har stor betydelse för finansieringen av det brottsofferarbete som utförs av det civila samhällets organisationer samt viktimologisk forskning. Antalet ansökningar till fonden har också ökat och bidragen från Brottsofferfonden når många olika verksamheter som gagnar brottsoffer och regeringen bedömer att målen för Brottsofferfonden har uppnåtts.

Brottsoffermyndighetens insatser med information, utbildning och kunskapsspridning har sammantaget bidragit till ökad kunskap och förbättrat samarbete när det gäller brottsofferfrågor. Regeringen bedömer att målen för myndighetens roll som kunskapscentrum delvis har uppnåtts.

## 2.7 Återrapportering av vissa tillkännagivanden som gäller rättsväsendet

### Kartläggning, uppföljning och statistik om hedersrelaterad brottslighet

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om kartläggning, uppföljning och statistik om hedersrelaterad brottslighet (bet. 2016/17:JuU1 punkt 44, rskr. 2016/17:90). Av tillkännagivandet följer att regeringen snarast bör kartlägga omfattningen av det hedersrelaterade våldet och hur utvecklingen ser ut över tid (bet. 2016/17:JuU1 s. 82). I regeringens skrivelse 2017/18:75 angavs mot bakgrund av vidtagna åtgärder att skrivelsen i denna del avsågs läggas till handlingarna. I sitt betänkande (bet. 2017/18:KU21) över behandlingen av riksdagens skrivelser motsatte sig riksdagen inte regeringens hantering av denna punkt. Regeringen beslutade därefter den 21 februari 2019 att lägga riksdagsskrivelsen i denna del till handlingarna och redovisade detta i skrivelse 2018/19:75. Riksdagen har därefter i sitt betänkande (bet. 2018/19:KU21) ansett att tillkännagivandet inte kan anses vara slutbehandlat som regeringen angett i skrivelse 2018/19:75. I regeringens skrivelse 2019/20:75 meddelade regeringen därför riksdagen att punkten åter står som öppen.

Den 24 februari 2022 beslutades propositionen Ett särskilt brott för hedersförtryck (prop. 2021/22:138). Riksdagen antog regeringens förslag den 27 april 2022, och den 1 juni 2022 trädde lagändringen i kraft som innebär att ett särskilt brott för hedersförtryck infördes i brottsbalken. Bestämmelsen innehåller en särskild strängare straffskala för den som upprepat begår vissa brottsliga gärningar mot en person, om var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla och ett syfte med gärningarna varit att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps heder. Införandet av ett särskilt brott för hedersförtryck innebär att statistik om anmälda, handlagda och uppklarade brott samt misstänkta och lagförda personer finns tillgänglig inom ramen för den officiella kriminalstatistiken.

Vetenskapsrådet fick 2021 i uppdrag att inrätta ett tioårigt nationellt forskningsprogram om brottslighet som inkluderar bl.a. hedersrelaterat våld och förtryck. Den 15 februari 2022 redovisade Forte, som komplement till det nationella forskningsprogrammet, ett uppdrag att kartlägga forskning om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck i syfte att identifiera kunskapsluckor. Vetenskapsrådet har fortsatt i uppdrag att ansvara för det nationella forskningsprogrammet om brottslighet.

Brottsförebyggande rådet redovisade den 1 juni 2023 ett regeringsuppdrag om att följa upp brottet grov fridskränkning. Inom ramen för uppdraget har myndigheten bl.a. analyserat vad som karaktäriserar de brott som rubriceras som grov fridskränkning och om det finns hedersproblematik i sammanhanget.

Den 1 oktober 2022 inrättades Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen Östergötland. Centret ska, enligt dess instruktion, stödja kommuner och regioner i deras arbete med att kartlägga förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck samt regelbundet undersöka omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige och utvecklingen av samhällets insatser på området.

Mot bakgrund av de redovisade åtgärderna anser regeringen att tillkännagivandet är slutbehandlat.

## Införande av vapen till Sverige m.m.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om en översyn av reglerna för europeiskt skjutvapenpass (bet. 2018/19:JuU29 punkt 25, rskr. 2018/19:298). Av tillkännagivandet följer att regeringen ska ta initiativ till en översyn av reglerna om europeiskt skjutvapenpass och reglerna om införseltillstånd i syfte att underlätta för jägare och sportskyttar att ta med sig vapen över gränserna vid resor inom EU (bet. 2018/19:JuU29 s. 46).

Den 30 mars 2023 beslutades tilläggsdirektiv till 2022 års vapenutredning (dir. 2023:50). Enligt direktiven ska utredaren bl.a. ta ställning till om det förenklade förfarande för tillfällig införsel av vapen som avses i artikel 17.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2021/555 av den 24 mars 2021 om kontroll av förvärv och innehav av vapen bör genomföras. Enligt det förenklade förfarandet får bl.a. jägare och sportskyttar under vissa förutsättningar inneha skjutvapen under en resa genom två eller flera medlemsstater förutsatt att de har ett europeiskt skjutvapenpass och kan styrka skälet för sin resa.

Genom tilläggsdirektiven har en översyn av reglerna om europeiskt skjutvapenpass och reglerna om införseltillstånd initierats. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

## Översyn av sekretesslagstiftningen

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att regeringen bör ta initiativ till en översyn av sekretesslagstiftningen för att dels säkerställa att Säkerhetspolisen i tillräcklig omfattning har direktåtkomst till Migrationsverkets asylsystem, dels öka möjligheterna till informationsutbyte mellan myndigheter i syfte att förebygga och förhindra brott (bet. 2019/20:JuU32 punkt 7, rskr. 2019/20:178).

I mars 2020 beslutades propositionen Ett effektivare informationsutbyte mellan polis och socialtjänst vid samverkan mot terrorism (prop. 2019/20:123). I propositionen föreslogs att Polismyndigheten skulle få förenklade och utökade möjligheter att lämna ut uppgifter till den kommunala socialtjänsten i syfte att förebygga terroristbrottslighet. Regeringen föreslog också att myndigheter inom socialtjänsten skulle få utökade möjligheter att dela med sig av uppgifter till Polismyndigheten och Säkerhetspolisen. Utlämnande skulle i större utsträckning kunna ske vid misstankar om att terroristbrottslighet har begåtts, men också när det krävs för att förebygga sådan brottslighet. Lagändringarna trädde i kraft den 1 augusti 2020. Den 20 maj 2020 beslutade regeringen även om en ändring i utlämningsdataförordningen (2016:30) som medförde en utökad direktåtkomst till Migrationsverkets personuppgifter för Säkerhetspolisen. Genom ändringen fick Säkerhetspolisen medges direktåtkomst till sådana uppgifter hos Migrationsverket som myndigheten behöver bl.a. i sin brottsbekämpande verksamhet. Ändringen trädde i kraft den 1 juli 2020.

I juni 2021 gavs en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av möjligheterna att stärka arbetet med att bekämpa bidragsbrott mot Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen (dir. 2021:39). I uppdraget ingick en översyn av möjligheter och behov till samverkan och informationsdelning mellan myndigheter. Uppdraget slutredovisades den 6 september 2023.

För att säkerställa att myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor har tillgång till den information om enskilda personer och företag som de behöver för att fatta korrekta beslut i fråga om ersättningar från välfärdssystemen, och för att motverka arbetslivskriminalitet, gavs en bokstavsutredare i uppdrag att kartlägga möjligheterna till informationsutbyte mellan myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor



(Fi2021/02442). I uppdraget ingick att utifrån översynen bedöma om det fanns behov av ändrade regler för att få till stånd ett mer ändamålsenligt och effektivt informationsutbyte, och i så fall föreslå nödvändiga författningsändringar. Uppdraget har redovisats genom departementspromemoria Utökad informationsutbyte (Ds 2022:13) och ärendet bereds nu inom Regeringskansliet.

I april 2022 gavs en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag på hur informationsutbytet med brottsbekämpande myndigheter ska kunna förbättras (dir. 2022:37). Uppdraget omfattar brottsbekämpande myndigheters informationsutbyte med statliga och kommunala myndigheter, huvudmän för fristående skolor, samt – vid behov – andra aktörer. Genom tilläggsdirektiv (dir. 2023:11) som beslutades den 26 januari 2023 fick utredaren även i uppdrag att bl.a. ta ställning till hur det kan inrättas en huvudregel i sekretesslagstiftningen som innebär att de myndigheter och andra aktörer som omfattas av uppdraget ska kunna utbyta information med brottsbekämpande myndigheter när det behövs för att förebygga och bekämpa brott och, oavsett bedömning i sak, lämna författningsförslag som innebär en sådan ny huvudregel. Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2023.

Genom de vidtagna åtgärderna anser regeringen att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

### Utredning vid dödligt våld i nära relationer

Riksdagen har den 9 juni 2021 tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om kartläggning av dödligt våld i nära relationer (bet. 2020/21:JuU27 punkt 5, rskr. 2020/21:345). Av tillkännagivandet följer att det bör tillsättas en utredning som tittar närmare på varför hjälpsökande och sedermera våldsdödade har fallit genom samhällets skyddsnet trots kontakter med myndigheter och vården. Riksdagen har därefter, den 11 maj 2022, tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om utredning vid dödligt våld i nära relationer (bet. 2021/22:JuU26 punkt 10, rskr. 2021/22:293). Av det tillkännagivandet följer att riksdagen anser att det finns anledning att återigen rikta ett sådant tillkännagivande till regeringen eftersom det förefaller som att några konkreta åtgärder inte har vidtagits med anledning av det första tillkännagivandet (bet. 2021/22:JuU26 s. 32–33).

I budgetpropositionen för 2023 redovisades det första tillkännagivandet (bet. 2020/21:JuU27 punkt 5, rskr. 2020/21:345) som slutbehandlat eftersom det redan bedrivs utredningar av Socialstyrelsen för att förebygga vissa skador och dödsfall i enlighet med lagen (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall och förordningen (2007:748) med samma namn. Utredningarna är sektorsövergripande och rör samtliga berörda myndigheters arbete. I början av 2022 redovisade Socialstyrelsen resultatet av sådana utredningar för åren 2018–2021, inbegripet den typ av uppgifter som riksdagen efterlyst. Riksdagen har inte invänt mot regeringens bedömning.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det finns skäl att anse att även det senare tillkännagivandet (bet. 2021/22:JuU26 punkt 10, rskr. 2021/22:293) är tillgodosett och slutbehandlat.

### Försvarets radioanstalts förmåga att bistå Polismyndigheten

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om en översyn av Försvarets radioanstalts förmåga att bistå Polismyndigheten (bet. 2020/21:JuU41 punkt 3, rskr. 2020/21:389). Genom budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 6, bet. 2022/23:FöU1, rskr. 2022/23:80) har Försvarets radioanstalts anslag ökat. Ökningen genomfördes i syfte att ytterligare stärka stödet till Polismyndighetens

arbete med att bekämpa grov gränsöverskridande brottslighet. För samma syfte föreslår regeringen i denna budgetproposition ytterligare förstärkningar av Försvarets radioanstalt (utg.omr. 6 avsnitt 4.6.8). Därmed har Försvarets radioanstalt ökad förmåga att bistå Polismyndigheten. Mot bakgrund av detta anser regeringen att tillkännagivandet är slutbehandlat.

## Genomlysning av kapaciteten hos rättsväsendets myndigheter m.fl.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om en bred genomlysning av kapaciteten hos rättsväsendets myndigheter samt övriga myndigheter som samverkar med polisen (bet. 2020/21:JuU41 punkt 4, rskr. 2020/21:389).

Anslagen till rättsväsendet ökade genom riksdagens beslut om budget för 2022 med drygt 6 miljarder kronor och i budgetpropositionen för 2023 med drygt 3 miljarder kronor. I årets budget föreslår regeringen att ytterligare resurser tillförs med 3 miljarder kronor.

Regeringen bedriver ett ambitiöst arbete med att stärka och vidareutveckla polisverksamheten. Polismyndigheten ska växa med målet att polistätheten åtminstone ska motsvara genomsnittet i EU. För att sätta fokus på ökad effektivitet har regeringen beslutat om en ny målstruktur i regleringsbrevet för 2023 avseende Polismyndigheten. Dessa mål åtföljs av ett antal återrapporteringskrav. Exempel på frågor som särskilt ska återrapporteras är verksamhetsanpassning av arbetstidsförläggning och administration för poliser i yttre tjänst. I regleringsbrevet finns också uppdrag att ta fram förslag på utvecklade resultatmått med tillhörande kvantitativa mål för den brottsutredande verksamheten, inklusive den forensiska verksamheten samt vid behov andra relevanta verksamhetsområden. Genom ett särskilt beslut har regeringen dessutom gett Polismyndigheten i uppdrag att säkerställa ökad operativ förmåga att bekämpa grov kriminalitet, med särskilt fokus på utredning och ökad uppkläring av grova brott med koppling till kriminella nätverk.

Kriminalvården har sedan regleringsbrevet 2020 haft regeringens uppdrag att redovisa en långsiktig utbyggnadsplan och därefter redovisa vidtagna och planerade åtgärder för att utöka platskapaciteten både på kort och på lång sikt. Kriminalvården har dessutom på regeringens uppdrag redovisat en uppskattning av vilken ytterligare kapacitet som myndigheten kommer behöva för att kunna omhänderta i Tidöavtalet aviserade straffrättsliga reformer. Regeringen har härefter gett Kriminalvården i uppdrag att redovisa en ny plan för kapacitetsökningen som inkluderar beräknat kapacitetsbehov med anledning av dessa föreslagna reformer (Ju2023/01574).

Åklagarmyndigheten fick i regleringsbrevet för 2023 ett återrapporteringskrav om att redovisa hur myndigheten stärkt den egna förmågan och samverkat med Polismyndigheten i arbetet med att bekämpa den grova brottsligheten, särskilt grova våldsbrott med koppling till kriminella nätverk. Åklagarmyndigheten ska vidare enligt regleringsbrevet redovisa hur myndighetens arbete har utvecklats för att effektivare kunna återta brottsvinster och förbättra uppföljningen av förverkande av utbyte från brott eller brottslig verksamhet. Ett motsvarande återrapporteringskrav gavs också till Ekobrottsmyndigheten i regleringsbrevet för 2023.

I budgetpropositionen för 2021 ökades Skatteverkets anslag med 30 miljoner kronor för att förstärka och intensifiera arbetet mot skattefusk, skattebrott och organiserad brottslighet. I budgetpropositionen för 2020 ökades Kronofogdemyndighetens anslag med 25 miljoner kronor för 2020 samt 20 miljoner kronor för 2021 respektive 2022 för att bekämpa välfärdsbrott och annan ekonomisk brottslighet. I regleringsbrevet för 2020 fick Kronofogdemyndigheten ett återrapporteringskrav att redovisa vilka

åtgärder som vidtagits för att förstärka arbetet med att förhindra och motverka ekonomisk brottslighet och vilket resultat det gav samt att redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla samverkan med relevanta statliga och kommunala myndigheter. I budgetpropositionen för 2021 (prop. 2022/21:1, utg.omr. 10) ökades Försäkringskassans anslag med 110 miljoner kronor fr.o.m. 2021 för att förstärka förutsättningarna att effektivt kunna motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. I mars 2020 beslutade regeringen att de myndigheter som deltar i det myndighetsgemensamma arbetet mot grov och organiserad brottslighet får uppgiften inskriven i sina respektive instruktioner.

Från och med den 1 juli 2023 är kommunernas ansvar att arbeta brottsförebyggande reglerat i lag. I budgetpropositionen för 2022 tillfördes kommunerna 109 miljoner kronor för denna uppgift för 2023. Från och med 2024 beräknas kommunerna ersättas med 219 miljoner kronor. För en effektiv implementering av den nya lagen, och ett stärkt lokalt brottsförebyggande arbete generellt, behöver kommuner och andra brottsförebyggande aktörer erbjudas ett ändamålsenligt stöd. Regeringen har därför förstärkt både Brottsförebyggande rådets (Brå) och länsstyrelsernas stödsatser i det brottsförebyggande arbetet. Regeringen har i budgetpropositionen för 2023 förstärkt Brå med 42 miljoner kronor fr.o.m. 2023. Vidare har regeringen i budgetpropositionen för 2022 förstärkt länsstyrelserna med 11 miljoner kronor 2023 och fr.o.m. 2024 beräknas de tillföras 21 miljoner kronor. Därutöver har regeringen i budgetpropositionen för 2022 också avsatt medel som kommunerna ska kunna söka för vissa brottsförebyggande åtgärder. Det är 26 miljoner kronor 2023 och fr.o.m. 2024 beräknas 52 miljoner kronor, varav högst 2 miljoner kronor får användas för kostnader för Brås administration av bidraget.

Med hänsyn till de åtgärder som vidtagits och redovisas anser regeringen att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

## Polisers anställningsvillkor

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om åtgärder för att förbättra polisernas anställningsvillkor (bet. 2020/21:JuU41 punkt 5, rskr. 2020/21:389). Av tillkännagivandet följer att en bred översyn ska göras för att långsiktigt stärka polisyrkets attraktivitet (bet. 2020/21:JuU41 s. 29).

Regeringen gav den 22 december 2022 Polismyndigheten i uppdrag att redovisa vilka åtgärder som behöver vidtas för att nå målet om en polistäthet som åtminstone motsvarar genomsnittet i Europeiska unionen. Polismyndigheten redovisade uppdraget den 31 mars 2023 och av redovisningen framgår deras förslag på vilka åtgärder som behöver vidtas, av vem och vid vilken tidpunkt, samt vilka förutsättningar som måste finnas för att nå målet så snart som möjligt. Förslagen bereds nu i Regeringskansliet.

Polisycket har väsentligt uppvärderats de senaste åren. Regeringens beslut om att fortsätta polistillväxten och riksdagens beslut om särskilda polislönesattningar har ökat förutsättningarna för bättre arbetsvillkor. För närvarande pågår en lönesattning för åren 2022–2024 omfattande tillskott med 400 miljoner kronor för 2022, 800 miljoner kronor för 2023 och beräknat till 1 200 miljoner kronor fr.o.m. 2024. Tidigare lönesattning, för perioden 2019–2021, omfattade tillskott med 360 miljoner kronor för 2019, 720 miljoner kronor för 2020 och 1 100 miljoner kronor fr.o.m. 2021. De ökade resurserna har bidragit till att lönerna, pensionsavsättningen och ersättningen för arbete på obekvämt arbetstid har ökat.

Vid utgången av 2015 uppgick den genomsnittliga grundlönen för poliser till drygt 32 000 kronor per månad. För 2023 bedöms den genomsnittliga grundlönen uppgå till

strax över 40 000 kronor per månad. Det innebär att medellönen för landets poliser har ökat med nära 8 000 kronor sedan ombildningen 2015.

En central komponent för vidareutvecklad polisverksamhet och ett ökat antal anställda är polisyrkets attraktivitet. Åtgärder för såväl bättre arbetsvillkor och karriärvägar som bättre arbetsmiljö och säkerhet är viktiga delar i detta arbete. Mot bakgrund av de åtgärder som hittills har vidtagits för att höja polisyrkets attraktivitet anser regeringen att tillkännagivandet är slutbehandlat.

## Teknisk inhämtningsförmåga

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om polisens tekniska inhämtningsförmåga (bet. 2020/21:JuU41 punkt 7, rskr. 2020/21:389). Av tillkännagivandet följer att regeringen ska vidta åtgärder som säkerställer att Polismyndigheten utvecklar sin tekniska inhämtningsförmåga (bet. 2020/21:JuU41 s. 35).

I budgetpropositionen för 2022 föreslogs en satsning på att utveckla Polismyndighetens tekniska förmåga genom en permanent anslagsökning med 400 miljoner kronor per år fr.o.m. 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 4 avsnitt 2.9.1 s. 58). I riksdagens beslut om budget tillfördes dessutom engångsvis för 2022 ytterligare 300 miljoner kronor för att stärka polisens tekniska förmåga (bet. 2021/22:JuU1, rskr. 2021/22:89).

I regleringsbrevet för 2022 beslutades att Polismyndigheten skulle redovisa hur det ekonomiska tillskottet för att utveckla myndighetens tekniska förmåga har använts i verksamheten och hur det bidrar till att utveckla den tekniska förmågan i den brottsbekämpande verksamheten. Av den redogörelse som lämnas i årsredovisningen för 2022 framgår att myndighetens insatser på området ska resultera i ökade verksamhetsförmågor inom sex utpekade och prioriterade områden: kamera och sensorer, kroppsburna kameror, it-forensik och it-brott, forensik, hemliga tvångsmedel och tekniskspaning samt för teknik kopplad till Polismyndighetens service till medborgare.

Polismyndigheten redovisar en ökad bevakningsförmåga genom en fördubbling av antalet fasta och tillfälliga kamerapunkter. Medlen har vidare möjliggjort satsningar inom it-forensik, vilket har lett till ökad förmåga till dataåtkomst vid undersökningar av bl.a. mobiltelefoner. Andra områden som nämns är förbättrad förmåga inom internetinhämtning, utredning av komplexa cyberbrott, utredningar av internetrelaterade sexuella övergrepp mot barn och andra utredningar med digitala inslag. Polismyndigheten har även utökat användningen av hemliga tvångsmedel, vilket främst har avsett hemlig dataavläsning och hantering av stora datamängder.

I regleringsbrevet för 2023 har regeringen beslutat att Polismyndigheten även fortsatt ska redovisa hur tilldelade medel har använts och vilka resultat som har uppnåtts. Av redovisningen, som lämnas i årsredovisningen för 2023, ska också framgå hur resursförstärkningarna fortsatt avses användas och vilka resultat som framledes kan förväntas.

Mot bakgrund av de insatser som genomförs anser regeringen att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

## Bedrägerier mot välfärdssystemen

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om samverkan för att förhindra bedrägerier mot välfärdssystemen (bet. 2020/21:JuU41 punkt 8, rskr. rskr. 2020/21:389). Av tillkännagivandet följer att riksdagen anser att en ökad grad av

samverkan och samordning mellan myndigheter behövs för att stoppa utbetalningar av felaktiga bidrag till kriminella aktörer, samt att tydliga krav bör ställs på samtliga relevanta myndigheter om samverkan och att vidta åtgärder. Riksdagen anser att myndigheter som betalar ut någon form av bistånd och ersättning ska ges ett tydligt uppdrag att motverka bidragsbrott och annat missbruk. Vidare anges det att fler myndigheter bör ingå i den myndighetsgemensamma samverkan mot grov organiserad brottslighet (bet. 2020/21:JuU41 s. 41–42).

Sedan 2009 samverkar tolv myndigheter med underrättelser och operativa insatser mot kriminella individer, nätverk och fenomen i en myndighetsgemensam satsning mot organiserad brottslighet. Brottslighet kopplat till bedrägerier och till utnyttjande av och brott mot välfärdssystemen är en viktig del av det myndighetsgemensamma arbetet. I den inriktning som myndigheterna gemensamt beslutar framgår att förebygga, förhindra samt upptäcka brott mot välfärdssystemet särskilt ska beaktas. Till arbetet inom den myndighetsgemensamma satsningen har ett antal så kallade nätverksmyndigheter knutits. De tio nätverksmyndigheterna är Arbetsmiljöverket, Bolagsverket, Centrala studiestödsnämnden, Finansinspektionen, Inspektionen för vård och omsorg, Pensionsmyndigheten, Statens Institutionsstyrelse, Transportstyrelsen, Lantmäteriet samt Länsstyrelsen i Stockholms län (som samordnar övriga länsstyrelser). Nätverksmyndigheterna kan delta i den strategiska och operativa samverkan inom de områden som de berörs av, exempelvis bedrägeribrott eller utnyttjande av och brott mot välfärdssystemen.

En särskild utredare har i uppdrag att genomföra bildandet av en ny myndighet – Utbetalningsmyndigheten (dir. 2022:8). Myndigheten ska förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt ta över ansvaret för att betala ut vissa förmåner och stöd från de statliga välfärdssystemen. Myndigheten ska också genomföra systemövergripande dataanalyser och granskningar. Utbetalningsmyndigheten ska inleda sin verksamhet den 1 januari 2024 (prop. 2022/23:34, bet. 2022/23:FiU35, rskr. 2022/23:266).

Under de senaste åren har ett stort antal åtgärder genomförts för att stärka arbetet mot bl.a. bidrags- och skattefusk samt felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Bland åtgärderna, som löpande har redovisats för riksdagen, återfinns ett nytt mål för att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen, ökade medel till ett antal myndigheter för att intensifiera arbetet mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, motverka skattefusk och missbruk och upprätthålla förtroendet för välfärdssystemen. Vidare har regeringen beslutat förordningen (2021:663) om arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar från välfärdssystemen och en s.k. bokstavsutredare har haft i uppdrag att utvärdera möjligheten till stärkt informationsutbyte mellan myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor (Fi2021/02442). Uppdraget redovisades den 30 juni 2022. Promemorian har remitterats och ärendet bereds inom Regeringskansliet.

En särskild utredare har i uppdrag att göra en översyn av möjligheterna att stärka arbetet med att bekämpa bidragsbrott mot Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen (dir. 2021:39).

En ändring i utskottsbalken innebär att förvaltningsmyndigheters beslut som avser betalningsskyldighet är direkt verkställbara. Även arbetslöshetskassornas beslut om återkrav är direkt verkställbara. Slutligen kan nämnas att Arbetsförmedlingen, arbetslöshetskassorna (via Sveriges a-kassor), Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Migrationsverket och Pensionsmyndigheten har besvarat en enkät från Ekonomistyrningsverket om hur digitalisering och ny teknik har använts för att säkerställa korrekta utbetalningar. Svaren visar att alla myndigheter, förutom

Migrationsverket, har automatiserade handläggningsprocesser i någon grad. Vid Migrationsverket pågår en utveckling för att införa automatiserade processer för utbetalningar till enskilda. Vid samtliga myndigheter och vid arbetslöshetskassorna pågår en utveckling i riktning mot mer informationsutbyte, mer automatisering och mer utvecklade riskbaserade kontroller, även om myndigheterna har kommit olika långt i sitt digitaliseringsarbete.

Ett stort antal åtgärder har alltså genomförts i syfte att förhindra bedrägerier mot välfärdssystemen, inkluderat inrättandet av Utbetalningsmyndigheten och stärkt samverkan mellan myndigheterna i den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

## 2.8 Politikens inriktning

Organiserad brottslighet och kriminella nätverk utgör, tillsammans med andra staters alltmer offensiva agerande mot Sverige och den höga terrorhotnivån, ett allvarligt hot mot det fria och öppna samhället. Samhällets förmåga att bekämpa och motverka organiserad brottslighet behöver stärkas. De senaste åren har den negativa utvecklingen i Sverige accelererat, med fortsatt höga nivåer av otrygghet och kraftig ökning av det dödliga skjutvapenvåldet. Ett annat mycket allvarligt problem är otillbörlig påverkan från den grova organiserade brottsligheten på politiken och offentlig förvaltning, samt en växande tystnadskultur i form av att människor är rädda för att tala med polisen eller vittna i domstol. Detta är en utveckling som i förlängningen hotar att kullkasta grundvalarna för ett fritt och öppet samhälle. Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck utgör allvarlig kriminalitet och samhället måste stå upp för dem som utsätts för sådan allvarlig brottslighet. Att öka tryggheten för enskilda och bekämpa den organiserade brottsligheten samt våld mot kvinnor och barn är därför en central uppgift för hela samhället.

Regeringen föreslår omfattande åtgärder som syftar till att stärka rättsväsendets brottsbekämpande förmåga och effektivitet samt att förstärka samhällets reaktion på brott genom mer resurser, nya verktyg och skärpta straff. Också skyddet för den nationella säkerheten behöver stärkas. Samtidigt intensifieras arbetet med att förebygga brott och förhindra att unga dras in i kriminalitet.

### 2.8.1 Fortsatta förstärkningar av rättsväsendet

Att med kraft trycka tillbaka brottsligheten är en av regeringens mest prioriterade uppgifter. Det förutsätter fler poliser, att Kriminalvården kraftigt byggs ut och att Sveriges Domstolar och Åklagarmyndigheten tillförs ytterligare resurser. Regeringen fortsätter därför att tillföra stora resurser för att stärka förmågan hos rättsväsendets myndigheter att utföra sina uppdrag och för att bekämpa brottsligheten.

#### Polismyndigheten stärks

Antalet polisanställda ska öka. Polismyndigheten ska växa med målet att polistätheten åtminstone ska motsvara genomsnittet i Europeiska unionen. Tillväxten är finansierad för 2024. Från 2025 tillförs ytterligare resurser för fortsatt tillväxt. En hög polistillväxt ska gynna såväl den brottsförebyggande som den utredande verksamheten. Regeringens styrning av Polismyndigheten fokuseras på ökad effektivitet och förbättrade resultat. Polismyndighetens operativa förmåga ska utvecklas, inte minst avseende arbetet mot organiserad brottslighet. Kärnverksamheten ska stärkas. Regeringen bedriver dessutom ett arbete för att renodla myndighetens verksamhet.

#### Säkerhetspolisens operativa förmåga stärks

Omvärldsutvecklingen innebär att skyddet för den nationella säkerheten fortsatt behöver stärkas. Auktoritära stater agerar alltmer aggressivt och Ryssland utgör ett allvarligt säkerhetshot mot Sverige. Den våldsbejakande extremismen drivs på av en växande bredare extremism som till stor del sprids via digitala plattformar. Detta påverkar såväl det kortsiktiga attentatshotet som det långsiktiga författningshotet. Hotbilden mot Sverige har successivt förändrats det senaste året och attentatshotet mot Sverige har ökat. Säkerhetspolischefen har beslutat att höja terrorhotnivån från ett förhöjt till ett högt hot. Sammantaget blir Säkerhetspolisens uppdrag mer komplext och omfattande. Regeringen tillför därför Säkerhetspolisen medel.

### **Ytterligare resurser till Åklagarmyndigheten**

För att bekämpa den allvarliga brottsligheten behöver Åklagarmyndighetens resurser fortsätta att öka. Antalet medarbetare vid myndigheten behöver ökas ytterligare och fler åklagare behövs när åklagarnas brottsbekämpande verktyg förbättras. Regeringen tillför därför Åklagarmyndigheten ytterligare resurser.

### **Långsiktiga förutsättningar för domstolarnas verksamhet**

Domstolarna är en grundbult i demokratin och rättsväsendet. För att nå riksdagens mål om den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet krävs att allmänheten har förtroende för den dömande verksamheten. Den alltmer komplexa brottsligheten i samhället ställer stora krav även på domstolarna. För att den dömande verksamheten ska ha allmänhetens förtroende och för att de ska kunna fullgöra sina uppgifter behöver domstolarnas resurser fortsätta att öka för att kunna ha en god personalförsörjning, kunna avgöra mål och ärenden inom rimlig tid och säkerställa tryggheten för alla som befinner sig i domstol. För att ge domstolarna goda planeringsförutsättningar tillför regeringen därför ytterligare resurser till Sveriges Domstolar.

### **Rättsmedicinalverket stärks**

När brottsligheten blir alltmer komplex får den tekniska bevisningen allt större betydelse. Rättsmedicinalverkets analyser och utlåtanden är av stor vikt för brottsutredningar och kan vara avgörande som bevisning i brottmål. Regeringen förstärker Rättsmedicinalverket för att myndigheten fortsatt ska kunna öka effektiviteten och kvaliteten i sina bidrag till brottmålsprocessen.

### **Fortsatt förstärkning av kapaciteten inom Kriminalvården**

Kriminalvården utmanas fortsatt av ett ökande tillflöde av klienter i kombination med längre häktes- och verkställighetstider. Det är därför angeläget att den påbörjade expansionen kan fortsätta. Antalet platser i häkte och anstalt måste öka kraftigt de närmaste åren för att regeringens politik ska kunna förverkligas. Parallellt med den kraftiga utbyggnaden är det angeläget att säkerheten inom myndigheten kan upprätthållas och att det kan bedrivas en kvalitativ återfallsförebyggande verksamhet. I syfte att ge myndigheten förutsättningar för detta föreslår regeringen ökade medel till Kriminalvården.

## **2.8.2 Åtgärder för att stärka det brottsförebyggande arbetet**

Brottsförebyggande insatser är en central del av kampen mot den organiserade brottsligheten. Regeringen föreslår därför att medel ska tillföras för att förstärka myndigheternas kapacitet inom området.

### **Fortsatt fokus på att förebygga gängkriminalitet**

Det behövs ett bättre kunskapsläge om hur omfattande de kriminella nätverken är i Sverige och hur strukturerna inom dem ser ut. Polismyndigheten kommer därför på uppdrag av regeringen att senast den 24 februari 2024 lämna en lägesbild över aktiva gängkriminella i Sverige (Ju2023/01941). För att säkerställa att kommunernas brottsförebyggande arbete är effektivt och kunskapsbaserat har Sveriges kommuner sedan den 1 juli 2023 ett lagstadgat ansvar att arbeta brottsförebyggande. För att lagen ska implementeras effektivt och det lokala brottsförebyggande arbetet stärkas generellt, har både Brå och länsstyrelserna i uppdrag att utveckla det brottsförebyggande arbetet (Ju2023/00472, Ju2023/00475). Regeringen beslutade i januari 2023 om ett tilläggsdirektiv till en pågående utredning om förbättrade



möjligheter att utbyta information med brottsbekämpande myndigheter (dir. 2023:11). Det pågår även viktiga insatser inom andra utgiftsområden (se utg.omr. 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, avsnitt 6.3).

### **Fortsatt stöd till befintliga etableringar av GVI i Sverige**

Sedan 2021 har Brottsförebyggande rådet (Brå), Polismyndigheten och Kriminalvården i uppdrag att sprida Group Violence Intervention (GVI), ett samverkansbaserat arbetssätt mot grovt våld i kriminella miljöer, till fler orter i Sverige. GVI syftar till att minska dödligt våld i kriminella miljöer, och har i flera internationella studier visat på goda resultat när det gäller att minska det allra grävsta våldet. I mars 2024 lämnar Brå, Polismyndigheten och Kriminalvården en slutredovisning över det befintliga uppdraget med att sprida strategin till fler orter. Stöd från den nationella nivån behövs för att säkerställa strategitrogenhet, vilket är avgörande för att GVI-arbetet ska kunna få avsedd effekt. För att nationellt stöd ska kunna ges till arbetet på de befintliga etableringsorterna föreslår regeringen därför att Brå tillförs medel för detta syfte.

### **Ett nytt regelverk för att förhindra att offentliga medel fördelas till antidemokratiska miljöer**

Regeringskansliet bereder förslagen som har lämnats i betänkandet Rätt mottagare – granskning och integritet (SOU 2021:99) som syftar till att förhindra att offentliga medel fördelas till verksamheter med kopplingar till våldsbejakande extremism eller andra antidemokratiska miljöer. Förslagen innebär bl.a. att det ska inrättas en central stödfunktion vid Center mot våldsbejakande extremism (CVE) vid Brå. För att ge Brå förutsättningar att bedriva verksamheten föreslår regeringen att myndigheten tillförs medel.

### **Ett nytt regelverk om säkra identitetshandlingar**

Regeringskansliet bereder förslagen om nya regler om svenska identitetshandlingar som lämnats i betänkandet Ett säkert statligt ID-kort – med e-legitimation (SOU 2019:14). Det huvudsakliga syftet med förslagen är att försvåra identitetsmissbruk och att motverka bedrägerier och andra brott som begås med hjälp av oriktiga id-handlingar. Enligt betänkandet ska staten framöver bara utfärda två allmängiltiga id-handlingar: ett nytt statligt identitetskort och det vanliga passet. Regeringen förstärker Polismyndigheten för att förslagen innebär förändringar för främst myndighetens verksamhet med utfärdande av id-handlingar. Det är också viktigt att så många som möjligt ska få tillgång till en säker e-legitimation. Regeringen avser därför även att utveckla en statlig e-legitimation (utg.omr. 22 avsnitt 4.5).

## **2.8.3 Skärpta straff och fokus på brottsoffret**

Regeringen anser att det länge har varit för stort fokus på gärningsmannen. Det är något som behöver ändras. Av det skälet genomför regeringen ett perspektivskifte, där fokus flyttas från gärningsmannen till brottsoffret och samhällsskydd. Detta innebär ett grundläggande perspektivskifte i hur vi ser på brott och straff. Det stora arbetet med att reformera det straffrättsliga systemet har inletts. Brotten behöver därutöver förhindras och förebyggas. Regeringen avser också att se över regelverket för rättsliga biträden i syfte att dämpa den samlade kostnadsutvecklingen samtidigt som stödet till de mest utsatta brottsoffren ges ökat fokus.

## **Skärpta straff för flerfaldig brottslighet**

En del i ett ökat brottsofferperspektiv i straffrätten är skärpta straff när någon döms för flera brott. De enskilda brotten behöver få större betydelse för påföljdsbestämningen. Flerbrottsutredningen har i sitt betänkande bl.a. lämnat ett sådant förslag (SOU 2023:1). Enligt förslaget ska varje tillkommande brott få betydelse för påföljdsbestämningen. Förslaget innebär strängare straff vid flerfaldig brottslighet, framför allt för dem som döms för ett stort antal brott eller för flera brott som innefattar en allvarlig kränkning av brottsoffret. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2025. Regeringen har även tillsatt en utredning som bl.a. ska lämna ytterligare förslag om en skärpt syn på flerfaldig brottslighet (dir. 2023:115). Regeringen föreslår med anledning av dessa kommande lagförslag ökade resurser till Kriminalvården.

## **Skärpta straff för brott som möjliggör skjutningar och sprängningar**

I en promemoria som har remitterats och nu bereds inom Regeringskansliet föreslås att straffen skärps för de allvarigare formerna av vapenbrott, brott mot tillståndsplikten för explosiva varor, vapensmuggling och smuggling av explosiva varor. Syftet med straffskärpningarna är att markera allvaret i vissa brott som möjliggör skjutningar och sprängningar och som typiskt sett begås inom kriminella nätverk, samt att ge rättsväsendet bättre möjligheter att bekämpa sådan kriminalitet. Förslaget kommer att leda till längre strafftider. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2024. Regeringen föreslår med anledning av dessa kommande lagförslag ökade resurser till Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse.

## **Inrättandet av särskilda ungdomsfängelser**

Den grova brottsligheten kryper nedåt i åldrarna samtidigt som regeringen har aviserat flera straffskärpningar. Det är därför sannolikt att fler unga kommer att dömas till längre frihetsberövande påföljder än idag, vilket bl.a. påverkar åldersstrukturen på SiS särskilda ungdomshem. För tilltron till straffsystemet är det också viktigt att den dömda kan hindras från att avvika eller på annat sätt hindra verkställigheten. En trygg och säker miljö under ett frihetsberövande är av grundläggande betydelse för att försäkra barn och unga deras rätt till skydd och stöd. Institutioner där barn befinner sig behöver också vara speciellt anpassade för barn och barnets rättigheter ska tillgodoses enligt barnkonventionen. Särskilda ungdomsfängelser ska inrättas som Kriminalvården ska vara huvudman för. Genom att låta Kriminalvården ansvara för unga som dömts till en frihetsberövande påföljd kan SiS ha ett ökat fokus på sitt vårdande uppdrag. Med anledning av förslagen från Utredningen om frihetsberövande påföljder för unga (SOU 2023:44) beräknas utgifterna för Kriminalvården att öka och därför föreslår regeringen ökade medel fr.o.m. 2025.

## **Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck**

Regeringen ser allvarligt på mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck och vill därför skärpa lagstiftningen. Utredningen om åtgärder mot kontroller av flickors och kvinnors sexualitet har i sitt betänkande som överlämnades i juni i år bl.a. föreslagit att s.k. oskuldkontroller och oskuldsingrepp ska kriminaliseras (SOU 2023:37). Utredningen har också lämnat förslag på en kriminalisering av underlåtenhet att anmäla eller på annat sätt avslöja äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott. Regeringen avser tillsätta en utredning som bl.a. ska analysera och ta ställning till om straffskalorna för vissa hedersrelaterade brott bör skärpas och se över reglerna om utländska månggiften och fullmaktsäktenskap. Den har också tillsatt en utredning om förbud mot kusinäktenskap för att motverka hedersförtryck och äktenskap som ingås till följd av påtryckningar eller annan påverkan. Vidare har regeringen remitterat ett

förslag om ett utökat utreseförbud för barn för att förhindra att barn, särskilt unga flickor, far illa utomlands. I regeringens stora översyn av straffskalorna och reform av påföljdssystemet betonas brottsoffret och hans eller hennes rätt till upprättelse. I översynen ingår också, bl.a. i ljuset av det samhällsproblem som mäns våld mot kvinnor utgör, att lämna förslag till skärpta straff för vålds- och sexualbrott.

### **Viktigt att vittna**

Fler vittnen måste medverka vid brottsutredningar. Kunskapen om hur brottmålsprocessen fungerar och vilka rättigheter och skyldigheter ett vittne har behöver öka så att vittnen inte känner oro för att lämna sin utsaga inför polis eller domstol. Regeringen avser därför att ge Brottsoffermyndigheten i uppdrag att bl.a. informera om hur viktigt det är att vittna. Syftet med uppdraget är att få fler att vittna genom att förbättra den allmänna kunskapen hos vittnen och brottsoffer men även andra om hur brottmålsprocessen fungerar.

### **En utredning om ersättningsregler med brottsoffret i fokus**

En central del i att ge brottsoffer den upprättelse de förtjänar är att se till att de får sitt skadestånd så snabbt och enkelt som möjligt. Regeringen har därför tillsatt en utredning som bl.a. ska se över reglerna om rätt till brottsskadeersättning. Utredningen är ett led i regeringens arbete med att genomföra ett rättspolitiskt perspektivskifte och sätta brottsoffren i första rummet.

### **Rätt till offentligt biträde vid prövningen av vissa frågor om vårdnadsöverflyttning**

Den 20 januari 2023 överlämnades betänkandet Tryggare hem för barn (SOU 2022:71) till regeringen. Ett av förslagen är att barn och vårdnadshavare ska ha rätt till ett offentligt biträde vid prövningen av frågor om vårdnadsöverflyttning till familjehemsföräldrar. Förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

## **2.8.4 Effektivare verktyg för det brottsbekämpande arbetet**

Samhällsutvecklingen är sådan att en mer effektiv brottsbekämpning är en nödvändighet för att långsiktigt säkra förutsättningarna för ett fritt och öppet samhälle. Regeringen arbetar därför för att ge de brottsbekämpande myndigheterna kraftigt förbättrade möjligheter att förebygga, förhindra och utreda brott. Exempelvis har regeringen i en proposition till riksdagen föreslagit att polis och åklagare redan i höst ska få tillgång till mer effektiva verktyg mot gängen, i form av utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel. Det ska till exempel bli möjligt att i hemlighet och utan konkret brottsmisstanke avlyssna och övervaka gängkriminella i syfte att förhindra allvarliga brott, däribland sprängningar och skjutningar.

### **Ytterligare möjligheter att använda preventiva tvångsmedel**

En pågående utredning (Ju 2021:15) har i uppdrag att föreslå ytterligare möjligheter att använda preventiva tvångsmedel i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet, bl.a. om det bör införas en möjlighet att hämta in uppgifter om meddelanden i realtid enligt den s.k. inhämtningslagen (2012:278) och utökade möjligheter till preventiv husrannsakan. Utredningen redovisas i oktober 2023. Regeringen föreslår med anledning av dessa kommande lagförslag ökade resurser till Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten.

### **Visitationszoner ska förebygga och förhindra brott**

En pågående utredning har i uppdrag att utreda frågan om visitationszoner i syfte att ge polisen ytterligare ett verktyg för att förebygga och förhindra skjutningar och sprängningar. Regeringen avser att gå vidare med lagförslag om visitationszoner.

### **En ny huvudregel i sekretesslagstiftningen**

En pågående utredning har i uppdrag att ge förslag på förbättrade möjligheter att utbyta information med brottsbekämpande myndigheter. Enligt tilläggsdirektiv ska utredaren även lämna författningsförslag som innebär en ny huvudregel i sekretesslagstiftningen. Huvudregeln ska utgångspunkt innebära en uppgiftsskyldighet för de myndigheter och andra aktörer som omfattas av direktiven. Utredningen ska redovisas senast den 31 oktober 2023 och regeringen avser därefter att gå vidare med lagförslag.

### **Förbättrade regler om datalagring och åtkomst till elektronisk information**

2021 års datalagringsutredning har lämnat förslag som innebär nya skyldigheter för leverantörer att lagra information om kommunikation, liksom att anpassa verksamheten så att hemliga tvångsmedel kan verkställas (SOU 2023:22). Hemliga tvångsmedel är ett viktigt verktyg i kampen mot den organiserade brottsligheten. Betänkandet bereds i Regeringskansliet. Regeringen föreslår med anledning av kommande lagförslag ökade resurser till Säkerhetspolisen och Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden.

## 2.9 Budgetförslag

### 2.9.1 1:1 Polismyndigheten

**Tabell 2.6 Anslagsutveckling 1:1 Polismyndigheten**

Tusental kronor

2022	Utfall	33 313 212	Anslagssparande	580 046
2023	Anslag	37 043 384 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	37 253 890
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>40 765 012</b>		
2025	Beräknat	44 015 502 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	47 189 661 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 42 483 299 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 44 459 534 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter avseende Polismyndighetens verksamhet. Anslaget får också användas för bidrag till organisationer som hjälper personer att lämna ett liv i kriminalitet (avhopparverksamhet).

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.7 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Polismyndigheten**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>37 043 384</b>	<b>37 043 384</b>	<b>37 043 384</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	1 185 600	2 564 244	3 532 884
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	2 536 028	4 407 874	6 613 393
varav BP24 <sup>3</sup>	7 700	1 827 700	4 089 700
– Förstärkning FRA	-14 000	-23 000	-23 000
– Finansiering för EU-revision ESV	-900	-900	-900
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-2 400	-2 400	-2 400
– Säkra identitetshandlingar	25 000	34 000	46 000
– Fortsatt tillväxt		1 820 000	4 070 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>40 765 012</b>	<b>44 015 502</b>	<b>47 189 661</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att finansiera Polismyndighetens fortsatta tillväxt beräknas anslaget öka med 1 820 000 000 kronor för 2025. Anslaget beräknas öka med 4 070 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om säkra identitetshandlingar ökas anslaget med 25 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 34 000 000 kronor och för 2026 med 46 000 000 kronor.

För att finansiera Ekonomistyrningsverkets revision av verksamhet som bedrivs inom ramen för fonden för inre säkerhet och fonden för integrerad gränsförvaltning, instrumentet för gränsförvaltning och visering, minskas anslaget med 900 000 kronor 2024–2029.

För att ytterligare stärka Försvarets radioanstalts stöd till Polismyndigheten i arbetet med att bekämpa grov gränsöverskridande brottslighet minskas anslaget med 14 000 000 kronor för 2024. Anslaget beräknas minska med 23 000 000 kronor fr.o.m. 2025. Anslaget 1:8 *Försvarets radioanstalt* inom utgiftsområde 6 Försvaret och samhällets krisberedskap ökas med motsvarande belopp.

Till följd av avskaffad avgift för årlig revision minskas anslaget med 2 400 000 kronor fr.o.m. 2024.

Regeringen föreslår att 40 765 012 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Polismyndigheten* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 44 015 502 000 kronor respektive 47 189 661 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 2.8 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Polismyndigheten**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. Resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksam- hetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. Resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna inte disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet	-	-	91 600	-	-	-
<i>varav tillståndsgivning</i>	-	-	91 300	-	-	-
<i>varav bevakning av Riksbankens penningtransporter</i>	-	-	300	-	-	-
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet	-308 911	-200 000	919 000	994 000	-75 000	-583 911
<i>varav passhantering</i>	-308 911	-160 000	719 000	789 000	-70 000	-538 911
<i>varav nationella id-kort</i>	-	-40 000	200 000	205 000	-5 000	-45 000
Uppdragsverksamhet <sup>1</sup>	-153 691	-700	14 500	14 400	100	1 300
<i>varav utbildning av ordningsvakter</i>	-153 790	-1 800	-	-	-	-
<i>varav övrigt</i>	100	1 100	14 500	14 400	100	1 300
<b>Verksamhet där intäkterna disponeras och redovisas mot anslag</b>						
Offentligrättslig verksamhet						
<i>varav stämningmannadelgivning</i>	-	-	38 000	-	-	-
Uppdragsverksamhet	-	-	30 000	-	-	-

<sup>1</sup> Förordningen (2023:422) om ordningsvakter träder i kraft den 1 januari 2024. Den innebär att avgifterna i verksamheten utbildning av ordningsvakter ska bidra till att finansiera verksamheten. Från och med 2024 redovisas därför utbildning av ordningsvakter som uppdragsverksamhet under rubriken Verksamhet där intäkterna disponeras och redovisas mot anslag.

Källa: Polismyndigheten.

Under 2022 ökade efterfrågan på pass kraftigt och Polismyndigheten vidtog åtgärder för att kunna tillgodose denna efterfrågan. För innevarande år bedöms efterfrågan bli lägre än vad som tidigare var beräknat. Detta, i kombination med vidtagna åtgärder för

att hålla hög servicenivå och godtagbara väntetider, beräknas medföra ett underskott i passhanteringen 2023. Av motsvarande skäl prognostiseras även underskott för 2024.

För att få fler att ansöka om id-kort i stället för pass ändrades det ekonomiska målet för nationellt id-kort under perioden 10 maj 2022–31 december 2022, från full kostnadstäckning till att avgiften ska bidra till att täcka verksamhetens kostnader. Det ackumulerade överskottet som fanns i verksamheten vid bytet av mål betalades in på inkomsttitel. Från och med den 1 januari 2023 bedrivs verksamheten åter med full kostnadstäckning. På samma sätt som för passverksamheten prognostiseras ansökningsvolymerna för nationella id-kort bli lägre än vad som tidigare var beräknat. Därför väntas negativa resultat för 2023 och 2024 även i denna verksamhet.

Den 1 januari 2024 träder förordningen (2023:422) om ordningsvakter i kraft. Förordningen innebär att verksamheten går från ett bestämt ekonomiskt mål, avgifterna ska täcka utgifterna i verksamheten, till att den ska bedrivas med ett obestämt ekonomiskt mål, avgifterna ska bidra till att finansiera verksamheten. Genom budgetpropositionen för 2023 ökades anslaget 1:1 *Polismyndigheten* för att finansiera denna reform (prop. 2022/23:1 utg.omr. 4, bet. 2022/23:JuU1, rskr. 2022/23:85). Finansieringen avser avgifter för utbildning och ärendehandläggning. Övergången till ett obestämt ekonomiskt mål medför att det ackumulerade underskottet per den 31 december 2023 kommer belasta anslaget 1:1 *Polismyndigheten* med motsvarande belopp.

## 2.9.2 1:2 Säkerhetspolisen

**Tabell 2.9 Anslagsutveckling 1:2 Säkerhetspolisen**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 939 074	Anslagssparande	11 503
2023	Anslag	2 110 983 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	2 103 682
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 449 651</b>		
2025	Beräknat	2 676 079 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	2 771 549 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 2 582 844 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 2 611 107 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Säkerhetspolisens förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.10 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Säkerhetspolisen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>2 060 983</b>	<b>2 060 983</b>	<b>2 060 983</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	64 943	141 685	195 573
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	323 725	473 411	514 993
varav BP24 <sup>3</sup>	179 558	252 558	282 558
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-442	-442	-442
– Datalagring och åtkomst till elektronisk information		8 000	16 000
– Anpassning efter säkerhetsläget	180 000	245 000	267 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 449 651</b>	<b>2 676 079</b>	<b>2 771 549</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att säkerställa operativ förmåga anpassad efter säkerhetsläget ökas anslaget med 180 000 000 kronor för 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 245 000 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 267 000 000 kronor.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om förbättrade regler för datalagring och åtkomst till elektronisk information beräknas anslaget öka med 8 000 000 kronor 2025. Anslaget beräknas öka med 16 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Till följd av avskaffad avgift för årlig revision minskas anslaget med 442 000 kronor fr.o.m. 2024.

Regeringen föreslår att 2 449 651 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Säkerhetspolisen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 676 079 000 kronor respektive 2 771 549 000 kronor.

### 2.9.3 1:3 Åklagarmyndigheten

**Tabell 2.11 Anslagsutveckling 1:3 Åklagarmyndigheten**

Tusental kronor

2022	Utfall	2 006 751	Anslagssparande	83 092
2023	Anslag	2 302 661 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	2 256 355
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 633 893</b>		
2025	Beräknat	2 791 270 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	2 856 885 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 2 704 926 tkr i 2024 års prishivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 2 704 925 tkr i 2024 års prishivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Åklagarmyndighetens förvaltningsutgifter.



## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.12 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Åklagarmyndigheten**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>2 302 661</b>	<b>2 302 661</b>	<b>2 302 661</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	67 248	142 898	200 387
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	263 984	345 711	353 837
varav BP24 <sup>3</sup>	49 557	49 557	49 557
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-443	-443	-443
– Förstärkt rättsväsende	50 000	50 000	50 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 633 893</b>	<b>2 791 270</b>	<b>2 856 885</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att bekämpa den allvarliga brottsligheten behöver antalet medarbetare fortsatt öka och fler åklagare behövs när åklagarnas verktyg förbättras. Anslaget ökas därför med 50 000 000 kronor fr.o.m. 2024.

Till följd av avskaffad avgift för årlig revision minskas anslaget med 443 000 kronor fr.o.m. 2024.

Regeringen föreslår att 2 633 893 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Åklagarmyndigheten* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 791 270 000 kronor respektive 2 856 885 000 kronor.

### 2.9.4 1:4 Ekobrottsmyndigheten

**Tabell 2.13 Anslagsutveckling 1:4 Ekobrottsmyndigheten**

Tusental kronor

2022	Utfall	830 852	Anslagssparande	31 800
2023	Anslag	952 757 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	946 760
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 078 513</b>		
2025	Beräknat	1 132 373 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	1 164 013 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 1 078 513 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 1 078 513 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Ekobrottsmyndighetens förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.14 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:4 Ekobrottsmyndigheten**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>952 757</b>	<b>952 757</b>	<b>952 757</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	43 574	93 330	122 559
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	82 182	86 286	88 697
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-318</i>	<i>-318</i>	<i>-318</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-318	-318	-318
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 078 513</b>	<b>1 132 373</b>	<b>1 164 013</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Till följd av avskaffad avgift för årlig revision minskas anslaget med 318 000 kronor fr.o.m. 2024.

Regeringen föreslår att 1 078 513 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Ekobrottsmyndigheten* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 132 373 000 kronor respektive 1 164 013 000 kronor.

### 2.9.5 1:5 Sveriges Domstolar

**Tabell 2.15 Anslagsutveckling 1:5 Sveriges Domstolar**

Tusental kronor

2022	Utfall	6 768 864	Anslagssparande	108 937
2023	Anslag	7 051 168 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	7 179 309
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>7 559 106</b>		
2025	Beräknat	7 931 105 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	8 206 067 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 7 668 861 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 7 748 173 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter avseende de allmänna domstolarnas, de allmänna förvaltningsdomstolarnas, hyres- och arrendenämndernas, Rättshjälpsmyndighetens, Rättshjälpsnämndens, Notarienämndens samt Domstolsverkets verksamhet. Vidare får anslaget användas för utgifter avseende den regionala avdelningen vid den enhetliga patentdomstolen.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.16 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:5 Sveriges Domstolar**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>7 051 168</b>	<b>7 051 168</b>	<b>7 051 168</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	215 146	463 625	644 563
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	292 792	416 312	510 336
varav BP24 <sup>3</sup>	58 955	83 955	167 955
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-1 045	-1 045	-1 045
– Förstärkt rättsväsende	50 000	75 000	150 000
– Myndighetsmedel för en reformerad arbetslöshetsförsäkring			9 000
– Effektivare miljöprövning	10 000	10 000	10 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>7 559 106</b>	<b>7 931 105</b>	<b>8 206 067</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att bl.a. möta målinflödet med bibehållen rättssäkerhet och upprätthålla allmänhetens förtroende för domstolarna beräknas anslaget öka med 50 000 000 kronor för 2024. Anslaget beräknas öka med 75 000 000 kronor 2025 och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 150 000 000 kronor.

För att domstolarna fortsatt ska bidra till en effektiv tillståndsprövning enligt miljöbalken (utg.omr. 20 avsnitt 3.22) ökas anslaget med 10 000 000 kronor 2024. För 2025–2026 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Regeringen avser att återkomma med förslag till en reformerad arbetslöshetsförsäkring (utg.omr. 14 avsnitt 3.6). Med anledning av detta beräknas anslaget öka med 9 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Till följd av avskaffad avgift för årlig revision minskas anslaget med 1 045 000 kronor fr.o.m. 2024.

Regeringen föreslår att 7 559 106 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Sveriges Domstolar* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 7 931 105 000 kronor respektive 8 206 067 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 2.17 Offentligrättslig verksamhet vid Sveriges Domstolar**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. Resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksam- hetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. Resultat utgående 2024
Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna inte disponeras av myndigheten						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>						
Ansökningsavgifter m.m.	-	-	164 000	-	-	-
Summa offentligrättslig verksamhet	-	-	164 000	-	-	-
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera verksamheten						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>						
Uthyrning av lokaler m.m.			25 000			
<b>Summa offentligrättslig verksamhet</b>			<b>25 000</b>			

Källa: Domstolsverket.

### 2.9.6 1:6 Kriminalvården

**Tabell 2.18 Anslagsutveckling 1:6 Kriminalvården**

Tusental kronor

2022	Utfall	11 939 512	Anslagssparande	312 263
2023	Anslag	14 133 310 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	14 586 848
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>16 145 316</b>		
2025	Beräknat	19 659 852 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	22 642 365 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 18 870 861 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 21 184 649 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Kriminalvårdens förvaltningsutgifter. Vidare får anslaget användas för utgifter för:

- övervakningsnämnderna,
- övervakare, biträdande övervakare, förtroendemän och
- statsbidrag till organisationer inom kriminalvårdens område.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.19 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:6 Kriminalvården**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>13 383 310</b>	<b>13 383 310</b>	<b>13 383 310</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	488 770	1 068 762	1 443 308
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	2 273 236	5 207 780	7 815 747
varav BP24 <sup>3</sup>	1 481 272	1 495 272	3 968 272
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-1 728	-1 728	-1 728
– Fortsatt kapacitetsförstärkning	1 475 000	1 200 000	2 850 000
– Skjutvapen och explosiva varor - skärpta straff	8 000	160 000	480 000
– Skärpta straff för flerfaldig brottslighet		120 000	540 000
– Frihetsberövande påföljder för unga		17 000	100 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>16 145 316</b>	<b>19 659 852</b>	<b>22 642 365</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Kriminalvården bör ges ökade förutsättningar för att fortsätta den påbörjade nödvändiga kapacitetsförstärkningen med bibehållen kvalitet, effektivitet och säkerhet, varför anslaget ökas med 1 475 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget ökas med 1 200 000 000 kronor och 2 850 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen avser att lämna en proposition om skärpta straff för de allvarigare formerna av bl.a. vapenbrott. Förslagen kommer innebära ökade kostnader för Kriminalvården varför anslaget ökas med 8 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget ökas med 160 000 000 kronor och fr.o.m. 2026 med 480 000 000 kronor.

Regeringen avser att lämna en proposition om införande av särskilda ungdomsfängelser. Förslagen kommer innebära ökade kostnader för Kriminalvården. För 2025 beräknas anslaget ökas med 17 000 000 kronor och för 2026 med 100 000 000 kronor. Därefter beräknas anslaget öka ytterligare.

Regeringen avser att lämna en proposition om skärpta straff för flerfaldig brottslighet. Förslagen kommer innebära ökade kostnader för Kriminalvården. För 2025 beräknas anslaget ökas med 120 000 000 kronor och för 2026 med 540 000 000 kronor. Därefter beräknas anslaget öka ytterligare.

Till följd av avskaffad avgift för årlig revision minskas anslaget med 1 728 000 kronor fr.o.m. 2024.

Regeringen föreslår att 16 145 316 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Kriminalvården* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 19 659 852 000 kronor respektive 22 642 365 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 2.20 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Kriminalvården**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamhet där intäkterna inte disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet	0	0	3 200	3 200	0	0
<i>varav intensivövervakning</i>	0	0	3 200	3 200	0	0
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
Uppdragsverksamhet	0	0	198 000	198 000	0	0

Källa: Kriminalvården.

Under 2024 beräknas avgifterna för intensivövervakningen för Kriminalvården medföra intäkter motsvarande 3 200 000 kronor. Klienterna betalar avgiften till Kriminalvården som vidarebefordrar den till Brottsoffermyndigheten.

Därutöver väntas uppdragsverksamheten uppgå till totalt 198 000 000 kronor för 2024.

### 2.9.7 1:7 Brottsförebyggande rådet

**Tabell 2.21 Anslagsutveckling 1:7 Brottsförebyggande rådet**

Tusental kronor

2022	Utfall	172 892	Anslagssparande	8 533
2023	Anslag	231 644 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	223 433
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>256 552</b>		
2025	Beräknat	306 862 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	311 430 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 295 007 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 292 006 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Brottsförebyggande rådets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för verksamheten vid ett nationellt centrum för det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och för bidrag till projekt eller verksamhet som bedrivs utanför myndigheten som syftar till att stärka och utveckla det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.22 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:7 Brottsförebyggande rådet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>231 644</b>	<b>231 644</b>	<b>231 644</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	8 257	17 898	24 215
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	16 651	57 320	55 571
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>12 740</i>	<i>22 740</i>	<i>19 740</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-260	-260	-260
– Fortsatt stöd till befintliga etableringar av GVI	3 000	3 000	
– Rätt mottagare - granskning och integritet	10 000	20 000	20 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>256 552</b>	<b>306 862</b>	<b>311 430</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen avser att fortsätta stödja arbetet med GVI (Group violence intervention), som är ett samverkansbaserat arbetssätt mot grovt våld i kriminella miljöer, och som i flera internationella studier visat på goda resultat. Regeringen följer arbetet. Mot bakgrund av den allvarliga problematiken med skjutvapenvåld i kriminella miljöer bör arbetet fortsätta på befintliga etableringsorter. Anslaget ökas därför med 3 000 000 kronor 2024 och beräknas öka med motsvarande belopp 2025.

Regeringen avser att ge Center mot våldsbejakande extremism vid Brottsförebyggande rådet utökade uppgifter i syfte att förhindra att offentliga medel fördelas till verksamheter med kopplingar till våldsbejakande extremism eller andra antidemokratiska miljöer. För att finansiera arbetet ökas anslaget med 10 000 000 kronor 2024. Från och med 2025 beräknas anslaget ökas med 20 000 000 kronor.

Till följd av avskaffad avgift för årlig revision minskas anslaget med 260 000 kronor fr.o.m. 2024.

Regeringen föreslår att 256 552 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Brottsförebyggande rådet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 306 862 000 kronor respektive 311 430 000 kronor.

## 2.9.8 1:8 Rättsmedicinalverket

**Tabell 2.23 Anslagsutveckling 1:8 Rättsmedicinalverket**

Tusental kronor

2022	Utfall	551 230	Anslagssparande	16 539
2023	Anslag	587 265 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	586 451
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>605 838</b>		
2025	Beräknat	644 247 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	660 428 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 620 279 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 620 280 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Rättsmedicinalverkets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för bidrag till forskning av relevans för Rättsmedicinalverkets uppgifter.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.24 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:8 Rättsmedicinalverket**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>587 265</b>	<b>587 265</b>	<b>587 265</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	19 062	42 490	58 307
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer <i>varav BP24<sup>3</sup></i>	-489	14 492	14 856
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-489	-489	-489
– Förstärkt rättsväsende		15 000	15 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>605 838</b>	<b>644 247</b>	<b>660 428</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att Rättsmedicinalverket bl.a. ska kunna göra investeringar i verksamheten i syfte att utveckla och effektivisera myndighetens bidrag till brottmålsprocessen ökas anslaget med 15 000 000 kronor fr.o.m. 2025.

Till följd av avskaffad avgift för årlig revision minskas anslaget med 489 000 kronor fr.o.m. 2024.

Regeringen föreslår att 605 838 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 Rättsmedicinalverket för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 644 247 000 kronor respektive 660 428 000 kronor.



## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 2.25 Uppdragsverksamhet vid Rättsmedicinalverket**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2023
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera verksamheten						
<i>Uppdragsverksamhet</i>						
Summa uppdragsverksamhet	42	-1 169	115 925	117 836	-1 911	-3 038

Källa: Rättsmedicinalverket.

Rättsmedicinalverket bedriver avgiftsbelagd verksamhet inom rättsgenetik, delar av rättskemien samt inom rättsmedicin vad gäller utfärdande av rättsintyg. Rättsmedicinalverket tar även ut avgifter för rättsmedicinska åldersbedömningar. Rättsmedicinalverket har sedan flera år ett ackumulerat överskott i de avgiftsbelagda verksamheterna, framför allt på grund av ett överskott i den rättskemiska verksamheten. Inför 2023 slopades förtursavgifter som tagits ut i vissa rättskemiska ärenden och varit en bidragande orsak till att överskottet byggts upp. Myndigheten följer utvecklingen noga och prognosen för 2023 pekar på ett planerat underskott.

### 2.9.9 1:9 Brottsoffermyndigheten

**Tabell 2.26 Anslagsutveckling 1:9 Brottsoffermyndigheten**

Tusental kronor

2022	Utfall	43 823	Anslagssparande	1 446
2023	Anslag	53 390 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	54 288
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>58 712</b>		
2025	Beräknat	58 846 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	58 097 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 56 782 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 54 712 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Brottsoffermyndighetens förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.27 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:9 Brottsoffermyndigheten**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>53 390</b>	<b>53 390</b>	<b>53 390</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	1 698	3 700	5 106
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	3 624	1 756	-399
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>3 624</i>	<i>1 624</i>	<i>-376</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-376	-376	-376
– Viktigt att vittna	4 000	2 000	
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>58 712</b>	<b>58 846</b>	<b>58 097</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att få fler att vittna genom att förbättra den allmänna kunskapen hos vittnen och brottsoffer får Brottsoffermyndigheten ett uppdrag att ta fram ett informations- och utbildningsmaterial. Inom ramen för uppdraget ska myndigheten samtidigt informera om den nya lagstiftningen om anonyma vittnen som regeringen avser att gå fram med under 2024. Anslaget ökas därför med 4 000 000 kronor 2024 och beräknas öka med 2 000 000 kronor 2025.

Till följd av avskaffad avgift för årlig revision minskas anslaget med 376 000 kronor fr.o.m. 2024.

Regeringen föreslår att 58 712 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Brottsoffermyndigheten* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 58 846 000 kronor respektive 58 097 000 kronor.

### 2.9.10 1:10 Ersättning för skador på grund av brott

**Tabell 2.28 Anslagsutveckling 1:10 Ersättning för skador på grund av brott**

Tusental kronor

2022	Utfall	117 684	Anslagssparande	83 269
2023	Anslag	221 953 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	148 845
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>221 953</b>		
2025	Beräknat	221 953 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	221 953 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 221 953 tkr i 2024 års prishnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 221 953 tkr i 2024 års prishnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för ersättningar för skador på grund av brott i enlighet med bestämmelserna i brottsskadelagen (2014:322).

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.29 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:10 Ersättning för skador på grund av brott**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>221 953</b>	<b>221 953</b>	<b>221 953</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>221 953</b>	<b>221 953</b>	<b>221 953</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 221 953 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Ersättning för skador på grund av brott* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 221 953 000 kronor respektive 221 953 000 kronor.

### 2.9.11 1:11 Rättsliga biträden m.m.

**Tabell 2.30 Anslagsutveckling 1:11 Rättsliga biträden m.m.**

Tusental kronor

2022	Utfall	3 525 642	Anslagssparande	363 195
2023	Anslag	3 911 357 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	3 616 943
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>3 667 357</b>		
2025	Beräknat	3 670 357		
2026	Beräknat	3 670 357		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för rättsliga biträden som enligt 21 kap. 10 § rättegångsbalken, lagen (1988:609) om målsägandebiträde och rättshjälpslagen (1996:1619) ska betalas av allmänna medel. Anslaget får vidare användas för utgifter som enligt lagen (1996:1620) om offentligt biträde ska betalas av allmänna medel, exklusive utgifter som avser offentligt biträde i ärenden enligt utlänningslagen (2005:716) och lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utläningar. Anslaget får även användas för utgifter för medlare enligt 6 kap 18 a § och 21 kap. 13 § andra stycket föräldrabalken samt rättegångsbiträde enligt 20 kap 2 b § föräldrabalken. Anslaget får användas för utgifter för särskilda företrädare för barn enligt 12 § lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn samt för utgifter för bevisning, parter, tolk, översättning och god man, förvaltararvoden m.m. i konkurser samt ersättning till likvidatorer och bouppteckningsförrättare. Dessutom får anslaget användas för utgifter som hänför sig till internationellt straff- och civilrättsligt samarbete och som inte ska betalas av annan myndighet.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.31 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:11 Rättsliga biträden m.m.**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>3 961 357</b>	<b>3 961 357</b>	<b>3 961 357</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-294 000	-291 000	-291 000
varav BP24	1 210 000	1 213 000	1 213 000
– Förstärkning rättsliga biträden m.m.	1 210 000	1 210 000	1 210 000
– Ny lag om tvångsvård för barn och unga		3 000	3 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>3 667 357</b>	<b>3 670 357</b>	<b>3 670 357</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Statens utgifter för rättsliga biträden påverkas av flera faktorer, bl.a. utvecklingen av antalet förordnanden, debiterad tid per förordnande och uppräkningsen av timkostnadsnormen. Anslaget utgifter för 2024 beräknas uppgå till 3 667 000 000 kronor. Anslaget ökas därför med 1 210 000 000 kronor fr.o.m. 2024.

För kostnader med anledning av kommande förslag om en ny lag om tvångsvård för barn och unga (utg.omr. 9 avsnitt 6.5) beräknas anslaget öka med 3 000 000 kronor fr.o.m. 2025.

Regeringen föreslår att 3 667 357 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Rättsliga biträden m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 3 670 357 000 kronor respektive 3 670 357 000 kronor.

### 2.9.12 1.12 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.

**Tabell 2.32 Anslagsutveckling 1:12 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.**

Tusental kronor

2022	Utfall	89 055	Anslagssparande	3 932
2023	Anslag	94 987 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	94 256
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>90 987</b>		
2025	Beräknat	90 987 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	90 987 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 90 987 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 90 987 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter som uppkommer för staten i samband med vissa skaderegleringar samt för utgifter för ersättning till vissa ombuds- och rättegångskostnader. Anslaget får även användas för utgifter i samband med statens skadeståndsansvar om den enhetliga patentdomstolen överträder EU-rätten.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.33 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:12 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>94 987</b>	<b>94 987</b>	<b>94 987</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-4 000	-4 000	-4 000
varav BP24	-4 000	-4 000	-4 000
– Förstärkning av Justitiekanslern	-4 000	-4 000	-4 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>90 987</b>	<b>90 987</b>	<b>90 987</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att stärka Justitiekanslerns kapacitet att möta den ökade komplexiteten och omfattningen i de rättegångar där Justitiekanslern företräder staten minskas anslaget med 4 000 000 kronor fr.o.m. 2024. Anslag 6:3 *Justitiekanslern* inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse ökas med 3 200 000 kronor.

Regeringen föreslår att 90 987 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 90 987 000 kronor respektive 90 987 000 kronor.

### 2.9.13 1:13 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar

**Tabell 2.34 Anslagsutveckling 1:13 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar**

Tusental kronor

2022	Utfall	17 540	Anslagssparande	1 634
2023	Anslag	19 174 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	10 018
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>19 174</b>		
2025	Beräknat	19 174		
2026	Beräknat	19 174		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas till årsavgifter och bidrag till vissa internationella sammanslutningar, internationellt samarbete och forskning med anknytning till rättsväsendets område.

### Kompletterande information

Vidare får bidrag till vissa andra internationella sammanslutningar samt internationellt samarbete och forskning med anknytning till Justitiedepartementets område betalas från anslaget.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.35 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:13 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>19 174</b>	<b>19 174</b>	<b>19 174</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>19 174</b>	<b>19 174</b>	<b>19 174</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 19 174 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Avgifter till vissa internationella sammanslutningar* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 19 174 000 kronor respektive 19 174 000 kronor.

### 2.9.14 1:14 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete

**Tabell 2.36 Anslagsutveckling 1:14 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete**

Tusental kronor

2022	Utfall	69 241	Anslagssparande	916
2023	Anslag	100 157 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	99 386
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>121 157</b>		
2025	Beräknat	121 157		
2026	Beräknat	111 157		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter i syfte att stimulera lokalt brottsförebyggande arbete. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för brottsförebyggande åtgärder och administration av dessa, för statsbidrag för åtgärder mot våldbejakande extremism samt för utvärderingar.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.37 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:14 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>100 157</b>	<b>100 157</b>	<b>100 157</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	21 000	21 000	21 000
Överföring till/från andra anslag			-10 000
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>121 157</b>	<b>121 157</b>	<b>111 157</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 121 157 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 121 157 000 kronor respektive 111 157 000 kronor.

## 2.9.15 1:15 Säkerhet- och integritetsskyddsnämnden

**Tabell 2.38 Anslagsutveckling 1:15 Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden**

Tusental kronor

2022	Utfall	22 302	Anslagssparande	2 936
2023	Anslag	28 231 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	28 752
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>33 034</b>		
2025	Beräknat	39 819 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	42 136 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.<sup>2</sup> Motsvarar 38 440 tkr i 2024 års prisnivå.<sup>3</sup> Motsvarar 39 859 tkr i 2024 års prisnivå.**Ändamål**

Anslaget får användas för Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens förvaltningsutgifter.

**Skälen för regeringens förslag****Tabell 2.39 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:15 Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>28 231</b>	<b>28 231</b>	<b>28 231</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	879	1 923	2 542
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer varav BP24 <sup>3</sup>	3 924	9 665	11 363
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-76	6 424	7 924
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-76	-76	-76
– Datalagring och åtkomst till elektronisk information		1 500	3 000
– Preventiva tvångsmedel		5 000	5 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>33 034</b>	<b>39 819</b>	<b>42 136</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För kommande förslag med anledning av utredningen om utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel beräknas anslaget öka med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2025.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om förbättrade regler för datalagring och åtkomst till elektronisk information beräknas anslaget öka med 1 500 000 kronor 2025. Anslaget beräknas öka med 3 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Till följd av avskaffad avgift för årlig revision minskas anslaget med 76 000 kronor fr.o.m. 2024.

Regeringen föreslår att 33 034 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 39 819 000 kronor respektive 42 136 000 kronor.

## 2.9.16 1:16 Domarnämnden

**Tabell 2.40 Anslagsutveckling 1:16 Domarnämnden**

Tusental kronor

2022	Utfall	9 764	Anslagssparande	349
2023	Anslag	11 433 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	11 114
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>11 758</b>		
2025	Beräknat	12 210 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	12 464 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.<sup>2</sup> Motsvarar 11 758 tkr i 2024 års prisnivå.<sup>3</sup> Motsvarar 11 758 tkr i 2024 års prisnivå.**Ändamål**

Anslaget får användas för Domarnämndens förvaltningsutgifter.

**Skälen för regeringens förslag****Tabell 2.41 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:16 Domarnämnden**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>11 433</b>	<b>11 433</b>	<b>11 433</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	383	837	1 092
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-58	-60	-61
varav BP24 <sup>3</sup>	-58	-58	-58
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-58	-58	-58
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>11 758</b>	<b>12 210</b>	<b>12 464</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Till följd av avskaffad avgift för årlig revision minskas anslaget med 58 000 kronor fr.o.m. 2024.

Regeringen föreslår att 11 758 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 *Domarnämnden* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 12 210 000 kronor respektive 12 464 000 kronor.



## 2.9.17 1:17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering

**Tabell 2.42 Anslagsutveckling 1:17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering**

Tusental kronor

2022	Utfall	78 820	Anslagssparande	250 461
2023	Anslag	202 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	186 553
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>310 000</b>		
2025	Beräknat	321 000		
2026	Beräknat	238 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter avseende verksamhet som bedrivs inom ramen för fonden för inre säkerhet och fonden för integrerad gränsförvaltning, instrumentet för gränsförvaltning och visering, samt för administration av bägge.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.43 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>202 000</b>	<b>202 000</b>	<b>202 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	108 000	119 000	36 000
varav BP24	44 000	17 000	-66 000
– Justerad ram	44 000	17 000	-66 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>310 000</b>	<b>321 000</b>	<b>238 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att justera anslagsnivån efter beräknade utbetalningar ökas anslaget med 44 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 17 000 000 kronor och fr.o.m. 2026 minskas anslaget med 66 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 310 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:17 *Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 321 000 000 kronor respektive 238 000 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:17 *Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag om högst 571 000 000 kronor 2025–2027.

**Skälen för regeringens förslag:** Verksamheten inom fonden för inre säkerhet respektive instrumentet för ekonomiskt stöd för gränsförvaltning och viseringspolitik inom fonden för integrerad gränsförvaltning omfattar bl.a. fleråriga projekt som medför utgifter för kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2023 för anslaget 1:17 *Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 571 000 000 kronor 2025–2027.

**Tabell 2.44 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027
Ingående åtaganden	96 706	194 045	476 000			
Nya åtaganden	173 871	374 000	300 000			
Infriade åtaganden	-76 532	-92 045	-205 000	-290 000	-200 000	-81 000
Utestående åtaganden	194 045	476 000	571 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>347 000</b>	<b>476 000</b>	<b>571 000</b>			

# Utgiftsområde 5

## Internationell samverkan

## Utgiftsområde 5 – Internationell samverkan

### Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	3
2	Utgiftsområde 5 Internationell samverkan.....	5
2.1	Mål för utgiftsområdet.....	5
2.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	6
2.3	Resultatredovisning.....	7
2.3.1	Sveriges engagemang i internationella organisationer .....	7
2.3.2	Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet.....	11
2.3.3	Sveriges deltagande i internationell krishantering och fredsfrämjande insatser.....	12
2.3.4	Rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning.....	16
2.3.5	Forskning om säkerhetspolitik, rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning.....	17
2.3.6	Exportkontroll.....	18
2.3.7	Utvecklat samarbete inom Östersjöregionen.....	19
2.3.8	Regionalt samarbete.....	20
2.3.9	Det nordiska samarbetet .....	21
2.3.10	Sverige är ett fortsatt starkt varumärke.....	21
2.3.11	Konsulära insatser .....	22
2.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	23
2.5	Politikens inriktning .....	25
2.6	Budgetförslag.....	31
2.6.1	1:1 Avgifter till internationella organisationer.....	31
2.6.2	1:2 Freds och säkerhetsfrämjande verksamhet.....	32
2.6.3	1:3 Nordiskt samarbete.....	33
2.6.4	1:4 Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet.....	34
2.6.5	1:5 Inspektionen för strategiska produkter .....	35
2.6.6	1:6 Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning .....	37
2.6.7	1:7 Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI) .....	38
2.6.8	1:8 Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI).....	38
2.6.9	1:9 Svenska institutet.....	39
2.6.10	1:10 Information om Sverige i utlandet.....	40
2.6.11	1:11 Samarbete inom Östersjöregionen.....	41

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 5 Internationell samverkan enligt tabell 1.1.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag

1:1 Avgifter till internationella organisationer	1 473 554
1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	183 441
1:3 Nordiskt samarbete	16 295
1:4 Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet	4 826
1:5 Inspektionen för strategiska produkter	143 855
1:6 Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning	83 358
1:7 Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)	28 402
1:8 Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI)	19 175
1:9 Svenska institutet	135 328
1:10 Information om Sverige i utlandet	15 475
1:11 Samarbete inom Östersjöregionen	170 215
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>2 273 924</b>

**Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden**

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	44 000	2025–2026
1:11 Samarbete inom Östersjöregionen	160 500	2025–2031
<b>Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet</b>	<b>204 500</b>	



## 2 Utgiftsområde 5 Internationell samverkan

### 2.1 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet Internationell samverkan är att säkerställa Sveriges intressen i förbindelserna med andra länder (prop. 2008/09:1 utg.omr. 5, bet. 2008/09:UU1, rskr. 2008/09:122).

**Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 5 Internationell samverkan**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
1:1 Avgifter till internationella organisationer	1 630	1 625	1 605	<b>1 474</b>	1 430	1 437
1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	1 242	178	181	<b>183</b>	191	194
1:3 Nordiskt samarbete	13	14	13	<b>16</b>	14	14
1:4 Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet	-6	8	8	<b>5</b>	5	5
1:5 Inspektionen för strategiska produkter	55	114	114	<b>144</b>	151	155
1:6 Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning	75	79	79	<b>83</b>	74	74
1:7 Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)	28	28	28	<b>28</b>	28	28
1:8 Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI)	19	19	19	<b>19</b>	19	19
1:9 Svenska institutet	136	132	131	<b>135</b>	141	145
1:10 Information om Sverige i utlandet	15	15	15	<b>15</b>	15	15
1:11 Samarbete inom Östersjöregionen	174	170	169	<b>170</b>	170	165
<b>Totalt för utgiftsområde 05 Internationell samverkan</b>	<b>3 381</b>	<b>2 384</b>	<b>2 362</b>	<b>2 274</b>	<b>2 238</b>	<b>2 251</b>

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 5 Internationell samverkan**

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>2 095</b>	<b>2 095</b>	<b>2 095</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	13	28	37
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	166	116	119
varav BP24 <sup>3</sup>	147	97	104
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>2 274</b>	<b>2 238</b>	<b>2 251</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

### **Tabell 2.3   Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 5 Internationell samverkan**

Miljoner kronor

	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	1 762
Verksamhetsutgifter <sup>2</sup>	510
Investeringar <sup>3</sup>	2
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>2 274</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2022 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

<sup>2</sup> Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

<sup>3</sup> Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

## **2.2       Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder**

En rad olika faktorer bidrar till att uppnå målet att säkerställa Sveriges intressen i förbindelserna med andra länder. Insatser som finansieras med medel från utgiftsområdet ska ses i ett sammanhang där även effekterna av andra offentliga insatser eller samverkan med berörda aktörer bidrar till måluppfyllelsen för utgiftsområdet. Det handlar om en bredd av samhällsliga kontakter och relationsskapande på olika nivåer, i olika forum, och med diplomatiska, politiska och ekonomiska medel. Utlandsmyndigheterna spelar här en central roll. Utrikesförvaltningens förvaltningskostnader redovisas under utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

En bärande del av verksamheten inom utgiftsområdet utgörs av de principer och politiska prioriteringar som vägleder den förda politiken. Dessa är bl.a. demokrati och mänskliga rättigheter, rättsstatens principer, det transatlantiska samarbetet, nordiskt samarbete, medlemskapet i Nato, stöd till Ukraina, fred och säkerhet samt jämställdhet, som kommer till uttryck inte minst i regeringens årliga utrikesdeklaration. För utgiftsområdet finns följande indikatorer för utvecklingen på området och verksamhetens resultat:

- Internationell krishantering och fredsfrämjande insatser: Antal utsända i civila och militära krishanterings- och fredsfrämjande insatser.
- Forskning om säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning: Stockholms internationella fredsforskningsinstitutets och Utrikespolitiska institutets förekomst i medierapportering.
- Exportkontroll: Handläggningstider för tillståndsärenden, antal avgjorda ärenden och omfattningen av tillsynsverksamheten.
- Nordiskt samarbete: Antal undanröjda hinder för rörlighet över gränserna.
- Sverigefrämjande: Nation Brands index, Svenska institutets stipendier, alumner och alumnverksamhet samt antal institutioner utomlands som undervisar i svenska.



## 2.3 Resultatredovisning

Den resultatredovisning som lämnas i budgetpropositionen bygger huvudsakligen på resultat som avser 2022. I resultatredovisningen beaktas även resultatet av åtgärder som vidtagits under 2023 i den utsträckning det finns relevant underlag tillgängligt.

### 2.3.1 Sveriges engagemang i internationella organisationer

I syfte att säkerställa Sveriges intressen i förbindelserna med andra länder är Sverige engagerat i ett antal internationella organisationer. Arbetet är inriktat på bred internationell samverkan och samarbete.

Sverige var under 2022 medlem i bl.a. Europeiska unionen (EU), Europarådet (CoE), Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), Nordiska ministerrådet, Förenta nationerna (FN) och Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD). Sverige deltog som inbjudet land ("invitee") till Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato).

De obligatoriska avgifterna till dessa organisationer finansieras från anslag 1:1 *Avgifter till internationella organisationer*, förutom EU som finansieras via utgiftsområde 27. Avgifterna utgjorde 2022 knappt 72 procent av utgiftsområdet. Nivåerna för dessa utgifter är framför allt beroende av förändringar i organisationernas arbete och valutakurser. I tabell 2.4 redovisas andelen kostnader av de totala årliga utbetalningarna till de internationella organisationerna.

**Tabell 2.4 Avgifter för respektive organisation som finansieras av anslag 1:1 Avgifter till internationella organisationer**

Procent	2022	2021	2020	2019
FN	61	46	55	62
Nordiska ministerrådet	24	32	27	23
Europarådet	4	6	5	4
OSSE	4	7	6	5
OECD	3	5	4	3
Övriga organisationer	3	4	3	3
Total	100	100	100	100

Källa: Kammarkollegiet.

### EU är Sveriges viktigaste utrikespolitiska plattform

EU är Sveriges viktigaste utrikespolitiska arena. Sverige verkade under 2022 för en fortsatt utveckling och effektivisering av EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP), inklusive inom den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik (GSFP). EU:s GUSP-budget gick under året till krishanteringsinsatser under GFSP, nedrustnings- och ickespridningsprojekt, och finansiering av EU:s särskilda representanter. Inför Sveriges ordförandeskap i EU:s ministerråd förbereddes flera initiativ på området. Sveriges bidrag till GUSP-budgeten finansieras genom den svenska EU-avgiften under utgiftsområde 27. Svenskt deltagande i GSFP-insatser sker huvudsakligen genom personalbidrag finansierade under utgiftsområdena 5, 6 och 7. Under 2022 deltog Sverige i 15 av EU:s 20 civila och militära krishanteringsinsatser och lämnade ett av de största personalbidragen till den civila krishanteringen. Sverige bidrog under utgiftsområde 5 även med stöd till EU:s institut för säkerhetsstudier (EUISS) och EU:s satellitcentrum (SatCen). Med utgångspunkt i EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik har Sverige i enlighet med Relations 2020–2025 (GAP III) arbetat för att stärka jämställdhetsperspektivet.

Utvecklingen av EU:s säkerhets- och försvarspolitik inom ramen för genomförandet av EU:s globala strategi fortsatte under 2022 med antagandet av den så kallade Strategiska kompassen. För att stärka och effektivisera EU:s civila krishanteringsinsatser antogs 2023 en ny civil GSFP-pakt, vilket var ett viktigt resultat för det svenska EU-ordförandeskapet.

Sedan Rysslands fullskaliga invasion mot Ukraina inleddes har den Europeiska fredsfaciliteten (EPF), använts som EU:s plattform för militärt stöd till Ukraina. EPF finansieras från utgiftsområde 6, *Försvar och sambällets krisberedskap*, militära krishanteringsinsatser och kapacitetsbyggande i tredjeland. Instrumentet har hittills använts för leveranser av militär materiel, dödligt och icke-dödligt, till Ukraina samt utbildning för de ukrainska väpnade styrkorna genom den militära träningsinsatsen EUMAM Ukraina som lanserades i november 2022. Efter en politisk överenskommelse i december 2022 utökades hela EPF-budgeten med två miljarder euro. Beslut om ytterligare en utökning om 3,5 miljarder euro togs under 2023. EU inrättade också en tillfällig närvaro i Armenien under hösten 2022 för att bidra till stabilisering i det konflikttrabbade området kring Nagorno-Karabach.

### **OSSE är ett viktigt säkerhetspolitiskt forum för diplomati, dialog och ansvarsutkrävande**

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) är ett säkerhetspolitiskt samarbetsorgan med 57 deltagande stater. Verksamheten omfattar bl.a. konventionell rustningskontroll, mänskliga rättigheter, rättssäkerhet och demokrati. Till följd av Rysslands anfallskrig mot Ukraina bedrevs verksamheten under 2022 inte enligt gängse former. Det polska ordförandeskapets beslut 2022 att inte förhandla med Ryssland i permanenta rådet (som arbetar enligt konsensusprincipen) medförde att flera viktiga möten och aktiviteter istället genomfördes efter överenskommelser och stöd från likasinnade (framför allt EU och dess kandidatländer, USA, Kanada och EES). Sveriges prioriteringar i det nya läget var stöd till Ukraina och att bidra till att hålla Ryssland ansvarigt för aggressionen och andra överträdelser av folkrätten i och mot Ukraina, att försvara och värna den europeiska säkerhetsordningen som är baserad på folkrätten, Helsingforslutakten, Parisstadgan och andra OSSE-principer och åtaganden, att värna OSSE:s breda säkerhetsbegrepp där kopplingen mellan säkerhet inom och mellan stater och respekten för demokrati och mänskliga rättigheter tydliggörs, samt att bidra till konfliktlösning.

Sverige prioriterade även stöd till och för OSSE:s institutioner och fältnärvaro i Centralasien, södra Kaukasus och västra Balkan och till det nyinrättade programmet för Ukraina (Support Programme Ukraine, SPU). Detta program etablerades efter det att den särskilda observationsmissionen (SMM) av Ryssland tvingats stänga och personalen evakuerats vid krigsutbrottet. SMM hade ett viktigt uppdrag att övervaka säkerhetssituationen i Ukraina efter att den ryska aggressionen inletts 2014.

Som ordförande för OSSE:s asiatiska partnerskap hade Sverige ett angreppssätt där effekterna av den ryska fullskaliga invasionen kunde lyftas. Ett särskilt möte ägnades åt konsekvenserna för OSSE-regionen från situationen i Afghanistan. En asiatisk konferens anordnades i Wien den 15 juni under svenskt värdskap. Ordförandeskapet avslutades vid ett trojkamöte i samband med OSSE:s ministerrådsmöte i Lodz den 2 december med deltagande på huvudstadsnivå.

Sverige fortsatte även sitt engagemang för att stärka jämställdhetsintegrering och lyfte särskilt fram agendan för kvinnor, fred och säkerhet, vikten av ekonomisk jämställdhet, samt gav stöd till insatser för att stärka OSSE:s arbete att hantera utmaningar relaterade till klimat och säkerhet, i linje med ministerrådsbeslutet i Stockholm 2021.

Sverige prioriterade det civila samhällets möjligheter att delta i OSSE:s arbete och stöttade den särskilda Human Dimension-konferensen, som genomfördes i stället för det sedvanliga Human Dimension Implementation Meeting, vilket inte kunde genomföras då konsensus för detta saknades i permanenta rådet.

Sverige bidrog till den dialog som förs om konventionell rustningskontroll och militärt förtroendeskapande inom OSSE. Sverige verkade för genomförande och modernisering av Wiendokumentet. Vidare verkade Sverige för att genomförandet av fördraget om observationsflygningar (OST) skulle följas fullt ut. Ryssland frånträdde fördraget 2021 efter att USA, mot bakgrund av allvarliga brister i hur Ryssland följt fördraget, lämnat OST 2020.

Europarådet ska rustas att stärka mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Europa. Europarådet bedriver ett viktigt arbete för att främja mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Utvecklingen under perioden har befast intrycket att Europa även framöver behöver en regionalt stark organisation för dessa kärnvärderingar, som en del av den europeiska säkerhetsarkitekturen. Den 16 mars 2022 uteslöts Ryssland ur Europarådet. Sveriges prioriteringar har under perioden präglats av arbetet med att hantera konsekvenserna av detta unikt historiska beslut. Rysslands uteslutning påverkade verksamheten på flera sätt, inklusive budgeten. Ukraina har varit en central prioritering för Sverige, och arbetet med ansvarsutkrävande har givits särskilt fokus. Baserat på FN:s generalförsamlingsresolution (A/RES/ES-11/1) "*Furtherance of remedy and reparation for aggression against Ukraine*" har det under Europarådet upprättats ett register för att dokumentera de skador Ryssland genom sina överträdelser av folkrätten orsakat Ukraina.

Sverige stöder Europarådets reformansträngningar för att bli mer effektiv och anpassningsbar till en föränderlig omvärld, och har under perioden fortsatt lagt stor vikt vid att Europarådet ska utvecklas och stärkas som organisation med fokus på kärnuppgifterna. Sverige stödjer även organisationens viktiga fältverksamhet, och bidrog till Europarådets reformarbete i bland annat Armenien, Azerbajdzjan, Georgien och Moldavien.

Sverige har drivit frågan om EU:s anslutning till Europarådet konvention för mänskliga rättigheter.

Sverige verkade för att stärka det unika övervakningssystemet enligt Europakonventionen och Europadomstolen så att det kan fungera väl. Övervakandet av verkställighet i enskilda högprofilerade fall i Europadomstolen krävde särskilt omfattande hantering.

Sverige värnade jämställdhets- och rättighetsperspektivet för att fortsatt hantera konsekvenserna av covid-19-pandemin, samt har verkat för fortsatt genomförande av Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, den så kallade Istanbulkonventionen.

Sverige är 2023 vice ordförande i "Gruppen av stater mot korruption", som genom sin utvärderingsmekanism bidrog till arbetet för att stärka rättsstatsprincipen.

### **FN-samarbetet främjar svenska utrikes- och biståndspolitiska intressen**

FN är en av de främsta förvaltarna av en regelbaserad världsordning, global fred och säkerhet och är en viktig arena för svensk utrikespolitik. Svenska bidrag till FN:s reguljära budget har bl.a. varit viktiga med anledning av Rysslands anfallskrig mot Ukraina.

Sverige är engagerat i FN-reformarbetet inom generalsekreterarens initiativ ”Our Common Agenda” (OCA) och det stundande Framtidstoppmötet 2024. Sverige leder tillsammans med Rwanda arbetet med Global Digital Compact (GDC), som förhoppningsvis kan antas vid Framtidstoppmötet. Vidare bidrog Sverige genom stöd till High-Level Advisory Board on Effective Multilateralism, som på uppdrag av Generalsekreterare Guterres leddes av Stefan Löfven samt Ellen Johnson Sirleaf. I april 2023 levererade HLAB sin slutrapport till Generalsekreteraren och uppdraget avslutades därmed.

Sverige bidrog under 2022 med personal från Polismyndigheten, Kriminalvården och Försvarsmakten till en rad fredsfrämjande insatser i FN:s regi, inte minst genom FN:s fredsbevarande insats Minusma i Mali, som under våren 2023 avvecklades. Inom ramen för OCA har Sverige och EU bidragit till arbetet med att inom ”New Agenda for Peace” anpassa FN:s fredsinsatser till nya utmaningar, såsom exempelvis konflikters komplexa och regionala karaktär, vikten av strategisk kommunikation och bemötande av desinformation, digitalisering med mera. Sverige har under 2022 bland annat bidragit till FN:s kapacitetsutveckling när det gäller underrättelser samt till kursen Senior Mission Leaders (SML) som utbildar insatschefer inom ledarskap och jämställdhet.

Inom FN har Sverige drivit på jämställdhetsarbetet bl.a. genom att bidra med stöd i det operativa arbetet inom koalitionen om ekonomisk jämställdhet (Action Coalition on Economic Justice And Rights) inom UN Womens initiativ ”Generation Equality”. En handlingsplan (Global Acceleration Plan) har tagits fram och Sverige har fått genomslag för sina prioriteringar om arbete för ekonomiska reformer, mot diskriminerande lagstiftning samt en jämställd arbetsmarknad. Sverige fortsatte att stötta genomförandet av FN:s agenda för kvinnor, fred och säkerhet. I mars 2023 presenterade Ukraina sin uppdaterade nationella handlingsplan för kvinnor, fred och säkerhet, i samarbete med Sverige. Via FN-organ som UN Women och UNFPA stöttade Sverige ett flertal jämställdhetsinsatser i Ukraina, däribland insatser mot sexuellt och könsbaserat våld.

### **OECD är en råd- och normgivande analysorganisation till stöd för policyutveckling på flertalet samhällsområden**

OECD har genom de internationella konventioner, standarder och rekommendationer som tas fram en stark norm- och rådgivande roll inom områden som ekonomi, handel, arbetsmarknad, utbildning, forskning, innovation, beskattning, hållbart företagande, miljö, klimat, hälsa och sociala frågor. Genom rapporter och erfarenhetsutbyte mellan de 38 medlemsländerna söker organisationen lösningar som kan forma politik för att nå gemensamma mål som en hållbar och inkluderande tillväxt och samhällsutveckling med hög och jämlik levnadsstandard, grön omställning och en fungerande världshandel.

OECD:s rapporter, rekommendationer och granskningar fortsatte att under 2022 tjäna svensk policyutveckling inom många områden, exempelvis dess utvärderingar av svensk ekonomi, grön omställning, utbildning och forskning samt jämställdhet. OECD har sedan Rysslands anfallskrig mot Ukraina inleddes inriktat delar av sitt analysarbete på effekterna och hanteringen av kriget. Dessutom inleddes diskussioner om OECD:s roll i Ukrainas framtida återuppbyggnad. Samarbetet inom Internationella energibyran (IEA) var fortsatt viktigt för den internationella energisäkerheten och för omställningen till hållbara energisystem globalt.

## Sverige har ansökt om medlemskap i Nato

Nato är en central aktör för europeisk säkerhet. Sedan 1994 har Sverige varit ett partnerland till försvarsalliansen. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina i februari 2022 innebär ett strukturellt, långsiktigt och kraftigt försämrat säkerhetspolitiskt läge. Angreppet på Ukraina är ett flagrant brott mot den europeiska säkerhetsordningen. Rysslands aggressiva agerande innebär att den säkerhetspolitiska situationen i Sveriges närområde och övriga Europa har försämrats på ett fundamentalt sätt. Den kraftigt försämrade säkerhetspolitiska situationen bedöms innebära att Sverige behöver se över hur landets säkerhet kan stärkas.

Den 16 maj 2022 beslutade regeringen att Sverige ska ansöka om medlemskap i Nato. Som medlem i Nato stärks Sveriges säkerhet i ett förändrat geo- och säkerhetspolitiskt läge.

Den 5 juli fick Sverige status som inbjudet land, invitee, till Nato under tiden som respektive Natolands parlament ratificerar Sveriges anslutningsprotokoll. Sveriges status som inbjudet land innebär att Sverige och Nato fördjupade sitt samarbete ytterligare och att Sverige deltar i princip i alla kommittéer. Sverige deltog som inbjudet land i såväl försvars- som utrikesministermöten under hösten 2022.

Sverige verkade för ett fördjupat samarbete mellan EU och Nato på en rad områden under 2022 såsom cybersäkerhet, civil krisberedskap och motverkande av hybridhot.

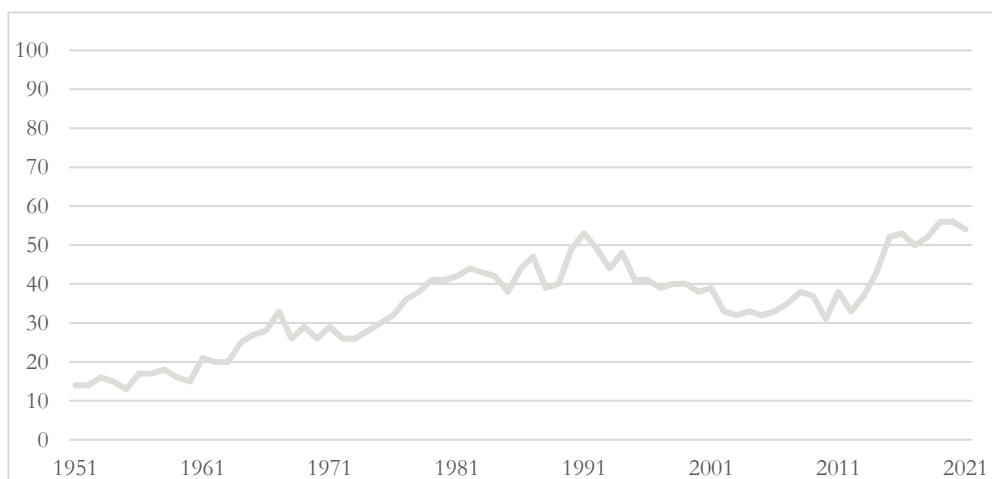
I mars 2023 antog riksdagen proposition Sveriges medlemskap i Nato (2022/23:74).

### 2.3.2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet

Verksamhet för fredsbyggande och säkerhetsfrämjande finansieras från anslaget 1:2 *Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet* inom utgiftsområde 5 och från utgiftsområde 7, anslaget 1.1 *Internationellt bistånd*. Genom stöd till mellanstatliga, multilaterala och enskilda organisationer för särskilda insatser och projekt bidrog Sverige under 2022 till att främja konfliktförebyggande, freds- och säkerhetsfrämjande, dialog och medling, samt till att främja jämställdhet och respekt för folkrätten och de mänskliga rättigheterna.

Antalet konflikter ökar (se diagram 2.1) och allt fler civila drabbas. Två tredjedelar av världens allra fattigaste lever i konflikt- och krissituationer. Våld och konflikt hindrar utveckling, fördjupar humanitära behov och driver människor på flykt.

**Diagram 2.1** Antal väpnade konflikter i världen 1951–2021



Källa: The Uppsala Conflict Data Program (UCDP), Shawn Davis Therese Pettersson, Magnus Öberg (2022). Organized violence 1989-2021 and drone warfare. *Journal of Peace Research* 59(4). Nils Petter Gleditsch, Peter

Wallensteen, Mikael Eriksson, Margareta Sollenberg och Håvard Strand (2002) Armed Conflict 1946-2001: A New Dataset. *Journal of Peace Research* 39(5).

### **Svenskt expertstöd till freds och säkerhetsfrämjande insatser**

Under 2022 fortsatte Sverige bidra till freds- och säkerhetsfrämjande insatser bl.a. genom FBA:s stöd till FN:s utvecklingsprogram i Ukraina som har bidragit till en omfattande dialogprocess där unga personer i Ukraina fick möjlighet att dela reflektioner om deras roll i Ukrainas återuppbyggnadsprocess. I Palestina bidrog Sverige genom FBA till EU:s polisinsats för att höja kunskaper om jämställdhetsintegrering hos den palestinska säkerhetssektorn. Polismyndigheten bistod bl.a. med specialiserade polisteam till FN:s fredsbevarande insatser i Demokratiska republiken Kongo och Centralafrikanska republiken. Teamen bidrog till att stärka ländernas polisstyrkor i att förebygga och motverka könsrelaterat och sexuellt våld liksom till att utveckla förmågan hos kongolesisk polis att bekämpa organiserad brottslighet.

### **Insatser för att hantera grundorsaker till konflikt**

Sverige har i nära samarbete med likasinnade och i strategiska partnerskap med civilsamhällsorganisationer fortsatt med riktade konflikthanterings- och medlingsinsatser för att hantera grundorsaker till konflikt. Bland annat genom att stå upp för den globala – och därmed också den europeiska – säkerhetsordningen baserad på folkrätten och FN-stadgan. Med utgångspunkt i OSSE har insatserna för att främja en regional säkerhetsordning i Mellanöstern fortsatt i samverkan med flera tankesmedjor och civilsamhällesaktörer.

### **2.3.3 Sveriges deltagande i internationell krishantering och fredsfrämjande insatser**

Målet med Sveriges deltagande i internationell krishantering och fredsfrämjande insatser har varit att skapa förutsättning för stabilitet och fredlig utveckling. Utsänd personal från svenska myndigheter som deltar i detta internationella arbete finansieras inom utgiftsområde 5 från anslaget 1:2 *Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet*, utgiftsområde 6 *Försvar och samhällets krisberedskap*, anslaget 1:2 *Försvarsmaktens insatser internationellt* samt utgiftsområde 7 *Internationellt bistånd* anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet*, den del som enligt OECD:s biståndskommitté (DAC) räknas som bistånd. I det följande redogörs övergripande för det svenska deltagandet i internationella fredsfrämjande insatser, finansierade under alla tre utgiftsområden. För mer information om de internationella insatserna som finansieras inom utgiftsområde 6, se avsnitt 4.3.4.

### **Utsänd personal till omkring 40 insatser**

Svenska myndigheter bidrog 2022 med utsänd personal till omkring 40 civila och militära krishanterings- och fredsfrämjande insatser och andra internationella koalitioner under ledning av EU, FN, OSSE och Nato. Myndigheterna som deltog med personal var Försvarsmakten, Polismyndigheten, Folke Bernadotteakademin (FBA), Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Kriminalvården, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket. Utöver utsänd personal bidrog svenska myndigheter med expertis till de internationella organisationernas högkvarter – främst EU, OSSE och FN. Ett mindre antal experter var också knutna till EU:s och OSSE:s delegationer och kontor.

Det totala antalet utsända från Sverige redovisas i tabell 2.5. Antalet utsända 2022 var omkring 474 personer, men antalet tjänstgörande varierade från månad till månad. Utöver de insatser som nämns i tabell 2.5 och 2.6

tillkommer även ett antal utsända vid olika högkvarter genom EU, FN, Nato och OSSE. Det totala civila personalbidraget under 2022 var 195 personer (siffror från FBA:s årliga personalstatistik). För könsuppdelad statistik, se tabeller nedan.

### Kvinnors deltagande och rättigheter i internationell krishantering

Under 2022 var andelen kvinnor i det svenska personalbidraget till civila insatser 43 procent. För de militära bidragen ökade andelen kvinnor med två procentenheter till 12 procent, se tabell 2.5. Som en del av genomförandet av agendan för kvinnor, fred och säkerhet var regeringen pådrivande för åtaganden på jämställdhetsområdet inom ramen för EU:s krishanteringsinsatser.

**Tabell 2.5** Antal utsända i civila och militära krishanterings- och fredsfrämjande insatser och andra internationella koalitioner samt fördelningen kvinnor män 2020–2022, fördelat per region

Insats	Totalt antal 2022	Totalt antal 2021	Totalt antal 2020	Andel kvinnor/män 2022	Andel kvinnor/män 2021	Andel kvinnor/män 2020
<b>Afrika söder om Sahara</b>						
Civil	70	50	52	39/61	48/52	38/62
Militär	247	250	242	11/89	9/91	10/90
<b>Mellanöstern och Nordafrika</b>						
Civil	26	21	31	42/58	38/62	48/52
Militär	19	22	67	14/86	14/86	12/88
<b>Östeuropa, Centralasien och Västra Balkan</b>						
Civil	90	60	74	44/56	38/62	42/58
Militär	4	5	4	9/94	0/100	0/100
<b>Asien</b>						
Civil	1	1	2	0/100	100/0	0/100
Militär	9	26	26	6/94	15/85	18/82
<b>Latinamerika</b>						
Civil	8	6	11	50/50	17/83	27/73
Militär	0	0	0	0/0	0/0	0/0
<b>Totalt</b>						
<b>Civil</b>	<b>195</b>	<b>138</b>	<b>170</b>	<b>43/57</b>	<b>41/59</b>	<b>41/59</b>
<b>Militär</b>	<b>279</b>	<b>303</b>	<b>339</b>	<b>12/88</b>	<b>10/90</b>	<b>11/89</b>

Antal och procent

Källor: Folke Bernadotteakademin, insatsstatistik civila insatser för december 2019, 2020 och 2021. Årsredovisning för Försvarsmakten 2020, 2021 och 2022 (antal befattningar eller antal individer om dessa understiger antalet befattningar, andel män och kvinnor i procent på grund av personalrotation).

I tabell 2.6 redovisas de svenska bidragen genom utsänd personal 2020–2022. Därefter beskrivs ett urval av insatser för att ge en bild av insatsernas resultat. Kostnaden för det samlade svenska engagemanget 2022 var cirka 1 500 miljoner kronor, varav 355 miljoner kronor avsåg civila insatser som nästan uteslutande finansierats genom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

**Tabell 2.6** Utsänd personal i civila och militära krishantering- och fredsfrämjande insatser och andra internationella koalitioner 2020–2022

Land/insats	Organisation	Syfte	Insats	Svensk personal 2022	Svensk personal 2021	Svensk personal 2020
-------------	--------------	-------	--------	----------------------	----------------------	----------------------

<b>Afrika söder om Sahara</b>						
Centralafrikanska republiken (CAR)/MINUSCA	FN	Stabilisering och säkerhet	Civil	9	4	6
CAR/EUAM	EU	Civil säkerhetssektorsreform	Civil	2	2	2
CAR/EUTM	EU	Stabilisering och säkerhetssektorreform (SSR)	Militär	8	9	9
Demokratiska republiken Kongo (DRK)/MONUSCO	FN	Stabilisering och säkerhet	Civil	8	7	13
DRK/MONUSCO	FN	Stabilisering och säkerhet	Militär	0	0	2
Mali/MINUSMA	FN	Stabilisering och säkerhet	Civil	0	3	3
Mali/MINUSMA	FN	Stabilisering och säkerhet	Militär	220	220	210
Mali/EUCAP SAHEL	EU	Stöd för rättsstatsuppbyggnad och SSR	Civil	3	3	1
Mali/EUTM	EU	Utbildning och rådgivning till Malis försvarsmakt	Militär	8	8	8
Moçambique/ EUTM Mozambique	EU	Utbildning och rådgivning till Moçambiques försvars- och säkerhetsstyrkor	Militär	0	1	x
Moçambique/ EUTM Mozambique*	EU	Utbildning och rådgivning till Moçambiques försvars- och säkerhetsstyrkor	Civil	1	x	x
Niger/EUCAP SAHEL	EU	Stöd för rättsstatsuppbyggnad och SSR	Civil	2	2	1
Somalia/UNSOM	FN	Stabilisering och säkerhet	Civil	5	4	4
Somalia/EUCAP	EU	Kapacitetsbyggande säkerhetssektor och maritim sektor	Civil	10	8	6
Somalia/EUNAVFOR Atalanta	EU	Marin insats mot sjöröveri och för skydd av humanitära leveranser/HQ	Militär	0	3	3
Somalia/EUTM	EU	Utbildning av försvarsmakt	Militär	9	10	9
Somalia/ UNODC Somaliland	FN	Stöd för rättsstatsuppbyggnad	Civil	4	4	4
Sydsudan/UNMISS	FN	Stabilisering och säkerhet	Civil	21	12	10
Sydsudan/UNMISS	FN	Stabilisering och säkerhet	Militär	0	0	2
Uganda/UNMAS	FN	Minröjning	Civil	1	1	0
Västsahara/MINURSO	FN	Övervakning stillestånd	Militär	2	2	2
<b>Mellanöstern och Nordafrika</b>						
Irak/EUAM	EU	Stöd säkerhetssektorreform	Civil	5	4	8
Irak/Operation Inherent Resolve (OIR)	Mellanstatlig koalition	Militär utbildningsinsats	Militär	5	55	55
Irak/Nato Mission Iraq (NMI)	Nato	Militär utbildningsinsats	Militär	5	1	1
Irak/UNITAD	FN	Stöd utreda brott av ISIL	Civil	6	3	3
Jemen/Hodeidah/UNMHA	FN	Stödja och övervaka genomförande av stilleståndsavtal	Civil	0	0	1
Jemen/Hodeidah/UNMHA	FN	Stödja och övervaka genomförande av stilleståndsavtal	Militär	2	2	2
Jemen/UNDP	FN	Global utveckling och mänskliga rättigheter	Civil	2	1	0
Libyen/EUBAM	EU	Stöd för rättsstatsuppbyggnad och gränsförvaltning	Civil	2	2	4
Mellanöstern/UNTSO	FN	Övervakning av gränser/stilleståndslinjer	Militär	7	7	8



Södra centrala Medelhavet/EUNAVFOR MED Operation Irini	EU	Bidra till FN:s vapenembargo mot Libyen följs	Militär/ UO5 och UO6	0	2	2
Palestina/EUPOL COPPS	EU	Rättstatsstöd, främst polis	Civil	9	11	10
Palestina/EUBAM Rafah	EU	Stöd för gränsförvaltning	Civil	0	0	1
<b>Östeuropa, Centralasien och Västra Balkan</b>						
Cypern/UNFICYP	FN	Övervakning stillestånd	Civil	3	2	3
Georgien/EUMM	EU	Övervakning av stillestånd och verka för avspänning	Civil	20	20	20
Kosovo/EULEX	EU	Rättstödsinsats mot bl.a. org. brottslighet och korruption	Civil	9	10	9
Kosovo/OSCE Mission in Kosovo	OSSE	Demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatsuppbyggnad	Civil	0	0	0
Kosovo/KFOR	NATO	Stabilisering och säkerhet	Militär	4	5	4
Montenegro/OSSE	OSSE	Rättstatsstöd och säkerhet	Civil	1	1	0
Nordmakedonien/OSSE	OSSE	Rättstatsstöd och säkerhet	Civil	1	1	1
Tadzjikistan/OSSE	OSSE	Rättsstatsstöd och säkerhet	Civil	0	0	1
Ukraina/EUAM	EU	Civil säkerhetsreform. Främst stöd till polis	Civil	10	12	15
Ukraina/SMM	OSSE	Observationer av konflikten och säkerhetsläget samt konfliktförebyggande insatser	Civil	0	14	13
Ryssland	OSSE	Gränsövervakning Gukovo/Donetsk	Civil	0	0	0
<b>Asien</b>						
Afghanistan/Resolute Mission Support	NATO	Utbildnings- och rådgivningsinsats	Militär	0	16	16
Kashmir/UNMOGIP	FN	Övervakning stilleståndslinje	Militär	4	5	5
Koreahalvön/NNSC	Samarbete neutrala stater	Övervakning stilleståndslinje	Militär	5	5	5
Myanmar/UNDP	FN	Fredsbyggande	Civil	1	1	0
<b>Latinamerika</b>						
Colombiamissionen/UN Mission in Colombia	FN	Övervakning av fredsavtal	Civil	4	6	4
UNMAS i Colombia	FN	Stöd till minröjning	Civil	0	0	2

Anm.: Insatsen Task force Takuba Mali utgör inte en del av redovisningen då informationen om hur insatsen bemannas omfattas av sekretess.

\* = ny insats 2022.

Källor: Folke Bernadotteakademin, insatsstatistik för december månad 2020, 2021 respektive 2022 för civila insatser (totalen varierar under året, uppdelning kvinnor/män per insats kan fås av FBA). Årsredovisning för Försvarmakten 2020, 2021 och 2022 där max antal befattningar anges, exakt antal varierar något under året. Årsberättelse över GSFP-insatser, European External Action Service, 2020.

## Sahel, Mali

Det internationella samfundet har fortsatt att engagera sig i Sahel generellt och i Mali specifikt, trots den negativa utvecklingen i landet. Regeringen och berörda myndigheter fortsatte under 2022 sitt mångsidiga engagemang i Mali genom utvecklingssamarbete och humanitärt stöd samt ett omfattande militärt bidrag till FN:s stabiliserande insats i Mali, Minusma. Den maliska ledningens samarbete med den ryska s.k. Wagnergruppen fortsatte, trots skarp kritik från det internationella samfundet. Regeringen beslutade mot bakgrund av den negativa utvecklingen i landet

den 2 mars 2022 att tidigarelägga avvecklingen av det svenska förbandsbidraget till Minusma. Beslutet innebar att en avveckling inleddes den 15 november 2022 och avslutades våren 2023.

Under 2022 suspenderades EU:s rådgivnings- och utbildningsinsats till stöd för Malis försvarsmakt (EUTM Mali) och EU:s civila insatser (EUCAP Sahel Mali) till följd av det svåra säkerhetsläget och den politiska utvecklingen i Mali. Det svenska bidraget till EUTM Mali avslutades vid årsskiftet 2022/2023. En ny militär GSFP-insats har etablerats i Niger (EUMPM Niger) för stöd till Nigers försvarsmakt. Den civila insatsen EUCAP Sahel Niger fortsätter sitt bidrag till kapacitetsuppbyggnad.

#### Ukraina, Georgien och Armenien

Sverige fortsatte att bidra till EU:s civila rådgivande insats i Ukraina (EUAM) som bl.a. stödjer arbetet med reformeringen av landets civila säkerhetssektor. Under året utökades mandatet för EUAM till att omfatta stöd till ukrainska myndigheter för att underlätta utredning och lagföring av internationella brott. EU:s krishanteringsmekanism, IPCR, aktiverades och EU-medlemsstaterna, inkl. Sverige, har bistått med experter både till Internationella brottmålsdomstolen och till ukrainska myndigheter. Sverige fortsatte även att bidra till konfliktförebyggande och stabilisering i Georgien genom EU:s civila observatörsinsats EUMM som övervakar avtalet om eldupphör mellan Ryssland och Georgien från 2008.

Förberedelser för att etablera en ny civil GSFP-insats i Armenien påbörjades under 2022 varpå EUMA Armenien etablerades i början av 2023. Insatsen är ett bevakningsuppdrag som ska bidra till minskade spänningar i gränsområdet mellan Armenien och Azerbajdzjan. Sverige bidrar med personal till insatsen.

I samband med krigsutbrottet avslutades OSSE:s särskilda observatörsmision till Ukraina (SMM), och personalen evakuerades.

#### Irak

Sverige fortsatte 2022 sitt breda och långsiktiga engagemang i Irak. Sverige deltar sedan 2015 i den militära utbildningsinsats som bedrivs inom ramen för den internationella koalitionen mot Daesh, Operation Inherent Resolve. Sverige bidrog även med personal till EU:s civila rådgivningsinsats i Irak (EUAM Irak) och Natos militära utbildningsinsats Nato Mission in Iraq (NMI). Under 2022 tillsattes en svensk insatschef för EUAM Irak.

Sverige bidrog med utredare från Polismyndigheten till FN:s bevisinsamlingsmekanism för brott begångna av Daesh i Irak (UNITAD). UNITAD:s uppgift är att verka för ansvarsutkrävande för brott begångna av Daesh genom att samla in och bevara bevis. Sedan 2021 finns ett samarbetsavtal med UNITAD för utökad informationsutbyte mellan mekanismen och svenska myndigheter.

### 2.3.4 Rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning

Insatser för rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning finansieras från anslagen 1:2 *Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet*, 1:6 *Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning* inom utgiftsområdet och delvis från utgiftsområde 7 Internationellt bistånd för insatser som utgör internationellt bistånd enligt OECD DAC:s kriterier. Sveriges obligatoriska bidrag till de internationella konventionerna på området finansieras från anslaget 1:1 *Avgifter till internationella organisationer*. Förtroende- och säkerhetsskapande verksamhet finansieras från utgiftsområde 6.

Som del av grundläggande värden i svensk utrikes- och säkerhetspolitik syftar Sveriges rustningskontroll-, nedrustnings- och icke-spridningsarbete till att reducera och eliminera massförstörelsevapen, minska risker och motverka att dessa vapen används och sprids samt kontrollera och i vissa fall även helt förbjuda konventionella vapen. Sverige har genom en aktiv politik och god teknisk expertis fortsatt att arbeta för rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning i FN, EU och bilateralt. Sverige avser också aktivt bidra till arbetet i Nato i dessa frågor samt till alliansens mål om att skapa förutsättningar för en värld fri från kärnvapen.

Arbetet i Stockholmsinitiativet för kärnvapennedrustning fortgick under året. Initiativet samlar ett antal icke-kärnvapenstater, inklusive medlemmar i Nato, med syfte att genom en konstruktiv, pragmatisk ansats verka för att konkreta, nedrustningsbefrämjande steg kan komma till stånd, stärka icke-spridningsfördraget (Non-Proliferation Treaty, NPT) och minska polariseringen bland statsparterna. På basis av de två arbetspapper om åtgärder för nedrustning respektive riskreducering som tagits fram inom ramen för arbetet fick Sverige och länderna i Stockholmsinitiativet vid översynskonferensen av NPT i augusti 2022 genomslag för flera av sina förslag, även om konferensen inte kunde anta ett gemensamt slutdokument då Ryssland blockerade konsensus. Sverige spelade också en viktig roll som ordförande för en underarbetsgrupp inom ramen för fördragets andra pelare gällande icke-spridningsfrågor.

Sverige verkade under året för att värna det internationella atomenergiorganets (IAEA) viktiga uppdrag att förhindra spridning av kärnvapen, liksom dess arbete för att stärka kärnsäkerhet och nukleärt säkerhetsskydd, inkl. i Ukraina. Sverige har bidragit till att uppmärksamma IAEA:s arbete kring användning av kärnteknologi för fredliga ändamål inom både NPT och de globala hållbarhetsmålen.

Sverige bidrog 2022 med både tekniskt och finansiellt stöd till det internationella övervakningssystemet, IMS, inom ramen för det fullständiga provstoppsavtalet (Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty, CTBT) och verkade för att alla övervakningsstationer ska vara i full drift hela tiden.

Genom politiskt och praktiskt stöd till Organisationen för förbud mot kemiska vapen (OPCW) bidrog Sverige till insatser för att motverka användningen av kemiska vapen, med fokus på ansvarsutkrävande för kemvapenanvändning i Syrien och Ryssland. Vid översynskonferensen för konventionen om förbud mot biologiska och toxiska vapen (BTWC) ledde Sverige förhandlingarna om den framåtblickande delen av slutdokumentet, och bidrog till överenskommelsen om att inrätta en ny arbetsgrupp för att stärka konventionen.

Arbetet för ökad jämställdhet, inkl. ökad integrering av jämställdhetsperspektiv och mer jämställd representation, fortsatte 2022, bl.a. genom deltagande i möten och seminarier samt stöd till aktörer som uppmärksammar frågorna däribland IAEA och FN:s institut för nedrustningsforskning (UNIDIR) samt civilsamhällsorganisationer.

### 2.3.5 Forskning om säkerhetspolitik, rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI) och Utrikespolitiska institutet (UI) fortsatte 2022 att bedriva forskning om säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning med finansiering från anslagen 1:6 *Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning*, 1:7 *Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut* och 1:8 *Bidrag till Utrikespolitiska institutet*.

FOI bidrog under året med tekniskt stöd till Regeringskansliet i form av sakunderlag om kärnvapen, biologiska och kemiska vapen och rymd- och missilfrågor. FOI deltog också med expertis i internationella förhandlingar på dessa områden, bl.a. vid översynskonferenserna för NPT respektive BTWC och vid möten inom exportkontrollregimerna. FOI fortsatte under 2022 att inneha rollen som ordförande i en teknisk arbetsgrupp under det internationella partnerskapet för verifikation av kärnvapennedrustning (IPNDV) och medverkade i ett fyrpartssamarbete (Quad) inom samma område. Därutöver försåg FOI regeringen med tekniskt underlag för förhandlingar m.m. på området rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning.

Till följd av det försämrade globala säkerhetsläget, inkl. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina samt ökade spänningar mellan Kina och USA, ökade efterfrågan på SIPRI:s data, analyser och rekommendationer under 2022. SIPRI förekom i media mer än 59 900 gånger, vilket är nära en fördubbling jämfört med 2021. SIPRI förekom också på drygt 5 700 bloggar i ca 140 länder under 2022, vilket även det är en ökning jämfört med 2021.

Genom evenemangsverksamhet, utgivning av tryckta och digitala publikationer och expertmedverkan i medier under 2022 fortsatte UI att bidra till förståelse, kunskap och intresse för utrikespolitik och globala frågor hos allmänheten. Under 2022, till skillnad från 2021, ökade institutets genomslagskraft, mätt som närvaro i svenska medier, markant. Efterfrågan på UI:s expertis kan till stor del förklaras av Rysslands anfällskrig mot Ukraina såväl som den svenska ansökan till Nato. Institutets närvaro i svenska medier ökade under 2022 med 2 960 fler artiklar jämfört med 2021, se tabell 2.7.

**Tabell 2.7 SIPRI:s och UI:s förekomst i medier**

Förekomst i medier, antal

	2022	2021	2020	2019	2018
SIPRI (svenska och internationella medier)	59 900	30 000	26 000	30 100	22 000
UI (svenska medier)	9 440	6 480	8 760	13 450	5 010

Källa: SIPRI årsredovisning 2018–2022, UI:s årsredovisning 2018–2022.

### 2.3.6 Exportkontroll

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) och Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) är ansvariga myndigheter på exportkontrollområdet. Verksamheten vid ISP finansieras från anslag 1:5 *Inspektionen för strategiska produkter*, medan SSM:s verksamhet inom området finansieras inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap.

Regeringen lämnar årligen en skrivelse till riksdagen om den svenska exportkontrollen, Strategisk exportkontroll – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden 2022 (skr. 2022/23:114).

Tillståndsärenden hos ISP har över tid blivit fler och mer komplexa. Det sistnämnda gäller inte minst tillståndsprovning för produkter med dubbla användningsområden (PDA). Under 2022 avgjordes 1 984 ärenden om krigsmateriel (KM) och 1 144 ärenden som gällde PDA. Exportkontrollrådet (EKR), som är ett råd för samråd i exportkontrollfrågor bestående av ledamöter från de partier som är representerade i riksdagen, sammanträdde vid nio tillfällen 2022 och behandlade tio ärenden för samråd. Under 2022 har ISP arbetat med anpassning och planering av myndighetens förmåga och resurser, för att förbereda för inrättandet av ett nationellt granskningsystem för utländska direktinvesteringar.

Tillsynsbesök är en viktig del av ISP:s verksamhet för att förebygga och åtgärda brister i företags exporthantering. Tack vare att arbetet under 2022 började återgå till det normala efter pandemin kunde sex fysiska och tolv digitala tillsynsbesök samt sex tillsyner genom skriftligt förfarande genomföras under 2022, jämfört med ett fysiskt och 31 digitala besök 2021. Besöken inkluderade såväl forskningsinstitut som företag verksamma på PDA- eller KM-området.

### 2.3.7 Utvecklat samarbete inom Östersjöregionen

Regeringen har som övergripande mål att förbättra relationer och samarbeten inom Östersjöregionen. Inriktningen för Sveriges östersjösamarbete styrs av regeringens strategi för Svenska institutets verksamhet gällande samarbetet inom Östersjöregionen 2016–2020 (UD2016/11388). Strategin har förlängts att gälla 2022 eller till dess att en ny strategi beslutas. Verksamheten finansieras från anslaget 1:11 *Samarbete inom Östersjöregionen*.

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina fick till följd att regeringen beslutade att inga insatser längre fick innebära resursöverföring till ryska statliga aktörer direkt eller indirekt, och att kapacitetsstärkande verksamhet som involverar ryska statliga aktörer inte längre får genomföras. Sida och Svenska institutet förklarades i juni 2022 som oönskade i Ryssland av den ryska regeringen vilket ytterligare har försvårat möjligheterna att genomföra verksamheten.

#### Stöd till gemensamma utmaningar i regionen

Svenska institutet fick pga. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina delvis ställa om sin framgångsrika digitala kommunikationssatsning på ryska, med medieplattformen ru.sweden.se i centrum. På grund av att vissa sociala medieplattformar stängts ner i Ryssland har Svenska institutet fått öppna nya kanaler. Sedan våren 2022 har Svenska institutet och UD även utökat sin samordning rörande Svenska institutets digitala kommunikation på ryska. Verksamhet till stöd för fri och oberoende media, civilsamhälle och oberoende kulturaktörer har fortsatt, men under nya former. Svenska institutet har även givit ett särskilt stöd till utlandsmyndigheterna i Ryssland och de baltiska länderna för evenemang och kommunikationsinsatser kring bl.a. värderingsfrågor.

Svenska institutet arbetade också med att främja samarbete på högskolenivå i regionen genom bl.a. stipendier för högskolestudier i Sverige. Under 2022 fattade Svenska institutet beslut om att inte längre bevilja några nya stipendier från höstterminen 2023 för studenter från Ryssland och Belarus. Stödet till svenskundervisningen i Ryssland avbröts efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina.

#### Insatser som rör Ryssland och Östersjöregionen

Arbetet till stöd för en demokratisk och hållbar utveckling i Ryssland har sin utgångspunkt i strategin för Sveriges stöd till demokrati, mänskliga rättigheter och miljö i Ryssland 2020–2024 (UD2019/14553), som beslutades i januari 2020. Verksamheten finansieras från anslaget 1:11 *Samarbete inom Östersjöregionen* och genomförs av Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) och Svenska institutet.

Sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har människorättssituationen i Ryssland drastiskt försämrats. Opinionsyttringar mot kriget har försvårats kraftigt eftersom diskreditering av ryska krigsmakten blivit straffbelagt. Även yttranden i privata sammanhang kan leda till repressalier. Efter krigsutbrottet har en mycket stor del av landets oberoende journalister och en betydande del av civilsamhället, samt

många oberoende kulturaktörer lämnat Ryssland. Många lyckas dock fortsätta arbetet från exil och/eller har en mindre publik verksamhet i landet.

### **Demokrati, mänskliga rättigheter, rättsstatens principer och jämställdhet**

Sverige stöttade under 2022 ryska civilsamhällesorganisationer verksamma inom bl.a. demokrati och mänskliga rättigheter, miljö, jämställdhet och motverkande av våld i nära relationer, hbtqi-frågor, kultur och media.

En stor del av stödet syftade till att säkerställa att det civila samhället har möjlighet att fortsätta arbeta och nå sina målgrupper både inom och utanför Ryssland. I ljuset av de allt större svårigheterna för civilsamhället att verka i Ryssland kan det faktum att organisationer som stöds av Sida lyckats överleva och fortsätta sitt arbete ses som ett resultat i sig. Sida stöttar civilsamhällesaktörer genom flera olika partnerorganisationer för att stärka deras kapacitet. Bland annat har stödet lett till att organisationer som arbetar mot könsrelaterat våld och anti-diskriminering kan fortsätta sitt arbete och utbyta erfarenheter med andra MR-organisationer.

Insatser på området yttrandefrihet har inneburit stöd till journalister, inklusive genom utbildning och rådgivning. Den tilltagande repressionen i Ryssland under de senaste åren har kraftigt inverkat på möjligheterna att bedriva oberoende journalistik i landet. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har försämrat situationen för oberoende media ytterligare.

### **Miljö och klimat**

Sveriges stöd till civilsamhällesaktörer på miljöområdet har resulterat i ökad kapacitet hos dessa organisationer och konkreta miljöförbättringar i Ryssland men efter den ryska fullskaliga invasionen av Ukraina har detta avstannat.

#### **2.3.8 Regionalt samarbete**

Inom Arktiska rådet bidrog Sverige till det fortsatta arbetet inom klimat, miljö och hållbar utveckling, bl.a. som ordförande för arbetsgruppen för marina frågor (PAME) fram till maj 2023, men också genom stöd för arbetet med biologisk mångfald och jämställdhetsfrågor. Den 3 mars 2022 gjorde de sju västliga medlemmarna i Arktiska rådet ett gemensamt uttalande om en temporär paus från rådets arbete med anledning av det ryska anfallskriget mot Ukraina. Den 8 juni 2022 kom de sju västliga medlemmarna överens om en återstart av delar av samarbetet, begränsat till de projekt där Ryssland inte deltar. De berörda projekten är del av den tvååriga arbetsplan som antogs vid utrikesministermötet i Reykjavik 2021. Den 11 maj 2023 tog Norge över det tvååriga ordförandeskapet i Arktiska rådet från Ryssland. De åtta arktiska staterna enades om att förlänga Arktiska rådets arbetsplan som antogs i Reykjavik 2021 ytterligare två år.

I Barentsrådet och Östersjöstaternas råd (CBSS) samt Nordliga Dimensionens Partnerskap för hälsa och socialt välbefinnande (NDPHS) återhämtade sig verksamheten under 2022 successivt från covid-19-pandemin. Journalistsamarbete genom Barents Press anpassade under året sin verksamhet till att ge ökat stöd till ryska oberoende journalister i exil.

Samarbete i Barentsrådet och NDPHS med länderna runt Östersjön samt Norge fortsatte under året i nordisk kontext sedan Ryssland i början av året suspenderats från deltagande i samarbetet på obestämd tid. I CBSS inleddes en anpassning av verksamheten efter att Ryssland i maj lämnade samarbetet. Sakområden i fokus i båda råden var civil krisberedskap, grön omställning, unga, jämställdhet, motverkande av

människohandel för bland annat sexuella ändamål, förbättrad hälsa samt stöd till utsatta barn.

Sverige har även arbetat aktivt för att utveckla Östersjöregionen inom ramen för EU:s makroregionala strategi för Östersjöregionen. Strategin är en överenskommelse mellan kommissionen och EU:s medlemsstater som beslutades under svenskt ordförandeskap 2009. Under perioden den 1 juli 2022 – den 30 juni 2023 var Sverige återigen ordförande inom strategiarbetet. Det svenska ordförandeskapet fokuserade bland annat på att undersöka samarbetsformer kring konkreta områden mellan aktörer inom Östersjöstrategin och Ukraina, med syfte att stödja landet såväl nu som i framtiden. Under 2024 ankommer det på Sverige att anordna det Årliga forumet för strategin; ett evenemang som samlar deltagare på alla nivåer; från regioner, kommuner, organisationer, näringsliv och statliga myndigheter. Forumet utgör även den årliga mötespunkten på ministernivå för strategin.

### 2.3.9 Det nordiska samarbetet

Sverige främjar nordiskt samarbete inom verksamhet som finansieras av utgiftsområde 5 via anslag 1:1 *Angifter till internationella organisationer* och anslag 1:3 *Nordiskt samarbete*. Regeringen redogör för de resultat som uppnåtts inom samarbetet mellan de nordiska regeringarna under 2022, med huvudsaklig inriktning på verksamheten i Nordiska ministerrådet, i skrivelsen Nordiskt samarbete (skr. 2022/23:90).

### 2.3.10 Sverige är ett fortsatt starkt varumärke

Insatser inom Sverigefrämjande genomförs av utlandsmyndigheterna med finansiering från anslaget 1:10 *Information om Sverige i utlandet* samt av Svenska institutet, vars främjandeverksamhet huvudsakligen finansieras från anslag 1:9 *Svenska institutet*. Detta avsnitt behandlar även verksamhet utförd av Svenska institutet som finansieras inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning och 7 Internationellt bistånd, se kap. 1.3.11 under utgiftsområde 7.

Svenska institutets långsiktiga Sverigefrämjande arbete med att sprida information och kunskap om Sverige, främja svenska intressen internationellt och bygga långsiktiga relationer mellan Sverige och andra länder fortsatte under 2022. Svenska institutet följer och analyserar också bilden av Sverige utomlands. 18 rapporter om bilden av Sverige i utlandet har publicerats inklusive en om Sverigebilden i EU. Sverigefrämjandet skedde i nära samarbete med utlandsmyndigheter och externa aktörer i över 100 länder genom kommunikationsinsatser, utställningar, kulturutbyten, besöksprogram, studentmässor, stipendier samt utvecklings- och ledarskapsprogram. Särskilt fokus har legat på att skapa intresse för Sverige som handels- och investeringsnation under 2022. De olika Sverigekanalerna där kommunikationen skedde på ryska, engelska och arabiska hade 3 miljoner följare och beräknades nå ca 86 miljoner personer. Trots yttre händelser som exempelvis informationspåverkanskampanjen mot lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), koranbränningarna i Sverige och Sveriges Nato-ansökan som berört bilden av Sverige och därmed kommunikationen till målgrupperna har Svenska institutet kunnat upprätthålla publiceringar inom prioriterade områden.

Tabell 2.8 visar utvecklingen för insatser av vikt för det långsiktiga främjandet av Sverige. Antalet stipendier har minskat något över tid. Antalet alumner, d.v.s. personer som studerat i Sverige och fått stipendier av Svenska institutet, är stabilt och uppgår till nästan 19 000 alumner i 154 länder.

**Tabell 2.8 Stipendier, alumner och svenskundervisning**

Aktivitet	2022	2021	2020
Antal utländska lärosäten som bedriver svenskundervisning	204	223	226
	432	371	442
Antal beviljade stipendier (antal kvinnor/antal män)	(211/221)	(174/197)	(213/229)
Antal alumner i SI:s nätverk <sup>*</sup>	18 800	17 400	16 000
<b>Antal aktiviteter arrangerade av alumnföreningar</b>	<b>142</b>	<b>89</b>	<b>93</b>

\*= könsuppdelad statistik finns inte tillgänglig.  
Källa: Svenska institutet.

En indikator för effekterna av Sverigefrämjande insatser är oberoende bedömningar av Sveriges varumärke. Enligt Nation Brands Index, ett av flera index som mäter länders varumärken, behöll Sverige 2022 plats 9 av de 60 länder som mättes. Vid sidan av detta visar en rad andra index att Sverige bilden är stabil över tid.

**Tabell 2.9 Sveriges ranking per område i Nation Brands Index 2022. Siffror inom parentes avser föregående år.**

Källa: Nation Brands Index 2022

### 2.3.11 Konsulära insatser

Den konsulära verksamheten är en författningsreglerad kärnuppgift för utrikesförvaltningen och finansieras från anslaget 1:4 *Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet* och från utgiftsområde 1 Rikets styrelse. En konsulär krisberedskapsorganisation upprätthålls för att vid en större kris eller katastrof utomlands kunna bistå drabbade.

#### Konsulär krisberedskap och krishantering under 2022 och 2023

Under inledningen av 2022 arbetade utrikesförvaltningen med konsekvenserna av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina även på det konsulära området. Ett omfattande proaktivt informations- och kommunikationsarbete bidrog till att ett stort antal svenskar i Ukraina kunde lämna landet innan den fullskaliga invasionen inleddes. Under de kommande månaderna genomfördes ett uppsökande arbete för dem som fanns kvar, med råd och stöd till dem som önskade att lämna Ukraina. År 2022 präglades därutöver av ett förnyat fokus på konsulär krisberedskap, genom exempelvis konsulära krisberedskapsövningar av utlandsmyndigheter, som endast kunde genomföras i begränsad omfattning under covid-19-pandemin och i samband med evakueringsarbetet från Afghanistan. Under 2022 genomförde Utrikesdepartementet en informationskampanj på sociala medier med syfte att informera svenska resenärer om vikten av att vara förberedd innan en resa påbörjas samt att få ännu fler resenärer



att ladda ned och använda Utrikesdepartementets app. *UD Resklar*. Under kampanjen, som genomfördes i anslutning till jul- och nyårsledigheterna, nåddes över 400 000 unika användare med över fyra miljoner visningar.

I april 2023 utbröt våldsamma strider i Sudan mellan den sudanesiska armén och paramilitära styrkor. I nära samarbete med Försvarsdepartementet och Försvarsmakten, och inom ramen för internationell samverkan, genomfördes en evakueringsinsats där svenska flyg från Flygvapnet ingick. Utrikesdepartementet arbetade med att konsulärt bistå svenskar i Sudan och fler än 220 svenskar (inklusive den utsända ambassadpersonalen i Khartoum) kunde lämna Sudan, de flesta med organiserade evakueringstransporter (flyg eller båt) i svensk eller utländsk regi. Genom den svenska evakueringsinsatsen bidrog Sverige även till att evakuera andra länders medborgare.

### **Fortsatt hög inströmning av konsulära och civilrättsliga ärenden**

Den konsulära ärendeinströmningen minskade inte i någon nämnvärd utsträckning till följd av pandemin, trots ett minskat resande. Därtill präglades verksamheten av ett flertal mångåriga och komplicerade konsulära individärenden. Ökade internationella reserestriktioner och pandemins konsekvenser gjorde de konsulära utmaningarna alltmer komplexa. Antal dödsfallsärenden 2022 var 1 810 att jämföra med 1 870 (2021), 1 670 (2020), 1 800 (2019), 1 590 (2018) och 1 300 (2017). Någon könsuppdelad statistik finns inte tillgänglig.

I fråga om familjerelaterade tvångsärenden, där personer förs eller kvarhålls utomlands av sina närstående inom ramen för en heders- eller patriarkal kontext, kunde konstateras att vid utgången av mars 2023 hade personerna i 36 av totalt 65 nyinkomna ärenden under 2022 kunnat återvända till Sverige. Någon könsuppdelad statistik finns inte tillgänglig.

Den stadigt ökade ärendeinströmningen till centralmyndighetsfunktionen för ett antal internationella regelverk på civilrättens område fortsatte även under 2022, framför allt s.k. barnskyddsärenden enligt Bryssel II-förordningen och 1996-års Haagkonvention om skydd för barn. Under 2022 inkom totalt 255 nya ärenden enbart enligt dessa två regelverk, att jämföra med 181 nya ärenden 2021 och 155 nya ärenden 2020, (35 ärenden 2015). Det finns inte någon könsuppdelad statistik tillgänglig. En ny reviderad Bryssel II-förordning började gälla den 1 augusti 2022, enligt vilken bl.a. nya tidsgränser för ärendehantering infördes. Det är ännu för tidigt att säga i vilken utsträckning den nya förordningen påverkat centralmyndighetsfunktionens arbete.

## **2.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen**

Regeringen bedömer att den verksamhet som bedrivits inom utgiftsområdet har bidragit till att uppnå målet att säkerställa Sveriges intressen. Samtidigt förvärrades förutsättningarna i samband med Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Ett betydande fokus i genomförandet har därför varit att stödja Ukraina på olika vis.

Sverige fortsatte att vara en respekterad partner i EU, FN, Nordiska ministerrådet, OSSE, Europarådet, OECD och som inbjudet land till Nato. Sveriges samlade internationella engagemang bygger på kontakter mellan stater, med civila samhället och samverkan i internationella organisationer. Säkerhet byggs i samarbete med andra. Regeringen bedömer att Sveriges engagemang, genom diplomatiskt arbete, medling, fredsfrämjande och förtroendeskapande åtgärder, bidrog till gemensam säkerhet.

Vidare bedömer regeringen att Sverige bidrog till arbetet med att utveckla och förstärka EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Att värna den europeiska

säkerhetsordningen var vägledande för Sveriges prioriteringar i OSSE under 2022, och vikten av respekt för folkrätten och internationella åtaganden betonades. Sverige var under 2022 en aktiv och engagerad medlem i FN, och det vidare arbetet med FN-reformerna och bidrog i genomförandet av generalsekreterarens programförklaring *Our Common Agenda*. Sverige bidrog genom sitt engagemang i internationella organisationer och i internationella krishanteringsinsatser till jämställdhet och ett stärkt genomförande av agendan för kvinnor, fred och säkerhet.

Enligt regeringen bedömning gav SIPRI värdefulla bidrag till analys samt inhemsk och internationell diskussion om nedrustning och icke-spridning, inte minst inom områden vapenindustri, vapenhandel och militärutgifter. Vidare fortsatte Utrikespolitiska institutet att bidra till att uppnå målet för utgiftsområdet genom att vara ett viktigt forum för analys och informerad samhällsdiskussion om internationella frågor i det svenska samhället.

Svensk exportkontroll fortsatte att bedrivas strikt och effektivt, i enlighet med gällande nationellt regelverk och Sveriges internationella åtaganden på icke-spridningsområdet. På detta sätt bidrog, enligt regeringen, verksamheten till att säkerställa målsättningen att tillvarata Sveriges utrikes- och säkerhetspolitiska intressen.

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina medföljdes av en dramatisk försämring av den redan mycket allvarliga situationen på människorättsområdet i Ryssland. I juni förklarades Sida och Svenska institutet som ovälkomna organisationer i Ryssland. Regeringen bedömer dock att Sida och Svenska institutet framgångsrikt anpassat sin verksamhet till de försvårade omständigheterna och bl.a. i högre grad arbetat med organisationer som tvingats fly Ryssland men som fortsatt verka för mänskliga rättigheter och demokrati i Ryssland.

De nordiska länderna har dragit flera viktiga lärdomar av covid-19-pandemin och Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. En målsättning är att Norden ska hantera och stå bättre rustat inför en framtida kris och enligt regeringens bedömning har Sverige här varit pådrivande. Det gemensamma arbetet med att identifiera hur det nordiska samarbetet kring krissamverkan kan fördjupas fortsatte under 2022.

Det samlade Sverigefrämjandet bidrog till att behålla det högt rankade förtroendet för Sverige. Främjandet av Sverige som studienation bidrog till att skapa relationer och nätverk inom nyckelområden, samt underlättade nya samarbeten och utbyten.

Regeringen bedömer att Utrikesförvaltningen inom ramen för sitt konsulära uppdrag har lämnat konsulärt stöd till enskilda när dessa råkat i svårigheter utomlands. På detta sätt har den konsulära verksamheten bidragit till målet för utgiftsområdet, att säkerställa svenska intressen i förbindelserna med andra länder.

## 2.5 Politikens inriktning

Sverige står inför de största utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska prövningarna i modern tid. Säkerheten i vårt närområde har dramatiskt försämrats i och med Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Säkerhetspolitiken står i centrum för regeringens politik där utvecklingen i närområdet kommer ha en särställning. Utrikespolitiken omorienteras för att möta dagens utmaningar. Men Sveriges utrikespolitik kommer alltid att ha en viktig global dimension. Givet detta kommer regeringen att föra en politik, där Sveriges utrikes- och säkerhetspolitiska prioriteringar, i enlighet med utrikesdeklarationen, står i fokus och där de internationella samarbetena vidareutvecklas. Att bidra till att stärka Europeiska unionen, att fördjupa den transatlantiska relationen och att bli en aktiv, värdefull och solidarisk medlem i Nato är grundläggande målsättningar. Att värna svenska intressen liksom demokratiska värderingar kommer att vara kärnan i regeringens politik och ska bygga på aktiv diplomati och internationellt samarbete. Sverige står upp för folkrätten, de mänskliga rättigheterna och FN-stadgan.

### Sveriges medlemskap i internationella organisationer

Sveriges medlemskap i internationella organisationer möjliggör för genomslag för rikets utrikes- och säkerhetspolitik och utgör en effektiv plattform för sakpolitiska prioriteringar. Sverige ska vara en drivande, konstruktiv och engagerad medlem av dessa organisationer. Regeringen kommer bland annat inom ramen för den Strategiska kompassen verka för att stärka EU som säkerhetspolitisk aktör, samtidigt som den viktiga transatlantiska länken utvecklas. Arbetet för att stärka demokratin, mänskliga rättigheter, rättsstatens principer samt respekten för folkrätten är centralt, inte minst i ljuset av ett offensivt Kina där Sveriges intressen i förhållande till Kina tjänas bäst av en gemensam europeisk ansats och transatlantisk samordning.

Detta gäller även för Taiwan, där regeringen verkar för att utveckla förbindelserna med Taiwan och omhänderta svenska intressen inom ramen för ”ett Kina”-politiken. Kinas nya tonläge mot Taiwan inger oro.

Arbetet för att stärka demokratin, mänskliga rättigheter, rättsstatens principer samt respekten för folkrätten är centralt även i ljuset av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Denna invasion visar på ett gränslöst förakt för folkrätten och den europeiska säkerhetsordningen, och för FN-stadgans mest grundläggande regler. Sverige kommer att fortsätta att verka för att öka trycket på Ryssland och Belarus.

Sveriges kommande medlemskap i Nato innebär ett grundläggande paradigmskifte för utrikes- och säkerhetspolitiken, liksom för försvarspolitiken. Regeringen avser att betona vikten av en stark transatlantisk länk och verka för att samarbetet mellan EU och Nato är ömsesidigt förstärkande. Som Natomedlem blir Sverige en del av Natos kollektiva säkerhet och avskräckning, samt omfattas av ömsesidiga försvarsgarantier enligt artikel 5 i nordatlantiska fördraget. Genom medlemskapet i Nato stärker Sverige sitt säkerhetspolitiska inflytande och sitt bidrag till säkerhet och stabilitet i hela det euroatlantiska området. Ett Natomedlemskap innebär att Sverige får en ny säkerhetspolitisk identitet. Med ett medlemskap blir Nato Sveriges viktigaste försvarspolitiska arena. Som medlem i Nato kommer Sverige att uppfylla sina åtaganden enligt Nordatlantiska fördraget och gentemot samtliga övriga allierade. Ett Natomedlemskap kommer ge ökade möjligheter att strategiskt fördjupa de bilaterala relationerna med andra allierade, även utom alliansen. Den transatlantiska länken är avgörande för Europa i det rådande säkerhetspolitiska läget. För Sveriges bilaterala relationer till bl.a. USA, Kanada och Storbritannien skapas ytterligare möjligheter. EU och USA är den mest integrerade handelsrelationen globalt. Den transatlantiska

relationen är således av särskild vikt och ska bygga på ömsesidighet, där ett fördjupat inbördes engagemang för identifierade intressen och mervärden ska stå i fokus. Ett starkt Europa och en stark transatlantisk länk gynnar båda sidor av Atlanten.

Genom Natomedlemskapet kommer Sverige också att ingå i ett nytt sammanhang för utveckling av ny teknik, både civil och militär, och kommer få ett ansvar att bidra aktivt i denna utveckling.

EU är Sveriges främsta utrikespolitiska plattform och avgörande också för Sveriges välstånd. Som ordförande i Europeiska unionens råd verkade Sverige för EU-enighet till stöd för den europeiska säkerhetsordningen, ett arbete som nu fortsätter.

I EU-arbetet avser regeringen verka för att vidareutveckla flera av EU:s olika utrikespolitiska instrument, såsom diplomati, handel, bistånd, stabiliseringsinsatser samt de civila och militära förmågorna och krishanteringsinstrumenten. Det inkluderar även förmågan att bemöta hybridhot, inklusive cyberhot och desinformation, som utgör reella säkerhetsrisker. Regeringen vill stärka EU:s roll som en sammanhållen och strategisk aktör inom globala cyberfrågor och digitala frågor i nära samråd med Nato. Den strategiska kompassen, som antogs av Europeiska rådet i mars 2022, pekar ut riktningen för EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik de närmaste åren. Regeringen avser att fortsatt verka för att stärka rådets krishanteringsmekanism (IPCR).

Centrala uppgifter i EU-samarbetet förväntas bli att fortsatt gemensamt stödja Ukraina och Moldavien i deras olika säkerhetsskapande processer inte minst EU-närmandet, skapa säkerhet för EU:s medborgare och stärka EU som en trovärdig global utrikes- och säkerhetspolitisk aktör. I EU avser Sverige också verka för att stärka motståndskraft med betoning på behovet av att säkra leverans- och försörjningskedjor, energiförsörjning, klimatomställning och unionens konkurrenskraft. Dessutom avser regeringen att driva utvecklade partnerskap med strategiska partner, däribland USA, för arbetet med och genomförandet av effektiva och rättssäkra sanktioner, EU:s roll för globala normer och en regelbaserad världsordning, samt antiterrorism.

Sverige ska bidra till att effektivisera det multilaterala samarbetet. Inom FN blir det allt viktigare att agera strategiskt för att främja respekten för internationella normer, inklusive att bevaka och agera på Kinas och Rysslands ambitioner att försvaga den regelbaserade världsordningen och motverka Rysslands destabiliserande aktiviteter i flertalet länder.

Prioriterade områden i FN-arbetet kommer att vara hanteringen av kriget i Ukraina, kris- och konflikthantering i vårt bredare närområde och globalt, upprätthållandet av den regelbaserade världsordningen och främjandet av mänskliga rättigheter, demokrati och att möta globala hot och utmaningar. Arbetet med Ukraina handlar dels om direkt humanitärt, ekonomiskt, och rättsligt bilateralt politiskt stöd till Ukraina, dels om att upprätthålla ett brett internationellt politiskt stöd för Ukraina. Regeringen avser att verka för ett mer effektivt, resultatorienterat och transparent FN, samt arbeta för att motverka alla former av oegentligheter inom FN-systemet.

OSSE:s roll för dialog och ansvarsutkrävande baserat på folkrätten är central i arbetet med att försvara den europeiska säkerhetsordningen. OSSE:s breda säkerhetsbegrepp och kopplingen mellan säkerhet och respekt för demokrati och mänskliga rättigheter är en utgångspunkt för Sveriges engagemang. Regeringen avser verka för att OSSE förblir ett forum för att hålla Ryssland ansvarigt för aggressionen mot och överträdelser av folkrätten i Ukraina och för att värna de autonoma institutionernas mandat och verksamhet. OSSE:s fältkontor utgör en vital komponent. Verksamheten i

Ukraina kommer att prioriteras. Därtill avser regeringen att verka för att säkerhetspolitiska aspekter av klimatförändringar integreras i verksamheten, samt att jämställdhet och agendan för kvinnor, fred och säkerhet baserad på säkerhetsrådsresolution 1325 ges en viktig roll.

Regeringen avser att prioritera Europarådets kärnområden, mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i syfte att bidra till en gemensam värdegrund och till en stärkt europeisk säkerhetsordning. Regeringen ska långsiktigt värna samarbete i Europarådet och ser under året fram emot en fortsatt diskussion om vilka anpassningar som behöver göras givet det förändrade läget efter att Ryssland utesluts ur organisationen, samt med utgångspunkt i slutsatserna från Europarådets fjärde toppmöte. Regeringen avser att verka för att övervakningssystemet enligt Europakonventionen för mänskliga rättigheter och Europadomstolen fungerar väl. Systemet ska prioritera ökad verkställighet, vilket är centralt för konventionssystemets integritet. Regeringen stöder det register som upprättats för att dokumentera de skador som Ryssland genom sina brott mot folkrätten orsakat Ukraina.

Regeringen avser att värna OECD:s centrala roll i den regelbaserade multilaterala världsordningen. Organisationen bidrar till att utveckla framtidens utbildning, välfärdssystem, hållbara tillväxt, arbetsmarknad, handel, gröna omställning, hållbar livsmedelsförsörjning, klimatarbete och utvecklingssamarbete.

Regeringen avser även att värna integreringen av ett jämställdhets- och hållbarhetsperspektiv i EU:s, Natos, FN:s, OSSE:s och OECD:s arbete.

Regeringen avser att aktivt arbeta för ökat internationellt samarbete mot organiserad brottslighet.

## Fred och säkerhet

Ett fullskaligt anfallskrig pågår i Europa. Regeringen kommer att ge mesta möjliga stöd till det krigsdrabbade Ukraina – politiskt, ekonomiskt och säkerhetsmässigt – så länge det behövs. Inget framtida stöd är uteslutet. Därtill kommer även insatser i EU:s östra och södra grannskap att prioriteras för att värna Sveriges och EU:s säkerhetsintressen och värderingar.

Transatlantisk säkerhet är sammanlänkad med säkerheten i den indopacifiska regionen. Många av länderna runt Indiska oceanen och Stilla havet och i Latinamerika är sedan länge viktiga partners i utrikes- och handelspolitiken. Vi har ömsesidiga säkerhetsintressen och ett gemensamt intresse av att upprätthålla den regelbaserade världsordningen.

Konkurrensen ger avtryck även i Sveriges norra närområde, Arktis. Som arktiskt land har Sverige ett strategiskt intresse av stabil, hållbar och fredlig utveckling i Arktis. Ett fortsatt nära samarbete med övriga nordiska länder samt USA och Kanada är centralt för att värna våra intressen och för hantering av gemensamma utmaningar. Fördjupat engagemang i och utanför Arktiska rådet utgör en viktig del i denna strävan.

Även krig och konflikter på avstånd från Sverige och EU påverkar Sveriges säkerhet och välbefinnande genom exempelvis flyktingströmmar, som grogrund eller fristad för terrorism och våldsbejakande extremism, samt för organiserad brottslighet, såsom smuggling av vapen, narkotikahandel och olika former av människohandel eller genom hot om användning av massförstörelsevapen. Överträdelser av folkrätten och de mänskliga rättigheterna, inklusive kvinnors och flickors mänskliga rättigheter är omfattande i konfliktländer. Ett förebyggande perspektiv med fokus på stabilisering och grundorsaker till konflikt kommer att präglade Sveriges insatser för att motverka konflikter och bidra till fred och säkerhet.

Regeringen avser att främja fred och utveckling, demokrati och mänskliga rättigheter också bortom Sveriges och EU:s grannskap i linje med svenska intressen.

Ansvarutkrävande för brott mot folkrätten är fortsatt en prioriterad fråga.

Migrationsfrågor är en viktig del i Sveriges internationella samarbeten, för att motverka irreguljär migration inklusive dess grundorsaker, öka återvändandet och bidra till ett effektivt arbete för frivillig återvandring.

Sveriges tydliga röst för jämställdhet och kvinnors rättigheter och deltagande utgör en viktig del för att internationella fredsinsatser och ska leda till hållbara resultat.

Klimatförändringarnas konsekvenser bidrar till instabilitet och tvångsfördrivning och kan förvärra befintliga konflikter och skapa nya spänningar, inklusive i vårt grannskap. Säkerhetspolitiska aspekter av klimatförändringar ska beaktas inom EU:s breda utrikes- och säkerhetspolitik, liksom i det arbete som bedrivs inom EU, Nato, FN och OSSE.

### **Internationell krishantering och fredsfrämjande insatser**

Sverige kommer fortsatt att bidra till internationell civil och militär krishantering och fredsfrämjande insatser och till att skapa förutsättningar för fred och säkerhet. Vid sidan av personalbidrag till internationella fredsinsatser ska Sverige bidra med kapacitetshöjande insatser utifrån svensk kompetens och prioriteringar, inklusive på området kvinnor, fred och säkerhet. Sådana insatser kan också bli aktuella för att stärka säkerheten i Sveriges närområde, samt i förekommande fall genomföras i samverkan med likasinnade länder, exempelvis andra nordiska länder. Sverige ska vara en tydlig förespråkare för mänskliga rättigheter och demokrati och bidra till att dessa kärnvärden beaktas i det internationella fredsfrämjande arbetet.

### **Ett närmare och starkare nordiskt och nordiskt-baltiskt samarbete**

Sverige är under 2024 ordförande i Nordiska ministerrådet och de informella nordiska och nordisk-baltiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetena (N5 och NB8).

Regeringen avser verka för ett närmare och starkare nordiskt och nordisk-baltiskt samarbete. Det nordiska samarbetet hör till de äldsta och mest omfattande regionala samarbetena i världen. Det finns en grundläggande värdegemenskap som gör samarbete smidigt och fruktbart. Det ger också ökad möjlighet till internationell påverkan.

I fokus för Nordiska ministerrådet står arbetet med att förverkliga de nordiska statsministrarnas vision om att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030. Norden ska vara konkurrenskraftigt, socialt hållbart och ledande i den gröna omställningen. Regeringen avser att arbeta för ökad integration och färre gränshinder i Norden, inte minst i gränsregionerna, liksom för ett fortsatt samarbete kring energi-, klimat- och miljöfrågor. Inom ramen för N5 och NB8 kommer det säkerhetspolitiska samarbetet ges särskild uppmärksamhet, liksom det fortsatta stödet till Ukraina. De nordiska länderna är överens om att covid-19-pandemin och Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har visat på vikten av stärkt nordisk krissamverkan och säkerhetspolitisk dialog. Regeringen avser att vara drivande för ett brett uppföljningsarbete som leder till att Norden står bättre rustat inför framtida kriser.

Regeringen avser även att fortsätta arbeta för integrering av ett jämställdhets-, inklusive HBTQI, hållbarhets- samt barnrätts- och ungdomsperspektiv i Nordiska ministerrådets arbete.

## Samarbete inom Östersjöregionen

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har medfört ett kraftigt försämrat säkerhetsläge i Östersjöregionen. Det svenska stödet för samarbete inom regionen för stärkt demokrati och respekt för mänskliga rättigheter genomgår en fortsatt omfattande förändring för att anpassas till detta. Stöd som omfattar Ukraina kommer utökas i linje med Strategin för Sveriges uppbyggnads- och reformsamarbete med Ukraina 2023–2027 (UD2023/10149). Stödet för en demokratisk utveckling i Ryssland är också angeläget men sker under allt svårare omständigheter, vilket medför betydande begränsningar.

Arktiska rådet, Barentsrådet samt Östersjöstaternas råd har samtliga påverkats av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Regeringen avser att verka för att samarbetet fortsätter på ett ändamålsenligt sätt.

## Rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning

Rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning av kärnvapen är en svensk utrikes- och säkerhetspolitisk prioritering. Som blivande medlem av Nato står regeringen bakom Natos politik på området, inklusive Natos strategiska koncept, och kommer fortsätta att verka för rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning.

Regeringen kommer att fortsätta värna ickespridningsfördragets (NPT) grundläggande betydelse samt främja staters fulla implementering av skyldigheter och åtaganden som gjorts inom ramen för NPT. Arbetet inom ramen för Stockholmsinitiativet för kärnvapenedrustning kommer att fortsätta. Sverige ska värna det internationella atomenergiorganet IAEA:s uppdrag att förhindra spridning av kärnvapen, liksom dess roll att främja strålsäkerhet och nukleärt strålskydd, inklusive vid Zaporizjzjas kärnkraftverk i Ukraina, vilket för närvarande illegalt kontrolleras av Ryssland.

Det globala förbudet mot kemiska vapen står fortfarande inför stora utmaningar efter flera fall av konstaterad kemvapenanvändning. Sverige ska främja kemvapenkonventionens efterlevnad och verka för att säkerställa ansvarsutkrävande. Sverige ska också bidra i arbetet med att stärka konventionen om förbud mot biologiska vapen samt stödja generalsekreterarmekanismen och insatser för hotreducering.

## Exportkontroll

Sverige ska upprätthålla en strikt, effektiv och modern exportkontroll. Genomförandet av det restriktiva regelverket för export av krigsmateriel kommer prioriteras, liksom genomförandet av regelverket om förstärkt kontroll av produkter med dubbla användningsområden. Avsikten är att Inspektionen för strategiska produkter (ISP) kommer att ges det huvudsakliga ansvaret för tillämpningen av exportkontrollregelverken. När det gäller exportkontrollen för särskilt känsliga kärntekniska produkter avses även Strålsäkerhetsmyndigheten ges ett ansvar. Regeringen kommer att verka för en ökad anslutning till och ett effektivt genomförande av vapenhandelsfördraget ATT. Sverige kommer inom EU att verka för att nå ökad samstämmighet mellan medlemsländerna i tillämpningen av EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport. Utvecklingen inom framväxande känslig teknik påverkar exportkontrollen och ska uppmärksammas. Ett Natomedlemskap kommer att förändra förutsättningarna för krigsmaterielexport inom Sveriges nationella regelverk. Ett system för efterkontroll är under implementering. ISP kommer fortsätta sitt arbete med förstärkta restriktiva åtgärder mot Ryssland och Belarus.

## **Forskning och kunskap om säkerhetspolitik, rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning**

Forskning om säkerhetspolitik, rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning ska bedrivas med statligt stöd av bland annat Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (Sipri) och Utrikespolitiska institutet (UI).

Dagens säkerhetspolitiska läge ställer ökade krav på nationell kapacitet för kunskap och analys. UI ska vara en relevant aktör som bistår regeringen med kunskap och analyser utifrån ett Sverigeperspektiv. FOI ska bidra med högkvalitativ teknisk sakkunskap och analys om rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning, inklusive inom rymd- och missilfrågor. I syfte att stärka FOI:s verksamhet på dessa områden och därigenom säkerställa regeringens tillgång till policyrelevant stöd, föreslår regeringen att FOI tilldelas ett tillskott. Sipri ska fortsatt bidra med kunskap om framför allt nedrustning samt klimat och säkerhet. Regeringens inriktning är att Sverige ska kunna bidra konstruktivt till internationella samfundets strävanden för rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning.

## **Sverigefrämjande**

Sverigefrämjandet ska, på ett sätt som är lämpligt i verksamhetslandet, öka kunskapen om och skapa intresse och förtroende för Sverige. Syftet är att få genomslag för svenska intressen, stärka svenska företags konkurrenskraft och öka motståndskraften mot otillbörlig informationspåverkan. Därigenom bidrar Sverigefrämjandet till att bygga långsiktiga relationer mellan Sverige och andra länder. Tonvikt ska ligga på att positionera Sverige som en global kunskapsnation och innovationsledare, en partner för ekonomisk och demokratisk utveckling, grön omställning och digitalisering, ett land att investera i och som är intressant att besöka och attraktivt för internationella talanger att arbeta i. Som en del i regeringens arbete att underlätta för studenter, forskare och högkvalificerad arbetskraft har Migrationsverket fått i uppdrag att vidta åtgärder för att den sökande ska kunna undvika att resa långa sträckor utanför Europa för att visa upp sin passhandling. Regeringen utesluter inte ytterligare åtgärder i denna riktning.

Utlandsmyndigheternas integrerade främjande ska genomföras utifrån svenska intressen där export- och investeringsfrämjande genomförs samfällt. Synergier mellan utvecklingssamarbete och handelspolitik ska stärkas. Satsningar på talangattraktion och på att marknadsföra svensk högre utbildning såväl i andra länder som i alumnätverk ska fortsätta.

## **Konsulär verksamhet**

Den konsulära och civilrättsliga verksamhetens omfattning har ökat på senare år och den konsulära förmågan har prövats i samband med flera kriser utomlands. Regeringen avser att upprätthålla och utveckla en god konsulär krisberedskap samt att utveckla arbetsverktygen för stöd till enskilda med fokus på personer i särskilt utsatta grupper.



## 2.6 Budgetförslag

### 2.6.1 1:1 Avgifter till internationella organisationer

**Tabell 22.40 Anslagsutveckling 1:1 Avgifter till internationella organisationer**

Tusental kronor

År	Utfall	1 629 851	Anslagssparande	27 635
2022	Utfall	1 629 851	Anslagssparande	27 635
2023	Anslag	1 624 554 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 604 554
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 473 554</b>		
2025	Beräknat	1 429 554		
<b>2026</b>	<b>Beräknat</b>	<b>1 436 554</b>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för avgifterna för Sveriges medlemskap i internationella organisationer, främst Förenta nationerna (FN), Europarådet, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), Nordiska ministerrådet, Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och Nordatlantiska fördragsorganisationen (NATO).

#### Kompletterande information

Belastningen på anslaget påverkas såväl av valutafluktuationer som av antalet freds- och säkerhetsfrämjande insatser.

### Regeringens överväganden

**Tabell 2.11 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Avgifter till internationella organisationer**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 333 554</b>	<b>1 333 554</b>	<b>1 333 554</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	140 000	96 000	103 000
<i>varav BP24</i>	<i>145 000</i>	<i>101 000</i>	<i>108 000</i>
– <i>Natoavgift, civil del</i>	<i>145 000</i>	<i>101 000</i>	<i>108 000</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 473 554</b>	<b>1 429 554</b>	<b>1 436 554</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget föreslås ökas med 145 miljoner kronor 2024 för kostnader för avgiften till Natos civila budget samt för engångskostnader för att få tillgång till Natos lokaler. För den civila avgiften till Nato beräknas anslaget öka med 101 miljoner kronor 2025 och 108 miljoner kronor från och med 2026.

Regeringen föreslår att 1 473 554 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Avgifter till internationella organisationer* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 429 554 kronor respektive 1 436 554 kronor.

## 2.6.2 1:2 Freds och säkerhetsfrämjande verksamhet

**Tabell 2.12 Anslagsutveckling 1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet**

Tusental kronor

2022	Utfall 1 241 808	Anslagssparande 22 698
2023	Anslag 178 294 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 180 600
<b>2024</b>	<b>Förslag 183 441</b>	
2025	Beräknat 190 851 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat 193 760 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 186 471 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 186 370 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att främja fred och säkerhet, förebygga konflikter, genomföra sanktioner samt främja respekten för folkrätten och de mänskliga rättigheterna. Det får ske genom stöd till projekt, seminarier, konferenser, utbildnings- och utredningsinsatser och andra särskilda insatser, samt som statsbidrag till mellanstatliga eller enskilda organisationer och institutioner.

Anslaget får även användas för utgifter för att ställa svensk personal till förfogande för fredsfrämjande-, säkerhetsfrämjande- och konfliktförebyggande verksamhet inom ramen för Förenta nationerna (FN), Europeiska unionen (EU), Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), Nato/PFF eller andra mellanstatliga eller enskilda organisationer. Dessutom får anslaget användas för extraordinärt stöd till Ukraina.

### Regeringens överväganden

**Tabell 2.13 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>183 294</b>	<b>183 294</b>	<b>183 294</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	3 727	8 037	10 946
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-3 580	-480	-480
varav BP24 <sup>3</sup>	-4 580	-1 880	-1 880
– Finansiering: Ordförandeskap i Nordiska ministerrådet	-2 700		
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 880	-1 880	-1 880
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>183 441</b>	<b>190 851</b>	<b>193 760</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att finansiera ökningen av anslaget 1:3 *Nordiskt samarbete* minskas anslaget med 2 700 000 kronor. Minskningen bedöms inte påverka den verksamhet som finansieras från anslaget.

Anslaget minskas med 1 880 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 183 441 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 190 851 000 kronor respektive 193 760 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:2 *Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 44 000 000 kronor 2025 och 2026.

**Tabell 2.14 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
Ingående åtaganden	19 097	9 151	10 527		
Nya åtaganden	5 159	8 321	40 053		
Infriade åtaganden	-14 105	-6 945	-6 580	-35 000	-9 000
Utestående åtaganden	9 151	10 527	44 000		
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>50 000</b>	<b>50 000</b>	<b>44 000</b>		

**Skälen för regeringens förslag:** Anslaget används bl.a. för statsbidrag till mellanstatliga eller enskilda organisationer och institutioner. Regeringen behöver i vissa fall ingå fleråriga ekonomiska åtaganden i förhållande till organisationer som får årligen återkommande strategiska stöd. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:2 *Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 44 000 000 kronor 2025 och 2026.

### 2.6.3 1:3 Nordiskt samarbete

**Tabell 2.15 Anslagsutveckling 1:3 Nordiskt samarbete**

Tusental kronor

2022	Utfall	12 836	Anslagssparande	759
2023	Anslag	13 595 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	13 491
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>16 295</b>		
2025	Beräknat	13 595		
<b>2026</b>	<b>Beräknat</b>	<b>13 595</b>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för nordiskt bilateralt och multilateralt samarbete. Anslaget får också användas för utgifter för statsbidrag till Svenska Föreningen Norden. Anslaget får även användas för utgifter för insatser för att främja samarbetsprojekt i Norden, särskilt projekt med specifikt gränsregional prägel samt till samarbetsprojekt företrädesvis i närområdet.

## Regeringens överväganden

**Tabell 2.16 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Nordiskt samarbete**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>13 595</b>	<b>13 595</b>	<b>13 595</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	2 700		
varav BP24	2 700		
– Ordförandeskap i Nordiska ministerrådet	2 700		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>16 295</b>	<b>13 595</b>	<b>13 595</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Sverige är under 2024 ordförande i Nordiska ministerrådet, N5 (nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet) och NB8 (nordisk-baltiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet). Anslaget föreslås ökas med 2 700 000 kronor 2024. Finansiering sker genom att anslaget 1:2 *Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet* minskas med motsvarande belopp 2024.

Regeringen föreslår att 16 295 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Nordiskt samarbete* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 13 595 000 kronor.

### 2.6.4 1:4 Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet

**Tabell 2.17 Anslagsutveckling 1:4 Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet**

Tusental kronor

2022	Utfall	-6 037	Anslagssparande	10 863
2023	Anslag	7 826 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	7 765
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>4 826</b>		
2025	Beräknat	4 826		
<b>2026</b>	<b>Beräknat</b>	<b>4 826</b>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter:

- enligt lagen (2003:491) om konsulärt ekonomiskt bistånd
- för konsulära insatser vid en kris eller en katastrof utomlands enligt lagen (2010:813) om konsulära katastrofinsatser eller liknande händelser
- för höjd beredskap och initiala åtgärder vid en konsulär kris
- för insatser för bortförda och kvarhållna barn i utlandet samt utgifter för resor och andra utgifter som har till syfte att främja rätten till umgänge mellan barn och föräldrar
- i samband med rättegång inför internationell domstol eller liknande organ där svenska staten är part eller deltar på annat liknande sätt
- för särskilda informationsinsatser riktade till utlandsresenärer
- för ersättning enligt sjöförklarings-kungörelsen (1967:294) till person som enligt sjölagen (1994:1009) tillsammans med svensk utlandsmyndighet deltar vid sjöförklaring och enligt sjöförklarings-kungörelsen till annan än befälhavaren och

medlem av besättningen för inställelse till förhör vid sjöförklaring inför svensk utlandsmyndighet.

- för informations- och utbildningsinsatser inom familjekonfliktområdet med fokus på frågor om barn- och tvångsäktenskap samt för statsbidrag till enskilda organisationer som är verksamma i dessa frågor.
- för specifika tidsbegränsade insatser i enskilda konsulära ärenden avseende barn- och tvångsäktenskap.

## Regeringens överväganden

**Tabell 2.18 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:4 Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>4 826</b>	<b>4 826</b>	<b>4 826</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>4 826</b>	<b>4 826</b>	<b>4 826</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 4 826 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 4 826 000 kronor respektive 4 826 000 kronor.

## 2.6.5 1:5 Inspektionen för strategiska produkter

**Tabell 2.19 Anslagsutveckling 1:5 Inspektionen för strategiska produkter**

Tusental kronor

2022	Utfall	55 122	Anslagssparande	1 514
2023	Anslag	114 404 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	114 404
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>143 855</b>		
2025	Beräknat	151 265 <sup>2</sup>		
<b>2026</b>	<b>Beräknat</b>	<b>155 056<sup>3</sup></b>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition

<sup>2</sup> Motsvarar 145 708 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 145 708 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för Inspektionen för strategiska produkters (ISP) förvaltningsutgifter.

## Regeringens överväganden

**Tabell 2.20 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:5 Inspektionen för strategiska produkter**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>114 404</b>	<b>114 404</b>	<b>114 404</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	4 351	8 880	11 970
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	25 100	27 981	28 682

	2024	2025	2026
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	1 752	-248	-248
– <i>Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision</i>	-248	-248	-248
– <i>Tillskott för arbete med sanktioner mot Ryssland och Belarus</i>	2 000		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>143 855</b>	<b>151 265</b>	<b>155 056</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Uppdraget som behörig myndighet i anslutning till genomförande av sanktioner, och särskilt de beslutade EU-förordningarna om restriktiva åtgärder mot Ryssland och Belarus har medfört utökade uppgifter. Anslaget föreslås därför öka med 2 000 000 kronor 2024.

Vissa delar av myndighetens verksamhetskostnader ska inte täckas av avgifter. Det gäller internationell verksamhet som inte är kopplad till tillstånds- och tillsynsarbetet, inklusive exportkontrollstöd utomlands, arbetet som nationell kontaktpunkt gällande utländska direktinvesteringar samt den verksamhet som myndigheten bedriver som behörig myndighet för genomförandet av vissa internationella sanktioner.

Regeringen föreslår att 143 855 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Inspektionen för strategiska produkter* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 151 265 000 kronor respektive 155 056 000 kronor.

### Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Inspektionen för strategiska produkter tar ut avgifter i enlighet med förordning (2013:707) om kontroll av vissa skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition. Dessa intäkter får disponeras av myndigheten. Vidare tas avgifter ut i enlighet med bestämmelserna i förordningen (2008:889) om finansiering av verksamheten vid Inspektionen för strategiska produkter. Dessa intäkter disponeras inte av myndigheten.

**Tabell 2.21 Uppdragsverksamhet**

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt- kostnad)	Akkumulerat resultat
Utfall 2022	325	-504	-176	-1 432
(varav tjänsteexport)	0	0	0	
Prognos 2023	325	-500	-175	-1 607
(varav tjänsteexport)	0	0	0	
Budget 2024	325	-500	-175	-1 782
(varav tjänsteexport)	0	0	0	

Källa: ISP

**Tabell 2.22 Offentligrättslig verksamhet**

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)
Utfall 2022	39 522	0	39 552	0
Prognos 2023	45 000	0	45 000	0
Budget 2024	48 000	0	48 000	0

Källa: ISP

## 2.6.6 1:6 Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning

**Tabell 2.23 Anslagsutveckling 1:6 Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning**

Tusental kronor

2022	Utfall	74 910	Anslagssparande	4 448
2023	Anslag	79 358 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	78 747
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>83 358</b>		
2025	Beräknat	73 858		
<b>2026</b>	<b>Beräknat</b>	<b>73 858</b>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning, däribland relevant verksamhet vid Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) och Utrikespolitiska institutet (UI) och statsbidrag till projekt som svenska och utländska organisationer och institut genomför på området.

### Regeringens överväganden

**Tabell 2.24 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:6 Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>79 358</b>	<b>79 358</b>	<b>79 358</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	4 000	-5 500	-5 500
<i>varav BP24</i>	<i>4 000</i>		
– Kunskap om rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning	4 000		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>83 358</b>	<b>73 858</b>	<b>73 858</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att stärka och därmed behålla tillfredsställande nivå på regeringens och Regeringskansliets tillgång till teknisk sakkunskap och policyrelevant stöd föreslås anslaget ökas med 4 000 000 kronor 2024.

Regeringen föreslår att 83 358 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 73 858 000 kronor respektive 73 858 000 kronor.

## 2.6.7 1:7 Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)

**Tabell 2.25 Anslagsutveckling 1:7 Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)**

Tusental kronor

År	Utfall	28 402	Anslagssparande
2022	Utfall	28 402	Anslagssparande
2023	Anslag	28 402 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 28 402
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>28 402</b>	
2025	Beräknat	28 402	
2026	Beräknat	28 402	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till stiftelsen Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI) för vetenskaplig forskning i konfliktfrågor samt frågor rörande internationellt samarbete för fred och säkerhet i enlighet med stiftelsens stadgar.

### Regeringens överväganden

**Tabell 2.26 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:7 Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>28 402</b>	<b>28 402</b>	<b>28 402</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>28 402</b>	<b>28 402</b>	<b>28 402</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 28 402 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 28 402 000 kronor respektive 28 402 000 kronor.

## 2.6.8 1:8 Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI)

**Tabell 2.27 Anslagsutveckling 1:8 Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI)**

Tusental kronor

År	Utfall	19 175	Anslagssparande
2022	Utfall	19 175	Anslagssparande
2023	Anslag	19 175 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 19 175
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>19 175</b>	
2025	Beräknat	19 175	



2026	Beräknat	19 175
------	----------	--------

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Utrikespolitiska institutet.

## Regeringens överväganden

**Tabell 2.30 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:8 Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI)**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>19 175</b>	<b>19 175</b>	<b>19 175</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>19 175</b>	<b>19 175</b>	<b>19 175</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 19 175 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI)* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 19 175 000 kronor respektive 19 175 000 kronor.

## 2.6.9 1:9 Svenska institutet

**Tabell 2.31 Anslagsutveckling 1:9 Svenska institutet**

Tusental kronor

2022	Utfall	136 116	Anslagssparande	-574
2023	Anslag	132 371 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	130 783
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>135 328</b>		
2025	Beräknat	141 027 <sup>2</sup>		
<b>2026</b>	<b>Beräknat</b>	<b>144 614<sup>3</sup></b>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 135 328 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 135 328 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för Svenska institutets förvaltningsutgifter. Anslaget används även för Svenska institutets Sverigefrämjande uppgifter.

## Regeringens överväganden

**Tabell 2.32 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:9 Svenska institutet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>132 371</b>	<b>132 371</b>	<b>132 371</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	5 011	10 796	14 438
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-2 054	-2 140	-2 195
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-2 054</i>	<i>-2 054</i>	<i>-2 054</i>

	2024	2025	2026
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-680	-680	-680
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 374	-1 374	-1 374
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>135 328</b>	<b>141 027</b>	<b>144 614</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 1 374 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 135 328 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Svenska institutet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 141 027 000 kronor respektive 144 614 000 kronor.

## 2.6.10 1:10 Information om Sverige i utlandet

**Tabell 2.33 Anslagsutveckling 1:10 Information om Sverige i utlandet**

Tusental kronor

2022	Utfall	15 105	Anslagssparande	370
2023	Anslag	15 475 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	15 475
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>15 475</b>		
2025	Beräknat	15 475		
2026	Beräknat	15 475		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för information om Sverige i utlandet samt för det allmänna Sverigefrämjandet.

### Regeringens överväganden

**Tabell 2.34 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:10 Information om Sverige i utlandet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>15 475</b>	<b>15 475</b>	<b>15 475</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>15 475</b>	<b>15 475</b>	<b>15 475</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 15 475 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Information om Sverige i utlandet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 15 475 000 kronor respektive 15 475 000 kronor.

## 2.6.11 1:11 Samarbete inom Östersjöregionen

**Tabell 2.35 Anslagsutveckling 1:11 Samarbete inom Östersjöregionen**

Tusental kronor

2022	Utfall	173 847	Anslagssparande	1 369
2023	Anslag	170 215 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	170 215
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>170 215</b>		
2025	Beräknat	170 215		
2026	Beräknat	165 215		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för samarbete, samverkan och integration inom Östersjöregionen. Anslaget får vidare användas för utgifter för insatser som rör Ryssland avseende miljö samt mänskliga rättigheter och demokrati, Svenska institutets Östersjösamarbete samt insatser i eller i nära anslutning till Östersjöområdet bl.a. inom ramen för Östersjöstaternas råd, Nordliga dimensionen, Arktiska rådet och Barentsrådet. Anslaget får även användas för räntesubvention, inklusive administrativa kostnader, avseende bilateralt lån till Ukraina.

### Regeringens överväganden

**Tabell 2.36 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:11 Samarbete inom Östersjöregionen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>170 215</b>	<b>170 215</b>	<b>170 215</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			-5 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>170 215</b>	<b>170 215</b>	<b>165 215</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 170 215 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Samarbete inom Östersjöregionen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 170 215 000 kronor respektive 165 215 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:11 *Samarbete inom Östersjöregionen* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 160 500 000 kronor 2025 och 2031.

**Tabell 2.37 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:11 Samarbete inom Östersjöregionen**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2031
Ingående åtaganden	144 943	160 638	176 756			
Nya åtaganden	101 988	99 036	79 834			

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2031
Infriade åtaganden	-87 293	-82 918	-96 090	-99 211	-41 387	-19 902
Utestående åtaganden	160 638	176 756	160 500			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>175 500</b>	<b>180 500</b>	<b>160 500</b>			

**Skälen för regeringens förslag:** Sida, Svenska institutet och Regeringskansliet behöver besluta om bidrag i form av fleråriga stipendier, långsiktiga insatser på miljöområdet samt insatser inom mänskliga rättigheter och demokrati. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:11 *Samarbete inom Östersjöregionen* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 160 500 000 kronor 2025 och 2033.

# Utgiftsområde 6

## Försvar och samhällets krisberedskap

## Utgiftsområde 6 – Försvar och samhällets krisberedskap

### Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	5
2	Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap.....	7
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	7
2.2	Utgiftsutveckling.....	8
2.3	Mål för utgiftsområdet.....	8
3	Totalförsvar .....	9
3.1	Mål för utgiftsområdet.....	9
3.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	9
3.3	Resultatredovisning.....	9
3.3.1	Förmågan inom totalförsvaret har utvecklats .....	9
3.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	13
3.5	Politikens inriktning .....	13
3.5.1	En väl fungerande försvarsunderrättelseverksamhet och ökad förmåga att hantera antagonistiska hot .....	14
3.5.2	Utvecklad motståndskraft mot hybridhot .....	14
3.5.3	Stärkt cybersäkerhet .....	15
3.5.4	Folkförankring genom hemvärnet och de frivilliga försvarsorganisationerna .....	15
3.5.5	En försvars- och säkerhetsstrategi för rymden.....	15
3.6	Budgetförslag.....	15
3.6.1	Beredskapskredit för totalförsvaret .....	15
4	Försvar .....	17
4.1	Mål för området .....	17
4.2	Resultatindikatorer och bedömningsgrunder.....	17
4.3	Resultatredovisning.....	17
4.3.1	Säkerhetspolitisk utveckling.....	17
4.3.2	Sverige har vidtagit åtgärder med anledning av det säkerhetspolitiska läget .....	18
4.3.3	Den samlade förmågan har fortsatt att utvecklas och beredskapen vidmakthållits .....	20
4.3.4	Försvarsmakten har deltagit i internationella insatser.....	26
4.3.5	Personalvolymerna ökar men utmaningar finns inom vissa nyckelkompetenser.....	27
4.3.6	Försvarsmaktens grundorganisation utökas i stort enligt plan.....	29
4.3.7	Materieförsörjning.....	30
4.3.8	Ökad forskning och utveckling för långsiktigt stärkt förmåga.....	34
4.3.9	Samarbete med andra länder ger stärkt förmåga .....	35
4.3.10	Hållbarhetsfrågor.....	37
4.3.11	Försvarsmaktens arbete med samhällsplanering .....	38
4.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	38
4.4.1	Förmåga att försvara Sverige mot väpnat angrepp .....	38
4.4.2	Förmåga att hävda Sveriges territoriella integritet samt värna suveräna rättigheter och nationella intressen i Sverige och utanför svenskt territorium i enlighet med internationell rätt .....	39
4.4.3	Förmåga att främja vår säkerhet samt förebygga och hantera konflikter och krig genom att i fredstid genomföra operationer på vårt eget territorium och i närområdet samt delta i internationella fredsfrämjande insatser.....	39

4.4.4	Förmåga att skydda samhället och dess funktionalitet genom att med befintlig förmåga och resurser bistå övriga samhället såväl i fred som vid höjd beredskap .....	39
4.5	Politikens inriktning .....	39
4.5.1	Sveriges integrering i Nato .....	40
4.5.2	Fortsatt stöd till Ukraina .....	40
4.5.3	Krigsorganisationens utveckling .....	41
4.5.4	Militär säkerhetsjänst ska fortsätta stärkas .....	42
4.5.5	Materieförsörjning .....	42
4.5.6	Internationella försvarssamarbeten och exportstöd .....	43
4.5.7	Internationella militära insatser .....	44
4.5.8	Forskning, utveckling och innovation för det militära försvaret ...	44
4.5.9	Hållbarhet .....	44
4.6	Budgetförslag.....	44
4.6.1	1:1 Förbandsverksamhet och beredskap .....	45
4.6.2	1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt.....	49
4.6.3	1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar .....	51
4.6.4	1:4 Forskning och teknikutveckling.....	56
4.6.5	1:5 Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten.....	57
4.6.6	1:6 Totalförsvarets plikt- och prövningsverk.....	58
4.6.7	1:7 Officersutbildning m.m.....	59
4.6.8	1:8 Försvarets radioanstalt .....	60
4.6.9	1:9 Totalförsvarets forskningsinstitut.....	62
4.6.10	1:10 Nämnder m.m. ....	63
4.6.11	1:11 Försvarets materielverk.....	64
4.6.12	1:12 Försvarsunderrättelsedomstolen .....	66
4.6.13	1:13 Myndigheten för totalförvarsanalys.....	67
5	Samhällets krisberedskap.....	69
5.1	Mål för området.....	69
5.1.1	Skydd mot olyckor .....	69
5.1.2	Krisberedskap .....	69
5.1.3	Civilt försvar.....	69
5.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	70
5.2.1	Bedömningsgrunder.....	70
5.2.2	Resultatindikatorer .....	70
5.2.3	Underlag till grund för resultatredovisningen .....	71
5.3	Resultatredovisning.....	71
5.3.1	Skydd mot olyckor .....	71
5.3.2	Krisberedskap och civilt försvar .....	76
5.3.3	Samhällets informations- och cybersäkerhet.....	82
5.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	83
5.4.1	Skydd mot olyckor .....	83
5.4.2	Krisberedskap och civilt försvar .....	84
5.4.3	Samhällets informations- och cybersäkerhet.....	85
5.5	Politikens inriktning .....	85
5.5.1	Krisberedskap och civilt försvar .....	85
5.5.2	Samhällets informations- och cybersäkerhet.....	87
5.5.3	Skydd mot olyckor .....	87
5.6	Budgetförslag.....	88
5.6.1	2:1 Kustbevakningen.....	88
5.6.2	2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor .....	90
5.6.3	2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m. ....	91
5.6.4	2:4 Krisberedskap.....	92
5.6.5	2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal.....	94

5.6.6	2:6 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap .....	95
5.6.7	2:7 Statens haverikommission .....	99
5.6.8	2:8 Myndigheten för psykologiskt försvar .....	100
5.6.9	2:9 Rakel Generation 2 .....	101
6	Strålsäkerhet .....	103
6.1	Mål för området .....	103
6.2	Resultatredovisning .....	103
6.2.1	Arbetet för god strålsäkerhet fortsätter .....	103
6.2.2	Sverige arbetar inom EU och internationellt för att bidra till ett strålsäkert samhälle.....	104
6.2.3	Stärkt arbete med civilt försvar och beredskap vid kärntekniska anläggningar.....	105
6.3	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	105
6.4	Politikens inriktning .....	106
6.5	Budgetförslag.....	107
6.5.1	3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten .....	107
Bilaga	Försvarsberedningens delrapport Kontrollstation 2023	



# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## **Regeringens förslag:**

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 utnyttja en kredit i Riksgäldskontoret i händelse av krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden som uppgår till högst 40 000 000 000 kronor (avsnitt 3.6.1).
2. Riksdagen godkänner investeringsplanen för vidmakthållande av försvarsmateriel för 2024–2035 som en riktlinje för Försvarsmaktens investeringar (avsnitt 4.6.1).
3. Riksdagen godkänner investeringsplanen för anskaffning av försvarsmateriel för 2024–2035 som en riktlinje för Försvarsmaktens investeringar (avsnitt 4.6.3).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om anskaffning av taktiskt transportflygplan och nya ytstridsfartyg (avsnitt 4.6.3).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Försvarets materielverks behov av rörelsekapital som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 34 500 000 000 kronor (avsnitt 4.6.11).
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 besluta att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap får ta upp lån i Riksgäldskontoret för samhällsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 1 300 000 000 kronor (avsnitt 5.6.6).
7. Riksdagen godkänner investeringsplanen för krisberedskap för 2024–2026 som en riktlinje för Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps samhällsinvesteringar (avsnitt 5.6.6).
8. Riksdagen godkänner målet för Strålsäkerhet (avsnitt 6.1).
9. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap enligt tabell 1.1.
10. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Förbandsverksamhet och beredskap	60 649 599
1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt	1 742 019
1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar	48 627 000
1:4 Forskning och teknikutveckling	1 074 905
1:5 Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten	13 926
1:6 Totalförsvarets plikt- och prövningsverk	374 388
1:7 Officersutbildning m.m.	304 627
1:8 Försvarets radioanstalt	2 258 397
1:9 Totalförsvarets forskningsinstitut	379 158
1:10 Nämnder m.m.	7 786
1:11 Försvarets materielverk	3 584 324
1:12 Försvarsunderrättelsesdomstolen	11 307
1:13 Myndigheten för totalförvarsanalys	67 834
2:1 Kustbevakningen	1 800 217
2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	506 850
2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m.	27 580
2:4 Krisberedskap	1 734 608
2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal	426 671
2:6 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	1 714 914
2:7 Statens haverikommission	51 378
2:8 Myndigheten för psykologiskt försvar	148 703
2:9 Rakel Generation 2	35 799
3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten	517 699
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>126 059 689</b>

**Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden**

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:1 Förbandsverksamhet och beredskap	35 700 000	2025–2031
1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar	177 550 000	2025–2034
2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	700 000	2025–2030
2:4 Krisberedskap	2 650 000	2025–2030
3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten	180 000	2025–2030
<b>Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet</b>	<b>216 780 000</b>	

## 2 Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap

### 2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap är uppdelat i tre områden med tillhörande myndigheter. Området för totalförsvar saknar specifikt tillhörande myndigheter.

#### Totalförsvar (avsnitt 3)

Totalförsvaret inkluderar militär verksamhet (militärt försvar) och civil verksamhet (civilt försvar). Utöver myndigheter som tillhör utgiftsområde 6 finns det även myndigheter inom andra utgiftsområden som har uppgifter inom totalförsvaret. Några exempel är länsstyrelserna (utg.omr. 1 Rikets styrelse), Fortifikationsverket (utg.omr. 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning), Försvarshögskolan (utg.omr. 16 Utbildning och universitetsforskning), Trafikverket, Luftfartsverket och Sjöfartsverket (utg.omr. 22 Kommunikationer), samt Livsmedelsverket och Jordbruksverket (utg.omr. 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel).

#### Försvar (avsnitt 4)

- Försvarsmakten inklusive Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten
- Försvarets materielverk
- Försvarsunderrättelsedomstolen
- Försvarets radioanstalt
- Myndigheten för totalförsvarsanalys
- Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten
- Totalförsvarets forskningsinstitut
- Totalförsvarets plikt- och prövningsverk

Området omfattar även bidrag till Centralförbundet Folk och Försvar, Svenska Röda Korset och vissa mindre nämnder.

#### Samhällets krisberedskap (avsnitt 5)

- Myndigheten för psykologiskt försvar
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
- Kustbevakningen
- Statens haverikommission

Området omfattar också ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal.

#### Strålsäkerhet (avsnitt 6)

- Strålsäkerhetsmyndigheten

## 2.2 Utgiftsutveckling

**Tabell 2.1** Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 06 Försvar och samhällets krisberedskap

Miljoner kronor	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
<b>Försvar</b>	<b>77 608</b>	<b>91 586</b>	<b>90 001</b>	<b>119 095</b>	<b>131 804</b>	<b>132 045</b>
1:1 Förbandsverksamhet och beredskap	46 522	51 756	51 363	<b>60 650</b>	65 266	69 408
1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt	1 323	1 759	1 745	<b>1 742</b>	1 869	2 152
1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar	24 345	31 026	30 019	<b>48 627</b>	55 501	50 605
1:4 Forskning och teknikutveckling	822	952	945	<b>1 075</b>	1 152	1 309
1:5 Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten	10	12	12	<b>14</b>	16	16
1:6 Totalförsvarets plikt- och prövningsverk	320	351	354	<b>374</b>	394	447
1:7 Officersutbildning m.m.	252	268	274	<b>305</b>	331	351
1:8 Försvarets radioanstalt	1 592	1 927	1 880	<b>2 258</b>	2 846	3 049
1:9 Totalförsvarets forskningsinstitut	245	262	262	<b>379</b>	435	491
1:10 Nämnder m.m.	7	7	7	<b>8</b>	8	8
1:11 Försvarets materielverk	2 160	3 205	3 088	<b>3 584</b>	3 908	4 126
1:12 Försvarsunderrättelsesdomstolen	8	11	10	<b>11</b>	12	12
1:13 Myndigheten för totalförvarsanalys		50	43	<b>68</b>	69	70
<b>Samhällets krisberedskap</b>	<b>5 515</b>	<b>5 595</b>	<b>5 628</b>	<b>6 447</b>	<b>6 906</b>	<b>7 017</b>
2:1 Kustbevakningen	1 432	1 489	1 520	<b>1 800</b>	1 866	1 871
2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	236	482	408	<b>507</b>	507	507
2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m.	33	38	37	<b>28</b>	28	28
2:4 Krisberedskap	1 554	1 381	1 435	<b>1 735</b>	2 000	2 050
2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal	427	464	464	<b>427</b>	427	427
2:6 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	1 594	1 480	1 500	<b>1 715</b>	1 851	1 902
2:7 Statens haverikommission	62	75	76	<b>51</b>	54	55
2:8 Myndigheten för psykologiskt försvar	111	124	125	<b>149</b>	158	161
2:9 Rakel Generation 2	67	63	62	<b>36</b>	17	17
<b>Strålsäkerhet</b>	<b>418</b>	<b>456</b>	<b>453</b>	<b>518</b>	<b>561</b>	<b>520</b>
3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten	418	456	453	<b>518</b>	561	520
<b>Totalt för utgiftsområde 06 Försvar och samhällets krisberedskap</b>	<b>83 541</b>	<b>97 637</b>	<b>96 082</b>	<b>126 060</b>	<b>139 271</b>	<b>139 582</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## 2.3 Mål för utgiftsområdet

Riksdagens beslutade mål för totalförsvaret, det militära försvaret, det civila försvaret och samhällets krisberedskap redovisas under respektive område, för att sedan följas av resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.

## 3 Totalförsvaret

### 3.1 Mål för utgiftsområdet

Riksdagen har beslutat att det övergripande målet för totalförsvaret är att ha förmåga att försvara Sverige mot väpnat angrepp och värna vår säkerhet, frihet, självständighet och handlingsfrihet. Verksamhet inom totalförsvaret ska kunna bedrivas enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet (prop. 2020/21:30, bet. 2021/21:FöU4, rskr. 2020/21:136).

### 3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Regeringens bedömning av resultaten utgår från progressen inom följande områden:

- utvecklingen av en sammanhängande planering för totalförsvaret
- utvecklingen inom informations- och cybersäkerhet
- säker och robust kommunikation inom totalförsvaret
- genomförandet av övningar.

### 3.3 Resultatredovisning

Totalförsvaret består av det militära och det civila försvaret och är sådan verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för höjd beredskap och då ytterst krig. I detta avsnitt redovisas hur arbetet med att utveckla totalförsvaret har fortsatt sedan föregående års budgetproposition. Resultatredovisningen omfattar 2022 och i vissa fall berörs även händelser som inträffat under det första kvartalet 2023.

#### 3.3.1 Förmågan inom totalförsvaret har utvecklats

Sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina i februari 2022 har Ryssland fortsatt aggressionen mot Ukraina och hoten om konfrontation med väst. Denna utveckling har tydligt visat på behovet av ett starkt totalförsvaret. Arbetet med att stärka totalförsvaret i enlighet med propositionen Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30) har fortgått under hela 2022. Anslagen till det militära och civila försvaret har fortsatt att förstärkas i enlighet med de ekonomiska ramar som framgår av propositionen. Med anledning av omvärldsutvecklingen beslutade riksdagen och regeringen 2022 om ytterligare anslagsökningar till det militära och civila försvaret, med syftet att ytterligare och skyndsamt stärka förmågan inom totalförsvaret. Inom det militära försvaret kunde Försvarsmakten med stöd av övriga myndigheter därmed vidta åtgärder för att öka sin uthållighet, bl.a. genom att anskaffa mera drivmedel, livsmedel och ammunition. Försvarsmakten kunde även öka krigsorganisationens rörlighet och skydd samt förmåga till verkan, bl.a. genom att anskaffa bandvagnar, granatkastarpansarbandvagnar och förstärkt kustrobotförmåga.

#### **Arbetet med en sammanhängande planering av totalförsvaret anpassas till en ny struktur för civilt försvar**

Med utgångspunkt i regeringens uppdrag, Inriktning för en sammanhängande planering för totalförsvaret från den 17 december 2020 (Fö nr 29), har Försvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) fortsatt arbetet med att främja och utveckla en sammanhängande planering för totalförsvaret. Myndigheterna har tagit

fram en handlingsplan i syfte att öka förmågan i totalförsvaret och bidra till att nå riksdagens och regeringens övergripande mål för totalförsvaret. Handlingsplanen innehåller öppna planeringsantaganden för ett väpnat angrepp som samtliga aktörer kan utgå från i sin beredskapsplanering. Planen innehåller även sex fokusområden som aktörerna bör prioritera i planeringsarbetet. Områdena är beredskapsplaner och krigsorganisation, ledning och samverkan, försörjningsberedskap, ge och ta emot civilt och militärt stöd, försvarsvilja samt stärkt informations- och cybersäkerhet. Försvarsmakten och MSB har genomfört en översyn av hur samordningsprocessen behöver utvecklas utifrån att en ny struktur för samhällets krisberedskap och det civila försvaret infördes den 1 oktober 2022. Möten har genomförts under 2022 i syfte att nå samordning mellan civilt och militärt försvar och Försvarsmakten har även inrättat samordningsmöten med försvarsmyndigheterna i syfte att hålla ihop totalförvarsplaneringen inom det militära försvaret.

### **Utveckling av den samlade förmågan inom totalförsvaret**

Under 2022 har totalförsvarets förmåga utvecklats. Försvarsmaktens förmåga har utvecklats i enlighet med regeringens mål för den operativa förmågan (läs mer i avsnitt 4.3.3) och förmågan inom det civila försvaret har fortsatt att utvecklas (läs mer i avsnitt 5.3.2).

Försvarsmakten och MSB har fortsatt att stödja och verka för att myndigheter, kommuner, regioner, näringsliv och allmänhet stärker förmågan att hantera höjd beredskap och då ytterst krig. Med anledning av den ryska fullskaliga invasionen av Ukraina har MSB gett stöd till myndigheter i deras beredskapsanpassning. Försvarsmakten har återkommande lämnat stöd till samhället, vilket bidrar till att stärka samordningen mellan myndigheter. Under året har Försvarsmakten också fortsatt arbetet med att tydliggöra sitt behov av stöd från det civila försvaret och att dela relevanta delar av Försvarsmaktens försvarsplanering med aktörer inom det civila försvaret. Detta ställer i sin tur krav på fortsatt utveckling av säkerhetsskydd, säkra och robusta kommunikationer m.m. Myndigheterna har också fortsatt arbetet med att utveckla metoder för att kunna redovisa en samlad bedömning av förmågan inom totalförsvaret.

Regeringen och myndigheterna har under 2022 vidtagit flera åtgärder för att utveckla totalförsvarets förmåga. Flera utredningar har tillsatts, exempelvis Ökad försörjningsberedskap för varor och tjänster från industrin (dir. 2022:72) och En ny livsmedelsberedskap (dir. 2022:33), och ett antal myndigheter har också fått i uppdrag att vidta åtgärder i syfte att stärka det civila försvarets förmåga. För mer information om dessa åtgärder, se t.ex. resultatredovisningen för utgiftsområde 23.

### **Förslag på åtgärder för att stärka det civila försvarets förmåga inom ramen för totalförsvaret**

MSB redovisade i maj 2022 förslag på åtgärder för att stärka det civila försvarets förmåga för 2023 och i november 2022 förslag på åtgärder inför nästa försvarsbeslutsperiod (läs mer i avsnitt 5.3.2). Försvarsmakten har inför MSB:s redovisningar lämnat yttranden till MSB och regeringen om de åtgärder inom det civila försvaret som är särskilt angelägna för att öka förmågan att bidra till det militära försvaret. Försvarsmakten har tillsammans med aktörer i civila försvaret fortsatt arbetet med en gemensam totalförvarsplanering, bl.a. inom områdena energiförsörjning och reservkraft, transporter, personalförsörjning samt sjukvård och elektroniska kommunikationer. Av vikt är även åtgärder som rör kommuner och regioner, kommunikation och försvarsvilja samt informations- och cybersäkerhet.

## **Övningar har bidragit till att stärka förmågan inom totalförsvaret**

Övningar bidrar till att stärka totalförsvarets förmåga och vikten av att de genomförs på olika nivåer och med olika aktörer inom totalförsvaret är betydande.

Totalförsvaret var temat för Överbefälhavarens chefsfältövning hösten 2022 där ca 25 myndighetschefer deltog utöver representanter från Försvarmakten och Regeringskansliet. Överbefälhavaren betonade allvaret i det säkerhetspolitiska läget och vikten av att myndigheterna vidtar åtgärder i syfte att stärka förmågan inom totalförsvaret. Förberedelser inför Försvarmaktsövning Aurora 2023 har genomförts och inkluderat flera av beredskapsmyndigheter.

## **De frivilliga försvarsorganisationerna bidrar till att främja totalförsvaret**

Under 2022 har intresset för att engagera sig i de olika frivilliga försvarsorganisationerna (FFO) varit hög, t.ex. har hemvärnet haft ökande tillströmning av medlemmar. Under 2022 har FFO fortsatt bidra till att främja totalförsvaret genom totalförsvarsupplysning, rekrytering samt till att utbilda medlemmar inom krisberedskap och civilt försvar. De frivilliga försvarsorganisationerna har också bidragit till ökad folkförankring och försvarsvilja. Försvarmakten har under 2022 tydliggjort att Frivilliga Radioorganisationens (FRO) huvudmannaskap även omfattar cyberförsvar och cybersäkerhet. Försvarmakten har därför bidragit med ekonomiska medel för att stödja FRO med att utveckla verksamheten i syfte att bland annat kunna försörja totalförsvarsmyndigheterna med krigsplacerade cybersäkerhetsspecialister.

## **Insatser för ökad försvarsvilja hos allmänheten**

MSB och Försvarmakten genomförde i juni 2022 en nationell Totalförsvarsdag i Malmö. Antalet besökare uppskattades till mellan 25 000 och 45 000. Flera olika mätningar genomfördes före, under och efter evenemanget och resultatet visade att kunskapen och förtroendet för totalförsvaret hade ökat och likaså viljan att engagera sig i någon form. MSB genomförde också under november och december 2022 en kampanj för att öka individens motståndskraft och försvarsvilja – ”Vi har det i oss” – om viljan att stå upp för varandra och Sverige. Kampanjuppföljning visar att budskapet nått fram och att målgruppen reflekterat mer över hur de kan lösa vardagen vid kriser och krig.

## **Säker och robust kommunikation inom totalförsvaret**

Säker och robust kommunikation är viktigt för att möjliggöra samverkan och ledning inom totalförsvaret inför och vid höjd beredskap och ytterst krig. Under 2022 har ett nytt system för säkra talkommunikationer i form av en robust, handhållen kryptotelefon för skydd av säkerhetsskyddsklassificerad information varit under fortsatt utveckling. Systemet kallas MGGI/7411.

## **Försvarsunderrättelseverksamheten har stärkts**

Försvarsunderrättelsemyndigheternas, dvs. Försvarmakten, Försvarets radioanstalt (FRA), Försvarets materielverk (FMV) och Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), verksamhet har under 2022 präglats av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Försvarsunderrättelsemyndigheterna har löpande följt händelseutvecklingen och delgivit analyser och bedömningar av den säkerhetspolitiska utvecklingen och den aktuella hotbilden till uppdragsgivarna.

Den militära verksamheten och närvaron i Sveriges närområde har även i övrigt varit hög. Förmågan hos Försvarmakten och FRA att följa och analysera den aktuella

situationen och de övergripande trenderna i Sveriges närområde, samt förmågan att i övrigt kartlägga yttre hot mot landet, har fortsatt utvecklats och stärkts.

### **Militära säkerhetstjänsten har bidragit till ett stärkt säkerhetsskydd**

Den militära säkerhetstjänsten har under året bidragit i arbetet med att stärka det militära försvaret och utvecklingen av totalförsvaret. Den försämrade säkerhetspolitiska situationen i Europa och Sveriges närområde har inneburit att risken för säkerhetshot riktade mot Sverige har ökat. Under 2022 har hotnivån avseende främmande underrättelseverksamhet mot Försvarmakten legat på en hög nivå och hotnivån för subversion mot Försvarmakten har höjts till förhöjt hot.

Sedan december 2021 är Försvarmakten och Säkerhetspolisen samordningsmyndigheter för de sammantaget 13 tillsynsmyndigheter som ansvarar för att kontrollera att myndigheter och företag följer säkerhetsskyddsbestämmelserna. Under 2022 har flertalet samordningsforum arrangerats. Fokus har legat på att vidareutveckla formerna för forumets arbete och att ta fram metodstöd.

Under 2022 har Försvarmakten förberett sig för ett kommande granskningssystem för utländska direktinvesteringar där den militära säkerhetstjänsten föreslagits få uppgiften att samverka med den föreslagna granskningsmyndigheten, Inspektionen för strategiska produkter (ISP). Redan idag har den militära säkerhetstjänsten ett väl fungerande samarbete med ISP, särskilt i deras roll som kontaktpunkt EU:s förordning om utländska direktinvesteringar.

### **Stärkt förmåga att möta hybridhot**

Hotbilden mot Sverige är fortsatt komplex. Hotaktörer, inte minst Ryssland, använder hybrida metoder för att försöka påverka, destabilisera och försvaga sammanhållning inom länder och organisationer. Hybridaktiviteter kan också vara en del i förberedelser inför och vid ett väpnat angrepp. Försvarsunderrättelsemyndigheterna har under 2022 stärkt sin förmåga att identifiera och möta hybridhot genom ökad rapportering och samverkan. Samverkan mellan FRA, Försvarmakten och Säkerhetspolisen är av stor betydelse för att hantera hybridhot. Inrättandet av Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF) i januari 2022 har också medfört en stärkt förmåga att hantera utländsk otillbörlig informationspåverkan som utgör en av de vanligaste formerna av hybridaktivitet.

### **Fördjupad myndighetssamverkan inom cybersäkerhetsområdet**

Under 2022 har de i det nationella cybersäkerhetscentret (NCSC) ingående myndigheterna arbetat vidare enligt inriktningen i regeringsuppdrag (Fö2019/01330). Fokus har legat på att utveckla förmågan att koordinera arbetet med incidenthantering och skapa lägesbilder på cyberområdet. Därutöver har man arbetat vidare med former för privat-offentlig samverkan och startat en pilotverksamhet med representanter inom finanssektorn. Sedan den 1 juli 2022 får FRA, på begäran, även stödja enskilda verksamhetsutövare som inte är statligt ägda bolag och som hanterar information som bedöms vara känslig från sårbarhetssynpunkt eller i ett säkerhets- eller försvarspolitisk avseende. Syftet med att utvidga kretsen av aktörer som FRA får ge stöd till är att i förlängningen höja den nationella förmågan att stå emot antagonistiska cyberhot. Det vidgade mandatet för FRA att lämna stöd kommer att bidra till en ökad förmåga för NCSC att samverka med och stödja både offentliga och privata aktörer. Läs mer om informations- och cybersäkerhet i avsnitt 5. FRA har, i samverkan med Säkerhetspolisen, tillgängliggjort tekniskt detekterings- och varningssystem (TDV) för ytterligare några av de mest skyddsvärda verksamheterna. Under 2022 ökade antalet myndigheter och statliga bolag som använder TDV.



### 3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen konstaterar att det allvarliga läget i omvärlden och Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina lett till ökade insikter hos aktörer inom totalförsvaret om vikten av att stärka förmågan inom totalförsvaret. Regeringen bedömer att den operativa förmågan hos offentliga aktörer har utvecklats genom konkret hantering av konsekvenserna av det säkerhetspolitiska läget samtidigt som denna hantering dragit resurser från planerat utvecklingsarbete hos vissa myndigheter. Regeringen bedömer att den beredskapsplanering och de förmågehöjande åtgärder som genomförts bidrar till att successivt bygga upp en ökad förmåga inom totalförsvaret. Arbetet utgår dock från en låg nivå och regeringen anser därför att arbetet behöver ske med ökad kraft och tempo. Sveriges förmåga att hantera höjd beredskap och krig behöver fortsatt stärkas på bred front.

Försvarsmaktens och MSB:s arbete med att främja och utveckla en sammanhängande planering för totalförsvaret 2021–2025 samt myndigheternas fortsatta stöd till aktörerna att arbeta vidare utifrån rapporten Handlingskraft – Handlingsplan för att främja och utveckla en sammanhängande planering för totalförsvaret, är fortsatt av stor vikt i syfte att åstadkomma ett samlat agerande i händelse av höjd beredskap och ytterst i krig. Av samma anledning är det också av stor vikt med fortsatt anpassning till den nya strukturen för samhällets krisberedskap och det civila försvaret.

Regeringen ser positivt på utvecklingen inom de frivilliga försvarsorganisationerna (FFO). Utvecklingen av medlemsantalen och engagemanget inom FFO 2022 är tecken på en ökad försvarsvilja som också stärks därigenom. Regeringen ser också positivt på de insatser som MSB och Försvarsmakten genomfört i syfte att öka försvarsviljan hos allmänheten.

Regeringen bedömer att förutsättningarna för säkra och robusta talkommunikationer inom totalförsvaret har stärkts.

Regeringen bedömer att försvarsunderrättelsemyndigheterna, genom relevanta beslutsunderlag, har bidragit till förmågan att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp och värnat Sveriges säkerhet, frihet, självständighet och handlingsfrihet. Regeringen bedömer vidare att den militära säkerhetstjänstens bidrag till stärkt säkerhetsskydd är viktigt också för förmågan att möta ett väpnat angrepp.

Vidare bedömer regeringen att försvarsunderrättelsemyndigheterna har stärkt sin förmåga att identifiera och möta hybridhot.

### 3.5 Politikens inriktning

Säkerhetsläget i Sveriges närområde är det allvarligaste sedan slutet av andra världskriget. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina uppvisar ett gränslöst förakt för folkrätten, den europeiska säkerhetsordningen och för FN-stadgans mest grundläggande regler. Det visar också att Ryssland är berett att ta stora politiska och militära risker och agerar i strid med folkrätten och de mänskliga rättigheterna. Under kriget har Ryssland bekämpat såväl militära mål som civila objekt däribland civil kritisk infrastruktur. Civilbefolkningen har utsatts för riktade attacker och har använts som medel för militära operationer för att bryta ner befolkningens försvarsvilja.

Det allvarliga säkerhetsläget gör att det är nödvändigt att fortsätta att stärka såväl det militära som det civila försvaret. Upprustningstakten av det samlade totalförsvaret ska ökas utöver det som fastlagts i regeringens proposition Totalförsvaret 2021–2025 (prop.2020/21:30). Det väpnade angreppet är dimensionerande för all totalförvarsplanering. En viktig utgångspunkt är att i händelse av krigsfara eller krig

kommer totalförsvarets ansträngningar att kraftsamlas till det militära försvaret, samtidigt som de viktigaste samhällsfunktionerna behöver säkerställas och civilbefolkningen skyddas. I den fortsatta totalförsvarsplaneringen bör även erfarenheterna från kriget i Ukraina beaktas. Vidare bör inkluderas hur de ryska förmågorna kommer att förändras utifrån gjorda erfarenheter. Statens samarbete med näringslivet måste utvecklas bl.a. genom stärkt privat-offentlig samverkan inom beredskapssektorerna samt genom det nybildade näringslivsrådet för totalförsvaret och krisberedskap. Vidare bör regioners och kommuners arbete kopplat till totalförsvaret utvecklas och förstärkas.

Sveriges medlemskap i Nato kommer att påverka hela totalförsvaret och medföra nya uppgifter för såväl försvarsmyndigheterna som för vissa beredskapsmyndigheter inom det civila försvaret. Att stärka samhällets motståndskraft är i första hand ett nationellt ansvar men också ett kollektivt åtagande inom Nato.

Regeringen kommer att fortsätta arbetet med att utveckla systemet för styrning och samordning inom totalförsvaret. Den nyinrättade Myndigheten för totalförsvarsanalys spelar här en viktig roll genom att följa upp och utvärdera utvecklingen inom totalförsvaret.

I december 2022 tillsattes en ny Försvarsberedning som har i uppgift att lämna förslag inför nästa totalförsvarsbeslut. Regeringen avser att återkomma till riksdagen under hösten 2024 med en proposition om totalförsvarets fortsatta inriktning och utformning.

### **3.5.1 En väl fungerande försvarsunderrättelseverksamhet och ökad förmåga att hantera antagonistiska hot**

En god försvarsunderrättelseförmåga är en förutsättning för Sveriges möjligheter att föra en självständig och aktiv utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik. Den är även central för kartläggning av yttre hot mot landet, vilka kan riktas mot alla delar av samhället. Under 2024 ska försvarsunderrättelseförmågan, inklusive Försvarsmaktens och FRA:s förmåga att följa och analysera omvärldsläget och den aktuella situationen i Sveriges närområde, fortsätta att utvecklas och stärkas. Förmågan till förvarning ska stärkas.

Vidare är det angeläget att myndigheternas arbete med säkerhetsskydd fortgår i samhället under 2024 för att öka förmågan att hantera antagonistiska hot och minska sårbarheter på alla samhällets nivåer.

### **3.5.2 Utvecklad motståndskraft mot hybridhot**

Regeringen anser att Sveriges samlade förmåga att identifiera, förvarna om, motstå och bemöta hybridhot i olika former behöver fortsätta att utvecklas.

Påverkanskampanjer, desinformation, cyberattacker, spionage eller sabotage är några exempel på hybridhot. Den ryska fullskaliga invasionen av Ukraina ger viktiga lärdomar om hur hybridaktiviteter används före och under väpnat angrepp. Den första försvarslinjen mot hybridhot är vår nationella förmåga. Det kräver i sin tur en sammanhållen ansats och utvecklad koordineringsförmåga på alla nivåer i samhället. Ett stärkt totalförsvaret utgör härvidlag en viktig del. Regeringen anser också att Sveriges internationella samverkan för att bemöta hybridhot behöver stärkas. Sveriges kommande medlemskap i Nato blir en viktig plattform för detta, liksom det fortsatta arbetet inom EU.

### 3.5.3 Stärkt cybersäkerhet

Cyberangrepp från statliga aktörer pågår ständigt mot svenska mål. Hotbilden visar tydligt att vår förmåga att hantera cyberhoten måste ses ur ett brett perspektiv. Det är i högsta grad en fråga om nationell säkerhet, men också en viktig förutsättning för Sveriges konkurrenskraft och i förlängningen vårt ekonomiska välstånd. För att utveckla och upprätthålla en god motståndskraft, särskilt i ett försämrat omvärldsläge, behöver ett systematiskt informations- och cybersäkerhetsarbete genomföras på alla nivåer och över hela samhället. Regeringen ser behov av ytterligare åtgärder och avser att bl.a. ge FRA huvudansvar för verksamheten vid Nationellt cybersäkerhetscenter samt utveckla centrets samverkan med näringslivet.

### 3.5.4 Folkförankring genom hemvärdet och de frivilliga försvarsorganisationerna

Hemvärdet och de frivilliga försvarsorganisationerna (FFO) fyller viktiga funktioner inom totalförsvaret genom att utbilda person skapa folkförankring för försvaret och därmed stärka försvarsviljan i Sverige. Detta gäller även den ungdomsverksamhet som bedrivs av de frivilliga försvarsorganisationerna och Hemvärdet. I takt med att säkerhetsläget har försämrats har intresset från allmänheten ökat för att göra en insats inom dessa organisationer. Det visar på en stark försvarsvilja hos det svenska folket som behöver tas till vara.

Regeringen konstaterar att det är viktigt att fördelningen av tilldelade medel till FFO tillgodoser såväl organisationernas behov av finansiell stabilitet som myndigheternas behov av att kunna inrikta verksamheten för att svara mot nuvarande behov.

### 3.5.5 En försvars- och säkerhetsstrategi för rymden

Rymdens ökade betydelse för försvar och säkerhet samt dess koppling till kritiska beroenden innebär att rymden får en allt större roll i totalförsvaret. I syfte att säkerställa de försvars- och säkerhetspolitiska intressena i svensk rymdpolitik kommer regeringen under 2024 att presentera en försvars- och säkerhetsstrategi för rymdfrågor. Strategin kommer att utgå från Sveriges geostrategiska läge och nationella kapacitet och syfta till att utveckla Sveriges roll inom rymdfrågor.

## 3.6 Budgetförslag

### 3.6.1 Beredskapskredit för totalförsvaret

**Regeringens förslag:** Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 utnyttja en kredit i Riksgäldskontoret i händelse av krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden som uppgår till högst 40 000 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Regeringen fick nyttja en kredit i Riksgäldskontoret på högst 40 000 000 000 kronor för 2023. Regeringen anser att motsvarande bemyndigande bör lämnas för 2024. Beredskapskrediten ska säkerställa att en nödvändig beredskapshöjning inte förhindras eller fördröjs därför att regeringen inte disponerar nödvändiga betalningsmedel. Om beredskapskrediten utnyttjas avser regeringen att återkomma till riksdagen med redovisning av behovet av medel för den fortsatta verksamheten. Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att för 2024 utnyttja en kredit i Riksgäldskontoret som uppgår till högst 40 000 000 000 kronor i händelse av krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden.



## 4 Försvar

### 4.1 Mål för området

Riksdagen har beslutat (prop. 2020/21:30, bet. 2021/21:FöU4, rskr. 2020/21:136) att målet för det militära försvaret är att ha förmåga att

- försvara Sverige mot väpnat angrepp
- hävda Sveriges territoriella integritet samt värna suveräna rättigheter och nationella intressen i Sverige och utanför svenskt territorium i enlighet med internationell rätt
- främja vår säkerhet samt förebygga och hantera konflikter och krig genom att i fredstid genomföra operationer på vårt eget territorium och i närområdet samt delta i internationella fredsfrämjande insatser
- skydda samhället och dess funktionalitet genom att med befintlig förmåga och resurser bistå övriga samhället såväl i fred som vid höjd beredskap.

Regeringen fattade den 17 december 2020 beslut om mål för Försvarmaktens operativa förmåga, som bl.a. innebär att Försvarmakten successivt under perioden 2021–2025, respektive 2026–2030, ska öka sin förmåga att omedelbart möta ett väpnat angrepp (Inriktning för Försvarmakten 2021–2025, Fö nr 30).

### 4.2 Resultatindikatorer och bedömningsgrunder

För att bedöma måluppfyllelsen av riksdagens mål för det militära försvaret utgår regeringen från resultatutvecklingen inom följande områden:

- operativ förmåga
- cyberförsvarsförmågan och försvarsunderrättelseverksamheten
- deltagandet i internationella insatser
- personalförsörjning
- materiel- och logistikförsörjning
- forskning och utveckling
- internationella försvarssamarbeten.

### 4.3 Resultatredovisning

Resultatredovisningen omfattar 2022 och vissa händelser under det första kvartalet 2023.

#### 4.3.1 Säkerhetspolitisk utveckling

Det säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde har ytterligare försämrats under 2022. Sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina i februari 2022 har Ryssland fortsatt aggressionen mot Ukraina och hoten om konfrontation med väst. Det säkerhetspolitiska läget har klargjort att det inte finns någon partnerdimension i Nordatlantiska fördragsorganisationens (Nato) kollektiva försvar, utan att ömsesidiga försvarsförpliktelser enbart avser försvar av allierade. Den 16 maj 2022 fattade regeringen, med brett stöd i riksdagen, beslut om att ansöka om medlemskap i Nato. Se avsnitt 4.3.2.

I september 2022 inledde Ryssland mobilisering av landets väpnade styrkor och i oktober samma år genomfördes den illegala annekteringen av områden i södra och

östra Ukraina. Ryssland riktar hot mot kritisk infrastruktur och har återkommande uttryckt hot om att använda kärnvapen. Rysslands agerande innebär ett långsiktigt kraftigt försämrat säkerhetsläge i Europa.

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina utgör även ett hot mot global fred och säkerhet. Situationen utmärks av en hårdnad och mer allomfattande geopolitisk maktkamp, stor dynamik och svårförutsägbara utfall.

Den ryska aggressionen innebär att säkerhetsläget i Europa har förändrats i grunden, med konsekvenser även för Sveriges säkerhet. Sveriges säkerhetspolitiska läge påverkas också av hybridhot, cyberattacker och gränsöverskridande terrorism samt klimatförändringarnas effekter på fred och säkerhet.

I Sahelområdet har utvecklingen fortsatt gått i en oroande riktning. Närvaron av utländska militära grupper i flera länder i Afrika förvärrar säkerhetssituationen i regionen. Etableringen av sådana militära grupperingar bör ses i ljuset av Rysslands agerande globalt, där Ryssland söker att utmana den globala säkerhetsordningen. Regeringen har noga följt den allvarliga utvecklingen i Mali med militära maktövertaganden och etablerandet av ett samarbete med Wagnergruppen. Utvecklingen i Mali har fått konsekvenser för det internationella samfundets engagemang i landet, och under 2022 har västländerna dragit ner den militära närvaron i regionen.

### 4.3.2 Sverige har vidtagit åtgärder med anledning av det säkerhetspolitiska läget

#### **Sverige har ansökt om medlemskap i Nato**

Med anledning av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och det kraftigt försämrade säkerhetspolitiska läget aktiverades för första gången den 25 februari 2022 de särskilda modaliteterna för förstärkt samarbete mellan Sverige, Finland och Nato (Modalities for Strengthened Interaction/MSI). Det utökade samarbetet möjliggjorde ett ökat och mer kvalificerat informationsutbyte om aktiviteter i Sveriges närområde. Sverige förstärkte även sina förbindelsearrangemang vid Natos militära högkvarter och staber med samverkanspersonal.

Sverige ansökte den 18 maj 2022 om medlemskap i Nato. Den 5 juli fick Sverige status som inbjudet land till Nato. Under 2022 ratificerade 28 av Natos 30 medlemsländer Sveriges medlemskapsansökan.

Som inbjudet land till Nato integreras Sverige gradvis politiskt och militärt till Nato. Integreringen omfattar bl.a. deltagande i Natos kommittéer och arbetsgrupper, policyutveckling, tilldelande av interimistiska förmågemål från Nato, administrativa förberedelser, rekryteringar och förstärkningar, utvecklande av utökad interoperabilitet med Nato och allierade styrkor samt inledande investeringar i t.ex. ledningssystem.

Sedan Sveriges ansökan om medlemskap inlämnades har Sverige ytterligare intensifierat det militära samarbetet med Nato, de nordiska länderna, USA, Storbritannien och andra allierade länder. Det stärkta samarbetet har under 2022 bl.a. innefattat ökad militär närvaro i Sveriges närområde, högnivåbesök samt övningsverksamhet med Nato och andra länder.

Om både Sverige och Finland var medlemmar i Nato skulle samtliga nordiska och baltiska länder omfattas av kollektiva försvarsförpliktelser. Den osäkerhet som i nuläget råder kring hur ett gemensamt uppträdande skulle utformas i en säkerhetspolitisk kris eller vid ett väpnat angrepp skulle minska.

## **Försvarsmyndigheterna har anpassat beredskapen och vidtagit åtgärder för att hantera den säkerhetspolitiska utvecklingen**

Försvarsmakten upprätthåller en grundläggande beredskap dygnet runt, året om, för att kunna värna om Sveriges suveränitet och upprätthålla territoriell integritet. Med anledning av det försämrade omvärldsläget har Försvarsmakten kontinuerligt vidtagit åtgärder för att anpassa beredskapen till den rådande situationen. Genomförandet av nationella operationer har i jämförelse med föregående år ökat i omfattning under 2022. Även övningsverksamheten tillsammans med internationella samarbetspartners har ökat med anledning av det försämrade omvärldsläget och Sveriges ansökan om medlemskap i Nato. Försvarsmakten bedömer att den högre övningsfrekvensen har resulterat i ett utvecklat samarbete och ökad förmåga att verka tillsammans med partners.

## **Sverige har lämnat omfattande stöd till Ukraina**

Under 2022 och första kvartalet 2023 har Sverige levererat såväl utbildningsstöd som militärt materiellt stöd till Ukraina. Mellan krigsutbrottet februari 2022 och mars 2023 fattades beslut om 11 militära stödpaket till ett värde om drygt 15,5 miljarder kronor. Därefter har ytterligare två stödpaket beslutats. Dessutom har finansiellt stöd om 200 miljoner kronor donerats till Ukraina via Nato Trust Fund, 340 miljoner kronor till den brittiskeledda International Fund for Ukraine (IFU) och omkring 1,1 miljarder kronor till den ukrainska centralbanken, öronmärkta för den ukrainska försvarsmakten. Genom IFU har Sverige bidragit till snabb upphandling och leverans av materiel från industri till Ukraina. Fram till september 2023 uppgår det totala värdet av Sveriges militära stöd till Ukraina till drygt 20 miljarder kronor.

Genom den Europeiska fredsfaciliteten (EPF) har Sverige även bidragit till EU:s militära materielstöd till den ukrainska försvarsmakten. EPF har underlättat ett samordnat, enat och snabbt agerande från EU:s sida avseende stöd till Ukraina. Under 2022 har EPF beviljat sju stödpaket om totalt 3,6 miljarder euro för ersättning till medlemsstater som bidragit med militärt materielstöd till Ukraina. En militär träningsinsats EU Military Assistance Mission in support of Ukraine (EUMAM) för den ukrainska försvarsmakten finansieras också via EPF. Efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har EPF i huvudsak nyttjats för att finansiera militärt materielstöd till den ukrainska försvarsmakten.

Sverige har också stöttat Ukraina genom utbildningsinsatser, t.ex. inom ramen för den brittiskeledda insatsen Interflex som syftar till att genomföra militär grundutbildning för ukrainska medborgare (se även avsnitt 4.3.4).

## **Ekonomiska förstärkningar för att öka den operativa förmågan**

Med anledning av det försämrade säkerhetspolitiska läget enades samtliga riksdagspartier under våren 2022 om ekonomiska förstärkningar till det militära och det civila försvaret i syfte att stärka försvarsförmågan på kort sikt och åstadkomma en snabbare upprustning av försvaret.

I slutet av året gav regeringen nya anvisningar till Försvarsberedningen, som därefter har inlett arbetet med att ta fram underlag inför beslut om totalförsvarets framtida inriktning och utformning. Den 19 juni 2023 överlämnade Försvarsberedningen rapporten Allvarstid (Ds 2023:39). Regeringens bedömningar avseende Försvarsberedningens rapport Kontrollstation 2023 (Ds 2023:12), som rör genomförandet av innevarande försvarsbeslut, framgår av bilaga 1.

### 4.3.3 Den samlade förmågan har fortsatt att utvecklas och beredskapen vidmakthållits

Att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp är det militära försvarets huvuduppgift och den dimensionerande utgångspunkten för uppbyggnaden av krigsorganisationen. Försvarsmakten bedömer att den operativa förmågan och krigsdugligheten under 2022 fortsatt har utvecklats och vidmakthållits i enlighet med fastställda mål. Samtidigt har det försämrade omvärldsläget krävt anpassningar av verksamheten. Som framgår av övriga avsnitt i resultatredovisningen har övningsverksamheten anpassats, ett omfattande materiellt stöd lämnats till Ukraina och den militära integrationen i Nato inletts. En större andel av Försvarsmaktens resurser har använts för att genomföra insatser och beredskap än tidigare år. Det försämrade omvärldsläget i Sveriges närområde har medfört att Försvarsmakten har genomfört beredskapsanpassningar vilket pågått parallellt med myndighetens tillväxt. Myndigheten har upprätthållit beredskap och därigenom kunnat bidra till hävdandet av Sveriges suveränitet och värnat nationella intressen. Övervakning av svenskt territorium har bedrivits kontinuerligt och verksamheten i Sveriges närområde har följts i syfte att upptäcka och avvisa kränkningar, upprätthålla Sveriges territoriella integritet samt skyddsvärd verksamhet. Försvarsmakten har i huvudsak haft en god förmåga att lösa uppgifterna såväl nationellt som internationellt.

#### **Fortsatt arbete för att stärka mobiliseringsförmågan**

Mobilisering omfattar alla åtgärder som vidtas, efter det att regeringen har beslutat om höjd beredskap, för att sammanföra personal, förnödenheter och anläggningar med tillhörande planer till krigsförbanden för att genomföra operationer. Det försämrade omvärldsläget ställer högre krav på Försvarsmaktens förmåga att mobilisera hela krigsorganisationen vid beslut om höjd beredskap. I likhet med föregående år har Försvarsmakten i sina utvärderingar gjort bedömningen att mobiliseringsförmågan behöver öka. Under 2022 har arbetet med att stärka Försvarsmaktens förmåga att mobilisera fortsatt, t.ex. avseende en ökad förbandsnära förrådshållning vilket bl.a. innebär utökade behov av investeringar i infrastruktur runt om i hela landet.

#### **Ökade bidrag till frivilliga försvarsorganisationer**

En stark och väl förankrad försvarsvilja är en betydelsefull faktor för totalförsvarets samlade krigsavhållande förmåga liksom för Försvarsmaktens möjligheter att uppnå satta mål. Det ekonomiska stödet till frivilliga försvarsorganisationer (FFO) ökade 2022 jämfört med föregående år. Under året har Försvarsmakten utbetalat organisationsstöd om totalt 73,3 miljoner kronor och 142,7 miljoner kronor i uppdragsersättning till FFO.

#### **Krigsorganisationens utveckling**

Grundorganisationen är Försvarsmaktens organisation i fred som svarar för fredstida uppgifter och krigsförbandsproduktion. Krigsorganisationen är den organisation som Försvarsmakten intar vid höjd beredskap. Under 2022 har arbetet fortsatt med att genomföra den inriktning som riksdagen beslutat för krigsorganisationen. Inriktningen har omsatts i Försvarsmaktens planering för bl.a. personal, materiel, infrastruktur och övningar. Försvarsmakten har därtill arbetat med att upprätthålla beredskap såväl nationellt som internationellt, att utbilda krigsförband samt att stärka den operativa förmågan i samtliga försvarsgrenar och funktioner i enlighet med regeringens fastställda mål. Samtidigt har, som redovisas nedan, förbandsverksamheten och den planerade förmågeutvecklingen särskilt inom armén påverkats av



omvärldsutvecklingen, förberedelserna inför en anslutning till Nato och Sveriges stöd till Ukraina.

### **Armén har lämnat ett omfattande stöd till Ukraina samtidigt som tillväxten fortsatt**

Armén har upprätthållit nationell och internationell beredskap. Arbetet med att in ta den beslutade krigsorganisationen 2030 har fortsatt. Utvecklingen av brigaderna och de fristående förbanden har fortsatt och arbetet med att etablera divisionens strukturer har påbörjats. Samtidigt har den planerade verksamheten under 2022 påverkats av det säkerhetspolitiska läget. Det svenska stödet till Ukraina är till stor del kopplat till arméns verksamhet och innebär en betydande ansträngning. Under 2022 har armén lämnat omfattande stöd till Ukraina vilket påverkat tillgången till materiel och personal negativt och förstärkt ett sedan tidigare ansträngt läge.

Personalförsörjningen inom armén har i huvudsak gått enligt plan såväl avseende rekrytering som att behålla personalen (se även avsnitt 4.3.5). Sammantaget har armén en positiv tillväxt, även om personella utmaningar kvarstår främst inom specifika funktioner t.ex. teknisk tjänst. Repetitionsutbildning av 1 400 värnpliktiga inom armén har genomförts enligt plan.

Övningsverksamheten har i huvudsak fortgått enligt plan. Under hösten 2022 genomfördes en i förväg oannonserad beredskapskontroll där en reducerad brigadstridsgrupp transporterades till norra Sverige för att efter tid av samövning utan förvarning transporteras till Finland för att delta i den svensk-finska övningen Vigilant Knife. Under 2022 kan även den norska övningen Cold Response 22 samt övning Våreld i Skövde nämnas, där den senare var slutövning för en stor del av arméns grundutbildningsomgång 2021 och 2022. Sveriges ansökan om Natomedlemskap har ytterligare intensifierat internationella uppkomna övningsutbyten. Arméns sedan tidigare nära samarbete med Finland inom ramen för det svensk-finska försvarssamarbetet (FISE) har fortsatt och kompletterats med Norge i ett trilateralt format mellan Finland, Sverige och Norge (FISENO). Även samarbetet med USA och Storbritannien har ökat under året. Då dessa övningsutbyten i många fall varit hastigt uppkomna har de inte alltid fullt kunnat anpassas mot de faktiska behov som krigsförbanden har.

#### **Armémateriel**

Anskaffningen av luftvärnssystem 103 Patriot har avslutats tidigare än planerat i och med att samtliga tre kvarvarande eldenheter levererats under 2022. I anskaffningen kvarstår endast leverans av viss systemmateriel. Arbetet med integrering av det nya luftvärnssystemet i det samlade luftförsvaret fortsätter. Omsättningen av sensorkedjan har inletts genom beställning av sensorer med särskild lång räckvidd. Se vidare gällande redovisning av pågående materielinvesteringar i tabell 4.4.

Soldatburna vapen som nytt eldhandvapensystem har beställts och anskaffas i samarbete med Finland. Den nya Markstridsuniform 24 har beställts efter omfattande utvärdering och enligt plan. Under 2022 och början av 2023 har även stora beställningar lagts avseende fordonssystem som bandvagnar och pansarterrängbilar, men även specialfordon som flytbroläggare. Renovering av bl.a. stridsfordon och stridsvagnar fortsätter. Omsättningen av äldre lastbilar och personbilar har fortsatt i stor mängd.

Samtidigt präglas 2022 liksom tidigare år av problem med tillgängligheten på materiel för förbandsproduktionen. Brister i tillgängligheten på organisationsbestämmande materiel har påverkat verksamheten under året. En viktig anledning till detta är likt tidigare år pågående renoveringar av stridsvagnar och stridsfordon samt ett sedan lång

tid uppbyggt behov av underhåll och reparationer. Försvarens markverkstäder har alltså inte tillräcklig kapacitet för att svara mot behoven. Det omfattande stöd som armén lämnat till Ukraina ställer dessutom ytterligare krav på markverkstäderna. Detta uppkomna behov indikerar också att armén i nuläget inte har tillräcklig eget inflytande och styrning över markverkstäderna, vilket riskerar medföra att den befintliga kapaciteten inte nyttjas på ett tillräckligt effektivt sätt. Arbete pågår för att öka markverkstädernas kapacitet för att dessa ska kunna fungera ändamålsenligt utifrån arméns behov. I avsnittet De gemensamma stödfunktionerna fortsätter utvecklas finns mer information om markverkstäderna. Det finns också brister avseende fördelning och tillgång av personlig utrustning vilket påverkat verksamheten negativt.

### **Trots utmaningar har marinen vidmakthållit förmåga**

Marinen har under året upprätthållit nationell och internationell beredskap samt deltagit med förband i beredskapskontroller.

Det förändrade säkerhetspolitiska läget i Europa har föranlett en ökning av uppkommen insats- och beredskapsverksamhet även för marinen. För att hantera den ökade insats- och beredskapsverksamheten har marinen inte genomfört marinövningen Swedish Naval Exercise 22 (SWENEX 22) och ställt in deltagandet för de sjögående förbanden i den multinationella övningen Cold Response 22. Trots detta har, enligt Försvarens makt, marinen genom omplanering och anpassning av övningsverksamheten kunnat vidmakthålla krigsförbandens duglighet på ett godtagbart sätt.

Under året har planering och förberedelser påbörjats vid Karlskrona garnison (Marinbasen) och Haninge Garnison (Stockholms amfibieregemente) för att sätta upp två nya krigsförband 2025 respektive 2027. De nya krigsförbanden, marin basbataljon, kommer att öka marinens förmåga till logistikförsörjning i hela konfliktskalan. Återetableringen av Älvsborgs regemente (Amf 4) i Göteborg som ny marin garnison och utvecklingen av en andra amfibiebataljon (5. amfbat) har fortgått enligt plan. Marinstabens fortsatta etablering på Muskö har fortgått och utlokaliseringen av stabens operationsavdelning från Högkvarteret till Muskö genomfördes första kvartalet 2023.

Under 2022 har organisatoriska och infrastrukturella förberedelser fortsatt för att från 2023 kunna öka värnpliktsproduktionen vid samtliga garnisoner och förband i marinen i syfte att säkerställa framtida försörjning av yrkesofficerare. De sjögående förbanden har fortsatt brist på yrkesofficerare inom framför allt teknisk tjänst, vilket till del påverkat förbandsproduktionen. En åtgärd som initierats under året för att hantera bristen är att en ny utbildningsinriktning inom maskinteknik för specialistofficerare inrättats och påbörjats under 2022.

Marinen har under 2022 tagit emot korvetter (se redovisning under Marinmateriel nedan), vilket medför en betydande ökning såväl avseende operativ tillgänglighet som uthållighet samt försvarsförmåga avseende huvuduppgifter inom hela konfliktskalan. Ytterligare leveranser av torpeder som beskrivs i avsnittet Marinmateriel tillför marinen en förmåga att verka mot kvalificerade mål under ytan. Därutöver har bevakningsbåtar utrustats med vapenstationer vilket är ett välkommet taktiskt tillskott med bl.a. ökad sensor- och verkansförmåga under alla sikt- och väderförhållanden.

Tillgängligheten på materielen har under året vidmakthållits via civila leverantörer. Kvaliteten på utfört vidmakthållande har till stor del motsvarat kravställningen, men kvalitetsbrister likväl som resursbrister i förhållande till vad som avtalats med leverantörerna har förekommit. Sammantaget har detta påverkat förbandens operativa tillgänglighet negativt.

Åtgärder har löpande genomförts för att öka personalresurserna, men det finns stora utmaningar när det gäller rekrytering av efterfrågad teknisk kompetens.

### Marinmateriel

Under 2022 har verksamheten varit omfattande och inkluderat dels leverans av tidigare beställd produktion, dels planering inför och start av ny produktion. Flera större anskaffningar som löper under flera år pågår, däribland byggnation av ubåt av Blekingeklass. Signalspaningsfartyget är i sin slutfas och levereras till Försvarsmakten under första halvåret 2023. Åtgärder har vidtagits inför modifiering av de fem befintliga korvetterna av Visbyklass. I tabell 4.4 finns ytterligare redovisning av pågående materielinvesteringar för marinstridskrafterna.

Inom undervattensområdet har Torpedsystem 47 börjat levereras till Försvarsmakten för användning på korvetter samt ubåt och ersätter torped 45. Därutöver har även två korvetter av Gävleklass levererats till Försvarsmakten efter genomförd halvtidsmodifiering. Ytterligare fartyg har integrerats med Nato-interoperabel datalänk 16 och 22. Under 2022 har halvtidsmodifiering av den tredje ubåten av Gotlandsklass påbörjats. Det är en omfattande modernisering där både lednings- och sensorsystemen men också skeppssystemen uppgraderas. Därutöver har FMV tecknat avtal med industrin om livstidsförlängning av två minröjningsfartyg av Kosterklass. Moderniseringen innebär bland annat att fartygen får ny navigationsradaranläggning och förbättrade ledningssystem.

### **Flygvapnet uppnår i huvudsak sina operativa krav – trots fortsatt försämrat personalläge**

Flygvapnet har under det gångna året upprätthållit nationell och internationell beredskap samt kontinuerligt anpassat denna utifrån det försämrade omvärldsläget. Som en följd av Rysslands aggression mot Ukraina, och till del även av pandemin, har stora delar av flygvapnets förbandsproduktion behövt omplaneras. Sveriges ansökan om medlemskap i Nato har lett till ökat fokus på samarbete och samövningar, bl.a. ett tillkommande tiotal samövningar med USA, Storbritannien, Nato samt med de nordiska grannländerna. Övningsverksamheten har fortsatt att öka under 2022 och har positivt bidragit till utbildning och vidmakthållande av flygvapnets krigsförband, samtidigt som belastningen på dessa förband har ökat. Exempel på övningar som flygvapnet har deltagit i är Cold Response 22, Luftförsvarsövning 22, Baltops och Ruska 22 (finsk flygvapenövning). Ett antal mindre samövningar har genomförts inom ramen för Finnish Swedish Training Event (FSTE), parallellt med återkommande samövningar med Norge och Finland som en del av Cross Border Training verksamheten.

Även om den ökade samövningsverksamheten har haft positiva effekter, har samtidigt resursbristen i form av främst personal och flygtid inneburit att insatser och utbildning likt föregående år behövs prioriteras före förmågeutveckling. Den fortsatta bristen på personal, exempelvis flygstridsledare, flygtekniker och piloter, utgör flygvapnets största begränsning. Den tidigare bristen på piloter har under 2022 ökat, framför allt som en följd av att ett trettiotal piloter är tjänstlediga från Försvarsmakten. Som en följd redovisar Försvarsmakten att flygvapnets förmåga att utbilda och vidmakthålla de berörda krigsförbanden har nedgått markant. Antalet flygtimmar för JAS 39 har under 2022 sjunkit med 12 procent vilket enligt Försvarsmakten uteslutande beror på pilotbrist.

Andra flygsystem som har utmaningar med flygtidsproduktion, vilket leder till direkta effekter på den flygoperativa förmågan, är bl.a. helikopter 14. Flygtidsproduktionen motsvarar inte helikopterdivisionernas flygtidsbehov. Inom transportflygsystemet har Tp 84 Herkules ökande utmaningar med den tekniska tillgängligheten, vilket även det

leder till effekter för flygtransportförmågan. Åtgärder som har genomförts för att öka tillgängligheten är att det har etablerats flygverkstäder för helikopter 14 på flottiljerna i Ronneby och Luleå och i Ronneby har även flygverkstaden för JAS 39 återuppbyggts.

**Tabell 4.1 Flygtimmar per flygplans- och helikoptertyp**

Antal flygtimmar

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
JAS 39	10 974	10 622	10 233	9 624	11 308	11 727	10 364
SK 60	2 242	2 099	2 196	1 952	3 922	5 085	4 770
Tp 84	2 242	2 099	2 196	1 952	1 447	1 711	1 714
Fpl 100	1 495	1 647	1 602	1 693	1 304	1 025	864
Fpl 102	1 809	1 795	1 607	1 596	1 489	1 850	1 947
Helikopter 14	1 523	1 473	1 454	1 025	1 165	1 170	1 133
Helikopter 15	3 701	4 057	3 637	3 653	3 772	3 350	3 221
Helikopter 16	2 531	2 716	2 815	2 449	2 326	2 403	2 293

Källa: Försvarmaktens årsredovisning.

### Flygmateriel

Flygvapnet har under året fått leverans av ytterligare två modifierade helikopter 14. Ett flertal leveranser av flygunderhållsbilar, tankbils ekipage, hjullastare m.m. ingående i flygbaserna har gjorts. Därutöver har det levererats kvalificerad ammunition av typ GBU-49 (bomber). Omförhandling har skett med industrin för att medge vidmakthållande av JAS 39 C/D under hela 2020-talet. Detta har inneburit en förändrad leveransplan för JAS 39 E. Sammantaget bidrar omförhandlingen till bästa möjliga operativa förmåga över tiden för stridsflygsystemet i alla beredskapsnivåer givet förutsättningar. Livstidsförlängning av Tp84 har avbrutits efter flera överprövningar gällande upphandlingarna. Alternativa lösningar ses över vid myndigheterna. Avtal har tecknats med industrin om leverans av två radarspaningsflygplan S 106 Global Eye. Mer information om pågående materielinvesteringar för flygstridskrafterna återfinns i tabell 4.4.

### Specialförbanden har stärkt sin nationella förmåga

Specialförbanden har fortsatt utvecklingen av en mer robust organisation i syfte att öka förmågan vad gäller nationellt försvar. Övningsverksamhet genomförts tillsammans med armén, marinen, flygvapnet och hemvärnet. Detta har bidragit till ökad förmåga till gemensamma operationer och till ökad interoperabilitet med andra länder, främst USA.

### De gemensamma stödfunktionerna fortsätter utvecklas

Under 2022 inleddes ett arbete med att höja den gemensamma förmågan till strategisk och operativ ledning. Arbetet har syftat till att stärka Försvarmaktens strategiska nät samt genom anskaffning av reservdelar och utbytesenheter för att öka nätets robusthet. Arbeta har genomförts för att öka ledningsfunktionens förmåga att stödja vid aktivering och mobilisering av krigsförband, inklusive åtgärder för den förbandsnära förrädsställningen.

Under 2022 har övningsverksamheten präglats av såväl beredskapskontroller som internationella förbandsövningar. Därutöver har förändringen i närområdet inneburit att ledningsfunktionen deltagit i många uppkomna nationella operationer. Detta har möjliggjort för Försvarmakten att bibehålla en god lägesbild men har också inneburit en hög belastning på personalen. Ledningsfunktioner har under året bidragit till de pågående internationella insatserna.

Ett antal it-system har uppgraderats och levererats under året. Tillförsel av krypton till Försvarsmaktens it-arbetsplatser har prioriterats i syfte att öka möjligheten till distansarbete samt underlätta nyetableringen av organisationsenheter.

Cyberförsvarsförmågan har fortsatt stärkts och utvecklats. Under 2022 påbörjades etableringen av ett andra it-försvarförband (2. ITF). Vidare har Försvarsmakten även påbörjat bemanning av cyberförsvarsofficerare till de taktiska staberna. Rekryteringsmålen är dock försenade drygt ett år gentemot planen, bl.a. till följd av konkurrensen med samhället i övrigt om civila experter inom området.

Logistikfunktionen har under året genomfört verksamhet och upprätthållit beredskap enligt plan samt hanterat under året uppkomna behov där stödet till Ukraina är det tydligaste exemplet. Sammantaget medför detta att utvecklingen av den operativa förmågan och krigsförbandens krigsduglighet begränsats i förhållande till planeringen.

Logistikfunktionen har under året upplevt brist på personal och fortsatta problem att rekrytera till vakanser. Förmågan att stödja och försörja krigsorganisationens förband har övats under året. Samarbete kring logistik har även genomförts inom ramen för försvarssamarbetet mellan Finland och Sverige (FISE).

Markverkstäderna har de senaste åren utökats med fler än hundra medarbetare. Rekrytering har prioriterats i verksamheten och målet är att rekrytera ytterligare mekaniker under 2023. Planerade åtgärder har till delar genomförts men man har ännu inte nått upp till efterfrågad kapacitet fullt ut. Åtgärder har genomförts såsom t.ex. ett nytt sätt att bedriva underhåll för lätta fordon. Tillgängligheten på markmateriel är dock fortsatt alltför låg vilket påverkar arméns förbandsproduktion. Som beskrivits tidigare i avsnittet Armémateriel har Försvarsmaktens markverkstäder alltför inte tillräcklig kapacitet för att svara mot behoven.

### **Stort intresse för hemvärnet**

Under 2022 uppgick antalet ansökningar till hemvärnet till 28 959, vilket är en historiskt hög siffra som kan kopplas till det försämrade omvärldsläget. Snittet för ett normalår ligger på 4 700 ansökningar. Detta har bidragit till att antalet hemvärnsavtal har ökat med omkring 1 800 jämfört med 2021.

Andelen kvinnor har minskat med en procentenhet jämfört med 2021, till 12 procent, vilket underskrider Försvarsmaktens målsättning om 17 procent. Försvarsmakten har under året prioriterat att omhänderta det stora antalet ansökningar för att utbilda och bemanna hemvärnsbataljonerna.

Hemvärnet har under året upprätthållit beredskap enligt plan. Verksamheten har under året justerats genom ökade beredskapsåtgärder. Förbandsproduktionen har under 2022 genomförts enligt plan och krigsdugligheten hos förbanden har med något undantag kunnat vidmakthållas. Särskilda åtgärder har vidtagits för att höja krigsdugligheten för hemvärnsbataljonen på Gotland som en konsekvens av det förändrade säkerhetspolitiska läget. Stöd till samhället har lämnats till exempel i form av stöd med covidtransporter och eftersök av försvunna personer.

Hemvärnets övnings- och utbildningsystem har genomförts enligt plan. Under 2022 har den sista inryckningen av värnpliktiga till hemvärnets utbildningsgrupper genomförts. Denna utbildning avslutas och ersätts med grundutbildning vid ordinarie regementen och flottiljer.

Under året har bl.a. krypterade sambandssystem, laseravståndsinstrument och hundmateriel tillförts hemvärnsbataljonerna. Dock har det fortsatt funnits bristande tillgänglighet på materiel, bl.a. personlig utrustning.

## **Försvarsmakten har lämnat stöd till civil verksamhet**

Inom ramen för gällande förordningar har Försvarsmakten lämnat stöd till civil verksamhet vid 93 tillfällen under 2022, främst med materiel och personal. Försvarsmakten har bl.a. lämnat stöd till ansvariga myndigheter i samband med utredningar efter explosionerna vid gasledningarna Nord Stream 1 och 2. Myndigheten har också lämnat stöd med räddnings- och sjukvårdspersonal samt flygtransporter till de jordbävningsdrabbade områdena i Turkiet.

Antalet beviljade stödinsatser var högre 2021, då myndigheten lämnade stöd vid 121 tillfällen. Orsaken till detta är att stödet till civil verksamhet kopplat till pandemin minskade under 2022.

## **Försvarsunderrättelseverksamheten bidrar till Försvarsmakten**

Försvarsunderrättelseverksamheten har fortsatt bidragit med underlag till Försvarsmaktens omvärldsbevakning och insatser. Försvarsunderrättelseverksamheten har även bidragit till utvecklingen av krigsorganisationen.

Försvarsunderrättelseverksamheten har utvecklats och stärkts men arbetet har även under 2022 påverkats och delvis fördröjts på grund av kvardröjande effekter av covid-19-pandemin.

### **4.3.4 Försvarsmakten har deltagit i internationella insatser**

Försvarsmaktens deltagande i internationella insatser har bidragit till att utveckla och stärka relationerna till internationella organisationer och partners såsom FN, EU och Nato. Deltagandet har bidragit till att försvarets förmåga ökat samt vidmakthållande och utveckling av interoperabilitet med andra länder. Att delta i operativ verksamhet har också en positiv inverkan på personalens utveckling. Krigsförbandens förmåga att lösa huvuduppgifter har i viss mån påverkats då tillgång och tillgänglighet till materiel och personal begränsats av deltagandet i internationella insatser. För mer information om de internationella insatserna som finansieras inom utgiftsområde 5, se UO5, 2.3.3.

Det svenska deltagandet i insatsen Minusma i Mali har under våren 2023 utvecklats. Samtlig svensk personal och svensk materiel är hemtaget.

Den 15 februari 2022 inleddes utvecklingen av Sveriges deltagande med specialförbandsstyrka i Task Force Takuba i Mali. Försvarsmakten bedömer att insatsen har utvecklat specialförbandets förmåga att verka i en utmanande miljö med högt hot. Särskilt har förmågan att verka mellan olika delar av specialförbanden stärkts och validerats. Det svenska specialförbandsbidraget var helt avslutat i april 2022 och har varit ett mycket uppskattat bidrag i Task Force Takuba.

Deltagande i Natos insatser fortsatte under 2022 genom bidrag med personal till rådgivande befattningar i Kosovo (Kosovo force, KFOR) och i Irak (Nato Mission Iraq, NMI).

Försvarsmakten har vidare bidragit i olika rådgivnings- och stabsbefattningar till den militära utbildningsinsats som bedrivs inom ramen för den internationella koalitionen mot Daesh, Operation Inherent Resolve (OIR) i Irak.

Försvarsmakten fortsatte under 2022 deltagandet i EU:s utbildningsinsatser i Mali, Somalia och Centralafrikanska republiken samt med stabsbefattningar till EU:s marina insatser Operation Irini och Operation Atalanta.

Försvarsmakten lämnade under 2022 stöd till arbetet för säkerhetssektorreform (SSR) i Ukraina, Georgien och Moldavien. På grund av omvärldsutvecklingen har begränsad

verksamhet kunnat genomföras i Ukraina och Moldavien. I Moldavien stödjer Försvarsmakten utvecklingen inom områdena jämställdhet samt inom kvinnor, fred och säkerhet. I Georgien har Försvarsmakten sedan juni 2022 bemannat en befattning vid NATO Core Team i Tbilisi och Försvarsmakten deltog under våren 2022 i NATO-Georgia exercise. Se nedan om stöd av ukrainska soldater på minröjningsområdet.

### Stöd till Ukraina genom utbildningsinsatser

Sedan hösten 2022 bidrar Sverige med en förstärkningsofficer vid Military Planning and Conduct Capability (MPCC) i Bryssel i syfte att stödja planeringen av EU:s militära stödinsats för Ukraina EUMAM Ukraina. Försvarsmakten bidrar också med instruktörer till en grundläggande militär utbildning för ukrainska medborgare inom ramen för den brittiskt ledda utbildningsinsatsen Interflex, som genomförs i Storbritannien. Under perioden augusti till december 2022 bidrog Försvarsmakten med 65 instruktörer till insatsen. Vad gäller den av Kanada ledda utbildningsinsatsen operation UNFIER var Försvarsmaktens avsikt att fortsätta bidra till insatsen under 2022, men med anledning av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina suspenderades verksamheten i februari 2022 och svensk personal återvände till Sverige.

#### 4.3.5 Personalvolymerna ökar men utmaningar finns inom vissa nyckelkompetenser

Försvarsmaktens personalvolym ökar i enlighet med myndighetens målsättningar. Stabiliteten i personalförsörjningen har ökat genom långsiktig planering och identifiering av behov och brist på personal i krigs- och grundorganisationen. Liksom tidigare år noteras en brist på vissa specifika kompetenser (se t.ex. avsnitt 4.3.3 avseende flygvapnet). Försvarsmakten kartlägger kontinuerligt nödvändiga kompetenser och vidtar åtgärder för att stärka attraktionskraften och förmågan att behålla medarbetare. Under 2022 skedde en kraftig ökning av ansökningar till hemvärnet.

**Tabell 4.2 Personalförsörjningens utveckling 2020–2022**

	Utfall 2020	Utfall 2021	Utfall 2022
<b>Kontinuerligt anställda i Försvarsmakten</b>	<b>24 094</b>	<b>24 353</b>	<b>25 011</b>
Andel kvinnor	21 %	22 %	23 %
Andel män	79 %	78 %	77 %
<b>Officerare totalt</b>	<b>9 277</b>	<b>9 378</b>	<b>9 507</b>
Andel kvinnor	8 %	9 %	9 %
Andel män	92 %	91 %	91 %
<b>Civilanställd personal i Försvarsmakten</b>	<b>8 927</b>	<b>9 147</b>	<b>9 573</b>
andel kvinnor	39 %	39 %	39 %
andel män	61 %	61 %	61 %
<b>Antal kontinuerligt anställda gruppbefäl, soldater och sjömän</b>	<b>5 167</b>	<b>5 098</b>	<b>5 247</b>
andel kvinnor	13 %	15 %	17 %
andel män	87 %	85 %	83 %

<b>Antal kontinuerligt anställda gruppbefäl, soldater och sjömän som är tjänstlediga för officersutbildning</b>	<b>700</b>	<b>720</b>	<b>676</b>
<b>Antal reservofficerare</b>	<b>6 762</b>	<b>6 854</b>	<b>6 837</b>
andel kvinnor	4 %	4 %	4 %
andel män	96 %	96 %	96 %
<b>Antal tidvis anställda gruppbefäl, soldater och sjömän</b>	<b>4 686</b>	<b>4 428</b>	<b>4 603</b>
andel kvinnor	11 %	12 %	13 %
andel män	89 %	88 %	87 %
<b>Antal värnpliktiga som påbörjat grundutbildning</b>	<b>4 915</b>	<b>5 873</b>	<b>5 475</b>
andel kvinnor	18 %	21 %	24 %
andel män	82 %	79 %	76 %
<b>Antal värnpliktiga som slutfört grundutbildning</b>	<b>3 987</b>	<b>4 550</b>	<b>5 195</b>
andel kvinnor	15 %	17 %	21 %
andel män	85 %	83 %	79 %
<b>Antal mönstrade</b>	<b>13 000</b>	<b>19 800</b>	<b>21 100</b>
andel kvinnor	26 %	38 %	20%
andel män	74 %	62 %	80 %
<b>Hemvärns- och frivilligavtal</b>	<b>20 266</b>	<b>20 100</b>	<b>21 488</b>
Andel kvinnor	13 %	13 %	12 %
Andel män	87 %	87 %	88 %

Källa: Försvarsmaktens årsredovisning 2022, Plikt- och prövningsverkets årsredovisning 2022.

### Antalet kontinuerligt anställda fortsätter att öka

Antalet kontinuerligt anställda i Försvarsmakten har fortsatt att öka under 2022. Ökningen består i huvudsak av officerare, gruppbefäl, soldater och sjömän och civilanställda.

Personalkostnaderna uppgick 2022 till ca 18,9 miljarder kronor vilket är en ökning med ca 1,1 miljarder kronor jämfört med 2021.

Antalet yrkesofficerare överskred myndighetens målsättning under året. Inflödet kommer framför allt från yrkesofficersutbildningarna och från återanställningar av yrkesofficerare som tidigare avslutat sin anställning. 209 personer påbörjade officersprogrammet under 2022, vilket var lägre än myndighetens mål om 250 personer, samt lägre än föregående år. Andelen kvinnor minskade jämfört med föregående år. Antalet studerande vid specialistofficersutbildningen (SOU) fortsätter emellertid att öka. Likaså ökar andelen kvinnor som påbörjade SOU 2022.

Det finns ett numerärt överskott av reservofficerare (RO) till följd av att Försvarsmakten har valt att behålla dessa för att ha en viss handlingsfrihet i att bemanna krigsorganisationen. Myndigheten har ännu inte tydliggjort det faktiska behovet av reservofficerare men arbetar med frågan.

### Fler värnpliktiga slutför grundutbildning och mönstringsnivån fortsätter öka

Av de som slutförde grundutbildningsomgång 2021/22 har huvuddelen krigsplacerats och drygt 1 500 har anställts som gruppbefäl, soldater eller sjömän, vilket utgjorde det huvudsakliga inflödet till denna personalkategori. Det var 400 personer färre som



påbörjade grundutbildning under 2022 jämfört med 2021. Andelen kvinnor ökade med tre procentenheter under samma period. Trots att antalet som påbörjade grundutbildning 2022 minskade så överskreds myndighetens mål för 2022 avseende antal värnpliktiga som ska påbörja grundutbildningen. Andelen avbrott från grundutbildningen ligger fortsatt på en låg nivå jämfört med de sista åren innan värnpliktsutbildningen lades vilande för 13 år sedan. Antalet som slutförde sin grundutbildning 2022 ökade med ca. 600 värnpliktiga jämfört med 2021.

Under 2022 skickade Totalförsvarets plikt- och provningsverk mönstringsunderlag till drygt 106 000 totalförsvarspliktiga födda 2004 inför grundutbildningsomgång 2023/24. De som bedöms ha bäst förutsättningar att klara mönstringen väljs ut. 2022 kallades motsvarande 18 procent av årskullen till mönstring, av dessa var 30 procent kvinnor och 70 procent män.

Under 2022 mönstrade och provade Totalförsvarets plikt- och provningsverk 21 000 personer, vilket var fler än föregående år (19 800).

### **Andelen kvinnor i Försvarsmakten ökar något**

Andelen kvinnor i Försvarsmakten låg på ungefär samma nivå eller högre inom de olika personalkategorierna under 2022 som föregående år. En viss ökning har skett bland de värnpliktiga och bland kontinuerligt anställda gruppbefäl, soldater och sjömän. Andelen kvinnor som påbörjat Officersprogrammet (OP) har minskat med fem procentenheter relativt föregående år, samtidigt som andelen kvinnor bland de som påbörjat SOU ökat med lika många procentenheter.

Försvarsmakten har fortsatt sitt arbete med utbildning av personal, kommunikation och information, systematisk integrering av jämställdhetsperspektiv, materielutveckling, och framtagande av stödmaterial för att öka andelen kvinnor i verksamheten samt för att stärka jämställdhetsintegreringen inom myndigheten. Myndigheten har vidare bidragit till genomförandet av den nationella handlingsplanen för kvinnor, fred och säkerhet.

### **Arbetet med likabehandling och mot diskriminering har fortsatt under 2022**

Under 2022 har Försvarsmakten fortsatt att särskilt fokusera på frågan om ovälkommet beteende, och har vidareutvecklat utbildning och internkommunikation. Försvarsmakten bedömer att arbete kvarstår för att vidareutveckla systematiken i hanteringen av dessa frågor. Under 2022 har Ledningsregementet genomfört ett omfattande åtgärdsarbete med anledning av rapporter rörande brister gällande värdegrund och bemötande under värnpliktsutbildningen under 2021. Försvarsmakten bedömer att arbetet har varit framgångsrikt då bl.a. undersökningar visar på en ökad trivsel och att en större andel av den berörda värnpliktskullen än tidigare år valt att bibehålla sitt engagemang i Försvarsmakten.

### **4.3.6 Försvarsmaktens grundorganisation utökas i stort enligt plan**

Arbetet med att utöka Försvarsmaktens grundorganisation pågår i överensstämmelse med vad regeringen föreslagit till riksdagen i propositionen Totalförsvaret 2021–2025. Försvarsmaktens tillväxt innebär behov av kraftig utbyggnad av myndighetens infrastruktur. Försvarsmaktens arbete tillsammans med Fortifikationsverket har därför skiftat fokus från vidmakthållande och avveckling till tillväxt och återinrättande av regementen och flottiljer.

Regeringen beslutade den 17 juni 2021 om en ändring av förordningen (2007:1266) med instruktion för Försvarmakten. Ändringen, som trädde i kraft den 1 september 2021, innebär att Norrlands dragonregemente (K 4) i Arvidsjaur, Älvsborgs amfibieregemente (Amf 4) i Göteborg, Upplands flygflottilj (F 16) i Uppsala, Dalregementet (I 13) i Falun och Västernorrlands regemente (I 21) i Sollefteå med utbildningsdetachement (Jämtlands fältjägarbatal) i Östersund återinrättas som egna organisationsenheter. Den 30 juni 2022 beslutade regeringen om ytterligare en ändring av Försvarmaktens instruktion. Ändringen, som trädde i kraft den 1 oktober 2022, innebär att Bergslagens artilleriregemente (A 9) i Kristinehamn återinrättades som egen organisationsenhet. Under 2022 invigde Försvarmakten Västernorrlands regemente (I 21) med Jämtlands fältjägarbatal den 16 januari och Bergslagens artilleriregemente (A 9) i Kristinehamn invigdes den 4 december.

Försvarmakten har under 2022 bedrivit grundutbildning vid ovan nämnda organisationsenheter, förutom vid Bergslagens artilleriregemente. Tillsammans med Fortifikationsverket och Försvarets materielverk (FMV) har Försvarmakten under 2022 fått tillträde till 46 nya objekt, motsvarande en tillkommande hyreskostnad om 60 miljoner kronor per år. Av dessa nya objekt finns bland annat den fortsatta etableringen av Gotlands regemente (P 18), lokaler för införande av medelräckviddigt luftvärn (Patriot) samt förvärv av mark och lokaler för etablering av nya förband.

Mängden förvärv har ökat markant jämfört med tidigare år. Exempelvis har Försvarmakten uppdragit till Fortifikationsverket att realisera förvärv av två större kontorsfastigheter i Stockholmsområdet bland annat i syfte att möjliggöra framtida lokalisering av Nationellt cybersäkerhetscenter (NCSC) samt fortsätta Försvarmaktens arbete med att ersätta externa införläningar med förhyrda lokaler i statlig regi. Försvarmaktens och Fortifikationsverkets arbete med tillväxt inom infrastrukturuområdet begränsas idag framför allt av myndigheternas tillgång på personal med relevant kompetens.

Försvarmaktens totala lokalkostnader uppgick 2022 till ca 3,4 miljarder kronor. År 2021 var Försvarmaktens lokalkostnader ca 3 miljarder kronor. Lokalkostnaderna kommer att öka i takt med Försvarmaktens tillväxt och återetablering av ovan nämnda regementen och flottiljer.

#### 4.3.7 Materieförsörjning

Materieförsörjningen är en av flera förutsättningar för krigsförbandens utveckling och Försvarmaktens nuvarande och kommande förmågor. Materieförsörjningen syftar till att förse krigsförbanden med den materiel som behövs för att bibehålla och utveckla operativ förmåga. Det är Försvarets materielverks (FMV) uppgift att upphandla och tillhandahålla materiel utifrån Försvarmaktens behov.

Försvarmaktens materieförsörjning har under 2022 behövt anpassas till följd av rådande omvärldsutveckling. Anskaffning av materiel och förnödenheter så som ökade lagernivåer av beredskapsvaror har forcerats och befintlig planering har tidigarelagts. Totalt har mer anskaffningsproduktion genomförts jämfört med tidigare år. Materielanskaffningen har även påverkats av regeringens beslut om betydande ekonomiska tillskott och ökade beställningsbemyndiganden under 2022 samt stödet till Ukraina. Tillskjutna medel och behov av ersättningsanskaffning har krävt förändringar i genomförande av materielproduktionen.

Anskaffning av centrala materielobjekt för armén och flygvapnet går i huvudsak enligt plan. För marinen finns det vissa begränsningar i varvkapacitet med påverkan på tillgänglighet och leveranstider men också komponent- och råvarubrister har delvis påverkat materielproduktionen.

## Utfall, ekonomiska åtaganden och riktlinjebeslut för investeringar

Utfallet för de investeringar som belastar anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* uppgick totalt till ca 25,1 miljarder kronor 2022, vilket är nästan 3 miljarder kronor mer än beräknat belopp i riksdagens riktlinjebeslut om investeringsplan (prop. 2021/22:199, bet. 2021/22:FiU47, rskr. 2021/22:226).

Avvikelser från budgeterade nivåer förekommer främst inom objektsgrupperna logistik, armé- respektive marinmateriel. Tillåten anslagskredit har endast delvis använts, i huvudsak pga. tidigareläggning av planerade leveranser som delvis förklarar avvikelserna mellan beräknat belopp i riktlinjebeslut om investeringsplan och utfallet. Ökningen förklaras även av en omklassificering och anskaffning av beredskapsvaror, främst drivmedel. De tillskott som tilldelats under 2022 ingår inte i beräknade investeringsramar, vilket också förklarar diskrepansen mellan beräknat belopp och utfall. Tillskotten har främst resulterat i tidigareläggning av planerade anskaffningar, bl.a. har mörkermateriel, fordonsanskaffningar och lageruppbyggnaden gällande beredskapsvaror prioriterats.

Utfallet för investeringar i vidmakthållande av förmåga, som belastar anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap*, uppgick till nästan 19 miljarder kronor under 2022, vilket är 15 procent högre än beräknat belopp. Produktionen inom vidmakthållande har under 2022 haft ett högt tryck och tilldelad ekonomisk ram har nyttjats. Från och med 2022 definieras drivmedel som en beredskapsvara och återanskaffas på anslagsposten vilket förklarar en del av ökningen i utfallet. I förhållande till tidigare år har det även skett en ökad återanskaffning av beredskapsvaror, främst reservmateriel. I beräknat belopp ingår inte de tillskott som har tillkommit under 2022 vilket också förklarar diskrepansen mellan utfall och tilldelad ram.

**Tabell 4.3 Utfall av investeringar under 2022 (miljoner kronor) och utfall i relation till investeringsplanen för 2022 (procent) fördelat på anskaffning och vidmakthållande**

Objektsgrupp	Anskaffning		Vidmakthållande	
	Utfall miljoner kronor	Utfall procent	Utfall miljoner kronor	Utfall procent
Arméstridskrafter	8 343	125	3 119	104
Marinstridskrafter	4 209	113	2 209	94
Flygstridskrafter	6 526	98	4 586	103
Operativ ledning	975	64	4 514	196
Logistik	2 630	156	2 225	177
Stödfunktioner	2 422	127	2 161	71
<b>Summa utgifter</b>	<b>25 105</b>		<b>18 814</b>	

Källa: Försvarsmakten och Försvarsdepartementets beräkningar.

## Investeringar i försvarsmateriel

Nedan redovisas status och ekonomiskt utfall för pågående större materielprojekt (se även avsnittet 4.3.3 avseende verksamhet och resultat inom försvarsgrenarna). Redovisningen i tabell 4.4 omfattar större materielobjekt där det finns beställningar till industrin eller leveranser har påbörjats. Beviljade anskaffningar som har påbörjats, men som ännu inte har beställts av industrin, redovisas om de är av större omfattning och sker i internationell samverkan eller i övrigt är av särskilt intresse.

**Tabell 4.4 Redovisning av pågående materielinvesteringar**

Materielobjekt	Beslutsår	Beställt (J/N)	Planerad slutleverans	Ekonomiskt utfall (mnkr) <sup>1</sup>	Projekt-/leveransläge
<b>Armétridskrafter</b>					
Medelräckviddigt luftvärn	2018	J	2021–2024	7 217	Samtliga 4 eldenheter har levererats. Anskaffningen avslutas 2023.
Tunga hjulfordon	2013/2021	J	2032	2 284	Löpande leveranser.
Bandvagnar	2021	J	2032	306	Gemensam anskaffning med Storbritannien och Tyskland pågår.
Ledningsstödsystem Mark	2019/2020	J	2026	1 374	Systemet har införts vid 2 pansarbataljoner. Viss försening.
Pansarvärns- utrustning	2020	J	2028	345	Gemensam anskaffning med Frankrike är påbörjad.
Artillerisystem Archer, divisionsartilleri	2022	J	2029	12	Anskaffning är påbörjad.
Eldhandvapensystem	2021	J	2032	35	Gemensam anskaffning med Finland pågår.
Pansarterrängbil	2021	J	2034		Gemensam anskaffning med Finland, Estland, Lettland och Tyskland pågår.
Flytbro	2022	J	2033	2	Anskaffning är påbörjad.
<b>Marinstridskrafter</b>					
Signalspaningsfartyg	2010	J	2021	782	Leverans under 2023.
Åtgärder Ubåt typ Gotland	2022		2025	560	Uppstart av åtgärder på ubåt Halland under 2022.
Ubåt typ Blekinge	2015	J	2028– 2029 <sup>2</sup>	10 299	Byggnation pågår.
Livstidsförlängning Minröjningsfartyg typ Koster	2021	J	2029	19	Livstidsförlängning av två fartyg.
Röjdykarfartyg typ Spårö	2020	J	2024	34	Pågående.
Ersättning lätt torped	2016	J	2024	1 432	Delleverans till FM under 2022.
Åtgärder korvett typ Visby	2017	J	2023	264	Pågående åtgärder inom ordinarie översyn.
Halvtidsmodifiering korvett typ Gävle	2017	J	2021	1 450	Slutlevererade till Försvarmakten under 2022.
Anskaffning Länk 16 och Länk 22	2017	J	2022	161	Ytterligare fartyg har under året utrustats med länk 16 och länk 22.
Anskaffning av sjömålsrobot	2017	J	2027	1 200	Pågående.

**Flygstridskrafter**

Helikopter 14	2001	J	2024	7 870	18 av 18 beställda helikoptrar är levererade till Försvarsmakten. 5 HKP 14 återstår att uppgradera till rätt status.
Stridsflygplan JAS 39E	2013	J	2030	35 886	Pågående, omförhandling av tidsplan har genomförts.
Livstidsförlängning Tp84	2016	J	2027	47	Verksamheten avbruten.
Flygande spaningsradar	2021	J	2033	1 074	Beställd.

**Operativ ledning och logistikmateriel**

Sensorkedja	2019	N	2020–2027	341	Livstidsförlängande åtgärder inledda. Anskaffning förbereds.
Soldatutrustning	2016/2021	J	2032	131	Anskaffning av mängdmateriel pågår. Gemensam anskaffning med Danmark, Finland och Norge av Markstridsuniform 24 pågår.

Källa: Försvarsmakten och Försvarets materielverk.

<sup>1</sup> Ekonomiskt utfall anges till leverantörskostnader och projektkostnader vid FMV för materielobjektet.

<sup>2</sup> Avser kontraktuell leveranstidpunkt. Leverans till Försvarsmakten bedöms ske tidigast i slutet av nästa försvarsbeslutsperiod.

**Investeringsutgifter inom stridsflyg- och undervattensområdena**

Regeringen särredovisar objektsramar för stridsflyg- och undervattensområdet för perioden 2024–2035 för att på så sätt tydliggöra investeringsutgifterna inom stridsflyg- och undervattensområdet.

De beräknade utgifterna för stridsflyg- och undervattenförmågorna framgår av tabell 4.5. Redovisningen baseras på Försvarsmaktens underlag, vilket tagits fram i samverkan med FMV för perioden 2024–2035.

Utgifterna kommer att belasta anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* samt, i mindre omfattning, anslagen 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap*, 1:4 *Forskning och teknikutveckling* och 1:11 *Försvarets materielverk*. Utgifter för personal- och lokalkostnader som belastar anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* är inte inkluderade.

**Tabell 4.5 Investeringsutgifter inom stridsflyg- och undervattensområdet**

Miljoner kronor (prisläge 2023)

	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030–2035
Stridsflyg	11 455	11 316	9 804	12 119	8 709	7 462	30 867
Undervatten	3 212	2 791	2 996	2 826	968	850	4 987

**Kapacitet och effektivitet i materieförsörjningen**

FMV har under 2022, i samverkan med andra myndigheter och intressenter, arbetat för att effektivisera relevanta arbetsprocesser. Exempelvis har FMV arbetat med att förenkla investeringsplanen. Utöver effektivisering har arbetet fokuserat på tydliggörande av involverade myndigheters ansvar. Under året har FMV infriat åtaganden för 20 miljarder kronor, att jämföra med 17,7 miljarder kronor 2021. Nya åtaganden för FMV har medfört en ökning av leverantörsorderstocken med drygt 36 miljarder kronor under 2022, jämfört med 2021 då ökningen uppgick till nästan 19 miljarder kronor – nästintill en fördubbling av värdet på nya beställningar. Regeringen uppfattar detta som ett tecken på hög kapacitet.

Vidare har samarbeten med Finland bidragit till säkrad produktionskapacitet för kritisk materiel, vilket kan anses kostnadseffektivt genom ökad möjlighet till skalfördelar. FMV tar i samverkan med Försvarmakten och övriga försvarsmyndigheter årligen fram ett analys- och prioriteringsunderlag för den exportrelaterade verksamheten. Exportstöd i form av koordinering och gemensamma prioriteringar görs för att verksamheten ska kunna bedrivas på ett effektivt sätt.

Regeringen har tydliggjort via uppdrag och i dialog med FMV att myndigheten ska fortsätta arbetet med att utveckla resultatindikatorer och nyckeltal för att visa på effekterna av myndighetens verksamhet inom materielförsörjningen. Regeringen ämnar redovisa myndighetens resultat inom detta område i kommande budgetpropositioner.

### **Försvarsmaterielexport och exportstödande verksamhet**

Statligt exportstöd lämnades under 2022 inom ramen för Saab AB:s erbjudande om Gripen E/F till Colombia och Gripen C/D till Filippinerna samt till BAE Systems Hägglunds inom ramen för Slovakiens och Tjeckiens stridsfordonsupphandlingar. Slovakien tecknade i december kontrakt med BAE Hägglunds om 152 stycken CV90, och i samband med detta skrev staten en bilateral överenskommelse med Slovakien om samarbete inom stridsfordonsområdet.

Diskussioner har också förts med Tjeckien om fortsatt mellanstatlig förhyrning alternativt köp av Gripen C/D efter att nuvarande hyrperiod går ut 2027. Därutöver har exportrelaterad verksamhet på ubåtsområdet varit prioriterad och regeringen samt berörda myndigheter har fortsatt följa den nederländska processen för anskaffning av ett nytt ubåtssystem. En grundläggande förutsättning för den exportrelaterade verksamheten är att exporten, i det fall den faller under regleringen i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, godkänns av Inspektionen för strategiska produkter, som är ansvarig exportkontrollmyndighet.

### **4.3.8 Ökad forskning och utveckling för långsiktigt stärkt förmåga**

Forskning och utveckling (FoU) bidrar till att långsiktigt stärka operativ förmåga och säkerställa tillgången till integritetskritisk kunskap och strategisk kompetens i Sverige.

Försvarmakten har under 2022 genomfört utökad verksamhet inom forskning och teknikutveckling samt utökade studier jämfört med tidigare år. Verksamheten har ökat inom såväl integritetskritiska områden (exempelvis undervattensteknik) som nya områden (exempelvis artificiell intelligens) men även inom områden för samtliga domäner (mark, sjö, luft, rymd och cyber). Vidare har de första projekten i materielutvecklingsprogrammet startats och deltagande i den europeiska försvarsfonden ökat. Försvarmakten har också påbörjat arbete med handlingsplaner för nyckelteknologier samt försvarsinnovation.

Under 2022 har FMV fortsatt utvecklingen av formerna för civil-militär samverkan, bland annat i form av teknikdagar inom ramen för det militära innovationsprogrammet. Uppstarten av programmet för materielutveckling och demonstratorer har också bidragit till nytta inom området FoU.

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har under 2022 bistått uppdragsgivare bl.a. i form av analyser rörande omvärldsutvecklingen, kring kriget i Ukraina, och ryska förutsättningar.

### 4.3.9 Samarbete med andra länder ger stärkt förmåga

Som en följd av det försämrade säkerhetsläget och Sveriges Natoansökan har regeringen haft nära kontakter med partners i bi- och multilaterala format och de internationella försvarssamarbetena under 2022 fördjupats. De internationella försvarssamarbetena har under 2022 bidragit till att höja det nationella försvarets förmåga och interoperabilitet samt utgjort en viktig del i Sveriges säkerhetspolitik.

För mer information om den övningsverksamhet som genomförts med olika länder och organisationer, se avsnitten 4.3.2 och 4.3.3. För information om internationella insatser i olika länder, se avsnitt 4.3.4.

#### Nato

Efter Sveriges ansökan om medlemskap och sedermera status som inbjuden till Nato har Sverige gradvis integrerats i Natos strukturer såväl politiskt som militärt. Som inbjudet land till Nato har Sverige deltagit i alla delar av Natos verksamhet, förutom i kärnvapenrelaterade frågor inom ramen för Nuclear Planning Group. Sverige har även deltagit i Natos förmågeplaneringscykel (NDPP). I februari 2023 tilldelades Sverige för första gången s.k. interimistiska förmågemål, vilka kommer att utgöra underlag för den fortsatta utvecklingen av Sveriges militära förmåga.

Den 26 oktober 2022 tillsatte regeringen en utredning för att utreda ett antal rättsliga frågor inför ett Natomedlemskap. Uppdraget ska slutredovisas i december 2023.

I mars 2023 antog riksdagen regeringens proposition Sveriges medlemskap i Nato (prop. 2022/23:74).

Den Natoleda krishanteringsövningen (Crisis Management Exercise, CMX) som på grund av Ryssland invasion av Ukraina sköts upp från 2022, genomfördes i mars 2023.

Sverige har bidragit med 10 miljoner kronor till Natos nationella frivilliga bidragsfond för bekämpning av terrorism (Voluntary National Contribution Fund).

#### Nordiskt försvarssamarbete bidrar till stärkt operativ förmåga

Under 2022 har det nordiska försvarssamarbetet fortsatt fördjupats.

Försvarssamarbetet med Finland har ytterligare utvecklats, bl.a. genom en scenariobaserad diskussion på ministernivå som genomfördes i mars 2022. Under året ingicks ett värdlandsstödsavtal i syfte att skapa förutsättningar för samarbete mellan Sverige och Finlands militära styrkor när dessa agerar på varandras territorium. Det bilaterala värdlandsstödsavtalet är en förutsättning för samarbete avseende territoriell övervakning och hävdande av territoriell integritet. Den av Försvarsmakten genomförda övningsverksamheten har bidragit till ökad interoperabilitet mellan finska och svenska förband inom samtliga stridskrafter. Förmågan att genomföra gemensamma operationer i olika scenarier har därvid stärkts. Den gemensamma operationsplaneringen med Finland har fortsatt under 2022.

Försvarssamarbetet med Danmark har under 2022 fokuserat på implementeringen av den trilaterala avsiktsförklaringen mellan Danmark, Norge och Sverige från 2021 och bilateralt samarbete kring hanteringen av sabotage mot gasledningarna Nord Stream 1 och 2. Därtill undertecknades ett tekniskt avtal om fördjupat marint samarbete utgående från samförståndsavtalet från 2016. I maj 2022 genomfördes scenariobaserade diskussioner på politisk och militär nivå inom ramen för det trilaterala samarbetet Sverige, Norge och Finland. I november 2022 undertecknades en uppdaterad avsiktsförklaring som bland annat anger ambitionen att förbereda och ha förmågan att genomföra gemensamma eller samordnade militära operationer. Därtill inleddes, inom ramen för arbetet med utvecklingen av nordiskt

försvarssamarbete, arbetet med att föra samman relevanta delar av de nordiska trilaterala samarbetena med Nordic Defence Cooperation (Nordefco).

Det nordiska försvarssamarbetet Nordefco fortsatte under 2022 att vidareutvecklas under norskt ordförandeskap. Fokus under året låg dels på att stärka och utveckla samarbetet i fred, kris och konflikt inom överenskomna områden, dels på hanteringen av den säkerhets- och försvarspolitiska utvecklingen, inklusive Sveriges och Finlands ansökan om Natomedlemskap. De nordiska försvarsministrarna nyttjade vid ett antal tillfällen under 2022 mekanismen för kriskonsultation och informationsutbyte mellan försvarsdepartementen, bland annat för att utbyta information om Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, ländernas stöd till Ukraina, den säkerhets- och försvarspolitiska utvecklingen i länderna och sabotaget mot Nord Stream 1 och 2. Därtill genomfördes ministermöten på strategiskt viktiga platser som Kirkenäs, Visby och Bornholm. Mot bakgrund av den säkerhets- och försvarspolitiska utvecklingen beslöt försvarsministrarna i november att styrdokumentet Vision 2025 skulle uppdateras under 2023.

### **Samarbeten med andra europeiska länder**

Det bilaterala försvarssamarbetet med Storbritannien vidareutvecklades, bl.a. genom undertecknandet av en bilateral solidaritetsförklaring i maj 2022. Samarbete med Storbritannien har skett inom övningsverksamhet, vilket bidragit till att utveckla Försvarsmaktens interoperabilitet. Sverige har vidare bidragit till den fortsatta utvecklingen av Joint Expeditionary Force, bl.a. genom övningsverksamhet i Östersjöområdet. Den 29 mars 2023 undertecknades en bilateral avsiktsförklaring på försvarsministernivå om ett strategiskt bilateralt partnerskap mellan Sverige och Storbritannien på artilleriområdet och fortsatt stöd för Ukraina.

Den bilaterala avsiktsförklaringen om fördjupat försvarssamarbete mellan Sverige och Frankrike har under 2022 vidare konkretiserats med bl.a. tematiska strategiska dialoger. Sverige har en nära dialog med Frankrike om internationella insatser och andra strategiska frågor, bl.a. inom ramen för formatet European Intervention Initiative (EI2). Inom EI2 har Sverige fortsatt att leda en arbetsgrupp med fokus på desinformation tillsammans med Finland.

Samarbetsformatet Norra gruppen har utgjort ett viktigt format för informationsutbyte och dialog om det säkerhetspolitiska läget.

### **USA**

Det bilaterala samarbetet med USA och det trilaterala samarbetet mellan Finland-Sverige och USA har stärkt Försvarsmaktens förmåga och bidragit till en ökad interoperabilitet länderna emellan. Under året har Försvarsmakten placerat en samverkansofficer vid försvarshögkvarteret Pentagon vilket förbättrat förutsättningarna till en fördjupad dialog och stöd vid implementeringen av gemensam verksamhet.

Under 2022 inledde Sverige och USA diskussioner om att ingå ett bilateralt avtal om försvarssamarbete, Agreement on Defense Cooperation (DCA). Ett sådant avtal syftar till att reglera förutsättningarna för amerikansk militär närvaro i Sverige. Ett DCA med USA skapar förutsättningar för mer kontinuerligt samarbete mellan länderna och bidrar till att möjliggöra amerikanskt militärt stöd i händelse av ett förhöjt säkerhetsläge.



## EU

Sverige har under 2022 fortsatt sitt deltagande inom ramen för den europeiska försvarsbyrån (EDA). Inom det permanenta strukturerade samarbetet (Pesco) fortskrider arbetet med åtaganden och i projekt. Sverige har under 2022 fortsatt att leda ett projekt tillsammans med Frankrike. Därutöver deltog Sverige i åtta projekt, t.ex. det mellanstatliga samarbetet avseende militär rörlighet som syftar till att underlätta militära transporter, samt var observatör i sammanlagt sexton projekt.

Sedan EU:s strategiska kompass antogs i mars 2022 är Sverige en del i implementeringen. EU:s strategiska kompass ger inriktning och vägledning för EU:s säkerhets- och försvarssamarbete under de närmaste fem till tio åren, vilket stärker EU:s säkerhets- och försvarssamarbete och bidrar till att Europa kan ta ett större ansvar för sin säkerhet samtidigt som det också stärker EU:s samarbete med partners.

Regeringen har under 2022 fortsatt att följa utvecklingen av kommissionens arbete med försvarsfrågor. Sedan förordningen om försvarsfonden (EDF) trädde i kraft i maj 2021 har Sverige bidragit till arbetet med att ta fram årliga arbetsprogram.

Sverige har under 2022 lämnat stöd till Ukraina genom den europeiska fredsfaciliteten (EPF). Se mer under avsnitt 4.3.2.

## OSSE

Under 2022 har Försvarsmakten lämnat stöd med en militär rådgivare till Sveriges permanenta delegation vid Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) för bevakning av den militärstrategiska utvecklingen vid OSSE. Verksamheten har präglats av Rysslands aggression mot Ukraina. Inom ramen för Wiendokumentet och Fördraget om observationsflygningar har Försvarsmakten åter genomfört praktiska verifikationsaktiviteter, bistått Regeringskansliet med expertkunskap och förhandlingsstöd samt informationsinlämning, vilket bidragit till transparens, ökad säkerhet och förtroende länder emellan.

### 4.3.10 Hållbarhetsfrågor

Försvarsmakten har, i enlighet med de krav som lagstiftning och myndighetsinstruktion ställer, fortsatt att ta miljöhänsyn i sin verksamhet i fred. I första hand prioriteras att bedriva ett systematiskt miljöarbete med god kunskap om verksamhetens miljöpåverkan, att vidta rimliga åtgärder utifrån givna uppgifter och tilldelade ekonomiska anslag samt att genomföra uppföljning. Inom ramen för detta har myndigheten fortsatt arbetet med att bidra till generationsmålet för miljöarbetet och de miljö kvalitetsmål som regeringen fastställt ska nås.

Under 2022 har Försvarsmakten fortsatt arbeta för en hållbar verksamhet där samtliga hållbarhetsdimensioner (social, miljömässig och ekonomisk) inkluderas samt med framtagandet av myndighetens kompletterande inriktning avseende hållbar utveckling. Försvarsmaktens miljöarbete är integrerat i ordinarie verksamhetsstyrning vid de relevanta områden där åtgärderna ger störst effekt. Försvarsmakten har prioriterat miljöarbetet och åtgärder inom följande områden, utifrån var det bedöms medföra störst nytta för verksamheten eller för miljön och klimatet: Begränsad klimatpåverkan, Anpassning till ett förändrat klimat samt Miljöhänsyn vid användning av mark- och vatten. Försvarsmaktens arbete med förorenade områden har fortsatt främst inriktats mot högfluorerade ämnen s.k. PFAS. Under året har Försvarsmakten bland annat gett Fortifikationsverket i uppdrag att upphandla, installera och drifva en reningsanläggning för PFAS vid Karlsborgs flygplats.

### 4.3.11 Försvarsmaktens arbete med samhällsplanering

Försvarsmakten har under året slutredovisat uppgift 19 (våg- och vindkraft) i regleringsbrevet för budgetåret 2020. Av redovisningen framgår bl.a. att Försvarsmaktens möjligheter att bidra till utbyggnaden av till exempel vindkraft är störst i planeringsskeden där mark- och vattenområdets lämplighet för vindkraft utreds. Samarbeten inom ramen för planeringsprocessen innebär, anser Försvarsmakten, generellt sett en bättre hushållning med statens resurser, ökad förutsägbarhet och färre osäkerheter jämfört med att föra dialog om enskilda långt gångna projekt inom ramen för en tillståndsprocess. För att uppnå en högre nivå av samexistens mellan försvarsintressen och andra samhällsintressen behöver, enligt Försvarsmakten, berörda myndigheter inom samhällsplaneringen säkerställa förutsättningar för att omhänderta säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter och delta i säkerhetskänslig verksamhet utifrån kraven i säkerhetsskyddslagen (2018:585) och säkerhetsskyddsförordningen (2021:955). Konsekvensen blir annars, enligt Försvarsmakten att förutsägbarheten minskar i de underlag som tas fram på grund av att totalförsvarsintressen som omfattas av sekretess har lämnats utanför planeringen.

## 4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

### 4.4.1 Förmåga att försvara Sverige mot väpnat angrepp

Försvarsmaktens operativa förmåga har under 2022 i stort fortsatt att utvecklas i enlighet med fastställda mål för att öka förmågan att möta ett väpnat angrepp. Utvecklingen av den krigsorganisation som riksdagen beslutade om 2020 har fortsatt. Under året har bl.a. övningar som Vigilant Knife i norra Finland, Cold Response 22 och Baltic Operations 22 utvecklats till krigsförband och interoperabilitet med internationella partners, vilket bidrar till ökad förmåga.

Bemanningen av krigs- och grundorganisationen har i huvudsak fortlöpt enligt plan och antalet anställda har fortsatt att stiga liksom antalet som slutför grundutbildning med värnplikt samt mönstrar. Regeringen bedömer att Plikt- och prövningsverket på ett fullgott vis mönstrar och prövar individer för att öka kapaciteten i försvaret. Materieförsörjningen har anpassats utifrån det försämrade omvärldsläget. Anskaffningar har forcerats och planering tidigare lagts. Regeringen bedömer att de åtgärder Försvarsmakten och FMV har vidtagit i detta avseende bidrar till förmågan vid väpnat angrepp.

Även om utvecklingen i stort går i rätt riktning i förhållande till beslutade mål bedömer regeringen att det fortsatt finns begränsningar i förmågan att möta ett väpnat angrepp, bl.a. finns det fortsatta behov av att stärka förmågan att mobilisera krigsorganisationen enligt ställda krav. Vad gäller personalförsörjningen finns personalbrister inom vissa nyckelkategorier t.ex. piloter, tekniker och specialister. Vakansläget innebär en risk för nedgång i krigsförbandens förmåga. Mot bakgrund av det makroekonomiska läget i stort och den stora efterfrågan som råder på försvarsmateriel på grund av kriget i Ukraina, finns risker i materieförsörjningen t.ex. rörande prisutveckling och osäkerheter i leverans av projekten. Det makroekonomiska läget och omvärldsutvecklingen innebär även risker avseende infrastruktur- och materieförsörjningen bl.a. vad gäller prisutvecklingen och tillgång till viss byggmateriel.

Regeringen konstaterar vidare att det försämrade omvärldsläget har medfört nya uppgifter för Försvarsmakten och övriga försvarsmyndigheter, i form av militärt stöd till Ukraina samt integration i Nato. Omvärldsutvecklingen innebär också att Försvarsmakten måste lägga mer resurser på att upprätthålla territoriell integritet och

värna suveräna rättigheter än vad som tidigare var fallet. Detta påverkar sammantaget förutsättningarna att utveckla krigsorganisationen mot fastställda mål.

Angående forskning och utveckling bedömer regeringen att Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har under 2022 bistått väl i utvecklingen av den samlade förmågan i försvaret, och i stärkandet av den operativa förmågan i krigsförbanden. Detta genom bl.a. i form av analyser rörande omvärldsutvecklingen, kring kriget i Ukraina, och ryska förutsättningar.

#### **4.4.2 Förmåga att hävda Sveriges territoriella integritet samt värna suveräna rättigheter och nationella intressen i Sverige och utanför svenskt territorium i enlighet med internationell rätt**

Regeringen bedömer att Försvarsmakten, tillsammans med berörda myndigheter inom det militära försvaret, har en god förmåga att hävda Sveriges territoriella integritet och värna suveräna rättigheter. Omvärldsutvecklingen har medfört att Försvarsmakten har fått lägga större fokus på beredskapsåtgärder under 2022 och de åtgärder som Försvarsmakten har vidtagit visar på myndigheternas förmåga i detta avseende.

#### **4.4.3 Förmåga att främja vår säkerhet samt förebygga och hantera konflikter och krig genom att i fredstid genomföra operationer på vårt eget territorium och i närområdet samt delta i internationella fredsfrämjande insatser**

Regeringens bedömning är att de fördjupade internationella samarbetena under året bidragit till att främja Sveriges säkerhet i det försämrade säkerhetspolitiska läget. De internationella försvarssamarbetena bidrar till att höja det nationella försvarets förmåga och interoperabilitet och utgör en viktig del i Sveriges säkerhetspolitik.

I och med Sveriges ansökan om medlemskap i Nato har samarbetet med Nato stärkts och den bi- och multilaterala verksamheten har ökat och fördjupats. Det svensk-finska samarbetet, det nordiska samarbetet och samarbetet med andra europeiska länder samt USA, bedöms ha bidragit till Försvarsmaktens ökade förmåga att agera med andra. Samarbetet har utgjort en central del av Försvarsmaktens förmågeutveckling. Regeringens bedömning är att stödet till Ukraina visar att Sverige axlar ansvar för den europeiska säkerheten inom ramen för den övergripande euroatlantiska säkerhetsordningen. Detta har åstadkommit i nära samarbete med partners runt om i Europa och USA.

#### **4.4.4 Förmåga att skydda samhället och dess funktionalitet genom att med befintlig förmåga och resurser bistå övriga samhället såväl i fred som vid höjd beredskap**

Stödet från Försvarsmakten till samhället har fortsatt varit omfattande och genomförs enligt regeringens bedömning med goda resultat. Regeringen bedömer att Försvarsmakten har en god förmåga att med befintlig förmåga och resurser bistå övriga samhället.

### **4.5 Politikens inriktning**

Det säkerhetspolitiska läget i omvärlden kräver att Sverige har ett starkare försvar. Kontinuerliga beredskapsanpassningar och övningar behöver genomföras, det svenska stödet till Ukraina ska fortsätta så länge som det behövs och anpassningar till

Natomedlemskapet ska ske samtidigt som den egna förmågan och krigsorganisationen ska förstärkas i enlighet med inriktningen i proposition Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30). Det militära försvaret behöver stärkas för att bättre försvara vårt land, våra blivande allierade och svenska intressen. Regeringen betonar att det stöd som Sverige lämnar till Ukraina är en långsiktig investering för Sveriges säkerhet, men som i det kortare perspektivet får inverkan på krigsorganisationens tillväxt.

Försvarsberedningen har föreslagit att nästa totalförsvarsbeslut ska tidigareläggas, och regeringen planerar att lämna en proposition om totalförsvarets fortsatta utveckling till riksdagen under hösten 2024.

Anslagen till det militära försvaret föreslås öka med mer än 27 miljarder kronor mellan 2023 och 2024. Tack vare förstärkningar av försvarsanslagen är regeringens bedömning att Sverige redan 2024 kommer att uppfylla målsättningen om att försvarsutgifterna ska uppgå till 2 procent av BNP enligt Natos definition. Samtidigt kommer regeringen föreslå fortsatta resursförstärkningar till det militära försvaret så att utgifterna på anslag 1.1.-1.13, i enlighet med den politiska överenskommelsen från den 16 mars 2022 och Förvarsberedningens rapport Kontrollstation 2023 från den 26 april 2023 (Ds 2023:12), ska motsvara 2 procent av BNP. Regeringen har gett Försvarmakten och berörda myndigheter i uppdrag att planera för en fortsatt tillväxt som innebär att försvarsanslagen ska nå 2 procent av BNP 2028.

Regeringen arbetar för att utveckla styrningen av myndigheterna, inte minst mot bakgrunden av tillväxten i det militära försvaret. Ökade resurser ska omsättas till ökad försvarsförmåga. Risker och osäkerheter inom materiel-, personal- och infrastruktur försörjningen kommer att kräva fortsatt fokus. På grund av den makroekonomiska utvecklingen och den stora efterfrågan som råder på försvarsmateriel sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina finns exempelvis risker i fråga om brister på kritiska komponenter och prisutveckling.

#### 4.5.1 Sveriges integrering i Nato

Regeringen fortsätter arbetet med att anpassa det svenska försvaret för ett kommande medlemskap i Nato. Sverige ska vara en trovärdig, pålitlig och solidarisk medlem av Nato och leva upp till de åtaganden som följer av medlemskapet. Sverige ställer sig bakom Natos kärnvapendoktrin och strategiska avskräckning. Som medlem i Nato ska Sverige över tid delta på bredden i insatser, aktiviteter och operationer inom ramen för Natos åtgärder för avskräckning och försvar. Regeringen stödjer fullt ut Natos 360-gradersperspektiv, dvs. att Nato har beredskap i alla riktningar över land-, luft-, sjöfarts-, cyber- och rymddomänerna och mot alla hot och utmaningar. Dessa inkluderar deltagande i Natos luftrumsövervakning, bidrag med markförband till Natos förstärkta närvaro i de baltiska länderna samt marina bidrag till Natos stående marina styrkor. Regeringen, liksom Förvarsberedningen i rapporten ”Allvarstid”, understryker att Sverige ska ha tydliga prioriteringar kring hur svenska förmågor kan användas för att stärka säkerheten i hela det euroatlantiska området. Den beslutade krigsorganisationen utgör tillsammans med Sveriges geografiska läge det viktigaste bidraget till Nato. Som medlem i alliansen behöver Sverige fortsatt utveckla förmågan att ge och ta emot stöd. Arbetet med att omhänderta behov utgående från allierade kravställningar och rekommendationer, t.ex. de interimistiska förmågemålen, fortsätter. Detta arbete kommer att innebära fortsatta investeringar i materiel inom samtliga försvarsgrenar.

#### 4.5.2 Fortsatt stöd till Ukraina

Rysslands aggression mot Ukraina innebär ett långsiktigt och kraftigt försämrat säkerhetsläge i Europa. Det utgör även ett hot mot global fred och säkerhet. Att

Ukraina förmår försvara sig mot den ryska aggressionen är centralt för Europas säkerhet. Regeringen, liksom Försvarsberedningen i rapporten ”Allvarstid” understryker vikten att fortsätta stödja Ukraina såväl bilateralt som tillsammans med andra länder. Sverige ska fortsätta stödja Ukraina med försvarsmateriel, utbildning, finansiellt stöd och bistå Ukraina vid anskaffning av försvarsmateriel. Inget framtida stöd kan uteslutas.

### 4.5.3 Krigsorganisationens utveckling

Försvarsförmågan, där den dimensionerande grunden är ett väpnat angrepp, ska öka under kommande år och arbetet med den beslutade krigsorganisationen fortsätta i högt tempo. Regeringen bedömer samtidigt att stödet till Ukraina, behovet av fortsatta beredskapsanpassningar med anledning av det försämrade säkerhetspolitiska läget och integreringen i Nato kommer påverka den operativa förmågan och krigsorganisationens utveckling. Vidare anser regeringen att relevanta lärdomar från kriget i Ukraina ska analyseras, omsättas och vidareutvecklas i den framtida inriktningen för svenskt försvar.

#### Personalförsörjning

En fungerande personalförsörjning är central för arbetet med att stärka försvaret. Såväl grund- som krigsorganisationen växer personellt. Regeringen följer Försvarsmaktens kartläggnings- och åtgärdsarbete för att stärka attraktionskraften och förmågan att behålla medarbetare inom vissa kompetensområden där det råder brist. Regeringen konstaterar att den återinförda grundutbildningen med värnplikt utgör kärnan i krigsorganisationens tillväxt och är en förutsättning för att kunna producera fullt bemannade, utbildade och övade krigsförband. Grundutbildningsvolymerna behöver därför fortsatt öka under kommande år. Enligt nuvarande inriktning kommer 8 000 totalförsvarspiktiga att grundutbildas årligen fr.o.m. 2025.

Regeringen anser att det är angeläget att Försvarsmakten fortsätter organiseringen av grundutbildningen och repetitionsutbildningen i ett tydligt förbandsomsättningssystem i syfte att åstadkomma en krigsorganisation med samövade krigsförband. Stående förband, huvudsakligen bemannade med anställd personal, är viktiga för att snabbt kunna möta behov av kvalificerade förband i fredstid och för att lösa vissa uppgifter innan den övriga krigsorganisationen kunnat mobiliseras.

#### Mobilisering

Regeringen betonar att en avgörande del för att nå den beslutade krigsorganisationen är att mobiliseringsförmågan ökar t ex genom att krigsplaceringen av materiel snarast slutförs. Detta är även en förutsättning för att kunna fördela myndighetens materiel till rätt plats i rätt mängd så att förbanden kan ges den materiel som de behöver för sin verksamhet. Det gäller både organisationsbestämmande materiel som mängdmateriel, t.ex. personlig utrustning.

#### Försvarsgrenar och funktioner

Logistik och ledning är centrala för att klara av mobilisering, väpnat angrepp och samverkan nationellt och internationellt. Regeringen bedömer att arbetet med ledning och logistik fortsatt behöver utvecklas i syfte att främja balansen mellan verkansförband och stödfunktioner i ett allierat sammanhang. Utvecklingen inom ledning och logistik är central för hur svenska förband integreras i Natos strukturer, liksom hur förband under svensk kontroll kan bidra till allierade operationsplaner genom värdlandsstöd eller andra möjliggörande uppgifter.

Cyberförsvarsförmågan ska fortsatt stärkas och utvecklas under 2024. Det inbegriper Försvarsmaktens förmåga att, med stöd av FRA, genomföra defensiva och offensiva operationer i cyberdomänen. Utbildning av antalet cybersoldater har utifrån Försvarsmaktens planering nått årsvis volymnivå om 60 värnpliktiga och fortsätter på denna nivå under 2024.

Regeringen betonar betydelsen av att snarast genomföra den beslutade krigsorganisationen för armén, inklusive divisionsnivån, brigaderna och övriga förband. Utökade anskaffningar inom ett flertal olika materielområden innebär att arméns förmåga och uthållighet stärks i närtid samtidigt som förutsättningarna för tillväxt förbättras. Stödet till Ukraina fortsätter och därmed behöver den fortsatta utvecklingen inom armén anpassas och utformas för att snarast möjligt uppnå den beslutade organisationen. Mot bakgrund av arméns kraftigt ökade mängd fordon av olika typer bör även behovet av en utvecklad samverkan med industrin tillgodoses i uppbyggnaden av logistikkoncept för att säkerställa ett fungerande bakre underhåll av denna materiel i alla beredskapsnivåer.

Regeringen betonar betydelsen av att stärka arbetet med den beslutade krigsorganisationen för marinen, inklusive amfibiebataljonen i Göteborg samt de marina basbataljonerna. Personell tillväxt och kompetens samt vidmakthållande och anskaffning av materielssystem är förutsättningar för detta. Arbetet med sjöoperativ helikopterförmåga fortsätter. Anskaffningen av ubåt typ Blekinge fortsätter. Vidare inleds anskaffning av nästa generation ytstridsfartyg under 2024. Därtill påbörjas anskaffning av arbetsfartyg till de två basbataljonerna som ska fortsätta utvecklas under 2024.

Regeringen betonar betydelsen av Försvarsmaktens fortsatta ansträngningar inom personalområdet i syfte att åtgärda rådande personella vakansläge inom flygvapnet. Tjänstgörande personal är en förutsättning för tillväxt och för att flygtidsproduktion och tillgänglighet inom stridsflygssystemet återigen ska kunna öka. Introduktion av det nya skolflygplanet SK 40 fortsätter. Regeringen kommer under 2024 att fortsätta arbetet med framtida stridsflygsförmåga. Vidare kommer den militära rymdlägesbilden genom nationella och internationella samarbeten att utvecklas. Försvarsmaktens arbete med att förstärka flygbasorganisationen och förmågan till spridning och rörlighet av flygstridskrafter är fortsatt viktigt.

Regeringens inriktning är att specialförbanden ska fortsätta att utvecklas mot nationellt försvar med bibehållen förmåga till internationella insatser. Specialförbandens stödfunktioner förstärks för att möta de nya uthållighetskraven.

#### **4.5.4 Militär säkerhetstjänst ska fortsätta stärkas**

Regeringen avser att under 2024 fortsatt stärka och utveckla den militära säkerhetstjänsten. Mot bakgrund av bl.a. vidareutvecklingen av grund- och krigsorganisationen är det viktigt att fortsätta arbetet med att stärka och utveckla Försvarsmaktens säkerhetsskydd och säkerhetsunderrättelseförmågan.

#### **4.5.5 Materieförsörjning**

Sveriges försämrade säkerhetsläge innebär att materieförsörjningen av Försvarsmakten behöver stärkas och vara tillräckligt robust och uthållig för att krigsorganisationen ska kunna lösa sina uppgifter på alla beredskapsnivåer. Betydande investeringar i anskaffning av materiel kommer även fortsatt att behöva göras, och som följd av det behövs satsningar på vidmakthållande av materiel för att garantera materielens tillgänglighet och prestanda. Försörjningstryggheten bör fortsätta att utvecklas för att kraven på krigsförbandens uthållighet ska kunna tillgodoses. Det

förutsätter avtal och lämpliga samverkansformer mellan stat och leverantör. Former för hur staten, när så krävs, kan verka för att försvarsindustrins produktionskapacitet ökar inom särskilt viktiga materielområden, som t.ex. ammunition, analyseras. Sverige ska även bidra till de åtgärder som bereds inom EU och andra internationella forum för att öka produktionskapaciteten i försvarsindustrin. Sveriges medlemskap i Nato kommer att påverka materieförsörjningen, såväl arbetssätt som vilken materiel som anskaffas.

#### 4.5.6 Internationella försvarssamarbeten och exportstöd

De internationella försvarssamarbetena, inklusive en omfattande övningsverksamhet, kommer under 2024 att utvecklas. Regeringen, liksom Försvarsberedningen i rapporten ”Allvarstid”, konstaterar att genom medlemskapet i Nato blir Sverige en del av Natos kollektiva säkerhet och omfattas av försvarsgarantier enligt det nordatlantiska fördragets artikel 5. Det kommer på ett avgörande sätt att stärka Sveriges säkerhet. Natomedlemskapet öppnar för nya möjligheter att fördjupa samarbetet med länderna i vårt närområde, samtidigt som Sverige även kommer att vara berett att bidra till Natos säkerhet i andra geografiska områden.

Samarbetet med strategiska allierade så som våra nordiska och baltiska grannländer, USA och Storbritannien, inklusive inom ramen för Joint Expeditionary Force, är av särskild vikt för Sveriges säkerhet. En stark transatlantisk länk är omistlig för Europas säkerhet. Med ett svenskt och finskt Natomedlemskap skapas ökade förutsättningar för en ytterligare fördjupning av det nordiska försvarssamarbetet inom ramen för Nordefco. Under 2024 kommer det nordiska samarbetet att öka i omfattning och stärkas i enlighet med den nya vision som tagits fram under det svenska ordförandeskapet i Nordefco. Arbetet med förhandlingar och efterföljande genomförande av ett s.k. Defense Cooperation Agreement (DCA) med USA fortsätter under 2024.

Den exportstödande verksamheten och de internationella materielsamarbetena kommer fortsatt att användas som ett medel för att främja en materieförsörjning som bidrar till att stärka och utveckla Försvarsmaktens operativa förmåga. Den geopolitiska utvecklingen innebär att handel och samarbete med försvarsmateriel också är av allt större säkerhetspolitisk betydelse.

Under 2024 kommer samarbetet med partnerländer i Asien att utvecklas. Relationen med likasinnade länderna i Asien blir allt viktigare när säkerheten i Asien och Europa allt tydligare kopplas samman. Samverkan mellan europeiska och asiatiska partners är viktigt för stabilitet och för att upprätthålla den regelbaserade världsordningen. Samarbete med högteknologiska partnerländer i Asien ger Sverige bättre möjligheter att utveckla och få tillgång till nya och innovativa tekniker som bidrar till försvarsinnovation.

Det säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet inom EU ska fortsätta prioriteras, och Sverige ska vara med och påverka inriktningen för det framtida samarbetet. Under 2024 kommer regeringen inom EU fortsatt att verka för EU:s stöd till Ukraina, genomförandet av den strategiska kompassen och utvecklandet av partnerskapet mellan EU och Nato samt mellan EU och strategiska partner. I det säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet eftersträvas en tydlig ansvarsfördelning gentemot Nato framgå i syfte att inte skapa parallella och konkurrerande förmågor och strukturer. Därtill kommer Sverige påbörja en översyn av om det krävs nationella anpassningar för gemensam upphandling av försvarsmateriel, European Defence Industry Reinforcement Through Common Procurement Act (EDIRPA) och till förordning om stöd för ammunitionsproduktion, Act in Support of Ammunition Production (ASAP).

#### **4.5.7 Internationella militära insatser**

Regeringen anser att Sverige under 2024 ska fortsätta att bidra till den globala koalitionen ansträngningar att beseгра Daesh i Irak (Operation Inherent Resolve), Natos insatser i Irak (Nato Mission Iraq) och i Kosovo (Kosovo Force) samt FN:s och EU:s militära insatser. Regeringen anser också att Försvarsmakten ska ha beredskap att återuppta bidraget till den av Kanada ledda utbildningsinsatsen Operation Unifier i Ukraina när situationen så tillåter.

Regeringen anser att Sverige under 2024 fortsatt ska delta i EU:s militära stödinsats för Ukraina (EUMAM UA), i vilken eventuella nationella utbildningsinsatser kan komma att ingå, samt bidra med instruktörer till en grundläggande militär utbildning för ukrainska medborgare inom ramen för t.ex. den brittiskt ledda utbildningsinsatsen Interflex.

#### **4.5.8 Forskning, utveckling och innovation för det militära försvaret**

Regeringen föreslår fortsatt förstärkning av forskning, utveckling, innovation samt utbildning på försvarsområdet för att öka Försvarsmaktens möjligheter att möta framtida hot. Se utg.omr. 16 Utbildning och universitetsforskning (avsnitt 5.6.3 Ökad kunskap för att möta framtidens utmaningar) för att läsa om regeringens satsning på cybercampus. Arbetet med regeringens försvarsinnovationsinitiativ fortsätter med målet att omsätta resultat av teknikintensiv innovation i civila sektorn till militär förmåga. Initiativet ska även bidra till att öka konkurrenskraften i försvarsindustrin och utvecklingsmöjligheter för näringslivet. Sverige har också goda förutsättningar att bidra till Natos initiativ för innovation (DIANA). Som Natomedlem kommer Sverige även att kunna delta i Natos innovationsfond (NIF) och därigenom ytterligare bidra till främjandet av innovation och utveckling.

#### **4.5.9 Hållbarhet**

Försvarsmaktens arbete med hållbarhet kommer även fortsättningsvis vara en naturligt integrerad verksamhet i myndighetens arbete med att genomföra sin huvuduppgift, att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp. Myndighetens arbete inriktas bl.a. med hjälp av Sveriges miljömål och de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030.

### **4.6 Budgetförslag**

Mot bakgrund av det förvärrade säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde stärks det militära försvaret ytterligare. Regeringens budgetförslag omhändertar förstärkningarna till det militära försvaret från proposition Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30) och efterföljande politiska överenskommelser.



## 4.6.1 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap

**Tabell 4.6 Anslagsutveckling 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap**

Tusental kronor

2022	Utfall	46 522 481	Anslagssparande	-1 005 026
2023	Anslag	51 756 048 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	51 362 760
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>60 649 599</b>		
2025	Beräknat	65 266 206 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	69 408 225 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 61 652 098 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 64 014 433 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera utbildnings- och övningsverksamhet för utvecklingen av försvarsmaktsorganisationen, planering, nationella operationer och insatser och operationer och insatser under Natos ledning inom Natos eget territorium, under ledning av bilaterala och multilaterala samarbeten samt försvarsunderrättelseverksamhet. Anslaget får vidare användas till att finansiera åtgärder med avsikt att bibehålla materielens eller anläggningens tekniska förmåga eller prestanda samt åtgärder för att upprätthålla minsta bestånd av beredskapsvaror i lager. Anslaget får även användas för stöd till frivilliga försvarsorganisationer, till veteran- och anhörigorganisationer samt till organisationer som bidrar till att öka kunskapen om totalförsvaret. Även fasta kostnader för multinationella samarbeten får finansieras från detta anslag. Anslaget får vidare användas för det säkerhetsfrämjande samarbetet med andra länder samt till exportfrämjande åtgärder inom försvarssektorn.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.7 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>51 453 048</b>	<b>51 453 048</b>	<b>51 453 048</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	5 495 876	8 825 821	10 277 786
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer varav BP24 <sup>3</sup>	3 700 675	4 987 338	7 677 391
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	–3 075	–3 075	–3 075
– Folk och Försvar	–500	–500	–500
– Förstärkt förmåga	2 137 000	495 000	2 874 000
– Utskottsinitiativ - kostnader Försvarsmakten	90 000	90 000	
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>60 649 599</b>	<b>65 266 206</b>	<b>69 408 225</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

<sup>4</sup> 195 278 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2024 sedan hänsyn tagits till regleringsbelopp för 2021 som uppgick till 20 156 tkr.

I syfte att öka bidraget till centralförbundet Folk och Försvar minskas anslaget fr.o.m. 2024 med 500 000 kronor. Anslaget 1:10 *Nämnder m.m.* ökas med motsvarande belopp.

För att stärka det militära försvaret och öka den operativa förmågan ökas anslaget för 2024 med 2 137 000 000 kronor. För 2025 beräknas anslaget öka med 495 000 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 2 874 000 000 kronor. För att bidra till finansieringen minskas anslaget 1:2 *Försvarsmaktens insatser internationellt* med 461 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget 1:2 *Försvarsmaktens insatser internationellt* minska med 495 000 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget minska med 598 000 000 kronor. Finansiering sker även genom att anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* minskas med 1 668 000 000 kronor 2024 och genom att anslaget 1:11 *Försvarets materielverk* minskas med 8 000 000 kronor 2024.

För att stödja Ukraina har riksdagen bl.a. beslutat om att bemyndiga regeringen att skänka ytterligare försvarsmateriel till Ukraina (bet. 2022/23.FiU32, rskr. 2022/23:267). För att Försvarsmakten ska kunna verkställa överlåtandet av materiel ökas anslaget med 90 000 000 kronor för 2024 och för 2025 beräknas anslaget öka med 90 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 60 649 599 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 65 266 206 000 kronor respektive 69 408 225 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* besluta om beställningar av materiel och anläggningar som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 35 700 000 000 kronor 2025–2031.

**Skälen för regeringens förslag:** I förslaget till bemyndigande för 2024 ingår sedan tidigare beställda objekt som kommer att belasta anslaget fr.o.m. 2025 (utestående åtaganden) och objekt som planeras beställas under 2024 (nya åtaganden). Anskaffningar inom anslaget hänför sig till vidmakthållande av tidigare investeringar i materiel och anläggningar. Bemyndigandet omfattar bl.a. underhåll av Försvarsmaktens materiel och anläggningar som inte är av löpande karaktär eller driftskaraktär. Vidmakthållandet bidrar således till att uppfylla målen för det militära försvaret, och säkerställa krigsförbandens krigsduglighet och genomförandet av försvarsbeslutet. Verksamheten bidrar därmed till att uppfylla målen för det militära försvaret och bibehålla krigsförbandens krigsduglighet. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* besluta om beställningar av materiel och anläggningar som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 35 700 000 000 kronor 2025–2031.

**Tabell 4.8 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2031
Ingående åtaganden	16 286 162	29 247 746	29 642 000			
Nya åtaganden	20 279 324	9 351 717	16 377 000			
Infriade åtaganden	-7 317 740	-8 957 463	-10 601 000	-11 389 000	-9 570 000	-14 459 000
Utestående åtaganden	29 247 746	29 642 000	35 418 000			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>33 003 000</b>	<b>29 842 000</b>	<b>35 700 000</b>			

### Investeringsplan

**Regeringens förslag:** Riksdagen godkänner investeringsplanen för vidmakthållande av försvarsmateriel för 2024–2035 som en riktlinje för Försvarsmaktens investeringar (tabell 4.9).

**Skälen för regeringens förslag:** Investeringsplanen är regeringens förslag till riktlinje för vidmakthållande av befintliga investeringar för åren 2024–2035.

Investeringsplanen bygger på regeringens förslag till anslag 2024, beräknade anslag för åren mellan 2025 och 2028 samt för åren 2029–2035. Beloppen per område är regeringens bedömning av investeringarnas omfattning och inriktning för den aktuella perioden.

Regeringen svarar för att riksdagen delges sådan information som är nödvändig för att riksdagen ska kunna utöva sin finansmakt. Osäkerheterna i verksamheten, vad avser bl.a. prissättning, inköp, produktion och leverans, innebär att förändringar av investeringsplanen, inom ramen för beslutat anslag och beställningsbemyndigande, kan förekomma.

**Tabell 4.9 Investeringsplan för vidmakthållande av försvarsmateriel**

Miljoner kronor

	Utfall 2021	Utfall 2022	Prognos 2023	Beräknat 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2035
<b>Vidmakthållande av befintliga investeringar</b>	<b>14 897</b>	<b>18 813</b>	<b>19 941</b>	<b>23 585</b>	<b>24 366</b>	<b>25 521</b>	<b>26 174</b>	<b>26 735</b>	<b>203 113</b>
Arméstridskrafter	2 918	3 119	3 600	4 258	4 172	4 340	4 373	4 091	34 529
Marinstridskrafter	2 069	2 209	3 298	3 478	3 457	3 434	3 483	3 512	28 436
Flygstridskrafter	3 963	4 586	4 546	5 136	5 455	5 903	6 366	6 555	46 716
Operativ ledning	3 558	4 514	4 207	5 259	5 481	5 691	6 023	6 249	46 716
Logistik	1 113	2 225	1 662	1 954	2 193	2 452	2 222	2 501	18 280
Stödfunktioner	1 276	2 160	2 629	3 501	3 608	3 701	3 707	3 828	28 436
<b>Varav investeringar i anläggningstillgångar</b>	<b>3 277</b>	<b>4 139</b>	<b>4 387</b>	<b>5 189</b>	<b>5 361</b>	<b>5 615</b>	<b>5 758</b>	<b>5 882</b>	<b>44 685</b>
<b>Finansiering vidmakthållande</b>	<b>14 897</b>	<b>18 813</b>	<b>19 941</b>	<b>23 585</b>	<b>24 366</b>	<b>25 521</b>	<b>26 174</b>	<b>26 735</b>	<b>203 113</b>
Anslag 1:1									
Förbandsverksamhet och beredskap	14 013	17 663	18 972	22 541	23 322	24 477	25 130	25 691	195 805
Övrig finansiering	884	1 150	969	1 044	1 044	1 044	1 044	1 044	7 308

Investeringsplanen ovan avseende vidmakthållande av försvarsmateriel innefattar högre belopp per år fr.o.m. 2024 jämfört med föregående investeringsplan. Detta för att möta den ökade anskaffningen av försvarsmateriel under perioden som också

medför ett ökat behov av vidmakthållande. Nuvarande investeringsplan för vidmakthållande 2023 har dämpats något jämfört med föregående till följd av Försvarmaktens prioritering av den personella tillväxten.

### Redovisning av vidmakthållande och avveckling

Förslaget till investeringsplan utgörs av samtliga pågående och planerade investeringar i investeringsplaneringsperioden. För att visa på det närmare innehållet i planen redovisas i tabellen nedan ett urval av de större vidmakthållandeåtgärder som Försvarmakten har beställt under 2023 eller tidigare, alternativt avser att beställa under den kommande tolvåriga investeringsplansperioden, enligt nuvarande planering.

**Tabell 4.10 Redovisning av vidmakthållande och avveckling**

Materielområde	Beställning
	Vidmakthållande markstridssystem
	Vidmakthållande stridsfordonsystem
	Vidmakthållande indirekt eldsystem
	Vidmakthållande markbaserade
Arméstridskrafter	luftvärnssystem
	Vidmakthållande sensorer
	Vidmakthållande undervattens- och ubåtssystem
Marinstridskrafter	Vidmakthållande sjöstridssystem
	Vidmakthållande stridsflygsystem
	Vidmakthållande helikoptersystem
	Vidmakthållande transportflygsystem
	Vidmakthållande flygbassystem
	Vidmakthållande ledningssystem flyg
	Vidmakthållande RBS 15
Flygstridskrafter	Vidmakthållande SK60
	Vidmakthållande fast nät, infrastruktur
	Vidmakthållande tele- och datakommunikation
Operativ ledning	Vidmakthållande signalskydd och IT-säkerhet
	Vidmakthållande personligt utrustningssystem
Logistik	Vidmakthållande logistikledningssystem

## Budget för avgiftsfinansierad verksamhet

**Tabell 4.11 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Försvarsmakten**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera verksamheten						
<i>Uppdragsverksamhet</i>						
Försvarslogistik och verkstadsverksamhet	-	-	325 000	-	-	-
Transportverksamhet	-	-	85 000	-	-	-
Statsflyget	-	-	7 000	-	-	-
Övning och utbildning	-	-	760 000	-	-	-
Stöd till civil verksamhet	-	-	4 000	-	-	-
Övrig uppdragsverksamhet	-	-	5 500	-	-	-
Summa uppdragsverksamhet	-	-	1 186 500	-	-	-

### 4.6.2 1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt

**Tabell 4.12 Anslagsutveckling 1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 323 390	Anslagssparande	257 120
2023	Anslag	1 758 512 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 744 976
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 742 019</b>		
2025	Beräknat	1 868 891 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	2 151 992 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 1 796 821 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 2 028 105 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för särutgifter för den verksamhet med förband utomlands som Försvarsmakten genomför efter beslut av riksdagen och regeringen. Anslaget får även användas för utgifter avseende avgifter och bidrag till Nordatlantiska fördragsorganisationens (Nato) militära verksamhet och kapacitetshöjande bilaterala och multilaterala stöd. Vidare får anslaget användas för Sveriges del av de gemensamma kostnader som kan komma att uppstå i samband med EU-ledda insatser internationellt, som finansieras via den s.k. ATHENA-mekanismen. Anslaget får också användas för Sveriges del av de gemensamma kostnaderna för EU:s utombudgetära fond Europeiska fredsfaciliteten (EPF). Vidare får anslaget användas för särutgifter för Försvarsmaktens bidrag till insatser internationellt som inte innebär sändande av väpnad styrka till andra länder, förutom militärobservatörer, samt sekondering av personal till internationella stabsbefattningar kopplade till pågående insatser.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.13 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 501 512</b>	<b>1 501 512</b>	<b>1 501 512</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	57 507	120 039	152 740
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	183 000	247 340	497 740
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>183 000</i>	<i>240 000</i>	<i>484 000</i>
– Natoavgift, militär del	600 000	761 000	1 038 000
– Nato:s innovationsfond (NIF)	44 000	44 000	44 000
– Förstärkt förmåga	-461 000	-495 000	-598 000
– Utökade materielanskaffningar		-70 000	
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 742 019</b>	<b>1 868 891</b>	<b>2 151 992</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Ett svenskt medlemskap i Nato medför obligatoriska och icke-obligatoriska avgifter som Sverige förväntas bidra till. Anslaget ökas därför med 600 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 761 000 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 1 038 000 000 kronor. För att främja innovation och utveckling föreslår regeringen att Sverige bidrar till Natos innovationsfond (NIF) och därför ökas anslaget med 44 000 000 kronor fr.o.m. 2024.

I syfte att bidra till finansiering av en förstärkt förmåga av det militära försvaret på anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* minskas anslaget med 461 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget minska med 495 000 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget minska med 598 000 000 kronor.

Anslaget minskar med 70 000 000 kronor 2025 i syfte att utöka materielanskaffningar. Anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* ökas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 1 742 019 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Försvarsmaktens insatser internationellt* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 868 891 000 kronor respektive 2 151 992 000 kronor.

### 4.6.3 1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar

**Tabell 4.14 Anslagsutveckling 1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar**

Tusental kronor

2022	Utfall	24 345 348	Anslagssparande	-939 876
2023	Anslag	31 026 005 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	30 019 267
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>48 627 000</b>		
2025	Beräknat	55 500 822 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	50 604 872 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 52 473 123 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 46 735 198 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera utveckling, anskaffning, återanskaffning och avveckling av anslagsfinansierad materiel och anläggningar. Anslaget finansierar även åtgärder, avseende anslagsfinansierad materiel och anläggningar, där avsikten är att förändra teknisk förmåga eller prestanda inklusive förlängning av livstiden. Vidare får anslaget användas för finansiering av förstagångsanskaffning av beredskapsvaror samt anskaffning med syfte att öka minsta bestånd av beredskapsvaror i lager. Anslaget finansierar omställnings- och avvecklingskostnader som kan komma att uppstå inom ramen för pågående omstrukturering av logistik- och materielförsörjningen samt forskning och utveckling.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.15 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>27 949 405</b>	<b>27 949 405</b>	<b>27 949 405</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	5 005 644	6 907 150	7 734 322
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	15 671 951	20 644 267	14 921 144
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-1 893 500</i>	<i>166 000</i>	<i>3 112 000</i>
– Nato:s innovationsfond (NIF)		-24 000	
– Utökad forskningsverksamhet	-100 000	-143 000	-189 000
– Sammanhängande forskning om civilt försvar	-5 000	-5 000	-5 000
– Militärt innovationsprogram och forskning	-88 000	-90 000	-247 000
– Lokalkostnader MTFA	-5 500	-3 400	-3 400
– Fler officersutbildade	-25 000	-36 000	-47 000
– Ökad granskningsverksamhet	-2 000	-3 000	-3 000
– Förstärkt förmåga	-1 668 000		
– Utökade materielanskaffningar		470 400	3 606 400
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>48 627 000</b>	<b>55 500 822</b>	<b>50 604 872</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att bidra till finansieringen av Natos innovationsfond (NIF) på anslaget 1:2 *Försvarsmaktens insatser internationellt* beräknas anslaget minska med 24 000 000 kronor 2025.

För att finansiera utökad forskningsverksamhet minskas anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* med 100 000 000 kronor 2024. 2025 beräknas anslaget minska med 143 000 000 kronor och fr.o.m. 2026 med 189 000 000 kronor. Anslaget 1:9 *Totalförsvarets forskningsinstitut* ökas med motsvarande belopp.

För att bidra till finansieringen av sammanhängande forskning om civilt försvar på anslaget 1:9 *Totalförsvarets forskningsinstitut* minskas anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* med 5 000 000 kronor per år fr.o.m. 2024.

För att finansiera militärt innovationsprogram och forskning minskas anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* med 88 000 000 kronor 2024. 2025 beräknas anslaget minska med 90 000 000 kronor och fr.o.m. 2026 med 247 000 000 kronor. Anslag 1:4 *Forskning och teknikutveckling* ökas med motsvarande belopp.

För att finansiera lokalkostnader för Myndigheten för totalförvarsanalys minskas anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* med 5 500 000 kronor 2024. Från och med 2025 beräknas anslaget minska med 3 400 000 kronor. Anslag 1:13 *Myndigheten för totalförvarsanalys* ökas med motsvarande belopp.

För att finansiera fler officersutbildade minskas anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* med 25 000 000 kronor 2024. 2025 beräknas anslaget minska med 36 000 000 kronor och fr.o.m. 2026 med 47 000 000 kronor. Anslag 1:7 *Officersutbildning m.m.* ökas med motsvarande belopp.

För att finansiera utökad granskningsverksamhet minskas anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* med 2 000 000 kronor 2024. Från och med 2025 beräknas anslaget minska med 3 000 000 kronor. Anslag 1:5 *Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamhet* ökas med motsvarande belopp.

För att bidra till finansieringen av förstärkt förmåga i det militära försvaret på anslag 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* minskas anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* med 1 688 000 000 kronor 2024.

För att utöka materielanskaffningar beräknas anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* öka med 470 400 000 kronor 2025 och med 3 606 400 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 48 627 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 55 500 822 000 kronor respektive 50 604 872 000 kronor.

### **Bemyndigande om ekonomiska åtaganden**

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* besluta om beställningar och avveckling av materiel och anläggningar som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 177 550 000 000 kronor 2025–2034.

**Skälen för regeringens förslag:** I förslaget till bemyndigande för 2024 ingår sedan tidigare beställda objekt och objekt som planeras beställas under 2024 (nya åtaganden). Försvarsmakten och Försvarets materielverk behöver besluta om anskaffning av materiel och anslagsfinansierade anläggningar som sträcker sig över flera år. Ett ökat beställningsbemyndigande möjliggör ökade anskaffningar av materiel och



anläggningar. Anskaffningarna bidrar till att uppfylla målen för det militära försvaret och säkerställa krigsförbandens krigsduglighet och genomförandet av försvarsbeslutet. Verksamheten omfattar även avveckling av tidigare investeringar i materiel samt utfasning av förbrukad eller utsliten materiel. Mot bakgrund av den ökade materielanskaffningen i syfte att stärka det militära försvaret och öka försvarsanslagen föreslås en utökad bemyndiganderam för 2024. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* besluta om beställningar och avveckling av materiel och anläggningar som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 177 550 000 000 kronor 2025–2034.

**Tabell 4.16 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2034
Ingående åtaganden	62 363 139	84 121 070	171 989 000			
Nya åtaganden	43 288 657	113 779 468	47 212 000			
Infriade åtaganden	-21 530 726	-25 911 538	-42 359 000	-47 766 000	-42 823 236	-86 252 764
Utestående åtaganden	84 121 070	171 989 000	176 842 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>112 897 000</b>	<b>172 689 000</b>	<b>177 550 000</b>			

### Investeringsplan

**Regeringens förslag:** Riksdagen godkänner investeringsplanen för anskaffning av försvarsmateriel för 2024–2035 som en riktlinje för Försvarsmaktens investeringar (tabell 4.17).

**Skälen för regeringens förslag:** Investeringsplanen är regeringens förslag till riktlinje för anskaffning av materielinvesteringar 2024–2035. Investeringsplanen bygger på regeringens förslag till anslag 2024, beräknade anslag för åren mellan 2025 och 2028 samt totalt för åren 2029–2035. Beloppen per område är regeringens bedömning av investeringarnas omfattning och inriktning för den aktuella perioden.

Regeringen svarar för att riksdagen delges sådan information som är nödvändig för att riksdagen ska kunna utöva sin finansmakt. Osäkerheterna i verksamheten, vad avser bl.a. prissättning, inköp, produktion och leverans, innebär att förändringar av investeringsplanen, inom ramen för beslutat anslag och beställningsbemyndigande, kan förekomma.

**Tabell 4.17 Investeringsplan för anskaffning av försvarsmateriel**

Miljoner kronor

	Utfall 2021	Utfall 2022	Prognos 2023	Beräknat 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029– 2035
<b>Anskaffning och utveckling av nya investeringar</b>	<b>18 337</b>	<b>25 105</b>	<b>32 337</b>	<b>50 056</b>	<b>56 963</b>	<b>52 053</b>	<b>50 322</b>	<b>51 668</b>	<b>318 807</b>
Arméstridskrafter	6 721	8 343	11 325	16 956	19 364	18 602	18 509	18 803	111 582
Marinstridskrafter	4 310	4 209	4 536	6 145	8 012	8 780	7 058	5 051	41 445
Flygstridskrafter	4 175	6 526	9 493	16 858	17 664	14 659	16 022	19 106	102 018
Operativ ledning	1 132	975	1 933	2 962	3 573	2 776	2 128	1 327	19 128
Logistik	1 250	2 630	2 631	3 929	4 280	3 391	3 434	4 069	25 505
Stödfunktioner	749	2 422	2 419	3 205	4 070	3 846	3 170	3 312	19 128
<i>varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>13 753</i>	<i>21 295</i>	<i>25 183</i>	<i>43 647</i>	<i>50 760</i>	<i>47 617</i>	<i>50 372</i>	<i>59 652</i>	<i>270 986</i>
<b>Finansiering av anskaffning och utveckling</b>	<b>18 337</b>	<b>25 105</b>	<b>32 337</b>	<b>50 056</b>	<b>56 963</b>	<b>52 053</b>	<b>50 322</b>	<b>51 668</b>	<b>318 807</b>
Anslag 1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar	17 700	24 345	31 026	48 627	55 501	50 605	48 845	50 162	307 396
Anslag 1:11 Försvarets materielverk	627	739	1 292	1 410	1 443	1 430	1 458	1 487	11 278
Övrig finansiering	10	21	19	19	19	19	19	19	133

Investeringsplanen ovan avseende anskaffning av försvarsmateriel innefattar väsentligt högre belopp än föregående investeringsplan. Ökningarna är genomgående och återfinns inom samtliga stridskrafter och i investeringar i anläggningstillgångar.

### Redovisning av anskaffningar

Förslaget till investeringsplan utgörs av samtliga pågående och planerade investeringar i investeringsplaneringsperioden. För att visa på det närmare innehållet i planen redovisas i tabellen nedan ett urval av de större anskaffningar som Försvarsmakten har beställt under 2023 eller tidigare, alternativt avser att beställa under det kommande budgetåret eller den närmsta tiden därefter enligt den nuvarande planeringen.

**Tabell 4.18 Redovisning av anskaffningar**

Materielområde	Beställning
	Anskaffning Archer, pjäser och systemutrustning
	Renovering av Stridsfordon 90 och Stridsvagn 122
	Anskaffning fordonsburet granatkastarsystem
	Anskaffning pansarterrängbil
	Uppgradering granatgevär
	Anskaffning pansarvärnsutrustning
	Anskaffning markstridsensorer, mörkerstridsutrustning
	Anskaffning eldhandvapensystem
	Anskaffning skyddsutrustning och soldatutrustning
	Anskaffning skyddade lastbilar, terrängfordon, tunga lastbilar och standardfordon
	Anskaffning bandvagnar
	Anskaffning fältarbetsmateriel
	Anskaffning medelräckviddigt luftvärn
Arméstridskrafter	Anskaffning buret luftvärn

	Modifiering av korvetter typ Visby
	Anskaffning av nytt ytstridsfartyg
	Livstidsförlängning minröjningsfartyg
	Anskaffning av Ubåt Typ Blekinge
	Modifiering av ubåt typ Gotland
	Åtgärder tung torped
	Anskaffning av artilleriplattform
Marinstridskrafter	Anskaffning sjöörlog logistik
	Utveckling och anskaffning av JAS 39E
	Uppgradering JAS 39C/D
	Anskaffning sjömålsrobot
	Anskaffning jaktrobotar
	Anskaffning taktiskt transportflyg
	Anskaffning flygande spaningsradar
	Anskaffning av helikopter 14
	Modifiering helikopter 15
Flygstridskrafter	Anskaffning flygbasmateriel
	Anskaffning Ledningsstödsystem Mark
	Anskaffning sensorkedja
Operativ ledning	Anskaffning krypto- och radioutrustning
	Anskaffning drivmedelsmateriel och tankbilar
	Anskaffning uniformssystem
	Anskaffning fältförplågnadssystem
Logistik	Anskaffning sjukvårdsutrustning

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att besluta om anskaffning av taktiskt transportflyg samt anskaffning av nya ytstridsfartyg.

**Skälen för regeringens förslag:** Taktisk transportflygförmåga är avgörande för att snabbt kunna transportera trupp, materiel och förnödenheter. Dagens flotta av taktiska transportflygplan av typen Tp 84 (C-130H) är ålderstigen och har bristande tillgänglighet. För att upprätthålla förmågan till taktiska flygtransporter behöver flygsystemet omsättas. Eftersom förmågan är en betydelsefull komponent för såväl det nationella försvaret vid operationer internationellt, som för Försvarsmaktens stöd i krishanteringsinsatser, behöver en anskaffning ske skyndsamt. Regeringen föreslås därför bemyndigas besluta om anskaffning av nytt taktiskt transportflygplan.

I propositionen Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30) konstaterade regeringen att förberedelser inför anskaffning av nya ytstridsfartyg ska påbörjas under försvarsbeslutsperioden. Regeringen föreslås därför bemyndigas besluta om utveckling och anskaffning av nya ytstridsfartyg. Anskaffning av nya ytstridsfartyg följer försvarsbeslutet 2020.

## 4.6.4 1:4 Forskning och teknikutveckling

**Tabell 4.19 Anslagsutveckling 1:4 Forskning och teknikutveckling**

Tusental kronor

2022	Utfall	822 057	Anslagssparande	4 246
2023	Anslag	951 905 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	944 578
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 074 905</b>		
2025	Beräknat	1 151 905		
2026	Beräknat	1 308 905		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera forskning och teknikutveckling. Anslaget får vidare finansiera det nationella flygtekniska forskningsprogrammet (NFFP), verksamhet vid luftstridssimuleringscentrum (FLSC) samt övrig flygteknisk forskning. Anslaget får också finansiera forsknings- och utvecklingsverksamhet som genomförs inom ramen för det svenska deltagandet i den europeiska försvarsbyrån (EDA).

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.20 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:4 Forskning och teknikutveckling**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>951 905</b>	<b>951 905</b>	<b>951 905</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	123 000	200 000	357 000
<i>varav BP24</i>	<i>88 000</i>	<i>90 000</i>	<i>247 000</i>
<i>– Militärt innovationsprogram och forskning</i>	<i>88 000</i>	<i>90 000</i>	<i>247 000</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 074 905</b>	<b>1 151 905</b>	<b>1 308 905</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att möta ökade krav på hållbar och långsiktig tillgång till forskning och teknikutveckling samt för att stärka innovationen inom försvarssektorn ökas anslaget med 88 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 90 000 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 247 000 000 kronor. Anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 1 074 905 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Forskning och teknikutveckling* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 151 905 000 kronor respektive 1 308 905 000 kronor.

## 4.6.5 1:5 Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten

**Tabell 4.21 Anslagsutveckling 1:5 Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten**

Tusental kronor

2022	Utfall	9 875	Anslagssparande	1 928
2023	Anslag	11 638 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	11 890
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>13 926</b>		
2025	Beräknat	15 518 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	15 923 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 14 886 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 14 885 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera den verksamhet som Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten bedriver med att kontrollera försvarsunderrättelseverksamheten hos de myndigheter som bedriver sådan verksamhet, samt för att verkställa beslut om tillgång till signalbärare.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.22 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:5 Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>11 638</b>	<b>11 638</b>	<b>11 638</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	366	876	1 203
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	1 922	3 004	3 082
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>1 922</i>	<i>2 922</i>	<i>2 922</i>
– <i>Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision</i>	–78	–78	–78
– <i>Ökad granskningsverksamhet</i>	2 000	3 000	3 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>13 926</b>	<b>15 518</b>	<b>15 923</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamhetens granskningsverksamhet ska kunna dimensioneras i förhållande till omfattningen på och komplexiteten i den verksamhet som granskas ökas anslaget med 2 000 000 kronor 2024. Anslaget beräknas öka med 3 000 000 kronor fr.o.m. 2025. Anslag 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 13 926 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 15 518 000 kronor respektive 15 923 000 kronor.

## 4.6.6 1:6 Totalförsvarets plikt- och prövningsverk

**Tabell 4.23 Anslagsutveckling 1:6 Totalförsvarets plikt- och prövningsverk**

Tusental kronor

2022	Utfall	320 415	Anslagssparande	22 294
2023	Anslag	351 386 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	353 658
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>374 388</b>		
2025	Beräknat	393 802 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	447 478 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 376 300 tkr i 2024 års prishnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 416 304 tkr i 2024 års prishnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Totalförsvarets plikt- och prövningsverks förvaltningsutgifter. Vidare får anslaget användas för ersättningar för kost, resor och logi till totalförsvarspliktiga.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.24 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:6 Totalförsvarets plikt- och prövningsverk**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>351 386</b>	<b>351 386</b>	<b>351 386</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	16 278	33 379	43 810
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer <i>varav BP24<sup>3</sup></i>	6 724	9 037	52 282
– <i>Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision</i>	-276	-276	-276
– <i>Aktivering av civilplikt</i>	8 000	8 000	8 000
– <i>Prövningsverksamhet</i>			43 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>374 388</b>	<b>393 802</b>	<b>447 478</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

I syfte att möjliggöra en aktivering av civilplikt ökar anslaget med 8 000 000 kronor fr.o.m. 2024.

För att möjliggöra en på sikt utökad grundutbildningsvolym för värnplikt beräknas anslaget öka med 43 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 374 388 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Totalförsvarets plikt- och prövningsverk* för 2024. För 2025 respektive 2026 beräknas anslaget uppgå till 393 802 000 kronor respektive 447 478 000 kronor.

**Budget för avgiftsbelagd verksamhet****Tabell 4.25 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Totalförsvarets plikt- och prövningsverk**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och finansierar en bestämd del av verksamheten						
<i>Uppdragsverksamhet</i>						
Uppdrag Försvarmakten	-3 903	-250	4 650	4 050	600	-3 553
Uppdrag Försvarshögskolan	-791	350	4 900	4 550	350	-91
Uppdrag Polismyndigheten	17 441	-1 750	110 000	114 000	-4 000	11 691
Uppdrag övriga civila	-2 553	-500	2 050	1 550	500	-2 553
Summa uppdragsverksamhet	10 194	-2 150	121 600	124 150	-2 550	5 494

**4.6.7 1:7 Officersutbildning m.m.****Tabell 4.26 Anslagsutveckling 1:7 Officersutbildning m.m.**

Tusental kronor

2022	Utfall	251 850	Anslagssparande	17 963
2023	Anslag	268 034 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	273 779
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>304 627</b>		
2025	Beräknat	331 130 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	351 198 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.<sup>2</sup> Motsvarar 316 082 tkr i 2024 års prisnivå.<sup>3</sup> Motsvarar 326 302 tkr i 2024 års prisnivå.**Ändamål**

Anslaget får användas för att finansiera det treåriga officersprogrammet och annan grundläggande officersutbildning vid Försvarshögskolan. Vidare får anslaget finansiera forskning och utveckling m.m. inom vissa av högskolans kompetensområden.

Anslaget får även användas för att finansiera kurser inom ramen för Partnerskap för fred (PFF) samt viss forskning och analysstöd för regeringens behov.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.27 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:7 Officersutbildning m.m.**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>268 034</b>	<b>268 034</b>	<b>268 034</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	11 593	24 906	32 928
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	25 000	38 190	50 236
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>25 000</i>	<i>36 000</i>	<i>47 000</i>
– <i>Fler officersutbildade</i>	25 000	36 000	47 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>304 627</b>	<b>331 130</b>	<b>351 198</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att årligen kunna utbilda fler officerare ökas anslaget med 25 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 36 000 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 47 000 000 kronor. Anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 304 627 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Officersutbildning m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 331 130 000 kronor respektive 351 198 000 kronor.

### 4.6.8 1:8 Försvarets radioanstalt

**Tabell 4.28 Anslagsutveckling 1:8 Försvarets radioanstalt**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 592 381	Anslagssparande	31 912
2023	Anslag	1 927 077 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 880 347
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 258 397</b>		
2025	Beräknat	2 845 716 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	3 048 996 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 2 621 330 tkr i 2024 års prishivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 2 710 219 tkr i 2024 års prishivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Försvarets radioanstalts förvaltningsutgifter.



## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.29 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:8 Försvarets radioanstalt**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 927 077</b>	<b>1 927 077</b>	<b>1 927 077</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	78 625	250 313	329 338
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	252 695	668 326	792 581
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>13 695</i>	<i>22 695</i>	<i>22 695</i>
– Förstärkning FRA	14 000	23 000	23 000
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-305	-305	-305
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 258 397</b>	<b>2 845 716</b>	<b>3 048 996</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att ytterligare stärka stödet till Polismyndighetens arbete med att bekämpa grov gränsöverskridande brottslighet ökas anslaget med 14 000 000 kronor 2024. Anslaget beräknas öka med 23 000 000 kronor fr.o.m. 2025. Anslag 1:1 *Polismyndigheten* inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 2 258 397 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Försvarets radioanstalt* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 845 716 000 kronor respektive 3 048 996 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 4.30 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Försvarets radioanstalt**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och finansierar en bestämd del av verksamheten						
<i>Uppdragsverksamhet</i>	3	0	3 000	3 000	0	3
Summa uppdragsverksamhet	3	0	3 000	3 000	0	3

## 4.6.9 1:9 Totalförsvarets forskningsinstitut

**Tabell 4.31 Anslagsutveckling 1:9 Totalförsvarets forskningsinstitut**

Tusental kronor

2022	Utfall	245 409	Anslagssparande	2 103
2023	Anslag	262 457 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	261 937
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>379 158</b>		
2025	Beräknat	434 686 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	491 026 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 420 782 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 464 276 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera internationell verksamhet inom försvarsmateriel- och forskningsområdet samt åtgärder för att främja den svenska försvarsindustrins exportverksamhet. Anslaget får även finansiera forskning avseende skydd mot kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära stridsmedel (CBRN) samt forskning och analysstöd för regeringens behov. Anslaget får vidare finansiera forskning med inriktning mot Polismyndighetens och Säkerhetspolisens verksamhetsområden.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.32 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:9 Totalförsvarets forskningsinstitut**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>262 457</b>	<b>262 457</b>	<b>262 457</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	7 211	16 121	22 748
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer varav BP24 <sup>3</sup>	109 490	156 108	205 821
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-510	-510	-510
– Utökad forskningsverksamhet	100 000	143 000	189 000
– Sammanhängande forskning om civilt försvar	10 000	10 000	10 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>379 158</b>	<b>434 686</b>	<b>491 026</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusivt beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusivt pris- och löneomräkning.

I syfte att stärka forskning och analysstöd för utveckling av den operativa förmågan i totalförsvaret ökas anslaget med 100 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 143 000 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 189 000 000 kronor. Anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* föreslås minska med motsvarande belopp.

För att stärka forskning och analysstöd för det civila försvarets behov ökas anslaget med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2024. Anslaget 1.3 *Anskaffning av materiel och anläggningar*

minskas med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2024. Anslaget 2:4 *Krisberedskap* minskas av samma anledning med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2024.

Regeringen föreslår att 379 158 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Totalförsvarets forskningsinstitut* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 434 686 000 kronor respektive 491 026 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 4.33 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Totalförsvarets forskningsinstitut**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och finansierar en bestämd del av verksamheten						
<i>Uppdragsverksamhet</i>	82 599	-61 500	1 444 000	1 457 000	-13 000	- 4 804
Tjänsteexport	-12 903	0	15 000	15 000	0	0
Summa uppdragsverksamhet	69 696	-61 500	1 459 000	1 472 000	-13 000	- 4 804

### 4.6.10 1:10 Nämnder m.m.

**Tabell 4.34 Anslagsutveckling 1:10 Nämnder m.m.**

Tusental kronor

2022	Utfall	6 850	Anslagssparande	136
2023	Anslag	7 286 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	7 230
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>7 786</b>		
2025	Beräknat	7 786		
2026	Beräknat	7 786		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera den verksamhet som bedrivs av vissa mindre nämnder samt bidrag till exempelvis Svenska Röda Korset och Centralförbundet Folk och Försvar.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.35 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:10 Nämnder m.m.**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>7 286</b>	<b>7 286</b>	<b>7 286</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	500	500	500
<i>varav BP24</i>	500	500	500
– <i>Folk och försvar</i>	500	500	500
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>7 786</b>	<b>7 786</b>	<b>7 786</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att möjliggöra en ökning av verksamhetsbidraget till Centralförbundet Folk och Försvar ökas anslaget med 500 000 kronor fr.o.m. 2024. Anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 7 786 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Nämnder m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 7 786 000 kronor respektive 7 786 000 kronor.

#### 4.6.11 1:11 Försvarets materielverk

**Tabell 4.36 Anslagsutveckling 1:11 Försvarets materielverk**

Tusental kronor

2022	Utfall	2 159 858	Anslagssparande	3 162
2023	Anslag	3 204 537 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	3 088 104
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>3 584 324</b>		
2025	Beräknat	3 907 590 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	4 126 277 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 3 711 666 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 3 808 823 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för Försvarets materielverks förvaltningsutgifter. Vidare får anslaget användas för myndighetens samhällsinvesteringar. Anslaget får även användas till utgifter för Sveriges certifieringsorgan för it-säkerhet (CSEC) samt signatärskapet för Common Criteria Recognition Arrangement (CCRA).

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.37 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:11 Försvarets**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>3 204 537</b>	<b>3 204 537</b>	<b>3 204 537</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	146 075	321 240	421 779
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	233 712	381 812	499 962
varav BP24 <sup>3</sup>	-52 346	-20 346	392 654
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-346	-346	-346
– Nato:s innovationsfond (NIF)	-44 000	-20 000	
– Omhändertagande av kommande anskaffningsbehov			393 000
– Förstärkt förmåga	-8 000		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>3 584 324</b>	<b>3 907 590</b>	<b>4 126 277</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att bidra till Natos innovationsfond (NIF) på anslaget 1:2 *Försvarmaktens internationella* insatser minskas anslaget med 44 000 000 kronor 2024 och beräknas minska 20 000 000 kronor 2025.

I syfte att stärka det militära försvaret, öka den operativa förmågan samt tillmötesgå kommande anskaffningsbehov beräknas anslaget öka med 393 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

För att bidra till att stärka den operativa förmågan på anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* minskas anslaget med 8 000 000 kronor 2024.

Regeringen föreslår att 3 584 324 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Försvarets materielverk* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 3 907 590 000 kronor respektive 4 126 277 000 kronor.

## Rörelsekapital

**Regeringens förslag:** Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Försvarets materielverks behov av rörelsekapital som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 34 500 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Försvarets materielverk behöver tillgång till rörelsekapital för att finansiera utestående förskott till industrin och för hantering av avtal inom försvarsexportområdet. Försvarets materielverk behöver även tillgång till rörelsekapital för att hantera övergången till en ändrad finansiell styrmodell inom materieförsörjningen.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 4.38 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Försvarets materielverk**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera verksamheten						
<i>Uppdragsverksamhet</i>						
Försvarmakten: vidmakthållande	-9	0	3 500 000	3 500 000	0	-9
Summa uppdragsverksamhet	-9	0	3 500 000	3 500 000	0	-9
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och finansierar en bestämd del av verksamheten						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>						
Nationell tillsyn för cybersäkerhetscertifiering	0	0	0	0	0	0
<i>Uppdragsverksamhet</i>						
Försvarmakten: övrig verksamhet	308 666	1 000 550	1 000 000	1 100 000	-100 000	1 209 216
Övriga kunder	-94 288	0	1 500 000	1 500 000	0	-94 288
Evaluering och certi- fiering av it-produkter	0	0	1 000	1 000	0	0
Tjänsteexport	101 418	0	100 000	100 000	0	101 418
Summa uppdragsverksamhet	315 788	1 000 550	6 101 000	6 201 000	-100 000	1 216 338

## 4.6.12 1:12 Försvarsunderrättelsesdomstolen

**Tabell 4.39 Anslagsutveckling 1:12 Försvarsunderrättelsesdomstolen**

Tusental kronor

2022	Utfall	8 210	Anslagssparande	2 849
2023	Anslag	10 984 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	9 923
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>11 307</b>		
2025	Beräknat	11 838 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	12 160 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 11 307 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 11 306 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera den verksamhet som Försvarsunderrättelsesdomstolen bedriver med att pröva frågor om tillstånd till signalspaning enligt lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.40 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:12 Försvarsunderrättelsesdomstolen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>10 984</b>	<b>10 984</b>	<b>10 984</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	385	919	1 243
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-62	-65	-67
varav BP24 <sup>3</sup>	-62	-62	-62
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-62	-62	-62
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>11 307</b>	<b>11 838</b>	<b>12 160</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 11 307 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 Försvarsunderrättelsesdomstolen för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 11 838 000 kronor respektive 12 160 000 kronor.

## 4.6.13 1:13 Myndigheten för totalförvarsanalys

**Tabell 4.41 Anslagsutveckling 1:13 Myndigheten för totalförvarsanalys**

Tusental kronor

2022	Utfall	Anslagssparande	
2023	Anslag	50 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 42 669
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>67 834</b>	
2025	Beräknat	68 502 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	69 944 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 65 816 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 65 816 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för totalförvarsanalys förvaltningsutgifter.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.42 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:13 Myndigheten för totalförvarsanalys**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>50 000</b>	<b>50 000</b>	<b>50 000</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	1 484	3 585	4 713
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	16 350	14 917	15 231
varav BP24 <sup>3</sup>	5 350	3 250	3 250
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-150	-150	-150
– Lokalkostnader MTF A	5 500	3 400	3 400
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>67 834</b>	<b>68 502</b>	<b>69 944</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Myndigheten för totalförvarsanalys behöver flytta till större permanenta lokaler med tillfredsställande säkerhetsskydd vilket innebär ökade kostnader. Anslaget ökas därför med 5 500 000 kronor 2024. Från och med 2025 beräknas anslaget öka med 3 400 000 kronor. Anslag 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 67 834 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Myndigheten för totalförvarsanalys* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 68 502 000 kronor respektive 69 944 000 kronor.





## 5 Samhällets krisberedskap

### 5.1 Mål för området

#### 5.1.1 Skydd mot olyckor

Riksdagens mål för skydd mot olyckor är enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor att i hela landet ge människors liv, hälsa, egendom och miljö ett – med hänsyn till de lokala förhållandena – tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor.

#### 5.1.2 Krisberedskap

De av regeringen angivna målen, som förtydligades i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1 utg.omr. 6, bet. 2014/15:FöU1, rskr. 2014/15:63) indelas i ett förebyggande perspektiv och ett hanterande perspektiv. Med dessa utgångspunkter är målen för krisberedskapen att

- minska risken för olyckor och kriser som hotar vår säkerhet,
- värna människors liv och hälsa samt grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter genom att upprätthålla samhällsviktig verksamhet och hindra eller begränsa skador på egendom och miljö då olyckor och krissituationer inträffar.

Arbetet med krisberedskapen bör även bidra till att minska lidande och konsekvenser av allvarliga olyckor och katastrofer i andra länder. Krisberedskapsarbetet är också viktigt för arbetet med det civila försvaret.

#### 5.1.3 Civilt försvar

Civilt försvar är den civila verksamhet som myndigheter, kommuner och regioner samt enskilda, företag och det civila samhället m.fl. vidtar för att förbereda Sverige för krig. I fredstid utgörs verksamheten av beredskapsplanering och förmågehöjande åtgärder. Under höjd beredskap och då ytterst krig utgörs verksamheten av nödvändiga åtgärder för att upprätthålla målet för civilt försvar.

Riksdagen har beslutat (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:135) att målet för det civila försvaret ska vara att ha förmåga att

- värna civilbefolkningen,
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna,
- upprätthålla en nödvändig försörjning,
- bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld,
- upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och bidra till att stärka försvarsviljan,
- bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred, och
- med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser.

## 5.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Sveriges förmåga att förebygga, hantera och lära från olyckor och kriser, liksom att upprätthålla ett civilt försvar, bygger på den samlade förmågan hos alla aktörer i samhället. Bedömningen av vilka resultat som har uppnåtts i förhållande till målen baseras på de aktiviteter och prestationer som har utförts inom främst utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap, men även inom andra utgiftsområden. Även privata verksamheter och andra faktorer i omvärlden påverkar utvecklingen av samhällets krisberedskap. De åtgärder som vidtas inom det civila försvaret bidrar till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar för samhället i fredstid.

### 5.2.1 Bedömningsgrunder

Redovisningen av resultaten inom områdena skydd mot olyckor, samhällets krisberedskap och civilt försvar utgår från följande bedömningsgrunder:

- samhällets förmåga att förebygga olyckor och kriser samt vidta förberedande åtgärder mot krig
- samhällets förmåga att hantera olyckor, kriser och krig.

### 5.2.2 Resultatindikatorer

För att beskriva utvecklingen används (när så är möjligt) resultatindikatorer enligt nedan, vilka följs över tid. Avsnittet har tidigare även inkluderat uppgifter om antal genomförda övningar som en resultatindikator. Den data som behövs för indikatorn sammanställs inte längre, varför den har utgått.

#### Antal omkomna i bränder

Ett målinriktat och samordnat brandförebyggande arbete bör på sikt leda till ett minskat antal personer som omkommer eller skadas allvarligt vid bränder.

#### Antal utbildade brandmän

Utbildning av hel- och deltidsbrandmän samt brandbefäl är en avgörande förutsättning för förmågan inom området skydd mot olyckor och syftar till att säkerställa en likvärdig och grundläggande kompetens inom den kommunala räddningstjänsten i hela landet.

#### Medelsvarstid på 112-samtal

Tidsfaktorn vid alarmering är av avgörande betydelse för att nödställda personer snabbt och effektivt ska kunna få den hjälp som de behöver av samhällets hjälporgan.

#### Antal Rakelabonnemang

Radiokommunikationssystemet Rakel stödjer en skyddad och driftsäker kommunikation mellan samhällsviktiga organisationer vid en kris. Fler Rakelabonnemang är en indikator på att aktörernas möjlighet att kommunicera skyddat och driftsäkert har stärkts, vilket bidrar till en effektivare hantering av en uppkommen kris.

#### Inrapporterade it-incidenter

Statliga myndigheters rapportering av allvarliga it-incidenter ger information om hoten mot samhällets informations- och cybersäkerhet och underlag för att stärka förmågan att förebygga, upptäcka och hantera it-incidenter.

### 5.2.3 Underlag till grund för resultatredovisningen

Sammantaget ger bedömningsgrunder och resultatindikatorer en viss information om utvecklingen inom samhällets krisberedskap och civilt försvar, men resultaten påverkas även av andra, ofta mer långsiktiga, faktorer såsom demografiska förändringar, teknisk utveckling, det säkerhetspolitiska läget, ändringar i befolkningens levnadsvanor och hälsoutveckling samt ett förändrat klimat.

Underlag som ligger till grund för resultatredovisningen är bl.a. årsredovisningar och andra rapporter från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Kustbevakningen, Statens haverikommission, Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF) och SOS Alarm Sverige AB.

Övriga underlag är bl.a. utredningar och uppföljningar av inträffade händelser, risk- och sårbarhetsanalyser, Riksrevisionens rapporter samt länsstyrelsernas årsredovisningar.

## 5.3 Resultatredovisning

### 5.3.1 Skydd mot olyckor

#### **Beredskapssektorn Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen har utvecklats**

MSB är sektorsansvarig myndighet för beredskapssektorn Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen. MSB ska samordna åtgärder inför och vid fredstida krissituationer och höjd beredskap, driva på arbetet i sektorn, stödja beredskapsmyndigheterna och verka för att uppgifter och roller inom sektorn tydliggörs. Övriga sektorsmyndigheter är Kustbevakningen, länsstyrelserna, Polismyndigheten, Sjöfartsverket, SMHI och Strålsäkerhetsmyndigheten. MSB har också adjungerat SOS Alarm Sverige AB i sektorsarbetet. En myndighetsövergripande plan har tagits fram för hur verksamheten i sektorn och civilområdena ska bedrivas.

MSB fick i juni 2022 uppdrag att ta fram dimensionerande planeringsförutsättningar för kommunal räddningstjänst under höjd beredskap. Uppdraget redovisades i mars 2023 (Fö 2023/00552).

Utredningen om civilbefolkningens skydd vid höjd beredskap lämnade i november 2022 betänkandet Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap (SOU 2022:57). Betänkandet har remitterats och bereds inom Regeringskansliet.

#### **Utveckling av det olycksförebyggande arbetet**

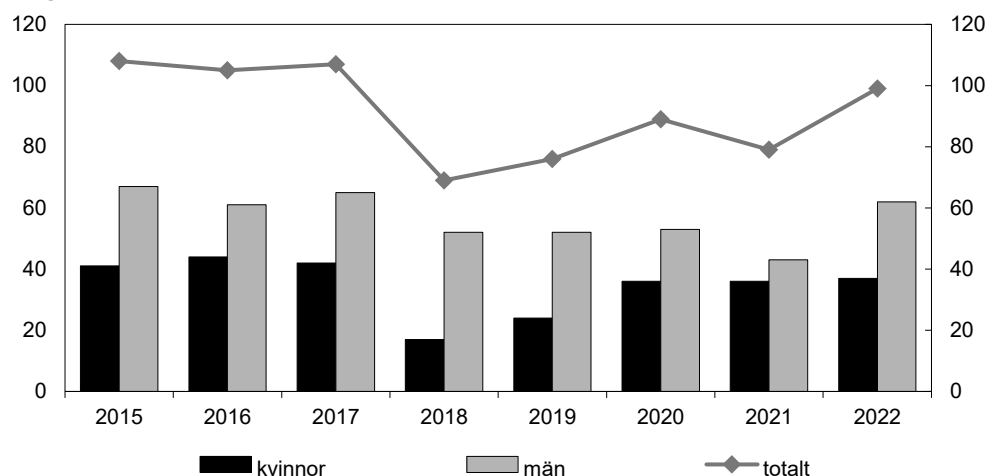
MSB bedömer att kommunal räddningstjänst generellt har en god förmåga att förebygga bränder och andra olyckor men att det samtidigt finns stora variationer. Den förändringsprocess som kommunal räddningstjänst befinner sig i, som bl.a. innebär en utökad samverkan, är en förutsättning för att räddningstjänsterna ska kunna stärka sin förmåga avseende exempelvis tillståndsgivning, samt tillsyn och olycksundersökning eftersom tillgång till nödvändig kvalificerad kompetens förbättras.

MSB har tillsammans med Naturvårdsverket utarbetat stöd och vägledning avseende kontaminerat släckvatten. Vidare har MSB fortsatt arbetet med att ta fram stöd och vägledning för miljöfarliga skumvätskor. MSB har inventerat mängden skumvätska innehållande PFAS-ämnen som behöver destrueras och har påbörjat insamling, transport och destruktion av skumvätska. Totalt har ca. 19 ton destruerats under 2022 vilket MSB bedömer motsvarar ungefär hälften av den totalt kända mängden. MSB

har fått totalt 9 miljoner kronor från anslag 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* utgiftsområde 20 för detta arbete under 2022.

Under 2022 omkom 99 personer i brand varav 37 kvinnor, 56 män och sex personer av okänt kön. Trenden sedan 2017 är minskande (se diagram 5.1) men det är en ökning jämfört med 2021.

**Diagram 5.1 Antal omkomna i bränder 2016–2022**



### Ökad samverkan på räddningstjänstområdet

Kommunala räddningstjänster genomförde under 2022 ca 95 000 räddningsinsatser och statliga myndigheter genomförde ca 1 800 räddningsinsatser.

MSB bedömer att samhällets förmåga att genomföra räddningsinsatser är tillfredsställande men att det finns skillnader i landet. Skillnaderna finns främst inom den kommunala räddningstjänsten och beror på sådant som organisationernas storlek, resurstillgång och geografisk utsträckning. MSB har vidtagit olika åtgärder för att stödja statliga och kommunala räddningstjänster genom att stärka samverkan mellan ansvariga aktörer, bl.a. har möten anordnats genom olika räddningstjänstforum.

Kommunerna har på olika sätt utvecklat sin förmåga att leda och genomföra omfattande räddningsinsatser. Alla kommuner i Sverige har idag tillgång till funktioner för övergripande ledning av räddningstjänsten. Kommunerna har bildat ett 20-tal större samverkansregioner där vissa täcker flera län. Detta medför att kommunerna har större förmåga att utöva övergripande ledning och snabbt kan kraftsamla vid omfattande räddningsinsatser. För att stödja kommunerna i arbetet bedriver MSB tillsammans med kommunernas räddningstjänster och andra berörda aktörer projektet Ett enhetligt ledningssystem. Syftet är att utveckla kommunernas förmåga att forma robusta samverkansstrukturer, utöva enhetlig övergripande ledning i samband med komplexa och omfattande räddningsinsatser och effektivt samverka vid bränder och andra olyckor.

Räddningstjänst kan vara en del av kommunernas organisation för räddningstjänst som kan vara till nytta när det gäller vissa händelser såsom t.ex. skogsbränder och översvämningar. MSB har fortsatt sitt arbete med att stödja kommunerna i arbetet med att införa räddningstjänst.

MSB har med sina stöd- och förstärkningsresurser genomfört 146 nationella insatser till stöd för svenska räddningstjänstaktörer. Flertalet insatser har utgjort stöd till kommunal räddningstjänst vid exempelvis skogsbränder, sök- och räddning samt oljeskyddsinsatser. Räddningstjänsternas efterfrågan på flygande släckresurser med

helikoptrar och skopande flygplan har ökat. Det är en specialiserad resurs som på nationell nivå har en utjämnande effekt när det kommer till räddningstjänsternas olika förutsättningar att hantera stora och omfattande bränder.

### Brister i kommunernas tillsynsverksamhet

MSB har under 2022 riktat tillsynen av kommunernas arbete med skydd mot olyckor mot kommunernas förebyggande arbete samt mot kommuner där indikationer på brister i verksamheten uppmärksammats. Resultatet från MSB:s tillsyn visar att de flesta kommuner behöver genomföra fler tillsyner av brandskydd samt utveckla arbetet avseende planering och genomförande av tillsynen.

Enligt lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (LBE) är det kommunerna och MSB som ansvarar för tillstånd och tillsyn gällande explosiva varor. Kommunernas tillsynsbesök har fortsatt att minska i antal. 2016 genomförde kommunerna 693 tillsyner för explosiva varor. 2021 var antalet 317. Antalet återkallade tillstånd per år har dock ökat från ca. 50 till 138 för 2021. MSB genomförde 13 tillsynsbesök avseende civil hantering av explosiva varor, vilket i stort sett är i nivå med antalet tillsyner före covid 19-pandemin.

### Utbildning i skydd mot olyckor

Implementeringsarbetet med ett enhetligt ledningssystem pågår, och ett nytt system för utbildningar i räddningsledning har introducerats. Inom ramen för arbetet med räddningstjänst under höjd beredskap har MSB utvecklat en pilotutbildning med målet att höja medvetenheten om riskerna med att hantera oexploderad ammunition och kunna upptäcka samt märka ut farliga områden under höjd beredskap eller krig. Under 2022 har två sådana kurser med sammanlagt 38 deltagare (män) genomförts i samverkan med totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum (Swedec).

Av tabell 5.1 framgår antal utexaminerade från de tre större utbildningarna som tillhandahållits av MSB. Sammanlagt under 2022 har 192 personer (16 procent kvinnor) examinerats från den tvååriga utbildningen skydd mot olyckor (heltidsbrandman). Motsvarande siffra för 2021 var 215 personer (18 procent kvinnor).

**Tabell 5.1 Genomförd utbildning 2017–2022**

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Heltidsbrandman	502	527	572	204	215	192
Deltidsbrandman <sup>1</sup>	551	630	675	534	537	484
Räddningsledare <sup>2</sup>	349	344	351	341	285	336

<sup>1</sup> Grundutbildning moment 1 av 2.

<sup>2</sup> Räddningsledning A och B.

### Förstärkt arbete mot naturolyckor

Under 2022 fördelade MSB drygt 231 miljoner kronor från anslag 2:2 *Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor* till 15 kommuner för 16 olika åtgärder. Till länsstyrelserna fördelades 4,3 miljoner kronor för deras arbete enligt förordningen (2009:956) om översvämningsrisker. MSB har utarbetat särskilda riktlinjer för bedömningen av risk och har utvecklat en e-tjänst som ska underlätta för kommuner att söka bidrag från anslaget. Regeringen har vidare fattat beslut om en förordning (SFS 2022:1395) som reglerar hur anslaget ska användas.

Riksrevisionen har under 2022 granskat statens insatser för att stödja kommunernas klimatanpassning av den byggda miljön. Riksrevisionen anser att regeringens styrning

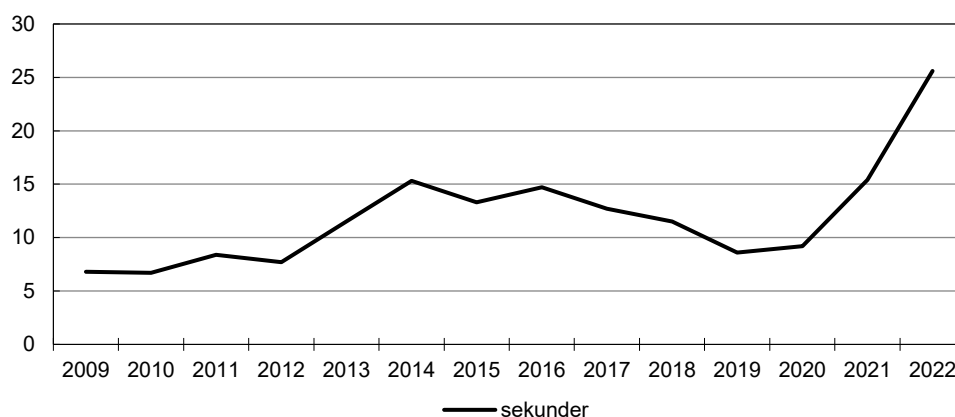
av statsbidraget inte har varit tydlig och att regeringen bör se till att statsbidraget för naturolyckor går till de nationellt mest angelägna projekten. Riksrevisionen bedömer att den nya förordningen har gjort ansökningsprocessen och urvalskriterierna för beviljande av bidrag samt prioriteringsförfarandet mer transparent. Regeringen överlämnade i april 2023 en skrivelse (skr. 2022/23:111) till riksdagen med anledningen av rapporten och de åtgärder som vidtagits eller som avses vidtas med anledning av rapporten.

### Hög belastning på nödnumret 112 ökar svarstiderna

SOS Alarm hade under 2022 drygt 4 miljoner inkommande anrop till nödnumret 112 vilket är en ökning med 23 procent sedan 2015. Under samma period var befolkningsökningen 6 procent. Totalt besvarades 3,3 miljoner samtal, varav 70 procent föranledde insatser från samhällets hjälporgan vilket är i nivå med föregående två år. En tredjedel av samtalen till 112 bedöms vara felringningar vilket är i paritet med motsvarande siffror i övriga EU-länder.

Medelsvarstiden för nödsamtal steg under 2022 från 15,4 till 25,6 sekunder. En trend har varit att svarstiden varierar kraftigt beroende på säsong med betydande ökning under sommarmånaderna. Under året har också bolagets personalomsättning liksom sjukfrånvaro fortsatt att öka. För att sänka svarstiderna har bolaget under året påbörjat en större satsning på att anställa fler larmoperatörer. Vidare har utvecklingen av verksamhet och förberedelser av civilt försvar påbörjats.

**Diagram 5.2 SOS Alarms medelsvarstider på 112-samtal**



### Varningar till allmänheten stärks

SOS utfärdade 36 VMA-meddelanden (viktigt meddelande till allmänheten) via SMS, vilket oftast föranleddes av farlig rök från större bränder i industrier.

Regeringen beslutade den 9 mars 2023 propositionen En ny lag om viktigt meddelande till allmänheten (VMA) (prop. 2022/23:77) med förslag till ny samlad reglering för ett effektivt, robust och säkert VMA-system och system för flyglarm.

Med anledning av införandet av nya beredskapszoner där skyddsåtgärder förbereds kring kärnkraftverken genomför MSB ett arbete för att öka antalet utomhusvarningsändare. Under året har 150 system installerats.

### Stärkt samverkan inom räddningstjänst till sjöss och sjöövervakning

Kustbevakningen har med anledning av det säkerhetspolitiska läget stärkt sin samverkan med flera aktörer inom såväl sjöövervakning som räddningstjänst. Samverkan har förstärkts med bl.a. Polismyndigheten, Tullverket och MSB. Förstärkt samverkan

har även skett med Försvarmakten och myndigheterna har haft ökad informationsdelning för att säkerställa gemensamma lägesbilder till sjöss. Ett exempel är den omfattande operationen med anledning av läckorna på gasledningarna Nordstream 1 och 2 (se 2.1.6 om Nordiskt försvarssamarbete). Kustbevakningen ansvarade för sjöövervakningen i berört område och delade lägesbilder med ett stort antal aktörer samt biträdde berörda myndigheter i deras utredning om brott. I övrigt har myndigheten bedrivit sin ordinarie verksamhet till sjöss och i luften med förhöjd vaksamhet.

Inom området räddningstjänst genomförde Kustbevakningen 38 miljöräddningsoperationer under året, vilket var något färre än föregående år. Insatserna gällde främst oljeutsläpp eller risk för oljeutsläpp. Därutöver har myndigheten deltagit i 220 sjöräddningsinsatser, vilket var på samma nivå som föregående år. Kustbevakningen har sedan flera år trots vidtagna åtgärder inte fullt ut kunnat upprätthålla sin beredskap för miljöräddningstjänst. Det beror enligt myndigheten på ett fortsatt ansträngt personalläge, vilket har påverkat den operativa uthålligheten och förmågan att genomföra omfattande samtidiga insatser om sådant behov skulle uppstå. Kustbevakningens anslag för 2022 har emellertid ökat och myndigheten har börjat rekrytera och utbilda nya medarbetare, främst inom sjöoperativ verksamhet.

Kustbevakningen har i samverkan med andra berörda myndigheter fortsatt stärka sin miljöräddningstjänstförmåga i Väneren, Vättern och Mälaren, eftersom de berörda insjöarna är viktiga råvattentäkter för en stor del av Sveriges befolkning och särskilt känsliga för utsläpp.

Inom området sjöövervakning med brottsbekämpning och ordningshållning till sjöss genomförde Kustbevakningen under året drygt 48 900 kontroller till sjöss inom områdena fiske, farligt gods, tull, sjötrafik och gräns vilket var i nivå med 2021. Myndigheten genomförde även självständigt drygt 680 brottsutredningar under 2022 vilket var något fler än föregående år.

Inom det civila försvaret har Kustbevakningen tillsammans med berörda aktörer börjat etablera närmare samverkan inom de nya beredskapssektorerna Ordning och säkerhet samt Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen. Inom det militära försvaret har Kustbevakningen och Försvarmakten, inom ramen för myndigheternas överenskommelse, etablerat närmare samverkan för att Kustbevakningen bättre ska kunna stödja Försvarmakten rörande bl.a. sjöövervakning och transporter till sjöss.

### **Olycksutredningar för ett säkrare samhälle**

Statens haverikommission har under 2022 genomfört flera utredningar av olyckor och incidenter som kan bidra till säkerhetskänslig åtgärder i samhället.

Utredningen av den svåra flygolyckan i Örebro där nio personer omkom har bl.a. resulterat i säkerhetsrekommendationen att en särskild utbildning för piloter som flyger fallskärmshoppare på icke-kommersiell basis behövs.

En utredning inom hälso- och sjukvårdsområdet har visat att det uppstått fördröjning av ett vårdförlopp som bl.a. berodde på brister i interaktionen mellan vårdgivare samt svårigheter att tillämpa standardiserade vårdförlopp.

Den preliminära undersökningen av M/S Estonia har fortsatt under 2022. Statens haverikommission har bl.a. genomfört en ny undervattensundersökning av fartyget som genererat ca. 45 000 högupplösta 3D-bilder. Stora delar av fotodokumentationen har publicerats på en särskild webbplats.

Antalet inkomna ärenden till Statens haverikommission har fortsatt öka. Under 2022 inkom 489 ärenden, vilket kan jämföras med 454 året innan. Myndigheten publicerade

18 slutrapporter med 31 säkerhetsrekommendationer. Det kan jämföras med att antalet slutrapporter 2021 var 16 med 27 säkerhetsrekommendationer.

### 5.3.2 Krisberedskap och civilt försvar

#### Ökad förmåga i det civila försvaret

Det civila försvaret omfattar hela samhället och den pågående återuppbyggnaden berör flera utgifts- och politikområden.

Den 1 oktober 2022 trädde den nya strukturen för krisberedskap och civilt försvar i kraft. Till följd av det har regeringen ändrat anvisningarna för det civila försvaret för försvarsbeslutsperioden 2021–2025 så att de omfattar samtliga beredskapsmyndigheter (Fö2023/00751). Även uppdraget till MSB att utifrån myndigheternas underlag göra en samlad bedömning av förmågan i det civila försvaret har ändrats och omfattar nu även en bedömning av förmågan inom respektive beredskapssektor (Fö2023/00750).

Myndigheterna lämnade den 1 oktober 2022 uppdaterade redovisningar av sitt arbete med civilt försvar, vilka ligger till grund för den bedömning som MSB lämnade i februari 2023. I bedömningen ligger fokus på de förändringar av förmågan som skett mellan åren. MSB:s bedömning är att det har skett en utveckling av förmågan inom samtliga sektorer och delmål och myndigheten konstaterar även att det pågår ett intensivt utvecklingsarbete. Sammantaget bedömer MSB att det senaste årets utveckling har lagt en god grund inför kommande år, men att det krävs en uthållighet och en systematik i utvecklingsarbetet för att nå större effekt framöver.

MSB har tillsammans med andra berörda myndigheter arbetat aktivt med att förbereda och implementera den nya strukturen. Framför allt är det en konstellation bestående av de tio myndigheter som är ansvariga för beredskapssektorerna samt de sex civilområdesansvariga länsstyrelserna, (10+6) som gemensamt har drivit arbetet framåt och exempelvis diskuterat delmål och mötesformer. Även Försvarsmakten har deltagit vid flera möten med denna konstellation.

Utifrån två regeringsuppdrag har MSB i mars respektive maj och november 2022 redovisat förslag på åtgärder för att stärka det civila försvaret. Förslagen bygger på underlag från ett sjuttiofem myndigheter och har värderats av MSB, bl.a. utifrån den samlade bedömningen av det civila försvaret som lämnades till regeringen i februari 2022. De förslag som redovisades i mars och maj genomfördes delvis genom propositionen Vårändringsbudget för 2022 (prop. 2021/22:269) respektive budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1).

I januari 2023 beslutade regeringen om ett nytt tvärsektoriellt näringslivsråd för totalförsvar och krisberedskap. Rådet ska utgöra ett forum på strategisk nivå för ömsesidigt informationsutbyte och rådgivning i frågor som är av gemensam vikt för näringslivet, arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna samt staten avseende totalförsvar och krisberedskap.

MSB publicerade 2022 en vägledning för att i fred planera för försörjning av varor och tjänster och bedriver utifrån den ett projekt för erfarenhetsbyte mellan myndigheter som har fått projektfinansiering från anslag 2:4 *Krisberedskap* för att på olika sätt implementera den metod som beskrivs i vägledningen. Samverkan avseende försörjningsberedskap har även skett med näringslivet inom ramen för konceptet flexibel beredskap och med Norge och Finland inom ramen för projektet Critical Nordic Flows. MSB har under året också utvecklat och konkretiserat sin samverkan med finska Försörjningsberedskapscentralen, bl.a. genom utbyte av lägesbilder.



Med anledning av det förändrade omvärldsläget har MSB ökat fokus på att stödja samhällsviktiga aktörers utveckling av ledningsplatser genom att skapa uthålliga försörjningssystem och robusta system för informationsdelning. Myndigheten har också verkat för en nationell samordning av ledningsplatsverksamheten inom det civila försvaret samt fortsatt att stödja med rådgivning inom ledningsplatsområdet, men också för att skapa avlyssningsskyddade rum som möjliggör samtal om sekretessbelagd information. MSB har också fortsatt att utveckla och förbereda införandet av konceptet mobil ledningsplats samt stöttat prioriterade aktörers projekt där ledningsplatser utformas med fortifikatoriskt skydd.

MSB har även genomfört ett flertal informationsinsatser under året i syfte att bidra till ökad motståndskraft hos befolkningen. Budskapen har bl.a. handlat om att få fler att skaffa hemberedskap för en vecka, att stärka försvarsviljan och att öka kunskapen om webbplatsen krisinformation.se som förmedlar samhällets samlade krisinformation. Effektmätningar av kommunikationsinsatserna har visat på stora genomslag hos befolkningen med mycket hög observation vid varje kampanj. Mätningarna visar också att kampanjerna varit omtyckta, uppfattats som sakliga och bidragit till beteendeförändring. I en mätning från 2022 svarade 74 procent av de tillfrågade att de känner till webbplatsen Krisinformation.se. Motsvarande mätning gjordes 2018 och då svarade 25 procent av de tillfrågade att de känner till webbplatsen. MSB har under året också utvecklat webbplatsen Lilla Krisinfo som vänder sig direkt till barn och unga i syfte att förmedla bekräftad och barnanpassad information om aktuella händelser och kriser. Lilla Krisinfo förmedlar även information i förebyggande syfte för att barn och unga ska veta vad de kan göra i en krissituation.

Krisberedskapsveckan genomfördes med temat beredskap vid matbrist och ca 200 kommuner, åtta länsstyrelser samt 47 andra organisationer, inklusive myndigheter, frivilliga försvarsorganisationer och näringsliv, deltog.

Regeringen gav MSB 2021 i uppdrag att utforma och genomföra en digital utbildning i krisberedskap och civilt försvar som vänder sig till ungdomar det år de fyller 16 (Ju2021/02444). Utbildningen genomfördes för första gången hösten 2022 och kompletterades med ett fysiskt utskick som även nådde vårdnadshavarna. De resultat- och effektmätningar som gjorts efter utbildningsinsatsen visar att bland de som hade uppmärksammat utskicket hade en majoritet tagit del av innehållet och ansåg att det var viktigt. MSB har även tagit fram ett lärarstöd för årskurs nio i grundskolan och gymnasieskolan.

Tillsammans med Statens försvarshistoriska muséer och Riksantikvarieämbetet har MSB också producerat en vandringsutställning för gymnasieelever som heter Rädd eller beredd. Syftet är att stärka ungas motståndskraft vid kriser eller krig och utställningen kommer under ett par års tid att besöka gymnasieskolor i samtliga län.

### **Stärkt förmåga genom riktade övningar**

För att stärka samhällets förmåga att hantera olyckor, kriser och krig är planering och genomförande av olika övningar betydelsefullt. MSB har under 2022 fattat beslut om en ny övningsinriktning för samverkansövningar på nationell och regional nivå för perioden 2022–2026.

I inriktningen pekas samverkan och ledning, resurshantering och kommunikation ut som prioriterade förmågor som är särskilt viktiga att utveckla och öva under de kommande åren. Inriktningen har bl.a. legat till grund för planeringen av den nationella samverkansövningen SAMÖ 2023. MSB har också deltagit i övningar både nationellt och internationellt, exempelvis Försvarsmaktens ledningsövning, EU:s

miljöskyddsövning, Balex Delta och en bilateral övning med Finland i syfte att stärka samarbetet vid större skogsbränder via EU:s civilskyddsmekanism.

### **Finansiering av utvecklingsprojekt inom krisberedskap och civilt försvar**

MSB har fördelat 1 440 miljoner kronor från anslag 2:4 *Krisberedskap*, varav 322 miljoner kronor till 40 andra myndigheter, inklusive länsstyrelser för olika utvecklingsprojekt. Anslagsnivån höjdes under året med 236 miljoner kronor i syfte att kunna stärka det civila försvaret ytterligare genom att t.ex. utveckla och stärka kommuners och regioners arbete med krisberedskap och civilt försvar.

MSB lämnar årligen en redovisning till regeringen om hur anslaget används (Fö2023/00900). Anslaget har även finansierat framtagande av tekniska stöd som exempelvis Övnings- och utbildningsplattform Cybersäkerhet som utvecklat teknik för utbildning, testning och övning för att stärka cybersäkerheten. Medel från anslaget har också finansierat framtagandet av en modell för hur polis, ambulanssjukvård och räddningstjänst kan säkerställa drivmedel till utryckningsfordon. Projektet har namngetts Gemensamma bränsledepåer.

Inför ansökningsomgången 2022–2023 togs en ny inriktning för prioriterade utvecklingsområden fram. Två särskilda prioriteringar avser ökad samverkan med frivilliga försvarsorganisationer respektive med näringslivet.

### **Personalförsörjning**

Regeringen gav under 2021 i uppdrag till MSB att bedöma behov av personalförstärkningar inom bevakningsansvariga myndigheter (beredskapsmyndigheter fr.o.m. den 1 oktober 2022) och andra berörda aktörer vid en situation med höjd beredskap och ytterst krig. Uppdraget redovisades i april 2022 (Ju2021/02771).

MSB fick i januari 2023 i uppdrag att genomföra de åtgärder som behövs för att förbereda för en aktivering av civilplikten inom kommunal räddningstjänst. Uppdraget redovisades i mars 2023 (Fö2023/00118).

En särskild utredare gavs den 27 juli 2023 i uppdrag att analysera och bedöma behoven av personalförstärkningar inom verksamheter som är viktiga för totalförsvaret vid höjd beredskap, analysera förutsättningarna för att säkerställa det civila försvarets personalbehov med totalförsvarspliktig personal och med utgångspunkt i gällande regelverk om allmän tjänsteplikt och civilplikt föreslå en personalförsörjning av det civila försvaret som är anpassad efter dagens samhälle och de behov som finns inom det civila försvaret (dir. 2023:116).

MSB har vidare kompletterat sin vägledning om krigsorganisation och krigsplacering så att den omfattar både privata och offentliga aktörer.

### **Frivilliga försvarsorganisationer och andra ideella organisationer**

MSB har under året betalat ut uppdragsersättning till 16 frivilliga försvarsorganisationer. Medlen har använts för att höja krisberedskapen i samhället och främja totalförsvaret genom totalförsvarsupplysning, rekrytering samt till att utbilda medlemmar inom krisberedskap och civilt försvar. Enligt MSB har uppdragsmedlen till de frivilliga försvarsorganisationerna bidragit till en förmågehöjning i samhället men ställer också krav på kapacitetsökningar i organisationerna.

Kriget i Ukraina har påverkat många delar av totalförsvaret, inklusive de frivilliga försvarsorganisationerna som har fått ett stort tillskott av nya medlemmar.

MSB har under 2022 fördelat uppdragsersättning till 14 ideella organisationer för utbildningar som syftar till att öka individens förmåga att förebygga och hantera olyckor, allvarliga händelser och kriser. På MSB:s uppdrag har organisationerna utbildat allmänheten bland annat i att utföra första hjälpen och ge hjärt- och lung- räddning samt förmedlat kunskap om hur bränder kan förhindras i hem och skola.

### **Ett starkare psykologiskt försvar**

Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF) inledde planenligt sin verksamhet den 1 januari 2022. Verksamheten har byggts upp på båda de orter där myndigheten har verksamhet, Karlstad och Solna. Myndighetens första tid präglades av påverkanskampanjen mot svensk socialtjänst, samt av den säkerhetspolitiska situation som Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina medförde. När det gäller den operativa verksamheten har MPF också arbetat för att stärka förmågan att identifiera, analysera och bemöta otillbörlig informationspåverkan i samband med de allmänna valen i september.

När det gäller förmågehöjande verksamhet genomförde MPF inför de kommande valen en informationskampanj riktad mot allmänheten i syfte att öka beredskapen och motståndskraften mot otillbörlig informationspåverkan och annan vilseledande information. Vidare har ca 3 000 personer deltagit i myndighetens kompetensutvecklande verksamhet under året och åtta nya forskningsprojekt inom området psykologiskt försvar har initierats. MPF har också inlett ett långsiktigt forskningssamarbete med Lunds universitet.

### **Utvecklat samarbete inom EU och Nato**

#### **EU:s civilskyddssamarbete**

EU:s civilskyddssamarbete har framför allt präglats av ett massivt civilt stöd till Ukraina via civilskyddsmekanismen med anledning av Rysslands fullskaliga invasion mot landet (se Internationella insatser nedan). Flera nya resurser inom EU:s responskapacitet (rescEU) har tillkommit med anledning av kriget. För närvarande finns det rescEU-resurser inom följande områden: flygande resurser med kapacitet att släcka skogsbränder, beredskapslager för sjukvårdsmateriel, nödbostäder, CBRN, samverkan med näringslivet, energi och transport/logistik. Sverige är genom MSB värd för det tre förstnämnda rescEU-resurserna.

#### **Beslut för stärkt motståndskraft i EU**

I december 2022 antog EU det s.k. CER-direktivet om kritiska entiteters motståndskraft som syftar till att minska sårbarheten och stärka motståndskraften i samhällsviktig verksamhet (EU) 2022/2557. CER-direktivet omfattar ett antal sektorer, såsom energi, transport, hälsa, dricksvatten, avloppsvatten och rymdsektorn. En utredning har tillsatts som ska föreslå de anpassningar av svensk rätt som är nödvändiga för att CER-direktivet, och även NIS2-direktivet, ska kunna genomföras (dir. 2023:30). Uppdraget ska redovisas i februari 2024.

I december antogs även rådsrekommendationen om en unionsomfattande samordnad strategi för att stärka den kritiska infrastrukturens motståndskraft (2023/C 20/01). Rekommendationen ska påskynda det förberedande arbetet för genomförandet av de mål som fastställs i CER-direktivet och stärka förmågan att skydda kritisk infrastruktur. Rådsrekommendationen innehåller en rad riktade åtgärder som omfattar nyckelsektorer som energi, digital infrastruktur, transport och rymdsektorn.

#### **Natos civila beredskapsarbete**

Sverige har deltagit som partnerland i Natos civila beredskapsarbete. Med anledning av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina aktiverade Sverige, Finland och Nato

inom ramen för partnerskapen ett förstärkt samarbete, vilket medförde intensifierat informationsutbyte kopplat till det rådande krisläget. Till följd av Sveriges status som inbjudet land (invitee) intensifierades samarbetet ytterligare med de allierade.

### **Internationella insatser**

År 2022 var det mest insatsintensiva året någonsin för MSB och präglades i stor utsträckning av konsekvenserna av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Under året genomfördes sammanlagt 315 insatser i 53 länder där insatser i Ukraina med närliggande länder stod för en betydande del, totalt 119. Antalet biståndsinsatser fördubblades 2022 jämfört med 2021, från 122 till 244.

Vidare har MSB lämnat stöd till Förenta nationerna (FN), Europeiska unionen (EU) och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europas (OSSE) fredsfrämjande verksamhet (internationell civil krishantering) med resurser inom bl.a. säkerhet, sjukvård, maritim säkerhet, konfliktförebyggande och minhantering.

Under 2022 har ett femtontal insatser genomförts till stöd för olika FN-organ inom området jämställdhet och förebyggande av könsbaserat våld. Insatserna har haft som mål att bidra till att öka kvinnors och flickors deltagande och inflytande över den humanitära nödhjälpens utformning, genomförande och uppföljning, samt bidra till stärkt skydd för människor som utsatts för eller riskerar att utsättas för könsbaserat våld.

#### **Ukraina**

Sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har Sverige genom MSB kontinuerligt lämnat stöd till Ukraina på civilskyddsområdet. Stödet har främst förmedlats genom EU:s civilskyddsmekanism och genom FN-organ. MSB har bland annat bidragit med krisexperter, brandbekämpningsutrustning, fordon, sjukvårdsartiklar, läkemedel, nödboenden, tält, skyddsutrustning, generatorer, elkablar, mat och andra förnödenheter.

Under året har MSB även utvecklat nya verksamheter som använts i stödet till Ukraina, som att inom ramen för rescEU upprätta en tillfällig förmåga med temporära nödbostäder. MSB levererade 4 000 tillfälliga nödbostäder för akut stöd till den drabbade befolkningen i Ukraina. Därtill har MSB genom civilskyddsmekanismen lett arbetet med medicinska evakueringar av ukrainska patienter från Polen, Moldavien och Ukraina till Sverige.

#### **Stöd med skogsbrandflyg till andra EU-länder**

MSB har under 2022 bl.a. gett stöd med två skopande flygplan för släckning vid skogsbränder i Tjeckien och Frankrike. Sverige har varit en del av EU:s responskapacitet rescEU sedan 2019 och det var andra gången som flygplanen från Sverige bistod i insatser i andra EU-länder.

#### **Internationella humanitära biståndsinsatser**

Kriget i Ukraina har även präglat MSB:s humanitära biståndsinsatser. Trots det har myndigheten upprätthållit den humanitära verksamheten i övriga delar av världen. Insatser som påbörjats under 2022 har i huvudsak bestått av utsändande av individuella experter till olika FN-organ för att stödja deras verksamhet. Kostnadsnivån för att bedriva humanitär insatsverksamhet har stigit under året, dels på grund av ökad inflation på global nivå, dels på grund av säkerhetsläget i flera mottagarländer. De största insatsländerna sett till antal pågående insatser under året var Ukraina, Sudan, Sydsudan, Etiopien och Afghanistan.

### Resiliensinsatser

Några av de internationella resiliensinsatser för att främja en stärkt förmåga att hantera kriser och katastrofer som genomförts under 2022 är exempelvis kapacitetsutvecklingsprojektet Leveraging ASEAN Capacities for Emergency Response (LACER) med målet att bidra till stärkt katastrofriskreducering i Sydostasien. Därtill kan programmet Prevention, Preparedness and Response to natural and man-made disasters in Eastern Partnership countries – phase 3 (PPRD East 3) nämnas som syftar till att utveckla civilskydd, katastrofriskreducering och regional samverkan i sex länder i det Östliga partnerskapet (Ukraina, Moldavien, Georgien, Armenien och Azerbajdzjan). Vidare har MSB drivit flera bilaterala projekt inom civilskyddsområdet i bland annat Irak och Armenien samt tillhandahållit utbildning med deltagare från Nepal, Kambodja, Filippinerna och Bangladesh.

### Internationell civil krishantering

Den ryska fullskaliga invasionen av Ukraina och det förvärrade säkerhetspolitiska läget har varit tongivande även för MSB:s insatser inom internationell civil krishantering och fredsfrämjande verksamhet. Evakueringen av personal i insatserna i Ukraina vid krigsutbrottet, erfarenhetsinhämtning efteråt samt de åtgärder som vidtagits för att ställa om och stödja landet, är det som kännetecknar det fredsfrämjande arbetet under 2022. Utöver stödet till Ukraina har de åtaganden som myndigheten haft i andra länder och regioner också upprätthållits under året. MSB har sekonderat personal med olika kompetenser till EU:s civila krishanteringsinsatser i Ukraina (EUAM), Libyen (EUBAM) och Somalia (EUCAP Somalia). Myndigheten har också sekonderat personal till olika fredsfrämjande insatser via FN och OSSE.

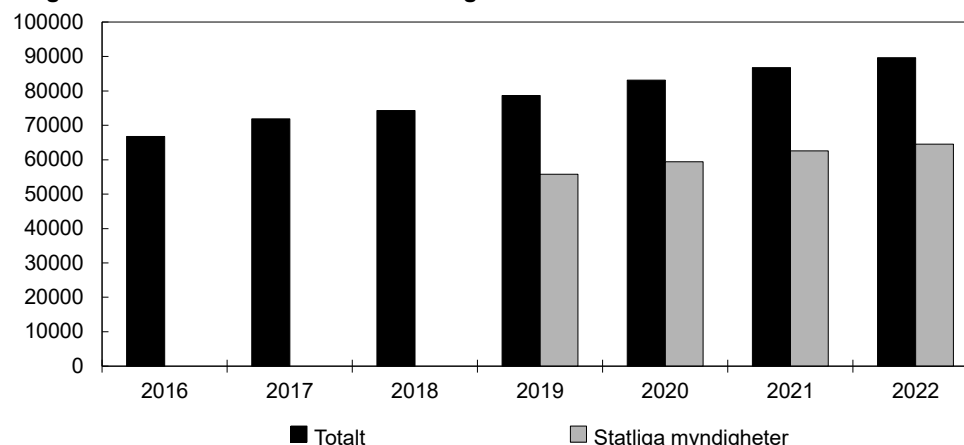
### Kustbevakningens internationella insatser

Inom gränsförvaltning har Kustbevakningen bidragit till att upprätthålla EU:s sanktionspaket mot Ryssland genom att i sin gränsövervakande uppgift särskilt övervaka och identifiera ryskflaggade fartyg som eventuellt avsåg bryta mot förbudet att tillträda svenska hamnar.

Kustbevakningen har aktivt deltagit i den europeiska gränsförvaltningen Frontex och deltar med fartyg och personal tillsammans med Polismyndigheten för att bevakna delar av Europas sydliga kuster med både gränsövervakning och andra kustbevakningsuppgifter som till exempel sjöräddning, miljöövervakning och fiskeriövervakning.

## Utvecklad, robust och säker kommunikation

**Diagram 5.3** Antal Rakelabonnemang 2016–2022



Statistik för antal abonnemang hos statliga myndigheter finns från 2019.

Antalet Rakel-abonnemang har under 2022 ökat från föregående år, främst genom att befintliga kunder utökat antalet abonnemang. Tillgängligheten i landet är fortsatt mycket hög, över 99,9 procent. Rakel förvaltas av MSB och är ett digitalt radiokommunikationssystem som används av aktörer inom framför allt allmän ordning, säkerhet, hälsa och försvar. MSB och Trafikverket har, i dialog med Svenska kraftnät, den 28 februari 2022 delredovisat ett regeringsuppdrag om att planera och förbereda etablering av Rakel Generation 2 (Rakel G2).

MSB förvaltar även Swedish Government Secure Intranet (SGSI), som är ett avgiftsfinansierat krypterat myndighetsnät för utbyte av information mellan myndigheter i Sverige och i Europa. Försvarsmakten hanterar drift och övervakning av nätet. Under året har nya organisationer fortsatt att ansluta sig till SGSI. En ny version av SGSI (SGSI 2.0) har moderniserats med ny utrustning, signalskyddsmateriel och arkitektur och kunde efter en kraftsamling tas i bruk av samtliga användarorganisationer. Även det av MSB förvaltade WIS – ett nationellt webbaserat informationssystem för Sveriges civila beredskap där aktörer delar information vid samhällsstörningar – har utökat sin tillgänglighet under 2022.

### 5.3.3 Samhällets informations- och cybersäkerhet

Inom ramen för den fördjupade samverkan som Nationellt cybersäkerhetscenter (NCSC) utgör har ingående myndigheter inlett en pilotverksamhet gällande privat-offentlig samverkan, där bl.a. stabilitetsmyndigheterna inom finanssektorn och Sveriges storbanker ingått. Vidare har myndigheterna inom NCSC i samband med de allmänna valen i september 2022 arbetat med koordinerad incidenthantering, i nära samverkan med Valmyndigheten och Skatteverket.

Under 2022 rapporterades totalt 330 it-incidenter till MSB varav 231 från statliga myndigheter och 99 från NIS-leverantörer, d.v.s. leverantörer av samhällsviktiga tjänster och vissa digitala tjänster. Färre incidenter rapporterades 2022 än under föregående år. Rapporter från NIS-leverantörer har däremot ökat. Liksom de föregående åren är systemfel och misstag de vanligaste orsakerna till inrapporterade it-incidenter. Antalet rapporterade angrepp har minskat under 2022. Incidentrapporteringen verkar alltså inte nämnvärt ha påverkats av det förändrade omvärldsläget.

**Tabell 5.2** Rapporterade it-incidenter

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antal rapporter från statliga myndigheter	281	297	296	286	261	231
Andel rapporterade myndigheter (%)	32	34	40	37	30	27
Antal rapporter från NIS-leverantörer	-	-	66 <sup>1</sup>	88	82	99

<sup>1</sup> Omräknat till helårssiffra eftersom rapporteringen började först i mars.

Källa: MSB:s årsrapporter om statliga myndigheters och NIS-leverantörers it-incidentrapportering 2022.

En fördjupad samverkan har under året skett mellan Polismyndigheten och MSB enligt ett regeringsuppdrag, där bl.a. nya rutiner tagits fram för hur myndigheterna delar med sig av information mellan varandra gällande it-incidenter.

Under 2022 har CERT-SE hanterat flera större it-incidenter, genom att sprida information och att samordna åtgärder för att avhjälpa eller lindra effekter av det inträffade, samt deltagit i flera nationella och internationella övningar. Mängden förfrågningar till CERT-SE gällande it-incidenter som relaterar till det säkerhetspolitiska läget har varit hög under större delen av året.

Under 2022 genomförde MSB en samlad bedömning av det systematiska informationssäkerhetsarbetet med hjälp av 2021 års resultat från självskattningsverktyget Infosäkkollen. Den samlade bedömningen är att stora delar av den offentliga förvaltningen inte arbetar systematiskt med sitt informationssäkerhetsarbete. Åtta av tio svarande når inte upp till modellens första av fyra nivåer. Bristen på bredd i arbetet ger låga resultat i Infosäkkollen. En rådgivningstjänst har under året etablerats på MSB för de som arbetar med systematisk informationssäkerhet.

Vidare har MSB under året inrättat ett nationellt samordningscenter för cybersäkerhetsforskning och innovation (NCC-SE) kopplat till EU:s kompetenscentrum för cybersäkerhetsforskning (ECCC). Utvecklingen av NCC-SE sker i samverkan med Vinnova, Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) och Research Institute of Sweden (RISE). MSB har även genomfört en omfattande informationskampanj till allmänhet och företag i samarbete med bland annat Polismyndigheten, Svenska stöldskydds föreningen och Internetstiftelsen.

## 5.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

### 5.4.1 Skydd mot olyckor

Kommunal och statlig räddningstjänst har bidragit till att såväl rädda liv som att begränsa skador på egendom och miljö. Arbetet i beredskapssektorn Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen har utvecklats genom framtagandet av myndighetsövergripande planering och krav på förmågor i den kommunala räddningstjänsten. Under året har kommunerna genom ökad samverkan stärkt förmågan att övergripande leda och genomföra omfattande och komplexa räddningsinsatser. Regeringen, liksom MSB, anser att samhällets förmåga att genomföra räddningsinsatser under fredstid är tillfredställande, men att det finns skillnader i landet. MSB har genom sitt breda stöd inom området ledning och samverkan samt med nationella förstärkningsresurser bidragit till samhällets ökade förmåga att hantera omfattande bränder och andra olyckor.

Kommunerna har inte i tillräcklig omfattning genomfört tillsynsbesök avseende civil hantering av explosiva varor. Tillsynen utgör ett viktigt verktyg för en god säkerhet inom området.

De fortsatt mycket höga och ökande medelsvarstiderna för nödsamtal till 112 är ett allvarligt problem. SOS Alarm har tillförts extra medel under åren 2020–2023 men utvecklingen har fortsatt varit negativ. Bolagets åtgärder under samma period har inte resulterat i sänkta svarstider.

MSB:s arbete med kontaminerat släckvatten och miljöfarligt släckskum bedöms bidra till att begränsa påverkan på miljö, och bidrar även till måluppfyllnad inom andra utgiftsområde som t.ex. utgiftsområde 20 Miljö, klimat och natur särskilt miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö.

MSB:s riktlinjer för bedömningen av ansökningar om statsbidrag till kommuner för förebyggande åtgärder mot naturolyckor bidrar till mer ändamålsenlig användning av anslaget. Regeringen konstaterar att det har varit en utmaning för MSB att under 2022 betala ut bidrag till kommunerna i den omfattning som anslaget medger. Utbetalningarna påverkades av kommunernas tillstånds- och beslutsprocesser.

Kustbevakningens räddningstjänst till sjöss och sjöövervakning har genomförts i god samverkan och har sammantaget bidragit till att såväl rädda liv som att begränsa skador på maritim miljö. Kustbevakningens förmåga är av vikt för Sveriges säkerhet till sjöss. Den nära samverkan som myndigheten har med andra aktörer ger ökad samhällsnytta. Regeringen ser dock allvarligt på att Kustbevakningen inte fullt ut har kunnat upprätthålla sin beredskap för miljö räddningstjänst och regeringen följer utvecklingen noga.

Statens haverikommissions olycksutredningar har uppfyllt syftet att så långt som möjligt klarlägga händelseförlopp och orsaker samt ge underlag för beslut om åtgärder. På så vis har myndigheten bidragit till att säkerheten i samhället kan öka.

#### 5.4.2 Krisberedskap och civilt försvar

Regeringen bedömer att förmågan inom det civila försvaret har fortsatt att utvecklas och de åtgärder som vidtas går i rätt riktning. Den kraftiga försämringen av det säkerhetspolitiska läget i början av 2022 har skapat en större medvetenhet i samhället om behovet av en god beredskap. Ett stort antal myndigheter fick därför ökade medel för åtgärder i syfte att stärka det civila försvaret under 2022. Arbetet med regeringsuppdragen om åtgärder för att stärka det civila försvaret bedöms också ha lett till en större förståelse hos berörda aktörer för vilka åtgärder som behöver vidtas.

Det finns flera exempel på pågående arbete som bedöms kunna stärka det civila försvaret, såsom arbetet för att implementera den nya strukturen för samhällets krisberedskap och civilt försvar. Regeringen ser positivt på samverkan i konstellationen med de tio sektorsansvariga myndigheterna och de sex civilområdesansvariga länsstyrelserna (10+6) och hur de gemensamt och tillsammans med Försvarsmakten har drivit arbetet framåt. Regeringen bedömer även att MSB:s beslut om en ny övningsinriktning för samverkansövningar på nationell och regional nivå kommer att bidra till att stärka den samlade förmågan inom samhällets krisberedskap och det civila försvaret.

Andra positiva exempel är de informationssatsningar som MSB har gjort i syfte att stärka försvarsviljan hos befolkningen, inte minst ungdomar, och kampanjer i syfte att stärka individens egen hemberedskap. Även MSB:s arbete med att stärka försörjningsberedskap och samverkan med näringslivet bedöms bidra till ett starkare civilt försvar.

Regeringens insatser inom området internationell civil krishantering har fortsatt att utvecklas för att förebygga och mildra konflikter i olika delar av världen. Sverige har genom deltagande i olika humanitära och fredsfrämjande insatser bidragit med



expertis, fysisk närvaro, materiellt bistånd och stöd till drabbade människor och samhällen, inte minst i Ukraina.

Det finns flera positiva exempel på pågående arbete med åtgärder som kan bidra till att utveckla personalförsörjningen av det civila försvaret på sikt. Regeringen anser att vidtagna åtgärder har varit en viktig del i arbetet med att stärka Sveriges totalförsvaret.

De frivilliga försvarsorganisationerna har en viktig roll i arbetet med att stärka den civila beredskapen. Regeringen bedömer att de medel som organisationerna fått under 2022 har bidragit till att höja samhällets krisberedskap och till att öka försvarsviljan.

Regeringen bedömer att MPF under 2022, myndighetens första år, uppvisat en god måluppfyllelse. Omvärldsutvecklingen under året har ställt stora krav på myndighetens operativa verksamhet, men dessa har kunnat mötas med gott resultat. Samtidigt har myndigheten arbetat ambitiöst med förmågehöjande verksamhet, både när det gäller forskningsverksamhet och informations- och utbildningsinsatser.

### 5.4.3 Samhällets informations- och cybersäkerhet

Regeringen bedömer att MSB:s arbete med informations- och cybersäkerhet har bidragit till att uppnå målen för samhällets krisberedskap respektive civilt försvar, som innebär att ha förmåga att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna. Dock återstår det utvecklingsarbete framför allt när det gäller det systematiska informations- och cybersäkerhetsarbetet. Regeringen ser positivt på verktyg och rådgivningstjänster som kan stödja aktörer i deras utvecklingsarbete.

Regeringen konstaterar att en viss utveckling av verksamheten inom Nationellt cybersäkerhetscenter har skett under 2022. Dock bedömer regeringen att denna utveckling inte motsvarar de krav som omvärldsutvecklingen ställer på centrets verksamhet.

Regeringen bedömer vidare att det fortfarande finns en underrapportering av it-incidenter till CERT-SE trots att det i många fall finns en skyldighet att rapportera dem. Anledningarna till underrapporteringen kan vara många, men regeringen anser att det är bekymmersamt att det kan finnas ett mörkertal i lägesbilden. Det försvårar möjligheten att vidta relevanta åtgärder och utveckla det förebyggande arbetet.

Att stärka kompetensen inom cybersäkerhetsområdet är angeläget, särskilt med anledning av det försämrade omvärldsläget, och regeringen ser därför positivt på de informationskampanjer, utbildningar och övningar som genomförts under året.

Regeringen välkomnar vidare den utveckling som skett med ökat antal anslutna till såväl Rakel, som till SGSI och WIS, vilket bedöms höja förmågan till säker och robust kommunikation inom krishantering och civilt försvar.

## 5.5 Politikens inriktning

### 5.5.1 Krisberedskap och civilt försvar

Det kraftigt försämrade säkerhetsläget har tydliggjort att takten i förstärkningen av det civila försvaret måste öka och därför vidtas ytterligare åtgärder under 2024.

Återuppbyggnaden av det civila försvaret inleddes från en mycket låg nivå. Regeringen anser därför att satsningarna på åtgärder och investeringar för att utveckla och stärka det civila försvaret måste fortsätta att utökas. En ekonomisk planeringsram bör införas för det civila försvaret. En sådan planeringsram skulle bidra till att skapa långsiktighet och förbättra förutsättningarna för en förstärkning av det civila

försvarets förmåga. Den struktur för samhällets krisberedskap och civilt försvar som trädde i kraft den 1 oktober 2022 utgör också ett stöd. Regeringen betonar vikten av att berörda myndigheter, kommuner och regioner samt näringslivet vidtar åtgärder för ökad förmåga.

Det civila beredskapsarbetet inom Nato är ett nationellt ansvar men ett kollektivt åtagande bland allierade. Redan som inbjuden stat deltar Sverige aktivt i det civila beredskapsarbetet inom Nato. Vid ett medlemskap kommer detta arbete att intensifieras ytterligare, och Nato och de allierade kommer att ha förväntningar på Sverige att bidra till de kollektiva ansträngningarna inom området. Ett medlemskap i Nato kommer att ha inverkan på det civila försvaret och omfatta myndigheter och andra aktörer.

Kommuner och regioner har en avgörande roll för att säkerställa att samhällets funktionalitet kan upprätthållas genom hela hotskalan. Mot bakgrund av det rådande säkerhetsläget föreslår regeringen en förstärkning av de medel som fördelas till kommuner och regioner för krisberedskap och civilt försvar.

Klimatförändringarna sker i ökande takt. Kommunerna har ett grundläggande ansvar för att vidta förebyggande åtgärder mot naturolyckor. För att kommunerna ska kunna beviljas statlig ersättning för projekt för förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor som har högre totala kostnader och löper över längre tid föreslås att regeringen ges bemyndigande att ingå större ekonomiska åtaganden än tidigare år.

En förutsättning för att stärka krisberedskapen och det civila försvaret är ökad privat offentlig samverkan. Det tvärssektoriella näringslivsrådet för totalförsvar och krisberedskap ska bidra till att utveckla en nära kontakt mellan det offentliga och privata och är därvid ett viktigt forum i frågor av gemensam vikt, t.ex. när det gäller företagens förutsättningar inom försörjningsberedskapen. En nationell samordning av försörjningsberedskapen är också viktig i sammanhanget. Det pågår vidare flera utredningar på försörjningsberedskapens område.

En viktig del i det civila försvaret är att säkerställa att samhällsviktiga funktioner kan fungera även under höjd beredskap och att den personal som behövs finns tillgänglig. Regeringen föreslår att MSB tilldelas medel för en aktivering av civilplikten inom den kommunala räddningstjänsten för redan utbildade personer. Regeringen har beslutat att en särskild utredare ska analysera och lämna förslag på hur personalbehoven inom det civila försvaret kan tryggas.

### **Förstärkt skydd av civilbefolkningen**

Regeringen anser att det är angeläget att upprustning av befintliga större skyddsrum samt moderniseringsåtgärder av normalskyddsrum fortsätter och föreslår därför tillskott av medel till MSB för detta syfte. Även återuppbyggnad av systemet för utomhusvarning vid anfall från luften prioriteras.

### **Forskning och utveckling**

För att bygga ett civilt försvar och en nationell krisberedskap med förmåga att hantera både dagens och framtida hot, behöver den tillämpade och praktiskt användbara forskningen och utvecklingen stärkas. Totalförvarsaktörer måste också kunna tillgodogöra sig den kunskaps- och teknikutveckling som sker inom forskningen, inte minst inom AI, cyber och kommunikation.

## Informationspåverkan och försvarsvilja

Omvärldsutvecklingen under 2022 har bekräftat behovet av ett starkt psykologiskt försvar, som en del av ett modernt totalförsvar. Mot bakgrund av den säkerhetspolitiska utvecklingen föreslår regeringen en förstärkning av MPF operativa förmåga och utbildnings- och övningsverksamhet. Vidare behöver MPF tillsammans med berörda aktörer bygga upp en ändamålsenlig och effektiv struktur för samverkan, såväl i det förebyggande arbetet som i operativ samverkan, vid händelser i fred och vid höjd beredskap.

## Kommunikationssystemet Rakel

För att kunna utföra sina samhällsviktiga uppgifter, och samverka på ett effektivt sätt, behöver aktörer inom allmän ordning, säkerhet, hälsa och försvar ha tillgång till en säker, robust och tillgänglig kommunikationslösning. Det nationella kommunikationssystemet Rakel närmar sig sitt tekniska slutdatum och kommer att behöva ersättas. MSB och Trafikverket har fått i uppdrag att planera och förbereda vidare utveckling och etablering av Rakel Generation 2. Det förslag som myndigheterna har redovisat bereds i Regeringskansliet. Medel föreslås tillföras så att förberedelserna för Rakel Generation 2 kan fortsätta under 2024.

### 5.5.2 Samhällets informations- och cybersäkerhet

Cyberhoten mot Sverige och svenska intressen är omfattande och ökar. En fördjupad samverkan mellan berörda aktörer är i det läget avgörande för att åstadkomma en god cybersäkerhet. Nationellt cybersäkerhetscenter som inrättades i december 2020 har inte haft rätt förutsättningar för att lyckas med uppdraget. Regeringen avser därför att utveckla ledning, organisering och styrning av centret och ge Försvarets radioanstalt ett huvudansvar för att leda samordningen, utvecklingen och genomförandet av verksamheten.

Under 2024 ska EU:s medlemsstater ha genomfört och börjat tillämpa EU:s direktiv om åtgärder för en hög gemensam cybersäkerhet i hela unionen (NIS2-direktivet). Betydligt fler sektorer och aktörer kommer att omfattas av det nya regelverket, och kraven på aktörerna skärps jämfört med i dag. Vidare tillkommer nya uppgifter för myndigheter som har funktioner utifrån NIS-regelverket. En nationell strategi för cybersäkerhet ska också antas. Kommunerna har en viktig roll i att upprätthålla viktiga funktioner i samhället.

CERT-SE är Sveriges nationella funktion för att stödja samhället i arbetet med att förebygga och hantera it-incidenter. Regeringen bedömer att funktionen, som är placerad vid MSB, behöver stärkas. Därutöver behöver MSB kunna erbjuda kvalificerat stöd till drabbade aktörer och fortsätta att utveckla den nationella förmågan att hantera cyberangrepp. Regeringen föreslår därför utökade medel till MSB för att utveckla operativ cyberförmåga inom civilt försvar.

### 5.5.3 Skydd mot olyckor

#### Ökad förmåga för kommunal räddningstjänst under höjd beredskap

Den kommunala räddningstjänsten behöver förstärkas för att kunna möta de utmaningar som krigsfara och ytterst krig kan medföra. Vid höjd beredskap och ytterst krig tillkommer ytterligare ett antal uppgifter. Erfarenheter från Ukraina visar att krigföringen inriktas direkt mot civil infrastruktur. För att kommunal räddningstjänst ska ha förmåga att genomföra snabba och effektiva insatser behövs även förmåga att

skydda personal, materiel och infrastruktur samt agera självständigt under störda förhållanden.

För att kunna hantera de påfrestningar som ett väpnat angrepp på Sverige skulle innebära bedömer regeringen att den kommunala räddningstjänsten behöver ha tillgång till mer personal vid höjd beredskap än vad som i dag är möjligt.

Regeringen föreslår att MSB tillförs medel dels för att stärka MSB:s verksamhet, inklusive stödet till kommunerna, dels för att fördelas ut till kommunernas verksamhet för räddningstjänst.

### Höjd säkerhet vid kärntekniska anläggningar

Regeringen föreslår att MSB tillförs medel för kostnader för inomhus- och utomhusvarning i de nya beredskapszonerna, enligt förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor, kring vissa verksamheter med joniserande strålning.

### Fortsatt fokus på SOS Alarms svarstider

SOS Alarms arbete med att åtgärda höga svarstider och hög personalomsättning behöver fortsätta. Åtgärder behöver även vidtas för att anpassa verksamheten till behoven i beredskapssektorn räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen för civilt försvar.

### Kustbevakningens förmåga utvecklas

Ur ett säkerhets- och miljöperspektiv är det viktigt att Sveriges hav och större insjöar samt kustområden kan övervakas och skyddas effektivt. Här har Kustbevakningen viktiga uppgifter, såväl i fred som vid höjd beredskap och ytterst krig. Kustbevakningen behöver därför utveckla förmågan till sjöss inom totalförsvaret och anpassa sin verksamhet inför en anslutning till Nato.

## 5.6 Budgetförslag

### 5.6.1 2:1 Kustbevakningen

**Tabell 5.3 Anslagsutveckling 2:1 Kustbevakningen**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 431 653	Anslagssparande	46 228
2023	Anslag	1 488 971 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 520 378
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 800 217</b>		
2025	Beräknat	1 865 729 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	1 871 154 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 1 775 944 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 1 732 428 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Kustbevakningens förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.4 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:1 Kustbevakningen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 488 971</b>	<b>1 488 971</b>	<b>1 488 971</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	69 942	148 755	194 773
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	241 304	228 003	187 410
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-582</i>	<i>-582</i>	<i>-582</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-582	-582	-582
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 800 217</b>	<b>1 865 729</b>	<b>1 871 154</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 1 800 217 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Kustbevakningen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 865 729 000 kronor respektive 1 871 154 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 5.5 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Kustbevakningen**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhet ens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående år
<b>Verksamheter där intäkterna inte disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet	0	0	2 000	2 000	0	0
<i>Varav</i>						
<i>Vattenföreningssavgift</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>300</i>	<i>300</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Varav ersättning för kostnader för räddningstjänst</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>1 700</i>	<i>1 700</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
Uppdragsverksamhet	11	0	6 000	6 000	0	11

Källa: Kustbevakningen.

## 5.6.2 2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor

**Tabell 5.6 Anslagsutveckling 2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor**

Tusental kronor

2022	Utfall	235 536	Anslagssparande	284 314
2023	Anslag	481 850 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	408 333
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>506 850</b>		
2025	Beräknat	506 850		
2026	Beräknat	506 850		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera ersättning till kommuner för åtgärder som vidtas för att förebygga jordskred och andra naturolyckor.

Anslaget får även användas för finansiering av vissa åtgärder för att stärka samhällets förmåga att bedöma och hantera översvämningsrisker.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.7 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>506 850</b>	<b>506 850</b>	<b>506 850</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>506 850</b>	<b>506 850</b>	<b>506 850</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 506 850 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 506 850 000 kronor respektive 506 850 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 2:2 *Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 700 000 000 kronor 2025–2030.

**Skälen för regeringens förslag:** Bemyndigandet avser fleråriga beslut om bidrag till kommunernas verksamhet att förebygga jordskred och andra naturolyckor.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 2:2 *Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 700 000 000 kronor 2025–2030.

**Tabell 5.8 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2030
Ingående åtaganden	25 775	164 034	540 000			
Nya åtaganden	154 664	381 739	325 782			
Infriade åtaganden	-16 405	-5 773	-165 782	-80 360	-199 911	-419 729
Utestående åtaganden	164 034	540 000	700 000			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>480 000</b>	<b>540 000</b>	<b>700 000</b>			

### 5.6.3 2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m.

**Tabell 5.9 Anslagsutveckling 2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m.**

Tusental kronor

2022	Utfall	33 340	Anslagssparande	4 240
2023	Anslag	37 580 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	37 291
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>27 580</b>		
2025	Beräknat	27 580		
2026	Beräknat	27 580		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för att, i enlighet med lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, finansiera vissa ersättningar till följd av uppkomna kostnader vid genomförda räddningsinsatser och finansiera insatser för att bekämpa olja m.m. till sjöss. Anslaget får även användas för att finansiera vissa kostnader för stöd från andra länder till Sverige avseende räddningstjänst eller för beredskapsåtgärder för sådant stöd. Anslaget får också användas för bidrag för skogsbrandsbevakning.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.10 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m.**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>27 580</b>	<b>27 580</b>	<b>27 580</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>27 580</b>	<b>27 580</b>	<b>27 580</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Utfallet på anslaget varierar mellan åren eftersom det varken går att förutsäga antalet eller omfattningen av olyckor som kräver räddningsinsatser samt konsekvenserna av dessa.

Regeringen föreslår att 27 580 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Ersättning för räddningstjänst m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 27 580 000 kronor respektive 27 580 000 kronor.

## 5.6.4 2:4 Krisberedskap

**Tabell 5.11 Anslagsutveckling 2:4 Krisberedskap**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 554 152	Anslagssparande	68 578
2023	Anslag	1 380 608 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 434 519
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 734 608</b>		
2025	Beräknat	1 999 608		
2026	Beräknat	2 049 608		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera åtgärder som stärker samhällets samlade beredskap och förmåga att hantera allvarliga kriser och deras konsekvenser. Anslaget får också i viss utsträckning finansiera åtgärder för att kunna ge stöd till och ta emot stöd från andra länder vid en allvarlig kris eller inför en möjlig allvarlig kris. Anslaget får även i viss utsträckning finansiera åtgärder som syftar till att skapa eller vidmakthålla förmågan till höjd beredskap för det civila försvaret. Anslaget får även i viss utsträckning användas för att finansiera offentliga aktörers kostnader i samband med extraordinära händelser.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.12 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:4 Krisberedskap**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 380 608</b>	<b>1 380 608</b>	<b>1 380 608</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	354 000	619 000	669 000
<i>varav BP24</i>	<i>134 000</i>	<i>149 000</i>	<i>149 000</i>
– Omdisponering av medel för skyddsrumskontrollverksamhet	-6 000	-6 000	-6 000
– Omdisponering av medel för organisationsstöd till FFO	30 000	30 000	30 000
– Skydd av civilbefolkningen	100 000	100 000	100 000
– Kommuner och regioners arbete med krisberedskap och civilt försvar	100 000	100 000	100 000
– Aktivering av civilplikt		-15 000	-25 000
– Räddningstjänst under höjd beredskap	-60 000	-30 000	-20 000
– Försörjningsberedskap	-25 000	-25 000	-25 000
– Sammanhängande forskning om civilt försvar	-5 000	-5 000	-5 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 734 608</b>	<b>1 999 608</b>	<b>2 049 608</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att skyddsrumskontroller ska genomföras av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap i stället för att upphandlas minskas anslaget med 6 000 000 kronor fr.o.m. 2024. Anslaget 2:6 *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap* ökas med motsvarande belopp.



För att användas för organisationsstöd till frivilliga försvarsorganisationer ökas anslaget med 30 000 000 kronor fr.o.m. 2024. Anslaget 2:6 *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap* minskas med motsvarande belopp.

För att stärka skyddet av civilbefolkningen genom en fortsatt upprustning och vissa moderniseringar av skyddsrum ökas anslaget med 100 000 000 kronor fr.o.m. 2024.

För att stärka kommunernas och regionernas arbete med krisberedskap och civilt försvar ökas anslaget med 100 000 000 kronor fr.o.m. 2024.

För att bidra till finansieringen av en aktivering av civilplikten inom kommunal räddningstjänst på anslaget 2:6 *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap* beräknas anslaget minska med 15 000 000 kronor för 2025. Från och med 2026 beräknas anslaget minska med 25 000 000 kronor.

För att bidra till finansieringen av en stärkt förmåga inom kommunal räddningstjänst att agera under höjd beredskap på anslaget 2:6 *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap*, minskas anslaget med 60 000 000 kronor för 2024. För 2025 beräknas anslaget minska med 30 000 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget minska med 20 000 000 kronor.

För att finansiera ett utvecklat arbete med försörjningsberedskap minskas anslaget med 25 000 000 kronor fr.o.m. 2024. Anslaget 2:6 *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap* ökas med motsvarande belopp.

För att bidra till finansieringen av en sammanhängande forskning om civilt försvar minskas anslaget med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2024. Anslaget 1:9 *Totalförsvarets forskningsinstitut* ökas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 1 734 608 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Krisberedskap* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 999 608 000 kronor respektive 2 049 608 000 kronor.

### **Bemyndigande om ekonomiska åtaganden**

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 2:4 *Krisberedskap* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 650 000 000 kronor 2025–2030.

**Skälen för regeringens förslag:** Bemyndigandet avser åtaganden för åtgärder som stärker samhällets krisberedskap och det civila försvaret. Vidare avser bemyndigandet bidrag för åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Bemyndigandet avser också de forskningsmedel som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Myndigheten för psykologiskt försvar fördelar. För att kunna finansiera åtgärder och forskning avseende samhällets krisberedskap och det civila försvaret behöver beslut kunna fattas som medför behov av medel kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 2:4 *Krisberedskap* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 650 000 000 kronor 2025–2030.

**Tabell 5.13 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:4 Krisberedskap**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2030
Ingående åtaganden	1 176 797	701 829	2 858 540			
Nya åtaganden	408 408	2 603 800	967 088			
Infriade åtaganden	-883 376	-447 089	-1 175 628	-1 383 000	-1 138 000	-129 000
Utestående åtaganden	701 829	2 858 540	2 650 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>1 900 000</b>	<b>3 350 000</b>	<b>2 650 000</b>			

### 5.6.5 2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal

**Tabell 5.14 Anslagsutveckling 2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal**

Tusental kronor

2022	Utfall	426 671	Anslagssparande	
2023	Anslag	464 171 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	464 171
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>426 671</b>		
2025	Beräknat	426 671		
2026	Beräknat	426 671		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera ersättning från staten till SOS Alarm Sverige AB enligt avtal.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.15 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>426 671</b>	<b>426 671</b>	<b>426 671</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>426 671</b>	<b>426 671</b>	<b>426 671</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 426 671 000 kronor anvisas under anslaget 2:5 *Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 426 671 000 kronor respektive 426 671 000 kronor.

## 5.6.6 2:6 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

**Tabell 5.16 Anslagsutveckling 2:6 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 593 998	Anslagssparande	31 265
2023	Anslag	1 480 372 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 500 001
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 714 914</b>		
2025	Beräknat	1 851 333 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	1 901 829 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 1 777 117 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 1 781 802 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps förvaltningsutgifter.

Anslaget får finansiera verksamhet avseende skydd mot olyckor, krisberedskap, civilt försvar samt beredskap och indirekta kostnader för internationella räddnings- och katastrofinsatser samt andra internationella insatser inom ramen för EU-samarbetet och Nato/PFF.

Vidare får anslaget finansiera verksamhet för att upprätthålla beredskap samt indirekta kostnader beträffande Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps förmåga att stödja utlandsmyndigheter och nödställda i en situation då många svenska medborgare eller personer med hemvist i Sverige drabbas till följd av allvarlig olycka eller katastrof i utlandet.

Anslaget får även användas för bidrag till främjande av den enskilda människans förmåga. Anslaget får även finansiera utbildningsverksamhet inom området. Anslaget får även finansiera verksamhet med anledning av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Anslaget får även finansiera den verksamhet som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap genomför inom områdena massmediernas beredskap, kunskapsspridning och information om säkerhetspolitik, information om försvar, samhällets krisberedskap och totalförsvar samt opinionsundersökningar. Anslaget får även finansiera drift och vidmakthållande av vissa reservfunktioner inom etermedia.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.17 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:6 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 480 372</b>	<b>1 480 372</b>	<b>1 480 372</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	61 449	125 839	165 311
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	173 093	245 122	256 146
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>154 320</i>	<i>209 120</i>	<i>219 120</i>
– Omdisponering av medel för skyddsrumskontrollverksamhet	6 000	6 000	6 000
– Omdisponering av medel för organisationsstöd till FFO	-30 000	-30 000	-30 000
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-880	-880	-880
– Utökade beredskapszoner	4 000	4 000	4 000
– Utvecklad cyberförmåga civilt försvar	20 000	20 000	20 000
– Aktivering av civilplikt	30 200	65 000	75 000
– Räddningstjänst under höjd beredskap	100 000	120 000	120 000
– Försörjningsberedskap	25 000	25 000	25 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 714 914</b>	<b>1 851 333</b>	<b>1 901 829</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att skyddsrumskontroller ska genomföras av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap i stället för att upphandlas ökas anslaget med 6 000 000 kronor fr.o.m. 2024. Anslaget 2:4 *Krisberedskap* minskas med motsvarande belopp.

För att anslaget, i enlighet med den föreslagna lydelsen av anslagets ändamål, inte längre kommer användas för organisationsstöd till frivilliga försvarsorganisationer minskas anslaget med 30 000 000 kronor fr.o.m. 2024. Anslaget 2:4 *Krisberedskap* ökas med motsvarande belopp.

För kostnader för utökade beredskapszoner ökas anslaget med 4 000 000 kronor för 2024. För 2025–2032 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

För att utveckla den operativa förmågan att förebygga och hantera it-incidenter och cyberangrepp ökas anslaget med 20 000 000 kronor för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

För en aktivering av civilplikten inom kommunal räddningstjänst för personer som har relevant kompetens ökas anslaget med 30 200 000 kronor för 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 65 000 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 75 000 000 kronor. Finansiering sker delvis genom att anslaget 2:4 *Krisberedskap* minskas med 15 000 000 kronor för 2025 och med 25 000 000 kronor för 2026.

För att stärka förmågan inom kommunal räddningstjänst att agera under höjd beredskap ökas anslaget med 100 000 000 kronor 2024. Från och med 2025 beräknas anslaget öka med 120 000 000 kronor. Finansiering sker delvis genom att anslaget 2:4 *Krisberedskap* minskas med 60 000 000 kronor för 2024. För 2025 beräknas anslaget

minska med 30 000 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget minska med 20 000 000 kronor.

För att utveckla arbetet med försörjningsberedskap ökas anslaget med 25 000 000 kronor fr.o.m. 2024. Anslaget 2:4 *Krisberedskap* minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 1 714 914 000 kronor anvisas under anslaget 2:6 *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 851 333 000 kronor respektive 1 901 829 000 kronor.

### Samhällsinvesteringar

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att för 2024 besluta att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap får ta upp lån i Riksgäldskontoret för samhällsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 1 300 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Utifrån sitt ansvarsområde behöver Myndigheten för samhällsskydd och beredskap en låneram för samhällsinvesteringar för att kunna genomföra investeringar för att stärka krisberedskapen. Behoven gäller främst infrastrukturen för kommunikationssystemet Rakel och för systemet för utomhusvarning.

### Investeringsplan

**Regeringens förslag:** Investeringsplanen för krisberedskap för 2024–2026 godkänns som en riktlinje för Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps samhällsinvesteringar.

### Skälen för regeringens förslag

Under perioden 2024–2026 kommer investeringar att behöva genomföras i kommunikationssystemet Rakel, bl.a. med anledning av ett ökat antal användare. Vidare kommer befintliga investeringar i beredskapstillgångar att behöva vidmakthållas.

**Tabell 5.18 Investeringsplan för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Budget 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Summa 2024– 2026
<b>Anskaffning och utveckling av nya investeringar</b>	<b>158</b>	<b>235</b>	<b>177</b>	<b>103</b>	<b>145</b>	<b>425</b>
Rakel och Rakel Generation 2	158	235	177	103	145	425
<i>varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>158</i>	<i>235</i>	<i>177</i>	<i>103</i>	<i>145</i>	<i>425</i>
<i>– maskiner, inventarier och installationer</i>	<i>158</i>	<i>235</i>	<i>177</i>	<i>103</i>	<i>145</i>	<i>425</i>
<b>Finansiering av anskaffning och utveckling</b>	<b>158</b>	<b>235</b>	<b>177</b>	<b>103</b>	<b>145</b>	<b>425</b>
Anslag 2:9 Rakel Generation 2	10					
Låneram för samhällsinvesteringar (lån i Riksgäldskontoret)	148	65	177	103	145	425
Övrig finansiering		170				
<b>Vidmakthållande av befintliga investeringar</b>	<b>70</b>	<b>83</b>	<b>97</b>	<b>97</b>	<b>92</b>	<b>286</b>
Beredskapstillgångar	70	83	97	97	92	286
<i>varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>70</i>	<i>83</i>	<i>97</i>	<i>97</i>	<i>92</i>	<i>286</i>
<i>– beredskapstillgångar</i>	<i>70</i>	<i>83</i>	<i>97</i>	<i>97</i>	<i>92</i>	<i>286</i>
<b>Finansiering vidmakthållande</b>	<b>70</b>	<b>83</b>	<b>97</b>	<b>97</b>	<b>92</b>	<b>286</b>
Anslag 2:4 Krisberedskap	67	61	47	40	35	122
Låneram för samhällsinvesteringar (lån i Riksgäldskontoret)	3	22	50	57	57	164
<b>Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar</b>	<b>228</b>	<b>318</b>	<b>274</b>	<b>200</b>	<b>237</b>	<b>711</b>
<b>Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar</b>	<b>228</b>	<b>318</b>	<b>274</b>	<b>200</b>	<b>237</b>	<b>711</b>

Jämfört med föregående års investeringsplan har investeringarna avseende Rakel och Rakel Generation 2 skrivits upp till följd av bl.a. ökade kostnader för licenser och livscykelhantering. Vidare har vidmakthållande av befintliga investeringar i beredskapstillgångar skrivits upp till följd av behov av att återuppbygga och förstärka systemet för utomhusvarning.

**Budget för avgiftsbelagd verksamhet****Tabell 5.19 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Myndigheten för samhällsskydd och beredskap**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhe- tens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående år
<b>Verksamheter där intäkterna inte disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet	0	0	0	0	0	0
<i>Varav inkomster från skadestånd för räddningstjänst- och saneringskostnader</i>	0	0	0	0	0	0
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet	488	0	7 400	7 500	-100	388
<i>Varav Intyg förare</i>	488	0	7 400	7 500	-100	388
Uppdragsverksamhet med bestämt ekonomiskt mål	423 417	-15 000	850 900	891 900	-41 000	197 417
<i>Varav tekniska system</i>	-12 145	-3 000	35 000	36 000	-1 000	-16 145
<i>Varav tjänsteexport</i>	302	0	3 000	3 000	0	302
<i>Varav internationella insatser</i>	68	0	140 000	140 000	0	68
<i>Varav Rakel</i>	429 760	-11 000	633 000	672 000	-39 000	209 760
<i>Varav uppdragsutbildning kost och logi</i>	5 432	-1 000	39 900	40 900	-1 000	3 432
Övrig uppdragsverksamhet			9 000			
<i>Varav uppdrag åt EU</i>			1 000			
<i>Varav uppdragsutbildning utförare Försvarets högskolan</i>			8 000			

Källa: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

**5.6.7 2:7 Statens haverikommission****Tabell 5.20 Anslagsutveckling 2:7 Statens haverikommission**

Tusental kronor

2022	Utfall	61 504	Anslagssparande	14 755
2023	Anslag	74 611 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	76 407
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>51 378</b>		
2025	Beräknat	53 581 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	54 986 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.<sup>2</sup> Motsvarar 51 379 tkr i 2024 års prisnivå.<sup>3</sup> Motsvarar 51 378 tkr i 2024 års prisnivå.**Ändamål**

Anslaget får användas för att finansiera Statens haverikommissionens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för myndighetens verksamhet med undersökningar enligt lagen (1990:712) om undersökning av olyckor och samverkan med berörda myndigheter i deras olycksförebyggande verksamhet.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.21 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:7 Statens haverikommission**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>49 611</b>	<b>49 611</b>	<b>49 611</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	1 914	4 123	5 532
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-147	-153	-157
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-147</i>	<i>-147</i>	<i>-147</i>
– Justering av förvaltningsanslag tfa slopad avgift för årlig revision	-147	-147	-147
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>51 378</b>	<b>53 581</b>	<b>54 986</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 51 378 000 kronor anvisas under anslaget 2:7 *Statens haverikommission* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 53 581 000 kronor respektive 54 986 000 kronor.

### 5.6.8 2:8 Myndigheten för psykologiskt försvar

**Tabell 5.22 Anslagsutveckling 2:8 Myndigheten för psykologiskt försvar**

Tusental kronor

2022	Utfall	110 793	Anslagssparande	2 207
2023	Anslag	124 066 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	125 301
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>148 703</b>		
2025	Beräknat	157 646 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	161 263 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 148 703 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 148 703 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för psykologiskt försvars förvaltningsutgifter.



## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.23 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:8 Myndigheten för psykologiskt försvar**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>124 066</b>	<b>124 066</b>	<b>124 066</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	6 826	14 698	17 882
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	17 811	18 882	19 315
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>7 811</i>	<i>7 811</i>	<i>7 811</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-189	-189	-189
– Operativ förmåga	8 000	8 000	8 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>148 703</b>	<b>157 646</b>	<b>161 263</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

För att stärka den operativa förmågan ökas anslaget med 8 000 000 kronor 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 148 703 000 kronor anvisas under anslaget 2:8 *Myndigheten för psykologiskt försvar* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 157 646 000 kronor respektive 161 263 000 kronor.

## 5.6.9 2:9 Rakel Generation 2

**Tabell 5.24 Anslagsutveckling 2:9 Rakel Generation 2**

Tusental kronor

2022	Utfall	67 186	Anslagssparande	-186
2023	Anslag	62 694 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	62 027
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>35 799</b>		
2025	Beräknat	16 524 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	16 793 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 15 799 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 15 799 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att finansiera förberedelser samt drifts- och investeringskostnader avseende Rakel Generation 2.

**Skälen för regeringens förslag****Tabell 5.25 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:9 Rakel Generation 2**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>62 694</b>	<b>62 694</b>	<b>62 694</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 663	5 661	6 775
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-29 558	-51 831	-52 676
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>20 000</i>		
– <i>Rakel Generation 2</i>	<i>20 000</i>		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>35 799</b>	<b>16 524</b>	<b>16 793</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För förberedelser för Rakel Generation 2 ökas anslaget med 20 000 000 kronor 2024.

Regeringen föreslår att 35 799 000 kronor anvisas under anslaget 2:9 *Rakel Generation 2* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 16 524 000 kronor respektive 16 793 000 kronor.

## 6 Strålsäkerhet

### 6.1 Mål för området

Resultatredovisningen för miljö kvalitetsmålet Säker strålmiljö finns i avsnitt 3.10 i utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur. I detta avsnitt redovisas främst resultatredovisning för strålsäkerhetsfrågor med koppling till framför allt mål för samhällets krisberedskap (avsnitt 2.3.3).

**Regeringens förslag:** Målet för strålsäkerhetsområdet ska vara att kärnteknisk verksamhet och annan verksamhet med strålning bedrivs strålsäkert samt att det finns beredskap för olyckor och utsläpp av radioaktiva ämnen för att skydda människors hälsa och miljön mot skadlig verkan av strålning.

**Skälen för regeringens förslag:** Regeringen föreslår ett mål för utgiftsområde 6 Strålsäkerhet, eftersom det tidigare har saknats. Kärnteknisk verksamhet och annan verksamhet med strålning ska fortsatt bedrivas strålsäkert. Det är också av stor vikt att det finns beredskap för olyckor och utsläpp av radioaktiva ämnen för att skydda människors hälsa och miljön mot skadlig verkan av strålning. Strålsäkerhet bedöms som ett viktigt område för genomförande av flera andra politiska områden som t.ex. miljöpolitik, energipolitik eller samhällets krisberedskap. Målet för strålsäkerhet ska komplettera miljö kvalitetsmålet Säker strålmiljö i utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

### 6.2 Resultatredovisning

#### 6.2.1 Arbetet för god strålsäkerhet fortsätter

Strålsäkerhetsmyndigheten har under 2022 fortsatt verka för att verksamheterna vid kärntekniska anläggningar bedrivs strålsäkert genom att följa, kontrollera och ställa krav på strålsäkerhetsarbetet. Det har inte inträffat några allvarliga tillbud vid kärntekniska anläggningar i Sverige under året och dosgränserna vid verksamheter som använder strålning har inte överskridits.

Forsmark AB har tillstånd för att höja effekten för Forsmark 1. För att verkställa tillståndet enligt regeringens villkor görs en stegvis prövning av säkerhetsredovisningen. Strålsäkerhetsmyndigheten har under året godkänt både en preliminär och en förnyad säkerhetsredovisning för den effekthöjda anläggningen samt godkänt provdrift med en högsta termisk effekt av 3075 MW. Forsmark AB har därför kunnat följa sin plan för effekthöjningen och genomför provdrift av anläggningen på ett sätt som möter krav på strålsäkerhet.

På begäran av regeringen genomförde Internationella atomenergiorganet (IAEA) i november 2022 en granskning av Sveriges regelverk för kärnsäkerhet och strålskydd, en s.k. Integrated Regulatory Review Service (IRRS). Inför granskningen tog Strålsäkerhetsmyndigheten, med bidrag från andra berörda myndigheter, fram en egenvärdering av de områden som granskningen omfattade. Genomförandet av granskningen har dels bidragit till att peka ut utvecklingsområden, dels till att uppmärksamma områden där Sverige och Strålsäkerhetsmyndigheten har väl utvecklad verksamhet. IRRS-granskningen identifierade en s.k. good practice och fyra s.k. good

performance. En av dessa handlade om de samlade strålsäkerhetsvärderingar som myndigheten tar fram baserade på genomförd tillsyn av kärntekniska verksamheter.

Strålsäkerhetsmyndigheten har haft i uppdrag att utreda ansvaret för historiskt radioaktivt avfall. Redovisningen lämnades till regeringen i februari 2022. I regleringsbrevet för 2023 gav regeringen därefter Riksgäldskontoret i uppdrag att utreda finansieringsformer för omhändertagande av det historiska avfallet.

Strålsäkerhetsmyndigheten har under 2022 också arbetat med uppdraget för att se över vilken utveckling av regelverket och andra åtgärder som behövs för att det ska finnas förutsättningar att nyttja både befintlig och framtida kärnkraft. Uppdraget delredovisades den 28 februari 2023.

Regeringen gav i regleringsbrevet för 2022 i uppdrag till Strålsäkerhetsmyndigheten att se över syftet med och uppdraget för de lokala säkerhetsnämnderna samt föreslå författningsändringar som behövs. Myndigheten föreslog i redovisningen av uppdraget bl.a. att de lokala säkerhetsnämnderna i Forsmark, Oskarshamn och Ringhals skulle vara kvar. Myndigheten föreslog vidare att säkerhetsnämnderna i Studsvik och Barsebäck skulle kunna avvecklas baserat på att det på dessa platser inte längre finns reaktorer i drift. Regeringen beslutade i december 2022 i enlighet med myndighetens förslag.

Totalt 150 forskningsprojekt finansierade av Strålsäkerhetsmyndigheten har pågått under 2022 inom ramen för myndighetens ansvarsområden. Under 2022 avsatte myndigheten ca 80 miljoner kronor från anslaget 3:1 *Strålsäkerhetsmyndigheten* för finansiering av forskningsprojekt, tjänster vid universitet och högskolor samt konsulter. Forskningsfinansieringen har bl.a. gått till forskningsområdena radioekologi, strålningsbiologi, radiologiska nödsituationer, svåra haverier, kärnbränsle, nukleär icke-spridning och kärnavfall.

## 6.2.2 Sverige arbetar inom EU och internationellt för att bidra till ett strålsäkert samhälle

Genom att delta i internationella forum och granskningar har Sverige och Strålsäkerhetsmyndigheten bidragit till fortsatt standardisering och harmonisering inom strålsäkerhet och nukleär icke-spridning. Sverige bidrar även till den internationella normeringen i utveckling av lagstiftning och andra styrmedel genom att delta i ett antal konventioner med regelbundna översynskonferenser. Under året deltog Sverige i flera sådana konferenser. Kärnsäkerhetskonventionens (CNS) planerade granskningskonferens genomfördes i mars 2023 och inför den lämnade Sverige en nationell rapport till IAEA. Granskningskonferensen för konventionen om säkerheten vid hantering av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall (kärnavfallskonventionen) genomfördes i juni och juli 2022. Sveriges program uppmärksammades med en s.k. good practice för framsteg med tillståndsprövningarna av Svensk Kärnbränslehanterings (SKB) slutförvarssystem.

Strålsäkerhetsmyndigheten har bedrivit utvecklingssamarbeten i vissa östeuropeiska länder för att bidra till ökad strålsäkerhet. Arbetet har påverkats av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina i februari 2022 med följderna att planerade insatser i Östeuropa inte har kunnat genomföras fullt ut. Samarbeten med Ryssland och Belarus har avslutats, samtidigt som samarbeten med Ukraina har intensifierats och utvecklats under 2022. Myndigheten har bidragit till att motverka de försämrade förutsättningarna för strålsäkerhet som den fullskaliga invasionen av Ukraina medfört bl.a. genom att skänka mätutrustning och annan materiel för att upprätthålla strålsäkerheten i verksamheter med joniserande strålning. Myndigheten har också redovisat ett uppdrag om att stärka stöd till och samarbete med Ukraina inom

strålsäkerhetsområdet. I uppdraget ingick att identifiera och förbereda möjliga insatser för att bidra till strålsäkerhet i Ukraina efter 2022.

### 6.2.3 Stärkt arbete med civilt försvar och beredskap vid kärntekniska anläggningar

Under 2022 har Strålsäkerhetsmyndigheten fortsatt arbetet med att utveckla förmågan inom det civila försvaret. Myndigheten fick särskilda medel för civilt försvar i propositionen Vårändringsbudgeten för 2022 med hänvisning till det försämrade säkerhetspolitiska läget och med syftet att förstärka strålskyddsberedskapen genom tidigareläggning av vissa investeringar för det civila försvaret (prop. 2021/22:99). Dessa medel har exempelvis finansierat inköp av materiel för att öka krigsorganisationens förmåga att verka under höjd beredskap och krig, upphandling av fordon för att öka kapaciteten för strålningsmätningar samt skyddsutrustning för att skydda den personal som kan komma att verka i fält under höjd beredskap och krig. Utöver detta har personal även kompetensutvecklats inom totalförsvar och säkerhetsskydd. Myndighetens lokaler har rustats med modern kommunikationsteknik för att kunna hantera olika situationer relaterade till eventuell höjd beredskap eller en radiologisk händelse.

I samband med införandet av nya beredskaps- och planeringszoner runt de svenska kärnkraftverken har ett antal åtgärder genomförts där Strålsäkerhetsmyndigheten under 2022 har bistått länsstyrelserna. Åtgärderna har bl.a. omfattat att fastställa en geografisk utformning av beredskaps- och planeringszoner, ta fram informationsmaterial till allmänheten i beredskapszonerna, planera för skyddsåtgärder i de nya beredskaps- och planeringszonerna och anpassa organisationerna för strålningsmätning till nya förutsättningar, inklusive nya mobila dosratsinstrument.

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har haft stor påverkan på landets kärnkraftsanläggningar. Hela eller delar av Strålsäkerhetsmyndighetens krisorganisation har varit aktiverad ett flertal gånger under året. Initialt genomförde myndigheten många olika dos- och spridningsberäkningar både avseende de kärntekniska anläggningarna i Ukraina och kärnvapen. Främst har Strålsäkerhetsmyndigheten fokuserat på eventuella konsekvenser för Sverige men även konsekvenser i närområdet kring de kärntekniska anläggningarna i Ukraina. Myndigheten har även tagit fram relevant information om berörda anläggningar som stöd för beredskapen för myndighetens kommunikation.

Strålsäkerhetsmyndigheten har under året tagit fram rapporten, Strålskyddskonsekvenser av radioaktivt nedfall från kärnvapenexplosioner (2023:05). Rapporten omfattar en analys av möjliga konsekvenser av nedfall från kärnvapenexplosioner på avstånd mellan ca 10–300 kilometer från explosionen, samt effekten av olika skyddsåtgärder.

## 6.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Strålsäkerhetsmyndigheten arbete har bidragit till att verksamheterna vid kärntekniska anläggningar bedrivs strålsäkert genom att följa, kontrollera och ställa krav på strålsäkerhetsarbetet. Genom myndighetens granskning av säkerhetsredovisningen inför provdrift för Forsmark 1 har provdrift av anläggningen kunnat påbörjas på ett sätt som möter krav på strålsäkerhet.

Sammantaget har den finansierade forskningen inom strålsäkerhetsområdet från myndighetens anslag bidragit till att bevara och stärka den nationella kompetensförsörjningen och kunskapsbasen som ligger till grund för myndigheten att

utföra sitt uppdrag samt att gradvis minska osäkerheter i samband med strålningsverksamheter. Kompetensförsörjningsbehoven inom strålsäkerhetsområdet överlappar med behoven inom kärnkraftsindustrin, varför även satsningen på kärnkraftsforskning som genomförs inom utgiftsområde 21 Energi med start 2023 kan bidra till detta.

Sveriges arbete inom EU och internationellt bedöms bidra positivt till ett strålsäkert samhälle. Strålsäkerhetsmyndighetens utökade utvecklingssamarbete med och stöd till Ukraina inom strålsäkerhetsområdet bedöms ha bidragit positivt till både Ukrainas och Sveriges strålsäkerhet.

Strålsäkerhetsmyndighetens förutsättningar att utföra sitt uppdrag inom området civilt försvar har förbättrats genom att myndigheten fått särskilda medel för detta. Myndighetens insatser till följd av den fullskaliga invasionen av Ukraina bedöms också ha stärkt myndighetens och Sveriges förmåga att hantera både fredstida radiologiska nödsituationer samt radiologiska nödsituationer vid höjd beredskap. Sammantaget har insatserna under 2022 lett till en ökad förmåga för Strålsäkerhetsmyndigheten att utföra sina uppgifter under höjd beredskap och krig samt att krigsorganisationen har större förmåga till uthållighet. Arbetet och kraven på myndigheten påverkas dock av ett försämrat säkerhetspolitiskt läge. Det krävs fortsatt arbete för att kunna säkerställa myndighetens och Sveriges förmåga att hantera radiologiska nödsituationer i fred och vid höjd beredskap samt för att stärka förmågan att inom myndighetens ansvarsområde bedriva samhällsviktig verksamhet vid störda förhållanden.

## 6.4 Politikens inriktning

Kärnteknik och verksamhet med strålning har stor betydelse för välbefindandet. Strålsäkerhetsarbetet, inklusive regleringen och tillsynen på området, syftar till att kunna dra så stor nytta som möjligt av tekniken utan att för den skull utsätta människor och miljön för oacceptabla risker. Ett starkt strålsäkerhetsarbete är en förutsättning, vare sig det gäller medicinsk diagnostik och behandling, drift av kärnkraftverk eller någon annan tillämpning. Strålsäkerhetsarbetet har koppling till flera politikområden, till exempel sjukvård, industri, energi, miljö och beredskap. Utvecklingen inom kärnkraften påverkar arbetet inom strålsäkerhetsområdet.

En av regeringens främsta prioriteringar är att arbeta för att säkra ny planerbar elproduktion i Sverige. Moderna och effektiva regelverk är en förutsättning för att en ökande andel kärnkraft ska kunna bidra till ny planerbar elproduktion till konkurrenskraftiga priser. En viktig första åtgärd är att avskaffa den bestämmelse som förbjuder att det byggs kärnreaktorer på andra platser än där det redan finns kärnkraft och som också begränsar antalet reaktorer i drift till tio stycken. Se mer om kärnkraft och målet om 100 procent fossilfri elproduktion till 2040 i utgiftsområde 21 Energi.

Det är av yttersta vikt att både befintlig och ny kärnkraft bidrar till utvecklingen inom energiområdet på ett säkert sätt. Det behöver finnas ändamålsenliga regelverk på plats och myndigheter som har förutsättningar att hantera ansökningar och tillsyn på ett effektivt sätt, med bibehållen integritet. Regeringen arbetar för att sänka trösklar för nya tekniker, platser och aktörer. Regeringen vill att tillståndprocesserna för kärnkraft ska effektiviseras, att regelverken anpassas för att också fungera när reaktorer blir mindre och får fler tillämpningsområden samt utifrån att små reaktorer sannolikt kommer att uppföras i serier där ett antal likadana reaktorer byggs på samma plats. Regeringen avser att genomföra åtgärder för att möjliggöra ny kärnkraft.

Kärnkraftens regelverk, både på svensk och europeisk nivå, ska ge förutsättningar att effektivt nyttja kärnenergin oavsett reaktorerens storlek, teknikval eller

användningsområde. Strålsäkerhetsmyndigheten slutredovisade i augusti 2023 uppdraget om utveckling av regelverk och andra åtgärder för befintlig och framtida kärnkraft, där flera förslag behöver tas vidare av regeringen på olika sätt och andra förändringar kan tas vidare av myndigheten på egen hand. Regeringen föreslår i denna proposition att berörda myndigheter får särskilda medel för att bidra i arbetet med att säkerställa utvecklingen för ny kärnkraft. Genom budgetpropositionen för 2023 har Strålsäkerhetsmyndighetens anslag ökats för att bygga och stärka myndighetens kompetens för att ha möjlighet att ta emot och hantera ansökningar om nya reaktorer på ett effektivt sätt. Regeringen avser vidare att sänka avgiften för kärnteknisk forskning fr.o.m. 2024 vilket innebär lägre kostnader för tillståndshavarna.

Att det långsiktigt finns en stark kompetens inom strålsäkerhetsområdet är en förutsättning både för befintlig och ny kärnkraft samt för ett strålsäkert Sverige. Det är därför viktigt att den nationella kompetensförsörjningen möter det förändrade och utökade behovet av kompetens som följer av utvecklingen av ny kärnkraft. Regeringen föreslår därför särskilda medel för att stärka den nationella kompetensförsörjningen för att hantera den nya utvecklingen kring kärnkraft.

Rysslands invasion av Ukraina har utöver stort mänskligt lidande, även orsakat omfattande materiella skador, inte minst på civil infrastruktur. Rysslands invasion påverkar även strålsäkerheten i Ukraina, bland annat genom att kärnkraftverk, andra typer av kärntekniska anläggningar och sjukhus med radioaktiva källor har påverkats, vilket riskerar att leda till negativa konsekvenser för människor och miljö. Regeringen avser att fortsätta stödja Ukraina, även inom strålsäkerhetsområdet.

Den väsentligt försämrade säkerhetspolitiska utvecklingen i Sverige och världen understryker behovet av ett starkt totalförsvaret. Arbetet med civilt försvar inom strålsäkerhetsområdet, genom skydd av civilbefolkningen och energiberedskap, är särskilt relevant i ljuset av utvecklingen i Ukraina där kärnkraftverk hamnat i stridszonen.

Regeringen inväntar Riksgäldskontorets kommande redovisning av uppdrag om finansieringsformer och möjlighet till statligt bidrag för omhändertagande av det historiska radioaktiva avfallet.

## 6.5 Budgetförslag

### 6.5.1 3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten

**Tabell 6.1 Anslagsutveckling 3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten**

Tusental kronor

2022	Utfall	418 000	Anslagssparande	6 958
2023	Anslag	456 238 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	452 726
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>517 699</b>		
2025	Beräknat	561 069 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	520 465 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 538 827 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 487 890 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Strålsäkerhetsmyndighetens förvaltningsutgifter. Anslaget får användas för utgifter för grundläggande och tillämpad forskning för att utveckla

nationell kompetens inom myndighetens verksamhetsområde och för att stödja och utveckla myndighetens tillsyn. Anslaget får även användas för statsbidrag till Internationella strålskyddskommissionen (ICPR) samt till ideella miljöorganisationer. Anslaget får också användas för bidrag till andra myndigheter som bidrar till arbetet med att utveckla regelverk m.m. för ny kärnkraft.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.2 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>456 238</b>	<b>456 238</b>	<b>456 238</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	17 084	36 622	48 686
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer <i>varav BP24<sup>3</sup></i>	44 377	68 209	15 541
– <i>Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision</i>	–620	–620	–620
– <i>Uppdrag myndigheter ny kärnkraft</i>	3 000	5 000	5 000
– <i>Kompetensförsörjning för ny kärnkraft</i>	20 000	40 000	40 000
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	–5 003	–5 003	–5 003
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>517 699</b>	<b>561 069</b>	<b>520 465</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att berörda myndigheter ska kunna bidra i arbetet med att utveckla regelverk m.m. för ny kärnkraft ökas anslaget med 3 000 000 kronor 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget ökas med 5 000 000 kronor för samma ändamål. För att möjliggöra att andra myndigheter än Strålsäkerhetsmyndigheten kan bidra i detta arbete utökas också ändamålet så Strålsäkerhetsmyndigheten kan betala ut bidrag till andra myndigheter.

För att säkerställa den nationella kompetensförsörjningen inom strålsäkerhetsområdet i och med det förändrade och utökade behovet av kompetens som följer av utvecklingen av ny kärnkraft ökas anslaget med 20 000 000 kronor 2024. Från och med 2025 beräknas anslaget ökas med 40 000 000 kronor per år för samma ändamål.

Regeringen föreslår att 517 699 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Strålsäkerhetsmyndigheten* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 561 069 000 kronor respektive 520 465 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 3:1 *Strålsäkerhetsmyndigheten* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 180 000 000 kronor 2025–2030.

**Skälen för regeringens förslag:** Det behövs ett bemyndigande för myndighetens forskningsverksamhet och för att kunna hantera de utmaningar som myndigheten och industrin står inför när det gäller den långsiktiga kompetensförsörjningen inom



området strålsäkerhet. Bemyndigandet för 2024 föreslås öka med 30 000 000 kronor jämfört med 2023 mot bakgrund av ökade medel för kompetensförsörjningen. Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 3:1 *Strålsäkerhetsmyndigheten* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 180 000 000 kronor 2025–2030.

**Tabell 6.3 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2030
Ingående åtaganden	79 000	82 176	112 320			
Nya åtaganden	63 366	81 572	119 604			
Infriade åtaganden	-60 190	-51 428	-51 924	-80 000	-44 000	-56 000
Utestående åtaganden	82 176	112 320	180 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>90 000</b>	<b>150 000</b>	<b>180 000</b>			

**Budget för avgiftsbelagd verksamhet****Tabell 6.4 Avgiftsbelagd verksamhet vid Strålsäkerhetsmyndigheten**

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna inte disponeras av myndigheten</b>						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>						
Kärnteknisk verksamhet	25 971	821	291 679	300 240	-8 561	18 231
Icke-kärnteknisk verksamhet	-42 027	1 076	23 550	21 000	2 550	-38 401
<b>Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera verksamheten</b>						
<i>Uppdragsverksamhet</i>						
Summa uppdragsverksamhet			900			
<b>Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och finansierar en bestämd del av verksamheten</b>						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>						
Allmänpliktig verksamhet	-17 846	-3 600	24 800	-7 300	17 500	-3 946
Övrig tillståndsprövning	1 406	-6 000	22 500	23 200	-600	-5 194

Strålsäkerhetsmyndighetens verksamhet finansieras delvis via avgifter enligt förordningen (2008:463) om vissa avgifter till Strålsäkerhetsmyndigheten. En del av avgifterna disponeras av myndigheten och rör främst avgifter för anmälningspliktig verksamhet samt ansökningsavgifter för kärnteknisk verksamhet. Resterande avgifter får inte disponeras av myndigheten utan redovisas mot inkomsttitel. Majoriteten av dessa avgiftsintäkter är för kärnteknisk verksamhet inom tillsyn, forskning samt beredskap och en mindre del används även för beredskapsverksamhet vid länsstyrelser och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Regeringen och myndigheten har under en tid arbetat för att komma i en bättre balans i den avgiftsbelagda verksamheten särskilt vad gäller den kärntekniska verksamheten som länge haft ett historiskt ackumulerat överskott. Det ackumulerade överskottet för den kärntekniska verksamheten minskar successivt och är snart i balans. Kostnaderna

för den icke-kärntekniska verksamheten har överstigit avgiftsintäkterna de senaste åren vilket byggt upp ett ackumulerat underskott. Det rör avgiftsbelagd verksamhet från tillståndshavare till tillståndspliktig verksamhet enligt strålskyddslagen (2018:396). Den verksamheten visar positivt resultat för både 2023 och 2024. Regeringen avser att sänka avgiften för kärnteknisk forskning fr.o.m. 2024 vilket påverkar både kostnader och intäkter framöver.

Strålsäkerhetsmyndigheten bedriver uppdragsverksamhet för radonlaboratorium och mätningar vilket inte kräver full kostnadstäckning. Därför framgår inga kostnader eller resultat. Avgiftsintäkterna täcker endast delar av den direkta arbetskostnaden för mätningar inom de båda verksamheterna. Till största del är riksmätplatsen och radonlaboratoriet anslagsfinansierade.

Volymerna för avgiftsintäkter för allmänpliktig verksamhet, som myndigheten disponerar, varierar mellan åren eftersom anmälan gäller ett visst antal år, vilket påverkar resultatet negativt för 2021–2023. Avgifterna inom anmälningsplikten har höjts från och med 2022 för att bättre komma i balans mellan intäkter och kostnader. För 2024 beräknas resultatet som positivt vilket minskar det ackumulerade underskottet. Under den kommande tioårsperioden bedömer myndigheten att intäkterna från anmälningsplikten kommer att variera kraftigt från år till år samtidigt som kostnaderna bedöms vara på en mer konstant nivå.

Strålsäkerhetsmyndigheten har lämnat ett förslag på nödvändiga justeringar av avgiftsnivåer i förordningen (2008:463) om vissa avgifter till Strålsäkerhetsmyndigheten för 2024 som bereds inom Regeringskansliet. Beslut från regeringen kan påverka prognoserna något framöver.

# Bilaga

## Försvarsberedningens delrapport Kontrollstation 2023

I enlighet med vad som framgår av 2020 års försvarsbeslut (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:136) har Försvarsberedningen utvärderat förverkligandet av försvarsbeslutet från 2020 för att säkerställa att genomförandet är i fas med riksdagens beslut om inriktning och ekonomisk ram (delrapporten Kontrollstation 2023, Ds 2023:12). Försvarsberedningen har avgränsat kontrollstationen till att huvudsakligen avse det militära försvaret. Kontrollstationen kommer att vara en utgångspunkt i beredningens fortsatta arbete med en slutrapport som ska lämnas senast den 26 april 2024. I slutrapporten avser beredningen göra en samlad analys av såväl det militära som det civila försvaret. I delrapporten Kontrollstation 2023 behandlar Försvarsberedningen även Sveriges rapportering av försvarsutgifter till Nato och lämnar förslag om justerade utgångspunkter. Vidare lämnar Försvarsberedningen i delrapporten förslag till utgångspunkter för en planeringsram för det militära försvaret.

Försvarsberedningen konstaterar att försvarsbeslutet 2020 genomförs under extraordinära förhållanden som påverkar förverkligandet av inriktningen och ambitionen i beslutet. Vid inledningen av försvarsbeslutsperioden medförde covid-19-pandemin vissa begränsningar i Försvarsmaktens verksamhet, bl.a. inställda övningar, vilket påverkade utgångsläget för utvecklingen av den operativa förmågan och krigsorganisationen. Följderna av pandemin märks även i de globala försörjningskedjorna och brister på teknikkomponenter och råvaror. Den 24 februari 2022 inledde Ryssland sin fullskaliga invasion av Ukraina och Försvarsberedningen bedömer att genomförandet av försvarsbeslutet påverkas i grunden av det pågående kriget. Försvarsmakten har behövt lägga stort fokus på beredskapsåtgärder av olika slag, bl.a. nationella och internationella övningar och annan operativ verksamhet. Vad gäller det viktiga bidrag som Sverige lämnat till stöd för Ukrainas väpnade styrkor och fortsatt stöd till Ukraina anser beredningen detta vara centralt för svensk och europeisk säkerhet. Beredningen konstaterar samtidigt att stödet med förnödenheter, materiel och utbildning påverkar såväl nationell militär förmåga som planerad förmågeökning. Som en direkt konsekvens av det försämrade säkerhetspolitiska läget har Sverige ansökt om och inbjudits till medlemskap i Nato, vilket bedöms få en tydlig påverkan på genomförandet av försvarsbeslutet 2020.

Försvarsberedningen bedömer att uppsättandet av de i försvarsbeslutet planerade brigaderna kommer att fördröjas till följd av långa ledtider för att ersättningsanskaffa den materiel som skänkts till Ukraina. Därtill kommer prisökningar och osäkerheter i den makroekonomiska utvecklingen att påverka förutsättningarna under kommande år. Försvarsberedningen redovisar utöver detta även sin syn på vissa produktionsförutsättningar och risker, bl.a. inom områdena personal, materiel och förnödenheter samt infrastruktur. Avseende Försvarsmaktens grundorganisation konstaterar beredningen att arbetet med att utöka organisationen pågår i överensstämmelse med totalförsvarsbeslutet. När det gäller tillväxt av personal har flertalet myndigheter redovisat att de hittills lyckats attrahera personal men att det

finns en ökande konkurrens om kvalificerad personal och vissa kompetensprofiler. Försvarsberedningen konstaterar att bristen på personal är en begränsning för tillväxten, och understryker personalförsörjningens betydelse för att förverkliga totalförsvarsbeslutet. Vad gäller materiel och förnödenheter konstaterar Försvarsberedningen att myndigheterna arbetar intensivt med att omsätta utökade medel och inriktning för materiel som följer av försvarsbeslutet 2020, men att vissa leveranser förutses bli försenade. Uppbyggnad av lager för drivmedel, livsmedel, läkemedel, ammunition, reservdelar och utbytesenheter pågår i syfte att bygga upp beredskapslager. Försvarsberedningen anger vidare att forskning och teknikutveckling samt studier har ökat markant i inledningen av försvarsperioden, och noterar avseende de utpekade åtgärderna vid utökad ekonomi att 13 av de 17 åtgärderna har inrymts i den planering som Försvarsmakten presenterat. Beredningen avser att återkomma till de 17 åtgärderna i slutrapporten 2024. Försvarsberedningens sammantagna bedömning är att försvarsbeslutet 2020, med avseende på det militära försvaret, inte kommer att kunna genomföras fullt ut enligt den inriktning och inom den ekonomiska ram som tilldelades i samband med beslutet. Försvarsberedningen anser att utvecklingen av det militära försvaret i grunden ska fortsätta följa inriktningen i försvarsbeslutet och den politiska överenskommelsen från den 16 mars 2022, till dess att ett nytt totalförsvarsbeslut fastställs av riksdagen.

Regeringen kan konstatera att Försvarsberedningens bedömning avseende genomförandet av 2020 års försvarsbeslut och därtill hörande inflytelser och risker i flera avseenden ansluter till vad Försvarsmakten redovisat i budgetunderlaget för 2024. Med detta i beaktande anser regeringen, likt beredningen, att utvecklingen av det militära försvaret ska fortsätta enligt inriktningen i försvarsbeslutet 2020 och att det försämrade säkerhetspolitiska läget föranlett av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina understryker vikten av att fortsätta ansträngningarna med att öka det militära försvarets förmåga enligt vad som framgår av försvarsbeslutet. Regeringen utesluter inte att de förändrade förutsättningarna och de identifierade riskerna avseende försvarsbeslutets genomförande på sikt kan påverka den ursprungliga planeringen för när vissa krigsförband m.m. ska vara fullt utvecklade. Vad gäller frågan rapportering av försvarsutgifter till Nato konstaterar Försvarsberedningen att Nato har en bredare definition av försvarsutgifter än vad Sverige hittills har klassificerat som sådana utgifter. För att bidra till likvärdighet och möjliggöra en jämförelse med andra allierade bedömer Försvarsberedningen därför att redovisningen till Nato behöver bli bredare än det som hittills utgjort Sveriges rapportering inom ramen för partnerskapet med Nato. Försvarsberedningen föreslår därför att Sveriges rapportering kompletteras med ett antal poster. Regeringen har i den senaste rapporteringen till Nato redovisat försvarsutgifter utifrån de utgångspunkter som anges i Försvarsberedningens rapport. Regeringen bedömer att Sveriges försvarsutgifter enligt Natos definition kommer att uppgå till 2 procent av BNP redan 2024.

Samtidigt kommer regeringen föreslå fortsatta resursförstärkningar till det militära försvaret så att utgifterna på anslag 1:1–1:13, i enlighet med den politiska överenskommelsen från den 16 mars 2022 och Försvarsberedningens delrapport, ska motsvara 2 procent av BNP. Regeringen har gett Försvarsmakten och berörda myndigheter i uppdrag att planera utifrån en fortsatt tillväxt som innebär att försvarsanslagen ska nå 2 procent av BNP 2028.

# Utgiftsområde 8

## Migration

## Utgiftsområde 8 – Migration

### Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	3
2	Utgiftsområden 8 Migration .....	5
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	5
2.2	Utgiftsutveckling.....	5
2.3	Mål för utgiftsområdet.....	6
2.3.1	Mål för utgiftsområdet.....	6
2.4	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder .....	8
2.5	Resultatredovisning .....	8
2.5.1	Delmål 1 – En långsiktigt hållbar migrationspolitik som värnar asylrätten .....	8
2.5.2	Delmål 2 – En långsiktigt hållbar migrationspolitik som inom ramen för den reglerade invandringen underlättar rörlighet över gränser och främjar en behovsstyrd arbetskraftsinvandring.....	19
2.5.3	Delmål 3 – En långsiktigt hållbar migrationspolitik som tillvaratar och beaktar migrationens utvecklingseffekter .....	24
2.5.4	Delmål 4 – En långsiktigt hållbar migrationspolitik som fördjupar det europeiska och internationella samarbetet.....	24
2.6	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	25
2.7	Politikens inriktning .....	26
2.8	Budgetförslag.....	30
2.8.1	1:1 Migrationsverket.....	30
2.8.2	1:2 Ersättningar och bostadskostnader.....	32
2.8.3	1:3 Migrationspolitiska åtgärder .....	33
2.8.4	1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål.....	34
2.8.5	1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål .....	35
2.8.6	1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden.....	36
2.8.7	1:7 Utresor för avisade och utvisade .....	37
2.8.8	1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar .....	38

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

1. Riksdagen godkänner målet för utgiftsområdet (avsnitt 2.3.1).
2. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 8 Migration enligt tabell 1.1.
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Migrationsverket	4 734 916
1:2 Ersättningar och bostadskostnader	6 892 000
1:3 Migrationspolitiska åtgärder	151 013
1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål	839 291
1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål	200 800
1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden	264 602
1:7 Utresor för avvisade och utvisade	325 202
1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	400 450
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>13 808 274</b>

**Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden**

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	650 000	2025–2027
<b>Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet</b>	<b>650 000</b>	





## 2 Utgiftsområden 8 Migration

### 2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar frågor som rör utlänningars rätt att resa in i samt vistas och arbeta i Sverige, mottagandet av asylsökande, medborgarskap och återvändande av personer som har ett avvisnings- eller utvisningsbeslut. Utgiftsområdet innefattar myndigheterna Migrationsverket och Sveriges Domstolar (migrationsdomstolarna och Migrationsöverdomstolen). Det innefattar även Kriminalvården när det gäller verksamhet med utresor för personer med ett avlägsnandebeslut.

Inom utgiftsområdet finansieras Migrationsverkets förvaltningsutgifter, utgifter för ersättningar och bostadskostnader, utgifter för offentliga biträden och för utresor för avvisade och utvisade. Vidare finansieras verksamheten vid migrationsdomstolarna och Migrationsöverdomstolen, deltagande i EU-samarbete, migrationspolitiska projekt och stöd till internationella organisationer samt EU-fonder inom området.

### 2.2 Utgiftsutveckling

**Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 08 Migration**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
1:1 Migrationsverket	4 438	4 719	4 695	<b>4 735</b>	5 119	4 460
1:2 Ersättningar och bostadskostnader	5 066	9 060	6 380	<b>6 892</b>	6 517	6 167
1:3 Migrationspolitiska åtgärder	121	143	142	<b>151</b>	175	175
1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål	697	780	774	<b>839</b>	891	862
1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål	113	201	130	<b>201</b>	201	201
1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden	198	291	243	<b>265</b>	265	265
1:7 Utresor för avvisade och utvisade	190	326	243	<b>325</b>	325	325
1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	407	500	428	<b>400</b>	450	445
<b>Äldre anslag</b>						
2022 1:9 Tillfälligt stöd till kommuner med anledning av kriget i Ukraina	500					
<b>Totalt för utgiftsområde 08 Migration</b>	<b>11 730</b>	<b>16 020</b>	<b>13 034</b>	<b>13 808</b>	<b>13 943</b>	<b>12 899</b>

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 08 Migration**

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>16 020</b>	<b>16 020</b>	<b>16 020</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	168	366	506
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-94	302	-400
varav BP24 <sup>3</sup>	279	1 054	482
Volym	-2 285	-2 745	-3 225
Överföring till/från andra utgiftsområden		-1	-1
Övrigt			
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>13 808</b>	<b>13 943</b>	<b>12 899</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

### Tabell 2.3 Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 8 Migration

Miljoner kronor

	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	6 737
Verksamhetsutgifter <sup>2</sup>	7 064
Investeringar <sup>3</sup>	8
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>13 808</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2022 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

<sup>2</sup> Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

<sup>3</sup> Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

## 2.3 Mål för utgiftsområdet

Riksdagen har fastslagit att målet för utgiftsområdet är att säkerställa en långsiktig hållbar migrationspolitik som värnar asylrätten och som inom ramen för den reglerade invandringen underlättar rörlighet över gränser, främjar en behovsstyrd arbetskraftsinvandring och tillvaratar och beaktar migrationens utvecklingseffekter samt fördjupar det europeiska och internationella samarbetet (prop. 2009/10:1 utg.omr. 08, bet. 2009/10: SfU2, rskr. 2009/10:132).

Den nuvarande lydelsen av målet för utgiftsområdet har gällt sedan 2009. Regeringen bedömde då att målet behövde förtydligas genom att ytterligare lyfta fram värnandet av asylrätten.

Regeringen har gjort en genomlysning av målet och anser att det behöver ändras för att bättre spegla den politik som nu genomförs och som kommer att leda till omfattande förändringar inom migrationsområdet.

### 2.3.1 Mål för utgiftsområdet

**Regeringens förslag:** Målet för utgiftsområdet är en ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik som

- ger skydd tillfälligt till människor som har skyddsbehov i enlighet med miniminivån som följer av EU-rätten och de bindande internationella regler som Sverige åtagit sig att följa, bland annat asylrätten, samt upprätthåller en kontrollerad invandring
- minskar den irreguljära migrationen till Sverige och EU
- bidrar till att personer som saknar skyddsskäl eller av andra skäl inte har laglig rätt att vistas i Sverige lämnar landet
- säkerställer en ändamålsenlig arbetskraftsinvandring som bidrar till Sveriges konkurrenskraft
- förhindrar, upptäcker och åtgärdar fusk och missbruk
- stimulerar frivillig återvandring.

**Skälen för regeringens förslag:** Situationen i omvärlden och i Sverige har förändrats sedan nuvarande lydelse av målet för utgiftsområde 8 Migration började att gälla 2009. Regeringen har gjort en genomlysning av målet och konstaterar att det behöver ändras för att bättre svara upp mot de behov som finns av en ny inriktning på migrationsområdet. Regeringen föreslår därför att det tidigare målet för utgiftsområdet upphör och ersätts. Syftet med att ändra målet är att bedriva ett effektivt arbete för en ansvarsfull migrationspolitik.

Sverige ska ha en reglerad invandring. Endast de som uppfyller kraven för skydd i Sverige och alltså har ett skyddsbehov ska ges skydd och skyddet ska vara tillfälligt.

En alltför stor andel av de människor som söker sig till Sverige och Europa gör det irreguljärt och alltför många ansöker om skydd trots att de inte uppfyller de rättsliga kraven för att komma i fråga för internationellt skydd. Det höga antalet ogrundade asylansökningar leder till en stor belastning på asylsystemet och försämrar förutsättningarna att hjälpa de som bedöms som skyddsbehövande. Tillsammans med svårigheter att verkställa beslut om av- eller utvisning, leder det dessutom till att fler väljer att gå under jorden och blir del av ett växande skuggsamhälle där många människor far illa. Den irreguljära migrationen till Sverige och EU behöver därför kraftigt minska och fler personer som saknar laglig rätt att vistas i Sverige ska lämna landet. Detta arbete ska ske med beaktande av den miniminivå som följer av EU-rätten och Sveriges internationella åtaganden, bl.a. asylrätten. Rättssäkerheten ska upprätthållas. För att uppnå bästa möjliga resultat behöver arbetet ske såväl nationellt som internationellt, bl.a. inom ramen för EU-samarbetet.

Sverige ska ha ett system för arbetskraftsinvandring som säkerställer en ändamålsenlig arbetskraftsinvandring som bidrar till Sveriges konkurrenskraft. Sverige ska vara attraktivt för kvalificerad och högkvalificerad arbetskraft, forskare och doktorander.

Det är av största betydelse att migrationssystemets legitimitet upprätthålls. Därför måste fusk och missbruk, bland annat kopplat till arbetskraftsinvandring, förhindras och försvåras. Det räcker dock inte. Systemet behöver också vara utformat så att fusk och missbruk kan upptäckas och åtgärdas.

För personer med uppehållstillstånd i Sverige som inte har integrerats i det svenska samhället kan återvandring vara en möjlighet att skapa sig en bättre tillvaro. Den nuvarande ordningen för återvandring behöver ses över för att vara ändamålsenlig. I dag utgörs den av begränsade insatser som endast når ett fåtal personer. Den frivilliga återvandringen ska därför stimuleras, bland annat genom att personer som är bosatta i Sverige och som vill flytta till sina hemländer ges information om vilka möjligheter till återvandring som finns och vilken hjälp och stöd de kan få.

Regeringen föreslår att målet för utgiftsområdet ändras och får en annan utformning. I enlighet med budgetlagen (2011:203) kommer regeringen att återkomma till riksdagen med redovisningar i kommande budgetpropositioner av vad som årligen uppnåtts i förhållande till det mål som riksdagen beslutat. Uppgifter och ansvarsområden, som på olika sätt bidrar till måluppfyllelsen, kommer liksom tidigare att företrädesvis preciseras i myndigheternas instruktioner.

Regeringen bedömer vidare att flertalet av de resultatindikatorer som använts för uppföljning av det tidigare målet kommer att vara fortsatt relevanta för uppföljning av det nya målet. Regeringen avser att vid behov återkomma med nya indikatorer i budgetpropositionen för 2025.

Det nya målet föreslås gälla fr.o.m. 2024. Resultatredovisningen nedan sker därför med utgångspunkt i det mål som gällde i budgetpropositionen för 2023.

## 2.4 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Målet för utgiftsområdet delas upp i fyra delmål för att säkerställa en långsiktigt hållbar migrationspolitik som

- värnar asylrätten
- inom ramen för den reglerade invandringen underlättar rörlighet över gränser och främjar en behovsstyrd arbetskraftsinvandring
- tillvaratar och beaktar migrationens utvecklingseffekter
- fördjupar det europeiska och internationella samarbetet.

Centrala resultatindikatorer för bedömning av delmål 1 om att värna asylrätten:

- andel avgjorda och öppna asylärenden inom författningsstyrd tid
- vistelsetid från inkommen asylansökan till utskrivning ur Migrationsverkets mottagandesystem
- antal asylsökande som deltar i samhällsintroduktion
- andel mål i migrationsdomstol som avgjorts inom de av regeringen uppställda verksamhetsmålen om en rimlig handläggningstid
- andel mål i migrationsdomstol med ändrad utgång
- antal utresor.

Centrala resultatindikatorer för bedömning av delmål 2 om att inom ramen för den reglerade invandringen underlätta rörlighet över gränser och främja en behovsstyrd arbetskraftsinvandring:

- andel avgjorda och öppna anknytnings-, arbetsmarknads- och studerandeärenden inom författningsstyrd tid
- genomsnittlig handläggningstid för anknytnings-, arbetsmarknads- och studerandeärenden
- andel mål i migrationsdomstol med ändrad utgång.

Det finns inga indikatorer som mäter hur migrationspolitiken har tillvaratagit och beaktat migrationens utvecklingseffekter eller fördjupat det europeiska och internationella samarbetet. Därför görs en kvalitativ bedömning av måluppfyllelsen inom dessa områden.

Migrationsdomstolarna och Migrationsöverdomstolen omfattas av de övergripande målen för den dömande verksamheten som redovisas under utgiftsområde 4 Rättsväsendet.

## 2.5 Resultatredovisning

### 2.5.1 Delmål 1 – En långsiktigt hållbar migrationspolitik som värnar asylrätten

#### Förutsättningar för god måluppfyllelse

För att uppnå riksdagsmålet att migrationspolitiken ska vara långsiktigt hållbar och värna asylrätten ska asylsökande som har skyddsskäl beviljas uppehållstillstånd och bosättas i en kommun. De som saknar skyddsskäl och får avslag på sin asylansökan ska lämna landet. Migrationsverket, migrationsdomstolarna och andra ansvariga myndigheter måste därför bedriva en effektiv verksamhet där alla asylsökande får en skyndsam och rättssäker prövning. Prövningen och beslutsfattandet ska vara förutsebart och enhetligt.

Långa handläggningstider med långa vistelsetider i Migrationsverkets mottagande medför höga kostnader för staten och motverkar såväl etablering som återvändande. Det är därför viktigt att tiden från ansökan till beslut är så kort som möjlig och att asylsökande tidigt får information om asylprocessen och det svenska samhället. Om de asylsökande i hög utsträckning bor i Migrationsverkets anläggningsboenden i stället för i eget boende kan det underlätta asylutredningen och därmed också bidra till kortare handläggningstider. Det kan i sin tur bidra till en mer långsiktig hållbar migration.

Asylprövningen påverkas även av en rad faktorer som ligger utom Migrationsverkets, migrationsdomstolarnas och andra myndigheters kontroll, framför allt antalet asylsökande men även vilken nationalitet de asylsökande har och hur stor andel av ärendena som är utredningskrävande. Dessa faktorer varierar över tid, vilket komplicerar jämförelser mellan åren. Under 2022 påverkades antalet skyddssökande i stor utsträckning av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och de åtgärder som vidtogs runt om i världen och i Sverige.

### **Skyddssökande från Ukraina**

Med anledning av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina beslutade det Europeiska rådet den 4 mars 2022 att aktivera massflyktsdirektivet vilket innebär att personer på flykt från Ukraina ges tillfälligt skydd. Under året inkom drygt 52 000 ansökningar om skydd, varav 50 000 enligt massflyktsdirektivet och 2 000 registrerade som en asylansökan (totalt kvinnor 45 procent, män 23 procent, flickor 15 procent och pojkar 16 procent). Drygt 50 000 ärenden avgjordes. Av ca 2 000 öppna ärenden vid årets slut var ungefär 1 100 registrerade som en ansökan om tillfälligt skydd och resterande 900 var registrerade som en vanlig asylansökan.

Den genomsnittliga handläggningstiden för en ansökan om tillfälligt skydd var ungefär tre veckor. Handläggningstiden för ärenden där sökanden var en kvinna var en vecka kortare än för de ärenden där sökanden var en man. För ärenden där sökanden var ett barn utan vårdnadshavare var handläggningstiden några dagar kortare än genomsnittet och könsskillnaderna för denna grupp var marginella. Bifallsandelen var 100 procent.

Under våren 2022 inleddes medicinska evakueringar (MedEvac) till Sverige genom EU:s civilskyddsmekanism. Det innebär att patienter från Ukraina som befann sig i en annan medlemsstat i EU överfördes till Sverige för vård. Dessa personer beviljades uppehållstillstånd med tillfälligt skydd i samband med ankomsten till Sverige. Under året evakuerades 60 patienter, och anhöriga till dem, till Sverige.

Av förordningen (2022:1008) om anvisning av en kommun som ska ordna boende för vissa utlänningar framgår bland annat att Migrationsverket ska ta fram en beräkning av antalet anvisningar per kommun (fördelningstal). Vidare framgår att Migrationsverket inom ramen för dessa fördelningstal får besluta om att i det enskilda fallet anvisa en kommun som ska ordna boendet. Vid slutet av 2022 hade 66 procent av det totala fördelningstalet för året på 23 500 uppfyllts. Totalt tog 285 kommuner emot skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet efter anvisning från Migrationsverket.

Den totala kostnaden under 2022 för mottagande av och stöd till personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet uppgick till ca 1,9 miljarder kronor.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om flytt mellan kommuner (bet. 2021/22:SfU31 punkt 2, rskr. 2021/22:435). Av tillkännagivandet följer att det vid övergången till den nya regleringen, som innebär att Migrationsverket kan anvisa en kommun att ordna boende för personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet, är av yttersta vikt att de skyddsbehövande så långt det är möjligt

inte rycks upp från sin invanda miljö (bet. 2021/22: SfU31 s. 18). Av förordningen om anvisning av en kommun som ska ordna boende för vissa utlänningar, som regeringen beslutade i juni 2022, framgår bland annat att Migrationsverket inom ramen för fördelningstalen får besluta om att i det enskilda fallet anvisa en kommun som ska ordna boendet. Enligt förordningen ska bland annat utlänningar som har varit ensamkommande barn ha förtur vid anvisningar när de fyller 18 år och en sådan anvisning ska i första hand ske till den kommun som utlänningen vistats i. Av förordningen framgår vidare att om det med hänsyn till behovet av att kunna beakta barnets bästa finns synnerliga skäl, får Migrationsverket revidera fördelningstalen till enskilda kommuner under den aktuella perioden. Av uppgifter från Migrationsverket framgår att utlänningar med tillfälligt skydd anvisades, under den första perioden efter förordningens ikraftträdande, till den tidigare vistelsekommunen i över hälften av fallen, och till en annan kommun i samma län i ca en fjärdedel av fallen (Ju2022/03734). Regeringen anser att tillkännagivandet är tillgodosett genom den beslutade förordningen och att tillkännagivandet därmed är slutbehandlat.

### Antal asylsökande fortsatt lägre än innan pandemin

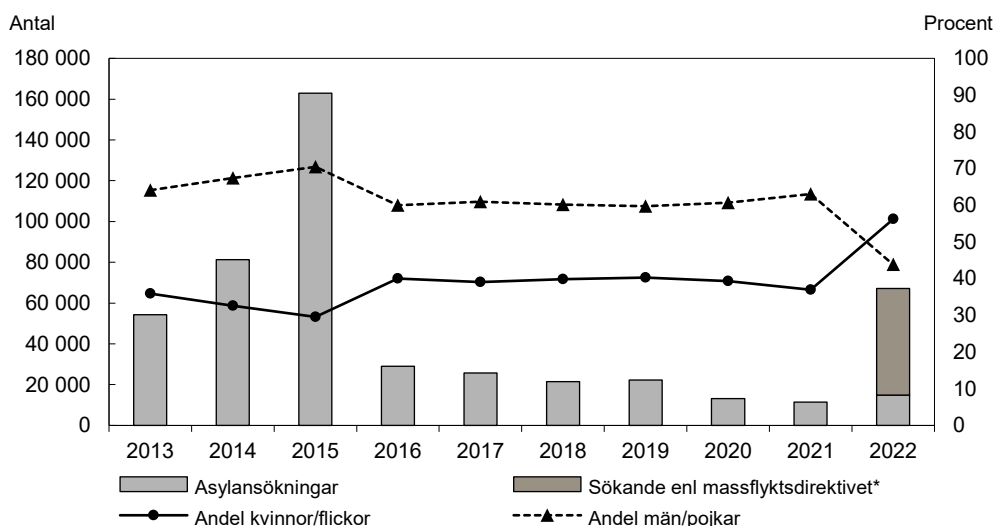
Asylansökningarna i Europa har åter ökat och är nu i samma storleksordning som innan pandemin. Det hade dock liten påverkan på antalet nya asylsökande i Sverige, där antalet nya asylsökande 2022 var drygt 7 000 färre än innan pandemin (2019).

Efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina registrerades ca 1 800 asylansökningar från ukrainska medborgare (kvinnor 35 procent, män 47 procent, flickor 9 procent och pojkar 9 procent), utöver ansökningar om skydd enligt massflyktsdirektivet.

Under 2022 uppgick antalet asylsökande till drygt 14 800 (exkl. totalt under året ca 2 000 ukrainska asylsökande), se diagram 2.1. Av dessa var ca 5 150 kvinnor och 9 650 män.

Ungefär 4 procent av alla asylsökande, ca 620 personer, var ensamkommande barn, varav 22 procent flickor och 78 procent pojkar. Det var ungefär samma andel som under 2021 och 2022.

**Diagram 2.1 Antal inkomna förstagångsansökningar och andel efter kön**



\* Gruppen "sökande enligt massflyktsdirektivet" inkluderar även asylsökande med ukrainskt medborgarskap som ansökte om asyl den 24 februari 2022 eller senare.

Källa: Migrationsverket.

Antalet inkomna förlängningsansökningar minskade under 2022 jämfört med 2021, från ca 32 000 till ca 28 000, varav 43 procent avsåg kvinnor och 57 procent män.

Antalet inkomna förlängningsansökningar avseende barn utan vårdnadshavare minskade något under 2022 från 350 till 312 ärenden, varav 35 procent avsåg flickor och 65 procent pojkar.

### **Fler avgjorda asylärenden och fler förstagångsärenden som avgjordes inom författningsstyrd tid**

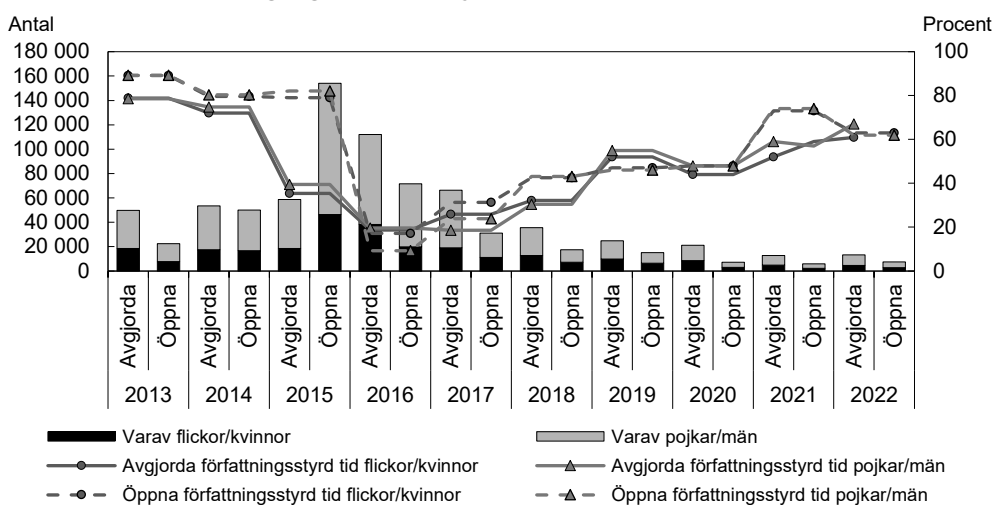
Totalt avgjorde Migrationsverket 2 449 fler asylärenden under 2022 än 2021, varav ca 365 förstagångsärenden och ca 2 084 förlängningsärenden. Asylprövningen påverkades av antalet skyddsökande från Ukraina, och undanträngningseffekten var påtaglig under våren då många medarbetare inom Migrationsverkets asylprövning i stället arbetade med ansökningar om tillfälligt skydd. Undanträngningseffekterna medförde att nyare ärenden prioriterades. Nya ärenden är ofta mindre utredningskrävande än äldre, vilket gör att de kan handläggas fortare. Det medförde i sin tur att den genomsnittliga kötiden på öppna förstagångsärenden blev något längre än 2021 och att andelen öppna ärenden inom författningsstyrd tid minskade.

För ärenden avseende barn utan vårdnadshavare var den genomsnittliga handläggningstiden i förstagångsärenden något längre än genomsnittet för förstagångsärenden. Den genomsnittliga kötiden för öppna ärenden var kortare än genomsnittet för samtliga öppna asylärenden och andelen öppna ärenden inom författningsstyrd tid var större. I förlängningsärenden var den genomsnittliga handläggningstiden för ärenden avseende barn utan vårdnadshavare något kortare än genomsnittet för samtliga förlängningsärenden. Liksom i förstagångsärenden var vid utgången av året den genomsnittliga kötiden kortare än för genomsnittet och andelen öppna ärenden inom författningsstyrd tid var större. Sammantaget visar detta att gruppen barn utan vårdnadshavare prioriterades.

Produktiviteten var, trots undanträngningseffekterna av det höga antalet skyddsbehövande från Ukraina, i linje med 2021. Detta berodde troligen på den högre andelen avgjorda nyare ärenden. I Dublinärenden ökade produktiviteten, vilket berodde på fler inkomna ärenden jämfört med 2021.

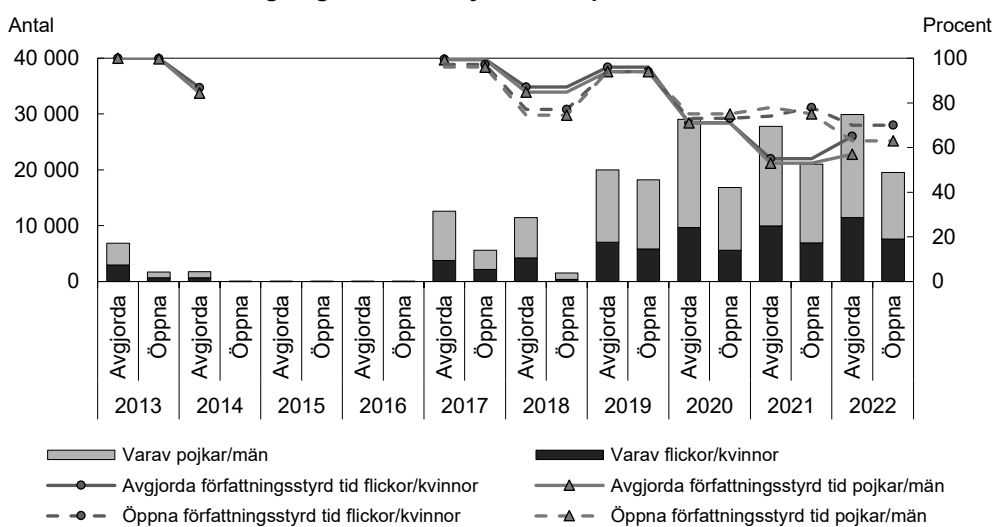
Liksom föregående år var handläggningstiden i förstagångsärenden längre för ärenden avseende kvinnor än för ärenden avseende män. Den genomsnittliga kötiden vid slutet av året var dock något kortare för kvinnor. Skillnaden i handläggningstid kan bland annat förklaras av att det var fler äldre ärenden som rörde kvinnor som avslutades under året.

**Diagram 2.2 Andel avgjorda och öppna förstagsansökningar inom författningsstyrd tid, och totalt antal avgjorda och öppna förstagsansökningar fördelat på kön**



Källa: Migrationsverket.

**Diagram 2.3 Andel avgjorda och öppna förlängningsansökningar inom författningsstyrd tid, och totalt antal avgjorda och öppna förlängningsansökningar fördelat på kön**



Anm: Andelen avgjorda ärenden inom författningsstyrd tid för 2015–2016 har inte beräknats på grund av lågt antal. Motsvarande för öppna ärenden gäller 2014–2016.

Källa: Migrationsverket.

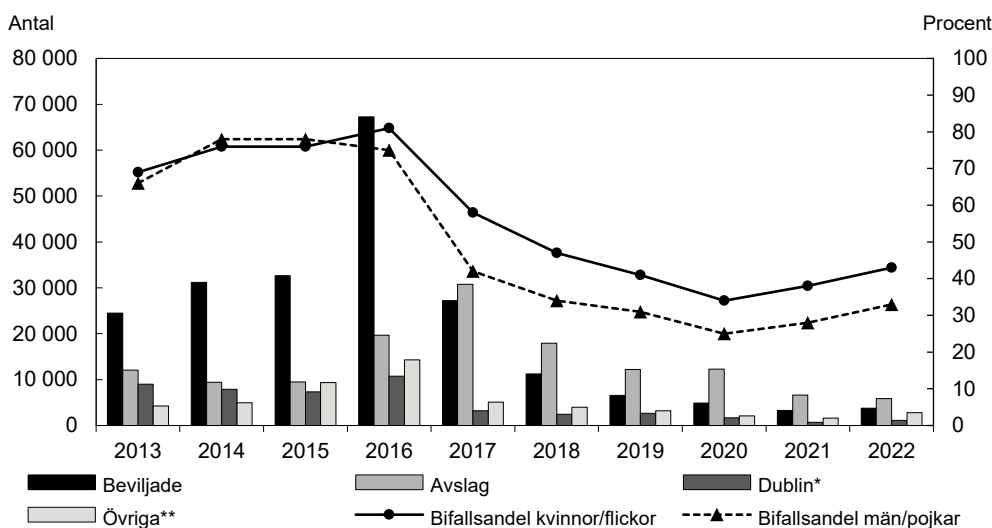
Det totala antalet ärenden som Migrationsverket avgjorde avseende barn utan vårdnadshavare var i princip lika många under 2022 jämfört med 2021. Andelen avgjorda förstagsansökningar inom författningsstyrd tid ökade däremot med sex procentenheter till 65 procent. Förstagsansökningarna var något fler 2022 än 2021, en ökning från 507 till 620 ärenden. Det totala antalet öppna förstagsansökningar var i slutet av 2022 knappt samma som vid slutet av 2021, ca 27 000. Andelen öppna förstagsansökningar vid slutet av året som låg inom den författningsstyrda tiden på sex månader minskade från 76 procent till 62 procent. När det gäller förlängningsärenden minskade antalet öppna ärenden med ca 2 000. Av de öppna ärendena vid slutet av året låg 66 procent inom författningsstyrd tid, vilket var tio procentenheter lägre än 2021.



## Små förändringar i andelen som beviljats uppehållstillstånd

Andelen förstagångsansökningar som bifölls av Migrationsverket ökade från 32 procent 2021 till 37 procent under 2022. Från 2017 och framåt har utvecklingen över tid varit likartad för kvinnor och män, med en högre andel bifall för kvinnor. Även för förlängningsärenden har det varit små förändringar i bifallsfrekvensen under de senaste åren. Under 2022 bifölls 97 procent av förlängningsärendena. Det var i princip ingen skillnad mellan kvinnor och män.

**Diagram 2.4 Avgjorda förstagångsärenden asyl utifrån utgång i ärendet och bifallsandel fördelat på kön**



\* Asylprövningen ska övertas av annan stat enligt den s.k. Dublinförordningen, dvs. Sverige prövar inte ansökan i sak.

\*\* Övriga består av ansökningar som Migrationsverket inte prövat i sak, t.ex. för att den sökande avvikit eller återtagit sin ansökan.

Källa: Migrationsverket.

## Fortsatt minskat inflöde av mål till migrationsdomstolarna

Antalet inkomna mål till migrationsdomstolarna fortsatte minska under 2022. Jämfört med 2021 minskade antalet migrationsmål med ca 11 000 mål, eller 18 procent.

Anledningen till minskningen av migrationsmål är främst att färre sökande begärde att få sin ansökan avgjord efter en viss tid enligt 12 § förvaltningslagen (2017:900), s.k. dröjsmålstalan. Det berodde sannolikt även på att Migrationsverket i högre utsträckning fattade beslut i ärenden där en dröjsmålstalan inkommit till myndigheten. Även antalet inkomna avlägsnandemål inom asyl minskade och var i nivå med 2015, dvs innan den kraftiga ökningen till följd av flyktingkrisen. Antalet avgjorda mål minskade med ca 13 500, eller 21 procent. Antalet öppna mål, även kallade balanserade mål, minskade marginellt. Skillnaden i ärendebalanser var dock fortsatt stor mellan de fyra migrationsdomstolarna. Utvecklingen var densamma hos Migrationsöverdomstolen med ett minskat antal inkomna och avgjorda mål samt färre öppna mål.

## Längre handläggningstider hos migrationsdomstolarna medan utvecklingen hos Migrationsverket var varierande

Handläggningstiden kan sträcka sig över olika år. Hela handläggningstiden redovisas det år som ärendet avslutas.

Migrationsverkets handläggningstider fortsatte att minska under 2022 jämfört med 2021 för förstagångsärenden inom asyl, från 257 till 174 dagar. När det gäller förlängningsärenden inom asyl fortsatte handläggningstiden att öka, från 194 dagar till 201 dagar. Det var längre handläggningstid för ärenden avseende kvinnor än för

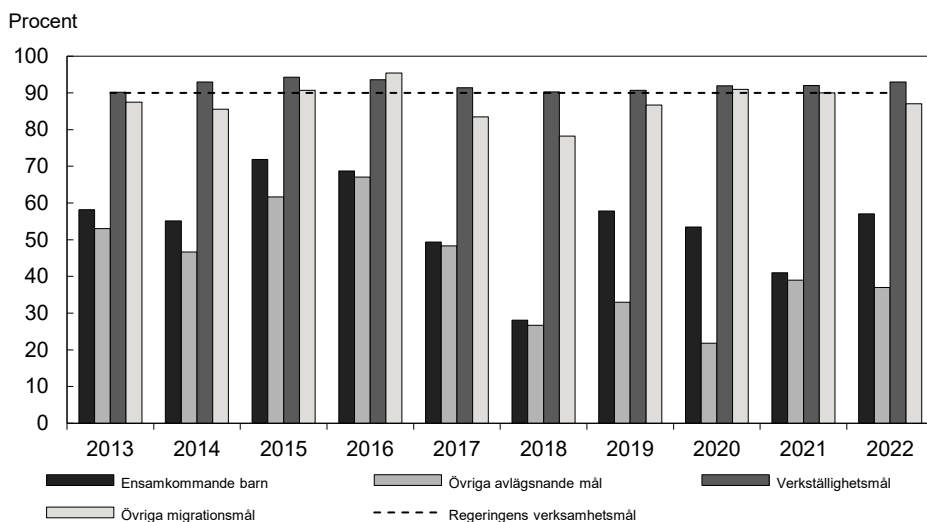
ärenden avseende män, 191 respektive 165 dagar. De längre tiderna kan sannolikt förklaras med att äldre mer utredningskrävande ärenden avarbetades. Fler förlängningsärenden avgjordes än vad som kom in till myndigheten.

Migrationsdomstolarna har fyra verksamhetsmål vilka är definierade utifrån handläggningstider (omloppstider). Ett av de fyra verksamhetsmålen uppnåddes under 2022, målsättningen för verkställighetsmål. Handläggningstiden för de andra verksamhetsmålen försämrades under 2022. För avlägsnandemål asyl ökade handläggningstiden med 1,6 månader jämfört med 2021. Under 2022 var den genomsnittliga handläggningstiden ca 9,5 månader vilket kan jämföras med ca 7,9 månader 2021. Avarbetning av äldre migrationsmål med lång handläggningstid samt en lägre måltillströmning av mål där handläggningstiden är kort är förklaringar till att handläggningstiderna ökat. Skillnader mellan kvinnor och män kan inte redovisas för handläggningstiden i domstol eftersom ett mål kan avse en hel familj och således inkludera både kvinnor, män, flickor och pojkar. I diagram 2.5 redovisas andelen asylmål fördelat på olika kategorier som avgjordes inom rimlig handläggningstid (verksamhetsmål).

Den genomsnittliga handläggningstiden för ärenden avseende barn utan vårdnadshavare från överlämnad överklagan till beslut i migrationsdomstolarna är relativt oförändrad under 2022 jämfört med 2021. Under 2022 var handläggningstiden i genomsnitt 2,5 månader jämfört med 2,7 månader under 2021.

Migrationsöverdomstolen klarade även under 2022 regeringens verksamhetsmål om att 90 procent av övriga migrationsmål ska hanteras inom två månader. Den genomsnittliga handläggningstiden var oförändrad.

**Diagram 2.5 Andel mål i migrationsdomstol som avgjorts inom tidsspannet för verksamhetsmålet**



Anm: Regeringen har satt upp verksamhetsmål för de olika domstolsslagen och dessa mål mäts som handläggningstid (omloppstid) för avgjorda mål. Handläggningstiden för mål som avser ensamkommande barn är maximalt två månader, för verkställighetsmål maximalt en månad, för övriga avlägsnandemål maximalt fyra månader samt för övriga migrationsmål maximalt fem månader. Regeringens mål innebär att 90 procent av de avgjorda målen har tagit så lång tid att handläggas eller kortare.

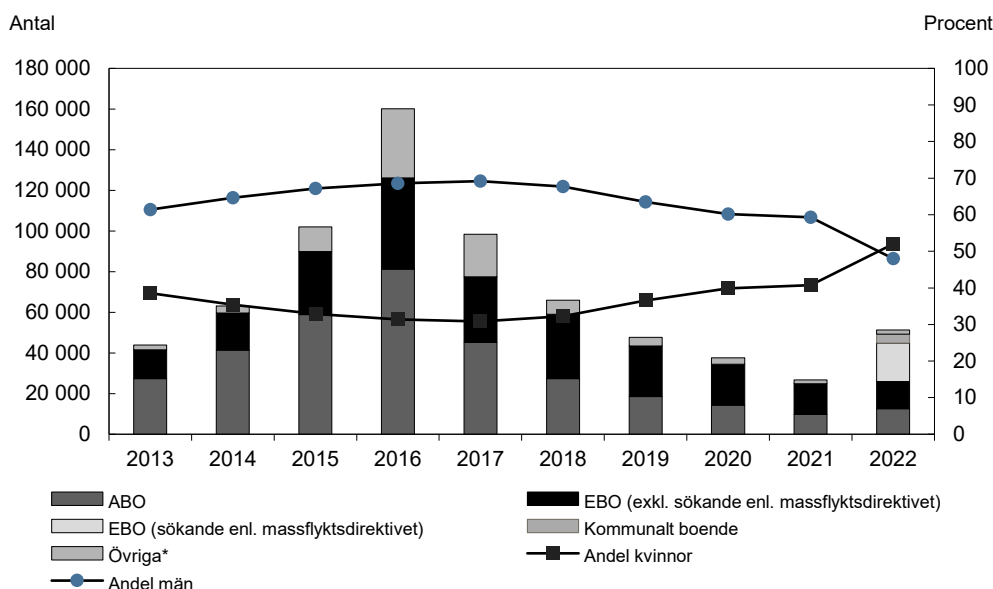
Källa: Domstolsverket.

## Antalet inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem ökade med 92 procent

Under 2022 var antalet inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem i genomsnitt ca 51 300 personer, en ökning med 92 procent jämfört med 2021. Den stora ökningen förklaras av de många skyddsökande från Ukraina. Dessa utgjorde ca 65 procent, dvs. ca 33 300, av de inskrivna. Antalet inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem,

exklusive tillfälligt skyddsbehövande, minskade under året med ca 8 700 personer. Av det totala antalet inskrivna bodde ca 61 procent i eget boende (EBO), ca 26 procent i Migrationsverkets anläggningsboende (ABO), ca 9 procent var anvisade till kommunalt boende och ca 4 procent i övrigt boende. Jämfört med tidigare år ändrades könsfördelningen bland inskrivna i mottagningssystemet, från ca 40 till ca 52 procent kvinnor och från ca 60 till ca 48 procent män. Ökningen av andelen inskrivna kvinnor beror på det stora antalet skyddsökande från Ukraina, där majoriteten är kvinnor.

**Diagram 2.6 Inskrivna i mottagningssystemet, genomsnitt per kalenderår och fördelat på boendeform**



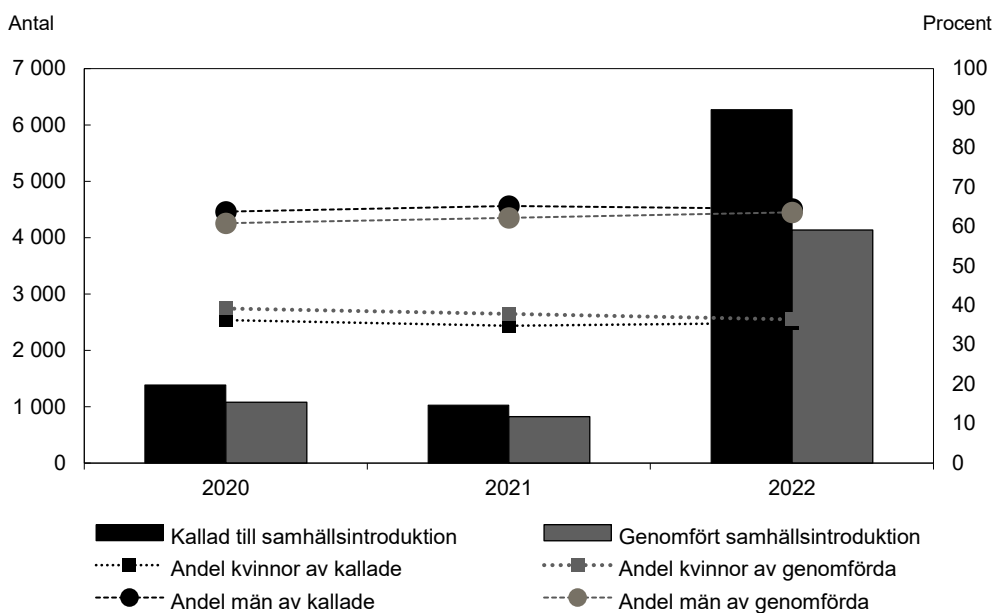
Anm: Jämfört med tidigare årsredovisning ingår numera avvikna personer som fortfarande är inskrivna i mottagningssystemet. Gruppen "sökande enligt massflyktsdirektivet" inkluderar även asylsökande med ukrainskt medborgarskap som ansökte om asyl den 24 februari 2022 eller senare.

Källa: Migrationsverket.

### Samhällsintroduktion för asylsökande och skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet

Migrationsverket fortsatte under 2022 att genomföra samhällsintroduktion för asylsökande. Under året kallades 5 518 personer till samhällsintroduktion, och 68 procent deltog, jämfört med 67 procent sista kvartalet 2021. Det är svårare för myndigheten att nå ut till de asylsökande som exempelvis bor i eget boende.

Migrationsverkets uppdrag att genomföra samhällsintroduktionen utökades under året till att även omfatta sökande enligt massflyktsdirektivet. Introduktionen för denna grupp hålls digitalt. Sidorna på Migrationsverkets webbplats har haft totalt ca 60 000 besökare under 2022. Det går för närvarande inte att utläsa det unika antalet besökare. Migrationsverket arbetar på att ta fram en lösning.

**Diagram 2.7    Antal asylsökande som har kallats till respektive genomfört samhällsintroduktion**

Källa: Migrationsverket.

### Vistelsetiderna i mottagningssystemet påverkas av handläggningstiderna

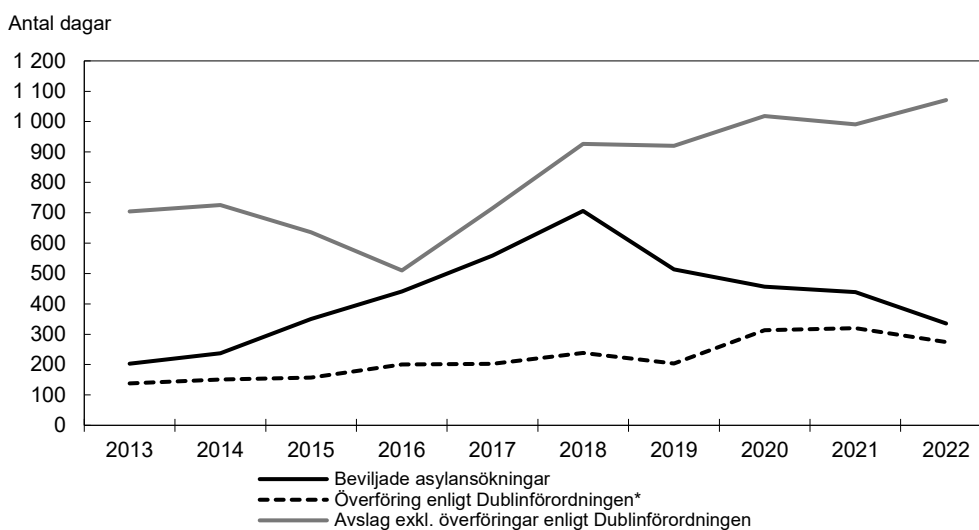
Vistelsetiden i Migrationsverkets mottagandesystem är en central indikator för att bedöma effektiviteten i asylprocessen som helhet, medan handläggningstider hos Migrationsverket, migrationsdomstolarna och Migrationsöverdomstolen säger mer om effektiviteten hos respektive instans.

Den sammanlagda vistelsetiden avser tiden från att asylansökan lämnas in till dess att den sökande skrivs ut ur mottagandet. Vistelsetidens längd påverkas, förutom av Migrationsverkets handläggning, av flera andra aktörer och deras insatser, till exempel migrationsdomstolarnas handläggningstider och kommunernas mottagande av nyanlända.

Den totala vistelsetiden i mottagningssystemet (exklusive skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet) från ansökan till utskrivning var oförändrad jämfört med 2021 (840 dagar). Handläggningstiden för asylärenden minskade samtidigt som handläggningstiden för återvändandeärenden ökade. Skillnaderna i ärendehantering berodde på att asylprövningen, likt återvändandeverksamheten, påverkades av att personal från Migrationsverket behövde omfördelas för att hantera ansökningar om skydd enligt massflyktsdirektivet. Vid omfördelningen av personal prioriterades nyare asylärenden som är mindre utredningskrävande, vilket medförde kortare genomsnittlig handläggningstid och en produktivitet på 2021 års nivå. Att äldre ärenden inte kunde avgöras i den tänkta omfattningen fick dock effekten att andelen öppna ärenden inom författningsstyrd tid minskade. Utvecklingen inom asylprövningen var inte odelat positiv eftersom ärendebalansen blev äldre. Ärenden avseende barn utan vårdnadshavare prioriterades dock fortsatt. De längre genomsnittliga handläggningstiderna i återvändandeärenden berodde främst på ett ökat antal avskrivna äldre ärenden där återvändandebeslutet preskriberats. Ledtiden från beslut om uppehållstillstånd till bosättning i kommun var oförändrad.

Vistelsetiden för dem som har lämnat mottagandet redovisas utifrån ärendets utgång i diagram 2.8. Under utgiftsområde 13 avsnitt 3.3.2 redovisas uppgifter om anvisningar till kommuner enligt bosättningslagen och om ledtider för anvisningarna.

**Diagram 2.8** Genomsnittlig vistelsetid för samtliga personer som lämnat mottagandet, utifrån utgång i ärendet



\* Asylprövningen ska övertas av annan EU-medlemsstat enligt den s.k. Dublinförordningen, dvs. Sverige prövar inte ansökan i sak.

Källa: Migrationsverket.

För de personer som beviljades uppehållstillstånd av Migrationsverket minskade vistelsetiden 2022 till 340 dagar från 440 dagar 2021. För de personer som beviljades uppehållstillstånd i migrationsdomstolen ökade dock vistelsetiden med ca 200 dagar jämfört med från tidigare år. Diagrammet ovan visar den sammanlagda tiden för beviljade och avslagna ansökningar totalt sett, både med Migrationsverkets och migrationsdomstolarnas handläggningstid. För män var vistelsetiden i genomsnitt 50 dagar längre än för kvinnor. Skillnaden mellan män och kvinnor kan inte förklaras av särskilda ledtider.

För de personer som har fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd var den genomsnittliga vistelsetiden på ca 875 dagar oförändrad jämfört med 2021. Handläggningstiden för asylärenden blev kortare samtidigt som handläggningstiden för återvändandeärenden ökade. I ärenden med avvisningsbeslut där omedelbar verkställighet beslutats och för Dublinöverföringar blev vistelsetiden däremot kortare jämfört med 2021. Detta beror på kortare handläggningstider hos Migrationsverket jämfört med 2021.

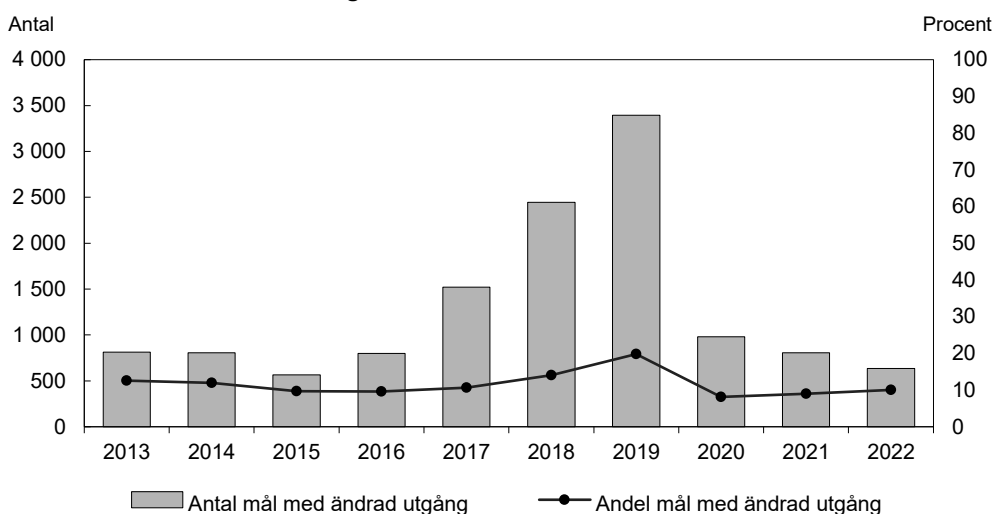
För ensamkommande barn minskade vistelsetiden med ca 20 dagar till 407 dagar under 2022. Flickor hade ca 50 dagar längre vistelsetid än pojkar, vilket beror på att handläggningstiden är längre för flickor. Det finns inte några kända orsaker som kan förklara könsskillnaden.

### Rättslig kvalitet i asylprövningen

För att bedöma den rättsliga kvaliteten i asylprövningen används indikatorn andelen mål i migrationsdomstolarna med ändrad utgång. Den indikerar om Migrationsverkets beslut har varit materiellt och formellt riktiga. Det bör dock nämnas att mål med ändrad utgång eller som återförvisas till Migrationsverket för ny handläggning inte alltid beror på felaktig rättstillämpning eller brister i handläggningen. Andra anledningar kan vara att förhållandena i ursprungslandet har förändrats, ny lagstiftning kommit till eller att ny bevisning har tillkommit i ärendet. Därtill ger indikatorn exempelvis ingen vägledning i fråga om kvaliteten i asylprövningen i ärenden där uppehållstillstånd beviljas.

Andelen mål med ändrad utgång i domstol uppgick till tio procent under 2022, vilket var ungefär samma nivå som under 2021, se diagram 2.9.

**Diagram 2.9 Ändrad utgång i ärenden där Migrationsverket beslutat om avvísning eller utvisning**



Anm: Inkluderar mål där den sökande beviljats uppehållstillstånd för gymnasiestudier efter att ha överklagat till domstol.

Källa: Domstolsverket.

### Fortsatt minskat återvändande

En grundläggande förutsättning för en långsiktigt hållbar migrationspolitik är att de som får avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd lämnar Sverige.

Den 22 juni 2022 gav den dåvarande regeringen i uppdrag till Migrationsverket, Polismyndigheten och Kriminalvården att effektivisera återvändandeverksamheten. Myndigheterna gavs bland annat i uppdrag att lämna en gemensam redovisning av återvändandeverksamhetens resultat. Under 2022 återvände enligt myndigheternas gemensamma redovisning sammantaget ca 4 600 personer självmant eller med tvång (exklusive Dublinärenden, utvisning på grund av brott och Polismyndighetens egna beslut om avvísning). Detta var en minskning med 22 procent jämfört med 2021.

Minskningen berodde bland annat på det stora antalet skyddsökande från Ukraina som gjorde att Migrationsverket inte hade möjlighet att intensifiera arbetet med återvändande genom exempelvis mer frekventa återvändandesamtal. Medarbetare som vanligen arbetade med återvändande behövde omfördelas till att hantera skyddsärenden. Den totala genomsnittliga handläggningstiden i återvändandeärenden blev också längre, främst på grund av fler avskrivningar och längre handläggningstider. I den myndighetsgemensamma redovisningen redogörs även för andelen återvändandeärenden som avslutas genom ett självmant återvändande i förhållande till antalet upplagda återvändandeärenden, vilket kan vara ett bra sätt att följa effektiviteten hos myndigheterna. Ungefär två tredjedelar av de som återvände 2022 var män. Det var också fler män än kvinnor som fick avslag på sin asylansökan. Den dåvarande regeringen tillsatte i juni 2022 en särskild utredare med uppdrag att bland annat ta ställning till om det ska införas en möjlighet att med hjälp av tvång testa en person för covid-19 för att kunna verkställa ett avlägsnandebeslut. Vidare ska utredaren ta ställning till om preskriptionstiden för avlägsnandebeslut ska förlängas och ta ställning till om Polismyndigheten och Säkerhetspolisen behöver ytterligare befogenheter i arbetet med verkställighet (dir 2022:91).

Förvarstagande används för att säkerställa att en person är tillgänglig så att ett beslut om av- eller utvisning kan verkställas, eller för att utreda identitet eller rätt att vistas i landet. Beslut om förvarstagande fattas av Migrationsverket, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller migrationsdomstolarna.

Antalet förvarsplatser ökade under 2022 i enlighet med Migrationsverkets regleringsbrev. I enlighet med uppdrag i regleringsbrevet för 2022 togs även en plan för utökad förvarskapacitet fram. Planen redovisades i april. Migrationsverket ska enligt myndighetens regleringsbrev 2022 tillhandahålla minst 520 förvarsplatser. Vid slutet av 2022 tillhandahölls 567 förvarsplatser, en ökning med 47 platser jämfört med 2021. Verksamheten kunde successivt återgå till ett normalläge under året efter att restriktioner till följd av att covid-19-pandemin upphört. Beläggningen har varit lägre under 2022, ca 70 procent men ibland legat nere på 50 procent.

Den genomsnittliga vistelsetiden i förvar var 52 dagar, vilket var något kortare än föregående år. Männens genomsnittliga vistelsetid var liksom tidigare år längre än kvinnornas. 90 procent av de förvarstagna var män. Kvinnor vistades i genomsnitt en kortare tid än män på förvar, 37 dagar jämfört med 53 dagar för män. Totalt var det ca 3 000 personer som avslutade en vistelse på ett förvar under 2022 jämfört med ca 2 000 under 2021.

## **2.5.2 Delmål 2 – En långsiktigt hållbar migrationspolitik som inom ramen för den reglerade invandringen underlättar rörlighet över gränser och främjar en behovsstyrd arbetskraftsinvandring**

### **Förutsättningar för god målpåfyllelse**

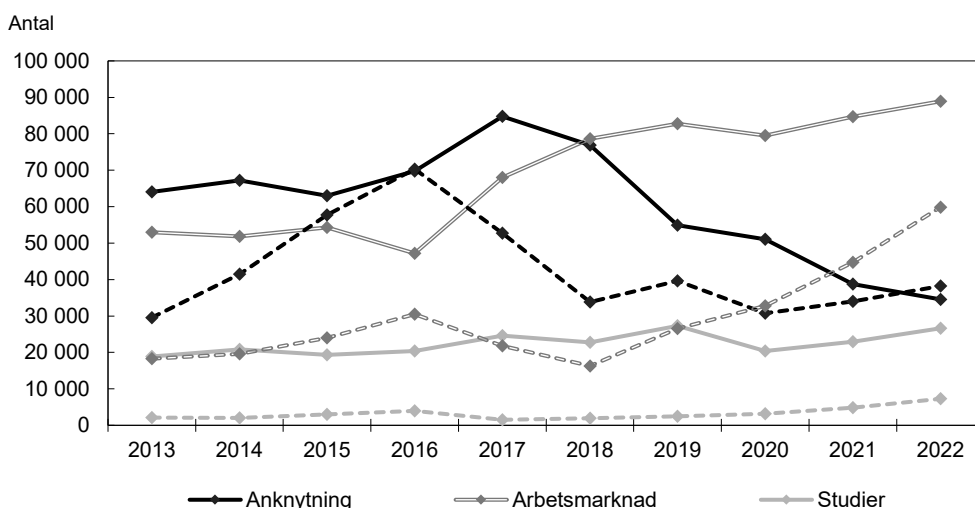
För att nå målet om att inom ramen för den reglerade invandringen underlätta rörlighet och främja den behovsstyrda arbetskraftsinvandringen krävs bl.a. att prövningen av ärenden om uppehålls- och arbetstillstånd är effektiv och har en hög rättslig kvalitet.

### **Pandemins effekter på inkomna ansökningar om uppehålls- och arbetstillstånd minskade**

Följderna av covid-19-pandemin och restriktionerna mattades av under 2022 och för arbetsmarknads- och studerandeärenden skedde en återgång till nivåer före pandemin vad gäller inkomna ansökningar. Antalet inkomna anknytningsärenden fortsatte att minska som en följd av ett lägre antal asylansökningar.

Handläggningen av anknytningsärenden påverkades av en något lägre bemanning hos Migrationsverket. Minskningen i bemanningen beror främst på att resurser i högre grad än väntat fördelades till andra ärendeslag där behovet var större, till exempel arbetstillståndsärenden och massflyktsärenden.

**Diagram 2.10** Antal avgjorda (heldragna linjer) och öppna (streckade linjer) ärenden inom anknytning, arbetsmarknad och studier



Källa: Migrationsverket.

### Färre avgjorda anknytningsärenden

De författningsändringar som trädde i kraft i juli 2021 innebär generellt en mer resurskrävande handläggning av tillståndsärenden i allmänhet och av anknytningsärenden i synnerhet. Eftersom 2022 var det första helåret med de nya bestämmelserna påverkades resultatet för anknytningsprövningen jämfört med 2021.

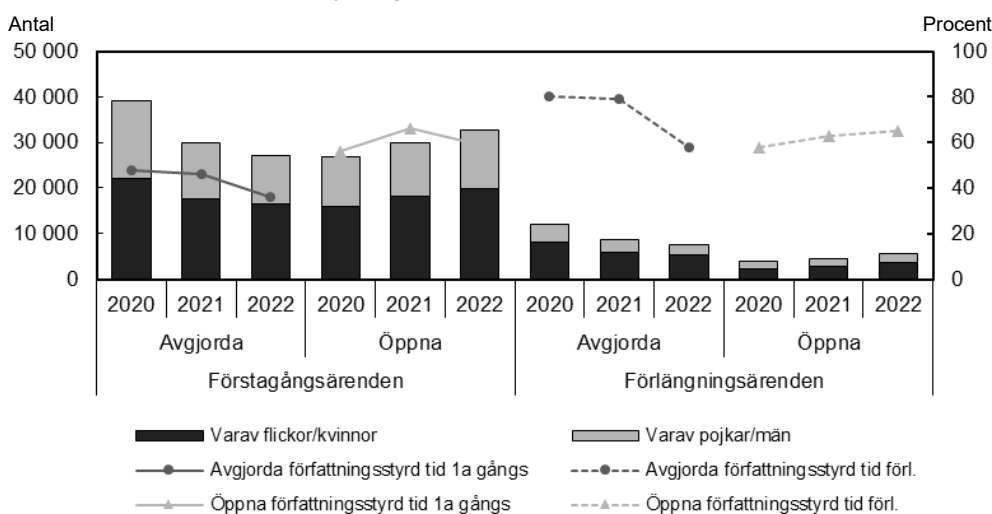
Antalet inkomna anknytningsärenden minskade något under 2022 jämfört med 2021. Antalet avgjorda ärenden minskade med ca 4 500. Eftersom antalet avgjorda ärenden var färre än de inkomna ökade antalet öppna ärenden med ca 4 500 ärenden.

Av alla förstagsärenden avseende anknytning avgjordes 36 procent inom författningsstyrd tid, dvs. nio månader. Jämfört med 2021 innebär det en minskning med tio procentenheter. Den genomsnittliga handläggningstiden ökade med 32 dagar jämfört med 2021. Resultatet förklaras framför allt av en marginellt lägre bemanning tillsammans med lägre produktivitet, dvs färre fattade beslut per årsarbetskraft. För förlängningsärenden var andelen som avgjordes inom författningsstyrd tid mycket lägre 2022 än 2021, 58 procent avgjordes inom sex månader under 2022 jämfört med 79 procent under 2021. Den genomsnittliga handläggningstiden ökade med 57 dagar.

Att antalet öppna ärenden ökade förklaras av underbemanning som bidrog till att Migrationsverket avgjorde färre ärenden än vad som kom in. Andelen öppna ärenden sjönk dock med sju procentenheter för förstagsärenden och ökade med två procentenheter för förlängningsärenden, se diagram 2.12. En orsak till förbättringen var att en stor del äldre ärenden kunde avgöras under året och att en större andel av de återstående öppna ärendena därför var yngre.



**Diagram 2.11 Andel avgjorda och öppna anknyningsärenden inom författningsstyrd tid (höger axel) samt totalt antal avgjorda och öppna anknyningsärenden (vänster axel) fördelat på kön**



Källa: Migrationsverket.

Den genomsnittliga handläggningstiden för både förstagångsärenden och förlängningsärenden var marginellt längre för ärenden som avsåg män än för ärenden som avsåg kvinnor, se diagram 2.11.

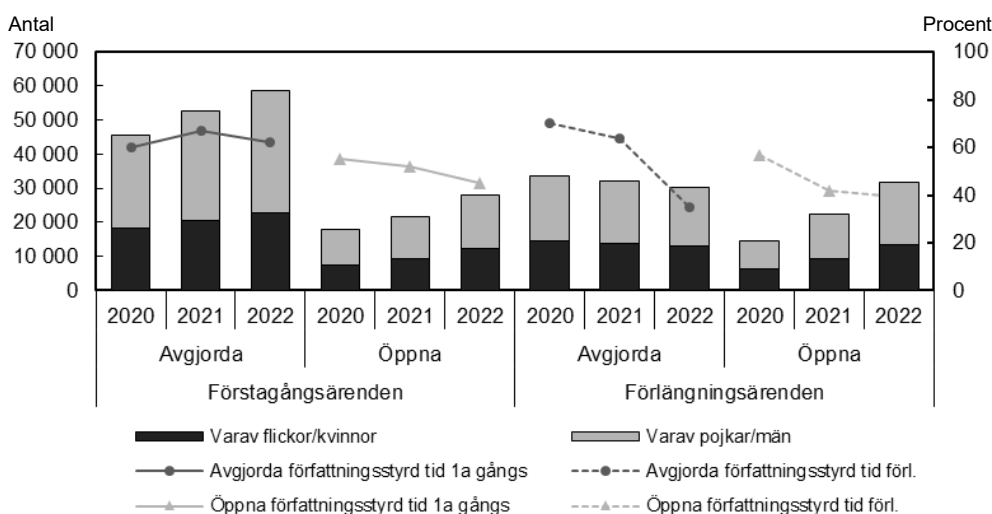
### Historiskt höga nivåer av inkomna arbetsmarknadsärenden

Antalet inkomna arbetsmarknadsärenden ökade med drygt 10 000 under 2022 jämfört med 2021 och innebar ett historiskt högt antal ansökningar. Under 2022 inkom ca 104 000 ansökningar (varav ca 42 000 ansökningar från kvinnor och ca 62 000 ansökningar från män) vilket också är fler än under det förpandemiska året 2019. Covid-19-pandemins effekter på arbetsmarknadsärenden bedöms ha minskat under året eftersom det framför allt var antalet inkomna förstagångsärenden som ökade. Även antalet avgjorda arbetsmarknadsärenden var större 2022 än 2021 och ökade med ca 4 200 ärenden. Antalet öppna ärenden ökade dock med ca 15 000 och uppgick till nästan 60 000 vid utgången av 2022. Den största ökningen gällde förlängningsärenden, men även förstagångsansökningarna ökade.

Den genomsnittliga handläggningstiden för förstagångsärenden blev under året längre och uppgick till 144 dagar. Andelen förstagångsärenden som avgjordes inom den författningsstyrda tiden på fyra månader sjönk därför med fem procentenheter till 62 procent under 2022 jämfört med 2021. Samtidigt minskade andelen öppna ärenden inom författningsstyrd tid, både inom förstagångsärenden och förlängningsärenden. Den genomsnittliga handläggningstiden för förlängningsärenden var 224 dagar, en ökning med 94 dagar. Även produktiviteten sjönk. De ökade handläggningstiderna och den negativa produktivitetsutvecklingen förklaras främst av den låga bemanningen, som till del berodde på att personal fick styras om till att handlägga ärenden enligt massflyktsdirektivet och av lagändringarna som trädde i kraft den 1 juni 2021 och som innebar ytterligare utredningsåtgärder och kompletteringar. Migrationsverkets krav på pass som infördes den 1 november 2022 innebar att många av de som redan lämnat in ansökningar behövde komplettera dem genom att uppsöka en utlandsmyndighet eller Migrationsverket, vilket förlängde handläggningstiderna.

Handläggningstiden var något längre för kvinnor än för män för förstagångsansökningar. Det är vanligare att män ansöker om arbetstillstånd via certifierade företag och dessa ärenden har en kortare handläggningstid än den genomsnittliga handläggningstiden.

**Diagram 2.12 Andel avgjorda och öppna arbetsmarknadsärenden inom författningsstyrd tid samt totalt antal avgjorda och öppna arbetsmarknadsärenden fördelat på kön**



Källa: Migrationsverket.

### Åtgärder mot missbruk av svenska pass

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att de föreslagna ändringarna för pass även ska gälla främlingspass och resedokument samt att regelverket ska ses över för att motverka missbruk av uppehållstillståndskort (bet. 2015/16:JuU25 punkt 3, rskr. 2015/16:158). I propositionen Vissa identitetsfrågor inom utlänningsrätten (prop. 2020/21:159) föreslog regeringen bland annat att det ska framgå av utlänningslagen att resedokument inte ska utfärdas i vissa fall, att resedokument och främlingspass ska kunna återkallas samt att det ska införas en begränsning av hur många främlingspass en utlänning kan beviljas. Riksdagen har antagit regeringens lagförslag (bet. 2020/21:SfU24, rskr. 2020/21:299). Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2021. Regeringen har även beslutat om förordningsändringar som innebär att giltighetstiden för resedokument och främlingspass sänks till två respektive tre år samt att ett uppehållstillståndskort som avser permanent uppehållstillstånd som regel ska ha en giltighetstid om högst tre år. Ändringarna trädde i kraft den 1 januari 2022. Genom de redovisade åtgärderna anses tillkännagivandet vara slutbehandlat.

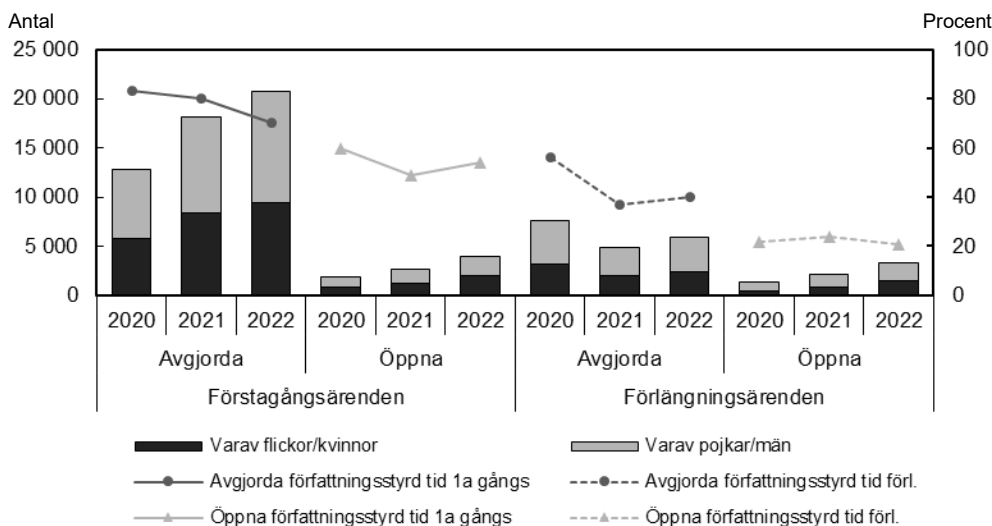
### Antalet nya utländska studenter ökade

Under 2022 var antalet förstagångsansökningar för studerande högre än på många år. Totalt inkom ca 22 000 ansökningar (varav ca 10 000 ansökningar från kvinnor och ca 12 000 ansökningar från män) jämfört med ca 19 000 under 2021. Även antalet förlängningsansökningar ökade från ca 5 600 under 2021 till ca 7 110. Det ökade antalet förstagångsansökningar innebär att antalet avgjorda ärenden ökade med ca 2 600 medan antalet avgjorda förlängningsärenden ökade med ca 1 000. Totalt ökade dock antalet öppna studerandeärenden från ca 4 800 år 2021 till ca 7 300 år 2022.

Sedan 2020 gäller författningsstyrda handläggningstider på maximalt 90 dagar för studerandeärenden. Andelen avgjorda förstagångsansökningar inom författningsstyrd tid uppgick till 70 procent under 2022. Det är en något lägre andel än de två föregående åren. Andelen förlängningsärenden som avgjordes inom författningsstyrd tid ökade dock marginellt, från 37 till 40 procent. Det förhållandevis höga antalet inkomna förstagångsansökningar var fler än vad som förväntats, men bland studenter antagna till högre utbildning fick så gott som samtliga som ansökt i tid och uppfyllde kraven för uppehållstillstånd beslut innan studiestart. Av de öppna ärendena var det 54 respektive 21 procent av förstagångs- respektive förlängningsansökningarna som

var inom författningsstyrd tid. Den genomsnittliga handläggningstiden för förstagångsärenden var under 2022 ungefär densamma som 2021. För förlängningsärenden ökade den genomsnittliga handläggningstiden med 25 dagar.

**Diagram 2.13 Andel avgjorda och öppna studerandeärenden inom författningsstyrd tid (höger axel) samt totalt antal avgjorda och öppna studerandeärenden (vänster axel) fördelat på kön**



Källa: Migrationsverket.

I genomsnitt var handläggningstiden för förstagångsansökningar 78 dagar för kvinnor och 80 dagar för män. För förlängningsansökningar var handläggningstiden 129 dagar för kvinnor och 131 dagar för män.

**Tabell 2.4 Genomsnittlig handläggningstid för anknytnings-, arbetsmarknads- och studerandeärenden**

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
<b>Anknytning</b>						
Förstagångsansökningar	364	351	285	305	351	383
varav flickor/kvinnor	367	356	289	311	357	381
varav pojkar/män	360	345	279	297	342	385
Förlängningsansökningar	178	161	152	148	152	209
varav flickor/kvinnor	159	141	137	134	132	191
varav pojkar/män	205	193	178	176	195	249
<b>Arbetsmarknad*</b>						
Förstagångsansökningar	141	98	82	136	120	144
varav flickor/kvinnor	151	105	89	144	129	155
varav pojkar/män	134	94	78	130	115	137
Förlängningsansökningar	285	168	105	98	130	224
varav flickor/kvinnor	274	164	103	96	126	222
varav pojkar/män	294	172	107	100	133	226
<b>Studier*</b>						
Förstagångsansökningar	57	43	50	65	67	79
varav flickor/kvinnor	54	42	47	65	65	78
varav pojkar/män	58	43	52	65	70	80
Förlängningsansökningar	80	61	63	88	132	130
varav flickor/kvinnor	83	61	58	81	123	129
varav pojkar/män	78	60	66	94	138	131

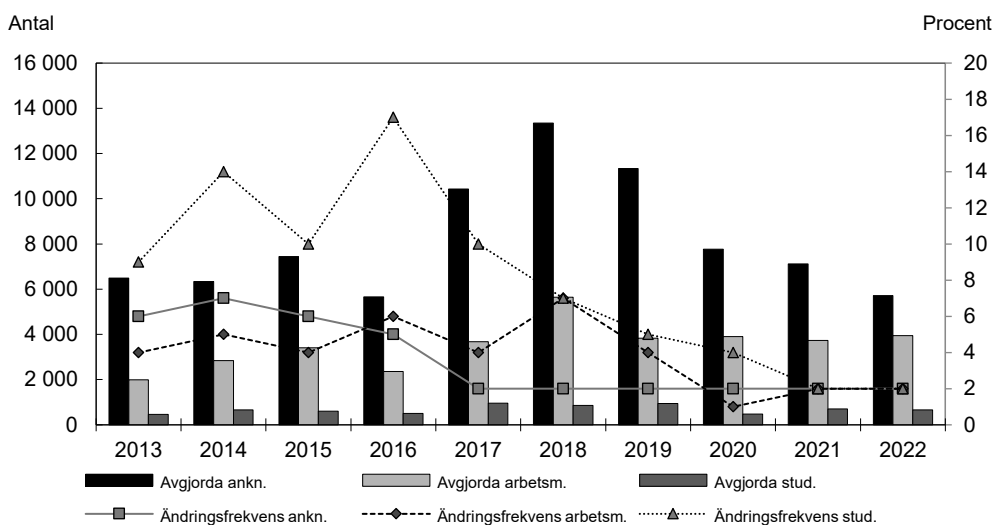
\* Inkluderar anhöriga till arbetstagare och studerande.

Källa: Migrationsverket.

## Rättslig kvalitet i prövningen för arbetsmarknads-, anknytnings- och studerandeärenden

När det gäller andelen ärenden med ändrad utgång i migrationsdomstol var det små förändringar mellan 2021 och 2022 för arbetsmarknads-, anknytnings- och studerandeärenden. Anknytningsärenden fortsätter att ha en låg ändringsfrekvens på 2 procent för förstagsärenden, vilken har varit oförändrad sedan 2017. För arbetsmarknadsärenden och studerandeärenden var ändringsfrekvensen 2 procent både under 2021 och 2022 för förstagsansökningar.

**Diagram 2.14 Uppehållstillståndsärenden om anknytning, arbetsmarknad och studier med ändrad utgång. Antal avgjorda ärenden (vänster axel) och andel bifall (höger axel)**



Källa: Migrationsverket.

### 2.5.3 Delmål 3 – En långsiktigt hållbar migrationspolitik som tillvaratar och beaktar migrationens utvecklingseffekter

Delmål 3 avser bland annat att bidra till Sveriges genomförande av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Sverige arbetar aktivt med stöd till internationella organisationer och samarbete med myndigheter och civila samhällen i låg- och medelinkomstländer. Sverige har kontinuerligt främjat en långsiktigt hållbar migrationspolitik utifrån ett utvecklingsperspektiv i migranternas hemländer. Kapacitetshöjande insatser är en del av samarbetet för att partnerländer ska kunna genomföra åtgärder för att främja utveckling genom migration. Migration ingår även i flera bilaterala, regionala och tematiska samarbetsstrategier inom Sveriges internationella utvecklingssamarbete. Sverige bidrog också aktivt till samarbetet inom det globala migrationsramverket (FN:s globala ramverk för säkerhet, ordnad och reglerad migration) och deltog på hög nivå i ett FN-toppmöte under 2022.

### 2.5.4 Delmål 4 – En långsiktigt hållbar migrationspolitik som fördjupar det europeiska och internationella samarbetet

I de pågående förhandlingarna om EU:s migrations- och asylpakt verkade Sverige för att få till stånd ett reformerat europeiskt asylsystem som är effektivt, rättssäkert, långsiktigt hållbart, humant och medger beslut av hög kvalitet som värnar asylrätten och bygger på en solidarisk ansvarsfördelning mellan medlemsstaterna. Under det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens råd enades rådet om en allmän

riktlinje om asyl- och migrationshanteringsförordningen och asylprocedurförordningen samt direktivet om ett kombinerat tillstånd för arbete. Sverige verkade för att öka antalet vidarebosättningsplatser i EU för personer i behov av internationellt skydd. Sverige deltog också aktivt i EU:s samarbete med prioriterade tredjeländer, inklusive i regionala migrationsdialoger, och lyfte bland annat fram vikten av ett fungerande återvändande.

Regeringen verkade även för ett stärkt internationellt samarbete och förbättrad global styrning på migrationsområdet samt ett större globalt ansvarstagande i hanteringen av flyktingströmmar. Antagandet av det globala migrationsramverket i december 2018 har medfört större krav på FN:s migrationsorganisation (IOM), att samordna FN på det globala migrationsområdet. Sveriges kärnstöd till IOM under 2023 (40 miljoner kronor) bidrar bland annat till att stödja nödvändiga reformer av interna processer och vidareutvecklandet av organisationens policykapacitet. Vidare har projektstöd (60 miljoner kronor) getts till IOM för deras aktiviteter i Ukraina, för återvändande och för hållbar återintegrering, i för Sverige prioriterade länder.

Migrationsverket avslutade under året bland annat två projekt i Serbien som syftade till att harmonisera Serbiens migrationslagar, förordningar och system med gällande EU-regelverk. En korttidsinsats gjordes även i Moldavien med målsättningen att stötta den moldaviska myndigheten i hanteringen av det stora migrationstryck som landet upplever, inte minst med anledning av Rysslands fullskaliga invasion mot Ukraina. Samarbetena med EU-byråerna EUAA, Frontex och eu-LISA fortsatte. Inom ramen för EUAA-samarbetet utstationerade Migrationsverket personal för genomförande av de operativa stödplanerna för Cypern och Rumänien.

## 2.6 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina präglade Migrationsverkets verksamhet under 2022. Under året inkom drygt 52 000 ansökningar om skydd från personer som flytt från kriget, varav 50 000 enligt massflyktsdirektivet och 2 000 registrerade som en asylansökan och drygt 50 000 ärenden avgjordes. Det fick till följd att antalet inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem nästan dubblerades under året. Den totala vistelsetiden i mottagningssystemet från ansökan till utskrivning var alltså oförändrad jämfört med 2021.

Handläggningen av ansökningar om skydd enligt massflyktsdirektivet innebar att Migrationsverket fick öka sin kapacitet för att kunna omhänderta den ordinarie verksamheten och den utökning som massflyktsdirektivet innebar. Rekrytering av ny personal, i kombination med förflyttning av befintlig, påverkade måluppfyllelsen inom bland annat prövningsverksamheten och återvändandearbetet negativt. Under 2022 återvände endast ca 4 600 personer självmant eller med tvång vilket är en minskning med en femtedel jämfört med 2021.

Migrationsverket ökade i enlighet med regleringsbrevet för 2022 antalet förvaringsplatser. Förvarsverksamheten kunde successivt återgå till ett normalläge efter att restriktioner för covid-19-pandemin upphört, men beläggningen var alltså lägre än under 2021.

I flertalet ärendeslag har handläggningstiderna ökat och andelen ärenden som handläggs inom författningsstyrd tid har minskat. Förutom de undanträngningseffekter som hanteringen av personer som sökt tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet medförde har ett ökat antal inkomna tillståndsärenden och förändringar i lagstiftningen påverkat resultatet negativt.

Vad gäller den rättsliga kvaliteten konstaterar regeringen att ändringsfrekvensen är fortsatt låg. Samtidigt ger den nuvarande indikatorn ingen vägledning i fråga om

kvaliteten i asylprövningen i ärenden där uppehållstillstånd beviljas. Regeringen välkomnar därför den metodutveckling inom rättslig kvalitetsuppföljning som pågår på Migrationsverket.

Utifrån resultatredovisningen i avsnitt 2.5 gör regeringen bedömningen att det övergripande målet för migrationspolitiken endast delvis har uppnåtts. Bedömningen baseras i huvudsak på att handläggningstiderna hos Migrationsverket fortfarande inte uppfyller de författningsstyrda tiderna inom flera ärendeslag och det gäller för både kvinnor och män. Även migrationsdomstolarnas handläggningstider ökar. De längre handläggningstiderna för uppehålls- och arbetstillstånd har också haft en negativ inverkan på Sveriges attraktionskraft för exempelvis högkvalificerad arbetskraft, forskare och doktorander. Skyndsamt handläggning av sådana tillstånd är viktig för rekryteringen av spetskompetens och svenska företags kompetensförsörjning. Regeringen har förståelse för att återvändandeverksamheten blev lidande med anledning av det stora antalet skyddsökande från Ukraina. Emellertid har den negativa utvecklingen inom återvändandeverksamheten pågått även tidigare år och kan inte fullt ut förklaras av omfördelningen av personal med anledning av det stora antalet skyddsökande från Ukraina, eller svårigheter som pandemin medfört.

## 2.7 Politikens inriktning

### Orolig omvärld

Antalet asylsökande i Europa ökar. Sverige avviker från trenden och Sveriges andel av asylsökande i Europa förväntas fortsätta ligga på en låg nivå under budgetperioden.

Samtidigt har Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina inneburit kraftiga migrationsflöden till EU:s medlemsstater, däribland Sverige. Även om antalet asylsökande till Sverige inte har ökat i samma takt som i unionen i stort, har de nära 60 000 personer som ansökt om tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet haft stor påverkan på myndigheternas arbete. Det är svårt att förutse konsekvenserna av kriget i Ukraina. Mycket tyder på att det blir ett långvarigt krig, men det är osäkert hur det påverkar migrationsflödena under budgetperioden.

### Paradigmskifte i migrationspolitiken

Invandringen till Sverige har varit ohållbar. Svensk migrationspolitik genomgår nu ett paradigmskifte och regeringen har en konkret reformagenda med syfte att lösa ett brett spektrum av migrationsrelaterade samhällsproblem. Reformerna ska leda till en ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik. Sverige ska inte vara mer generös i synen på asyl än vad som följer av förpliktelser enligt EU-rätten eller andra internationella åtaganden. Asylrätten ska upprätthållas och skydd ska ges tillfälligt till människor som bedöms ha skyddsbehov i enlighet med de bindande internationella regler som Sverige åtagit sig att följa. Reglerna för anhöriginvandring ska skärpas. Den irreguljära migrationen till Sverige och EU ska kraftigt minska och personer som inte har laglig rätt att vistas i Sverige ska lämna landet. Utsatta kvinnor och flickor, kvinnoleda hushåll och hbtqi-personer prioriteras för vidarebosättning. För att vända utvecklingen och skapa förutsättningar för integration är det också viktigt att öka återvändande och återvandring.

Vidare ska villkor och processer för en välfungerande högkvalificerad arbetskraftsinvandring som stärker Sveriges konkurrenskraft säkerställas. Fusk och missbruk inom exempelvis arbetskraftsinvandring, ska förhindras och försvåras genom att överträdelse av regelverket upptäcks och beivras. För personer som har uppehållstillstånd i Sverige men som inte har integrerats i det svenska samhället, ska

återvandring vara en möjlighet att skapa en bättre tillvaro. Därför ska den frivilliga återvandringen kraftigt stimuleras. Regeringen avser att återkomma med förslag för hur fler kan återvända.

### **Ökade medel till Migrationsverket för att genomföra vissa reformer och för att hantera de effekter som skyddsökande från Ukraina medfört för verksamheten**

Risken för ett långvarigt krig i Ukraina innebär ett ökat behov av medel för mottagandet och personalkostnader hos Migrationsverket jämfört med beräknade anslag i budgetpropositionen för 2023. Migrationsverkets möjlighet till personalneddragningar begränsas bl.a. genom att mottagandet av skyddsbehövande från Ukraina fortsatt beräknas vara stort. Dessutom är det viktigt att Migrationsverket bibehåller sin personalstyrka för att kommande reformer som regeringen avser genomföra inte ska försenas. Regeringen avser även fortsatt ställa krav på att förvarsverksamheten utökas. Inom tillståndsprövningen är handläggningstiderna inom ett flertal områden redan för långa. Regeringen tillför därför medel till Migrationsverkets förvaltningsanslag för att myndigheten ska kunna hantera den fortsatt höga belastningen inom verksamheterna prövning och mottagande. Det gäller också prövningen av andra ärenden än asylärenden, t.ex. arbetstillståndsärenden. Det är viktigt att Migrationsverkets nya modell för att främja rekrytering av högkvalificerad arbetskraft från länder utanför EU leder till bättre service och kortare handläggningstider. Regeringen förväntar sig att tillskottet ska leda till att äldre ärenden kan arbetas av och att författningsstyrda tider uppnås under budgetperioden. Tillskottet till Migrationsverket kommer stegvis att fasas ut och den långsiktiga inriktningen att myndigheten ska bli effektivare, genom bl.a. utvecklade arbetssätt och digital teknik, ligger fast.

### **Stabila förutsättningar för migrationsdomstolarna**

Antalet öppna migrationsmål hos migrationsdomstolarna har under de senaste åren minskat. Handläggningstiderna har dock fortsatt att vara långa. Det innebär att många asylsökande som har fått avslag på sin asylansökan av Migrationsverket blir kvar i mottagningssystemet i väntan på prövning och förlänger den enskildes väntan på beslut, vilket försämrar förutsättningarna för en effektiv återvändandeprocess. Regeringen ger därför migrationsdomstolarna förbättrade långsiktiga ekonomiska förutsättningar för att bidra till att ytterligare kunna minska balanserna och förkorta handläggningstiderna.

### **Särskilda satsningar för att öka återvändandet**

Återvändandet är en viktig del av en ansvarsfull migrationspolitik. Ett välfungerande återvändande där de som får ett av- eller utvisningsbeslut lämnar landet är en förutsättning för att upprätthålla förtroendet för den reglerade invandringen och för att förhindra utbredningen av det så kallade skuggsamhället.

#### **Fler förvarsplatser**

Regeringen avser att intensifiera arbetet på återvändandeområdet och ser ett behov av att förbättra förutsättningarna för att verkställa beslut om av- eller utvisning. Det handlar bl.a. om att utveckla nya arbetssätt och att förstärka verksamheten i form av personella resurser. Regeringen avser därtill att utöka antalet förvarsplatser till 1 000 platser och avser därför att ge Migrationsverket i uppdrag att redovisa en analys och en plan för hur en sådan utbyggnad kan genomföras så skyndsamt, ändamålsenligt och kostnadseffektivt som möjligt. Den utökade ambitionsnivån bedöms innebära ökade

kostnader för Migrationsverket och regeringen avser därför att tillföra medel på Migrationsverkets förvaltningsanslag.

#### **Personer som har fått avslag på ansökan ska bo på återvändandecenter**

Migrationsverket fick den 29 juni 2023 i uppdrag att påbörja inrättandet av särskilda boenden, så kallade återvändandecenter, avsedda för personer som har fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd (barn utan vårdnadshavare exkluderade). En flytt till ett återvändandecenter är en tydlig markering att asylprocessen är avslutad och att återvändandet utgör det huvudsakliga fokuset. På återvändandecentret ska de boende förberedas för ett återvändande och Migrationsverket ska aktivt arbeta med att motivera till ett frivilligt återvändande. Inrättande av återvändandecenter ska underlätta arbetet med ett ordnat återvändande. Regeringen avser nu att utöka uppdraget, vilket innebär ökade kostnader för Migrationsverket. Regeringen tillför därför medel på Migrationsverkets förvaltningsanslag och för anslaget 1:2 *Ersättningar och bostadskostnader*.

#### **Återvändandesamarbete med tredje land ska förstärkas**

En förutsättning för ett effektivare återvändandearbete är bättre samarbeten om återtagande med tredje land. Regeringen kommer att intensifiera den politiska dialogen med tredje länder som inte uppfyller sin folkrättsliga förpliktelse att ta tillbaka sina medborgare och inte samarbetar tillfredsställande kring återtagande. Kravet på ett fungerande återvändande ska beaktas även inom andra relevanta politikområden såsom viserings-, handels-, bistånds- och utrikespolitiken. Regeringen avser bl.a. att villkora delar av utvecklingssamarbetet med att mottagarlandet tar ansvar för sina egna medborgare och återtar dem när så behövs. Det humanitära biståndet är inte föremål för villkorande. Regeringen avser också fortsätta främja återtagande genom viseringspolitiska åtgärder i förhandlingar med tredje länder, särskilt inom EU-samarbetet. För att möjliggöra en ökad ambition inom området tilldelar regeringen medel på anslaget 1:3 *Migrationspolitiska åtgärder*.

#### **Fler asylsökande ska bo i statliga boenden och delta i samhällsintroduktion**

En utredning har haft i uppdrag att föreslå åtgärder för att få fler asylsökande att bo i Migrationsverkets boenden samt lämna förslag på hur en lagreglerad skyldighet att delta i samhällsintroduktion kan utformas. Utredningen lämnade sitt delbetänkande (SOU 2022:64) i november 2022. Förslagen bereds nu i Regeringskansliet och regeringen avser återkomma till riksdagen med en proposition under 2024. Förslagen bedöms innebära ökade kostnader för Migrationsverket. Regeringen tillför därför medel på Migrationsverkets förvaltningsanslag och för anslaget 1:2 *Ersättningar och bostadskostnader*.

Regeringen gav i juni 2023 utredningen ett utvidgat uppdrag (dir. 2023:93). Det nya uppdraget syftar bl.a. till att i största möjliga utsträckning ge myndigheterna de verktyg som behövs för att se till att asylsökande bor på asylboenden och för att veta var asylsökande befinner sig. Det är en förutsättning för att asylprocessen och återvändandearbetet ska fungera effektivt och att handläggningstiderna ska kortas, vilket inte bara är positivt för samhället i stort utan även för de individer som väntar på besked i frågan om uppehållstillstånd.

#### **Ökade krav vid medborgarskap**

I juli 2021 överlämnades betänkandet Ändrade regler i medborgarskapslagen (SOU 2021:54) till regeringen. Den särskilda utredaren har lämnat förslag till ändringar i lagen som bl.a. innebär att det införs nya krav för förvärv av medborgarskap genom



anmälan, att prövningen i anmälningsärenden ska utgå från förhållandena vid tidpunkten för beslutet och att alla anmälningsärenden ska flyttas över till Migrationsverket. Förslagen bedöms innebära ökade kostnader för Migrationsverkets ärendehantering och regeringen tillför därför medel på Migrationsverkets förvaltningsanslag.

### **EU:s asylsystem reformeras**

Regeringens övergripande målsättning för EU-samarbetet på migrationsområdet är ett reformerat europeiskt asylsystem i syfte att åstadkomma ett minskat asylrelaterat migrationstryck på Sverige. Den EU-rättsliga lagstiftningen utgör ett verktyg för att långsiktigt hantera den nationella migrationen.

Under det svenska ordförandeskapet nåddes, som en del av den så kallade Asyl- och migrationspakten, en historisk överenskommelse i ministerrådet avseende två centrala rättsakter som lägger grunden för EU:s framtida asylsystem. Den nya ordningen kommer att innebära mer ordning och reda, snabbare hantering av ärenden, stärkt kontroll vid de yttre gränserna och tydligare ansvarsregler utan krav på tvingande omfördelning. Arbetet fortsätter och det är viktigt att de nya regelverken kommer på plats. Asylrätten kommer att upprätthållas.

EU behöver vid sidan om den reformerade lagstiftningen fortsätta samarbetet med tredjeländer för att minska den irreguljära migrationen och för att öka återvändandet.

### **Utredningar ska bidra till ett migrationspolitiskt paradigmskifte**

Flera utredningar på migrationsområdet ska överlämna betänkanden under det kommande året som ska bidra till att främja en ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik. Skydd ska ges tillfälligt till människor som har skyddsbehov i enlighet med miniminivån som följer av EU-rätten och de bindande internationella regler som Sverige åtagit sig att följa.

#### **Främja högkvalificerad arbetskraft**

En särskild utredare har genom tilläggsdirektiv (dir. 2023:25) fått i uppdrag att föreslå ändringar i det nuvarande regelverket för arbetskraftsinvandring. Utredaren ska ta fram förslag på åtgärder som skärper villkoren för arbetskraftsinvandringen, bl.a. genom att föreslå regler som innebär att det ska krävas en viss lönenivå för att beviljas arbetstillstånd, men med möjlighet att föreskriva om ett lägre lönekrav för enskilda yrkesgrupper samt att vissa yrkesgrupper ska kunna exkluderas från möjligheten att beviljas arbetstillstånd. Utredaren ska också föreslå åtgärder som främjar den högkvalificerade arbetskraftsinvandringen. Enligt tidigare direktiv (dir. 2022:90) ska utredaren också bl.a. föreslå hur systemet med spårbyte ska kunna avskaffas och ta ställning till om den särskilda avgiften för den som anställer en utlänning som saknar rätt att vistas eller arbeta i Sverige ska höjas eller differentieras. Uppdraget ska i sin helhet redovisas senast den 31 januari 2024.

Därutöver ska förutsättningar för doktorander och forskare att verka i Sverige ses över, i syfte att stärka Sveriges konkurrenskraft som forskningsnation. Inom Regeringskansliet pågår ett arbete för att ett sådant uppdrag ska kunna ges under 2023.

#### **Tilläggsdirektiv om åtgärder för att stärka återvändandet**

Regeringen fattade den 30 augusti 2023 beslut om tilläggsdirektiv till Utredningen om stärkt återvändandeverksamhet (dir. 2023:126). Tilläggsdirektiven omfattar bl.a. en översyn av regelverket för inre utlänningskontroller. Utredaren ska även ta ställning till bl.a. hur biometriska uppgifter ska kunna användas i utlänningsärenden i större utsträckning och om preskriptionstiden för avlägsnandebeslut ska förlängas eller tas

bort helt. Vidare ska utredaren analysera om återreseförbud ska bli längre samt hur ett ökat informationsutbyte mellan myndigheter kan utformas. De delar av uppdraget som rör återreseförbud och preskriptionstid ska delredovisas senast den 31 januari 2024. Uppdraget i övrigt ska redovisas senast den 30 september 2024.

#### Förvar av utlänningar

En särskild utredare fick den 10 augusti 2023 i uppdrag att göra en översyn av reglerna om förvar av utlänningar i syfte att skapa ett modernt och ändamålsenligt regelverk. Utredaren ska bl.a. föreslå åtgärder för ökad säkerhet vid förvaren, däribland utökade möjligheter att visitera förvarstagna och söka igenom deras rum och tillhörigheter samt möjlighet att förordna väktare vid transport och bevakning. Dessa delar av uppdraget ska delredovisas senast den 10 januari 2024.

#### Skärpta krav för medborgarskap

En särskild utredare fick den 7 september 2023 i uppdrag att utreda möjligheterna för att ytterligare skärpa kraven för att beviljas svenskt medborgarskap, bl.a. gällande hemvisttid, hederligt levnadssätt och egenförsörjning. Utredningen har också i uppdrag att utreda om ett barns befrielse från medborgarskap alltid ska prövas i domstol i syfte att motverka hedersrelaterad våld och förtryck. Uppdraget beräknas redovisas under 2024.

#### Anpassning av det svenska regelverket för asyl till miniminivån enligt EU-rätten

Regeringen avser att tillsätta en utredning för att se över hur det svenska regelverket för asyl kan anpassas till miniminivån som följer av EU-rätten och de internationella regler som är bindande för Sverige.

## 2.8 Budgetförslag

### 2.8.1 1:1 Migrationsverket

**Tabell 2.5 Anslagsutveckling 1:1 Migrationsverket**

Tusental kronor

2022	Utfall	4 438 207	Anslagssparande	12 517
2023	Anslag	4 718 546 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	4 694 646
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>4 734 916</b>		
2025	Beräknat	5 119 344 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	4 459 579 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 4 944 989 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 4 205 523 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för Migrationsverkets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för förvarslokaler.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.6 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Migrationsverket**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>4 718 546</b>	<b>4 718 546</b>	<b>4 718 546</b>

	2024	2025	2026
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	146 197	317 723	440 076
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-114 827	98 604	-683 137
varav BP24 <sup>3</sup>	220 684	927 684	172 684
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-2 024	-2 024	-2 024
– Medel till Migrationsverket med anledning av situationen i Ukraina	235 000	850 000	
– Ändrade regler i medborgarskapslagen	2 000	10 000	10 000
– Ökade insatser för återvändande	25 000	25 000	25 000
– Fler försvarsplatser		25 000	100 000
– Statliga boenden för asylsökanden m.m.	6 000	65 000	85 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-45 292	-45 292	-45 292
Överföring till/från andra anslag	-15 000	-15 529	-15 906
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>4 734 916</b>	<b>5 119 344</b>	<b>4 459 579</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Det paradigmskifte som regeringen genomför inom migrationspolitiken samt risken för ett långvarigt krig i Ukraina innebär att Migrationsverket framåt behöver ha stabila planeringsförutsättningar och därmed möjligheten att behålla en högre personalstyrka under en längre period. Detta för att kunna hantera skyddsökande och bidra i genomförandet av kommande reformer. Anslaget bör därför ökas med 235 miljoner kronor 2024, och 850 miljoner kronor 2025. Eftersom Migrationsverket kan behålla en högre personalstyrka kommande år bedöms tillskottet bidra till att underlätta arbetssituationen för Migrationsverkets personal, korta handläggningstiderna och bidra till att genomförandet av reformer inte försenas.

Verksamheten för återvändande behöver förstärkas bland annat genom att skapa förutsättningar för att fler beslut om av- eller utvisning kan verkställas i form av personella resurser. Regeringen avser därför att tillföra 25 miljoner kronor per år från och med 2024 för att Migrationsverket ska utveckla arbetet med det frivilliga återvändandet samt för att kunna bemanna de återvändandecenter som myndigheten ska inrätta. Regeringen tilldelar även anslaget 25 miljoner kronor 2025 och ytterligare 100 miljoner kronor from 2026 för att öka antalet försvarsplatser.

Regeringen avser att lämna en proposition om en ny ordning för mottagande av asylsökande. Förslagen kommer innebära ökade kostnader för bl.a. personal vid Migrationsverket varför anslaget ökas med 6 miljoner kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget ökas med 65 miljoner kronor och fr.o.m. 2026 med 85 miljoner kronor.

Regeringen avser att under 2024 lämna en proposition om ändringar i medborgarskapslagen. Förslagen kommer att innebära ökade kostnader vid handläggningen av medborgarskapsärenden hos Migrationsverket varför anslaget ökas med 2 miljoner kronor 2024. För 2025 och framåt ökas anslaget med 10 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att 4 734 916 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Migrationsverket* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 5 119 344 000 kronor respektive 4 459 579 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 2.7 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Migrationsverket**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024 <sup>1</sup>	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna inte disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet						
<i>varav arbets- och uppehållstillstånd</i>	-4 922 383	-1 061 000	360 000	1 632 000	-1 272 000	-7 255 383
<i>varav pass</i>	-109 879	-32 000	10 000	36 000	-26 000	-167 879
<i>varav svenskt medborgarskap</i>	-240 351	-112 000	77 000	232 000	-155 000	-507 351
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
Uppdragsverksamhet	0	0	4 000	4 000	0	0

Uppgifterna avser de totala kostnaderna för de aktuella verksamheterna. Andelen av kostnaderna som ska täckas av intäkterna anges i Migrationsverkets regleringsbrev.

Källa: Ekonomistyrningsverket och Migrationsverket.

Intäkterna från den avgiftsbelagda verksamheten består av ansökningsavgifter som betalas av sökande för handläggning av ärenden om uppehålls- och arbetstillstånd, pass och medborgarskap. De offentligrättsliga avgiftsintäkterna får inte disponeras av myndigheten.

### 2.8.2 1:2 Ersättningar och bostadskostnader

**Tabell 2.8 Anslagsutveckling 1:2 Ersättningar och bostadskostnader**

Tusental kronor

2022	Utfall	5 065 938	Anslagssparande	6 924 062
2023	Anslag	9 060 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	6 380 000
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>6 892 000</b>		
2025	Beräknat	6 517 000		
2026	Beräknat	6 167 000		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för boende och stöd till asylsökande och övriga kategorier som omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. och för statsbidrag till kommuner och regioner. Anslaget får även användas för resor som möjliggör för asylsökande och övriga kategorier som omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. att delta i tidiga insatser.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.9 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Ersättningar och bostadskostnader**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>9 060 000</b>	<b>9 060 000</b>	<b>9 060 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	102 000	187 000	317 000
varav BP24	212 000	297 000	427 000
– Införande av återvändandecenter	295 000	219 000	320 000
– Statliga boenden för asylsökanden m.m.	15 000	150 000	190 000
– Sänkt schablonersättning till kommunerna för ensamkommande barn	-98 000	-72 000	-83 000
Makroekonomisk utveckling			
Volymer	-2 285 000	-2 745 000	-3 225 000
Överföring till/från andra anslag	15 000	15 000	15 000
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>6 892 000</b>	<b>6 517 000</b>	<b>6 167 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen avser utveckla Migrationsverkets uppdrag om införande av återvändandecenter. Förslagen kommer innebära ökade kostnader varför anslaget ökas med 295 miljoner kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget ökas med 219 miljoner kronor och fr.o.m. 2026 med 320 miljoner kronor.

Regeringen avser att lämna en proposition om en ny ordning för mottagande av asylsökande. Förslagen kommer innebära ökade kostnader för Migrationsverket varför anslaget ökas med 15 miljoner kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget ökas med 150 miljoner kronor och fr.o.m. 2026 med 190 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att schablonersättningen till kommunerna för ensamkommande barns sänks från 1 350 kronor per dygn till 1 000 kronor per dygn. Anslaget minskas därför med 98 miljoner kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget minskas med 72 miljoner kronor och fr.o.m. 2026 med 83 miljoner kronor.

Antalet skyddsbehövande från Ukraina blev lägre än beräknat i budgetpropositionen för 2023 och utgifterna på anslaget beräknas därför bli lägre varför anslaget sänks.

Regeringen föreslår att 6 892 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Ersättningar och bostadskostnader* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 6 517 000 000 kronor respektive 6 167 000 000 kronor.

### 2.8.3 1:3 Migrationspolitiska åtgärder

**Tabell 2.10 Anslagsutveckling 1:3 Migrationspolitiska åtgärder**

Tusental kronor

2022	Utfall	121 082	Anslagssparande	1 931
2023	Anslag	143 013 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	141 912
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>151 013</b>		
2025	Beräknat	175 013		
2026	Beräknat	175 013		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för

- migrationspolitiska projekt och analyser
- statsbidrag till internationella organisationer inom migrationsområdet
- statsbidrag till Svenska Röda Korset för efterforskning och familjeåterförening under fredstid
- förberedelser för återvandring eller tillfälligt återvändande för deltagande i återuppbyggnad och utveckling av ursprungslandet
- återvandringssprojekt och bidrag i samband återvandring
- anhörigresor.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.7 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Migrationspolitiska åtgärder**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>143 013</b>	<b>143 013</b>	<b>143 013</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	8 000	32 000	32 000
<i>varav BP24</i>	<i>37 000</i>	<i>70 000</i>	<i>70 000</i>
– <i>Motverka irreguljär migration och stärkt återvändandearbete</i>	<i>25 000</i>	<i>50 000</i>	<i>50 000</i>
– <i>Förstärkta migrationspolitiska insatser</i>	<i>12 000</i>	<i>20 000</i>	<i>20 000</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>151 013</b>	<b>175 013</b>	<b>175 013</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Insatser för att öka återvändande och återvandring behöver vidtas. Återvändandet ska stärkas genom bättre internationella samarbeten om återtagande av personer som ska utvisas till tredje land. Regeringen tilldelar därför anslaget 25 miljoner kronor 2024 och 50 miljoner kronor för 2025 och 2026. Utöver satsningen på återvändandet tilldelas anslaget 12 miljoner kronor 2024 och fr.o.m. 2025 20 miljoner kronor för att övrig verksamhet på anslaget fortsatt ska ha finansiering. Migrationsverket ska fortsätta ambitionsökningen vad gäller återvandring i form av informationsinsatser och öka antalet personer som återvandrar.

Regeringen föreslår att 151 013 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Migrationspolitiska åtgärder* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 175 013 000 kronor.

### 2.8.4 1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål

**Tabell 2.12 Anslagsutveckling 1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål**

Tusental kronor

2022	Utfall	696 942	Anslagssparande	46 207
2023	Anslag	779 576 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	773 996
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>839 291</b>		
2025	Beräknat	890 847 <sup>2</sup>		

2026	Beräknat	861 836 <sup>3</sup>
------	----------	----------------------

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 861 951 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 817 293 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för

- migrationsdomstolarnas och Migrationsöverdomstolens förvaltningsutgifter för prövning av utlännings- och medborgarskapsmål
- utgifter för Högsta förvaltningsdomstolens handläggning av resningsansökningar av utlännings- och medborgarskapsmål
- Domstolsverkets förvaltningsutgifter för de aktuella domstolarnas verksamhet med utlännings- och medborgarskapsmål.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.13 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>779 576</b>	<b>779 576</b>	<b>779 576</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	21 776	48 641	65 450
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	37 939	62 630	16 810
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>			58 000
– Förstärkning av migrationsdomstolarna			58 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>839 291</b>	<b>890 847</b>	<b>861 836</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Migrationsdomstolarna behöver fortsatt stabila ekonomiska förutsättningar för att bidra till att kunna minska balanserna och förkorta handläggningstiderna. Anslaget bör därför ökas med 58 miljoner kronor 2026.

Regeringen föreslår att 839 291 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Domstolsprövning i utlänningsmål* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 890 847 000 kronor respektive 861 836 000 kronor.

## 2.8.5 1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål

**Tabell 2.14 Anslagsutveckling 1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål**

Tusental kronor

2022	Utfall	112 888	Anslagssparande	91 912
2023	Anslag	200 800 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	129 992
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>200 800</b>		
2025	Beräknat	200 800		

2026	Beräknat	200 800
------	----------	---------

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för

- migrationsdomstolarnas och Migrationsöverdomstolens direkta utgifter för nämndemän, sakkunniga och vittnen i utlännings- och medborgarskapsmål
- utgifter för ersättning till offentligt biträde och tredje man enligt 4 § lagen (1996:1620) om offentligt biträde i mål enligt utlänningslagen (2005:716)
- utgifter för ersättning till tolkar enligt 52 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) och ersättning till part och parts ställföreträdare enligt 15 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) i mål enligt utlänningslagen (2005:716) och lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap. I kostnaderna för tolkar får även kostnader för tolkförmedlings administrativa avgifter ingå.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.15 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>200 800</b>	<b>200 800</b>	<b>200 800</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>200 800</b>	<b>200 800</b>	<b>200 800</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 200 800 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Rättsliga biträden* m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget 200 800 000 kronor.

## 2.8.6 1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden

**Tabell 2.16 Anslagsutveckling 1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden**

Tusental kronor

2022	Utfall	198 409	Anslagssparande	50 587
2023	Anslag	291 158 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	243 114
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>264 602</b>		
2025	Beräknat	264 602		
2026	Beräknat	264 602		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för offentligt biträde och tolk i ärenden enligt utlänningslagen (2005:716) eller enligt lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll.

## Skälen för regeringens förslag



**Tabell 2.17 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>291 158</b>	<b>291 158</b>	<b>291 158</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-26 556	-26 556	-26 556
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>264 602</b>	<b>264 602</b>	<b>264 602</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 264 602 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Offentligt biträde i utlänningsärenden* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 264 602 000 kronor.

## 2.8.7 1:7 Utresor för avvisade och utvisade

**Tabell 2.18 Anslagsutveckling 1:7 Utresor för avvisade och utvisade**

Tusental kronor

2022	Utfall	189 510	Anslagssparande	137 692
2023	Anslag	326 202 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	243 115
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>325 202</b>		
2025	Beräknat	325 202		
2026	Beräknat	325 202		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för resor ut ur landet och andra åtgärder för utlänningsärenden som avvisats eller utvisats med stöd av utlänningslagen (2005:716) eller lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll. Anslaget får vidare användas för kostnader för resor ut ur Sverige för de asylsökande som återkallat sin ansökan, samt för kostnader för Migrationsverkets personal vid övervakning av tvångsvisa resor.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.19 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:7 Utresor för avvisade och utvisade**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>326 202</b>	<b>326 202</b>	<b>326 202</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 000	-1 000	-1 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>325 202</b>	<b>325 202</b>	<b>325 202</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 325 202 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Utresor för avvisade och utvisade* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 325 202 000 kronor.

## 2.8.8 1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar

**Tabell 2.20 Anslagsutveckling 1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar**

Tusental kronor

2022	Utfall	406 550	Anslagssparande	1 900
2023	Anslag	500 450 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	427 682
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>400 450</b>		
2025	Beräknat	450 000		
2026	Beräknat	445 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för projekt som beviljas medel inom ramen för den Europeiska flyktingfonden III, Europeiska återvändandefonden och Asyl-, migrations- och integrationsfonden, motsvarande EU:s finansiering av dessa program. Vidare får anslaget användas för statlig medfinansiering för projekt inom dessa fonders områden och administration av fonderna.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.8 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>500 450</b>	<b>500 450</b>	<b>500 450</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-100 000	-50 450	-55 450
varav BP24	-191 000	-240 450	-245 450
– Minskade medel från av EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande	-191 000	-240 450	-245 450
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>400 450</b>	<b>450 000</b>	<b>445 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 400 450 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 450 000 000 kronor respektive 445 000 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:8 *Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 650 000 000 kronor 2025–2027.

**Skälen för regeringens förslag:** Migrationsverket är ansvarig myndighet i Sverige för Asyl-, migrations- och integrationsfonden. För att kunna använda fondmedlen på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt behöver medel kunna beviljas till fleråriga projekt som sträcker sig över budgetåret. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024

för anslaget 1:8 *Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 650 000 000 kronor 2025–2027.

**Tabell 2.9 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2027
Ingående åtaganden	146 929	540 360	610 000			
Nya åtaganden	503 208	389 540	338 905			
Infriade åtaganden	-109 777	-319 900	-298 905	-380 627	-246 405	-22 968
Utestående åtaganden	540 360	610 000	650 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>950 000</b>	<b>840 000</b>	<b>650 000</b>			

# Utgiftsområde 9

Hälsovård, sjukvård och social omsorg

## Utgiftsområde 9 – Hälsovård, sjukvård och social omsorg

### Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	4
2	Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg .....	7
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	7
2.2	Utgiftsutveckling.....	7
2.3	Skatteutgifter .....	9
2.4	Mål för utgiftsområdet.....	9
3	Hälso- och sjukvårdspolitik .....	11
3.1	Mål för området.....	11
3.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	11
3.3	Resultatredovisning.....	12
3.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	39
3.5	Politikens inriktning .....	42
3.6	Budgetförslag.....	47
3.6.1	1:1 Socialstyrelsen.....	47
3.6.2	1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering .....	48
3.6.3	1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket .....	49
3.6.4	1:4 Tandvårdsförmåner .....	50
3.6.5	1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna .....	51
3.6.6	1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård.....	52
3.6.7	1:7 Sjukvård i internationella förhållanden .....	60
3.6.8	1:8 Bidrag till psykiatri .....	61
3.6.9	1:9 Läkemedelsverket.....	62
3.6.10	1:10 E-hälsomyndigheten.....	64
3.6.11	1:11 Prestationsbundna insatser för att korta värdköerna .....	65
3.6.12	1:12 Inspektionen för vård och omsorg .....	67
3.6.13	1:13 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys.....	68
3.6.14	1:14 Civilt försvar inom hälso- och sjukvård .....	69
3.6.15	Övrig verksamhet .....	71
4	Folkhälsopolitik .....	73
4.1	Mål för området.....	73
4.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	73
4.3	Resultatredovisning.....	73
4.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	94
4.5	Politikens inriktning .....	96
4.6	Budgetförslag.....	100
4.6.1	2:1 Folkhälsomyndigheten .....	100
4.6.2	2:2 Insatser för vaccinberedskap.....	102
4.6.3	2:3 Bidrag till WHO .....	103
4.6.4	2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar .....	104
4.6.5	2:5 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel.....	105
4.6.6	2:6 Stöd till främjande av en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga.....	106
4.6.7	2:7 Stöd för att förebygga ohälsa och ensamhet bland äldre.....	107
5	Funktionshinderspolitik.....	109
5.1	Mål för området.....	109
5.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	109

5.3	Resultatredovisning.....	110
5.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	115
5.5	Politikens inriktning .....	116
5.6	Budgetförslag.....	117
5.6.1	3:1 Myndigheten för delaktighet .....	117
5.6.2	Bidrag till funktionshindersorganisationer .....	118
6	Politik för sociala tjänster.....	119
6.1	Mål för området.....	119
6.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	119
6.3	Resultatredovisning .....	122
6.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	166
6.5	Politikens inriktning .....	170
6.6	Den årliga revisionens iakttagelser.....	174
6.7	Budgetförslag.....	174
6.7.1	4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd .....	174
6.7.2	4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet.....	175
6.7.3	4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning .....	177
6.7.4	4:4 Kostnader för statlig assistansersättning .....	178
6.7.5	4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet.....	179
6.7.6	4:6 Statens institutionsstyrelse .....	181
6.7.7	4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m. ....	183
7	Barnrättspolitik .....	185
7.1	Mål för området.....	185
7.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	185
7.3	Resultatredovisning .....	185
7.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	192
7.5	Politikens inriktning .....	192
7.6	Budgetförslag.....	194
7.6.1	5:1 Barnombudsmannen .....	194
7.6.2	5:2 Barnets rättigheter.....	195
8	Forskning.....	197
8.1	Mål för området.....	197
8.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	197
8.3	Resultatredovisning.....	197
8.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	199
8.5	Politikens inriktning .....	199
8.6	Budgetförslag.....	200
8.6.1	6:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning.....	200
8.6.2	6:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning .....	201

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 som beredskapsinvestering ingå avtal om vaccin mot sjukdomen covid-19 (avsnitt 3.6.6).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 besluta att Folkhälsomyndigheten får ta upp lån i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 4 000 000 000 kronor (avsnitt 3.6.6).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 besluta att Socialstyrelsen får ta upp lån i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 2 500 000 000 kronor (avsnitt 3.6.6).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 besluta att till andra stater, den globala vaccinupphandlingsmekanismen Covax eller andra jämförbara internationella organisationer sälja vaccindoser mot sjukdomen covid-19 som inte längre behövs för att säkerställa det nationella behovet till ett pris som inte uppfyller kravet på affärsmässighet (avsnitt 3.6.6).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 besluta att till andra stater, den globala vaccinupphandlingsmekanismen Covax eller andra internationella organisationer skänka överskott av vaccindoser mot sjukdomen covid-19 som inte behövs för att säkerställa det nationella behovet och som inte kan avräknas som bistånd (avsnitt 3.6.6).
6. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg enligt tabell 1.1.
7. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag

1:1 Socialstyrelsen	825 880
1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	94 223
1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	164 580
1:4 Tandvårdsförmåner	8 011 778
1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna	35 486 000
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	11 528 266
1:7 Sjukvård i internationella förhållanden	690 287
1:8 Bidrag till psykiatri	2 250 393
1:9 Läkemedelsverket	159 030
1:10 E-hälsomyndigheten	204 421
1:11 Prestationsbundna insatser för att korta vårdköerna	4 985 000
1:12 Inspektionen för vård och omsorg	833 885
1:13 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	39 279
1:14 Civilt försvar inom hälso- och sjukvård	1 662 500
2:1 Folkhälsomyndigheten	537 312
2:2 Insatser för vaccinberedskap	120 500
2:3 Bidrag till WHO	59 665
2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	150 502
2:5 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	90 396

Anslag	
2:6 Stöd till främjande av en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga	731 000
2:7 Stöd för att förebygga ohälsa och ensamhet bland äldre	100 000
3:1 Myndigheten för delaktighet	68 904
3:2 Bidrag till funktionshindersorganisationer	188 742
4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	35 964
4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	778 714
4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning	263 237
4:4 Kostnader för statlig assistansersättning	26 048 418
4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	9 709 790
4:6 Statens institutionsstyrelse	2 137 276
4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	1 336 801
5:1 Barnombudsmannen	27 501
5:2 Barnets rättigheter	62 261
6:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning	56 256
6:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	819 503
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>110 258 264</b>

**Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden**

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:14 Civilt försvar inom hälso- och sjukvård	278 500	2025–2028
4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	2 178 000	2025–2030
6:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	2 200 000	2025–2030
<b>Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet</b>	<b>4 656 500</b>	





## 2 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

### 2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar områdena Hälso- och sjukvårdspolitik, Folkhälsopolitik, Funktionshinderspolitik, Politik för sociala tjänster, Barnrättspolitik samt verksamhet inom utbildning och universitetsforskning.

Myndigheter som verkar inom utgiftsområdet är Socialstyrelsen, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, Läkemedelsverket, E-hälsomyndigheten, Inspektionen för vård och omsorg, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Statens institutionsstyrelse, Barnombudsmannen och Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd.

### 2.2 Utgiftsutveckling

**Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 09 Hälsovård, sjukvård och social omsorg**

Milljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
<b>Hälso- och sjukvårdspolitik</b>	<b>79 365</b>	<b>68 201</b>	<b>68 818</b>	<b>66 936</b>	<b>65 899</b>	<b>60 148</b>
1:1 Socialstyrelsen	754	815	832	826	845	871
1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	88	92	92	94	98	101
1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	160	162	165	165	170	174
1:4 Tandvårdsförmåner	6 872	7 547	7 547	8 012	8 157	8 438
1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna	32 887	34 355	34 305	35 486	35 486	35 486
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	32 000	18 324	19 007	11 528	8 635	5 951
1:7 Sjukvård i internationella förhållanden	515	688	698	690	718	797
1:8 Bidrag till psykiatri	1 999	2 093	2 030	2 250	2 250	2 250
1:9 Läkemedelsverket	160	163	166	159	163	166
1:10 E-hälsomyndigheten	120	122	125	204	262	287
1:11 Prestationsbundna insatser för att korta vårdköerna	2 989	3 000	3 000	4 985	6 480	2 975
1:12 Inspektionen för vård och omsorg	782	800	812	834	862	878
1:13 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	40	39	38	39	40	41
1:14 Civilt försvar inom hälso- och sjukvård				1 663	1 733	1 733
<b>Folkhälsopolitik</b>	<b>909</b>	<b>1 182</b>	<b>1 173</b>	<b>1 789</b>	<b>1 857</b>	<b>1 844</b>
2:1 Folkhälsomyndigheten	591	551	580	537	555	539
2:2 Insatser för vaccinberedskap	91	121	95	121	121	121
2:3 Bidrag till WHO	41	47	46	60	47	47
2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	98	126	118	151	151	151
2:5 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	88	143	140	90	93	95
2:6 Stöd till främjande av en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga		50	50	731	792	792

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
2:7 Stöd för att förebygga ohälsa och ensamhet bland äldre		145	144	100	100	100
<b>Funktionshinderspolitik</b>	<b>249</b>	<b>255</b>	<b>256</b>	<b>258</b>	<b>261</b>	<b>263</b>
3:1 Myndigheten för delaktighet	60	66	67	69	72	74
3:2 Bidrag till funktionshindersorganisationer	189	189	189	189	189	189
<b>Politik för sociala tjänster</b>	<b>36 753</b>	<b>40 431</b>	<b>38 946</b>	<b>40 310</b>	<b>39 921</b>	<b>42 241</b>
4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	32	36	35	36	37	38
4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	700	779	772	779	820	790
4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning	147	264	144	263	263	264
4:4 Kostnader för statlig assistansersättning	24 099	24 591	24 486	26 048	27 557	28 994
4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	9 432	11 520	10 463	9 710	6 624	6 578
4:6 Statens institutionsstyrelse	1 818	1 934	1 979	2 137	1 703	1 724
4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	524	1 307	1 068	1 337	2 916	3 854
<b>Barnrättspolitik</b>	<b>66</b>	<b>89</b>	<b>90</b>	<b>90</b>	<b>71</b>	<b>71</b>
5:1 Barnombudsmannen	25	27	28	28	28	29
5:2 Barnets rättigheter	41	62	62	62	42	42
<b>Forskningspolitik</b>	<b>823</b>	<b>874</b>	<b>868</b>	<b>876</b>	<b>878</b>	<b>879</b>
6:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning	39	55	55	56	58	60
6:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	784	820	813	820	820	820
<b>Totalt för utgiftsområde 09 Hälsovård, sjukvård och social omsorg</b>	<b>118 165</b>	<b>111 032</b>	<b>110 150</b>	<b>110 258</b>	<b>108 886</b>	<b>105 447</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 09 Hälsovård, sjukvård och social omsorg**

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>110 430</b>	<b>110 430</b>	<b>110 430</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	144	308	420
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 569	-3 995	-8 560
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>6 105</i>	<i>8 410</i>	<i>7 012</i>
Makroekonomisk utveckling	497	740	820
Volym	757	1 403	2 337
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt	0	0	0
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>110 258</b>	<b>108 886</b>	<b>105 447</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

**Tabell 2.3 Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg**

Miljoner kronor

	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	102 155
Verksamhetsutgifter <sup>2</sup>	8 073
Investeringar <sup>3</sup>	31
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>110 258</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2022 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

<sup>2</sup> Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

<sup>3</sup> Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

## 2.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av skatteutgifter beskrivs i Förslag till statens budget, finansplan m.m., avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter (skr. 2022/23:98). I det följande redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 9.

**Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg**

Miljoner kronor

	2023	2024
Förmån av hälso- och sjukvård vid tjänstgöring utomlands (A30)	-	-
Alkolås i förmånsbil (A33)	0	0
Läkemedel (kvalificerat undantag från skatteplikt) (E5)	3 050	3 190

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse. Skatteutgifter som inte har beräknats anges med "-".

Källa: Regeringens skrivelse 2022/23:98.

## 2.4 Mål för utgiftsområdet

I det följande redovisas de mål som gäller för utgiftsområdet Hälsovård, sjukvård och social omsorg och underliggande områden.

### Hälso- och sjukvårdspolitik (avsnitt 3)

- Befolkningen ska erbjudas en behovsanpassad och effektiv hälso- och sjukvård av god kvalitet. En sådan vård ska vara jämlik, jämställd och tillgänglig (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:SoU1, rskr. 2015/16:102).

### Folkhälsopolitik (avsnitt 4)

- Det övergripande målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation (prop. 2017/18:249, bet. 2017/18:SoU26, rskr. 2017/18:406).
- Målet för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitikerna är ett samhälle fritt från narkotika och dopning, minskade medicinska och sociala skador orsakade av

alkohol och ett minskat tobaksbruk (prop. 2010/11:47, bet. 2010/11:SoU8, rskr. 2010/11:203).

- Målet för samhällets insatser mot spelberoende är att minska skadeverkningarna av överdrivet spelande (prop. 2002/03:35, bet. 2002/03:SoU7, rskr. 2002/03:145).

### **Funktionshinderspolitik (avsnitt 5 och 6)**

- Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas (prop. 2016/17:188, bet. 2017/18:SoU5, rskr. 2017/18:86).

### **Politiken för sociala tjänster (avsnitt 6)**

#### **Omsorg om äldre**

Äldre ska

- kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag,
- kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende,
- bemötas med respekt,
- ha tillgång till god vård och omsorg (prop. 2008/09:1 utg.omr. 9 avsnitt 3.4, bet. 2008/09:SoU1, rskr. 2008/09:127), och
- erbjudas en jämställd och jämlik vård och omsorg (prop. 2019/20:1 utg.omr. 9 avsnitt 6.4, bet. 2019/20:SoU1, rskr. 2019/20:135).

#### **Individ- och familjeomsorg**

Målet är

- att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer, och
- att stärka skyddet för utsatta barn (prop. 2008/09:1 utg.omr. 9 avsnitt 3.4, bet. 2008/09:SoU1, rskr. 2008/09:127).

#### **Personer med funktionsnedsättning**

- Målet är att med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas (prop. 2016/17:188, bet. 2017/18:SoU5, rskr. 2017/18:86).

### **Barnrättspolitik (avsnitt 7)**

- Barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande (prop. 2008/09:1 utg.omr. 9 avsnitt 3.4, bet. 2008/09:SoU1, rskr. 2008/09:127).

### **Forskningspolitik (avsnitt 8)**

Målet redovisas inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning avsnitt 6.1 Mål för området.

## 3 Hälsa- och sjukvårdspolitik

### 3.1 Mål för området

Målet för hälso- och sjukvårdspolitikerna är att befolkningen ska erbjudas en behovsanpassad och effektiv hälso- och sjukvård av god kvalitet. En sådan vård ska vara jämlik, jämställd och tillgänglig (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:SoU1, rskr. 2015/16:102).

En behovsanpassad hälso- och sjukvård innebär att vården ska ges med hänsyn till den enskilda patientens behov. Vården ska vara samordnad och tillgodose patientens behov av kontinuitet. Behovens storlek ska styra vårdens prioriteringar, i enlighet med den etiska plattform för prioriteringar inom hälso- och sjukvården som riksdagen har ställt sig bakom (prop. 1996/97:60, bet. 1996/97:SoU14, rskr. 1996/97:186). Grunden för en personcentrerad och patientsäker vård är att hälso- och sjukvården så långt som möjligt ska utformas och genomföras i samråd med patienten.

En samhällsekonomisk effektiv hälso- och sjukvård innebär att tillgängliga resurser används på bästa sätt för att kunna erbjuda bästa möjliga hälso- och sjukvård till befolkningen. Att hälso- och sjukvården ska vara av god kvalitet innebär bl.a. att den ska baseras på bästa tillgängliga kunskap.

En jämlik vård innebär att alla ska erbjudas vård utifrån behov, på lika villkor och med ett gott bemötande – oavsett kön, könsidentitet, könsuttryck, sexuell läggning, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, ålder, bostadsort, utbildning och ekonomi. Att kvinnor, män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa och erbjudas vård och omsorg på lika villkor är ett av de jämställdhetspolitiska delmålen beslutade av regeringen.

Att vården är tillgänglig i alla delar av landet innebär bl.a. att den är lätt att komma i kontakt med och att vården ges i rimlig tid.

### 3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Måluppfyllelsen inom hälso- och sjukvårdspolitikerna bedöms bl.a. utifrån följande indikatorer:

- påverkbar slutenvård och sjukvårdsrelaterade åtgärdbara dödsfall,
- dödlighet efter diagnos i några av de stora sjukdomsgrupperna,
- omdömen avseende centrala aspekter inom hälso- och sjukvården,
- väntetider inom hälso- och sjukvården och besöksfrekvens inom tandvården.

Indikatorer och bedömningsgrunder som används för att följa upp måluppfyllelsen bygger framför allt på statistik och rapporter från myndigheter och andra organisationer. Där det är möjligt redovisas resultaten uppdelat på kön, ålder och socioekonomi. Indikatorn påverkbar slutenvård mäts som vårdtillfällen inom slutenvården som orsakats av utvalda sjukdomstillstånd och som bedöms hade kunnat undvikas. Med sjukvårdsrelaterade åtgärdbara dödsfall avses dödsfall som orsakats av sjukdomar vilka bedöms kunna påverkas genom medicinska insatser, tidig upptäckt och behandling. Vad gäller indikatorn omdömen avseende centrala aspekter inom hälso- och sjukvården avses t.ex. patientupplevd kvalitet i primärvården och upplevd tillgång till hälso- och sjukvård.

### 3.3 Resultatredovisning

Regionerna (regionerna och Gotlands kommun) och kommunerna har det huvudsakliga ansvaret för hälso- och sjukvården. Statens ansvar för hälso- och sjukvården innebär att främja goda förutsättningar för hälso- och sjukvårdssystemet.

Utgifterna för hälso- och sjukvården redovisas i tabell 3.1. De totala utgifterna för hälso- och sjukvården som andel av BNP har varit relativt konstanta på omkring 11 procent 2013–2019. Under 2020 och 2021 var andelen av BNP högre jämfört med åren dessförinnan.

**Tabell 3.1 Hälso- och sjukvårdsutgifter**

Miljarder kronor, löpande priser. Siffran inom parentes anger andel i procent av utgifterna för offentlig sektor och totala hälso- och sjukvårdsutgifter.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021 <sup>1</sup>
Offentlig sektor <sup>2</sup>	350 (84)	367 (84)	386 (84)	404 (84)	423 (85)	448 (85)	466 (85)	493 (86)	528 (86)
Varav staten	8 (2)	8 (2)	8 (2)	8 (2)	8 (2)	9 (2)	9 (2)	11 (2)	15 (3)
Varav kommuner	106 (30)	111 (30)	117 (30)	122 (30)	128 (30)	134 (30)	139 (30)	145 (29)	150 (28)
Varav regioner	237 (68)	249 (68)	262 (68)	274 (68)	286 (68)	304 (68)	317 (68)	336 (68)	363 (69)
Frivilliga sjukvårdsförsäkringar	2 (1)	2 (1)	3 (1)	3 (1)	3 (1)	3 (1)	4 (1)	4 (1)	4 (1)
Hushållens ideella organisationer	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
Företag	2 (0)	2 (0)	2 (0)	3 (1)	2 (0)	3 (1)	3 (1)	2 (0)	2 (0)
Hushållens utgifter ur egen ficka	62 (15)	65 (15)	69 (15)	69 (14)	70 (14)	74 (14)	76 (14)	75 (13)	80 (15)
Totala hälso- och sjukvårdsutgifter	417	437	460	479	499	528	549	573	614
<b>Andel av bruttonationalprodukt</b>	<b>10,9</b>	<b>10,9</b>	<b>10,8</b>	<b>10,9</b>	<b>10,8</b>	<b>10,9</b>	<b>10,9</b>	<b>11,5</b>	<b>11,3</b>

<sup>1</sup> Uppgifterna är baserade på preliminära årsberäkningar av nationalräkenskaperna.

<sup>2</sup> Offentlig sektor är en delsumma baserad på uppgifterna för stat, kommun och region. Andelen för stat, kommun och region baseras följaktligen på delsumman för offentlig sektor som nämnare.

Källa: Statistiska centralbyrån (Hälsoräkenskaperna).

#### Stärkt krisberedskap och civilt försvar inom hälso- och sjukvården

Riksdagen har beslutat om övergripande mål för totalförsvaret inklusive militärt och civilt försvar (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:136). Hälso- och sjukvårdspolitikerna berörs av det civila försvarets mål om förmåga att värna civilbefolkningen såsom människors liv och hälsa, att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och att bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld (se utg.omr. 6 avsnitt 5 Samhällets krisberedskap).

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina i februari 2022 har intensifierat återuppbyggnaden av det civila försvaret inom hälso- och sjukvården. Socialstyrelsen fick i uppdrag att ytterligare stärka beredskapsarbetet med anledning av det försämrade säkerhetsläget (S2022/01939) och genomförde under 2022 bl.a. kunskapshöjande stabs- och scenarioövningar i syfte att stärka regionernas förmåga att hantera ledning av verksamheten vid den ökade belastning som uppstår vid kris och krig.

Den nationella förmågan och regionernas förmåga att hantera masskadehändelser vidareutvecklades under 2022. Socialstyrelsen har redovisat en nationell masskadeplan (S2021/02921) och regionerna har inom ramen för överenskommelsen om hälso- och sjukvårdens arbete med civilt försvar 2022 (S2021/08204) genomfört prioriterade åtgärder för att stärka förmågan att hantera masskadeutfall. Regionerna har inom ramen för överenskommelsen mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) om hälso- och sjukvårdens arbete med civilt försvar 2023 (S2023/00374) påbörjat arbetet med att ta fram regionala masskadeplaner med utgångspunkt i den nationella masskadeplanen. Regionerna tilldelas 400 miljoner kronor för 2023 för hälso- och sjukvårdens arbete med civilt försvar.

Förordningen (2023:30) om statsbidrag till regioner för åtgärder för att höja driftsäkerheten på hälso- och sjukvårdens fastigheter trädde i kraft den 1 mars 2023 och syftar till att öka motståndskraften i hälso- och sjukvården. Regeringen har avsatt 52 miljoner kronor under 2023 för bidrag till regionerna i enlighet med förordningen. Vilken förmåga som sjukvården ska kunna upprätthålla vid höjd beredskap är en viktig utgångspunkt för att kunna planera driftsäkerheten i sjukhusfastigheten och dess fastighetstekniska system. Dimensionerande målbilder för höjd beredskap och då ytterst krig som tas fram inom ramen för Socialstyrelsens regeringsuppdrag om nyckeltal och dimensionerande målbilder (S2022/04257) ska utgöra ett underlag tillsammans med uppsatta mål för nivå av driftsäkerhet.

### **Starkt försörjningsberedskap inom hälso- och sjukvården**

Tillgången till sjukvårdsprodukter är avgörande för att upprätthålla förmågan inom hälso- och sjukvården i vardag, fredstida kris och i krig. Regeringen har vidtagit en rad åtgärder i syfte att stärka försörjningsberedskapen av sjukvårdsprodukter runt om i landet.

Regeringen gav i december 2022 Socialstyrelsen ett uppdrag att ta fram underlag för de sjukvårdsprodukter som bör omfattas av försörjningsberedskapen på hälso- och sjukvårdsområdet (S2022/04550). Socialstyrelsen lämnade i januari 2023 en delredovisning av uppdraget i den del som gäller sjukvårdsprodukter som behövs för traumavård och som bör finnas i statliga lager. Socialstyrelsen fick kort därefter ett uppdrag (S2023/00681) att köpa in och lagra sjukvårdsprodukter som behövs för traumavård, till ett värde av högst 500 miljoner kronor under 2023. I en andra delredovisning i maj 2023 lämnade Socialstyrelsen ett underlag för övriga läkemedel som behövs för vård som inte kan anstå.

För att stärka regionernas försörjningsberedskap ingick staten och SKR under 2022 en tilläggsöverenskommelse om hälso- och sjukvårdens arbete med civilt försvar (S2022/02827). Syftet med överenskommelsen var att ytterligare öka tempot i hälso- och sjukvårdens arbete med civilt försvar redan under 2022. Överenskommelsen innebär att regionerna sammanlagt fick 500 miljoner kronor för att köpa in och lagerhålla läkemedel med fokus på intensivvård, prehospital vård och akut tandvård samt sjukvårdsmaterial som har en direkt koppling till läkemedelsadministration. Medlen får användas även under 2023. En kartläggning och analys av regionernas lagerhållning som genomförts av Socialstyrelsen visar en ökning av lagerhållningen av de sjukvårdsprodukter som omfattas av överenskommelsen. I juni 2023 ingick staten och SKR en tilläggsöverenskommelse om hälso- och sjukvårdens arbete med civilt försvar 2023 (S2023/02112). Enligt överenskommelsen tilldelas regionerna 400 miljoner kronor för inköp och lagring av ett utökat sortiment av prioriterade läkemedel med utgångspunkt i Socialstyrelsens lista över läkemedel för vård som inte kan anstå.

I januari 2023 överlämnade regeringen propositionen Vissa frågor om hälso- och sjukvårdens försörjningsberedskap (prop. 2022/23:45) till riksdagen. I propositionen lämnas bl.a. lagförslag om förtydligande av vårdgivares ansvar för att ha tillgång till sjukvårdsprodukter, sanktionsavgifter för läkemedelsföretag som inte anmäler att försäljningen av ett läkemedel upphör tillfälligt eller permanent, skyldighet för öppenvårdsapotek att ha en lagerhållning som är anpassad till konsumenternas behov och leveransskyldighet för partihandlare gentemot sjukhusapotek. Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2023 (bet. 2022/23:SoU11, rskr. 2022/23:164). Regeringen föreslog också ett utvidgat samhällsuppdrag för Apoteket Produktion & Laboratorier AB som innebär att bolaget ska kunna tillhandahålla individanpassade läkemedel och lagerberedningar även under fredstida kris och höjd beredskap. Även detta förslag godkän-



des av riksdagen. Det utökade samhällsuppdraget framgår av bolagets ägaranvisning genom en ändring som beslutades på en extra bolagsstämma den 29 maj 2023.

Socialstyrelsen arbetade under 2022 på regeringens uppdrag med att ta fram rekommendationer och förbereda informationsinsatser om egenberedskap för patienter som stadigvarande behandlas med receptbelagda läkemedel eller använder förskrivna förbrukningsartiklar (S2022/03178). Under våren 2023 har informationsinsatser påbörjats.

Läkemedelsverket och E-hälsomyndigheten arbetade under 2022 med en förstudie om framtagande av ett system för nationell lägesbild över tillgång, förbrukning och lokalisering av läkemedel och medicintekniska produkter (S2022/01265). Ett förslag till utformning och genomförande av ett sådant system för läkemedel redovisades i februari 2023.

### **Följa sjukvårdsbelastningen avseende covid-19**

Socialstyrelsen har under covid-19-pandemin haft ett uppdrag om att följa läget inom hälso- och sjukvården. Uppdraget förlängdes i juli 2022 (S2020/01849) och förlängdes ytterligare till den 31 augusti 2023 (S2023/00785, S2023/00795). I uppdraget ingår att löpande inhämta aktuella uppgifter om det totala antalet ineliggande patienter och specifikt uppgifter om patienter med covid-19 som huvud- respektive bidiagnos samt aktuella uppgifter om nyinlagda patienter. Uppdraget är, och har varit, ett viktigt verktyg för att kunna upprätthålla en förstärkt beredskap för en ökad smittspridning och för att kunna följa sjukvårdsbelastningen.

### **Sverige har lämnat stöd till Ukraina**

Regeringen gav Socialstyrelsen ett uppdrag att vara kontaktpunkt för regionerna och samordna regionerna i genomförande av medicinska evakueringar från Ukraina till Sverige (Ju2022/02509). Sverige tog under 2022 emot totalt 60 ukrainska patienter. Patienterna har vårdats på sjukhus i fem av landets regioner.

Ukraina har efterfrågat flera typer av förbrukningsmaterial, medicinteknisk utrustning och läkemedel. Under 2022 genomfördes tre donationer från Socialstyrelsen med medicinteknisk utrustning, kirurgiska instrument samt skyddsutrustning för covid-19 och annan patientvård. Stödet till Ukraina i form av hälso- och sjukvårdsmateriel lämnas inom ramen för Socialstyrelsens uppdrag att skänka skyddsutrustning m.m. (S2022/01262). Värdet av donerad utrustning till Ukraina under 2022 uppgår till totalt 28 miljoner kronor.

Läkemedelsverket har inom ramen för uppdraget att samordna transporter av läkemedel till Ukraina (S2022/01426) analyserat erbjudanden om läkemedel och undersökt hur dessa motsvarar de förfrågningar som har lämnats via EU:s civilskyddsmekanism. Under våren 2022 genomfördes ett antal transporter av läkemedel till Ukraina genom Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och i tät samverkan med parti-handelsaktörer och läkemedelsföretag. Det genomfördes leveranser av bl.a. läkemedel som donerats av regionerna respektive Folkhälsomyndigheten.

Folkhälsomyndigheten fick ett uppdrag att göra en översyn av myndighetens lager av läkemedel för beredskapsändamål (S2022/01530) för att bedöma möjligheten att donera läkemedel till Ukraina. Regeringen har även gett Folkhälsomyndigheten ett uppdrag (S2023/00482) att, efter att det nationella behovet har säkerställts, skänka överskott av sjukvårdsmateriel i form av provtagningsmateriel för covid-19-infektion till Ukraina till ett belopp av högst 16 miljoner kronor. Inom ramen för uppdraget har hittills sjukvårdsmateriel till ett värde av ca 6 miljoner kronor skänkts till Ukraina.

## Behovsanpassad hälso- och sjukvård

### Omställning mot god och nära vård med primärvård som nav

För att möta nuvarande och framtida utmaningar inom hälso- och sjukvården pågår sedan flera år en omställning av hälso- och sjukvården. För att stärka huvudmännens arbete med omställningen har staten bl.a. ingått överenskommelsen God och nära vård 2023 – En omställning av hälso- och sjukvården med primärvården som nav (S2023/00372) med SKR. Inom ramen för överenskommelsen har regioner och kommuner tilldelats totalt ca 6,4 miljarder kronor, varav ca 3 miljarder kronor har avsatts specifikt för utveckling av den nära vården med fokus på primärvård. Vidare har stöd getts till det pågående projektet Utveckling av god och nära vård i glesbygd, där femton kommuner och fyra regioner i norra Sverige ingår. Syftet är att skapa nya arbets sätt och modeller som är anpassade efter landsbygdens specifika behov för att säkerställa tillgänglighet och kompetensförsörjning i vården.

Socialstyrelsen har haft regeringens uppdrag att genomföra insatser för att främja omställningen till god och nära vård. I slutrapporten från mars 2023 (S2020/03319) görs en övergripande bedömning att utvecklingen i vissa avseenden tycks gå i rätt riktning men att det i andra avseenden syns försämringar. Exempelvis syns en viss ökning av förtroendet för vård- och hälsocentraler men samtidigt är det t.ex. en lägre andel av boende på särskilda boenden för äldre som bedömer att de får träffa läkare vid behov. Det konstateras att det behövs ett fortsatt stöd på alla nivåer för att fullfölja intentionerna med omställningen. Regeringen har gett Socialstyrelsen ett fortsatt uppdrag att främja, stödja och följa upp omställningen i hälso- och sjukvården till en god och nära vård (S2023/01930). Regeringen har även beslutat att ett nationellt hälsoprogram för barn och unga till och med 20 års ålder ska tas fram (S2023/02379), se vidare avsnitt 4 Folkhälsopolitik.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har ett uppdrag att utvärdera omställningsarbetet. Myndighetens delrapport från mars 2023 fokuserar på verksamheternas och de yrkesverksammas perspektiv. Den belyser också den nära vården i landsbygd och i områden med socioekonomiska utmaningar. I rapporten konstateras bl.a. att verksamheterna inte har fått bättre förutsättningar för att nå omställningens mål eller uppfylla väsentliga delar i primärvårdens grunduppdrag. Arbetet har främst bedrivits på strategisk nivå och det saknas resurser för att driva det utvecklingsarbete som omställningen kräver. En fortsatt utmaning i primärvården är också den bristande arbetsmiljön, vilken bedöms vara ett hot mot kompetensförsörjningen och primärvårdens roll som navet i omställningen. Det framhålls även att hälso- och sjukvården i områden med socioekonomiska utmaningar är mer resurskrävande, bl.a. till följd av att personer i dessa områden generellt tycks ha större behov än andra när de söker sjukvård samt ofta har behov av språkstöd. Hos patienter och yrkesverksamma finns det dock ett brett stöd för omställningens mål och en stor efterfrågan på förbättringar i primärvården.

I januari 2023 redovisade Socialstyrelsen sitt uppdrag att förbereda för att meddela föreskrifter om listningstjänst för vårdval (S2022/01374) och E-hälsomyndigheten sitt uppdrag att kartlägga, analysera och ge förslag på hur en nationell listningstjänst ska kunna inrättas i statlig regi (S2022/01375).

#### Påverkbar slutenvård

De kroniska sjukdomstillstånd som ingår i indikatorn påverkbar slutenvård, dvs. hjärtsvikt, diabetes, astma och kroniskt obstruktiv lungsjukdom (KOL), kan i de flesta fall behandlas effektivt i primärvården eller i öppen specialiserad vård. Genom förebyggande insatser, kontinuerlig uppföljning av behandling, rehabilitering m.m. kan patienter med vissa sjukdomstillstånd eller diagnoser få ett mer optimalt

omhändertagande i den öppna vården och därmed kan en del inskrivningar i slutenvård undvikas.

Över tid har antalet slutenvårdstillfällen med diagnos för hjärtsvikt, diabetes, astma eller KOL per 100 000 invånare i gruppen 20 år eller äldre minskat. Generellt sett vårdas män inom slutenvården i större utsträckning än kvinnor för de diagnoser som ingår i måttet. Det finns även vissa regionala skillnader. För riket 2021 registrerades 672 slutenvårdstillfällen per 100 000 invånare för män och 517 tillfällen per 100 000 invånare för kvinnor. Det är en liten ökning jämfört med 2020, då män hade 656 slutenvårdsperioder och kvinnorna 479 slutenvårdsperioder.

I Socialstyrelsens uppföljning av arbetet i kommuner och regioner inom ramen för överenskommelsen mellan staten och SKR om god och nära vård 2021 redovisas att många av kommunernas och regionernas insatser syftar till att minska sådan slutenvård som går att undvika. Det gäller särskilt samarbetet mellan vårdgivare när patienter skrivs ut från slutenvård, den samordnade individuella planeringen och arbetet med mobila team och hemsjukvård. Det gäller även distansmonitorering och åtgärderna för att ambulanssjukvården ska kunna dirigera patienter till rätt vårdnivå.

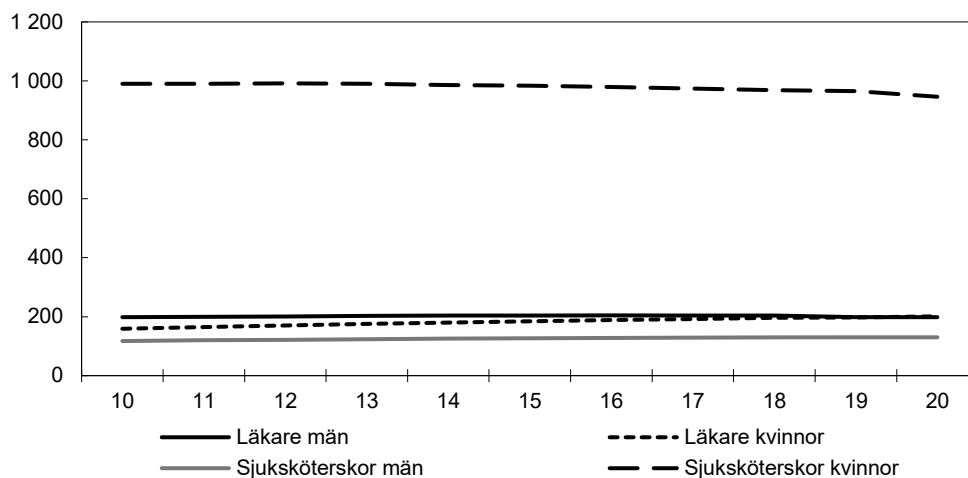
### **Kompetensförsörjningen är en fortsatt utmaning i hälso- och sjukvården**

En ändamålsenlig kompetensförsörjning är en förutsättning för att stärka tillgängligheten och för att kunna ge en behovsanpassad vård. Av Socialstyrelsens rapport Bedömning av tillgång och efterfrågan på legitimerad personal i hälso- och sjukvård samt tandvård från 2023 framgår att gruppen legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal inom den svenska hälso- och sjukvården under 2020 omfattade totalt ca 239 000 personer, varav kvinnor utgjorde 79 procent. De två största yrkeskategorierna sett till antal sysselsatta var sjuksköterskor, följt av läkare. Det visar på en stabil utveckling med små förändringar över tid. I en jämförelse mellan OECD-länder över antalet läkare och sjuksköterskor per 1 000 invånare placerade sig Sverige på en åttondeplats 2020.

Enligt Socialstyrelsens Nationella planeringsstöd 2023 har den rapporterade personalbristen inom flera av legitimationsyrkena från regioner och kommuner ökat. Enligt rapporten uppgav 15 av 21 regioner att de hade brist på personal inom hälften eller fler av legitimationsyrkena, inklusive specialistsjuksköterska och läkare med specialistkompetens. Samtliga regioner rapporterade att de hade brist på barnmorskor, grundutbildade sjuksköterskor, specialistsjuksköterskor, läkare med specialistkompetens och röntgensjuksköterskor. Hälften eller fler av kommunerna uppgav att de hade personalbrist inom legitimationsyrkena specialistsjuksköterska, grundutbildad sjuksköterska, arbetsterapeut, fysioterapeut och psykolog. Regionerna och kommunerna framhåller att många av legitimationsyrkenas arbetssituation är beroende av undersköterskor. Undersköterska blev den 1 juli 2023 en skyddad yrkestitel. Genom den skyddade yrkestiteln har det tydliggjorts vilken kompetens en person med titeln undersköterska har. Det bidrar till trygghet för patienter, brukare och anhöriga, se vidare avsnitt 6 Politik för sociala tjänster.

### Diagram 3.1 Antal legitimerade läkare och sjuksköterskor sysselsatta i hälso- och sjukvården per år 2010–2020

Antal per 100 000 invånare



Källa: Statistikdatabas för hälso- och sjukvårdspersonal, Socialstyrelsen.

#### Bättre förutsättningar för vårdens medarbetare

Enligt Socialstyrelsens nationella planeringsstöd 2023 arbetade regionerna under 2022 på flera sätt för att förbättra arbetssituationen för hälso- och sjukvårdens personal. Många regioner arbetar t.ex. med att utveckla karriärutvecklingsmodeller som är utformade för de olika legitimationsyrkena. I syfte att ge personalen i vården bättre förutsättningar har regioner och kommuner tillförts totalt över 3 miljarder kronor under 2023 inom ramen för överenskommelsen mellan staten och SKR om en god och nära vård 2023. Medlen ska bl.a. användas till att utveckla förutsättningarna på arbetsplatsen, utbilda vårdens framtida medarbetare, ge fler sjuksköterskor möjlighet att läsa till specialistsjuksköterska samt till en satsning i regioner och kommuner på utökning av platser för verksamhetsförlagd utbildning (VFU) för studenter på sjuksköterskeutbildningen.

#### Prestationsbaserade medel för att utöka antalet AT-tjänster

I Socialstyrelsens slutredovisning av uppdraget att fördela och betala ut medel för att öka antalet allmäntjänstgöringstjänster (S2022/00882) framgår att 19 av 21 regioner anmälde sitt intresse att ta del av statsbidraget varav 18 sedan fick medel. Den totala utökningen av AT var 75 tjänster, vilket motsvarar en ökning om 5,7 procent jämfört med det planeringsunderlag för allmäntjänstgöring som bifogades överenskommelsen God och nära vård 2021. Utökningen av antalet tjänster för AT per region låg inom intervallet 2 till 17 tjänster med ett medianvärde om tre tjänster och ett medelvärde om 3,94 tjänster. Enligt redovisningen fanns det inte någon geografisk koncentration av antalet tjänster som presterats utan satsningen har kommit hela landet till nytta. Vidare framgår det att Socialstyrelsen bedömer att satsningen har bidragit till att främja syftet att öka incitamenten för regionerna att utöka antalet tjänster för AT. Regeringen har även under 2023 gett Socialstyrelsen ett liknande uppdrag i syfte att utöka antalet tjänster för AT (S2023/00678).

Regeringen avsatte under 2022 medel till stödande insatser kopplat till arbetet med att öka antalet AT. Det har resulterat i att Nationella vårdkompetensrådet har tagit fram en utbildningsplattform för de personer som agerar handledare till AT-läkare.

#### Uppdrag om förslag till nationell plan för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning

Enligt Socialstyrelsens nationella planeringsstöd 2023 finns det inte någon aktör i Sverige som har förutsättningar eller resurser för att långsiktigt ta ansvar för

kompetensförsörjningen av hälso- och sjukvården. Regeringen har därför under 2023 gett Socialstyrelsen ett uppdrag att, tillsammans med Nationella vårdkompetensrådet, ta fram ett förslag till nationell plan för att förbättra hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning. En slutredovisning ska lämnas senast den 31 maj 2024.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om administrationen i vården och omsorgen (bet. 2020/21:SoU17 punkt 4, rskr. 2020/21:349). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör se över frågan om att minska administrationen i vården och omsorgen (bet. 2020/21:SoU17 s. 21). Av förslaget till nationell plan för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning ska det bl.a. framgå vilka ändamålsenliga och kostnadseffektiva insatser för befintlig och ny vårdpersonal som kan behövas för att förbättra kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården. Det kan röra sig om insatser för t.ex. personalens arbetsmiljö och upplevda trygghet samt fördelning av den administrativa bördan. Vidare ska medel inom ramen för överenskommelsen om en god och nära vård 2023 användas till att utveckla förutsättningarna på arbetsplatsen. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed har tillgodosetts och är slutbehandlat.

#### **Stärkt medicinsk kompetens och personalförsörjning i äldreomsorgen**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om medicinsk kompetens och personalförsörjning (bet. 2021/22:SoU15 punkt 4, rskr. 2021/22:383). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör ta vara på Coronakommissionens slutsatser och se över hur den medicinska kompetensen och personalförsörjningen kan stärkas inom äldreomsorgen (bet. 2021/22:SoU15 s. 28). Utredningen om en äldreomsorgslag och stärkt medicinsk kompetens i kommuner (S2020:16) har lämnat förslag som syftar till att stärka den medicinska kompetensen i äldreomsorgen. Utredningens betänkande Nästa steg, ökad kvalitet och jämlikhet i vård och omsorg för äldre personer (SOU 2022:41) har remissbehandlats. Förslagen bereds inom Regeringskansliet. Regeringen har tillsatt en utredning för att stärka kommunernas möjligheter att säkra tillgången till läkare i kommunal hälso- och sjukvård (dir. 2023:98). Utredaren ska också föreslå åtgärder för att skapa bättre förutsättningar för personal- och kompetensförsörjningen inom den kommunala hälso- och sjukvården. Uppdraget ska redovisas senast den 1 november 2024. Vidare har regeringen beslutat kommittédirektiven Språkrav för personal i äldreomsorgen (dir. 2023:44). Regeringen har också beslutat om kompetensstärkande insatser för personalen under 2023 för att höja kvaliteten inom äldreomsorgen så att äldre och deras anhöriga känner ökad trygghet och ges en god omsorg. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed har tillgodosetts och är slutbehandlat.

#### **Stärkt hälsofrämjande, förebyggande och rehabiliterande arbete i hälso- och sjukvården**

En utvecklad nära vård med en stärkt primärvård är en förutsättning för att möta befintliga och framtida utmaningar och för att åstadkomma en samhällsekonomiskt effektiv och behovsanpassad hälso- och sjukvård. Primärvårdens arbete med insatser som bidrar till att förebygga kroniska eller andra långvariga sjukdomar samt till att personer återvinner eller bibehåller bästa möjliga funktionsförmåga är centralt. I Socialstyrelsens rapportering om Insatser under 2022 för att främja omställningen till en god och nära vård konstateras att huvudmännen i högre grad arbetar med hälsofrämjande och förebyggande insatser. Det är också nödvändigt att hälso- och sjukvården samverkar med andra aktörer såsom tandvården, socialtjänsten och Försäkringskassan. I flera av Socialstyrelsens kunskapsstöd och vägledningar samt nationella riktlinjer för tandvård lyfts tandvårdens samverkan med andra aktörer som ett sätt för att bl.a. bidra till att förebyggande insatser når rätt målgrupp och till att patienternas vård och behandling blir säkrare och effektivare.

Regeringen har vidtagit en rad åtgärder i syfte att stärka det hälsofrämjande och förebyggande arbetet inom hälso- och sjukvården för att på sikt förbättra hälsan i befolkningen. Fysisk aktivitet på recept (FaR) är en svensk metod som visar goda resultat både när det gäller att främja hälsa och förebygga och behandla fysiska och psykiska sjukdomstillstånd. Metoden används i alla regioner i varierande utsträckning. För att öka förskrivningen och följsamheten av FaR har E-hälsomyndigheten ett uppdrag (S2023/01043) att genomföra en förstudie och föreslå en statlig infrastruktur för FaR. Socialstyrelsen har även ett uppdrag (S2023/01044) att fördela 37 miljoner kronor till regionerna för att genomföra insatser som ökar förskrivningen och följsamheten av förskrivna FaR. Insatserna ska komma alla vårdgivare i primärvården till godo och myndigheten ska stödja vårdgivarna i verkställandet av FaR. Socialstyrelsen ska också i samverkan med Folkhälsomyndigheten följa upp hur regionerna arbetar med insatserna. Regeringen har avsatt 1,7 miljoner kronor 2023 till yrkesföreningar för fysisk aktivitet (YFA) för att arbeta med metoden FaR, kunskapsstödet fysisk aktivitet i sjukdomsprevention och sjukdomsbehandling (FYSS), inbegripet den digitala versionen (eFYSS) (S2023/01042).

Vidare har Socialstyrelsen ett uppdrag (S2022/04810) att fördela 4,5 miljoner kronor under 2023 till professionernas organisationer för insatser som ska stödja verkställandet av nationella riktlinjer för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor.

#### **Bättre förutsättningar för rehabiliterande arbete**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om medicinskt ansvarig för rehabilitering (bet. 2020/21:SoU16 punkt 4, rskr. 2020/21:327). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör se över förutsättningar och möjligheter för att en medicinskt ansvarig för rehabilitering (MAR) ska kunna finnas tillgänglig i varje kommun (bet. 2020/21:SoU16 s. 31). Utredningen om en äldreomsorgslag och stärkt medicinsk kompetens i kommuner (S 2020:16) har haft i uppdrag att överväga och ta ställning till om det finns behov av och är ändamålsenligt att det inom varje kommun ska finnas en MAR på samma sätt som det i nuläget finns krav på medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS) (dir. 2020:142). Utredningen lämnade sitt betänkande Nästa steg – Ökad kvalitet och jämlikhet i vård och omsorg för äldre personer (SOU 2022:41) till regeringen den 28 juni 2022. Betänkandet har remissbehandlats. Förslagen bereds i Regeringskansliet. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är slutbehandlat.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om nationella riktlinjer för rehabilitering, habilitering och hjälpmedel (bet. 2021/22:SoU12 punkt 10, rskr. 2021/22:188). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör vidta de lagstiftningsmässiga och andra åtgärder som behövs för att det ska kunna utarbetas nationella riktlinjer för rehabilitering, habilitering och hjälpmedel (bet. 2021/22:SoU12 s. 35). Regeringen beslutade den 30 juni 2022 att ge Socialstyrelsen ett uppdrag att analysera förutsättningarna för att ta fram sådana nationella riktlinjer (S2022/03182). Socialstyrelsen redovisade uppdraget den 12 februari 2023. Socialstyrelsens slutsats är att det inte är lämpligt att ta fram nationella riktlinjer för områdena rehabilitering, habilitering och hjälpmedel gemensamt. Majoriteten av Socialstyrelsens nationella riktlinjer inkluderar rekommendationer om rehabiliterande åtgärder men generellt få om hjälpmedel eller inom habilitering. De rekommendationer som finns är specifika för den diagnos eller det tillstånd som den nationella riktlinjen tagits fram för (t.ex. stroke, diabetes eller demenssjukdom). Regeringen anser att hälso- och sjukvård ska utformas personcentrerat och att rehabilitering och habilitering, inklusive hjälpmedel, bör vara en naturlig integrerad del i en sådan vård och kommer därför noga att följa Socialstyrelsens arbete med nationella riktlinjer. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är slutbehandlat.

## **Patient- och behovsanpassad hälso- och sjukvård**

I den nationella patientenkäten ställd till patienter i primärvård 2022 svarade 78,5 procent av kvinnorna och 81,1 procent av männen ja på frågan om de var delaktiga i besluten beträffande sin vård och behandling i den utsträckning de önskade. Resultatet är en marginell minskning jämfört med 2021 då 79,6 procent av kvinnorna och 81,7 procent av männen svarade ja på frågan. Det var även något färre kvinnor och män som svarade att de får tillräcklig information om sin vård och behandling – 78,2 procent av kvinnorna och 81,8 procent av männen 2022 jämfört med 2021 då 79,0 procent av kvinnorna och 82,9 procent av männen svarade ja på samma fråga. I den nationella patientenkäten ställd till patienter i öppen specialiserad sjukhusvård 2021 svarade 86,8 procent av kvinnorna och 88,2 procent av männen ja på frågan om de var delaktiga i besluten beträffande sin vård och behandling i den utsträckning de önskade. Det är en ökning jämfört med den föregående mätpunkten 2018 då 85,7 procent av kvinnorna och 86,3 procent av männen svarade ja på samma fråga.

Kontinuitet är en annan central kvalitetsparameter i svensk hälso- och sjukvård. I den nationella patientenkäten ställd till patienter i primärvård 2022 svarade 64,9 procent av kvinnorna och 71,8 procent av männen att personalen var insatt i patientens tidigare kontakter med vården i den utsträckning som patienten önskade. Det är något lägre än 2021 då 66,7 procent av kvinnorna och 73,2 procent av männen svarade ja på samma fråga. I den nationella patientenkäten ställd till patienter i öppen specialiserad sjukhusvård 2021 svarade 84,5 procent av kvinnorna och 87,8 procent av männen ja på frågan om man ansåg att personalen på mottagningen/enheten samordnade patientens kontakter med vården i den utsträckning man behövde. Det är en ökning jämfört med 2018 då 81,6 procent av kvinnorna och 84,5 procent av männen svarade ja på samma fråga.

## **Insatserna inom området psykisk hälsa och suicidprevention har bidragit till en positiv utveckling men utmaningar kvarstår**

Regeringen har under 2023 beslutat om flera insatser för att stärka arbetet med att främja psykisk hälsa, förebygga psykisk ohälsa och suicid samt skapa förutsättningar för en god och tillgänglig vård och omsorg. Se vidare avsnitt 4 Folkhälsopolitik.

## **Arbetet med nationell högspecialiserad vård fortsätter**

Med nationell högspecialiserad vård menas offentligt finansierad vård som bedrivs vid som mest fem enheter i landet och där endast ett fåtal vårdgivare kan uppfylla kraven på kompetens, tillgänglighet och arbete i multidisciplinära team. Under 2022 behandlades totalt 3 348 patienter i den nationella högspecialiserade vården, varav 65 procent var kvinnor och 35 procent män. Detta kan jämföras med 2 772 patienter 2021 och ca 1 850 patienter 2020 respektive 2019.

Under våren 2022 beslutade Socialstyrelsen att 14 nya vårdområden ska utgöra nationell högspecialiserad vård. Under 2022 inrättades det även 10 nya sakkunnigrupper för att utreda ytterligare vårdområden och ett fåtal områden från den initiala bruttolistan på vårdområden återstår för Socialstyrelsen att genomlysas.

Koncentration av högspecialiserad vård medför förändringar i organiseringen av hälso- och sjukvården. Socialstyrelsen har därför ett uppdrag (S2018/03661) att analysera eventuella förändringar, bl.a. vad gäller konsekvenser för akutsjukvården samt andra eventuella konsekvenser för hälso- och sjukvården. Inför varje beslut om att koncentrera viss vård görs därför konsekvensanalys i flera steg inom arbetsprocessen. Under 2022 påbörjade Socialstyrelsen arbetet med att på systemnivå följa hur t.ex. universitetssjukhusen och akutsjukvården påverkas av koncentrationen. I Socialstyrelsens rapport Utgångspunkter för uppföljning av systemkonsekvenser av

nationell högspecialiserad vård framkommer att den tydligaste systemeffekten hittills är risken för reducering av de mindre universitetssjukhusens uppdrag, vilket kan bidra till ökade skillnader och ökad konkurrens mellan universitetssjukhusen.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som anförs i reservation 5 under punkt 6 om att regeringen bör tillsätta en parlamentarisk utredning för att klarlägga förutsättningarna för en ändamålsenlig ansvarsfördelning mellan staten och nuvarande huvudmän när det gäller sjukvården (bet. 2017/18:SoU18 reservation 5 punkt 6, rskr. 2017/18:176). Regeringen har den 1 juni 2023 gett en parlamentariskt sammansatt kommitté i uppdrag att ta fram beslutsunderlag som möjliggör ett stegvis och långsiktigt införande av ett helt eller delvis statligt huvudmannaskap för hälso- och sjukvården (dir. 2023:73). Regeringen anser att tillkännagivandet därmed har tillgodosetts och är slutbehandlat.

### **Mer kunskap behövs om postcovid och andra postinfektiösa tillstånd**

Efter genomgången infektion av covid-19 drabbas vissa av postinfektiöst tillstånd efter covid-19 (postcovid). Enligt WHO får mellan 5 och 20 procent postcovid av alla som har varit sjuka i covid-19 (Myndigheten för vård- och omsorgsanalys 2022, Postcovid i praktiken – En kartläggning av vården och omsorgen av personer med postcovid).

I augusti 2022 redovisade Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) uppdraget att löpande utvärdera och sprida kunskap om det vetenskapliga stödet avseende postcovid (S2021/02146). Myndighetens slutsatser visar att endast ett fåtal studier om behandling eller rehabilitering av patienter med postcovid har publicerats och att det vetenskapliga underlaget sammantaget har mycket låg tillförlitlighet. Samtidigt konstaterar myndigheten att det är rimligt att förvänta sig avsevärt mer kunskap under de kommande åren med tanke på den pågående forskningsaktiviteten avseende behandling eller rehabilitering vid postcovid. Vidare framkommer det i Myndigheten för vård- och omsorgsanalys redovisning av uppdraget att kartlägga regionala skillnader i vård och omsorg av postcovidpatienter (S2021/06047) att kontinuerlig kunskapsutveckling behövs i postcovidvården, att erfarenheterna från postcovidvården kan användas för att utveckla annan vård samt att vården för personer med postcovid behöver vara personcentrerad.

I april 2023 fick Socialstyrelsen ett uppdrag att ta fram ett nationellt kunskapsstöd för postcovid och andra postinfektiösa tillstånd samt analysera förutsättningarna för att bilda ett nationellt kunskapscentrum för postcovid och andra postinfektiösa tillstånd (S2023/01431). SBU fick samtidigt ett uppdrag att sammanställa kunskap om postcovid och andra postinfektiösa tillstånd till stöd för Socialstyrelsens uppdrag (S2023/01432).

## **Effektiv hälso- och sjukvård**

### **Nationell, enhetlig och gemensam digital infrastruktur för hälso- och sjukvården**

Tillgång till hälsodata av god kvalitet på nationell nivå är centralt för att förbättra patientsäkerheten, öka kvaliteten i vården, inbegripet tandvården, och minska den administrativa bördan för vårdens medarbetare. Rätt information om patienten ska finnas tillgänglig i varje vårdsituation. För att möjliggöra att uppgifter om patienten följer med i en patients kontakter med vården pågår arbete för en nationell, enhetlig och gemensam digital infrastruktur. I december 2022 lämnade E-hälsomyndigheten slutrapporten Förstudie om ett statligt, nationellt datautrymme för bilddiagnostik (S2021/05259). I rapporten framkommer bl.a. att det i nuläget inte är möjligt att söka efter bildrelaterade hälsodata eller att snabbt få tillgång till bildrelaterade hälsodata i en



annan region samt att enkel tillgång till ett nationellt lagringsutrymme saknas. I fråga om sekundäranvändning har myndigheten också bl.a. identifierat behov av en samlad ingång till ansökan om bildrelaterade hälsodata för forskning samt av att kunna få vägledning i samband med ansökningsprocessen. Myndigheten föreslår en statlig data-delningstjänst i kombination med en sökfunktion, för vård- och forskningsändamål, för att bidra till en mer likvärdig vård och ökad data- och patientsäkerhet. I E-hälsomyndighetens rapport Förstudie om digital nationell infrastruktur för nationella kvalitetsregister (S2021/06170), som lämnades i februari 2023, presenteras flera förslag på hur myndigheten kan bidra till en mer sammanhållen digital nationell infrastruktur för kvalitetsregister med målet att öka nyttiggörandet av data samt underlätta och minska det administrativa arbetet hos regioner, kommuner och statliga myndigheter. Myndigheten föreslår bl.a. en nationell funktion för interoperabilitet och en statlig nationell interoperabilitetslösning.

För att genomföra den digitala transformationen i hälsosektorn fick E-hälsomyndigheten den 22 juni 2023 ett uppdrag att ta fram förslag till en färdplan för genomförandet av regeringens målsättning om en nationell digital infrastruktur för hälso- och sjukvården där staten tar ett större ansvar (S2023/02108). E-hälsomyndigheten har även fått ett uppdrag att genomföra en förstudie om en sammanhållen intygshantering inom hälso- och sjukvård och omsorg (S2023/02107) samt uppdrag att utreda förutsättningarna för utveckling av en nationell teknisk lösning som möjliggör automatisk informationsöverföring till nationella kvalitetsregister (S2023/02109).

### **Stärkt gränsöverskridande vård**

Svenska medborgare som söker vård i ett annat EU-land ska ha samma möjligheter till en god och säker vård som om de hade sökt vård i Sverige. För att stärka den gränsöverskridande EU-vården tillsattes under 2020 Utredningen om e-recept och patientöversikter inom EES (S 2020:10). Utredningen har redovisat två betänkanden: E-recept inom EES (SOU 2021:102) i december 2021 och slutbetänkandet Patientöversikter inom EES och Sverige (SOU 2023:13) i mars 2023. I sitt slutbetänkande lämnar utredningen förslag om att genomföra ett gränsöverskridande utbyte av patientöversikter inom Sverige och EES. För att åstadkomma gränsöverskridande utbyte av patientöversikter inom EES lämnar utredningen förslag till lagstiftning samt föreslår bl.a. att staten förvärvar hela eller delar av den infrastruktur som för närvarande ägs av Inera AB.

I maj 2022 presenterade Europeiska kommissionen förslag till det europeiska hälso-dataområdet (EHDS). Förslaget syftar till att öka enskildas tillgång till sina egna hälso-data samt att stödja användningen av hälsodata för bättre hälso- och sjukvård och för att stärka forskning och innovation. Förslaget förhandlas för närvarande. Parallellt med förhandlingarna deltar Sverige via Karolinska Institutet, Genomic Medicine Sweden (GMS) och SciLifeLab i projekt inom ramen för Programmet för ett digitalt Europa (DIGITAL) för att etablera EHDS. Sverige deltar dessutom genom Karolinska Institutet och SciLifeLab i den europeiska utvecklingen av avancerade förmågor inom artificiell intelligens för hälso- och sjukvård, exempelvis DIGITAL-projektet Europeisk test- och demonstrationsfacilitet för artificiell intelligens inom hälsa och sjukvård.

### **Arbetet med vision e-hälsa 2025**

Arbetet med en effektiv hälso- och sjukvård är kopplat till att ta tillvara digitaliseringens möjligheter i socialtjänsten och hälso- och sjukvården. För att understödja arbetet att ta tillvara digitaliseringens möjligheter i socialtjänsten och hälso- och sjukvården

ingick staten och SKR 2016 en överenskommelse om en gemensam vision för e-hälsa. Insatser som har samverkats inom ramen för Vision e-hälsa under 2022 omfattar bl.a. tillgängliggörande och förvaltning av gemensamma nationella specifikationer hos E-hälsomyndigheten, strukturerade informationsmängder i individuella planer enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och socialtjänstlagen (2001:453), nationella lägesbilder över tillgång och efterfrågan på läkemedel och vissa medicintekniska produkter samt patienterörlighet och säkert utbyte av hälsodata över landsgränser. Arbetet inom ramen för Vision e-hälsa under 2022 har även bidragit till att identifiera rättsliga hinder för digitaliseringen inom vård- och omsorgssektorn.

Inom ramen för överenskommelsen mellan staten och SKR om en god och nära vård 2022 (S2022/00607) avsattes 100 miljoner kronor till regionerna för arbetet med strukturerad vårdinformation samt trygg och säker informationshantering. Inom ramen för överenskommelsen om en god och nära vård 2023 (S2023/00372) avsattes 70 miljoner kronor till regionerna för arbetet med enhetligare begreppsanvändning och standarder, med särskild inriktning mot strukturerad vårdinformation och utvecklingen av en mer enhetlig och nationell digital infrastruktur.

### **Tillgången till läkemedel är i grunden god**

#### **Antalet restnoterade läkemedel ökar men tillgången är fortsatt god**

En viktig del i arbetet med att säkerställa tillgänglighet till läkemedel är att analysera och prognostisera restsituationer, dvs. antalet tillfällen då läkemedelsföretag under en period inte kan leverera ett läkemedel så att tillgång möter efterfrågan. De allra flesta patienter får sitt läkemedel direkt vid apoteksbesöken. Under 2022 ökade dock antalet restnoterade läkemedel till den högsta noteringen hittills. För de drygt 16 000 läkemedelsförpackningar som finns godkända för den svenska marknaden tog Läkemedelsverket emot drygt 1 600 anmälningar om restnoteringar under 2022. Som jämförelse kan nämnas att den tidigare toppnoteringen, som kom i samband med inledningen av covid-19-pandemin 2020, sammantaget innebar drygt 1 500 restnoteringar för helåret. Den vanligaste orsaken till restnoteringar har att göra med tillverkningen, bl.a. kopplat till produktionsplanering och produktionskapacitet. Anmälningar om restsituation görs ofta sent till myndigheten. Den 1 juli 2023 trädde därför ändringar i läkemedelslagen (2015:315) i kraft som möjliggör för Läkemedelsverket att ta ut sanktionsavgifter i det fall ett företag inte har anmält att försäljningen av ett läkemedel upphör tillfälligt eller permanent (restsituation) minst två månader innan det inträffar.

I många fall finns direkt utbytbara läkemedel som en patient kan använda i stället för det restnoterade läkemedlet. Av resterande knappt 50 procent av restnoteringarna finns i de flesta fall någon annan styrka eller förpackningsstorlek eller något alternativt läkemedel som en läkare kan ordinera i stället för det ursprungliga läkemedlet. För knappt 10 procent av restnoteringarna finns dock inte något alternativ till det godkända läkemedlet varför patienten kan behöva använda ett icke-godkänt licenspreparat eller byta behandling.

#### **Införandet av den nationella läkemedelslistan förlängs**

I november 2021 överfördes samtliga data om aktuella förskrivningar och uthämtade läkemedel till en ny databasplattform och förutsättningarna för att använda den nationella läkemedelslistan (NLL) var klara. E-hälsomyndigheten har utvecklat en s.k. transformator som gör att vård- och öppenvårdsapoteksaktörerna kan ansluta till NLL genom sina tidigare uppkopplingar. Detta görs i syfte att såväl underlätta för regioner och öppenvårdsapotek som att påbörja användningen av den funktionalitet som finns i NLL. Införandet av den nationella läkemedelslistan är dock inte slutförd förrän aktörerna ansluter direkt till NLL. Många aktörer har stora svårigheter med att ansluta

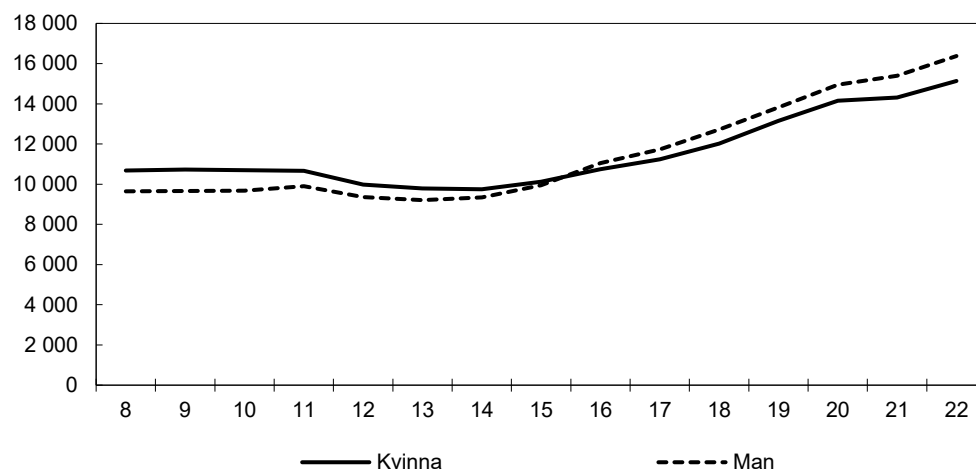
sina system direkt till NLL. För att säkerställa en så välfungerande övergång till de nya systemen som möjligt har regeringen därför valt att till riksdagen lämna förslag om att ikraftträdandet av delar av lagen om nationell läkemedelslista ska senareläggas. Riksdagen har antagit propositionen Senarelagd anslutning till nationell läkemedelslista (prop. 2022/23:152) och anslutningen direkt till registret har därför senarelagts till den 1 december 2025.

#### Kostnaderna för läkemedelsförmånerna ökar men ligger fortsatt i nivå med kostnadsutvecklingen för hälso- och sjukvården i stort

Kostnaderna för läkemedel inom förmånerna uppgick 2022 till 31 527 miljoner kronor, vilket var en ökning med 6 procent jämfört med föregående år. Kostnadsökningar för läkemedel beror till stor del på introduktion av nya läkemedel som fyller behov där det i flera fall har saknats behandlingsalternativ eller som tillför stor nytta. Vissa åtgärder har vidtagits för att dämpa kostnadsökningen, se vidare under rubriken Arbete pågår för att dämpa kostnadsökningen för läkemedel. Diagram 3.2 visar statens kostnader för läkemedelsförmånerna, uppdelat på kvinnor respektive män 2008–2022. Andelen kvinnor som hämtade ut minst ett läkemedel var 74 procent under 2022 jämfört med 59 procent för män. Sedan 2016 är kostnaderna för läkemedelsförmånerna högre för män än för kvinnor, vilket delvis kan förklaras av att nya läkemedel mot prostatacancer ingår i förmånerna sedan 2015. De totala läkemedelskostnaderna är relativt stabila som andel av de totala hälso- och sjukvårdsutgifterna sedan 2016 (tabell 3.2).

**Diagram 3.2 Kostnader för läkemedelsförmånerna per år 2008–2022**

Miljoner kronor



Källa: E-hälsomyndigheten.

**Tabell 3.2 Kostnader för läkemedel 2017–2022**

Miljoner kronor

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Läkemedelsförmånerna <sup>1</sup>	22 984	24 751	26 971	29 129	29 724	31 527
Patientens kostnad <sup>2</sup>	5 629	5 908	6 251	6 516	6 383	6 718
Andel patientkostnad <sup>3</sup>	19,7%	19,3%	18,8%	18,3%	17,7%	17,6%
Receptläkemedel utan förmån <sup>4</sup>	3 100	4 252	2 632	2 632	2 633	2 959
Slutenvård <sup>5</sup>	8 510	9 150	10 461	10 461	11 270	12 620
Receptfritt <sup>6</sup>	4 665	4 794	4 692	4 692	4 689	5 243
Total	44 888	48 855	51 529	53 430	54 700	56 109
Läkemedelskostnadernas andel av totala hälso- och sjukvårdskostnaderna <sup>7</sup>	9,0 %	9,2 %	9,4 %	9,3 %	8,9 %	

<sup>1</sup> Läkemedel samt förbrukningsartiklar inom förmånen.<sup>2</sup> Avser egenavgift och merkostnad.<sup>3</sup> Beräknat som andel av förmån och patientens kostnad.<sup>4</sup> Inklusive smittskyddsläkemedel.<sup>5</sup> Avser humanläkemedel på rekvisition inom slutenvård och öppenvård. Slutenvårdskostnaderna är svåra att jämföra mellan åren beroende på att nettopriser införts successivt och avsaknad av data vissa år. Uppgifterna finns ej tillgängliga uppdelat på kön.<sup>6</sup> Avser receptfria humanläkemedel som säljs över disk på apotek samt i detaljhandeln. Uppgifterna finns ej tillgängliga uppdelat på kön.<sup>7</sup> Uppgifter om totala hälso- och sjukvårdskostnader saknas för 2016. Uppgifterna inkluderar mervärdesskatt.

Källa: E-hälsomyndigheten och Statistiska centralbyrån, Hälsoräkenskaperna.

### Arbete pågår för att dämpa kostnadsökningen för läkemedel

Åtgärder har vidtagits i syfte att dämpa kostnadsökningen för läkemedel. Sedan 2014 har regioner och läkemedelsföretag ingått s.k. sidoöverenskommelser för vissa förmånsläkemedel, där läkemedelsbolagen betalar tillbaka en del av kostnaden för läkemedlet till regionerna. Sidoöverenskommelser mellan regioner och läkemedelsföretag har resulterat i återbäring om ca 2 500 miljoner kronor 2022, varav regionerna fått 60 procent och staten 40 procent.

Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV) genomför även regelbundet omprövningar av läkemedel som ingår i läkemedelsförmånerna för att säkerställa att de läkemedel som subventioneras är kostnadseffektiva. Den s.k. 15-årsregeln innebär att priserna på läkemedel som är äldre än 15 år, räknat från tidpunkten när läkemedlet godkändes för försäljning, sänks med 7,5 procent. Besparingar till följd av 15-årsregeln var totalt 21 miljoner kronor 2022.

TLV har sedan 2021 ett uppdrag (S2021/00824) att genomföra kostnadsdämpande åtgärder på läkemedel som ingår i läkemedelsförmånerna och samtidigt säkerställa prisdynamik och fortsatt god tillgång till läkemedel i Sverige. TLV beräknar i sin rapport 2023 effekten av de kostnadsdämpande åtgärder som myndigheten har genomfört till 1,1 miljarder kronor under 2022. Myndigheten konstaterar att stora besparingar bäst uppnås när det råder prisdynamik på marknaden, där företagen väljer att sänka de fastställda priserna eller där regionerna och företagen tecknar sidoöverenskommelser, i kombination med att förskrivare väljer det mest kostnadseffektiva alternativet. Om det mest kostnadseffektiva alternativet prioriteras, ökar också företagens incitament att konkurrera med lägre priser. För att besparingar ska realiseras genom stärkt prisdynamik krävs dock att företagen och regionerna väljer att agera inom det utrymme som de har. Om detta inte sker behöver TLV som prisreglerande myndighet välja andra vägar för att sänka priserna, exempelvis genom omprövningar.

TLV har vidare lyft behovet av att främja konkurrens för biologiska substanser där originalläkemedlet fått konkurrens av biosimilarer, dvs. ett biologiskt läkemedel som är mycket likt ett annat redan godkänt biologiskt läkemedel. Om byte i ett eller flera steg

från biologiska läkemedel till biosimilärer bedöms som säkert för patienterna kan konkurrensen främjas, vilket kan leda till lägre behandlingstkostnader och behandling av fler patienter. Läkemedelsverket har fått ett uppdrag (S2022/04810) att analysera evidensen för enkelt och multipelt byte av biologiska läkemedel. Utifrån den genomförda analysen ska myndigheten även utreda möjligheten till utbytbarhet av biologiska läkemedel på apotek. Uppdraget ska slutredovisas senast den 30 april 2024.

#### **Utfallet av 2022 års överenskommelse om formerna för statens bidrag för läkemedelsförmånerna**

Överenskommelsen mellan staten och SKR om formerna för statens bidrag för läkemedelsförmånerna för 2022 innebar bl.a. att staten ersatte regionerna med 34 355 miljoner kronor för kostnader för läkemedelsförmånerna m.m. I beloppet ingick ett bidrag på 400 miljoner kronor för kostnader som regionerna haft för behandling av patienter med hepatit C. Regionernas kostnader för läkemedel för behandling av hepatit C blev lägre än överenskommet belopp vilket innebar att regionerna, i enlighet med överenskommelsens vinst- och förlustdelningsmodell, fick betala tillbaka ca 23 miljoner kronor till staten. Enligt överenskommelsen skulle också staten och regionerna dela på den återbäring som gemensamt framtagna sidosöverenskommelser inom ramen för TLV:s ärendehantering resulterar i. Under 2021 skulle 60 procent av återbäringen tillfalla regionerna och 40 procent tillfalla staten. Återbäringen avseende 2022 uppgick till ca 2 500 miljoner kronor totalt, varav 1 492 miljoner kronor tillföll regionerna och 995 miljoner kronor tillföll staten.

#### **Överenskommelse 2023 om formerna för statens bidrag till läkemedelsförmånerna**

Staten och SKR ingick i januari 2023 en överenskommelse om formerna för statens bidrag till regionerna avseende läkemedelsförmånerna m.m. Överenskommelsen innebär bl.a. att regionerna får ett statligt bidrag om 35 486 miljoner kronor för kostnader för läkemedelsförmånerna m.m. för 2023. Beloppet omfattar även bidrag om 1 620 miljoner kronor för vissa andra kostnader inom läkemedelsområdet som tidigare finansierats på motsvarande sätt samt ett bidrag om 381 miljoner kronor för kostnader som regionerna har för behandling av patienter med hepatit C. Överenskommelsen innebär också att regionerna och staten ska dela på den återbäring som gemensamt framtagna sidosöverenskommelser inom ramen för TLV:s ärendehantering resulterar i. För 2023 ska 70 procent av återbäringen tillfalla regionerna och 30 procent tillfalla staten.

#### **Läkemedels påverkan på miljön**

Läkemedel som kommer ut i naturen påverkar fiskar och vattenlevande djur redan vid mycket låga halter. Antibiotika i miljön kan dessutom allvarligt hota människors och djurs hälsa. Mer kunskap behövs om läkemedlens påverkan på miljön. Läkemedelsverket har sedan 2018 ett uppdrag (S2018/03385) att inrätta och ansvara för ett kunskapscentrum för läkemedel i miljön. Under 2022 fokuserade Kunskapscentrum på fortsatt dialog, samverkan samt kunskapsutbyte och kunskapsspridning om läkemedel i miljön för att öka kunskapsspridning och stimulera till åtgärder och utveckling för att bidra till Sveriges generationsmål och miljökvalitetsmål.

#### **Utvecklande av en miljöpremie för läkemedel**

I syfte att minimera utsläpp av läkemedelsrester i miljön har TLV, Läkemedelsverket och E-hälsomyndigheten haft ett uppdrag (S2021/04128, S2021/04129 och S2021/04130) att utveckla och förbereda för en försöksverksamhet om införandet av en frivillig miljöpremie i läkemedelsförmånssystemet. Genom en sådan försöksverksamhet har Sverige möjlighet att ta en ledarroll i omställningen till hårdare miljökrav inom läkemedelsproduktion. Myndigheterna slutredovisade sina uppdrag i oktober

2022. Myndigheterna föreslår att Läkemedelsverket, efter ansökan från ett företag, ska pröva om en vara uppfyller för miljöpremien ställda kriterier och därefter besluta om miljöpremie. E-hälsomyndigheten ska enligt förslaget betala ut miljöpremien månadsvis i efterhand, baserat på expedierad försäljning inom periodens vara-systemet, vilket är ett system där de generiskt utbytbara läkemedel som har lägst pris erbjuds till kunderna på apoteken när de byter ut läkemedel till det billigaste alternativet.

För att minska läkemedels påverkan på miljön krävs det åtgärder i hela livsrymden. Regeringen har därför vidtagit åtgärder för bl.a. avancerad rening av läkemedelsrester från avloppsvatten. Regeringen har också ett etappmål för läkemedel i miljön, under miljö kvalitetsmålet giftfri miljö. Det huvudsakliga syftet med etappmålet är att minimera läkemedelsrester i miljön, se utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård, avsnitt 3.9 Giftfri miljö.

## **Apoteksmarknadens utveckling**

### **Justering av apotekens handelsmarginal**

TLV beslutade i februari 2022 att justera den s.k. handelsmarginalen, dvs. den del av läkemedelsförmånen som utgör ersättningen till apoteken. Syftet med justeringen var delvis att ge apoteken ersättning för vissa planerade avgiftsökningar. Höjningen gjordes genom en justering av generikatillägget för läkemedel som säljs inom periodens vara-systemet med 1,25 kronor till 12,75 kronor per förpackning. Effekten av höjningen har inneburit en ökning av handelsmarginalen med 7–8 miljoner kronor per månad sedan införandet i februari 2022.

### **Stöd till apotek i glesbygd och e-handelns fortsatta etablering**

Tillgängligheten till apotek är viktig för att säkerställa tillgången till läkemedel och apoteksservice för hela befolkningen i alla delar av landet. I syfte att förbättra förutsättningarna för apotek med begränsat kundunderlag inrättade regeringen 2013 ett särskilt statsbidrag för apotek i glesbygd. Bidraget betalas ut till apotek i glesbygd utifrån ett antal parametrar och är ett stöd för att apoteken ska kunna upprätthålla apoteksservice i områden där möjligheten till lönsamhet är begränsad. År 2022 ansökte 45 apotek om glesbygdsbidrag och 44 apotek fick sådant bidrag. Totalt betalade TLV ut 12 miljoner kronor för 2022 i glesbygdsbidrag.

E-handeln har etablerat sig stadigvarande på apoteksmarknaden och utgör för närvarande 20 procent av försäljningsvärdet. Leveranserna i e-handeln täcker geografiskt i princip hela landet.

### **Försöksverksamhet med farmaceutiska tjänster**

TLV har sedan 2021 ett uppdrag att genomföra en försöksverksamhet med farmaceutiska tjänster som erbjuds på öppenvårdsapotek i syfte att förbättra läkemedelsanvändningen i befolkningen. Under 2022 testades en farmaceutisk tjänst som bestod i inhalationsvägledning riktad till personer med inhalator. Tjänsten utfördes på 150 apotek vid 7 905 tillfällen. Det visade sig att omkring hälften av användarna gjorde något fel som kunde korrigeras av farmaceuten. I november 2022 inleddes ett försök med tjänsten Apotekens läkemedelssamtal, som riktar sig till patienter som är inrensade på läkemedel som innehåller statiner.

## **God kvalitet i hälso- och sjukvården**

### **Sjukvårdsrelaterade åtgärdbara dödsfall minskar**

Indikatorn sjukvårdsrelaterade åtgärdbara dödsfall speglar förtida dödlighet i fråga om vissa dödsorsaker relaterade till diagnoser som bedöms vara särskilt möjliga att påverka med medicinska insatser, tidig upptäckt och behandling. Ett lågt antal beräknade

åtgärdbara dödsfall kan ses som en framgång för såväl folkhälsoarbetet som resultaten i hälso- och sjukvården.

Den sjukvårdsrelaterade åtgärdbara dödligheten minskade mellan 2011 och 2022 för både kvinnor och män, men den är fortsatt högre bland män än bland kvinnor. Skillnaden går till största delen att härleda till de stora folksjukdomarna där den åldersstandardiserade dödligheten är högre bland män. Till stor del beror minskningarna på att dödligheten i hjärtinfarkt och stroke har gått ned. Skillnaderna är större mellan grupper med olika utbildning än mellan kvinnor och män, där kortare utbildning är mer relaterat till högre dödlighet. Skillnaden mellan kvinnor och män har också minskat i respektive utbildningsgrupp. Under 2021 var dödligheten för män med förgymnasial utbildning 104 per 100 000 invånare, vilket kan jämföras med gruppen kvinnor med eftergymnasial utbildning där dödligheten var knappt 30 per 100 000 invånare.

### **Dödlighet efter diagnos i några av de stora sjukdomsgrupperna**

Indikatorerna dödlighet efter stroke och hjärtinfarkt avser att mäta kvaliteten i hela vårdkedjan från ambulansverksamheten till det akuta omhändertagandet och efterföljande vård. Effekterna av samverkan mellan regionernas olika verksamheter och kommunernas hälso- och sjukvård fångas därför in även i dessa indikatorer.

På längre sikt har dödligheten efter förstagångsstroke minskat men under det senaste decenniet har andelen legat på ungefär samma nivå. Det finns stora skillnader mellan grupper med olika utbildningsnivå där kvinnor och män med endast gymnasieutbildning har högre dödlighet i stroke än de med högre utbildning. Dödligheten beskrivs som andel döda inom 90 dagar efter förstagångsstroke inklusive död utanför sjukhus. För män med förgymnasial utbildning var dödligheten 18 procent, att jämföra med män med eftergymnasial utbildning där dödligheten uppgick till knappt 14 procent. För kvinnor syns samma mönster. För kvinnor med förgymnasial utbildning var dödligheten 18 procent medan dödligheten för kvinnor med eftergymnasial utbildning var 13 procent.

Även dödligheten efter en hjärtinfarkt har minskat betydligt sedan 1990-talet. På samma sätt som för dödligheten efter en stroke är skillnaderna mellan kvinnor och män små. Men även här finns det skillnader kopplade till utbildningsnivån där personer med lägre utbildning har högre dödlighet. Dödligheten beskrivs som andel döda inom 28 dagar efter hjärtinfarkt. För män med förgymnasial utbildning var dödligheten 17 procent, att jämföra med dödligheten för män med eftergymnasial utbildning där dödligheten var 13 procent. Bland kvinnorna var skillnaderna ännu större mellan utbildningsgrupperna – 18 procent bland kvinnor med förgymnasial utbildning medan dödligheten för gruppen med eftergymnasial utbildning var 12 procent.

### **Arbetet med patientsäkerhet samordnas och utvecklas**

Enligt Socialstyrelsens lägesrapport Tillståndet och utvecklingen inom hälso- och sjukvården 2023 minskade andelen vårdtillfällen med vårdskador både i somatisk och psykiatrisk vård för vuxna under perioden 2013–2021. Andelen av samtliga vårdrelaterade infektioner som bedöms som undvikbara minskade från 64 procent till 43 procent. Under 2022 minskade även antalet anmälningar enligt lex Maria jämfört med 2021. Dock visade en mätning som genomfördes under våren 2022 i 15 regioner att följsamheten till hygienrutiner och klädregler var 79 procent jämfört med 83 procent 2021.

Under 2022 hade samtliga 21 regioner tagit fram eller höll på att ta fram egna regionala handlingsplaner för patientsäkerhet. Motsvarande arbete pågick under 2022 i 84 av landets 290 kommuner. Samverkan kring genomförandet av de nationella åtgärderna i handlingsplanen sker i ett nationellt råd för patientsäkerhet som inrättades av Socialstyrelsen 2020. Under 2022 bidrog några av rådets aktörer, bl.a. Inspektionen för vård och omsorg, Statens haverikommission och Arbetsmiljöverket, till en övergripande lägesbild genom kartläggningar, granskningar och tillsyn. Vidare fördelas medel inom ramen för överenskommelsen mellan staten och SKR om insatser för psykisk hälsa och suicidprevention för att stärka förutsättningarna för att kommuner och regioner ska kunna bedriva en kunskapsbaserad och säker vård och omsorg för personer med psykisk ohälsa.

### **Fler organ- och vävnadsdonationer behövs**

Trots att viljan i befolkningen att efter döden donera organ är hög och att antalet donationer över tid har ökat är tillgången till organ otillräcklig för att möta behovet hos de patienter som behöver behandling genom transplantation. Även antalet vävnadsdonationer behöver öka. Socialstyrelsen har i en uppdragsredovisning i december 2022 identifierat faktorer i hälso- och sjukvården som kan utgöra strukturella hinder för en ändamålsenlig donationsverksamhet (S2020/08099). Regeringen har därför gett Socialstyrelsen ett uppdrag att ta fram en nationell handlingsplan och ett kunskapsstöd med syfte att stärka hälso- och sjukvårdens arbete med organ- och vävnadsdonationer. Kunskapsstödet ska redovisas i december 2024 och handlingsplanen i oktober 2025 (S2023/01429).

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om stöd till anhöriga (bet. 2021/22:SoU26 punkt 7, rskr. 2021/22:315). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör se över frågan om ett uppdaterat kunskapsstöd och andra konkreta insatser för att säkerställa ett systematiskt och jämlikt bemötande samt möjlighet till uppföljningssamtal för anhöriga till avlidna organdonatorer i hela landet (bet. 2021/22:SoU26 s. 16). Uppdraget till Socialstyrelsen att ta fram en nationell handlingsplan och ett kunskapsstöd är enligt regeringen en insats som bidrar till att främja utvecklingen av en mer ändamålsenlig organ- respektive vävnadsdonationsverksamhet i svensk hälso- och sjukvård. En sådan utveckling ökar även förutsättningarna för en mer jämlik vård i hela landet. Vid uppdragets genomförande ska även närståendes behov beaktas. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed har tillgodosetts och är slutbehandlat.

### **Statlig uppföljning genom tillgång till hälsodata**

Socialstyrelsen lämnade i november 2022 sin slutredovisning av uppdraget att utveckla förutsättningar för insamling av väntetidsdata (S2021/06332). I uppdraget har det ingått att utreda vilka uppgifter som myndigheten behöver samla in för att kunna följa upp väntetider inom hälso- och sjukvården samt för att följa och utvärdera vårdgarantins efterlevnad. Socialstyrelsen föreslår att patientregistret vidareutvecklas för att möjliggöra insamling av väntetidsdata.

Socialstyrelsen lämnade i november 2022 sin slutredovisning av uppdraget att lämna förslag på hur patientregistret ska kunna innehålla data om samtliga patienter som behandlats inom den öppna vården som inte är primärvård (S2020/09593). Enligt rapporten sker uppskattningsvis 40 procent av alla besök i den specialiserade somatiska öppenvården hos andra yrkeskategorier än läkare. Socialstyrelsen gör också bedömningen att en utvidgning av vilka personuppgifter i den specialiserade öppenvården som får behandlas skulle bidra till en mer fullständig bild av vården, ge



underlag för utvärdering av vårdens kvalitet och bidra till en ökad jämförbarhet mellan olika regioner.

Utredningen om bättre förutsättningar för uppföljning av hälso- och sjukvården (S 2023:02) tillsattes den 30 mars 2023. Utredaren ska bl.a. analysera regelverket för hälsodataregister och föreslå regler för behandling av personuppgifter från primärvården, av uppgifter om väntetider och vårdköer och av uppgifter om samtliga patienter som behandlas inom den specialiserade öppenvården samt om användning av rekvisitionsläkemedel.

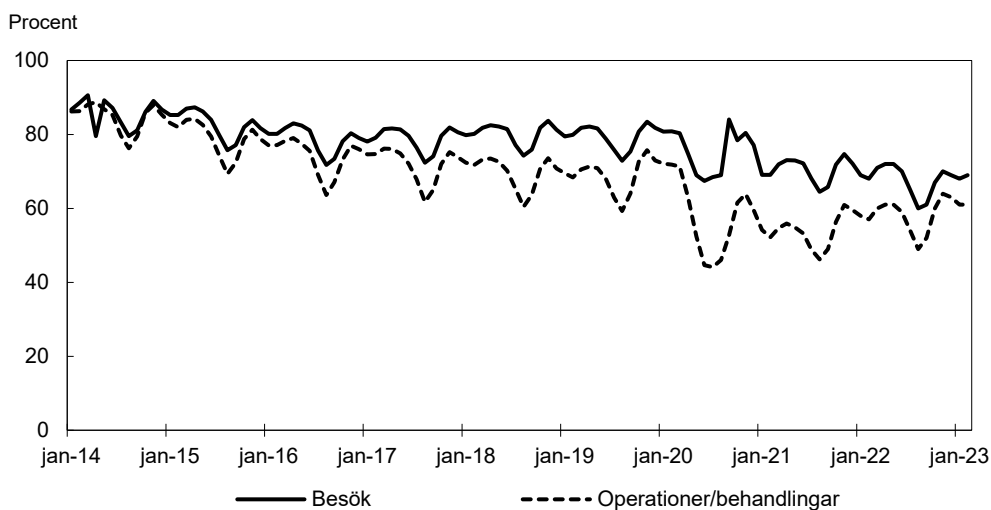
## Tillgängligheten i vården

### Många upplever god tillgång till hälso- och sjukvård samtidigt som långa väntetider och vårdköer består

Under 2022 upplevde 85 procent av befolkningen att de hade tillgång till den vård de behöver, enligt den nationella enkätundersökningen Hälso- och sjukvårdsbarometern. Det är en minskning med 3 procentenheter sedan 2021. Däremot ansåg endast 48 procent att väntetiderna till besök och behandling på sjukhus var rimliga medan 63 procent av befolkningen upplevde väntetiderna till vårdcentralen som rimliga. Det är en minskning med 7 procentenheter vardera sedan 2021.

I maj 2023 väntade ca 482 500 personer på ett första besök och ca 161 800 personer på behandling inom den specialiserade vården. Det är en minskning med ca 1 200 personer till första besök och en ökning med ca 6 100 till behandling jämfört med maj 2022. Av dessa hade ca 29 respektive 38 procent väntat längre än vårdgarantins gräns på 90 dagar. Det är en minskning med en procentenhet för första besök respektive en ökning med en procentenhet för behandling jämfört med maj 2022. På grund av en ny uppföljningsmodell som infördes inom den specialiserade vården den 1 januari 2021 är det svårt att göra jämförelser av antalet väntande bakåt i tiden. Diagram 3.3 visar därför andelen väntande patienter som har väntat inom vårdgarantins gränser till besök och operation/behandling och hur den har minskat över tid. Statistiken redovisas inte uppdelad på kvinnor respektive män till följd av att det inte finns några märkbara skillnader mellan könen avseende besök m.m. som uppfyller vårdgarantin.

**Diagram 3.3 Andelen besök och operation/behandling som uppfyller vårdgarantin per månad under perioden 2014–2023**



Anm.: En ny uppföljningsmodell infördes i januari 2021.

Källa: Väntetidsdatabasen, Sveriges Kommuner och Regioner.

## Prestationskrav som stärker tillgängligheten till vård

Regeringen avsätter årligen närmare tre miljarder kronor med prestationskrav för att stödja regionernas arbete med att korta väntetider och vårdköer, i syfte att fler patienter ska få vård i rimlig tid. I januari 2022 ingick staten och SKR en överenskommelse om ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården för 2022 (S2022/00608). Under juni–november 2022 ökade antalet regioner som uppfyllde prestationskraven och som därigenom kortade sina väntetider. I november 2022 uppfyllde nio regioner minst sex av nio prestationskrav medan motsvarande antal i juni var sju regioner.

I december 2022 ingick staten och SKR en överenskommelse om ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården för 2023 (S2022/04844). Jämfört med 2022 skärptes samtliga prestationskrav. Under januari–maj 2023 ökade antalet regioner som uppfyllde prestationskraven och som därigenom kortade sina väntetider. I maj 2023 uppfyllde åtta regioner minst fem av nio prestationskrav medan motsvarande antal i januari var sju regioner.

Under 2023 har Socialstyrelsen genomfört de första årliga dialogerna med regionerna, inom ramen för regeringsuppdraget att strategiskt, långsiktigt och kontinuerligt följa upp och föra dialog om hälso- och sjukvårdens tillgänglighet, med fokus på väntetider och vårdköer (S2022/01664). Dialogerna syftar bl.a. till att skapa ökat intresse för lärande och starkare drivkrafter till förändring i regionerna och därigenom stärka förutsättningarna för att alla patienter ska få vård i rimlig tid inom vårdgarantins gränser.

## Riktad satsning ska öka antalet vårdplatser

Antalet vårdplatser per capita har minskat de senaste decennierna, i såväl Sverige som övriga OECD-länder. Mellan 2010 och 2020 minskade vårdplatserna från 2,7 till 2,1 vårdplatser per 1 000 invånare, enligt Socialstyrelsens definition. Samtidigt har antalet överbeläggningar och utlokaliserade patienter inom somatisk vård ökat. I december 2022 var det i genomsnitt 8,8 överbeläggningar och 2,9 utlokaliseringar per 100 disponibla vårdplatser på landets sjukhus. De regionala skillnaderna är dock stora.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har under en längre tid följt utvecklingen och i januari 2022 inledde myndigheten en nationell tillsyn av samtliga regioners sjukhusvård, med särskilt fokus på akutsjukhus. IVO har inom ramen för tillsynsinsatsen beslutat om kritik avseende 27 sjukhus i 21 regioner. IVO konstaterade i sin delredovisning (2023:02) av tillsynen att flera av landets akutsjukhus har återkommande problem med utlokaliseringar, överbeläggningar och brist på disponibla vårdplatser och att sjukhusen inte är dimensionerade utifrån de vårdbehov som finns hos medborgarna. IVO anser att bristen på disponibla vårdplatser medför risker för att patienters tillstånd förvärras, att allvarliga vårdskador uppstår och i värsta fall att patienter avlider. IVO avser att i den fortsatta tillsynen granska de åtgärder som regionerna vidtar med anledning av myndighetens beslut.

Socialstyrelsen fick i februari 2023 ett uppdrag att ta fram förslag till en nationell plan för att dels minska bristen på disponibla vårdplatser, dels öka antalet disponibla vårdplatser där det behövs (S2023/00679). Den nationella planen ska syfta till att stärka all sjukhusvård och målet är att fler disponibla vårdplatser ska skapas där de gör störst nytta. Vidare har Socialstyrelsen ett uppdrag att under 2023 betala ut närmare 2 miljarder kronor till regionerna för att öka antalet vårdplatser (S2023/00680). 750 miljoner kronor fördelas mellan de regioner som rapporterar in vårdplatsdata till Socialstyrelsen. Resterande 1 240 miljoner kronor fördelas mellan de regioner som minskar antalet överbeläggningar respektive utlokaliseringar per hundra disponibla vårdplatser 2023 jämfört med 2022. Regionerna kan även få del av medlen om de är

en av fem regioner med minst antal överbeläggningar respektive utlokaliseringar per hundra disponibla vårdplatser.

I syfte att stärka regionernas förutsättningar för att skapa balans mellan inflödet av patienter och den kapacitet som finns inom hälso- och sjukvårdssystemet, har Socialstyrelsen även ett uppdrag att stödja och stärka regionernas produktions- och kapacitetsplanering samt lämna förslag på målvärden för antalet vårdplatser (S2022/01373). I en delredovisning i maj 2023 bedömer myndigheten att antalet disponibla vårdplatser behöver öka med ca 2 360 inom somatisk vård, varav 60 IVA-platser för att möta behoven.

### **Nationell vårdförmedling i syfte att korta värdköerna**

I budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 9) avsatte regeringen 100 miljoner kronor årligen för införandet av en nationell vårdförmedling. Nationell vårdförmedling innebär att väntande patienter erbjuds vård hos en annan vårdgivare med kortare väntetider oavsett var i landet denna vårdgivare finns. Detta är en komplex process som innebär omflyttning av vårdbehov utifrån tillgänglig vårdkapacitet. I stort sett alla regioner har i dag någon form av stödjande funktion, s.k. vårdlotsar eller vårdgarantikanslier, med uppdrag att hjälpa patienter och verksamheter med frågor kopplade till vårdgarantin, väntetider och vårdförmedling. Regeringen stödjer vårdlotsarnas och vårdgarantikansliernas arbete inom ramen för överenskommelsen mellan staten och SKR om ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården (S2022/02249, S2022/04844).

Regeringen bedömer att statliga insatser kopplade till nationell vårdförmedling ska utformas så att de bidrar till att effektivisera och förenkla regionernas och vårdgivarnas processer och arbetssätt för att erbjuda patienter vård hos en annan vårdgivare.

En förutsättning för effektiv nationell vårdförmedling är att det finns ett nationellt digitalt system där det på ett effektivt sätt går att söka efter vårdgivare som kan utföra den vård som patienten är i behov av. Regeringen ändrade därför den 22 juni 2023 E-hälsomyndighetens uppdrag att genomföra en förstudie om hur ett nationellt vårdsöksystem kan utvecklas, organiseras och förvaltas i statlig regi till att myndigheten ska ta fram och tillhandahålla ett nationellt vårdsöksystem (S2022/01372). Vårdsöksystemet ska möjliggöra för regioner och vårdgivare med avtal med regioner, inklusive deras olika funktioner såsom vårdlotsar, att söka efter andra vårdgivare i landet som snabbare kan utföra den vård som väntande patienter är i behov av. På sikt väntas vårdsöksystemet även underlätta för patienter att hitta möjliga vårdgivare genom att delge nödvändig information om vårdgivare på ett samlat och enhetligt sätt. En grundläggande information som behövs i vårdsöksystemet är vårdgivar- och vårdutbudsinformation. Regeringen gav därför den 22 juni 2023 E-hälsomyndigheten ett uppdrag att ta fram en nationell katalog över vårdgivare och utförare av socialtjänst (S2023/02118).

I avvaktan på att de långsiktiga och nationellt heltäckande initiativen kommer på plats är det angeläget att också genomföra insatser som skyndsamt ökar antalet patienter som får vård hos en annan vårdgivare med ledig kapacitet eller kortare väntetider, i syfte att bidra till kortare värdköer. Med anledning av det gav regeringen den 22 juni 2023 E-hälsomyndigheten och Socialstyrelsen ett uppdrag att omgående genomföra insatser som stödjer och stärker regionernas arbete med att möjliggöra för patienter som väntar på vård att få vården utförd på annat håll i landet hos vårdgivare med ledig kapacitet eller kortare väntetider (S2023/02119). I uppdraget ingår att skapa en nationell lägesbild av både offentliga och privata vårdgivares möjlighet att ta emot patienter från andra vårdgivare för operation eller behandling. Fokus bör inledningsvis vara på några av de vanligaste cancerdiagnoserna i Sverige så som kolorektal-, bröst-

och prostatacancer. Vidare gav regeringen samma dag E-hälsomyndigheten och Socialstyrelsen ett uppdrag att ta fram förslag till en nationell plan för att möjliggöra regeringens initiativ om nationell vårdförmedling (S2023/02117). Uppdraget syftar till att identifiera eventuella ytterligare utmaningar vid nationell vårdförmedling och lämna förslag på statliga insatser som kan bidra till att effektivisera och förenkla regionernas och vårdgivarnas processer och arbetssätt för att erbjuda patienter vård hos en annan vårdgivare med ledig kapacitet eller kortare väntetider.

### **Vissa utmaningar för primärvårdens tillgänglighet**

Primärvårdens tillgänglighet är avgörande för omställningen till en god och nära vård. Uppfyllelsen av vårdgarantins bedömningsgaranti i den regionala primärvården, dvs. att den enskilde ska ha fått en medicinsk bedömning av läkare eller annan legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal inom tre dagar från det att den enskilde har sökt kontakt med primärvården, ligger relativt konstant kring 80–88 procent över tid. Uppfyllelsen skiljer sig dock väsentligt mellan olika legitimerade professioner. För medicinsk bedömning av läkare eller sjuksköterska ligger måluppfyllelsen generellt mellan 85 och 90 procent, medan den ofta ligger mellan 50 och 60 procent för t.ex. psykologer, arbetsterapeuter och fysioterapeuter.

Primärvården är ett delat ansvar mellan regioner och kommuner. I Socialstyrelsens enkät Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? framkommer i 2022 års undersökning att andelen äldre personer som bor på särskilt boende (säbo) som har svarat att det är mycket eller ganska lätt att få träffa en sjuksköterska vid behov har minskat med sex procentenheter jämfört med 2020 och 2019 till 69 procent år 2022. Samtidigt anger 13 procent att det är ganska eller mycket svårt. Tillgången till läkare i särskilt boende har under lång tid konstaterats vara otillräcklig. Rapporter visar på en liknande problembild i ordinärt boende. I enkäten Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? från 2022 har andelen äldre personer på säbo som anger att det är mycket eller ganska lätt att få träffa läkare vid behov sjunkit från 53 procent 2020 till 45 procent 2022. Andelen som uppger att det är ganska eller mycket svårt har ökat från 17 procent 2013 och 21 procent 2020 till 28 procent 2022.

Kontinuitet i primärvården bidrar till ökad tillgänglighet, delaktighet, kvalitet och effektivitet. Fast läkarkontakt är en del i arbetet med att öka kontinuiteten inom hälso- och sjukvården. Socialstyrelsen har på uppdrag av regeringen tagit fram ett nationellt riktvärde för hur många invånare en specialistläkare i primärvården i normalfallet kan ansvara för som fast läkarkontakt. Syftet är ökad trygghet och tillgänglighet samt likvärdigt god kvalitet över landet. Riktvärdet är 1 100 invånare per specialistläkare och 550 invånare per ST-läkare. För att svara mot riktvärdet på nationell nivå, och för att fler ska kunna få en fast läkarkontakt, behövs enligt Socialstyrelsen och Nationella vårdkompetensrådets beräkningar betydligt fler specialistläkare och ST-läkare i primärvården.

### **Den digitala tillgängligheten till vården fortsätter att utvecklas**

Det digitala vårdutbudet inom svensk hälso- och sjukvård har utvecklats snabbt under de senaste åren, med en etablering av flera digitala vårdföretag och en stor ökning av nyttjandet av tjänsterna. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys lämnade 2022 rapporten Besök via nätet – Resursutnyttjande och jämlikhet kopplat till digitala vårdbesök (S2022/01043). De slutsatser som myndigheten drog var att digitala vårdbesök främjat produktiviteten och ökat tillgängligheten men de nyttjas inte av alla. Digitala vårdbesök används främst av barn och yngre vuxna, storstadsbor, personer som inte har någon kronisk sjukdom, personer med relativt goda socioekonomiska förhållanden och personer födda i Sverige. Myndigheten konstaterar också att

eftersom ersättningen för digitala och fysiska vårdbesök är densamma har detta försvårat möjligheterna till kostnadseffektivisering och att det finns kunskapsluckor om hur effektiva digitala vårdbesök är.

I Konkurrensverkets rapport Privata digitala vårdtjänsters påverkan på konkurrensförhållanden inom primärvården från augusti 2022 framkommer att sedan 2016 har antalet digitala utomlänsbesök ökat markant, från ca 20 000 besök 2016 till 2,3 miljoner besök under pandemiåret 2020. Samtliga regioner erbjuder för närvarande digitala vårdbesök. I en enkät från Konkurrensverket i april 2022 uppger vårdcentralchefer att åtta av tio vårdcentraler erbjuder digitala vårdbesök till listade patienter. En tredjedel av vårdcentralerna erbjuder digitala besök även till patienter som inte är listade hos dem. I enkäten anger vårdcentralcheferna i regionerna även att de privata digitala vårdtjänsterna har bidragit till att patienter och vårdpersonal känner sig mer bekväma med digitala vårdtjänster, och också att de privata digitala vårdtjänsterna har stimulerat utvecklingen av digitala vårdtjänster inom andra delar av hälso- och sjukvården. De flesta regioner erbjuder för närvarande självservice-tjänster. Det gäller bl.a. i fråga om tidsbokning, receptförskrivning, provsvar och tillgång till den egna journalen, digitala möten i både slutenvård och öppenvård, egenmonitorering för några av de vanligast förekommande folksjukdomarna samt vårdtekniska lösningar för bl.a. läkemedelshantering, bildhantering, screening och lagring av patologiska resultat. De flesta regioner har även infört digitala lösningar där patienter kan registrera ankomst på vårdmottagningen. Fjorton regioner har eller håller på att införa s.k. e-frikort för att hantera högkostnadsskyddet digitalt.

## En jämlik och jämställd vård

### **Sjukdomar och tillstånd som främst drabbar kvinnor är eftersatta**

Sjukdomar som främst drabbar kvinnor och flickor forskas det inte på i lika stor utsträckning som andra sjukdomar. I SKR:s uppföljning Kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa genom livet framgår att det också finns stora regionala skillnader i vården av dessa sjukdomar, vårdkedjorna för flera av sjukdomarna inte är tydliga och att kunskapen om hur flickor och kvinnor ska vägledas rätt i vården är bristande. Väntetiderna är ofta långa för tillstånd som inte är akuta men som har stor påverkan på hälsa och livskvalitet. För att stödja utvecklingen på området har regeringen gett Socialstyrelsen ett uppdrag att genomföra insatser för en jämlik hälso- och sjukvård med fokus på sjukdomar som främst drabbar kvinnor och flickor (S2023/00969).

### **Stora brister i hälso- och sjukvården för personer som utsatts för sexuella övergrepp och sexuellt våld**

Brottsförebyggandet rådets nationella undersökningar visar att andelen sexuella övergrepp är kvar på samma nivå som för 2021 och att kvinnor, i synnerhet unga kvinnor, drabbas i betydligt högre utsträckning än män. SKR:s kartläggning Vården vid sexuellt våld visar att hälso- och sjukvården för sexuellt våldsutsatta skiljer sig åt över landet. I några regioner finns särskilda mottagningar, medan vården i de flesta regioner bedrivs inom ramen för ordinära strukturer. Olika aktörer beskriver att patientgruppen ofta saknar en plats att vända sig till i offentligt finansierad vård, liksom att tillgängligheten till behandling efter sexuella övergrepp är låg. Av SKR:s rapport framgår att vården i många fall inte fångar upp att patienten är eller har varit utsatt för sexuellt våld, trots långvariga vårdkontakter. Detta leder till att många patienter inte får tillgång till stöd och behandling. Detta tyder även på att vårdens resurser ofta inte används effektivt när det gäller denna patientgrupp. Det är i regel även otydligt vilken vård som finns att tillgå i ett icke-akut skede, för såväl patienter som medarbetare i vården och andra aktörer, exempelvis socialtjänsten. Detta kan leda till att patienter skickas runt mellan verksamheter utan att få en ändamålsenlig vård och behandling. I synnerhet för de

patienter som är i behov av traumabehandling beskrivs tillgängligheten vara låg som en följd av en otydlig roll- och ansvarsfördelning och långa väntetider.

Regeringen har gett Socialstyrelsen ett uppdrag att göra en fördjupad kartläggning av hälso- och sjukvården för personer som utsatts för sexuella övergrepp och sexuell våld och föreslå ändamålsenliga och kostnadseffektiva insatser (S2023/00970). I uppdraget ingår även att analysera behov av ytterligare stöd och utbildningsinsatser riktade till hälso- och sjukvården.

### **Fortsatta utmaningar i fråga om förlossningsvård och kvinnors hälsa**

Förlossningsvården är i huvudsak trygg och säker med goda medicinska resultat. Socialstyrelsens uppföljningar från 2021 visar att andelen allvarliga bristningar har minskat över tid och i snitt drabbas 2,5 procent av alla som föder barn, vilket är den lägsta siffran sedan toppen på kurvan år 2004. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys uppföljningar visar att det fortsatt finns utmaningar i förlossningsvården när det gäller personcentrerad, tillgänglig och jämlik vård. Det finns skillnader i vård och vårdutfall både mellan regioner och förlossningskliniker. Det finns också skillnader i vård mellan olika grupper av kvinnor, främst mellan låg- och högutbildade kvinnor och mellan kvinnor födda i Sverige och utanför Europa. Tillgängligheten till förlossningsvården varierar i landet. Eftervården är eftersatt, både i nära anslutning till och en tid efter förlossningen. Den långsiktiga kompetensförsörjningen av barnmorskor inom förlossningsvården är fortsatt en utmaning, bl.a. till följd av brister i arbetsmiljön och en stor generationsväxling.

Vårdtyngden har ökat som följd av att allt fler gravida och födande är äldre och har högt BMI eller andra riskfaktorer som kan leda till komplikationer under graviditet och förlossning. Socialstyrelsens sammanfattande statistik om graviditeter, förlossningar och nyfödda barn för 2021 visar att mödrarnas medelålder har ökat över tid och 2021 var den 29,6 år för förstfödorskor och 32,2 år för omfödorskor. Andelen kvinnor med övervikt eller obesitas (BMI 25 eller högre) vid inskrivning i mödrahälsovården har ökat, från 25 procent 1992 till 45 procent 2021. Andelen förlossningar som induceras, dvs. som sätts i gång på konstgjord väg, har ökat över tid, från 8 procent 1993 då mätningen startades till 26 procent 2021. Under 2020 var ökningen särskilt stor till följd av att många regioner ändrade praxis och började sätta i gång förlossningar under vecka 41 i stället för vecka 42. Det finns också stora regionala skillnader i antalet induktioner. Under 2021 var andelen som inducerades lägst i Region Blekinge (21 procent) och högst i Region Västernorrland (36 procent). Samtidigt har andelen dödfödda sjunkit något och har legat på under 3,2 promille de senaste tre åren. Det är nivåer som är låga i internationell jämförelse.

De senaste fem åren har andelen förlossningar som genomförts med kejsarsnitt ökat varje år. År 2021 genomfördes 18,6 procent av förlossningarna med kejsarsnitt, vilket är en ökning jämfört med 2017 då andelen var 17,2 procent. Kejsarsnitt förekommer oftare vid förlossningar där mödrarna är äldre eller har övervikt eller fetma.

För att stödja utvecklingen mot en tillgänglig, jämlik och säker förlossningsvård har regeringen gett Socialstyrelsen ett uppdrag att ta fram en nationell plan för förlossningsvården med nationella mål samt mått och indikatorer för uppföljning. Den nationella planen ska ange en tydlig inriktning för utvecklingen av förlossningsvården och utgöra ett stöd för ett mer strategiskt och systematiskt förbättringsarbete i regionerna med syfte att bl.a. öka tillgängligheten och minska regionala skillnader. Regeringen har även, för statens räkning, ingått en överenskommelse med SKR inom området förlossningsvård och kvinnors hälsa. I enlighet med överenskommelsen har regionerna bl.a. åtagit sig att genomföra insatser för en mer personcentrerad, tillgänglig

och jämlik hälso- och sjukvård under graviditet, förlossning och eftervård och för att stärka tillgängligheten till förlossningsvården på landsbygden.

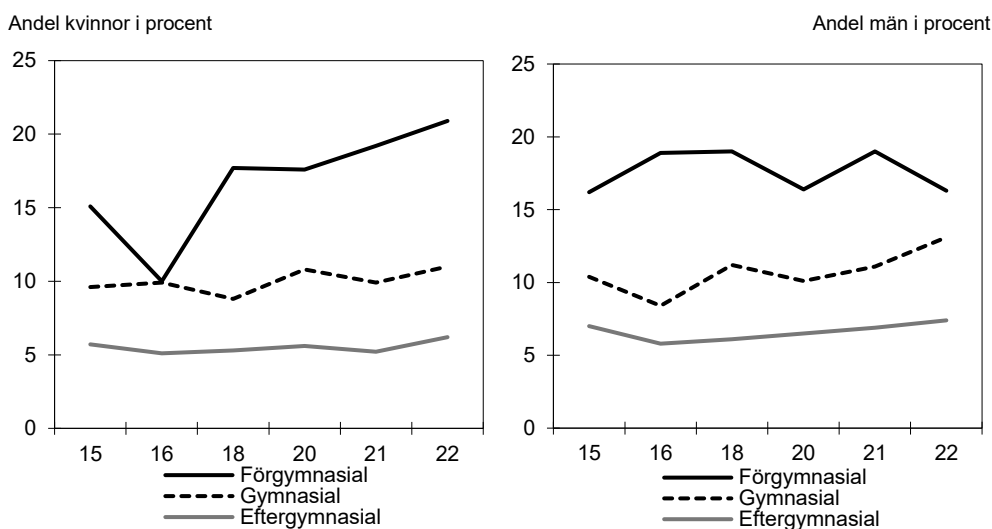
## Tandhälsan är generellt god men fortsatt ojämlig

### Fortsatta ojämlikheter i den självskattade tandhälsan

Graden av utbildningsnivå har relativt stor inverkan på den självskattade tandhälsan. Bland kvinnor med endast förgymnasial utbildning skattade 21 procent den egna tandhälsan som dålig år 2022. Det kan jämföras med kvinnor med högst gymnasial utbildning där 11 procent skattade den egna tandhälsan som dålig. Lägst andel med självskattad dålig tandhälsa hos kvinnor fanns i gruppen med eftergymnasial utbildning. I den gruppen skattade drygt 6 procent den egna tandhälsan som dålig (se diagram 3.4). Bland män med endast förgymnasial utbildning skattade drygt 16 procent den egna tandhälsan som dålig år 2022. Det kan jämföras med män med högst gymnasial utbildning där drygt 13 procent skattade den egna tandhälsan som dålig. Lägst andel med självskattad dålig tandhälsa fanns bland män med eftergymnasial utbildning. I den gruppen skattade drygt 7 procent den egna tandhälsan som dålig.

Regeringen har tillsatt utredningen Stärkt stöd till tandvård för våldsutsatta och ökad kontroll över tandvårdssektorn (S 2022:12). Uppdraget ska slutredovisas senast vid utgången av november 2023.

**Diagram 3.4 Andel personer med uppskattad dålig tandhälsa per år och utbildningsnivå 2015–2022**



Källa: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten

### Regelbunden basundersökning är viktigt för bibehållen tandhälsa

Att besöka tandvården för en basundersökning är en viktig del i den förebyggande tandvården. Besöksfrekvensen för basundersökningar skiljer sig dock åt mellan kvinnor och män, mellan olika åldersgrupper, mellan personer med olika utbildningsbakgrund samt beroende på var i landet personen bor. Av tandhälsoregistret hos Socialstyrelsen framgår det att kvinnor oftare besöker tandvården än män och 2021 hade 59,3 procent av kvinnorna gjort en basundersökning någon gång de senaste två åren. Det kan jämföras med männen där 51,8 procent gjort en basundersökning någon gång under de senaste två åren. Besöksandelen för både kvinnor och män har inte återgått till samma nivåer som före covid-19-pandemin. När personer avstår från regelbundna tandvårdsbesök ökar risken att dessa personer behöver uppsöka tandvården akut. Andelen som endast besökt tandvården akut under det senaste året

har för kvinnor ökat från 2,9 procent år 2015 till 3,4 procent år 2021. Under samma tidsperiod har andelen män med endast akutbesök ökat från 3 procent till 3,4 procent.

#### Andelen kariesfria 6-åringar har ökat

Socialstyrelsen har tidigare uppmärksammat att andelen kariesfria 6-åringar kontinuerligt har minskat till och med 2019. För 2020 och 2021 har den negativa utvecklingen vänt och enligt 2021 års sammanställning har andelen kariesfria 6-åringar ökat med 2 procentenheter till 75 procent bland 6-åringar som undersökts det år de fyllt 6 år, och 1 procentenhet till 78 procent bland 6-åringar som senast undersökts vid 5 eller 6 års ålder. Vissa grupper är mer drabbade än andra och födelseland och socioekonomiska faktorer har tydligt samband med risken för karies vid sex års ålder. Andelen kariesfria 12-åringar var 69 procent 2021 vilket är en oförändrad situation jämfört med föregående år. Bland 19-åringar som undersökts senast som 18- eller 19-åringar ökade andelen kariesfria med 2 procentenheter. Genomsnittsantalet karrerade eller fyllda tänder var 1,9 jämfört med 2,1 2020.

#### Tandvårdsutgifterna har fortsatt öka

I takt med att besöksfrekvensen till tandvården har återhämtat sig efter covid-19-pandemins första år har utgifterna för tandvårdsstödet återigen ökat under de senaste två åren. Under 2022 betalades drygt 6,9 miljarder kronor i statligt tandvårdsstöd, vilket innebär en ökning med ca 92 miljoner kronor i jämförelse med 2021 och ca 924 miljoner kronor jämfört med 2020 (se tabell 3.3).

**Tabell 3.3 Utbetalad ersättning för statligt tandvårdsstöd 2012–2022**

Miljoner kronor

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
<b>Allmänt tandvårdsbidrag<sup>1</sup></b>											
Kvinnor	488	527	525	535	532	558	964	1 120	997	1 162	1 121
Män	458	464	461	469	467	488	845	979	875	1 001	971
<b>Särskild tandvårdsbidrag<sup>2</sup></b>											
Kvinnor		11	18	24	29	33	36	40	33	42	46
Män		5	9	11	13	15	16	18	15	19	21
<b>Högekostnads-skydd<sup>3</sup></b>											
Kvinnor	1 970	2 094	2 119	2 123	2 247	2 317	2 254	2 250	2 010	2 283	2 353
Män	1 961	2 075	2 111	2 111	2 251	2 348	2 269	2 249	2 047	2 303	2 390
<b>Samtliga tre tandvårdsstöd</b>											
Kvinnor	2 458	2 632	2 662	2 682	2 808	2 908	3 254	3 411	3 042	3 487	3 521
Män	2 419	2 544	2 581	2 591	2 731	2 851	3 130	3 248	2 938	3 325	3 383
<b>Totalt</b>	<b>4 877</b>	<b>5 184</b>	<b>5 243</b>	<b>5 273</b>	<b>5 539</b>	<b>5 759</b>	<b>6 384</b>	<b>6 656</b>	<b>5 980</b>	<b>6 812</b>	<b>6 904</b>

<sup>1</sup> Det allmänna tandvårdsbidraget ska stimulera till regelbundna besök hos tandläkare och är främst tänkt att användas för undersökningar och förebyggande tandvård.

<sup>2</sup> Det särskilda tandvårdsbidraget riktar sig till personer som har sjukdomar eller funktionsnedsättningar som ökar risken för försämrad tandhälsa. Det särskilda tandvårdsbidraget infördes 2013.

<sup>3</sup> Högekostnads-skyddet innebär att den försäkrade vid större behandlingar inte behöver betala hela kostnaden själv.

Källa: Försäkringskassan.

#### En mer välfungerande och jämlik ambulanssjukvård

En väl fungerande och jämlik prehospital akutsjukvård är en viktig del av hälso- och sjukvården och en av samhällets viktigaste funktioner som bidrar till trygghet för befolkningen.



Socialstyrelsen har kartlagt den prehospitala vården och, utifrån kartläggningens resultat, lämnat förslag på hur den prehospitala vården kan utvecklas, effektiviseras och stärkas på ett ändamålsenligt sätt, både på kort och lång sikt (S2021/02144). Den samlade nulägesbilden utifrån kartläggningen visar att det finns flera utmaningar i den prehospitala akutsjukvården, bl.a. att den är fragmenterad och i många delar arbetar i stuprör. Bland annat anger 15 av 20 svarande regioner att ambulanssjukvården i samband med uppdrag saknar tillgång till patientjournaler.

Staten och SKR har sedan 2021 ingått en årlig överenskommelse om att förstärka och utveckla ambulanssjukvården för att den ska bli mer jämlik och tillgänglig samt möta kraven som utvecklingen mot en god och nära vård samt högspecialiserad vård medför. Den treåriga satsningen (2021–2023) på ambulanssjukvården har haft en positiv effekt och satt fokus på ambulanssjukvården genom att befintliga arbetssätt och rutiner har stärkts och vidareutvecklats.

### **Arbetet utifrån den nationella cancerstrategin och EU:s cancerplan**

För att möta utmaningarna inom cancervården finns det sedan 2009 en nationell cancerstrategi. Ett verktyg för arbetet med den nationella cancerstrategin och EU:s cancerplan är den årliga överenskommelsen om cancervården mellan staten och SKR. Under 2023 har 625 miljoner kronor avsatts för att ytterligare utveckla och förbättra cancervården.

Socialstyrelsen delredovisade i december 2022 regeringens uppdrag att samordna det nationella arbetet med att genomföra EU:s cancerplan (S2022/02861). Av delredovisningen framgår att Sverige leder respektive deltar i flera EU-initiativ kopplat till EU:s cancerplan samt att arbete med nationell samordning har inletts.

Strålsäkerhetsmyndigheten delredovisade i mars 2023 ett uppdrag om insatser för ett förstärkt förebyggande arbete mot hudcancer (S2019/02786). Av redovisningen framgår att ett stort antal kunskapshöjande insatser genomförts och att dessa lett till att målgruppen fått ökad kunskap om frågan. Enligt redovisningen har uppdraget även lett till ökad samverkan kring frågan.

### **Insatser för att begränsa/utrota livmoderhalscancer**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om livmoderhalscancer (bet. 2020/21:SoU36, rskr. 2020/21:246). Av tillkännagivandet följer att regeringen inom ramen för en ny uppdaterad nationell cancerstrategi ska genomföra en systematisk, långsiktig och nationell satsning i form av en handlingsplan för att inom fem–sju år totalt eliminera livmoderhalscancer i Sverige (bet. 2020/21:SoU36 s. 10). Regeringen har genom statens överenskommelse med SKR om en jämlik och effektiv cancervård med kortare väntetider avsatt 25 miljoner kronor för riktade insatser som syftar till att utrota livmoderhalscancer. Regeringen har även under våren 2023 inlett ett arbete med att uppdatera den nationella cancerstrategin. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

### **Standardiserade vårdförlopp bidrar till en mer jämlik och effektiv cancervård**

En nationell målsättning är att 70 procent av alla nya cancerfall ska behandlas inom ett standardiserat vårdförlopp (SVF). Även om det fortsatt finns stora regionala skillnader och skillnader mellan olika cancer typer uppnådde för första gången samtliga regioner målet 2022. Antalet personer som utreddes enligt SVF under 2022 uppgick till 143 074 personer, vilket är det högsta antalet hittills. Av dessa var 71 016 kvinnor (49,6 procent) och 72 058 män (50,4 procent).

De förbättrade ledtider som uppnåddes under 2020 och fram t.o.m. våren 2021 har fallit tillbaka och är för närvarande sämre än före covid-19-pandemin. Detta är troligt-

vis en effekt av att annan uppskjuten vård fortsatt konkurrerar om behandlingsutrymmet. Några skillnader mellan könen kan inte påvisas utifrån behandlingstyp eller sjukvårdsregional nivå.

#### Stärkande av barncancervården

Under 2020 tog den nationella arbetsgruppen för barncancer fram en handlingsplan omfattande över 60 insatser som ska stärka och öka kvaliteten inom barncancerområdet. Totalt har sedan dess 38 insatser färdigställts, varav 16 pågår och resterande insatser planeras påbörjas under 2023. Elva insatser har färdigställts under 2022. Exempel på insatser genomförda under 2022 inkluderar en nationell kartläggning av kompetensförsörjningen inom barncancervården samt framtagandet av en nationell utbildningssatsning om det nationella vårdprogrammet för långtidsuppföljning efter barncancer.

#### Framsteg inom precisionshälsa

I november 2022 slutredovisades det utvecklingsprojekt inom tidig upptäckt av cancer som regeringen beviljat Region Västerbotten medel för 2021–2022 (S2022/02861). Av redovisningen framgår att det finns god möjlighet att göra breda analyser av cancerbiomarkörer på kohorter som samlats i Region Västerbotten sedan 1990-talet. Med hjälp av denna kohort kan det bli möjligt att identifiera vilka cancerformer som tidigt kan upptäckas via blodprov.

Socialstyrelsen hade 2022 regeringens uppdrag att betala ut medel till Genomic Medicine Sweden (GMS) för precisionsmedicinska piloter inom barn-, bröst- och livmoderhalscancer (S2022/01056). Pilotprojektet utvidgades senare till att även inkludera lungcancer, vilket regeringen beviljade ytterligare medel för (S2022/02545). Av slutrapporteringen från pilotprojekten framgår att medlen bl.a. har lett till ökad jämlikhet i projektens utförande, ökad vetenskaplig tyngd, fördjupat hälsoekonomiskt arbete samt arbete med validering och implementering av en nationell genpanel. Regeringen stödjer GMS fortsatta arbete med barncancer även under 2023 (S2022/01056).

### 3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

#### Stärkt beredskap inom hälso- och sjukvården

Det pågår ett omfattande arbete för att stärka och vidareutveckla beredskapen och motståndskraften inom hälso- och sjukvården i syfte att hälso- och sjukvårdsverksamhet ska kunna upprätthållas vid fredstida kriser, höjd beredskap och ytterst krig. Regeringen uttalade under 2022 att arbetet ska påskyndas och intensifieras med anledning av det försämrade säkerhetsläget. Vissa åtgärder har därför prioriterats, som t.ex. åtgärder för försörjningsberedskap för läkemedel, samtidigt som det långsiktiga arbetet fortgår. Tilläggsöverenskommelsen mellan staten och SKR om försörjningsberedskap för läkemedel 2022 syftar till att regionerna ska säkerställa tillgång till prioriterade läkemedel som motsvarar en månads förbrukning inom intensivvård, prehospital vård och akut tandvård. Socialstyrelsens uppföljning (S2021/02921) visar att överenskommelsen på kort sikt har bidragit till att regionerna har ökat eller har för avsikt att under 2023 öka sin försörjningsberedskap för vissa läkemedel. Det långsiktiga arbetet för hälso- och sjukvårdens beredskap bedrivs brett och involverar myndigheter, regioner och kommuner. I många fall behövs, i ett första steg, ett grundläggande underlag för att utreda förutsättningar och tillvägagångssätt för att bygga långsiktiga förmågor.

## Behovsanpassad hälso- och sjukvård

Genom fortsatt stöd för att genomdriva omställningen mot god och nära vård och reformeringen av primärvården bidrar regeringen till att skapa bättre förutsättningar för huvudmännen att göra vården mer samordnad, effektiv och kontinuerlig med ökad delaktighet av patienter. Det bidrar också till bättre förutsättningar för huvudmännen att styra vården i linje med den etiska plattformen för prioriteringar i hälso- och sjukvården. Regeringens arbete med hälsofrämjande och förebyggande insatser bidrar till att understryka behovet av att i högre grad förebygga olika sjukdomstillstånd för att både förbättra hälsan i befolkningen och använda hälso- och sjukvårdens resurser mer effektivt. Samtidigt kan det konstateras att omställningen fortfarande befinner sig i ett inledande skede där mycket av arbetet hittills bedrivits på strategisk nivå men utan tydliga effekter i vårdens verksamheter. Det är därför inte realistiskt att i nuläget på nationell nivå förvänta sig att se effekter för patienter och befolkning. Strategierna behöver omsättas i handling och primärvårdsverksamheterna behöver få bättre förutsättningar för att kunna nå omställningens mål och uppfylla väsentliga delar i primärvårdens grunduppdrag, såsom t.ex. samverkan och det förebyggande arbetet.

En central förutsättning för en behovsanpassad och tillgänglig hälso- och sjukvård är en ändamålsenlig kompetensförsörjning. Samtidigt som tillgången på legitimerad och sysselsatt personal förändrats relativt lite de senaste åren bedömer regioner och kommuner att det råder brist på flera yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården, inbegripet tandvården. Exempelvis behövs det fler läkare för att kunna åtgärda bristen på specialistläkare. Det är därför positivt att antalet AT-tjänster utökades med 75 tjänster under 2022. Årets satsningar från staten på vårdens medarbetare har bidragit till en positiv utveckling för att kunna uppnå målet om en tillgänglig hälso- och sjukvård. Regeringen har även tagit ett viktigt steg i arbetet med att stärka det nationella åtagandet för kompetensförsörjningen genom uppdraget till Socialstyrelsen och Nationella vårdkompetensrådet att ta fram förslag till nationell plan för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning. Likaså utgör Nationella vårdkompetensrådets framtagande av kliniskt kunskapsstöd för bl.a. de läkare som agerar handledare för AT-läkare en viktig del i arbetet.

## Effektivare hälso- och sjukvård

För att uppnå en effektiv hälso- och sjukvård krävs det att resurser i form av personalens kompetens, medicinsk utrustning, läkemedel m.m. används på ett optimalt sätt. Det kan t.ex. handla om att information om patienter finns lättillgänglig och att den administrativa bördan minskar genom ett välfungerande informationsutbyte inom och mellan bl.a. hälso- och sjukvård och socialtjänst. Detta kan också bidra till att stärka patientsäkerheten. Sverige ligger fortsatt efter de länder som är i framkant inom såväl möjligheter till delning av hälsodata som inom området precision medicin men genom flera statliga insatser verkar Sverige för att flytta fram sin position. Genomförda insatser har hittills framför allt bidragit till förutsättningar att erbjuda en mer datadriven och effektiv hälso- och sjukvård, bl.a. tillsättandet av Utredningen om sekundäranvändning av hälsodata (S 2022:04), Utredningen om infrastruktur för hälsodata som nationellt intresse (S 2022:10) och utredningen Bättre förutsättningar för uppföljning av hälso- och sjukvården (S 2023:02).

Den nationella läkemedelslistan skapar ökad effektivitet då informationsutbytet underlättar för både apotek och för vården att få betydligt bättre information att basera sina ordinationer på. Införandet av den nationella läkemedelslistan har försenats av att regionerna har haft problem med att ansluta till systemen, främst på grund av regionernas arbete med implementering av nya eller uppgraderade vårdinformationssystem.

Det ökande antalet restsituationer av läkemedel innebär en belastning i första hand för de patienter som drabbas, men i förlängningen också på sjukvården. Att sjukvården behöver använda resurser på att lösa situationer som beror av att läkemedel inte finns tillgängliga skapar ineffektivitet i systemet.

## God kvalitet i hälso- och sjukvården

Svensk hälso- och sjukvård kännetecknas av hög kvalitet inom flera områden, vilket t.ex. yttrar sig i goda medicinska resultat vad gäller åtgärdbar dödlighet som relateras till hälso- och sjukvårdens kvalitet. Samtidigt finns det fortsatt skillnader i olika hälso-utfall mellan män och kvinnor och framför allt mellan grupper med olika utbildningsnivå.

Tillgång till högkvalitativa hälsodata är en förutsättning för att stärka den statliga uppföljningen av utvecklingen av hälso- och sjukvården i Sverige och därmed skapa ett bredare underlag för utvärdering av bl.a. vårdens kvalitet, tillgänglighet och stöd för en mer jämlik och säker vård. Regeringens arbete med att förbättra tillgången till hälsodata bidrar till att skapa förutsättningar för hälso- och sjukvården att erbjuda en vård av hög kvalitet.

Resultaten visar att arbetet för att förbättra patientsäkerheten har gett effekt. Det nationella patientsäkerhetsarbetet går framåt och Socialstyrelsens samordning och stöd har bidragit till att samtliga 21 regioner har tagit fram eller håller på att ta fram egna regionala handlingsplaner och att motsvarande arbete under 2022 pågick i 84 kommuner.

## Tillgängligheten i vården

Långa väntetider och vårdköer är fortsatt en stor utmaning inom hälso- och sjukvården. Vårdens kapacitet räcker i nuläget inte till för att möta de vårdbehov som finns. Det gäller för såväl kommunal som regional hälso- och sjukvård. Åtgärder har vidtagits från statens sida, t.ex. i form av riktade bidrag för att öka antalet vårdplatser, i syfte att utgöra ett ändamålsenligt stöd till regionerna och bedöms ha bidragit till målet om en tillgänglig hälso- och sjukvård.

Stabilt öppethållande och e-handel bidrar till god tillgänglighet till apoteksservice, och det visar även att apoteksmarknaden anpassar sig till nya marknadsförutsättningar. Likaså har det digitala vårdutbudet utvecklats vilket bidrar till en ökad tillgänglighet. Samtidigt finns det tydliga skillnader i vilka som använder e-tjänsterna vilket potentiellt har gynnat vissa grupper medan andra riskerar att hamna i utanförskap till följd av att de t.ex. saknar kunskap eller inte har möjlighet att nyttja tjänsterna.

## En jämlik och jämställd vård

Flickor och kvinnor får inte alltid sina vårdbehov tillgodosedda i hälso- och sjukvården. Det finns även fortsatt stora utmaningar i förlossningsvården när det gäller tillgänglig och jämlik vård. Det finns skillnader i vård och vårdutfall mellan regioner och olika grupper av kvinnor. Det finns också omfattande problem med att säkerställa den långsiktiga kompetensförsörjningen i förlossningsvården.

Tillgången till ändamålsenlig hälso- och sjukvård för vuxna och barn som har utsatts för sexuella övergrepp och våld varierar i landet. Det gäller både omhändertagandet i det akuta skedet och i ett längre perspektiv. Vård och behandling är inte tillräckligt kunskapsbaserad och personcentrerad. Detsamma gäller hälso- och sjukvårdens bemötande av personer som har utsatts för sexuellt våld.

Cancervården i Sverige har goda medicinska resultat och cancerdödligheten i Sverige är i nuläget en av de lägsta i EU. Införandet av standardiserade vårdförlopp i cancer vården bedöms ha haft en positiv inverkan på jämlikheten i cancervården, även om arbete kvarstår.

Under framför allt covid-19-pandemins inledningsskede uppkom stora regionala skillnader i tandvårdens verksamhet och många kliniker upphörde med all planerad vård främst med anledning av att de saknade av skyddsutrustning. När tandvårdens verksamheter återigen öppnade för besök valde många patienter att inte söka vård. Personer med hög ålder, sämre socioekonomiska förutsättningar och sämre tandhälsa minskade sina besök mer än andra grupper. Besöksfrekvensen sjönk som mest under första delen av pandemin men ökade igen under senare delen av 2020 och första halvåret 2021. Efter en kraftig minskning under 2020 när många patienter valde att skjuta på sina tandläkarbesök på grund av pandemin har inflödet av nya ärenden under 2022 återgått till mer normala nivåer. Det finns dock fortfarande en viss underproduktion inom vuxentandvården.

### 3.5 Politikens inriktning

Svensk hälso- och sjukvård håller hög kvalitet. Uppföljningar visar bl.a. på kontinuerliga förbättringar vad gäller olika hälsoutfall och att förtroendet för hälso- och sjukvården är högt. Samtidigt står svensk hälso- och sjukvård inför ett flertal utmaningar. Vårdköerna behöver kortas, tillgängligheten öka och jämlik vård måste säkerställas mellan olika grupper i samhället liksom mellan olika delar av landet. Även patientens ställning behöver tydliggöras och förstärkas genom att ännu tydligare inkludera patienter och brukare i det fortsatta arbetet. De senaste åren har även covid-19-pandemin och den säkerhetspolitiska utvecklingen i Sveriges närområde aktualiserat behovet av ett ytterligare intensifierat arbete med att stärka beredskapen och att öka kapaciteten inom hälso- och sjukvården.

Det ska finnas bättre förutsättningar än i dag att erbjuda en god och jämlik vård som bygger på principen att vårdens resurser bör fördelas efter behov i enlighet med den etiska plattformen för prioriteringar inom hälso- och sjukvården (prop. 1996/97:60, bet. 1996/97:SoU14, rskr. 1996/97:186). För att säkerställa att det finns förutsättningar för hälso- och sjukvården att erbjuda en god och jämlik vård som utgår från behovsprincipen behöver primärvården byggas ut, kompetensförsörjningen säkerställas och tillgängligheten öka. Detta är viktiga delar i regeringens arbete, liksom satsningar på arbetsmiljö och fortbildning inom hälso- och sjukvården. För att alla patienter ska kunna erbjudas god vård efter behov och på lika villkor behövs en nationell strategi för sällsynta diagnoser. Regeringen avser därför ta fram en nationell strategi för sällsynta diagnoser. Det behövs också särskilda satsningar för att öka tillgängligheten i hela landet, också på landsbygder och i glesbygder. Att öka kunskapen om diagnostisering, vård och behandling av sjukdomar som främst drabbar flickor och kvinnor, liksom forskning på området, är en förutsättning för att uppnå en jämlik vård.

I syfte att säkerställa patienters rätt till jämlik vård och ett effektivt resursutnyttjande avser regeringen öka det nationella ansvaret för hälso- och sjukvården. Regeringen har gett en parlamentariskt sammansatt kommitté i uppdrag att se över möjligheterna att stegvis och långsiktigt införa ett helt eller delvis statligt huvudmannaskap (dir. 2023:73). En nationell gemensam digital infrastruktur sätter patienten i fokus bl.a. genom att frigöra tid för vårdens medarbetare samtidigt som det ger förutsättningar för att utforma åtgärder som förbättrar hälso- och sjukvården och kan bidra till forskning och innovation. Infrastrukturen är en viktig del i genomförandet och uppföljningen av regeringens satsningar på hälso- och sjukvårdsområdet. Sverige ska

vara en ledande life science-nation. Arbetet behöver därför utvecklas och stärkas och den nationella life-science strategin kommer att ses över och uppdateras. En fortsatt stark life science-nation är beroende av en nationell digital infrastruktur, integrering av forskning i vården samt ett jämlikt nationellt genomförande av precisionsmedicin genom att t.ex. fortsätta stödja långsiktiga satsningar såsom Genomic Medicine Sweden (GMS).

Satsningen på personcentrerade och sammanhållna vårdförlopp har pågått sedan 2019. Regeringen avser att avsluta satsningen 2024 för att möjliggöra finansiering av mer angelägna insatser inom hälso- och sjukvården.

### **Ytterligare medel till regionernas arbete med att förbättra hälso- och sjukvården**

Sverige befinner sig i en utmanande ekonomisk situation, med hög inflation samtidigt som landet är på väg in i en lågkonjunktur. Kommunsektorns ekonomiska situation förväntas vara utmanande de närmsta åren, vilket sätter hälso- och sjukvården i ett pressat läge. Samtidigt är det viktigt att hälso- och sjukvården fortsätter arbeta för att säkerställa en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. Mot bakgrund av det ekonomiska läget och hälso- och sjukvårdens ökade ekonomiska behov föreslår regeringen ett ökat stöd till regionerna 2024 och 2025. Stödet kommer dels som ett nytt sektorsbidrag utan krav på motprestation, dels som ökade prestationsbundna medel knutna till insatser för att korta värdköerna och öka kapaciteten i hälso- och sjukvården. Utöver det slås satsningarna på professionen ihop, och de tidigare medlen som gått till sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor föreslås från och med 2024 vara en del av professionssatsningen. Professionssatsningen, så som den har bedrivits under 2016–2023, avslutas och fortsätter i och med detta i en ny form.

Regeringen tillför därmed 3 000 miljoner kronor 2024 i sektorsbidrag och beräknar tillföra ytterligare 1 500 miljoner kronor 2025 för att korta värdköer och öka värdkapaciteten.

### **Ökad tillgänglighet till vård genom fler vårdplatser och nationell vårdförmedling**

Väntetiderna och värdköerna i Sverige ska kortas och tillgängligheten till hälso- och sjukvården ska öka. Samtidigt behöver vårdplatserna bli fler för att trygga patient-säkerheten, säkra medarbetarnas arbetsmiljö och stärka tillgängligheten till vård. Genom det tillskott på 1 500 miljoner kronor för 2025 som aviseras under rubriken Ytterligare medel till regionernas arbete med att förbättra hälso- och sjukvården, avsätter regeringen totalt 4 985 miljoner kronor 2024 och beräknar avsätta 6 480 miljoner kronor 2025 och 2 975 miljoner kronor 2026 för att förbättra tillgängligheten i hälso- och sjukvården genom att korta värdköer och väntetider samt öka vårdens kapacitet och antalet disponibla vårdplatser. För hälso- och sjukvården är en god kompetensförsörjning en nyckelfråga. Tillgången till personal är bl.a. en förutsättning för fler vårdplatser, minskade värdköer och jämlik vård över hela landet. För att mer långsiktigt möjliggöra för fler utbildade satsar regeringen på utökade resurser för utbildning vid Sophiahemmet (se utg.omr. 16). Socialstyrelsens riktvärden på kort sikt pekar på ett behov av ytterligare ca 2 360 disponibla vårdplatser inom somatisk vård, varav 60 IVA-platser. Socialstyrelsen belyser också att behovet av vårdplatser ska förstås i ett större sammanhang där ett flertal faktorer har betydelse, framför allt på längre sikt. Socialstyrelsens riktvärden för vårdplatser och beläggningsgrad utgör en viktig utgångspunkt för regeringens fortsatta arbete.

Regeringen fortsätter samtidigt arbetet med nationell vårdförmedling som bl.a. innehåller information om vårdgivare och ledig kapacitet, för att korta värdköerna. Genom

den nya vårdförmedlingen ska fler väntande patienter snabbare kunna erbjudas vård hos en annan vårdgivare med kortare väntetider, oavsett var i landet denna vårdgivare finns. Regeringen avsätter 100 miljoner kronor per år för arbetet med nationell vårdförmedling.

#### **Kortare köer till barn- och ungdomspsykiatri**

Barn har rätt till bästa möjliga hälsa och tillgång till den hälso- och sjukvård och rehabilitering de behöver. Arbetet med att säkerställa att barn och unga med psykisk ohälsa får rätt vård i tid ska prioriteras. I detta syfte ska primärvården och första linjens vård för barn och unga stärkas och tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatri förbättras. Regeringen avser att fortsätta den förstärkta satsningen på ökad tillgänglighet till barn- och ungdomspsykiatri (BUP), som påbörjades 2023, och avsätter 530 miljoner kronor 2024 för att öka tillgängligheten och korta köerna till BUP, såväl till första besök som till fördjupad bedömning och behandling. För 2025 respektive 2026 beräknar regeringen att avsätta 530 miljoner kronor per år för samma ändamål. Vidare ska arbetet med en förstärkt vårdgaranti för barn och unga intensifieras. Genom utredning tas första steget mot en lagstadgad vårdgaranti med innebörden att barn och unga som behöver hjälp och stöd ska få det inom maximalt 30 dagar.

#### **Omställningen till god och nära vård med primärvården som nav**

Omställningen av hälso- och sjukvården mot en god och nära vård där primärvården utgör en större andel av hälso- och sjukvården ska fortsätta. En primärvård som arbetar hälsofrämjande, förebyggande och proaktivt, utifrån ett helhetsperspektiv som inkluderar både fysiska och psykiska vårdbehov och som kan erbjuda ett kvalificerat omhändertagande för såväl barn och unga som vuxna och äldre. Med en utbyggd primärvård kan även sjukhusvården användas mer effektivt.

Regeringen avser fortsätta arbetet för att öka tillgängligheten till primärvården i hela landet, säkra kompetensförsörjningen och stärka det förebyggande och rehabiliterande arbetet i hälso- och sjukvården. En god kompetensförsörjning är grundläggande för att primärvården ska kunna utgöra navet i hälso- och sjukvården. Därtill behöver samverkan fungera för att personer som är multisjuka och personer med kroniska sjukdomar samt personer med vissa synliga och osynliga funktionsnedsättningar ska få ett tryggt, personcentrerat och samordnat omhändertagande. Detta gäller såväl mellan kommunal och regional primärvård som mellan primärvård och specialiserad vård och mellan primärvård och socialtjänst.

Alla patienter som vill ska kunna välja och även få tillgång till en fast läkarkontakt i primärvården. Det är inte minst viktigt för personer med komplexa behov, som t.ex. multisjuka äldre eller personer med kroniska sjukdomar. Rätt till en fast läkarkontakt ska följas upp och hänsyn ska tas till demografiska skillnader. Socialstyrelsens nationella riktvärde för fast läkarkontakt utgör en utgångspunkt i planering, resursfördelning och uppföljningar av läkarresurserna.

Regeringen avsätter 3 miljarder kronor årligen i syfte att stödja utvecklingen mot en nära och tillgänglig vård med fokus på primärvården. Vidare avsätter regeringen 43 miljoner kronor under 2024 för en förstärkt satsning på en utbyggd primärvård, och beräknar att avsätta 544 miljoner kronor år 2025 och 389 miljoner kronor år 2026. Regeringen avsätter också 300 miljoner kronor för primärvård på landsbygder 2024 och beräknar att motsvarande summa avsätts för detta ändamål 2025.

#### **Stärkt beredskap inom hälso- och sjukvården**

Arbetet med att stärka beredskapen inom hälso- och sjukvården är fortsatt prioriterat. Statlig styrning är en förutsättning för att på ett ändamålsenligt och effektivt sätt

kunna uppnå de förmågor inom hälso- och sjukvården som behövs för att säkerställa att hälso- och sjukvårdsverksamhet kan upprätthållas vid kris, höjd beredskap och då ytterst krig. Ett svenskt Nato-medlemskap kommer att ställa ytterligare krav på beredskapen inom hälso- och sjukvården.

### **Statlig satsning för en mer jämlik ambulanssjukvård**

Hälso- och sjukvårdens övergripande syfte är att tillgodose befolkningens behov av god vård. En förutsättning för detta är att det finns tillgång till en effektiv och säker prehospital akutsjukvård över hela landet. Den prehospitala akutsjukvården står i likhet med den övriga vården inför stora utmaningar och en stärkt ambulanssjukvård behövs. Regeringen avser att satsa på en mer jämlik ambulanssjukvård. Ambulanssjukvården ska också fungera såväl i vardagen som vid fredstida kriser och även i krig. För att stimulera en utveckling och förstärkning av ambulanssjukvården avser regeringen att avsätta 50 miljoner kronor 2024.

### **En nationell digital infrastruktur för hälso- och sjukvården**

En nationell gemensam digital infrastruktur för hälso- och sjukvården där staten tar ett större ansvar ska införas. Infrastruktur med gemensamma standarder ska möjliggöra att hälsodata blir tillgängliga i hela värdkedjan för all vård, såväl kommunal och regional vård som tandvård, oavsett huvudman. Syftet är att förbättra patient-säkerheten genom att säkerställa att rätt information om patienten finns tillgänglig i varje vårdssituation liksom att bidra till att minska den administrativa bördan för hälso- och sjukvårdens medarbetare. Regeringen har inlett arbetet genom att initiera en färdplan.

Nationella kvalitetsregister av god kvalitet främjar systematiskt arbete med uppföljning och lärande i hälso- och sjukvården och omsorgen. För att kvalitetsregistren ska bidra med ny kunskap till nytta för verksamheterna, klinisk forskning och i förlängningen för patienterna behöver medlen även kunna användas för en effektiv infrastruktur som inte kräver att vårdens och omsorgens medarbetare ägnar sig åt omotiverad administration.

Av den anledningen satsar regeringen 77 miljoner kronor 2024 och beräknar 123 miljoner kronor 2025 och 141 miljoner kronor 2026 för att utveckla infrastrukturen.

### **Insatser för att stärka cancervården och barncancervården**

Antalet personer i Sverige som överlever cancer fortsätter att öka. Sverige fortsätter även att vara en pionjär inom flera områden i cancervården. För att skapa förutsättningar för att Sverige förblir ett föregångsland inom cancervården samt för att kunna erbjuda bästa möjliga cancervård behöver arbetet stärkas och den nationella cancerstrategin uppdateras. Uppdateringen behöver även innefatta barncancerområdet.

Väntetiderna inom cancervården och barncancervården måste kortas och kompetensförsörjningen säkras. För att möjliggöra att patienter och deras anhöriga kan leva ett liv med god livskvalitet både under och efter sjukdom behöver rehabiliteringvården stärkas. För att ytterligare förbättra preventionsarbetet och effektivisera sjukvårdskedjan i dess helhet krävs ytterligare satsningar inom bl.a. precisionshälsa. Riktade satsningar ska vidtas för att stärka en jämlik tillgång till vård över hela landet. Som en delfinansiering av detta avser regeringen att avskaffa den s.k. återhämtningsbonusen på hälso- och sjukvårdsområdet. Statsbidraget infördes i samband med covid-19-pandemin för insatser som bidrar till att främja ett hållbart arbetsliv för personal inom



hälso- och sjukvårdsverksamhet. Regeringen avsätter ytterligare 500 miljoner kronor 2024 för att stärka cancervården och beräknar tillföra motsvarande belopp 2025 och 2026. Totalt avsätts 1 025 miljoner kronor per år 2024–2026 för att stärka cancervården.

### **Insatser för att utveckla tandvården**

Tillgängligheten till tandvård behöver bli mer jämlik över landet. Regeringen avser att tillsätta en utredning som ska lämna förslag om att stärka tandvårdens högkostnads-skydd för att mer efterlikna det som finns i övrig vård. För att skapa resurser och kapacitet för en sådan reform samt för att tandvårdens resurser ska kunna nyttjas mer effektivt, där äldre personer med sämst munhälsa ska prioriteras, föreslår regeringen justeringar i utformningen av det statliga tandvårdsstödet och åldersgränsen för avgiftsfri tandvård. Regeringen avser att sänka åldern för fri tandvård från dagens 23 år till 19 år, i enlighet med förslaget i betänkandet När behovet får styra – ett tandvårdssystem för en mer jämlik tandhälsa (SOU 2021:8). Reformen beräknas införas 2025 och minska statens utgifter med ca 450 miljoner kronor per år kopplat till det generella statsbidraget till regionerna (utg.omr. 25 Allmänna bidrag till kommuner) enligt den kommunala finansieringsprincipen. Samtidigt ska bestämmelser införas om dubbelt årligt allmänt tandvårdsbidrag fr.o.m. det år patienten fyller 20 år t.o.m. det år han eller hon fyller 23 år. Därutöver avser regeringen att ta bort nuvarande ordning med dubbelt årligt allmänt tandvårdsbidrag för personer mellan 24 och 29 år. Reformen beräknas genomföras 2025 och minska statens utgifter med ca 100 miljoner kronor per år.

### **Jämställd vård, kvinnors hälsa och förlossningsvård**

Hälso- och sjukvård för tillstånd och sjukdomar som främst drabbar flickor och kvinnor behöver förbättras för att säkerställa en jämlik vård. Det ska finnas tydliga vårdkedjor och remissvägar för olika prioriterade tillstånd och sjukdomar. Hälso- och sjukvårdspersonalens kunskaper om diagnostisering, vård och behandling av dessa tillstånd och sjukdomar ska öka. Kunskap och forskning om kvinnors sjukdomar och tillstånd ska utvecklas och stärkas.

Det finns fortsatt stora utmaningar i förlossningsvården när det gäller tillgänglig, jämlik och personcentrerad vård. De regionala skillnaderna behöver minska och den långsiktiga kompetensförsörjningen av barnmorskor och andra professioner behöver säkras. Varje kvinna ska få kvalitativ medicinsk vård under graviditeten samt före, under och efter förlossningen, och vårdkedjan ska vara sammanhållen. En nationell plan för förlossningsvården, inbegripen eftervård, är ett led i detta arbete. Nationella riktlinjer för förlossningsvården ska utvidgas för att även omfatta stöd för den kliniska verksamheten i mödrahälsovården och förlossningsvården.

Regeringen avsätter ytterligare 200 miljoner kronor 2024 för att stärka jämställd vård, kvinnors hälsa och förlossningsvård och beräknar tillföra motsvarande belopp 2025. Totalt beräknas 1 600 miljoner kronor avsättas per år 2024–2025 för området.

## 3.6 Budgetförslag

### 3.6.1 1:1 Socialstyrelsen

**Tabell 3.4 Anslagsutveckling 1:1 Socialstyrelsen**

Tusental kronor

2022	Utfall	754 015	Anslagssparande	36 311
2023	Anslag	815 421 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	831 982
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>825 880</b>		
2025	Beräknat	844 567 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	871 210 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 811 679 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 816 364 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Socialstyrelsens förvaltningsutgifter och för förvaltningsutgifter för Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.5 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Socialstyrelsen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>815 421</b>	<b>815 421</b>	<b>815 421</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	29 486	63 720	86 249
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-19 027	-34 574	-30 460
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>5 965</i>	<i>10 965</i>	<i>15 965</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-836	-836	-836
– Drift av Socialstyrelsens dataflödesplattform	15 000	20 000	25 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-8 199	-8 199	-8 199
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>825 880</b>	<b>844 567</b>	<b>871 210</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Till följd av slopad avgift för årlig revision fr.o.m. räkenskapsåret 2024 minskas anslaget med 836 000 kronor fr.o.m. 2024.

Anslaget minskas med ca 8,2 miljoner kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Anslaget ökades med 65 miljoner kronor 2023 för arbetet med att utfärda bevis i enlighet med reformen skyddad yrkestitel för undersköterska. För 2024 avsätts 44 miljoner kronor för samma ändamål. För 2025–2032 beräknas 25,5 miljoner kronor årligen och fr.o.m. 2033 beräknas 12,5 miljoner kronor årligen för ändamålet.

I budgetpropositionen för 2022 tillförde regeringen 2 miljoner kronor till Socialstyrelsen för genomförande av Sveriges återhämtningsplan. Anslaget ökades med 2 miljoner kronor även 2023 för detta ändamål. För 2024 minskas anslaget med motsvarande belopp.

Anslaget ökas med 15 miljoner kronor 2024 för att utveckla myndighetens tekniska grundplattform med syfte att bl.a. säkerställa dataflödeshantering och informationslagring. Anslaget beräknas öka med 20 miljoner kronor 2025 och med 25 miljoner kronor 2026 och framåt. Finansiering sker genom att anslaget 1:11 *Prestationsbundna insatser för att korta värdköerna* minskas med motsvarande medel.

Regeringen föreslår att 825 880 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Socialstyrelsen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 844 567 000 kronor respektive 871 210 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 3.6 Offentligrättslig verksamhet**

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomstitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)	Akkumulerat resultat
Utfall 2022	23 429				
Prognos 2023	41 841				
Budget 2024	36 621				

Intäkterna för offentligrättslig verksamhet avser Socialstyrelsens avgifter för utfärdandet av legitimationer, intyg m.m.

### 3.6.2 1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering

**Tabell 3.7 Anslagsutveckling 1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering**

Tusental kronor

2022	Utfall	87 683	Anslagssparande	6 281
2023	Anslag	92 070 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	91 597
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>94 223</b>		
2025	Beräknat	98 040 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	100 555 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 94 223 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 94 224 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för Statens beredning för medicinsk och social utvärderings (SBU) förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.8 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>92 070</b>	<b>92 070</b>	<b>92 070</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	3 316	7 180	9 726
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 163	-1 210	-1 241
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-1 163</i>	<i>-1 163</i>	<i>-1 163</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-209	-209	-209
– Generell besparing i statsförvaltningen	-954	-954	-954
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>94 223</b>	<b>98 040</b>	<b>100 555</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Till följd av slopad avgift för årlig revision fr.o.m. räkenskapsåret 2024 minskas anslaget med 209 000 kronor fr.o.m. 2024.

Anslaget minskas med 954 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 94 223 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Statens beredning för medicinsk och social utvärdering* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 98 040 000 kronor respektive 100 555 000 kronor.

### 3.6.3 1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket

**Tabell 3.9 Anslagsutveckling 1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket**

Tusental kronor

2022	Utfall	159 684	Anslagssparande	5 282
2023	Anslag	161 782 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	165 310
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>164 580</b>		
2025	Beräknat	170 117 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	174 191 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 164 580 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 164 580 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets (TLV) förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.10 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>161 782</b>	<b>161 782</b>	<b>161 782</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	4 740	10 342	14 464
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 942	-2 007	-2 055
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-1 942</i>	<i>-1 942</i>	<i>-1 942</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-277	-277	-277
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 665	-1 665	-1 665
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>164 580</b>	<b>170 117</b>	<b>174 191</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Till följd av slopad avgift för årlig revision fr.o.m. räkenskapsåret 2024 minskas anslaget med 277 000 kronor fr.o.m. 2024.

Anslaget minskas med ca 1,7 miljoner kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 164 580 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 170 117 000 kronor respektive 174 191 000 kronor.

### 3.6.4 1:4 Tandvårdsförmåner

**Tabell 3.11 Anslagsutveckling 1:4 Tandvårdsförmåner**

Tusental kronor

2022	Utfall	6 871 904	Anslagssparande	190 265
2023	Anslag	7 547 141 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	7 547 329
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>8 011 778</b>		
2025	Beräknat	8 156 557		
2026	Beräknat	8 437 510		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statliga tandvårdsförmåner enligt lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd, enligt socialförsäkringsbalken och enligt lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. En mindre del av anslaget får användas för utgifter för kompetenscentrum på tandvårdsområdet.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.12 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:4 Tandvårdsförmåner**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>7 367 141</b>	<b>7 367 141</b>	<b>7 367 141</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer		24 000	24 000
<i>varav BP24</i>		24 000	24 000
– <i>Neddragning av kostnadsfri tandvård 19-23 år</i>		125 000	125 000
– <i>Sänkt allmänt tandvårdsbidrag 24-29 år</i>		-101 000	-101 000
Makroekonomisk utveckling	483 773	727 334	759 695
Volym	160 864	38 082	286 674
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>8 011 778</b>	<b>8 156 557</b>	<b>8 437 510</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Från och med 2025 kommer fri tandvård att omfatta barn och unga t.o.m. det år man fyller 19. Därmed beräknas anslagets utgifter årligen öka med 125 miljoner kronor. I samband med förändringen sker en neddragning på 576 miljoner kronor på anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner. I samband med förändringens genomförande inför regeringen dubbelt årligt allmänt tandvårdsbidrag för personer från och med det år man fyller 20 till och med det år man fyller 23.

Från och med 2025 kommer nuvarande ordning med dubbelt allmänt tandvårdsbidrag för personer mellan 24 och 29 år att tas bort. Därmed beräknas anslagets utgifter att årligen minska med 101 miljoner kronor.

Anslaget är regelstyrt och nivån anpassas efter utgiftsprognoser för kommande år. Anslaget beräknas öka vilket bl.a. beror på att inflationen ökat.

Regeringen föreslår att 8 011 778 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Tandvårdsförmåner* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 8 156 557 000 kronor respektive 8 437 510 000 kronor.

### 3.6.5 1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna

**Tabell 3.13 Anslagsutveckling 1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna**

Tusental kronor

2022	Utfall	32 886 601	Anslagssparande	557 399
2023	Anslag	34 355 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	34 305 366
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>35 486 000</b>		
2025	Beräknat	35 486 000		
2026	Beräknat	35 486 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för det särskilda statsbidraget till regioner för deras kostnader för läkemedelsförmånerna. Syftet är att ändamålsenliga och säkra läkemedel ska kunna förskivas till en rimlig kostnad för den enskilde. Anslaget får även användas för att ersätta regioner och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) för vissa

kostnader inom läkemedelsområdet som inte ingår i läkemedelsförmånerna samt för bidrag till myndigheter för arbete med system för dosdispenserade läkemedel.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.14 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>34 355 000</b>	<b>34 355 000</b>	<b>34 355 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	1 131 000	1 131 000	1 131 000
<i>varav BP24</i>	<i>1 131 000</i>	<i>1 131 000</i>	<i>1 131 000</i>
– Ökade kostnader för läkemedelsförmånerna	1 131 000	1 131 000	1 131 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>35 486 000</b>	<b>35 486 000</b>	<b>35 486 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regionerna erhöll ca 33 000 miljoner kronor i bidrag under 2022 för sina kostnader för läkemedelsförmånerna m.m. I januari 2023 ingick regeringen, för statens räkning, en överenskommelse med SKR om statens bidrag till regionerna för kostnaderna för läkemedelsförmånerna m.m. Överenskommelsen innebär att statens bidrag till regionerna för deras kostnader 2023 uppgår till 35 486 miljoner kronor. I detta belopp ingår ett bidrag om 381 miljoner kronor för läkemedel för behandling av hepatit C. Regionerna får även ett bidrag för särskilda kostnadsposter som inte är inkluderade i läkemedelsförmånerna, t.ex. dosdispensering, kompensation för vissa rekvisitionsläkemedel och förbrukningsartiklar. Detta belopp uppgår i överenskommelsen till 1 620 miljoner kronor.

Bidraget till regionerna från anslaget utbetalas med två månaders fördröjning, vilket medför att överenskommet belopp och faktisk anslagsbelastning skiljer sig åt.

Det finns i nuläget inte någon överenskommelse för 2024 mellan staten och SKR. För 2024 bedömer regeringen att anslaget bör ökas med 1 131 miljoner kronor vilket är samma belopp som regionerna erhåller för sina kostnader under 2023.

Regeringen föreslår att 35 486 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Bidrag för läkemedelsförmånerna* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 35 486 000 000 kronor respektive år.

### 3.6.6 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård

**Tabell 3.15 Anslagsutveckling 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård**

Tusental kronor

2022	Utfall	32 000 105	Anslagssparande	7 437 222
2023	Anslag	18 324 186 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	19 006 736
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>11 528 266<sup>2</sup></b>		
2025	Beräknat	8 634 986		
2026	Beräknat	5 951 389		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Den beräknade statliga ålderspensionsavgiften avseende smittbärrpenning för 2024 uppgår till 40 079 000 kronor. Beloppet består av en preliminär avgift om 453 000 kronor för 2024 samt regleringsbelopp för 2021 om 39 626 000 kronor.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag och statsbidrag för att genom riktade insatser arbeta för att säkerställa att hälso- och sjukvården håller en god tillgänglighet och kvalitet, baseras på kunskap, är behovsanpassad och effektiv, samt stärker patientens delaktighet i vården. Anslaget får även användas för bidrag och statsbidrag för att förbättra förutsättningarna för ökad bemanning inom vården, för professionen att utföra sitt arbete och för att hälso- och sjukvårdens resultat följs upp på ett öppet och jämförbart sätt. Därtill får anslaget användas för att förbättra förutsättningarna för att kunskap och erfarenheter tas tillvara för att förbättra hälso- och sjukvården liksom för en god och mer jämlik vård. Anslaget får vidare användas till prestationsbundna statsbidrag på cancerområdet. Inom ramen för anslaget får medel också användas för utbetalning av ersättning i vissa fall vid ingripanden för att förhindra spridning av en smittsam sjukdom, ersättning till smittbärare samt statlig ålderspensionsavgift kopplad till ersättning till smittbärare. Detta anslag får också användas för utgifter för insatser inom regeringens arbete med hälso- och sjukvård och folkhälsa. Medel inom anslaget får användas för överenskommelser med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Anslaget får dessutom användas till bidrag till nationella och internationella organisationer inom folkhälso- och sjukvårdsområdet, andra internationella åtaganden på området, samt för forskning inom farmaci. Medel på anslaget får också användas för ersättning till personer som insjuknat i narkolepsi till följd av vaccinering med Pandemrix. Anslaget får även användas till beredskapslager av antivirala läkemedel. Inom ramen för anslaget finns också medel för ersättning till steriliserade i vissa fall, samt till talidomidskadade i vissa fall. Dessa medel får användas för att bevilja medel till personer som ansöker om ersättning för sådana skador eller ingrepp, i enlighet med de riktlinjer som tidigare har använts. Anslaget får användas för statsbidrag till regioner för karriärtjänster för sjuksköterskor. Anslaget får även användas för utgifter för extraordinära smittskyddsåtgärder som kan behöva vidtas i arbetet med utbrottet av coronaviruset som orsakar sjukdomen covid-19. Vidare får anslaget användas till utgifter för Apotek Produktion & Laboratorier AB:s utgifter för utförandet av sitt samhällsuppdrag. Medel inom anslaget får också användas för ersättning för personskador orsakade av vaccin mot covid-19. Medlen får även användas för utgifter för försöksverksamhet med att införa en miljöpremie i läkemedelsförmånssystemet. Medlen får också användas för utgifter för att donera eller vidareförsälja vaccindoser mot covid-19 inklusive utgifter för vidareförsäljningar som inte uppfyller kravet på affärsmässighet.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.16 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>18 128 486</b>	<b>18 128 486</b>	<b>18 128 486</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-4 937 720	-7 761 000	-10 444 597
varav BP24	2 120 080	-885 000	297 550
– WHO valutakurseffekt	-3 120		
– Senarelagd tolfte termin på läkarutbildningen			110 550
– Förstärkning tillgänglighet och kortare köer	-2 000 000	-2 000 000	
– Reglering av statlig ålderspensionsavgift för smittbärarpenning	39 800		
– Avskaffad återhämtningsbonus	-350 000	-350 000	-350 000
– Sektorsbidrag hälso- och sjukvård	3 000 000		
– Ersättning till narkolepsidrabbande	28 000		



	2024	2025	2026
– Ersättning för personskada till följd av vaccinering mot covid-19	400		
– Inköp av vaccin mot covid-19	792 000	429 000	
– Nationell stödfunktion för sociala utfallskontrakt	10 000	10 000	10 000
– Tillskott till Apotek Produktion & Laboratorier AB	10 000	48 000	48 000
– Förstärkning av professionssatsningen	478 000	478 000	479 000
– Medel till eAT-provet	-1 000	-1 000	
– Finansiering av förstärkningen av professionssatsningen	-478 000	-478 000	-479 000
– Förlossningsvård och kvinnors hälsa	200 000	200 000	
– Förstärkning av primärvården	43 000	544 000	389 000
– Medel för satsningar på cancer- och barncancervården	500 000	500 000	500 000
– Avslutad satsning på sammanhållna vårdförlopp	-243 000	-244 000	-389 000
– Tillskott till Sophiahemmet	-21 000	-21 000	-21 000
– Av- och nedskrivningskostnader för statligt beredskapslager	115 000		
Överföring till/från andra anslag	-1 662 500	-1 732 500	-1 732 500
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>11 528 266</b>	<b>8 634 986</b>	<b>5 951 389</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget minskas med ca 3,1 miljoner kronor 2024 till följd av en ökad kostnad för Sveriges medlemsavgift till WHO. Anslaget 2:3 *Bidrag till WHO* ökas med motsvarande belopp för detta ändamål.

Från anslaget har det avsatts medel för finansiering av den nya läkarutbildningen. I och med att reformen har senarelagts genom propositionen Senarelagt införande av nationell läkemedelslista och bastjänstgöring för läkare (prop. 2019/20:158) så senareläggs även finansieringen av reformen. Anslaget beräknas därför öka med 110,5 miljoner kronor 2026. Från och med 2027 beräknas en neddragning med 110,5 miljoner kronor.

I budgetpropositionen för 2023 tillförde regeringen 2 000 miljoner kronor för 2023 och beräknade 2 000 miljoner kronor per år 2024–2025 för att utöka antalet vårdplatser. Anslaget minskas med 2 000 miljoner kronor 2024 och beräknas minskas med samma belopp 2025. Anslaget 1:11 *Prestationsbundna insatser för att korta värdköerna* ökas med motsvarande belopp för ett fortsatt arbete med att öka tillgängligheten genom att korta värdköer och väntetider samt öka vårdens kapacitet och antalet vårdplatser.

Anslaget ökas med 39,8 miljoner kronor 2024 för ökade kostnader för statlig ålderspensionsavgift för smittbärrpenning. Under pandemin ökade utfallet på smittbärrpenningen. Regleringen av den statliga ålderspensionsavgiften görs tre år i efterskott, varför medel behöver tillskjutas under 2024 för smittbärrpenningen avseende 2021.

Anslaget minskas med 350 miljoner kronor 2024 och beräknas minska med motsvarande belopp fr.o.m. 2025 då satsningen för att främja ett hållbart arbetsliv inom hälso- och sjukvården (den s.k. återhämtningsbonusen) avslutas.

Anslaget ökas med 3 000 miljoner kronor 2024 för att stärka den regionala hälso- och sjukvården.

Medel från anslaget används bl.a. för att utbetala ersättning till personer som insjuknat i narkolepsi till följd av vaccinering med vaccinet Pandemrix mot svininfluensan 2009–2010 i enlighet med lagen (2016:417) om statlig ersättning till personer som insjuknat i narkolepsi efter pandemivaccinering. Tidigare utbetalades ersättningen från

Läkemedelsförsäkringen. Till följd av att taket för totala utbetalningar från Läkemedelsförsäkringen har nåtts har staten tagit över ansvaret att utge ersättning tidigare än beräknat. Detta har medfört att statens utbetalningar av ersättning har ökat. Anslaget ökades därför med 18 miljoner kronor 2023. För 2024 ökas anslaget med 28 miljoner kronor.

Det är av central vikt att det finns ett fullgott skydd för eventuella skador som kan uppkomma vid vaccinering mot covid-19. Lagen (2021:1070) om statlig ersättning för personskada orsakad av vaccin mot sjukdomen covid-19 trädde i kraft i december 2021 och ersättning ska betalas ut om det uppstår en skada på grund av vaccin mot covid-19 som inte omfattas av Läkemedelsförsäkringens villkor. För 2024 föreslås att 400 000 kronor avsätts för detta ändamål.

Förbrukning och nedskrivning av inköpta vacciner mot covid-19 belastar anslaget. Även sådan vidareförsäljning av vaccin som sker till ett pris som inte uppfyller kravet på affärsmässighet belastar anslaget. Under 2024 och 2025 bedöms att vaccinationerna mot covid-19 kommer att fortsätta i Sverige, framför allt på grund av behovet av påfyllnadsdoser för riskgrupper. I budgetpropositionen för 2023 avsattes totalt 3 400 miljoner kronor 2023 för inköp av vaccin mot covid-19 samt vidareförsäljning till ett pris som inte uppfyller kravet på affärsmässighet. För 2024 avsätts 792 miljoner kronor för ändamålet. För 2025 beräknas 429 miljoner kronor. Därutöver avsätts medel under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd inom anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* för att finansiera donationer av eventuella vaccinöverskott enligt gällande avräkningsregler från OECD/DAC. För 2024 avsätts högst 150 miljoner kronor och för 2025 beräknas högst 150 miljoner kronor.

För 2024 avsätts 10 miljoner kronor inom anslaget för att inrätta en nationell stödfunktion för att främja innovativa och kunskapsbaserade folkhälsoinsatser. Motsvarande medel beräknas för 2025 och 2026.

För 2024 avsätts 40 miljoner kronor inom anslaget för att Apotek Produktion & Laboratorier AB (APL) ska klara sitt samhällsuppdrag, vilket bl.a. innebär ett ansvar för att utveckla och tillhandahålla ett medicinskt ändamålsenligt och kvalitetssäkrat sortiment av extemporeläkemedel. Anslaget ökas med 10 miljoner kronor 2024 och beräknas öka med 48 miljoner kronor 2025–2026 för samma ändamål. Sammantaget avsätts därmed 50 miljoner kronor 2024.

För att få fler sjuksköterskor att vilja vidareutbilda sig till specialistsjuksköterskor avsätts årligen 400 miljoner kronor från anslaget. Från och med 2020 har ytterligare 100 miljoner kronor avsatts för att uppgå till totalt 500 miljoner kronor per år. Anslaget minskar 2024 med 100 miljoner kronor och beräknas minska med motsvarande belopp fr.o.m. 2025 eftersom den tillfälliga förstärkningen avslutas. Satsningar på professionen slås ihop, och de tidigare medlen som gått till sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor föreslås från och med 2024 vara en del av professionsatsningen. Professionsatsningen, så som den har bedrivits under 2016–2023, avslutas och fortsätter i och med detta i en ny form.

Anslaget minskar med 1 miljon kronor under 2024 och beräknas minska med 1 miljon kronor 2025 för att säkerställa att de läkare som avslutat sin allmäntjänstgöring (AT) så snabbt som möjligt kan genomföra en skriftlig datorbaserad examination – eAT-provet – så att de därefter kan få sin legitimation. Det under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning uppförda anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* ökas med motsvarande belopp.

I enlighet med budgetpropositionen för 2023 avsätts 1 700 miljoner kronor för förlossningsvård och kvinnors hälsa under 2023. För 2024 avsätts 1 600 miljoner kronor från anslaget. För 2025 beräknas motsvarande belopp.

Inom anslaget används 3 000 miljoner kronor årligen för åtgärder inom regionernas primärvård och kommunalt finansierad hälso- och sjukvård som är ändamålsenliga i syfte att stödja utvecklingen mot en nära och tillgänglig vård med fokus på primärvården, exempelvis insatser inom ramen för överenskommelser med SKR eller insatser som utförs av myndigheter. För 2023 tillfördes 300 miljoner kronor ytterligare avseende vård på landsbygden. För 2024 avsätts motsvarande belopp och för 2025 beräknas motsvarande belopp. Från och med 2026 beräknas anslaget minska med 300 miljoner kronor då satsningen på vård på landsbygden tar slut. För 2024 ökas anslaget med 43 miljoner kronor för en förstärkt satsning på en utbyggd primärvård. För 2025 beräknas anslaget öka med 544 miljoner kronor och för 2026 med 389 miljoner kronor för samma ändamål.

Anslaget ökar med 500 miljoner kronor 2024 för att genomföra en ambitionshöjning inom cancervården och barncancervården samt för att uppdatera den nationella cancerstrategin inklusive barncancer. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp. Inom anslaget finns sedan tidigare beslutade medel om 500 miljoner kronor avsatta årligen för åtgärder för en bättre cancervård. Totalt avsätts därmed 1 000 miljoner kronor per år 2024–2026 för att stärka cancervården.

Anslaget minskas med 243 miljoner kronor 2024 och beräknas minska med 244 miljoner kronor 2025 och 389 miljoner kronor 2026 eftersom satsningen på personcentrerade och sammanhållna vårdförlopp avslutas.

Anslaget minskas med 18 miljoner kronor under 2024 och beräknas minska med 18 miljoner kronor fr.o.m. 2025 för att ge Sophiahemmet förutsättningar att upprätthålla och utöka sin utbildningsvolym så att fler barnmorskor, specialist-sjuksköterskor och sjuksköterskor kan utbildas. Det under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning uppförda anslaget 2:63 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet* ökas med motsvarande belopp.

Anslaget minskas med 3 miljoner kronor under 2024 och beräknas minska med 3 miljoner kronor fr.o.m. 2025 för att finansiera ökad efterfrågan på studiemedel med anledning av ökade utbildningsvolymerna på Sophiahemmet. Anslaget 1:2 *Studiemedel* under utgiftsområde 15 Studiestöd ökas med motsvarande belopp.

Socialstyrelsen har på uppdrag av regeringen genomfört inköp av läkemedel, skyddsutrustning och annan materiel under covid-19-pandemin för att säkra tillgången i de fall kommuners och regioners egen kapacitet inte räcker till. Socialstyrelsens lagerhållning, avskrivningar och nedskrivningar av läkemedel, skyddsutrustning och annan materiel måste möjliggöras. I samband med budgetpropositionen för 2023 tillfördes anslaget 100 miljoner kronor för ändamålet. För 2024 avsätts 115 miljoner kronor.

Anslaget minskas med 2 000 miljoner kronor 2024 och beräknas minska med motsvarande belopp fr.o.m. 2025 då den pågående personalsatsningen avslutas enligt plan.

Anslaget minskas med 1 000 miljoner kronor 2024 motsvarande det tillskott som gjordes 2022 och 2023 för att möjliggöra fortsättning av pågående arbete inom hälso- och sjukvård. Från och med 2025 beräknas anslaget minska med motsvarande belopp.

För 2023 tillfördes anslaget 500 miljoner kronor för ersättning till regionerna för vaccinationer mot covid-19. För 2024 minskas anslaget med motsvarande belopp.

För att möjliggöra för Folkhälsomyndigheten att fortsatt övervaka behov av test- och analyskapacitet, genomföra studier och undersökningar samt ge stöd till regionerna med vägledning och rekommendationer avseende covid-19 tillfördes anslaget 200 miljoner kronor 2023. För 2024 minskas anslaget med motsvarande belopp. Från och med 2025 beräknas motsvarande minskning.

Under 2021–2023 tillförde regeringen medel till myndigheter och regioner för att digitala covidbevis, som kan användas för att underlätta den fria rörligheten och ett säkert resande under covid-19-pandemin, kan utfärdas till den enskilde. För 2024 minskas anslaget med 60 miljoner kronor eftersom arbetet med covidbevisen avslutas.

Anslaget ökades med 50 miljoner kronor 2023 för arbete med fysisk aktivitet på recept (FaR). För 2024 avsätts 75 miljoner kronor för arbete med FaR och för 2025 och framåt beräknas 100 miljoner kronor per år för samma ändamål.

Anslaget ökades med 50 miljoner kronor 2023 för att stärka det förebyggande arbetet inom barn- och ungdomshälsovården. För 2024 avsätts 100 miljoner kronor för insatser inom barn- och ungdomshälsovården och fr.o.m. 2025 beräknas 200 miljoner kronor per år.

För att finansiera en utökning av medel till barn- och ungdomsorganisationer på utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, anslaget 12:2 *Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet* minskades anslaget med 50 miljoner kronor 2023. För 2024 minskas anslaget med motsvarande belopp och för 2025 beräknas en motsvarande minskning. För 2026 beräknas anslaget öka igen med 50 miljoner kronor då satsningen inom utgiftsområde 17 avslutas enligt plan.

Enligt budgetpropositionen för 2021 skulle anslaget minskas med 5 miljoner kronor årligen 2021–2023. Anledningen till detta var att anslaget 1:9 *Läkemedelsverket* ökades med motsvarande belopp för att möjliggöra utökad nationell säkerhetsövervakning av kommande vaccinationer mot covid-19. Från och med 2024 ökas anslaget med 5 miljoner kronor årligen eftersom anslaget 1:9 *Läkemedelsverket* minskas med motsvarande belopp.

I budgetpropositionen för 2021 tillfördes anslaget medel för att inleda en försöksverksamhet för att införa en miljöpremie i läkemedelsförmånssystemet. För 2024 avsätts 25,5 miljoner kronor för detta. För 2025–2027 beräknas motsvarande belopp. För 2028 beräknas 4 miljoner kronor.

Anslaget minskade med 2 miljoner kronor per år 2022–2023 och minskas med motsvarande belopp 2024 för att tillfälligt förstärka Kammarkollegiets handläggning av ärenden som rör ersättning för personskada orsakad av vaccin mot covid-19. Anslaget beräknas öka med 2 miljoner kronor fr.o.m. 2025 då dessa medel återförs till anslaget.

För 2021–2023 har anslaget tillförts 8 miljoner kronor per år för insatser för att åstadkomma en hållbar finansiering av läkemedel. För 2024 ökas anslaget med motsvarande belopp. Från och med 2025 beräknas anslaget minska då satsningen tar slut.

För att förbättra Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets möjligheter att arbeta med omprövningar av läkemedel ökades anslaget med 3,1 miljoner kronor 2023. För 2024 avsätts 4,8 miljoner kronor och för 2025 beräknas 5,6 miljoner kronor. Från och med 2026 beräknas anslaget minska med motsvarande belopp.

För att stärka kontrollen över det statliga tandvårdsstödet tillfördes anslaget 12 miljoner kronor 2023. För 2024 avsätts 8 miljoner kronor för detta arbete. Från och med 2025 beräknas anslaget minska med motsvarande belopp.

Totalförsvaret ska stärkas och återuppbyggnaden av det civila försvaret intensifieras. Medel för att stärka arbetet med civilt försvar i hälso- och sjukvården har avsatts i tidigare budgetpropositioner på detta anslag. Dessa medel föreslås nu föras över till det nya anslaget 1:14 *Civilt försvar inom hälso- och sjukvård*. För 2024 överförs 1 662,5 miljoner kronor och fr.o.m. 2025 beräknas 1 732,5 miljoner kronor överföras årligen.

Regeringen föreslår att 11 528 266 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Bidrag till folkhälsa* och sjukvård för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 8 634 986 000 kronor respektive 5 951 389 000 kronor.

### Beredskapsinvesteringar

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 som beredskapsinvestering ingå avtal om vaccin mot sjukdomen covid-19.

Regeringen bemyndigas att för 2024 besluta att Folkhälsomyndigheten får ta upp lån i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 4 000 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att för 2024 besluta att Socialstyrelsen får ta upp lån i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 2 500 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** För att säkerställa tillgången till effektiva och säkra vacciner även för kommande år, och med beaktande av framtida eventuella virusmutationer, är det nödvändigt att Sverige har möjlighet att ingå ytterligare avtal om vaccin mot covid-19. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 som beredskapsinvestering ingå avtal om vaccin mot sjukdomen covid-19.

Regeringen bedömer att det även fortsättningsvis behövs låneramar för att ha en beredskap om det inträffar allvarliga händelser som medför att materiel behöver införskaffas. Det kan t.ex. vara läkemedel för att förhindra utbrott av smittsamma sjukdomar eller hälso- och sjukvårdsutrustning. Även utifrån att planeringen för totalförsvaret nu har återupptagits finns ett behov av låneramar för eventuella beredskapsinvesteringar.

Folkhälsomyndigheten behöver utifrån myndighetens ansvarsområde en låneram för att kunna genomföra beredskapsinvesteringar i syfte att hantera utbrott av smittsamma sjukdomar, t.ex. influensapandemier. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2024 besluta att Folkhälsomyndigheten får ta upp lån i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 4 000 000 000 kronor.

Socialstyrelsen behöver utifrån myndighetens ansvarsområde en låneram för att kunna genomföra beredskapsinvesteringar i syfte att hantera allvarliga händelser som kan medföra konsekvenser för hälso- och sjukvården eller socialtjänsten. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2024 besluta att Socialstyrelsen får ta upp lån i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 2 500 000 000 kronor.

## Bemyndigande att få sälja vaccin mot covid-19

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 besluta att till andra stater, den globala vaccinupphandlingsmekanismen Covax eller andra jämförbara internationella organisationer sälja vaccindoser mot sjukdomen covid-19 som inte längre behövs för att säkerställa det nationella behovet till ett pris som inte uppfyller kravet på affärsmässighet.

Regeringen bemyndigas att under 2024 besluta att till andra stater, den globala vaccinupphandlingsmekanismen Covax eller andra internationella organisationer skänka överskott av vaccindoser mot sjukdomen covid-19 som inte behövs för att säkerställa det nationella behovet och som inte kan avräknas som bistånd.

**Skälen för regeringens förslag:** Global tillgång till vaccin mot covid-19 är en prioriterad fråga och vaccin är fortsatt det bästa sättet att skydda sig mot allvarlig sjukdom och död. Sverige har tecknat avtal för mer vaccin än vad som behövs för hela den vuxna befolkningen, bl.a. för att ha en marginal för eventuella behov av dels vaccin som är uppdaterade för virusvarianter, dels påfyllnadsdoser. Sverige bedöms därför framöver ha ett överskott av vaccin mot covid-19, som är möjligt att vidareförsälja eller donera. EU-medlemsstaternas inköp av vaccin finansieras till viss del av medel från unionens instrument för krisstöd (Emergency Support Instrument, ESI). Medlen från ESI är avsatta för vaccinering inom EU och vid vidareförsäljning till tredjeland måste dessa återbetalas till ESI. Vidareförsäljning av doser sker på en global marknad, men kan komma att ske på ett sådant sätt att försäljningspriset inte uppfyller kravet på affärsmässighet. Vid försäljningarna kommer regeringen att sträva efter att täcka en så stor del som möjligt av det inköpspris som Sverige betalat och att inga vacciner ska behöva kasseras. Försäljning kan komma att ske till både andra stater, den globala vaccinupphandlingsmekanismen Covax, som administreras av vaccinalliansen Gavi, eller andra jämförbara organisationer.

När vaccindoser mot covid-19 skänks bort inom biståndet styr OECD/DAC:s rapporteringsdirektiv vilket belopp per vaccindos som kan rapporteras som bistånd. Det är mycket angeläget att det svenska arbetet med att bidra till global tillgång till vaccin både genom vidareförsäljning och genom att skänka vaccindoser kan fortsätta. Enligt 8 kap. 6 § budgetlagen (2011:203) får regeringen besluta att överlåta denna typ av lös egendom, om egendomen inte längre behövs för statens verksamhet. I 8 kap. 7 § budgetlagen ställs krav på att försäljning ska genomföras affärsmässigt, om inte särskilda skäl talar mot det. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 besluta att till andra stater, den globala vaccinupphandlingsmekanismen Covax eller andra jämförbara internationella organisationer sälja vaccin mot covid-19 som inte längre behövs för att säkerställa det nationella behovet till ett pris som inte uppfyller kravet på affärsmässighet. Regeringen bör också bemyndigas att under 2024 besluta att till andra stater, den globala vaccinupphandlingsmekanismen Covax eller andra internationella organisationer skänka överskott av vaccindoser mot sjukdomen covid-19 som inte behövs för att säkerställa det nationella behovet och som inte kan avräknas som bistånd.

### 3.6.7 1:7 Sjukvård i internationella förhållanden

**Tabell 3.17 Anslagsutveckling 1:7 Sjukvård i internationella förhållanden**

Tusental kronor

2022	Utfall	515 245	Anslagssparande	-3 773
2023	Anslag	688 409 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	698 303
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>690 287</b>		
2025	Beräknat	718 360		
2026	Beräknat	796 501		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för vårdförmåner enligt rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, lagen (2013:513) om ersättning för kostnader till följd av vård i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, gällande internationella överenskommelser om social trygghet som Sverige ingått samt för sådan övrig vård som Sverige vid tillämpning av EU-rätten är skyldigt att erbjuda. Anslaget får även användas för utgifter för vårdformer enligt avtalet om Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands utträde ur Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen (2019/C 384 I/01) samt avtalet om handel och samarbete mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen, å ena sidan, och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland, å andra sidan.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.18 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:7 Sjukvård i internationella förhållanden**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>511 409</b>	<b>511 409</b>	<b>511 409</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling	12 943	12 847	59 987
Volymer	165 935	194 104	225 105
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>690 287</b>	<b>718 360</b>	<b>796 501</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Det finns svårigheter att prognostisera anslaget eftersom utgifterna inom anslaget bestäms av faktorer som till övervägande del är svåra att påverka eller förutse. Utgifterna beror av människors mönster för boende, studier, arbete och resande. Det finns även administrativa förhållanden som bidrar till osäkerhet i prognoserna för vård i internationella förhållanden, som exempelvis eftersläpning i debiteringen från andra länder för turist- och pensionärsvård. Covid-19, samt tillbakagången till någon form av normaltillstånd från pandemiärens restriktioner, har bidragit till betydande osäkerheter för anslaget eftersom detta förändrat människors beteende och administrativa förhållanden. Resandet har ökat kraftigt sedan 2021. Den höga inflationen och den svaga kronan i förhållande till euron försvårar prognostisering och påverkar anslaget.

Kriget i Ukraina kan också påverka anslaget. Regeringen justerar anslagsnivån utifrån prognostiserade utgifter.

Regeringen föreslår att 690 287 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Sjukvård i internationella förhållanden* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 718 360 000 kronor respektive 796 501 000 kronor.

### 3.6.8 1:8 Bidrag till psykiatri

**Tabell 3.19 Anslagsutveckling 1:8 Bidrag till psykiatri**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 998 681	Anslagssparande	164 213
2023	Anslag	2 092 643 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	2 029 828
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 250 393</b>		
2025	Beräknat	2 250 393		
2026	Beräknat	2 250 393		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag och statsbidrag för insatser inom psykiatri och psykisk hälsa. Anslaget får även användas för utgifter för forskning inom psykiatri och psykisk hälsa.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.20 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:8 Bidrag till psykiatri**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>2 092 643</b>	<b>2 092 643</b>	<b>2 092 643</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	157 750	157 750	157 750
<i>varav BP24</i>	<i>100 000</i>	<i>1 600 000</i>	<i>1 570 000</i>
– Förstärkning av psykiatrisatsning	100 000	1 600 000	1 570 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 250 393</b>	<b>2 250 393</b>	<b>2 250 393</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Insatserna består i huvudsak av uppdrag till myndigheter, bidrag till det civila samhällets organisationer och en överenskommelse mellan staten och SKR inom området psykisk hälsa och suicidprevention.

Anslaget ökades med 1 500 miljoner kronor 2023 för ett fortsatt arbete med psykisk hälsa, bl.a. för att stärka arbetet för en köfri barn- och ungdomspsykiatri (BUP) samt för att stärka primärvårdens arbete med psykisk ohälsa. Inom anslaget beräknas motsvarande belopp avsättas 2024. Anslaget beräknas minska från och med 2025 då den tillfälliga satsningen avslutas.

Anslaget ökas med 57 miljoner kronor 2024 och beräknas öka med motsvarande belopp från och med 2025 eftersom den tillfälliga satsningen på att stärka och utveckla insatserna inom området alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel om pengar med särskild bäring på området psykisk hälsa och suicidprevention avslutas. Anslaget 2:5



*Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel* minskas med motsvarande belopp för detta ändamål.

Anslaget ökas med 750 000 kronor 2024 och beräknas öka med 750 000 kronor per år från och med 2025 då en del av den förstärkta satsningen på Folkhälsomyndighetens arbete med spårbarhet, säkerhetsmärkning, tillsyn och marknadskontroll avseende tobak avslutas 2023. Anslaget 2:1 *Folkhälsomyndigheten* minskas med motsvarande belopp för detta ändamål.

Anslaget beräknas öka med 30 miljoner kronor per år från och med 2026 då en del av den förstärkta satsningen på bidrag till kommuner som bedriver verksamhet med personligt ombud för personer med psykisk funktionsnedsättning avslutas. Anslaget 4:2 *Vissa statsbidrag inom funktionshindersonrådet* beräknas minska med motsvarande belopp för detta ändamål.

Anslaget ökas med 100 miljoner kronor 2024 och beräknas öka med 1 600 miljoner kronor 2025 och 1 570 miljoner kronor 2026 i syfte att fortsatt stärka och utveckla insatserna inom området psykisk hälsa och suicidprevention.

Regeringen föreslår att 2 250 393 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Bidrag till psykiatri* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 250 393 000 kronor respektive år.

### 3.6.9 1:9 Läkemedelsverket

**Tabell 3.21 Anslagsutveckling 1:9 Läkemedelsverket**

Tusental kronor

2022	Utfall	160 000	Anslagssparande	1 835
2023	Anslag	162 922 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	166 260
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>159 030</b>		
2025	Beräknat	162 709 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	166 173 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 159 029 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 159 030 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter vid Läkemedelsverket för:

- tillsyn av medicintekniska produkter,
- producentobunden läkemedelsinformation,
- utökade ansvarsområden till följd av lagen (2006:496) om blodsäkerhet och lagen (2008:286) om kvalitets- och säkerhetsnormer vid hantering av mänskliga vävnader och celler,
- strukturerad uppföljning av nya läkemedel,
- utökade ansvarsområden till följd av ny lagstiftning på EU-nivå inom områden
- för kosmetika, medicinteknik och avancerade terapier,
- utökade ansvarsområden som ålagts Läkemedelsverket efter apoteksomregleringen,
- tillsyn av tatueringsfärger,
- centrum för läkemedel och miljö,
- tillsyn enligt förordningen (2012:596) om införsel av och handel med sprutor och kanyler,
- drift av substansregister,

- tillsyn över systemstöd i vården,
- fördjupad säkerhetsövervakning av vacciner mot covid-19, samt
- att säkra tillgången till läkemedel och medicintekniska produkter relaterade till covid-19.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.22 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:9 Läkemedelsverket**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>162 922</b>	<b>162 922</b>	<b>162 922</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	3 008	6 847	10 461
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-6 900	-7 060	-7 210
varav BP24 <sup>3</sup>	-1 711	-1 711	-1 711
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-104	-104	-104
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 607	-1 607	-1 607
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>159 030</b>	<b>162 709</b>	<b>166 173</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Till följd av slopad avgift för årlig revision fr.o.m. räkenskapsåret 2024 minskas anslaget med 104 000 kronor fr.o.m. 2024.

Anslaget minskas med ca 1,6 miljoner kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

I samband med vaccinationerna mot covid-19 fanns ett utökat behov av nationell säkerhetsövervakning. Anslaget ökades därför tillfälligt med 5 miljoner kronor per år 2021–2023 för detta ändamål. Från år 2024 minskas anslaget med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 159 030 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Läkemedelsverket* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 162 709 000 kronor respektive 166 173 000 kronor.

### 3.6.10 1:10 E-hälsomyndigheten

**Tabell 3.23 Anslagsutveckling 1:10 E-hälsomyndigheten**

Tusental kronor

2022	Utfall	120 063	Anslagssparande	3 597
2023	Anslag	122 129 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	124 758
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>204 421</b>		
2025	Beräknat	261 566 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	287 164 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 248 042 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 264 630 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för E-hälsomyndighetens förvaltningsutgifter.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.24 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:10 E-hälsomyndigheten**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>122 129</b>	<b>122 129</b>	<b>122 129</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	6 348	13 352	17 288
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer <i>varav BP24<sup>3</sup></i>	75 944	126 085	147 747
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-137	-137	-137
– Genomförande av digital infrastruktur för vården	77 000	123 000	141 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 288	-1 288	-1 288
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>204 421</b>	<b>261 566</b>	<b>287 164</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Till följd av slopad avgift för årlig revision fr.o.m. räkenskapsåret 2024 minskas anslaget med 137 000 kronor fr.o.m. 2024.

Anslaget minskas med ca 1,3 miljoner kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Anslaget ökar med 77 miljoner kronor 2024 och beräknas öka med 123 miljoner kronor 2025 och med 141 miljoner kronor 2026 för att bidra till att genomföra en nationell digital infrastruktur.

Regeringen föreslår att 204 421 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *E-hälsomyndigheten* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 261 566 000 kronor respektive 287 164 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 3.25 Offentligrättslig verksamhet**

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)	Ackumulerat resultat
Utfall 2022		285 650	331 612	-45 962	-48 681
Prognos 2023		289 143	316 365	-27 222	-75 903
Budget 2024		294 415	270 760	23 655	-52 248

Avgifter inom offentligrättslig verksamhet omfattar avgift human och djur samt avgift LiiV (leverantörernas information i det nationella produkt- och artikelregistret VARA). Intäkterna som avser offentligrättslig verksamhet regleras i förordningen (2013:1031) med instruktion för E-hälsomyndigheten, lagen (2018:1212) om nationell läkemedelslista, förordningen (2010:1167) om avgifter för den statliga kontrollen av läkemedel samt E-hälsomyndighetens föreskrifter om avgifter för den som har tillstånd att driva öppenvårdsapotek (HSLF-FS 2021:28). Myndigheten disponerar intäkterna från verksamheten. Ackumulerat underskott rör avgift human där ökade kostnader hänförs till insatser avseende drift och förvaltning av den nationella läkemedelslistan samt för att möta höjda krav på säkerhet och upprätthållande av flera tekniska plattformar. Myndigheten ser över intäkter och kostnader för att säkra kostnadstäckning över tid.

**Tabell 3.26 Uppdragsverksamhet**

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)	Ackumulerat resultat
Utfall 2022	17 234	20 147	-2 913	2 876
Prognos 2023	18 524	20 761	-2 237	639
Budget 2024	16 870	16 130	740	1 379

Avgifter inom uppdragsverksamhet omfattar bl.a. avgift för läkemedelsstatistik och avgift för godkännande, dvs. granskning av elektroniska system som ska ansluta till myndighetens register. Intäkterna som avser uppdragsverksamhet regleras främst i E-hälsomyndighetens instruktion.

### 3.6.11 1:11 Prestationsbundna insatser för att korta vårdköerna

**Tabell 3.27 Anslagsutveckling 1:11 Prestationsbundna insatser för att korta vårdköerna**

Tusental kronor

2022	Utfall	2 989 250	Anslagssparande	10 750
2023	Anslag	3 000 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	3 000 000
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>4 985 000</b>		
2025	Beräknat	6 480 000		
2026	Beräknat	2 975 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för prestationsbundna statsbidrag till regionerna för att kontinuerligt arbeta för att förbättra tillgängligheten i hälso- och sjukvården genom att korta värdköer och väntetider samt öka vårdens kapacitet och antalet disponibla vårdplatser. Medel inom anslaget får också användas för bidrag till Sveriges Kommuner och Regioner och till myndigheter för att stödja och följa upp regionernas arbete.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.28 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:11 Prestationsbundna insatser för att korta värdköerna**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>3 000 000</b>	<b>3 000 000</b>	<b>3 000 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	1 985 000	3 480 000	-25 000
<i>varav BP24</i>	<i>1 985 000</i>	<i>3 480 000</i>	<i>-25 000</i>
– Förstärkning tillgänglighet och kortare köer	2 000 000	3 500 000	
– Drift av Socialstyrelsens dataflödesplattform	-15 000	-20 000	-25 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>4 985 000</b>	<b>6 480 000</b>	<b>2 975 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Långa väntetider och värdköer, liksom vårdplatsbrist, är fortsatt stora utmaningar inom hälso- och sjukvården. Regeringen bedömer därför att det finns fortsatt stora behov av insatser som syftar till att korta väntetiderna, öka antalet vårdplatser, förbättra tillgängligheten och öka jämlikheten i hälso- och sjukvården. Medel som tillförts anslaget kan användas för insatser som ligger i linje med regeringens nuvarande och kommande arbete samt utifrån de behov som finns på området.

Anslaget minskas med 15 miljoner kronor 2024 och beräknas minska med 20 miljoner kronor 2025 samt 25 miljoner kronor 2026 och framåt i syfte att stärka Socialstyrelsens arbete med sin tekniska grundplattform. Anslaget 1:1 *Socialstyrelsen* ökas med motsvarande belopp för detta ändamål.

Anslaget ökas med 2 000 miljoner kronor 2024 och beräknas öka med samma belopp 2025 för ett fortsatt arbete med att öka tillgängligheten genom att korta värdköer och väntetider samt öka vårdens kapacitet och antalet vårdplatser. Anslaget 1:6 *Bidrag till folkhälsa och sjukvård* minskas med motsvarande belopp för detta ändamål.

Anslaget beräknas öka med 1 500 miljoner kronor 2025 för ett fortsatt arbete med att öka tillgängligheten genom att korta värdköer och väntetider samt öka vårdens kapacitet och antalet vårdplatser.

Regeringen föreslår att 4 985 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Prestationsbundna insatser för att korta värdköerna* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 6 480 000 000 kronor respektive 2 975 000 000 kronor.

### 3.6.12 1:12 Inspektionen för vård och omsorg

**Tabell 3.29 Anslagsutveckling 1:12 Inspektionen för vård och omsorg**

Tusental kronor

2022	Utfall	782 081	Anslagssparande	13 785
2023	Anslag	799 791 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	812 160
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>833 885</b>		
2025	Beräknat	862 459 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	878 024 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 833 884 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 831 989 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för Inspektionen för vård och omsorgs förvaltningsutgifter.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.30 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:12 Inspektionen för vård och omsorg**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>799 791</b>	<b>799 791</b>	<b>799 791</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	23 639	51 855	69 200
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	10 455	10 813	9 033
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-3 795</i>	<i>-3 795</i>	<i>-5 795</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-418	-418	-418
– Inrättande av Utbetalningsmyndigheten	5 000	5 000	3 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-8 377	-8 377	-8 377
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>833 885</b>	<b>862 459</b>	<b>878 024</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Till följd av slopad avgift för årlig revision fr.o.m. räkenskapsåret 2024 minskas anslaget med 418 000 kronor fr.o.m. 2024.

Anslaget minskas med ca 8,4 miljoner kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

För tillsynsarbetet med anledning av reformen om skyddat boende ökades anslaget med 14,25 miljoner kronor 2023. Anslaget ökas med ytterligare 14,25 miljoner kronor 2024. Från och med 2025 beräknas motsvarande belopp 2025 avsättas för ändamålet.

För 2024 ökas anslaget med 5 miljoner kronor för IVO:s arbete med att bl.a. leverera uppgifter till Utbetalningsmyndigheten och hantera underrättelser från Utbetalningsmyndigheten. Anslaget beräknas öka med motsvarande belopp 2025. Från och med 2026 beräknas 3 miljoner kronor per år för samma ändamål.

Regeringen föreslår att 833 885 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Inspektionen för vård och omsorg* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 862 459 000 kronor respektive 878 024 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 3.31 Offentligrättslig verksamhet**

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)	Akkumulerat resultat
Utfall 2022	80 107				
Prognos 2023	58 170				
Budget 2024	80 670				

Intäkter för offentligrättslig verksamhet avser avgifter för tillstånd som rör blodverksamhet och verksamhet som rör insamling, kontroll, framställning, förvaring och distribution av vävnader och celler. För 2019 och framåt avser intäkterna tillståndsprövningar avseende verksamheter enligt socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Lagen (2021:363) om estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar trädde i kraft den 1 juli 2021. De verksamheter som omfattas av lagens tillämpningsområde ska betala en tillsynsavgift till IVO. Intäkterna för offentligrättslig verksamhet avser därmed även IVO:s avgifter för tillsyn av estetiska verksamheter.

### 3.6.13 1:13 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

**Tabell 3.32 Anslagsutveckling 1:13 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys**

Tusental kronor

2022	Utfall	39 766	Anslagssparande	-539
2023	Anslag	39 060 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	38 224
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>39 279</b>		
2025	Beräknat	40 317 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	41 210 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 39 278 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 39 279 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för vård- och omsorgsanalys förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.33 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:13 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>39 060</b>	<b>39 060</b>	<b>39 060</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	813	1 867	2 773
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-594	-610	-623
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-594</i>	<i>-594</i>	<i>-594</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-195	-195	-195
– Generell besparing i statsförvaltningen	-399	-399	-399
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>39 279</b>	<b>40 317</b>	<b>41 210</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Till följd av slopad avgift för årlig revision fr.o.m. räkenskapsåret 2024 minskas anslaget med 195 000 kronor fr.o.m. 2024.

Anslaget minskas med ca 400 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 39 279 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Myndigheten för vård- och omsorgsanalys* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 40 317 000 kronor respektive 41 210 000 kronor.

### 3.6.14 1:14 Civilt försvar inom hälso- och sjukvård

**Tabell 3.34 Anslagsutveckling 1:14 Civilt försvar inom hälso- och sjukvård**

Tusental kronor

2022	Utfall	Anslagssparande
2023	Anslag	0 Utgiftsprognos
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 662 500</b>
2025	Beräknat	1 732 500
2026	Beräknat	1 732 500

## Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera åtgärder som stärker hälso- och sjukvårdens beredskap och motståndskraft samt förmåga att hantera höjd beredskap och då ytterst krig. Anslaget får även användas för att finansiera myndigheters och statliga bolags verksamhet avseende civilt försvar och beredskap. Anslaget får också användas för bidrag och statsbidrag för att vidareutveckla och stärka hälso- och sjukvårdens beredskap och motståndskraft, inklusive försörjningsberedskap. Anslaget får även användas till kostnader för beredskapslager. Anslaget får användas till att stärka den nationella,



regionala och internationella katastrofmedicinska beredskapen. Medel inom anslaget får användas för överenskommelser med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.35 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:14 Civilt försvar inom hälso- och sjukvård**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>			
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag	1 662 500	1 732 500	1 732 500
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 662 500</b>	<b>1 732 500</b>	<b>1 732 500</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Totalförsvaret ska stärkas och återuppbyggnaden av det civila försvaret intensifieras. Medel för att stärka arbetet med civilt försvar i hälso- och sjukvården har avsatts i tidigare budgetpropositioner på anslaget 1:6 *Bidrag till folkhälsa och sjukvård*. Dessa medel förs nu över till det nya anslaget 1:14 *Civilt försvar inom hälso- och sjukvård*.

Regeringen föreslår att 1 662 500 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Civilt försvar inom hälso- och sjukvård* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 732 500 000 kronor respektive år.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:14 *Civilt försvar inom hälso- och sjukvård* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 278 500 000 kronor 2025–2028.

**Skälen för regeringens förslag:** Förordningen (2023:30) om statsbidrag till regioner för åtgärder för att höja driftsäkerheten på hälso- och sjukvårdens fastigheter trädde i kraft den 1 mars 2023. Enligt förordningen får beslut om bidrag omfatta en tidsperiod om högst fyra år. Socialstyrelsen behöver ha möjlighet att besluta om bidrag som sträcker sig över en fyraårsperiod. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:14 *Civilt försvar inom hälso- och sjukvård* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 278 500 000 kronor 2025–2028.

**Tabell 3.36 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:14 Civilt försvar inom hälso- och sjukvård**

Tusental kronor

	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2028
Ingående åtaganden	102 000 <sup>1</sup>			
Nya åtaganden	202 000			
Infriade åtaganden	-25 500	-76 000	-76 000	-126 500
Utestående åtaganden	278 500			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>278 500</b>			

<sup>1</sup> Ingående åtaganden är flyttade från anslaget 1:6 *Bidrag till folkhälsa och sjukvård*.

### 3.6.15 Övrig verksamhet

#### Avgiftsfinansierad verksamhet vid Läkemedelsverket

**Tabell 3.37 Avgiftsfinansierad verksamhet**

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)	Akkumulerat resultat
Utfall 2022	1 710	889 251	767 937	121 314	140 513
Prognos 2023	1 700	835 500	916 000	-80 500	60 013
Budget 2024	1 700	828 600	962 300	-133 700	-73 687

Läkemedelsverket ansvarar för bl.a. tillstånd, godkännande och kontroll av läkemedel och narkotika. Läkemedelsverket utövar även tillsyn över bl.a. medicintekniska produkter och kosmetiska produkter. Verksamheten finansieras främst genom avgifter, anslag och bidrag. Den största finansieringskällan är avgiftsfinansieringen, som genererade 69 procent av intäkterna 2022. Anslagsintäkten utgjorde 20 procent och bidrag 9 procent. Läkemedelsverkets intäkter uppgick under 2022 till 1 177 miljoner kronor vilket är en ökning med 20 procent jämfört med föregående år. Verksamhetens kostnader uppgick till 1 056 miljoner kronor under året vilket är en ökning med 9 procent jämfört med föregående år.



## 4 Folkhälsopolitik

### 4.1 Mål för området

Det övergripande målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Inom politikområdet finns även delmålet Ett samhälle som främjar ökad fysisk aktivitet och bra matvanor för alla (prop. 2017/18:249, bet. 2017/18:SoU26, rskr. 2017/18:406). Därtill finns målet för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken som är ett samhälle fritt från narkotika och dopning, minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk (prop. 2010/11:47, bet. 2010/11:SoU8, rskr. 2010/11:203). Vidare finns målet för samhällets insatser mot spelberoende som är att minska skadeverkningarna av överdrivet spelande (prop. 2002/03:35, bet. 2002/03:SoU7, rskr. 2002/03:145).

Utöver det övergripande målet för folkhälsopolitiken finns åtta målområden som syftar till att vägleda och styra det samlade folkhälsoarbetet. Målområdena återspeglar hälsans bestämningsfaktorer, dvs. de faktorer som är mest centrala för hälsan i befolkningen. Exempel på målområden är det tidiga livets villkor, inkomst och försörjningsmöjligheter, levnadsvanor och en hälsofrämjande hälso- och sjukvård. Det övergripande nationella folkhälsopolitiska målet och målområdena utgör tillsammans det folkhälsopolitiska ramverket. Ramverket tydliggör att folkhälsopolitiken är sektorsövergripande och att folkhälsans utveckling påverkas av människors levnadsförhållanden, livsvillkor och levnadsvanor under hela livsrytmen. Måluppfyllelsen förutsätter därför ett arbete på samtliga nivåer i samhället och berör, förutom staten, ett stort antal aktörer inom olika sektorer och verksamhetsområden. De insatser som finansieras genom detta utgiftsområde ska därför ses i ett sammanhang där effekterna av andra offentliga insatser även bidrar till måluppfyllelsen.

### 4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De centrala kärnindikatorer som används för att beskriva utvecklingen av folkhälso-politiken, redovisa resultaten inom utgiftsområdet och bedöma måluppfyllelsen är:

- medellivslängd och självskattad hälsa,
- insjuknande och dödlighet i folksjukdomar,
- förekomsten av smittsamma sjukdomar,
- levnadsvanor.

För att följa och nyansera bilden används även andra bakgrundsindikatorer. De huvudsakliga källorna för uppföljning av kärn- och bakgrundsindikatorerna kommer från bl.a. Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning och Statistiska centralbyrån (SCB).

### 4.3 Resultatredovisning

**Hälsan i befolkningen har förbättrats men är fortsatt ojämlig**

Hälsa, vilket innefattar både psykisk och fysisk hälsa, kan definieras både som avsaknad av ohälsa och som ett tillstånd av välbefinnande. För att belysa hälsoläget i

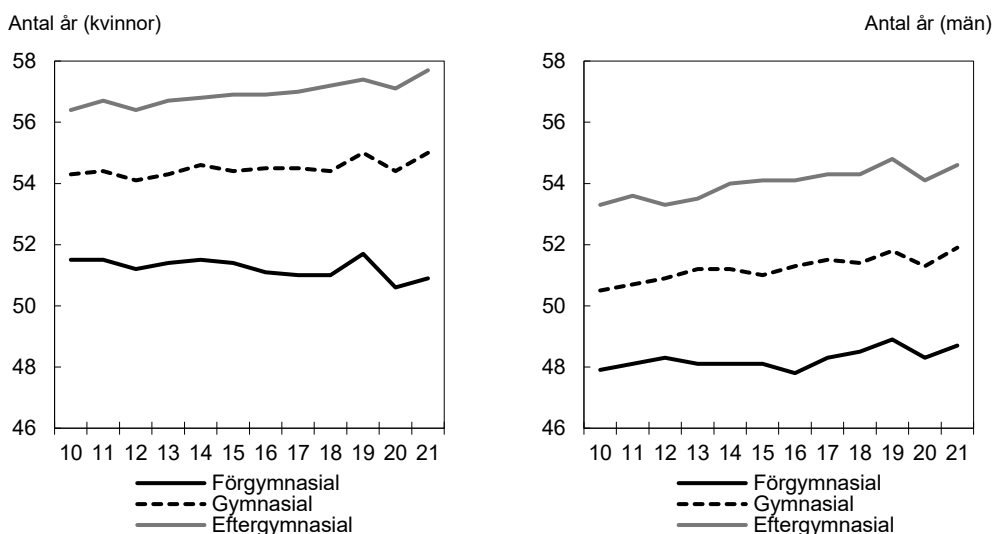
befolkningen är det därför viktigt att följa såväl självskattad hälsa och välmående som diagnostiserad sjuklighet och dödlighet.

Av Folkhälsomyndighetens rapport *Folkhälsan i Sverige – Årsrapport 2023* framgår att en majoritet av befolkningen generellt uppfattar sin hälsa som god, och vissa levnadsvanor har under en längre tidsperiod haft en positiv utveckling, t.ex. minskad riskkonsumtion av alkohol i den yngsta åldersgruppen och minskad daglig tobaksrökning i hela befolkningen. Samtidigt finns det tydliga skillnader mellan olika grupper och förutsättningarna för en god hälsa har för vissa grupper avstannat eller till och med försämrats. Förekomsten av vissa smittsamma sjukdomar, t.ex. influensa och RS-virus, har förvisso ökat samtidigt som smittspridningen av covid-19 inte har haft lika allvarliga konsekvenser som tidigare år. Även om hälsoutvecklingen i befolkningen i stort är positiv finns fortsatt stora, och i vissa fall ökande, skillnader i hälsa och ohälsa mellan olika grupper i befolkningen. Exempelvis har covid-19-pandemin drabbat befolkningen ojämnt, där andelen intensivvårdade och avlidna med covid-19 har varit högre bland personer med endast förgymnasial utbildning och bland utrikes födda. Under 2020–2022 var det mer än dubbelt så många (per 100 000) som hade intensivvårdats med covid-19 bland personer med endast förgymnasial utbildning än med eftergymnasial och 1,5 gånger så många avled med covid-19. Dessa skillnader demonstreras även avseende hälsoutfall och förutsättningar för en god hälsa generellt där vissa grupper i större utsträckning har sämre förutsättningar för en god hälsa, oftare uppger ohälsosamma levnadsvanor och oftare drabbas av ohälsa. Det gäller bl.a. personer med endast förgymnasial utbildning, hbtqi-personer, personer med vissa funktionsnedsättningar, migranter samt ensamstående föräldrar och personer som står utanför arbetsmarknaden. För i stort sett samtliga hälsoutfall som presenteras i rapporten drabbas personer med lägre socioekonomisk position mer än övriga och det finns inga tecken på minskad relativ ojämlikhet i hälsa. Därtill förekommer skillnader i hälsa mellan kvinnor och män beroende på vilket hälsoutfall som analyseras.

Vidare förekommer det skillnader mellan regioner och inom regioner på lokal nivå sett till befolkningens hälsa. Skillnaderna varierar över landet beroende på vilket hälsomått som analyseras. Regioner och kommuner har en viktig roll i folkhälsoarbetet och de flesta regioner har folkhälsa som en viktig del i sitt arbete med regional utveckling (se vidare utg.omr. 19).

### **Medellivslängden fortsätter att öka i merparten av befolkningen**

Befolkningens medellivslängd har ökat stadigt sett till en längre tidsperiod, bl.a. till följd av en högre levnadsstandard, bättre utbildning, hälsosammare levnadsvanor och en ökad tillgång till hälso- och sjukvård av god kvalitet (se rapporten *Folkhälsan i Sverige – Årsrapport 2023*, Folkhälsomyndigheten). Trenden med en ökande medellivslängd har dock brutits under covid-19-pandemin, vilket är en utveckling som Sverige delar med flertalet andra europeiska länder. År 2021 var medellivslängden vid födseln i befolkningen 83 år. Det är en ökning med 0,6 år jämfört med 2020. Skillnaden mellan kvinnors och mäns livslängd har ökat något från 2020, vilket innebär att män lever i genomsnitt 3,6 år kortare än kvinnor.

**Diagram 4.1 Återstående medellivslängd vid 30 års ålder per år och utbildningsnivå**

Källa: Statiska centralbyrån.

Den återstående medellivslängden vid 30 års ålder har ökat mellan 2010 och 2021 i alla utbildningsgrupper, utom bland kvinnor med endast förgymnasial utbildning, där medellivslängden i stället minskade från 51,5 till 50,9 år (diagram 4.1). Det innebär att skillnaderna mellan kvinnor i olika utbildningsgrupper har ökat över tid. Skillnaden år 2021 mellan kvinnor med endast förgymnasial och de med eftergymnasial utbildning var 6,8 år. Det är en ökning med 1,9 år sedan 2010. Kvinnor med endast förgymnasial utbildning utmärker sig även genom att minskningen av medellivslängden var större mellan 2019 och 2020, och ökningen mindre mellan 2020 och 2021, för dem än för övriga utbildningsgrupper.

År 2021 var den återstående medellivslängden vid 30 års ålder 54,5 år för personer födda utanför Europa, 53,7 år för personer födda i Sverige och 53,2 för personer år födda i övriga Europa. Kortast återstående medellivslängd vid 30 års ålder hade personer födda i övriga Norden, 52,1 år. Förhållandet mellan grupperna av födelseländer var detsamma för båda könen. Medellivslängden har ökat i samtliga grupper av födelseländer under 2006–2019. Under 2020 sågs dock en nedgång, främst bland personer födda utanför Europa och särskilt bland män födda utanför Europa. I samtliga grupper av födelseländer har medellivslängden ökat igen under 2021 men för personer födda utanför Norden var den återstående medellivslängden vid 30 års ålder fortfarande lägre än 2019.

### Färre personer avled i förtid

Förtida dödlighet belyser dödlighet under den period av livet där dödsfall är minst vanligt. Det innebär att samtliga dödsfall som inträffar mellan 15 och 64 års ålder definieras som förtida. Av rapport Folkhälsan i Sverige – Årsrapport 2023 från Folkhälsomyndigheten framgår att 9 974 personer avled i förtid under 2021, vilket motsvarar 154 dödsfall per 100 000 invånare i åldrarna 15–64 år. Det är en minskning i jämförelse med 2020 då motsvarande siffra var 156 dödsfall per 100 000 invånare 15–64 år. År 2021 var risken för förtida dödlighet högre bland män än bland kvinnor. Under perioden 2006–2021 sågs en nedgång av förtida dödlighet bland både kvinnor och män. Det var också vanligare med förtida död bland personer med endast förgymnasial eller gymnasial utbildningsnivå än bland personer med eftergymnasial utbildningsnivå. Under perioden 2006–2021 sågs dock en nedgång av förtida dödlighet bland både kvinnor och män. Generellt har även antalet personer per

100 000 som har avlidit i förtid sjunkit under perioden, men ökat i gruppen kvinnor med endast förgymnasial utbildning.

### **Befolkningens självskattade hälsa är generellt sett god**

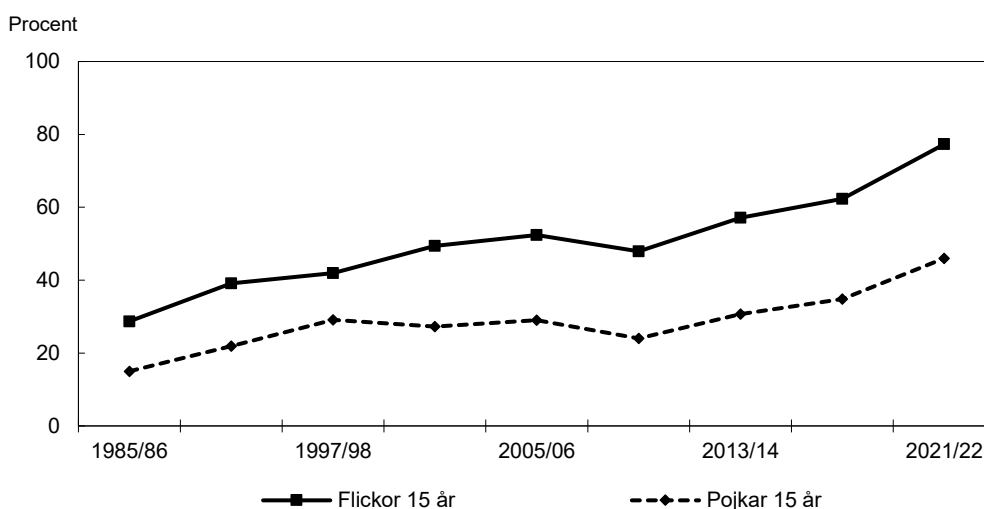
År 2022 uppgav 73 procent av befolkningen i åldrarna 16–84 år att de har en bra eller mycket bra hälsa. Andelen som upplevde en bra eller mycket bra hälsa var högre bland män än bland kvinnor (Folkhälsan i Sverige – Årsrapport 2023, Folkhälsomyndigheten). Bland personer med förgymnasial eller gymnasial utbildningsnivå som högsta utbildningsnivå var andelen som skattade sin hälsa som bra eller mycket bra lägre, jämfört med personer med eftergymnasial utbildningsnivå. Andelen i befolkningen som skattade sin hälsa som bra eller mycket bra ökade under perioden 2006–2022.

Majoriteten av alla i Sverige, såväl barn som vuxna, uppger att de har ett gott psykiskt välbefinnande eller en hög livstillfredsställelse. Under 2022 uppgav 87 procent av männen och 85 procent av kvinnorna i åldern 16 år och äldre att de hade ett gott psykiskt välbefinnande. Det är en liknande andel som 2018, då psykiskt välbefinnande började mätas i den nationella folkhälsoenkäten. Andelen som uppger ett gott psykiskt välbefinnande eller en hög livstillfredsställelse i befolkningen har varit stabil över tid, trots att det har blivit allt vanligare att uppge olika former av psykiska besvär. Andelen som har uppgett ett gott psykiskt välbefinnande är dock lägre bland flickor och kvinnor än bland pojkar och män, vilket även är ett mönster som har uppvisats under en längre tidsperiod.

Samtidigt som merparten av befolkningen uppger ett gott psykiskt välbefinnande är lätta psykiska besvär i form av ångslan, oro eller ångest vanligt förekommande. Under 2022 uppgav 41 procent av kvinnorna och 30 procent av männen i åldern 16 år och äldre att de upplevde sådana besvär. Generellt uppger kvinnor, unga och personer med kortare utbildning och lägre inkomster fortsatt oftare psykiska besvär. Det är ett mönster som legat stabilt över tid. Andelen med gott psykiskt välbefinnande är också fortsatt lägre i dessa grupper.

Utvecklingen bland barn och unga visar i stort samma trender som bland vuxna. Under 2022 uppgav merparten av alla barn och unga i åldern 11, 13 och 15 år att de har en god livstillfredsställelse. Under de senaste 15 åren har andelen med hög livstillfredsställelse varit stabil men andelen är lägre bland flickor än bland pojkar. Samtidigt är det vanligt bland barn och unga att uppge självrapporterade hälsobesvär, i form av t.ex. nedstämdhet och sömnsvårigheter. Av barn och unga i 15-års åldern uppgav 77 procent av flickorna och 46 procent av pojkarna att de upplevde sådana besvär mer än två gånger i veckan under 2022. Detta är en ökning med 15 procentenheter bland flickor och 11 procentenheter bland pojkar sedan mättillfället 2017/18 (diagram 4.2). Ur ett internationellt perspektiv kan det generellt konstateras att skolbarn i Sverige fortsatt är mindre nöjda med livet och oftare uppger hälsobesvär, såsom huvudvärk, ont i magen, nedstämdhet och sömnsvårigheter, jämfört med genomsnittet. Däremot skattar skolbarn i Sverige sin hälsa generellt bättre än genomsnittet. När det gäller ungas psykiska hälsa se vidare utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

**Diagram 4.2 Andel 15-åringar som har haft minst två självrapporterade hälsobesvär under de senaste sex månaderna, perioden 1985/86–2021/22**

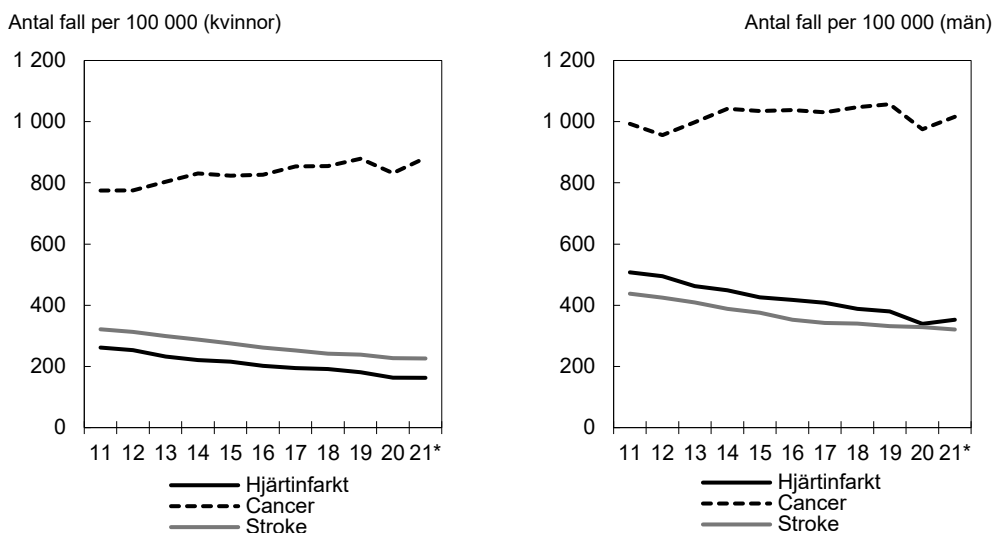


Källa: Folkhälsomyndigheten, Skolbarns hälsovanor.

### Fler män än kvinnor drabbas av hjärtinfarkt och stroke

Insjuknandet i hjärtinfarkt och stroke minskade under perioden 2011–2021 bland både kvinnor och män. Det finns stora skillnader mellan könen i insjuknande, 2021 var antalet fall av hjärtinfarkt per 100 000 män mer än dubbelt så högt som bland kvinnor. Antalet fall av hjärtinfarkt ökade dessutom något bland män mellan 2020 och 2021 (från 339 till 353 fall per 100 000 män). Antalet fall av stroke var drygt 40 procent fler bland män än bland kvinnor 2021.

**Diagram 4.3 Insjuknande i hjärtinfarkt, stroke och cancer per år**



Anm.: \*2021 års värden är preliminära.

Källa: Patientregistret, Cancerregistret och Dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen.

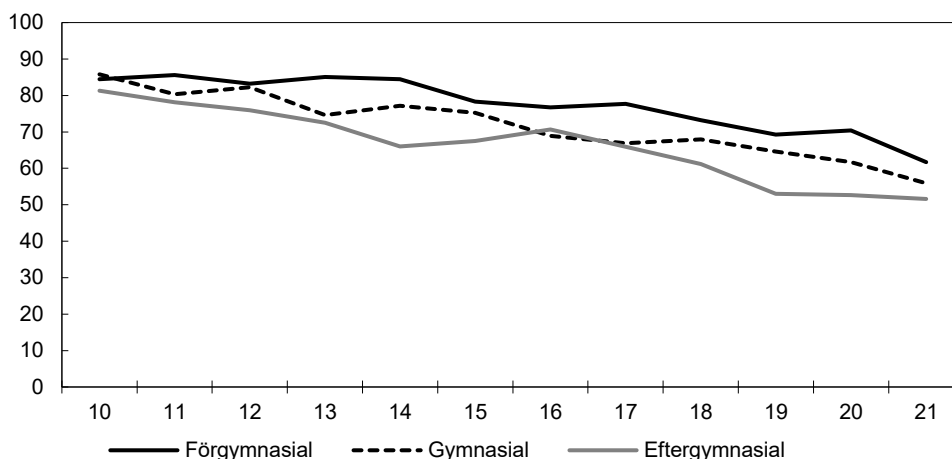
### Dödligheten i bröst- och prostatacancer har minskat över tid

Dödligheten i bröstcancer och prostatacancer minskade mellan 2010 och 2021. Dödligheten i båda diagnoserna har minskat mer bland personer med högre utbildningsnivå än bland personer med lägre utbildningsnivå under den senaste 10-årsperioden.



**Diagram 4.4 Dödlighet i prostatacancer för män 25 år och äldre per utbildningsnivå och år**

Antal per 100 000 invånare



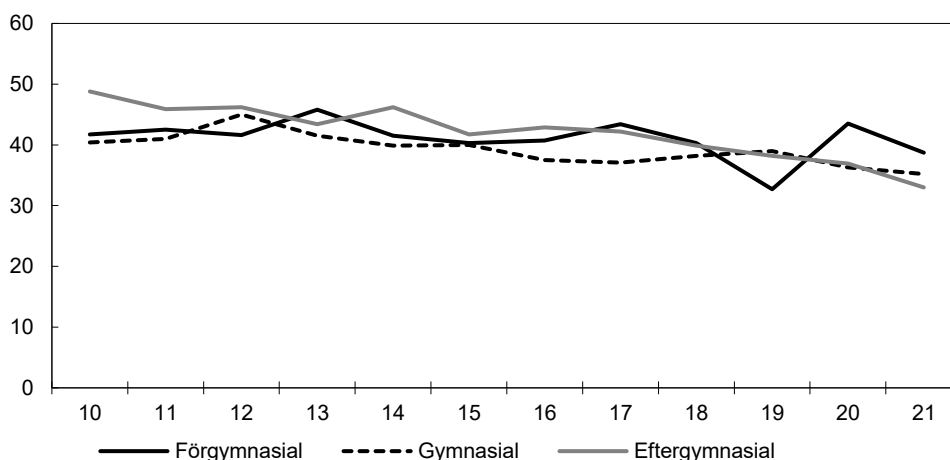
Anm.: Åldersstandardiseringen för Socialstyrelsens patientregister är med Sveriges medelbefolkning 2021 som standardpopulation.

Källa: Socialstyrelsens dödsorsaksregister.

Särskilt utmärkande är dödligheten i bröstcancer bland kvinnor med endast förgymnasial utbildning, som endast har minskat svagt under 10-årsperioden som helhet och till och med ökade mellan 2019 och 2020.

**Diagram 4.5 Dödlighet i bröstcancer för kvinnor 25 år och äldre per utbildningsnivå och år**

Antal per 100 000 invånare



Anm.: Åldersstandardiseringen för Socialstyrelsens patientregister är med Sveriges medelbefolkning 2021 som standardpopulation.

Källa: Socialstyrelsens dödsorsaksregister.

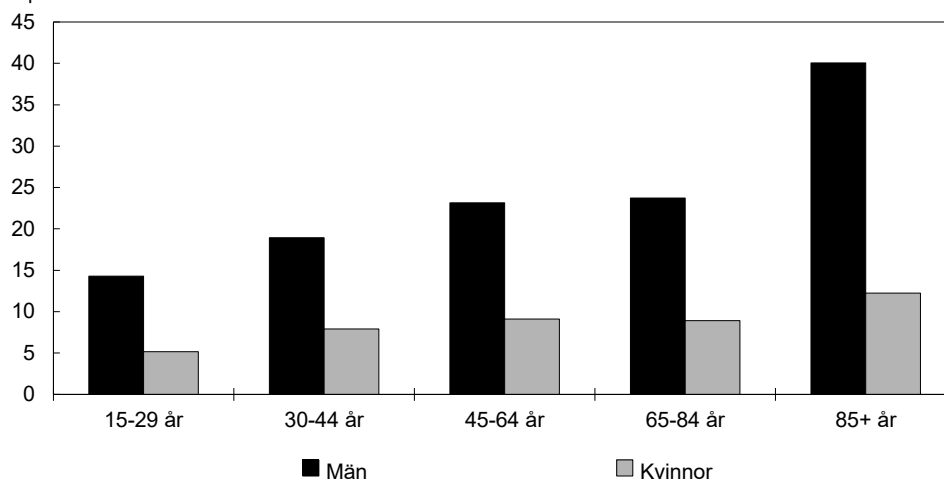
### Antalet självmord och självmordsförsök har minskat över tid i de flesta grupper men är fortsatt allvarliga folkhälsoproblem

Under 2022 fick totalt 6 386 personer i befolkningen (10 år och äldre) sjukhusvård till följd av ett suicidförsök eller en annan avsiktlig självdestruktiv handling. Av dessa var 36 procent män och 64 procent kvinnor och 22 procent var under 20 år. Statistik från patientregistret och analyser från Socialstyrelsen (2022) visar att andelen personer i åldern 12–17 år som vårdats på sjukhus i samband med en avsiktlig självdestruktiv handling ökade stort bland flickor i åldern 12–17 år under perioden 2017–2021. I övriga grupper finns inte motsvarande ökning utan andelen har varit oförändrad eller till och med minskat något, t.ex. när det gäller män 18–24 år.

Under 2022 avled 897 män och 357 kvinnor i suicid, varav 10 var barn under 15 år. Ytterligare 315 fall registrerades där det inte gått att fastställa om dödsorsaken var suicid eller en olyckshändelse. Antalet avlidna i suicid var även under 2022 mer än dubbelt så högt bland män som bland kvinnor. Högst suicidtal (antal döda per 100 000 invånare) finns bland män 85 år och äldre (diagram 4.6). Suicid är mer vanligt bland personer med endast förgymnasial utbildningsnivå än bland dem med eftergymnasial utbildningsnivå. Sedan 2006 har suicidtalet (antalet avlidna i suicid per 100 000 invånare) minskat i de flesta åldersgrupper. En avvikande trend kan dock ses i åldersgruppen 20–29 år där antalet suicid i genomsnitt ökade med 1,8 procent per år under perioden 2006–2020.

**Diagram 4.6** Antal suicid år 2022 uppdelat på åldersgrupp och kön

Antal per 100 000



Anm.: Enbart säkert fastställda suicid ingår i statistiken.

Källa: Socialstyrelsens dödsorsaksregister.

## Folkhälsopolitiken får genomslag i länen

Länsstyrelserna fick den 31 mars 2022 ett uppdrag att stödja den regionala implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken (S2022/01941). Länsstyrelserna ska utifrån regionala och lokala förutsättningar och behov bl.a. utgöra en kompletterande länk mellan nationell, regional och lokal nivå inom stödstrukturen för statligt folkhälsoarbete och bidra till en god, jämlik och jämställd folkhälsa i länen genom att stödja utvecklingen av ett kunskapsbaserat lokalt och regionalt folkhälsoarbete. Av länsstyrelsernas delredovisning framgår bl.a. att länsstyrelserna har påbörjat, utvecklat och fördjupat sin samverkan med regioner och kommuner samt anpassat sin roll för att på bästa sätt både kunna stödja det goda arbete som redan pågår och bidra till utveckling av folkhälsoarbetet. Uppdraget ska slutredovisas senast den 15 mars 2024.

## Hälsofrämjande och förebyggande insatser under hela uppväxttiden för barn och unga

Ett av de åtta målområdena i det folkhälsopolitiska ramverket är det tidiga livets villkor. Barn behöver få en bra start i livet vilket har en central betydelse för att minska ojämlikheten i hälsa. Det är även viktigt att följa barns och ungas hälsa och utveckling upp i åldrarna för att skapa förutsättningar för en god och jämlik hälsa på längre sikt. För att uppnå detta behöver den svenska barn- och ungdomshälsovården bli mer sammanhållen och ha ett större fokus på hälsofrämjande och förebyggande arbete. Den 10 augusti 2023 gav regeringen därför flera myndigheter ett uppdrag att ta fram ett nationellt hälsoprogram för alla barn och unga till och med 20 års ålder

(S2023/02379). Syftet med uppdraget är bl.a. att uppnå en sammanhållen, regelbunden och jämlik hälsouppföljning, oavsett var i landet barnet eller den unge bor. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 oktober 2026.

## **Insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention**

### **Stora satsningar på psykisk hälsa och suicidprevention har genomförts**

För insatser som specifikt syftar till att främja psykisk hälsa, förebygga psykisk ohälsa och suicid samt skapa förutsättningar för en god, tillgänglig och personcentrerad vård och omsorg avsatte regeringen totalt ca 2,1 miljarder kronor 2023. Merparten av dessa medel, 1,6 miljarder kronor, fördelades till kommuner och regioner inom ramen för överenskommelsen mellan staten och SKR om insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention (S2022/04839).

Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen har fått ett uppdrag av regeringen att följa, utvärdera och stödja överenskommelserna med SKR (S2020/01044). Den delredovisning som myndigheterna har lämnat till regeringen avseende arbetet under 2022 visar att många insatser har bidragit till en positiv utveckling i vården och omsorgen. Samtidigt konstaterar myndigheterna att kommuner och regioner har kommit olika långt i sina utvecklingsarbeten och att uppföljningen på kommunal och regional nivå behöver utvecklas för att det ska gå att se om vidtagna insatser leder till önskade resultat. Myndigheterna lyfter också att det finns ett behov av att stärka och utveckla det förebyggande och främjande arbetet inom folkhälsopolitikens alla målområden, bl.a. avseende strukturella bestämningsfaktorer för psykisk hälsa och ojämlikheter i psykisk hälsa. Vidare pekar myndigheterna på att arbetet med bl.a. jämställdhet, barns rättigheter, äldre och hbtqi-personer behöver uppmärksammas ytterligare inom ramen för insatserna.

Regeringen har under 2023 vidtagit ett flertal åtgärder inom hälso- och sjukvårdsområdet där frågor som berör psykisk hälsa och suicidprevention är en viktig del. Det innefattar bl.a. insatser för att korta väntetiderna och utveckla det strategiska tillgänglighetsarbetet i hälso- och sjukvården, inklusive barn- och ungdomspsykiatri, stärka primärvården och den första linjens vård för barn och unga, inbegripet det hälsofrämjande och förbyggande arbetet, samt verka för en god kompetensförsörjning. Därutöver har utvecklingen inom den psykiatriska tvångsvården och rättspsykiatri stimulerats särskilt genom insatser för såväl barn som vuxna (se vidare avsnitt 3).

### **Statsbidragen till det civila samhällets organisationer bidrar till utvecklingen inom området**

Under 2023 har regeringen fortsatt att stärka stödet till civilsamhällets organisationer inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Totalt har 170 miljoner kronor fördelats genom olika typer av statsbidrag till det civila samhällets organisationer i syfte att bl.a. främja psykisk hälsa, förebygga psykisk ohälsa och suicid, öka kunskapen i samhället om hur det är att leva med psykisk ohälsa samt psykiska funktionsnedsättningar samt för insatser som syftar till att skapa en meningsfull sysselsättning till personer med psykisk funktionsnedsättning. Riktade medel har även fördelats för att öka tillgängligheten till medmänskligt stöd via telefon eller chatt. Av Folkhälsomyndighetens respektive Socialstyrelsens utvärderingar av statsbidragen från verksamhetsåret 2022 framgår att statsbidragen är en viktig del i organisationernas ekonomi och möjliggör för organisationerna att bidra till att främja psykisk hälsa samt förebygga psykisk ohälsa och suicid på olika nivåer och bland olika aktörer.

## **Det suicidpreventiva arbetet har utvecklats och stärkts**

För att ytterligare utveckla det suicidpreventiva arbetet har regeringen beslutat att ge en särskild utredare i uppdrag att se över vissa frågor inom det suicidpreventiva området (S 2023:01, dir. 2023:3). Utredningen ska bl.a. analysera och föreslå hur ett nationellt ansvar för breda utredningar efter suicid kan utformas. Dessa utredningar kan liknas vid en haverikommission. Uppdraget syftar till att skapa bättre förutsättningar för ett effektivt och ändamålsenligt suicidpreventivt arbete. Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober 2024.

## **Flera insatser har vidtagits för att främja hbtqi-personers psykiska hälsa och förebygga suicid**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om förebyggande insatser för att främja hbtq-personers psykiska hälsa (bet. 2019/20:SoU5 punkt 4, rskr. 2019/20:173). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör uppdra åt lämplig myndighet att föreslå förebyggande insatser för att främja hbtq-personers psykiska hälsa (bet. 2019/20:SoU5 s. 21). I budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 9 avsnitt 5.3 s. 81) redovisade regeringen de insatser som vidtagits med anledning av tillkännagivandet. Riksdagen ansåg dock att tillkännagivandet inte kunde anses slutbehandlat genom de redovisade åtgärderna och riktade på nytt ett tillkännagivande till regeringen i samma fråga (bet. 2021/22:SoU1 punkt 4, rskr. 2021/22:123). I budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 9 avsnitt 4.3 s. 84–85) samt i regeringens skrivelse till riksdagen, Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2022 (skr. 2022/23:75) redogjorde regeringen för de ytterligare insatser som vidtagits med anledning av tillkännagivandet. Utöver dessa åtgärder har regeringen gett Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten ett uppdrag om att, tillsammans med 24 andra myndigheter, inkomma med underlag inför en kommande nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention (S2020/06171). Grundläggande utgångspunkter vid framtagandet av strategin ska vara en god, jämlik och jämställd psykisk hälsa i hela befolkningen. Särskilt fokus ska riktas mot det främjande och förebyggande arbetet och särskild hänsyn tas till de grupper som löper störst risk att utveckla psykisk ohälsa eller att begå självmord, t.ex. hbtqi-personer. Regeringen har även gett Folkhälsomyndigheten ett uppdrag att kartlägga äldre hbtqi-personers hälsa och levnadsvillkor (A2022/00187). Uppdraget omfattar bl.a. att inhämta och sammanställa befintlig kunskap om äldre hbtqi-personers hälsa och livsvillkor, inbegripet faktorer såsom behov och de risk- och skyddsfaktorer som är särskilt relevanta för äldre hbtqi-personers hälsa och livsvillkor. Uppdraget ska genomföras i nära samverkan med Socialstyrelsen som har fått ett uppdrag att kartlägga äldre hbtqi-personers vård och omsorg (A2022/00188). Därutöver har regeringen gett Folkhälsomyndigheten ett uppdrag att sammanställa kunskapsläget när det gäller jämlika förutsättningar till hälsa samt livsvillkor för hbtqi-personer (A2023/01067). Uppdraget omfattar såväl psykisk som fysisk hälsa och i uppdraget ingår förutom att sammanställa kunskap och utföra fördjupade analyser även att identifiera kunskapsluckor, presentera en plan för myndighetens vidare kunskapsutveckling inom området samt att lämna rekommendationer avseende utvecklingsbehov inom andra områden. Regeringen anser att tillkännagivandena därmed är tillgodosedda och slutbehandlade.

## **Övervikt och fetma samt stillasittande har ökat i befolkningen**

Ohälsosamma matvanor och fysisk inaktivitet är kopplade till några av de främsta orsakerna till sjukdom och förlorade friska levnadsår, bl.a. risken för övervikt och fetma och för att drabbas av sjukdomar som diabetes typ 2, hjärt-kärlsjukdom och olika cancerformer (Skolbarns hälsovanor i Sverige 2021/22, Folkhälsomyndigheten, artikelnummer 22102).

Totalt 51 procent av befolkningen i åldrarna 16–84 år hade 2022 en vikt som klassificeras som övervikt eller fetma. Förekomsten av övervikt och fetma ökade bland både män och kvinnor under perioden 2011–2022, men utvecklingen ser olika ut för grupper med olika utbildningsnivå. Förekomsten av övervikt och fetma är högre hos dem med lägre utbildningsnivå. Kvinnor med endast förgymnasial utbildning har haft den kraftigaste ökningen under tidsperioden, från 52 procent till 62 procent med övervikt eller fetma. Andelen med övervikt och fetma är högre bland män än bland kvinnor, men ökningen över tid är inte lika tydlig hos män. Bland män med endast förgymnasial utbildning har andelen med övervikt eller fetma till och med minskat något under 10-årsperioden (från 69 procent till 68 procent).

Under perioden 2016–2022 ökade andelen som sitter stilla minst 10 timmar per dygn. Ökningen avser både kvinnor och män i åldrarna 25–84 år. Stillasittandet har under perioden ökat mest bland kvinnor med endast förgymnasial utbildning (från 16 procent till 24 procent). Samtidigt syns en tydlig ökning även bland kvinnor med eftergymnasial utbildning (från 17 procent till 24 procent). Bland män har stillasittandet under ökat mest bland män med eftergymnasial utbildning (28 procent till 33 procent).

I undersökningen Skolbarns hälsovanor 2021/2022 av Folkhälsomyndigheten har en ny fråga inkluderats för att fånga hur mycket eleverna sitter på fritiden. Resultatet presenteras i form av andelen som spenderar mycket tid eller nästan all sin fritid sittande. Omkring en tredjedel av både pojkar och flickor spenderar mycket tid eller nästan all sin fritid sittande. Andelen är lägst bland 11-åriga flickor och högst bland 15-åriga flickor, 33 respektive 44 procent. För flickor ses en tendens till ökat sittande med stigande ålder. Bland pojkar är andelen som spenderar mycket tid eller nästan all sin fritid sittande 37–44 procent.

År 2022 uppgav 68 procent av befolkningen i åldrarna 16–84 år att de uppnår minst 150 minuters pulshöjande aktivitet under en vanlig vecka, vilket här benämns som tillräcklig fysisk aktivitet. Detta är en ökning från föregående år med en procentenhet. Skillnaden är liten mellan kvinnor och män. Bland personer med endast förgymnasial eller gymnasial utbildningsnivå var det mindre vanligt att uppnå tillräcklig fysisk aktivitet jämfört med personer med eftergymnasial utbildningsnivå. Andelen kvinnor respektive män som har uppnått tillräckligt fysisk aktivitet under 2022 är uppdelat på utbildningsnivå: förgymnasial (48 procent och 52 procent), gymnasial (62 procent och 66 procent) och eftergymnasial (74 procent och 76 procent).

Av undersökningen Skolbarns hälsovanor 2021/2022 av Folkhälsomyndigheten framgår att flickor i lägre grad än jämnåriga pojkar anger att de är fysiskt aktiva en timme per dag, och andelen är lägst bland 15-åriga flickor. Bland 11-åringar är det 14 procent av flickorna och 24 procent av pojkarna som är fysiskt aktiva en timme per dag, vilket inte är någon förändring sedan 2017/18. För 13- och 15-åriga flickor ses inte heller någon ökning sedan föregående mätning. Bland pojkarna i åldrarna 13 och 15 år syns däremot en ökning, från 15 till 27 procent för 13-åriga pojkar och från 13 till 21 procent för 15-åriga pojkar. Andelen som varit fysiskt aktiva en timme om dagen varit låg har varit låg under hela perioden 2001/02–2021/22.

### **Flera insatser har vidtagits för att motverka fetma bland barn**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om förebyggande arbete mot barnfetma (bet. 2021/22:SoU16 punkt 14, rskr. 2021/22:313). Av tillkännagivandet följer bl.a. att specifika åtgärder behöver vidtas för att motverka fetma bland barn i Sverige. Insatser för att främja barns hälsa och rörelse behövs enligt utskottet från tidig ålder. Utskottet anser att regeringen i samråd med relevanta

aktörer och professioner bör se över hur det förebyggande arbetet mot barnfetma kan stärkas och utvecklas i hela landet (bet. 2021/22:SoU16 s. 39).

Den 16 juni 2022 fick Folkhälsomyndigheten ett uppdrag att föreslå hur mål för främjande av ökad fysisk aktivitet med särskilt fokus på barn och unga ska utformas (S2022/02970). Syftet är att skapa en struktur för att ge en tydlig inriktning för ett långsiktigt arbete för ökad fysisk aktivitet bland barn och unga. Därtill fick Naturvårdsverket, inom sitt ansvar att driva och samordna friluftslivspolitikerna, ett uppdrag att bistå Folkhälsomyndigheten i arbetet. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2025.

Vidare fick Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket den 16 juni 2022 ett uppdrag att föreslå nationella mål med indikatorer för att ge en tydlig inriktning för arbetet med att påverka barns och ungas livsmedelskonsumtion i en mer hållbar och hälsosam riktning (S2022/02969). Fokus ska särskilt vara på grupper med sämre socioekonomiska förutsättningar. Myndigheterna ska vid utformningen av målen och indikatorerna särskilt beakta frågor om den offentliga måltiden och olika matmiljöer, särskilt skattefinansierade sådana som t.ex. kommunala idrottsanläggningar- och simhallar. Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket ska gemensamt redovisa uppdraget senast den 31 januari 2025. Vidare beslutade Socialstyrelsen år 2022 nationella riktlinjer för vård vid obesitas för vuxna och barn. De nationella riktlinjerna ska vara ett underlag för öppna och systematiska prioriteringar i hälso- och sjukvården, och stödja användningen av vetenskapligt utvärderade och effektiva åtgärder.

Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

### **Fritidskortet för barn och unga ska ge en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra**

Tillgång till fysisk aktivitet och utövande av kultur och friluftsliv är viktigt för att främja en god hälsa, meningsfull fritid och livskvalitet. Regeringen beslutade den 5 april 2023 att ge flera myndigheter ett uppdrag att förbereda och ta fram ett förslag för en digital tjänst och för införandet av ett fritidskort för barn och unga. Fritidskortet ska ge barn och unga en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra genom ökad tillgång till idrott, kultur, friluftsliv och annat föreningsliv. Särskilt barn och unga från socioekonomiskt utsatta hushåll ska genom fritidskortet få utökade möjligheter att delta i fritidsaktiviteter (S2023/01303).

### **Flera insatser har vidtagits för att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet och isolering**

Under 2023 påbörjade regeringen en treårig gemenskapssatsning i syfte att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet. Satsningen beräknas uppgå till 300 miljoner kronor per år under perioden 2023–2025. Som en del av satsningen har regeringen gett Socialstyrelsen ett uppdrag att fördela 143,5 miljoner kronor till kommunerna för att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre genom att erbjuda uppsökande hälsosamtal (S2023/00676). Därutöver har Folkhälsomyndigheten fått ett uppdrag att, i samverkan med bl.a. Socialstyrelsen, genomföra en kartläggning i syfte att utveckla kunskaperna om ofrivillig ensamhet och dess konsekvenser och, utifrån resultaten av kartläggningen, ta fram ett förslag till en nationell strategi för att utveckla och intensifiera arbetet med att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet (S2023/01137). Inom ramen för uppdraget har myndigheterna påbörjat arbetet med att kartlägga befintliga satsningar, se över kunskapsläget inom området och utveckla data om omfattningen av ofrivillig ensamhet (se vidare utg.omr. 17).

Den 20–21 april 2023 genomfördes det allra första högnivåmötet om ensamhet i EU inom ramen för det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens råd. Syftet var att diskutera ensamhet utifrån olika perspektiv och få bättre förståelse för vad politiken kan bistå med på EU-nivå, nationell och lokal nivå. Regeringens ambition med mötet, som var mycket uppskattat, var att bygga synergier med Europeiska kommissionens initiativ för psykisk hälsa som lanserades i juni 2023 samt den konferens om ensamhet som hölls i Bryssel i juni 2023.

## **Den sexuella och reproduktiva hälsan är generellt god men systematiska skillnader finns mellan olika grupper**

Sveriges befolkning har en god sexuell och reproduktiv hälsa jämfört med andra länder. Enligt Folkhälsomyndigheten behöver dock vissa grupper särskilt stödjas i arbetet för en god och jämlik sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Dessa grupper är bl.a. personer med bristande socioekonomiska förutsättningar, personer med migrationserfarenheter, personer med funktionsnedsättning, hbtqi-personer och unga vuxna.

Folkhälsomyndigheten ska verka för kunskapsutveckling och kunskapsförmedling samt för nationell samordning inom området sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Den 1 juni 2023 redovisade Folkhälsomyndigheten uppdraget att ta fram en handlingsplan för att stärka och utveckla det nationella arbetet med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) (S2021/04606). Handlingsplanen syftar till att konkretisera målsättningarna i den nationella strategin och inom ramen för uppdraget har myndigheten även sett över de indikatorer som togs fram i samband med att strategin utarbetades.

## **Utvecklingen inom ANDTS-området visar fortsatt både positiva och negativa trender**

Uppgifterna i detta avsnitt baseras på rapporter från Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, Brottsförebyggande rådet och Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning och beskriver utvecklingen fram till och med 2022.

Den fysiska tillgängligheten till alkohol bedöms ha varit relativt oförändrad under perioden 2011–2022, medan den ekonomiska tillgängligheten bedöms ha ökat något. Fortsatt använder färre unga, såväl flickor som pojkar, alkohol vilket även är ett mönster som uppvisas bland vuxna där totalkonsumtionen av alkohol har minskat över tid. Den alkoholrelaterade sjukligheten har i stort minskat under perioden, särskilt bland män, medan den alkoholrelaterade dödligheten har legat på en relativt stabil nivå, dock med en motsatt trend bland äldre 65–84 år där sjuklighet och dödlighet har ökat. Dödligheten var mer än dubbelt så hög bland män jämfört med kvinnor men under perioden kan en ökande trend bland kvinnor noteras.

Den fysiska och ekonomiska tillgängligheten till narkotika är svårbedömd men bedöms ha ökat under perioden. Även tillgången till narkotika inom EU och internationellt bedöms ha ökat och mellan 100 och 150 ton narkotika per år uppskattas smugglas in i Sverige. Volymerna är därmed betydligt större än tidigare gjorda beräkningar. Gatupriserna på narkotika har därtill minskat under perioden 2000–2018 med undantag för marijuana som har ökat i pris. Samtidigt har både det totala antalet beslag och den beslagtagna mängden narkotika i vissa fall ökat, särskilt vad gäller kokain, cannabis och heroin. De ökade beslagen beror till stor del på Polismyndighetens och Tullverkets insatser men kan även förklaras av ökad olaglig införsel i landet. Se vidare utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution där uppgifter om Tullverkets beslag av narkotika och det samhällsekonomiska värdet av beslagen finns redovisade.

Andelen elever i årskurs 9 samt elever i gymnasiet år 2, såväl flickor som pojkar, som har uppgett att de någon gång provat narkotika ökade mellan 2012–2020 för att sedan minska. Även andelen elever som använt icke-förskrivna läkemedel minskade något under 2012–2020. En större andel pojkar jämfört med flickor uppgav att de använt narkotika medan icke-förskrivna läkemedel är vanligare bland flickor. Användningen av narkotika, särskilt cannabis, bland vuxna har ökat under perioden, särskilt bland män och i åldersgruppen 30–44 år. Under samma period ökade dock både andelen män och andelen kvinnor som har använt annan narkotika än cannabis under de senaste 12 månaderna. Vård utifrån skador och sjuklighet orsakad av narkotika har ökat under perioden. År 2020 var det högst antal vårdade i den yngsta åldersgruppen 16–29 år med 683 personer per 100 000 invånare, varav fler män än kvinnor. Antalet dödsfall orsakade av narkotika- och läkemedelsförgiftningar ökade under flera år på 2010-talet, men 2018 vände kurvan nedåt. Den utvecklingen fortsatte under 2020–2021. Under 2021 avled 774 (2020, 822) personer till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar, varav 312 kvinnor (2020, 295) och 462 män (2020, 527). Den totala minskningen sedan 2015 har framför allt varit bland män.

Den fysiska och ekonomiska tillgängligheten till dopningsmedel är svårbedömd men bedöms ha ökat under perioden. Användningen av dopningspreparat är fortsatt låg bland elever i årskurs 9 och gymnasiet år 2 och har minskat under perioden, särskilt bland pojkar, och understiger en procent. Även bland vuxna är andelen som uppger att de använder dopningspreparat låg, såväl bland kvinnor som bland män. Indikatorer saknas för att kunna mäta skador, sjuklighet och dödlighet till följd av användning av dopningsmedel.

Den fysiska tillgängligheten till tobak och liknande produkter är svårbedömd vilket beror på den ändring i indikatorsystemet som genomfördes 2019 till följd av en lagändring. Den ekonomiska tillgängligheten bedöms dock ha minskat under perioden då priset på cigaretter och snus har ökat. För tobak noteras en minskning i ungas rökning över tid, men 2022 sågs dock en liten ökning bland elever i årskurs 9 och gymnasiet år 2. Användning av e-cigaretter bland elever i årskurs 9 och gymnasiet år 2 har ökat markant mellan 2021 och 2022 bland både flickor och pojkar. Användningen av snus har ökat de senaste fem åren. Under perioden 2012–2022 var det en högre andel pojkar som snusade jämfört med flickor, däremot var ökningen större bland flickor. Användningen av tobaksfritt nikotinsnus har också ökat och är högst bland flickor i gymnasiet år 2, där 42 procent uppgav att de någon gång använt det. Bland vuxna, både bland kvinnor och män, har antalet dagligrökare minskat samtidigt som antalet dagligsnusare ökat. Under perioden 2012–2022 var andelen som snusar högre bland män jämfört med kvinnor, även om snusning ökat bland både män och kvinnor. Användning av e-cigaretter och tobaksfritt nikotinsnus, dagligen eller ibland, är vanligast bland unga kvinnor. Dödlighet relaterad till rökning visar på motstridiga riktningar under perioden 2011–2021 då andelen som avlider i lungcancer visserligen minskat men dödligheten i KOL ligger på en relativt oförändrad nivå för befolkningen i stort och har ökat för kvinnor. Siffror saknas för 2022. Utvecklingen mellan kvinnor och män, och sett till olika åldersgrupper har varierat under denna tidsperiod. Andelen gravida som uppgav att de rökte under tidig graviditet vid inskrivning i mödrahälsovården minskade stadigt under perioden 2011–2021 medan andelen gravida som uppgav att de snusade under graviditeten har legat relativt stabilt under samma tid. Siffror saknas för 2022.

Andelen i befolkningen som spelar om pengar har legat stabilt de senaste åren, såväl bland barn och unga som bland vuxna. Under 2022 hade ca fyra procent av befolkningen i åldrarna 16–84 år ett riskabelt spelande, dvs. ett spelande som medför en eller flera negativa konsekvenser. Det är på samma nivå som de föregående mätningarna som gjordes 2020 och 2018. Andelen som spelar och har ett riskabelt



spelande är fortsatt högre bland män än bland kvinnor. Bland kvinnorna har 2 procent ett riskabelt spelande, jämfört med 6 procent bland männen. Sedan 2014 har det riskabla spelet varit minst tre gånger högre bland män än bland kvinnor. Det riskabla spelet är vanligast bland unga män i åldern 16–29 år, bland personer med låg utbildning och bland utrikes födda, särskilt bland dem som fötts utanför Europa. I årskurs 9 har 3 procent ett riskabelt spelande. Andelen har legat på samma nivå sedan 2019. Andelen under 2022 var 5 procent bland pojkar och 1 procent bland flickor. Avseende sjuklighet som följd av spel om pengar kan det konstateras att riskabelt spelande kan leda till negativa konsekvenser i form av t.ex. fysisk och psykisk ohälsa, sociala problem eller problem med ekonomin. Från 2010 och framåt har antalet personer som får vård eller insatser inom socialtjänsten till följd av diagnosen spelmissbruk ökat liksom antalet personer som stänger av sig på Spelpaus.se. Majoriteten av dessa är män. Spelpolitiken behandlas vidare i utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

### **Insatserna på nationell nivå bidrar fortsatt till en förbättrad måluppfyllelse inom ANDTS-området**

För att stödja genomförandet av politiken inom ANDTS-området har regeringen gett Folkhälsomyndigheten ett uppdrag att stödja genomförandet av regeringens ANDTS-strategi, i samverkan med 22 berörda myndigheter (S2021/03343). Även under 2022 bedömde de flesta myndigheter att den egna verksamheten i stor utsträckning har bidragit till en önskad utveckling inom ANDTS-området i den egna sektorn och enligt Folkhälsomyndigheten har uppdraget sammantaget bidragit till att stärka förutsättningarna för att nå målen i ANDTS-strategin.

Folkhälsomyndigheten hade även under 2022 i uppdrag att genomföra insatser för att förebygga spelproblem genom att utveckla och sprida det nationella kunskapsstödet om spelproblem och verka för nationell samordning inom området (S2021/01096). Folkhälsomyndigheten gör bedömningen att arbetet med uppdraget och med att integrera spel om pengar i ANDT-arbetet har bidragit till folkhälsopolitikens mål om att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa. Myndigheten anser att arbetet med att integrera spel i samordning, uppföljning och kunskapsstöd kopplat till ANDT, och det övergripande folkhälsopolitiska ramverket, behöver fortsätta.

Länsstyrelserna ansvarar för att samordna och utveckla det förebyggande ANDTS-arbetet i länen i enlighet med förordningen (2012:606) om samordning inom alkohol-, narkotika-, dopnings-, tobaks- och spelområdet samt tillkommande uppdrag om att utveckla och kvalitetssäkra arbetet med en strukturerad och likvärdig tillsyn av alkohol, tobak och andra nikotinprodukter 2021–2025 (S2021/03344). Folkhälsomyndigheten gör bedömningen att den statliga finansieringen av länsstyrelsernas samordningsfunktion och tillkommande utvecklingsmedel för uppdrag om förstärkt tillsyn fortsatt har varit centrala för ett stärkt och utvecklat arbete inom området samt att länsstyrelsernas samordningsinsatser fortsatt har främjat genomförandet av den nationella politiken och bidragit till genomförandet av nationellt prioriterade insatsområden på regional nivå (S2021/03343).

Flera pågående insatser inom hälso- och sjukvårdspolitik, t.ex. regeringens satsningar på primärvården, på ökad tillgänglighet till hälso- och sjukvården samt på barns och ungas hälsa, vård och omsorg, samt inom socialtjänstområdet har även betydelse för utvecklingen inom ANDTS-området. Se vidare avsnitt 3 Hälso- och sjukvårdspolitik samt avsnitt 6 Politik för sociala tjänster.

### **Flera insatser har vidtagits för att utveckla arbetet inom ANDTS-området med fokus på vård och stöd samt minska antalet läkemedels- och narkotikarelaterade dödsfall**

I syfte att utveckla arbetet inom ANDTS-området med fokus på vård och stöd har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att stödja genomförandet av ANDTS-politiken inom myndighetens verksamhetsområden (S2021/03341). Enligt Socialstyrelsens redovisning av 2022 års arbete har flera insatser vidtagits som bidrar till att skapa förutsättningar för tillgång till vård och stöd av god kvalitet. Detta innefattar bl.a. framtagandet av ett webbaserat utbildningsmaterial om äldre och alkohol riktat till personal och chefer inom hemtjänst, hemsjukvård och socialtjänst, en lägesbild för ANDTS-området som kan ligga till grund för bedömningar av fortsatta utvecklingsbehov samt en förstudie om behov av stöd för brukarinflytande inom missbruks- och beroendområdet.

Flera insatser har vidtagits över tid för att bidra till att skapa förutsättningar för att minska antalet dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar. Detta har gjorts genom uppdrag till bl.a. Socialstyrelsen att aktivt stödja ett ökat tillgängliggörande av naloxon (S2021/04973) samt genom uppdrag att vidta insatser för att minska narkotikarelaterad dödlighet, bl.a. genom att utveckla och ta fram ett kunskapsstöd för läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende (S2017/05940). Enligt statistiken för 2022 har de läkemedels- och narkotikarelaterade dödsfallen minskat i Sverige för fjärde året i rad, vilket enligt Folkhälsomyndigheten sannolikt bl.a. beror på att naloxon har blivit mer tillgängligt, och att tillgången till läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende har ökat (se vidare ovan).

### **Flera insatser har vidtagits för att motverka införsel och illegal handel via post inom ANDTS-området**

I ANDTS-strategin fastslås att arbetet med narkotikaprevention bör förstärkas och att det brottsförebyggande och brottsbekämpande arbetet bör vara en integrerad del av strategin. Ändringar i postlagen (2010:1045) har underlättat för brottsbekämpande myndigheter att förhindra illegal handel via post. Den som arbetar i postverksamhet ges möjlighet att på eget initiativ bryta tystnadsplikten och lämna uppgifter som gäller misstanke om brott till en brottsbekämpande myndighet, om fängelse är föreskrivet för brottet. Lagändringen trädde i kraft 2 januari 2023. Flera åtgärder finns redovisade under utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution och 4 Rättsväsendet.

### **Narkotikaområdet har prioriterats under Sveriges ordförandeskap i Europeiska unionens råd**

Sverige var ordförande i Europeiska unionens råd den 1 januari–30 juni 2023. Under denna period förhandlade och enades man om ett nytt mandat för EU:s narkotikamyndighet. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/1322 av den 27 juni 2023 om Europeiska unionens narkotikamyndighet (EUDA) och om upphävande av förordning (EG) nr 1920/2006 bidrar till att narkotikamyndigheten kommer att kunna reagera mer effektivt på nya hälso- och säkerhetsutmaningar, ge bättre stöd till medlemsstaterna samt bidra till att förbättra situationen på internationell nivå. Den övergripande rådsarbetsgruppen för narkotikafrågor har särskilt fokuserat på frågor kring jämställdhet, barn och unga samt syntetiska opioider. Det svenska ordförandeskapet organiserade och ledde dialoger mellan EU och USA, Brasilien, Västra Balkan respektive länder som ingår i Gemenskapen för latinamerikanska och karibiska stater (Celac) för att stärka det internationella samarbetet på narkotikaområdet.

## **Insatser mot bruket av lustgas i berusningssyfte**

Användningen av lustgas i berusningssyfte har under senare år blivit en allt vanligare företeelse. Vid en frekvent och långvarig användning kan allvarliga skador uppkomma, t.ex. nervskador, psykosor, psykiatriska problem och blodproppar. Användning vid enstaka tillfällen medför risk för köldskador och medvetlöshet. Utredningen om lustgas och vissa frågor inom alkohol- och tobaksområdet (S 2022:14) har i uppdrag att lämna förslag på en reglering av icke-medicinsk användning av lustgas samt överväga om det bör införas bestämmelser om åldersgränser, försäljning, tillsyn, marknadsföring och införsel (dir. 2022:111). Utredningen har även i uppdrag att analysera förutsättningarna för att utforma en reglering för flyktiga ämnen och varor, som vid inandning medför eller kan medföra berusning, inklusive sådana ämnen som ännu inte har utvecklats. Detta inkluderar sådana ämnen som används vid s.k. boffning och sniffning. Uppdraget ska redovisas den 31 mars 2024. Regeringen har även gett Läkemedelsverket (Giftinformationscentralen), Folkhälsomyndigheten och länsstyrelserna ett uppdrag att sprida information om lustgas och de skador som kan uppstå till följd av bruk av lustgas i berusningssyfte (S2023/00968). Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2024.

## **En svensk narkotikapolitik anpassad till nutidens och framtidens utmaningar**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att regeringen bör låta göra en analys av erfarenheterna från länder som redan har infört systemet med generisk klassificering av nya psykoaktiva substanser (bet. 2017/18:SoU27 punkt 2, rskr. 2017/18:354). Narkotikautredningen (S 2022:01) har inom ramen för sitt uppdrag i uppgift att undersöka erfarenheter från länder som har infört systemet med generisk klassificering av nya psykoaktiva substanser (dir. 2022:24). Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2023. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om dels en nollvision när det gäller narkotikarelaterade dödsfall, dels en utvärdering av narkotikapolitiken (bet. 2019/20:SoU7 punkt 7, rskr. 2019/20:174). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör ta initiativ till dels en nollvision när det gäller narkotikarelaterade dödsfall, dels en utvärdering av den nuvarande narkotikapolitiken (bet. 2019/20:SoU7 s. 29 och 30). I mars 2022 överlämnade regeringen skrivelsen En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025 (skr. 2021/22:213) till riksdagen. Skrivelsen innehåller en nollvision avseende läkemedels- och narkotikarelaterade dödsfall, som komplement till målet om ett narkotikafritt samhälle. Narkotikautredningen har vidare fått i uppdrag att föreslå hur en fortsatt restriktiv narkotikapolitik kan kombineras med ett effektivt narkotikaförebyggande arbete, en god missbruks- och beroendevård som innehåller insatser för skademinimering samt insatser för att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar (dir. 2022:24). Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om naloxonläkemedel (bet. 2020/21:SoU20 punkt 4, rskr. 2020/21:245). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör följa upp användandet av naloxonläkemedel på nationell nivå, utreda om fler grupper utanför hälso- och sjukvården ska kunna ge naloxon mot opioidöverdoser samt ge i uppdrag åt en lämplig myndighet att vidta åtgärder i enlighet med detta (bet. 2020/21:SoU20 s. 21). Riksdagen har även tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om ökat tillgängliggörande av naloxon (bet. 2021/22:SoU25 punkt 21, rskr. 2021/22:423). Av tillkännagivandet följer att regeringen utan dröjsmål bör vidta nödvändiga åtgärder när det gäller ökat

tillgängliggörande av naloxon (bet. 2021/22: SoU25 s. 71 och 72). Narkotika-utredningen har i uppdrag att analysera om andra yrkesgrupper än hälso- och sjukvårdspersonal ska kunna ge naloxon mot opioidöverdoser samt vid behov lämna författningsförslag (dir. 2022:24). Utredningen ska vidare föreslå en modell för en ändamålsenlig uppföljning av missbruks- och beroendevården, inklusive uppföljning av användningen av naloxonläkemedel. Regeringen har även gett Socialstyrelsen ett uppdrag att aktivt stödja ett ökat tillgängliggörande av naloxon (S2021/04973) och Läkemedelverket ett uppdrag att bistå Socialstyrelsen i det arbetet (S2023/00677). I uppdraget ingår bl.a. att bidra till att utveckla och implementera ett systematiskt arbete med att tillhandahålla naloxon samt föreslå insatser som kan genomföras för att tillgängliggöra naloxon till fler personer i hela landet. Socialstyrelsens uppdrag ska slutredovisas senast den 31 mars 2024. Regeringen anser att frågan fortsatt bör följas. Tillkännagivandena är inte slutbehandlade.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om vårdgaranti för personer med beroendeproblem (bet. 2020/21:SoU16 punkt 10, rskr. 2020/21:327). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör utreda en förstärkt vårdgaranti som ger personer med beroendeproblem snabbare rätt till vård och behandling (bet. 2020/21:SoU16 s. 45). Narkotikautredningen har inom ramen för sitt uppdrag i uppgift att föreslå vilka insatser som bör genomföras för att få en god tillgänglighet till vård och stöd för personer som använder narkotika. Detta görs bl.a. genom att analysera om en förstärkt vårdgaranti, som ger personer med beroendeproblematik rätt till vård och stöd betydligt snabbare än i dag, bör införas (dir. 2022:24). Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om kartläggningar i syfte att förbättra beroendevården (bet. 2020/21:SoU25 punkt 22, rskr. 2020/21:375). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör ge i uppdrag åt Socialstyrelsen att genomföra kartläggningar i syfte att förbättra beroendevården (bet. 2020/21:SoU25 s. 53). Narkotikautredningen har inom ramen för sitt uppdrag i uppgift att föreslå en modell för en ändamålsenlig uppföljning av missbruks- och beroendevården samt hur uppföljningen ska utvecklas över tid (dir. 2022:24). Regeringen har även gett Socialstyrelsen ett uppdrag att stödja genomförandet av politiken avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och nikotin samt spel om pengar (S2021/03341). I uppdraget ingår att, inom ramen för de mål i ANDTS-strategin som rör myndighetens ansvarsområden, verka för ett effektivt och kunskapsbaserat arbete och i övrigt ta initiativ, utforma och genomföra insatser utifrån de prioriteringar som myndigheten bedömer som angelägna för att uppnå strategins mål, bl.a. avseende kartläggning och uppföljning av missbruks- och beroendevården. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2026. Vidare har Socialstyrelsen fått ett uppdrag att inhämta kunskaper om och analysera vården och stödet för flickor och kvinnor med missbruk och beroendeproblematik (S2023/00484). Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om den kommande utredningen av narkotikapolitiken (bet. 2021/22:SoU10 punkt 9, rskr. 2021/22:150). Av tillkännagivandet följer att regeringen i den kommande utvärderingen av narkotikapolitiken bör låta analysera utfallet av insatser som i ett internationellt perspektiv har vidtagits i syfte att minska narkotikadödligheten (bet. 2021/22:SoU10 s. 25). Narkotikautredningen har inom ramen för sitt uppdrag i uppgift att genomföra en analys av utfallet av insatser som i ett internationellt perspektiv har vidtagits i syfte att minska narkotikadödligheten (dir. 2022:24). Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

## Serveringstillstånd i alkohollagen samt förbud och straffbeläggning avseende langning av tobak och nikotinprodukter

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om straffansvar (bet. 2021/22:SoU31 punkt 11, rskr. 2021/22:443). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör se över frågan om att göra det straffbart att ge eller sälja tobaks- och nikotinprodukter till personer under 18 år (bet. 2021/22:SoU31 s. 23 och 24).

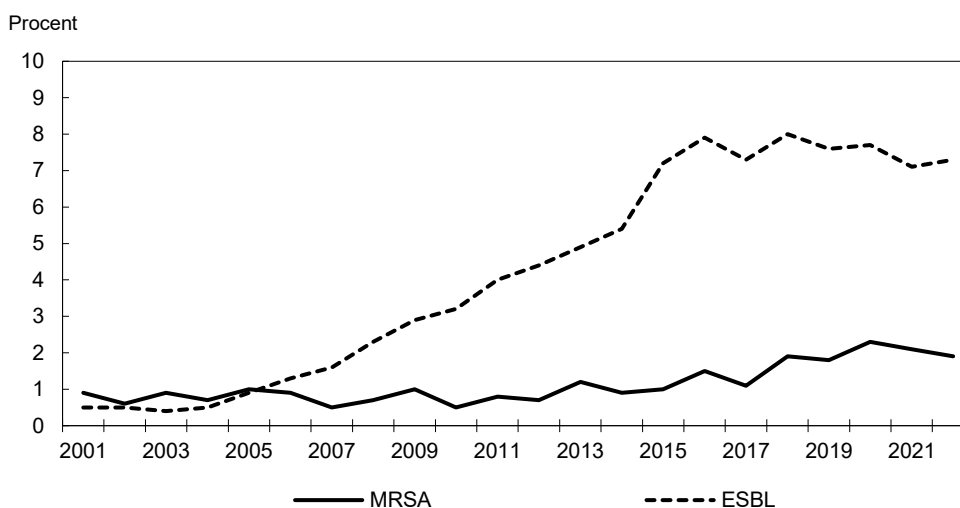
Utredningen om lustgas och vissa frågor inom alkohol- och tobaksområdet (S 2022:14) har inom ramen för sitt uppdrag i uppgift att analysera om förbud och straffbeläggning avseende langning av tobak och nikotinprodukter bör införas och, om det bedöms finnas förutsättningar för detta, lämna nödvändiga författningsförslag. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2024. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

## Skydd mot smittsamma sjukdomar

### Antimikrobiell resistens utgör ett globalt hälsohot

Antibiotikaresistensläget är bättre i Sverige än i många andra länder (rapport: Antimicrobial resistance surveillance in Europe 2022–2020 data) och antibiotikaanvändningen är fortsatt relativt sett låg (ECDC:s hemsida: Geographical distribution of antimicrobial consumption, juni 2022). En av anledningarna till detta är effektiva strategier såsom att främja rationell användning av antibiotika och att begränsa spridningen av antibiotikaresistenta bakterier. Trots Sveriges jämförelsevis goda läge finns det problem med smittspridning och ökande antibiotikaresistens, vilket enligt Folkhälsomyndigheten bl.a. motiverar fortsatt förebyggande arbete. Resistensutvecklingen belyses här genom två indikatorer: personer i befolkningen med allvarlig infektion i blodbanan orsakad av resistent *Escherichia coli* (*E. coli*) respektive *Staphylococcus aureus* (*S. aureus*), se diagram 4.7. Ett problem i Sverige är den ökande förekomsten av resistens hos dessa två bakterier vilket visas genom blododlingar. År 2022 var 7,3 procent av *E. coli* resistent mot tredje generationens antibiotika inom gruppen cefalosporiner (ESBL) och 1,9 procent av *S. aureus* resistent mot antibiotika inom gruppen cefoxitin (MRSA).

**Diagram 4.7 Resistensutveckling av MRSA och ESBL per år, vilket visas genom blododling**



Källa: Folkhälsomyndigheten.

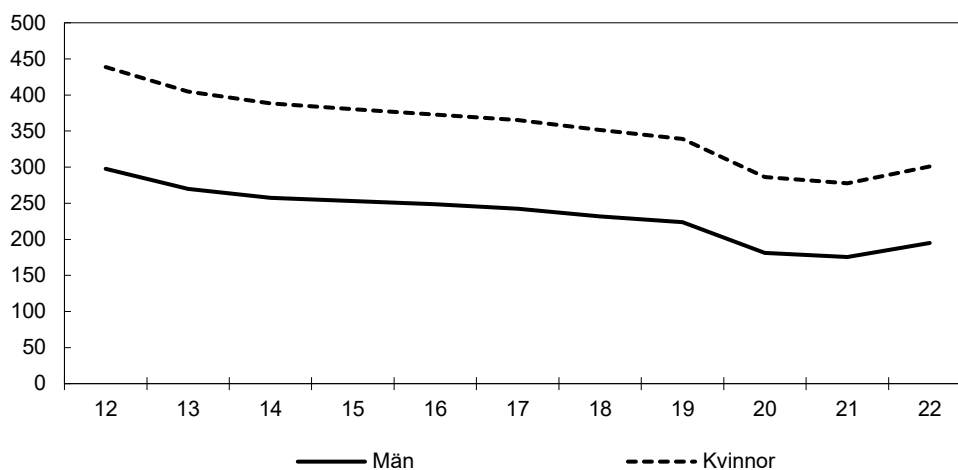
Under 2022 ökade försäljningen av antibiotika på recept med 9 procent jämfört med 2021. Om jämförelsen i stället görs med 2019, minskade försäljningen under 2022 däremot 12,2 procent. Minskningen har skett från 286 recept per 1 000 invånare och

år före covid-19-pandemins utbrott till 251 per 1 000 invånare för år 2022, nära det nationella målet på 250 recept per 1 000 invånare.

Antal expedieringar av antibiotika under hela 2022 ökade i samtliga åldersgrupper jämfört med 2021, se diagram 4.8. Störst var ökningen bland barn (åldersgruppen 0–6 år) där ökningen låg på 35,6 procent. Jämfört med 2019 var antalet expedieringar i samtliga åldersgrupper lägre under 2022. Expedieringen av antibiotika som oftast används mot luftvägsinfektioner ökade med 10,9 procent under fjärde kvartalet 2022, jämfört med motsvarande period 2021. Jämfört med 2019 var expedieringen av antibiotika som ofta används mot luftvägsinfektioner, hud- och mjukdelsinfektioner samt urinvägsinfektioner lägre under 2022.

#### Diagram 4.8 Antal expedieringar av antibiotika per år

Antal per 1 000 invånare



Källa: Läkemedelsregistret, Socialstyrelsen.

#### Hiv och vissa andra smittsamma sjukdomar ökade under året

Statistik från Folkhälsomyndigheten visar att antalet fall av många smittsamma sjukdomar ökade under 2022 jämfört med 2021, vilket bedöms bero på att kontakterna mellan människor och människors resande successivt återgått till nivåer som liknar dem före pandemin av covid-19. Antalet rapporterade fall av hiv 2022 var 446, vilket är en ökning jämfört med 2020–2021 (genomsnitt 336 fall per år) och på samma nivå som under perioden före pandemin 2015–2019 (genomsnitt 445 fall per år). En stor del av ökningen beror på skyddsbehövande från Ukraina. Dessa personer har ofta en pågående antiviral behandling. Spridningen inom Sverige är fortsatt mycket begränsad. Liksom tidigare år var hivinfektion vanligare bland män (59 procent).

Under 2022 började även en för Sverige ny sjukdom sprida sig, mpox (tidigare benämnd apkoppor). Totalt 255 fall av mpox registrerades i Sverige under 2022, med den allra största spridningen under sommarmånaderna och huvudsakligen bland män som har sex med män. Statistik över hepatit C visar på att antal fall halverats över tio år för att nu ha stabiliserats på ca 1 100 fall per år. Antalet fall av syfilis har uppvisat en ökande trend sedan 2010, men minskade under 2022 (537 fall jämfört med 591 fall under 2021). De 32 804 rapporterade fallen av klamydiainfektion är i nivå med genomsnittet för de föregående tre åren. Gonorréinfektioner ökade med ca 25 procent 2022 jämfört med 2021 och resulterade i 3 355 fall. Den största delen av ökningen, 350 fall, rapporterades vara smittade utomlands, och av ökningen som rapporterades vara smittade i Sverige, 292 fall, registrerades hälften i Skåne.

I april 2023 redovisade Folkhälsomyndigheten uppdraget att ta fram underlag till en uppdaterad nationell strategi mot hiv/aids (S2022/02972). Myndigheten föreslår bl.a.

att både en strategi och en handlingsplan bör tas fram. Ärendet bereds i Regeringskansliet.

### **Stabilt hög vaccinationstäckning i nationella vaccinationsprogrammen**

Vaccinationstäckningen bland de yngsta barnen ligger på en hög och stabil nivå. Förtroendet för programmet är fortsatt högt och tillgången på vaccin är tryggad genom nationell upphandling. Folkhälsomyndigheten genomförde i början av 2022 en enkätundersökning med drygt 2 000 föräldrar, för att få en aktuell bild av synen på vaccinationer för barn inom det nationella vaccinationsprogrammet. Resultaten visade på en övervägande positiv inställning till vaccinationer för barn. Sammantaget uppgav 80 procent av vårdnadshavarna att de inte hade några frågor eller funderingar inför beslut om vaccination för det egna barnet, 16 procent uppgav att de hade frågor eller funderingar och 4 procent uppgav att de inte visste. Programmet har således visat sig vara hållbart även under pågående covid-19-pandemi.

### **Ersättning vid insjuknande i narkolepsi**

Vaccinationen med Pandemrix mot svininfluensan 2009–2010 bidrog till en ökad risk för narkolepsi hos barn och unga vuxna. Personer som har fått narkolepsi som med övervägande sannolikhet har orsakats genom användning av vaccinet Pandemrix kan få statlig ersättning via Kammarkollegiet (prop. 2022/23:1 utg.omr. 9, avsnitt 4 s. 94). Kammarkollegiet hade t.o.m. mars 2023 tagit emot 635 anmälningar (336 flickor/kvinnor och 299 pojkar/män). Kammarkollegiet hade lämnat godkännande i 443 ärenden (234 flickor/kvinnor och 209 pojkar/män). Narkolepsiföreningen Sverige har beviljats ekonomiskt bidrag för sin verksamhet årligen under 2011–2023.

### **Insatser för att minska gränsöverskridande sjukdomar**

EU:s myndighet för beredskap och insatser vid hälsokriser (Hera) inledde under sommaren 2022 en process för en EU-gemensam upphandling av vaccinet Imvanex mot apkoppsvirus. Regeringen bemyndigade den 3 november 2022 Folkhälsomyndigheten att underteckna det ramavtal för inköp av Imvanex som Hera förhandlade fram inom den EU-gemensamma upphandlingen (Joint Procurement Agreement, JPA). Den EU-gemensamma upphandlingsformen JPA för medicinska motåtgärder regleras sedan slutet av november 2022 i den nya förordningen om allvarliga gränsöverskridande hot mot människors hälsa, som också bidrar till genomförandet av EU:s nya strategi för global hälsa. Detta möjliggjorde att ca 2 800 vaccinerings mot mpox utfördes i Sverige.

I samband med avvecklandet av inreserestriktioner med anledning av covid-19-pandemin antogs i december 2022 rådsrekommendationer där EU:s medlemsstater uppmanas att inte införa reserestriktioner kopplade till covid-19. I rådsrekommendationerna uppmanas medlemsstaterna dock att, vid de situationer där det bedöms nödvändigt, på ett samordnat sätt i nära samarbete med kommissionen besluta att återinföra vissa krav på resenärer före avresa.

### **Vaccination, testning och smittspårning har varit centrala verktyg i hanteringen av covid-19-pandemin men behovet har förändrats**

Sedan 2020 har staten och SKR ingått ett flertal olika överenskommelser för vaccination mot covid-19. Samtliga överenskommelser har syftat till att reglera målsättning, ansvar och ekonomiska förutsättningar för vaccinationsarbetet. Under 2022 ingicks tre överenskommelser med SKR: en för genomförande av vaccinering mot covid-19 år 2022, en ändringsöverenskommelse mot bakgrund av ändrad

rekommendation av dosintervall från Folkhälsomyndigheten samt en tilläggsöverenskommelse med anledning av Rysslands invasion av Ukraina. För 2023 ingick staten och SKR en överenskommelse för första halvåret, som sedan förlängdes till att gälla hela året. Vaccinationsarbetet ska fortsatt genomföras i enlighet med Folkhälsomyndighetens rekommendationer och prioritetsordning. Målet är att uppnå en hög och jämnt fördelad täckningsgrad i den del av befolkningen som rekommenderas vaccinering.

Fram t.o.m. den 31 augusti 2023 har totalt ca 26,3 miljoner doser vaccin mot covid-19 administrerats i Sverige, könsfördelningen mellan kvinnor och män är ca 13,6 miljoner doser respektive 12,7 miljoner doser. Arbetet med att vaccinera befolkningen med primärvaccination och påfyllnadsdoser pågår fortsatt.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om vaccinations-täckning (bet. 2021/22:SoU3 punkt 2, rskr. 2021/22:1). Av tillkännagivandet följer att regeringen behöver genomföra ökade insatser på såväl statlig som regional nivå för att nå personer och grupper som ännu inte har vaccinerat sig mot covid-19. Utskottet framhåller särskilt vikten av fördjupad information och ökad tillgänglighet till sådan vaccination (bet. 2021/22:SoU3 s. 15). Den 22 december 2022 ingick staten och SKR en överenskommelse om vaccin mot covid-19 för första halvåret 2023. Av överenskommelsen framgår att det parternas gemensamma inriktning att uppnå en så hög och jämnt fördelad täckningsgrad som möjligt för den del av befolkningen som rekommenderas vaccinering. Den 22 december 2022 beslutade regeringen även att ändra uppdraget till Folkhälsomyndigheten att genomföra och redovisa arbetet med vaccin mot covid-19 (S2021/08239). Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

Omkring 5,5 miljoner PCR-tester och 1,1 miljoner antigenester genomfördes under 2022. Nästan hälften av PCR-testerna under 2022 utfördes i januari. Kostnaderna för PCR-testning, antigenestning och sekvensering m.m. uppgick till ca 6,4 miljarder kronor år 2022, varav den absoluta majoriteten rörde kostnader under det första kvartalet. Det är en kostnadsminskning med ca 9 miljarder kronor i jämförelse med 2021.

Sedan den 1 april 2022 klassificeras covid-19 inte längre som en allmänfarlig och samhällsfarlig sjukdom i Sverige, men sjukdomen är fortsatt anmälningspliktig. Folkhälsomyndigheten har beslutat att fr.o.m. den 15 februari 2023 ta bort den särskilda rekommendationen om bred testning för covid-19 vid symtom hos vård- och omsorgspersonal. Folkhälsomyndigheten beslutade den 15 mars 2023 att covid-19 inte längre krävde smittspårning i verksamheter som vårdar eller har omsorg om personer med en hög risk att bli allvarligt sjuka av viruset. Ansvaret att bedöma behovet av smittspårning övergick då till vård- och omsorgsverksamheterna i kommuner och regioner. För att kunna bevaka sjukvårdsbelastningens påverkan av covid-19 har Socialstyrelsen i uppdrag att följa läget inom hälso- och sjukvården. Se vidare avsnitt 3 Hälso- och sjukvårdspolitik.

I april 2023 fick Folkhälsomyndigheten två uppdrag avseende testning av covid-19. Ett uppdrag gällde att utvärdera den storskaliga testningen av misstänkta fall av covid-19, där syftet är att analysera vilka effekter som testningen och tillhörande smittspårning och övervakning har haft i fråga om att begränsa smittspridningen (S2023/01302). Folkhälsomyndigheten fick också ett uppdrag att, med utgångspunkt av lärdomar från covid-19-pandemin, förbereda för att vid behov kunna utföra frivillig testning vid inresa till Sverige (S2023/01301).



Världshälsoorganisationen (WHO) gjorde den 5 maj 2023 bedömningen att covid-19 inte längre uppfyller villkoren för att betraktas som ett internationellt akut hot mot människors hälsa.

### **EU:s digitala covidbevis möjliggjorde ett öppnare samhälle**

EU:s digitala covidbevis har etablerat en global standard och 76 länder har anslutit sig till systemet. På global nivå har fler än två miljarder covidbevis utfärdats sedan instrumentet infördes i juli 2021. E-hälsomyndigheten har haft regeringens uppdrag att ansvara för tjänsten på nationell nivå och myndigheten har utfärdat över 18 miljoner covidbevis. Under perioden december 2021 till februari 2022 användes också vaccinationsbevis som smittskyddsåtgärd på serveringsställen, vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar. De tidsbegränsade EU-förordningarna, som har utgjort den grundläggande regleringen för vid utfärdandet av covidbevis, löpte ut den 30 juni 2023 och efter detta datum utfärdas inga ytterligare covidbevis. Mot denna bakgrund lade Europeiska kommissionen fram ett förslag i juni 2023 till en rådsrekommendation som bl.a. innehöll förslag till hantering av covidbevis som har utfärdats i nära anslutning till att EU-förordningen upphävdes. E-hälsomyndigheten ska senast i december 2023 lämna en slutredovisning av sitt arbete med covidbevisen.

## **Hälsoskydd – Miljö och hälsa**

### **Tydligt och långsiktigt statligt åtagande för pollenmätningarna i Sverige**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om statligt ansvar för pollenmätningar (bet. 2021/22:SoU16 punkt 18, rskr. 2021/22:313). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör se över hur staten kan ta över det långsiktiga ansvaret för pollenmätningar i Sverige (bet. 2021/22:SoU16 s. 42). I samband med budgetpropositionen för 2022 överförde regeringen 15 miljoner kronor per år från och med 2022 till Naturhistoriska riksmuseets förvaltningsanslag för det nationella arbetet med pollenprognoser (prop. 2021/22:1 utg.omr. 17 s. 103, bet. 2021/22:KrU1, rskr. 2021/22:85). I uppdraget, som regleras i förordningen (2007:1176) med instruktion för Naturhistoriska riksmuseet, ingår att ansvara för pollenövervakningen i Sverige, vilket innefattar att genomföra polleninsamlingar och pollenanalyser, framställa och offentliggöra pollenprognoser samt utveckla metoder för pollenverksamheten. Uppdraget innebär ett tydligt och långsiktigt statligt åtagande för pollenmätningar i Sverige. Regeringen bedömer att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

## **4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen**

### **För att uppnå en god och jämlik hälsa krävs ett fortsatt arbete**

I jämförelse med många andra EU- och OECD-länder har Sveriges befolkning en god hälsa. Men det finns fortfarande skillnader i hälsa mellan olika grupper. Målet för folkhälsopolitiken – att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation – tydliggör samhällets ansvar för folkhälsan och förutsätter ett gemensamt och tvärsektoriellt arbete. De hälsoutfall som används för att mäta måluppfyllelse påverkas av skillnader i förutsättningar för hälsa, såsom goda försörjningsmöjligheter och utbildning. Skillnaderna i medellivslängd mellan könen har minskat över tid och den återstående medellivslängden har sett till ett längre perspektiv ökat för båda könen och för de flesta grupper, förutom för kvinnor med låg utbildning (endast förgymnasial utbildning). Det finns också andra grupper i samhället för vilka hälsoutvecklingen har varit långsammare eller relativt oförändrad. Sammantaget kommer Sverige med dagens

takt inte att uppnå det folkhälsopolitiska målet om en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.

## Vissa positiva trender men fortsatt stora utmaningar inom området psykisk hälsa och suicidprevention

Utvecklingen inom området psykisk hälsa och suicidprevention visar fortsatt både positiva och negativa trender. Samtidigt som merparten av befolkningen uppger ett gott psykiskt välbefinnande eller en hög livstillfredsställelse är psykiska besvär fortsatt vanligt förekommande, såväl bland flickor och kvinnor som bland pojkar och män. Att rapportera psykiska besvär är dock vanligare bland flickor och kvinnor än bland pojkar och män. Därutöver finns fortsatt, liksom inom folkhälsoområdet generellt, skillnader i psykisk hälsa och ohälsa samt suicid mellan olika grupper i befolkningen, beroende på t.ex. kön, könsidentitet och könsuttryck, sexuell läggning samt socioekonomisk position.

Som framgår av uppföljningen av överenskommelsen mellan staten och SKR inom området psykisk hälsa och suicidprevention har statens insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention över tid bidragit till en positiv utveckling inom såväl hälso- och sjukvården som omsorgen. Regeringen bedömer att arbetet bidrar till att uppnå målet för folkhälsopolitiken respektive hälso- och sjukvårdspolitiken. Fortsatt finns dock stora utmaningar inom området, inte minst i relation till förebyggande och främjande arbete, inklusive arbetet med suicidprevention, och en tillgänglig och personcentrerad vård och omsorg.

## Målet om fysisk aktivitet och bra matvanor

Övervikt och fetma samt stillasittande har ökat i befolkningen. Samtidigt har den fysiska aktiviteten ökat något bland vuxna. Även bland skolbarn i åldrarna 11, 13 och 15 år finns positiva tecken men generellt är andelen skolbarn som är fysiskt aktiva en timme om dagen fortfarande låg.

Regeringen har beslutat om flera satsningar som bedöms bidra till att uppnå målet, t.ex. ett statligt fritidskort till barn och unga samt Folkhälsomyndighetens och Livsmedelsverkets uppdrag kring barns och ungas livsmedelskonsumtion. Vidare bedöms även regeringens satsningar avseende förskrivning av fysisk aktivitet på recept (FaR) att bidra till en högre måluppfyllelse (se vidare avsnitt 3). Därtill har länsstyrelsernas arbete med uppdraget att genomföra den nationella folkhälsopolitiken på regional nivå, potential att bidra till att eventuella lokala och regionala skillnader i folkhälsoarbetets förutsättningar utjämnas, vilket på sikt kan bidra till uppfyllande av de folkhälsopolitiska målen.

## Fortsatt både positiva och negativa trender när det gäller utvecklingen inom ANDTS-området

Utvecklingen inom ANDTS-området visade under perioden 2011–2022 fortsatt både positiva och negativa trender i förhållande till ANDTS-politikens intentioner. Under 2022 och 2023 har flera insatser vidtagits inom ANDTS-området som regeringen sammantaget bedömer bidrar till måluppfyllelsen för ANDTS-politiken och skapar förutsättningar för att utveckla insatserna inom området på olika nivåer. Utifrån redovisningarna kan det dock konstateras att den samlade ohälsan, de negativa konsekvenserna för anhöriga och samhälle samt skillnaderna i sjuklighet och dödlighet mellan olika grupper i befolkningen, t.ex. baserade på kön, ålder och socioekonomi, till följd av ANDTS fortsatt är omfattande.

## Vaccinationstäckningen i de nationella vaccinationsprogrammen är fortsatt hög

Insatser för en bättre folkhälsa är en viktig del i arbetet för en god välfärd, ekonomisk tillväxt och ett hållbart Sverige. En av de enskilt viktigaste insatserna inom folkhälsoområdet har varit införandet av vaccinationsprogram på befolkningsnivå. Förtroendet för de nationella vaccinationsprogrammen är fortsatt högt och tillgången på vaccin är tryggad genom nationell upphandling.

### 4.5 Politikens inriktning

#### **Det folkhälsopolitiska arbetet behöver prioriteras och intensifieras för att skapa förutsättningar för en god och jämlik hälsa**

Samhället behöver kraftsamla för att nå det folkhälsopolitiska målet om att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation (till år 2048). Med nuvarande takt kommer målet inte att nås och det finns inte några tecken på minskad relativ ojämlikhet i hälsa. Det krävs således en aktiv politik för att vända utvecklingen.

Folkhälsoarbetet är tvärsektoriellt och kräver ett strukturerat, långsiktigt och samordnat arbete med insatser på olika nivåer i samhället. Berörda aktörer behöver stärka sitt arbete ytterligare för att främja hälsa och förebygga ohälsa inom sina respektive ansvarsområden. Exempelvis ansvarar kommuner och regioner för viktiga forum och miljöer som har betydelse för folkhälsans utveckling. Folkhälsomyndigheten har en central roll i att stödja olika aktörer i deras folkhälsoarbete.

Regeringen bedömer att insatser fortsatt behöver riktas särskilt mot de stora folkhälso-utmaningarna. Det handlar t.ex. om insatser för att motverka ofrivillig ensamhet, fysisk inaktivitet och ohälsosamma matvanor samt psykisk ohälsa och suicid. Barn och unga, äldre samt personer i särskilt utsatta situationer behöver särskilt uppmärksammas.

#### **Främja innovativa och kunskapsbaserade folkhälsoinsatser**

För att nå de folkhälsopolitiska målen behövs bl.a. en samverkan mellan samhällets aktörer på olika nivåer samt att de satsningar som vidtas är ändamålsenliga och kostnadseffektiva. För att stimulera till mer innovativa modeller för sociala investeringar såsom sociala utfallskontrakt, där olika aktörer i samhället tillsammans adresserar specifika samhällsutmaningar i syfte att uppnå förbättrade sociala och hälsomässiga utfall, avser regeringen stärka det nationella stödet till kommuner och regioner i att klarlägga förutsättningar och förbereda samt möjliggöra användandet av sådana modeller. Syftet är att samhällets resurser kan användas effektivare, samtidigt som insatser följs upp och görs mer träffsäkra och erfarenheter kan tillvaratas på nationell nivå.

De folkhälsoinsatser som ger störst vinster för samhället i stort och för den enskilda människan behöver prioriteras. Fler hälsoekonomiska analyser möjliggör att utvecklingen av de samhällsekonomiska kostnaderna för påverkbara riskfaktorer för ohälsa kan följas vilket krävs för att säkerställa träffsäkra prioriteringar. Regeringen avser att se över hur nuvarande uppföljningssystem av folkhälsopolitiken kan vidareutvecklas genom att kompletteras med hälsoekonomiska analyser.

### **Arbetet för att förebygga ofrivillig ensamhet ska utvecklas och stärkas**

Ofrivillig ensamhet behöver ses som ett samhällsproblem. Att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet är en viktig prioritering för regeringen. Under 2024 fortsätter den gemenskapssatsning om 300 miljoner kronor per år som regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1, utg.omr. 9 s. 99). Satsningen syftar till att stärka och utveckla samhällets insatser för att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet och isolering samt att utveckla uppsökande hälsosamtal bland äldre. För kommunernas arbete med att starta, förbättra eller utveckla hälsosamtal bland äldre avsätter regeringen 100 miljoner kronor årligen från och med 2024. För framtagandet av en nationell strategi avsätter regeringen 25 miljoner kronor för 2024 och beräknar att avsätta 25 miljoner kronor för 2025 (se vidare avsnitt 6 samt utg.omr. 17).

### **En god och jämlik hälsa bland barn och unga ska fortsatt främjas**

Barn och unga är en särskilt prioriterad målgrupp i folkhälsoarbetet. För närvarande finns det stora hälsoutmaningar såsom övervikt och fetma, stillasittande och otillräcklig fysisk aktivitet samt ohälsosamma matvanor. Även bruk, skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, droger, tobak eller spel riskerar barns och ungas hälsa och utveckling. Levnadsmönster och vanor som grundläggs i tidig ålder följer ofta med under resten av livet och påverkar hälsan, och därmed möjligheter och livs-inkomst. Av folkhälsopolitikens första delmål framgår det att små barn är en särskilt prioriterad grupp. Det är därför angeläget att hälsofrämjande och förebyggande insatser sätts in tidigt samt att vård och omsorg utvecklas för att möta barns och ungas behov. Barn och unga har rätt till och behöver få goda förutsättningar för hälsa och utveckling under hela uppväxten, samt erbjudas en sammanhållen, regelbunden och jämlik hälsouppföljning, oavsett var i landet barnet eller den unge bor.

Barn och unga behöver få ökad tillgång till idrott, kulturverksamhet, friluftsliv och annat föreningsliv. Särskilt barn och unga från socioekonomiskt utsatta hushåll behöver få utökade möjligheter att delta i fritidsaktiviteter. Ett barns möjligheter att delta i fritidsaktiviteter ska inte avgöras av plånbokens storlek. För att barn och unga ska få en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra arbetar regeringen vidare med införandet av ett fritidskort för barn och unga.

Regeringen anser även att barns och ungas användande av digitala medier är en fråga som bör uppmärksammas inom ramen för folkhälsoarbetet. Att fördjupa förståelsen för hur digitala medieanvändning kan påverka den psykiska och fysiska hälsan hos barn och unga är av stor vikt för att barn och unga ska kunna stötts till ett hälsosamt användande av digitala medier. Regeringen har gett Folkhälsomyndigheten och Statens medieråd uppdrag att sammanställa kunskap och ta fram rekommendationer och vägledning om detta och följer det pågående arbetet mycket noga (S2023/01669).

För att uppnå en jämlik hälsa behöver särskilda insatser riktas mot barn och unga i socioekonomisk utsatthet. Regeringen har därför gett Socialstyrelsen ett uppdrag att stödja och stimulera barnhälsovårdens och kommunernas arbete med bl.a. utökade hembesöksprogram bland yngre barn bosatta och folkbokförda i Sverige (S2023/01608). Myndigheten ska bl.a. stödja regioner och kommuner i arbetet med att införa eller utveckla utökade hembesöksprogram och ta fram ett förslag på modell för att långsiktigt följa upp arbetet. I uppdraget ingår att utreda förutsättningarna för och föreslå hur barns språkkunskaper och språkutveckling i det svenska språket kan följas upp inom ramen för barnhälsovården eller annan lämplig aktör samt föreslå hur stödbehov kan tillgodoses.

Barn och unga löper större risk för skador av narkotikabruk och särskilda förebyggande insatser behöver därför riktas mot denna grupp, inklusive insatser med ett anhörigperspektiv. Även den ökande användningen av tobak och nikotinprodukter bland barn och unga är oroande och ytterligare åtgärder måste vidtas för att bryta denna utveckling.

### **Bruk av lustgas och boffning ska förhindras**

Berusing genom lustgas har under senare år blivit en allt vanligare företeelse. Missbruk av lustgas medför en risk för skador, exempelvis i form av nervproblem och förlamning. Långvarig användning kan även leda till psykoser och psykiatriska problem. Lustgas har legitima användningsområden inom exempelvis sjukvården, men en avsaknad av reglering av lustgas för icke-medicinsk användning har bidragit till att berusing med lustgas har uppfattats som ofarligt. Regeringen avser att fortsatt arbeta med frågan.

Inandning av gaser eller flyktiga lösningsmedel, s.k. boffning, kan medföra en risk för död redan vid enstaka användning. Det är därför angeläget att under 2024 fortsatt genomföra kommunikationsinsatser för att skydda barn och unga från de livshotande skador som boffning kan innebära.

### **Folkhälsa och mänskliga rättigheter i fokus för narkotikapolitiken**

Narkotikapolitiken är baserad på folkhälsa och mänskliga rättigheter. Rätten till hälsa gäller alla människor inbegripet personer med skadligt bruk och beroende av narkotika. Stigmatisering behöver motverkas. Varje dödsfall som orsakas av narkotika är en tragedi för den enskilda personen och dennes närstående, och oacceptabelt för ett modernt samhälle. Att tillgängliggöra naloxon är därför en brådskande och viktig åtgärd. Efterfrågeminimerande och tillgångsreducerande insatser behöver genomföras parallellt. Sådana insatser är även viktiga delar i statens samlade arbete för att öka tryggheten och förebygga organiserad brottslighet.

Narkotikasituationen i Sverige påverkas även av skeenden i omvärlden. Regeringen driver en aktiv internationell narkotikapolitik som utgår från ett folkhälsobaserat synsätt och mänskliga rättigheter. Regeringen vill bidra till en balanserad narkotikapolitik internationellt och inom EU. Målsättningen om att främja en folkhälsobaserad narkotikapolitik inom EU och internationellt innefattar insatser inom flera olika politikområden, t.ex. insatser för att skapa trygga och goda uppväxtvillkor, utbildning, motverka hemlöshet och socialt utanförskap, liksom insatser för att bekämpa narkotikarelaterad brottslighet. Det är samtidigt viktigt att svensk nationell lagstiftning värnas.

### **Främjandet av fysisk aktivitet och hälsosamma levnadsvanor**

Fysisk aktivitet och hälsosamma levnadsvanor genererar hälsovinster för den enskilda personen, vilket i sin tur skapar vinster för samhället genom förbättrad hälsa i befolkningen. Därutöver finns stora samhällsekonomiska vinster att göra, t.ex. i form av färre och kortare sjukskrivningar samt lägre kostnader för vården, genom att satsa på förebyggande åtgärder.

Regeringen ser behov av att främja och utveckla möjligheterna till fysisk aktivitet och rörelse bland personer i alla åldrar, och särskilt bland de personer som i dag rör sig allra minst, t.ex. äldre och personer med funktionsnedsättning. Människors fysiska aktivitet i vardagen minskar men är en av nycklarna till ökad hälsa. Aktiva transporter, såsom transport genom gång eller cykel, är en viktig del för att nå en god folkhälsa. Regeringen ser behov av tvärsektorielt arbete, både på statlig nivå samt på regional

och lokal nivå, för att öka den fysiska aktiviteten i befolkningen. Regeringen fortsätter därför arbeta för att öka den fysiska aktiviteten i befolkningen genom att ytterligare stärka arbetet med fysisk aktivitet på recept (FaR).

### **Fortsatt stora satsningar inom området psykisk hälsa**

Psykisk ohälsa och suicid är allvarliga folkhälsoproblem med stora konsekvenser för såväl den enskilde och närstående som samhället i stort. Allt fler barn och unga söker vård för psykisk ohälsa, och köerna till barn och ungdomspsykiatri är långa. Under 2024 avser regeringen att fortsätta arbetet med att utveckla insatserna inom området psykisk hälsa och suicidprevention, i enlighet med inriktningen i Tidöavtalet och i regeringsförklaringen. Prioriterade delar i detta arbete är bl.a. att fortsatt verka för en utbyggnad av primärvården och första linjens vård för barn och unga samt att öka tillgängligheten till vård. I detta arbete är tillgängligheten till vård för barn och unga med psykisk ohälsa prioriterad, däribland genom förstärkta insatser för att korta köerna till barn- och ungdomspsykiatri (se avsnitt 3). Därutöver ska det förebyggande och främjande arbetet inbegripet arbetet med suicidprevention fortsätta att utvecklas och stärkas och en utredning (S 2023:01) har i uppdrag att bl.a. lämna förslag på hur en ”haverikommission” ska tillsättas när en person har begått självmord (dir. 2023:3). En annan viktig insats som är prioriterad av regeringen är att ta fram en ny nationell strategi för arbetet med psykisk hälsa och suicidprevention efter redovisning av myndighetsuppdrag den 1 september 2023 (S2020/06171). Regeringen föreslår även förstärkningar till pågående satsningar för att främja psykisk hälsa. För 2024 avsätter regeringen ca 2,2 miljarder kronor 2024. Anslaget ökar därmed med 100 miljoner kronor 2024. För 2025 respektive 2026 beräknas ca 2,2 miljarder kronor per år, vilket innebär att anslaget ökar med 1,6 miljarder kronor 2025 och 1,57 miljarder kronor 2026.

### **Smittskydd**

WHO beslutade i maj 2023 att inte längre klassificera covid-19 som ett internationellt hot mot människors hälsa, men covid-19 är fortfarande ett globalt hälsoproblem som behöver beaktas. I Sverige är covid-19 fortsatt en anmälningspliktig sjukdom som kräver omfattande arbetsinsatser.

Regeringen följer utvecklingen och står redo att vidta lämpliga åtgärder vid behov avseende såväl covid-19 som andra gränsöverskridande hälsohot. Som ett led i detta arbetar regeringen för att säkerställa att befolkningen i Sverige har god tillgång till vaccin mot covid-19 och regeringen verkar också för att öka vaccinationsgraden i befolkningen. För att långsiktigt stärka beredskapen för en pandemi har regeringen tillsatt en utredning med uppdrag att bl.a. bättre anpassa smittskyddslagstiftningen till situationer med storskalig smittspridning och lämna underlag till en nationell strategi för hantering av pandemier (dir. 2023:106).

### **Fortsatt arbete mot antibiotikaresistens**

I nuläget dör 33 000 personer varje år i Europa på grund av antibiotikaresistens. Tillgång till effektiva antibiotika är avgörande för att rädda människoliv. Antibiotikaresistens är också förknippad med stora kostnader. Folkhälsomyndigheten beräknade 2018 den sammanlagda kostnaden fram till 2050 till knappt 16 miljarder kronor bara i Sverige, om resistensläget inte förbättras. Insatser behöver göras i Sverige såväl som globalt. Att använda antibiotika bara när det verkligen behövs är väsentligt för att begränsa uppkomsten av antibiotikaresistens. Regeringens strategi för arbetet mot antibiotikaresistens 2020–2023 vägleder arbetet framåt. EU:s medlemsländer och EU-samarbetet är betydelsefullt i detta sammanhang, liksom utbytet inom FN. För att

motverka antibiotikaresistensen planerar regeringen flera åtgärder i enlighet med regeringens strategi för arbetet mot antibiotikaresistens 2020–2023.

Tillgång till ett brett sortiment av antibiotika är en förutsättning för att bedriva en modern sjukvård och att bromsa utvecklingen av resistent bakterier. I regeringens strategi för arbetet mot antibiotikaresistens är den övergripande målsättningen att vi fortsatt ska ha möjlighet att behandla bakteriella infektioner hos människor och djur. Arbetet mot antibiotikaresistens och tillgången till verkningsfulla antibiotika är fortsatt en prioritet för regeringen.

### Gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker

Regeringen ser positivt på att möjliggöra gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker samtidigt som Systembolaget Aktiebolags monopol värnas. Arbeta med att ta fram en lagrådsremiss i detta syfte pågår inom Regeringskansliet med målsättning att en lagändring kan träda i kraft i början av 2025. Det förutsätter dock en EU-process som inte drar ut på tiden.

## 4.6 Budgetförslag

### 4.6.1 2:1 Folkhälsomyndigheten

**Tabell 4.1 Anslagsutveckling 2:1 Folkhälsomyndigheten**

Tusental kronor

2022	Utfall	590 536	Anslagssparande	102 251
2023	Anslag	551 054 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	579 558
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>537 312</b>		
2025	Beräknat	554 973 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	539 320 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 534 799 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 507 189 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Folkhälsomyndighetens förvaltningsutgifter samt för utgifter för suicidprevention.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.2 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:1 Folkhälsomyndigheten**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>551 054</b>	<b>551 054</b>	<b>551 054</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	18 313	39 792	54 411
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-32 052	-35 867	-66 136
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-6 216</i>	<i>-6 216</i>	<i>-6 216</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-781	-781	-781
– Generell besparing i statsförvaltningen	-5 435	-5 435	-5 435
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-3	-7	-9
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>537 312</b>	<b>554 973</b>	<b>539 320</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Till följd av slopad avgift för årlig revision fr.o.m. räkenskapsåret 2024 minskas anslaget med 781 000 kronor fr.o.m. 2024.

Anslaget minskas med ca 5,4 miljoner kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Anslaget minskas med ca 4 miljoner kronor 2024 och beräknas minska med 2,5 miljoner kronor 2025 respektive 2,5 miljoner kronor 2026. Detta är till följd av att delar av den tillfälliga satsningen på att finansiera vissa initiala kostnader med anledning av förslagen i propositionen *Hårdare regler för nya nikotinprodukter* (prop. 2021/22:200) avslutas. Anslaget 2:5 *Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel* ökas med motsvarande medel för detta ändamål.

Anslaget minskas med 600 000 kronor per år 2024 och framåt då en del av den förstärkta satsningen på Folkhälsomyndighetens arbete med spårbarhet, säkerhetsmärkning, tillsyn och marknadskontroll avseende tobak avslutas 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 9 avsnitt 4.6.1). Anslaget 1:8 *Bidrag till psykiatri* ökas med motsvarande medel för detta ändamål.

Anslaget minskas med drygt 41 miljoner kronor 2024 och beräknas minska med motsvarande nivå från 2025 då en tillfällig satsning på arbete med covid-19-pandemin och dess konsekvenser för folkhälsan avslutas (prop. 2022/23:1 utg.omr. 9 avsnitt 4.6.1).

Anslaget ökas med 20 miljoner kronor 2024 och beräknas öka med motsvarande medel 2025 för att stärka och utveckla arbetet för att bryta och förebygga ofrivillig ensamhet och isolering genom ett förstärkt myndighetsarbete inom området (prop. 2022/23:1 utg.omr. 9 avsnitt 4.6.1).

Regeringen föreslår att 537 312 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Folkhälsomyndigheten* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 554 973 000 kronor respektive 539 320 000 kronor.



## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 4.3 Offentligrättslig verksamhet**

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomstitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)	Akkumulerat resultat
Utfall 2022		29 257	15 274	13 983	32 293
Prognos 2023		29 000	21 064	7 936	40 229
Budget 2024		20 944	22 844	-1 900	38 329

Folkhälsomyndigheten bedriver verksamhet i enlighet med förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel. Myndigheten tar ut avgifter för denna verksamhet och inkomsterna ska disponeras av Folkhälsomyndigheten. Folkhälsomyndigheten bedriver även verksamhet kopplad till EU:s tobaksprodukt direktiv (2014/40/EU). Myndigheten ska ta ut avgifter från tillverkare och importörer av tobaksvaror samt elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. Avgifterna regleras i förordning och disponeras av Folkhälsomyndigheten. Det ackumulerade överskottet för den avgiftsfinansierade offentligrättsliga verksamheten avseende tobaksvaror, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare förväntas minska kommande år till följd av justerade avgiftsnivåer.

**Tabell 4.3 Uppdragsverksamhet**

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)	Akkumulerat resultat
Utfall 2022	35 236	33 028	2 208	3 184
Prognos 2023	34 800	36 000	-1 200	1 984
Budget 2024	33 600	33 800	-200	1 784

Myndigheten bedriver uppdragsverksamhet inom speciell diagnostik och inkomsterna för denna diagnostik disponeras av Folkhälsomyndigheten.

### 4.6.2 2:2 Insatser för vaccinberedskap

**Tabell 4.4 Anslagsutveckling 2:2 Insatser för vaccinberedskap**

Tusental kronor

2022	Utfall	91 181	Anslagssparande	29 319
2023	Anslag	120 500 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	95 000
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>120 500</b>		
2025	Beräknat	120 500		
2026	Beräknat	120 500		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser för vaccinberedskap för att stärka Sveriges förutsättningar att vid influensapandemier skydda befolkningen med hjälp av vacciner.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.5 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:2 Insatser för vaccinberedskap**

Tusental kronor	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>120 500</b>	<b>120 500</b>	<b>120 500</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>120 500</b>	<b>120 500</b>	<b>120 500</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 120 500 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Insatser för vaccinberedskap* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 120 500 000 kronor respektive år.

### 4.6.3 2:3 Bidrag till WHO

**Tabell 4.6 Anslagsutveckling 2:3 Bidrag till WHO**

Tusental kronor			
2022	Utfall	41 203	Anslagssparande 462
2023	Anslag	46 665 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 46 314
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>59 665</b>	
2025	Beräknat	46 665	
2026	Beräknat	46 665	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Sveriges medlemsavgift i Världshälsoorganisationen (WHO), utgifter för Sveriges andel av WHO:s ramkonvention om tobakskontroll samt utgifter för Sveriges andel av WHO:s protokoll om eliminering av illegal handel med tobaksprodukter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.7 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:3 Bidrag till WHO**

Tusental kronor	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>46 665</b>	<b>46 665</b>	<b>46 665</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	13 000		
<i>varav BP24</i>	<i>13 000</i>		
– WHO valutakurseffekt	13 000		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>59 665</b>	<b>46 665</b>	<b>46 665</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 13 miljoner kronor 2024 till följd av en ökad kostnad för Sveriges medlemsavgift i WHO. Anslaget 1:6 *Bidrag till folkhälsa och sjukvård* samt anslaget 1:1

*Biståndsverksamhet* under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd minskas med motsvarande medel för detta ändamål.

Regeringen föreslår att 59 665 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Bidrag till WHO* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 46 665 000 kronor respektive år.

#### 4.6.4 2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar

**Tabell 4.8 Anslagsutveckling 2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar**

Tusental kronor

2022	Utfall	98 160	Anslagssparande	2 342
2023	Anslag	125 502 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	118 142
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>150 502</b>		
2025	Beräknat	150 502		
2026	Beräknat	150 502		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar med koppling till hiv/aids. Anslaget får användas för utgifter för insatser på nationell nivå och övergripande samordning och uppföljning.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.9 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>125 502</b>	<b>125 502</b>	<b>125 502</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	25 000	25 000	25 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>150 502</b>	<b>150 502</b>	<b>150 502</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökades med 25 miljoner kronor 2022 och 50 miljoner 2023 för att stärka bekämpningen av spridningen av hiv (bet. 2021/22:SoU1, rskr. 2021/22:123). Anslaget ökas med ytterligare 25 miljoner kronor från 2024.

Regeringen föreslår att 150 502 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 150 502 000 kronor respektive år.

#### 4.6.5 2:5 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel

**Tabell 4.10 Anslagsutveckling 2:5 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel**

Tusental kronor

2022	Utfall	88 228	Anslagssparande	7 402
2023	Anslag	143 304 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	140 413
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>90 396</b>		
2025	Beräknat	92 796		
2026	Beräknat	95 316		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till Centralförbundet för Alkohol- och Narkotikaupplysning.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.11 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:5 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>143 304</b>	<b>143 304</b>	<b>143 304</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-52 908	-50 508	-47 988
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>90 396</b>	<b>92 796</b>	<b>95 316</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget minskas med 57 miljoner kronor från och med 2024 då den tillfälliga satsningen på att stärka och utveckla insatserna inom området alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel om pengar med särskild bäring på området psykisk hälsa och suicidprevention avslutas. Anslaget 1:8 *Bidrag till psykiatri* ökas med motsvarande medel för detta ändamål.

Anslaget ökas med ca 4 miljoner kronor 2024 och beräknas öka med 2,4 miljoner kronor 2025 respektive ca 2,5 miljoner kronor 2026 då delar av den tillfälliga finansieringen av vissa initiala kostnader med anledning av förslagen i propositionen *Hårdare regler för nya nikotinprodukter* (prop. 2021/22:200) avslutas. Anslaget 2:1 *Folkhälsomyndigheten* och anslaget 1:14 *Livsmedelsverket* inom utgiftsområde 23 *Areella näringar, landsbygd och livsmedel* minskas med motsvarande medel för detta ändamål.

Regeringen föreslår att 90 396 000 kronor anvisas under anslaget 2:5 *Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 92 796 000 kronor respektive 95 316 000 kronor.

## 4.6.6 2:6 Stöd till främjande av en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga

**Tabell 4.12 Anslagsutveckling 2:6 Stöd till främjande av en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga**

Tusental kronor

2022	Utfall	Anslagssparande	
2023	Anslag	50 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 49 615
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>731 000</b>	
2025	Beräknat	792 000	
2026	Beräknat	792 000	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag och statsbidrag till insatser som främjar en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga. Anslaget får även användas för myndighetsuppdrag och kunskapsstöd.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.13 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:6 Stöd till främjande av en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>50 000</b>	<b>50 000</b>	<b>50 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	681 000	742 000	742 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>731 000</b>	<b>792 000</b>	<b>792 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

År 2023 är ett förberedande år för fritidskortet för att bl.a. ta fram nödvändig infrastruktur. För insatser i syfte att främja en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga ökar anslaget med 681 miljoner kronor från 2023 till 2024. Anslaget beräknas öka med ytterligare 61 miljoner kronor från 2024 till 2025.

Regeringen föreslår att 731 000 000 kronor anvisas under anslaget 2:6 *Stöd till främjande av en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 792 000 000 kronor respektive år.

## 4.6.7 2:7 Stöd för att förebygga ohälsa och ensamhet bland äldre

**Tabell 4.14 Anslagsutveckling 2:7 Stöd för att förebygga ohälsa och ensamhet bland äldre**

Tusental kronor

2022	Utfall	Anslagssparande	
2023	Anslag	145 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 143 884
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>100 000</b>	
2025	Beräknat	100 000	
2026	Beräknat	100 000	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag och statsbidrag som syftar till att stärka och utveckla arbetet med att förebygga ohälsa och ofrivillig ensamhet bland äldre. Anslaget får användas för statsbidrag till kommuner, regioner och andra berörda aktörer samt för bidrag till myndigheter för detta ändamål.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.15 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:7 Stöd för att förebygga ohälsa och ensamhet bland äldre**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>145 000</b>	<b>145 000</b>	<b>145 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-45 000	-45 000	-45 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>100 000</b>	<b>100 000</b>	<b>100 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget tillfördes 145 miljoner kronor för att förebygga ohälsa och ofrivillig ensamhet bland äldre 2023. Från 2024 och åren därefter beräknas anslaget uppgå till 100 miljoner kronor för ändamålet.

Regeringen föreslår att 100 000 000 kronor anvisas under anslaget 2:7 *Stöd för att förebygga ohälsa och ensamhet bland äldre* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 100 000 000 kronor respektive år.



## 5 Funktionshinderspolitik

### 5.1 Mål för området

Funktionshinderspolitiken omfattar de mål för och inriktning av funktionshinderspolitiken som anges i propositionen Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken (prop. 2016/17:188, bet. 2017/18:SoU5, rskr. 2017/18:86).

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas.

Genomförandet av det nationella målet för funktionshinderspolitiken ska inriktas mot följande fyra områden:

- principen om universell utformning,
- befintliga brister i tillgängligheten,
- individuella stöd och lösningar för individens självständighet och
- att förebygga och motverka diskriminering.

### 5.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

I resultatredovisningen återges utvecklingen inom områdena arbetsmarknadssituation, utbildningsnivå och diskriminering.

De centrala indikatorerna är:

- sysselsättningsgrad,
- utbildningsnivå,
- antalet anmälningar hos Diskrimineringsombudsmannen (DO).

Som en konsekvens av ett pågående utvecklingsarbete hos Statistiska centralbyrån (SCB) har definitionen av funktionsnedsättning ändrats i rapporten Situationen för personer med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden 2022 (SCB 2023). Den viktigaste förändringen utgörs av en övergång till en ny fråga för att avgränsa gruppen som har en funktionsnedsättning, vilket har haft påverkan på gruppens storlek och sammansättning. Detta innebär att den statistik som har redovisats för 2022, samt den statistik för 2023 som publiceras våren 2024, inte kommer att vara jämförbar med tidigare år. Syftet med SCB:s utvecklingsarbete är att göra definitionen av funktionsnedsättning jämförbar med annan statistik som till exempel Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF). Mot denna bakgrund redovisas inte några tidsserier i denna proposition för indikatorerna som gäller sysselsättning och utbildningsnivå för personer med funktionsnedsättning.

Myndigheten för delaktighet (MFD) har lämnat rapporten Uppföljning av funktionshinderspolitiken – Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken 2022 (MFD 2023:21) med anledning av myndighetens uppdrag inom ramen för den strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken som regeringen beslutade i september 2021. De bedömningsgrunder som redovisas från detta uppdrag gäller bl.a. utveckling inom



prioriterade samhällsområden, uppföljning av det nationella målet för funktionshinderspolitiken och utvecklingen av barnrättsperspektivet, jämställdhet och i övrigt integrering av olika rättighetsperspektiv.

## 5.3 Resultatredovisning

### Lägre sysselsättningsgrad för personer med funktionsnedsättning

Av tabell 5.1 framgår det att sysselsättningsgraden är lägre i åldersgruppen 16–64 år bland personer med funktionsnedsättning jämfört med befolkningen i övrigt. Bland personer med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är sysselsättningsgraden lägre än för samtliga andra grupper.

**Tabell 5.1 Andelen sysselsatta bland personer med funktionsnedsättning och övriga i befolkningen**

Procent, åldersgrupp 16–64 år

	Personer med funktionsnedsättning			Övriga i befolkningen	Befolkningen totalt
	Samtliga	Med nedsatt arbetsförmåga	Utan nedsatt arbetsförmåga		
2022	52	44	73	81	78

Anm.: Statistiken medger inte redovisning efter kön för samtliga delgrupper

Källa: Statistiska centralbyrån, Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2022

### Utbildningsnivån är lägre hos personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättning har i genomsnitt lägre utbildningsnivå än befolkningen i övrigt (se tabell 5.2). Andelen med eftergymnasial utbildning är t.ex. betydligt lägre bland personer med funktionsnedsättning än bland personer utan funktionsnedsättning. Vidare har personer med funktionsnedsättning med nedsatt arbetsförmåga en lägre utbildningsnivå än personer med funktionsnedsättning utan nedsatt arbetsförmåga.

**Tabell 5.2 Högsta utbildningsnivå 2022**

Procent

	Personer med funktionsnedsättning med nedsatt arbetsförmåga	Personer med funktionsnedsättning utan nedsatt arbetsförmåga	Övriga i befolkningen
Förgymnasial nivå	24	24	18
Gymnasial nivå	51	41	40
Eftergymnasial nivå <sup>1</sup>	23	34	42

<sup>1</sup> Eftergymnasial utbildning kan t.ex. vara yrkeshögskoleutbildning, högskoleutbildning, folkhögskoleutbildning.

Anm.: Statistiken är inte tillräcklig för samtliga delgrupper för att kunna delredovisas efter kön. Summorna inom delgrupperna blir inte alltid 100 eftersom viss andel saknar utbildningskod.

Källa: Statistiska centralbyrån, Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2022.

### Fortsatt ökning av antalet anmälningar avseende diskrimineringsgrunden funktionsnedsättning

Funktionsnedsättning är en av de diskrimineringsgrunder som förekommer oftast i anmälningar till Diskrimineringsombudsmannen (DO) och utgör 30 procent av det totala antalet anmälningar. Anmälningar som rör funktionsnedsättning har även ökat sedan 2017 (se tabell 5.3). Anmälningarna har främst handlat om utbildning, arbetsliv, tillgång till varor, tjänster och bostäder samt hälso- och sjukvård. Jämfört med 2021 har antalet anmälningar om diskriminering som har samband med funktionsnedsättning och etnisk tillhörighet ökat mest. Av DO:s rapport Förekomst av diskriminering 2023 – Årlig rapport från DO, framgår bl.a. att barn och unga med

neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, framför allt inom samhällsområdet utbildning men även inom andra samhällsområden, diskrimineras för sin funktionsnedsättning. Exempelvis framgår det att många skolor brister i arbetet med att tillgodose behovet av extra anpassning eller särskilt stöd för elever med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. För ytterligare information om utvecklingen vad gäller diskriminering med anledning av diskrimineringsgrunden funktionsnedsättning se utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet, avsnitt 4.3.1 Arbetet för att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter.

**Tabell 5.3 Inkomna anmälningar avseende diskrimineringsgrunden funktionsnedsättning 2017–2022**

Samhällsområde	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Arbetslivet	116	145	136	145	190	265
Arbetsförmedling m.m.	24	19	22	32	25	31
Medlemskap i arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer m.m.	3	0	5	2	4	8
Näringsverksamhet samt yrkesbehörighet	0	1	3	2	3	2
Utbildning	129	192	219	254	313	362
Hälsa- och sjukvård	84	75	67	88	163	183
Socialtjänst	76	95	92	121	122	155
Varor, tjänster och bostäder	185	165	201	190	249	299
Socialförsäkring m.m.	27	29	34	46	28	38
Bemötande i offentlig verksamhet	35	52	59	41	46	78
Värnplikt	2	5	4	4	36	23
<b>Totalt</b>	<b>681</b>	<b>778</b>	<b>842</b>	<b>925</b>	<b>1179</b>	<b>1444</b>

Anm.: Någon könsuppdelad statistik utifrån respektive diskrimineringsgrund och samhällsområde finns inte att tillgå.

Anmälningar som avser kategorin "Övriga samhällsområden" redovisas inte i tabellen.

Källa: Diskrimineringsombudsmannen.

## Redovisning av övriga bedömningsgrunder för funktionshinderspolitiken

### Utveckling inom prioriterade samhällsområden

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att det behöver tas ett samlat helhetsgrepp om funktionshinderspolitiken (bet. 2017/18:SoU5 punkt 2, rskr. 2017/18:86). Regeringen beslutade den 23 september 2021 en strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031 (S2019/02213, S2021/06595). Strategin omfattar hela funktionshinderspolitiken, såväl generella insatser som individuella stöd. Detta innebär att förutsättningarna för att ta ett helhetsgrepp om funktionshinderspolitiken har förbättrats. Genom att resultatet av uppföljningen fr.o.m. 2022 omfattar ett helt verksamhetsår har därmed strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken 2021–2031 genomförts fullt ut. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

### Fortsatta åtgärder för tillgänglighetsanpassning av hållplatser och fordon

Insatser genomfördes under 2022 för att åtgärda hinder för tillgänglighet i resandet. Trafikverket rapporterar att 142 busshållplatser och 18 stationer tillgänglighetsanpassades under 2022. Motsvarande siffor 2021 var 107 busshållplatser och 23 stationer (Trafikverket, årsredovisning 2022, 2023:014). När det gäller tillgänglighetsanpassning av fordon framgår det av statistik hämtad från miljö- och fordonsdatabasen FRIDA att andelen tillgänglighetsanpassade bussar var 79 procent 2021 och

81 procent 2022. När det gäller andelen tillgänglighetsanpassade tågfordon låg denna på samma nivå 2022 som 2021, dvs. 84 procent ([www.svenskkollektivtrafik.se](http://www.svenskkollektivtrafik.se)).

#### Tydligare ansvar för enkelt avhjälpna hinder

Enligt MFD:s rapport om uppföljningen av funktionshinderspolitiken 2022 (2023:21) beskriver flera av de myndigheter som har i uppdrag att medverka i strategin om systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken 2021–2031 i sina årsredovisningar att arbetet med att inventera och förbättra tillgängligheten i deras lokaler går framåt. Flera myndigheter har i nulägesbeskrivningar både identifierat brister i tillgänglighet och påbörjat arbetet med att tillgängliggöra lokaler.

Den 10 mars 2022 beslutade regeringen propositionen En effektivisering av byggnadsnämndens tillsyn (prop. 2021/22:149). Propositionen behandlar bl.a. ett förtydligande av ansvarsfördelning gällande enkelt avhjälpna hinder då ansvaret riktas mot den aktör som har rådighet över hindret, vilket antas vara ägaren av byggnaden. Det väntas öka tillgängligheten genom att åtgärdstakten ökar när det gäller enkelt avhjälpna hinder. Lagändringarna trädde i kraft den 1 augusti 2022 (prop. 2021/22:149, bet. 2021/22:CU32, rskr. 2021/22:379).

#### Personer med funktionsnedsättning har sämre tillgång till digital teknik

Enligt MFD:s rapport om uppföljning av funktionshinderspolitiken 2022 (MFD 2023:1) är digitalisering ett område där det sker kontinuerlig utveckling även om personer med funktionsnedsättning i lägre utsträckning har tillgång till digital teknik jämfört med den övriga befolkningen. Fyra procent av personer med funktionsnedsättning anser sig inte ha råd med dator, vilket går att jämföra med den övriga befolkningen där motsvarande siffra är en procent. Andelen i befolkningen som dagligen använder mobilt Bank-id har gått upp från 47 procent 2021 till 71 procent 2022 i befolkningen totalt, och från 31 procent till 50 procent bland personer med funktionsnedsättning.

Trots att den digitala delaktigheten bland befolkningen har ökat under de senaste åren finns det andra faktorer som påverkar den digitala delaktigheten negativt. Det kan vara svårigheter att använda digital utrustning, internet och tjänster, exempelvis e-legitimation. Svårigheterna kan ha med funktionsnedsättningen att göra, t.ex. bristande tillgänglighet, behov av användarstöd samt svårighet att komma ihåg att skriva koder och liknande. En annan utmaning är brist på tillit till digitala tjänster och rädsla för att utnyttjas av bedragare då personer med funktionsnedsättning riskerar att drabbas av vissa typer av nätbedrägerier i större utsträckning än andra (MFD undersökningspanel Rivkraft). Enligt Riksrevisionens granskningsrapport Digitala tjänster till privatpersoner – stora utvecklingsmöjligheter för statliga myndigheter (RiR 2023:6) behöver myndigheternas digitala tjänster riktade till individer utvecklas bl.a. vad gäller tillgänglighet (se utg.omr. 22 Politiken för informationssamhället).

#### Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning en viktig del av offentlig upphandling

Enligt MFD:s rapport om uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2022 (MFD 2023:1) hade 65 procent av de statliga myndigheter som besvarat MFD:s enkät (241 myndigheter) helt eller delvis ställt krav på tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning i offentliga upphandlingar under de senaste tolv månaderna. Av de myndigheter som lämnat uppgifter har 35 procent angett att de inte har ställt krav på tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning i offentliga upphandlingar. Resultatet för statliga myndigheter 2022 överensstämmer i stort med resultatet 2021.

Av de kommuner som har besvarat MFD:s enkät (180 kommuner) hade 83 procent ställt krav på tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning helt eller delvis i

upphandlingar under de senaste tolv månaderna. Av kommunerna uppgav 17 procent att de inte har ställt krav på tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning i offentliga upphandlingar. Av regionerna uppger 87 procent av dem som svarade på MFD:s enkät (15 regioner) att de ställt krav på tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning helt eller delvis i de offentliga upphandlingar som har genomförts under de senaste tolv månaderna. Två regioner uppger att de inte har ställt krav på tillgänglighet i offentlig upphandling. Resultatet för kommuner och regioner 2022 är något lägre (10 procent) än för 2021.

#### **Personer med funktionsnedsättning skattar sin hälsa som god i lägre utsträckning än övrig befolkning**

Personer med funktionsnedsättning skattar sin hälsa som sämre än befolkningen i övrigt enligt statistik från SCB som gäller 2022. Av personer med funktionsnedsättning skattade 30 procent sin hälsa som god jämfört med 74 procent inom den övriga befolkningen. En lägre andel kvinnor (27 procent) än män (34 procent) med funktionsnedsättning skattade sin hälsa som god (SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden 2023). Statistiken bör enligt SCB inte jämföras med 2021 års undersökning på grund av förändrade inhämtningsmetoder. Trots skillnad i metod visar de tidigare undersökningarna (från 2022 och 2021) att det finns skillnader i självskattad hälsa mellan personer med funktionsnedsättning och befolkningen i övrigt.

Av Socialstyrelsens lägesrapport – Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning, Lägesrapport 2023 framgår att dagens sjukvårdssystem, policier och lagar inte exkluderar personer med funktionsnedsättning men att de särskilda anpassningar som många gånger behövs inte genomförs. Exempelvis handlar det om den digitala tillgängligheten men också fysiska anpassningar och alternativa kommunikationsmetoder. Socialstyrelsen konstaterar att kunskap om funktionsnedsättningar och deras konsekvenser behöver öka inom hälso- och sjukvården. Vidare menar Socialstyrelsen att hög kompetens hos vård- och omsorgspersonal är en förutsättning för bästa möjliga omhändertagande och bemötande av personer med förmodad neuropsykiatrisk funktionsnedsättning eller diagnostiserad adhd eller autism. FN:s kommitté för barnets rättigheter har efter sin granskning 2023 rekommenderat Sverige att säkerställa rätten för barn med funktionsnedsättning att höras och få lämpligt kommunikationsstöd i allt beslutsfattande som påverkar dem, inklusive inom den sociala barn- och ungdomsvården (CRC/C/SWE/CO/6–7).

#### **Fortsatt arbete för ökad tillgänglighet och stärkt kompetens hos myndigheter inom rättsväsendet**

Enligt uppgifter från MFD 2023 uppger 75 procent av de domstolar som svarade på MFD:s enkät 2022 att de har en samordningsansvarig för arbetet med funktionshindersfrågor och för att förbättra tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning. På frågan om huruvida domstolarna under de senaste tolv månaderna har inventerat tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning i intern och extern information och kommunikation uppgav 17 procent av de svarande domstolarna att de hade gjort så i de flesta delar. Av de svarande domstolarna hade 44 procent genomfört en sådan inventering i vissa delar medan 29 procent av de domstolar som svarade inte hade genomfört någon inventering under de senaste tolv månaderna. På grund av att de uppgifter som MFD lämnar för 2022 inte är jämförbara med de uppgifter som myndigheten lämnade för 2021 är det inte möjligt att bedöma utvecklingen inom området.

Av MFD:s rapport Uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2022 framgår vidare att Polismyndigheten under 2022 har infört nya arbets sätt för att säkerställa en

mer tillgänglig rekryteringsprocess. Myndigheten har vidare under året tagit fram en handledning för tillgänglighet i lokalförsörjning som ska vara vägledande vid om- och tillbyggnadsprojekt inom myndigheten.

#### **Brister i krisberedskapen för personer med funktionsnedsättning**

I MFD:s rapport Uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2022 (MFD 2023:1) redovisas uppgifter från en studie från Göteborgs universitet 2022 som visar att krisberedskapen behöver utvecklas för att passa personer med olika förutsättningar. Av studien framgår bl.a. att personer med funktionsnedsättning utgör en stor del av dem som inte upplever sig vara inkluderade i kriskommunikationen (Nilsson, E.M, Lundälv J, Eriksson M, Göteborgs universitet 2022). På uppdrag av Myndigheten för tillgängliga medier och MSB har en vägledning för kommunikation av tillgänglig samhälls- och krisinformation sammanställts av den ideella organisationen Vetenskap & Allmänhet. Vägledningen publicerades i februari 2023.

I mars 2023 beslutade regeringen propositionen En ny lag om viktigt meddelande till allmänheten (prop. 2022/23:77). I propositionen konstateras att principen om universell utformning är en prioriterad inriktning vid genomförandet av funktionshinderspolitiken (s. 34). I propositionen betonas vikten av att tillgänglighetsaspekter ska genomsyra utformningen av varnings- och informationssystemet Viktigt meddelande till allmänheten (VMA-systemet). Genom att VMA-kanalerna (radio, tv, telefoni samt ljudsignaler från anläggningar för utomhusvarning) i så stor utsträckning som möjligt ska användas tillsammans, läggs grunden för ett VMA-system där varning och information kan nå så många människor som möjligt. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2024 (bet. 2022/23:FöU9, rskr. 2022/23:218).

#### **Uppföljning av genomförandet av det funktionshinderspolitiska målet**

Av MFD:s regleringsbrev för budgetåret 2023 framgår att myndigheten ska redovisa utvecklingen inom funktionshinderspolitiken bl.a. utifrån de fyra områdena för genomförande av funktionshinderspolitiken.

Av MFD:s rapport Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2022 (MFD 2023:21) framgår att många myndigheter, regioner och kommuner under 2022 fortsatte att genomföra insatser för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning. Inom områdena ”universell utformning” och ”undanröja brister i tillgängligheten” har förbättringar uppnåtts jämfört med 2021. Av de myndigheter som har i uppdrag att medverka i strategin har ett antal påbörjat ett arbete med att förbättra tillgängligheten i sina lokaler med stöd av principen om universell utformning. Flera av dessa myndigheter har i sina årsredovisningar redogjort för insatser för att höja kompetensen om universell utformning.

Riksdagen beslutade den 3 maj 2023 om propositionen Genomförande av tillgänglighetsdirektivet (prop. 2022/23:42) som innebär att en ny lag om vissa produkters och tjänsters tillgänglighet införs. Den nya lagen syftar till att undanröja hinder på den inre marknaden genom att öka tillgängligheten till vissa produkter och tjänster, framför allt för personer med funktionsnedsättning. Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/882 av den 17 april 2019 om tillgänglighetskrav för produkter och tjänster (tillgänglighetsdirektivet). Lagen träder i kraft 28 juni 2025 (bet.2022/23:SoU10, rskr. 2022/23:181).

Inom området att ”förebygga och motverka diskriminering” har arbetet hos myndigheterna bedrivits genom bl.a. likabehandlingsplaner och utbildningsinsatser. Fördelning av statsbidrag och annat stöd är exempel på verktyg som används med detta syfte. När det gäller genomförande inom området ”individuella stöd för

individens självständighet” framgår det av MFD:s rapport Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2022 (MFD 2023:21) att individuella stöd tillhandahålls av myndigheter genom bl.a. stöd för hjälpmedel, tolktjänst, ledsagning, färdtjänst, särskilt stöd i undervisning eller personlig assistans, vilket framgår av årsredovisningar för Myndigheten för yrkeshögskolan, Post- och telestyrelsen, Arbetsförmedlingen, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Transportstyrelsen. För ytterligare information, se t.ex. utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, avsnitt 7 Politik för sociala tjänster, utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning och avsnitt 3 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

### **Myndigheternas åtgärder för ökad jämställdhet och beaktande av barnrättsperspektivet**

Av MFD:s rapport Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2022 (MFD 2023:1) framgår att flera myndigheter har arbetat integrerat med frågor som rör jämställdhet, barnrätt och funktionshindersfrågor. Arbetet kan bidra till att skärningspunkter mellan perspektiven jämställdhet och funktionshindersfrågor synliggör hur olika maktordningar och diskrimineringsgrunder påverkar och förstärker varandra (MFD 2023:85–86). Utöver funktionsnedsättning, inkluderar dessa även kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning samt ålder. Vissa myndigheter har integrerat flera rättighetsperspektiv inom sina verksamheter. Till exempel har Myndigheten för yrkeshögskolan valt att arbeta med de olika rättighetsperspektiven parallellt, medan Polismyndigheten redovisar behov av att utveckla ett övergripande perspektiv på tillgänglighet och andra frågor som rör mänskliga rättigheter. Arbetsmiljöverket har samordnat jämställdhets- och tillgänglighetsarbetet internt för att skapa synergier för båda rättighetsperspektiven. För ytterligare information om resultat av åtgärder för att stärka rättigheterna för barn och unga med funktionsnedsättning samt för jämställdhet, se respektive utgiftsområde, t.ex. utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, avsnitt 7 Politik för sociala tjänster och avsnitt 8 Barnrättspolitik, utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering, utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, avsnitt 4 Barn- och ungdomsutbildning och utgiftsområde 17 avsnitt 15 Ungdomspolitik.

## **5.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen**

I detta avsnitt presenterar regeringen sin samlade bedömning av uppföljningen av det riksdagsbundna målet för funktionshinderspolitiken. Bedömningen bygger på de uppgifter som presenteras i avsnitt 5.3 Resultatredovisning. För mer information om bakgrund till indikatorer, fakta och underlag hänvisas till källhänvisningar i resultatredovisningen.

Resultatredovisningen visar på vissa framsteg vad gäller arbetet med att undanröja brister i tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning, även om utvecklingen går långsamt. Framsteg har gjorts bl.a. inom området teknik och digitalisering. När det gäller brister så kan, mot bakgrund av den situation som råder, samhällsområdet krisberedskap särskilt nämnas. Andra områden såsom utbildningsnivå, arbetsmarknad, tillträde till bostadsmarknad, risk för hot och våld samt hälsa är delar av samhället där levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning är sämre än för övriga befolkningen (Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2022, MFD 2023:21 s. 10). Regeringens samlade bedömning av måluppfyllelsen när det gäller det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att levnadsförhållandena för personer med funktionsnedsättning totalt sett är sämre än för övriga befolkningen även om

förhållandena skiljer sig åt beroende på kön, ålder och mellan olika grupper av personer med funktionsnedsättning. Regeringen anser att det är viktigt att synliggöra dessa förhållanden för att kunna ge en så rättvisande bild som möjligt av hur väl det nationella målet för funktionshinderspolitiken uppnås. Det går dock inte att dra några långtgående slutsatser av den beskrivna utvecklingen i relation till funktionshinderspolitikens mål, eftersom det bl.a. saknas jämförbara indikatorer över tid. Det gäller även möjligheten att dra säkra slutsatser från ett jämställdhetsperspektiv eftersom statistiken ofta inte är tillräcklig för att kunna delredovisas efter kön.

Regeringens bedömning är att rättssäkerhet, kvalitet, valfrihet och kontinuitet tillsammans med regelbunden tillsyn, uppföljning och utvärdering krävs för att säkerställa en långsiktig hållbar personlig assistans. Bedömningen är vidare att de individuella stöd som ges till personer med funktionsnedsättning i form av insatser med stöd av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och socialtjänstlagen (SoL) bidrar till måluppfyllelsen, men att det finns fortsatta utmaningar.

## 5.5 Politikens inriktning

### En funktionshinderspolitik som utgår från mänskliga rättigheter

Regeringens funktionshinderspolitik tar sin utgångspunkt i Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter, bl.a. FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, och är en del av arbetet för ett mer jämlikt samhälle där människors olika bakgrund eller förutsättningar inte ska avgöra möjligheten till delaktighet. Sverige följer upp arbetet med mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning i multilaterala sammanhang som t.ex. FN och EU samt verkar för att konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska genomföras globalt.

### Åtgärder för att utveckla tolktjänsten

2020 års tolktjänstutredning (dir. 2020:79) överlämnade sitt betänkande Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet (SOU 2022:11). Utredningen har lämnat förslag till åtgärder som tillsammans bildar en handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten. Regeringen avser att vidta åtgärder för att förbättra tolktjänsten för döva, hörselskadade personer och personer med dövblindhet. I enlighet med den kommunala finansieringsprincipen tillförs regionerna 41 miljoner kronor i utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, för ansvar att samordna tolktjänsten.

### Genomförande av tillgänglighetsdirektivet

Riksdagen beslutade den 3 maj 2023 om propositionen Genomförandet av tillgänglighetsdirektivet (prop.2022/23:42), som innebär att en ny lag om vissa produkters och tjänsters tillgänglighet införs. Den nya lagen syftar till att undanröja hinder på den inre marknaden genom att öka tillgängligheten till vissa produkter och tjänster, framför allt för personer med funktionsnedsättning. Lagen och förordningen träder i kraft den 28 juni 2025. Regeringen har beslutat att avsätta 38,7 miljoner kronor till marknadskontroll- och tillsynsmyndigheterna under 2024 för myndigheternas förberedelser och främjandeuppgifter inför genomförandet av tillgänglighetsdirektivet.

## LSS och assistansersättning

Regeringen ska metodiskt arbeta för att åstadkomma en effektiv, systematisk och långsiktigt hållbar funktionshinderspolitik. När det handlar om LSS-lagstiftning och personlig assistans innebär det att lagar och regelverk utformas så att de människor som behöver samhällets stöd ska kunna få det. Huvudmannaskapsutredningens (S2021:05) slutbetänkande Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans (SOU 2023:9) som överlämnades den 1 mars 2023 har remissbehandlats och bereds i Regeringskansliet.

Regeringens bedömning är att tillhandahållandet av individuella stöd och lösningar med möjlighet till självbestämmande som t.ex. LSS och personlig assistans ska ses som en prioriterad inriktning inom funktionshinderspolitiken.

## 5.6 Budgetförslag

### 5.6.1 3:1 Myndigheten för delaktighet

**Tabell 5.3 Anslagsutveckling 3:1 Myndigheten för delaktighet**

Tusental kronor

2022	Utfall	60 177	Anslagssparande	1 792
2023	Anslag	65 808 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	67 080
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>68 904</b>		
2025	Beräknat	72 217 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	74 202 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 68 904 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 68 903 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för delaktighets (MFD) förvaltningsutgifter.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.4 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:1 Myndigheten för delaktighet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>65 808</b>	<b>65 808</b>	<b>65 808</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	3 949	7 303	9 313
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-853	-894	-919
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-853</i>	<i>-853</i>	<i>-853</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-155	-155	-155
– Generell besparing i statsförvaltningen	-698	-698	-698
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>68 904</b>	<b>72 217</b>	<b>74 202</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.



Anslaget minskas med 698 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 68 904 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Myndigheten för delaktighet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 72 217 000 kronor respektive 74 202 000 kronor.

## 5.6.2 Bidrag till funktionshindersorganisationer

**Tabell 5.5 Anslagsutveckling 3:2 Bidrag till funktionshindersorganisationer**

Tusental kronor

2022	Utfall	188 501	Anslagssparande	
2023	Anslag	188 742 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	188 742
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>188 742</b>		
2025	Beräknat	188 742		
2026	Beräknat	188 742		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till funktionshindersorganisationer för att stödja organisationerna i deras arbete för att personer med funktionsnedsättning ska uppnå full delaktighet och jämlikhet i samhället.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.6 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:2 Bidrag till funktionshindersorganisationer**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>188 742</b>	<b>188 742</b>	<b>188 742</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>188 742</b>	<b>188 742</b>	<b>188 742</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 188 742 000 kronor anvisas under anslaget 3:2 *Bidrag till funktionshindersorganisationer* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 188 742 000 kronor för respektive år.

## 6 Politik för sociala tjänster

### 6.1 Mål för området

Politiken för sociala tjänster omfattar följande övergripande av riksdagen beslutade mål:

Omsorg om äldre

Äldre ska

- kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag,
- kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende,
- bemötas med respekt,
- ha tillgång till god vård och omsorg (prop. 2008/09:1 utg.omr. 9 avsnitt 3.4, bet. 2008/09:SoU1, rskr. 2008/09:127), och
- erbjudas en jämställd och jämlik vård och omsorg (prop. 2019/20:1 utg.omr. 9 avsnitt 6.4, bet. 2019/20:SoU1, rskr. 2019/20:135).

Individ- och familjeomsorg

- ska stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer, och
- stärka skyddet för utsatta barn (prop. 2008/09:1 utg.omr. 9 avsnitt 3.4, bet. 2008/09:SoU1, rskr. 2008/09:127).

Personer med funktionsnedsättning

- Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet beaktas (prop. 2016/17:188, bet. 2017/18:SoU5, rskr. 2017/18:86).

### 6.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att bedöma utveckling och resultat inom områdena används ett antal resultat- och bakgrundsindikatorer. För mer information om bakgrunden till respektive indikator och hur den tagits fram hänvisas till den ursprungliga källan som redovisas i anslutning till tabeller och diagram. Ansvaret för verksamhetsområdena ligger främst hos kommunerna. Omsorg om äldre, Individ- och familjeomsorg samt området Personer med funktionsnedsättning är komplexa och en rad olika åtgärder, såväl statliga som kommunala, påverkar måluppfyllelsen.

#### Omsorg om äldre

De resultatindikatorer som används för att följa utvecklingen är följande:

- antal återstående år med god hälsa vid 65 års ålder,
- andel äldre som upplever att det är mycket tryggt eller ganska tryggt att bo hemma med stöd från personal eller i särskilt boende,

- andel äldre som uppger att personalen brukar ha tillräckligt med tid för att kunna utföra sitt arbete i hemtjänst eller särskilt boende,
- väntetid till särskilt boende,
- andel äldre som upplever att de bemöts på ett bra sätt i hemtjänst eller särskilt boende,
- andel äldre som efter bedömning erhållit riskförebyggande åtgärder i särskilt boende,
- antal fallskador bland personer 80 år och äldre,
- skillnader mellan kvinnor och män för olika indikatorer,
- spridning mellan kommuner för olika indikatorer.

Under 2023 har en av de två indikatorerna för målet att äldre ska erbjudas en jämställd och jämlik vård och omsorg tagits bort. Det gäller indikatorn läkemedel som bör undvikas (olämpliga läkemedel) i gruppen 75 år och äldre i särskilt boende eller med hemtjänst. Samtidigt har den andra indikatorn inom samma målområde – andel äldre som uppger att de är ganska eller mycket nöjda med hemtjänst eller särskilt boende – flyttats och placerats under målet att äldre ska ha tillgång till god vård och omsorg, då den bedöms bättre spegla detta mål. I stället har målet att äldre ska erbjudas en jämställd och jämlik vård och omsorg ersatts med två nya indikatorer, Skillnad mellan kvinnor och män för olika indikatorer samt Spridning mellan kommuner för olika indikatorer. De två nya indikatorerna visar på ett bättre sätt de skillnader som finns i fråga om jämställdhet och jämlikhet när det gäller omsorg om äldre.

## Individ- och familjeomsorg

Följande indikatorer och mått används för att följa utvecklingen:

Den sociala barn- och ungdomsvården:

- antal öppenvårdsinsatser och öppenvårdsformer,
- antal placerade barn och unga samt placeringsform,
- andel som har treårig gymnasieutbildning vid 20 års ålder bland personer som var placerade under hela årskurs nio,
- andel anställda handläggare med socionomexamen med minst tre års erfarenhet av barnutredningar respektive minst fem års erfarenhet av barnutredningar inom social barn- och ungdomsvård samt andel konsulthandläggare (årsarbete) inom social barn- och ungdomsvård.

Ekonomiskt bistånd:

- antal mottagare och utbetalning av ekonomiskt bistånd,
- andel biståndsmottagare som är långvariga mottagare (10–12 månader under ett kalenderår),
- andel kommuner som har en aktuell överenskommelse om samverkan med Arbetsförmedlingen,
- andel kommuner som genomfört individuella möten för utredning och planering med sammanboende vuxna i biståndshushållet.

Missbruks- och beroendevården:

- tillgängligheten till socialtjänstens missbruks- och beroendevård utifrån väntetider.

Hemlöshet:

- antal personer i olika typer av hemlöshet.

Brottsutsatta:

- andel kommuner som inom olika verksamhetsområden har en rutin för hur handläggare ska agera vid indikation på vuxnas utsatthet för våld av närstående,
- andel kommuner som gör systematiska uppföljningar av insatser för brottsoffer,
- andel kommuner som har rutiner för att säkra rätten till utbildning för barn i skyddat boende.

Familjerätt:

- antal barn som är föremål för familjerättsliga insatser inom socialtjänsten.

Föräldraskapsstöd:

- andel kommuner/stadsdelar som erbjuder minst ett manualbaserat föräldrastöd i grupp för barn med bråkigt/normbrytande beteende.

## Personer med funktionsnedsättning

Inom avsnittet Funktionshinderspolitik (avsnitt 5) redovisas främst det sektorsövergripande arbetet för att genomföra och följa upp funktionshinderspolitiken.

I resultatavsnittet som följer redovisas stödinsatser till personer med funktionsnedsättning.

För att bedöma och redovisa utvecklingen och resultaten inom området används ett antal resultatindikatorer. Dessa indikatorer är nedbrutna på kvinnor och män respektive flickor och pojkar enligt följande:

- antal personer med funktionsnedsättning med insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, och socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, och kostnader för detta,
- andel personer som uppger att de får bestämma över saker som är viktiga och som känner trivsel och trygghet i gruppboende och serviceboende enligt LSS,
- antal anmälningar enligt SoL och LSS,
- antal personer och antal beviljade timmar med assistansersättning och kostnader för assistansersättning, och
- antal personer som beviljats bilstöd och kostnader för bilstöd.

## 6.3 Resultatredovisning

### Omsorg om äldre

#### Kostnadsutvecklingen inom äldreomsorgen

Jämfört med 2021 har kommunernas sammanlagda kostnader för äldreomsorgen ökat med 7,7 miljarder kronor (se tabell 6.1). Den totala kostnadsökningen över tid drivs framför allt av ökade kostnader för hemtjänst och särskilt boende.

**Tabell 6.1 Kommunernas kostnader för vård och omsorg inom äldreomsorgen**

Miljarder kronor

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Vård och omsorg i ordinärt boende	37,9	39,7	42,0	44,8	47,6	48,9	50,7	52,8	54,3	56,7	58,6	61,8
Vård och omsorg i särskilt boende	59,3	60,4	61,3	62,7	64,4	66,9	69,3	71,8	73,4	77,1	78,7	83,1
Öppen verksamhet	1,5	1,5	1,5	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7	1,5	1,4	1,6
<b>Totalt</b>	<b>98,8</b>	<b>101,7</b>	<b>104,9</b>	<b>109,1</b>	<b>113,6</b>	<b>117,4</b>	<b>121,7</b>	<b>126,3</b>	<b>129,4</b>	<b>135,3</b>	<b>138,8</b>	<b>146,5</b>

Anm.: 1 Könsupplad statistik saknas.

Anm.: 2 Beloppen för 2022 härrör från juni 2023 och är preliminära.

Anm.: 3 Beloppen är inte justerade efter ökning av den allmänna prisnivån.

Källa: Statistiska centralbyrån, Statistikdatabasen Kommunernas och regionernas verksamhetsindelade bokslut, 2021, Rikstotal RS för kommuner.

### Resultatindikatorer för omsorg om äldre

**Tabell 6.2 Riksdagsbundna mål och huvudsakliga indikatorer**

Resultatindikatorer för området Omsorg om äldre

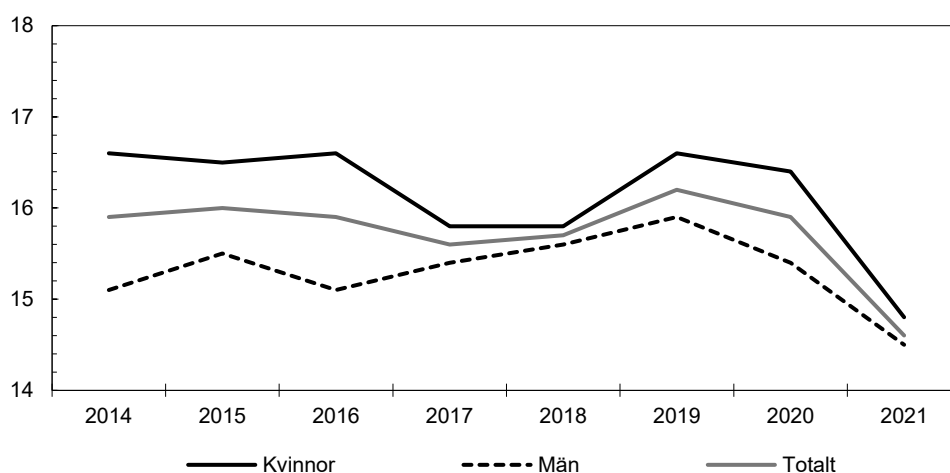
Mål	Resultatindikatorer	Andra bedömningsgrunder
<b>Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag</b>	Antal återstående år med god hälsa vid 65 års ålder	Antalet 65 år och äldre med hemtjänst och boende i särskilt boende Andelen av befolkningen 65 år och äldre med hemtjänst och boende i särskilt boende Andel personer 65 år och äldre som uppger att de kan påverka tider i hemtjänst och särskilt boende
<b>Äldre ska kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende</b>	Andel äldre som upplever att det är mycket tryggt eller ganska tryggt att bo hemma med stöd från personal eller i särskilt boende Andel äldre som uppger att personalen brukar ha tillräckligt med tid för att kunna utföra sitt arbete i hemtjänst eller särskilt boende Väntetid till särskilt boende	Läget på bostadsmarknaden gällande särskilda boendeformer Antalet hemtjänstpersonal som den enskilde möter under en 14-dagarsperiod
<b>Äldre ska bemötas med respekt</b>	Andel äldre som upplever att de bemöts på ett bra sätt i hemtjänst eller särskilt boende	
<b>Äldre ska ha tillgång till god vård och omsorg</b>	Andel äldre som uppger att de är ganska eller mycket nöjda med hemtjänst eller särskilt boende Andel äldre som efter bedömd risk erhållit riskförebyggande åtgärder i särskilt boende Antal fallskador bland personer 80 år och äldre	Antal kvinnor och män som arbetar inom äldreomsorgen Antal fallskador bland personer 65 år och äldre
<b>Äldre ska erbjudas en jämställd och jämlik vård och omsorg</b>	Skillnader mellan kvinnor och män för olika indikatorer och mål Spridning mellan kommuner för olika indikatorer	

## Äldre ska kunna leva ett aktivt liv, ha inflytande i samhället och över sin vardag

God hälsa är viktigt för att äldre personer ska ha möjlighet att leva ett aktivt liv och ha inflytande. Antalet återstående år med god hälsa vid 65 års ålder (Healthy life years, HLY) var 14,6 år 2021, vilket kan jämföras med 15,9 år för år 2020. För kvinnor var antalet återstående år med god hälsa vid 65 års ålder 14,8 år 2021 och för män 14,5 år. Motsvarande siffror för 2020 var 16,4 år för kvinnor och 15,4 år för män (se diagram 6.1). Den negativa utvecklingen är sannolikt en följd av covid-19-pandemin. Kvinnornas medellivslängd var 84,7 år 2022 och motsvarande siffra för männen var 81,3 år (Statistiska centralbyrån, 2023). Medellivslängden har ökat stadigt för svenskar födda under 1900-talet och förbättringarna kan hänföras till en rad faktorer som stigande levnadsstandard, bättre utbildning, hälsosammare levnadsvanor och ökad tillgång till hälso- och sjukvård av god kvalitet (Folkhälsan i Sverige, Årsrapport 2023 Folkhälsomyndigheten).

**Diagram 6.1** Antal återstående år med god hälsa vid 65 års ålder

Antal år



Anm.: 1 Eftersom indikatorn har ändrats redovisas inte statistik före 2014.

Anm.: 2 Y-axeln börjar inte från 0.

Källa: EUROSTAT, Healthy life years, 2014–2021.

Antalet personer över 65 år med hemtjänst och boende i särskilt boende har ökat jämfört med 2021. Den långsiktiga trenden är dock att en mindre andel av både män och kvinnor är i behov av äldreomsorg (se tabell 6.3 och tabell 6.4). En förklaring är att det stora flertalet äldre är allt friskare högre upp i åldrarna.

**Tabell 6.3 Antalet 65 år och äldre med hemtjänst och boende i särskilt boende**

Antal kvinnor och män

<b>Hemtjänst</b>	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	141 617	139 631	140 193	140 012	140 477	136 159	135 534	136 949
Män	76 512	77 098	78 570	80 217	81 931	80 883	81 358	84 116
<b>Totalt</b>	<b>218 129</b>	<b>216 729</b>	<b>218 763</b>	<b>220 229</b>	<b>222 408</b>	<b>217 042</b>	<b>216 892</b>	<b>221 065</b>
<b>Särskilt boende</b>	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	73 297	73 875	73 488	73 160	71 726	70 717	68 439	71 463
Män	35 837	36 473	36 997	37 650	37 646	37 739	36 493	38 978
<b>Totalt</b>	<b>109 134</b>	<b>110 348</b>	<b>110 485</b>	<b>110 810</b>	<b>109 372</b>	<b>108 456</b>	<b>104 932</b>	<b>110 441</b>

Anm.: Antal med pågående beslut om insats under året (sista dagen någon månad under året). Hemtjänst i ordinärt boende definieras såsom personer med hemtjänstbeslut som inte exklusivt består av en eller flera av följande insatser: Trygghetslarm; Matdistribution; Avlösning; Ledsagning. Med andra ord består hemtjänst av de som har hemtjänstbeslut som innehåller personlig omvårdnad (ej enbart trygghetslarm) eller service (ej enbart matdistribution) samt ospecificerade hemtjänstbeslut (insats ej specificerad). Denna avgränsning har gjorts för att göra hemtjänsten jämförbar mellan kommuner.

Källa: Socialstyrelsen, Registret över insatser enligt socialtjänstlagen till äldre personer med funktionsnedsättning.

**Tabell 6.4 Andel av befolkningen 65 år och äldre med hemtjänst och boende i särskilt boende**

Procent

<b>Hemtjänst</b>	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	13,5	13,1	13,0	12,8	12,7	12,2	12,0	12,0
Män	8,5	8,4	8,5	8,5	8,5	8,3	8,2	8,4
<b>Totalt</b>	<b>11,2</b>	<b>11,0</b>	<b>10,9</b>	<b>10,8</b>	<b>10,8</b>	<b>10,4</b>	<b>10,2</b>	<b>10,3</b>
<b>Särskilt boende</b>	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	7,0	6,9	6,8	6,7	6,5	6,3	6,1	6,3
Män	4,0	4,0	4,0	4,0	3,9	3,9	3,7	3,9
<b>Totalt</b>	<b>5,6</b>	<b>5,6</b>	<b>5,5</b>	<b>5,4</b>	<b>5,3</b>	<b>5,2</b>	<b>5,0</b>	<b>5,1</b>

Anm.: Antal 65 år och äldre med pågående beslut under någon av årets 12 mät-dagar (sista dagen varje månad) delat med befolkningen i samma åldersgrupp den sista december respektive år.

Källa: Socialstyrelsen, Registret över insatser enligt socialtjänstlagen till äldre och personer med funktionsnedsättning.

Ett sätt att belysa aspekten av äldre personers inflytande över sin vardag är att fråga äldre om de själva kan påverka tider när personalen inom äldreomsorgen kommer. Skillnader mellan könen finns vissa år, men de är små. Totalt 52 procent av kvinnorna och 54 procent av männen uppger att de kan påverka tider i hemtjänsten. Motsvarande siffra för särskilt boende är 57 procent för både kvinnor och män (se tabell 6.5). Resultatet för 2022 inom framför allt hemtjänsten är sämre än tidigare år och kan ha påverkats av covid-19-pandemin.

**Tabell 6.5 Andel personer 65 år och äldre som uppger att de kan påverka tider**

procent

Hemtjänst	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	60	60	61	60	60	59	59	58	-	52
Män	63	63	63	63	62	61	62	60	-	54
<b>Totalt</b>	<b>61</b>	<b>61</b>	<b>61</b>	<b>61</b>	<b>61</b>	<b>60</b>	<b>60</b>	<b>59</b>	-	<b>52</b>
Särskilt boende	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	59	59	60	61	61	60	60	60	-	57
Män	60	61	61	61	61	61	60	60	-	57
<b>Totalt</b>	<b>59</b>	<b>60</b>	<b>60</b>	<b>61</b>	<b>61</b>	<b>61</b>	<b>60</b>	<b>60</b>	-	<b>57</b>

Anm.: Uppgifter saknas för 2021, då Socialstyrelsen inte gjorde någon undersökning.

Källa: Socialstyrelsen, Enkätundersökningen vad tycker de äldre om äldreomsorgen, 2013–2022.

**Välfärdsteknik kan bidra till att äldre kan leva ett aktivt liv och ha inflytande**

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har utvärderat överenskommelsen mellan staten och SKR om en flerårig satsning om äldreomsorg – teknik, kvalitet och effektivitet med den äldre i fokus (S2020/00577). Överenskommelsen omfattade 200 miljoner kronor årligen mellan åren 2020 och 2022. Utvärderingen publicerades i juni 2023 och visar bl.a. att satsningen har varit ett steg på vägen för att nå Vision e-hälsa 2025. Det nationella kompetenscentret för välfärdsteknik, som ger stöd till kommunerna för att genom digitalisering och välfärdsteknik utveckla äldreomsorgen, har bidragit till detta. Samtidigt finns de grundläggande strukturella hindren för digitaliseringen kvar och de behöver hanteras för att välfärdsteknikens potential ska tillvaratas (Rapport 2023:6, Vård- och omsorgsanalys, 2023). Regeringen beviljade SKR 14,5 miljoner kronor under 2023 för att fortsatt driva det nationella kompetenscentret för välfärdsteknik. Regeringen beslutade i juni 2023 propositionen Välfärdsteknik inom äldreomsorgen (prop. 2022/23:131). I propositionen lämnas förslag som syftar till att förtydliga möjligheten att använda digital teknik när insatser ges vid hemtjänst eller boende i särskilda boendeformer för äldre.

**Äldre ska kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende**

Ett mål för äldrepolitiken är att äldre ska kunna åldras i trygghet. Sammanlagt uppger 84 procent av kvinnorna och 86 procent av männen att de upplever att det är mycket tryggt eller ganska tryggt att bo hemma (ordinärt boende) med stöd från personal. I särskilt boende är motsvarande siffra 86 procent för både kvinnorna och männen. Resultatet har inte förändrats i någon större omfattning över tid och det är små skillnader mellan könen (se tabell 6.6).

**Tabell 6.6 Andel äldre som upplever att det är mycket tryggt eller ganska tryggt att bo med stöd från personal**

Procent

Ordinärt boende	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	86	85	85	84	85	84	85	85	-	84
Män	88	87	87	87	87	86	87	87	-	86
<b>Totalt</b>	<b>87</b>	<b>86</b>	<b>86</b>	<b>85</b>	<b>86</b>	<b>85</b>	<b>86</b>	<b>86</b>	-	<b>85</b>
Särskilt boende	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	90	89	89	88	88	88	88	88	-	86
Män	90	89	89	89	88	88	88	87	-	86
<b>Totalt</b>	<b>90</b>	<b>89</b>	<b>89</b>	<b>89</b>	<b>88</b>	<b>88</b>	<b>88</b>	<b>87</b>	-	<b>86</b>

Anm.: Uppgifter saknas för 2021, då Socialstyrelsen inte gjorde någon undersökning.

Källa: Socialstyrelsen, Enkätundersökningen vad tycker de äldre om äldreomsorgen, 2013–2022.



Ett sätt att få en indikation på om äldreomsorgen bidrar till trygghet och bibehållet oberoende är att fråga om äldre personers upplevelse av om personalen i hemtjänst och särskilt boende har tillräckligt med tid för att kunna utföra sitt arbete. Totalt 78 procent av kvinnorna och 81 procent av männen uppger att personalen i hemtjänsten har det. 68 procent av kvinnorna och 70 procent av männen uppger detta i fråga om personalen i särskilt boende (se tabell 6.7). En förklaring till de sämre resultaten mellan åren 2020 och 2022 kan vara covid-19-pandemin. Det finns inte några signifikanta skillnader mellan könen.

**Tabell 6.7 Andelen äldre som uppger att personalen alltid eller oftast brukar har tillräckligt med tid för att kunna utföra sitt arbete**

Procent										
Hemtjänst	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	81	81	81	81	82	81	81	81	-	78
Män	84	83	84	84	84	84	84	83	-	81
<b>Totalt</b>	<b>82</b>	<b>82</b>	<b>82</b>	<b>82</b>	<b>82</b>	<b>82</b>	<b>82</b>	<b>82</b>	<b>-</b>	<b>79</b>
Särskilt boende	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	71	72	72	72	73	72	72	74	-	68
Män	74	74	74	75	74	74	74	76	-	70
<b>Totalt</b>	<b>72</b>	<b>72</b>	<b>72</b>	<b>73</b>	<b>73</b>	<b>72</b>	<b>72</b>	<b>74</b>	<b>-</b>	<b>69</b>

Anm.: Uppgifter saknas för 2021, då Socialstyrelsen inte gjorde någon undersökning.

Källa: Socialstyrelsen, Enkätundersökningen vad tycker de äldre om äldreomsorgen, 2013–2022.

#### Ökad väntetid till särskilt boende

En plats i ett särskilt boende kan bidra till ökad trygghet för äldre kvinnor och män. Den genomsnittliga väntetiden till särskilt boende ökade mellan åren 2021 och 2022, från 44 till 53 dagar. Detta kan jämföras med den kraftiga minskning som skedde mellan åren 2020 och 2021 från 63 dagar till 44 dagar, vilket sannolikt påverkades av covid-19-pandemin eftersom färre äldre personer ansökte om särskilt boende och fler tackade nej till insatser i början av pandemin. Men det finns fortsatt skillnader mellan könen, då kvinnor får vänta längre på en plats i särskilt boende än män (se tabell 6.8).

**Tabell 6.8 Väntetid till särskilt boende**

Antal dagar										
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	-	-	60	59	59	54	70	67	44	57
Män	-	-	58	56	56	50	63	58	42	49
<b>Totalt</b>	<b>50</b>	<b>52</b>	<b>57</b>	<b>57</b>	<b>57</b>	<b>52</b>	<b>67</b>	<b>63</b>	<b>44</b>	<b>53</b>

Anm.: Könsuppdelad statistik saknas för åren 2013–2014.

Källa: Rådet för främjande av kommunala analyser, Kolada.

Boverket gör årligen en nationell undersökning för att få en bild av bostadsmarknaden i Sverige. Av tabell 6.9 framgår att 109 kommuner bedömer att de har ett underskott på särskilda boendeformer för äldre, vilket är en ökning med 26 kommuner jämfört med året innan (Boverket, 2023 års bostadsmarknadsenkät). Stödet till äldreboendestäder lämnas genom förordningen (2016:848) om statligt stöd för att anordna och tillhandahålla bostäder för äldre personer. Under 2022 kom totalt 540 ansökningar in till länsstyrelserna, varav 412 beviljades med sammanlagt 380 miljoner kronor. Totalt beviljat belopp har minskat kraftigt jämfört med 2021, då siffran låg på 1 606 miljoner kronor, vilket i huvudsak förklaras av att bemyndiganderamen sänkts från 2021 till 2022 (Rapport 2023:9, Årsredovisning 2022, Boverket 2023).

**Tabell 6.9 Läget på bostadsmarknaden gällande särskilda boendeformer (SÄBO) för äldre personer**

Utbud av särskilda bostäder för äldre. Antal kommuner

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Underskott	77	122	109	125	116	127	109	68	83	109
Ej svarat	8	9	11	7	19	10	13	18	16	10

Källa: Boverket, bostadsmarknadsenkät 2014–2023.

**Personalkontinuitet kan bidra till trygghet och oberoende**

Under 2022 mötte en hemtjänstmottagare i genomsnitt 16 olika anställda under en tvåveckorsperiod vilket är samma antal som året innan. Det finns inte några skillnader mellan kvinnor och män (se tabell 6.10). Att en omsorgsmottagare i största möjliga mån får vård och omsorg av samma personal kan bidra till att äldre kan åldras i trygghet och med bibehållet oberoende.

**Tabell 6.10 Antalet hemtjänstpersonal som den enskilde möter under en 14-dagarsperiod**

Antal

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	-	-	-	-	-	-	-	-	15	16	16
Män	-	-	-	-	-	-	-	-	15	16	16
<b>Totalt</b>	<b>13</b>	<b>14</b>	<b>15</b>	<b>15</b>	<b>15</b>	<b>15</b>	<b>15</b>	<b>16</b>	<b>15</b>	<b>16</b>	<b>16</b>

Anm.: Könsuppdelad statistik saknas för åren 2012 till 2019.

Källa: Rådet för främjande av kommunala analyser, Kolada.

**Äldre ska bemötas med respekt**

Ytterligare ett mål för äldrepolitiken är att äldre ska bemötas med respekt. De flesta kvinnor och män med äldreomsorg upplever att de blir bemötta på ett bra sätt av personalen. Totalt 96 procent av både kvinnorna och männen med hemtjänst upplever att de alltid eller oftast bemöts på ett bra sätt. Motsvarande siffra i särskilt boende är 92 för kvinnor respektive 91 för män. Det finns inte några signifikanta skillnader mellan könen (se tabell 6.11).

**Tabell 6.11 Andel äldre som upplever att de alltid eller oftast bemöts på ett bra sätt**

Procent

Hemtjänst	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	97	97	97	97	97	97	96	97	-	96
Män	97	97	97	97	97	98	97	97	-	96
<b>Totalt</b>	<b>97</b>	<b>97</b>	<b>97</b>	<b>97</b>	<b>97</b>	<b>97</b>	<b>97</b>	<b>97</b>	<b>-</b>	<b>96</b>
Särskilt boende	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	95	94	94	94	94	94	93	94	-	92
Män	94	94	94	94	94	93	93	93	-	91
<b>Totalt</b>	<b>95</b>	<b>94</b>	<b>94</b>	<b>94</b>	<b>94</b>	<b>93</b>	<b>93</b>	<b>94</b>	<b>-</b>	<b>92</b>

Anm.: Uppgifter saknas för 2021, då Socialstyrelsen inte gjorde någon undersökning.

Källa: Socialstyrelsen, Enkätundersökningen vad tycker de äldre om äldreomsorgen, 2013–2022.

**Äldre ska ha tillgång till god vård och omsorg**

En grundförutsättning för att äldre ska ha tillgång till en god vård och omsorg är att det finns tillräcklig bemanning med personal som har rätt kompetens för uppgifterna. Antalet kvinnor och män som arbetar som undersköterskor i äldreomsorgen ökade mellan 2020 och 2021, men samtidigt har antalet undersköterskor i sektorn minskat sedan 2014. Samma negativa utveckling gäller för det totala antalet anställda i äldreomsorgen (se tabell 6.12). Detta är en utmaning, inte minst mot bakgrund av att

fler äldre förväntas behöva insatser i framtiden som en följd av den demografiska utvecklingen. Över tid har antalet män som arbetar i äldreomsorgen ökat från 25 198 år 2014 till 41 769 år 2021. Enligt Socialstyrelsen behöver äldreomsorgen med nuvarande personaltäthet och arbetssätt rekrytera drygt 110 000 anställda fram till 2031 för att möta de ökade behoven av omsorg och ersätta pensionsavgångar (Lägesrapport 2023, Vård och omsorg för äldre, Socialstyrelsen 2023). Riksdagen antog i juni 2021 regeringens förslag att undersköterska ska bli en skyddad yrkestitel och reformen trädde i kraft den 1 juli 2023 (prop. 2020/21:175, bet. 2020/21:SoU30, rskr. 2020/21:376). Det innebär att det behövs ett bevis från Socialstyrelsen för att få använda titeln undersköterska inom vård och omsorg. Den som hade en tillsvidareanställning som undersköterska när de nya bestämmelserna började tillämpas får fortsätta att använda titeln undersköterska till och med den 30 juni 2033 utan bevis.

**Tabell 6.12 Antal kvinnor och män i olika yrkesgrupper som arbetar inom äldreomsorgen**

Antal

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
<b>Undersköterskor, hemtjänst, hemsjukvård och äldreboende</b>	<b>135 970</b>	<b>137 663</b>	<b>138 161</b>	<b>136 405</b>	<b>135 263</b>	<b>132 307</b>	<b>128 985</b>	<b>129 349</b>
Kvinnor	126 107	127 105	127 554	125 255	123 371	119 901	116 040	114 815
Män	9 863	10 558	10 607	11 150	11 892	12 406	12 945	14 534
<b>Vårdbiträden</b>	<b>76 879</b>	<b>79 786</b>	<b>76 546</b>	<b>78 083</b>	<b>76 698</b>	<b>78 582</b>	<b>77 003</b>	<b>79 030</b>
Kvinnor	63 391	65 040	61 930	61 269	58 362	58 164	55 706	56 293
Män	13 488	14 746	14 616	16 814	18 336	20 418	21 297	22 737
<b>Övrig vård- och omsorgspersonal</b>	<b>6 978</b>	<b>7 743</b>	<b>10 681</b>	<b>10 538</b>	<b>10 276</b>	<b>11 380</b>	<b>12 573</b>	<b>13 458</b>
Kvinnor	5 131	5 613	7 293	7 050	6 797	7 619	8 367	8 960
Män	1 847	2 130	3 388	3 488	3 479	3 761	4 206	4 498
<b>Antal anställda inom äldreomsorgen</b>	<b>219 827</b>	<b>225 192</b>	<b>225 388</b>	<b>225 026</b>	<b>222 237</b>	<b>222 269</b>	<b>218 561</b>	<b>221 837</b>
Kvinnor	194 629	197 758	196 777	193 574	188 530	185 684	180 113	180 068
Män	25 198	27 434	28 611	31 452	33 707	36 585	38 448	41 769

Källa: Statistiska centralbyrån (SCB), Yrkesregister, enligt SSYK4 kod.

### Språkrav för personal i äldreomsorgen utreds

Det finns för närvarande brister när det gäller personalens kunskaper i svenska språket, vilket har uppmärksammats av bl.a. Inspektionen för vård och omsorg och Coronakommissionen (S 2020:09). Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att analysera och ta fram förslag på hur krav på kunskaper i svenska språket för personal i äldreomsorgen kan regleras – Språkrav för personal i äldreomsorgen (dir. 2023:44). Det huvudsakliga syftet är att stärka patientsäkerheten inom vård och omsorg av äldre. Utredaren ska bl.a. föreslå hur språkraven kan utformas, bedömas och skyndsamt införas i verksamheten, samt hur dessa kan följas upp och långsiktigt kvalitetssäkras, men också analysera och redovisa konsekvenserna av språkraven för äldreomsorgens personal- och kompetensförsörjning, föreslå insatser som kan hjälpa befintlig äldreomsorgspersonal att snabbare nå språkraven samt lämna nödvändiga författningsförslag. Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2024. Socialstyrelsen har även haft ett uppdrag att ta fram ett stöd för att underlätta för verksamheterna att bedöma vilka kunskaper i svenska språket som personalen behöver för arbetsuppgifter inom den del av äldreomsorgen som avser kommunernas socialtjänst. Stödet publicerades den 1 mars 2023. Utredningen ska beakta det arbete som Socialstyrelsen har genomfört avseende språkbedömningsstödet.

### Tillkännagivande om kunskapskrav i det svenska språket

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om kunskapskrav i det svenska språket (bet. 2020/21:SoU9 punkt 11, rskr. 2020/21:216). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör se över vilka kunskapskrav i det svenska språket som ska gälla för äldreomsorgens personal (bet. 2020/21:SoU9 s. 43). Regeringen beslutade den 30 mars 2023 om kommittédirektiven Språkrav för personal i äldreomsorgen (dir. 2023:44). Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

### Nöjdhet i hemtjänst och särskilt boende

Ett sätt att få en indikation på om äldre upplever att de har tillgång till en god vård och omsorg kan vara att fråga dem om de är nöjda med den vård och omsorg som ges. Totalt 85 procent av kvinnorna och 87 procent av männen med hemtjänst uppger att de är ganska eller mycket nöjda med hemtjänsten. Motsvarande siffra för särskilda boenden är 77 procent för kvinnor och 76 procent för männen (se tabell 6.13). Det finns inte några signifikanta skillnader mellan kvinnor och män. En förklaring till den negativa utvecklingen mellan år 2020 och 2022 inom framför allt särskilt boende kan vara effekter av covid-19-pandemin.

**Tabell 6.13 Andel äldre som uppger att de är ganska eller mycket nöjda med hemtjänst och särskilt boende**

Procent										
Hemtjänst	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	89	89	89	89	89	88	87	88	-	85
Män	90	89	89	90	90	89	89	89	-	87
<b>Totalt</b>	<b>90</b>	<b>89</b>	<b>89</b>	<b>89</b>	<b>89</b>	<b>88</b>	<b>88</b>	<b>88</b>	<b>-</b>	<b>86</b>
Särskilt boende	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	83	83	82	83	83	82	81	82	-	77
Män	82	82	81	82	82	81	80	80	-	76
<b>Totalt</b>	<b>83</b>	<b>83</b>	<b>83</b>	<b>83</b>	<b>82</b>	<b>81</b>	<b>81</b>	<b>81</b>	<b>-</b>	<b>77</b>

Anm.: Uppgifter saknas för 2021, då Socialstyrelsen inte gjorde någon undersökning.

Källa: Socialstyrelsen, Enkätundersökningen "Vad tycker de äldre om äldreomsorgen, 2013–2022"

Risikförebyggande åtgärder är viktiga för att det ska vara möjligt att erbjuda en god vård och omsorg. Andelen personer över 65 år som efter bedömd risk för exempelvis fall, trycksår och undernäring fått risikoförebyggande åtgärder i särskilt boende har ökat sedan 2015 (se tabell 6.14). Det som beskrivs i indikatorn är andelen personer i särskilt boende som först har bedömts ha en risk och där minst en åtgärd har utförts. Det innebär att 35 procent av de personer som bedömdes ha en risk 2022 inte har fått någon åtgärd registrerad.

**Tabell 6.14 Andel personer 65 år och äldre som efter bedömd risk erhållit risikoförebyggande åtgärder i särskilt boende**

Procent									
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	55	55	63	56	61	62	60	65	65
Män	55	54	60	56	61	62	60	64	64
<b>Totalt</b>	<b>55</b>	<b>55</b>	<b>62</b>	<b>56</b>	<b>61</b>	<b>62</b>	<b>60</b>	<b>64</b>	<b>65</b>

Anm.: Ny mätperiod från 2018, därmed ej helt jämförbart med tidigare år

Källa: Senior alert

Fallolyckor är den vanligaste orsaken till att äldre skadar sig och det är också en vanlig dödsorsak bland äldre. Orsaker till att fallrisken ökar med stigande ålder är bl.a. muskelsvaghet, syn- och hörselnedsättning, försämrad balans och gångförmåga samt

sjukdom och medicinering. Antalet personer per 1 000 invånare i åldersgruppen 80 år och äldre som drabbas av en fallolycka har legat på ungefär samma nivå de senaste åren. Men det finns en skillnad mellan kvinnor och män (se tabell 6.15). En förklaring till skillnaden är bl.a. olika åldersfördelning och att det finns fler kvinnor än män i åldersgruppen 65 år och äldre liksom i åldersgruppen 80 år och äldre.

**Tabell 6.15 Antal fallskador bland personer 80 år och äldre**

Antal fall per 1000 invånare

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	68	69	69	68	67	66	67	66	65	64
Män	48	48	48	47	47	47	48	49	49	48
<b>Totalt</b>	<b>61</b>	<b>61</b>	<b>61</b>	<b>60</b>	<b>60</b>	<b>58</b>	<b>59</b>	<b>59</b>	<b>59</b>	<b>58</b>

Källa: Socialstyrelsen, Patientregistret.

Genom att titta på antal personer 65 år och äldre per 100 000 invånare ges en bredare bild av förekomsten av fall bland äldre personer. När det gäller slutenvård och specialiserad öppenvård har antalet fallskador i åldersgruppen personer 65 år och äldre per 100 000 invånare ökat mellan 2021 och 2022 (se tabell 6.16). Samtidigt finns det även i denna grupp en skillnad mellan kvinnor och män.

**Tabell 6.16 Antal fallskador bland personer 65 år och äldre (Sluten vård + öppen vård)**

Antal personer per 100 000 invånare

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	6 569	6 243	6 387	6 393	6 363	6 564	6 454	5 766	6 259	6 617
Män	4 224	3 968	4 166	4 183	4 244	4 383	4 394	4 018	4 265	4 632
<b>Totalt</b>	<b>5 499</b>	<b>5 201</b>	<b>5 365</b>	<b>5 373</b>	<b>5 382</b>	<b>5 551</b>	<b>5 495</b>	<b>4 951</b>	<b>5 327</b>	<b>5 688</b>

Källa: Socialstyrelsen, Patientregistret.

#### Tillkännagivande om fallpreventivt arbete

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om fallpreventivt arbete (bet. 2021/22:SoU13 punkt 15, rskr. 2021/22:215). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör se över hur det fallpreventiva arbetet kan stärkas (bet. 2021/22:SoU13 s. 54). Det är kommuner och regioner som ansvarar för genomförandet av hälso- och sjukvård och socialtjänst. Regeringen beslutade i februari 2023 att ge Socialstyrelsen ett uppdrag att informera beslutsfattare inom kommuner och regioner om de fördelar som fallpreventivt arbete kan medföra (S2023/00786). Informationsinsatsen ska utgå från befintligt material, som t.ex. de hälsoekonomiska beräkningar avseende fallpreventiva åtgärder inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten som Socialstyrelsen tidigare gjort på regeringens uppdrag. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

#### Tillkännagivande om våld i nära relationer bland äldre

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om våld i nära relationer bland äldre (bet. 2021/22:SoU13 punkt 14, rskr. 2021/22:215). Av tillkännagivandet följer att regeringen i samråd med Sveriges Kommuner och Regioner och relevanta myndigheter bör se över hur socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården kan stärka det förebyggande arbetet mot våld i nära relationer bland äldre. Regeringen bör även se över hur kunskapen om våld i nära relationer bland äldre kan öka även hos andra yrkesgrupper som har kontakt med äldre (bet. 2021/22:SoU13 s. 50). Regeringen har gett Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att kartlägga kunskap hos kommuner, regioner och myndigheter om våldsutsatthet bland äldre personer som fyllt 65 år och identifiera kunskapsluckor (A2023/00515).

Myndigheten ska kartlägga vad som görs för att förebygga och upptäcka våld i målgruppen och vilka insatser som ges till dem som blivit utsatta för våld.

Jämställdhetsmyndigheten ska beakta äldre med särskild sårbarhet för våld, till exempel äldre hbtqi-personer, äldre personer med missbruk, demenssjukdomar och olika typer av funktionsnedsättningar. I uppdraget ingår att lämna förslag på åtgärder för att förbättra möjligheten att upptäcka våld och ge utsatta stöd och skydd.

Uppdraget ska slutredovisas senast den 15 september 2024. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

#### **Tillkännagivande om undernäring bland äldre**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om nollvision när det gäller undernäring bland äldre (bet. 2021/22:SoU13 punkt 16, rskr. 2021/22:215).

Av tillkännagivandet följer att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram ett underlag för en nollvision när det gäller undernäring bland äldre

(bet. 2021/22:SoU13 s. 54). I Sverige är undernäring vanligast bland äldre personer och allmänt i samband med sjukdom. Socialstyrelsen har tagit fram kunskapsstödet

Att förebygga och behandla undernäring som ett komplement till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOF S 2014:10) om förebyggande av och behandling vid undernäring. I kunskapsstödet framkommer att arbete med att förebygga och behandla undernäring förutsätter goda möjligheter till samverkan mellan vårdgivare och att vård- och omsorgspersonalen har tillräcklig kompetens. Regeringen har stärkt förutsättningarna genom kunskapshöjande insatser som t.ex. det s.k.

Äldreomsorgslyftet och den generella förstärkningen av äldreomsorgen i sektorsbidraget. Lagen (2022:913) om sammanhållna vård- och

omsorgsdokumentation som stärker förutsättningarna för informationsutbyte mellan vårdgivare och utförare av bl.a. äldreomsorg trädde i kraft den 1 januari 2023. Det är kommuner och regioner som ansvarar för genomförandet av hälso- och sjukvård och socialtjänst. Regeringen bedömer att det därför inte är ändamålsenligt med en nationell nollvision på området. I stället bör regeringen och relevanta myndigheter stödja kommuner och regioner i deras arbete att förebygga och behandla undernäring.

Regeringen har därför i det uppdrag till Socialstyrelsen som beslutades i februari 2023 om att informera beslutsfattare inom kommuner och regioner om de fördelar som fallpreventivt arbete kan medföra, tydliggjort att mat och måltiders betydelse för det fallpreventiva arbetet ska särskilt lyftas fram (S2023/00786). Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

#### **Insatser i syfte att utveckla kvaliteten i vården och omsorgen om personer med demenssjukdom**

Regeringen har gett Socialstyrelsen ett uppdrag att mellan 2020 och 2022 årligen fördela 610 miljoner kronor i statsbidrag till kommunerna för att motverka ensamhet bland äldre och för att öka kvaliteten i vården och omsorgen om personer med demenssjukdom (S2019/05315, S2020/09593, S2021/08111). Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 30 oktober 2023.

Myndighetens uppföljning av 2021 års medel visar att andelen oförbrukade medel uppgick till ca 63 miljoner kronor. Den främsta anledningen till att medlen inte har förbrukats är covid-19-pandemin och de konsekvenser som den har medfört för statsbidragets målgrupp och i förlängningen till kommunernas begränsade möjligheter att genomföra de aktiviteter som planerats inom ramen för statsbidraget.

Socialstyrelsen bedömer att statsbidragets syfte har främjats genom att kommunerna har genomfört aktiviteter och gjort investeringar i enlighet med bidragets intentioner.

De flesta kommuner har använt medlen inom särskilda boenden och då till övervägande del boenden med demensinriktning. Socialstyrelsen har fortsatt haft i uppdrag att följa upp och långsiktigt hantera frågor inom ramen för den nationella strategin om omsorg om personer med demenssjukdom. Regeringen har beviljat

Svenskt Demenscentrum medel för ett tvåårigt projekt om sömlös vård och omsorg för personer med demenssjukdom (S2023/00135). Kvalitetsregistren BPSD-registret (beteendemässiga störningar och psykologiska symtom vid demenssjukdom) och Svenska Demensregistret beviljades medel 2021 vilket har bidragit till förbättringsarbeten i ett flertal kommuner. Uppdragen redovisades i mars 2023.

#### **Tillkännagivande om nationell strategi för demenssjukdomar och andra kognitiva sjukdomar**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om en ny nationell strategi för demens och andra kognitiva sjukdomar (bet. 2021/22:SoU13 punkt 9, rskr. 2021/22:215). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att lämna förslag till en ny nationell strategi (bet. 2021/22:SoU13 s. 35–39). Regeringen gav i maj 2023 Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram underlag till en utvecklad nationell demensstrategi (S2023/01713). Underlaget ska ligga till grund för regeringens arbete med att utveckla den nationella strategin för omsorg om personer med demenssjukdom. Underlaget ska omfatta demenssjukdomar och andra kognitiva sjukdomar som Socialstyrelsen bedömer som relevanta i sammanhanget samt väsentliga aspekter av såväl omsorg som hälso- och sjukvård och tandvård för personer med demenssjukdom. Även främjande och förebyggande perspektiv ska beaktas i underlaget. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

#### **Utredning om stärkt medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård**

Den kommunala hälso- och sjukvården möter många äldre patienter med sammansatta behov, och det krävs medicinsk kompetens för att de ska kunna erbjudas en god, säker och nära vård. Flera utredningar och uppföljningar har visat på brister i tillgången till och medverkan av läkare. Regeringen tillsatte därför i juni 2023 en utredning som ska lämna förslag som stärker kommunernas möjlighet att säkra tillgången till läkare i den kommunala hälso- och sjukvården (dir. 2023:98). Uppdraget ska redovisas senast den 1 november 2024.

#### **Statsbidrag bidrar till en god vård och omsorg för äldre**

Det är ytterst landets kommuner som ansvarar för äldreomsorgen. Staten kan dock stödja kommunerna på olika sätt och gör också det. Cirka 11 miljarder kronor har avsatts årligen 2022 och 2023. Sedan 2021 har 4 miljarder kronor årligen gått till kommunerna i syfte att säkerställa en god vård och omsorg av äldre personer. Socialstyrelsens uppföljning av 2021 års medel visar att kommunerna förbrukade knappt 3,8 miljarder kronor av de totala rekviderade medlen. I kommunernas åiterrapportering framgår att de har använt medel för att finansiera personalkostnader för ett brett spektrum av yrkesgrupper. Majoriteten av kommunerna – 263 stycken – har uppgett att de genomfört aktiviteter för att utveckla eller förbättra arbetet med vården och omsorg om personer med demenssjukdom (Ekonomiskt stöd till äldreomsorgen. Socialstyrelsens uppföljning och utvärdering av 2020–2021 års medel, Socialstyrelsen 2023).

Socialstyrelsen fortsatte under 2022 att genomföra uppdraget om stöd för att minska andelen timanställningar inom äldreomsorgen i enlighet med regeringsbeslut från den 27 maj 2021 (S2021/04601). För ändamålet avsattes 2 miljarder kronor under 2022. Redovisningen av 2021 års statsbidrag visar att 166 av 258 kommuner som rapporterat in data har förbättrat sitt förhållande när det gäller timanställningar, vilket Socialstyrelsen bedömer som positivt.

Socialstyrelsen fortsatte även under 2022 genomförandet av uppdraget om stöd för att utöka sjuksköterskebemanningen inom äldreomsorgen (S2021/04603) och 1 miljard kronor avsattes för ändamålet. Totalt har 231 kommuner klarat något villkor

inom uppdraget, vilket innebär att nära 80 procent av landets kommuner kunnat ta del av medlen. Socialstyrelsen bedömer att det bidragit till att öka den medicinska kompetensen inom äldreomsorgen och därmed ökat äldreomsorgens generella kapacitet.

Därutöver har regeringen gett Socialstyrelsen ett uppdrag att betala ut statsbidrag till regionerna i syfte att under 2021 och 2022 öka tillgången till läkarkompetens inom äldreomsorgen (S2021/04600). Under 2022 var 300 miljoner kronor avsatta för ändamålet. Enligt Socialstyrelsen hade statsbidraget under 2021 en låg förbrukning på 31 procent, vilket gör det svårt att bedöma i vilken utsträckning syftet har främjats. Regionerna planerade dock enligt redovisningen att nyttja statsbidraget under 2022. Orsaken till att en relativt låg andel av statsbidraget nyttjats uppger myndigheten vara bl.a. tidsbrist, personalbrist och pandemin.

Socialstyrelsen har även administrerat och betalat ut statsbidrag till kommunerna under 2021 och 2022 för att ge äldreomsorgens undersköterskor möjlighet att utbilda sig till specialistundersköterskor inom vård och omsorg om äldre och personer med demenssjukdom (S2021/04604). 22,1 miljoner kronor avsattes för ändamålet 2021 och 47,1 miljoner kronor 2022. Endast 4,3 miljoner förbrukades under 2021 vilket motsvarar 20 procent. Enligt Socialstyrelsen beror det främst på personalbrist och tidsbrist på grund av covid-19-pandemin. Överlappning med det s.k. Äldreomsorgslyftet är en annan förklaring som de flesta kommuner har angett. De 35 kommuner som använt statsbidraget rapporterar att sammanlagt 95 undersköterskor (91 kvinnor och 4 män) har påbörjat en utbildning om specialistkompetens som delvis finansierats av statsbidraget. Möjligheten att använda medlen även under 2022 kan enligt myndigheten tänkas öka användningen för innevarande år då kommunerna fick mer tid på sig att planera resurserna.

#### **Stärkt kompetens genom Äldreomsorgslyftet**

I enlighet med budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1) har regeringen fortsatt att finansiera det s.k. Äldreomsorgslyftet med 1,7 miljarder under 2023. År 2021 hade Socialstyrelsen drygt 3,3 miljarder kronor att fördela inom ramen för reformen. Myndighetens uppföljning visar att ca 1,3 miljarder av de totalt drygt 3 miljarder kronor som kommunerna rekviderade användes. Orsaken till att kommunerna inte har förbrukat medlen 2021 var framför allt covid-19-pandemin och restriktioner med anledning av pandemin för att motverka smittspridning. Andra orsaker till låg förbrukningsgrad var exempelvis att det var svårt att hitta utbildningsplatser och brist på efterfrågan från personal, samt i vissa fall personalens bristfälliga kunskaper i svenska språket. Kommunernas återrapportering visar att 2021 påbörjade drygt 6 200 anställda (4 795 kvinnor och 1 488 män) utbildning till vårdbiträde eller undersköterska. Inom ramen för Äldreomsorgslyftet påbörjade även drygt 16 700 anställda (13 708 kvinnor och 3 079 män) annan kompetenshöjande kurs inom vård och omsorg av äldre, drygt 1 000 anställda (963 kvinnor och 64 män) påbörjade specialistutbildning för undersköterska samt drygt 500 chefer (506 kvinnor och 59 män), påbörjade ledarskapsutbildning.

#### **Äldre ska erbjudas en jämställd och jämlik vård och omsorg**

Det femte målet för äldrepolitiken är att äldre ska erbjudas en jämställd och jämlik vård och omsorg. För att få en indikation om detta presenteras här resultaten för de föregående målen och indikatorerna med redovisning efter kön för att mäta jämställdhet och efter kommuner för att mäta jämlikhet.

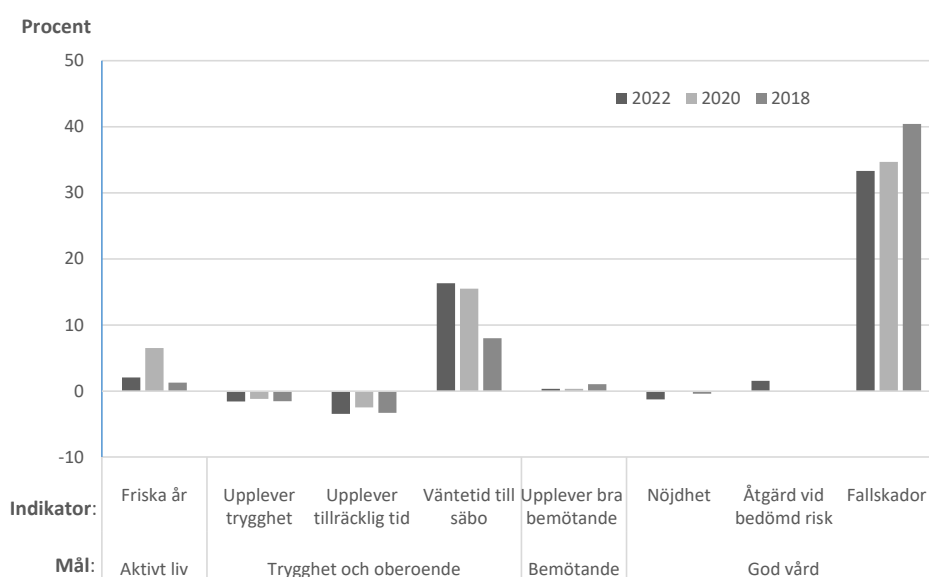
Indikatorn för jämställdhet avser den procentuella skillnaden mellan resultaten för kvinnor och män. Av diagram 6.2 framgår att dessa skillnader varierar för de olika



indikatorerna. Under 2022 drabbades kvinnor i större utsträckning av fallskador och hade längre väntetider till särskilt boende jämfört med män. Inom områden som avser brukarens egna upplevelser av nöjdhet, trygghet, bemötande och av personalens tidsutrymme var skillnaderna i resultaten mellan kvinnor och män mycket små. Skillnaden var också liten i fråga om riskförebyggande åtgärder.

Resultaten för 2022 följer i stort samma mönster som för 2020 och 2018, men vissa förändringar har skett. Skillnaden mellan kvinnor och män i fallskador har till synes minskat sedan 2018. Indikatorn om väntetider däremot visar att skillnaderna mellan kvinnor och män har ökat. Under 2018 var väntetiden till särskilt boende 8 procent högre för kvinnor än för män. Skillnaden ökade till ca 16 procent för 2020 och 2022.

**Diagram 6.2 Skillnaden mellan kvinnor och män för olika indikatorer och mål, 2022, 2020 och 2018**



Anm.: 1 Värdena har beräknats genom att dividera kvinnors resultat med mäns. Värden som är lika med noll innebär att det inte finns några skillnader mellan resultaten för kvinnor och män. Positiva värden innebär att kvinnors resultat överstiger mäns, negativa resultat innebär att kvinnors resultat understiger mäns.

Anm.: 2 Fullständig redovisning av mål och indikatorer sker i tabell 6.2

Anm.: 3 Indikatorn om "friska år" mäter resultatet för år 2021 i stället för år 2022.

Källa: Socialstyrelsen, Senior alert, Eurostat samt bearbetningar av Socialdepartementets analysenhet.

Jämlikhet i äldreomsorgen indikeras här genom att redovisa spridningen i kommunernas resultat. De fem procent av kommunerna som hade de högsta respektive lägsta värdena har tagits bort i syfte att undvika extrem- och felaktiga värden. De mått som används är percentil 5 (p5) och percentil 95 (p95) i stället för min och max samt percentil 50 (p50), vilket är detsamma som medianvärdet.

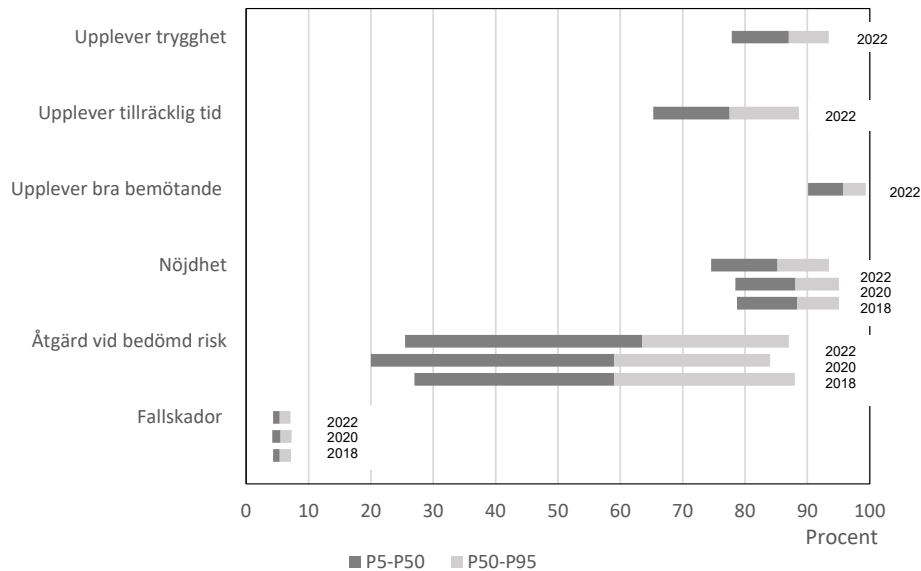
Resultaten redovisas i diagram 6.3 och ska tolkas som att jämlikheten mellan kommunerna är större ju mindre avståndet är mellan p5 och p95 och vice versa.

Spridningen av resultaten under 2022 är allra störst för indikatorn "åtgärd vid bedömd risk". I kommunen med lägst värde hade 26 procent av de äldre efter bedömd risk i särskilt boende fått riskförebyggande åtgärder, medan motsvarande andel i kommunen med högst värde var 87 procent. Medianvärdet var 64 procent vilket innebär att spridningen var mer sammanpressad för hälften av de kommuner som hade värden däröver (p50–p95) jämfört med den hälft av kommunerna som hade värden under

(p5–p50). Spridningen var minst för fallskador där p5 och p95 varierade mellan 4 och 7 procent. Medianvärdet var 5 procent.

Märkbara förändringar sedan 2018 är att medianvärdet för indikatorn om ”åtgärd vid bedömd risk” ökat från 59 till 64 procent och minskat för indikatorn om brukarnas nöjdhet från 88 till 85 procent. Avståndet mellan p5 och p95 är i stort sett oförändrat för samtliga indikatorer.

**Diagram 6.3 Spridning mellan kommuner för olika indikatorer, 2022, 2020 och 2018**



Anm.: 1 Spridningsmått avser percentil 5, percentil 50 och percentil 95 (P5, P50=median, P95).

Anm.: 2 Fullständig redovisning av mål och indikatorer sker i tabell 6.2.

Anm.: 3 För indikatorerna om trygghet, tid och bemötande är statistiken för 2018 och 2020 inte jämförbar med statistiken för 2022 och redovisas därför inte.

Anm.: 4 Uppgifter för indikatorn om ”friska år” finns endast totalt för riket. Indikatorn för väntetid till särskilt boende mäts i dagar och redovisas därför inte i diagrammet. Under 2022 uppgick skillnaden mellan p5 och p95 till 95 dagar och medianen till 46 dagar. För 2020 var antalet dagar 114 och 53. Motsvarande tal för 2018 var 92 respektive 47 dagar.

Källa: Socialstyrelsen, Senior alert samt bearbetningar som gjorts av Socialdepartementets analysenhet.

## Individ- och familjeomsorg

### Resultatindikatorer för Individ- och familjeomsorg

**Tabell 6.17 Riksdagsbundna mål och centrala indikatorer**

Resultatindikatorer för området Individ- och familjeomsorg

Mål	Resultatindikatorer	Andra bedömningsgrunder
<b>Individ- och familjeomsorgen ska stärka skyddet för utsatta barn</b>	<p>Antal öppenvårdsinsatser och öppenvårdsform.</p> <p>Antal placerade barn samt placeringsform.</p> <p>Andel som har treårig gymnasieutbildning vid 20 års ålder bland personer som var placerade under hela årskurs nio</p> <p>Andel anställda handläggare med socionomexamen och minst tre års erfarenhet av barnutredningar, mer än fem års erfarenhet av barnutredningar samt andel konsulthandläggare (årsarbete) inom social barn- och ungdomsvård</p>	Avslutad vård vid SiS ungdomshem
<b>Individ- och familjeomsorgen ska stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer</b>	<p>Antal mottagare och utbetalning av ekonomiskt bistånd.</p> <p>Andel biståndsmottagare som är långvariga mottagare (10–12 månader under ett kalenderår).</p> <p>Andel kommuner som har en aktuell överenskommelse om samverkan med Arbetsförmedlingen.</p> <p>Andel kommuner som genomfört individuella möten för utredning och planering med sammanboende vuxna i biståndshushållet.</p> <p>Tillgängligheten till socialtjänstens missbruks- och beroendevård utifrån väntetider.</p> <p>Antal personer i olika typer av hemlöshet.</p> <p>Andel kommuner som inom olika verksamhetsområden har en rutin för hur handläggare ska agera vid indikation på vuxnas utsatthet för våld av närstående.</p> <p>Andel kommuner som gör systematiska uppföljningar av insatser för brottsoffer.</p> <p>Andel kommuner som har rutiner för att säkra rätten till utbildning (skolgången) för barn i skyddat boende.</p> <p>Antal barn som är föremål för familjerättsliga insatser inom socialtjänsten.</p> <p>Andel kommuner/stadsdelar som erbjuder minst ett manualbaserat föräldrastöd i grupp för barn med bråkigt/normbrytande beteende.</p>	<p>Andel biståndsmottagare i befolkningen, inom respektive grupp</p> <p>Antal personer som fått heldygnsvård för missbruk och beroende</p> <p>Antal personer som fått individuellt behovsprövande insatser för missbruk och beroende</p> <p>Antal personer med missbruks- och beroende som fått boendeinsatser enligt SoL</p> <p>Avslutad vård vid SiS LVM-hem</p>

### Den sociala barn- och ungdomsvården

Öppna insatser till barn och unga har minskat

I detta avsnitt redogör regeringen för hur arbetet med att stärka kvaliteten, barnrättsperspektivet och rättssäkerheten för barn och unga fortlöper inom den sociala barn- och ungdomsvården i enlighet med riksdagens tillkännagivande om att regeringen årligen ska rapportera detta till riksdagen (bet. 2022/23:SoU9, rskr. 2022/23:114).

Den 1 november 2022 hade 33 138 barn och unga (varav flickor 15 590 och 17 548 pojkar) minst en behovsprövad öppenvårdsinsats, vilket är en ökning med ca 650 individer sedan 2021 (se tabell 6.18). Under 2010–2020 ökade antalet barn och

unga som fick insatser i form av personligt stöd eller strukturerade öppenvårdsprogram. Andelen barn och unga med kontaktperson eller kontaktfamilj har minskat från en procent till en halv procent under samma period (Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2021, Socialstyrelsen 2022).

**Tabell 6.18 Antal barn och unga med behovsprövade öppenvårdsinsatser**

Antal	2012	2013	2014	2015	2016	2018	2019	2020	2021	2022
Flickor	12 378	12 846	13 676	14 275	13 865	14 954	15 602	16 325	15 329	15 590
Pojkar	15 792	16 240	17 372	18 299	17 827	18 814	18 978	18 936	17 155	17 548
<b>Totalt</b>	<b>28 170</b>	<b>29 086</b>	<b>31 048</b>	<b>32 574</b>	<b>31 692</b>	<b>33 768</b>	<b>34 580</b>	<b>35 261</b>	<b>32 484</b>	<b>33 138</b>

Anm.: Avser barn och unga 0-20 år. Uppgifter för 2017 saknas.

Källa: Mängdstatistik om insatser till barn och unga, Socialstyrelsen.

### Barn och unga i heldygnsvård har minskat

År 2022 fick 26 557 barn och unga någon gång under året vård i form av en heldygnsvård enligt SoL, eller insatser enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU (se tabell 6.19). Det är i nivå med året innan, men en minskning sett i ett längre perspektiv. Av dem som fick en heldygnsvård 2022 var 53 procent pojkar och 47 procent flickor. Under ett givet år är drygt 1 procent av alla barn och unga placerade i heldygnsvård. Omkring 5 procent av befolkningen har någon gång under uppväxten (0–20 år) varit placerade i vård utanför det egna hemmet enligt eller SoL eller LVU (Instabilitet bland barn och unga placerade i heldygnsvård enligt SoL och LVU, Socialstyrelsen 2023).

Den vanligaste placeringsformen för barn och unga är familjehem. År 2021 var 18 700 barn och unga placerade i familjehem, vilket är en minskning med 700 jämfört med 2020. Drygt 51 procent av dem som placerades i familjehem var pojkar och 49 procent var flickor. Motsvarande andelar var 53 procent respektive 47 procent 2020. Den näst vanligaste placeringsformen var HVB (hem för vård eller boende). Av de 6 000 som var placerade på HVB under 2021 var 59 procent pojkar och 41 procent flickor. Motsvarande andel var 64 procent respektive 36 procent år 2020 (Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2021, Socialstyrelsen 2022).

**Tabell 6.19 Antal barn och unga som varit placerade (enligt SoL eller LVU) i heldygnsvård någon gång under året**

Antal	2012	2013	2014	2015	2016	2018	2019	2020	2021	2022
Flickor	11 711	12 308	11 913	12 437	12 336	12 496	11 646	11 541	11 970	12 471
Pojkar	17 857	20 254	16 796	17 511	18 174	26 329	19 411	15 754	14 245	14 086
<b>Totalt</b>	<b>29 568</b>	<b>32 562</b>	<b>28 709</b>	<b>29 948</b>	<b>30 510</b>	<b>38 825</b>	<b>31 057</b>	<b>27 295</b>	<b>26 213</b>	<b>26 557</b>

Anm.: Avser barn och unga 0–20 år. Uppgifter för 2017 saknas.

Källa: Mängdstatistik om insatser till barn och unga, Socialstyrelsen.

### Platsbrist och förstärkt säkerhetsarbete inom den statligt bedrivna ungdomsvården

Inför 2022 beslutade Statens institutionsstyrelse (SiS) om totalt 730 platser vid 21 särskilda ungdomshem, vilket var en minskning med 9 platser jämfört med 2021. Platserna omfördelades även så att antalet för flickor minskade med 15 och antalet platser för pojkar minskade med 17. SiS ökade även antalet platser som inte är särskilt avsatta för flickor eller pojkar. Platsreduktionerna beror på att SiS ställt om platser för den slutna ungdomsvården samt behov av att ställa om avdelningar för att möta förändringar i vårdbehov. Regeringen avsatte 484 miljoner kronor under 2023 för subventionering av kommunernas LVU-placeringar vid SiS. De utökade anslagen

väntas minska avgifterna för kommunerna och öka placeringarna hos SiS. Subventionen motsvarar en minskning med i genomsnitt 27 procent av vårdavgifterna som gäller för 2023.

Inom den slutna ungdomsvården (LSU) ökade antalet vårddygn jämfört med tidigare år. Antalet vårddygn ökade från 21 400 dygn 2021 till 23 500 dygn 2022.

SiS hade under 2022 en ökad efterfrågan på platser och vårdtiderna har förlängts. SiS har under delar av året inte kunna möta efterfrågan och behovet av omedelbara placeringar enligt LVU. Svårigheterna beror enligt SiS på en kraftigt ökad efterfrågan på platser, utmaningar inom kompetensförsörjningen och en otillfredsställande lokalsituation. SiS har under året vidtagit flera åtgärder för att frigöra platser.

Under våren 2023 publicerades en rapport om barns upplevelser på särskilda ungdomshem som belyste missförhållanden i form av sexuella övergrepp och kränkningar (Vem ska tro på mig – En granskning av sexuella övergrepp på de statliga ungdomshemmen, Barnrättsbyrån och World Childhood Foundation 2023). IVO redovisade sitt uppdrag om förstärkt tillsyn och analys av SiS särskilda ungdomshem där unga flickor vårdas (S2021/03345) i januari 2023. Tillsynen visade omfattande brister och missförhållanden i samtliga SiS verksamheter där flickor vårdas. IVO fortsätter följa upp identifierade brister under 2023 och planerar också att ha ett särskilt fokus på att följa upp barns och ungas våldsutsatthet samt hur SiS förebygger och hanterar sexuella övergrepp.

SiS utvecklade under 2022 sitt säkerhetsarbete, organisation för behandlingsplanering och innehållet i vården. SiS bedriver ett aktivt arbete för att förbättra vården genom att differentiera vårdutbudet, minska fysiska ingripanden och öka mängden schemalagd undervisningstid och närvaro i skolan. Exempel på resultat från arbetet med att differentiera vårdutbudet är att satsningen på särskilt förstärkta avdelningar (SFA) lett till bl.a. ökad trygghet, färre avskiljningar och ett kraftigt reducerat självskadebeteende. Den totala ogiltiga frånvaron i SiS skola minskade och tydligast är minskningen avseende flickorna.

En majoritet av ungdomarna (77 procent) skrevs efter avslutad placering ut till en vårdinsats i öppen form. Under året frigavs 59 ungdomar från slutna ungdomsvård. Den genomsnittliga strafftiden har ökat från 8,0 månader 2021 till 10,5 månader 2022 (se tabell 6.20). Drygt hälften av de frigivna ungdomarna återvände till föräldrahemmet efter verkställigheten (SiS i korthet 2022).

**Tabell 6.20 Avslutad vård enligt LVU och SoL vid SiS särskilda ungdomshem**

Antal utskrivningar efter vård enligt LVU och SoL	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Flickor	387	413	411	439	449	346
Pojkar	743	747	853	845	766	632
<b>Totalt</b>	<b>1 130</b>	<b>1 160</b>	<b>1 264</b>	<b>1 284</b>	<b>1 215</b>	<b>978</b>
Genomsnittligt antal vårddygn vid utskrivning LVU och SoL	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Flickor	164	161	135	141	154	188
Pojkar	195	191	177	152	151	169
<b>Samtliga</b>	<b>184</b>	<b>180</b>	<b>163</b>	<b>148</b>	<b>152</b>	<b>176</b>
Antal utskrivningar och genomsnittlig strafftid, LSU	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antal frigivningar efter vård enligt LSU	69	77	59	67	55	59
Genomsnittlig strafftid för frigivna, månader	10,0	9,8	10,4	11,9	8,0	10,5

Anm.: 2021 genomfördes systembyte från Klient- och institutionsadministrativa system, KIA, till klientadministrativt journalsystem, KAJ för LVU, vilket medförde justeringar i beräkningsgrunderna för vårddygn. Övergången till KIA skedde 2022 för LSU.

Källa: Statens institutionsstyrelse, Klient- och institutionsadministrativa system, KIA.

### Placerade barn och ungas skolgång en fortsatt utmaning

En lyckad skolgång är en av de viktigaste skyddsfaktorerna för barns och ungas utveckling och hur det går för dem senare i livet. Socialstyrelsens siffror visar stora skillnader mellan placerade barn och deras jämnåriga när det gäller skolgång. Unga som är placerade i samhällsvård fullgör gymnasieutbildning i betydligt lägre utsträckning jämfört med andra unga. Vid 20 års ålder hade 45 procent av unga kvinnor och 31 procent av unga män som var placerade hela årskurs 9 avslutat treårigt program i gymnasieskolan (se tabell 6.21). Detta kan jämföras med jämnåriga som inte var placerade, där andelen var 83 procent respektive 80 procent.

**Tabell 6.21 Andel som har treårig gymnasieutbildning vid 20 års ålder bland personer som var placerade under hela årskurs nio**

Procent	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Flickor	38,0	47,9	42,6	40,4	42,6	44,0	42,8	39,4	40,4	44,6
Pojkar	37,7	33,5	34,7	34,8	34,1	32,0	34,3	32,3	31,5	30,7
<b>Totalt</b>	<b>37,9</b>	<b>40,6</b>	<b>38,2</b>	<b>37,4</b>	<b>37,6</b>	<b>36,6</b>	<b>37,9</b>	<b>35,2</b>	<b>34,9</b>	<b>33,4</b>

Källa: Registret över insatser till barn och unga, Socialstyrelsen och Utbildningsregistret, SCB

### Kompetensförsörjningen i socialtjänstens barn- och ungdomsvård är stabil

Socialstyrelsen gör bedömningen att kompetensförsörjningen inom individ- och familjeomsorgen är stabil, men att det kvarstår utmaningar att behålla och rekrytera personal (Individ- och familjeomsorg – Lägesrapport 2023, Socialstyrelsen 2023 (S2023/01248)). Andelen arbetsgivare som svarade att det råder balans i tillgången på nyexaminerade med socionomutbildning uppgick till 35 procent 2022, vilket är en minskning från föregående år (Vilka utbildningar ger jobb? Arbetskraftsbarometern 2022, Statistiska centralbyrån, SCB 2022). Det råder brist på socionomer med yrkeserfarenhet – andelen arbetsgivare som under 2022 svarar att det råder brist på yrkeserfarna uppgick till 77 procent. För nytexaminerade är bilden varierad. Andelen handläggare som har socionomutbildning och minst ett års erfarenhet av barnutredningar ligger kvar på samma nivå som 2021 och uppgick till 83 procent. År 2022 var andelen handläggare med socionomutbildning och minst 3 års erfarenhet av barnutredningar 71 procent vilket är en fortsatt ökning i positiv riktning jämfört med 2021. Även andelen socionomer med 5 års erfarenhet har ökat, från 44 procent 2021 till 48 procent 2022 (se tabell 6.22). Andelen konsulthandläggare (årsarbetare) inom social barn- och ungdomsvården har sjunkit sedan 2018, men ökade från 2,6 procent 2021 till 4 procent 2022.

**Tabell 6.22 Andel handläggare med socionomutbildning och minst 3 eller 5 års erfarenhet av barnutredningar**

Procent	2015	2018	2019	2020	2021	2022
Minst 3 års erfarenhet	70	75	59	64	69	71
Minst 5 års erfarenhet	49	34	36	38	44	48

Anm.: 1 Könsuppdelad statistik saknas.

Anm.: 2 Uppgifter för 2016 och 2017 saknas.

Källa: Socialstyrelsen, Öppna jämförelser

### Stärkt stöd till familjehemsvården

Det råder brist på vissa typer av platser inom den sociala barn- och ungdomsvården. Det gäller t.ex. familjehem, förstärkta familjehem, behandlingsfamiljer och platser inom SiS. Regeringen har därför beslutat om en familjehemssatsning som syftar till att stärka och utveckla kvaliteten och kapaciteten i familjehemsvården. Satsningen syftar

också till att frigöra platser på de särskilda ungdomshemmen, för att de barn och unga som har behov av placering enligt LVU ska få det.

Regeringen har förstärkt Socialstyrelsens uppdrag om att initiera och samordna informationsinsatser om bl.a. familjehem för barn och unga (S2022/02131). Socialstyrelsen har också fått i uppdrag att utveckla kunskapsstödet för kommunerna i deras stöd och kontakt med familjehem (S2023/01362). Vidare har Socialstyrelsen och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) fått ett uppdrag att förbättra förutsättningarna för fler placeringar i förstärkta familjehem och behandlingsfamiljer (S2023/01363). Uppdraget handlar om att öka användningen av arbetssätt och metoder som riktar sig till särskilt utsatta barn och syftar till att öka användningen av kvalificerade familjehemsinsatser. Regeringen har också förstärkt bidraget till familjehemsplaceringar med 100 miljoner kronor för 2023.

#### **Översyn av SiS särskilda befogenheter**

I juni 2023 presenterade Utredningen om vissa särskilda befogenheter vid Statens institutionsstyrelsens särskilda ungdomshem (S 2022:C) en delredovisning om elektroniska kommunikationstjänster, besök och säkerhetsklasser på SiS (Ds 2023:20). I promemorian föreslås ytterligare möjligheter för SiS att begränsa användningen av t.ex. mobiler, datorer och surfplattor. Regeringskansliet (Socialdepartementet) har beslutade att ge utredningen ett tilläggsuppdrag om rumsvisitationer, kroppsvisitationer och yttlig kroppsbesiktning samt allmän inpasseringskontroll (S2023/02093). Uppdraget ska redovisas senast den 15 september 2024.

#### **Insatser för att främja kompetens och stabilitet samt kvalitetsutveckling**

Socialstyrelsen hade under 2020–2022 ett uppdrag att öka kompetens, stabilitet och kvalitet i den sociala barn- och ungdomsvården (S2019/05315). Inom ramen för uppdraget har myndigheten bl.a. arbetat för att ge stöd till socialtjänstens brottsförebyggande arbete.

SBU har haft ett flerårigt uppdrag att bidra med stöd och handledning till socialtjänsten så att praktiker ska kunna systematiskt söka, värdera och använda vetenskaplig kunskap inom socialtjänsten samt sammanställa det vetenskapliga underlaget avseende utredningsmetoder för barn och ungdomar som utreds inom socialtjänsten. Uppdraget slutredovisades den 25 februari 2023 (S2023/00303). SBU har även i uppdrag att göra en systematisk översikt av de insatser som socialtjänsten kan använda i arbetet med barn och unga vuxna i gängrelaterad brottslighet.

SiS slutredovisade regeringsuppdraget om hedersrelaterat våld och förtryck och våldsförebyggande arbete i mars 2023 (S2022/01937). SiS har inom ramen för uppdraget tagit fram ett digitalt utbildningspaket, riktade utbildningsinsatser och ett stödmaterial.

Med anledning av den pågående påverkanskampanjen mot socialtjänsten och LVU-lagstiftningen, gav regeringen 2022 Socialstyrelsen ett uppdrag att långsiktigt stärka tilliten till socialtjänsten bland familjer som behöver stöd och hjälp. Socialstyrelsen ska även uppmärksamma behovet av olika slags kulturkompetens inom socialtjänsten. Regeringen beslutade 2023 att förstärka uppdraget genom att Socialstyrelsen bl.a. ska öka sin närvaro i sociala medier samt arbeta för att öka kunskapspridningen om socialtjänstens arbete. Uppdraget ska delredovisas årligen och slutredovisas den 10 december 2026 (S2022/03244).

#### **Tillkännagivande om kompetenskrav för socialtjänstens personal**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som socialutskottet anför om kompetenskrav för socialtjänstens personal (bet. 2020/21:SoU24 punkt 6,

rskr. 2020/21:368). Av tillkännagivandet följer att åtgärder behöver vidtas i syfte att stärka socialsekreterares kompetens och ansvar (bet. 2020/21:SoU24 s. 35).

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys påpekade behovet av strukturer för introduktion, fort- och vidareutbildning i sin rapport 2019:7 Social kompetens. Om kompetensförsörjning av handläggare i socialtjänsten. Socialstyrelsen fick därför 2020 ett uppdrag om kompetens- och kvalitetsutveckling inom den sociala barn- och ungdomsvården som har betydelse för tillkännagivandet. Uppdraget slutredovisades den 31 mars 2023. Utifrån uppdraget har Socialstyrelsen arbetat med att ge ett samlat stöd till professionen, utifrån juridik och kunskap, för att driva på kunskapsutvecklingen och stärka rättssäkerheten. Målsättningen har varit att professionen ska kunna öka sin kompetens och därmed professionalitet och trygghet i det sociala arbetet och i mötet med barn, unga och deras familjer. Inom uppdraget har ny kunskap tagits fram som förmedlats bl.a. genom en särskild kommunikationssatsning för att nå ut till målgruppen, bl.a. socialsekreterare. Genom den s.k. Yrkesresan som är ett samarbete mellan SKR, Socialstyrelsen och Regionala samverkans- och stödstrukturer (RSS) ges utbildningar för socialtjänstens personal på tre olika nivåer utifrån yrkeserfarenhet. Området barn och unga är ett av flera fördjupningsområden inom samarbetet och hittills har ca 94 procent av alla kommuner anslutit sig till Yrkesresan. Regeringen har beslutat att en särskild utredare ska se över socionomutbildningen, vilket har koppling till frågan om kompetenskrav för socialtjänstens personal (dir. 2023:121). Regeringen har också i budgetpropositionen för 2023 aviserat inrättandet av en krissocialjour som ska ge stöd till socialtjänsten i arbetet för att motverka brottslighet som begås av unga personer. Krissocialjouren ska också förmedla beprövade metoder för att förebygga brott och hantera unga som begår eller är i riskzonen för att begå brott (prop. 2022/23:1 utgiftsområde 9 s. 169). I juli 2023 beslutade regeringen att inrätta en delegation för brottsförebyggande åtgärder inom socialtjänstens område (S2023/02342). Delegationen ska bl.a. utreda frågan om s.k. förstärkningsteam inom socialtjänsten. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

#### **Tillkännagivande om handledarstöd och introduktionsutbildningar**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som socialutskottet anför om handledarstöd och introduktionsutbildningar (bet. 2020/21:SoU24 punkt 9, rskr. 2020/21:368). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram material som kan utgöra en grund för ett metodiskt handledarstöd och strukturerade introduktionsutbildningar för socialtjänstens medarbetare (bet. 2020/21:SoU24 s. 36). Uppdraget till Socialstyrelsens om kompetens- och kvalitetsutveckling inom den sociala barn- och ungdomsvården, som nyss redogjorts för, svarar mot detta tillkännagivande. Det gör även satsningen på Yrkesresan. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

#### **Fortsatt satsning på trygghetsskapande åtgärder för placerade barn och unga**

Den 1 juli 2022 trädde lagändringar i kraft som stärker principen om barnets bästa och säkerställer trygghet, säkerhet och stabilitet för barn som vårdas enligt LVU och SoL (lex Lilla hjärtat). Socialstyrelsen har också fått ett uppdrag att ta fram stöd till kommunerna om tillämpningen av LVU, bl.a. när det gäller de nya bestämmelserna i lex Lilla hjärtat (S2022/03181). Vidare har riksdagens socialutskott låtit utreda förutsättningarna för att införa barnets bästa som ett självständigt rekvisit vid prövning av upphörande av vård enligt LVU. Utredningen Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU överlämnades den 13 december 2022 till regeringen efter remissbehandling (S2022/04724). Utredningens förslag bereds i Regeringskansliet. Socialstyrelsen har haft i uppdrag att under perioden 2020–2022 genomföra



kunskaphöjande insatser inom familjehemsvården (S2020/05272) om bl.a. nationella adoptioner, för att stärka tryggheten och stabiliteten för familjehemsplacerade barn. Uppdraget slutredovisades i mars 2023. Socialstyrelsen har inom ramen för uppdraget spridit kunskap till såväl yrkesverksamma inom socialtjänsten, som familjehem och tilltänkta familjehem.

#### **Tillkännagivande om utvärdering av lämplighetskraven i LVU för offentliga biträden**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om utvärdering av de särskilda lämplighetskraven för offentliga biträden (bet. 2020/21:SoU5 punkt 4, rskr. 2020/21:128). Av tillkännagivandet följer att utskottet anser att det är lämpligt att lagstiftningen utvärderas när den varit i kraft i ca två år (bet. 2020/21:SoU5 s. 31). Regeringen delar bedömningen att lagstiftningen bör utvärderas, men anser att det lämpligast bör göras inom ramen för en större utvärdering av de senaste årens lagändringar i LVU för att stärka skyddet och rättssäkerheten för placerade barn och unga. Bedömningen är således att inte följa tillkännagivandet. Regeringen avser att återkomma i frågan om en samlad utvärdering av aktuella lagändringar i LVU. Tillkännagivandet bedöms därmed vara slutbehandlat.

#### **Fler satsningar på insatser för barn och unga i riskzon att begå brott**

Det pågår ett stort antal olika processer inom Regeringskansliet (Socialdepartementet) som syftar till att förhindra att barn och unga dras in i kriminalitet. För att bedriva det arbetet på ett effektivt och samordnat sätt har en delegation för brottsförebyggande åtgärder inom socialtjänstens område (S 2023:C) inrättats inom Regeringskansliet (S2023/02342). Delegationen, som långsiktigt kan biträda Socialdepartementet med kunskap, analyser och utredningskapacitet ska bl.a. utreda frågan om s.k. förstärkningsteam inom socialtjänsten.

I promemorian Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn (Ds 2023:15) föreslås bl.a. att fler myndigheter och aktörer ska vara anmälningsskyldiga vid kännedom om eller misstanke om att barn far illa. Det föreslås också att en myndighet inom socialtjänsten ska få lämna ut uppgifter som rör ett barn till en annan sådan myndighet i samma eller i en annan kommun om det finns risk för att barnet kommer att utöva eller utsättas för brottslig verksamhet och om ett utlämnande av uppgifterna kan antas bidra till att barnet inte far illa och utlämnandet bedöms vara till barnets bästa. Vidare föreslås att myndigheterna därefter ska få ha de fortsatta kontakter som behövs för att tillvarata barnets bästa. Promemorian remissbehandlas t.o.m. den 7 november 2023.

Möjligheterna att ge öppna insatser till barn och unga utan vårdnadshavarnas samtycke är begränsade. Regeringen beslutade i februari 2023 att till riksdagen lämna propositionen En sänkt åldersgräns för öppna insatser till barn utan vårdnadshavarens samtycke (prop. 2022/23:64). Regeringens förslag i propositionen ska ge socialnämnden möjlighet att, utan vårdnadshavarnas samtycke, få besluta om öppna insatser till barn som har fyllt 12 år om det bedöms vara lämpligt och om barnet samtycker till insatsen. Riksdagen beslutade den 24 maj 2023 att anta regeringens lagförslag (bet. 2022/23:SoU26, rskr. 2022/23:191). Lagändringen i socialtjänstlagen (2001:453) trädde i kraft den 1 juli 2023.

Regeringskansliet (Socialdepartementet) beslutade den 20 juli 2023 om ett tilläggsuppdrag till Utredningen om öppna insatser utan samtycke till vårdnadshavare och fler tidiga insatser till barn och unga (S 2022:D). För att barn ska ha tillgång till trygga uppväxtvillkor och för att förhindra att fler barn och unga dras in i kriminalitet är det angeläget att socialnämnden ges fler verktyg. Utredaren ska i stället för att utreda om öppna insatser till vårdnadshavare utan deras samtycke och krav riktade mot barn och unga liknande sådana som förekommer i Danmark (børne- og

ungepålæg) bör införas, föreslå hur sådana ordningar ska se ut. I utredarens uppdrag ingår bl.a. att analysera och föreslå en ordning som ger socialnämnden möjlighet att vid bristande efterlevnad av sådana beslut, besluta om ekonomiska konsekvenser, såsom indragna bidrag eller vitesförelägganden, eller sociala konsekvenser. Uppdraget ska redovisas senast den 30 augusti 2024.

Utredningen om ungdomskriminalitetsnämnder (S 2022:11) ska beskriva och analysera den danska ordningen med ungdomskriminalitetsnämnder, analysera förutsättningarna för att införa en ordning liknande den danska i Sverige samt lämna förslag till inrättande av en liknande ordning i Sverige anpassad efter svenska förhållanden (dir. 2022:106). Förslagen ska syfta till att åstadkomma tydligare åtgärder från samhället när barn och unga har hamnat i en kriminell bana samtidigt som de ska möjliggöra tidigare, tillräckliga och mer samordnade insatser för att förebygga fortsatt kriminalitet. Regeringen har beslutat att tillföra mer resurser och förkorta utredningstiden för utredningen om ungdomskriminalitetsnämnder. Uppdraget ska redovisas senast den 27 mars 2024.

Socialstyrelsen har haft uppdrag att 2021–2023 fördela medel för sociala insatser i utsatta områden, se vidare utgiftsområde 13 avsnitt 6.3.2.

#### **Tillkännagivande om nationellt kunskapscentrum och no entry-program**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om nationellt kunskapscentrum och no entry-program (bet. 2020/21:JuU17 punkt 12, rskr. 2020/21:241). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör se över möjligheterna att inrätta ett nationellt kunskapscentrum för brottsförebyggande arbete som fungerar som ett stöd till kommunerna vad gäller arbetet med unga i riskzonen. Vidare bör kunskapscentrumet få i uppdrag att ta fram ett nationellt no entry-program för unga i syfte att samla flera aktörer (t.ex. föräldrar och andra vuxna i den unges närhet, skola och relevanta myndigheter) och gemensamt arbeta för att stoppa den unges påbörjade kriminella karriär (bet. 2020/21:JuU17 s. 17).

Regeringen har beslutat om flera insatser för att främja brottsförebyggande arbete med liknande syfte som tillkännagivandet, t.ex. har Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) fått ett uppdrag att genomföra myndighetens handlingsplan för brottsförebyggande föräldraskapsstöd 2022–2023 (S2020/09554), och SBU har ett uppdrag om att ta fram en systematisk översikt av brottsförebyggande insatser, med fokus på gängkriminalitet och för användning i socialtjänstens arbete med barn och unga upp till 30 år (S2022/03243). Även uppdraget till Socialstyrelsen att stötta huvudmän samt yrkesverksamma inom den sociala barn- och ungdomsvården genom insatser för att främja kompetens och stabilitet samt kvalitetsutveckling inom området har bäring på tillkännagivandet (S2019/05315).

Regeringen har gett Polismyndigheten, Socialstyrelsen och SiS ett uppdrag att lämna förslag om en struktur för systematisk och långsiktig samverkan på nationell, regional och lokal nivå i syfte att förhindra att barn och unga socialiseras och rekryteras in i miljöer kopplade till organiserad brottslighet och gängkriminalitet (Ju2023/00972). Regeringen har även inrättat en delegation för brottsförebyggande åtgärder inom socialtjänstens område (S2023/02342). Sedan 2017 har också Socialstyrelsen och Skolverket i uppdrag att genomföra ett utvecklingsarbete för tidiga och samordnade insatser för att barn och unga ska få stöd i ett tidigt skede av en ogynnsam utveckling. Särskilda insatser riktas mot barn och unga i socialt utsatta områden, samt barn och unga som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck (U2017/01236, U2020/00363 och U2023/01937). Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

## Ekonomiskt bistånd

### Antalet mottagare och utbetalningarna av ekonomiskt bistånd minskar

Ekonomiskt bistånd är det yttersta skyddsnätet inom det sociala trygghetssystemet och är avsett att vara ett tillfälligt stöd vid försörjningsproblem som inte kan tillgodoses på annat sätt. Under de senaste sju åren har antalet biståndsmottagare minskat. Under 2022 betalade kommunerna ut 10,8 miljarder kronor i ekonomiskt bistånd, vilket är en minskning med 7,6 procent i fasta priser jämfört med 2021. Antalet personer som någon gång under året tagit emot ekonomiskt bistånd uppgick 2022 till ca 300 000 (2,9 procent av befolkningen jämfört med 3,3 procent 2021). Fördelningen mellan kvinnor och män är relativt jämn (97 000 kvinnor och 101 000 män). Antalet barn som lever i hushåll med ekonomiskt bistånd uppgick till 102 000 (4,6 procent av alla barn i riket) vilket är en minskning med nästan 13 procent jämfört med föregående år (Socialstyrelsen, Ekonomiskt bistånd årsstatistik 2022).

Andelen biståndsmottagare i befolkningen är större bland utrikes födda, i synnerhet bland unga utrikes födda män 18–24 år där 18 procent fick bistånd någon gång under 2022 (se tabell 6.23). Andelen biståndsmottagare i befolkningen varierade mellan kommunerna, mellan 0,5 och 9,2 procent under 2022. Under 2022 har antalet vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd, dvs. bistånd i 10 månader eller längre, minskat jämfört med föregående år. Den största minskningen jämfört med 2021 finns bland män i åldersgruppen 20–24 år, där biståndsmottagande minskat med 28 procent. Drygt 43 procent av biståndsmottagarna i de vuxna hushållen har erhållit långvarigt bistånd. Ungefär 57 procent av dessa utgjordes av hushåll där någon av de sökande alternativt medsökande var utrikes född. Under 2022 fanns 43 626 barn (1,9 procent av alla barn i riket) i hushåll med långvarigt bistånd, vilket är en minskning med 7 000 barn jämfört med föregående år (Socialstyrelsen Ekonomiskt bistånd årsstatistik 2022).

**Tabell 6.23 Andel biståndsmottagare i befolkningen, inom respektive grupp**

Procent

År	Biståndsmottagare i befolkningen				Unga vuxna 18–24 år med ekonomiskt bistånd			
	Inrikes födda kvinnor	Inrikes födda män	Utrikes födda kvinnor	Utrikes födda män	Inrikes födda kvinnor	Inrikes födda män	Utrikes födda kvinnor	Utrikes födda män
2016	1,4	1,8	10,6	11,2	3,6	4,0	21,9	25,3
2017	1,3	1,7	10,4	11,0	3,1	3,4	20,8	25,5
2018	1,3	1,7	10,0	10,5	3,2	3,5	19,9	23,3
2019	1,2	1,5	8,8	9,3	2,7	3,1	17,4	26,2
2020	1,2	1,6	8,5	8,6	2,8	3,1	17,0	22,2
2021	1,1	1,5	7,7	7,4	2,4	2,7	15,1	18,0

Källa: Socialstyrelsen, Öppna jämförelser ekonomiskt bistånd (registerdata).

### Samverkan med Arbetsförmedlingen är viktig

Av Socialstyrelsens öppna jämförelser 2023 framgår att andelen kommuner som har formaliserad samverkan i enskilda ärenden med Arbetsförmedlingen har ökat kraftigt, från 37 procent 2021 till 70 procent 2022. Vidare framgår vad gäller tillgängligheten till kommunala arbetsmarknadsinsatser att 37 procent av kommunerna har gett alla arbetslösa mellan 18 och 24 år som ansöker om försörjningsstöd på grund av arbetslöshet ett erbjudande om att delta i en sådan insats. För personer över 24 år är motsvarande andel 34 procent för 2022, vilket är en ökning jämfört med 2021 då 27 procent erbjöds en insats.

### Individuella möten för utredning och planering en fortsatt utmaning

I öppna jämförelser (Öppna jämförelser 2023 – Ekonomiskt bistånd, Socialstyrelsen) tillfrågas kommunerna om de har genomfört separata möten med sammanboende vuxna i biståndshushållet, för en individuell utredning och planering mot egen försörjning. Andelen kommuner som uppger att de har genomfört individuella möten med alla kvinnor och alla män i de biståndshushåll som består av både en kvinna och en man har ökat, från 17 procent 2021 till 21 procent 2022 (se tabell 6.24).

Resultaten för de indikatorer som belyser den enskildes delaktighet i planeringen för självförsörjning har ökat. Bland annat har 50 procent av kommunerna upprättat en plan för självförsörjning för alla enskilda inom tre månader från första kontakt. Det kan jämföras med 40 procent 2022.

**Tabell 6.24 Andel kommuner som erbjuder individuella möten för utredning och planering**

Procent	2020	2021	2022
<b>Totalt</b>	<b>11</b>	<b>17</b>	<b>21</b>

Källa: Öppna jämförelser 2023 – Ekonomiskt bistånd.

### Det ekonomiska biståndet utvecklas

Under 2022 tillsattes en utredning (S2022:E) med uppdrag att utforma ett förslag på hur krav på deltagande i heltidsaktiviteter, en s.k. aktivitetsplikt, kan införas i SoL (S2022/02323). I mars 2023 fick utredningen ett delvis ändrat uppdrag samt förlängd tid (S2023/01165). Utredningen ska utreda hur ett aktivitetskrav kan ställas på vuxna män och kvinnor som tar emot försörjningsstöd. Uppdraget ska slutredovisas senast den 5 april 2024. En särskild utredare ska också utreda och ta fram förslag på åtgärder för att öka drivkrafter och möjligheter till egen försörjning för personer som får försörjningsstöd. Syftet är att identifiera åtgärder som bidrar till att personer snabbare når arbetsmarknaden och undviker långvarigt biståndsmottagande (S 2022:16).

Regeringen beslutade i juni 2023 om tilläggsdirektiv till utredningen. Utredningen ska bl.a. även lämna förslag på en modell för ett bidragstak som begränsar den sammantagna nivån på bidrag och ersättningar för hushåll i syfte att öka incitamenten till arbete (dir. 2023:70). Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2024.

### Missbruks- och beroendevården

Regeringen beslutade under 2022 om en strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar för perioden 2022–2025, en s.k. ANDTS-strategi (skr. 2021/22:213). Ett av de långsiktiga målen i den nationella strategin är att personer med missbruk eller beroende ska ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet. Personer med skadligt bruk eller med beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet (se vidare avsnitt 4 Folkhälsa).

### Tillgängligheten till socialtjänstens missbruks- och beroendevård har försämrats

Socialstyrelsen följer upp tillgängligheten i kommunernas missbruks- och beroendevård genom att redovisa den genomsnittliga väntetiden för personligt besök (nybesök) vid socialtjänsten. För ca 18 procent av kommunerna tog det endast tre dagar 2022 att erbjuda ett nybesök, vilket är en större andel kommuner jämfört med 15 procent året innan. För ca 56 procent av kommunerna tog det 4–7 dagar, vilket var en större andel jämfört med 52 procent 2021, och ca 17 procent uppger att det tog 8–14 dagar vilket är en mindre andel jämfört med 24 procent året innan. Se vidare avsnitt 4 Folkhälsan.

### Utvecklingen av missbruks- och beroendevården relativt konstant

Det totala antalet beviljade insatser till vård och stöd inom socialtjänsten för personer med missbruk och beroende har varit relativt konstant de senaste åren. Heldygnsvård gavs 2022 till 6 052 personer vilket är en minskning jämfört med 2021. Både antalet män och kvinnor inom heldygnsvården minskade. (se tabell 6.25). Antalet öppna insatser minskade också något jämfört med föregående år (se tabell 6.26). Den näst vanligaste insatsen efter öppna insatser till personer i missbruk och beroende är boendeinsatser. År 2022 fick 6 403 personer denna insats, varav 1 692 kvinnor och 4 711 män, vilket var en marginell ökning jämfört med året innan (se tabell 6.27).

**Tabell 6.25 Antal personer som fått heldygnsvård för missbruk och beroende**

Antal	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	1 853	1 874	2 017	1 887	1 845	1 765	1 732	2 048	1 725	1 607
Män	5 168	5 247	5 532	5 260	5 137	5 229	4 836	4 542	4 629	4 445
<b>Totalt</b>	<b>7 021</b>	<b>7 121</b>	<b>7 549</b>	<b>7 147</b>	<b>7 225</b>	<b>6 994</b>	<b>6 568</b>	<b>6 590</b>	<b>6 354</b>	<b>6 052</b>

Källa: Socialstyrelsen, Missbruk – SoL, enbart socialtjänstinsatser efterfrågas.

**Tabell 6.26 Antal personer som fått individuellt behovsprövade öppenvårdsinsatser för missbruk och beroende**

Antal	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	3 361	3 426	3 325	3 346	2 971	3 665	3 722	3 885	3 962	3 747
Män	7 332	7 460	7 298	7 281	6 306	7 667	8 037	7 971	7 902	7 613
<b>Totalt</b>	<b>10 693</b>	<b>10 886</b>	<b>10 623</b>	<b>10 627</b>	<b>9 649</b>	<b>11 332</b>	<b>11 759</b>	<b>11 856</b>	<b>11 864</b>	<b>11 360</b>

Källa: Socialstyrelsen, Missbruk – SoL, mättag 1 nov.

**Tabell 6.27 Antal personer med missbruk och beroende som fått boendeinsatser enligt SoL**

Antal	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	1 433	1 426	1 365	1 542	1 472	1 545	1 516	1 546	1 725	1 692
Män	4 729	4 651	4 528	4 705	4 583	4 652	4 798	4 679	4 629	4 711
<b>Totalt</b>	<b>6 162</b>	<b>6 077</b>	<b>5 893</b>	<b>6 247</b>	<b>6 055</b>	<b>6 197</b>	<b>6 314</b>	<b>6 225</b>	<b>6 340</b>	<b>6 403</b>

Källa: Socialstyrelsen, Missbruk – SoL, antal respektive år mättag 1 nov.

### Socialtjänstens insatser mot spelmissbruk

Omkring 352 000 personer i Sverige, vilket motsvarar ca 4 procent av befolkningen, har någon grad av spelproblem. Problem med spel om pengar finns i alla befolkningsgrupper och fler män än kvinnor har någon grad av spelproblem (Swelogs 2021, Folkhälsomyndigheten 2022). År 2018 fick knappt 500 personer insatser för ett spelmissbruk. 2022 fick 699 personer insatser som handlade om spel om pengar. Av insatserna gällde 152 kvinnor, vilket motsvarar en andel på 22 procent (Statistik om insatser till vuxna personer med missbruk och beroende 2022, Socialstyrelsen). År 2018 förtydligades socialnämndens ansvar för insatser mot spelmissbruk genom en ändring i SoL. Se vidare avsnitt 4 Folkhälsa.

### Statligt bedriven missbruks- och beroendevård

Inför 2022 beslutade SiS att behålla samma antal platser som 2021, totalt 359 platser vid s.k. 11 LVM-hem. Till följd av en ökad efterfrågan på platser för kvinnor beslutade SiS att göra en omställning av platser för män till platser för kvinnor. År 2022 ökade därmed platserna för kvinnor med 19 platser medan platserna för män minskade med lika många platser. Antalet fakturerade vårddygn inom missbruksvården minskade med ca 4 800 vårddygn mellan 2021 och 2022, vilket innebär en minskning med

3 procent. Den markanta ökningen av vård enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, förkortad LVM, kvarstod under 2022 och beror på hur socialtjänsten väljer att placera. Under 2021 och 2022 var det fler som placerades enligt 13 §, men allt fler socialnämnder valde att inte gå vidare med vård hos SiS, utan skrev i stället ut klienten då man hade lyckats motivera denne att gå med på frivilliga insatser (SiS årsredovisning 2022).

Av tabell 6.28 framgår att genomsnittligt antal vårddygnet enligt LVM har ökat för både kvinnor och män från 2021 till 2022. Antal utskrivningar efter vård enligt LVM har minskat för kvinnor och ligger kvar på samma nivå för män 2022.

**Tabell 6.28 Avslutad vård vid SiS LVM-hem**

Antal							
Genomsnittligt antal vårddygnet LVM	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	158	157	158	151	151	160	168
Män	157	159	161	151	149	156	157
Antal utskrivningar efter vård enligt LVM							
Kvinnor	353	351	344	345	317	352	310
Män	660	745	666	698	691	567	567
Totala antalet utskrivningar vårdade enligt LVM							
	1 013	1 096	1 010	1 043	1 008	919	877
Genomsnittligt antal vårddygnet samtliga vårdade enligt LVM							
	158	158	160	151	150	158	161
Genomsnittligt antal vårdande enligt 4 § LVM							
	176	177	180	179	180	166	188

Anm.: Från år 2020 redovisas LVM och SoL sammanlagt. 2021 genomfördes systembyte från Klient- och institutionsadministrativa system, KIA, till klientadministrativt journalsystem, KAJ, vilket medförde justeringar i beräkningsgrunderna för vårddygnet.

Källa: Statens institutionsstyrelse, Klient- och institutionsadministrativa system, KIA.

### Fortsatt låg andel kommuner med samverkansöverenskommelser

Regioner och kommuner ska sedan 2013 ingå överenskommelser med varandra om samarbete när det gäller vård och behandling för personer med missbruk av alkohol, narkotika, läkemedel och dopning samt spel. Andelen kommuner som i öppna jämförelser uppger att de har en aktuell sådan överenskommelse med regionen om samverkan i enskilda ärenden har minskat sedan 2018 (64 procent) till 2021 (40 procent). Andelen kommuner med överenskommelser låg kvar på samma nivå under 2022 (41 procent).

### Tillkännagivande om ansvar för vård vid samsjuklighet i form av psykisk ohälsa i kombination med beroendesjukdom

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om ansvar för vård vid samsjuklighet i form av psykisk ohälsa i kombination med beroendesjukdom m.m. (bet. 2018/19:SoU15 punkt 18, rskr. 2018/19:193). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör se över frågan om hur ansvaret för vård vid samsjuklighet i form av psykisk ohälsa i kombination med beroendesjukdom kan samlas hos en huvudman. Regeringen bör efter det att översynen har gjorts utreda möjligheterna till en gemensam tvångslagstiftning för personer med psykisk ohälsa i kombination med beroendesjukdom. Därutöver bör regeringen enligt tillkännagivandet se över hur det ska kunna finnas tillgång till farmakologisk behandling i hela landet för personer med beroendesjukdom (bet. 2018/19:SoU15 s. 32-39).

Samsjuklighetsutredningen (S 2020:08) överlämnade i november 2021 sitt delbetänkande Från delar till helhet (SOU 2021:93). I delbetänkandet föreslås bl.a. att all behandling av skadligt bruk och beroende ska vara ett ansvar för regionernas hälso- och sjukvård och ges samordnat med behandling för andra psykiatriska tillstånd.

Utredningen fick tilläggsdirektiv (dir. 2021:96) om att lämna förslag på en gemensam lagstiftning för personer som vårdas utan samtycke enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall eller lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård. Samsjuklighetsutredningen överlämnade den 31 januari 2023 sitt slutbetänkande Tvångsvården som en del av en sammanhållen och personcentrerad vårdkedja (SOU 2023:5). Utredningens förslag har remissbehandlats och bereds i Regeringskansliet.

Narkotikautredningen (S 2022:01) har i uppdrag att undersöka hur befintliga skadereducerande insatser, inklusive läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende (LARO) och sprututbytesverksamheten, kan utvecklas och införas i större utsträckning samt bli mer jämlika, jämställda och tillgängliga i hela landet. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

## **Hemlöshet och svårigheter att etablera sig på bostadsmarknaden**

**Antal personer i olika typer av hemlöshet har ökat**

Socialstyrelsens hemlöshetskartläggning från 2017 visar att hemlösheten ökade mellan 2011 och 2017. Det är främst de personer som befinner sig i långsiktiga lösningar och i akut hemlöshet som har blivit fler. Majoriteten av de hemlösa 2017 var män, 62 procent, och 38 procent var kvinnor. Medelåldern för kvinnorna är något lägre, 39 år, medan männens medelålder var 41 år. Minst 24 000 barn i Sverige har en eller båda sina föräldrar i någon form av hemlöshet (Hemlöshet 2017 omfattning och karaktär, Socialstyrelsen). Socialstyrelsen har fått ett uppdrag av regeringen att göra en nationell hemlöshetskartläggning under 2023 (S2022/03245). Uppdraget ska redovisas i februari 2024. Kartläggningen ingår i regeringens nationella strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026.

Enligt Boverkets bostadsmarknadsenkät bedömde 62 procent av kommunerna i början av 2023 att de hade underskott på bostäder, i centralorten upp till 73 procent (Bostadsmarknadsenkäten 2023, se vidare utgiftsområde 18). Den socioekonomiska boendesegregationen har ökat sedan 1990. Se vidare utgiftsområde 13 avsnitt 6 Utanförskap.

Många personer har svårt att komma in på den ordinarie bostadsmarknaden på grund av t.ex. låg inkomst och betalningsanmärkningar. Antalet hushåll utan social problematik som vänder sig till socialtjänsten för att få hjälp med att lösa sin boendesituation har ökat de senaste åren. I Boverkets bostadsmarknadsenkät 2023 svarar 217 kommuner att de hyr ut lägenheter i andra hand, med biståndsbeslut enligt SoL, till personer som inte har blivit godkända på den ordinarie bostadsmarknaden. Enligt Boverkets bostadsmarknadsenkät (BME) 2023 är andrahandsuthyrning kommunernas vanligaste åtgärd för att avhjälpa eller motverka hemlöshet (217 kommuner), följt av uppsökande verksamhet för att förebygga avhysningar (193 kommuner). Den tredje vanligaste åtgärden är ägardirektiv eller att ingå överenskommelser med det kommunala bostadsbolaget om att sänka tillträdeskrav på bostadssökande (79 kommuner). I BME 2022 uppger 61 kommuner att de erbjuder modellen Bostad först, vilket är en ökning jämfört med 2021 då 22 kommuner erbjöd Bostad först (Kommunernas särskilda boendelösningar, Boverket 2023). Statistik från Kronofogdemyndigheten visar att 586 barn var berörda av vräkningar under 2022, vilket är ungefär samma nivå som 2021. Totalt sett minskade antalet vräkningar 2022 något jämfört med 2021 (från 2 564 år 2021 till 2 528 år 2022).

### **En nationell hemlöshetsstrategi 2022–2026**

Regeringen beslutade i juli 2022 om en nationell hemlöshetsstrategi för åren 2022–2026 (S2022/03255). Inriktningen på arbetet med att förverkliga

hemslöshetsstrategin omfattar flera uppdrag. Exempelvis har Socialstyrelsen fått ett uppdrag att utlysa statsbidrag till kommuner för att utöka eller förbättra metoden Bostad först. Socialstyrelsen har även fått ett uppdrag att stödja kommunerna vid genomförande av metoden. Regeringen beräknar att avsätta ca 80 miljoner kronor per år fram till och med 2026 för genomförandet av hemlöshetsstrategin.

## Brottsutsatta

Kommuner har en rutin för hur handläggare ska agera vid utsatthet för våld av närstående

Regeringen beslutade 2017 en tioårig nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10). Individ- och familjeomsorgen spelar en central roll i arbetet på lokal nivå. Se vidare utgiftsområde 13 avsnitt 5 Jämställdhet. Socialnämnden bör enligt Socialstyrelsens allmänna råd om våld i nära relationer (HSLF-FS 2022:39) avgöra när och hur socialtjänstpersonal ska ställa frågor om våld för att kunna identifiera våldsutsatta. Socialstyrelsen bedömer att socialnämnderna behöver rutiner för detta. Socialstyrelsens öppna jämförelser socialtjänst 2023 – Våld i nära relationer visar att det sammantaget är allt fler kommuner som under senare år uppger att de har en rutin för hur handläggare ska gå till väga vid indikation på att en vuxen har utsatts för våld av närstående Mellan år 2021 och 2022 var trenden positiv för samtliga områden förutom för våld i nära relationer (se tabell 6.29).

**Tabell 6.29 Andel kommuner med rutin för handläggning av våldsärenden**

Procent

Områden inom socialtjänsten	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ekonomiskt bistånd	52	59	59	58	55	63
Missbruks- och beroendevården	50	55	55	60	52	63
Socialpsykiatri	41	48	47	52	43	51
Barn och unga	50	53	58	59	53	61
LSS-barn	40	43	46	47	38	45
LSS-vuxen	40	43	46	48	38	44
Äldreomsorg	37	43	44	50	40	44
Hemlöshet <sup>1</sup>	-	41	-	42	56	
Våld i nära relationer, vuxna	53	57	57	63	74	68

<sup>1</sup> Mäts vartannat år

Anm.: Frågan om rutin för handläggning ställdes första gången i Öppna jämförelser 2017.

Källa: Socialstyrelsen, Öppna jämförelser, Våld i nära relationer.

Försämring när det gäller kommuner som gör systematiska uppföljningar av insatser för brottsoffer

Andelen kommuner som använder resultat från systematisk uppföljning till verksamhetsutveckling har minskat från 13 procent 2021 till 9 procent 2022 (se tabell 6.30).

**Tabell 6.30 Andel kommuner som har använt resultat från systematisk uppföljning till verksamhetsutveckling**

Procent

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totalt	9	10	8	13	13	9

Källa: Socialstyrelsen, Öppna jämförelser, Våld i nära relationer.



### Rätten till utbildning (skolgång) för barn i skyddat boende säkras genom rutiner

Barn som följer med en våldsutsatt vårdnadshavare i skyddat boende befinner sig i en sårbar situation. Andelen kommuner som 2022 uppgav att de har rutiner för att säkra utbildning (skolgång) för dessa barn har ökat något jämfört med föregående år (se tabell 6.31). Men det är fortfarande en stor majoritet av kommunerna som uppger att de saknar sådana rutiner. En utbredd bostadsbrist medför att vistelsen i skyddat boende ofta blir längre än nödvändigt.

**Tabell 6.31 Andel kommuner som har rutiner för att säkra rätten till utbildning (skolgång) för barn i skyddat boende**

Procent	2017	2018	2019	2020	2021	2022
<b>Totalt</b>	<b>14</b>	<b>18</b>	<b>22</b>	<b>21</b>	<b>24</b>	<b>28</b>

Källa: Socialstyrelsen, Öppna jämförelser, Våld i nära relationer.

### Nytt regelverk för skyddat boende

I enlighet med budgetpropositionen för 2023 och riksdagens beslut om statens budget för samma år beslutade regeringen den 22 juni 2023 lagrådsremissen Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende. I lagrådsremissen lämnas förslag till nytt regelverk för skyddat boende till våldsutsatta personer. Ett av förslagen är att i socialtjänstlagen reglera skyddat boende som en boendeinsats till den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp. Barn som följer med en vårdnadshavare till skyddat boende ska bedömas och beviljas insatsen individuellt, och socialnämnden ska ansvara för att tillgodose barnets behov av stöd- och hjälpinsatser. När det finns samtycke från båda vårdnadshavarna ska barnet beviljas insatsen med stöd av socialtjänstlagen. Saknas samtycke från den vårdnadshavare som barnet inte placeras tillsammans med, ska socialnämnden, efter ansökan hos förvaltningsrätten, kunna bevilja barnet insatsen skyddat boende med stöd av en ny lag. En sådan insats ska även kunna beviljas omedelbart av socialnämnden och underställas förvaltningsrätten. I lagrådsremissen lämnas även förslag som rör bestämmanderätten över barnet under den tid barnet är placerat. Barn och unga i skyddat boende ska erbjudas en hälsoundersökning och rätten till utbildning ska förtydligas. Det ska enligt förslaget krävas tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg för att driva skyddade boenden. Det föreslås att lagändringarna i bl.a. socialtjänstlagen (2001:453) ska träda i kraft den 1 mars 2024.

### Bristande tillämpning av barnets bästa i socialtjänstens arbete

Regeringen beslutade 2020 om ett uppdrag till IVO om förstärkt tillsyn av socialtjänstens handläggning av barn och unga (S2020/08835). IVO:s tillsyn presenterades i mars 2023 och visade på brister i hela vårdkedjan. IVO bedömer att det finns behov av att stärka tillämpningen av barnets bästa i socialtjänstens arbete med utredningar. Bristerna handlar bl.a. om att socialtjänsten inte har inlett utredning när barn kan ha bevittnat eller utsatts för våld i hemmet och att socialtjänstens utredningar som rör våldsutsatta barn inte har genomförts med tillräcklig skyndsamhet. IVO anser även att socialtjänsterna behöver stärka sitt arbete med att göra barn delaktiga i handläggningen.

### Familjerätt

Det familjerättsliga området avser socialnämndernas familjerättsliga ärenden om fastställande av faderskap och föräldraskap, vårdnad, boende och umgänge, informations- och samarbetsamtal samt familjerådgivning. Det ingår även föräldraförberedelse, medgivandeutredning och stöd till barn och föräldrar i samband

med adoption. Sedan 2012 har antalet barn som det lämnas snabbupplysningar för ökat men denna trend har avtagit och sjunkit sedan 2020 (se tabell 6.32).

**Tabell 6.32 Antal barn som varit föremål för familjerättsliga insatser inom socialtjänsten**

Antal

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antal barn som det lämnas snabbupplysningar för	10 283	10 938	11 325	11 494	11 323	12 193	12 258	13 014	12 612	10 215
Antal barn som är föremål för utredning om vårdnad, boende och umgänge	7 157	6 912	6 187	6 006	6 163	6 243	6 637	6 969	6 973	6 393
Antal barn vars föräldrar deltar i samarbetsamtal	19 647	21 265	21 188	21 356	21 622	22 783	22 290	20 886	20 931	20 922
Antal avtal som föräldrar ingått inom socialtjänsten om vårdnad, boende och umgänge	3 719	3 461	3 396	3 410	3 266	3 363	3 546	3 308	3 047	3 414

Anm.: Könsuppdelad statistik saknas.

Källa: 2013–2016 Mängdstatistik familjerätt Socialstyrelsen, 2017–2022 Mängdstatistik familjerätt Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd.

Utredningen om vikten av trygghet och kontinuitet för barn i utsatta situationer (Ju 2021:11) har sett över bestämmelserna i föräldrabalken om vårdnadsöverflyttning, adoption och umgänge. I utredningens betänkande Tryggare hem för barn (SOU 2022:71), som överlämnades den 20 januari 2023, lämnas förslag på hur skyddet för barn kan stärkas när det uppkommer fråga om huruvida barnet ska ha umgänge med en förälder som utövat våld eller gjort sig skyldig till någon annan allvarlig kränkning. Utredningen lämnar också förslag på hur det kan skapas bättre förutsättningar för kontinuitet, stabilitet och trygghet för familjehemsplacerade barn. Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

I promemorian Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn (Ds 2023:15) föreslås bl.a. att socialnämnder ska få utökade möjligheter att inhämta uppgifter i frågor om vårdnad, boende och umgänge. I promemorian görs bedömningen att det finns ett behov av att socialnämnder kan få uppgifter från vissa referenspersoner utan samtycke från en vårdnadshavare för att på så sätt inhämta den information som behövs för att bedöma vad som är barnets bästa i frågor om vårdnad. Det föreslås därför att verksamheter som omfattas av skollagen och som berör barn samt anställda i sådana verksamheter ska omfattas av en uppgiftsskyldighet. Promemorian remissbehandlas t.o.m. den 7 november 2023.

### Internationella adoptioner

Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att möta behoven av stöd till internationellt adopterade samt stödja kommunerna att upprätthålla kompetens inom adoptionsområdet till följd av det minskade antalet adoptioner. MFoF har ett uppdrag att under 2022–2023 vara nationell kontaktpunkt för frågor som rör oegentligheter inom internationella adoptioner (S2021/08111). MFoF har också fått ett uppdrag att ytterligare stärka rättssäkerheten och säkerställa barnets bästa i adoptionsprocessen (S2023/02122). Under 2022 genomfördes 98 internationella adoptioner till Sverige via svenska adoptionsorganisationer, vilket innebär en minskning från 2021 då 118 internationella adoptioner genomfördes (MFoF:s statistik, Anlända barn genom auktoriserade adoptionsorganisationer 2022 (2021)).

### Utredning av Sveriges internationella adoptionsverksamhet

Adoptionskommissionen (S 2021:08) har i uppdrag att klargöra förekomsten av eventuella oegentligheter inom Sveriges internationella adoptionsverksamhet tillbaka i tiden och fram till i dag (dir. 2021:95). Adoptionskommissionens lärdomar ska ge vägledning för utvecklingen av Sveriges internationella adoptionsverksamhet.

Utredaren ska föreslå hur nuvarande regelverk, organisering och processer kan förändras och förstärkas i syfte att ytterligare stärka barnrättsperspektivet och rättssäkerheten. Uppdraget ska redovisas senast den 16 december 2024.

### **Föräldraskapsstöd**

Riksdagen beslutade den 16 december 2021 i enlighet med finansutskottets betänkande 2021/22:FiU3 att öka det generella statsbidraget med 100 miljoner kronor till kommunerna under 2022 för att möjliggöra för kommunerna att erbjuda en ökad tillgång till föräldraskapsstödsprogram. Riksdagen aviserade samtidigt att 200 miljoner kronor avses avsättas per år för ändamålet från 2023 och framåt. MFoF fick ett uppdrag att informera kommuner om avsatta medel och syftet med dessa, samt informera om den nationella föräldraskapsstödstrategin. Uppdraget redovisades den 24 april 2023. MFoF gör bedömningen att en övervägande andel av kommunerna inte använt medlen för att utöka föräldraskapsstödet, och påpekar att en bidragande orsak kan vara att statsbidragen inte var riktade (S2023/01479). MFoF konstaterar dock att svarsfrekvensen var låg. De kommuner som uppgav att de använt statsbidragen till att utöka tillgången till föräldraskapsstödsprogram hade i övervägande fall använt statsbidragen till att utbilda fler gruppleddare i föräldraskapsstödsprogram. MFoF bedömer att det utökade generella statsbidraget har bidragit till ett ökat intresse för föräldraskapsstöd bl.a. genom fler inkommande frågor från yrkesverksamma runt om i landet och ett stigande antal deltagare vid arrangerade webinarier.

I budgetpropositionen för 2023 avsatte regeringen 200 miljoner kronor i en förstärkning av föräldraskapsstödet för 2023. Regeringen föreslog även en omfördelning av de 200 miljoner kronor som riksdagen avsatte för att säkerställa att medlen används för att öka tillgängligheten till föräldraskapsstöd och möjliggöra uppföljning av utvecklingen. MFoF fick ett uppdrag om förberedelse inför utlysning av statsbidraget, som dels ska bidra till en ökad och jämlik tillgång till föräldraskapsstöd i hela landet, dels bidra till att förebygga kriminalitet bland barn och unga. MFoF slutredovisade uppdraget den 15 mars 2023 (S2023/01038) och fick den 22 juni 2023 ett uppdrag att administrera, utbetala och följa upp statsbidrag för förstärkt föräldraskapsstöd.

Regeringen tog den 28 februari emot MFoF:s slutredovisning av uppdraget om Fortsatt stöd i genomförandet av regeringens nationella strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd (S2023/00875). Med utgångspunkt i strategins målområden har MFoF tillgängliggjort aktuell information, forskning och evidensbaserade fakta samt verkat för att framtagna kunskapsstöd ska få god spridning och nå avsedda målgrupper. Enligt MFoF:s slutredovisning framgår det dock att förekomst av föräldraskapsstöd i grupp försämrats över tid, och särskilt under covid-19-pandemin. MFoF påpekar att flera kunskapsstöd visar på vikten av att föräldraskapsstöd inte bara ges individuellt, utan även i grupp.

Länsstyrelserna inkom den 27 februari 2023 med en slutredovisning av uppdraget att fortsätta stödja utvecklingen av föräldraskapsstöd som fanns med i myndigheternas regleringsbrev för 2022 (S2023/00826). Under året har länsstyrelserna fortsatt bidra till att bygga långsiktiga och hållbara strukturer för arbete med föräldraskapsstöd nationellt, regionalt och lokalt. Länsstyrelserna har genomfört kompetenshöjande insatser, skapat forum för erfarenhetsutbyte och tillgängliggjort samt spridit kunskapsunderlag.

Regeringen har gett länsstyrelser i län med utsatta områden, särskilt utsatta områden och riskområden som har identifierats av Polismyndigheten ett uppdrag att under 2023–2026 erbjuda stöd till kommuner, regioner och andra relevanta aktörer i att utveckla ett kunskapsbaserat, samordnat och långsiktigt stöd i föräldraskapet till

föräldrar (Fi2021/02746). Uppdraget ska bidra till att bekämpa och förebygga kriminalitet bland barn och unga.

#### Färre kommuner erbjuder minst ett manualbaserat föräldrastöd i grupp för barn med normbrytande beteende

En indikator ur öppna jämförelser – andel kommuner/stadsdelar som erbjuder minst ett manualbaserat föräldrastöd i grupp för barn med bråkigt/normbrytande beteende – syftar till att skapa förutsättningar för barn och unga att få tillgång till likvärdiga manualbaserade behandlingsmetoder i öppenvården oavsett var i landet de bor och vem som ger insatserna. Drygt hälften av landets kommuner erbjöd denna form av föräldraskapsstöd under 2022, vilket är en liten ökning jämfört med 2021 (se tabell 6.33).

**Tabell 6.33 Andel kommuner/stadsdelar som erbjuder minst ett manualbaserat föräldraskapsstöd i grupp för barn med bråkigt/normbrytande beteende**

Procent	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totalt	62	60	59	56	53	56

Källa: Socialstyrelsen, Öppna jämförelser.

## Insatser för personer med funktionsnedsättning

### Mål och resultatindikatorer för personer med funktionsnedsättning

Genomförandet av det nationella målet för funktionshinderspolitiken inriktas bl.a. mot individuella stöd och lösningar för individens självständighet. De kan vara avgörande för individens möjlighet till delaktighet och bör ses som ett komplement i förhållande till den generella tillgängligheten i samhället (prop. 2016/17:188, bet. 2017/18:SoU5, rskr. 2017/18:86). Indikatorerna är ett mått på måluppfyllelsen av de individuella stöden.

**Tabell 6.34 Riksdagsbundet mål och indikatorer**

Mål	Resultatindikatorer
<b>Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet beaktas.</b>	<p>Antal personer med funktionsnedsättning med insatser enligt LSS och SoL och kostnader för detta.</p> <p>Andel personer som uppger att de får bestämma över saker som är viktiga och som känner trivsel och trygghet i gruppbostad och servicebostad enligt LSS.</p> <p>Antal anmälningar enligt SoL och LSS.</p> <p>Antal personer och antal beviljade timmar med assistansersättning och kostnader för assistansersättning.</p> <p>Antal personer som beviljats bilstöd och kostnader för bilstöd.</p>

### Antalet personer med LSS insatser ökar något

Insatser enligt LSS ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet. I oktober 2022 hade 77 500 personer en eller flera insatser. Det är en ökning med 400 personer eller med knappt en procent jämfört med 2021. Det är fler män än kvinnor som har en insats enligt LSS. År 2022 var andelen kvinnor 41 procent (se tabell 6.35). Antalet beslut om insatser har minskat jämfört med 2021 från 118 400 till 118 000 och statistiken visar på en viss kontinuerlig avmattning sedan 2018. Samtidigt har antalet personer som får insatser ökat något. I genomsnitt är det 1,5 insatser per person.

**Tabell 6.35 Kvinnor och män med insats enligt LSS**

Antal personer

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
<b>1. Råd och stöd</b>	4 300	4 300	4 400	4 100	3 000	2 100	1 400	900	800	600
Kvinnor	1 886	1 905	1 961	1 825	1 339	978	662	461	417	330
Män	2 384	2 439	2 390	2 290	1 617	1 117	713	413	352	268
<b>2. Personlig assistans</b>	3 900	4 100	4 300	4 600	4 900	5 100	5 200	5 300	5 800	4 800
Kvinnor	1 825	1 950	1 996	2 099	2 226	2 288	2 344	2 410	2 214	2 153
Män	2 071	2 144	2 299	2 476	2 679	2 829	2 861	2 969	2 768	2 649
<b>3. Ledsagarservice</b>	8 500	8 400	8 300	8 000	7 700	7 600	7 300	7 100	6 700	6 400
Kvinnor	3 672	3 626	3 600	3 457	3 333	3 248	3 135	2 996	2 835	2 670
Män	4 785	4 801	4 706	4 581	4 368	4 298	4 147	4 050	3 835	3 755
<b>4. Kontaktperson</b>	19 500	19 500	19 500	19 400	19 300	19 100	18 700	18 100	17 600	17 100
Kvinnor	8 801	8 861	8 777	8 756	8 636	8 580	8 381	8 094	7 866	7 632
Män	10 556	10 654	10 717	10 665	10 662	10 509	10 318	9 952	9 758	9 457
<b>5. Avlösarservice</b>	3 500	3 600	3 800	3 800	3 900	4 000	4 000	4 000	4 100	4 000
Kvinnor	1 170	1 183	1 210	1 206	1 226	1 192	1 190	1 179	1 195	1 144
Män	2 337	2 464	2 552	2 585	2 646	2 790	2 792	2 826	2 918	2 862
<b>6. Korttidsvistelse</b>	9 700	9 600	9 700	9 600	9 400	9 400	9 100	8 800	8 800	8 700
Flickor	3 516	3 499	3 525	3 412	3 324	3 273	3 221	3 158	3 146	3 080
Pojkar	6 085	6 141	6 170	6 181	6 123	6 049	5 891	5 670	5 696	5 620
<b>7. Korttidstillsyn</b>	4 500	4 600	4 400	4 400	4 400	4 500	4 600	4 500	4 600	4 800
Flickor	1 642	1 672	1 634	1 644	1 649	1 661	1 694	1 668	1 675	1 743
Pojkar	2 879	2 829	2 743	2 778	2 740	2 827	2 872	2 829	2 901	3 035
<b>8. Boende, barn</b>	1 100	1 000	1 000	1 000	1 000	900	900	900	900	800
Flickor	411	375	382	364	356	330	339	311	304	319
Pojkar	697	657	666	622	612	612	585	563	569	533
<b>9. Boende, vuxna</b>	25 000	25 800	26 500	27 100	27 800	28 300	28 800	29 200	29 700	29 900
Kvinnor	10 678	10 926	11 164	11 411	11 668	11 802	11 912	12 110	12 254	12 305
Män	14 366	14 916	15 320	15 687	16 164	16 444	16 774	17 116	17 417	17 646
<b>10. Daglig verksamhet</b>	32 400	33 800	35 300	36 600	37 400	37 800	38 400	39 000	40 200	41 000
Kvinnor	13 945	14 457	15 004	15 520	15 780	15 935	16 047	16 307	16 802	17 151
Män	18 414	19 343	20 336	21 078	21 700	21 878	22 246	22 712	23 400	23 944
<b>Totalt antal personer</b>	<b>65 900</b>	<b>67 400</b>	<b>69 500</b>	<b>71 400</b>	<b>72 900</b>	<b>74 100</b>	<b>75 100</b>	<b>75 800</b>	<b>77 100</b>	<b>77 500</b>
<b>Totalt antal insatser</b>	<b>113 100</b>	<b>114 800</b>	<b>117 200</b>	<b>118 600</b>	<b>118 900</b>	<b>118 800</b>	<b>118 500</b>	<b>117 700</b>	<b>118 400</b>	<b>118 000</b>

Anm.: Kvinnor och män redovisas utan avrundning.

Källa: Socialstyrelsen, Register över insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

### Vissa insatser ökar och andra minskar

Sedan 1999 har det totala antalet personer med insatser enligt LSS ökat från 54 till 73 per 10 000 invånare men stannade av mellan 2020 och 2021. Enligt Socialstyrelsen går det inte att fastställa om detta är ett trendbrott eller en effekt av covid-19-pandemin. De insatser som ökar är boende för vuxna och daglig verksamhet. De insatser som minskar i antal är ledsagning, korttidsvistelse, kontaktperson och boende för barn. Den kommunalt beslutade personliga assistansen minskade i antal 2022 från en stadig ökning under de senaste tio åren. Socialstyrelsens analyser visar att drygt hälften av de personer som fick sin personliga assistans indragen mellan 2020 och 2021 i stället beviljades assistansersättning och ett fåtal beviljades insats enligt SoL. Omfattningen av vissa insatser har också minskat över tid. Detta gäller exempelvis avlösarservice där mediantiden länge legat på 20 timmar per månad men sedan 2021 har minskat till 16 timmar. Detsamma gäller utvecklingen av ledsagarservice.

### Kommunernas möjlighet att tillgodose behoven varierar

Socialstyrelsen har genomfört en fördjupad analys av tillgången till insatser enligt LSS och SoL. Anledningen till detta är att Socialstyrelsen i tidigare lägesrapporter konstaterat att ökningstakten inom LSS avstannat (Se tabell 6.36). Analysen bygger bl.a. på en enkätundersökning till kommunerna. Sammantaget ser Socialstyrelsen att kommunerna tillgodoser en stor del av behoven hos många personer med funktionsnedsättning. Myndigheten bedömer dock att det finns behov som inte tillgodoses vilket tyder på en ojämlik tillgång till insatser (Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning, lägesrapport 2023, Socialstyrelsen). Resultaten i tabellen ska tolkas med försiktighet eftersom inte alla kommuner har svarat på enkäten.

**Tabell 6.36 Kommunernas möjligheter att tillgodose behoven**

Kommunernas möjlighet att tillgodose behov av insatser enligt LSS och SoL, uppdelat på insats, andel angiven i procent, 2022

Insats			
Insatser enligt LSS	Ja, behoven tillgodoses	Nej, inte fullt ut	Vet inte
Personlig assistans	97	3	1
Kontaktperson	56	44	1
Avlösarservice	73	23	5
Korttidsvistelse	73	22	5
Boende barn och ungdomar	68	19	13
Boende vuxna	56	42	
Daglig verksamhet	75	25	2
Insatser enligt SoL			
Hemtjänst	91	3	6
Boende vuxna	60	29	11
Boendestöd	86	10	4

N=153 kommuner

Källa: Socialstyrelsens enkät om stöd och service till personer med insatser enligt LSS och SoL

Det finns enligt Socialstyrelsen flera orsaker till detta och kommunerna uppger framför allt att det handlar om att matcha individuella behov med befintligt utbud. Det kan även handla om rekryteringssvårigheter inom exempelvis personlig assistans och avlösarservice. Det går inte heller att utesluta att bristen på boenden har sin grund i begränsad nyproduktion.

Resultatet i Bostadsmarknadsenkäten från 2022, som Boverket har genomfört, visar också att det finns ett underskott på särskilt anpassade boenden i flertalet kommuner. 152 kommuner anger att det finns ett underskott av bostäder för personer med funktionsnedsättning. Detta är en ökning från perioden 2019–2021 då antalet kommuner som svarade att det fanns ett underskott var 124. Den vanligaste bristen är för boendetyper gruppbostäder där totalt 132 kommuner uppger att det är underskott medan 129 kommuner uppger att de har balans. För servicebostäder är det totalt 84 kommuner som svarat att de inte har tillräckligt många servicebostäder medan 160 kommuner uppger att de har balans. (Boverket 2022).

### Det är vanligt med begränsningar i kommunala riktlinjer

Socialstyrelsens granskning visar att 84 procent av kommunerna har kommunala riktlinjer för insatser till personer med funktionsnedsättning enligt LSS och SoL och att det är vanligare inom LSS. Socialstyrelsen anser att kommunala riktlinjer kan vara ett verktyg för att säkerställa att alla behandlas lika och majoriteten av kommunerna uppger också att det är syftet med riktlinjer. Socialstyrelsens granskning visar dock att

de kommunala riktlinjerna kan innehålla begränsningar som försvårar individuella bedömningar vilket i sin tur kan leda till att insatserna inte uppfyller sitt syfte. Den slutsatsen kvarstår efter 2022 års granskning av riktlinjer. Omkring 30 procent av kommunerna har lokala riktlinjer med begränsningar av insatser och förekommer framför allt inom ledsagarservice, kontaktperson, korttidsvistelse och avlösarservice. Det kan handla om att ledsagarservice eller kontaktperson ges för en eller två aktiviteter i veckan, att korttidsvistelse begränsas till 10–15 dygn per månad och att avlösarservice endast kan ges i hemmet medan några kommuner beviljar insatsen för aktiviteter utanför hemmet. Även om inte alla kommuner har tagit fram lokala riktlinjer med begränsningar ser Socialstyrelsen att förekomsten av begränsningar i dessa ändå kan bidra till en ojämlig tillgång till stöd och försvårar möjligheten att göra individuella bedömningar. Det kan i sin tur leda till att insatserna inte uppfyller sitt syfte (Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning, lägesrapport 2023, Socialstyrelsen).

#### Utredningstiderna inom LSS minskar

Utredningstiden mellan ansökan och beslut om en insats inom LSS har minskat något under de senaste åren. År 2022 var medianvärdet för alla kommuner 33 dagar jämfört med 2019 då medianvärdet var 38 dagar. Utredningstiderna mellan kommungrupper varierar och är fortfarande längst i större städer och landsbygdskommuner och medianvärdet för dessa kommungrupper uppgick 2022 till 43 dagar. Väntetiderna mellan beslut och verkställighet ökar dock och gäller främst LSS-boenden där väntetiden ökade från 126 dagar år 2021 till 132 dagar år 2022. Enligt Socialstyrelsen behöver kommunerna komma till rätta med de långa väntetiderna genom att ha en framförhållning så att det finns bostäder att tillgå när det behövs. Socialstyrelsen konstaterar dock att socialtjänsten inte kan styra utvecklingen på egen hand utan behöver samarbeta med kommunens byggnadsnämnd eller motsvarande (Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning, lägesrapport 2023, Socialstyrelsen).

#### Skillnader mellan kvinnor och män kvarstår

Det är fler män än kvinnor som har en insats enligt LSS. Den 1 oktober 2022 utgjorde kvinnorna 41 procent. Skillnaderna mellan könen är störst bland barn i åldern 0–12 år och minskar med stigande ålder. I åldern 0–12 år var det 29 procent av insatserna som beviljades till flickor. Andelen män är högre än kvinnor inom varje insats. Insatser enligt SoL för personer med funktionsnedsättning har en jämnare könsfördelning. År 2022 beviljades kvinnorna 51 procent av insatserna. Enligt Socialstyrelsen är en trolig förklaring till att könsfördelningen är jämnare inom SoL än LSS att SoL inte har en begränsad personkrets som inom LSS.

#### Tillkännagivande om koordinatorstöd och fast myndighetskontakt

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om fast myndighetskontakt och koordinatorstöd för anhöriga (bet. 2021/22:SoU19 punkt 3, rskr. 2021/22:264). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att se över förutsättningarna för att erbjuda koordinatorstöd och en fast myndighetskontakt till familjer och andra anhöriga till barn med funktionsnedsättning. (bet. 2021/22: SoU19 s. 24.)

Regeringen har gett en särskild utredare (dir: 2023:77) i uppdrag att analysera och lämna effektiva förslag som säkerställer ett ändamålsenligt och individanpassat stöd till anhöriga till personer som är långvarigt sjuka, till anhöriga till personer som är kortvarigt allvarigt sjuka och till anhöriga som är barn). Anhöriga till personer med funktionsnedsättning som har dessa sjukdomstillstånd ska beaktas i utredarens förslag. Syftet är att stödet till anhöriga, såväl vuxna som barn, ska förbättras, vidareutvecklas

och stärkas. Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2024. Regeringen avser återkomma i frågan. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

### Vårdkontakter inom LSS fungerar bra men det finns behov av förbättringar

Socialstyrelsen har haft ett uppdrag att kartlägga och analysera möjligheterna för personer med funktionsnedsättningar i LSS-boenden att få tillgång till hälso- och sjukvård och vilken påverkan som pandemin haft på tillgången (S2022/010555). Socialstyrelsens redovisning visar att vårdkontakter för målgruppen fungerar bra, men det kan försvåra kontakten när vårdpersonal och personal inom LSS-boende har svårt att tolka och känna igen smärta, sjukdom eller skada hos den enskilde. En annan omständighet som kan utgöra ett hinder är att den enskilde ofta saknar tillgång till internet och Bank-ID för att kunna boka tid och meddela sig med vårdcentralen. Resultaten visar också att förekomsten av årliga hälsokontroller varierar. En fast läkarkontakt som kan besöka den enskilde i LSS-boendet eller att personal från LSS-boende följer med vid besöket till vårdcentralen lyfts fram som framgångsfaktorer. Socialstyrelsen redovisar att myndigheten har tagit fram ett kunskapsstöd om fast läkarkontakt som kan användas som ett kunskapsunderlag i det lokala utvecklingsarbetet. Redovisningen visar vidare att vuxna personer i LSS-boende i stort sett verkar ha fått tillgång till den hälso- och sjukvård de har haft behov av under covid-19-pandemin men att undanträngningseffekter syns på vissa områden som exempelvis när det gäller hälsoundersökningar och remisser till specialistmottagningar. Det saknas även anpassning vid vaccination av målgruppen.

### Majoriteten känner att de får bestämma och är trygga i sitt LSS-boende

Den enskildes möjligheter till självbestämmande och inflytande är centralt och anges därför i målen för verksamheterna enligt LSS. Det är även en indikator för resultatutvecklingen för det nationella målet för funktionshinderspolitiken (se tabell 6.37.)

**Tabell 6.37 Självbestämmande och inflytande i gruppboende, serviceboende och daglig verksamhet**

Procent				
Gruppboende	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	79	74	77	73
Män	80	81	81	76
Serviceboende	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	81	79	80	72
Män	84	82	85	82
Daglig verksamhet	2019	2020	2021	2022
Kvinnor		75	76	76
Män		75	76	75

Anm.: Fråga som ställts i undersökningen: Får du bestämma över saker som är viktiga?  
Källa: Rådet för främjande av kommunala analyser, Kolada.

Av den brukarundersökning som genomförs av Sveriges Kommuner och Regioner framgår att många brukare upplever att de har ett högt inflytande genom att de kan påverka beslut och bestämma över saker som är viktiga för dem där de bor och i den dagliga verksamheten.

Majoriteten av boende på en gruppboende eller serviceboende och i den dagliga verksamheten känner trivsel och trygghet men med en viss minskning sedan 2019 (se tabell 6.38). Det finns skillnader mellan kvinnor och män där männen svarar mer



positivt än kvinnorna på frågor om trivsel och trygghet. Enligt Socialstyrelsen är resultaten svårtolkade. Frågorna handlar inte specifikt om personalen, utan kan också avse andra personer i boende eller boendemiljön. Samtidigt som många personer ger högt betyg när det gäller trygghet och trivsel så förekommer ändå missförhållande i form av tvångs- och begränsningsåtgärder. Myndighetens slutsatser om att personal inom LSS behöver mer kunskap om hur de förebygger och hanterar utmanande beteenden kvarstår (Socialstyrelsen, Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning, lägesrapport 2022).

**Tabell 6.38 Bedömning av trivsel och trygghet i gruppboende och serviceboende**

Procent				
<b>Gruppboende<sup>1</sup></b>	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	81	81	80	76
Män	84	86	85	80
<b>Serviceboende<sup>1</sup></b>	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	74	75	75	65
Män	79	78	82	78
<b>Gruppboende<sup>2</sup></b>	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	75	75	76	71
Män	78	80	80	76
<b>Serviceboende<sup>2</sup></b>	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	71	68	69	59
Män	77	77	77	74
<b>Daglig verksamhet<sup>2</sup></b>	2019	2020	2021	2022
Kvinnor		83	83	83
Män		85	85	87

Anm.: 1: Frågan som ställts i undersökning: Trivs du med personalen/hemma?

Anm.: 2: Frågan som ställts i undersökning: Känner du dig trygg med personalen?

Källa: Rådet för främjande av kommunala analyser, Kolada.

### Boendestöd fortsätter att öka

Personer med funktionsnedsättning kan även få insatser enligt SoL. Under 2022 hade drygt 60 500 personer med funktionsnedsättning i åldern 0–64 år en pågående insats enligt SoL. Andelen personer 0–64 år som har en insats för funktionsnedsättning enligt SoL har ökat över tid. I december 2013 hade 0,62 procent någon insats och i december 2022 var motsvarande siffra 0,73 procent, en ökning med 16 procent. I princip är det inte några könsskillnader bland dem som beviljades en SoL-insats och variationerna mellan de olika insatserna är små. Den vanligaste insatsen är boendestöd följt av hemtjänst i ordinärt boende och trygghetslarm. År 2022 beviljades 39 400 personer insatsen boendestöd vilket är en ökning med 1 900 jämfört med 2021. Med boendestöd avses bistånd i form av stöd i den dagliga livsföringen riktat till personer med intellektuell eller psykisk funktionsnedsättning i eget boende. (Socialstyrelsens infobladd Art.nr: 2023 –5-8577)

### Kommunernas kostnader för LSS- och SoL-insatser

Kommunernas kostnader för stöd till personer med funktionsnedsättning består främst av kostnader för boende och personlig assistans enligt LSS samt särskilt boende och hemtjänst eller boendestöd enligt SoL (Se tabell 6.39). Jämfört med 2021 har kommunernas sammanlagda kostnader ökat med 3,5 miljarder kronor. Den största delen av denna ökning gäller boende. Under 2018–2022 ökade kommunernas kostnader för boende enligt LSS med 25 procent (7,6 miljarder kronor)

**Tabell 6.39 Kommunernas kostnader för insatser till personer med funktionsnedsättning**

Löpande priser miljarder kronor

	2018	2019	2020	2021	2022
Summa insatser enligt LSS	55,5	57,8	60,3	62,7	65,8
Boende enligt LSS	30,0	31,7	33,8	35,5	37,6
<i>varav boende vuxna</i>	<i>28,1</i>	<i>29,7</i>	<i>31,6</i>	<i>33,3</i>	<i>35,4</i>
<i>varav boende barn</i>	<i>1,9</i>	<i>2,0</i>	<i>2,1</i>	<i>2,2</i>	<i>2,2</i>
Personlig assistans <sup>1</sup>	11,8	12,1	12,6	12,6	12,8
Daglig verksamhet	8,7	8,8	9,0	9,4	10,1
Övriga insatser enligt LSS	5,0	5,1	5,0	5,1	5,3
Summa insatser enligt SoL	14,6	14,8	15,1	15,4	16,1
<b>Kommunens totala kostnad för stöd till personer med funktionsnedsättning</b>	<b>70,0</b>	<b>72,7</b>	<b>75,4</b>	<b>78,1</b>	<b>81,9</b>

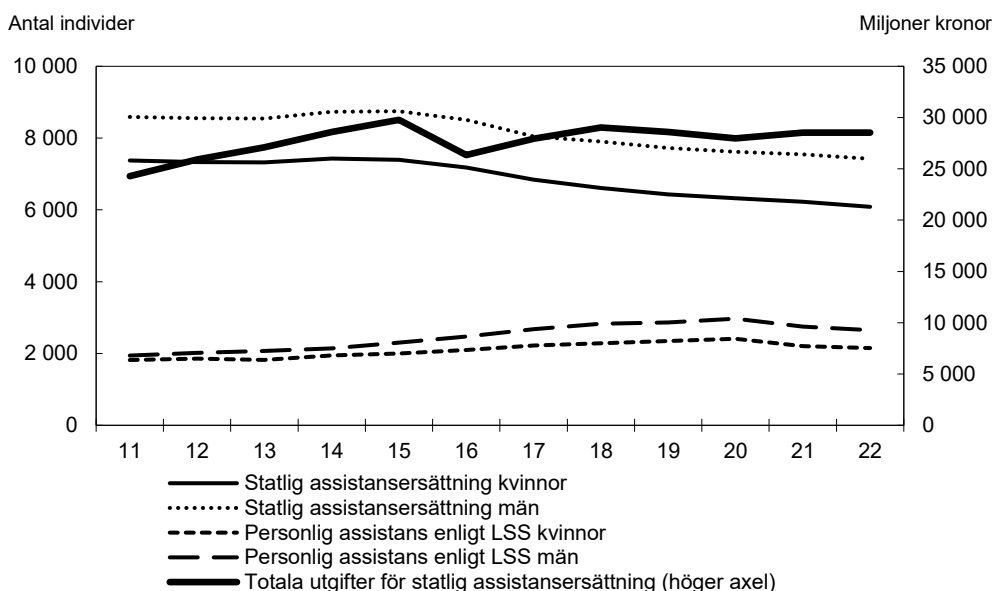
<sup>1</sup> Inkluderar kommunernas kostnader för de första 20 timmarna för personlig assistans enligt socialförsäkringsbalken.

Källa: Statistiska centralbyrån, Kommunernas räkenskapssammandrag.

### Assistansersättning

Assistansersättning lämnas till personer som ingår i någon av personkretsarna enligt LSS och som har behov av personlig assistans med fler än i genomsnitt 20 timmar per vecka. Assistansersättning betalas ut av Försäkringskassan.

Antalet mottagare av assistansersättning var under 2022 i genomsnitt 13 380, varav 45 procent kvinnor och flickor och 55 procent män och pojkar. Antalet mottagare minskade med 303 personer under 2022, motsvarande drygt 2 procent (se diagram 6.4).

**Diagram 6.4 Mottagare av personlig assistans och utgifter för assistansersättning**

Källa: Försäkringskassan och Socialstyrelsen.

Antalet beslut om rätten till assistansersättning minskade något 2022 och uppgick till 1 950 jämfört med 1 997 föregående år. Andelen bifall minskade något under 2022 och låg på 23 procent, jämfört med 26 procent under 2021. Bifallsfrekvensen är fortfarande högre än 2020 då den var 19 procent. Den vanligaste orsaken till avslag för både barn och vuxna var att den sökandes grundläggande hjälpbehov inte bedömdes överstiga i genomsnitt 20 timmar per vecka.

Fler män än kvinnor beviljas assistansersättning. Könsskillnaden är större bland barn än bland vuxna. Andelen avslag är högre för vuxna än för barn. Fler pojkar än flickor och fler män än kvinnor har fått avslag på sin ansökan om assistansersättning. Det beror delvis på att det är fler pojkar och män som ansöker.

Under 2022 var personer med assistansersättning beviljade i genomsnitt 133 timmar per vecka. Det innebär att det genomsnittliga antalet timmar ökade med två timmar jämfört med 2021. Kvinnor var beviljade i genomsnitt 132 timmar per vecka och män 138 timmar. Försäkringskassan anger att det är svårt att veta vad skillnaden i beviljade timmar beror på. Bland flickor och pojkar är mönstret ett annat och skillnader i vilka som har beviljats flest timmar har varierat över tid. Under 2022 var både flickor och pojkar beviljade 118 timmar (S2023/01715).

### **Nya grundläggande behov stärker rätten till personlig assistans**

I juni 2022 biföll riksdagen förslagen i propositionerna Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn (prop. 2021/22:214) och Stärkt rätt till personlig assistans vid egenvård (prop. 2021/22:244, bet. 2021/22: SoU35, rskr. 2021/22:428)). Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2023 och innebär att rätten till personlig assistans stärks genom att nya bestämmelser har förts in i LSS och socialförsäkringsbalken. Regeringens bedömning är att lagändringarna kommer att leda till att 2 000 fler personer får rätt till assistansersättning, varav 800 barn. I enlighet om vad som angavs i propositionen Stärkt rätt till personlig assistans vid egenvård har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett kunskapsstöd för egenvård riktat till socialtjänsten och hälso- och sjukvården (S2023/01526). Kunskapsstödet ska syfta till att främja en god patientsäkerhet. De personer ska beaktas som behöver hjälp av någon annan med egenvård, exempelvis av personliga assistenter och personal i korttidsboende. Uppdraget ska redovisas senast i december 2024.

### **Tillkännagivande om möjlighet att frångå schablonen i vissa fall**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om möjlighet att frångå schablonen i vissa bet. 2021/22:SoU34 punkt 4, rskr. 2021/22:416). Av tillkännagivandet följer att det i undantagsfall kan finnas behov av att inte tillämpa bestämmelsen om schablonavdrag (föräldraavdrag) som föreslås i regeringens proposition Stärkt rätt till personlig assistans - grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn (prop. 2021/22:214). Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med ett förslag om en sådan bestämmelse (bet. 2021/22:SoU34 s. 15). I samma proposition gör regeringen bedömningen att de fördelar i fråga om förutsägbarhet och förenklad tillämpning som en schablon innebär överväger den nackdel som utebliven individuell prövning innebär (prop. 2021/22:214 s.37. Regeringen anser att det inte ska vara möjligt att frångå schablonen. Regeringen bedömer att tillkännagivandet är slutbehandlat.

### **Tillkännagivande om barnets bästa**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om barnets bästa (bet. 2021/22:SoU34 punkt 8, rskr. 2021/22:416). Av tillkännagivandet följer att den utredning som låg till grund för propositionen Stärkt rätt till personlig assistans (prop. 2021/22:214) föreslog en särskild bestämmelse om att barnets bästa ska beaktas i fråga om personlig assistans enligt LSS. Utskottet delar utredningens bedömning och anser att regeringen bör återkomma med förslag om detta (bet. 2021/22:SoU34 s. 16). LSS-utredningen (S 2016:03) har i sitt betänkande analyserat delar av LSS ur ett barnperspektiv (SOU 2018:88) och utredningen Ett statligt huvudmannaskap för

personlig assistans S 2021:04)) har i sitt betänkande särskilt beaktat konsekvenser av de förslag som lämnas ur ett barnperspektiv, utifrån bl.a. barnkonventionen (SOU 2023:9)). Utredningarnas betänkanden har remissbehandlats. Mot bakgrund av utredningarnas slutsatser i betänkandena ser regeringen inte något behov av någon ytterligare utredning som behandlar frågan om barnperspektivet i LSS. Regeringen bedömer även att en översyn av lagstiftningen med syfte att införa en ny bestämmelse om barnets bästa i lagen om LSS är obehövlig. Enligt gällande rätt ska barnets bästa särskilt beaktas i fråga om åtgärder som rör barn, vilket innefattar åtgärder i alla typer av insatser inbegripet personlig assistans. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är slutbehandlat.

#### **Tillkännagivande om utvärdering av lagstiftningen**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om en utvärdering av lagstiftningen (bet. 2021/22:SoU34 punkt 9, rskr. 2021/22:416). Av tillkännagivandet följer att det är angeläget att följa upp och utvärdera den lagstiftning som antogs efter förslag i regeringens proposition Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn, i syfte att säkerställa kvalitet och kontinuitet samt motverka fusk. Enligt utskottet bör regeringen därför återkomma med en plan för en sådan utvärdering (bet. 2021/22:SoU34 s. 19). Regeringen har gett Försäkringskassan och Inspektionen för Socialförsäkringen ett uppdrag i respektive myndighets regleringsbrev för 2023 att följa upp och utvärdera reformen som följer av den nya lagstiftningen (S2022/04810 och S2022/04812). Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är slutbehandlat.

#### **Försäkringskassans administration av assistansersättningen**

Regeringens mål för Försäkringskassans verksamhet är att myndighetens arbete med assistansersättning ska bidra till det nationella målet för funktionshinderspolitiken. Handläggning av assistansersättning ska präglas av hög kvalitet och rättssäkerhet så att den som är berättigad till ersättning får det, samtidigt som den som inte har rätt till ersättning inte får det. Besluten ska vara likvärdiga över hela landet, för såväl flickor och pojkar som kvinnor och män. Försäkringskassan ska även säkerställa en god kontroll för ett effektivt och rättssäkert nyttjande av gemensamma resurser och därigenom förebygga och förhindra felaktiga utbetalningar och bidragsbrott.

Försäkringskassans bedömning (Årsredovisning 2022) är att målet för assistansersättningen uppfylldes 2022. Myndigheten bedömer att handläggningen i huvudsak präglades av hög kvalitet och rättssäkerhet. Andelen ansökningar som beviljas och antalet beviljade timmar är relativt lika över landet vilket indikerar att besluten är likvärdiga.

#### **Kontrollen av assistansersättningen har fortsatt utvecklas**

Försäkringskassan fortsatte under 2022 att förbättra förmågan att säkerställa god kontroll för ett effektivt och rättssäkert nyttjande av assistansersättningen. Försäkringskassans bedömning (Årsredovisning 2022) är att kontrollen är god med hänsyn till de möjligheter som nuvarande regelverk ger. Försäkringskassan bedömer dock att det nuvarande regelverket inte ger de kontrollmöjligheter som är nödvändiga för att effektivt motarbeta risken för brottslighet och oegentligheter.

Försäkringskassan avslutade under året 523 kontrollutredningar inom assistansersättning. Av dessa gällde 306 assistansberättigade och 176 assistenter. Övriga gällde assistansanordnare eller annan, exempelvis vårdnadshavare eller gode män. Antalet avslutade kontrollutredningar har minskat jämfört med 2021. De

konstaterade felaktiga utbetalningarna och förhindrade felaktiga utbetalningarna i kontrollutredningarna har minskat något jämfört med 2021. För assistansberättigade har fler kontrollutredningar gällt män, vilket kan förklaras av att fler män än kvinnor får assistansersättning.

Försäkringskassans samarbete med andra myndigheter i syfte att förhindra och upptäcka brottslighet har fortsatt. Bland annat biträder myndigheten Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten i pågående förundersökningar. Försäkringskassan samverkar med IVO på nationell, regional och lokal nivå. Samverkan ska leda till bättre och mer effektivt utnyttjade resurser och därmed ökad möjlighet att ge god service och ökade förutsättningar att stoppa olämpliga aktörer. På nationell nivå hålls regelbundna möten och myndigheterna beskriver i en viljeinriktning generella och specifika samarbetsformer. Resultatet av samverkan kan bl.a. ses genom att IVO i vissa fall har beslutat att återkalla tillstånd med anledning av att anordnaren inte bedöms lämplig att bedriva verksamhet som avser personlig assistans.

### Tillsyn av LSS boende för barn och unga

IVO samlar årligen in synpunkter från barn och ungdomar genom en enkät. Omdömena från pojkar är att de i hög grad upplever trygghet och integritet medan flickor upplever en hög grad av delaktighet. Området behandling, stöd och hjälp får lägst omdömen av både pojkar och flickor. Samtidigt finns det barn på LSS-boenden som inte upplever att deras boende ger dem den trygghet som de behöver. Andelen pojkar som i enkäten uppger att de alltid känner sig skyddade från kränkningar på boendet har minskat från 88 procent 2021 till 73 procent 2022 och ligger på samma nivå som för flickor. IVO konstaterar vidare att ett av sex LSS-boenden har brister som rör olika former av begränsningsåtgärder. Dessa brister påverkar barns och ungas trygghet och säkerhet. Personal på LSS-boenden har ibland kompetensbrister vilket kan leda till att barn och unga med funktionsnedsättningar inte får den omsorg och det stöd som de har behov av och rätt till. Barn och ungdomar som bor på dessa boenden är ofta i behov av stöd för att kommunicera, och om personalen saknar kompetens inom området riskerar det att leda till ett sämre mående och ökat utåtagerande beteende bland barnen (Vad har IVO sett 2022).

### Många tillstånd dras in för personlig assistans

Av de aktörer som har ansökt om tillstånd om att bedriva personlig assistans fick 59 procent avslag under 2022 (se tabell 6.40). En av orsakerna till att andelen avslag har ökat är att antalet beslut om återkallelse för befintliga tillstånd inom samma verksamheter har ökat. Flera av dessa aktörer söker tillstånd på nytt hos IVO utan att ha kommit till rätta med de brister som låg till grund för återkallelsen och får då avslag.

**Tabell 6.40 Avslag på tillståndsansökningar**

Andel avslag om att bedriva personlig assistans i procent

	2018	2019	2020	2021	2022
	72	46	41	52	59

Källa: Inspektionen för vård och omsorg (IVO)

### Personligt ombud

Under 2022 hade 246 kommuner verksamhet med personligt ombud, vilket är en ökning med 1 kommun jämfört med föregående år. År 2022 fanns 336 personliga ombud i landet, vilket var en minskning med 12 ombud jämfört med 2021.

Sammanlagt arbetade ombuden med 9 400 klienter, varav 3 984 män och 5 416 kvinnor, vilket var en ökning med 69 klienter jämfört med 2021. I 17 av 20 län har kommunerna rapporterat att de ser tendenser till förändringar av vilka grupper som söker stöd av personligt ombud (Lägesrapport om verksamhet med personligt ombud 2022). Några grupper som ökade är personer med samsjuklighet, personer som har intellektuella eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, personer som saknar myndighetskontakt och personer som riskerar att bli bostadslösa under 2022. Kommunerna uppger att de främsta orsakerna till att klienter söker stöd av personligt ombud var att de upplever behov av stöd i kontakt med myndigheter samt att de har svårigheter med ekonomin. En annan vanlig orsak till kontakt är stöd i kontakt med hälso- och sjukvården. Under 2022 redovisade 18 av 20 län att verksamheterna har väntetider för personer som söker kontakt med verksamheten. Skillnaderna i fråga om väntetider mellan verksamheterna är stor och varierar från ett par dagar upp till över ett år. Väntetiderna uppges bero på flera sökande än vad det finns tillgängliga ombud. Socialstyrelsen fick under 2022 ett uppdrag (S 2022/03075) att se över systemet med personligt ombud. Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2023.

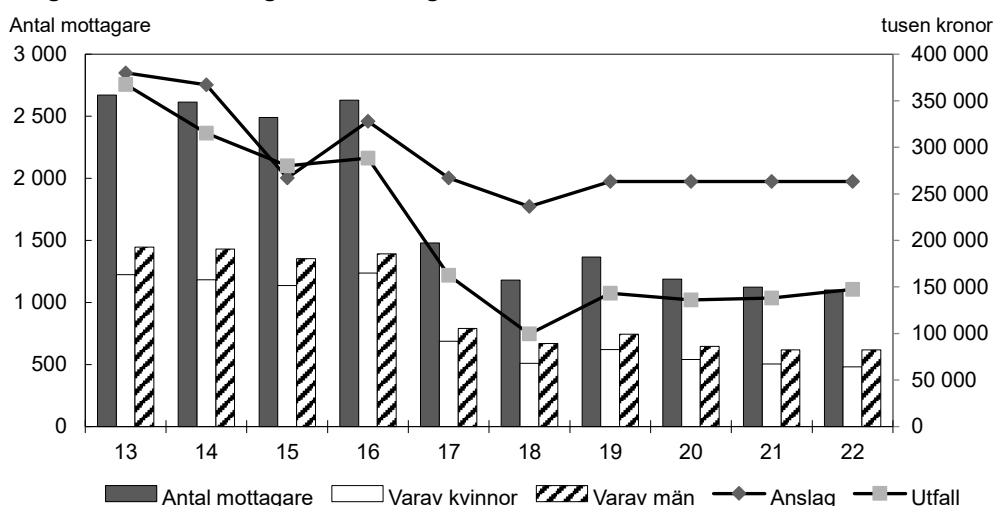
### Användningen av bilstöd fortsatt låg

Bilstöd beviljas personer som, på grund av sitt eget eller sitt barns varaktiga funktionsnedsättning, har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand eller att använda allmänna kommunikationer.

Utgifterna 2022 uppgick till 147 miljoner kronor, en ökning med ca sju procent jämfört med 2021. Enligt Försäkringskassan beror ökningen på stora utbetalningar en enskild månad, för övriga månader har utbetalningarna legat på liknande nivå som 2021. Antalet mottagare 2022 uppgick till 1 100 vilket är lika många som 2021. Av dessa var 44 procent kvinnor och 56 procent män (se diagram 6.5).

Regeringen beslutade den 14 juli 2022 att ge en särskild utredare (S2022:15) i uppdrag att lämna förslag på ett enklare och mer ändamålsenligt bilstöd (dir. 2022:123). Uppdraget ska redovisas senast den 29 november 2023.

**Diagram 6.5 Mottagare av och utgifter för bilstöd**



Källa: Försäkringskassan

## Övergripande insatser

### Stöd till anhöriga

Omkring var femte svensk ger stöd eller omsorg till en närstående och de flesta av dessa hjälper en äldre person. Studier visar att kvinnor oftare står för en mer omfattande anhängomsorg än män. Enligt en undersökning från Nationellt kompetenscentrum anhöriga var det i åldersgruppen 18–64 år 16 procent av kvinnorna och 13 procent av männen som gjorde insatser minst en gång i månaden (Anhöriga som vårdar eller stödjer någon de står nära, Socialstyrelsen 2021). Utredningen om ett stärkt stöd till anhöriga till långvarigt eller allvarligt sjuka (S 2023:05) har i uppdrag att analysera och lämna effektiva förslag som säkerställer ett ändamålsenligt och individanpassat stöd till anhöriga till personer som är långvarigt sjuka, till anhöriga till personer som är kortvarigt allvarligt sjuka och till anhöriga som är barn (dir. 2023:77). Syftet är att stödet till anhöriga, såväl vuxna som barn, ska förbättras, vidareutvecklas och stärkas. Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2024. Socialstyrelsen har fått ett uppdrag att ta fram stöd för att stärka anhängperspektivet (S2022/02128). Uppdraget ska redovisas senast den 1 november 2023.

### Satsningar för att motverka ofrivillig ensamhet och isolering

Regeringen har under 2023 arbetat för att stärka stödet till kommuner och regioner för att bryta och förebygga ofrivillig ensamhet och isolering bland äldre, och 50 miljoner kronor har avsatts till en kommunal satsning. Ofrivillig ensamhet och isolering är ett folkhälsoproblem som drabbar många människor och satsningen är en del i regeringens omfattande arbete för att bryta och förebygga ofrivillig ensamhet och isolering (se vidare avsnitt 4 Folkhälsopolitik samt utg.omr. 17 avsnitt 16 Politik för det civila samhället).

#### Tillkännagivande om nationell strategi för att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anfört om ofrivillig ensamhet bland äldre (bet. 2021/22:SoU13 punkt 11, rskr. 2021/22:215). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram ett förslag till en nationell strategi för att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre. Berörda myndigheter, regioner, kommuner och det civila samhället bör involveras i strategin. Det är även viktigt att ta vara på såväl internationella erfarenheter som erfarenheter från coronapandemin när strategin tas fram (bet. 2021/22:SoU13 s. 43). Regeringen har gett Folkhälsomyndigheten ett uppdrag att genomföra en kartläggning och ta fram ett förslag till en nationell strategi för att utveckla och intensifiera arbetet med att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet (S2023/01137). Den nationella strategin ska inkludera flera samhällsgrupper och särskild hänsyn ska tas till grupper som löper störst risk att drabbas av ofrivillig ensamhet och dess konsekvenser, däribland gruppen äldre. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

#### Tillkännagivande om vistelsekommuners ansvar för socialtjänstinsatser

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om vistelsekommuners ansvar för socialtjänstinsatser (bet. 2019/20:SoU24, rskr. 2019/20:291). Av tillkännagivandet följer att regeringen skyndsamt ska bereda ett lagförslag som innebär en tidsbegränsad möjlighet för en vistelsekommun att neka hemtjänst för personer med en annan bosättningskommun och återkomma till riksdagen (bet. 2019/20:SoU24 s. 6). I budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 9 s. 135136.) behandlade regeringen tillkännagivandet och anförde att tillkännagivandet innebar att regeringen skyndsamt skulle bereda ett lagförslag som

innebar en tidsbegränsad möjlighet för en vistelsekommun att neka hemtjänst för personer med en annan bosättningskommun och återkomma till riksdagen. Den lagändring som riksdagen efterfrågar var komplicerad och förutsatte en grundlig juridisk analys. Givet att lagändringen skulle vara tillfällig och gälla under sommaren 2020 bedömde regeringen att detta inte var möjligt att hinna genomföra. Frågan om behovet av ändringar i socialtjänstlagen hade varit aktuell under våren 2020 men de signaler regeringen dittills hade fått tydde på att kommunerna själva hade lyckats lösa detta genom dialog. Regeringen avsåg inte att gå riksdagen till mötes i denna fråga. I budgetpropositionen ansåg regeringen i och med detta att tillkännagivandet var slutbehandlat. I sitt yttrande över regeringens skrivelse Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2020 (skr. 2020/21:75) anförde socialutskottet att utskottet inte delade regeringens bedömning att tillkännagivandet om vistelsekommuners ansvar för socialtjänstinsatser skulle bedömas som slutbehandlat (bet. 2020/21:KU21 s. 105). Socialstyrelsen har på uppdrag av regeringen kartlagt hur utbrottet av covid-19 påverkade tillämpningen av ansvarsbestämmelserna i 2 a kap. socialtjänstlagen (2001:453) vad gäller enskildas rätt till hemtjänstinsatser från vistelsekommun vid tillfällig semestervistelse och s.k. delårsboende. Regeringen behandlade tillkännagivandet i budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 9 avsnitt 7.3 s. 155) och anförde att det vid en samlad bedömning inte framstod som genomförbart att tillmötesgå riksdagen i denna fråga. Riksdagen ansåg dock att tillkännagivandet inte kunde anses slutbehandlat genom de redovisade åtgärderna (bet. 2021/22:SoU1, rskr. 2021/22:123). Med hänsyn till nuvarande utveckling av covid-19-pandemin finns det enligt regeringens mening inte något behov av att skyndsamt bereda ett lagförslag som innebär en tidsbegränsad möjlighet för en vistelsekommun att neka hemtjänst för personer med en annan bosättningskommun. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är slutbehandlat.

### **Krisberedskapen inom socialtjänsten stärks**

Socialstyrelsen och länsstyrelserna har sedan 2021 haft ett uppdrag om kartläggning och stöd avseende den kommunala hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens beredskap (S2021/05469). I februari 2023 slutredovisade myndigheterna i rapporten Stärkt beredskap inom kommunal hälso- och sjukvård och socialtjänst hur beredskapen kan stärkas och vidareutvecklas både strukturellt och inom vilka av de prioriterade områdena som olika typer av insatser föreslås. Vidare har länsstyrelserna ett uppdrag att utgöra ett regionalt stöd till kommunerna i deras arbete med den kommunala hälso- och sjukvårdens och socialtjänst och civilt försvar (S2022/03174). Uppdraget ska slutredovisas i juni 2025. Under 2023 har 100 miljoner kronor avsatts för att stärka och utveckla kommunernas arbete med civilt försvar inom socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården. Från 2024 och framåt är 300 miljoner kronor årligen avsatta för detta ändamål.

### **Styrning med kunskap**

Tio myndigheter samverkar sedan 2015 i Rådet för styrning med kunskap. Exempel på frågor som har diskuterats under 2022 är kriminalitet och normbrytande beteende hos barn och unga. Under året har även Myndigheten för vård- och omsorgsanalys informerat om myndighetens arbete inom huvudmannagruppens prioriterade områden: kommunal hälso- och sjukvård, folkhälsa och informationshantering. Rådets myndigheter har även ställt sig bakom en avsiktsförklaring för en god och jämlik hälsa genom ett stärkt hälsofrämjande och förebyggande arbete 2021–2025. Avsiktsförklaringen har tagits fram på initiativ av Folkhälsomyndigheten (Redogörelse för arbetet inom Rådet för styrning med kunskap och Huvudmannagruppen under 2022, Socialstyrelsen 2023). Socialstyrelsen ansvarar för Kunskapsguiden vars syfte är



att bidra till kunskapsutveckling inom socialtjänsten och kommunal hälso- och sjukvård. Under 2022 utökades webbplatsen med 12 nya teman, bl.a. Handläggning av ärenden enligt LVM, Våld mot barn med funktionsnedsättning och Barn och unga i familjer med ekonomiskt bistånd.

## **EU och Norden**

Under första halvåret 2023 var Sverige ordförande i EU:s ministerråd. På det sociala området arrangerades ett högnivåmöte med fokus på ukrainska barn och integrerade system för barnskydd. Det arrangerades också en konferens på tjänstemannanivå med fokus på social inkludering och tillgång till ett tryggt boende. På äldreområdet arrangerades ett högnivåmöte om ett aktivt och självständigt åldrande, med fokus på hållbara arbetsliv och kompetensförsörjning inom äldreomsorgen. Därtill arrangerades ett högnivåmöte om att bekämpa ensamhet, där äldre och personer med funktionsnedsättning lyftes som två perspektiv på temat. Det nordiska arbetet präglades av förberedelser inför det kommande svenska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet 2024.

## **6.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen**

I detta avsnitt presenterar regeringen sin samlade bedömning av uppfyllelsen av de riksdagsbundna målen inom respektive område. Bedömningen bygger på de uppgifter som presenterats i avsnitt 6.3 Resultatredovisning. För mer information om bakgrunden till de indikatorer, de fakta och de uppdrag som omnämns hänvisas till respektive källa som anges i resultatredovisningen.

### **Omsorg om äldre**

Det är kommunerna som ansvarar för äldreomsorgen och deras åtgärder påverkar måluppfyllelsen. Staten svarar för enbart en mindre del av den totala finansieringen av äldreomsorgen. Regeringen gör den samlade bedömningen att genomförda insatser inom området bidragit till måluppfyllelse. Det kvarstår dock en rad utmaningar inom olika områden.

### **Bemanning och kompetens är fortsatt centrala områden**

Regeringen bedömer att det fortsatt är viktigt med satsningar för att stärka bemanningen och kompetensen inom äldreomsorgen. Även om enbart ca 42 procent av de medel som avsattes för Äldreomsorgslyftet 2021 har använts, är regeringens bedömning att reformen bidragit till måluppfyllelse. Därutöver är införandet av en skyddad yrkestitel för yrket undersköterska från den 1 juli 2023 angeläget i arbetet med att säkerställa kompetensen hos dem som arbetar i äldreomsorgen. Även utredningen som har i uppgift att analysera och ta fram förslag på språkrav för personalen i äldreomsorgen är viktig i detta sammanhang. De satsningar som har gjorts kan enligt regeringens bedömning utöver att bidra till stärkt bemanning och kompetens, även medverka till att arbetet inom äldreomsorgen organiseras effektivt samt att det blir mer attraktivt att arbeta inom sektorn.

### **Utmaningar kvarstår inom området välfärdsteknik**

Regeringen bedömer att de satsningar som har gjorts inom ramen för överenskommelsen mellan staten och SKR om äldreomsorg – teknik, kvalitet och effektivitet med den äldre i fokus, har bidragit till måluppfyllelse. Samtidigt återstår en rad utmaningar inom området, t.ex. saknas i många fall tillräcklig kompetens i kommunerna om hur välfärdsteknik bäst kan införas och användas i verksamheterna.

## **Fortsatta utmaningar inom demensområdet**

Enligt regeringens bedömning har genomförda insatser inom demensområdet bidragit till måluppfyllelse. Exempel på sådana satsningar är statsbidraget för att motverka ensamhet bland äldre och för att öka kvaliteten i vården och omsorgen om personer med demenssjukdom, att regeringen beviljat medel till Svenskt Demenscentrum samt de två kvalitetsregister som finns inom demensområdet. Regeringen bedömer att dessa satsningar även bidragit till att ge kommunerna förutsättningar att exempelvis öka kunskapen om demenssjukdom bland personal, anhöriga och beslutsfattare samt använda kvalitetsregister för förbättringsarbeten. Samtidigt finns det fortsatt brister i vården och omsorgen om personer med demenssjukdom.

## **Statsbidrag till kommuner bidrar till måluppfyllelse**

Enligt regeringens bedömning har de statsbidrag som avsatts inom äldreområdet bidragit till att uppfylla de äldrepolitiska målen. Regeringen arbetar löpande med att utveckla den statliga styrningen av kommunsektorn och styrningen med statsbidrag. Det finns för närvarande tio riktade statsbidrag inom äldreområdet. Till de riktade statsbidragen hör bl.a. det s.k. Äldreomsorgslyftet och statsbidraget för att säkerställa en god vård och omsorg av äldre personer. Regeringen bedömer att dessa statsbidrag har bidragit till att kommunerna utifrån lokala förutsättningar har kunnat utveckla och förbättra verksamheterna inom vård och omsorg om äldre, vilket bekräftas av Socialstyrelsens uppföljning och utvärdering av de två statsbidragen.

## **Fortsatta utmaningar för att nå en jämställd och jämlik omsorg för äldre**

Regeringen bedömer att det finns fortsatta utmaningar när det gäller att uppfylla målet om att äldre ska erbjudas en jämställd omsorg, då det finns skillnader mellan könen. Enligt regeringens bedömning finns det även fortsatta utmaningar när det gäller att nå en jämlik äldreomsorg, då det förekommer stora variationer mellan kommunerna.

## **Individ- och familjeomsorg**

### **Skyddet för utsatta barn har förstärkts**

Regeringen har genomfört ett flertal åtgärder för att stärka skyddet för utsatta barn inom den sociala barn- och ungdomsvården. Det kan dock vara svårt att mäta effekterna av dessa åtgärder, eftersom det tar tid för satsningar att ge tydliga och mätbara resultat. De satsningar som genomförs på området trygghetsskapande åtgärder för placerade barn och unga bedöms skapa förutsättningar för en trygg och säker vård. Regeringens bedömning är att de insatser som görs sammantaget bidrar till måluppfyllelsen om att stärka skyddet för utsatta barn.

### **Statens institutionsstyrelse har utvecklat sitt arbetssätt men har problem med bl.a. platsbrist, trygghet och säkerhet**

Regeringen har under de senaste åren förstärkt SiS förvaltningsanslag bl.a. i syfte att myndigheten ska kunna differentiera och anpassa vården så att individuellt anpassad vård ska kunna erbjudas alla målgrupper. Regeringen bedömer att SiS fortsatt har flera utmaningar när det gäller t.ex. kompetensförsörjning, säkerhet, trygghet och en rätts-säker användning av de särskilda befogenheterna. SiS bedriver ett utvecklings- och förändringsarbete inom dessa områden och har t.ex. utvecklat behandlingsmetoder, och arbetssätt som visar på resultat. SiS har dock inte kunnat möta efterfrågan och behovet av omedelbara placeringar enligt LVU. Sammanfattningsvis bedömer regeringen att vidtagna åtgärder delvis har bidragit till ökad måluppfyllelse om att stärka skyddet för utsatta barn men att det fortsatt finns stora utmaningar.

## **Satsningar på brottsförebyggande arbete inom socialtjänsten**

Regeringen har tagit flera initiativ för att stärka det brottsförebyggande arbetet. Det är angeläget att vidta åtgärder för att skydda barn och unga som riskerar att fara illa och förhindra att barn och unga börjar begå brott. Regeringen bedömer att samverkan mellan olika berörda myndigheter både på nationell, regional och lokal nivå har utvecklats positivt genom flera regeringsuppdrag och utvecklingsprojekt, vilket bedöms ha bidragit till måluppfyllelsen om att stärka skyddet för utsatta barn.

## **Ekonomiskt bistånd har minskat**

Samtidigt som antalet biståndsmottagare har minskat tenderar biståndstiden att bli längre och biståndsbeloppet per hushåll att öka. Regeringens bedömning är att det är positivt att antalet personer med ekonomiskt bistånd minskar och att det är ett led i att uppfylla målet om stärkt förmåga och möjlighet till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer. Regeringen bedömer att det är angeläget att bryta långvarigt bistånd eftersom risken för ohälsa och utanförskap kan öka, samtidigt som förankringen på arbetsmarknaden minskar.

## **Missbruks- och beroendevården har fortsatta utmaningar**

Tillgången och utvecklingen av socialtjänstens insatser mot missbruk och beroende är relativt konstant. Regeringen bedömer att det är angeläget att samordnade insatser ges till målgruppen med både psykisk ohälsa och missbruks- eller beroendeproblematik. Regeringen bedömer att arbetet som genomförts bidrar till att uppfylla målet stärkt förmåga och möjlighet till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer.

## **Motverka hemlöshet**

Antalet kommuner som erbjuder modellen Bostad först har ökat från 21 till 66, vilket bedöms bidra till målet om stärkt förmåga och möjlighet till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer. Regeringen bedömer också att insatser inom den nationella hemlöshetsstrategin, t.ex. Socialstyrelsens uppdrag att kartlägga hemlösheten och medlen till kommunerna för att implementera Bostad först bidrar till att stärka kommunernas arbete mot hemlöshet.

## **Nytt regelverk för insatsen skyddat boende**

Individ- och familjeomsorgens insatser för kvinnor och barn som är utsatta för våld av närstående har utvecklats i huvudsakligen en positiv utveckling men når inte fullt ut upp till målsättningen att stärka förmågan till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer. Förslagen i lagrådsremissen Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende om ett nytt regelverk för skyddat boende till våldsutsatta personer som regeringen beslutat om bedöms bidra till en ökad uppfyllelse. Det gäller såväl målsättningen att stärka förmågan till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer som målsättningen att stärka skyddet för utsatta barn.

## **Satsningarna på familjerätten bidrar till att stärka skyddet för utsatta barn**

Regeringen bedömer att de åtgärder som vidtagits på familjerättens område de senaste åren har bidragit till och fortsatt kommer att bidra till måluppfyllelsen om att stärka skyddet för utsatta barn. Regeringen bedömer samtidigt att det finns ett behov av att socialtjänstens utredningar om vårdnad, boende och umgänge kvalitetssäkras och blir enhetliga i landets kommuner för att ytterligare stärka skyddet för utsatta barn.

## **Satsningar på stöd till internationellt adopterade**

Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att förbättra och tillgängliggöra stöd för internationellt adopterade och för att öka kunskapen och stärka kompetensen inom socialnämnderna bl.a. när det gäller ursprungssökning och att uppmärksamma specifika behov hos adopterade. Regeringen bedömer att dessa åtgärder har bidragit till måluppfyllelsen om att stärka skyddet för utsatta barn.

## **Förstärkt föräldraskapsstöd**

Regeringen bedömer att MFoF:s och länsstyrelsernas arbete med föräldraskapsstöd bidrar till att öka måluppfyllelsen om att stärka skyddet för utsatta barn. Det nya statsbidraget till kommuner i kombination med länsstyrelsernas uppdrag om föräldraskapsstöd bedöms ytterligare öka måluppfyllelsen, genom ökad och mer jämlik tillgång till föräldraskapsstöd i hela landet, samt förebyggande av kriminalitet bland barn och unga.

## **Insatser för personer med funktionsnedsättning**

### **De individuella stöden bidrar till måluppfyllelsen**

Regeringen har fyra prioriterade områden för genomförandet av funktionshinderspolitiken. Det är bl.a. individuella stöd och lösningar för individens självständighet som kan vara avgörande för individens möjlighet till delaktighet.

Regeringens bedömning är att de individuella stöd som ges till personer med funktionsnedsättning i form av insatser inom LSS och SoL bidrar till måluppfyllelsen men att det finns fortsatta utmaningar. Antalet personer som får insatser har ökat något men vissa av insatserna har minskat i antal och könsskillnaderna kvarstår. Den utvecklingen behöver följas. Det är bra att Socialstyrelsen har granskat och fördjupat analysen av kommunernas möjligheter att tillgodose behoven av insatser men även hur kommunala riktlinjer används när insatser till personer med funktionsnedsättning ska utredas. Det ställer höga krav på kommunerna att de använder riktlinjer på ett sådant sätt att de inte begränsar individens tillgång till ett jämlikt stöd utan tillförsäkrar dem goda levnadsvillkor.

### **Många är trygga och känner att de får bestämma men personalens kompetens är fortsatt en angelägen fråga**

Det är positivt att många unga och vuxna som bor i LSS-boende är trygga och känner att de får bestämma över sådant som är viktigt för dem. Men det är fortsatt en angelägen fråga att personalen har den kompetens som behövs för att ge ett gott stöd med god kvalitet.

### **Rätten till personlig assistans stärks och felaktiga utbetalningar motverkas**

Rätten till personlig assistans stärktes den 1 januari 2023 genom de lagändringar som föreslogs som då trädde i kraft. Lagändringarna syftar till att ge fler personer rätt till personlig assistans, öka rättssäkerheten och förutsägbarheten i bedömningen av rätten till personlig assistans och att stärka patientsäkerheten vid egenvårdsinsatser. Enligt Försäkringskassan har antalet ansökningar och anmälningar ökat sedan lagändringarna trädde i kraft. (Utgiftsprognos för budgetåren 2023–2026. Juli 2023).

Att motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott inom välfärdssystemen är nödvändigt för att värna förtroendet för välfärden och för att enskilda ska kunna anlita seriösa utförare som ger insatser av god kvalitet.

## **6.5 Politikens inriktning**

### **Omsorg om äldre**

#### **Äldreomsorgslyftet förlängs**

Att personalen har rätt kompetens är centralt för kvaliteten och säkerheten i äldreomsorgen. Äldreomsorgslyftet ska stärka kompetensen inom kommunalt finansierad vård och omsorg om äldre genom att ge ny och befintlig personal möjlighet att utbilda sig på arbetstid. Regeringen avser att förlänga Äldreomsorgslyftet och avsätter 1,7 miljarder kronor för 2024. Därefter beräknas samma belopp avsättas för ändamålet 2025 och 2026.

#### **Stärkt medicinsk kompetens i kommunal vård och omsorg**

Den kommunala hälso- och sjukvården möter i hög utsträckning äldre patienter med komplexa behov, personer med kroniska sjukdomar och multisjuka personer. Det ställer höga krav på medicinsk kompetens i kommunerna. Regeringen har därför tillsatt en utredning för att stärka den medicinska kompetensen inom kommunal hälso- och sjukvård och föreslå åtgärder för hur det ska bli mer attraktivt för läkare att arbeta i den kommunala hälso- och sjukvården. Utredaren ska också föreslå åtgärder för att skapa bättre förutsättningar för personal- och kompetensförsörjningen inom den kommunala hälso- och sjukvården.

#### **Språkkrav inom äldreomsorgen**

Genom både tillsyn och i statliga utredningar har bristande kunskaper i svenska språket uppmärksamats hos personalen inom äldreomsorgen. Att personalen har goda kunskaper är viktigt för både äldres trygghet och inflytande och för patientsäkerheten. Utredningen om språkkrav för personal i äldreomsorgen (S 2023:03) har därför i uppdrag att bl.a. analysera och ta ställning till vilken nivå på kunskaper i svenska språket som är lämplig för undersköterskor och vårdbiträden som arbetar i äldreomsorgen samt föreslå hur språkkrav kan utformas, bedömas och skyndsamt införas (dir. 2023:44). Uppdraget ska redovisas i september 2024.

#### **Satsning för att stärka kommunernas utveckling av äldreomsorgen genom digitalisering**

Genom digitala arbetssätt kan verksamheter effektiviseras och tillgängligheten kan öka. Valfärdsteknik i form av t.ex. läkemedelsrobotar och trygghetskameror kan bidra till att öka trygghet, aktivitet, delaktighet och självständighet för en äldre person. Regeringen avser att under 2024 verka för att stödja kommunernas arbete med digitalisering och införandet av valfärdsteknik, och bl.a. stärka kunskapsutvecklingen på området.

#### **Fortsatta kunskaphöjande åtgärder bidrar till en god vård och omsorg för personer med demenssjukdom**

Regeringen planerar att under 2024 utveckla den nationella demensstrategin och vill även fortsätta att stärka kommunernas förutsättningar för att kunna ge en god vård och omsorg för personer med demenssjukdom. Regeringen avser därför att fortsatt stödja bl.a. Svenskt Demenscentrum och vill verka för att höja kunskapen om demenssjukdomar i samhället i stort.

## Statsbidrag inom äldrepolitiken

Några statsbidrag inom äldreområdet avslutas vid utgången av 2023. Regeringen utökar samtidigt de generella statsbidragen till kommuner och regioner. Detta resurstillskott skapar förbättrade möjligheter för kommuner och regioner, utifrån deras olika förutsättningar, att utveckla bl.a. vården, skolan och omsorgen. Generella statsbidrag kan t.ex. användas inom kommunernas omsorg om äldre. Regeringen aviserade i budgetpropositionen 2023 (prop. 2022/23:1) en översyn av de riktade statsbidragen inom äldreområdet i syfte att minska den administrativa bördan och förbättra kommunernas förutsättningar att ta del av bidragen. Mot denna bakgrund samlar regeringen statsbidrag inom omsorgen till äldre och riktar statsbidrag med bredare ändamål till kommunernas verksamhetsområde.

Statsbidraget för att motverka ensamhet bland äldre fortsätter under 2024 och beräknas fortsätta även under 2025. Statsbidraget för att öka antalet äldreboende fortsätter.

Regeringen har för avsikt att på sikt arbeta med två typer av statsbidrag. Det ena är ett långsiktigt sektorsbidrag som kommunerna kan använda fritt inom verksamhetsområdet för att säkerställa en god vård och omsorg om äldre personer. Alla kommuner har utmaningar inom äldreområdet men dessa skiljer sig åt mellan kommunerna. Med detta sektorsbidrag kan kommunerna utifrån sina olika förutsättningar och utmaningar själva styra hur medlen kan användas på bästa sätt. Därmed kan kommunerna fokusera på att utveckla verksamheten och mindre resurser behöver användas till administrationen. Regeringens fokus kommer att ligga på att följa upp hur medlen används. Detta ger regeringen en ökad kunskap om utmaningarna inom området.

Det andra statsbidraget, som över tid kan skifta fokus, ska riktas mot ett strategiskt viktigt område inom äldreområdet som tillfälligt behöver ökat stöd. Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2024 att fortsätta och utveckla det viktiga arbetet med att öka kompetensen hos personalen inom äldreområdet. Regeringen föreslår att äldreomsorgslyftet utvecklas och förlängs till och med 2026. Vidare föreslås att statsbidraget ligger kvar på samma nivå med 1,7 miljarder per år. Satsningen löper parallellt med arbetet med att införa skyddad yrkestitel för undersköterskor som också syftar till att öka kompetensen hos omsorgens personal.

## Individ- och familjeomsorg

### Satsningar inom den sociala barn- och ungdomsvården

#### Fortsättning på lex lilla hjärtat och ny LVU

Barns rättigheter och trygghet är ett prioriterat område för regeringen. Synen på barn som rättighetsbärare och barns rätt till skydd och vård ska värnas. Där finns ett behov av fortsatta reformer för att säkerställa att barnets bästa alltid kommer först. Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, behöver därför reformeras och ersättas med en ny, mer överskådlig och pedagogisk lag som utgår från barnkonventionens syn på barnet som rättighetsbärare. Regeringen avser att genomföra förslag ur riksdagens utredning Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU (S2022/0472) och förslag som lämnades i betänkandet Barns och ungas rätt vid tvångsvård – Förslag till ny LVU (SOU 2015:71). Därtill finns behov av att utreda förutsättningarna för obligatoriska drogtestar av föräldrar eller vårdnadshavare vid umgänge eller vid vårdens upphörande. Regeringens ambition är att åstadkomma ett paradigmskifte för att barnets rättigheter ska få bättre genomslag i tvångsvårdslagstiftningen för barn och unga. I detta syfte föreslår regeringen att

anslaget 1:11 *Rättsliga biträden m.m.* inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet och utgiftsområde 9 anslaget 4:7 tillförs medel.

### **Satsning på vårdkvalitet, säkerhet och kapacitet på Statens institutionsstyrelse**

Inspektionen för vård och omsorg, Riksdagens ombudsmän, Institutet för mänskliga rättigheter, och vissa civilsamhällesorganisationer som t.ex. Barnrättsbyrån har under det senaste året kritiserat SiS för allvarliga brister i verksamheten, se vidare utgiftsområde 9 s. 20. Regeringen ser stora behov av att satsa på god vård, stärkt trygghet, säkerhet och kapacitet vid SiS. Mot denna bakgrund har regeringen aviserat en utredning som ska se över SiS uppdrag och organisation. Regeringen avser även att vidta ytterligare åtgärder för att stärka arbetet med fler kvalitativa placeringar, som tillgodoser barnens behov av trygghet och omsorg, inom hela den sociala barn- och ungdomsvården.

I december 2022 beslutade regeringen om ett nytt mål som innebär att SiS inom ramen för sin verksamhet ska säkerställa att de barn, unga och vuxna som vårdas vid SiS får en ändamålsenlig, god och rättssäker vård samt bättre förutsättningar för ett socialt fungerande liv utan missbruk, kriminalitet och annat socialt nedbrytande beteende. För att ge SiS stärkta förutsättningar att leva upp till målet föreslår regeringen att anslaget till myndigheten ökas med 145 miljoner kronor för 2024, 153 miljoner kronor från 2025 och 156 miljoner kronor 2026.

SiS beräknas få ökade kostnader för slutna ungdomsvård till följd av de förslag som har lämnats i departementspromemorian Skjutvapen och explosiva varor – skärpta straff för de allvarligare brotten (Ds 2023:11). Därför föreslås att anslaget till SiS ökas med 12 miljoner kronor 2024. Från 2025 och framåt beräknas anslaget öka med 27 miljoner kronor per år för ändamålet.

För att stärka förutsättningarna för att alla barn och unga i behov av placering enligt LVU eller SoL också ska få det, föreslår regeringen att LVU-subventionen för kommuner som beslutar om placeringar enligt LVU vid SiS styrs om på så sätt att bidraget i stället blir placeringsneutral för alla placeringar inom den sociala barn- och ungdomsvården. Regeringen föreslår att 484 miljoner kronor avsätts för ändamålet 2025 och 484 miljoner kronor för 2026.

### **Förbättrade förutsättningar för socialtjänsten att ingå i skolsociala team**

För att stärka socialtjänstens möjligheter att tillsammans med skolhuvudmän samverka i skolsociala team omfördelas 125 miljoner kronor från UO 16 till UO 9. Socialtjänst och skolhuvudmän får därigenom likvärdiga möjligheter att erhålla statsbidrag för sina personalkostnader för deltagande i skolsociala team.

### **Insatser för personer med funktionsnedsättning**

#### **Höjd schablon i assistansersättningen**

Timbeloppet för assistansersättning, det s.k. schablonbeloppet, räknades upp med 1,5 procent för 2023. Regeringen avser att räkna upp timbeloppet med 2,5 procent för 2024. Regeringen ser samtidigt över vilka åtgärder som bör vidtas för att förhindra oskälig kostnadsutveckling, brottslighet och felaktiga utbetalningar inom assistansersättningen.

### **Huvudmannaskap för personlig assistans bereds**

Huvudmannaskapsutredningens (S 2021:05) slutbetänkande Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans (SOU 2023:9) som överlämnades den 1 mars 2023 har remissbehandlats och bereds i Regeringskansliet.

## Övergripande insatser

### **Ny socialtjänstlag — för en mer förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst**

Under 2024 ska förslag till en ny socialtjänstlag presenteras och arbetet påbörjas för omställningen till en långsiktigt hållbar, mer förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst. För att åstadkomma verklig förändring krävs en långsiktig omställning, där socialtjänsten skiftar fokus till ett mer förebyggande arbete och tidiga insatser. Socialtjänsten behöver vara lätt tillgänglig och insatser behöver kunna erbjudas på ett enklare sätt än i dag.

Barn och unga som riskerar att dras in i kriminalitet måste erbjudas insatser i ett tidigt skede. Trösklarna till socialtjänsten måste sänkas. Samtidigt kommer den demografiska utvecklingen och en ökande andel äldre i befolkningen ställa än högre krav på framtidens socialtjänst. En förutsättning för att möta dessa krav är en omställning till en mer förebyggande socialtjänst.

Regeringen avser att lämna en lagrådsremiss om en ny socialtjänstlag senvåren 2024. En ny socialtjänstlag kan träda i kraft under 2025. Förberedelsearbetet inför införandet av en ny socialtjänstlag behöver påbörjas nu.

Lagförslag om en övergripande planeringsbestämmelse för hela socialtjänsten samt en bestämmelse om att socialtjänsten ska bedriva sin verksamhet i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet innebär en ambitionshöjning för kommunerna och kommunerna ska kompenseras enligt finansieringsprincipen. Regeringen föreslår därför i enlighet med förslagen i betänkandet i SOU 2020:47 Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag att 63 miljoner kronor tillförs de allmänna statsbidragen till kommunerna 2025 under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner och därefter 126 miljoner kronor årligen.

Reformen innebär förutom den nya socialtjänstlagen ett långsiktigt stöd till kommunerna för omställning, genom en bemannings- och kompetenssatsning och en överenskommelse med SKR. För omställningsstödet föreslår regeringen att anslaget 4:7 *Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.* ökas med 220 miljoner kronor för 2024 (och beräknar att anslaget bör ökas med 1 220 miljoner kronor 2025 och 2 220 miljoner kronor årligen för 2026–2028). Av medlen föreslår regeringen att 20 miljoner kronor används årligen för överenskommelsen med SKR för stöd i omställningen.

### **Bättre förutsättningar för en kunskapsbaserad socialtjänst genom att utveckla statistiken på nationell nivå**

För att skapa bättre förutsättningar för socialtjänsten att arbeta kunskapsbaserat behöver statistiken inom socialtjänsten på nationell nivå stärkas och Socialstyrelsens möjligheter att behandla personuppgifter utökas. Vid sidan av mängdstatistik finns det behov av individbaserad statistik för att kunna följa upp inte bara vilka insatser som beviljats, utan även bl.a. insatsernas resultat. Detta är en viktig del för en kunskapsbaserad socialtjänst. Utredningen Framtidens socialtjänst lämnade i sitt slutbetänkande (SOU 2020:47) förslag om en ny socialtjänstdataregisterlag. Regeringskansliet (Socialdepartementet) har gett en utredare i uppdrag att göra en fördjupad analys av vissa delar av utredningens förslag. Utredaren ska föreslå ett samlat regelverk för socialtjänstdataregister som är förenligt med bestämmelserna om den personliga integriteten i regeringsformen liksom dataskyddsregleringen och genomföra en fördjupad integritetsanalys. Uppdraget ska redovisas senast den 1 juli 2024.



Regeringen har därutöver gett Socialstyrelsen i uppdrag att analysera kommunernas förutsättningar och behov inför införandet av en socialtjänstdataregisterlag. Uppdraget ska redovisas senast den 19 april 2024.

Regeringen föreslår att 50 miljoner kronor används för ändamålet årligen.

## 6.6 Den årliga revisionens iakttagelser

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) har fått en revisionsberättelse med reservation avseende sin årsredovisning för 2022. Som grund för uttalandet om reservation anger Riksrevisionen att MFoF inte har återrapporterat sitt fortsatta arbete med jämställdhetsintegrering, vilket är ett krav i regleringsbrevet för budgetåret 2022. Årsredovisningen saknar även, i väsentliga delar, bedömningar och analyser av myndighetens resultat och dess utveckling. Sammantaget bedömer Riksrevisionen att årsredovisningen inte är upprättad i enlighet med 3 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (S2023/01100). MFoF har i ett svar till Riksrevisionen på revisionsrapporten redogjort för de åtgärder som myndigheten har vidtagit respektive avser att vidta framgent. MFoF kvalitetssäkrar arbetet med årsredovisningen samt vidtar åtgärder för att förbättra resultatredovisningen. Regeringen har följt upp frågan med myndigheten i samband med en myndighetsdialog, och avser att följa utvecklingen och resultatet av vidtagna åtgärder.

## 6.7 Budgetförslag

### 6.7.1 4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd

**Tabell 6.41 Anslagsutveckling 4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd**

Tusental kronor

2022	Utfall	32 248	Anslagssparande	-197
2023	Anslag	35 614 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	35 417
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>35 964</b>		
2025	Beräknat	36 992 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	37 812 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 35 965 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 35 964 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för förvaltningsutgifter för Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFOF). Anslaget får även användas för utbetalning av statsbidrag till auktoriserade adoptionsammanslutningar och till de adopterades organisationer.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.42 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>35 614</b>	<b>35 614</b>	<b>35 614</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	856	1 898	2 730
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-506	-520	-532
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-506</i>	<i>-506</i>	<i>-506</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-141	-141	-141
– Generell besparing i statsförvaltningen	-365	-365	-365
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>35 964</b>	<b>36 992</b>	<b>37 812</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 365 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 35 964 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 36 992 000 kronor respektive 37 812 000 kronor.

### 6.7.2 4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet

**Tabell 6.43 Anslagsutveckling 4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet**

Tusental kronor

2022	Utfall	700 064	Anslagssparande	85 450
2023	Anslag	778 714 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	777 917
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>778 714</b>		
2025	Beräknat	819 714		
2026	Beräknat	789 714		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag för insatser inom funktionshindersområdet och för vissa administrativa utgifter kopplade till bidragsgivningen. Kostnaderna för de administrativa utgifterna får utgöra högst 1,5 procent av anslaget.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.44 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>778 714</b>	<b>778 714</b>	<b>778 714</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer		41 000	11 000
varav BP24		41 000	41 000
– Ökat regionalt ansvar för tolktjänsten		41 000	41 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>778 714</b>	<b>819 714</b>	<b>789 714</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Från anslaget finansieras bl.a.

- rådgivning och annat personligt stöd enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
- statsbidrag till tolktjänst,
- bidrag till utrustning för elektronisk kommunikation,
- bidrag till nationellt kunskapscenter för dövblindfrågor,
- verksamhet med service- och signalhundar,
- granskning av hur Sverige lever upp till Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning,
- anskaffning och placering av ledarhundar för synskadade och därmed sammanhängande åtgärder,
- statsbidrag för viss verksamhet inom funktionshindersområdet,
- bidrag till kommuner som bedriver verksamhet med personligt ombud för personer med psykisk funktionsnedsättning,
- statsbidrag för habiliteringsersättning,
- insatser för fallprevention,
- insatser för att stimulera universell utformning,
- stödstrukturen för genomförande av funktionshinderspolitik.

Anslaget beräknas öka med 41 000 000 kronor från och med 2025 för att utveckla tolktjänsten (se vidare 5.5, avsnitt Funktionshinderspolitik).

Regeringen föreslår att 778 714 000 kronor anvisas under anslaget 4:2 *Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 819 714 000 kronor respektive 789 714 000 kronor.

### 6.7.3 4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning

**Tabell 6.45 Anslagsutveckling 4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning**

Tusental kronor

2022	Utfall	147 350	Anslagssparande	116 045
2023	Anslag	264 395 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	144 366
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>263 237</b>		
2025	Beräknat	263 237		
2026	Beräknat	264 237		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera utgifter för bilstöd till personer med funktionsnedsättning enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

#### Skälen till regeringens förslag

**Tabell 6.46 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>264 395</b>	<b>264 395</b>	<b>264 395</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	2 000	2 000	3 000
Makroekonomisk utveckling			
Volymer	-3 158	-3 158	-3 158
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>263 237</b>	<b>263 237</b>	<b>264 237</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 263 237 000 kronor anvisas under anslaget 4:3 *Bilstöd till personer med funktionsnedsättning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 263 237 000 kronor respektive 264 237 000 kronor.

## 6.7.4 4:4 Kostnader för statlig assistansersättning

**Tabell 6.47 Anslagsutveckling 4:4 Kostnader för statlig assistansersättning**

Tusental kronor

2022	Utfall	24 098 752	Anslagssparande	944 314
2023	Anslag	24 590 527 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	24 485 672
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>26 048 418</b>		
2025	Beräknat	27 557 489		
2026	Beräknat	28 993 516		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statlig assistansersättning till personer med funktionsnedsättningar enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.48 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 4:4 Kostnader för statlig assistansersättning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>24 590 527</b>	<b>24 590 527</b>	<b>24 590 527</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	1 024 800	1 792 600	2 574 400
varav BP24	261 000	265 000	269 000
– Höjning schablonersättning	261 000	265 000	269 000
Makroekonomisk utveckling			
Volymer	433 091	1 174 362	1 828 589
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>26 048 418</b>	<b>27 557 489</b>	<b>28 993 516</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Enligt socialförsäkringsbalken ska varje år ett schablonbelopp för assistansersättning bestämmas och beräknas med ledning av de uppskattade kostnaderna för att få assistans. Regeringen meddelar föreskrifter om schablonbeloppet i förordningen (1993:1091) om assistansersättning. Regeringen avser att räkna upp schablonbeloppet med 2,5 procent jämfört med 2023. Schablonbeloppet för assistansersättningen blir därmed 332,60 kronor, en höjning med 8 kronor och 10 öre.

Regeringen föreslår att 26 048 418 000 kronor anvisas under anslaget 4:4 *Kostnader för statlig assistansersättning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 27 557 489 000 kronor respektive 28 993 516 000 kronor.

## 6.7.5 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet

**Tabell 6.49 Anslagsutveckling 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet**

Tusental kronor

2022	Utfall	9 432 033	Anslagssparande	2 909 758
2023	Anslag	11 520 490 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	10 543 673
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>9 709 790</b>		
2025	Beräknat	6 623 990		
2026	Beräknat	6 577 740		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att

- genom riktade insatser ge bättre förutsättningar för en ökad bemanning och kvalitet i omsorgen,
- främja ett hållbart arbetsliv inom vård och omsorg,
- främja kunskaps- och erfarenhetsutbyte inom äldreområdet,
- öka kunskap och kompetens inom äldreområdet,
- öka antalet platser i särskilt boende samt öka antalet bostäder för äldre personer på den ordinarie bostadsmarknaden,
- stödja och utveckla anhörigas och närståendes insatser,
- fördela statsbidrag till pensionärsorganisationer, samt
- fördela statsbidrag till organisationer för dem som vårdar och hjälper närstående.

Anslaget får även användas för utgifter för forskning och för utgifter för medlemskap i internationella organisationer inom äldreområdet och för vissa administrativa utgifter kopplade till bidragsgivningen. Kostnaderna för de administrativa utgifterna får utgöra högst en procent av anslaget.

**Tabell 6.50 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>11 520 490</b>	<b>11 520 490</b>	<b>11 520 490</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 810 700	-4 896 500	-4 942 750
<i>varav BP24</i>		600 000	600 000
– <i>Förlängning av äldreomsorgslyftet</i>	1 250 000	1 250 000	1 250 000
– <i>Avslutad satsning på att motverka delade turer</i>	-600 000		
– <i>Avslutad återhämtningsbonus</i>	-650 000	-650 000	-650 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>9 709 790</b>	<b>6 623 990</b>	<b>6 577 740</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget minskas 2024 till följd av att följande statsbidrag avslutas:

- 300 miljoner kronor för att öka antalet läkarinsatser i äldreomsorgen (statsbidraget ges till regionerna),
- 100 miljoner kronor för att öka antalet specialistundersköterskor i äldreomsorgen m.m.,

- 650 miljoner kronor i återhämtningsbonus,
- 600 miljoner kronor för att motverka delade turer i äldreomsorgen.

Anslaget minskas ytterligare 2024 till följd av att följande tillfälliga förstärkningar upphör:

- 910 miljoner kronor i en tidsbegränsad förstärkning av äldreomsorgslyftet,
- 500 miljoner kronor i en tidsbegränsad förstärkning av investeringsstödet för äldreboende.

Anslaget ökas med 1 250 miljoner kronor per år under åren 2024–2026 till följd av att äldreomsorgslyftet utvecklas och förlängs. Tillsammans med tillgängliga medel på anslaget som sedan tidigare finansierat äldreomsorgslyftet så beräknas satsningen uppgå till 1 700 miljoner kronor per år under perioden 2024–2026.

Sammantaget innebär det att anslaget minskas med knappt 1 811 miljoner kronor mellan 2023 och 2024.

Under 2024 kommer 3 000 miljoner kronor betalas ut till de kommuner som under 2023 uppnått målen i de prestationsbaserade statsbidragen om att minska andelen timanställda och att öka den medicinska kompetensen. Dessa tidsbegränsade satsningar upphör och därför beräknas detta anslag minska med ytterligare 3 000 miljoner kronor från 2025.

Från 2025 beräknas finansieringen genomförandet av tillgänglighetsdirektivet (prop. 2022/23:42) belasta detta anslag som därmed beräknas minska med 87,5 miljoner kronor 2025 och med 83,75 miljoner kronor 2026 och framåt.

Den tidsbegränsade satsningen för att bryta ensamheten bland äldre pågår till 2025 och därför beräknas anslaget minska med 50 miljoner kronor 2026.

Regeringen föreslår att 9 709 709 000 kronor anvisas under anslaget 4:5 *Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 6 623 990 000 kronor respektive 6 577 740 000 kronor.

### **Bemyndigande om ekonomiska åtaganden**

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 4:5 *Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 178 000 000 kronor 2025–2030.

**Skälen för regeringens förslag:** Regeringen avser att besluta om bidrag till forskning om äldre som ska utlysas av Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd. Vidare avser regeringen att besluta om investeringsstöd för att stimulera ombyggnation och nybyggnation av särskilt boende samt bostäder på den ordinarie bostadsmarknaden som riktar sig till personer över 65 år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 4:5 *Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 178 000 000 kronor 2025–2030.

**Tabell 6.51 Beställningsbemyndigande för anslaget 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2030
Ingående åtaganden	1 199 009	939 037	4 203 000			
Nya åtaganden	288 865	3 870 603	1 338 000			
Infriade åtaganden	-548 837	-606 640	-3 363 000	-526 500	-526 500	-1 125 000
Utestående åtaganden	939 037	4 203 000	2 178 000			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>4 305 000</b>	<b>4 203 000</b>	<b>2 178 000</b>			

## 6.7.6 4:6 Statens institutionsstyrelse

**Tabell 6.52 Anslagsutveckling 4:6 Statens institutionsstyrelse**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 818 192	Anslagssparande	64 952
2023	Anslag	1 934 179 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 994 179
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 137 276</b>		
2025	Beräknat	1 703 482 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	1 724 276 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.<sup>2</sup> Motsvarar 1 660 426 tkr i 2024 års prishnivå.<sup>3</sup> Motsvarar 1 650 052 tkr i 2024 års prishnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Statens institutionsstyrelsens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för Statens institutionsstyrelsens uppgift att initiera och stödja forsknings- och utvecklingsverksamhet inom myndighetens verksamhetsområde.

**Tabell 6.53 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 4:6 Statens institutionsstyrelse**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 934 179</b>	<b>1 934 179</b>	<b>1 934 179</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	46 376	97 734	135 468
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	156 721	-328 431	-345 371
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>108 721</i>	<i>179 721</i>	<i>171 721</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-279	-279	-279
– Skjutvapen och explosiva varor - skärpta straff	12 000	27 000	27 000
– Frihetsberövande påföljder för unga			-11 000
– Bibehållen nivå på LVU-subvention	-48 000		
– Förstärkning för säkerhetsarbetet vid SiS	145 000	153 000	156 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 137 276</b>	<b>1 703 482</b>	<b>1 724 276</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.



Statens institutionsstyrelse (SiS) är förvaltningsmyndighet för de hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (särskilda ungdomshem) och lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård samt 22 och 23 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM-hem). Verksamheten är indelad i ungdomsvård, sluten ungdomsvård och missbruksvård. Ungdomsvården och missbrukarvården finansieras till omkring två tredjedelar med avgifter medan sluten ungdomsvård finansieras helt via myndighetens anslag.

I budgetpropositionen för 2023 föreslog regeringen en förlängning av subventioneringen av de kommunala avgifterna vid SiS. Subventionen för 2024 beräknades till 532 miljoner kronor. Regeringen bedömer att 2023:s nivå på subventionen, 484 miljoner kronor är tillräcklig för 2024 och därmed minskar anslaget med 48 miljoner kronor.

Anslaget ökar med 145 miljoner kronor 2024 för att öka säkerheten vid SiS institutioner. Anslaget beräknas öka med 153 miljoner kronor 2025 och med 156 miljoner kronor 2026 för samma ändamål.

Anslaget ökar med 12 miljoner kronor 2024 till följd av beräknade ökade kostnader av de förslag som har lämnats i departementspromemorian Skjutvapen och explosiva varor – skärpta straff för de allvarligare brotten (Ds 2023:11). Från 2025 och framåt beräknas anslaget öka med 27 miljoner kronor per år för ändamålet.

Anslaget beräknas minska med 11 miljoner kronor från 2026 som en konsekvens av förslag som lämnats av Utredningen om frihetsberövande påföljder för unga (SOU 2023:44). Därefter beräknas anslaget minska ytterligare.

Regeringen föreslår att 2 137 276 000 kronor anvisas under anslaget 4:6 *Statens institutionsstyrelse* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 703 482 000 kronor respektive 1 724 276 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 6.54 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Statens institutionsstyrelse**

Tusen koronor

Verksamhet	Ack. Resultat		Intäkter 2024	Kostnader 2024	Resultat 2024	Ack. Resultat utgående 2024
	t.o.m. 2022	2023				
<b>Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras</b>						
Ungdomsvård	133 600	100 000	2 064 000	-2 094 000	-30 000	203 600
Missbruksvård	-193 400	-40 000	614 000	-584 000	30 000	-203 400
<b>Summa</b>	<b>-59 800</b>	<b>60 000</b>	<b>2 678 000</b>	<b>-2 678 000</b>	<b>0</b>	<b>200</b>

Källa: Statens institutionsstyrelse.

## 6.7.7 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.

**Tabell 6.55 Anslagsutveckling 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.**

Tusental kronor

2022	Utfall	523 948	Anslagssparande	145 201
2023	Anslag	1 307 451 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 076 141
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 336 801</b>		
2025	Beräknat	2 915 801		
2026	Beräknat	3 853 801		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag för att stimulera utvecklingen av socialt arbete samt för utgifter för socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård med syftet att stärka det civila försvaret. Anslaget får även användas för vissa administrativa utgifter kopplade till bidragsgivning. De administrativa utgifterna får utgöra högst 1 procent av anslaget. Anslaget får även användas för att medfinansiera programmet för fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.56 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 257 451</b>	<b>1 257 451</b>	<b>1 257 451</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	79 350	1 658 350	2 596 350
<i>varav BP24</i>	323 000	1 859 500	2 797 500
– Bidrag till kommuner för skyddat boende	-14 500	-14 500	-14 500
– Ny LVU		32 000	32 000
– Placeringsneutralt bidrag		484 000	484 000
– Ändrad jobbstimulans inom ekonomiskt bistånd	-57 500	-100 000	-100 000
– Ny socialtjänstlag	70 000	133 000	196 000
– Bemanningssatsning för socialtjänsten	200 000	1 200 000	2 200 000
– Omfördelning av medel för skolsociala team	125 000	125 000	
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 336 801</b>	<b>2 915 801</b>	<b>3 853 801</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget minskas med 200 miljoner kronor då det tidsbegränsade statsbidraget till kommunerna för att subventionera familjehemsplacering upphör.

I budgetpropositionen för 2022 ökades anslaget för att finansiera reformen om skyddat boende och stärkta rättigheter för barn som följer med en våldsutsatt vårdnadshavare i sådant boende. I budgetpropositionen för 2023 minskades anslaget med 211 miljoner kronor för att finansiera ökningarna på andra anslag till följd av reformen. För 2024 minskas anslaget med ytterligare 230,4 miljoner kronor för samma ändamål. Av dessa medel utgör 190,5 miljoner kronor finansiering av en motsvarande ökning av anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* under utgiftsområde 25 Allmänna

bidrag till kommuner. Av dessa medel är 14,5 miljoner en utökad finansiering för socialtjänstens tillämpning av en ny lag som rör medföljande barn i skyddat boende i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen som har tillkommit i budgetpropositionen för 2024.

Under ett antal år har anslaget finansierat en ökning av anslaget 1:8 *Ekonomistyrningsverket* under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi för uppföljning av programmet för fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt. I och med att verksamheten som finansieras av fonden har upphört så upphör också finansieringen ur detta anslag som därmed ökas 2024 med 1 miljon kronor.

Anslaget minskas tillfälligt med 39 miljoner kronor under 2024 för att finansiera genomförandet av tillgänglighetsdirektivet (prop. 2022/23:42). Från 2025 ökas anslaget med motsvarande belopp då finansieringen av direktivet i stället beräknas belasta anslaget 4:5 *Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet*.

I budgetpropositionen för 2023 ökades anslaget med 100 miljoner kronor för att stärka det civila försvaret i socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård. För 2024 ökas anslaget ytterligare med 200 miljoner kronor för ändamålet.

I budgetpropositionen för 2023 ökades anslaget med 10 miljoner kronor för att stärka socialtjänstens arbete mot ungas brottslighet. Anslaget ökas 2024 ytterligare med 10 miljoner kronor för ändamålet.

I budgetpropositionen för 2021 tillfördes anslaget medel i avvaktan på en reform om ökad jobbstimulans i ekonomiskt bistånd. Frågan om ökad jobbstimulans i ekonomiskt bistånd utreds för närvarande (S2022:16) och resurserna föreslås i stället användas för att finansiera nedanstående införande av en ny socialtjänstlag. Anslaget minskas under 2024 med 57,5 miljoner kronor och beräknas minska med 100 miljoner kronor från 2025 och framåt.

Anslaget ökas med 70 miljoner kronor 2024 för införande av en ny socialtjänstlag. För samma ändamål beräknas anslaget öka med 133 miljoner kronor för 2025 och 196 miljoner kronor för 2026.

I samband med införandet av en ny socialtjänstlag införs en särskild tidsbegränsad satsning på ökad bemanning i socialtjänsten 2024 under perioden 2024–2028. För ändamålet ökas anslaget 2024 med 200 miljoner kronor. För samma ändamål beräknas anslaget öka med 1200 miljoner kronor för 2025 och 2200 miljoner kronor för 2026–2028.

Anslaget ökas med 125 miljoner kronor för ökade kostnader i socialtjänsten till följd av en tidsbegränsad satsning på skolsociala team. För samma ändamål beräknas anslaget öka med 125 miljoner kronor under 2025 för att sedan minska med motsvarande belopp 2026 då satsningen upphör. Insatsen finansieras genom en motsvarande minskning under åren 2024–2025 av anslag 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* inom utgiftsområde 16.

Regeringen har för avsikt att under 2024 lämna en proposition om en reformering av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Med anledning av detta beräknas anslaget öka med 32 miljoner kronor från 2025.

Regeringen föreslår att 1 336 801 000 kronor anvisas under anslaget 4:7 *Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 915 801 000 kronor respektive 3 853 801 000 kronor.

## 7 Barnrättspolitik

### 7.1 Mål för området

Målet för barnrättspolitikerna är att barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande (prop. 2008/09:1 utg.omr. 9 avsnitt 3.4, bet. 2008/09:SoU1, rskr. 2008/09:127). Målet grundar sig bl.a. på de åtaganden som Sverige gjort genom att ratificera FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och syftar till att främja och skydda barnets rättigheter och intressen i samhället. Målet innebär att alla barn, oavsett bl.a. ålder, kön, ursprung och funktionsnedsättning, ska få sina rättigheter tillgodosedda.

### 7.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Barnrättspolitikerna är sektorsövergripande. Det innebär att barnets rättigheter och intressen ska genomsyra all politik, liksom alla verksamheter som rör barn. Resultat av genomförda insatser kopplade till barnrättspolitikens mål redovisas inom respektive utgiftsområde, se exempelvis barns rätt till trygg uppväxt och stöd i avsnitt 6 Politik för sociala tjänster, barns rätt till hälsa i avsnitt 4 Folkhälsopolitik, barns rätt till utbildning i utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning avsnitt 3 och barns rätt till skälig levnadsstandard i utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn samt utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet. Det samlade nationella arbetet med mänskliga rättigheter redovisas under utgiftsområde 1 Rikets styrelse avsnitt 11. I detta avsnitt redovisas resultat samt åtgärder som vidtagits för att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter för att uppnå målet med barnrättspolitikerna, såväl strategiskt och systematiskt arbete nationellt och internationellt som särskilda insatser riktade mot barn i olika situationer av utsatthet. Följande resultatindikatorer och bedömningsgrunder används för att redovisa och beskriva barnrättspolitikerna:

- barns delaktighet och inflytande hemma, uppgifter från Barnombudsmannens samlade statistik om barns och ungas levnadsförhållanden,
- barns utsatthet för våld och brott, uppgifter från Stiftelsen Allmänna Barnhuset och Brottsförebyggande rådets (Brå) skolundersökning om brott,
- slutsatser och rekommendationer som FN:s kommitté för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommitté) enligt artiklarna 44 och 45 i barnkonventionen regelbundet tar fram om genomförandet av barnets rättigheter i Sverige,
- resultat från Barnombudsmannens, andra myndigheters och barnrättsorganisationers redovisningar och rapporter.

### 7.3 Resultatredovisning

#### Det strategiska och systematiska arbetet för att tillförsäkra barn deras rättigheter fortsätter

För att ett tydligt barnrättsperspektiv ska genomsyra all verksamhet som rör barn krävs bl.a. ett systematiskt och strategiskt arbete med utgångspunkt i Strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige (prop. 2009/10:232). I strategin betonas bl.a. att all lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionen, att barnets fysiska och psykiska integritet ska respekteras i alla sammanhang och att barn

ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem.

Kunskapsutveckling och kunskapsspridning är centrala delar i strategin, bl.a. i den bemärkelsen att barn ska få kunskap om sina rättigheter och att beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna kunskap i berörda verksamheter. Enligt strategin ska beslut och åtgärder som rör barn följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv.

FN:s barnrättskommitté har i sina senaste rekommendationer från 2023 till Sverige bl.a. fortsatt uttryckt oro över de skillnader som kvarstår när det gäller genomförandet av barnkonventionen i kommuner, vilket leder till att barns tillgång till stöd och tjänster inte är likvärdig (Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges sjätte och sjunde rapport p. 3, 6, 7 och 17, CRC/C/SWE/CO/6–7).

### **Barnets rätt till delaktighet och inflytande**

Barns delaktighet är avgörande för att vid beslut, processer och åtgärder rörande barn kunna beakta barnets bästa. Det är också en grundläggande förutsättning för att kunna analysera konsekvenser för barn och för att verksamheter ska kunna bedrivas i enlighet med barnkonventionen. Barnombudsmannen har under 2022 inhämtat barns och ungas erfarenheter av och åsikter om bl.a. samhällskris, minoritetspolitiken och om hur de kan skyddas från utsatthet som kan leda till att de utnyttjas i kriminella aktiviteter. Resultaten av samtalen har legat till grund för flera redovisningar till regeringen, exempelvis Barnombudsmannens årsrapport 2023 Jag hade vitt hjärta – tidiga samhällsinsatser för att stärka barn och förebygga kriminalitet.

Målgruppsanpassad information riktad direkt till barn har också lagts till på Barnombudsmannens webbplats Mina rättigheter. Flera utredningar har även inhämtat barns och ungas åsikter och erfarenheter inom olika områden, t.ex. betänkandet En uppväxt fri från våld – En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70) och Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40). Även regeringen har träffat och inhämtat åsikter från barn och unga bl.a. i samband med mottagandet av Barnombudsmannens årsrapport och betänkandet Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40). Statistiska centralbyråns (SCB) undersökning om barns och ungas levnadsförhållanden, Barn-Ulf, kommer att utföras under 2023 och resultatet ska redovisas 2024.

### **Åtgärder för att främja genomslaget av barnkonventionen**

Lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter innebär ett förtydligande av att domstolar och rättstillämpare ska beakta de rättigheter som följer av barnkonventionen. Barnets bästa ska beaktas vid avvägningar och bedömningar som görs i mål och ärenden som rör barn och barnets roll som rättssubjekt med egna specifika rättigheter tydliggörs. Det bidrar också till att synliggöra barnets rättigheter, att barnet i högre grad hamnar i fokus i de situationer som gäller barnet och till att skapa en grund för ett barnrättsbaserat synsätt i all offentlig verksamhet. Barnombudsmannen har haft fortsatt uppdrag i regleringsbrevet för 2022 att genomföra stödinsatser utifrån bl.a. promemorian Vägledning vid tolkning och tillämpning av barnkonventionen (Ds 2019:23) samt att samla rättspraxis avseende barnkonventionen från nationella och internationella domstolar i en databas. Under året har även en konferens anordnats av Barnombudsmannen för myndigheter om tolkning och tillämpning av barnkonventionen.

För att barn ska kunna få sina rättigheter tillgodosedda enligt barnkonventionen är det viktigt att de kan utkräva rättigheterna och få upprättelse. Det ställer krav på att myndigheter, regioner och kommuner inom sina verksamhetsområden förmedlar och

tillhandahåller anpassad information till barn om deras rättigheter och om hur rättigheterna kan tillgodoses. Betänkandet Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40) överlämnades till regeringen den 23 augusti 2023.

Att kunskapen om barnets rättigheter ökar bland statliga myndigheter, kommuner och regioner är en förutsättning för att barnkonventionen ska få genomslag i praktiken. För att höja kunskapen och stärka kompetensen pågår sedan 2017 ett särskilt kunskapslyft för barnets rättigheter. Under 2022 hade utöver Barnombudsmannen och länsstyrelserna tio myndigheter ett uppdrag, i respektive myndighets regleringsbrev för 2022, att utveckla den praktiska tillämpningen av barnkonventionen inom sitt verksamhetsområde (Brå, Brottsoffermyndigheten, Försäkringskassan, Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap [MSB], Statens kulturråd, Statens medieråd, SCB, Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse [SiS]). Under 2023 har Barnombudsmannen, länsstyrelserna, Folkhälsomyndigheten, SCB, MSB och SiS fortsatt uppdrag i respektive regleringsbrev för 2023. Redovisningarna för 2022 visar bl.a. att uppdraget har bidragit till att höja och stärka kompetensen hos myndigheterna så att förutsättningarna för att barnkonventionen får genomslag i praktiken stärkts. En mängd interna och externa utvecklingsområden har identifierats och vidtagna åtgärder för att stärka den praktiska tillämpningen av barnets rättigheter i verksamheterna redovisats (se bl.a. utg.omr. 6 avsnitt 5).

Barnombudsmannen har inom ramen för uppdraget om kunskapslyft för barnets rättigheter för 2022 bl.a. lämnat anpassat stöd till myndigheter för den praktiska tillämpningen av barnkonventionen och anordnat möten utifrån olika teman. Vidare har ett digitalt metodstöd tagits fram i syfte att ge stöd till olika verksamheter att på ett strukturerat sätt genomföra provningar av barnets bästa. Länsstyrelserna har haft ett uppdrag i sitt regleringsbrev för 2022 att fortsatt utveckla länsstyrelsernas tillämpning av barnets rättigheter samt stödja arbetet med att säkerställa den praktiska tillämpningen av barnets rättigheter i kommuner och regioner. Stödet har utgjorts av bl.a. regionala nätverksträffar och kompetensutvecklingsinsatser. Minst 258 av landets 290 kommuner har nåtts av länsstyrelsernas stöd för tillämpning av barnets rättigheter. Samtliga länsstyrelser har genomfört insatser för att främja barns och ungas delaktighet och inflytande.

Regeringen har gett Statskontoret ett uppdrag att analysera och följa upp kunskapslyftet för barnets rättigheter i statliga myndigheter, regioner och kommuner. Statskontoret ska, mot bakgrund av resultatet, lämna förslag på hur strukturen för ett långsiktigt kunskapsstöd till statliga myndigheter, kommuner och regioner i frågor som rör barnets rättigheter kan utvecklas. Uppdraget delredovisades den 10 maj 2023 och ska slutredovisas senast den 15 oktober 2023 (S2022/03183).

### **Fortsatta möten med Barnrättsdelegationen**

Barnrättsdelegationen är ett forum för dialog mellan regeringen och civilsamhällesorganisationer i Sverige där även ungdomsorganisationer ingår. Genom dialogen bidrar civilsamhällesorganisationerna med fördjupad kunskap, erfarenheter och perspektiv i olika frågor som rör barnets rättigheter och barnkonventionen. Möten med Barnrättsdelegationen ägde rum i februari, mars, juni och december 2022 samt i maj 2023.

### **Sveriges internationella engagemang för att tillförsäkra barnets rättigheter fortsätter**

Sverige följer och deltar aktivt i arbetet med att främja barnets rättigheter inom FN, EU och Europarådet. Som en del i granskningen av Sveriges genomförande av

barnkonventionen hölls en dialog mellan FN:s barnrättskommitté och Sverige den 16–17 januari 2023 i Genève. I mars 2023 lämnade kommittén sina sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges sjätte och sjunde periodiska rapport (CRC/C/SWE/CO/6–7). Rekommendationerna omfattar ett flertal politikområden. Det finns t.ex. rekommendationer om våld mot barn, barns levnadsförhållanden, hälso- och sjukvård, utbildning, barn i migration och barn som misstänks för brott. Sverige har under lång tid tagit en aktiv roll i det internationella arbetet för ett fullständigt förbud mot barnaga, bl.a. i form av fortsatt engagemang och arbete som det första vägvisarlandet i det globala partnerskapet mot våld mot barn. Under året har Sverige deltagit vid möten med styrelsen och exekutivkommittén. I 65 av FN:s 193 medlemsstater finns i nuläget ett fullständigt förbud mot barnaga. Under ordförandeskapet i EU har Sverige ansvarat för ett flertal möten och konferenser på olika nivåer och områden där barnets rättigheter varit i fokus. Regeringen har bl.a. särskilt framhållit barns rätt till delaktighet. Sverige deltar även bl.a. i EU Network on children's rights. I Europarådet har Sverige deltagit aktivt i arbetet med att genomföra Europarådets strategi för barnets rättigheter (COM (2021) 142) samt Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp (Lanzarotekonventionen).

### **Stärkt stöd till barn i särskilt utsatta situationer fortsätter**

Alla barn ska få sina rättigheter tillgodosedda och inget barn får diskrimineras. Målet för barnrättspolitiken innebär att alla barn, oavsett bl.a. ålder, kön, ursprung och funktionsnedsättning, ska få sina rättigheter tillgodosedda. FN:s barnrättskommitté påpekar i den senaste rekommendationen att Sverige bör fokusera mer på att arbeta förebyggande mot diskriminering och vidta åtgärder för att skydda barn i missgynnade situationer (Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges sjätte och sjunde periodiska rapport 2023 punkt 17). Genom bl.a. Barnombudsmannens och andra aktörers rapporter, FN:s barnrättskommittés granskningar och dialogen med Barnrättsdelegationen får regeringen kunskap om vilka grupper av barn som är särskilt utsatta för rättskränkningar och övergrepp.

### **Tydliga skillnader i uppväxtvillkor**

Alla barn ska ges möjlighet till trygghet och utveckling, men barns förutsättningar ser olika ut och påverkas av skillnader i uppväxtvillkor. Socioekonomisk utsatthet, osäkra boendeförhållanden och ökad segregation är faktorer som påverkar barns uppväxtvillkor. Även funktionsnedsättning och placering utanför det egna hemmet kan påverka barnets hälsa och skolresultat och därmed förutsättningar. Socialstyrelsen har under 2022 och 2023 fått extra medel att fördela till barnrättsorganisationer som arbetar med stöd till barn i utsatta situationer och under året har flera åtgärder vidtagits för att stärka och utveckla insatser till barn och unga i utsatta situationer inom flera politikområden (se bl.a. avsnitt 6, utg.omr. 13 avsnitt 4, 5 och 6, utg.omr. 16 avsnitt 3 och utg.omr. 17 avsnitt 15).

Statistik från Kronofogdemyndigheten visar att 575 barn var berörda av vräkningar under 2022 (572 barn 2021), vilket är det högsta antalet sedan 2012. Det finns dock stora geografiska skillnader. Barnets rätt till en god levnadsstandard är grundläggande för att barn ska kunna utvecklas på ett gynnsamt sätt. Målet med den ekonomiska familjepolitiken är att bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer, att minska skillnader i de ekonomiska villkoren mellan hushåll med och utan barn och att bidra till ett jämställt föräldraskap (se utg.omr. 12).

Levnadsförhållandena för barn med funktionsnedsättning påverkas av många olika faktorer, bl.a. genom beroendet av andra människor och sårbarhet i många situationer.

Det är exempelvis dubbelt så vanligt att barn med funktionsnedsättning utsätts för övergrepp och våld än barn utan funktionsnedsättning. Unga med multipel funktionsnedsättning samt neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och psykiatriska tillstånd är särskilt utsatta för alla typer av våld och övergrepp (se utg.omr. 13 avsnitt 5). Funktionshinderspolitik kring arbetet med Strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken 2021–2031 redovisas i avsnitt 5. I myndigheternas uppföljning av strategin ska de även bl.a. lämna en redogörelse för åtgärder som har vidtagits för att barnrättsperspektivet ska beaktas.

### **Fortsatta satsningar för att främja barns fysiska och psykiska hälsa**

Under 2022 gjordes flera satsningar för att främja barns hälsa och stärka förutsättningarna för att alla barn ska ha rätt till bästa möjliga hälsa, tillgång till hälso- och sjukvård och rehabilitering. Genom överenskommelsen mellan staten och SKR inom området psykisk hälsa och suicidprevention har ca 1,6 miljarder kronor fördelats till kommuner och regioner för att stärka och utveckla deras arbete. Barn och unga är en särskilt prioriterad målgrupp i satsningen som har som delmål att stärka barnrättsperspektivet, i enlighet med barnkonventionen. Regeringen har vidare fördelat ca 3,1 miljarder kronor genom överenskommelsen mellan staten och SKR om god och nära vård. Den nära vården har en viktig roll både vad gäller förebyggande och främjande insatser och hälso- och sjukvård för barn och unga. Vidare har flera insatser genomförts inom ramen för folkhälsopolitiken. Detta innefattar ett uppdrag till flera myndigheter att förbereda och införa ett fritidskort för barn och unga som ska ge barn och unga ökad tillgång till idrott, kultur, friluftsliv och annat föreningsliv (S2023/01303) samt ett uppdrag till Folkhälsomyndigheten att, i samverkan med Socialstyrelsen, genomföra en kartläggning och ta fram ett förslag till en nationell strategi för att utveckla och intensifiera arbetet med att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet (S2023/01137)(se avsnitt 3, 4, 5 och utg.omr. 13 avsnitt 4 och 5).

### **En uppväxt fri från våld**

Alla barn har rätt att skyddas från alla former av våld. Våld mot barn är ett globalt folkhälsoproblem som hotar barnets rätt till hälsa, liv och utveckling på både kort och lång sikt, i barndomen liksom i vuxenlivet. Sverige är ett föregångsland i arbetet för att förebygga och bekämpa våld mot barn. Även om mycket har gjorts för att säkerställa barnets rätt till skydd mot våld utsätts fortfarande många barn och mörkertalet är sannolikt stort (Barnmisshandel BrÅ). Arbetet för att motverka våld mot barn berör flera politikområden och redovisas inom respektive utgiftsområde (se framför allt avsnitt 6, utg.omr. 4 och 13 avsnitt 4 och 5).

Sedan 2000 har Stiftelsen Allmänna Barnhuset i samarbete med Karlstads universitet vart femte år, med medel från regeringen, genomfört en nationell kartläggning av våld mot barn. Enligt kartläggningen om våld mot barn från 2022 svarade 57 procent av de tillfrågade eleverna från årskurs 9 i grundskolan (drygt 5 800 elever) att de hade varit utsatta för någon form av våld av en vuxen och/eller jämnårig under uppväxten (48 procent av pojkarna, 65 procent av flickorna och 80 procent av de icke-binära). Andelen barn som rapporterat att de utsatts för fysiskt våld av en förälder har minskat över tid sedan 2006 men ligger på samma nivå sedan mätningen 2011 (ca 13 procent). Däremot har försummelse samt psykiskt våld av en förälder ökat signifikant sedan 2016 från 9 till 12 procent. Vidare uppgav ca 8 procent att de utsatts för allvarliga former av fysiskt våld, 10 procent att de upplevt våld mellan vuxna i familjen och ca 6 procent rapporterade att de utsatts för fysiskt våld av en vuxen vid upprepade tillfällen. Sexuella övergrepp, främst digitalt, har ökat betydligt sedan 2016, från ca 20 procent till 28 procent. Fler unga med funktionsnedsättning har erfarenheter av sexuella övergrepp i jämförelse med unga utan funktionsnedsättning.



Funktionsnedsättning eller kronisk sjukdom hos barnet, dålig familjeekonomi, att bo mestadels med endast en förälder samt missbruk, psykisk sjukdom, suicidproblematik och kriminalitet hos föräldrarna var starkt förknippat med våld och multiutsatthet.

Betänkandet En uppväxt fri från våld – En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70) överlämnades till regeringen den 18 januari 2023. Betänkandet innehåller förslag om en strategi med ett övergripande mål, långsiktiga mål med tillhörande prioriterade insatsområden samt en struktur för strategins genomförande där Folkhälsomyndigheten föreslås få en central roll. Till varje insatsområde har utredningen även lämnat ett antal förslag på åtgärder. Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Barn omfattas även av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10), handlingsplanen mot prostitution och människohandel och åtgärdsprogrammet för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2021–2023 (A2021/02397) (se utg.omr. 13 avsnitt 5). En rad åtgärder har vidtagits för att stärka skyddet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Utredningen om åtgärder mot kontroller av flickors och kvinnors sexualitet (Ju 2021:16) lämnade den 30 juni 2023 sitt betänkande som bl.a. innehåller förslag om att s.k. oskuldskontroller och oskuldsgrepp ska kriminaliseras.

Utredningen om barns skydd mot sexuella kränkningar samt vissa frågor om brott mot kvinnor och äldre (Ju 2022:01) har i uppdrag att se över det straffrättsliga skyddet mot sexuella kränkningar av barn i åldern 15–17 år, särskilt i förhållande till utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling. Utredaren ska också bl.a. se över regelverket om utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, köp av sexuell tjänst och koppleri i fråga om prostitution genom användande av internetbaserade verktyg, i synnerhet när det gäller minderåriga och s.k. sugardejting (dir. 2022:7 och dir 2023:17). Uppdraget ska redovisas senast den 24 november 2023.

Statens medieråds arbete för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan redovisas inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, avsnitt 14.

### **Brottsförebyggande åtgärder för att skydda barn från att bli utsatta och utnyttjas i kriminalitet**

Skolundersökningen om brott 2021 (Brå) visar att 45 procent av eleverna i årskurs 9 har utsatts för stöld, misshandel, hot, rån eller sexualbrott minst en gång under de senaste tolv månaderna, vilket är en minskning från 48 procent 2019 och den lägsta nivån sedan 2015. Den vanligaste brottsplatsen är i skolmiljön. Bland pojkar är det vanligast att de utsatts för stöldbrott (26 procent) följt av misshandel (21 procent). Bland flickor är det vanligast att de utsatts för sexualbrott (24 procent) följt av stöldbrott (21 procent). Skillnaden mellan flickor och pojkar är störst när det gäller sexualbrott, där 24 procent av flickorna är utsatta jämfört med 6 procent av pojkarna. Skillnaden är också stor när det gäller rån, där 4 procent av pojkarna är utsatta jämfört med 1 procent av flickorna. Svenskfödda elever med två utrikesfödda föräldrar samt utrikesfödda elever uppger utsatthet för brott i större utsträckning än svenskfödda elever med minst en svenskfödd förälder. Störst andel utsatta finns bland elever med svaga ekonomiska resurser följt av elever med skilda eller separerade föräldrar. Av dem som varit utsatta för brott är det vanligt att oro för brott medfört någon form av begränsning i vardagen (57 procent av flickorna och 44 procent av pojkarna). Det finns också ett tydligt samband mellan att begå brott och utsättas för brott. En majoritet av dem som uppger att de begått brott under det senaste året har själva också utsatts för brott.

Brå har ett uppdrag att studera hur barn och unga involveras i och utnyttjas av kriminella nätverk (Ju2022/01405). Uppdraget ska redovisas senast den 1 november 2023. Polismyndigheten, Socialstyrelsen och SiS har ett uppdrag att senast den 29 september 2023 föreslå en samverkansstruktur för arbete med barn och unga i och i närheten av miljöer kopplade till organiserad brottslighet (Ju2023/00972, se vidare utg.omr. 4 och 16). Även Barnombudsmannen har ett uppdrag i myndighetens regleringsbrev för 2023 att ha en aktiv roll i det brottsförebyggande arbetet och att inhämta barns och ungas åsikter och erfarenheter. Barnombudsmannens årsrapport 2023 ”Jag hade vitt hjärta – tidiga samhällsinsatser för att stärka barn och förebygga kriminalitet” lyfter problemen med att ojämlikheten bland barn i Sverige är stor och ökar inom flera områden bl.a. avseende hälsa, ekonomi och skolresultat. Multiutsatthet, en uppväxt präglad av otrygghet och ojämlikhet, kan utgöra en grogrund för utanförskap och kriminalitet senare i livet. Missbruk hos föräldrar, att utsättas för våld och övergrepp, tidiga skolmisslyckanden samt problematiska kamratrelationer är exempel på riskfaktorer för att ett barn senare ska hamna i kriminalitet. De skyddsfaktorer som identifierats är exempelvis stark anknytning till minst en av föräldrarna, en positiv skolanknytning och umgänge med prosociala kamrater. Barnombudsmannen lyfter i sin rapport att det krävs en perspektivförskjutning från enbart repressiva åtgärder till fler tidiga samordnade förebyggande insatser för barn. Samhällets förmåga att upptäcka barn som växer upp i våld och försummelse måste stärkas och därefter måste de få rätt stöd och insatser i tid (se även utg.omr 16).

Den 1 juli 2023 trädde lagändringar i kraft som regeringen föreslagit i propositionen Skärpta straff för brott i kriminella nätverk. Bland annat infördes ett nytt brott – involverande av en underårig i brottslighet – som gör det straffbart att involvera personer under 18 år i brott eller brottslig verksamhet (prop. 2022/23:53, bet. 2022/23:Ju08, rskr. 2022/23:179).

### **Rättigheter för barn inom den sociala barn- och ungdomsvården**

Alla barn har vid behov rätt till skydd och stöd från statens sida. Barn och unga i samhällsvård är en särskilt utsatt grupp med varierande behov och förutsättningar. Antalet barn och unga som någon gång under året fått heldygnsinsats i form av vård utanför det egna hemmet fortsätter att sjunka. Under 2021 fick 26 200 barn heldygnsvård, 54 procent pojkar och 46 procent flickor, vilket är knappt 4 900 färre än 2019. Enligt uppgifter från Inspektionen för vård och omsorg (IVO) förekommer det att barn och unga utsätts för våld, kränkningar och övergrepp av både medboende och personal, och flickor är mer otrygga än pojkar. Fortsatt finns brister i kommunernas handläggning av ärenden som rör barn i samhällets vård, i hela kedjan från utredning till uppföljning efter avslutad placering. IVO lyfter särskilt brister på SiS särskilda ungdomshem inom områden som har en direkt påverkan på de ungas trygghet, såsom brister i bemötande, kompetens och bemanning. Barn och unga, särskilt flickor, utsätts för våld, hot, kränkningar och avskiljningar som inte har stöd i lag (Vad har IVO sett 2022?) (se vidare avsnitt 6).

### **Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina**

Barnombudsmannen har med anledning av Rysslands aggression mot Ukraina haft ett uppdrag, i myndighetens regleringsbrev, att föra löpande dialog med civilsamhället och erbjuda stöd till berörda aktörer med att anpassa information och kunskap till barn om de rättigheter de har inom olika delar av samhället. Inom ramen för uppdraget har bl.a. webbplatsen Mina rättigheter utvecklats med en temasida riktad till barn (S2022/01938). Inom ramen för det svenska EU-ordförandeskapet hölls ett högnivåmöte den 1 juni 2023 om barns rättigheter med fokus på frågor kring

barnskydd och Ukrainas återuppbyggnad inom det sociala området där Barnombudsmannen bl.a. ansvarade för barns deltagande vid konferensen. Vid mötet antogs en deklaration om skydd av ukrainska barn och ett samarbetsavtal mellan Regeringskansliet (Socialdepartementet) och Ministry of Social Policy i Ukraina i frågor som rör skydd av ukrainska barn som drabbats av den ryska fullskaliga invasionen.

## 7.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Barnrättspolitiken ska genomsyra all politik som rör barn och bedömningar görs inom respektive utgiftsområde. Regeringens samlade bedömning är att de insatser som hittills vidtagits inom ramen för barnrättspolitiken bidrar till utveckling, samtidigt som det behövs ett fortsatt systematiskt och strategiskt arbete för att uppfylla målet om att barn ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande. Barns möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda ser fortfarande olika ut och det förekommer bl.a. skillnader mellan kommuner och regioner i hur de beaktar barnets bästa och låter barn komma till tals.

Barn är experter på sin egen situation och har rätt till delaktighet och inflytande. För att barn ska kunna få sina rättigheter tillgodosedda är det viktigt att de kan utkräva dem och få upprättelse. Trots detta uppstår det fortfarande situationer där barn saknar kunskap, stöd och tillgång till rättsmedel vid överträdelser av barnkonventionen. Regeringens bedömning är att det behövs fortsatta åtgärder för att synliggöra barnets rättigheter och skapa förutsättningar för ett barnrättsbaserat synsätt i all offentlig verksamhet. För att säkerställa barnets rättigheter i praktiken spelar systematiska och strategiska insatser en central roll. De insatser som har genomförts inom ramen för kunskapslyftet för barnets rättigheter bedöms bidra till att ge fördjupad kunskap och verktyg hos offentliga aktörer om hur man kan tillämpa barnkonventionen i praktiken. Att anamma ett barnrättsperspektiv handlar om attityder, kunskap och arbetssätt. Det ska spegla synen på barn som fullvärdiga rättighetsbärare med egna specifika rättigheter vilka ska bemötas med respekt i alla sammanhang. Alla barn har rätt till en trygg uppväxt och ska ges bästa möjliga förutsättningar att utvecklas och forma sitt eget liv. Vårt samhälle ska präglas av respekt för alla barns lika och okränkbara värde.

Målet med barnrättspolitiken är att alla barn, oavsett bl.a., ålder, kön, ursprung, funktionsnedsättning, sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck ska få sina rättigheter tillgodosedda. Att barn utsätts för våld är oacceptabelt, och trots en tydlig målsättning om att inget barn ska utsättas för våld drabbas barn och unga av våld i Sverige under sin uppväxt. Regeringen ser allvarligt på att mer än hälften av alla barn i årskurs nio uppger att de har varit utsatta för någon form av våld under sin uppväxt och nästan hälften uppger att de har varit utsatta för någon form av brott det senaste året. Barn i utsatta situationer är särskilt utsatta för rättighetskränkningar och övergrepp. Trots genomförda insatser är rätten till utveckling och trygghet och att skyddas från våld fortfarande inte fullt tillgodosedd för alla barn.

## 7.5 Politikens inriktning

Barn är individer med egna rättigheter och ett tydligt barnrättsperspektiv ska genomsyra all verksamhet som rör barn. Inom barnrättspolitiken initieras och samordnas processer i syfte att främja och skydda barnets intressen och rättigheter i samhället, samtidigt som särskilda insatser ofta sker inom andra utgiftsområden.

## **Fortsatt behov av ett strategiskt och systematiskt arbete för att tillförsäkra barn deras rättigheter**

Det ankommer på var och en att respektera barnets rättigheter och på staten att garantera barnets rättigheter. Regeringen kommer fortsatt att vidta åtgärder för att säkerställa att barnkonventionen får genomslag inom olika politikområden för att alla barn ska få sina rättigheter tillgodosedda. Det krävs ett fortsatt långsiktigt, systematiskt och strategiskt arbete med utgångspunkt i barnkonventionen och Strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige (prop. 2009/10:232) för att barnets rättigheter ska få genomslag i praktiken. I detta arbete har Barnombudsmannen en central roll.

Barn och unga har rätt till delaktighet och inflytande och deras erfarenheter och åsikter ska tas tillvara. För att kunna utkräva sina rättigheter behöver de ha kännedom om dem och kunskap om vart de ska vända sig när de behöver stöd eller vill klaga på rättighetskränkningar. Regeringen anser att arbetet med barns möjligheter till delaktighet och inflytande måste fortsätta. Betänkandet Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40) överlämnades till regeringen den 23 augusti 2023. Förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

I arbetet med att barnets rättigheter ska få genomslag är det civila samhällets organisationer en viktig samarbetspart. Regeringen för en systematisk dialog med organisationer inom ramen för Barnrättsdelegationen och är medveten om vikten av kontinuerligt stöd för att organisationerna ska kunna bedriva en verksamhet med kvalitet för barn. Regeringen avser att fortsatt delta i arbetet med att stärka skyddet av barnets rättigheter på internationell nivå.

## **Fortsatt stort behov av insatser för barn i utsatta situationer**

Regeringen ska arbeta för att säkerställa att alla barn ska få sina rättigheter tillgodosedda och åtnjuta det skydd och det stöd som lagstiftningen garanterar. Det är angeläget att arbetet med att uppmärksamma de barn som löper förhöjd risk att utsättas för rättighetskränkningar fortsätter. För att säkerställa barns rättigheter och förbättra barns uppväxtvillkor i områden med socioekonomiska utmaningar krävs en rad insatser inom olika utgiftsområden (se avsnitt 6, utg.omr. 12, utg.omr. 13 avsnitt 4, 5 och 6, utg.omr. 16 avsnitt 3 och utg.omr. 18 avsnitt 3).

Regeringen satsar på att motverka psykiska ohälsa som är mer utbredd bland barn och unga jämfört med andra åldersgrupper (se avsnitt 3 och 4 samt utg.omr. 17 avsnitt 15).

Regeringen prioriterar arbetet med att stärka barnets rättigheter högt och det finns ett stort behov av reformer där barnets bästa ska väga tyngst. Regeringen avser därför att fortsatt prioritera det brottsförebyggande arbetet. Föräldrar eller i förekommande fall andra vårdnadshavare och barn ska kunna få stöd i tid om föräldraskapet brister. Tryggheten och säkerheten för placerade barn ska säkerställas och alla barn i behov av placering enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, ska få det. Det som där bedöms vara barnets bästa ska alltid väga tyngre än föräldrarnas vilja. Barnets ställning som egen rättighetsbärare ska förstärkas i LVU. Det är en del av det paradigmskifte som behövs i svensk lagstiftning (se avsnitt 6 och utg.omr. 4).

Barnkonventionen ställer långtgående krav på att skydda barn mot alla former av våld och övergrepp. Regeringen anser att skyddet behöver säkerställas för barn som utsätts för eller riskerar att bli utsatta för t.ex. våld, hedersrelaterat förtryck eller kriminella miljöer och att det strategiska arbetet för att förebygga och bekämpa våld mot barn ska fortsätta. Betänkandet En uppväxt fri från våld – En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70) bereds för närvarande inom

Regeringskansliet (se även utg.omr. 4, utg.omr. 13 avsnitt 5 och utg.omr. 17 avsnitt 14).

## 7.6 Budgetförslag

### 7.6.1 5:1 Barnombudsmannen

**Tabell 7.1 Barnombudsmannen**

Tusental kronor

2022	Utfall	24 520	Anslagssparande	1 749
2023	Anslag	27 181 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	27 774
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>27 501</b>		
2025	Beräknat	28 421 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	29 099 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 27 502 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 27 501 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Barnombudsmannens förvaltningsutgifter.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 7.2 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 5:1 Barnombudsmannen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>27 181</b>	<b>27 181</b>	<b>27 181</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	779	1 714	2 404
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-459	-474	-486
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-459</i>	<i>-459</i>	<i>-459</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-179	-179	-179
– Generell besparing i statsförvaltningen	-280	-280	-280
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>27 501</b>	<b>28 421</b>	<b>29 099</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusivt beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusivt pris- och löneomräkning.

Anslaget minskar med 280 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 27 501 000 kronor anvisas under anslaget 5:1 *Barnombudsmannen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 28 421 000 kronor respektive 29 099 000 kronor.

## 7.6.2 5:2 Barnets rättigheter

**Tabell 7.3 Anslagsutveckling 5:2 Barnets rättigheter**

Tusental kronor

2022	Utfall	41 298	Anslagssparande	962
2023	Anslag	62 261 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	61 782
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>62 261</b>		
2025	Beräknat	42 261		
2026	Beräknat	42 261		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att förverkliga barnets rättigheter i Sverige med utgångspunkt i barnkonventionen.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 7.4 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 5:2 Barnets rättigheter**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>62 261</b>	<b>62 261</b>	<b>62 261</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer		-20 000	-20 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>62 261</b>	<b>42 261</b>	<b>42 261</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen beräknar att anslaget minskar med 20 000 000 kronor 2025 till följd av att den tidsbegränsade förstärkningen av verksamhetsstödet till organisationer som arbetar med stöd till barn i utsatta situationer upphör.

Regeringen föreslår att 62 261 000 kronor anvisas under anslaget 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 42 261 000 kronor respektive 42 261 000 kronor.



## 8 Forskning

### 8.1 Mål för området

I den forsknings- och innovationspolitiska propositionen Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige (prop. 2020/21:60) presenterades mål och delmål för forskningspolitiken. Målet för forskningspolitiken är att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation, där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd, näringslivets konkurrenskraft och svarar mot de samhällsutmaningar vi står inför, både i Sverige och globalt.

### 8.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Den samlade forskningspolitiken redovisas i utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, under avsnitt 6 Forskning. I detta avsnitt redovisas resultat relaterade till anslagen 6:1 *Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning* och 6:2 *Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning*. Indikatorer och bedömningsgrunder i detta avsnitt rör kvalitetsförstärkning av forskningen, samverkan, samhällspåverkan och jämställdhet. Underlag för bedömningen av hur verksamheten vid Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) bidrar till att nå forskningspolitikens mål är myndighetens resultatredovisning i årsredovisningen samt övriga rapporter som myndigheten lämnat under 2022 och första halvåret 2023.

### 8.3 Resultatredovisning

#### Fortsatt utveckling av forskningsfinansieringen

Under 2022 prövade Forte 1 271 ansökningar om bidrag med en beviljandegrad på 15,5 procent, vilket är en något högre beviljandegrad jämfört med de senaste fem åren. Under året slutfördes 9 utlysningar av Forte där 185 ansökningar beviljades forskningsmedel till ett totalt belopp om 567 miljoner kronor. Av beviljade medel 2022 fördelat på Fortes huvudområden gick 47 procent till hälsa, 27 procent till arbetsliv och 25 procent till välfärd. Under året utbetalades 826 miljoner kronor, vilket är en ökning med 5 miljoner kronor jämfört med 2021 och med 83 miljoner kronor jämfört med 2020. Av utbetalda medel gick 46 procent till hälsa, 30 procent till arbetsliv och 23 procent till välfärd. De senaste åren har området hälsa ökat i relation till Fortes två övriga huvudområden. Utvecklingen beror delvis på satsningar inom vårdforskning och det nya programmet för forskning om psykisk hälsa, delvis på att söktrycket har varit fortsatt högt inom området. Under 2022 inkom 49 procent av ansökningarna inom området hälsa och 89 bidrag beviljades, 29 procent av ansökningarna inkom inom område arbetsliv och 54 bidrag beviljades, och 21 procent av ansökningarna inkom inom område välfärd och 49 bidrag beviljades. Det genomsnittliga bidraget för beviljade projekt under 2022 var 1,49 miljoner kronor. Forte har i årsredovisningen för 2022 ändrat myndighetens redovisning av genomsnittligt bidragsbelopp varför jämförelser med tidigare år inte är möjliga. Ändringen syftar bl.a. till att underlätta jämförelser med andra forskningsfinansiärer.

Forte har under året utvecklat forskningsfinansieringen, för att i ännu högre grad kunna identifiera och ge medel till forskning av högsta kvalitet som också leder till



samhällsnytta. Bl.a. har transparens och tydlighet i beredningsprocesser förbättrats genom utvecklade bedömningskriterier, rutiner och instruktioner till granskare och forskare. Forte har även genomfört en pilotutlysning kring nyttiggörande av forskningsresultat, vars syfte bl.a. var att bidra till det svenska genomförandet av Agenda 2030 och andra riksdagsbundna mål inom Fortes områden. Myndighetens arbete med att utveckla resultatindikatorer för att kunna bedöma måluppfyllelse har fortsatt. Under 2022 utvecklades bland annat en indikator för att följa upp samverkan mellan forskning och omgivande samhälle.

## Forskning som svarar mot samhällsutmaningar

Inom det nationella forskningsprogrammet (NFP) för arbetslivsforskning genomförde Forte under 2022 en utlysning av nätverksbidrag för kunskapsutbyte. Tre nätverk beviljades finansiering på sammanlagt 1,5 miljoner kronor. En utlysning för forskning om framtidens arbetsliv har också genomförts tillsammans med NordForsk. Fem treåriga projekt beviljades finansiering, samtliga med svenska deltagare. Budgeten uppgick till 47 miljoner kronor varav 15 miljoner kronor var bidrag från Forte. Två webinarier har också genomförts för att synliggöra verksamheten och nå ut med kunskap.

Forte har inom NFP tillämpad välfärdsforskning fördelat forskningsmedel genom två utlysningar. Dessa omfattade samtliga prioriterade forskningsområden i programmet och resulterade i att 13 forskningsprojekt beviljades medel om totalt 66 miljoner kronor för perioden 2022–2025. En utlysning av planeringsbidrag har även genomförts under året som resulterade i att 15 projekt fick finansiering till ett totalt värde av 7,4 miljoner kronor. Planeringsbidragen ska användas under 2023 för att genomföra aktiviteter för att förbereda för senare forskningsprojekt. Under året har också tre digitala seminarier med fokus på interventionsforskning samt en digital nätverksträff för forskare som finansieras genom programmet arrangerats.

Under 2022 fokuserade Fortes arbete inom NFP psykisk hälsa på att färdigställa den strategiska forskningsagendan, som också publicerades under våren 2023. Inom programmet har fyra forskningsområden identifierats som prioriterade. En första utlysning genomfördes även 2022 med fokus på barns och ungas psykiska hälsa. Totalt inkom 153 ansökningar varav 21 beviljades projektbidrag om totalt 126 miljoner kronor. En utlysning om barns och ungas välfärd i det post-pandemiska Norden genomfördes också under 2022 i samarbete med NordForsk. Beslut med anledning av utlysningen kommer att fattas 2023. Flera utåtriktade aktiviteter har även genomförts för att skapa kunskap om programmet och forskningsområdet.

Forte fick i myndighetens regleringsbrev för 2022 ett uppdrag att under året finansiera forskning om prevention och folkhälsa med 30 miljoner kronor. Under 2022 togs det fram en inriktningsförklaring för satsningen som beskriver vision och mål samt identifierade kunskapsbehov. I slutet av 2022 öppnade Forte en utlysning som ska bidra till att bygga upp nya eller stärka befintliga forskningsmiljöer inom området. Beslut med anledning av utlysningen kommer att fattas under 2023.

Inom äldreområdet lät Forte under 2022 kartlägga och sammanställa kunskaps- och forskningsbehov som visar på att det finns kunskapsbehov inom ett flertal områden. Tillsammans med det indiska forskningsrådet för medicinsk forskning (ICMR) genomfördes en utlysning inom äldreområdet som syftar till att stimulera tvärvetenskaplig och innovativ forskning om åldrande och hälsa. Beslut med anledning av utlysningen kommer att fattas under 2023.

Under 2022 samarbetade Forte med Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) och Vetenskapsrådet samarbetat en halvtidsutvärdering av

de sju NFP som startade 2017. Utvärderingen visar bl.a. att det inom samtliga program har producerats ny kunskap i tvärvetenskaplig och tvärsektoriell samverkan.

### Jämställdhet

Fortes mål är att fördelningen av forskningsmedel ska ske i en kvalitetssäkrad, transparent och jämställd process där medel söks i konkurrens. För att få bättre kunskapsunderlag om bedömningsprocessen uppdaterade Forte under 2022 den årliga enkäten till beredningsgrupper med frågor om jämställda beredningsprocesser, reviderade informationsmaterialet för granskare och gjorde förändringar i utbildningen för beredningsgrupper kopplat till jämställdhet.

Under 2022 var beviljandegraden 13,6 procent för kvinnor och 14,1 procent för män. Föregående år hade både kvinnor och män en något lägre beviljandegrad, 12 procent för kvinnor och 13 procent för män. Av de sökande som beviljades forskningsmedel var 63 procent kvinnor och 37 procent män. Det genomsnittliga beviljade projektbidraget var för män 1,51 och för kvinnor 1,47 miljoner kronor. Jämförelser med föregående år är inte möjliga i denna del då Forte ändrat redovisningen av genomsnittligt bidragsbelopp.

## 8.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Forte har fortsatt sitt arbete med att utveckla kvaliteten på forskningsfinansieringen och resultatindikatorer. Regeringen bedömer att Fortes arbete med att utveckla forskningsstödet bidrar till regeringens mål om en övergripande kvalitetsförstärkning av forskningen. Inom ramen för de nationella forskningsprogrammen, och andra särskilda satsningar, har Forte jobbat aktivt med förankring, samverkan och spridning av information och forskningsresultat. Regeringen bedömer att arbetet bidrar till målet att samverkan och samhällspåverkan ska öka och till att den forskning som beviljas medel ska bidra till kunskap som svarar mot identifierade samhällsutmaningar.

## 8.5 Politikens inriktning

Politikens inriktning för forskning redovisas inom utgiftsområde 16 avsnitt 6 forskning. Inom utgiftsområde 9 har regeringen beslutat om flera forskningssatsningar för att möta samhällsutmaningar inom bl.a. området hälsa och välfärd som har presenterats i den forsknings- och innovationspolitiska propositionen Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige (prop. 2020/21:60).

Fortes roll i genomförandet av forskningspolitiken är betydelsefull, inte minst när det gäller myndighetens strategiska arbete med kunskapsspridning, nyttiggörande och samverkan inom ramen för de tre nationella forskningsprogrammen om psykisk hälsa, arbetslivsforskning och tillämpad välfärdsforskning. Satsningarna på äldreforskning respektive prevention och folkhälsa fortsätter i syfte att stärka forskningen om de utmaningar som finns inom äldreområdet, bl.a. när det gäller vård och omsorg om äldre, och för att öka kunskapen om preventiva åtgärder och deras effekter på folkhälsan. Regeringen anser att arbetet för att skapa förutsättningar för en god och jämlik hälsa behöver prioriteras och att forskning är en viktig del i att öka kunskapen.

## 8.6 Budgetförslag

### 8.6.1 6:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning

**Tabell 8.1 Anslagsutveckling 6:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning**

Tusental kronor

2022	Utfall	39 465	Anslagssparande	1 193
2023	Anslag	54 988 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	54 708
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>56 256</b>		
2025	Beräknat	58 335 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	59 780 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 56 256 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 56 256 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärds förvaltningsutgifter.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 8.2 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 6:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>54 988</b>	<b>54 988</b>	<b>54 988</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 188	4 301	5 770
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-920	-954	-978
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	-920	-920	-920
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-348	-348	-348
– Generell besparing i statsförvaltningen	-572	-572	-572
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>56 256</b>	<b>58 335</b>	<b>59 780</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 572 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 56 256 000 kronor anvisas under anslaget 6:1 *Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 58 335 000 kronor respektive 59 780 000 kronor.

## 8.6.2 6:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning

**Tabell 8.3 Anslagsutveckling 6:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd:  
Forskning**

Tusental kronor

2022	Utfall	783 639	Anslagssparande	715
2023	Anslag	819 503 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	813 195
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>819 503</b>		
2025	Beräknat	819 503		
2026	Beräknat	819 503		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att finansiera forskning om arbetsliv, socialvetenskap och folkhälsovetenskap samt kostnader för utvärderingar, beredningsarbete, kommunikationsinsatser, konferenser, vissa resor och seminarier som är kopplade till forskningsstödet.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 8.4 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 6:2 Forskningsrådet för  
hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>819 503</b>	<b>819 503</b>	<b>819 503</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>819 503</b>	<b>819 503</b>	<b>819 503</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 819 503 000 kronor anvisas under anslaget 6:2 *Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 819 503 000 kronor för respektive år.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 6:2 *Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 200 000 000 kronor 2025–2030.

**Skälen för regeringens förslag:** Den forskning som Forte finansierar ges vanligen i form av flerårigt stöd. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 6:2 *Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 200 000 000 kronor 2025–2030.

**Tabell 8.5 Beställningsbemyndigande för anslaget 6:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2030
Ingående åtaganden	1 482 103	1 357 199	1 560 309			
Nya åtaganden	636 506	900 377	1 328 235			
Infriade åtaganden	-761 410	-697 267	-688 544	-722 044	-540 535	-937 421
Utestående åtaganden	1 357 199	1 560 309	2 200 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>2 300 000</b>	<b>2 200 000</b>	<b>2 200 000</b>			

# Utgiftsområde 10

## Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

## Utgiftsområde 10 – Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

### Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	3
2	Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning ....	5
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	5
2.2	Utgiftsutveckling.....	5
2.3	Skatteutgifter .....	6
2.4	Mål för utgiftsområdet.....	7
2.5	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	7
2.6	Resultatredovisning.....	7
2.6.1	Sjukfrånvarons utveckling.....	7
2.6.2	Aktörer i sjukskrivningsprocessen .....	18
2.7	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	23
2.8	Politikens inriktning .....	24
2.9	Budgetförslag.....	26
2.9.1	1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m. ....	26
2.9.2	1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m. ....	29
2.9.3	1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning .....	30
2.9.4	1:4 Arbetsskadeersättningar m.m.....	31
2.9.5	1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet.....	32
2.9.6	1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen.....	33
2.9.7	1:7 Ersättning för höga sjuklönekostnader.....	35
2.9.8	2:1 Försäkringskassan .....	37
2.9.9	2:2 Inspektionen för socialförsäkringen .....	40

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Försäkringskassans behov av likviditet vid utbetalning av ersättning för vård i andra länder som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 170 000 000 kronor (avsnitt 2.9.8).
2. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning enligt tabell 1.1.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	49 575 487
1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	50 131 000
1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning	1 414 000
1:4 Arbetsskadeersättningar m.m.	2 375 000
1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet	36 289
1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen	1 416 700
1:7 Ersättning för höga sjuklönekostnader	2 308 180
2:1 Försäkringskassan	9 576 282
2:2 Inspektionen för socialförsäkringen	74 270
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>116 907 208</b>





## 2 Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

### 2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar sjukpenning, sjukersättning, merkostnadsersättning och andra ersättningar på sjukförsäkringsområdet. I utgiftsområdet ingår myndigheterna Försäkringskassan och Inspektionen för socialförsäkringen.

### 2.2 Utgiftsutveckling

**Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning**

Milljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
<b>Ersättning vid sjukdom och funktionsnedsättning</b>	<b>104 799</b>	<b>98 227</b>	<b>99 658</b>	<b>107 257</b>	<b>107 099</b>	<b>107 347</b>
1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	46 175	45 645	46 774	<b>49 575</b>	50 952	52 395
1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	42 032	45 772	46 119	<b>50 131</b>	49 738	49 785
1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning	1 305	1 357	1 328	<b>1 414</b>	1 436	1 425
1:4 Arbetsskadeersättningar m.m.	2 209	2 316	2 316	<b>2 375</b>	2 292	2 291
1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet	34	36	36	<b>36</b>	35	34
1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen	1 293	1 492	1 480	<b>1 417</b>	1 417	1 417
1:7 Ersättning för höga sjuklönekostnader	11 751	1 610	1 604	<b>2 308</b>	1 230	
<b>Myndigheter</b>	<b>9 541</b>	<b>9 350</b>	<b>9 631</b>	<b>9 651</b>	<b>10 044</b>	<b>10 357</b>
2:1 Försäkringskassan	9 471	9 277	9 561	<b>9 576</b>	9 967	10 279
2:2 Inspektionen för socialförsäkringen	70	73	70	<b>74</b>	77	78
<b>Totalt för utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning</b>	<b>114 340</b>	<b>107 577</b>	<b>109 289</b>	<b>116 907</b>	<b>117 144</b>	<b>117 704</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 10  
Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning**

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>106 427</b>	<b>106 427</b>	<b>106 427</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	309	638	877
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	1 316	133	195
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-41</i>	<i>-1 229</i>	<i>-2 589</i>
Makroekonomisk utveckling	5 325	7 994	9 966
Volymer	3 529	1 952	238
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>116 907</b>	<b>117 144</b>	<b>117 704</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

**Tabell 2.3 Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 10  
Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning**

Miljoner kronor

	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	106 503
Verksamhetsutgifter <sup>2</sup>	10 394
Investeringar <sup>3</sup>	11
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>116 907</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2022 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

<sup>2</sup> Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

<sup>3</sup> Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

## 2.3 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll redovisas i huvudsak på budgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av skatteutgifter beskrivs i Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter (skr. 2022/2023:98). I det följande redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 10.

**Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning**

Miljoner kronor

	2023	2024
Skattereduktion för personer med sjuk- och aktivitetsersättning (G2)	3 440	3 960

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse.

Källa: Regeringens skrivelse 2022/23:98.

## 2.4 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet är att frånvaron från arbete på grund av sjukdom ska ligga på en långsiktigt stabil och låg nivå (prop. 2008/09:1 utg.omr. 10 avsnitt 2.3, bet. 2008/09:SfU1, rskr. 2008/09:138). Målet innebär mer specifikt följande:

- Sjukfrånvaron ska inte variera mer än inom ramen för normala säsongsvariationer.
- Osakliga regionala skillnader i sjukfrånvaron ska inte förekomma.
- Skillnaden i sjukfrånvaron mellan kvinnor och män ska minska.

## 2.5 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De centrala indikatorer som används för att redovisa resultaten inom utgiftsområdet är följande:

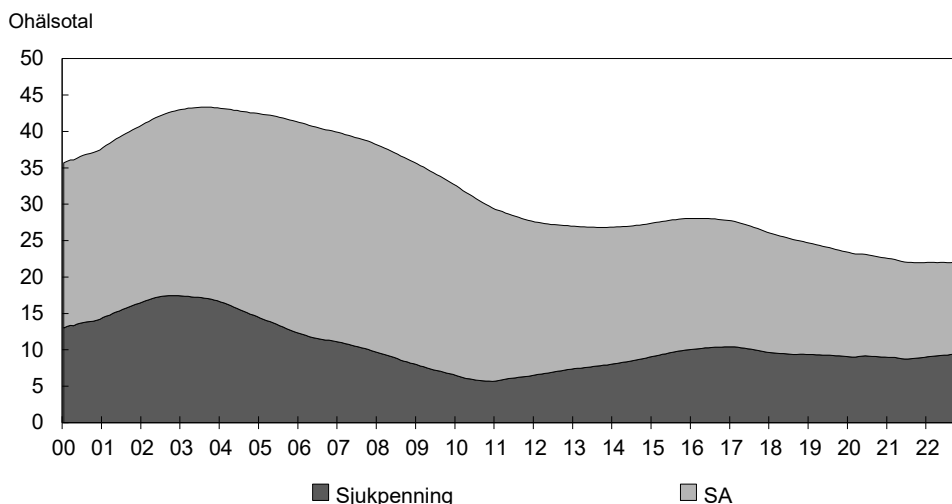
- Ohälsotalet – antal nettodagar per år som personer 16–64 år i genomsnitt har sjukpenning, rehabiliteringspenning, sjukersättning eller aktivitetsersättning.
- Sjukpenningtalet – antal nettodagar per år som personer 16–64 år i genomsnitt har sjuk- eller rehabiliteringspenning.
- Antal pågående sjukfall.
- Antal nybeviljade sjuk- och aktivitetsersättningar.
- Observerat och standardiserat medelantal sjukpenningdagar per person 16–64 år i respektive län.

## 2.6 Resultatredovisning

### 2.6.1 Sjukfrånvarons utveckling

#### Den sammantagna sjukfrånvaron på oförändrad nivå

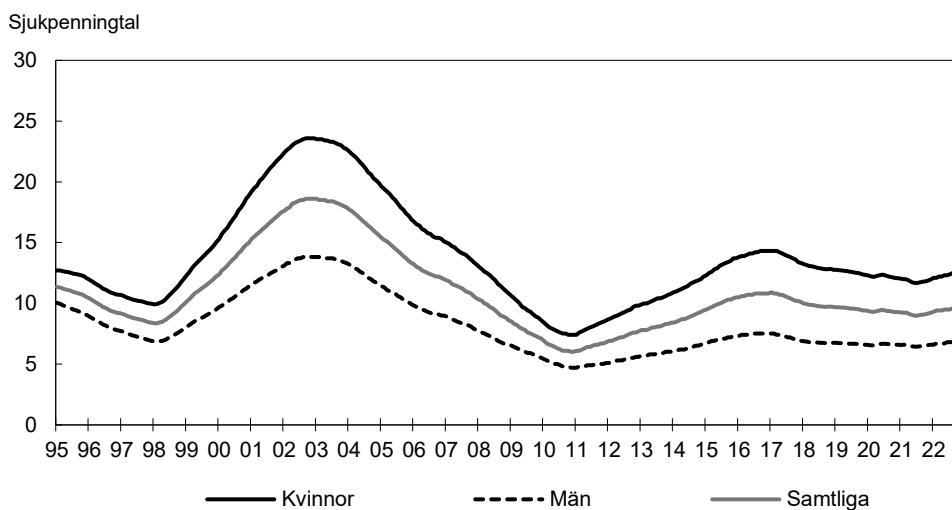
Den totala sjukfrånvaron mäts med måttet ohälsotalet och uppgick till 22,0 dagar i december 2022. Ohälsotalets nivå var därmed densamma som för 2021. Ohälsotalet består av frånvaro genom sjuk- och aktivitetsersättning (SA) samt sjukfrånvaro i form av sjukpenning. Under 2022 har sjukfrånvaron i form av SA minskat svagt (0,5 dagar), samtidigt som volymen sjukpenning ökat med lika mycket. För kvinnor uppgick ohälsotalet till 26,4 dagar och för män till 17,8 dagar. Kvinnor står således för en betydligt större del av sjukfrånvaron än män. Såväl kvinnors som mäns ohälsotal har varit oförändrat under 2022. Ohälsotalets nuvarande nivå är den lägsta som uppmätts under 2000-talet, och beror framför allt på ett minskat antal personer med sjukersättning. En allt lägre andel av befolkningen försörjs alltså genom sjukförsäkringen och nuvarande nivå är i princip halverad jämfört med nivån för 20 år sedan.

**Diagram 2.1 Ohälsotalet per år fördelat på sjukpenning respektive sjuk- och aktivitetsersättning**

Källa: Försäkringskassan.

**Stigande sjukpenningtal och fortsatt stora skillnader mellan kvinnor och män**

Sjukpenningtalet ökade med 5 procent 2022. I december 2022 uppgick sjukpenningtalet till 9,7 dagar.

**Diagram 2.2 Sjukpenningtalets utveckling per år fördelat efter kön**

Källa: Försäkringskassan.

Sjukpenningtalets ökning under 2022 beror framför allt på att sjukfallen blivit längre. När sjukpenningtalet ökar brukar samtidigt skillnaden mellan kvinnor och män öka, vilket även är fallet under resultatåret. I december 2022 uppvisade kvinnor ett 84 procent högre sjukpenningtal än män, en ökning med 3 procentenheter jämfört med 2021. Att sjukpenningtalet har ökat under 2022 kan framför allt förklaras av de regeländringar som inneburit ökade möjligheter för de försäkrade att få rätt till sjukpenning såväl vid dag 181 som dag 366 i rehabiliteringskedjan. Dessutom har Försäkringskassan under 2021 och 2022 fokuserat mer på att göra helhetsbedömningar och tydliggjort beviskravet för sjukpenning, vilket medfört att fler personer bedömts ha rätt till sjukpenning efter dag 180. På marginalen har även nya regler för äldre sjukskrivna, vilka trädde i kraft i februari 2022, bidragit till det ökade sjukpenningtalet.

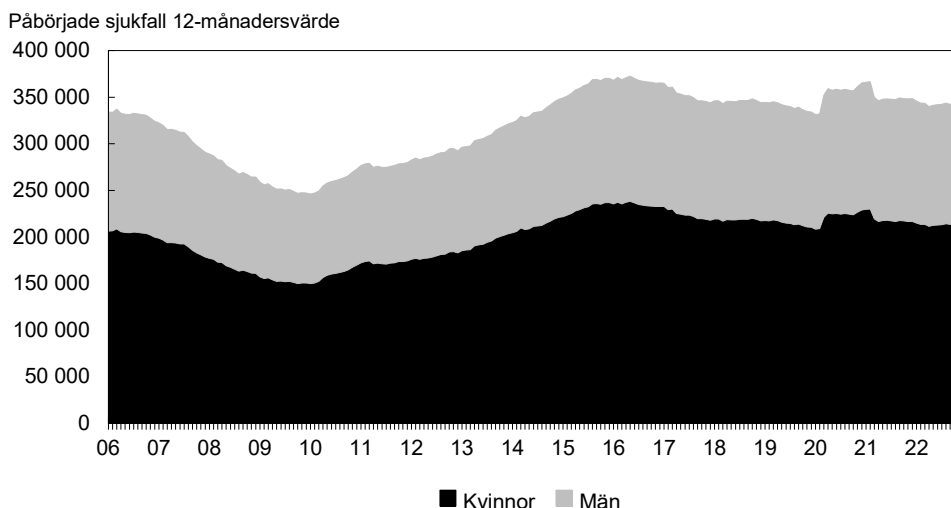
Utredningen Ett trygghetssystem för alla – översyn av regelverket för sjukpenninggrundande inkomst (S 2021:07) överlämnade sitt slutbetänkande Ett trygghetssystem för alla (SOU 2023:30) den 20 juni 2023. Det innehåller förslag till ett nytt regelverk för sjukpenninggrundande inkomst, som ligger till grund för beräkningen av bl.a. sjukpenning och föräldrapenning. Betänkandet bereds i Regeringskansliet.

#### Jämlikhetskommissionens förslag och rekommendationer inom sjukförsäkringen

Jämlikhetskommissionen (Fi 2018:07) tillsattes för att lämna förslag på åtgärder som syftar till att långsiktigt öka den ekonomiska jämlikheten. Jämlikhetskommissionen har i sitt betänkande En gemensam angelägenhet bl.a. lämnat rekommendationer om att den försäkrade inkomsten i sjukförsäkringen ska beräknas på historiska inkomster (SOU 2020:46 s. 877). Förslag till sjukpenninggrundande inkomst beräknad på historiska inkomster har även lämnats i det ovannämnda betänkandet SOU 2023:30. I övrigt avser inte regeringen att gå vidare med Jämlikhetskommissionens förslag och rekommendationer gällande sjukförsäkringen.

### Inflödet av sjukfall med psykiatriska diagnoser ökar

**Diagram 2.3** Antalet påbörjade sjukfall som blivit minst 30 dagar, rullande 12-månadersvärde 2006–2022



Källa: Försäkringskassan.

Inflödet (här påbörjade sjukfall som blivit minst 30 dagar långa) uppgick under 2022 till 343 000 (214 000 kvinnor, 129 000 män). Jämfört med 2021 innebar detta en minskning med ca 5 000 påbörjade sjukfall. Covid-19-pandemin innebar en stor ökning av antalet påbörjade sjukfall, och även om många av dessa inte kom att överstiga 30 dagar framgår det av diagram 2.3 att inflödet var högre, särskilt under 2020. Utvecklingen av antalet påbörjade sjukfall har stor betydelse för sjukfrånvarons utveckling. En ytterligare komponent av betydelse i detta sammanhang är inflödets diagnosmässiga sammansättning, eftersom t.ex. psykiatriska diagnoser innebär längre förväntade sjukskrivningstider. Åren 2020 och 2021 minskade antalet sjukskrivningar med psykiatriska diagnoser men under 2022 har antalet ökat till motsvarande nivåer som gällde 2017–2019. Under 2022 uppgick antalet psykiatriska diagnoser till 135 000 av samtliga påbörjade sjukfall (95 000 kvinnor, 40 000 män). Jämfört med 2021 var det en ökning med 7 000 påbörjade sjukfall (6 procent). Detta innebär att även om inflödet minskat något under 2022 finns risker att fler sjukfall kan komma att bli längre.

## Sjukfallens falllängd har ökat sedan 2020

I detta avsnitt redovisas hur sjukfallens varaktighet har förändrats mellan åren. Här jämförs i vilken utsträckning sjukfall som blivit minst 30 dagar kvarstår i sjukskrivning över tid. Resultatåret 2022 jämförs med 2021 och 2020. Sjukfallen är uppdelade på psykiatriska diagnoser och övriga diagnoser. Dessa sjukfall följs fram till dag 395, och i diagrammen 2.4 och 2.5 visas hur stor andel som kvarstår vid varje tidpunkt.

Det kan konstateras dels att psykiatriska diagnoser innebär en klart högre varaktighet än övriga diagnoser, dels att sjukfallslängderna ökat sedan 2020 men inte förändrats på ett avgörande sätt då 2021 jämförs med 2022. Kurvorna som representerar 2022 och 2021 ligger genomgående högre än de för 2020, vilket innebär att vid en given sjukfallslängd fanns fler kvarstående sjukfall som påbörjats under 2022 än de som påbörjats 2020.

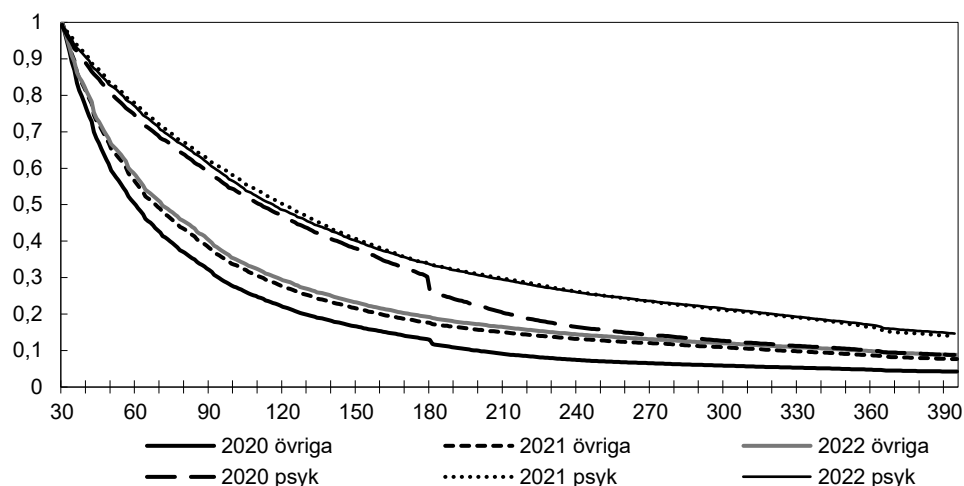
Om man exempelvis studerar sjukfall med psykiatrisk diagnos för kvinnor så kan det konstateras att 31 procent av sjukfallen blev minst 200 dagar långa av de sjukfall som påbörjades 2022. Motsvarande andel för sjukfall som påbörjades 2020 var 22 procent. Vid dag 390 kvarstod 15 procent av sjukfallen för 2022, jämfört med 9 procent av motsvarande sjukfall 2020. Ett sådant skifte uppåt innebär att sjukfallens varaktighet därmed har ökat. År 2020 och tidigare var sannolikheten för att ett sjukfall skulle avslutas högre kring rehabiliteringskedjans tidpunkter, såsom dag 180. För närvarande finns inte någon sådan ökad sannolikhet. Den huvudsakliga förklaringen till den förhöjda varaktigheten är de regelförändringar som har införts vad gäller bedömningen av arbetsförmågan efter dag 180 i sjukperioden.

Vad gäller skillnader mellan kvinnor och män i varaktighet kan det konstateras att det finns en något högre risk för sjukskrivna kvinnor med psykiatrisk diagnos att kvarstå längre. I kategorin övriga diagnoser finns inga skillnader.

Den ökade varaktigheten är den faktor som lett till att allt fler långa sjukfall ackumuleras.

### Diagram 2.4 Kvinnor: Andelen sjukfall som kvarstår vid olika sjukfallslängder

Andel kvarstående sjukfall

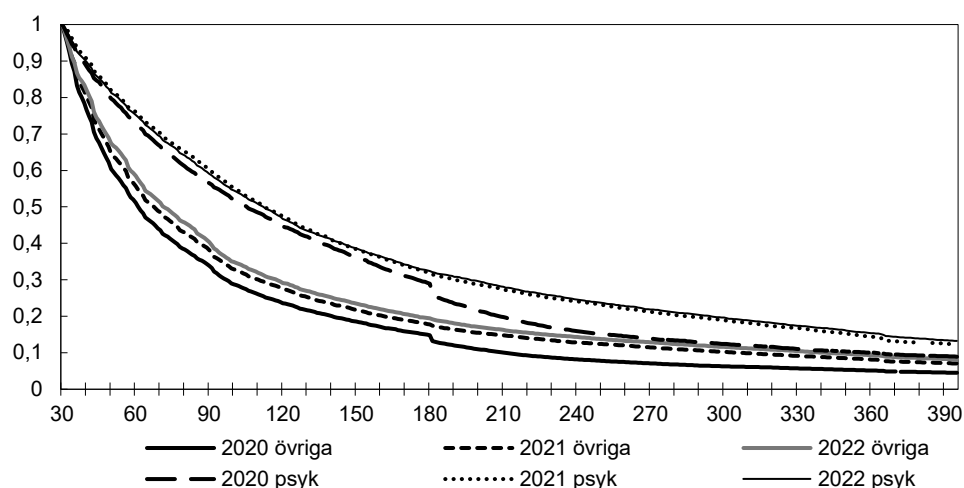


Anm.: Påbörjade sjukfall första kvartalet respektive år.

Källa: Försäkringskassan.

**Diagram 2.5 Män: Andelen sjukfall som kvarstår vid olika sjukfallslängder**

Andel kvarstående sjukfall



Anm.: Påbörjade sjukfall första kvartalet respektive år.

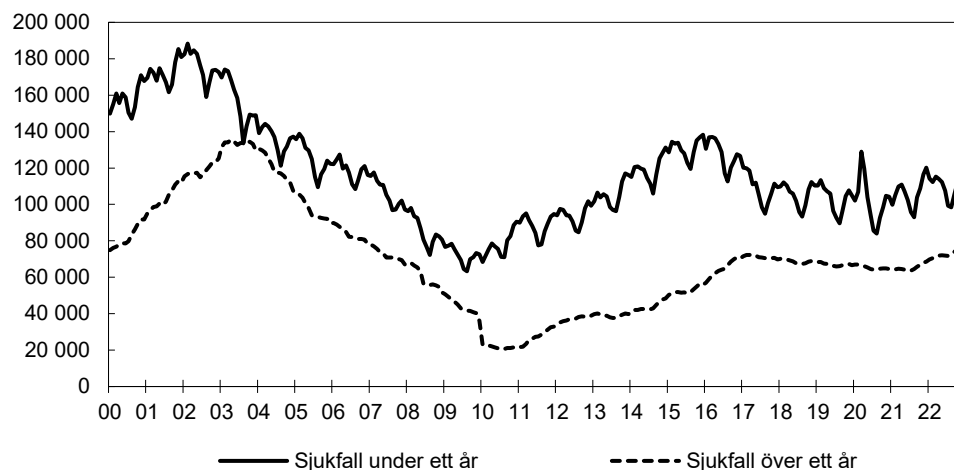
Källa: Försäkringskassan.

**Ökat antal långa sjukfall**

I december 2022 fanns det 198 000 pågående sjukfall. Totalt sett hade antalet pågående sjukfall ökat med ca 9 300 (5 procent) vid utgången av december 2022 jämfört med december 2021. Den antalsmässiga förändringen av pågående sjukfall består i princip helt av sjukfall som pågått över 365 dagar – under 2022 har alltså sjukfallsbeståndets sammansättning förskjutits något till en längre genomsnittlig sjukfallslängd. Detta är en följd av den utveckling som konstaterades i budgetpropositionen för 2023, där antalet sjukfall som pågått över 180 dagar hade ökat kraftigt. Många av dessa sjukfall har fortlöpt och beståndet av långa sjukfall har därför ökat. Sett till sjukfall som pågått längre än 365 dagar har antalet ökat med 12 procent under 2022.

**Diagram 2.6 Antalet pågående sjukfall efter sjukfallslängd**

Antal



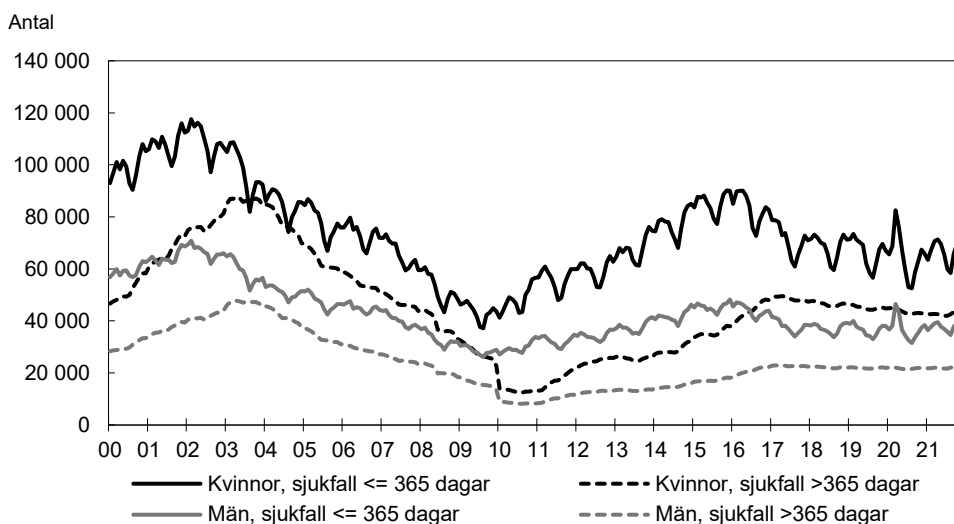
Källa: Försäkringskassan.

Av de pågående sjukfallen i december 2022 var 65 procent kvinnor och 35 procent män. Denna fördelning mellan könen har varit stabil de senaste tio åren. Vid utgången av december 2022 hade antalet sjukfall bland kvinnor ökat med ca 5 800 (5 procent). Bland män hade antalet sjukfall ökat med 3 400 (5 procent).



Försäkringskassan har haft ett uppdrag från regeringen att analysera den nya bestämmelsen i fråga om sjukpenningen som gjort det möjligt att skjuta upp bedömningen mot normalt förekommande arbete om övervägande skäl talar för att den försäkrade kan återgå i arbete senast dag 365 i sjukperioden. Granskningen visar bl.a. att 32 procent av de försäkrade som beviljats sjukpenning med stöd av undantaget övervägande skäl kvarstår i sjukpenning även efter dag 365 (S2023/01787).

**Diagram 2.7** Antal pågående sjukfall med fördelning efter kön



Källa: Försäkringskassan.

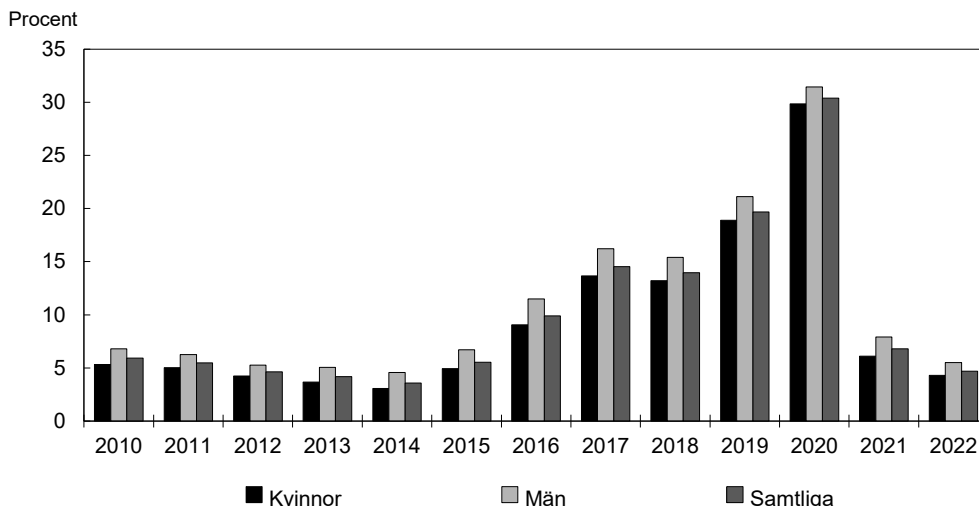
### Minskat antal avslag

Under 2022 avslutades ca 538 000 sjukfall, vilket är en minskning med ca 12 000 jämfört med föregående år. En delmängd av sjukfallen avslutas genom avslag, dvs. den försäkrade har ansökt om fortsatt ersättning men Försäkringskassan har avslagit ansökan. Antalet sjukfall som avslutades genom ett avslag 2022 uppgick till 12 600 (7 700 kvinnor, 4 900 män). Detta motsvarade ca 2,4 procent av samtliga avslutade sjukfall, vilket är en minskning jämfört med 2021 då avslagsandelen var 3,2 procent.

Antal sjukfall som avslutas genom avslag fr.o.m. dag 181 t.o.m. dag 365 i rehabiliteringskedjan minskade under 2021 och har fortsatt att minska under 2022. Under 2022 var antalet avslag 3 300 för dag 181–365. Detta kan jämföras med 4 600 avslag under 2021 och 23 100 under 2020.

När antalet avslag relateras till summan av samtliga avslutade sjukfall mellan dag 181 och 365 och antalet sjukfall som passerat dag 365, framgår det att avslagsandelen minskat från 6,8 till 4,7 procent mellan 2021 och 2022. År 2020 var motsvarande andel 30,3 procent.

I rapporten Utan inkomst efter avslag (Rapport 2023:4) konstaterar Inspektionen för socialförsäkringen att de allra flesta som får avslag på sin ansökan om sjukpenning har inkomst efter avslaget. Majoriteten har inkomst av arbete (S2023/01767).

**Diagram 2.8 Andel avslag vid dag 181–365 i rehabiliteringskedjan**

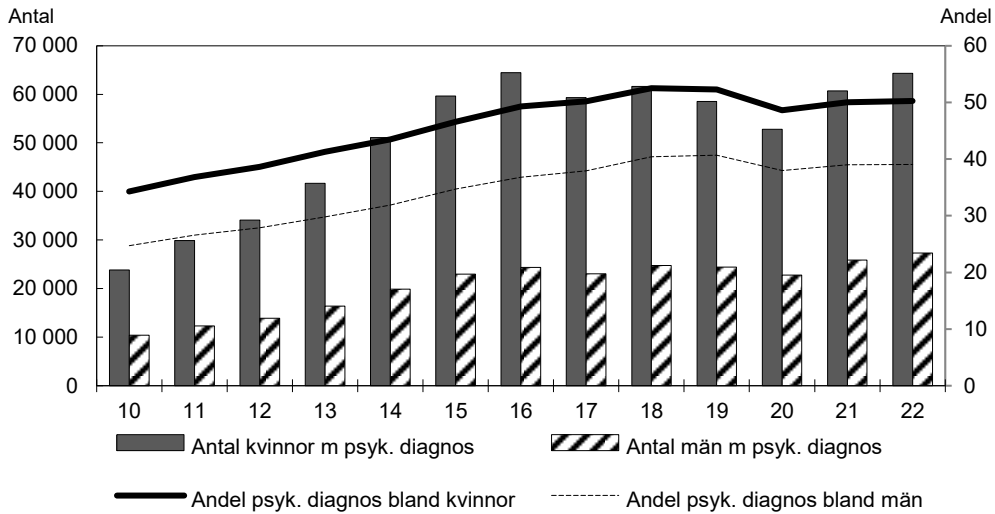
Källa: Försäkringskassan.

### Psykisk ohälsa vanligaste sjukskrivningsorsaken

Psykisk ohälsa, i form av bl.a. ångest och depressioner, är den vanligaste sjukskrivningsorsaken för både kvinnor och män. Vid utgången av 2022 hade ca 92 000 av dem som då var sjukskrivna en psykiatrisk diagnos (64 000 kvinnor och 27 000 män). Det är en ökning jämfört med året innan med ca 5 000 personer. Ökningen i antalet sjukfall med psykiatriska diagnoser består till allra största del av diagnoser inom gruppen Neurotiska, stressrelaterade och somatoforma syndrom (ICD-10, F40-F43). I gruppen ingår exempelvis ångesttillstånd och reaktion på svår stress. Inom diagnosgruppen F30-F39 där depressioner återfinns är ökningen marginell under perioden. Av antalet sjukskrivna kvinnor hade ca 50 procent en psykiatrisk diagnos och motsvarande andel för män var ca 39 procent.

Sammantaget hade därmed 46 procent av de pågående sjukfallen vid utgången av 2022 en psykiatrisk diagnos, vilket är en oförändrad andel jämfört med 2021. Covid-19-pandemin innebar initialt en minskad förekomst av sjukpenning kopplad till dessa diagnoser, men över tid har sjukfall med psykiatriska diagnoser ökat till motsvarande nivåer som före pandemins utbrott. En delförklaring till detta är ökningen av antalet långa sjukfall. Ju längre sjukfall desto högre är andelen psykiatriska diagnoser. Exempelvis uppgår andelen psykiatriska diagnoser till 56 procent (kvinnor 57 procent, män 53 procent) bland sjukfall som pågått över två år.

**Diagram 2.9** Antal pågående sjukfall med psykiatrisk diagnos, samt andel sjukfall med psykiatrisk diagnos av samtliga sjukfall, december respektive år

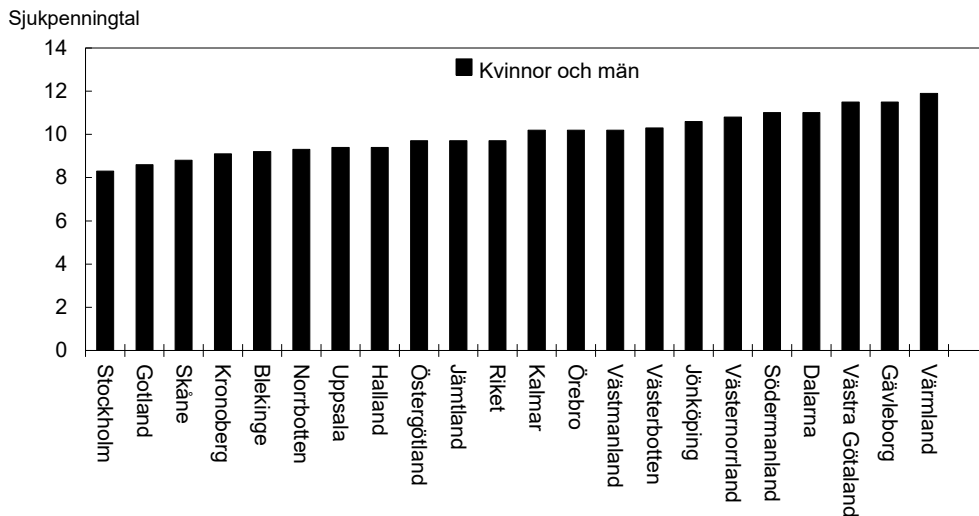


Källa: Försäkringskassan.

### Regionala variationer i sjukfrånvaron

Sjukfrånvaron varierar inom landet. Den högsta sjukfrånvaron finns i Värmlands län, med ett sjukpenningtal om 11,9 dagar 2022. I Stockholms län, där sjukfrånvaron är lägst i landet, uppgick sjukpenningtalet till 8,3.

**Diagram 2.10** Sjukfrånvaro med fördelning efter län 2022

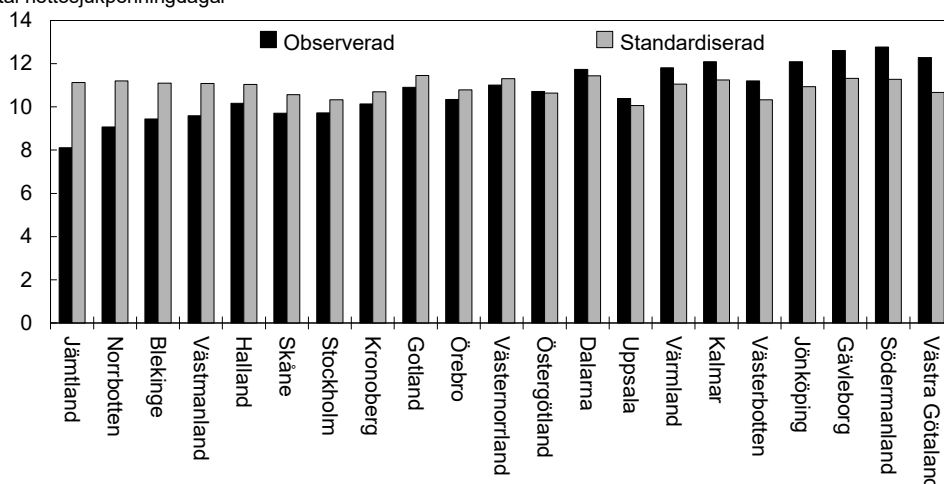


Källa: Försäkringskassan.

Vid en jämförelse av länens genomsnittliga sjukfrånvaro (observerad sjukfrånvaro, antal nettosjukpenningdagar per person 16–64 år), där hänsyn tas till hur befolkningsammansättningen med avseende på kön, ålder och utbildningsnivå är i respektive län (standardiserad sjukfrånvaro), framgår det att det finns en regional variation mellan faktisk sjukfrånvaro och den förväntade givet befolkningsammansättningen. Som framgår av diagram 2.11 är kvinnors sjukfrånvaro som lägst i relation till den förväntade i Norrbottens län, där den genomsnittliga sjukfrånvaron 2021 var 1,7 dagar lägre än den befolkningsmässigt förväntade. Motsatt förhållande gäller i Värmlands län, som har en sjukskrivningsgrad som är 2,1 dagar högre än förväntat.

**Diagram 2.11 Observerad och standardiserad sjukfrånvaro för kvinnor, per län, 2021**

Antal nettosjukpenningdagar



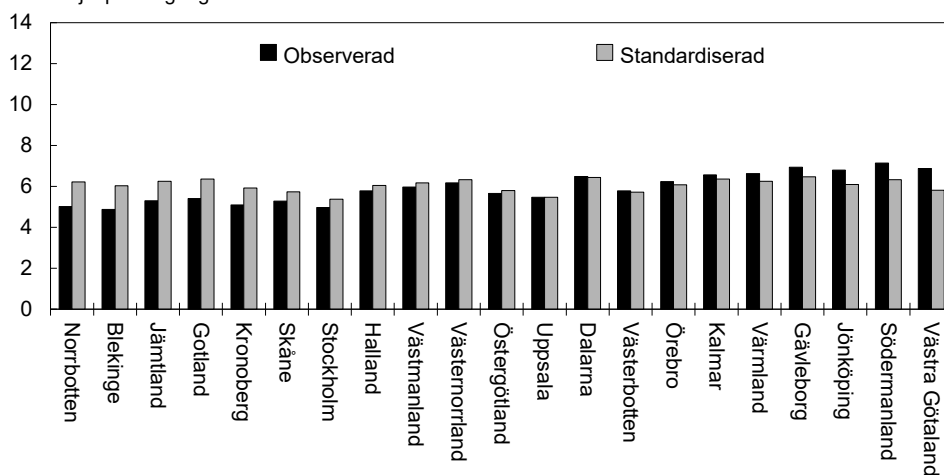
Anm.: Sorterat efter differens mellan faktisk och standardiserad sjukfrånvaro.

Källa: Socialdepartementets beräkningar i LISA, SCB.

Även för män uppvisar Norrbottens län den största differensen, där den observerade sjukfrånvaron understiger den förväntade med 1,2 dagar. För Västra Götalands län gäller att den observerade sjukfrånvaron motsatt är 1,1 dagar högre än den förväntade. För såväl kvinnor som män kan konstateras att det för Uppsala län finns en nära exakt observerad sjukfrånvaro i förhållande till standardiserad sjukfrånvaro.

**Diagram 2.12 Observerad och standardiserad sjukfrånvaro för män, per län, 2021**

Antal nettosjukpenningdagar

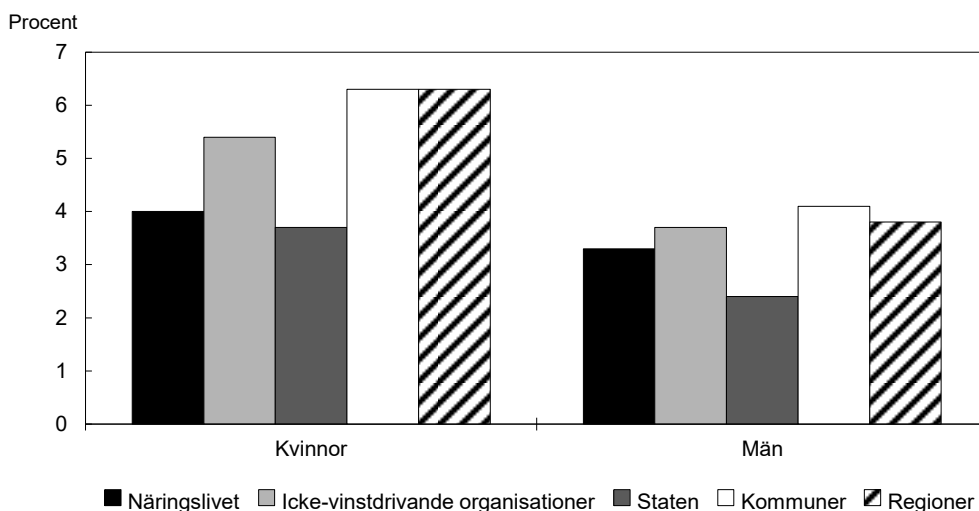


Anm.: Sorterat efter differens mellan faktisk och standardiserad sjukfrånvaro.

Källa: Socialdepartementets beräkningar i LISA, SCB.

### Sjukfrånvaron är högst för kvinnor anställda i kommuner och regioner

Sjukfrånvaron – här mätt som andel sjukfrånvarande i procent av anställda – skiljer sig åt mellan olika sektorer. Högst är sjukfrånvaron för kvinnor och män anställda i kommuner och regioner. Under det fjärde kvartalet 2022 var andelarna 6,3 respektive 4,1 procent i kommunsektorn. Totalt sett är sjukfrånvaron i stort sett oförändrad jämfört med sista kvartalet 2021. Sett till enskilda sektorer så är förändringarna små i sjukfrånvaro jämfört med motsvarande kvartal 2021. Statlig sektor uppvisar en marginell ökning (0,3 procentenheter) för både kvinnor och män. Inom näringslivet har sjukfrånvaron minskat ungefär i motsvarande omfattning.

**Diagram 2.13 Sjukfrånvaro per sektor fjärde kvartalet 2022**

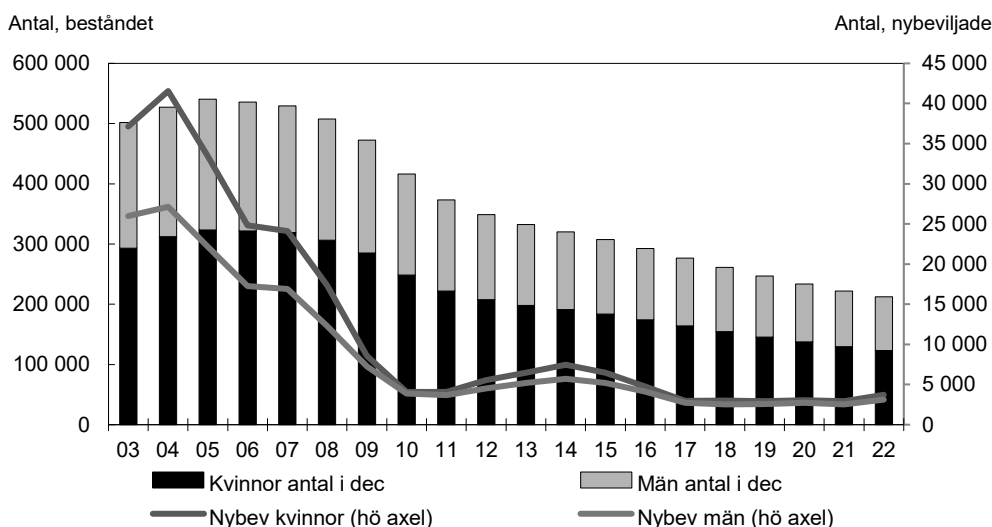
Källa: SCB, kortperiodisk sysselsättningsstatistik.

### Antal personer med sjukersättning fortsätter att minska

Antalet personer med sjukersättning har minskat kontinuerligt sedan 2008, då bestämmelserna gällande rätten till ersättning skärptes. Det totala antalet personer med sjukersättning fortsatte att minska under 2022. Vid utgången av 2022 hade 212 000 personer (123 000 kvinnor och 89 000 män) sjukersättning, vilket var ca 10 000 färre än i december 2021. Antalet med sjukersättning minskar genom att antalet som lämnar förmånen, främst genom ålderspension, överstiger antalet nytillkommande.

Under 2022 nybeviljades ca 6 800 personer sjukersättning, vilket var 1 400 personer fler än 2021 och det högsta nybeviljandet sedan 2016. Av dem som nybeviljats sjukersättning under 2022 var 46 procent män och 54 procent kvinnor. De s.k. äldrereglerna som infördes den 1 september 2022 (prop. 2021/22:220, bet. 2021/22:SfU29, rskr. 2021/22:424) har inneburit något fler nybeviljanden av sjukersättning. Under 2022 nybeviljades 1 909 personer i åldern 60–64 år sjukersättning, att jämföra med 1 132 personer i samma ålder under 2021. Från och med den 1 januari 2023 omfattas försäkrade av äldrereglerna fr.o.m. månaden före den månad de fyller 61 år. Nybeviljandet under 2022 kan fortsatt betecknas som lågt historiskt sett. Under 2022 avlogs färre ansökningar om sjukersättning än under 2021. Även andelen avslag har minskat. Andelen avslag för kvinnor var 54 procent 2022 jämfört med 60 procent 2021. Motsvarande siffror för män var 47 procent 2022 jämfört 53 procent 2021. Enligt Försäkringskassans årsredovisning kan minskningen bero på en dom från Högsta förvaltningsdomstolen 2019 (HFD 2019 ref. 48). Domen innebar ett förtydligande av begreppet förvärvsarbete på arbetsmarknaden, och kan även framöver medföra att andelen avslag minskar.

**Diagram 2.14** Antal personer med nybeviljad sjukersättning per år, samt antal personer med sjukersättning i december månad aktuellt år

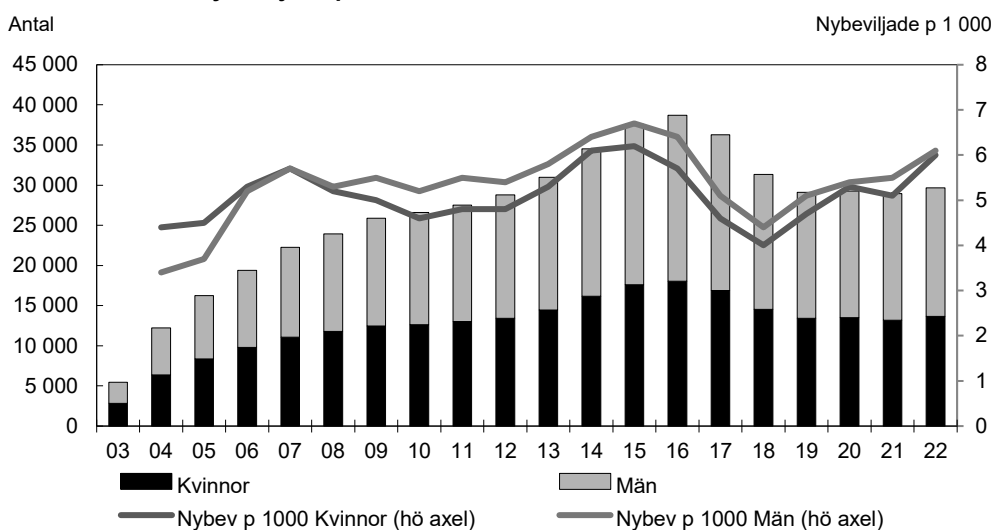


Källa: Försäkringskassan.

### Antal personer med aktivitetsersättning ökar

I december 2022 hade 29 700 personer aktivitetsersättning (13 700 kvinnor och 16 000 män), vilket var 700 fler än ett år tidigare. Under 2022 nybeviljades 7 500 personer aktivitetsersättning (3 900 män, 3 600 kvinnor), vilket är en ökning med 12 procent jämfört med 2021. Den numerärt största beslutsvolymen avser ärenden om förlängning av aktivitetsersättningen. Under 2022 avslogs 417 förlängningsansökningar, vilket är färre än under 2021 då 561 ansökningar avslogs. Av Försäkringskassans årsredovisning för 2022 framgår att orsaken till att andelen avslag minskar vid både initial ansökan och förlängningsansökan skulle kunna vara delvis förändrad rättstillämpning efter den i föregående avsnitt nämnda domen från Högsta förvaltningsdomstolen (HFD 2019 ref. 48). Domen förtydligar hur begreppet förvärvsarbete på arbetsmarknaden ska tolkas, och kan även framöver medföra att andelen avslag minskar.

**Diagram 2.15** Antal personer med aktivitetsersättning per år i december, samt antal nybeviljade per 1 000 försäkrade

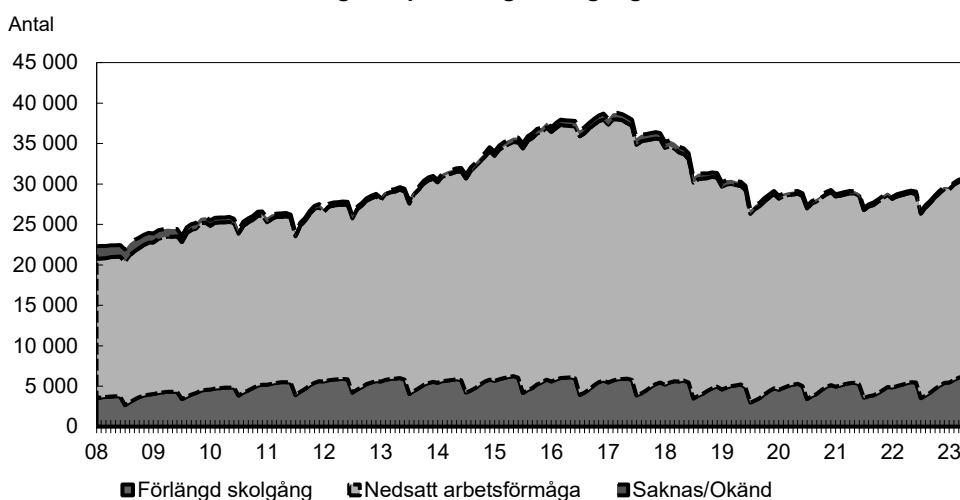


Källa: Försäkringskassan.

Av dem som hade aktivitetsersättning i december 2022 fick 5 400 personer ersättningen för förlängd skolgång. Cirka en tredjedel av dem som har

aktivitetsersättning för förlängd skolgång ansöker senare om och beviljas aktivitetsersättning för nedsatt arbetsförmåga.

**Diagram 2.16 Antalet personer med aktivitetsersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga resp. förlängd skolgång**



Källa: Försäkringskassan.

Under 2022 lämnade 4 900 personer aktivitetsersättningen, vilket kan jämföras med 5 300 personer under 2021. Av dem som lämnade ersättningen var 48 procent kvinnor och 52 procent män. En stor andel av dem som lämnar aktivitetsersättningen vid 30 års ålder får ersättning från andra delar av sjukförsäkringen tiden efter det att aktivitetsersättningen upphört. Baserat på uppgifter för perioden juli 2021–mars 2022 hade 53 procent inom ett halvår ansökt om och beviljats sjukersättning. Andelen som fick sjukpenning i särskilda fall var totalt 28 procent, andelen som fick sjukpenning baserad på en tidigare inkomst var 5 procent totalt. Sammantaget kan konstateras att merparten (ca 85 procent) av personerna som fyllt 30 år fortsatte uppbära ersättning inom sjukförsäkringen tiden efter det att aktivitetsersättningen upphört.

## 2.6.2 Aktörer i sjukskrivningsprocessen

Sjukfrånvarons utveckling påverkas av de insatser som vidtas av ansvariga aktörer, liksom individens medverkan, i sjukskrivningsprocessen. Försäkringskassans handläggning har betydelse för måluppfyllelsen. Andra viktiga aktörer som genom insatser eller genom frånvaro av sådana insatser kan påverka sjukfrånvarons utveckling och därigenom måluppfyllelsen är arbetsgivare, hälso- och sjukvården och Arbetsförmedlingen. Det stöd som Socialstyrelsen ger hälso- och sjukvården i dess arbete med sjukskrivningar har också betydelse för sjukfrånvarons utveckling.

### Åtgärder på arbetsplatser

Arbetsgivaren ska upprätta en plan för återgång i arbete för arbetstagare som varit sjukskrivna i 30 dagar. Försäkringskassan kan hämta in planen eller fråga arbetsgivaren om innehållet när det behövs ytterligare information om vilka förutsättningar som finns för att arbetstagaren ska kunna återgå i arbete hos arbetsgivaren. Informationen i planen kan också användas för att avgöra om det är aktuellt med arbetslivsinriktad rehabilitering hos arbetsgivaren, Arbetsförmedlingen eller med insatser via samordningsförbund. Antalet planer för återgång i arbete från arbetsgivaren som har kommit in till Försäkringskassan har ökat från ca 27 300 under 2021 till ca 35 700 under 2022, vilket motsvarar en ökning med 31 procent. Enligt Försäkringskassan beror ökningen sannolikt på att arbetsgivarna nu har en större kunskap om

skyldigheten att upprätta en plan för återgång i arbete. Även lagändringarna som syftar till att individer i första hand ska få möjlighet att återgå i arbete hos sin ordinarie arbetsgivare bedöms ha kunnat påverka utvecklingen.

De åtgärder som har vidtagits inom arbetsmiljöområdet redovisas inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

### **Försäkringskassans samordning av sjukförsäkringsärenden**

Försäkringskassan påverkar sjukfrånvarons utveckling genom den samordning och det stöd för återgång i arbete som myndigheten står för.

I Försäkringskassans årsredovisning för 2022 framgår att möten med aktörer som ansvarar för rehabiliteringsinsatser i många fall genomförs mycket sent i ärendena. För personer med aktivitetsersättning genomförs exempelvis gemensamma kartläggningar med Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen i genomsnitt först efter ca 4 år. Försäkringskassan konstaterar i årsredovisningen för 2022, liksom i årsredovisningen för 2021, att myndigheten kan bli bättre på att utreda behov av rehabilitering och samordna rehabiliteringsinsatser för personer med sjukpenning och aktivitetsersättning. Statskontoret har på regeringens uppdrag granskat Försäkringskassans genomlysning av förvaltningen av sjukförsäkringen (S2021/04616). Statskontoret konstaterar i sin slutredovisning att Försäkringskassans samordningsuppdrag visserligen är komplext och inte tydligt definierat i lagen, men att det ändå är anmärkningsvärt att myndigheten inte har mer kunskap om hur den ska kunna bedriva sitt arbete på ett effektivt sätt.

Försäkringskassan påverkar sjukfrånvaron även genom sin prövning av rätten till ersättning. Myndigheten har genomfört ett arbete för att förbättra kvaliteten i handläggningen genom kunskapshöjningar inom utredningsmetodik, beviskrav, bevisbörda och utredningsskyldighet. Syftet är att bidra till att de beslut som fattas grundas på ett tillräckligt underlag och att rätt person får rätt ersättning. Statskontoret har inom ramen för sin granskning genomfört en enkät bland enhetschefer och specialister som visar att de uppdaterade utbildningarna anses ha ökat kunskapen om utredningsskyldigheten och bidragit till att besluten blivit mer begripliga. Försäkringskassans kvalitetsanalys av sjukpenningen från 2022 bekräftar detta.

Europeiska Socialfonden+ (ESF+) ger Försäkringskassan möjlighet att bedriva och delta i projekt som syftar till att fler personer närmar sig eller etablerar sig på arbetsmarknaden, eller återgår i arbete. De målgrupper hos Försäkringskassan som fonden riktar sig till är de som är, har varit eller riskerar att bli sjukskrivna samt de som har sjuk- eller aktivitetsersättning (S2023/00718).

### **Tillkännagivanden om Försäkringskassans arbete med att förebygga sjukfrånvaro**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om Försäkringskassans ansvar och uppdrag (bet. 2021/22:SfU9 punkt 1, rskr. 2021/22:154). Av tillkännagivandet följer att regeringen ska förtydliga Försäkringskassans ansvar och uppdrag att förebygga sjukfrånvaro (bet. 2021/22:SfU9 s. 14.). Av 1 och 2 §§ i förordningen (2009:1174) med instruktion för Försäkringskassan framgår att Försäkringskassans verksamhet huvudsakligen består i att besluta och betala ut sådana förmåner och ersättningar som myndigheten ansvarar för samt ge information till berörda om socialförsäkringen och de övriga förmåner och ersättningar som myndigheten ansvarar för. De förmåner som syftar till att förebygga sjukfrånvaro och som handläggs av Försäkringskassan är förebyggande sjukpenning och bidraget för köp av arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd.



Mot bakgrund av att Försäkringskassans ansvar och uppdrag att förebygga sjukfrånvaro tydligt framgår av myndighetens instruktion anser regeringen att tillkännagivandet är slutbehandlat.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om utvärdering av de förebyggande insatserna (bet. 2021/22:SfU9 punkt 2, rskr. 2021/22:154). Av tillkännagivandet följer att regeringen ska säkerställa att effekterna av de förebyggande insatserna som ges med ersättningar från Försäkringskassan utvärderas (bet. 2021/22:SfU9 s. 15). Regeringen har gett Försäkringskassan ett uppdrag i myndighetens regleringsbrev för 2023 att sammanställa statistik om förebyggande insatser samt analysera vilka insatser som har betydelse för att förebygga sjukfrånvaro. Uppdraget ska rapporteras senast den 26 april 2024.

Med ovan redovisade åtgärder bedömer regeringen att tillkännagivandet är tillgodosett och därmed slutbehandlat.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om aktörernas kunskap (bet. 2021/22:SfU9 punkt 3, rskr. 2021/22:154). Av tillkännagivandet följer att regeringen ska vidta åtgärder för att öka aktörernas kunskap om förebyggande insatser och ersättningar inom sjukförsäkringen (bet. 2021/22:SfU9 s. 15). Försäkringskassan har fått ett uppdrag att se till att relevanta aktörer får nödvändig information om de förebyggande ersättningarna och dess preventiva syfte. Uppdraget ska rapporteras senast den 26 april 2024. I Försäkringskassans årsredovisning framgår att myndigheten har uppdaterat styrande dokument med det förebyggande perspektivet både i handläggning och på strukturell nivå. Därtill har informations- och stödmaterial tagits fram.

Med ovan redovisade åtgärder bedömer regeringen att tillkännagivandet är tillgodosett och därmed slutbehandlat.

#### **Tillkännagivande om att Försäkringskassan regelbundet ska mäta storleken på felaktiga utbetalningar**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att regeringen bör se till att Försäkringskassan regelbundet mäter storleken på felaktiga utbetalningar (bet. 2016/17:SfU10 punkt 1, rskr. 2016/17:144). Flera åtgärder har vidtagits för att det ska vara möjligt att regelbundet studera omfattningen av de felaktiga utbetalningarna.

I denna proposition (utg. omr. 2) finns en bedömning och redovisning av måluppfyllelsen av det övergripande målet om att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen inklusive en samlad redovisning av resultatet av de omfattningsstudier avseende felaktiga utbetalningar som genomfördes under 2022. Regeringen har gett Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Migrationsverket och Pensionsmyndigheten ett uppdrag att studera omfattningen av felaktiga utbetalningar samt vad felaktigheterna beror på för de ersättningar som listas i en bilaga till uppdraget (Fi2021/03247, Fi2022/00107). Av förordningen (2021:663) om arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar från välfärdssystemen följer vidare att Ekonomistyrningsverket till regeringen vart tredje år bl.a. ska redovisa en fördjupad lägesbeskrivning som innehåller en redogörelse för resultaten av ovan nämnda myndigheters genomförda omfattningsstudier. Den 31 mars 2023 lämnade Ekonomistyrningsverket en första samlad redovisning enligt förordningen.

Med ovan redovisade åtgärder bedömer regeringen att tillkännagivandet är tillgodosett och därmed slutbehandlat.

## **Samverkan mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen för personers återgång i arbete**

Samverkan mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen syftar till att öka kvinnors och mäns förutsättningar att utveckla eller återfå arbetsförmåga och därmed kunna komma i arbete eller studier. Samarbetet bedrivs enligt gemensamma regleringsbrevsuppdrag och finansieras med medel inom anslaget 1:6 *Bidrag för sjukskrivningsprocessen*. Samarbetet består dels av förstärkta insatser i form av gemensam kartläggning och aktiva insatser för personer som är i sjukförsäkringen, dels av stöd till personer i övergången från sjukförsäkringen till arbetsmarknaden.

Under 2022 genomfördes 8 991 gemensamma kartläggningar, jämfört med 9 055 gemensamma kartläggningar 2021. Av kartläggningarna 2022 avsåg 61 procent kvinnor och 39 procent män. Andelen som efter gemensam kartläggning påbörjade rehabiliteringsinsatser hos Arbetsförmedlingen uppgick till 71 procent under 2022, jämfört med 70 procent 2021. Av de 4 193 personer som avslutade sina rehabiliteringsinsatser under 2022 har 50 procent fått eller återfått sin arbetsförmåga och lämnat sjukförsäkringen, jämfört med 49 procent 2021.

Genom omställningsmöte ger myndigheterna information och stöd när det inte finns grund för ersättning från sjukförsäkringen och den enskilde därför behöver ställa om till ett annat arbete. Under 2022 var det 10 procent av de som inte längre fick sjukpenning och 9 procent av de som fick avslag på ansökan om aktivitetsersättning som deltog i ett omställningsmöte. Enligt myndigheterna går de flesta som inte längre får sjukpenning tillbaka till sin arbetsgivare och ser därför inte behov av ett omställningsmöte. De som får avslag på ansökan om aktivitetsersättning finns, enligt myndigheterna, ofta redan etablerade på Arbetsförmedlingen eller i andra sammanhang och ser därför inte heller behov av ett omställningsmöte.

Under 2022 har Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen sett över hur myndigheterna arbetar i rehabiliteringssamverkan. Inför 2023 har myndigheterna tagit fram en ny målsättning för samarbetet samt kommit överens om ett gemensamt arbetssätt som syftar till att öka enhetlighet, effektivitet och individfokus (Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, Insatser för personer som är sjukskrivna och för unga med aktivitetsersättning [S2023/01378] och Redovisning av uppdrag i regleringsbrev 2022 om arbetsförmåga i anpassade och skyddade arbeten [S2023/01003]).

## **Samordnade rehabiliteringsinsatser genom samordningsförbund**

För personer som har behov av samordnade rehabiliteringsinsatser är det möjligt för Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, regioner och kommuner att genom samordningsförbund finansiera sådana insatser. Vid utgången av 2022 fanns det 75 samordningsförbund som innefattade 273 av Sveriges 290 kommuner och samtliga regioner.

Totalt omfattades 21 370 personer av de insatser som finansieras av samordningsförbunden under 2022, vilket är en minskning med 11 procent jämfört med 2021. Under 2022 avslutade 9 820 deltagare en insats, 55 procent kvinnor och 45 procent män. Efter avslutad insats arbetade eller studerade 30 procent i någon omfattning, 32 procent av männen och 27 procent av kvinnorna. 33 procent gick vidare till fortsatt rehabilitering, 30 procent av männen och 35 procent av kvinnorna. Därutöver var 24 procent registrerade som aktivt arbetssökande efter avslutad insats, 26 procent av männen och 23 procent av kvinnorna. (Försäkringskassan, Redovisning av målgrupper och resultat av de insatser som finansieras av samordningsförbund 2022, S2023/01311).

Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen har ett uppdrag att arbeta för att samordningsförbunden ska prioritera att finansiera insatser för långtidssjukskrivna, unga med funktionsnedsättning och unga med aktivitetsersättning. Under 2022 omfattades totalt 1 581 personer med aktivitetsersättning, varav 48 procent var kvinnor och 52 procent män, samt 4 478 personer med sjuk- eller rehabiliteringspenning, varav 69 procent var kvinnor och 31 procent män, av någon insats finansierad av samordningsförbund. Jämfört med 2021 var det fler personer med sjukpenning och aktivitetsersättning som påbörjade en insats under 2022 (Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, Återrapportering för uppdrag om prioriterade målgrupper samt myndigheternas ansvar i samverkan genom samordningsförbund, S2023/01311).

Enligt Inspektionen för socialförsäkringens (ISF) utvärdering av samordningsförbundens verksamhet på individnivå har de teaminsatser som samordningsförbunden finansierar gett positiva effekter för de personer som fått ta del av samordnat stöd. Teamverksamheten vid Göteborgs, Insjörikets och Stockholms stads samordningsförbund har lett till att personerna ser mer positivt på sina framtida möjligheter. De personer som fick samordnat stöd via Malmökraftens team har fått subventionerade anställningar och nystartsjobb i högre utsträckning än de i kontrollgruppen. Personerna har även fått högre löneinkomster och andelen med försörjningsstöd har minskat (ISF Rapport 2023:2, S2017/02622, S2023/01389, S2023/02340).

### **Socialstyrelsen tillgängliggör kunskap och stöd till hälso- och sjukvården**

Socialstyrelsen tillgängliggör kunskap och verktyg så att hälso- och sjukvården på ett effektivt och systematiskt sätt ska kunna arbeta med sjukskrivningsfrågor. Socialstyrelsen ansvarar för att stödja hälso- och sjukvårdens arbete med försäkringsmedicin och bidra till kvalitetsutvecklingen på området. Socialstyrelsens ansvar har tydliggjorts i Förordningen (2015:284) med instruktion för Socialstyrelsen. Ändringen beslutades den 15 juni 2023.

Socialstyrelsen ansvarar för det försäkringsmedicinska beslutsstödet med diagnosspecifika rekommendationer om sjukskrivningstider. Under de senaste åren har Socialstyrelsen dessutom arbetat med att utveckla ett nationellt kunskapsstöd om försäkringsmedicin i hälso- och sjukvården. Socialstyrelsen arbetar även med att utveckla mått för uppföljning av regionernas försäkringsmedicinska arbete. Uppföljningsmått kommer att ge aktuell kunskap om nuläget för regionernas försäkringsmedicinska arbete och möjliggöra fortsatt kvalitetsuppföljning på området.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att regeringen dels bör ge Försäkringskassan i uppdrag att följa upp läkarintygsskrivande, dels bör tillsätta en utredning i syfte att motverka osakliga könsskillnader i sjukfrånvaro (bet. 2019/20:SfU13 punkt 1, rskr. 2019/20:171).

Regeringen har gett Försäkringskassan och Socialstyrelsen uppdrag att skapa förutsättningar för uppföljning av läkarintyg. Av myndigheternas redovisning i oktober 2022 framgår att de bedömer att det för närvarande inte finns praktiska möjligheter att följa läkarintyg på vårdgivarnivå. Behovet att kunna följa utfärdande av läkarintyg på vårdgivarnivå ingår därför i uppdraget till Utredningen om bättre förutsättningar för uppföljning av hälso- och sjukvården (S 2023:02) att se över bl.a. regelverket för hälsodataregister (dir. 2023:48). Utredaren ska analysera regelverket för hälsodataregister och föreslå regler för behandling av personuppgifter från primärvården. Av direktiven framgår att det för närvarande saknas uppgifter om läkares ordinerings av sjukskrivning och utfärdande av läkarintyg, något som huvudsakligen utförs i primärvården och att det är viktigt för kunskapsutvecklingen

inom området att möjliggöra analys av skillnader i sjukskrivning exempelvis med avseende på kön och olika diagnoser. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2024.

Det pågår för närvarande ett flertal utredningar och uppdrag som ska analysera sjukfrånvaron ur olika perspektiv. I dessa utredningar och uppdrag kommer bl.a. könsskillnader i sjukfrånvaro att belysas. Utredningen Sjukförsäkring i förändring – en utvärdering (S 2022:07, dir. 2022:64, dir. 2023:20) ska slutredovisa sitt uppdrag senast den 1 mars 2024. Utredningen om läkarintygets betydelse i sjukpenningärenden (S 2022:06, dir. 2022:63, dir. 2023:45) slutredovisade sitt uppdrag den 31 augusti 2023 (SOU 2023:48). Inspektionen för socialförsäkringen har fått ett uppdrag att analysera Försäkringskassans handläggning utifrån ett likabehandlingsperspektiv. Uppdraget ska slutredovisas den 31 oktober 2024. Därtill har Försäkringskassan i myndighetens regleringsbrev för 2023 fått i uppdrag att analysera skillnader mellan olika grupper vad gäller sjukpenning och andra ersättningar vid nedsatt arbetsförmåga som ska slutredovisas den 1 april 2025.

Med ovan redovisade åtgärder bedömer regeringen att tillkännagivandet är tillgodosett och därmed slutbehandlat.

## 2.7 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Den sammantagna sjukfrånvaron mätt som ohälsotal var i ett historiskt perspektiv låg 2022 och oförändrad jämfört med 2021. Sjukpenningdelen av ohälsotalet har ökat svagt samtidigt som frånvaron genom sjukersättning har minskat i motsvarande omfattning. Nedgången i sjukersättningen beror på att antalet personer som lämnade sjukersättningen och övergick till ålderspension var fler än de som nybeviljades sjukersättning.

Antalet sjukfall och sjukpenningtalet har ökat under 2022. Ökningen återfinns i princip helt i längdklassen längre än ett år och är i huvudsak en konsekvens av ändringarna i sjukförsäkringens regelverk 2021 och 2022. Sannolikt beror ökningen delvis också på att Försäkringskassan har fokuserat mer på att göra helhetsbedömningar och tydliggjort beviskravet för sjukpenning, vilket medfört att fler personer bedöms ha rätt till sjukpenning efter dag 180. Denna utveckling innebär att allt fler långa sjukfall kan komma att ackumuleras under de kommande åren. Det totala antalet påbörjade sjukfall minskade visserligen marginellt, men underliggande skedde en ökning av antalet påbörjade sjukfall med psykiatriska diagnoser. Totalt påbörjades 135 000 sådana sjukfall under 2022, vilket var en ökning med 6 procent jämfört med 2021. En ökad koncentration av psykisk ohälsa i inflödet i kombination med att sjukfallslängderna etablerats på en högre nivå leder till ökade risker att fler långa sjukfall kommer att uppstå framöver. Vid utgången av 2022 hade vart fjärde pågående sjukfall pågått längre än två år. Inte sedan 2005 har antalet sjukfall som är längre än två år varit lika stort. De lagändringar som genomfördes i sjukförsäkringen under 2021 och 2022 har hittills inneburit fler längre sjukfall och ökade kostnader för sjukförsäkringen. Sannolikheten att återgå i arbete minskar ju längre tid ett sjukfall pågår.

Det är även bekymmersamt att kvinnors sjukfrånvaro på grund av psykisk ohälsa är fortsatt hög. Yrken med krav på högt emotionellt och psykologiskt engagemang, vilket kännetecknar de s.k. kontaktyrken där många kvinnor arbetar, bidrar till att kvinnor har en hög risk för sjukskrivning med psykiatriska diagnoser. Färre och kortare sjukskrivningar för kvinnor bidrar till ett högre arbetsmarknadsdeltagande och till fler arbetade timmar i ekonomin. Ett ökat arbetsutbud och ökade arbetsinkomster för

kvinnor relativt män minskar även skillnaderna i inkomstrelaterad pension mellan könen.

Ökande sjukfrånvaro, särskilt bland kvinnor, ställer krav på alla berörda aktörer att vidta relevanta insatser både enskilt och i samverkan för att förebygga och förkorta sjukfallen. Den kunskapsutveckling i försäkringsmedicin mot ett mer systematiskt och evidensbaserat arbetssätt som pågår inom hälso- och sjukvården är positiv och bedöms på sikt kunna både förebygga och förkorta sjukfall. Det är också positivt att arbetsgivares kunskap om skyldigheten att upprätta en plan för återgång i arbete bedöms öka och att antalet planer som inkommit från arbetsgivare till Försäkringskassan har ökat.

När sjukskrivningarna nu blir längre är det viktigt att verka för åtgärder som syftar till att förebygga och förkorta sjukfall. Genom att ge människor rätt förutsättningar till en god rehabilitering kan återgång i arbete påskyndas på ett effektivt sätt.

Insatser sätts in sent i sjukfallen och i få ärenden om aktivitetsersättning. För unga med aktivitetsersättning genomför Försäkringskassan en första gemensam kartläggning tillsammans med Arbetsförmedlingen efter i genomsnitt 4 år. Det är inte tillfredsställande. Få unga med aktivitetsersättning har en arbetsgivare, vilket betyder att det primärt är insatser inom ramen för det förstärkta samarbetet mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen eller insatser finansierade av samordningsförbund som finns att tillgå för att dessa individer ska återfå eller få arbetsförmåga. Mot bakgrund av att merparten av personerna som fyllt 30 år under 2022 fortsatte att uppbära ersättning inom sjukförsäkringen tiden efter det att aktivitetsersättningen upphört, är bristen på insatser för att unga med aktivitetsersättning ska få, eller återfå, arbetsförmåga särskilt allvarlig.

Regeringens sammantagna bedömning är att målet om en långsiktigt stabil och låg sjukfrånvaro har uppfyllts delvis under resultatåret. Sjukfrånvaron är låg, men bedöms inte vara långsiktigt stabil med hänsyn till de ökande sjukskrivningarna samt kvinnors fortsatt höga sjukfrånvaro i psykiatriska diagnoser.

## 2.8 Politikens inriktning

Sjukförsäkringens syfte är att ge ersättning för inkomstbortfall vid sjukdom och rehabilitering. Människor ska känna sig trygga med att det finns en sjukförsäkring som ger ekonomisk ersättning om de blir sjuka och inte kan arbeta. Samtidigt är det viktigt att regelverket inte bidrar till inläsningseffekter, utan att utformningen motverkar onödigt många och långa sjukskrivningar. Det behöver finnas incitament både för individen och andra berörda aktörer för snabb återgång i arbete. Fokus ska vara på rehabilitering med tydligt definierade avstämningstillfällen. Det ska bli mer lönsamt att gå från bidrag till arbete.

De lagändringar som genomfördes i sjukförsäkringen under 2021 och 2022 har hittills inneburit fler längre sjukfall och ökade kostnader för sjukförsäkringen. Sannolikheten att återgå i arbete minskar ju längre tid ett sjukfall pågår.

Av Försäkringskassans analys av det nya undantaget övervägande skäl vid dag 180 i rehabiliteringskedjan framgår att 32 procent av de försäkrade som beviljats sjukpenning med stöd av undantaget övervägande skäl kvarstår i sjukpenning även efter dag 365. Av dessa kvarstår de flesta med stöd av den nya bestämmelsen om prövning av arbetsförmågan mot normalt förekommande arbete i en angiven yrkesgrupp. Regeringen har inlett en översyn av det gällande regelverket. Utredningen Sjukförsäkringen i förändring – en utvärdering har fått i tilläggsuppdrag att lämna författningsförslag om resultatet av utvärderingen visar att sjukfall blir omotiverat

långa, eller att det uppstår andra negativa konsekvenser för samhället eller individen (dir. 2023:20). Uppdraget omfattar även utfallet av de s.k. äldrereglerna i sjukersättningen (dir. 2022:64). Utredningen kommer att redovisa sina analyser och överväganden i mars 2024.

Den ökande sjukfrånvaron, som särskilt sker bland kvinnor, ställer krav på alla berörda aktörer att vidta relevanta åtgärder både enskilt och i samverkan för att förebygga och förkorta sjukfall. Kunskapen om vilka insatser som faktiskt vidtas i de enskilda sjukfallen och vilken effekt de har behöver bli bättre. De analyser som görs av den ovannämnda utredningen kommer att utgöra ett värdefullt kunskapsunderlag. Regeringen avser även att verka för att stärka uppföljningen av sjukskrivnas återgång i arbete.

Företag får enligt nuvarande ordning ersättning för höga sjuklönekostnader. Regeringen bedömer att det finns negativa konsekvenser av det systemet. De relativt sett höga ersättningsnivåerna som gäller för mindre arbetsgivare riskerar att minska drivkrafterna att förebygga sjukfrånvaro på arbetsplatser och att vidta åtgärder för att sjukskrivna anställda ska kunna återgå i arbete. Ersättningen är utformad på så sätt att sjuklönekostnader i vissa lägen ersätts helt av staten. Det är strukturellt problematiskt att kostnaden för anställdas sjukdom bärs av staten. Handläggningen är till stor del automatiserad för att minimera den administrativa bördan för arbetsgivarna. Det har lett till att kontrollmöjligheterna är begränsade, vilket i sin tur kan öka risker för felaktiga utbetalningar. Ersättning för höga sjuklönekostnader motsvarar endast en marginell del, cirka 5 procent, av arbetsgivarnas samlade sjuklönekostnader. Bedömningen är att utebliven ersättning inte bör påverka företagen nämnvärt då det i de flesta fall rör sig om mindre summor. Regeringen har därför påbörjat ett arbete för att avskaffa rätten att få ersättning för höga sjuklönekostnader.

Stöd och insatser som syftar till att unga med aktivitetsersättning ska få, eller återfå, arbetsförmåga är bristande. Merparten av dem som uppbär aktivitetsersättning fortsätter att uppbära ersättning från sjukförsäkringen tiden efter det att aktivitetsersättningen upphört. Regeringen avser att verka för att fler unga med aktivitetsersättning ska omfattas av insatser inom ramen för det förstärkta samarbetet mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, samt av insatser finansierade av samordningsförbund.

## 2.9 Budgetförslag

### 2.9.1 1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.

**Tabell 2.5 Anslagsutveckling 1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.**

Tusental kronor

2022	Utfall	46 175 000	Anslagssparande	-274 905
2023	Anslag	45 645 099 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	46 774 253
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>49 575 487<sup>2</sup></b>		
2025	Beräknat	50 951 602		
2026	Beräknat	52 395 211		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> 4 473 000 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2024 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2021 som uppgick till 70 764 tkr.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för sjukpenning, rehabiliteringspenning, närstående-penning och arbetshjälpmedel enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Anslaget får vidare användas för utgifter för boendetillägg och sjukpenning respektive rehabiliteringspenning i särskilda fall enligt socialförsäkringsbalken. Anslaget får dessutom användas för utgifter som kan uppkomma med anledning av vissa bestämmelser i sjuklönesystemet, nämligen den s.k. sjuklönegarantin och det särskilda högriskskyddet enligt lagen (1991:1047) om sjuklön. Anslaget får även användas för utgifter för återbetalningspliktiga studiemedel avseende studerandes sjukperioder enligt studiestödslagen (1999:1395). Därtill får anslaget användas för utgifter för ersättning för skada orsakad av deltagare i arbetslivs-inriktad rehabilitering, arbetshjälpmedel m.m. Anslaget får också användas för utgifter för statliga ålderspensionsavgifter enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.6 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>45 645 099</b>	<b>45 645 099</b>	<b>45 645 099</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	37 000	39 000	272 000
Makroekonomisk utveckling	1 553 000	2 452 000	3 213 000
Volym	2 340 388	2 815 503	3 265 112
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>49 575 487</b>	<b>50 951 602</b>	<b>52 395 211</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

### Sjukpenning

Utgiftsutvecklingen för sjukpenningen styrs dels av antalet ersatta dagar, dels av medelersättningen. Antalet dagar påverkas av ändringar i regelverk och regelverkens tillämpning och administration. Utöver detta har framför allt demografiska förändringar, utvecklingen på arbetsmarknaden samt frånvaroförändringar på

individnivå betydelse för utvecklingen. Medelersättningen påverkas framför allt av ersättningsnivån samt löneutvecklingen.

Nedan redogörs för regeringens bedömning av utvecklingen framöver som i sin tur ligger till grund för utgiftsprognoserna.

En central bestämningfaktor för den framtida volymutvecklingen är antalet sjukfall som påbörjas. Antalet påbörjade sjukfall som blir minst 30 dagar långa väntas bli ca 346 000 år 2023. De närmaste åren antas antalet påbörjade sjukfall öka svagt, knappt 1 procent på årsbasis. Nivån på det årsvisa antalet påbörjade sjukfall som blir minst 30 dagar långa ligger runt 350 000 under prognosperioden. De regeländringar som sedan tidigare har gjorts vad gäller rätten till sjukpenning efter dag 180 i sjukperioden leder till ett gradvis ökande bestånd av långa sjukfall. Inga stora förändringar i sjukfallens genomsnittslängder förväntas de kommande åren, varför varaktigheten under prognosperioden kan sägas antas bibehållas på dagens nivå. Sammantaget medför utvecklingen av antalet påbörjade sjukfall och deras varaktighet att antalet pågående sjukfall beräknas öka något under hela prognosperioden. Den svaga ökningen innebär att antalet pågående sjukfall i genomsnitt väntas bli 198 000 år 2024, för att öka till 204 000 år 2026. Antalet nettodagar beräknas öka med omkring 1 procent per år fram till 2026.

Antalet sjukpenningdagar beräknas uppgå till 58,8 miljoner nettodagar under 2023 och ca 59,4 miljoner nettodagar 2023. Medelersättningen per nettodag 2023 prognostiseras till 714 kronor, medelersättningen 2024 prognostiseras till 733 kronor.

För 2023 beräknas utgifterna, inklusive statlig ålderspensionsavgift, uppgå till 45 107 miljoner kronor. Utgifterna för sjukpenningen inklusive statlig ålderspensionsavgift för 2024 beräknas till 47 886 miljoner kronor. För 2025 och 2026 beräknas utgifterna till 49 190 respektive 50 543 miljoner kronor.

### Rehabiliteringspenning

Om en försäkrad påbörjar arbetslivsinriktad rehabilitering i form av arbetsträning, kan Försäkringskassan bevilja rehabiliteringspenning. Utgiftsutvecklingen för rehabiliteringspenning styrs till stor del av samma faktorer som sjukpenningutgifterna. Utgiftsutvecklingen påverkas också av i vilken mån Försäkringskassan bedömer behovet av rehabilitering och påbörjar samordnade rehabiliteringsinsatser. Utgifterna för rehabiliteringspenning relativt sjukpenning minskade kontinuerligt 2013–2020. Efterföljande period kännetecknades av en stabilisering, där rehabiliteringspenningens andel av sjukpenningutgiften uppgick till drygt 2 procent. Under våren 2023 har utgifterna för rehabiliteringspenning minskat kraftigt och denna utveckling väntas förstärkas. Skälet är att Försäkringskassan ändrat sin tolkning av regelverket för samordning mellan sjukpenning och rehabiliteringspenning vid utbetalning. Den försäkrade kan uppfylla kraven för både rehabiliteringspenning och sjukpenning samtidigt och exempelvis ha rätt till hel sjukpenning och halv rehabiliteringspenning för samma period. Tidigare betalades rehabiliteringspenning ut i hela den omfattning som arbetsförmågan var nedsatt på grund av sjukdom, oavsett om rehabiliteringsåtgärden endast pågick en del av tiden. Nu minskas i stället rehabiliteringspenningen vid utbetalningen med det belopp den försäkrade för samma tid har nedsatt arbetsförmåga med rätt till sjukpenning. En försäkrad som har rätt till hel sjukpenning och halv rehabiliteringspenning får därmed endast sjukpenning utbetald. Detta leder sammantaget till en lägre utgiftsprognos för rehabiliteringspenning.

Antalet rehabiliteringsdagar beräknas uppgå till ca 1,3 miljoner nettodagar under 2023 och 1,3 miljoner nettodagar 2024. Medelersättningen per nettodag 2023 prognostiseras till 559 kronor, för 2024 är prognosen 571 kronor.



För 2023 beräknas utgifterna, inklusive statlig ålderspensionsavgift, uppgå till 823 miljoner kronor. Utgifterna för rehabiliteringspenningen inklusive statlig ålderspensionsavgift för 2024 beräknas till 815 miljoner kronor. För 2025 och 2026 beräknas utgifterna till 882 respektive 974 miljoner kronor.

#### **Arbets hjälpmedel**

Försäkringskassan har särskilda medel för köp av arbetstekniska hjälpmedel, läkarutlåtanden och läkarundersökningar samt för särskilt bidrag och för ersättning för resor till och från arbetet. Försäkringskassan har främst använt medlen för köp av arbetstekniska hjälpmedel. I övrigt har medlen använts för bl.a. utgifter för läkarutlåtanden samt för bidrag till resor.

För 2023 beräknas utgifterna uppgå till 125 miljoner kronor. Utgifterna för arbets hjälpmedel m.m. beräknas till 129 miljoner kronor för 2024. För 2025 och 2026 beräknas utgifterna till 133 respektive 137 miljoner kronor.

#### **Sjuk- och rehabiliteringspenning i särskilda fall**

Förmånerna kan lämnas till en försäkrad som helt eller delvis har fått tidsbegränsad sjukersättning under det högsta antal månader som sådan ersättning kan betalas ut. Ersättningarna kan också lämnas till försäkrade vars rätt till aktivitetsersättning upphör till följd av att de fyller 30 år.

Sjukpenning respektive rehabiliteringspenning i särskilda fall kan lämnas till en försäkrad person som saknar sjukpenninggrundande inkomst (SGI), eller till en försäkrad som har en låg SGI. Sjukpenning i särskilda fall uppgår till högst 160 kronor per dag.

Inflödet till sjukpenning i särskilda fall utgörs numera enbart av personer som tidigare haft aktivitetsersättning och fyllt 30 år.

Utgifterna för 2023 beräknas uppgå till 223 miljoner kronor. Utgifterna för sjukpenning respektive rehabiliteringspenning i särskilda fall beräknas till 219 miljoner kronor för 2024. För 2025 och 2026 beräknas utgifterna till 215 respektive 209 miljoner kronor.

#### **Boendetillägg**

Boendetillägg kan lämnas till en försäkrad som har fått tidsbegränsad sjukersättning under det högsta antal månader som sådan ersättning kan lämnas, och som får sjukpenning, rehabiliteringspenning, sjukpenning i särskilda fall eller rehabiliteringspenning i särskilda fall. Boendetillägg kan också lämnas till en försäkrad som får nämnda ersättningar och vars aktivitetsersättning upphör till följd av att han eller hon fyller 30 år. Den som har rätt till bostadstillägg har inte rätt till boendetillägg.

Utgifterna för 2023 beräknas uppgå till 289 miljoner kronor. Utgifterna för boendetillägg beräknas till 290 miljoner kronor för 2024. För 2025 och 2026 beräknas utgifterna till 287 respektive 282 miljoner kronor.

#### **Närståendepenning**

Närståendepenning kan lämnas till den som avstår från förvärsarbete för att vårda en närstående svårt sjuk person. Utgiftsutvecklingen för närståendepenning styrs av antal ersatta dagar samt medelersättningen per dag. Utgifterna för närståendepenning uppgick till 169 miljoner kronor 2022. Covid-19-pandemin innebar att användandet av närståendepenning förhindrades på flera sätt, bl.a. genom periodvisa besöksförbud på äldreboenden och allmänna rekommendationer om att inte träffa äldre närstående, vilket innebar minskade utgifter på anslaget. År 2023 beräknas användandet öka något jämfört med föregående år. Volymen prognostiseras bli stabil från 2024 och framåt

motsvarande en nivå som rådde innan pandemin. Antalet dagar beräknas uppgå till 155 000 under 2023 och 175 000 nettodagar 2024. Medelersättningen per nettodag prognostiseras till 1 251 kronor för 2024.

#### Anslaget 1:1 Sjukpenning och rehabiliteringspenning m.m. 2024–2026

Regeringen föreslår att 49 575 487 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 50 951 602 000 kronor respektive 52 395 211 000 kronor.

### 2.9.2 1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.

**Tabell 2.7 Anslagsutveckling 1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.**

Tusental kronor

2022	Utfall	42 031 687	Anslagssparande	-1 227 093
2023	Anslag	45 772 161 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	46 119 000
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>50 131 000<sup>2</sup></b>		
2025	Beräknat	49 738 000		
2026	Beräknat	49 785 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> 5 401 000 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2024 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2021 som uppgick till 82 899 tkr.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för aktivitets- och sjukersättning och bostadstillägg till personer med aktivitets- och sjukersättning enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Anslaget får dessutom användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.8 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>45 422 161</b>	<b>45 422 161</b>	<b>45 422 161</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	1 269 000	1 244 000	2 319 000
Makroekonomisk utveckling	3 586 870	5 224 311	6 370 419
Volymer	-147 031	-2 152 472	-4 326 580
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>50 131 000</b>	<b>49 738 000</b>	<b>49 785 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Aktivitetsersättning betalas ut till personer i åldrarna 19–29 år och sjukersättning till personer i åldrarna 19–65 år. I åldrarna 19–29 år lämnas sjukersättning endast i hel omfattning. Utgiftsutvecklingen för aktivitetsersättning och sjukersättning är framför allt beroende av utvecklingen av antalet sjukskrivningar, den demografiska utvecklingen samt utvecklingen av prisbasbeloppet.

Nuvarande utgiftsutveckling påverkas i hög grad av att många inte längre kommer att få sjukersättning på grund av att de når den högsta ålder då förmånen lämnas, i kombination med att nybeviljandet är lågt i förhållande till utflödet. Införandet av särskilda regler för att beviljas sjukersättning för äldre i förvärvsarbetande ålder vilka trädde i kraft den 1 september 2022 innebär ett något högre inflöde, men inte i sådan utsträckning att den långsiktiga minskningen av sjukersättningsbeståndet upphör. Det totala antalet personer med sjuk- eller aktivitetsersättning väntas minska under prognosperioden. År 2023 prognostiseras medelantalet vara 254 000 för att därefter minska till 239 000 år 2026. En motverkande faktor som ökar utgifterna över tid är att indexeringen av förmånerna är relativt hög. Den 1 januari 2024 höjs prisbasbeloppet med drygt 9 procent. Detta bidrar till en totalt ökande utgiftsnivå över tid.

Utgifterna för aktivitets- och sjukersättningar inklusive statlig ålderspensionsavgift för 2023 beräknas uppgå till 40 278 miljoner kronor. Utgifterna beräknas till 43 602 miljoner kronor för 2024. För 2025 och 2026 beräknas utgifterna till 43 341 respektive 43 227 miljoner kronor.

#### Bostadstillägg till personer med aktivitets- och sjukersättning

Syftet med bostadstillägg till personer med aktivitets- eller sjukersättning är att förbättra förutsättningarna för skälig bostadsstandard för dem med låg ersättning. Utgiftsutvecklingen för bostadstillägget styrs av antalet personer med aktivitets- respektive sjukersättning. Utöver detta styrs den av utvecklingen för prisbasbeloppet, boendekostnaderna och av ersättningsnivån.

Utgifterna för bostadstillägg 2023 beräknas uppgå till 5 841 miljoner kronor. Utgifterna beräknas till 6 529 miljoner kronor för 2024. För 2025 och 2026 beräknas utgifterna till 6 397 respektive 6 558 miljoner kronor.

#### Anslaget 1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m. 2024–2026

Regeringen föreslår att 50 131 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Aktivitets- och sjukersättningar m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 49 738 000 000 kronor respektive 49 785 000 000 kronor.

### 2.9.3 1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning

#### Tabell 2.9 Anslagsutveckling 1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning

Tusental kronor

2022	Utfall	1 304 624	Anslagssparande	46 376
2023	Anslag	1 357 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 328 000
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 414 000</b>		
2025	Beräknat	1 436 000		
2026	Beräknat	1 425 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för merkostnadsersättning och handikappersättningar enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.10 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 357 000</b>	<b>1 357 000</b>	<b>1 357 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	2 000	2 000	3 000
Makroekonomisk utveckling	123 000	183 000	209 000
Volymer	-68 000	-106 000	-144 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 414 000</b>	<b>1 436 000</b>	<b>1 425 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Den 1 januari 2019 infördes den nya förmånen merkostnadsersättning. Anslaget omfattar med anledning av detta utgifter för merkostnadsersättning och handikappersättning (se vidare prop. 2017/18:190, bet. 2017/18:SFU23, rskr. 2017/18:388). Övergångsbestämmelserna till regleringen innebär att det kommer att ske en successiv överföring av utgifter mellan anslagsdelen Handikappersättning och anslagsdelen Merkostnadsersättning under de kommande åren. Ersättning för merkostnader inom vårdbidraget (utg. omr. 12 anslaget 1:6 *Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag*) avskaffades den 1 januari 2019 och därför belastar merkostnader för barn med funktionsnedsättning anslaget 1:3 *Merkostnadsersättning och handikappersättning* inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

Till följd av regeländringarna kommer antalet personer med handikappersättning att minska och antalet personer med merkostnadsersättning att öka. Årsgenomsnittet vad gäller antalet personer med handikappersättning väntas minska från 40 000 personer 2023 till 26 000 personer 2026.

### Anslaget 1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning 2024–2026

Regeringen föreslår att 1 414 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Merkostnadsersättning och handikappersättning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 436 000 000 kronor respektive 1 425 000 000 kronor.

## 2.9.4 1:4 Arbetsskadeersättningar m.m.

**Tabell 2.11 Anslagsutveckling 1:4 Arbetsskadeersättningar m.m.**

Tusental kronor

2022	Utfall	2 209 348	Anslagssparande	42 652
2023	Anslag	2 316 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	2 316 000
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 375 000<sup>2</sup></b>		
2025	Beräknat	2 292 000		
2026	Beräknat	2 291 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> 171 000 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2024 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2021 som uppgick till -12 066 tkr.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för arbetsskadeersättning enligt 40, 41, 87 och 88 kap. socialförsäkringsbalken samt motsvarande äldre lagstiftning.

Arbetskadeersättning kan lämnas i form av bl.a. livränta till den skadade, ersättning för tandvård samt begravningshjälp och livränta till efterlevande. Anslaget får dessutom användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.12 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:4 Arbetskadeersättningar m.m.**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>2 316 000</b>	<b>2 316 000</b>	<b>2 316 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	92 000	96 000	184 000
Makroekonomisk utveckling	62 000	135 000	174 000
Volym	-95 000	-255 000	-383 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 375 000</b>	<b>2 292 000</b>	<b>2 291 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Under en längre period har utgifterna för arbetsskador minskat i takt med att beståndet minskat då antalet nya skador inte väger upp för bortfallet av äldre skador. Trenden bromsas bl.a. av att de övre åldersgränserna för rätten till arbetskadelivränta höjs 2023 och 2026 med hänsyn till de justerade åldersgränserna i pensionssystemet. Försäkringskassan har på regeringens uppdrag identifierat målgrupper för livränta och delvis genomfört åtgärder för att informera sjukskrivna om möjligheten att ansöka om livränta (S2022/03883).

### Anslaget 1:4 Arbetskadeersättningar m.m. 2024–2026

Regeringen föreslår att 2 375 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Arbetskadeersättningar m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 292 000 000 kronor respektive 2 291 000 000 kronor.

## 2.9.5 1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet

**Tabell 2.13 Anslagsutveckling 1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet**

Tusental kronor

2022	Utfall	33 973	Anslagssparande	1 637
2023	Anslag	35 792 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	36 226
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>36 289<sup>2</sup></b>		
2025	Beräknat	35 047		
2026	Beräknat	34 030		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> 1 830 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2024 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2021 som uppgick till 118 tkr.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för ersättningar inom det statliga personskadeskyddet enligt 7, 43, 87 och 88 kap. socialförsäkringsbalken samt motsvarande äldre lagstiftning. Anslaget får också användas för utgifter för krigsskadeersättning till sjömän enligt 7, 44, 87 och 88 kap. socialförsäkringsbalken samt motsvarande äldre

lagstiftning. Anslaget får dessutom användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.14 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet**

Tusental kronor	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>35 792</b>	<b>35 792</b>	<b>35 792</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling			
Volymer	497	-745	-1 762
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>36 289</b>	<b>35 047</b>	<b>34 030</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Utgifterna för ersättning inom det statliga personskadeskyddet domineras av utgifterna för äldre skador, vilka står för cirka två tredjedelar av de totala utgifterna. De sammanlagda anslagsutgifterna väntas minska över tid, vilket främst drivs av att ersättningar enligt äldre regler fasas ut. Det skärpta säkerhetsläget innebär en osäkerhetsfaktor på prognosen. En höjd beredskap i form av ökad försvarsförmåga väntas ha en höjande effekt på anslagets utgifter, vilken dock blir marginell på kortare sikt.

#### Anslaget 1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet 2024–2026

Regeringen föreslår att 36 289 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Ersättning inom det statliga personskadeskyddet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 35 047 000 kronor respektive 34 030 000 kronor.

### 2.9.6 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen

**Tabell 2.15 Anslagsutveckling 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen**

Tusental kronor			
2022	Utfall	1 293 429	Anslagssparande 198 270
2023	Anslag	1 491 700 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 1 480 219
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 416 700</b>	
2025	Beräknat	1 416 700	
2026	Beräknat	1 416 700	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag och bidrag till berörda aktörer i sjukskrivningsprocessen. Medlen avser bidrag till hälso- och sjukvården för arbetet med sjukskrivningsprocessen, bidrag till arbetsgivare för arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd samt bidrag till företagshälsovården för medicinsk service. Medlen avser även kostnader för rehabiliteringsinsatser i samarbete mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, försäkringsmedicinska utredningar enligt lagen (2018:744) om försäkringsmedicinska utredningar, finansiell samordning genom samordningsförbund samt vissa förvaltningsutgifter. Därtill avser medlen utgifter för kunskaps-

utveckling för sjukskrivningsprocessen och åtgärder för en effektiv sjukskrivningsprocess.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.16 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 491 700</b>	<b>1 491 700</b>	<b>1 491 700</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-75 000	-75 000	-75 000
<i>varav BP24</i>	<i>-75 000</i>	<i>-75 000</i>	<i>-75 000</i>
– <i>Justering av arbetsplatsnära stöd</i>	<i>-20 000</i>	<i>-20 000</i>	<i>-20 000</i>
– <i>Avveckla bidraget för medicinsk service</i>	<i>-55 000</i>	<i>-55 000</i>	<i>-55 000</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 416 700</b>	<b>1 416 700</b>	<b>1 416 700</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Rehabiliteringsinsatser i samarbete mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen  
Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen samarbetar i syfte att vidta insatser som bidrar till att den som är sjukskriven återfår arbetsförmågan och kan återgå i arbete. Insatserna ska bidra till att skapa goda förutsättningar för övergång till arbetsmarknaden och förkorta tiden i sjukförsäkringen. För 2023 avsattes 700 miljoner kronor till detta samarbete och dessa medel bedöms förbrukas i sin helhet.

Utgifterna för 2024 beräknas till 700 miljoner kronor.

#### Finansiell samordning genom samordningsförbund

Finansiell samordning genom samordningsförbund syftar till att ge personer som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser stöd så att de uppnår eller förbättrar sin förmåga att utföra förvärvsarbete. Finansiell samordning genom samordningsförbund är en frivillig samverkan mellan Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, regioner samt en eller flera kommuner.

Av resurserna till samordningsförbunden ska Försäkringskassan bidra med statens andel motsvarande hälften av medlen. Regioner och kommuner ska bidra med varsin fjärdedel. För 2023 avsattes 339 miljoner kronor i statliga medel och dessa bedöms förbrukas i sin helhet.

Utgifterna för 2024 beräknas till 339 miljoner kronor.

#### Försäkringsmedicinska utredningar

Enligt lagen (2018:744) om försäkringsmedicinska utredningar ska en region tillhandahålla försäkringsmedicinska utredningar på begäran av Försäkringskassan. Regionen har rätt till ersättning från staten för sina kostnader. Syftet med utredningarna är att tillgodose Försäkringskassans behov av att i rätt tid få tillgång till kvalificerade medicinska underlag för beslut i vissa mer svårbedömda ärenden. För 2023 avsattes 244 miljoner kronor och dessa medel bedöms förbrukas i sin helhet.

Utgifterna för 2024 beräknas till 244 miljoner kronor.

**Arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd**

Arbetsgivare kan få statligt bidrag för arbetsplatsinriktade rehabiliteringsinsatser. Sådant bidrag regleras i förordningen (2014:67) om bidrag till arbetsgivare för köp av arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd för återgång i arbete. Bidraget täcker halva kostnaden upp till 10 000 kronor per arbetstagare och år, men högst med 200 000 kronor per arbetsgivare och år. För 2023 avsattes 133 miljoner kronor och dessa medel bedöms förbrukas i sin helhet.

Utgifterna för 2024 beräknas till 114 miljoner kronor.

**Medicinsk service**

I förordningen (2017:117) om bidrag till företagshälsovården för köp av medicinsk service finns bestämmelser om bidrag till en anordnare av företagshälsovård för dennes kostnader för köp av medicinsk service från offentliga eller privata vårdgivare. Bidraget är högst 100 kronor per anställd. Regeringen bedömer att bidraget inte har någon avgörande betydelse för arbetsgivares benägenhet att betala för medicinsk service. Bidraget för medicinsk service kommer därför att upphöra. Bidraget betalas ut året efter att kostnaderna har uppkommit. Rätten till bidrag kommer att upphöra avseende kostnader som uppkommer efter utgången av 2023. För 2023 har 55,8 miljoner kronor avsatts och dessa bedöms förbrukas i sin helhet.

**Bidrag till hälso- och sjukvården**

Regeringen avser att för statens räkning ingå en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) för åren 2023–2025 för att bibehålla och utveckla den digitala överföringen av läkarintyg mellan regionerna och Försäkringskassan i avvaktan på en långsiktig lösning för sammanhållen intygshantering i hälso- och sjukvården. För 2023 har 16 miljoner kronor redan avsatts för detta ändamål (prop. 2022/23:99 s. 39–40).

Utgifterna för 2024 beräknas till 16 miljoner kronor.

**Anslaget 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen 2024–2026**

Regeringen föreslår att 1 416 700 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Bidrag för sjukskrivningsprocessen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 416 700 000 kronor respektive 1 416 700 000 kronor.

**2.9.7 1:7 Ersättning för höga sjuklönekostnader****Tabell 2.17 Anslagsutveckling 1:7 Ersättning för höga sjuklönekostnader**

Tusental kronor

2022	Utfall	11 751 065	Anslagssparande	1 455 935
2023	Anslag	1 609 604 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 604 000
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 308 180</b>		
2025	Beräknat	1 230 069		
2026	Beräknat	0		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Ändamål**

Anslaget får användas för utgifter för sjuklönekostnader enligt lagen (1991:1047) om sjuklön.



## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.18 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:7 Ersättning för höga sjuklönekostnader**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>809 604</b>	<b>809 604</b>	<b>809 604</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer		-1 230 069	-2 638 209
varav BP24		-1 230 069	-2 638 209
– Avskaffa ersättningen för höga sjuklönekostnader		-1 230 069	-2 638 209
Makroekonomisk utveckling			
Volym	1 498 576	1 650 534	1 828 605
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 308 180</b>	<b>1 230 069</b>	<b>0</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Utgifterna för ersättning för höga sjuklönekostnader var högre än normalt under åren 2020–2022 genom de särskilda pandemirelaterade bestämmelserna som gällde för ersättningen. Dessa tidsbegränsade bestämmelser, som syftade till att snabbt och i en hög utsträckning ersätta arbetsgivares sjuklönekostnader, upphörde fr.o.m. april 2022. Enligt gällande rätt ersätts ca 60 000 arbetsgivare på årsbasis för sjuklönekostnader. De flesta av dessa är små arbetsgivare. I och med att ersättningen i normalfallet behandlas samlat för ett kalenderår, uppstår i huvudsak utgiften på statens budget året efter att sjuklönekostnaderna har uppstått. Regeringen bedömer att det finns negativa konsekvenser av systemet med ersättning för höga sjuklönekostnader. De relativt sett höga ersättningsnivåerna som gäller för mindre arbetsgivare riskerar att minska drivkrafterna att förebygga sjukfrånvaro på arbetsplatser och vidta åtgärder för att sjukskrivna anställda ska kunna återgå i arbete. Ersättningen är utformad på så sätt att sjuklönekostnader i vissa lägen ersätts helt av staten. Det är strukturellt problematiskt att kostnaden för anställdas sjukdom bärs av staten. Handläggningen är till stor del automatiserad för att minimera den administrativa bördan för arbetsgivarna. Det har lett till att kontrollmöjligheterna är begränsade, vilket i sin tur kan öka risker för felaktiga utbetalningar. Ersättning för höga sjuklönekostnader motsvarar endast en marginell del, cirka 5 procent, av arbetsgivarnas samlade sjuklönekostnader. Bedömningen är att utebliven ersättning inte bör påverka företagen nämnvärt då det i de flesta fall rör sig om mindre summor. Regeringen har därför påbörjat ett arbete för att avskaffa rätten att få ersättning för höga sjuklönekostnader.

Till följd av detta bedöms utgifterna för 2025 bli lägre, och att utgifterna fr.o.m. 2026 kommer att upphöra.

### Anslaget 1:7 Ersättning för höga sjuklönekostnader 2024–2026

Regeringen föreslår att 2 308 180 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Ersättning för höga sjuklönekostnader* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 230 069 000 kronor respektive 0 kronor.

## 2.9.8 2:1 Försäkringskassan

**Tabell 2.19 Anslagsutveckling 2:1 Försäkringskassan**

Tusental kronor

2022	Utfall	9 471 422	Anslagssparande	79 847
2023	Anslag	9 276 970 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	9 560 961
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>9 576 282</b>		
2025	Beräknat	9 967 398 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	10 278 786 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 9 639 920 tkr i 2024 års prishnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 9 707 921 tkr i 2024 års prishnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Försäkringskassans förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för forskning inom socialförsäkringens område.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.20 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:1 Försäkringskassan**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>9 276 970</b>	<b>9 276 970</b>	<b>9 276 970</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	307 243	632 828	870 833
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer varav BP24 <sup>3</sup>	-7 931	57 600	130 983
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-3 649	-3 649	-3 649
– Aktivering av civilplikt	1 800	2 000	1 600
– Myndighetsmedel för en reformerad arbetslöshetsförsäkring		17 000	36 000
– Inrättande av Utbetalningsmyndigheten	87 000	109 000	124 000
– Förvaltningsmedel för dubbeldagar och överlåtande av föräldrapenning	11 000	8 000	8 000
– Minskat förvaltningsanslag till följd av att EHS avskaffas			-7 000
– Månadsuppgifter i bostadsbidrag och underhållsstöd	6 000	6 000	20 000
– Förstärkning av Försäkringskassans förvaltningsanslag	28 000	34 000	42 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-95 415	-95 415	-95 415
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>9 576 282</b>	<b>9 967 398</b>	<b>10 278 786</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget justeras permanent med 3 649 000 kronor till följd av slopad avgift för årlig revision fr.o.m. räkenskapsåret 2024.

Försäkringskassan tillförs medel för att antal reformer. Anslaget ökas med 1 800 000 kronor 2024, 2 000 000 kronor 2025 och 1 600 000 kronor 2026 för ökade

administrationskostnader kopplade till regeringens förslag om aktivering av civilplikt inom kommunal räddningstjänst.

För kommande förslag om en reformerad arbetslöshetsförsäkring (utg.omr. 14 avsnitt 3.6.) beräknas anslaget öka med 17 000 000 kronor 2025 och med 36 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för ökade administrationskostnader kopplat till förslaget.

Utbetalningsmyndigheten inleder sin verksamhet 2024. Försäkringskassan föreslås få ökade medel för arbetet med att bl.a. leverera uppgifter till och hantera underrättelser från Utbetalningsmyndigheten och anslaget ökas därför med 87 000 000 kronor 2024, och föreslås ökas med 109 000 000 kronor 2025 och 124 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Anslaget ökas med 11 000 000 kronor 2024 och med 8 000 000 kronor fr.o.m. 2025 för ökade administrations- och it-kostnader till följd av de förslag om föräldrapenning som lämnas i denna proposition.

Anslaget föreslås minskas permanent med 7 000 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av slopade administrationskostnader för ersättning för höga sjuklönekostnader.

Anslaget ökas med 6 000 000 kronor 2024, 6 000 000 kronor 2025 och 20 000 000 kronor 2026 för införandekostnader kopplade till kommande förslag om införande av månadsuppgifter i beräkning av bostadsbidrag och underhållsstöd. Regeringen avser att under 2024 återkomma med förslag.

Anslaget förstärks även för att bibehålla befintlig servicenivå och befintliga handläggningstider i Försäkringskassas verksamhet. Anslaget ökas för detta ändamål med 28 000 000 kronor 2024, 34 000 000 kronor 2025 och 42 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Anslaget minskas med 95 415 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

#### **Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar**

I budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg. omr. 10) utökades anslaget för administrationskostnader kopplade till reformen etableringsjobb. I budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg. omr. 10) justerades anslagsnivån till följd av att reformen hade ändrats. Anslaget ökas planenligt med 3 000 000 kronor 2024 till en nivå om 14 000 000 kronor, och beräknas sedan minska med 7 000 000 kronor 2025 och 3 000 000 kronor 2026 för detta ändamål.

I budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg. omr. 10) minskades anslaget tillfälligt för att finansiera förvaltningsgemensam digital infrastruktur. Anslaget ökas nu planenligt med 3 479 000 kronor 2024.

I budgetpropositionen för 2021 gjordes en tillfällig satsning 2021–2023 för att stärka handläggningen och korta handläggningstiderna inom förmånerna omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning. Anslaget minskas planenligt med 82 650 000 kronor 2024 då satsningen upphör.

I budgetpropositionen för 2021 ökades anslaget för att stärka totalförsvaret och intensifiera återuppbyggnaden av det civila försvaret under perioden 2021–2025. Anslaget uppgår planenligt till 16 000 000 kronor 2024 och beräknas öka med ytterligare 4 000 000 kronor 2025 till en nivå om 20 000 000 kronor 2025 och 2026 för detta ändamål.

I budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg. omr. 10) ökades anslaget för att täcka kostnader för införande, administration och kontroll av omställningsstudiestöd. Anslaget ökas planerligt med 9 000 000 kronor 2024 till en total nivå om 14 000 000 kronor 2024. Anslaget beräknas öka med ytterligare 9 000 000 kronor 2025 och 9 000 000 kronor 2026 för detta ändamål, motsvarande en total nivå om 23 000 000 kronor 2025 och 32 000 000 kronor 2026.

I budgetpropositionen för 2022 aviserade regeringen att den avsåg lägga förslag för att stärka rätten till personlig assistans. Regeringen beräknade att medel skulle tillföras Försäkringskassans förvaltningsanslag för ökade administrationskostnader fr.o.m. 2023. Anslaget ökas planerligt med 14 800 000 kronor 2024 till en nivå om 33 600 000 kronor 2024. Anslaget beräknas planerligt öka med ytterligare 17 600 000 kronor 2025 och 17 400 000 kronor 2026, motsvarande en nivå om 51 200 000 kronor 2025 och 68 600 000 kronor 2026 för detta ändamål.

Anslaget ökas med 9 709 000 kronor till följd av en justering utifrån beslut i budgetpropositionen för 2022 fr.o.m. räkenskapsåret 2024.

#### Anslaget 2:1 Försäkringskassan 2024–2026

Regeringen föreslår att 9 576 282 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Försäkringskassan* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 9 967 398 000 respektive 10 278 786 000 kronor.

#### Bemyndigande om särskild kredit

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att för 2024 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Försäkringskassans behov av likviditet vid utbetalning av ersättning för vård i andra länder som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 170 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Det behövs en kredit för att finansiera Försäkringskassans betalning av utländska vårdfakturor. Sedan 2013 har regionerna och kommunerna kostnadsansvaret för vissa ersättningar vid vård utomlands genom lagen (2013:514) om regionernas och kommunernas kostnadsansvar för viss vård i utlandet. Försäkringskassan betalar de utländska vårdfakturorna och kräver i efterhand ersättning från berörd region, på grund av att en viss utredning bör göras innan utbetalning sker. Krediten ges med stöd av 7 kap. 6 § budgetlagen (2011:203). Den räntekostnad som uppstår ska betalas av regionerna. Regeringen bör bemyndigas att för 2024 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Försäkringskassans behov av likviditet vid utbetalning av ersättning för vård i andra länder som uppgår till högst 170 000 000 kronor.

#### Budget för avgiftsbelagd verksamhet

För administration av vissa resultatområden disponerar Försäkringskassan avgiftsinkomster. Dessa områden avser i huvudsak administration av familjebidrag och dagpenning till totalförsvarspiktiga, ersättning från affärsdrivande verk samt avgifter för tjänster som tillhandahålls åt Pensionsmyndigheten. Försäkringskassans uppdrag att administrera den svenska kontaktpunkten för EESSI (Electronic Exchange of Social Security Information), genom regeringsuppdragen S2009/02024 och S2011/02476, är också avgiftsfinansierat. Myndigheten har även i uppdrag att erbjuda samordnad och säker statlig it-drift (SSSID) genom regeringsuppdragen Fi2017/03257, I2019/02515 och I2022/02320. Uppdragen är avgiftsfinansierade. Försäkringskassan har även andra avgiftsintäkter från bl.a. administration av statlig fordran samt intäkter enligt 4 § avgiftsförordningen (1992:191) och övriga

ersättningar. Försäkringskassan får, utöver vad som anges i avgiftsförordningen, utföra datorbearbetningar och tillhandahålla tjänster inom systemutveckling, statistik m.m. mot ersättning. Avgifterna disponeras av myndigheten.

**Tabell 2.21 Uppdragsverksamhet**

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat	Ackumulerat resultat
<b>Utfall 2022</b>	<b>390 407</b>	<b>413 007</b>	<b>-22 600</b>	<b>-25 820</b>
(varav Pensionsmyndigheten)	227 066	252 233	-25 167	-7 483
(varav EESSI)	2 782	3 358	-576	-538
(varav SSSID)	126 049	122 906	3 143	-17 799
<b>Prognos 2023</b>	<b>498 788</b>	<b>474 850</b>	<b>23 938</b>	<b>-1 882</b>
(varav Pensionsmyndigheten)	284 500	267 100	17 400	9 917
(varav EESSI)	4 538	4 000	538	0
(varav SSSID)	168 000	162 000	6 000	-11 799
<b>Budget 2024</b>	<b>491 100</b>	<b>505 500</b>	<b>-14 400</b>	<b>-16 282</b>
(varav Pensionsmyndigheten)	254 300	274 700	-20 400	-10 483
(varav EESSI)	4 300	4 300	0	0
(varav SSSID)	176 000	170 000	6 000	-5 799

## 2.9.9 2:2 Inspektionen för socialförsäkringen

**Tabell 2.22 Anslagsutveckling 2:2 Inspektionen för socialförsäkringen**

Tusental kronor

2022	Utfall	69 623	Anslagssparande	4 798
2023	Anslag	72 978 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	69 936
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>74 270</b>		
2025	Beräknat	76 917 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	78 495 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 74 270 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 74 270 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för Inspektionen för socialförsäkringens förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.23 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:2 Inspektionen för socialförsäkringen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>72 978</b>	<b>72 978</b>	<b>72 978</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 236	4 917	6 515
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-944	-978	-998
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-944</i>	<i>-944</i>	<i>-944</i>
– <i>Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision</i>	<i>-192</i>	<i>-192</i>	<i>-192</i>
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	<i>-752</i>	<i>-752</i>	<i>-752</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>74 270</b>	<b>76 917</b>	<b>78 495</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Inspektionen för socialförsäkringen bidrar genom sina granskningar till att värna rättssäkerhet och effektivitet inom socialförsäkringsområdet. Anslaget justeras permanent med 192 357 kronor till följd av slopad avgift för årlig revision fr.o.m. räkenskapsåret 2024. Anslaget minskas även med 752 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

### Anslaget 2:2 Inspektionen för socialförsäkringen 2024–2026

Regeringen föreslår att 74 270 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Inspektionen för socialförsäkringen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 76 917 000 kronor respektive 78 495 000 kronor.

# Utgiftsområde 11

## Ekonomisk trygghet vid ålderdom

## Utgiftsområde 11 – Ekonomisk trygghet vid ålderdom

### Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	3
2	Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom .....	5
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	5
2.2	Utgiftsutveckling.....	5
2.3	Skatteutgifter .....	6
2.4	Mål för utgiftsområdet.....	7
2.5	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	7
2.6	Resultatredovisning.....	7
2.6.1	Fler kvinnor än män tar del av utgiftsområdets förmåner.....	8
2.6.2	Grundskyddet höjer den ekonomiska standarden för pensionärer med låg eller ingen allmän inkomstgrundad pension.	10
2.7	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	15
2.8	Politikens inriktning .....	16
2.9	Budgetförslag.....	17
2.9.1	1:1 Garantipension till ålderspension.....	17
2.9.2	1:2 Efterlevandepension till vuxna .....	19
2.9.3	1:3 Bostadstillägg till pensionärer.....	20
2.9.4	1:4 Äldreförsörjningsstöd.....	21
2.9.5	1:5 Inkomstpensionstillägg .....	22
2.9.6	2:1 Pensionsmyndigheten.....	23



# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Pensionsmyndighetens behov av likviditet vid handel med fondandelar som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 20 000 000 000 kronor (avsnitt 2.9.6).
2. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom enligt tabell 1.1.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Garantipension till ålderspension	30 228 900
1:2 Efterlevandepensioner till vuxna	8 175 200
1:3 Bostadstillägg till pensionärer	13 809 000
1:4 Äldreförsörjningsstöd	1 298 200
1:5 Inkomstpensionstillägg	6 079 000
2:1 Pensionsmyndigheten	720 183
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>60 310 483</b>



## 2 Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

### 2.1 Utgiftsområdets omfattning

Redovisningen av den allmänna pensionen är uppdelad i två avsnitt. Den allmänna inkomstgrundade pensionen redovisas under avsnittet Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget. I utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom redovisas de skattefinansierade förmånerna för pensionärer och förmåner till efterlevande. Utgiftsområdet omfattar garantipension, bostadstillägg till pensionärer, äldreförsörjningsstöd, inkomstpensionstillägg och efterlevandepensioner till vuxna. Utgiftsområdet omfattar även Pensionsmyndigheten.

### 2.2 Utgiftsutveckling

**Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
<b>Ersättning vid ålderdom</b>	<b>45 552</b>	<b>54 893</b>	<b>55 618</b>	<b>59 590</b>	<b>61 697</b>	<b>58 946</b>
1:1 Garantipension till ålderspension	17 387	25 629	26 195	30 229	32 352	30 093
1:2 Efterlevandepensioner till vuxna	8 923	8 580	8 570	8 175	7 720	7 303
1:3 Bostadstillägg till pensionärer	11 899	13 448	13 591	13 809	14 120	14 172
1:4 Äldreförsörjningsstöd	1 209	1 309	1 232	1 298	1 366	1 402
1:5 Inkomstpensionstillägg	6 133	5 926	6 030	6 079	6 139	5 977
<b>Myndigheter</b>	<b>788</b>	<b>705</b>	<b>766</b>	<b>720</b>	<b>773</b>	<b>769</b>
2:1 Pensionsmyndigheten	788	705	766	720	773	769
<b>Totalt för utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom</b>	<b>46 341</b>	<b>55 598</b>	<b>56 384</b>	<b>60 310</b>	<b>62 470</b>	<b>59 715</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 11  
Ekonomisk trygghet vid ålderdom**

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>55 394</b>	<b>55 394</b>	<b>55 394</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	29	61	81
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-376	177	-363
varav BP24 <sup>3</sup>	-4	-5	-7
Makroekonomisk utveckling	6 183	8 316	7 562
Volym	-920	-1 479	-2 960
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>60 310</b>	<b>62 470</b>	<b>59 715</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

**Tabell 2.3 Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 11  
Ekonomisk trygghet vid ålderdom**

Miljoner kronor

	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	59 590
Verksamhetsutgifter <sup>2</sup>	689
Investeringar <sup>3</sup>	31
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>60 310</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2022 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

<sup>2</sup> Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

<sup>3</sup> Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

## 2.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av skatteutgifter beskrivs närmare i Förslag till statens budget, finansplan m.m., avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2023 (skr. 2022/23:98). Nedan redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 11.

**Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom**

Miljoner kronor

	2023	2024
Beskattning av tjänstepensionsinkomst (A5)	-	-
Beskattning av privat pensionsförsäkring och individuellt pensionssparande (A7)	-	-
Förhöjt grundavdrag för äldre (A43)	49 380	53 170
Nedsatt avkastningsskatt på pensionsmedel (C9)	9 820	18 990

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse. Skatteutgifter som inte har beräknats anges med "-".

Källa: Regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2023 (skr. 2022/23:98).

## 2.4 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet är att förmånerna ska bidra till en god ekonomisk standard för kvinnor och män, såväl ensamstående som sammanboende, med låg eller ingen inkomstgrundad pension (prop. 2022/23:1 utg.omr. 11, bet. 2022/23:SfU2, rskr. 2022/23:92).

## 2.5 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De centrala indikatorer som används för att redovisa resultaten inom utgiftsområdet är följande:

- Ekonomisk standard och låg ekonomisk standard för pensionärer, fördelat på allmän inkomstgrundad pension.
- Andelen pensionärer med låg ekonomisk standard.
- Andelen kvinnor och män 65 år eller äldre som lever i materiell fattigdom.
- Andelen pensionärer med låg ekonomisk standard med och utan förmåner.
- Ekonomisk standard för kvinnor med änkepension i förhållande till andra kvinnor.

Riksdagen godkände regeringens förslag till mål för utgiftsområdet i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 11, bet. 2022/23:SfU2, rskr. 2022/23:92). Härigenom upphörde de tidigare målen och ett nytt mål infördes som bättre fångade utgiftsområdets syfte. Mot denna bakgrund har flera av de indikatorer som var kopplade till de upphävda målen tagits bort från redovisningen. En ny indikator har formulerats som lyder: ekonomisk standard och låg ekonomisk standard för pensionärer, fördelat på allmän inkomstgrundad pension. Regeringen bedömer att indikatorn mäter det nya målet genom att visa om och hur utgiftsområdets förmåner bidrar till att öka den ekonomiska standarden för pensionärer med låg eller ingen allmän inkomstgrundad pension.

## 2.6 Resultatredovisning

I Sverige finns ca 2,3 miljoner pensionärer. Av dessa får ca 70 procent del av någon av utgiftsområdets förmåner. Omställningspension och viss del av änkepensionen kan ges till personer som är 66 år eller yngre och förmånstagarna är få till antalet.

Utgångspunkten för analysen är den ekonomiska standarden hos de personer som tar del av utgiftsområdets förmåner. Med ekonomisk standard avses hushållets sammanlagda disponibla inkomst korrigerat för hushållets sammansättning. I analysen mäts även andelen med låg ekonomisk standard, dvs. den andel av befolkningen vars ekonomiska standard understiger 60 procent av medianinkomsten för hela befolkningen.

## 2.6.1 Fler kvinnor än män tar del av utgiftsområdets förmåner

**Tabell 2.5 Antal personer som har grundskyddsförmåner samt medelbelopp**

Antal personer och medelbelopp

Förmån	Antal personer			Medelbelopp per månad		
	Kvinnor	Män	Samtliga	Kvinnor	Män	Samtliga
Bostadstillägg	212 754	83 810	296 564	3 479	3 423	3 464
Garantipension	746 388	260 019	1 006 407	1 885	1 821	1 869
Inkomstpensionstillägg	776 349	483 980	1 260 329	434	366	408
Äldreförsörjningsstöd	13 460	10 290	23 750	4 104	3 311	3 761
Omställningspension	4 223	1 627	5 850	8 444	8 300	8 404
Änkepension	196 829			3 384		

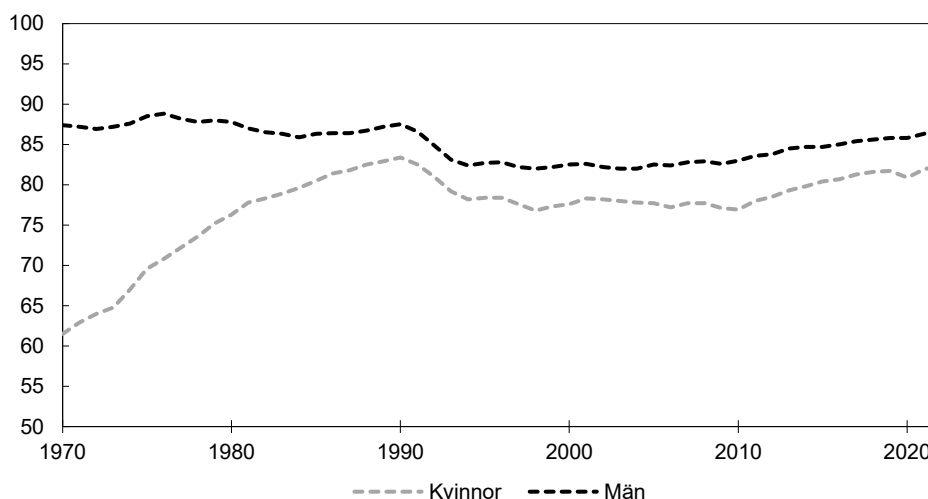
Anm.: Omställningspension redovisas inklusive förlängd omställningspension. Antal och belopp avser december 2022.

Källa: Pensionsmyndigheten.

Utgiftsområdet består av grundskyddsförmånerna garantipension, bostadstillägg, äldreförsörjningsstöd respektive förmåner till efterlevande i form av änkepension, omställningspension, samt förmånen inkomstpensionstillägg som är ett tillägg till den allmänna inkomstgrundade pensionen. Som tabell 2.5 visar är det drygt 1 miljon pensionärer som får garantipension och nästan 1,3 miljoner pensionärer får inkomstpensionstillägg. Knappt 300 000 pensionärer får bostadstillägg och 200 000 personer får änkepension. Det är vanligt att en person får flera av förmånerna inom utgiftsområdet, exempelvis garantipension och bostadstillägg. De flesta personer får även någon del allmän inkomstgrundad pension. Sett till samtliga förmåner inom utgiftsområdet är det genomgående fler kvinnor än män som tar del av såväl grundskyddsförmåner som efterlevandeförmåner och inkomstpensionstillägg.

**Diagram 2.1 Arbetskraftsdeltagande för kvinnor och män, 16–64 år**

Procent



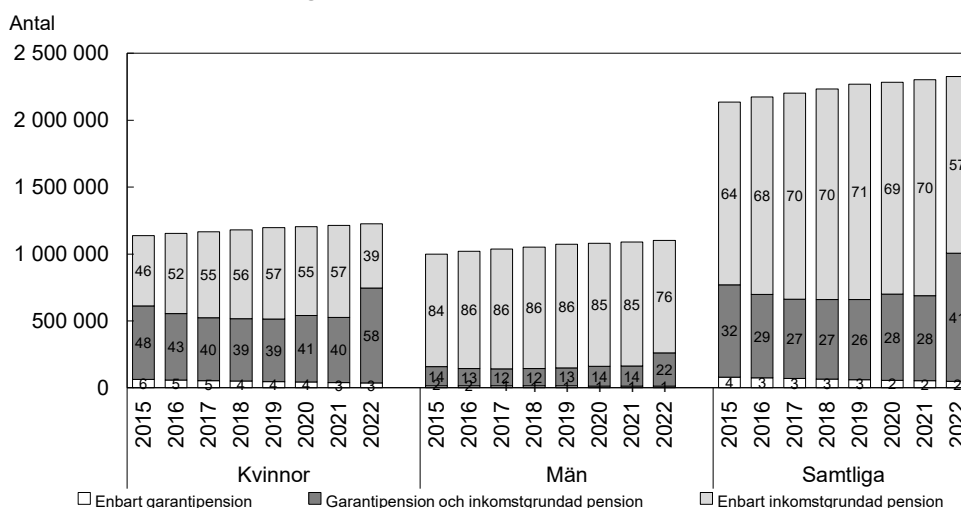
Anm.: Arbetskraften utgörs av personer som antingen är sysselsatta eller arbetslösa som bl.a. sökt arbete under de senaste fyra veckorna. Övriga definieras som utanför arbetskraften om de inte är sysselsatta eller arbetssökande. Dessa kan t.ex. vara långvarigt sjuka, heltidsstuderande, hemarbetande och pensionärer.

Källa: Arbetskraftsundersökningen (AKU), SCB.

Kvinnor har i genomsnitt en lägre allmän inkomstgrundad pension än vad män har och har därför ett större behov av att ta del av grundskyddets förmåner. Skillnaden i pensionsinkomster mellan kvinnor och män beror bl.a. på skillnader i arbetskraftsdeltagande, vilket framgår av diagram 2.1, men även på skillnader i exempelvis lön och antal arbetade timmar. Det framgår också av diagrammet att gapet i fråga om

arbetskraftsdeltagande har minskat över tid, liksom lönegapet mellan kvinnor och män. Även om kvinnors arbetskraftsdeltagande har ökat kvarstår skillnader. Därtill är kvinnors lön fortfarande lägre än mäns med i genomsnitt 10 procent. Att arbetslivet inte är jämställt innebär lägre pensioner för kvinnor än män, vilket i sin tur leder till att grundskyddets förmåner i större utsträckning ges till kvinnor. Även om löner och arbetad tid skulle bli helt jämställda mellan kvinnor och män kommer det att dröja till att pensionerna blir jämställda eftersom pensioner beräknas på intjänande över hela arbetslivet.

**Diagram 2.2** Antal och andel pensionärer med allmän inkomstgrundad pension och/eller garantipension



Anm.: Siffrorna i staplarna avser andelen av pensionärerna i procent. Diagrammet visar data för december månad för vart och ett av åren.

Källa: Pensionsmyndigheten.

Garantipension betalas ut som ett komplement till personer som saknar eller har en låg allmän inkomstgrundad pension. Av samtliga pensionärer fick drygt 40 procent garantipension till viss del 2022, vilket är en ökning med 13 procentenheter jämfört med 2021. Den påtagliga ökningen beror på den höjning av garantipensionen med 1 000 kronor per månad som beslutades av riksdagen med verkan från augusti 2022 (prop. 2021/22:269, bet. 2021/22:FiU49, rskr. 2021/22:463). Andelen kvinnor som fick garantipension ökade från 43 procent till 61 procent mellan 2021 och 2022, och bland män från 15 procent till 23 procent.

Andelen pensionärer med garantipension har tidigare successivt minskat över tid. En förklaring till minskningen är att de nybeviljade allmänna inkomstgrundade pensionerna har blivit högre i takt med att fler personer har ett längre yrkesliv med ett högre intjänande av allmän inkomstgrundad pension bakom sig. Ytterligare en förklaring är att de pensionsgrundande inkomsterna har ökat i reala termer, vilket leder till att nybeviljade garantipensionärer får en allt lägre garantipensionsnivå i förhållande till intjänad allmän inkomstgrundad pension. Skillnaden mellan kvinnor och män när det gäller hur stor andel av pensionen som utgörs av allmän inkomstgrundad pension respektive garantipension har minskat över tid men är fortfarande stor. Skillnaden ökade dock 2022 och bedöms öka även 2023.

Andelen pensionärer med garantipension är högre bland utrikes födda än bland inrikes födda personer. Det beror bl.a. på att utrikes födda personer i genomsnitt har arbetat färre år i Sverige, vilket medför en lägre intjänad allmän inkomstgrundad pension. Det beror också på att utrikes födda personer generellt sett har en svagare förankring på arbetsmarknaden än inrikes födda personer. Skillnaden är större mellan utrikes och inrikes födda män än mellan utrikes och inrikes födda kvinnor. Av tabell 2.6 framgår

att av utrikes födda män hade 48 procent garantipension 2022 jämfört med 19 procent bland inrikes födda män. Skillnaden mellan inrikes och utrikes födda kvinnor ökade mellan 2021 och 2022, men skillnaden var alltjämt mindre jämfört med männen. Bland kvinnorna var motsvarande andel 71 procent respektive 59 procent.

**Tabell 2.6 Andel pensionärer med garantipension, inrikes respektive utrikes födda**

Procent

		2021	2022
Kvinnor	Inrikes födda	41	59
	Utrikes födda	58	71
Män	Inrikes födda	10	19
	Utrikes födda	39	48

Källa: Pensionsmyndigheten.

## 2.6.2 Grundskyddet höjer den ekonomiska standarden för pensionärer med låg eller ingen allmän inkomstgrundad pension

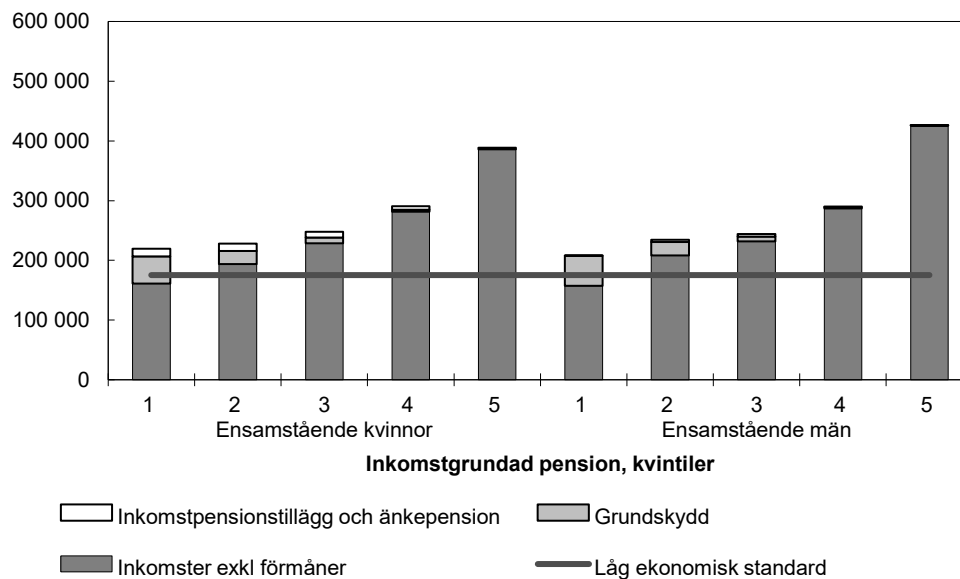
Diagram 2.3 visar hur mycket utgiftsområdets förmåner under 2022 bidrog till en genomsnittlig förbättring av den ekonomiska standarden för olika grupper (fördelade utifrån nivån på den allmänna inkomstgrundade pensionen). Sett till den grupp med lägst allmän inkomstgrundad pension (grupp 1) bidrog grundskyddets förmåner till att den ekonomiska standarden i genomsnitt ökade med ca 58 000 kronor per år för ensamstående kvinnor och ca 51 000 kronor per år för ensamstående män. Både för gruppen ensamstående män och ensamstående kvinnor var det framför allt grundskyddet som bidrog till ökningen i ekonomisk standard, men för ensamstående kvinnor bidrog även efterlevandeförmåner, främst änkepension. Sett även till gruppen med något högre allmän inkomstgrundad pension (grupp 2) är det tydligt att förmånerna påverkade gruppens ekonomiska standard.

Sammanboende hade generellt sett en bättre ekonomisk ställning än ensamstående. Genomsnittet för gruppen med den lägsta allmänna inkomstgrundade pensionen (grupp 1) låg förvisso relativt högt över gränsen för låg ekonomisk standard även utan utgiftsområdets förmåner. Samtidigt bidrog grundskyddet till att det, sett till kronor per år, inte var särskilt stor skillnad mellan denna grupp och gruppen med den näst lägsta allmänna inkomstgrundade pensionen (grupp 2).

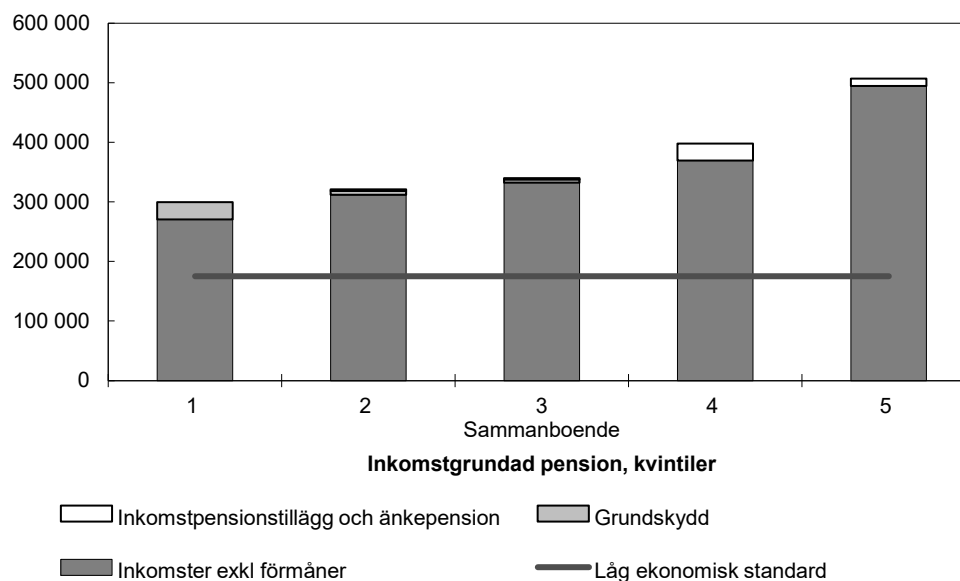


**Diagram 2.3 Ekonomisk standard och låg ekonomisk standard för pensionärer, fördelat på allmän inkomstgrundad pension**

Kronor per år



Kronor per år



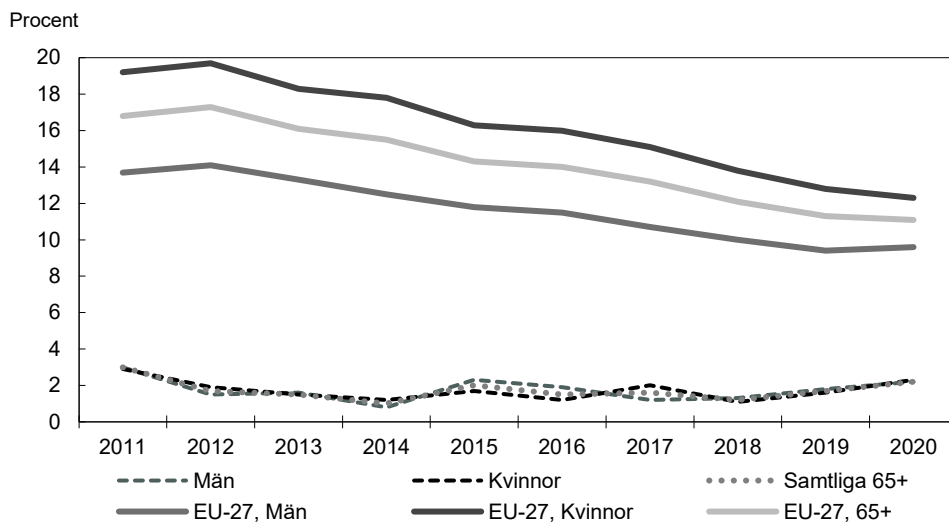
Anm.: Alla inkomster är nettoinkomster, dvs. beräknade efter skatt. I inkomster exkl. förmåner ingår inkomster som inte utbetalas från utgiftsområdet såsom inkomstgrundande pension såväl allmän som tjänstepension liksom kapitalinkomster och arbetsinkomster m.m. Individerna är rangordnade efter inkomstgrundande pension och därefter grupperade i fem grupper, där grupp 1 innehåller de 20 procent av individerna med lägst inkomstgrundad pension och grupp 5 består av de 20 procent med högst inkomstgrundad pension osv. En pensionär definieras som någon som har tagit ut allmän pension till någon del eller som har äldreförsörjningsstöd. Detta gäller genomgående i resultatredovisningen om inget annat anges.

Källa: Socialdepartementets beräkningar i STAR 2021.

Andelen personer som lever i materiell fattigdom är låg enligt de senast aktuella siffrorna (se diagram 2.4). År 2020 beräknades 2,3 procent av kvinnorna och 2,2 procent av männen i åldern 65 år eller äldre leva i materiell fattigdom. Detta motsvarade ungefär 25 000 kvinnor och 21 000 män. Resultatet för 2020 innebar en svag ökning jämfört med 2019 då motsvarande andel var 1,6 procent av kvinnorna och 1,8 procent av männen. Nivån har dock varit tämligen konstant sedan 2006. Jämfört med övriga medlemsstater i EU är andelen kvinnor och män som lever i materiell fattigdom generellt sett mycket låg i Sverige. År 2020 rapporterade Eurostat att antalet pensionärer som lever i materiell fattigdom är som lägst i Sverige sett till

EU:s 27 medlemsstater. Skillnaden mellan kvinnor och män är mindre i Sverige, medan det i övriga EU är en betydligt större andel bland kvinnorna än bland männen som lever i materiell fattigdom. Denna skillnad har dock krympt över tid i takt med att antalet kvinnor som lever i materiell fattigdom i EU har minskat.

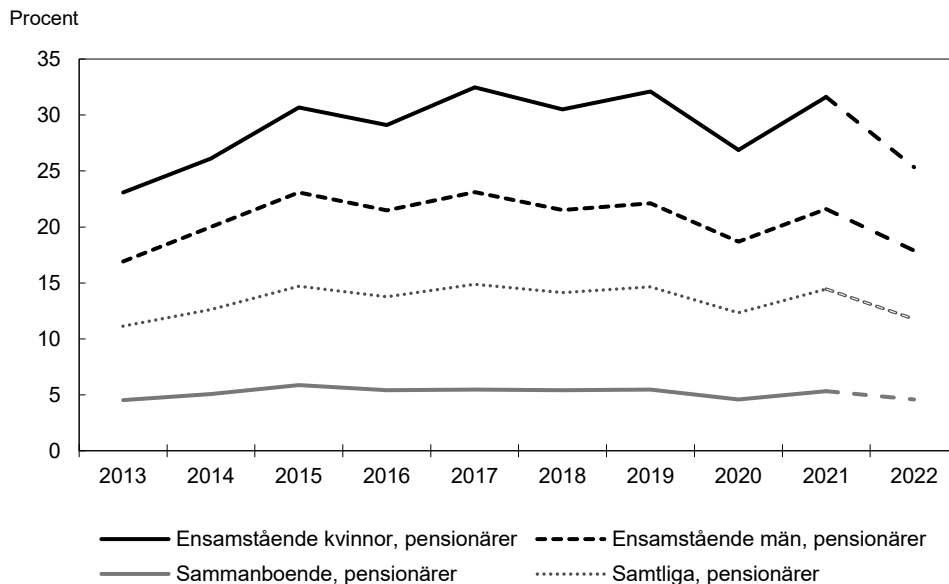
**Diagram 2.4 Andel kvinnor och män samt samtliga 65 år eller äldre som lever i materiell fattigdom i Sverige och EU-27**



Anm.: Låg materiell fattigdom definieras som avsaknad av tre av dessa: möjlighet till att betala oförutsedda utgifter, amortera på skulder, tillräcklig uppvärmning av bostaden, att äta kött, fisk eller motsvarande varannan dag, en veckas semester per år, TV, telefon, tvättmaskin och bil. Måttet används inom EU. Inom EU definieras en pensionär som någon som är 65 år eller äldre.

Källa: Eurostat, EU-SILC.

**Diagram 2.5 Andelen pensionärer med låg ekonomisk standard**



Anm.: Prognos 2022.

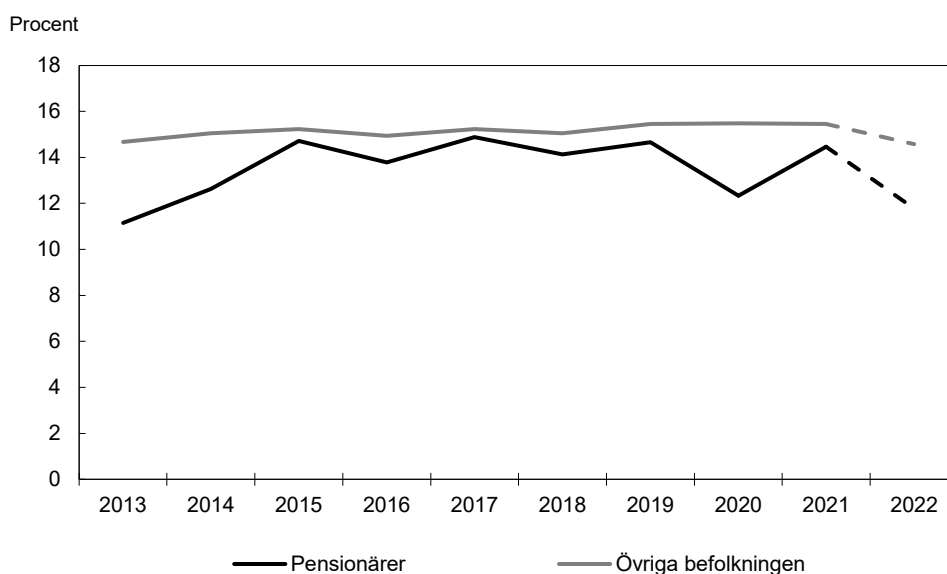
Källa: Socialdepartementets beräkningar i STAR 2021.

Sett till hela pensionärskollektivet har andelen pensionärer med låg ekonomisk standard legat på en relativt stabil nivå över tid, mellan 11 och 15 procent under tidsperioden 2013–2022. Det förekommer dock stora skillnader bland pensionärerna, där ensamstående pensionärer i allmänhet och ensamstående kvinnor i synnerhet har låg ekonomisk standard. Bland ensamstående kvinnor var det enligt prognosen ca 25 procent som 2022 hade en låg ekonomisk standard. Motsvarande siffra för

ensamstående män var 18 procent. Bland sammanboende pensionärer är det en jämförelsevis lägre andel som har låg ekonomisk standard.

Andelen pensionärer med låg ekonomisk standard har enligt prognosen för 2022 minskat till 12 procent. Det innebär att 2022 väntas vara ett av de år under den redovisade tidsperioden då andelen pensionärer med låg ekonomisk standard har varit som lägst. Minskningen är större för ensamstående kvinnor med allmän pension, där andelen väntas minska med 7 procentenheter mellan 2021 och 2022. Bland ensamstående män med allmän pension väntas andelen sjunka med 4 procentenheter. Av diagram 2.6 framgår det även att prognosen för 2022 visar en skillnad mellan gruppen pensionärer och den övriga befolkningen avseende andelen med låg ekonomisk standard – 12 procent respektive 15 procent. Detta utmärker sig särskilt eftersom andelen personer med låg ekonomisk standard i de båda grupperna historiskt sett har varit relativt lika.

**Diagram 2.6 Andel pensionärer samt övriga befolkningen med låg ekonomisk standard**



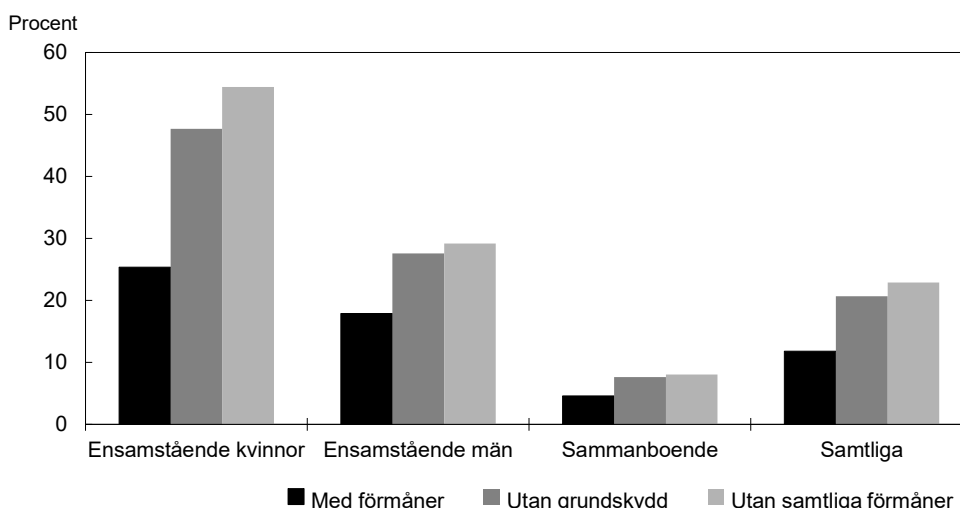
Anm.: Prognos 2022.

Källa: Socialdepartementets beräkningar i STAR 2021.

Minskningen av andelen pensionärer med låg ekonomisk standard 2022 beror till stor del på att riksdagen beslöt att höja garantipensionen med 1 000 kronor per månad från augusti 2022 samt att höja fribeloppen i bostadstillägget (prop. 2021/22:269, bet. 2021/22:FiU49, rskr. 2021/22:463). Effekten är dock en delårseffekt, och förstärkningen av grundskyddet väntas ge fullt genomslag först 2023.

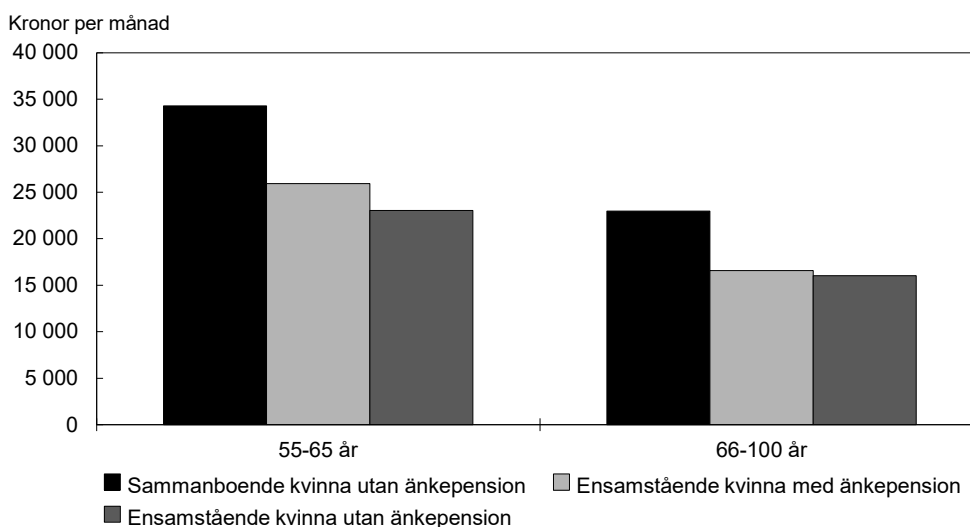
Den 1 januari 2023 höjdes även prisbasbeloppet kraftigt till följd av stigande prisnivåer, vilket också kommer minska andelen pensionärer med låg ekonomisk standard. Höjningen av prisbasbeloppet innebär en relativt stor uppräknings av bl.a. garantipension jämfört med den allmänna löneutvecklingen och därmed medianinkomsten som styr gränsen för låg ekonomisk standard. Detta bidrar i sin tur till att minska andelen pensionärer med låg ekonomisk standard.

Att pensionärer med låg ekonomisk standard ofta är kvinnor är delvis en konsekvens av att kvinnor ofta har en lägre allmän inkomstgrundad pension till följd av att de tidigare förvärvsarbetade i mindre utsträckning och i genomsnitt hade en lägre lön, både jämfört med kvinnor i dag och jämfört med män. Det beror också på att kvinnor lever längre än män och därmed i större utsträckning är ensamstående. Se vidare avsnitt 2.6.1.

**Diagram 2.7 Andelen pensionärer med låg ekonomisk standard med och utan utgiftsområdets förmåner**

Anm.: Prognos 2022. Till grundskyddsförmånerna hör garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd. Med samtliga förmåner avses grundskyddsförmånerna, inkomstpensionstillägg, omställningspension och änkepension.  
Källa: Socialdepartementets beräkningar i STAR 2021.

Diagram 2.7 visar hur stor andel av pensionärerna som hade haft låg ekonomisk standard om de inte fått ta del av utgiftsområdets förmåner (uppdelat på grundskydd och samtliga förmåner). Det framgår av diagrammet att utgiftsområdets förmåner har en stor betydelse för att minska andelen pensionärer med låg ekonomisk standard, i synnerhet för gruppen ensamstående pensionärer. Bland ensamstående kvinnor med allmän pension hade 56 procent haft låg ekonomisk standard om de inte hade fått del av utgiftsområdets förmåner, och 47 procent om de inte hade fått del av grundskyddet. Motsvarande andel för ensamstående män med allmän pension var 31 procent respektive 29 procent. Med utgiftsområdets förmåner beräknas gruppen ensamstående kvinnor med låg ekonomisk standard uppgå till 25 procent och ensamstående män uppgå till 18 procent, dvs. betydligt lägre än om dessa grupper inte tagit del av förmånerna. Förmånerna bidrar även till att minska andelen pensionärer med låg ekonomisk standard inom gruppen sammanboende pensionärer, om än i mindre utsträckning. År 2022 var det 5 procent av de sammanboende pensionärerna som hade låg ekonomisk standard. Utan förmånerna skulle andelen ha varit 8 procent. Sett till samtliga pensionärer framträder en tydlig skillnad på så sätt att andelen pensionärer med låg ekonomisk standard hade varit nästan dubbelt så stor utan förmånerna – 23 procent jämfört med 12 procent.

**Diagram 2.8 Ekonomisk standard för kvinnor med änkepension jämfört med övriga kvinnor**

Anm.: Beräkningen är åldersstandardiserad eftersom änkor har en annan åldersstruktur än övriga kvinnor. Median 2021.

Källa: Socialdepartementets beräkningar i STAR 2021.

Vid en jämförelse av den ekonomiska standarden för sammanboende kvinnor utan änkepension samt ensamstående kvinnor med och utan änkepension framgår det att kvinnor med änkepension hade en högre ekonomisk standard än ensamstående kvinnor utan änkepension. Detta gäller i både åldersgruppen 55 till 65 år och åldersgruppen 66 till 100 år. Sammanboende kvinnor hade högst ekonomisk standard i båda åldersgrupperna. Skillnaden i ekonomisk standard var större för personer under 65 år eftersom änkepensionen är mer generös före 65 års ålder.

## 2.7 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Målet för utgiftsområdet är att förmånerna ska bidra till en god ekonomisk standard för kvinnor och män, såväl ensamstående som sammanboende, med låg eller ingen inkomstgrundad pension. Sett till den ekonomiska standarden för gruppen pensionärer visar resultaten att förmånerna bidrar till att förbättra den ekonomiska situationen för pensionärer med låg eller ingen allmän inkomstgrundad pension. Andelen pensionärer med låg ekonomisk standard hade varit nästan dubbelt så stor som i dag om dessa pensionärer inte hade fått del av förmånerna inom utgiftsområdet. Bland ensamstående kvinnor och män med de lägsta allmänna inkomstgrundade pensionerna utgör förmånerna en relativt stor andel av den totala inkomsten. Även sett till inkomsten för sammanboende i den gruppen med lägst allmän inkomstgrundad pension utgör förmånerna en inte oväsentlig del av inkomsten, om än en mindre andel än för ensamstående pensionärer.

Resultatredovisningen visar också att den materiella fattigdomen bland svenska pensionärer är mycket låg och följaktligen att pensionärer i Sverige relativt sett lever under goda ekonomiska förhållanden jämfört med pensionärer i andra länder (EU-27). Sverige hör således till de länder i EU med lägst andel pensionärer som lever i materiell fattigdom.

Resultatredovisningen visar även genomgående att gruppen ensamstående kvinnor i genomsnitt har lägst ekonomisk standard och utgör störst andel med låg ekonomisk standard bland pensionärer samt i störst utsträckning tar del av grundskyddet. Sett över tid och även till pensionärskollektivet som helhet befinner sig dock andelen pensionärer med låg ekonomisk standard på en förhållandevis låg och stabil nivå.

Under perioden 2020–2022 var andelen pensionärer med låg ekonomisk standard lägre än bland befolkningen i övrigt. Den prognostiserade minskningen av andelen pensionärer med låg ekonomisk standard mellan 2021–2022 beror sannolikt på den förstärkning av grundskyddet som började tillämpas fr.o.m. augusti 2022.

Målet för utgiftsområdet tar som nämnts tidigare utgångspunkt i att utgiftsområdets förmåner ska bidra till en god ekonomisk standard. Det finns inte någon bestämd definition av vad som utgör en god ekonomisk standard. Regeringen kan ändå konstatera att låg ekonomisk standard inte är detsamma som att ha en god ekonomisk standard, dvs. regeringen bedömer att personer som har låg ekonomisk standard inte har en god ekonomisk standard. Av resultatredovisningen framgår det tydligt att utgiftsområdets förmåner påtagligt dels ökar den ekonomiska standarden bland pensionärerna, dels minskar andelen pensionärer med låg ekonomisk standard samt att andelen pensionärer med låg ekonomisk standard beräknas minska under 2022. I ett internationellt perspektiv är andelen pensionärer som lever i materiell fattigdom mycket låg i Sverige.

Regeringen är medveten om att den ekonomiska situationen skiljer sig inom pensionärskollektivet och att det fortsatt finns pensionärer som av olika anledningar lever under knappa ekonomiska förhållanden. Regeringen konstaterar dock att utgiftsområdets förmåner bidrar påtagligt till att minska denna andel. Pensionsmyndigheten konstaterar i en rapport att garantipensionen av flera anledningar kan anses vara för generös.<sup>1</sup> Detta riskerar att leda till att arbete inte lönar sig i tillräcklig utsträckning.

Sammantaget kan regeringen konstatera att förmånerna som omfattas av utgiftsområdet tydligt bidrar till en ökad och god ekonomisk standard för pensionärer med små ekonomiska marginaler. Regeringens samlade bedömning är därför att målet är uppfyllt.

## 2.8 Politikens inriktning

Alla pensionärer, såväl kvinnor som män, ska kunna känna en ekonomisk trygghet när de lämnar arbetslivet, och de som har jobbat ett helt arbetsliv bör få tillräckliga pensioner som ger en ekonomiskt trygg ålderdom. Likaså är det viktigt att det finns en trygg grundnivå som möjliggör en god ekonomisk standard även för dem som av olika skäl inte kan arbeta. Den bärande principen i det allmänna pensionssystemet, livsinkomstprincipen, grundar sig på arbete och att det ska finnas en tydlig koppling mellan förvärvsinkomster under livet och den allmänna inkomstgrundade pensionen. Det ska löna sig att arbeta och att ha arbetat. Att personer som kan arbeta faktiskt arbetar är även centralt för att klara finansieringen av den generella välfärden, särskilt i ljuset av en åldrande befolkning. För att dagens pensionärer och framtidens pensionärer ska få en god ekonomisk tillvaro även på sikt är det således avgörande att alla som kan arbeta också gör det.

För att de allmänna inkomstgrundade pensionerna ska bli mer jämställda är det viktigt att kvinnor ökar både sitt arbetskraftsdeltagande och antal arbetade timmar. Såväl en mer jämställd arbetsmarknad med exempelvis mindre skillnader mellan kvinnors och mäns löner som ett mer jämställt samhälle i stort är en förutsättning för mer jämställda pensioner. En anledning till att kvinnor i genomsnitt har lägre pension än vad män har och i större utsträckning tar del av grundskyddet är att kvinnors arbetskraftsdeltagande har varit lägre än mäns under arbetslivet. En förklaring till det är att kvinnors inträde och utträde på arbetsmarknaden sker senare respektive tidigare än för män. Kvinnor

<sup>1</sup> Se Pensionsmyndighetens rapport Alternativ för ett enklare grundskydd, nr.1 2022.

har även i genomsnitt lägre lön än vad män har och arbetar i större utsträckning deltid. Ett inte jämställt arbetsliv återspeglas senare i en inte jämställd pension eftersom pensionen i hög grad grundar sig på inkomsterna under livet. Regeringen har ett särskilt fokus på att följa och analysera hur skillnaden i kvinnors och mäns pension utvecklas och kommer långsiktigt att arbeta vidare för mer jämställda pensioner.

Välfärdssystem bör vara utformade med starka drivkrafter till arbete eftersom det bidrar till det gemensamma välbefindandet. De reformer som genomfördes under 2022 har medfört att grundnivån i garantipensionen höjdes kraftigt och att antalet förmånstagare av garantipension ökade från knappt 690 000 personer till drygt 1 miljon personer. Därmed har livsinkomstprincipen urholkats genom att kopplingen mellan arbete och pensionsnivå har blivit mindre tydlig. Det försvagar i sin tur incitamenten till arbete som finns i pensionssystemet, vilket finansieringen av det allmänna pensionssystemet vilar på. För de flesta pensionärer utgör den inkomstgrundade pensionen den huvudsakliga delen av den allmänna pensionen. Det för individen främsta sättet att stärka den framtida pensionen går genom arbete. Ett högt arbetsutbud genom ett tidigt inträde på arbetsmarknaden, ett högt antal arbetade timmar och ett senare uttag av den allmänna inkomstgrundade pensionen är några av de främsta faktorerna som sammantaget kan bidra till en högre pension.

## 2.9 Budgetförslag

### 2.9.1 1:1 Garantipension till ålderspension

**Tabell 2.7 Anslagsutveckling 1:1 Garantipension till ålderspension**

Tusental kronor

2022	Utfall	17 387 175	Anslagssparande	-286 775
2023	Anslag	25 629 100 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	26 194 900
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>30 228 900</b>		
2025	Beräknat	32 352 400		
2026	Beräknat	30 092 900		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för garantipension till ålderspension samt särskilt pensionstillägg enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.8 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Garantipension till ålderspension**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>25 629 100</b>	<b>25 629 100</b>	<b>25 629 100</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-224 000	222 000	-77 000
Makroekonomisk utveckling	5 243 600	7 098 600	6 164 700
Volymer	-419 800	-597 300	-1 623 900
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>30 228 900</b>	<b>32 352 400</b>	<b>30 092 900</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Jämfört med 2023 beräknas kostnaderna för anslaget öka 2024–2025, för att sedan minska något 2026. Anslagsnivån för 2026 ligger dock högre i jämförelse med 2023. En del av förklaringen till det ökade anslaget är att antalet ålderspensionärer beräknas öka fram till 2026, vilket också bedöms innebära ett ökat antal pensionärer med garantipension. Samtidigt har nya ålderspensionärer allmän inkomstgrundad pension i högre utsträckning än äldre pensionärer, vilket gör att en lägre andel av de nya ålderspensionärerna har garantipension. I december 2022 hade 1 006 400 personer garantipension, varav 746 400 kvinnor och 260 000 män. Antalet garantipensionärer förväntas också öka fram till 2025 till följd av att prisbasbeloppet förväntas öka i snabbare takt än följsamhetsindexeringen. För 2025 beräknas antalet personer med garantipension uppgå till 1 206 200. För 2026 beräknas antalet garantipensionärer sjunka något jämfört med 2025, i huvudsak till följd av att åldersgränsen för att få garantipension höjs från 66 till 67 år 2026.

Anledningen till att antalet personer med garantipension ökar när prisindexeringen ökar i snabbare takt än följsamhetsindexeringen är att den nivå av inkomstpension som ger ett utbetalt belopp garantipension höjs, liksom att gränsen där garantipensionen är bortreducerad höjs. Att prisbasbeloppet ökar snabbare än följsamhetsindexeringen får även som följd att det genomsnittliga garantipensionsbeloppet väntas öka fram till 2026, vilket bidrar till ökade utgifter för anslaget.

Regeringen föreslår att 30 228 900 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Garantipension till ålderspension* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 32 352 400 000 kronor respektive 30 092 900 000 kronor.



## 2.9.2 1:2 Efterlevandepension till vuxna

**Tabell 2.9 Anslagsutveckling 1:2 Efterlevandepensioner till vuxna**

Tusental kronor

2022	Utfall	8 922 863	Anslagssparande	-330 510
2023	Anslag	8 580 400 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	8 570 200
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>8 175 200</b>		
2025	Beräknat	7 719 500		
2026	Beräknat	7 302 500		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för omställningspension, förlängd omställningspension, särskild efterlevandepension och änkepension samt för utgifter för garantipension till dessa förmåner enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.10 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Efterlevandepensioner till vuxna**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>8 580 400</b>	<b>8 580 400</b>	<b>8 580 400</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	92 000	95 000	190 000
Makroekonomisk utveckling	320 600	556 300	747 800
Volym	-817 800	-1 512 200	-2 215 700
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>8 175 200</b>	<b>7 719 500</b>	<b>7 302 500</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Änkepension är dominerande vad gäller antal förmånstagare i förhållande till omställningspension, och svarar för ungefär 92 procent av de totala utgifterna inom anslaget. Änkepensionen avskaffades 1990 och ersattes då av den tidsbegränsade och könsneutrala omställningspensionen. Övergångsbestämmelserna till reformen innebär dock att änkepensionen kommer att finnas kvar under decennier, och nya änkepensioner beviljas fortfarande enligt det äldre systemet. Omställningspensionen är tidsbegränsad till i normalfallet ett år och betalas endast ut till efterlevande som är yngre än 66 år medan änkepensionen ofta är livsvarig, varför utgifterna för förmånen är avsevärt lägre än för änkepension.

Antalet kvinnor med änkepension var ca 196 800 i december 2022. För 2023–2026 beräknas antalet kvinnor med änkepension att minska med knappt 11 000 personer per år. Antalet kvinnor och män med omställningspension var ca 4 200 respektive 1 600 i december 2022. Prognosen för åren framöver är att antalet kvinnor och män med omställningspension kommer att vara i princip oförändrat. Sammantaget innebär detta att utgifterna på anslaget beräknas minska med mellan 5 och 6 procent per år.

Regeringen föreslår att 8 175 200 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Efterlevandepension till vuxna* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 7 719 500 000 kronor respektive 7 302 500 000 kronor.

### 2.9.3 1:3 Bostadstillägg till pensionärer

**Tabell 2.11 Anslagsutveckling 1:3 Bostadstillägg till pensionärer**

Tusental kronor

2022	Utfall	11 899 492	Anslagssparande	248 678
2023	Anslag	13 448 100 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	13 591 000
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>13 809 000</b>		
2025	Beräknat	14 120 200		
2026	Beräknat	14 172 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bostadstillägg till pensionärer och särskilt bostadstillägg till pensionärer enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.12 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Bostadstillägg till pensionärer**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>13 448 100</b>	<b>13 448 100</b>	<b>13 448 100</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-248 000	-213 000	-478 000
Makroekonomisk utveckling	600 300	608 000	585 000
Volymer	8 600	277 100	616 900
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>13 809 000</b>	<b>14 120 200</b>	<b>14 172 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Utgifterna för anslaget beräknas öka något 2024–2026 jämfört med 2023. De huvudsakliga förklaringarna till den ökade anslagsnivån är att bostadskostnaderna väntas att stiga, vilket bl.a. ökar de utbetalda beloppen för bostadstillägg, samt att fler personer får bostadstillägg. Boendekostnaderna förväntas öka med 6,5 procent 2023 och 4 procent 2024. Pensionärers benägenhet att ansöka om förmånen påverkar även anslagets kostnadsutveckling. Även pensionärernas inkomster och förmögenheter påverkar statens utgifter för bostadstillägg.

En generell trend under de senaste åren har varit att antalet ålderspensionärer har ökat, vilket har inneburit att antalet pensionärer som får bostadstillägg också har ökat. Andelen av pensionärerna som får bostadstillägg har dock minskat under en tid. Antalet personer som fick bostadstillägg i december 2022 var 296 200, varav 212 800 var kvinnor och 83 800 män. Antalet pensionärer som får bostadstillägg förväntas som sagt öka något under kommande år och uppskattas till ca 305 800 personer 2024 och ca 310 400 personer 2025.

Regeringen föreslår att 13 809 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Bostadstillägg till pensionärer* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 14 120 200 000 kronor respektive 14 172 000 000 kronor.

## 2.9.4 1:4 Äldreförsörjningsstöd

**Tabell 2.13 Anslagsutveckling 1:4 Äldreförsörjningsstöd**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 209 314	Anslagssparande	-81 055
2023	Anslag	1 309 400 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 231 700
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 298 200</b>		
2025	Beräknat	1 366 300		
2026	Beräknat	1 402 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för äldreförsörjningsstöd enligt socialförsäkringsbalken.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.14 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:4 Äldreförsörjningsstöd**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 105 400</b>	<b>1 105 400</b>	<b>1 105 400</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	18 000	67 000	20 000
Makroekonomisk utveckling	18 300	53 200	64 900
Volym	156 500	140 700	211 700
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 298 200</b>	<b>1 366 300</b>	<b>1 402 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget beräknas minska något 2024 jämfört med 2023, för att sedan öka igen 2025–2026. Äldreförsörjningsstöd garanterar en lägsta ekonomisk standard för personer som är 66 år eller äldre. Stödet är inkomstprövat och avräknas mot alla andra inkomster. I praktiken innebär det att äldreförsörjningsstöd lämnas till personer som är över 66 år och som inte har en tillräcklig pension, vilket oftast är personer som har bosatt sig i Sverige i ett relativt sent skede i livet. I december 2022 fick 23 700 personer äldreförsörjningsstöd, varav 13 500 kvinnor och 10 300 män. Antalet pensionärer som får äldreförsörjningsstöd förväntas vara 24 000 personer 2023, 24 400 personer 2024 och 25 600 personer 2025. Den huvudsakliga anledningen till att antalet personer som får äldreförsörjningsstöd beräknas öka under kommande år är att en större andel av dem som är födda 1938 eller senare är berättigade till förmånen jämfört med dem som är födda 1937 eller tidigare.

Regeringen föreslår att 1 298 200 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Äldreförsörjningsstöd* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 366 300 000 kronor respektive 1 402 000 000 kronor.

## 2.9.5 1:5 Inkomstpensionstillägg

**Tabell 2.15 Anslagsutveckling 1:5 Inkomstpensionstillägg**

Tusental kronor

2022	Utfall	6 133 455	Anslagssparande	-57 267
2023	Anslag	5 926 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	6 030 000
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>6 079 000</b>		
2025	Beräknat	6 139 000		
2026	Beräknat	5 977 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för inkomstpensionstillägg enligt socialförsäkringsbalken.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.16 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:5 Inkomstpensionstillägg**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>5 926 000</b>	<b>5 926 000</b>	<b>5 926 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling			
Volym	153 000	213 000	51 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>6 079 000</b>	<b>6 139 000</b>	<b>5 977 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Inkomstpensionstillägg påverkas av storleken på ålderspensionärernas inkomstgrundade allmänna ålderspension och antalet år med pensionsgrundande inkomst. Eftersom förmånsbeloppet inte indexeras så påverkas anslaget över tid av volymutvecklingen. Reformen om justerade åldersgränser i pensionssystemet har en dämpande effekt på volymen.

I december 2022 fick 1 260 300 personer inkomstpensionstillägg, varav 776 300 kvinnor och 484 000 män. Antalet personer som får inkomstpensionstillägg beräknas vara 1 237 100 personer 2023, 1 247 200 för 2024 och 1 260 200 för 2025.

Utgifterna beräknas minska 2026 jämfört med 2025 på grund av att åldersgränsen för att få inkomstpensionstillägg höjs från 66 till 67 år.

Regeringen föreslår att 6 079 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Inkomstpensionstillägg* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 6 139 000 000 kronor respektive 5 977 000 000 kronor.

## 2.9.6 2:1 Pensionsmyndigheten

**Tabell 2.17 Anslagsutveckling 2:1 Pensionsmyndigheten**

Tusental kronor

2022	Utfall	788 250	Anslagssparande	66 536
2023	Anslag	705 136 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	766 058
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>720 183</b>		
2025	Beräknat	772 626 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	768 963 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 740 304 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 717 825 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Pensionsmyndighetens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för den verksamhet som bedrivs av Min Pension i Sverige AB.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.18 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:1 Pensionsmyndigheten**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>705 136</b>	<b>705 136</b>	<b>705 136</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	29 178	61 238	81 491
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-14 131	6 252	-17 664
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	-4 323	-5 323	-6 823
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-1 078	-1 078	-1 078
– Inrättande av Utbetalningsmyndigheten	4 000	3 000	1 500
– Generell besparing i statsförvaltningen	-7 245	-7 245	-7 245
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>720 183</b>	<b>772 626</b>	<b>768 963</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskar med 14 131 000 kronor. Utbetalningsmyndigheten inleder sin verksamhet 2024.

Pensionsmyndigheten föreslås få ökade medel för arbetet med att bl.a. leverera uppgifter till och hantera underrättelser från Utbetalningsmyndigheten och anslaget ökas därför med 4 000 000 kronor 2024, 3 000 000 kronor 2025 och 1 500 000 kronor fr.o.m. 2026. Anslaget justeras permanent med 1 078 150 kronor till följd av slopad avgift för årlig revision fr.o.m. räkenskapsåret 2024. Vidare minskar anslaget även med 7 245 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se förslag till statens budget, finansplan m.m., avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 720 183 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Pensionsmyndigheten* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 772 626 000 kronor respektive 768 963 000 kronor.

### **Bemyndigande om särskild kredit**

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att för 2024 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Pensionsmyndighetens behov av likviditet vid handel med fondandelar som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 20 000 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Pensionsmyndigheten har en särskild kredit som ska användas för att finansiera likviditetsbehovet i samband med fondhandeln inom ramen för premiepensionssystemet. Behovet av krediten föranses främst av det underskott som uppstår på grund av samtida köp- och säljtransaktioner med olika likviddaggar för fonderna och behovet av handelslagret i syfte att effektivisera handeln. De faktorer som framför allt har betydelse för utvecklingen av behovet av krediten är antalet fondbyten, värdet av pensionsspararnas konton och tidsmässig koncentration av fondbyten. Under 2023 har Fondtorgsnämnden påbörjat upphandling av fonder till premiepensionens fondtorg. Det innebär att en omfattande förflyttning av kapital kan antas ske fr.o.m. 2024, vilket innebär behov av en höjd kredit. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2024 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Pensionsmyndighetens behov av likviditet vid handel med fondandelar som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 20 000 000 000 kronor. En sådan kredit kan beslutas med stöd av 7 kap. 6 § budgetlagen (2011:203).

### **Budget för avgiftsbelagd verksamhet**

Utgifterna för Pensionsmyndighetens administration av den inkomstgrundade ålderspensionen täcks av avgifter som tas från de allmänna pensionsfonderna (AP-fonderna) och premiepensionssystemet. Även kostnader för administrationen av ålderspensionssystemet vid Kronofogdemyndigheten, Skatteverket, Statens servicecenter och Fondtorgsnämnden hanteras inom detta avgiftsuttag. Några kostnader för administration av ålderspensionssystemet avseende Fondtorgsnämndens verksamhet har dock ännu inte uppkommit.

Pensionsmyndigheten är värdmyndighet för Fondtorgsnämnden. Fondtorgsnämnden inledde sin verksamhet den 20 juni 2022 och övertog då ansvaret för förvaltningen av premiepensionens fondtorg. Fondtorgsnämnden ska enligt lagen (2022:759) om Fondtorgsnämnden ta ut en avgift från de fondförvaltare som ger in en anbudsansökan eller ett anbud i en upphandling för att täcka myndighetens kostnader för att granska och pröva anbudsansökan eller anbudet. Vidare ska Fondtorgsnämnden ta ut årliga avgifter från de fondförvaltare som Fondtorgsnämnden har ingått fondavtal med för att täcka sina kostnader. Därutöver tar Fondtorgsnämnden under en övergångsperiod ut fondavgifter från nuvarande anslutna fonder.

**Tabell 2.19 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Pensionsmyndigheten och Fondtorgsnämnden**

Tusental kronor, 2023 års priser

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023 (prognos)	Verksamhetens intäkter 2024 (prognos)	Kostnader som ska täckas 2024 (prognos)	Resultat 2024 (prognos)	Ack. resultat utgående 2024 (prognos)
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och finansierar en bestämd del av verksamheten						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>						
Avgiftsuttag AP-fonderna	-33 917	40 364	619 553	626 000	-6 447	0
Avgiftsuttag premiepensionssystemet <sup>1</sup>	132 804	-112 510	468 706	489 000	-20 294	0
-varav						
Pensionsmyndigheten	132 804	-112 510	468 706	489 000	-20 294	0
- varav Fondtorgsnämnden	0	0	0	0	0	0
Anbudsvgift	0	-24 500	5 000	32 500	-27 500	-52 000
Årlig avgift	-37 587	-24 500	4 000	32 500	-28 500	-90 587
Administration av ansökan från fondförvaltare, samt granskning av fondförvaltare och fonder	4 070	-4 070	15 000	15 000	0	0
-varav						
Pensionsmyndigheten	4 070	-4 070	-	-	-	-
-varav Fondtorgsnämnden	0	0	15 000	15 000	0	0
<b>Totalt</b>	<b>65 370</b>	<b>-125 216</b>	<b>1 112 259</b>	<b>1 195 000</b>	<b>-82 741</b>	<b>-142 587</b>

<sup>1</sup> Del av verksamhetens intäkter (10 224 tkr) består av överskott från Pensionsmyndighetens handelslager.

Källa: Pensionsmyndigheten.

**Totala förvaltningsmedel**

Pensionsmyndighetens verksamhet finansieras av anslag på statens budget, av AP-fonderna och av premiepensionssystemet. Förvaltningsanslaget används för administration av garantipension, efterlevandepension till vuxna, bostadstillägg till pensionärer, äldre försörjningsstöd och inkomstpensionstillägg.

**Tabell 2.20 Finansiering av Pensionsmyndighetens administration**

Tusental kronor

	2023	2024	2025	2026
Förvaltningsanslag (förslag/beräknat)	705 136	720 183	772 626	768 963
Avgiftsinkomster AP-fonderna	666 364	619 553 <sup>1</sup>	626 000 <sup>1</sup>	626 000 <sup>1</sup>
Avgiftsinkomster premiepensionssystemet	376 490	468 706 <sup>1</sup>	489 000 <sup>1</sup>	489 000 <sup>1</sup>
<b>Summa</b>	<b>1 747 990</b>	<b>1 808 442</b>	<b>1 887 626</b>	<b>1 883 963</b>

<sup>1</sup> Prognos.

Källa: Pensionsmyndigheten.

## Utgiftsområde 12

Ekonomisk trygghet för familjer och barn



## Utgiftsområde 12 – Ekonomisk trygghet för familjer och barn

### Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	4
2	Lagförslag.....	5
2.1	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken .....	5
2.2	Förslag till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584).....	7
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (2023:440) om ändring i lagen (2022:1857) om ändring i lagen (2022:1042) om ändring i socialförsäkringsbalken.....	9
3	Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.....	11
3.1	Utgiftsområdets omfattning.....	11
3.2	Utgiftsutveckling.....	11
3.3	Skatteutgifter .....	12
3.4	Mål för utgiftsområdet.....	12
3.5	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	13
3.6	Resultatredovisning.....	13
3.6.1	Familjepolitiken bidrar till en god ekonomisk levnadsstandard.....	15
3.6.2	Familjepolitiken minskar de ekonomiska skillnaderna mellan hushåll med och utan barn.....	22
3.6.3	Familjepolitiken bidrar till ett jämställt föräldraskap .....	24
3.7	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	27
3.8	Politikens inriktning .....	28
3.9	Förslag om utökade möjligheter att använda dubbeldagar .....	30
3.9.1	Ärendet och dess beredning .....	30
3.9.2	Möjligheten till samtida uttag har haft positiva effekter.....	30
3.9.3	Möjligheterna att använda dubbeldagar ska förbättras.....	32
3.9.4	Reformen bör följas upp .....	36
3.9.5	Konsekvenser.....	37
3.10	Förslag om en möjlighet att överlåta föräldrapenning.....	41
3.10.1	Ärendet och dess beredning .....	41
3.10.2	Familjeliv och högt arbetsmarknadsdeltagande.....	41
3.10.3	En vårdnadshavare ska få överlåta rätten till föräldrapenning till en annan försäkrad .....	46
3.10.4	En arbetstagare som har fått rätt till föräldrapenning genom en överlåtelse ska ha rätt till föräldraledighet .....	54
3.10.5	Semesterlön samt uppföljning av förslagen .....	55
3.10.6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser .....	56
3.10.7	Konsekvenser.....	57
3.11	Förslag om att förlänga det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget.....	60
3.11.1	Ärendet och dess beredning .....	60
3.11.2	Bestämmelser om bostadsbidrag .....	60
3.11.3	Det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget förlängs.....	60
3.11.4	Konsekvenser.....	62
3.12	Rättelse av hänvisning i socialförsäkringsbalken .....	67
3.13	Författningskommentar.....	68
3.13.1	Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.....	68
3.13.2	Förslaget till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584) ..	69
3.14	Budgetförslag.....	70
3.14.1	1:1 Barnbidrag.....	70

3.14.2	1:2 Föräldraförsäkring.....	71
3.14.3	1:3 Underhållsstöd.....	74
3.14.4	1:4 Adoptionsbidrag.....	75
3.14.5	1:5 Barnpension och efterlevandestöd.....	76
3.14.6	1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag.....	77
3.14.7	1:7 Pensionsrätt för barnår.....	78
3.14.8	1:8 Bostadsbidrag .....	79

Bilaga 1	Förslag om utökade möjligheter att använda dubbeldagar
Bilaga 2	Förslag om en möjlighet att överlåta föräldrapenning
Bilaga 3	Förslag om förlängning av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken (avsnitt 2.1, 3.9, 3.10 och 3.12).
2. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584) (avsnitt 2.2 och 3.10).
3. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2023:440) om ändring i lagen (2022:1857) om ändring i lagen (2022:1042) om ändring i socialförsäkringsbalken (avsnitt 2.3 och 3.11).
4. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt tabell 1.1.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Barnbidrag	33 074 824
1:2 Föräldraförsäkring	50 521 438
1:3 Underhållsstöd	2 798 382
1:4 Adoptionsbidrag	14 784
1:5 Barnpension och efterlevandestöd	1 097 900
1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	5 234 340
1:7 Pensionsrätt för barnår	8 971 900
1:8 Bostadsbidrag	4 357 164
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>106 070 732</b>

## 2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

### 2.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken

*dels* att 12 kap. 1 och 4 a §§ och 64 kap. 34 § ska ha följande lydelse,

*dels* att det ska införas fyra nya paragrafer, 11 kap. 4 a § och 12 kap. 17 a–17 c §§, och närmast före 11 kap. 4 a § och 12 kap. 17 a och 17 c §§ nya rubriker av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

#### 11 kap.

##### Utvidgning för föräldrapenning

##### 4 a §

*I fråga om föräldrapenning för en försäkrad som har fått rätt till sådan förmån genom överlåtelse enligt 12 kap. 17 a § likställs den försäkrade med en förälder.*

#### 12 kap.

##### 1 §<sup>1</sup>

I detta kapitel finns bestämmelser om

- rätten till föräldrapenning i 2–11 §§,
- förmånstiden i 12–13 §§,
- vem som får föräldrapenningen i 14–17 §§,
- ersättningsnivåer i 18–24 §§,
- beräkning av föräldrapenning på sjukpenningnivån i 25–31 §§,
- beräkning av antalet dagar med rätt till föräldrapenning i 32–34 §§,
- föräldrapenning för de första 180 dagarna i 35–38 §§,
- föräldrapenning efter 180 dagar i 39–41 §§,
- föräldrapenning för tid efter barnets fjärde levnadsår i 41 a–41 h §§, och
- föräldrapenning vid flerbarnsfödelse i 42–46 §§.

– vem som får föräldrapenningen i 14–17 c §§,

##### 4 a §<sup>2</sup>

Föräldrapenning får för samma barn och tid lämnas till båda föräldrarna samtidigt i högst 30 dagar under *barnets första levnadsår*, räknat från barnets födelse eller därmed likställd tidpunkt. Detta gäller endast dagar för vilka det inte för någon av föräldrarna finns hinder enligt 17 § andra stycket mot att avstå

Föräldrapenning får för samma barn och tid lämnas till båda föräldrarna samtidigt i högst 60 dagar under *15 månader*, räknat från barnets födelse eller därmed likställd tidpunkt. Detta gäller endast dagar för vilka det inte för någon av föräldrarna finns hinder enligt 17 § andra stycket mot att avstå

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2013:999.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2011:1082.

föräldrapenning till förmån för den andra föräldern.      föräldrapenning till förmån för den andra föräldern.

Bestämmelser om ansökan i fall som avses i första stycket finns i 110 kap. 5 a §.

Överlåtelse av rätten till föräldrapenning

17 a §

*En förälder kan genom skriftlig anmälan till Försäkeringskassan överlåta rätten till föräldrapenning till någon annan som är försäkrad för sådan förmån. Detta gäller dock inte föräldrapenning för sådan tid som avses i 17 § andra stycket.*

*I anmälan ska det anges vilka ersättningsnivåer enligt 18 § överlåtelsen avser.*

*En försäkrad som har fått rätt till föräldrapenning genom en överlåtelse får inte i sin tur överlåta förmånen eller avstå den enligt 17 §.*

17 b §

*Högst 90 dagar för varje barn får överlåtas. Om föräldrarna har gemensam vårdnad om ett barn, har vardera föräldern rätt att överlåta högst 45 dagar.*

Återtagande av avståendet eller överlåtelsen

17 c §

*En förälder som har avstått eller överlåtit rätten till föräldrapenning får återta avståendet eller överlåtelsen för dagar som inte har utnyttjats.*

**64 kap.**

34 §

Om talan enligt 33 § *andra* stycket väcks, får någon uppgörelse om skadeståndsskyldigheten inte träffas utan pensionsspararens samtycke.

Om talan enligt 33 § *tredje* stycket väcks, får någon uppgörelse om skadeståndsskyldigheten inte träffas utan pensionsspararens samtycke.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024 i fråga om 64 kap. 34 § och i övrigt den 1 juli 2024.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för föräldrapenning som avser tid före ikraftträdandet.

## 2.2 Förslag till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584)

Härigenom föreskrivs att 3, 5 och 6 §§ föräldraledighetslagen (1995:584) ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

3 §<sup>1</sup>

Det finns följande *sex* former av föräldraledighet *för vård av barn m.m.*:

1. Hel ledighet för en *kvinnlig* arbetstagare i samband med *hennes barns* födelse och för amning (mammaledighet, 4 §).

2. Hel ledighet för en förälder tills barnet blivit 18 månader eller, under förutsättning att föräldern då *har* hel föräldrapenning, *för tid därefter* (hel ledighet med eller utan föräldrapenning, 5 §).

3. Ledighet för en förälder i form av förkortning av normal arbetstid med tre fjärdedelar, hälften, en fjärdedel eller en åttondel medan föräldern *har* tre fjärdedels, halv, en fjärdedels respektive en åttondels föräldrapenning (delledighet med föräldrapenning, 6 §).

4. Ledighet för en förälder i form av förkortning av normal arbetstid med upp till en fjärdedel tills, i huvudfallet, barnet fyllt åtta år (delledighet utan föräldrapenning, 7 §).

5. Ledighet för en arbetstagares tillfälliga vård av barn (ledighet med tillfällig föräldrapenning m.m., 8 §).

6. Ledighet för en förälder i form av förkortning av normal arbetstid med upp till en fjärdedel om det för barnet lämnas omvårdnadsbidrag (ledighet med omvårdnadsbidrag, 9 §).

Särskilda bestämmelser om ledighet och omplacering för *kvinnliga* arbetstagare som väntar barn, nyligen fött barn eller som ammar finns i 18–21 §§.

Det finns följande former av föräldraledighet:

1. Hel ledighet för en arbetstagare i samband med *barnets* födelse och för amning (mammaledighet, 4 §).

2. Hel ledighet för en förälder tills barnet *har* blivit 18 månader eller *för tid därefter* under förutsättning att föräldern då *får* hel föräldrapenning *samt hel ledighet för en arbetstagare som utan att vara förälder får hel föräldrapenning* (hel ledighet med eller utan föräldrapenning, 5 §).

3. Ledighet för en förälder *eller annan arbetstagare* i form av förkortning av normal arbetstid med tre fjärdedelar, hälften, en fjärdedel eller en åttondel medan föräldern *eller arbetstagaren får* tre fjärdedels, halv, en fjärdedels respektive en åttondels föräldrapenning (delledighet med föräldrapenning, 6 §).

Särskilda bestämmelser om ledighet och omplacering för arbetstagare som väntar barn, nyligen *har* fött barn eller som ammar finns i 18–21 §§.

5 §<sup>2</sup>

En förälder har rätt att vara helt ledig för vård av barn till dess barnet är 18 månader. En arbetstagare som har adopterat ett barn eller tagit emot ett barn i avsikt att adoptera det har rätt att vara helt ledig i 18 månader från den tidpunkt då arbetstagaren fick barnet i sin vård. Arbetstagarens rätt till sådan ledighet upphör dock när barnet har fyllt 8 år eller

En förälder har rätt att vara helt ledig för vård av barn till dess barnet är 18 månader. En arbetstagare som har adopterat ett barn eller tagit emot ett barn i avsikt att adoptera det har rätt att vara helt ledig i 18 månader från den tidpunkt då arbetstagaren fick barnet i sin vård. Arbetstagarens rätt till sådan ledighet upphör dock när barnet har fyllt *åtta* år

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2018:1266.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2018:1291.

vid den senare tidpunkt då barnet har avslutat det första skolåret. Vid adoption av arbetstagarens makes eller sambos barn har arbetstagaren inte rätt till ledighet utöver vad som skulle ha gällt om adoptionen inte hade skett.

En förälder har därutöver rätt att vara helt ledig medan föräldern får hel föräldrapenning enligt 12 kap. socialförsäkringsbalken.

eller vid den senare tidpunkt då barnet har avslutat det första skolåret. Vid adoption av arbetstagarens makes eller sambos barn har arbetstagaren inte rätt till ledighet utöver vad som skulle ha gällt om adoptionen inte hade skett.

En förälder har därutöver rätt att vara helt ledig medan föräldern får hel föräldrapenning enligt 12 kap. socialförsäkringsbalken. *Samma rätt har en arbetstagare som utan att vara förälder får hel föräldrapenning efter en överlåtelse enligt 12 kap. 17 a § socialförsäkringsbalken.*

6 §<sup>3</sup>

Under den tid då en förälder får tre fjärdedels, halv, en fjärdedels eller en åttondels föräldrapenning enligt 12 kap. socialförsäkringsbalken har föräldern rätt till förkortning av normal arbetstid med tre fjärdedelar, hälften, en fjärdedel respektive en åttondel.

Under den tid då en förälder får tre fjärdedels, halv, en fjärdedels eller en åttondels föräldrapenning enligt 12 kap. socialförsäkringsbalken har föräldern rätt till förkortning av normal arbetstid med tre fjärdedelar, hälften, en fjärdedel respektive en åttondel. *Samma rätt har en arbetstagare som utan att vara förälder får tre fjärdedels, halv, en fjärdedels eller en åttondels föräldrapenning efter en överlåtelse enligt 12 kap. 17 a § socialförsäkringsbalken.*

---

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2024.

<sup>3</sup> Senaste lydelse 2010:1263.

## **2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2023:440) om ändring i lagen (2022:1857) om ändring i lagen (2022:1042) om ändring i socialförsäkringsbalken**

Härigenom föreskrivs att punkt 1 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2023:440) om ändring i lagen (2022:1857) om ändring i lagen (2022:1042) om ändring i socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

*Föreslagen lydelse*

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2024.





## 3 Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

### 3.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn omfattar tre typer av förmåner: generella bidrag, försäkringar och behovsprövade bidrag. De generella bidragen är barnbidrag och adoptionsbidrag. Försäkringar är föräldraförsäkring, barnpension och efterlevandestöd samt pensionsrätt för barnår. De behovsprövade bidragen är bostadsbidrag, underhållsstöd och omvårdnadsbidrag. Förmånerna finansieras genom en kombination av arbetsgivaravgifter, egenavgifter och skattemedel. Betalningar från bidragsskyldiga föräldrar återförs till anslaget underhållsstöd.

### 3.2 Utgiftsutveckling

Utgifterna inom utgiftsområdet uppgick till 101 miljarder kronor 2022 och var därmed 1,2 miljarder kronor högre än vad som anvisades i statens budget.

Försäkringsförmånerna utgjorde 56 procent av de totala utgifterna för de familjeekonomiska stöden 2022 med totalt ca 56,8 miljarder kronor, varav föräldraförsäkring utgjorde 83 procent. Utgifterna för de generella bidragen var 33,3 miljarder kronor, vilket motsvarade 33 procent av de totala utgifterna 2022. De behovsprövade bidragen uppgick sammantaget till 10,9 miljarder kronor, vilket motsvarar ca 11 procent av de totala utgifterna. För 2023 beräknas utgifterna bli 102,9 miljarder kronor. Det är ca 2,9 miljarder kronor lägre än budgeterat. I förhållande till 2022 beräknas utgifterna för 2023 bli 1,87 miljarder kronor högre.

**Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
1:1 Barnbidrag	33 306	33 389	33 145	<b>33 075</b>	32 930	32 777
1:2 Föräldraförsäkring	47 313	49 663	47 651	<b>50 521</b>	54 052	57 690
1:3 Underhållsstöd	2 726	2 898	2 732	<b>2 798</b>	2 872	2 914
1:4 Adoptionsbidrag	8	15	7	<b>15</b>	15	15
1:5 Barnpension och efterlevandestöd	1 038	1 082	1 078	<b>1 098</b>	1 110	1 117
1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	4 083	4 485	4 651	<b>5 234</b>	5 358	5 476
1:7 Pensionsrätt för barnår	8 467	9 063	9 063	<b>8 972</b>	9 170	9 207
1:8 Bostadsbidrag	4 126	5 285	4 613	<b>4 357</b>	3 642	3 482
<b>Totalt för utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn</b>	<b>101 067</b>	<b>105 880</b>	<b>102 940</b>	<b>106 071</b>	<b>109 149</b>	<b>112 677</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 3.2 Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 12  
Ekonomisk trygghet för familjer och barn**

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>105 160</b>	<b>105 160</b>	<b>105 160</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	334	-980	-1 115
<i>varav BP24</i>	<i>850</i>	<i>-470</i>	<i>-615</i>
Makroekonomisk utveckling	3 503	6 118	8 377
Volym	-2 926	-1 149	256
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>106 071</b>	<b>109 149</b>	<b>112 677</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

**Tabell 3.3 Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 12  
Ekonomisk trygghet för familjer och barn**

Miljoner kronor

	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	106 071
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>106 071</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2022 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

### 3.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av skatteutgifter beskrivs i Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter (skr. 2022/23:98). I det följande redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 12. Utgiften avser den nedsatta mervärdesskatten för livsmedel, där familjer och barn är en viktig målgrupp.

**Tabell 3.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn**

Miljoner kronor

	2023	2024
Nedsatt mervärdesskatt på livsmedel till 12 % (E15)	37 520	38 450

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för skatteutgiften som används i regeringens skrivelse.

Källa: Regeringens skrivelse 2022/23:98.

### 3.4 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet är att den ekonomiska familjepolitiken ska bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer samt minska skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan hushåll med och utan barn. Den ekonomiska familjepolitiken ska även bidra till ett jämställt föräldraskap (prop. 2015/16:1 utg.omr. 12, bet. 2015/16:SfU3, rskr. 2015/16:88).

### 3.5 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De centrala indikatorer som används för att redovisa resultaten inom utgiftsområdet är följande:

- barnfamiljernas inkomstutveckling,
- andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard och med låg inkomststandard,
- de familjepolitiska stödets betydelse för hushållens inkomster och för den utjämnade effekten mellan hushåll med och utan barn, och
- föräldrarnas användning av föräldraförsäkringen och föräldraledighet.

Försäkringskassan har på regeringens uppdrag tagit fram ett antal indikatorer som beskriver hur de olika familjepolitiska stöden bidrar till måluppfyllelsen (S2023/01415) hädanefter benämnt Försäkringskassan, delrapportering 2023). Som underlag för Försäkringskassans beräkningar om hushållens ekonomi har utfall för 2021 använts, framskrivet till 2022 års värden enligt de ekonomiska och demografiska uppgifter som finns tillgängliga. Värdena för 2022 är därmed en prognos. Populationen för indikatorer avseende inkomstutveckling, familjepolitiska stöd och låg ekonomisk standard består av personer i åldrarna 0–64 år. Det bör noteras att det sker förändringar i hushållens sammansättning mellan de olika mätpunkterna, vilket kan påverka mätresultatet när det görs jämförelser över tid för samtliga individer i barnhushåll.

Andra bedömningsgrunder för resultatutvecklingen är resultat från rapporter och undersökningar från t.ex. Försäkringskassan, Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) och Statistiska centralbyrån (SCB).

### 3.6 Resultatredovisning

Resultatredovisningen inleds med en presentation av barnhushållens sammansättning och barnafödandet i Sverige, se tabell 3.5. Kunskap om barnhushållens sammansättning är viktig för att kunna tolka resultatredovisningen och indikatorerna. I Sverige finns det drygt 1,3 miljoner hushåll med barn som berörs av den ekonomiska familjepolitiken. I tabell 3.5 visas antalet personer i olika typer av barnhushåll 2022. Lite över en femtedel, ca 22 procent, av befolkningen består av barn och unga i åldrarna 0–19 år.

De flesta barn bor tillsammans med båda föräldrarna. Den vanligaste hushållsformen är sammanboende föräldrar med två barn. Det är ca 83 procent av samtliga personer, dvs. både vuxna och barn, som bor i barnhushåll där de vuxna är sammanboende. Många barn bor även med föräldrar som är ensamstående, eller i ombildade familjer. Barn till föräldrar som inte bor tillsammans bor i stor uträkning växelvis hos föräldrarna. Uppskattningsvis är det 159 000 barn som bor växelvis, vilket utgör ca 7 procent av samtliga barn. När hänsyn tas till växelvist boende ökar antalet personer i barnhushåll. Störst effekt har det för ensamstående hushållen eftersom fler hushåll med ensamstående män då räknas som barnhushåll. I ensamstående hushåll med barn är det 68 procent av individerna som bor i ett hushåll med en ensamstående kvinna och 32 procent med en ensamstående man.

**Tabell 3.5 Antalet personer i barnhushåll 2022**

Hushållstyp	Antal	Procentuell fördelning
Ensamstående kvinnor 1 barn	226 000	4,5
Ensamstående män 1 barn	119 000	2,4
Ensamstående kvinnor 2+ barn	348 000	6,9
Ensamstående män 2+ barn	146 000	2,9
Sammanboende 1 barn	1 125 000	22,4
Sammanboende 2 barn	1 938 000	38,6
Sammanboende 3+ barn	1 125 000	22,4
<b>Totalt</b>	<b>5 027 000</b>	<b>100</b>

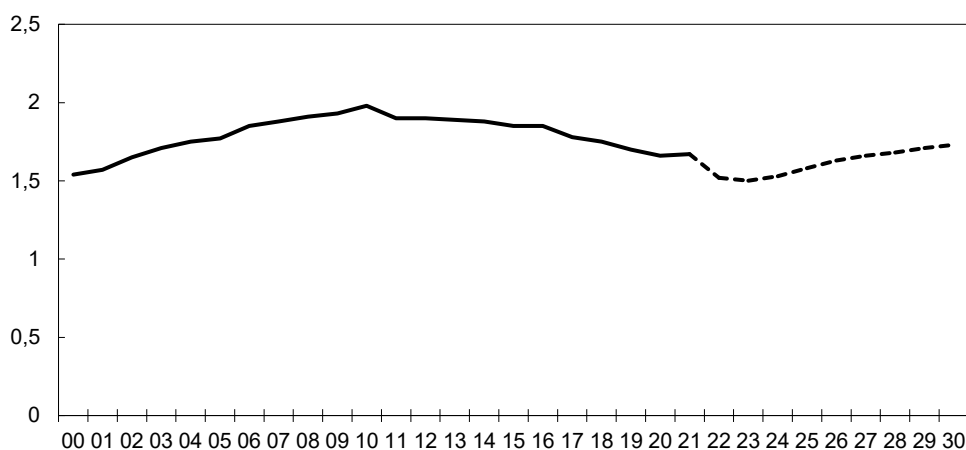
Anm.: Hänsyn är tagen till växelvist boende.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2023.

Antalet födda barn påverkar utgifterna för familjepolitiken. Under 2022 föddes enligt SCB 104 734 barn (50 858 flickor och 53 876 pojkar), vilket var 9 529 färre barn än föregående år. Inte sedan 2005 har så få barn fötts i Sverige. Mellan 2021 och 2022 minskade det summerade fruktsamhetstalet till 1,52 barn per kvinna, se diagram 3.1.

**Diagram 3.1 Summerad fruktsamhet**

Barn per kvinna



Anm.: Prognos för perioden 2023–2030.

Källa: Sveriges framtida befolkning 2023–2070, SCB.

Fruktamhetstalet har minskat under en längre tid. Inom EU/EES är det bara sex länder, varav Finland och Danmark är två, som hade högre fruktsamhetstal än Sverige. Fruktamhetstalet beräknas öka över tid och på längre sikt komma upp i en långsiktig nivå på 1,82 barn per kvinna. Antalet födda barn förväntas enligt befolkningsprognosen att minska svagt 2023 för att sedan stiga de kommande åren. Utgifterna för barnbidrag och föräldrapenning påverkas direkt vid förändringar i antalet födda. Antalet barn i åldern 1–5 år förväntas minska något de kommande åren. Det påverkar kostnaderna för exempelvis tillfällig föräldrapenning eftersom den förmånen nyttjas mycket under de år barn deltar i förskola. Antalet barn i yngre skolåldern, 6–12 år, förväntas också minska något under de närmaste åren (SCB, Sveriges framtida befolkning 2023–2070).

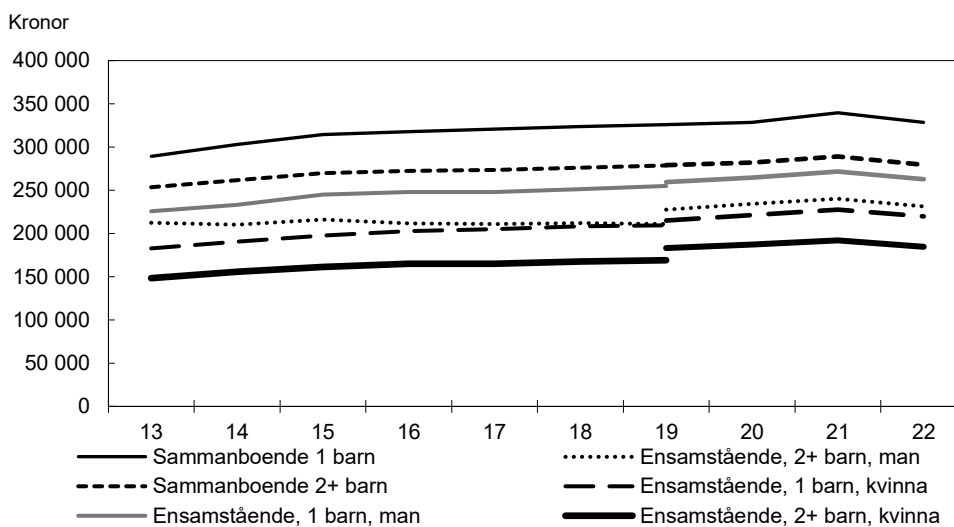
### 3.6.1 Familjepolitiken bidrar till en god ekonomisk levnadsstandard

En god levnadsstandard, här definierat som barnhushållens ekonomiska villkor, kan mätas på olika sätt och kan även variera mycket över tid, exempelvis när en förälder är föräldraledig, går från sammanboende till ensamstående m.m. I avsnittet beskrivs barnhushållens ekonomiska standard, skillnader mellan olika barnhushåll och på vilket sätt de familjepolitiska stöden påverkar de ekonomiska villkoren.

Medianen för barnhushållens ekonomiska standard (disponibel inkomst per konsumtionsenhet) ökade för samtliga barnhushåll under perioden 2011–2021, men uppvisar en svag nedgång mellan 2021 och 2022, se diagram 3.2. Värdena för 2022 är, som framgår ovan, en prognos och nedgången i ekonomisk standard ses för samtliga hushåll.

Det finns stora skillnader i ekonomisk standard mellan olika barnhushåll och dessa skillnader är även bestående över tid. Huruvida barnet eller barnen bor heltid, deltid eller växelvis hos föräldern påverkar utfallet. Vid beräkningen av ekonomisk standard tas fr.o.m. 2019 hänsyn till att vissa barn bor växelvis. Försörjningsbördan för barn som bor växelvis är lägre, vilket innebär att sådan hänsyn medför att den disponibla inkomsten för ensamståendehushållen blir högre. Ensamstående kvinnor med flera barn har lägst ekonomisk standard av de olika hushållstyperna och har även haft en svag inkomstutveckling över tid. Även för ensamstående män med flera barn har inkomstutvecklingen varit svag.

**Diagram 3.2 Medianen av barnhushållens ekonomiska standard per hushållstyp, 2022 års värden**



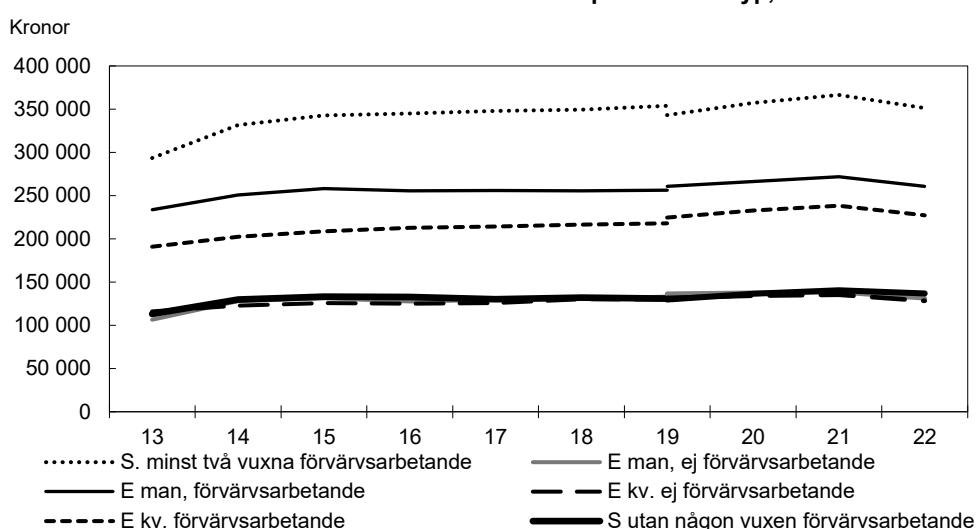
Anm.: Uppgifterna för 2022 är en prognos. Från och med 2019 används en ny beräkningsmetod som tar hänsyn till växelvist boende.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2023.

Om barnhushållen fördelas på percentiler ses en nedgång för samtliga inkomstgrupper, på 2–4 procent. Nedgången beror på att den ekonomiska standarden är beräknad i fasta priser och att inflationen var hög 2022. I nominella termer, ekonomisk standard i löpande priser, har samtliga hushållstyper fått en högre ekonomisk standard mellan 2021 och 2022. Den genomsnittliga årliga ökningen av den ekonomiska standarden i löpande priser under perioden 2019–2022 har varit mycket lika för barnhushåll och hushåll utan barn (mellan 3,5 och 3,9 procent). Den genomsnittliga nominella ökningen för ensamstående kvinnor och män med ett barn och ensamstående män med två eller flera barn har varit något högre och ligger strax över 4 procent per år.

En viktig förklaring till skillnaderna i ekonomisk standard mellan olika barnhushåll är att sysselsättningsgraden skiljer sig åt. Ensamstående kvinnor med barn har en lägre sysselsättningsgrad än ensamstående män med barn. Ensamstående kvinnor och män har även lägre sysselsättningsgrad än sammanboende kvinnor och män. Under 2022 var sysselsättningsgraden bland ensamstående kvinnor med barn (barn 0–19 år) 80 procent, en ökning från 76 procent 2021. Motsvarande för ensamstående män var 88 procent, en minskning från 90 procent. Bland sammanboende var sysselsättningsgraden för kvinnor 85 procent och för män 93 procent. Även för sammanboende kvinnor sågs en ökning i sysselsättningsgrad, från 83 procent under 2021. Sammanboende män har den högsta sysselsättningsgraden, andelen ligger fast mellan 2021 och 2022. Deltidsarbete är vanligare bland kvinnor än bland män, under 2022 var det 30 procent av kvinnor med barn under sju år som arbetade deltid. Motsvarande för män var 9 procent (SCB, AKU).

**Diagram 3.3 Förvärvsarbetande och icke-förvärvsarbetande barnhushåll, medianen av ekonomisk standard per hushållstyp, 2022 års värden**



Anm.: Uppgifterna för 2022 är en prognos. Från och med 2019 används en ny beräkningsmetod som tar hänsyn till växelvis boende. E avser ensamstående med barn. S avser sammanboende med barn, kv. avser kvinna.

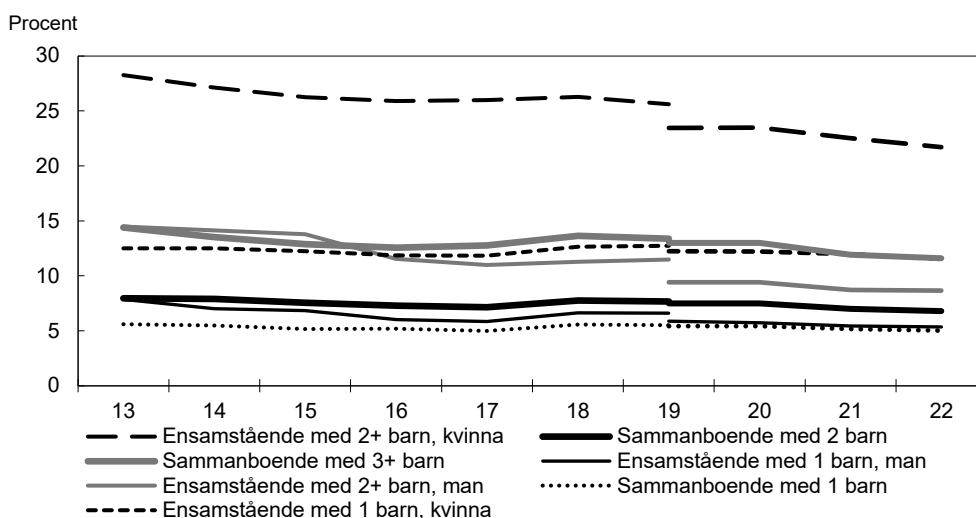
Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2023.

Diagram 3.3 visar betydelsen av förvärvsarbete för hushållens ekonomiska standard. Under hela den studerade perioden har sammanboende barnhushåll med två förvärvsinkomster den högsta medianen av ekonomisk standard, nästan tre gånger så hög (2,6) som för sammanboendehushåll där ingen av föräldrarna har inkomster av förvärvsarbete. Skillnader i antalet arbetade timmar, andelen som arbetar deltid och den genomsnittligt lägre lön per arbetad timme som kvinnor har, förklarar en del av skillnaderna i ekonomisk standard mellan barnhushåll med ensamstående, förvärvsarbetande kvinnor och män. De barnhushåll som inte har inkomster av förvärvsarbete har ungefär samma ekonomiska standard, många av dessa hushåll har ekonomiskt bistånd utöver familjepolitiska stöd. Skillnaderna i sysselsättningsgrad är även en central förklaring till att den ekonomiska standarden i genomsnitt är lägre i hushåll där föräldrarna är utrikes födda än i hushåll där föräldrarna är inrikes födda. Den ekonomiska standarden för inrikes födda ensamstående kvinnor är ca 36 procent högre än för utrikes födda ensamstående kvinnor. För ensamstående män är skillnaderna något mindre, de som är inrikes födda har ca 31 procent högre ekonomisk standard än utrikes födda. För sammanboende där båda är inrikes födda är den ekonomiska standarden 53 procent högre än för sammanboende där båda är utrikes födda.

## Familjepolitiken stärker barnhushållens inkomster

De familjepolitiska stöden stärker barnhushållens ekonomiska standard, men effekten har minskat över tid. Minskningen gäller särskilt ensamstående hushållen, se diagram 3.4. Variationen mellan olika hushållstyper är stor och familjepolitiken har störst betydelse för den ekonomiska standarden för hushåll med en ensamstående kvinna med två eller flera barn. I genomsnitt höjer de familjepolitiska stöden barnhushållens ekonomiska standard med 8 procent, vilket är samma nivå som 2021. Under 2021 sjönk familjepolitikens andel av disponibel inkomst för ensamstående män med ett barn och för sammanboende med tre eller flera barn. För 2022 prognosticeras familjepolitikens betydelse att vara oförändrad för flera hushållstyper, men minska svagt för ensamstående kvinnor med flera barn.

**Diagram 3.4 De familjepolitiska stödens andel av ekonomisk standard per hushållstyp och år**



Anm.: Uppgifterna för 2022 är en prognos. Från och med 2019 används en ny beräkningsmetod som tar hänsyn till växelvist boende.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2023.

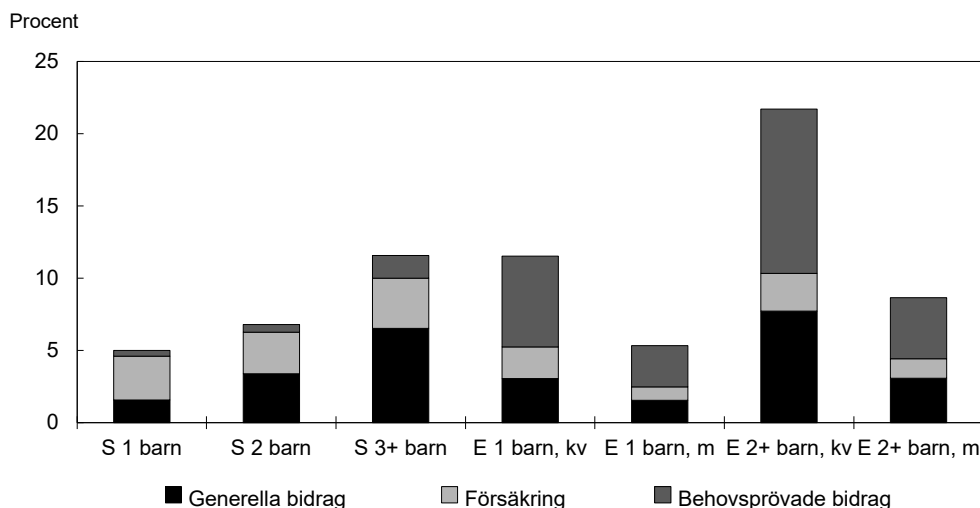
Under den studerade perioden har de behovsprövade bidragen som underhållsstöd och bostadsbidrag höjts under flera tillfällen och under juli t.o.m. december 2020–2022 har barnhushåll som tagit emot bostadsbidrag även fått ett tillfälligt tilläggsbidrag. Även under 2023 betalas ett tillfälligt tilläggsbidrag ut i syfte att särskilt skydda hushåll med svag ekonomi mot de ökande levnadsomkostnaderna. Under 2023 betalas bidraget under hela året och under perioden juli–december med en förhöjd faktor som ytterligare stärker hushållens ekonomi. Det innebär en ökning av tilläggsbidragets maximala belopp till 2 100 kronor per månad jämfört med det tidigare maximala beloppet, som gällde januari t.o.m. juni 2023, som var 1 325 kronor. Höjningarna av underhållsstöd och bostadsbidrag kan vara en förklaring till att familjepolitikens betydelse för barnhushållens ekonomiska standard har stabiliserats något under de senaste åren.

I diagram 3.5 visas de olika familjepolitiska stödets betydelse för barnhushållens ekonomiska standard 2022 (se avsnitt 3.1 för en beskrivning av indelningen av stöden i generella bidrag, behovsprövade bidrag och försäkring). För ensamstående kvinnor med flera barn bestod i genomsnitt 22 procent av den ekonomiska standarden av familjepolitiska stöd, till största del behovsprövade stöd som bostadsbidrag och underhållsstöd. Även de generella bidragen, framför allt barnbidraget, hade stor betydelse. För ensamstående män med flera barn var de familjepolitiska stödets andel av den ekonomiska standarden i genomsnitt 9 procent, dvs. betydligt lägre än för ensamstående kvinnor med flera barn. Att det finns skillnader i sysselsättningsgrad



och arbetade timmar mellan kvinnor och män är en förklaring. Bland sammanboende föräldrar är det framför allt de generella bidragen och i andra hand försäkringar som har stor betydelse. I hushåll med två arbetsinkomster finns sällan rätt till bostadsbidrag. Samtidigt kan bostadsbidrag bidra till goda levnadsvillkor i de sammanboendehushåll där övriga inkomster är mycket låga.

**Diagram 3.5 Generella bidrag, försäkringar och behovsprövade bidrag – andel av ekonomisk standard per hushållstyp år 2022**



Anm.: E avser ensamstående, S avser sammanboende, m avser man och kv. kvinna. Uppgifterna är en prognos.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2023.

Av utbetalningarna inom den ekonomiska familjepolitiken går 26 procent till de individer i barnhushåll som har de lägsta inkomsterna, när individerna delas in i fem grupper rangordnade efter nivå på ekonomisk standard. Av de behovsprövade stöden går 52 procent till individer i barnhushåll i den lägsta inkomstgruppen. De generella bidragen är mer jämnt fördelade, men får större betydelse för hushåll med de allra lägsta inkomsterna.

### Ensamstående hushåll med barn har oftare en låg ekonomisk standard

Barnhushållens inkomstnivåer och inkomstutveckling skiljer sig åt bl.a. beroende på om föräldern är ensamstående, kvinna eller man, utrikes eller inrikes född. De skattningar av låg ekonomisk standard som redovisas i detta avsnitt är baserade på beräkningar av hushållens inkomster. Låg ekonomisk standard är ett mått som avser en ekonomisk standard som är lägre än 60 procent av medianen av ekonomisk standard för samtliga personer det aktuella året.

**Tabell 3.6 Låg ekonomisk standard 2021 och 2022**

Procent		
Hushållstyp	2021	2022
Sammanboende 1 barn	7,6	7,1
Sammanboende 2+ barn	14,2	13,6
varav sammanboende med 3+ barn		24,2
Ensamstående med 1 barn, man	16,9	16,4
Ensamstående med 1 barn, kvinna	29,0	28,8
Ensamstående med 2+ barn, man	21,9	22,3
Ensamstående med 2+ barn, kvinna	43,3	44,2
Samtliga individer i barnhushåll	15,8	15,3

Anm.: Uppgift för sammanboende med 3+barn saknas för 2021.

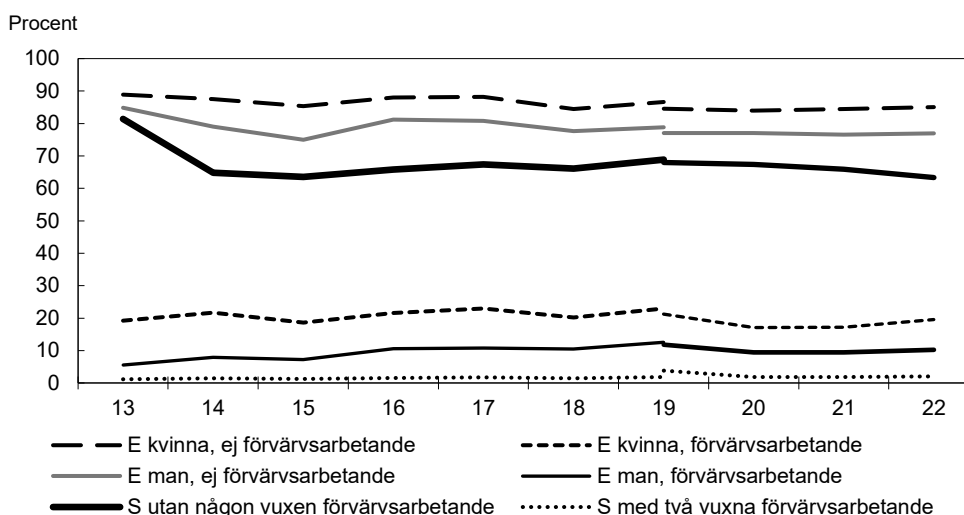
Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2023.

Det finns stora skillnader i andelen med låg ekonomisk standard mellan olika barnhushåll, se tabell 3.6. Ensamstående kvinnor med flera barn är den hushållstyp som har högst andel med låg ekonomisk standard, nivån är nästan dubbelt så hög som för ensamstående män med flera barn och sex gånger så hög som för sammanboende med ett barn. Med fler barn i hushållet ökar andelen med låg ekonomisk standard, det gäller även sammanboendehushållen där 24 procent av hushåll som har tre eller fler barn beräknas ha låg ekonomisk standard 2022. Andelen med låg ekonomisk standard beräknas ha minskat mellan 2021 och 2022 för individer i barnhushåll. Det gäller dock inte ensamstående män och kvinnor med flera barn. Skillnaderna mellan åren är dock små.

Om barnet bor på heltid i hushållet är andelen med låg ekonomisk standard betydligt högre än när barnet bor växelvis. För hushåll med en ensamstående kvinna med ett barn, som har barnet boende växelvis, är andelen med låg ekonomisk standard hälften så hög (16 procent) än om barnet bor i hushållet på heltid (32 procent). För ensamstående män med samma omständigheter är skillnaderna betydligt mindre, 12 procent har låg ekonomisk standard av de som har barn boende växelvis, om barnet bor i hushållet på heltid är andelen 18 procent. Med växelvist boende minskar försörjningsbördan i hushållet jämfört med om barnet bor där på heltid. Tidigare undersökningar har visat att det är vanligare med växelvist boende om föräldrarna är födda i Sverige och om föräldrarna har högre inkomster (SCB, Välfärd 1, 2014). I rapporten Ekonomiska konsekvenser för barnfamiljer med bostadsbidrag beskrivs att bland barnhushåll med bostadsbidrag ökade antalet som mottog det nya stödet för växelvis boende barn som infördes i mars 2018 från 800 mottagare till 17 000 i februari 2021. Det motsvarar en ökning från 1 procent till 16 procent av samtliga barnhushåll som mottog bostadsbidrag. Ökningen var störst bland ensamstående män med bostadsbidrag, där umgängesbidragen inom bostadsbidraget minskade kraftigt under perioden, sannolikt till förmån för bidrag för växelvist boende. Majoriteten av barnhushåll med bostadsbidrag, ca 60 procent, utgörs av ensamstående kvinnor, ensamstående män utgör ca 10 procent och resterande del är sammanboendehushåll. Oavsett hushållstyp är det vanligast att hushållet har särskilt bidrag för hemmavarande barn, dvs. att barnet bor på heltid i hushållet (ISF, Rapport 2022:8).

### **Förvärsarbete har en avgörande roll för den ekonomiska standarden**

Om föräldern eller föräldrarna i barnhushållet inte förvärsarbetar är andelen med låg ekonomisk standard mycket hög, se diagram 3.6. Förvärsarbetande avser personer som inte är klassade som studerande vars löne- och företagarinkomst överstiger två inkomstbasbelopp samt är större än hälften av den sammanräknade förvärsinkomsten.

**Diagram 3.6 Andel med låg ekonomisk standard, barnhushåll där föräldrarna är förvärvsarbetande respektive ej förvärvsarbetande**

Anm.: E avser ensamstående, S avser sammanboende. Uppgifterna för 2022 är en prognos. Från och med 2019 används en ny beräkningsmetod som tar hänsyn till växelvist boende.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2023.

Det är ovanligt med låg ekonomisk standard i hushåll där föräldrarna förvärvsarbetar. Enbart ca 2 procent av sammanboendehushåll med två förvärvsarbetande föräldrar har en låg ekonomisk standard. I hushåll där föräldrarna inte förvärvsarbetar har en mycket hög andel låg ekonomisk standard, bland ensamstående kvinnor med barn är andelen hela 85 procent 2022. Bland sammanboendehushåll där båda föräldrarna saknar förvärvsarbete är andelen med låg ekonomisk standard något lägre än för ensamstående, men skillnaden mot när båda föräldrarna arbetar är mycket stor. För ensamstående kvinnor och män som inte förvärvsarbetar har andelen som har låg ekonomisk standard varit i stort oförändrad sedan 2019. För sammanboende som inte arbetar prognosticeras andelen med låg ekonomisk standard minska mellan 2021 och 2022.

För hushåll som får inkomstprövade bidrag såsom bostadsbidrag uppkommer margineffekter t.ex. när en förälder börjar att arbeta eller ökar sin arbetstid. Margineffekterna kan medföra att de ekonomiska drivkrafterna till arbete minskar, vilket kan påverka arbetsutbudet negativt. Svaga incitament till arbete kan leda till lägre arbetskraftsdeltagande, vilket i sin tur kan bidra till att vissa hushåll med barn får en låg ekonomisk standard. För de hushåll där ingen förälder arbetar är det vanligt med ekonomiskt bistånd som också har stora margineffekter.

### Oftare långvarig ekonomisk utsatthet i barnhushåll där föräldrarna har utländsk bakgrund

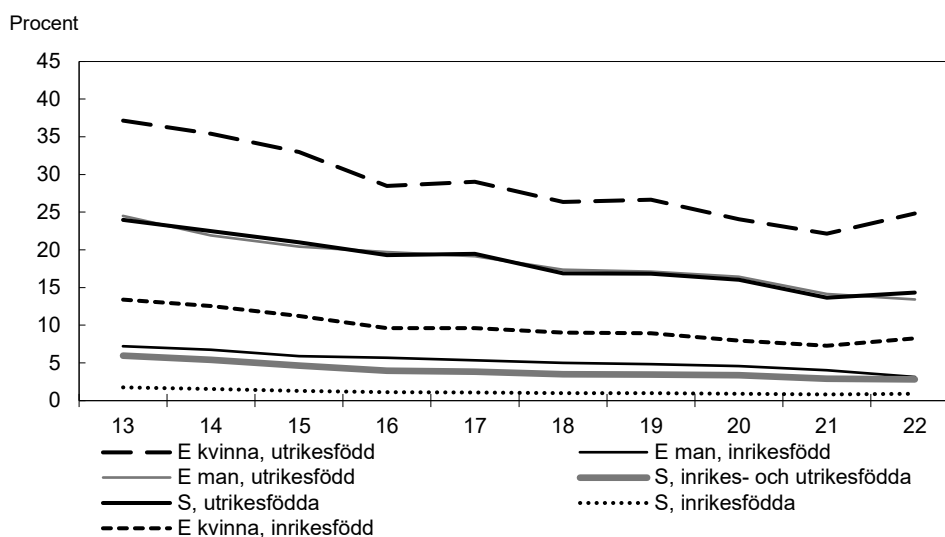
Hushåll som har en svag anknytning till arbetsmarknaden riskerar även att ha en låg ekonomisk standard flera år i rad, oavsett familjepolitiska stöd. Risken kan vara särskilt stor för grupper som i genomsnitt har en svagare förankring på arbetsmarknaden, t.ex. utrikes födda kvinnor. Hushållsdefinitionen för denna indikator skiljer sig delvis från övriga uppgifter i avsnittet eftersom hushåll följs över tid, i detta fall 2017–2021. Det innebär att jämförelser med andra mått inte kan göras. För denna indikator används begreppen utländsk och svensk bakgrund. Med utländsk bakgrund avses personer som är utrikes födda eller personer födda i Sverige som har två utrikes födda föräldrar. Med svensk bakgrund avses personer som är födda i Sverige och har minst en förälder som är född i Sverige. Under perioden 2017 till 2021 var det mer än vart femte barnhushåll med en ensamstående kvinna med utländsk bakgrund som hade en låg ekonomisk standard under samtliga år i perioden. Det var en betydligt högre andel än

ensamstående kvinnor med barn med svensk bakgrund (8 procent). Även för ensamstående män med barn fanns skillnader beroende på om de hade utländsk eller svensk bakgrund, 15 procent av männen med utländsk bakgrund hade låg ekonomisk standard och 5 procent av männen med svensk bakgrund. Bland sammanboende-hushåll med två eller flera barn var skillnaden störst. I hushåll där båda föräldrarna har utländsk bakgrund hade 14 procent en låg ekonomisk standard fem år i rad, medan motsvarande siffra för hushåll där båda föräldrarna har svensk bakgrund var enbart 1 procent.

### Viss ökning av andelen barnhushåll med låg inkomststandard

Ett kompletterande mått för att mäta ekonomisk utsatthet är låg inkomststandard som är ett s.k. absolut mått. Ett hushåll har låg inkomststandard om hushållets disponibla inkomst är mindre än dess beräknade baskonsumtion (nödvändiga utgifter som exempelvis mat, boende, hemförsäkring och barnomsorg). Jämfört med låg ekonomisk standard är andelen barnhushåll som har låg inkomststandard lägre. Samma mönster avseende olika grupper kvarstår som för det första måttet. I diagram 3.7 visas att andelen personer i barnhushåll som har en låg inkomststandard har sjunkit över tid.

**Diagram 3.7 Personer i barnhushåll med låg inkomststandard, 0–64 år**



Anm.: Uppgifterna för 2022 är en prognos. Hänsyn har tagits till växelvist boende under hela mätperioden.

Källa: Försäkringskassan, delrapport 2023.

Mellan 2021 och 2022 beräknas andelen med låg inkomststandard öka för några hushållstyper, särskilt för hushållstyper som i högre utsträckning än andra har svag ekonomi, så som ensamstående kvinnor med flera barn (både inrikes och utrikes födda) samt för sammanboende utrikes födda föräldrar med tre eller flera barn. I jämförelse med hushåll utan barn har barnhushåll en något högre andel med låg inkomststandard, 5,4 procent jämfört med 4,9 procent. Under perioden 2017–2022 har andelen med låg inkomststandard minskat med närmare en procentenhet bland barnhushåll. För hushåll utan barn är andelen oförändrad. Det är ensamstående kvinnor och män med barn som har haft den största förbättringen bland barnhushållen.

En del av hushållen med låg inkomststandard har ekonomiskt bistånd. Det var ca 2 procent av samtliga barn 0–17 år, (43 626 barn, könsuppdelad statistik saknas) som under 2022 levde i ett hushåll som mottagit ekonomiskt bistånd under minst 10 månader av kalenderåret, så kallat långvarigt ekonomiskt bistånd (Socialstyrelsen Ekonomiskt bistånd, årsstatistik 2022).

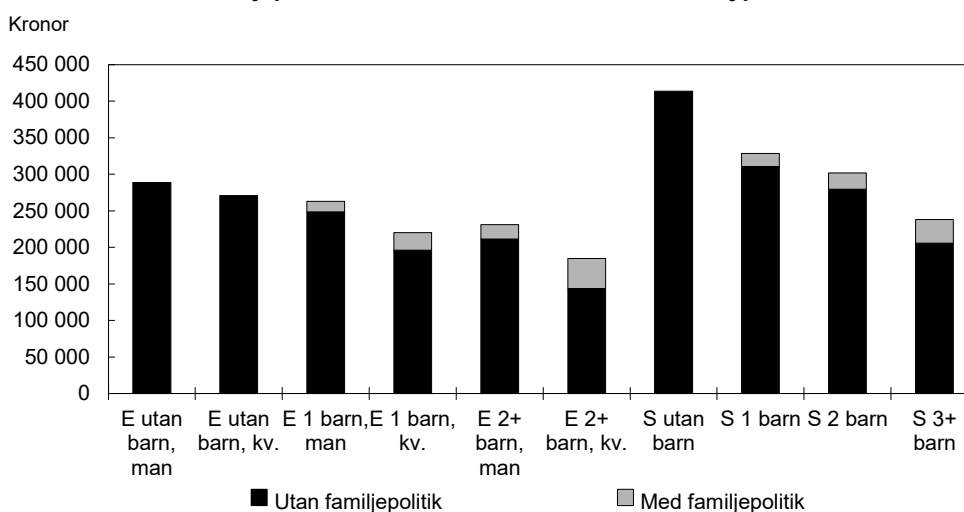
## Familjepolitiken minskar andelen hushåll med låg ekonomisk standard – särskilt för ensamstående kvinnor med flera barn

Familjepolitikens bidrag för att barnhushållen ska nå en god levnadsstandard, i meningen en inkomst som överstiger gränsen för låg ekonomisk standard, har varit i stort sett oförändrat de senaste åren. Om de familjeekonomiska stöden räknas bort från ekonomisk standard, skulle 25 procent av barnhushållen ha haft en låg ekonomisk standard 2022. Med stöden minskade den andelen till 15 procent. Familjepolitiken har särskilt stor betydelse för ensamstående kvinnor med flera barn. Andelen med låg ekonomisk standard bland ensamstående kvinnor med flera barn är 44 procent. Om de ekonomiska stöden inom familjepolitiken räknas bort skulle andelen varit betydligt högre, 63 procent. För ensamstående män med flera barn minskar andelen med låg ekonomisk standard från 34 till 22 procent som en följd av de familjepolitiska stöden. Även bland sammanboende med tre eller fler barn har familjepolitiken en stark inverkan på ekonomisk levnadsstandard. Andelen med låg ekonomisk standard sjunker med 14 procentenheter för gruppen, från 38 till 24 procent. Störst betydelse för att begränsa andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard har de behovsprövade bidragen. Inkomstprövade bidrag kan dock medföra att incitamenten till arbete påverkas negativt.

### 3.6.2 Familjepolitiken minskar de ekonomiska skillnaderna mellan hushåll med och utan barn

Barnfamiljernas ekonomiska standard är lägre än för hushåll utan barn. Den högsta ekonomiska standarden har sammanboende utan barn. Vid sidan av att hushåll utan barn har lägre försörjningsbörda kan en förklaring till gruppens höga ekonomiska standard vara att personerna är något äldre än vad som är fallet för hushåll med barn. Medianinkomsten är betydligt lägre för ensamståendehushåll än för sammanboende och inkomsten sjunker med antalet barn. Skillnaderna mellan sammanboendehushåll med och utan barn är större än mellan ensamståendehushåll med och utan barn.

**Diagram 3.8 Ekonomisk standard (median) år 2022, med respektive utan de familjepolitiska stöden, fördelat efter hushållstyp**



Anm.: E avser ensamstående, S avser sammanboende, kv. avser kvinna. Uppgifterna är en prognos.

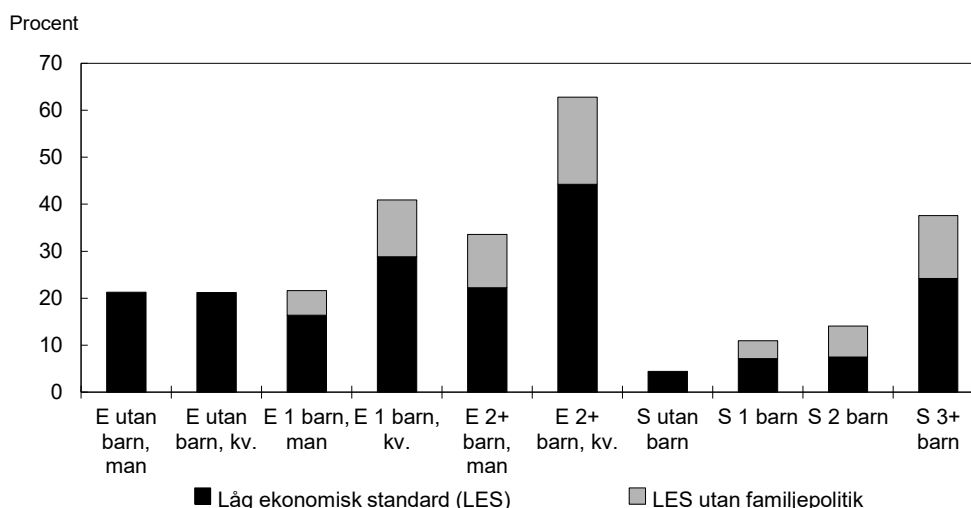
Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2023.

Familjepolitiken utjämnar inkomstskillnader mellan hushåll med och utan barn, vilket visas i diagram 3.8. Utan den ekonomiska familjepolitiken hade barnhushållen haft en ekonomisk standard som motsvarade 73 procent av den för hushåll utan barn. Med familjepolitiken är andelen i stället 80 procent. Familjepolitiken har en stabiliserande roll vid förändringar i ekonomiska förutsättningar i samband med familjebildning, i

form av barnbidrag och föräldraförsäkring som kan kompensera en högre försörjningsbörda och föräldraledighet. Antalet mottagare av bostadsbidrag har minskat över tid, samtidigt ökar det genomsnittliga bidragsbeloppet. Det tillfälliga tilläggsbidraget har bidragit till högre genomsnittligt bidrag under de senaste åren. Även antalet mottagare av underhållsstöd minskar över tid. En viktig förklaring till minskningen är att allt fler föräldrar väljer att reglera underhåll för barnen själva, genom överenskommelser om underhållsbidrag eller genom att barnen bor växelvis. Detta gäller särskilt hushåll med högre inkomster. Barnhushållens ekonomiska standard har ökat över tid, och familjepolitikens betydelse för att utjämna ekonomiska skillnader mellan hushåll med och utan barn har varit ungefär densamma de senaste åren.

Det är en högre andel individer i barnhushåll som har en låg ekonomisk standard än individer i hushåll utan barn. Familjepolitiken utjämnar skillnader mellan hushåll med och utan barn genom att minska andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard. I diagram 3.9 visas effekten fördelat på olika hushållstyper. Den grå ytan i diagrammet visar den ekonomiska familjepolitikens reducering av andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard.

**Diagram 3.9 Hushåll med låg ekonomisk standard (LES) med och utan ekonomisk familjepolitik år 2022, fördelat på hushållstyp**



Anm.: E avser ensamstående, S avser sammanboende. Uppgifterna är en prognos.

Källa: Försäkringskassan, delrapport 2023.

Familjepolitiken begränsar andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard oavsett hushållstyp, men har störst betydelse för ensamstående kvinnor med flera barn. Trots utjämningen består stora skillnader mellan t.ex. sammanboende utan barn och de som har tre eller fler barn. Förklaringar till skillnaderna kan finnas i föräldrarnas förankring på arbetsmarknaden samt den högre försörjningsbörda som barn innebär. Familjepolitikens kompensatoriska effekt har varit på samma nivå sedan 2017. För barnhushållen som helhet är det framför allt försäkringar och generella bidrag som bidrar till utjämningen av ekonomisk standard i förhållande till hushåll utan barn. Vid en jämförelse mellan ensamståendehushåll med och utan barn spelar framför allt behovsprövade familjepolitiska stöd en viktig roll för att utjämna skillnader och bidra till en god ekonomisk levnadsstandard. En god ekonomisk levnadsstandard är även betydelsefull för det övergripande folkhälsopolitiska målet om en god och jämlik hälsa i befolkningen (se vidare utg.omr. 9 avsnitt 4).

### 3.6.3 Familjepolitiken bidrar till ett jämställt föräldraskap

Av de stöd som omfattas av den ekonomiska familjepolitiken är det främst föräldraförsäkringen som underlättar för föräldrarna att kombinera familjeliv och arbetsliv. Föräldrapenningen är delad lika mellan föräldrar med gemensam vårdnad och ger därmed förutsättningar för att dela på föräldraledigheten. Flera av de familjepolitiska stöden kan delas mellan föräldrarna, förutom föräldrapenning gäller det tillfällig föräldrapenning, barnbidrag och omvårdnadsbidrag.

#### **En högre andel av föräldrarna delar föräldrapenningen jämställt men stora skillnader i föräldraledighetslängd består**

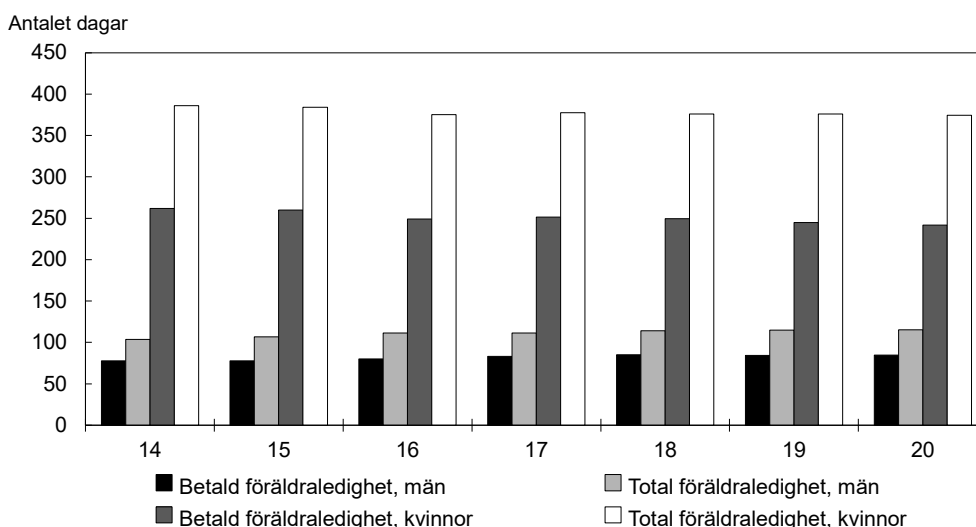
Kön är den viktigaste förklaringsvariabeln för hur föräldrapenningdagar fördelas mellan föräldrarna, men det finns stora variationer även i förhållande till föräldrarnas utbildningsnivå, födelseland, inkomstnivå, yrke m.m. Föräldrapenninguttaget är som mest intensivt under barnets två första levnadsår. För barn födda 2013 användes i genomsnitt 344 av de totalt 454 dagar som användes fram till barnets åttaårsdag under de två första levnadsåren. Det motsvarar 76 procent av den totala föräldrapenning som användes. Kvinnor nyttjade i genomsnitt 337 dagar fram till åttaårsdagen, varav 83 procent användes under barnets två första levnadsår. Män använde 117 dagar totalt, varav 56 procent togs ut de två första levnadsåren.

Sett över tid använder män en allt större andel av den föräldrapenning som används under barnets två första år, men trenden verkar ha stannat av. För barn födda 2018–2020 använde män i genomsnitt 26 procent av dagarna, kvinnor 74 procent. Motsvarande andel för barn födda 2005 var 18 respektive 82 procent. Andelen män som har tagit ut mer än 90 dagar med föräldrapenning innan barnets tvåårsdag har också ökat över tid, från 27 procent 2005 till 44 procent 2020. Det är 59 procent av barnen födda 2020 som har en pappa som tagit ut minst 60 dagar, andelen har inte förändrats sedan 2018.

Det är ungefär vart femte föräldrapar som delar föräldrapenningen jämställt (med jämställt avses att båda föräldrarna tar ut minst 40 procent av föräldrapenningen) under barnets två första levnadsår. Andelen har ökat över tid och har även ökat svagt (en procentenhet) vid en jämförelse mellan barn födda 2019 respektive 2020.

Det är vanligt att föräldrar inte använder föräldrapenning för samtliga dagar under ledighetsperioden, för att på så sätt sträcka ut föräldraledighetens totala längd. I diagram 3.10 visas män och kvinnors totala föräldraledighet, mätt i antalet nettodagar. Den totala ledigheten innehåller dels betald föräldraledighet, mätt i antalet uttagna dagar med föräldrapenning, dels obetald föräldraledighet, där längden är skattad.

**Diagram 3.10 Kvinnor och mäns föräldraledighet under barnets två första levnadsår, barn födda 2014–2020**



Anm.: Ett urval av föräldrapar ingår i statistiken. Exempelvis ingår enbart barn födda i Sverige och som är paret's första barn för vilket föräldrarna har haft gemensam vårdnad under hela perioden.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2023.

Föräldraledighetslängden är mycket ojämnt fördelad. För barn födda 2020 är kvinnors totala föräldraledighet under barnets två första levnadsår mer än tre gånger så omfattande än vad den är för män. Kvinnor har en total föräldraledighet på 374 dagar jämfört med mäns 115 dagar, en skillnad på 259 dagar. Kvinnors nyttjande av föräldrapenning, dvs. betald föräldraledighet, uppgick till 242 dagar, medan uttaget för män var 85 dagar, en skillnad på 157 dagar. En viss utjämning av längden på föräldraledigheten mellan könen kan ses över tid. Kvinnor minskar sin totala föräldraledighetslängd med 12 dagar under perioden (jämförelsen avser barn födda 2014 och 2020). Män ökar i stället sin totala föräldraledighetslängd med 11 dagar. Det är ca 13 procent av föräldraparen som delar jämnt på föräldraledigheten, dvs. den skattade tidsperiod där både obetald och betald föräldraledighet (uttag av föräldrapenning) ingår.

Tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn har använts i mycket hög utsträckning de senaste åren, inte minst till följd av covid-19-pandemin, och nyttjandet har varit högt även de första sex månaderna av 2023. Den tillfälliga föräldrapenningen är mer jämnt fördelad mellan män och kvinnor än föräldrapenningen. Under 2022 var 39 procent av dagarna för vård av sjukt barn uttagna av män, 61 procent togs ut av kvinnor.

För samtliga åldrar upp till 12 år sågs ett högre nyttjande av tillfällig föräldrapenning under pandemiåren 2020–2022. Den största drivkraften till de rekordnivåer som observerats under pandemin är de förhöjda nivåerna för de yngre förskolebarnen, eftersom nyttjandet är som allra högst för de åldersgrupperna. Det gäller även under 2023. När föräldrar ansöker om tillfällig föräldrapenning uppger de barnets sjukdomstyp. Den förkylningsrelaterade sjukfrånvaron har fortsatt vara på en hög nivå även 2023, även om nivåerna har minskat sedan toppnoteringen 2021. Samtidigt har rapporteringar av övriga sjukdomar, som var låga under pandemiåren, återgått till tidigare nivåer. Sammantaget kan detta vara en förklaring till det fortsatt höga nyttjandet under slutet av 2022 och början av 2023 (Försäkringskassan, 2023, Uppföljning av nyttjandet av tillfällig föräldrapenning, svar på regeringsuppdrag).

Vägledning kring förebyggande arbete mot spridning av sjukdomar och smittor samt rekommendationer för närvaro i samband med olika typer av infektioner eller smittsamma tillstånd, kan underlätta för och stödja de som arbetar i förskolan och



inom pedagogisk omsorg. Det kan även underlätta för föräldrar och barn och ge en högre närvaro i förskolan. Regeringen gav därför i augusti 2023 Folkhälsomyndigheten i uppdrag att dels revidera kunskapsöversikten Smitta i förskolan, dels sprida informationen i översikten till relevanta aktörer, t.ex. huvudmän för förskoleverksamhet. I uppdraget ingår även att Folkhälsomyndigheten ska ta ställning till förutsättningarna att ta fram rekommendationer för när barn normalt kan vistas eller återgå till verksamheten i samband med olika typer av infektioner eller smittsamma tillstånd. Folkhälsomyndigheten ska senast den 31 mars 2024 lämna en redovisning av uppdraget till Regeringskansliet.

Barnbidraget delas lika mellan föräldrar med gemensam vårdnad, om föräldrarna inte i efterhand anmäler att bara en av dem ska ha bidraget. Under 2022 var 66 procent av mottagarna av barnbidrag kvinnor, 34 procent var män. Andelen män som är mottagare av barnbidrag har ökat marginellt mellan 2021 och 2022.

Graviditetspenning har stor betydelse för de kvinnor som inte kan utföra fysiskt påfrestande arbete i slutet av graviditeten eller som inte kan fortsätta att arbeta på grund av risker i arbetsmiljön. Under pandemin har nyttjandet varit högre än vanligt, men har under slutet av 2022 och första halvåret 2023 återgått till tidigare nivåer. I juni 2023 överlämnades betänkandet Ett modernare socialförsäkringsskydd för gravida (SOU 2023:23). Analysen visar att många kvinnor mottar socialförsäkringsförmåner som graviditetspenning och sjukpenning i slutet av graviditeten och utredningen anser att det finns behov av en modernisering av regelverket. Utredningens förslag bereds i Regeringskansliet.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om överlåtelse av föräldrapenning till andra närstående (bet. 2021/22:SfU18 punkt 4, rskr. 2021/22:282). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att lämna förslag om att överföra föräldrapenning till andra närstående (bet. 2021/22:SfU18 s. 21). Regeringen lämnar i denna proposition förslag om att 90 dagar med föräldrapenning ska kunna överlätas till någon annan försäkrad. Regeringen anser att tillkännagivandet genom detta är tillgodosett och slutbehandlat.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om dubbeldagar (bet. 2021/22:SfU18 punkt 5, rskr. 2021/22:282). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör återkomma med förslag om fler dubbeldagar (bet. 2021/22:SfU18 s. 21). Regeringen lämnar i denna proposition förslag om en utökning av dubbeldagarna så att totalt 60 föräldrapenningdagar per barn ska kunna användas som dubbeldagar. Regeringen anser att tillkännagivandet genom detta är tillgodosett och slutbehandlat.

### **Jämlikhetskommissionens förslag och rekommendationer inom familjepolitiken**

Jämlikhetskommissionen (Fi 2018:07, dir. 2018:74) tillsattes för att lämna förslag på åtgärder som syftar till att långsiktigt öka den ekonomiska jämlikheten. I betänkandet En gemensam angelägenhet (SOU 2020:46) lämnades vissa förslag och rekommendationer som avsåg den ekonomiska familjepolitiken. Ett antal åtgärder har vidtagits som ligger i linje med dessa. Bland annat har en utredning om socialförsäkringsförmåner under graviditeten tillsatts och betänkandet Ett modernare socialförsäkringsskydd för gravida (SOU 2023:23) lämnades i juni 2023 (jfr s. 849 i betänkandet SOU 2020:46). Dessutom har 90 dagar på grundnivå i föräldrapenningen reserverats för respektive förälder (jfr s. 859 i betänkandet). För flertalet av de rekommendationer som i övrigt lämnas pågår beredning av redan lämnade betänkanden Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn, en ny modell för föräldraförsäkringen (SOU 2017:101) samt Träffsäkert (SOU 2021:101). I övrigt

ser regeringen inte någon anledning att gå vidare med de förslag och rekommendationer i betänkandet som avser den ekonomiska familjepolitiken.

### 3.7 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer sammantaget att målen för den ekonomiska familjepolitiken är delvis uppfyllda.

Familjepolitikens bidrag till en god levnadsstandard för barnfamiljerna har varit på samma nivå under de senaste åren. Stora skillnader mellan olika barnhushåll består dock när det gäller nivå och utveckling av ekonomisk standard över tid. Även när det gäller hur stor andel som har en låg ekonomisk standard syns stora skillnader mellan olika barnhushåll. Det är en större andel av ensamstående kvinnor med barn som har en låg ekonomisk standard, än vad som är fallet för ensamstående män. För de flesta hushållstyper prognosticeras dock en förbättring mellan 2021 och 2022. Utan den ekonomiska familjepolitiken hade andelen med låg ekonomisk standard varit betydligt högre. Familjepolitiken kan dock enbart bidra till en god ekonomisk levnadsstandard, att föräldrarna förvärvsarbetar spelar en avgörande roll för att undvika ekonomisk utsatthet. För grupper som i genomsnitt har en sämre arbetsmarknadsanknytning, t.ex. kvinnor med utländsk bakgrund, ses därför i högre utsträckning en långvarigt låg ekonomisk standard. Långvarig ekonomisk utsatthet under uppväxten kan ha negativa effekter för barns levnadsförhållanden. Samtidigt kan konstateras att det är en relativt liten andel – 5 procent – av individerna i barnhushåll vars inkomst är mindre än dess beräknade baskonsumtion, det som kallas låg inkomststandard. Under 2022 ses en ökning av andelen barnhushåll med låg inkomststandard, men sett på fem års sikt har andelen sjunkit, oavsett hushållstyp. För att minska förekomsten av ekonomisk utsatthet bland barnfamiljerna, och särskilt de långvarigt låga inkomsterna, är det viktigt att kvinnor och män har ett högt arbetskraftsdeltagande även efter att de blivit föräldrar och att arbetsutbudet utjämnas mellan män och kvinnor genom att kvinnor kan öka sin arbetstid.

Familjepolitiken minskar skillnaderna i ekonomiska villkor mellan hushåll med och utan barn genom att utjämna inkomstskillnader till följd av en förhöjd försörjningsbörda. Exempel på detta är det tillfälliga tilläggsbidrag som under delar av 2022 och hela 2023 betalas ut till barnfamiljer med bostadsbidrag. Under det andra halvåret 2023 är tilläggsbidraget även på en högre nivå än tidigare, vilket är ett träffsäkert sätt att förstärka barnhushållens ekonomi. Familjepolitiska stöd kompenserar även för inkomstförlust under tid med föräldraledighet eller frånvaro från arbetet för vård av sjukt barn, den senare förmånen har kommit ett stort antal föräldrar till nytta under pandemin, så även under 2022 och 2023. Familjepolitiken har störst betydelse för hushåll med flera barn. Ensamstående kvinnor med två eller flera barn har hälften så hög ekonomisk standard som ensamstående kvinnor utan barn om de familjepolitiska stöden räknas bort. Med stöden ökar andelen till 68 procent. De behovsprövade bidragen har även god träffsäkerhet, mer än hälften betalas ut till den femtedel av individerna i hushåll som har de lägsta inkomsterna. För att de familjeekonomiska stöden ska fortsätta att utgöra ett viktigt bidrag till goda uppväxtvillkor för barn och minska skillnaderna i ekonomisk levnadsstandard mellan olika barnhushåll är det av stor vikt att de med lägst inkomster får fortsatt stöd. Samtidigt har behovsprövade bidrag som bostadsbidraget marginaleffekter, vilket kan påverka hushållens incitament till förvärvsarbete.

Regeringen bedömer att den ekonomiska familjepolitiken bidrar till ett jämställt föräldraskap. Det finns dock fortsatta utmaningar. Kvinnor tar ett betydligt större ansvar än män för vård av barn under de längre föräldraledigheter som är förknippade med ett barns födelse eller adoption och vid barns sjukdom. Det är indikationer på att

föräldraskapet fortfarande inte är jämställt. Andelen par som delar föräldrapenningen jämställt under barnets två första levnadsår har dock ökat något mellan 2021 och 2022. Det är små förändringar och andelen dagar som tas ut av män är i stort oförändrad. Liksom för målet om en god ekonomisk levnadsstandard finns också stora skillnader i det jämställda föräldraskapet mellan olika grupper av föräldrar. Exempelvis delar föräldrar med hög utbildningsnivå i högre utsträckning föräldrapenningen jämställt än vad föräldrar med lägre utbildningsnivå gör. Att alla föräldrar ges goda förutsättningar att göra informerade val om hur föräldrapenning, föräldraledighet och tillfällig föräldrapenning kan fördelas mellan dem är viktigt även för den ekonomiska jämställdheten.

### 3.8 Politikens inriktning

Familjepolitiken ska bidra till att barn får växa upp under trygga och goda förhållanden. Den ska stärka barnhushållens ekonomi med god träffsäkerhet, ge goda förutsättningar för ett jämställt föräldraskap och ge barnet mer tid med båda föräldrarna. Familjepolitiken ska även bidra till ökad flexibilitet i föräldraskapet och stärka möjligheterna för män och kvinnor att kombinera familjeliv och arbetsliv.

Familjepolitiken har stor betydelse för barnhushållens ekonomi och verkar utjämnade under föräldraledighet eller när föräldern går ned i arbetstid, och stärkande när barnhushållet har låga inkomster. Familjepolitiken minskar även skillnader i ekonomisk levnadsstandard mellan hushåll med och utan barn och har god träffsäkerhet, som dock kan förbättras ytterligare.

Förutom inom familjepolitiken är insatser och långsiktiga strategier inom arbetsmarknads- och utbildningspolitiken centrala för att förbättra barnhushållens ekonomi. Att föräldrar ges incitament och förutsättningar att arbeta, särskilt när risken för långvarig arbetslöshet och utanförskap är stor, är en viktig utgångspunkt för regeringens politik. Regeringen har beslutat tilläggsdirektiv till Utredningen om drivkrafter och möjligheter i försörjningsstödet (S 2022:16). Utredningen ska bl.a. även lämna förslag på en modell för ett bidragstak som begränsar den sammantagna nivån på bidrag och ersättningar för hushåll i syfte att öka incitamenten till arbete (dir. 2023:70). I syfte att motverka utanförskap, öka graden av självförsörjning och påverka incitamentsstrukturer avser regeringen att se över flerbarnstillägget.

Inflationen har drivit upp levnadskostnaderna i samhället och det slår hårdast mot redan utsatta hushåll. Det finns behov av fortsatta insatser för att nå en större ekonomisk trygghet för barnfamiljer med låg ekonomisk standard och därför föreslår regeringen att det för perioden januari–juni 2024 fortsatt ska betalas ut ett tillfälligt tilläggsbidrag till barnfamiljer inom bostadsbidraget, se vidare avsnitt 3.11.

Vissa barnhushåll har en låg ekonomisk standard under flera år i följd, vilket påverkar berörda barns uppväxtvillkor negativt. Det är prioriterat att barnhushåll med låga inkomster får fortsatt stöd. En viktig åtgärd för att åstadkomma detta är att öka träffsäkerheten i bostadsbidraget samt minska felaktiga utbetalningar, återkrav och skuldsättning. Träffsäkerheten kan ökas genom att använda uppgifterna i arbetsgivardeklarationerna på individnivå som underlag för inkomst av tjänst vid beräkning av bostadsbidrag och betalningsskyldighet för underhållsstöd. Det får till följd att bostadsbidraget lämnas med ett mer korrekt belopp från början, samt att betalningsbeloppet för bidragsskyldiga föräldrar blir mer träffsäkert. I betänkandet Träffsäkert (SOU 2021:101) finns ett sådant förslag. Betänkandet bereds i Regeringskansliet och regeringen avser att återkomma med förslag.

Ett jämställt föräldraskap, där barn får tid med båda sina föräldrar, har positiva effekter för såväl barn som för kvinnor och män. Föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning används i huvudsak av kvinnor, och den ojämna fördelningen har negativa effekter på kvinnors löneutveckling och även för den långsiktiga försörjningsförmågan. Det är viktigt att föräldrarna har god kunskap om föräldraförsäkringens regelverk, den flexibilitet och valfrihet som regelverket medger, och om de kortsiktiga och långsiktiga effekterna av fördelningen av föräldraledighet. Föräldrar ska ha stora möjligheter att välja hur föräldraledigheten ska användas och därför ska föräldraförsäkringen vara mer flexibel och föräldrarna bör ges fler verktyg för att kombinera föräldraskap och arbetsliv. Regeringen föreslår därför i denna proposition dels att antalet dubbeldagar utökas och att dubbeldagarna ska kunna användas under en längre tidsrymd (se avsnitt 3.9), dels att det införs en möjlighet att överlåta föräldrapenning till någon annan nära vuxen i barnets liv som inte är förälder eller någon som likställs med förälder enligt socialförsäkringsbalken, som exempelvis en sambo (se avsnitt 3.10).

Regelverket för tillfällig föräldrapenning behöver förenklas och förtydligas. Betänkandet Rätt och lätt – ett förbättrat regelverk för VAB (SOU 2022:31) med förslag om den tillfälliga föräldrapenningen bereds i Regeringskansliet.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om föräldraförsäkringen för företagare (bet. 2021/22:SfU18 punkt 11, rskr. 2021/22:282). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör återkomma med förslag om att det bör vara möjligt att bedriva viss begränsad administrativ verksamhet i sitt företag utan att förlora sin föräldrapenning samt förslag som gör det enklare för företagare att få sin SGI fastställd i samband med föräldraledighet (bet. 2021/22:SfU18 s. 21 och 22).

Regeringen konstaterar att föräldrapenningen är flexibel men också ställer krav som har försäkringsmässig grund. Försäkringen täcker inkomstbortfall när föräldern vårdar sitt barn. Det är ett grundläggande krav för rätt till föräldrapenning och ett krav som bör kvarstå. Det är redan i dag möjligt att använda föräldrapenning i en omfattning som möjliggör för en företagare att utföra visst arbete i sitt företag under föräldraledigheten. En företagare som behöver utföra visst administrativt arbete kan göra det genom att ta ut föräldrapenning på deltid, exempelvis på 75 procent under en eller flera dagar. När en förälder använder lägstanivådagarna finns även möjlighet att förvärvsarbeta upp till 7/8 av en dag och ändå få hel föräldrapenning. Det förslag som lämnas i denna proposition, att det ska vara möjligt att överlåta föräldrapenning till någon annan som vårdar barnet i förälderns ställe, kan också underlätta för företagare som inte helt kan avstå arbete i företaget under föräldraledigheten. Med det ovan sagda anser regeringen att det inte är motiverat att lämna ytterligare förslag som innebär att föräldrapenning betalas ut när en förälder utför förvärvsarbete.

Frågan om möjligheten att få sjukpenninggrundande inkomst, förkortat SGI, fastställd i samband med föräldraledighet behandlas i betänkandet Ett trygghetssystem för alla – nytt regelverk för sjukpenninggrundande inkomst (SOU 2023:30), som lämnades i juni 2023. I betänkandet föreslås att SGI även ska kunna bestämmas utifrån historiska inkomster. Betänkandet bereds i Regeringskansliet. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

### 3.9 Förslag om utökade möjligheter att använda dubbeldagar

#### 3.9.1 Ärendet och dess beredning

Inom Socialdepartementet har promemorian Större flexibilitet i föräldrapenningen – utökade möjligheter att använda dubbeldagar (S2023/01375) tagits fram.

I promemorian föreslås att antalet dagar som föräldrar kan använda för samma barn och tid utökas från 30 dagar till 60 dagar. Det föreslås även att dubbeldagar ska kunna användas fram till dess att barnet är 15 månader.

En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1, avsnitt 1* och promemorians lagförslag finns i *bilaga 1, avsnitt 2*. Promemorian har remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 1, avsnitt 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2023/01375).

#### 3.9.2 Möjligheten till samtida uttag har haft positiva effekter

Föräldrar har sedan 2012 haft möjlighet att använda föräldrapenning för samma barn och tid under totalt 30 dagar under barnets första levnadsår, s.k. dubbeldagar (12 kap. 4 a § socialförsäkringsbalken, förkortad SFB). Möjligheten infördes i syfte att öka familjernas valfrihet och stärka förutsättningarna för en tidig och nära kontakt med barnet för båda föräldrarna. Att en fortsatt god utveckling mellan barn och förälder främjas av en tidig och nära kontakt betonades, liksom att föräldrarna bör fördela föräldrapenningen mer jämnt mellan sig (prop. 2010/11:146 s. 15–17).

Mäns andel av uttagen föräldrapenning har ökat över tid, men ökningen sker långsamt och det finns variationer beroende på olika bakgrundsfaktorer. Andelen föräldrapar som delar föräldrapenningen jämställt (med jämställt avses att båda föräldrarna tar ut minst 40 procent) under barnets två första levnadsår har tidigare ökat över tid, men ökningen har avstannat, och andelen låg på 19 procent för både 2018 och 2019. Kön är den viktigaste bakgrundsfaktorn för hur föräldrapenningdagar fördelas mellan föräldrarna men även andra faktorer som exempelvis utbildning och om föräldrarna är inrikes eller utrikes födda spelar roll. Föräldraledighetens och det obetalda arbetets effekter på lön, karriär och utvecklingsmöjligheter varierar därför stort mellan föräldrar. För barn födda 2005 var det vanligt (43 procent av föräldraren) att kvinnan tog ut mellan 90 och 100 procent av samtliga uttagna dagar med föräldrapenning under barnets två första levnadsår. För barn födda 2019 hade andelen föräldrapar där kvinnan tog ut 90–100 procent av dagarna sjunkit till 28 procent. Mäns nyttjande har alltså ökat, men av rapporten Pappor som inte använder föräldrapenning (ISF, Rapport 2021:12) framgår att nästan vart femte barn fött 2017 har en pappa som inte tog ut någon dag med föräldrapenning under barnets två första levnadsår. Andelen pappor som inte tar ut någon dag har dock sjunkit från över hälften för de barn som var födda 1994, dvs. innan bestämmelserna om den första reserverade månaden infördes. Det kan jämföras med att det under hela perioden 1994–2017 enbart var 2 procent av barnen som hade en mamma som inte tagit ut någon dag med föräldrapenning. Det har blivit en mer jämställd fördelning av föräldrapenning över tid, och det ska noteras att män även använder en stor andel av sin totalt nyttjade föräldrapenning efter barnets tvåårsdag. Då handlar det dock sällan om längre, sammanhängande ledigheter på så sätt som ofta är fallet när barnet är litet.

#### Dubbeldagar har positiva effekter för jämställdheten

Uppföljningar av hur dubbeldagarna har använts visar att möjligheten till samtida uttag används för ca 36 000 barn om året. Det motsvarar för 2019 ca 27 procent av samtliga barn. Försäkringskassans uppföljning av nyttjandet av dubbeldagar visar att

bland förstagångsföräldrar med barn födda 2019 användes dubbeldagar för vart tredje barn, och föräldrarna använde i genomsnitt 14 dagar vardera (Nyttjandet av dubbeldagar bland förstagångsföräldrar, Försäkringskassan, korta analyser 2022:5). Enbart barn med olikkönade föräldrar studerades. Av föräldrarna var 12 procent hemma samtidigt med föräldrapenning under samtliga 30 dagar. 28 procent av paren använde 5 dagar eller färre. För barn födda 2019 användes 11 procent av samtliga dubbeldagar under barnets första levnads månad. Resterande uttag var relativt jämnt fördelat i förhållande till barnets ålder, men med ett högre uttag när barnet var runt 10–11 månader. Analysen visar vidare att bland föräldrar som använde dubbeldagar var uttaget av föräldrapenning mer jämställt jämfört med de föräldrar som inte nyttjade dubbeldagar. Fram till och med barnets tvåårsdag var det 24 procent av paren som delade föräldrapenningen jämställt jämfört med 17 procent bland föräldrar som inte använde någon dubbeldag. Andelen som delade jämställt på föräldrapenningen var högre för de som använt många dubbeldagar och var högst (26 procent) bland de föräldrar som använde mellan 21 och 30 dubbeldagar. Bland föräldrar med låg inkomst var andelen som nyttjar dubbeldagar lägre än bland de med högre inkomst, men de som ändå använde dubbeldagar använde i genomsnitt fler dagar jämfört med föräldrar med högre inkomst. En förklaring till skillnaderna kan vara att hushåll med större ekonomiska marginaler kan välja mer obetald ledighet än de med små marginaler.

I Inspektionen för socialförsäkringens (ISF) studie om dubbeldagar beskrivs att de grupper av pappor som har störst sannolikhet att ta ut dubbeldagar är de med lägre inkomster, pappor i par där pappan har högre inkomst än mamman, pappor i par där båda har lägre utbildning och pappor i par där båda är utrikes födda (Dubbeldagar – vissa pappors väg in i föräldrapenningen? ISF, 2018:13). Det är vanligtvis dessa grupper av pappor som i lägre utsträckning nyttjar sin rätt till föräldrapenning. Enligt ISF kan dubbeldagarna vara en väg in i föräldrapenningen för de grupper av pappor som annars inte skulle ha tagit ut någon föräldrapenning alls tidigt i barnets liv. Huruvida nyttjandet av dubbeldagar medför ett totalt sett mer jämställt uttag av föräldrapenning, dvs. för hela den möjliga tidsperioden då föräldrapenning kan nyttjas, har inte studerats.

### **Dubbeldagar kan bidra till bättre hälsa**

Kvinnors sjukfrånvaro ökar i samband med familjebildning, och ett antal rapporter och studier pekar på att kvinnors dubbelarbete i form av ett huvudansvar för omsorgsarbete kombinerat med förvärvsarbete kan leda till ohälsa. Av en studie från Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) framgår att kvinnors sjukfrånvaro ökar när de får barn och att skillnaden mellan mäns och kvinnors sjukfrånvaro kvarstår under så lång tid som 16 år efter första barnets födelse (Kvinnors större föräldransvar och högre sjukfrånvaro, IFAU 2013:7). IFAU:s studie visar att effekten har samband med kvinnans inkomstutveckling efter första barnets ankomst, ju sämre inkomstutveckling desto större effekt. En sämre förankring i arbetslivet, mätt som sämre inkomstutveckling under småbarnsåren, kan drivas av större familjeansvar efter barnafödande. Den lägre anknytningen till arbetslivet kan i sin tur sänka tröskeln till sjukskrivning.

I en studie om sjukskrivning bland förstagångsföräldrar visade Försäkringskassan att när kvinnans ställning på arbetsmarknaden är minst likvärdig med mannens, samtidigt som kvinnan använder mer föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning för vård av barn, så ökar den framtida risken för sjukskrivning (Försäkringskassan, Kvinnors sjukfrånvaro. En studie av förstagångsföräldrar, Socialförsäkringsrapport 2014:14). Av en uppföljande studie framgår bl.a. att för förstagångsföräldrar som lever i situationer som kan betecknas som jämställda, eller situationer då föräldrar är dubbelarbetande, är

sjukfrånvaron högre än bland föräldrar som har en mer traditionell arbetsfördelning med mannen som huvudförsörjare. Enligt studien är det för par med mer traditionell arbetsfördelning vanligare att kvinnan arbetar deltid, vilket innebär lägre belastning, och att vid en sådan fördelning har även männen en låg risk för sjukskrivning. Studien visar även att risken för sjukfrånvaro förändras marginellt för kvinnor i situationer då mannen tar ett större hemansvar, men att ett undantag är kvinnor med högre arbetsinkomst, vars risk för sjukskrivning är lägre om mannen tar halva hemansvaret (Försäkringskassan. Jämställdhet och sjukfrånvaro, Socialförsäkringsrapport 2015:3).

Mäns ökade ansvar för obetalt hem- och omsorgsarbete visade sig i en studie från 2019 ha positiva effekter på kvinnors hälsa. Effekter på kvinnors hälsa av införandet av dubbeldagar i föräldrapenningen var fokus för studien. Resultaten visar att mammans hälsa påverkas i positiv riktning, i form av minskad risk för att besöka sjukhus eller specialist för vård av förlossningskomplikationer och minskad förskrivning av ångestdämpande läkemedel m.m. (Persson and Rossin-Slater, 2019, When dad can stay home, fathers' workplace flexibility and maternal health, NBER Working paper series). I en studie från 2018 indikeras också att män som delar föräldraledighet lika upplever mindre föräldrarelaterad stress, än de som inte delar föräldrapenningen lika (Lidbeck, Monica, Berhardsson, Susanne, Tjus, Tomas (2018), Division of parental leave and perceived parenting stress among mothers and fathers. Journal of Reproductive and Infant Psychology 36:4, 406–420.).

### 3.9.3 Möjligheterna att använda dubbeldagar ska förbättras

**Regeringens förslag:** Föräldrapenning ska få lämnas för samma barn och tid till båda föräldrarna samtidigt i högst 60 dagar fram till dess att barnet är 15 månader.

Lagändringen ska träda i kraft den 1 juli 2024. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för föräldrapenning som avser tid före ikraftträdandet.

**Promemorians förslag** överensstämmer med regeringens.

**Remissinstanserna:** Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker helt eller delvis eller har inga synpunkter på förslagen, däribland *Folkhälsomyndigheten*, *Socialstyrelsen*, *Göteborgs universitet*, *Akavia*, *Sveriges Ingenjörer*, *Naturvetarna* och *Kvinnofronten*. *Arbetsgivarverket* tillstyrker att dubbeldagarna ökas till 60 men är negativt till en utökning av tiden från 12 till 15 månader. *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* tillstyrker en utökning av tiden till 15 månader men avstyrker ett ökat dagantal. *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU)*, *Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)* och *Försäkringskassan* tar inte ställning till förslagen men framför synpunkten att om äldre föreskrifter fortsätter att gälla för barn födda före ikraftträdandet så underlättas en framtida uppföljning av reformen. *Svenskt Näringsliv*, *Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO)*, *Landsorganisationen i Sverige (LO)*, *Akademikerförbundet SSR* och *Företagarna* avstyrker förslagen i dess helhet, då de inte ser behov av en utvidgning och ser en risk att kvinnors obetalda föräldraledighet kan öka som en följd av förslagen. *Försäkringskassan* önskar att lagtexten förtydligas så att det framgår att dubbeldagar ska kunna tas ut t.o.m. dagen då barnet fyller 15 månader.

### Skälen för regeringens förslag

**Dubbeldagar ökar valfriheten och flexibiliteten**

Flexibilitet och valfrihet i föräldraförsäkringen ökar möjligheterna för föräldrar att hitta lösningar för omsorg om barnet som passar den egna familjens situation och behov. Dubbeldagarna gör det möjligt att vara lediga tillsammans när barnet är litet, vilket stärker det gemensamma föräldraskapet och ökar valfriheten för föräldrar att

välja hur de vill använda föräldrapenning. I hushåll med små ekonomiska marginaler kan det vara svårt för föräldrarna att vara lediga samtidigt utan att få kompensation från föräldrapenningen. Dubbeldagarna kan enligt regeringen ge sådana förutsättningar. *Folkhälsomyndigheten* instämmer i detta. Undersökningar av hur dubbeldagar har använts visar på vissa positiva effekter för kvinnors hälsa och att möjligheten till en samtidig ledighet tidigt i barnets liv kan bidra till en mer jämställd fördelning av föräldrapenning. Mot bakgrund av de fördelar som dubbeldagarna har haft för föräldrar, för barn, för jämställdheten, för kvinnors hälsa och för att utöka flexibilitet och valfrihet i föräldraförsäkringen anser regeringen att möjligheten till samtidig ledighet bör utökas. De positiva effekter som kan observeras vid nyttjande av dubbeldagar kan komma att förstärkas om möjligheten utökas, även om det som *Försäkringskassan* påpekar inte nödvändigtvis är kausala samband, men framför allt har förslaget fördelen att det ökar valfriheten för de familjer som önskar en längre gemensam ledighet än vad som är möjligt i dag.

#### Fler dagar med föräldrapenning bör kunna användas som dubbeldagar

Möjligheten till samtidig ledighet med föräldrapenning ger båda föräldrarna förutsättningar för en tidig och nära kontakt med barnet, etableringen av rutiner, en större avlastning och ökat gemensamt ansvar för hem- och omsorgsarbetet i samband med att ett barn föds eller adopteras. Särskilt män kan få en tidigarelagd sammanhängande tid med barnet än vad som normalt är fallet eftersom kvinnor oftast är de som tar ut föräldraledighet först och män i högre utsträckning tar ut föräldraledighet senare i barnets liv. *Arbetsgivarverket* framför att en utökning av dagantalet kan uppmuntra män till att använda en större andel av föräldrapenningen när barnet är litet och på så sätt gynna en mer jämställd fördelning av föräldrapenningen och omsorgen om barn.

Flera instanser, däribland *LO*, *TCO* och *SACO*, framför att nyttjandet av dubbeldagar i dag är lågt och att en utökning av dagantalet därför inte svarar mot föräldrars behov. En majoritet av föräldrarna väljer i dag att använda föräldrapenning sparsamt i syfte att spara dagar och därmed få möjlighet till ledighet även när barnet är äldre. Regeringen konstaterar att nyttjandet av dubbeldagar ser olika ut mellan olika familjer. En hög flexibilitet i hur föräldrapenningen kan nyttjas gynnar de familjer som behöver anpassa föräldraledighetens förläggning utifrån de olika behov som föräldrar och barn har och som önskar en längre samtidig ledighet. Som *Folkhälsomyndigheten* framhåller ökar en utökning av antalet dagar möjligheterna att hitta lösningar för omsorgen av barnet som passar familjens situation. Samtidigt innebär möjligheten till dubbeldagar ett undantag från bestämmelsen att två föräldrar inte ska få föräldrapenning samtidigt för att vårda ett barn. Den principen bör enligt regeringen gälla även i fortsättningen, vilket innebär att en utökning av möjligheten att använda dubbeldagar inte bör vara alltför omfattande. Om möjligheten till samtidigt uttag skulle vara helt obegränsad kan syftet med föräldrapenningen som en försäkring för vård av barn försvagas, eftersom behovet av att tillsammans vårda barnet inte kan anses vara lika stort under hela den möjliga ersättningstiden.

Det kan även finnas fördelar med ett ensamansvar för omvårdnaden av barnet, då ett ensamansvar i sin tur kan leda till ökad kunskap och erfarenhet som leder till ett mer jämställt ansvar för det obetalda vård- och omsorgsarbetet i stort och även på längre sikt. Ett sådant jämställt ansvar är ett av de av riksdagen beslutade jämställdhetspolitiska delmålen (prop. 2008/09:1 utg.omr. 13, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115). *SACO* avstyrker förslagen om utökning av dubbeldagarna och anser att andra lösningar bör sökas för att stärka jämställdheten och kvinnors hälsa, som exempelvis ytterligare reserverade dagar. Även *TCO* anser att en sådan lösning är att föredra för att nå dessa mål. Syftet med regeringens förslag om dubbeldagar är att



utöka flexibiliteten och skapa fler verktyg för föräldrarna för att välja hur de kan använda föräldrapenning. En ytterligare reservering av föräldrapenning, utöver de nuvarande 90, uppfyller inte det syftet.

Ett jämställt föräldraskap, där föräldrarna ges förutsättningar att dela föräldrapenning och föräldraledighet mer lika, är en av regeringens familjepolitiska målsättningar. De drivkrafter de reserverade dagarna i föräldrapenningen har för ett mer jämställt nyttjande av föräldrapenning värnas genom att de inte kan användas som dubbeldagar, något som TCO och Arbetsgivarverket särskilt poängterar är centralt vid en utvidgning av dubbeldagarna. Det innebär i sig att om en förälder avstår alla de dagar som går att avstå till den andra föräldern så kan föräldrarna inte använda dubbeldagar.

Regeringen bedömer att en fördubbling av antalet dubbeldagar från 30 till 60 dagar tillgodoser behovet av samtidig ledighet med föräldrapenning hos majoriteten av barnfamiljerna, samtidigt som principen att två föräldrar inte ska få föräldrapenning samtidigt för att vårda ett barn värnas. En utökning av antalet dubbeldagar innebär inte att fler dagar med föräldrapenning tillförs föräldrarna. Ett fullt nyttjande innebär med förslaget till utökning att 120 av de totalt 480 dagarna med föräldrapenning som föräldrarna tilldelas vid ett barns födelse eller adoption används.

#### Dubbeldagar bör kunna tas ut under en längre tid än i dag

Det är främst när barnet är litet som det bör finnas möjligheter för föräldrarna att vara lediga samtidigt, för att skapa en tidig anknytning och ett gemensamt ansvar för barnet, hitta rutiner, stötta varandra samt ge barnet möjlighet till en nära kontakt med båda föräldrarna. I dag begränsas möjligheten att etablera ett sådant ansvar genom att använda föräldrapenning för samma barn och tid och till barnets första levnadsår. Föräldrar väljer i dag att använda dubbeldagar relativt jämnt fördelat över barnets första levnadsår, med viss koncentration till barnets första månader. En uppgång i nyttjandet kan även ses när barnet är 10–11 månader. Behovet och önskemålet om samtidig ledighet kvarstår alltså när barnet är något äldre. Gemensam ledighet under en övergångsperiod kan även vara positivt innan ett barn ska börja i förskola eller pedagogisk omsorg. Det finns stora variationer även avseende när barn börjar förskola. Ungefär hälften av 1-åringarna var inskrivna i förskola 2021 (Skolverket).

I syfte att ytterligare öka flexibiliteten och valfriheten för föräldrarna anser regeringen att dubbeldagar bör kunna användas under en längre tidsrymd, fram till dess att barnet är 15 månader i stället för nuvarande 12 månader. För ett barn som adopterats bör motsvarande gälla med utgångspunkt från den tidpunkt när den som adopterat barnet har fått det i sin vård. Försäkringskassan framför att det bör förtydligas i lagtexten att dubbeldagar ska kunna tas ut t.o.m. dagen då barnet fyller 15 månader. I dag kan dubbeldagar tas ut under barnets första levnadsår, vilket innebär att barnets ettårsdag är den sista dagen för att använda dubbeldagar. Enligt promemorians lagförslag ska dubbeldagar kunna tas ut under 15 månader räknat från barnets födelse eller därmed likställd tidpunkt. Härav följer att dubbeldagar ska kunna tas ut t.o.m. den dag då barnet blir 15 månader gammalt. Regeringen anser inte att lagtexten behöver förtydligas för att detta ska framgå.

Föräldraledighet för barn äldre än 15 månader är vanligt förekommande. Som tidigare nämnts bör dock en utvidgning av rätten till gemensam ledighet inte vara alltför omfattande. I detta instämmer TCO. Även *Sveriges Ingenjörer, Akavia* och Folkhälsomyndigheten är positiva till en utvidgning av tiden då dubbeldagar kan användas. *Akademikerförbundet SSR* framför att om syftet är att skapa tidig anknytning är en förlängning av tidsfristen för nyttjande av dubbeldagar fel väg att gå. Regeringen konstaterar att kvinnors användning av föräldrapenning i hög grad koncentreras till barnets första levnadsår, medan uttaget för män oftare startar när barnet är äldre än ett

år. Det finns dock stora variationer i uttaget mellan olika föräldrapar. Att möjliggöra samtidig ledighet under en något längre övergångsperiod, då det för vissa barn sker en förändring i vem av föräldrarna som är föräldraledig med barnet, kan underlätta för föräldrar och barn och vara en väg in i föräldraledighet för framför allt män som annars inte skulle ha använt föräldrapenning alls. TCO ser positivt på förslaget av detta skäl. Arbetsgivarverket är tveksamt till att en förlängning har positiva utfall på jämställdheten men anser att en utökning till 13 månader kan övervägas under en provperiod för att senare eventuellt förlänga tiden ytterligare. Regeringen bedömer att förlängningen bör vara längre än en månad och att en utvidgning till 15 månader är varsam. En provperiod som Arbetsgivarverket föreslår ter sig också som ovanlig i detta sammanhang. Omprövning av beslut kan alltid komma att ske, särskilt om uppföljningar av reformen visar på negativa konsekvenser. LO som avstyrker förslaget framför att en utvidgning kan förväntas styra mot en senare överlämning av föräldraledighet mellan föräldrarna och därmed förlänga kvinnors frånvaro från arbetsmarknaden. *Svenskt Näringsliv* och *Företagarna* anser att ett ökat nyttjande av dubbeldagar inte per automatik förkortar föräldraledighetsperioden för kvinnor utan riskerar att förlänga kvinnors obetalda föräldraledighet. Även Akademikerförbundet SSR ser en sådan risk och betonar även en förälders ensamansvar för barnet som en avgörande faktor för att främja jämställdhet. Svenskt Näringsliv, LO och Företagarna efterfrågar lägre flexibilitet i föräldrapenningen och en tydligare koppling mellan rätten till föräldraledighet och uttag av föräldrapenning i syfte att minska obetald ledighet och korta frånvaron från arbetsmarknaden.

Det är vanligt att föräldrar inte använder föräldrapenning för samtliga dagar under ledighetsperioden, för att på så sätt sträcka ut föräldraledighetens totala längd. I dag är fördelningen mellan mäns och kvinnors föräldraledighet, betald som obetald, ojämnt fördelad för en stor majoritet av föräldrarna. Kvinnors längre föräldraledighet medför ofta sämre löneutveckling och en mer jämn fördelning av föräldraledigheten kan därmed vara positiv för kvinnors livsinkomster. En längre föräldraledighetsperiod för kvinnor är därför inte eftersträvarvärd. Regeringen vill i detta sammanhang framhålla att utvidgningen av möjligheten att nyttja föräldrapenning samtidigt inte innebär att fler ersättningsdagar tillförs. Möjligheten att vara föräldraledig utan ersättning är stor, men begränsas även av regelverket för skydd för den sjukpenninggrundande inkomsten och av de ekonomiska förutsättningar hushållet har. Föräldrarnas beslut att nyttja dubbeldagar tas med bl.a. dessa begränsningar som grund och det är inte orimligt att anta att många föräldrar därmed inte ser så stort utrymme för att utbyta tid då dubbeldagar nyttjas mot senare, obetald, föräldraledighet. Med det sagt är det i viss mån osäkert hur den totala föräldraledighetslängden för barnet, för kvinnor och för män kommer att påverkas av förslaget. Kvinnors obetalda föräldraledighet är i dag omfattande, och utrymmet för att öka den ytterligare kan därmed vara begränsat för många familjer. Det kan även konstateras att kvinnors obetalda föräldraledighet även beräknas ha minskat över tid och att mäns ledighet ökat. Givet detta bedöms förslaget inte ha någon omfattande negativ inverkan på kvinnors obetalda föräldraledighet i stort, även om individuella skillnader kan förekomma. Utrymmet för föräldrar att kunna ha ett ensamansvar för barnet är stort även med förslaget till utvidgning av tiden då uttag av dubbeldagar kan göras, bl.a. eftersom de reserverade dagarna inte kan användas som dubbeldagar.

Akademikerförbundet SSR framför att stjärnfamiljers (med vilket avses en familjebildning som är resultatet av att fler än två personer får barn tillsammans med intentionen att samtliga ska ta ett föräldraansvar för barnet, jfr SOU 2022:38) situation bör lyftas fram, särskilt de familjer där man är fler än två som delar föräldraansvar för ett barn. Det är i dag möjligt för högst två föräldrar att anmäla att de önskar använda dubbeldagar och det föreslås inte någon utvidgning eller förändring i den delen i

denna proposition. Behovet bör vara litet att fler än två ska vårda ett barn samtidigt, och antalet föräldrapenningdagar som då räknas av blir även vid kortare sammantagen ledighet snabbt omfattande. Föräldrapenning kan redan i dag i hög utsträckning användas av familjekonstellationer där man är flera som delar ansvaret och omsorgen om barnet, men vissa begränsningar finns dock. Därför föreslår regeringen i denna proposition att utvidga kretsen av personer som får möjlighet att använda föräldrapenning, se vidare avsnitt 3.10.

Regeringen föreslår inte i övrigt några ändringar när det gäller vilka dagar som ska kunna användas som dubbeldagar, såsom förmånsnivåer, anmälningsförfarande etc. Det innebär exempelvis att de 90 reserverade dagarna i föräldrapenningen inte kan användas som dubbeldagar. Dagarna ska även fortsättningsvis kunna användas sammanhängande eller uppdelade på flera perioder, med hänsyn tagen till de begränsningar av antalet föräldraledighetsperioder som anges i föräldraledighetslagen (1995:584).

#### **Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser**

Regeringen anser att lagändringen bör träda i kraft så snart som möjligt, vilket bedöms vara den 1 juli 2024. Försäkringskassan ges då tid för det utvecklingsarbete som behövs för att bibehålla en hög grad av automatisering av handläggningen samt för övrigt förberedelsearbete såsom information till föräldrar.

Äldre föreskrifter bör fortfarande gälla för föräldrapenning som avser tid före ikraftträdandet. Möjligheten att använda 60 dagar med föräldrapenning för samma barn och tid fram till dess att barnet är 15 månader bör gälla även när barnet har fötts före ikraftträdandet. *IFAU*, *ISF* och Försäkringskassan framför att det skulle underlätta uppföljning och utvärdering av reformen om äldre föreskrifter fortsätter att gälla för barn födda före ikraftträdandet. Regeringen har förståelse för den synpunkten, men anser att även de föräldrar som har barn som är födda eller adopterade under senare delen av 2023 och första halvåret 2024 bör ges möjlighet att använda sig av den ökade flexibiliteten. Samtidigt uttag av föräldrapenning i mer än 30 dagar, liksom nyttjande när barnet är mellan 12 och 15 månader, kommer därmed att vara möjligt enligt förslaget även för ett barn som har fötts eller adopterats före ikraftträdandet, om uttaget avser tid efter ikraftträdandet.

### **3.9.4 Reformen bör följas upp**

**Regeringens bedömning:** Reformen bör följas upp.

**Promemorians bedömning** överensstämmer med regeringens.

**Remissinstanserna:** Ett fåtal instanser kommenterar bedömningen. *Försäkringskassan* och *TCO* instämmer i att en uppföljning är nödvändig. Även *ISF* anser att reformen bör följas upp. De påpekar att den föreslagna övergångsbestämmelsen kan försvåra en utvärdering av reformen.

**Skälen för regeringens bedömning:** Försäkringskassan har som statistikansvarig myndighet i uppgift att redovisa statistik om nyttjande av föräldrapenning. I uppgiften ingår redovisning av när föräldrapenning används för samma barn och tid, s.k. dubbeldagar. Utöver de redovisningarna bör effekterna av reformen följas upp, vilket bl.a. *TCO* och *Försäkringskassan* instämmer i. Den föreslagna övergångsbestämmelsen kan göra en uppföljning av reformen något svårare att genomföra, men regeringen gör bedömningen att det trots det kommer att vara möjligt att genomföra en sådan uppföljning. Uppföljningen bör göras efter det att ett par år passerat sedan införandet av det nya regelverket.

### 3.9.5 Konsekvenser

#### Konsekvenser för statens budget

I dag är det möjligt att använda 30 dagar med föräldrapenning för samma barn och tid. Det är inte alla föräldrar som väljer att använda möjligheten, och av de som använder den väljer många att inte använda den fullt ut. En utökning av antalet dubbeldagar kan därför inte förväntas användas av samtliga föräldrar. Ökade utgifter för föräldrapenning uppstår om utökningen av dubbeldagarna leder till ett totalt sett högre nyttjande av föräldrapenning och om dagar som annars skulle ha tagits ut av kvinnor i stället tas ut av män som har en högre medelersättning än kvinnor.

Om den ökade flexibiliteten innebär att en förälder väljer att använda föräldrapenning den annars inte skulle ha använt alls och inte heller skulle ha avstått till någon annan blir det totala nyttjandet högre än utan reformen, och kostnaderna ökar. Kvinnors uttag av föräldrapenning är mycket högre än mäns uttag, och en förutsättning för kvinnors längre föräldraledighet är att män avstår föräldrapenning till kvinnan. Det kan därför antas att det i första hand handlar om utgiftsökningar som har att göra med att föräldrapenning som annars skulle ha tagits ut av kvinnor i stället kommer att tas ut av män. Undersökningar av effekterna av dubbeldagar visar att möjligheten till samtidigt uttag påverkar grupper av män som tidigare inte tagit ut föräldrapenning alls tidigt i barnets liv att ta ut dagar (ISF, 2018:13). En utökning kan komma att förstärka denna effekt. Då ökar försäkringskostnaderna, eftersom män har en högre medelersättning än kvinnor.

Ytterligare en effekt av ett utökat antal dubbeldagar kan vara att män tidigarelägger uttag av föräldrapenning till de 15 första månaderna i barnets liv i stället för att ta ut föräldrapenning senare. Det innebär att kostnaderna tidigareläggs något.

Det bör i första hand vara de föräldrar som i dag använder dubbeldagarna fullt ut som kan förväntas att öka sitt uttag. Det går att göra ett antal olika antaganden om hur dessa dagar annars hade använts. Att tidsrymden för uttag av dubbeldagar utökas med tre månader kan antas öka attraktiviteten för samtidig ledighet något, för att föräldrarna exempelvis önskar använda den i övergången mellan sina föräldraledighetsperioder, eller innan eller i samband med förskolestarten. Det ökar kostnaderna, om det totalt sett används fler dagar med föräldrapenning för barnet än utan utvidgningen. Effekten väntas dock vara begränsad.

Det uppskattas att kostnaderna för föräldraförsäkringen kommer att öka med ca 20 miljoner kronor år 1 och att den långsiktiga kostnadsökningen blir ca 5 miljoner kronor per år (inkl. statlig ålderspensionsavgift). Införandeåret uppstår kostnaderna i första hand för att män kan förväntas öka samt tidigarelägga sitt uttag något jämfört med tidigare. Det ökade uttaget leder till att kvinnor inte antas ta ut lika mycket föräldrapenning som tidigare. Denna minskning antas dock till störst del ske när barnet blivit äldre. Skillnaden i medelersättning mellan män och kvinnor innebär en något högre kostnad. Uppskattningarna är osäkra eftersom de bygger på antaganden om beteendeförändringar.

#### Konsekvenser för Försäkringskassan

Försäkringskassan ansvarar för information, handläggning och utbetalning av föräldrapenning. Som en följd av reformen behöver viss justering av befintliga system för bl.a. ärendehantering och ansökan göras. Även vissa andra införandekostnader uppstår för bl.a. information.

Som en följd av förslaget kommer antalet föräldrapenningärenden att öka. Handläggningen av en ansökan om dubbeldagarna är mer omfattande än en ansökan som inte avser samtidig ledighet. Eftersom ansökan måste inkomma från båda

föräldrarna för samma barn och tid kan dessa ansökningar inte i lika hög utsträckning som andra handläggas maskinellt. Försäkringskassan anger i sitt remissvar att kostnaderna för löpande administration uppgår till ca 13 miljoner kronor årligen och att it-kostnaderna för införandet uppgår till ca 2 miljoner kronor.

Regeringen gör ett annat antagande än Försäkringskassans gällande tillkommande ärenden, där en viktig faktor är antagandet om att ärenden tidigareläggs, framför allt för män. Den största kostnadsposten vid handläggning av dubbeldagar är enligt Försäkringskassan beräkningen av sjukpenninggrundande inkomst. I många fall skulle denna handläggning uppstå senare i barnets liv, eftersom dubbeldagarna kan utgöra en tidigareläggning av föräldrapenninguttaget och därmed inte utgör någon kostnadsökning för myndigheten. En del av de tillkommande ärendena är dock nya, på så sätt att det kan förväntas att personen annars inte hade ansökt om föräldrapenning alls. Regeringen uppskattar de löpande kostnaderna för administrationen till ca 7 miljoner kronor per år.

#### **Konsekvenser för allmänna förvaltningsdomstolar**

Av de 8,1 miljoner beslut som fattades i ärenden om föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning 2022 var det endast 270 som överklagades till förvaltningsrätten (Försäkringskassans årsredovisning 2022). Statistiken över överklagade ärenden finns inte fördelad på kvinnor och män. Denna målkategori förekommer alltså endast i begränsad omfattning. De allmänna förvaltningsdomstolarna bedöms därmed inte påverkas av förslaget.

#### **Konsekvenser för företag**

Förslaget om att föräldrar ska få utökade möjligheter att använda föräldrapenning samtidigt innebär inte någon utökad rätt till ledighet eller någon förlängd rätt till ersättning jämfört med dagens situation. Att föräldrar, framför allt män, kan förväntas öka sitt uttag av föräldrapenning något jämfört med dagens situation kan innebära en något längre frånvaro från arbetet för dem, men i den mån dagarna i stället skulle tas ut av kvinnor så kan kvinnors återinträde på arbetsmarknaden komma att tidigareläggas.

Både små och stora företag som har anställda som är föräldrar med möjlighet att ta ut föräldrapenning kan komma att påverkas av förslaget. Många företag och branscher kan därför komma att påverkas av förslaget. Det är inte möjligt att göra en närmare uppskattning av hur ett eventuellt förändrat uttagsmönster och därmed frånvaro från arbetet kan tänkas bli fördelat mellan branscher och hur det kan komma att variera beroende på företagets storlek. Den totala påverkan på företagens kostnader, planeringsförutsättningar och kompetensförsörjning förväntas bli marginell.

Egenföretagare omfattas, som övriga förvärvsarbete, av förslaget. Generellt kan sägas att manliga företagare har lägre nyttjande av föräldrapenning än kvinnliga. Framför allt har män med eget företag ett lågt nyttjande, i förhållande till hur mäns uttag av föräldrapenning ser ut i andra sektorer på arbetsmarknaden. Företagare anför ofta att möjligheten att använda föräldrapenning flexibelt är en viktig aspekt för att kunna nyttja föräldrapenning. Med nuvarande regelverk kan företagaren exempelvis arbeta del av dag och vara ledig med barnet del av dag. En utökad möjlighet att vara ledig tillsammans när barnet är litet kan förstärka flexibiliteten för företagare och bör därmed vara positivt för dem.

Det bedöms inte finnas någon anledning att särskilt anpassa informationsinsatser och ikraftträdande till små företag.

## Konsekvenser för jämställdhet

Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Utifrån detta mål har sex delmål satts upp (prop. 2005/06:155 och skr. 2016/17:10). Följande delmål har en koppling till förslaget:

- Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
- Jämställd hälsa. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.

En utökning av möjligheten att använda dubbeldagar bedöms bidra till uppfyllandet av dessa delmål, även om effekten förväntas vara begränsad på kort sikt.

En ojämn fördelning av föräldraledighet och föräldrapenning innebär ofta att kvinnor är borta från arbetsmarknaden längre tid än män för att ge omsorg till barn. Längre föräldraledigheter och deltidsarbete har en stark samvariation med negativa arbetsmarknadseffekter för exempelvis kvinnors löner och i förlängningen deras livsinkomster. Fler dubbeldagar och ökad flexibilitet för när de kan nyttjas kan bidra till en mer jämn fördelning av föräldrapenning mellan kvinnor och män. En omfördelning av dagar från kvinnor till män som en följd av förslaget kan även innebära en tidigareläggning av kvinnors återinträde på arbetsmarknaden. Det påverkar kvinnor positivt avseende ekonomisk självständighet och möjlighet till betalt arbete. Effekten bedöms dock vara liten på kort sikt. Bland annat IFAU, SACO och Försäkringskassan framför att de inte ser att nyttjandet av dubbeldagar kommer att öka i så stor omfattning och att effekterna därmed inte kan förväntas bli så stora vare sig gällande jämställdhet eller kvinnors hälsa. Samtidigt framför LO att en utökning av dubbeldagarna kan innebära en senareläggning av överlämning av föräldraledighet mellan föräldrarna och att det kan förlänga kvinnors frånvaro från arbetsmarknaden, vilket även Svenskt Näringsliv, Arbetsgivarverket m.fl. befarar kan bli en konsekvens.

Omsorgsarbetet om barn, mätt som uttagna föräldrapenningdagar och sammantagen skattad föräldraledighetslängd, är mycket ojämnt fördelat mellan män och kvinnor. Det gäller särskilt när barnet är litet. Att män som en följd av ökade möjligheter för föräldrarna att vara föräldralediga tillsammans får ett tidigare ansvar för omsorgen om barnet och hemarbetet kan bidra till en mer jämn fördelning av sådant arbete även på sikt. Det finns dock en osäkerhet kring effekten om det är så att den gemensamma ledigheten i praktiken inte innebär ett mer delat ansvar för omvårdnaden om barnet och att möjligheten till dubbeldagar i stället reducerar eller ersätter det ensamansvar som den andra vårdnadshavaren skulle ha haft utan reformen. Exakt hur uttagsmönstret kommer att påverkas och hur den sammantagna föräldraledigheten för män och kvinnor kommer att fördelas som ett resultat av förslagen är svårt att skatta. Sannolikt kommer utökningen i första hand tilltala de grupper av föräldrar som sedan tidigare har visat ett högt nyttjande av dubbeldagar. Den sammantagna bedömningen är att förslaget kan leda till ett ökat nyttjande av föräldrapenning för män och därmed en mer jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, även om delar av det arbetet sker när föräldrarna är lediga samtidigt.

En utökning av möjligheten att nyttja dubbeldagar kan även vara positivt för kvinnors och mäns hälsa. Det finns vissa indikationer på att möjligheten till samtidig och tidig ledighet, och därmed ett mer delat ansvar för barn och hemarbetet, kan ha positiva effekter på kvinnors hälsa. I en studie från 2018 indikeras också att män som delade föräldraledighet lika upplevde mindre föräldrarelaterad stress än de som inte delade

föräldraledigheten lika (Lidbeck, Monica, Berhardsson, Susanne, Tjus, Tomas (2018), Division of parental leave and perceived parenting stress among mothers and fathers. Journal of Reproductive and Infant Psychology 36:4, 406–420.)

### **Konsekvenser för barn**

I barnkonventionen tydliggörs att det är föräldrarna, eller i förekommande fall andra vårdnadshavare, som har det huvudsakliga och även gemensamma ansvaret för barnets uppfostran och utveckling (artikel 18). Ett barn har även rätt att bli omvårdat av sina föräldrar (artikel 7). För att garantera och främja de rättigheter som anges i konventionen åläggs en stat att ge lämpligt stöd till föräldrar och vårdnadshavare då de fullgör sitt ansvar för barnets uppfostran och utveckling (bl.a. artikel 18.2 och artikel 26).

Föräldraförsäkringen ger i dag tydliga förutsättningar för föräldrar att ta ett gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling. Förslaget om en förstärkt möjlighet att använda dubbeldagar innebär ökad valfrihet inom föräldraförsäkringen och en möjlighet att i högre utsträckning anpassa vården av barnet efter barnets och familjens förutsättningar och behov. Samtliga barn vars föräldrar är försäkrade för föräldrapenning i Sverige kan komma att omfattas av förslaget. Föräldrarna kan med förslaget välja att under en längre period än i dag, eller under fler tillfällen, vårda ett barn gemensamt under de första 15 månaderna efter ett barns födelse eller adoption. Förutsättningarna för att etablera en nära relation till båda föräldrarna tidigt i barnets liv stärks. De grupper av pappor som tidigare inte tog ut föräldrapenning tidigt i barnets liv har som en följd av den ökade flexibiliteten som införandet av dubbeldagar inneburit börjat att ta ut föräldrapenning. Det gäller i högre utsträckning män med lägre inkomstnivå, utbildningsnivå eller som är utrikes födda. En utökning av möjligheten att använda dubbeldagar kan därför komma att bidra till ökat nyttjande av föräldrapenning för dessa grupper och är därmed positivt för berörda barn. Sammanfattningsvis bedöms förslaget bidra till goda uppväxtvillkor för barn.

### **Övriga konsekvenser**

Förslaget bedöms enbart ha marginella effekter för kommuner och regioner och påverkar inte den kommunala självstyrelsen. Förslaget bedöms inte heller påverka den fria rörligheten inom EU och medför inte heller i övrigt några särskilda konsekvenser för EU- eller EES-medborgare. Förslaget bedöms vara förenligt med EU-rätten.

Om förslaget innebär att totalt sett fler föräldrapenningdagar används kan det medföra en högre total frånvaro från arbetsmarknaden. Detsamma gäller om kvinnor ökar sin obetalda ledighet som en följd av reformen så som bl.a. TCO befarar. Om män använder föräldrapenning som dubbeldagar som annars skulle ha använts av kvinnor och inget utbyte i form av obetald föräldraledighet sker bör effekten på arbetade timmar bli liten, samtidigt som kvinnor kan komma att arbeta fler timmar och män färre. Den sammantagna effekten på antalet arbetade timmar bedöms dock vara liten.

Förslaget bedöms inte ha några effekter på sysselsättningen. Förslaget bedöms inte ha några konsekvenser när det gäller brottslighet, miljö eller för målet för integrationspolitiken.

### 3.10 Förslag om en möjlighet att överlåta föräldrapenning

#### 3.10.1 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 4 februari 2016 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av reglerna för föräldraledighet och föräldraförsäkring. I uppdraget ingick att identifiera problem och undersöka möjligheterna för olika familjekonstellationer att använda föräldraförsäkringen och vid behov föreslå förändringar samt att särskilt utreda möjligheten för de föräldrar som är ensamma i vården och omsorgen av barnet att avstå föräldrapenning till någon annan försäkrad.

Utredningen, som antog namnet Utredningen om en modern föräldraförsäkring, överlämnade i december 2017 slutbetänkandet Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn – en ny modell för föräldraförsäkringen (SOU 2017:101).

En sammanfattning av betänkandet i nu relevanta delar finns i *bilaga 2, avsnitt 1*. Betänkandets lagförslag i nu relevanta delar finns i *bilaga 2, avsnitt 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2, avsnitt 3*. Remissvaren finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2017/07382).

#### Lagrådet

Regeringen beslutade den 15 juni 2023 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslagen i *bilaga 2, avsnitt 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 2, avsnitt 5*. Lagrådet lämnade förslagen utan erinran. I förhållande till lagrådsremissen har vissa språkliga och redaktionella ändringar gjorts.

#### 3.10.2 Familjeliv och högt arbetsmarknadsdeltagande

Sverige har en generös föräldraförsäkring och en väl utbyggd barnomsorg som ger förutsättningar för föräldrar att ta ett stort ansvar för barn och samtidigt förvärvsarbeta. Föräldrapenningen skapar incitament att etablera sig på arbetsmarknaden innan man bildar familj och bidrar därmed till en god ekonomisk standard för många hushåll under tiden de har små barn.

Ett jämställt föräldraskap och goda förutsättningar att kombinera familjeliv och arbetsliv för båda föräldrarna är centrala utgångspunkter för föräldraförsäkringen. Eftersom möjligheter och krav i arbetslivet skiljer sig åt mellan föräldrar ser även behoven av föräldraförsäkringen olika ut. Det är därför av vikt att försäkringen kan anpassas till de olika behov som finns på arbetsmarknaden, i olika familjer och över tid. Det är viktigt att föräldrar har god kunskap om hur regelverket fungerar för att kunna göra informerade val. Föräldraledighetens längd och fördelning mellan föräldrarna påverkar den ekonomiska situationen i hushållet och även i vissa fall föräldrarnas position och situation på arbetsmarknaden både på kort och lång sikt.

Familjer i Sverige ser olika ut och har olika behov. Med en hög flexibilitet får föräldrar möjlighet att göra val som passar familjens behov. Dagens begränsningar av vem som kan använda föräldrapenning kan medföra svårigheter för vissa individer att vara involverade i vården av ett barn och för föräldrar att kunna kombinera familjeliv och arbetsliv.

#### Föräldrars arbetskraftsdeltagande

I ett internationellt perspektiv har kvinnor och män med barn i Sverige en mycket hög sysselsättningsgrad, särskilt kvinnor med små barn. Sysselsättningsgrad definieras som andel av befolkningen 15–74 år som är sysselsatt. En person räknas som sysselsatt om



han eller hon har utfört minst en timmes arbete under en mätvecka, antingen som anställd, företagare eller medhjälpare i ett familjeföretag. Giftna eller sammanboende föräldrar har högre sysselsättningsgrad än ensamstående föräldrar. Över tid har sysselsättningsgraden för kvinnor med hemmavarande barn under 19 år ökat, både för sammanboende och ensamstående. Under 2022 var sysselsättningsgraden bland ensamstående kvinnor med barn (barn 0–19 år) 80 procent. Motsvarande för ensamstående män var 88 procent. Bland sammanboende föräldrar var sysselsättningsgraden för kvinnor 85 procent och för män 93 procent (SCB, AKU helårssiffror 2022).

Det finns stora skillnader mellan kvinnors och mäns ställning på arbetsmarknaden. Kvinnor och män med barn arbetar i dag ungefär lika mycket, men fördelningen av betalt förvärvsarbete och obetalt hemarbete skiljer sig åt (SCB – En fråga om tid [TID2021]). Kvinnor tar i genomsnitt en större del av ansvaret för hushållsarbetet, barnen och andra anhöriga än vad män gör. Kvinnor och män befinner sig på olika delar av arbetsmarknaden och kvinnor har i genomsnitt lägre löner än män. Kvinnors genomsnittliga månadslön år 2021 var 35 100 kronor vilket är 90,1 procent av männens 39 000 kronor. Om hänsyn tas till de förklarande faktorer som är tillgängliga i statistiken återstår år 2021 en oförklarad skillnad mellan könen på 4,5 procent (Medlingsinstitutet, Löneskillnaden mellan kvinnor och män 2021). Enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar 2021 var drygt 60 procent av de anställda i privat sektor män. I kommunerna var drygt 73 procent av de anställda kvinnor. Män är oftare än kvinnor egenföretagare (SCB, Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik [RAMS]). Kvinnor har i högre utsträckning tidsbegränsade anställningar, arbetar oftare deltid och har oftare betydligt längre förvärvsavbrott i samband med föräldraledighet än män (SCB, AKU samt Försäkringskassan, delrapportering Resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2022).

Den könssegregerade arbetsmarknaden medför att arbetslivet kan skilja sig avsevärt åt mellan kvinnor och män vad gäller t.ex. arbetsmiljö, arbetstid, möjlighet att påverka sitt arbete, mental och fysisk ansträngning, arbetets omfattning och flexibilitet samt möjligheterna till avancemang och löneutveckling. Det är i hög grad kvinnor som möter de villkor dagens mer flexibla arbetsliv ställer på anpassning och tillgänglighet. Dessa skillnader kan i förlängningen tänkas medföra könsskillnader i såväl hälsa som möjligheten att kombinera familjeliv med arbetsliv. Villkoren på arbetsmarknaden kan styra behoven av att använda föräldraförsäkringen liksom incitamenten och möjligheterna att vara föräldraledig. Förutsättningarna för en jämställd fördelning av föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och föräldraledighet varierar följaktligen mellan olika sektorer, olika yrkeskategorier och beroende på förälderns position i arbetslivet m.m. Det finns även stora skillnader i vilka möjligheter och svårigheter som föräldrar har att förena arbetsliv och familjeliv inom gruppen män respektive inom gruppen kvinnor. Det kan även finnas skilda uppfattningar och normer om föräldraledighet och om hur fördelningen av hem- och omsorgsarbetet bör ske.

För egenföretagare kan det vara svårt att vara borta från arbetet under längre perioder av föräldraledighet, och uttaget av föräldrapenning är i genomsnitt lägre än vad det är för anställda. En ökning av tillfälliga anställningar kan innebära utmaningar även i förhållande till föräldraförsäkringen. Det kan exempelvis påverka möjligheten att planera föräldraledighet, att kombinera föräldraledighet och arbete samt att förutse sitt försäkringsskydd och vad den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) kan fastställas till. Varaktighetskravet för fastställande av SGI skapar utmaningar för dem som försörjer sig genom uppdrag, se t.ex. ISF, Gigarbetare och socialförsäkringen (Rapport 2023:3).

## Föräldrapenning och föräldraledighet

Ända sedan föräldraförsäkringen infördes 1974 har rätten till föräldrapenning tillkommit den förälder som vårdar barnet (12 kap. 2 § socialförsäkringsbalken, förkortad SFB). När det gäller begreppet förälder innehåller socialförsäkringsbalken en hänvisning till föräldrabalkens regler om föräldraskap till barn och rättsverkan av adoption (2 kap. 14 § SFB). Därutöver finns det inom föräldrapenningen ett vidgat föräldrabegrepp som innebär att vissa kategorier av personer likställs med dem som är föräldrar enligt föräldrabalken. Det vidgade föräldrabegreppet inom föräldrapenningen innebär att vissa kategorier av personer likställs med föräldrar, vilket gör att de också kan få tillgång till föräldrapenning (11 kap. 4 § SFB). Dessa kategorier är förälders make som stadigvarande sammanbor med föräldern, förälders sambo, särskilt förordnad vårdnadshavare som har vård om barnet och blivande adoptivförälder. Särskilt förordnad vårdnadshavare är en särskild form av ställföreträdarskap för barn som regleras i 6 kap. föräldrabalken. Begreppet blivande adoptivförälder definieras i 2 kap. 15 § SFB som den som efter socialnämndens medgivande tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i sitt hem i syfte att adoptera barnet.

Det vidgade föräldrabegreppet infördes i socialförsäkringsbalken för att möjliggöra att föräldrapenningsförmåner ska kunna lämnas till fler personer än bara de som är föräldrar enligt föräldrabalken. Detta var dock inledningsvis begränsat till att gälla make som bodde med föräldern och sambo som tidigare varit gift med eller har eller har haft barn med föräldern. Från och med den 1 juli 2019 krävs det inte längre att en förälders sambo tidigare har varit gift med eller har eller har haft barn med föräldern. En förälders sambo likställs således med en förälder utan någon särskild begränsning (prop. 2017/18:276). Inom föräldrapenningen skiljer man mellan dem som är föräldrar i den mening som avses i socialförsäkringsbalken och dem som är vårdnadshavare. Båda dessa grupper kan ta ut föräldrapenning, men bara den förälder som har vårdnaden om ett barn enligt bestämmelserna i 6 kap. föräldrabalken har en självständig rätt till föräldrapenning. Om föräldern inte är vårdnadshavare till barnet har föräldern ingen egen rätt till föräldrapenning men kan ta ut föräldrapenning om vårdnadshavaren avstår dagar till föräldern. Regelverket innebär att vårdnadshavarna har rätt till hälften var av det totala antalet dagar med föräldrapenning vid gemensam vårdnad om ett barn (12 kap. 15 § SFB). Den förälder som har ensam vårdnad har i stället rätt till alla dagar (12 kap. 14 § SFB).

Utöver den situationen att en förälder ensam har vårdnaden om ett barn kan en förälder i ytterligare två situationer ensam få rätt till samtliga ersättningsdagar. Det ena fallet gäller om en av föräldrarna, vid gemensam vårdnad, inte har rätt till föräldrapenning. Den andra föräldern får då föräldrapenning för hela tiden (12 kap. 15 § SFB). Att en förälder inte har rätt till föräldrapenning kan enligt förarbetena t.ex. bero på att han eller hon inte är bosatt i Sverige och inte heller arbetar här (prop. 1994/95:197 s. 16). Det andra fallet är om en förälder på grund av sjukdom eller funktionshinder varaktigt saknar förmåga att vårda barnet (12 kap. 16 § SFB). Med uttrycket ”varaktigt” avses enligt förarbetena att oförmågan att vårda barnet i princip ska vara bestående eller i vart fall kan antas kvarstå under den tid som föräldrapenning kan utges (prop. 1993/94:147 s. 95). Även i en sådan situation får den andra föräldern samtliga dagar med föräldrapenning.

Tre månader med föräldrapenning på grund- eller sjukpenningnivå är reserverade för vardera föräldern. Övriga dagar kan en förälder avstå till en annan förälder, t.ex. till en förälder som inte är vårdnadshavare (12 kap. 17 § SFB).

### Rätt till ledighet enligt föräldraledighetslagen

Föräldraledighetslagen (1995:584), förkortad FLL, omfattar alla arbetstagare i såväl privat som offentlig anställning. Det finns inga undantag för några speciella yrkeskategorier. Lagen ger en arbetstagare som är förälder rätt att vara ledig från sin anställning i vissa situationer (1 § första stycket FLL). Med förälder likställs enligt 1 § andra stycket FLL förälders make som stadigvarande sammanbor med föräldern, förälders sambo, särskilt förordnad vårdnadshavare som har vård om barnet, den som efter socialnämndens medgivande har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i syfte att adoptera barnet (blivande adoptivförälder) och den som har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av barnets föräldrar eller någon annan som har vårdnaden om barnet (familjehemsförälder).

Lagen gäller dessutom vissa andra arbetstagare, t.ex. en arbetstagare som får tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. SFB (8 § FLL). Om en förälder har överlåtit sin rätt till tillfällig föräldrapenning till någon annan försäkrad person tillkommer rätten till ledighet denna sistnämnda person.

### Olika familjekonstellationer och möjligheten att använda föräldrapenning

I Sverige finns familjer där barnen stadigvarande bor med båda föräldrarna, ombildade familjer med bonusbarn och bonusföräldrar, ensamstående föräldrar, barn som bor växelvis, stjärnfamiljer (med vilket avses en familjebildning som är resultatet av att fler än två personer får barn tillsammans med intentionen att samtliga ska ta ett föräldraansvar för barnet, jfr SOU 2022:38) och flera andra familjekonstellationer. Barn kan även ha föräldrar som bor eller arbetar i ett annat land än Sverige. De flesta barn bor tillsammans med båda föräldrarna. Den vanligaste hushållsformen är sammanboende föräldrar med två barn. Närmare 83 procent av samtliga personer i barnhushåll (individer i åldrarna 0–64 år, dvs. både vuxna och barn) bor i hushåll där de vuxna är sammanboende. Ungefär en fjärdedel av alla barn har föräldrar som har separerat eller aldrig har bott tillsammans. Två av tio familjer har en ensamstående förälder. Av samtliga ensamståendehushåll med barn är 70 procent kvinnor och 30 procent män. Knappt en av tio familjer är en ombildad familj, dvs. en familj där en eller båda föräldrarna har barn från ett tidigare förhållande. Barn till föräldrar som inte bor tillsammans bor i stor uträkning växelvis hos föräldrarna. Uppskattningsvis bor 159 000 barn växelvis (Försäkringskassan, Delrapportering regeringsuppdrag om resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2023).

Barnfamiljernas levnadsförhållanden och synen på föräldraskap har förändrats sedan föräldraförsäkringen infördes 1974. När föräldraförsäkringen infördes bestod en familj i de allra flesta fall av vad som ofta benämns som en kärnfamilj, dvs. en familj där föräldrarna är sammanboende och alla barn är föräldrarnas gemensamma. I dag ser barns familjesituation mer olika ut. Samtidigt som behovet av föräldrapenningsförmåner kan variera medför regelverkets konstruktion att vissa familjer kan ha begränsade möjligheter att använda förmånerna. För familjer där fler än två personer utövar en föräldraroll finns begränsningar i möjligheterna att använda föräldrapenning. Det har bl.a. att göra med att inte fler än två personer kan vara vårdnadshavare för ett barn. Det finns dock familjekonstellationer där både tre och fyra personer utövar en föräldraroll till ett barn. Det kan exempelvis röra sig om ett kvinnligt samkönat par som skaffar barn tillsammans med en manlig vän och där alla tre personer önskar utöva en föräldraroll, eller två samkönade par som får barn tillsammans och där alla fyra utövar en föräldraroll. Det händer att två samkönade par som får barn tillsammans väljer gemensam vårdnad om barnet och att den biologiska föräldern i respektive par således är barnets vårdnadshavare. De personer som är vårdnadshavare kan då avstå föräldrapenningsdag till respektive partner om han eller

hon uppfyller kraven i socialförsäkringsbalken för att likställas med en förälder, dvs. är gift och stadigvarande sammanbor med vårdnadshavaren eller om han eller hon är sambo med vårdnadshavaren. På så sätt kan fyra personer (två vårdnadshavare och två personer som likställs med föräldrar) ta ut föräldrapenning. De situationer då det saknas en möjlighet att få föräldrapenning är när vårdnadshavaren och hans eller hennes partner inte önskar att varaktigt sammanbo.

En förälder som ensam har vårdnaden om ett barn har som tidigare nämnts en egen självständig rätt till alla dagar med föräldrapenning. För dessa föräldrar kan livssituationen se mycket olika ut. En situation kan vara att det finns två biologiska föräldrar som inte lever tillsammans och där endast den ena föräldern har vårdnaden om barnet men båda har ett samarbete om barnet och ger varandra stöd och avlastning. Vårdnadshavaren kan då avstå dagar till den andra föräldern. I en annan situation kan den förälder som har vårdnaden om barnet vara sambo med en person som inte är biologisk förälder till barnet och som kan få möjlighet att få föräldrapenning för de dagar som vårdnadshavaren avstår.

En förälder som är helt ensam om att ta hand om sitt barn kan dock ha en svårare situation, eftersom det inte finns någon annan förälder, eller därmed likställd, som är tillgänglig för barnet, varken ur ett ekonomiskt eller vårdande perspektiv. I dessa fall kan det förhållandet att föräldrapenning inte kan lämnas till en annan person än en förälder eller likställd förälder vara ett problem. Om en ensamstående förälder blir sjuk och inte kan vårda sitt barn finns det genom den utvidgade rätten till tillfällig föräldrapenning en möjlighet för en annan person än föräldern att, fram till barnet är tre år, få tillfällig föräldrapenning för att vårda barnet i stället för föräldern. Någon motsvarande möjlighet finns dock inte inom föräldrapenningen för en ensamstående förälder som är frisk men som har behov av avlastning och stöd av en annan person i vården av barnet.

I vissa fall kan, trots att föräldrarna har gemensam vårdnad, endast en av föräldrarna ensam ha faktisk vård om barnet. Så kan vara fallet när en av föräldrarna inte är bosatt i Sverige och inte heller arbetar här. I ett sådant fall får den andra föräldern samtliga föräldrapenningdagar för barnet. Detsamma gäller om en förälder på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning varaktigt saknar förmåga att vårda barnet. Även bland dessa föräldrar kan det finnas de som är helt ensamma om den faktiska vården av barnet och som kan ha behov av avlastning och stöd av en annan person men där nuvarande regelverk inte ger utrymme för att lämna föräldrapenning till en annan person.

Barns boende efter en separation kan också påverka möjligheterna och behoven av att använda föräldrapenning. Efter en separation är det vanligare att barn bor huvuddelen av tiden hos mamman än hos pappan. Växelvist boende förekommer allt oftare, men det är vanligare bland äldre än bland yngre barn. Ett behov av att involvera fler i vården om barnet, att få hjälp och avlastning under avbrott i föräldraledigheten eller senare i barnets liv kan finnas i många familjekonstellationer. Behoven varierar, över tid och mellan olika familjer beroende på livssituation.

### 3.10.3 En vårdnadshavare ska få överlåta rätten till föräldrapenning till en annan försäkrad

**Regeringens förslag:** En vårdnadshavare ska efter skriftlig anmälan till Försäkringskassan få överlåta sin rätt till föräldrapenning till någon annan som är försäkrad för sådan förmån. I anmälan ska det anges vilken eller vilka ersättningsnivåer som överlåtelsen avser.

Överlåtelse av föräldrapenning ska få avse en tid om högst 90 dagar för varje barn. Om föräldrarna har gemensam vårdnad om ett barn ska vardera föräldern ha rätt att överlåta högst 45 dagar.

Överlåtelse av rätten till föräldrapenning ska inte få avse sådan tid som är reserverad för vardera föräldrarnas uttag av föräldrapenning.

Vid tillämpning av bestämmelserna om föräldrapenning ska den som har fått rätten till föräldrapenning genom en överlåtelse likställas med en förälder när det gäller den överlåtna förmånen.

Den som har fått rätten till föräldrapenning genom en överlåtelse ska inte i sin tur få avstå eller överlåta rätten till förmånen till någon annan försäkrad.

Den som har avstått eller överlåtit rätten till föräldrapenning ska få återta avståndet eller överlåtelsen för dagar som inte har utnyttjats.

**Utredningens förslag** överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår att antalet dagar som ska vara möjliga att överlåta ska variera med barnets ålder. Utredningens förslag innebär att färre dagar (88 dagar) per barn ska kunna överlåtas. Utredningen lämnar inte något förslag om anmälan om överlåtelse av föräldrapenning. Utredningens förslag har en annan lagteknisk utformning.

**Remissinstanserna:** Samtliga remissinstanser som uttalar sig om förslaget till utökning av överlåtelseätten är positiva till förslaget, däribland *Folkhälsomyndigheten, Jämställdhetsmyndigheten, Inspektionen för socialförsäringen (ISF), Svenskt Näringsliv, Företagarna, Centrala studiestödsnämnden (CSN), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges Kvinnolobby* och *Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter (RFSL)*.

*Arbetsgivarverket* anser att det kan uppstå gränsdragningsproblematik mellan vad som kan anses vara förvärvsarbete och vård av barn men godtar förslaget.

*Landsorganisationen i Sverige (LO)* lämnar en liknande synpunkt om att överlåtelsemöjligheten skulle kunna användas för att betala företag eller privatpersoner för att vårda barn. Arbetsgivarverket, Jämställdhetsmyndigheten och *Psykologiska institutionen vid Göteborgs universitet* lyfter farhågan att män i högre utsträckning än kvinnor kommer att överlåta föräldrapenning och att det kan motverka en mer jämställd fördelning av föräldradedigheten.

Några instanser anser att alternativa modeller kan övervägas. *Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU)* och RFSL vill att alla som har föräldraansvar för barnet ska kunna dela på föräldradedigheten och att en utökning av antalet personer som ses som föräldrar ska göras i föräldrabalken. Även LO ser en ändring av föräldrabalkens bestämmelser om vårdnadshavare som en alternativ lösning.

Psykologiska institutionen vid Göteborgs universitet förespråkar att enbart ensamstående föräldrar ska kunna få överlåta föräldrapenning till en annan försäkrad. Arbetsgivarverket förespråkar att en mer begränsad krets av vårdnadshavare, särskilt de med ensam vårdnad, på förhand ska få anmäla ett antal personer till vilka föräldrapenning ska kunna överlåtas. *Föreningen för frivilligt ensamstående föräldrar med*

*donation (Femmis)* ser det däremot som positivt att förslaget omfattar samtliga vårdnadshavare och att det är upp till vårdnadshavaren att avgöra vem föräldrapenningen ska överlätas till.

*Malmö stad* framhåller att om barnet är omhändertaget enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, bör socialtjänsten få möjlighet att ansvara för överlåtelsen, så att exempelvis en familjehemsförälder kan få föräldrapenning.

*Sveriges Ingenjörer* ser positivt på förslaget om att ett begränsat antal dagar ska kunna överlätas, något som även Arbetsgivarverket instämmer i. Även Sveriges Kvinnolobby och TCO tillstyrker förslaget om ett begränsat antal dagar. Femmis och *Sveriges Makalösa föräldrar* vill i stället se att fler dagar kan överlätas i syfte att underlätta livspusslet. Sveriges Kvinnolobby tillstyrker förslaget om en jämn fördelning av det totala antalet dagar som är möjliga att överlåta när barnet har två vårdnadshavare och även att reserverade dagar inte ska gå att överlåta.

SACO är positiv till förslaget om att dagar som överlåts men inte använts ska kunna återtas och att personen som fått föräldrapenning genom en överlåtelse inte i sin tur ska kunna avstå eller överlåta föräldrapenning. Övriga instanser kommenterar inte det förslaget.

## **Skälen för regeringens förslag**

### **Det finns ett behov av att kunna överlåta föräldrapenning**

Sverige har en generös föräldraförsäkring som tillsammans med en väl utbyggd barnomsorg ger goda förutsättningar för föräldrar att förvärvsarbeta. Familjer ser dock olika ut och har olika behov när det gäller föräldraledighet. Det finns i dag möjligheter för fler än barnets föräldrar att använda föräldrapenning. Det finns dock begränsningar i flexibiliteten och i föräldrarnas valfrihet när det gäller möjligheten att involvera fler vuxna i barnets liv. Föräldrapenning kan lämnas till den som är förälder till barnet. Enligt 11 kap. 4 § socialförsäkringsbalken, förkortad SFB, likställs vissa personer med en förälder vid tillämpning av bestämmelserna om föräldrapenningsförmåner (föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning). Det rör sig om förälders make som stadigvarande sammanbor med föräldern, förälders sambo, särskilt förordnad vårdnadshavare som har vård om barnet och blivande adoptivförälder. Det är barnets vårdnadshavare som har rätt till föräldrapenning och kan välja att avstå dagar till den andra föräldern eller till en person som likställs med förälder. Det är däremot inte möjligt att överlåta den rätten till andra anhöriga, t.ex. mor- eller farförälder, en syster, en annan nära anhörig eller vän. Enligt regeringen finns det skäl att ge föräldrar fler verktyg och ökade möjligheter att använda föräldrapenningen flexibelt. En möjlighet för en vårdnadshavare att kunna överlåta dagar med föräldrapenning till en annan person än en förälder eller därmed likställd har flera fördelar. De familjekonstellationer som i dag har begränsade möjligheter att använda föräldrapenning ges därigenom ökade möjligheter att dela vården av barnet med flera vuxna. Som flera remissinstanser framhåller, däribland *Jämställdhetsmyndigheten*, *Folkhälsomyndigheten*, *ISF*, *TCO*, *SACO*, *Svenskt Näringsliv*, *RFSL* och *RFSU*, kan en sådan anpassning öka föräldrars möjligheter att kombinera familjeliv och arbetsliv och även gynna barnets kontakt med de personer som står det nära.

Regeringen anser därför att vårdnadshavare bör ges möjlighet att få överlåta en del av sin rätt till föräldrapenning till en person som inte är barnets förälder eller likställd med en förälder. En sådan möjlighet stärker valfriheten och kan öka förutsättningarna att kombinera familjeliv och högt arbetskraftsdeltagande.

### Vem ska ha möjlighet att överlåta föräldrapenning?

Frågan är därefter om denna möjlighet ska gälla för samtliga vårdnadshavare eller en mer begränsad krets. Arbetsgivarverket föreslår att möjligheten till överlåtelse ska begränsas till dels de med ensam vårdnad som är en lätt definierad krets, dels familjekonstellationer där fler än en person identifierar sig som förälder. *Psykologiska institutionen vid Göteborgs universitet* anser att möjligheten bör begränsas till ensamstående föräldrar. RFSL, *Femmis*, *Sveriges Makalösa föräldrar* och *Föreningen Sveriges socialchefer (FSS)* betonar särskilt fördelarna för barn som har en förälder som är ensam i vården av barnet. FSS tillägger att det är en trygghet för barn att ha nära relationer till flera vuxna och en fördel om sådana relationer grundläggs tidigt i barnets liv. *Femmis* å sin sida välkomnar att det är en generell lösning, som inte enbart gäller ensamstående eller personer i särskilt utpekade situationer. Flera remissinstanser, som *LO* och *Arbetsgivarverket*, framhåller fördelarna med att förslaget även skulle vara till hjälp i familjekonstellationer där fler har ett föräldraansvar.

Regeringen konstaterar att en utökad möjlighet för en vårdnadshavare att lämna en del av sina egna dagar med föräldrapenning till en annan person än en förälder eller likställd förälder skulle ge ensamstående föräldrar en förbättrad möjlighet att få hjälp och avlastning av en närstående i vården av barnet. För den som är ensam i vården av barnet, där någon annan förälder eller därmed likställd inte finns med i bilden, blir det lättare att dela omsorgen om barnet, låta någon annan få insyn i dagliga rutiner och kunna återgå till exempelvis studier eller arbete. Det kan konstateras att andelen kvinnor med ensam vårdnad om ett barn är avsevärt högre än motsvarande andel för män. Dessutom är fler kvinnor ensamstående än vad som är fallet för män, och det är även en högre andel av barnen som bor på heltid hos en kvinna än hos en man. Kvinnor har därmed ofta ett större ansvar för barn och de kan dessutom sakna någon att avstå föräldrapenningdagar till enligt nuvarande regelverk. Regeringen bedömer därför att en överlåtelsemöjlighet i många fall kan anses vara särskilt värdefull för kvinnor. En överlåtelsemöjlighet skulle enligt regeringen även vara till nytta i familjer där en av föräldrarna är förhindrad att vårda barnet med föräldrapenning på grund av sjukdom eller där en av föräldrarna inte är försäkrad i Sverige och därmed inte har rätt till föräldrapenning. Det kan exempelvis handla om att föräldrarna bor i olika länder och att den förälder som är bosatt i Sverige kan få hjälp att vårda barnet av en släkting eller en annan person som är bosatt eller arbetar i Sverige och som står barnet nära.

I familjer där fler än två vuxna personer utövar en föräldraroll skulle existerande hinder i hur föräldrapenning och föräldraledighet kan fördelas minska med en utökad möjlighet att överlåta föräldrapenning. För den som inte är förälder eller vårdnadshavare till barnet krävs i dag exempelvis sammanboende med en förälder. En utökad möjlighet att lämna dagar till en annan person än en förälder eller likställd förälder skulle enligt regeringens bedömning vara värdefullt även för andra familjer. Det skulle kunna underlätta vardagen för många barnfamiljer om till exempel en far- eller morförälder eller en annan närstående ges möjlighet att vårda barnet i förälderns ställe, exempelvis om föräldern behöver fullfölja studier, något som CSN instämmer i. Det kan också handla om situationer där en förälder vill gå tillbaka till förvärvsarbete tidigare än vad som annars hade varit möjligt.

Även för egenföretagare är ökad flexibilitet av stor vikt, vilket Företagarna framhåller särskilt. Nyttjandet av föräldrapenning är lägre för egenföretagare än för anställda, särskilt hos män. Företagare kan ha svårt att ha verksamheten vilande under föräldraledigheten och därför välja att inte nyttja föräldrapenning eller enbart använda en begränsad del. När en eller båda föräldrarna är i behov av hjälp med vården av barnet för att de önskar eller har behov av att upprätthålla t.ex. företagskontakter och egen verksamhet under kortare avbrott i föräldraledigheten kan de ha stor hjälp av den ökade flexibilitet som förslaget innebär.

Sammanfattningsvis bedömer regeringen att det saknas skäl att begränsa kretsen av vårdnadshavare som ska ha möjlighet att överlåta föräldrapenning till en person som inte är barnets förälder eller likställd med en förälder. RFSU föreslår som ett alternativ till förslaget att en möjlighet till dispens för överlåtelse till någon annan än en förälder eller likställd förälder införs i vissa situationer. Att utforma regler för dispens skulle dock enligt regeringens uppfattning innebära svåra gränsdragningsproblem och kan också medföra en administrativt betungande hantering. Ett dispensförfarande bör därför undvikas.

LO framför farhågan att förslaget gör det möjligt för föräldrar att via försäkringen betala företag eller privatpersoner för att ta hand om deras små barn. Arbetsgivarverket framför liknande farhågor om att andra vårdar barn för pengar, samt att det finns risk för gränsdragningsproblem mellan vad som kan anses som förvärvsarbete eller inte i sammanhanget. Regeringen vill i detta sammanhang framhålla att det i den tillfälliga föräldrapenningen redan finns flera möjligheter för föräldrar att låta någon annan än en förälder vårda barnet, utan att syftet med försäkringen urholkas. Föräldrarna är fortfarande de som i hög utsträckning själva använder försäkringen och vårdar barnet. Någon risk för att marknadselement introduceras i försäkringen har inte realiserats. Att införa en liknande regel inom föräldrapenningen som inom den tillfälliga föräldrapenningen skulle i sammanhanget inte utgöra någon större principiell skillnad. Risken för att en överlåtelsemöjlighet skulle möjliggöra att föräldrapenning används som betalningsmedel för utförda tjänster, t.ex. till en professionell barnvårdare, bedöms också som liten. Ett av de grundläggande kraven för rätt till föräldrapenning enligt 12 kap. 2 § SFB är att föräldern avstår från förvärvsarbete eller inte förvärvsarbetar. En egenföretagare eller någon som är anställd av ett företag kan därför inte ta emot föräldrapenning för sådant omsorgsarbete med mindre än att den personen avstår arbete i företaget under den tid han eller hon vårdar barnet. När någon tar emot hel föräldrapenning på sjukpenningnivå så krävs det att föräldern inte förvärvsarbetar alls den aktuella dagen (12 kap. 9 § SFB). Det skulle möjligtvis kunna uppstå gränsdragningsproblem om vad som kan anses som förvärvsarbete, om någon systematiskt får föräldrapenning överlåten på sig under flera perioder i rad från flera olika föräldrar, men incitamenten att använda föräldrapenning på det sättet torde vara låga eftersom det på grund av ersättningsnivåerna inom föräldrapenningen skulle innebära en inkomstförlust i förhållande till annat, avstått arbete, eller, för den som saknar en sjukpenninggrundande inkomst, en förhållandevis låg inkomst av föräldrapenning.

Enligt 12 kap. 9 § SFB lämnas hel föräldrapenning för dag när föräldern inte förvärvsarbetar. Det innebär att det inte kan utbetalas mer än hel föräldrapenning per dag, oavsett om föräldern vårdar fler än ett barn den aktuella tiden. Till detta kommer att vårdnadshavarna och den som får föräldrapenning överlåten på sig skulle behöva ansöka hos Försäkringskassan för att få ersättning. Handläggningstid och fasta utbetalningsdagar torde också göra att incitamenten är låga att använda föräldrapenning enbart som ett betalningsmedel. Ytterligare ett sätt att minska risken för missbruk eller att en överlåtelsemöjlighet används på ett sätt som inte är avsett är att begränsa antalet dagar som kan överlåtas till en annan person.

Regeringen anser inte att förslaget om överlåtelse av föräldrapenning innebär att föräldraförsäkringen som sådan förlorar sin karaktär av en försäkring för föräldrar som avstår förvärvsarbete för att vårda barn. Det bör betonas att om någon tar emot föräldrapenning i strid med regelverket, t.ex. trots att han eller hon arbetar, eller inte vårdar barnet i den utsträckning som det krävs, är det fusk, oavsett vem som tar emot föräldrapenningen. Försäkringskassan arbetar systematiskt med kontroller av utbetalningar och har även slumpmässiga kontroller, exempelvis gällande förvärvsarbete och barns närvaro i förskola och skola före utbetalning. Regeringen avser att



följa utvecklingen och se hur den föreslagna regeln om överlåtelse används (se vidare avsnitt 3.10.5). Arbetsgivarverket framför att en utvidgad rätt att avstå föräldrapenning kan motverka en mer jämställd fördelning av föräldradighet om den leder till att de föräldrar (oftast papporna) som inte tar ut föräldrapenning kommer att avstå föräldrapenning i högre utsträckning än vad som annars hade skett. Utifrån hur föräldrapenningen för närvarande fördelas mellan män och kvinnor kan det inte uteslutas att en del av de dagar som blir möjliga att överlåta kommer att tas ut av en annan kvinna, t.ex. en mormor, syster eller farmor snarare än en morfar, bror eller farfar. Det kan dock konstateras att de dagar som i dag inte tas ut av män, i hög utsträckning i stället tas ut av den andra föräldern, oftast en kvinna. Att fler får möjlighet att använda föräldrapenning som annars ändå skulle ha avstått kan inte mer än marginellt påverka den totala fördelningen av föräldrapenning. En överlåtelsemöjlighet skulle också kunna främja en mer jämn fördelning av föräldrapenningen, om de dagar som annars skulle ha tagits ut av en kvinna med ensam vårdnad om ett barn i stället tas ut av en närstående man. Vilket uttagsmönster som blir det dominerande är svårt att förutse. Behovet av en överlåtelsemöjlighet borde främst vara koncentrerat till vissa familjekonstellationer och vissa särskilda situationer. Att ge dessa familjer mer lika möjligheter att välja hur de vill fördela föräldrapenningen är prioriterat. Fördelarna med att införa en överlåtelsemöjlighet bedöms därför som betydligt större än de eventuella negativa effekter en sådan möjlighet skulle kunna ha på fördelningen av föräldrapenningdagarna mellan män och kvinnor på ett aggregerat plan.

Sammanfattningsvis anser regeringen att det bör införas en möjlighet att överlåta föräldrapenning till någon som inte är förälder eller därmed likställd och att den möjligheten bör omfatta alla vårdnadshavare, inte enbart ensamstående eller någon annan utpekad grupp. Föräldrar ges genom en sådan möjlighet fler verktyg för att kombinera föräldraskap och arbetsliv. I bedömningen har även vägts in att en överlåtelsemöjlighet kan ha positiva konsekvenser för de barn som omfattas. Det kan vara en trygghet för barn att ha nära relationer till flera vuxna. Det är också en fördel om sådana relationer kan grundläggas tidigt i ett barns liv. Föreningen Sveriges socialchefer påpekar att för barn i familjer där flera vuxna utövar en föräldraroll, skulle förslaget underlätta möjligheterna till anknytning och till att bygga upp och behålla nära och långvariga relationer samt att få en vardaglig kontakt och insyn i förskole- och skolverksamhet.

Samtidigt som en utökad möjlighet att lämna dagar med föräldrapenning till en annan person bedöms vara värdefull är det i någon mån osäkert i vilken omfattning en sådan möjlighet kommer att användas. Antalet fall där föräldrapenning för ett barn lämnats till fler än två mottagare är enligt den statistik som Försäkringskassan tagit fram begränsade. Även om en utökad överlåtelsemöjlighet skulle användas i en begränsad omfattning bedöms den vara mycket värdefull för vissa grupper. Det finns också ett behov av att ge familjer i olika konstellationer och situationer mer lika möjligheter att ta del av vården av barnet.

Regeringen föreslår att en förälder genom en skriftlig anmälan till Försäkringskassan ges möjlighet att överlåta sin rätt till föräldrapenning. Samma förfarande ska gälla som när en förälder avstår föräldrapenning till förmån för en annan förälder. Vid anmälan av överlåtelse ska föräldern därför på samma sätt som vid avstående ange vilken eller vilka ersättningsnivåer som överlåtelsen avser (jfr prop. 2013/14:4 s. 75). Ett sådant krav är motiverat, eftersom Försäkringskassan behöver veta hur antalet dagar med föräldrapenning påverkas för den överlåtande föräldern, dels för dagar på sjukpenning- eller grundnivån, dels för dagar på lägstanivån. Om dagar på sjukpenningnivån överläts är det sedan mottagarens sjukpenninggrundande inkomst som ligger till grund för beräkning av föräldrapenningen.

### Begreppet vårdnadshavare ändras inte

LO, som tillstyrker förslaget, framför att det kan finnas alternativa modeller att överväga. LO lyfter exempelvis att fler än två personer skulle kunna registreras som vårdnadshavare till ett barn och att föräldrapenningen fördelas jämnt mellan dessa, något som även RFSU och Jämställdhetsmyndigheten ser som en lösning för att inkludera fler familjekonstellationer i möjligheten att dela föräldrapenning.

I föräldrabalken fastslås att ett barn står under vårdnad av båda föräldrarna eller en av dem, om inte domstolen har anförtrott vårdnaden åt en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare eller åt en tillfällig vårdnadshavare (6 kap. 2 § första stycket). Den som har vårdnaden om ett barn har bl.a. ett ansvar för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov av omvårdnad, trygghet och en god fostran blir tillgodosedda. Vårdnadshavaren har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. Frågan om ifall fler än två personer bör kunna vara vårdnadshavare för ett barn omfattas inte av detta lagstiftningsarbete. Med en utökad möjlighet till överlåtelse av föräldrapenning möjliggörs att fler än två personer kan involveras i omvårdnaden av barnet.

### Föräldrapenning ska kunna överlåtas till en annan försäkrad

I likhet med vad som gäller inom den tillfälliga föräldrapenningen bör det vara vårdnadshavaren själv som avgör vem som föräldrapenningen ska överlåtas till. I detta instämmer särskilt Femmis. Det får anses som självklart att vårdnadshavaren kommer att välja en person som i någon mening är närstående, dvs. en person som barnet och föräldern har förtroende för och som är lämpad för uppgiften.

RFSL anser att de som inte är vårdnadshavare till ett barn i stället ska ges möjlighet att anmäla sig till Försäkringskassan för att få likställas med en förälder, och att vårdnadshavaren ska bekräfta detta. Därefter bör alla som likställs med en förälder ges samma möjlighet att ta del av föräldraförsäkringen som vårdnadshavarna. Även Arbetsgivarverket framför att kretsen som dagar kan avstås till skulle kunna begränsas genom ett anmälningsförfarande. Ett anmälningsförfarande skulle dock förutsätta att det på förhand är givet vem som ska vårda barnet och därmed göra det svårare för en vårdnadshavare att överlåta dagar och minska flexibiliteten i regelverket. Det är inte heller säkert att överlåtelserna skulle minska med ett anmälningsförfarande som begränsar antalet personer till vilka överlåtelse kan ske, eftersom det troligen blir ett fåtal personer som vårdnadshavarna har i åtanke för en överlåtelse. Krav på registrering i förväg skulle också kunna utgöra en begränsning eftersom familjesituationer kan komma att ändras över tid. Att en förälder skulle vara tvungen att anmäla i förväg kan också medföra onödig administration i de fall föräldern sedan aldrig behöver nyttja möjligheten. Regeringen ser mot denna bakgrund att det inte finns anledning att uppställa några krav på registrering i förväg, på släktskap, sammanboende, anmält föräldraansvar eller annan mer eller mindre formell anknytning mellan föräldern och den aktuella personen.

Den person som föräldrapenning kan överlåtas till ska vara försäkrad för föräldrapenning på grund av bosättning eller arbete. Vem som är försäkrad i Sverige på grund av bosättning eller arbete framgår av bestämmelserna i 4–6 kap. SFB. Överlåtelsemöjligheten är inte begränsad till bara en person, utan flera personer kan komma i fråga för överlåtelse för samma barn.

### Familjehemsföräldrar och föräldrapenning

Rätten till föräldrapenning tillkommer ett barns vårdnadshavare. En familjehemsförälder, som inte är vårdnadshavare, har inte någon självständig rätt till föräldrapenning för ett barn i familjehemmet. Det är enligt nuvarande regelverk inte heller

möjligt för vårdnadshavaren att avstå föräldrapenning till en familjehemsförälder om han eller hon inte samtidigt är förälder eller en person som likställs med förälder.

Eftersom det vid en placering av ett barn för vård eller boende utanför det egna hemmet i första hand ska övervägas om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående kan detta någon gång vara fallet. I andra fall ger förslaget om rätt till överlåtelse vårdnadshavaren möjlighet att överlåta föräldrapenning till en familjehemsförälder.

Malmö stad resonerar kring vårdnadshavarens bestämmanderätt om föräldrapenning, exempelvis vid placering av barn mot förälders vilja enligt LVU. Malmö stad anser att en bestämmelse bör införas som möjliggör att socialtjänsten ansvarar för överlåtelse om vårdnadshavaren inte vill överlåta föräldrapenning på familjehemsföräldern. Motivet till en sådan bestämmelse anges vara att kostnader för vård av barn kan falla på socialtjänstens ansvar.

Förslaget om möjlighet till överlåtelse är avsett att öka flexibilitet och valfrihet. Om vårdnadshavaren vill överlåta föräldrapenning till en familjehemsförälder ska det därmed vara möjligt. Det bör dock inte vara obligatoriskt. Regeringen anser att det även fortsatt bör vara barnets vårdnadshavare som har rätten till föräldrapenning. En bestämmelse med innebörden att socialtjänsten i vissa fall ska kunna överlåta rätten till föräldrapenning, i stället för vårdnadshavaren, bör således inte införas. En familjehemsförälder bör inte heller likställas med en förälder när det gäller föräldrapenning.

#### Högst 90 dagar för varje barn bör få överlätas

I betänkandet Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn (SOU 2017:101) föreslås en ny modell för hur föräldrapenning ska tilldelas föräldrarna och även nya åldersgränser. Utredningen föreslår utifrån den nya modellen att högst 60 dagar för varje barn ska kunna överlätas fram till det att barnet fyller tre år. Efter denna tid och fram till dess att barnet har fyllt tio år föreslår utredningen att det ska vara möjligt att överlåta högst fyra dagar per år fram till barnets tioårsdag. Innebörden av en överlåtelse är att en person som inte har någon egen rätt till föräldrapenning för ett barn ges rätt till dagar i stället för föräldern. Någon rätt till ytterligare dagar med föräldrapenning när en annan försäkrad vårdar barnet är det alltså inte fråga om. Den överlättna föräldrapenningen räknas av från vårdnadshavarens dagar med föräldrapenning.

Begreppet ”avstå” används i 12 kap. 17 § SFB och reglerar att en förälder kan avstå rätten att få föräldrapenning till förmån för den andra föräldern. Begreppet ”överlåta” används i 13 kap. 8 § SFB och anger att en förälder i vissa fall får överlåta rätten till tillfällig föräldrapenning till en annan försäkrad. Eftersom det i detta fall är fråga om att en förälder lämnar dagar till en person som inte har någon egen rätt till föräldrapenning bedöms begreppet ”överlåta” bäst beskriva handlingen.

TCO tillstyrker utredningens förslag om dagantal som kan överlätas. Sveriges Kvinnolobby tillstyrker att 60 dagar kan överlätas. RFSL vill se minst 90 dagar, Femmis anser att överlåtelse bör vara möjlig för fem månader och Sveriges Makalösa föräldrar anser att alla utom de reserverade dagarna ska kunna överlätas.

Utredningens förslag om en ny modell för föräldrapenning har inte genomförts och omfattas inte heller av detta lagstiftningsärende. Förslaget om överlåtelse av föräldrapenning behöver därför anpassas till gällande regelverk för föräldrapenning i fråga om åldersgränser och dagantal. För barn födda 2014 eller senare gäller att huvuddelen av föräldrapenningen ska användas före barnets fyraårsdag. Efter den tidpunkten får maximalt 96 av de totalt 480 dagarna användas. Det innebär att från

den tidpunkten är möjligheten till ersättning för föräldraledighet begränsad. Föräldrapenningen för barn födda 2014 eller senare får användas fram till dess att barnet har fyllt tolv år eller har avslutat det femte skolåret i grundskolan om detta infaller senare. I likhet med utredningen anser regeringen att antalet dagar som kan överlåtas bör bestämmas med hänsyn till att föräldrarna kan ha skiftande behov av att lämna dagar till en annan person. Det är viktigt att försäkringen kan ta hänsyn till de olika förutsättningar som föräldrar möter i yrkeslivet, varierande behov beroende på familjesituation och barns behov liksom de förändringar i behov och önskemål som kan ske över tid. Särskilt utmanande att kombinera arbetsliv och familjeliv kan det vara för ensamstående föräldrar. För att de ska få en reell möjlighet till stöd och avlastning bör därför antalet dagar inte vara för snålt tilltagna. Det är samtidigt rimligt att utgå från att vårdnadshavarna i de allra flesta fall vill använda den största delen av dagarna själva, eller att dagar som inte tas ut av föräldern själv i stor utsträckning kommer att avstås till den andra föräldern eller till en person som likställs med en förälder.

Regeringen anser att högst 90 föräldrapenningdagar för varje barn bör kunna överlåtas på någon annan försäkrad. Detta får anses tillfredsställa de flesta behov av överlåtelse till någon annan än förälder eller därmed likställd. En begränsning i överlåtelsemöjligheten kan även medföra en minskad risk att möjligheten används på ett sätt som inte är avsett eller får oönskade effekter på jämställdheten mellan män och kvinnor. Att det är positivt att begränsa antalet dagar som ska kunna överlåtas instämmer exempelvis Arbetsgivarverket och Sveriges Ingenjörer i.

I likhet med utredningen anser regeringen att möjligheten att överlåta föräldrapenning inte ska avse sådana dagar som är reserverade för vardera föräldrarnas uttag av föräldrapenning. Detta motsvarar vad som gäller i fråga om avstående av föräldrapenning till annan förälder eller därmed likställd. Ingen remissinstans har haft någon invändning i denna del.

Regeringen ser inte någon anledning att reglera överlåtelsemöjligheten utifrån barnets ålder, även om det finns något begränsade möjligheter att använda föräldrapenning efter barnets fyraårsdag. Utan åldersgräns skapas större flexibilitet för föräldrarna och regelverket blir mer överskådligt.

En förälder som har ensam vårdnad om ett barn har rätt att själv överlåta alla dagarna. Om föräldrarna har gemensam vårdnad om ett barn föreslås vardera föräldern ha rätt att överlåta hälften av dagarna. På så sätt begränsas även farhågan som vissa remissinstanser uttrycker, att män i högre utsträckning än kvinnor kommer att nyttja överlåtelsemöjligheten. Sveriges Kvinnolobby tillstyrker förslaget.

Det finns inget som hindrar att en förälder som har avstått föräldrapenningdagar till den andra föräldern vid ett senare tillfälle tar tillbaka dagar som inte har nyttjats (HFD 2014 ref. 16). Enligt regeringen bör detta gälla även för sådana dagar som överlåtits till en annan försäkrad. En bestämmelse med denna innebörd föreslås därför. Även återtagande av föräldrapenning som har avståtts till förmån för en annan förälder omfattas av bestämmelsen.

**Den som har fått rätt till föräldrapenning genom en överlåtelse ska likställas med en förälder i fråga om den överlåtna förmånen**

Bestämmelserna om föräldrapenning i socialförsäkringsbalken bör i huvudsak gälla även för den person som vårdnadshavaren överlåter dagar till. Den försäkrade bör därför likställas med en förälder när det gäller den föräldrapenning som har överlåtits. Ett grundläggande krav är exempelvis att personen är försäkrad för föräldrapenning i Sverige. Det innebär även att ersättningens storlek beräknas utifrån förutsättningarna för den person till vilken rätten till föräldrapenning har överlåtits, exempelvis att

föräldrapenning på sjukpenningnivå kan utbetalas i enlighet med den personens sjukpenninggrundande inkomst och att om sådan saknas kan föräldrapenning betalas på grundnivå. Vidare innebär det bl.a. att personen måste uppfylla det s.k. 240-dagarsvillkoret i 12 kap. 35 § SFB för att föräldrapenning ska lämnas på sjukpenningnivå under de första 180 dagarna som nyttjas för barnet. Villkoret tillkom för att en blivande förälder inte skulle påbörja ett förvärvsarbete under graviditeten enbart i syfte att få en högre föräldrapenning (prop. 1984/85:78 s. 59). Även om risken för sådan planering torde vara försumbar i de fall föräldrapenning överläts till en annan försäkrad bör särlösningar som komplicerar tillämpning och handläggning, såväl som förståelse för regelverket undvikas. Av förenklingsskäl bör därför villkoret även gälla vid överlåtelse av föräldrapenning. Även det förhållandet att en vårdnadshavare som inte själv uppfyller 240-dagarsvillkoret annars skulle kunna avstå dagar i början av ledigheten för att delvis kringgå denna bestämmelse, utan att den som använder föräldrapenningen ställs inför samma krav, talar för att villkoret bör gälla.

Personen som får dagar genom överlåtelse måste även uppfylla villkoret i 12 kap. 3 § SFB om att till huvudsaklig del faktiskt vårda barnet på det sätt som krävs med hänsyn till barnets ålder.

I ett avseende bör det dock göras undantag från bestämmelserna om föräldrapenning för den person som vårdnadshavaren överlåter dagar till. Den person som har fått rätt till föräldrapenning överlåten till sig bör inte i sin tur få avstå eller överlåta dagarna till en annan förälder eller en annan försäkrad. Detta motsvarar vad som gäller vid överlåtelse av tillfällig föräldrapenning enligt 11 kap. 6 § andra stycket SFB.

### 3.10.4 En arbetstagare som har fått rätt till föräldrapenning genom en överlåtelse ska ha rätt till föräldraledighet

**Regeringens förslag:** En arbetstagare som har fått rätt till föräldrapenning genom en överlåtelse ska ha rätt till ledighet från sin anställning under den tid då han eller hon får sådan förmån.

**Utredningens förslag** överensstämmer med regeringens. Utredningen lämnar dock inte något förslag till komplettering av den upplysningsbestämmelse som anger vilka former av föräldraledighet som finns.

**Remissinstanserna:** Ett fåtal instanser kommenterar förslaget. *TCO* och *DIK* tillstyrker rätten till ledighet i den aktuella situationen. *Svenskt Näringsliv* är positivt, men lämnar synpunkter om rätten att dela upp ledigheten i tre perioder per kalenderår, om samrådsskyldighet och om anmälningsskyldigheten. *SACO*, *DIK* och *Sveriges Ingenjörer* vill se förtydliganden av tillämpningen av missgynnandeförbudet i föräldraledighetslagen (1995:584), förkortad FLL, för de som får föräldrapenning genom en överlåtelse.

**Skälen för regeringens förslag:** Den som får rätt till föräldrapenning enligt förslaget om möjlighet till överlåtelse av föräldrapenning bör också ges rätt att vara ledig från sitt arbete under den tid som han eller hon får sådan ersättning. Rätten till ledighet bör gälla dels under hel ledighet med föräldrapenning som överläts, dels när arbetstagaren får överlåten föräldrapenning för del av dag. Eftersom en annan krets än föräldrar omfattas av förslaget bör det av tydlighetsskäl även göras en komplettering av den upplysningsbestämmelse som anger vilka former av föräldraledighet som finns. Regeringen föreslår inte någon ytterligare ändring av föräldraledighetslagen till följd av förslaget om överlåtelsemöjlighet. Det innebär bl.a. att bestämmelserna i 10 § om antalet ledighetsperioder och i 13 § om att arbetstagaren ska anmäla föräldraledighet i viss tid före ledigheten kommer att gälla.

*Svenskt Näringsliv* framför att den utvidgade rätten till överlåtelse kan påverka arbetsgivarnas planeringsförutsättningar negativt. Svenskt Näringsliv föreslår därför att möjligheten att dela upp ledigheten på tre perioder per kalenderår bör begränsas, att det bör råda en förstärkt samrådsskyldighet om ledighetens förläggning och att kravet på anmälan av föräldraledigheten inte ska få understiga två månader.

Förslaget att överlåta föräldrapenningdagar till en annan försäkrad innebär inte att rätten till föräldrapenning totalt sett ökar, sett till frånvaron på hela arbetsmarknaden. I någon mån kan dock planeringsförutsättningarna komma att påverkas eftersom kretsen arbetstagare som kan komma i fråga för rätt till ledighet utökas. Kostnaderna för viss ökad administration och försvårad planering bedöms dock vara marginella. Skälen till detta är att utnyttjandet av överlåtelsemöjligheten kan förväntas bli begränsat och att ledigheten för arbetstagaren som fått föräldrapenning överlåten på sig i de flesta fall kommer att ersätta sådan ledighet från en anställd förälder. Det ska också framhållas att den överlåtelsemöjlighet som redan i dag finns inom den tillfälliga föräldrapenningen, såvitt framkommit, inte medfört några särskilda problem för företag och arbetsgivare. För den rätt till ledighet som följer av den föreslagna överlåtelsemöjligheten inom föräldrapenningen är dessutom arbetstagarens varseltid för ledighet avsevärt längre än för den rätt till ledighet som följer av uttag av tillfällig föräldrapenning.

Givet att förslaget om en utvidgad rätt till överlåtelse är begränsat i tid, att det har sin grund i föräldrarnas behov av flexibilitet och att särregleringar skulle komplicera regelverket ytterligare anser regeringen att de väl etablerade bestämmelserna om antalet ledighetsperioder per kalenderår (10 § FLL) och för anmälan (13 § FLL) bör kvarstå även när det gäller ledighet med överlåten föräldrapenning. Regeringen ser inte heller några skäl till en förstärkt samrådsskyldighet för förläggning av ledigheten i förhållande till vad som gäller enligt 14 § FLL. Ett annorlunda förfarande skulle dessutom i realiteten minska flexibiliteten och möjligheten för föräldern att få hjälp med vården av barnet.

*SACO* och några av dess förbund (*DIK* och *Sveriges Ingenjörer*) framför att de önskar förtydliganden av tillämpningen av bestämmelserna om missgynnande behandling i föräldraledighetslagen i relation till förslaget. Av 16 § FLL följer att en arbetsgivare inte får missgynna en arbetssökande eller arbetstagare av skäl som har samband med föräldraledighet vid anställning, tillämpning av löne- och andra anställningsvillkor, uppsägning och avskedande m.m. Det följer således av föräldraledighetslagen att en arbetsgivare inte får missgynna en arbetstagare för att han eller hon har nyttjat eller vill nyttja sin rätt till föräldraledighet enligt samma lag. Det gäller även när rätten till ledighet grundar sig på att föräldrapenning har överlåtit.

### 3.10.5 Semesterlön samt uppföljning av förslagen

**Regeringens bedömning:** Ledighet med föräldrapenning enligt den nya bestämmelsen bör vara semesterlönegrundande.

Det bör göras en uppföljning av hur möjligheten att överlåta föräldrapenning används.

**Utredningens bedömning** överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Utredningens bedömning om uppföljning avser konsekvenserna av hela den nya modellen för föräldraförsäkringen som utredningen föreslår.

**Remissinstanserna:** Två instanser kommenterar bedömningen om semesterlön.

*Arbetsgivarverket* instämmer i bedömningen. *Svenskt Näringsliv* anser däremot att ledighet med överlåten föräldrapenning inte bör vara semesterlönegrundande. När det gäller uppföljning av förslagen instämmer ett stort antal instanser, bl.a. *Barnombudsmannen*,

ISF, Malmö stad, Länsstyrelsen i Jönköpings län, TCO och Juridiska institutionen vid Göteborgs universitet. Jämställhetsmyndigheten och Socialstyrelsen betonar vikten av att följa upp förslagen ur ett jämställdhetsperspektiv. Länsstyrelsen i Örebro län betonar barnperspektivets roll i en uppföljning.

**Skälen för regeringens bedömning:** Enligt 17 a § första stycket 3 semesterlagen (1977:480) är frånvaro från arbetet semesterlönegrundande när det gäller ledighet enligt föräldraledighetslagen i fråga om tid för vilken föräldrapenning lämnas med anledning av barns födelse eller adoption enligt 12 kap. SFB. Detta gäller under förutsättning att frånvaron för varje barn eller vid flerbarnsbörd sammanlagt inte överstiger 120 dagar eller för ensamstående förälder 180 dagar. Till skillnad från *Svenskt Näringsliv* anser regeringen att ledighet med ersättning i form av överlåtten föräldrapenning bör vara semesterlönegrundande. Eftersom detta redan följer av 17 a § semesterlagen behövs det inte någon lagändring.

Vid införande av nya regler för socialförsäkringsförmåner bör det ske en uppföljning av nyttjandet och konsekvenserna. Regeringen bedömer att det bör göras även när det gäller överlåtelse av föräldrapenning. En central del i uppföljningen är konsekvenser för jämställdheten, särskilt fördelningen av föräldrapenning mellan män och kvinnor, samt vilka effekter förslaget haft för barn. De effekter som förslaget kan ha på löner, arbetskraftsdeltagande, inkomst och pension bör också följas upp.

### 3.10.6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

**Regeringens förslag:** Lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2024. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för föräldrapenning som avser tid före ikraftträdandet.

**Regeringens bedömning:** Det behövs inte några övergångsbestämmelser till ändringarna i föräldraledighetslagen.

**Utredningens förslag och bedömning** överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår ett ikraftträdande den 1 januari 2019 och att äldre föreskrifter ska gälla för föräldrapenning för barn som har fötts före ikraftträdandet.

**Remissinstanserna:** RFSU, DIK och Sveriges Kvinnolobby tillstyrker förslaget. Försäkringskassan framför att ikraftträdandedatumet bör anpassas till myndighetens behov av tid för förberedelser. SKR vill att parterna på arbetsmarknaden ska ges tid att se över eventuella konsekvenser för gällande kollektivavtalsvillkor. Regelrådet har inga synpunkter på ikraftträdandedatum men vill se en beskrivning av om den valda tidpunkten ger några särskilda effekter för företag.

**Skälen för regeringens förslag och bedömning:** Bestämmelserna bör träda i kraft så snart som möjligt så att föräldrar ges möjlighet till ökad flexibilitet i nyttjandet av föräldrapenning och för att möjliggöra för fler att få del i vården av barnet med föräldrapenning och tillhörande rätt till föräldraledighet. Mot bakgrund av vad Försäkringskassan anger om behovet av tid för viss it-anpassning och för information samt att, som SKR framhåller, arbetsmarknadens parter och även företagare bör ges tid för förberedelse bör förslagen enligt regeringen träda i kraft den 1 juli 2024.

Ikraftträdandetidpunkten bedöms inte ha några särskilda effekter för företag. Föräldraledighet är en vanlig företeelse på arbetsmarknaden och rutinerna är för de flesta arbetsgivare väl etablerade.

Utredningens förslag innebär att de nya bestämmelserna endast ska gälla för barn som har fötts efter ikraftträdandet eller, vid adoption, när den som har adopterat barnet har

fått barnet i sin vård efter ikraftträdandet. Regeringen konstaterar att om möjligheten till överlåtelse även skulle gälla för barn som har fötts före ikraftträdandet kan fler barn ges tillgång till fler personer som tar ett föräldraansvar för barnet. Regeringen anser därför inte att rätten till överlåtelse av föräldrapenning bör knytas till tidpunkten för barnets födelse. Överlåtelse av föräldrapenning bör i stället vara möjlig även för ett barn som har fötts eller adopterats före ikraftträdandet, om uttaget av föräldrapenning avser tid efter ikraftträdandet. Äldre föreskrifter bör fortfarande gälla för föräldrapenning som avser tid före ikraftträdandet.

Föräldraledighet med överlåten föräldrapenning kommer endast att vara möjlig för tid efter ikraftträdandet. Några övergångsbestämmelser till ändringarna i föräldraledighetslagen behövs därför inte.

### 3.10.7 Konsekvenser

#### Konsekvenser för statens budget

Införandet av en möjlighet att överlåta föräldrapenning till någon annan försäkrad kan ha vissa ekonomiska konsekvenser för staten. Utgifterna för föräldrapenning var totalt ca 32,5 miljarder kronor under 2022, varav 65 procent utbetalades till kvinnor. Utgifterna skulle kunna öka om föräldrapenning på grund- eller sjukpenningnivå överläts till en person med en högre sjukpenninggrundande inkomst (SGI) än vad föräldern har. Huruvida det kommer att ske, och i så fall i vilken omfattning, är dock inte möjligt att beräkna. Kostnaderna skulle på motsvarande sätt kunna minska om dagar överläts till någon som har en lägre SGI än föräldern.

Kostnaderna skulle kunna öka om totalt sett fler dagar med föräldrapenning används per barn som en följd av förslagen. Även i det fallet är det inte möjligt att beräkna om och i så fall i vilken omfattning så skulle ske. En ytterligare komplikation är att det är svårt att förutse vid vilken ålder på barnet en sådan extra kostnad skulle kunna uppstå. Antalet avstående av föräldrapenning till någon som likställs med förälder är i dag mycket begränsat. Givet detta görs bedömningen att inte heller antalet överlåtelser kommer att bli särskilt högt. Sammantaget bedöms därför effekten på utgifterna för föräldrapenning och därmed tillhörande statlig ålderspension att vara marginella.

För att Försäkringskassan ska kunna ha en effektiv handlägningsprocess och en fortsatt hög automatiseringsgrad för utbetalning av föräldrapenning även för den föreslagna överlåtelsemöjligheten, så kommer vissa it-anpassningar att behöva genomföras. Försäkringskassan bedömer att införandekostnaderna blir ca 2 miljoner kronor och den löpande administrationen beräknas till ca 1 miljon kronor årligen.

Förslagen är av begränsad omfattning och förväntas inte innebära någon ökad måltillströmning för de allmänna förvaltningsdomstolarna.

#### Konsekvenser för jämställdhet och för barn

Utökade möjligheter att överlåta föräldrapenning väntas ha positiva effekter för enskilda föräldrar och kan till viss del även ha det för jämställdheten. Förslagen bedöms också ha positiva effekter för jämlikheten när fler familjekonstellationer och grupper än i dag ges möjlighet till ett delat och jämställt föräldraskap. Arbetsgivarverket framför att förslagen är positiva för familjer med fler än två personer som identifierar sig som föräldrar, då de får större möjligheter att förena förvärvsarbete med familjeliv.

Förslagen förväntas ha små effekter på den sammanlagda föräldraledighetens längd. Det kan dock konstateras att när föräldrar som i dag omfattas av möjligheten att använda föräldrapenning väljer att överlåta föräldrapenning så kan föräldrarnas uttag



av föräldrapenning och även föräldraledighet komma att minska. Det skulle kunna bidra till en förkortning av långa föräldraledigheter för framför allt kvinnor och kan därmed ha positiva effekter på jämställdheten på arbetsmarknaden. Effekterna bedöms vara små på samhällsnivå. Flera remissinstanser, däribland Jämställdhetsmyndigheten och Arbetsgivarverket, ser en risk med förslagen – att de kan leda till att pappor använder försäkringen i än lägre grad än vad de gör i dag för att i stället överlåta föräldrapenningdagar till andra kvinnor. Regeringen vill framhålla att rätten till föräldrapenning i dag är delad lika mellan vårdnadshavarna och att förekomsten av reserverade dagar ökar incitamenten till en mer jämställd fördelning av föräldrapenning. Det kan vidare konstateras att fler kvinnor än män har ensam vårdnad om ett barn eller har barnet boende hos sig på heltid eller i en hög utsträckning. En överlåtelsemöjlighet kan därför i många fall anses vara särskilt värdefull för kvinnor, som kan ges möjlighet att gå tillbaka till arbete, studier eller liknande tidigare än i dag. Regeringen delar dock uppfattningen från bl.a. Jämställdhetsmyndigheten om att förslagets effekter på jämställdheten bör följas upp.

Möjligheten att få överlåta en del av sin rätt till föräldrapenning till en närstående person som inte är barnets förälder eller likställd med en förälder bör som utgångspunkt vara positivt för barn eftersom det möjliggör en ökad tillgång till närstående vuxna. Föreningen Sveriges socialchefer instämmer i denna bedömning och framför att möjligheten kommer att ge positiva konsekvenser för de barn som omfattas och att det är en trygghet för barn att ha nära relationer till flera vuxna och en fördel om sådana relationer grundläggs tidigt i barnets liv.

Ytterligare en fördel med förslagen är att för barn i familjer där flera vuxna utövar en föräldraroll, dvs. utöver vårdnadshavaren eller vårdnadshavarna, underlättas möjligheterna till anknytning och till att bygga upp och behålla nära och långvariga relationer. Barn till föräldrar som är ensamstående kan med förslagen få ökad tillgång till fler närstående vuxna som är föräldralediga, såsom far- och morföräldrar eller andra till familjen närstående personer. Det är en trygghet för barn att ha nära relationer även till andra vuxna än sina föräldrar. Det torde vidare som regel komma barnet till godo att föräldern kan få ökad hjälp och avlastning. Förslagen ger ökade möjligheter till anknytning och goda relationer till alla de vuxna som utövar en föräldraroll. En tidig och nära kontakt med fler vuxna gynnar barnet och stärker relationen på både kort och lång sikt. Förslagen stärker därmed barnets rätt till omvårdnad. Förslagen bedöms sammantaget vara positiva för barns välmående och uppväxtvillkor.

### **Konsekvenser för företag**

Förslagen bedöms inte få några effekter av betydelse för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt. Alla arbetsgivare och företag kan potentiellt omfattas av förslagen. Enligt Statistiska centralbyråns (SCB) företagsdatabas uppgick antalet företag med anställda 2021 till ca 323 000, varav ca 313 000 företag med färre än 50 anställda vilka brukar klassas som små företag.

Förslagen innebär att fler anställda än de som i dag betecknas som föräldrar eller likställda med föräldrar kan komma att nyttja viss föräldraledighet. SCB:s kortperiodiska sysselsättningsstatistik visar att antal anställda i Sverige tredje kvartalet 2021 totalt uppgick till 4 908 000, varav 2 393 000 kvinnor och 2 515 000 män. Svenskt Näringsliv och Arbetsgivarverket framför att förslagen kan innebära utmaningar för arbetsgivarnas möjligheter att kunna förutse och planera för föräldraledighet. För små företag kan frånvaro av en nyckelperson på grund av föräldraledighet ha stor betydelse och effekten för små företag är därför större än för stora företag i vilka det ofta finns utarbetade rutiner för föräldraledig personal.

Sårbarheten kan därför vara lägre och eventuella extra kostnader för ersättare utgör en mindre del av omsättningen i stora företag. Regeringen bedömer att effekten för företagen kan antas bli liten och att existerande regelverk om antalet föräldraledighetsperioder, anmälningstid för föräldraledighet m.m. möjliggör att företagen och den som ska vara ledig för vård av barn ges goda förutsättningar för planering.

Att fler arbetstagare än föräldrar och därmed likställda ges möjlighet till föräldraledighet med överlåtelse föräldrapenning skulle kunna förorsaka visst extra administrativt arbete, men förslagen bedöms i huvudsak ha begränsad betydelse för företagens administrativa börda eftersom bedömningen är att ett begränsat antal hushåll kommer att använda möjligheten till överlåtelse. Företagarna instämmer i att det administrativa merarbetet förväntas bli marginellt, men framför att det saknas en beräkning eller uppskattning av påverkan på de administrativa kostnaderna. Mot bakgrund av att det i de flesta fall handlar om att någon annan avstår från arbete i stället för en förälder bedöms det tillkommande administrativa arbetet för föräldraledighet vara marginellt (sett till hela arbetsmarknaden) och därför bedöms de administrativa kostnaderna inte behöva beräknas.

För egenföretagare kan förslaget om ökade möjligheter att överlåta föräldrapenning till en annan försäkrad innebära förbättringar för kvinnor och mäns möjlighet att förena arbetsliv och familjeliv, genom att någon annan kan hjälpa till med vården av barnet, exempelvis när föräldern behöver upprätthålla företagets verksamhet. Företagarna betonar särskilt vikten av en sådan flexibilitet.

Regelrådet framför att det saknas en bedömning av om det finns skäl till speciella informationsinsatser till företag med anledning av förslagen. Regeringen anser inte att någon sådan särskild satsning är nödvändig. Försäkringskassan har upparbetade informationskanaler riktade till bl.a. arbetsgivare och egenföretagare och kommer där att informera om den föreslagna möjligheten till överlåtelse.

### **Övriga konsekvenser**

Förslagen bedöms, utöver vad som gäller för kommunen som arbetsgivare, inte ha några särskilda konsekvenser för kommuner och påverkar inte den kommunala självstyrelsen.

De kortsiktiga konsekvenserna av förslagen på det totala arbetsutbudet, andelen personer i arbete, skatter och tillväxt bedöms vara begränsade.

Den fria rörligheten för unionsmedborgare att förflytta sig mellan medlemsländerna innebär även en rätt att likabehandlas i fråga om olika typer av förmåner. LO anser att det krävs en tydligare analys av vad förslagen innebär i relation till bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen och om förslagen kan bidra till att ändra synen på förmånen så att den i stället för att tillhöra sakområdet moderskaps- och likvärda förmåner vid faderskap skulle klassificeras som familjeförmån enligt förordningen. Förordning 883/2004 ska tillämpas när en förälder eller ett barn befinner sig i en gränsöverskridande situation och klassificeringen har betydelse när det gäller rätten till föräldrapenning och hur samordning ska gå till. Vid tidpunkten för LO:s synpunkter tillhörde föräldrapenningen sakområdet moderskaps- respektive faderskapsförmån. Föräldrapenning tillhör dock sedan 2019 sakområdet familjeförmåner (jfr Högsta förvaltningsdomstolens avgörande HFD 2019 ref. 5). Frågan som LO lyfter är således inte längre aktuell.

Regeringen gör bedömningen att förslagen är förenliga med såväl EU-rätten som Sveriges internationella åtaganden i övrigt.

### 3.11 Förslag om att förlänga det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget

#### 3.11.1 Ärendet och dess beredning

Inom Socialdepartementet har promemorian Förlängning av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget med anledning av ökade levnadsomkostnader tagits fram (S2023/02496). I promemorian föreslås att det tidsbegränsade tilläggsbidrag inom bostadsbidraget som betalas ut under perioden juli t.o.m. december 2023 förlängs t.o.m. juni 2024. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 3, avsnitt 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 3, avsnitt 2*. Promemorian har remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3, avsnitt 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2023/02496).

#### 3.11.2 Bestämmelser om bostadsbidrag

Bostadsbidraget är en inkomstprövad socialförsäkringsförmån som har såväl bostadspolitiska som familjepolitiska syften. Bidraget lämnas dels till barnfamiljer, dels till ungdomar som fyllt 18 men inte 29 år och som inte har barn. Bestämmelser om bostadsbidrag finns i 95–98 kap. socialförsäkringsbalken, förkortad SFB.

Bostadsbidrag till barnfamiljer lämnas till hushåll med barn som är yngre än 18 år eller som får förlängt barnbidrag eller studiehjälp. Rätt till bostadsbidrag som barnfamilj gäller för den som har vårdnaden om barn och varaktigt bor tillsammans med barnet, på heltid eller växelvis ungefär halva tiden, och för den som med anledning av vårdnad eller umgänge tidvis har barn boende i sitt hem.

Barnfamiljer kan dels få ett bidrag till bostadskostnader, dels ett bidrag för att barn stadigvarande bor eller tidvis vistas i hushållet. Det senare lämnas som särskilt bidrag för hemmavarande barn, som särskilt bidrag för barn som bor växelvis och som bidrag för umgängesbarn.

Bostadsbidragets storlek bestäms av hushållets sammansättning, den bidragsgrundande bostadskostnaden, bostadens storlek och den bidragsgrundande inkomsten.

#### 3.11.3 Det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget förlängs

**Regeringens förslag:** Bostadsbidrag i form av tilläggsbidrag till barnfamiljer ska fortsätta att lämnas t.o.m. den 30 juni 2024.

**Promemorians förslag** överensstämmer med regeringens förslag.

**Remissinstanserna:** Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget, däribland *Boverket*, *Domstolsverket*, *Hysesgästföreningen*, *Kronofogdemyndigheten*, *Landsorganisationen i Sverige (LO)*, *Pensionsmyndigheten*, *Socialstyrelsen* och *Sveriges Makalösa Föräldrar*. *Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)* avstyrker konstruktionen av förslaget.

LO pekar på att behovet av ekonomisk förstärkning för barnfamiljer kommer att kvarstå även efter juni 2024 och anser vidare att det behövs en övergripande reformering av bostadsbidraget för att motsvara fördelningspolitiska syften och behov. Sveriges Makalösa Föräldrar anser att satsningen inte når de mest utsatta

barnfamiljerna, då de med försörjningsstöd inte får en förändrad ekonomisk situation med tilläggsbidraget. Sveriges Makalösa Föräldrar anser även att det finns barnfamiljer som har behov av bostadsbidrag men inte har rätt till det då inkomstgränserna är för låga. Även Hyresgästföreningen menar att inkomstgränserna i bostadsbidraget medför att allt färre hushåll har rätt till bostadsbidrag och anser vidare att fler tillfälliga åtgärder och även mer permanenta förändringar, t.ex. införande av månadsuppgifter, bör göras inom bostadsbidraget. ISF framhåller behovet av att följa upp konsekvenserna av ett återkommande tilläggsbidrag och att det bör vara möjligt att beskriva hur tilläggsbidraget hittills har använts och vilka eventuella konsekvenser det fått. *Försäkringskassan* framför att det finns en risk att en återkommande förstärkningsåtgärd som tilläggsbidraget kan skapa en förväntan om att förstärkningen kommer att användas så fort nya ekonomiska svårigheter inträffar för vissa grupper. Samtidigt gör åtgärdens konstruktion, där tilläggsbidraget i sig inte omfattas av avstämning och slutligt bostadsbidrag, att det finns en viss risk för större felaktiga utbetalningar. *Försäkringskassan* lyfter därtill att mer långsiktiga och hållbara lösningar kan vara bättre för såväl mottagarna som myndigheten. *Konjunkturinstitutet* och ISF påpekar att även om prisökningstakten antas minska 2024 ligger priserna kvar på en högre nivå än när det första tilläggsbidraget infördes.

**Skälen för regeringens förslag:** Det ekonomiska läget har bidragit till att många hushåll fått kraftigt höjda utgifter. Statistiska centralbyrån (SCB) noterade en oförändrad inflationstakt för juli 2023 jämfört med juni 2023. Inflationstakten uppgick, enligt KPI (konsumentprisindex), till 9,3 procent jämfört med juli 2022. Priserna på t.ex. livsmedel har fortsatt att öka och prisökningen har varit 10,5 procent under perioden augusti 2022 t.o.m. juli 2023.

Många förmåner och bidrag följer prisutvecklingen genom att de är knutna till prisbasbeloppet. Exempelvis garantipension för pensionärer med låg eller ingen inkomstpension och omvårdnadsbidraget som lämnas till familjer med barn med funktionsnedsättning. Bostadsbidraget däremot, liksom andra förmåner som lämnas till barnfamiljer som barnbidrag, flerbarnstillägg och underhållsstöd, följer inte kostnadsutvecklingen utan lämnas med nominellt fastställda belopp.

De allmänna prisökningarna påverkar särskilt barnfamiljer med låg inkomst och små ekonomiska marginaler. Kostnader för boende är den största enskilda utgiftsposten för många barnfamiljer. Bostadsbidraget är en inkomstprövad förmån som betalas ut till barnfamiljer med svag ekonomi. Av den anledningen är bostadsbidraget en lämplig förmån att använda för att ge ett extra ekonomiskt stöd till barnfamiljer med låga inkomster. För att minska risken att barnfamiljer inte kan betala sina boendekostnader till följd av en extraordinär situation har bostadsbidraget till barnfamiljer förstärkts med ett tilläggsbidrag. Det tillfälliga tilläggsbidraget lämnas under perioden 1 juli 2022–31 december 2023.

Tilläggsbidraget lämnas sedan den 1 juli 2023 med ett belopp som motsvarar 40 procent av det preliminära bostadsbidraget för samma månad. Med den tillgängliga information som finns kring den ekonomiska utvecklingen förväntas ökningstakten i priserna avta något under 2024 medan prisnivån antas fortsätta att vara hög. Mot denna bakgrund bör det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer med bostadsbidrag förlängas med oförändrat belopp. Tilläggsbidraget är ett stöd av extraordinär karaktär som lämnas under en begränsad tidsperiod och bör som längst fortsätta att lämnas t.o.m. den 30 juni 2024.

Flera remissinstanser, t.ex. *Sveriges Makalösa föräldrar* och *Socialstyrelsen*, påpekar att förslaget inte påverkar den ekonomiska situationen för vissa grupper t.ex. vad gäller hushåll med försörjningsstöd och *Kronofogdemyndigheten* påtalar detsamma vad gäller personer med löneutmätning. Regeringen konstaterar att förslaget utgår från

bostadsbidraget och dess utformning, och att frågor om försörjningsstöd eller utmätning inte omfattas av detta lagstiftningsärende.

*Hyresgästföreningen* anser att fler tillfälliga åtgärder bör göras, bl.a. för bostadsbidragshushåll som består av unga utan barn som bör få del av tilläggsbidraget. Föreningen anser vidare att månadsuppgifter för inkomstredovisning bör införas för att minska återkrav av bostadsbidrag. Regeringen konstaterar att det saknas beredningsunderlag för en sådan utvidgning av tilläggsbidraget som *Hyresgästföreningen* förordar. Hushåll med unga utan barn består av bl.a. studenter som i och med höjningen av prisbasbeloppet för 2024 kommer att få ett höjt studiemedelsbelopp 2024. Regeringen delar *Hyresgästföreningens* uppfattning om behovet av att vid beräkning av bostadsbidrag använda uppgifterna på individnivå i arbetsgivardeklarationerna (s.k. månadsuppgifter) och avser att återkomma med ett sådant förslag, se avsnitt 3.8. *Försäkringskassan*, *Konjunkturinstitutet* och *ISF* framför att det kan finnas vissa risker med att ett tillfälligt stöd blir återkommande, exempelvis i form av att det kan skapa en förväntan hos bidragsmottagare liksom svårigheter för dem att planera sin ekonomi. Regeringen vill därför åter framhålla att tilläggsbidraget är avsett att vara ett tillfälligt tillskott för barnfamiljer med låga inkomster i en extraordinär situation. Även om tilläggsbidraget har funnits tidigare och nu förlängs ytterligare sex månader gäller den avsikten alltjämt. Regeringen anser att fördelarna med att ge barnfamiljer med svag ekonomi ett ekonomiskt stöd under ytterligare en begränsad tid överväger de risker som remissinstanserna här lyfter.

Flera remissinstanser, bl.a. *Försäkringskassan*, *ISF* och *Hyresgästföreningen*, lyfter fram att mer långsiktiga lösningar kan vara att föredra framför återkommande tillfälliga förlängningar. Som framgår ovan är en förlängning av tilläggsbidraget en tillfällig åtgärd i en extraordinär situation. Frågan om permanenta förändringar av bostadsbidraget omfattas inte av detta lagstiftningsärende. Som redan har nämnts avser regeringen att återkomma med förslag om att införa månadsuppgifter som inkomstunderlag vid beräkning av bostadsbidrag, se avsnitt 3.8. Ett sådant förslag innebär en minskad risk för återkrav och bättre överensstämmelse mellan bidraget och den aktuella ekonomiska situationen för hushåll med bostadsbidrag.

### 3.11.4 Konsekvenser

#### **Barnfamiljer med bostadsbidrag**

Enligt statistik från *Försäkringskassan* var det knappt 135 000 hushåll som tog emot bostadsbidrag i december 2022. Av dessa var den dominerande delen, 112 600 hushåll, barnhushåll vilket motsvarar knappt 84 procent se tabell 3.7.

Den övervägande delen av barnhushållen, knappt 92 600, utgörs av hushåll med hemmavarande barn. Den vanligaste förekommande mottagaren av bostadsbidrag för barnhushåll är gruppen ensamstående kvinnor som står för 62 procent av barnhushållen. Andelen ensamstående män var 11 procent. Cirka 73 procent av barnhushållen som tar emot bostadsbidrag består således av ensamstående med barn. Drygt en fjärdedel av de barnfamiljshushåll som fick bostadsbidrag bestod av sammanboende sökande.

**Tabell 3.7 Antal och andel hushåll med bostadsbidrag i december 2022**

Hushållstyp	Antal hushåll	Andel
Hemmavarande barn	92 538	82 %
Växelvist boende barn	16 281	14 %
Umgängesbarn	3 770	4 %
Sammanboende sökande	30 544	27 %
Ensamstående sökande	82 045	73 %

Källa: Försäkringskassan.

De barnfamiljer som tar emot bostadsbidrag har som grupp en annan försörjningsprofil än övriga barnfamiljer. För 84 procent av de hushåll som inte tar emot bostadsbidrag är löneinkomster den huvudsakliga försörjningen. Motsvarande siffra för hushåll med bostadsbidrag är 53 procent. Bland barnfamiljer som tar emot bostadsbidrag är det 27 procent av de ensamstående som även får ekonomiskt bistånd. För sammanboende mottagare är siffran 33 procent. Beräkningarna är gjorda i FASIT och är en prognos för 2024. FASIT är en mikrosimuleringsmodell som beräknar effekterna av förändringar i skatte-, avgifts- och transfereringssystemen för individer och hushåll.

För hushåll som får inkomstprövade bidrag såsom bostadsbidrag uppkommer marginaleffekter, t.ex. när en förälder börjar arbeta eller ökar sin arbetstid. Marginaleffekterna medför att de ekonomiska drivkrafterna till arbete minskar, vilket kan påverka arbetsutbudet negativt. Många mottagare av bostadsbidrag är ensamstående kvinnor med barn. Svaga incitament till arbete kan leda till lägre arbetskraftsdeltagande vilket i sin tur kan bidra till att vissa hushåll med barn får en långvarigt låg ekonomisk standard. Risken kan vara särskilt stor för grupper som i genomsnitt har en svagare förankring på arbetsmarknaden, t.ex. utrikes födda kvinnor.

I ett kort perspektiv är det sannolikt mindre problematiskt, men i ett längre perspektiv riskerar hushåll som uppbär bostadsbidrag större risker än andra hushåll att inte komma i arbete, till följd av de höga marginaleffekterna. Det är betydelsefullt att fler personer kommer i arbete och klarar sin försörjning på det sättet. Personer som har ett arbete har en betydligt lägre risk för låg ekonomisk standard.

Bostadsbidrag betalas i större utsträckning ut till barnhushåll med låga inkomster, bland vilka andelen ensamstående föräldrar och utrikes födda föräldrar är relativt hög.

Att den övervägande andelen barnhushåll är ensamförälderhushåll beror inte enbart på att ensamstående ofta har låg ekonomisk standard – även om det är vanligare i den gruppen – utan även på att de individuella inkomstgränserna inom bostadsbidraget för makar eller sambor är bestämda till en nivå som motsvarar hälften av inkomstgränsen för en ensamstående förälder.

Såväl inkomster och boendekostnader som storleken på hushållet påverkar hur mycket som lämnas i preliminärt bostadsbidrag. I tabell 3.8 nedan visas genomsnittlig månadsinkomst och genomsnittligt bostadsbidrag per månad för olika hushållstyper.

Den genomsnittliga bidragsgrundande inkomsten i december 2022 för samtliga barnhushåll var 191 200 kronor per år, eller 15 933 kronor per månad (se tabell 3.8). I genomsnitt utbetalades 2 459 kronor per månad i bostadsbidrag till barnhushåll med bostadsbidrag. Den genomsnittliga bostadskostnaden för barn-hushåll med bostadsbidrag var 7 204 kronor i månaden i december 2022. Notera att bostadsbidragets inkomstgränser leder till att inkomsten per person är lägre i sammanboende hushåll än för ensamstående.

**Tabell 3.8 Bidragsgrundande inkomst och bidragsbelopp per barnhushållstyp i kronor inom bostadsbidraget, december 2022**

Hushållstyp	Månadsinkomst	Bostadsbidrag
Samtliga barnhushåll	15 933	2 459
Hemmavarande barn	15 657	2 693
Växelvist boende barn	18 339	1 985
Umgängesbarn	12 318	2 006
Sammanboendehushåll	18 221	2 308
Ensamstående hushåll	15 081	2 500

Källa: Försäkringskassan.

### Konsekvenser för statens budget

Den förlängning av tilläggsbidraget som föreslås innebär att Försäkringskassan ska fortsätta att lämna tilläggsbidrag till de barnhushåll som får bostadsbidrag under perioden januari till juni 2024. Tilläggsbidraget föreslås beräknas för varje månad med en omräkningsfaktor på 40 procent, dvs. en andel av 0,40 av det beräknade och utbetalade ordinarie preliminära bostadsbidraget. De hushåll som nås beskrivs närmare ovan. Kostnaden har beräknats med hjälp av mikrosimuleringsmodellen FASIT till att bli ca 830 miljoner kronor för anslaget bostadsbidrag. Tilläggsbidraget finansieras från samma anslag som det ordinarie bostadsbidraget.

Tilläggsbidraget har lämnats under flera perioder sedan 2020. Kostnaden för tilläggsbidraget har minskat från 585 miljoner kronor 2020 till 463 miljoner kronor under motsvarande period 2022. Minskningen beror på ett sjunkande antal barnhushåll som tar emot bostadsbidrag. För 2023 kommer beloppet vara högre både med anledning av att tilläggsbidraget betalas ut under hela kalenderåret och eftersom det betalas ut med ett högre belopp under juli–december 2023 då det är en högre omräkningsfaktor än vid föregående perioder.

### Konsekvenser för statliga myndigheter

#### Försäkringskassan

Den föreslagna förlängningen av tilläggsbidraget bedöms innebära vissa administrativa och ekonomiska konsekvenser för Försäkringskassan. Försäkringskassan ska fortsätta att beräkna och betala ut tilläggsbidraget i ett stort antal ärenden. Eftersom det inte krävs en ansökan för att få tilläggsbidraget bedöms inte förslaget leda till en mer omfattande handläggning hos Försäkringskassan. Däremot kan den fortsatt ekonomiskt ansträngda situationen i samhället leda till ett ökat inflöde av ansökningar om bostadsbidrag, även utan tilläggsbidraget. Förlängningen bedöms inte kräva några omfattande åtgärder avseende myndighetens it-system, utan tidigare utvecklade system kan användas även fortsatt.

Sammantaget bedöms Försäkringskassans ökade administrationskostnader med anledning av förslaget som mycket begränsade.

#### De allmänna förvaltningsdomstolarna

Beslut om tilläggsbidrag inom bostadsbidraget kan i försumbar omfattning antas komma att överklagas till de allmänna förvaltningsdomstolarna. Beslut om tilläggsbidrag är gynnande. Det kan inte uteslutas att hushåll utan barn i något fall ansöker om tilläggsbidrag eller att Försäkringskassans beräkning av tilläggsbidraget till barnfamiljer överklagas i enstaka fall. Det har inte framkommit att antalet begäran om omprövning eller överklaganden har ökat till följd av införandet av tilläggsbidraget. Förslaget torde således komma att medföra mycket få tillkommande mål hos

domstolarna. Förslaget bedöms därmed inte ge upphov till kostnadsökningar för de allmänna förvaltningsdomstolarna.

### **Konsekvenser för jämställdheten**

Förslaget förväntas påverka jämställdheten i mindre utsträckning. Tilläggsbidraget gäller under en begränsad period. Det är fler kvinnor än män som är mottagare av bostadsbidrag i dag och därmed kommer även tilläggsbidraget i större utsträckning att nå hushåll med kvinnor med försörjningsansvar än hushåll med män med försörjningsansvar. Av de ensamstående hushållen står kvinnorna för 85 procent. Förslaget innebär därför att fler kvinnor än män med försörjningsansvar får en något förbättrad ekonomisk situation.

### **Konsekvenser för barn**

Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) ska barnet ses som en individ med egna rättigheter. Barnkonventionen har fyra grundprinciper: skydd mot diskriminering (artikel 2), barnets bästa (artikel 3), rätten till liv, överlevnad och utveckling (artikel 6), samt åsiktsfrihet, delaktighet och rätten att bli hörd (artikel 12). Principerna ska vara vägledande vid tolkningen och tillämpningen av övriga bestämmelser i konventionen, men har också en självständig betydelse. Förslaget om en förlängning av tilläggsbidraget innebär att vissa föräldrar får en förbättrad ekonomisk situation på kort sikt, vilket också bör innebära en förbättring för berörda barn på kort sikt, bl.a. i förhållande till vad som bedöms vara till barnets bästa och barnets rätt till liv, överlevnad och utveckling.

*Socialstyrelsen* efterfrågar en mer utförlig analys kring de barn i familjer som är beroende av försörjningsstöd. Regeringen konstaterar att förslaget gäller bostadsbidraget och dess utformning. I avsnittet nedan beskrivs konsekvenser av en förlängning av tilläggsbidraget för barnfamiljer.

### **Konsekvenser för enskilda**

Förslaget om en förlängning av tilläggsbidraget för barnhushåll som tar emot bostadsbidrag innebär positiva eller inga konsekvenser för olika typer av hushåll med bostadsbidrag på kort sikt. Samtliga barnhushåll med bostadsbidrag kommer att få ett tilläggsbidrag och därmed ett högre totalt bidrag med förslaget. Detta kan exempelvis innebära att behovet av ekonomiskt bistånd från kommunen minskar. När det gäller hushåll med försörjningsstöd kan den ekonomiska situationen förbli oförändrad eftersom det ekonomiska biståndet minskas i samma utsträckning som tilläggsbidraget höjer bostadsbidraget. En förlängning av tilläggsbidraget kan dock bidra till att fler familjer kan klara sin försörjning utan ekonomiskt bistånd från kommunen. Ekonomiskt bistånd i form av försörjningsstöd består av riksnormen, som är en miniminivå för de behov som normen ska täcka samt faktiska skäliga kostnader för bl.a. boende och hushållsel. Hushåll med ekonomiskt bistånd får därmed sina faktiska skäliga kostnader för bl.a. boende och hushållsel täckta av biståndet. Riksnormen inom försörjningsstödet fastställs årligen och grundar sig på Konsumentverkets senaste pris- och konsumtionsundersökningar samt på regeringens prognos för konsumentprisindex (KPI) för innevarande år. För 2023 har regeringen fastställt riksnormen till 8,6 procent högre än 2022 års riksnorm. Det kan jämföras med höjningen av riksnormen mellan 2021 och 2022, som var 1,6 procent. Prisläget är fortsatt högt, och Konjunkturinstitutet antar att KPI för 2023 kommer vara 8,7 procent, vilket gör det sannolikt att även normen för 2024 kommer att höjas i en liknande omfattning som höjningen för 2023.



Under 2022 betalades enligt Försäkringskassan tilläggsbidrag ut till 128 300 hushåll, vilket är 14 900 färre än 2021. Under 2022 var det 7 900 hushåll som efter avstämning fick betala tillbaka bostadsbidraget i sin helhet utan att behöva betala tillbaka det tillfälliga tilläggsbidraget.

*Konjunkturinstitutet* saknar en analys av alternativa åtgärder och varför tilläggsbidraget är den mest träffsäkra åtgärden för att stödja ekonomiskt utsatta barnfamiljer och saknar en tydligare problematisering om vilka man vill kompensera med förslaget samt varför just denna åtgärd föreslås. Regeringen konstaterar att bostadsbidraget är en träffsäker förmån för att nå barnfamiljer med låga inkomster. Tilläggsbidragets träffbild skiljer sig inte från den som gäller för det ordinarie bostadsbidraget till barnfamiljer. Samtliga barnfamiljer som får bostadsbidrag får tilläggsbidraget men för barnfamiljer som även får ekonomiskt bistånd räknas tilläggsbidraget som en inkomst som sänker biståndet i motsvarande grad. Tilläggsbidraget kan dock dels förebygga att behov av ekonomiskt bistånd uppkommer, dels bidra till att den disponibla inkomsten överstiger riksnormens nivåer och att det därmed inte längre finns behov av bistånd. Förslaget om att förlänga tilläggsbidraget är därtill relativt enkelt och snabbt att genomföra.

För 2023 beräknas det genomsnittliga preliminära månadsbeloppet för barnhushåll bli 3 037 kronor. Det skulle ge ett snittbelopp för tilläggsbidraget på ca 1 200 kronor per månad under perioden juli–december 2023. I Försäkringskassans prognos från februari 2023 antas knappt 111 000 barnhushåll få bostadsbidrag varje månad under 2023.

För 2024 beräknas det genomsnittliga preliminära månadsbeloppet för barnhushåll bli 2 822 kronor. Det skulle ge ett snittbelopp för tilläggsbidraget på ca 1 130 kronor per månad under perioden januari–juni 2024. I Försäkringskassans prognos från juli 2023 antas knappt 105 000 barnhushåll få bostadsbidrag varje månad under 2024. Förlängningen av tilläggsbidraget är avsedd att ge stöd till ekonomiskt utsatta barnfamiljer som har kraftigt höjda levnadsomkostnader till följd av de ökande priserna. I tabell 3.9 visas hur olika hushåll påverkas av tilläggsbidraget.

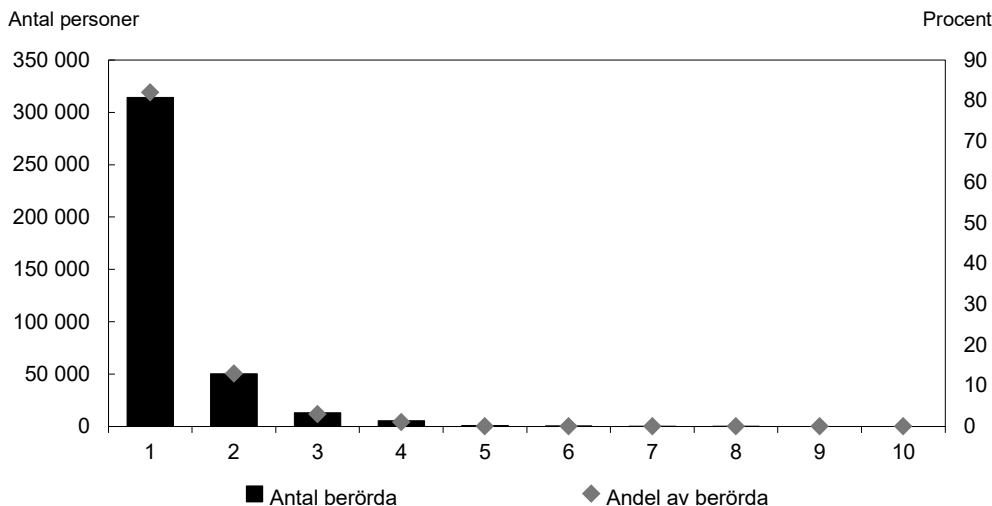
**Tabell 3.9 Effekt av tilläggsbidraget för olika typfallshushåll, ensamstående, kronor per månad**

Antal barn	Boendekostnad	Bostadsbidrag i dag	Bostadsbidrag inkl. tillägg	Summa tilläggsbidrag/höjd disponibel inkomst*
1	5 500	3 400	4 800	1 400/0
2	6 800	4 200	5 900	1 700/0
3	7 700	5 200	7 300	2 100/0

\*Tilläggsbidraget för ett hushåll utan inkomst fastställs enligt tabellen ovan, men för denna grupp med ekonomiskt bistånd blir det inte någon skillnad i disponibel inkomst. För de andra typfallen är tilläggsbidraget samma som ökningen av den disponibla inkomsten.

Källa: Egna beräkningar.

De individer som bor i hushåll som berörs av förslaget om förlängt tilläggsbidrag tillhör dem med allra lägst inkomster (se diagram 3.11) Av de som omfattas kommer 82 procent av individerna finnas bland den tiondel som har lägst ekonomisk standard. Sammanlagt kommer 95 procent av de berörda återfinnas i de två lägsta inkomstgrupperna. Av det sammanlagt utbetalda tilläggsbidraget kommer 88 procent tillfalla individer i den lägsta inkomstgruppen och 97 procent kommer tillfalla individer i de två lägsta inkomstgrupperna.

**Diagram 3.11 Antal och andel av berörda i respektive inkomstgrupp, 2024**

Källa: Socialdepartementets beräkningar i FASIT prognos 2024, MSTAR 2021 SCB.

### Konsekvenser för kommunerna

En förlängning av tilläggsbidraget till barnhushåll med bostadsbidrag enligt förslaget beräknas uppgå till 830 miljoner kronor. För hushåll som samtidigt får ekonomiskt bistånd från sin kommun kommer ett höjt bostadsbidrag att leda till att det ekonomiska biståndet sänks i motsvarande grad.

Kostnaden för ekonomiskt bistånd beräknas bli 196 miljoner kronor lägre under 2024. I övrigt förväntas inte förslaget innebära några konsekvenser för kommunernas handläggning av ekonomiskt bistånd eftersom uppgift om att bostadsbidrag har lämnats redan finns tillgänglig via en digital tjänst, och där ingår tilläggsbidraget i posten för bostadsbidrag.

### Konsekvenser för Sveriges internationella åtaganden

Förslagen bedöms vara förenliga med EU-rätten och med Sveriges övriga internationella åtaganden.

## 3.12 Rättelse av hänvisning i socialförsäkringsbalken

**Regeringens förslag:** Bestämmelsen i 64 kap. 34 § socialförsäkringsbalken ska rättas på så sätt att hänvisningen till 33 § andra stycket ändras till 33 § tredje stycket.

Lagändringen ska träda i kraft den 1 januari 2024.

**Skälen för regeringens förslag:** Pensionsmyndigheten har i en skrivelse till Socialdepartementet (S2023/02187) föreslagit att en ändring ska göras i 64 kap. 34 § socialförsäkringsbalken. I paragrafens nuvarande lydelse finns en hänvisning till 33 § andra stycket. Genom en lagändring som trädde i kraft den 20 juni 2022 (prop. 2021/22:179, bet. 2021/22:SfU24, rskr. 2021/22:330) infördes ett nytt andra stycke i 64 kap. 33 § vilket medförde att det tidigare andra stycket blev det tredje stycket. Däremot har 64 kap. 34 § inte ändrats och hänvisar därmed till fel stycke i 33 §. Enligt regeringen bör detta rättas. Lagändringen bör träda i kraft den 1 januari 2024.

### 3.13 Författningskommentar

#### 3.13.1 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

##### 11 kap.

##### 4 a §

Paragrafen är ny och avser begreppet förälder vid tillämpning av bestämmelserna om föräldrapenning (jfr motsvarande reglering för tillfällig föräldrapenning i 6 §).

Av bestämmelsen följer att det som anges om en förälder i bestämmelserna om föräldrapenning även gäller när en försäkrad har fått rätt till sådan förmån genom en överlåtelse enligt den nya bestämmelsen i 12 kap. 17 a §. Den försäkrade likställs med en förälder endast såvitt avser den föräldrapenning som har överlåtits.

Bestämmelsen innebär bl.a. att mottagaren av rätten till föräldrapenning måste uppfylla villkoret i 12 kap. 3 § om att till huvudsaklig del vårda barnet på det sätt som krävs med hänsyn till barnets ålder. Av bestämmelsen följer även att den försäkrade måste uppfylla det s.k. 240-dagarsvillkoret i 12 kap. 35 § för att föräldrapenning ska kunna lämnas på sjukpenningnivå under de första 180 dagarna.

Övervägandena finns i avsnitt 3.10.3.

##### 12 kap.

##### 1 §

Paragrafen anger innehållet i 12 kap. En följdändring görs i *tredje strecksatsen* med anledning av de nya bestämmelserna i 17 a–17 c §§.

##### 4 a §

I paragrafen finns bestämmelser om möjligheten för båda föräldrarna att få föräldrapenning samtidigt för samma barn, s.k. dubbeldagar.

Ändringarna i *första stycket* innebär dels att rätten till uttag av dubbeldagar utökas från högst 30 dagar till högst 60 dagar per barn, dels att möjligheten att ta ut dubbeldagar utökas från barnets första levnadsår till 15 månader, räknat från barnets födelse eller därmed likställd tidpunkt. Ett fullt uttag av dubbeldagar innebär således att föräldrarna använder 120 av de totalt 480 dagar med föräldrapenning som de tilldelas vid ett barns födelse eller adoption (jfr 12 § första stycket).

Övervägandena finns i avsnitt 3.9.3.

##### 17 a §

Paragrafen är ny och reglerar föräldrarnas möjlighet att överlåta rätten till föräldrapenning till någon annan. Möjligheten för en förälder att avstå rätten till föräldrapenning till förmån för den andra föräldern regleras i 17 §.

Enligt *första stycket* kan en förälder genom skriftlig anmälan till Försäkringskassan överlåta rätten till föräldrapenning till någon annan som är försäkrad för sådan förmån. Mottagaren av rätten till föräldrapenning ska således vara försäkrad för föräldrapenning genom bosättning eller arbete i Sverige (jfr 5 kap. 9 § 1 och 6 kap. 6 § 2). Någon ytterligare begränsning i fråga om vem som kan vara mottagare finns inte. Med förälder avses barnets vårdnadshavare (jfr 14 och 15 §§) och personer som enligt 11 kap. 4 § likställs med en förälder och som har fått rätt till föräldrapenning genom ett avstående enligt 17 §. Möjligheten till överlåtelse gäller inte föräldrapenning för sådan tid som avses i 17 § andra stycket, dvs. tid som är reserverad för vardera föräldrarnas uttag av föräldrapenning på sjukpenningnivå eller grundnivå. Denna tid är 90 dagar för varje barn eller 90 dagar för barnen gemensamt vid flerbarnsfödelse.

Antalet dagar med föräldrapenning som den överlåtande föräldern har rätt till på olika ersättningsnivåer påverkas genom överlåtelsen. Av *andra stycket* följer att föräldern i en anmälan om överlåtelse av föräldrapenning ska ange vilken eller vilka ersättningsnivåer enligt 18 § som överlåtelsen avser. Med ersättningsnivåer avses i bestämmelsen således förhållandena hos den överlåtande föräldern. Av 18 § framgår att föräldrapenning lämnas på sjukpenningnivå, grundnivå eller lägstnivå. En motsvarande bestämmelse om anmälan finns i 17 § tredje stycket när det gäller avstående från föräldrapenning. Om överlåtelsen avser fler än en ersättningsnivå ska föräldern ange hur överlåtelsen fördelar sig på dessa nivåer. Därvid ska det anges hur många dagar som överläts dels på sjukpenning- eller grundnivån, dels på lägstnivån (jfr det som anges i prop. 2013/14:4 s. 75 i fråga om avstående av rätten till föräldrapenning).

Av *tredje stycket* framgår att den som har fått rätten till föräldrapenning genom en överlåtelse inte i sin tur får överlåta förmånen eller avstå den enligt 17 §.

Övervägandena finns i avsnitt 3.10.3.

### **17 b §**

Paragrafen är ny och reglerar förutsättningarna för överlåtelse av föräldrapenning.

Av bestämmelsen framgår att högst 90 dagar för varje barn får överlätas enligt 17 a §. Om föräldrarna har gemensam vårdnad om ett barn, har vardera föräldern rätt att överlåta högst 45 dagar. Av 14 § följer att en förälder som har ensam vårdnad om ett barn har rätt att överlåta samtliga 90 dagar.

Övervägandena finns i avsnitt 3.10.3.

### **17 c §**

Paragrafen är ny och reglerar vad som gäller när en förälder har avstått eller överlåtit rätten till föräldrapenning men därefter vill återta avståendet eller överlåtelsen.

Av bestämmelsen framgår att föräldern har rätt att återta avståendet eller överlåtelsen för dagar som inte har utnyttjats. När det gäller avstående av rätten till föräldrapenning är detta en kodifiering av gällande rätt (se avgörandet HFD 2014 ref. 16).

Övervägandena finns i avsnitt 3.10.3.

## **3.13.2 Förslaget till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584)**

### **3 §**

I paragrafen finns en översikt över de olika typer av ledigheter som förekommer i föräldraledighetslagen.

I *första stycket andra och tredje punkterna* görs ändringar som en konsekvens av ändringarna i 5 och 6 §§. Ändringarna i 5 och 6 §§ avser rätt till ledighet för arbetstagare som får föräldrapenning efter en överlåtelse av en förälder enligt 12 kap. 17 a § socialförsäkringsbalken. Det görs även språkliga och redaktionella ändringar i paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 3.10.4.

### **5 §**

Paragrafen innehåller bestämmelser om rätten att vara helt föräldraledig för vård av barn med eller utan föräldrapenning.

En redaktionell ändring görs i *första stycket*. I *andra stycket* införs en rätt till ledighet för en arbetstagare under den tid då han eller hon får hel föräldrapenning efter en överlåtelse enligt den nya bestämmelsen i 12 kap. 17 a § socialförsäkringsbalken. Rätten till ledighet gäller för vård av annans barn.

Övervägandena finns i avsnitt 3.10.4

## 6 §

Paragrafen reglerar rätten till delledighet med föräldrapenning.

Ändringen i paragrafen innebär att det införs en rätt till förkortning av arbetstiden för en arbetstagare under den tid då han eller hon får föräldrapenning på deltid efter en överlåtelse enligt den nya bestämmelsen i 12 kap. 17 a § socialförsäkringsbalken. Rätten till ledighet gäller för vård av annans barn.

Övervägandena finns i avsnitt 3.10.4

## 3.14 Budgetförslag

### 3.14.1 1:1 Barnbidrag

**Tabell 3.10 Anslagsutveckling 1:1 Barnbidrag**

Tusental kronor

2022	Utfall	33 306 071	Anslagssparande	120 405
2023	Anslag	33 389 255 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	33 145 153
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>33 074 824</b>		
2025	Beräknat	32 930 327		
2026	Beräknat	32 777 242		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för allmänna barnbidrag, flerbarnstillägg och förlängt barnbidrag enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Anslaget får även användas för utgifter för tilläggsbelopp vid familjeförmåner enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.11 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Barnbidrag**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>33 389 255</b>	<b>33 389 255</b>	<b>33 389 255</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling			
Volymer	-314 431	-458 928	-612 013
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>33 074 824</b>	<b>32 930 327</b>	<b>32 777 242</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Barnbidraget är ett generellt bidrag och kompenserar för den ökade försörjningsbörda som barn medför för en familj. Allmänt barnbidrag står för ca 88 procent av utgifterna för hela anslaget. Bedömningen av anslagsbehovet görs utifrån SCB:s befolkningsprognoser. Antalet barn i åldern 0–16 år förväntas minska under prognosperioden, vilket innebär att utgifterna blir lägre för allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg. Det genomsnittliga antalet utbetalda barnbidrag per månad förväntas minska från 1 945 544 år 2023 till 1 924 896 år 2026. Utgifterna för förlängt barnbidrag ökar svagt under perioden. Utgifterna för tilläggsbelopp beräknas ligga stabilt under prognosperioden men är på längre sikt osäkra. Sammantaget innebär detta att utgifterna för anslaget förväntas minska svagt under perioden.

Regeringen föreslår att 33 074 824 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Barnbidrag* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 32 930 327 000 kronor respektive 32 777 242 000 kronor.

### 3.14.2 1:2 Föräldraförsäkring

**Tabell 3.12 Anslagsutveckling 1:2 Föräldraförsäkring**

Tusental kronor

2022	Utfall	47 312 871	Anslagssparande	-371 983
2023	Anslag	49 662 693 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	47 651 160
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>50 521 438<sup>2</sup></b>		
2025	Beräknat	54 051 648		
2026	Beräknat	57 690 165		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> 4 456 179 tkr. avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2024 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2021 som uppgick till -104 500 tkr.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för:

- föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken,
- statlig ålderspensionsavgift för föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.13 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Föräldraförsäkring**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>49 662 693</b>	<b>49 662 693</b>	<b>49 662 693</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	20 000	-471 000	-496 000
<i>varav BP24</i>	<i>20 000</i>	<i>-470 000</i>	<i>-495 000</i>
– <i>Utökning av dubbeldagar</i>	<i>20 000</i>	<i>5 000</i>	<i>5 000</i>
– <i>Begränsning av möjligheten att använda lägstanivådagar</i>		<i>-475 000</i>	<i>-500 000</i>
Makroekonomisk utveckling	2 598 605	4 606 487	6 440 654
Volym	-1 759 860	253 468	2 082 818
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>50 521 438</b>	<b>54 051 648</b>	<b>57 690 165</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Utgifterna inom föräldraförsäkringen påverkas framför allt av fem faktorer: antalet barn som föds, antalet barn i befolkningen i åldern 0–12 år, ersättningsnivåer, antalet använda dagar samt fördelningen av ersättningsdagarna mellan föräldrarna. Förändringar i födelsetalen påverkar redan på kort sikt användningen av såväl graviditetspenning och föräldrapenning som de tio dagarna i samband med ett barns födelse inom den tillfälliga föräldrapenningen. Under prognosperioden förväntas antalet födda barn att minska något, liksom antalet barn i åldrarna 0–12 år. Det har en sänkande effekt på utgifterna. Samtidigt förväntas prisbasbelopp och timersättning öka över tid, vilket innebär att medelersättningen höjs för förmånerna, vilket ökar utgifterna.

**Tabell 3.14 Medelersättning föräldraförsäkring**

Kronor

	2023	2024	2025	2026
Föräldrapenning, kvinnor	661	688	716	740
Föräldrapenning, män	829	879	922	957
Tillfällig föräldrapenning	1 057	1 112	1 155	1 201
Graviditetspenning	690	715	743	773

Anm. Ingen uppdelning på kön görs för prognosen för tillfällig föräldrapenning.

Källa: Försäkringskassan, anslagsuppföljning juli 2023 samt egna beräkningar.

För barn födda from 2014 har åldersgränserna i föräldrapenningen ändrats, vilket har haft en sänkande effekt på utgifterna under de senaste åren. Under perioden 2023–2025 tillkommer åldersgrupper för vilka föräldrapenning kan tas ut, eftersom det för barn födda 2014 och framåt finns möjlighet att få föräldrapenning upp till barnet är 12 år eller den senare tidpunkt då barnet avslutat det femte skolåret. Det förväntas ha en höjande effekt på utgifterna. Under 2022 var antalet födda barn mycket lågt vilket innebär minskade utgifter för föräldrapenning. Även de inledande månaderna 2023 har antalet födda barn varit lågt. Antalet födda barn förväntas dock enligt SCB öka under prognosperioden. Sammantaget prognosticeras antalet utbetalda dagar med föräldrapenning att öka under perioden, från 47,1 miljoner dagar 2023 (14,9 miljoner utbetalda till män, 32,2 miljoner till kvinnor) till 51,5 dagar 2026 (17,2 miljoner dagar utbetalda till män, 34,3 miljoner till kvinnor).

Inflationen påverkar prisbasbeloppet som bestämmer den högsta ersättningsnivån i föräldrapenningen. Höjt prisbasbelopp och ökande timlöner innebär att

medelersättningen för föräldrapenning ökar. Mäns andel av uttagna föräldrapenning-dagar förväntas öka, om än svagt, under perioden. Eftersom män i genomsnitt har högre löner än kvinnor har det en höjande effekt på utgifterna för föräldrapenning.

Utgifterna för vård av sjukt barn utgör ca 90 procent av de totala utgifterna för tillfällig föräldrapenning. Nyttjandet av tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn har under 2023 fortsatt att vara på den förhöjda nivån som uppstod under pandemin. Antalet ersättningstillfällen har ökat något, medan ersättningslängden har minskat jämfört med 2020–2021. Antalet utbetalda dagar för vård av sjukt barn förväntas minska något under perioden, men ligga kvar på en högre nivå än vad som var fallet innan pandemin. Antalet utbetalda dagar med tillfällig föräldrapenning beräknas minska från 9,3 miljoner dagar 2023 till 8,7 miljoner dagar 2026 (ingen fördelning på kön görs för prognosen av tillfällig föräldrapenning). Liksom för föräldrapenningen påverkar prisbasbeloppet och ökande timlöner ersättningsnivån för tillfällig föräldrapenning och medelersättningen ökar därför över tid. Utgifterna för tillfällig föräldrapenning förväntas därför öka under perioden.

Även utgifterna för graviditetspenning förväntas öka de kommande åren, som en följd av ökade timlöner och av att antalet födda barn förväntas att öka. Antalet ansökningar gällande graviditetspenning för risker i arbetsmiljön har återgått till de nivåer som gällde före pandemin. Det totala antalet utbetalda dagar med graviditetspenning beräknas öka från 887 000 dagar 2023 till 953 000 dagar 2026.

I denna proposition lämnas förslag om att antalet dubbeldagar utökas och att dubbeldagarna ska kunna användas under en längre tidsrymd. Dessutom föreslås att det införs en möjlighet att överlåta föräldrapenning till någon annan nära vuxen i barnets liv som inte är förälder eller därmed likställd. Anslaget ökas därför med 20 miljoner kronor 2024, 5 miljoner kronor 2025 och 5 miljoner kronor årligen därefter.

Regeringen avser att se över möjligheterna att använda lägstanivådagarna på arbetsfri tid. En begränsning i möjligheten att använda lägstanivådagarna innebär att utgifterna förväntas minska.

**Tabell 3.15 Delposter 1:2 Föräldraförsäkring**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
Föräldrapenning	35 643 534	38 305 742	41 500 879
Statlig ålderspensionsavgift föräldrapenning	3 194 927	3 807 672	3 874 962
Tillfällig föräldrapenning	9 769 535	10 072 644	10 442 270
Statlig ålderspensionsavgift tillfällig föräldrapenning	1 100 089	1 067 021	1 071 936
Graviditetspenning	652 190	693 163	736 246
Statlig ålderspensionsavgift graviditetspenning	161 163	105 406	63 872

Regeringen föreslår att 50 521 438 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Föräldraförsäkring* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 54 051 648 000 kronor respektive 57 690 165 000 kronor.



### 3.14.3 1:3 Underhållsstöd

**Tabell 3.16 Anslagsutveckling 1:3 Underhållsstöd**

Tusental kronor

2022	Utfall	2 725 699	Anslagssparande	6 227
2023	Anslag	2 897 838 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	2 731 641
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 798 382</b>		
2025	Beräknat	2 871 739		
2026	Beräknat	2 913 683		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för underhållsstöd enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Betalningar från bidragsskyldiga föräldrar ska återföras till anslaget.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.17 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Underhållsstöd**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>2 897 838</b>	<b>2 897 838</b>	<b>2 897 838</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			-20 000
<i>varav BP24</i>			-20 000
<i>– Månadsuppgifter vid beräkning av återbetalningsskyldighet</i>			-20 000
Makroekonomisk utveckling			
Volymer	-99 456	-26 099	35 845
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 798 382</b>	<b>2 871 739</b>	<b>2 913 683</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Genom underhållsstödet garanterar samhället att barn till särlevande föräldrar får ett visst underhåll även när den bidragsskyldiga föräldern inte betalar något underhåll eller betalar ett underhåll som är lägre än underhållsstödsbeloppet. Inom underhållsstödet finns det dels en bidragsmottagande förälder, eller en bidragsmottagande ungdom över 18 år om det är fråga om ett så kallat förlängt underhållsstöd, dels en bidragsskyldig förälder.

Utgiftsutvecklingen för underhållsstödet är beroende av exempelvis antalet separationer, antalet barn i åldern 0–18 år och löneutvecklingen. Utgiftsstyrande faktorer som staten kan påverka är bl.a. stödets nivå, procentsatserna som bestämmer den bidragsskyldiga föräldrarnas betalningsskyldighet samt storleken på grundavdraget för egna levnadskostnader som får göras innan betalningsskyldigheten beräknas.

Under prognosperioden förväntas antalet barn med underhållsstöd att fortsätta att minska svagt. Det totala antalet barn med underhållsstöd förväntas vara 165 900 år 2023 och därefter gradvis minska till 160 800 år 2026. Minskningen beror huvudsakligen på att fler föräldrar reglerar underhållet för barn direkt mellan sig, exempelvis via växelvis boende. Det genomsnittliga utbetalningsbeloppet per barn och

månad har historiskt ökat på grund av en ökande andel barn med fullt underhållsstöd och höjda ersättningsnivåer. Det genomsnittliga utbetalningsbeloppet förväntas fortsätta att öka samtidigt som direkta inbetalningar från bidragsskyldiga beräknas öka något. Sammantaget innebär det att utgifterna för underhållsstöd förväntas att öka under prognosperioden.

Som en följd av regeringens ambition att använda uppgifter på individnivå i arbetsgivardeklarationerna (s.k. månadsuppgifter) som inkomstunderlag vid beräkning av betalningsskyldighet för underhållsstöd beräknas anslaget minska med 20 miljoner kronor per år från 2026 och framåt.

Regeringen föreslår att 2 798 382 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Underhållsstöd* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 871 739 000 kronor respektive 2 913 683 000 kronor.

### 3.14.4 1:4 Adoptionsbidrag

**Tabell 3.18 Anslagsutveckling 1:4 Adoptionsbidrag**

Tusental kronor

2022	Utfall	8 100	Anslagssparande	6 684
2023	Anslag	14 784 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	7 136
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>14 784</b>		
2025	Beräknat	14 784		
2026	Beräknat	14 784		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag till kostnader för internationella adoptioner enligt socialförsäkringsbalken. Bidrag lämnas för adoptioner som förmedlas av en sammanslutning som är auktoriserad enligt lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.19 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:4 Adoptionsbidrag**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>14 784</b>	<b>14 784</b>	<b>14 784</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>14 784</b>	<b>14 784</b>	<b>14 784</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Utgifterna för anslaget är beroende av bidragets nivå och antalet barn som kommer till Sverige genom adoption som har förmedlats av auktoriserade adoptions-sammanslutningar. Sett över en längre period har antalet adoptioner minskat och pandemin innebar en än lägre nivå av ansökningar om adoptionsbidrag. Även under 2022 har ansökningarna legat på en låg nivå och antalet utbetalade bidrag förväntas minska något under prognosperioden.

Regeringen föreslår att 14 784 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Adoptionsbidrag* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 14 784 000 kronor respektive 14 784 000 kronor.

### 3.14.5 1:5 Barnpension och efterlevandestöd

**Tabell 3.20 Anslagsutveckling 1:5 Barnpension och efterlevandestöd**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 037 584	Anslagssparande	-12 890
2023	Anslag	1 081 900 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 078 100
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 097 900</b>		
2025	Beräknat	1 110 300		
2026	Beräknat	1 116 800		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för barnpension och efterlevandestöd enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.21 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:5 Barnpension och efterlevandestöd**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 081 900</b>	<b>1 081 900</b>	<b>1 081 900</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	4 000	11 000	21 000
Makroekonomisk utveckling	54 700	94 700	128 300
Volymer	-42 700	-77 300	-114 400
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 097 900</b>	<b>1 110 300</b>	<b>1 116 800</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Barnpensionen är grundad på den avlidna förälderns inkomst medan efterlevandestödet är ett grundskydd för barn som får låg eller ingen barnpension. Utgifterna för anslaget är beroende av antalet barn vars föräldrar avlider, inkomstnivån hos den avlidna föräldern samt antalet barn under 18 år som har invandrat till Sverige vars ena förälder eller båda föräldrar har avlidit.

Antalet barnpensioner förväntas öka under prognosperioden eftersom antalet barn i tonåren, för vilka barnpensioner är vanligare, förväntas öka något. Medelbeloppet för barnpension, som styrs av inkomstindex, förväntas öka under perioden, sammantaget innebär detta ökade utgifter för barnpension. Antalet mottagare av efterlevandestöd förväntas minska, från 12 100 i genomsnitt år 2023 till 10 500 år 2026. En minskad invandring är en förklaring till färre ansökningar om efterlevandestöd. Samtidigt ökar medelbeloppet för efterlevandestöd som en följd av ökat prisbasbelopp. Sammantaget väntas utgifterna för anslaget öka något under prognosperioden.

Regeringen föreslår att 1 097 900 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Barnpension och efterlevandestöd* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 110 300 000 kronor respektive 1 116 800 000 kronor.

### 3.14.6 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag

**Tabell 3.22 Anslagsutveckling 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag**

Tusental kronor

2022	Utfall	4 083 301	Anslagssparande	668 991
2023	Anslag	4 485 381 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	4 650 724
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>5 234 340<sup>2</sup></b>		
2025	Beräknat	5 358 437		
2026	Beräknat	5 475 648		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup>466 841 tkr. avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2024 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2021 som uppgick till – 158 110 tkr.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för:

- omvårdnadsbidrag och vårdbidrag enligt socialförsäkringsbalken.
- statlig ålderspensionsavgift för omvårdnadsbidrag och vårdbidrag enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.23 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>4 485 381</b>	<b>4 485 381</b>	<b>4 485 381</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling	380 707	575 782	661 386
Volymer	368 252	297 274	328 881
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>5 234 340</b>	<b>5 358 437</b>	<b>5 475 648</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Utgifterna för anslaget styrs av antalet barn i åldersgruppen 0–19 år, andelen barn som det betalas vårdbidrag eller omvårdnadsbidrag för samt storleken på bidraget. Från och med den 1 januari 2019 har omvårdnadsbidrag ersatt den del av vårdbidraget som ger ersättning för barnets tillsyns- och vårdbehov. Det har skett en successiv överföring av utgifter mellan anslagsdelen vårdbidrag och anslagsdelen omvårdnadsbidrag och från och med 2023 förväntas antalet mottagare av vårdbidrag vara litet. Antalet mottagare av omvårdnadsbidrag förväntas öka över tid. Även prisbasbeloppet beräknas öka, vilket påverkar förmånsnivån som då blir högre. Utgifterna för anslaget förväntas därför sammantaget att öka under prognosperioden.

Regeringen föreslår att 5 234 340 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 5 358 437 000 kronor respektive 5 475 648 000 kronor.

### 3.14.7 1:7 Pensionsrätt för barnår

**Tabell 3.24 Anslagsutveckling 1:7 Pensionsrätt för barnår**

Tusental kronor

2022	Utfall	8 467 300	Anslagssparande
2023	Anslag	9 063 100 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 9 063 100
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>8 971 900<sup>2</sup></b>	
2025	Beräknat	9 169 800	
2026	Beräknat	9 206 800	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> 8 971 900 tkr. avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2024 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2021 som uppgick till -71 549 tkr.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift för pensionsrätt för barnår enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.25 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:7 Pensionsrätt för barnår**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>9 063 100</b>	<b>9 063 100</b>	<b>9 063 100</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling	223 900	538 200	868 500
Volymer	-315 100	-431 500	-724 800
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>8 971 900</b>	<b>9 169 800</b>	<b>9 206 800</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Pensionsrätt för barnår kan tillgodoräknas föräldrar med barn i åldern 0–4 år och utgifterna påverkas därmed av hur många barn som föds. Pensionsgrundande belopp för barnår fastställs utifrån det för föräldern förmånligaste av tre olika beräkningsalternativ. Beloppen som beräknas i de olika beräkningsalternativen påverkas av timlöneutvecklingen, inkomstbasbeloppets utveckling och utvecklingen av den pensionsgrundande inkomsten.

Antalet barn i de yngre åldrarna förväntas minska de kommande åren, vilket innebär lägre utgifter. Samtidigt påverkar ökande timlöner och inkomstbasbelopp samt sysselsättningen utgifterna. Även regleringsbelopp som avser avvikelser mellan det preliminära belopp som har tagits ut och faktisk avgift påverkar utgifterna. Under prognosperioden beräknas utgifterna ligga relativt stabilt.

Regeringen föreslår att 8 971 900 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Pensionsrätt för barnår* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 9 169 800 000 kronor respektive 9 206 800 000 kronor.

### 3.14.8 1:8 Bostadsbidrag

**Tabell 3.26 Anslagsutveckling 1:8 Bostadsbidrag**

Tusental kronor

2022	Utfall	4 126 328	Anslagssparande	673 076
2023	Anslag	5 284 633 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	4 613 007
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>4 357 164</b>		
2025	Beräknat	3 641 786		
2026	Beräknat	3 482 365		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bostadsbidrag enligt socialförsäkringsbalken.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.27 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:8 Bostadsbidrag**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>4 564 633</b>	<b>4 564 633</b>	<b>4 564 633</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	310 000	-520 000	-620 000
<i>varav BP24</i>	<i>830 000</i>		<i>-100 000</i>
– Förlängning av höjt bostadsbidrag	830 000		
– Införa månadsuppgifter i beräkning av bostadsbidrag			-100 000
Makroekonomisk utveckling	245 520	302 915	277 730
Volymer	-762 989	-705 762	-739 998
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>4 357 164</b>	<b>3 641 786</b>	<b>3 482 365</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Bostadsbidraget för barnfamiljer består av ett bidrag till bostadskostnader, särskilda bidrag för hemmavarande barn och för barn som bor växelvis samt umgängesbidrag. Därutöver kan bostadsbidrag betalas ut till ungdomshushåll. Bostadsbidragets storlek bestäms av hushållets sammansättning, bostadskostnaden, bostadens storlek och den bidragsgrundande inkomsten. De särskilda bidragen och umgängesbidraget är konsumtionsstöd för barnfamiljer med låga inkomster. Utgifterna för bostadsbidraget styrs i huvudsak av utvecklingen på arbetsmarknaden och sysselsättningen. Det innebär att det framför allt är konjunkturutvecklingen som med viss eftersläpning påverkar utgifterna. Även demografiska förändringar påverkar utgifterna, t.ex. antalet födda barn.

Den största delen av bostadsbidraget betalas ut till barnfamiljer. Antalet hushåll med bostadsbidrag beräknas enligt Försäkringskassan vara ca 128 800 i genomsnitt under 2023, fördelat på ca 109 500 barnhushåll och ca 19 300 ungdomshushåll. Antalet barnhushåll med bostadsbidrag förväntas minska de kommande åren, till ca 98 200 år 2026. Antalet ungdomshushåll förväntas i stället öka till ca 20 600. Utgifterna för bostadsbidrag förväntas minska mellan 2023 och 2024 som en följd av att det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer upphör. Medelersättningen för barnhushåll och ungdomshushåll förväntas öka svagt under perioden 2024–2026. Utgifterna för

bostadsbidrag beräknas vara relativt stabila under samma period. Det finns dock en osäkerhetsfaktor som är relaterad till det makroekonomiska läget.

Regeringen föreslår att det tillfälliga tilläggsbidraget för barnfamiljer med bostadsbidrag ska förlängas och betalas ut under perioden januari t.o.m. juni 2024. Med anledning av förslaget ökas anslaget för 2024 med 830 miljoner kronor.

Som en följd av regeringens ambition att vid beräkning av bostadsbidrag använda uppgifter på individnivå i arbetsgivardeklarationerna (s.k. månadsuppgifter) som inkomstunderlag beräknas utgifterna öka med 200 miljoner kronor årligen från 2026. Till följd av återbetalningar från det nuvarande bostadsbidragssystemet beräknas anslaget sammantaget minska med 100 miljoner kronor 2026.

Regeringen föreslår att 4 357 164 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Bostadsbidrag* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 3 641 786 000 kronor respektive 3 482 365 000 kronor.

# Bilaga 1

## Förslag om utökade möjligheter att använda dubbeldagar

### Innehållsförteckning

1	Sammanfattning av promemorian Större flexibilitet i föräldrapenningen – utökade möjligheter att använda dubbeldagar .....	2
2	Promemorians lagförslag.....	3
3	Förteckning över remissinstanserna .....	4



# 1 Sammanfattning av promemorian Större flexibilitet i föräldrapenningen – utökade möjligheter att använda dubbeldagar

I budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 12 avsnitt 3.8) anger regeringen att föräldrar bör få fler verktyg och ökade möjligheter att använda föräldrapenningen flexibelt, i syfte att stärka valfriheten och för att öka förutsättningarna att kombinera familjeliv och högt arbetskravsdeltagande. Som exempel på åtgärder anges bl.a. att fler dagar med föräldrapenning ska kunna användas som dubbeldagar.

I promemorian, som har tagits fram inom Socialdepartementet, föreslås att antalet dagar som föräldrar kan använda för samma barn och tid utökas från 30 dagar till 60 dagar. För att ytterligare öka flexibiliteten föreslås även att dubbeldagar ska kunna användas fram till dess att barnet är 15 månader, i stället för nuvarande 12 månader.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2024.

## 2 Promemorians lagförslag

### Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 4 a § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

#### **12 kap.**

##### 4 a §<sup>1</sup>

Föräldrapenning får för samma barn och tid lämnas till båda föräldrarna samtidigt i högst 30 dagar under *barnets första levnadsår*, räknat från barnets födelse eller därmed likställd tidpunkt. Detta gäller endast dagar för vilka det inte för någon av föräldrarna finns hinder enligt 17 § andra stycket mot att avstå föräldrapenning till förmån för den andra föräldern.

Föräldrapenning får för samma barn och tid lämnas till båda föräldrarna samtidigt i högst 60 dagar under 15 månader, räknat från barnets födelse eller därmed likställd tidpunkt. Detta gäller endast dagar för vilka det inte för någon av föräldrarna finns hinder enligt 17 § andra stycket mot att avstå föräldrapenning till förmån för den andra föräldern.

Bestämmelser om ansökan i fall som avses i första stycket finns i 110 kap. 5 a §.

- 
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2024.
  2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för föräldrapenning som avser tid före ikraftträdandet.

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2011:1082.

## 3 Förteckning över remissinstanserna

### Remissinstanser

Arbetsgivarverket, Barnombudsmannen, Domstolsverket, Folkhälsomyndigheten, Företagarförbundet, Företagarna, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Uppsala, Göteborgs universitet, Institutet för arbetsmarknads-och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU, Inspektionen för socialförsäkringen, Jämställdhetsmyndigheten, Landsorganisationen, Makalösa föräldrar, Regelrådet, Rädda Barnen, Saco, Socialstyrelsen, Stockholms universitet, Institutet för social forskning, Svenskt Näringsliv, Tjänstemännens centralorganisation.

Yttranden har även inkommit från Män, Kvinnofronten, Akademikerförbundet SSR, Akavia, Naturvetarna och Sveriges ingenjörer.

# Bilaga 2

## Förslag om en möjlighet att överlåta föräldrapenning

### Innehållsförteckning

1	Sammanfattning av betänkandet Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn – en ny modell för föräldraförsäkringen (SOU 2017:101), i nu relevanta delar .....	2
2	Betänkandets lagförslag, i nu relevanta delar .....	5
2.1	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken .....	5
2.2	Förslag till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584).....	7
3	Förteckning över remissinstanserna .....	9
4	Lagradsremissens lagförslag.....	10
4.1	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken .....	10
4.2	Förslag till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584).....	12
5	Lagrådets yttrande .....	14

# 1 Sammanfattning av betänkandet Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn – en ny modell för föräldraförsäkringen (SOU 2017:101), i nu relevanta delar

Utredningen har bland annat haft i uppdrag att analysera och föreslå åtgärder för att uppnå en jämställd fördelning av föräldraledighet och föräldrapenningsförmåner. Vidare har utredningen haft att identifiera problem och undersöka möjligheterna att underlätta för olika familjekonstellationer att använda föräldraförsäkringen. Nedan följer ett utdrag ur sammanfattningen av för lagrådsremissen relevanta förslag

## **Utmaningar och möjligheter – hur ser dagens arbetsliv ut?**

Föräldraförsäkringens huvudsyfte är att möjliggöra för föräldrar att förena arbete och familj. Försäkringen är utformad för att främja deltagande på arbetsmarknaden. Kvinnors och mäns arbetsliv och arbetsmarknadens funktionssätt har därför en central betydelse för hur föräldraförsäkringen är uppbyggd och fungerar. Utredningen har kartlagt hur arbetsliv och föräldraförsäkring samverkar och vilka möjligheter och utmaningar som dagens arbetsliv innebär för möjligheterna för föräldrar att kombinera arbete och familj. Utredningen konstaterar att arbetsmarknaden fortfarande i hög utsträckning är könssegregerad. I jämförelse med män har kvinnor oftare tillfälliga anställningar, i genomsnitt längre ledigheter i samband med att de blir föräldrar och arbetar i högre utsträckning deltid. Kvinnor är också i genomsnitt mer sjukskrivna än män och en orsak till detta är kvinnornas generellt sett större ansvar för familj och hemarbete. Även om kvinnor i genomsnitt har längre utbildning än män tjänar de i genomsnitt mindre. Kvinnor återfinns också mer sällan än män i chefspositioner.

En viktig och stor del av arbetsmarknaden utgörs av företagare, en grupp inom vilken villkoren och förutsättningarna för arbetet är mycket varierande. Utredningen har gjort en kartläggning av företagarnas villkor och möjligheter att använda föräldraförsäkringen. Det kan konstateras att dessa använder försäkringen i något lägre omfattning än anställda. Inom ramen för kartläggningen beskriver utredningen olika faktorer som kan förklara det förhållandet. Vidare beskrivs olika förslag som har lämnats från bland annat företagare i syfte att komma till rätta med sådana aspekter av föräldraförsäkringen som kan innebära svårigheter för företagare att använda den på samma sätt som anställda.

Utredningen har också kartlagt studerandes villkor och möjligheter att använda föräldraförsäkringen. Inom ramen för denna kartläggning beskrivs hur föräldraförsäkringen är utformad för studerande som blir föräldrar eller för föräldrar som påbörjar studier. Utredningen konstaterar att gruppen studerande är heterogen och att situationen kan se mycket olikartad ut för studerande föräldrar. Utredningen beskriver olika förslag som har lämnats för att komma till rätta med vissa svårigheter att använda föräldraförsäkringen när man studerar.

## Familjeförhållanden i Sverige

Barnfamiljernas levnadsförhållanden och synen på föräldraskap har förändrats sedan föräldraförsäkringen infördes. Ungefär 25 procent av alla barn har föräldrar som inte lever tillsammans. Två av tio familjer består av en ensamstående förälder, oftast en ensamstående mamma. Knappt en av tio familjer är en s.k. ombildad familj, dvs. en familj där en eller båda föräldrarna har barn från ett tidigare förhållande. Det saknas officiell statistik om hur vanligt det är att barn har fler än två vuxna som utövar ett föräldraskap, exempelvis när en ensamstående kvinna eller ett lesbiskt par väljer att gå samman med en man eller ett manligt par för ett delat föräldraskap. Det kan konstateras att barns familjesituationer ser olika ut och även varierar över tid.

Utredningen har gjort en översyn av nuvarande regelverk för att se i vilka fall det finns begränsningar i möjligheterna för olika familjekonstellationer att använda föräldrapenningsförmånerna. Det kan konstateras att det finns en utveckling där lagstiftaren i någon mån beaktat de svårigheter som kan finnas för andra familjekonstellationer än den traditionella kärnfamiljen, men att dagens regelverk trots det medför begränsningar i möjligheten att använda föräldrapenningsförmåner för vissa familjekonstellationer. Begränsningarna gäller främst inom föräldrapenningen.

## Förbättrade möjligheter för olika familjekonstellationer att använda föräldrapenningsförmåner

Utredningen föreslår att en vårdnadshavare ska få överlåta en del av sin rätt till föräldrapenning till en person som inte är barnets förälder eller likställd med en förälder. En utökad möjlighet för en vårdnadshavare att lämna en del av sina egna dagar med föräldrapenning till en annan person bedöms ge ensamstående föräldrar en förbättrad möjlighet att få hjälp och avlastning av en närstående i vården av barnet.

I familjer där fler än två personer utövar en föräldraroll innebär en sådan möjlighet att fler kan kombinera föräldraskap och arbetsliv och att barnet får del av fler föräldrars omsorg och tillsyn. En utökad möjlighet att lämna dagar till en annan person än en förälder eller en likställd förälder torde vara värdefull även för andra familjekonstellationer och kunna underlätta vardagen för många.

Överlåtelsemöjligheten bedöms ha positiva konsekvenser för de barn som omfattas och det är enligt utredningens mening självklart att endast någon som har föräldrarnas förtroende kommer att få ta del av föräldrapenningen. Utredningen föreslår att överlåtelsen ska få göras till en person som är försäkrad för föräldrapenning.

Möjligheten till överlåtelse ska ligga inom ramen för de dagar som inte är reserverade för vardera föräldern. Fram till det att barnet fyller tre år ska möjligheten avse en tid om högst 60 dagar för varje barn. Efter denna tid och fram till dess att barnet har fyllt tio år ska möjligheten i stället avse en tid om högst fyra dagar per år för varje barn. En förälder som har ensam vårdnad om ett barn ska ha rätt att själv överlåta alla dagarna. Om föräldrarna har gemensam vårdnad om ett barn ska vardera föräldern ha rätt att i stället överlåta hälften av dagarna. Om de överlättna dagarna inte används ska rätten till föräldrapenning för dessa kunna återtas. Bestämmelserna om föräldrapenning ska även gälla för den person som har fått dagar efter överlåtelse. Det ska dock inte vara möjligt för en sådan person att i sin tur avstå eller överlåta dagar till någon annan.

En arbetstagare ska ha rätt till ledighet från arbete under den tid då han eller hon får föräldrapenning genom överlåtelse.

Utredningen bedömer att den nya möjligheten för en annan försäkrad att vara ledig med ersättning i form av föräldrapenning bör vara semesterlönegrundande. De effekter som den nya överlåtelsemöjligheten kan ha på pensionen bör följas upp.

## **Företagares villkor och möjligheter att använda föräldraförsäkringen**

Inom ramen för de generella förslag som utredningen lämnar om förändringar inom föräldrapenningen har stor hänsyn tagits till att föräldrar har olika förutsättningar när det gäller att vara föräldralediga och att ta ut föräldrapenning. Särskilt förslaget om utökade möjligheter att lämna över rätt till föräldrapenning till en annan person torde innebära förenklingar för företagare att kombinera familj och arbete.

I övrigt är det svårt att se hur förändringar av villkoren inom föräldraförsäkringen skulle lösa den problematik som har beskrivits, i vart fall utan att helt frångå vissa principiella grunder för socialförsäkringarna.

Utredningen bör därmed inte lämna förslag om sådana förändringar enbart ur ett företagarperspektiv.

## **Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser**

Utredningen föreslår att samtliga författningsändringar ska träda i kraft den 1 januari 2019 med vissa övergångsbestämmelser.

## 2 Betänkandets lagförslag, i nu relevanta delar

### 2.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Häri genom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken dels att 11 kap. 6 § och 12 kap. 17 § ska ha följande lydelse, dels att det ska införas två nya paragrafer, 12 kap. 17 a och 17 b §§, och närmast före 11 kap. 6 § och 12 kap. 17 § nya rubriker av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

#### 11 kap.

##### **Föräldrapenningsförmån till annan försäkrad än en förälder**

*I fråga om tillfällig föräldrapenning för en försäkrad som har fått rätt till sådan förmån enligt 13 kap. 8, 9, 11 eller 31 a § likställs den försäkrade med en förälder.*

*En försäkrad som enligt första stycket är likställd med en förälder får dock inte överlåta rätten till tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 8 §. Inte heller får Försäkringskassan bevilja tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 9 § på grundval av ett medgivande av en sådan försäkrad.*

#### 6 §

*Vid tillämpningen av bestämmelserna om föräldrapenning ska vad som anges om en förälder även gälla en försäkrad som har fått rätt till en sådan förmån genom överlåtelse enligt 12 kap. 17 § första stycket. Den försäkrade får dock inte i sin tur avstå eller överlåta rätt till föräldrapenning enligt nämnda lagrum.*

*Vid tillämpningen av bestämmelserna om tillfällig föräldrapenning ska vad som anges om en förälder även gälla en försäkrad som har fått rätt till en sådan förmån enligt 13 kap. 8, 9 eller 31 a §. Den försäkrade får dock inte i sin tur överlåta rätten till tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 8 §. Inte heller får Försäkringskassan bevilja tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 9 § på grundval av ett medgivande av en sådan försäkrad.*

#### 12 kap.

*Avstående från föräldrapenning*

*En förälder kan genom skriftlig anmälan till Försäkringskassan avstå rätten att få föräldrapenning till förmån för den andra föräldern.*

*Avstående från och överlåtelse av rätten till föräldrapenning*

#### 17 §<sup>1</sup>

*En förälder kan genom skriftlig anmälan till Försäkringskassan avstå rätten att få föräldrapenning till förmån för en annan förälder. En förälder kan på samma sätt överlåta rätten till någon annan som är försäkrad för föräldrapenning under de förutsättningar som anges i 17 a §.*

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2015:674.



*Detta gäller dock inte föräldrapenning på sjukpenningnivå enligt 21 och 22 §§ såvitt avser en tid om*

- 1. 90 dagar för varje barn, eller*
- 2. 90 dagar för barnen gemensamt vid flerbarnsfödelse.*

*I anmälan ska det anges vilka ersättningsnivåer enligt 18 § avståndet avser.*

*För tid som anges i 12 a § gäller vad som anges i första stycket dock inte föräldrapenning såvitt avser*

- 1. 130 dagar för varje barn, eller*
- 2. 130 dagar för barnen gemensamt vid flerbarnsfödelse.*

*För tid som anges i 12 b § gäller vad som anges i första stycket inte såvitt avser*

- 1. tre dagar per år för varje barn, eller*
- 2. tre dagar per år för barnen gemensamt vid flerbarnsfödelse.*

#### *17 a §*

*För tid som anges i 12 a § får överlåtelse av rätten till föräldrapenning avse högst 60 dagar för varje barn. För tid som anges i 12 b § får överlåtelse avse högst fyra dagar per år för varje barn.*

*En förälder som har ensam vårdnad om ett barn har rätt att själv överlåta alla de dagar som anges i första stycket. Om föräldrarna har gemensam vårdnad om ett barn har vardera föräldern rätt att överlåta hälften av antalet dagar.*

#### *17 b §*

*Den förälder som har avstått eller överlåtit rätt till föräldrapenning enligt 17 § första stycket får återta avståndet eller överlåtelsen för dagar som inte har utnyttjats.*

- 
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.
  2. Äldre föreskrifter i övrigt gäller fortfarande för föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning för barn som har fötts före ikraftträdandet eller, vid adoption, när den som har adopterat barnet har fått barnet i sin vård före ikraftträdandet.

## 2.2 Förslag till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584)

Härigenom föreskrivs att 1, 5 och 6 §§ föräldraledighetslagen (1995:584) ska ha följande lydelse.

1 §<sup>1</sup>

En arbetstagare har som förälder rätt att vara ledig från sin anställning enligt denna lag.

*Samma rätt har också en arbetstagare som*

- 1. utan att vara förälder är rättslig vårdnadshavare och har vård om ett barn,*
- 2. har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i sitt hem,*
- 3. stadigvarande sammanbor med en förälder under förutsättning att arbetstagaren är eller har varit gift med eller har eller har haft barn med denna förälder.*

En arbetstagare har som förälder rätt till ledighet från sin anställning enligt denna lag. *I vissa fall har även en annan arbetstagare rätt till ledighet.*

*Med förälder likställs följande personer:*

- 1. förälders make som stadigvarande sammanbor med föräldern,*
- 2. förälders sambo,*
- 3. särskilt förordnad vårdnadshavare som har vård om barnet,*
- 4. den som efter socialnämndens medgivande har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i sitt hem i syfte att adoptera barnet (blivande adoptivförälder), och*
- 5. den som har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av barnets föräldrar eller någon annan som har vårdnaden om barnet (familjehemsförälder).*

Bestämmelser om förbud mot missgynnande behandling av arbetssökande och arbetstagare finns i 16 §.

5 §<sup>2</sup>

En förälder har rätt att vara helt ledig för vård av barn till dess barnet är 18 månader. En arbetstagare som har adopterat ett barn eller tagit emot ett barn i avsikt att adoptera det har rätt att vara helt ledig i 18 månader från den tidpunkt då arbetstagaren fick barnet i sin vård. Arbetstagarens rätt till sådan ledighet upphör dock när barnet har fyllt åtta år eller vid den senare tidpunkt då barnet har avslutat det första skolåret. Vid adoption av arbetstagarens makes barn eller av eget barn har arbetstagaren inte rätt till ledighet utöver vad som skulle ha gällt om adoptionen inte hade skett.

En förälder har därutöver rätt att vara helt ledig medan föräldern får hel föräldrapenning enligt 12 kap. socialförsäkringsbalken.

En förälder har därutöver rätt att vara helt ledig medan föräldern får hel föräldrapenning enligt 12 kap. socialförsäkringsbalken. *Samma rätt har en arbetstagare som, utan att vara förälder, får hel föräldrapenning efter överlåtelse enligt 12 kap. 17 § första stycket socialförsäkringsbalken.*

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2006:442.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2014:948.

6 §<sup>3</sup>

Under den tid då en förälder får tre fjärdedels, halv, en fjärdedels eller en åttondels föräldrapenning enligt 12 kap. socialförsäkringsbalken har föräldern rätt till förkortning av normal arbetstid med tre fjärdedelar, hälften, en fjärdedel respektive en åttondel.

Under den tid då en förälder får tre fjärdedels, halv, en fjärdedels eller en åttondels föräldrapenning enligt 12 kap. socialförsäkringsbalken har föräldern rätt till förkortning av normal arbetstid med tre fjärdedelar, hälften, en fjärdedel respektive en åttondel. *Samma rätt har en arbetstagare som, utan att vara förälder, får tre fjärdedels, halv, en fjärdedels eller en åttondels föräldrapenning efter överlåtelse enligt 12 kap. 17 § första stycket socialförsäkringsbalken.*

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.

<sup>3</sup> Senaste lydelse 2010:1263.

## 3 Förteckning över remissinstanserna

### Remissinstanser

Riksdagens ombudsmän (JO), Riksrevisionen, Kammarrätten i Jönköping, Förvaltningsrätten i Malmö, Förvaltningsrätten i Umeå, Justitiekanslern (JK), Kriminalvården, Försäkringskassan, Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Barnombudsmannen, Inspektionen för socialförsäkringen, Pensionsmyndigheten, Jämställdhetsmyndigheten, Konjunkturinstitutet, Arbetsgivarverket, Länsstyrelsen i Jönköping län, Länsstyrelsen i Örebro län, Statskontoret, Konsumentverket, Statens skolverk, Statens skolinspektion, Göteborgs universitet (Juridiska institutionen), Stockholms universitet (Samhällsvetenskapliga fakulteten), Umeå universitet, Uppsala universitet, Centrala studiestödsnämnden, Regelrådet, Diskrimineringsombudsmannen, Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Arbetsdomstolen, Medlingsinstitutet, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU), Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Sveriges Kommuner och Landsting (numera Sveriges Kommuner och Regioner), Alingsås kommun, Botkyrka kommun, Borås kommun, Dals-Ed kommun, Eslövs kommun, Falu kommun, Göteborgs stad, Heby kommun, Helsingborgs stad, Härnösands kommun, Karlskoga kommun, Landskrona kommun, Lerums kommun, Lidingö kommun, Linköpings kommun, Lunds kommun, Luleå kommun, Malmö kommun, Marks kommun, Munkedals kommun, Mörbylångas kommun, Nordmalings kommun, Ockelbo kommun, Olofströms kommun, Oxelösunds kommun, Sundbybergs kommun, Stockholms kommun, Strömsunds kommun, Tjörns kommun, Tranås kommun, Vilhelminas kommun, Umeå kommun, Uppsala kommun, Vännäs kommun, LO, TCO, Saco, Svenskt Näringsliv, Företagarna, Adoptionscentrum, Diabetesförbundet, Femmis, Funktionsrätt Sverige, Föreningen Barn och ungdom med förälder/familjemedlem i fängelse (BUFFF), Föreningen Sverige socialchefer (FSS), Lika Unika, Män för jämställdhet, Majblomman, Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners och queeras rättigheter (RFSL), Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU), Riksförbundet Barnens Rätt i Samhället (BRIS), Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (ROKS), Riksorganisationen för valfrihet, jämställdhet och föräldraskap (HARO), Riksorganisationen Sveriges Makalösa föräldrar, Rädda Barnen, Röda korset, Svenska barnläkarföreningen, Svenska Barnmorskeförbundet, Sveriges Kommunala Familjerådgivare (KFR), Sveriges skolchefers förening, Sveriges kvinnolobby, Sveriges advokatsamfund, UNICEF, Unizon.

Yttranden har även inkommit från Ledarna, Lantbrukarnas riksförbund, Lärarnas riksförbund och en privatperson.

## 4 Lagrådsremissens lagförslag

### 4.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken

*dels* att 12 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

*dels* att det ska införas fyra nya paragrafer, 11 kap. 4 a § och 12 kap. 17 a–17 c §§, och närmast före 11 kap. 4 a § och 12 kap. 17 a och 17 c §§ nya rubriker av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

#### 11 kap.

##### Utvidgning för föräldrapenning

##### 4 a §

*I fråga om föräldrapenning för en försäkrad som har fått rätt till sådan förmån genom överlåtelse enligt 12 kap. 17 a § likställs den försäkrade med en förälder.*

#### 12 kap.

##### 1 §<sup>1</sup>

I detta kapitel finns bestämmelser om

- rätten till föräldrapenning i 2–11 §§,
  - förmånstiden i 12–13 §§,
  - vem som får föräldrapenningen i 14–17 §§,
  - ersättningsnivåer i 18–24 §§,
  - beräkning av föräldrapenning på sjukpenningnivån i 25–31 §§,
  - beräkning av antalet dagar med rätt till föräldrapenning i 32–34 §§,
  - föräldrapenning för de första 180 dagarna i 35–38 §§,
  - föräldrapenning efter 180 dagar i 39–41 §§,
  - föräldrapenning för tid efter barnets fjärde levnadsår i 41 a–41 h §§, och
  - föräldrapenning vid flerbarnsfödelse i 42–46 §§.
- vem som får föräldrapenningen i 14–17 c §§,

##### Överlåtelse av rätten till föräldrapenning

##### 17 a §

*En förälder kan genom skriftlig anmälan till Försäkringskassan överlåta rätten till föräldrapenning till någon annan som är försäkrad för sådan förmån. Detta gäller dock inte sådan tid som avses i 17 § andra stycket.*

*I anmälan ska det anges vilka ersättningsnivåer enligt 18 § överlåtelsen avser.*

*En försäkrad som har fått rätt till föräldrapenning genom en överlåtelse får inte i sin tur överlåta förmånen eller avstå den enligt 17 §.*

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2012:999.

17 b §

Högst 90 dagar för varje barn får överlåtas. Om föräldrarna har gemensam vårdnad om ett barn, har vardera föräldern rätt att överlåta 45 dagar. En förälder som har ensam vårdnad om ett barn har rätt att överlåta samtliga 90 dagar.

Återtagande av avståendet eller överlåtelsen

17 c §

En förälder som har avstått eller överlåtit rätten till föräldrapenning får återta avståendet eller överlåtelsen för dagar som inte har utnyttjats.

- 
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2024.
  2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för föräldrapenning som avser tid före ikraftträdandet.

## 4.2 Förslag till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584)

Härigenom föreskrivs att 3, 5 och 6 §§ föräldraledighetslagen (1995:584) ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

3 §<sup>1</sup>

Det finns följande *sex* former av föräldraledighet *för vård av barn m.m.*:

1. Hel ledighet för en *kvinnlig* arbetstagare i samband med *hennes barns* födelse och för amning (mammaledighet, 4 §).

2. Hel ledighet för en förälder tills barnet blivit 18 månader eller, under förutsättning att föräldern då *har* hel föräldrapenning, *för tid därefter* (hel ledighet med eller utan föräldrapenning, 5 §).

3. Ledighet för en förälder i form av förkortning av normal arbetstid med tre fjärdedelar, hälften, en fjärdedel eller en åttondel medan föräldern *har* tre fjärdedels, halv, en fjärdedels respektive en åttondels föräldrapenning (delledighet med föräldrapenning, 6 §).

4. Ledighet för en förälder i form av förkortning av normal arbetstid med upp till en fjärdedel tills, i huvudfallet, barnet fyllt åtta år (delledighet utan föräldrapenning, 7 §).

5. Ledighet för en arbetstagares tillfälliga vård av barn (ledighet med tillfällig föräldrapenning m.m., 8 §).

6. Ledighet för en förälder i form av förkortning av normal arbetstid med upp till en fjärdedel om det för barnet lämnas omvårdnadsbidrag (ledighet med omvårdnadsbidrag, 9 §).

Särskilda bestämmelser om ledighet och omplacering för *kvinnliga* arbetstagare som väntar barn, nyligen fött barn eller som ammar finns i 18–21 §§.

Det finns följande former av föräldraledighet:

1. Hel ledighet för en arbetstagare i samband med *barnets* födelse och för amning (mammaledighet, 4 §).

2. Hel ledighet för en förälder tills barnet *har* blivit 18 månader eller *för tid därefter* under förutsättning att föräldern då *får* hel föräldrapenning *samt hel ledighet för en arbetstagare som utan att vara förälder får hel föräldrapenning* (hel ledighet med eller utan föräldrapenning, 5 §).

3. Ledighet för en förälder *eller annan arbetstagare* i form av förkortning av normal arbetstid med tre fjärdedelar, hälften, en fjärdedel eller en åttondel medan föräldern *eller arbetstagaren får* tre fjärdedels, halv, en fjärdedels respektive en åttondels föräldrapenning (delledighet med föräldrapenning, 6 §).

4. Ledighet för en förälder i form av förkortning av normal arbetstid med upp till en fjärdedel tills, i huvudfallet, barnet fyllt åtta år (delledighet utan föräldrapenning, 7 §).

5. Ledighet för en arbetstagares tillfälliga vård av barn (ledighet med tillfällig föräldrapenning m.m., 8 §).

6. Ledighet för en förälder i form av förkortning av normal arbetstid med upp till en fjärdedel om det för barnet lämnas omvårdnadsbidrag (ledighet med omvårdnadsbidrag, 9 §).

Särskilda bestämmelser om ledighet och omplacering för arbetstagare som väntar barn, nyligen *har* fött barn eller som ammar finns i 18–21 §§.

5 §<sup>2</sup>

En förälder har rätt att vara helt ledig för vård av barn till dess barnet är 18 månader. En arbetstagare som har adopterat ett barn eller tagit emot ett barn i avsikt att adoptera det har rätt att vara helt ledig i 18 månader från den tidpunkt då arbetstagaren fick barnet i sin vård. Arbetstagarens rätt till sådan ledighet upphör dock när barnet har fyllt 8 år eller

En förälder har rätt att vara helt ledig för vård av barn till dess barnet är 18 månader. En arbetstagare som har adopterat ett barn eller tagit emot ett barn i avsikt att adoptera det har rätt att vara helt ledig i 18 månader från den tidpunkt då arbetstagaren fick barnet i sin vård. Arbetstagarens rätt till sådan ledighet upphör dock när barnet har fyllt *åtta* år

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2018:1266.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2018:1291.

vid den senare tidpunkt då barnet har avslutat det första skolåret. Vid adoption av arbetstagarens makes eller sambos barn har arbetstagaren inte rätt till ledighet utöver vad som skulle ha gällt om adoptionen inte hade skett.

En förälder har därutöver rätt att vara helt ledig medan föräldern får hel föräldrapenning enligt 12 kap. socialförsäkringsbalken.

eller vid den senare tidpunkt då barnet har avslutat det första skolåret. Vid adoption av arbetstagarens makes eller sambos barn har arbetstagaren inte rätt till ledighet utöver vad som skulle ha gällt om adoptionen inte hade skett.

En förälder har därutöver rätt att vara helt ledig medan föräldern får hel föräldrapenning enligt 12 kap. socialförsäkringsbalken. *Samma rätt har en arbetstagare som utan att vara förälder får hel föräldrapenning efter en överlåtelse enligt 12 kap. 17 a § socialförsäkringsbalken.*

### 6 §<sup>3</sup>

Under den tid då en förälder får tre fjärdedels, halv, en fjärdedels eller en åttondels föräldrapenning enligt 12 kap. socialförsäkringsbalken har föräldern rätt till förkortning av normal arbetstid med tre fjärdedelar, hälften, en fjärdedel respektive en åttondel.

Under den tid då en förälder får tre fjärdedels, halv, en fjärdedels eller en åttondels föräldrapenning enligt 12 kap. socialförsäkringsbalken har föräldern rätt till förkortning av normal arbetstid med tre fjärdedelar, hälften, en fjärdedel respektive en åttondel. *Samma rätt har en arbetstagare som utan att vara förälder får tre fjärdedels, halv, en fjärdedels eller en åttondels föräldrapenning efter en överlåtelse enligt 12 kap. 17 a § socialförsäkringsbalken.*

---

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2024.

<sup>3</sup> Senaste lydelse 2010:1263.



## 5 Lagrådets yttrande

Protokoll vid sammanträde 2023-06-21

**Närvarande:** F.d. justitierådet Martin Borgeke samt justitieråden Leif Gäverth och Eric M. Runesson

### **En möjlighet att överlåta föräldrapenning**

Enligt en lagrådsremiss den 15 juni 2023 har regeringen (Socialdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
2. lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av ämnesråden Andreas Ådahl och Maria Lidström.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

# Bilaga 3

## Förslag om förlängning av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget

### Innehållsförteckning

1	Sammanfattning av promemorian Förlängning av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget med anledning av höga levnadsomkostnader .	2
2	Promemorians lagförslag.....	3
	Förslag till lag om ändring i lagen (2023:440) om ändring i lagen (2022:1857) om ändring i lagen (2022:1042) om ändring i socialförsäkringsbalken .....	3
3	Förteckning över remissinstanserna .....	4

# 1 Sammanfattning av promemorian Förlängning av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget med anledning av höga levnadsomkostnader

Den stigande allmänna prisnivån har gjort att många hushåll fått kraftigt ökade levnadsomkostnader. Detta urholkar hushållens köpkraft och ökar risken för många hushåll att få en mer ansträngd ekonomi. Barnfamiljer med låg inkomst och små ekonomiska marginaler är särskilt utsatta. Det finns därför anledning att ge stöd till ekonomiskt utsatta barnfamiljer så att de kan klara sina boendekostnader trots höjda levnadsomkostnader till följd av höjda priser.

Ett tillfälligt tilläggsbidrag lämnas till barnfamiljer med bostadsbidrag under perioden juli 2022 t.o.m. december 2023. I denna promemoria föreslås en förlängning t.o.m. den 30 juni 2024 av tilläggsbidraget i oförändrad form. Det innebär att det ska ha samma utformning som det tilläggsbidrag som gäller nu och som också lämnades under delar av 2020 och 2021. Tilläggsbidraget lämnas månadsvis med ett belopp om 40 procent av det preliminära bostadsbidraget, dvs. som mest 2 100 kronor per månad. Bidraget ingår inte i den slutliga avstämningen av bostadsbidraget som görs efter det att beslut om slutlig skatt har meddelats för kalenderåret.

## 2 Promemorians lagförslag

### **Förslag till lag om ändring i lagen (2023:440) om ändring i lagen (2022:1857) om ändring i lagen (2022:1042) om ändring i socialförsäkringsbalken**

Härigenom föreskrivs att punkt 1 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2023:440) om ändring i lagen (2022:1857) om ändring i lagen (2022:1042) om ändring i socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

1. Denna lag träder i kraft den 1 *januari* 2024.

*Föreslagen lydelse*

1. Denna lag träder i kraft den 1 *juli* 2024.

### 3 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttrande inkommit från Boverket, Domstolsverket, Försäkringskassan, Hyresgästföreningen, Inspektionen för socialförsäkringen, Konjunkturinstitutet, Kronofogdemyndigheten, Landsorganisationen, Pensionsmyndigheten, Socialstyrelsen och Sveriges Makalösa föräldrar.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att yttra sig: Sveriges Kommuner och Regioner och Rädda Barnen.

# Utgiftsområde 13

## Integration och jämställdhet

# Utgiftsområde 13 – Integration och jämställdhet

## Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	4
2	Integration och jämställdhet .....	5
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	5
2.2	Utgiftsutveckling.....	5
2.3	Mål för utgiftsområdet.....	6
3	Integration .....	9
3.1	Mål för området.....	9
3.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	9
3.3	Resultatredevisning.....	10
3.3.1	Resultat utifrån indikatorer kopplat till målet för integrationspolitiken.....	10
3.3.2	Resultat utifrån andra bedömningsgrunder.....	22
3.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	27
3.5	Politikens inriktning .....	29
3.6	Budgetförslag.....	31
3.6.1	1:1 Integrationsåtgärder.....	31
3.6.2	1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande .....	32
4	Diskriminering.....	35
4.1	Mål för området.....	35
4.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	35
4.3	Resultatredevisning.....	35
4.3.1	Arbetet för att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter.....	35
4.3.2	Den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.....	39
4.3.3	Handlingsplanen för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.....	40
4.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	42
4.5	Politikens inriktning .....	43
4.6	Budgetförslag.....	44
4.6.1	2:1 Diskrimineringsombudsmannen .....	44
4.6.2	2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m. ....	45
5	Jämställdhet .....	49
5.1	Mål för området.....	49
5.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	49
5.3	Resultatredevisning.....	50
5.3.1	Jämn fördelning av makt och inflytande.....	50
5.3.2	Ekonomisk jämställdhet.....	52
5.3.3	Jämställd utbildning.....	54
5.3.4	Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.....	58
5.3.5	Jämställd hälsa.....	61
5.3.6	Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra.....	64
5.3.7	EU och internationellt samarbete .....	72
5.3.8	Jämställdhetsintegrering – strategin för att uppnå målen.....	74
5.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	76
5.5	Politikens inriktning .....	77
5.6	Budgetförslag.....	79
5.6.1	3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder .....	79

5.6.2	3:2 Jämställdhetsmyndigheten .....	80
5.6.3	3:3 Bidrag för kvinnors organisering.....	81
6	Utanförskap.....	83
6.1	Mål för området.....	83
6.1.1	Förslag på nytt mål för området .....	83
6.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	83
6.3	Resultatredovisning.....	84
6.3.1	Utanförskapet är ett stort problem.....	84
6.3.2	Övergripande åtgärder för att motverka utanförskap.....	90
6.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	91
6.5	Politikens inriktning .....	92
6.6	Budgetförslag.....	94
6.6.1	Åtgärder mot utanförskap.....	94



# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

1. Riksdagen godkänner målet för Utanförskap (avsnitt 6).
2. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet enligt tabell 1.1.
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Integrationsåtgärder	103 125
1:2 Kommunersättning vid flyktingmottagande	2 776 226
2:1 Diskrimineringsombudsmannen	138 507
2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	110 919
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	675 039
3:2 Jämställdhetsmyndigheten	73 409
3:3 Bidrag för kvinnors organisering	48 163
4:1 Åtgärder mot utanförskap	93 000
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>4 018 388</b>

**Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden**

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	39 300	2025
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	150 000	2025
3:3 Bidrag för kvinnors organisering	48 163	2025
<b>Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet</b>	<b>237 463</b>	

## 2 Integration och jämställdhet

### 2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar områdena Integration, Diskriminering, Jämställdhet och Utanförskap samt myndigheterna Diskrimineringsombudsmannen, Nämnden mot diskriminering och Jämställdhetsmyndigheten.

### 2.2 Utgiftsutveckling

Utgifterna för 2022 uppgick till 5 444 miljoner kronor och är därmed 708 miljoner kronor (11,5 procent) lägre än vad som anvisades i budget för 2022. Skillnaden beror främst på att kostnaderna för ersättningar till kommunerna för mottagandet av ensamkommande barn och unga blev lägre eftersom det genomsnittliga antalet mottagna blev 30 procent färre än vad som antogs i statens budget. Jämfört med 2021 minskade utgifterna med 768 miljoner kronor (12,4 procent). Utgifterna för 2024, 2025 och 2026 bedöms minska.

Jämfört med ursprungligt beslutad budget för 2023 beräknas utgifterna bli 4 706 miljoner kronor 2023. För 2024 föreslår regeringen att 4 018 miljoner kronor anvisas inom området. För 2025 beräknas utgifterna till 3 584 miljoner kronor och 3 289 miljoner kronor för 2026.

**Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
<b>Integration</b>	<b>4 168</b>	<b>4 144</b>	<b>3 456</b>	<b>2 879</b>	<b>2 415</b>	<b>2 150</b>
1:1 Integrationsåtgärder	170	112	111	103	63	53
1:2 Kommunersättningar vid flyktmottagande	3 998	4 032	3 345	2 776	2 351	2 097
<b>Diskriminering</b>	<b>226</b>	<b>236</b>	<b>237</b>	<b>249</b>	<b>245</b>	<b>249</b>
2:1 Diskrimineringsombudsmannen	130	135	137	139	144	148
2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	96	101	100	111	101	101
<b>Jämställdhet</b>	<b>593</b>	<b>826</b>	<b>813</b>	<b>797</b>	<b>756</b>	<b>723</b>
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	489	705	696	675	632	597
3:2 Jämställdhetsmyndigheten	76	72	74	73	76	78
3:3 Bidrag för kvinnors organisering	28	48	43	48	48	48
<b>Utanförskap</b>	<b>435</b>	<b>260</b>	<b>201</b>	<b>93</b>	<b>168</b>	<b>168</b>
4:1 Åtgärder mot utanförskap	435	260	201	93	168	168
<b>Äldreanslag</b>	<b>22</b>					
2022 4:2 Delegationen mot segregation	22					
<b>Totalt för utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet</b>	<b>5 444</b>	<b>5 465</b>	<b>4 706</b>	<b>4 018</b>	<b>3 584</b>	<b>3 289</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet**

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>5 565</b>	<b>5 565</b>	<b>5 565</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	6	14	19
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 557	-1 768	-1 855
varav BP24 <sup>3</sup>	-255	35	58
Makroekonomisk utveckling	310	389	428
Volymer	-306	-616	-942
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			75
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>4 018</b>	<b>3 584</b>	<b>3 289</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

**Tabell 2.3 Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet**

Miljoner kronor

	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	3 265
Verksamhetsutgifter <sup>2</sup>	752
Investeringar <sup>3</sup>	1
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>4 018</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2022 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

<sup>2</sup> Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

<sup>3</sup> Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

## 2.3 Mål för utgiftsområdet

De nuvarande målen för utgiftsområdet är:

### Integrationspolitik

- Lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund (prop. 2008/09:1 utg.omr. 13, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

### Politik mot diskriminering

- Ett samhälle fritt från diskriminering (prop. 2008/09:1 utg.omr. 13, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

### Jämställdhetspolitik

- Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv (prop. 2008/09:1 utg.omr. 13, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

### Åtgärder mot segregation

- Minskad segregation, jämlika och jämställda uppväxt- och levnadsvillkor samt goda livschanser för alla (prop. 2019/20:1 utg.omr. 13, bet. 2019/20:AU1, rskr. 2019/20:114).



## 3 Integration

### 3.1 Mål för området

Målet för integrationspolitiken är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund (prop. 2008/09:1 utg.omr. 13, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

### 3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Målet för integrationspolitiken är bredare än de insatser för nyanlända som finansieras inom utgiftsområdet och uppnås främst genom generella åtgärder för hela samhället. Det innefattar åtgärder bl.a. inom områden som arbetsmarknad, utbildning, folkhälsa, hälso- och sjukvård samt bostäder. Med nyanlända avses här främst personer som har beviljats uppehållstillstånd som flyktingar eller alternativt skyddsbehövande samt deras anhöriga. Ett jämställdhetsperspektiv är centralt i genomförandet av integrationspolitiken. För att nå målet behöver de generella åtgärderna kompletteras med riktade åtgärder som bl.a. finansieras inom utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet.

Resultatet vad gäller integration påverkas av faktorer inom flera olika områden som ofta är beroende av varandra. Det kan därför vara svårt att redogöra för effekter av enskilda verksamheter eller reformer, inte minst då resultaten ofta visar sig på längre sikt.

Den första delen av redovisningen beskriver den generella utvecklingen för utrikes födda, i synnerhet utomeuropeiskt födda, på olika områden. I de fall uppgifter redovisas för gruppen europeiskt födda avses födda i Europa exklusive Sverige. Resultatredovisningen i denna del utgår ifrån nedanstående urval av indikatorer:

- Arbetsmarknad: arbetskraftsdeltagande, sysselsättning, arbetslöshet, tidsbegränsade anställningar, inkomst från arbete, mottagare av långvarigt ekonomiskt bistånd samt etableringsgrad för nyanlända
- Utbildning: deltagande i förskola., kunskapsresultat i grundskolan, genomströmning i gymnasieskolan och deltagande i kommunal vuxenutbildning
- Hälsa: det allmänna hälsotillståndet
- Boende: trångboddhet.

Jämfört med föregående års resultatredovisning har deltagande i förskola och mottagande av långvarigt ekonomiskt bistånd tillkommit som centrala indikatorer. Utöver de centrala indikatorerna finns kompletterande indikatorer. I vissa delar baseras redovisningen även på andra bedömningsgrunder i form av återrapporteringar och andra underlag från myndigheter, främst Statens skolverk, Boverket och Folkhälso-myndigheten.

Den andra delen av redovisningen följer anslagsstrukturen inom utgiftsområdet. Bedömningsgrunder för resultatredovisningen i denna del baseras i huvudsak på återrapporteringar från myndigheter, främst länsstyrelserna och Migrationsverket.

### 3.3 Resultatredovisning

#### 3.3.1 Resultat utifrån indikatorer kopplat till målet för integrationspolitiken

##### Arbetsmarknad

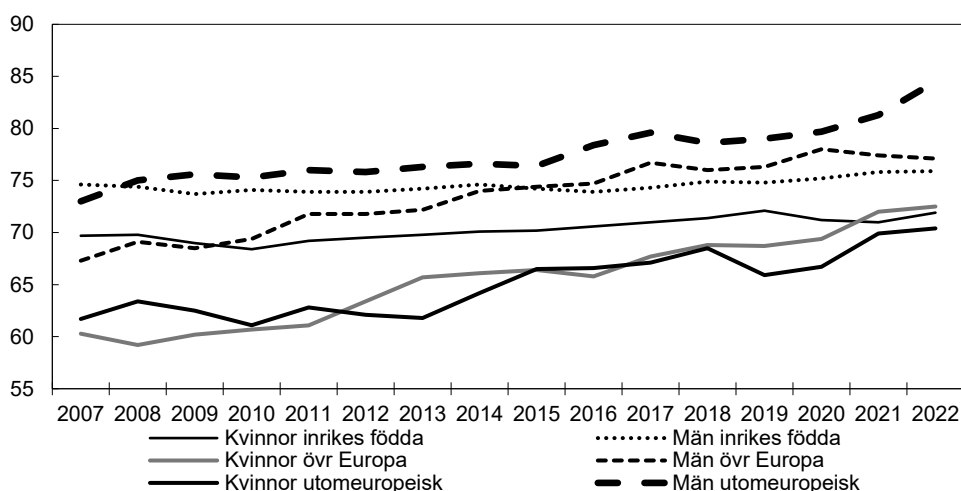
Utrikes födda och i synnerhet nyanlända har oftare en svagare anknytning till arbetsmarknaden än inrikes födda. Utrikes födda kvinnor har en svagare anknytning än både inrikes födda kvinnor och utrikes födda män. De faktorer som påverkar utrikes födda kvinnors och mäns etablering på arbetsmarknaden är bl.a. konjunkturläge, tidigare arbetslivserfarenhet, utbildningsnivå, språkkunskaper, hälsa, nätverk, tillgång till etableringsinsatser, hur länge personen har varit i Sverige, och diskriminering på arbetsmarknaden. Jämställdhetsmyndigheten anger i rapporten Stärkta möjligheter genom samverkan (Jämställdhetsmyndigheten 2023:13) att hindren för utrikes födda kvinnors etablering är både strukturella, systemiska och individuella och även rör sig om exempelvis våldsutsatthet och även att omsorgsansvaret för barn och familj vilar tungt på kvinnorna och leder till ett ojämnt uttag av föräldrapenningdagar.

##### Fortsatt ökning av arbetskraftsdeltagandet bland utrikes födda

Arbetskraftsdeltagandet har fortsatt att öka under den senaste femtonårsperioden, särskilt bland europeiskt födda, men även bland utomeuropeiskt födda (se diagram 3.1). Under 2022 uppgick arbetskraftsdeltagandet bland utomeuropeiskt födda till 70 procent för kvinnor och 85 procent för män. Bland inrikes födda har arbetskraftsdeltagandet varit relativt stabilt över tid, med ca 72 procent för kvinnor och 76 procent för män under 2022. Det relativt sett höga arbetskraftsdeltagandet bland utrikes födda män jämfört med inrikes födda män kan delvis förklaras av en lägre andel som är över 64 år, vilka har lägre arbetskraftsdeltagande, bland utrikes födda män jämfört med inrikes födda män. Generellt sett har män ett högre arbetskraftsdeltagande än kvinnor.

**Diagram 3.1 Arbetskraftsdeltagande bland inrikes födda, europeiskt födda och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år**

Procent av befolkningen



Anm.: År 2021 skedde förändringar som innebär ett tidsseriebrott i Arbetskraftsundersökningarnas (AKU:s) tidsserier.

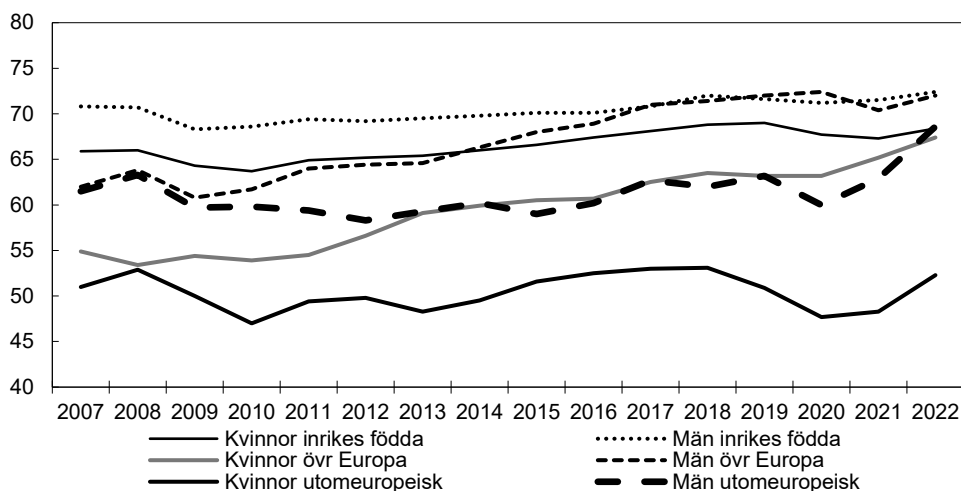
Källa: Egna bearbetningar av data från Statistiska centralbyrån, Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Årsmedeltal 2007–2022.

### Fortsatt stora skillnader i sysselsättningsgrad mellan utomeuropeiskt födda kvinnor och män

Under de senaste femton åren har sysselsättningsgraden ökat betydligt för både kvinnor och män födda i Europa, medan utvecklingen har varit svagare bland både de födda utanför Europa och inrikes födda (se diagram 3.2). Utvecklingen de senaste två åren jämfört med tidigare är osäker på grund av tidsseriebrott i statistiken. År 2022 var sysselsättningsgraden 61 procent för utomeuropeiskt födda jämfört med 71 procent för inrikes födda. Sysselsättningsgapet mellan inrikes och utrikes födda är bland de högsta i EU, vilket till stor del förklaras av en låg sysselsättningsgrad bland utomeuropeiskt födda kvinnor och en relativt hög sysselsättningsgrad bland inrikes födda kvinnor jämfört med flera andra EU-länder. Gapet mellan inrikes och utrikes födda i Sverige minskade 2022 och i maj 2023 var sysselsättningsgraden högre bland utrikes födda män än bland inrikes födda män. I likhet med arbetskraftsdeltagandet påverkas även sysselsättningsgraden för utrikes födda män positivt av en gynnsam ålderssammansättning. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan könen var störst bland utomeuropeiskt födda, där skillnaden uppgick till 16 procentenheter. Det finns inga större skillnader mellan inrikes och utomeuropeiskt födda vad gäller genomsnittlig faktisk veckoarbetstid.

**Diagram 3.2 Sysselsättningsgraden bland inrikes födda, europeiskt födda och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år**

Procent av befolkningen



Anm.: År 2021 skedde förändringar som innebär ett tidsseriebrott i AKU:s tidsserier.

Källa: Egna bearbetningar av data från Statistiska centralbyrån, AKU. Årsmedeltal 2007–2022.

### Arbetslösheten högre bland utomeuropeiskt födda

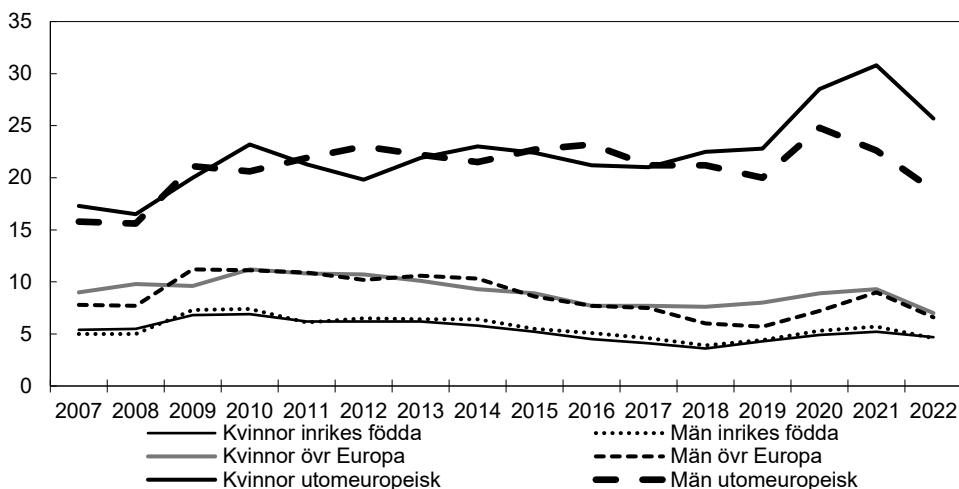
Både det totala antalet arbetslösa och den relativa arbetslösheten minskade 2022 jämfört med 2021. Som visas i diagram 3.3 minskade arbetslösheten i alla grupper, bland både kvinnor och män. År 2022 var andelen arbetslösa 22 procent bland utomeuropeiskt födda, 7 procent bland europeiskt födda och 5 procent bland inrikes födda. Utomeuropeiskt födda kvinnor hade den högsta arbetslösheten med närmare 26 procent.

Skillnaden mellan kvinnor och män är större bland utomeuropeiskt födda än bland europeiskt och inrikes födda. Andelen personer som varit arbetslösa minst sex månader i förhållande till alla arbetslösa är enligt AKU högre bland utrikes födda än bland inrikes födda. Under 2022 var långtidsarbetslösheten närmare 42 procent bland utrikes födda jämfört med drygt 21 procent bland inrikes födda. Det är i stort sett oförändrat jämfört med föregående år.



**Diagram 3.3 Arbetslösheten bland inrikes födda, europeiskt födda och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år**

Procent av arbetskraften



Anm.: År 2021 skedde förändringar som innebär ett tidsseriebrott i AKU:s tidsserier.

Källa: Egna bearbetningar av data från Statistiska centralbyrån, AKU. Årsmedeltal 2007–2022.

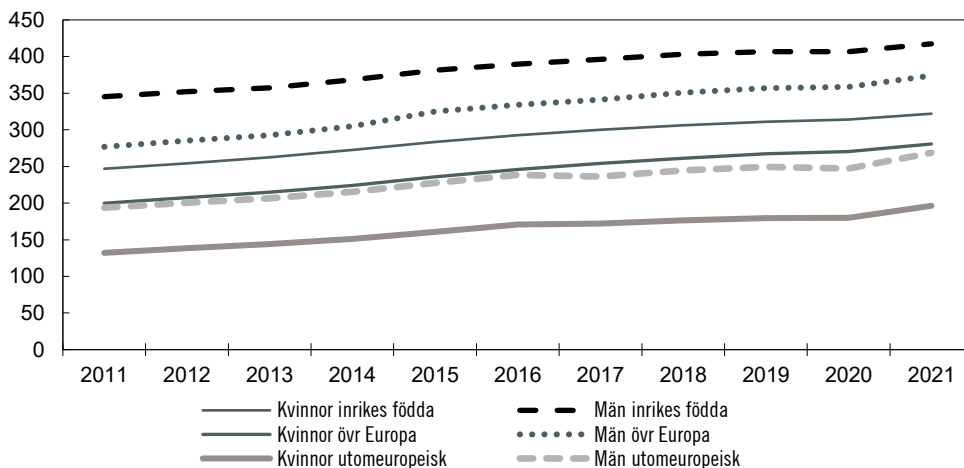
Generellt sett är det vanligare bland kvinnor än bland män att vara undersysselsatt, dvs. att vara sysselsatt på deltid inom sin huvudsyssla samtidigt som man kan och vill arbeta mer. Bland utomeuropeiskt födda kvinnor var 10 procent, närmare 29 000 personer, undersysselsatta under 2022. Bland utomeuropeiskt födda män var andelen undersysselsatta 6 procent, motsvarande drygt 22 000 personer.

#### Ökande arbetsinkomster men fortsatta skillnader mellan inrikes födda och utomeuropeiskt födda

De årliga arbetsinkomsterna varierar beroende på bakgrund och kön. Över perioden 2011–2021 ökade arbetsinkomsterna för samtliga grupper, men med i stort sett bibehållna skillnader mellan olika grupper (se diagram 3.4). Utomeuropeiskt föddas arbetsinkomster är betydligt lägre än för europeiskt och inrikes födda. Arbetsinkomsterna för utomeuropeiskt födda kvinnor uppgick under 2021 i genomsnitt till 51 procent av vad inrikes födda kvinnor tjänade, medan motsvarande andel för utomeuropeiskt födda män var 64 procent av inrikes födda mäns inkomst. Inkomster påverkas av ett flertal underliggande faktorer, bl.a. utbildningsnivå, arbetslivserfarenhet, yrke och bransch. Generellt sett är mäns arbetsinkomster dessutom högre än kvinnors.

**Diagram 3.4 Årliga arbetsinkomster fördelat på bakgrund och kön (medelvärden)**

Tusental kronor



Källa: Totalräknad inkomstfördelningsstatistik (TRIF).

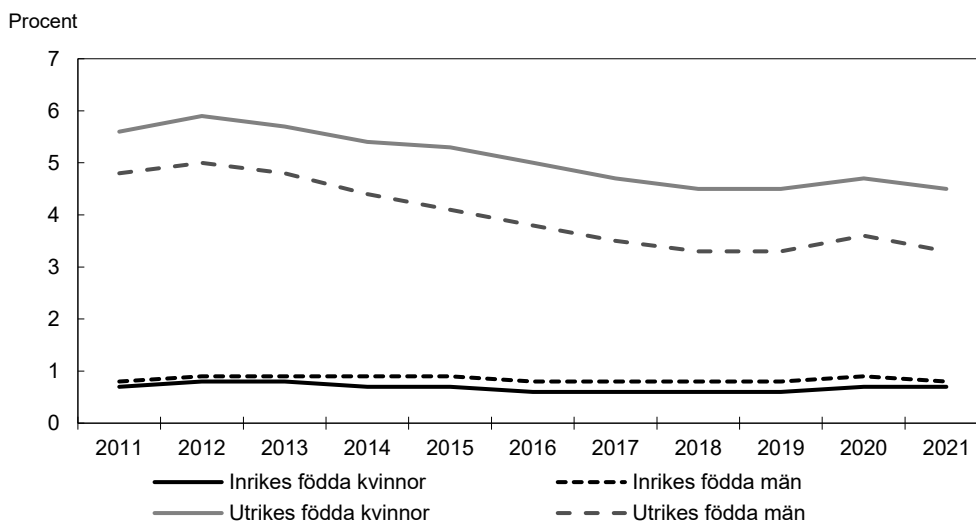
### Vanligare med tidsbegränsade anställningar bland utomeuropeiskt födda

Andelen med tidsbegränsade anställningar är avsevärt mycket högre bland utomeuropeiskt födda kvinnor och män än bland inrikes födda och europeiskt födda. År 2022 uppgick andelen utomeuropeiskt födda med tidsbegränsade anställningar till närmare 29 procent bland kvinnor och 26 procent bland män. För inrikes födda uppgick motsvarande andel till 15 procent bland kvinnor och 11 procent bland män.

### Stora skillnader mellan inrikes och utrikes födda vad gäller långvarigt ekonomiskt bistånd

Att vara mottagare av ekonomiskt bistånd i åldrarna 20–64 år är vanligare bland utrikes födda än bland inrikes födda. Av diagram 3.5 framgår även att utrikes födda kvinnor i högre utsträckning än utrikes födda män erhåller långvarigt ekonomiskt bistånd och att utrikes födda kvinnor är den grupp där störst andel erhåller långvarigt ekonomiskt bistånd. Under år 2021 var andelen långvariga biståndsmottagare bland utrikes födda kvinnor 5 procent, medan motsvarande andel bland utrikes födda män var drygt 3 procent. För inrikes födda kvinnor och män var andelen långvariga biståndsmottagare mindre än 1 procent. Se vidare utgiftsområde 9.

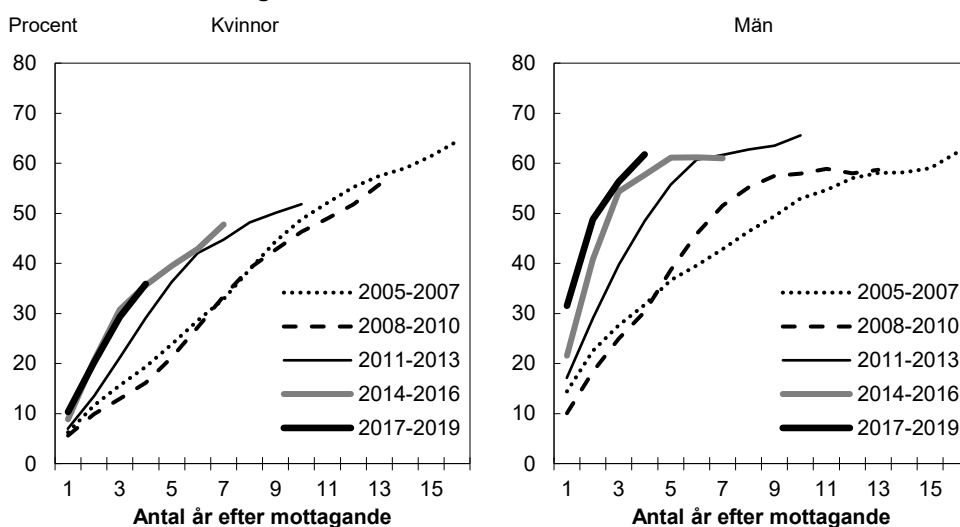
**Diagram 3.5 Mottagare av ekonomiskt bistånd i minst 10 månader i genomsnitt, fördelat på bakgrund och kön**



Källa: SCB, särskild beställning från databasen STATIV.

### Nyanländas etablering på arbetsmarknaden

Sysselsättningen för personer som har invandrat till Sverige ökar generellt med vistelsetiden. Nyanländas etablering på arbetsmarknaden har successivt förbättrats sedan etableringsreformen infördes 2010. Kohorter som mottagits från 2011 och framåt har haft en snabbare progression än tidigare kohorter (se diagram 3.6). År 2021 var 51 procent etablerade bland de nyanlända som togs emot i en kommun 2017. Två år efter kommunmottagandet var drygt 50 procent av männen etablerade medan motsvarande andel bland kvinnor uppgick till drygt 20 procent. Nyanlända kvinnor etableras i en betydligt långsammare takt än nyanlända män, men etableringsgraden stiger med vistelsetiden även bland kvinnor. Bland dem med en vistelsetid på 15 år var andelen etablerade kvinnor och män med anställning 2021 på samma nivå, ca 60 procent. Ytterligare ca 10 procent av männen respektive 3 procent av kvinnorna arbetar som aktiva företagare, vilka inte ingår i etableringsmättet.

**Diagram 3.6 Etableringsgrad nyanlända mottagna 2005–2019 efter vistelsetid i Sverige**

Anm.: Med nyanlända avses kommunmottagna flyktingar i åldersgruppen 20–64 år respektive referensår. Senaste referensår är 2021. De mottagna har i diagrammet klustrats i grupper med treårsintervall. Som etablerade räknas individer som har varit anställda under varje enskilt referensår och haft en löneinkomst som uppgår till minst 60 procent av medianinkomsten för individer som har förgymnasial utbildning. Individer som har deklarerat för aktiv näringsverksamhet ingår inte bland de etablerade. Den registerbaserade aktivitetsstatistiken (RAKS) baseras fr.o.m. 2019 på arbetsgivardeklarationer på individnivå (AGI).

Källa: Egna bearbetningar av data från SCB (RAKS), särskild beställning.

Utredningen Förbättrad arbetsmarknadsetablering för utrikes födda kvinnor har i sitt delbetänkande Etablering för fler – jämställda möjligheter till integration (SOU 2023:24) tagit fram ett mått för att mäta ekonomisk inaktivitet. Analysen tyder på att tillgången till etableringsinsatser påverkar utfallet vad gäller arbetsmarknadsetablering. Enligt utredningen löper anhöriga till arbetskraftsinvandrare tre gånger så hög risk som flyktingar och övrigt skyddsbehövande att varken arbeta eller studera. Även för gruppen övriga anhöriga, bland vilka ingår t.ex. personer som har anknytning till svenska medborgare, finns en tydlig överrisk (28 procent) jämfört med flyktingar och övrigt skyddsbehövande. Samma överrisk tycks inte gälla för anhöriga till flyktingar och övrigt skyddsbehövande som kan ta del av etableringsinsatser inom Arbetsförmedlingens etableringsprogram.

I delbetänkandet föreslår utredningen bl.a. att målgruppen för Arbetsförmedlingens etableringsprogram ska utvidgas så att också personer som har beviljats uppehållstillstånd som familjemedlem eller anhörig till en person som är bosatt i Sverige får ta del av etableringsinsatser. Utredningen lämnar också förslag på hur ramtiden för etableringsprogrammet kan anpassas samt förslag på hur etableringsprogrammet kan göras mer flexibelt baserat på olika behov hos nyanlända invandrare. Delbetänkandet remitterades i juni 2023.

## Utbildning

Genom utbildning läggs grunden för individers möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden och bli självförsörjande. För barn och unga som kommer till Sverige och har annat modersmål än svenska lägger förskolan, grund- och gymnasieskolan en grund för framtiden. I detta avsnitt läggs fokus på utrikes födda med kort tid inom det svenska utbildningssystemet (se även utg.omr. 16 avsnitt 3 och 4).

## Konsekvenser av covid-19-pandemin inom skolväsendet

Enligt Skolverkets slutredovisning om konsekvenser av covid-19-pandemin är det för tidigt att bedöma de långsiktiga konsekvenserna för skolväsendet. Myndigheten konstaterar att befintliga utmaningar när det gäller likvärdighet och kvalitet har

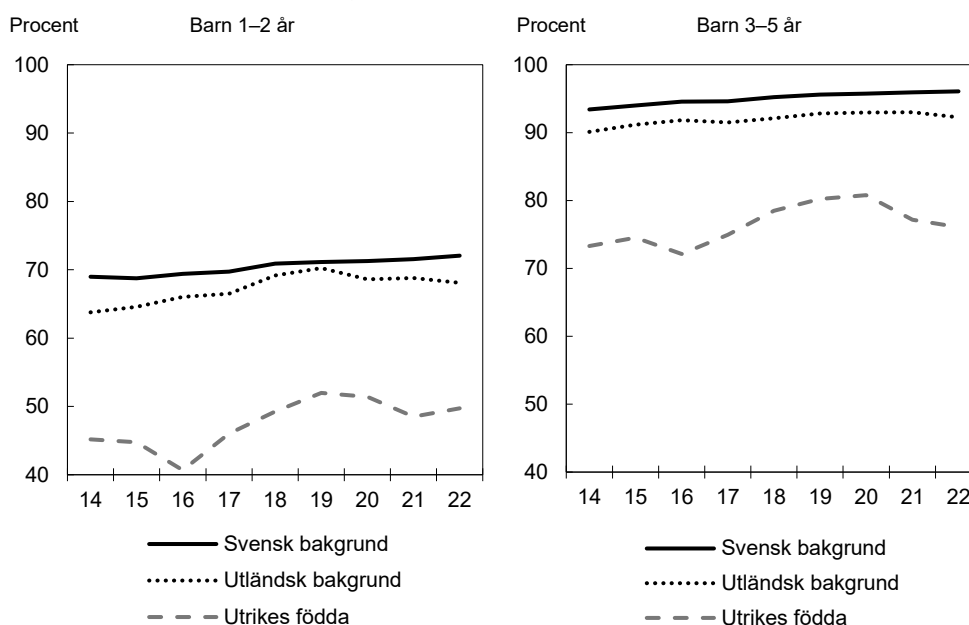
förstärkts. Möjligheterna att kompensera för barns och elevers olika förutsättningar var sämre under pandemin och de som redan innan hade sämre förutsättningar att nå målen med utbildningen har påverkats mer. Det gäller särskilt barn och elever med stödbehov, mindre gynnsamma socioekonomiska hemförhållanden eller med annat modersmål än svenska. Frånvaron bland barn, elever och personal har påverkat den ordinarie undervisningen och undervisningen på distans har haft konsekvenser för elevers kunskapsutveckling samt hälsa och välmående.

Skolverket ser behov av att arbeta aktivt med att fortsatt följa upp kunskapsutvecklingen och elevers behov av stöd. Hela skolväsendet behöver enligt myndigheten ta ett helhetsgrepp för språkutvecklingen bland elever med annat modersmål än svenska. (Skolverket 2022, covid-19-pandemins konsekvenser för skolväsendet, slutredovisning av regeringsuppdrag).

### Förskolan kan stimulera språkutveckling och bidra till bättre förutsättningar i grundskolan

Förskolan förbereder barnens skolgång genom att bl.a. stimulera språkutvecklingen. Som visas i diagram 3.7 är deltagandet i förskolan generellt sett högt, särskilt bland barn 3–5 år, men det finns betydande skillnader beroende på bakgrund. Bland barn födda i Sverige med minst en inrikes född förälder deltog 96 procent i åldern 3–5 år och 72 procent i åldern 1–2 år 2022. Bland inrikes födda barn med två utrikes födda föräldrar deltog 92 procent i åldern 3–5 år och 68 procent i åldern 1–2 år. Deltagandet är avsevärt lägre bland utrikes födda barn, oavsett föräldrarnas bakgrund, där 76 procent av barnen i åldern 3–5 år deltog och 50 procent av barnen i åldern 1–2 år 2022. Skillnaderna i deltagande utifrån bakgrund har varit stora under hela perioden 2014–2022, med små skillnader mellan könen.

**Diagram 3.7 Deltagande i förskolan utifrån svensk och utländsk bakgrund samt utrikes födda, 2014–2022**



Anm.: Gruppen Svensk bakgrund avser barn som är födda i Sverige med minst en inrikes född förälder. Gruppen Utländsk bakgrund avser barn som är födda i Sverige och har två utrikes födda föräldrar. Gruppen Utrikes födda avser barn som är utrikes födda oavsett om föräldrarna är inrikes eller utrikes födda.

Källa: SCB, särskild beställning.

För att öka deltagandet i förskolan bland barn som skulle ha stor nytta av undervisningen har kraven på kommunerna skärpts. Syftet är att öka deltagandet i förskolan genom att varje hemkommun blir skyldig att ta kontakt med vårdnadshavare till barn som inte går i förskola och upplysa om förskolans syfte och barnens rätt till förskola. Det blir även obligatoriskt för kommunerna att erbjuda en reserverad plats i förskolan

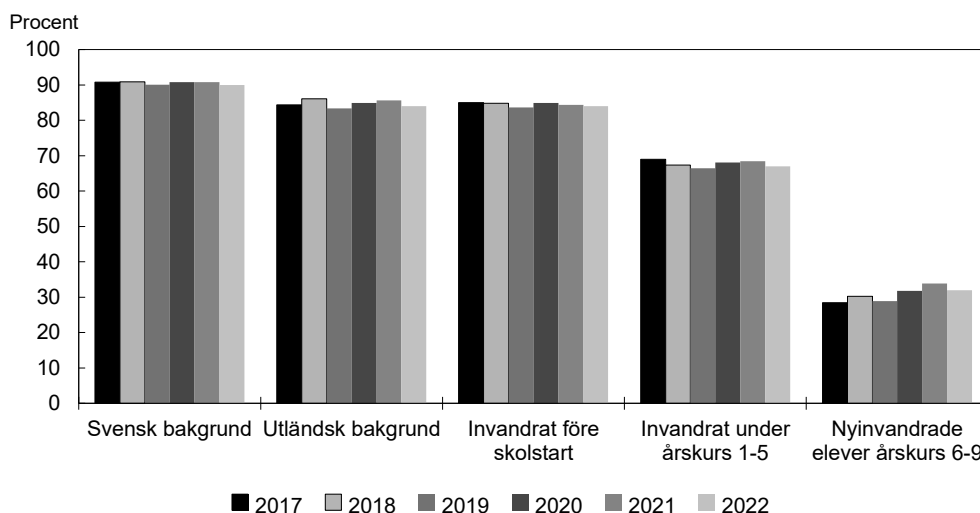
till vissa barn i behov av språkutveckling i svenska, även om inte vårdnadshavarna har ansökt om det. Det gäller bl.a. barn som har bott i Sverige under en kort tid. Erbjudandet ska ges från och med hösten det år barnet fyller tre år. Kommunerna ska också sträva efter att ge ett sådant erbjudande till andra barn som har behov av en förskoleplats för att bättre kunna lära sig svenska. Lagändringarna tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 1 juli 2023. (Prop. 2021/22:132, bet. 2021/22:UbU24, rskr. 2021/22:36)

### Behörighet till gymnasieskolan ökar med tid i svensk skola och föräldrars utbildningsnivå

Av samtliga elever som gick ut årskurs 9 i grundskolan 2022 hade 11 procent utländsk bakgrund, dvs. var födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar, och 15 procent var utrikes födda. Av samtliga elever hade 5 procent invandrat före ordinarie skolstart, 7 procent under årskurs 1–5 och 3 procent under årskurs 6–9. Andelen elever med svensk bakgrund, dvs. elever födda i Sverige med minst en inrikes född förälder var 74 procent. Det finns inga större skillnader mellan flickor och pojkar.

Andelen elever som efter avslutad grundskola är behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram ligger på olika nivåer för elever med svensk respektive utländsk bakgrund och för elever som har börjat i svensk skola vid olika tidpunkter efter ordinarie skolstartsalder (se diagram 3.8). Nivåskillnaderna har varit relativt stabila över tid och förändringar inom en grupp förklaras till stor del av sammansättningen av elever. Vårterminen 2022 uppgick andelen behöriga till 84 procent bland såväl elever med utländsk bakgrund som utrikes födda elever som invandrat före skolstart, jämfört med 90 procent för elever med svensk bakgrund. Bland elever som har invandrat i årskurs 1–5 var 67 procent behöriga, jämfört med 32 procent bland elever som har invandrat i årskurs 6–9. Skillnaderna i behörighet mellan de olika grupperna visar att tiden i svensk skola har stor betydelse för behörighet till gymnasieskolan. (Skolverket, Slutbetyg i grundskolan, Våren 2022)

**Diagram 3.8 Behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram, utifrån bakgrund**



Anm.: Gruppen Svensk bakgrund avser elever som är födda i Sverige med minst en inrikes född förälder. Gruppen Utländsk bakgrund avser elever som är födda i Sverige och har två utrikes födda föräldrar. Gruppen Invandrat före skolstart avser utrikes födda elever som har invandrat före ordinarie skolstartsalder oavsett var föräldrarna är födda. Gruppen Invandrat under årskurs 1–5 avser utrikes födda elever som har invandrat under årskurs 1–5, oavsett om föräldrarna är inrikes eller utrikes födda. Gruppen Nyinvandrade elever årskurs 6–9 avser utrikes födda elever som har utrikes födda föräldrar och har kommit till Sverige under de senaste fyra åren, dvs. under årskurs 6–9.

Källa: Skolverket.

Sammanlagt var 85 procent av alla elever som slutade årskurs 9 vårterminen 2022 behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram, medan ca 18 000 elever saknade behörighet. För elever med minst en förälder med eftergymnasial utbildning, oavsett bak-

grund, är andelen behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram högre i jämförelse med elever vars föräldrar har lägre utbildningsnivå. Föräldrarnas utbildningsnivå har större betydelse för elever som har varit kortare tid i Sverige jämfört med andra elever. (Skolverket, Slutbetyg i grundskolan, Våren 2022) Flickor var i högre grad behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram 2022, oavsett svensk eller utländsk bakgrund och föräldrarnas utbildningsnivå. Se vidare utgiftsområde 16 avsnitt 3.3.4.

Introduktionsprogrammen ska ge elever som inte har behörighet till gymnasieskolans nationella program möjlighet att komma in på ett nationellt program eller leda till att de kan få ett arbete. Läsåret 2022/23 studerade totalt 37 300 elever på ett introduktionsprogram (46 procent kvinnor och 55 procent män), vilket motsvarade 15 procent av samtliga gymnasieelever. Språkinträdning ger nyanlända elever en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket. Av de studerande inom introduktionsprogrammen hade 23 procent språkinträdning. (Skolverket, Uppföljning av gymnasieskolan 2023)

Hösten 2018 började 111 700 ungdomar gymnasieskolan i år 1. Av elevkullen som påbörjade ett nationellt program hösten 2018 hade 74 procent tagit gymnasieexamen inom fyra år. För de elever som har slutfört ett nationellt program men inte uppfyller kraven för gymnasieexamen utfärdas studiebevis. Som framgår av tabell 3.1 är den totala andelen som har tagit examen eller fått studiebevis utfärdat lägre bland utrikes födda elever och elever med utländsk bakgrund än bland elever med svensk bakgrund. Av nyinvandrade elever som påbörjade gymnasieskolan höstterminen 2018 var det 29 procent av kvinnorna och 27 procent av männen som 2022 hade en gymnasieexamen, en ökning med 3 respektive 5 procentenheter jämfört med föregående år. Motsvarande ökning syns bland elever med utländsk bakgrund, där 60 procent av kvinnorna respektive 48 procent av männen hade uppnått gymnasieexamen 2022.

**Tabell 3.1 Genomströmning inom fyra år för nybörjare år 1 inom gymnasieskolan 2018**

Procent	Gymnasieexamen		Studiebevis	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Elever med svensk bakgrund*	83,5	79,4	4,1	5,9
Elever med utländsk bakgrund**	60,3	48,2	8,6	9,6
Nyinvandrade elever***	28,9	27,2	5,4	6,1
Totalt exklusive nyinvandrade elever	81,0	75,8	5,2	7,1
<b>Gymnasieskolan totalt</b>	<b>77,4</b>	<b>70,2</b>	<b>5,2</b>	<b>7,0</b>

\* Avser elever som är födda i Sverige med minst en förälder född i Sverige.

\*\* Avser elever födda utomlands, eller elever vars båda föräldrar är födda utomlands.

\*\*\* Avser elever som har kommit till Sverige tidigast 4 år före sin start i gymnasieskolan och varken bott i Sverige eller gått i svensk skola före invandringen.

Källa: Skolverket.

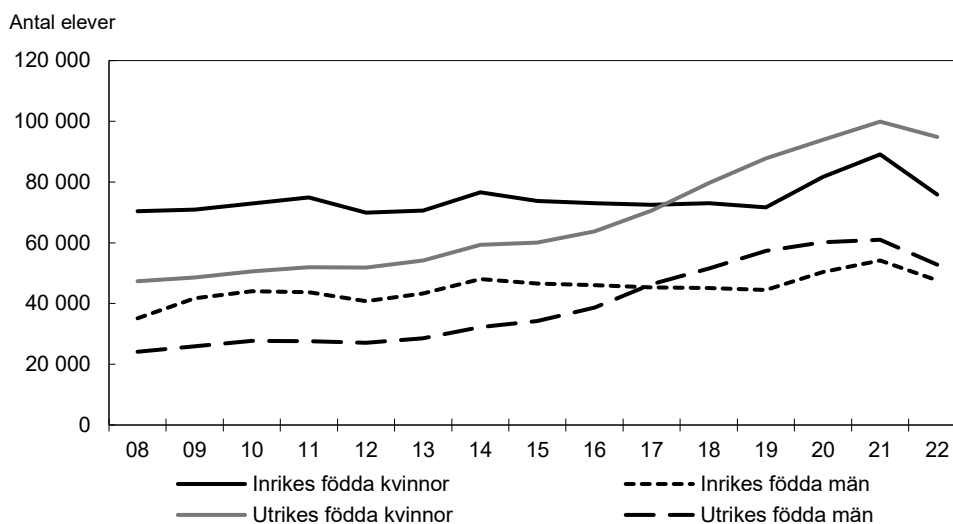
I juni 2022 tillsattes en särskild utredare som ska lämna förslag som bidrar till att trygga kompetensförsörjningen och att fler elever får med sig de kunskaper de behöver för att kunna försörja sig själva (dir. 2022:74). Syftet med utredningen är att det i gymnasieskolan ska finnas flera vägar till arbetslivet som tar hänsyn till behoven på arbetsmarknaden, elevers olika förutsättningar för lärande och att många elever inte är redo att göra sitt yrkesval redan i årskurs nio. Slutredovisning ska ske senast den 5 juni 2024.

#### Kommunal vuxenutbildning är en viktig väg till arbete

Kommunal vuxenutbildning (komvux) är en viktig väg till arbete för många nyanlända vuxna och för de nyanlända som antingen inte uppnått behörighet till gymnasieskolans nationella program före 20 års ålder eller som inte uppnått examen eller studiebevis för nationellt program.

Diagram 3.9 visar att antalet utrikes födda elever inom komvux på grundläggande och gymnasial nivå har ökat kraftigt sedan 2008. Utrikes födda utgjorde ungefär hälften av eleverna inom komvux på grundläggande och gymnasial nivå 2022, såväl totalt (54 procent) som bland kvinnor respektive män (56 respektive 53 procent). Utrikes födda kvinnor utgjorde fortsatt den största gruppen inom komvux medan inrikes födda män utgjorde den minsta.

**Diagram 3.9 Antal elever i kommunal vuxenutbildning, inrikes och utrikes födda**



Källa: Skolverket.

Andelen utrikes födda inom komvux på grundläggande respektive gymnasial nivå har ökat markant sedan 2008, men var 2022 i stort sett oförändrad jämfört med föregående år (95 respektive 47 procent). Inom komvux på grundläggande nivå minskade antalet utrikes födda elever med 7 200 personer sedan föregående år till närmare 63 000 elever 2022, medan antalet utrikes födda på gymnasial nivå minskade med 11 000 personer till 108 000 elever.

Det är inga större skillnader i utbildningsbakgrund mellan könen bland elever inom komvux. Andelen med gymnasial utbildning var dock mer än dubbelt så stor bland inrikes födda elever jämfört med utrikes födda elever (75 respektive 35 procent). Vad gäller andelen med eftergymnasial utbildning var andelen i stället dubbelt så stor bland utrikes födda jämfört med inrikes födda elever (35 respektive 14 procent).

Bland de utrikes födda som avslutat studier inom komvux under 2018 var totalt 43 procent etablerade på arbetsmarknaden två år senare (se tabell 3.2). Det är en minskning med 4 procentenheter jämfört med året innan. Utrikes födda kvinnor är i något lägre grad etablerade efter utbildningen jämfört med utrikes födda män.

**Tabell 3.2 Etableringsstatus bland utrikes födda två år efter avslutad kommunal vuxenutbildning under 2018**

	Totalt	Kvinnor	Män
Etablerad ställning på arbetsmarknaden	43	42	44
Osäker ställning på arbetsmarknaden	13	11	16
Svag ställning på arbetsmarknaden	14	14	13
Studier på högskola	10	11	8
Övriga studier	4	4	4
Varken arbete eller studier	16	17	14

Anm.: Avser komvux exklusive anpassad utbildning.

Källa: Skolverket.

### Fler utbildningsplatser i regional yrkesvuxenutbildning och yrkeshögskolan

För att alla vuxna ska kunna arbeta och försörja sig är vuxenutbildning och yrkesutbildning av betydelse. Regional yrkesvuxenutbildning har byggts ut kraftigt de senaste åren. För 2023 var 3,8 miljarder kronor avsatta för statsbidraget för regionalt yrkesvux. Ytterligare 400 miljoner kronor satsades i vårandringsbudgeten för 2023. Utrikes födda utgör cirka hälften av dem som går en utbildning inom ramen för regionalt yrkesvux. För att stärka integrationen av utrikes födda finns en särskild satsning inom regionalt yrkesvux, yrkesutbildning kombinerat med sfi eller svenska som andraspråk, där elever lär sig svenska samtidigt som ett yrke (se vidare utg.omr. 16 avsnitt 4).

### Resultat och kvalitet i sfi

Goda kunskaper i det svenska språket är en viktig förutsättning för möjligheten att etablera sig i samhället och på arbetsmarknaden. Under 2022 deltog 123 000 elever i sfi med kommunal huvudman varav 61 procent kvinnor och 39 procent män, vilket är en minskning med 7 procent jämfört med 2021. Sedan 2018 har antalet elever inom sfi minskat med 22 procent, parallellt med det minskade mottagandet. Av kursdeltagarna läste 21 procent inom studieväg 1, 42 procent inom studieväg 2 och 37 procent inom studieväg 3. Vilken studieväg som är aktuell styrs huvudsakligen av elevens utbildningsbakgrund.

Likt tidigare år var det 2022 vanligare bland kvinnor än män att avsluta kursen med godkänt betyg, 55 respektive 42 procent. Den genomsnittliga tiden för att avsluta en sfi-kurs under perioden 2018–2022 var längre för elever med kort tidigare utbildning än för elever med längre utbildningsbakgrund. Kurser inom sfi som avslutades under 2022 pågick i genomsnitt i 37 veckor, en ökning med en halv vecka jämfört med 2021. Ökningen var störst inom studieväg 1. Enligt Skolverket förklaras utvecklingen av långsammare progression och utmaningar med distansundervisning under covid-19-pandemin för elevgrupperna med kort tidigare utbildning

Av de kursdeltagare som avslutade eller avbröt en kurs i sfi under 2022 var det 50 procent som avslutade kursen med godkänt betyg och 3 procent som avslutade kursen utan godkänt betyg, medan 46 procent avbröt kursen. Andelen som avbröt studierna var högre bland män än bland kvinnor, 54 respektive 41 procent. (Skolverket 2023, Elever och studieresultat i kommunal vuxenutbildning 2022)

Inom sfi finns sedan länge utmaningar med låg genomströmning och studieavbrott. Skolinspektionen konstaterar i en kvalitetsgranskning 2023 att eleverna inte ges likvärdiga möjligheter att lära sig grundläggande svenska eftersom undervisningen skiftar i kvalitet. De brister i anpassningen av undervisning utifrån elevernas behov, förutsättningar och mål som identifierades 2018 kvarstår. Vid distansundervisning finns också brister när det gäller elevers möjligheter att utveckla muntliga färdigheter, undervisningens variation och möjligheter till lärande med andra elever.

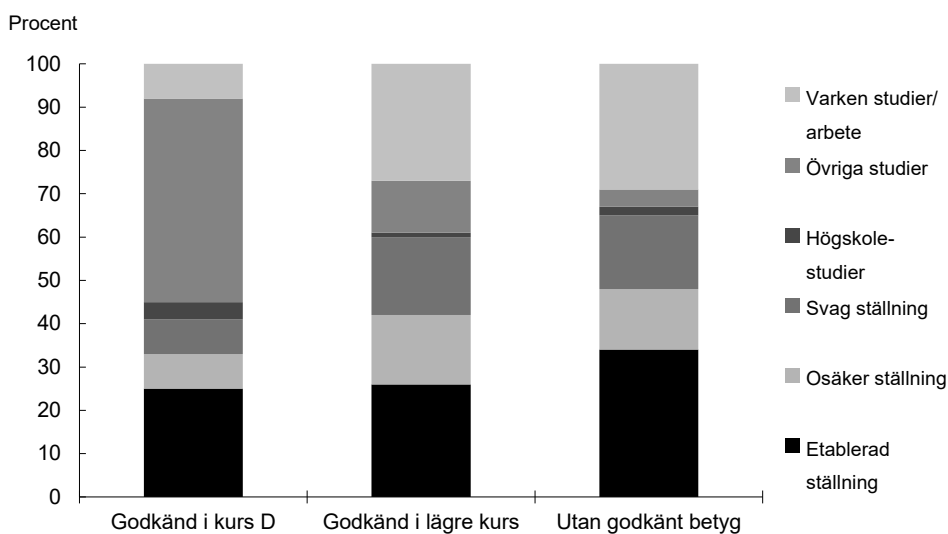
Genomströmning och progression i sfi kan även åskådliggöras genom att följa hur stor andel av sfi-elever som är kvar i sfi-studier under åren efter första kursstart. Av de som påbörjade sina sfi-studier år 2014 var 79 procent bland kvinnorna och 78 procent bland männen kvar nästföljande år. Därefter har andelen avtagit ju längre tid som förflutit efter att eleverna påbörjat sina studier. Cirka 18 procent bland kvinnorna och 12 procent bland männen som påbörjade sfi år 2014 var fortfarande kvar i sfi fyra år senare. Andelen som är kvar i sfi minskar gradvis för varje efterföljande studiekohort.

Bland elever som avslutade sfi år 2018 hade den grupp som avslutat utan godkänd kurs i högre utsträckning än övriga en etablerad ställning på arbetsmarknaden efter två år, men även en högre andel som varken arbetade eller studerade (se diagram 3.10).



Bland elever som fått godkänt i sfi kurs D 2018 ägnade sig 47 procent åt vidare studier två år senare, och andelen i denna grupp som varken arbetade eller studerade var 8 procent.

**Diagram 3.10 Etableringsstatus 2020 för olika elevgrupper som avslutat sfi 2018**



Källa: Skolverket.

## Hälsa

Utrikes födda är en heterogen grupp vars hälsa påverkas av faktorer både före och efter migrationen till Sverige. Enligt Folkhälsomyndigheten har migranter längre medellivslängd jämfört med inrikes födda, samtidigt som det finns en ökad risk för bland annat psykisk ohälsa för vissa grupper av utrikes födda jämfört med personer födda i Sverige. Utrikes födda har generellt sämre livsvillkor än personer som är födda i Sverige. Till exempel är arbetslösheten högre och den disponibla inkomsten lägre bland utrikes födda, vilket på sikt kan bidra till sämre hälsa. (Folkhälsomyndigheten, Folkhälsan i Sverige – Årsrapport 2023.)

I Folkhälsomyndighetens nationella folkhälsoenkät Hälsa på lika villkor år 2022 uppgav 73 procent av befolkningen mellan 16 och 84 år att de hade bra eller mycket bra hälsa (ej åldersstandardiserat). Det fanns ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan utrikes och inrikes födda, men andelen som uppgett sig ha en bra eller mycket bra hälsa var högre bland män än kvinnor, både bland inrikes och utrikes födda. Enligt samma enkät var det en högre andel bland utrikes födda än bland inrikes födda som uppgav sig drabbade av allvarlig psykisk påfrestning (11,3 respektive 8,5 procent). Vare sig bland inrikes eller utrikes födda fanns några signifikanta skillnader mellan kvinnor och män.

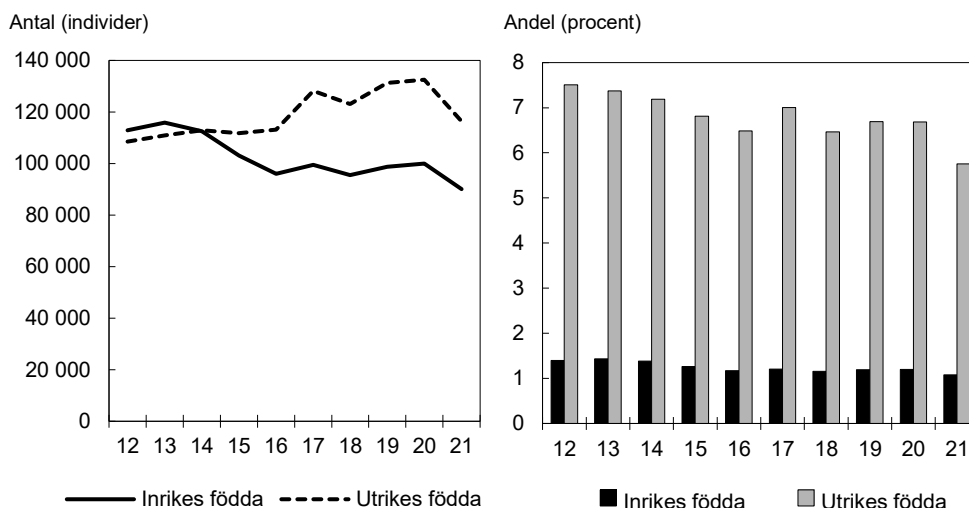
## Boende

I Bostadsmarknadsenkäten 2023 angav 62 procent av kommunerna att de hade underskott på bostäder, vilket kan jämföras med 70 procent 2022. Bostadsbristen påverkar främst hushåll som har en svag ställning på bostadsmarknaden, exempelvis utrikes födda och hushåll med ansträngd boendeekonomi.

Ofrivillig trångboddhet kan medföra att individer upplever stress och ohälsa. För barn och unga kan trångboddhet innebära sämre möjligheter att klara av skolgången och därmed medföra allvarliga konsekvenser för framtiden, enligt en intervjustudie som Centrum för arbets- och miljömedicin genomfört med yrkesverksamma inom bl.a. vård, förskola och skola, socialtjänst och polis i Region Stockholm (Rapport 2020:07).

Sammantaget i hela befolkningen var omkring 52 000 hushåll 2021 både trångbodda och hade en ansträngd boendeekonomi. Mer än hälften, ca 28 000 hushåll, var utrikes födda, dvs. med minst en utrikes född person. Diagram 3.11 visar att under perioden 2012–2021 har andelen trångbodda individer med ansträngd boendeekonomi varierat mellan åren och över tid minskat från knappt 8 procent till 6 procent bland utrikes födda, medan andelen trångbodda individer bland inrikes födda individer har varit drygt 1 procent under hela perioden.

**Diagram 3.11 Trångbodda individer med ansträngd boendeekonomi, i befolkningen samt inrikes och utrikes födda**

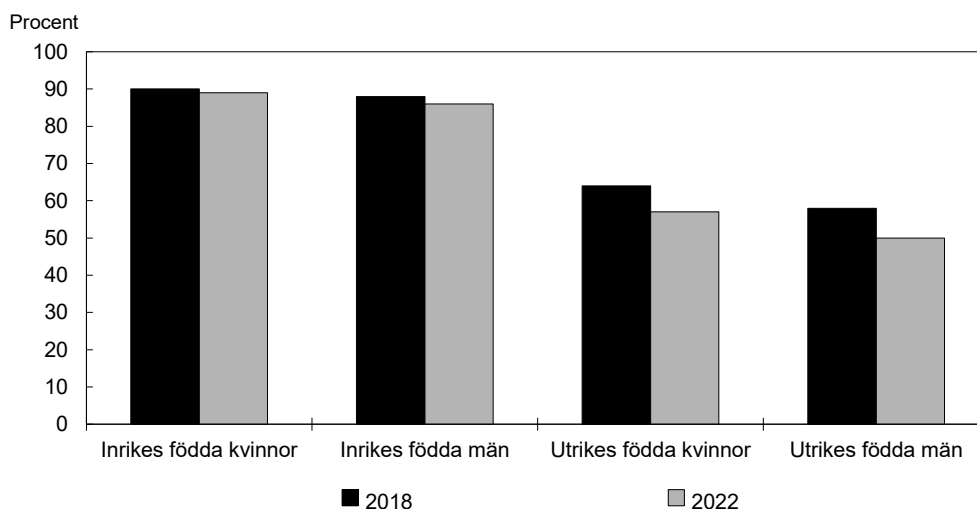


Källa: Boverket, särskild beställning.

## Demokratiskt deltagande

Utrikes födda svenska medborgare hade ett betydligt lägre valdeltagande än inrikes födda i de senaste riksdagsvalen (se diagram 3.12). Skillnaden i 2022 års riksdagsval var närmare 22 procentenheter (89 procent bland inrikes födda och 67 procent bland utrikes födda). Vidare var valdeltagandet högre bland kvinnor än bland män, både bland inrikes och utrikes födda. Samma mönster återspeglades även i valen till kommun- och regionfullmäktige.

**Diagram 3.12 Valdeltagande i riksdagsval 2018 och 2022, efter bakgrund**



Källa: SCB, Valdeltagandeundersökningen.

SCB har på uppdrag av regeringen tagit fram rapporten *Delat deltagande – En studie av integration och segregation baserad på valdeltagande i 2022 års allmänna val*. Rapporten visar att valdeltagandet minskade med 3–4 procentenheter i 2022 års val jämfört med 2018. Valdeltagandet minskade mer bland utrikes födda svenska medborgare än bland samtliga röstberättigade. Att ha anhöriga som röstar har tydligt samband med det egna valdeltagandet. Det finns också tydliga samband mellan valdeltagande och utbildnings- och inkomstnivå. SCB konstaterar vidare att förtroendet för politiker i riksdagen eller på lokal nivå är lika stort bland utrikes födda svenska medborgare och utländska medborgare som bland inrikes födda svenska medborgare. Däremot uppger fler inrikes födda att de litar på sina medmänniskor, att livet går att leva som man vill, samt att de känner sig tryggare i sitt bostadsområde, jämfört med utrikes födda svenska medborgare.

### 3.3.2 Resultat utifrån andra bedömningsgrunder

#### **Insatser för främjande av integration**

Detta avsnitt avser verksamhet och insatser som stimulerar integration och etablering i arbets- och samhällslivet som finansieras via anslaget 1:1 *Integrationsåtgärder*.

#### **Något mindre efterfrågan på stöd till organisationer bildade på etnisk grund**

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) fördelar sedan 2008 bidrag till organisationer bildade på etnisk grund enligt förordningen (2008:63) om statsbidrag till organisationer bildade på etnisk grund. Syftet med bidraget är att stärka organisationernas egna initiativ och verksamheter som rör kultur, språk, identitet och delaktighet i samhället. Söktrycket på statsbidraget har minskat något under de senaste tre åren, från 64 ansökande organisationer 2020 till 61 organisationer 2021 och 56 organisationer 2022. Under 2022 beviljades stöd om totalt 18,9 miljoner kronor till 43 organisationer.

#### **Många aktörer vill erbjuda tidiga insatser för personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet samt asylsökande**

Under 2022 fördelade länsstyrelserna 68 miljoner kronor i statsbidrag enligt förordningen (2016:1364) om statsbidrag till verksamheter för asylsökande m.fl., varav 30 miljoner avsåg samhällsinformation och insatser som främjar hälsa. Medlen får lämnas till civilsamhällets organisationer samt till kommuner eller kommunalförbund och syftar till att motverka passivering under asyltiden, att underlätta kontakter med den svenska arbetsmarknaden och att främja en framtida etablering för dem som beviljas uppehållstillstånd. Insatserna kan även rikta sig till personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet. Under 2022 inkom sammanlagt 297 ansökningar om totalt 207 miljoner kronor till länsstyrelserna, varav 150 ansökningar beviljades. Länsstyrelserna bedömer att det finns en god kapacitet i länen att tillgodose behovet av insatser i länen.

Medel för insatser tillgängliga för asylsökande och personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet fördelades även av Folkbildningsrådet (se vidare utg.omr. 17 avsnitt 17).

#### **Lokala insatser för att främja etablering, nätverk, språkinläring eller socialt stöd är ett viktigt komplement**

Under 2022 fördelade länsstyrelserna sammanlagt 81 miljoner kronor till kommuner enligt 37 a § förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar, varav 30 miljoner kronor tillfördes i propositionen *Vårändringsbudget för 2022* till följd av mottagandet av personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirek-

tivet. Medlen syftar till att underlätta etableringen i samhället, skapa nätverk, stödja språkinläring eller ge socialt stöd till ensamkommande barn. Under 2022 inkom 194 ansökningar motsvarande 139 miljoner kronor, varav 150 ansökningar beviljades. Av de beviljade insatserna riktade sig 119 till föräldralediga och andra personer med små barn, varav ett stort antal insatser fokuserade på språkinläring. Liksom tidigare år genomförs majoriteten av insatserna i samverkan med civilsamhället. Länsstyrelserna bedömer i sin återrapportering enligt regleringsbrev för budgetåret 2022 att civilsamhällets flexibilitet att hantera förändrade förutsättningar och kapacitet att arbeta nära målgrupperna kompletterar och förstärker kommunernas arbete.

#### Uppföljning och utvärdering av integrationen

Under 2022 användes ca 1,1 miljoner kronor för uppföljning och utvärdering av integrationen. Av dessa medel fick Statistiska centralbyrån (SCB), liksom föregående år, 900 000 kronor för att fortsätta redovisa registerstatistik om integration på nationell, regional och lokal nivå på sin webbplats.

#### Statlig ersättning vid mottagande av nyanlända i kommunerna

Staten har ett ekonomiskt ansvar för flyktingmottagandet och ersätter kommuner och regioner för kostnader relaterade till mottagandet av nyanlända inklusive ensamkommande barn och unga med uppehållstillstånd. Statlig ersättning vid flyktingmottagande finansieras via anslaget 1:2 *Kommunersättningar vid flyktingmottagande*. För ersättningar avseende personer som omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., se utgiftsområde 8.

#### Det sammantagna mottagandet av nyanlända i kommunerna fortsatte att minska

Antalet nyanlända som har tagits emot i landets kommuner har minskat kraftigt sedan 2017 till följd av att färre personer sökt asyl i Sverige och beviljats uppehållstillstånd av skyddsskäl. Till följd av det har även antalet anhöriga till skyddsbehövande minskat. Under 2022 togs 11 721 nyanlända emot i landets kommuner, jämfört med 13 548 personer 2021 (se tabell 3.3). Andelen kvinnor var, i likhet med föregående år, 50 procent och andelen barn var 42 procent.

**Tabell 3.3 Antalet nyanlända mottagna i en kommun**

Antal mottagna enligt bestämmelserna i förordning (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar (ersättningsförordningen) grupperade efter ankomstsätt till kommunen

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Från anläggningsboende	6 019	6 742	6 848	18 847	27 952	11 068	4 318	2 678	1 979	2 015
Från eget boende	14 420	25 812	26 036	33 231	19 133	7 859	6 947	3 136	2 193	2 189
Anhöriga till skyddsbehövande	11 691	11 378	15 837	13 775	16 942	16 562	7 814	3 634	2 337	1 738
Vidarebosatta (kvotflyktingar)	1 855	1 977	1 897	1 892	3 419	5 028	5 025	3 549	6 287	5 009
Övriga	514	595	579	1 016	1 305	3 699	1 811	1 109	752	770
<b>Summa</b>	<b>34 499</b>	<b>46 504</b>	<b>51 197</b>	<b>68 761</b>	<b>68 751</b>	<b>44 216</b>	<b>25 915</b>	<b>14 106</b>	<b>13 548</b>	<b>11 721</b>
<b>Varav ensamkommande barn</b>	<b>2 331</b>	<b>3 396</b>	<b>3 794</b>	<b>6 971</b>	<b>8 625</b>	<b>6 635</b>	<b>4 772</b>	<b>1 578</b>	<b>606</b>	<b>739</b>

Anm.: Personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. och ingår inte i uppgifterna om nyanlända mottagna i en kommun.

Källa: Migrationsverket.

Migrationsverket hade under 2022 i uppdrag att ta ut och överföra 5 000 kvotflyktingar till Sverige. Mottagandet av kvotflyktingar utgjorde 43 procent av det totala mottagandet 2022, och en stor majoritet av landets kommuner (91 procent) tog emot kvotflyktingar. Kvotflyktingar och personer som vistas i Migrationsverkets anläggningsboenden under asyltiden kan omfattas av anvisning enligt lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (bosättningslagen) och till-

hörande förordningar. Till följd av att kvotflyktingar utgjorde en stor del av det totala mottagandet så togs en majoritet av de nyanlända emot inom ramen för det ordnade mottagandet. Övriga nyanlända, inklusive anhöriga, bosatte sig på egen hand i en kommun.

Mottagandet av ensamkommande barn som fått uppehållstillstånd ökade något jämfört med 2021. Under 2022 blev 739 ensamkommande barn och unga kommunmottagna, varav 20 procent flickor och 80 procent pojkar. Andelen flickor minskade från 29 procent 2021. Under 2022 togs 107 ensamkommande barn emot som kvotflyktingar, vilket motsvarar 14 procent av det totala mottagandet av ensamkommande barn och unga. Ensamkommande barn inom flyktingkvoten omfattas av anvisning enligt bosättningslagen, medan asylsökande ensamkommande barn tas emot i en kommun efter anvisning enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Nästan alla kommuner tog emot nyanlända 2022. Det genomsnittliga mottagandet i riket var 1,1 nyanlända per 1 000 invånare, vilket kan jämföras med 1,3 nyanlända 2021. Gotlands län och Kronobergs län hade det högsta respektive lägsta mottagandet (1,75 respektive 0,73 nyanlända per 1 000 invånare).

#### **Anvisningar enligt bosättningslagen färre än förväntat**

Migrationsverket beslutade under 2022 om anvisningar i enlighet med bosättningsregelverket för 6 546 nyanlända, varav 3 227 flickor och kvinnor och 3 319 pojkar och män. Av de anvisade var 68 procent kvotflyktingar och 32 procent nyanlända som bott i anläggningsboende under asyltiden. Enligt förordningen (2016:40) om fördelning av anvisningar till kommuner skulle 7 500 nyanlända omfattas av anvisningar till kommuner (s.k. länstal) under 2022. Årets läns- och kommuntal uppnåddes därmed inte. Det berodde på att färre anvisades från anläggningsboende än vad som prognosticerats samt att färre kvotflyktingar anvisades i slutet av året till följd av beslut om ett lägre mottagande av kvotflyktingar fr.o.m. 2023.

Ledtiderna i Migrationsverkets arbete med anvisningar ökade 2022 jämfört med året innan. Tiden från beslut om uppehållstillstånd till beslut om anvisning var 38 dagar för både kvinnor och män, vilket är längre än 2021 men i nivå med 2020. De kortare ledtiderna under 2021 berodde på snabba överföringar av afghanska kvotflyktingar efter talibanernas maktövertagande.

Av de nyanlända som under 2022 anvisats från anläggningsboende togs 69 procent emot i en kommun inom tidsfristen på två månader, vilket är en fortsatt minskning jämfört med tidigare år. Enligt Migrationsverket berodde det på stor personalomsättning i den del av myndigheten som arbetar med mottagandefrågor.

Enligt Boverkets analys av resultat från Bostadsmarknadsenkäten har kommunernas möjligheter att ordna bostäder för nyanlända förbättrats både till följd av färre asylsökande och färre anvisade nyanlända. I många kommuner är det fortfarande svårt att hitta bostäder för familjer, även om kommunerna har utvecklat rutiner för bostäder till anvisade nyanlända. Kommuner i storstadsregionerna tillämpar i högre utsträckning tidsbegränsade kontrakt.

#### **Minskade utgifter för ersättningar till kommuner och regioner för flyktingmottagande**

De senaste årens utgiftsminskning vad gäller statliga ersättningar till kommuner och regioner för flyktingmottagande fortsatte under 2022. Utgifterna 2022 uppgick till 3 998 miljoner kronor, vilket var en minskning med 14 procent jämfört med 2021 (se tabell 3.4). Knappt tre fjärdedelar av utgifterna bestod av automatiskt utbetalade ersättningar till kommuner, som i huvudsak beror på hur många nyanlända som tagits emot i kommunerna under de föregående två åren. Den resterande delen bestod till

största del av ersättningar för faktiska kostnader som betalas till kommuner och regioner efter ansökan.

Till följd av det lägre mottagandet de senaste åren har utgifterna för schablonersättning för mottagandet av nyanlända, den s.k. mottagandeschablonen, och ersättningar för ensamkommande barn och unga minskat. Samtidigt har utgifterna för vissa eftersökta ersättningar ökat. Till exempel mer än fördubblades utgifterna för hyreskostnader mellan 2021 och 2022. En kommun som har anmält tillgängliga bostäder för nyanlända till Migrationsverket har rätt till ersättning för kommunens hyreskostnader, s.k. tomhyra, för en bostad som en nyanländ som omfattas av anvisning flyttar in i. Enligt Migrationsverkets statistik har antalet kommuner som fick ersättning för hyreskostnader ökat från 115 kommuner 2021 till 167 kommuner 2022.

Ersättning för vissa särskilda kostnader utbetalas i mån av tillgång på medel och för 2022 avsattes 175 miljoner kronor för ändamålet. Vissa särskilda kostnader avser bl.a. ersättning för kostnader i samband med mottagandet av kvotflyktingar och för insatser till nyanlända med särskilda behov, exempelvis placeringar enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM), skyddat boende eller kostnader för kurator. Under 2022 beviljades de flesta ansökningar som uppfyllde villkoren för ersättningen.

Eftersom de statliga ersättningarna för flyktingmottagandet i huvudsak är volymstyrda kan större förändringar i mottagandet få konsekvenser för kommunernas ekonomiska planeringsförutsättningar. Det är i högre grad små kommuner och kommuner med högt mottagande som påverkas eftersom ersättningen där utgör en mer betydande intäktskälla. Ett tillfälligt bidrag till kommuner med tidigare högt flyktingmottagande infördes 2020 för att kompensera de kommuner som tagit emot flest nyanlända i förhållande till sin befolkning och därmed påverkas särskilt när ersättningen minskar på grund av minskat mottagande. För 2022 utbetalades 200 miljoner kronor till 58 kommuner.

**Tabell 3.4 Utbetalade ersättningar för flyktingmottagande 2018–2022**

Miljoner kronor

	2018	2019	2020	2021	2022	Andel av utgifter 2022
Schablonersättning för mottagandet av nyanlända	8 400	6 309	3 765	2 439	2 014	50 %
Bidrag till kommuner med högt flyktingmottagande			80	200	200	5 %
Ersättning för initialt ekonomiskt bistånd	182	114	59	64	56	1 %
Ersättning för ensamkommande barn och unga	6 605	4 241	2 004	971	638	16 %
Resor och informationsinsatser vid vidarebosättning	36	67	41	103	73	2 %
Hyreskostnader	34	42	44	33	80	2 %
Grundersättning	66	67				
Beredskap, mottagningskapacitet och samverkan	80	60	70	40	40	1 %
Ersättning för ekonomiskt bistånd m.m.	192	211	198	171	162	4 %
Ersättning för vissa särskilda kostnader	110	200	229	175	175	4 %
Ersättning för stöd och service och hälso- och sjukvård	462	573	553	479	559	14 %
<b>Summa</b>	<b>16 167</b>	<b>11 884</b>	<b>7 042</b>	<b>4 676</b>	<b>3 998</b>	

#### Samhällsorienteringen anpassas till ett minskat mottagande

Enligt uppgifter från kommunerna via länsstyrelserna uppgick antalet deltagare i samhällsorientering under 2022 till 7 900 personer (59 procent kvinnor och 41 procent män), vilket är en ökning med 10 procent jämfört med föregående år. Arbetsförmedlingens statistik pekar samtidigt på en viss minskning av hur många personer som påbörjat samhällsorienteringen inom ramen för etableringsprogrammet, från 4 120 personer 2021 till 3 951 personer 2022 varav 53 procent kvinnor och 47 procent män. En

klar majoritet av kommunerna erbjuder samhällsorientering för den s.k. utökade målgruppen, men uppgifterna om hur många som deltog i samhällsorientering utanför etableringsprogrammet är likt föregående år osäkra.

Enligt länsstyrelsernas rapportering har antalet kommuner som erbjuder samhällsorientering via fjärrundervisning ökat 2022 jämfört med 2021, från 158 till 178 kommuner. Liksom tidigare år påverkas kvinnors möjlighet att påbörja och fullfölja samhällsorientering framför allt av föräldraledighet och kö till barnomsorg, och detta i mycket högre utsträckning än män.

Webbportalen informationsverige.se är länsstyrelsernas gemensamma webbplats med bl.a. information om Sverige på elva språk, primärt riktad till asylsökande, nyanlända och ensamkommande barn. Under 2022 översattes och anpassades webbplatsen med anledning av mottagandet av personer som beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt EU:s massflyktsdirektiv. Under 2022 hade webbplatsen ca 6 miljoner sidvisningar, vilket är fler än någonsin tidigare.

### **Ett minskat mottagande påverkar kommunernas beredskap och kapacitet**

Länsstyrelserna har i uppdrag att verka för, stödja och följa upp kommunernas arbete med beredskap och kapacitet i mottagandet av nyanlända och ensamkommande barn och unga. Länsstyrelserna bedömer i sin redovisning av uppdraget för 2022 att det finns beredskap och kapacitet i länen för mottagandet, men med viss variation såväl mellan som inom länen. Till följd av de senaste årens minskande mottagande av nyanlända har allt fler kommuner avvecklat särskilda organisationer för mottagandet och i stället inkluderat verksamheten i ordinarie strukturer. I vissa kommuner har det låga antalet deltagare inom t.ex. sfi och samhällsorientering även påverkat möjligheten att erbjuda anpassade verksamheter av hög kvalitet.

Under 2022 fördelade länsstyrelserna 40 miljoner kronor enligt 37 § förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar, för insatser för att skapa beredskap och kapacitet i mottagandet och för att utveckla samverkan mellan kommunerna i syfte att underlätta nyanländas etablering. Enligt länsstyrelserna har medlen bidragit positivt till kommunernas utvecklingsarbete. Av 92 ansökningar om drygt 70 miljoner kronor som inkom under 2022 beviljades 74 ansökningar. De senaste årens förskjutning av fokus från insatser för att hantera det initiala mottagandet till mer långsiktigt integrationsstärkande insatser har fortsatt.

### **Hemutrustningslån**

Från och med 2022 upphörde möjligheten att beviljas hemutrustningslån. Förordningen (1990:1361) om lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utlänningar gäller fortfarande för de lån där ansökan inkommit före den 1 januari 2022. Hemutrustningslån hanteras av Centrala studiestödsnämnden (CSN).

Utbetalningarna under 2022 uppgick till 3,4 miljoner kronor. Vid utgången av 2022 hade 55 000 låntagare en skuld till CSN, jämfört med 66 000 låntagare 2021. Den utestående fordran uppgick 2022 till 864 miljoner kronor, vilket är en minskning med 135 miljoner kronor jämfört med föregående år. Det totala inbetalda beloppet för 2022 var 125 miljoner kronor, vilket är en minskning med 24 procent jämfört med 2021. Minskningen förklaras av att antalet lån minskar som en följd av att hemutrustningslånet avvecklats, samt att andelen låntagare med betalningssvårigheter ökar i takt med att lån till personer med betalningsförmåga slutregleras.

## Ökning av nya auktorisationer av tolkar och översättare

Tillgången på auktoriserade tolkar och översättare har betydelse för nyanländas möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden och bli självförsörjande. Covid-19-pandemin påverkade förutsättningarna för Kammarkollegiet att anordna skriftliga och muntliga auktorisationsprov, men under 2022 har verksamheten kunnat återgå till en mer normal omfattning. Under 2022 genomfördes auktorisationsprov för tolkar i 35 språk och för översättare i 20 språk. Antalet deltagare i skriftliga prov för tolkar har ökat kraftigt från 268 deltagare 2021 till 416 under 2022. Antalet nya auktorisationer uppgick 2022 till 48, en ökning från 25 under 2021.

Det totala antalet auktoriserade tolkar och översättare ökade marginellt från 1 102 under 2021 till 1 104 under 2022. Antalet auktorisationer för översättare uppgick under 2022 till 438, en liten ökning från 434 under 2021. De fem språk där efterfrågan varit störst bland användare av tolktjänster 2022 var arabiska, polska, persiska, engelska och somaliska.

Kammarkollegiet, som förutom auktorisation även ansvarar för tillsyn av och för ett register över utbildade tolkar, har under 2022 hållit ansökan om auktorisation öppen för samtliga språk för att möta efterfrågan. Avsikten är att även fortsatt anordna prov utan särskild reglering i språkplan.

## 3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

### En ny inriktning för integrationspolitiken

Sverige har betydande integrationsproblem i form av bl.a. arbetslöshet, bidragsberoende, kriminalitet, parallella samhällsstrukturer och hedersrelaterat våld och förtryck. Generellt är utrikes födda oftare långtidsarbetslösa och i lägre utsträckning sysselsatta än inrikes födda. Dessutom saknar en betydande andel av de långtidsarbetslösa utrikes födda en fullständig grundskoleutbildning i jämförelse med de inrikes födda som är långtidsarbetslösa. Vidare finns stora skillnader i skolresultat mellan inrikes och utrikes födda.

Regeringen bedömer att Sverige behöver ett nytt mål för integrationspolitiken. Dagens mål har legat fast i sin nuvarande lydelse sedan 2008 och har varit utgångspunkten för olika regeringars styrning av integrationspolitiken. Det är uppenbart att målet inte fyllt sitt syfte. Regeringen bedömer att det även finns utmaningar för uppföljningen av resultat i förhållande till det integrationspolitiska målet.

### Stora skillnader mellan utomeuropeiskt födda och inrikes födda på flertalet områden

Fortfarande har utrikes födda, särskilt utomeuropeiskt födda, en svagare förankring på arbetsmarknaden än inrikes födda. Det gäller i synnerhet utomeuropeiskt födda kvinnor. Regeringen bedömer att det är särskilt viktigt att fler utrikes födda kvinnor kommer in på arbetsmarknaden. Regeringen bedömer vidare att tidigare åtgärder på flera områden inte varit tillräckliga för att möta integrationsproblemen, framför allt för att förbättra och påskynda etableringen i arbets- och samhällslivet. Arbetslinjen har inte förstärkts eller förtydligats i den utsträckning som behövs. Drivkrafterna att ta ett arbete är för svaga samtidigt som det ställs för låga krav på att delta i aktiviteter som leder till jobb.

Regeringens bedömning är att tidiga insatser för asylsökande m.fl. och lokala insatser som främjar delaktighet och påskyndar etablering har varit viktiga inte minst för mottagandet av personer från Ukraina med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet.



Insatser för föräldralediga och personer med små barn kan göra särskilt stor skillnad för utrikes födda kvinnor med kort utbildning.

### **Utmaningarna inom hela skolväsendet är fortfarande stora**

För barn och unga lägger förskola och skola en grund för framtidsutsikter i vuxen ålder. Senare start i det svenska utbildningssystemet medför större utmaningar. Vuxenutbildningen ger möjligheter att komplettera skolgången och är en väg för vuxna att skaffa sig den utbildning som krävs på arbetsmarknaden, inte minst kunskaper i svenska språket. Regeringen bedömer att lärarkompetens, förbättrad likvärdighet och kvalitet i verksamheten samt stöd utifrån elevers behov är viktiga faktorer för kunskapsresultaten, men även trygghet och studiero har stor betydelse.

Regeringen ser allvarligt på risken för långsiktiga konsekvenser av pandemin inom hela skolväsendet som Skolverket har rapporterat om. Signaler om att kunskapsutvecklingen försämrats samt sämre hälsa och välmående bland barn och unga behöver mötas med åtgärder som minskar risken för varaktiga konsekvenser. Tidigare vidtagna åtgärder för bättre språkutveckling hos barn och elever med annat modersmål än svenska har varit otillräckliga när det gäller att lägga en grund för att alla ska kunna tillgodogöra sig utbildning och vara delaktiga i samhället. Grunden för barns språkutveckling läggs redan i förskolan.

Goda kunskaper i svenska språket är viktigt för möjligheterna att få ett arbete. Regeringen anser att det är angeläget att förbättra såväl kvalitet och likvärdighet i undervisningen som elevernas genomströmning. Enligt en forskningsrapport från Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS) har betydelsen av muntliga och skriftliga språkfärdigheter ökat över tid, även i lågkvalificerade yrken (God svenska – vägen till arbete för utrikes födda? 2022). En rapport från Universitets- och högskolerådet (Arbetsgivares syn på utlåtanden över utländsk utbildning 2023:3) visar vidare att goda kunskaper i det svenska språket är det som arbetsgivare värderar högst när de anställer en person med utländsk utbildning. Det är därför allvarligt att Skolinspektionen i en kvalitetsgranskning (2023) ser att det fortfarande finns brister inom sfi-undervisningen.

### **Bostadsbrist och trångboddhet innebär problem för många utrikes födda**

En boendesituation som präglas av exempelvis trångboddhet, oseriösa hyresvärdar eller upprepade flyttar påverkar integrationen. Regeringen bedömer att det fortfarande finns problem med underskott på bostäder som hushållen har råd att efterfråga och trångboddhet som påverkar utrikes födda mer än andra grupper på bostadsmarknaden. Situationen är särskilt allvarlig för hushåll med barn, eftersom boendesituationen kan medföra negativa konsekvenser för barns och ungas skolgång och framtidsutsikter.

### **Kommunmottagande och statlig ersättning**

Antalet nyanlända som tas emot i landets kommuner har minskat kraftigt de senaste åren till följd av att färre personer sökt asyl och beviljats uppehållstillstånd av skyddsskäl. Det har inneburit nya förutsättningar för mottagandet och kommunerna har behövt ställa om verksamheter och anpassa insatser.

Regeringen bedömer att det finns utmaningar med systemet för anvisning av nyanlända. Ett lågt mottagande i en kommun kan innebära svårigheter att upprätthålla beredskap och kapacitet för mottagandet. Samtidigt finns det andra kommuner som har utmaningar i mottagandet på grund av en ansträngd bostadsmarknad eller på grund av tidigare högt mottagande.

De statliga ersättningarna för mottagandet består i dag till stor del av automatiskt utbetalda ersättningar för de nyanlända som tas emot i kommunen. Det har bidragit till att minska administrationen och öka kostnadseffektiviteten i systemet samt att öka förutsebarheten och planeringsförutsättningarna för kommunerna. Det finns dock fortfarande flera ersättningar som kräver att kommunen ansöker i särskild ordning och som innebär omfattande administration för såväl Migrationsverket som för kommuner och regioner. Regeringen bedömer därför att det som tidigare gjorts för att effektivisera ersättningssystemet inte är tillräckligt samt att det behövs bättre kostnadskontroll särskilt avseende ersättning för hyreskostnader.

Samhällsorienteringen är en viktig insats för att säkerställa nyanländas tillgång till kunskaper om det svenska samhället och grundläggande värderingar. Insatsen ska även tydliggöra samhällets förväntningar på den enskilde att ta ansvar för att lära sig det svenska språket och komma in i arbets- och samhällslivet. Regeringen bedömer att det finns problem med samhällsorienteringen så som den bedrivs i dag, såväl vad gäller enhetlighet och kvalitet i innehållet som vad gäller krav på deltagande och uppföljning.

### 3.5 Politikens inriktning

Integrationsproblemen påverkar hela samhället och resultatet har blivit ett utbrett utanförskap bland många utrikes födda, men också bland barn och ungdomar födda i Sverige. Integrationen har försvårats av en alltför stor invandring till Sverige under lång tid. Integrationspolitiken behöver i högre grad bidra till att alla som kan ska stå till arbetsmarknadens förfogande och anstränga sig för att bli självförsörjande, lära sig svenska och bli en del av den svenska gemenskapen. Den som långvarigt befinner sig i Sverige ska ta ansvar för att bli en del av samhället. En ansvarsfull migrationspolitik är grunden för en väl fungerande integration och regeringen genomför därför ett paradigmskifte på området, se vidare utgiftsområde 8.

Utredningen om en målstyrd integrationspolitik (Ju 2022:05) har i uppdrag att ta fram ett nytt mål samt målstruktur för integrationspolitiken. Det finns därutöver ett behov av att förtydliga styrningen och möjliggöra konkret uppföljning av målet, med ökat fokus på exempelvis språk och självförsörjning. Regeringen ser även ett stort behov av att växla upp och institutionalisera integrationsarbetet för att åstadkomma långsiktighet och resultat. En viktig pusselbit i det arbetet blir det förslag på en ny styrmodell för integrationspolitiken som Utredningen om en målstyrd integrationspolitik tar fram (dir. 2023:42). Arbetet med att implementera och följa upp den nya modellen berör många olika politik- och sakområden.

En allt för stor invandring under lång tid i kombination med en kravlös integrationspolitik har lett till stora problem och utbrett utanförskap i delar av samhället. Integrationspolitiken ska tydligt utgå från arbetslinjen, inte bidragslinjen. Utanförskap och bidragsförsörjning ska inte gå i arv. Alldeles för många utrikes födda står långt ifrån arbetsmarknaden. Integrationspolitiken behöver genomsyras av tydliga krav och förväntningar på att människor ska bli självförsörjande. Att andelen arbetslösa är särskilt hög bland utrikes födda kvinnor jämfört med andra grupper är ett stort integrations- och jämställdhetsproblem. En egen inkomst möjliggör frihet att självständigt forma sitt liv och delta i samhället. Det påverkar inte enbart den enskilda kvinnan utan även hennes eventuella barn och i förlängningen hela samhället. Det behövs tydligare incitament att arbeta, inte minst för utrikes födda kvinnor. Regeringen avser bl.a. att skärpa aktivitetskraven på arbetssökande och att höja kraven för kvalificering till den svenska välfärden.

Mot bakgrund av mottagandet av personer med uppehållstillstånd enligt EU:s massflyktsdirektiv förstärks medlen för tidiga insatser. Regeringen har 2023 gett kommu-

nerna möjlighet att låta denna grupp delta i sfi och föreslår att ytterligare medel avsätts för detta, se vidare utgiftsområde 16 avsnitt 4.5.

Bidragssystemen får inte cementera ojämställdhet genom att uppmuntra till att kvinnor inte deltar på arbetsmarknaden. Som framgår i tilläggsdirektiv till Utredningen om en målstyrd integrationspolitik ser regeringen indikationer på att etableringstillägget och bostadsersättningen bidrar till sådan problematik (dir. 2023:42). Regeringen ser även behov av ett bidragstak i syfte att öka incitamenten till arbete, vilket återspeglas i tilläggsdirektiven till Utredningen om drivkrafter och möjligheter i försörjningsstödet (dir. 2023:70 respektive S2022:16). Därutöver har regeringen även fattat beslut om uppdrag till Utredningen om aktivitetskrav i försörjningsstödet (S2022:E), för att fler ska delta i aktiviteter på heltid, bl.a. samhällsnyttiga insatser.

Bristande kunskaper i svenska språket försvårar integrationen för både barn och vuxna. Stöd för bättre språkutveckling i svenska och stöd utifrån individens behov kan bidra till bättre kunskapsresultat i skolan. Hög kvalitet i undervisningen i alla skolor och förskolor tillsammans med ordning, trygghet och studiero är viktigt för att alla barn och unga ska få goda framtidsutsikter. Regeringen gör satsningar inom förskolan och skolan för att stärka barns och elevers språk-, läs- och skrivutveckling samt matematiska färdigheter med syfte att förbättra kunskapsresultaten. Regeringen vill ge bättre förutsättningar för bl.a. tidiga stödinsatser till elever och personalförstärkning samt stärka skolbiblioteken. Regeringen avser även att vidta åtgärder för att möjliggöra bättre uppföljning av elevers tidiga kunskapsutveckling. Se vidare utgiftsområde 16 avsnitt 3.5.

Även inom vuxenutbildningen behöver både kvaliteten i undervisningen och individers studieresultat förbättras för att individer ska få de kunskaper som arbetsmarknaden kräver. Därför vill regeringen stärka undervisningen i sfi med inriktning mot högre krav och högre kvalitet, se vidare utgiftsområde 16 avsnitt 4.5.5.

Personer som är nya i Sverige måste få tydlig information om lagar och regler samt de grundläggande normer och värderingar som gäller i det svenska samhället. Det kan exempelvis handla om förståelse för myndigheternas roll i samhället, rättsstatens principer, möjligheter till demokratisk delaktighet, jämställdhet samt vikten av yttrande- och religionsfrihet. Samhällsorienteringen spelar en viktig roll i detta.

Regeringen anser att det särskilda stödet för organisationer bildade på etnisk grund inte bidragit tillräckligt till integrationen. De offentliga medel som avsätts för integrationsåtgärder behöver användas effektivare och ha ett tydligt integrationssyfte. Mot bakgrund av detta avvecklas det särskilda stödet för organisationer bildade på etnisk grund och avsatta medel omfördelas i syfte att stärka arbetet mot utanförskap och bristande integration.

Hur städer planeras och utformas påverkar förutsättningarna för integration bl.a. när det gäller tillgången på arbetstillfällen, samhällsservice och kommunikationer samt mötesplatser i närmiljön. För att åstadkomma förändring kan kommande förslag om samverkan mellan det offentliga och fastighetsägare i syfte att stärka trygghet, attraktivitet och det lokala näringslivet bli en viktig del (dir. 2023:99), se vidare utgiftsområde 18.

Lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare (bosättningslagen) infördes under en tid då mottagandet av nyanlända var mycket högt. Sedan lagen infördes har emellertid mottagandet av nyanlända minskat kraftigt och regeringen bedömer att det finns utmaningar med systemet för anvisning av nyanlända. Det är viktigt att kommunerna ges goda förutsättningar för mottagandet för att integrationen av nyanlända ska kunna fungera bättre. Bosättningslagen bör på sikt ska avskaffas och

ersättas med en modell med ett större kommunalt inflytande. Regeringen avser att tillsätta en utredning för att ta fram ett nytt regelverk för bosättning av nyanlända.

Regeringen avser att avskaffa dagens system med eget boende för asylsökande. Utgångspunkten ska vara att hela asylprocessen ska ske i mottagningscenter och att asylsökande ska tillbringa hela handläggningstiden i mottagningscenter. Regeringen har mottagit delbetänkandet En ny ordning för asylsökandes boende från Utredningen om ett ordnat initialt mottagande av asylsökande och beslutat om tilläggsdirektiv till samma utredning (SOU 2022:64, Ju2021:12, dir. 2023:93).

Ersättningarna till kommuner och regioner för kostnader för flyktingmottagandet behöver förenklas och förtydligas för att skapa bättre planeringsförutsättningar för kommunerna. Genom att schablonisera fler ersättningar för mottagandet minskar också den administrativa bördan för såväl kommuner och regioner som Migrationsverket. Regeringen avser därför att införa en ny indexerad schablon för initiala kostnader för mottagandet som ersätter nuvarande ersättningar för hyreskostnader, särskilda kostnader för mottagande av kvotflyktingar samt ersättning för initiala kostnader för ekonomiskt bistånd.

## 3.6 Budgetförslag

### 3.6.1 1:1 Integrationsåtgärder

**Tabell 3.5 Anslagsutveckling 1:1 Integrationsåtgärder**

Tusental kronor

2022	Utfall	170 115	Anslagssparande	1 915
2023	Anslag	112 030 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	111 167
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>103 125</b>		
2025	Beräknat	63 125		
<b>2026</b>	<b>Beräknat</b>	<b>53 125</b>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder i syfte för att främja integration samt för statsbidrag som har detta syfte. Vidare får anslaget användas för utgifter för tidigare beviljade lån till nyanlända invandrare för inköp av hemutrustning. Anslaget får även användas för uppföljning och utvärdering av integrationen.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.6 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Integrationsåtgärder**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>112 030</b>	<b>112 030</b>	<b>112 030</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-8 905	-48 905	-58 905
varav BP24	1 095	-8 905	-18 905
– Avvecklat statsbidrag till organisationer bildade på etnisk grund	-18 905	-18 905	-18 905
– Tidiga insatser	20 000	10 000	
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>103 125</b>	<b>63 125</b>	<b>53 125</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 20 miljoner kronor 2024 för en förstärkning av tidiga insatser för asylsökande m.fl. För 2025 beräknas en förstärkning med 10 miljoner kronor.

Anslaget minskas med 18,9 miljoner kronor från och med 2024 till följd av att statsbidraget till organisationer bildade på etnisk grund avvecklas.

Regeringen föreslår att 103 125 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Integrationsåtgärder* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 63 125 000 kronor respektive 53 125 000 kronor.

### 3.6.2 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande

**Tabell 3.7 Anslagsutveckling 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande**

Tusental kronor

2022	Utfall	3 998 150	Anslagssparande	518 066
2023	Anslag	4 032 083 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	3 345 294
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 776 226</b>		
2025	Beräknat	2 351 466		
<b>2026</b>	<b>Beräknat</b>	<b>2 096 902</b>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner och regioner i samband med mottagandet av nyanlända invandrare. Anslaget får även användas för utgifter för uttagning av personer som ska vidarebosättas, för resor för dessa personer vid vidarebosättning, samt för statsbidrag till internationella organisationer för arbete med vidarebosättning till Sverige.

## Kompletterande information

Ersättning betalas ut med stöd av förordningen (1990:927) om statlig ersättning för flyktingmottagande och förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.8 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>4 132 083</b>	<b>4 132 083</b>	<b>4 132 083</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 360 383	-1 553 288	-1 520 288
varav BP24	-418 095	-193 000	-160 000
– Ökad schablonisering av kommunersättningar	5 905		
– Utebliven indexering av schablonersättningen	-139 000	-126 000	-113 000
– Avvecklat bidrag till kommuner med högt flyktingmottagande	-200 000		
– Sänkt schablonersättning till kommunerna för ensamkommande barn	-85 000	-67 000	-47 000
Makroekonomisk utveckling	310 177	388 702	427 599
Volymer	-305 651	-616 031	-942 492
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 776 226</b>	<b>2 351 466</b>	<b>2 096 902</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Utgifterna på anslag 1:2 *Kommunersättningar vid flyktingmottagande* beräknas under 2023 bli 787 miljoner kronor lägre än vad som anvisats i statsbudgeten för 2023. Antalet kommunmottagna beräknas bli lägre än vad som antogs i prognosen som låg till grund för statsbudgeten, vilket bidrar till lägre utgifter.

Anslaget ökas med 5,9 miljoner kronor 2024 för en tillfällig kostnadsökning som följer av ökad schablonisering av kommunersättningarna. Anslaget minskas med 85 miljoner kronor 2024 till följd av sänkt dygnsschablon för mottagande av ensamkommande barn och med ytterligare 139 miljoner kronor 2024 till följd av att schablonersättningen för mottagandet av nyanlända inte justeras upp utifrån förändringen i prisbasbeloppet. Anslaget minskas vidare med 200 miljoner kronor 2024 till följd av att det tillfälliga statsbidraget till kommuner med högt flyktingmottagande avvecklas.

Regeringen föreslår att 2 776 226 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Kommunersättningar vid flyktingmottagande* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 351 466 000 kronor respektive 2 096 902 000 kronor.



## 4 Diskriminering

### 4.1 Mål för området

Målet för politiken mot diskriminering är ett samhälle fritt från diskriminering (prop. 2008/09:1 utg.omr. 13, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115). Det övergripande målet för den nationella planen mot rasism är ett strategiskt, effektivt och samlat arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i Sverige. Det övergripande målet för strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck (hbtqi-strategin) är lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

### 4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Arbetet för ett samhälle fritt från diskriminering är ett långsiktigt och komplext förändringsarbete där utvecklingen av resultatet och effekter är svåra att mäta och avgränsa från insatser och reformer inom andra politikområden. Den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott samt hbtqi-strategin ingår i arbetet för ett samhälle fritt från diskriminering.

Den resultatindikator som används är antal anmälningar om diskriminering. Statistiken över anmälningar till Diskrimineringsombudsmannen (DO) behöver inte avspegla den faktiska förekomsten av diskriminering. Enligt DO kan det finnas flera orsaker till att anmälningsbenägenheten ökar eller minskar. Till exempel kan det bero på händelser som genererar stort antal anmälningar eller varierad kunskap om möjligheten att anmäla. Som bedömningsgrunder används framför allt rapporter och redovisningar från DO, Forum för levande historia, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) och andra berörda myndigheter samt redovisningar från de fristående antidiskrimineringsbyråerna.

### 4.3 Resultatredovisning

Resultatredovisningen är indelad i tre delområden:

- 1) arbetet mot diskriminering utifrån diskrimineringslagen (2008:567), lagen om Diskrimineringsombudsmannen (2008:568) och annat regelverk inom området
- 2) den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott
- 3) hbtqi-strategin och handlingsplanen för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.

#### 4.3.1 Arbetet för att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter

Från anslaget 2:1 *Diskrimineringsombudsmannen* avsattes drygt 129 miljoner kronor till DO under 2022. Från anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* avsattes sammantaget 29 miljoner kronor till de fristående antidiskrimineringsbyråernas verksamhet.



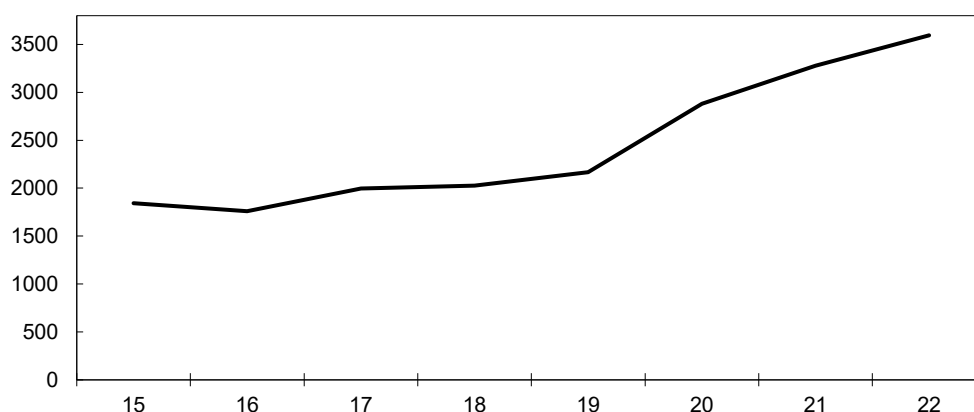
## Antalet anmälningar om diskriminering fortsätter att öka

Under 2022 inkom totalt 4 451 anmälningar till DO. Av det totala antalet anmälningar kom 1 275 från kvinnor (53 procent) och 1 144 från män (47 procent). DO efterfrågar endast kön för personer där anmälan avser dem själva. Anmälaren har också möjlighet att vara anonym. Även tidigare år har fler kvinnor än män lämnat in anmälningar till DO.

Majoriteten, 3 594 inkomna anmälningar, handlade om diskriminering. Sett till hela perioden 2015–2022 har antalet anmälningar om diskriminering dubblats, se diagram 4.1. DO bedömer att möjligheten att lämna in sin anmälan på webben som infördes i september 2020 är en faktor som har bidragit till att fler anmälningar kommit in.

**Diagram 4.1** Antal anmälningar om diskriminering inkomna till DO

Antal



Anm.: fördelning på kön ges inte för antalet anmälningar som handlar om diskriminering.

Källa: Diskrimineringsombudsmannen, rapport 2023:2.

De flesta anmälningarna rör diskriminering som har samband med antingen funktionsnedsättning eller etnisk tillhörighet, se tabell 1.1. Anmälningar om diskriminering som har samband med funktionsnedsättning eller etnisk tillhörighet är vanliga inom alla diskrimineringslagens samhällsområden. Det var också dessa två kategorier som ökade mest i antal från 2021 till 2022.

Jämfört med 2021 har det skett en tydlig ökning av antalet anmälningar som rör varor och tjänster där etnisk tillhörighet och funktionsnedsättning var de vanligaste angivna diskrimineringsgrunderna. Vidare har det skett en fördubbling av antalet anmälningar som handlar om bemötande inom offentlig verksamhet, där etnisk tillhörighet var den vanligaste angivna diskrimineringsgrunden, samtidigt som det är förhållandevis få anmälningar totalt. Av de anmälningar som rörde diskriminering inom arbetslivet hade de flesta samband med etnisk tillhörighet. Anmälningar om diskriminering som har samband med funktionsnedsättning var vanligast inom samhällsområdena socialtjänst med mera samt hälso- och sjukvård.

Relativt sett var det anmälningar om diskriminering som hade samband med könsöverskridande identitet eller uttryck och med religion eller annan trosuppfattning, som ökade mest. Dessa ökade med 97 procent (könsöverskridande identitet eller uttryck) respektive 68 procent (religion eller annan trosuppfattning). Till viss del förklaras ökningen i båda fallen av att några enskilda händelser ledde till flera anmälningar. Cirka 80 ärenden bedömdes röra en överträdelse av någon av familjeledighetslagarna.

**Tabell 4.1 Anmälningar till DO per diskrimineringsgrund samt sexuella trakasserier**

Antal	2018	2019	2020	2021	2022
Funktionsnedsättning	729	801	916	1 212	1 402
Etnisk tillhörighet	709	724	1 146	1 033	1 218
Kön	376	397	676	585	598
Ålder	294	301	497	624	489
Religion eller annan trosuppfattning	143	183	237	222	373
Sexuell läggning	79	62	62	96	115
Könsöverskridande identitet eller uttryck	67	53	49	78	154
Sexuella trakasserier	195	185	152	177	256

Anm.: Sexuella trakasserier redovisas enskilt då de inte kräver samband med någon diskrimineringsgrund. En anmälan om diskriminering kan ha samband med flera diskrimineringsgrunder. Därför blir det summerade antalet anmälningar i tabellen högre än det faktiska antalet inkomna anmälningar om diskriminering.

Källa: Diskrimineringsombudsmannens årsredovisning 2022.

## Kunskap om förekomst av diskriminering

Eftersom det finns mörkertal är det svårt att ge en heltäckande bild av diskrimineringen i samhället. Genom att kombinera data från olika undersökningar ger DO:s nya rapport Förekomst av diskriminering 2023 sammantaget en tydligare bild av förekomsten av diskriminering. Rapporten bygger bland annat på forskning, statistiska undersökningar, dialog med civila samhället och intervjuer med personer som utsatts för diskriminering. I Folkhälsomyndighetens undersökning Hälsa på lika villkor för 2021 svarar ca 7 procent av respondenterna (motsvarande ca 600 000 personer) att de har utsatts för diskriminering under de senaste tre månaderna. I Arbetsmiljöverkets arbetsmiljöundersökning för samma år uppger tio procent (motsvarande ca 500 000 personer) av respondenterna att de upplever sig diskriminerade på sin arbetsplats. I samma undersökning svarar sex procent (motsvarande ca 300 000 personer) att de utsatts för sexuella trakasserier på sin arbetsplats under det senaste året.

Av samma rapport framgår bland annat att barn och unga med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning på flera sätt utsatts för diskriminering i skolan. Exempelvis brister många skolor i att ge eleverna det stöd de behöver och har rätt till, vilket ger eleverna sämre förutsättningar att nå upp till skolans kunskapsmål. Vidare framgår att en högre andel kvinnor än män upplever sig diskriminerade. 10 procent av kvinnorna och 5 procent av männen uppgav att de under de senaste tre månaderna har utsatts för kränkningar som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna.

## Diskrimineringsombudsmannens tillsynsarbete och främjande arbete

Enligt den nya verksamhetsinriktning som DO beslutat om ska ett ökat fokus läggas på individärenden. Under 2022 inledde DO tre gånger så många utredningar i enskilda ärenden (582) som under 2021 (180). I tabell 4.2 redovisas årligt utfall gällande DO:s processverksamhet. Notera att ett ärende kan ha inletts tidigare än utfallsåret.

**Tabell 4.2 Diskrimineringsombudsmannens processverksamhet**

Antal	2020	2021	2022
Begäran om diskrimineringsersättning/skadestånd	-	-	10
Stämningsansökningar	3	3	2
Domar	3	6	3
Medgivna krav och förlikningar	3	4	11

Anm.: DO ändrade sitt arbetssätt gällande begäran om diskrimineringsersättning och skadestånd 2022. Därför finns inga motsvarande siffror för 2021 och 2020.

Källa: Diskrimineringsombudsmannens årsredovisning 2022.

Tillsyn av tio statliga myndigheters arbete med lönekartläggningar påbörjades under året. Fyra myndigheter – Kriminalvården, Försvarets materielverk, Försäkringskassan och Trafikverket – konstaterades inte ha följt bestämmelserna om lönekartläggning i diskrimineringslagen.

Tillsynen av 24 lärosäten som avslutades under året visade att inget av dessa lärosäten levde upp till diskrimineringslagens krav på aktiva åtgärder (DO:s årsredovisning 2023). Endast ett lärosäte uppfyllde lagens krav på att undersöka risker för diskriminering.

Dialogen med både myndigheter och civilsamhällsorganisationer i syfte att bland annat öka kunskapen om DO och skyddet mot diskriminering intensifierades. Dialogen bedöms vara en central källa till kunskap om upplevelser av diskriminering. DO ser de fristående antidiskrimineringsbyråerna som särskilt viktiga i detta arbete eftersom byråerna fungerar som lokala stödstrukturer som arbetar med att motverka och förebygga diskriminering.

### **Antidiskrimineringsbyråerna förebygger och motverkar diskriminering**

Antidiskrimineringsbyråerna är fristående verksamheter som arbetar med att förebygga och motverka diskriminering på lokal nivå bl.a. genom att erbjuda kostnadsfri rådgivning och information om rättigheter och skyldigheter kopplade till diskrimineringslagen till personer som känner sig utsatta för diskriminering. Byråerna bedriver även förebyggande arbete i form av bl.a. utbildningar.

MUCF granskar användningen av statsbidrag som betalas ut till antidiskrimineringsbyråerna från anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* Av myndighetens rapport Antidiskrimineringsverksamheter 2023, Slutrapport av bidragets användning och effekter för verksamhetsåret 2021, framgår att antidiskrimineringsverksamheternas insatser bidrar till att diskriminering motverkas och förebyggs. Myndigheten har även identifierat flera kortsiktiga effekter av insatserna som t.ex. att personer som utsatts för diskriminering får upprättelse, att diskriminering uppmärksammas och att åtgärder för att förhindra framtida diskriminering vidtas. Samtidigt har fler fått kännedom om att stöd finns att få och kunskapen om diskriminering har ökat.

### **Tillkännagivande om bristande tillgänglighet**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att den bör utvärdera det utvidgade skyddet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet (bet. 2017/18:AU3 punkt 2, rskr. 2017/18:29). Med anledning av tillkännagivandet begärde regeringen i regleringsbrevet för DO för budgetåret 2022 att myndigheten skulle redovisa antalet anmälningar i form av bristande tillgänglighet som inkommit till myndigheten från den 1 maj 2018 och som avser tillhandahållande av varor och tjänster för företag med färre än tio anställda. Därutöver skulle myndigheten redovisa sin bedömning hur det utvidgade skyddet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet har fallit ut för de personer som bestämmelsen är avsedd att skydda (A2021/02353 och A2019/00589 [delvis]).

Av DO:s redovisning framgår att det mellan den 1 maj 2018 och den 31 december 2021 inkom totalt ca 340 anmälningar om bristande tillgänglighet inom området varor och tjänster. Av dessa riktades 25 anmälningar mot verksamheter med färre än 10 anställda. En och samma anmälan kan riktas mot flera verksamheter. Bland de ca 340 anmälningarna var drygt 450 verksamheter anmälda. Av de totalt drygt 450 anmälda verksamheterna, var det 31 anmälda verksamheter som hade färre än 10 anställda (7 procent). I 53 av de totalt drygt 450 anmälda verksamheterna saknades tillräckliga

uppgifter för att kunna identifiera verksamheten och därmed saknades uppgifter om antalet anställda (A2023/00303).

När det gäller anmälningar om bristande tillgänglighet riktade mot verksamheter med färre än 10 anställda saknas det rättspraxis inom området. Av DO:s redovisning framgår samtidigt att det i dialog med företrädare för funktionshindersorganisationer framkommit att det utvidgade skyddet är principiellt viktigt och att det tydliggör att kraven på tillgänglighet gäller alla näringsidkare oavsett storlek och att Myndigheten för delaktighet anser att det utvidgade skyddet i någon utsträckning har bidragit till att det kan ha blivit enklare att få hinder avhjälpna sedan den nya lagen trädde i kraft.

DO konstaterar att bristen på rättspraxis som rör bristande tillgänglighet inom området varor och tjänster rörande små verksamheter innebär att det delvis är svårt att bedöma hur det utvidgade skyddet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet i praktiken har fallit ut för de personer som bestämmelsen är avsedd att skydda, men att det utökade skyddet slår vakt om den fundamentala principen att alla ska ges lika rättigheter och möjligheter.

Regeringen bedömer att tillkännagivandet genom DO:s redovisning är slutbehandlat.

### 4.3.2 Den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott

Från anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* avsattes sammantaget drygt 38 miljoner kronor under 2022 för åtgärder inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.

#### **Insatser för att samordna och följa upp arbetet mot rasism**

Statskontoret har redovisat sitt uppdrag att följa upp och analysera den nationella planen (A2023/01101). I uppdraget har ingått att analysera och bedöma i vilken utsträckning den struktur som planen sätter för arbetet har fungerat för att uppnå planens mål om ett mer strategiskt, effektivt och samlat arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.

Statskontoret bedömer att planen har bidragit till att regeringens styrning blivit mer samlad inom området och att berörda myndigheter upplever den som tydligare jämfört med tidigare. Samtidigt bedöms planen i sin nuvarande utformning vara en svag strategi vilket bland annat grundas på att den inte har något konkret mål för vad arbetet mot rasism ska leda fram till. Vidare sker myndigheternas arbete inom området främst i form av avgränsade uppdrag utan att arbetet mot rasism har integrerats i deras ordinarie verksamhet i någon större utsträckning.

Statskontorets analys visar också att Forum för levande historia (FLH) genomför sitt uppdrag med att samordna och följa upp arbetet enligt planen på ett bra sätt. De allra flesta involverade myndigheter anser att FLH:s nätverksträffar ger ett mervärde genom att de skapar kontaktytor, bidrar till kunskapsutbyte och ökar kännedomen om andra myndigheters uppgifter.

Statskontoret lämnar också ett antal rekommendationer för hur styrningen kan förbättras på området och hur arbetet kan få större genomslag på lokal nivå.

#### **Ny kunskap om diskriminering, hatbrott och utsatthet på nätet**

DO har lämnat en rapport som visar på att diskriminering som har samband med religion eller annan trosuppfattning förekommer inom alla samhällsområden och drabbar enskilda individer med olika religioner och trosuppfattningar. Rapporten visar

även på att diskrimineringen av muslimer är omfattande och att hot, fysiska angrepp, problem att hyra lokaler och vissa begravningsfrågor utgör hinder för trossamfund (A2022/00371).

Av Brottsförebyggande rådets rapport Afrofobiska hatbrott (Brå 2022:7) framgår bl.a. att våld är vanligt förekommande, att det finns få fredade platser där afrosvenskar inte riskerar att utsättas för hatbrott och att det finns en hög andel barn och unga bland de utsatta.

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har i enlighet med sitt uppdrag presenterat rapporten En studie i fördom – Om rasistiska stereotyper i digitala miljöer. Av rapporten framgår att muslimer och andra personer med ursprung i Mellanöstern och Nordafrika är särskilt utsatta för andras fördomar (A2022/01369).

Statens medieråd konstaterar i sin redovisning att det saknas effektutvärderingar av metoder för att motverka att barn och unga utsätts för rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott på nätet. Myndigheten lyfter i stället fram behov av att tydligare inkludera barns och ungas digitala arenor i olika verksamheters befintliga arbete och att vuxna i barns närhet behöver ökad kunskap på området (A2022/00381).

### **Insatser för att öka kunskapen om rasism inom flera samhällsområden**

Forum för levande historias utbildningsinsatser för att öka kunskapen om olika former av rasism i historien och i dag har fortsatt med goda resultat. Myndighetens utvärdering av fortbildningen för offentliganställda visar bl.a. att ca 80 procent av deltagarna tror att den kommer att leda till ytterligare aktiviteter på arbetsplatsen (A2023/00576).

Länsstyrelsen i Stockholm har slutredovisat uppdraget att utveckla länsstyrelsernas arbete mot rasism på arbetsmarknaden (A2023/00409). Arbetet, som samordnades med länsstyrelsernas arbete med mänskliga rättigheter, resulterade i att de flesta länsstyrelserna genomförde interna och externa insatser mot rasism och att flera av dem upprättade samverkansformer med det civila samhället på området.

Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) har inom ramen för arbetet med att öka kunskapen om säkerheten för moskéer och muslimska församlingar bl.a. genomfört utbildningar av s.k. säkerhetsambassadörer, tagit fram en processledning, en s.k. säkerhetskemsida och metoder för samverkan. Myndighetens utvärderingar visar bl.a. att arbetet bidragit till en större säkerhetsmedvetenhet och faktiska förändringar i involverade församlingar även om många församlingar fortfarande har ett lågt säkerhetsmedvetande (A2022/00342).

### **Civilsamhällets insatser mot olika former av rasism och intolerans**

MUCF fördelade under 2022 ca 14 miljoner kronor enligt förordningen (2008:62) om statsbidrag till verksamheter mot rasism och liknande former av intolerans. Myndigheten tog emot 44 ansökningar varav 17 erhöll bidrag.

#### **4.3.3 Handlingsplanen för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter**

Från anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* avsattes drygt 33 miljoner kronor 2022 till insatser inom ramen för handlingsplanen för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter varav 11,3 miljoner kronor avsåg statsbidrag till hbtqi-organisationer.

## **Samordning och uppföljning av arbetet**

Folkhälsomyndigheten har delredovisat uppdraget att stödja, samordna och följa upp arbetet för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter (A2023/00372).

Myndigheten har fokuserat på att genomföra aktiviteter i syfte att få en tydligare bild av myndigheternas verksamheter och behov av stöd i det hbtqi-strategiska arbetet.

Vad gäller stöd till de strategiska myndigheterna har myndighetens arbete inriktats på att identifiera övriga myndigheters stödbehov när det gäller hbtqi-integrering samt att utveckla ett långsiktigt kunskapsbaserat arbete. Inom ramen för detta har två arbetsgrupper bildats med representanter från olika myndigheter för fokusområdena hälsa, vård och sociala tjänster, samt äldre hbtqi-personer. Avseende uppföljningsdelen av uppdraget har fokus varit på att ta fram en modell för återrapportering av myndigheternas verksamhet, samt att ta fram indikatorer för att följa hälsan och hälsans bestämningsfaktorer för hbtqi-personer enligt myndighetens instruktionsbundna uppdrag att följa hälsan i gruppen.

Av de strategiska myndigheternas återrapportering till Folkhälsomyndigheten framgår bl.a. att myndigheternas vanligaste aktivitet är kunskapshöjande interna insatser som består av utbildningar, workshops, webbutbildningar, metodmaterial och handböcker. Utöver detta satsar flera myndigheter på kunskapsutveckling och kommunikationsinsatser både internt och externt och sprider kunskap till regioner, kommuner och medborgare genom rapporter, konferenser och presentationer.

Framgångsfaktorer som lyfts fram utifrån den samlade redovisningen är att handlingsplanen bidrar till ökad legitimitet för arbetet, förankring och tydliga mål är gynnsamt för integreringsarbetet, samverkan mellan myndigheterna utgör ett viktigt stöd, och gemensamma resurser för metodutveckling, kunskap och utbildningsinsatser behövs.

## **Ny kunskap om äldre hbtqi-personer**

Folkhälsomyndigheten (A2022/01218) och Socialstyrelsen (A2023/00723) delredovisade i september 2022 sina uppdrag att kartlägga äldre hbtqi-personers hälsa och levnadsvillkor och behov av och tillgång till kommunal vård. Folkhälsomyndigheten har bl.a. uppdragit åt Umeå universitet att genomföra en kvalitativ intervjustudie med syfte att få en fördjupad förståelse för, och kunskap om, äldre hbtqi-personers hälsa och livsvillkor. Socialstyrelsen har bl.a. redovisat hur arbetet ska genomföras och påbörjat en genomgång av befintlig kunskap om kartläggningens frågeställningar.

## **Ökad kunskap om situationen för unga hbtqi-personer**

MUCF har under 2022 genomfört en rad insatser för en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtqi-personer (A2023/00287). Myndigheten har arbetat för att skapa en långsiktig samverkan med rektorsutbildningarna på olika lärosäten runt om i Sverige i syfte att säkerställa ökad kunskap vad gäller hbtqi-perspektivet i skolan. MUCF har även tagit fram två webbutbildningar med utgångspunkt från stödmaterialiet Öppna skolan och resultatet från enkätundersökningen Unga hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan. Myndigheten bedömer att insatserna bidrar till att öka kunskapsnivån kring hbtqi-perspektivet i skolan samt till att säkerställa att alla skolor arbetar systematiskt och strategiskt med att skapa en öppen och inkluderande skola för unga hbtqi-personer.

Barnombudsmannen har slutfört sitt uppdrag att undersöka de utvecklingsbehov och insatser som behövs för att göra skolan till en mer trygg och inkluderande plats för unga transpersoner och icke-binära (A2022/01195). Barnombudsmannen har gjort enkät- och intervjuundersökningar med unga transpersoner. I dessa framgår att hbtqi-inkluderande skolor är skolor där skolans värdegrund främjas och diskriminering och

kränkande behandling förebyggs och åtgärdas, hbtqi-frågor synliggörs i undervisningen och inkluderande gruppindelningar sker, skolpersonalen bemöter hbtqi-elever på ett stöttande och stärkande sätt, det finns tillgång till trygga och inkluderande fysiska skolmiljöer, exempelvis könsneutrala toaletter och omklädningsrum. Utifrån en undersökning om skolors arbete på området i samverkan med MUCF som breddats till hela hbtqi-gruppen har det identifierats övergripande brister i kunskapen om unga hbtqi-personer och deras situation i skolan, det systematiska trygghets- och likabehandlingsarbetet och förmågan att möta olika hinder som tid och resurser. Barnombudsmannen pekar särskilt ut tre övergripande områden med otillräckliga insatser: det systematiska arbetet med att främja skolans värdegrund och förebygga och motverka diskriminering och kränkande behandling, skolpersonalens löpande kunskaps- och kompetensutveckling om hbtqi-frågor samt elevdelaktighet och ett hbtqi-inkluderande perspektiv i skolor.

### **Insatser för hbtqi-personer i kommuner och regioner**

Kommuner och regioner har genomfört utbildningsinsatser i syfte att öka kunskapen om hbtqi-personers situation för att främja målgruppens rättigheter och möjligheter i kontakten med kommuner och regioner, samt i syfte att främja fysiska och digitala mötesplatser för hbtqi-personer (A2023/00798). Under 2022 var det fler kommuner och regioner som ansökte om och beviljades bidrag enligt förordningen (2014:1542) om statsbidrag till kommuner och regioner för att främja hbtqi-personers situation. Totalt inkom 66 ansökningar om totalt ca 12,5 miljoner kronor 2022 jämfört med 30 ansökningar om totalt ca 3,4 miljoner kronor 2021. En rad olika verksamheter och yrkeskategorier har deltagit i insatserna och kommunerna och regionerna anser att dessa är betydelsefulla för att öka deras kompetens i hbtqi-frågor. Det har också pekats på behov av mer långsiktighet i detta arbete.

### **Ordförandeskapsslutsatser om hbtqi-jämlikhet**

Efter förhandlingar i EU:s ministerråd utfärdade det svenska ordförandeskapet i juni 2023 ordförandeskapsslutsatser om hbtqi-personers säkerhet inom EU. Slutsatserna tar sin utgångspunkt i EU:s strategi för hbtqi-jämlikhet 2020–2025 med fokus på lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Slutsatserna belyser vikten av lika rättigheter för hbtqi-personer enligt EU-rätten och att mänskliga rättigheter respekteras och upprätthålls. Slutsatserna har ett särskilt fokus på rätten till frihet från våld, trakasserier och diskriminering.

## **4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen**

Regeringens samlade bedömning är att arbetet med att förebygga och motverka diskriminering och rasism samt för att stärka hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter bidrar till att nå målet om ett samhälle fritt från diskriminering. Samtidigt kvarstår betydande utmaningar.

Anmälningarna om diskriminering fortsätter att öka och ger en indikation på förekomsten av diskriminering. Det är dock svårt att få en heltäckande bild. Regeringens bedömning är att DO:s processföring åskådliggör att diskriminering förekommer inom flera samhällsområden samtidigt som kunskap om bestämmelserna i diskrimineringslagen ökar och rättsläget klagas. Regeringen bedömer vidare att DO:s främjande arbete bidrar till ökad kunskap om förekomsten av diskriminering och bestämmelserna i diskrimineringslagen. Även de fristående antidiskrimineringsbyråernas förebyggande arbete och stöd och hjälp till individer på kommunal och regional nivå bidrar, enligt regeringens bedömning, till målet om ett samhälle fritt från diskriminering.

Arbetet inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott har bidragit till mer kunskap om hur rasism och diskriminering fortsätter utgöra en utmaning inom flera samhällsområden. Samtidigt saknas bl.a. kunskap om hur förekomsten av rasism utvecklas över tid. Genom att relevanta aktörer har fått ökad kunskap och möjligheter till samverkan och erfarenhetsutbyte bedömer regeringen att arbetet har bidragit till att motverka rasism.

Regeringen noterar vidare att Statskontorets analys visar på att planen har bidragit till ett mervärde men också att det finns behov av att utveckla strukturen för arbetet. Regeringen instämmer i bedömningen att tydliga mål samt att skapa goda förutsättningar för myndigheterna att uppnå dessa är angeläget för att arbetet ska kunna ge resultat. Det är bl.a. viktigt att skapa förutsättningar för ett långsiktigt arbete. Regeringen instämmer också i Statskontorets bedömning att Forum för levande historia genomför sitt uppdrag med att samordna och följa upp arbetet enligt planen väl.

Insatserna för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter har fokuserat på att fortsätta implementera handlingsplanen för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Sammantaget bedöms att insatserna har bidragit till ökad kunskap och synlighet om hbtqi-personers situation, samtidigt som stora utmaningar kvarstår för att nå målet om lika rättigheter och möjligheter.

## 4.5 Politikens inriktning

Ett samhälle fritt från diskriminering förutsätter ett arbete för allas lika rättigheter och möjligheter. Principen om icke-diskriminering är en hörnsten i arbetet för att säkerställa att varje individ fullt ut kan åtnjuta sina mänskliga rättigheter. Regeringen fortsätter att arbeta för ett starkt skydd mot diskriminering. Även till följd av EU-samarbetet fortgår processer avseende motverkande av diskriminering, såsom arbetet med direktiven om standarder för jämlikhetsorgan, vilka kommer att vara viktiga underlag i regeringens fortsatta arbete för en effektiv och heltäckande diskrimineringslagstiftning.

Diskrimineringsombudsmannens och antidiskrimineringsbyråernas arbete bidrar till att stödja enskilda som utsatts för diskriminering och förverkliga allas lika rättigheter.

Oavsett vem det riktas mot är rasism eller liknande fientlighet aldrig acceptabelt. Arbetet för att förebygga och motverka olika former av rasism och liknande fientlighet fortsätter. Beslutade insatser som ska ge kunskap om skolelevers attityder kring rasism och intolerans och om trossamfunds säkerhetssituation utgör viktiga delar i det fortsatta arbetet med att ta fram kunskap och skapa förutsättningar för att den används av berörda aktörer.

Regeringen kommer, med utgångspunkt i Statskontorets analys av den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott, att se över hur det fortsatta arbetet kan bli träffsäkert, utvärderingsbart och långsiktigt. Därutöver medför tillsättandet av regeringens arbetsgrupp Samling för judiskt liv goda möjligheter för ett strategiskt arbete med insatser som förebygger och motverkar antisemitism (se även utg.omr. 1 avsnitt 11.5). Även EU:s handlingsplan mot rasism och EU:s strategi för att bekämpa antisemitism och främja judiskt liv samt dialoger med civilsamhället kommer att utgöra viktiga underlag i det fortsatta arbetet. Forum för levande historia bistår i arbetet med att samordna, följa upp och bidra med kunskap på området. Regeringen vill även skapa ökad tydlighet vad gäller myndigheternas roll och förutsättningar att bidra.

Regeringen avser att tillföra 20 miljoner kronor för år 2024 och 10 miljoner kronor för åren 2025 och 2026 för arbetet mot rasism och annan främlingsfientlighet samt diskriminering.



Hbtqi-strategin är utgångspunkten i arbetet för att främja lika rättigheter och förbättra hbtqi-personers situation i Sverige. De tolv strategiska myndigheternas insatser har bidragit till att det finns mer kunskap på området och att fler konkreta åtgärder kan vidtas, även på kommunal och regional nivå. Samtidigt återstår utmaningar, t.ex. att hbtqi-personers hälsa är sämre än majoritetsbefolkningens. Arbetet inom området för att hbtqi-personer ska kunna leva ett liv där deras rättigheter och identitet fullt ut respekteras måste fortsätta. Dialogen med det civila samhället är en viktig del i detta. EU:s jämlikhetsstrategi för hbtqi-personer 2020–2025 ska beaktas. Regeringen avser att tillföra 10 miljoner kronor för åren 2025 och 2026 för arbetet för hbtqi-personers rättigheter.

## 4.6 Budgetförslag

### 4.6.1 2:1 Diskrimineringsombudsmannen

**Tabell 4.3 Anslagsutveckling för 2:1 Diskrimineringsombudsmannen**

Tusental kronor

2022	Utfall	129 581	Anslagssparande	3 956
2023	Anslag	134 607 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	137 085
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>138 507</b>		
2025	Beräknat	143 995 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	147 656 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 138 508 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 138 507 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Diskrimineringsombudsmannens förvaltningsutgifter.

Anslaget får även användas för förvaltningsutgifter för Nämnden mot diskriminering.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.4 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:1 Diskrimineringsombudsmannen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>134 607</b>	<b>134 607</b>	<b>134 607</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	3 778	9 261	12 919
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer <i>varav BP24<sup>3</sup></i>	122	127	130
– Flytt av medel för rättegångskostnader	1 750	1 750	1 750
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-244	-244	-244
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 384	-1 384	-1 384
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>138 507</b>	<b>143 995</b>	<b>147 656</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 1 750 000 kronor fr.o.m. 2024 för Diskrimineringsombudsmannens rättegångskostnader m.m. (se utg.omr. 22 avsnitt 3.5). Anslaget 1:1 *Utveckling av statens infrastruktur* inom utgiftsområde 22 Kommunikationer minskas med motsvarande belopp.

Anslaget justeras permanent med 244 000 kronor till följd av slopad avgift för årlig revision fr.o.m. räkenskapsåret 2024.

Anslaget minskas med 1 384 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 138 507 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Diskrimineringsombudsmannen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 143 995 000 kronor respektive 147 656 000 kronor.

#### 4.6.2 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

**Tabell 4.5 Anslagsutveckling för 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.**

Tusental kronor

2022	Utfall	96 355	Anslagssparande	4 564
2023	Anslag	100 919 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	99 550
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>110 919</b>		
2025	Beräknat	100 919		
2026	Beräknat	100 919		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser mot diskriminering, rasism, främlingsfientlighet, homofobi och liknande former av intolerans samt för att främja lika rättigheter och möjligheter för hbtqi-personer. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag som syftar till att säkerställa hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter samt till verksamheter som förebygger och motverkar diskriminering och verksamheter som arbetar för att motverka rasism och liknande former av intolerans. Anslaget får användas för administrativa kostnader som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.6 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>100 919</b>	<b>100 919</b>	<b>100 919</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	10 000		
varav BP24	20 000	20 000	20 000
– Tillskott till arbetet för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter		10 000	10 000
– Tillskott till arbetet mot rasism och annan främlingsfientlighet samt diskriminering	20 000	10 000	10 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>110 919</b>	<b>100 919</b>	<b>100 919</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2024 till följd av tidsbegränsade medel för arbetet mot rasism och liknande former av fientlighet.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökar med 20 000 000 kronor 2024 för arbetet mot rasism och annan främlingsfientlighet samt diskriminering.

Regeringen föreslår att 110 919 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 100 919 000 kronor respektive 100 919 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 39 300 000 kronor 2025.

**Skälen för regeringens förslag:** Inom anslaget beviljas bl.a. statsbidrag till verksamheter som förebygger och motverkar diskriminering och till organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck. För organisationerna är det av stor betydelse att få en ökad förutsägbarhet när det gäller vilka bidrag de kan räkna med nästkommande år. Det gör det möjligt att planera verksamheten mer effektivt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* besluta om bidrag som, inklusive tidigare åtaganden, medför behov av framtida anslag på högst 39 300 000 kronor 2025.

**Tabell 4.7 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Ingående åtaganden	39 300	39 298	39 300	
Nya åtaganden	39 298	39 300	39 300	
Infriade åtaganden	-39 300	-39 298	-39 300	-39 300
Utestående åtaganden	39 298	39 300	39 300	
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>39 300</b>	<b>39 300</b>	<b>39 300</b>	



## 5 Jämställdhet

### 5.1 Mål för området

Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv (prop. 2008/09:1 utg.omr. 13, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

Det finns sex jämställdhetspolitiska delmål:

- En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet i samhällets alla sektorer.
- Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- Jämställd utbildning. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.
- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemanarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
- Jämställd hälsa. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

### 5.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Jämställdhetspolitiken är bred och ska integreras i regeringens samlade arbete. Jämställdhetsintegrering är regeringens huvudsakliga strategi, i kombination med särskilda åtgärder, för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Grunden för resultatredovisningen utgörs av flera olika indikatorer för respektive delmål, vilka sammanfattas i tabell 5.1. En del av indikatorerna redovisas i andra utgiftsområden.

**Tabell 5.1 Mål, delmål och resultatindikatorer**

Mål	Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv		
Delmål	1. Jämn fördelning av makt och inflytande	2. Ekonomisk jämställdhet	3. Jämställd utbildning
Indikatorer	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Sammansättning i politiska församlingar</li> <li>- Representation i styrelse och ledning i offentlig och privat sektor</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Kvinnors och mäns lön och disponibla inkomst</li> <li>- Deltagande och sammansättning på arbetsmarknaden</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Genomsnittligt meritvärde</li> <li>- Könsskillnader studieval, valda utbildningar</li> <li>- Utbildningsnivå</li> </ul>
Delmål	4. Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet	5. Jämställd hälsa	6. Mäns våld mot kvinnor ska upphöra
Indikatorer	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Ersättning för vård av barn och föräldraledighet</li> <li>- Tidsanvändning obetalt hem- och omsorgsarbete</li> <li>- Orsak till deltidsarbete</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Självupplevd hälsa</li> <li>- Besvär av ångslan, oro och ångest</li> <li>- Sjukpenningtal</li> <li>- Personer med LSS efter insatstyp</li> <li>- Dödsorsaker</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Självupplevd utsatthet för misshandel och sexualbrott</li> <li>- Dödligt våld i parrelation</li> <li>- Anmälda och lagförda brott, valda brottstyper</li> </ul>

## 5.3 Resultatredovisning

Under 2018–2022 har ca 90 procent av medlen på anslaget 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* fördelats till insatser för att nå resultat inom delmålet Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Övriga medel på anslaget har finansierat insatser inom de fem andra delmålen och insatser för stärkt jämställdhetsintegrering.

### 5.3.1 Jämn fördelning av makt och inflytande

#### **Ojämn könsfördelning vid politiskt beslutsfattande kvarstår**

Efter riksdagsvalet 2022 är totala andelen kvinnor i riksdagen 46 procent och andelen män 54 procent, vilket är samma könsfördelning som efter valet 2018. Även könskillnaden bland ledamöter i kommunfullmäktige kvarstår där totala andelen kvinnor är 43 procent och andelen män 57 procent. Av landets kommuner har 34 procent en kvinna på posten som kommunstyrelsens ordförande. I regionfullmäktige förbättrades könsfördelningen marginellt och efter valet 2022 är 49 procent kvinnor och 51 procent män (2018 var 48 procent kvinnor och 52 procent män).

Oavsett vilken politisk nivå som studeras är könsfördelningen minst jämn bland kandidater under 30 år och bland kandidater 65 år och äldre. Tydligast är det bland unga riksdagsledamöter av vilka 24 procent av de invalda är kvinnor. Bland riksdagsledamöter 65 år och äldre är det i stället en övervägande andel kvinnor.

Sametingets plenum består av 13 kvinnor och 18 män som ordinarie ledamöter, vilket är en viss utjämning sedan 2017 års val då 12 kvinnor och 19 män valdes in.

#### **Fortsatta utmaningar för att nå en jämn könsfördelning på ledande nivå**

Könsfördelningen på ledande positioner är mest jämn i statliga verksamheter, se tabell 5.2 (se även utg.omr. 2 avsnitt 4). Utvecklingen mot en jämn könsfördelning har gått snabbast när det gäller vd-posterna i statliga hel- och delägda företag där kvinnor 2022 utgjorde 50 procent jämfört med 29 procent 2012.

Inom kommuner och regioner är könsfördelningen ojämn, med en övervikt av kvinnor som chefer. Detsamma gäller könsfördelningen i den privata sektorn men med en övervikt av män som chefer, som börsbolagens ledamöter, på vd-poster och som styrelseordföranden. Av dem som innehade en vd-post i ett börsbolag var 12 procent kvinnor 2023, vilket var mer än en fördubbling sedan 2017. Mest ojämn var könsfördelningen bland styrelseordföranden i börsbolag där endast 9 procent var kvinnor 2023 jämfört med 6 procent 2017.

**Tabell 5.2 Andel kvinnor/män i olika typer av ledande positioner**

Procent

	2018		2019		2020		2021		2022		2023	
	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
Chef i regioner	74	26	74	26	74	26	74	26	74	26	-	-
Chef i kommuner	70	30	71	29	71	29	72	28	72	28	-	-
Ordförande i styrelse & insynsråd för statlig myndighet	-	-	52	48	-	-	52	48	-	-	-	-
Ledamot i styrelse & insynsråd för statlig myndighet	-	-	51	49	-	-	51	49	-	-	-	-
Chef i staten	49	51	50	50	50	50	51	49	51	49	-	-
VD, statligt företag	39	41	42	58	49	51	48	52	50	50	-	-
Styrelseledamot, statligt företag	49	51	47	53	48	52	47	53	48	52	50	50
Styrelseordförande, statligt företag	48	52	54	46	51	49	51	49	49	51	45	55
Styrelseledamot, börsbolag	34	66	34	66	34	66	34	66	35	65	36	64
Chef i privat sektor	32	68	33	67	33	67	34	66	34	66	-	-
VD, börsbolag	8	92	9	91	10	90	13	87	12	88	12	88
Styrelseordförande, börsbolag	9	91	10	90	9	91	9	91	8	92	9	91

Anm.: De olika kategorierna är inte varandra uteslutande. Ett och samma ledningsuppdrag kan ingå i mer än en av kategorierna. Till statliga företag räknas hel- och delägda företag. Uppgifterna för 2023 gäller per 1 maj. Statliga myndigheters styrelser och insynsråd följs upp vartannat år.

Källa: Näringsdepartementet, SCB, Andra AP-fondens kvinnoindex.

## Förebyggande åtgärder för att nå en jämn könsfördelning av makt och inflytande

### Könsskillnader i utsatthet för hot och hat

Av Jämställdhetsmyndighetens resultatrapport 2023 (2023:10) framgår att näthat drabbar kvinnor och män i ungefär lika stor utsträckning. Män utsätts dock för mer traditionella former av brott, t.ex. hot och påhopp som gäller deras yrke och kompetens jämfört med kvinnor, medan kvinnor utsätts för betydligt mer sexuella kränkningar än vad som är fallet för män. Vissa studier tyder på att kvinnor i offentligheten utsätts i upp till dubbelt så stor utsträckning som män. Studier visar också att män står bakom den största delen av näthatet.

### Uppdrag för att öka delaktighet och deltagande i områden med socioekonomiska utmaningar

Jämställdhetsmyndighetens förstudie om förutsättningar och möjligheter för kvinnor och män i områden med socioekonomiska utmaningar att vara delaktiga och delta i den lokala demokratins och lokalsamhällets formella och informella sammanhang visar att det behövs ytterligare underlag för att få svar på dessa frågor (Kvinnor och män i lokal demokrati, 2021:3). Rapporten visar att det finns betydligt mer kunskap om deltagande i den representativa demokratin och om väljare, än om vad aktivt medborgarskap i lokal demokrati innebär för kvinnor och män. De senaste 20 åren har Sverige haft framväxande inslag av medborgardialog, rådslag, medborgarbudget, medborgarpaneler och andra former för lokalt inflytande i kommuner och regioner. Trots utvecklingen råder bristfälliga systematiska kunskaper om i vilken grad och på vilka sätt kvinnor respektive män är delaktiga och deltar såväl i områden med socioekonomiska utmaningar som i andra områden.



### Statligt stöd till kvinnors organisering

För att främja kvinnors organisering, kvinnors deltagande i den demokratiska processen och i samhällslivet samt för att kvinnor ska kunna bevaka och driva sina rättigheter och krav, fördelade Jämställdhetsmyndigheten 28 miljoner kronor under 2022 enligt förordningen (2005:1089) om statsbidrag för kvinnors organisering. Medlen fördelades till totalt 75 kvinnoorganisationer som organisations- och etableringsbidrag för att skapa bättre och mer långsiktiga förutsättningar för kvinnoorganisationer (Jämställdhetsmyndigheten 2023:10).

Förordningen har ersatts av en ny förordning (2023:168) om statsbidrag för kvinnors och flickors organisering som beslutades den 30 mars 2023. Den nya förordningen ger förbättrade förutsättningar för kvinnors och flickors organisering i områden med socioekonomiska utmaningar. För 2023 har Jämställdhetsmyndigheten fördelat 14 miljoner kronor till 24 kvinnoorganisationer för verksamhet som syftar till att engagera kvinnor och flickor i områden med socioekonomiska utmaningar.

### 5.3.2 Ekonomisk jämställdhet

Kvinnors och mäns anknypningsgrad till arbetsmarknaden samt löneskillnader redovisas utförligt i bilaga 3 Ekonomisk jämställdhet.

#### **Män har fortsatt högre sysselsättningsgrad än kvinnor men kvinnors arbetstid har ökat**

Sysselsättningsgraden för kvinnor i åldern 20–64 år steg med 1,2 procentenheter mellan 2021 och 2022 till 79,2 procent. För män steg sysselsättningsgraden med 1,7 procentenheter till 85 procent. Av de sysselsatta 2022 hade 81 procent av kvinnorna en tillsvidareanställning och 13 procent en tidsbegränsad anställning. För män var motsvarande andelar 78 respektive 10 procent. Därtill arbetade knappt 6 procent av kvinnorna som egenföretagare medan motsvarande andel för män var 12 procent. Andelen heltidsarbetande kvinnor ökade påtagligt från 77 till 79 procent medan det var oförändrat 90 procent för män. Sammantaget ökade den överenskomna arbetstiden för kvinnor 2022 jämfört med föregående år.

#### **Oförändrad löneskillnad mellan kvinnor och män**

Den genomsnittliga löneskillnaden mellan kvinnor och män var 9,9 procent under 2022 vilket är oförändrat jämfört med föregående år. I ett längre tidsperspektiv har löneskillnaderna minskat med 6,4 procentenheter mellan 2005 och 2022, men under de senaste tre åren har minskningen avstannat (se även utg.omr. 14 avsnitt 4.3.3).

Den kvarstående löneskillnaden mellan kvinnor och män efter att hänsyn har tagits till skillnader vad gäller ålder, utbildning, sektor, yrke och arbetstid, det så kallade standardvägda lönegapet uppgick år 2022 till 4,7 procent. Sedan 2012 har det minskat med 1,4 procentenheter, men minskningen har avstannat sedan 2015.

Den enskilt viktigaste variabeln som förklarar löneskillnaden mellan kvinnor och män är yrke. Yrkessegregeringen kan mätas i form av Statistiska centralbyråns (SCB:s) segregeringsindex, som har ett värde mellan 0 (fullständigt jämn könsfördelning) och 100 (alla anställda kvinnor och män arbetar i helt olika yrken). Mellan 2005 och 2021 har indexet kontinuerligt minskat från 57,9 till 50,6 vilket indikerar att arbetsmarknaden under dessa år gradvis har blivit mindre könssegrerad.

#### **Myndighetsrapporter ger ny kunskap**

I syfte att komplettera befintlig kunskapsbas om inkomstskillnader mellan kvinnor och män gav regeringen Medlingsinstitutet i uppdrag att göra jämställdhetsanalyser av

löneinkomster och andra inkomster i olika grupper och sektorer över tid. Av myndighetens rapport framgår att skillnaden i disponibel inkomst mellan kvinnor och män var 20,7 procent år 2020. Det är framför allt kombinationen av lägre lön och kortare arbetstid som gör att inkomsterna är lägre för kvinnor. För anställda i offentlig sektor är inkomstskillnaderna mindre än för dem som arbetar i privat sektor. Pensionerna är mer ojämsställda än arbetsinkomsterna vilket sannolikt speglar ett tidigare mer ojämsställt arbetsliv. Kapitalinkomster förstärker de ojämsställda inkomsterna även om de är begränsade till en mycket liten grupp. Socialförsäkringar, bidrag och skatter jämnar ut inkomstskillnaderna. Under perioden 2010–2020 har skillnaden i disponibel inkomst minskat med 1 procentenhet vid jämförelser av medelvärden och med 4 procentenheter vid jämförelser av medianvärden. Detta indikerar att arbetsinkomsterna har blivit mer jämsställda för stora delar av befolkningen under den senaste tioårsperioden, men att det nästan döljs av att inkomstskillnaderna har ökat bland dem med högst inkomster.

Jämställdhetsmyndighetens resultatrapport för 2023 (2023:10) visar att effekterna av Rysslands aggression mot Ukraina och efterdyningar av pandemin har slagit hårt mot samhällsekonomin och lett till ökade levnadsomkostnader på grund av ökande inflation och höjda räntor samt stigande el-, drivmedels- och matkostnader. De ekonomiska utmaningarna drabbar stora grupper i samhället, men individer med de lägsta inkomsterna, varav kvinnor utgör en majoritet, drabbas hårdare än andra.

I en underlagsrapport till Jämställdhetsmyndighetens resultatrapport 2023 presenteras effekterna av rutavdraget på den ekonomiska jämställdheten (Nyberg 2023). Kunskapsunderlaget pekar mot att rutavdraget har ökat den ekonomiska jämställdheten men att det finns tydliga socioekonomiska skillnader. Under perioden 2007–2021 har antalet kvinnor som har köpt rutarbete varit högre än antalet män, men fördelningen har i stort sett legat inom jämställdhetsintervallet 40–60 procent.

SCB fick i regleringsbrevet för 2023 i uppdrag att kartlägga ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning. Uppdraget ska redovisas i december 2024.

Efter många år med låg inflation och reala inkomstökningar för både kvinnor och män har inflationen varit hög under 2022 och 2023. Det finns ännu inte utfallsdata tillgängliga för åren 2022–2024, men kvinnors och mäns reala disponibla inkomst förväntas minska under 2022 och 2023, och vara oförändrad under 2024. Mäns inkomster förväntas minska något mer än kvinnors, varför gapet i disponibel inkomst förväntas minska under åren 2022–2024 (se bilaga 3 Ekonomisk jämställdhet).

### **Utökade insatser för utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden**

I Sverige har inrikes födda kvinnor en hög förvärvsfrekvens jämfört med utrikes födda kvinnor. Sysselsättningsgraden (20–64 år) uppgick 2022 till 87 procent för inrikes födda män och 84 procent för inrikes födda kvinnor, medan sysselsättningsgraden för utrikes födda uppgick till 79 procent för män och 66 procent för kvinnor.

Sysselsättningsgapet bland kvinnor och män födda utanför Europa var 37 procent år 2022 för de med kortare vistelsetid (upp till och med tre år). För utomeuropeiskt födda som vistats i Sverige mer än tio år var sysselsättningsgapet betydligt mindre, 7 procent. Bland kvinnor och män födda i Europa var sysselsättningsgapet 17 procent år 2022 för de med kortare vistelsetid (upp till och med tre år), och endast 2 procent för de med en längre vistelsetid än tio år. Skillnaden i sysselsättningsgrad bidrar till att arbetsinkomstgapet är relativt stort för kvinnor och män som varit i Sverige en kortare i tid, för att därefter minska med vistelsetiden i Sverige. Se vidare bilaga 3 Ekonomisk jämställdhet.

Regeringen beslutade i mars 2023 om en treårig satsning på öppen förskola för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner, SKR (A2023/00122). Överenskommelsen omfattar ca 23 miljoner kronor och syftet är att stärka utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden med fokus på föräldrar med små barn i åldern 0–6 år. Inom ramen för överenskommelsen genomför SKR ett riktat processtöd till ett urval av kommuner och lokala aktörer samt sprider erfarenheterna till andra kommuner så att de kan ta motsvarande initiativ i framtiden.

I maj 2022 gav regeringen Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att i dialog med relevanta myndigheter och aktörer genomföra en kvalitativ studie om utrikes födda kvinnor utanför arbetsmarknaden. Studien utgjorde underlag inför ett uppdrag till Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Migrationsverket och Socialstyrelsen att i samverkan ta fram en myndighetsgemensam plan för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden (A2022/00809). Uppdraget syftade till att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden, genom bl.a. ökad kunskapsöverföring och förbättrad samverkan mellan myndigheter och kommunala, regionala och andra aktörer. I juni 2023 togs ett regeringsbeslut om fortsatt uppdrag till myndigheterna att i samverkan genomföra den myndighetsgemensamma planen (A2023/00923).

### 5.3.3 Jämställd utbildning

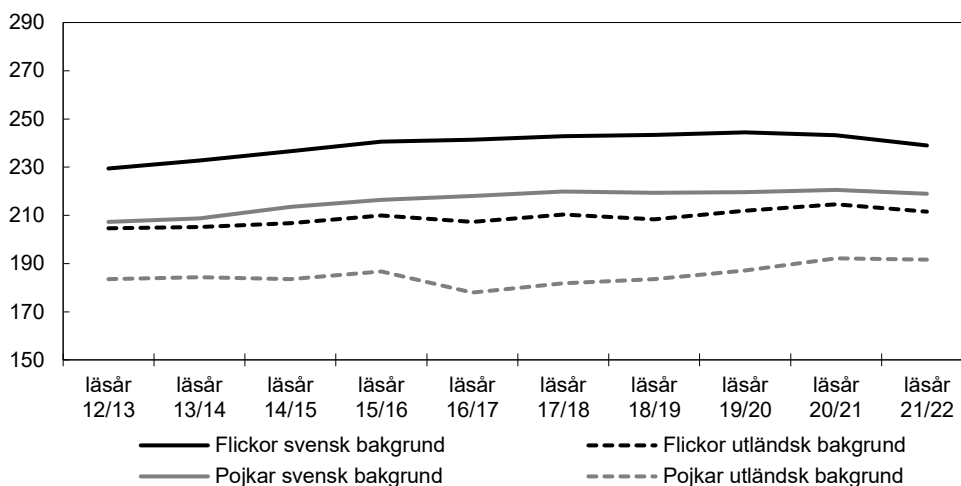
Målet om jämställd utbildning omfattar hela det formella utbildningssystemet från förskola till universitet och högskola, inklusive vuxenutbildning och yrkeshögskola. Även bildning och utbildning utanför det formella utbildningssystemet omfattas, t.ex. i folkhögskola och studieförbund. För delmålet finns fem huvudsakliga indikatorer: Genomsnittligt meritvärde i årskurs 9, Elever på gymnasieskolan efter program, Studerande och examinerade från högskolan, Utbildningsnivå för befolkningen 25–64 år samt Deltagare i folkhögskolornas och studieförbundens verksamhet.

#### **Fortsatt stora skillnader i meritvärde i årskurs 9**

Som framgår av utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, avsnitt 3.3 uppnår en större andel flickor än pojkar godkända betyg i alla ämnen i årskurs 9 samt behörighet till något av gymnasieskolans nationella program. Idrott och hälsa är det enda ämnet där fler pojkar än flickor uppnår betygskriterierna. Det genomsnittliga meritvärdet minskade något läsåret 2021/2022 och minskningen var större bland flickorna än bland pojkarna. Förändringen till trots finns fortsatt stora skillnader mellan flickor och pojkar i uppnått meritvärde. Vidare är skillnaderna stora mellan elever med svensk respektive utländsk bakgrund, se diagram 5.1. Det skiljde drygt 47 meritvärdespoäng mellan flickor med svensk bakgrund, som hade det högsta genomsnittliga meritvärdet, och pojkar med utländsk bakgrund, som hade det lägsta.

**Diagram 5.1 Genomsnittligt meritvärde i årskurs 9**

Meritvärde (bruten axel)



Anm.: Ett tidigare fel har justerats för läsåren 2018/19 t.o.m. 2020/21. Genomsnittligt meritvärde beräknas på 16 ämnen. Med svensk bakgrund avses inrikes födda elever med minst en inrikes född förälder. Med utländsk bakgrund avses utrikes födda elever och elever födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar.

Källa: Statens skolverk.

**Stora könsskillnader i studievalen till gymnasieskolan**

Det är fortsatt stora skillnader mellan flickors och pojkars val av gymnasieutbildning, se tabell 5.3. I syfte att få med uppgift om eleven är inrikes eller utrikes född samt om eleven har inrikes eller utrikes födda föräldrar har indikatorn ändrats gentemot tidigare års redovisningar, från avgångna elever per program till inskrivna elever per program. Förändringen är relativt liten och tidigare iakttagna könsmonster syns även här. Lsåret 2022/23 hade 4 av totalt 18 program en relativt jämn könsfördelning (inom intervallet 40–60 procent). Det gällde Naturvetenskap, Handel och administration (som från och med detta läsår har blivit Försäljning och service), Restaurang och livsmedel samt Ekonomi.

Könsskillnaderna i studieval är likartade, oavsett om eleverna har svensk eller utländsk bakgrund. Endast i två fall skiljer sig grupperna åt. På Barn- och fritidsprogrammet är könsfördelningen relativt jämn bland elever med utländsk bakgrund (utrikes född eller inrikes född med två utrikes födda föräldrar). Fördelningen är mer ojämn bland elever med svensk bakgrund, det vill säga inrikes födda elever med minst en inrikes född förälder, där andelen kvinnor uppgår till 66 procent och andelen män till 34 procent. Inom Handel och administration/Försäljning och service är förhållandena de motsatta. Här är fördelningen relativt jämn bland elever med svensk bakgrund och mer ojämn bland elever med utländsk bakgrund (37 procent kvinnor och 63 procent män).

**Tabell 5.3 Gymnasieelever per program läsåret 2022/23**

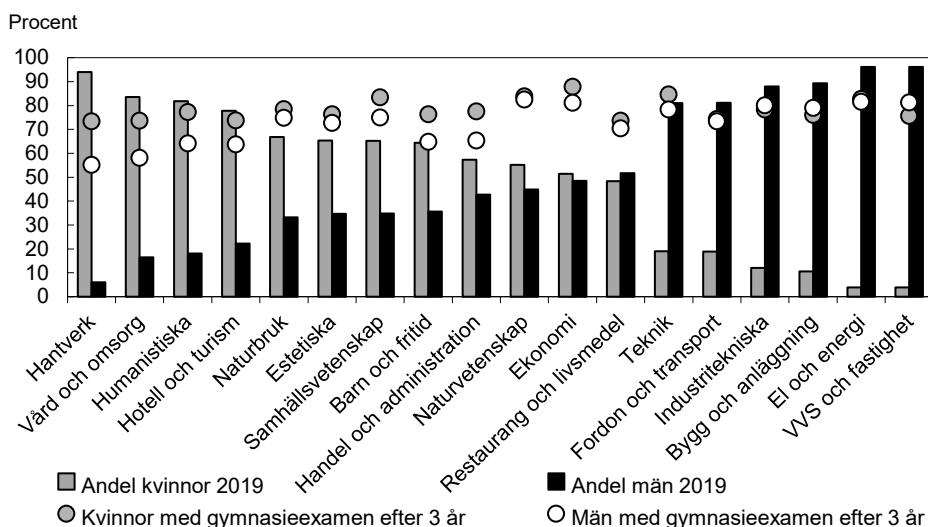
Procent

	Inrikes född med minst en inrikes född förälder		Inrikes född med två utrikes födda föräldrar		Utrikes född		Könsfördelning
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor/män
Hantverk	3,9	0,2	2,2	0,2	2,4	0,4	94/6
Vård och omsorg	3,6	0,5	5,1	0,9	11,6	3,4	84/16
Hotell och turism	1,0	0,2	0,6	0,2	1,3	0,4	79/21
Humanistiska	1,0	0,3	0,6	0,2	0,9	0,2	79/21
Naturbruk	5,8	2,5	0,9	0,2	1,4	0,5	70/30
Samhällsvetenskap	26,7	13,1	33,5	17,4	23,1	12,2	66/34
Estetiska	9,5	4,9	3,8	2,3	5,9	2,9	65/35
Barn och fritid	4,7	2,1	2,9	2,8	4,0	3,3	64/36
<b>Naturvetenskap</b>	<b>12,6</b>	<b>10,6</b>	<b>23,4</b>	<b>17,7</b>	<b>25,9</b>	<b>16,6</b>	<b>55/45</b>
<b>Försäljning och service/Handel och administration</b>	<b>3,3</b>	<b>2,3</b>	<b>2,7</b>	<b>4,7</b>	<b>3,0</b>	<b>5,0</b>	<b>51/49</b>
<b>Restaurang och livsmedel</b>	<b>1,6</b>	<b>1,5</b>	<b>0,5</b>	<b>0,6</b>	<b>1,0</b>	<b>0,9</b>	<b>50/50</b>
<b>Ekonomi</b>	<b>17,7</b>	<b>17,1</b>	<b>20,4</b>	<b>22,4</b>	<b>14,1</b>	<b>14,5</b>	<b>49/51</b>
Fordon och transport	2,6	6,9	0,2	3,3	0,3	5,5	24/76
Teknik	3,7	15,0	2,5	13,2	4,4	16,9	19/81
Bygg och anläggning	1,4	8,4	0,2	3,4	0,3	4,7	13/87
Industritekniska	0,4	2,7	0,1	1,0	0,2	2,0	11/89
El och energi	0,5	9,5	0,2	8,0	0,3	9,4	4/96
VVS och fastighet	0,1	2,3	0,0	1,6	0,0	1,3	4/96
<b>Andel totalt</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>49/51</b>
<b>Antal elever</b>	<b>118 839</b>	<b>124 134</b>	<b>16 546</b>	<b>17 246</b>	<b>21 985</b>	<b>22 811</b>	

Anm.: Avser 15 oktober eller näraliggande vardag. Till läsåret 2022/23 har Handels- och administrationsprogrammet blivit Försäljnings- och serviceprogrammet. Uppgift om eleven är inrikes eller utrikes född samt om eleven har inrikes eller utrikes födda föräldrar saknas för drygt 4 000 elever.

Källa: Statens skolverk.

Män som går på en utbildning där de tillhör det underrepresenterade könet tar inte examen i lika hög grad som män som går på en utbildning där könsfördelningen är mer jämn eller där de är i majoritet, se diagram 5.2. På ett program där männen är i minoritet (dvs. andelen män är mindre än 40 procent) är medianvärdet för andelen män som tar gymnasieexamen efter tre år 64 procent. På program där män utgör 40 procent eller mer av studenterna är medianvärdet för andelen män som tar gymnasieexamen efter tre år 80 procent. För kvinnor däremot syns inget tydligt mönster av det här slaget utan de tar gymnasieexamen i ungefär samma utsträckning oavsett programmets könsfördelning.

**Diagram 5.2** Studenter 2019 med gymnasieexamen efter 3 år

Källa: Statens skolverk

De könssegregerade utbildningsval som kvinnor och män gör till vissa gymnasieprogram visar sig även i en könssegregation i somliga yrken på arbetsmarknaden. Även inom eftergymnasial utbildning finns inriktningar som är kraftigt kvinno- respektive mansdominerade. Faktorer som påverkar utbildningsval är bland annat individens uppfattning om den egna förmågan, värderingar och mål för det framtida arbetslivet, socioekonomiska faktorer samt inflytande från kamrater och omgivning i övrigt (Jämställdhetsmyndigheten, 2022:4).

### Skillnaderna mellan kvinnors och mäns utbildningsnivå fortsätter att öka och är som störst bland yngre kvinnor och män

Utbildningsnivån har under längre tid ökat bland både kvinnor och män, men mer för kvinnorna än för männen. År 2022 hade 53 procent av kvinnorna och 40 procent av männen i åldern 25–64 år en eftergymnasial utbildning, enligt statistik från SCB. Bland inrikes födda kvinnor hade 55 procent en eftergymnasial utbildning. Motsvarande andel bland utrikes födda kvinnor var 47 procent. Såväl bland inrikes som utrikes födda män uppgick andelen till 40 procent. Yngre kvinnor har högst utbildningsnivå. 59 procent av de inrikes födda kvinnorna i åldern 25–34 år och 50 procent av de utrikes födda kvinnorna i samma åldersgrupp hade en eftergymnasial utbildning. Motsvarande andel för inrikes födda män var 41 procent och för utrikes födda män 39 procent (se vidare utg.omr. 16 avsnitt 2.5).

### Studerande och examinerade från högskolan

Andelen kvinnor i högskolan har ökat med 2 procentenheter under den senaste femårsperioden. Som resultatredovisningen i utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, avsnitt 5.4 visar är kvinnor i majoritet. År 2022 utgjorde kvinnor 61 procent och män 39 procent av helårsstudenterna. Kvinnor utgör dessutom en större andel av dem som tar examen. Av de examinerade på grund- eller avancerad nivå läsåret 2021/22 var 64 procent kvinnor och 36 procent män. Kvinnor har varit i majoritet bland de examinerade sedan 1977.

År 2022 var andelen kvinnliga nybörjare på forskarnivå 54 procent och motsvarande andel män 46 procent. Samma år utgjorde kvinnor 49 procent av dem som avlade doktorsexamen och män utgjorde 51 procent. Bland doktorandnybörjare har könsfördelningen sedan runt 2000 varit i princip jämn och sedan runt 2010 har andelen kvinnor respektive män som avlagt doktorsexamen varit relativt jämn, dock med en liten övervikt mot män (Statistiska centralbyrån, Universitet och högskolor).

Doktorander och examina på forskarnivå 2022). Bland professorerna var könsfördelningen fortsatt ojämn. Enligt resultatredovisningen i utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, avsnitt 6.2 var 32 procent kvinnor och 68 procent män 2022, vilket är oförändrat gentemot 2021.

### **Skillnaden mellan andelen kvinnor och andelen män som deltar i folkhögskolornas och studieförbundens verksamhet ökar**

Av alla som deltagit i minst en kurs på folkhögskolan under 2022 var nästan två av tre kvinnor. Skillnaden mellan andelen kvinnor och andelen män har ökat en aning för varje år de senaste fem åren (Statistiska centralbyrån).

På folkhögskolans allmänna kurs, vilken motsvarar utbildning inom grundskolan eller gymnasieskolan, var andelen kvinnor 59 procent och andelen män 41 procent 2022. Andelen inrikes födda kvinnor utgjorde 27 procent av det totala antalet deltagare, andelen utrikes födda kvinnor utgjorde 29 procent, andelen inrikes födda män utgjorde 24 procent och andelen utrikes födda män utgjorde 16 procent. För 4 procent av deltagarna saknades uppgift om bakgrund.

När det gäller folkhögskolans särskilda kurs, som bland annat består av yrkesinriktade utbildningar, var andelen kvinnor 69 procent och andelen män 31 procent 2022. Andelen inrikes födda kvinnor uppgick till 55 procent, andelen utrikes födda kvinnor till 12 procent, andelen inrikes födda män uppgick till 25 procent och andelen utrikes födda män till 5 procent. För 4 procent av deltagarna saknades uppgift.

De ökande könsskillnaderna över tid har sin grund i att andelen utrikes födda kvinnor från 2017 och framåt ökat med närmare 5 procentenheter i både allmän och särskild kurs, samtidigt som andelen inrikes födda män har minskat nästan lika mycket. Förändringarna har under samma period varit små gällande inrikes födda kvinnor och utrikes födda män i både allmän och särskild kurs. Andelen inrikes födda kvinnor har minskat svagt, med någon procentenhet, och andelen utrikes födda män har varit i princip oförändrad.

Av studieförbundens studiecirkeldeltagare 2022 var 64 procent kvinnor och 36 procent män, vilket är i nivå med 2021. Bland de utrikes födda studiecirkeldeltagarna 2022 var 62 procent kvinnor och 38 procent män (se vidare utg.omr. 17 avsnitt 17.3).

### **5.3.4 Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet**

För delmålet finns tre huvudsakliga indikatorer: Genomsnittlig tidsanvändning, Ersatta dagar för vård av barn och Orsak till deltidarbete.

#### **Ansvar för det obetalda hem- och omsorgsarbetet är ojämnt fördelat**

Genomsnittlig tidsanvändning används för att följa upp fördelningen av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Statistiska centralbyrån (SCB) genomför ungefär vart tionde år en mätning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Den senaste mätningen genomfördes 2021/2022. Resultatet av mätningen (SCB, TID 2021) visade att den könsstereotypa fördelningen av obetalt arbete kvarstår. Se vidare i budgetpropositionen för 2023, utgiftsområde 13, avsnitt 5 Jämställdhet för en mer utförlig redovisning av resultatet.

I Försäkringskassans forskarrapport från 2022 Familjevänligt arbete – för vem? (2022:2) undersöks hur familjepolitiken i praktiken bidrar till föräldrars möjligheter att balansera arbete och familj. Forskarna har undersökt hur föräldrar upplever och hanterar stressfaktorer i arbete och familj, samt vilken roll de familjepolitiska

verktygen vård av barn, föräldradeltid och barnomsorg spelar. Rapporten visar att kvinnor tar ett betydligt större ansvar för hem och familj än vad män gör. De upplever också en högre grad av konflikt mellan arbete och familj samt en större oro för framtida karriärutveckling än männen.

#### **Distansarbete ger balans mellan arbete och privatliv**

Under pandemin arbetade en stor del av befolkningen hemifrån, något som många har fortsatt med efter pandemin. Det får konsekvenser för både förvärsarbetet och det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Föräldrar med barn har varit positiva till distansarbete, särskilt kvinnorna. Kvinnor rapporterar dock en högre arbetsbelastning vid hemarbete jämfört med arbete på arbetsplatsen före pandemin. Trots detta vill totalt nästan 70 procent, varav en något större andel kvinnor än män, fortsätta arbeta på distans några dagar i veckan. Andelen var ännu högre i gruppen med små barn. Orsaken kan vara att en förbättrad balans mellan arbete och privatliv inklusive sparad restid till och från arbetet väger tyngre än den högre arbetsbelastningen (Myndigheten för arbetsmiljökunskap, 2022).

#### **Fördelningen av föräldradeltid är fortfarande ojämn**

Kvinnor har sedan föräldrapenningen infördes 1974 tagit ut majoriteten av föräldrapenningdagarna. År 2022 tog kvinnor ut 69,7 procent av nettodagarna och män 30,3 procent. För 2019 var motsvarande siffror 70,0 procent för kvinnor och 30,0 procent för män. En majoritet av föräldrapenningdagarna används under barnets två första levnadsår. För barn födda 2020 var det ungefär vart femte föräldrapar som delade jämställt på föräldrapenningen (40–60 procent) under den tiden. Det är en liten ökning jämfört med barn födda 2019 då 19 procent delade jämställt (Jämställdhetsmyndigheten, 2023:10).

Försäkringskassan har under 2023 i uppdrag att stärka förutsättningarna för ett jämställt användande av föräldrapenningen och den tillfälliga föräldrapenningen. Information om regelverket sprids brett i ett flertal kanaler, framför allt digitalt. Försäkringskassan genomför även riktade kampanjer, samarbeten och annonsering för att nå ut till målgruppen. En sådan målgrupp är personer som tar ut få eller inga dagar exempelvis egenföretagare och utrikes födda pappor (Jämställdhetsmyndigheten, 2023:10).

Flera faktorer påverkar hur föräldrapenning används. Kön är den viktigaste förklaringsvariabeln för hur föräldrapenning dagar fördelas mellan föräldrarna. Fördelningen av föräldrapenninguttaget har också ett starkt samband med föräldrarnas utbildningsnivå samt om föräldrarna är inrikes eller utrikes födda, där föräldrar födda i Sverige och föräldrar med högre utbildning har ett mer jämställt uttag. Försäkringskassans analyser visar att de förstagångsföräldrar som har använt dubbeldagar, det vill säga möjligheten för föräldrarna att ta ut föräldrapenning samtidigt för samma barn i högst 30 dagar, delar mer jämställt på föräldrapenningen än övriga förstagångsföräldrar. Vidare har Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU 2022:18) analyserat effekterna av jämställdhetsbonusen under 2008, när bonusen var en skattekreditering. Bonusen påverkade fördelningen av föräldrapenninguttaget bland vissa grupper av föräldrar, men effekten är begränsad. Enligt rapporten låg den genomsnittliga nettoeffekten av bonusen på fördelningen av föräldrapenninguttaget mellan kvinnor och män nära noll.

#### **Fördelningen av tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn är ojämn men mer jämställd än föräldrapenningen**

Under pandemin ökade nyttjandet av tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn avsevärt, och användandet har fortsatt ligga på en högre nivå än tidigare. År 2022



noterades den högsta nivån av utbetalda dagar med tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn någonsin med ca 1,8 miljoner fler nettodagar jämfört med 2019. Under 2022 tog kvinnor totalt ut 60,9 procent av nettodagarna, vilket är en minskning jämfört med 2019 då kvinnor tog ut 61,5 procent av nettodagarna. I genomsnitt användes ca 9,5 dagar med tillfällig föräldrapenning per barn (för barn som tillfällig föräldrapenning använts för).

För utförlig redovisning av indikatorn Ersatta dagar för vård av barn se bilaga 3 Ekonomisk jämställdhet. Se även utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

### **Pappor behöver mer stöd i sitt föräldraskap**

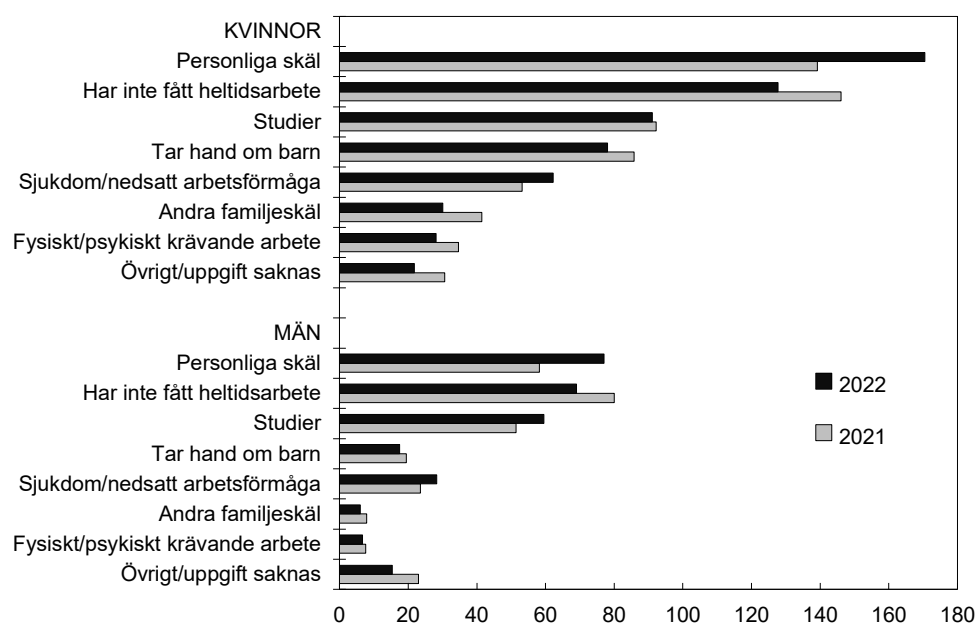
Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) har bidragit med kunskapsunderlag där de konstaterar att pappor ofta inte får samma stöd som mammor inom mödra- och barnhälsovården eller inom hälso- och sjukvården i stort (Jämställdhetsmyndigheten, 2023:10). Exempelvis ska enligt det nationella barnhälsovårdsprogrammet ett enskilt föräldrasamtal erbjudas till alla föräldrar, även pappan, eller i samkönade relationer, mamman som inte fött barnet. Detta är dock inte fallet idag. Föräldraskapsstödet tillgänglighet är en viktig fråga för jämställdheten. MFoF betonar vikten av att fler pappor, ensamstående föräldrar, föräldrar i socioekonomiskt utsatta områden och utlandsfödda föräldrar nås av stödet.

### **Omsorg om barn och vuxna anhöriga som orsak till deltid**

Kvinnor jobbar deltid i större utsträckning än män, men under det senaste decenniet har andelen deltidssysselsatta kvinnor sjunkit stadigt (se utg.omr. 14 avsnitt 4.3.2 och bilaga 3 Ekonomisk jämställdhet.). Den enskilt vanligaste orsaken till att kvinnor och män arbetade deltid 2022 är personliga skäl, vilket i de flesta fall innebär att de inte vill öka sin arbetstid. Antalet som anger att de ej har erbjudits heltidsarbete har minskat under det senaste året. Detta kan enligt SCB bero på att antalet deltidsarbetande har minskat. De största relativa skillnaderna mellan kvinnor och män kan hittas i orsakerna ”andra familjeskäl” och ”tar hand om barn” där cirka fem gånger fler kvinnor än män anger dessa skäl. Se vidare bilaga 3 Ekonomisk jämställdhet om hur deltidsarbete påverkar den ekonomiska jämställdheten.

**Diagram 5.3 Orsak till deltidsarbete**

Antal i 1 000-tal



Anm.: Avser åldern 20–64 år. Alternativet "Tar hand om närstående" ingår inte i redovisningen p.g.a. statistisk osäkerhet, vilket i praktiken innebär att få deltidsarbetande har angett det som orsak till deltid.

Källa: Statistiska centralbyrån, AKU.

Kvinnor och män i framför allt medelåldern ger även omfattande omsorg till äldre föräldrar och andra närstående, vilket får effekter för framför allt kvinnors hälsa och arbetsliv. Kvinnor utgör 70 procent av de som vårdar en anhörig (Jämställdhetsmyndigheten, 2023:10).

**5.3.5 Jämställd hälsa**

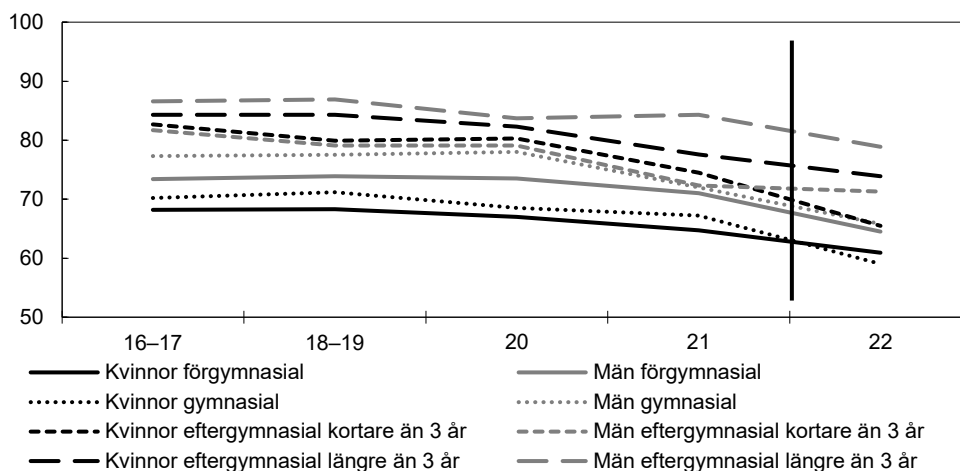
För delmålet finns fem indikatorer: Självupplevd hälsa, Besvär av ångslan, oro och ångest, Sjukpenningtal, Personer med LSS efter insatstyp, samt Dödsorsaker.

**Kvinnors självupplevda hälsa är sämre än mäns**

Den fysiska och psykiska hälsan skiljer sig åt bland både kvinnor och män beroende på utbildningsnivå och socioekonomisk position (utg.omr. 9 avsnitt 4.3). Män upplever genomgående en bättre hälsa än kvinnor med samma utbildningsnivå. Lägst andel som upplever sin hälsa som bra återfanns 2022 bland kvinnor med högst gymnasial utbildning (skillnaden mellan kvinnor med högst förgymnasial utbildning och kvinnor med gymnasial utbildning är inte statistiskt säkerställd), se diagram 5.4.

**Diagram 5.4 Andel kvinnor och män som uppger att de har en bra hälsa, 16 år och äldre**

Procent (bruten axel)



Anm.: För 2016–2019 visas ett genomsnitt för två år. År 2022 byttes insamlingsmetod, för undersökningen, vilket ger ett tidsseriebrott mellan 2021 och 2022. Jämförelser bör inte göras mellan 2022 och tidigare år.

Källa: Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF), SCB.

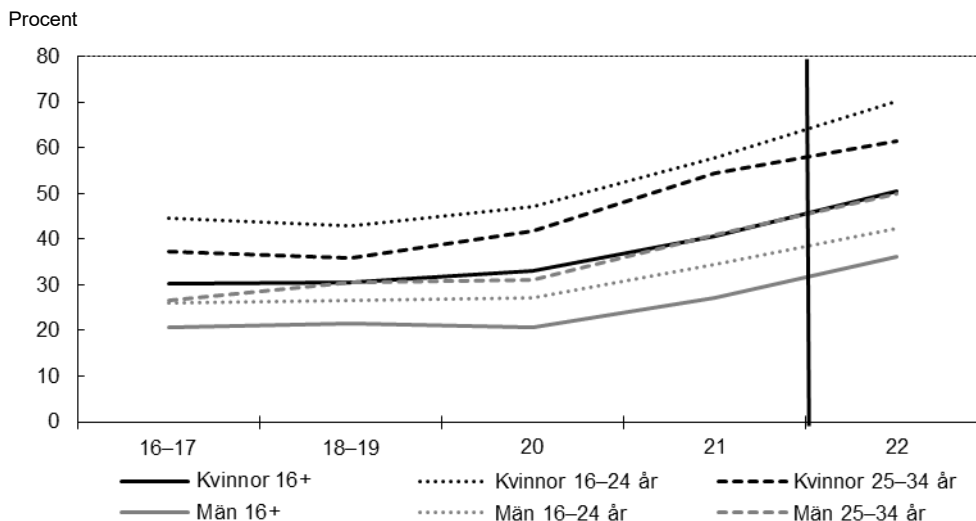
Män upplever en bättre hälsa än kvinnor såväl bland utrikes som inrikes födda samt bland personer som har en funktionsnedsättning respektive personer som inte har det. Notera dock att det vid nedbrytning av statistiken på delgrupperna inte går att samtidigt få fördelning på utbildningsnivå. Skillnaderna mellan kvinnor och män inom delgrupperna är inte heller statistiskt säkerställda (ULF 2022). När det gäller utrikes och inrikes födda, se utgiftsområde 13, avsnitt 3 Nyanlända invandrades etablering.

Förlossningsvård och kvinnors hälsa samt sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) ingår i arbetet med att uppnå en jämställd hälsa. Regeringen har initierat flera åtgärder inom området under våren 2023. Dessa redovisas inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, avsnitt 3 respektive 4.

**Psykisk ohälsa tar sig olika uttryck hos kvinnor och män**

Andelen kvinnor som uppger att de har besvär av ångslan, oro eller ångest är högre än andelen män. Unga kvinnor uppger i högre utsträckning besvär än äldre kvinnor, se diagram 5.5. Totalt 70 procent av de unga kvinnorna 16–24 år uppgav 2022 att de hade besvär av ångslan, oro eller ångest. Skillnaden mellan kvinnor och män kvarstår vid nedbrytning på delgrupper och återfinns både bland utrikes och inrikes födda samt bland personer med en funktionsnedsättning liksom bland personer som inte har en funktionsnedsättning. Vid nedbrytning på delgrupper är det inte möjligt att samtidigt få fördelning på åldersgrupper. Ett genomgående resultat är ändå att en högre andel kvinnor än män uppger att de har besvär av ångslan, oro eller ångest. I gruppen utrikes födda kvinnor och män är skillnaden minst. Där är den inte heller statistiskt säkerställd (se utg.omr. 9 avsnitt 4.3).

Enligt Jämställdhetsmyndigheten (2023:10) är flickor och unga kvinnor en särskilt utsatt grupp där andelen som upplever stress och ångest ökar. Statistik från Socialstyrelsen från och med 2013 visar en ökning av diagnostiserad psykisk ohälsa hos flickor och unga kvinnor i åldern 10–24 år. Motsvarande ökning syns inte bland pojkarna och de unga männen. Dessutom visar statistik för de senaste åren på en markant ökning av självsador hos flickor 12–17 år. Suicid utgör en betydande andel av förtida död som i betydligt större utsträckning drabbar män än kvinnor (Jämställdhetsmyndigheten, 2023:10).

**Diagram 5.5 Andel som uppger sig ha besvär med ängslan, oro och ångest**

Anm.: Med 16+ avses alla svarande 16 år och uppåt. För 2016–2019 visas ett genomsnitt för två år. År 2022 byttes insamlingsmetoden för undersökningen, vilket ger ett tidsseriebrott mellan 2021 och 2022. Jämförelser bör inte göras mellan 2022 och tidigare år.

Källa: Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF), SCB.

### Fortsatt stora skillnader mellan kvinnor och mäns sjukpenningtal

Kvinnors sjukpenningtal är högre än mäns och har så varit under lång tid. År 2022 bröts de föregående årens minskande trend och både kvinnors och mäns sjukpenningtal ökade i alla åldersgrupper utom den yngsta, 16–19 år, se tabell 5.4. Störst var ökningen bland kvinnor 60–64 år. Enligt rapporten Sjukfrånvaro i grupper där färre arbetar (Försäkringskassan, Korta analyser 2021:1) underskattas kvinnors sjukfrånvaro, då sjukfrånvaron relateras till hela befolkningen i arbetsför ålder och inte enbart de individer som arbetar. Rapporten visar också att utrikes födda med kort vistelsetid i Sverige har lägre sjukfrånvaro än inrikes födda, medan utrikes födda med lång vistelsetid har högre sjukfrånvaro än inrikes födda.

Psykisk ohälsa, i form av bl.a. ångest och depressioner, är den vanligaste sjukskrivningsorsaken för både kvinnor och män. I slutet av 2022 hade ca 92 000 av dem som då var sjukskrivna en psykiatrisk diagnos (64 000 kvinnor och 27 000 män). Det är en ökning med ca 5000 personer jämfört med året innan. Av sjukskrivna kvinnor hade ca 50 procent en psykiatrisk diagnos och motsvarande andel för män var ca 39 procent. Om kvinnor och mäns sjukfrånvaro, se utgiftsområde 10, avsnitt 2.6. Se även bilaga 3 Ekonomisk jämställdhet.

**Tabell 5.4 Sjukpenningtalet**

Nettodagar

Ålder	2018		2019		2020		2021		2022	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
16–19 år	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
20–29 år	6,6	3,4	6,4	3,4	6,1	3,4	5,6	3,2	5,8	3,3
30–39 år	13,7	6,3	13,3	6,3	12,9	6,4	12,6	6,5	13	6,8
40–49 år	15,6	6,9	14,9	6,8	14,3	6,7	14,2	6,6	14,9	6,9
50–59 år	17,7	10,2	17,1	9,8	16,9	9,8	17,1	9,8	18,1	10,2
60–64 år	17,2	12,8	16,7	12,4	16,8	12,5	16,9	12,7	18,9	13,9
<b>Samtliga 16–64 år</b>	<b>12,8</b>	<b>6,7</b>	<b>12,3</b>	<b>6,6</b>	<b>12,1</b>	<b>6,6</b>	<b>12</b>	<b>6,6</b>	<b>12,7</b>	<b>6,9</b>

Källa: Försäkringskassan.

## Fler män än kvinnor har insatser enligt LSS

Socialstyrelsens statistik från 2022 visar fortsatt att män i större utsträckning än kvinnor har insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Den 1 oktober 2022 utgjorde kvinnorna 41 procent och männen 59 procent. Skillnaderna mellan könen är störst bland yngre och minskar med stigande ålder. I åldern 0–12 år var det 29 procent av insatserna som beviljades till flickor. Andelen män är högre än kvinnor inom varje insats. Exempelvis hade 23 944 män respektive 17 151 kvinnor daglig verksamhet. Minst skillnad är det inom den kommunala personliga assistansen. 2 650 män respektive 2 150 kvinnor hade den insatsen. En delförklaring till könsskillnaderna är skillnader i förekomst av diagnoser (se utg.omr. 9 avsnitt 6.3).

## Dödsorsaker – män avlider fortsatt i större omfattning av de vanligaste sjukdomarna innan de fyllt 85 år

Män avlider fortsatt i högre grad än vad kvinnor gör innan de har fyllt 85 år. Statistik från Socialstyrelsens dödsorsaksregister visar att i åldersgruppen 35–84 år är skillnaderna störst gällande alkoholrelaterad dödlighet. Skillnaderna är också stora gällande dödlighet i covid-19 och dödlighet relaterad till cirkulationsorganens sjukdomar. Den enda sjukdomsgrupp där dödstalen är högre bland kvinnor 65–84 år är demenssjukdomar. Både bland män och kvinnor är dödstalen genomgående högre bland dem som endast har förgymnasial utbildning och sjunker sedan med högre utbildningsnivå. Bland kvinnor med förgymnasial utbildning är dödligheten i andningsorganens sjukdomar i princip lika hög som bland männen med förgymnasial utbildning (utg.omr. 9 avsnitt 4).

Dödsolyckor i arbetet är fortsatt betydligt vanligare bland män än bland kvinnor. Kvinnor och män arbetar i stor utsträckning inom olika branscher på arbetsmarknaden med olika villkor och risker i arbetsmiljön. De flesta dödsolyckor i arbetet sker främst i mansdominerade branscher (utg.omr. 14 avsnitt 4.3.1).

Med undantag för pandemiåret 2020 har medellivslängden ökat stadigt under lång tid. Kvinnor lever längre än män, men skillnaden mellan könen har minskat då männens medellivslängd ökat mer än kvinnornas. Situationen skiljer sig dock för kvinnor med högst förgymnasial utbildning, för vilka medellivslängden fr.o.m. 2006 inte ökat alls (utg.omr. 9 avsnitt 4.3).

### 5.3.6 Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra

Det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet – att mäns våld mot kvinnor ska upphöra – är brett. I målet ingår också att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Delmålet omfattar såväl mäns våld mot kvinnor och alla former av våld i nära relationer som hedersrelaterat våld och förtryck. I målet ingår prostitution och människohandel för sexuella ändamål, samt även hbtqi-personers och mäns och pojkars utsatthet för våld i nära relationer. Det saknas fortsatt tillräckliga underlag för att tillförlitligt bedöma den årliga omfattningen av alla former av mäns våld mot kvinnor och alla former av våld i nära relationer i befolkningen. Detsamma gäller hedersrelaterat våld och förtryck.

Inledningsvis redovisas nedan de data som finns inom området. Därefter följer en redogörelse av resultat och insatser utifrån den tioårige nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10). Till den nationella strategin finns ett riktat åtgärdsprogram för perioden 2021–2023. Åtgärderna är indelade utifrån strategins fyra målsättningar:

- ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld,
- förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn,
- effektivare brottsbekämpning, samt
- förbättrad kunskap och metodutveckling.

Jämställdhetsmyndigheten arbetar fortsatt med att utveckla uppföljningen av strategins målsättningar genom att ta fram relevanta indikatorer.

## **Mäns våld mot kvinnor – statistik och undersökningar**

### **Färre uppgav att de hade utsatts för sexualbrott**

En högre andel män än kvinnor uppgav att de utsattes för misshandel 2021. Ålder hade betydelse på så sätt att unga män och kvinnor (16–24 år) rapporterade en högre utsatthet för misshandel än övriga åldersgrupper. En utförligare redovisning av resultatindikatorn ges i utgiftsområde 4, avsnitt 2.5.1.

Avseende sexualbrott, vilka också redovisas utförligare i utgiftsområde 4, avsnitt 2.5.1, var mönstret det omvända. Kvinnor uppgav i högre utsträckning än män att de utsatts för sexualbrott 2021, ett mönster som också gällt tidigare år. Sexualbrott innefattar ett brett spektrum av brott – allt från lindrigare brott såsom kränkande sexuella kommentarer, till mycket allvarliga brott såsom våldtäkt. Särskilt utsatta var unga kvinnor, 16–24 år, varav en dryg fjärdedel uppgav att de utsatts för sexualbrott 2021.

En nationell kartläggning om våld mot barn som genomförts av Stiftelsen Allmänna Barnhuset i samarbete med Karlstads universitet, visar att sexuella övergrepp, främst digitalt, har ökat betydligt sedan 2016, från ca 20 procent till 28 procent. Studien Unga, sex och internet efter #metoo från 2021 som utförts av forskare från Marie Cederschiöld högskola på uppdrag av Stiftelsen Allmänna Barnhuset visar att fler unga med funktionsnedsättning utsatts för sexuella övergrepp i jämförelse med unga utan funktionsnedsättning. Flickor med och utan funktionsnedsättning uppger en högre utsatthet för sexuella övergrepp än pojkar, oavsett funktionsförmåga (utg.omr. 9 avsnitt 3.3 samt 7.3).

### **Dödligt våld i parrelation**

Antalet konstaterade fall av dödligt våld mot kvinnor där offret och förövaren var eller hade varit i en parrelation uppgick till 10 fall 2022, vilket är 5 fall färre än 2021. Inga fall av dödligt våld mot män i en parrelation konstaterades 2022, medan det förekom 4 sådana fall 2021. Antalet fall av dödligt våld i parrelation har varierat mellan 10 och 26 per år sedan 2017, med ett medelvärde om 17 fall per år, hela tiden med en tydlig övervikt för kvinnorna. Eftersom det handlar om en antalsmässigt liten kategori som kan uppvisa stora variationer från år till år samt uppgift om huruvida offer och förövare haft en parrelation endast finns sedan 2017, är det svårt att uttala sig om utvecklingen över tid. Jämförelser kan dock med försiktighet göras med de fördjupade studier av dödligt våld som Brå genomför. Enligt dessa låg antalet fall av dödligt våld i nära relation under en lång period (hela 1990-talet och större delen av 2000-talet) på i genomsnitt 20 fall per år, för att sedan minska till i genomsnitt 16 fall per år under 2008–2017. För en mer utförlig redogörelse se rapporten Konstaterade fall av dödligt våld (Brå 2023).

### **Hedersrelaterade brott**

Enligt redovisning från Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck (NCH) vid Länsstyrelsen i Östergötlands län inkom 569 ärenden till stödtelefonen för yrkesverksamma i frågor om hedersrelaterat våld och förtryck, vilket är en minskning

med 30,4 procent i förhållande till 2021. Genomsnittet för omnämnda personer per ärende är dock detsamma som för 2021. En av förklaringarna till minskningen av antalet ärenden till stödtelefonen kan vara att fler regionala resurscentra har inrättats och att yrkesverksamma får stöd därigenom. Stöd kan även ha getts via NCH:s webbplats. Under 2022 ökade antalet sidvisningar på webbplatsen med 25 procent. De inkomna samtalen berörde totalt 620 utsatta individer, varav 73 procent handlade om flickor eller kvinnor och 13 procent om pojkar eller män. Könstillhörigheten hos 14 procent var okänd. Nära 70 procent av de utsatta individerna var vid tiden för samtalet under 18 år. NCH rapporterar att många av de individer som samtalen berör har utsatts för en kombination av flera olika typer av våld. Majoriteten har varit utsatta för psykiskt våld, kontroll, kränkningar och begränsningar (A2023/00525).

Under 2022 registrerades i patientregistret 2 083 vårdkontakter med någon av diagnoskoderna som indikerar att en flicka eller kvinna har varit utsatt för könsstympning, jämfört med 2 204 föregående år. Detta är en ökning med 964 registrerade vårdkontakter sedan 2015 då diagnoskoden togs i bruk. Sedan 2018 har antalet registrerade vårdkontakter varit ca 2200 per år. Antalet registrerade vårdkontakter med anledning av könsstympning är dock inte ett mått på antalet utsatta personer. Under 2023 publicerade Socialstyrelsen en uppskattning av antalet kvinnor och flickor i Sverige 2021 som kan ha varit utsatta för könsstympning (ca 68 000) eller riskerar att utsättas för könsstympning (ca. 13 000–23 000) (Socialstyrelsen, Art.nr: 2023-6-8599).

#### **Människohandel, koppleri och sexköp**

Nedan tabell anger antal anmälda och lagförda brott rörande köp av sexuell tjänst, koppleri, människohandel och människoexploatering. För flera av brottstyperna syns ingen tydlig trend, utan antalet har fluktuerat över tid. Den officiella kriminalstatistiken belyser inte den totala omfattningen av brottsligheten, utan bara det som kommer till rättsväsendets kännedom. För spanings- och ingripandebrott, som det handlar om här, är dessutom enligt Polismyndigheten antalet anmälda brott till stor del beroende av vilka förutsättningar som finns i polisregionerna för att upptäcka denna brottslighet. Det kan till exempel handla om regionernas resurser, kompetens samt antalet inkomna tips. År 2021 var antalet anmälda och lagförda brott gällande köp av sexuell tjänst ovanligt högt. År 2022 sjönk antalet, men låg ändå högt jämfört med tidigare år. Anmälda brott beträffande utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling har minskat från 234 brott 2021 till 132 brott 2022.

**Tabell 5.5 Anmälda och lagförda brott rörande köp av sexuell tjänst, koppleri, människohandel och människoexploatering**

Typ av anmälda och lagförda brott	2018	2019	2020	2021	2022
Anmälda brott, köp av sexuell tjänst	848	764	1 055	1 886	1 263
Lagförda brott, köp av sexuell tjänst: kvinnor/män	0/329	0/346	0/528	0/831	0/726
Anmälda brott: koppleri (inkl. grovt)	182	133	191	178	184
Lagförda brott, koppleri (inkl. grovt) kvinnor/män	11/24	7/18	5/30	12/31	8/32
Anmälda brott, människohandel för sexuella ändamål	93	106	110	66	87
Anmälda brott, människohandel för tvångsarbete	29	49	24	24	37
Anmälda brott, människohandel för övriga ändamål	92	121	62	50	72
Lagförda brott människohandel (samtliga ändamål) kvinnor/män	2/13	0/3	5/5	2/0	0/1
Anmälda brott, människoexploatering (inkl. grovt)	*	48	79	78	87
Lagförda brott, människoexploatering (inkl. grovt) kvinnor/män	*	0/0	0/0	3/2	0/0

Anm.: Könsuppdelad statistik över anmälda brott saknas. Kön som anges för lagförda brott avser den lagförda personen. Statistik över anmälda brott omfattar alla händelser som anmälts och registrerats hos Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Tullverket och Ekobrottsmyndigheten. De anmälda brotten inkluderar även händelser som efter utredning visar sig vara annat än brott. Statistik över lagförda brott innefattar samtliga brott för vilka en enskild person befunnits skyldig genom ett lagföringsbeslut. Det är av flera skäl inte lämpligt att jämföra anmälda brott med lagförda brott. Ett brott som begås av flera personer kan exempelvis redovisas som flera lagförda brott.

Anm.: \* Brottet infördes 1 juli 2018.

Källa: Officiell kriminalstatistik, Brottsförebyggande rådet.

Jämställdhetsmyndigheten publicerar statistik från regionkoordinatorerna, som arbetar mot prostitution och människohandel i olika delar av landet. Det handlar om personer som har kommit till regionkoordinatorernas kännedom och antas ha varit utsatta för människohandel eller människoexploatering. Under de senaste fem åren har antal identifierade individer som kan antas varit utsatta för människohandel eller människoexploatering varierat mellan ca 300–500 per år. Under 2022 fattade regionkoordinatorerna misstanke om människohandel eller exploatering gällande 375 personer. Av dessa 375 personer var 223 kvinnor och 139 män. I elva ärenden noterades inte personens kön och i två ärenden uppgavs annat kön. Av personerna var 276 vuxna och 54 minderåriga och 45 ärenden registrerades med okänd ålder, men majoriteten av dessa antogs vara vuxna. Antal barn som identifierats har de senaste fem åren varit runt 50 per år. I 274 ärenden bedömdes misstanke om människohandel och i 101 ärenden misstänktes människoexploatering (Jämställdhetsmyndigheten: Regionkoordinatorernas statistik om människohandel och människoexploatering 2022).

Människohandel för sexuella ändamål var den vanligaste exploateringsformen för kvinnor och arbetskraftsexploatering den vanligaste för män. Totalt antal personer som utsätts för människohandel i Sverige varje år är okänt.



## Ett utökad och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld

Socialstyrelsen fick i regleringsbrevet för 2023 i uppdrag att utveckla en nationell samordning och kunskapsutveckling för återfallsförebyggande arbete för våldsutövare. Socialstyrelsen ska föreslå vilka aktörer som bör bidra till arbetet med samordning av kunskapsstöd, metodutveckling och kunskapsspridning (S2022/03178, S2022/04810). Från 2023 har Socialstyrelsen också tagit över projektet Välj att sluta, som är en nationell telefonlinje för icke frihetsberövade personer som har utövat eller riskerar att utöva våld mot närstående samt för yrkesverksamma som arbetar med dessa personer. Stödlinjen bedrevs tidigare av Länsstyrelsen i Stockholms län. Socialstyrelsens uppföljning av Länsstyrelsens arbete visar att stödlinjen fyller en viktig funktion för personer med våldsbeteende, men att det är en fortsatt utmaning att nå ut till hbtqi-personer, yngre åldersgrupper och personer som utövar våld i en hederskontext (A2023/00611).

Brottsförebyggande rådet (Brå) har under 2022 tagit fram ett kunskaps- och metodstöd för hur underlag med koppling till våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål kan inkluderas i den lokala brottsförebyggande lägesbilden. Stödmaterialet är framtaget i samarbete med Jämställdhetsmyndigheten och syftar till att underlätta för det brottsförebyggande arbetets aktörer att ta sig an frågorna, i samverkan med aktörer inom det våldsförebyggande arbetet (Brå 2022).

Skolverket har haft i uppdrag att motverka mäns våld mot kvinnor utifrån skolans förebyggande roll. Uppdraget innebar att skolpersonal erbjöds kompetenshöjande insatser, mot bakgrund av de reviderade läroplanerna och det nya kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer (U2021/03103, U2022/01980). Skolverket har utvecklat webbstöd med koppling till skolans våldsförebyggande arbete, bl.a. för att öka kunskapen om kopplingen mellan destruktiva könsnormer och våld samt om våld i ungas nära relationer (Skolverket 2022:2012).

Inom ramen för det nationella våldsförebyggande programmet beslutades under 2022 om en ny förordning (2022:722) om statsbidrag för visst våldsförebyggande arbete. Syftet med bidraget är att stärka det våldsförebyggande arbetet och främja utvecklingen av evidensbaserade insatser. Jämställdhetsmyndigheten är bidragsgivande myndighet och delade 2023 ut bidrag till 28 projekt och verksamheter, av totalt 109 inkomna ansökningar (A2023/00863).

Jämställdhetsmyndighetens uppdrag om att stärka arbetet mot våld i ungas nära relationer (A2021/02396) har hittills bl.a. resulterat i att Stockholms universitet har genomfört ett forskningsprojekt, Våld i ungas nära relationer – stödbehov hos utsatta och utövare med fokus på särskilt utsatta grupper. Den första studien i projektet pekar på att unga med någon typ av funktionsnedsättning är en särskilt sårbar grupp och det konstateras att framtida forskning i större utsträckning behöver inkludera denna målgrupp. Den andra studien i projektet visar att många unga söker stöd online och att det behövs mer kunskap om hur stöd kan utvecklas för att möta behoven hos särskilt utsatta ungdomar, till exempel unga som lever i en hederskontext.

Polismyndigheten har under 2022 genomfört flera kunskapshöjande informationsinsatser om vikten av att uppmärksamma och arbeta mot våld i ungas nära relationer. Exempel på insatser som genomförts är den nationella konferensen Våld i ungas nära relationer – så kan vi förebygga, utreda och lagföra, ett reportage i tidningen Svensk polis samt intern och extern informationsspridning på Polismyndighetens intranät och polistidningen.se.

En utredare har fått i uppdrag att se över kontaktförbudslagstiftningen (Ju 2022:14). Syftet med översynen är att säkerställa att lagstiftningen i så hög grad som möjligt tillgodoser intresset av att förebygga och ge skydd till främst kvinnor och barn som är

utsatta för våld och andra kränkningar i nära relationer. Uppdraget ska redovisas senast den 7 februari 2024.

### **Förbättrad upptäckt och bättre skydd och stöd**

Jämställdhetsmyndigheten har slutredovisat sitt uppdrag om att höja kunskapen om våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn (A2023/00519). Jämställdhetsmyndigheten har under 2022–2023 genomfört en rad uppföljande möten med centrala myndigheter och andra prioriterade aktörer i syfte att följa utvecklingen av deras arbete med skyddade personuppgifter. Enligt Jämställdhetsmyndigheten har uppdraget bidragit till att flera myndigheter har utvecklat sin hantering kring skyddade personuppgifter, men att den utsatta målgruppen fortfarande möter betydande svårigheter. Inte minst det långsiktiga stödet behöver utvecklas, liksom kunskap om och anpassning av stöd och information till barn, personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, personer med funktionsnedsättningar samt kvinnor med utländsk bakgrund som lever med skyddade personuppgifter. Jämställdhetsmyndigheten har lämnat förslag på en plan för hur arbetet med målgruppen kan utvecklas och följas över tid.

Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket, och Socialstyrelsen har sedan 2019 i uppdrag att utveckla arbetet för ökad upptäckt av våld. Uppdraget förlängdes 2022 och ska slutredovisas 31 mars 2025 (A2022/00842, A2023/00509). Myndigheterna ska utveckla samverkan om rutiner och metoder för upptäckt av våldsutsatthet och våldsutövande, samt hänvisning till rätt instans. Vidare ska de samverka om stärkt stöd till personal med klientkontakter samt stödja ledning och styrning för att arbetet med ökad upptäckt av våld ska kunna göras uthålligt över tid och implementeras i myndigheternas ordinarie verksamheter.

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet fick 2021 i uppdrag att tillhandahålla en nationell stödlinje som riktar sig till män som utsätts för våld i nära relationer och sexuella övergrepp. NCK fick även i uppdrag att inrätta en stödlinje för icke-binära personer och personer med transexfarenhet som har utsatts för våld som omfattas av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (A2021/02054). Båda stödlinjerna öppnade den 15 februari 2023.

Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck (NCH) vid Länsstyrelsen i Östergötlands län har i uppdrag att säkerställa att det finns en särskild nationell funktion dit enskilda som är utsatta eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck samt deras närstående kan vända sig för råd och vägledning, enligt 3 § 5 förordningen (2022:1345) om nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. En nationell stödfunktion är under uppbyggnad och bedöms vara i bruk första halvåret 2024.

Socialstyrelsen och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering har ett pågående uppdrag att stödja genomförandet inom vård och omsorg av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (A2022/01028). Socialstyrelsen ska bl.a. i samverkan med de aktörer som myndigheten bedömer är berörda stödja implementering av befintliga kunskapsstöd riktade till socialtjänst, tandvård och hälso- och sjukvård inom området mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i syfte att de ska användas av berörda professioner. Socialstyrelsen ska också kartlägga behovet av ytterligare kunskapsstöd riktade till socialtjänsten, tandvården, hälso- och sjukvården och vid behov ta fram sådana stöd. Om sådana behov identifieras ska myndigheten i första hand komplettera redan befintliga kunskapsstöd på området. Socialstyrelsen ska särskilt beakta behovet av stöd avseende personer som har utsatts för sexuellt våld, inklusive i prostitution.

Regeringen har även gett Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra insatser för att stödja en jämlik och kunskapsbaserad vård för personer som har utsatts för sexuellt våld. I uppdraget ingår att göra en fördjupad kartläggning och analys av hälso- och sjukvården för personer som har utsatts för sexuella övergrepp och sexuellt våld och föreslå ändamålsenliga och kostnadseffektiva insatser för att utveckla värden (se vidare i utg.omr. 9 avsnitt 3.3). Myndigheten för delaktighet har i en rapport visat att det finns en tydlig koppling mellan funktionsnedsättning och utsatthet för fysiskt, psykiskt och sexuellt våld, både i barndomen och vuxen ålder. Risken att utsättas är över lag högre för flickor och kvinnor med funktionsnedsättning jämfört med pojkar och män med funktionsnedsättning (A2023/00163).

Regeringen ingick i januari 2023 en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner inom området förlossningsvård och kvinnors hälsa. I enlighet med överenskommelsen ska regionerna bland annat genomföra insatser för en mer tillgänglig, jämlik och kunskapsbaserad hälso- och sjukvård för flickor och kvinnor som har utsatts för sexuellt våld och könsstympning (se vidare i utg.omr. 9 avsnitt 3.3 samt 3.4).

Flera centrala myndigheter arbetar sedan 2021 med ett gemensamt uppdrag för att genomföra insatser för att förebygga och bekämpa könsstympning av flickor och kvinnor (A2021/01029). Uppdraget slutredovisas i september 2023.

Jämställdhetsmyndigheten har sedan juni 2021 i uppdrag att stärka sitt arbete mot sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel (A2021/02396, A2021/02318). Uppdraget ska slutredovisas i mars 2024. Under 2022 har arbetet i hög grad fokuserat på en förstärkt samordning och omfattande informationsinsatser med anledning av Rysslands invasion av Ukraina. Inom ramen för uppdraget har bland annat även en förstärkning av regionkoordinatorerna som arbetar mot prostitution och människohandel för alla ändamål kunnat genomföras. I dag finns det 16 regionkoordinatorer på 11 orter i samtliga 7 polisregioner och deras uppgift är att erbjuda stöd till yrkesverksamma. Brå konstaterar att dessa koordinatörer är centrala för samverkan mellan socialtjänst och polis (Brå 2022:3).

I juli 2022 tillsatte regeringen en utredning som senast den 30 november 2023 (dir. 2022:115) ska lämna förslag på ett exitprogram för vuxna personer som är utsatta för prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt ett program för barn utsatta för sexuell exploatering och människohandel för sexuella ändamål.

Sedan juni 2022 pågår även en utredning med uppdrag att senast den 29 november 2023 (dir. 2022:100 och dir. 2023:37) kartlägga kunskapsläget om våld och andra övergrepp mot vuxna och exploatering av barn vid produktion och distribution av pornografi samt föreslå hur tillgången till skydd, stöd och vård för vuxna och barn kan förbättras.

#### **Statsbidrag till organisationer inom brottsofferområdet**

Socialstyrelsen har sedan 2015 i uppdrag att årligen fördela statsbidrag till kvinno- och tjejjourer vars verksamhet riktar sig till våldsutsatta kvinnor och deras barn samt våldsutsatta flickor för att erbjuda dem stöd och skydd mot mäns våld. Av de 131 lokala kvinno- och tjejjourer som erhöll statsbidrag under 2021 bedrev 49 verksamhet riktad till både kvinnor och flickor, 59 bedrev verksamhet riktad till enbart kvinnor och 23 bedrev verksamhet riktad till enbart flickor (A2023/00656). Liksom tidigare år visar Socialstyrelsens sammanställning att jourerna tillhandahållit verksamhet inom flera områden, men att statsbidraget framför allt har använts till att ge samtalsstöd enskilt eller i grupp samt till rådgivning. Enligt både kvinno- och tjejjourer har pandemin medfört en omställning för verksamheten då den har behövt anpassa sig till restriktioner kring fysiska möten och resor. Exempelvis har organisationernas stödverksamhet till stor del tillhandahållits via digitala lösningar som till exempel telefon (stödlinje),

mejl, chatt och videosamtal. Sammanlagt rapporterar drygt 40 procent av organisationerna att de har bedrivit riktad verksamhet mot särskilda grupper av våldsutsatta kvinnor eller flickor. Det handlar framför allt om, liksom föregående år, riktad verksamhet mot kvinnor eller flickor av utländsk bakgrund samt kvinnor och flickor som har utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck. Socialstyrelsen har även fördelat medel till brottsofferverksamhet riktad till hbtqi-personer och till ideella föreningar och stiftelser för arbete mot våld i nära relationer.

#### **Fler regionala resurscentrum för personer som har utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck**

Länsstyrelsen i Östergötlands län fick 2022 i uppdrag att fortsatt samordna arbetet med att utveckla regionala, kommun- och myndighetsgemensamma resurscentra för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck (Fi2023/00496). Det övergripande målet är att alla barn, unga och vuxna som är eller riskerar att bli utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck ska ha jämlik tillgång till specialiserat och anpassat stöd och hjälp oavsett vistelseort. Resurscentrum kan innebära samlokalisering av socialtjänst, hälso- och sjukvård samt polisanställda med flerspråkig kompetens, för att underlätta stöd och skydd. Fokus för Länsstyrelsen i Östergötlands län har varit att stötta de fyra län som har tilldelats medel: Västmanland, Skåne, Västernorrland och Dalarna. Länen påbörjade sitt arbete hösten 2021 och har under 2022 fortsatt skapa och utreda förutsättningar för att kunna inrätta regionala resurscentra i samverkan med myndigheter och andra aktörer i länet. Sedan tidigare finns regionala resurscentra i Gävleborg, Kronoberg, Norrbotten och Västra Götaland (A2023/00380).

#### **Effektivare brottsbekämpning**

Polismyndigheten har tagit fram en nationell metod för arbete riktad mot hotaktörer som nu implementeras i myndigheten. Metoden har utvecklats i polisregion Syd och syftar till att genom proaktiva samtal påverka hotaktörer i skyddsärenden till ett förändrat beteende och förebygga allvarligare brottslighet. Brott i parrelation är den vanligaste ärendetypen men metoden är tillämpbar även i andra situationer. Vidare har myndigheten under 2022 genomfört en förstudie inriktad på brottsförebyggande metoder för att förebygga mäns våld mot kvinnor. Ansatsen i förstudien har varit att finna verkningfulla och evidensbaserade metoder för att motverka mäns våld mot kvinnor genom att fokusera på gärningspersoner (A2023/00662). Polismyndigheten fortsätter arbetet med att utveckla metoder och arbetssätt för effektiv samverkan och utveckling av det våldsförebyggande arbetet gällande mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

Under 2021 och 2022 genomförde Åklagarmyndigheten och Polismyndigheten en inventering av metodstödet som används vid utredningar av brott mot barn, våld i nära relation och sexualbrott mot vuxna. Resultaten och slutsatserna har använts till att uppdatera metodstödet för att öka kvaliteten och effektiviteten i arbetet. Nya metodstöd för Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten har publicerats under 2023.

Internetrelaterade sexuella övergrepp mot barn (ISÖB) är ett brottsområde som har vuxit under lång tid, vilket också har medfört behov av ett utvecklat brottsbekämpande arbete. Inom Polismyndigheten hanteras ISÖB av särskilda utredningsgrupper vid myndighetens regionala it-brottscentrum och riktlinjer har tagits fram för hur utredningsarbetet ska bedrivas. Fortsatt arbete pågår med att vidareutveckla specialistutbildningen för brottsutredarna samt utveckla och implementera it-stöd som effektiviserar hanteringen av övergreppsmaterial och inkomna tips.

För att stärka skyddet mot allvarliga sexuella kränkningar som begås på distans, t.ex. över internet, har bestämmelserna om våldtäkt och sexuellt övergrepp och motsva-

rande brott mot barn utvidgats. Lagändringarna trädde i kraft den 1 augusti 2022 (prop. 2021/22:231). En utredare har också i uppdrag att bl.a. se över det straffrättsliga skyddet mot sexuella kränkningar av barn i åldern 15–17 år samt se över regelverket om utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, köp av sexuell tjänst och koppleri i fråga om prostitution genom användande av internetbaserade verktyg, i synnerhet när det gäller minderåriga och så kallad sugardejting (Ju 2022:01). Uppdraget ska redovisas senast den 24 november 2023.

Åklagarmyndigheten har 2022 uppdaterat informationen i en ny rättslig vägledning om preskriptionstid vid sexuella övergrepp mot barn och barnpornografibrott.

Utredningen om åtgärder mot kontroller av flickors och kvinnors sexualitet (Ju 2021:16) har i ett betänkande som överlämnades den 30 juni 2023 bl.a. föreslagit att oskuldskontroller och oskuldsingrepp ska kriminaliseras. Utredningen har också lämnat förslag på en kriminalisering av underlåtenhet att anmäla eller på annat sätt avslöja äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott (se vidare utg.omr. 4 avsnitt 2.8.3).

### **Förbättrad kunskap och metodutveckling**

Flera myndigheter arbetar med uppdrag för att öka kunskapen och kompetensen bland yrkesverksamma som i sitt yrke kommer i kontakt med personer som utsätts eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. Det handlar t.ex. om att yrkesverksamma inom skolväsendet, socialtjänst och hälso- och sjukvård ska ha den kunskap och kompetens som krävs för att upptäcka fall av hedersrelaterat våld och förtryck och kunna agera. Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck inrättades den 1 oktober 2022 vid Länsstyrelsen i Östergötlands län. Centrumet ska bidra till strategiskt, förebyggande och kunskapsbaserat arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck på nationell, regional och lokal nivå.

Jämställdhetsmyndigheten konstaterar i sin resultatrapport för 2023 att kunskaps- och metodutveckling samt utbildning är en grundläggande del av arbetet med det sjuätte jämställdhetspolitiska delmålet (A2023/00646). Enligt rapporten finns det mycket kunskap som också sprids. Liksom Statskontoret tidigare har konstaterat behövs det dock stöd för att kunskapen ska användas i praktiken. Jämställdhetsmyndigheten har listat de uppdrag som rör det sjuätte jämställdhetspolitiska delmålet på myndighetens hemsida med en sökfunktion. Syftet är att underlätta samverkan mellan berörda myndigheter.

### **5.3.7 EU och internationellt samarbete**

Sverige har arbetat för jämställdhet inom Nordiska ministerrådet, EU, Europarådet, FN, OECD och i andra internationella finansiella institutioner och internationella organisationer.

Under den gångna perioden har EU-arbetet framför allt präglats av förberedelser inför och genomförande av Sveriges ordförandeskap i Europeiska unionens råd. Under ordförandeskapet hade Sverige stort fokus på arbetet mot mäns våld mot kvinnor där ekonomiskt våld ingått. Detta har lett till en ökad medvetenhet och ny kunskap inom EU om dessa frågor. Ett annat fokusområde under ordförandeskapet var ekonomisk jämställdhet och jämställdhetsbudgetering. Europeiska unionens råd antog i juni 2023 rådslutsatser om jämställdhetsintegrering i unionens policy- och budgetarbete.

Under 2023 har rådet beslutat att EU ska ansluta sig till Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, den s.k. Istanbulkonventionen. Frågan har varit prioriterad för Sverige under ordförandeskapet. Inom ramen för ordförandeskapet har även rådslutsatser avseende jämställdhetsin-

tegrering i policys, program, projekt och budgetar antagits. Vidare har Sverige genom en konferens om bl.a. ekonomiskt våld bidragit till ett höjt kunskapsläge i medlemsstaterna.

Under 2022 har ett aktivt arbete bedrivits för jämställdhetsintegrering i FN:s verksamhet, samt för mäns och pojkars roll och ansvar i arbetet för jämställdhet. Vidare har Sverige varit aktivt i FN:s olika forum för mänskliga rättigheter för att befästa och, där så är möjligt, förstärka framsteg som har gjorts när det gäller kvinnors och flickors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna, inte minst när det gäller sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). Sverige har aktivt verkat för att öka kvinnors deltagande i fredsprocesser och konfliktförebyggande, uppmärksammat vikten av att skydda kvinnor och flickor från konfliktrelaterat sexuellt våld, samt lyft frågan om hur covid-19 har drabbat kvinnor i konfliktsituationer.

FN:s kvinnokommissions (CSW) årliga möte ägde rum i mars 2023. Huvudtemat var på jämställdhet kopplat till innovation, teknisk utveckling och utbildning i en digital värld. Förhandlingarna resulterade i att globala slutsatser om kopplingarna mellan digitalisering, teknisk utveckling och kvinnors rättigheter för första gången kunde antas av världens länder. I och med Sveriges ordförandeskap i Europeiska unionens råd arrangerades under Sveriges ledning ett antal event som bidrog till att uppmärksamma digitala dimensioner av könsrelaterat våld samt vikten av att integrera ett jämställdhetsperspektiv i förhandlingarna om ett Globala Digital Compact inför FN:s framtidstoppmöte 2024.

Under 2022 har Sverige, som medlem i OECD:s Working Party on Gender Mainstreaming and Governance arbetat för att konsekvenser för jämställdheten och kvinnors och flickors rättigheter ska analyseras och omhändertas i OECD:s analyser och hos medlemsländerna.

De nordiska jämställdhetsministrarna beslutade i september 2022 en färdplan för att bemöta ett växande motstånd mot jämställdhet och hbtqi-personers lika rättigheter. Färdplanen ska bidra till en samordnad och offensiv nordisk jämställdhetspolitik i framtiden. I det nordiska samarbetet på jämställdhetsområdet genomfördes även flera aktiviteter i linje med jämställdhetsministrarnas åtagande att bidra till förståelse för kopplingen mellan jämställdhetspolitik och klimatpolitik, och att främja arbete för jämställdhet, klimat och miljö. Arbetet för ett jämställt arbetsliv i Norden fortsatte under året, bland annat arrangerades i september 2022 konferensen ”Ett jämställt Norden – åtgärder och lösningar för framtidens utbildning och arbetsliv”, i samarbete med bl.a. Ministerrådet för arbetsliv.

Under 2022 och 2023 prioriterade Sverige fortsatt insatser och medverkan i internationella forum samt samarbete mellan Sverige och Frankrike för att bekämpa utsatthet för prostitution och människohandel. Bland annat belystes frågorna inom ramen för aktiviteter vid FN:s kvinnokommission genom medverkan av Sveriges Ambassadör mot människohandel. Sverige prioriterar också fortsatt samarbete mot människohandel inom EU samt inom ramen för Östersjöstaternas råds aktionsgrupp mot människohandel (CBSS TF-THB) och samverkade under året kring frågorna i bl.a. nordiskt nätverk för nationella samordnare, FN:s kontor för narkotikakontroll och arbetet mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (UNODC), Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) och med Europarådets expertgrupp mot människohandel (GRETA). Sedan den ryska invasionen av Ukraina har Sverige, i samverkan med flera av ovan nämnda aktörer, särskilt lyft vikten av att arbeta mot efterfrågan. För att öka de gemensamma internationella insatserna på området höll Sverige i mars en ordförandeskapskonferens med fokus på preventionsmodeller mot efterfrågan som främjar människohandel för sexuella ändamål.

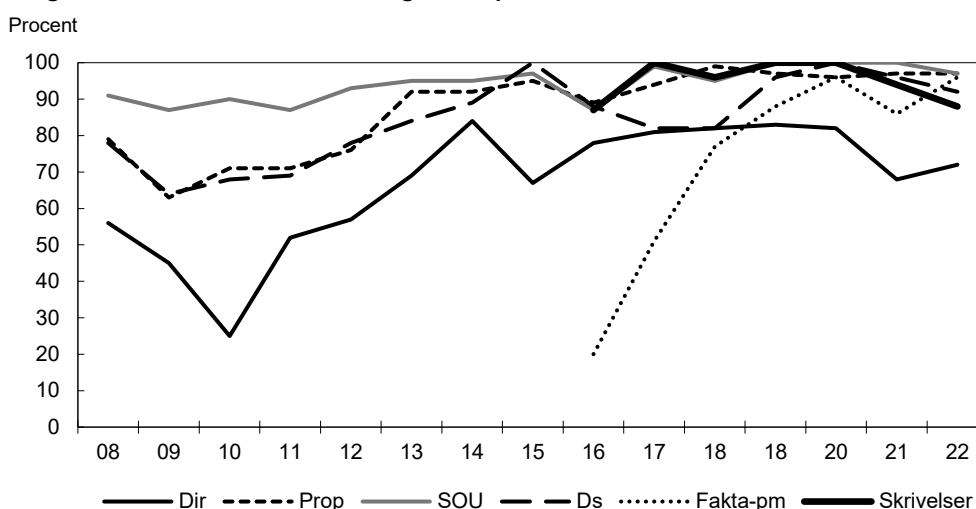
### 5.3.8 Jämställdhetsintegrering – strategin för att uppnå målen

Strategin jämställdhetsintegrering genomförs på internationell, nationell, regional och lokal nivå för att nå de jämställdhetspolitiska målen.

#### Regeringskansliets arbete har fortsatt utvecklats

Regeringskansliet ska jämställdhetsintegrera sin verksamhet 2021–2025 (A2021/01442). Fyra centrala områden pekas ut: budgetprocessen, lagstiftningsprocessen, myndighetsstyrningen samt EU och övrigt internationellt arbete. Statistiska centralbyråns (SCB) kvantitativa uppföljning av Regeringskansliets arbete med jämställdhetsintegrering under 2022 visar att resultatet är på en fortsatt hög nivå, samtidigt som det finns en viss variation över tid, se diagram 5.6. Andelen skrivningar om jämställdhet i relevanta skrivelser minskade till exempel något jämfört med 2021 samtidigt som andelen skrivningar i relevanta fakta-PM ökade något (A2023/00645).

**Diagram 5.6 Jämställdhetsintegrerade produkter**



Anm.: Andel av det totala antalet publikationer inom lagstiftningsprocessen och EU-arbetet där skrivningar om jämställdhet är relevanta att redovisa. På grund av ändrade riktlinjer är resultaten fr.o.m. 2016 ej helt jämförbara med tidigare år.

Källa: Statistiska centralbyrån.

#### Jämställdhetsbudgetering

Jämställdhetsbudgetering är en tillämpning av jämställdhetsintegrering i budgetprocessen vilket innebär att prioriteringar, vägval och tilldelning av resurser i budgeten i största möjliga mån ska främja jämställdhet. SCB:s uppföljning visar att 66 procent av tabellerna och diagrammen i budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1) har kön som övergripande indelningsgrund och är kommenterade efter kön. Detta är en minskning med 3 procentenheter från 2021 (A2022/00645, A2021/00974).

#### Myndigheter bidrar till att nå de jämställdhetspolitiska målen

Utvecklingsprogrammet för jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) omfattar 2020–2025 ett femtiotal statliga myndigheter samt Folkbildningsrådet. Myndigheterna ska både åtgärda jämställdhetsproblem i den egna verksamheten och, i samverkan med relevanta aktörer, bidra till att öka jämställdheten i samhället.

Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att stödja myndigheterna (A2020/02041). Under 2022 har myndigheten utvecklat befintliga stödformer i syfte att JiM-myndigheterna ska kunna förbättra sina egna förutsättningar att arbeta med jämställdhetsintegrering. Jämställdhetsmyndighetens stödjande arbete inkluderar även ett uppdrag,

via regleringsbrev, att 2022–2023 fortsätta att utveckla och tillämpa samt inkludera fler myndigheter i JiM+modellen för systematiskt erfarenhetsutbyte om jämställdhetsintegrering (A2021/02396, A2021/02318 och A2022/01653, A2022/01607).

Jämställdhetsmyndighetens egen uppföljning visar att flertalet JiM-myndigheter har goda förutsättningar för att arbeta med jämställdhetsintegrering och att de likt tidigare år har stärkt sina förutsättningar att planera och organisera arbetet (Jämställdhetsmyndigheten 2023:08). Enligt samma uppföljning anser nästintill alla deltagande myndigheter att Jämställdhetsmyndighetens stöd har förbättrat deras förutsättningar att arbeta med jämställdhetsintegrering. Myndighetens uppföljning visar vidare att fler myndigheter än tidigare kopplar samman arbetet med jämställdhetsintegrering med andra närliggande uppdrag, vilket bidrar till ett mer träffsäkert arbete. Samtidigt menar myndigheten att utveckling krävs för att myndigheterna i större utsträckning ska kunna bedöma vilka effekter resultaten bidrar till. Likaså behövs ökad samverkan mellan myndigheter och andra aktörer för att arbetet med jämställdhetsintegrering ska få större effekt kopplat till komplexa samhällsutmaningar som enskilda myndigheter inte kan lösa på egen hand.

### **Stärkt arbete med jämställdhetsintegrering vid universitet och högskolor**

Jämställdhetsmyndigheten har via sitt regleringsbrev och instruktion i uppdrag att även stödja universitet och högskolor i deras arbete med jämställdhetsintegrering.

Under 2022 har universitet och högskolor haft i uppdrag att redovisa inriktningar för det fortsatta arbetet med jämställdhetsintegrering 2023–2025 (U2021/04851, U2021/04891). Enligt Jämställdhetsmyndigheten visar högskolornas inriktningar inte bara att arbetet fortsätter utan även på en betydande utveckling i fråga om att planera och organisera ett arbete som ska leda till resultat och jämställda effekter (Jämställdhetsmyndigheten 2023:9). Myndigheten konstaterar samtidigt att samverkan är ett eftersatt område i lärosätenas arbete med jämställdhetsintegrering. Samverkan skulle t.ex. kunna bidra till att motverka utmaningar som könssegregerad utbildning och sexuella trakasserier.

### **Könsuppdelad statistik – ett utvecklingsområde**

Könsuppdelad statistik är nödvändig för att kunna urskilja t.ex. hur inkomster, upplevelse av trygghet, utsatthet för våld, skolresultat och hälsa ser ut för kvinnor och män, flickor och pojkar. Många myndigheter brister i hur könsuppdelad statistik redovisas och analyseras i bl.a. resultatredovisningar och vid fördelning av krisstöd (SOU 2022:4). Statistiska centralbyrån har därför på regeringens uppdrag tagit fram en handledning för arbete med könsuppdelad statistik med ett särskilt fokus på hur kön kan samvariera med andra variabler (Könsuppdelad statistik, SCB 2023).

Ekonomistyrningsverket (ESV) har i uppdrag att följa upp myndigheters efterlevnad av förordningen (2000:605) om budgetunderlag och årsredovisning, med ett särskilt fokus på könsuppdelad statistik och resultatredovisning ur ett jämställdhetsperspektiv (Fi2021/04004). ESV:s redovisning Jämställdhetsperspektivet i årsredovisningar och budgetunderlag (ESV 2023:35) visar att JiM-myndigheterna i stor utsträckning uppfyller de jämställdhetsrelaterade kraven i sina årsredovisningar. De skriver också mer om jämställdhet än övriga myndigheter. Men det finns även utvecklingsområden, bl.a. kan analysen och redovisningen av den könsuppdelade statistiken förbättras (A2023/01137).



## Länsstyrelsernas jämställdhetsintegreringsarbete går framåt

Länsstyrelserna har enligt det gemensamma regleringsbrevet för länsstyrelserna i uppdrag att bl.a. stödja myndigheters verksamhet med jämställdhetsintegrering på regional och lokal nivå (Fi2021/02746 m.fl.).

Jämställdhetsmyndigheten menar att länsstrategierna för jämställdhetsintegreringsarbetet har stärkt länsstyrelsernas arbete med jämställdhetsintegrering såväl internt i den egna verksamheten som externt med utåtriktat arbete i länen (Jämställdhetsmyndighetens årsredovisning 2022). Under 2022 har samarbetet mellan länsstyrelserna och Jämställdhetsmyndigheten när det gäller nationell och regional samordning inom jämställdhetspolitiken stärkts. Syftet med samarbetet är bland annat att främja samordning och samverkan på nationell och regional nivå.

## 5.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Sverige står sig väl i internationella mätningar avseende jämställdhet, bl.a. som nummer ett i Europeiska jämställdhetsinstitutets (EIGE) jämställdhetsindex. Trots det är det övergripande målet om att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv ännu inte uppnått. Den ekonomiska ojämställdheten är fortfarande ett faktum: kvinnor har lägre sysselsättningsgrad än män och gapet mellan kvinnors och mäns lön kvarstår. Våld i nära relation, sexualbrott och prostitution och människohandel för sexuella syften har långt ifrån upphört. Kvinnor och män och flickor och pojkar i Sverige utsätts fortfarande för hedersrelaterat våld och förtryck.

Fördelningen av makt och inflytande är ännu inte jämn mellan kvinnor och män. Utvecklingen går mot en mer jämn fördelning mellan kvinnor och män, men utmaningar kvarstår. Det förstärkta statliga stödet för kvinnors och flickors organisering fortsätter att bidra till kvinnors organisering i sammanslutningar och deltagande i demokratiska processer, och från och med 2023 nås områden med socioekonomiska utmaningar av ett extra stöd för detta ändamål.

Det råder fortfarande ekonomisk ojämställdhet även om inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män har minskat över tid. Kvinnor har fortfarande i genomsnitt lägre sysselsättningsgrad, kortare arbetstid, högre frånvaro samt lägre lön och kapitalinkomster än män.

Utbildningen är inte jämställd. Även om vissa framsteg har gjorts har pojkar alltför sämre kunskapsresultat i skolsystemet än flickor, mätt som genomsnittliga meritvärden i årskurs 9 och andel med gymnasieexamen. Det är färre män än kvinnor som studerar vidare efter gymnasieskolan och studiegapet mellan kvinnor och män fortsätter att öka. Könsskillnaderna i studieval bidrar till en könsuppdelad arbetsmarknad. Att kvinnor och män arbetar i olika yrken och sektorer är även en förklaring till den genomsnittliga löneskillnaden mellan könen och ett hinder för ekonomisk jämställdhet.

Det obetalda hem- och omsorgsarbetet är inte jämnt fördelat mellan kvinnor och män. Kvinnor tar fortfarande ett större ansvar för familj och hem än män. Liksom föräldraledighet och omsorg om vuxna anhöriga är även deltidsarbete ojämställt fördelat. Detta ger lägre arbetsinkomster och livsinkomster för kvinnor än män och bidrar till den ekonomiska ojämställdheten. Den nuvarande fördelningen av föräldraledigheten innebär även svårigheter att nå det riksdagsbundna målet om ett jämställt föräldraskap.

Målet om jämställd hälsa är inte uppnått då det fortfarande finns omotiverade skillnader mellan kvinnor och män när det gäller hälsa, t.ex. avseende psykisk hälsa och livslängd.

Regeringens bedömning är att målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra fortsatt inte är nått, vilket kräver fortsatta insatser. Till exempel saknas evidensbaserade metoder för att effektivt förebygga våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Skolan är en viktig plattform för det våldsförebyggande arbetet, inte minst för att långsiktigt skapa en samtyckeskultur. Regeringens åtgärder har här lett till att offentliga aktörers informations- och utbildningsinsatser har uppdaterats och utvecklats, exempelvis genom uppdrag om informationsinsatser inom högskolor och universitet samt uppdrag att utveckla skolans arbete med sexualitet, samtycke och relationer.

Hedersrelaterat våld och förtryck i alla dess former, inklusive könsstympling av flickor och kvinnor, är prioriterade inom delmålet. Inte tillräckligt många av de som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck nås av insatserna. Kunskapen om omfattningen av och utsattheten för hedersrelaterat våld och förtryck är fortsatt begränsad. Länsstyrelsernas verksamhet med regionala resurscentrum för barn och vuxna som har utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck har stärkt förutsättningarna för att utsatta ska kunna få stöd i hela landet. Vidare har flera andra myndigheter, t.ex. Jämställdhetsmyndigheten, Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck, MUCF och Socialstyrelsen, fyllt en viktig funktion i det fortsatta arbetet genom att bidra till strategiskt, förebyggande och kunskapsbaserat arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck på nationell, regional och lokal nivå.

Regeringens sammantagna bedömning är att arbetet inom hela delmål sex går framåt men behöver vara långsiktigt och uthålligt.

Regeringen bedömer att arbetet med jämställdhetsintegrering i myndigheter under 2022 har gett goda resultat. Flertalet JiM-myndigheter har uppvisat goda förutsättningar för att arbeta med jämställdhetsintegrering och de har likt tidigare år stärkt sina förutsättningar att planera och organisera arbetet. Utvecklingsområden finns dock, bland annat behov av ökad samverkan mellan myndigheterna och utveckling av myndigheternas uppföljning av resultat samt kopplingen till effekter på samhällsnivå. Regeringen bedömer således att även om myndigheterna arbetar på bra med jämställdhetsintegrering, behöver arbetet utvecklas för att ge effekter på samhällsnivå på lång sikt.

Det internationella jämställdhetsarbete som Sverige bedriver i Norden, EU och FN har bidragit till det övergripande jämställdhetspolitiska målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Under Sveriges ordförandeskap i Europeiska unionens råd har arbetet mot våld mot kvinnor stärkts. Bland annat har det under det svenska ordförandeskapet uppnåtts att EU anslutit sig till Istanbulkonventionen mot våld mot kvinnor.

## 5.5 Politikens inriktning

Att förebygga och bekämpa könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck är prioriterat utifrån det jämställdhetspolitiska målet. Det ska även framöver beaktas att mäns och pojkers våld mot kvinnor och flickor utgör huvuddelen av det könsrelaterade våldet. Arbetet kräver fortsatt långsiktighet och uthållighet.

Utvecklingen mot en jämn fördelning av makt och inflytande har i flera avseenden gått framåt, men mer återstår att göra. Bland annat behöver kvinnors och mäns förutsättningar och möjligheter att vara delaktiga och delta i den lokala demokratin i områden där utanförskapet är stort fortsätta att utvecklas.

Arbetslinjen och vikten av egen försörjning genom eget arbete har en direkt påverkan på den ekonomiska jämställdheten och är en förutsättning för kvinnors och mäns möjligheter att fatta självständiga ekonomiska beslut. En jämställd arbetsinkomst, där jämställda löner är en central del, är grunden för jämställda livsinkomster. En jämställd arbetsinkomst ger i sin tur jämställda pensioner. Det är också avgörande för jämställdheten att fler kvinnor startar, äger och driver livskraftiga företag. Arbetsmiljön ska vara god och skapa förutsättningar för ett hållbart arbetsliv med mindre ohälsa på både kort och lång sikt för såväl kvinnor som män. Arbetet fortsätter för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden, något som understödjer såväl en fungerande integration som jämställdhet mellan kvinnor och män. Ett led i detta är att regeringen har beslutat om tilläggsdirektiv till Utredningen om en målstyrd integrationspolitik med syftet att styrningen ska inkludera social, kulturell, ekonomisk, språklig samt demokratisk integration och anpassning (dir. 2022:42, 2023:101).

Alla barn och unga ska få det stöd och den stimulans de behöver för att utvecklas i skolan och nå kunskapsmålen, oberoende av kön eller bakgrund. Skillnaderna i skolresultaten mellan flickor och pojkar, där pojkar som grupp har lägre kunskapsresultat, behöver motverkas. För att höja kunskapsresultaten behövs ett stärkt fokus på tidigt stöd, stärkt kvalitet i undervisningen och ordning, trygghet och studiero. Det är även viktigt att könssegregeringen inom utbildningsväsendet och på arbetsmarknaden fortsätter att minska.

Både kvinnor och män ska ha förutsättningar att dela på det obetalda hem- och omsorgsarbetet och på föräldraledigheten. Föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning används i högre utsträckning av kvinnor än män, vilket har effekter för kvinnors ekonomi och framtida pensioner och påverkar även möjligheterna att nå det riksdagsbundna målet om ett jämställt föräldraskap. Föräldrar bör fortsatt ha stora möjligheter att välja hur föräldraledigheten ska användas. Föräldraförsäkringen bör vara mer flexibel och föräldrarna bör få fler verktyg för att kombinera föräldraskap och arbetsliv. Regeringen föreslår därför i denna proposition dels att antalet dubbel dagar utökas och att dubbeldagarna ska kunna användas under en längre tidsrymd, dels att det införs en möjlighet att överlåta föräldrapenning till någon annan nära vuxen i barnets liv som inte är förälder eller därmed likställd (se vidare utg.omr. 12).

Kunskapen om bakgrunden till skillnader i hälsa hos flickor respektive pojkar och kvinnor respektive män behöver fortsatt öka. Regeringen avser att agera för forskning om kvinnors sjukdomar och hälsa. Den långsiktiga kompetensförsörjningen i förlossningsvården är en utmaning. Regeringen föreslår fortsatta satsningar på att stärka förlossningsvården och kvinnors hälsa. Även arbete för ökad psykisk hälsa och suicidprevention är viktigt (se vidare utg.omr. 9 avsnitt 3 och 4).

Arbetet för att nå delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra har hög prioritet och behöver kontinuerligt utvärderas och utvecklas. Bland annat behöver det förebyggande arbetet mot könsrelaterat våld fortsätta att utvecklas.

Regeringen anser att området hedersrelaterat våld och förtryck kräver ökad uppmärksamhet och synlighet för att detta våld och förtryck effektivt ska kunna förebyggas och bekämpas. Åtgärderna behöver bli mer träffsäkra och det är viktigt att dessa når ut till samtliga utsatta grupper. Regeringen har därför tillsatt en utredning som ska se över styrningen på området (A2023/01069, dir. 2023:117) bl.a. genom att komma med förslag på nya, mer inkluderande målformuleringar som dock fortsatt beaktar att mäns våld mot kvinnor utgör huvuddelen av det könsrelaterade våldet.

Regeringen arbetar fortsatt med förstärkta åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck. Under mandatperioden bör skyddet mot hedersrelaterat våld och förtryck stärkas och breddas samtidigt som stödet till utsatta förbättras. Regeringen föreslår

därför ytterligare medel till arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck samt könsrelaterat våld. För att kunna vidta ändamålsenliga åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck behövs mer kunskap. Regeringen ser därmed ett behov av att kartlägga förekomsten av bland annat barnåktenskap och tvångsäktenskap.

I omvärlden ska Sverige fortsatt vara en tydlig förespråkare av jämställdhet som en grundläggande förutsättning för demokrati och mänskliga rättigheter. Inom utvecklingsarbetet fortsätter Sverige arbetet för att främja sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, stärka kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt och utbildningsmöjligheter samt motverka alla former av sexuellt och könsrelaterat våld (se vidare utg.omr. 5 och 7). Under Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2024 kommer hedersrelaterat våld och förtryck respektive ekonomisk jämställdhet utgöra prioriterade teman för arbete på jämställdhetsområdet.

Arbetet med jämställdhetsintegrering, som sedan 90-talet är regeringens strategi för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen, fortsätter.

## 5.6 Budgetförslag

### 5.6.1 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

**Tabell 5.6 Anslagsutveckling 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder**

Tusental kronor

År	Utfall	488 960	Anslagssparande	151 079
2022	Utfall	488 960	Anslagssparande	151 079
2023	Anslag	705 039 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	695 741
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>675 039</b>		
2025	Beräknat	632 039		
2026	Beräknat	597 039		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda jämställdhetsåtgärder och för utgifter för statsbidrag för att stödja projekt och insatser som främjar jämställdhet mellan kvinnor och män. Anslaget får även användas för administrativa utgifter som är en förutsättning för genomförandet hos berörda myndigheter.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.7 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>705 039</b>	<b>705 039</b>	<b>705 039</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-30 000	-73 000	-108 000
<i>varav BP24</i>	<i>50 000</i>	<i>50 000</i>	<i>50 000</i>
<i>– Tillskott arbetet mot HRV, könsrelaterat våld m.m.</i>	<i>50 000</i>	<i>50 000</i>	<i>50 000</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>675 039</b>	<b>632 039</b>	<b>597 039</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Jämfört med vad som tidigare aviserats ökar anslaget 2024 med 50 miljoner kronor genom ett treårigt tillskott till arbetet att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck (HRV), könsrelaterat våld och prostitution och människohandel m.m. Tillskottet kompletterar befintliga permanenta medel och stärker möjligheterna till kraftfulla insatser. Anslagets permanenta del avser framför allt satsningar mot hedersrelaterat våld och förtryck, könsrelaterat våld och prostitution och människohandel.

Regeringen föreslår att 675 039 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 632 039 000 kronor respektive 597 039 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 150 000 000 kronor 2025.

**Skälen för regeringens förslag:** Regeringen har beslutat att avsätta 150 miljoner kronor årligen för att stärka de ideella kvinno- och tjejjourernas arbete, deras riksorganisationer och andra organisationer som arbetar med liknande stöd till våldsutsatta. Medlen fördelas i första hand som tvååriga bidrag för 2024 och 2025. Bemyndigandet behövs för den del av bidraget som avser 2025. Tvååriga bidrag bidrar till ökad långsiktighet och bättre planeringsförutsättningar för de aktuella organisationerna.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 150 000 000 kronor år 2025.

**Tabell 5.8 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder**

Tusental kronor	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Ingående åtaganden		98 500	40 000	
Nya åtaganden	98 500	40 000	150 000	
Infriade åtaganden		-98 500	-40 000	-150 000
Utestående åtaganden	98 500	40 000	150 000	
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>150 000</b>	<b>190 000</b>	<b>150 000</b>	

## 5.6.2 3:2 Jämställdhetsmyndigheten

**Tabell 5.9 Anslagsutveckling 3:2 Jämställdhetsmyndigheten**

Tusental kronor				
2022	Utfall	76 302	Anslagssparande	2 183
2023	Anslag	72 365 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	73 974
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>73 409</b>		
2025	Beräknat	75 973 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	77 505 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 73 409 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 73 409 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för Jämställdhetsmyndighetens förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.10 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:2 Jämställdhetsmyndigheten**

Tusental kronor	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>72 365</b>	<b>72 365</b>	<b>72 365</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 198	4 802	6 358
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 154	-1 194	-1 218
varav BP24 <sup>3</sup>	-1 154	-1 154	-1 154
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-408	-408	-408
– Generell besparing i statsförvaltningen	-746	-746	-746
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>73 409</b>	<b>75 973</b>	<b>77 505</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Jämställdhetsmyndigheten bidrar till en strategisk, sammanhållen och hållbar styrning och ett effektivt genomförande av jämställdhetspolitiken och har en nyckelroll för att det jämställdhetspolitiska målet ska uppnås, eftersom myndigheten ansvarar för uppföljning, analys, samordning och stöd utifrån de jämställdhetspolitiska delmålen. Anslaget minskas med 746 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4). Anslaget justeras vidare permanent med 408 000 kronor till följd av slopad avgift för årlig revision fr.o.m. räkenskapsåret 2024.

Regeringen föreslår att 73 409 000 kronor anvisas under anslaget 3:2 *Jämställdhetsmyndigheten* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 75 973 000 kronor respektive 77 505 000 kronor.

### 5.6.3 3:3 Bidrag för kvinnors organisering

**Tabell 5.11 Anslagsutveckling 3:3 Bidrag för kvinnors organisering**

Tusental kronor				
2022	Utfall	27 671	Anslagssparande	492
2023	Anslag	48 163 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	43 083
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>48 163</b>		
2025	Beräknat	48 163		
2026	Beräknat	48 163		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för kvinnors organisering.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.12 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:3 Bidrag för kvinnors organisering**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>48 163</b>	<b>48 163</b>	<b>48 163</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>48 163</b>	<b>48 163</b>	<b>48 163</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Civilsamhällets aktörer får fortsatt möjlighet till offentligt stöd för kvinnors och flickors organisering, med särskilt fokus på områden med socioekonomiska utmaningar.

Regeringen föreslår att 48 163 000 kronor anvisas under anslaget 3:3 *Bidrag för kvinnors organisering* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 48 163 000 kronor respektive 48 163 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 3:3 *Bidrag för kvinnors organisering* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 48 163 000 kronor 2025.

**Skälen för regeringens bedömning:** Regeringen har beslutat att avsätta drygt 48 miljoner kronor årligen för att stärka kvinnors och flickors organisering. Medlen fördelas i första hand som tvååriga bidrag för 2024 och 2025. Bemyndigandet behövs för den del av bidraget som avser 2025. Tvååriga bidrag bidrar till ökad långsiktighet och bättre planeringsförutsättningar för civilsamhället. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 3:3 *Bidrag för kvinnors organisering* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 48 163 000 kronor 2025.

**Tabell 5.13 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:3 Bidrag för kvinnors organisering**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Ingående åtaganden	28 163	28 163		
Nya åtaganden	28 163		48 163	
Infriade åtaganden	-28 163	-28 163		-48 163
Utestående åtaganden	28 163		48 163	
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>28 163</b>	<b>48 163</b>	<b>48 163</b>	

## 6 Utanförskap

### 6.1 Mål för området

Målet för området är minskad segregation, jämlika och jämställda uppväxt- och levnadsvillkor samt goda livschanser för alla (prop. 2019/20:1 utg.omr. 13, bet. 2019/20:AU1, rskr. 2019/20:114).

#### 6.1.1 Förslag på nytt mål för området

**Regeringens förslag:** Målet för området är att antalet människor som lever i utanförskap ska minska, att parallella samhällsstrukturer ska bekämpas, att det egna ansvaret att bli en del av samhället ska uppmuntras samt att människors trygghet och livschanser ska öka.

**Skälen för regeringens förslag:** Det nuvarande målet för området är minskad segregation, jämlika och jämställda uppväxt- och levnadsvillkor samt goda livschanser för alla (prop. 2019/20:1 utg.omr. 13, bet. 2019/20:AU1, rskr. 2019/20:114). Den nuvarande lydelsen av målet för området har gällt sedan 2020. Målet är nära kopplat till den strategi som beslutades 2018. Såväl mål som strategi har haft ett missriktat fokus på relativa inkomstskillnader. Regeringen föreslår att det tidigare målet för området upphör och ersätts med det föreslagna målet. Regeringens avsikt med förslaget är att åstadkomma förändring och åtgärda problemen med utanförskap och bristande integration, och för detta behövs en ny riktning. Regeringen konstaterar att målet behöver ändras för att bättre spegla det huvudsakliga syftet med och inriktningen för området. Ingen ändring avses vare sig vad gäller vikten av ett starkt jämställdhetsperspektiv i arbetet eller av barns och ungas jämlika uppväxt- och levnadsvillkor. Fokus ska vidare vara att genom ordinarie insatser vad gäller arbetsmarknad, skola, förskola, BVC, polis, socialtjänst m.m. lyfta områden där utanförskapet är stort och villkoren för dem som bor där. Ett nytt mål som fokuserar på att minska utanförskapet och lyfta de områden där utanförskapet är stort bör därför antas för området.

### 6.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultat för arbetet inom området påverkas av faktorer inom flera olika områden, exempelvis boende, arbetsmarknad, utbildning, språk, demokrati och civilsamhälle samt brottslighet. Även hälsa och folkhälsa är viktiga faktorer i arbetet för att minska och motverka utanförskapet, liksom frågor som rör socialtjänst och socialförsäkringar.

Målet är bredare än de insatser som finansieras inom utgiftsområdet och uppnås främst genom generella åtgärder. För att nå målet behöver de generella åtgärderna kompletteras med riktade åtgärder som bl.a. finansieras inom utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet.

Redovisningen tar sin huvudsakliga utgångspunkt i områdestyperna 1 och 2 enligt Statistiska centralbyråns (SCB) definition. Jämförelser görs med riksgenomsnittet, i stället för som tidigare mellan samtliga fem områdestyper.

- Områdestyp 1 – områden med stora socioekonomiska utmaningar
- Områdestyp 2 – områden med socioekonomiska utmaningar.



Resultatredovisningen omfattar följande centrala indikatorer:

- Arbetsmarknad och inkomst: andel förvärvsarbetande, andel med låg ekonomisk standard, andel mottagare av långvarigt ekonomiskt bistånd
- Utbildning: andel inskrivna i förskola, andel behöriga till gymnasieskolans nationella yrkesprogram, andel unga som varken förvärvsarbetar eller studerar
- Hälsa: andel med bra hälsotillstånd
- Boende: trångboddhet
- Demokratiskt deltagande: valdeltagande.

Jämfört med föregående års redovisning har vissa förändringar gjorts vad gäller de centrala indikatorerna. Demokratiskt deltagande mätt som valdeltagande har tillkommit, liksom andel mottagare av långvarigt ekonomiskt bistånd och deltagande i förskola. För boende har bostadsarea per person ersatts av trångboddhet. Indikatorn graden av segregation utgår då fokus inte längre ska vara på relativa inkomstskillnader. Förändringarna av centrala indikatorer genomförs i linje med inriktningen för området.

## 6.3 Resultatredovisning

### Utanförskapet är mer koncentrerat i vissa områden

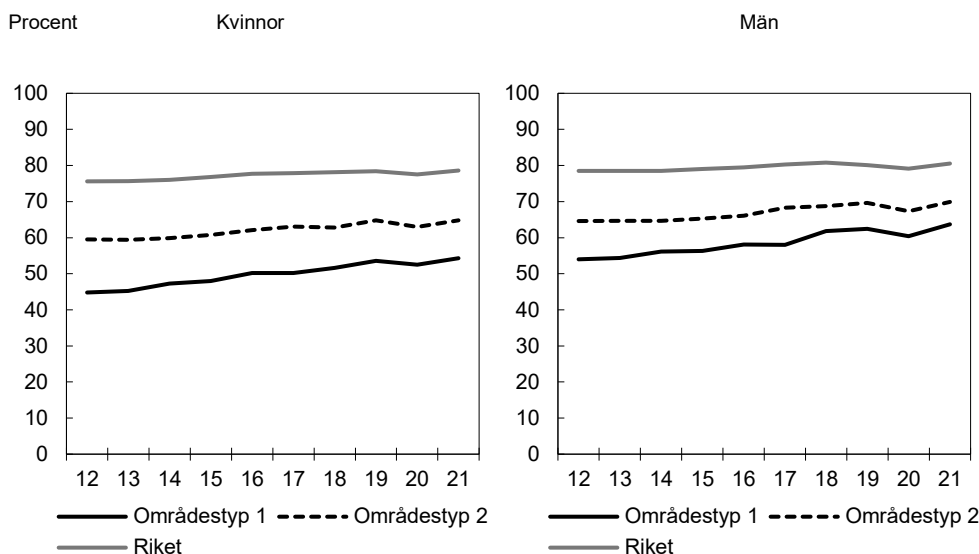
Enligt SCB:s senaste uppdatering fanns det 2021 sammanlagt 451 områden som klassificerades som områdestyp 1 och 2, spridda över mer än hälften av Sveriges kommuner (165 av 290). Dessa områden karaktäriseras av större socioekonomiska utmaningar än andra områden, exempelvis när det gäller utbildningsnivå och arbetslöshet. I rapporten Boendesegregationens utveckling och mekanismer konstaterar Boverket att 2021 levde mer än 1,4 miljoner personer av Sveriges befolkning i dessa områden, motsvarande 13,5 procent. Andelen i förvärsaktiv ålder 20–64 år är högre i områdestyp 1 och 2 i jämförelse med befolkningen som helhet, medan andelen som är 65 år eller äldre är lägre. Andelen inrikes födda i dessa områden är lägre i jämförelse med landet som helhet. Sedan 1990 har boendesegregationen generellt sett ökat. Mindre kommuner har upplevt en ökning av segregationen, medan större kommuner som från början hade stor boendesegregation har sett en minskning av segregationen. Enligt Boverkets analys finns en stark koppling mellan ett områdes socioekonomiska indexvärde och bostadsbeståndet (Boverket, Rapport 2023:23).

#### 6.3.1 Utanförskapet är ett stort problem

##### Skillnader i arbetsmarknadsanknytning

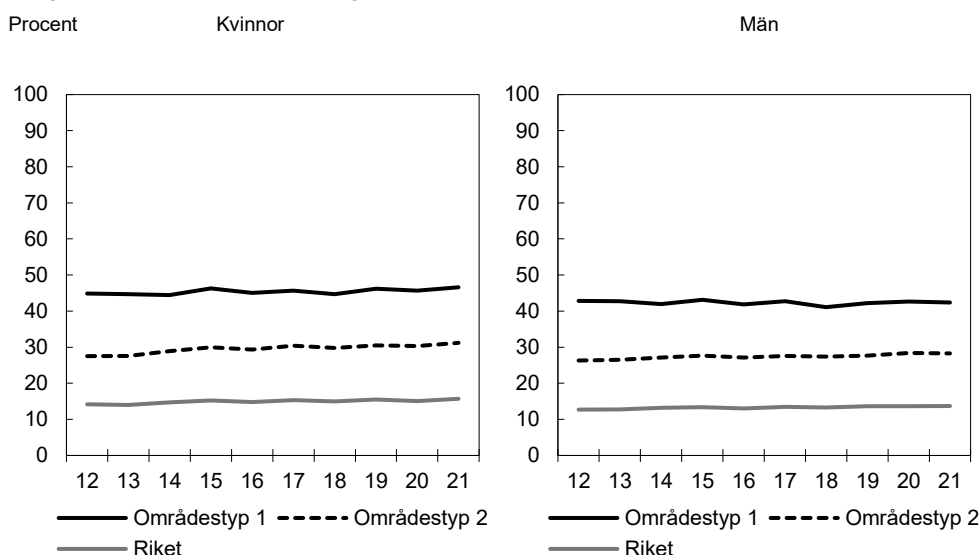
Utanförskapet motverkas bäst genom arbetslinjen: alla som kan jobba ska jobba. Förankring på arbetsmarknaden och egen försörjning ger ökad egenmakt och livschanser både för vuxna och deras barn.

Andelen som förvärvsarbetar är betydligt lägre i områdestyp 1 och 2 än i landet som helhet. I dessa områden är även könsskillnaderna större (se diagram 6.1). År 2021 var den genomsnittliga förvärvsfrekvensen i områdestyp 1 drygt 54 procent bland kvinnor och 64 procent bland män, medan motsvarande andelar för hela riket var 79 procent bland kvinnor och 81 procent bland män.

**Diagram 6.1 Andel förvärvsarbetande i åldern 20–64 år**

Anm.: Ny datakälla och metod för RAMS fr.o.m. 2019 innebär ett tidseriebrott. Tolkningen av förändringar i statistiken för 2019 och senare i jämförelse med tidigare år bör därför ske med stor försiktighet. Uppgifter avser genomgående genomsnittet för de regionala statistikområden (RegSO) som ingår i respektive områdestyp. Index uppdateras årligen, vilket innebär att tidsserierna för respektive områdestyp visar utvecklingen för de områden som ingår för respektive år. Källa: SCB, särskild beställning RAMS och Registerdata för integration.

Nästan hälften av invånarna i områdestyp 1 lever i hushåll med låg ekonomisk standard (se diagram 6.2). Bland kvinnor och flickor är andelen 47 procent, medan den bland män och pojkar är 42 procent. Låg ekonomisk standard innebär att hushållets disponibla inkomst, justerad efter hushållets sammansättning, är lägre än 60 procent av medianvärdet för hela riket. I hela riket lever 16 procent av kvinnor och flickor, liksom 14 procent av män och pojkar, med en låg ekonomisk standard. Mellan 2011 och 2021 har andelen personer som lever i hushåll med låg ekonomisk standard ökat, mest i områdestyp 2 med 3 procentenheter.

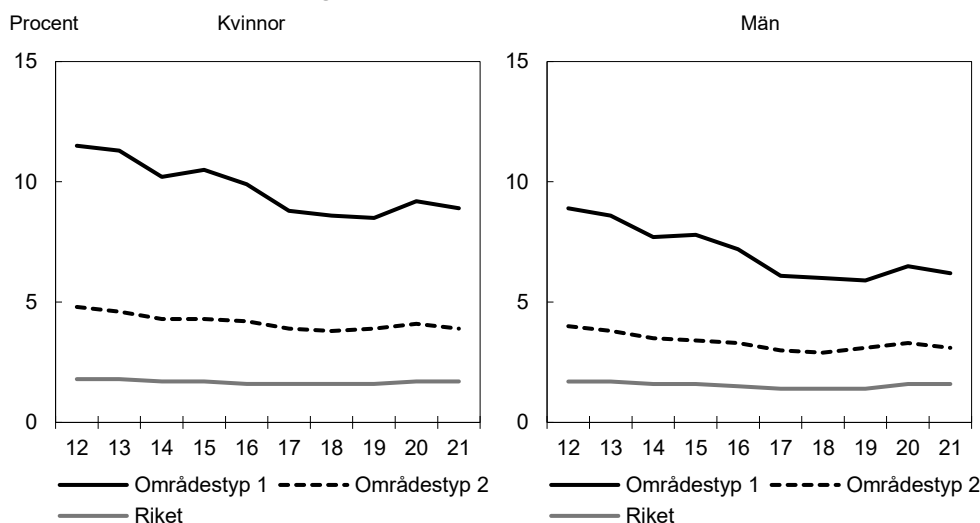
**Diagram 6.2 Andel med låg ekonomisk standard**

Källa: SCB, särskild beställning Inkomst- och taxeringsregistret.

År 2021 erhö11 9 procent av kvinnorna och 6 procent av männen i åldrarna 20–64 år långvarigt ekonomiskt bistånd i områdestyp 1, jämfört med knappt 2 procent bland både kvinnor och män i hela landet (se diagram 6.3). Motsvarande andel i områdestyp 2 var 4 procent bland kvinnor och 3 procent bland män. Andelen mottagare av

långvarigt ekonomiskt bistånd i områdestyperna 1 och 2 hade en minskande trend mellan 2011 och 2019, särskilt i områdestyp 1, för att därefter öka något under 2020. Detta mönster syns för såväl kvinnor som män.

**Diagram 6.3 Andel personer (20–64 år) med ekonomiskt bistånd i minst 10 månader i genomsnitt**

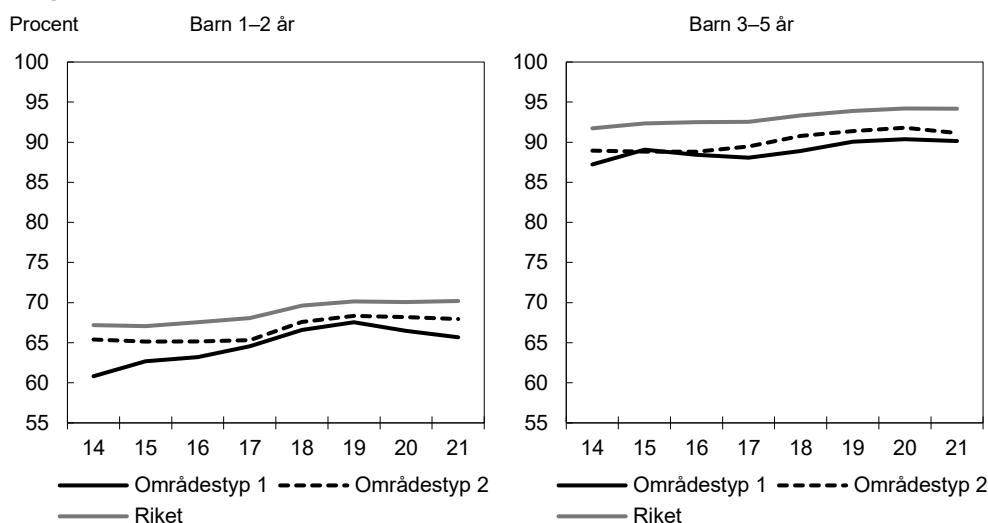


Källa: SCB, särskild beställning från databasen STATIV.

### Stor skillnad i utbildningsnivå mellan områdestyper

Deltagandet i förskola är generellt sett högt i Sverige. Hösten 2021 var drygt 513 000 barn registrerade i förskolan och nästan 86 procent av samtliga barn i åldern 1–5 år. Även om de flesta barn går i förskolan finns det skillnader mellan områdestyperna 1 och 2 jämfört med riket som helhet (se diagram 6.4). Bland barn i åldrarna 1–2 år som bor i områdestyp 1 var 66 procent inskrivna i förskolan, jämfört med 70 procent i hela riket. För barn i åldern 3–5 år som bor i områdestyp 1 var inskrivningsgraden 91 procent, jämfört med 94 procent i hela landet. Deltagandet i förskolan bland barn i områdestyp 2 ligger närmare nivån för hela landet. Det finns inte några skillnader i deltagandet mellan flickor och pojkar.

**Diagram 6.4 Andel inskrivna barn i förskolan**



Källa: SCB, särskild beställning.

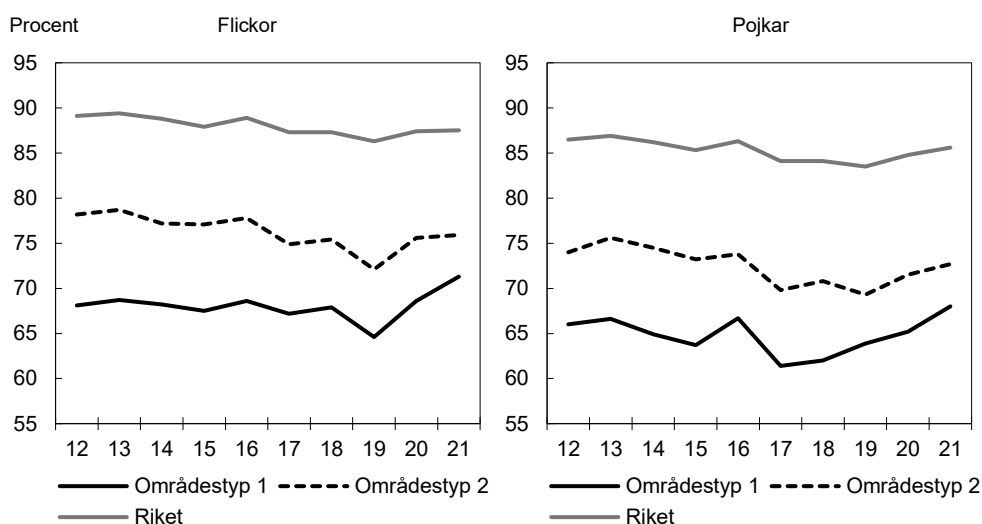
Deltagande i förskola ger barn bättre förutsättningar för goda kunskapsresultat i grundskolan och forskning visar att betydelsen av förskolan är större bland barn i

familjer med svag socioekonomi. Undervisningen i förskolan bidrar till barnets utveckling bland annat när det gäller språket och det har särskilt stor betydelse för barn med annat modersmål än svenska. Av betänkandet Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska (SOU 2020:67) framgår att det är vanligare att barn som inte är inskrivna i förskolan har föräldrar med låg utbildningsnivå eller föräldrar som saknar förvärvsarbete. Deltagandet är också lägre bland utrikes födda barn och barn med utrikes födda föräldrar. För att öka deltagandet i förskolan bland barn med lägre deltagande har kraven på kommunerna skärpts och lagändringarna tillämpas för första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter 1 juli 2023.

För att minska utanförskapet och lyfta områden där utanförskapet är stort är fullföljd skolgång med godkända betyg en grundförutsättning. Forskning visar att socioekonomisk bakgrund, framför allt föräldrars utbildningsnivå, har stor betydelse för kunskapsresultaten i skolan. Hela skolväsendet har enligt skollagen i uppdrag att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Det innebär att utbildningen behöver kompensera för barns och elevers olika bakgrunds- förutsättningar och ge alla barn och elever det stöd de behöver för att uppnå sin fulla potential. Ökad skolsegregation innebär större utmaningar med det kompensatoriska uppdraget. Sammansättningen av elevgrupper, med avseende på elevernas behov och förutsättningar, kan därför påverka även skolors möjligheter att leva upp till skollagens mål om en likvärdig utbildning av hög kvalitet. (Skolverket 2018, Rapport 467 Analyser av familjebakgrundens betydelse för skolresultaten och skillnader mellan skolor, Långtidsutredningen 2019, Bilaga 7 och SOU 2020:28) Resursfördelningen utifrån elevers behov och förutsättningar är ett viktigt verktyg, vilket har påtalats av flera statliga utredningar (se t.ex. SOU 2020:28 och SOU 2022:53).

Våren 2022 var 85 procent av eleverna som gick ut årskurs nio behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan. Andelen behöriga varierar dock mycket (se diagram 6.5). I områdestyp 1 var andelen behöriga till gymnasieskolans nationella program 71 procent bland flickor och 68 procent bland pojkar. I hela landet var motsvarande andelar 88 procent bland flickor och 86 procent bland pojkar.

**Diagram 6.5 Andel elever som är behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram vårterminen 2022**



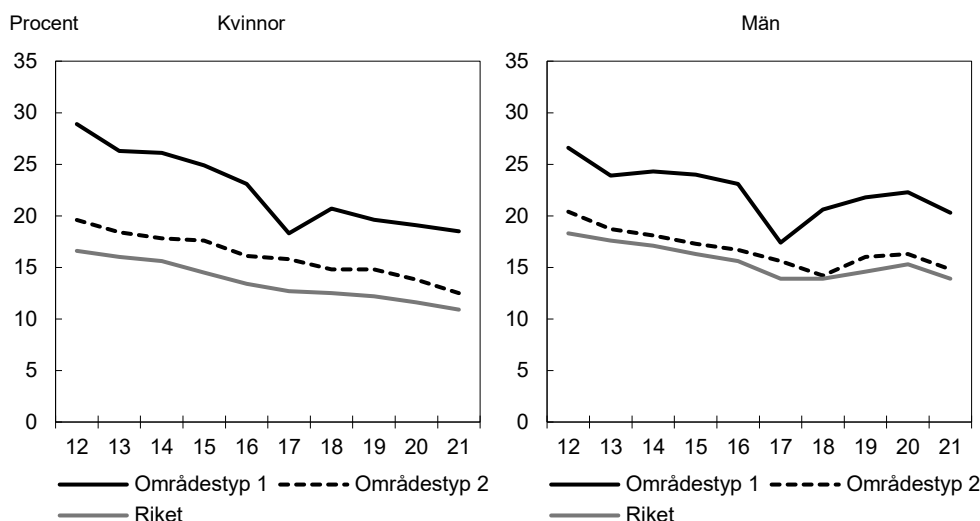
Anm.: Uppgifter avser genomgående genomsnittet för de regionala statistikområden (RegSO) som ingår i respektive områdestyp. Index uppdateras årligen, vilket innebär att tidsserierna för respektive områdestyp visar utvecklingen för de områden som ingår för respektive år.

Källa: Statistiska centralbyrån, särskild beställning från databasen STATIV.

Under perioden 2012–2021 har andelen kvinnor och män i åldern 20–25 år som varken förvärvsarbetar eller studerar minskat, se diagram 6.6. Andelen unga som

varken arbetar eller studerar är dock högre i områdestyperna 1 och 2. År 2021 var det 19 procent bland kvinnor och 20 procent bland män i områdestyp 1 som varken arbetade eller studerade. I områdestyp 2 låg andelarna närmare nivån för riket. I riket var motsvarande andelar 11 respektive 14 procent.

**Diagram 6.6 Andel unga vuxna 20–25 år som varken arbetar eller studerar**



Anm: Ny datakälla och metod för RAMS fr.o.m. 2019 innebär ett tidseriebrott. Tolkningen av förändringar i statistiken för 2019 och senare i jämförelse med tidigare år bör därför ske med stor försiktighet. Uppgifter avser genomgående genomsnittet för de regionala statistikområden (RegSO) som ingår i respektive områdestyp. Index uppdateras årligen, vilket innebär att tidsserierna för respektive områdestyp visar utvecklingen för de områden som ingår för respektive år.

Källa: SCB, särskild beställning från RAMS och Befolkningens studiedeltagande.

### Utanförskapet påverkar människors hälsa

Självskattad hälsa mäts i undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC). I befolkningen 16 år eller äldre som bodde i områdestyp 1 och 2 under 2021 angav ca 70 procent att de hade ett bra hälsotillstånd. Det fanns dock inga statistiskt signifikanta skillnader vare sig mellan kvinnor och män eller mellan områdestyperna 1 och 2 samt riket som helhet.

Av Folkhälsomyndighetens rapport *Folkhälsan i Sverige – Årsrapport 2023* framgår att folkhälsan i Sverige förbättras, men att förbättringen inte sker i alla grupper och att det fortfarande skiljer stort mellan olika grupper i samhället. För i stort sett samtliga hälsoutfall som presenteras i rapporten drabbas personer med lägre socioekonomisk position mer än övriga. Se vidare utgiftsområde 9 avsnitt 4.

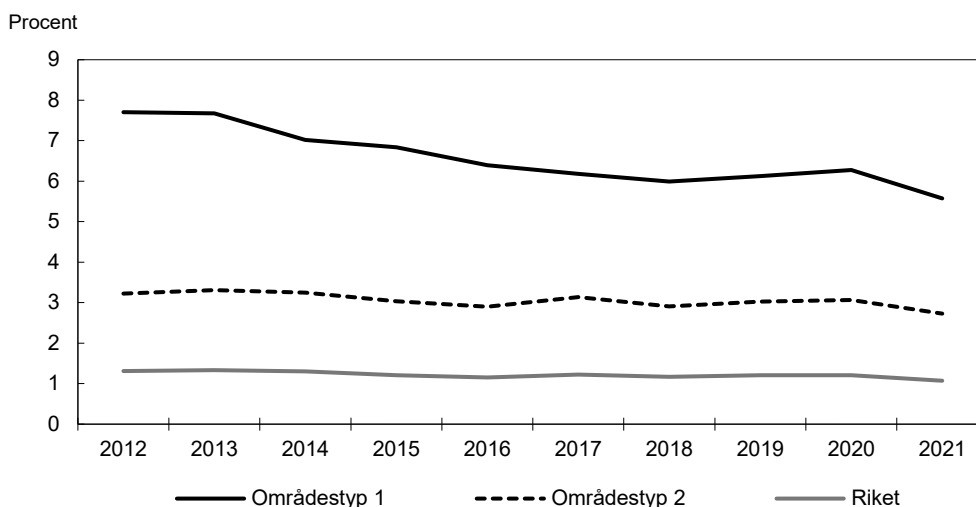
### Boendesituationen påverkar uppväxtvillkor och möjligheten att klara skolan

Forskning visar att bostadsområdet där barn växer upp har betydelse för barns livschanser (Bostadsområdets betydelse för brottslighet och barns möjlighet, SNS Forskningsrapport 2023). Barn och unga som lever i trångboddhet har sämre förutsättningar för utveckling och därmed sämre livschanser än andra barn och unga. Trångboddhet kan medföra utmaningar för barns och ungas skolgång och negativa konsekvenser för framtiden, enligt en intervjustudie med yrkesverksamma inom bl.a. vård, förskola och skola, socialtjänst och polis. Att bo trångt kan också orsaka stress och konflikter, men även svårigheter att sova och ibland psykosomatiska symtom (Centrum för arbets- och miljömedicin, Region Stockholm, Rapport 2020:07).

Boverket redovisar ett mått på s.k. ofrivillig trångboddhet, dvs. hushåll som lever i trångboddhet och samtidigt har ansträngd boendeekonomi. Dessa hushåll har små möjligheter att påverka sin boendesituation. Trångboddhet och ansträngd

boendeekonomi är betydligt vanligare i områden som präglas av utanförskap (områdestyp 1 och 2) i jämförelse med riket (se diagram 6.7).

**Diagram 6.7 Andel trångbodda hushåll med ansträngd boendeekonomi**



Källa: Boverket, särskild beställning.

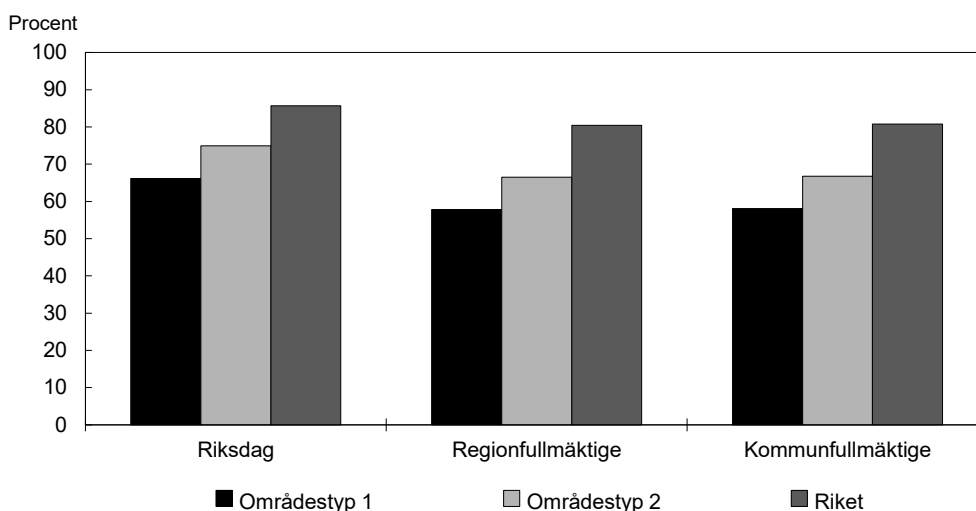
Av de hushåll som 2021 var trångbodda och samtidigt hade ansträngd boendeekonomi fanns 47 procent i områdestyp 1 eller 2 (ca 24 300 hushåll). Även om andelen hushåll som lever i ofrivillig trångboddhet har minskat något är det bestående skillnader mellan områdestyperna 1 och 2 och landet som helhet. I områdestyp 1 var 6 procent av hushållen trångbodda med ansträngd boendeekonomi 2021 och i områdestyp 2 var 3 procent av hushållen i denna situation. Samma år var andelen trångbodda hushåll med ansträngd boendeekonomi i befolkningen som helhet 1 procent.

### Demokratiskt deltagande

SCB har på uppdrag av regeringen tagit fram rapporten Delat deltagande – En studie av integration och segregation baserad på valdeltagande i 2022 års allmänna val. I rapporten framgår att valdeltagandet 2022 har minskat mer i områdestyp 1 och 2 än i andra områden jämfört med valdeltagandet 2018, allra mest i områdestyp 1 med 9 procentenheter. Vidare var omsättningen av röstberättigade, dvs. hur många som fanns kvar i röstlängden jämfört med föregående val, större i områdestyp 1 och 2 än i andra områden. De som flyttat ut ur dessa områden röstade i något högre utsträckning än de som bodde kvar. I samma rapport framkommer att det inte fanns några stora skillnader mellan områdestyper avseende de boendes förtroende för politiker eller upplevelse av insyn och inflytande över kommunens beslut. Däremot var tilliten till andra människor, den upplevda tryggheten och i vilken utsträckning personer upplever sig kunna leva sitt liv som man vill lägre i områdestyp 1 och 2 jämfört med riket.

Valdeltagandet i Sverige är generellt högt, men lägre i områdestyperna 1 och 2 (se diagram 6.8). Vid riksdagsvalet 2022 var skillnaden i valdeltagande mellan områdestyperna 1 och 2 och riket 19 procentenheter bland kvinnor och 20 procentenheter bland män. I region- och kommunfullmäktigevalen var skillnaderna ännu större, i kommunfullmäktigevalet 22 procentenheter lägre bland kvinnor och 24 procentenheter lägre bland män. Valdeltagandet var något högre bland kvinnor än bland män i samtliga allmänna val, både i riket och i områdestyperna 1 och 2.

**Diagram 6.8 Valdeltagande i riksdags-, region- och kommunval 2022, områdestyp 1 och 2 i jämförelse med riket**



Källa: SCB, särskild beställning.

### Otrygghet vanligare i vissa områden

Det saknas idag registerbaserad statistik om brottslighet som kan analyseras på regionala statistikområden (RegSO) eller områdestyper. Brottsförebyggande rådet (Brå) har haft i uppdrag att, utifrån den nationella trygghetsundersökningen (NTU), ta fram statistik över bl.a. utsatthet för brott och otrygghet både utifrån indelningen av områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1 och 2 enligt den socioekonomiska indelning som SCB redovisar) och utifrån Polismyndighetens lägesbild över utsatta områden. Uppdraget redovisades den 27 oktober 2022. Redovisningen visar att det bland boende i såväl områden med socioekonomiska utmaningar som utsatta områden finns en större otrygghet vid utevistelse än i andra områden. Därtill visar resultaten att förtroendet för myndigheter inom rättsväsendet är något lägre i dessa områden. Se vidare utgiftsområde 4 avsnitt 2.5.1.

### 6.3.2 Övergripande åtgärder för att motverka utanförskap

Övergripande åtgärder för att minska och motverka utanförskap avser verksamhet och insatser som finansieras via anslag 4:1 *Åtgärder mot utanförskap*.

#### Platsdata förbättrar förutsättningar för träffsäkert arbete

I regleringsbrevet för 2023 fick Boverket i uppdrag att förvalta och utveckla verktyg med platsdata. I uppdraget ingick att lämna förslag för fortsatt arbete med verktyg med platsdata och denna del av uppdraget avrapporterades i april 2023 (Boverket 2023:16). I sin redovisning av uppdraget anger Boverket utifrån dialog med myndigheter och andra aktörer att det finns stor användning av verktyget med platsdata, som bl.a. underlättar sammanställning av objektiva faktaunderlag. Redovisning av statistik utifrån områdestyper ger stöd för beslut på kommunal, regional och nationell nivå. Verktyget bedöms vara särskilt viktigt för aktörer som inte har resurser att ta fram egna statistiska analyser, så att de enkelt kan göra jämförelser över tid och presentera statistik visuellt på kartor. Boverket ser goda möjligheter att utveckla verktyget med platsdata exempelvis för att kunna analysera trångboddhet, otrygghet och ohälsa i olika områden. Myndigheten bedömer vidare att verktygets utformning kan anpassas för att passa fler aktörer och kunna användas för andra ändamål.

I april 2022 gavs åtta myndigheter i uppdrag att analysera statistikmätt och verktyg med platsdata och hur de kan användas inom respektive ordinarie uppdrag i syfte att i

högre utsträckning bidra till att minska och motverka segregation. Uppdragen omfattade Arbetsförmedlingen, Folkhälsomyndigheten, Försäkringskassan, Polismyndigheten, Socialstyrelsen, Statens skolverk, Statens servicecenter och Trafikverket. Majoriteten av myndigheterna konstaterade i sina redovisningar av uppdragen att platsdata kan förbättra analyser och planering på strategisk nivå och därmed vara till nytta inom respektive ordinarie uppdrag. Vissa myndigheter tillämpar platsdata i utvecklingsprojekt inom myndigheternas arbete.

### **Delmos verksamhet och avveckling**

Delegationen mot segregation (Delmos) upphörde som myndighet den 31 december 2022, i enlighet med riksdagsbeslut den 24 november 2021 samt regleringsbrev för budgetåret 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 13, bet. 2021/22:AU1, rskr. 2021/22:106 respektive A2021/02363). I juni 2022 gav regeringen Kammarkollegiet i uppdrag att fråna och med den 1 januari 2023 ansvara för kvarvarande avvecklingsfrågor rörande Delmos (Ju2022/02228). Under 2022 betalade Delmos enligt uppdrag i regleringsbrevet för budgetåret 2022 ut 10,2 miljoner kronor i statsbidrag enligt tidigare ingångna ekonomiska åtaganden, och under 2023 har Kammarkollegiet betalat ut 4,5 miljoner kronor i statsbidrag enligt samma beslut. Kammarkollegiet har vidare hanterat uppdraget enligt den arbetsplan som redovisades i december 2022 (Ju2022/03805).

Statskontoret har haft i uppdrag att utreda arbetet för att minska och motverka segregation med särskilt fokus på hur arbetet på lokal och regional nivå är organiserat. Uppdraget omfattade inte att utvärdera strategin eller resultat av det arbete som bedrivits. Statskontorets uppdrag redovisades i februari 2023.

### **Satsning på sociala insatser har förstärkt det brottsförebyggande arbetet**

Socialstyrelsen har i uppdrag att under 2021–2023 administrera, fördela och följa upp statsbidrag till kommuner för sociala insatser i utsatta områden (A2020/02651). Under 2022 har 28 kommuner omfattats och Socialstyrelsen betalade under året ut totalt 460,3 miljoner kronor för uppdraget. Medlen har liksom föregående år framför allt använts till utökad närvaro av fältarbetare eller motsvarande och enligt redovisningen finansierat anställning av 300 fältarbetare. Statsbidraget har även använts för fritidsaktiviteter, sysselsättning, föräldraskapsstöd, stöd i skolan, liksom stärkt strukturerad samverkan mellan framför allt socialtjänst, skola, fritid och polis. Både kommunerna och Socialstyrelsen bedömer att syftet med statsbidraget har uppnåtts, dvs. att satsningen bidragit till att minska risken att barn och unga dras in i eller på annat sätt drabbas av kriminalitet (Redovisning av 2022 års uppdrag om sociala insatser i utsatta områden, Socialstyrelsen 2023).

Uppdraget till Socialstyrelsen omfattar även att, i genomförandet av satsningen, stödja kommuner och andra huvudmän som utför insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453). Socialstyrelsen har under 2022 tillsammans med flera andra myndigheter bl.a. tagit fram nytt kunskapsmaterial om olika samverkansformer och arbetssätt, t.ex. sociala insatsgrupper och samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och fritid och genomfört aktiviteter för att sprida kunskapsmaterial via t.ex. kunskapsguiden.se, nyhetsbrev, digitala träffar och nätverk. Aktiviteter har påbörjats tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner och de regionala samverkans- och stödstrukturerna för att stödja kommuner att dra nytta av det material och stöd som finns.

## **6.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen**

Vuxna ska gå till jobbet och kunna försörja sig själva och sin familj. Att vuxna kvinnor och män som skulle kunna arbeta inte gör det är vare sig ekonomiskt eller socialt håll-



bart och riskerar att leda till utanförskap. En egen inkomst är en förutsättning för att ta sig ur utanförskapet. Alla människor som befinner sig i utanförskap behöver ta ett stort eget ansvar för att göra sig anställningsbara, t.ex. genom att lära sig svenska, utbildas och tillskansa sig kunskap om hur det svenska samhället fungerar. Barnens språkutveckling och skolgång ska ge förutsättningar för egna val om framtiden. För att minska utanförskapet och säkerställa goda livschanser behöver arbetet mot utanförskap i första hand ske inom ordinarie strukturer och med tydligt fokus på de områden där utanförskapet är som störst.

Utanförskapet är särskilt tydligt vad gäller kvinnor, med en låg andel förvärvsarbete och ett avsevärt mycket lägre arbetskraftsdeltagande än män i samma områden. Utanförskapet i vissa områden medför sämre livschanser för de barn och unga som växer upp där. Tidigare fokus på relativa inkomstskillnader mellan områden där utanförskapet är stort och områden med mycket liten sådan problematik har inte åstadkommit den förändring som behövs.

Regeringen bedömer att platsdata fyller en central funktion i arbetet mot utanförskap. Tillgången till statistikverktyg med platsdata bidrar till effektivare resursanvändning, då det ger underlag för analyser, uppföljning och utvärdering samt möjlighet att rikta insatser mot utanförskap dit de gör mest nytta. Genom att kombinera individ- och platsdata skapas förutsättningar för ökad träffsäkerhet inom bl.a. arbetsmarknad, utbildning och det brottsförebyggande arbetet. Med utgångspunkt i platsdata kan flera myndigheter utveckla sin verksamhet, framför allt vad gäller analys, planering och uppföljning, för att i högre utsträckning bidra till att lyfta utanförskapsområden. I detta sammanhang är exempelvis Arbetsförmedlingen, Statens skolverk och Polismyndigheten särskilt relevanta, liksom Socialstyrelsen. Regeringen bedömer vidare att material framtaget av Socialstyrelsen inom uppdraget om sociala insatser i utsatta områden kan tillvaratas för fortsatt utveckling av kommunernas brottsförebyggande arbete.

Det finns fortfarande stora skillnader mellan områden vad gäller arbetslöshet, mottagande av ekonomiskt bistånd, skolresultat, hälsa, valdeltagande och trångboddhet. Även om skillnaden mellan riket och områdestyperna 1 och 2 vad gäller andelen personer som förvärvsarbetar har minskat något under den senaste tioårsperioden, är det alltför få vuxna i dessa områden som försörjer sig själv och sin familj. Regeringen bedömer att de åtgärder som vidtagits för att förstärka incitamenten till arbete och för att färre personer ska fastna i långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd eller andra bidrag inte har varit tillräckliga.

Skolegregationen och andra faktorer såsom lägre andel behöriga och erfarna lärare i skolor i områden där utanförskapet är stort, kan leda till att vissa skolor får sämre förutsättningar att klara av sitt kompensatoriska uppdrag. Det finns också skillnader mellan kommuner när det gäller vilka resurser som tillförs skolor, som inte kan förklaras av kommunernas befolkningsstruktur.

Trångboddhet tillsammans med ansträngd boendekonomi är betydligt vanligare i områdestyp 1 och 2. Regeringen bedömer att boendesituationen är särskilt allvarlig när den medför negativa konsekvenser för barns och ungas skolgång och framtidsutsikter.

## 6.5 Politikens inriktning

En allt för stor invandring under lång tid i kombination med en kravlös integrationspolitik har lett till stora problem och utbrett utanförskap i delar av samhället. Konsekvenserna av bristande integration påverkar hela samhället men drabbar särskilt de människor som lever i områden som karakteriseras av utanförskap och vars liv, frihet och livschanser begränsas på grund av var de bor. Det handlar om områden där bl.a.

arbetslösheten och bidragsberoendet är högt, skolresultaten dåliga, hälsoproblemen stora och trångboddheten utbredd. Utsatthet för kriminalitet inklusive hedersrelaterat våld och förtryck skapar otrygghet för boende och verksamma i områdena. Utanförskap riskerar att upprätthållas och återskapas över generationer.

Arbetet mot utanförskap måste bedrivas inom ordinarie strukturer, inte i projektform, inom många olika politikområden. I denna proposition presenteras satsningar inom bl.a. arbetsmarknad, skola, socialtjänst och rättsväsendet. Det finns även behov av särskilda uppdrag till myndigheter med strategisk betydelse i arbetet mot utanförskap, med inriktning på områden där bidragsberoendet är stort, skolresultaten är låga och otryggheten är stor.

Politik för minskat utanförskap och framgångsrik integration måste bygga på kunskap om såväl aktuella områden som de individer som bor i dem. De åtgärder som sätts in måste bygga på fakta och kunskap. Regeringen fokuserar på att förbättra människors livschanser snarare än att fokusera på relativa inkomstskillnader inom och mellan olika områden. Utgångspunkten är att resurser ska riktas till de områden som behöver dem mest för att åtgärda utanförskap och otrygghet. Med hjälp av platsdata – geografiskt indelad statistik om områdenas situation avseende t.ex. arbetslöshet, skolresultat och försörjningsstöd – är det lättare att identifiera områden i behov av särskilda insatser. Vidare innebär insamling och bearbetning av platsdata att utvecklingen i områdena kan följas över tid av kommuner, myndigheter och andra aktörer. Regeringen föreslår att medel avsätts till Boverket för det fortsatta arbetet med att tillhandahålla och utveckla befintligt verktyg med platsdata samt ge stöd till och samordna berörda samhällsaktörer i användandet av datan. Vid fördelning av statsbidrag kan det i vissa fall finnas anledning att beakta variabler utöver de som områdestyper baseras på.

Utsatthet för kriminalitet skapar otrygghet. Regeringen vidtar därför en rad åtgärder för att bekämpa kriminalitet och organiserad brottslighet, se utgiftsområde 4 avsnitt 2.8. Regeringen föreslår därför medel till kommuner med utsatta områden för att motarbeta nyrekryteringen till gängen. En treårig satsning görs för att stärka kommuners brottsförebyggande arbete, t.ex. när det gäller socialtjänstens arbete. Dessutom föreslår regeringen en treårig satsning för fortsatta och förstärkta åtgärder mot bl.a. hedersrelaterat våld och förtryck (se vidare utg.omr. 13 avsnitt 5.5). Brottsförebyggande rådets trygghetsundersökningar visar att upplevd otrygghet i närmiljön är större i bostadsområden där utanförskapet är stort. I dessa områden är också boendesituationen sämre och många har en osäker boendesituation som kan innebära upprepade flyttar. För hushåll som både är trångbodda och har en ansträngd boendeekonomi finns flera riskfaktorer såsom stress, ohälsa och svårigheter med skolarbete. Hur städer planeras och utformas påverkar förutsättningarna för goda livsmiljöer och det behövs ökad kunskap om samhällsplaneringens betydelse för trygghet och brottsförebyggande arbete. Alla människor ska ha möjlighet att bo och leva i ett samhälle som är tryggt och attraktivt (se vidare utg.omr. 18).

Varje individ behöver ta ett stort eget ansvar för sin egen försörjning och för sina barns uppfostran, skolgång och framtidsutsikter. Utanförskap till följd av låg utbildningsnivå och svag anknytning till arbetsmarknaden är särskilt påtagligt i vissa områden och det blir tydligt genom en hög andel unga som varken arbetar eller studerar. Övergångarna från arbetsmarknadspolitik till reguljär utbildning behöver öka, särskilt bland arbetslösa med kort utbildning. För en väl fungerande arbetsmarknad krävs även kunskaper i svenska språket, arbetsplatsnära erfarenhet, effektiv matchning och hög sökaktivitet (se vidare utg.omr. 14 avsnitt 3). I syfte att förstärka arbetslinjen kan kommande förslag om en modell för ett bidragstak som begränsar den sammantagna nivån på bidrag och ersättningar för hushåll (dir. 2023:70) spela en viktig roll liksom förslag på åtgärder för ökade drivkrafter och möjligheter i försörjningsstödet

(S2022:16 och S2022:E) samt regeringen uppdrag till Utredningen om aktivitetskrav i försörjningsstödet för att fler ska delta i aktiviteter på heltid (S2023/01165). Se vidare utgiftsområdena 9 och 12.

Skolmisslyckanden och svag etablering på arbetsmarknaden i unga år är en känd riskfaktor för problem senare i livet såsom bristande hälsa, långvarig arbetslöshet och brottslighet. För barn och unga som växer upp i områden som karakteriseras av utanförskap är skolan särskilt viktig, då den stärker individernas framtidsutsikter och kan kompensera för sämre grundförutsättningar till följd av föräldrarnas utbildningsnivå, arbetsmarknadsanknytning och i vissa fall annat modersmål än svenska. Förskolan förbereder barn inför skolstarten, och för vissa barn kan deltagande i förskolan därför vara särskilt betydelsefullt. Regeringen gör satsningar inom förskolan och skolan för att stärka barns och elevers språk-, läs- och skrivutveckling samt matematiska färdigheter med syfte att förbättra kunskapsresultaten. Regeringen vill ge bättre förutsättningar för bl.a. tidiga stödsatser till elever och personalförstärkning samt stärka skolbiblioteken. För att kunna rekrytera och behålla erfarna lärare avsätts medel för bättre arbetsmiljö och arbetsvillkor i skolor med socioekonomiska utmaningar. Se vidare utgiftsområde 16 avsnitt 3.5.

Genom att lyfta områden där utanförskapet har omfattande negativa konsekvenser stärks framtidsutsikterna och livschanserna för de individer som bor där. Samhället som helhet blir starkare.

## 6.6 Budgetförslag

### 6.6.1 Åtgärder mot utanförskap

**Tabell 6.1 Anslagsutveckling 4:1 Åtgärder mot utanförskap**

Tusental kronor

2022	Utfall	434 862	Anslagssparande	52 774
2023	Anslag	260 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	200 595
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>93 000</b>		
2025	Beräknat	168 000		
<b>2026</b>	<b>Beräknat</b>	<b>168 000</b>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att minska och motverka utanförskap och för utgifter för statsbidrag som har detta syfte. Vidare får anslaget användas för viss administration samt uppföljning och utvärdering. Anslaget får även användas för kvarvarande kostnader för avveckling av Delegationen mot segregation.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.2 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 4:1 Åtgärder mot utanförskap**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>260 000</b>	<b>260 000</b>	<b>260 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-167 000	-92 000	-167 000
<i>varav BP24</i>	<i>93 000</i>	<i>168 000</i>	<i>168 000</i>
– Uppdrag till Boverket - Platsdata	7 000	12 000	12 000
– Myndighetsuppdrag för att lyfta utanförskapsområden	6 000	6 000	6 000
– Förebyggande insatser mot gängkriminalitet	80 000	150 000	150 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			75 000
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>93 000</b>	<b>168 000</b>	<b>168 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 7 miljoner kronor 2024 till Boverket för fortsatt utveckling av befintligt verktyg med platsdata, och från och med 2025 beräknas anslaget ökas med 12 miljoner kronor. Anslaget ökas vidare med 6 miljoner kronor från och med 2024 för särskilda myndighetsuppdrag i syfte att lyfta utanförskapsområden. Anslag 1:1 *Integrationsåtgärder* inom utgiftsområde 13 minskas med motsvarande belopp, med 12 miljoner kronor 2024 och från och med 2025 beräknas en minskning med 18,9 miljoner kronor.

Anslaget ökas med 80 miljoner kronor 2024 i syfte att stärka det brottsförebyggande arbetet, och för 2025 respektive 2026 beräknas anslaget ökas med 150 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att 93 000 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 *Åtgärder mot utanförskap* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 168 000 000 kronor respektive 168 000 000 kronor.

# Utgiftsområde 14

## Arbetsmarknad och arbetsliv

## Utgiftsområde 14 – Arbetsmarknad och arbetsliv

### Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	4
2	Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.....	6
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	6
2.2	Utgiftsutveckling.....	6
2.3	Skatteutgifter .....	8
3	Arbetsmarknad.....	11
3.1	Mål för området.....	11
3.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	11
3.3	Resultatredovisning.....	11
3.3.1	Utvecklingen på arbetsmarknaden.....	11
3.3.2	Den arbetsmarknadspolitiska verksamhetens omfattning och resultat.....	18
3.3.3	Särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.....	26
3.3.4	Europeiska socialfonden .....	28
3.3.5	Arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning.....	29
3.3.6	Samverkan om rehabilitering för återgång i arbete .....	32
3.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	33
3.5	Den årliga revisionens iakttagelser.....	34
3.6	Politikens inriktning .....	34
3.7	Budgetförslag.....	38
3.7.1	1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader .....	38
3.7.2	1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd .....	40
3.7.3	1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser.....	42
3.7.4	1:4 Lönebidrag och Samhall m.m. ....	45
3.7.5	1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige.....	48
3.7.6	1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020.....	49
3.7.7	1:7 Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027.....	50
3.7.8	1:8 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.....	52
3.7.9	1:9 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen .....	53
3.7.10	1:10 Bidrag till administration av grundbeloppet .....	54
3.7.11	1:11 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten .....	55
3.7.12	1:12 Bidrag till lönegarantiersättning.....	56
3.7.13	1:13 Nystartsjobb, etableringsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar .....	58
3.7.14	1:14 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare.....	59
3.7.15	1:15 Omställnings- och kompetensstöd genom den offentliga omställningsorganisationen.....	60
4	Arbetsliv.....	63
4.1	Mål för området.....	63
4.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	63
4.3	Resultatredovisning.....	64
4.3.1	Arbetsmiljö.....	64
4.3.2	Arbetsrätt.....	70
4.3.3	Lönebildning .....	72
4.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	76
4.5	Politikens inriktning .....	77
4.6	Budgetförslag.....	80

4.6.1	2:1 Arbetsmiljöverket.....	80
4.6.2	2:2 Arbetsdomstolen.....	81
4.6.3	2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO) .....	82
4.6.4	2:4 Medlingsinstitutet.....	83
4.6.5	2:5 Myndigheten för arbetsmiljökunskap .....	84
4.6.6	2:6 Regional skyddsombudsverksamhet .....	85

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv enligt tabell 1.1.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	7 392 656
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	42 525 610
1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	7 225 952
1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.	20 806 041
1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	133 466
1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014-2020	100 100
1:7 Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021-2027	1 387 000
1:8 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	46 953
1:9 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	82 557
1:10 Bidrag till administration av grundbeloppet	62 184
1:11 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	8 303
1:12 Bidrag till lönegarantiersättning	1 800 000
1:13 Nystartsjobb, etableringsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	5 342 163
1:14 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	865 470
1:15 Omställnings- och kompetensstöd genom den offentliga omställningsorganisationen	3 131 000
2:1 Arbetsmiljöverket	855 697
2:2 Arbetsdomstolen	36 798
2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)	33 722
2:4 Medlingsinstitutet	60 571
2:5 Myndigheten för arbetsmiljökunskap	51 156
2:6 Regional skyddsombudsverksamhet	112 000
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>92 059 399</b>



**Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden**

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	5 500 000	2025–2033
1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.	19 500 000	2025–2028
1:7 Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027	3 013 000	2025–2030
1:8 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	9 000	2025–2026
1:15 Omställnings- och kompetensstöd genom den offentliga omställningsorganisationen	64 000	2025
2:6 Regional skyddsombudsverksamhet	20 000	2025
<b>Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet</b>	<b>28 106 000</b>	

## 2 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

### 2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar områdena Arbetsmarknad och Arbetsliv samt myndigheterna Arbetsförmedlingen, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Arbetsmiljöverket, Arbetsdomstolen, ILO-kommittén, Medlingsinstitutet och Myndigheten för arbetsmiljökunskap.

### 2.2 Utgiftsutveckling

Utgifterna för 2022 uppgick till 78 376 miljoner kronor, vilket är 14 845 miljoner kronor (15,9 procent) lägre än vad som ursprungligen anvisades i statens budget. Jämfört med 2021 blev utfallet 13 571 miljoner kronor (14,8 procent) lägre.

Jämfört med ursprungligt beslutad budget för 2023 beräknas utgifterna bli 8 446 miljoner kronor 2023 lägre främst till följd av lägre utgifter för arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd till följd av att arbetslösheten blivit lägre än förväntat.

Reformerna i denna proposition antas minska utgifterna med 1 801 miljoner kronor 2024, 2 334 miljoner kronor 2025 och 2 004 miljoner kronor 2026 (se avsnitt 3.6).

Sammantaget beräknas utgifterna jämfört med 2023 års ekonomiska vårproposition minska med 6 225 miljoner kronor 2023, 2 700 miljoner kronor 2024, 1 092 miljoner kronor 2025 och öka med 92 miljoner kronor 2026.

För 2024 föreslår regeringen att totalt 92 059 miljoner kronor anvisas inom området. För 2025 beräknas utgifterna uppgå till 93 688 miljoner kronor och för 2026 till 90 789 miljoner kronor.

**Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
<b>Arbetsmarknad</b>	<b>77 342</b>	<b>88 974</b>	<b>80 527</b>	<b>90 909</b>	<b>92 504</b>	<b>89 581</b>
1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	7 874	7 641	7 687	7 393	7 409	7 581
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	34 642	38 432	35 748	42 526	44 206	41 264
1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	7 138	6 876	6 538	7 226	7 234	6 827
1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.	18 908	20 830	19 198	20 806	20 883	20 985
1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	137	131	133	133	130	134
1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020	2 165	2 414	2 054	100		
1:7 Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027		550	496	1 387	1 565	1 640
1:8 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	43	44	45	47	50	53
1:9 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	77	81	83	83	85	87
1:10 Bidrag till administration av grundbeloppet	59	60	60	62	65	67
1:11 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	8	8	8	8	8	8
1:12 Bidrag till lönegarantiersättning	1 279	1 678	1 775	1 800	1 676	1 628
1:13 Nystartsjobb, etableringsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	4 002	8 129	5 049	5 342	5 088	4 969
1:14 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	1 011	1 120	950	865	872	1 109
1:15 Omställnings- och kompetensstöd genom den offentliga omställningsorganisationen		978	703	3 131	3 231	3 228
<b>Arbetsliv</b>	<b>1 034</b>	<b>1 111</b>	<b>1 130</b>	<b>1 150</b>	<b>1 184</b>	<b>1 208</b>
2:1 Arbetsmiljöverket	758	816	839	856	882	902
2:2 Arbetsdomstolen	31	36	37	37	38	39
2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)	33	39	40	34	34	34
2:4 Medlingsinstitutet	56	58	53	61	65	67
2:5 Myndigheten för arbetsmiljökunskap	45	50	51	51	54	55
2:6 Regional skyddsombudsverksamhet	111	112	111	112	112	112
<b>Totalt för utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv</b>	<b>78 376</b>	<b>90 085</b>	<b>81 657</b>	<b>92 059</b>	<b>93 688</b>	<b>90 789</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 14  
Arbetsmarknad och arbetsliv**

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>90 104</b>	<b>90 104</b>	<b>90 104</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	270	585	813
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	782	-1 736	-1 790
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-1 756</i>	<i>-2 286</i>	<i>-1 954</i>
Makroekonomisk utveckling	1 868	5 674	2 361
Volymer	165	192	435
Överföring till/från andra utgiftsområden	-34	-36	-38
Övrigt	-1 095	-1 095	-1 095
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>92 059</b>	<b>93 688</b>	<b>90 789</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

**Tabell 2.3 Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 14  
Arbetsmarknad och arbetsliv**

Miljoner kronor

	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	82 188
Verksamhetsutgifter <sup>2</sup>	9 863
Investeringar <sup>3</sup>	8
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>92 059</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2022 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

<sup>2</sup> Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

<sup>3</sup> Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

## 2.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av skatteutgifter beskrivs närmare i Förslag till statens budget, finansplan m.m., avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter (skr. 2022/23:98). Nedan redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 14.

**Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv**

Miljoner kronor

	2023	2024
Avdrag för ökade levnadskostnader vid tillfälligt arbete, dubbel bosättning och hemresor (A10)	750	780
Avdrag för resor till och från arbetet (A11)	7 400	7 680
Avdrag för inställelseresor (A12)	-	-
Förmån av resa vid anställningsintervju (A14)	-	-
Förmån av utbildning vid omstrukturering m.m (A15)	-	-
Personalvårdsförmåner (A29)	-	-
Flyttersättningar från arbetsgivare (A32)	-	-
Avdrag för resor till och från arbetet, näringsidkare (B5)	-	-
Generell nedsättning av egenavgifter (D2)	1 840	1 900
Nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som arbetar med FoU (D4)	2 510	2 710
Nedsättning av arbetsgivaravgifter för den först anställda (D5)	470	240
Nedsättning av arbetsgivaravgifter för unga (D6)	1 240	1 280
Tillfälligt nedsatta arbetsgivaravgifter för personer mellan 19 och 23 år (D7)	1 670	u
Skattereduktion för ruttjänster (G3)	7 590	7 820
Skattereduktion för rotarbeten (G4)	11 650	11 990
Skattereduktion för avgift till arbetslöshetskassa (G10)	1 630	1 640
Tillfällig skattereduktion för arbetsinkomster (G11)	u	u
Jobbskatteavdrag (G12)	150 870	162 020
Jobbskatteavdrag för äldre (G13)	6 030	6 160

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse. Skatteutgifter som inte har beräknats anges med "-". Skatteutgifter som upphör eller har upphört anges med "u".

Källa: Regeringens skrivelse 2022/23:98.



## 3 Arbetsmarknad

### 3.1 Mål för området

Målet för arbetsmarknadspolitiken är att insatserna ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad (prop. 2011/12:1 utg.omr. 14 avsnitt 3.3, bet. 2011/12:AU2, rskr. 2011/12:88).

### 3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Utvecklingen på arbetsmarknaden påverkas av en rad olika faktorer. Arbetsmarknadspolitiken bidrag är ofta svårt att mäta och avgränsa från effekterna av andra politikområden, konjunkturutveckling och insatser av andra aktörer på arbetsmarknaden.

Grunden för resultatredovisningen utgörs av flera olika indikatorer. Sysselsättningsgrad och arbetslöshet är viktiga mått på hur arbetsmarknaden utvecklas. Eftersom arbetsmarknadspolitiken i stor utsträckning genomförs av Arbetsförmedlingen analyseras även indikatorer som mer direkt kan kopplas till Arbetsförmedlingens verksamhet. Här utgörs huvudindikatorerna av övergångarna till arbete och i vissa fall även till reguljära studier.

Arbetsmarknadspolitiken påverkar dock inte bara övergångarna till arbete och studier direkt, utan även indirekt genom olika insatser som stärker de arbetssökandes ställning på arbetsmarknaden, vilket i sin tur påverkar arbetskraftsdeltagandet och möjligheten att få ett arbete. Därför beskrivs även omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska insatserna och deras resultat.

Följande huvudindikatorer redovisas inom området:

- sysselsättning och arbetslöshet
- andel övergångar till arbete och studier för personer inskrivna vid Arbetsförmedlingen
- antal personer i Arbetsförmedlingens insatser och resultat 90 dagar efter avslutat arbetsmarknadspolitiskt program
- antal personer med arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd.

Indikatorerna redovisas för relevanta undergrupper och enskilda insatser. I resultatredovisningen används även rapporter och undersökningar från t.ex. Arbetsförmedlingen och Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU).

### 3.3 Resultatredovisning

#### 3.3.1 Utvecklingen på arbetsmarknaden

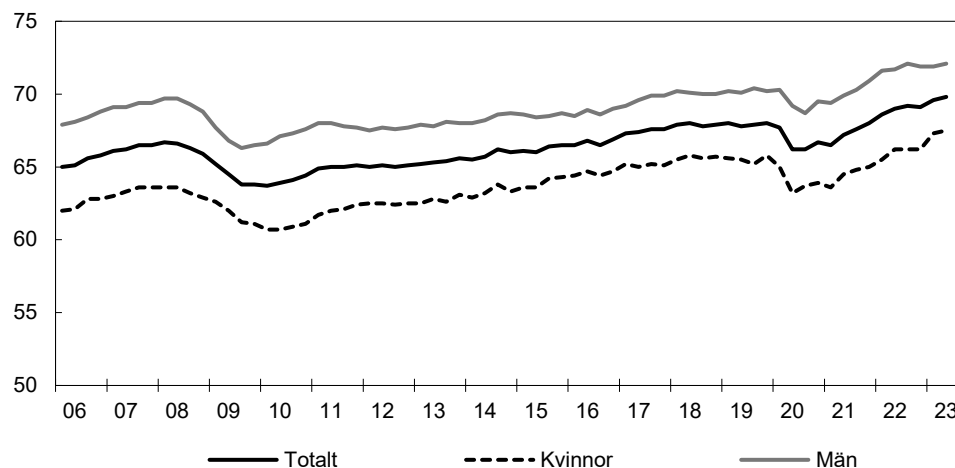
##### **Sysselsättningsgraden fortsätter att öka**

Arbetsmarknaden fortsatte att förbättras under 2022. Både sysselsättningsgraden (15–74 år) och arbetskraftsdeltagandet (15–74 år) ökade jämfört med året innan. Sysselsättningsgraden planade ut under andra halvåret 2022 efter en relativt stark utveckling sedan pandemin. Sysselsättningsgraden steg med 1,7 procentenheter till 69,0 procent 2022 och var högre bland män än bland kvinnor. Ökningen har varit

något starkare bland män än bland kvinnor de senaste två åren. Sysselsättningsgraden var knappt 72 procent bland män och 66 procent bland kvinnor. Under det första halvåret 2023 har sysselsättningsgraden fortsatt att öka (diagram 3.1). I jämförelse med övriga EU-länder hade Sverige det högsta arbetskraftsdeltagandet och den näst högsta sysselsättningsgraden i EU (20–64 år) det första kvartalet 2023.

### Diagram 3.1 Sysselsättningsgrad (15–74 år)

Procent av befolkningen



Anm.: Säsongsrensade kvartalsvärden.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Sysselsättningsgraden ökade 2022 bland både inrikes och utrikes födda. Ökningstakten var tydligt snabbare bland utrikes födda och särskilt bland utrikes födda män. Bland inrikes födda uppgick sysselsättningsgraden till drygt 70 procent och bland utrikes födda till 64 procent. Sysselsättningsgapet mellan inrikes och utrikes födda minskade således till 6,3 procentenheter efter att ha varierat runt ca 10 procentenheter 2005–2020. Skillnaden har fortsatt att minska under första halvåret 2023. Sysselsättningsgraden bland utrikes födda kvinnor var ungefär 10 procentenheter lägre än bland inrikes födda kvinnor och bland utrikes födda män. Differensen mellan inrikes födda kvinnor och utrikes födda kvinnor var mindre än motsvarande differens under föregående år medan differensen mellan utrikes födda män och utrikes födda kvinnor ökade något. Skillnaden mellan inrikes födda kvinnor och utrikes födda kvinnor har fortsatt att minska under första halvåret 2023.

Sysselsättningsgraden bland unga (15–24 år) ökade med 3,9 procentenheter 2022, vilket var mer än i den arbetsföra befolkningen i stort. Ökningen bland unga män var 6,0 procentenheter och 1,7 procentenheter bland unga kvinnor. Sysselsättningsgraden var högre bland unga män än bland unga kvinnor, 45,7 procent jämfört med 43,3 procent.

Bland äldre (55–74 år) ökade sysselsättningsgraden med 0,6 procentenheter, vilket är mindre än i den totala arbetsföra befolkningen. Sysselsättningsgraden är 7,2 procentenheter högre bland äldre män än bland äldre kvinnor. Ökningen var dock större bland äldre kvinnor än bland äldre män, 0,9 procentenheter jämfört med 0,3 procentenheter. Sysselsättningsgraden ökade med 0,3 procentenheter i åldersgruppen 55–64 år och var oförändrad i åldersgruppen 65–74 år.

Sysselsättningsgraden bland personer med förgymnasial utbildning (15–74 år) ökade med 3,4 procentenheter, vilket var mer än bland de med eftergymnasial utbildning. Men sysselsättningsgraden är fortsatt väsentligt lägre bland de med endast förgymnasial utbildning jämfört med gymnasialt och eftergymnasialt utbildade. Bland kvinnor med endast förgymnasialutbildning är sysselsättningsgraden särskilt låg.



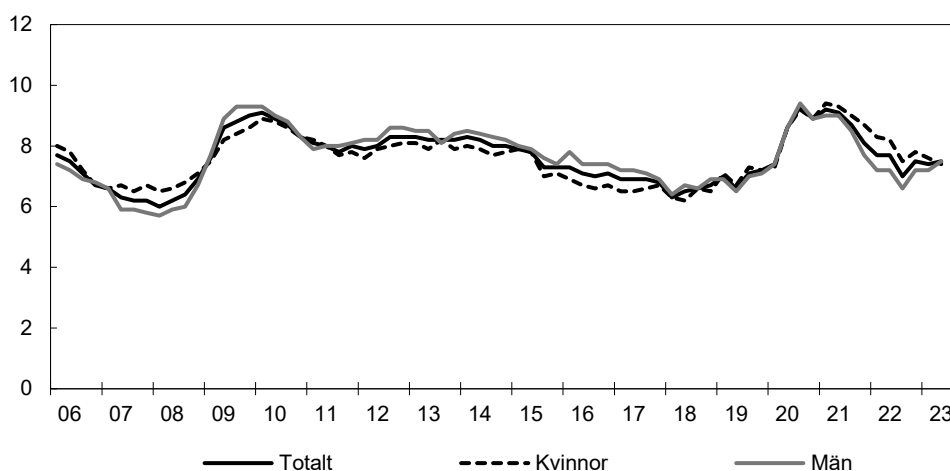
Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga (16–64 år) har generellt sett betydligt lägre sysselsättningsgrad och arbetskraftsdeltagande än övriga befolkningen (16–64 år). Sysselsättningsgraden bland personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga var 44 procent, vilket kan jämföras med 81 procent i den övriga befolkningen. Bland kvinnor och män med nedsatt arbetsförmåga var sysselsättningsgraden 40 procent respektive 49 procent.

### Arbetslösheten minskade 2022 men ligger fortsatt på höga nivåer

Både antalet arbetslösa och den relativa arbetslösheten (15–74 år) minskade jämfört med 2021 men ligger fortsatt på en hög nivå. Arbetslösheten minskade tydligt bland både kvinnor och män, och mer bland män. Arbetslösheten minskade i årsgenomsnitt från 8,8 procent 2021 till 7,5 procent 2022. Arbetslösheten var 8,0 procent bland kvinnor och 7,0 procent bland män. I slutet av 2022 ökade arbetslösheten något samtidigt som arbetskraften fortsatte att öka. Under det första halvåret 2023 har arbetslösheten planat ut (diagram 3.2). Arbetslösheten i åldersgruppen 15–74 år är hög i Sverige jämfört med andra länder i Europa. I Sverige är det dock, till skillnad från många andra EU-länder, relativt många heltidsstuderande som söker arbete och som därmed klassificeras som arbetslösa. I åldersgruppen 20–64 år var arbetslösheten i Sverige något högre än EU-genomsnittet (6,2 i Sverige jämfört med 5,8 i genomsnitt i EU första kvartalet 2023). Den höga arbetslösheten i Sverige kan också delvis förklaras av ett högt arbetskraftsdeltagande jämfört med andra länder i EU. Samtidigt har arbetslösheten minskat kraftigt i många länder i EU de senaste åren, vilket inte har varit fallet i Sverige. Detta har medfört att skillnaden mellan Sverige och andra EU-länder har ökat över tid.

#### Diagram 3.2 Arbetslöshet (15–74 år)

Procent av arbetskraften



Anm.: Säsongrensade kvartalsvärden.

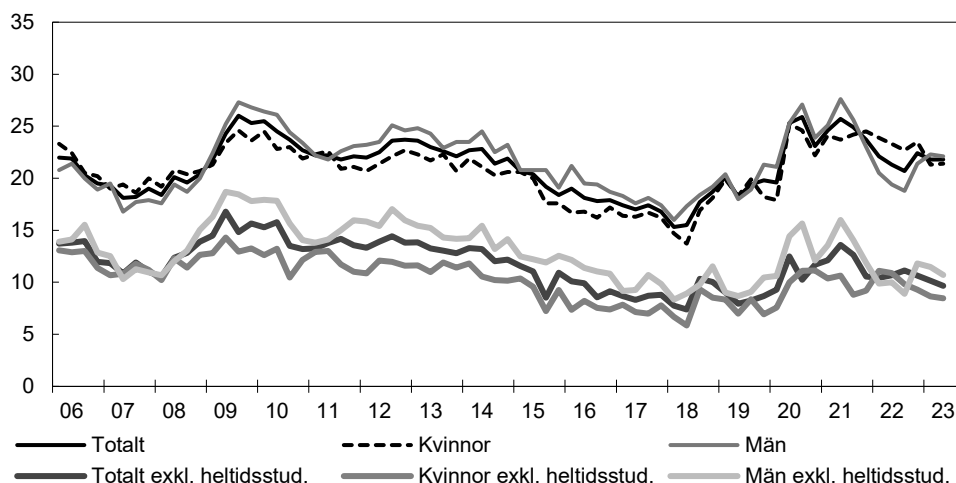
Källa: Statistiska centralbyrån.

Arbetslösheten minskade bland både inrikes och utrikes födda 2022. Minskningstakten var särskilt påtaglig för utomeuropeiskt födda och i synnerhet bland utomeuropeiskt födda kvinnor. Bland inrikes födda uppgick arbetslösheten till 4,6 procent, bland utrikes födda till 16,0 procent och bland utomeuropeiskt födda till 21,9 procent.

Ungdomsarbetslösheten (15–24 år) minskade betydligt mer än i den arbetsföra befolkningen i stort 2022, trots en ökning i slutet av året. Trots detta var arbetslösheten bland unga fortsatt betydligt högre än arbetslösheten i övriga åldersgrupper. Över hälften av de unga som klassas som arbetslösa är dock heltidsstuderande som samtidigt söker arbete. Majoriteten av denna grupp ser sig därför främst som studerande snarare än arbetslösa (diagram 3.3).

**Diagram 3.3 Ungdomsarbetslöshet (15–24 år)**

Procent av arbetskraften



Anm.: Säsongrensade kvartalsvärden.

Källa: Statistiska centralbyrån.

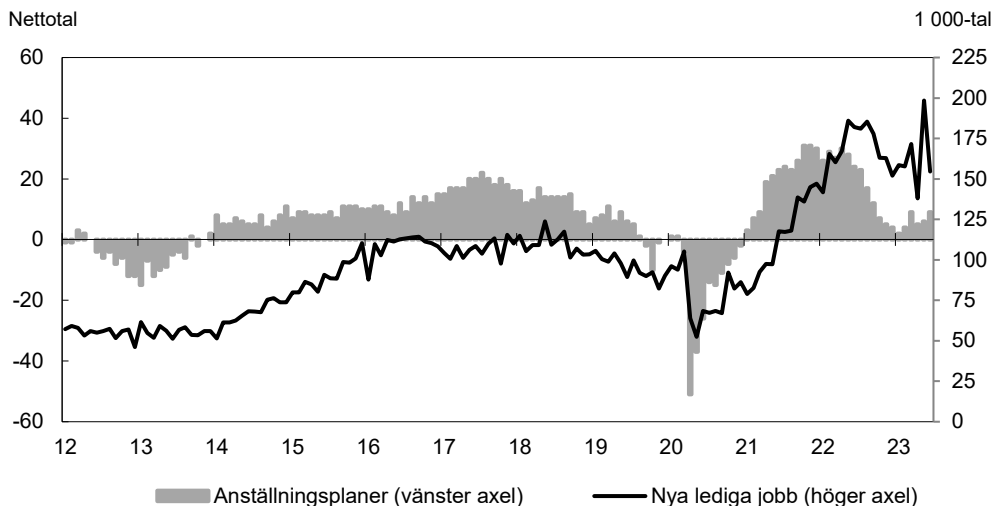
Arbetslösheten bland äldre (55–74 år) minskade från 6,2 procent till 5,2 procent 2022. Minskningen var något mindre än i den arbetsföra befolkningen i stort och tydligt mindre än bland ungdomarna. Arbetslösheten minskade bland personer i åldersgruppen 55–64 år och ökade i åldersgruppen 65–74 år. Minskningen var högre bland äldre män än bland äldre kvinnor.

Arbetslösheten bland personer med förgymnasial utbildning (15–74 år) minskade tydligt 2022 och mer än bland de med eftergymnasial utbildning. Men arbetslösheten är väsentligt högre bland de med endast förgymnasial utbildning jämfört med gymnasialt och eftergymnasialt utbildade. Bland kvinnor med kort utbildning är arbetslösheten särskilt hög.

Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga (16–64 år) är generellt sett arbetslösa i betydligt större utsträckning än övriga befolkningen. Bland personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga var arbetslösheten 20 procent. Motsvarande andel i den övriga befolkningen (16–64 år) var 8 procent. Bland kvinnor och män med nedsatt arbetsförmåga var arbetslösheten 22 procent respektive 17 procent.

**Näringslivets anställningsplaner har dämpats men rekryteringsbehovet är fortfarande stort**

Näringslivets anställningsplaner föll markant under andra halvåret 2022 samtidigt som antalet nya lediga jobb på Arbetsförmedlingen minskade (diagram 3.4). Därtill ökade antalet varsel om uppsägningar i slutet av året från en låg nivå. Under första halvåret 2023 har anställningsplanerna varit dämpade. Rekryteringsbehoven i tjänstesektorn har vägts ned av förväntade personalminskningar inom handeln, byggsektorn och flera branscher inom tillverkningsindustrin. Flera indikatorer pekar mot ett försämrat arbetsmarknadsläge men samtidigt råder det brist på arbetskraft i ett antal sektorer. Bristen kan förklara att inflödet av nya lediga jobb fortfarande är på en hög nivå även om detta är en indikator som ska tolkas med försiktighet.

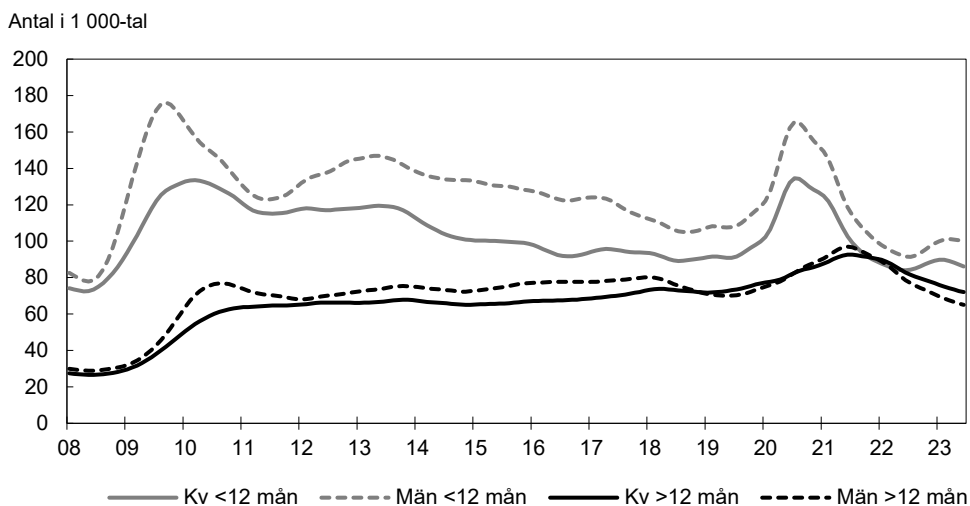
**Diagram 3.4 Anställningsplaner i näringslivet och nya lediga jobb**

Anm.: Säsongsrensade månadsvärden. Uppgifterna om Arbetsförmedlingens nya lediga jobb ska tolkas med försiktighet, särskilt för sommarmånaderna.

Källa: Konjunkturinstitutet och Arbetsförmedlingen.

### Långtidsarbetslösheten fortsätter att minska men från höga nivåer

Antalet inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen har gradvis minskat sedan 2020 och uppgick halvårsskiftet 2023 till ca 320 000 personer. En indikation på att konjunkturläget försämrats är att antalet med kortare arbetslöshetstid än ett år har ökat något sedan sommaren 2022. Antalet inskrivna arbetslösa som varit utan arbete mer än 12 månader har däremot fortsatt att minska, framför allt bland män men även bland kvinnor (diagram 3.5). Även de som varit inskrivna utan arbete i mer än två år har minskat och uppgick halvårsskiftet 2023 till drygt 80 000 personer.

**Diagram 3.5 Antal inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen (16–64 år) fördelat på arbetslöshetstid (upp till 12 månader samt mer än 12 månader)**

Anm.: Säsongsrensade och utjämnade månadsvärden.

Källa: Arbetsförmedlingen, egna bearbetningar.

Minskningen av långtidsarbetslösheten är särskilt märkbar bland utomeuropeiskt födda och bland personer med högst förgymnasial utbildning. Trots minskningen utgör dessa grupper alltjämt drygt hälften respektive ca 40 procent av de inskrivna utan arbete i mer än ett år. Överrepresentationen bland långtidsarbetslösa, relativt antalet inskrivna arbetslösa, är dock högst bland personer med nedsatt arbetsförmåga samt

55 år och äldre. Sammantaget har långtidsarbetslösheten efter pandemiåren blivit allt mindre konjunkturbetingad och i allt högre utsträckning av rent strukturell karaktär.

### **Andelen övergångar till arbete minskade 2022 men ökade för personer med en svag ställning på arbetsmarknaden**

Antalet unika individer som vid något tillfälle var inskrivna vid Arbetsförmedlingen under 2022 uppgick till totalt 863 000 personer, vilket var en minskning med 124 000 personer jämfört med 2021. Av dessa övergick 311 000 personer, eller 36 procent, till arbete vid minst ett tillfälle under året. För kvinnor var andelen drygt 34 procent och för män knappt 38 procent. Totalt sett innebär det en marginell minskning för såväl kvinnor som män jämfört med 2021. Övergångarna till arbete ökade dock tydligt för personer med en svag ställning på arbetsmarknaden och för långtidsarbetslösa jämfört med föregående år (se tabell 3.1). Att övergångarna till arbete ändå minskade totalt sett bedöms bero på att inskrivna arbetslösa som generellt inte anses ha en svag ställning på arbetsmarknaden, t.ex. unga, inrikes födda och gymnasieutbildade, hade en sämre utveckling 2022 jämfört med föregående år. Trots att övergångarna till arbete således minskade något under 2022 var andelen övergångar totalt sett betydligt högre än året före pandemin, 2019. Det kan förklaras av att sammansättningen av inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen sedan 2020 har bestått av individer som i genomsnitt har stått närmare arbetsmarknaden, samtidigt som arbetsgivarnas rekryteringsbehov har varit stort 2021–2022.

**Tabell 3.1 Andel övergångar till arbete eller studier fördelat på olika grupper av inskrivna personer vid Arbetsförmedlingen**

Procent

Målgrupp	Arbete 2020	Studier 2020	Arbete 2021	Studier 2021	Arbete 2022	Studier 2022
<b>Totalt</b>	<b>31,0</b>	<b>5,8</b>	<b>36,4</b>	<b>5,9</b>	<b>36,1</b>	<b>5,1</b>
<i>varav kvinnor</i>	30,3	6,9	34,7	7,3	34,4	6,4
<i>varav män</i>	31,6	4,7	38,1	4,7	37,7	3,8
<b>Personer med högst förgymnasial utbildning</b>	<b>22,6</b>	<b>5,5</b>	<b>25,9</b>	<b>5,8</b>	<b>28,1</b>	<b>5,7</b>
<i>varav kvinnor</i>	18,8	6,8	20,9	7,4	23,4	7,8
<i>varav män</i>	25,7	4,5	30,1	4,4	32,1	3,9
<b>Utomeuropeiskt födda</b>	<b>25,2</b>	<b>7,3</b>	<b>29,3</b>	<b>7,6</b>	<b>31,4</b>	<b>7,1</b>
<i>varav kvinnor</i>	21,5	8,8	24,0	9,6	26,4	9,3
<i>varav män</i>	28,7	5,8	34,4	5,7	36,6	4,7
<b>Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga</b>	<b>23,2</b>	<b>1,8</b>	<b>23,5</b>	<b>2,1</b>	<b>25,2</b>	<b>1,9</b>
<i>varav kvinnor</i>	21,7	2,2	21,9	2,7	23,5	2,3
<i>varav män</i>	24,5	1,5	24,8	1,6	26,7	1,5
<b>Äldre ≥ 55 år</b>	<b>23,9</b>	<b>0,5</b>	<b>28,1</b>	<b>1,1</b>	<b>28,5</b>	<b>1,3</b>
<i>varav kvinnor</i>	24,6	0,6	28,4	1,4	28,3	1,6
<i>varav män</i>	23,2	0,4	27,8	0,8	28,6	1,0
<b>Unga 16–24 år</b>	<b>30,6</b>	<b>11,4</b>	<b>36,5</b>	<b>11,3</b>	<b>35,6</b>	<b>9,3</b>
<i>varav kvinnor</i>	31,4	12,8	35,4	13,1	34,1	11,0
<i>varav män</i>	30,1	10,3	37,3	9,9	36,6	8,1
<b>Långtidsarbetslösa &gt; 12 månader</b>	<b>18,1</b>	<b>5,6</b>	<b>23,9</b>	<b>5,8</b>	<b>26,0</b>	<b>6,0</b>
<i>varav kvinnor</i>	16,3	7,0	20,3	7,4	22,3	7,9
<i>varav män</i>	19,8	4,3	27,3	4,4	29,8	4,1

Anm.: övergångsmåttet är beräknat som antalet unika individer som har övergått till arbete eller studier dividerat med antalet unika personer som har varit inskrivna vid Arbetsförmedlingen (oavsett orsak). De olika grupperna kan överlappa varandra. Långtidsarbetslösa > 12 månader avser inskrivna vid Arbetsförmedlingen som har varit utan arbete i 12 månader eller mer.

Källa: Arbetsförmedlingen, särskild beställning.

Antalet inskrivna som övergick till reguljära studier uppgick till 44 000 personer vilket motsvarar drygt 5 procent av alla inskrivna, fördelat på drygt 6 procent för kvinnor och knappt 4 procent för män. Totalt sett minskade övergångarna till studier med 15 000 personer jämfört med föregående år och gällde för de flesta redovisade grupperna i tabell 3.1. Minskningen kan delvis förklaras av att det var en relativt hög andel arbetssökande som övergick till utbildning under pandemin och att det förbättrade arbetsmarknadsläget därefter generellt sett har minskat intresset för studier. Mindre ökning av övergångar till studier 2022 kan dock noteras för långtidsarbetslösa respektive kvinnor med högst förgymnasial utbildning samt för äldre kvinnor och män.

Totalt övergick 15 000 unika personer med högst förgymnasial utbildning till någon form av reguljär utbildning under 2022. Det motsvarar en marginell minskning jämfört med föregående år.

**Tabell 3.2 Antal övergångar till studier för personer med högst förgymnasial utbildning**

Antal unika individer (avrundat till 100-tal) samt andel kvinnor och män

		2020	2021	2022
Avaktualiserade från Arbetsförmedlingen till reguljära studier	Totalt	12 900	12 400	10 100
	Kvinnor andel	53	56	61
	Män andel	47	44	39
Studier inom etableringsprogrammet	Totalt	2 300	1 300	1 600
	Kvinnor andel	60	58	59
	Män andel	40	42	41
Studier med aktivitetsstöd, förberedande insats	Totalt	1 300	2 500	1 900
	Kvinnor andel	66	64	64
	Män andel	34	36	36
Deltidsstudier i kombination med jobb- och utvecklingsgarantin	Totalt	500	1 000	2 400
	Kvinnor andel	67	71	75
	Män andel	33	29	25

Anm.: Det går inte att summera de olika studievägarna då en individ kan ha gått flera olika studievägar under ett år. Med studier avses utbildning inom Komvux, folkhögskola, yrkeshögskola samt universitet och högskola.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Av tabell 3.2 framgår att antalet arbetssökande med högst förgymnasial utbildning som lämnat Arbetsförmedlingen för reguljära studier minskade 2022 jämfört med föregående år. Minskningen skedde huvudsakligen bland män. Även antalet arbetssökande som påbörjat studier med aktivitetsstöd som en förberedande insats minskade.

Antalet arbetssökande som bedrivit deltidstudier i kombination med jobb- och utvecklingsgarantin ökade kraftigt, vilket kan förklaras av att möjligheten att studera på deltid förlängdes från sex till tolv månader i juni 2021. Ökningen skedde framför allt bland kvinnor. Det kan även noteras en viss ökning av antalet personer som studerar inom ramen för etableringsprogrammet, trots att antalet deltagare i etableringsprogrammet var betydligt lägre 2022 jämfört med föregående år.

### 3.3.2 Den arbetsmarknadspolitiska verksamhetens omfattning och resultat

Under 2022 uppgick utgifterna inom området Arbetsmarknad till drygt 77 miljarder kronor (utgifter för 2020–2022 framgår av diagram 3.6). Störst andel användes till individersättning och särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Utöver detta hade Arbetsförmedlingen även utgifter för rehabiliteringsinsatser inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom eller funktionsnedsättning.

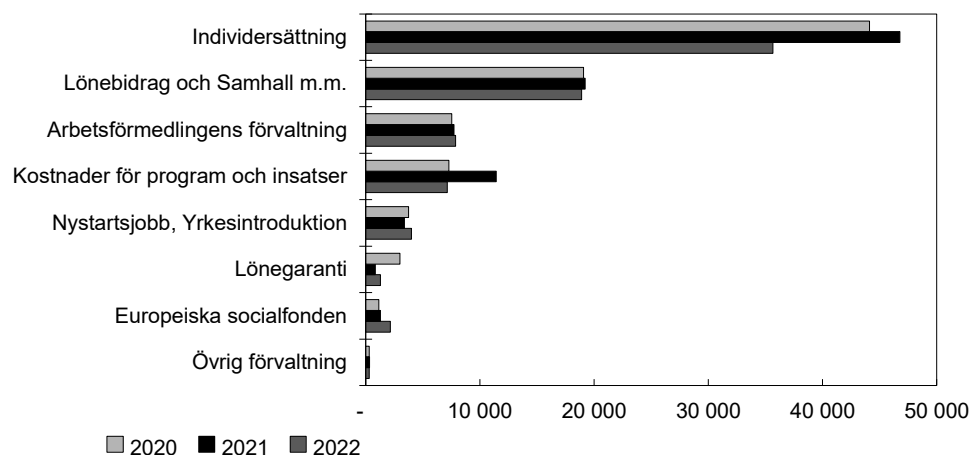
Resultaten för kvinnor respektive män inom Arbetsförmedlingens program och insatser beskrivs huvudsakligen genom antalet deltagare i de olika insatserna och utfallet i form av deltagarnas arbetsmarknadsstatus 90 dagar efter insatsernas slut. En sådan översiktlig redovisning framgår av tabell 3.3 och tabell 3.4. Vissa av insatserna har inte som primärt syfte att direkt leda till arbete, utan är snarare förberedande inför andra insatser. Huvuddelen av insatserna riktas till personer som står relativt långt från arbetsmarknaden och som ingår i något av ramprogrammen jobb- och utvecklingsgarantin, jobbgarantin för ungdomar eller etableringsprogrammet som framgår av tabell 3.3. Därutöver tillkommer deltagare i de särskilda insatserna för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga (se tabell 3.8). Ett ramprogram kan innefatta olika insatser, t.ex. arbetsmarknadsutbildning, stöd till start av näringsverksamhet eller arbetsplatsförlagda aktiviteter såsom arbetspraktik, arbets-

träning eller förstärkt arbetsträning. Inom ramprogrammen kan även utbildning ske inom kommunal vuxenutbildning, folkhögskola, yrkeshögskola samt i vissa fall på universitet och högskolor.

Arbetsmarknadspolitiska insatser finansieras huvudsakligen under anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser*. I avsnitt 3.3.3 och 3.3.4 redogörs för resultat i förhållande till insatser som finansieras via andra anslag. I avsnitt 3.3.5 redogörs för resultat kopplade till individersättningar.

**Diagram 3.6 Utgifter inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad**

Miljoner kronor



Anm.: Diagrammet visar utgifter under anslag inom området Arbetsmarknad de aktuella åren. Lönebidrag och Samhall m.m. avser de särskilda insatserna för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. I utgifterna för Europeiska socialfonden ingår för 2022 React-EU som finansierat kostnader för program och insatser med 866 miljoner kronor och Arbetsförmedlingens förvaltning med 75 miljoner kronor. Detta har i motsvarande grad minskat Arbetsförmedlingens utgifter för förvaltning och kostnader för program och insatser.

Källa: Egna beräkningar.

Utgifterna för individersättningar minskade under 2022, vilket framgår av diagram 3.6 ovan. I huvudsak beror detta på en lägre arbetslöshet. Även antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser minskade 2022 jämfört med 2021, vilket innebar lägre utgifter för individersättning i form av aktivitetsstöd och kostnader för program och insatser. Minskningen av utgifterna för kostnader för program och insatser beror främst på avvecklingen av extratjänster och färre anskaffade matchningstjänster utanför ramprogrammen 2022 jämfört med 2021. De särskilda insatserna i form av lönebidrag för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga har också fortsatt att minska.

Utgifterna för arbetsmarknadspolitiska insatser under 2022 var lägre än anvisade medel, vilket inneburit anslagssparanden. Det förklaras i huvudsak av en lägre arbetslöshet och långtidsarbetslöshet jämfört med antagandena i budgetpropositionen för 2022 som direkt inneburit lägre utgifter i jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för ungdomar. Dessutom var utgifterna för programinsatser utanför ramprogrammen lägre än väntat (se avsnitt 3.7.3). Inom ramen för anvisade medel fanns det därmed ett outnyttjat utrymme för att ge fler arbetssökande insatser för att komma närmare arbetsmarknaden.

När det gäller könsfördelningen inom de arbetsmarknadspolitiska insatserna finns fortfarande en obalans inom arbetsmarknadsutbildning och nystartsjobb där fler män än kvinnor deltar, samtidigt som fördelningen jämnats ut inom introduktionsjobb. Män övergår även fortsatt i större utsträckning än kvinnor till arbete 90 dagar efter att insatsen avslutats.

Arbetsförmedlingen har under 2022 tillsammans med SKR och Delegationen för unga och nyanlända till arbete vidareutvecklat samverkan med kommunerna. En del av arbetet har utgjorts av samverkan mellan Arbetsförmedlingen, kommuner och arbetsgivare om s.k. lokala jobbspår. Under perioden 2018–2022 har det funnits 1 254 unika lokala jobbspår och totalt har ca 16 000 individer deltagit i ett lokalt jobbspår. Majoriteten av deltagarna, 55–65 procent under perioden, har varit kvinnor. Vid den senaste uppföljningen i augusti 2022 fanns det 2 323 deltagare. I genomsnitt arbetar 57 procent och 15 procent studerar efter avslutat jobbspår (SOU 2023:7). Delegationen för unga och nyanlända till arbete upphörde den 28 februari 2023. I samband med att Arbetsförmedlingens instruktion ändrades hösten 2022 förtydligades också myndighetens uppdrag vad gäller samverkan med kommunerna.

I december 2022 var 4 255 personer som beviljats skydd enligt massflyktsdirektivet inskrivna som arbetssökande på Arbetsförmedlingen, varav 3 126 kvinnor och 1 129 män. Av dem som hade skrivit in sig på Arbetsförmedlingen från april 2022 till och med december 2022 hade 1 355 personer fått ett arbete. I juni 2023 var 5 532 personer som beviljats skydd enligt massflyktsdirektivet inskrivna som arbetssökande på Arbetsförmedlingen, varav 3 922 kvinnor och 1 610 män. Av dessa hade 491 personer ett nystartsjobb och 1 000 personer ett introduktionsjobb.

**Tabell 3.3 Genomsnittligt antal pågående beslut per månad om arbetsmarknadspolitiska program (inkl. ramprogram särredovisade) och subventionerade anställningar**

Antal (avrundat till 100-tal) och procent

Arbetsmarknadspolitiska program med aktivitetsstöd eller etableringsersättning	2020 Totalt antal	2020 Andel kvinnor	2020 Andel män	2021 Totalt antal	2021 Andel kvinnor	2021 Andel män	2022 Totalt antal	2022 Andel kvinnor	2022 Andel män
Arbetsmarknadsutbildning	5 500	26	74	7 900	30	70	6 400	31	69
Arbetspraktik	3 600	43	57	3 500	45	55	3 000	49	51
Förberedande insatser	26 400	55	45	43 600	53	47	29 300	54	46
<i>varav Förberedande utbildning</i>	<i>9 700</i>	<i>55</i>	<i>45</i>	<i>9 800</i>	<i>56</i>	<i>44</i>	<i>5 000</i>	<i>54</i>	<i>46</i>
<i>varav Kartläggning, vägledning och rehabilitering</i>	<i>16 700</i>	<i>55</i>	<i>45</i>	<i>33 800</i>	<i>52</i>	<i>48</i>	<i>24 300</i>	<i>54</i>	<i>46</i>
Projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning	2 200	53	47	1 900	54	46	1 300	60	40
Stöd till start av näringsverksamhet	1 700	44	56	4 300	46	54	2 300	46	54
Utbildningskontrakt (upphörde under 2020)	1 400	46	54						
<b>Ramprogram</b>									
Etableringsprogrammet	22 700	59	41	13 600	58	42	10 700	56	44
Jobbgarantin för ungdomar	20 500	38	62	21 500	40	60	13 400	41	59
Jobb- och utvecklingsgarantin	118 600	48	52	128 000	49	51	124 500	51	49
<b>Subventionerade anställningar</b>									
Extratjänster	7 300	63	37	11 500	60	40	3 800	61	39
Introduktionsjobb	4 100	39	61	5 200	39	61	6 000	47	53
Nystartsjobb	26 800	33	67	26 200	33	67	29 400	36	64
Yrkesintroduktionsanställningar	400	18	82	300	10	90	400	15	85

Anm.: Antalet beslut i tabellen bör inte summeras eftersom en individ kan ha flera parallella beslut.

Källa: Arbetsförmedlingen och egna bearbetningar.



**Tabell 3.4 Andel i arbete 90 dagar efter avslutat arbetsmarknadspolitiskt program eller subventionerad anställning (ej ramprogram)**

Procent

Arbetsmarknadspolitiska program med aktivitetsstöd eller etableringsersättning	2021 Totalt	2021 Kvinnor	2021 Män	2022 Totalt	varav utan stöd	varav med stöd	2022 Kvinnor	varav utan stöd	varav med stöd	2022 Män	varav utan stöd	varav med stöd
Arbetsmarknadsutbildning	36	32	38	39	29	9	33	26	7	41	31	10
Arbetspraktik	39	36	41	41	11	30	38	11	26	44	11	33
Förberedande insatser	24	22	26	22	16	7	21	15	6	24	17	8
varav Förberedande utbildning	12	10	13	12	8	4	11	7	4	13	9	4
varav Kartläggning, vägledning & rehabilitering	30	27	32	29	21	8	26	20	6	33	22	10
Projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning	29	24	33	29	10	19	25	7	18	34	13	21
Stöd till start av näringsverksamhet	77	77	77	82	82	1	82	82	0	82	81	1
<b>Subventionerade anställningar</b>												
Extratjänster	25	20	31	40	7	33	35	6	30	46	9	37
Introduktionsjobb	40	35	43	47	13	34	41	11	31	51	15	36
Nystartsjobb	29	26	31	32	25	7	29	23	6	33	26	7
Yrkesintroduktionsanställningar	73	64	75	67	66	1	59	59	0	68	66	2

Anm.: Arbete med stöd inkluderar alla former av subventionerade anställningar, inklusive nystartsjobb och lönebidrag. Statistiken avser samtliga personer som avslutat program oavsett ålder vilket medför att andelarna i några fall skiljer sig med 1 procentenhet från Arbetsförmedlingens årsredovisning.

Källa: Arbetsförmedlingen och egna bearbetningar.

### Antalet deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin minskade

Det genomsnittliga antalet deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin uppgick till 124 500 personer under 2022, vilket var en minskning jämfört med föregående år, se tabell 3.3. Av deltagarna var 51 procent kvinnor och 49 procent män. Grupper med svag ställning på arbetsmarknaden var fortsatt överrepresenterade i jobb- och utvecklingsgarantin. Andelen utomeuropeiskt födda uppgick under 2022 till 54 procent. Vidare var 28 procent 55 år eller äldre, 41 procent hade högst förgymnasial utbildning och 23 procent hade en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

Det minskade antalet deltagare kan sannolikt främst förklaras av en mer gynnsam utveckling på arbetsmarknaden. Minskningen beror delvis på att övergångarna till arbete ökade med 3,8 procentenheter, från 21,5 till 25,3 procent, varav övergångarna till osubventionerat arbete ökade med 3,2 procentenheter (se tabell 3.5). Minskningen beror också på att färre personer blev långtidsarbetslösa och aktualiserades för jobb- och utvecklingsgarantin.

Arbetsförmedlingen återrapporterade i februari 2023 uppdraget om att analysera vilka behov långtidsarbetslösa som står särskilt långt från arbetsmarknaden har och vid behov föreslå åtgärder för att öka övergången till arbete eller utbildning (A2023/00275). Utifrån en analys av situationen hösten 2022 konstaterar myndigheten att målgruppen är heterogen, och att behoven av insatser varierar. Av rapporten framgår att det är möjligt att en del av de aktuella individerna skulle kunna övergå till arbete eller utbildning genom att i högre utsträckning få ta del av insatser som har konstaterade effekter, t.ex. praktik, arbetsmarknadsutbildning och subventionerade anställningar. Vidare framgår bl.a. att det är viktigt att fler arbetssökande får ta del av rätt insats i rätt tid, eller får ta del av kedjor av insatser under en längre sammanhållen period, för att öka sannolikheten att lämna arbetslösheten.

**Tabell 3.5 Andel övergångar till arbete och studier från jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för ungdomar**

Procent

Jobb- och utvecklingsgarantin	2020 Arbete	varav utan stöd	varav med stöd	2020 Studier	2021 Arbete	varav utan stöd	varav med stöd	2021 Studier	2022 Arbete	varav utan stöd	varav med stöd	2022 Studier
<b>Totalt</b>	19,4	6,9	12,5	5,1	21,5	10,4	11,1	6,5	25,3	13,6	11,9	6,8
Kvinnor	16,6	5,9	10,7	6,5	17,1	8,5	8,7	8,6	20,9	11,7	9,3	9,3
Män	22,0	7,8	14,2	3,8	25,6	12,1	13,4	4,5	29,6	15,4	14,5	4,3
<b>Jobbgarantin för ungdomar</b>												
<b>Totalt</b>	21,9	17,0	4,9	9,4	33,8	28,7	5,1	10,8	28,9	23,8	5,3	8,2
Kvinnor	19,8	16,5	3,4	11,5	30,1	26,8	3,2	13,1	25,1	21,3	3,9	10,0
Män	23,3	17,3	6,0	8,0	36,2	30,0	6,3	9,4	31,5	25,5	6,2	7,0

Anm.: Arbete med stöd inkluderar alla former av subventionerade anställningar, inklusive nystartsjobb och yrkesintroduktionsanställningar.

Källa: Arbetsförmedlingen, särskild beställning.

### Antalet deltagare i jobbgarantin för ungdomar minskade

Det genomsnittliga antalet deltagare i jobbgarantin för ungdomar minskade under 2022 (se tabell 3.3) samtidigt som övergångarna till både arbete och studier var lägre 2022 jämfört med 2021 (se tabell 3.5). Minskningen av antalet deltagare kan sannolikt förklaras av en mer gynnsam utveckling på arbetsmarknaden 2022, att det var färre unga som blev arbetslösa under längre tid, och att färre ungdomar därmed aktualiserades för jobbgarantin för ungdomar. Andelen män som deltog i jobbgarantin för ungdomar var 59 procent och andelen kvinnor 41 procent.

### Färre i etableringsprogrammet

Antalet deltagare inom etableringsprogrammet har fortsatt att minska som en följd av att färre beviljades uppehållstillstånd i Sverige. I genomsnitt deltog 10 700 personer per månad under 2022, varav 56 procent kvinnor och 44 procent män, se tabell 3.3. Av dessa deltagare hade 56 procent högst en förgymnasial utbildning, 19 procent gymnasial utbildning och 25 procent eftergymnasial utbildning. Andelen kvinnor i programmet har minskat med 2 procentenheter från föregående år, medan andelen män har ökat i motsvarande utsträckning.

Andelen som arbetar 90 dagar efter avslutat etableringsprogram ökade från 23,4 till 27,7 procent under 2022. Fler män än kvinnor gick vidare till subventionerad anställning eller arbete utan stöd. Andelen kvinnor som fick subventionerad anställning efter etableringsprogrammet minskade, men samtidigt ökade andelen som fick anställning utan stöd. Fler kvinnor än män studerade efter etableringsprogrammet. Andelen kvinnor som gick vidare till studier var i stort oförändrad jämfört med 2021, medan motsvarande andel för männen minskade något.

**Tabell 3.6 Andel i arbete och studier 90 dagar efter avslutat etableringsprogram**

Procent

	2020 Arbete	varav utan stöd	varav med stöd	2020 Studier	2021 Arbete	varav utan stöd	varav med stöd	2021 Studier	2022 Arbete	varav utan stöd	varav med stöd	2022 Studier
<b>Totalt</b>	24,3	3,6	20,7	10,2	23,4	4,7	18,6	10,1	27,7	9,6	18,1	9,5
Kvinnor	17,6	1,5	16,2	11,5	15,0	1,9	13,2	10,8	15,5	4,6	10,9	11,0
Män	33,7	6,6	27,1	8,4	35,5	8,9	26,6	9,0	44,5	16,6	27,9	7,4

Anm.: Arbete med stöd inkluderar alla former av subventionerade anställningar, inklusive nystartsjobb och yrkesintroduktionsanställningar.

Källa: Arbetsförmedlingen, särskild beställning.

### Antalet i utbildningsplikt minskar i takt med antalet programdeltagare

Antalet personer som omfattas av utbildningsplikt minskade 2022 jämfört med 2021, något som i hög grad kan kopplas till att antalet deltagare i etableringsprogrammet har minskat. Under 2022 omfattades i genomsnitt per månad ca 4 700 personer av utbildningsplikt i etableringsprogrammet, jämfört med ca 6 300 personer under 2021. Svenska för invandrare (sfi) var den vanligaste registrerade aktiviteten för personer med utbildningsplikt, vilket motsvarade ca 66 procent som genomsnitt per månad under 2022. Ungefär 14 procent i genomsnitt hade andra studier inom reguljär utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå och eftergymnasial utbildning som aktivitet.

### Färre deltagare i intensivår för nyanlända än planerat

Statskontorets redovisning av intensivåret visar att sedan intensivåret infördes i april 2021 till den 31 december 2022 hade totalt 2 099 personer påbörjat ett intensivår (2023:8). Vid årsskiftet 2022/2023 deltog 768 personer i intensivåret. Enligt Statskontoret har antalet varit lägre än vad Arbetsförmedlingen planerat både på grund av att färre har tagits in och till följd av att deltagarna i genomsnitt har avslutat intensivåret i förtid. Deltagandet i intensivåret har i stort sett varit jämförbart mellan kvinnor och män, 47 procent kvinnor respektive 53 procent män. Andelen med eftergymnasial utbildning har varit högre bland deltagarna i intensivåret jämfört med andra deltagare i etableringsprogrammet, vilket särskilt har gällt för kvinnor som deltar i intensivåret. En majoritet av deltagarna har inte fått ta del av språkintensiva, arbetsplatsnära insatser som genomförs i ett högt tempo, vilket är intentionen med intensivåret. Istället liknar intensivårets innehåll etableringsprogrammets, där den överlägset vanligaste aktiviteten är sfi. Samtidigt har en fjärdedel av deltagarna fått arbete direkt efter avslutat intensivår och 40 procent efter ett halvår, vilket i båda fallen är en betydligt högre andel än för övriga deltagare i etableringsprogrammet. Det är fler män än kvinnor som har fått arbete efter intensivåret.

### Förändrad sammansättning av de subventionerade anställningarna under 2022

Nystartsjobb, etableringsjobb och yrkesintroduktionsanställningar är rättighetsstyrda insatser och utgör inte arbetsmarknadspolitiska program. Dessa insatser är subventionerade anställningar och finansieras under anslaget 1:13 *Nystartsjobb, etableringsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar*. Därutöver finns den subventionerade anställningsformen introduktionsjobb som finansieras under anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser*. I enlighet med vad regeringen tidigare aviserat kommer stöd för yrkesintroduktionsanställningar att avvecklas under 2024.

Sammantaget var det i genomsnitt färre som hade en subventionerad anställning 2022 jämfört med under 2021, vilket kan förklaras av att extratjänsterna avskaffades under året. Det genomsnittliga antalet pågående beslutade nystartsjobb och introduktionsjobb ökade dock under 2022. Avskaffandet av extratjänsterna förklarar sannolikt en stor del av ökningen av antalet med introduktionsjobb och nystartsjobb. Andelen kvinnor med introduktionsjobb ökade från 39 till 47 procent. Inom nystartsjobben var män fortsatt i tydlig majoritet med 64 procent av de pågående besluten.

Förordningen (2022:807) om statlig ersättning för arbete i etableringsjobb trädde i kraft i september 2022. Etableringsjobb kräver kollektivavtal om etableringsjobb. Under 2022 fanns det inte några kollektivavtal om etableringsjobb som tillämpades och därmed inte heller några anställningar med etableringsjobb.

Andelen i arbete 90 dagar efter avslutad subventionerad anställning ökade 2022 för samtliga former av subventionerad anställning utom yrkesintroduktionsanställningar, för vilka andelen i arbete fortsatt är högst. Detta kan sannolikt främst förklaras av en

mer gynnsam utveckling på arbetsmarknaden som helhet under 2022. Män var i högre utsträckning i arbete efter subventionerad anställning än kvinnor, även om andelen kvinnor i arbete ökade jämfört med föregående år (se tabell 3.4).

### **Fler deltagare i anskaffade matchningstjänster men något färre i rehabiliteringstjänster**

Antalet deltagare i matchningstjänsten Rusta och matcha (KROM), som syftar till att arbetssökande ska komma i arbete eller utbildning på kortast möjliga tid, ökade väsentligt under året och har fullt ut ersatt den tidigare matchningstjänsten Stöd och matchning (STOM). Andelen kvinnor i tjänsten ökade jämfört med tidigare år (se tabell 3.7).

Andelen deltagare i KROM som hade arbete 90 dagar efter avslutad insats ökade något 2022 jämfört med föregående år, både bland kvinnor och män, vilket sammanföll med en återhämtning på arbetsmarknaden. Den snabba ökningen av antalet deltagare från 2021 till 2022 bedöms dock innebära att resultaten under 2022 tillfälligt blev högre än vad som kan förväntas framöver. Arbetsförmedlingen har analyserat resultatutvecklingen i KROM med en längre uppföljningsperiod utifrån det mått som ligger till grund för utbetalning av resultatersättning i tjänsten. Analysen visar att ca 35 procent hittills har övergått till arbete eller utbildning (se anmärkning till tabell 3.7). Samtidigt minskade andelen deltagare i KROM som övergick till reguljära studier påtagligt 2022 jämfört med 2021.

Antalet deltagare i den anskaffade tjänsten Introduktion till arbete (INAB), som syftar till att arbetssökande ska öka sin aktivitetsförmåga och hitta lämpliga yrken att söka eller utbilda sig till, minskade något under 2022 jämfört med föregående år. Antalet deltagare var dock högre än 2020. Könsfördelningen bland deltagarna i INAB var i stort oförändrad under 2022 jämfört med tidigare år.

Andelen deltagare i INAB som hade arbete 90 dagar efter avslutat deltagande, fortsatte att öka under 2022, en ökning som omfattade både kvinnor och män. Andelen deltagare som övergick till reguljära studier var oförändrad jämfört med föregående år.

**Tabell 3.7 Deltagande och resultat för tjänsterna Rusta och matcha, Stöd och matchning samt Introduktion till arbete**

Genomsnittligt antal pågående beslut per månad samt andel i arbete (utan och med stöd) eller reguljära studier 90 dagar efter avslutad tjänst

Deltagare i tjänsterna (avrundat till 100-tal)	2020			2021			2022		
	Totalt antal	Andel Kvinnor	Andel Män	Totalt antal	Andel Kvinnor	Andel Män	Totalt antal	Andel Kvinnor	Andel Män
Rusta och matcha (KROM) (infördes 2020)	2 500	41	59	14 000	44	56	65 200	47	53
Stöd och matchning (STOM) (upphörde 2022)	31 600	45	55	50 000	46	54	800	46	54
Introduktion till arbete	5 500	60	40	7 400	61	39	6 400	59	41
<b>Övergångar till arbete (procent)</b>									
Rusta och matcha (KROM)	-	-	-	41	35	45	43	38	46
Stöd och matchning (STOM)	20	17	22	28	26	30	18	16	20
Introduktion till arbete	9	8	10	10	10	11	12	11	12
<b>Övergångar till reguljära studier (procent)</b>									
Rusta och matcha (KROM)	-	-	-	10	12	8	5	7	4
Stöd och matchning (STOM)	5	6	4	4	5	3	2	3	2
Introduktion till arbete	3	4	2	2	2	2	2	2	2

Anm.: Resultat för deltagare i olika tjänster ska inte jämföras med varandra då tjänsternas utformning och deltagarsammansättning skiljer sig åt. KROM infördes i april 2020. Endast ett fåtal deltagare avslutade tjänsten under 2020 och därför redovisas inte resultat för det året. Resultaten i KROM för 2021 och 2022 bör ses mot bakgrund av att tjänsten var under uppbyggnad med betydande ökning av antalet deltagare. Det innebär att en betydande del av dem som lämnat tjänsten gjort det för arbete eller utbildning samtidigt som en stor andel av deltagarna inte har varit i tjänsten under hela den möjliga placeringsperioden utan att nå ett resultat. Det bedöms innebära att resultaten tillfälligt blir högre än vad som kan förväntas framöver. Arbetsförmedlingen har analyserat resultatutvecklingen utifrån det mått som ligger till grund för utbetalning av resultatansättning i tjänsten (Af-2023/0017 1363). När myndigheten följer deltagare från tidpunkten när de påbörjade tjänsten, och med en uppföljningshorisont som tar hänsyn till anvisningstiden i tjänsten (längst 12 månader) och kravet på varaktighet i övergång till arbete eller utbildning (minst 4 månader), uppgår resultaten i form av övergångar till arbete eller utbildning hittills till ca 35 procent.

Källa: Arbetsförmedlingen, särskild beställning.

### Färre deltog i arbetsmarknadsutbildning

I genomsnitt uppgick antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning till ca 6 400 personer per månad, vilket var en minskning mot tidigare år, se tabell 3.3. Totalt var antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning under 2022 drygt 18 500. Det var också en minskning, med ca 8 procent jämfört med föregående år. Minskningen var större bland män än bland kvinnor. Av det totala antalet deltagare under året var dock 69 procent män och 31 procent kvinnor. Även för nya deltagare i insatsen bestod skillnaden mellan könen då kvinnors andel av nya beslut uppgick till 32 procent i genomsnitt per månad 2022. För 2021 var motsvarande siffra 31 procent.

Andelen i arbete inom 90 dagar från avslutad utbildning ökade under 2022 jämfört med 2021. Ökningen var större för män än för kvinnor, se tabell 3.4.

### 3.3.3 Särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

#### Minskat antal anställningar med lönebidrag och skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare

**Tabell 3.8 Subventionerade anställningar för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga**

Antal (avrundat till 100-tal) pågående beslut i genomsnitt per månad samt procent per kön

	2020			2021			2022		
	Totalt antal	Andel kvinnor	Andel män	Totalt antal	Andel kvinnor	Andel män	Totalt antal	Andel kvinnor	Andel män
Lönebidrag för anställning	24 500	40	60	24 600	41	59	25 300	41	59
Lönebidrag för trygghet i anställning	33 100	41	59	31 300	41	59	29 600	41	59
Lönebidrag för utveckling i anställning	11 300	41	59	9 600	40	60	9 600	40	60
Skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare	1 800	31	69	1 600	31	69	1 500	32	68
	70 700	40	60	67 100	40	60	66 000	40	60
Skyddat arbete hos Samhall Aktiebolag	20 400	44	56	20 600	44	56	20 300	44	56
<b>Totalt</b>	<b>91 100</b>	<b>41</b>	<b>59</b>	<b>87 700</b>	<b>41</b>	<b>59</b>	<b>86 300</b>	<b>41</b>	<b>59</b>

Anm.: Antalen skiljer sig något från tidigare redovisning för 2020 och 2021 pga. att även personer som fyllt 65 år och har löpande beslut om lönebidrag ingår i statistiken. Uppgifter avseende skyddat arbete hos Samhall Aktiebolag avser det genomsnittliga antalet anställda under året.

Källa: Arbetsförmedlingen och Samhall Aktiebolag.

Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga har tillgång till Arbetsförmedlingens hela utbud av insatser. Det finns också särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, vilka finansieras under anslaget 1:4 *Lönebidrag och Samhall m.m.*

Under 2022 var 162 000 unika individer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga inskrivna på Arbetsförmedlingen, varav 40 procent kvinnor och 60 procent män. Det innebär att antalet inskrivna var lägre än 2021, då drygt 168 000 var inskrivna. Detta kan till viss del förklaras av en mer gynnsam arbetsmarknad under 2022, men beror även på långa tider för att identifiera en funktionsnedsättning hos inskrivna arbetssökande hos Arbetsförmedlingen.

Under 2022 hade i genomsnitt 66 000 personer per månad ett beslut om antingen någon form av anställning med lönebidrag, inkl. lönebidrag för utveckling hos Samhall, eller skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare (OSA), vilket innebär en minskning med 1 100 personer jämfört med 2021.

Utvecklingen av antalet personer som har haft en anställning med någon form av lönebidrag varierade beroende på typ av lönebidrag. Lönebidrag för anställning ökade medan antalet lönebidrag för utveckling i anställning var i princip oförändrat och lönebidrag för trygghet i anställning minskade. Utvecklingen var likartad för både kvinnor och män. Däremot var det, likt tidigare år, sammantaget fler män än kvinnor som tog del av lönebidragen.

Andelen som var i arbete 90 dagar efter ett avslutat lönebidrag var genomgående högre 2022 jämfört med föregående år. Detta kan sannolikt främst förklaras av det förbättrade arbetsmarknadsläget samt att Arbetsförmedlingen kunde återgå till att genomföra fysiska arbetsplatsbesök vid uppföljningen av pågående anställningar med lönebidrag efter att restriktionerna under pandemin togs bort.

## Övriga insatser

Under 2022 ökade antalet personer med funktionsnedsättning som fick stöd av en särskild stödperson för introduktion och uppföljning (SIUS) jämfört med 2021, (se tabell 3.9). Det bedöms ha bidragit till den positiva utvecklingen av övergångar till arbete inom målgruppen under året.

Antalet individer som tog del av bidrag för personligt biträde minskade 2022 jämfört med 2021. Även antalet individer som tog del av bidrag till uppstartskostnader vid start av näringsverksamhet minskade något, medan antalet personer som tog del av bidrag till hjälpmedel ökade något. Förändringarna innebar inga betydande skillnader mellan könen.

**Tabell 3.9 Övriga insatser för sökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga**

Antal (avrundat till 100-tal) kvarstående i genomsnitt per månad

		2020	2021	2022
Bidrag till personligt biträde	Totalt	6 100	5 900	5 400
	varav kvinnor	2 700	2 600	2 400
	varav män	3 500	3 300	3 000
Bidrag till hjälpmedel på arbetsplatsen	Totalt	3 000	3 000	3 400
	varav kvinnor	1 700	1 700	2 000
	varav män	1 300	1 300	1 400
Bidrag till uppstartskostnader vid start av näringsverksamhet	Totalt	300	300	200
	varav kvinnor	200	200	100
	varav män	100	100	100
Särskild stödperson för introduktions- och uppföljningsstöd (SIUS)	Totalt	8 000	9 300	11 700
	varav kvinnor	3 300	3 900	5 000
	varav män	4 600	5 300	6 700

Anm.: Avrundningar till 100-tal innebär att summan av kvinnor och män inte alltid överensstämmer med totalen.

Källa: Arbetsförmedlingen, särskild beställning.

## Underskott av lönetimmar hos Samhall

Antalet lönetimmar för skyddat arbete vid Samhall Aktiebolag uppgick under 2022 till 32,65 miljoner, vilket var lägre än kravet på 32,84 miljoner lönetimmar. Underskottet bedöms främst bero på ett minskat inflöde av nyanställda till skyddat arbete från Arbetsförmedlingen. Cirka 20 300 personer var anställda i skyddat arbete under året, jämfört med 20 600 personer året innan. Av de anställda var 44 procent kvinnor och 56 procent män, vilket är oförändrat jämfört med de senaste åren.

Antalet lönetimmar med lönebidrag för utveckling i anställning uppgick 2022 till i genomsnitt 2,97 miljoner, vilket var 9 procent lägre än kravet på 3,26 miljoner. Även detta underskott bedöms främst bero på ett minskat inflöde av nyanställda. Av samma skäl uppgick antalet anställda med lönebidrag för utveckling i anställning till i genomsnitt knappt 1 800 personer, att jämföra med ambitionen om minst 2 000 personer i genomsnitt under året. Andelen kvinnor uppgick till 35 procent, vilket var en ökning med tre procentenheter jämfört med föregående år. Andelen män minskade följaktligen från 68 till 65 procent. Andelen personer under 30 år var 66 procent. Det var en ökning från 64 procent föregående år, och bedöms vara i linje med ambitionen om att unga ska prioriteras till insatsen.

Arbetsförmedlingen har i en återsrapport från 2023 följt upp anvisningar till Samhall från november 2022 t.o.m. januari 2023. Endast två tredjedelar av de anvisningar som skedde under denna period ledde till anställning. Uppföljningen visar att det fanns

flera orsaker till detta, varav de vanligaste var att anpassning av arbetssituationen inte bedömdes vara möjlig i det arbete som Samhall kunde erbjuda, att den arbetssökande inte befanns vara redo för en anställning eller att den arbetssökande tackade nej (A2023/00926). Riksrevisionen bedömer samtidigt i en rapport från juni 2023 att det finns effektivitetsbrister i flera led av Arbetsförmedlingens anvisningsprocess (Riksrevisionen 2023:14).

Antalet anställda hos Samhall med 75 procents sjukersättning uppgick under 2022 till i genomsnitt 314 personer, varav 72 procent kvinnor och 28 procent män.

Under 2022 övergick 1 483 personer till en anställning utanför Samhall. Det var en ökning jämfört med året innan då antalet övergångar uppgick till 1 452, och i linje med målsättningen på 1 500 övergångar per år. Av övergångarna var 32 procent kvinnor och 68 procent män. Andelen kvinnor ökade med en procentenhet jämfört med året innan. Antalet personer som återgick till en anställning inom Samhall ökade till 453 personer, från 346 personer 2021.

### 3.3.4 Europeiska socialfonden

Insatserna inom Europeiska socialfonden för programperioden 2014–2020 finansieras huvudsakligen under anslaget 1:6 *Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020*. Det nationella socialfondsprogrammet för investering för tillväxt och sysselsättning 2014–2020 har t.o.m. mars 2023 omfattat ca 532 000 deltagare, varav 57 procent kvinnor och 43 procent män. Projektverksamheten inom programmet har nu avslutats. Projekt för personer som omfattas av massflyktsdirektivet till följd av Rysslands aggression mot Ukraina pågår dock t.o.m. september 2023.

I den del av programmet som har avsett kompetensutveckling av sysselsatta har ca 236 000 deltagare avslutat insatsen i september 2022 eller tidigare. Totalt 42 procent har 6 månader efter insatsen uppgett att deras arbetsmarknadssituation har förbättrats vilket är högre än målet på 28 procent. Resultatet för kvinnor är 38 procent och för män 50 procent.

I den del av programmet som har omfattat personer som står långt från arbetsmarknaden och unga (exkl. sysselsättningsinitiativet för unga) har ca 108 000 deltagare avslutat insatsen i september 2022 eller tidigare. Totalt 22 procent (19 procent av kvinnorna och 25 procent av männen) var i arbete 6 månader efter insatsen, vilket är lägre än uppsatta mål. Totalt 15 procent (kvinnorna och männen i ungefär samma grad) var i utbildning efter 6 månader, vilket är högre än uppsatta mål.

Den del av socialfondsprogrammet som har syftat till krisreparation i samband med pandemin (React-EU) har omfattat främst rustande och matchande insatser för personer som har blivit arbetslösa under pandemin. Insatserna startade under hösten 2021. Till och med mars 2023 uppgick antalet deltagare till ca 101 000. Av de 8 600 arbetslösa som har avslutat insatsen i september 2022 eller tidigare var totalt 37 procent (34 procent av kvinnorna och 39 procent av männen) i arbete efter 6 månader, vilket är högre än målet på 25 procent. Totalt 13 procent, kvinnorna i högre grad än männen, var i utbildning efter 6 månader. Detta är högre än målet.

Mot bakgrund av EU:s initiativ Care påbörjades inom socialfondsprogrammet under hösten 2022 insatser för personer som omfattas av EU:s massflyktsdirektiv till följd av Rysslands aggression mot Ukraina. Syftet är att dessa personer ska komma i arbete och bli socialt delaktiga. Resultat finns ännu redovisade för enbart ett smärre antal deltagare.



Insatserna inom det nationella programmet för Europeiska socialfonden+ 2021–2027 påbörjades i december 2022. Det planerade antalet deltagare i beviljade projekt till och med juni 2023 uppgår till totalt ca 129 000.

### 3.3.5 Arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning

Arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd och utvecklingsersättning finansieras under anslaget 1:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd*. Etableringsersättning, bostadsersättning och etableringstillägg finansieras under anslaget 1:14 *Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare*.

#### **Omfattning av arbetslöshetsförsäkringen, aktivitetsstödet, utvecklingsersättningen och etableringsersättningen**

Antalet personer med arbetslöshetsersättning minskade mellan 2021 och 2022 som en följd av ett förbättrat arbetsmarknadsläge (se tabell 3.10). Av de heltidsarbetslösa utgör männen en majoritet. Minskningen jämfört med 2021 var 35 procent bland män och 31 procent bland kvinnor. Bland deltidsarbetslösa utgör i stället kvinnorna en större andel än männen. Som deltidsarbetslös ersättningstagare räknas den som någon gång både har arbetat och fått arbetslöshetsersättning under en och samma vecka.

Medeldagpenningen för arbetslöshetsersättning ökade under 2022 för både kvinnor och män. Det berodde delvis på att det var individer som i genomsnitt har högre dagpenning som uppbar arbetslöshetsersättning under 2022 jämfört med 2021, men också på att lönenivåerna steg mellan åren. Under perioden januari 2022 t.o.m. januari 2023 ökade antalet medlemmar i arbetslöshetskassorna med knappt 5 000 personer till 3 912 000 personer, vilket motsvarar närmare 70 procent av arbetskraften.

Antalet personer med aktivitetsstöd och utvecklingsersättning minskade mellan 2021 och 2022, bland både kvinnor och män, huvudsakligen eftersom långtidsarbetslösheten minskade. Det var också färre personer som erhöll etableringsersättning och etableringstillägg, framför allt på grund av ett minskat flyktingmottagande över tid.

**Tabell 3.10 Antal personer med arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning samt medeldagpenning**

Antal (avrundat till 1000-tal)

		2020	2021	2022
Antal personer med arbetslöshetsersättning, heltidsarbetslösa, helårsekvivalenter	Totalt	114 000	92 000	61 000
	Kvinnor	49 000	39 000	27 000
	Män	65 000	52 000	34 000
Antal personer med arbetslöshetsersättning, deltidsarbetslösa, helårsekvivalenter	Totalt	10 000	9 000	6 000
	Kvinnor	6 000	6 000	4 000
	Män	4 000	4 000	2 000
Medeldagpenning	Totalt	810	843	858
	Kvinnor	784	814	829
	Män	833	869	885
Antal personer som har fått aktivitetsstöd, unika individer	Totalt	209 000	265 000	220 000
	Kvinnor	101 000	130 000	110 000
	Män	108 000	136 000	110 000
Antal personer som har fått utvecklingsersättning, unika individer	Totalt	35 000	38 000	25 000
	Kvinnor	14 000	15 000	10 000
	Män	21 000	23 000	15 000
Antal personer som har fått etableringsersättning, unika individer	Totalt	41 000	25 000	19 000
	Kvinnor	25 000	15 000	11 000
	Män	16 000	10 000	8 000
Antal personer som har fått etableringstillägg, unika individer	Totalt	21 000	11 000	7 000
	Kvinnor	15 000	8 000	5 000
	Män	6 000	3 000	2 000
Antal personer som har fått bostadsersättning, unika individer	Totalt	5 000	4 000	3 000
	Kvinnor	1 000	1 000	1 000
	Män	4 000	3 000	2 000

Källa: Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Försäkringskassan.

### Företagare med arbetslöshetsersättning

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att regeringen skyndsamt bör se över reglerna om enskilda näringsidkares rätt till arbetslöshetsersättning i samband med verksamhet i begränsad omfattning (bet. 2020/21:FiU41 punkt 3, rskr. 2020/21:215). Enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring ska en företagare som upphör att bedriva näringsverksamhet anses vara arbetslös så snart det inte vidtas några åtgärder i näringsverksamheten. Om näringsverksamheten återupptas av företagaren eller av en närstående person till denne, får en bedömning av om det inte vidtas några åtgärder i näringsverksamheten göras tidigast fem år från det att näringsverksamheten återupptogs (den s.k. femårsregeln). Enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring kan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om undantag från femårsregeln. Bestämmelsen om möjlighet att meddela föreskrifter om undantag från femårsregeln har varit tidsbegränsad t.o.m. den 31 december 2023. Regeringen har i propositionen En fortsatt stärkt arbetslöshetsförsäkring (prop. 2022/23:85) föreslagit att den tillfälliga möjligheten för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från femårsregeln ska gälla tills vidare. Riksdagen har fattat beslut i enlighet med propositionen (bet. 2022/23:AU10, rskr. 2022/23:213). Regeringen har därefter beslutat om förordningsändringar som innebär att företagares möjlighet att på nytt lägga en återupptagen

verksamhet vilande begränsas till tre år i stället för de fem år som följer av lagen. Ändringen träder i kraft den 1 januari 2024.

Regeringen avser inte att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av riksdagens tillkännagivande och anser därmed att tillkännagivandet är slutbehandlat.

## Underrättelser

Enligt Arbetsförmedlingens årsredovisning skickades ungefär lika många underrättelser per 1 000 arbets sökande under 2022 som under 2021. Sanktionsgraden, dvs. hur stor andel av de prövade underrättelserna som resulterat i beslut om sanktion, har fortsatt minska jämfört med tidigare år. Precis som under tidigare år är det fler män än kvinnor som får beslut om sanktion.

**Tabell 3.11 Underrättelser hos arbetslöshetskassorna för dem som uppstår arbetslöshetsersättning**

Antal underrättelser och personer (avrundat till 100-tal). Sanktionsgraden anges i procent.

		2020	2021	2022
Antal underrättelser mottagna av arbetslöshetskassorna	Totalt	418 200	407 000	277 200
	varav kvinnor	190 200	183 600	126 000
	varav män	228 100	223 500	151 200
Antal underrättelser där arbetslöshetskassan fattat beslut om sanktion	Totalt	144 000	154 900	91 400
	varav kvinnor	62 200	66 800	39 100
	varav män	81 800	88 100	52 300
Sanktionsgraden för arbetslöshetsförsäkringen (procent)	Totalt	94	90	88
	Kvinnor	93	89	87
	Män	94	91	90

Källa: Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen.

Arbetsförmedlingens underrättelser avseende arbetslösa som deltar i arbetsmarknads- politiska program har minskat. Även antalet mottagna underrättelser har minskat. I de fall där underrättelsen avser programdeltagare är det Arbetsförmedlingen som både skickar underrättelser och beslutar om sanktioner. Sanktionsgraden är oförändrad från föregående år. Det är till övervägande del män som är föremål för underrättelse och för beslut om sanktion.

**Tabell 3.12 Underrättelser hos Arbetsförmedlingen för dem som uppstår aktivitetsstöd, etableringsersättning eller utvecklingsersättning**

Antal underrättelser och personer (avrundat till 100-tal). Sanktionsgraden anges i procent.

		2020	2021	2022
Antal underrättelser mottagna av Arbetsförmedlingen	Totalt	372 000	595 300	435 200
	varav kvinnor	157 100	243 200	180 800
	varav män	214 800	352 100	254 400
Antal underrättelser där Arbetsförmedlingen fattat beslut om sanktion	Totalt	129 800	297 400	240 300
	varav kvinnor	55 600	125 200	103 400
	varav män	74 300	172 200	136 800
Sanktionsgraden för aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	Totalt	95	96	96
	Kvinnor	94	96	95
	Män	95	97	96

Källa: Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen.

## Sökaktiviteten har fortsatt att öka

Sökaktiviteten hos arbetssökande som kan vara berättigade till arbetslöshetsersättning har fortsatt att öka under 2022. Sökaktiviteten för personer i arbetsmarknadspolitiska program ökade också, och i större utsträckning än de med arbetslöshetsersättning. Den positiva utvecklingen i antalet sökaktiviteter är genomgående för båda grupperna. Arbetsförmedlingen uppger i sin årsredovisning att detta bland annat kan förklaras av att allt fler arbetssökande har ett sökintervall i sin handlingsplan. Sökintervallet tydliggör vilka förväntningar som ställs på den arbetssökandes sökaktivitet avseende antalet sökta jobb per månad.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) riktar i sin rapport Hur arbetar Arbetsförmedlingen med geografiskt och yrkesmässigt sökområde? (IAF 2023:2) allvarlig kritik mot Arbetsförmedlingen för att myndigheten inte följer aktuella bestämmelser vad gäller lämpligt arbete och sökområde. Vidare konstaterar IAF att Arbetsförmedlingen brister i att underrätta arbetslöshetskassorna när sökande inte vidgar sitt geografiska eller yrkesmässiga sökområde. IAF bedömer att Arbetsförmedlingen har för stort fokus på antalet sökta arbeten i kontrollen av de arbetssökandes aktivitetsrapporter och att kontrollen behöver bli mer kvalitativ när det gäller att följa upp om en arbetssökande utökar sitt geografiska och yrkesmässiga sökområde. Arbetsförmedlingen har till IAF och regeringen redogjort för vilka åtgärder som vidtagits eller kommer att vidtas med anledning av IAF:s granskning (A2023/00447). Arbetsförmedlingen framhåller att myndigheten har stärkt arbetet med kontrollen av arbetssökande och därigenom både förbättrat arbetsmarknadens funktionssätt och minskat de felaktiga utbetalningarna av arbetslöshetsersättning, men konstaterar samtidigt att ytterligare utveckling av detta arbete är nödvändig.

**Tabell 3.13 Sökaktivitet**

Genomsnittligt antal aktiviteter enligt uppgifter i aktivitetsrapporter samt andel som ägnat tid åt arbetssökande

		2020	2021	2022
Arbetslöshetsersättning <sup>1</sup> (antal aktiviteter)	Totalt	8,3	8,7	8,9
	Kvinnor	8,6	8,9	9,0
	Män	8,0	8,5	8,8
Aktivitetsstöd <sup>2</sup> (antal aktiviteter)	Totalt	5,9	7,3	8,0
	Kvinnor	5,8	7,2	7,9
	Män	6,1	7,4	8,1
Ägnat tid åt arbetssökande, öppet arbetslösa och programdeltagare (procent) <sup>3</sup>	Totalt	89	92	91
	Kvinnor	87	91	89
	Män	90	93	92

<sup>1</sup> Avser personer som tillhör sökandekategorier som innebär att de kan ha rätt till arbetslöshetsersättning.

<sup>2</sup> Avser deltagare i arbetsmarknadspolitiska program med aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning.

<sup>3</sup> Baserat på uppgifter från Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar. Avser personer som ägnat minst en timme åt att söka arbete under den senaste veckan.

Källa: Arbetsförmedlingen.

### 3.3.6 Samverkan om rehabilitering för återgång i arbete

Det förstärkta samarbetet mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan samt arbetet med samordningsförbunden bedrivs enligt ett gemensamt uppdrag och finansieras med medel från anslaget 1:6 *Bidrag för sjukskrivningsprocessen* inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning. Resultaten för myndigheternas samarbete redogörs för i avsnitt 2.6.2 inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

### 3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Det förbättrade konjunkturläget efter pandemin medförde en fortsatt positiv utveckling på arbetsmarknaden under 2022. Sysselsättningsgraden ökade och arbetslösheten minskade, även om arbetslöshetsnivåerna är fortsatt höga. Utflödet till arbete från både jobb- och utvecklingsgarantin, jobbgarantin för ungdomar och etableringsprogrammet ökade jämfört med föregående år, och antalet deltagare minskade. Resultaten tyder dock sammantaget på att det fortsatt finns stora utmaningar på arbetsmarknaden, särskilt för grupper som i genomsnitt står längre ifrån ett arbete. Regeringens bedömning är att det fortsatt finns behov att öka utflödet till arbete, särskilt för dessa grupper. Det är centralt att de insatser som ges är effektiva och leder till jobb.

Även om fler långtidsarbetslösa fick arbete under 2022 var fortfarande 147 000 personer långtidsarbetslösa vid årsskiftet. Grupper med svag förankring på arbetsmarknaden var fortsatt överrepresenterade bland de långtidsarbetslösa, och dessa gruppers andel av de arbetslösa har ökat över tid. Att den svenska arbetsmarknaden dessutom kännetecknas av en låg andel arbeten med låga formella kvalifikationskrav innebär att det är svårt för nämnda grupper att komma in på arbetsmarknaden. Regeringen bedömer att det finns potential för att fler långtidsarbetslösa skulle kunna få arbete genom ett ökat deltagande i arbetsplatsnära insatser såsom arbetspraktik och subventionerade anställningar. Det hade även varit önskvärt med fler övergångar till reguljära studier, särskilt bland arbetslösa med högst förgymnasial utbildning.

Utgifterna för arbetsmarknadspolitiska insatser har varit lägre än anvisade medel, vilket inneburit anslagssparanden (se avsnitt 3.7). Samtidigt finns det många arbetsökande som är i behov av insatser för att komma närmare arbetsmarknaden. Regeringen anser att tillgängliga medel skulle ha kunnat användas effektivare så att fler arbetssökande hade kunnat ta del av insatser för att komma närmare arbetsmarknaden.

Det finns fortsatt tydliga skillnader mellan män och kvinnor, där män t.ex. generellt sett övergår till arbete i högre grad än kvinnor. Män deltar också i betydligt högre utsträckning än kvinnor i arbetsplatsnära insatser som arbetsmarknadsutbildning och subventionerade anställningar. Det är positivt att skillnaderna i detta avseende minskade under 2022 men regeringen bedömer att deltagandet i arbetsmarknadspolitiska insatser bör vara mer jämställt.

Volymutvecklingen för matchningstjänster har varit betydande. Regeringen bedömer att resultatutvecklingen är svårbedömd under en period då antalet deltagare har ökat snabbt. Insatserna kan bidra till fler kontakter med arbetsgivare och att arbetsgivarnas kompetensbehov bättre tillgodoses. De fortsatta utmaningarna på arbetsmarknaden, särskilt för vissa grupper, tyder dock på att matchningstjänsterna fortsatt behöver kompletteras med andra typer av stöd.

Arbetslösheten bland personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är fortsatt betydligt högre arbetslöshet och färre övergångar från arbetsmarknadspolitiska insatser till arbete jämfört med övriga arbetssökande. Regeringen är bekymrad över att det fortfarande tar alltför lång tid för Arbetsförmedlingen att identifiera funktionsnedsättningar och att lönebidragen inte har nyttjats mer, trots stora behov hos målgruppen och en god arbetsmarknadsutveckling sedan pandemin.

Regeringen konstaterar vidare att Samhall AB, trots goda resultat i termer av övergångar till andra anställningar, missade sina mål avseende antal lönetimmar i såväl skyddat arbete som lönebidrag för utveckling i anställning. Detta till följd av ett alltför begränsat inflöde av nyanställda i bolaget. Regeringen anser att Samhall fyller en viktig

funktion på arbetsmarknaden. Som statligt bolag ska Samhall inte vara större än nödvändigt, men det är viktigt att de medel till platser som staten avsätter nyttjas.

Socialfundsprogrammet har fortsatt kompletterat och förstärkt den nationella arbetsmarknadspolitiken. Programmet har under 2022 bl.a. finansierat insatser som syftat till krisreparation i samband med pandemin respektive insatser för personer som omfattas av EU:s massflyktsdirektiv till följd av Rysslands aggression mot Ukraina.

Det är positivt att sökaktiviteten har fortsatt att öka, såväl för personer med arbetslöshetsersättning som för personer i arbetsmarknadspolitiska program. Samtidigt har Arbetsförmedlingens kontroll av arbetsökande inte varit tillräcklig, bl.a. när det gäller uppföljning av geografisk och yrkesmässig rörlighet.

### 3.5 Den årliga revisionens iakttagelser

Arbetsförmedlingen fick en revisionsberättelse med reservation avseende sin årsredovisning för 2022. Som grund för uttalandet med reservation angav Riksrevisionen att Arbetsförmedlingen hade överskridit det av regeringen beslutade beställningsbemyndigandet för anslaget 1:4 *Lönebidrag och Samhall m.m.* med 926 miljoner kronor. Åtagandena avser anslagspost 1 Lönebidrag m.m. Arbetsförmedlingen inkom den 21 april 2023 med en skrivelse till regeringen i syfte att omhänderta revisionens iakttagelse (A2023/00457). Där framgår att Arbetsförmedlingen med anledning av de problem myndigheten haft med uppföljningssystemen under 2022 sett över datastrukturen för att säkerställa att korrekt data inhämtas till uppföljningssystemen. Arbetsförmedlingens bedömning är att uppföljningssystemen sedan detta gjorts fungerar så att underlag till kommande prognoser och årsredovisning kan inhämtas.

Som en följd av problemen med uppföljningssystemen som ledde till överskridandet av bemyndiganderamen har Arbetsförmedlingen gjort en hemställan om en utökad bemyndiganderam för anslaget 1:4 *Lönebidrag och Samhall m.m.* från 12 miljarder kronor till 16 miljarder kronor 2023 (A2023/00115). Riksdagen har på regeringens förslag i propositionen Vårändringsbudget för 2023 beslutat om en höjning i enlighet med hemställan.

Arbetsförmedlingen avser att genomföra kompetenshöjande insatser inom myndigheten för att säkerställa att regelverket för bemyndiganden är känt. Myndigheten kommer också se över om checklistan som används vid beslut om ett lönebidrag behöver justeras. De ekonomiska bemyndiganderamarna kan därmed bli en del av de överväganden som ska göras inför beslut. Arbetsförmedlingen avser också att utveckla den löpande uppföljningen av bemyndiganderamen så att risken för liknande felaktigheter minskar i framtiden.

Överskridandet kan hanteras inom ramen för anvisat och beräknat anslag och regeringen bedömer att frågan har hanterats av Arbetsförmedlingen.

### 3.6 Politikens inriktning

En väl fungerande arbetsmarknad är av avgörande betydelse för en konkurrenskraftig ekonomi och i förlängningen för att säkra välståndet i Sverige. Det är bara genom att alla som kan är med och bidrar efter bästa förmåga som den svenska välfärdsmodellen långsiktigt kan fungera och välståndet kan öka. Både arbetslösheten och långtidsarbetslösheten är fortsatt hög trots en stark efterfrågan på arbetskraft sedan pandemin. Det finns strukturella problem på arbetsmarknaden, där vissa grupper löper särskilt stor risk att fastna i passiv långtidsarbetslöshet, däribland utomeuropeiskt födda,

personer med kort utbildning och personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

Regeringen fortsätter arbetet för att återupprätta arbetslinjen. Alla som kan arbeta ska arbeta. Det är en förutsättning för det svenska välfärdssamhället. Trots att Sverige har en hög sysselsättningsgrad är det många som inte försörjer sig genom eget arbete. För att motverka detta måste såväl transfererings- som skattesystemen vara utformade så att det är lönsamt att gå från bidrag till arbete. Arbetsmarknadspolitiken behöver utformas så att fler kommer i arbete och att den blir mer kostnadseffektiv. Regeringen bedömer att det fortsatt finns utrymme för effektiviseringar inom arbetsmarknadspolitiken och avser prioritera kostnadseffektiva insatser som är arbetsplatsnära och som bidrar till en hög sökaktivitet och övergångar till reguljärt arbete.

För en väl fungerande arbetsmarknad finns det behov av specifika insatser som underlättar inträdet på arbetsmarknaden, som till exempel ger kunskaper i svenska språket, arbetsplatsnära erfarenhet, effektiv matchning och hög sökaktivitet. Det innebär att arbets sökande bl.a. bör delta i insatser som leder till jobb, t.ex. matchningstjänster, arbetsmarknadsutbildning, praktik och subventionerade anställningar. Det förutsätter att Arbetsförmedlingen anvisar arbetssökande i tillräcklig omfattning och att långtidsarbetslösa erbjuds det stöd som krävs för att kunna påbörja och genomföra sådana insatser. Det förutsätter även ett effektivt och kvalitativt arbete hos Arbetsförmedlingen med att stödja, kontrollera och följa upp sökaktivitet, inklusive den geografiska och yrkesmässiga rörligheten bland arbetslösa. Regeringens ambition är också att förenkla det arbetsmarknadspolitiska insatsutbudet.

Även kompetensförsörjningen är en grundläggande utmaning. Många branscher har svårt att hitta arbetskraft med rätt utbildning och kompetens. Ett väl utformat utbildningssystem är en förutsättning för att kompetensförsörjningen ska fungera väl. Övergångarna från arbetsmarknadspolitiken till reguljär utbildning behöver öka, särskilt bland arbetslösa med kort utbildning. Den kommunala vuxenutbildningen är av betydelse, liksom Arbetsförmedlingens samverkan med kommunerna.

## En effektivare arbetsmarknadspolitik som leder till jobb

Arbetsförmedlingen behöver bli mer effektiv med ett tydligt fokus på dess kärnverksamhet. Myndighetens förvaltningsmedel behöver användas mer effektivt utifrån dess uppdrag när det gäller bl.a. bedömning och planering av stöd och insatser för arbets sökande, kontroll av de arbetslösas sökaktivitet och stöd i arbetsgivares rekryteringsarbete. Mot bakgrund av konjunkturavmattningen finns samtidigt behov av att förbättra Arbetsförmedlingens förutsättningar att hantera en ökad arbetslöshet samt höja kvaliteten i myndighetens kontrollarbete. Regeringen föreslår därför en förstärkning av myndighetens förvaltningsanslag 2024.

För att säkerställa en effektiv användning av statliga medel är det också viktigt med ett gediget kunskapsunderlag om effekter av olika insatser. Regeringen föreslår därför även en höjning av förvaltningsanslaget för Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.

Vidare föreslår regeringen att anslag 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* minskas fr.o.m. 2024 i förhållande till beräknade anslagsnivåer i budgetpropositionen för 2023, bl.a. genom färre introduktionsjobb. Regeringen bedömer att de minskade medlen också innebär färre deltagare i främst matchningstjänster, samtidigt som det finns utrymme att öka antalet deltagare i andra insatser som t.ex. praktik. Regeringens avsikt är samtidigt att genomföra regeländringar som är nödvändiga för att anställningar med etableringsjobb ska komma på plats. Etableringsjobben förväntas bidra till att öka nyanländas och långtidsarbetslösas möjligheter att etablera sig

på arbetsmarknaden. I takt med att etableringsjobben införs ska andra arbetsmarknadspolitiska insatser fasas ut. För att skapa fler vägar till jobb föreslår regeringen fler utbildningsplatser och en effektivare arbetsmarknadspolitik. I denna proposition föreslås en minskning av introduktionsjobben.

Regeringen avser också att avskaffa statsbidrag till arbetstagarorganisationer för att ge in yttranden till Arbetsförmedlingen inför arbetsplatsförlagda program och insatser. Att lämna in yttranden till myndigheter ska inte vara kopplat till en statlig ersättning.

### **En arbetslöshetsförsäkring baserad på inkomster**

Arbetslöshetsförsäkringen behöver bli mer ändamålsenlig och på ett bättre sätt bidra till omställning mellan arbeten vid arbetslöshet. Arbetslöshetsförsäkringen bör förändras bl.a. genom att den grundas på inkomster av förvärvsarbete och vissa förändringar bör göras av aktivitetsstödet. En inkomstbaserad arbetslöshetsförsäkring syftar också till att minska felaktiga utbetalningar. De förslag och bedömningar som lämnas i betänkandet Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen (SOU 2020:37) bör vara en utgångspunkt för en sådan reform. Regeringen avser därför att under 2024 återkomma med förslag till en arbetslöshetsförsäkring grundad på inkomster av förvärvsarbete.

### **Samhall fyller en viktig funktion men uppdraget ses över**

Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är överrepresenterade bland personer som fastnar i långtidsarbetslöshet. Att åstadkomma bättre förutsättningar för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga på arbetsmarknaden är en viktig del av en mer effektiv arbetsmarknadspolitik.

Anställningar hos Samhall fyller en viktig funktion på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning som inte bedöms kunna få annat arbete och vars behov inte kan tillgodoses genom andra insatser. Under de drygt 30 år som har gått sedan Samhall ombildades till aktiebolag har det dock skett påtagliga förändringar i fråga om såväl bolagets verksamhet och förutsättningar som målgruppens behov. Samtidigt bedömer Riksrevisionen i en granskning från juni 2023 bl.a. att Samhall brister i att ge utvecklande arbeten till sina anställda, och att såväl regeringens styrning som Samhalls styrning och organisation i alltför hög grad har prioriterat affärsmässig utveckling framför utveckling av de anställdas arbetsförmåga (Riksrevisionen 2023:14). Regeringen avser därför göra en grundlig översyn av Samhalls uppdrag, verksamhet och förutsättningar.

Samhall har på kort sikt ekonomiska utmaningar, bl.a. till följd av stora kostnadsökningar framför allt på grund av ökade lönekostnader, i kombination med vikande efterfrågan på bolagets tjänster. För att skapa förbättrade ekonomiska förutsättningar för Samhalls verksamhet avser regeringen höja den statliga merkostnadsersättningen till Samhall.



**Tabell 3.14 Reformerna inom området Arbetsmarknad**

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag	200	0	0
Inrättande av Utbetalningsmyndigheten	25	20	15
Förbättrade ekonomiska förutsättningar för Samhall <sup>1</sup>	0	0	0
Ett nytt regelverk inom arbetslöshetsförsäkringen <sup>2</sup>	50	156	-81
Omfördelning av medel mellan åren inom Europeiska socialfonden+	240	-133	465
Ökat förvaltningsanslag för IFAU	3	5	7
Minskat antal introduktionsjobb och matchningstjänster <sup>3</sup>	-2 132	-2 174	-2 174
Generell besparing i statsförvaltningen <sup>4</sup>	-76	-76	-76
Finansiering av myndighetsmedel för en reformerad arbetslöshetsförsäkring	-50	-32	-60
Avskaffat bidrag till arbetstagarorganisationer för samråd	0	-25	-25
Överföring av medel för kartläggningssamtal och yttranden till Kammarkollegiet <sup>5</sup>	-45	-47	-50
Slopad avgift för årlig revision	-5	-5	-5
Ändrat ansvar för utbetalning av lönegarantiersättning	0	-12	-10
<b>Summa området Arbetsmarknad</b>	<b>-1 790</b>	<b>-2 323</b>	<b>-1 994</b>

Anm.: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

<sup>1</sup> Omprioritering inom anslag 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m. Anslaget ökas netto med 988 mnkr med anledning av tillskott till Samhall AB, samtidigt som 26 mnkr omfördelas till andra anslag till följd av en viss minskning av antalet platser med lönebidrag för utveckling hos Samhall. Samtidigt minskas medel för lönebidrag m.m. med 1 014 mnkr fr.o.m. 2024 (se avsnitt 3.7.4).

<sup>2</sup> Förändringar inom anslag 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd, som avser ett bidrag till Sveriges a-kassor om 50 mnkr 2024. Vidare beräknas en ökning av anslag 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader med 15 mnkr per år fr.o.m. 2025. Därutöver beräknas en ökning av anslag 2:1 Försäkringskassan inom utg.omr. 10 med 17 mnkr 2025 och 36 mnkr fr.o.m. 2026. Vidare beräknas även en ökning av anslag 1:5 Sveriges domstolar inom utg.omr. 5 med 9 mnkr fr.o.m. 2026.

<sup>3</sup> Beräknad minskning av anslag 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser, främst omfattningen av matchningstjänster och introduktionsjobb (se avsnitt 3.7.3).

<sup>4</sup> Avser Arbetsförmedlingen, ESF-rådet, IFAU, IAF och Bidrag till administration av grundbeloppet (se avsnitt 3.7.1, 3.7.5, 3.7.8, 3.7.9 och 3.7.10).

<sup>5</sup> Samtidigt ökas anslag 1:2 Kammarkollegiet inom utg.omr. 2 med motsvarande belopp (se avsnitt 3.7.15).

**Tabell 3.15 Reformeffekter per anslag inom området Arbetsmarknad**

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	149	-41	-46
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	259	400	106
1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	-2 368	-2 468	-2 439
1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.	-26	-26	-26
1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	-3	-3	-3
1:7 Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027	240	-133	465
1:8 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	2	4	6
1:9 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	-1	-1	-1
1:10 Bidrag till administration av grundbelopp	-1	-1	-1
1:12 Bidrag till lönegarantiersättning	0	-12	-10
1:14 Etableringsersättning för vissa nyanlända invandrare	3	4	4
1:15 Omställnings- och kompetensstöd genom den offentliga omställningsorganisationen	-45	-47	-50
<b>Summa område Arbetsmarknad</b>	<b>-1 790</b>	<b>-2 323</b>	<b>-1 994</b>

Anm.: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

## 3.7 Budgetförslag

### 3.7.1 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader

**Tabell 3.16 Anslagsutveckling 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader**

Tusental kronor

2022	Utfall	7 873 674	Anslagssparande	205 631
2023	Anslag	7 641 264 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	7 687 264
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>7 392 656</b>		
2025	Beräknat	7 409 118 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	7 580 910 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 7 162 887 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 7 156 278 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för Arbetsförmedlingens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för en viss del av den nationella medfinansieringen av det nationella socialfondsprogrammet för investering för tillväxt och sysselsättning för programperioden 2014–2020 och av det nationella programmet för Europeiska socialfonden+ 2021–2027. Anslaget får därutöver användas för nationell medfinansiering av projekt inom regionalfondsprogram för investering för tillväxt och sysselsättning för programperioden 2014–2020 och av projekt inom program för Europeiska regionala utvecklingsfonden 2021–2027, som ligger i linje med målen för den svenska arbetsmarknadspolitiken.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.17 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>7 591 264</b>	<b>7 591 264</b>	<b>7 591 264</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	229 213	498 050	693 256
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer varav BP24 <sup>3</sup>	-427 821	-680 196	-703 610
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-3 557	-3 557	-3 557
– Myndighetsmedel för en reformerad arbetslöshetsförsäkring		15 000	15 000
– Inrättande av Utbetalningsmyndigheten	25 000	20 000	15 000
– Tillskott Arbetsförmedlingen	200 000		
– Generell besparing i statsförvaltningen	-72 437	-72 437	-72 437
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>7 392 656</b>	<b>7 409 118</b>	<b>7 580 910</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Utgifterna under 2022 uppgick till 7 874 miljoner kronor, vilket var 134 miljoner kronor högre än 2021.

Anslaget har i propositionen Vårändringsbudget för 2023 ökat med 50 miljoner kronor för att förbättra Arbetsförmedlingens förutsättningar att hantera en ökad arbetslöshet. Samtidigt minskades anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* med motsvarande belopp för att finansiera ökningen.

Innevarande år beräknas utgifterna uppgå till 7 687 miljoner kronor, vilket är 96 miljoner kronor högre än den ursprungligt beslutade budgeten för 2023.

I tabell 3.17 framgår förändringen av anslaget jämfört med den ursprungligt beslutade nivån för 2023. Reformen och finansiering som redovisas i avsnitt 3.6 innebär att anslaget ökar med 149 miljoner kronor 2024 och beräknas därefter minska med 41 miljoner kronor 2025 och 46 miljoner kronor 2026. Vidare föreslås ökade medel för arbetet med att bl.a. leverera uppgifter till Utbetalningsmyndigheten och hantera underrättelser från Utbetalningsmyndigheten för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Beloppen inkluderar en minskning med 72 437 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minska med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 7 392 656 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 7 409 118 000 kronor respektive 7 580 910 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 3.18 Uppdragsverksamhet**

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)	Akkumulerat resultat
Utfall 2022	6 304	4 272	2 032	0
Prognos 2023	0	0	0	0
Budget 2024	0	0	0	0

Uppdragsverksamheten avser tjänsteexport som finansieras av Styrelsen för internationellt utvecklingsarbete (Sida) och EU. Verksamheten sker i enlighet med inriktningen för det svenska biståndet och EU:s prioriterade områden. Insatserna består i att utveckla styrning, organisation, tjänster och metoder på arbetsförmedlingar i andra länder inklusive arbetslivsinriktad rehabilitering. Arbetsförmedlingen planerar inte för några avgiftsfinansierade projekt för åren 2024–2026. Under 2022 bokades hela det ackumulerade överskottet t.o.m. 2020 bort och redovisades mot inkomsttitel.

### 3.7.2 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd

**Tabell 3.19 Anslagsutveckling 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd**

Tusental kronor

2022	Utfall	34 641 546	Anslagssparande	8 496 051
2023	Anslag	38 432 392 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	35 747 969
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>42 525 610<sup>2</sup></b>		
2025	Beräknat	44 206 399		
2026	Beräknat	41 264 484		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> 3 291 060 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2024 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2021 som uppgick till -521 440 tkr.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för aktivitetsstöd, utvecklingsersättning samt statsbidrag till arbetslöshetskassor enligt lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor. Anslaget får också användas för utgifter för statliga ålderspensionsavgifter enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift. Anslaget får även användas för utgifter avseende aktivitetsstöd för en viss del av den nationella medfinansieringen av det nationella socialfondsprogrammet för investering för tillväxt och sysselsättning för programperioden 2014–2020 och av det nationella programmet för Europeiska socialfonden+ 2021–2027. Anslaget får därutöver användas för nationell medfinansiering av projekt inom regionalfondsprogram för investering för tillväxt och sysselsättning för programperioden 2014–2020 och av projekt inom program för Europeiska regionala utvecklingsfonden 2021–2027, som ligger i linje med målen för den svenska arbetsmarknadspolitiken.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.20 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>38 432 392</b>	<b>38 432 392</b>	<b>38 432 392</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	295 000	669 999	841 999
<i>varav BP24</i>	<i>259 000</i>	<i>400 000</i>	<i>106 000</i>
– Samhall <sup>2</sup>	20 000	20 000	20 000
– En reformerad arbetslöshetsförsäkring		129 000	-165 000
– Medel för en reformerad arbetslöshetsförsäkring <sup>3</sup>	50 000		
– Introduktionsjobb	189 000	251 000	251 000
Makroekonomisk utveckling	3 539 218	4 704 008	1 884 093
Volymer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>42 525 610</b>	<b>44 206 399</b>	<b>41 264 484</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> En viss minskning av antalet platser med lönebidrag för utveckling hos Samhall Aktiebolag beräknas medföra vissa ökade kostnader inom anslaget. Se avsnitt 3.7.4.

<sup>3</sup> Avser bidrag till Sveriges a-kassor.

Anslagssparandet för 2022 uppgick till 8 496 miljoner kronor och har förts bort som en indragning av anslagsbelopp. Den huvudsakliga förklaringen till sparandet är att arbetsmarknaden utvecklade sig starkare än väntat och att arbetslösheten därmed blev lägre. I tabell 3.21 framgår utgifterna för perioden 2021–2026. Utgifterna under 2022 uppgick till 34 642 miljoner kronor, vilket var 10 783 miljoner kronor lägre än 2021. Detta förklaras främst av lägre utgifter för arbetslöshetsersättning. Utgifterna för arbetslöshetsersättningen uppgick under 2022 till 14 356 miljoner kronor, vilket var 6 875 miljoner kronor lägre än 2021. De lägre utgifterna förklaras av att arbetslösheten var betydligt lägre 2022 än 2021. Utgifterna för aktivitetsstöd uppgick till 16 459 miljoner kronor under 2022, vilket var 3 042 miljoner kronor lägre än 2021. De lägre utgifterna beror på att antalet deltagare i insatser både inom och utanför jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för ungdomar minskade.

**Tabell 3.21 Utgifter arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och statlig ålderspensionsavgift (Ståp)**

Miljoner kronor

		Arbetslöshets- ersättning	Aktivitetsstöd och utvecklingsersättning	Ståp	Totalt
Utfall	2021	21 230	19 501	4 693	45 425
	2022	14 356	16 459	3 827	34 642
Beräknat	2023	15 468	16 783	3 497	35 748
	2024	19 867	19 368	3 291	42 526
	2025	20 334	19 950	3 922	44 206
	2026	18 484	19 114	3 667	41 264

Anm.: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

Innevarande år beräknas utgifterna uppgå till 35 748 miljoner kronor. Detta är 2 684 miljoner kronor lägre än den ursprungligt beslutade budgeten för 2023. Utgifterna för arbetslöshetsersättning för 2023 beräknas uppgå till 15 468 miljoner kronor, vilket är 1 955 miljoner kronor lägre än ursprungligt beräknade medel i statens budget. Detta beror på att arbetslösheten och andelen ersättningstagare blivit lägre än prognostiserat. Under 2023 beräknas utgifterna för aktivitetsstöd och utvecklingsersättning uppgå till 16 783 miljoner kronor, vilket är 729 miljoner kronor lägre än ursprungligt beräknade medel i statens budget. Anledningen till detta är att långtidsarbetslösheten utvecklats bättre än väntat och därmed har deltagarna inom jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för ungdomar blivit färre än prognostiserat.

I tabell 3.20 framgår förändringen av anslaget jämfört med den ursprungligt beslutade nivån för anslaget 2023. Reformen och finansiering som redovisas i avsnitt 3.6 innebär att anslaget ökar med 259 miljoner kronor 2024, 400 miljoner kronor 2025 och 106 miljoner kronor 2026.

Makroekonomisk utveckling är t.ex. effekten av förändrade antaganden om antalet arbetslösa samt antalet deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för ungdomar. Effekten kommande år beror främst på en förändrad bedömning av antalet arbetslösa.

Regeringen bedömer vidare att det inte finns behov av ett särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden för anslaget.

Regeringen föreslår att 42 525 610 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* för 2024. Av detta belopp beräknas 19 866 938 000 kronor för bidrag till arbetslöshetsersättning, 19 367 612 000 kronor för aktivitetsstöd och utvecklingsersättning och 3 291 060 000 kronor för statliga ålderspensionsavgifter. För 2024 och 2025 beräknas anslaget till 44 206 399 000 kronor respektive 41 264 484 000 kronor.

### 3.7.3 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser

**Tabell 3.22 Anslagsutveckling 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser**

Tusental kronor

2022	Utfall	7 138 389	Anslagssparande	2 033 756
2023	Anslag	6 876 037 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	6 537 766
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>7 225 952</b>		
2025	Beräknat	7 233 866		
2026	Beräknat	6 826 771		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för arbetsmarknadspolitiska program och insatser. Av anslaget får högst 750 000 000 kronor användas för ändamål enligt anslaget 1:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd*. Anslaget får även användas för utgifter för en viss del av den nationella medfinansieringen av det nationella programmet för investering för tillväxt och sysselsättning för programperioden 2014–2020 och av det nationella programmet för Europeiska socialfonden+ 2021–2027. Anslaget får därutöver användas för nationell medfinansiering av projekt inom regionalfondsprogram för investering för tillväxt och sysselsättning för programperioden 2014–2020 och av projekt inom program för Europeiska regionala utvecklingsfonden 2021–2027, som ligger i linje med målen för den svenska arbetsmarknadspolitiken. Anslaget får även användas för utgifter för program och insatser för kvinnor och män som omfattas av lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.23 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>6 926 037</b>	<b>6 926 037</b>	<b>6 926 037</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
<i>varav BP24</i>	-2 368 000	-2 468 000	-2 439 000
– <i>Samhall<sup>2</sup></i>	6 000	6 000	6 000
– <i>En reformerad arbetslöshetsförsäkring</i>		12 000	69 000
– <i>Myndighetsmedel för en reformerad arbetslöshetsförsäkring<sup>3</sup></i>	-50 000	-32 000	-60 000
– <i>Introduktionsjobb</i>	-324 000	-429 000	-429 000
– <i>Matchningstjänster</i>	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000
– <i>Avskaffat bidrag till arbetstagarorganisationer för samråd</i>		-25 000	-25 000
Makroekonomisk utveckling	812 215	850 129	486 034
Volym			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>7 225 952</b>	<b>7 233 866</b>	<b>6 826 771</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> En viss minskning av antalet platser med lönebidrag för utveckling hos Samhall Aktiebolag beräknas medföra vissa ökade kostnader inom anslaget. Se avsnitt 3.7.4.

<sup>3</sup> Avser bidrag till Sveriges a-kassor om 50 mnkr 2024 och en beräknad ökning av anslag 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader med 15 mnkr per år fr.o.m. 2025. Därutöver beräknas en ökning av anslag 2:1 Försäkringskassan inom utg.omr. 10 med 17 mnkr 2025 och 36 mnkr fr.o.m. 2026. Vidare beräknas även en ökning av anslag 1:5 Sveriges domstolar inom utg.omr. 5 med 9 mnkr fr.o.m. 2026.

Anslagssparandet för 2022 uppgick till 2 034 miljoner kronor och har förts bort som en indragning av anslagsbelopp. Anslagssparandet beror huvudsakligen på att färre personer har deltagit i arbetsmarknadspolitiska insatser. Utgifterna 2022 uppgick till 7 138 miljoner kronor vilket var 4 286 miljoner kronor lägre än 2021. Minskningen beror i huvudsak på lägre utgifter för anställningsstöd till följd av extratjänsternas avskaffande samt lägre utgifter för insatser utanför ramprogrammen.

Innevarande år beräknas utgifterna uppgå till 6 538 miljoner kronor. Det är 388 miljoner kronor lägre än den ursprungligt beslutade budgeten för 2023.

Anslaget har i propositionen Vårändringsbudget för 2023 minskats med 50 miljoner kronor för att finansiera en motsvarande ökning av anslag 1:1 *Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader* för att förbättra myndighetens förutsättningar att hantera en ökad arbetslöshet.

I tabell 3.23 framgår förändringen av anslaget jämfört med den ursprungligt beslutade nivån för 2023. Reformen och finansiering som redovisas i avsnitt 3.6 innebär att anslaget minskar med 2 368 miljoner kronor 2024, 2 468 miljoner kronor 2025 och 2 439 miljoner kronor 2026.

Makroekonomisk utveckling är effekter av en uppräknad av anslaget utifrån antaganden om konsumentprisindex och regelstyrda volymförändringar. Effekten kommande år beror främst på en förändrad bedömning av antalet arbetslösa.

I tabell 3.24 nedan redovisas volymer och utgifter för perioden 2021–2026. Beräknade belopp och volymer indikerar resursutrymmet för arbetsmarknadspolitiska insatser vid Arbetsförmedlingen.

**Tabell 3.24 Beräknat antal personer i program och utgifter för arbetsmarknadspolitiska program**

Volymen anges som genomsnittligt antal kvarstående per månad.

	Utfall 2021	2022	Beräknat 2023	2024	2025	2026
<b>Volymer (tusental)</b>						
Jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för ungdomar	150	138	127	144	146	134
Etableringsprogrammet	14	11	10	9	9	12
Anställningsstöd	16	10	7	5	4	4
Övriga program med aktivitetsstöd	43	28	40	42	42	42
Program samverkan AF och FK	5	6	6	6	6	6
<b>Summa</b>	<b>227</b>	<b>192</b>	<b>191</b>	<b>205</b>	<b>208</b>	<b>198</b>
<b>Utgifter (mkr)</b>						
Jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för ungdomar	3 244	3 013	2 848	3 315	3 432	2 954
Etableringsprogrammet	227	202	176	232	240	310
Anställningsstöd	4 905	2 944	1 807	1 145	1 022	1 022
Övriga program med aktivitetsstöd	2 514	1 462	2 083	2 149	2 191	2 191
Övriga utgifter	535	383	546	384	349	350
<b>Summa</b>	<b>11 425</b>	<b>8 004</b>	<b>7 460</b>	<b>7 226</b>	<b>7 234</b>	<b>6 827</b>

Anm.: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan. Insatserna finansieras huvudsakligen under anslag 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser. Insatser finansieras även med medel från Europeiska socialfonden, dels från React-EU under anslag 1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020, dels från Europeiska socialfonden+ under anslag 1:7 Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027. Samverkansinsatser mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan finansieras under anslag 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen inom utg.omr. 10.

Regeringen föreslår att 7 225 952 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 7 233 866 000 kronor respektive 6 826 771 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 5 500 000 000 kronor 2025–2033.

**Skälen för regeringens förslag:** Arbetsmarknadspolitiska program och insatser där det lämnas ersättning för kringkostnader pågår normalt ca 6 månader men kan pågå längre, vilket medför utgifter kommande budgetår. De beräknade ingångna, infriade och utestående åtagandena för de upphandlade matchningstjänster baseras på en prognos medan ekonomiska åtaganden kopplade till övriga insatser redovisas enligt gängse redovisningsprinciper med de faktiska åtagandena. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 5 500 000 000 kronor 2025–2033.



**Tabell 3.25 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2033
Ingående åtaganden	4 822 743	5 098 136	5 162 136			
Nya åtaganden	4 285 470	4 736 000	4 794 864			
Infriade åtaganden	-4 010 077	-4 672 000	-4 457 000	-4 500 000	-600 000	-400 000
Utestående åtaganden	5 098 136	5 162 136	5 500 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>6 650 000</b>	<b>7 000 000</b>	<b>5 500 000</b>			

### 3.7.4 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.

**Tabell 3.26 Anslagsutveckling 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.**

Tusental kronor

2022	Utfall	18 907 636	Anslagssparande	1 776 373
2023	Anslag	20 830 367 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	19 197 546
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>20 806 041</b>		
2025	Beräknat	20 883 418		
2026	Beräknat	20 984 537		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för särskilda arbetsmarknadspolitiska insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och statsbidrag till Samhall AB. Anslaget får även användas för särskilt introduktions- och uppföljningsstöd (SIUS), projektmedel för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, stöd till hjälpmedel och personligt biträde på arbetsplatsen, särskilda insatser för syn- och hörselskadade, särskilt stöd till start av näringsverksamhet samt för att utveckla ny arbetsförmåga.

Anslaget får även användas för utgifter för en viss del av den statliga nationella medfinansieringen av det nationella socialfondsprogrammet för investering för tillväxt och sysselsättning för programperioden 2014–2020 och av det nationella programmet för Europeiska socialfonden+ 2021–2027. Anslaget får även användas för utgifter för medfinansiering av sådana projekt inom regionalfondsprogram för investering för tillväxt och sysselsättning för programperioden 2014–2020 och av projekt inom program för Europeiska regionala utvecklingsfonden 2021–2027, som ligger i linje med målen för den svenska arbetsmarknadspolitiken.

**Skälen för regeringens förslag****Tabell 3.27 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>20 830 367</b>	<b>20 830 367</b>	<b>20 830 367</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
<i>varav BP24</i>	<i>-26 000</i>	<i>-26 000</i>	<i>-26 000</i>
– <i>Tillskott till Samhall</i>	<i>988 000</i>	<i>988 000</i>	<i>988 000</i>
– <i>Finansiering av tillskott till Samhall</i>	<i>-1 014 000</i>	<i>-1 014 000</i>	<i>-1 014 000</i>
Makroekonomisk utveckling	1 674	79 051	180 170
Volymer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>20 806 041</b>	<b>20 883 418</b>	<b>20 984 537</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslagssparandet för 2022 uppgick till 1 776 miljoner kronor och har förts bort som en indragning av anslagsbelopp. Den främsta anledningen till anslagssparandet är att antalet anställningar med lönebidrag inte ökat som beräknat.

Utgifterna 2022 uppgick till 18 908 miljoner kronor, vilket var 298 miljoner kronor lägre än 2021.

Innevarande år beräknas utgifterna uppgå till 19 198 miljoner kronor, vilket är en ökning med 290 miljoner kronor jämfört med 2022 och 1 633 miljoner kronor lägre än ursprungligt anvisat belopp för 2023.

I tabell 3.27 framgår förändringen av anslaget jämfört med beslutad nivå för 2023. Reformerna och finansieringen som redovisas i avsnitt 3.6 innebär att anslaget minskar med 26 miljoner kronor fr.o.m. 2024. En viss minskning av antalet platser med lönebidrag för utveckling hos Samhall Aktiebolag minskar ersättningen till Samhall med 61 miljoner kronor, men beräknas medföra vissa ökade kostnader inom andra anslag. Samtidigt sker en omfördelning inom anslaget från lönebidrag till Samhall Aktiebolag, som innebär att ersättningen till Samhall beräknas öka med 1 049 miljoner kronor. Netto ökar medlen till Samhall Aktiebolag därmed fr.o.m. 2024 och framåt med 988 miljoner kronor per år samtidigt som medlen för lönebidrag minskar med 1 014 miljoner kronor per år. Trots minskningen av medel för lönebidrag beräknas det finnas ett utrymme för ett ökat antal lönebidrag jämfört med nuvarande nivåer. Förändringar till följd av den makroekonomiska utvecklingen förklaras bl.a. av en uppräknings av anslaget utifrån antaganden om konsumentprisindex och timlöneutveckling.

I tabell 3.28 redovisas volymer och utgifter avseende särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga för åren 2021–2026. Inom ramen för resurserna finns en flexibilitet för Arbetsförmedlingen att utifrån enskilda arbetssökandes behov välja olika typer av insatser. Tabellen ska tolkas som en beräkning av de resurser som regeringen föreslår.

**Tabell 3.28 Beräknad omfattning av särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga**

Antalet personer per månad och utgifter per år

	Utfall 2021	2022	Beräknat 2023	2024	2025	2026
Antal	85 800	84 500	84 500	88 100	88 400	88 800
<i>varav Samhall</i>						
<i>Aktiebolag</i>	22 900	22 700	23 000	22 800	22 800	22 800
Utgifter (mnkr)	19 205	18 908	19 198	20 806	20 883	20 985
<i>varav Samhall</i>						
<i>Aktiebolag</i>	6 594	6 626	6 626	7 614	7 614	7 614

Regeringen föreslår att 20 806 041 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Lönebidrag och Samhall m.m.* för 2024. Av dessa medel beräknas 7 614 214 000 kronor användas för att sysselsätta personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga inom ramen för Samhall Aktiebolags verksamhet. I detta ingår både personer med skyddat arbete och personer med lönebidrag för utveckling i anställning. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 20 883 418 000 kronor respektive 20 984 537 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:4 *Lönebidrag och Samhall m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 19 500 000 000 kronor 2025–2028.

**Skälen för regeringens förslag:** Åtagandena under anslaget har ökat under 2022 och 2023. Åtagandena bedöms öka ytterligare och regeringen föreslår därför i propositionen Höständringsbudgeten för 2023 att bemyndigandet ökas med 2 000 000 000 kronor till sammanlagt 18 000 000 000 kronor 2023.

Beslut om insatser under anslaget omfattar normalt mer än ett år vilket medför utgifter för kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:4 *Lönebidrag och Samhall m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 19 500 000 000 kronor 2025–2028.

**Tabell 3.29 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2028
Ingående åtaganden	10 159 257	14 926 135	18 000 000			
Nya åtaganden	12 848 080	12 668 865	13 380 000			
Infriade åtaganden	-8 081 202	-9 595 000	-11 880 000	-11 880 000	-5 812 135	-1 807 865
Utestående åtaganden	14 926 135	18 000 000	19 500 000			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>14 000 000</b>	<b>18 000 000</b>	<b>19 500 000</b>			

### 3.7.5 1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige

**Tabell 3.30 Anslagsutveckling 1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige**

Tusental kronor

2022	Utfall	136 742	Anslagssparande	2 831
2023	Anslag	131 059 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	132 859
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>133 466</b>		
2025	Beräknat	130 322 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	133 725 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 125 024 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 125 025 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för förvaltningsutgifter vid Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet). Anslaget får även användas för utgifter för nationell medfinansiering av s.k. tekniskt stöd inom Europeiska socialfonden, Europeiska socialfonden+ och Fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.31 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>131 059</b>	<b>131 059</b>	<b>131 059</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	5 001	10 766	14 469
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-2 594	-11 503	-11 803
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-2 594</i>	<i>-2 594</i>	<i>-2 594</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-1 233	-1 233	-1 233
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 361	-1 361	-1 361
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>133 466</b>	<b>130 322</b>	<b>133 725</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Svenska ESF-rådet är förvaltande myndighet för det nationella socialfondsprogrammet för investering för tillväxt och sysselsättning 2014–2020 och för det nationella programmet för Europeiska socialfonden+ 2021–2027. Myndigheten är även förvaltande myndighet för programmet inom Fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt 2014–2020 inom utgiftsområde 9. Svenska ESF-rådet är vidare ansvarig myndighet för förvaltningen av bidrag från brexitjusteringsreserven inom utgiftsområde 24.

I tabell 3.31 framgår förändringen av anslaget jämfört med beslutad nivå för 2023. Anslaget minskar med 1 361 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

I beräkningarna av anslaget har hänsyn tagits till tekniskt stöd inom de berörda programmen, vilket får användas för vissa administrativa kostnader.

Regeringen föreslår att 133 466 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 130 322 000 kronor respektive 133 725 000 kronor.

### 3.7.6 1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020

**Tabell 3.32 Anslagsutveckling 1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020**

Tusental kronor

2022	Utfall	2 164 662	Anslagssparande	380 938
2023	Anslag	2 414 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	2 054 066
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>100 100</b>		
2025	Beräknat	0		
2026	Beräknat	0		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för utbetalningar av stöd från Europeiska socialfonden för programperioden 2014–2020. Utbetalningarna avser delfinansiering av det nationella socialfondsprogrammet för investering för tillväxt och sysselsättning. Anslaget omfattar även särskilda EU-medel, utöver socialfondsmedel, för EU:s sysselsättningsinitiativ för unga. Anslaget får även användas för viss statlig medfinansiering av det nationella socialfondsprogrammet.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.33 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>2 414 000</b>	<b>2 414 000</b>	<b>2 414 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 230 600	-1 330 700	-1 330 700
Överföring till/från andra anslag	11 420	11 420	11 420
Övrigt	-1 094 720	-1 094 720	-1 094 720
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>100 100</b>	<b>0</b>	<b>0</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslagssparandet för 2022 uppgick till 381 miljoner kronor och har förts bort som en indragning av anslagsbelopp. Anslagssparandet förklaras av flera faktorer, bl.a. ett lägre medelutnyttjande i de beslutade projekten än förväntat.

Utgifterna 2022 uppgick till 2 165 miljoner kronor, vilket var 865 miljoner kronor högre än 2021.

Innevarande år beräknas utgifterna uppgå till 2 054 miljoner kronor, vilket är 360 miljoner kronor lägre än den ursprungligt beslutade budgeten för 2023.

Projektverksamheten inom det nationella socialfondsprogrammet för investering för tillväxt och sysselsättning avslutas under 2023. Vissa av utbetalningarna beräknas dock ske under 2024 varför medel bör anslås för året.

Den totala ramen för medlen från Europeiska socialfonden och vissa övriga EU-medel för det nationella socialfondsprogrammet uppgick till 1 093 miljoner euro, varav 293 miljoner euro för React-EU. Med tillämpning av förordningen (1999:710) om valutakurs vid stöd från EU-budgeten motsvarar det 10 930 miljoner kronor.

Medel på anslaget för viss statlig medfinansiering av det nationella socialfondsprogrammet beräknades till totalt 1 500 miljoner kronor för programperioden som helhet.

I tabell 3.33 framgår förändringen av anslaget jämfört med den ursprungligt beslutade nivån för 2023.

Regeringen föreslår att 100 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020* för 2024.

### 3.7.7 1:7 Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027

**Tabell 3.34 Anslagsutveckling 1:7 Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027**

Tusental kronor

År	Utfall	Anslagssparande	
2022			225 000
2023	Anslag	550 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 496 151
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 387 000</b>	
2025	Beräknat	1 565 000	
2026	Beräknat	1 640 000	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för utbetalningar av stöd från Europeiska socialfonden+ för programperioden 2021–2027. Utbetalningarna avser delfinansiering av det nationella programmet för Europeiska socialfonden+ 2021–2027. Anslaget får även användas för viss nationell medfinansiering av det nationella programmet för Europeiska socialfonden+.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.35 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:7 Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>550 000</b>	<b>550 000</b>	<b>550 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	837 000	1 015 000	1 090 000
varav BP24	240 000	-133 000	465 000
– Omfördelning mellan år inom anslaget	240 000	-133 000	465 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 387 000</b>	<b>1 565 000</b>	<b>1 640 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslagssparandet för 2022 uppgick till 225 miljoner kronor och har förts bort som en indragning av anslagsbelopp vilket motsvarar hela det anvisade anslaget. Anledningen till att inga medel har förbrukats är en senare start av det nationella programmet för Europeiska socialfonden+ än tidigare beräknat. Innevarande år beräknas utgifterna under anslaget uppgå till 496 miljoner kronor.

Det nationella programmet för Europeiska socialfonden+ 2021–2027 omfattar totalt ca 707 miljoner euro från Europeiska socialfonden+. Med tillämpning av förordningen (1999:710) om valutakurs vid stöd från EU-budgeten motsvarar det 6 572 miljoner kronor.

Medel bör som tidigare anvisas på anslaget för viss nationell medfinansiering av programmet. Detta belopp beräknas till 1 500 miljoner kronor för programperioden som helhet. Övrig medfinansiering ska därutöver ske under bl.a. ett antal andra anslag inom utgiftsområdet, i enlighet med ändamålen för dessa anslag.

I tabell 3.35 framgår förändringen av anslaget jämfört med den ursprungligt beslutade nivån för 2023. Reformen och finansiering som redovisas i avsnitt 3.6 innebär att anslaget ökar med 240 miljoner kronor 2024, minskar med 133 miljoner kronor 2025 och ökar med 465 miljoner kronor 2026.

Regeringen föreslår att 1 387 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 565 000 000 kronor respektive 1 640 000 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:7 *Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 013 000 000 kronor 2025–2030.

**Skälen för regeringens förslag:** Verksamheten inom det nationella programmet för Europeiska socialfonden+ 2021–2027 omfattar bl.a. fleråriga projekt som medför utgifter för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:7 *Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 013 000 000 kronor 2025–2030.

**Tabell 3.36 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:7 Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2030
Ingående åtaganden		1 319 800	2 600 000			
Nya åtaganden	1 319 800	1 710 000	1 715 000			
Infriade åtaganden		-429 800	-1 302 000	-1 530 000	-1 046 000	-437 000
Utestående åtaganden	1 319 800	2 600 000	3 013 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>1 700 000</b>	<b>2 705 000</b>	<b>3 013 000</b>			

### 3.7.8 1:8 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering

**Tabell 3.37 Anslagsutveckling 1:8 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering**

Tusental kronor

2022	Utfall	43 393	Anslagssparande	825
2023	Anslag	43 666 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	45 446
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	46 953		
2025	Beräknat	50 162 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	53 161 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 48 903 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 50 815 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärderings (IFAU) förvaltningsutgifter och forskningsbidrag.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.38 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:8 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>43 666</b>	<b>43 666</b>	<b>43 666</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	950	2 099	3 010
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	2 337	4 397	6 485
varav BP24 <sup>3</sup>	2 337	4 337	6 337
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-217	-217	-217
– Tillskott till IFAU	3 000	5 000	7 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-446	-446	-446
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>46 953</b>	<b>50 162</b>	<b>53 161</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Reformer och finansiering som redovisas i avsnitt 3.6 innebär att anslaget beräknas öka med 2 miljoner kronor 2024, 4 miljoner 2025 och 6 miljoner fr.o.m. 2026.

Beloppen inkluderar en minskning av anslaget med 446 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 46 953 000 kronor för 2024 anvisas under anslaget 1:8 *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering*. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 50 162 000 kronor respektive 53 161 000 kronor.



## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:8 *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 000 000 kronor 2025 och 2026.

**Skälen för regeringens förslag:** IFAU beviljar bidrag för externa projekt som kan pågå längre än ett år, vilket medför utgifter för kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:8 *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 000 000 kronor 2025 och 2026.

**Tabell 3.39 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:8 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
Ingående åtaganden	6 530	6 511	6 465		
Nya åtaganden	5 915	5 600	8 135		
Infriade åtaganden	-5 934	-5 646	-5 600	-5 600	-3 400
Utestående åtaganden	6 511	6 465	9 000		
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>9 000</b>	<b>9 000</b>	<b>9 000</b>		

### 3.7.9 1:9 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

**Tabell 3.40 Anslagsutveckling 1:9 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen**

Tusental kronor

2022	Utfall	76 632	Anslagssparande	2 805
2023	Anslag	81 327 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	83 089
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>82 557</b>		
2025	Beräknat	85 294 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	87 322 <sup>2</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 82 557 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.41 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:9 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>81 327</b>	<b>81 327</b>	<b>81 327</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 337	5 111	7 166
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 107	-1 144	-1 171
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-1 107</i>	<i>-1 107</i>	<i>-1 107</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-270	-270	-270
– Generell besparing i statsförvaltningen	-837	-837	-837
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>82 557</b>	<b>85 294</b>	<b>87 322</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 837 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 82 557 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 85 294 000 kronor respektive 87 322 000 kronor.

### 3.7.10 1:10 Bidrag till administration av grundbeloppet

**Tabell 3.42 Anslagsutveckling 1:10 Bidrag till administration av grundbeloppet**

Tusental kronor

2022	Utfall	59 168	Anslagssparande
2023	Anslag	59 956 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>62 184</b>	
2025	Beräknat	65 377 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	67 227 <sup>2</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 62 184 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till administration av grundbeloppet enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring och lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor för dem som inte är anslutna till någon arbetslöshetskassa.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.43 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:10 Bidrag till administration av grundbeloppet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>59 956</b>	<b>59 956</b>	<b>59 956</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 856	6 081	7 950
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-628	-660	-679
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-628</i>	<i>-628</i>	<i>-628</i>
<i>– Generell besparing i statsförvaltningen</i>	<i>-628</i>	<i>-628</i>	<i>-628</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>62 184</b>	<b>65 377</b>	<b>67 227</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 628 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 62 184 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Bidrag till administration av grundbeloppet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 65 377 000 kronor respektive 67 227 000 kronor.

### 3.7.11 1:11 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten

**Tabell 3.44 Anslagsutveckling 1:11 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten**

Tusental kronor

2022	Utfall	8 303	Anslagssparande
2023	Anslag	8 303 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>8 303</b>	
2025	Beräknat	8 303	
2026	Beräknat	8 303	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten för verksamheten enligt den överenskommelse svenska staten har med Finland och Norge om anordnande av utbildningar samt kompensation för de ökade kostnader som uppstår för dessa länder till följd av att utbildningstjänsterna är mervärdesskattepliktiga i Sverige.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.45 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:11 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>8 303</b>	<b>8 303</b>	<b>8 303</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>8 303</b>	<b>8 303</b>	<b>8 303</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Syftet med verksamheten är att främja åtgärder som bidrar till att utveckla arbetsmarknaden och att stärka det regionala samarbetet för i första hand de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige. Utöver stiftelsens stadgar regleras verksamheten av en överenskommelse mellan länderna som omförhandlas vart fjärde år.

Riksdagen bemyndigade regeringen att under 2023 träffa en ny överenskommelse i enligt med vad som anges ovan (prop. 2022:/23:1, bet. 2022/23:AU2, rskr. 2022/23:90). Regeringen avser att träffa en ny överenskommelse för perioden 2024–2027 och beredning pågår inom Regeringskansliet.

Regeringen föreslår att 8 303 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten* för 2023. För 2024 och 2025 beräknas anslaget till 8 303 000 kronor respektive år.

### 3.7.12 1:12 Bidrag till lönegarantiersättning

**Tabell 3.46 Anslagsutveckling 1:12 Bidrag till lönegarantiersättning**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 279 337	Anslagssparande	30 663
2023	Anslag	1 678 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 775 000
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 800 000</b>		
2025	Beräknat	1 676 200		
2026	Beräknat	1 628 200		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till lönegarantiersättning enligt lönegarantilagen (1992:497) och de sociala avgifter som ska betalas i samband med lönegarantiutbetalningen enligt socialavgiftslagen (2000:980). Anslaget får användas för utgifter för arbetet med handläggning av lönegarantiärenden.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.47 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:12 Bidrag till lönegarantiersättning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 678 000</b>	<b>1 678 000</b>	<b>1 678 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer		-11 600	-9 600
<i>varav BP24</i>		-11 600	-9 600
– Förändrat ansvar för utbetalning av statlig lönegaranti		-11 600	-9 600
Makroekonomisk utveckling	122 000	9 800	-40 200
Volym			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 800 000</b>	<b>1 676 200</b>	<b>1 628 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslagssparandet 2022 uppgick till 31 miljoner kronor och har förts bort som en indragning av anslagsbelopp.

Anslaget beräknas minska med 11,6 miljoner kronor för 2025 och 9,6 miljoner kronor för 2026 med anledning av att ansvaret för utbetalning för statlig lönegaranti flyttas från sju länsstyrelser till Skatteverket (se avsnitt 4.5 och utg.omr. 3 avsnitt 8.3.1).

Utgifterna 2022 uppgick till 1 279 miljoner kronor, vilket var 450 miljoner kronor högre än 2021. Detta förklaras främst av att antalet anställda berörda av konkurser ökade med över 50 procent.

Innevarande år beräknas utgifterna uppgå till 1 775 miljoner kronor. Det är 97 miljoner kronor högre än den ursprungligt beslutade budgeten för 2023. Skillnaden förklaras främst av att antalet konkurser har ökat med 33 procent första halvåret 2023 jämfört med motsvarande period 2022 och att antal anställda berörda av konkurser har ökat med 56 procent.

I tabell 3.47 framgår förändringen av anslaget jämfört med den ursprungligt beslutade nivån för 2023. Makroekonomisk utveckling är t.ex. effekten av BNP-gap, investeringsandelen och driftöverskottsandelen. Effekten kommande år beror främst på att ett negativt BNP-gap ökar utgifterna 2024–2025 samt att en ökad driftöverskottsandel minskar utgifterna 2026.

Regeringen föreslår att 1 800 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Bidrag till lönegarantiersättning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 676 200 000 kronor respektive 1 628 200 000 kronor.

### 3.7.13 1:13 Nystartsjobb, etableringsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar

**Tabell 3.48 Anslagsutveckling 1:13 Nystartsjobb, etableringsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar**

Tusental kronor

2022	Utfall	4 001 665	Anslagssparande	1 661 020
2023	Anslag	8 129 311 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	5 049 356
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>5 342 163<sup>2</sup></b>		
2025	Beräknat	5 087 925		
2026	Beräknat	4 968 759		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> 26 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för etableringsjobb för 2024.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till arbetsgivare för nystartsjobb och yrkesintroduktionsanställningar. Anslaget får även användas för utgifter för etableringsjobb och för statliga ålderspensionsavgifter enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.49 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:13 Nystartsjobb, etableringsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>8 129 311</b>	<b>8 129 311</b>	<b>8 129 311</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-180 040	-3 072 040	-3 118 040
Makroekonomisk utveckling	-2 607 108	30 654	-42 512
Volymer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>5 342 163</b>	<b>5 087 925</b>	<b>4 968 759</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslagssparandet för 2022 uppgick till 1 661 miljoner kronor och har förts bort som en indragning av anslagsbelopp. Anslagssparandet beror i huvudsak på att färre personer tagit del av nystartsjobb och att införandet av etableringsjobb försenats. Utgifterna 2022 uppgick till 4 002 miljoner kronor vilket var 602 miljoner kronor högre än 2021. Detta förklaras främst av att fler personer tagit del av nystartsjobb.

Innevarande år beräknas utgifterna uppgå till 5 049 miljoner kronor. Det är 1 048 miljoner kronor högre än 2022. Detta förklaras främst av att fler personer har fått ett nystartsjobb.

I tabell 3.49 framgår förändringen av anslaget jämfört med den ursprungligt beslutade nivån för 2022. Etableringsjobb kräver kollektivavtal om etableringsjobb. Det avtal som tagits fram avviker i vissa delar från det beslutade regelverket. Regeringen avser att genomföra nödvändiga regelförändringar för att etableringsjobben ska kunna komma på plats. I enlighet med vad som aviserades i budgetpropositionen för 2022 avskaffas stödet för yrkesintroduktionsanställningar fr.o.m. 2024.

**Tabell 3.50 Utgifter för Nystartsjobb, etableringsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar**

Miljoner kronor

		Nystartsjobb	Etableringsjobb	Ålderspensionsavgift etableringsjobb	Yrkesintroduktions- anställningar	Totalt
Utfall	2021	3 385	0	0	15	3 399
	2022	3 978	0	8	16	4 002
Beräknat	2023	5 032	0	0	18	5 049
	2024	5 075	235	26	7	5 342
	2025	4 315	697	76	0	5 088
	2026	3 610	1 226	133	0	4 969

Anm.: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

Regeringen bedömer vidare att det inte finns behov av ett särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden för anslaget.

Regeringen föreslår att 5 342 163 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Nystartsjobb, etableringsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar* för 2024. Av detta belopp beräknas 5 074 844 000 kronor för bidrag till nystartsjobb, 234 910 000 kronor för etableringsjobb, 25 517 000 kronor statliga ålderspensionsavgifter för etableringsjobb och 6 892 000 kronor för stöd till yrkesintroduktionsanställningar. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 5 087 925 000 kronor respektive 4 968 759 000 kronor.

### 3.7.14 1:14 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare

**Tabell 3.51 Anslagsutveckling 1:14 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 010 703	Anslagssparande	185 192
2023	Anslag	1 119 813 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	949 610
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>865 470</b>		
2025	Beräknat	871 847		
2026	Beräknat	1 109 329		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för etableringsersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser. Anslaget får även användas för utgifter för en viss del av den nationella medfinansieringen av det nationella socialfondsprogrammet för investering för tillväxt och sysselsättning för programperioden 2014–2020 och av det nationella programmet för Europeiska socialfonden+ 2021–2027. Anslaget får därutöver användas för nationell medfinansiering av projekt inom regionalfondsprogram för investering för tillväxt och sysselsättning för programperioden 2014–2020 och av projekt inom program för Europeiska regionala utvecklingsfonden 2021–2027, som ligger i linje med målen för den svenska arbetsmarknadspolitiken.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.52 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:14 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 119 813</b>	<b>1 119 813</b>	<b>1 119 813</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-418 941	-439 941	-445 941
varav BP24	3 000	4 000	4 000
– Introduktionsjobb	3 000	4 000	4 000
Makroekonomisk utveckling			
Volym	164 598	191 975	435 457
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>865 470</b>	<b>871 847</b>	<b>1 109 329</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslagssparandet för 2022 uppgick till 185 miljoner kronor och har förts bort som en indragning av anslagsbelopp. Utgifterna 2022 uppgick till 1 011 miljoner kronor, vilket var 336 miljoner kronor lägre än 2021. Detta förklaras främst av färre deltagare i etableringsprogrammet. Utgifterna för 2023 beräknas bli 950 miljoner kronor vilket är 170 miljoner kronor lägre än ursprungligt beslutad budget för 2023. Det beror på ett lägre antal deltagare i etableringsinsatser än prognostiserat. Utgifterna och antalet deltagare beräknas också fortsatt att bli lägre under åren 2024 och 2025 för att därefter öka igen.

I tabell 3.52 framgår förändringen av anslaget jämfört med den ursprungligt beslutade nivån för 2023. Reformen och finansiering som redovisas i avsnitt 3.6 innebär att anslaget minskar med 3 miljoner kronor 2024 och beräknas minska med 4 miljoner kronor fr.o.m. 2025.

Regeringen bedömer vidare att det inte finns behov av ett särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden för anslaget.

Regeringen föreslår att 865 470 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 871 847 000 kronor respektive 1 109 329 000 kronor.

### 3.7.15 1:15 Omställnings- och kompetensstöd genom den offentliga omställningsorganisationen

**Tabell 3.53 Anslagsutveckling 1:15 Omställnings- och kompetensstöd genom den offentliga omställningsorganisationen**

Tusental kronor

2022	Utfall	Anslagssparande	75 000	
2023	Anslag	978 400 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	703 000
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>3 131 000</b>		
2025	Beräknat	3 230 600		
2026	Beräknat	3 228 100		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för offentligt tillhandahållna tjänster för grundläggande omställnings- och kompetensstöd på arbetsmarknaden.



## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.54 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:15 Omställnings- och kompetensstöd genom den offentliga omställningsorganisationen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 000 000</b>	<b>1 000 000</b>	<b>1 000 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	2 176 000	2 278 000	2 385 000
Makroekonomisk utveckling			-107 000
Volymer			
Överföring till/från andra anslag	-45 000	-47 400	-49 900
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>3 131 000</b>	<b>3 230 600</b>	<b>3 228 100</b>

Anslagssparandet för 2022 uppgick till 75 miljoner kronor och har förts bort som en indragning av anslagsbelopp vilket motsvarar hela det anvisade anslaget. Anledningen är att tillhandahållandet av stöden fördröjts på grund av att upphandlingen av grundläggande omställnings- och kompetensstöd och yttranden har överklagats.

I propositionen Vårändringsbudget för 2023 minskades anslaget med 21 600 000 kronor för att finansiera motsvarande ökning av anslaget 1:2 *Kammarkollegiet* inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning. I denna proposition föreslås en motsvarande fortsatt finansiering och anslaget föreslås därför minska med 45 000 000 kronor 2024. Därefter beräknas anslaget minska med 47 400 000 kronor 2025 och 49 900 000 kronor fr.o.m. 2026. Medlen avser kartläggningssamtal inför beslut om grundläggande omställnings- och kompetensstöd och yttranden till Centrala studiestödsnämnden för omställningsstudiestöd som Kammarkollegiet har i uppgift att genomföra.

Innevarande år beräknas utgifterna under anslaget uppgå till 703 miljoner kronor vilket är 297 miljoner kronor lägre än ursprungligt anvisat anslag. I tabell 3.55 framgår de beräknade utgifterna för perioden 2022–2026.

**Tabell 3.55 Beräknade utgifter för grundläggande tjänster för arbetstagare utan kollektivavtal samt ersättning till arbetsgivare**

Miljoner kronor

	Grundläggande tjänster för arbetstagare utan kollektivavtal	Ersättning till arbetsgivare	Totalt
2023	10	693	703
2024	275	2 856	3 131
2025	290	2 941	3 231
2026	305	2 923	3 228

Anm.: Beloppen är avrundade.

Regeringen föreslår att 3 131 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Omställnings- och kompetensstöd genom den offentliga omställningsorganisationen* för 2024. Av detta beräknas 275 000 000 kronor för grundläggande tjänster som tillhandahålls av den offentliga omställningsorganisationen för arbetstagare som inte omfattas av kollektivavtal. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 3 230 600 kronor respektive 3 228 100 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:15 *Omställnings- och kompetensstöd genom den offentliga omställningsorganisationen* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 64 000 000 kronor 2025.

**Skälen för regeringens förslag:** Beslut om stöd för grundläggande tjänster under anslaget som den offentliga omställningsorganisationen tillhandahåller medför utgifter för kommande budgetår. Regeringen bedömer att övriga beslut om stöd under anslaget inte medför utgifter kommande budgetår som innebär ett behov av ett särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:15 *Omställnings- och kompetensstöd genom den offentliga omställningsorganisationen* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 64 000 000 kronor 2025.

**Tabell 3.56 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:15 Omställnings- och kompetensstöd genom den offentliga omställningsorganisationen**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Ingående åtaganden			64 000	
Nya åtaganden		64 000	64 000	
Infriade åtaganden			-64 000	-64 000
Utestående åtaganden		64 000	64 000	
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>146 400</b>	<b>64 000</b>	<b>64 000</b>	

## 4 Arbetsliv

### 4.1 Mål för området

Målet för arbetslivspolitikerna är goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män (prop. 2011/12:1 utg.omr. 14 avsnitt 4.3, bet. 2011/12:AU2, rskr. 2011/12:88).

Mål för arbetslivspolitikens tre delområden:

- Arbetsmiljö: En arbetsmiljö som förebygger ohälsa, olycksfall och motverkar att människor utestängs från arbetet och tar hänsyn till människors olika förutsättningar och bidrar till utvecklingen av både individer och verksamhet.
- Arbetsrätt: En arbetsrätt som skapar förutsättningar för ett arbetsliv som tillgodoser både arbetstagarnas och arbetsgivarnas behov av flexibilitet, trygghet och inflytande.
- Lönebildning: En lönebildning i samhällsekonomisk balans och arbetsfred.

### 4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Utvecklingen inom arbetslivsområdet påverkas av en rad olika faktorer. Arbetslivspolitikens bidrag är ofta svårt att mäta och avgränsa från effekterna av såväl bidrag från andra politikområden som samhällsutvecklingen och insatser av andra aktörer på arbetsmarknaden.

Följande huvudsakliga indikatorer redovisas inom området:

- dödsolyckor och anmälda arbetsolyckor i arbetslivet
- anmälda arbetsjukdomar
- antal förrättningar och inspektioner
- möjlighet till utveckling och lärande i yrket
- systematiskt arbetsmiljöarbete på arbetsplatser
- anställningsförhållanden enligt den officiella arbetsmarknadsstatistiken
- kollektivavtalstäckning och organisationsgrad
- antal medlingsärenden och antal förlorade arbetsdagar
- löneutvecklingen på arbetsmarknaden.

Jämfört med budgetpropositionen för 2023 har indikator om arbetsorsakade besvär tagits bort och indikatorer om möjlighet till lärande och utveckling i yrket respektive systematiskt arbetsmiljöarbete på arbetsplatser lagts till. Skälet är att indikator om arbetsorsakade besvär redovisas i Arbetsmiljöverkets undersökning om arbetsorsakade besvär samt att indikatorer om möjlighet till lärande och utveckling i yrket respektive systematiskt arbetsmiljöarbete på arbetsplatser redovisas i Arbetsmiljöverkets undersökning om arbetsmiljö, som båda genomförs vartannat år.

I bedömningen vägs även in resultat från rapporter och undersökningar från bl.a. Arbetsmiljöverket, Myndigheten för arbetsmiljökunskap och Medlingsinstitutet.

## 4.3 Resultatredovisning

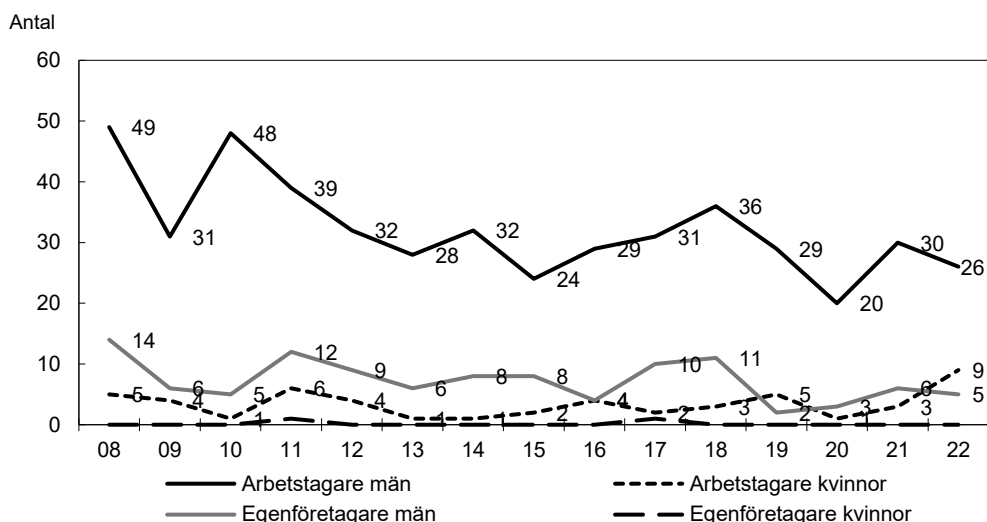
### 4.3.1 Arbetsmiljö

#### Antalet dödsolyckor ligger kvar på samma nivå

Under 2022 inträffade 40 arbetsolyckor med dödlig utgång i den svenska arbetskraften, jämfört med 2021 då antalet var 39. Utöver dessa dödsolyckor inträffade ytterligare 9 arbetsolyckor med dödlig utgång i Sverige där den drabbade inte ingick i den svenska arbetskraften, t.ex. personer som är anställda i utländska företag. Antalet arbetsolyckor i den kategorin var oförändrat jämfört med året innan. Dödsolyckor i arbetet är fortsatt betydligt vanligare bland män än bland kvinnor. Av dem som omkom 2022 var 31 män och 9 kvinnor. Kvinnor och män arbetar i stor utsträckning inom olika branscher på arbetsmarknaden med olika villkor och risker i arbetsmiljön. Dödsolyckor i arbetet sker främst i mansdominerade branscher.

Av samtliga dödsolyckor i arbetet 2022 inträffade 35 bland arbetstagare varav 9 kvinnor och 26 män och 5 bland egenföretagare varav samtliga män. Jämfört med 2021 innebar det en ökning med 2 dödsolyckor bland arbetstagare och en minskning med 1 dödsolycka bland egenföretagare.

Diagram 4.1 Antalet dödsolyckor i arbete för arbetstagare och egenföretagare



Källa: Arbetsmiljöverket, Arbetsskador 2022.

De branscher som hade flest dödsolyckor i arbetet perioden 2013–2022 var byggverksamhet, transport och magasinering, jordbruk, skogsbruk och fiske samt tillverkning. En majoritet av de omkomna egenföretagarna var verksamma inom jord- och skogsbruk. Sett till antalet dödsolyckor i förhållande till antal sysselsatta i respektive branschgrupp inträffade flest dödsolyckor i arbetet inom jordbruk, skogsbruk och fiske med 6,6 dödsolyckor i arbete per 100 000 sysselsatta.

#### Anmälda arbetsolyckor både med och utan sjukfrånvaro minskade

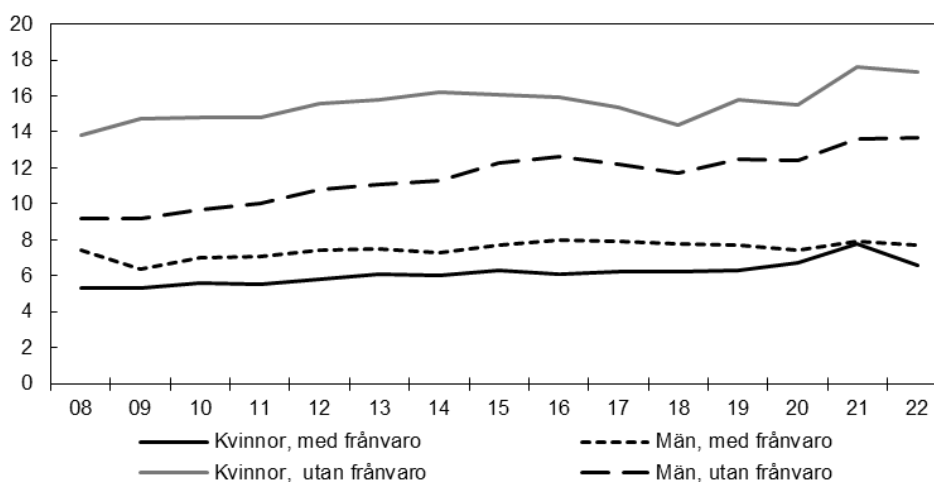
Antalet anmälda arbetsolyckor som ledde till frånvaro från arbetet var 35 400 bland arbetstagare och egenföretagare under 2022, vilket är ca 3 600 (9 %) färre än året innan. Minskningen skedde främst bland kvinnor.

Under 2022 anmäldes 7,7 arbetsolyckor med frånvaro per 1 000 sysselsatta män respektive 6,1 per 1 000 sysselsatta kvinnor (se diagram 4.2). Antalet anmälda per 1 000 sysselsatta minskade bland både kvinnor och män i alla åldersgrupper jämfört

med 2021. Historiskt har antalet anmälda arbetsolyckor med frånvaro per 1 000 sysselsatta varit högre för män än för kvinnor. Under 2022 var antalet anmälningar högst i den yngsta åldersgruppen 16–24 år, främst bland unga män. Flest anmälda arbetsolyckor bland kvinnor under 2022 skedde inom den kommunala sektorn med 9,3 anmälningar, en minskning jämfört med 2021. Den största minskningen av antal anmälningar skedde inom den regionala sektorn, från 12,0 under 2021 till 3,9 under 2022. Flest anmälda arbetsolyckor bland män under 2022 skedde inom den privata sektorn med 8,2 anmälningar, en marginell minskning jämfört med 2021. De vanligaste orsakerna var oförändrade 2022 jämfört med 2021, dvs. fallolyckor för kvinnor och förlorad kontroll över maskin, handverktyg eller transportutrustning för män.

**Diagram 4.2** Antal anmälda arbetsolyckor med och utan sjukfrånvaro per 1 000 sysselsatta efter kön

Antal per 1 000 sysselsatta



Källa: Arbetsmiljöverket, Arbets skador 2022.

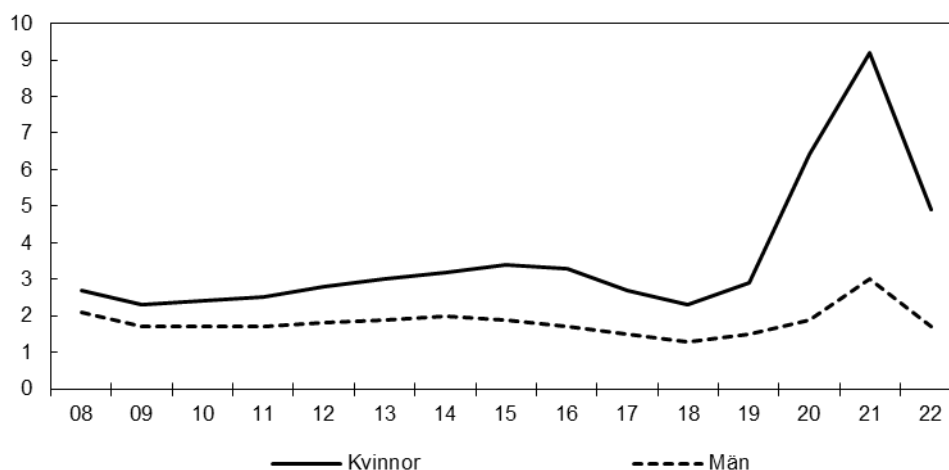
Antalet anmälda arbetsolyckor som inte lett till frånvaro från arbetet var ca 69 000 under 2022. Sett till antal anmälningar i förhållande till antal sysselsatta anmäldes 13,7 fall per 1 000 sysselsatta män och 17,3 fall per sysselsatta kvinnor. Det innebär en marginell minskning jämfört med 2021. Till skillnad från när det gäller arbetsolyckor med sjukfrånvaro anmäldes fler arbetsolyckor utan sjukfrånvaro av kvinnor än av män. Liksom för arbetsolyckor med sjukfrånvaro var antalet anmälningar per 1 000 sysselsatta högst i den yngsta åldersgruppen 16–24 år, främst bland unga kvinnor.

### Stor minskning av anmälda arbetssjukdomar

Antalet anmälda arbetssjukdomar minskade med ca 44 procent, motsvarande 13 300 anmälningar, mellan 2021 och 2022. Det innebär att antalet anmälningar är tillbaka på samma nivå som före pandemin (ca 16 600 under 2019). Förändringen beror på den kraftiga minskningen av anmälningar på grund av covid-19-pandemin. Liksom tidigare avsåg majoriteten av antalet anmälningar 2022 kvinnor. Antalet anmälda arbetssjukdomar 2022 motsvarar ca 4,9 fall per 1 000 sysselsatta kvinnor och ca 1,7 fall per 1 000 sysselsatta män. Minskningen jämfört med 2021 var något större bland kvinnor (47 procent) än bland män (42 procent).

### Diagram 4.3 Antal anmälda arbetssjukdomar per 1 000 sysselsatta efter kön

Antal per 1 000 sysselsatta



Källa: Arbetsmiljöverket, Arbetsskador 2022.

För kvinnor anmäldes under 2022 flest arbetssjukdomar per 1 000 sysselsatta inom den kommunala sektorn följt av den regionala sektorn. Anmälda arbetssjukdomar för kvinnor minskade kraftigt jämfört med 2021 i både den regionala och den kommunala sektorn, från 22 till 4,7 respektive 19 till 12 anmälningar. För män var antalet anmälda arbetssjukdomar under 2022 högst inom den kommunala sektorn med 5,4 följt av den statliga sektorn med 3,5. Den största minskningen av antalet anmälda arbetssjukdomar för män skedde i den regionala sektorn, från 15,0 under 2021 till 2,8 under 2022.

De vanligaste orsakerna till anmälda arbetssjukdomar under 2022 var, liksom under 2021, kemiska och biologiska faktorer, där smitta ingår, vilka utgjorde 48 procent av anmälningarna. Därefter följde organisatoriska och sociala faktorer (22 procent) och ergonomiska faktorer (17 procent). Kemiska och biologiska faktorer var vanligast bland både kvinnor och män, 52 respektive 37 procent. Antalet anmälningar per 1 000 sysselsatta ökade med stigande ålder både för kvinnor och män.

### Antal förrättningar ökade jämfört med året innan

Det totala antalet förrättningar, varav 99 procent är inspektioner, ökade med drygt 30 procent 2022 jämfört med 2021. Ökningen berodde främst på att covid-19-pandemin inte hade lika stor påverkan på verksamheten under 2022 som under 2020 och 2021. En ökning skedde både när det gäller antalet inspektioner och myndighetsgemensamma kontroller mot arbetslivskriminalitet vilka utgör en del av det totala antalet inspektioner. Av det totala antalet inspektioner genomfördes 2022 en tredjedel på distans (7 602) jämfört med två tredjedelar 2021 (10 981). Antalet förrättningar per heltidsarbetande inspektör ökade 2022 till 98 jämfört med 67 året innan.

**Tabell 4.1      Antal förrättningar och inspektioner utförda av Arbetsmiljöverket**

År	2018	2019	2020	2021	2022
Förrättningar utförda av Arbetsmiljöverket	27 154	28 429	17 730	17 877	23 981
<i>varav inspektioner</i>	<i>26 602</i>	<i>27 715</i>	<i>17 602</i>	<i>17 755</i>	<i>23 803</i>
<i>varav myndighetsgemensamma kontroller mot arbetslivskriminalitet</i>	<i>1 127</i>	<i>1 833</i>	<i>1 274</i>	<i>2 007</i>	<i>2 651</i>
Förrättningar per inspektör	105	107	69	67	98
Förelägganden, förbud, åtalsanmälningar, sanktionsavgifter och viten	2 830	3 645	2 663	2 636	2 845

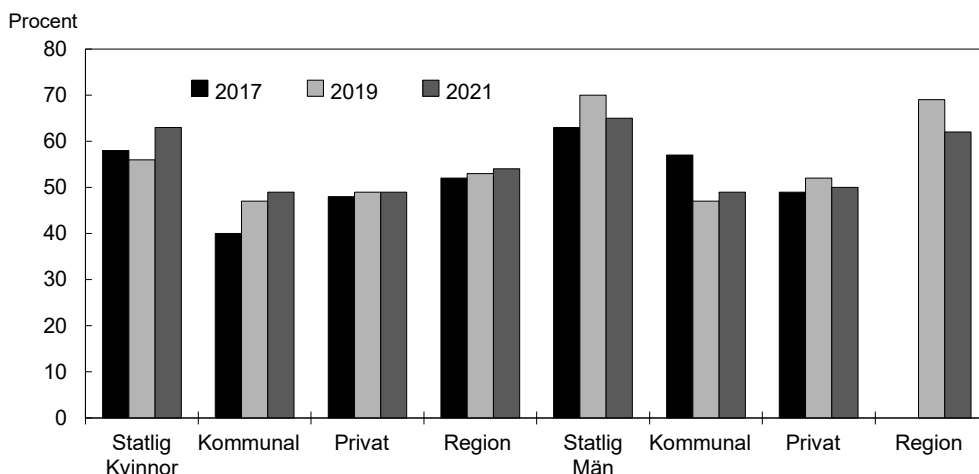
Anm. I kategorin inspektion ingår även uppföljningsinspektioner och myndighetsgemensamma kontroller.

Källa: Arbetsmiljöverket.

Myndighetsgemensamma kontroller har genomförts där det finns en allvarlig risk eller misstanke om pågående brottslighet eller regelöverträdelser som direkt eller indirekt rör arbetstagarna. Exempel på verksamheter som har kontrollerats under 2022 är bärplockning, bilverkstäder, biltvättar, slakterier, byggverksamhet, skönhetsbranschen och restauranger. För myndighetsgemensamma kontroller ledde det för Arbetsmiljöverkets del till 345 förelägganden och förbud samt 394 sanktionsavgifter, vilket i båda fall innebär en ökning jämfört med 2021 (A2022/00971).

### Andel sysselsatta som har möjlighet att lära nytt och utvecklas i yrket ökar

År 2021 ansåg omkring hälften, 52 procent, av alla sysselsatta personer i åldern 16–64 år att de hade möjlighet att varje vecka lära sig något nytt och utvecklas i yrket. Det är en ökning med 1 procentenhet jämfört med 2019 och 3 procentenheter jämfört med 2017. Bland kvinnor var det 51 procent och bland män 52 procent som angav att de hade möjlighet till att lära sig nytt och utvecklas i yrket. Andelen som angav att de hade möjlighet till lärande och utveckling var störst inom statlig sektor, där andelen ökade bland kvinnor medan den minskade bland män (se diagram 4.4). År 2021 var andelen sysselsatta, både för kvinnor och män, som ansåg att de hade möjlighet till lärande och utveckling lägst i kommunal respektive privat sektor.

**Diagram 4.4      Andel sysselsatta som har möjlighet att lära sig nytt och utvecklas i yrket**

Anm: Resultat efter kön redovisas inte när skattningen är för osäker varför staplar saknas för kombinationen män och kvinnor 2017.

Källa: Arbetsmiljöverket, arbetsmiljöundersökning 2021.

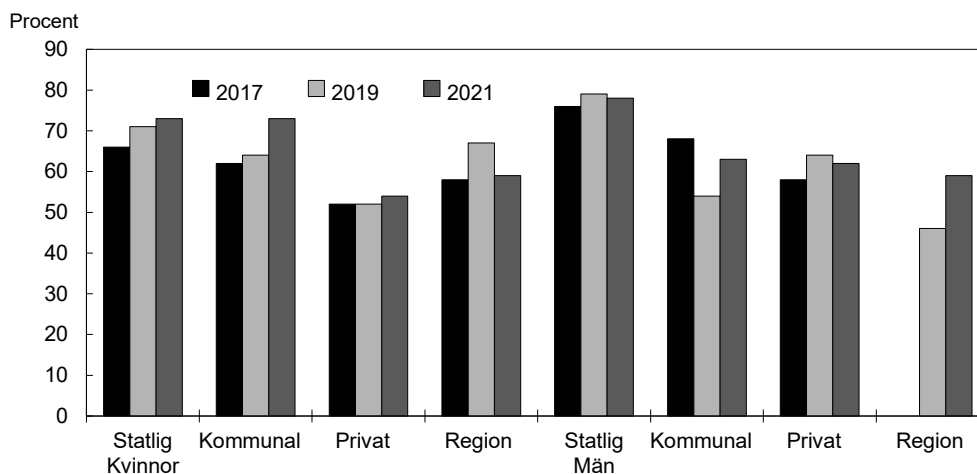
Nästan sex av tio sysselsatta hade 2021 fått utbildning på betald arbetstid under de senaste 12 månaderna. Andelen sysselsatta som fått utbildning på betald arbetstid

minskade med 2 procentenheter från 2019 till 2021. För män minskade andelen med 7 procentenheter och störst var minskningen bland de unga männen, 16–29 år (10 procentenheter). Minskningen bland kvinnor var inte statistiskt säkerställd. Sett över perioden 2013–2021 har andelen som fått någon betald utbildning på arbetstid ökat, både bland kvinnor och män. För utbildning som varat minst fem dagar har trenden däremot varit den motsatta. Andelen män och kvinnor som har fått minst 5 dagars utbildning har under tidigare år minskat men ligger sedan 2015 runt 16 procent.

### Sex av tio anser att det pågår ett systematiskt arbetsmiljöarbete på arbetsplatsen

År 2021 ansåg drygt 60 procent av de sysselsatta i åldern 16–64 år att det pågick ett systematiskt arbetsmiljöarbete på arbetsplatsen, vilket var oförändrat jämfört med år 2019. Det var en lika stor andel kvinnor och män som ansåg att det bedrevs ett systematiskt miljöarbete. Jämfört med 2019 ökade andelen bland kvinnor med 4 procentenheter, från 58 procent 2019 till 62 procent 2021 medan andelen för män var oförändrad. Sett över perioden 2013–2021 kan man se en svagt ökande trend som anser att ett systematiskt arbetsmiljöarbete pågår på arbetsplatsen. Bland män ökade andelen som ansåg att det pågår ett systematiskt arbetsmiljöarbete på arbetsplatsen i kommunal och regional sektor, men andelen var relativt oförändrad i övriga sektorer. Bland kvinnor minskade andelen i regional sektor medan den ökade i kommunal sektor och var relativt oförändrad i övriga sektorer.

**Diagram 4.5 Andel sysselsatta som anser att systematiskt arbetsmiljöarbete pågår på arbetsplatsen**



Anm: Resultat efter kön redovisas inte när skattningen är för osäker varför staplar saknas för kombinationen män och kvinnor 2017.

Källa: Arbetsmiljöverket, arbetsmiljöundersökning 2021.

### Den regionala skyddsombudsverksamheten besökte fler arbetsställen

Staten ger årligen bidrag om ca 112 miljoner till de centrala arbetstagarorganisationerna och Svenska Hamnarbetarförbundet för deras arbete med den regionala skyddsombudsverksamheten. För 2022 redovisades 1 550 regionala skyddsombud, vilket motsvarar knappt 279 årsarbetskrafter. Det är något färre regionala skyddsombud jämfört med 2021, medan antalet årsarbetskrafter är en mindre än 2021. Under 2022 besöktes 451 289 arbetsställen jämfört med 427 550 arbetsställen 2021. På grund av covid-19-pandemin har fysiska arbetsplatsbesök även 2022 kombinerats med digitala besök. Den huvudsakliga inriktningen för verksamheten 2022 var systematiskt arbetsmiljöarbete, följt av medicinska och sociala frågor.



## **Åtgärder inom ramen för arbetsmiljöstrategin**

Regeringens skrivelse En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025 (skr. 2020/21:92) bygger på de fyra delmålen ett hållbart arbetsliv, ett hälsosamt arbetsliv, ett tryggt arbetsliv samt en arbetsmarknad utan brott och fusk.

Arbetsmiljöverket och Myndigheten för arbetsmiljökunskap har i uppdrag att ta fram åtgärdsplaner som ska tydliggöra åtgärder som genomförs för att nå strategins uppsatta mål och prioriteringar (A2021/00338). I redovisningar för 2023 anges slutförda, pågående och planerade åtgärder inom respektive myndighets ansvarområde (A2023/00336).

Arbetsmiljöverket bedriver bl.a. ett fortsatt arbete med inspektioner inom olika områden och föreskriftsarbete. Myndigheten utgår från fyra av de prioriterade områden som redovisades i den förra åiterrapporteringen: en utvidgad nollvision, arbetsmiljön inom välfärden, digitalisering och arbetslivskriminalitet.

Myndigheten för arbetsmiljökunskap bedriver bl.a. ett fortsatt arbete med kunskaps- sammanställningar, analyser och utvärderingar respektive riktlinjer för ett evidens- baserat arbetsmiljöarbete inom olika områden.

Myndigheten för arbetsmiljökunskap har redovisat regeringsuppdraget att kartlägga och analysera covid-19-pandemins konsekvenser och påverkan på arbetsmiljön i Sverige (A2023/00455). Redovisningen omfattar bl.a. en kartläggning och en analys av hur arbetsmiljön påverkade några yrkesgrupper som särskilt påverkades av pandemin som grundskollärare, personal inom hälso- och sjukvård respektive handel, transport och omsorg. Även arbetsmiljön för chefer liksom frågor om organisatorisk och social arbetsmiljö redovisas. Av redovisningen framgår vidare faktorer som varit viktiga för att mildra de negativa effekterna av pandemin, t.ex. att det skedde en snabb övergång till distans- och hybridarbete samt att arbetsplatser som redan före pandemin hade ett aktivt arbetsmiljöarbete snabbare kunde fånga upp och hantera risker i arbetsmiljön.

## **Fortsatt ökad samverkan mot arbetslivskriminalitet**

Arbetsmiljöverket arbetar tillsammans med åtta andra myndigheter enligt regeringsuppdrag om att inrätta center mot arbetslivskriminalitet och om varaktig myndighets- samverkan (A2022/00333). I delredovisning av uppdraget den 17 februari 2023 anges att myndigheterna har utökat samverkan mot arbetslivskriminalitet när det gäller myndighetsgemensamma kontroller (se tabell 4.1), att samverkan har utvecklats med arbetsmarknadens parter och att de två första centren mot arbetslivskriminalitet har inrättats vid befintliga regionala underrättelsecenter inom ramen för myndighets- samverkan mot organiserad brottslighet (A2022/00971). Därefter har ytterligare ett center inrättats. Uppdraget ska slutredovisas i februari 2024. Arbete mot arbetslivs- kriminalitet redovisas även i andra utgiftsområden (t.ex. utg. omr. 3 avsnitt 2.5, utg. omr. 4 avsnitt 2.5 och utg. omr. 2 avsnitt 7.3).

Det myndighetsgemensamma arbetet mot arbetslivskriminalitet följs även upp av Delegationen mot arbetslivskriminalitet (A2021:04). Delegationen har under 2022 och 2023 lämnat de två delbetänkandena Arbetslivskriminalitet – en definition, en inle- dande bedömning av omfattningen, lärdomar från Norge (SOU 2022:36) respektive Arbetslivskriminalitet – arbetet i Sverige, en bedömning av omfattningen, lärdomar från Danmark och Finland (SOU 2023:8) som bl.a. beskriver arbetslivskriminalitet som ett samhällsproblem respektive det arbete som sker inom samverkan. Regeringen har beslutat om tilläggsdirektiv till delegationen avseende en förlängd utredningstid för den del av uppdraget som handlar om att utreda förutsättningarna för en myndighets- gemensam tipsfunktion för arbetslivskriminalitet och lämna nödvändiga

författningsförslag. Det innebär att redovisning i denna del ska ske senast den 23 februari 2024 (dir. 2023:59).

### **Arbete med åtgärder inom den statliga lönegarantin**

Den statliga lönegarantin bedöms vara föremål för omfattande missbruk, vilket bl.a. konstateras i betänkandet Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra (SOU 2017:37). Riksrevisionen bedömer i rapporten Den statliga lönegarantin – förekomst av missbruk och myndigheternas kontrollarbete (RiR 2022:4) att kostnaderna för missbruket av lönegarantin i konkurser uppgår till 100–150 miljoner kronor per år. Regeringen gav den 15 oktober 2021 (Fi2021/03377) Skatteverket i uppdrag att lämna förslag för att hindra felaktiga utbetalningar av lönegarantiersättning. I uppdraget ingick att belysa hur Skatteverket lämpligen bör hantera utbetalningarna. Skatteverket har i redovisningen av uppdraget lämnat förslag på åtgärder för att hindra felaktiga utbetalningar som upptäcks i samband med handläggning och kontroll av lönegarantiärenden (A2022/01136). Det centrala förslaget är nödvändiga regeländringar för att flytta ansvaret för utbetalning av lönegaranti från länsstyrelserna till Skatteverket. Skatteverkets förslag har remissbehandlats. Ärendet bereds inom Regeringskansliet.

### **4.3.2 Arbetsrätt**

#### **Fler kvinnor än män har en tidsbegränsad anställning**

Antalet tillsvidareanställda i åldrarna 20–64 år ökade med närmare 90 000 personer mellan 2021 och 2022, samtidigt som antalet tidsbegränsat anställda ökade med ca 6 500 personer. Det medför att andelen tidsbegränsat anställda av alla anställda minskade något och uppgick till 12,6 procent 2022. Andelen tidsbegränsat anställda har minskat successivt och med sammanlagt drygt 2 procentenheter sedan 2014.

Fler kvinnor än män har en tidsbegränsad anställning. Av anställda kvinnor hade 14,1 procent en tidsbegränsad anställning 2022, jämfört med 11,2 procent av anställda män. Skillnaderna mellan könen minskade något beroende på att antalet tidsbegränsat anställda ökade med ca 7 800 bland män och minskade med ca 1 400 bland kvinnor. Andelen anställda som har en tidsbegränsad anställning sjunker med stigande ålder. År 2022 hade 45 procent i åldersgruppen 20–24 en tidsbegränsad anställning medan motsvarande andel för anställda 45 år och äldre uppgick till ca 6 procent.

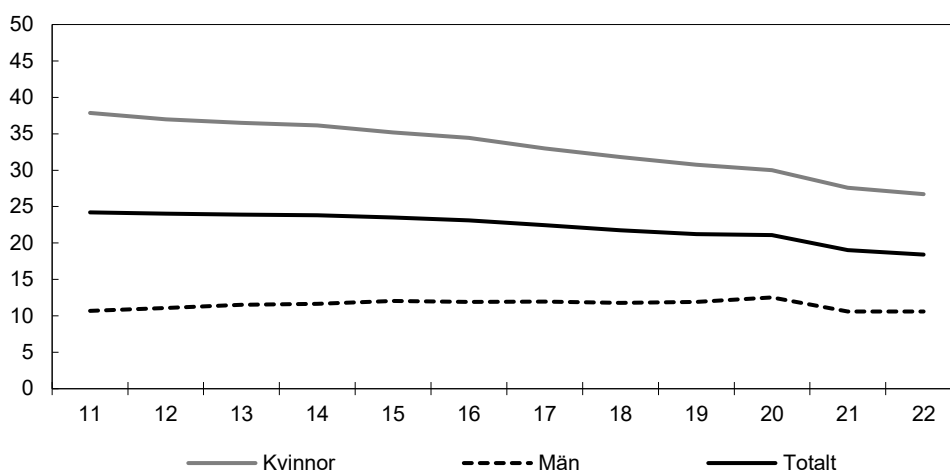
#### **Andelen deltidsanställda fortsätter att minska**

Den överenskomna arbetstiden för anställda 20–64 år var 2022 i genomsnitt 36,8 timmar i veckan för kvinnor och 38,3 timmar i veckan för män. Den faktiskt arbetade tiden per vecka var i genomsnitt 28,3 timmar för kvinnor och 32,2 timmar för män. Skillnaden mellan den överenskomna tiden och den faktiskt arbetade tiden var således större för kvinnor än för män. Det beror bl.a. på att kvinnor i större utsträckning än män är frånvarande från arbetet på grund av sjukskrivning och vård av barn. Trendmässigt har skillnaderna i överenskommen och faktiskt arbetad tid mellan kvinnor och män minskat något det senaste decenniet.

Totalt uppgick andelen deltidsanställda till 18,4 procent av alla anställda 2022 (se diagram 4.6). Av samtliga anställda kvinnor i åldern 20–64 år arbetade 26,7 procent deltid under 2022, jämfört med 10,6 procent av samtliga anställda män. Under det senaste decenniet har andelen deltidsanställda kvinnor sjunkit stadigt. Den markanta minskningen av andelen deltidsanställda 2021 kan till viss del bero på tidsseriebrott i statistiken (se anmärkning under diagram 4.6).

#### Diagram 4.6 Andel deltidsanställda i åldern 20–64 år

Andel av samtliga anställda



Anm.: Uppgifterna avser personer som i AKU har svarat att de arbetar deltid i huvudsysslan. I samband med AKU:s anpassning till EU:s förordning för statistik om personer och hushåll fr.o.m. 2021 har det uppkommit ett tidsseriebrott. Tidigare statistikserier om arbetstider har ännu inte justerats enligt den nya definitionen. Jämförelser mellan 2021–2022 och tidigare år bör därför göras med försiktighet.

Källa: Statistiska centralbyrån (AKU) och egna beräkningar.

#### Flest utstationerade inom bygg och tillverkning

Under 2022 gjordes drygt 163 000 anmälningar från 66 länder om utstationering till Arbetsmiljöverkets register över utstationerade arbetstagare. Det är en ökning jämfört med 2021 då drygt 117 000 anmälningar gjordes från 62 länder. Flest anmälningar gjordes inom byggbranschen (ca 62 procent), följt av tillverkningsbranschen (ca 18 procent). På grund av att samma arbetstagare kan förekomma i flera anmälningar uppskattar Arbetsmiljöverket även det totala antalet utstationerade arbetstagare i landet. År 2022 uppskattades antalet utstationerade arbetstagare till knappt 70 000 personer, jämfört med knappt 55 000 utstationerade arbetstagare 2021.

#### Organisationsgraden sjunker bland arbetstagare

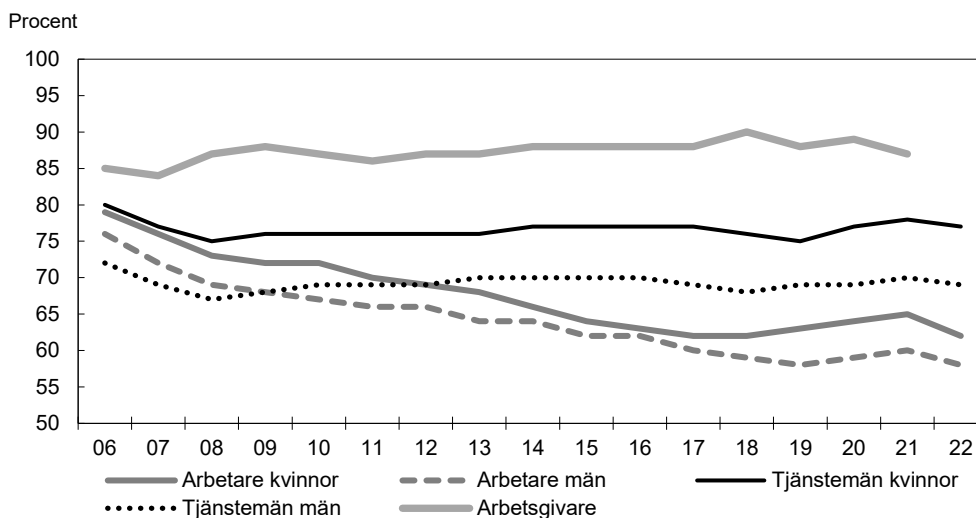
År 2022 omfattades 88 procent av anställda i åldern 18–66 år av kollektivavtal enligt lönestrukturstatistiken. Statistikkällan är ny vilket medför ett tidsseriebrott, men bytet av källa och metod förefaller inte ha inneburit några större förändringar jämfört med den tidigare redovisade täckningsgraden. Under de senaste 20 åren har andelen anställda som omfattas av kollektivavtal i stort sett varit oförändrad.

Den ökade fackliga organisationsgraden under 2020–2021 vändes till en minskning under 2022. Andelen anställda som var medlem i en arbetstagarorganisation uppgick till 70 procent, vilket är en minskning med 1 procentenhet jämfört med föregående år. Organisationsgraden uppgick till 73 procent för kvinnor och 65 procent för män. I tjänstemannakollektivet sjönk den med 1 procentenhet till 73 procent, och i arbetarkollektivet minskade den med 3 procentenheter till 59 procent. Organisationsgraden för tillsvidareanställda är betydligt högre än för tidsbegränsat anställda, och det är framför allt i den senare gruppen som medlemstappet har skett. Bland inrikes födda var 72 procent medlemmar i en facklig organisation medan motsvarande för utrikes födda uppgick till 59 procent.

Sedan 2006 har minskningen i den fackliga organisationsgraden varit störst bland arbetare, tidsbegränsat anställda och utrikes födda och betydligt mindre bland tjänstemän, tillsvidareanställda och inrikes födda. Även om den fackliga organisationsgraden i Sverige trendmässigt har sjunkit under många år är den i ett internationellt perspektiv mycket hög.

Arbetsgivarnas organisationsgrad har varit relativt stabil under de senaste 20 åren. År 2021 uppgick den till 87 procent, vilket innebär att den var 18 procentenheter högre än den totala fackliga organisationsgraden 2021.

**Diagram 4.7 Facklig organisationsgrad och arbetsgivarnas organisationsgrad**



Anm.: Facklig organisationsgrad är andel anställda 16–64 år som är medlem i arbetstagarorganisation. Arbetsgivarnas organisationsgrad är beräknad som andel anställda hos arbetsgivare anslutna till en arbetsgivarorganisation. För den senare ska årsvisa jämförelser göras med försiktighet då statistiken baseras på grova skattningar.

Källa: Kjellberg (2023) och Medlingsinstitutet.

### Antalet mål i Arbetsdomstolen ökade

Arbetsstvister är tvister som rör förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagarare.

Arbetsdomstolen prövar tvister som ska handläggas enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister. Målen i Arbetsdomstolen delas in i A-mål och B-mål. A-mål är mål som prövas i Arbetsdomstolen som första och enda instans medan B-mål är mål som först har prövats i tingsrätt och överklagats till Arbetsdomstolen. Under 2022 kom det totalt in 311 mål till Arbetsdomstolen, jämfört med 305 mål under 2021 och 262 mål under 2020. Ökningarna under 2021 och 2022 är de enda sedan 2013 där antalet mål ökat från ett år till ett annat. Under 2022 ökade antalet B-mål medan antalet A-mål minskade jämfört med 2021. Antalet avgjorda mål ökade något, med fyra mål, 2022 jämfört med 2021 och uppgick totalt till 297 mål.

Genomströmningstiden för målen i Arbetsdomstolen, vilken mäts som medianen för antalet månader det tar att avgöra ett mål, har varit relativt stabil de senaste åren. För 2022 var A-målens mediantid 5 månader och B-målens mediantid 1 månad. För mål avgjorda efter dom eller särskilt uppsatt beslut var mediantiden för A-mål 10 månader och B-mål 6 månader, vilket innebär en viss ökning för A-målen och en viss minskning för B-målen. Ett annat sätt att bedöma Arbetsdomstolens prestationer är styckkostnaden för avgjorda mål. Styckkostnaden var 104 900 kronor 2022, vilket är 6 800 kronor lägre jämfört med 2021.

### 4.3.3 Lönebildning

#### Omfattande avtalsrörelse 2023

Avtalsrörelsen 2022 var av begränsad omfattning då ca 30 centrala kollektivavtal tecknades vilka berörde ca 150 000 anställda. Industrins avtal som tecknades 2020 blev normerande också för de avtal som tecknades 2022.

Avtalsrörelsen 2023 är av betydligt större omfattning än föregående år. Under 2023 ska drygt 470 förbundsavtal omförhandlas vilka totalt berör ca 2,3 miljoner anställda. I mars 2023 kom industrins parter överens om ett tvåårigt avtal som löper t.o.m. mars 2025. Avtalen inom industrin blev normerande för flera andra avtal som förhandlades fram under våren 2023. Avtalens sammanlagda värdeökning för de två åren beräknas till 7,4 procent.

### Få medlingsärenden och begränsat antal förlorade arbetsdagar

Under 2022 utsåg Medlingsinstitutet medlare i tre medlingsärenden på förbunds nivå. Det handlade dels om två områden inom Svenska kyrkan, dels om nytt kollektivavtal för piloter på SAS. De vidtagna stridsåtgärderna i de tre tvisterna resulterade i sammanlagt 5 234 förlorade arbetsdagar. I lokala förhandlingar bröt stridsåtgärder ut i en tvist, vilket resulterade i sex förlorade arbetsdagar.

**Tabell 4.2 Antal medlingsärenden och förlorade arbetsdagar på grund av konflikt**

Antal	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Medlingsärenden på central nivå	27	15	0	2	8	2	3
Lokala medlingsärenden	19	4	11	12	11	10	10
Antal förlorade arbetsdagar	10 417	2 570	50	7 577	0	11	5 240

Anm.: Medlingsärenden på lokal nivå leder nödvändigtvis inte till medlingsinsatser av Medlingsinstitutet.

Källa: Medlingsinstitutet.

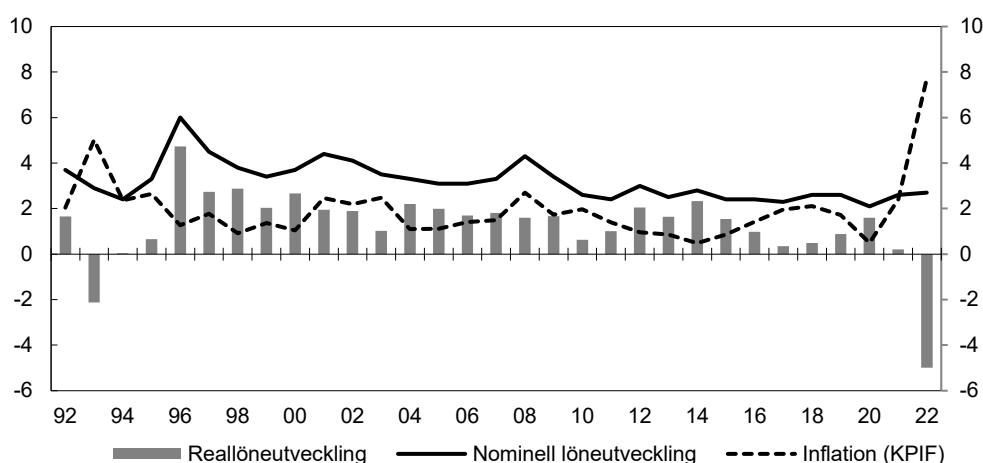
### Reallönerna föll kraftigt 2022

Enligt preliminära utfall uppgick löneökningarna till 2,7 procent för ekonomin som helhet 2022. Det är en marginell ökning jämfört med 2021 då löneökningstakten var 2,6 procent. De avtalsmässiga löneökningarna i de centrala avtalen beräknades till 1,7 procent för hela ekonomin, vilket är lägre än föregående år. Efter en inledningsvis långsam ökning av lönerna 2022 steg löneökningstakten i takt med att lönerevisionerna genomfördes våren 2022. Skillnaden mellan de faktiska löneökningarna och de avtalsmässiga löneökningarna (den s.k. restposten) uppgick således till 1 procentenhet, vilket är en jämförelsevis hög nivå. Den faktiska löneökningstakten i näringslivet var enligt preliminära utfall 2,9 procent 2022, vilket är marginellt högre än 2021. Sedan 2020 har lönerna ökat snabbare i privat sektor jämfört med offentlig sektor.

Inflationen började stiga hösten 2021 och fortsatte kraftigt uppåt under 2022. För helåret 2022 uppgick KPIF-inflationen till 7,7 procent (se diagram 5.8). Det innebär att reallönerna sjönk med 5 procent under 2022, vilket är den största minskningen för ett enskilt år som uppmätts på flera decennier.

**Diagram 4.8 Nominell löneutveckling och reallöneutveckling 1992–2022**

Årlig procentuell förändring



Anm.: Reallön är nominell timlöneökning enligt Konjunkturlönestatistiken deflaterad med konsumentprisindex med fast ränta (KPIF).

Källa: Medlingsinstitutet och Statistiska centralbyrån.

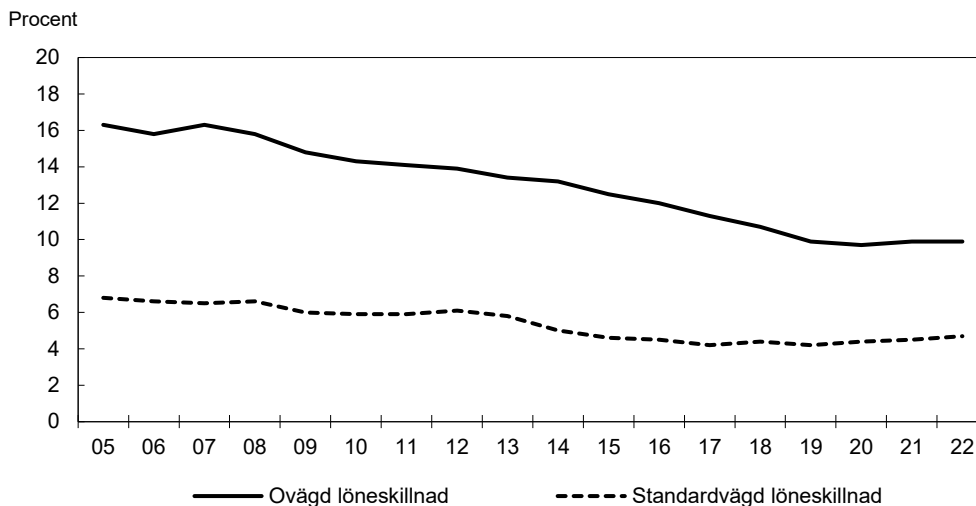
Enligt preliminära utfall ökade arbetskostnaderna per timme i näringslivet i Sverige 2022 med 3,3 procent enligt Labour Cost Index, vilket kan jämföras med 4,3 procent 2021. I USA var ökningen 5,1 procent och i euroområdet var ökningen 4,8 procent. Jämförelser mellan olika länder för de senaste tre åren bör dock göras med försiktighet, då olika stödåtgärder har påverkat de genomsnittliga arbetskostnaderna på olika sätt under covid-19-pandemin. Under det senaste årtiondet har de genomsnittliga arbetskostnaderna i Sverige ökat snabbare än i euroområdet, men i paritet med USA.

### Trenden med minskade löneskillnader mellan kvinnor och män har avstannat

År 2022 hade kvinnor 90,1 procent av mäns lön vid en jämförelse mellan kvinnors och mäns genomsnittliga löner på hela arbetsmarknaden. Löneskillnaden var därmed 9,9 procent, vilket är oförändrat jämfört med 2021. Sett i ett längre tidsperspektiv har löneskillnaderna minskat med 6,4 procentenheter mellan 2005 och 2022, men under de senaste tre åren har minskningen avstannat (se diagram 4.9).

Enligt Medlingsinstitutets statistik minskade löneskillnaderna i såväl privat som offentlig sektor mellan 2021 och 2022, men likväl var den oförändrad i hela ekonomin. En förklaring är att genomsnittslönerna påverkas av att sammansättningen av löntagarna förändras vid kraftiga störningar i ekonomin. Pandemin ledde inledningsvis till uppsägningar som särskilt drabbade anställda med relativt låga löner. Under 2021–2022 ökade återigen antalet anställda i hela ekonomin, även om storleken på ökningarna varierade på bransch- och sektornivå. I branscher där löneskillnaderna är relativt stora har antalet anställda ökat i omfattning jämfört med branscher där löneskillnaderna är relativt små. Sammantaget har det lett till oförändrade löneskillnader i hela ekonomin, trots att löneskillnaderna har minskat på bransch- och sektornivå.

**Diagram 4.9** Ovågd och standardvägd löneskillnad mellan kvinnor och män



Källa: Medlingsinstitutet och Statistiska centralbyrån.

En metod för att jämföra kvinnors och mäns löner är att med standardvägning beräkna hur löneskillnaden skulle se ut med hänsyn till skillnader i yrke, sektor, ålder, utbildning och arbetstid. Med standardvägning var kvinnors lön i genomsnitt 95,3 procent av mäns lön 2022. Den återstående löneskillnaden, den s.k. oförklarade löneskillnaden, var 4,7 procent 2022, vilket är 0,2 procentenheter mer än 2021. Den största oförklarade löneskillnaden fanns bland tjänstemän i privat sektor med 7,2 procent och den minsta i den kommunala sektorn med 0,5 procent. Mellan 2005 och 2022 har den oförklarade löneskillnaden totalt sett minskat med 2,1 procentenheter.

### Lägre löneinkomster för kvinnor beror på lägre lön och kortare arbetstid

Medlingsinstitutet har redovisat regeringens uppdrag att göra jämställdhetsanalyser av löneinkomster och andra inkomster (A2022/00945). Rapporten visar att skillnaden i disponibel inkomst mellan kvinnor och män i åldern 15–74 var 20,7 procent 2020. Inkomsterna var ojämnt fördelade i befolkningen och genomsnittet påverkas i stor utsträckning av höginkomsttagarna. Jämför man i stället medianinkomsten mellan kvinnor och män var skillnaden 16,1 procent. Sedan 2010 har inkomstskillnaderna minskat med i genomsnitt 1 procentenhet och med 4 procentenheter beräknat med medianvärde.

Löneinkomsten är den viktigaste inkomstkällan för de flesta och det är framför allt kombinationen av lägre lön och kortare arbetstid för kvinnor som förklarar inkomstskillnaderna. Sektorsvis varierar skillnaderna i inkomster mellan kvinnor och män. Skillnaden i disponibel inkomst under 2020 var minst i kommunerna (4 procent) och störst bland privatanställda arbetare (22 procent).

Utöver arbetsinkomsterna påverkas den disponibla inkomsten av kapitalinkomster, transfereringar och skatter. Även om det är en mycket begränsad grupp som har stora kapitalinkomster bidrar detta till en ojämn fördelning. Socialförsäkringar, bidrag och skatter bidrar däremot till ökad jämställdhet. Undantaget är pensioner som sannolikt kan härledas till tidigare ojämn fördelning av arbetsinkomster.

### Genomförande av EU-direktiv

Regeringen beslutade den 15 december 2022 att låta en särskild utredare ta ställning till hur Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2041 av den 19 oktober 2022 om tillräckliga minimilöner i Europeiska unionen ska genomföras i Sverige. Regeringen angav i direktivet till utredningen att det inte ingår i uppdraget att föreslå

andra åtgärder eller att lägga andra författningsförslag än vad som är nödvändigt för att direktivet ska kunna genomföras (dir. 2022:140). Utredningen överlämnade den 16 juni 2023 betänkandet Genomförande av minimilönedirektivet (SOU 2023:36). Betänkandet har remitterats.

## 4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att det övergripande målet för arbetslivspolitikerna om goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män delvis har uppnåtts. Samtidigt finns det flera utmaningar och ett behov av fortsatta insatser för att uppnå målet.

### Ett systematiskt och förebyggande arbetsmiljöarbete med god tillsyn är centralt

Även om antalet dödsolyckor var något högre 2022 jämfört med åren innan kan det konstateras att antalet dödsolyckor per 100 000 arbetstagare minskat över tid. Det kan vidare konstateras att antalet anmälda arbetsolyckor respektive arbetssjukdomar har minskat jämfört med föregående år, där en ökning av antalet anmälningar till stor del kunde kopplas till covid-19-pandemin. Ett systematiskt arbetsmiljöarbete är centralt för att förebygga dödsolyckor, arbetsolyckor och arbetssjukdomar.

Tillsyn är en viktig del i arbetet för efterlevnad av arbetsmiljöreglerna respektive förbättringar av arbetsmiljön. Tillsynen är central för att upprätthålla skyddet för arbetstagarna och rättvisa konkurrensförhållanden på arbetsmarknaden. Det är därför positivt att antalet förrättningar, främst inspektioner, ökade 2022 jämfört med de två föregående åren som i stor utsträckning präglades av covid-19-pandemin och medförde begränsningar för fysiska inspektioner. Även om antalet förrättningar, till följd av fortsatta restriktioner i början av 2022, var något lägre än innan pandemin, bedömer regeringen att tillsynsverksamheten har bidragit till förbättrad säkerhet för människor i arbetslivet och därigenom också till uppfyllelse av det övergripande målet för arbetslivspolitikerna och regeringens mål för arbetsmiljöområdet.

Att andelen kvinnor och män som anser att de har möjlighet att varje vecka lära sig något nytt och utvecklas i yrket har ökat under de senare åren är positivt. Det bidrar enligt regeringens bedömning till utveckling av både individer och verksamheter och därmed till uppfyllelse av det övergripande målet för arbetslivspolitikerna och regeringens mål för arbetsmiljöområdet. Regeringen vill samtidigt framhålla betydelsen av att kvinnor och män har lika förutsättningar när det gäller utveckling i arbetslivet.

Det systematiska och förebyggande arbetsmiljöarbetet är grunden till en god arbetsmiljö där ohälsa och olycksfall kan förebyggas. Även om det varierar mellan olika sektorer år till år är trenden svagt positiv gällande den andel som anser att det pågår ett systematiskt arbetsmiljöarbete på arbetsplatsen. Regeringen bedömer att genomförandet av arbetsmiljöstrategin 2021–2025 utgör en viktig del i att stärka arbetet med att uppnå det övergripande målet för arbetslivspolitikerna och regeringens mål för arbetsmiljöområdet.

Regeringen konstaterar att Myndigheten för arbetsmiljökunskaps redovisning av regeringsuppdraget att kartlägga och analysera covid-19-pandemins konsekvenser och påverkan på arbetsmiljön i Sverige (se avsnitt 1.3.1) bidrar med värdefull kunskap inom området, samtidigt som fortsatt forskning kan ge en mer heltäckande bild av effekterna av pandemin.



## Arbetet mot arbetslivskriminalitet bidrar till ökad trygghet på arbetsmarknaden

Regeringens bedömning är att arbetet mot arbetslivskriminalitet är fortsatt viktigt då arbetslivskriminaliteten skapar stor otrygghet på arbetsmarknaden, snedvrider konkurrensen och är en betydande inkomstkälla för organiserad brottslighet. Det är därför betydelsefullt att myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet har fortsatt att utvecklas parallellt med Arbetsmiljöverkets tillsynsverksamhet och att antalet myndighetsgemensamma kontroller fortsatte att öka under 2022. Regeringen bedömer att den utökade samverkan mot arbetslivskriminalitet, ökningen av antalet myndighetsgemensamma kontroller och utvecklingen av samverkan med arbetsmarknadens parter bidrar till uppfyllelse av det övergripande målet för arbetslivspolitikerna och regeringens mål för arbetsmiljöområdet.

## Det finns förutsättningar för ökad flexibilitet, trygghet och inflytande

Andelen tidsbegränsat anställda och andelen deltidsanställda minskade under 2022 jämfört med föregående år. I båda fallen var det kvinnorna som stod för hela minskningen, vilket innebär att skillnaderna mellan könen har minskat. En fortsatt utmaning inom området är dock att kvinnor i högre grad än män har tidsbegränsade anställningar och arbetar deltid vilket påverkar den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män, även om skillnaderna har minskat under 2022.

Regeringen bedömer att utvecklingen inom området tillsammans med den i budgetpropositionen för 2023 redovisade reformeringen av arbetsrätten skapar förutsättningar för ett arbetsliv som tillgodoser både arbetstagarnas och arbetsgivarnas behov av flexibilitet, trygghet och inflytande och bidrar till uppfyllelse av det övergripande målet för arbetslivspolitikerna och regeringens mål för arbetsrättsområdet.

## En väl fungerande lönebildning

Under 2022 uppnåddes flera av de kriterier som används vid bedömning avseende lönebildningen. Det fortsatt låga antalet medlingsärenden och få förlorade arbetsdagar till följd av vidtagna stridsåtgärder vittnar om en fredlig arbetsmarknad. Även i en internationell jämförelse framstår den svenska arbetsmarknaden som mycket fredlig. Löneskillnaden mellan kvinnor och män har betydelse för den ekonomiska jämställdheten. Även om trenden med minskade löneskillnader mellan kvinnor och män tycks ha avstannat under senare år har löneskillnaderna minskat i ett längre tidsperspektiv, vilket bidrar till ökad ekonomisk jämställdhet. Regeringen bedömer att lönebildningen under året skedde i samhällsekonomisk balans och arbetsfred vilket bidrar till att nå det övergripande målet för arbetslivspolitikerna.

## 4.5 Politikens inriktning

Deltagande i arbetslivet är för de flesta människor, såväl kvinnor som män, den viktigaste källan till försörjning och har stor betydelse för individens möjlighet till delaktighet och inflytande i samhället. Förändringar i arbetslivet påverkar hur vi arbetar, var vi arbetar och när vi arbetar. För utrikes födda har därtill ett aktivt deltagande i arbetslivet stor betydelse för integration på arbetsmarknaden och i samhället.

Den svenska arbetsmarknadsmodellen bygger på en ansvarsfördelning mellan staten och arbetsmarknadens parter. En väl fungerande politik på arbetslivsområdet bygger på en god dialog mellan staten och arbetsmarknadens parter.

## En god arbetsmiljö är viktig för ett tryggare och mer hållbart Sverige

En säker och utvecklande arbetsmiljö är central för en väl fungerande och hållbar arbetsmarknad och välfärd och bidrar även på ett avgörande sätt till ett tryggare Sverige. God arbetsmiljö har betydelse för såväl tillväxt som sysselsättning, liksom för en god, jämlik och jämställd hälsa. Arbetsmiljön har stor betydelse för hur länge människor kan, orkar och vill arbeta. Regeringen och myndigheterna på arbetsmiljöområdet arbetar tillsammans med arbetsmarknadens parter för att skapa ramarna för en god arbetsmiljö. Det är arbetsgivarna, arbetstagarna och deras representanter som tillsammans bedriver det dagliga arbetsmiljöarbetet på de enskilda arbetsplatserna. Det systematiska och förebyggande arbetsmiljöarbetet är grunden till en god arbetsmiljö. Eftersom kvinnor och män sammantaget är olika utsatta för risker och ohälsa i arbetslivet är en god arbetsmiljö också en jämställdhetsfråga.

Ingen ska dö eller skadas till följd av sitt arbete. Tillsyn av arbetsmiljön är avgörande för att upprätthålla skyddet för arbetstagarna och för att rättvisa konkurrensförhållanden ska kunna råda på arbetsmarknaden. Det behövs en fortsatt hög ambitionsnivå för arbetsmiljöpolitiken för att möta olika utmaningar i arbetslivet. Arbetet för en förbättrad arbetsmiljö går hand i hand med arbetstagares arbetsvillkor och trygghet i stort. Genomförandet av arbetsmiljöstrategin 2021–2025 är en viktig del i att stärka arbetet med att uppnå målet för arbetslivspolitikerna.

### Åtgärder för att motverka missbruk inom lönegarantin

Den statliga lönegarantin är utsatt för bedrägerier, bl.a. av organiserad brottslighet. I syfte att förbättra kontrollen och motverka missbruk av den statliga lönegarantin avser regeringen, med utgångspunkt i vissa delar av förslagen i Skatteverkets promemoria Lönegaranti (A2022/01136), genomföra nödvändiga regeländringar för att flytta ansvaret för utbetalning av lönegarantiärenden från de sju länsstyrelser som i dag hanterar sådana ärenden till Skatteverket. Regeringen föreslår därför att Skatteverket fr.o.m. 2025 tillförs medel för kontroll av lönegarantiärenden och för att betala ut ersättning från lönegarantin (se avsnitt 3.7 och utg.omr. 3 avsnitt 2.8). För att ytterligare minska utrymmet för missbruk och motverka felaktiga utbetalningar avser regeringen att därutöver tillsätta en utredning som ska genomföra en större översyn av lönegarantisystemet.

### Arbetet mot arbetslivskriminalitet fortsätter

Arbetslivskriminalitet leder till allvarliga samhällsproblem och är en inkomstkälla för den organiserade brottsligheten. Den leder till att konkurrensen snedvrids och att seriösa företagare konkurreras ut av oseriösa företag. Arbetslivskriminalitet orsakar också otrygghet på arbetsmarknaden, att arbetskraft utnyttjas och att offentliga medel riskerar att gå till kriminella. Det är viktigt att bekämpa brott, fusk och missbruk kopplat till arbetsmarknaden och att sanktioner är träffsäkra och effektiva. Det myndighetsgemensamma arbetet mot arbetslivskriminalitet med bl.a. myndighetsgemensamma kontroller behöver därför fortsatt utvecklas. För att åtgärder ska vara träffsäkra är det även viktigt att inrikta arbetet mot näringsgrenar som drabbas av de högsta samhällsekonomiska kostnaderna orsakade av arbetslivskriminalitet

### Översyn av myndigheter

Regeringens bedömning är att antalet myndigheter bör minska för att öka effektiviteten i statsförvaltningen (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4 och utg.omr. 2 avsnitt 4.5.1). Regeringen kommer därför att pröva frågan om att inordna Myndigheten för arbetsmiljökunskap i Arbetsmiljöverket. Regeringen avser att lämna ett uppdrag om att ta fram ett förslag på hur sammanslagningen kan genomföras och

beskriva förslagets konsekvenser. Utöver alternativet att Myndigheten för arbetsmiljö-kunskap inordnas i Arbetsmiljöverket kan alternativa utformningar av sammanslagningen övervägas. I analysen ska särskild hänsyn tas till effekter av geografisk omlokalisering och möjlighet till säkrad kompetensförsörjning.

## Viktigt med goda arbetsvillkor på arbetsmarknaden

Sverige har en stark och välfungerande arbetsmarknadsmodell. Förutsättningarna för omställning på arbetsmarknaden förbättras genom införandet av omställningspaketet för ökad flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden, bl.a. genom den reformerade arbetsrätten. Regeringen anser att det är fortsatt viktigt att följa utvecklingen till följd av förändringarna inom området.

En arbetsmarknad där kvinnor och män, med både svensk och utländsk bakgrund, kan delta på samma villkor blir mindre könsuppdelad, är bra för samhället, ger en starkare ekonomi, bidrar till målet om ekonomisk jämställdhet och leder till bättre integration. Genom reformeringen av arbetsrätten har heltidsnormen stärkts för både kvinnor och män. Regeringen ser samtidigt behov av fler verktyg och utrymme för flexibilitet för att kombinera ett högt arbetsmarknadsdeltagande med familjeliv.

Kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter möjliggör branschanpassade lösningar på arbetsmarknaden till fördel för arbetstagare och arbetsgivare. En förutsättning för att parterna ska kunna ta ett stort ansvar för regleringen är att deras autonomi och självständighet värnas. Det är viktigt med en fortsatt hög anslutningsgrad bland arbetsgivare och arbetstagare.

## Den svenska arbetsmarknadsmodellen ska värnas

En grundläggande del i den svenska arbetsmarknadsmodellen är att arbetsmarknadens parter har huvudansvaret för lönebildningen. I den svenska lönebildningen är det den internationellt konkurrensutsatta sektorn som är lönenormerande. Sverige har under lång tid haft en väl fungerande lönebildning med få konflikt dagar, långsiktig reallöne-tillväxt och hög sysselsättningsgrad. Det är viktigt att den svenska arbetsmarknadsmodellen värnas.

Regeringen värnar den svenska arbetsmarknadsmodellen inom EU och agerar för att initiativ på EU-nivå ska respektera nationella system och arbetsmarknadens parter autonomi.

Osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män får inte förekomma. Möjligheterna till ekonomisk självständighet och trygghet ska vara samma för kvinnor och män, genom hela livet. Löneskillnaderna mellan kvinnor och män minskar över tid men det går långsamt. Det finns flera orsaker till att kvinnor, utöver lägre lönenivåer, har lägre arbetsinkomster än män. För att nå jämställda arbetsinkomster behöver yrkessegregationen minska och den sammanlagda arbetstiden för kvinnor öka.

## 4.6 Budgetförslag

### 4.6.1 2:1 Arbetsmiljöverket

**Tabell 4.3 Anslagsutveckling 2:1 Arbetsmiljöverket**

Tusental kronor

År	Utfall	2022	2023	2024	2025	2026
2022	Utfall	757 858	Anslagssparande	39 125		
2023	Anslag	816 184 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	838 738		
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>855 697</b>				
2025	Beräknat	881 603 <sup>2</sup>				
<b>2026</b>	<b>Beräknat</b>	<b>901 549<sup>3</sup></b>				

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 855 697 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 855 697 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Arbetsmiljöverkets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för bidrag till myndigheter samt statsbidrag till arbetsmarknadens parter för arbete mot arbetslivskriminalitet.

Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till arbetsmarknadens parter och till ideella organisationer för att lämna information och rådgivning till personer som omfattas av lagen (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.4 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:1 Arbetsmiljöverket**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>819 020</b>	<b>819 020</b>	<b>819 020</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	22 040	47 503	67 108
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	14 637	15 080	15 421
varav BP24 <sup>3</sup>	-9 017	-9 017	-9 017
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-370	-370	-370
– Generell besparing i statsförvaltningen	-8 647	-8 647	-8 647
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>855 697</b>	<b>881 603</b>	<b>901 549</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget justeras permanent med 370 000 kronor till följd av slopad avgift för årlig revision fr.o.m. räkenskapsåret 2024.

Anslaget minskas med 8 647 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 855 697 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Arbetsmiljöverket* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 881 603 000 kronor respektive 901 549 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 4.5 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Arbetsmiljöverket**

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Resultat från föregående år	Intäkter	Kostnader	Akkumulerat resultat
Utfall 2022	0	721	721	0
Prognos 2023	0	1 100	1 100	0
Budget 2024	0	1 100	1 100	0

Uppdragsverksamheten omfattar huvudsakligen den särskilda informationsverksamheten, men även försäljning från informationssystemet om arbetsskador (ISA). Den särskilda informationsverksamheten består främst av försäljning av verkets föreskrifter. Det ackumulerade resultatet för 2022 var 0 kronor.

## 4.6.2 2:2 Arbetsdomstolen

**Tabell 4.6 Anslagsutveckling 2:2 Arbetsdomstolen**

Tusental kronor

2022	Utfall	31 062	Anslagssparande	5 411
2023	Anslag	35 798 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	36 745
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>36 798</b>		
2025	Beräknat	38 282 <sup>2</sup>		
<b>2026</b>	<b>Beräknat</b>	<b>39 262<sup>3</sup></b>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 36 797 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 36 797 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för Arbetsdomstolens förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.7 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:2 Arbetsdomstolen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>35 798</b>	<b>35 798</b>	<b>35 798</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	1 262	2 757	3 744
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-262	-273	-280
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	-262	-262	-262
– Flytt av medel för rättegångskostnader	250	250	250
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-141	-141	-141
– Generell besparing i statsförvaltningen	-371	-371	-371
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>36 798</b>	<b>38 282</b>	<b>39 262</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 250 000 kronor fr.o.m. 2024 för rättegångskostnader m.m. (se utg.omr. 22 avsnitt 3.5). Anslaget 1:1 *Utveckling av statens infrastruktur* inom utgiftsområde 22 Kommunikationer minskas med motsvarande belopp.

Anslaget justeras permanent med 141 000 kronor till följd av slopad avgift för årlig revision fr.o.m. räkenskapsåret 2024.

Anslaget minskas med 371 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 36 798 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Arbetsdomstolen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 38 282 000 kronor respektive 39 262 000 kronor.

### 4.6.3 2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)

**Tabell 4.8 Anslagsutveckling 2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)**

Tusental kronor

2022	Utfall	33 008	Anslagssparande	714
2023	Anslag	39 394 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	40 066
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>33 722</b>		
2025	Beräknat	33 722		
<b>2026</b>	<b>Beräknat</b>	<b>33 722</b>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Sveriges medlemsavgift till Internationella arbetsorganisationen (ILO). Högst 1 100 000 kronor får användas för utgifter för deltagande i ILO:s verksamhet och för ILO-kommittén. Medlemsavgiften i svenska kronor bestäms av den svenska kronans växelkurs mot schweizerfrancen vid utbetalningsdagen.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.9 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>33 722</b>	<b>33 722</b>	<b>33 722</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>33 722</b>	<b>33 722</b>	<b>33 722</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 33 722 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Internationella arbetsorganisationen (ILO)* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 33 722 000 kronor respektive 33 722 000 kronor.

### 4.6.4 2:4 Medlingsinstitutet

**Tabell 4.10 Anslagsutveckling 2:4 Medlingsinstitutet**

Tusental kronor

2022	Utfall	56 018	Anslagssparande	2 249
2023	Anslag	57 683 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	52 790
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>60 571</b>		
2025	Beräknat	64 559 <sup>2</sup>		
<b>2026</b>	<b>Beräknat</b>	<b>66 608<sup>3</sup></b>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 60 571 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 60 571 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Medlingsinstitutets förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.11 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:4 Medlingsinstitutet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>57 683</b>	<b>57 683</b>	<b>57 683</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	3 629	7 666	9 740
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-741	-790	-815
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-741</i>	<i>-741</i>	<i>-741</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-128	-128	-128
– Generell besparing i statsförvaltningen	-613	-613	-613
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>60 571</b>	<b>64 559</b>	<b>66 608</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget justeras permanent med 128 000 kronor till följd av slopad avgift för årlig revision fr.o.m. räkenskapsåret 2024.

Anslaget minskas med 613 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 60 571 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Medlingsinstitutet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 64 559 000 kronor respektive 66 608 000 kronor.

### 4.6.5 2:5 Myndigheten för arbetsmiljökunskap

**Tabell 4.12 Anslagsutveckling 2:5 Myndigheten för arbetsmiljökunskap**

Tusental kronor

2022	Utfall	45 004	Anslagssparande	5 483
2023	Anslag	49 968 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	50 936
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>51 156</b>		
2025	Beräknat	53 735 <sup>2</sup>		
<b>2026</b>	<b>Beräknat</b>	<b>55 251<sup>3</sup></b>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 51 157 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 51 159 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för arbetsmiljökunskaps förvaltningsutgifter.



## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.13 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:5 Myndigheten för arbetsmiljökunskap**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>49 968</b>	<b>49 968</b>	<b>49 968</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 314	4 923	6 457
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 126	-1 156	-1 174
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-663</i>	<i>-663</i>	<i>-663</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-145	-145	-145
– Generell besparing i statsförvaltningen	-518	-518	-518
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>51 156</b>	<b>53 735</b>	<b>55 251</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget justeras permanent med 145 000 kronor till följd av slopad avgift för årlig revision fr.o.m. räkenskapsåret 2024.

Anslaget minskas med 518 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 51 156 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Myndigheten för arbetsmiljökunskap* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 53 735 000 kronor respektive 55 251 000 kronor.

### 4.6.6 2:6 Regional skyddsombudsverksamhet

**Tabell 4.14 Anslagsutveckling 2:6 Regional skyddsombudsverksamhet**

Tusental kronor

2022	Utfall	111 179	Anslagssparande	821
2023	Anslag	112 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	110 610
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>112 000</b>		
2025	Beräknat	112 000		
<b>2026</b>	<b>Beräknat</b>	<b>112 000</b>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till de centrala arbetstagarorganisationerna för den regionala skyddsombudsverksamheten.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.15 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:6 Regional skyddsombudsverksamhet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>112 000</b>	<b>112 000</b>	<b>112 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>112 000</b>	<b>112 000</b>	<b>112 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 112 000 000 kronor anvisas under anslaget 2:6 *Regional skyddsombudsverksamhet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 112 000 000 kronor respektive 112 000 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 2:6 *Regional skyddsombudsverksamhet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 20 000 000 kronor 2025.

**Skälen för regeringens förslag:** Arbetsmiljöverket beslutar om bidrag under anslaget för den regionala skyddsombudsverksamheten som medför utgifter kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 2:6 *Regional skyddsombudsverksamhet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 20 000 000 kronor 2025.

**Tabell 4.16 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:6 Regional skyddsombudsverksamhet**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Ingående åtaganden	19 597	19 597	19 597	
Nya åtaganden	19 597	19 597	20 000	
Infriade åtaganden	-19 597	-19 597	-19 597	-20 000
Utestående åtaganden	19 597	19 597	20 000	
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>20 000</b>	<b>20 000</b>	<b>20 000</b>	

# Utgiftsområde 15

## Studiestöd

## Utgiftsområde 15 – Studiestöd

### Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	3
2	Utgiftsområde 15 Studiestöd .....	4
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	4
2.2	Utgiftsutveckling.....	4
2.3	Mål för utgiftsområdet.....	5
2.3.1	Nytt mål för utgiftsområdet.....	5
2.4	Kort beskrivning av studiestödet .....	6
2.5	Kort beskrivning av lånesystemet .....	8
2.6	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder .....	8
2.7	Resultatredovisning .....	10
2.7.1	Studiestödets rekryterande effekt.....	11
2.7.2	Studiestödets utjämnande effekt .....	15
2.7.3	Studiestödets effekt på samhällsekonomin .....	17
2.8	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	19
2.8.1	Studiestödets rekryterande effekt.....	19
2.8.2	Studiestödets utjämnande effekt .....	20
2.8.3	Studiestödets effekt på samhällsekonomin .....	22
2.8.4	Sammanfattande kommentar över måluppfyllelsen.....	23
2.9	Politikens inriktning .....	23
2.10	Det högre bidraget till vissa studerande som läser vidare efter introduktionsprogram i gymnasieskolan avvecklas .....	24
2.11	Budgetförslag.....	25
2.11.1	1:1 Studiehjälp.....	25
2.11.2	1:2 Studiemedel.....	27
2.11.3	1:3 Omställningsstudiestöd .....	28
2.11.4	1:4 Statens utgifter för räntor på studielån .....	29
2.11.5	1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk.....	30
2.11.6	1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål .....	31
2.11.7	1:7 Studiestartsstöd.....	32
2.11.8	1:8 Centrala studiestödsnämnden .....	33
2.11.9	Lån i Riksgäldskontoret.....	34
2.11.10	1:9 Överklagandenämnden för studiestöd.....	34

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

1. Riksdagen godkänner målet för utgiftsområdet (avsnitt 2.3).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 292 000 000 000 kronor (avsnitt 2.11.9).
3. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 15 Studiestöd enligt tabell 1.1.
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Studiehjälp	4 518 262
1:2 Studiemedel	20 207 017
1:3 Omställningsstudiestöd	2 836 000
1:4 Statens utgifter för räntor på studielån	1 307 129
1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	62 150
1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	27 000
1:7 Studiestartsstöd	400 000
1:8 Centrala studiestödsnämnden	1 168 916
1:9 Överklagandenämnden för studiestöd	18 696
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>30 545 170</b>

**Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden**

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	4 000	2025
<b>Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet</b>	<b>4 000</b>	

## 2 Utgiftsområde 15 Studiestöd

### 2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar utgifter för ekonomiskt stöd till enskilda under studier och utgifter för vissa studiesociala insatser. Även utgifter för hanteringen av studiestöden, som huvudsakligen sköts av Centrala studiestödsnämnden (CSN), och ärendehantering inom Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) hör till utgiftsområdet.

### 2.2 Utgiftsutveckling

**Tabell 2.1** Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 15 Studiestöd

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
1:1 Studiehjälp	4 323	4 500	4 312	<b>4 518</b>	4 600	4 673
1:2 Studiemedel	17 823	19 986	18 425	<b>20 207</b>	20 423	20 733
1:3 Omställningsstudiestöd		1 360	650	<b>2 836</b>	4 877	7 339
1:4 Statens utgifter för räntor på studielån	23	737	651	<b>1 307</b>	2 298	2 971
1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	49	62	50	<b>62</b>	62	62
1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	27	27	27	<b>27</b>	27	27
1:7 Studiestartsstöd	315	400	300	<b>400</b>	400	400
1:8 Centrala studiestödsnämnden	1 062	1 081	1 137	<b>1 169</b>	1 163	1 171
1:9 Överklagandenämnden för studiestöd	17	18	19	<b>19</b>	19	20
<b>Äldre anslag</b>						
2023 1:3 Avsättning för kreditförluster	1 840					
<b>Totalt för utgiftsområde 15 Studiestöd</b>	<b>25 479</b>	<b>28 171</b>	<b>25 570</b>	<b>30 545</b>	<b>33 869</b>	<b>37 396</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 2.2** Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 15 Studiestöd

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>27 912</b>	<b>27 912</b>	<b>27 912</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	38	82	111
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	1 809	3 192	5 751
varav BP24 <sup>3</sup>	549	86	221
Makroekonomisk utveckling	2 308	4 597	5 632
Volymer	-1 002	-1 378	-1 611
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt	-520	-536	-400
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>30 545</b>	<b>33 869</b>	<b>37 396</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

**Tabell 2.3 Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 15 Studiestöd**

Miljoner kronor

	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	28 019
Verksamhetsutgifter <sup>2</sup>	2 526
Investeringar <sup>3</sup>	1
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>30 545</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2022 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

<sup>2</sup> Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

<sup>3</sup> Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

## 2.3 Mål för utgiftsområdet

Målen för utgiftsområdet är att studiestödet ska verka rekryterande för både kvinnor och män och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning. Det ska vidare utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Studiestödet ska även ha en god effekt på samhällsekonomin över tiden. Studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken.

Målen för studiestödet slogs fast i samband med studiestödsreformen 2001, se propositionen Ett reformerat studiestödssystem (prop. 1999/2000:10, bet. 1999/2000:UbU7, rskr. 1999/2000:96) och förtydligades i budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:UbU2, rskr. 2015/2016:58).

### 2.3.1 Nytt mål för utgiftsområdet

**Regeringens förslag:** Studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken. Studiestödet ska verka rekryterande för kvinnor och män oavsett bakgrund och bidra till ett högt deltagande i utbildning. Studiestödet ska även ha en god effekt på samhällsekonomin över tiden.

### Skälen för regeringens förslag

De övergripande målen för studiestödet slogs fast genom propositionen Ett reformerat studiestödssystem (prop. 1999/20:10). Det har sedan dess skett förändringar av systemet. Vissa stöd har försvunnit medan andra har kommit till. Det finns därför ett behov av att målen för utgiftsområdet förtydligas.

Det finns en nära och tydlig koppling mellan dagens rekryterande och utjämnande mål. Båda målen syftar till att studiestödet ska bidra till att personer som inte annars skulle ha påbörjat studier gör det. Det rekryterande målet är dock av mer generell karaktär, dvs. studiestödet bör vara utformat på ett sådant sätt att det rekryterar bredare grupper till studier. Det utjämnande målet har däremot definierats som att studiestödet ska vara selektivt rekryterande, dvs. att det bör vara utformat på ett sådant sätt att det i vissa fall specifikt riktar sig till att rekrytera särskilda grupper till studier.

Dagens studiestödssystem fungerar bra. Det är därför lämpligt att huvuddragen i studiestödssystemet ligger fast. Studiestödet ska alltså verka rekryterande för kvinnor och män oavsett bakgrund, dvs. såväl unga som äldre, arbetslösa som anställda samt oavsett utbildningsbakgrund, kön och härkomst. Det ska vidare vara långsiktigt hållbart där vikten att principen om att studielånet betalas tillbaka fullt ut är rådande.

Ambitionen ska fortsatt vara ett studiestöd som är enhetligt och överblickbart för den enskilde men samtidigt flexibelt så att framtida förändringar är möjliga.

För att förtydliga att det rekryterande målet ska gälla lika för alla föreslår regeringen att dagens rekryterande och utjämnande mål slås ihop till ett nytt mål som ska vara att studiestödet ska verka rekryterande för kvinnor och män oavsett bakgrund och bidra till ett högt deltagande i utbildning. Genom det nya målet kommer redovisningen av utgiftsområdets resultat även att bli tydligare för riksdagen. I övrigt bör målen för studiestödet gälla såsom i dag.

## **2.4 Kort beskrivning av studiestödet**

### **Studiehjälp**

Studiehjälp består i huvudsak av studiebidrag som lämnas till heltidsstuderande i gymnasieskolan, extra tillägg som kan lämnas till studerande från inkomstsvaga hushåll och inackorderings tillägg som kan lämnas till vissa studerande på fristående skolor som måste bo inackorderade på skolorten. Studiebidrag lämnas med 1 250 kronor per månad under tio månader per år. Storleken på det extra tillägget är beroende av elevens och föräldrarnas sammanlagda inkomster och förmögenhet. Inackorderings tillägget lämnas med ett belopp som är beroende av avståndet mellan föräldrahemmet och skolan.

### **Bidrag till vissa elever med funktionsnedsättning i gymnasieskolan (Rg-bidrag)**

Rg-bidrag lämnas för kostnader för mat, boende och hemresor vid viss gymnasieutbildning för döva och hörselskadade elever vid riksgymnasierna i Örebro samt till svårt rörelsehindrade elever i särskilt anpassad utbildning. Inom Rg-bidraget finns ett tilläggsbidrag som kan lämnas till elever som förutom Rg-bidrag får aktivitetsersättning och som därför inte har rätt till studiemedel.

### **Lärlingsersättning**

Elever i gymnasial lärlingsutbildning kan få en kostnadsersättning, s.k. lärlingsersättning. Lärlingsersättning lämnas med 1 000 kronor per månad.

### **Studiemedel**

Studerande som uppfyller vissa grundvillkor har rätt till studiemedel. Studiemedel består av studiebidrag och studielån. Totalbeloppet (bidrag och lån) per studiemånad uppgår till 13 056 kronor för heltidsstudier 2023. Det finns två olika nivåer på bidraget, en generell och en högre nivå. Den generella bidragsnivån utgör 30,3 procent av totalbeloppet medan den högre nivån utgör 67,1 procent. Studiemedel med den högre bidragsnivån kan lämnas för studier på grundläggande och gymnasial nivå till vuxna studerande som saknar sådan utbildning, men även under vissa förutsättningar till studerande under 25 år. Studiebidraget är skattefritt och pensionsgrundande. I vissa fall kan den studerande även få tilläggsbidrag, tilläggs lån och merkostnads lån. Tilläggsbidraget lämnas till studerande med barn och utgör ett differentierat kompletterande stöd vars storlek är beroende på antalet barn. Tilläggs lån kan lämnas till studerande över 25 år som har haft en viss arbetsinkomst före studiestarten. Lån kan även lämnas för vissa merkostnader som den studerande har i samband med sina studier.



## Studiestartsstöd

Studiestartsstödet består av bidrag utan inslag av lån och utgör ett komplement till studiemedelssystemet. Studerande med barn kan få ett tilläggsbidrag. Studiestartsstöd får lämnas med 10 803 kronor per studiemånad för heltidsstudier 2023 till den som har kort tidigare utbildning och ett stort behov av utbildning på grundläggande och gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet får under vissa förutsättningar lämnas till den som är arbetssökande fr.o.m. det kalenderår den studerande fyller 25 år.

## Omställningsstudiestöd

Sedan den 30 juni 2022 finns ett nytt omställningsstudiestöd. Syftet med det nya omställningsstudiestödet är att förbättra förutsättningarna för vuxna att finansiera studier som stärker deras framtida ställning på arbetsmarknaden. Omställningsstudiestödet, som består av bidrag och lån, innebär att de allra flesta kan studera med minst 80 procent av lönen i upp till ett år.

## Återbetalning av studielån

Det finns för närvarande fyra olika återbetalningssystem. I varje system finns det särskilda återbetalnings- och trygghetsregler som under vissa förutsättningar kan ge möjlighet till bl.a. nedsättning av årsbeloppet och avskrivning av studielån.

## Bidrag vid viss föräldrautbildning i teckenspråk (s.k. TUFF-ersättning)

Föräldrar till barn som använder teckenspråk, och vissa personer som likställs med föräldrar, kan få ersättning när de deltar i utbildning i teckenspråk.

## Studielitteratur till vissa högskolestuderande

Högskolestuderande som har en funktionsnedsättning i form av läsnedsättning kan få låna tillgänglighetsanpassad studielitteratur genom Myndigheten för tillgängliga medier.

## Utländska medborgare

En studerande som inte är svensk medborgare kan under vissa förutsättningar få studiestöd för studier i Sverige. Det gäller utländska medborgare med permanent uppehållstillstånd i Sverige och utländska medborgare med uppehållsrätt som bedöms ha en varaktig anknytning till Sverige. Det gäller också i vissa fall utländska medborgare som har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd. Vidare ska vissa utländska medborgare i studiestödshänseende jämföras med svenska medborgare. Det rör sig främst om migrerande arbetstagare och egenföretagare som är medborgare i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller i Schweiz och deras familjemedlemmar samt personer med permanent uppehållsrätt i Sverige. Tredjelandsmedborgare med ställning som varaktigt bosatta här och innehavare av s.k. EU-blåkort jämföras också med svenska medborgare vid studier i Sverige. När det gäller rätt till studiehjälp jämföras vissa familjemedlemmar till gästforskare respektive till innehavare av EU-blåkort med svenska medborgare.

## 2.5 Kort beskrivning av lånesystemet

### Fyra olika system

Det finns för närvarande fyra olika lånesystem. De fyra olika återbetalningssystemen avser återbetalningspliktiga studiemedel tagna före 1989, studielån tagna under perioden 1 januari 1989–30 juni 2001, studielån tagna under perioden 1 juli 2001–31 december 2021 och studielån tagna efter den 31 december 2021. Lån som har tagits för studier som påbörjats efter den 30 juni 2001 är ett s.k. annuitetslån. Det totala antalet låntagare i återbetalningssystemen uppgick 2021 till ca 1,65 miljoner. Låntagarnas skuld består av lån och kapitaliserade räntor samt administrativa avgifter. Låntagarnas totala skuld uppgick vid utgången av 2022 till 263 miljarder kronor.

Den 1 januari 2023 var den genomsnittliga skulden för alla låntagare 152 000 kronor. Den genomsnittliga skulden när det gäller annuitetslån utbetalda t.o.m. 2021 är 145 900 kronor för kvinnor och 140 600 kronor för män. Historiskt sett har män haft högre studieskulder än kvinnor, men sedan 2008 har kvinnor högre skulder på sina annuitetslån. Denna förändring beror troligtvis på att kvinnor i genomsnitt har studiemedel under en något längre tid än män samt på att män betalar av sina skulder i något snabbare takt än kvinnor.

### Lån i Riksgäldskontoret

CSN finansierar sedan 1989 studielånen genom upplåning i Riksgäldskontoret. Sedan den 1 januari 2014 gäller budgetlagens (2011:203) bestämmelser om statlig utlåning som finansieras med lån i Riksgäldskontoret för all nytlåning av studielån. Befintliga lån hanteras dock som tidigare med finansiering av konstaterad förlust.

Sedan den 1 januari 2023 gäller en ny modell för beräkning av räntan på studielån. Modellen innebär att räntan bestäms utifrån statens upplåningskostnad för studielånen med ett påslag som över tid motsvarar de beräknade framtida kreditförlusterna på studielån finansierade genom upplåning i Riksgäldskontoret och kreditförluster på återkrav hänförliga till sådana lån inklusive nytlåning.

Amorteringar från låntagarna som motsvarar upplånade medel minskar CSN:s låneskuld i Riksgäldskontoret. De räntor som påförs låntagarna och som är obetalda vid årsskiftet kapitaliseras och ökar den enskildes skuld. Den del av den enskildes skuld som utgörs av kapitaliserade räntor lånas upp i Riksgäldskontoret. Samtliga amorteringar av kapitaliserade räntor från låntagare minskar låneskulden i Riksgäldskontoret.

CSN disponerar mottagna räntor från låntagarna för att finansiera räntan på studielånen i Riksgäldskontoret. Låntagarna betalar en nedsatt ränta på sina studielån och annuitetslån till CSN. Räntesatsen är 70 procent av räntan på studielån, vilken för 2023 är 0,65 procent. Den 30-procentiga nedsättningen av räntan finansieras genom medel på anslag.

## 2.6 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Det har under de senaste åren pågått en översyn av resultatredovisningen för utgiftsområdet. Denna har tidigare lett till att indikatorerna har reviderats och minskat i antal. I denna proposition föreslås att målen för utgiftsområdet moderniseras genom att bl.a. förtydliga att det rekryterande målet ska gälla lika för alla. Förslaget motiverar enligt regeringens bedömning ingen förändring av indikatorerna i årets resultatredovisning, eftersom det är 2022 års resultat som redovisas. Regeringen avser dock att återkomma i frågan i budgetpropositionen för 2025.

I årets redovisning är indikatorerna desamma som föregående år. Ambitionen är att redovisa indikatorerna i så långa tidsserier som möjligt och i de flesta fall är också tidsserierna ett år längre jämfört med förra årets resultatredovisning. Statistik över de indikatorer som redovisas kommer primärt från CSN:s databas med officiell statistik inom studiestödsområdet. Tidsseriernas början utgår därför i många fall från det startår som finns tillgängligt i databasen.

Det finns en nära koppling mellan det rekryterande och det utjämnande målet på så sätt att båda målen handlar om att studiestödet ska bidra till att personer som inte annars skulle ha påbörjat studier gör det. Det rekryterande målet är dock av mer generell karaktär, dvs. studiestödet bör vara utformat på ett sådant sätt att det rekryterar bredare grupper till studier, medan det utjämnande målet har definierats som att studiestödet ska vara selektivt rekryterande, dvs. det bör vara utformat på ett sådant sätt att det i vissa fall specifikt ska rekrytera särskilda grupper till studier. När det gäller att studiestödet ska ha en god effekt på samhällsekonomin över tid har fokus lagts på att den del av studiestödet som utgörs av lån ska återbetalas fullt ut.

De indikatorer som används för att mäta den rekryterande effekten är

- andel vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå med studiemedel av det totala antalet studerande på dessa nivåer, även fördelat efter kön,
- andel studerande med studiemedel av det totala antalet studerande på eftergymnasial nivå, även fördelat efter kön,
- andelen studerande utomlands med studiemedel på gymnasial och eftergymnasial nivå av samtliga studerande med studiemedel på dessa nivåer, även fördelat efter kön,
- studiemedlens allmänna köpkraft i en jämförelse med konsumentprisindex,
- antal studerande som tog studielån i förhållande till antal studerande med studiebidrag (s.k. lånebenägenhet) på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå, även fördelat efter kön, och
- andel studerande med tilläggs lån av det totala antalet studerande med studiemedel på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå.

De indikatorer som används för att mäta den utjämnande effekten är

- andel studerande med inackorderingstillägg och extra tillägg,
- antal vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå med studiestartsstöd, även fördelat efter kön,
- andel studerande med den högre bidragsnivån av det totala antalet studerande med studiemedel på grundläggande och gymnasial nivå, och
- andelen studerande med tilläggsbidrag på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå av det totala antalet studerande med studiemedel på dessa nivåer.

De indikatorer som används för att mäta den goda effekten på samhällsekonomin är

- andel förväntade förluster, tidigare benämnda osäkra fordringar, av den totala studieskulden,
- andel inbetalt årsbelopp för samtliga låntagare, fördelat efter bosättning,
- andel av låntagarna som har beviljats nedsättning av årsbeloppet vid årets slut av samtliga återbetalningsskyldiga låntagare och totalt värde på nedsättningen,
- antal beviljade avskrivningsärenden fördelat på skäl och totalt avskrivet belopp, och
- total fordran på återbetalare bosatta utomlands, varav andel reserveringar för låneförluster, tidigare kallade osäkra fordringar.

## 2.7 Resultatredovisning

I avsnittet redovisas resultatet av statens insatser inom studiestödsverksamheten.

Resultaten redovisas uppdelat på de olika målen för studiestödet och presenteras genomgående efter kön. Resultatredovisningen bygger huvudsakligen på resultat som avser 2022. Vissa resultat av det nya omställningsstudiestödet som avser det första kalenderhalvåret 2023 redovisas också.

**Tabell 2.4 Antal studiestödstagare och utbetalda belopp**

Miljoner kronor

	2020			2021			2022			Utb. bidrag	Utb. lån
	Antal	Kvinnor (%)	Män (%)	Antal	Kvinnor (%)	Män (%)	Antal	Kvinnor (%)	Män (%)		
<b>Studiehjälp</b>	<b>432 539</b>	<b>48</b>	<b>52</b>	<b>441 081</b>	<b>48</b>	<b>52</b>	<b>446 199</b>	<b>49</b>	<b>51</b>	<b>4 190</b>	
varav											
– utland	1 154	63	37	1 121	63	37	1 099	64	36	12	
<b>Studiestartsstöd</b>	<b>5 856</b>	<b>68</b>	<b>32</b>	<b>7 873</b>	<b>69</b>	<b>31</b>	<b>6 074</b>	<b>73</b>	<b>27</b>	<b>293</b>	
<b>Studiemedel</b>	<b>559 298</b>			<b>588 707</b>			<b>550 518</b>			<b>13 400</b>	<b>24 610</b>
varav											
– grundläggande nivå	32 188	63	37	32 710	65	35	27 629	70	30	604	217
– gymnasial nivå	146 847	56	44	155 306	58	42	131 598	61	39	2 978	2 722
– eftergymnasial nivå	394 207	60	40	416 632	60	40	400 083	60	40	9 306	19 720
– utlandsstudier	22 967	59	41	21 630	59	41	25 173	59	41	484	1 949
<b>Bidrag till vissa med funktionsnedsättning i gymnasieskolan</b>	<b>313</b>	<b>44</b>	<b>56</b>	<b>305</b>	<b>44</b>	<b>56</b>	<b>289</b>	<b>44</b>	<b>56</b>	<b>35</b>	
<b>Lärlingsersättning</b>	<b>18 765</b>	<b>39</b>	<b>61</b>	<b>20 445</b>	<b>39</b>	<b>61</b>	<b>21 600</b>	<b>39</b>	<b>61</b>	<b>128</b>	
<b>Bidrag vid viss föräldrautbildning i teckenspråk</b>	<b>98</b>	<b>61</b>	<b>39</b>	<b>91</b>	<b>62</b>	<b>38</b>	<b>121</b>	<b>55</b>	<b>45</b>	<b>0,5</b>	
<b>Tillgänglighetsanpassad studielitteratur, antal lån<sup>1</sup></b>	<b>375 960</b>	<b>76</b>	<b>24</b>	<b>409 270</b>	<b>76</b>	<b>24</b>	<b>435 400</b>	<b>78</b>	<b>22</b>		
<b>Totalt antal studiestödstagare</b>	<b>1 016 869</b>			<b>1 058 502</b>			<b>1 018 272</b>				

<sup>1</sup> Medräknas inte i det totala antalet studiestödstagare.

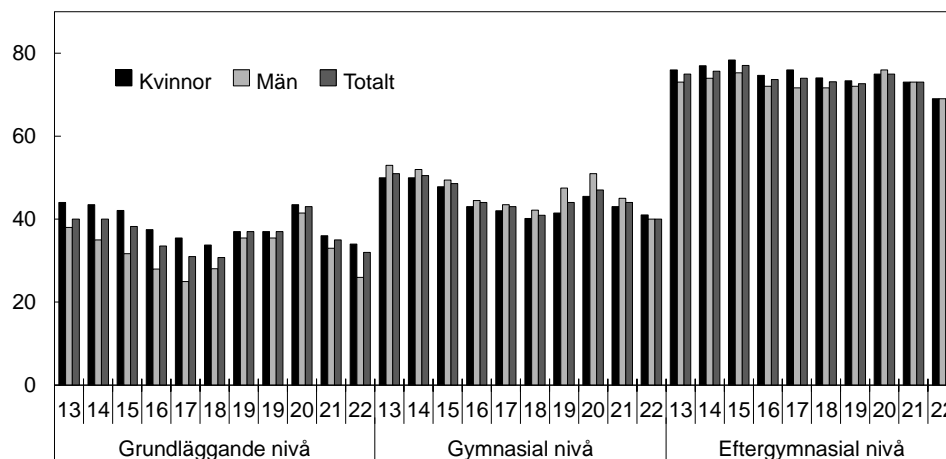
Källor: Centrala studiestödsnämnden, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Myndigheten för tillgängliga medier.

## 2.7.1 Studiestödets rekryterande effekt

### Vuxna studerande på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå

**Diagram 2.1 Andel vuxna studerande med studiemedel på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå av det totala antalet studerande**

Procent



Anm.: Från och med 2022 används ny statistik som inte är jämförbar med tidigare års statistik.

Källa: Centrala studiestödsnämnden.

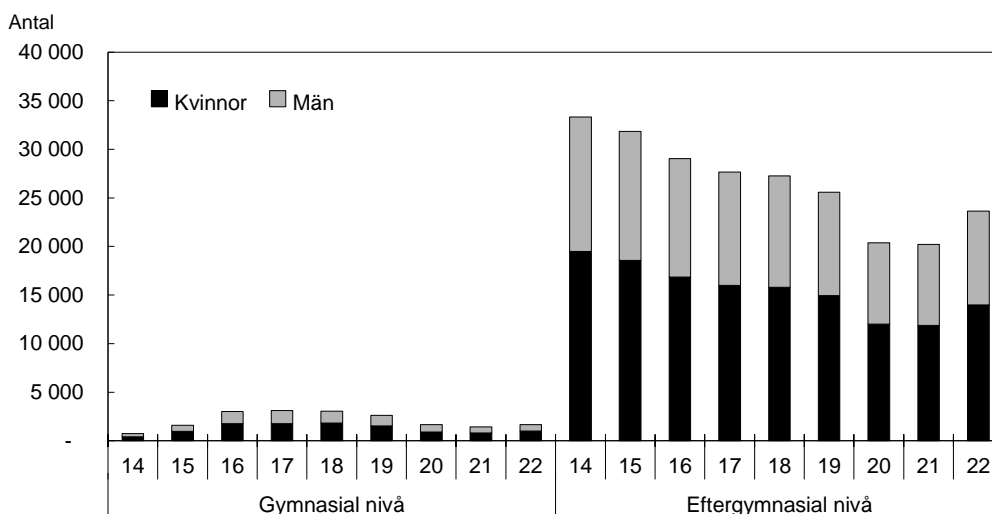
Under 2022 fick ca 27 600 studerande studiemedel för studier på grundläggande nivå, vilket är ca 32 procent av det totala antalet studerande på den nivån. Av dessa var 92 procent utrikes födda, varav 69 procent kvinnor och 31 procent män. Antalet studerande med studiemedel på grundläggande nivå minskade med 16 procent jämfört med 2021. Andelen kvinnor med studiemedel på grundläggande nivå var 70 procent och andelen män 30 procent.

Antalet personer med studiemedel för studier på gymnasial nivå uppgick 2022 till ca 131 600, vilket är ca 40 procent av det totala antalet studerande på den nivån, se diagram 2.1. Av dessa var 43 procent utrikes födda, varav 65 procent kvinnor och 35 procent män. Antalet studerande med studiemedel på gymnasial nivå minskade med ca 15 procent jämfört med 2021. Andelen kvinnor med studiemedel på gymnasial nivå var 61 procent och andelen män 39 procent.

Under 2022 studerade ca 400 100 personer på eftergymnasial nivå i Sverige med studiemedel, vilket motsvarar ca 69 procent av det totala antalet studerande på den nivån. Av dessa var 17 procent utrikes födda, varav 60 procent kvinnor och 40 procent män. Antalet studerande med studiemedel på eftergymnasial nivå minskade med ca 4 procent jämfört med 2021. Andelen kvinnor med studiemedel på eftergymnasial nivå var 60 procent och andelen män 40 procent.

## Studering med studiemedel för studier utomlands

**Diagram 2.2** Antal studerande med studiemedel vid utlandsstudier på olika utbildningsnivåer



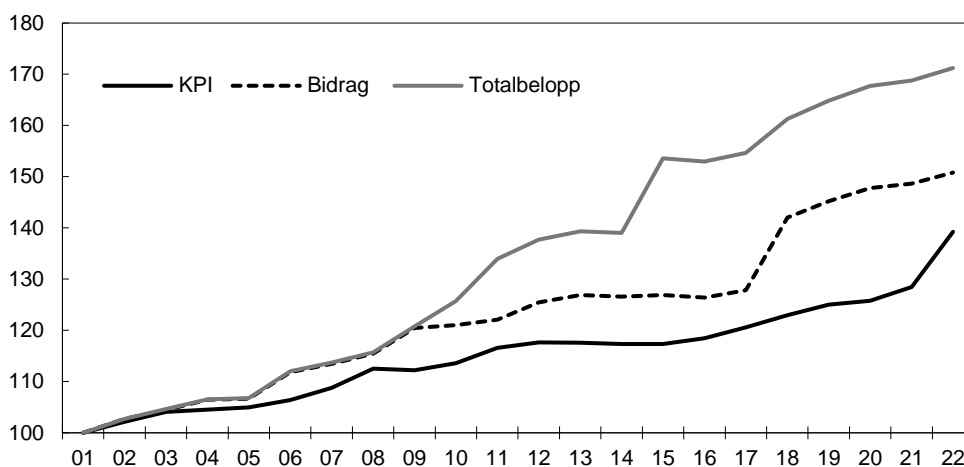
Källa: Centrala studiestödsnämnden.

Totalt uppgick antalet utlandsstuderande med studiemedel till 25 200 under 2022, vilket är en ökning med ca 4 200 personer jämfört med 2021. Av diagram 2.2 framgår att både antalet män och kvinnor ökade jämfört med föregående år. Könsfördelningen bland de utlandsstuderande var oförändrad jämfört med 2021. Andelen kvinnor var 59 procent medan andelen män var 41 procent.

Antalet utlandsstuderande på gymnasial nivå med studiemedel uppgick 2022 till ca 1 700, vilket är en ökning med ca 220 personer jämfört med året innan. Antalet motsvarar ca 1 procent av samtliga studerande med studiemedel på gymnasial nivå, vilket var oförändrat jämfört med året innan. Av de utlandsstuderande på gymnasial nivå var 61 procent kvinnor och 39 procent män. Antalet utlandsstuderande på eftergymnasial nivå med studiemedel har minskat de senaste åren men har nu vänt upp igen och uppgick 2022 till 24 300, vilket är en ökning med 4 000 personer jämfört med 2021. Av de utlandsstuderande på eftergymnasial nivå var 59 procent kvinnor och 41 procent män. Cirka 6 procent av samtliga studerande med studiemedel studerade utomlands under 2022, vilket är en ökning med 1 procentenhet jämfört med året innan.

## Studiemedlens allmänna köpkraft i en jämförelse med konsumentprisindex (KPI)

Diagram 2.3 Jämförelse mellan utveckling av studiemedelsbeloppen och KPI



Källor: Centrala studiestödsnämnden och Statistiska centralbyrån.

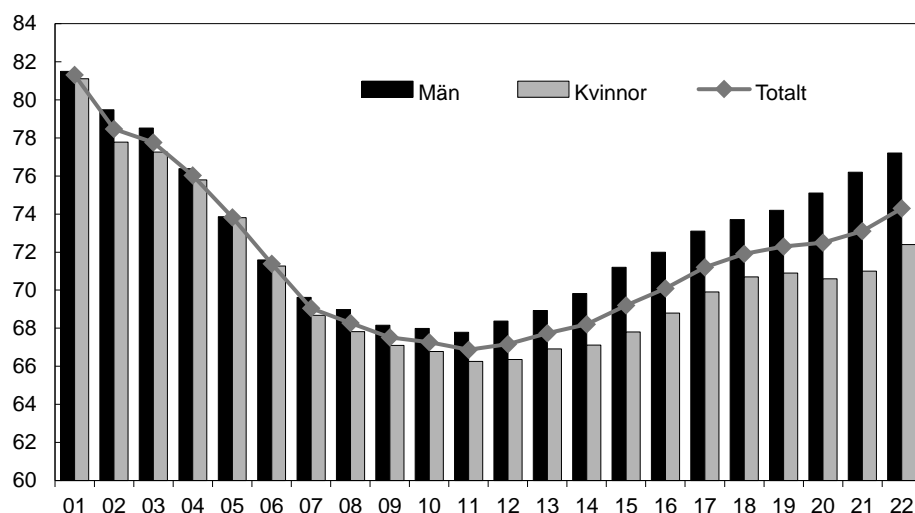
En jämförelse med konsumentprisindex (KPI) visar att studiemedlens allmänna köpkraft har följt kostnadsutvecklingen väl under senare år. Köpkraften var under 2022 lägre än under föregående år, se diagram 2.3. Det beror på att KPI ökade mer än prisbasbeloppet.

## Studierande med studielån respektive tillägglån på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå

Av totalt ca 550 500 studiemedelstagare var det 409 100 som utöver studiebidrag sökte och beviljades studielån, s.k. lånebenägenhet. Det är en minskning av antalet låntagare med 5 procent jämfört med 2021.

Diagram 2.4 Studerandes lånebenägenhet fördelat på kön

Procent



Källa: Centrala studiestödsnämnden.

Lånebenägenheten för samtliga utbildningsnivåer var 74,3 procent under 2022, vilket är en ökning med 1,2 procentenheter jämfört med 2021 och med 7,2 procentenheter sedan 2011, när den var som lägst. Av diagram 2.4 framgår att män oftare tar studielån

jämfört med kvinnor. Under 2022 tog 77,2 procent av männen lån jämfört med 72,4 procent av kvinnorna.

Lånebenägenheten vid studier på grundläggande nivå var 38,1 procent under 2022, vilket är liten minskning jämfört med föregående år. Lånebenägenheten vid studier på gymnasial nivå minskade också jämfört med föregående år och uppgick till 55,6 procent. Lånebenägenheten bland de som studerar på eftergymnasial nivå ökade dock jämfört med 2021 och uppgick till 81,1 procent under 2021.

**Tabell 2.5 Studerandes lånebenägenhet på olika utbildningsnivåer i Sverige**

Andel av samtliga låntagare

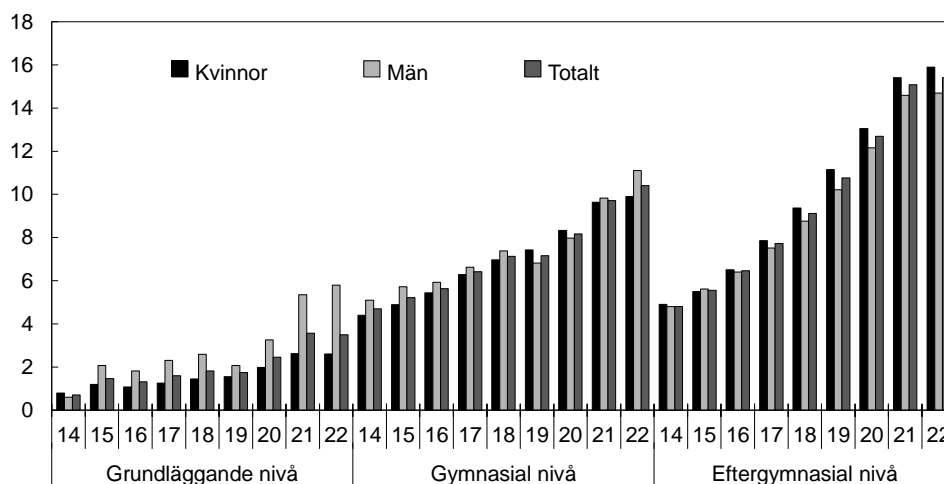
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
<b>Grundläggande nivå</b>								
nivå	36,3	35,0	34,8	33,6	36,4	40,5	40,0	38,1
Kvinnor	31,1	30,2	29,9	29,2	29,3	32,2	33,9	34,6
Män	48,6	45,6	45,2	42,8	48,7	54,5	51,3	46,6
<b>Gymnasial nivå</b>								
nivå	53,8	52,5	51,6	51,5	53,4	55,6	56,0	55,6
Kvinnor	52,6	51,3	50,0	49,9	50,4	51,0	51,7	51,7
Män	55,8	54,5	53,9	53,9	57,3	61,5	62,1	62,1
<b>Eftergymnasial nivå</b>								
nivå	74,3	76,5	77,4	78,7	80,0	79,6	80,0	81,1
Kvinnor	73,5	75,7	76,6	77,9	79,2	78,6	78,7	79,9
Män	75,5	77,6	78,4	79,8	81,0	80,9	81,8	82,8

Källa: Centrala studiestödsnämnden.

Antalet studerande med tilläggs lån under 2022 var 74 900, vilket är en minskning med 3 procent jämfört med 2021. Antalet studerande med tilläggs lån minskade dock procentuellt mindre än antalet studerande med studielån. Under 2022 ökade även andelen studiemedelstagare med tilläggs lån med 1 procentenhet, se tabell 2.5. Det innebär att 14 procent av samtliga studiemedelstagare hade tilläggs lån. Andelen studerande med tilläggs lån totalt sett är något högre bland kvinnor än bland män.

**Diagram 2.5 Andel studerande med tilläggs lån på olika utbildningsnivåer**

Procent



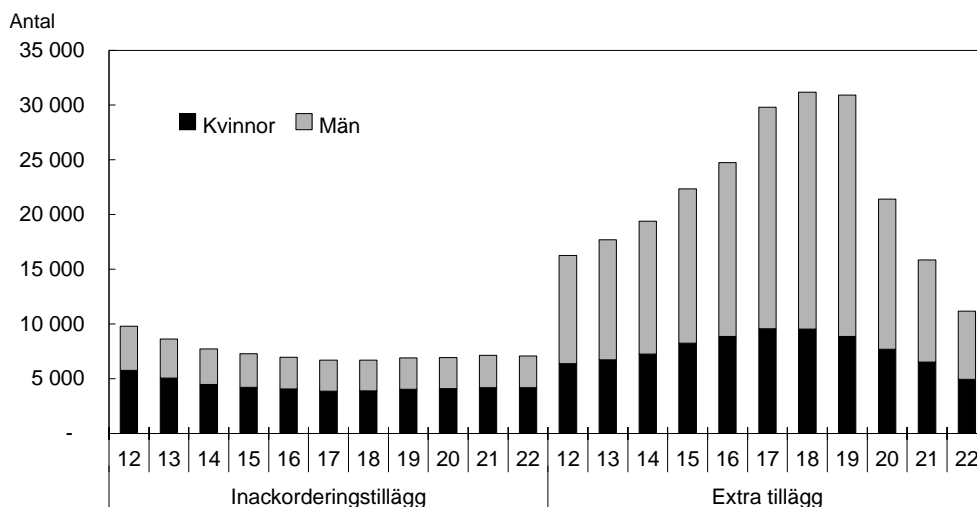
Källa: Centrala studiestödsnämnden.



## 2.7.2 Studiestödets utjämnande effekt

### Unga studerande på gymnasial nivå

**Diagram 2.6** Antal studerande med inackorderingstillägg och extra tillägg



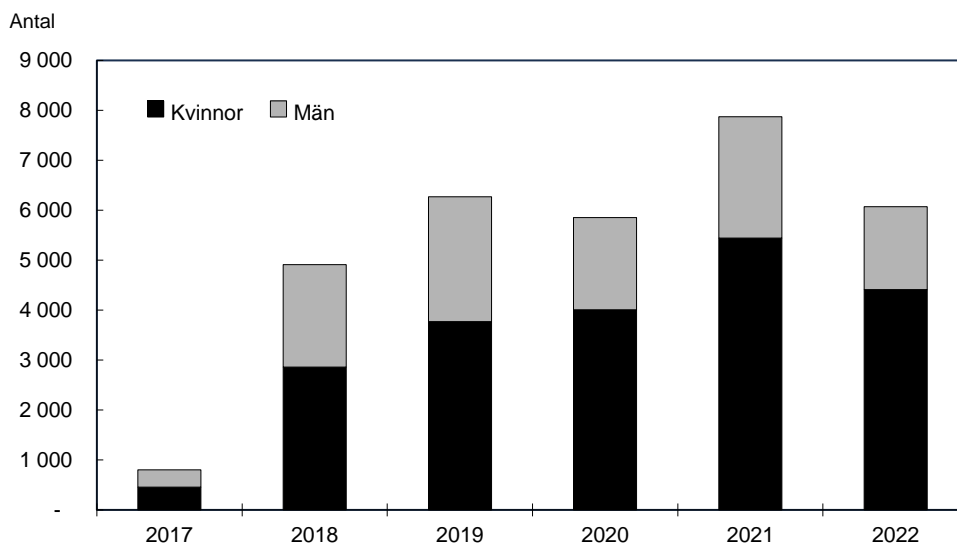
Källa: Centrala studiestödsnämnden.

Knappt 2 procent av de totalt 446 200 studerande med studiehjälp fick inackorderingstillägg under 2022 och denna andel är oförändrad jämförd med föregående år. Antalet studerande med inackorderingstillägg uppgick till 7 100 under 2022, vilket är en mindre ökning jämfört med 2020, se diagram 2.6. Kvinnor är överrepresenterade när det gäller att studera på en annan ort än hemorten.

Andelen som fick extra tillägg i förhållande till det totala antalet som fick studiehjälp understeg 2 procent 2022. Andelen minskade med ca 2 procentenheter jämfört med 2021. Under 2022 lämnades extra tillägg till 11 200 studerande, en minskning med 30 procent jämfört med föregående år. Andelen kvinnor som får extra tillägg var 44 procent och andelen män 56 procent.

### Vuxna studerande på grundläggande, gymnasial nivå och eftergymnasial nivå

**Diagram 2.7** Antal studerande med studiestartsstöd på grundläggande och gymnasial nivå



Källa: Centrala studiestödsnämnden.

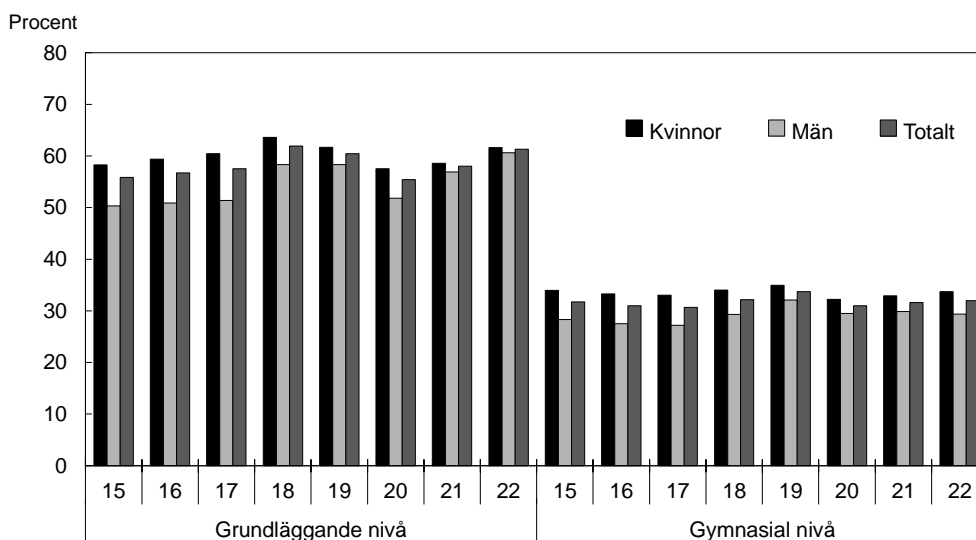
Under 2022 lämnades studiestartsstöd till 6 100 studerande, se diagram 2.7. Av dessa var 73 procent kvinnor och 27 procent män. Andelen kvinnor har ökat varje år sedan stödet infördes.

Antalet studerande på grundläggande nivå var ca 3 500 personer, vilket motsvarar 52 procent. Antalet studerande på gymnasial nivå var ca 4 600 personer, vilket motsvarar 76 procent. Det är därmed relativt vanligt att personer under samma period studerar på både grundläggande och gymnasial nivå. På grundläggande nivå var 79 procent av de studerande kvinnor och 21 procent män. Av de studerande på gymnasial nivå var 69 procent kvinnor och 31 procent män.

Andelen utländska medborgare med sådana uppehållstillstånd som ger rätt till svenskt studiestöd, uppgick till 52 procent av de studerande under 2022, vilket är en minskning med 9 procentenheter jämfört med 2021.

Många av dem som studerar med studiestartsstöd har barn och kan därmed få tilläggsbidrag. Under 2022 var det 67 procent av de studerande som fick tilläggsbidrag. En stor majoritet, 83 procent, var kvinnor.

**Diagram 2.8 Andel studerande med den högre bidragsnivån på grundläggande och gymnasial nivå**



Källa: Centrala studiestödsnämnden.

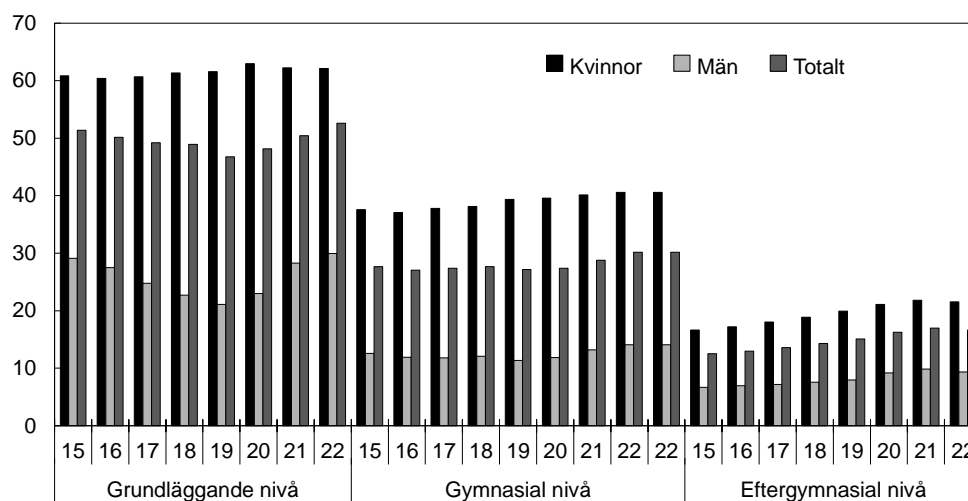
Den högre bidragsnivån inom studiemedlen riktar sig primärt till personer med stora utbildningsbehov. Det högre bidraget kan även lämnas till vissa ungdomar i åldern 20–24 år för studier på grundläggande eller gymnasial nivå inom kommunal vuxenutbildning eller folkhögskola.

Under 2022 fick ca 27 600 studerande studiemedel för studier på grundläggande nivå. Av dessa studerande fick 61 procent studiemedel med den högre bidragsnivån, vilket är en ökning med 3 procentenheter jämfört med 2021, se diagram 2.8.

Antalet personer med studiemedel för studier på gymnasial nivå uppgick 2022 till ca 131 600. Av dessa fick 32 procent studiemedel med den högre bidragsnivån, vilket är oförändrat jämfört med föregående år.

**Diagram 2.9 Andel studerande med tilläggsbidrag på olika utbildningsnivåer**

Procent



Källa: Centrala studiestödsnämnden.

Under 2022 fick ca 115 000 studerande med studiemedel tilläggsbidrag för barn. Andelen studerande med tilläggsbidrag av samtliga studerande med studiemedel var 20 procent, vilket är oförändrat jämfört med 2021. Som framgår av diagram 2.9 var 79 procent kvinnor och 21 procent män. Av de som studerade på grundläggande nivå under 2022 hade 52 procent tilläggsbidrag. Motsvarande andelar på gymnasial nivå och eftergymnasial nivå var 30 respektive 17 procent.

### 2.7.3 Studiestödets effekt på samhällsekonomin

#### Förväntade förluster

Det totala antalet låntagare i de fyra återbetalningssystemen uppgick till ca 1,73 miljoner vid utgången av 2022. Vilket återbetalningssystem en låntagare omfattas av beror på när studielånen togs. Av alla låntagare var 58 procent kvinnor och 42 procent män. Den totala studieskulden när det gäller studielån ökade med 10,3 miljarder kronor under 2022 till 263 miljarder kronor.

Av den totala studieskulden har CSN bedömt att 24,6 miljarder kronor utgörs av förväntade förluster som riskerar att skrivas av. Detta är en ökning med 0,6 miljarder kronor jämfört med föregående år. CSN beräknar att 8 miljarder kronor av förlusterna beror på personer som missköter eller bedöms komma att missköta sina betalningar. Förluster som kan härledas till de trygghetsregler som finns för återbetalning beräknas uppgå till 13 miljarder kronor. Förluster som orsakas av beräknade framtida dödsfall bedöms uppgå till 3,2 miljarder kronor.

Den totala fordran på återkrav uppgick vid utgången av 2022 till 1,1 miljarder kronor, vilket är något lägre än 2021. CSN har bedömt att 56 procent av den totala fordran för återkrav behöver reserveras för framtida kreditförluster, vilket motsvarar 0,62 miljarder kronor. Männens andel av återkravsfordran var 58 procent, vilket är en ökning med 4 procentenheter jämfört med 2021.

Antalet låntagare som CSN saknade adresser till uppgick vid slutet av 2022 till ca 20 900, vilket är en ökning med ca 400 personer jämfört med 2021. Liksom föregående år motsvarar antalet 1 procent av samtliga låntagare. Andelen män utgör 65 procent. Den totala utestående fordran på dessa låntagare uppgick vid utgången av 2022 till 2,3 miljarder kronor, vilket är en mindre ökning jämfört med föregående år.

## Inbetalt årsbelopp

**Tabell 2.6 Andel inbetalt av debiterat belopp under det första betalningsåret fördelat på bosättning**

Andel av belopp efter nedsättningar (%)

<b>Bosättning</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2017</b>	<b>2018</b>	<b>2019</b>	<b>2020</b>	<b>2021</b>	<b>2022</b>
Sverige	93,6	93,8	93,8	92,2	94,0	94,3	94,4	94,4
Utomlands	70,3	71,3	71,2	72,2	75,2	78,2	80	80,9
<b>Totalt</b>	<b>91,5</b>	<b>91,6</b>	<b>91,7</b>	<b>90,2</b>	<b>92,1</b>	<b>92,4</b>	<b>92,6</b>	<b>92,6</b>

Källa: Centrala studiestödsnämnden.

Inbetalningarna till CSN uppgick under 2022 till 14 miljarder kronor, inklusive räntor och avgifter. Kvinnor betalar in en högre andel av det debiterade årsbeloppet än män. Låntagare som CSN saknade adress till betalade in 3,7 procent av det debiterade årsbeloppet 2021.

### Utlandsbosatta låntagare

Under 2022 var 68 300 låntagare bosatta utomlands, vilket är en mindre ökning jämfört med 2021. Av dessa var liksom föregående år 56 procent kvinnor och 44 procent män. Den totala fordran uppgick vid slutet av 2022 till 14,9 miljarder kronor, vilket är något högre än 2021. CSN har bedömt att 23 procent av den totala fordran för utlandsbosatta låntagare avser framtida kreditförluster.

### Nedsättning av årsbeloppet

En person kan ansöka om att få det belopp som han eller hon ska betala tillbaka under året nedsatt. Det finns tre huvudsakliga skäl till att en återbetalare får nedsatt årsbelopp: låg inkomst, studier och synnerliga skäl. Vid utgången av 2022 hade 178 100 personer ett beslut om nedsättning, vilket är en minskning med 14 400 personer jämfört med 2021. Andelen uppgick till 12,5 procent av samtliga återbetalningsskyldiga låntagare.

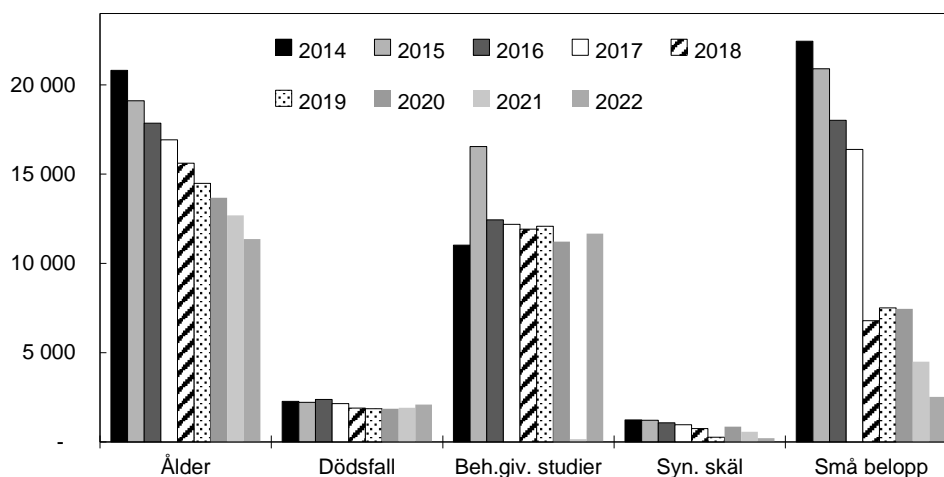
Av alla låntagare som hade nedsättning av årsbeloppet för 2022 var liksom föregående år 61 procent kvinnor och 39 procent män. Det innebär att kvinnor var något över-representerade bland dem som fick nedsatt årsbelopp. Studier är den vanligaste orsaken till nedsättning bland både kvinnor och män, men det är en något högre andel av kvinnorna än av männen som har nedsättning med hänsyn till studier. Däremot är det ingen skillnad mellan könen när det gäller andelen låntagare som har nedsättning med hänsyn till inkomst eller synnerliga skäl.

### Avskrivningar

Avskrivning av lån kan ske främst på grund av åldersregler, dödsfall, behörighetsgivande studier, sjukdom eller synnerliga skäl. Dessutom skriver CSN av skulder som vid ett årsskifte är 100 kronor eller lägre.

**Diagram 2.10 Antal beviljade avskrivningsärenden fördelat på skäl**

Antal



Källa: Centrala studiestödsnämnden.

Under 2022 fick 27 800 låntagare sina skulder helt eller delvis avskrivna, vilket är en ökning med 39 procent jämfört med 2021. Antalet beviljade avskrivningsärenden uppgick till 29 300, se diagram 2.10.

Det totala avskrivna beloppet under 2022 var 858 miljoner kronor, vilket är en ökning med 28 procent jämfört med föregående år. Av de som fick avskrivning under 2021 var 59 procent kvinnor och 41 procent män.

## 2.8 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

### 2.8.1 Studiestödets rekryterande effekt

#### Minskat antal studerande med studiemedel i Sverige

Antalet studerande med studiemedel minskade under 2022, efter att ha varit rekordhög 2021. Den stora ökningen av antalet studiemedelstagare de senaste åren kan bl.a. förklaras av covid-19-pandemin så minskningen var väntad. Majoriteten av de studerande med studiemedel är kvinnor. Det gäller för samtliga utbildningsnivåer, vilket speglar deltagandet i utbildning generellt (utg.omr. 16 avsnitt 2.5).

#### ... medan antalet studerande med studiemedel för utlandsstudier ökar igen

Sverige har i jämförelse med de flesta andra länder ett generöst system för finansiering av studier utomlands. Efter en mångårig nedgång ses nu en ökning av studerande med studiemedel på gymnasial nivå och eftergymnasial nivå. Andelen studerande utomlands på dessa nivåer med studiemedel av det totala antalet studerande med studiemedel är dock oförändrad jämfört med föregående år.

Ökningen av antalet studerande stod i huvudsak de utbytesstuderande för. Den kan ses som en återgång till det mer normala och vara en effekt av att färre pandemi-relaterade restriktioner ger större möjligheter till utbyten.

#### Andelen med studiemedel på samtliga nivåer

På grund av ny statistik går det inte att mäta måluppfyllelsen detta år.

### **Lånebenägenheten ökar totalt sett ...**

Lånebenägenheten har fortsatt att öka totalt sett under 2022 och har ökat kontinuerligt sedan 2012. Lånebenägenheten från föregående år har ökat något för studiemedelstagare på eftergymnasial nivå. Lånebenägenheten har dock minskat något på grundläggande nivå och gymnasial nivå. Minskningen kan bero på att andelen studerande med det högre bidraget på dessa nivåer har ökat något vilket minskar behovet av studielån.

### **... och andelen med tilläggsloan ökar på samtliga nivåer**

Under 2022 ökade andelen studerande med tilläggsloan på samtliga nivåer. Detta visar lånets värde för de studerande. Den höga inflationen, under framför allt hösten 2022, kan ha bidragit till utvecklingen och kan ha inneburit att fler tog tilläggsloan.

### **Studiemedlens allmänna köpkraft något lägre**

Studiemedlen är indexerade för att följa kostnadsutvecklingen i samhället. Studiemedlens allmänna köpkraft har följt kostnadsutvecklingen väl under senare år.

Jämfört med KPI var dock studiemedlens allmänna köpkraft under 2022 lägre än föregående år. Speciellt minskade köpkraften under hösten 2022. Köpkraften återgick till de värden som gällde under 2014. Den 1 januari 2023 räknades dock studiemedlen upp med närmare 9 procent och studiemedlen återgick därmed till den tidigare köpkraften. Utvecklingen var således tillfällig, förutsatt att inflationen sjunker under 2023.

### **Måluppfyllelse**

Många personer väljer att påbörja studier i Sverige med studiemedel. Detta innebär att studiemedlen är attraktiva och rekryterande till studier. Studiemedlens allmänna köpkraft jämfört med KPI minskade dock något jämfört med föregående år men har ökat igen under första halvan av 2023. Lånebenägenheten har ökat totalt sett vilket visar att studiestödet är en betydelsefull inkomstkälla för de studerande. Att andelen med tilläggsloan också ökat visar att fler personer med tidigare förvärvsinkomster rekryteras till studier. Andelen studerande utomlands med studiemedel av det totala antalet studerande ökade också jämfört med föregående år.

En samlad bedömning av de indikatorer som redovisas ovan är att måluppfyllelsen i fråga om studiestödets rekryterande effekt är oförändrad och fortsatt hög.

## **2.8.2 Studiestödets utjämnande effekt**

### **Andelen med extra tillägg fortsätter att minska ...**

Antalet studerande som fick det extra tillägget inom studiehjälpen har tidigare ökat under flera år. Sedan 2018 har dock antalet minskat och under 2020 och 2021 minskade antalet dessutom kraftigt. En förklaring till minskningen är att många som kommit till Sverige som ensamkommande under 2015 och 2016 på grund av ålder inte längre kan få studiehjälp. Eftersom antalet studerande med studiehjälp samtidigt har ökat innebär det att även andelen som får extra tillägg i förhållande till det totala antalet som får studiehjälp minskade i förhållande till året innan.

### **... medan andelen med inackorderingstillägg är oförändrad**

Inackorderingstillägg kan som regel lämnas till studerande i fristående gymnasieskolor, folkhögskolor och tidigare s.k. riksinternatskolor. Antalet studerande med inackorderingstillägg har varit relativt konstant de senaste åren precis som andelen

studerande med inackorderingstillägg. Andelen har varit densamma de senaste fem åren. Det är en högre andel kvinnor som får inackorderingstillägg, vilket beror på att kvinnor i större utsträckning är benägna att flytta för studier på gymnasial nivå än män.

### **Minskat antal studerande med studiestartsstöd**

Studiestartsstödet syftar till att öka rekryteringen till studier bland personer med kort utbildning och stort utbildningsbehov för att stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Antalet studerande med studiestartsstöd minskade 2022 jämfört med föregående år. Minskningen skedde på både grundskole- och gymnasienivå och bland både kvinnor och män.

### **Ett nytt omställningsstudiestöd har börjat beviljats**

Sedan den 1 januari 2023 beviljas det nya studiestödet omställningsstudiestöd. Efterfrågan på stödet har överskridit alla förväntningar vilket är positivt. Totalt har det för ansökningstillfälle 1 oktober 2022 och ansökningstillfälle 1 april 2023 kommit in 53 310 ansökningar t.o.m. vecka 25 och 2 594 personer har beviljats det nya stödet.

### **Högre andel studerande med det högre bidraget**

Den högre bidragsnivån inom studiemedlen syftar framför allt till att rekrytera studerande med kort utbildningsbakgrund till studier. Andelen som fick det högre bidraget under 2022 ökade mest på grundskolenivå. Ökningen skedde bland både kvinnor och män men var större bland män. På gymnasienivå ökade också andelen något. Andelen ökade något bland kvinnor och minskade något bland män.

### **Högre andel med tilläggsbidrag**

Inom studiemedlen och studiestartsstödet finns tilläggsbidraget till studerande med barn som syftar till att hjälpa barn i ekonomiskt utsatta familjer och underlätta för föräldrar att studera. Andelen studerande med tilläggsbidrag av det totala antalet studerande med studiemedel ökade jämfört med föregående år totalt sett. Ökningen skedde på samtliga utbildningsnivåer. Könsfördelningen bland dem som får tilläggsbidrag har bara förändrats marginellt under de år som tilläggsbidraget har funnits.

Många av dem som studerar med studiestartsstöd har barn och andelen med tilläggsbidrag är betydligt högre än inom studiemedlen. Under 2022 var den stora majoriteten av dem som fick tilläggsbidrag inom studiemedlen och studiestartsstödet kvinnor. Att kvinnliga föräldrar studerar i högre utsträckning än manliga är noterbart, vilket tyder på att tilläggsbidraget främst undanröjer hinder för kvinnliga föräldrar att studera.

### **Måluppfyllelse**

Studiestödet ska ha en utjämnande effekt vilket innebär att det ska fungera selektivt rekryterande för särskilda grupper. Studiestartsstödet och det högre bidraget inom studiemedlen är exempel på delar inom studiestödet som ska fungera selektivt rekryterande.

Antalet studerande med studiestartsstöd minskade under 2022 och återgick till nivåer före covid-19-pandemin. Minskningen beror sannolikt på att villkoret för arbetslöshet efter pandemin justerats tillbaka till vad som gällde före pandemin.

Fler personer än föregående år har påbörjat studier med den högre bidragsnivån. Andelen studerande med det högre bidraget ökade mest på grundläggande nivå. En grupp som ofta anger att de inte skulle ha påbörjat studier utan studiemedel är

studerande med barn. Andelen studerande med tilläggsbidrag av det totala antalet studerande ökade totalt sett och den utjämnande effekten är därmed fortsatt hög för bidraget.

Sammantaget pekar resultatet från de indikatorer som redovisas ovan på att måluppfyllelsen i fråga om studiestödets utjämnande effekt är på en oförändrad nivå och därmed är fortsatt hög.

### 2.8.3 Studiestödets effekt på samhällsekonomin

Sedan 2014 har förväntade förluster i nyutlåning samt konstaterade förluster för utlåning före 2014 finansierats via anslag. Från och med den 1 januari 2023 gäller en ny modell för räntan på studielån som innebär att framtida kreditförluster i stället finansieras genom ett räntepåslag för samtliga låntagare. Den nya räntemodellen kommer sannolikt att påverka valet av indikatorer för att mäta måluppfyllelsen. Regeringen avser att återkomma om detta i budgetpropositionen för 2025.

#### **Andelen förväntade förluster minskade**

Den totala sammanlagda studieskulden ökade under 2022, vilket främst beror på att utbetalningarna av lån under året var större än inbetalningarna. Under 2022 har liksom föregående år de förväntade förlusterna när det gäller den totala studieskulden och den utestående fordran i fråga om återkrav av studiestöd minskat jämfört med föregående år. Det beror främst på att antalet låntagare med de äldre lånetyperna som slutbetalar sina lån eller uppnår åldern för rätt till avskrivning minskar. En annan orsak är att räntan som ligger till grund för beräkningen har sänkts, vilket också innebär att reserveringen minskar. De framtida kostnaderna varierar mycket mellan lånetyperna. Andelen förväntade förluster bedöms som högst för den äldsta lånetypen och som lägst för annuitetslån, vilket också var ett mål när det lånet infördes 2001.

#### **Inbetalningsgraden ökade mest för bosatta utomlands**

Det inbetalda beloppet för avgiftsåret 2022 ökade bland samtliga låntagare, dvs. låntagare bosatta både i Sverige och utomlands. Ökningen var som störst bland låntagare bosatta utomlands. Betalningsgraden för utlandsbosatta har ökat sedan 2016 och det bedöms till stor del bero på insatser från CSN för att öka betalningsgraden från denna grupp. Även om återbetalningsgraden bland låntagare bosatta utomlands har ökat under senare år så är den fortfarande väsentligt lägre jämfört med låntagare bosatta i Sverige.

#### **Minskning av andelen som beviljas nedsättning**

Andelen låntagare som får nedsättning av sitt årsbelopp minskade 2022 jämfört med föregående år. Det genomsnittliga värdet på de nedsättningar som beviljades var också mindre än föregående år. Att andelen låntagare med nedsättning och värdet på nedsättningarna minskar är positivt för samhällsekonomin och för låntagarna, eftersom det minskar risken för framtida låneavskrivningar och kostnader för låntagarna.

#### **Värdet av avskrivningar ökade**

Antalet beviljade avskrivningsärenden ökade kraftigt under 2022 och även värdet av det skuldbelopp som avskrevs ökade jämfört med 2021. Ökningen var väntad då CSN flyttade fram prövningen av avskrivning med hänsyn till behörighetsgivande studier under 2021 och att dessa avskrivningar i stället skedde under 2022.



Att antalet låntagare som fick hela eller delar av sina lån avskrivna ökade är dock negativt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Men eftersom ökningen av det avskrivna beloppet nästan helt beror på den försenade prövningen av avskrivning vid behörighetsgivande studier, bedöms ökningen ha liten effekt på samhällsekonomin över tid.

### **Låntagare som saknar giltig adress ökar**

CSN delar in återbetalningsskyldiga låntagare i grupperna bosatta i Sverige, bosatta utomlands och låntagare som saknar giltig adress.

Låntagare som saknar giltig adress betalar generellt sett in en lägre andel av det debiterade beloppet. Under 2022 ökade den totala fordran på låntagare som CSN saknar giltig adress till medan den andel av fordran som reserverats för framtida förluster har minskat från 32 procent till 31 procent, vilket kan anses ha en positiv effekt på samhällsekonomin.

### **Måluppfyllelse**

Studiestödet ska ha en god effekt på samhällsekonomin över tid, vilket innebär att det är viktigt att den del av studiestödet som utgörs av lån återbetalas. Andelen inbetalt årsbelopp för samtliga låntagare har ökat och ökningen är som störst bland utomlands bosatta. Det betyder att studielån i allt högre utsträckning återbetalas fullt ut. Den totala fordran för utomlands bosatta har ökat, men det reserverade beloppet har minskat. Det indikerar att systemet fortsätter att bli mer samhällsekonomiskt hållbart i dessa avseenden. Antalet ärenden om avskrivning med hänsyn till behörighetsgivande studier är återigen på samma nivå som före pandemin.

Sammantaget tyder resultatet av de indikatorer som redovisas ovan på att studiestödets effekt på samhällsekonomin har förbättrats något jämfört med föregående år och är fortsatt god.

## **2.8.4 Sammanfattande kommentar över måluppfyllelsen**

Antalet studerande med studiemedel i Sverige fortsätter ligga på en hög nivå. Studiemedlens allmänna köpkraft har dock minskat, men den rekryterande effekten bedöms vara oförändrad och fortsatt hög. Den utjämnande effekten är också fortsatt hög, vilket innebär att studiestödet i enlighet med målen i stor utsträckning utjämnar skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidrar till ökad social rättvisa. Studiestödets effekt på samhällsekonomin har också förbättrats något jämfört med föregående år. De redovisade indikatorerna visar därmed att måluppfyllelsen inom utgiftsområdet sammanvägt har ökat något och är fortsatt hög.

Ett mer övergripande mål är att studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken. Detta mål är svårare att mäta. Sammantaget visar dock ovanstående resultatanalys att studiestödet bidrar till ett högt deltagande i utbildning och att det är en viktig och välfungerande del av utbildningspolitiken.

## **2.9 Politikens inriktning**

### **Studiestödet möjliggör studier**

Det svenska studiestödet är, och ska fortsätta att vara, ett av världens mest generösa studiestödssystem. Ett väl avvägt studiestödssystem skapar förutsättningar såväl för enskilda som för Sverige som nation att växa med kunskap och bidra till samhällets

utveckling. Studiestödet är grundläggande för en jämlik utbildning och ger alla oavsett bakgrund möjlighet att studera.

Flexibla och väl anpassade beloppsnivåer river hinder och möjliggör för människor att komplettera tidigare studier eller att studera vidare på en högre nivå. På så sätt slår studiestödssystemet vakt om ett bildningsideal samtidigt som det bidrar till att näringslivet försörjs med sådan kompetens som möter de krav dagens arbetsliv och konkurrens ställer.

### Administrationen av det nya omställningsstudiestödet kräver mer resurser

Omställningen på arbetsmarknaden ska förbättras genom omställningsstudiestödet som finansierar studier som kan stärka vuxnas framtida ställning på arbetsmarknaden med beaktande av arbetsmarknadens behov. Därför finns fr.o.m. den 1 januari 2023 ett nytt omställningsstudiestöd som kompenserar för inkomstbortfall. Intresset för stödet är större än vad som tidigare beräknats, vilket är positivt. Administrationen av stödet är komplext och tidskrävande. För att CSN ska kunna hantera den stora ärendemängden behöver resurserna för detta tillfälligt öka.

### Det högre studiebidraget blir effektivare

Studerande som läser vidare efter introduktionsprogram kan under vissa förutsättningar få det högre bidraget inom studiemedlen. Reformen kom till efter den stora ökningen av studerande på introduktionsprogrammen som följde av den stora ökningen av flyktingar under 2015. Syftet var att dessa studerande skulle motiveras att fortsätta sina studier på introduktionsprogrammet eller utan avbrott påbörja grundläggande eller gymnasiala studier inom kommunal vuxenutbildning eller motsvarande utbildning inom folkhögskola. Antalet studerande på introduktionsprogrammen har stadigt minskat de senaste fem åren, liksom antalet studiemedeltagare som läser vidare med det högre bidraget efter introduktionsprogram.

Det är viktigt att de statliga resurserna går till effektiva åtgärder. Volymförändringarna tillsammans med att den rekryterande effekten är låg tyder på att reformen inte är effektiv. Möjligheten till det högre bidraget för den berörda gruppen bör därför tas bort.

## 2.10 Det högre bidraget till vissa studerande som läser vidare efter introduktionsprogram i gymnasieskolan avvecklas

### Ärendet och dess beredning

Bedömningen om avveckling av det högre bidraget till vissa studerande har beretts med CSN.

**Regeringens bedömning:** Den högre bidragsnivån inom studiemedlen bör inte längre lämnas till studerande i åldern 20–24 år som har studerat på ett introduktionsprogram i gymnasieskolan.

### Skälen för regeringens bedömning

Studiemedlen består av en bidragsdel och en lånedel. Det finns två bidragsnivåer, en generell och en högre nivå. Studiemedel med den generella bidragsnivån kan lämnas till alla studerande som är berättigade till studiemedel, oavsett utbildningsnivå.

Studiemedel med den högre bidragsnivån lämnas i huvudsak till studerande med låg utbildningsbakgrund som läser på grundskole- eller gymnasienivå.

Den högre bidragsnivån får enligt studiestödslagen (1999:1395) lämnas till studerande fr.o.m. det kalenderår då den studerande fyller 25 år. Enligt lagen meddelar regeringen föreskrifter om att det högre bidraget även får lämnas till studerande som är yngre än 25 år och som har ett särskilt behov av ett sådant stöd.

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2018/19:1, utg.omr. 15 avsnitt 3.7.2) gjordes bedömningen att den högre bidragsnivån inom studiemedlen under vissa förutsättningar och inom ramen för anvisade medel bör få lämnas till studerande i åldern 20–24 år som har studerat på ett introduktionsprogram i gymnasieskolan och som därefter utan avbrott fortsätter studier på ett introduktionsprogram eller påbörjar studier på grundläggande eller gymnasial nivå inom kommunal vuxenutbildning eller motsvarande utbildning i folkhögskola. Bedömningen motiverades bl.a. av det stora antalet barn och ungdomar som anlände till Sverige under 2015 och det ökade antalet elever som studerade på ett introduktionsprogram i gymnasieskolan under läsåret 2016/17. Det ansågs bl.a. mot den bakgrunden att det fanns ett särskilt behov av att uppmuntra studerande som studerat på ett introduktionsprogram att direkt fortsätta sina studier inom vuxenutbildningen eller folkhögskola för att fullfölja sin gymnasiala utbildning. Sedan den 1 juli 2018 får därför det högre bidraget enligt 3 kap. 9 b § studiestödsförordningen (2000:655) lämnas till målgruppen.

Antalet studerande på introduktionsprogrammen har dock stadigt minskat de senaste fem åren, och så även antalet studiemedelstagare som läser vidare med det högre bidraget efter introduktionsprogram. Mycket tyder också på en begränsad rekryterande effekt för det högre bidraget för målgruppen. Enligt en rapport från CSN (Det högre bidraget till studerande från introduktionsprogram – En uppföljning av de första två åren, rapport 2020:8) anger en majoritet av de studerande från introduktionsprogram att de troligen hade fortsatt studera även om de inte hade fått studiemedel med den högre bidragsnivån. I jämförelse med andra grupper som fått samma fråga är andelen som skulle fortsatt studera utan studiemedel förhållandevis hög.

Regeringen anser att det är viktigt att de statliga resurserna går till effektiva åtgärder. Ett viktigt mål för studiestödet är också att det ska verka rekryterande och mot bakgrund av att den rekryterande effekten är så pass låg bör reformen därför avvecklas. Studiestödsförordningen bör ändras i enlighet med detta.

Att det högre bidraget ska avvecklas för den aktuella målgruppen kan påverka målet om en jämställd utbildning eftersom det är fler män än kvinnor i målgruppen. Studiestödssystemet är i sin utformning dock könsneutralt och ändringen kommer att gälla lika för kvinnor och män.

Statens budget påverkas genom minskade utgifter för studiemedel. De årliga utgifterna på anslag 1:2 *Studiemedel* inom utgiftsområde 15 Studiestöd kommer att minska med 150 miljoner kronor för 2024, 180 miljoner kronor för 2025 och därefter med 200 miljoner kronor årligen.

## 2.11 Budgetförslag

### 2.11.1 1:1 Studiehjälp

#### Tabell 2.7 Anslagsutveckling 1:1 Studiehjälp

Tusental kronor

2022	Utfall	4 322 773	Anslagssparande	116 841
------	--------	-----------	-----------------	---------

2023	Anslag	4 499 895 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	4 311 744
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>4 518 262</b>		
2025	Beräknat	4 599 643		
2026	Beräknat	4 673 362		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för studiehjälp i form av studiebidrag, extra tillägg och inackorderingstillägg enligt studiestödslagen (1999:1395). Anslaget får användas för utgifter för ersättning till svenska elever utomlands för vissa resor. Anslaget får användas för utgifter för kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning och annan lärlingsliknande utbildning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.8 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Studiehjälp**

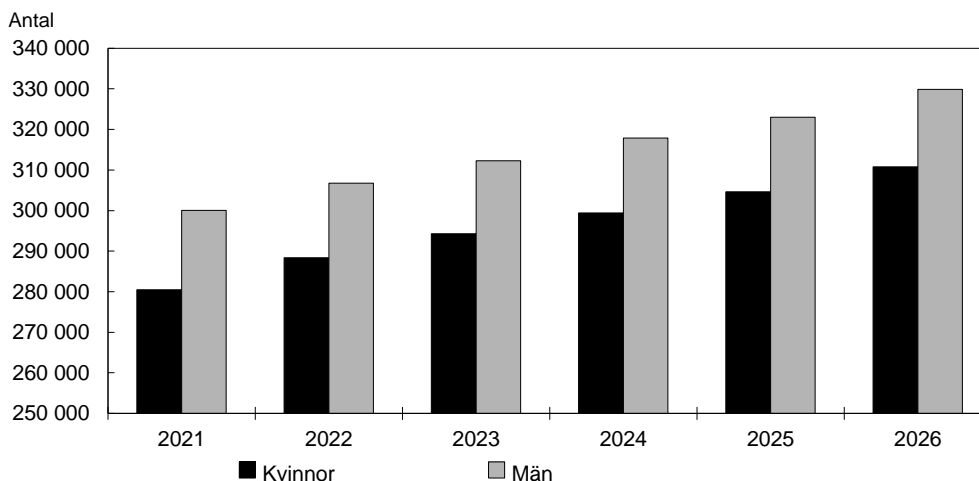
Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>4 499 895</b>	<b>4 499 895</b>	<b>4 499 895</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling			
Volym	18 367	99 748	173 467
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>4 518 262</b>	<b>4 599 643</b>	<b>4 673 362</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Drygt 98 procent av de elever som avslutar grundskolans årskurs 9 påbörjar gymnasieskolan samma år. Andelen är ungefär lika stor för kvinnor som för män. Ytterligare ett antal påbörjar gymnasiestudier nästföljande år. Utgifterna för studiehjälp är därför främst beroende av utvecklingen av befolkningen i åldern 16–20 år. Befolkningsframskrivningar från Statistiska centralbyrån visar att antalet ungdomar i aktuella åldrar kommer att öka under hela prognosperioden.

**Diagram 2.11 Folkmängd 16–20 år**



Källa: Statistiska centralbyrån.

Mot denna bakgrund bedöms utgifterna för studiebidraget, inackorderingstillägget och det extra tillägget öka med 18 367 000 kronor under 2024. Åren 2025 och 2026 beräknas utgifterna öka med 99 748 000 kronor respektive 173 467 000 kronor jämfört med vad som har anvisats för 2023.

Regeringen föreslår att 4 518 262 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Studiebjäl* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 4 599 643 000 kronor respektive 4 673 362 000 kronor.

## 2.11.2 1:2 Studiemedel

**Tabell 2.9 Anslagsutveckling 1:2 Studiemedel**

Tusental kronor

2022	Utfall	17 823 083	Anslagssparande	2 012 348
2023	Anslag	19 985 606 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	18 425 294
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>20 207 017<sup>2</sup></b>		
2025	Beräknat	20 423 315		
2026	Beräknat	20 732 597		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Varav 3 624 994 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2024 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2021 som uppgick till -454 028 tkr.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för studiemedel i form av studiebidrag och tilläggsbidrag enligt studiestödslagen (1999:1395). Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift för studiebidrag enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift. Anslaget får användas för utgifter för retroaktiva utbetalningar av vissa former av studiestöd som upphört.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.10 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Studiemedel**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>19 738 606</b>	<b>19 738 606</b>	<b>19 738 606</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	1 758 054	3 124 262	5 705 582
<i>varav BP24</i>	<i>500 559</i>	<i>34 167</i>	<i>207 187</i>
– <i>Det högre bidraget avvecklas för vissa studerande 20–24 år</i>	-150 000	-180 000	-200 000
– <i>Fler platser på regionalt yrkesvux</i>	457 182		
– <i>Fortsatt utbyggnad av YH</i>	149 421	149 421	334 323
– <i>Tillskott till Sophiahemmet</i>	2 970	2 970	2 970
– <i>Utökad kortare KPU</i>	792	1 584	1 584
– <i>Fler basårutbildningar</i>	7 920	19 800	19 800
– <i>Fler ingenjörspatser inkl. avancerad nivå</i>	32 274	40 392	48 510
Makroekonomisk utveckling	1 632 970	2 996 315	3 501 992
Volym	-925 117	-1 378 400	-1 823 115
Överföring till/från andra anslag	-2 838 000	-4 882 000	-7 348 000
Övrigt	840 504	824 532	957 532
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>20 207 017</b>	<b>20 423 315</b>	<b>20 732 597</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen gör i denna proposition bedömningen att möjligheten till det högre bidraget till vissa studerande som läser vidare efter introduktionsprogram i gymnasieskolan bör avvecklas. Anslaget minskas därför med 150 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget minska med 180 000 000 kronor och för 2026 beräknas anslaget minska med 200 000 000 kronor.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade medel för fler utbildningsplatser på regional yrkesinriktad vuxenutbildning (regionalt yrkesvux) vilket leder till ökad efterfrågan på studiemedel (se närmare utg.omr. 16 avsnitt 4.5.2). Anslaget ökas därför med 457 182 000 kronor 2024.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade medel för fler utbildningsplatser inom yrkeshögskolan vilket leder till ökad efterfrågan på studiemedel (se närmare utg.omr. 16 avsnitt 4.5.6). Anslaget ökas därför med 149 421 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 149 421 000 kronor och för 2026 beräknas anslaget öka med 334 323 000 kronor.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade medel för fler utbildningsplatser inom universitet och högskola vilket leder till ökad efterfrågan på studiemedel (se närmare utg.omr. 16 avsnitt 5.1.3). Anslaget ökas därför med 43 956 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 64 746 000 kronor och för 2026 beräknas anslaget öka med 72 864 000 kronor.

Regeringen föreslår att 20 207 017 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Studiemedel* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 20 423 315 000 kronor respektive 20 732 597 000 kronor.

### 2.11.3 1:3 Omställningsstudiestöd

**Tabell 2.11 Anslagsutveckling 1:3 Omställningsstudiestöd**

Tusental kronor

2022	Utfall	Anslagssparande	
2023	Anslag	1 360 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 650 000
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 836 000<sup>2</sup></b>	
2025	Beräknat	4 877 000	
2026	Beräknat	7 339 000	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Varav 260 000 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2024.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för omställningsstudiebidrag enligt lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd. Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift för omställningsstudiebidrag enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.12 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Omställningsstudiestöd**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 360 000</b>	<b>1 360 000</b>	<b>1 360 000</b>

	2024	2025	2026
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling			
Volym			
Överföring till/från andra anslag	2 836 000	4 877 000	7 339 000
Övrigt	-1 360 000	-1 360 000	-1 360 000
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 836 000</b>	<b>4 877 000</b>	<b>7 339 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 2 836 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Omställningsstudiestöd* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 4 877 000 000 kronor respektive 7 339 000 000 kronor.

## 2.11.4 1:4 Statens utgifter för räntor på studielån

**Tabell 2.13 Anslagsutveckling 1:4 Statens utgifter för räntor på studielån**

Tusental kronor

2022	Utfall	22 582	Anslagssparande	-840
2023	Anslag	736 890 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	650 664
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 307 129</b>		
2025	Beräknat	2 298 307		
2026	Beräknat	2 970 714		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för statens utgifter avseende nedsättning av räntor på studielån, för ränteutgifter på lån för återkrav av studiemedel och för avgifter till Riksgäldskontoret för studielån upplånade efter 1988 enligt studiestödslagen (1973:349), studiestödslagen (1999:1395) och lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.14 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:4 Statens utgifter för räntor på studielån**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>734 890</b>	<b>734 890</b>	<b>734 890</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	9 925	5 517	7 467
<i>varav BP24</i>	6 571	2 163	4 113
– <i>Fler platser på regionalt yrkesvux</i>	4 618		
– <i>Fortsatt utbyggnad av YH</i>	1 509	1 509	3 377
– <i>Tillskott till Sophiahemmet</i>	30	30	30
– <i>Utökad kortare KPU</i>	8	16	16
– <i>Fler basårutbildningar</i>	80	200	200
– <i>Fler ingenjörplatser inkl. avancerad nivå</i>	326	408	490
Makroekonomisk utveckling	647 855	1 661 926	2 190 792
Volym	-86 541	-108 026	29 565
Överföring till/från andra anslag	2 000	5 000	9 000

	2024	2025	2026
Övrigt	-1 000	-1 000	-1 000
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 307 129</b>	<b>2 298 307</b>	<b>2 970 714</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade medel för fler utbildningsplatser på regionalt yrkesvux (se närmare utg.omr. 16 avsnitt 4.5.2) vilket leder till ökad efterfrågan på studiemedel. Anslaget ökas därför med 4 618 000 kronor 2024.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade medel för fler utbildningsplatser inom yrkeshögskolan (se närmare utg.omr. 16 avsnitt 4.5.6) vilket leder till ökad efterfrågan på studiemedel. Anslaget ökas därför med 1 509 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 1 509 000 kronor och för 2026 beräknas anslaget öka med 3 377 000 kronor.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade medel för fler utbildningsplatser inom universitet och högskola (se närmare utg.omr. 16 avsnitt 5.1.3) vilket leder till ökad efterfrågan på studiemedel. Anslaget ökas därför med 417 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 627 000 kronor och för 2026 beräknas anslaget öka med 709 000 kronor.

Regeringen föreslår att 1 307 129 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Statens utgifter för räntor på studielån* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 298 307 000 kronor respektive 2 970 714 000 kronor.

### 2.11.5 1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk

**Tabell 2.15 Anslagsutveckling 1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk**

Tusental kronor

2022	Utfall	48 537	Anslagssparande	13 612
2023	Anslag	62 150 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	49 523
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>62 150</b>		
2025	Beräknat	62 150		
2026	Beräknat	62 150		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan (Rg-bidrag).

Anslaget får även användas för utgifter för bidrag till kursdeltagare i teckenspråksutbildning för föräldrar till barn som för kommunikation är beroende av teckenspråk (TUFF).

Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift för bidrag till kursdeltagare i TUFF-utbildning.

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till anordnare av TUFF-utbildning.



## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.16 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>62 150</b>	<b>62 150</b>	<b>62 150</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>62 150</b>	<b>62 150</b>	<b>62 150</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 62 150 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 62 150 000 kronor årligen.

### 2.11.6 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål

**Tabell 2.17 Anslagsutveckling 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål**

Tusental kronor

2022	Utfall	27 217	Anslagssparande	3 783
2023	Anslag	27 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	27 000
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>27 000</b>		
2025	Beräknat	27 000		
2026	Beräknat	27 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för produktion och distribution av kurslitteratur för högskolestuderande personer som har en funktionsnedsättning i form av läsnedsättning och för utvecklingsprojekt i syfte att effektivisera verksamheten.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.18 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>27 000</b>	<b>27 000</b>	<b>27 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling			
Volymer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>27 000</b>	<b>27 000</b>	<b>27 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 27 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 27 000 000 kronor årligen.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:6 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 000 000 kronor 2025.

**Skälen för regeringens förslag:** Myndigheten för tillgängliga medier ansvarar för produktion av studielitteratur för högskolestuderande personer som har en funktionsnedsättning i form av läsnedsättning. Produktionen sker i form av beställningar under 2024 som innebär utgifter följande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:6 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 000 000 kronor 2025.

**Tabell 2.19 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål**

Tusental kronor	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Ingående åtaganden	273	891	1 000	
Nya åtaganden	891	1 000	4 000	
Infriade åtaganden	-273	-891	-1 000	-4 000
Utestående åtaganden	891	1 000	4 000	
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>4 000</b>	<b>4 000</b>	<b>4 000</b>	

### 2.11.7 1:7 Studiestartsstöd

**Tabell 2.20 Anslagsutveckling 1:7 Studiestartsstöd**

Tusental kronor			
2022	Utfall	315 366	Anslagssparande 84 634
2023	Anslag	400 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 300 000
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>400 000</b>	
2025	Beräknat	400 000	
2026	Beräknat	400 000	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för studiestartsstöd och tilläggsbidrag.

**Tabell 2.21 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:7 Studiestartsstöd**

Tusental kronor	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>400 000</b>	<b>400 000</b>	<b>400 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling			
Volym			
Överföring till/från andra anslag			

	2024	2025	2026
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>400 000</b>	<b>400 000</b>	<b>400 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 400 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Studiestartsstöd* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 400 000 000 kronor årligen.

## 2.11.8 1:8 Centrala studiestödsnämnden

**Tabell 2.22 Anslagsutveckling 1:8 Centrala studiestödsnämnden**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 062 410	Anslagssparande	56 498
2023	Anslag	1 081 379 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 137 411
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 168 916</b>		
2025	Beräknat	1 162 524 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	1 171 019 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 1 119 329 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 1 099 826 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Centrala studiestödsnämndens förvaltningsutgifter.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.23 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:8 Centrala studiestödsnämnden**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 071 379</b>	<b>1 071 379</b>	<b>1 071 379</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	37 924	80 732	109 730
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	59 613	10 413	-10 090
varav BP24 <sup>3</sup>	41 808	50 308	9 908
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-1 421	-1 421	-1 421
– Ökade resurser för att handlägga OSS	50 000	50 000	
– Inrättande av Utbetalningsmyndigheten	4 500	13 000	22 600
– Generell besparing i statsförvaltningen	-11 271	-11 271	-11 271
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 168 916</b>	<b>1 162 524</b>	<b>1 171 019</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att ge CSN ekonomiska förutsättningar att klara av den stora ärendemängden vad gäller det nya omställningsstudiestödet föreslår regeringen att anslaget ökas med 50 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 50 000 000 kronor.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade medel till Utbetalningsmyndigheten för att skapa rätt förutsättningar för myndigheten att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. För CSN:s arbete med att bl.a. leverera uppgifter till Utbetalningsmyndigheten och hantera underrättelser från Utbetalningsmyndigheten ökas anslaget med 4 500 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 13 000 000 kronor och för 2026 beräknas anslaget öka med 22 600 000 kronor.

Anslaget minskas med 11 271 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 1 168 916 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Centrala studiestödsnämnden* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 162 524 000 kronor respektive 1 071 019 000 kronor.

### 2.11.9 Lån i Riksgäldskontoret

Den samlade utestående skulden för studielån tagna mellan 1989 och 2022 i Riksgäldskontoret var ca 262 000 000 000 kronor vid utgången av 2022. Under 2023 bedöms nettouplåningen bli 11 576 000 000 kronor. Beslut om återkravskapital, avskrivningar och konvertering av äldre lån till lån upptagna i Riksgäldskontoret bedöms uppgå till 140 000 000 kronor, 687 000 000 kronor respektive 800 000 kronor.

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 292 000 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Den totala skulden för studielån i Riksgäldskontoret beräknas uppgå till ca 273 500 000 000 kronor vid utgången av 2023. Nettouplåningen för 2024 beräknas till omkring 15 793 000 000 kronor, beslut om återkravskapital till 185 000 000 kronor, avskrivningar till 656 000 000 kronor och konvertering av äldre lån till lån upptagna i Riksgäldskontoret till ca 700 000 kronor. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 292 000 000 000 kronor.

**Tabell 2.24 Ramar för statlig utlåning**

Tusental kronor

Utgifts- område	Ändamål	Ram 2022 <sup>1</sup>	Utlåning 2022-12-31	Ram 2023 <sup>1</sup>	Förslag 2024
15	Studielån	264 500 000	261 800 756	276 000 000	292 000 000
<b>Summa</b>		<b>264 500 000</b>	<b>261 800 756</b>	<b>276 000 000</b>	<b>292 000 000</b>

<sup>1</sup> Ramar för 2022 och 2023 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

### 2.11.10 1:9 Överklagandenämnden för studiestöd

**Tabell 2.25 Anslagsutveckling 1:9 Överklagandenämnden för studiestöd**

Tusental kronor

2022	Utfall	16 800	Anslagssparande	1 037
2023	Anslag	18 475 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	18 849
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>18 696</b>		
2025	Beräknat	19 283 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	19 733 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 18 697 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 18 696 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för Överklagandenämnden för studiestöds förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.26 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:9 Överklagandenämnden för studiestöd**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>18 475</b>	<b>18 475</b>	<b>18 475</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	490	1 085	1 542
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-269	-277	-284
varav BP24 <sup>3</sup>	-269	-269	-269
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-79	-79	-79
– Generell besparing i statsförvaltningen	-190	-190	-190
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>18 696</b>	<b>19 283</b>	<b>19 733</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusivt beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusivt pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 190 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 18 696 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Överklagandenämnden för studiestöd* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 19 283 000 kronor respektive 19 733 000 kronor.

# Utgiftsområde 16

Utbildning och universitetsforskning

# Utgiftsområde 16 – Utbildning och universitetsforskning

## Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	7
2	Utbildning och universitetsforskning.....	13
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	13
2.1.1	Totala kostnader för utbildningsväsendet .....	14
2.2	Utgiftsutveckling.....	15
2.3	Mål för utgiftsområdet.....	18
2.4	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder övergripande för hela utgiftsområdet.....	18
2.5	Övergripande resultatredovisning för hela utgiftsområdet.....	19
2.6	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder för lärar- och förskollärsituationen i skolväsendet .....	27
2.7	Resultatredovisning för lärar- och förskollärsituationen i skolväsendet .....	28
2.8	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	38
2.9	Politikens inriktning .....	39
2.9.1	Stärkt kompetensförsörjning .....	40
2.9.2	En strategi för fler STEM-utbildningar (Science, Technology, Engineering and Mathematics).....	40
2.9.3	Stärk lärarna och förskollärarna .....	41
2.9.4	Fortsatt internationellt engagemang .....	41
3	Barn- och ungdomsutbildning.....	43
3.1	Mål för området.....	43
3.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	43
3.3	Resultatredovisning.....	44
3.3.1	Förskolan .....	44
3.3.2	Annan pedagogisk verksamhet.....	46
3.3.3	Förskoleklassen.....	46
3.3.4	Grundskolan.....	46
3.3.5	Anpassade grundskolan.....	54
3.3.6	Specialskolan .....	54
3.3.7	Sameskolan .....	55
3.3.8	Fritidshemmet.....	55
3.3.9	Gymnasieskolan.....	56
3.3.10	Anpassade gymnasieskolan .....	62
3.3.11	Kostnader för området Barn- och ungdomsutbildning .....	63
3.3.12	Andra bedömningsgrunder .....	64
3.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	64
3.5	Politikens inriktning .....	65
3.5.1	En förskola och skola som går tillbaka till grunderna .....	65
3.5.2	Kunskapsresultaten i skolan ska höjas .....	65
3.5.3	Skolan ska ha likvärdiga förutsättningar i hela landet.....	67
3.5.4	Stärkt kunskap och kompetensförsörjning inom naturvetenskap och teknik .....	68
3.6	Budgetförslag.....	69
3.6.1	1:1 Statens skolverk.....	69
3.6.2	1:2 Statens skolinspektion .....	71
3.6.3	1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten .....	72
3.6.4	1:4 Sameskolstyrelsen.....	74
3.6.5	1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet.....	75

3.6.6	1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan .....	77
3.6.7	1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola.....	79
3.6.8	1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.....	80
3.6.9	1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet.....	81
3.6.10	1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal.....	81
3.6.11	1:11 Skolforskningsinstitutet .....	83
3.6.12	1:12 Praktisknära skolforskning.....	84
3.6.13	1:13 Bidrag till lärarlöner .....	85
3.6.14	1:14 Särskilda insatser inom skolområdet.....	86
3.6.15	1:15 Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling.....	86
4	Kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola.....	89
4.1	Mål för området.....	89
4.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	89
4.3	Resultatredovisning.....	90
4.3.1	Resultat för kommunal vuxenutbildning.....	90
4.3.2	Resultat för yrkeshögskolan.....	93
4.3.3	Övriga insatser .....	99
4.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	100
4.5	Politikens inriktning .....	101
4.5.1	Det behövs fortsatta satsningar på yrkesutbildning för vuxna ....	101
4.5.2	Förstärkning av yrkesinriktad utbildning på gymnasial nivå.....	102
4.5.3	En pilotverksamhet med en ny form av yrkesinriktad utbildning på gymnasial nivå.....	102
4.5.4	Sfi för personer på flykt från Ukraina .....	102
4.5.5	Förstärkning av sfi.....	103
4.5.6	Fortsatt utbyggnad av antalet utbildningsplatser inom yrkeshögskolan.....	103
4.6	Budgetförslag.....	104
4.6.1	1:16 Bidrag till vissa studier .....	104
4.6.2	1:17 Statligt stöd till vuxenutbildning.....	104
4.6.3	1:18 Myndigheten för yrkeshögskolan .....	106
4.6.4	1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning.....	107
5	Universitet och högskolor.....	109
5.1	Mål för området.....	109
5.2	Kort beskrivning av verksamhetsområdet.....	109
5.3	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	109
5.4	Resultatredovisning.....	110
5.5	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	123
5.6	Politikens inriktning .....	124
5.6.1	Ett starkare Sverige genom utbildning och forskning.....	124
5.6.2	Stärkt akademisk frihet .....	125
5.6.3	Ökad kunskap för att möta framtidens utmaningar .....	126
5.6.4	Framstående forskningsmiljöer ger konkurrenskraftiga universitet och högskolor.....	129
5.7	Budgetförslag.....	129
5.7.1	2:1 Universitetskanslersämbetet.....	132
5.7.2	2:2 Universitets- och högskolerådet .....	133
5.7.3	2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	134
5.7.4	2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	135
5.7.5	2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	136



5.7.6	2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	138
5.7.7	2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	139
5.7.8	2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	140
5.7.9	2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	140
5.7.10	2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	142
5.7.11	2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	142
5.7.12	2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	143
5.7.13	2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	144
5.7.14	2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	145
5.7.15	2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	147
5.7.16	2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	148
5.7.17	2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	148
5.7.18	2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	150
5.7.19	2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	151
5.7.20	2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	152
5.7.21	2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	153
5.7.22	2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	154
5.7.23	2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	155
5.7.24	2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	156
5.7.25	2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	157
5.7.26	2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	158
5.7.27	2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	159
5.7.28	2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	160
5.7.29	2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	161
5.7.30	2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	162
5.7.31	2:31 Mälardalens universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	163
5.7.32	2:32 Mälardalens universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	164
5.7.33	2:33 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	165

5.7.34	2:34 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	166
5.7.35	2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå .....	167
5.7.36	2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå .....	168
5.7.37	2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå .....	169
5.7.38	2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå .....	170
5.7.39	2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	171
5.7.40	2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå .....	172
5.7.41	2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	172
5.7.42	2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	173
5.7.43	2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	174
5.7.44	2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	175
5.7.45	2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	176
5.7.46	2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	177
5.7.47	2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	178
5.7.48	2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå .....	179
5.7.49	2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	180
5.7.50	2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	181
5.7.51	2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	182
5.7.52	2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	183
5.7.53	2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå ....	184
5.7.54	2:54 Konstfack: Forskning och utbildning på forskarnivå .....	185
5.7.55	2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	186
5.7.56	2:56 Kungl. Konsthögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå <sup>1</sup> .....	187
5.7.57	2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå .....	188
5.7.58	2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Forskning och utbildning på forskarnivå .....	188
5.7.59	2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	189
5.7.60	2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	190
5.7.61	2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	191
5.7.62	2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	192
5.7.63	2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet .....	193

5.7.64	2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor.....	196
5.7.65	2:65	Särskilda medel till universitet och högskolor.....	197
5.7.66	2:66	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning .....	201
5.7.67	2:67	Särskilda bidrag inom högskoleområdet .....	203
6		Forskning.....	205
6.1		Mål för området.....	205
6.2		Resultatredovisning.....	205
6.2.1		Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	205
6.2.2		Resultat.....	206
6.3		Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	214
6.4		Politikens inriktning .....	216
6.4.1		Sverige ska vara en ledande forskningsnation.....	216
6.4.2		Hög kvalitet ska prägla satsningar på forskning och innovation ..	217
6.4.3		Forskningsinfrastruktur är avgörande för framgångsrik forskning.....	218
6.4.4		Sverige ska stärka sin position som ledande rymdnation.....	218
6.5		Budgetförslag.....	220
6.5.1	3:1	Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation .....	220
6.5.2	3:2	Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer ..	223
6.5.3	3:3	Vetenskapsrådet: Förvaltning.....	224
6.5.4	3:4	Rymdforskning och rymdverksamhet .....	225
6.5.5	3:5	Rymdstyrelsen: Förvaltning.....	226
6.5.6	3:6	Institutet för rymdfysik .....	227
6.5.7	3:7	Kungl. biblioteket.....	228
6.5.8	3:8	Polarforskningssekretariatet .....	229
6.5.9	3:9	Sunet.....	230
6.5.10	3:10	Överklagandenämnden för etikprövning.....	231
6.5.11	3:11	Etikprövningsmyndigheten .....	232
6.5.12	3:12	Nämnden för prövning av oredlighet i forskning .....	233
6.5.13	3:13	Särskilda utgifter för forskningsändamål.....	234
6.5.14	3:14	Gentekniknämnden .....	235
7		Anslag för gemensamma ändamål .....	237
7.1		Anslag för gemensamma ändamål .....	237
7.1.1	4:1	Internationella program .....	237
7.1.2	4:2	Avgifter till Unesco och ICCROM .....	238
7.1.3	4:3	Kostnader för Svenska Unescorådet.....	239
7.1.4	4:4	Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning.....	240

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

1. Riksdagen godkänner att regeringen under 2024 beslutar om medlemskap i kunskaps- och innovationsplattformen inom kultur och kreativa näringar under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT Culture and Creativity) och bemyndigar regeringen att under 2024–2026 för anslaget 2:4 *Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift på högst 300 000 kronor (avsnitt 5.7.4).
2. Riksdagen godkänner att regeringen under 2024 beslutar om medlemskap i konsortiet The Academic Model Providing Access to Healthcare (AMP ATH) och bemyndigar regeringen att under 2024–2027 för anslaget 2:14 *Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift på högst 200 000 kronor (avsnitt 5.7.14).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024–2026 för anslaget 2:18 *Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till European Research Infrastructure for Imaging Technologies in Biological and Biomedical Sciences (Euro-Bioimaging-ERIC) på högst 1 000 000 kronor (avsnitt 5.7.18).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024–2026 för anslaget 2:18 *Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till den ideella föreningen Ebrains på högst 1 600 000 kronor (avsnitt 5.7.18).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024–2026 för anslaget 2:18 *Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till kunskaps- och innovationsplattformen inom urban mobilitet under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT Urban Mobility) på högst 540 000 kronor (avsnitt 5.7.18).
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 för anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* besluta om kapitaltillskott på högst 11 000 000 kronor till holdingbolag knutna till universitet för finansiering av idébanksmedel (avsnitt 5.7.65).
7. Riksdagen bemyndigar regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, att bilda eller förvärva ett aktiebolag och tillse att den verksamhet som bedrivs i den ideella föreningen EISCAT Scientific Association (EISCAT) överförs till bolaget (avsnitt 6.4.4).
8. Riksdagen bemyndigar regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, att för svenska statens räkning teckna aktier i det bolag som avses i punkt 7 och att delvis överlåta aktier i bolaget till norska och finska staten (avsnitt 6.4.4).
9. Riksdagen bemyndigar regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, att under 2024 tillse att tillgångar och skulder i EISCAT överförs till det bolag som avses i punkt 7 (avsnitt 6.4.4).
10. Riksdagen godkänner att verksamheten i det bolag som avses i punkt 7 ska bedrivas utan vinstsyfte, med beaktande av Sveriges säkerhet och andra utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiska intressen och innefatta finansiering, drift, förvaltning och utveckling av infrastruktur för undersökningar av georymdmiljön samt tillhandahållande av data för forskning (avsnitt 6.4.4).
11. Riksdagen bemyndigar regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, att vidta de övriga åtgärder som är nödvändiga för att genomföra punkterna 7–10 ovan (avsnitt 6.4.4).

12. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om bidrag på högst 1 217 000 000 kronor till European Spallation Source ERIC (ESS) (avsnitt 6.5.1)
13. Riksdagen godkänner att regeringen under 2024 beslutar om medlemskap i European Solar Telescope (EST-ERIC) och bemyndigar regeringen att under 2024–2026 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om en årlig medlemsavgift på högst 6 000 000 kronor (avsnitt 6.5.1).
14. Riksdagen godkänner att regeringen under 2024 beslutar om medlemskap i Digital Research Infrastructure for the Arts and Humanities (DARIAH ERIC) och bemyndigar regeringen att under 2024–2026 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om en årlig medlemsavgift på högst 600 000 kronor (avsnitt 6.5.1).
15. Riksdagen godkänner att regeringen under 2024 beslutar om medlemskap i Low Frequency Array (LOFAR ERIC) och bemyndigar regeringen att under 2024–2026 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om en årlig medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor (avsnitt 6.5.1).
16. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024–2026 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om årliga medlemsavgifter i följande ERIC-konsortier: Aerosols, Clouds and Trace Gases Research Infrastructure (ACTRIS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor, European Marine Biological Resource Center (EMBRC-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor, European Plate Observing System (EPOS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor, European Open Screen Infrastructure (EU-OPENSREEN-ERIC) med en medlemsavgift på högst 2 000 000 kronor, Council of European Social Science Data Archives (CESSDA-ERIC) med en medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor, Common Language Resources and Technology Infrastructure (CLARIN-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor, Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor, Biobanking and Biomolecular Resources Infrastructure (BBMRI-ERIC) med en medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor, European Social Survey (ESS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor, Joint Institute for VLBI in Europe (JIV-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 800 000 kronor, European Advanced Translational Research Infrastructure in Medicine (EATRIS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 800 000 kronor, European Research Infrastructure for Biomedical Imaging (Euro-Bioimaging-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor, Integrated Carbon Observation System (ICOS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 10 000 000 kronor (avsnitt 6.5.1).
17. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om medlemsavgift till det gemensamma företaget för ett europeiskt högpresterande datorsystem (Euro-HPC) på högst 25 000 000 kronor (avsnitt 6.5.1).
18. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt tabell 1.1.
19. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag

1:1 Statens skolverk	1 348 018
1:2 Statens skolinspektion	582 489
1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	839 768
1:4 Sameskolstyrelsen	61 499
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	4 417 385
1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	269 837
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola	4 960 000
1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	205 720
1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	112 082
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	1 078 526
1:11 Skolforskningsinstitutet	35 699
1:12 Praktisknära skolforskning	36 043
1:13 Bidrag till lärarlöner	4 875 000
1:14 Särskilda insatser inom skolområdet	203 418
1:15 Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling	7 478 000
1:16 Bidrag till vissa studier	17 525
1:17 Statligt stöd till vuxenutbildning	4 568 622
1:18 Myndigheten för yrkeshögskolan	152 245
1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	4 010 383
2:1 Universitetskanslersämbetet	176 022
2:2 Universitets- och högskolerådet	220 435
2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 117 826
2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 451 337
2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 457 847
2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 554 257
2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 455 086
2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 819 634
2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 032 470
2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 856 651
2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 647 203
2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 285 682
2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 812 289
2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 113 565
2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	826 842
2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 825 779
2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 384 540
2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 944 253
2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	791 425
2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	452 185
2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	800 766
2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	297 629
2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 246 264
2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	406 967
2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	932 155
2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	336 081

Anslag	
2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	661 282
2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	299 667
2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 114 403
2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	312 903
2:31 Mälardalens universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	722 581
2:32 Mälardalens universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	294 743
2:33 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	300 720
2:34 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	114 436
2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	225 049
2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	58 092
2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	127 982
2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	36 434
2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	590 289
2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	110 758
2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	505 826
2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	114 256
2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	548 352
2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	121 318
2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	481 161
2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	107 704
2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	472 278
2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	103 776
2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	371 028
2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	69 521
2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	444 839
2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	97 827
2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	189 433
2:54 Konstfack: Forskning och utbildning på forskarnivå	23 201
2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	73 485
2:56 Kungl. Konsthögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	13 610
2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	150 661
2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Forskning och utbildning på forskarnivå	23 342
2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	495 123
2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	130 998
2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	40 921
2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	44 646
2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	4 041 143
2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	928 935
2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor	636 143
2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	2 884 576
2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet	67 780
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	7 893 846
3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	420 061
3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning	203 252
3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	1 297 356
3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning	52 555

Anslag	
3:6 Institutet för rymdfysik	63 553
3:7 Kungl. biblioteket	447 963
3:8 Polarforskningssekreteriatet	69 056
3:9 Sunet	49 183
3:10 Överklagandenämnden för etikprövning	5 554
3:11 Etikprövningsmyndigheten	52 686
3:12 Nämnden för prövning av oredlighet i forskning	9 918
3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål	93 995
3:14 Gentekniknämnden	4 911
4:1 Internationella program	81 589
4:2 Avgift till Unesco och ICCROM	32 186
4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet	11 339
4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	23 373
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>99 461 047</b>

**Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden**

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	2 023 000	2025–2029
1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	36 000	2025
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola	1 986 000	2025
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	343 000	2025
1:12 Praktisknära skolforskning	72 100	2025–2027
1:13 Bidrag till lärarlöner	2 426 000	2025
1:15 Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling	7 543 000	2025
1:17 Statligt stöd till vuxenutbildning	3 522 422	2025
1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	9 700 000	2025–2031
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	25 000 000	2025–2034
3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	2 537 000	2025–2028
3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	2 900 000	2025–2035
4:1 Internationella program	90 412	2025–2026
<b>Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet</b>	<b>58 178 934</b>	





## 2 Utbildning och universitetsforskning

### 2.1 Utgiftsområdets omfattning

I det här avsnittet presenteras utgiftsområdets omfattning, det övergripande målet för utgifts-området och indikatorer för att följa upp målet. Den därpå följande resultatredovisningen är uppdelad på resultat för hela utgiftsområdet inklusive internationella frågor och resultat för lärar- och förskollärarsituationen i skolväsendet. Avsnittet avslutas med politikens inriktning för utgiftsområdets övergripande frågor. Utgifts-området omfattar 104 anslag. Den resultatredovisning som lämnas i budgetpropositionen bygger huvudsakligen på resultat från 2022.

Utgiftsområdet omfattar följande områden:

#### Barn- och ungdomsutbildning

- förskola
- annan pedagogisk verksamhet
- förskoleklass
- grundskola
- anpassad grundskola
- specialskola
- sameskola
- fritidshem
- gymnasieskola
- anpassad gymnasieskola.

#### Kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola

- kommunal vuxenutbildning
- utbildning inom yrkeshögskolan
- vissa andra utbildningar med enskilda huvudmän.

#### Universitet och högskolor

- högskoleutbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå vid universitet och högskolor med staten som huvudman
- forskning vid universitet och högskolor med staten som huvudman
- bidrag till högskoleutbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå vid enskilda utbildningsanordnare inom högskoleområdet
- bidrag till forskning vid enskilda utbildningsanordnare inom högskoleområdet.

Utgiftsområdet omfattar inte Sveriges lantbruksuniversitet som ingår i utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel och delar av utbildning och forskning vid Försvärshögskolan som ingår i utgiftsområde 6 Försvär och samhällets krisberedskap.

#### Forskning

- statlig finansiering av forskning och forskningsmyndigheter samt forskningsetik.

I utgiftsområdet ingår även myndigheter inom ovan nämnda områden. Vidare ingår medlemsavgifter till Unesco, verksamheten vid Kommittén Svenska Unescorådet och finansieringen av internationella kunskapsmätningar och utbildningsstatistik. Den verksamhet som bedrivs inom utgiftsområdet har flera huvudmän. Både kommuner och enskilda kan vara huvudmän för förskolan, fritidshemmet, annan pedagogisk verksamhet, förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan och yrkeshögskolan. Kommuner kan vara huvudmän för kommunal vuxenutbildning (komvux). Regioner får vara huvudmän för gymnasieskola, anpassad gymnasieskola och komvux. Staten är huvudman för specialskolan och sameskolan. Staten är också huvudman för universitet och högskolor, men det finns även ett antal enskilda utbildningsanordnare inom högskoleområdet.

### 2.1.1 Totala kostnader för utbildningsväsendet

De totala kostnaderna för utbildningsväsendet uppgick 2022 till 452 miljarder kronor vilket utgör 7,6 procent av bruttonationalprodukten (BNP). Det är en minskning sedan föregående år då kostnaderna för utbildningsväsendet uppgick till 8 procent av BNP. Den enskilt största verksamheten inom utbildningsväsendet är grundskolan, inklusive sameskolan, som stod för 32 procent av de totala kostnaderna 2022. Därefter följer förskola samt universitet och högskolor som svarade för 19 procent vardera av kostnaderna samma år. Se tabell 2.1.

**Tabell 2.1 Totala kostnader för utbildningsväsendet**

Miljarder kronor

	2018	2019	2020	2021	2022
Förskola <sup>1</sup>	78,6	81,2	80,6	83,9	86,5
Pedagogisk omsorg <sup>1</sup>	1,4	1,3	1,2	1,1	1
Förskoleklass	7,5	7,9	8,1	8,3	8,8
Grundskola <sup>2</sup>	121,8	127,4	128,8	135,8	143
Anpassad grundskola	5,4	5,8	6,1	6,7	7,2
Specialskola	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7
Svenska utlandsskolor <sup>4</sup>	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1
Fritidshem <sup>1</sup>	18,9	19,6	19,5	20,3	21,1
Öppen verksamhet	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Gymnasieskola <sup>3</sup>	43,8	44,5	44,6	46,5	48,9
Anpassad gymnasieskola	2,9	3	3,1	3,2	3,4
Kommunal vuxenutbildning <sup>5</sup>	9,6	10,1	10,2	10,7	10,5
Studieförbund	4	3,9	3,5	3,4	3,5
Folkhögskolor <sup>6</sup>	3,7	3,9	3,7	4	4,4
Yrkeshögskolan	2	2,3	2,7	3,3	3,4
Universitet och högskolor <sup>7</sup>	73,6	77	78	80,3	84,2
Studiestöd <sup>8</sup>	20,1	22,2	24,5	25,5	24,0
Summa	394,9	411,7	416,1	434,7	452
<b>Andel av BNP (%)</b>	<b>8,2</b>	<b>8,2</b>	<b>8,4</b>	<b>8,0</b>	<b>7,6</b>

Anm.: Redovisningen omfattar inte polisutbildningen, Försvarsmaktens utbildningar, arbetsmarknads- och personalutbildning eller övrig utbildning hos privata utbildningsanordnare. Uppgifterna redovisas i löpande priser.

1 Nettokostnad exklusive avgifter.

2 Inklusiva sameskola.

3 Inklusiva skolskjuts, reseersättning och inackordering.

4 Omräknade kostnader baserat på antalet elever i reguljär utbildning.

5 Inkluderar kommunal vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå, kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning på grundläggande och gymnasial nivå och kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare.

6 Resultatredovisning för folkhögskolorna återfinns inom utg.omr. 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, avsnitt 17 Folkbildning.

7 Inkluderar forskning och utbildning på forskarnivå.

8 Inkluderar studiebidrag och studiemedlens bidragsdel samt kostnaderna för räntesubventioner, avskrivningar och statlig ålderspensionsavgift. Resultatredovisning för studiestöd återfinns under utg.omr. 15 Studiestöd.

Källa: Statistiska centralbyrån.

## 2.2 Utgiftsutveckling

**Tabell 2.2 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning**

Milljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
<b>Barn-, ungdoms- och vuxenutbildning</b>	<b>32 353</b>	<b>33 672</b>	<b>31 766</b>	<b>35 252</b>	<b>33 437</b>	<b>32 773</b>
1:1 Statens skolverk	1 220	1 352	1 349	1 348	1 379	1 533
1:2 Statens skolinspektion	517	547	559	582	626	661
1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	791	806	811	840	889	911
1:4 Sameskolstyrelsen	58	60	59	61	65	67
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	4 513	3 879	3 399	4 417	4 795	3 868
1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	230	260	227	270	270	270
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola	4 268	4 999	4 936	4 960	3 660	3 660
1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	207	211	209	206	191	191
1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	100	112	109	112	112	112
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	600	1 152	697	1 079	1 067	796
1:11 Skolforskningsinstitutet	25	26	26	36	47	48
1:12 Praktisknära skolforskning	32	36	36	36	36	36
1:13 Bidrag till lärarlöner	4 196	4 875	4 200	4 875	4 875	4 875
1:14 Särskilda insatser inom skolområdet	203	223	222	203	163	163
1:15 Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling	6 502	6 658	6 558	7 478	7 543	7 563
1:16 Bidrag till vissa studier	10	18	12	18	18	18
1:17 Statligt stöd till vuxenutbildning	4 952	4 494	4 390	4 569	3 522	3 522
1:18 Myndigheten för yrkeshögskolan	143	141	143	152	167	176
1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	3 787	3 824	3 824	4 010	4 010	4 303
<b>Universitet och högskolor</b>	<b>50 476</b>	<b>51 659</b>	<b>51 270</b>	<b>53 396</b>	<b>55 136</b>	<b>56 160</b>
2:1 Universitetskanslersämbetet	167	174	177	176	178	176
2:2 Universitets- och högskolerådet	261	244	248	220	228	233
2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 039	2 028	2 028	2 118	2 194	2 235
2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 368	2 367	2 367	2 451	2 542	2 599
2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 356	2 350	2 350	2 458	2 545	2 599
2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 433	2 466	2 466	2 554	2 649	2 708
2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 387	2 380	2 380	2 455	2 523	2 573
2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 744	1 768	1 768	1 820	1 887	1 929
2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 907	1 965	1 922	2 032	2 086	2 127
2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 779	1 804	1 804	1 857	1 925	1 969

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	<b>Förslag 2024</b>	Beräknat 2025	Beräknat 2026
2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 520	1 593	1 516	<b>1 647</b>	1 695	1 724
2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 232	1 249	1 249	<b>1 286</b>	1 333	1 363
2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 672	1 745	1 711	<b>1 812</b>	1 870	1 918
2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 067	1 082	1 082	<b>1 114</b>	1 153	1 179
2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	781	802	798	<b>827</b>	852	866
2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 750	1 774	1 774	<b>1 826</b>	1 893	1 936
2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 160	1 327	1 304	<b>1 385</b>	1 434	1 476
2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 844	1 879	1 869	<b>1 944</b>	2 016	2 062
2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	732	761	717	<b>791</b>	817	837
2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	434	440	440	<b>452</b>	469	479
2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	769	775	775	<b>801</b>	823	833
2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	285	289	289	<b>298</b>	309	316
2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 203	1 205	1 195	<b>1 246</b>	1 282	1 304
2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	390	396	396	<b>407</b>	422	432
2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	861	900	894	<b>932</b>	960	974
2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	322	327	327	<b>336</b>	349	356
2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	636	638	638	<b>661</b>	681	692
2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	287	291	291	<b>300</b>	311	318
2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 012	1 079	1 056	<b>1 114</b>	1 146	1 163
2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	300	304	304	<b>313</b>	324	332
2:31 Mälardalens universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	694	696	690	<b>723</b>	743	755
2:32 Mälardalens universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	283	287	287	<b>295</b>	306	313
2:33 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	270	286	285	<b>301</b>	311	319
2:34 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	110	111	111	<b>114</b>	119	121
2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	217	219	217	<b>225</b>	233	237
2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	56	56	56	<b>58</b>	60	62
2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	124	125	125	<b>128</b>	132	132
2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	35	35	35	<b>36</b>	38	39
2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	572	570	570	<b>590</b>	609	618
2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	106	108	108	<b>111</b>	115	117
2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	487	488	488	<b>506</b>	519	526
2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	109	111	111	<b>114</b>	118	121
2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	526	528	528	<b>548</b>	564	573
2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	116	118	118	<b>121</b>	126	129
2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	455	462	462	<b>481</b>	496	503
2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	103	105	105	<b>108</b>	112	114

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	457	456	456	472	486	492
2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	99	101	101	104	108	110
2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	357	354	354	371	383	390
2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	67	68	68	70	72	74
2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	425	426	426	445	458	463
2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	94	95	95	98	101	104
2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	182	183	183	189	196	198
2:54 Konstfack: Forskning och utbildning på forskarnivå	22	23	23	23	24	25
2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	70	71	71	73	76	77
2:56 Kungl. Konsthögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	13	13	13	14	14	14
2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	138	147	146	151	155	158
2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Forskning och utbildning på forskarnivå	22	23	23	23	24	25
2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	479	481	481	495	507	515
2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	125	127	127	131	136	139
2:61 Förvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	40	40	40	41	42	41
2:62 Förvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	24	40	39	45	46	47
2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	3 778	3 849	3 779	4 041	4 202	4 298
2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	767	1 000	954	929	847	833
2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor	521	578	579	636	705	664
2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	2 770	2 815	2 815	2 885	2 991	3 059
2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet	67	68	68	68	68	48
<b>Forskning</b>	<b>9 980</b>	<b>10 213</b>	<b>10 243</b>	<b>10 664</b>	<b>10 642</b>	<b>9 932</b>
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	7 393	7 371	7 366	7 894	7 865	7 122
3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	414	448	446	420	420	420
3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning	190	198	199	203	211	215
3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	1 210	1 375	1 410	1 297	1 297	1 297
3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning	45	47	49	53	55	56
3:6 Institutet för rymdfysik	63	63	63	64	65	67
3:7 Kungl. biblioteket	425	436	434	448	468	480
3:8 Polarforskningssekreteriatet	40	67	69	69	53	55
3:9 Sunet	49	49	49	49	49	49
3:10 Överklagandenämnden för etikprövning	5	5	5	6	6	6
3:11 Etikprövningsmyndigheten	48	52	53	53	55	56
3:12 Nämnden för prövning av oredlighet i forskning	9	9	9	10	11	11
3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål	87	88	87	94	82	92
3:14 Gentekniknämnden	3	5	4	5	5	5
<b>Vissa gemensamma ändamål</b>	<b>156</b>	<b>158</b>	<b>156</b>	<b>148</b>	<b>147</b>	<b>143</b>
4:1 Internationella program	70	82	81	82	82	82
4:2 Avgift till Unesco och ICCROM	32	32	32	32	32	32
4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet	11	11	11	11	12	12
4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	44	33	32	23	21	17
<b>Totalt för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning</b>	<b>92 965</b>	<b>95 702</b>	<b>93 435</b>	<b>99 461</b>	<b>99 362</b>	<b>99 008</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 2.3 Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning**

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>94 992</b>	<b>94 992</b>	<b>94 992</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	1 911	4 010	5 338
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	2 470	232	-1 409
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>2 348</i>	<i>1 322</i>	<i>1 629</i>
Överföring till/från andra utgiftsområden		-1	-1
Övrigt	88	128	88
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>99 461</b>	<b>99 362</b>	<b>99 008</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

**Tabell 2.4 Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning**

Miljoner kronor

	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	36 623
Verksamhetsutgifter <sup>2</sup>	62 478
Investeringar <sup>3</sup>	359
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>99 461</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2022 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

<sup>2</sup> Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

<sup>3</sup> Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

## 2.3 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet (prop. 2011/12:1 utg.omr. 16 avsnitt 2.3, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98).

## 2.4 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder övergripande för hela utgiftsområdet

För att följa upp målet för utgiftsområdet används följande indikatorer där jämförelser görs med andra länder:

- andel barn i förskola jämfört med OECD-länder
- resultat i de internationella undersökningarna PIRLS, TIMSS och PISA
- likvärdighet i svensk skola utifrån de internationella undersökningarna
- befolkningens uppnådda utbildningsnivå
- vuxnas deltagande i utbildning
- andel unga som varken arbetar eller studerar
- utbildningsinriktning bland kvinnor och män med eftergymnasial utbildning
- sysselsättning efter avslutad utbildning
- antal vetenskapliga artiklar per miljon invånare.

En förutsättning för att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation är en väl fungerande och hållbar kompetensförsörjning. Utvecklingen av kompetensförsörjningen följs upp med följande indikatorer:

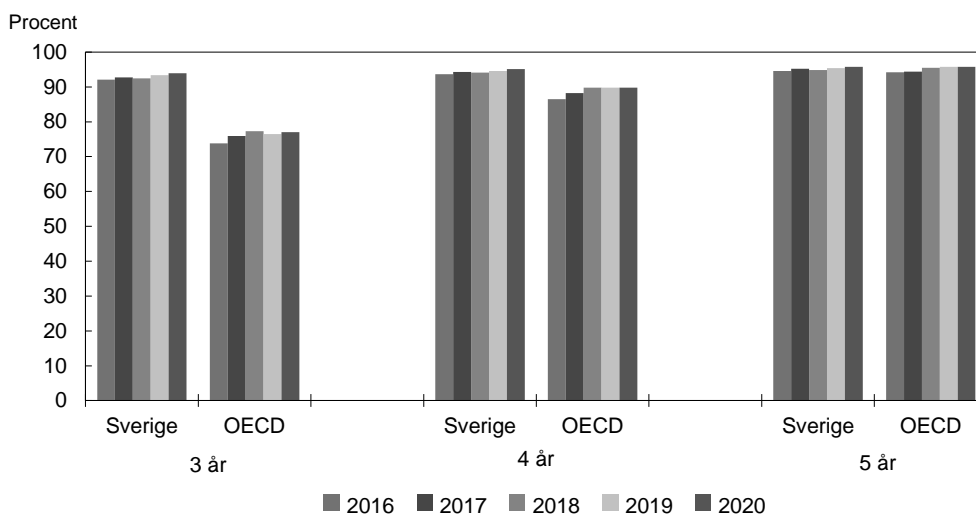
- sambandet mellan andelen arbetslösa och andelen lediga jobb
- förvärvsgrad och matchad förvärvsgrad efter utbildningsnivå
- arbetsgivarens bedömning av kompetensförsörjningen och framtida kompetensförsörjning.

## 2.5 Övergripande resultatredovisning för hela utgiftsområdet

### Indikator: Andel barn i förskola

I Sverige är andelen barn i förskola stor redan från tre års ålder. År 2020 var 94 procent av alla treåringar och 95 procent av alla fyraåringar i Sverige inskrivna i förskolan, se diagram 2.1. Detta är högre än för OECD, där i genomsnitt 77 procent av alla treåringar och 90 procent av alla fyraåringar var inskrivna i förskolan 2020. Det finns däremot ingen större skillnad i andelen femåringar i förskola mellan Sverige och OECD-snittet. De senaste fem åren har andelen barn i förskolan ökat något i alla åldrar. Det gäller både i Sverige och i OECD som helhet. Andelen i förskola bland pojkarna respektive flickorna är och har generellt varit jämn under hela mätperioden i samtliga åldersgrupper. Barn med svensk bakgrund är i högre utsträckning inskrivna i förskolan än barn med utländsk bakgrund.

**Diagram 2.1 Andel barn i förskola jämfört med OECD-länder**



Källa: OECD.

### Indikator: Resultat i de internationella undersökningarna

Sverige deltar i flera olika internationella kunskapsmätningar såsom PISA, PIRLS och TIMSS vilka ger en god indikation på hur svenska elevers kunskaper i läsning, matematik och naturvetenskap står sig internationellt. I maj 2023 presenterades resultat från studien PIRLS 2021 vilka redovisas närmare i avsnitt 4 Barn- och ungdomsutbildning. Den övergripande bilden är att svenska elevers läsförståelse har försämrats jämfört med den förra mätningen 2016, men Sverige presterar fortsatt över genomsnittet i OECD. Resultat från den senaste PISA-studien, PISA 2022, väntas i december 2023.



## Indikator: Likvärdighet i svensk skola utifrån de internationella undersökningarna

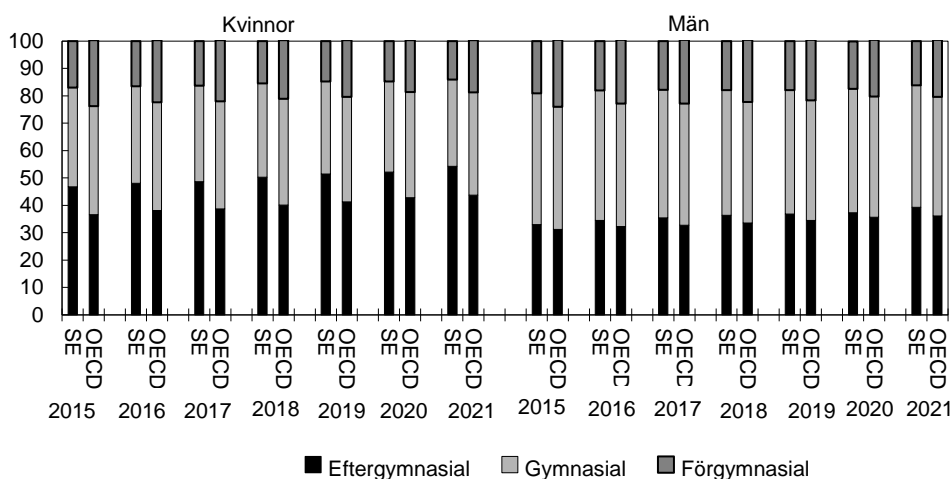
En likvärdig skola karaktäriseras av att alla elever, oavsett bakgrund eller vilken skola de går i, ges möjlighet och stöd att nå så långt som möjligt i sin egen kunskapsutveckling. Resultat från studien PIRLS visar att skillnaderna i läsförståelse i årskurs 4 har ökat mellan elevgrupper och mellan skolor. Elever från resursstarka hem presterar på samma nivå som i föregående mätning 2016, medan läsförståelsen bland resurssvaga elever har sjunkit. Resultatskillnaden har ökat från 73 till 91 poäng mellan 2016 och 2021. Flickor fortsätter att prestera bättre i läsförståelse jämfört med pojkar i Sverige, ett mönster som återfinns i nästan alla EU/OECD-länder.

## Indikator: Befolkningens uppnådda utbildningsnivå

I såväl Sverige som i OECD-länderna har andelen högutbildade personer i befolkningen ökat över tid, se diagram 2.2. I Sverige hade 54 procent av kvinnorna och 39 procent av männen i åldrarna 25–64 år en eftergymnasial utbildning 2021. Motsvarande andelar i OECD-länderna var 44 procent respektive 36 procent. Kvinnor i Sverige har en högre utbildningsnivå än kvinnor i OECD i stort. Detsamma gäller för män, men i betydligt mindre utsträckning.

**Diagram 2.2 Uppnådd utbildningsnivå bland kvinnor och män 25–64 år i Sverige och genomsnittet för OECD**

Procentuell fördelning



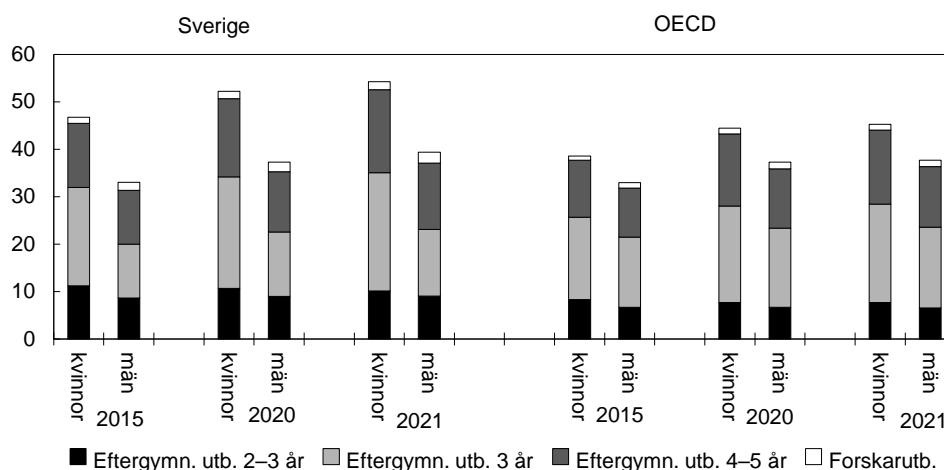
Anm.: Eftergymnasial utbildning avser minst 2 års eftergymnasial utbildning, gymnasial utbildning avser minst 2 års gymnasiala studier eller 1 års eftergymnasial utbildning, förgymnasial utbildning avser grundskoleutbildning eller 1-årig gymnasial utbildning.

Källa: OECD.

I diagram 2.3 visas andelen kvinnor respektive män med en eftergymnasial utbildning i Sverige och OECD i genomsnitt för perioden 2015–2021. Genomgående har en större andel av kvinnorna en eftergymnasial utbildning jämfört med männen. Skillnaderna i andel mellan kvinnor och män är större i Sverige än genomsnittligt i OECD. Ett av skälen till att fler kvinnor än män går vidare till högre utbildning i Sverige är att de yrken som domineras av kvinnor ofta kräver högskoleutbildning. Dock har en något större andel män än kvinnor en forskarutbildning. Det gäller både i Sverige och i OECD i stort.

**Diagram 2.3 Kvinnor och män 25–64 år med en eftergymnasial utbildning efter nivå på eftergymnasial utbildning**

Procentuell fördelning

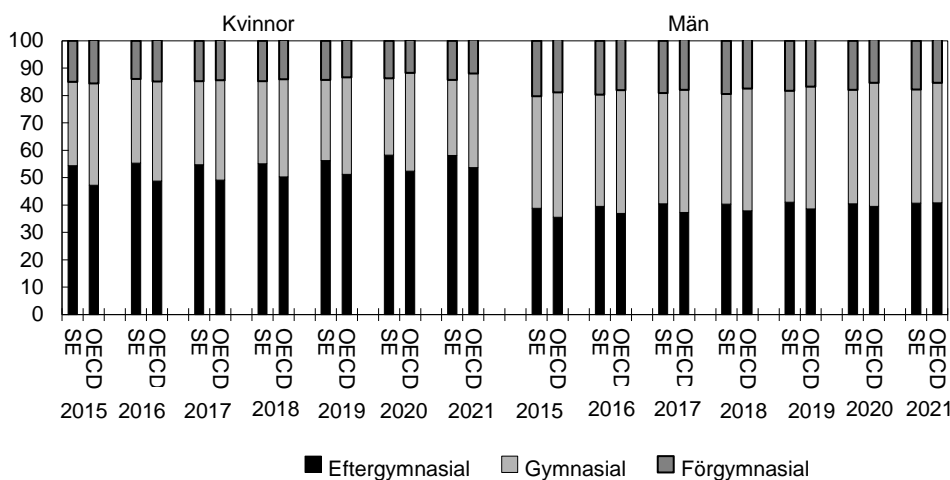


Källa: OECD.

Utbildningsnivån bland unga i åldrarna 25–34 år är högre än utbildningsnivån i befolkningen i stort, se diagram 2.4. Det gäller framför allt bland kvinnor och både i Sverige och i OECD som helhet. Det är något fler unga i Sverige som har eftergymnasial utbildning än i OECD i stort, men skillnaderna är relativt små. I Sverige hade 58 procent av kvinnorna och 41 procent av männen i dessa åldrar en eftergymnasial utbildning 2021. Motsvarande andel i OECD i stort var 54 procent respektive 41 procent.

**Diagram 2.4 Uppnådd utbildningsnivå bland unga kvinnor och män 25–34 år i Sverige och genomsnittet för OECD**

Procentuell fördelning



Anm.: Eftergymnasial utbildning avser minst 2 års eftergymnasial utbildning, gymnasial utbildning avser minst 2 års gymnasiala studier eller 1 års eftergymnasial utbildning, förgymnasial utbildning avser grundskoleutbildning eller 1-årig gymnasial utbildning.

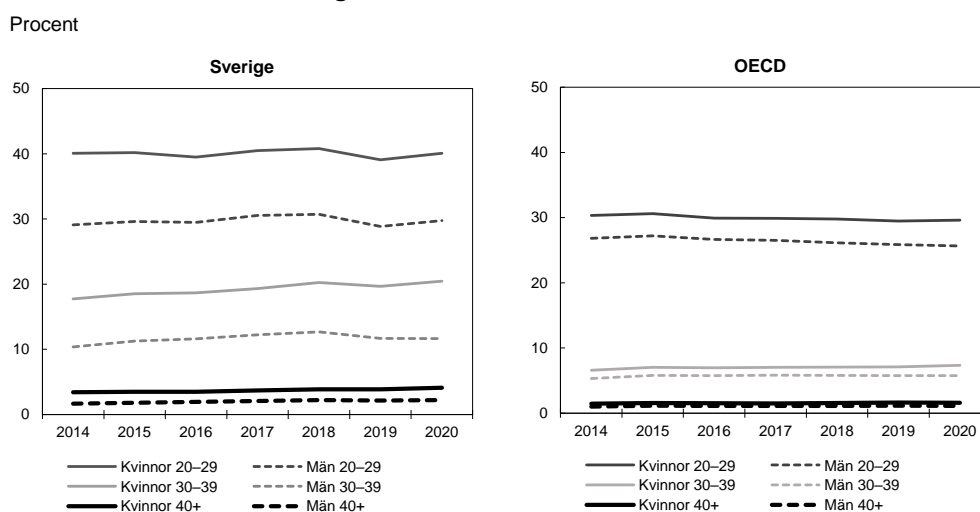
Källa: OECD.

## Indikator: Vuxnas deltagande i utbildning

En framstående utbildningsnation bör erbjuda god tillgång till utbildning för att stärka kompetensförsörjningen, underlätta livslångt lärande och ge möjlighet för individer att bredda sin kompetens för att stärka sin ställning på arbetsmarknaden. I Sverige är det fler som deltar i utbildning jämfört med genomsnittet i OECD, se diagram 2.5. Det gäller för både kvinnor och män. Kvinnor i alla åldersgrupper deltar i utbildning i

högre utsträckning än män. Det gäller för både Sverige och OECD, men skillnaderna mellan kvinnor och män är större i Sverige än i OECD.

**Diagram 2.5 Andel kvinnor och män i Sverige och OECD som deltar i någon form av utbildning**



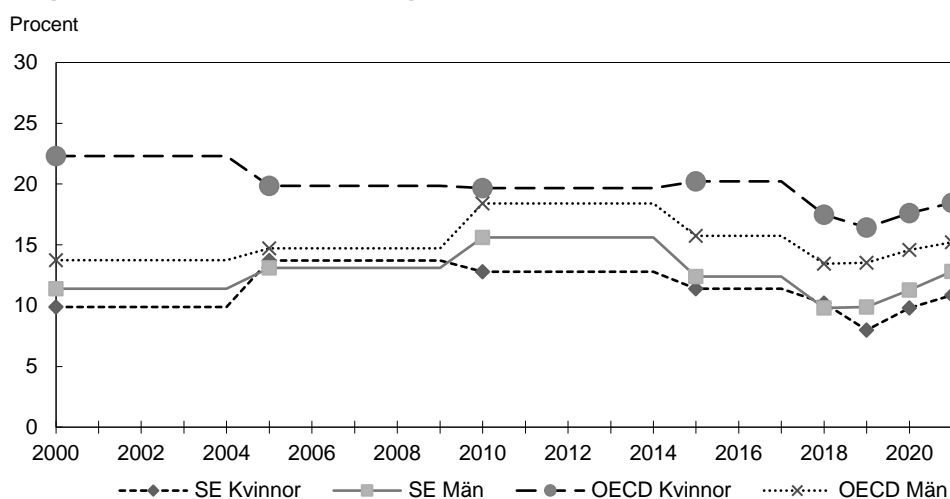
Anm.: Avser formell utbildning heltid och deltid på alla nivåer.

Källa: OECD.

### Indikator: Andel unga som varken arbetar eller studerar

I Sverige är andelen 20–24-åringar som varken arbetar eller studerar lägre än genomsnittet i OECD och så har det varit under hela den undersökta perioden, se diagram 2.6. Det finns ingen stor skillnad mellan könen i Sverige. Inom OECD är skillnaderna mellan könen i genomsnitt större där kvinnor i högre utsträckning än män varken arbetar eller studerar. (Se även utg.omr. 17 avsnitt 15)

**Diagram 2.6 Andel 20 – 24-åringar som varken arbetar eller studerar**



Källa: OECD.

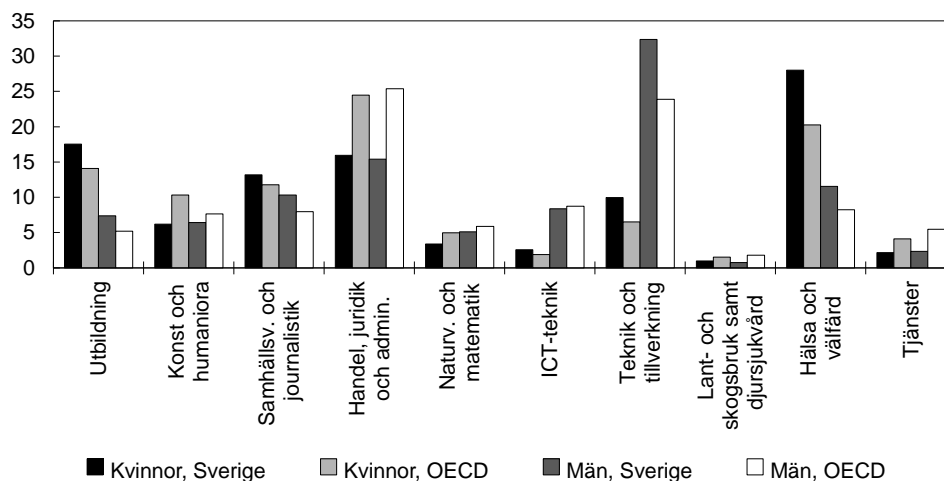
### Indikator: Utbildningsinriktning bland examinerade, kvinnor och män med eftergymnasial utbildning

I Sverige såväl som i OECD som helhet finns det stora skillnader mellan mäns och kvinnors val av utbildningsinriktning, se diagram 2.7. Av de examinerade männen i Sverige 2020 med minst en tvåårig eftergymnasial examen var den vanligaste

inriktningen teknik och tillverkning (32 procent) följt av handel, juridik och administration (15 procent). Av de examinerade kvinnorna var det i stället vanligast med utbildning inom hälsa och välfärd (28 procent) och inom inriktningen utbildning (18 procent). I OECD i genomsnitt är det vanligare än i Sverige med en inriktning mot handel, juridik och administration.

**Diagram 2.7 Andel med olika utbildningsinriktningar bland eftergymnasialt examinerade 2020**

Procent



Anm.: Avser personer med minst 2 års eftergymnasial utbildning. En person kan ha flera examina, men räknas bara en gång. Inriktningen avser då den högsta examen.

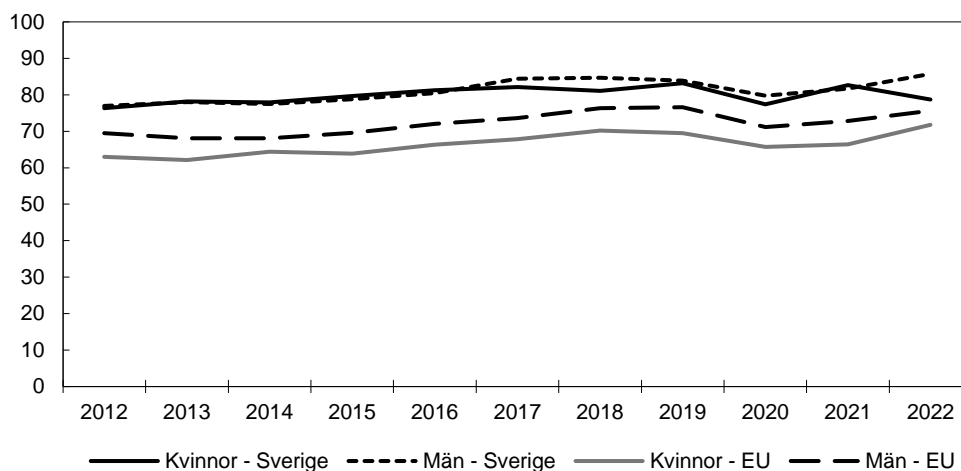
Källa: OECD.

## Indikator: Sysselsättning efter avslutad utbildning

I Sverige är andelen sysselsatta efter avslutad utbildning större än i Europeiska unionen (EU) i snitt. Det gäller både efter avslutad gymnasial utbildning, se diagram 2.8, och efter avslutad eftergymnasial utbildning, se diagram 2.9. Sysselsättningsgraden efter avslutad gymnasial utbildning bland kvinnor i Sverige minskade 2022, men är fortsatt högre än för motsvarande grupp i EU.

**Diagram 2.8 Andel kvinnor och män 15–34 år som är sysselsatta 1–3 år efter avslutad gymnasial utbildning**

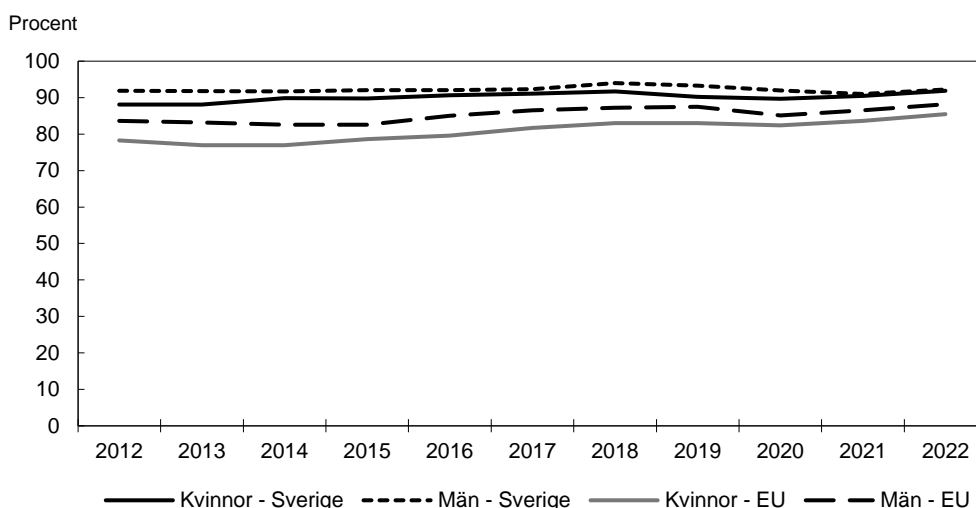
Procent



Anm.: Med gymnasial utbildning avses minst 2 års gymnasiala studier eller 1 års eftergymnasial utbildning. Från och med 2020 ingår enbart 27 länder i EU-genomsnittet.

Källa: Eurostat.

**Diagram 2.9 Andel kvinnor och män 15–34 år som är sysselsatta 1–3 år efter avslutad eftergymnasial utbildning**



Anm.: Med eftergymnasial utbildning avses minst 2 års eftergymnasial utbildning.

Från och med 2020 ingår enbart 27 länder i EU-genomsnittet.

Källa: Eurostat.

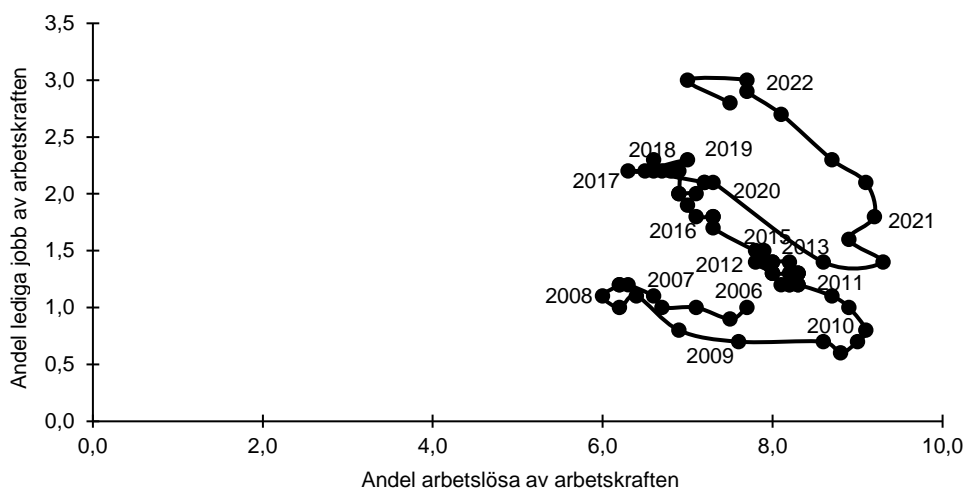
### Indikator: Antal vetenskapliga artiklar per miljon invånare

Antal vetenskapliga artiklar per miljon invånare visar på vetenskaplig produktivitet i Sverige och i jämförbara länder, se diagram 6.2. Svenska forskare publicerade 1 695 artiklar 2022. Över tid har det skett en ökning av den vetenskapliga produktionen. Ökningen i Sverige är dock lägre än i jämförbara länder som Danmark, Norge och Schweiz, se vidare avsnitt 6.

### Indikator: Sambandet mellan andelen arbetslösa och andelen lediga jobb

Den s.k. Beveridgekurvan visar relationen mellan lediga jobb som andel av arbetskraften (vakansgraden) och arbetslöshet. Den ger en indikation på utvecklingen av matchningen på arbetsmarknaden, se diagram 2.10 för utvecklingen kvartal 1 2006–kvartal 4 2022. En kombination av hög vakansgrad och hög arbetslöshet tyder på att de arbetslösa inte helt matchar de krav som ställs på arbetsmarknaden. Detta kan ha flera förklaringar, men en förklaring kan vara att de arbetslösa inte har den utbildning som krävs. Under 2022 minskade arbetslösheten till nivåer som före covid-19-pandemin samtidigt som andelen lediga jobb som procent av arbetskraften fortfarande är hög och dessutom har ökat något.

**Diagram 2.10 Sambandet mellan andelen arbetslösa och andelen lediga jobb, kvartalsvärden**

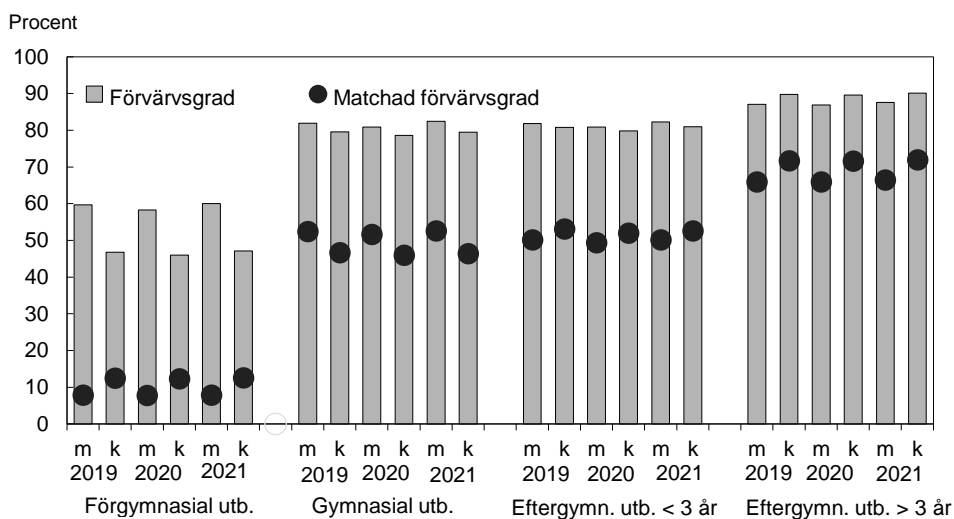


Källa: Konjunkturinstitutet.

### Indikator: Förvärvsgrad och matchad förvärvsgrad efter utbildningsnivå

Den matchade förvärvsgraden belyser hur pass väl arbetskraftens utbildningar stämmer överens med arbetsmarknadens utbildningskrav eller efterfrågan. En hög matchad förvärvsgrad innebär att en stor andel av alla med en viss utbildning också jobbar inom ett yrke eller en profession som matchar utbildningen. Av diagram 2.11 framgår att både kvinnor och män med minst tre års eftergymnasial utbildning i högre utsträckning jobbar inom ett yrke eller en profession som matchar deras utbildning än kvinnor och män med en kortare utbildning. Detta förhållande har varit stabilt de senaste åren, dvs. matchningen mellan arbetskraftens utbildningar och arbetsmarknadens utbildningskrav eller efterfrågan har varken förbättrats eller försämrats. Kvinnor med minst tre års eftergymnasial utbildning har en högre matchad förvärvsgrad än män med en sådan utbildning, men kvinnor med en gymnasial utbildning har en lägre matchad förvärvsgrad än män med en sådan utbildning. Att den matchade förvärvsgraden är högre bland kvinnor med minst tre års eftergymnasial utbildning än bland män med motsvarande utbildning kan bero på att det är fler kvinnor än män som arbetar i legitimationsyrken. Inrikes födda har generellt en högre matchad förvärvsgrad än utrikes födda, 55,6 procent respektive 34,7 procent 2021. Skillnaderna är större mellan inrikes födda och utrikes födda som har en eftergymnasial utbildning än bland dem som har en gymnasial utbildning.

**Diagram 2.11 Andelen utbildade som förvärvsarbetar och andel som förvärvsarbetar inom yrke/profession som matchar utbildningsnivå**



## Indikator: Arbetsgivarens bedömning av kompetensförsörjningen och framtida kompetensförsörjning

Målet för utgiftsområdet förutsätter en välfungerande och hållbar kompetensförsörjning. Detta innebär bl.a. att den arbetsföra befolkningens utbildning och kompetens svarar mot arbetsgivarnas behov på arbetsmarknaden. Den tidigare redovisade Beveridgekurvan indikerar att kompetensen bland de arbetslösa inte helt matchar de lediga jobben. Denna indikator ger en bild av vilka kompetenser det råder brist på.

Statistiska centralbyråns (SCB) undersökning Arbetskraftsbarometern 2022 visar att det fortfarande råder brist på utbildningsgrupper inom vården. Bristen är stor på bl.a. nyutexaminerade specialistsjuksköterskor inom anesthesi-, intensiv- och operations-sjukvård samt psykiatri. Det råder också fortsatt brist på vissa nyutexaminerade med gymnasial yrkesutbildning. Det gäller exempelvis inom områdena teknik och tillverkning liksom transport. Inom dessa områden signalerar arbetsgivarna bl.a. brist på nyutexaminerade med utbildning inom kyl-, värmepumps- och ventilationsteknik samt med fordonsutbildning. Inom området pedagogik råder fortsatt brist på nyutexaminerade med ämneslärarutbildning för årskurserna 7–9 i matematik och naturorienterande ämnen (NO), yrkeslärarutbildning och grundlärarutbildning med inriktning fritidshem.

Vart tredje år publicerar SCB rapporten *Trender och Prognoser om utbildning och arbetsmarknad* som visar tillgång och efterfrågan på arbetskraft för olika utbildningsgrupper på längre sikt. Resultaten från den senaste rapporten 2021 redovisas i budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 16 avsnitt 3.5).

## Internationell verksamhet

Inom utgiftsområdet bedrivs en omfattande internationell verksamhet. Genom dialog och erfarenhetsutbyte skapas bättre förutsättningar för att möta gemensamma utmaningar. Det internationella samarbetet inom utgiftsområdet sker framför allt inom EU, Bologna-processen, OECD, Nordiska ministerrådet, Unesco och Europarådet.

EU-samarbetet inom utbildningsområdet utgår ifrån ett samarbetsramverk som antogs 2021, Ett strategiskt ramverk för europeiskt samarbete inom utbildning för ett

europiskt utbildningsområde 2021–2030. Programmet Erasmus+ bidrar till att uppfylla målen i ramverket. Inom utbildningsområdet har UUKI-rådet (ministerrådet för utbildning, ungdom, kultur och idrott) under det svenska ordförandeskapet godkänt två rådsslutsatser, färdigheter och kompetenser för den gröna omställningen respektive ytterligare åtgärder för att förverkliga automatiskt ömsesidigt erkännande av utbildning. Utöver det har en rådsresolution om det europeiska utbildningsområdet med sikte på 2025 och tiden därefter antagits. Inom det forskningspolitiska området har Konkurrenskraftsrådet, under det svenska ordförandeskapet, godkänt rådsslutsatser om högkvalitativ, transparent, öppen, tillförlitlig och rättvis akademisk publicering, i vilka det framhålls att omedelbar och obegränsad öppen tillgång bör vara normen vid publicering av forskning som inbegriper offentliga medel. Ministrarna godkände även rådets slutsatser om rättvis och hållbar användning av rymden, där de konstaterade att rymden är att betrakta som en global allmänning. Även rådsslutsatser om synergier mellan forskningsprogrammen och de europeiska struktur- och investeringsfonderna har godkänts efter behandling i rådsarbetsgruppen för forskning under det svenska ordförandeskapet.

Inom ramen för Nordiska ministerrådet för utbildning och forskning (MR-U) har arbetet fortsatt styrts av ländernas gemensamma vision Vår vision 2030, som slår fast att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region 2030. Genom fortsatt svenskt stöd till utbildningsprogrammet Nordplus främjar regeringen bl.a. livslångt lärande och mobilitet inom Norden och Baltikum.

Genom svenskt deltagande i OECD:s internationella storskaliga studier, såsom PISA och PIAAC, kan regeringen följa kunskapsutvecklingen över tid bland svenska 15-åringar och den vuxna befolkningen. Analyser av datamaterialet från internationella storskaliga studier och OECD:s insamling av utbildningsstatistik från medlemsländerna bidrar till en större förståelse av vilken politik som leder till ett framgångsrikt utbildningssystem. Under 2022 antog medlemsländerna en ministerdeklaration med likvärdighet, hållbar utveckling och livslångt lärande som några av fokusområdena. Deklarationen kommer att bli vägledande för OECD:s fortsatta verksamhet inom utbildningsområdet.

Sveriges engagemang i Unesco tar sin utgångspunkt i strategin för Sveriges samarbete med Unesco 2022–2025 (U2022/01450). För strategiperioden gäller två fokusområden – allas rätt till utbildning och allas rätt till yttrandefrihet. Unesco är ansvarigt för den globala samordningen av mål 4 i Agenda 2030, God utbildning för alla.

Inom ramen för Europarådets verksamhet bidrar Sverige till att säkerställa rätten till utbildning av god kvalitet för alla.

## **2.6 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder för lärar- och förskollärsituationen i skolväsendet**

Utbildningsutskottet har framhållit att det är angeläget att få en samlad redovisning av skolans personalsituation (bet. 2014/15:UbU1). Följande indikatorer används för att mäta lärar- och förskollärsituationen.

### **Indikatorer för personalens utbildning och behörighet**

- andel av personalen/lärare som har pedagogisk högskoleexamen inom skolväsendet
- andel lärare och förskollärare med legitimation och behörighet i skolväsendet.



## Indikatorer för lärar- och förskolläraryt utbildning

- söktryck till yrkesexamensprogrammen
- antal nybörjarstudenter på yrkesexamensprogrammen
- antal examinerade från yrkesexamensprogrammen.

## Indikatorer för lärar- och förskolläraryt försörjning

- framtida examinationsbehov samt beräknad examination av lärare och förskollärare
- andel arbetsgivare som uppger brist på personal inom pedagogik och med lärarutbildning.

## 2.7 Resultatredovisning för lärar- och förskolläraryt situationen i skolväsendet

### Personalens utbildning och behörighet

Nedan redovisas personalens utbildning och behörighet i de olika skolformerna som ingår i skolväsendet inklusive fritidshemmet samt behörigheten för ett urval av ämnen i grundskolan och gymnasieskolan. När det gäller komvux så redovisas komvux som anpassad utbildning, komvux i svenska för invandrare och övriga komvux-utbildningar var för sig.

### Indikator: Andel av personalen/lärare som har pedagogisk högskoleexamen inom skolväsendet

Tabell 2.5 visar andelen anställda som har en pedagogisk examen. Andelen varierar i skolväsendet. Den största andelen lärare med en pedagogisk examen återfinns inom komvux som anpassad utbildning, specialskola och anpassad grundskola. Minst andel anställda med en pedagogisk examen finns inom förskola och fritidshem. Andelen med en pedagogisk examen har ökat något i en del skolformer 2022 jämfört med 2021. Det gäller exempelvis grundskolan, gymnasieskolan och komvux i svenska för invandrare. Andelen lärare med en pedagogisk högskoleexamen är i allmänhet större bland kvinnor än bland män. Bland lärarna i grundskolan läsåret 2022/23 hade 86 procent av kvinnorna och 72 procent av männen en pedagogisk högskoleexamen.

**Tabell 2.5 Andelen anställda (omräknat till heltidstjänster) med en pedagogisk högskoleexamen**

Procent

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Förskola	53	53	45	44	42	42	42	42	43	42	42
Förskoleklass	83	83	83	82	79	77	76	75	77	77	77
Grundskola	86	86	86	85	82	81	81	81	82	82	83
Anpassad grundskola	81	88	88	88	85	84	83	83	83	84	84
Specialskola	85	81	82	83	83	76	78	81	82	86	84
Sameskola	73	58	51	64	62	73	73	68	76	72	79
Fritidshem	54	53	51	47	42	39	37	37	37	36	35
Gymnasieskola	78	79	79	80	79	78	79	80	80	81	82
Anpassad gymnasieskola	79	84	84	84	84	83	81	81	81	80	81
Komvux <sup>1</sup>	83	85	84	84	85	83	81	83	81	80	80
Komvux i svenska för invandrare	76	75	76	73	71	71	72	76	80	81	83
Komvux som anpassad utbildning <sup>2</sup>	91	90	90	90	88	89	89	90	90	89	89

<sup>1</sup> Avser kommunal vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå.

<sup>2</sup> Avser kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning på grundläggande och gymnasial nivå.

Källa: Statens skolverk.

## Indikator: Andel lärare och förskollärare med legitimation och behörighet i skolväsendet

I tabell 2.6 visas andelen lärare och förskollärare med legitimation och behörighet. Tabellen visar att det finns stora skillnader inom skolväsendet. Andelen lärare och förskollärare med legitimation och behörighet är störst i förskoleklassen, där 86 procent av alla lärare och förskollärare hade legitimation och behörighet hösten 2022. Andelen lärare med legitimation och behörighet är minst i anpassade grundskolan, där endast 12 procent av alla lärare hade legitimation och behörighet. Det krävs som huvudregel dels en behörighetsgivande lärar- eller förskolläraryxamen, dels en specialläraryxamen för att vara behörig att bedriva undervisning i anpassade grundskolan. Den låga behörigheten hänger troligen samman med att de anställda lärarna saknar en speciallärarutbildning, men kan även bero på att ämnesbehörighet saknas.

**Tabell 2.6 Andelen lärare och förskollärare (omräknat till heltidstjänster) med legitimation och behörighet**

Procent	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Förskola	41	40	40	40	41	41	41
Förskoleklass		84	85	84	86	86	86
Grundskola	71	71	71	70	71	71	71
Anpassad grundskola	21	20	18	17	16	14	12
Specialskola	36	30	33	34	37	39	43
Gymnasieskola	80	81	81	82	82	84	83
Anpassad gymnasieskola	20	21	19	18	19	19	17
Komvux grundläggande nivå <sup>1</sup>	78	76	74	76	78	78	79
Komvux gymnasial nivå <sup>1</sup>	80	77	75	75	75	75	75
Komvux i svenska för invandrare	37	37	41	45	51	53	55
Komvux som anpassad utbildning <sup>2</sup>	32	38	39	37	37	35	34

Anm.: Könsuppdelad statistik publiceras inte.

<sup>1</sup> Uppgifterna för kommunal vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå är exklusive lärare hos extern utbildningsanordnare.

<sup>2</sup> Omfattar kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning på grundläggande och gymnasial nivå.

Källa: Statens skolverk.

I tabell 2.7 sammanfattas andelen legitimerade och behöriga lärare för ett urval av ämnen. Det finns skillnader i andelen legitimerade och behöriga lärare mellan olika ämnen. Bland ämnena i urvalet är andelen lärare med legitimation och behörighet störst i svenska, medan den är minst i svenska som andraspråk. En jämförelse mellan 2021 och 2022 visar endast små skillnader mellan åren. Även inom komvux är andelen legitimerade och behöriga lärare mindre i svenska som andraspråk. Andra ämnen inom komvux med en liten andel legitimerade och behöriga lärare var filosofi och geografi. Störst andel legitimerade och behöriga lärare inom komvux fanns i ämnena biologi och engelska.

**Tabell 2.7 Andel legitimerade och behöriga lärare (omräknat till heltidstjänster) i ett urval av ämnen**

Procent	2019	2020	2021	2022
<b>Grundskolan, årskurs 1–3</b>				
Svenska	87	89	89	90
Svenska som andraspråk	68	66	63	63
Engelska	51	52	53	56
Matematik	85	87	87	88
Fysik	68	69	70	71

	2019	2020	2021	2022
Historia	62	64	65	65
<b>Grundskolan, årskurs 4–6</b>				
Svenska	77	79	79	79
Svenska som andraspråk	37	37	35	34
Engelska	64	66	66	66
Matematik	76	78	78	79
Fysik	66	66	66	67
Historia	66	66	65	65
<b>Grundskolan, årskurs 7–9</b>				
Svenska	75	77	77	76
Svenska som andraspråk	49	51	52	52
Engelska	72	74	76	76
Matematik	72	72	72	70
Fysik	60	58	55	53
Historia	80	80	79	79
<b>Gymnasieskolan</b>				
Svenska	90	90	91	91
Svenska som andraspråk	42	46	47	49
Engelska	86	88	90	90
Matematik	79	81	82	82
Fysik	83	84	85	86
Historia	91	91	92	92

Anm.: Könsuppdelad statistik publiceras inte.

Källa: Statens skolverk.

## Personaltätet i skolväsendet

Tabell 2.8 visar personaltäteten inom skolväsendet. De verksamheter som har det högsta antalet anställda per elev är förskola, anpassad grundskola, specialskola och anpassad gymnasieskola. Mellan 2021 och 2022 var personaltäteten i de flesta skolformer bibehållen eller ökande. En viss ökad personaltätet gäller exempelvis för förskoleklassen och grundskolan.

**Tabell 2.8 Personaltätet i skolväsendet**

Antalet barn/elever per helårsarbetande

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Förskola	5,3	5,3	5,3	5,2	5,1	5,1	5,1	5,2	5,1	5,1	5,1
Förskoleklass	15,5	16,4	16,5	16,4	16,6	14,7	14,6	14,3	14,5	14,4	14,2
Grundskola	12,1	12,1	12,1	12,2	12,0	12,1	12,1	12,2	12,2	12,2	12,0
Anpassad grundskola	3,5	3,7	3,9	3,9	3,8	3,9	3,9	4,1	4,2	4,3	4,2
Specialskola	2,9	3,2	3,2	3,3	3,4	3,0	3,3	3,2	3,1	3,2	3,2
Sameskola	8,6	6,5	5,6	6,2	5,8	5,3	5,3	5,7	6,0	6,1	6,2
Fritidshem	20,1	21,3	21,8	21,9	21,7	20,9	20,5	20,7	20,4	20,6	20,6
Gymnasieskola	12,1	12,1	11,9	11,9	11,9	11,7	11,9	12,1	12,2	12,3	12,2
Anpassad gymnasieskola	4,2	4,1	3,9	3,7	3,6	3,7	3,7	3,8	4,0	3,9	3,9
Komvux <sup>1</sup>	17,3	17,5	17,5	16,5	15,5	14,0	13,5	14,7	13,6	11,1	9,9
Komvux i svenska för invandrare	25,4	24,8	26,1	24,1	22,2	22,5	22,2	24,6	23,9	22,6	22,4
Komvux som anpassad utbildning <sup>2</sup>	17,6	17,6	16,2	15,5	15,0	13,5	14,3	13,7	13,7	14,6	14

<sup>1</sup> Avser kommunal vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå.

<sup>2</sup> Avser kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning på grundläggande och gymnasial nivå.

Källa: Statens skolverk.

## Annan pedagogisk personal

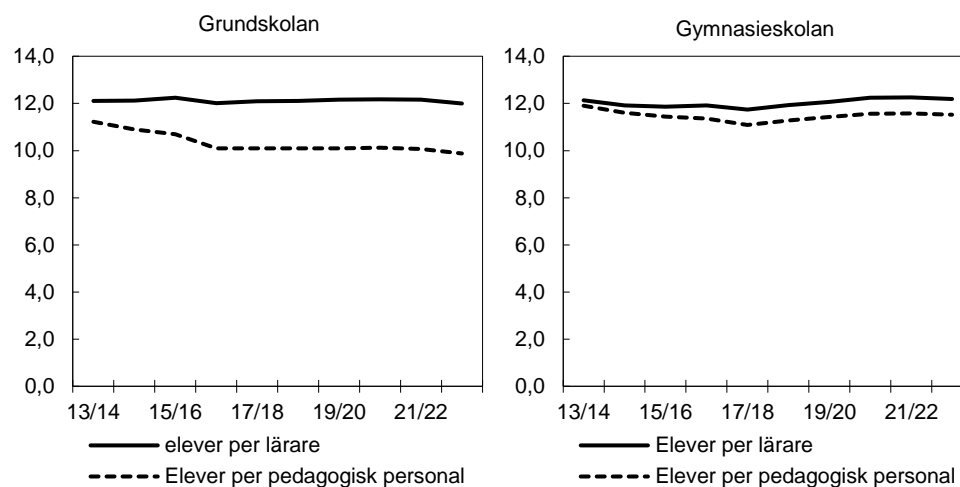
I SCB:s Lärarregister finns sedan 2013 uppgifter om annan pedagogisk personal. I Lärarregistret definieras annan pedagogisk personal som personal som har pedagogiska arbetsuppgifter, men som inte bedriver egen undervisning, såsom exempelvis lärarassistenter och studiehandledare på modersmål. Både i grundskolan och gymnasieskolan har antalet annan pedagogisk personal mer än tredubblats sedan 2013. Läsåret 2022/23 ökade antalet annan pedagogisk personal i grundskolan med drygt 900 heltidstjänster eller 4,8 procent. Samtidigt ökade antalet elever i grundskolan med 0,5 procent. I gymnasieskolan var antalet annan pedagogisk personal 2022/23 ungefär detsamma som föregående läsår.

I grundskolan har ökningen inneburit att den totala personaltätheten har ökat, dvs. om både lärare och annan pedagogisk personal räknas med. År 2013 gick det 11,2 elever per pedagogisk personal i grundskolan medan antalet 2022 uppgick till 9,9. Samtidigt har lärartätheten under den här perioden varit relativt oförändrad, se diagram 2.12. Den här utvecklingen tyder på att huvudmännen delvis har hanterat lärarbristen i grundskolan genom att anställa annan personal som kan avlasta lärarna.

Statistiken över annan pedagogisk personal finns sedan 2017/18 uppdelad på lärarassistenter, studiehandledare på modersmål och övriga. Det är lärarassistenter som har blivit fler de senaste åren. I både grundskolan och gymnasieskolan har antalet lärarassistenter mer än fördubblats sedan 2017/18. Samtidigt har antalet studiehandledare på modersmål minskat i takt med ett minskat antal nyanlända, även om det skett en liten ökning senaste läsåret.

### Diagram 2.12 Personaltäthet och lärartäthet i grundskolan och gymnasieskolan

Antal elever per lärare respektive pedagogisk personal (heltidstjänster)



Anm.: Med pedagogisk personal avses lärare och annan pedagogisk personal.

Källa: Statens skolverk.

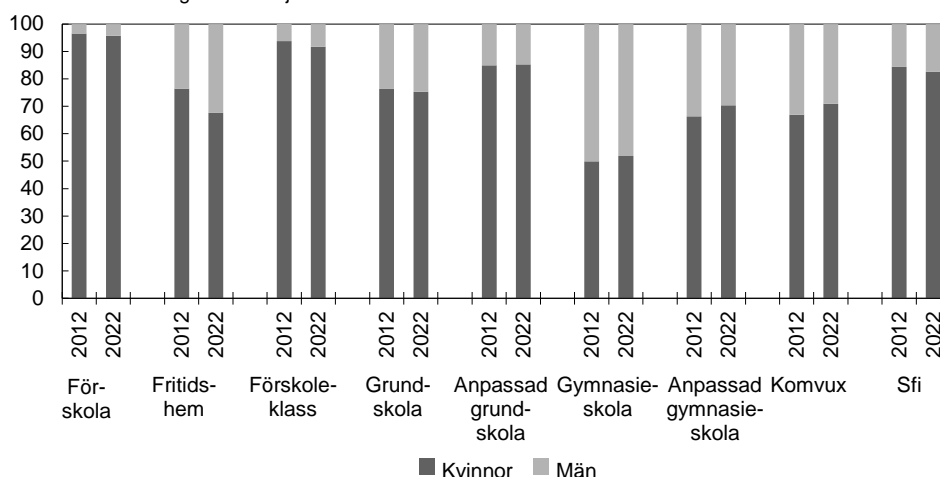
## Könsfördelning hos den pedagogiska personalen i skolväsendet

Diagram 2.13 visar könsfördelningen hos den pedagogiska personalen i skolväsendet 2012 och 2022. Den enda skolformen med jämn könsfördelning är gymnasieskolan där 52 procent av lärarna var kvinnor och 48 procent var män 2022. I övriga skolformer är det fler kvinnor än män. Mest ojämn könsfördelning fanns bland anställda i förskolan med 96 procent kvinnor och 4 procent män. I fritidshemmet har könsfördelningen de senaste tio åren blivit mer jämn. Andelen män har ökat från 24 procent 2012 till 32 procent 2022. I förskoleklassen har andelen män ökat från 6 procent till 8 procent. I några skolformer har könsfördelningen de senaste tio åren

blivit mindre jämn. Det gäller t.ex. i komvux där andelen kvinnor bland lärarna de senaste tio åren ökat från 67 procent till 71 procent.

### Diagram 2.13 Könsfördelning hos den pedagogiska personalen i skolväsendet

Procentuell fördelning av heltidstjänsterna



Anm.: Med pedagogisk personal avses lärare, anställda som arbetar med barn i förskolan och anställda som arbetar med elever i fritidshemmen och förskoleklassen.

Källa: Statens skolverk.

## Läro- och förskolläroarutbildning

### Indikator: Söktryck till yrkesexamensprogrammen

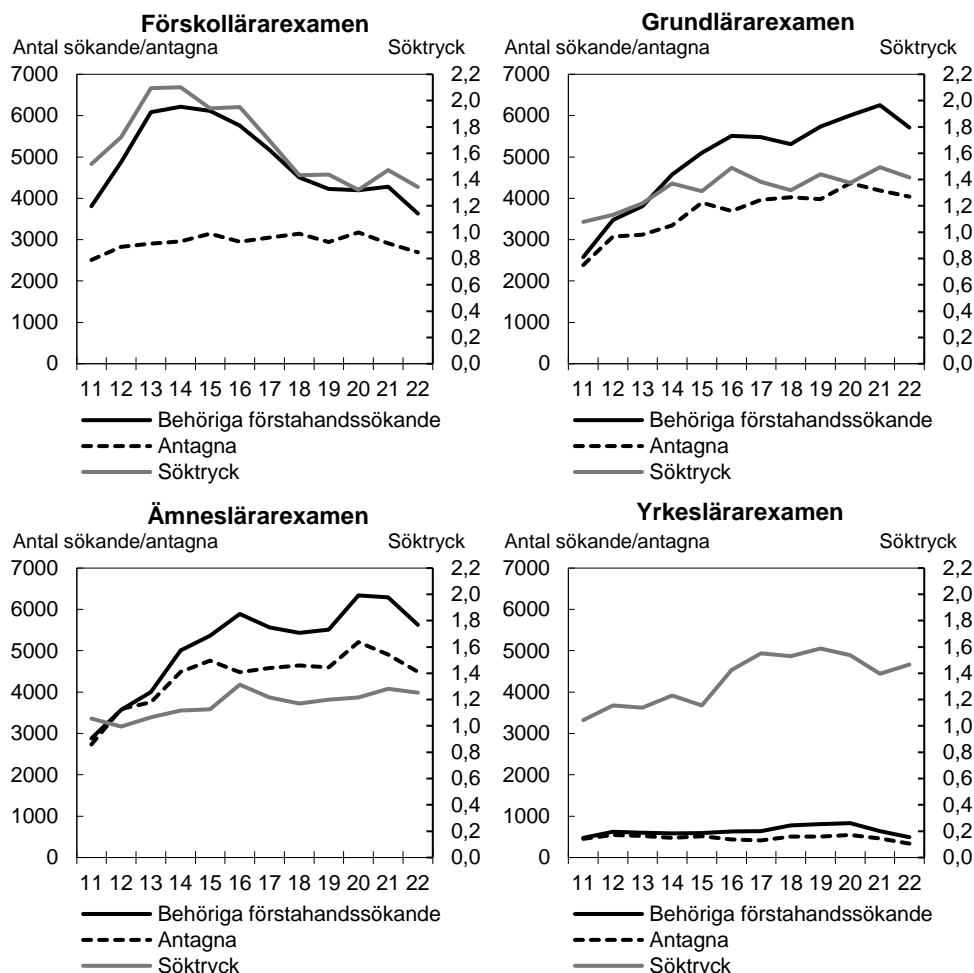
Antalet behöriga förstahandssökande har ökat kraftigt sedan läro- och förskolläroarutbildningarna gjordes om 2011. Antalet behöriga förstahandssökande höstterminen 2022 uppgick till närmare 19 000 personer, en ökning med 69 procent sedan 2011. Antalet har dock minskat sedan föregående hösttermin då antalet uppgick till 20 600, vilket var det högsta antalet under hela perioden. Andelen män bland de förstahandssökande har de senaste åren legat konstant runt 25 procent. Höstterminen 2022 antogs 13 900 personer, vilket är 4 600 fler än 2011, men en minskning sedan föregående hösttermin med drygt 300 antagna. Av de antagna hösten 2022 var 25 procent män och 75 procent kvinnor. Könsfördelningen har varit relativt konstant de senaste åren.

I diagram 2.14 redovisas utvecklingen av antalet behöriga förstahandssökande, antalet antagna och söktrycket till de fyra läroprogrammen som leder till förskolläroarexamen, grundläroarexamen, ämnesläroarexamen och yrkesläroarexamen. Grundläroarutbildningen har haft en särskilt positiv utveckling med allt fler behöriga förstahandssökande de senaste åren, även om antalet har minskat höstterminen 2022 jämfört med rekordnivån höstterminen 2021. Höstterminen 2022 gick det 1,4 behöriga förstahandssökande per antagen. Ämnesläroarutbildningen har haft en långsiktig positiv utveckling, även om antalet behöriga förstahandssökande minskade höstterminen 2022 till samma nivåer som innan pandemin, under vilken intresset var särskilt stort. Höstterminen 2022 gick det närmare 1,3 behöriga förstahandssökande per antagen. Söktrycket till den kompletterande pedagogiska utbildningen, som är en kort utbildning för dem som redan har läst ämnesstudierna och som leder till ämnesläroarexamen, uppgick höstterminen 2022 till 1,7 behöriga sökande per antagen vilket är en minskning från höstterminen 2021 då det gick 1,9 behöriga sökande per antagen.

Söktrycket till förskolläroarutbildningen har minskat de senaste åren. Höstterminen 2013 och 2014 var söktrycket rekordhög då det gick 2,1 behöriga förstahandssökande per antagen. Höstterminen 2022 var motsvarande tal 1,3. Söktrycket till yrkesläroar-

utbildningen uppgick höstterminen 2022 till 1,5 behöriga förstahandssökande per antagen. Både antalet sökande och antalet antagna har minskat de senaste åren. Söktrycket till speciallärar- och specialpedagogutbildningarna uppgick höstterminen 2022 till 1,4 respektive 2,1 behöriga sökande per antagen. Det är en minskning sedan föregående hösttermin då söktrycket uppgick till 1,5 respektive 2,4 behöriga sökande per antagen.

**Diagram 2.14** Antal behöriga förstahandssökande, antagna och söktryck till de fyra lärarprogrammen, höstterminerna

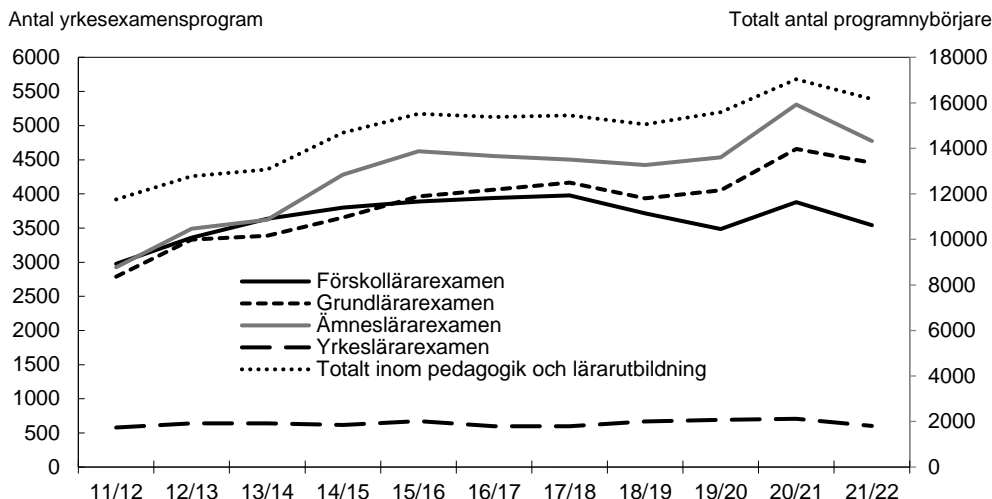


Anm.: Söktryck definieras som antal behöriga förstahandssökande per antagen.

Källa: Statistiska centralbyrån.

### Indikator: Antal nybörjarstudenter på yrkesexamensprogrammen

I diagram 2.15 redovisas antalet nybörjare på vissa program läsåren 2011/12–2021/22, dvs. de som har blivit antagna och också påbörjat utbildningen. Totalt sett var det ca 16 200 programnybörjare på lärar- och förskolläraryrkesutbildningarna läsåret 2021/22, vilket var en minskning med närmare 900 personer jämfört med föregående läsår. Antalet programnybörjare är tillbaka på ungefär samma nivå som innan pandemin, 2019/20. Antalet programnybörjare 2021/22 minskade mest på ämnesläraryrkesutbildningen och förskolläraryrkesutbildningen. Det är fler kvinnor än män som påbörjar en läraryrkesutbildning. Totalt sett var 75 procent kvinnor och 25 procent män. Mest ojämn var könsfördelningen bland nybörjare på förskolläraryrkesutbildningen med 94 procent kvinnor och 6 procent män. Jämnast könsfördelning var det bland nybörjare på ämnesläraryrkesutbildningen där andelen kvinnor läsåret 2021/22 var 56 procent medan andelen män var 44 procent. Könsfördelningen har varit relativt konstant de senaste tio läsåren.

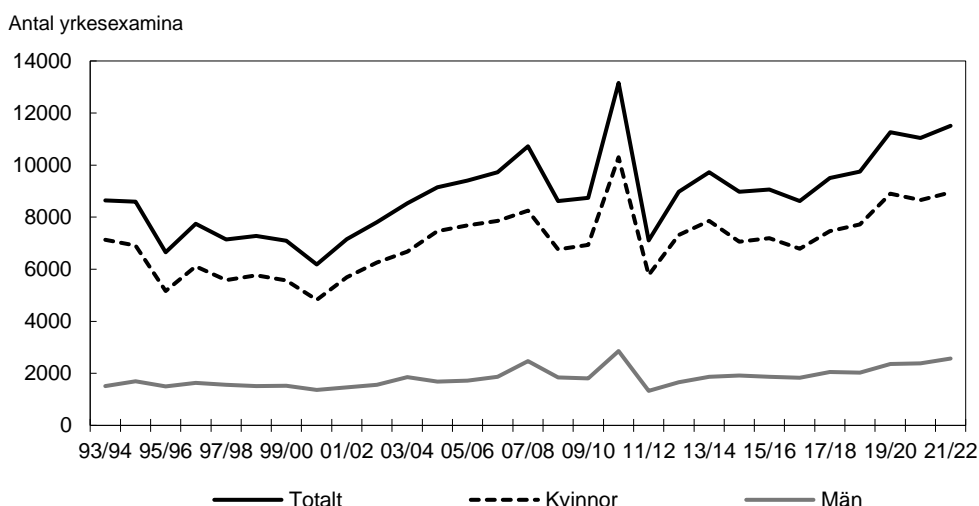
**Diagram 2.15 Antal programnybörjare per yrkesexamensprogram**

Anm.: På sekundäraxeln visas totalt antal programnybörjare på yrkesexamensprogram inom pedagogik och lärarutbildning (förskollärarexamen, grundlärarexamen, yrkeslärarexamen, ämneslärarexamen, folkhögskollärarexamen, speciallärarexamen, specialpedagogexamen samt ospecificerad lärarexamen).

Källa: Universitetskanslersämbetet.

### Indikator: Antal examinerade från yrkesexamensprogrammen

Diagram 2.16 visar antalet lärar- och förskollärarexamina som utfärdats sedan läsåret 1993/94. Under perioden har i genomsnitt 8 900 personer per år fått en sådan examen. Antalet examinerade var som lägst 2000/01 med omkring 6 200 examina medan antalet var som högst 2010/11 med närmare 13 200 examina. Att så många examinerades då har sannolikt att göra med det krav på legitimation för lärare och förskollärare som infördes 2011. Lsåret 2021/22 examinerades drygt 11 500 lärare och förskollärare, en ökning med närmare 500 personer eller 4 procent sedan föregående läsår och det näst största antalet examinerade under hela perioden.

**Diagram 2.16 Antal lärar- och förskollärarexamina**

Anm.: Avser lärarutbildning för förskola och fritidsverksamhet, lärarutbildning för grundskolans lägre åldrar, ämneslärarutbildning, lärarutbildning i praktiskt/estetiskt ämne, pedagogik och lärarutbildning, övrig/ospecificerad utbildning (här ingår speciallärar- och specialpedagogutbildning).

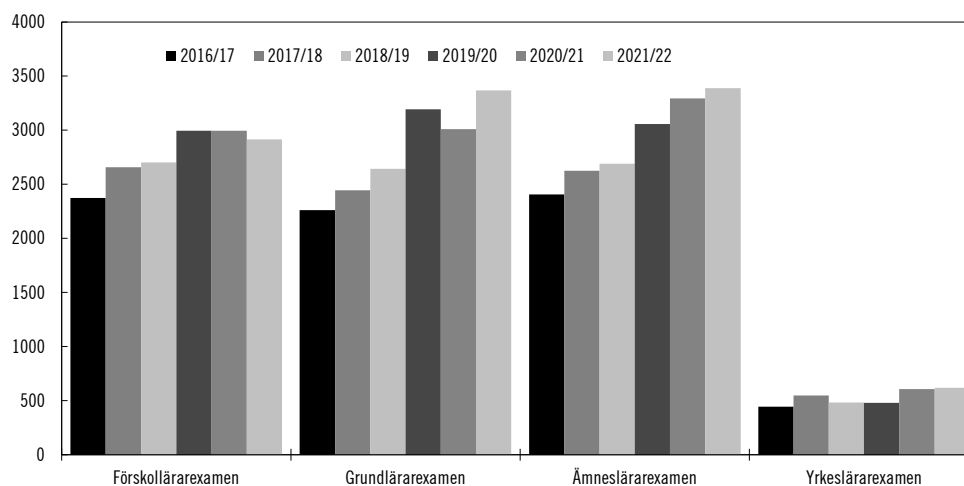
Källa: Statistiska centralbyrån.

Diagram 2.17 visar antalet examinerade efter typ av vissa examina. Lsåret 2021/22 ökade antalet examinerade grundlärare och ämneslärare jämfört med föregående läsår. Antalet examinerade förskollärare minskade något medan antalet examinerade yrkeslärare var ungefär detsamma som föregående läsår. Antalet examinerade

speciallärare och specialpedagoger uppgick 2021/22 till 520 respektive 570, vilket är en ökning jämfört med föregående läsår då ca 500 på respektive utbildning examinerades. Könsfördelningen bland de examinerade är mer ojämn än bland lärarutbildningarnas nybörjarstudenter eftersom genomströmningen är större bland kvinnor än bland män (se nästa avsnitt). Av de examinerade 2021/22 var 78 procent kvinnor och 22 procent män. Jämnast var könsfördelningen bland examinerade ämneslärare och yrkeslärare med 58 procent kvinnor och 38 procent män. Av dem med förskollärarexamen var 96 procent kvinnor och 4 procent män.

**Diagram 2.17 Antal examina efter typ av yrkesexamen**

Antal examina



Anm.: Ämneslärarexamen avser ämneslärarexamen mot gymnasieskolan och grundskolan 7–9. Den innehåller även lärarexamen mot ämneslärare (den tidigare lärarutbildningen). Grundlärarexamen avser både grundlärarexamen mot f–3, 4–6 och fritidshem. Den innehåller även lärarexamen för grundskolans lägre åldrar (den tidigare lärarutbildningen).

Källa: Statistiska centralbyrån.

## Genomströmning på yrkesexamensprogrammen

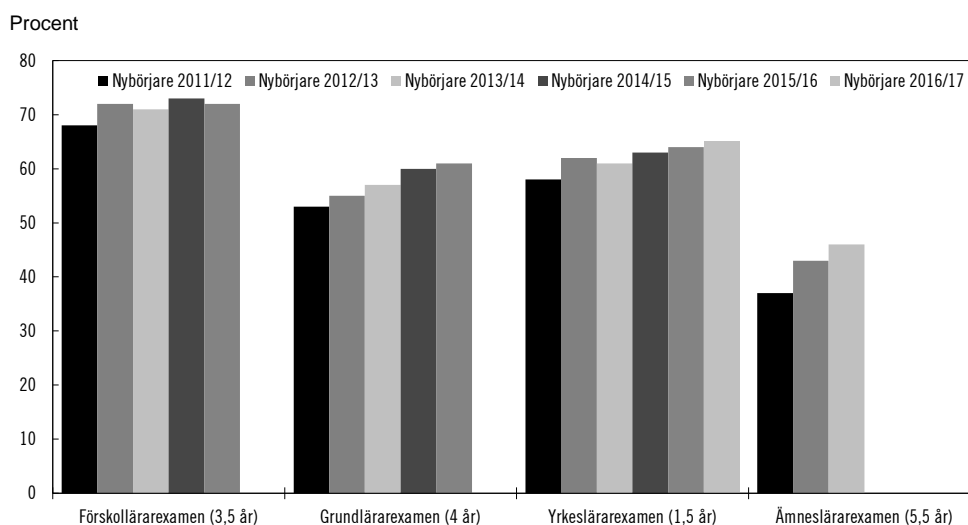
Diagram 2.18 visar genomströmningen för nybörjare på förskolläraryrkesexamen, grundläraryrkesexamen, yrkesläraryrkesexamen och ämnesläraryrkesexamen. Genomströmningen mäts genom examen senast tre år efter nominell studietid. Med nominell studietid menas normalstudietiden för den som studerar på heltid. Det finns uppgifter om genomströmning för fem årgångar nybörjare till förskollärarexamen och grundlärarexamen medan det ännu bara finns uppgifter om genomströmning för tre årgångar nybörjare till ämneslärarexamen. Genomströmningen har ökat för nybörjare på samtliga dessa yrkesprogram. Genomströmningen är högst för nybörjare till förskollärarexamen, medan nybörjare till ämneslärarexamen har lägst genomströmning. Genomströmningen för nybörjare till ämneslärarexamen kommer sannolikt att öka ytterligare i takt med att allt fler läser den kompletterande pedagogiska utbildningen (KPU), en kort utbildning för dem som redan läst ämnesstudierna och som leder till ämneslärarexamen. Genomströmningen för KPU är relativt hög. Universitetskanslers-ämbetet har uppskattat att omkring två av tre tar en ämneslärarexamen inom fem år. Bland nybörjare 2012/13 utgjorde KPU-studenter 12 procent. Den andelen har för de senaste årens nybörjare legat runt 25 procent.

Genomströmningen är relativt hög för nybörjare till speciallärarexamen och specialpedagogexamen. Bland nybörjare 2017/18 till speciallärarexamen var genomströmningen 74 procent, en ökning med 2 procentenheter jämfört med föregående läsårs nybörjare. Bland nybörjare 2016/17 till specialpedagogexamen var genomströmningen 75 procent, en ökning med 4 procentenheter jämfört med föregående läsårs nybörjare. Kvinnor har en högre genomströmning än män. Det gäller för alla yrkesprogrammen. Särskilt stor är skillnaden i genomströmning mellan



kvinnor och män som påbörjar förskollärarytbildningen, drygt 30 procentenheter, medan skillnaden är mindre mellan kvinnor och män som påbörjar ämneslärarytbildningen, drygt 10 procentenheter.

**Diagram 2.18 Programnybörjare olika år som tagit examen inom nominell studietid + 3 år**



Anm.: Nominell studietid för programmet anges inom parentes.

Källa: Statistiska centralbyrån.

## Läro- och förskolläroarsförserjning

Skolverket har haft i uppdrag att i samarbete med Universitetskanslersämberet ta fram återkommande prognoser över skolväsendets behov av lärare och förskolläroare (U2016/02335). Uppdraget redovisades första gången i december 2017, därefter i december 2019 och slutligen i december 2021. Skolverket har enligt förordningen (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk ett fortsatt ansvar för att göra prognoser över skolans och förskolans behov av legitimerade och behöriga lärare och förskolläroare. Skolverket aviserar i Läroprognos 2021 att nästa prognos ska publiceras under 2024.

### Indikator: Framtida examinationsbehov samt beräknad examination av lärare och förskolläroare

Enligt Skolverkets senaste prognos 2021 kommer det att fortsätta att vara brist på behöriga lärare och förskolläroare fram till 2035. Cirka 12 000 behöriga lärare och förskolläroare väntas saknas 2035. För en mer detaljerad beskrivning se budgetproposition för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 16).

### Indikator: Andel arbetsgivare som uppger brist på personal inom pedagogik och med läroarytberjning

Enligt Arbetskraftsbarometern 2022 från SCB råder det främst brist på yrkesläroare, ämnesläroare i matematik och NO i årskurs 7–9 och grundläroare med inriktning mot fritidshem, se tabell 2.9. Det råder även brist på specialläroare och specialpedagoger. Jämfört med 2021 uppgav arbetsgivarna i högre utsträckning 2022 att det är brist på läroare. Det gäller för alla typer av läroare.

**Tabell 2.9 Andel arbetsgivare som uppger brist på nyutexaminerad och yrkeserfaren personal inom pedagogik och lärarutbildning**

Procent

	Nyutexaminerade			Yrkeserfarna		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Förskolläraryt utbildning	70	34	60	70	44	64
Grundläraryt utbildning: Fritidshem	82	70	84	91	72	84
Grundläraryt utbildning: f-3 och 4-6	30	26	49	47	52	57
Ämnesläraryt utbildning 7-9: Matematik/NO	77	83	74	76	72	85
Ämnesläraryt utbildning 7-9: Språk/SO	62	36	47	61	52	54
Ämnesläraryt utbildning gymn.: Matematik/naturv.	49	31	38	50	34	39
Ämnesläraryt utbildning gymn.: Hist/samh/religion	9	5	10	39	4	16
Ämnesläraryt utbildning gymn.: Språk	25	22	40	30	40	48
Specialläraryt- och specialpedagogutbildning	82	61	65	77	62	68
Yrkesläraryt utbildning	69	75	86	51	48	85

Källa: Statistiska centralbyrån.

## Statliga insatser

### Fortsatt utveckling av professionsprogrammet

Den 31 maj 2023 beslutade riksdagen om ändringar i skollagen (prop. 2022/23:51, bet. 2022/23:UbU13, rskr. 2022/23:206). Ändringarna innebär bl.a. att det inom skolväsendet ska finnas ett nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare. Programmet ska innehålla dels en nationell struktur för kompetensutveckling för rektorer, lärare och förskollärare, dels ett nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare och legitimerade förskollärare. Syftet är att utveckla undervisningens kvalitet, stärka professionerna, öka yrkenas attraktionskraft och därigenom öka likvärdigheten i utbildningen för barnen och eleverna. Ändringarna träder i kraft den 1 januari 2025.

Den 9 februari 2023 utsåg regeringen ledamöterna i Rådet för professioner i skolväsendet. Det är ett rådgivande organ inom Skolverket som regleras i förordningen med instruktion för Statens skolverk. Rådet ska bistå myndigheten i arbetet med uppdraget om ett nationellt professionsprogram (U2022/02319), vilket bl.a. omfattar att ta fram innehållet i en nationell struktur för kompetensutveckling för rektorer, lärare och förskollärare, och utreda frågor om ett meriteringssystem för legitimerade lärare och legitimerade förskollärare. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 30 april 2024.

### Fortbildningsbidraget – för bredare och djupare lärarkompetens

Den 16 mars 2023 beslutade regeringen förordningen (2023:144) om statsbidrag för fortbildning av lärare och förskollärare, det s.k. fortbildningsbidraget. Det nya bidraget ersatte fem tidigare statsbidrag för fortbildning och trädde i kraft den 1 juli 2023. Fortbildningsbidraget har två olika bidragsformat med en möjlighet att välja vilket av de två formaten som passar bäst utifrån de lokala behoven. Det ena formatet är lönebaserat och förutsätter nedsättning i tjänst för den lärare som studerar. Det andra formatet är studiebaserat och bygger på kursens omfattning i högskolepoäng. För det senare bidragsformatet har bidragsnivån höjts och en möjlighet har införts för huvudmän att använda hela eller delar av detta som lönetillägg, ett så kallat studie-stipendium. Lärare och förskollärare i skolor med särskilt svåra förutsättningar ska ha företräde till det nya fortbildningsbidraget. Se även avsnitt 3.6.3.

## **Utvärdering av ett samlat statsbidrag till huvudmän som inrättar karriärsteg för lärare**

Skolverket gavs i regleringsbrevet för 2021 i uppdrag att utvärdera det samlade statsbidraget till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare. Skolverket inkom den 13 mars 2023 med delredovisningen Det nya statsbidraget för karriärsteg för lärare - Vad har påverkat nyttjandet det första bidragsåret? (U2023/00976). Delredovisningen visar några preliminära resultat för bidragsåret 2020/21, utifrån en analys av statsbidragets nyttjandegrad och intervjuer med skolhuvudmän. Delstudiens preliminära resultat visar att det är små skillnader mellan offentliga och enskilda huvudmän i hur man nyttjar statsbidraget och att små huvudmän nyttjar statsbidraget i lägre grad. Av intervjuerna framgår att huvudmännen är positivt inställda till karriärtjänster. Det framgår vidare att flera huvudmän anser att det är svårare att rekrytera till skolenheter med särskilt svåra förutsättningar, trots ett högre lönepåslag. Därutöver uppfattas det högre lönepåslaget som för stort av flera huvudmän, vilket har inneburit att man har avstått från att söka statsbidrag. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 december 2023.

### **Tidigare redovisade insatser**

Följande satsningar är pågående (se tidigare budgetpropositioner för ytterligare information):

- En försöksverksamhet med ny kortare KPU som leder till en grund- eller ämneslärarexamen. Försöksverksamheten riktar sig till den som har en akademisk examen och pågår t.o.m. den 31 januari 2028.
- Utbyggnad av KPU. Läsåret 2022/23 uppgick antalet nybörjare på KPU till 1 110. Motsvarande antal föregående läsår var 1 330.
- En masterutbildning för yrkeslärare för att stärka kompetensen inom yrkeslärarutbildningen genom att fler yrkeslärare kan bli behöriga för forskarutbildning.
- Satsningen på KPU för forskarutbildade fortgår. Målet är fler lektorer i skolan. Cirka 70 studenter per år kan antas till utbildningen.
- Fortsatt satsning på forskarskolor för lärarutbildare för att stärka kvaliteten i utbyggnaden av lärar- och förskollärarutbildningarna.

## **2.8 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen**

### **Sverige är i flera avseenden en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet**

Sammantaget nås målet för utgiftsområdet då Sverige i flera avseenden är en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet. Det visar de indikatorer som används för att bedöma hur Sverige ligger till i jämförelse med andra länder. I bedömningen av måluppfyllelsen tas enbart hänsyn till utvecklingen enligt kapitlets resultatindikatorer och inte till övriga kapitelns indikatorer.

Andelen barn i förskolan är stor redan från tre års ålder, även om deltagandet är lägre bland barn med utländsk bakgrund, och det finns goda möjligheter att utbilda sig i Sverige. I Sverige är utbildningsnivån högre än snittet i OECD och det finns goda möjligheter till livslångt lärande. Det är betydligt vanligare att utbilda sig i vuxen ålder i Sverige än det är i OECD som helhet, något som bidrar positivt till Sveriges kompetensförsörjning. Positivt är också att det är en högre andel sysselsatta bland dem som nyligen avslutat sin utbildning i Sverige jämfört med EU och att det är en mindre andel unga i Sverige än i OECD som helhet som varken arbetar eller studerar. Resultat från olika internationella kunskapsmätningar visar att svenska elevers

kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap står sig väl i förhållande till OECD-genomsnittet.

Det finns dock anledning att uppmärksamma de utmaningar som Sverige står inför. Nya resultat från studien PIRLS visar att även om Sverige 2021 ligger över OECD-genomsnittet i läsförståelse bland elever i årskurs 4, så har det skett en nedgång i läsförståelsen sedan 2016. PIRLS visar också på ökade skillnader mellan både elevgrupper och mellan skolor. Även i PISA 2018 framstår Sverige som ett genomsnittligt land när det gäller likvärdighet. Därutöver visar de indikatorer som används för att följa upp utvecklingen av kompetensförsörjningen att de arbetslösa kompetens inte helt matchar behoven på arbetsmarknaden. Detta trots att arbetslösheten minskat under 2022. SCB:s senaste Arbetskraftsbarometer visar samtidigt att det är brist på gymnasialt yrkesutbildade och brist på specialist-sjuksköterskor och vissa typer av lärare. Indikatorerna visar också att det är relativt vanligt att jobba inom ett yrke som inte matchar den utbildning man har.

Sverige är en framstående forskningsnation och när det gäller vetenskaplig produktivitet är Sverige ett av de länder som producerar flest vetenskapliga artiklar per miljon invånare. Den vetenskapliga produktionen i Sverige har dock minskat något sedan 2021, vilket också skett i andra jämförbara länder. Två länder där antalet vetenskapliga artiklar per miljon invånare fortsätter att öka är Finland och Kina. Kina var också det land i världen som publicerade flest vetenskapliga artiklar 2022.

## Läraryrket är fortfarande tydlig men intresset för lärutbildningarna har ökat

Den bild som framträder av de indikatorer som används för att bedöma läraryrket och förskollärsituationen i skolväsendet är positiv även om läraryrket fortfarande är tydlig. Den pedagogiska personalen har ökat mer än antalet elever, vilket betyder en bibehållen eller ökande personaltäthet i de flesta verksamhetsformer. Exempelvis ökade lärartätheten något i förskoleklassen och grundskolan. En annan positiv utveckling är att andelen lärare med en pedagogisk examen generellt sett har ökat. Trots detta saknas fortfarande behöriga lärare och vissa ämnen sticker ut på så sätt att andelen behöriga lärare är lägre. Det gäller exempelvis lärare i svenska som andraspråk och lärare i matematik och naturvetenskapliga ämnen i årskurs 7–9.

Skolverkets senaste lärarprognos från 2021 visar att bristen på lärare och förskollärare riskerar att uppgå till 12 000 år 2035. Det är en mindre brist än vad den tidigare lärarprognosen från 2019 visade, då bristen beräknades uppgå till ca 45 000. År 2024 publiceras nästa lärarprognos.

Intresset för lärutbildningarna var historiskt stort under covid-19-pandemin. Intresset är fortfarande stort även om det är något färre som har sökt, antagits och påbörjat en lärutbildning det senaste läsåret. Antalet examinerade lärare har ökat de senaste åren till följd av att fler påbörjat en lärutbildning det senaste decenniet och en ökad genomströmning.

## 2.9 Politikens inriktning

Målet med regeringens politik för utgiftsområdet är att stärka och utveckla Sveriges position som en ledande kunskaps- och forskningsnation. Huvudprioriteringarna för politiken är höjda kunskapsresultat, ökad kvalitet och en mer likvärdig utbildning samt att ge goda förutsättningar för att studera på utbildningar av hög kvalitet inom den kommunala vuxenutbildningen, yrkeshögskolan och högskolan. Kompetensbrister ska mötas och det ska finnas goda möjligheter att utbilda sig, med likvärdig kvalitet,

oavsett var i landet man bor. Den akademiska friheten ska aktivt främjas och värnas för att bidra till ett öppet samhälle. Utbildnings- och forskningspolitiken ska svara mot de globala och nationella samhällsutmaningarna. En tydlig inriktning mot hög kvalitet ska prägla såväl forskning och innovation som utbildning. Vetenskaplig excellens är avgörande för att Sverige ska kunna stärka sin konkurrenskraft och ställning som ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer. Regeringen avser att återkomma om den framtida inriktningen inom forskningsområdet i en forsknings- och innovationspolitisk proposition under 2024.

Utbildning och bildning ger kunskaper och perspektiv som ger möjlighet till personlig utveckling och skapar förutsättningar för ett aktivt deltagande i ett demokratiskt samhälle. Alla barn, unga och vuxna ska oavsett bakgrund, uppväxtmiljö eller andra förhållanden ges förutsättningar att lyckas med sin utbildning och bli rustade med kunskap, bildning och färdigheter. Ett modernt utbildningssystem möjliggör ett livslångt lärande som ger varje människa möjlighet att kunna växa och fylla på med kunskap under hela livet oavsett var i landet man bor. Studiestödet spelar en betydande roll för möjligheterna till utbildning och det nya omställningsstudiestödet ger goda möjligheter till vidareutbildning (utg.omr. 15 avsnitt 2.10).

### 2.9.1 Stärkt kompetensförsörjning

För att Sverige ska stå starkt inför framtiden och fortsätta utvecklas som kunskapsnation är kompetensförsörjningen avgörande. Genom stärkt kompetensförsörjning kan Sverige möjliggöra en effektiv klimatomställning, stärka industrins konkurrenskraft, stärka kvaliteten i skola och vård samt skydda och värna vårt demokratiska och öppna samhälle. Regeringens utbildningspolitik ska skapa förutsättningar för utbildning och forskning av hög kvalitet. Utbildning av hög kvalitet stärker också individers möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden och gör det möjligt att ta till vara allas kompetens. Samtidigt som det finns många som kan arbeta har välfärden och näringslivet svårt att hitta arbetskraft med rätt kompetens. Därför är det viktigt att arbetsmarknadens behov i större utsträckning får styra hur utbildningar inom gymnasieskolan och komvux dimensioneras. Det är viktigt att universitet och högskolor i än högre grad använder sina resurser för att erbjuda utbildningar där det finns brist på kompetens. Utbildning är också en förutsättning för att försörja Sveriges totalförsvar med nödvändig kompetens inom flera områden. Mer information om och andra satsningar på vuxnas lärande lämnas i respektive avsnitt samt i utgiftsområdena 15 Studiestöd och 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

### 2.9.2 En strategi för fler STEM-utbildningar (Science, Technology, Engineering and Mathematics)

Sverige är och har länge varit en framstående tekniknation, ett ingenjörsländ. Sverige behöver dock fler personer med gedigna kunskaper inom naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik för att klara konkurrensen med andra länder. Den snabba utvecklingen inom teknik och naturvetenskap gör att det är viktigt att lösa den kompetensbrist som finns inom flera områden och att fortsätta arbetet för att Sverige även framöver ska vara en innovativ tekniknation i framkant.

Förskolan och grundskolan lägger grunden för barns förmåga och intresse redan i tidig ålder och den gymnasiala utbildningen fortsätter att utveckla elevernas kunskaper. Därför är det viktigt att arbeta med att stärka matematikämnet i skolan och att barns och elevers intresse för naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik i stort främjas.

Sverige behöver sammantaget fler som studerar på högskolan inom olika STEM-inriktningar (Science, Technology, Engineering and Mathematics). Arbetet för att

stärka kompetensförsörjningen genom STEM-utbildningar bör intensifieras. Regeringen tillför därför medel för att skapa förutsättningar för fler ingenjörer inom högskolan (se avsnitt 5.1.3). Regeringen avser därtill att ta fram en STEM-strategi, som spänner över hela utbildningssystemet från förskola till forskarutbildning och forskning.

### 2.9.3 Stärk lärarna och förskollärarna

Förskollärare och lärare är den enskilt viktigaste faktorn för kvaliteten i utbildningen. Förskolläraryrket och läraryrket behöver därför vara attraktiva så att fler lämpliga och motiverade studenter väljer att bli lärare, fler väljer att stanna kvar i yrket och lärare som lämnat yrket väljer att återvända. Det är av det skälet viktigt att minska den administrativa bördan och skapa en god arbetsmiljö för förskollärare och lärare. I det syftet beslutade regeringen den 1 juni 2023 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder för att minska förskollärares och lärares administrativa börda (dir. 2023:72). Det är också viktigt att förskollärare, lärare och rektorer fortsätter att lära och får möjligheter till relevant kompetensutveckling under hela sin karriär.

Alla barn och elever ska få möta utbildade och kompetenta förskollärare och lärare som har djupa ämneskunskaper och kunskaper om inläring, praktisk metodik och undervisning i praktiken. En lärar- och förskolläraryrket som håller hög kvalitet och attraherar de bäst lämpade studenterna är ett prioriterat område för regeringen. I syfte att höja utbildningarnas kvalitet och yrkenas status och attraktivitet beslutade regeringen den 6 juli 2023 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder för att utveckla lärar- och förskolläraryrket (dir. 2023:111). Regeringen prioriterar också arbetet med att fler med tidigare högskoleutbildning ska byta spår och vidareutbilda sig till lärare.

### 2.9.4 Fortsatt internationellt engagemang

Regeringen stärker kunskapsbasen för det nationella arbetet inom utbildnings- och forskningsområdet genom att aktivt delta i EU och andra internationella samarbeten såsom Nordiska ministerrådet, Bolognaprocessen, OECD och Unesco. På rymdområdet är det internationella samarbetet betydande och ca 70 procent av Rymdstyrelsens budget läggs på projekt som utförs i program inom Europeiska rymdorganisationen (ESA) där Sverige är en av 22 medlemsstater. Under 2023 och första halvan av 2024 kommer en halvtidsutvärdering av Erasmus+ programperiod 2021–2027 att göras. På forskningsområdet kommer en strategisk plan för Horisont Europa 2025–2027 att tas fram.

Sverige är ordförande i Nordiska ministerrådet 2024, vilket innebär att Sverige leder arbetet inom Nordiska ministerrådet för utbildning och forskning. Flera möten och konferenser kommer att anordnas under ordförandeskapet.

De prioriterade OECD-studierna PISA (Programme for International Student Assessment) och PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competencies) är viktiga för att följa politikens måluppfyllelse. Huvudstudien i PISA genomfördes 2022 och resultaten publiceras i december 2023. Datainsamlingen för PIAAC-undersökningen påbörjades under hösten 2022 och de första internationella resultaten kommer att presenteras tidigast i december 2024. Under 2024 kommer även resultat från IEA:s (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) studier TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) och ICILS (International Computer and Information Literacy Study) att publiceras. Även dessa blir viktiga underlag för att analysera svenska elevers kunskaper och färdigheter.



## 3 Barn- och ungdomsutbildning

### 3.1 Mål för området

Av skollagen (2010:800) framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas.

### 3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer som redovisas nedan bedöms vara centrala för att mäta måluppfyllelse och resultat. Redovisningen av resultat inom utgiftsområdet är uppdelad på verksamheter. Inom varje avsnitt redovisas i förekommande fall indikatorer och övriga resultat. All individbaserad statistik redovisas uppdelat på kön om dessa uppgifter är tillgängliga. I bedömningen vägs det även in resultat från rapporter och undersökningar från t.ex. Statens skolverk.

Förskolan och fritidshemmet:

- Deltagande i förskola. Andelen barn i åldern 3–5 år som är inskrivna i förskola.
- Deltagande i fritidshem. Andelen barn i åldern 6–12 år som är inskrivna i fritidshem.

Grundskolan:

- Resultat på nationella prov i grundskolan.
- Andelen elever som uppnått betygsriterierna i samtliga grundskolans ämnen i årskurs 9.
- Andelen elever i årskurs 9 som uppnått behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram.
- Resultat i internationella studier i grundskolan som PISA, TIMSS och PIRLS i de fall någon ny studie presenterats sedan föregående års budgetproposition.

Specialskolan och sameskolan:

- Genomsnittligt meritvärde i årskurs 10 i specialskolan och andelen elever med behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram.
- Resultat på nationella prov i årskurs 6 i sameskolan och andelen elever som uppnått minst betyget E i alla ämnen.

Gymnasieskolan:



- Resultat på nationella prov.
- Genomsnittlig betygspoäng.
- Andel elever som slutfört utbildningen inom tre år.
- Andel elever som uppnått kraven för grundläggande behörighet till högskoleutbildning inom tre år.

Samtliga skolformer inom skolväsendet inklusive fritidshemmet:

- Lärarbehörighet och personalens utbildning. Denna indikator redovisas i avsnitt 2.7.

### 3.3 Resultatredovisning

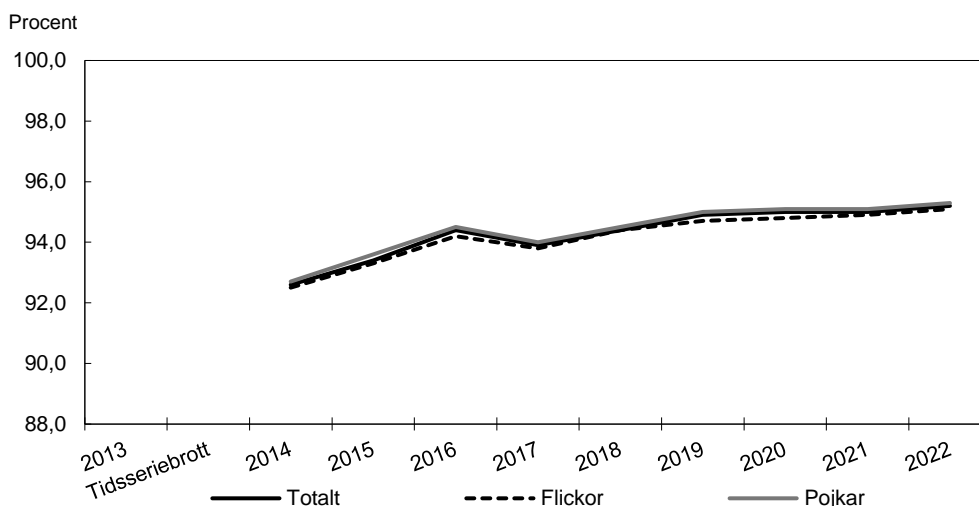
I avsnittet Barn- och ungdomsutbildning används följande definitioner när det gäller barns och elevers bakgrund.

- Med svensk bakgrund avses barn och elever födda i Sverige med minst en förälder född i Sverige.
- Med utländsk bakgrund avses barn och elever födda utomlands eller barn och elever födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands.
- Med nyinvandrad avses enbart folkbokförda barn och elever som är födda utomlands, som har högst en förälder född i Sverige, och som har invandrat till Sverige under de senaste fyra åren.
- Med okänd bakgrund avses barn och elever som saknar personnummer i de register som används vid insamlingen. En anledning till att personnummer saknas kan vara att barnet eller eleven inte är folkbokförd i Sverige. Bland barn och elever med okänd bakgrund finns bl.a. de som nyligen kommit till Sverige genom anhöriginvandring eller som söker asyl. Även barn och elever som vistas i landet utan stöd av myndighetsbeslut eller författning finns i gruppen liksom barn och elever med skyddade personuppgifter.

#### 3.3.1 Förskolan

##### Indikator: Deltagande i förskola

År 2022 var andelen inskrivna barn i åldern 3–5 år 95,2 procent (se diagram 3.1). Över tid har andelen pojkar som varit inskrivna i förskolan varit något större än andelen flickor, vilket hänger ihop med könsfördelningen bland barn i åldern 1–5 år. Under 2022 var andelen inskrivna flickor och pojkar ungefär lika stor, 95,1 procent respektive 95,3 procent.

**Diagram 3.1 Andelen barn i åldern 3–5 år inskrivna i förskolan**

Anm.: Hösten 2014 samlades uppgifter in på individnivå för första gången i förskolan. Dessutom samlades uppgifter in från varje huvudman, såväl kommunal som enskild. Tidigare lämnade kommunerna uppgifter för både kommunal och fristående verksamhet. Vid den första insamlingen uppstod dock ett bortfall för vissa enskilda huvudmän. Detta innebär ett tidsseriebrott som försvårar möjligheterna att göra rättvisande jämförelser över tid. Andelen inskrivna barn i åldern 3–5 år i förskolan ökade mellan 2009 och 2013. År 2014 skedde en minskning, som dock bedöms hänga samman med det tidsseriebrott som uppstod i och med den förändrade insamlingen av uppgifter.

Källa: Statens skolverk.

Ser man till hela målgruppen för förskolan så var 85,8 procent av landets alla barn i åldersgruppen 1–5 år inskrivna i förskolan. Med undantag för en marginell minskning 2017 i åldersgruppen 3–5 år har andelen inskrivna barn i alla åldersgrupper ökat under den senaste tioårsperioden.

Överlag är barn med svensk bakgrund i högre utsträckning inskrivna i förskolan än barn med utländsk bakgrund. År 2022 var 86,3 procent av barnen med svensk bakgrund i åldersgruppen 1–5 år inskrivna i förskolan, vilket är en marginell ökning från föregående år. För barn med utländsk bakgrund i denna åldersgrupp var 81,0 procent inskrivna i förskolan 2022, vilket är en liten minskning jämfört med 2021. Det fanns ingen större skillnad mellan flickor och pojkar (se vidare utg.omr.13 avsnitt 3.3.1).

Kraven på kommunerna att öka deltagandet i förskolan har skärpts med bestämmelser som trädde i kraft den 1 juli 2022 och tillämpas i fråga om utbildning som påbörjas efter den 1 juli 2023. Syftet är att öka deltagandet i förskolan bland grupper som i dag har ett lägre deltagande. Kommunerna ska bl.a. ta kontakt med vårdnadshavare till barn som inte går i förskola och upplysa om förskolans syfte och barnens rätt till förskola. Den första kontakten ska tas inför hösten det år barnet fyller tre år. Detta kan påverka andelen barn som är inskrivna i förskolan kommande år (se vidare utg.omr. 13 avsnitt 3.3.1 och avsnitt 6.3.1).

### Barn och barngrupper

Hösten 2022 var 509 000 barn inskrivna i förskolan, varav 48,5 procent var flickor och 51,5 procent var pojkar, vilket följer könsfördelningen i befolkningen för barn i förskoleålder. Av alla barn i förskolan 2022 gick drygt 21 procent i en fristående förskola, vilket är i nivå med 2021. Drygt hälften av alla inskrivna barn i förskolan var 1–3 år.

Hösten 2022 fanns det ungefär 14 400 nyinvandrade barn (ca 7 000 flickor och ca 7 400 pojkar) och ca 5 000 barn med okänd bakgrund inskrivna i förskolan, vilket motsvarar ungefär 3,9 procent av de inskrivna barnen i förskolan.

När det gäller barngruppernas storlek (antal inskrivna barn per barngrupp) gick det i genomsnitt 15,2 barn per grupp 2022 (15,5 i kommunala förskolor och 14,4 i fri-

stående förskolor), vilket är en ökning jämfört med föregående år. Det är främst bland kommunala huvudmän som storleken på barngrupperna ökat.

### 3.3.2 Annan pedagogisk verksamhet

#### Barn i pedagogisk omsorg

I takt med att en allt större andel barn går i förskolan har andelen barn i pedagogisk omsorg minskat. Andelen av alla barn i åldern 1–5 år som var inskrivna i pedagogisk omsorg var 1,0 procent under 2022. Andelen har stadigt minskat under flera år. Fem år tidigare uppgick andelen till 1,8 procent. Antalet barn i åldern 1–12 år som hösten 2022 var inskrivna i pedagogisk omsorg var 6 810, att jämföra med 11 585 barn hösten 2017. Det fanns ingen större skillnad mellan andelen flickor och pojkar som var inskrivna i pedagogisk omsorg 2022.

#### Öppen förskola och öppen fritidsverksamhet

Hösten 2022 fanns det totalt 507 öppna förskolor i landet. Antalet öppna förskolor har under den senaste tioårsperioden som lägst varit 439 enheter. Öppna förskolor erbjöds i 223 kommuner 2022, vilket är en ökning med 14 kommuner jämfört med föregående år.

Hösten 2022 fanns det 519 öppna fritidsverksamheter för 10–12-åringar i landet. Antalet har ökat med 17 verksamheter sedan 2021. Under den senaste tioårsperioden har antalet öppna fritidsverksamheter legat på i genomsnitt 583 stycken.

#### Kommuner som erbjuder omsorg under kvällar, nätter och helger

Hösten 2022 var drygt 5 300 barn i åldern 1–12 år inskrivna i omsorg under obekvämt arbetstid, dvs. vardagar klockan 19–06 och på helger. Det motsvarar ca 0,5 procent av alla barn i åldersgruppen som var inskrivna i fritidshem, förskola eller pedagogisk omsorg. Under den senaste tioårsperioden har antalet inskrivna i omsorg under obekvämt arbetstid varierat mellan ca 3 800 och 5 800 barn. Andelen inskrivna, av alla barn som var inskrivna i fritidshem, förskola eller pedagogisk omsorg, har i stort varit densamma under perioden, ca 0,4–0,6 procent.

Hösten 2022 erbjöd 170 kommuner omsorg under obekvämt arbetstid, vilket är 19 färre än 2021.

### 3.3.3 Förskoleklassen

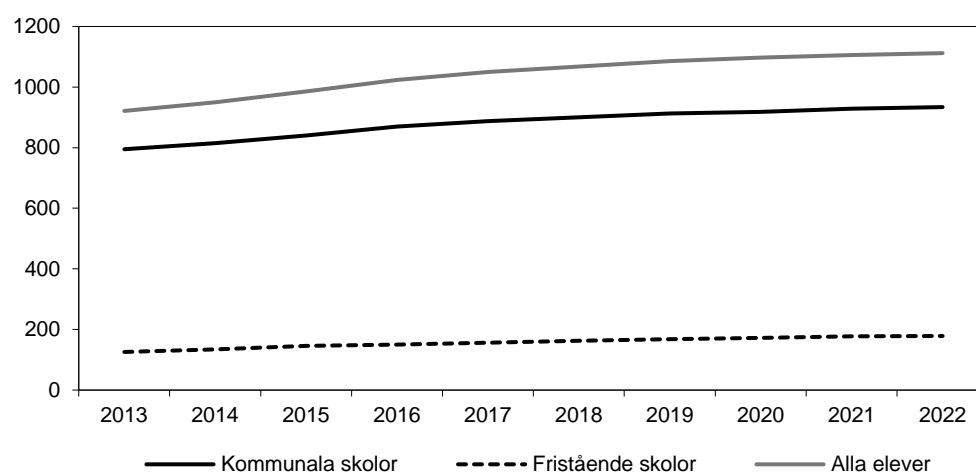
Läsåret 2022/23 gick det 124 327 elever i förskoleklass. Nästan samtliga, 99,0 procent, var elever som fyllde sex år under 2022. Av alla elever som var inskrivna i förskoleklassen var 49 procent flickor och 51 procent pojkar, vilket följer könsfördelningen i befolkningen för barn i förskoleklassålder. Av dessa gick 11,7 procent i en verksamhet med enskild huvudman, vilket är en marginell minskning jämfört med föregående år.

### 3.3.4 Grundskolan

Under de senaste tio åren har elevantalet i grundskolan kontinuerligt ökat och uppgick läsåret 2022/23 till 1 111 753 elever, vilket var en ökning med 0,5 procent jämfört med föregående läsår. Uppgiften är inklusive elever i sameskola och internationella skolenheter. I diagrammet nedan visas elevutveckling i grundskolan mellan läsåren 2009/10 och 2020/21.

**Diagram 3.2 Elevutveckling i grundskolan**

Antal elever, tusental



Källa: Statens skolverk.

Av alla elever i grundskolan läsåret 2022/23 var andelen flickor 48,7 procent och andelen pojkar 51,3 procent, vilket följer könsfördelningen för barn i grundskoleålder. I kommunala skolor var 48,3 procent flickor och 51,7 procent pojkar och i fristående skolor var 50,3 procent flickor och 49,7 procent pojkar. Det är alltså något fler flickor än pojkar som går i en fristående grundskola läsåret 2022/23 och så såg det även ut föregående läsår. Andelen elever som gick i fristående grundskolor var drygt 16 procent. Uppgifterna är exklusive elever i sameskola och internationella skolenheter.

Antalet nyinvandrade elever i grundskolan uppgick läsåret 2022/23 till 33 299 (51,9 procent pojkar och 48,1 procent flickor), vilket motsvarar 3,0 procent av det totala antalet grundskoleelever. Motsvarande antal och andel elever med okänd bakgrund uppgick till 14 075 och 1,3 procent. Både nyinvandrade elever och elever med okänd bakgrund var ojämnt fördelade över landet mellan olika huvudmän och skolenheter. Av de nyinvandrade eleverna gick 91 procent i kommunala skolenheter läsåret 2022/23. Samma andel elever med okänd bakgrund gick i kommunala skolenheter läsåret 2022/23.

Lsåret 2022/23 fanns det 3 868 kommunala skolenheter och 831 skolenheter med enskild huvudman inom grundskolan.

**Indikator: Resultat på nationella prov i grundskolan**

Nationella prov genomförs i vissa ämnen i grundskolans årskurs 3, 6 och 9, specialskolans årskurs 4, 7 och 10 samt i sameskolans årskurs 3 och 6. Syftet med proven är att stödja betygssättningen, förutom i årskurserna 3 och 4 där syftet är att stödja bedömningen av elevernas kunskaper.

Provresultaten ger inte en heltäckande bild av elevernas kunskaper i ett ämne eftersom alla delar av kursplanen inte provas, men bidrar med underlag för en analys av i vilken utsträckning målen för utbildningen nås. Att urvalet av kunskapsområden som provas kan variera mellan åren är en faktor som påverkar resultatens jämförbarhet över tid, varför de resultat som redovisas endast avser 2022.

De nationella proven i årskurs 3 består av flera kortare delprov där resultaten bedöms utifrån om eleverna uppnått eller inte uppnått kravnivån på respektive delprov. Proven är inte konstruerade för en sammanvägning till ett samlat provresultat, alltså att eleven ska ha klarat ett visst antal delprov eller poäng för att anses ha klarat provet.

Som indikator på måluppfyllelse i årskurs 6 respektive 9 används andelen elever, uppdelat på flickor och pojkar, som har uppnått godkända provbetyg (A–E) på de nationella proven i svenska, svenska som andraspråk, engelska och matematik. För att få ett provbetyg i de olika ämnena måste eleven ha deltagit i alla delprov i ämnet.

I flertalet av de redovisade provresultaten har flickor bättre resultat än pojkar. Vidare har bakgrundsfaktorer som föräldrarnas utbildningsnivå och i vilken årskurs elever födda utomlands har påbörjat sin skolgång i Sverige betydelse för resultaten.

### Årskurs 3

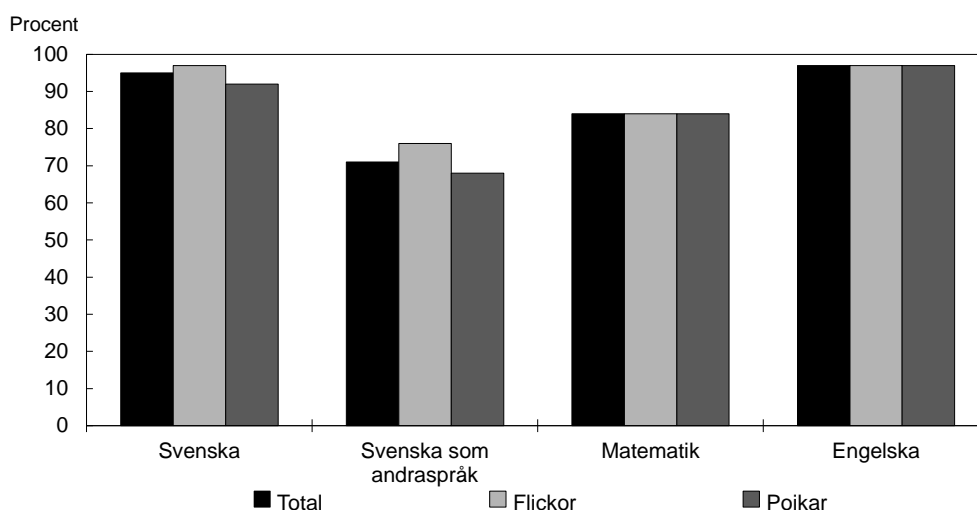
I svenska varierade andelen elever som uppnått kravnivån i de olika delproven läsåret 2021/22 mellan 88 och 97 procent. För de elever som följde kursplanen i svenska som andraspråk är andelen lägre och uppgår till mellan 63 och 91 procent. I båda ämnena är andelen elever som hade uppnått kravnivån störst i delprovet som prövar muntlig förmåga. I svenska hade minst andel elever uppnått kravnivån i delprovet om stavning och interpunktion medan det i svenska som andraspråk var minst andel elever som uppnått kravnivån i delprovet om läsning av berättande text. I båda ämnena hade flickor i högre grad än pojkar uppnått kravnivån i de olika delproven.

I matematik varierade andelen elever som uppnått kravnivån i de olika delproven mellan 79 och 92 procent. Andelen var störst i delprovet om tabeller, diagram och slumpmässiga händelser. Minst andel var det i delprovet om skriftliga räknemetoder – addition och subtraktion. Pojkar hade i högre grad uppnått kravnivån i de olika delproven än flickor, med undantag för förståelse för räknesätt. Störst skillnad var det i delprovet som handlar om tid och volym där drygt 88 procent av pojkarna och närmare 84 procent av flickorna uppnått kravnivån.

### Årskurs 6

Resultaten från de nationella proven i årskurs 6 i svenska, svenska som andraspråk, matematik och engelska redovisas i diagrammet nedan.

**Diagram 3.3 Andel elever som fått minst provbetyget E i nationella prov i årskurs 6 våren 2022**



Källa: Statens skolverk.

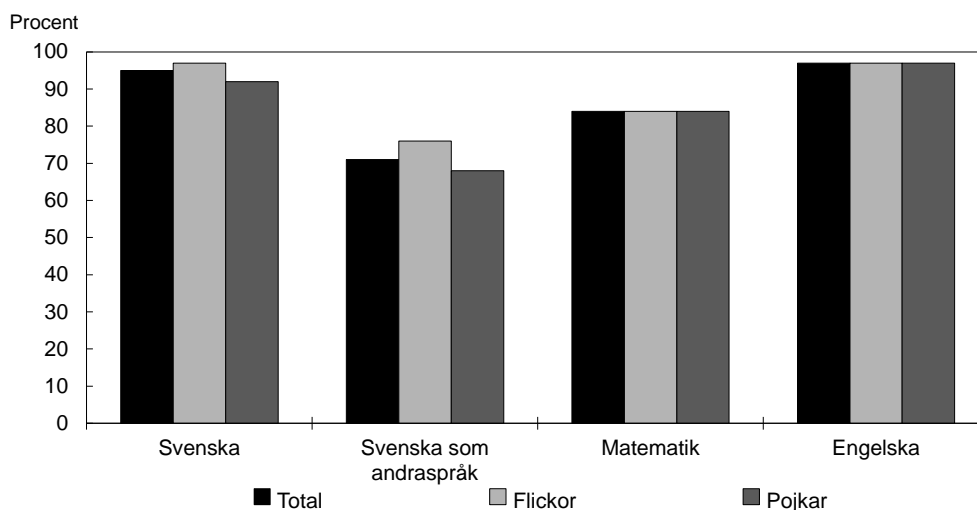
I svenska hade 93 procent av eleverna uppnått godkända provbetyg våren 2022. Motsvarande andel var 72 procent i svenska som andraspråk, 89 procent i matematik och 94 procent i engelska.

I ämnena svenska och svenska som andraspråk var det en större andel flickor än pojkar som hade uppnått godkända provbetyg. I ämnet matematik var det en något större andel pojkar än flickor som hade uppnått godkända provbetyg och i engelska fanns det endast en mindre skillnad.

### Årskurs 9

Resultaten från de nationella proven i årskurs 9 i svenska, svenska som andraspråk, matematik och engelska redovisas i diagrammet nedan.

**Diagram 3.4 Andel elever som fått minst provbetyget E i nationella prov i årskurs 9 våren 2022**



Källa: Statens skolverk.

Andelen elever i årskurs 9 som våren 2022 hade uppnått godkända provbetyg i svenska var 95 procent. Motsvarande andel var 71 procent i svenska som andraspråk, 84 procent i matematik och 97 procent i engelska. I ämnena svenska och svenska som andraspråk var det en större andel flickor än pojkar som hade uppnått godkända provbetyg. I ämnet matematik var det en något större andel pojkar som hade uppnått godkänt provbetyg och i ämnet engelska hade flickor och pojkar lika resultat.

Elever vars föräldrar har kortare utbildning har generellt sämre resultat på nationella prov än elever vars föräldrar har en längre utbildning. Exempelvis varierar resultaten på proven i svenska, svenska som andraspråk, matematik och engelska för årskurs 9 beroende på föräldrarnas utbildningsnivå. Tidpunkten för start i svensk skola för elever som är födda utomlands påverkar också. Resultaten på provet i svenska, svenska som andraspråk, matematik och engelska för elever i årskurs 9 är exempelvis generellt lägre för de elever som har invandrat vid eller efter ordinarie skolstartsålder (sju års ålder) än för de elever som har invandrat före ordinarie skolstartsålder. (Se även utg.omr.13 avsnitt 3.3.)

### Elevernas kunskapsutveckling i årskurs 6 och årskurs 9

I målet för verksamhetsområdet ingår att utbildningen ska främja elevernas utveckling och lärande. Den indikator som används för att följa denna del av målet när det gäller grundskolan är andelen elever som fått minst betyget E i samtliga ämnen i slutbetyget i årskurs 9. Måluppfyllelsen har följts under många år för elever som avslutat årskurs 9. Läsåret 2012/13 infördes betyg från årskurs 6, vilket har gjort det möjligt att även följa måluppfyllelsen för elever som avslutat denna årskurs.

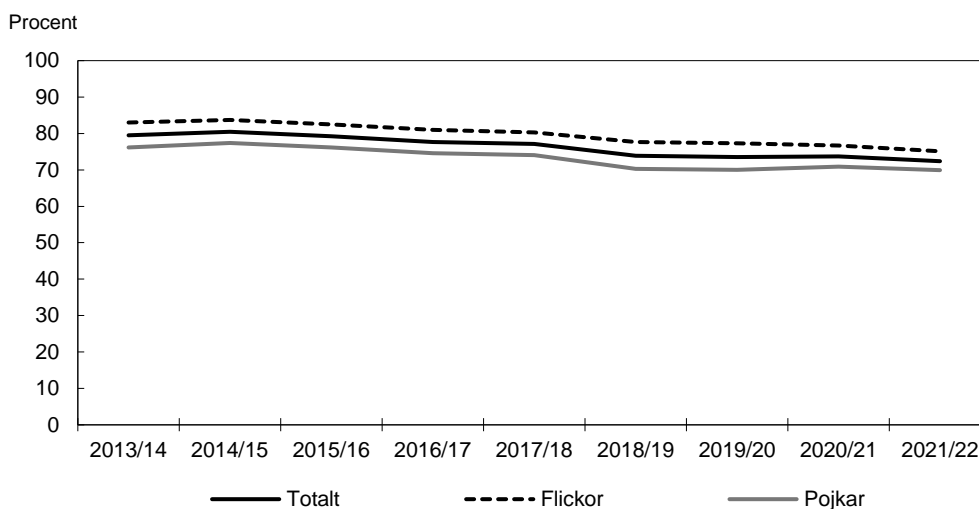
En faktor att ta hänsyn till när det gäller betygsutvecklingen som indikator är att det finns konstaterade brister i likvärdigheten vid bedömning och betygssättning (Skolverkets rapport 475, 2019).

#### Årskurs 6 – andelen elever som fått minst betyget E i samtliga ämnen

Andelen elever i årskurs 6 som fått minst betyget E i samtliga ämnen som de har läst uppgick våren 2022 till 72,4 procent, vilket är en minskning med 1,4 procentenheter jämfört med 2021, då andelen var 73,7 procent. I diagram 3.5 framgår andelen elever i årskurs 6 som uppnått godkända betyg i alla ämnen. Det ska dock noteras att alla elever inte får undervisning i samtliga ämnen i årskurs 6. Vissa elever får ämnesövergripande undervisning i de natur- och samhällsorienterande ämnena och får då ett sammanfattande blockbetyg. Sedan hösten 2018 kan dessutom betyg sättas i både moderna språk som språkval och i moderna språk som elevens val i olika språk i slutet av årskurs 6. Detta påverkar jämförbarheten i resultaten över tid.

Flickor hade i högre utsträckning än pojkar godkända betyg i samtliga ämnen våren 2022, 75,1 procent jämfört med 69,9 procent. Andelen flickor som uppnått godkända betyg i samtliga ämnen minskade med 1,7 procentenheter medan motsvarande andel pojkar minskade med 1,1 procentenheter jämfört med våren 2021. Sedan betyg infördes i årskurs 6 läsåret 2012/13 har skillnaden mellan andelen flickor och andelen pojkar som uppnått godkända betyg i alla ämnen legat mellan ca 5 och 7 procentenheter.

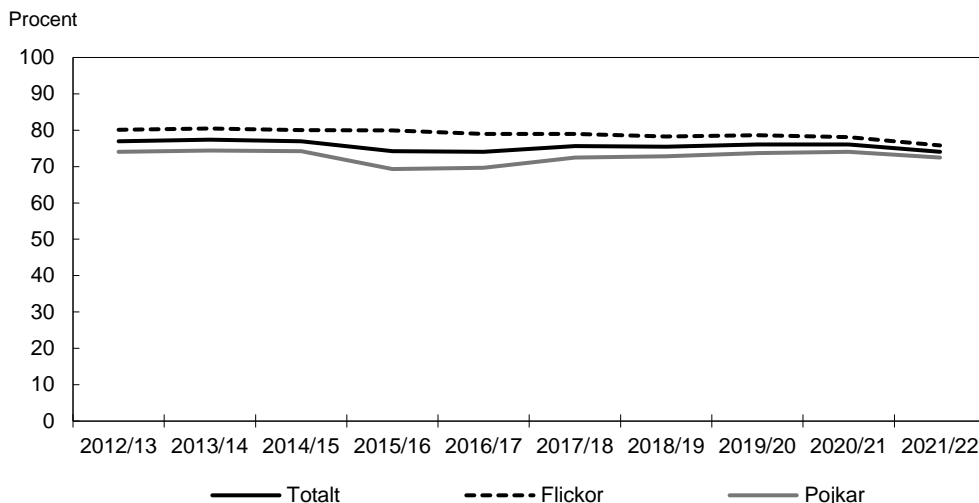
**Diagram 3.5 Andelen elever i årskurs 6 som uppnått godkända betyg i alla ämnen**



Källa: Statens skolverk.

#### **Indikator: Andelen elever som uppnått betygskriterierna i samtliga grundskolans ämnen i årskurs 9**

I diagrammet nedan visas andelen elever i årskurs 9 som fått ett godkänt betyg i alla ämnen.

**Diagram 3.6 Andelen elever i årskurs 9 som uppnått godkända betyg i alla ämnen**

Anm.: Den minskning som framgår läsåret 2015/16 när det gäller andelen pojkar som uppnått godkända betyg i alla ämnen hänger sannolikt samman med förändringar i elevsammansättningen, där andelen pojkar som var nyinvandrade eller hade okänd bakgrund – och därmed hade kortare tid i svensk skola – uppgick till 13 procent. Läsåret dessförinnan uppgick denna andel till 6 procent.

Källa: Statens skolverk.

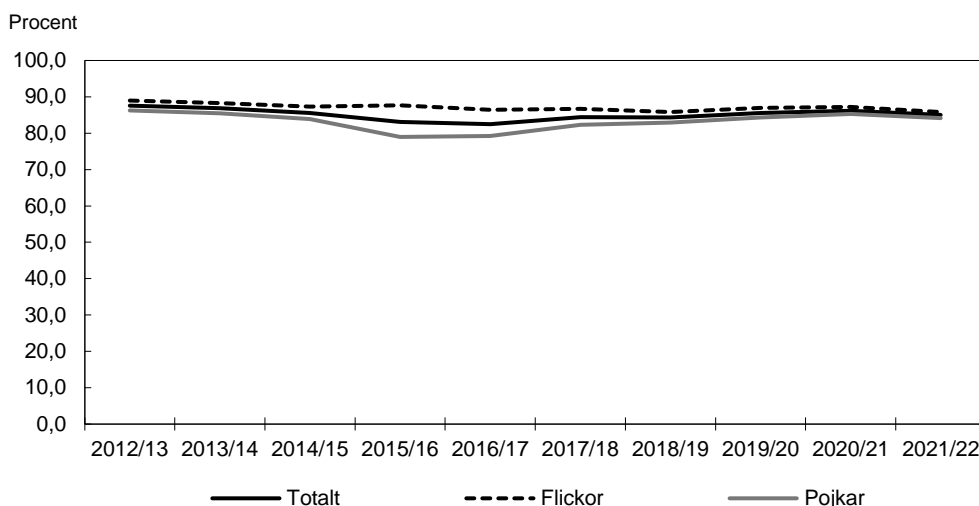
Under de senaste fem läsåren har mellan 74 och 76 procent av eleverna avslutat årskurs 9 med godkänt betyg i alla ämnen. Andelen elever som vårterminen 2022 fick minst betyget E i alla ämnen i årskurs 9 uppgick till 74,1 procent, vilket är en minskning med 2,0 procentenheter jämfört med 2021. Våren 2022 uppnådde 75,8 procent av flickorna och 72,5 procent av pojkarna godkända betyg i alla ämnen, att jämföra med 79,0 respektive 72,5 våren 2018. Det innebär att andelen flickor med godkända betyg har minskat medan andelen pojkar med godkända betyg är oförändrad sedan våren 2018.

Det finns skillnader i måluppfyllelse mellan de olika ämnena. De ämnen där störst andel av eleverna har uppnått betygskriterierna är moderna språk läst som elevens val, följt av slöjd och bild. De ämnen där minst andel elever uppnått betygskriterierna är svenska som andraspråk och matematik. Det är bara i ämnet idrott och hälsa som fler pojkar än flickor har uppnått betygskriterierna.

### **Indikator: Andelen elever i årskurs 9 som uppnått behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram**

För att bli behörig till gymnasieskolans yrkesprogram krävs minst betyget E i ämnena svenska eller svenska som andraspråk, matematik och engelska samt i ytterligare fem ämnen, det är inte reglerat vilka. För högskoleförberedande program krävs minst betyget E i ovanstående ämnen samt i ytterligare nio ämnen. Vilka ämnen det rör sig om varierar beroende på program, dock inte för det estetiska programmet där det inte är reglerat vilka de nio ämnena är.



**Diagram 3.7 Behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram**

Anm.: Den minskning som framgår läsåret 2015/16 när det gäller andelen pojkar som uppnått godkända betyg i alla ämnen hänger sannolikt samman med förändringar i elevsammansättningen, där andelen pojkar som var nyinvandrade eller hade okänd bakgrund – och därmed hade kortare tid i svensk skola – uppgick till 13 procent. Läsåret dessförinnan uppgick denna andel till 6 procent.

Källa: Statens skolverk.

I diagrammet ovan visas behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram läsåren 2012/13–2021/22. Våren 2022 var totalt 85,0 procent av eleverna som gick ut grundskolan behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram, 85,8 procent av flickorna och 84,2 procent av pojkarna. Jämfört med våren 2021 har andelen behöriga flickor minskat med 1,4 procentenheter och andelen behöriga pojkar har minskat med 1,1 procentenheter. Behörigheten har minskat våren 2022 med 1,2 procentenheter sedan våren 2021. Nästan 18 000 elever saknade vårterminen 2022 behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan.

#### Behörighet uppdelat på elevernas bakgrund

Genomgående för kunskapsresultaten är att de bakgrundsfaktorer som har störst betydelse för elevernas behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan är föräldrarnas utbildningsnivå och tiden i svensk skola. Exempelvis är de elever som har minst en förälder med en eftergymnasial utbildning i större utsträckning behöriga till ett nationellt program än de elever vars båda föräldrar som högst har en gymnasieutbildning. Vidare är t.ex. utlandsfödda elever som har invandrat till Sverige före sju års ålder i större utsträckning behöriga jämfört med elever som har färre år i svensk grundskola.

I tabellen redovisas andelen elever som efter att ha avslutat årskurs 9 är behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram, uppdelat efter svensk och utländsk bakgrund. Av tabellen framgår att skillnaderna mellan grupperna är stora.

**Tabell 3.1 Andelen elever som efter årskurs 9 är behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram uppdelat efter elevernas bakgrund**

Procent

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Född i Sverige, svenskfödda föräldrar <sup>1</sup>	91	92	91	91	90	91	91	90
Född i Sverige, utlandsfödda föräldrar <sup>2</sup>	84	87	84	86	83	85	86	84
Invandrat före skolstart <sup>3</sup>	86	89	85	85	84	85	85	84
Invandrat under åk 1–5 <sup>4</sup>	72	74	69	67	66	68	68	67
Nyinvandrat (åk 6–9) <sup>5</sup>	26	30	28	30	29	32	34	32

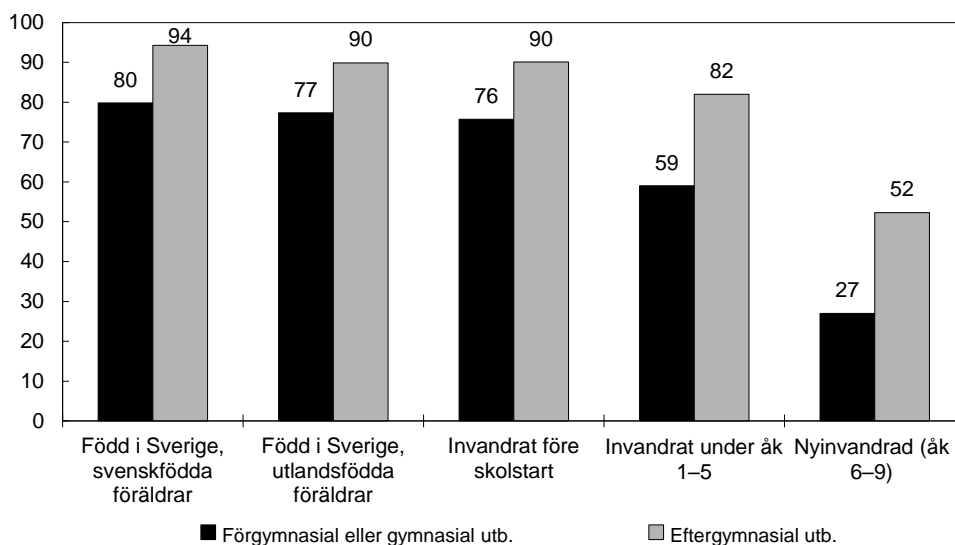
<sup>1</sup> Elevgrupperna är olika stora och varierar mellan åren. I gruppen ingår ca 88 300 elever våren 2022.<sup>2</sup> Elevgrupperna är olika stora och varierar mellan åren. I gruppen ingår ca 13 000 elever våren 2022.<sup>3</sup> Elevgrupperna är olika stora och varierar mellan åren. I gruppen ingår ca 5 100 elever våren 2022.<sup>4</sup> Elevgrupperna är olika stora och varierar mellan åren. I gruppen ingår ca 8 100 elever våren 2022.<sup>5</sup> Elevgrupperna är olika stora och varierar mellan åren. I gruppen ingår ca 2 500 elever våren 2022.

Källa: Statens skolverk.

Elevernas förutsättningar att uppnå utbildningens mål påverkas även av föräldrarnas utbildningsnivå. Andelen elever som är behöriga till gymnasieskolans nationella program är genomgående större bland elever med minst en förälder som har en eftergymnasial utbildning, jämfört med elever vars båda föräldrar som högst har gymnasial utbildning. Detta förhållande gäller oavsett om eleven är född i Sverige eller har invandrat före respektive efter ordinarie skolstartsalder (sju års ålder). Betydelsen av föräldrarnas utbildningsnivå är större bland elever som har börjat i svensk skola efter ordinarie skolstartsalder. Se även utgiftsområde 13 Integration.

**Diagram 3.8 Andel elever som är behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram, uppdelat efter elevernas bakgrund och föräldrarnas utbildningsnivå, vårterminen 2022**

Procent



Anm.: Elevgrupperna blir olika stora när flera kategorier kombineras. Våren 2022 var antalet elever med föräldrar som har högst förgymnasial eller gymnasial utbildning 29 195 för född i Sverige, svenskfödda föräldrar, 6 512 för född i Sverige, utlandsfödda föräldrar, 2 420 för invandrat före skolstart, 5 024 för invandrat under åk 1–5 och 1 615 för nyinvandrad åk 6–9. För elever med minst en förälder med eftergymnasial utbildning är motsvarande antal 59 084, 6 442, 2 674, 3 121 och 849. I diagrammet ingår inte de elever där uppgift om föräldrarnas utbildningsnivå saknas.

Källa: Statens skolverk.

Flickor är i högre grad än pojkar behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram 2022, oavsett svensk eller utländsk bakgrund och föräldrarnas utbildningsnivå. Störst skillnad i behörighet mellan flickor och pojkar finns i gruppen elever som invandrat under årskurs 1–5.

**Indikator: Resultat i internationella studier: PIRLS**

Studien Progress in International Reading Literacy Study (PIRLS) jämför läsförmågan och beskriver attityder till läsning hos elever i årskurs 4. Studien genomförs vart femte år, senast 2021.

Totalt deltog 42 länder i PIRLS 2021. I Sverige deltog 5 175 elever i årskurs 4 från 146 skolor. Resultaten från mätningen presenterades i maj 2023 och visade att svenska elever har försämrat sin läsförmåga sedan förra mätningen. Nedgången i resultaten gäller inte för alla elevgrupper och PIRLS 2021 visar att skillnaden i resultaten ökar mellan de högst och de lägst presterande eleverna. De högpresterande elevernas resultat ligger på samma nivå som vid förra mätningen medan de elever som presterar på en låg nivå eller under en låg nivå har blivit fler. Vid den förra mätningen var det 12 procent av eleverna som presterade på dessa nivåer, i PIRLS 2021 var det 19 procent.

Flickor presterar fortsatt bättre än pojkar. Men såväl flickor som pojkar presterar sämre än vad de gjorde i PIRLS 2016. PIRLS testar elevernas kunskaper i läsförståelse både vad gäller faktatexter och skönlitteratur. Resultatet visar att de svenska eleverna fortsatt är lika bra på båda texttyperna. Eleverna i Sverige presterar fortsatt bättre än genomsnittet i EU- och OECD-länderna. Av de 42 länder som deltog i PIRLS 2021 presterar tre länder – Singapore, Hongkong och England – bättre än Sverige. De nordiska länderna presterar på samma nivå som Sverige.

**3.3.5 Anpassade grundskolan**

Läsåret 2022/23 var 15 345 elever mottagna i anpassade grundskolan, vilket är en ökning med 896 elever eller 6 procent jämfört med föregående år. Av eleverna var 35 procent flickor och 65 procent pojkar. Andelen pojkar i anpassade grundskolan har ökat under de senaste läsåren. Av de elever som var mottagna i anpassade grundskolan gick drygt 5 procent i anpassade grundskolan med enskild huvudman. Andelen elever som är mottagna i anpassade grundskolan har motsvarat omkring 1,0 procent av alla elever i grundskoleåldern till och med läsåret 2018/19 och elevökningen i skolformen har tidigare följt befolkningsutvecklingen. Sedan läsåret 2019/20 har dock andelen av alla elever i grundskoleåldern som är mottagna i anpassade grundskolan ökat kontinuerligt. Läsåret 2022/23 var andelen 1,4 procent, vilket är en ökning med 0,1 procentenheter sedan året innan.

För denna skolform saknas en indikator som mäter måluppfyllelse. Att redovisa betygsresultat i anpassade grundskolan som är tillförlitliga över tid innebär svårigheter. Det beror på att betyg i anpassade grundskolans ämnen endast sätts efter begäran från eleven och elevens vårdnadshavare, att betyg inte sätts för den elev som inte uppnår kraven för betyget E i ett ämne och att elever som läser ämnesområden inte ges betyg.

**3.3.6 Specialskolan**

Läsåret 2022/23 var 784 elever inskrivna i specialskolan, vilket är en ökning med 34 elever eller 4,5 procent jämfört med föregående läsår. Ökningen avser främst elever med grav språkstörning. Av eleverna var 38 procent flickor och 62 procent pojkar. Under de senaste åren har andelen pojkar i specialskolan ökat, vilket kan förklaras av att diagnosen grav språkstörning är vanligare för pojkar än för flickor.

**Indikator: Genomsnittligt meritvärde i årskurs 10 och andelen elever med behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram**

Våren 2022 avslutade 47 elever årskurs 10 i specialskolan med ett genomsnittligt meritvärde på 172,8 meritpoäng (beräknat på 16 ämnen). Detta är en ökning jämfört

med föregående år, då den genomsnittliga meritpoängen var 158,6. Våren 2022 var flickornas genomsnittliga meritvärde 158,0 meritpoäng och pojkarnas 180,0. Andelen elever som var behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram uppgick våren 2022 till 51,1 procent, vilket är en ökning jämfört med föregående år då andelen var 34,5 procent. Av flickorna var 53,3 procent behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram och av pojkarna var 50,0 procent behöriga.

### 3.3.7 Sameskolan

Det finns fem skolenheter inom sameskolan och under läsåret 2022/23 gick 186 elever i sameskolan, exklusive förskoleklass, vilket var något fler i förhållande till 2021/22. Av eleverna var 56 procent flickor och 44 procent pojkar. Utöver sameskola bedriver Sameskolstyrelsen integrerad samisk undervisning som anordnas i grundskolor och innebär att elever kan få undervisning i samisk kultur utöver modersmålsundervisningen. De 13 kommuner som deltog var desamma som året innan. Under höstterminen 2022 deltog 234 elever i den integrerade undervisningen, vilket var en minskning med 34 elever jämfört med 2021. Antalet undervisningstimmar ökade kraftigt från 4 094 under höstterminen 2021 till 5 110 timmar under höstterminen 2022.

Läsåret 2021/22 gick 116 barn i samisk förskola, vilket är en minskning med 11 barn jämfört med föregående läsår. Antalet elever i fritidshem vid sameskolorna uppgick till 111 elever, vilket är mindre ökning jämfört med föregående läsår.

#### **Indikator: Resultat på nationella prov i årskurs 6 och andelen elever som uppnått minst betyget E i alla ämnen**

Resultaten för eleverna i årskurs 6 visar att 96 procent fick godkända provbetyg i de nationella proven. För läsåret 2021/22 gick 25 elever i årskurs 6 i sameskolan och andelen elever som fått minst betyget E i alla ämnen var även den 96 procent, vilket var en liten ökning från föregående år.

### 3.3.8 Fritidshemmet

Totalt uppgick antalet elever i fritidshem 2022 till ca 494 000, vilket är en ökning med omkring 14 000 elever sedan 2021. Andelen elever som gick i fritidshem med enskild eller statlig huvudman uppgick till 13,9 procent, vilket är en marginell minskning jämfört med föregående år. Antalet fritidshem uppgick totalt till 4 057. I det följande redovisas statistiken om elever i fritidshemmet fördelad på olika åldersgrupper. Från och med läsåret 2022/23 används en ny beräkningsmetod för att beräkna antalet avdelningar i fritidshem. Den nya beräkningsmetoden gör att antalet fritidshem och avdelningar minskar och därmed att det genomsnittliga antalet elever per avdelning ökar något. Från och med läsåret 2022/23 har även elever i fritidshemmet som saknar personnummer exkluderats i beräkningarna av andel inskrivna elever i fritidshemmet.

#### **Indikator: Deltagande i fritidshem**

Andelen av alla elever i åldern 6–12 år som var inskrivna i fritidshem 2022 var 55,6 procent jämfört med 54,7 procent 2021/22. Av eleverna var 48,2 procent flickor och 51,8 procent pojkar, vilket hänger samman med att andelen pojkar i befolkningen är större än andelen flickor.

Andelen elever i åldern 6–9 år som gick i fritidshem 2022 var 82,9 procent, jämfört med 81,9 procent 2021. Motsvarande andel barn bland elever i åldern 10–12 år var 19,8 procent, jämfört med 19,5 procent 2021.

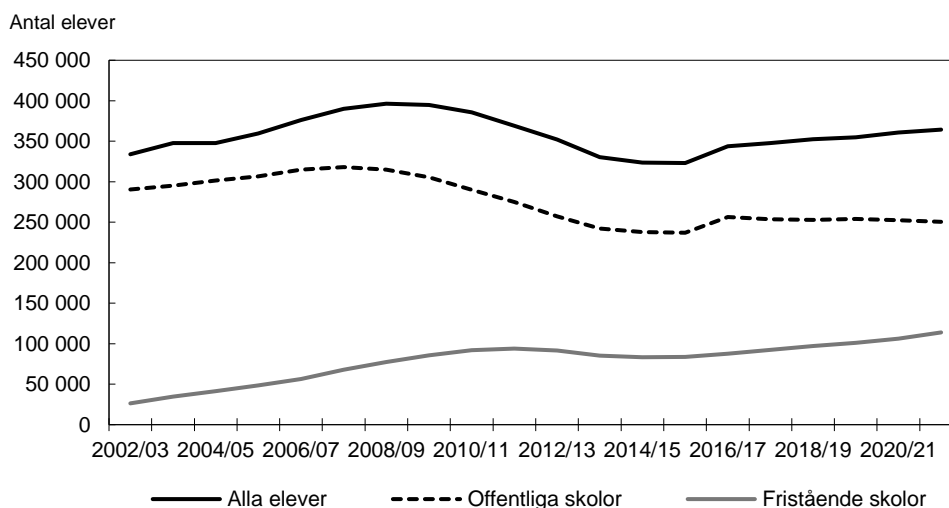
I genomsnitt var antalet elever per avdelning 36,3 under 2022, jämfört med 35,7 elever 2021.

### 3.3.9 Gymnasieskolan

Cirka 98 procent av alla ungdomar börjar i någon av de olika utbildningarna inom gymnasieskolan. Hösten 2022 gick ca 364 000 elever i gymnasieskolan, vilket är en ökning med drygt 2 800 elever eller knappt en procent jämfört med året innan (se diagram 3.9).

Antalet elever i skolor med en kommun som huvudman minskade med 0,3 procent och uppgick hösten 2022 till ca 248 100 elever. Antalet elever i fristående gymnasieskolor ökade med 3,1 procent, från 110 500 till 113 900 elever. Antalet elever i skolor med en region som huvudman var oförändrat och uppgick 2022 till 2 400 stycken. Av alla elever i gymnasieskolan hösten 2022 gick 68,1 procent i en kommunal skola, 31,3 procent i en fristående skola och 0,7 procent i en skola som drevs av en region.

**Diagram 3.9 Elevutveckling i gymnasieskolan**



Källa: Statens skolverk.

Andelen kvinnor i gymnasieskolan hösten 2022 var 49 procent och andelen män 51 procent.

Läsåret 2022/23 gick 61 procent (66 procent av kvinnorna och 56 procent av männen) av eleverna i gymnasieskolan ett högskoleförberedande program, 29 procent (24 procent av kvinnorna och 33 procent av männen) ett yrkesprogram och 10 procent (10 procent av kvinnorna och 11 procent av männen) ett introduktionsprogram. Andelen elever på yrkesprogram och introduktionsprogram har inte förändrats jämfört med föregående läsår medan andelen elever på högskoleförberedande program har ökat med 1 procentenhet.

Hösten 2022 fanns det ca 17 300 lärlingar i gymnasieskolan varav 15 000 gick yrkesprogram och 2 300 gick introduktionsprogram. Totalt innebär det en minskning med ca 100 lärlingar jämfört med hösten 2021. Av lärlingarna var 38 procent kvinnor och 62 procent män. Jämfört med föregående läsår är andelen kvinnor och män oförändrat.

Inför läsåret 2022/23 var det 36 procent som sökte ett yrkesprogram som sitt förstahandsval, vilket inte innebär någon förändring jämfört med året innan. Andelen nybörjarelever på yrkesprogram var oförändrad från föregående läsår och uppgick till 30 procent. Sammanlagt var det 116 343 elever (56 551 kvinnor och 59 792 män) som

för första gången gick i gymnasieskolans årskurs 1 hösten 2022. Av dessa nybörjarelever började 26,7 procent på ett yrkesprogram, 62 procent på ett högskoleförberedande program och 11,3 procent på ett introduktionsprogram. Sedan hösten 2021 har andelen nybörjarelever på yrkesprogram ökat något, från 26,6 procent till 26,7 procent. Andelen nybörjarelever på högskoleförberedande program i årskurs 1 har minskat sedan hösten 2021, från 62,8 procent till 62,0 procent hösten 2022. Andelen nybörjarelever på introduktionsprogram har ökat med 0,7 procentenheter, från 10,6 procent till 11,3 procent under samma period.

### **Indikator: Resultat på nationella prov**

På grund av covid-19-pandemin ställdes de nationella proven in under vårterminen 2020 och vår- och höstterminen 2021. Under 2022 genomfördes alla proven som vanligt.

Sedan den 1 januari 2018 är det obligatoriskt med nationella prov i engelska, matematik, svenska och svenska som andraspråk i den högsta avslutande kursen för programmet och inriktningen. Från och med höstterminen 2023 gäller att nationella prov på yrkesprogram ska användas i den inledande kursen i studievägen i ämnena svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik samt i den högsta avslutande kursen i studievägen i dessa ämnen, med undantag för kursen svenska 2 eller svenska som andraspråk 2. Majoriteten av de nationella proven genomförs under våren för samtliga kurser där det finns ett nationellt prov. Nedan redovisas provresultat för elever som fått ett provbetyg våren 2022, dvs. för de elever som genomförde alla delprov i aktuellt prov.

Prov i engelska 5 är endast obligatoriskt för de elever på yrkesprogram och riksrekryterande utbildningar som inte läser även engelska 6 och 7 (fr.o.m. höstterminen 2023 gäller att prov i engelska 5 är obligatoriskt för alla elever på yrkesprogram och på riksrekryterande utbildningar). Prov i engelska 6 är obligatoriskt för elever på högskoleförberedande program, hotell- och turismprogrammet samt den riksrekryterande flygteknikutbildningen. I engelska 5 fick 93 procent av eleverna med provbetyg våren 2022 ett godkänt provbetyg, dvs. något av provbetygen A–E (91,5 procent av kvinnorna och 93,4 procent av männen). I engelska 6 var motsvarande andel 97 procent (96,7 procent av kvinnorna och 97,9 procent av männen).

Prov i svenska 1 eller svenska som andraspråk 1 är obligatoriska för de elever på yrkesprogram och elever på riksrekryterande utbildningar som inte läser även svenska 3 (fr.o.m. höstterminen 2023 gäller att prov i svenska 1 eller svenska som andraspråk 1 är obligatoriskt för alla elever på yrkesprogram och på riksrekryterande utbildningar). Våren 2022 var det 86 procent av eleverna (92,3 procent av kvinnorna och 82,1 procent av männen) som fick minst godkänt provbetyg i svenska 1 och 62 procent av eleverna (71 procent av kvinnorna och 58 procent av männen) fick det i svenska som andraspråk 1. Prov i svenska 3 eller svenska som andraspråk 3 är obligatoriska på samtliga högskoleförberedande program. Våren 2022 var det 96 procent av eleverna (98 procent av kvinnorna och 94,2 procent av männen) som fick minst godkänt provbetyg i svenska 3 och 92 procent (94 procent av kvinnorna och 90 procent av männen) fick det i svenska som andraspråk 3.

Prov i matematik 1a är obligatoriskt för de elever på yrkesprogram och elever på riksrekryterande utbildningar som inte läser kurser på högre nivå inom ämnet (fr.o.m. höstterminen 2023 gäller att prov i matematik 1a är obligatoriskt för alla elever på yrkesprogram och på riksrekryterande utbildningar). Det var 53 procent av alla elever med provbetyg (50,8 procent av kvinnorna och 54,6 procent av männen) som fick minst ett godkänt provbetyg på detta prov våren 2022. Av eleverna på de estetiska och humanistiska programmen, för vilka det är obligatoriskt att genomföra prov i matema-

tik 1b, fick 64 procent (66,0 procent av kvinnorna och 59,7 procent av männen) minst ett godkänt provbetyg. Eleverna på samhällsvetenskapsprogrammet och ekonomiprogrammet med inriktning mot juridik måste studera matematik 2b, och av dem fick 62 procent (63,4 procent av kvinnorna och 58,6 procent av männen) minst ett godkänt provbetyg på kursprovet. För de elever som läser ekonomiprogrammet med inriktning mot ekonomi är det obligatoriskt att genomföra prov i matematik 3b, och 65 procent (69,8 procent av kvinnorna och 61,3 procent av männen) av dem fick minst godkänt provbetyg. För elever på naturvetenskapsprogrammet med inriktning mot naturvetenskap och elever på teknikprogrammet med inriktning mot teknikvetenskap är kursen matematik 4 högsta obligatoriska avslutande kurs medan elever på övriga inriktningar på dessa program har matematik 3c som högsta avslutande kurs. Det var 85 procent av eleverna (83,3 procent av kvinnorna och 85,8 procent av männen) som fick provbetygen A–E på provet i matematik 4, och 78 procent av eleverna (83,5 procent av kvinnorna och 75,8 procent av männen) som fick dessa provbetyg på provet i matematik 3c.

### **Indikator: Genomsnittlig betygspoäng**

Alla elever ska ges förutsättningar att nå de nationella målen. Den genomsnittliga betygspoängen, dvs. det genomsnittliga värdet av alla betyg som redovisas i elevens examensbevis eller studiebevis om minst 2 500 betygssatta gymnasiepoäng, är en indikator på i vilken mån det här målet har uppfyllts. Den genomsnittliga betygspoängen i gymnasieskolan läsåret 2021/22 var 14,5 av maximalt 20 poäng. Det är oförändrat jämfört med föregående läsår.

Det finns dock påtagliga skillnader mellan könen i uppnådda betygspoäng. Våren 2022 var den genomsnittliga betygspoängen för kvinnor 15,1 poäng och för män 13,8 poäng, vilket är en minskning med 0,1 poäng för kvinnor jämfört med föregående år och oförändrat för männen.

Kvinnor med svensk bakgrund hade i genomsnitt 15,4 poäng medan kvinnor med utländsk bakgrund i genomsnitt hade 14,2 poäng. Motsvarande resultat var för män 14,1 respektive 12,8 poäng.

### **Indikator: Andel elever som slutfört utbildningen inom tre år**

Utbildningen i gymnasieskolans nationella program genomförs normalt på tre år. Av dem som började på ett nationellt program i gymnasieskolan hösten 2019 hade 86,1 procent slutfört utbildningen våren 2022, med examen eller studiebevis om minst 2 500 betygssatta gymnasiepoäng. Andelen har ökat med 0,8 procentenheter jämfört med den föregående elevkullen.

Av samtliga de elever som började på ett nationellt program eller ett introduktionsprogram i gymnasieskolan hösten 2019, slutförde 75,2 procent gymnasieskolan med examen eller studiebevis om minst 2 500 betygssatta gymnasiepoäng inom tre år. Kvinnor som började i gymnasieskolan hösten 2019 gjorde det i högre grad än männen, 77,3 procent jämfört med 73,2 procent. Elever som började på ett högskoleförberedande program hösten 2019 slutförde gymnasieskolan inom tre år i större utsträckning än elever som påbörjade ett yrkesprogram. Av de som började på ett högskoleförberedande program slutförde 87,8 procent gymnasieskolan inom tre år. Motsvarande andel för yrkesprogram var 82,3 procent.

### **Flera orsaker till att studietiden blir längre**

Att inte fler slutför gymnasieskolan inom tre år beror delvis på att knappt 10 procent av eleverna byter program, vilket kan förlänga studietiden. Studietiden kan även bli längre om eleven gör ett studieuppehåll.

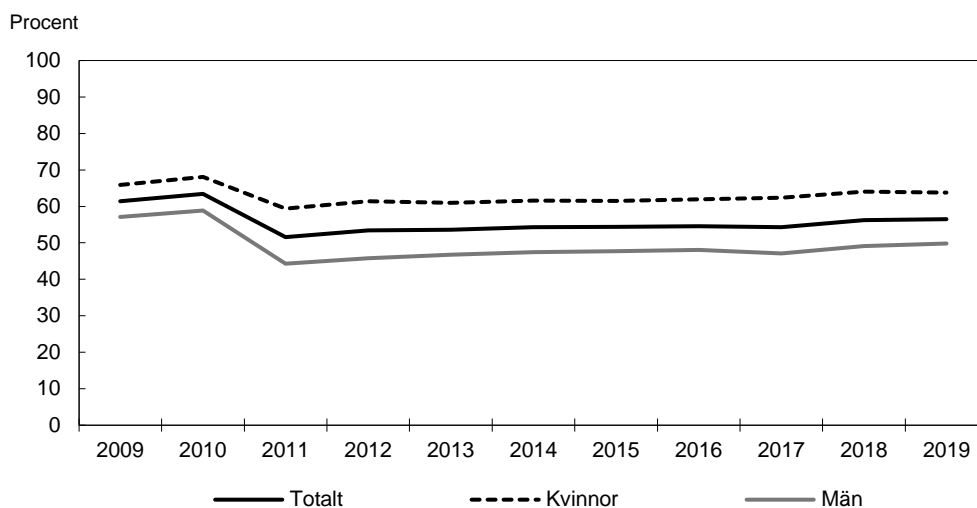
Att studietiden blir längre än tre år kan också till stor del förklaras av att ca 13 procent av nybörjarna i gymnasieskolan inte har varit behöriga till ett nationellt program och därför börjat sin gymnasietid på ett introduktionsprogram. Ungefär en femtedel av eleverna på introduktionsprogrammen är nyinvandrade eller har invandrat till Sverige under grundskolans senare årskurser. Av de elever som 2017 började på ett introduktionsprogram hade 9,1 procent (10,7 procent av kvinnorna och 8,0 procent av männen) slutfört gymnasieskolan med examen eller studiebevis om minst 2 500 gymnasiepoäng från ett nationellt program efter tre år, vilket är en ökning med 0,5 procentenheter jämfört med nybörjare 2016. Av nybörjare 2017 hade 21,9 procent (23,5 procent för kvinnor och 21,0 procent för män) slutfört gymnasieskolan efter fyra år, vilket är en ökning med 2,1 procentenheter jämfört med nybörjare 2016, och 28,5 procent (30,9 procent för kvinnor och 27,0 procent för män) efter fem år, vilket är en ökning med 1,6 procentenheter jämfört med nybörjare 2016.

### Indikator: Andel elever som har uppnått kraven för grundläggande behörighet till högskoleutbildning inom tre år

För att kunna antas till en högskoleutbildning krävs godkända betyg i de ämnen och kurser som ger grundläggande behörighet till högskolestudier.

Av eleverna som började gymnasieskolan hösten 2019 uppnådde 56,5 procent kraven för grundläggande behörighet inom tre år. Här ingår både elever på nationella program och introduktionsprogram. Det är en ökning med 0,3 procentenheter jämfört med den föregående elevkullen. Kvinnor uppnådde grundläggande behörighet i högre utsträckning än män, 63,8 procent jämfört med 49,8 procent (se diagram 3.10). Elever med utländsk bakgrund uppnådde kraven för grundläggande behörighet i lägre grad än elever med svensk bakgrund, 42,0 procent jämfört med 61,8 procent. Jämfört med föregående år har skillnaderna mellan grupperna minskat något.

**Diagram 3.10 Andel nybörjare i gymnasieskolan som uppnått grundläggande behörighet till högskolan inom tre år**



Källa: Statens skolverk.

Av nybörjarna på högskoleförberedande program hösten 2019 uppnådde 81,1 procent kraven för grundläggande behörighet efter tre år. Motsvarande andel av nybörjarna på yrkesprogram var 29,7 procent. Skillnaden mellan olika yrkesprogram är dock stor.

Av nybörjarna i gymnasieskolan hösten 2019 uppnådde kvinnor kraven för grundläggande behörighet till högskolestudier i högre utsträckning än män. Det finns dock skillnader i resultat mellan könen inom respektive nationellt program.



Våren 2022 fick ungefär 95 000 elever ett examens- eller studiebevis omfattande minst 2 500 gymnasiepoäng, oavsett hur länge de hade gått i gymnasieskolan. Av dessa elever uppnådde 72,5 procent kraven för grundläggande behörighet till högskoleutbildning. Det är en minskning med 0,3 procentenheter jämfört med föregående år. Andelen kvinnor som uppnådde kraven för grundläggande behörighet till högskoleutbildning var 80,2 procent, medan motsvarande andel för männen var 65,0 procent.

Sammantaget har 56,7 procent av dem som fyllde 20 år under 2022 uppnått kraven för grundläggande behörighet, vilket är 1,5 procentenheter högre än för dem som fyllde 20 år under 2021. Av kvinnorna som fyllde 20 år under 2022 hade 63,8 procent uppnått kraven för grundläggande behörighet och för männen var andelen 50,1 procent.

### Etableringen på arbetsmarknaden är högre bland ungdomar som slutfört gymnasieskolan

Skolverket publicerar årligen statistik över vad ungdomar gör efter gymnasieskolan, ungdomarnas grad av etablering på arbetsmarknaden, och om de studerar eller varken arbetar eller studerar. Totalt var det 80 526 elever som slutförde gymnasieskolan läsåret 2016/17 och som var folkbokförda i Sverige 2020. Av dessa slutförde 26 633 elever ett yrkesprogram medan 52 893 slutförde ett högskoleförberedande program. Tabell 3.2 visar etableringsstatus 2020 för de 23 484 ungdomar som fick yrkesexamen och de 3 149 ungdomar som slutförde ett yrkesprogram utan examen men med studiebevis på minst 2 500 poäng läsåret 2016/17. Tabell 3.3 visar etableringsstatus 2020 för de 49 327 ungdomar som fick examen från ett högskoleförberedande program och de 4 566 ungdomar som slutförde ett högskoleförberedande program utan examen men med studiebevis på minst 2 500 poäng läsåret 2016/17.

**Tabell 3.2 Andel etablerade på arbetsmarknaden respektive studerande inom högskolan utifrån studieresultat på yrkesprogram under 2020**

Procent	Andel etablerade på arbetsmarknaden			Andel studerande			Varken arbetande eller studerande
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	
Tog examen	58 %	47 %	66 %	9 %	15 %	4 %	3 %
Slutförde studierna utan examen med studiebevis om minst 2 500 poäng	47 %	41 %	51 %	1 %	3 %	0,5 %	8 %
Slutförde studierna utan examen med studiebevis om färre än 2 500 poäng/avbrutit under år 3	36 %	31 %	39 %	1 %	1 %	0,5 %	14 %
Avbrutit i förtid under år 1 eller år 2	20 %	16 %	22 %	0,9 %	1 %	0,5 %	22 %

Anm.: Andel etablerade på arbetsmarknaden respektive studerande inom högskolan under 2020 bland ungdomar som slutförde gymnasieskolan läsåret 2016/17 alternativt påbörjat gymnasiestudier och är födda 1998. I statistiken som ligger till grund för redovisningen redovisas fler kategorier än de i tabellen.

Källa: Statens skolverk.

**Tabell 3.3 Andel studerande inom högskolan respektive etablerade på arbetsmarknaden utifrån studieresultat på ett högskoleförberedande program under 2020**

Procent	Andel studerande			Andel etablerade på arbetsmarknaden			Varken arbetande eller studerande
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	
Tog examen	58 %	61 %	55 %	21 %	19 %	22 %	2 %
Slutförde studierna utan examen med studiebevis om minst 2 500 poäng	13 %	16 %	11 %	36 %	34 %	38 %	5 %

Procent	Andel studerande			Andel etablerade på arbetsmarknaden			Varken arbetande eller studerande
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	
Slutförde studierna utan examen med studiebevis om färre än 2 500 poäng eller avbrutit under år 3	10 %	12 %	8 %	26 %	26 %	26 %	11 %
Avbrutit i förtid under år 1 eller år 2	8 %	10 %	6 %	17 %	16 %	18 %	21 %

Anm.: Andel studerande inom högskolan respektive etablerade på arbetsmarknaden under 2020 bland ungdomar som slutförde gymnasieskolan läsåret 2016/17 alternativt påbörjade gymnasiestudier och är födda 1998. I statistiken som ligger till grund för redovisningen redovisas fler kategorier än de i tabellen.

Källa: Statens skolverk.

Under utgiftsområde 24 Näringsliv avsnitt 3.3.3 redovisas resultat av Skolverkets och andra aktörers stöd till organisationer för att främja entreprenörskap bland unga i bl.a. grund- och gymnasieskolan.

För mer statistik om unga som varken arbetar eller studerar, se utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid avsnitt 15.

### Övergång till högskola och kommunal vuxenutbildning

Andelen elever som avslutade gymnasieskolan våren 2021 och påbörjade en högskoleutbildning under läsåret 2021/22 var 22,6 procent, en minskning från föregående år då motsvarande siffra var 24,9 procent. Kvinnor fortsätter oftare än män att studera vidare på högskolan. Av de kvinnor som slutförde gymnasieskolan våren 2021 gick 27,2 procent direkt över till högskolestudier, jämfört med 18,3 procent av männen. Av de elever med utländsk bakgrund som avslutade gymnasieskolan 2021 började 29,0 procent studera på högskolan följande år, att jämföra med 20,5 procent av eleverna med svensk bakgrund. För elever med utländsk bakgrund var det en minskning med 3,2 procentenheter jämfört med föregående elevkull. Av kvinnorna med utländsk bakgrund började 37,7 procent studera på högskolan året efter avslutad gymnasieskola. Motsvarande andel för männen med utländsk bakgrund var 21,5 procent. När det gäller elever med svensk bakgrund började 24,0 procent av kvinnorna studera på högskolan året efter avslutad gymnasieskola medan motsvarande andel för männen var 17,2 procent. Motsvarande andelar föregående år var 26,5 procent respektive 19,1 procent.

Andelen ungdomar som påbörjar en högskoleutbildning inom tre år efter avslutad gymnasieskola (fick examens- eller studiebevis om minst 2 500 gymnasiepoäng) ökade något från 44,0 procent av avgångseleverna från gymnasieskolan våren 2018 till 45,0 procent våren 2019. Det är således en fortsatt ökning även jämfört med avgångseleverna från gymnasieskolan våren 2017, då andelen var 42,0 procent.

Av alla elever som gick tredje året i gymnasieskolan läsåret 2020/21 gick 13,9 procent över till komvux följande läsår, vilket är en ökning med 3,1 procentenheter jämfört med läsåret 2019/20. Det är i stor utsträckning de som inte har fått en examen från gymnasieskolan som studerar på komvux. Av de elever som gick tredje året i gymnasieskolan hösten 2020 och som inte hade fått en examen (eller motsvarande från International Baccalaureate-utbildningen, IB) våren 2021 var det totalt 28,1 procent som studerade på komvux läsåret 2021/22, att jämföra med 10,0 procent av de elever som fått examen.

Av de kvinnor som gick tredje året i gymnasieskolan hösten 2020 och som inte hade fått en examen eller motsvarande våren 2021 var det totalt 33,2 procent som studerade på komvux läsåret 2021/22. Motsvarande andel av männen var 24,7 procent.

Elever med utländsk bakgrund går över till komvux i större utsträckning än elever med svensk bakgrund. Av eleverna med utländsk bakgrund som gick tredje året i gymnasieskolan hösten 2020 och som inte hade fått en examen (eller motsvarande från IB) vårterminen 2021 läste totalt 37,5 procent vidare på komvux följande läsår. Av kvinnor med utländsk bakgrund läste 46,2 procent vidare på komvux, och för männen var motsvarande andel 32,6 procent. För elever med svensk bakgrund var denna andel 19,8 procent (23,7 procent av kvinnorna och 16,8 procent av männen).

### **Introduktionsprogram: Övergång till nationella program, annan utbildning och arbetsmarknaden**

Syftet med introduktionsprogrammen är att ge elever som inte är behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan möjlighet att bli behöriga till och studera på ett sådant program, gå vidare till annan utbildning eller förbereda sig för etablering på arbetsmarknaden.

Att en elev byter från ett introduktionsprogram är ofta ett tecken på studieframgång och är därmed en önskvärd utveckling. Av nybörjarna på ett introduktionsprogram under första skolåret hösten 2021 hade 40,1 procent (41,5 procent av kvinnorna och 38,9 procent av männen) bytt utbildning ett år senare. Störst andel, 18,7 procent (18 procent av kvinnorna och 19,3 procent av männen), hade bytt till ett yrkesprogram, 7,3 procent (8,7 procent av kvinnorna och 6,2 procent av männen) hade bytt till ett högskoleförberedande program och 14 procent (14,8 procent av kvinnorna och 13,4 procent av männen) till ett annat introduktionsprogram. Skillnaderna är stora mellan introduktionsprogrammen eftersom programmen har skilda syften.

Ungefär hälften av eleverna som börjar på ett introduktionsprogram går ingen ytterligare utbildning i gymnasieskolan, eftersom de inte hinner uppnå behörighet till ett nationellt program före 20 års ålder eller för att de redan har etablerat sig på arbetsmarknaden genom att de exempelvis har läst ett nationellt yrkespaket. Skolverkets statistik över etablering efter gymnasieskolan våren 2018 inkluderar även dessa ungdomar. Det innebär att det genom Skolverkets statistik går att följa elevers sysselsättning efter att de har fullföljt eller avbrutit sin utbildning på ett introduktionsprogram och sedan lämnat gymnasieskolan, dvs. elever vars sista utbildning i gymnasieskolan var på ett introduktionsprogram. Av de elever som sist var registrerade på ett introduktionsprogram hade, ett år senare, 10,9 procent en etablerad ställning på arbetsmarknaden, 29,3 procent en osäker eller svag ställning på arbetsmarknaden, 27,7 procent studerade och 32,1 procent varken arbetade eller studerade. Andelen unga som varken arbetade eller studerade efter ett introduktionsprogram ökade med 3,3 procentenheter jämfört med föregående år. Männen hade i högre grad en etablerad ställning på arbetsmarknaden än kvinnorna, 13,2 procent jämfört med 7,6 procent. Kvinnor övergår i större uträkning än män till studier. Andelen kvinnor som studerade var 35,1 procent jämfört med 22,7 procent av männen.

#### **3.3.10 Anpassade gymnasieskolan**

Hösten 2022 gick ca 7 000 elever i anpassade gymnasieskolan, vilket är en ökning med nästan 4 procent jämfört med föregående år. Av eleverna var 60 procent män och 40 procent kvinnor.

Drygt 89 procent av eleverna gick hösten 2022 i anpassade gymnasieskolan med en kommun som huvudman, medan ca 8 procent gick i en fristående anpassad gymnasieskola och 2 procent i skolor som drivs av en region.

Av eleverna i anpassade gymnasieskolan gick 57 procent ett nationellt program och 43 procent ett individuellt program.

Det är fler män än kvinnor som går i anpassade gymnasieskolan och så ser det ut både på de nationella och de individuella programmen. Läsåret 2022/23 var det 40 procent kvinnor och 60 procent män i anpassade gymnasieskolan och könsfördelningen såg likadan ut både på de nationella (42 procent kvinnor och 58 procent män) och de individuella programmen (39 procent kvinnor och 61 procent män).

Det finns ingen indikator för att mäta måluppfyllelse i anpassade gymnasieskolan. Sedan 2019 finns möjlighet att samla in uppgifter om resultat på individnivå för elever i anpassade gymnasieskolan. År 2022 har Skolverket för första gången kunnat följa upp och redovisa statistik om sysselsättning efter studier i anpassade gymnasieskolan. I uppföljningen ingick 1 402 ungdomar som avslutade sin utbildning inom anpassade gymnasieskolan våren 2020. Hösten 2020 hade 51 procent av ungdomarna daglig verksamhet som sysselsättning, 11 procent studerade och 9 procent var i arbete. Ungefär var tredje ungdom varken arbetade, studerade eller hade daglig verksamhet. I statistiken kan en ungdom förekomma i flera sysselsättningskategorier.

Av ungdomarna i uppföljningen hade 45 procent studerat på ett individuellt program. Av dessa ungdomar deltog 74 procent i daglig verksamhet och 8 procent studerade hösten 2020. Mycket få av ungdomarna hade ett arbete. Ungefär var femte ungdom varken arbetade, studerade eller hade daglig verksamhet efter att ha gått individuella program i anpassad gymnasieskola.

Av ungdomarna hade 55 procent studerat på ett nationellt program. Av dessa ungdomar var det 40 procent som varken arbetade, studerade eller hade daglig verksamhet hösten 2020. Ungefär 33 procent hade daglig verksamhet, 10 procent studerade och 17 procent hade ett arbete hösten 2020.

### 3.3.11 Kostnader för området Barn- och ungdomsutbildning

De uppgifter som redovisas om kostnader för 2022 bygger på preliminär statistik.

**Tabell 3.4 Kostnadstabell för skolformer i skolväsendet**

Tusental kronor

	Total kostnad 2021	Total kostnad 2022
Förskolan	91 000 000	86 500 000
Annan pedagogisk verksamhet <sup>1</sup>	1 200 000	1 000 000
Förskoleklassen	9 000 000	8 800 000
Grundskolan	143 200 000	139 000 000
Anpassade grundskolan	6 400 000	6 500 000
Specialskolan	737 000	773 000
Sameskolan	103 000	107 000
Fritidshemmet	22 000 000	21 100 000
Gymnasieskolan	48 300 000	46 900 000
Anpassade gymnasieskolan	3 100 000	3 100 000

<sup>1</sup> Kostnaden innefattar endast barn i pedagogisk omsorg.

Källor: Statens skolverk och årsredovisning 2022 för Specialpedagogiska skolmyndigheten och Sameskolstyrelsen.

**Tabell 3.5 Kostnad per barn/elev i genomsnitt per skolform**

Kronor

	Kostnad per barn/elev i genomsnitt 2021	Kostnad per barn/elev i genomsnitt 2022
Förskolan	176 600	169 500
Annan pedagogisk verksamhet <sup>1</sup>	127 600	130 900
Förskoleklassen	73 900	71 400
Grundskolan	130 400	125 400

	Kostnad per barn/elev i genomsnitt 2021	Kostnad per barn/elev i genomsnitt 2022
Anpassade grundskolan	521 000	488 000
Specialskolan	982 000	984 000
Sameskolan <sup>2</sup>	283 000	291 000
Fritidshemmet	46 100	43 600
Gymnasieskolan	135 700	130 700
Anpassade gymnasieskolan	488 600	461 900

<sup>1</sup> Kostnaden innefattar endast barn i pedagogisk omsorg. Övrig verksamhet inom annan pedagogisk verksamhet redovisas inte per barn/elev.

<sup>2</sup> Genomsnittskostnaden per barn i förskolan uppgick 2022 till ca 272 000 kronor. För 2021 uppgick kostnaden till ca 274 000 kronor.

Källor: Statens skolverk och årsredovisning 2022 för Specialpedagogiska skolmyndigheten och Sameskolstyrelsen.

### 3.3.12 Andra bedömningsgrunder

#### Bedömningsgrund – Konsekvenser av covid-19-pandemin

Covid-19-pandemin innebar en extraordinär situation för svenskt skolväsende. Skolverket bedömer i sin slutredovisning Covid-19-pandemins konsekvenser för skolväsendet bl.a. att pandemin förstärkt befintliga utmaningar i skolsystemet, framför allt när det gäller likvärdighet och skolans kompensatoriska uppdrag.

Det går inte att utifrån tillgängliga data med säkerhet bedöma hur pandemin påverkat elevers kunskapsutveckling. Skolverket och Skolinspektionen har dock gjort ett flertal studier där lärare och rektorer har fått ange vilka effekter pandemin inneburit för elevernas lärande. Enligt dessa studier bedömer lärare och rektorer att bl.a. frånvaro och undervisning på distans i flera fall fått konsekvenser för kunskapsutvecklingen. Kunskapsutvecklingen påverkades dock ojämnt och det var framför allt för vissa elevgrupper och ämnen som rektorer och lärare såg ett kunskapsstapp under pandemin.

Rapporterna visar vidare att den höga frånvaron i förskolan påverkade barns möjligheter till utveckling och lärande. Vissa barn kan ha hämmats i sin språkutveckling och blivit mindre förberedda inför förskoleklass. I grundskolan medförde den höga elevfrånvaron att elever missade undervisning, vilket kan ha lett till att de inte har fått samma kunskaper och färdigheter som de normalt sett skulle ha fått. Detta gäller särskilt elever som redan före pandemin hade sämre förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen, t.ex. elever med tidigare hög frånvaro, elever i behov av stödinsatser eller elever med annat modersmål än svenska. I gymnasieskolan var kunskapsstappet mer tydligt kopplat till vissa ämnen, särskilt till matematik, moderna språk och ämnen med praktiska inslag. Inom komvux påverkades framför allt elever inom sfi då de fick mindre närundervisning än normalt, vilket medförde att de var i utbildning under en längre tid.

## 3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Deltagandet i utbildning är överlag högt, men det finns stora variationer i verksamhetsområdets måluppfyllelse. Inom förskolan är deltagandet lägre bland barn med utländsk bakgrund i jämförelse med barn med svensk bakgrund, vilket kan innebära att barnens förutsättningar inför skolstart blir olika.

Läsåret 2021/22 har de nationella proven återigen kunnat genomföras som planerat, efter att proven helt eller delvis pausats under pandemin. Det innebär bättre förutsättningar för bedömning och betygssättning jämfört med de två senaste åren. Resultaten på de nationella proven i grundskolan och sameskolan är i flera delar förhållandevis goda men det noteras samtidigt att det är betydande skillnader i resultatet beroende på kön och föräldrarnas utbildningsnivå. Resultaten varierar även beroende på när

eleverna påbörjat sin skolgång i Sverige. Enligt regeringen är resultaten i dessa delar oroande. Det gäller inte minst de tidiga årskurserna där alla elever behöver tillägna sig grundläggande kunskaper som sedan ligger till grund för hur väl eleverna utvecklas enligt utbildningens mål i övriga ämnen.

Det är fortfarande en betydande andel elever som lämnar årskurs 9 i grundskolan utan godkända betyg i samtliga ämnen. Regeringen ser med särskild oro på utvecklingen det senaste året där andelen elever med godkända betyg i samtliga grundskolans ämnen minskat med två procentenheter, vilket visar att det finns utmaningar i arbetet med att få alla elever att nå utbildningens mål i skolan.

Behörigheten till gymnasieskolans yrkesprogram är något lägre 2022 jämfört med 2021. Variationerna i behörighet mellan elever som lämnat grundskolan är fortsatt stora och påverkas av föräldrarnas utbildningsnivå samt av hur lång tid eleven har gått i svensk skola. Regeringen bedömer att det är viktigt att följa utvecklingen av behörigheten till gymnasieskolans yrkesprogram.

För gymnasieskolan är situationen relativt oförändrad jämfört med föregående år och utmaningar när det gäller gymnasieskolans kompensatoriska uppdrag kvarstår. Det finns fortsatt betydande skillnader i studieresultat mellan elever med svensk bakgrund och elever med utländsk bakgrund samt mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund. De generella skillnaderna i studieresultat mellan kvinnor och män kvarstår. Den första uppföljningen av sysselsättningen för elever som gått i anpassade gymnasieskolan visar att ungefär en tredjedel av eleverna efter avslutad utbildning varken arbetade, studerade eller hade daglig verksamhet.

Fördelningen mellan andelen elever som går ett högskoleförberedande program respektive ett yrkesprogram på gymnasieskolan är i stort sett oförändrad jämfört med föregående år. Antalet elever som i dag väljer att gå ett yrkesprogram motsvarar inte arbetsmarknadens behov. Underskottet som finns på yrkesutbildad arbetskraft riskerar att kvarstå även på längre sikt.

De långsiktiga konsekvenserna av covid-19-pandemin som beskrivits i resultatredovisningen behöver fortsatt följas.

## **3.5 Politikens inriktning**

### **3.5.1 En förskola och skola som går tillbaka till grunderna**

Få saker är så viktiga för Sveriges framtid som skolan. Alla elever ska ges förutsättningar att nå målen i skolan. Mycket fungerar bra i svensk förskola och skola, men mycket kan bli bättre. Det behövs mer ordning i klassrummet och det behövs mer ordning i skolsystemet. Med tydligare innehåll vill regeringen fokusera på förskolans och skolans grunder. Alla barn och elever ska möta en trygg verksamhet samtidigt som grundläggande färdigheter som att läsa, skriva och räkna ska prioriteras tidigt. Eleven ska alltid möta en verksamhet som har elevernas kunskapsutveckling i fokus och där resurserna är fördelade efter förutsättningar och behov. Det här är en utbildningspolitisk inriktning som är bra för alla och framför allt bra för de barn och elever som har störst utmaningar i skolan.

### **3.5.2 Kunskapsresultaten i skolan ska höjas**

#### **Bättre förutsättningar att lära sig läsa, skriva och räkna**

Att elever har goda färdigheter att läsa, skriva och räkna är centralt för hur väl de lyckas med att nå utbildningens mål och sina fortsatta studier. Det i sin tur har en avgörande betydelse för möjligheten till sysselsättning och att vara en aktiv samhällsmed-

borgare. Sverige är och ska fortsätta vara ett bildat land och för det krävs en läsande befolkning. Regeringen föreslår därför insatser för att stärka barns och elevers språk-, läs- och skrivutveckling samt matematiska färdigheter. Detta görs bl.a. genom en satsning på böcker till förskolor och skolor samt att läslistor tas fram i syfte att stödja förskolor och skolor vid inköp av böcker. Vidare föreslås en förstärkning och utvidgning av satsningar för den pedagogiska personalens kompetensutveckling. Regeringen föreslår också att medel avsätts för förberedande insatser för införande av en tioårig grundskola.

### **En bättre bild av elevers språk- och kunskapsutveckling**

Att utveckla goda kunskaper i svenska är grundläggande både för möjligheten att lyckas i skolan och för en lyckad integration. För att alla elever ska få det stöd och den stimulans de behöver i sitt lärande är det viktigt att följa deras kunskapsutveckling. Det gäller särskilt grundläggande färdigheter som att läsa, skriva och räkna. Regeringen avser därför att ge Statens skolverk i uppdrag att bl.a. se över om de obligatoriska kartläggningsmaterialen i förskoleklassen och bedömningsstöden i årskurs 1 kan förbättras och utvecklas så att de ger en fördjupad bild av elevers kunskaper och främjar att rätt stöd ges i rätt tid. Skolverket bör även se över hur elevers tidiga kunskapsutveckling bättre kan följas på såväl lokal som nationell nivå, t.ex. genom ny statistikinsamling.

### **Stärkta och bemannade skolbibliotek**

Att elever kan läsa och förstå det de läser är viktigt för deras möjligheter att utveckla kunskap i alla skolämnen och för att de ska vara väl förberedda för vidare studier, yrkesliv och samhällsliv. Skolbibliotek kan ha avgörande betydelse för att främja elevers läsande. Tillgången till ändamålsenliga skolbibliotek ser i dag mycket olika ut. Regeringen avser därför att vidta åtgärder för stärkta och bemannade skolbibliotek.

### **Förstärkning av stöd för kunskapsutveckling**

Att förmedla kunskap är skolans viktigaste uppdrag. För att Sverige återigen ska upprätta en stark kunskapsskola behövs utökade insatser som stärker kunskapsutvecklingen inom förskoleklassen, grundskolan och fritidshemmet. Stöd för kunskapsutveckling kan vara särskilt positivt för gruppen pojkar som har lägre kunskapsresultat än gruppen flickor. Regeringen vill att skolor ska få bättre förutsättningar att sätta in tidiga stödinsatser. Det är viktigt för att ge de elever som behöver det extra stöd, men även för att alla elever ska bli utmanade i sitt lärande. För att tydliggöra att skolans fokus ska vara på stärkt kunskapsutveckling avser regeringen att byta namn på det s.k. likvärdighetsbidraget till kunskapsbidraget. Regeringen föreslår även att kunskapsbidraget förstärks. Regeringen avser även att se över hur bidraget fördelas för att säkerställa att medlen används på ett så effektivt sätt som möjligt. Det är viktigt för att skolor ska få bättre förutsättningar.

### **Digitala och centralt rättade nationella prov bör införas tidigare**

Likvärdigheten och rättssäkerheten vid betygssättning behöver öka. Betygsinflation ska motverkas. Regeringen bedömer därför att digitala nationella prov som rättas centralt och är jämförbara över tid bör införas tidigare än planerat. Digitala nationella prov införs successivt fr.o.m. 2024. Centralt rättade nationella prov i vissa ämnen beräknas nu kunna införas successivt fr.o.m. 2026, dvs. ett år tidigare än vad Skolverket tidigare har föreslagit. Regeringen föreslår att Skolverket ska få medel för detta ändamål. Vidare föreslår regeringen att huvudmännen ska få ett tillfälligt stöd för införandet av digitala nationella prov och att den tidigare beräknade besparingen för kommunerna inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner flyttas fram till 2025.

Från och med 2026 beräknas införandet av centralt rättade nationella prov i vissa ämnen medföra kostnadsminskningar för kommunsektorn (se utg.omr. 25 avsnitt 2.8).

I propositionen Nationella prov – rättvisa, likvärdiga, digitala gjordes bedömningen att nationella prov och nationella bedömningsstöd bör digitaliseras och genomföras på dator eller annan teknisk plattform (prop. 2017/18:14, bet. 2017/18:UbU5, rskr. 2017/18:44). Något undantag för tidiga årskurser framgår inte. Regeringen bedömer dock att det är viktigt att all digitalisering i skolan sker på ett genomtänkt sätt och att det gynnar elevernas utveckling i de tidiga årskurserna att lära sig att läsa, skriva och räkna med papper och penna. De nationella proven och bedömningsstöden bör vara anpassade utifrån detta. Regeringen avser därför att ändra Skolverkets uppdrag om att digitalisera de nationella proven m.m. (U2017/03739) så att de nationella proven och bedömningsstöden i lågstadiet inte digitaliseras.

### **Insynen i skolväsendet behöver förbättras**

Regeringen vill värna rätten att välja skola och kraftigt minska utrymmet för aktörer med kvalitetsbrister. Som ett led i detta behövs bättre insyn i både kommunala och fristående skolor, både när det gäller juridiska, pedagogiska och ekonomiska frågor. För att säkerställa att statistik om fristående skolor kan fortsätta att publiceras behövs det en långsiktig lösning för informationsförsörjning på skolområdet. För att öka den ekonomiska insynen i både kommunalt och enskilt bedriven skolverksamhet behöver det finnas offentlig statistik om intäkter och kostnader på skolenhetsnivå. Regeringen föreslår därför att medel avsätts för att möjliggöra genomförandet av förslag från dels Skolinformationsutredningen (SOU 2023:21), dels Skolkostnadsutredningen (2016:66) (se även utg.omr. 2 avsnitt 6.6.4 och utg.omr. 25 avsnitt 2.8).

### **3.5.3 Skolan ska ha likvärdiga förutsättningar i hela landet**

#### **Bättre arbetsmiljö och arbetsvillkor för lärare i skolor med socioekonomiska utmaningar**

Insatser för att göra lärarrollen mer attraktiv på de mest krävande skolorna är viktiga för att huvudmännen ska kunna rekrytera och behålla erfarna lärare. Det kan bl.a. handla om att stärka skolors trygghet och arbetsro. Genom att möjliggöra mer attraktiva arbetsförhållanden för lärare på skolor med särskilt svåra förutsättningar ges eleverna bättre möjligheter att nå målen för utbildningen. I områden med socioekonomiska utmaningar spelar skolan en avgörande roll för att förebygga kriminalitet och ge barn och ungdomar möjlighet att växa. Regeringen föreslår därför att medel avsätts för bättre arbetsmiljö och arbetsvillkor för lärare i skolor med socioekonomiska utmaningar.

#### **Ytterligare en skolenhet för elever med grav språkstörning**

Syftet med specialskolan är att ge de elever som tillhör specialskolans målgrupp en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar och som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som ges i grundskolan. Antalet elever med grav språkstörning i specialskolan har ökat under de senaste åren. För att kunna möta det ökade elevantalet behöver ytterligare en skolenhet öppnas och regeringen föreslår därför att Specialpedagogiska skolmyndighetens förvaltningsanslag förstärks.

#### **Ökad tillgång till relevant och praktknära pedagogisk forskning**

Förskolor och skolor behöver ges bättre förutsättningar att erbjuda en verksamhet som vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. En utmaning i detta är att det finns begränsad tillgång till relevant och praktknära forskning, bl.a. avseende kognition, samtidigt som det finns en stor efterfrågan på sådan forskning bland de verk-



samma i förskolan och skolan. Regeringen föreslår därför att medel avsätts för att Skolforskningsinstitutet ska öka tillgången och tillgängligheten till relevant och praktiska forskning.

### **Förstärkning av Svenska barnboksinstitutet**

Läsandet är en viktig del i barns och ungdomars språkutveckling. Svenska barnboksinstitutets uppdrag är att stödja och främja forskningen om barn- och ungdomslitteratur och att vara en del av den vetenskapliga infrastrukturen. För att förstärka institutets verksamhet föreslår regeringen att medel avsätts för detta.

### **Granskningen av huvudmän och skolor behöver stärkas**

Alla elever har rätt till en god utbildning med hög kvalitet. Trots detta fann Skolinspektionen brister på omkring hälften av de skolor som valdes ut för tillsyn under 2022. För att myndigheten ska kunna öka sin närvaro och göra fler inspektioner, bl.a. fler oanmälda besök, behöver kapaciteten i Skolinspektionens verksamhet stärkas. Regeringen föreslår därför att en utbyggnad av Skolinspektionens verksamhet inleds fr.o.m. 2024 och att medel tillförs för det.

### **Det finns behov av att samla statsbidrag till bredare ändamål inom utbildningsområdet**

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2023 en översyn av befintlig anslagsstruktur och befintliga anslagsändamål i syfte att minska antalet riktade statsbidrag och minska huvudmännens administrativa börda. Den ambitionen kvarstår. Regeringen kan samtidigt konstatera att den ekonomiska styrningen av skolväsendet behöver utvecklas. Mot denna bakgrund avser regeringen att i större utsträckning samla statsbidrag inom utbildningsområdet och rikta dem till bredare ändamål inom sektorn. Syftet är att förbättra den statliga styrningen och minska huvudmännens administrativa börda.

## **3.5.4 Stärkt kunskap och kompetensförsörjning inom naturvetenskap och teknik**

### **Naturvetenskap och teknik för alla får fortsatt finansiering**

Naturvetenskap och teknik för alla är ett skolutvecklingsprogram som syftar till att utveckla och stödja lärares lärande och kompetensutveckling inom naturvetenskap, teknik och matematik. För att verksamheten och dess material ska kunna utvecklas och för att öka intresset för de naturvetenskapliga ämnena och teknikämnet, inte minst hos flickor, föreslår regeringen att medel avsätts för detta.

### **Statsbidraget för ett fjärde tekniskt år förstärks**

Gymnasieingenjörer utbildas inom den riksrekryterande vidareutbildningen i form av ett fjärde tekniskt år i gymnasieskolan. Gymnasieingenjörer fyller ett viktigt behov inom flera sektorer på arbetsmarknaden, t.ex. inom informationsteknik, innovation och produktion samt samhällsbyggande, och de gymnasieingenjörer som i dag finns på arbetsmarknaden täcker inte efterfrågan. Regeringen föreslår att medel avsätts i syfte att möjliggöra för fler elever att genomgå utbildningen.

### **Tekniksprånget förlängs**

Tekniksprånget är ett praktikprogram inom vilket unga under fyra månader får möjlighet att testa ingenjörsyrket i praktiken ute på arbetsplatser. Genom satsningen breddas intresset bland unga kvinnor och män för ingenjörsutbildningar. Skolverkets utvärde-

ring av satsningen visar att Tekniksprånget har varit gynnsamt för de ungdomar som deltar i insatsen, och särskilt för kvinnor. Regeringen föreslår därför att satsningen förstärks och förlängs.

## 3.6 Budgetförslag

### 3.6.1 1:1 Statens skolverk

**Tabell 3.6 Anslagsutveckling 1:1 Statens skolverk**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 219 903	Anslagssparande	183 137
2023	Anslag	1 352 262 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 349 152
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 348 018</b>		
2025	Beräknat	1 379 322 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	1 533 224 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 1 315 989 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 1 423 662 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Statens skolverks förvaltningsutgifter.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.7 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Statens skolverk**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 319 762</b>	<b>1 319 762</b>	<b>1 319 762</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	61 399	127 869	167 690
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer <i>varav BP24<sup>3</sup></i>	-11 951	-46 097	68 595
– Flytt av medel för demokratistärkande insatser	5 000	5 000	5 000
– Flytt av medel för beräkningar av SCB	-200	-200	-200
– Skolverkets arbete med riktade insatser till huvudmän	24 000	44 000	44 000
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-1 135	-1 135	-1 135
– Digitala och centralt rättade nationella prov	21 000	23 000	60 000
– Statistik om skolväsendet inkl. ekonomisk redovisning	14 000	28 000	9 000
– En bättre bild av elevers språk- och kunskapsutveckling	10 000		
– Fortsatt genomförande av ämnesbetygsreformen		20 000	5 000
– Uppdrag att ta fram läslistor	1 000	1 000	500
– Förberedande insatser för tioårig grundskola		10 000	10 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-12 872	-12 872	-12 872
Överföring till/från andra anslag	-21 192	-22 212	-22 823
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 348 018</b>	<b>1 379 322</b>	<b>1 533 224</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att bättre överensstämna med anslagsändamålet flyttas en del av tidigare avsatta medel för demokratistärkande insatser från anslag 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*. Anslaget ökas därför med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2024.

För att underlätta den administrativa hanteringen flyttas medel för finansiering av kostnad för beräkningar av vissa statsbidrag till anslag 4:4 *Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning*. Anslaget minskas därför med 200 000 kronor fr.o.m. 2024.

För Skolverkets arbete med riktade insatser till huvudmän inom skolväsendet ökas anslaget med 24 000 000 kronor 2024. Från och med 2025 beräknas anslaget öka med 44 000 000 kronor. Medlen är en omfördelning från anslag 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*.

För införandet av digitala och centralt rättade nationella prov ökas anslaget med 21 000 000 kronor 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med 23 000 000 kronor respektive 60 000 000 kronor. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 57 000 000 kronor respektive 109 000 000 kronor. Från och med 2029 beräknas anslaget öka med 104 000 000 kronor (se avsnitt 3.5.2).

För att möjliggöra förslag med anledning av Skolinformationsutredningens delbetänkande (SOU 2023:21) och Skolkostnadsutredningens betänkande (SOU 2016:66) ökas anslaget med 14 000 000 kronor 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med 28 000 000 kronor respektive 9 000 000 kronor. Från och med 2027 beräknas anslaget öka med 7 000 000 kronor (se avsnitt 3.5.2).

För uppdrag om en bättre bild av elevers språk- och kunskapsutveckling ökas anslaget med 10 000 000 kronor 2024 (se avsnitt 3.5.2).

För Skolverkets arbete med att införa ämnesbetyg och en ämnesutformad gymnasieskola och anpassad gymnasieskola beräknas anslaget öka med 20 000 000 kronor 2025 och 5 000 000 kronor 2026.

För framtagande av läslistor ökas anslaget med 1 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 1 000 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 500 000 kronor (se avsnitt 3.5.2).

För förberedande insatser för införande av en tioårig grundskola beräknas anslaget öka med 10 000 000 kronor per år 2025 och 2026 (se avsnitt 3.5.2).

Anslaget minskas med 12 872 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 1 348 018 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Statens skolverk* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 379 322 000 kronor respektive 1 533 224 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 3.8 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Statens skolverk**

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Intäkter 2024	Kostnader 2024	Resultat 2024	Ack. resultat 2024
Utfärda och komplettera lärarlegitimationer <sup>1</sup>	-	-	18 725	-	-	-

<sup>1</sup> Eftersom det ekonomiska målet är obestämt redovisas endast intäkterna.

Statens skolverk tar ut avgifter som ersättning av den enskilde läraren eller förskolläraren för att utfärda och komplettera legitimationer. Intäkterna av avgiften för ansökan om utfärdande och komplettering av legitimationer ska bidra till att täcka kostnaderna för verksamheten. Intäkterna redovisas mot inkomsttitel.

### 3.6.2 1:2 Statens skolinspektion

**Tabell 3.9 Anslagsutveckling 1:2 Statens skolinspektion**

Tusental kronor

2022	Utfall	517 395	Anslagssparande	27 949
2023	Anslag	546 884 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	558 510
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>582 489</b>		
2025	Beräknat	626 143 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	661 156 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 605 705 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 624 601 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för Statens skolinspektionens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för verksamhetsutgifter för Barn- och elevombudet samt Skolväsendets överklagandenämnd.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.10 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Statens skolinspektion**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>546 884</b>	<b>546 884</b>	<b>546 884</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	15 950	34 941	48 891
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	19 655	44 318	65 381
varav BP24 <sup>3</sup>	26 113	50 113	70 113
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-323	-323	-323
– Statistik om skolväsendet inkl. ekonomisk redovisning	7 000	16 000	16 000
– Förstärkning av Skolinspektionen	25 000	40 000	60 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-5 564	-5 564	-5 564
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>582 489</b>	<b>626 143</b>	<b>661 156</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att möjliggöra förslag med anledning av Skolkostnadsutredningens betänkande (SOU 2016:66) om ekonomisk redovisning på skolenhetsnivå ökas anslaget med 7 000 000 kronor 2024. Från och med 2025 beräknas anslaget öka med 16 000 000 kronor (se avsnitt 3.5.2).

För att Skolinspektionen ska kunna stärka granskningen av huvudmän och skolor ökas anslaget med 25 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med

40 000 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 60 000 000 kronor (se avsnitt 3.5.3).

Anslaget minskas med 5 564 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 582 489 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Statens skolinspektion* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 626 143 000 kronor respektive 661 156 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 3.11 Avgiftsbelagd verksamhet vid Statens skolinspektion**

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Intäkter 2024	Kostnader 2024	Resultat 2024	Ack. resultat 2024
Ansökningar om godkännande som enskild huvudman <sup>1</sup>	-6 207	0	8 100	-8 000	100	100

<sup>1</sup> Den 1 januari 2023 höjdes avgifterna för ansökningar om godkännande som enskild huvudman. Redovisningen av den avgiftsbelagda verksamheten görs därför utifrån kostnader och intäkter fr.o.m. den 1 januari 2023. Resultatet för 2023 är därmed 0.

Källa: Statens skolinspektion.

Skolinspektionens intäkter avseende offentligrättslig verksamhet avser avgifter för ansökningar om godkännande som enskild huvudman. Intäkterna redovisas mot inkomstitel.

## 3.6.3 1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten

**Tabell 3.12 Anslagsutveckling 1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten**

Tusental kronor

2022	Utfall	791 007	Anslagssparande	15 675
2023	Anslag	805 807 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	811 207
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>839 768</b>		
2025	Beräknat	889 298 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	910 983 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 858 878 tkr i 2024 års prishnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 859 067 tkr i 2024 års prishnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för Specialpedagogiska skolmyndighetens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för myndighetens verksamhet, produktionsstöd för läromedelsframställning och visst internationellt samarbete.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.13 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>803 307</b>	<b>803 307</b>	<b>803 307</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	25 239	54 585	75 311

	2024	2025	2026
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	11 222	31 406	32 365
varav BP24 <sup>3</sup>	2 756	14 756	14 956
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-674	-674	-674
– Förstärkning av Specialpedagogiska skolmyndighetens förvaltningsanslag	11 800	23 600	23 600
– Stärkta skolbibliotek		200	400
– Generell besparing i statsförvaltningen	-8 370	-8 370	-8 370
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>839 768</b>	<b>889 298</b>	<b>910 983</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För en förstärkning av Specialpedagogiska skolmyndighetens förvaltningsanslag för att kunna möta ett ökat elevantal ökas anslaget med 11 800 000 kronor 2024. Från och med 2025 beräknas anslaget öka med 23 600 000 kronor (se avsnitt 3.5.3).

För insatser för stärkta och bemannade skolbibliotek beräknas anslaget öka med 200 000 kronor 2025. Från och med 2026 beräknas anslaget öka med 400 000 kronor (se avsnitt 3.5.2).

Anslaget minskas med 8 370 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 839 768 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Specialpedagogiska skolmyndigheten* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 889 298 000 kronor respektive 910 983 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 3.14 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Specialpedagogiska skolmyndigheten**

Tusental kronor

	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Intäkter 2024	Kostnader 2024	Resultat 2024	Ack. resultat 2024
Offentligrättslig verksamhet						
Avgifter för elever i specialskolan m.m. <sup>1</sup>	-	-	470 000	-	-	-

<sup>1</sup> Eftersom det ekonomiska målet är obestämt redovisas endast intäkterna.

För elever i specialskolan tar Specialpedagogiska skolmyndigheten ut en avgift som ersättning från elevernas hemkommuner. Myndigheten tar även ut en avgift för försäljning av läromedel. Intäkterna ska delvis täcka kostnaderna för verksamheten. Myndigheten tar även ut en avgift från Folkbildningsrådet för administration av förstärkningsbidrag till folkhögskolor och ersättning lämnas även från hemkommunen för elever i förskoleklass och fritidshem inom specialskolan. Intäkterna disponeras av myndigheten.

### 3.6.4 1:4 Sameskolstyrelsen

**Tabell 3.15 Anslagsutveckling 1:4 Sameskolstyrelsen**

Tusental kronor

2022	Utfall	57 604	Anslagssparande	1 388
2023	Anslag	59 667 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	58 546
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>61 499</b>		
2025	Beräknat	64 998 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	66 781 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 62 656 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 62 843 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för Sameskolstyrelsens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för Sameskolstyrelsens verksamhet.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.16 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:4 Sameskolstyrelsen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>59 667</b>	<b>59 667</b>	<b>59 667</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	1 782	4 079	5 632
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	50	1 252	1 482
varav BP24 <sup>3</sup>	-950	-750	-550
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-326	-326	-326
– Stärkta skolbibliotek		200	400
– Generell besparing i statsförvaltningen	-624	-624	-624
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>61 499</b>	<b>64 998</b>	<b>66 781</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För insatser för stärkta och bemannade skolbibliotek beräknas anslaget öka med 200 000 kronor 2025. Från och med 2026 beräknas anslaget öka med 400 000 kronor (se avsnitt 3.5.2).

Anslaget minskas med 624 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 61 499 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Sameskolstyrelsen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 64 998 000 kronor respektive 66 781 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 3.17 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Sameskolstyrelsen**

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Intäkter 2024	Kostnader 2024	Resultat 2024	Ack. resultat 2024
Avgifter för elever i sameskolan m.m. <sup>1</sup>	-	-	51 242	-	-	-

<sup>1</sup> Eftersom det ekonomiska målet är obestämt redovisas endast intäkterna.

Sameskolstyrelsen tar ut avgifter som ersättning från kommuner för elever i sameskolan samt förskoleklass och fritidshem vid en skolenhet med sameskola. Ersättningens storlek ska beräknas utifrån samma grunder som elevens hemkommun tillämpar vid fördelning av resurser i sin egen grundskola, förskoleklass eller fritidshem. Avgifter tas även ut som ersättning för fjärrundervisning och för förskola. Intäkterna ska bidra till att täcka kostnaderna för verksamheten. Intäkterna disponeras av myndigheten.

### 3.6.5 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet

**Tabell 3.18 Anslagsutveckling 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet**

Tusental kronor

2022	Utfall	4 512 592	Anslagssparande	141 101
2023	Anslag	3 878 693 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	3 398 722
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>4 417 385</b>		
2025	Beräknat	4 795 385		
2026	Beräknat	3 868 385		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att främja utveckling av skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet samt för insatser som syftar till att minska skolsegregation. Anslaget får även användas för utgifter för svenskt deltagande i internationella studier och tävlingar på utbildningsområdet. Anslaget får vidare användas för utgifter för administration av uppdrag, uppföljning och utvärdering av uppdrag och satsningar, utredningar samt statsbidrag och stipendier.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.19 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>3 906 193</b>	<b>3 906 193</b>	<b>3 906 193</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	490 000	868 000	-59 000
varav BP24	209 500	522 500	629 500
– Flytt av medel för demokratistärkande insatser	-5 000	-5 000	-5 000
– TSI-uppdrag upphör	-6 000	-6 000	
– Skolverkets arbete med riktade insatser till huvudmän	-30 000	-55 000	-55 000



	2024	2025	2026
– Medel till Tekniksprånget	3 000	18 000	18 000
– Förstärkning av statsbidrag för fjärde tekniskt år	25 000	25 000	
– Bättre arbetsmiljö och arbetsvillkor för lärare i skolor med socioekonomiska utmaningar	165 000	165 000	165 000
– Omfördelning av medel för skolsociala team	-125 000	-125 000	
– Naturvetenskap och teknik för alla	3 500	3 500	3 500
– Läsa, skriva, räknasatsning	179 000	502 000	503 000
Överföring till/från andra anslag	21 192	21 192	21 192
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>4 417 385</b>	<b>4 795 385</b>	<b>3 868 385</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att bättre överensstämja med anslagsändamålet flyttas en del av tidigare avsatta medel för demokratistärkande insatser till anslag 1:1 *Statens skolverk*. Anslaget minskas därför med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2024.

Med anledning av att uppdraget om tidiga och samordnade insatser avslutas 2023 minskas anslaget med 6 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget minska med motsvarande belopp.

För Skolverkets arbete med riktade insatser till huvudmän inom skolväsendet görs en omfördelning av medel till anslag 1:1 *Statens skolverk*. Anslaget minskas därför med 30 000 000 kronor 2024. Från och med 2025 beräknas anslaget minska med 55 000 000 kronor.

För ett förstärkt och fortsatt stöd till satsningen Tekniksprånget ökas anslaget med 3 000 000 kronor 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med 18 000 000 kronor per år (se avsnitt 3.5.4).

För en förstärkning av statsbidraget för ett fjärde tekniskt år i gymnasieskolan ökas anslaget med 25 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 25 000 000 kronor (se avsnitt 3.5.4).

För bättre arbetsmiljö och arbetsvillkor för lärare i skolor med socioekonomiska utmaningar ökas anslaget med 165 000 000 kronor 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp (se avsnitt 3.5.3).

För att stärka socialtjänstens möjligheter att tillsammans med skolhuvudmän samverka i skolsociala team görs en omfördelning av medel för satsningen på skolsociala team. Anslaget minskas därför med 125 000 000 kronor 2024 och beräknas minska med motsvarande belopp 2025. Anslaget 4:7 *Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.* inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg ökas med motsvarande belopp (se utg.omr. 9 avsnitt 6.5 och 6.7.7).

För fortsatt stöd till Naturvetenskap och teknik för alla ökas anslaget med 3 500 000 kronor 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp (se avsnitt 3.5.4).

För insatser för att stärka barns och elevers språk-, läs- och skrivutveckling samt matematiska färdigheter, bl.a. genom en satsning på böcker till förskolor och skolor, ökas anslaget med 179 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 502 000 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 503 000 000 kronor (se avsnitt 3.5.2).

Regeringen föreslår att 4 417 385 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 4 795 385 000 kronor respektive 3 868 385 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 023 000 000 kronor 2025–2029.

**Skälen för regeringens förslag:** Skolverket behöver inom sin verksamhet kunna sluta fleråriga ekonomiska avtal. Vidare behöver myndigheten kunna lämna förhandsbesked till skolhuvudmän om statsbidrag. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 023 000 000 kronor 2025–2029.

**Tabell 3.20 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2029
Ingående åtaganden	2 008 760	1 763 238	1 874 745			
Nya åtaganden	887 023	1 224 143	1 268 639			
Infriade åtaganden	-1 132 545	-1 112 636	-1 120 384	-1 372 000	-328 000	-323 000
Utestående åtaganden	1 763 238	1 874 745	2 023 000			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>2 022 500</b>	<b>1 874 745</b>	<b>2 023 000</b>			

### 3.6.6 1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan

**Tabell 3.21 Anslagsutveckling 1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan**

Tusental kronor

2022	Utfall	229 871	Anslagssparande	29 966
2023	Anslag	259 837 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	227 136
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>269 837</b>		
2025	Beräknat	269 837		
2026	Beräknat	269 837		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda insatser inom skolområdet för elever med funktionsnedsättning som är mottagna vid någon av de riksrekryterande utbildningarna i Göteborgs kommun, Kristianstads kommun, Linköpings kommun, Stockholms kommun och Örebro kommun.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.22 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>259 837</b>	<b>259 837</b>	<b>259 837</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	10 000	10 000	10 000
varav BP24	10 000	10 000	10 000
– Extra bidrag till den riksrekryterande anpassade gymnasieskolan	10 000	10 000	10 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>269 837</b>	<b>269 837</b>	<b>269 837</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För en tillfällig förstärkning av statsbidraget till den riksrekryterande anpassade gymnasieskolan för elever med dövhet eller hörselskada med anledning av ökat elevantal ökas anslaget med 10 000 000 kronor 2024. För 2025–2027 beräknas anslaget öka med 10 000 000 kronor per år.

Regeringen föreslår att 269 837 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 269 837 000 kronor respektive 269 837 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:6 *Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 36 000 000 kronor 2025.

**Skälen för regeringens förslag:** Specialpedagogiska skolmyndigheten beslutar om bidrag för omvårdnad och habilitering för elever som deltar i Rh-anpassad gymnasieutbildning. Bidraget beviljas per läsår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:6 *Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 36 000 000 kronor 2025.

**Tabell 3.23 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Ingående åtaganden	31 784	32 121	36 500	
Nya åtaganden	32 121	36 500	36 000	
Infriade åtaganden	-31 784	-32 121	-36 500	-36 000
Utestående åtaganden	32 121	36 500	36 000	
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>36 000</b>	<b>36 500</b>	<b>36 000</b>	

### 3.6.7 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola

**Tabell 3.24 Anslagsutveckling 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola**

Tusental kronor

År	Slagsnamn	Belopp	Slagsnamn	Belopp
2022	Utfall	4 268 124	Anslagssparande	34 876
2023	Anslag	4 999 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	4 935 618
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>4 960 000</b>		
2025	Beräknat	3 660 000		
2026	Beräknat	3 660 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa inom förskolan, fritidshemmet och pedagogisk omsorg. Anslaget får vidare användas för utgifter för statsbidrag för att stimulera omsorg under kvällar, nätter och helger. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för kvalitetshöjande åtgärder inom förskolan.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.25 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>4 999 000</b>	<b>4 999 000</b>	<b>4 999 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-39 000	-1 339 000	-1 339 000
<i>varav BP24</i>		-500 000	-500 000
– <i>Indexering av maxtaxan</i>		-500 000	-500 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>4 960 000</b>	<b>3 660 000</b>	<b>3 660 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Till följd av indexering av inkomsttaket för maxtaxa beräknas anslaget minska med 500 000 000 kronor fr.o.m. 2025.

Regeringen föreslår att 4 960 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 3 660 000 000 kronor respektive 3 660 000 000 kronor.

#### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 986 000 000 kronor 2025.

**Skälen för regeringens förslag:** Statsbidraget för kvalitetshöjande åtgärder inom förskolan beviljas per kalenderår (bidragsår). Huvudmännen behöver information om bidragsramarnas storlek och beslut om bidragsram behöver därför fattas året före bidragsåret. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 986 000 000 kronor 2025.

**Tabell 3.26 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola**

Tusental kronor	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Ingående åtaganden	1 728 987	2 024 927	2 786 000	
Nya åtaganden	2 024 927	2 786 000	1 986 000	
Infriade åtaganden	-1 728 987	-2 024 927	-2 786 000	-1 986 000
Utestående åtaganden	2 024 927	2 786 000	1 986 000	
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>2 825 000</b>	<b>2 786 000</b>	<b>1 986 000</b>	

### 3.6.8 1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.

**Tabell 3.27 Anslagsutveckling 1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.**

Tusental kronor			
2022	Utfall	206 873	Anslagssparande 23 847
2023	Anslag	210 720 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 209 098
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>205 720</b>	
2025	Beräknat	190 720	
2026	Beräknat	190 720	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Anslaget får användas för utgifter för

- ersättning vid personskada till elev i viss gymnasieskolutbildning,
- statsbidrag för avgifter till International Baccalaureate Office och för viss International Baccalaureateutbildning,
- statsbidrag och särskilt stöd för utbildningsverksamhet med särskild inriktning,
- statsbidrag för riksrekryterande gymnasiala utbildningar,
- ersättning till skolhuvudmän för kostnader för nordiska elever, och
- statsbidrag för utlandssvenska elever samt barn och ungdomar som inte är folkbokförda i Sverige eller som vistas i landet utan tillstånd.

Anslaget får även användas för utgifter för arbete med administration och uppföljning av statsbidrag.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.28 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.**

Tusental kronor	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>200 720</b>	<b>200 720</b>	<b>200 720</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	5 000	-10 000	-10 000

	2024	2025	2026
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>205 720</b>	<b>190 720</b>	<b>190 720</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 205 720 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 190 720 000 kronor respektive 190 720 000 kronor.

### 3.6.9 1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet

**Tabell 3.29 Anslagsutveckling 1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet**

Tusental kronor

2022	Utfall	100 279	Anslagssparande	11 803
2023	Anslag	112 082 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	108 753
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>112 082</b>		
2025	Beräknat	112 082		
2026	Beräknat	112 082		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar. Anslaget får även användas för utgifter inom ramen för Statens skolverks utvecklingsinsatser för svensk undervisning i utlandet och för stöd för undervisning i svenska vid utländska skolor. Anslaget får vidare användas för utgifter för anställda vid Europaskolorna.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.30 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>112 082</b>	<b>112 082</b>	<b>112 082</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>112 082</b>	<b>112 082</b>	<b>112 082</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 112 082 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Bidrag till svensk undervisning i utlandet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 112 082 000 kronor respektive 112 082 000 kronor.

### 3.6.10 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal

**Tabell 3.31 Anslagsutveckling 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal**

Tusental kronor

2022	Utfall	599 915	Anslagssparande	240 611
------	--------	---------	-----------------	---------

2023	Anslag	1 151 526 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	696 971
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 078 526</b>		
2025	Beräknat	1 066 526		
2026	Beräknat	795 526		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag och andra utgifter för fortbildning och annan kompetensutveckling av lärare, forskollärare, rektorer och annan pedagogisk personal.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.32 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 151 526</b>	<b>1 151 526</b>	<b>1 151 526</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-73 000	-85 000	-356 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 078 526</b>	<b>1 066 526</b>	<b>795 526</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 078 526 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 066 526 000 kronor respektive 795 526 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 343 000 000 kronor 2025.

**Skälen för regeringens förslag:** Skolverket behöver ingå fleråriga avtal med lärosäten om uppdragsutbildning och lämna förhandsbesked till skolhuvudmän om statsbidrag. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 343 000 000 kronor 2025.

**Tabell 3.33 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Ingående åtaganden	303 069	521 898	464 690	
Nya åtaganden	433 386	229 488	185 263	
Infriade åtaganden	-214 557	-286 696	-306 953	-343 000
Utestående åtaganden	521 898	464 690	343 000	
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>547 350</b>	<b>546 202</b>	<b>343 000</b>	

### 3.6.11 1:11 Skolforskningsinstitutet

**Tabell 3.34 Anslagsutveckling 1:11 Skolforskningsinstitutet**

Tusental kronor

2022	Utfall	25 189	Anslagssparande	1 003
2023	Anslag	25 714 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	26 274
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>35 699</b>		
2025	Beräknat	47 078 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	48 058 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 45 327 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 45 327 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för Skolforskningsinstitutets förvaltningsutgifter.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.35 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:11 Skolforskningsinstitutet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>25 714</b>	<b>25 714</b>	<b>25 714</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	853	1 879	2 454
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	9 132	19 485	19 890
varav BP24 <sup>3</sup>	9 654	19 654	19 654
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-86	-86	-86
– Förstärkning av Skolforskningsinstitutet	10 000	20 000	20 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-260	-260	-260
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>35 699</b>	<b>47 078</b>	<b>48 058</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att öka tillgången och tillgängligheten till relevant och praktisknära forskning ökas anslaget med 10 000 000 kronor 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med 20 000 000 kronor per år (se avsnitt 3.5.3).

Anslaget minskar med 260 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 35 699 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Skolforskningsinstitutet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 47 078 000 kronor respektive 48 058 000 kronor.



### 3.6.12 1:12 Praktiknära skolforskning

**Tabell 3.36 Anslagsutveckling 1:12 Praktiknära skolforskning**

Tusental kronor

2022	Utfall	32 042	Anslagssparande	1
2023	Anslag	36 043 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	35 766
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>36 043</b>		
2025	Beräknat	36 043		
2026	Beräknat	36 043		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas till finansieringsbidrag inom den praktiknära skolforskningen. Anslaget disponeras och fördelas av Skolforskningsinstitutet.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.37 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:12 Praktiknära skolforskning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>36 043</b>	<b>36 043</b>	<b>36 043</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>36 043</b>	<b>36 043</b>	<b>36 043</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 36 043 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Praktiknära skolforskning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 36 043 000 kronor respektive 36 043 000 kronor.

#### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:12 *Praktiknära skolforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 72 100 000 kronor 2025–2027.

**Skälen för regeringens förslag:** För att kunna utlysa och fördela medel för praktiknära forskning för en längre period behövs ett bemyndigande att ingå ekonomiska åtaganden. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:12 *Praktiknära skolforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 72 100 000 kronor 2025–2027.

**Tabell 3.38 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:12 Praktiknära skolforskning**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027
Ingående åtaganden	69 061	71 801	72 100			
Nya åtaganden	34 782	36 324	36 043			
Infriade åtaganden	-32 042	-36 025	-36 043	-36 043	-24 057	-12 000
Utestående åtaganden	71 801	72 100	72 100			

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>72 600</b>	<b>72 100</b>	<b>72 100</b>			

### 3.6.13 1:13 Bidrag till lärarlöner

**Tabell 3.39 Anslagsutveckling 1:13 Bidrag till lärarlöner**

Tusental kronor

2022	Utfall	4 195 886	Anslagssparande	679 114
2023	Anslag	4 875 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	4 200 417
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>4 875 000</b>		
2025	Beräknat	4 875 000		
2026	Beräknat	4 875 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till höjda löner för lärare och förskollärare i fritidshemmet, förskolan, förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. Anslaget får även användas för karriärstegsreformen och för särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med examen på forskarnivå.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.40 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:13 Bidrag till lärarlöner**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>4 875 000</b>	<b>4 875 000</b>	<b>4 875 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>4 875 000</b>	<b>4 875 000</b>	<b>4 875 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 4 875 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Bidrag till lärarlöner* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 4 875 000 000 kronor respektive 4 875 000 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:13 *Bidrag till lärarlöner* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 426 000 000 kronor 2025.

**Skälen för regeringens förslag:** Skolverket behöver kunna lämna förhandsbesked till skolhuvudmän om statsbidrag. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:13 *Bidrag till lärarlöner* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 426 000 000 kronor 2025.

**Tabell 3.41 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:13 Bidrag till lärarlöner**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Ingående åtaganden	2 425 905	2 425 905	2 426 000	
Nya åtaganden	2 425 905	2 426 000	2 426 000	
Infriade åtaganden	-2 425 905	-2 425 905	-2 426 000	-2 426 000
Utestående åtaganden	2 425 905	2 426 000	2 426 000	
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>2 426 000</b>	<b>2 426 000</b>	<b>2 426 000</b>	

### 3.6.14 1:14 Särskilda insatser inom skolområdet

**Tabell 3.42 Anslagsutveckling 1:14 Särskilda insatser inom skolområdet**

Tusental kronor

År	Utfall	202 909	Anslagssparande	509
2022	Utfall	202 909	Anslagssparande	509
2023	Anslag	223 418 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	221 698
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>203 418</b>		
2025	Beräknat	163 418		
2026	Beräknat	163 418		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för insatser för elever med funktionsnedsättning eller med andra särskilda behov.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.43 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:14 Särskilda insatser inom skolområdet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>203 418</b>	<b>203 418</b>	<b>203 418</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer		-40 000	-40 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>203 418</b>	<b>163 418</b>	<b>163 418</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 203 418 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Särskilda insatser inom skolområdet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 163 418 000 kronor respektive 163 418 000 kronor.

### 3.6.15 1:15 Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling

**Tabell 3.44 Anslagsutveckling 1:15 Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling**

Tusental kronor

År	Utfall	6 502 027	Anslagssparande	51 473
2022	Utfall	6 502 027	Anslagssparande	51 473
2023	Anslag	6 658 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	6 558 257
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>7 478 000</b>		
2025	Beräknat	7 543 000		

2026	Beräknat	7 563 000
------	----------	-----------

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag som syftar till att stärka kunskapsutvecklingen i förskoleklassen, grundskolan och fritidshemmet.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.45 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:15 Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>6 658 000</b>	<b>6 658 000</b>	<b>6 658 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	820 000	885 000	905 000
<i>varav BP24</i>	<i>850 000</i>	<i>800 000</i>	<i>820 000</i>
– Förstärkning av kunskapsbidraget	850 000	800 000	820 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>7 478 000</b>	<b>7 543 000</b>	<b>7 563 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För en förstärkning av kunskapsbidraget ökas anslaget med 850 000 000 kronor 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med 800 000 000 kronor respektive 820 000 000 kronor (se avsnitt 3.5.2).

Regeringen föreslår att 7 478 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 7 543 000 000 kronor respektive 7 563 000 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:15 *Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 7 543 000 000 kronor 2025.

**Skälen för regeringens förslag:** Bidraget lämnas för ett kalenderår i sänder och bidragsramarna varierar i storlek för huvudmännen med hänsyn till förändringar i elevantal och elevernas socioekonomiska bakgrund. Huvudmännen behöver därför information om bidragsramarnas storlek inför sina egna budgetprocesser, vilket innebär att beslut om bidragsram behöver fattas året före bidragsåret. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:15 *Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 7 543 000 000 kronor 2025.

**Tabell 3.46 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:15 Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Ingående åtaganden	6 230 000	6 658 000	6 628 000	
Nya åtaganden	6 658 000	6 628 000	7 543 000	
Infriade åtaganden	-6 230 000	-6 658 000	-6 628 000	-7 543 000

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Utestående åtaganden	6 658 000	6 628 000	7 543 000	
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>7 658 000</b>	<b>6 628 000</b>	<b>7 543 000</b>	

## 4 Kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola

### 4.1 Mål för området

#### Kommunal vuxenutbildning

I skollagen (2010:800) anges att målen för kommunal vuxenutbildning (komvux) är att vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling. Utbildningen ska ge en god grund för elevernas fortsatta utbildning och utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet. Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar. För komvux på gymnasial nivå och komvux som anpassad utbildning på gymnasial nivå ska de som har störst behov av utbildning prioriteras.

#### Yrkeshögskolan

Målen för yrkeshögskolan finns i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan och förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. Bestämmelserna i lagen om yrkeshögskolan syftar till att säkerställa att eftergymnasiala yrkesutbildningar som svarar mot arbetslivets behov kommer till stånd, att statens stöd för eftergymnasiala yrkesutbildningar fördelas effektivt och att utbildningarna håller hög kvalitet. När det gäller smala yrkesområden syftar bestämmelserna till att tillgodose behov av eftergymnasiala yrkesutbildningar som avses leda till förvärvsarbete för de studerande eller till en ny nivå inom deras yrke. Utbildningarna ska vidare bidra till att bryta traditioner i fråga om könsbundna utbildnings- och yrkesval.

### 4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Följande indikatorer används för att bedöma måluppfyllelsen i komvux och yrkeshögskolan.

Komvux:

- antal heltidsstuderande
- andel kursdeltagare som avslutat respektive avbrutit en kurs
- sysselsättning efter avslutade studier.

Komvux som anpassad utbildning:

- antal elever som deltagit i en eller flera kurser under året.

Komvux i svenska för invandrare (sfi):

- antal elever som deltagit i en eller flera kurser under året
- andel kursdeltagare som uppnått godkänt betyg på nationella prov
- andel kursdeltagare som avslutat respektive avbrutit en kurs
- sysselsättning efter avslutade respektive avbrutna studier.

Yrkeshögskolan:

- andelen examinerade i yrkeshögskolan som har ett arbete året efter avslutad utbildning
- andelen examinerade i yrkeshögskolan som har ett arbete inom utbildningsområdet året efter avslutad utbildning.

## 4.3 Resultatredovisning

### 4.3.1 Resultat för kommunal vuxenutbildning

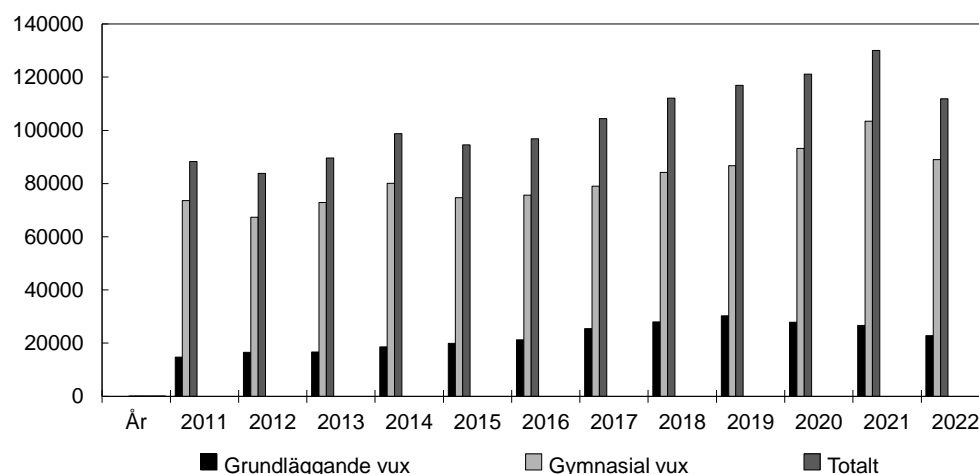
#### Komvux

Indikator: Antal heltidsstuderande

Många elever inom komvux studerar inte på heltid, vilket gör det svårt att jämföra hur antalet heltidsstuderande utvecklas över tid. Därför redovisas även uppgifter om antalet studerande omräknat till helårsplatser, vilket är ett konstruerat mått för antal heltidsstuderande. Antalet helårsplatser uppgick 2022 till 111 917, se diagram 4.1. Det innebär att antalet helårsplatser har minskat med 18 127 sedan 2021, vilket motsvarar en minskning med 14 procent. När det gäller komvux i svenska för invandrare (sfi) finns ingen definition av heltid.

**Diagram 4.1 Heltidsstuderande i komvux på grundläggande och gymnasial nivå**

Antal heltidsstuderande

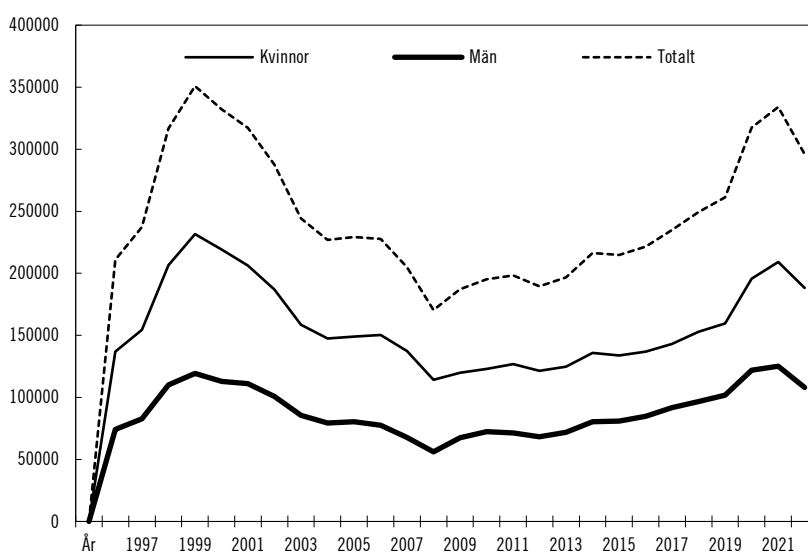


Källa: Statens skolverk.

Totalt studerade 66 616 elever på grundläggande nivå och 229 247 elever på gymnasial nivå under 2022, se diagram 4.2. Antalet elever som studerade på grundläggande nivå minskade med 10 procent medan antalet elever på gymnasial nivå minskade med 12 procent jämfört med 2021. Fördelningen mellan kvinnor och män inom komvux på grundläggande nivå var 66 procent kvinnor och 34 procent män. På gymnasial nivå var 63 procent kvinnor och 37 procent män. Andelen kvinnor på grundläggande nivå ökade med 3 procentenheter medan andelen kvinnor på gymnasial nivå var i stort sett oförändrad jämfört med 2021.

**Diagram 4.2 Elever i komvux på grundläggande och gymnasial nivå**

Antal elever



Källa: Statens skolverk.

Andelen utrikes födda 2022 var störst på den grundläggande nivån, 95 procent. Inom komvux på gymnasial nivå var andelen utrikes födda 47 procent. Andelen utrikes födda på grundläggande nivå var 94 procent 2021 och 94 procent 2016. Andelen utrikes födda på gymnasial nivå var 46 procent 2021 och 35 procent 2016.

#### Indikator: Andel kursdeltagare som avslutat respektive avbrutit en kurs

Totalt 98 787 kursdeltagare (exklusive deltagare i individuella kurser och orienteringskurser) avslutade eller avbröt en kurs inom komvux på grundläggande nivå under 2022. Av dessa var det 66 procent som avslutade kursen med godkänt betyg, 12 procent som avslutade kursen utan godkänt betyg och 21 procent som avbröt kursen. Av kvinnliga kursdeltagare avslutade 70 procent kursen med godkänt betyg under 2022, vilket kan jämföras med 60 procent av männen. Andelen som avbröt var 19 procent av kvinnorna och 26 procent av männen.

Totalt 715 690 kursdeltagare (exklusive deltagare i individuella kurser och orienteringskurser) avslutade eller avbröt en kurs inom komvux på gymnasial nivå under 2022. Av dessa var det 67 procent som avslutade kursen med godkänt betyg, 11 procent som avslutade kursen utan godkänt betyg och 22 procent som avbröt kursen. Av kvinnliga kursdeltagare avslutade 69 procent kursen med godkänt betyg under 2022, vilket kan jämföras med 63 procent av männen. Andelen som avbröt var 21 procent av kvinnorna och 24 procent av männen.

#### Indikator: Sysselsättning efter avslutade studier

Bland dem som avslutat studier inom komvux på gymnasial nivå under 2018 var arbetsmarknadsetableringen 2020, två år efter avslutade studier, följande: 44 procent hade en etablerad ställning, 10 procent hade en osäker ställning och 12 procent hade en svag ställning på arbetsmarknaden. Av dem som avslutade komvux på gymnasial nivå 2019 hade 40 procent en etablerad ställning 2020, varav 42 procent av kvinnorna och 38 procent av männen. Etableringsgraden var något högre för kvinnor än för män. Vidare studerade 19 procent på högskola, 8 procent bedrev övriga studier och 10 procent återfanns i kategorin för dem som varken studerar eller arbetar. Andelen som studerade vidare var densamma för kvinnor och män. För elever som avslutat en yrkesutbildning inom komvux på gymnasial nivå var sysselsättningen generellt sett högre än för dem som avslutat en teoretisk utbildning, medan elever inom teoretiska utbildningar i högre grad gick vidare till högskolan. Se även



utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet avsnitt 3.3.1, där sysselsättningen efter avslutade studier för utrikes födda redovisas.

### Komvux som anpassad utbildning

Indikator: Antal elever som har deltagit i en eller flera kurser under året

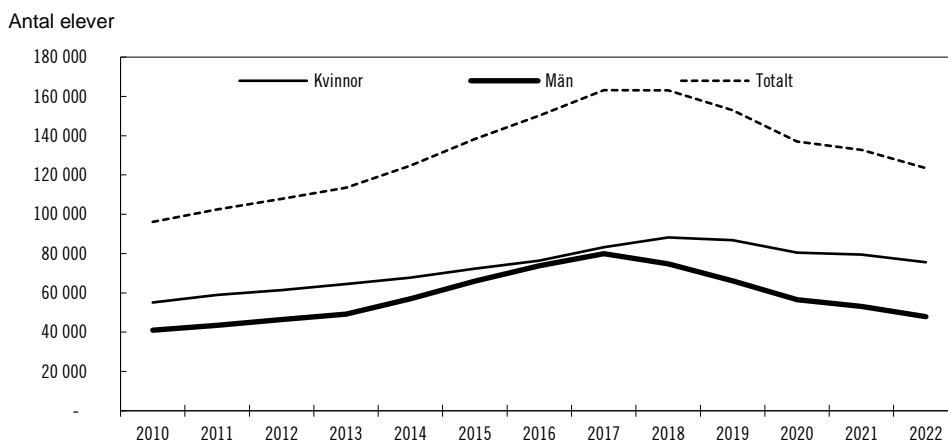
Totalt studerade 3 071 elever i komvux som anpassad utbildning hösten 2022, vilket var 149 färre än föregående år. Av eleverna var 52 procent kvinnor och 48 procent män. Inom komvux som anpassad utbildning på träningskolenivå var 50 procent kvinnor och 50 procent män. I komvux som anpassad utbildning på grundläggande nivå var det 53 procent kvinnor och 47 procent män. I komvux som anpassad utbildning på gymnasial nivå var andelarna 54 procent kvinnor och 46 procent män. Antalet skolkommuner, dvs. kommuner som erbjuder komvux som anpassad utbildning, var något lägre än föregående år. Läsåret 2022/23 var antalet skolkommuner 162. Skolkommunerna tog emot elever från 220 kommuner, vilket även det var något lägre än tidigare år.

### Sfi

Indikator: Antal elever som deltagit i en eller flera kurser under året

Totalt studerade 123 474 elever i sfi med kommunal huvudman under 2022, se diagram 4.3. Det är en minskning med 9 279 elever eller knappt 7 procent jämfört med 2021. Av det totala antalet elever i sfi 2022 var andelen kvinnor 61 procent och andelen män 39 procent. Under 2022 var 54 069 elever nyinskrivna i sfi. Av dessa var 58 procent kvinnor och 42 procent män. Eftersom en elev kan läsa flera kurser under ett år var det totala antalet kursdeltagare i sfi under året 153 550.

**Diagram 4.3** Antal kursdeltagare i sfi



Källa: Statens skolverk.

Indikator: Andel kursdeltagare som uppnått godkänt betyg på nationella prov

I sfi finns det nationella prov för kurserna B, C och D. I B-provet deltog 9 504 kursdeltagare 2022, medan 16 694 deltog i C-provet och 14 071 deltog i D-provet. Bäst resultat fick deltagarna i provet efter kurs B där 87 procent fick godkänt provbetyg. På C- och D-proven var motsvarande andel 86 procent respektive 82 procent. Kvinnor och män presterade i stort sett likvärdigt på de nationella proven, det skiljer en procentenhet mellan andelen kvinnor och män som har fått ett godkänt provbetyg.

Indikator: Andel kursdeltagare som avslutat respektive avbrutit en kurs

Totalt 92 832 kursdeltagare avslutade eller avbröt en kurs inom sfi under 2022. Av dessa var det 50 procent som avslutade kursen med godkänt betyg, 3 procent som

avslutade kursen utan godkänt betyg och 46 procent som avbröt kursen. Av kvinnliga kursdeltagare avslutade 55 procent kursen med godkänt betyg under 2022, vilket kan jämföras med 42 procent av männen. Andelen som avbröt var 41 procent av kvinnorna och 54 procent av männen.

#### Indikator: Sysselsättning efter avslutade respektive avbrutna studier

Bland dem som avslutat respektive avbrutit studier inom sfi 2018 var arbetsmarknads-etableringen 2020, två år efter avslutade studier, följande: 29 procent hade en etablerad ställning (21 procent av kvinnorna och 36 procent av männen), 12 procent hade en osäker ställning (8 procent av kvinnorna och 16 procent av männen) och 14 procent hade en svag ställning på arbetsmarknaden (12 procent av kvinnorna och 15 procent av männen). Vidare studerade 2 procent på högskola (3 procent av kvinnorna och 2 procent av männen), 23 procent bedrev övriga studier (31 procent av kvinnorna och 14 procent av männen) och 21 procent återfanns i kategorin för dem som varken studerar eller arbetar (25 procent av kvinnorna och 17 procent av männen).

#### Kostnader för komvux, komvux som anpassad utbildning och sfi

Den totala kostnaden för komvux på grundläggande och gymnasial nivå uppgick 2021 till drygt 6 900 miljoner kronor, vilket är en ökning med 6,1 procent jämfört med 2020. Kostnaden per heltidsstuderande på grundläggande nivå i komvux var 58 000 kronor 2021. Kostnaden per heltidsstuderande på gymnasial nivå i komvux uppgick till 53 200 kronor 2021. Den totala kostnaden för komvux som anpassad utbildning 2021 uppgick till knappt 288 miljoner kronor, vilket är en minskning med 0,6 procent jämfört med 2020. Den genomsnittliga kostnaden per elev uppgick 2021 till 88 200 kronor. Den totala kostnaden för sfi uppgick till drygt 3 500 miljoner kronor 2021, vilket är en minskning med 5,8 procent jämfört med föregående år. Kostnaden per heltidsstuderande var ca 58 100 kronor 2021.

### 4.3.2 Resultat för yrkeshögskolan

#### Yrkeshögskolan omfattar 50 000 årsplatser

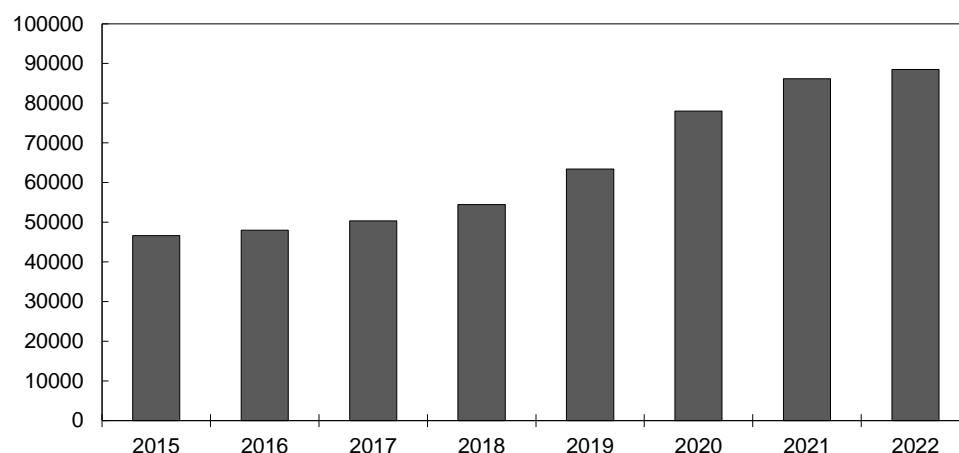
Antalet årsplatser i yrkeshögskolan har fördubblats sedan 2014 och uppgick 2022 till närmare 50 000. Totalt inkom 1 238 ansökningar om att få bedriva utbildning inom yrkeshögskolan i ansökningsomgången 2021, vilket innebar en minskning med 16 procent jämfört med ansökningsomgången 2020. Genom beslut i januari 2022 beviljades 426 ansökningar, vilket resulterade i närmare 35 000 nya utbildningsplatser med start 2022–2027. Omkring en tredjedel av platserna var på distansutbildning. Andelen utbildningar som beviljats statligt stöd för tre eller fler utbildningsomgångar har ökat sedan 2017 som ett led i arbetet med att göra yrkeshögskolan mer stabil och långsiktig. Under 2022 fick 79 procent av utbildningarna beslut om tre eller fler utbildningsomgångar, vilket kan jämföras med 80 procent 2021 och 62 procent 2020.

#### Antalet behöriga sökande och antalet studerande ökar

Totalt fanns 33 755 platser på de utbildningsomgångar som startade 2022, vilket motsvarar en ökning med 963 platser jämfört med 2021. Antalet behöriga sökande uppgick 2022 till 67 200, vilket var en minskning med 5 procent jämfört med 2021. Totalt 74 procent av de sökande var behöriga till minst en utbildning 2022, jämfört med 75 procent 2021. Av de behöriga sökande var 59 procent kvinnor och 41 procent män, vilket var nära nivån för tidigare år. I snitt uppgick antalet behöriga sökande till 2,0 per plats inför utbildningsstarten 2022, vilket var lägre än inför utbildningsstarten 2021. Av de behöriga sökandena fick 12 procent sin behörighet efter en bedömning av reell kompetens (12 procent av kvinnorna och 13 procent av männen), vilket var en något mindre andel än 2021. Andelen var då 14 procent.

**Diagram 4.4 Antal studerande i yrkeshögskolan**

Antal studerande



Källa: Statistiska centralbyrån.

Totalt fanns det 88 506 studerande inom yrkeshögskolan 2022, se diagram 4.4. Det är en ökning med 2 481 studerande, eller 3 procent, jämfört med året innan. Av de studerande var 53 procent kvinnor och 47 procent män. Andelen utrikes födda av samtliga studerande inom yrkeshögskolan var 24 procent. Andelen utrikes födda var bland kvinnor 22 procent och bland män 25 procent.

**Könsfördelningen är ojämn inom de största utbildningsområdena**

Även om könsfördelningen totalt sett är relativt jämn inom yrkeshögskolan så är könsfördelningen fortsatt ojämn inom de fem största utbildningsområdena, vilket framgår av tabellen nedan. Inom data/it och samhällsbyggnad och byggteknik har emellertid den ojämna könsfördelningen minskat något. Inom data/it har andelen kvinnor ökat från 15 procent 2008 till 31 procent 2022. Inom samhällsbyggnad och byggteknik har andelen kvinnor varierat mellan åren. Sett till en längre tidsperiod har andelen kvinnor ökat från 26 procent 2008 till 35 procent 2022.

**Tabell 4.1 Studerande i yrkeshögskolan 2022**

Antal studerande

Utbildningsområde	Kvinnor	%	Män	%	Totalt
Data/it	4 595	30	10 554	70	15 149
Ekonomi, administration och försäljning	12 909	71	5 216	29	18 125
Friskvård och kroppsvård	401	95	19	5	420
Hotell, restaurang och turism	2 509	76	812	24	3 321
Hälso- och sjukvård samt socialt arbete	11 975	89	1 431	11	13 406
Journalistik och information	662	77	203	23	865
Juridik	375	87	54	13	429
Kultur, media och design	2 315	54	1 978	46	4 293
Lantbruk, djurvård, trädgård, skog och fiske	1 386	71	572	29	1 958
Pedagogik och undervisning	1 435	69	648	31	2 083
Samhällsbyggnad och byggteknik	4 575	34	9 082	67	13 657
Säkerhetstjänster	362	46	423	54	785
Teknik och tillverkning	2 614	22	9 330	78	11 944
Transporttjänster	498	33	1 033	67	1 531
Övrigt	332	61	208	39	540
<b>Totalt</b>	<b>46 943</b>	<b>53</b>	<b>41 563</b>	<b>47</b>	<b>88 506</b>

Källa: Statistiska centralbyrån.

## Sju av tio uppnår en examen

Examensgraden 2021 var 70 procent avrundat till heltal när sena kompletteringar räknats in, vilket var en lägre examensgrad än den som uppnåddes 2020. För 2022 finns ännu inte det slutliga resultatet, men preliminärt väntas examensgraden då ha varit mellan 68 och 69 procent (Myndigheten för yrkeshögskolan, Statistisk årsrapport 2023). För kvinnor var examensgraden 74 procent och för män 64 procent 2021. Examensgraden 2021 var 73 procent för inrikes födda (77 procent för kvinnor och 67 procent för män) och 60 procent för utrikes födda (65 procent för kvinnor och 55 procent för män). Utbildningsområdet kultur, media och design hade högst examensgrad med 83 procent. Därefter följde pedagogik och undervisning samt ekonomi, administration och försäljning, där examensgraden var 77 respektive 76 procent. Det område som hade lägst examensgrad 2021 var teknik och tillverkning med 60 procent.

Under 2021 avslutade totalt 19 750 studerande sin yrkeshögskoleutbildning med en examen, varav 11 439 kvinnor och 8 311 män.

## Resultat för kurser inom yrkeshögskolan

Under 2022 beviljades 11 379 utbildningsplatser på 137 korta yrkeshögskoleutbildningar i form av kurser och kurspaket, med utbildningsstart 2022 och 2023. Det var 8 515 studerande som påbörjade en sådan utbildning, varav 62 procent kvinnor och 38 procent män. Av dem som avslutade en kort yrkeshögskoleutbildning 2022 var det 55 procent som fick godkända betyg i utbildningens alla delar. Av dem som påbörjade en kort utbildning under 2022 var det 98 procent som påbörjade utbildningen på distans. Av de studerande bedrev 11 procent sin utbildning på heltid medan 89 procent gjorde det på deltid.

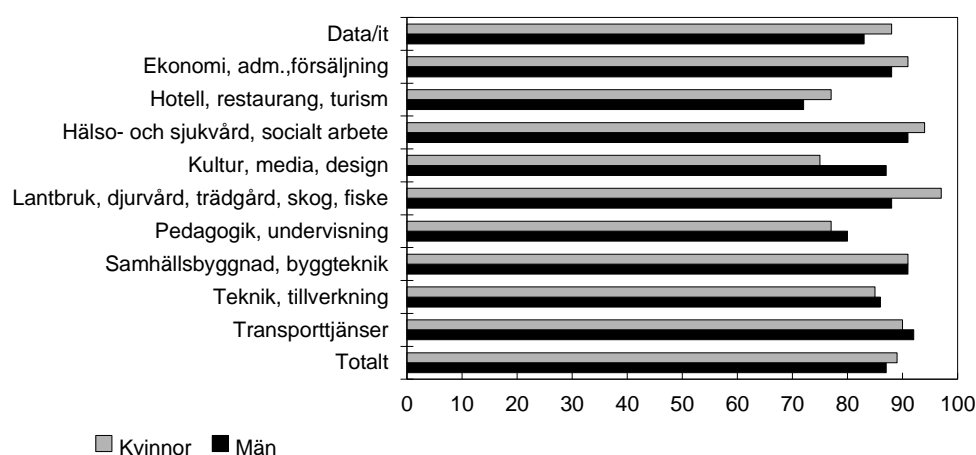
## Indikator: Andelen examinerade i yrkeshögskolan som har ett arbete året efter avslutad utbildning

En regelbunden enkätundersökning av personer som examinerats från en yrkeshögskoleutbildning visar att av de som examinerades 2021 hade 91 procent arbete som sin huvudsakliga sysselsättning året efter avslutad yrkeshögskoleutbildning, se diagram 4.5. Detta var i nivå med föregående år. Av de examinerade 2021 som var utrikes födda angav 85 procent att de hade ett arbete året efter examen. Det finns ingen signifikant skillnad i sysselsättning mellan kvinnor och män respektive inrikes och utrikes födda året efter examen.

Av de examinerade 2021 var 5 procent arbetssökande eller deltog i arbetsmarknads-politiska program året efter examen, medan 3 procent studerade.

Liksom tidigare år var det drygt hälften, 53 procent, av de examinerade 2021 som arbetade hos en arbetsgivare där de genomfört någon kurs i lärande i arbete (LIA). Av dem som examinerades 2021 hade 76 procent ett arbete innan de påbörjade utbildningen. Kvinnorna hade i högre grad än männen ett arbete innan utbildningen påbörjades, 77 procent respektive 73 procent. Av de utrikes födda hade 62 procent ett arbete innan de påbörjade utbildningen och skillnaden mellan kvinnor och män var försumbar.

**Diagram 4.5 Andel examinerade från yrkeshögskolan 2021 som hade ett arbete året efter avslutad utbildning**



Källa: Myndigheten för yrkeshögskolan.

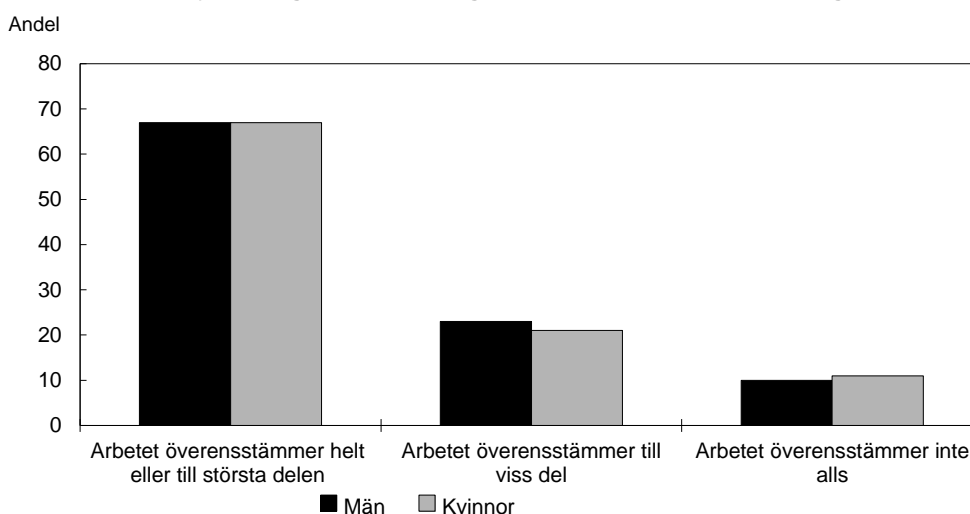
I den yngsta åldersgruppen (24 år och yngre) var skillnaden när det gäller andelen i arbete före utbildningen och andelen i arbete efter utbildningen som störst. I denna grupp hade 58 procent ett arbete innan de påbörjade utbildningen och 84 procent hade ett arbete ett år efter examen. Ökningen av andelen i arbete efter utbildningen jämfört med före utbildningen var större bland utrikes födda (21 procentenheter) än bland inrikes födda (13 procentenheter). Varken när det gäller gruppen utrikes födda eller inrikes födda var det någon skillnad i andel kvinnor respektive män i arbete efter utbildningen.

#### **Indikator: Andelen examinerade i yrkeshögskolan som har ett arbete inom utbildningsområdet året efter avslutad utbildning**

Av de examinerade inom yrkeshögskolan 2021 som året därefter hade ett arbete angav 65 procent att de hade ett arbete som helt eller till största delen överensstämmer med utbildningen, vilket är samma andel som för dem som examinerades 2020. Det finns inte heller någon skillnad mellan män och kvinnor i detta avseende, se diagram 4.6.

De utrikes födda svarade dock i något lägre utsträckning (60 procent jämfört med 67 procent av de inrikes födda) att deras arbete helt eller till största delen överensstämmer med utbildningen. För de utrikes födda kvinnorna är andelen 62 procent jämfört med 58 procent av männen. Om man summerar alla som anser att arbetet helt, till största delen eller till viss del överensstämmer med den genomgångna utbildningen blir andelen 90 procent. Av de examinerade angav 10 procent att arbetet inte alls stämmer överens med utbildningen, vilket är en minskning jämfört med uppföljningsåret 2021 som avsåg de som examinerades 2020. Av utrikes födda var det 12 procent som angav att arbetet inte alls överensstämmer med utbildningen.

**Diagram 4.6 Andelen examinerade i yrkeshögskolan 2021 som uppger att de har ett arbete som överensstämmer med den genomgångna yrkeshögskoleutbildningen året efter avslutad utbildning**



Källa: Myndigheten för yrkeshögskolan.

### **Sju av tio kvalitetsgranskade utbildningar bedöms hålla hög eller mycket hög kvalitet**

Under 2022 kvalitetsgranskades 110 yrkeshögskoleutbildningar, vilket är 24 fler än 2021. Av de granskade utbildningarna bedömdes 11 procent hålla mycket hög kvalitet och 64 procent hålla hög kvalitet medan 25 procent inte bedömdes nå tillräckligt hög kvalitet. Inga utbildningar bedömdes ha bristande kvalitet, vilket är en minskning med 5 procentenheter jämfört med föregående år.

Identifierade utvecklingsområden är bl.a. hur ledningsgrupperna arbetar med att kontinuerligt se över kvalitetsarbetet och att utveckla arbetet med jämställdhet i flera av utbildningarna. Könsfördelningen bland studerande inom de flesta utbildningar som Myndigheten för yrkeshögskolan ansvarar för är ojämn. I sin kvalitetsgranskning undersökte Myndigheten för yrkeshögskolan om utbildningsanordnaren gör undervisningen tillgänglig för samtliga studerande oavsett funktionsnedsättning, och myndigheten fann att 96 av de 110 granskade utbildningarna tar hänsyn till de studerandes olika förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen.

### **Försöksverksamhet med snabbare och mer flexibla vägar till yrkeshögskoleexamen**

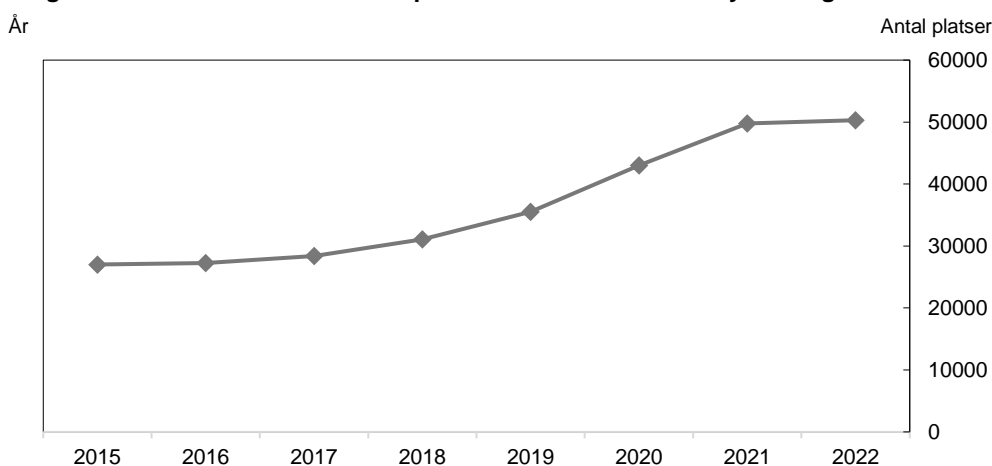
Sedan 2020 har Myndigheten för yrkeshögskolan i uppdrag att genomföra en treårig försöksverksamhet i syfte att skapa snabbare och mer flexibla vägar till en yrkeshögskoleexamen (s.k. yh flex). Verksamheten har omfattat tillgodoräknande av kunskaper, färdigheter och kompetenser samt kompletterande utbildning. Uppdraget redovisades till regeringen i april 2023 (U2023/01305). Resultaten visar att majoriteten av de studerande inom yh flex har kunnat tillgodoräkna en betydande del av utbildningen, i genomsnitt 47 procent av utbildningen och andelen tillgodoräknanden är betydligt större än inom ordinarie yrkeshögskoleutbildning. Tillgodoräknanden av reell kompetens och individuell kompletterande utbildning gör att de studerande kan examineras tidigare, dvs. innan den ordinarie utbildningsomgångens slutdatum. Av de 217 studerande som hittills examinerats inom yh flex har 174 gjort det tidigare än om de hade följt ordinarie planering.

## Kostnader

Myndigheten för yrkeshögskolan betalade 3 408 miljoner kronor 2022 i statlig finansiering för program, dvs. långa examensgivande utbildningar inom yrkeshögskolan, 130 miljoner kronor för kurser (korta utbildningar) och 17,1 miljoner kronor för försöksverksamheten med yh flex. Därutöver betalade myndigheten ut 19,6 miljoner kronor för särskilt pedagogiskt stöd till studerande med funktionsnedsättning och 28,4 miljoner kronor i form av tillfälligt startbidrag för att göra det möjligt att genomföra utbildningar som annars riskerade att ställas in. Myndigheten betalade dessutom ut totalt 17,1 miljoner kronor för behörighetsgivande förutbildning, kursplatser som annars skulle ha stått tomma, studerandeförsäkring, genomförandebidrag och undervisning i svenska med yrkesinriktning. Sammantaget utbetalades drygt 3 619 miljoner kronor i statligt stöd 2022 när det gäller yrkeshögskolan.

Totalt utbetalades statsbidrag för knappt 50 000 årsplatser på yrkeshögskoleutbildning 2022, vilket är samma antal som 2021, se diagram 4.7. En årsplats omfattar 40 studieveckor på heltid. Det genomsnittliga bidraget per utbetald årsplats inom yrkeshögskolan 2022 var 70 200 kronor, vilket är en ökning med 3 400 kronor jämfört med året innan. I detta belopp ingår pedagogiskt stöd och andra stöd och insatser.

**Diagram 4.7**    **Antal utbetalda årsplatser för 2015–2022 inom yrkeshögskolan**



Källa: Myndigheten för yrkeshögskolan.

## Konst- och kulturutbildningar

Högskoleförberedande utbildningar inom det konstnärliga området är vanligast

Under 2022 bedrevs totalt 121 konst- och kulturutbildningar enligt förordningen (2013:871) om stöd för konst- och kulturutbildningar och vissa andra utbildningar, varav 62 procent var av högskoleförberedande karaktär. Av dem genomfördes flest utbildningar inom kategorin bild- och formkonstnärlig utbildning följt av konsthantverk och musik. Drygt hälften av utbildningarna fanns i Stockholms län (55 procent) och totalt fanns 77 procent av de pågående utbildningarna i någon av de tre storstadsregionerna. Av de utbildningar som bedrevs under 2022 berättigade 62 procent både till studiestöd till de studerande och till statsbidrag till utbildningsanordnarna, 29 procent berättigade enbart till studiestöd och 8 procent enbart till statsbidrag. Av utbildningarna som bara berättigade till statsbidrag var de flesta korta utbildningar.

Antalet beslutade årsplatser uppgick till totalt 3 121 under 2022 jämfört med 3 137 årsplatser 2021. Antalet årsplatser som berättigar de studerande till studiestöd uppgick till 3 052. Det motsvarar 98 procent av alla årsplatser.

Under 2022 nyttjades totalt 85 procent av de beviljade årsplatserna för konst- och kulturutbildningar, vilket är samma andel som 2021.

#### Tre av fyra som påbörjar studier är kvinnor

Totalt deltog 5 900 personer i konst- och kulturutbildningar under 2022, vilket var 200 fler än året innan.

Andelen antagna som påbörjade studier på en kort utbildning var 42 procent 2022, vilket var den största andelen sedan 2015. Kvinnor utgjorde 78 procent och män 22 procent av dem som påbörjade studier på en kort utbildning 2022, vilket var i nivå med föregående år.

Av de antagna som påbörjade studier 2022 var 12 procent utrikes födda. Mellan 2015 och 2021 varierade andelen utrikes födda som påbörjade studier mellan 13 procent och 16 procent. Av antagna som påbörjade studier på en längre utbildning var 15 procent utrikes födda. Andelen utrikes födda som påbörjade en kort utbildning var 12 procent. Mellan 2015 och 2021 varierade andelen utrikes födda som påbörjade studier mellan 13 procent och 15 procent för korta utbildningar och mellan 10 procent och 18 procent för långa utbildningar.

#### Åtta av tio studerande slutför utbildningen

Under 2022 slutförde totalt 2 600 studerande en konst- och kulturutbildning. Slutförandegraden bland kvinnor var 84 procent och bland män 81 procent, vilket var i nivå med föregående år. För yrkesinriktade utbildningar inom det konstnärliga eller kulturella området var slutförandegraden 84 procent och för högskoleförberedande utbildningar inom det konstnärliga området var den 73 procent. För utbildningar inom kulturarvsområdet, som generellt är korta, var slutförandegraden 95 procent.

#### Kostnader

Statsbidraget för konst- och kulturutbildningar uppgick 2022 till 161 miljoner kronor för 1 968 årsplatser. Utöver statsbidraget tillkommer kostnaderna för studiestöd.

### 4.3.3 Övriga insatser

#### Statsbidrag för lärcentrum

Intresset för statsbidraget för lärcentrum är stort och söktrycket från kommunerna är högt. Etablering och utveckling av lärcentrum är viktigt för att öka tillgången till utbildning i hela landet. Detta har uttryckts i olika styrdokument och genom finansiella satsningar från statens sida.

#### Regionalt yrkesvux

Stora satsningar har fortsatt gjorts på regional yrkesinriktad utbildning på gymnasial nivå inom komvux (regionalt yrkesvux). Behovet av personer med en yrkesutbildning på gymnasial nivå kommer att fortsätta vara mycket stort. Det råder brist på utbildade personer inom många yrken, exempelvis undersköterska, kock, industritekniker, elektriker och yrkesförare. Antalet sökande till kommunernas yrkesutbildningar har ökat markant under senare år.

#### Stöd till validering och branschvalidering

Under 2022 fördelade Myndigheten för yrkeshögskolan 6,7 miljoner kronor i statsbidrag för utveckling av kvalifikationer i arbetslivet och branschmodeller för validering. De sex projekten som beviljades handlar om att ta fram kvalifikationer och



valideringsmodeller inom olika områden, bl.a. svetsning, gruvindustri, måleri samt film och tv.

### **Nivåplacering av kvalifikationer i Sveriges referensram för kvalifikationer för livslångt lärande**

Myndigheten för yrkeshögskolan fattade 26 beslut om nivåplacering i Sveriges referensram för kvalifikationer för livslångt lärande 2022, vilket är mer än en fördubbling jämfört med föregående år. Det innebär att Myndigheten för yrkeshögskolan nu har nivåplacerat sammanlagt 46 kvalifikationer och antalet förväntas fortsätta öka.

## **4.4 Regeringens bedömning av målpuffyllelsen**

### **Komvux**

Totalt studerade 372 000 elever inom komvux på grundläggande och gymnasial nivå samt i sfi under 2022. Det motsvarar 7 procent av befolkningen i åldern 20–64 år. Antalet elever minskade med 41 900 jämfört med 2021, en minskning med drygt 10 procent. Det finns en tydlig korrelation till antalet arbetslösa i Sverige. Både antalet elever och andelen arbetslösa ökade under covid-19-pandemin 2020–2021, för att sedan minska under 2022. Läsåret 2022/23 studerade 3 071 elever inom komvux som anpassad utbildning. Sedan föregående läsår 2021/22 hade antalet elever minskat med 5 procent. Även antalet kommuner där det läsåret 2022/23 fanns elever som studerar har minskat sedan föregående läsår. Antalet kursdeltagare i sfi 2022 var 154 000, en minskning med 7 procent jämfört med föregående år. En bidragande orsak kan vara den minskade invandringen till Sverige. Sfi har stora avhopp och låg genomströmning. Som en del av omläggningen av svensk integrationspolitik har regeringen i regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Statens skolverk beslutat att ge Skolverket i uppdrag att kartlägga studieavbrotten och analysera genomströmningen i sfi.

När det gäller etablering och fortsatta studier ser det olika ut beroende på vilken typ av kurser som eleven har läst inom komvux. Elever som framför allt har läst teoretiska kurser är i högre grad studerande efter att de avslutat komvux medan elever som läst yrkeskurser i högre utsträckning är etablerade på arbetsmarknaden. På grundläggande nivå var 95 procent av eleverna som studerade inom komvux utrikes födda 2022 och komvux bidrar därmed till att förbättra förutsättningar för integration och egenförsörjning. Andelen med en etablerad ställning på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier i komvux är störst bland elever som läst inom områdena vård och omsorg, VVS och fastighet, el och energi samt fordon och transport. Bland dem som har läst en längre utbildning inom något av dessa områden var mellan 66 procent och 75 procent etablerade på arbetsmarknaden två år efter studierna. Yrkesutbildningarna inom naturbruk, hantverk, hotell och turism samt handel och administration hade, jämfört med de ovan nämnda utbildningarna, en lägre etableringsgrad. Av dem som avslutade studier i sfi 2019 hade 25 procent en etablerad ställning på arbetsmarknaden året efter, vilket var samma nivå som föregående år.

### **Yrkeshögskolan**

Under 2022 har verksamheten inom yrkeshögskolan återgått till mer normala förutsättningar än under pandemin. Samtidigt finns tecken på att en del erfarenheter har tagits tillvara, exempelvis förekommer nu mer utbildning digitalt på distans. Yrkeshögskolan har expanderat kraftigt under senare år och det syns nu allt tydligare i antalet som examineras från utbildningar.

Sammantaget har yrkeshögskolan fungerat väl och den uppfyller sitt syfte att säkerställa att eftergymnasiala yrkesutbildningar som svarar mot arbetslivets behov kommer till stånd. Myndigheten för yrkeshögskolan kvalitetsgranskningar har inte visat tecken på försämrad kvalitet under pandemin och inga utbildningar bedömdes ha bristande kvalitet under 2022. Trots att antalet examinerade från yrkeshögskolan fortsätter att öka för varje år är arbetsmarknadens efterfrågan på yrkeshögskoleutbildade fortsatt stor. Det visar antalet ansökningar om att få starta en utbildning. Söktrycket från de som vill gå utbildningarna är också fortsatt högt.

Sysselsättningen ett år efter yrkeshögskoleexamen har ökat mellan 2021 och 2022 års uppföljningar medan överensstämmelsen mellan arbetet och den utbildning man gått ligger kvar på samma nivå vid uppföljningen 2022 som den gjorde 2021. Resultatet från den senaste undersökningen indikerar en viss återgång till högre nivåer när det gäller sysselsättning efter examen från yrkeshögskolan jämfört med den nedgång som skedde inom de flesta utbildningsområdena under pandemin. Det finns ingen signifikant skillnad mellan kvinnors och mäns sysselsättning året efter examen och inte heller när det gäller god överensstämmelse mellan utbildning och arbete. Andelen som hade ett arbete före utbildningen var dock lägre för män (73 procent) än för kvinnor (77 procent), vilket tyder på att effekten av att gå en yrkeshögskoleutbildning på sysselsättningsmöjligheterna är större för män än för kvinnor.

## 4.5 Politikens inriktning

### 4.5.1 Det behövs fortsatta satsningar på yrkesutbildning för vuxna

En väl fungerande matchning på arbetsmarknaden minskar risken för att arbetslösheten stiger och stannar kvar på en hög nivå. Många branscher har svårt att hitta arbetskraft med rätt utbildning och kompetens. Den bristande matchningen på arbetsmarknaden beror delvis på att arbetssökande inte har den yrkeskompetens som efterfrågas. Möjligheten till omställning och utbildning behöver därför stärkas. Av den anledningen prioriterar regeringen medel till fler platser både inom yrkeshögskolan och den yrkesinriktade vuxenutbildningen så att tillgången till sådan utbildning förbättras och fler snabbt kan komma i arbete. Satsningarna är avgörande både för Sveriges konkurrenskraft och för individer som får bättre möjlighet att komma i arbete.

Samhället och arbetsmarknaden präglas i en allt högre grad av omställningen till ett fossilfritt samhälle och en cirkulär ekonomi. Den pågående omställningen innebär att efterfrågan på arbetskraft med kompetens inom bl.a. digitalisering, automatisering och elektrifiering ökar inte minst utifrån behoven till följd av att företag etablerar sig och expanderar i norra Sverige. Berörda arbetsgivare behöver i många fall yrkesutbildad arbetskraft och satsningar på utbildning blir därför viktiga för att Sverige ska kunna ta en ledande roll i klimatomställningen. Tillgång till rätt kompetens är en central faktor bl.a. för att elektrifieringen i industrin och samhället i stort ska kunna genomföras, för att näringslivet ska kunna ställa om och för att batteriindustrin ska kunna byggas upp som en ny bransch i Sverige. Regeringen avser att utarbeta en strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län (se utg.omr. 24) där kompetensförsörjning kommer att bli ett strategiskt område.

Goda kunskaper i svenska språket är avgörande för att kunna bli en del av det svenska samhället och för att uppnå egenförsörjning. I dag är dock kvaliteten i sfi för låg och även kraven på de som deltar i utbildningen är för låga. Därför måste kvaliteten i utbildningen öka och kraven på deltagarna höjas. På så sätt kan avhoppet minska och fler deltagare kan slutföra sin utbildning på kortare tid.

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har lett till en ökad ekonomisk osäkerhet, vilket kan öka arbetslösheten. Det finns även en risk att långtidsarbetslösheten biter sig fast på höga nivåer. Arbetsgivarna efterfrågar yrkeskunskaper på gymnasial nivå och yrkesutbildningar spelar därför en viktig roll för att fler ska kunna komma i arbete. Det gäller även unga människor som inte har slutfört sin skolgång. Yrkesutbildning är också viktigt för de utrikes födda, som ännu inte har kommit in på den svenska arbetsmarknaden. För dem är satsningar på yrkesutbildning för vuxna av särskilt stor betydelse eftersom de minskar risken för långtidsarbetslöshet och utanförskap. Fortsatta satsningar på yrkesutbildning för vuxna är därför viktiga även för att motverka utanförskap och påskynda integration. Exempelvis inom yrkeshögskolan är skillnaden mellan andelen i arbete före och efter utbildningen större bland utrikes födda än bland personer födda i Sverige. Det visar att yrkeshögskolan kan ha en viktig funktion när det gäller att bidra till utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden och egenförsörjning.

Det ska finnas goda utbildningsmöjligheter för den som önskar ställa om till ett nytt yrke eller fortbilda sig för att klara av mer avancerade arbetsuppgifter. För att underlätta omställning genom utbildning har ett nytt omställningsstudiestöd införts. De förbättrade möjligheterna att studera väntas ge en ökad efterfrågan på många utbildningar för vuxna, inte minst yrkesutbildningar inom komvux och yrkeshögskolan. De statliga satsningarna på utbildningsområdet måste ta hänsyn till detta.

Även jämställdhetspolitikens delmål om jämställd utbildning präglar regeringens utbildningspolitik och arbetet inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

#### **4.5.2 Förstärkning av yrkesinriktad utbildning på gymnasial nivå**

Regionalt yrkesvux har byggts ut kraftigt de senaste åren. Ett omfattande statligt stöd till kommunerna är fortsatt nödvändigt för att kunna möta behoven på arbetsmarknaden och för att stärka integrationen av utrikes födda. Inte minst har satsningen på kombinationsutbildningar, som innebär att yrkesutbildning kombineras med sfi eller svenska som andraspråk, gjort det möjligt för fler utrikes födda att få en sammanhållen språk- och yrkesutbildning som leder till arbete. Regeringen föreslår därför en fortsatt satsning på regionalt yrkesvux inom komvux.

#### **4.5.3 En pilotverksamhet med en ny form av yrkesinriktad utbildning på gymnasial nivå**

För att förstärka kopplingen mellan utbildning för vuxna och arbetslivet har regeringen beslutat om tilläggsdirektiv till Yrkesvuxutredningen (dir. 2023:110). Utredaren ska bl.a. föreslå en ny form av yrkesutbildning på gymnasial nivå med utgångspunkt i den modell som tillämpas för yrkeshögskolan. Regeringen anser att en pilotverksamhet kan ge värdefulla erfarenheter och insikter och föreslår medel för detta.

#### **4.5.4 Sfi för personer på flykt från Ukraina**

Personer som har uppehållstillstånd som ger tillfälligt skydd i Sverige enligt det s.k. massflyktsdirektivet har inte rätt till sfi och annan utbildning inom komvux. Regeringen har 2023 gett kommunerna möjlighet att låta personerna delta i sfi och svenska eller svenska som andraspråk. Om vistelsen i Sverige blir långvarig blir det än viktigare att de kan försörja sig själva. En förutsättning för detta är att de har de kompetenser som efterfrågas på arbetsmarknaden och kunskaper i svenska språket.

Regeringen föreslår därför en förlängning av statsbidraget till kommunerna för att skyddsbehövande från Ukraina ska få tillgång till sfi.

#### 4.5.5 Förstärkning av sfi

Alldeles för många utrikes födda står långt ifrån arbetsmarknaden. Integrationspolitiken behöver genomsyras av tydliga krav och förväntningar på att människor ska bli självförsörjande. I många fall är bristande kunskaper i svenska en del av orsaken till arbetslöshet. Genom att fler personer deltar i sfi och lär sig svenska förbättras deras förutsättningar både till integration i det svenska samhället och att komma ut på den svenska arbetsmarknaden och försörja sig själva. Det är viktigt att personerna får starta sin utbildning på rätt nivå för att få kunskaper i svenska så fort som möjligt. Därför vill regeringen stärka undervisningen i sfi med inriktning mot högre krav och högre kvalitet.

Utredningen Stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk, KLIVA, har i sitt betänkande Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk (SOU 2020:66) föreslagit krav på dokumentation av kommunernas uppsökande insatser för att få personer att delta i sfi samt en skyndsam bedömning av nyanländas kunskaper.

Utredningens förslag, som för närvarande bereds inom Regeringskansliet, innebär ett utökat ansvar för kommunerna. Regeringen föreslår därför att kommunerna ska kompenseras, se utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner avsnitt 2.8.1, förutsatt att förslagen genomförs.

#### 4.5.6 Fortsatt utbyggnad av antalet utbildningsplatser inom yrkeshögskolan

Tillgång till personal med rätt kompetens är viktig för Sveriges konkurrenskraft och möjligheten att fortsatt attrahera nya näringslivsinvesteringar. Även inom offentlig sektor är rekryteringsbehoven stora på många håll. Yrkeshögskolan har en viktig roll när det gäller att möta de fortsatt stora kompetensbehoven i hela Sverige, möjliggöra omställning och främja matchningen på arbetsmarknaden.

Utredningen om framtidens yrkeshögskola – stabil, effektiv och hållbar, har lämnat sitt betänkande Framtidens yrkeshögskola – stabil, effektiv och hållbar (SOU 2023:31). Syftet med utredningen har varit att förtydliga yrkeshögskolans roll i utbildningssystemet och att skapa förutsättningar för att yrkeshögskolan ska kunna fortsätta att utvecklas med bibehållen kvalitet. Utredningen har lämnat ett antal förslag som har remitterats.

Yrkeshögskolan behöver byggas ut ytterligare för att möta en ökad efterfrågan på yrkesutbildning och de fortsatt stora kompetensbehoven i hela Sverige, särskilt i de regioner som präglas av stora företagsetableringar och företagsexpansioner. Klimatomställningen kräver även ny kunskap på en rad olika områden och stärkt kompetens på flera nivåer, både inom näringslivet och offentlig sektor. Det finns ett betydande behov av kompetens på yrkeshögskolenivå på många områden.

Regeringen föreslår därför att antalet utbildningsplatser inom yrkeshögskolan ska öka successivt under de kommande åren. För att genomföra det föreslår regeringen att det statliga stödet för yrkeshögskoleutbildning ska ökas.

Myndigheten för yrkeshögskolans förvaltningsanslag behöver förstärkas, både för att kunna hantera den redan pågående kraftiga utbyggnaden av yrkeshögskolan och den fortsatta utbyggnad som föreslås i denna proposition. Förvaltningsanslaget behöver

också förstärkas permanent för att myndigheten ska få bättre förutsättningar i verksamheten och utveckla kvaliteten i sin tillsyn över utbildningarna.

## 4.6 Budgetförslag

### 4.6.1 1:16 Bidrag till vissa studier

**Tabell 4.2 Anslagsutveckling 1:16 Bidrag till vissa studier**

Tusental kronor

2022	Utfall	10 011	Anslagssparande	7 514
2023	Anslag	17 525 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	11 908
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>17 525</b>		
2025	Beräknat	17 525		
2026	Beräknat	17 525		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag som lämnas för studier om funktionsnedsättningar, utbildning som är särskilt anpassad för personer med funktionsnedsättningar och studier inom kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.3 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:16 Bidrag till vissa studier**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>17 525</b>	<b>17 525</b>	<b>17 525</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>17 525</b>	<b>17 525</b>	<b>17 525</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 17 525 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 *Bidrag till vissa studier* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 17 525 000 kronor respektive 17 525 000 kronor.

### 4.6.2 1:17 Statligt stöd till vuxenutbildning

**Tabell 4.4 Anslagsutveckling 1:17 Statligt stöd till vuxenutbildning**

Tusental kronor

2022	Utfall	4 951 537	Anslagssparande	165 885
2023	Anslag	4 494 422 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	4 390 258
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>4 568 622</b>		
2025	Beräknat	3 522 422		
2026	Beräknat	3 522 422		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för

- statsbidrag för kommunal vuxenutbildning och kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning samt för motsvarande äldre utbildningar, och annan utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning,
- statsbidrag för lärcentrum,
- att främja utveckling av vuxenutbildning och öka deltagandet i sådan utbildning,
- en försöksverksamhet med yrkesutbildning på gymnasial nivå med utgångspunkt i den modell som tillämpas för yrkeshögskolan, och
- att främja språkutveckling för personal på arbetsplatser.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.5 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:17 Statligt stöd till vuxenutbildning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>3 994 422</b>	<b>3 994 422</b>	<b>3 994 422</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	574 200	-472 000	-472 000
<i>varav BP24</i>	985 200		
– <i>Fler platser på regionalt yrkesvux</i>	905 200		
– <i>Sfi för tillfälligt skyddsbehövande från Ukraina</i>	80 000		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>4 568 622</b>	<b>3 522 422</b>	<b>3 522 422</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen bedömer att det fortsatt finns en hög efterfrågan på gymnasial yrkesutbildning för vuxna. Anslaget ökas därför med 905 200 000 kronor för 2024. Anslaget ökas med 80 000 000 kronor för 2024 för statsbidrag till kommuner som erbjuder kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) för tillfälligt skyddsbehövande från Ukraina.

Regeringen föreslår att 4 568 622 000 kronor anvisas under anslaget 1:17 *Statligt stöd till vuxenutbildning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 3 522 422 000 kronor respektive 3 522 422 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:17 *Statligt stöd till vuxenutbildning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 522 422 000 kronor 2025.

**Skälen för regeringens förslag:** Statens skolverk beslutar om statsbidrag för bl.a. komvux. För att förbättra förutsättningarna för kommunernas planering av komvux bör beslut om statsbidrag kunna fattas året innan statsbidraget ska lämnas. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:17 *Statligt stöd till vuxenutbildning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 522 422 000 kronor 2025.

**Tabell 4.6 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:17 Statligt stöd till**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Ingående åtaganden	3 656 394	3 707 001	3 373 422	
Nya åtaganden	3 707 001	3 373 422	3 522 422	
Infriade åtaganden	-3 656 394	-3 707 001	-3 373 422	-3 522 422
Utestående åtaganden	3 707 001	3 373 422	3 522 422	
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>3 724 422</b>	<b>3 583 422</b>	<b>3 522 422</b>	

### 4.6.3 1:18 Myndigheten för yrkeshögskolan

**Tabell 4.7 Anslagsutveckling 1:18 Myndigheten för yrkeshögskolan**

Tusental kronor

2022	Utfall	142 724	Anslagssparande	5 423
2023	Anslag	140 761 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	143 375
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>152 245</b>		
2025	Beräknat	167 362 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	176 366 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.<sup>2</sup> Motsvarar 161 919 tkr i 2024 års prisnivå.<sup>3</sup> Motsvarar 166 644 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för yrkeshögskolans förvaltningsutgifter.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.8 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:18 Myndigheten för yrkeshögskolan**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>140 761</b>	<b>140 761</b>	<b>140 761</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	4 124	8 994	12 576
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	7 360	17 607	23 029
varav BP24 <sup>3</sup>	13 107	23 107	28 107
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-502	-502	-502
– Förstärkning av förvaltningsanslaget	15 000	25 000	30 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 391	-1 391	-1 391
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>152 245</b>	<b>167 362</b>	<b>176 366</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget förstärks med 15 000 000 kronor för 2024 för att Myndigheten för yrkeshögskolan ska få bättre förutsättningar att hantera utbyggnaden av yrkeshögskolan. Anslaget minskar med 1 391 000 kronor 2024 till följd av en generell

besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 152 245 000 kronor anvisas under anslaget 1:18 *Myndigheten för yrkeshögskolan* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 167 362 000 kronor respektive 176 366 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 4.9 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Myndigheten för yrkeshögskolan**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamhet där intäkterna disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet						
Ansökningsavgifter för referensramen för kvalifikationer (SeQF)						
	0	0	250	250	0	0
<b>Verksamhet där intäkterna inte disponeras</b>						
Uppdragsverksamhet	-306	0	90	90	0	-306

Myndigheten för yrkeshögskolan disponerar intäkter för offentligrättslig verksamhet som avser ansökningsavgift för inplacering i den nationella referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande (SeQF). Myndigheten för yrkeshögskolan tar också ut avgifter från anordnare som bedriver uppdragsutbildningar. Myndigheten disponerar inte dessa avgifter

### 4.6.4 1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning

**Tabell 4.10 Anslagsutveckling 1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning**

Tusental kronor

2022	Utfall	3 786 854	Anslagssparande	71 382
2023	Anslag	3 824 236 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	3 823 937
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>4 010 383</b>		
2025	Beräknat	4 010 383		
2026	Beräknat	4 302 666		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för

- statligt stöd för yrkeshögskoleutbildning,
- kostnader för personskadeförsäkring och ansvarsförsäkring inom yrkeshögskolan,
- statsbidrag för konst- och kulturutbildningar,
- särskilt verksamhetsstöd för riksomfattande kursverksamhet avseende hemslöjd eller för att främja samisk utbildningsverksamhet, och
- stöd för framtagande av modeller för branschvalidering



## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.11 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>3 754 236</b>	<b>3 754 236</b>	<b>3 754 236</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	256 147	256 147	548 430
varav BP24	236 147	236 147	528 430
– Fortsatt utbyggnad av YH	236 147	236 147	528 430
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>4 010 383</b>	<b>4 010 383</b>	<b>4 302 666</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen bedömer att det fortsatt finns en hög efterfrågan på yrkeshögskoleutbildning. Anslaget ökas därför med 236 147 000 kronor för 2024. För samma ändamål beräknas anslaget öka med 236 147 000 kronor för 2025 och 548 430 000 kronor för 2026.

Regeringen föreslår att 4 010 383 000 kronor anvisas under anslaget 1:19 *Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 4 010 383 000 kronor respektive 4 302 666 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:19 *Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 700 000 000 kronor 2025–2031.

**Skälen för regeringens förslag:** Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om stöd för bl.a. yrkeshögskoleutbildningar. Regeringen har bedömt att ett beslut om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan i regel bör omfatta fler än två utbildningsomgångar. Utbildningar som omfattas av förordningen (2013:871) om stöd för konst- och kulturutbildningar och vissa andra utbildningar kan också pågå under en längre tid. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:19 *Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 700 000 000 kronor 2025–2031.

**Tabell 4.12 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2031
Ingående åtaganden	8 652 904	9 079 197	9 500 000			
Nya åtaganden	4 513 153	3 917 000	3 961 000			
Infriade åtaganden	-4 086 860	-3 496 197	-3 761 000	-3 500 000	-3 226 000	-2 974 000
Utestående åtaganden	9 079 197	9 500 000	9 700 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>9 700 000</b>	<b>9 700 000</b>	<b>9 700 000</b>			

## 5 Universitet och högskolor

### 5.1 Mål för området

Målet för området är att utbildning och forskning vid universitet och högskolor ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivs effektivt (prop. 2011/12:1 utg.omr. 16, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98).

### 5.2 Kort beskrivning av verksamhetsområdet

Höstterminen 2022 studerade 372 000 studenter i högskolan, vilket var en minskning med 13 000 studenter jämfört med året innan. Av dessa var 61 procent kvinnor och 39 procent män. Högskolesektorn är den största statliga verksamheten sett till antalet anställda. År 2022 var antalet anställda ca 69 000, motsvarande 55 000 årsarbetskrafter, varav 55 procent var kvinnor och 45 procent män. Antalet årsarbetskrafter beräknas utifrån omfattningen av personens anställning med hänsyn tagen till tjänstledigheter. De totala kostnaderna för verksamheten vid statliga universitet och högskolor samt enskilda utbildningsanordnare med tillstånd att utfärda examina enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina (examenstillståndslagen) uppgick 2022 till 84,2 miljarder kronor, vilket motsvarar 1,4 procent av Sveriges BNP.

Verksamheten omfattar utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå samt forskning. De direkta statliga anslagen till lärosätena uppgick under 2022 till 50,4 miljarder kronor. Utöver dessa finansierar staten verksamhet vid universitet och högskolor via olika statliga myndigheter, framför allt genom forskningsråden. Sammantaget är strax under 79 procent av verksamheten vid statliga universitet och högskolor samt enskilda utbildningsanordnare statligt finansierad. Statliga universitet och högskolor styrs i första hand av högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100). Regeringen styr också statliga universitet och högskolor via årliga regleringsbrev. År 2022 fanns det 16 statliga universitet och 15 statliga högskolor. För enskilda utbildningsanordnare ställs i examenstillståndslagen motsvarande krav på utbildningen som gäller för statliga universitet och högskolor enligt 1 kap. högskolelagen. Relationerna med de enskilda utbildningsanordnarna regleras utöver i examenstillståndslagen genom avtal med vissa av utbildningsanordnarna och villkor för medel i regleringsbrev till Kammarkollegiet. Rätten att utfärda examina följer antingen av författning eller av särskilda beslut av regeringen eller Universitetskanslersämbetet. Inom de ramar som ges i gällande regelverk har samtliga lärosäten stor frihet att bestämma över sin verksamhet. Lärosätena återrapporterar utfallet av sin verksamhet till regeringen i första hand i sina årsredovisningar. Merparten av återrapporteringen inom verksamhetsområdet ansvarar dock Universitetskanslersämbetet för. Myndigheten publicerar varje år en årsrapport som syftar till att ge en samlad bild av utvecklingen inom högskoleområdet. För en fördjupad beskrivning av verksamheten under 2022 hänvisas till denna och till övrig statistik från Universitetskanslersämbetet.

### 5.3 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De centrala indikatorerna som används för att redovisa resultat inom området är följande:

- andel med doktorsexamen bland forskande och undervisande personal

- prestationsgrad i utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- genomströmning i utbildning på forskarnivå
- andelen etablerade på arbetsmarknaden 1,5 år efter examen
- vetenskaplig produktion
- förmåga att attrahera externa medel för forskning.

## 5.4 Resultatredovisning

### Indikator: Andel med doktorsexamen bland forskande och undervisande personal

Beräkningen av indikatorn justerades förra året så att uppgifterna stämmer överens med de uppgifter som Universitetskanslersämbetet publicerar. Andelen med doktorsexamen bland forskande och undervisande personal uppgick 2022 till 63 procent, vilket är en ökning med 4 procentenheter jämfört med andelen för tio år sedan. En högre andel män än kvinnor är disputerade, men skillnaden är mindre än den var för 10 år sedan. Andelen kvinnor som är disputerade har ökat från 54 procent 2012 till 60 procent 2022. Under samma period har andelen män som är disputerade ökat från 63 procent till 66 procent.

### Indikator: Prestationsgrad i utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Prestationsgraden är ett mått som beräknas som antalet avklarade högskolepoäng omräknade till helårsprestationer dividerade med antalet helårsstudenter. Prestationsgraden beräknas så att varje students avklarade poäng kan kopplas till den individens registrerade poäng. I måttet ingår de poäng som de aktuella studenterna har tagit under registreringsterminen och de tre därpå följande terminerna.

För samtliga helårsstudenter var prestationsgraden 83 procent läsåret 2020/21. Kvinnor uppvisar generellt en högre prestationsgrad än män och prestationsgraden skiljer sig mellan olika studieformer. För program som leder till en yrkesexamen var prestationsgraden 91 procent läsåret 2020/21. De lägsta prestationsgraderna uppvisar fristående kurser som studeras på distans, där genomsnittet var 54 procent för samtliga studenter. Det är en högre andel jämfört med året innan. Prestationsgraden skiljer sig också mellan olika ämnesområden. Inom ämnesområdena medicin och odontologi respektive vård och omsorg var prestationsgraden 91 procent läsåret 2020/21, medan prestationsgraden inom ämnesområde humaniora var 72 procent, se tabell 5.1.

**Tabell 5.1 Prestationsgrad**

Procent							
Ämnesområde	18/19	19/20	20/21	Ämnesområde	18/19	19/20	20/21
<b>Humaniora (inkl. teologi)</b>	<b>71</b>	<b>70</b>	<b>72</b>	<b>Teknik</b>	<b>85</b>	<b>85</b>	<b>83</b>
Kvinnor	73	72	73	Kvinnor	87	86	84
Män	68	67	68	Män	84	84	83
<b>Samhällsvetenskap (inkl. juridik)</b>	<b>85</b>	<b>86</b>	<b>86</b>	<b>Medicin och odontologi</b>	<b>92</b>	<b>92</b>	<b>91</b>
Kvinnor	87	88	88	Kvinnor	92	93	91
Män	81	82	82	Män	92	92	90
<b>Vård och omsorg</b>	<b>92</b>	<b>92</b>	<b>91</b>	<b>Konstnärligt område</b>	<b>88</b>	<b>87</b>	<b>88</b>
Kvinnor	92	93	92	Kvinnor	88	87	88
Män	89	90	88	Män	89	88	88
<b>Naturvetenskap</b>	<b>79</b>	<b>78</b>	<b>77</b>	<b>Övrigt område</b>	<b>83</b>	<b>83</b>	<b>83</b>

Ämnesområde	18/19	19/20	20/21	Ämnesområde	18/19	19/20	20/21
Kvinnor	82	81	81	Kvinnor	84	84	84
Män	75	74	73	Män	82	83	82

Källa: Universitetskanslersämbetet.

## Indikator: Genomströmning i utbildning på forskarnivå

Doktorsexamen och licentiatexamen omfattar 240 respektive 120 högskolepoäng, dvs. en studietid på 4 respektive 2 år. De som under 2022 avlade en doktorsexamen hade en genomsnittlig nettostudietid på 4,3 år. Nettostudietiden till doktorsexamen var 4,2 år för kvinnor och 4,3 år för män. För doktorander som avlade licentiatexamen under samma period uppgick den genomsnittliga nettostudietiden till 2,9 år. Nettostudietiden till licentiatexamen var densamma för kvinnor och män. Jämfört med 2013 har nettostudietiden för licentiatexamen ökat något för både män och kvinnor. För doktorsexamen har nettostudietiden ökat något för män men varit oförändrad för kvinnor.

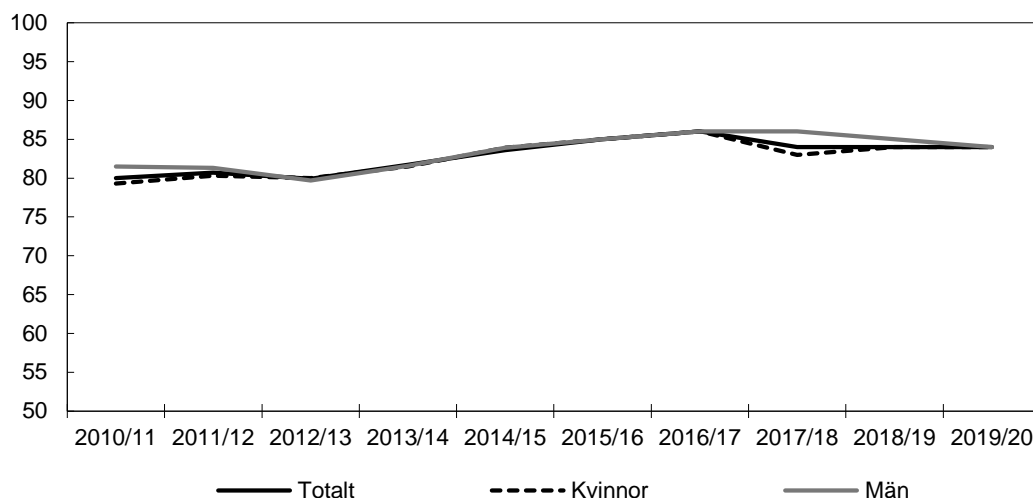
Under 2022 var bruttostudietiden, dvs. den totala tiden i utbildningen utan hänsyn tagen till aktivitetsgrad, i genomsnitt 6 år för doktorsexamen och 4 år för licentiatexamen. Till licentiatexamen hade kvinnor och män lika lång genomsnittlig bruttostudietid. Till doktorsexamen hade kvinnor något längre genomsnittlig bruttostudietid än männen, 6 år respektive 5,5 år.

Av de doktorandnybörjare som påbörjade sina studier 2017 hade 47 procent, 43 procent av kvinnorna och 50 procent av männen, avlagt doktorsexamen inom 5 år, dvs. 2022. Det är en ökning med en procentenhet jämfört med de doktorandnybörjare som påbörjade sina studier 2014. Sett över en längre tidsperiod har genomströmningen ökat väsentligt. Bland dem som var doktorandnybörjare 1990 avlade 22 procent doktorsexamen inom 5 år. Kvinnors och mäns examensfrekvens jämnas ut över tid. År 2022 var det 76 procent av kvinnorna och 77 procent av männen bland doktorandnybörjarna 2014 som hade avlagt doktorsexamen.

## Indikator: Andelen etablerade på arbetsmarknaden 1,5 år efter examen

**Diagram 5.1 Etablering 1,5 år efter examen för kvinnor och män**

Procent (notera bruten axel)



Källa: Universitetskanslersämbetet.

Av dem som examinerades från högskolan läsåret 2019/20 hade 84 procent etablerat sig på arbetsmarknaden 1–1,5 år efter att de tog ut sin examen, se diagram 5.1. Med etablering avses att individen hade ett förvärvsarbete i november månad, en arbetsinkomst som översteg en viss nivå samt inte hade varit arbetslös någon gång under uppföljningsåret. Etableringen för män var något lägre jämfört med läsåret innan. För kvinnor var etableringsgraden oförändrad. För en beskrivning av sysselsättningsgrad, förvärvsgrad och matchad förvärvsgrad för personer med eftergymnasial utbildning, se avsnitt 2.5.

### Indikator: Vetenskaplig produktion

För uppgifter i fråga om vetenskaplig produktion, se avsnitt 6.2.

### Indikator: Förmåga att attrahera externa medel för forskning

Lärosätenas intäkter för forskning från nationella och internationella forskningsfinansiärer uppgick 2022 till 23,6 miljarder kronor och intäkterna från uppdragsforskning och övriga avgifter uppgick till 4,2 miljarder kronor. Jämfört med föregående år var detta en ökning med 1,3 miljarder kronor från nationella och internationella forskningsfinansiärer samt en intäktsökning med 0,2 miljarder kronor från uppdragsforskning och avgifter.

Under perioden 2012–2022 har lärosätenas forskningsintäkter ökat med 5,6 miljarder kronor i 2022 års priser. Majoriteten av intäktsökningen under perioden utgörs av ökade externa medel, men även de direkta statsanslagen har ökat. Lärosätenas intäkter från externa finansiärer utgör därmed en större andel av de totala forskningsintäkterna.

### Lärosätenas kvalitetssystem har utvecklats

Universitetskanslersämbetet ansvarar för att kvalitetssäkra universitetens och högskolornas verksamhet genom fyra olika slags granskningar: granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete, utbildningsutvärdering, tematisk utvärdering och examens-tillståndsprövning. Universitetskanslersämbetet tillgängliggör resultatet av kvalitetsutvärderingarna på sin webbplats, vilket ger studenter möjlighet att inhämta information bl.a. om utbildningars kvalitet.

Universitetskanslersämbetet har sammanfattat utfallet av det nationella kvalitets-säkringssystemet under 2017–2022. Totalt 42 granskningar av lärosätenas kvalitets-säkringsarbete inom utbildning har gjorts. Utfallet visar att lärosätenas kvalitetssystem har utvecklats positivt under perioden. Vidare har totalt 225 yrkesutbildningar på grundnivå och avancerad nivå utvärderats varav större delen leder till olika lärarexamina, eller till specialistsjuksköterskeexamen. En stor andel (44 procent) av dessa utbildningar fick omdömet ifrågasatt kvalitet. I de allra flesta fallen visar uppföljningarna att bristerna sedan åtgärdas. Sammantaget konstateras att granskningarna ha varit resurskrävande men kvalitetsdrivande.

Under 2022 har åtta granskningar av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete för utbildning genomförts. Av dessa fick två lärosäten det högsta omdömet godkänt kvalitets-säkringsarbete. Sex lärosäten fick omdömet godkänt kvalitetssäkringsarbete med förbehåll och kommer att följas upp på de bedömningsområden som inte bedömdes vara tillfredsställande.

Universitetskanslersämbetet har under året även beslutat om åtta uppföljningar av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete. Samtliga lärosäten fick omdömet godkänt kvalitets-säkringsarbete.

Under året har fyra utbildningar som leder till psykoterapeutexamen utvärderats. Samtliga fick omdömet ifrågasatt kvalitet. Vidare har landets enda utbildning som leder till skogsteknikerexamen utvärderats. Den fick omdömet ifrågasatt kvalitet. Universitetskanslersämbetet har även under 2022 genomfört en tematisk utvärdering av 25 utbildningar som leder till sjuksköterskeexamen. Utvärderingen innehöll ingen gradering. Lärosätena fick i stället rekommendationer.

Lärosäten vars utbildningars kvalitet har blivit ifrågasatt får ett år på sig för att åtgärda bristerna och lämna in en åtgärdsredovisning till Universitetskanslersämbetet. Efter en uppföljande utvärdering fattas ett nytt beslut. Kvarstår bristerna återkallas examens-tillståndet.

Under 2022 gjorde Universitetskanslersämbetet uppföljande utvärderingar av sex utbildningar som leder till yrkeslärarexamen vilka tidigare fått omdömet ifrågasatt kvalitet. Samtliga fick omdömet hög kvalitet i uppföljningen.

Under året avslutade även Universitetskanslersämbetet en tematisk utvärdering av breddad rekrytering. Utvärderingen innehåller en nationell bild med rekommendationer på nationell nivå och utvärdering av 40 lärosätens arbete med rekommendationer till respektive lärosäte.

## Antalet beslut om tillstånd att utfärda examina har minskat

Under 2022 fattade Universitetskanslersämbetet 13 beslut om tillstånd att utfärda examina, vilket är en minskning med tre beslut jämfört med föregående år, se tabell 5.2. Volymen är beroende av hur många ansökningar som inkommer till myndigheten.

**Tabell 5.2 Examenstillståndsprövningar per examen och utfall (2022)**

Examen	Varav	
	Tillfredsställande	Inte tillfredsställande
Generell examen på grundnivå	1	
Yrkesexamen på grundnivå	1	
Generell examen på avancerad nivå	1	1
Yrkesexamen på avancerad nivå	1	3
Konstnärlig examen på avancerad nivå	1	
Generell examen på forskarnivå	2	1
Konstnärlig examen på forskarnivå	1	
<b>Totalt</b>	<b>8</b>	<b>5</b>

Anm.: Universitetskanslersämbetet beviljar eller avslår examenstillståndsansökningar från statliga lärosäten och ger utlåtandet tillfredsställande eller inte tillfredsställande rörande ansökningar från enskilda utbildningsanordnare.

Källa: Universitetskanslersämbetet.

## Verksamhetens ekonomiska omfattning har minskat

För utbildning på grundnivå och avancerad nivå tilldelas respektive lärosäte varje år ett s.k. takbelopp som är den ersättning lärosätet kan få för att utbilda studenter.

Ersättningen beräknas dels utifrån antalet registrerade studenter, dels utifrån det antal högskolepoäng som studenterna presterar under ett år. Ersättningen beror också på vilket utbildningsområde som helårsstudenterna och helårsprestationerna hänförs till. Olika utbildningsområden genererar olika ersättningsbelopp och respektive kurs klassificeras av lärosätet till ett utbildningsområde beroende på kursens ämnesinnehåll.

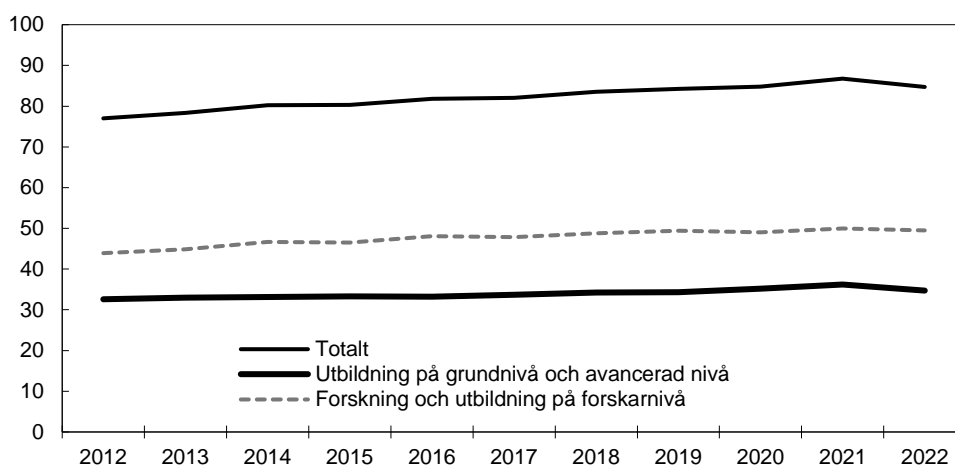
Summan av universitetens och högskolornas takbelopp för utbildning på grundnivå och avancerad nivå uppgick till ca 26,8 miljarder kronor under 2022. År 2021 var motsvarande summa ca 28,2 miljarder kronor i 2022 års priser. Anslagen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå till de lärosäten som inte har ett takbelopp

uppgick till 1,4 miljarder kronor. Därutöver tilldelades universitet och högskolor ca 0,4 miljarder kronor för särskilda åtaganden. Ett särskilt åtagande är en uppgift som statliga universitet och högskolor har särskild finansiering för och som inte avräknas mot takbeloppet.

Lärosätenas totala intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå var 49,5 miljarder kronor 2022, se diagram 5.2. Jämfört med 2021 har de totala kostnaderna minskat med 0,5 miljarder kronor i fasta priser. Lärosätenas intäkter från statsanslag för forskning och utbildning på forskarnivå var 21,6 miljarder kronor 2022. Jämfört med 2021 har dessa intäkter minskat med 1,1 miljarder kronor i fasta priser. Anslagen för forskning och utbildning på forskarnivå utgjorde 44 procent av lärosätenas alla intäkter för forskning under 2022. Lärosätenas forskningsintäkter från externa finansiärer uppgick till 28 miljarder kronor 2022 och utgjorde 56 procent av lärosätenas totala forskningsintäkter.

### Diagram 5.2 Lärosätenas intäkter

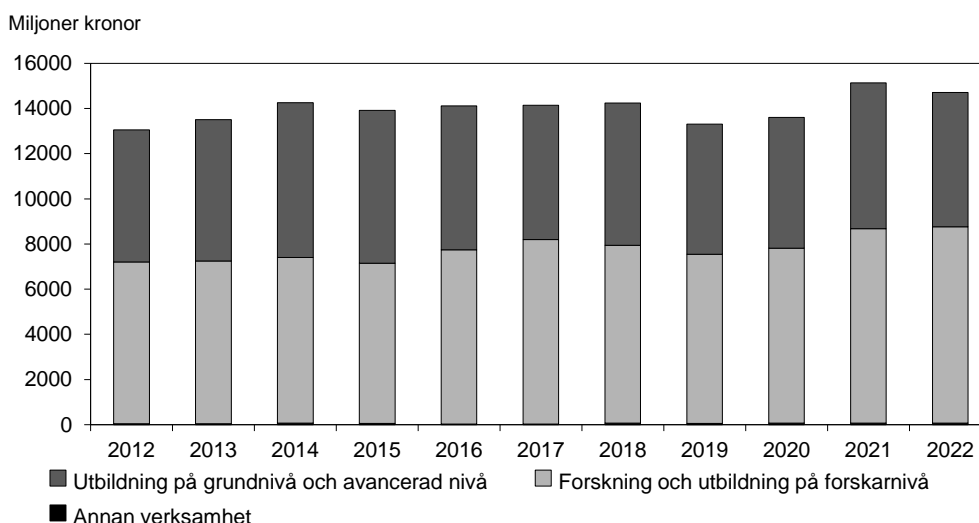
Miljarder kronor (2022 års priser)



Källa: Universitetskanslersämbetet.

### Myndighetskapitalet minskade under 2022

Vid utgången av 2022 uppgick de statliga lärosätenas skattade myndighetskapital (summan av lärosätenas balanserade kapitalförändring och årets kapitalförändring) till 14,7 miljarder kronor, en minskning med drygt 0,4 miljarder kronor i 2022 års priser från föregående år. Detta var första året sedan 2019 som myndighetskapitalet minskade, se diagram 5.3. Av myndighetskapitalet återfanns 5,9 miljarder kronor inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå och 8,7 miljarder kronor inom forskning och utbildning på forskarnivå. Det skattade myndighetskapitalet minskade i relation till lärosätenas kostnader från föregående år, från 19,4 procent till 18,9 procent. Myndighetskapitalet ökade inom forskning och utbildning på forskarnivå medan det minskade inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Utbildningsdepartementet har återkommande följt upp myndighetskapitalet vid de årliga myndighetsdialogerna och understrukt vikten av att det används. Att inte myndighetskapitalet har minskat inom forskning och utbildning på forskarnivå i linje med de senaste åren beror till stor del på att det på grund av covid-19-pandemin inte har varit möjligt att genomföra de insatser som planerats.

**Diagram 5.3 Skattat myndighetskapital vid statliga universitet och högskolor (2022 års priser)**

Källa: Universitetskanslersämbetet.

### Antalet sökande och antagna minskar

Det totala antalet sökande till utbildningsprogram och kurser minskade med 8 procent höstterminen 2022 jämfört med höstterminen 2021. Antalet sökande utan tidigare högskolestudier minskade med 11 procent höstterminen 2022 jämfört med föregående höst. Det totala antalet antagna till högskoleutbildning hösten 2022 minskade med 8 procent jämfört med föregående hösttermin. Könsfördelningen bland de sökande och antagna har varit i stort sett oförändrad under de senaste åren, dvs. fler kvinnor än män söker respektive blir antagna. Att fler kvinnor antas bl.a. bero på att kvinnor i genomsnitt har högre betyg än män från gymnasieskolan.

**Tabell 5.3 Antal helårsstudenter samt resurser för utbildning och forskning vid universitet och högskolor 2022**

Universitet/Högskola	Antal helårsstudenter (andelen kvinnor inom parentes)	Takbelopp i mnkr	Utfall i mnkr (utfall i procent inom parentes)	Överproduktion (+) eller anslagssparande (-) i mnkr	Ackumulerad överproduktion (+) eller anslagssparande (-) i mnkr (andelen ackumulerad överproduktion (+) eller anslagssparande (-) inom parentes)	Indrag <sup>1</sup>	Anslag för forskning och utbildning på forskarnivå i mnkr
Uppsala universitet	27 978 (60)	2 039	2 023 (99)	-16	135 (+7 %)	-	2 368
Lunds universitet	28 631 (57)	2 356	2 335 (99)	-21	161 (+7 %)	-	2 432
Göteborgs universitet	27 836 (66)	2 387	2 355 (99)	-32	43 (+2 %)	-	1 744
Stockholms universitet	29 329 (64)	1 970	1 902 (97)	-68	-152 (-8 %)	-	1 779
Umeå universitet	17 403 (63)	1 591	1 515 (95)	-76	-84 (-5 %)	-	1 232
Linköpings universitet	18 928 (56)	1 749	1 670 (96)	-79	-175 (-10 %)	-77	1 067
Karolinska institutet	6 597 (73)	804	775 (96)	-29	-62 (-8 %)	-	1 750
Kungl. Tekniska högskolan	12 780 (35)	1 360	1 227 (90)	-133	-136 (-10 %)	-64	1 844
Luleå tekniska universitet	7 831 (49)	764	725 (95)	-39	-42 (-5 %)	-	434
Karlstads universitet	9 593 (63)	769	780 (101)	11	115 (+15 %)	-5	285
Linnéuniversitetet	15 399 (63)	1 203	1 207 (100)	4	74 (+6 %)	-	390
Örebro universitet	9 321 (63)	897	860 (96)	-37	-38 (-4 %)	-	322
Mittuniversitetet	7 864 (67)	636	630 (99)	-6	57 (+9 %)	-	287
Malmö universitet	12 711 (69)	1 071	1 010 (94)	-61	-83 (-8 %)	-	300



Mälardalens universitet	7 812 (66)	694	683 (98)	-11	42 (+6 %)	-	283
Blekinge tekniska högskola	2 952 (39)	290	269 (93)	-21	-29 (-10 %)	- 20	110
Försvarshögskolan <sup>2</sup>	1 111 (38)					-	24
Gymnastik- och idrottshögskolan	826 (38)	124	125 (101)	1	19 (+15 %)	- 1	35
Högskolan i Borås	6 421 (71)	572	566 (99)	-6	16 (+3 %)	-	106
Högskolan Dalarna	5 925 (65)	487	453 (93)	-34		-	109
Högskolan i Gävle	6 281 (68)	526	506 (96)	-20	10 (+2 %)	-	116
Högskolan i Halmstad	5 753 (62)	455	443 (97)	-12	43 (+9 %)	-	103
Högskolan Kristianstad	5 432 (74)	457	449 (98)	-8	27 (+6 %)	-	99
Högskolan i Skövde	4 002 (56)	357	358 (100)	1	13 (+4 %)	-	67
Högskolan Väst	4 980 (65)	425	402 (95)	-23	12 (+3 %)	-	94
Konstfack	689 (77)	182	183 (101)	1	13 (+7 %)	-	22
Kungl. Konsthögskolan	216 (66)	70	71 (101)	1	3 (+4 %)	-	13
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	657 (43)	146	136 (93)	-10	-8 (-6 %)	-	22
Stockholms konstnärliga högskola	463 (77)	217	226 (104)	9	32 (+15 %)	-	56
Södertörns högskola	7 348 (69)	479	473 (99)	-6	49 (+10 %)	-	125
Sveriges lantbruksuniversitet <sup>2</sup>	4 419 (70)					-	1 280
Chalmers Tekniska Högskola AB	10 103 (32)	1 048	999 (95)	-49	-105 (-10 %)	-46	998
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	7 641 (61)	633	609 (96)	-24	16 (+2 %)	-	145
<b>Summa</b>	<b>315 232 (62)</b>	<b>26 758</b>	<b>26 125</b>	<b>-633</b>			<b>20 041</b>

Anm.: I tabellen redovisas inte vissa mindre enskilda utbildningsanordnare. Vid dessa lärosäten fanns under 2022 ca 5 300 helårsstudenter varav ca 64 procent var kvinnor.

<sup>1</sup> Indrag av överproduktion som överstiger 15 % av takbelopp eller anslagssparande som överstiger 10 % av takbelopp i mnkr.

<sup>2</sup> Försvarshögskolan och Sveriges lantbruksuniversitet har inga takbelopp varför inte detta redovisas i tabellen.

Källor: Universitetskanslersämbetet, regleringsbrev, Sveriges lantbruksuniversitets årsredovisning.

## Något fler nybörjare i högskolan

Antalet högskolenybörjare, dvs. studenter som för första gången registreras vid högskoleutbildning i Sverige, ökade läsåret 2021/22 jämfört med föregående läsåret, se tabell 5.4. Av högskolenybörjarna var 59 procent kvinnor och 41 procent var män.

Lsåret 2021/22 var medianåldern för samtliga högskolenybörjare (inklusive inresande studenter) 22 år för både kvinnor och män. Om inresande studenter exkluderas sjunker medianåldern något. Jämfört med tiden före covid-19-pandemin har medianåldern minskat något för både kvinnor och män sett till samtliga studenter.

## Antalet studenter i högskolan minskar

Den långvariga trenden med en minskad studentvolym inom högskolans utbildning på grundnivå och avancerad nivå bröts under 2018 och antalet studenter ökade därefter under några läsår. En stor förklaring till detta är covid-19-pandemin som har inneburit en kraftig ökning av antalet studenter i högskolan. Läsåret 2021/22 fanns det 325 800 helårsstudenter i högskolan, vilket var något färre jämfört med föregående läsår. Antalet registrerade studenter var ungefär på samma nivå som föregående läsår. Av alla studenter är 62 procent kvinnor och 38 procent är män. Andelen kvinnor i högskolan har ökat under de senaste åren, se tabell 5.4.

**Tabell 5.4 Antal högskolenybörjare, helårsstudenter, registrerade studenter**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Högskolenybörjare <sup>1</sup>	90 200	87 500	86 000	85 800	85 800	86 500	87 700	92 000	92 200	93 700
Kvinnor %	57	57	57	57	57	58	58	58	59	59
Män %	43	43	43	43	43	42	42	42	41	41
Helårsstudenter	300 600	296 300	295 100	294 300	293 800	297 300	300 500	311 800	330 000	325 800
Kvinnor %	59	59	59	59	59	59	60	60	60	61
Män %	41	41	41	41	41	41	40	40	40	39
Registrerade studenter <sup>1</sup>	414 300	405 900	403 900	402 800	402 200	405 400	409 900	428 700	454 100	450 400
Kvinnor %	60	60	60	60	60	61	61	61	62	62
Män %	40	40	40	40	40	39	39	39	38	38

<sup>1</sup> Uppgifterna avser läsår, 2022 innebär läsåret 2021/22.

Källor: Statistiska centralbyrån och Universitetskanslersämbetet.

## Övergången till högskolan

### Föräldrarnas utbildningsnivå spelar stor roll

Föräldrarnas utbildningsnivå spelar stor roll för benägenheten att påbörja högskolestudier. I årskullen födda 1996 hade 25 procent påbörjat högskolestudier senast vid 25 års ålder om föräldrarna hade en förgymnasial utbildning. Motsvarande siffra var 85 procent om föräldrarna hade en forskarutbildning. Det grundläggande mönstret är tydligt, skillnaden i övergång till högskolan varierar stort beroende på vilken utbildningsnivå som föräldrarna har. Kvinnor hade en högre övergång till högskolestudier än män i alla grupper.

### Stora regionala skillnader i övergången till högskolan

Övergångsfrekvensen till högskoleutbildning, dvs. hur stor andel av en viss årskull som påbörjar högskolestudier, varierar i landet. I genomsnitt för hela landet hade 44 procent påbörjat högskolestudier vid 24 års ålder 2021. Jämfört med året innan var det en liten ökning. Universitetskanslersämbetet studerar varje år skillnaderna i övergångsfrekvensen mellan olika regioner och kommuner, som i många fall är stor. För 2021 var andelen högst i Region Stockholm (52 procent) och lägst i Region Gotland (32 procent). I Danderyds kommun var andelen högst i landet (79 procent), medan den i de tio kommunerna med lägst övergångsfrekvens varierar mellan 10 procent och 20 procent. Flertalet av dessa kommuner har få ungdomar och resultat ska därför tolkas försiktigt. I samtliga regioner är övergångsfrekvensen högre bland kvinnor än bland män. Skillnaden mellan länen beror på flera bakomliggande faktorer. Universitetskanslersämbetet lyfter fram den sociala sammansättningen av befolkningen i länen, geografisk närhet till en ort med högskoleutbildning och situationen på den lokala och regionala arbetsmarknaden som skäl.

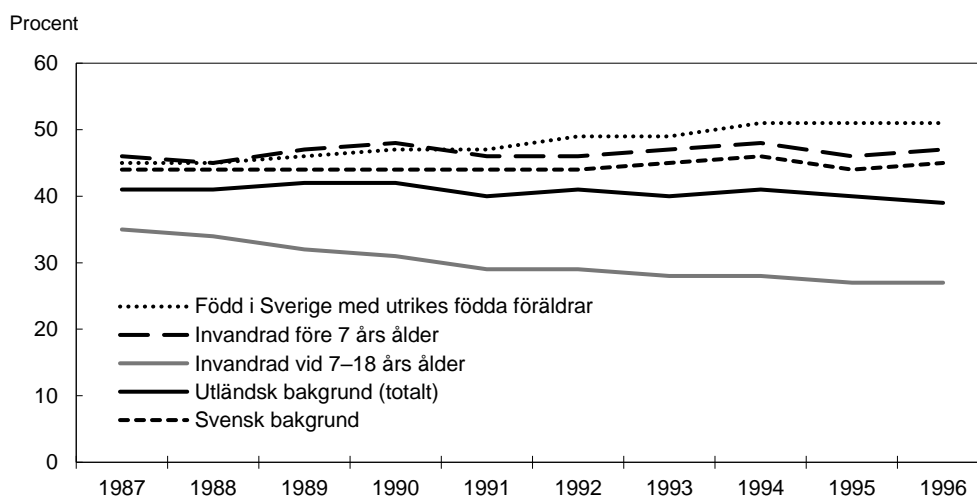
Jämfört med 2011 har övergångsfrekvensen totalt för landet ökat något, men utvecklingen är olika i regionerna. I Region Stockholm, som hade högst övergångsfrekvens 2021, har det skett en ökning med tre procentenheter jämfört med 2011. I Region Gotland har däremot övergångsfrekvensen minskat med nästan fem procentenheter under samma period.

### Personer med utländsk bakgrund har högst och lägst övergångsfrekvens

Universitetskanslersämbetet har analyserat andelen som har påbörjat en svensk högskoleutbildning senast vid 25 års ålder bland personer födda åren 1987–1996 med svensk respektive utländsk bakgrund, se diagram 5.4. Svensk bakgrund definieras som född i Sverige med minst en svenskfödd förälder eller född utomlands med två

svenska föräldrar. Utländsk bakgrund redovisas i tre kategorier: personer som är födda i Sverige med utrikesfödda föräldrar, personer som har invandrat före sju års ålder och personer som har invandrat efter skolstart mellan 7 års och 18 års ålder. Av alla personer födda 1996 som var folkbokförda i Sverige vid 18 års ålder hade 53 procent av kvinnorna börjat i högskolan senast vid 25 års ålder, och 35 procent av männen. Övergången till högskolestudier bland personer med utländsk bakgrund (totalt för de tre grupperna) var 39 procent, jämfört med 45 procent bland dem med svensk bakgrund. Högst övergång bland personer med utländsk bakgrund hade kvinnor födda i Sverige med utrikes födda föräldrar, 61 procent. Även för männen var övergången högst i denna grupp, 42 procent. Män som har invandrat någon gång i åldern 7–18 år påbörjar högskolestudier i lägst utsträckning. I årskullen 1996 var deras övergångsandel 20 procent medan den var 37 procent bland kvinnorna som hade invandrat i motsvarande åldrar. En större andel av kvinnorna jämfört med männen fortsätter till högskolan i samtliga grupper.

**Diagram 5.4 Andel som har påbörjat svensk högskoleutbildning senast vid 25 års ålder av personer födda 1987–1996 med svensk eller utländsk bakgrund**



Anm.: Uppgifterna i diagrammet redovisas ej uppdelade på kön, redovisning per kön finns i text ovan.  
Källa: Universitetskanslersämbetet.

## Antalet examina och antalet examinerade minskar

Läsåret 2021/22 utfärdades 85 600 examina på grundnivå och avancerad nivå vid universitet och högskolor, en minskning med 1 500 examina jämfört med föregående läsår, se tabell 5.5. Detta följer på en kraftig ökning av antalet examina de två senaste läsåren. Av de utfärdade examina var 64 procent till kvinnor och 36 procent till män. Antalet personer som examinerades uppgick till 73 500, inklusive dem som sedan tidigare hade en eller flera examina, vilket innebar en minskning med 1 100 personer jämfört med föregående läsår. Kvinnor har varit i majoritet bland de examinerade sedan 1977. Läsåret 2021/22 utfärdades 12 300 masterexamina, vilket var en liten minskning mot året innan. Av dessa utfärdades 51 procent till kvinnor och 49 procent till män. Ungefär 40 procent av dem som tog ut en masterexamen var personer från andra länder som kommit till Sverige för att studera.

**Tabell 5.5 Antal examina och examinerade personer, kvinnor och män**

	12/13	13/14	14/15	15/16	16/17	17/18	18/19	19/20	20/21	21/22
Examina	74 800	78 200	81 400	81 300	76 100	78 000	77 600	84 200	87 100	85 600
Kvinnor %	63	64	63	64	64	64	64	65	64	64
Män %	37	36	37	36	36	36	36	35	36	36

	12/13	13/14	14/15	15/16	16/17	17/18	18/19	19/20	20/21	21/22
Examinerade	63 300	65 700	68 300	68 300	63 400	65 600	65 900	72 000	74 700	73 500
Kvinnor %	63	64	63	64	64	64	64	65	63	64
Män %	37	36	37	36	36	36	36	35	37	36

Källor: Statistiska centralbyrån och Universitetskanslersämbetet.

## Utvecklingen av vissa program som leder till yrkesexamen

Läsåret 2021/22 tog 35 100 personer ut en yrkesexamen, varav 70 procent kvinnor och 30 procent män. Könsskillnaderna beror bl.a. på att en stor del av de utbildningar som leder till yrkesexamina förbereder för yrken som idag domineras av kvinnor, t.ex. sjuksköterska och förskollärare. Antalet personer som tog ut yrkesexamina totalt sett minskade med 1 500 personer jämfört med läsåret innan, bl.a. minskade antalet civilingenjörsexamina med 400, antalet högskoleingenjörsexamina med 200 och antalet sjuksköterskeexamina med 200, medan antal specialistsjuksköterskeexamina ökade med 200, se tabell 5.6. För en beskrivning av utvecklingen av lärarutbildningen, se avsnittet lärar- och förskolläraryrkesutbildning i avsnitt 2.7.

**Tabell 5.6 Antal programnybörjare och examina inom vissa yrkesexamensprogram**

	Programnybörjare				Examina			
	18/19	19/20	20/21	21/22	18/19	19/20	20/21	21/22
Civilingenjörsexamen	7 300	7 400	8 300	8 200	4 500	4 400	4 800	4 400
Kvinnor %	31	31	33	31	35	35	35	35
Män %	69	69	67	69	65	65	65	65
Högskoleingenjörsexamen	4 200	4 000	4 500	4 500	2 200	2 500	2 600	2 400
Kvinnor %	25	25	25	27	27	29	30	30
Män %	75	75	75	73	73	71	70	70
Läkarexamen	1 800	1 800	1 600	1 600	1 300	1 500	1 500	1 500
Kvinnor %	59	58	60	60	55	56	57	58
Män %	41	42	40	40	45	44	43	42
Tandläkarexamen	400	400	400	400	300	300	300	300
Kvinnor %	62	69	66	66	68	64	70	71
Män %	38	31	34	34	32	36	30	29
Sjuksköterskeexamen	5 900	5 600	5 900	5 700	4 400	4 500	4 600	4 400
Kvinnor %	85	85	85	85	87	87	88	88
Män %	15	15	15	15	13	13	12	12
Specialistsjuksköterskeexamen	2 200	2 300	2 700	2 700	2 300	2 600	2 400	2 600
Kvinnor %	86	87	87	87	87	87	86	87
Män %	14	13	13	13	13	13	14	13
Barnmorskeexamen	400	400	400	300	400	400	400	300
Kvinnor %	100	100	99	98	100	100	100	100
Män %	0	0	1	2	0	0	0	0

Källor: Statistiska centralbyrån och Universitetskanslersämbetet.

## Riksrevisionens rapport om riktade utbyggnadsuppdrag till universitet och högskolor

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att den i dialog med lärosätena ska genomföra en samlad måluppfyllelseanalys av utbyggnadsuppdragen (bet. 2021/22:UbU3 punkt 2, rskr. 2021/22:33). Av tillkännagivandet följer att regeringen ska följa upp de riktade utbyggnadsuppdrag till universitet och högskolor som riksdagen och regeringen beslutade 2015–2019 (bet. 2021/22:UbU3 s. 19). Med

anledning av tillkännagivandet gav regeringen den 30 juni 2022 Universitetskanslersämbetet i uppdrag att följa upp utfallet och analysera måluppfyllelsen av de utbyggnader av vissa utbildningsprogram som inleddes till följd av regeringens förslag i propositionen Vårändringsbudget för 2015 och budgetpropositionerna för 2016, 2017 respektive 2018. Av uppdraget framgick att det skulle genomföras i dialog med universitet och högskolor (U2022/02553).

Uppdraget redovisades till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) i mars 2023 (U2023/01229). Universitetskanslersämbetet har följt upp utfallet av utbyggnaderna med hjälp av statistik om utbildning och ekonomi i lärosätenas årsredovisningar. Myndigheten har också haft dialoger med universitet och högskolor. För en förståelse för lärosätenas förutsättningar har Universitetskanslersämbetet även undersökt hur demografiska och samhällsekonomiska faktorer kan påverka lärosätenas möjlighet att bygga ut utbildningar och hur antalet sökande och antagna påverkat utbyggnaderna. Rapporten kommer att utgöra ett viktigt underlag i regeringens fortsatta arbete med dimensioneringen av utbildning vid universitet och högskolor. Tillkännagivandet anses därmed slutbehandlat.

## Studenternas internationella rörlighet

### **Covid-19-pandemin och brexit**

Under våren 2020 bröt covid-19-pandemin ut över hela världen samtidigt som Storbritannien formellt lämnade EU. Detta har påverkat studenternas internationella rörlighet de senaste åren.

Effekten började bli tydlig under läsåret 2020/21, när både antalet inresande och utresande minskade kraftigt. Det var främst utbytesstudenterna som påverkades av pandemin. Ett år senare har både antalet inresande och utresande ökat igen, nästan till samma nivåer som innan covid-19-pandemin. Antalet inresande studenter ökade med 20 procent jämfört med läsåret innan, men skillnaden var stor mellan utbytesstudenter och fritt resande studenter (s.k. freemover-studenter). De förra ökade med nästan 90 procent, medan de fritt inresande studenterna ökade med 4 procent. Detta beror på att utbytesstudenterna minskade kraftigt under covid-19-pandemin medan de fritt inresande studenterna fortsatte att öka under samma period.

Förutsättningarna för studenter från Storbritannien att komma till Sverige för studier samt för svenska studenter att åka till Storbritannien har förändrats till följd av Storbritanniens utträde ur EU. I takt med att mer tid förflyter efter pandemin kommer det också att bli tydligare vilka effekter som kan kopplas till covid-19 och vad som kan anses bero på Storbritanniens utträde ur EU, men redan nu har tydliga effekter för studenter från Sverige kunnat identifieras. Sedan 2015/16 har antalet fritt resande studenter till Storbritannien minskat kraftigt. Den största minskningen skedde under det senaste läsåret, 2021/22. Det kan vara en effekt av Storbritanniens utträde ur EU eftersom 2021/22 är det första hela läsåret efter utträdet.

### **Fler studerar utomlands**

Under läsåret 2021/22 ökade antalet svenskar som studerade utomlands till totalt 20 100, vilket var en ökning med 23 procent jämfört med året innan, se tabell 5.7. Antalet utbytesstudenter ökade med hela 211 procent medan fritt resande studenter var på samma nivå som läsåret innan. Majoriteten av de utresande studerade i Europa och då främst i Storbritannien, Nederländerna och Polen. Även Nordamerika och i synnerhet USA lockade många svenska studenter. USA och Storbritannien var de enskilt största mottagarländerna läsåret 2021/22. Av de studenter i svensk högskoleutbildning som tog examen för första gången läsåret 2021/22 hade 9 procent studerat

utomlands någon gång under de senaste tolv terminerna inklusive examensterminen. Detta går att jämföra med 13 procent föregående läsår och 15 procent läsåret 2019/20. Det är fler kvinnor än män såväl bland de inresande studenterna totalt sett som bland de utresande.

**Tabell 5.7 Antal in- och utresande studenter, kvinnor och män**

	12/13	13/14	14/15	15/16	16/17	17/18	18/19	19/20	20/21	21/22
Inresande	34 000	32 600	33 200	35 300	35 900	37 900	38 400	39 600	33 300	39 800
Kvinnor %	51	52	52	52	53	53	53	53	53	55
Män %	49	48	48	48	47	47	47	47	47	45
Utresande	25 400	26 100	26 300	25 600	24 100	23 800	23 600	22 500	16 300	20 100
Kvinnor %	58	59	58	59	58	58	59	59	59	59
Män %	42	41	42	41	42	42	41	41	41	41

Källor: Statistiska centralbyrån och Universitetskanslersämbetet.

### Kraftig ökning av antalet nya inresande studenter

Läsåret 2021/22 var det totalt 39 800 inresande studenter som studerade vid svenska universitet och högskolor. Av dem var 28 200 fritt inresande studenter medan 11 600 studerade inom ramen för ett utbytesprogram. Antalet nya inresande ökade med 41 procent jämfört med förra läsåret, från 16 900 till 23 900. Det är nästan lika många som de var innan covid-19-pandemin. Framför allt är det de fritt inresande studenterna som har ökat, medan utbytesstudenterna är något färre än de var före covid-19-pandemin.

Könsfördelningen var jämnare bland inresande studenter än utresande, med 55 procent kvinnor och 45 procent män bland inresande studenter.

Av de nya inresande utbytesstudenterna läsåret 2021/22 kom 84 procent från Europa. De enskilt största länderna var Tyskland, Frankrike och Spanien. Av dessa var 58 procent kvinnor och 42 procent män.

### Antalet avgiftsbetalande studenter ökar

Personer som inte är medborgare i en stat som omfattas av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz (s.k. tredjelandsmedborgare) är som huvudregel skyldiga att betala anmälnings- och studieavgifter vid studier i Sverige.

Antalet avgiftsbetalande studenter har ökat stadigt sedan studieavgifterna för vissa tredjelandsmedborgare infördes 2011. Efter en nedgång det föregående läsåret ökade antalet avgiftsbetalande studenter till 9 300 studenter läsåret 2021/22. Under det senaste läsåret var 43 procent av de avgiftsbetalande studenterna kvinnor och 57 procent män.

Efter införandet av studieavgifter minskade antalet inresande studenter som tar examen i Sverige under några läsår. Läsåret 2015/16 skedde dock en ökning för första gången sedan studieavgifterna infördes. Läsåret 2021/22 examinerades 7 500 inresande studenter, en minskning med 530 personer jämfört med läsåret innan. Av dessa var 3 900 kvinnor och 3 600 män.

### Färre läser kompletterande utbildningar

Under 2022 utbetalades ca 158 miljoner kronor för kompletterande utbildningar för personer med avslutad utländsk utbildning som motsvarar en svensk högskoleutbildning.

**Tabell 5.8 Antal helårsstudenter vid kompletterande utbildningar i regeringens särskilda satsning 2022**

Antal helårsstudenter

Kompletterande utbildning	Kompletterande utbildning	Kompletterande utbildning	Kompletterande utbildning
Läro- och förskolläroarutbildning	438	Juristutbildning	36
Läroarutbildning	92	Biomedicinsk analytikerutbildning	47
Tandläroarutbildning	46	Apotekar- och receptarieutbildning	102
Sjuksköterskeutbildning	93	Psykologutbildning	41
Barnmorskeutbildning	8	Ingenjörutbildning	1
<b>Totalt antal helårsstudenter<sup>1</sup></b>			<b>942</b>

<sup>1</sup> Antal helårsstudenter är avrundat.

Källa: Särskild redovisning från lärosätena.

Utbildningen syftar till att studenterna ska avlägga en examen som kan ges efter en högskoleutbildning som motsvarar deras utländska utbildning eller kunna få behörighet, alternativt kunskaper för att i Sverige utöva ett yrke som den utländska utbildningen är relevant för.

### Antal bedömningar av utländska utbildningar ökar

Universitets- och högskolerådet ansvarar för bedömning av utländska utbildningar på gymnasial och eftergymnasial nivå. Antalet ansökningar om bedömning ökade med 3,6 procent 2022 jämfört med 2021. En trolig förklaring är ökad arbetskraftsinvandring under senare år, men också ökad rörlighet efter covid-19-pandemin och aktuella oroshärdar i världen. Totalt inkom ca 23 400 ärenden 2022 varav 60 procent rörde kvinnor och 28 procent män (de resterande hade inte uppgett kön, saknar svenskt personnummer eller har uppgett ”annat” i ansökan). Under året avgjordes totalt närmare 23 300 ärenden och antalet avgjorda ärenden ökade med 900 ärenden jämfört med 2021. Den genomsnittliga handläggningstiden ökade något jämfört med 2021, till viss del på grund av ett ökat antal inkommande ärenden under året och uppgick under 2022 till 87 dagar.

### Antalet examina ökar men antalet doktorandnybörjare minskar

Antalet doktorandnybörjare 2022 var 2 920 vilket var 270 personer färre jämfört med föregående år. Bland doktorandnybörjarna var det fler kvinnor än män, med den högsta andelen kvinnor hittills. I början av 1990-talet var ungefär en tredjedel kvinnor. Könsfördelningen bland doktorandnybörjarna skiljer sig dock mellan olika forskningsämnesområden. Andelen utländska doktorandnybörjare var 41 procent under 2022, varav 49 procent kvinnor och 51 procent män.

Antalet doktorander uppgick hösten 2022 till 17 450 vilket är ungefär lika många doktorander som föregående höst. Av doktoranderna var 52 procent kvinnor och 48 procent män. Antalet utfärdade doktorsexamina ökade med 90 jämfört med föregående år. Under den senaste tioårsperioden har antalet examina varit relativt stabilt, se tabell 5.9, men i ett längre perspektiv har antalet doktorsexamina ökat kraftigt.

Av dem som avlade doktorsexamen 2022 var 49 procent kvinnor och 51 procent män. Det finns dock skillnader i könsfördelningen mellan olika ämnesområden, t.ex. utfärdades 33 procent av doktorsexamina inom teknik till kvinnor och 67 procent till män. Medicin och hälsovetenskap var det område som hade högst andel kvinnor, 61 procent var kvinnor och 39 var män. Det var även det området med totalt flest utfärdade doktorsexamina. Antalet licentiatexamina var detsamma 2022 som föregående år. Andelsmässigt togs 36 procent av alla licentiatexamina 2022 ut av kvinnor

och 64 procent av män. Detta beror bl.a. på att mer än hälften av alla licentiatexamina avläggs i teknik där männen är i majoritet.

**Tabell 5.9 Antal doktorandnybörjare och doktorsexamina**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Nybörjare	3 200	3 200	3 100	3 000	3 200	3 300	3 200	3 300	3 100	2 900
Kvinnor %	47	47	47	46	48	50	51	51	51	54
Män %	53	53	53	54	52	50	49	49	49	46
Examina	2 700	2 800	2 800	3 000	2 800	2 800	2 700	2 600	2 700	2 700
Kvinnor %	50	49	47	46	48	48	48	47	47	49
Män %	50	51	53	54	52	52	52	53	53	51

Anm.: Uppgifterna för 2022 är preliminära då inrapporteringen från lärosätena sker med viss eftersläpning.

Källor: Statistiska centralbyrån och Universitetskanslersämbetet.

## 5.5 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Efter att under flera år har påverkats stort av covid-19-pandemin har stora delar av verksamheten vid universitet och högskolor under 2022 återgått till hur det var innan pandemin. Universitet och högskolor har haft en stor och krävande uppgift i att bedriva omfattande kärnverksamhet trots de utmaningar som pandemin inneburit. Men lärosätena har visat stort prov på anpassningsförmåga. Universitetskanslersämbetet har haft i uppdrag att följa upp pandemins konsekvenser för högskolans verksamhet och myndigheten har under 2022 slutredovisat sitt uppdrag. Bedömningen är att många av de effekter på högre utbildning och forskning som Universitetskanslersämbetet har sett med största sannolikhet kommer att vara kortvariga, men vissa kommer att vara mer långvariga och i en del fall kommer de kanske att permanent förändra högskolan.

Skillnaderna i övergången till högskolan, både i fråga om kön, geografi och utländsk bakgrund verkar bestå. Den långsiktiga trenden att män är underrepresenterade i högskoleutbildningen fortsätter. Samtidigt är könsfördelningen bland vissa utbildningar, som t.ex. forskollärare, sjuksköterska och vissa inriktningar bland civilingenjörer fortfarande ojämn. De könsbundna studievealen verkar därmed vara oförändrade. Ungdomar som är födda i Sverige av föräldrar med utländsk bakgrund, eller har invandrat före 7 års ålder, påbörjar högskolan i högre grad än ungdomar med svenskfödda föräldrar. Samtidigt påbörjar ungdomar som invandrat efter 7 år i betydligt lägre omfattning på högskolan.

Under pandemin har det skett en tydlig ökning av antalet studenter som tog en examen från universitet och högskolor. De allra flesta som examineras etablerar sig på arbetsmarknaden. I inledningen av pandemin skedde en viss försämring på arbetsmarknaden för de examinerade, men därefter har arbetsmarknaden till viss del återhämtat sig. Universitetskanslersämbetets senaste uppgifter visar att 84 procent av både kvinnor och män etablerade sig på arbetsmarknaden efter 1–1,5 år efter avslutad utbildning. Bristen på utbildade är dock stor inom vissa områden och högskolan måste fortsätta att arbeta för att möta en ökad efterfrågan.

Under flera år har vissa utbildningar byggts ut, bl.a. vård-, lärar- och ingenjörsutbildningar. För många av utbildningarna har detta också gett resultat i form av fler examinerade under ett par läsår. Under läsåret 2021/22 var det dock färre personer som tog ut yrkesexamina. Men på flera av dessa utbildningar har många nya studenter börjat under covid-19-pandemin vilket kan medföra att antalet examinerade kommer öka igen. Under året har lärosätena fortsatt att arbeta för att uppfylla sina lärosätes-specifika mål för antal examina inom vissa hälso- och sjukvårdsutbildningar och lärar-



och förskollärarytbildningar. Det finns fortfarande utmaningar med dimensioneringen av utbildningar mot bristyrken, inte minst inom vårdområdet. Antalet personer som avlade sjuksköterskeexamen var något färre än läsåret innan och andelen kvinnor är fortsatt väldigt hög. För att universitet och högskolor ska kunna ta emot och examinera fler studenter krävs bl.a. att det finns fler platser för verksamhetsförlagd utbildning (VFU). Åtgärder har vidtagits för att fler VFU-platser ska finnas tillgängliga, t.ex. har en nationell VFU-samordnare tillsatts och universitet och högskolor har tillförts medel för att utveckla VFU i hälso- och sjukvårdsutbildningar med särskilt fokus på sjuksköterskeutbildningen.

Den sammantagna prestationsgraden för utbildning på grundnivå och avancerad nivå har ökat under de senaste åren även om prestationsgraden har utvecklats olika beroende på ämnesområde. En bakomliggande orsak till den ökade prestationsgraden bedöms bl.a. vara den ökade andelen programutbildningar i utbildningsutbudet. En del av Universitetskanslersämbetets uppdrag att följa upp pandemins konsekvenser för högskolan har varit att titta på hur studenternas prestationer och avhopp har påverkats under pandemin. Den samlade bilden är att det inte går att se några stora effekter av covid-19-pandemin på studenternas genomströmning. I inledningen av pandemin sjönk studenternas prestationer något, men under det senaste året har det skett en återhämtning. Genomströmningen varierar mellan olika utbildningar och inom vissa lärarutbildningar och ingenjörsutbildningarna är genomströmningen fortsatt låg. Genomströmningen i utbildning på forskarnivå har varit stabil under flera år. Sett över en längre tidsperiod har genomströmningen dock ökat.

Vid svenska lärosäten ökar andelen med doktorsexamen bland den forskande och undervisande personalen. Under de senaste tio åren är det framför allt en större andel bland kvinnorna som har en doktorsexamen, men även bland männen har andelen ökat.

## **5.6 Politikens inriktning**

### **5.6.1 Ett starkare Sverige genom utbildning och forskning**

Regeringens mål är att utbildning och forskning vid universitet och högskolor ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivs effektivt. Kunskap och bildning är grunden för samhällsutveckling och välbefinnande. Den akademiska friheten och lärarens och forskares självbestämmande över den egna forskningen och undervisningen ska aktivt främjas och värnas.

Utbildning och forskning inom högskolan ska genomsyras av hög kvalitet. Vetenskaplig excellens är avgörande för att Sverige ska kunna stärka sin konkurrenskraft och ställning som ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer. Detta gäller såväl grundforskningen som den tillämpade forskningen, oavsett forskningsområde och ämnesinriktning. Det är universitet och högskolors ansvar att organisera och utveckla verksamheten så att detta uppnås och resurserna utnyttjas effektivt. Det ska finnas ett nära samband mellan forskning och utbildning och en god samverkan med det omgivande samhället för ömsesidigt utbyte.

Att också utbildningen håller hög kvalitet är avgörande för att Sverige ska fortsätta att utvecklas som kunskapsnation. Högskoleutbildningar ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet. Utbildning av hög kvalitet ökar vårdens, skolans och näringslivets tillgång till välutbildad personal och stärker individers möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Det ger också goda förutsättningar för att öka genomströmningen i högskolan och rusta studenterna väl för ett långt arbetsliv. För att uppnå det bör lärosätena säkerställa att utbildningsutbudet ger förutsättningar för studenterna att tillgodogöra sig kunskaper på bästa sätt och att det

finns en tydlig fördjupning under studietiden. Under pandemin bedrevs undervisning huvudsakligen på distans vilket har gett nya erfarenheter och förväntningar bland personal och studenter. Distansutbildning kan vara viktig för att t.ex. möjliggöra vidareutbildning och för att studenter ska kunna kombinera arbete och familjeliv med studier. Samtidigt ställer distansutbildning av hög kvalitet stora krav på både pedagogik och tekniska lösningar. Det är viktigt att värna den campusbaserade utbildningen för att upprätthålla en kvalitativ utbildnings- och forskningsmiljö och ett kvalitativt utbildningsutbud.

Utbildningar i högskolan bidrar till bildning och till enskilda individers utveckling, samhällsengagemang och kritiska tänkande.

Vid universitet och högskolor bedrivs i dag en omfattande och betydelsefull internationell verksamhet som är väsentlig för att Sverige ska nå målen inom området. Det är viktigt att svenska lärosäten har förutsättningar att kunna attrahera internationella talanger till utbildning på grundnivå och avancerad nivå liksom till forskarutbildning och att det inte finns onödiga hinder för att rekrytera lärare och forskare som kan bidra till en svensk högskola i världsklass. Internationella samarbeten medför dock även utmaningar och risker. I en alltmer osäker och polariserad värld uppstår nya geopolitiska utmaningar där öppenhet och samarbete riskerar att utnyttjas på ett negativt eller för Sverige skadligt sätt av främmande makt. Därför är det viktigt med ett aktivt säkerhetskyddsarbete och andra insatser för ansvarsfull internationalisering för att förhindra att skyddsvärd verksamhet och kunskap vid universitet och högskolor hamnar i orätta händer.

## 5.6.2 Stärkt akademisk frihet

För att bedriva utbildning och forskning av hög kvalitet behöver forskare och lärare få förutsättningar för att fritt söka och sprida kunskap samt fritt kunna utforska det omgivande samhället. Den akademiska friheten bidrar till ett öppet samhälle och ska främjas och värnas.

### **Ökad frihet ger förutsättningar för hög kvalitet**

Akademisk frihet är en viktig beståndsdel i ett demokratiskt och starkt samhälle. Den kan dock inte tas för given utan behöver aktivt främjas och värnas. Fritt kunskaps-sökande och fri kunskapsspridning måste kunna involvera att ställa kontroversiella frågor och presentera oväntade resultat, utan att bli utsatt för hat och hot. Regeringen har gett Universitetskanslersämbetet i uppdrag att göra fallstudier och ge en sammanfattande nationell bild och internationell utblick avseende arbetet för att värna den akademiska friheten (U2023/00137).

Den administrativa överbyggnaden behöver minska för att ge plats åt universitetens kärnuppdrag. Det är inte rimligt att forskare lägger alltför mycket tid på betungande återrapportering utan deras tid bör frigöras för att fokusera på att bedriva forskning i världsklass och att bygga framstående forskningsmiljöer. Här avser regeringen att ta sitt ansvar genom att minska detaljregleringen. Dock har många administrativa pålagor sitt ursprung i beslut på lärosätena själva. En förutsättning för ett större omtag är därför att rektorer och universitetsledningar tar sitt ansvar för att minska forskares och lärares administrativa börda.

Tydliga karriärvägar krävs för att svenska lärosäten ska kunna konkurrera om toptalanger och ge förutsättningar för utbildning och forskning av hög kvalitet. Det kan övervägas om det finns behov av åtgärder för att stärka rörligheten i det svenska systemet. En hög grad av rörlighet är en känd kvalitetsfaktor. Det är viktigt att många forskare och lärare har internationell erfarenhet, erfarenhet från andra lärosäten och

från andra delar av samhället. För att stärka Sveriges konkurrenskraft som forskningsnation avser regeringen att se över förbättrade förutsättningar för doktorander och forskare att verka i Sverige. Inom Regeringskansliet pågår ett arbete för att ett sådant uppdrag ska kunna ges under 2023.

### **Ökad kompetens om säkerhetsfrågor**

Säkerhetsläget har under de senaste åren blivit allt allvarigare och verksamheten vid universitet och högskolor är intressant för främmande makt. Regeringen ser därför över hur universitetens och högskolornas kompetens i säkerhetsfrågor kan öka. Det kan t.ex. behövas sådan kompetens i styrelserna vid universitet och högskolor.

Bestämmelser om styrelser vid de statliga universiteten och högskolorna finns både i högskolelagen och högskoleförordningen. Bestämmelserna baseras på förslag, bedömningar och andra uttalanden i bl.a. propositionerna Styrelser för universitet och högskolor – ledamöternas tillsättning och ansvar (prop. 2015/16:131), Nya myndigheter inom utbildningsområdet m.m. (prop. 2011/12:133) och Frihet att välja – ett ökat inflytande för universitet och högskolor när styrelseledamöter utses (prop. 2006/07:43).

Det bedöms i dag inte finnas utrymme för regeringen att ställa krav på kompetens i säkerhetsfrågor bland de ledamöter som utses av regeringen i de statliga universitetens och högskolornas styrelser, och det har därför inletts en översyn i Regeringskansliet. När det gäller regleringen på förordningsnivå eller regeringens beslut, kan regeringen med anledning av översynen behöva göra andra bedömningar än vad som har gjorts i nämnda propositioner.

### **5.6.3 Ökad kunskap för att möta framtidens utmaningar**

Utbildning och forskning av hög kvalitet är helt avgörande för Sveriges välbefinnande. Genom gröna innovationer och världsledande utbildning och forskning skapas förutsättningar för framtidens nya jobb och stärkt konkurrenskraft i industrin. Utbildning och forskning av hög kvalitet möjliggör också stärkt kvalitet i skola och vård. För att Sverige ska stå starkt och konkurrenskraftigt inför framtiden och fortsätta att utvecklas som kunskapsnation är kompetensförsörjningen avgörande för att förbättra matchningen på arbetsmarknaden och skapa goda förutsättningar för tillväxt i ekonomin. Det är därför viktigt att universitet och högskolor i ännu högre grad använder sina resurser för att erbjuda utbildningar där det i dag råder brist på arbetskraft och där det kommer finnas stora behov under kommande år.

### **Utbildning för att stärka ingenjörslandet Sverige**

Sveriges välbefinnande har historiskt vilat på en stark innovationskraft hos individen och i näringslivet. En viktig grund för nya innovationer är lärosäten som bedriver forskning och utbildning i samverkan med det omgivande samhället. För att fortsatt upprätthålla innovations- och ingenjörslandet Sverige när konkurrensen hårdnar alltmer i omvärlden krävs investeringar i bl.a. tekniska utbildningar. För att stärka samhällets och näringslivets kompetensförsörjning föreslår regeringen därför en särskild ingenjörssatsning, ett ingenjörspaket. Genom fler utbildade inom bl.a. ingenjörsutbildningarna kan kompetensbehoven som följer av industrins gröna och digitala omställning och stora företagsetableringar och företagsexpansioner mötas. På så sätt kan Sverige ta en ledande ställning i de industrier som bidrar till den globala klimatomställningen.

Sverige behöver sammanlagt fler som studerar på högskolan inom de utbildningsområden som samlas under begreppet STEM (Science, Technology,

Engineering and Mathematics). Därtill behöver genomströmningen på dessa utbildningar förbättras och andelen kvinnor inom flera utbildningar bör öka. Arbetet för att stärka kompetensförsörjningen avseende STEM-utbildningar bör därför intensifieras. Regeringen avser att påbörja arbetet med att ta fram en STEM-strategi, som spänner över hela utbildningssystemet från förskola till forskarutbildning och forskning.

Regeringen gör också en riktad satsning för att utöka civilingenjörsutbildningarna under kommande år. För att göra det möjligt för fler att läsa sådana utbildningar bör även förutsättningarna att läsa behörighetsgivande utbildning och högskole-introducerande utbildning, t.ex. basårsutbildningar, stärkas. Det behöver samtidigt vidtas åtgärder för att stärka kvaliteten inom ingenjörsutbildningarna. Ingenjörsutbildningarna ska förbereda studenterna för en framtida arbetsmarknad som kommer att präglas starkt av teknisk utveckling, kontinuerlig omställning och som ställer krav på både analytisk förmåga och förståelse för ny forskning. För att studenterna ska kunna rustas med de kunskaper och förmågor som krävs för den framtida yrkesutövningen behöver ersättningsbeloppen för naturvetenskap och teknik höjas. Det möjliggör mer lärarledd tid och tillgång till utbildningsmiljöer som ger förutsättningar för att bedriva undervisning som förbereder studenterna för deras kommande yrkesliv. Höjd kvalitet stärker också genomströmningen så att Sverige kan få fler ingenjörer.

Hög kvalitet i utbildning kräver en högkvalitativ forskningsmiljö vid svenska lärosäten. Regeringen gör en strategisk forskningssatsning vid Uppsala universitet, Lunds universitet och Chalmers Tekniska Högskola Aktiebolag för att tillsammans med näringslivet stärka möjligheterna att långsiktigt utveckla en stark forsknings- och utbildningsmiljö inom elektrifiering och batteriteknik. Det ger förutsättningar för att rekrytera nyckelkompetenser inom ett område där den internationella konkurrensen är hög. Sådan forskning bedöms kunna stärka hela Sverige med kunskap och bidra till näringslivets och lärosätenas internationella konkurrenskraft.

De stora behoven av kompetens under kommande år och den snabba teknikutvecklingen, inte minst föranledd av omställningen till ett fossilfritt energisystem, kommer även att innebära att möjligheterna till omställning och vidareutbildning för den som redan läst t.ex. en ingenjörsutbildning behöver förbättras. Regeringen gör därför en bredare satsning på utbildning på avancerad nivå för att fler ska kunna vidareutbilda sig och tillgodogöra sig kompetens inom områden som bl.a. batterier, elektrifiering och andra områden där teknikutvecklingen går snabbt fram.

### **Utbildning för att yrkesverksamma ska kunna ställa om och stärka sin kompetens**

För att stimulera ett utbildningsutbud som är mer flexibelt och riktat mot yrkesverksamma som behöver vidareutbilda sig eller ställa om behöver lärosätenas arbete med livslångt lärande utvecklas. Genom det nya omställningsstudiestöd som införts kan omställning eller vidareutbildning underlättas. Med omställningsstudiestödet kan efterfrågan på utbildning bland yrkesaktiva öka och det är viktigt att det finns ett relevant, kvalificerat och effektivt utbildningsutbud som kan erbjudas till personer i behov av omställning och fortbildning. Regeringen följer utvecklingen av reformen för att bedöma behovet av ytterligare åtgärder, t.ex. förändringar i resurstilldelningssystemet, för att utveckla ett sådant utbildningsutbud. Omställningsstudiestödet finansieras inom utgiftsområde 15 Studiestöd, se avsnitt 2.4.

För att förbättra möjligheterna till vidareutbildning för yrkesverksamma med specialistkompetens satsar regeringen särskilt på korta kurser för yrkesverksamma. Syftet är att medlen ska kunna bidra till att utveckla ett särskilt kvalificerat utbildningsutbud som på sikt kan ges som uppdragsutbildning eller poänggivande högskole-

utbildning. Inledningsvis bör inriktningen vara kurser med inriktning batteri, teknik och grön omställning.

### **Utbildning för att stärka Sveriges säkerhet och beredskap**

En föränderlig och osäker omvärld där en konflikt pågår i Sveriges närområde kräver utbildade inom försvar, säkerhet och krisberedskap. Totalförsvaret ska stärkas kommande år och det finns tydliga kompetensbehov inom t.ex. säkerhetsskydd och cybersäkerhet.

Det växande hot som cyberattacker och cyberspionage innebär medför ett ökat behov av specialistkompetens inom cyberförsvar för att säkra och försvara den digitala infrastrukturen som samhället vilar på. Det råder samtidigt kompetensbrist inom området både inom privat och offentlig sektor. En ökad förmåga inom cybersäkerhet stärker därför både samhällets försvarsförmåga och Sveriges konkurrenskraft. För att möta samhällets breda behov inom detta område föreslås en etablering av Cyber-campus Sverige vid Kungl. Tekniska högskolan.

Även tillgången till kompetens inom säkerhetsskyddsområdet behöver öka för att samhället ska kunna upprätthålla ett gott skydd för säkerhetskänslig verksamhet och information. Försvarshögskolan är en central aktör för att förse bl.a. myndigheter, affärsverk och tillsynsmyndigheter med grundkompetens och vidareutbildningsmöjligheter. Regeringen vill därför ge Försvarshögskolan förutsättningar att utveckla en utbildnings- och forskningsmiljö som kan stödja säkerhetsskyddsområdet och därmed långsiktigt stärka samhällets säkerhet och beredskap.

### **Utbildning för att höja kvaliteten i skolan**

För att den svenska skolan ska hålla hög kvalitet är det avgörande att de personer som antas till lärar- och förskolläraryt utbildningar har goda förutsättningar, i form av färdigheter och förmågor, att genomföra utbildningen och bli skickliga lärare och förskollärare. Regeringen har därför tillsatt en utredare som ska föreslå åtgärder för att utveckla lärar- och förskolläraryt utbildningarna i syfte att höja utbildningarnas och yrkenas status och attraktivitet (dir. 2023:111). Utredaren ska bland annat föreslå hur antagningskraven till lärar- och förskolläraryt utbildningarna kan höjas, föreslå åtgärder för hur ämneslärarutbildningen kan stärkas och hur innehållet kan reformeras med ett ökat fokus på ämneskunskap, kognitionsvetenskap och praktisk metodik. För att stärka kvaliteten i lärarutbildningen och säkerställa goda ämnes- och ämnesdidaktiska kunskaper för lärare inom naturvetenskap, matematik och teknik behöver det finnas förutsättningar för bl.a. mer lärarledd tid inom ämnesstudierna. Regeringen gör därför en särskild kvalitetssatsning genom att höja ersättningen för utbildningsområdet naturvetenskap och teknik (se ovan), vilket även ger förutsättningar för fördjupade ämneskunskaper hos blivande lärare.

Genom att ge bättre möjligheter för personer med tidigare högskoleutbildning att byta spår till lärare mitt i livet, bl.a. genom effektivare utbildningsvägar, kan skolan berikas med fler erfarna lärare med goda ämneskunskaper. Den pågående försöksverksamheten med en ny kortare kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) bör utökas till fler lärosäten och fler ska kunna studera inom kortare KPU. Insamlingsstiftelsen Teach for Sweden ska få ökade medel för att kunna fortsätta att utveckla sitt arbete med bl.a. ett särskilt ledarskapsprogram för lärarstudenter.

## Utbildning för att höja kvaliteten genom fler anställda i hälso- och sjukvården

För hälso- och sjukvården är en god kompetensförsörjning en nyckelfråga. Tillgången till personal är bl.a. en förutsättning för fler vårdplatser och minskade väntetider. För att mer långsiktigt möjliggöra för fler utbildade satsar regeringen på utökade resurser för utbildning vid Sophiahemmet.

En viktig förutsättning för att universitet och högskolor ska kunna ta emot fler studenter är att det finns platser för verksamhetsförlagd utbildning (VFU). En särskild utredare, som ska fungera som nationell samordnare, har fått i uppdrag att stödja universitet och högskolor, hälso- och sjukvårdshuvudmän och vårdgivare, såväl offentliga som privata, i deras samverkan kring VFU (dir. 2022:101). Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2023.

I mars 2019 fattades beslut om en ny läkarexamen. Beslutet innebär att utbildningen till läkarexamen förlängs med 30 högskolepoäng, vilket motsvarar en termins heltidsstudier. Den nya utbildningen startade höstterminen 2021. Till följd av att utbildningen har förlängts beräknas antalet helårsstudenter på läkarutbildningen att öka fr.o.m. 2027. Det innebär ett ökat behov av ersättning för klinisk utbildning och forskning liksom ökade utbildningskostnader för berörda universitet. Regeringen har för avsikt att säkerställa finansiering för de beräknade kostnaderna och avser att återkomma i kommande budgetpropositioner.

### 5.6.4 Framstående forskningsmiljöer ger konkurrenskraftiga universitet och högskolor

För att universitet och högskolor ska konkurrera med världens främsta vetenskaps- och innovationsmiljöer och locka hit den främsta kompetensen krävs ett större fokus på att bygga framstående forsknings- och innovationsmiljöer kring svensk forsknings styrkeområden. Internationalisering, inklusive student-, doktorand- och forskar-mobilitet, är viktig för att svensk forskning och innovation ska kunna nå högsta kvalitet (se även avsnitt 6.4). Lärosätena ska ha goda förutsättningar att nyttiggöra forskningsresultat samt att bidra till innovation och svensk konkurrenskraft.

Universitets och högskolors forskningsanslag är avgörande för att skapa förutsättningar för strategiska forskningsprioriteringar. De är också viktiga för att säkra tydliga och förutsägbara karriärvägar baserade på meriteringsanställningar. Forskningsanslagen möjliggör också ett risktagande där det krävs större långsiktighet än vad kortare projektbidrag kan ge. Regeringen gör en strategisk forskningssatsning för att utveckla en stark forsknings- och utbildningsmiljö inom elektrifiering och batteriteknik vid ett antal universitet (se avsnitt 5.6.3)

## 5.7 Budgetförslag

### Ersättningsbelopp för helårsstudenter och helårsprestationer

Samtliga ersättningsbelopp för helårsstudenter och helårsprestationer räknas upp med pris- och löneomräkningen på 3,50 procent. Ersättningsbeloppet per helårsstudent för Naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt utbildningsområde höjs även med ytterligare 992 kronor (1,6 procent). Ersättningsbeloppen för helårsstudenter och helårsprestationer bör för budgetåret 2024 uppgå till de belopp som presenteras i tabell 5.10.

**Tabell 5.10 Ersättningsbelopp för helårsstudenter och helårsprestationer**

Kronor

UTBILDNINGSSOMRÅDE	Ersättning för en helårsstudent	Ersättning för en helårsprestation
Humanistiskt, teologiskt, juridiskt, samhällsvetenskapligt	35 470	23 113
Naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt	61 474	51 006
Vård	64 301	55 692
Odontologiskt	53 174	61 942
Medicinskt	71 854	87 400
Undervisning <sup>1</sup>	43 143	45 196
Verksamhetsförlagd utbildning <sup>2</sup>	61 141	59 320
Övrigt <sup>3</sup>	48 573	39 457
Design	171 391	104 423
Konst	243 318	104 460
Musik	147 863	93 490
Opera	352 372	210 793
Teater	340 736	169 717
Media	347 722	278 539
Dans	239 640	132 415
Idrott	124 875	57 787

<sup>1</sup>Avser utbildning inom det allmänna utbildningsområdet och den utbildningsvetenskapliga kärnan.<sup>2</sup>Avser verksamhetsförlagd utbildning inom lärar- och förskolläraryt utbildning.<sup>3</sup>Avser utbildning i vissa ämnen inom humanistiskt utbildningsområde enligt uppdrag i regleringsbrev, journalistutbildning, bibliotekarieutbildning samt praktiska och estetiska kurser inom lärarutbildning med inriktning mot tidigare år, inom grundläraryt utbildning och inom förskolläraryt utbildning.

I tabell 5.11 och 5.12 sammanfattas de utbyggnader av utbildning på högskolenivå som föreslås och beräknas i denna proposition. Fördelningen per lärosäte framgår under respektive anslag.

**Tabell 5.11 Sammanfattning av utbyggnader av utbildning på högskolenivå som föreslås i denna proposition**

Tusental kronor <sup>1</sup>	2024	2025	2026	Permanent effekt	Slutår
Civilingenjörer och avancerad nivå	49 000	71 000	93 000	149 000	-
Avancerad nivå	74 000	74 000	74 000	74 000	-
Basår	23 000	54 000	54 000	54 000	-
Korta kurser	30 000	60 000	10 000	10 000	-
Försöksverksamhet kort KPU	2 800	6 800	6 800		2027
<b>Totalt</b>	<b>178 800</b>	<b>265 800</b>	<b>237 800</b>	<b>287 000</b>	

<sup>1</sup>Beloppen är avrundade.**Tabell 5.12 Beräknat antal helårsstudenter**

Prognos för antal helårsstudenter som tillförda medel beräknas motsvara

Helårsstudenter <sup>1</sup>	2024	2025	2026	Permanent effekt	Slutår
Civilingenjörer och avancerad nivå	435	635	835	1 335	-
Avancerad nivå	665	665	665	665	-
Basår	200	500	500	500	-
Försöksverksamhet kort KPU	30	70	70	-	2027
<b>Totalt</b>	<b>1 330</b>	<b>1 870</b>	<b>2 070</b>	<b>2 500</b>	

<sup>1</sup> Beräknat antal helårsstudenter kan vara avrundat.

Samtliga anslag till utbildning på grundnivå och avancerad nivå och forskning och utbildning på forskarnivå inom avsnittet minskas med 0,5 procent 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp. Övriga anslag inom avsnittet som pris- och löneomräknas minskas med 1 procent 2024 och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4). Det är viktigt att universitet och högskolor fortsatt prioriterar sina utbildningsresurser till de områden där det bedöms råda stor brist, se även avsnitt 5.6.3. Neddragningen kommer att innebära prioriteringar och regeringen bedömer därför att det är viktigt att se över hur t.ex. detaljreglering och betungande återrapportering kan minskas för att på så vis ge förutsättningar för lärosätena att fokusera på utbildning och forskning, se även avsnitt 5.6.2. Samtliga myndigheters anslag är dessutom justerade till följd av slopad avgift för årlig revision fr.o.m. räkenskapsåret 2024 (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 6).

Anslag 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* beräknas minska till följd av omfördelning av takbelopp mellan lärosäten fr.o.m. 2025 (se avsnitt 5.7.64). Neddragningen beräknas omfördelas till lärosätenas takbelopp med start från 2025. Syftet med om-fördelningen är att stärka drivkrafterna för ett utbildningsutbud av hög kvalitet för att förse arbetsmarknaden med den kompetens som behövs inom bl.a. STEM-området. Därför planeras den kommande neddragningen att baseras på utbildningar med låg aktivitet och genomströmning samt på omfattningen av fristående kurser inom områden där det inte bedöms råda motsvarande brist på arbetsmarknaden. Regeringen avser att återkomma med förslag till sådan omfördelning i kommande budgetpropositioner.

### Budget för avgiftsbelagd verksamhet

För att öka överskådligheten och minska omfattningen av budgetavsnittet redovisas de statliga universitetens och högskolornas avgiftsbelagda verksamhet samlad i tabell 5.13. De offentligrättsliga avgifterna avser den del av avgiften för högskoleprovet som lärosätena disponerar. Eventuellt underskott i verksamheten finansieras med anslagsmedel.

**Tabell 5.13 Avgiftsbelagd verksamhet**

Tusental kronor

Universitet/högskola	Uppdragsverksamhet					Offentligrättslig verksamhet		
	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Intäkter 2024	Kostnader 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024	Intäkter 2024	Kostnader 2024
Uppsala universitet	26 480	-11 000	328 000	339 000	-11 000	4 480	1 800	5 000
Lunds universitet	19 588	10 000	470 000	460 000	10 000	39 588	4 000	6 500
Göteborgs universitet	25 051	-2 500	265 000	269 000	-4 000	18 551	4 000	13 000
Stockholms universitet	15 736	0	291 312	291 312	0	15 736	15 484	18 300
Umeå universitet	53 954	-8 000	360 000	368 000	-8 000	37 954	1 200	1 800
Linköpings universitet	-3 404	-5 000	112 000	112 000	0	-8 404	1 900	3 000
Karolinska institutet	209 722	0	520 000	520 000	0	209 722		
Kungl. Tekniska högskolan	50 802	-13 000	330 000	340 000	-10 000	27 802		
Luleå tekniska universitet	10 742	-1 173	91 033	91 033	97	9 569	493	456
Karlstads universitet	-62	0	76 122	76 122	0	-62	693	1 099
Linnéuniversitetet	-235	0	250 000	250 000	0	-235	1 650	1 650
Örebro universitet	-1 530	-384	20 800	21 050	-250	-2 164	1 400	2 200
Mittuniversitetet	25 552	-3 076	36 245	39 500	-3 255	19 221	900	2 200
Malmö universitet	28 262	-6 665	192 870	199 492	-6 623	14 975		



	Uppdragsverksamhet					Offentligrättslig verksamhet			
Mälardalens universitet	18 142	-6 700	35 000	40 000	-5 000	6 442	2 000	-3 000	
Blekinge tekniska högskola	2 174	-500	46 800	46 800	0	1 674	950	1 350	
Gymnastik- och idrottshögskolan	77	0	4 000	4 000	0	77			
Försvarshögskolan	28 285	-3 100	366 341	366 341	0	25 185			
Högskolan i Borås	8 527	-500	166 000	166 000	0	8 027	550	650	
Högskolan Dalarna	-18	-299	825	825	0	-317	825	825	
Högskolan i Gävle	2 897	-500	35 000	35 500	-500	1 897	700	1 100	
Högskolan i Halmstad	513	0	47 000	47 000	0	513	3 000	3 000	
Högskolan Kristianstad	48 360	2 600	48 000	44 500	3 500	54 460	600	1 000	
Högskolan i Skövde	608	0	24 000	24 000	0	608	600	900	
Högskolan Väst	8 463	2 600	52 400	55 000	-2 600	8 463	650	700	
Konstfack	197	0	3 700	3 700	0	3 399			
Kungl. Konsthögskolan	173	0	400	400	0	173			
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	0	0	510	510	0	0			
Stockholms konstnärliga högskola	3	0	1 000	1 000	0	3			
Södertörns högskola	21 188	2 080	188 639	188 639	0	23 268			

Anm.: Samtliga avgiftsintäkter disponeras av respektive lärosäte. Uppgifterna för 2023 och 2024 är prognoser.

## 5.7.1 2:1 Universitetskanslersämbetet

**Tabell 5.14 Anslagsutveckling 2:1 Universitetskanslersämbetet**

Tusental kronor

2022	Utfall	167 277	Anslagssparande	9 316
2023	Anslag	173 509 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	177 287
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>176 022</b>		
2025	Beräknat	178 372 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	176 188 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 171 048 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 165 439 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Universitetskanslersämbetets förvaltningsutgifter.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.15 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:1 Universitetskanslersämbetet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>173 509</b>	<b>173 509</b>	<b>173 509</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	6 595	14 307	18 297
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-4 082	-9 444	-15 618
varav BP24 <sup>3</sup>	-2 082	-2 082	-2 082
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-301	-301	-301
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 781	-1 781	-1 781
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>176 022</b>	<b>178 372</b>	<b>176 188</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 1 781 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 176 022 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Universitetskanslersämbetet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 178 372 000 kronor respektive 176 188 000 kronor.

## 5.7.2 2:2 Universitets- och högskolerådet

**Tabell 5.16 Anslagsutveckling 2:2 Universitets- och högskolerådet**

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
2022	Utfall	260 584	Anslagssparande	6 864
2023	Anslag	243 502 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	248 439
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>220 435</b>		
2025	Beräknat	228 395 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	232 969 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 220 434 tkr i 2024 års prislivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 220 435 tkr i 2024 års prislivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Universitets- och högskolerådets förvaltningsutgifter.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.17 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:2 Universitets- och högskolerådet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>243 502</b>	<b>243 502</b>	<b>243 502</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	7 716	16 788	22 000
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-31 783	-32 931	-33 590
varav BP24 <sup>3</sup>	-3 181	-3 181	-3 181
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-955	-955	-955
– Generell besparing i statsförvaltningen	-2 226	-2 226	-2 226
Överföring till/från andra anslag	1 000	1 036	1 057
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>220 435</b>	<b>228 395</b>	<b>232 969</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 2 226 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

För arbetet med en webbportal för studenthälsa ökas anslaget med 1 000 000 kronor fr.o.m. 2024. Anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* minskas med samma belopp.

Regeringen föreslår att 220 435 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Universitets- och högskolerådet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 228 395 000 kronor respektive 232 969 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 5.18 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Universitets- och högskolerådet**

Tusental kronor

	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera verksamheten						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>						
<i>Högskoleprovet</i>			23 000	35 000	-12 000	
Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras av myndigheten och finansierar en bestämd del av verksamheten						
<i>Uppdragsverksamhet</i>	18 767	-12 317	244 616	246 716	-2 100	4 350

### 5.7.3 2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.19 Anslagsutveckling 2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	2 038 600	Anslagssparande
2023	Anslag	2 028 199 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 2 028 199
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 117 826</b>	
2025	Beräknat	2 194 159 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	2 235 466 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 2 115 876 tkr i 2024 års prishäns.

<sup>3</sup> Motsvarar 2 108 183 tkr i 2024 års prishäns.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.20 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>2 028 199</b>	<b>2 028 199</b>	<b>2 028 199</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	70 948	148 613	197 685
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	18 679	17 347	9 582
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>20 610</i>	<i>46 299</i>	<i>62 056</i>

	2024	2025	2026
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-877	-877	-877
– Fler basårsutbildningar	7 665	17 999	17 999
– Civilingenjörsutbildning och utbildning på avancerad nivå	16 286	23 619	30 952
– Höjt ersättningsbelopp NT	8 022	16 044	24 468
– Generell besparing i statsförvaltningen	-10 486	-10 486	-10 486
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 117 826</b>	<b>2 194 159</b>	<b>2 235 466</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på civilingenjörsutbildning och utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 16 286 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 23 619 000 kronor och fr.o.m. 2026 med 30 952 000 kronor. Fullt utbyggd beräknas satsningen omfatta 49 620 000 kronor. För basårsutbildning ökas anslaget med 7 665 000 kronor 2024. Anslaget beräknas öka med 17 999 000 kronor fr.o.m. 2025. För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 8 022 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 16 044 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 24 468 000 kronor.

Regeringen föreslår att 2 117 826 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 194 159 000 kronor respektive 2 235 466 000 kronor.

#### 5.7.4 2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.21 Anslagsutveckling 2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	2 368 441	Anslagssparande	
2023	Anslag	2 366 674 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	2 366 674
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 451 337</b>		
2025	Beräknat	2 542 031 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	2 599 338 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 2 451 336 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 2 451 337 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.22 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>2 366 674</b>	<b>2 366 674</b>	<b>2 366 674</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	82 788	173 413	230 676
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	1 875	1 944	1 988
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>1 875</i>	<i>1 875</i>	<i>1 875</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-877	-877	-877
– Strategisk forskningssatsning batterier	15 000	15 000	15 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-12 248	-12 248	-12 248
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 451 337</b>	<b>2 542 031</b>	<b>2 599 338</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att stärka forsknings- och utbildningsmiljöerna inom elektrifiering och batteriteknik ökas anslaget med 15 000 000 kronor fr.o.m. 2024.

Regeringen föreslår att 2 451 337 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 542 031 000 kronor respektive 2 599 338 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Riksdagen godkänner att regeringen under 2024 beslutar om medlemskap i kunskaps- och innovationsplattformen inom kultur och kreativa näringar under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT Culture and Creativity) och bemyndigar regeringen att under 2024–2026 för anslaget 2:4 *Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift på högst 300 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** EIT Culture and Creativity ska efter beslut av Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT) driva en ny EU-satsning på kultur och kreativa näringar. För att möjliggöra att Uppsala universitet deltar som ledande partner i detta konsortium bör riksdagen godkänna att regeringen under 2024 beslutar om medlemskap i EIT Culture and Creativity och bemyndiga regeringen att under 2024–2026 för anslaget 2:4 *Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift på högst 300 000 kronor.

### 5.7.5 2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.23 Anslagsutveckling 2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	2 355 647	Anslagssparande
2023	Anslag	2 350 343 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 2 350 343

<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 457 847</b>
2025	Beräknat	2 544 955 <sup>2</sup>
2026	Beräknat	2 599 384 <sup>3</sup>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 2 454 156 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 2 451 380 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.24 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>2 350 343</b>	<b>2 350 343</b>	<b>2 350 343</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	82 216	172 215	229 084
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	25 288	22 397	19 957
varav BP24 <sup>3</sup>	19 863	46 351	62 947
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-719	-719	-719
– Fler basårsutbildningar	7 665	17 999	17 999
– Civilingenjörsutbildning och utbildning på avancerad nivå	16 286	23 619	30 953
– Höjt ersättningsbelopp NT	8 821	17 642	26 904
– Generell besparing i statsförvaltningen	-12 190	-12 190	-12 190
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 457 847</b>	<b>2 544 955</b>	<b>2 599 384</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på civilingenjörsutbildning och utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 16 286 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 23 619 000 kronor och fr.o.m. 2026 med 30 953 000 kronor. Fullt utbyggd beräknas satsningen omfatta 49 620 000 kronor. För basårsutbildning ökas anslaget med 7 665 000 kronor 2024. Anslaget beräknas öka med 17 999 000 kronor fr.o.m. 2025. För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 8 821 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 17 642 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 26 904 000 kronor.

Regeringen föreslår att 2 457 847 000 kronor anvisas under anslaget 2:5 *Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 544 955 000 kronor respektive 2 599 384 000 kronor.

## 5.7.6 2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.25 Anslagsutveckling 2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor			
2022	Utfall	2 432 733	Anslagssparande
2023	Anslag	2 466 462 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 2 466 462
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 554 257</b>	
2025	Beräknat	2 648 759 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	2 708 473 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 2 554 257 tkr i 2024 års prishnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 2 554 258 tkr i 2024 års prishnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.26 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor			
	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>2 466 462</b>	<b>2 466 462</b>	<b>2 466 462</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	86 278	180 724	240 402
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer <i>varav BP24<sup>3</sup></i>	1 517	1 517	1 609
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-719	-719	-719
– Strategisk forskningssatsning batterier	15 000	15 000	15 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-12 764	-12 764	-12 764
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 554 257</b>	<b>2 648 759</b>	<b>2 708 473</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att stärka forsknings- och utbildningsmiljöerna inom elektrifiering och batteriteknik ökas anslaget med 15 000 000 kronor fr.o.m. 2024.

Regeringen föreslår att 2 554 257 000 kronor anvisas under anslaget 2:6 *Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 648 759 000 kronor respektive 2 708 473 000 kronor.

## 5.7.7 2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.27 Anslagsutveckling 2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor			
2022	Utfall	2 386 826	Anslagssparande
2023	Anslag	2 379 997 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 2 379 997
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 455 086</b>	
2025	Beräknat	2 522 780 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	2 573 078 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 2 432 772 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 2 426 572 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.28 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor			
	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>2 379 997</b>	<b>2 379 997</b>	<b>2 379 997</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	83 254	174 389	231 975
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-8 165	-31 606	-38 894
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-4 593</i>	<i>617</i>	<i>6 088</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-850	-850	-850
– Fler platser avancerad nivå	3 345	3 345	3 345
– Höjt ersättningsbelopp NT	5 211	10 421	15 892
– Generell besparing i statsförvaltningen	-12 299	-12 299	-12 299
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 455 086</b>	<b>2 522 780</b>	<b>2 573 078</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 3 345 000 kronor fr.o.m. 2024. För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 5 211 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 10 421 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 15 892 000 kronor.

Regeringen föreslår att 2 455 086 000 kronor anvisas under anslaget 2:7 *Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 522 780 000 kronor respektive 2 573 078 000 kronor.



## 5.7.8 2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.29 Anslagsutveckling 2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor			
2022	Utfall	1 743 620	Anslagssparande
2023	Anslag	1 767 794 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 1 767 794
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 819 634</b>	
2025	Beräknat	1 886 957 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	1 929 495 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 1 819 634 tkr i 2024 års prishnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 1 819 633 tkr i 2024 års prishnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.30 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor			
	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 767 794</b>	<b>1 767 794</b>	<b>1 767 794</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	61 838	129 531	172 303
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-9 998	-10 368	-10 602
varav BP24 <sup>3</sup>	-9 998	-9 998	-9 998
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-850	-850	-850
– Generell besparing i statsförvaltningen	-9 148	-9 148	-9 148
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 819 634</b>	<b>1 886 957</b>	<b>1 929 495</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 1 819 634 000 kronor anvisas under anslaget 2:8 *Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 886 957 000 kronor respektive 1 929 495 000 kronor.

## 5.7.9 2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.31 Anslagsutveckling 2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor			
2022	Utfall	1 907 092	Anslagssparande 152 253
2023	Anslag	1 964 583 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 1 922 090

<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 032 470</b>
2025	Beräknat	2 085 824 <sup>2</sup>
2026	Beräknat	2 126 940 <sup>3</sup>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 2 011 406 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 2 005 836 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.32 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 964 583</b>	<b>1 964 583</b>	<b>1 964 583</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	68 722	143 951	191 484
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-3 594	-25 571	-32 052
varav BP24 <sup>3</sup>	-1 678	4 436	10 577
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-888	-888	-888
– Utökad kortare KPU	187	453	453
– Fler platser avancerad nivå	3 345	3 345	3 345
– Höjt ersättningsbelopp NT	5 849	11 697	17 838
– Generell besparing i statsförvaltningen	-10 171	-10 171	-10 171
Överföring till/från andra anslag	2 759	2 861	2 926
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 032 470</b>	<b>2 085 824</b>	<b>2 126 940</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utökad försöksverksamhet med kortare KPU ökas anslaget med 187 000 kronor 2024. För 2025–2027 beräknas anslaget öka med 453 000 kronor. För satsningen på utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 3 345 000 kronor fr.o.m. 2024. För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 5 849 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 11 697 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 17 838 000 kronor.

Regeringen föreslår att 2 032 470 000 kronor anvisas under anslaget 2:9 *Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 085 824 000 kronor respektive 2 126 940 000 kronor.

## 5.7.10 2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.33 Anslagsutveckling 2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor			
2022	Utfall	1 779 111	Anslagssparande
2023	Anslag	1 803 777 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 1 803 777
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 856 651</b>	
2025	Beräknat	1 925 344 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	1 968 748 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 1 856 652 tkr i 2024 års prishnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 1 856 651 tkr i 2024 års prishnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.34 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor			
	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 803 777</b>	<b>1 803 777</b>	<b>1 803 777</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	63 097	132 168	175 811
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-10 223	-10 601	-10 840
varav BP24 <sup>3</sup>	-10 223	-10 223	-10 223
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-888	-888	-888
– Generell besparing i statsförvaltningen	-9 335	-9 335	-9 335
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 856 651</b>	<b>1 925 344</b>	<b>1 968 748</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 1 856 651 000 kronor anvisas under anslaget 2:10 *Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 925 344 000 kronor respektive 1 968 748 000 kronor.

## 5.7.11 2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.35 Anslagsutveckling 2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor			
2022	Utfall	1 519 851	Anslagssparande 83 792
2023	Anslag	1 592 610 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 1 515 978

<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 647 203</b>
2025	Beräknat	1 694 717 <sup>2</sup>
2026	Beräknat	1 724 261 <sup>3</sup>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 1 634 253 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 1 626 085 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.36 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 592 610</b>	<b>1 592 610</b>	<b>1 592 610</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	55 710	116 695	155 228
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 117	-14 588	-23 577
varav BP2 <sup>3</sup>	-41	4 287	8 832
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-594	-594	-594
– Fler platser avancerad nivå	4 460	4 460	4 460
– Höjt ersättningsbelopp NT	4 329	8 657	13 202
– Generell besparing i statsförvaltningen	-8 236	-8 236	-8 236
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 647 203</b>	<b>1 694 717</b>	<b>1 724 261</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 4 460 000 kronor fr.o.m. 2024. För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 4 329 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 8 657 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 13 202 000 kronor.

Regeringen föreslår att 1 647 203 000 kronor anvisas under anslaget 2:11 *Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 694 717 000 kronor respektive 1 724 261 000 kronor.

### 5.7.12 2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.37 Anslagsutveckling 2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 231 968	Anslagssparande
2023	Anslag	1 249 048 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos
			1 249 048

<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 285 682</b>
2025	Beräknat	1 333 250 <sup>2</sup>
2026	Beräknat	1 363 307 <sup>3</sup>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 1 285 682 tkr i 2024 års prishnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 1 285 683 tkr i 2024 års prishnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.38 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 249 048</b>	<b>1 249 048</b>	<b>1 249 048</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	43 692	91 521	121 743
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-7 058	-7 319	-7 484
varav BP24 <sup>3</sup>	-7 058	-7 058	-7 058
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-594	-594	-594
– Generell besparing i statsförvaltningen	-6 464	-6 464	-6 464
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 285 682</b>	<b>1 333 250</b>	<b>1 363 307</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 1 285 682 000 kronor anvisas under anslaget 2:12 *Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 333 250 000 kronor respektive 1 363 307 000 kronor.

### 5.7.13 2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.39 Anslagsutveckling 2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 671 808	Anslagssparande	251 533
2023	Anslag	1 745 359 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 711 440
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 812 289</b>		
2025	Beräknat	1 869 530 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	1 917 572 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 1 802 829 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 1 808 389 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.40 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 745 359</b>	<b>1 745 359</b>	<b>1 745 359</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	61 053	127 887	170 116
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	3 302	-6 386	-634
varav BP24 <sup>3</sup>	4 871	12 820	20 858
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-641	-641	-641
– Utökad kortare KPU	205	499	499
– Fler platser avancerad nivå	6 689	6 689	6 689
– Höjt ersättningsbelopp NT	7 655	15 310	23 348
– Generell besparing i statsförvaltningen	-9 037	-9 037	-9 037
Överföring till/från andra anslag	2 575	2 670	2 730
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 812 289</b>	<b>1 869 530</b>	<b>1 917 572</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utökad försöksverksamhet med kortare KPU ökas anslaget med 205 000 kronor 2024. För 2025–2027 beräknas anslaget öka med 499 000 kronor. För satsningen på utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 6 689 000 kronor fr.o.m. 2024. För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 7 655 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 15 310 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 23 348 000 kronor.

Regeringen föreslår att 1 812 289 000 kronor anvisas under anslaget 2:13 *Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 869 530 000 kronor respektive 1 917 572 000 kronor.

### 5.7.14 2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.41 Anslagsutveckling 2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 067 162	Anslagssparande
2023	Anslag	1 081 958 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 1 081 958
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 113 565</b>	

2025	Beräknat	1 152 565 <sup>2</sup>
2026	Beräknat	1 178 549 <sup>3</sup>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 1 111 444 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 1 111 445 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.42 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 081 958</b>	<b>1 081 958</b>	<b>1 081 958</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	37 847	79 278	105 457
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-6 240	-8 671	-8 866
varav BP24 <sup>3</sup>	-6 240	-6 240	-6 240
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-641	-641	-641
– Generell besparing i statsförvaltningen	-5 599	-5 599	-5 599
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 113 565</b>	<b>1 152 565</b>	<b>1 178 549</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 1 113 565 000 kronor anvisas under anslaget 2:14 *Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 152 565 000 kronor respektive 1 178 549 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Riksdagen godkänner att regeringen under 2024 beslutar om medlemskap i konsortiet The Academic Model Providing Access to Healthcare (AMP ATH) och bemyndigar regeringen att under 2024–2027 för anslaget 2:14 *Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift på högst 200 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Linköpings universitet har i över 30 år bedrivit ett akademiskt samarbete med Moi University i Eldoret, Kenya. AMP ATH är ett konsortium som etablerats av bl.a. Indiana University och som stödjer den forsknings- och utbildningsinfrastruktur som finns på plats i Eldoret. För att få fortsatt tillgång till denna infrastruktur, liksom tillgång till stöd i säkerhetsfrågor och forskarsamarbeten, bör Linköpings universitet bli medlem i AMP ATH. Mot denna bakgrund bör riksdagen godkänna att regeringen under 2024 beslutar om medlemskap i AMP ATH och bemyndiga regeringen att under 2024–2027 för anslaget 2:14 *Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift på högst 200 000 kronor.

## 5.7.15 2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.43 Anslagsutveckling 2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor				
2022	Utfall	780 671	Anslagssparande	61 753
2023	Anslag	802 164 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	797 684
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>826 842</b>		
2025	Beräknat	851 948 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	865 546 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 821 552 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 816 263 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.44 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor				
	2024	2025	2026	
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>802 164</b>	<b>802 164</b>	<b>802 164</b>	
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	28 060	58 777	78 186	
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-3 382	-8 993	-14 804	
varav BP24 <sup>3</sup>	-4 440	-3 832	-3 193	
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-891	-891	-891	
– Höjt ersättningsbelopp NT	608	1 216	1 855	
– Generell besparing i statsförvaltningen	-4 157	-4 157	-4 157	
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>826 842</b>	<b>851 948</b>	<b>865 546</b>	

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 608 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 1 216 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 1 855 000 kronor.

Regeringen föreslår att 826 842 000 kronor anvisas under anslaget 2:15 *Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 851 948 000 kronor respektive 865 546 000 kronor.



## 5.7.16 2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.45 Anslagsutveckling 2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor			
2022	Utfall	1 749 545	Anslagssparande
2023	Anslag	1 773 802 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 1 773 802
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 825 779</b>	
2025	Beräknat	1 893 329 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	1 936 012 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 1 825 779 tkr i 2024 års prishnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 1 825 779 tkr i 2024 års prishnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.46 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor			
	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 773 802</b>	<b>1 773 802</b>	<b>1 773 802</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	62 048	129 971	172 889
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-10 071	-10 444	-10 679
varav BP24 <sup>3</sup>	-10 071	-10 071	-10 071
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-891	-891	-891
– Generell besparing i statsförvaltningen	-9 180	-9 180	-9 180
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 825 779</b>	<b>1 893 329</b>	<b>1 936 012</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 1 825 779 000 kronor anvisas under anslaget 2:16 *Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 893 329 000 kronor respektive 1 936 012 000 kronor.

## 5.7.17 2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.47 Anslagsutveckling 2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor			
2022	Utfall	1 159 963	Anslagssparande 199 929
2023	Anslag	1 327 305 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 1 303 952

<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 384 540</b>
2025	Beräknat	1 434 481 <sup>2</sup>
2026	Beräknat	1 476 105 <sup>3</sup>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 1 383 302 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 1 392 058 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.48 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 327 305</b>	<b>1 327 305</b>	<b>1 327 305</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	46 430	97 256	129 371
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	10 805	9 920	19 429
varav BP24 <sup>3</sup>	11 962	23 692	35 923
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-683	-683	-683
– Utökad kortare KPU	56	137	137
– Fler platser avancerad nivå	7 804	7 804	7 804
– Höjt ersättningsbelopp NT	11 648	23 297	35 528
– Generell besparing i statsförvaltningen	-6 863	-6 863	-6 863
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 384 540</b>	<b>1 434 481</b>	<b>1 476 105</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utökad försöksverksamhet med kortare KPU ökas anslaget med 56 000 kronor 2024. För 2025–2027 beräknas anslaget öka med 137 000 kronor. För satsningen på utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 7 804 000 kronor fr.o.m. 2024. För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 11 648 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 23 297 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 35 528 000 kronor.

Regeringen föreslår att 1 384 540 000 kronor anvisas under anslaget 2:17 *Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 434 481 000 kronor respektive 1 476 105 000 kronor.

## 5.7.18 2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.49 Anslagsutveckling 2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor			
2022	Utfall	1 843 660	Anslagssparande
2023	Anslag	1 879 222 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 1 869 222
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 944 253</b>	
2025	Beräknat	2 016 187 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	2 061 638 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 1 944 253 tkr i 2024 års prishnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 1 944 252 tkr i 2024 års prishnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.50 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor			
	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 869 222</b>	<b>1 869 222</b>	<b>1 869 222</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	65 387	136 964	182 190
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer <i>varav BP24<sup>3</sup></i>	9 644	10 001	10 226
– <i>Forskningsmedel till SciLifeLab</i>	20 000	20 000	20 000
– <i>Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision</i>	-683	-683	-683
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	-9 673	-9 673	-9 673
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 944 253</b>	<b>2 016 187</b>	<b>2 061 638</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökar med 20 000 000 kronor fr.o.m. 2024 för ökad finansiering av Science for Life Laboratory (SciLifeLab) i enlighet med vad som angavs i propositionen Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige (prop. 2020/21:60, bet. 2020/21:UbU16, rskr. 2020/21:254).

Regeringen föreslår att 1 944 253 000 kronor anvisas under anslaget 2:18 *Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 016 187 000 kronor respektive 2 061 638 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024–2026 för anslaget 2:18 *Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till European Research Infrastructure for Imaging Technologies in Biological and Biomedical Sciences (Euro-Bioimaging-ERIC) på högst 1 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att under 2024–2026 för anslaget 2:18 *Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till den ideella föreningen Ebrains på högst 1 600 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att under 2024–2026 för anslaget 2:18 *Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till kunskaps- och innovationsplattformen inom urban mobilitet under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT Urban Mobility) på högst 540 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Regeringen har bemyndigats att under 2019 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om medlemskap i Euro-Bioimaging-ERIC (prop. 2018/19:1, bet. 2018/19:UbU1, rskr. 2018/19:104). Medlemskapet förvaltas av Vetenskapsrådet i samråd med Kungl. Tekniska högskolan medan avgiften betalas av Kungl. Tekniska högskolan som också agerar företrädare för det konsortium av universitet som finansierar medlemskapet. Då verksamheten kommer att fortsätta bedrivas bör regeringens bemyndigande att besluta om årliga medlemsavgifter till Euro-Bioimaging-ERIC förlängas. Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att under 2024–2026 för anslaget 2:18 *Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till Euro-Bioimaging-ERIC på högst 1 000 000 kronor.

Sedan 2019 är Kungl. Tekniska högskolan medlem i den ideella föreningen Ebrains (prop. 2019/20:2 utg.omr. 16, bet. 2019/20:FiU11, rskr. 2019/20:65). Då verksamheten kommer att fortsätta bedrivas bör regeringens bemyndigande att besluta om årliga medlemsavgifter till Ebrains förlängas. Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att under 2024–2026 för anslaget 2:18 *Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till Ebrains på högst 1 600 000 kronor.

Sedan 2019 är Kungl. Tekniska högskolan medlem i EIT Urban Mobility (prop. 2019/20:2 utg.omr. 16, bet. 2019/20:FiU11, rskr. 2019/20:65). Då verksamheten kommer att fortsätta bedrivas bör regeringens bemyndigande att besluta om årliga medlemsavgifter till EIT Urban Mobility förlängas. Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att under 2024–2026 för anslaget 2:18 *Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till EIT Urban Mobility på högst 540 000 kronor.

### 5.7.19 2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.51 Anslagsutveckling 2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	731 680	Anslagssparande	41 602
2023	Anslag	761 365 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	716 813
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>791 425</b>		
2025	Beräknat	817 376 <sup>2</sup>		

2026	Beräknat	837 389 <sup>3</sup>
------	----------	----------------------

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 788 214 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 789 710 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.52 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor			
	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>761 365</b>	<b>761 365</b>	<b>761 365</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	26 633	55 788	74 209
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	3 427	223	1 815
varav BP24 <sup>3</sup>	5 550	10 809	15 072
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-437	-437	-437
– Utökad kortare KPU	840	2 040	2 040
– Fler platser avancerad nivå	5 017	5 017	5 017
– Höjt ersättningsbelopp NT	4 060	8 119	12 382
– Generell besparing i statsförvaltningen	-3 930	-3 930	-3 930
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>791 425</b>	<b>817 376</b>	<b>837 389</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utökad försöksverksamhet med kortare KPU ökas anslaget med 840 000 kronor 2024. För 2025–2027 beräknas anslaget öka med 2 040 000 kronor. För satsningen på utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 5 017 000 kronor fr.o.m. 2024. För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 4 060 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 8 119 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 12 382 000 kronor.

Regeringen föreslår att 791 425 000 kronor anvisas under anslaget 2:19 *Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 817 376 000 kronor respektive 837 389 000 kronor.

### 5.7.20 2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.53 Anslagsutveckling 2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor		
2022	Utfall	433 513 Anslagssparande

2023	Anslag	439 523 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	439 523
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>452 185</b>		
2025	Beräknat	468 915 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	479 486 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 452 185 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 452 185 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.54 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>439 523</b>	<b>439 523</b>	<b>439 523</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	15 374	32 204	42 839
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-2 712	-2 812	-2 876
varav BP24 <sup>3</sup>	-2 712	-2 712	-2 712
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-437	-437	-437
– Generell besparing i statsförvaltningen	-2 275	-2 275	-2 275
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>452 185</b>	<b>468 915</b>	<b>479 486</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 452 185 000 kronor anvisas under anslaget 2:20 *Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 468 915 000 kronor respektive 479 486 000 kronor.

## 5.7.21 2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.55 Anslagsutveckling 2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	768 995	Anslagssparande	
2023	Anslag	774 514 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	774 514
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>800 766</b>		
2025	Beräknat	822 569 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	833 364 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 793 221 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 785 914 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.56 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>774 514</b>	<b>774 514</b>	<b>774 514</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	27 093	56 751	75 491
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 485	-9 364	-17 324
varav BP24 <sup>3</sup>	996	4 170	7 306
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-353	-353	-353
– Utökad kortare KPU	131	317	317
– Fler platser avancerad nivå	2 230	2 230	2 230
– Höjt ersättningsbelopp NT	2 987	5 975	9 111
– Generell besparing i statsförvaltningen	-3 999	-3 999	-3 999
Överföring till/från andra anslag	644	668	683
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>800 766</b>	<b>822 569</b>	<b>833 364</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utökad försöksverksamhet med kortare KPU ökas anslaget med 131 000 kronor 2024. För 2025–2027 beräknas anslaget öka med 317 000 kronor. För satsningen på utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 2 230 000 kronor fr.o.m. 2024. För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 2 987 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 5 975 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 9 111 000 kronor.

Regeringen föreslår att 800 766 000 kronor anvisas under anslaget 2:21 *Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 822 569 000 kronor respektive 833 364 000 kronor.

### 5.7.22 2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.57 Anslagsutveckling 2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	285 401	Anslagssparande
2023	Anslag	289 358 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>297 629</b>	

2025	Beräknat	308 641 <sup>2</sup>
2026	Beräknat	315 598 <sup>3</sup>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 297 629 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 297 628 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.58 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>289 358</b>	<b>289 358</b>	<b>289 358</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	10 122	21 202	28 203
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 851	-1 919	-1 963
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-1 851</i>	<i>-1 851</i>	<i>-1 851</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-353	-353	-353
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 498	-1 498	-1 498
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>297 629</b>	<b>308 641</b>	<b>315 598</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 297 629 000 kronor anvisas under anslaget 2:22 *Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 308 641 000 kronor respektive 315 598 000 kronor.

### 5.7.23 2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.59 Anslagsutveckling 2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 202 655	Anslagssparande
2023	Anslag	1 204 546 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 1 195 274
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 246 264</b>	
2025	Beräknat	1 282 036 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	1 303 525 <sup>3</sup>	



<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 1 236 296 tkr i 2024 års prishnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 1 229 305 tkr i 2024 års prishnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.60 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 204 546</b>	<b>1 204 546</b>	<b>1 204 546</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	42 136	88 261	117 406
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-418	-10 771	-18 427
varav BP24 <sup>3</sup>	-480	3 676	8 040
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-632	-632	-632
– Fler platser avancerad nivå	2 230	2 230	2 230
– Höjt ersättningsbelopp NT	4 156	8 312	12 676
– Generell besparing i statsförvaltningen	-6 234	-6 234	-6 234
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 246 264</b>	<b>1 282 036</b>	<b>1 303 525</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 2 230 000 kronor fr.o.m. 2024. För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 4 156 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 8 312 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 12 676 000 kronor.

Regeringen föreslår att 1 246 264 000 kronor anvisas under anslaget 2:23

*Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 282 036 000 kronor respektive 1 303 525 000 kronor.

### 5.7.24 2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.61 Anslagsutveckling 2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	390 389	Anslagssparande
2023	Anslag	395 801 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 395 801
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>406 967</b>	
2025	Beräknat	422 024 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	431 538 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 406 967 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 406 967 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.62 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>395 801</b>	<b>395 801</b>	<b>395 801</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	13 846	29 002	38 579
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-2 680	-2 779	-2 842
varav BP24 <sup>3</sup>	-2 680	-2 680	-2 680
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-632	-632	-632
– Generell besparing i statsförvaltningen	-2 048	-2 048	-2 048
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>406 967</b>	<b>422 024</b>	<b>431 538</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 406 967 000 kronor anvisas under anslaget 2:24 *Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 422 024 000 kronor respektive 431 538 000 kronor.

## 5.7.25 2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.63 Anslagsutveckling 2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	861 462	Anslagssparande	38 194
2023	Anslag	899 925 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	893 581
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>932 155</b>		
2025	Beräknat	959 719 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	973 906 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 925 478 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 918 454 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.64 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>899 925</b>	<b>899 925</b>	<b>899 925</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	31 480	65 940	87 715
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	750	-6 146	-13 734
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-867</i>	<i>1 132</i>	<i>3 231</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-431	-431	-431
– Fler platser avancerad nivå	2 230	2 230	2 230
– Höjt ersättningsbelopp NT	1 999	3 998	6 097
– Generell besparing i statsförvaltningen	-4 665	-4 665	-4 665
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>932 155</b>	<b>959 719</b>	<b>973 906</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 2 230 000 kronor fr.o.m. 2024. För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 1 999 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 3 998 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 6 097 000 kronor.

Regeringen föreslår att 932 155 000 kronor anvisas under anslaget 2:25 *Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 959 719 000 kronor respektive 973 906 000 kronor.

### 5.7.26 2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.65 Anslagsutveckling 2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	322 304	Anslagssparande
2023	Anslag	326 772 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 326 772
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>336 081</b>	
2025	Beräknat	348 515 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	356 372 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 336 081 tkr i 2024 års prinsnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 336 081 tkr i 2024 års prinsnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.66 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>326 772</b>	<b>326 772</b>	<b>326 772</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	11 431	23 944	31 850
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-2 122	-2 201	-2 250
varav BP24 <sup>3</sup>	-2 122	-2 122	-2 122
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-431	-431	-431
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 691	-1 691	-1 691
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>336 081</b>	<b>348 515</b>	<b>356 372</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 336 081 000 kronor anvisas under anslaget 2:26 *Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 348 515 000 kronor respektive 356 372 000 kronor.

### 5.7.27 2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.67 Anslagsutveckling 2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	636 012	Anslagssparande
2023	Anslag	637 737 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>661 282</b>	
2025	Beräknat	680 647 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	691 629 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 656 363 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 652 249 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.68 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>637 737</b>	<b>637 737</b>	<b>637 737</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	22 308	46 729	62 159

	2024	2025	2026
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	1 237	-3 819	-8 267
varav BP24 <sup>3</sup>	763	3 031	5 272
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-391	-391	-391
– Utökad kortare KPU	93	227	227
– Fler platser avancerad nivå	2 230	2 230	2 230
– Höjt ersättningsbelopp NT	2 134	4 268	6 509
– Generell besparing i statsförvaltningen	-3 303	-3 303	-3 303
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>661 282</b>	<b>680 647</b>	<b>691 629</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utökad försöksverksamhet med kortare KPU ökas anslaget med 93 000 kronor 2024. För 2025–2027 beräknas anslaget öka med 227 000 kronor. För satsningen på utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 2 230 000 kronor fr.o.m. 2024. För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 2 134 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 4 268 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 6 509 000 kronor.

Regeringen föreslår att 661 282 000 kronor anvisas under anslaget 2:27 *Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 680 647 000 kronor respektive 691 629 000 kronor.

## 5.7.28 2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.69 Anslagsutveckling 2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	287 390	Anslagssparande	
2023	Anslag	291 374 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	291 374
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>299 667</b>		
2025	Beräknat	310 754 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	317 759 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 299 667 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 299 666 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.70 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>291 374</b>	<b>291 374</b>	<b>291 374</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	10 192	21 349	28 399
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 899	-1 969	-2 014
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	-1 899	-1 899	-1 899
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-391	-391	-391
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 508	-1 508	-1 508
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>299 667</b>	<b>310 754</b>	<b>317 759</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 299 667 000 kronor anvisas under anslaget 2:28 *Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 310 754 000 kronor respektive 317 759 000 kronor.

### 5.7.29 2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.71 Anslagsutveckling 2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 012 150	Anslagssparande	82 685
2023	Anslag	1 078 634 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 055 906
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 114 403</b>		
2025	Beräknat	1 145 907 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	1 162 950 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 1 105 023 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 1 096 734 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.72 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 078 634</b>	<b>1 078 634</b>	<b>1 078 634</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	37 731	79 035	105 133

	2024	2025	2026
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 962	-11 762	-20 817
varav BP24 <sup>3</sup>	-2 009	1 017	3 915
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-489	-489	-489
– Utökad kortare KPU	187	453	453
– Fler platser avancerad nivå	1 115	1 115	1 115
– Höjt ersättningsbelopp NT	2 760	5 520	8 418
– Generell besparing i statsförvaltningen	-5 582	-5 582	-5 582
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 114 403</b>	<b>1 145 907</b>	<b>1 162 950</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utökad försöksverksamhet med kortare KPU ökas anslaget med 187 000 kronor 2024. För 2025–2027 beräknas anslaget öka med 453 000 kronor. För satsningen på utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 1 115 000 kronor fr.o.m. 2024. För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 2 760 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 5 520 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 8 418 000 kronor.

Regeringen föreslår att 1 114 403 000 kronor anvisas under anslaget 2:29 *Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 145 907 000 kronor respektive 1 162 950 000 kronor.

### 5.7.30 2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.73 Anslagsutveckling 2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	300 160	Anslagssparande	
2023	Anslag	304 322 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	304 322
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>312 903</b>		
2025	Beräknat	324 480 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	331 795 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 312 903 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 312 903 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.74 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>304 322</b>	<b>304 322</b>	<b>304 322</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	10 645	22 298	29 662
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-2 064	-2 140	-2 189
varav BP24 <sup>3</sup>	-2 064	-2 064	-2 064
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-489	-489	-489
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 575	-1 575	-1 575
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>312 903</b>	<b>324 480</b>	<b>331 795</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 312 903 000 kronor anvisas under anslaget 2:30 *Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 324 480 000 kronor respektive 331 795 000 kronor.

### 5.7.31 2:31 Mälardalens universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.75 Anslagsutveckling 2:31 Mälardalens universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	693 913	Anslagssparande
2023	Anslag	695 645 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>722 581</b>	
2025	Beräknat	742 783 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	755 202 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 716 282 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 712 202 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.76 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:31 Mälardalens universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>695 645</b>	<b>695 645</b>	<b>695 645</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	24 334	50 972	67 804



	2024	2025	2026
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	1 499	-4 978	-9 417
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>2 942</i>	<i>5 435</i>	<i>7 801</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-341	-341	-341
– Utökad kortare KPU	168	408	408
– Fler platser avancerad nivå	4 460	4 460	4 460
– Höjt ersättningsbelopp NT	2 253	4 506	6 872
– Generell besparing i statsförvaltningen	-3 598	-3 598	-3 598
Överföring till/från andra anslag	1 103	1 144	1 170
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>722 581</b>	<b>742 783</b>	<b>755 202</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utökad försöksverksamhet med kortare KPU ökas anslaget med 168 000 kronor 2024. För 2025–2027 beräknas anslaget öka med 408 000 kronor. För satsningen på utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 4 460 000 kronor fr.o.m. 2024. För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 2 253 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 4 506 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 6 872 000 kronor.

Regeringen föreslår att 722 581 000 kronor anvisas under anslaget 2:31 *Mälardalens universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 742 783 000 kronor respektive 755 202 000 kronor.

### 5.7.32 2:32 Mälardalens universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.77 Anslagsutveckling 2:32 Mälardalens universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	282 626	Anslagssparande	
2023	Anslag	286 544 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	286 544
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>294 743</b>		
2025	Beräknat	305 648 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	312 539 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 294 743 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 294 744 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.78 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:32 Mälardalens universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>286 544</b>	<b>286 544</b>	<b>286 544</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	10 023	20 995	27 929
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 824	-1 891	-1 934
varav BP24 <sup>3</sup>	-1 824	-1 824	-1 824
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-341	-341	-341
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 483	-1 483	-1 483
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>294 743</b>	<b>305 648</b>	<b>312 539</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 294 743 000 kronor anvisas under anslaget 2:32 *Mälardalens universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 305 648 000 kronor respektive 312 539 000 kronor.

### 5.7.33 2:33 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.79 Anslagsutveckling 2:33 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	270 110	Anslagssparande	49 099
2023	Anslag	286 053 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	285 140
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>300 720</b>		
2025	Beräknat	311 450 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	319 280 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 300 338 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 301 101 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.80 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:33 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>286 053</b>	<b>286 053</b>	<b>286 053</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	10 006	20 960	27 881

	2024	2025	2026
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	4 661	4 437	5 346
varav BP24 <sup>3</sup>	4 404	6 620	8 946
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-231	-231	-231
– Fler platser avancerad nivå	3 902	3 902	3 902
– Höjt ersättningsbelopp NT	2 215	4 431	6 757
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 482	-1 482	-1 482
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>300 720</b>	<b>311 450</b>	<b>319 280</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 3 902 000 kronor fr.o.m. 2024. För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 2 215 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 4 431 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 6 757 000 kronor.

Regeringen föreslår att 300 720 000 kronor anvisas under anslaget 2:33 *Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 311 450 000 kronor respektive 319 280 000 kronor.

### 5.7.34 2:34 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.81 Anslagsutveckling 2:34 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor			
2022	Utfall	109 825	Anslagssparande
2023	Anslag	111 348 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 111 348
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>114 436</b>	
2025	Beräknat	118 670 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	121 345 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 114 436 tkr i 2024 års prinsnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 114 436 tkr i 2024 års prinsnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.82 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:34 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor			
	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>111 348</b>	<b>111 348</b>	<b>111 348</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	3 895	8 159	10 853

	2024	2025	2026
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-807	-837	-856
varav BP24 <sup>3</sup>	-807	-807	-807
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-231	-231	-231
– Generell besparing i statsförvaltningen	-576	-576	-576
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>114 436</b>	<b>118 670</b>	<b>121 345</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 114 436 000 kronor anvisas under anslaget 2:34 *Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 118 670 000 kronor respektive 121 345 000 kronor.

### 5.7.35 2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.83 Anslagsutveckling 2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor			
2022	Utfall	216 661	Anslagssparande
2023	Anslag	218 801 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 217 117
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>225 049</b>	
2025	Beräknat	232 940 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	237 309 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 224 629 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 223 797 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.84 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>218 801</b>	<b>218 801</b>	<b>218 801</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	7 654	16 032	21 326
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 406	-1 893	-2 818
varav BP24 <sup>3</sup>	-1 556	-1 556	-1 556
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-423	-423	-423
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 133	-1 133	-1 133
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			

	2024	2025	2026
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>225 049</b>	<b>232 940</b>	<b>237 309</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 225 049 000 kronor anvisas under anslaget 2:35 *Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 232 940 000 kronor respektive 237 309 000 kronor.

### 5.7.36 2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.85 Anslagsutveckling 2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå<sup>1</sup>**

Tusental kronor

2022	Utfall	55 639	Anslagssparande	
2023	Anslag	56 410 <sup>2</sup>	Utgiftsprognos	56 410
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>58 092</b>		
2025	Beräknat	60 241 <sup>3</sup>		
2026	Beräknat	61 599 <sup>4</sup>		

<sup>1</sup> Anslagsnamnet föreslås ändras från Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå till Stockholms konstnärliga högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå.

<sup>2</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>3</sup> Motsvarar 58 092 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>4</sup> Motsvarar 58 092 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

#### Ändrat anslagsändamål

Regeringen bedömer att de högskolor som i dag har ett anslagsändamål avgränsat till konstnärlig forskning bör få ett anslagsändamål som överensstämmer med övriga högskolors.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.86 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>56 410</b>	<b>56 410</b>	<b>56 410</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	1 974	4 134	5 499
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-292	-303	-310
varav BP24 <sup>3</sup>	-292	-292	-292
– Generell besparing i statsförvaltningen	-292	-292	-292
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>58 092</b>	<b>60 241</b>	<b>61 599</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 58 092 000 kronor anvisas under anslaget 2:36 *Stockholms konstnärliga högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 60 241 000 kronor respektive 61 599 000 kronor.

### 5.7.37 2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.87 Anslagsutveckling 2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor			
2022	Utfall	123 864	Anslagssparande
2023	Anslag	124 960 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 124 960
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>127 982</b>	
2025	Beräknat	131 993 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	132 293 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 127 284 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 124 760 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.88 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>124 960</b>	<b>124 960</b>	<b>124 960</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	4 371	9 156	12 180
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 349	-2 123	-4 847
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-422</i>	<i>378</i>	<i>378</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-340	-340	-340
– Utökad kortare KPU	560	1 360	1 360
– Generell besparing i statsförvaltningen	-642	-642	-642
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>127 982</b>	<b>131 993</b>	<b>132 293</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utökad försöksverksamhet med kortare KPU ökas anslaget med 560 000 kronor 2024. För 2025–2027 beräknas anslaget öka med 1 360 000 kronor.

Regeringen föreslår att 127 982 000 kronor anvisas under anslaget 2:37 *Gymnastik- och idrotts högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 131 993 000 kronor respektive 132 293 000 kronor.

### 5.7.38 2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.89 Anslagsutveckling 2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	34 895	Anslagssparande	
2023	Anslag	35 379 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	35 379
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>36 434</b>		
2025	Beräknat	37 782 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	38 634 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 36 434 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 36 434 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.90 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>35 379</b>	<b>35 379</b>	<b>35 379</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	1 238	2 593	3 449
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-183	-190	-194
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-183</i>	<i>-183</i>	<i>-183</i>
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	<i>-183</i>	<i>-183</i>	<i>-183</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>36 434</b>	<b>37 782</b>	<b>38 634</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 36 434 000 kronor anvisas under anslaget 2:38 *Gymnastik- och idrotts högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 37 782 000 kronor respektive 38 634 000 kronor.

## 5.7.39 2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.91 Anslagsutveckling 2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor			
2022	Utfall	571 955	Anslagssparande
2023	Anslag	569 707 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 569 707
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>590 289</b>	
2025	Beräknat	608 575 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	618 437 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 586 862 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 583 224 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.92 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor			
	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>569 707</b>	<b>569 707</b>	<b>569 707</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	19 929	41 744	55 529
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	653	-2 876	-6 799
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-374</i>	<i>1 731</i>	<i>3 940</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-639	-639	-639
– Fler platser avancerad nivå	1 115	1 115	1 115
– Höjt ersättningsbelopp NT	2 104	4 209	6 418
– Generell besparing i statsförvaltningen	-2 954	-2 954	-2 954
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>590 289</b>	<b>608 575</b>	<b>618 437</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 1 115 000 kronor fr.o.m. 2024. För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 2 104 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 4 209 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 6 418 000 kronor.

Regeringen föreslår att 590 289 000 kronor anvisas under anslaget 2:39 *Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 608 575 000 kronor respektive 618 437 000 kronor.



## 5.7.40 2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.93 Anslagsutveckling 2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor			
2022	Utfall	106 082	Anslagssparande
2023	Anslag	107 553 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 107 553
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>110 758</b>	
2025	Beräknat	114 855 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	117 445 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 110 757 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 110 758 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.94 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor			
	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>107 553</b>	<b>107 553</b>	<b>107 553</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	3 762	7 880	10 483
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-557	-578	-591
varav BP24 <sup>3</sup>	-557	-557	-557
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	-557	-557	-557
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>110 758</b>	<b>114 855</b>	<b>117 445</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 110 758 000 kronor anvisas under anslaget 2:40 *Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 114 855 000 kronor respektive 117 445 000 kronor.

## 5.7.41 2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.95 Anslagsutveckling 2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor			
2022	Utfall	487 005	Anslagssparande
2023	Anslag	488 276 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 488 276
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>505 826</b>	
2025	Beräknat	519 394 <sup>2</sup>	

2026	Beräknat	525 952 <sup>3</sup>
------	----------	----------------------

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 500 863 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 496 005 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.96 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>488 276</b>	<b>488 276</b>	<b>488 276</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	17 080	35 777	47 591
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	470	-4 659	-9 915
varav BP24 <sup>3</sup>	732	2 115	3 567
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-355	-355	-355
– Fler platser avancerad nivå	2 230	2 230	2 230
– Höjt ersättningsbelopp NT	1 383	2 766	4 218
– Generell besparing i statsförvaltningen	-2 526	-2 526	-2 526
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>505 826</b>	<b>519 394</b>	<b>525 952</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 2 230 000 kronor fr.o.m. 2024. För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 1 383 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 2 766 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 4 218 000 kronor.

Regeringen föreslår att 505 826 000 kronor anvisas under anslaget 2:41 *Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 519 394 000 kronor respektive 525 952 000 kronor.

## 5.7.42 2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.97 Anslagsutveckling 2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	109 431	Anslagssparande
2023	Anslag	110 949 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 110 949
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>114 256</b>	
2025	Beräknat	118 484 <sup>2</sup>	

2026	Beräknat	121 154 <sup>3</sup>
------	----------	----------------------

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 114 257 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 114 256 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.98 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>110 949</b>	<b>110 949</b>	<b>110 949</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	3 881	8 130	10 814
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-574	-595	-609
varav BP24 <sup>3</sup>	-574	-574	-574
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	-574	-574	-574
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>114 256</b>	<b>118 484</b>	<b>121 154</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 114 256 000 kronor anvisas under anslaget 2:42 *Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 118 484 000 kronor respektive 121 154 000 kronor.

## 5.7.43 2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.99 Anslagsutveckling 2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	526 317	Anslagssparande	
2023	Anslag	528 472 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	528 472
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>548 352</b>		
2025	Beräknat	563 908 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	572 742 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 543 789 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 540 131 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.100 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>528 472</b>	<b>528 472</b>	<b>528 472</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	18 486	38 722	51 509
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	475	-4 239	-8 213
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>1 196</i>	<i>3 442</i>	<i>5 631</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-493	-493	-493
– Utökad kortare KPU	111	272	272
– Fler platser avancerad nivå	2 230	2 230	2 230
– Höjt ersättningsbelopp NT	2 084	4 169	6 358
– Generell besparing i statsförvaltningen	-2 736	-2 736	-2 736
Överföring till/från andra anslag	919	953	974
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>548 352</b>	<b>563 908</b>	<b>572 742</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utökad försöksverksamhet med kortare KPU ökas anslaget med 111 000 kronor 2024. För 2025–2027 beräknas anslaget öka med 272 000 kronor. För satsningen på utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 2 230 000 kronor fr.o.m. 2024. För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 2 084 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 4 169 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 6 358 000 kronor.

Regeringen föreslår att 548 352 000 kronor anvisas under anslaget 2:43 *Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 563 908 000 kronor respektive 572 742 000 kronor.

### 5.7.44 2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.101 Anslagsutveckling 2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	116 196	Anslagssparande
2023	Anslag	117 807 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 117 807
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>121 318</b>	
2025	Beräknat	125 806 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	128 643 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 121 317 tkr i 2024 års prishnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 121 318 tkr i 2024 års prishnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.102 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>117 807</b>	<b>117 807</b>	<b>117 807</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	4 121	8 632	11 483
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-610	-633	-647
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-610</i>	<i>-610</i>	<i>-610</i>
<i>– Generell besparing i statsförvaltningen</i>	<i>-610</i>	<i>-610</i>	<i>-610</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>121 318</b>	<b>125 806</b>	<b>128 643</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 121 318 000 kronor anvisas under anslaget 2:44 *Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 125 806 000 kronor respektive 128 643 000 kronor.

### 5.7.45 2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.103 Anslagsutveckling 2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	454 910	Anslagssparande
2023	Anslag	461 501 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>481 161</b>	
2025	Beräknat	495 580 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	502 704 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 477 899 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 474 081 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.104 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>461 501</b>	<b>461 501</b>	<b>461 501</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	16 143	33 815	44 981
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	3 517	264	-3 778

	2024	2025	2026
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	3 042	5 230	7 249
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-579	-579	-579
– Utökad kortare KPU	187	453	453
– Fler platser avancerad nivå	3 902	3 902	3 902
– Höjt ersättningsbelopp NT	1 923	3 845	5 864
– Generell besparing i statsförvaltningen	-2 391	-2 391	-2 391
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>481 161</b>	<b>495 580</b>	<b>502 704</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utökad försöksverksamhet med kortare KPU ökas anslaget med 187 000 kronor 2024. För 2025–2027 beräknas anslaget öka med 453 000 kronor. För satsningen på utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 3 902 000 kronor fr.o.m. 2024. För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 1 923 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 3 845 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 5 864 000 kronor.

Regeringen föreslår att 481 161 000 kronor anvisas under anslaget 2:45 *Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 495 580 000 kronor respektive 502 704 000 kronor.

## 5.7.46 2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.105 Anslagsutveckling 2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor			
2022	Utfall	103 157	Anslagssparande
2023	Anslag	104 587 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 104 587
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>107 704</b>	
2025	Beräknat	111 689 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	114 206 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 107 704 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 107 703 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.106 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor			
	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>104 587</b>	<b>104 587</b>	<b>104 587</b>

	2024	2025	2026
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	3 658	7 663	10 193
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-541	-561	-574
varav BP24 <sup>3</sup>	-541	-541	-541
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	-541	-541	-541
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>107 704</b>	<b>111 689</b>	<b>114 206</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 107 704 000 kronor anvisas under anslaget 2:46 *Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 111 689 000 kronor respektive 114 206 000 kronor.

### 5.7.47 2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.107 Anslagsutveckling 2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	456 948	Anslagssparande	
2023	Anslag	456 061 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	456 061
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>472 278</b>		
2025	Beräknat	485 548 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	492 260 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 468 225 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 464 232 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.108 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>456 061</b>	<b>456 061</b>	<b>456 061</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	15 953	33 417	44 451
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	264	-3 930	-8 252
varav BP24 <sup>3</sup>	-673	564	1 863
– <i>Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision</i>	-660	-660	-660
– <i>Fler platser avancerad nivå</i>	1 115	1 115	1 115
– <i>Höjt ersättningsbelopp NT</i>	1 237	2 474	3 773
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	-2 365	-2 365	-2 365
Överföring till/från andra anslag			

	2024	2025	2026
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>472 278</b>	<b>485 548</b>	<b>492 260</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 1 115 000 kronor fr.o.m. 2024. För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 1 237 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 2 474 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 3 773 000 kronor.

Regeringen föreslår att 472 278 000 kronor anvisas under anslaget 2:47 *Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 485 548 000 kronor respektive 492 260 000 kronor.

## 5.7.48 2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.109 Anslagsutveckling 2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor			
2022	Utfall	99 395	Anslagssparande
2023	Anslag	100 773 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 100 773
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>103 776</b>	
2025	Beräknat	107 616 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	110 041 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 103 776 tkr i 2024 års prinsnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 103 775 tkr i 2024 års prinsnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.110 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå**

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>100 773</b>	<b>100 773</b>	<b>100 773</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	3 525	7 384	9 822
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-522	-541	-554
varav BP24 <sup>3</sup>	-522	-522	-522
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	-522	-522	-522
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>103 776</b>	<b>107 616</b>	<b>110 041</b>



<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 103 776 000 kronor anvisas under anslaget 2:48 *Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 107 616 000 kronor respektive 110 041 000 kronor.

## 5.7.49 2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.111 Anslagsutveckling 2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	357 206	Anslagssparande
2023	Anslag	353 644 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 353 644
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>371 028</b>	
2025	Beräknat	383 454 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	389 750 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 369 773 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 367 558 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.112 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>353 644</b>	<b>353 644</b>	<b>353 644</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	12 371	25 913	34 470
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	5 013	3 897	1 636
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	4 227	6 408	8 699
– <i>Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision</i>	-581	-581	-581
– <i>Fler platser avancerad nivå</i>	4 460	4 460	4 460
– <i>Höjt ersättningsbelopp NT</i>	2 182	4 363	6 654
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	-1 834	-1 834	-1 834
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>371 028</b>	<b>383 454</b>	<b>389 750</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 4 460 000 kronor fr.o.m. 2024. För satsningen på ökade ersättningsbelopp till

naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 2 182 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 4 363 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 6 654 000 kronor.

Regeringen föreslår att 371 028 000 kronor anvisas under anslaget 2:49 *Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 383 454 000 kronor respektive 389 750 000 kronor.

### 5.7.50 2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.113 Anslagsutveckling 2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor			
2022	Utfall	66 586	Anslagssparande
2023	Anslag	67 509 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 67 509
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>69 521</b>	
2025	Beräknat	72 093 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	73 719 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 69 521 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 69 522 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.114 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå**

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>67 509</b>	<b>67 509</b>	<b>67 509</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 362	4 947	6 581
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-350	-363	-371
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-350</i>	<i>-350</i>	<i>-350</i>
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	<i>-350</i>	<i>-350</i>	<i>-350</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>69 521</b>	<b>72 093</b>	<b>73 719</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 69 521 000 kronor anvisas under anslaget 2:50 *Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 72 093 000 kronor respektive 73 719 000 kronor.

## 5.7.51 2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.115 Anslagsutveckling 2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor			
2022	Utfall	424 527	Anslagssparande
2023	Anslag	425 654 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 425 654
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>444 839</b>	
2025	Beräknat	457 773 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	462 844 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 441 441 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 436 491 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.116 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor			
	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>425 654</b>	<b>425 654</b>	<b>425 654</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	14 889	31 188	41 487
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	4 296	931	-4 297
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>3 163</i>	<i>4 644</i>	<i>6 088</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-538	-538	-538
– Utökad kortare KPU	75	181	181
– Fler platser avancerad nivå	4 460	4 460	4 460
– Höjt ersättningsbelopp NT	1 375	2 750	4 194
– Generell besparing i statsförvaltningen	-2 209	-2 209	-2 209
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>444 839</b>	<b>457 773</b>	<b>462 844</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utökad försöksverksamhet med kortare KPU ökas anslaget med 75 000 kronor 2024. För 2025–2027 beräknas anslaget öka med 181 000 kronor. För satsningen på utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 4 460 000 kronor fr.o.m. 2024. För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 1 375 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 2 750 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 4 194 000 kronor.

Regeringen föreslår att 444 839 000 kronor anvisas under anslaget 2:51 *Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 457 773 000 kronor respektive 462 844 000 kronor.

### 5.7.52 2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.117 Anslagsutveckling 2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	93 697	Anslagssparande	
2023	Anslag	94 996 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	94 996
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>97 827</b>		
2025	Beräknat	101 447 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	103 733 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 97 828 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 97 827 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.118 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>94 996</b>	<b>94 996</b>	<b>94 996</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	3 323	6 961	9 259
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-492	-510	-522
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-492</i>	<i>-492</i>	<i>-492</i>
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	<i>-492</i>	<i>-492</i>	<i>-492</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>97 827</b>	<b>101 447</b>	<b>103 733</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 97 827 000 kronor anvisas under anslaget 2:52 *Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 101 447 000 kronor respektive 103 733 000 kronor.

## 5.7.53 2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.119 Anslagsutveckling 2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor			
2022	Utfall	181 683	Anslagssparande
2023	Anslag	182 851 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 182 851
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>189 433</b>	
2025	Beräknat	195 789 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	197 793 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 188 804 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 186 531 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.120 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>182 851</b>	<b>182 851</b>	<b>182 851</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	6 396	13 398	17 822
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	186	-460	-2 880
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	-222	-222	-222
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-388	-388	-388
– Fler platser avancerad nivå	1 115	1 115	1 115
– Generell besparing i statsförvaltningen	-949	-949	-949
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>189 433</b>	<b>195 789</b>	<b>197 793</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 1 115 000 kronor fr.o.m. 2024.

Regeringen föreslår att 189 433 000 kronor anvisas under anslaget 2:53 *Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 195 789 000 kronor respektive 197 793 000 kronor.

## 5.7.54 2:54 Konstfack: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.121 Anslagsutveckling 2:54 Konstfack: Forskning och utbildning på forskarnivå<sup>1</sup>**

Tusental kronor

2022	Utfall	22 222	Anslagssparande
2023	Anslag	22 530 <sup>2</sup>	Utgiftsprognos 22 530
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>23 201</b>	
2025	Beräknat	24 060 <sup>3</sup>	
2026	Beräknat	24 602 <sup>4</sup>	

<sup>1</sup> Anslagsnamnet föreslås ändras från Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå till Konstfack: Forskning och utbildning på forskarnivå.

<sup>2</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>3</sup> Motsvarar 23 202 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>4</sup> Motsvarar 23 201 tkr i 2024 års prisnivå.

**Ändamål**

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

*Ändrat anslagsändamål*

Regeringen bedömer att de högskolor som i dag har ett anslagsändamål avgränsat till konstnärlig forskning bör få ett anslagsändamål som överensstämmer med övriga högskolors.

**Skälen för regeringens förslag****Tabell 5.122 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:54 Konstfack: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>22 530</b>	<b>22 530</b>	<b>22 530</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	788	1 651	2 196
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-117	-121	-124
varav BP24 <sup>3</sup>	-117	-117	-117
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	-117	-117	-117
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>23 201</b>	<b>24 060</b>	<b>24 602</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 23 201 000 kronor anvisas under anslaget 2:54 *Konstfack: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 24 060 000 kronor respektive 24 602 000 kronor.

## 5.7.55 2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.123 Anslagsutveckling 2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor			
2022	Utfall	70 193	Anslagssparande
2023	Anslag	70 663 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 70 663
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>73 485</b>	
2025	Beräknat	75 986 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	77 251 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 73 275 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 72 852 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.124 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor			
	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>70 663</b>	<b>70 663</b>	<b>70 663</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 472	5 178	6 888
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	350	145	-300
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>274</i>	<i>274</i>	<i>274</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-475	-475	-475
– Fler platser avancerad nivå	1 115	1 115	1 115
– Generell besparing i statsförvaltningen	-366	-366	-366
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>73 485</b>	<b>75 986</b>	<b>77 251</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 1 115 000 kronor fr.o.m. 2024.

Regeringen föreslår att 73 485 000 kronor anvisas under anslaget 2:55 *Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 75 986 000 kronor respektive 77 251 000 kronor.

## 5.7.56 2:56 Kungl. Konsthögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå<sup>1</sup>

**Tabell 5.125 Anslagsutveckling 2:56 Kungl. Konsthögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå<sup>1</sup>**

Tusental kronor			
2022	Utfall	13 037	Anslagssparande
2023	Anslag	13 217 <sup>2</sup>	Utgiftsprognos 13 217
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>13 610</b>	
2025	Beräknat	14 113 <sup>3</sup>	
2026	Beräknat	14 432 <sup>4</sup>	

<sup>1</sup> Anslagsnamnet föreslås ändras från Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå till Kungl. Konsthögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå.

<sup>2</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition

<sup>3</sup> Motsvarar 13 609 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>4</sup> Motsvarar 13 610 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

#### Ändrat anslagsändamål

Regeringen bedömer att de högskolor som i dag har ett anslagsändamål avgränsat till konstnärlig forskning bör få ett anslagsändamål som överensstämmer med övriga högskolors.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.126 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:56 Kungl. Konsthögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå**

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>13 217</b>	<b>13 217</b>	<b>13 217</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	462	968	1 288
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-69	-72	-73
varav BP24 <sup>3</sup>	-69	-69	-69
– Generell besparing i statsförvaltningen	-69	-69	-69
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>13 610</b>	<b>14 113</b>	<b>14 432</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 13 610 000 kronor anvisas under anslaget 2:56 *Kungl. Konsthögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 14 113 000 kronor respektive 14 432 000 kronor.



### 5.7.57 2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.127 Anslagsutveckling 2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor				
2022	Utfall	137 847	Anslagssparande	8 346
2023	Anslag	147 358 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	146 092
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>150 661</b>		
2025	Beräknat	155 176 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	157 781 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 149 640 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 148 797 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.128 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor				
	2024	2025	2026	
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>147 358</b>	<b>147 358</b>	<b>147 358</b>	
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	5 155	10 798	14 363	
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 852	-2 980	-3 940	
varav BP24 <sup>3</sup>	-1 359	-1 359	-1 359	
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-599	-599	-599	
– Generell besparing i statsförvaltningen	-760	-760	-760	
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>150 661</b>	<b>155 176</b>	<b>157 781</b>	

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 150 661 000 kronor anvisas under anslaget 2:57 *Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 155 176 000 kronor respektive 157 781 000 kronor.

### 5.7.58 2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.129 Anslagsutveckling 2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Forskning och utbildning på forskarnivå<sup>1</sup>**

Tusental kronor				
2022	Utfall	22 357	Anslagssparande	

2023	Anslag	22 667 <sup>2</sup>	Utgiftsprognos	22 667
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>23 342</b>		
2025	Beräknat	24 206 <sup>3</sup>		
2026	Beräknat	24 751 <sup>4</sup>		

<sup>1</sup> Anslagsnamnet föreslås ändras från Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå till Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Forskning och utbildning på forskarnivå.

<sup>2</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>3</sup> Motsvarar 23 342 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>4</sup> Motsvarar 23 342 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

### *Ändrat anslagsändamål*

Regeringen bedömer att de högskolor som i dag har ett anslagsändamål avgränsat till konstnärlig forskning bör få ett anslagsändamål som överensstämmer med övriga högskolors.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.130 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>22 667</b>	<b>22 667</b>	<b>22 667</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	793	1 661	2 209
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-118	-122	-125
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-118</i>	<i>-118</i>	<i>-118</i>
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	<i>-118</i>	<i>-118</i>	<i>-118</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>23 342</b>	<b>24 206</b>	<b>24 751</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 23 342 000 kronor anvisas under anslaget 2:58 *Kungl.*

*Musikhögskolan i Stockholm: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 24 206 000 kronor respektive 24 751 000 kronor.

### 5.7.59 2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.131 Anslagsutveckling 2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	479 407	Anslagssparande
2023	Anslag	480 644 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>495 123</b>	
2025	Beräknat	507 374 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	514 671 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 489 272 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 485 367 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.132 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>480 644</b>	<b>480 644</b>	<b>480 644</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	16 813	35 218	46 848
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-2 334	-8 488	-12 821
varav BP24 <sup>3</sup>	-2 137	-979	234
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-807	-807	-807
– Höjt ersättningsbelopp NT	1 157	2 315	3 528
– Generell besparing i statsförvaltningen	-2 487	-2 487	-2 487
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>495 123</b>	<b>507 374</b>	<b>514 671</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på ökade ersättningsbelopp till naturvetenskap och teknik ökas anslaget med 1 157 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 2 315 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 3 528 000 kronor.

Regeringen föreslår att 495 123 000 kronor anvisas under anslaget 2:59 *Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 507 374 000 kronor respektive 514 671 000 kronor.

## 5.7.60 2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.133 Anslagsutveckling 2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	125 467	Anslagssparande
2023	Anslag	127 207 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 127 207
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>130 998</b>	
2025	Beräknat	135 845 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	138 907 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 130 998 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 130 998 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.134 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>127 207</b>	<b>127 207</b>	<b>127 207</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	4 450	9 321	12 399
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-659	-683	-699
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-659</i>	<i>-659</i>	<i>-659</i>
<i>– Generell besparing i statsförvaltningen</i>	<i>-659</i>	<i>-659</i>	<i>-659</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>130 998</b>	<b>135 845</b>	<b>138 907</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 130 998 000 kronor anvisas under anslaget 2:60 *Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 135 845 000 kronor respektive 138 907 000 kronor.

### 5.7.61 2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

**Tabell 5.135 Anslagsutveckling 2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	39 626	Anslagssparande
2023	Anslag	39 680 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 39 680
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>40 921</b>	
2025	Beräknat	41 925 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	41 465 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 40 292 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 39 030 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.136 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>39 680</b>	<b>39 680</b>	<b>39 680</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	1 367	3 030	3 927
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-126	-785	-2 142
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	-353	-353	-353
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-146	-146	-146
– Generell besparing i statsförvaltningen	-207	-207	-207
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>40 921</b>	<b>41 925</b>	<b>41 465</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 40 921 000 kronor anvisas under anslaget 2:61 *Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 41 925 000 kronor respektive 41 465 000 kronor.

### 5.7.62 2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå

**Tabell 5.137 Anslagsutveckling 2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

2022	Utfall	24 275	Anslagssparande
2023	Anslag	39 611 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 39 306
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>44 646</b>	
2025	Beräknat	46 298 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	47 341 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 44 646 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 44 645 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.138 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>39 611</b>	<b>39 611</b>	<b>39 611</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	1 386	2 903	3 861
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	3 649	3 784	3 869

	2024	2025	2026
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	3 649	3 649	3 649
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-146	-146	-146
– Utvecklad uppdragsutbildning inom säkerhetsskydd	4 000	4 000	4 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-205	-205	-205
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>44 646</b>	<b>46 298</b>	<b>47 341</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För satsningen på utvecklad uppdragsutbildning inom säkerhetsskydd ökas anslaget med 4 000 000 kronor fr.o.m. 2024.

Regeringen föreslår att 44 646 000 kronor anvisas under anslaget 2:62 *Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 46 298 000 kronor respektive 47 341 000 kronor.

### 5.7.63 2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet

**Tabell 5.139 Anslagsutveckling 2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet**

Tusental kronor				
2022	Utfall	3 777 543	Anslagssparande	72 980
2023	Anslag	3 848 585 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	3 779 433
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>4 041 143</b>		
2025	Beräknat	4 201 704 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	4 297 563 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 4 051 796 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 4 052 868 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till enskilda utbildningsanordnare för ersättning för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå, behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till forskning och utbildning på forskarnivå.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.140 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet**

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>3 848 585</b>	<b>3 848 585</b>	<b>3 848 585</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	134 626	281 997	375 116
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	57 932	71 122	73 862
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	52 197	81 713	101 486
– Tillskott till Sophiahemmet	18 000	18 000	18 000

	2024	2025	2026
– Fler basårsutbildningar	7 665	17 999	17 999
– Civilingenjörsutbildning och utbildning på avancerad nivå	16 284	23 618	30 951
– Fler platser avancerad nivå	3 345	3 345	3 345
– Höjt ersättningsbelopp NT	11 848	23 696	36 136
– Strategisk forskningssatsning batterier	15 000	15 000	15 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-19 945	-19 945	-19 945
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>4 041 143</b>	<b>4 201 704</b>	<b>4 297 563</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 18 000 000 kronor fr.o.m. 2024 för ökat bidrag till Sophiahemmet, Ideell förening. Anslaget ökas med 7 665 000 kronor 2024 och beräknas öka med 17 999 000 kronor fr.o.m. 2025 för basårsutbildning. För satsningen på civilingenjörsutbildning och utbildning på avancerad nivå (Ingenjörspaketet) ökas anslaget med 16 284 000 kronor för 2024. För samma satsning beräknas anslaget med 23 618 000 kronor 2025 och med 30 951 000 kronor 2026. Fullt utbyggd 2029 beräknas satsningen omfatta 49 620 000 kronor. För utbildning på avancerad nivå ökas anslaget med 3 345 000 kronor fr.o.m. 2024. För höjda ersättningsbelopp inom naturvetenskap och teknik och farmaci ökas anslaget med 11 848 000 kronor. För samma satsning beräknas anslaget öka med 23 696 000 kronor 2025 och med 36 136 000 kronor fr.om. 2026. Anslaget ökas med 15 000 000 kronor fr.o.m. 2024 för att stärka forsknings- och utbildningsmiljöerna inom elektrifiering och batteriteknik.

Regeringen föreslår att 4 041 143 000 kronor anvisas under anslaget 2:63 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 4 201 704 000 kronor respektive 4 297 563 000 kronor.

## Fördelning på anslagsposter

Beräknade bidrag för de enskilda utbildningsanordnare som erhåller bidrag från anslaget framgår av tabell 5.142. I det beräknade bidraget för 2024 till Chalmers Tekniska Högskola Aktiebolag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ingår medel till särskilda åtaganden. 14 598 000 kronor avser bidrag för utrustning m.m. till sjöbefälsutbildningen och 791 000 kronor bidrag för studenthälsa. Av det beräknade bidraget till Stiftelsen Högskolan i Jönköping för utbildning på grundnivå och avancerad nivå utgör 738 000 kronor det särskilda åtagandet som avser bidrag för studenthälsa.

## Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar

Regeringen beräknar att tillskotten till anslaget fördelas enligt nedanstående tabell.

**Tabell 5.141 Beräknade tillskott**

Tusental kronor

	2024	2025	2026	Permanent effekt
<i>Chalmers Tekniska Högskola Aktiebolag</i>				
Basår	7 665	17 999	17 999	17 999
Civilingenjörer och avancerad nivå	16 284	23 618	30 951	49 620
Höjt ersättningsbelopp NT	9 526	19 053	29 055	29 055

	2024	2025	2026	Permanent effekt
Strategisk forskningssatsning batterier	15 000	15 000	15 000	15 000
<i>Stiftelsen högskolan i Jönköping</i>				
Avancerad nivå	3 345	3 345	3 345	3 345
Höjt ersättningsbelopp NT	2 322	4 643	7 081	7 081
<i>Sophiahemmet, Ideell förening</i>				
Utbildningsmedel	18 000	18 000	18 000	18 000

#### Mervärdesskattekostnader för enskilda utbildningsanordnare

Under anslagsposten har mervärdesskattekostnader beräknats för Stiftelsen Chalmers Tekniska Högskola, Chalmers Tekniska Högskola Aktiebolag och Stiftelsen Högskolan i Jönköping i enlighet med de ramavtal som har ingåtts mellan staten, stiftelsen och bolaget respektive staten och stiftelsen. Syftet är att garantera konkurrensneutralitet gentemot statliga universitet och högskolor. Under anslagsposten har även medel beräknats för höjda kostnader för mervärdesskatt inom utbildningen vid övriga enskilda utbildningsanordnare som tilldelas bidrag från detta anslag.

För budgetåret 2022 anvisades 443 722 000 kronor när det gäller ersättning för mervärdesskattekostnader. Det sammanlagda beloppet som utbetalades för 2022 var 370 212 027 kronor. Enligt prognoser kommer de samlade utgifterna för mervärdesskattekostnader 2023 att uppgå till 420 000 000 kronor. Det högsta belopp som kan utgå för ändamålet för 2024 beräknas uppgå till 463 280 000 kronor.

#### Tabell 5.142 Beräknad fördelning per anslagspost

Tusental kronor

Anslagspost	2024	2025	2026
Chalmers Tekniska Högskola Aktiebolag	<b>2 168 830</b>	<b>2 267 202</b>	<b>2 331 069</b>
– Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 111 196	1 170 438	1 209 561
– Forskning och utbildning på forskarnivå	1 057 634	1 096 764	1 121 508
Handelshögskolan i Stockholm	111 932	116 073	115 606
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	<b>807 495</b>	<b>832 692</b>	<b>847 253</b>
– Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	655 312	674 879	685 884
– Forskning och utbildning på forskarnivå	152 183	157 813	161 369
Enskilda Högskolan Stockholm AB	23 009	23 860	24 398
Akademi för Ledarskap och Teologi	8 971	9 303	9 513
Johannelunds teologiska högskola AB	7 589	7 870	8 047
Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut	14 062	14 582	14 911
Ericastiftelsen	8 439	8 751	8 948
Marie Cederschiöld högskola AB	143 057	147 475	149 110
Stiftelsen Röda Korshemmet	112 582	115 872	117 063
Sophiahemmet, Ideell förening	122 388	126 261	127 897
Beckmans skola Aktiebolag	35 243	36 547	37 371
Newmaninstitutet AB	7 007	7 266	7 430
Brunnsviks folkhögskola	7 259	7 528	7 698
Mervärdesskattekostnader för enskilda utbildningsanordnare	463 280	480 422	491 249
<b>Summa</b>	<b>4 041 143</b>	<b>4 201 704</b>	<b>4 297 563</b>



## 5.7.64 2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor

**Tabell 5.143 Anslagsutveckling 2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor**

Tusental kronor

2022	Utfall	767 216	Anslagssparande	219 697
2023	Anslag	999 999 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	953 781
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>928 935</b>		
2025	Beräknat	846 935		
2026	Beräknat	833 432		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda insatser för högskoleutbildning och forskning inom högskoleområdet. Anslaget får även användas för utgifter i fråga om bidrag till statliga universitet och högskolor, enskilda utbildningsanordnare av högskoleutbildning, samt statliga myndigheter och andra organisationer med anknytning till högskoleområdet.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.144 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 003 999</b>	<b>1 003 999</b>	<b>1 003 999</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-155 139	-277 139	-370 642
<i>varav BP24</i>	<i>-187 639</i>	<i>-287 639</i>	<i>-498 189</i>
– Forskningsmedel till SciLifeLab	-20 000	-20 000	-20 000
– Senarelagd tolfte termin på läkarutbildningen			-110 550
– Ökat bidrag till Teach For Sweden	3 000	3 000	3 000
– Omfördelning av takbelopp mellan lärosäten		-100 000	-200 000
– Minskad utbyggnad på vissa utbildningar	-104 950	-104 950	-104 950
– Neddragning anslag	-55 050	-55 050	-55 050
– Generell besparing i statsförvaltningen	-10 639	-10 639	-10 639
Överföring till/från andra anslag	-8 000	-8 000	112 000
Övrigt	88 075	128 075	88 075
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>928 935</b>	<b>846 935</b>	<b>833 432</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget minskas med 20 000 000 kronor fr.o.m. 2024 till följd av fördelning av den ökning av medlen till Kungl. Tekniska högskolans anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i den forsknings- och innovationspolitiska propositionen 2020. I tidigare budgetproposition har 110 550 000 kronor beräknats tillföras anslaget för att finansiera tillkommande studenter inom läkarutbildningen till följd av att utbildningen förlängts. Studenterna beräknas tillkomma först under 2027, varför finansieringen skjuts fram till 2027, se även avsnitt 5.6.3. För att finansiera ökade medel till samlingsstiftelsen Teach for Sweden ökas anslaget med 3 000 000 kronor fr.o.m. 2024, se även avsnitt 5.6.3. För att bidra till att finansiera satsning på ingenjörutbildningar minskas anslaget med 104 950 000 kronor fr.o.m. 2024. Finansieringen innebär att utbyggnadstakten för satsningen på kompletterande

utbildningar för personer med avslutad akademisk utbildning minskar, men bedöms inte leda till att färre studenter kan läsa en kompletterande utbildning under 2024. Anslaget minskas med 55 050 000 kronor fr.o.m. 2024 bl.a. till följd av att tidigare uppdrag avseende distansutbildning inte förlängs. Neddragningen finansierar bl.a. den strategiska forskningssatsningen för att stärka forsknings- och utbildningsmiljöerna inom elektrifiering och batteriteknik.

Regeringen föreslår att 928 935 000 kronor anvisas under anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 846 935 000 kronor respektive 833 432 000 kronor.

### Satsningar som finansieras under anslaget

Från anslaget finansieras bl.a. vissa särskilda utbildningsinsatser såsom vidareutbildning av obehöriga lärare (VAL), stöd till waldorflärläroverutbildningen och särskild KPU inklusive Teach for Sweden. För Teach for Sweden beräknas 15 000 000 kronor årligen 2023–2025. Inom anslaget finansieras också kompletterande utbildningar för personer med avslutad utländsk utbildning. Från anslaget fördelas även medel till övningsskolor, praktisknära forskning, universitetens innovationskontor, idébanksmedel till Chalmers Tekniska Högskola Aktiebolag, kulturskolekliv och till Svenska institutet för informationsinsatser och svenskundervisning i utlandet.

## 5.7.65 2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor

**Tabell 5.145 Anslagsutveckling 2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor**

Tusental kronor			
2022	Utfall	520 551	Anslagssparande 14 358
2023	Anslag	578 329 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 578 913
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>636 143</b>	
2025	Beräknat	704 683 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	663 505 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 679 541 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 625 726 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter vid universitet och högskolor för särskilda åtaganden och för utgifter för bidrag till insatser för ökad kvalitet i högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå. Anslaget får även användas för kapitaltillskott för finansiering av idébanksmedel efter beslut av riksdagen i varje enskilt fall.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.146 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor**

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>578 029</b>	<b>578 029</b>	<b>578 029</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	20 223	42 360	56 341
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	38 889	85 328	30 191
varav BP24 <sup>3</sup>	26 894	71 894	14 894
– Medel till eAT-provet	1 000	1 000	
– Cybercampus på KTH	25 000	40 000	40 000

	2024	2025	2026
– Utvecklad uppdragsutbildning inom säkerhetsskydd	7 000	7 000	1 000
– Minskad omfattning av vissa utbildningssatsningar	-30 000	-30 000	-30 000
– Korta kurser för yrkesverksamma	30 000	60 000	10 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-6 106	-6 106	-6 106
Överföring till/från andra anslag	-1 000	-1 037	-1 060
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>636 143</b>	<b>704 683</b>	<b>663 505</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För eAT-provet ökas anslaget med 1 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp. För Cybercampus vid Kungl. Tekniska högskolan ökas anslaget med 25 000 000 kronor och fr.o.m. 2025 beräknas anslaget öka med 40 000 000 kronor. För utvecklad uppdragsutbildning inom säkerhetsskydd ökas anslaget med 7 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med samma belopp och för 2026 beräknas anslaget öka med 1 000 000 kronor. Anslaget minskas med 30 000 000 kronor fr.o.m. 2024 då bl.a. de särskilda medlen till decentraliserad utbildning vid Luleå tekniska universitet dras ned till följd av att de inte har använts för studenter inom avsedd utbildning. För satsning på korta kurser för yrkesverksamma för att stödja samhällets klimatomställning ökas anslaget med 30 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 60 000 000 kronor och fr.o.m. 2026 med 10 000 000 kronor, se även avsnitt 5.1.3.

För Universitets- och högskolerådets arbete med att utveckla en webbplats för studenthälsa överförs 1 000 000 kronor fr.o.m. 2024 till anslag 2:2 *Universitets- och högskolerådet*.

Regeringen föreslår att 636 143 000 kronor anvisas under anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 704 683 000 kronor respektive 663 505 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* besluta om kapitaltillskott på högst 11 000 000 kronor till holdingbolag knutna till universitet för finansiering av idébanksmedel.

**Skälen för regeringens förslag:** För att göra det möjligt att öka kommersialiseringen av forskningresultat bör uppbyggnad av idébanker fortsätta.

## Fördelning per lärosäte

**Tabell 5.147** Fördelning per lärosäte

Tusental kronor

Lärosäte	Anslagspost	2024
Uppsala universitet	Internationell lärarfortbildning	9 928
	Sekretariat för Östersjöuniversitetet	2 718
	Nationellt resurscentrum i biologi och bioteknik	2 125
	Idébanksmedel	1 000
	Medel för studenthälsa	2 233

Lärosäte	Anslagspost	2024
	Nationellt centrum för kvinnofrid	26 434
		<b>44 438</b>
Lunds universitet	Omhändertagande av arkeologiska fynd	3 391
	Nationellt resurscentrum i fysik	1 556
	Idébanksmedel	1 000
	Medel för studenthälsa	2 229
	Läraryt utbildning i minoritetsspråk	2 354
	Medel till sjukhusfysikerutbildningen	1 512
		<b>12 042</b>
Göteborgs universitet	Uppdrag att utveckla och sprida kunskap och metoder för att minska rekrytering av människor till våldsbejakande ideologier och rörelser och till rasistiska organisationer	5 645
	Nationellt resurscentrum i matematik	5 671
	Idébanksmedel	1 000
	Medel för studenthälsa	2 233
	Medel till sjukhusfysikerutbildningen	1 512
		<b>16 061</b>
Stockholms universitet	Stöd till studenter med funktionshinder inklusive teckentolkning	48 489
	Tolk- och översättarutbildning	43 672
	Utveckling av läraryt utbildning för dövas och hörselskadades behov	2 664
	Särskilda uppgifter rörande svenska som andraspråk och svenskundervisning för invandrare	9 440
	Läraryt utbildning i minoritetsspråk	2 354
	Nationellt resurscentrum i kemi	1 527
	Idébanksmedel	1 000
	Medel för studenthälsa	6 264
	Medel till sjukhusfysikerutbildningen	1 512
		<b>116 922</b>
Umeå universitet	Decentraliserad utbildning	19 783
	Bidrag till lektorat i samiska och Bildmuseet	2 765
	Läraryt utbildning i minoritetsspråk	4 649
	Idébanksmedel	1 000
	Medel för studenthälsa	1 302
	Decentraliserad vårdutbildning	8 777
	Medel till sjukhusfysikerutbildningen	1 512
	Forskningsanknytning av polisutbildningen	1 017
		<b>40 805</b>
Linköpings universitet	Nationellt resurscentrum i teknik	2 113
	Idébanksmedel	1 000
	Medel för studenthälsa	1 293
		<b>4 406</b>
Karolinska institutet	Tandvårdscentral	117 037
	Prov efter läkares allmäntjänstgöring	7 387
	Idébanksmedel	1 000
	Medel för studenthälsa	856
		<b>126 280</b>
Kungl. Tekniska högskolan	Idébanksmedel	1 000

Lärosäte	Anslagspost	2024
	Medel för studenthälsa	1 128
	Cybercampus	25 000
		<b>27 128</b>
Luleå tekniska universitet	Utbildning i rymdvetenskap förlagd till Kiruna	7 929
	Idébanksmedel	1 000
	Medel för studenthälsa	779
		<b>9 708</b>
Karlstads universitet	Idébanksmedel	250
	Medel för studenthälsa	805
	Decentraliserad vårdutbildning	1 035
		<b>2 090</b>
Linnéuniversitetet	Fortbildning för journalister	11 497
	Utrustning till sjöbefälsutbildning m.m.	14 694
	Idébanksmedel	250
	Medel för studenthälsa	1 277
	Forskningsanknytning av polisutbildningen	1 017
		<b>28 735</b>
Örebro universitet	Lokalisering av verksamhet till Grythyttan	4 264
	Nätverksadministration och utveckling av skoledarutbildning	384
	Idébanksmedel	250
	Medel för studenthälsa	802
		<b>5 700</b>
Mittuniversitetet	Idébanksmedel	250
	Medel för studenthälsa	756
	Decentraliserad vårdutbildning	3 637
		<b>4 643</b>
Malmö universitet	Tandvårdscentral	83 567
	Medel för studenthälsa	1 116
	Forskningsanknytning av polisutbildningen	1 017
		<b>85 700</b>
Mälardalens universitet	Idélab	4 505
	Medel för studenthälsa	731
		<b>5 236</b>
Stockholms konstnärliga högskola	Lokalkostnader	8 158
	Medel för studenthälsa	66
		<b>8 224</b>
Gymnastik- och idrottshögskolan	Centrum för idrottsforskning	8 045
	Medel för studenthälsa	75
		<b>8 120</b>
Blekinge tekniska högskola	Medel för studenthälsa	365
Högskolan i Borås	Medel för studenthälsa	521
	Forskningsanknytning av polisutbildningen	1 017
		<b>1 538</b>
Högskolan Dalarna	Medel för studenthälsa	521
Högskolan i Gävle	Medel för studenthälsa	521
Högskolan i Halmstad	Medel för studenthälsa	521

Lärosäte	Anslagspost	2024
Högskolan Kristianstad	Medel för studenthälsa	521
Högskolan i Skövde	Medel för studenthälsa	365
Högskolan Väst	Utveckling av arbetsintegrerat lärande	2 789
	Medel för studenthälsa	521
	Decentraliserad vårdutbildning	1 036
		<b>4 346</b>
Konstfack	Lokalkostnader	1 463
	Medel för studenthälsa	63
		<b>1 526</b>
Kungl. Konsthögskolan	Lokalkostnader	1 462
	Stipendier	49
	Medel för studenthälsa	44
		<b>1 555</b>
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	Dirigentutbildning och utbildning i elektroakustisk komposition	4 436
	Utvecklingsmedel	21 500
	Lokalkostnader	3 463
	Medel för studenthälsa	69
		<b>29 468</b>
Södertörns högskola	Läroarbetsutbildning i nationella minoritetsspråk	2 354
	Medel för studenthälsa	731
	Forskningsanknytning av polisutbildningen	1 017
		<b>4 102</b>
Försvårshögskolan	Medel för studenthälsa	63
	Utveckling säkerhetsskyddsutbildningar	7 000
		<b>7 063</b>
Sveriges lantbruksuniversitet	Idébanksmedel	1 000
	Medel för studenthälsa	408
		<b>1 408</b>
Kammarkollegiet	Korta kurser och decentraliserad vårdutbildning	36 085
<b>Summa</b>		<b>636 143</b>

### 5.7.66 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning

**Tabell 5.148 Anslagsutveckling 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning**

Tusental kronor

2022	Utfall	2 769 954	Anslagssparande	
2023	Anslag	2 815 236 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	2 815 236
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 884 576</b>		
2025	Beräknat	2 991 301 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	3 058 735 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 2 884 577 tkr i 2024 års prishälsa.

<sup>3</sup> Motsvarar 2 884 577 tkr i 2024 års prishälsa.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag enligt avtal mellan svenska staten och landsting om samarbete om högskoleutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården. Anslaget får även användas för utgifter för

statsbidrag till landsting enligt avtal om samarbete om högskoleutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.149 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning**

Tusental kronor	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>2 815 236</b>	<b>2 815 236</b>	<b>2 815 236</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	98 479	206 281	274 398
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-29 139	-30 217	-30 898
varav BP2 <sup>3</sup>	-29 139	-29 139	-29 139
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	-29 139	-29 139	-29 139
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 884 576</b>	<b>2 991 301</b>	<b>3 058 735</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Ett avtal om samarbete om utbildning av läkare, klinisk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården, det s.k. ALF-avtalet, slöts 2014 mellan staten och företrädare för de sju berörda landstingen Stockholms läns landsting, Uppsala läns landsting, Östergötlands läns landsting, Skåne läns landsting, Västra Götalands läns landsting, Örebro läns landsting och Västerbottens läns landsting. Ett avtal om samarbete om grundutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården slöts 2004 mellan staten, Västra Götalands läns landsting och Västerbottens läns landsting (TUA-avtalet). Från och med 2020 ersattes beteckningen landsting med regioner.

Regeringen föreslår att 2 884 576 000 kronor anvisas under anslaget 2:66 *Ersättningar för klinisk utbildning och forskning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 991 301 000 kronor respektive 3 058 735 000 kronor.

### Utgiftsutvecklingen

Enligt ALF-avtalet ersätter staten berörda regioner för medverkan i verksamhetsintegrerad utbildning av läkare per helårsstudent och för klinisk forskning. Fördelning enligt ALF-avtalet 2024 framgår av tabell 5.150.

**Tabell 5.150 Fördelning av anslagsmedel 2024 för utbildning av läkare, klinisk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården (ALF)**

Tusental kronor	Ersättning för antal HST <sup>1</sup>	Grundbelopp för forskning	Ersättning kvalitet i klinisk forskning	SUMMA
Universitet				
Uppsala universitet	91 085	187 766	57 561	<b>336 413</b>
Lunds universitet	113 627	308 921	55 156	<b>477 704</b>
Göteborgs universitet	107 700	326 040	103 730	<b>537 470</b>
Umeå universitet	97 681	168 196	39 117	<b>304 994</b>
Linköpings universitet	100 854	129 058	23 043	<b>252 954</b>
Karolinska institutet	146 605	430 219	113 633	<b>690 457</b>
Örebro universitet	30 557	65 636	11 719	<b>107 911</b>
<b>Summa</b>	<b>688 108</b>	<b>1 615 836</b>	<b>403 959</b>	<b>2 707 903</b>

<sup>1</sup> Ersättning per helårsstudent på läkarutbildningen som omfattas av anslaget 2:66 *Ersättningar för klinisk utbildning och forskning* beräknas för 2024 till: 83 488 kronor.

Regeringen har vid beräkningen utgått från följande antal helårsstudenter på läkarutbildningen.

**Tabell 5.151 Läkarutbildning som omfattas av anslaget 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning**

Helårsstudenter			
Universitet	2024	2025	2026
Uppsala universitet	1 091	1 091	1 091
Lunds universitet	1 361	1 361	1 361
Göteborgs universitet	1 290	1 290	1 290
Umeå universitet	1 170	1 170	1 170
Linköpings universitet	1 208	1 208	1 208
Karolinska institutet	1 756	1 756	1 756
Örebro universitet	366	366	366
<b>Summa</b>	<b>8 242</b>	<b>8 242</b>	<b>8 242</b>

Enligt TUA-avtalet ersätter staten berörda regioner för medverkan i grundutbildning av tandläkare per helårsstudent, basorganisation och kliniskt inriktad odontologisk forskning. Fördelning enligt TUA-avtalet framgår av tabell 5.152.

**Tabell 5.152 Fördelning av anslagsmedel 2024 för grundutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården (TUA)**

Tusental kronor

Universitet	Ersättning för antal HST <sup>1</sup>	Ersättning för forskning och basorganisation	SUMMA
Göteborgs universitet	39 945	51 296	<b>91 241</b>
Umeå universitet	30 925	47 296	<b>78 221</b>
<b>Summa</b>	<b>70 870</b>	<b>98 592</b>	<b>169 462</b>

<sup>1</sup> Ersättning per helårsstudent på läkarutbildningen som omfattas av anslaget 2:66 *Ersättningar för klinisk utbildning och forskning* beräknas för 2024 till 85 903 kronor.

Regeringen har vid beräkningen utgått från följande antal helårsstudenter på tandläkarutbildningen.

**Tabell 5.153 Tandläkarutbildning som omfattas av anslaget 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning**

Helårsstudent			
Universitet	2024	2025	2026
Göteborgs universitet	465	465	465
Umeå universitet	360	360	360
<b>Summa</b>	<b>825</b>	<b>825</b>	<b>825</b>

## 5.7.67 2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet

**Tabell 5.154 Anslagsutveckling 2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet**

Tusental kronor

2022	Utfall	67 432	Anslagssparande	148
2023	Anslag	67 780 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	67 780
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>67 780</b>		
2025	Beräknat	67 780		
2026	Beräknat	47 780		



<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter i fråga om bidrag till statliga universitet och högskolor, enskilda utbildningsanordnare av högskoleutbildning, samt statliga myndigheter och andra organisationer med anknytning till högskoleområdet.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.155 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>67 780</b>	<b>67 780</b>	<b>67 780</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			-20 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>67 780</b>	<b>67 780</b>	<b>47 780</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 67 780 000 kronor anvisas under anslaget 2:67 *Särskilda bidrag inom högskoleområdet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 67 780 000 kronor respektive 47 780 000 kronor.

## Satsningar som finansieras under anslaget

Från anslaget finansieras bl.a. bidrag till Hanaholmen kulturcentrum för Sverige och Finland, bidrag till Sveriges förenade studentkårer och statsbidrag för att stödja studentinflytande i enlighet med propositionen Frihet och inflytande – kårobligatoriets avskaffande (prop. 2008/09:154, bet. 2008/09:UbU14, rskr. 2008/09:275).

## 6 Forskning

### 6.1 Mål för området

I den forsknings- och innovationspolitiska propositionen Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige (prop. 2020/21:60) presenterades mål och delmål för forskningspolitiken. Målet för forskningspolitiken är att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation, där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd, näringslivets konkurrenskraft och svarar mot de samhällsutmaningar vi står inför, både i Sverige och globalt.

Följande uppföljningsbara delmål har pekats ut för tioårsperioden 2017–2026:

- Sverige ska vara ett internationellt attraktivt land för investeringar i forskning och utveckling. De offentliga och privata investeringarna i forskning och utveckling bör även i fortsättningen överskrida EU:s mål.
- En övergripande kvalitetsförstärkning av forskningen ska ske och jämställdheten ska öka.
- Samverkan och samhällspåverkan ska öka.

Ovanstående mål inbegriper även forskningspolitik inom utgiftsområdena 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, 20 Allmän miljö- och naturvård, 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel samt 24 Näringsliv.

### 6.2 Resultatredovisning

#### 6.2.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer för forskning som används för att redovisa resultaten inom verksamhetsområdet är följande:

- finansiering av forskning och utveckling
- andel forskare i befolkningen
- antal vetenskapliga artiklar per miljon invånare
- andel artiklar med svenska författare som tillhör de tio procent högst citerade inom sina respektive områden
- könsfördelning för professorer, lektorer och meriteringsanställda.

Statistiska centralbyrån (SCB) publicerar årliga beräkningar av de statliga anslagen för forskning och utveckling (FoU) och vartannat år beräkningar för avsättningar vid universitet och högskolor, inom näringslivet och offentlig sektor samt översiktliga prognoser åren däremellan. OECD publicerar vartannat år rapporten Science, Technology and Innovation Outlook med data inklusive landsjämförelser inom området. Under resultat nedan anges senast tillgängliga data.

Indikatorn Andel forskare i befolkningen är ny för den här budgetpropositionen. Tillsammans med indikatorn Antal vetenskapliga artiklar per miljon invånare ger den information om förutsättningarna för forskning i Sverige. Vidare har indikatorn Antal vetenskapliga artiklar per miljon invånare, som ett mått på vetenskaplig produktivitet i USA, Kina, Japan, Sydkorea och vissa större europeiska länder tagits bort från resultatredovisningen. Informationen återfinns istället under indikatorn Antal vetenskapliga artiklar per miljon invånare, som ett mått på vetenskaplig produktivitet i Sverige jäm-

fört med andra länder. Med dessa justeringar erhålls en mer övergripande och mer lättförståelig beskrivning över hur svensk FoU står sig i internationell konkurrens.

Urvalet av länder har ensats i resultatindikatorerna för att möjliggöra en jämförelse av Sverige genomgående med samma gruppering länder. Sverige jämförs med de nordiska grannländerna (Danmark, Finland och Norge), liknande forskningsnationer i Europa (Nederländerna och Schweiz) och andra forskningsintensiva länder i världen (Kina, Storbritannien och USA).

## 6.2.2 Resultat

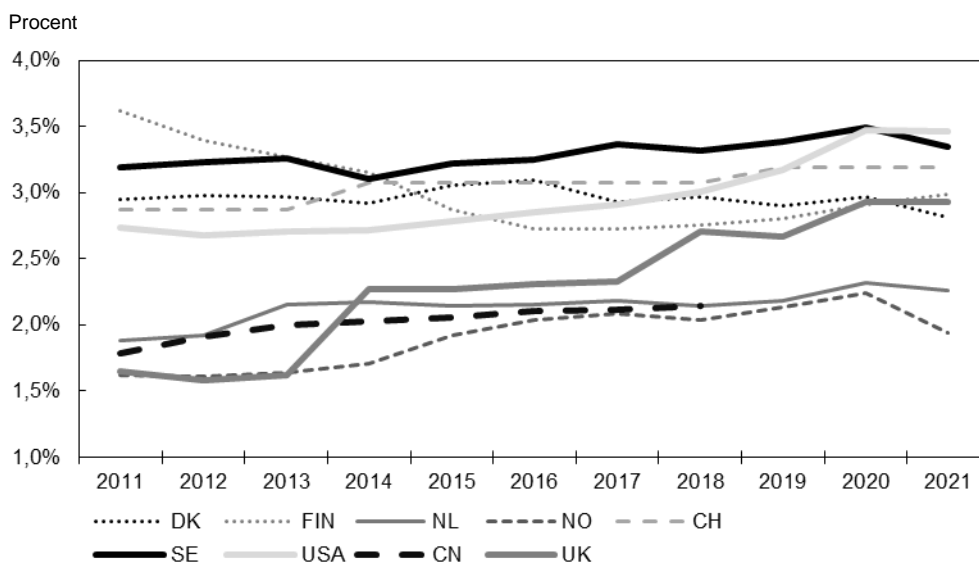
### Finansiering av forskning och utveckling ökar något i Sverige

Ett av de uppföljningsbara målen är att Sverige ska vara ett internationellt attraktivt land för investeringar i forskning och utveckling. Detta kan bl.a. mätas genom storleken på finansiering av FoU. Vidare bör de offentliga och privata investeringarna i forskning och utveckling överskrida EU:s mål på 3 procent av bruttonationalprodukten (BNP).

#### Indikator: Finansiering av forskning och utveckling

De totala utgifterna för FoU i Sverige uppgick 2022 till ca 202 800 miljoner kronor vilket är en ökning jämfört med 2021 med cirka 5 600 miljoner kronor i fasta priser. Det motsvarar 3,4 procent av BNP vilket var samma andel som 2021. Sveriges finansiering av FoU översteg därmed EU:s mål på 3 procent av BNP.

**Diagram 6.1** Forskning- och utvecklingskostnader som andel av BNP



Anm.: Avser aktuellt år eller närmast tillgängliga. Data för Kina efter 2018 är inte tillgängliga.

Källor: Vetenskapsrådet och OECD.

I internationell jämförelse ligger Sverige bland de främsta när det gäller investeringar i FoU. I diagram 6.1 visas investeringar i FoU för det urval av länder som gjorts. Forskningsintensiva länder såsom Storbritannien och USA har gjort betydande investeringar sedan 2010. Den utvecklingen har inte skett i Sverige i samma omfattning.

De statliga anslagen för FoU uppgår 2023 till 46 800 miljoner kronor enligt SCB:s statsbudgetanalys. Det är 0,8 procent räknat som andel av BNP och är i nivå med 2022. Förutom de statliga anslagen fördelas medel från de forskningsstiftelser som bildades med löntagarfondsmedel. Under 2022 omfattade dessa 1 233 miljoner kronor. Av bidragen från EU:s forskningsmedel har 1 950 miljoner kronor fördelats 2022 till projekt vid svenska universitet och högskolor, vilket är en minskning med

120 miljoner kronor sedan 2021. Enligt SCB:s preliminära data för FoU i Sverige avsatte kommuner och regioner 4 896 miljoner kronor för FoU under 2022, vilket motsvarar 0,08 procent av BNP och är en minskning med ca 215 miljoner kronor jämfört med 2021 mätt i fasta priser.

Det svenska näringslivet tillhör de mest FoU-intensiva i världen. SCB uppskattar att företagens investeringar i FoU 2022 uppgick till 149 253 miljoner kronor. Det motsvarar en andel av BNP på 2,5 procent. År 2022 uppgick utgifterna för FoU inom universitet och högskolor till 44 802 miljoner kronor, inom övrig offentlig sektor till 8 566 miljoner kronor och inom den privata icke-vinstdrivande sektorn till 225 miljoner kronor.

## Fördelning av statliga medel till forskning

Av de totala statliga FoU-medlen för 2023 om 46,8 miljarder kronor tilldelades universitet och högskolor 20 miljarder kronor som direkta forskningsanslag. De fyra forskningsfinansiärerna Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte), Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad (Formas), Verket för innovationssystem (Vinnova) och Vetenskapsrådet tilldelades sammantaget 13,4 miljarder kronor 2023.

**Tabell 6.1 Medel för forskning från statsbudgeten efter mottagare**

Miljarder kronor i löpande priser

Mottagare	2022	2023
Universitet och högskolor <sup>1</sup>	17,6	20,0
Vetenskapsrådet	7,0	7,4
Vinnova	3,4	3,4
Formas	1,8	1,8
Forte	0,8	0,8
Statens energimyndighet	1,4	1,4
Övriga myndigheter <sup>2</sup>	11,5	12,0
<b>Totalt</b>	<b>43,5</b>	<b>46,8</b>

Källor: Budgetpropositioner och regleringsbrev.

<sup>1</sup> Avser i denna proposition samtliga universitet och högskolor.

<sup>2</sup> Övriga myndigheter innefattar Försvarsmakten, Sida, Trafikverket, MSB, Naturvårdsverket m.fl.

## Svensk forskning i internationell jämförelse

Nedan redovisas utvecklingen och måluppfyllelsen avseende förutsättningar för forskning genom andel forskare i befolkningen och antalet vetenskapliga artiklar som publiceras med författare verksamma i Sverige. Som mått på vetenskapligt genomslag redovisas andelen vetenskapliga artiklar från forskare i Sverige som är bland de 10 procent högst citerade inom sina respektive områden och hur detta har förändrats.

### Indikator: Andel forskare i befolkningen

Andelen forskare i befolkningen är en indikator som visar på förutsättningar för forskning i Sverige. Sverige utmärker sig med en hög andel forskare och är ett av fem toppländer 2020 enligt Världsbanken med 7 930 forskare per miljoner invånare. Högst andel forskare i relation till befolkningen har Sydkorea, följt av Sverige, Danmark, Finland och Norge. Sverige har en högre andel forskare jämfört med Nederländerna och Schweiz. 2022 var enligt SCB antalet forskande heltidsekvivalenter i Sverige 89 182, vilket är en ökning med ca 4 500 heltidsekvivalenter sedan 2021. Andelen forskare som är kvinnor i Sverige är ca 31 procent och andelen som är män ca 69 procent. En stor andel av forskarna är sysselsatta inom företagssektor med 66 561 heltidsekvivalenter för 2022. Den forskande personalen inom högskolesektorn har

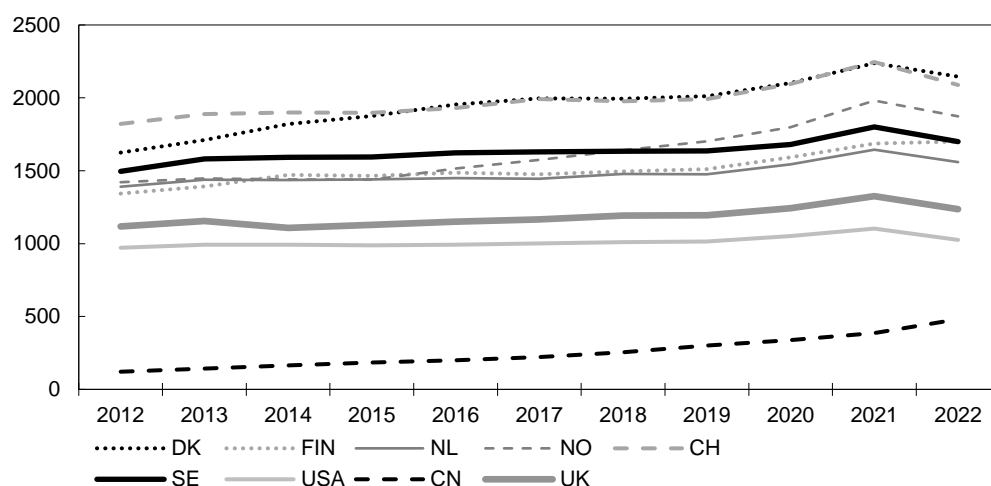
under det senaste året ökat med drygt 900 personer, till cirka 18 400 heltidsekvivalenter 2022.

#### Indikator: Antal vetenskapliga artiklar per miljon invånare

Andelen artiklar som publiceras är också en indikator som visar på förutsättningar för forskning i Sverige. Sverige, Danmark och Schweiz är jämförbara länder i avsättningar till FoU och hör till de länder i världen som producerar flest artiklar per miljon invånare. Svenska forskare publicerade 1 700 (1 801) artiklar per miljon invånare 2022 (2021 inom parentes). Med samma mått publicerade forskare i Danmark 2 145 artiklar respektive i Schweiz ca 2 090 artiklar vardera 2022. Även Norge publicerade 2022 fler artiklar än Sverige räknat per miljon invånare. Andra jämförbara länder är Finland som publicerade ca 1 700 artiklar och Nederländerna som publicerade ca 1 560 artiklar per miljon invånare, se diagram 6.2 nedan.

**Diagram 6.2** Antal vetenskapliga artiklar per miljon invånare som ett mått på vetenskaplig produktivitet i Sverige jämfört med andra länder

Antal artiklar per miljon invånare



Källor: Vetenskapsrådet och Världsbanken.

Totalt sett publicerades flest antal artiklar i Kina, 680 000 artiklar 2022, vilket fördelat per miljon invånare är ca 480 artiklar. Det land som publicerade näst flest är USA, 340 000 artiklar, drygt 1 025 artiklar per miljon invånare. Bland de mest forskningsintensiva länderna i världen har Storbritannien flest antal artiklar per miljon invånare med drygt 1 230 artiklar per miljon invånare.

Det område inom vilket det publiceras flest artiklar i Sverige är medicin, där antalet 2022 uppgick till knappt 740 artiklar per miljon invånare. Därefter följer naturvetenskap och teknik med vardera 290 respektive 260 artiklar per miljon invånare. Inom samhällsvetenskap och humaniora publicerades 250 respektive 50 artiklar per miljon invånare 2022.

#### Indikator: Andel artiklar med svenska författare som tillhör de tio procent högst citerade inom sina respektive områden

Andelen vetenskapliga artiklar som är bland de 10 procent högst citerade är en indikator som visar på vetenskapligt genomslag för forskning genomförd i Sverige. Andelen från Sverige uppgick både 2020 och 2021 till 10 procent, vilket är en svag minskning från genomsnittet för de föregående tio åren då den legat på 11 procent. Sverige är i nivå med Norge och Finland, men lägre än övriga länder, se tabell 6.2. De områden där Sverige har högst andel publikationer bland de 10 procent högst citerade är humaniora med 12,2 procent följt av agronomi, naturvetenskap och medicin med ca 10,5 procent.

**Tabell 6.2 Andel vetenskapliga artiklar som är bland de 10 procent högst citerade**

Procent	2011	2021
Storbritannien	14,2	13,3
Schweiz	15,3	12,2
Nederländerna	14,7	12,3
Kina	8,7	11,7
USA	14,6	11,4
Danmark	13,5	11,0
Sverige	11,2	10,0
Norge	10,4	9,8
Finland	10,1	9,7

Källa: Vetenskapsrådet.

## Jämställdhet

Indikator: Könsfördelning för professorer, lektorer och meriteringsanställda

Jämställdhet inom forskningen vid universitet och högskolor kan bl.a. mätas genom andelen kvinnor och män som är anställda som professorer, lektorer och i meriteringsanställningar, dvs. forskarassistenter, biträdande lektorer och postdoktorer.

Det senaste decenniet har andelen kvinnor bland den forskande och undervisande personalen ökat inom i stort sett alla anställningskategorier och forskningsämnesområden. 2022 var 47 procent kvinnor och 53 procent män. Av professorerna var 32 procent kvinnor och 68 procent män 2022, vilket är oförändrat jämfört med 2021. Professorer är den anställningskategori där könsfördelningen har ändrats mest sedan 2012, då andelen professorer som är kvinnor var 24 procent. Även andelen kvinnor som är lektorer är oförändrad jämfört med 2021, dvs. 48 procent. I kategorin meriteringsanställningar är andelen kvinnor 45 procent och andelen män 55 procent 2022, vilket är samma fördelning som 2021. Rekryteringsmålet för perioden 2021–2023 är att hälften av de nyrekryterade professorerna vid universitet och högskolor ska vara kvinnor 2030.

## Jämställdhetsintegrering

Vetenskapsrådet har sedan 2013 ett uppdrag om jämställdhetsintegrering och jämställdhet ingår som en integrerad del i myndighetens processer för att finansiera forskning. Under 2022 har myndigheten tagit fram en ny policy för jämställdhetsintegrering där det konstateras att jämställdhet i forskningen är en rättvisefråga såväl som en kvalitetsfråga. Med detta avses att alla, oavsett kön, ska ha samma möjligheter och förutsättningar att forska, att göra karriär som forskare, att leda och ansvara för forskningsmiljöer och forskningsinfrastrukturer.

Beviljandegraden för Vetenskapsrådets forskningsmedel inom olika ämnesområden är tämligen jämn mellan könen inom de respektive forskningsämnesområdena, men det finns fortsatt vissa skillnader mellan kvinnor och män inom medicin och hälsa, till mäns fördel. För det totala antalet ansökningar är beviljandegraden 18 procent för kvinnor och 21 procent för män. Inom humaniora och samhällsvetenskap ligger beviljandegraden på 9 procent för kvinnor och 13 procent för män. Inom medicin och hälsa ligger beviljandegraden på 25 procent för kvinnor och 27 procent för män och inom naturvetenskap och teknikvetenskap på 27 procent för kvinnor och 23 procent för män. För vissa områden, såsom utbildningsvetenskap, utvecklingsforskning, konstnärlig forskning och klinisk behandlingsforskning, fluktuerar siffrorna mer mellan åren, vilket i huvudsak beror på förhållandevis få ansökningar.

## Forskning för att möta samhällets utmaningar

I den forsknings- och innovationspolitiska propositionen 2016, Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50), prioriterades forskning inom samhällsutmaningarna klimat och miljö, hälsa, ökad digitalisering, ett säkert, inkluderande och hållbart samhälle samt att förbättra kunskapsresultaten i det svenska skolväsendet. De nationella forskningsprogram som lanserades i denna proposition har genomgått halvtidsutvärderingar som redovisats 2022. Den sammanfattande metautvärderingen av de sju programmen framhåller att placeringen av programmen hos Forte, Formas och Vetenskapsrådet har säkerställt ett smidigt och effektivt programgenomförande, men har även inneburit att programmen varit begränsade av finansiärernas instruktioner, instrument och praxis.

I den forsknings- och innovationspolitiska propositionen 2020 presenterades satsningar på totalt 3 160 miljoner kronor för 2022. De prioriterade nationella och globala samhällsutmaningarna som tas upp i propositionen är klimat och miljö, hälsa och välfärd, ett demokratiskt och starkt samhälle, digitalisering samt kompetensförsörjning och arbetsliv. Nedan redovisas vissa satsningar som genomförs för att möta samhällsutmaningarna. Redovisningar finns även inom utgiftsområdena 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg avsnitt 8, 20 Allmän miljö- och naturvård avsnitt 4.3, 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel avsnitt 2.6.2 samt 24 Näringsliv avsnitt 3.1.1.

Inom området medicin och hälsa har Vetenskapsrådet under 2022 finansierat forskningsprojekt med ca 870 miljoner kronor. Under året gjordes också strategiska satsningar på forskning inom primärvården, åldrande och hälsa, psykiatri och precisionsmedicin. Inom infektionsområdet ansvarar Vetenskapsrådet för två nationella forskningsprogram. Under 2022 har det nationella forskningsprogrammet om antibiotikaresistens utvärderats. Utvärderingen visar att det bidrar till kunskapsuppbyggnad samt förnyelse och nytänkande inom forskningsområdet och offentlig sektor. Inom det nationella forskningsprogrammet för virus och pandemier har en strategisk forskningsagenda tagits fram.

Inom området kliniska studier har Vetenskapsrådet under 2022 beslutat om fördelning av medel till särskilda nationella utvecklingsatsningar. Under hösten nylanserades webbplatsen kliniskastudier.se, som är en viktig del i det stöd som Kliniska Studier Sverige (ett nationellt samarbete mellan Sveriges sex sjukvårdsregioner och som stöds av Vetenskapsrådet) erbjuder för att stötta arbetet med kliniska studier. Under året utvärderade Vetenskapsrådet den kliniska forskningens kvalitet vid de regioner som omfattas av det s.k. ALF-avtalet, ett avtal mellan svenska staten och vissa regioner om samarbete om utbildning av läkare, klinisk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården. Utvärderingen visar att svensk klinisk forskning fortsatt håller hög kvalitet men att det finns utrymme för fler och större nationella samarbeten. För att underlätta planering av kliniska studier föreslog regeringen i propositionen Behandling av personuppgifter vid antalsberäkning inför klinisk forskning (prop. 2022/23:31) ändringar i patientdatalagen. Lagändringarna trädde i kraft den 1 maj 2023 (bet. 2022/23:SoU23, rskr. 2022/23:152).

Under 2022 har Vetenskapsrådet slutredovisat två regeringsuppdrag som myndigheten fick under 2021 med anledning av covid-19 pandemin, dels om finansiering av forskning om postcovid, dels om att lämna bidrag för uppföljningsstudier av covid-19-vaccin. Redovisningarna visar att beviljade ansökningar har hållit hög kvalitet och att forskningen har goda möjligheter att bidra till samhällsnytta.

Vetenskapsrådet har i uppdrag att genomföra nationella forskningsprogram inom områdena brottslighet, segregation och digitaliseringens samhällsliga konsekvenser (U2021/01515). Alla programmen har under 2022 haft utlysningar av projektbidrag

och beviljat finansiering på ca 50–60 miljoner kronor per program under perioden 2022–2026. Inom ramen för uppdraget har Vetenskapsrådet även redovisat strategiska forskningsagendor inom respektive område. Dessa har tagits fram efter synpunkter från olika intressenter och redovisar hur programmen kommer att implementeras. Förutom att initiera forskning inom respektive område är tillgängliggörande och spridning av ny kunskap viktiga komponenter.

I den forsknings- och innovationspolitiska propositionen 2020 presenterades ett antal satsningar på forskarskolor. Vetenskapsrådet har därför fått i uppdrag att finansiera forskarskolor riktade mot lärare på hälso- och sjukvårdsutbildningar samt forskarskolor inom humaniora och samhällsvetenskap (U2021/02276). Under 2022 har Vetenskapsrådet beviljat totalt 383 miljoner kronor till forskarskolor inom dessa områden.

### **Forskningssamarbete inom EU**

Ramprogrammet för forskning och innovation, Horisont Europa, pågår mellan 2021 och 2027 och har en total budget på ca 94 miljarder euro för sjuårsperioden. Horisont Europas arbetsprogram för 2021–2022 har uppdaterats under 2022. Av den tillgängliga budgeten för programmet har svenska organisationer hittills kontrakterat 3,4 procent av samtliga beviljade medel i Horisont Europa, vilket motsvarar ca 0,53 miljarder euro. Sverige ligger på nionde plats bland deltagande länder utifrån beviljade medel, vilket är i linje med placeringen under tidigare ramprogram Horisont 2020 som avslutades 2020.

En stor andel av budgeten inom programmets pelare två, Globala utmaningar och europeisk industriell konkurrenskraft, ska implementeras genom europeiska partnerskap där satsningar på gemensamma utlysningar av forskningsmedel görs. I den första strategiska planen för perioden 2021–2024 har totalt 55,3 miljarder euro avsatts till partnerskapen varav 23,9 miljarder euro kommer från Horisont Europa. Sverige deltar för närvarande i ett 20-tal av 49 partnerskap, vilket medför att svenska aktörer kan delta och söka medel i de satsningar som genomförs.

I slutet av 2021 antogs rådsslutsatser om det nya Europeiska forskningsområdet (ERA) och en rådsrekommendation om en pakt för forskning och innovation. Under 2022 analyserades vilka av de prioriterade ERA-åtgärder i pakten som Sveriges kunde prioritera att delta i. Beslut togs därefter om svenskt deltagande i 10 av 20 ERA-åtgärder. Därefter har Sverige anslutit sig till ytterligare åtgärder. Det svenska deltagandet innebär att svenska aktörer bidrar till policyarbetet inom de prioriterade områdena.

### **Rymdforskning och rymdverksamhet**

Rymdverksamhet är internationell

Svensk rymdforskning och rymdindustri håller hög internationell klass, vilket bl.a. illustreras av att Sverige och svenska aktörer är efterfrågade i internationella och bilaterala rymdsamarbeten. En stor del av de svenska statliga satsningarna på rymdverksamhet finansierar projekt som genomförs i internationella samarbeten. Forskningsresultat och dess tillämpningar är ofta av globalt intresse. Det visas t.ex. genom rymdsonden JUICE, det största vetenskapliga europeiska rymdforskningsprojektet någonsin, som ska utforska Jupiters isiga månar och studera om det finns förutsättningar för liv under deras frusna hav. Sverige har i hög grad varit delaktigt i arbetet med JUICE. Projektet inleddes för åtta år sedan och rymdsonden sköts upp i april 2023, där två av tio instrument ombord är utvecklade och byggda av svenska aktörer vid Institutet för rymdfysik. Sverige deltar i både EU:s och den europeiska rymdorganisationens (ESA) rymdprogram som bidrar till samhällsnytta genom forskning och olika tjänster. Vid ESA:s ministermöte i november 2022 kunde Sverige anmäla



ökat deltagande i de frivilliga programmen. Budgetmässigt kvarstod Sveriges andel på i princip samma nivå som tidigare eftersom andra länder ökade sina bidrag till ESA:s budget i högre omfattning.

### **Strategi för svensk rymdverksamhet**

Den nationella strategin för svensk rymdverksamhet (skr. 2017/18:259) innehåller långsiktiga strategiska mål för att stärka svensk rymdverksamhet. Rymdverksamhet bör enligt strategin bedrivas utifrån ett helhetsperspektiv där nyttan för samhället står i centrum samtidigt som Sveriges säkerhet säkerställs. Vidare framgår av strategin att civila och militära aktörer ska samverka om forskning och utveckling samt användning av rymdsystem så att synergier mellan civil och militär rymdverksamhet tas till vara. Genomförande av rymdstrategin har fortsatt under 2022 och 2023, exempelvis när det gäller informationsspridning om rymddata och innovationsfrämjande insatser för användningen av sådan data. Vidare gick Sverige genom Rymdstyrelsen med i EU:s program för rymdövervakning och spårning (Space Surveillance and Tracking) genom ett regeringsuppdrag (U2022/03185) hösten 2022. Sverige bidrar med analyskapacitet genom Totalförsvarets forskningsinstitut. Strategin framhåller även vikten av rymdforskning bl.a. för att bättre kunna studera jorden. I november 2022 sändes den svenska forsknings satelliten MATS upp för att studera jordens övre atmosfär och bidra till grundforskning om dynamiken i mesosfären, vilket kommer att öka förståelsen för det globala klimatsystemet och klimatförändringarna. Forsknings satelliten har redan börjat leverera värdefulla data för klimatforskning.

### **Utveckling av Esrange för rymdverksamhet**

Utvecklingen av forskningsinfrastrukturen vid rymdbasen Esrange, som den nationella rymdstrategin anger som en viktig satsning, fortsatte under 2022. Konstruktionen av en ny uppskjutningsanläggning som möjliggör uppskjutningar av satelliter till omloppsbana färdigställdes till stora delar under 2022 och kunde invigas i samband med Europeiska kommissionens besök i Kiruna i januari 2023 i början av det svenska EU-ordförandeskapet. Den testbädd som öppnades 2020 för test- och utvecklingsverksamhet vid Esrange inom återanvändningsbar uppskjutningsteknik och för teknikdemonstrationer har sedan dess varit väl belagd med internationella kunder som utför tester. Inom det nationella ballong- och raketprogrammet genomförs projekt vid Esrange av betydelse bland annat för klimatforskning.

## **Forskningens infrastruktur**

### **Forskarsamhällets behov av infrastruktur förändras**

Forskningsinfrastruktur är en förutsättning för att bedriva forskning av hög kvalitet. I begreppet innefattas t.ex. forskningsanläggningar, laboratorier, superdatorer, databaser och forskningsbibliotek. Teknikutveckling och vetenskapliga upptäckter gör att forskarsamhällets behov av forskningsinfrastruktur förändras över tid. Vetenskapsrådet har under 2022 inventerat forskarsamhällets behov och bedömt förslag till satsningar på forskningsinfrastruktur av nationellt intresse. Under 2022 utlyste Vetenskapsrådet även bidrag för tillgängliggörande av forskningsinfrastruktur i syfte att främja att forskningsinfrastrukturer i ökad omfattning tillgängliggörs och nyttjas av användare från näringsliv och offentlig sektor. Av de 48 ansökningar som kom in beviljades sex bidrag. Totalt beviljades drygt 57 miljoner kronor för bidragsperioden 2023–2026.

### **ESS har nått viktiga milstolpar**

I Sverige finns en internationell forskningsanläggning under uppbyggnad, den europeiska spallationsskällan European Spallation Source ERIC (ESS) där Sverige tillsammans med Danmark är värdländer. Under 2022 har uppbyggnaden av ESS

fortgått och viktiga milstolpar nåtts. ESS beräknas kunna tas i drift 2027. Forskningen vid ESS förväntas innebära genombrott inom många vetenskapsområden och har tillämpningar inom t.ex. klimat, energi och life science.

Vetenskapsrådet har under 2022 genomfört en utlysning om s.k. in-kindbidrag till ESS. Syftet med bidraget är att möjliggöra för svenska forskargrupper att bidra till uppbyggnaden av ESS. Totalt inkom fyra ansökningar och samtliga beviljades finansiering inom ramen för bidraget.

#### Flera forskningsinfrastrukturer fortsätter att utvecklas

Synkrotronljusanläggningen MAX IV är en forskningsinfrastruktur vid Lunds universitet. MAX IV används för forskning inom t.ex. life science, förnybara material och batterier. Under året har tre nya forskningsstationer, så kallade strålrör, öppnats vilket gör att 16 strålrör kommer att vara tillgängliga för användare från 2023. Näringslivet har ett ökande intresse för möjligheterna som MAX IV innebär och flera industri-forskningsprojekt som bl.a. kopplar till cirkulär ekonomi pågår.

SciLifeLab är en centrumbildning mellan flera lärosäten och en nationell forskningsinfrastruktur inom molekylära biovetenskaper. Under 2022 gav SciLifeLab stöd till nära 3 700 forskningsprojekt med användare verksamma inom livsvetenskaplig forskning såväl nationellt som internationellt. SciLifeLab har bl.a. vidareutvecklat sina tjänster för covid-19-forskning som inleddes tidigt under pandemin bl.a. med den dataportal som samlar alla publikationer och rådata om covid-19 från Sverige för nationell och internationell datahantering.

Under det senaste året har den nationella organisationen för beräknings- och lagringsresurser genomgått en organisationsförändring. I juni 2022 fattade Vetenskapsrådet beslut om att tilldela värdskapet för nationella beräknings- och lagringsresurser till Linköpings universitet samt medel för perioden 2023–2026 till det nya centret NAISS (National Academic Infrastructure for Supercomputing in Sweden). Sverige deltar, genom Vetenskapsrådet, i det europeiska partnerskapsprogrammet EuroHPC som är ett samarbete för superdatorer. Genom samarbetet får forskare och företag i Sverige bl.a. tillgång till en av Europas kraftfullaste superdatorer, LUMI.

#### Kungl. bibliotekets digitala samlingar växer och det digitala tillhandahållandet utvecklas

Kungl. biblioteket är Sveriges nationalbibliotek och en nationell forskningsinfrastruktur. Myndighetens samlingar utgör en källa för forskning, framför allt inom samhällsvetenskap och humaniora. Kungl. biblioteket har under 2022 vidareutvecklat arbetet med kollektiva avtalslicenser för att skapa förutsättningar för digitalt tillgängliggörande och göra det möjligt att ge fjärraccess till framför allt forskare. Inom ramen för myndighetens FoU-verksamhet sker samverkan med externa forskare i externfinansierade forskningsprojekt som under 2022 uppgick till drygt 70 ärenden. Drygt två tredjedelar av samarbetsförfrågningarna från externa forskare är ställda till KB-labb, en infrastruktur som möjliggör storskalig kvantitativ forskning på Kungl. bibliotekets digitala samlingar av text, ljud, bild och video.

**Regeringens bedömning:** Filmarkivet i Grängesberg kan komma att förläggas till en annan verksamhetsort än den som angetts i tidigare propositioner.

**Skälen för regeringens bedömning:** En filmvårdscentral för icke-fiktiv film etablerades i Grängesberg 2003 i Stiftelsen Svenska Filminstitutets regi (jfr prop. 2001/02:1 utg.omr. 17). Verksamheten, kallad Filmarkivet i Grängesberg, är sedan 2011 inordnad i Kungl. biblioteket (jfr prop. 2009/10:1 utg.omr. 16 och utg.omr. 17). Riksdagen har beslutat i enlighet med detta. Nuvarande verksamhet är inriktad på film på filmbas och inbegriper insamling, uppordning, digitalisering, bevarandeåtgärder samt magasinering.

Produktionen av analog film som upptagits på filmbas har sedan inrättandet minskat avsevärt och till övervägande del ersatts av digital filmteknik. Filmarkivet har ingen publik verksamhet i Grängesberg och mer än 90 procent av materialet är digitiserat (konvertering av fysiskt material till digitalt format) och fritt tillgängligt över webben. Magasin och produktionsytor har i nuläget stora brister ur ett bevarandeperspektiv.

De samlingar som Kungl. biblioteket förvaltar innefattar en mängd olika materialtyper av varierande ålder. Samlingarna ska bevaras för framtiden och växer hela tiden i omfattning. Myndigheten har därför kontinuerligt behov av att genomföra förändringar för att säkra kvaliteten och effektiviteten i verksamheten.

En placering av filmarkivets verksamhet nära eller tillsammans med liknande materialtyper som myndigheten ansvarar för skulle bl.a. kunna innebära en effektivare samordning av kompetenser och förbättrade möjligheter till bevarande. Regeringen bedömer därför att den filmarkivsverksamhet som bedrivs av Kungl. biblioteket i Grängesberg bör kunna förläggas till en annan verksamhetsort.

### **Ett öppet vetenskapssystem**

Vetenskapliga publikationer som är ett resultat av forskning som har finansierats med offentliga medel ska vara omedelbart öppet tillgängliga med verkan fr.o.m. 2021. Avseende forskningsdata ska omställningen vara genomförd fullt ut senast 2026. För att påskynda omställningen till ett öppet vetenskapssystem och säkra kontinuitet i det nationella arbetet har uppdragen gällande öppen tillgång till forskningsdata samt öppen tillgång till vetenskapliga publikationer förts in i Vetenskapsrådets respektive Kungl. bibliotekets instruktioner och universitet och högskolor har också fått ett förnyat uppdrag att utveckla arbetet med öppen vetenskap (U2023/00413).

Vetenskapsrådet har tagit fram indikatorer för att kunna mäta uppfyllanden av öppen tillgång till forskningsdata över tid samt kunna identifiera områden där extra insatser kan behövas. En analys visar att majoriteten av lärosäten och forskningsfinansiärer i Sverige har en strategisk inriktning för öppen tillgång till forskningsdata. Även om forskningsdata tillgängliggörs öppet är det i dagsläget svårt att göra en uppskattning av i vilken utsträckning det sker.

Statistik för 2022 visar att ca 70 procent av de vetenskapliga artiklarna registrerade i Swepub, som är en söktjänst för vetenskapliga publikationer vid svenska lärosäten, publicerades omedelbart öppet tillgängliga. Detta är en ökning jämfört med 2021 och 2017 då 67 procent respektive 33 procent av de publicerade artiklarna var omedelbart öppet tillgängliga och visar på en kontinuerlig tillväxt och utveckling. Kungl. bibliotekets sammanställning av de totala utgifterna för vetenskaplig publicering visar att kostnaderna för 2022 uppgick till ca 738 miljoner kronor, vilket är en ökning med cirka 27 miljoner kronor jämfört med föregående år. Kostnaderna 2022 kan jämföras med 2017 då de totala kostnaderna var 498 miljoner kronor. Ökningen beror främst på att övervägande delen av lärosätenas utgifter är kopplade till avtal med kommersiella vetenskapliga förlag, som inkluderar såväl kostnader för prenumerationer som för öppet tillgängliga publikationer. Dessa förlag tillämpar i regel årliga procentuella prisökningar.

## **6.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen**

### **Svensk forskning i internationell jämförelse**

Sverige är en framstående forskningsnation och de svenska avsättningarna överstiger EU:s mål på tre procent av BNP. Under perioden 2009–2022 har de statliga anslagen för forskning och utveckling ökat med ca 15,2 miljarder kronor i löpande priser, men i

relation till BNP är situationen i princip oförändrad. Huvuddelen av ökningen har tillförts universitet och högskolor, antingen som direkta anslag för forskning och utbildning på forskarnivå eller via forskningsfinansiärerna. Andra forskningsintensiva länder, exempelvis Storbritannien och USA, har gjort större investeringar under den senaste 10-årsperioden. Den vetenskapliga synligheten mätt som antalet artiklar som citeras bland de tio procent högst citerade har inte ökat trots att statliga medel har tillförts. Dessa citeringar har istället minskat jämfört med ett genomsnitt för de senaste tio åren och i relation till andra länder.

I strategin för svenskt deltagande i Horisont Europa anges ett antal långsiktiga mål och delmål för att stärka svenskt deltagande i programmet. Ett av målen är att Sverige ska beviljas mer än 3,7 procent av totalt beviljade medel, vilket är en ambitionsökning från tidigare ramprogram Horisont 2020. Statistik för den inledande perioden av Horisont Europa visar dock att deltagandet inte ökat jämfört med Horisont 2020 utan ligger på ca 3,4 procent. För att målsättningen i den nationella strategin ska nås bedömer regeringen att forskningsfinansiärer, lärosäten och andra aktörer behöver göra fortsatta ansträngningar.

### **Jämställdhet**

Under de senaste tio åren har andelen kvinnor ökat inom samtliga anställningskategorier inom den forskande och undervisande personalen vid universitet och högskolor med undantag för meriteringsanställningar på totalnivå. Vetenskapsrådet har fortsatt arbetet med att säkerställa att jämställdhet ingår som en integrerad del i myndighetens processer och beviljandegraden för Vetenskapsrådets forskningsmedel är relativt jämn för män och kvinnor. Det är viktigt att bevara det resultat som arbetet har bidragit till och att fortsätta arbeta aktivt för ökad jämställdhet.

### **Forskning för att möta samhällets utmaningar**

Vetenskapsrådet finansierar ett antal satsningar och program som syftar till att möta olika typer av samhällsutmaningar. Flera av satsningarna har sitt ursprung i de forsknings- och innovationspolitiska propositionerna 2016 och 2020. Regeringen bedömer att de nationella forskningsprogrammen skapar ny och betydelsefull kunskap, men det är även viktigt att maximera de mervärden som kan skapas på programnivå och nyttja möjligheter för synergier med europeiska och internationella program och initiativ.

### **Rymdforskning och rymdverksamhet**

Svensk rymdforskning bidrar med kunskap inom ett flertal samhälls- och forskningsområden, som t.ex. klimat- och miljöforskning samt digitalisering. Samhällets beroende av satellitdata för telekommunikation gör att rymdverksamhetens betydelse för olika samhällsfunktioner ökar. Rymdverksamhet har under senare år även blivit allt viktigare mot bakgrund av den förändrade säkerhetspolitiska situationen. Hög kompetens, erfarenhet och kvalitet inom t.ex. instrumentutveckling, kommersiell rymdteknik, deltagande i rymdmissioner och publicering av forskningsresultat samt ett ansvarsfullt och säkerhetsmedvetet arbetssätt är avgörande för svensk konkurrenskraft inom rymdverksamheten. De senaste åren har Sverige dock tappat något i konkurrenskraft som leverantör till den europeiska rymdsektorn, då det svenska bidraget till ESA har minskat i relation till andra länders bidrag. Det finns en risk att Sveriges sjunkande andel av ESA:s budget försvagar Sveriges ställning och gör att nya svenska aktörer har svårt att hävda sig jämfört med etablerade leverantörer inom rymdsektorn. Sveriges deltagande i det obligatoriska vetenskapsprogrammet inom ESA möjliggör för svenska forskare att i samarbete med europeiska kollegor studera yttre rymden i projekt som är för kostsamma att genomföra med enbart nationell finansiering. Det är därför värde-

fullt för mindre länder, såsom Sverige, att delta i de stora ESA-projekten liksom i andra internationella rymdsamarbeten.

### **Forskningens infrastruktur**

Sverige har en väl utbyggd forskningsinfrastruktur vilket har stor betydelse för forskares förutsättningar att bedriva forskning av hög kvalitet. Satsningarna på storskaliga infrastrukturer såsom ESS, MAX IV och SciLifeLab är av stor vikt för svensk forskning, internationell attraktivitet och synlighet. Det är viktigt att ESS kan färdigställas så fort som möjligt så att planerad forskning kan genomföras.

### **Ett öppet vetenskapssystem**

För att öka värdet av forskning behöver den spridas inom såväl vetenskapssamhället som till samhället i övrigt. Att forskningsresultat delas öppet är en förutsättning för att kunna möta samhällsutmaningar och har dessutom betydelse för att trovärdig forskning av hög kvalitet ska finnas tillgänglig för alla i hela samhället. Det är därför positivt att det sker en stadig ökning av omedelbart öppet tillgängliga artiklar och att forskningsdata publiceras och delas öppet i en betydande omfattning och inom alla forskningsområden. Samtidigt finns ett fortsatt stort behov av att nyckelaktörer som lärosäten och forskningsfinansierare tar ett gemensamt ansvar för att verka för att den nationella riktningen för öppen tillgång följs och uppnås. Utmaningar, såsom ökade kostnader för vetenskaplig publicering, brist på stödjande och vägledande insatser samt harmonisering av riktlinjer för öppen vetenskap och incitamentsstrukturer som främjar öppen vetenskap, behöver fortsatt hanteras i bred samverkan och med delat ansvar mellan alla berörda aktörer. Kungl. bibliotekets redovisning av uppdraget att ta fram nationella riktlinjer för öppen vetenskap kommer ha stor betydelse i det fortsatta implementeringsarbetet.

## **6.4 Politikens inriktning**

### **6.4.1 Sverige ska vara en ledande forskningsnation**

Forskning och innovation är helt avgörande för Sveriges välstånd, utveckling, konkurrenskraft och förmåga att hantera samhällsutmaningar. Tydlig inriktning mot excellens, dvs. forskning som internationellt bedöms hålla hög kvalitet, och hög kvalitet ska prägla såväl forskning och innovation som utbildning. Fortsatta investeringar i forskning och innovation behövs för ökad tillväxt och välfärd samt för att attrahera och behålla nyckelkompetens.

Sverige ska vara ett land där excellent och banbrytande forskning bidrar till en för Sverige internationell tätposition i utvecklingen mot ett hållbart samhälle och till att svenskt näringsliv är motorn för innovation. Det är av stor vikt att fortsatt utveckla starka forskningsmiljöer inom exempelvis elektrifiering och batteriteknik.

I Sverige ska det finnas goda förutsättningar att nyttiggöra forskningsresultat. Det ska finnas bra villkor för forskning och innovation för det svenska näringslivet och offentlig sektor. Kunskapsspridning, kunskaps- och kompetensutbyte samt strategiska samarbeten mellan akademi, företag, myndigheter, offentlig sektor och andra organisationer ska stärkas.

Internationalisering är viktig för att svensk forskning ska kunna nå högsta kvalitet. Detta inkluderar såväl student-, doktorand- och forskarmobilitet som forsknings-samarbeten över nationsgränserna. Internationellt samarbete inom forskning och högre utbildning är i många fall avgörande för excellent forskning och innovation i världsklass. Öppenhet bör utgöra grunden i internationellt samarbete, samtidigt som

det behöver finnas en medvetenhet om behovet av att skydda nationella intressen, kunskap och teknik. Forsknings-, närings- och säkerhetspolitik har kommit att bli alltmer sammanflätade givet den geopolitiska utvecklingen. Forskningen behöver ta hänsyn till Sveriges utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska intressen. Arbetet med ansvarsfull internationalisering och skyddet av svensk forskning och utbildning är ett gemensamt ansvar för universitet och högskolor, forskningsfinansiärer och regeringen.

Integritet och trovärdighet är grundpelare i omställningen till öppen vetenskap. Den digitala strukturomvandlingen skapar nya möjligheter för öppen vetenskap, men även nya utmaningar. På europeisk nivå görs omfattande satsningar via Horisont Europa med flera forsknings- och innovationsprogram av betydelse för datadriven forskning och digitalisering. Det behövs åtgärder som accelererar tillgången till öppna forskningsdata och som betonar forskningsinfrastrukturens roll i den processen.

Etikprövning av forskning är viktig. Syftet med etikprövningslagen (2003:460) är att skydda den enskilda människan och respekten för människovärdet vid forskning. Det är tydligt sedan en tid tillbaka att det finns allvarliga problem i delar av nuvarande regelverk som behöver åtgärdas. Det kan finnas forskningsområden som inte handlar om integritetskänsliga frågor där det i dag avkrävs etikprövning. Regeringskansliet har därför beslutat om ett uppdrag att analysera möjligheterna att förändra reglerna för etikprövning (U 2023:C).

#### 6.4.2 Hög kvalitet ska prägla satsningar på forskning och innovation

Regeringens arbete med den kommande forsknings- och innovationspolitiska propositionen har inletts. Inriktningen för propositionen är excellens, internationalisering och innovation med målet att svensk forskning och innovation ska hålla hög kvalitet och vara konkurrenskraftig på en global arena.

Ökad forskningsvolym leder inte automatiskt till bättre forskning. Satsningar bör därför inriktas på framstående miljöer och forskningsområden med internationell bärighet. Sverige är ett litet land och det är viktigt att våga göra prioriteringar så att Sverige i stället kan bli ett land som är världsledande inom vissa strategiska områden där den fria forskarinitierade forskningen har en central plats.

Det fria kunskapsökandet är en hörnsten i ett demokratiskt samhälle. Forskningens frihet ska värnas. Fri forskning har både ett egenvärde och kommer till nytta på kort och lång sikt och ska därför inte detaljstyras. Såväl nyfikenhetsdriven grundforskning som behovsriktad, tillämpad forskning behövs och det finns ingen motsättning mellan dessa. De satsningar på fri forskning som presenterades i den forsknings- och innovationspolitiska propositionen 2020 utökas 2024.

Situationen i världen riskerar att göra det svårare att identifiera resurser för investeringar i forskning och konkurrensen inom forskning hårdnar. De satsningar på excellenscenter som påbörjades 2021 utökas 2024 i syfte att skapa attraktiva forskningsmiljöer av högsta kvalitet som bidrar till att svensk forskning fortsatt är internationellt ledande. Dessa miljöer har också möjlighet att attrahera internationella talanger och bidra med expertis och nyckelkompetenser i Sverige.

Sverige behöver fortsatt satsa på forskning för att säkra kunskap och kompetens inom områden som är relevanta för att möta de utmaningar som mänskligheten och välfärdssamhället står inför. De inriktningar som presenterades i den forsknings- och innovationspolitiska propositionen 2020 är fortsatt relevanta. För att kunna möta klimatutmaningen och genomföra klimatomställningen fortsätter satsningar på forskning inom klimat och miljö. Polarforskning ger unika insikter om jordens klimat-

system och tidiga varningar om globala klimatförändringar då Arktis och Antarktis är mer känsliga för förändringar än andra områden. Fortsatta forskningsinsatser inom hälsa och life science är en förutsättning för att kunna hantera framtida utmaningar inom hälsoområdet och för att Sverige fortsatt ska vara en konkurrenskraftig life science-nation. Digital teknik och kompetens är nödvändig för samhällsutvecklingen och för näringslivets konkurrenskraft. Forskningsinsatserna inom digitalisering ska ta tillvara de möjligheter som digitaliseringen ger och samtidigt hantera de risker som uppstår i ett alltmer digitaliserat samhälle fortsätter 2024.

Utvecklingen av den sjätte generationens trådlösa system (6G) har påbörjats och internationellt görs omfattande satsningar inom bl.a. material-, kvant- och halvledarteknik. Sverige har förutsättningar att ta en central roll som stark forskningsnation och som ett tekniskt ledande land inom strategiskt prioriterade områden. Regeringen föreslår därför en särskild forskningsinsats för att bidra till utvecklingen av 6G. Satsningen ska bl.a. inriktas på bilaterala forskningsarbeten. Se även utgiftsområde 24 Näringsliv avsnitt 3.6.

#### **6.4.3 Forskningsinfrastruktur är avgörande för framgångsrik forskning**

God tillgång till forskningsinfrastruktur är nödvändig för de flesta forskningsområden för att kunna bedriva framgångsrik forskning. Tillgång till avancerad utrustning och forskningsinfrastruktur har kommit att spela en central roll inom forskning på grund av alltmer komplexa vetenskapliga frågeställningar, ökade datamängder och utveckling av avancerad teknik. Forskningsinfrastruktur är också en grundförutsättning för forskningsgenombrott som behövs bl.a. inom det medicinska området eller för att möjliggöra en grön omställning. Konkurrenskraftig forskningsinfrastruktur är avgörande för att Sverige ska attrahera internationella talanger och forskare. I Sverige finns storskalig forskningsinfrastruktur som MAX IV, SciLifeLab, isbrytaren Oden och Sverige är även värd för European Spallation Source ERIC (ESS) som tillsammans med MAX IV förväntas bli ett ledande forsknings- och innovationscentrum för material- och livsvetenskaperna. MAX IV har drabbats av stora kostnadsökningar det senaste året. För att säkerställa driften av MAX IV nästa år föreslås att ytterligare medel tillförs verksamheten 2024.

#### **6.4.4 Sverige ska stärka sin position som ledande rymdnation**

Samhällsnyttan med rymdforskning och rymdverksamhet är stor. Rymdforskningen bidrar med viktig kunskap inom ett flertal samhälls- och forskningsområden, t.ex. klimat- och miljöforskning och digitalisering. Utbyggnaden av Esrange är ett bidrag till Europas oberoende tillträde till rymden. Antalet satelliter i omloppsbana kring jorden ökar och med förmågan att skjuta upp satelliter i omloppsbana följer krav på säker och hållbar användning av rymden. Genom att etablera en funktion för rymdlägesbild kan kollisioner mellan t.ex. satelliter och andra rymdföremål undvikas. Detta är viktigt eftersom rymdinfrastruktur i allt högre utsträckning används för olika samhällsfunktioner såsom säkra kommunikationer, ökad bredbandstäckning, det militära försvaret och inom krisberedskapen och det civila försvaret.

Sverige har sedan lång tid en etablerad position som en ledande rymdnation och inom kort kommer ytterligare en svensk astronaut utföra forskning vid den internationella rymdstationen ISS. Rymden inspirerar och engagerar och särskilt astronauter är förebilder för forskning, ingenjörskonst och målmedvetenhet. En rymdfärd för en svensk astronaut är en stor framgång för Sverige som rymdnation. Det visar att Sverige har höga ambitioner vad gäller rymden och rymdverksamhet.

## Föreningen EISCAT Scientific Association

**Regeringens förslag:** Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, bemyndigas att bilda eller förvärva ett aktiebolag och tillse att den verksamhet som bedrivs i den ideella föreningen EISCAT Scientific Association (EISCAT) överförs till bolaget.

Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, bemyndigas att för svenska statens räkning teckna aktier i det bolag som övertar verksamheten i EISCAT och att delvis överlåta aktier i bolaget till norska och finska staten.

Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, bemyndigas att under 2024 tillse att tillgångar och skulder i EISCAT överförs till det bolag som övertar verksamheten.

Riksdagen godkänner att bolagets verksamhet ska bedrivas utan vinstsyfte, med beaktande av Sveriges säkerhet och andra utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiska intressen och innefatta finansiering, drift, förvaltning och utveckling av infrastruktur för undersökningar av georydmiljön samt tillhandahållande av data för forskning.

Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, bemyndigas att vidta de övriga åtgärder som är nödvändiga för att genomföra det ovannämnda.

**Skälen för regeringens förslag:** EISCAT Scientific Association (EISCAT) är en forskningsorganisation (ideell förening) grundad 1975 med säte i Kiruna. EISCAT utför atmosfär- och jonosfärforskning med markbaserade radarsystem och har forskningsinfrastruktur för ändamålet i Sverige, Norge och Finland. EISCAT har i dag sex medlemmar i form av statliga organisationer i Sverige, Norge, Finland, Storbritannien, Japan och Kina. Sedan bildandet av föreningen är Vetenskapsrådet den myndighet som representerar Sverige i föreningen och som svarar för den svenska delen av finansieringen.

Inom EISCAT pågår arbetet med att uppföra nästa generations markbaserade forskningsradar, EISCAT 3D. EISCAT 3D är en forskningsinfrastruktur på Nordkalotten bestående av en multistatisk radar optimerad för forskning om kopplingen mellan jordens atmosfär och rymden. EISCAT 3D bygger på samma grundläggande principer som den tidigare radarn, men med flerfaldigt högre prestanda. Den nya forskningsinfrastrukturen etableras på Nordkalotten med anläggningar i Sverige, Norge och Finland. Det tilltänkta huvudkontoret och datacentret avses placeras i Sverige.

EISCAT har den 30 mars 2023 beslutat att föreningens verksamhet bör överföras till ett svenskt aktiebolag ägt av de svenska, norska och finska staterna. Regeringen gav därför i juni 2023 Vetenskapsrådet i uppdrag att förbereda för att bilda ett svenskt aktiebolag ägt av de svenska, norska och finska staterna och för att bolaget ska ta över verksamheten från EISCAT (U2023/02128). Avsikten är att bolaget ska kunna inleda sin verksamhet under 2024. Regeringen har vidare för avsikt att ge Vetenskapsrådet i uppdrag att förvalta svenska statens aktier i aktiebolaget.

Utvecklingen av EISCAT 3D kommer att innebära att helt nya forskningsmöjligheter öppnas. Regeringen anser att det är angeläget, inte minst ur ett klimat- och miljöperspektiv, att den forskning som föreningen bedriver ska få goda långsiktiga förutsättningar att utvecklas vidare. Det är dock förenat med särskilda utmaningar och svårigheter att i en ideell förening bedriva den typ av verksamhet och forskning som EISCAT 3D innebär. Det gäller t.ex. i fråga om säkerhet, styrning och ekonomisk uppföljning.



Av 8 kap. 3 § första stycket budgetlagen (2011:203) följer att regeringen inte utan riksdagens bemyndigande får förvärva aktier eller andelar i ett företag eller på annat sätt öka statens röst- eller ägarandel i ett företag. Regeringen får inte heller utan riksdagens bemyndigande tillskjuta kapital till ett företag. Vidare följer av 8 kap. 4 § budgetlagen att regeringen inte utan riksdagens bemyndigande genom försäljning eller på annat sätt får minska statens ägarandel i företag där staten har hälften eller mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar. Det framgår av 7 kap. 2 § budgetlagen att förvärv av aktier eller andelar i ett företag och annat tillskott av kapital ska finansieras med anslag. Av 7 kap. 6 § samma lag följer dock att detta inte gäller om riksdagen för en viss myndighet, ett visst lån eller en viss anskaffning beslutar om någon annan finansiering.

Mot denna bakgrund bör regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, bemyndigas att bilda eller förvärva ett aktiebolag, tillse att den verksamhet som bedrivs i EISCAT överförs till detta bolag, teckna aktier i bolaget och delvis överlåta aktier i bolaget till den norska och den finska staten för att möjliggöra ett gemensamt delägarskap där det återstår att enas om respektive ägarandel. Verksamheten bör bedrivas utan vinstsyfte och, med beaktande av Sveriges säkerhet och andra utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiska intressen, innefatta att finansiera, driva, förvalta och utveckla infrastruktur för undersökningar av georymdmiljön samt tillhandahålla data för forskning. Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, bör även bemyndigas att under 2024 tillse att tillgångar och skulder i EISCAT överförs till bolaget. Vidare bör regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, bemyndigas att vidta de övriga åtgärder som är nödvändiga för genomförandet. Ombildningen ska, där det är tillämpligt, ske i enlighet med det statsstödrättsliga regelverket.

## 6.5 Budgetförslag

### 6.5.1 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation

**Tabell 6.3 Anslagsutveckling 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation**

Tusental kronor

2022	Utfall	7 392 824	Anslagssparande	-135 584
2023	Anslag	7 370 846 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	7 365 768
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>7 893 846</b>		
2025	Beräknat	7 864 846		
2026	Beräknat	7 121 846		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd för forskning och forskningsinformation. Anslaget får även användas för utgifter för forskningsinfrastrukturer, internationellt forskningssamarbete, utvärderingar, beredningsarbete, konferenser, resor och seminarier som är kopplade till forskningsstödet. Anslaget får även användas för bidrag till ett konsortium för konstruktionen och driften av European Spallation Source ESS, efter beslut av riksdagen i varje enskilt fall.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.4 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>7 380 846</b>	<b>7 380 846</b>	<b>7 380 846</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	513 000	484 000	-129 000
varav BP24	65 000	60 000	65 000
– Uppdrag avseende föreningen EISCAT	10 000		
– Forskning om 6G	15 000	60 000	65 000
– Tillskott MAX IV	40 000		
Överföring till/från andra anslag			-130 000
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>7 893 846</b>	<b>7 864 846</b>	<b>7 121 846</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 15 000 000 kronor 2024 för en forskningssatsning inom nästa generations trådlösa system (6G). För samma ändamål beräknas anslaget öka med 60 000 000 kronor 2025 och med 65 000 000 kronor 2026. Vidare ökas anslaget med 40 000 000 kronor 2024 för ett extra bidrag till forskningsinfrastrukturen MAX IV vid Lunds universitet och med 10 000 000 kronor 2024 för att finansiera uppdrag avseende överföring av verksamheten i EISCAT Scientific Association.

Regeringen föreslår att 7 893 846 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 7 864 846 000 kronor respektive 7 121 846 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 25 000 000 000 kronor 2025–2034.

**Skälen för regeringens förslag:** Den grundforskning som finansieras av Vetenskapsrådet bedrivs vanligen i form av fleråriga projekt. De medel som Vetenskapsrådet fördelar för vetenskaplig utrustning är också långsiktiga, eftersom myndigheten åtar sig att under flera år betala amorteringar och räntor för den aktuella utrustningen. Vidare tillkommer de åtaganden som följer av inrättandet av ESS. Regeringen bör bemyndigas att under 2024 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 25 000 000 000 kronor 2025–2034.

**Tabell 6.5 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2034
Ingående åtaganden	22 956 386	21 526 585	26 127 000			
Nya åtaganden	5 196 525	11 004 030	6 066 077			
Infriade åtaganden	-6 626 326	-6 403 615	-7 193 077	-7 528 624	-5 714 376	-11 757 000
Utestående åtaganden	21 526 585	26 127 000	25 000 000			

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2034
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>		<b>24 500 000</b>	<b>26 127 000</b>	<b>25 000 000</b>		

### Bemyndigande om bidrag till European Spallation Source ERIC (ESS)

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om bidrag på högst 1 217 000 000 kronor till European Spallation Source ERIC (ESS).

**Skälen för regeringens förslag:** Konstruktionen av ESS påbörjades under hösten 2014. Hittills har Sverige betalat ca 8,5 miljarder kronor för konstruktion och initial drift, varav ca 7,1 miljarder kronor från Vetenskapsrådets forskningsanslag, ca 0,6 miljarder kronor från Lunds universitets forskningsanslag och 0,8 miljarder kronor från Region Skåne. Till följd av pandemin har färdigställandet av anläggningen försenats och därmed ökar även kostnaderna. Mot bakgrund av att driftsättningen av ESS försenats beräknas Sveriges kostnader för konstruktion och initial drift till ca 9,8 miljarder kronor i 2013 års priser. Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att under 2024 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om bidrag på högst 1 217 000 000 kronor till European Spallation Source ERIC (ESS).

### Bemyndiganden om medlemskap och medlemsavgift i ERIC-konsortier

**Regeringens förslag:** Riksdagen godkänner att regeringen under 2024 beslutar om medlemskap samt bemyndigar regeringen att besluta om en årlig medlemsavgift under 2024–2026 för följande konsortier för europeisk forskningsinfrastruktur, s.k. ERIC-konsortier: European Solar Telescope (EST-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 6 000 000 kronor, Digital Research Infrastructure for the Arts and Humanities (DARIAH ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 600 000 kronor och Low Frequency Array (LOFAR ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation*.

Vidare bemyndigas regeringen att under 2024–2026 besluta om finansiering av de årliga medlemsavgifterna i följande ERIC-konsortier: Aerosols, Clouds and Trace Gases Research Infrastructure (ACTRIS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor, European Marine Biological Resource Center (EMBRC-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor, European Plate Observing System (EPOS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor, European Open Screen Infrastructure (EU-OPENSOURCE-ERIC) med en medlemsavgift på högst 2 000 000 kronor, Council of European Social Science Data Archives (CESSDA-ERIC) med en medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor, Common Language Resources and Technology Infrastructure (CLARIN-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor, Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor, Biobanking and Biomolecular Resources Infrastructure (BBMRI-ERIC) med en medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor, European Social Survey (ESS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor, Joint Institute for VLBI in Europe (JIV-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 800 000 kronor, European Advanced Translational Research Infrastructure in Medicine (EATRIS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 800 000 kronor, European Research Infrastructure for Biomedical Imaging (Euro-Bioimaging-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor och Integrated Carbon Observation System (ICOS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 10 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** För att underlätta för forskare att samarbeta med andra forskare i olika länder inom forskningsinfrastrukturer har ett antal konsortier för europeisk forskningsinfrastruktur, s.k. ERIC-konsortier, bildats och ytterligare några konsortier planeras. Regeringen bör bemyndigas att under 2024–2026 besluta om medlemskap och medlemsavgifter i ovan angivna ERIC-konsortier.

### Bemyndigande om medlemsavgift i det gemensamma företaget för ett europeiskt högpresterande datorsystem

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om medlemsavgift till det gemensamma företaget för ett europeiskt högpresterande datorsystem (Euro-HPC) på högst 25 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** I budgetpropositionen för 2019 bemyndigades regeringen att under 2019 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om medlemskap i det gemensamma företaget för ett europeiskt högpresterande datorsystem, High Performance Computing (Euro-HPC) med en medlemsavgift på högst 25 000 000 kronor. Högpresterande datorer behövs för att klara stora vetenskapliga och samhällsliga utmaningar som kräver stor beräkningskapacitet, såsom tidig upptäckt och behandling av sjukdomar och prognoser om klimatutvecklingen. Eftersom Sverige är medlem i Euro-HPC behövs ett bemyndigande för att betala medlemsavgiften för 2024 på högst 25 000 000 kronor.

## 6.5.2 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer

**Tabell 6.6 Anslagsutveckling 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer**

Tusental kronor				
2022	Utfall	414 064	Anslagssparande	-539
2023	Anslag	448 061 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	445 544
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>420 061</b>		
2025	Beräknat	420 061		
2026	Beräknat	420 061		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för avgifter till internationella forskningsorganisationer.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.7 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer**

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>420 061</b>	<b>420 061</b>	<b>420 061</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>420 061</b>	<b>420 061</b>	<b>420 061</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 420 061 000 kronor anvisas under anslaget 3:2 *Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 420 061 000 kronor respektive 420 061 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 3:2 *Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 537 000 000 kronor 2025–2028.

**Skälen för regeringens förslag:** Vetenskapsrådet svarar för långsiktiga internationella åtaganden gentemot forskningsorganisationer. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 3:2 *Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 537 000 000 kronor 2025–2028.

**Tabell 6.8 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2028
Ingående åtaganden	1 980 083	2 209 400	2 537 000			
Nya åtaganden	640 530	769 480	420 061			
Infriade åtaganden	-411 213	-441 880	-420 061	-420 061	-420 061	-1 696 878
Utestående åtaganden	2 209 400	2 537 000	2 537 000			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>2 365 100</b>	<b>2 537 000</b>	<b>2 537 000</b>			

### 6.5.3 3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning

**Tabell 6.9 Anslagsutveckling 3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning**

Tusental kronor

2022	Utfall	189 504	Anslagssparande	4 294
2023	Anslag	197 631 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	198 957
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>203 252</b>		
2025	Beräknat	211 031 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	215 334 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 203 232 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 202 293 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Vetenskapsrådets förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.10 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>197 631</b>	<b>197 631</b>	<b>197 631</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	6 732	14 575	19 907
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 111	-1 175	-2 204
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-1 111</i>	<i>-1 111</i>	<i>-2 111</i>
– Förvaltning av EISCAT	2 000	2 000	1 000
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-1 067	-1 067	-1 067
– Generell besparing i statsförvaltningen	-2 044	-2 044	-2 044
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>203 252</b>	<b>211 031</b>	<b>215 334</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 2 000 000 kronor 2024 för att finansiera utgifter avseende förvaltning av EISCAT Scientific Association. För samma ändamål beräknas anslaget öka med 2 000 000 kronor 2025 och fr.o.m. 2026 med 1 000 000 kronor. Anslaget minskas med 2 044 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 203 252 000 kronor anvisas under anslaget 3:3 *Vetenskapsrådet: Förvaltning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 211 031 000 kronor respektive 215 334 000 kronor.

### 6.5.4 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet

**Tabell 6.11 Anslagsutveckling 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 209 925	Anslagssparande	671
2023	Anslag	1 375 356 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 410 152
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 297 356</b>		
2025	Beräknat	1 297 356		
2026	Beräknat	1 297 356		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till forskning och utveckling inklusive industriutvecklingsprojekt och fjärranalys inom nationella och internationella samarbeten. Anslaget får även användas för utgifter för information om rymdforskning och rymdverksamhet samt utgifter för deltagande i internationella rymdsamarbeten. Anslaget får användas för statsbidrag till Svenska rymdaktiebolaget och för utgifter för statsbidrag för verksamhet vid Esrange, samt till utgifter för ersättning till vissa samebyar och till samefonden med anledning av verksamheten vid Esrange.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.12 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 297 356</b>	<b>1 297 356</b>	<b>1 297 356</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 297 356</b>	<b>1 297 356</b>	<b>1 297 356</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 297 356 000 kronor anvisas under anslaget 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 297 356 000 kronor respektive år.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 900 000 000 kronor 2025–2035.

**Skälen för regeringens förslag:** Den verksamhet som finansieras från anslaget för rymdforskning och rymdverksamhet bedrivs vanligen i form av fleråriga projekt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 900 000 000 kronor 2025–2035.

**Tabell 6.13 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2035
Ingående åtaganden	2 599 526	4 567 766	3 784 009			
Nya åtaganden	3 464 269	390 000	288 729			
Infriade åtaganden	-1 496 029	-1 173 757	-1 172 738	-1 170 988	-935 014	-793 998
Utestående åtaganden	4 567 766	3 784 009	2 900 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>5 200 000</b>	<b>4 600 000</b>	<b>2 900 000</b>			

## 6.5.5 3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning

**Tabell 6.14 Anslagsutveckling 3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning**

Tusental kronor

2022	Utfall	45 279	Anslagssparande	1 424
2023	Anslag	46 759 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	48 626
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>52 555</b>		
2025	Beräknat	54 667 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	56 063 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 52 556 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 52 554 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för Rymdstyrelsens förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.15 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>46 759</b>	<b>46 759</b>	<b>46 759</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	1 570	3 512	4 796
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	4 226	4 396	4 508
varav BP24 <sup>3</sup>	4 226	4 226	4 226
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-291	-291	-291
– Förstärkning av förvaltningsanslaget	5 000	5 000	5 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-483	-483	-483
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>52 555</b>	<b>54 667</b>	<b>56 063</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2024 för att finansiera ökade kostnader till följd av att verksamheten utökats. Anslaget minskas med 483 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 52 555 000 kronor anvisas under anslaget 3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 54 667 000 kronor respektive 56 063 000 kronor.

## 6.5.6 3:6 Institutet för rymdfysik

**Tabell 6.16 Anslagsutveckling 3:6 Institutet för rymdfysik**

Tusental kronor

2022	Utfall	62 801	Anslagssparande	-110
2023	Anslag	63 310 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	63 309
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>63 553</b>		
2025	Beräknat	65 131 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	66 542 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 63 553 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 63 552 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för Institutet för rymdfysiks förvaltningsutgifter.



## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.17 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:6 Institutet för rymdfysik**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>63 310</b>	<b>63 310</b>	<b>63 310</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	1 259	2 862	4 296
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 016	-1 041	-1 064
varav BP24 <sup>3</sup>	-1 016	-1 016	-1 016
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-370	-370	-370
– Generell besparing i statsförvaltningen	-646	-646	-646
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>63 553</b>	<b>65 131</b>	<b>66 542</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 646 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 63 553 000 kronor anvisas under anslaget 3:6 *Institutet för rymdfysik* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 65 131 000 kronor respektive 66 542 000 kronor.

## 6.5.7 3:7 Kungl. biblioteket

**Tabell 6.18 Anslagsutveckling 3:7 Kungl. biblioteket**

Tusental kronor

2022	Utfall	425 410	Anslagssparande	6 701
2023	Anslag	435 537 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	434 088
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>447 963</b>		
2025	Beräknat	468 058 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	480 400 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 447 962 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 447 963 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för Kungl. bibliotekets förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.19 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:7 Kungl. biblioteket**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>435 537</b>	<b>435 537</b>	<b>435 537</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	17 342	37 658	50 135
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-4 916	-5 137	-5 272
varav BP24 <sup>3</sup>	-4 916	-4 916	-4 916

	2024	2025	2026
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-387	-387	-387
– Generell besparing i statsförvaltningen	-4 529	-4 529	-4 529
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>447 963</b>	<b>468 058</b>	<b>480 400</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 4 529 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 447 963 000 kronor anvisas under anslaget 3:7 *Kungl. biblioteket* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 468 058 000 kronor respektive 480 400 000 kronor.

### 6.5.8 3:8 Polarforskningssekretariatet

**Tabell 6.20 Anslagsutveckling 3:8 Polarforskningssekretariatet**

Tusental kronor

2022	Utfall	39 944	Anslagssparande	57 692
2023	Anslag	67 414 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	69 202
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>69 056</b>		
2025	Beräknat	53 468 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	54 913 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 51 105 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 51 105 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Polarforskningssekretariatets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för att organisera och genomföra forskningsexpeditioner.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.21 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:8 Polarforskningssekretariatet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>67 414</b>	<b>67 414</b>	<b>67 414</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 661	5 901	7 883
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 019	-19 847	-20 384
varav BP24 <sup>3</sup>	-1 019	-1 019	-1 019
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-318	-318	-318
– Generell besparing i statsförvaltningen	-701	-701	-701
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>69 056</b>	<b>53 468</b>	<b>54 913</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Polarforskningssekretariatets utgifter varierar mellan åren beroende på om större expeditioner genomförs eller inte. För att klara år med stora utgifter måste hela anslagssparandet tas i anspråk och anslaget är beräknat utifrån dessa förutsättningar.

Anslaget minskas med 701 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 69 056 000 kronor anvisas under anslaget 3:8 *Polarforskningssekretariatet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 53 468 000 kronor respektive 54 913 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 6.22 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Polarforskningssekretariatet**

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
Verksamhet där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera verksamheten						
Tjänsteexport	2 355	0	15 000	15 500	-500	1 855

Polarforskningssekretariatet får ta ut avgifter för tjänsteexport av polarforskningsexpeditioner.

## 6.5.9 3:9 Sunet

**Tabell 6.23 Anslagsutveckling 3:9 Sunet**

Tusental kronor

2022	Utfall	48 598	Anslagssparande	399
2023	Anslag	49 183 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	48 804
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>49 183</b>		
2025	Beräknat	49 183		
2026	Beräknat	49 183		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Swedish University Computer Network (Sunet), ett datanätverk för överföring av digital information mellan universitet och högskolor samt vissa andra organisationer. Anslaget får även användas för utgifter för grundanslutning till Sunet för de konstnärliga högskolorna, statliga kulturarvsinstitutioner och Kungl. biblioteket samt för de specifika kostnader Sunet har för anslutning till internationella forskningsnät.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.24 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:9 Sunet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>49 183</b>	<b>49 183</b>	<b>49 183</b>

	2024	2025	2026
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>49 183</b>	<b>49 183</b>	<b>49 183</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 49 183 000 kronor anvisas under anslaget 3:9 *Sunet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 49 183 000 kronor för respektive år.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 6.25 Uppdragsverksamhet Sunet**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
Verksamhet där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera verksamheten						
Uppdragsverksamhet	25 131	-18 100	253 000	259 000	-6 000	1 031

Avgifterna ska täcka de kostnader som inte täcks av anslaget.

### 6.5.10 3:10 Överklagandenämnden för etikprövning

**Tabell 6.26 Anslagsutveckling 3:10 Överklagandenämnden för etikprövning**

Tusental kronor

2022	Utfall	5 068	Anslagssparande	260
2023	Anslag	5 465 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	5 422
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>5 554</b>		
2025	Beräknat	5 727 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	5 861 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 5 554 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 5 554 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för förvaltningsutgifter för Överklagandenämnden för etikprövning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.27 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:10 Överklagandenämnden för etikprövning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>5 465</b>	<b>5 465</b>	<b>5 465</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	145	320	455
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-56	-58	-59
varav BP24 <sup>3</sup>	-56	-56	-56
– Generell besparing i statsförvaltningen	-56	-56	-56
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			

	2024	2025	2026
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>5 554</b>	<b>5 727</b>	<b>5 861</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 56 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 5 554 000 kronor anvisas under anslaget 3:10 *Överklagandenämnden för etikprövning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 5 727 000 kronor respektive 5 861 000 kronor.

### 6.5.11 3:11 Etikprövningsmyndigheten

**Tabell 6.28 Anslagsutveckling 3:11 Etikprövningsmyndigheten**

Tusental kronor

2022	Utfall	48 108	Anslagssparande	4 412
2023	Anslag	51 758 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	52 884
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>52 686</b>		
2025	Beräknat	54 630 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	55 757 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 52 686 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 52 685 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Etikprövningsmyndighetens förvaltningsutgifter.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.29 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:11 Etikprövningsmyndigheten**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>51 758</b>	<b>51 758</b>	<b>51 758</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	1 575	3 543	4 684
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-647	-671	-685
varav BP24 <sup>3</sup>	-647	-647	-647
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-114	-114	-114
– Generell besparing i statsförvaltningen	-533	-533	-533
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>52 686</b>	<b>54 630</b>	<b>55 757</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 533 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 52 686 000 kronor anvisas under anslaget 3:11 *Etikprövningsmyndigheten* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 54 630 000 kronor respektive 55 757 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 6.30 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Etikprövningsmyndigheten**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Offentligrättslig verksamhet</b>						
Avgifter för etikprövning	-	-	31 000	-	-	-
<b>Verksamhet där intäkterna disponeras av myndigheten</b>						
Avgift från Npof	0	0	6 750	6 750	0	0

Avgifterna för etikprövning levereras in på inkomsttitel 2559 *Avgifter för etikprövning*. Det finns inte något bestämt ekonomiskt mål, därav redovisas endast intäkterna. Etikprövningsmyndigheten är värmyndighet för Nämnden för prövning av oredlighet i forskning (Npof) och tar ut administrativa avgifter.

### 6.5.12 3:12 Nämnden för prövning av oredlighet i forskning

**Tabell 6.31 Anslagsutveckling 3:12 Nämnden för prövning av oredlighet i forskning**

Tusental kronor

2022	Utfall	8 528	Anslagssparande	71
2023	Anslag	9 330 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	9 329
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>9 918</b>		
2025	Beräknat	10 804 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	11 082 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 9 918 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 9 919 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för förvaltningsutgifter för Nämnden för prövning av oredlighet i forskning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.32 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:12 Nämnden för prövning av oredlighet i forskning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>9 330</b>	<b>9 330</b>	<b>9 330</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	779	1 682	1 965
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-191	-208	-213
varav BP24 <sup>3</sup>	-191	-191	-191

	2024	2025	2026
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-90	-90	-90
– Generell besparing i statsförvaltningen	-101	-101	-101
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>9 918</b>	<b>10 804</b>	<b>11 082</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 101 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 9 918 000 kronor anvisas under anslaget 3:12 *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 10 804 000 kronor respektive 11 082 000 kronor.

### 6.5.13 3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål

**Tabell 6.33 Anslagsutveckling 3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål**

Tusental kronor

2022	Utfall	86 925	Anslagssparande	2 070
2023	Anslag	87 995 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	87 318
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>93 995</b>		
2025	Beräknat	81 995		
2026	Beräknat	91 995		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för tull och mervärdesskatt som har betalats av EISCAT Scientific Association. Anslaget får användas för utgifter för särskilda insatser inom forsknings- och utvecklingsområdet.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.34 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>87 995</b>	<b>87 995</b>	<b>87 995</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	6 000	-6 000	-6 000
varav BP24	6 000	-6 000	-6 000
– Minskat stöd till IFFS		-10 000	-10 000
– Förstärkning av Svenska barnboksinstitutet	6 000	4 000	4 000
Överföring till/från andra anslag			10 000
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>93 995</b>	<b>81 995</b>	<b>91 995</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 6 000 000 kronor 2024 för ett ökat bidrag till Stiftelsen Svenska barnboksinstitutet, se avsnitt 3.5.3. För samma ändamål beräknas anslaget öka med 4 000 000 kronor fr.o.m. 2025. Vidare beräknas anslaget minska med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2025 till följd av ett minskat bidrag till Institutet för framtidsstudier. Minskningen finansierar andra reformer som föreslås i denna budgetproposition.

Regeringen föreslår att 93 995 000 kronor anvisas under anslaget 3:13 *Särskilda utgifter för forskningsändamål* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 81 995 000 kronor respektive 91 995 000 kronor.

### 6.5.14 3:14 Gentekniknämnden

**Tabell 6.35 Anslagsutveckling 3:14 Gentekniknämnden**

Tusental kronor

2022	Utfall	2 934	Anslagssparande	2 019
2023	Anslag	4 850 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	3 572
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>4 911</b>		
2025	Beräknat	5 046 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	5 159 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 4 911 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 4 911 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Gentekniknämndens verksamhet.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.36 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:14 Gentekniknämnden**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>4 850</b>	<b>4 850</b>	<b>4 850</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	111	247	362
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-50	-51	-53
varav BP24 <sup>3</sup>	-50	-50	-50
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	-50	-50	-50
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>4 911</b>	<b>5 046</b>	<b>5 159</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 50 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 4 911 000 kronor anvisas under anslaget 3:14 *Gentekniknämnden* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 5 046 000 kronor respektive 5 159 000 kronor





# 7 Anslag för gemensamma ändamål

## 7.1 Anslag för gemensamma ändamål

### 7.1.1 4:1 Internationella program

**Tabell 7.1 Anslagsutveckling 4:1 Internationella program**

Tusental kronor

2022	Utfall	69 631	Anslagssparande	11 958
2023	Anslag	81 589 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	81 589
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>81 589</b>		
2025	Beräknat	81 589		
2026	Beräknat	81 589		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stipendier till s.k. tredjelandsstudenter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för att främja internationella kontakter inom EU-program och andra internationella program inom utbildningsområdet. Anslaget får även användas för att medfinansiera EU-medel inom Universitets- och högskolerådets ansvarsområde och genomföra stödåtgärder inom ramen för EU:s utbildningsprogram.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 7.2 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 4:1 Internationella program**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>81 589</b>	<b>81 589</b>	<b>81 589</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>81 589</b>	<b>81 589</b>	<b>81 589</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 81 589 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 *Internationella program* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 81 589 000 kronor respektive 81 589 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiskt åtagande

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 4:1 *Internationella program* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 90 412 000 kronor 2025–2026.

## Skälen för regeringens förslag

Universitets- och högskolerådet kommer under 2024 att bevilja stipendier för senare läsår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 4:1 *Internationella program* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag om högst 90 412 000 kronor 2025–2026.

**Tabell 7.3 Beställningsbemyndigande för anslaget 4:1 Internationella program**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
Ingående åtaganden	90 412	90 412	90 412		
Nya åtaganden	60 275	60 275	60 275		
Infriade åtaganden	-60 275	-60 275	-60 275	-60 275	-30 137
Utestående åtaganden	90 412	90 412	90 412		
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>168 000</b>	<b>100 000</b>	<b>90 412</b>		

## 7.1.2 4:2 Avgifter till Unesco och ICCROM

**Tabell 7.4 Anslagsutveckling 4:2 Avgift till Unesco och ICCROM**

Tusental kronor

År	Utfall	31 644	Anslagssparande	542
2022	Utfall	31 644	Anslagssparande	542
2023	Anslag	32 186 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	32 186
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>32 186</b>		
2025	Beräknat	32 186		
2026	Beräknat	32 186		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Sveriges medlemsavgift till Unesco. Anslaget får även användas för utgifter för Internationella centret för bevarande och restaurering av kulturföremål i Rom (ICCROM) samt utgifter för de Unescokonventioner som Sverige har ratificerat.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 7.5 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 4:2 Avgift till Unesco och ICCROM**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>32 186</b>	<b>32 186</b>	<b>32 186</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>32 186</b>	<b>32 186</b>	<b>32 186</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 32 186 000 kronor anvisas under anslaget 4:2 *Angifter till Unesco och ICCROM* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 32 186 000 kronor respektive 32 186 000 kronor.

### 7.1.3 4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet

**Tabell 7.6 Anslagsutveckling 4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet**

Tusental kronor

2022	Utfall	10 785	Anslagssparande	132
2023	Anslag	11 096 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	11 011
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>11 339</b>		
2025	Beräknat	11 752 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	12 041 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 11 339 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 11 340 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Svenska Unescorådets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för bevakning och genomförande av Unescos verksamhet.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 7.7 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>11 096</b>	<b>11 096</b>	<b>11 096</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	358	775	1 067
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-115	-119	-122
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	-115	-115	-115
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	-115	-115	-115
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>11 339</b>	<b>11 752</b>	<b>12 041</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 115 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 11 339 000 kronor anvisas under anslaget 4:3 *Kostnader för Svenska Unescorådet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 11 752 000 kronor respektive 12 041 000 kronor.

## 7.1.4 4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning

**Tabell 7.8 Anslagsutveckling 4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning**

Tusental kronor				
2022	Utfall	44 168	Anslagssparande	13 875
2023	Anslag	32 643 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	32 391
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>23 373</b>		
2025	Beräknat	21 443		
2026	Beräknat	17 043		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning. Anslaget får även användas för utgifter för statistik, analyser och prognoser inom dessa områden.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 7.9 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning**

	Tusental kronor		
	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>32 643</b>	<b>32 643</b>	<b>32 643</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-9 270	-11 200	-15 600
<i>varav BP24</i>	7 200	6 200	2 700
– Flytt av medel för beräkningar av SCB	200	200	200
– Förbättrad tillgång till data för kompetensförsörjning	7 000	6 000	2 500
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>23 373</b>	<b>21 443</b>	<b>17 043</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att finansiera vissa beräkningar av statsbidrag som Statistiska centralbyrån (SCB) utför ökas anslaget med 200 000 kronor fr.o.m. 2024. Ökningen finansieras genom att anslaget 1:1 *Statens skolverk* minskas med motsvarande belopp.

För förbättrad tillgång till data för kompetensförsörjning ökas anslaget med 7 000 000 kronor 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med 6 000 000 kronor respektive 2 500 000 kronor.

Regeringen föreslår att 23 373 000 kronor anvisas under anslaget 4:4 *Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 21 443 000 kronor respektive 17 043 000 kronor.

# Utgiftsområde 17

Kultur, medier, trossamfund och fritid

# Utgiftsområde 17 – Kultur, medier, trossamfund och fritid

## Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	6
2	Lagförslag.....	9
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst .....	9
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde.....	10
3	Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.....	11
3.1	Utgiftsområdets omfattning.....	11
3.2	Utgiftsutveckling.....	11
3.3	Skatteutgifter .....	13
3.4	Mål för utgiftsområdet.....	14
3.5	Gemensamma bedömningsgrunder för kulturområdet.....	17
3.6	Sammanfattande resultatbedömning för kulturområdet .....	18
3.7	Politikens inriktning för kulturområdet .....	18
4	Kulturområdesövergripande verksamhet .....	23
4.1	Mål för området .....	23
4.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder .....	23
4.3	Resultatredovisning .....	23
4.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	34
4.5	Budgetförslag.....	35
4.5.1	1:1 Statens kulturråd.....	35
4.5.2	1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete.....	36
4.5.3	1:3 Skapande skola .....	38
4.5.4	1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet .....	39
4.5.5	1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler .....	39
4.5.6	1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet.....	41
4.5.7	1:7 Myndigheten för kulturanalys .....	42
5	Teater, dans och musik.....	45
5.1	Mål för området.....	45
5.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	45
5.3	Resultatredovisning .....	45
5.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	48
5.5	Budgetförslag.....	49
5.5.1	2:1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner .....	49
5.5.2	2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål .....	51
5.5.3	2:3 Statens musikverk .....	52
6	Litteraturen, läsandet och språket.....	55
6.1	Mål för området.....	55
6.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	55
6.3	Resultatredovisning.....	55
6.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	59
6.5	Budgetförslag.....	60
6.5.1	3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter .....	60
6.5.2	3:2 Myndigheten för tillgängliga medier .....	61

6.5.3	3:3 Institutet för språk och folkminnen.....	62
7	Bildkonst, arkitektur, form och design.....	65
7.1	Mål för området.....	65
7.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	65
7.3	Resultatredovisning.....	65
7.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	67
7.5	Budgetförslag.....	68
7.5.1	4:1 Statens konstråd.....	68
7.5.2	4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön.....	69
7.5.3	4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor.....	70
7.5.4	4:4 Bidrag till bild- och formområdet.....	71
8	Konstnärernas villkor.....	73
8.1	Mål för området.....	73
8.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	73
8.3	Resultatredovisning.....	73
8.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	76
8.5	Den årliga revisionens iakttagelser.....	76
8.6	Budgetförslag.....	77
8.6.1	5:1 Konstnärsnämnden.....	77
8.6.2	5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer.....	78
9	Arkiv.....	81
9.1	Mål för området.....	81
9.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	81
9.3	Resultatredovisning.....	81
9.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	84
9.5	Budgetförslag.....	84
9.5.1	6:1 Riksarkivet.....	84
10	Kulturmiljö.....	87
10.1	Mål för området.....	87
10.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	87
10.3	Resultatredovisning.....	87
10.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	91
10.5	Den årliga revisionens iakttagelser.....	92
10.6	Budgetförslag.....	92
10.6.1	7:1 Riksantikvarieämbetet.....	92
10.6.2	7:2 Bidrag till kulturmiljövård.....	93
10.6.3	7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning.....	95
10.6.4	7:4 Bidrag till arbetslivsmuseer.....	95
11	Museer och utställningar.....	97
11.1	Mål för området.....	97
11.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	97
11.3	Resultatredovisning.....	97
11.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	99
11.5	Den årliga revisionens iakttagelser.....	100
11.6	Budgetförslag.....	101
11.6.1	8:1 Centrala museer: Myndigheter.....	101
11.6.2	8:2 Centrala museer: Stiftelser.....	104
11.6.3	8:3 Bidrag till vissa museer.....	106
11.6.4	8:4 Forum för levande historia.....	107
11.6.5	8:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål.....	108



12	Trossamfund .....	109
12.1	Mål för området .....	109
12.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder .....	109
12.3	Resultatredovisning .....	109
12.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	111
12.5	Politikens inriktning .....	111
12.6	Budgetförslag .....	112
12.6.1	9:1 Myndigheten för stöd till trossamfund .....	112
12.6.2	9:2 Stöd till trossamfund .....	113
13	Film .....	115
13.1	Mål för området .....	115
13.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder .....	115
13.3	Resultatredovisning .....	115
13.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	120
13.5	Budgetförslag .....	120
13.5.1	10:1 Filmstöd .....	120
14	Medier .....	123
14.1	Mål för området .....	123
14.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder .....	123
14.3	Resultatredovisning .....	123
14.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	130
14.5	Politikens inriktning .....	131
14.6	Budgetförslag .....	132
14.6.1	11:1 Sändningar av TV Finland .....	132
14.6.2	11:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen .....	133
14.6.3	11:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet .....	134
14.6.4	11:4 Stöd till taltidningar .....	135
14.6.5	Public service .....	136
15	Ungdomspolitik .....	139
15.1	Mål för området .....	139
15.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder .....	139
15.3	Resultatredovisning .....	139
15.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	148
15.5	Politikens inriktning .....	149
15.6	Budgetförslag .....	150
15.6.1	12:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor .....	150
15.6.2	12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet .....	151
15.6.3	12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitik .....	153
16	Politik för det civila samhället .....	155
16.1	Mål för området .....	155
16.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder .....	155
16.3	Resultatredovisning .....	155
16.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	161
16.5	Politikens inriktning .....	161
16.6	Idrottspolitik .....	162
16.6.1	Mål för området .....	162
16.6.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder .....	162
16.6.3	Resultatredovisning .....	163
16.6.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	167
16.6.5	Politikens inriktning .....	167
16.7	Friluftslivspolitik .....	168
16.7.1	Mål för området .....	168

16.7.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	168
16.7.3	Resultatredovisning.....	168
16.7.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	171
16.7.5	Politikens inriktning.....	171
16.8	Budgetförslag.....	172
16.8.1	13:1 Stöd till idrotten.....	172
16.8.2	13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler.....	173
16.8.3	13:3 Stöd till friluftorganisationer.....	174
16.8.4	13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer.....	175
16.8.5	13:5 Insatser för den ideella sektorn.....	177
17	Folkbildning.....	179
17.1	Mål för området.....	179
17.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	179
17.3	Resultatredovisning.....	179
17.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	185
17.5	Politikens inriktning.....	187
17.6	Mer ändamålsenlig fördelning av statsbidrag till folkhögskolor och studieförbund.....	189
17.7	Staten ska liksom tidigare ha möjlighet att utse en revisor för att granska Folkbildningsrådets redovisning och förvaltning.....	196
17.8	Budgetförslag.....	197
17.8.1	14:1 Statsbidrag till studieförbund.....	197
17.8.2	14:2 Statsbidrag till folkhögskolor.....	198
17.8.3	14:3 Bidrag till tolkutbildning.....	200
17.8.4	14:4 Särskilt utbildningsstöd.....	201
18	Spelmarknaden.....	203
18.1	Mål för området.....	203
18.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	203
18.3	Resultatredovisning.....	203
18.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	206
18.5	Politikens inriktning.....	206
18.6	Budgetförslag.....	207
18.6.1	15:1 Spelinspektionen.....	207
Bilaga	Mer ändamålsenlig fördelning av statsbidrag till folkhögskolor och studieförbund	

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst (avsnitt 2.1 och 14.6.5).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde (avsnitt 2.2 och 17.6).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 besluta att Kungliga Operan AB får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i nya verkstäder och repetitionslokaler samt investeringar i teknik i operahuset som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 130 000 000 kronor (avsnitt 5.5.1).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 besluta att Stiftelsen Nordiska museet får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i huvudbyggnaden som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 77 300 000 kronor (avsnitt 11.6.2).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 besluta att Stiftelsen Skansen får ta upp lån i Riksgäldskontoret för underhåll och utveckling av fastigheter och kulturhistoriska byggnader samt tillgänglighetsanpassning som uppgår till högst 80 000 000 kronor (avsnitt 11.6.2).
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 besluta att Stiftelsen Tekniska museet får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i byggnationen av en ny visualiseringsdom som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 95 000 000 kronor (avsnitt 11.6.2).
7. Riksdagen godkänner att tidigare ställningstaganden i frågor om taltidningsverksamhetens utformning inte längre ska gälla och att inriktningen för den framtida taltidningsverksamheten ska vara att personer som på grund av synnedsättning eller läsnedsättning inte kan ta del av textbaserade allmänna nyhetsmedier och tidskrifter med fördjupande samhälls- och nyhetsjournalistik ska få god tillgång till sådana medier genom taltidning (avsnitt 14.6.4).
8. Riksdagen godkänner medelstillelningen för 2024 från public service-kontot till Sveriges Radio AB med 3 330 800 000 kronor, till Sveriges Television AB med 5 456 800 000 kronor och till Sveriges Utbildningsradio AB med 481 800 000 kronor (avsnitt 14.6.5).
9. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid enligt tabell 1.1.
10. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Statens kulturråd	73 240
1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	469 082
1:3 Skapande skola	176 464
1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	45 153
1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler	9 753
1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet	1 704 455
1:7 Myndigheten för kulturanalys	19 412

2:1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner	1 119 544
2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	249 098
2:3 Statens musikverk	101 716
3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	203 678
3:2 Myndigheten för tillgängliga medier	138 586
3:3 Institutet för språk och folkminnen	76 355
4:1 Statens konstråd	11 577
4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	42 518
4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor	11 851
4:4 Bidrag till bild- och formområdet	45 608
5:1 Konstnärsnämnden	23 991
5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer	558 530
6:1 Riksarkivet	491 019
7:1 Riksantikvarieämbetet	298 032
7:2 Bidrag till kulturmiljövård	303 282
7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning	460 000
7:4 Bidrag till arbetslivsmuseer	8 000
8:1 Centrala museer: Myndigheter	1 464 578
8:2 Centrala museer: Stiftelser	275 714
8:3 Bidrag till vissa museer	79 718
8:4 Forum för levande historia	53 157
8:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål	80
9:1 Myndigheten för stöd till trossamfund	16 782
9:2 Stöd till trossamfund	81 100
10:1 Filmstöd	554 444
11:1 Sändningar av TV Finland	9 574
11:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	3 491
11:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet	633
11:4 Stöd till taltidningar	51 456
12:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	60 734
12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	290 680
12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken	22 000
13:1 Stöd till idrotten	2 116 811
13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler	52 164
13:3 Stöd till friluftorganisationer	97 785
13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	15 000
13:5 Insatser för den ideella sektorn	223 758
14:1 Statsbidrag till studieförbund	1 741 023
14:2 Statsbidrag till folkhögskolor	2 446 760
14:3 Bidrag till tolkutbildning	55 331
14:4 Särskilt utbildningsstöd	202 158
15:1 Spelinspektionen	90 410
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>16 646 285</b>

**Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden**

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	211 000	2025–2027
1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler	11 000	2025–2026
1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet	45 000	2025
2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	183 000	2025
3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	39 300	2025
4:4 Bidrag till bild- och formområdet	35 000	2025
5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer	252 200	2025–2034
7:2 Bidrag till kulturmiljövård	90 000	2025–2027
12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	262 000	2025
13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler	40 000	2025–2027
13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	15 000	2025
14:3 Bidrag till tolkutbildning	120 000	2025–2029
<b>Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet</b>	<b>1 303 500</b>	

## 2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

### 2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst ska ha följande lydelse

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*  
4 §<sup>1</sup>

Underlaget för public service-avgiften är den avgiftsskyldiges beskattningsbara förvärvsinkomst enligt 1 kap. 5 § inkomstskattelagen (1999:1229).

Underlaget ska högst uppgå till 1,75 gånger det inkomstbasbelopp enligt 58 kap. 26 och 27 §§ socialförsäkringsbalken som gäller för beskattningsåret.

Underlaget ska högst uppgå till 1,60 gånger det inkomstbasbelopp enligt 58 kap. 26 och 27 §§ socialförsäkringsbalken som gäller för beskattningsåret.

- 
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.
  2. Bestämmelsen i den nya lydelsen tillämpas första gången för det beskattningsår som börjar efter 31 december 2023.

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2022:1820.

## 2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde

Härigenom föreskrivs att 7 b § lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

Folkbildningsrådet prövar frågor om fördelning av statsbidrag *mellan* folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer inom folkhögskolan.

*Föreslagen lydelse*

7 b §<sup>2</sup>

Folkbildningsrådet prövar frågor om fördelning av statsbidrag *till* folkhögskolor, *till* studieförbund och *till* studerandeorganisationer inom folkhögskolan.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2000:1369.

## 3 Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

### 3.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar frågor om kulturområdesövergripande verksamhet, teater, dans och musik, litteraturen, läsandet och språket, bildkonst, arkitektur, form och design, konstnärernas villkor, arkiv, kulturmiljö, museer och utställningar, trossamfund, film, medier, ungdomspolitik, politik för det civila samhället (inklusive idrottspolitik), folkbildning och spelmarknaden. De myndigheter, verksamheter och anslag som utgiftsområdet omfattar behandlas i respektive delavsnitt. I avsnitt 4 Kulturområdesövergripande verksamhet sammanfattas även vissa tvärgående perspektiv för hela kulturområdet som gäller allas möjlighet att delta i kulturlivet samt kulturlivets internationalisering och internationellt samarbete.

### 3.2 Utgiftsutveckling

**Tabell 3.1** Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
<b>Kulturområdesövergripande verksamhet</b>	<b>3 724</b>	<b>2 579</b>	<b>2 550</b>	<b>2 498</b>	<b>2 501</b>	<b>2 506</b>
1:1 Statens kulturråd	69	71	73	73	76	77
1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	1 669	532	517	469	464	464
1:3 Skapande skola	193	201	200	176	176	176
1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	45	45	45	45	45	45
1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler	9	10	10	10	10	10
1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet	1 720	1 701	1 687	1 704	1 709	1 713
1:7 Myndigheten för kulturanalys	18	19	19	19	20	21
<b>Teater, dans och musik</b>	<b>1 533</b>	<b>1 481</b>	<b>1 481</b>	<b>1 470</b>	<b>1 476</b>	<b>1 479</b>
2:1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner	1 132	1 131	1 131	1 120	1 120	1 120
2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	301	252	250	249	249	249
2:3 Statens musikverk	100	99	100	102	107	110
<b>Litteraturen, läsandet och språket</b>	<b>407</b>	<b>413</b>	<b>415</b>	<b>419</b>	<b>432</b>	<b>435</b>
3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	206	206	204	204	204	204
3:2 Myndigheten för tillgängliga medier	128	133	135	139	151	152
3:3 Institutet för språk och folkminnen	72	74	76	76	78	79
<b>Bildkonst, arkitektur, form och design</b>	<b>129</b>	<b>112</b>	<b>111</b>	<b>112</b>	<b>112</b>	<b>113</b>
4:1 Statens konstråd	12	11	11	12	12	13
4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	45	43	43	43	43	43
4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor	12	12	12	12	12	12
4:4 Bidrag till bild- och formområdet	61	46	46	46	46	46
<b>Konstnärernas villkor</b>	<b>829</b>	<b>592</b>	<b>589</b>	<b>583</b>	<b>583</b>	<b>554</b>
5:1 Konstnärsnämnden	23	24	24	24	25	26
5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer	805	569	565	559	559	529
<b>Arkiv</b>	<b>452</b>	<b>455</b>	<b>452</b>	<b>491</b>	<b>514</b>	<b>528</b>



Miljoner kronor						
6:1 Riksarkivet	452	455	452	491	514	528
<b>Kulturmiljö</b>	<b>1 030</b>	<b>1 036</b>	<b>1 030</b>	<b>1 069</b>	<b>1 072</b>	<b>1 079</b>
7:1 Riksantikvarieämbetet	286	292	288	298	309	317
7:2 Bidrag till kulturmiljövård	276	276	273	303	295	295
7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning	460	460	460	460	460	460
7:4 Bidrag till arbetslivsmuseer	8	8	8	8	8	8
<b>Museer och utställningar</b>	<b>1 900</b>	<b>1 810</b>	<b>1 845</b>	<b>1 873</b>	<b>1 957</b>	<b>2 003</b>
8:1 Centrala museer: Myndigheter	1 458	1 406	1 441	1 465	1 544	1 589
8:2 Centrala museer: Stiftelser	305	274	274	276	276	276
8:3 Bidrag till vissa museer	84	80	80	80	80	80
8:4 Forum för levande historia	53	51	50	53	58	58
8:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål		0	0	0	0	0
<b>Trossamfund</b>	<b>99</b>	<b>99</b>	<b>98</b>	<b>98</b>	<b>99</b>	<b>99</b>
9:1 Myndigheten för stöd till trossamfund	16	17	16	17	18	18
9:2 Stöd till trossamfund	83	82	81	81	81	81
<b>Film</b>	<b>628</b>	<b>553</b>	<b>553</b>	<b>554</b>	<b>554</b>	<b>554</b>
10:1 Filmstöd	628	553	553	554	554	554
<b>Medier</b>	<b>55</b>	<b>62</b>	<b>62</b>	<b>65</b>	<b>65</b>	<b>65</b>
11:1 Sändningar av TV Finland	10	10	10	10	10	10
11:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	3	3	3	3	4	4
11:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet	0	1	1	1	1	1
11:4 Stöd till taltidningar	41	48	48	51	51	51
<b>Ungdomspolitik</b>	<b>420</b>	<b>372</b>	<b>369</b>	<b>373</b>	<b>356</b>	<b>307</b>
12:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor	59	60	61	61	63	65
12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	339	291	286	291	291	241
12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken	22	22	22	22	2	2
<b>Politik för det civila samhället</b>	<b>3 236</b>	<b>2 431</b>	<b>2 429</b>	<b>2 506</b>	<b>2 506</b>	<b>2 388</b>
13:1 Stöd till idrotten	2 787	2 092	2 092	2 117	2 117	2 049
13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler	111	52	52	52	52	52
13:3 Stöd till friluftorganisationer	98	98	98	98	98	98
13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	15	15	15	15	15	15
13:5 Insatser för den ideella sektorn	226	174	172	224	224	174
<b>Folkbildning</b>	<b>5 079</b>	<b>4 589</b>	<b>4 588</b>	<b>4 445</b>	<b>4 347</b>	<b>4 197</b>
14:1 Statsbidrag till studieförbund	4 829	4 338	4 338	1 741	1 641	1 491
14:2 Statsbidrag till folkhögskolor				2 447	2 447	2 447
14:3 Bidrag till tolkutbildning	48	49	50	55	57	57
14:4 Särskilt utbildningsstöd	202	202	201	202	202	202
<b>Tillsyn över spelmarknaden</b>	<b>77</b>	<b>81</b>	<b>80</b>	<b>90</b>	<b>98</b>	<b>104</b>
15:1 Spelinspektionen	77	81	80	90	98	104
<b>Äldreanslag</b>	<b>134</b>	<b>54</b>	<b>55</b>			
2023 11:4 Statens medieråd	24	24	25			
2023 14:3 Särskilda insatser inom folkbildningen	110	30	30			
<b>Totalt för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid</b>	<b>19 733</b>	<b>16 720</b>	<b>16 706</b>	<b>16 646</b>	<b>16 673</b>	<b>16 413</b>

**Tabell 3.2 Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid**

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>16 668</b>	<b>16 668</b>	<b>16 668</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	129	273	357
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-125	-241	-586
varav BP24 <sup>3</sup>	121	32	-112
Överföring till/från andra utgiftsområden	-25	-26	-27
Övrigt			
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>16 646</b>	<b>16 673</b>	<b>16 413</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

**Tabell 3.3 Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid**

Miljoner kronor

	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	12 213
Verksamhetsutgifter <sup>2</sup>	4 409
Investeringar <sup>3</sup>	25
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>16 646</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2022 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

<sup>2</sup> Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

<sup>3</sup> Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

### 3.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av skatteutgifter beskrivs närmare i Förslag till statens budget, finansplan m.m., avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter (skr. 2022/23:98). Nedan redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 17.

**Tabell 3.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid**

Miljoner kronor

	2023	2024
Avdrag för bidrag till Tekniska museet (B16)	0	0
Ersättning till idrottsutövare, undantag för socialavgifter (D9)	-	-
Försäljning av konstverk för mindre än 300 000 kr/år, undantag från mervärdesskatt (E2)	-	-
Tidningar och tidskrifter, mervärdesskattesats 6 % (E8)	2 560	2 680
Böcker och broschyrer m.m., mervärdesskattesats 6 % (E9)	1 690	1 630
Kulturella föreställningar, mervärdesskattesats 6 % (E10)	1 710	1 790
Förevisning av naturområden, mervärdesskattesats 6 % (E11)	50	50

	2023	2024
Vissa rekreations- och idrottstjänster, mervärdesskattesats 6 % (E12)	4 750	4 980
Upphovsrätter, mervärdesskattesats 6 % (E13)	-	-
Försäljning av konstverk för minst 300 000 kr/år, mervärdesskattesats 12 % (E18)	20	20
Omsättning i ideella föreningar, undantag från mervärdesskatt (E19)	530	540
Skattereduktion för gåvor till ideell verksamhet (G7)	400	400

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse. Skatteutgifter som inte har beräknats anges med "-".

Källa: Regeringens skrivelse 2022/23:98.

### 3.4 Mål för utgiftsområdet

#### Kultur

Riksdagen har antagit följande nationella kulturpolitiska mål (prop. 2009/10:3, bet. 2009/10:KrU5, rskr. 2009/10:145):

Målen är att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund, att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling. För att uppnå målen ska kulturpolitiken

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

De nationella kulturpolitiska målen tillämpas på resultatredovisningen för följande avsnitt: Kulturområdesövergripande verksamhet, Teater, dans och musik, Litteraturen, läsandet och språket, Bildkonst, arkitektur, form och design, Konstnärernas villkor, Arkiv, Kulturmiljö, Museer och utställningar samt Film.

#### De statliga insatserna till stöd för den kommunala kulturskolan

Riksdagen har antagit att det övergripande målet ska vara att främja kulturskolans möjligheter att erbjuda barn och unga undervisning av hög kvalitet i kulturella och konstnärliga uttrycksätt, liksom möjligheterna till såväl fördjupning som bredd i undervisningen med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar (prop. 2017/18:164, bet. 2017/18:KrU9, rskr. 2017/18:312).

#### Litteratur och läsfrämjande

Riksdagen har antagit följande nationella mål för politiken för litteratur- och läsfrämjande (prop. 2013/14:3, bet. 2013/14:KrU4, rskr. 2013/14:117): Alla i Sverige ska, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet.

#### Nationell språkpolitik

Riksdagen har antagit följande mål för en nationell språkpolitik (prop. 2005/06:2, bet. 2005/06:KrU4, rskr. 2005/06:89):

- Svenska språket ska vara huvudspråk i Sverige.
- Svenskan ska vara ett komplett och samhällsbärande språk.
- Den offentliga svenskan ska vara vårdad enkel och begriplig.
- Alla ska ha rätt till språk: att utveckla och tillägna sig svenska språket, att utveckla och bruka det egna modersmålet och nationella minoritetsspråket och att få möjlighet att lära sig främmande språk.

### **Bildkonst, arkitektur, form och design**

Riksdagen har antagit följande nationella mål för arkitektur-, form- och designpolitiken (prop. 2017/18:110, bet. 2017/18:CKrU1, rskr. 2017/18:316):

Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön.

Målet ska uppnås genom att

- hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden,
- kunskap och arkitektur, form och design utvecklas och sprids,
- det offentliga agerar förebildligt,
- estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas tillvara och utvecklas,
- miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla, och
- samarbete och samverkan utvecklas, inom landet och internationellt.

### **Arkiv**

Riksdagen har antagit mål för den statliga arkivverksamheten (prop. 1989/90:72, bet. 1989/90:KrU29, rskr. 1989/90:307). Målet är att myndigheternas arkiv ska bevaras, hållas ordnade och värdas så att de tillgodoser

- rätten att ta del av allmänna handlingar,
- behovet av information för rättskipningen och förvaltningen, och
- forskningens behov.

### **Kulturmiljö**

Riksdagen har antagit mål för det statliga kulturmiljöarbetet (prop. 2012/13:96, bet. 2012/13:KrU9, rskr. 2012/13:273). Målet är att främja

- ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas,
- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjligheten att förstå och ta ansvar för kulturmiljön,
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser, och
- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

### **Film**

Riksdagen har antagit följande mål för filmpolitiken (prop. 2015/16:132, bet. 2015/16:KrU11, rskr. 2015/16:289):

- utveckling och produktion av värdefull svensk film sker kontinuerligt och i olika delar av landet
- allt fler ser värdefull film som sprids och visas i olika visningsformer i hela landet

- filmarvet bevaras, används och utvecklas
- svensk film sprids alltmer utomlands och kvalificerat internationellt utbyte och samverkan sker på filmområdet
- barn och unga har goda kunskaper om film och rörlig bild och ges möjligheter till eget skapande
- jämställdhet och mångfald präglar filmområdet
- filmen bidrar till att stärka yttrandefriheten och det offentliga samtalet.

## Medier

Målen för mediepolitiken är att stödja yttrandefrihet, mångfald, massmediernas oberoende och tillgänglighet samt att motverka skadlig mediepåverkan (prop. 2014/15:1 utg.omr. 17, bet. 2014/15:KrU6, rskr. 2014/15:96).

## Trossamfund

Riksdagen har antagit mål för statens stöd till trossamfund (prop. 1998/99:124, bet. 1999/2000:KU5, rskr. 1999/2000:45). Stödet ska bidra till att skapa förutsättningar för trossamfunden att bedriva en aktiv och långsiktigt inriktad religiös verksamhet i form av gudstjänst, själavård, undervisning och omsorg.

## Ungdomspolitik

Målet för alla statliga beslut och insatser som berör ungdomar mellan 13 och 25 år är att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen (prop. 2013/14:191, bet. 2013/14:KrU9, rskr. 2013/14:354).

## Politik för det civila samhället

Målet för politiken för det civila samhället (prop. 2009/10:55, bet. 2009/10:KrU7, rskr. 2009/10:195) är att villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin ska förbättras. Detta ska ske i dialog med det civila samhällets organisationer genom att

- utveckla det civila samhällets möjligheter att göra människor delaktiga utifrån engagemanget och viljan att påverka den egna livssituationen eller samhället i stort,
- stärka förutsättningarna för det civila samhället att bidra till samhällsutvecklingen och välfärden både som röstbärare och opinionsbildare och med en mångfald verksamheter, och
- fördjupa och sprida kunskapen om det civila samhället.

## Idrott

Riksdagen har beslutat om målen för den statliga idrottspolitiken (prop. 2008/09:126, bet. 2008/09:KrU8, rskr. 2008/09:243). Mål och syfte med statsbidraget till idrotten är att ge möjligheter för alla i Sverige att motionera och idrotta, att främja en god folkhälsa, att stödja en fri och självständig idrottsrörelse samt att ge alla i Sverige positiva upplevelser av idrott som underhållning. Stöd till barn och ungdomar ska lämnas till verksamhet som bedrivs ur ett barnrättsperspektiv. Stöd kan även lämnas till sådan verksamhet som stärker idrottsutövares internationella konkurrenskraft.

## Friluftslivspolitik

Målet för friluftslivspolitikerna är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. Alla

människor ska ha möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö (prop. 2009/10:238, bet. 2010/11:KrU3, rskr. 2010/11:37 och 2010/11:38).

Tio mätbara mål har redovisats till riksdagen (skr. 2012/13:51, bet. 2012/13:KrU4, rskr. 2012/13:278). Målen är följande:

- tillgänglig natur för alla
- starkt engagemang och samverkan
- allemansrätten
- tillgång till natur för friluftsliv
- attraktiv tätortsnära natur
- hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
- skyddade områden som resurs för friluftslivet
- ett rikt friluftsliv i skolan
- friluftsliv för god folkhälsa
- god kunskap om friluftslivet.

Till målen finns preciseringar som förtydligar innebörden av målen. Preciseringarna utgör ett stöd för att genomföra åtgärder. De är också underlag för att mäta och följa upp målen och för att fortsätta utveckla friluftslivspolitikerna.

Friluftsliv är ett allmänt intresse som spänner över flera politikområden och friluftslivsmålen berör flera olika myndigheter. Naturvårdsverket ansvarar för att utveckla förutsättningarna för friluftslivet och samordnar arbetet på nationell nivå. Länsstyrelserna samordnar och leder det regionala arbetet. Till flera av de miljö kvalitetsmål som riksdagen har beslutat om (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377) finns preciseringar och etappmål som rör friluftslivet. Dessa redovisas i utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

## Folkbildning

Målet för folkbildningspolitiken fastställdes genom riksdagens beslut i fråga om regeringens proposition Allas kunskap – allas bildning (prop. 2013/14:172, bet. 2013/14:KrU8, rskr. 2013/14:379). Målet är att folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället. Målet avspeglar folkbildningens idémässiga grund, särskilda pedagogik och självständighet.

## Spelmarknaden

Målet för området är en sund och säker spelmarknad under offentlig kontroll som värnar intäkterna till det allmänna och som ger goda förutsättningar för allmännyttig ideell verksamhet att erhålla finansiering genom intäkter från spel. De negativa konsekvenserna av spelande ska minskas och det ska råda hög säkerhet i spelen. Spel om pengar ska omfattas av ett starkt konsumentskydd och inte kunna missbrukas för kriminell verksamhet (prop. 2018/19:1, bet. 2018/19:KrU1, rskr. 2018/19:94).

## 3.5 Gemensamma bedömningsgrunder för kulturområdet

Gemensamma bedömningsgrunder för kulturområdet är:

- barns och ungas tillgång till kultur,
- jämställdhet,
- tillgänglighet, och

- konstnärlig förnyelse och utveckling av verksamheten.

De gemensamma bedömningsgrunderna tillämpas för den sammanfattande resultatbedömningen för kulturområdet. Tillämpningen för respektive delavsnitt för kulturområdet framgår under rubrikerna Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.

### **3.6 Sammanfattande resultatbedömning för kulturområdet**

Kultursektorn har under 2022 fortsatt varit påverkad av covid-19-pandemin och dess följdverkningar, bl.a. vad gäller besöksmönster vid den statligt stödda scenkonsten och den fria scenkonsten. Antal besökare vid t.ex. de statliga museerna har utvecklats väl jämfört med 2020 och 2021 men besökssiffrorna har inte återhämtat sig till nivåerna innan pandemin. De kris- och återstartsstöd som fördelats under året bedöms ha bidragit till att upprätthålla en bredd av kulturuttryck i hela landet.

Pandemin har också haft inverkan på barns och ungas tillgång till kultur, vilket bedöms få konsekvenser för barns och ungas framtida kulturvanor och kulturkonsumtion. Den återöppnade publika verksamheten, tillsammans med ett ökat digitalt utbud samt stöden till bl.a. Skapande skola och den kommunala kulturskolan har dock bidragit till att skapa möjligheter för barn och unga att både utöva och ta del av kultur.

Satsningen Stärkta bibliotek har bidragit till ökad tillgänglighet och ökat utbud av biblioteksverksamhet i hela landet. Resursbiblioteken för de nationella minoritetsspråken bedöms stärka tillgången till litteratur på de nationella minoritetsspråken. Vidare bedöms Statens kulturråds stöd till läs- och litteraturfrämjande insatser ha bidragit till att fler har fått tillgång till ett varierat utbud av högkvalitativ litteratur i hela landet.

En mångfald av kulturmiljöer har kunnat bevaras för kommande generationer och insatser för digitisering (omvandlande från analog till digital form) och digitalisering av kulturarv har ökat tillgängligheten till statliga museisamlingar och till kulturmiljön. Vidare har scenkonstens aktörer fortsatt investerat i och vidareutvecklat digitala plattformar, något som regeringen ser som positivt då det är ett sätt för scenkonsten att nå nya målgrupper i hela landet.

Regeringen bedömer att de stipendier och bidrag som Konstnärsnämnden har fördelat har bidragit till att främja konstnärlig kvalitet och konstnärlig utveckling. Konstnärlig förnyelse har främjats under 2022 genom bl.a. bidragsgivning till samverkansprojekt som skapar förutsättningar för nya organisatoriska lösningar och stödfunktioner som kan utveckla fältet samt genom utforskande konstprojekt. Biblioteksersättningen har bidragit till förbättrade villkor för författare och litterära upphovsmän samtidigt som de har getts möjlighet att utveckla sitt konstnärskap och sin litterära verksamhet.

### **3.7 Politikens inriktning för kulturområdet**

Politikens inriktning redovisas samlat för kulturområdet i detta avsnitt. För övriga områden inom utgiftsområdet redovisas Politikens inriktning i respektive delavsnitt.

#### **Förlängning av bidrag till den kommunala kulturskolan**

Barn och unga har rätt till kultur och är en prioriterad målgrupp för regeringen och det statliga stödet till den kommunala kulturskolan är en viktig satsning för att främja tillgång till och deltagande i kulturlivet. Kulturskolan är en unik mötesplats för barn

och unga från olika delar av samhället och bidrar till att lägga grunden för deras kreativa utveckling.

I syfte att bevara och säkerställa en god tillgång till kulturskoleverksamhet i hela landet föreslår regeringen att stödet till den kommunala kulturskolan förlängs.

Kulturskolebidraget bidrar till en meningsfull fritid för många barn och unga.

Kulturskolan står inför många utmaningar, såsom att nå fler barn och unga oavsett socioekonomisk bakgrund och geografisk hemvist. Att förlänga stödet bidrar till långsiktighet så att kulturskolan kan nå fler och nya målgrupper.

## **Stärkt läsfrämjande arbete**

Läsfrämjande och läsförståelse är en prioriterad fråga för regeringen. Sverige ska vara ett läsande land. Det är ytterst en fråga om demokrati och likvärdighet, dels vad gäller tillgången till utbildning och kultur, dels vad gäller möjligheten att ta plats i samhället och att som medborgare delta i det demokratiska samtalet.

Biblioteken finns nära medborgarna och har en viktig roll att spela för att göra läsningen och litteraturen tillgängliga för fler. Regeringen föreslår att medel avsätts för en satsning på folkbibliotekens arbete med att främja läsning, där insatser riktade till barn och unga ska prioriteras särskilt.

Regeringen föreslår att läslistor tas fram i syfte att stödja förskolor och skolor vid inköp av böcker (se vidare utg.omr. 16 avsnitt 3.5.2). Vidare föreslår regeringen att Kungl. biblioteket tillförs medel för en uppföljning av skolbiblioteksstatistik (se vidare utg.omr. 16 avsnitt 3.5.2).

Resursbiblioteken för de nationella minoriteterna judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar stärker tillgången till litteratur på de nationella minoritetsspråken. Regeringen avser att förlänga den tidsbegränsade satsningen.

Regeringen stärker den ekonomiska situationen för författare och litterära upphovsmän vars verk lånas ut på bibliotek. Kulturdepartementet har kommit överens med företrädare för de litterära upphovsmännens organisationer om grundbeloppet för biblioteksersättningen för 2024 och 2025. Avtalet innebär en höjning av grundbeloppet med 8 öre 2024 och ytterligare 8 öre 2025. Regeringen avsätter även särskilda medel under 2024 och 2025 för att möjliggöra fler stipendier till författare, översättare och andra litterära upphovsmän. En höjd biblioteksersättning stärker de litterära upphovsmännens villkor och skapar förutsättningar för författare och litterära upphovs personer att utveckla sitt konstnärskap och den litterära verksamheten.

## **En bidragsfördelande kulturmyndighet**

Regeringens bedömning är att antalet myndigheter bör minska för att öka effektiviteten i statsförvaltningen (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4 och utg.omr. 2 avsnitt 4.5.1). Regeringen kommer därför att pröva frågan om att inordna Konstnärsnämnden i Statens kulturråd. Regeringen avser att lämna ett uppdrag om att ta fram ett förslag på hur sammanslagningen kan genomföras och beskriva förslagets konsekvenser. I analysen ska särskild hänsyn tas till möjligheten till säkrad kompetensförsörjning.

## **Säkra kulturarvet**

Regeringen föreslår en rad åtgärder som syftar till att stärka bevarandet, tillgängliggörandet och fortsatt förvaltning av det gemensamma kulturarvet.



## **Digitisering av arkiv- och föremålssamlingar**

Regeringen föreslår att de statliga museerna och vissa andra institutioner tillförs medel för digitisering av föremål och material ur arkiv- och föremålssamlingar. Regeringens prioriterade arbete med att stärka beredskapsarbetet har ytterligare synliggjort behovet av att kulturarvet finns digitalt tillgängligt. Den digitala dokumentationen kan bl.a. möjliggöra restaurering av skadade föremål och ökar spårbarheten och därmed kontrollen och kunskapen om vilka typer av föremål och material som samlingarna innehåller. Arbetet förbättrar även tillgängligheten till det gemensamma kulturarvet för forskare och allmänhet.

## **Digitisering av fastighetshandlingar**

Regeringen föreslår en flerårig satsning på digitisering av de fastighetsinskrivningshandlingar som förvaras vid Riksarkivet. Handlingarna utgör samhällsviktiga grunddata som bl.a. behövs vid överlåtelser av fastigheter. En digitisering av dessa handlingar är av stor betydelse, inte bara för att materialet ska kunna bevaras långsiktigt och mer kostnadseffektivt. Digitiseringen möjliggör också en effektivare ärendehandläggning hos Riksarkivet och lantmäterimyndigheterna, vilket medverkar till att processen kring fastighetsaffärer snabbas upp, med följd att kapitalbindningen i samhället minskar.

## **Förstärkt bidrag till kulturmiljövård**

Regeringen föreslår att det statliga stödet till kulturmiljövård stärks långsiktigt. En förstärkning av kulturmiljöarbetet är viktigt för den fortsatta förvaltningen och utvecklingen av landets kulturmiljöer och för att bevara, använda och utveckla det gemensamma kulturarvet. En satsning på kulturmiljöarbetet ger positiva effekter i hela landet, för lokalsamhällen och regioner samt bidrar till attraktiva och hållbara livsmiljöer och besöksnäringen i mindre orter över hela landet.

## **Kulturfastigheter**

Regeringen följer museernas fastighetssituation. Regeringen anser att Nationalmuseum ska kunna fortsätta bedriva verksamheten i lokalerna på Blasieholmen. Ett arbete har inletts för att genomlysna den uppkomna situationen, och vid behov kommer regeringen att återkomma i frågan.

## **Förutsättningar för svensk film**

Filmområdet har under de senaste åren genomgått en mycket snabb och omvälvande utveckling. Covid-19-pandemin och restriktionerna för biografer i kombination med den snabba tillväxten av streamingtjänster har förändrat affärsmodeller och publikbeteende totalt. Arbetet med filmområdet kräver anpassning till nya utmaningar kring bevarande och krisberedskap. Den nuvarande filmpolitiken har varit i kraft sedan 2017 och det är dags att se över dess effekter och anpassa den till aktuella förhållanden. Riksdagen har tidigare tillkännagett för regeringen att en bred parlamentarisk filmutredning bör tillsättas, samt att skyndsamt utreda dels hur parts- och branschsamverkan kan utvecklas, dels en alternativ finansiering av filmpolitiken (bet. 2015/16:KrU11 punkt 1, 7 och 9, rskr. 2015/16:289; bet. 2017/18:KrU1 punkt 10, rskr. 2017/18:91 och bet. 2021/22:KrU1 punkt 3, rskr. 2021/22:85). Regeringen avser därför tillsätta en utredning för att se över förutsättningarna för svensk film. Tillkännagivandena är inte slutbehandlade.

## **Förstärkt bidrag till Giron Sámi Teáhter**

Regeringen föreslår att medel tillförs för att stärka Giron Sámi Teáhters verksamhet. Det förstärkta bidraget ska ge teatern ökade möjligheter att utveckla och bedriva sin rikstäckande verksamhet. En förstärkning ger även förutsättningar för samisk konstnärlig utveckling och bidrar till en ökad kunskap om samiskt liv, språk och kultur. Genom sin verksamhet kan teatern också bidra till ökad kunskap om historiska och nutida konflikter. På så vis bidrar en förstärkning till att uppfylla målen för samepolitiken, kulturpolitiken och den nationella minoritetspolitiken.

## **Insatser för att öka kunskapen om och motverka antisemitism**

För att kunna förebygga och motverka antisemitism behövs bred, samlad och djup kunskap om antisemitismens förekomst och spridning i Sverige. Regeringen ser behov av att ta ett samlat grepp för att öka kunskapen om antisemitiska attityder i Sverige samt om spridning av antisemitiska attityder på nätet. Regeringen föreslår därför att medel tillförs Forum för levande historia för att kunna genomföra en attitydundersökning och särskilda utbildningsinsatser för att öka kunskapen om och motverka antisemitism.



## 4 Kulturområdesövergripande verksamhet

### 4.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen beslutat för den nationella kulturpolitiken och för de statliga insatserna för stöd till den kommunala kulturskolan.

### 4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen för kulturområdets övergripande verksamheter omfattar följande bedömningsgrunder:

- kultur i hela landet, bl.a. hur bidrag inom kultursamverkansmodellen fördelas per län respektive konst- och kulturområde och regional fördelning av vissa andra statliga kulturutgifter,
- kultur av och för fler, bl.a. insatser för att stärka kulturskolan och insatser för bättre möjligheter till kulturupplevelser och eget skapande för alla,
- konstnärlig frihet, bl.a. insatser för att säkerställa och stärka den konstnärliga friheten, och
- kulturlivets internationalisering, bl.a. insatser för att främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan, inklusive de utsända kulturrådens arbete, samt svensk medverkan i EU-programmet Kreativa Europa.

Konstnärlig frihet är ny bedömningsgrund fr.o.m. budgetpropositionen för 2024 och kopplar till självständighetsmålet i de övergripande målen för den nationella kulturpolitiken. Bedömningsgrunden tillämpas även för avsnitten Teater, dans och musik, Konstnärernas villkor och Film. Av de gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet (se avsnitt 3.5) är samtliga relevanta och ingår i resultatredovisningen för området.

### 4.3 Resultatredovisning

#### Kultur i hela landet

##### Kulturens återstart efter pandemin

Under 2022 började kultursektorn att öppna upp efter perioder av begränsad verksamhet på grund av restriktioner till följd av covid-19-pandemin. Statens kulturråd har under 2022 fördelat både krisstöd och återstartsstöd. Utöver dessa bidragsomgångar har Statens kulturråd fördelat återstartsstöd och förstärkningar till regional kulturverksamhet utifrån tillfälliga förstärkningar på anslag 1:6 *Bidrag till kulturell verksamhet* och anslag 2:2 *Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål* samt anslag 4:4 *Bidrag till bild- och formområdet*. I skrivelsen med anledning av Riksrevisionens rapport om statens krisstöd till idrott och kultur under coronapandemin (skr. 2021/22:283) gör regeringen bedömningen, i likhet med Riksrevisionen, att regeringen och de bidragsgivande organisationerna utformade och fördelade de granskade krisstöden på ett i huvudsak ändamålsenligt och effektivt sätt.

I april 2022 beslutade Statens kulturråd om fördelning av krisstöd. Syftet med bidraget var att lindra den akuta ekonomiska krisen med anledning av covid-19-pandemin och att säkra en bredd av kulturuttryck i hela landet. Myndigheten skulle särskilt prioritera aktörer som är av central betydelse för respektive konstområde och som säkrar produktion och arbetstillfällen samt bevarar kompetens inom sektorn. Av 933 inkomna ansökningar om tillfälligt verksamhetsstöd beviljades 62 procent (579 stycken). Statens kulturråd beviljade 354 miljoner kronor och det totala sökta beloppet uppgick till 684 miljoner kronor (beviljandegrad 52 procent). Medel fördelades i hela landet och myndigheten bedömer att stödet ledde till att verksamheter i hela Sverige kunde genomföra planerad verksamhet under våren 2022. Musik är det konstområde som fått mest krisstöd vilket även avspeglade behoven inom området.

Återstartsstödet som fördelades av Statens kulturråd under 2022 syftade till att stimulera en återstart för kulturen och främja kulturutbud av hög kvalitet i hela landet. Stödet skulle stötta kulturpolitiskt viktiga aktörer och säkra produktion, arbetstillfällen och kompetens inom hela kultursektorn. Sammantaget inkom 2 010 ansökningar om ett samlat belopp på ca 1,6 miljarder kronor med spridning över hela landet. I juni 2022 beviljade Statens kulturråd 1 212 ansökningar och bidrag på 672 miljoner kronor. Arrangörer, främjande aktörer och konstnärligt verksamma både sökte och erhöll mest stöd. Musik är det konstområde som fått mest återstartsstöd. Bidrag fördelades brett till bl.a. aktörer som arbetar med tillgänglighet genom nya metoder för att sprida kultur, främja kultur för barn och unga samt tillgängliggöra kultur digitalt. Myndigheten för kulturanalys har för perioden fram till halvårsskiftet 2022 kunnat visa på en tydlig återhämtning på arbetsmarknaden för kultursektorn som helhet (Faktablad 2022:2). Återstartsmedel fördelades 2022 även av Sametinget (se utg.omr. 1 avsnitt 8.3.3).

### Regionalt utfall av statens insatser

Vartannat år redovisar Statens kulturråd det regionala utfallet av 27 statliga myndigheters och institutioners verksamheter och bidrag som kan härledas till samtliga regioner. De senaste två åren har ca 86 procent av de statliga anslagen kunnat härledas. Se tabell 4.1.

**Tabell 4.1 Utfall av statliga medel till kulturverksamheter, per region och per invånare 2018–2022 (löpande priser)**

	2018 (tkr)	Kr/inv	2019 (tkr)	Kr/inv	2020 (tkr)	Kr/inv	2021 (tkr)	Kr/Inv	2022 (tkr)	Kr/Inv
Stockholm	2 619 371	1 117	2 081 565	876	2 959 762	1 237	4 608 500	1 908	3 756 908	1 540
Uppsala	170 453	453	173 611	452	210 606	542	233 027	590	207 847	519
Södermanland	97 139	330	92 256	310	123 485	412	151 888	503	131 735	435
Östergötland	214 392	464	238 288	512	282 960	606	303 612	646	270 856	574
Jönköping	95 489	265	79 785	219	109 946	301	124 150	338	114 320	310
Kronoberg	77 241	386	73 584	365	96 025	475	92 087	453	86 897	425
Kalmar	82 033	335	73 957	301	120 448	490	131 648	533	109 741	443
Gotland	226 270	3 819	239 979	4 021	257 897	4 289	276 433	4 532	253 913	4 151
Blekinge	98 922	619	93 892	588	114 722	721	123 620	778	105 162	662
Skåne	479 377	352	465 673	338	673 746	485	805 337	574	716 681	507
Halland	70 395	214	77 435	232	143 740	427	144 156	424	121 627	355
Västra Götaland	700 869	410	707 119	410	990 579	571	1 194 166	684	985 588	560
Värmland	115 518	410	112 438	398	162 019	573	227 969	805	162 356	572
Örebro	94 317	312	85 324	280	114 622	375	144 840	472	112 157	364
Västmanland	73 935	270	73 564	267	91 995	332	112 993	405	94 999	338
Dalarna	99 396	346	96 088	334	141 048	490	181 529	629	136 089	472

Gävleborg	151 682	529	159 314	554	201 134	700	191 516	666	178 304	621
Västernorrland	169 483	690	161 134	657	192 769	788	147 213	603	130 575	537
Jämtland	89 045	683	90 025	688	112 048	854	105 632	800	90 137	679
Västerbotten	152 861	566	158 671	584	219 687	804	223 113	813	223 960	811
Norrbottn	112 481	449	110 508	442	136 954	549	202 523	811	158 020	634
Internationellt	85 802	-	81 482	-	47 628	-	55 833		83 747	-
<b>Totalt härlett</b>	<b>6 076 471</b>	<b>594</b>	<b>5 525 692</b>	<b>535</b>	<b>7 502 773</b>	<b>723</b>	<b>9 781 786</b>	<b>936</b>	<b>8 231 617</b>	<b>782</b>
<b>Totalt i kulturbudgetens utfall för ingående poster</b>	<b>7 401 431</b>	<b>723</b>	<b>7 364 121</b>	<b>713</b>	<b>9 832 024</b>	<b>947</b>	<b>11 494 652</b>	<b>1 100</b>	<b>9 516 336</b>	<b>904</b>

Anm.: I 2020 års siffror ingår krismedel på ca 1,8 miljarder kronor, i 2021 års siffror ingår krismedel på ca 2,8 miljarder och i 2022 års siffror ingår kris- och återstartsmedel på ca 1,3 miljarder.

Källa: Statens kulturråd, Redovisning av det regionala utfallet av statliga kulturutgifter 2021–2022.

Statens kulturråds redovisning innehåller även regionala utfall inom olika konstområden och regionala utfall av större ordinarie statliga kulturbidrag. En påtaglig skillnad mellan det totala regionala utfallet som redovisas i tabellen ovan, jämfört med utfallet av de större ordinarie kulturbidragen, är bl.a. att Stockholm tilldelas betydligt lägre bidrag per invånare genom kulturbidragen, vilket bl.a. beror på att Stockholm tilldelas lägre bidrag inom ramen för statens stöd till regional och lokal kultur som redovisas i tabell 4.2.

### **Stärkt regional och lokal kultur genom kultursamverkansmodellen**

Staten lämnar ett betydande bidrag till regionala och lokala kulturverksamheter genom kultursamverkansmodellen. Staten är inte huvudman för de verksamheter som tilldelas statligt stöd. Inom modellen ansvarar Statens kulturråd för en länsvis fördelning av statligt stöd som regionerna därefter ansvarar för att fördela till verksamheter i respektive län. Under 2022 fördelade Statens kulturråd totalt ca 1,46 miljarder kronor i verksamhetsbidrag till de regioner som ingår i modellen. Till verksamheter i Stockholms län, som hittills valt att stå utanför modellen, fördelades ca 105 miljoner kronor. Totalt fördelades därmed ca 1,57 miljarder kronor i verksamhetsbidrag, se tabell 4.2 nedan.

**Tabell 4.2 Beviljade verksamhetsbidrag totalt 2022 per region**

Region	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Blekinge	16 680	17 889	17 761	17 351	25 026	26 653
Dalarna	34 580	36 316	36 668	37 986	40 164	42 454
Gotland	22 860	23 665	23 898	24 274	25 880	27 356
Gävleborg	38 180	41 472	41 875	42 825	46 380	49 424
Halland	27 680	29 060	29 342	30 290	32 176	37 011
Jämtland	29 040	31 441	31 746	32 239	35 072	37 243
Jönköping	32 370	34 072	34 401	34 933	40 129	44 417
Kalmar	29 860	31 273	32 078	32 877	33 830	37 759
Kronoberg	35 090	36 664	37 176	38 948	35 417	38 126
Norrbottnen	42 900	45 765	47 411	48 151	50 363	54 705
Skåne	191 600	200 720	198 720	201 877	220 618	235 680
Södermanland	26 080	28 435	28 710	29 155	32 200	35 036
Uppsala	39 410	40 971	41 372	42 019	43 836	46 735
Värmland	51 110	53 103	53 623	54 812	58 645	62 688
Västerbotten	79 520	84 053	84 882	86 221	90 197	95 326
Västernorrland	44 220	45 856	46 306	47 032	49 146	52 519
Västmanland	30 520	31 694	32 004	32 504	34 079	36 822
Västra Götaland	311 980	319 716	323 697	328 849	351 046	373 056
Örebro	38 400	40 196	40 586	41 217	44 348	46 876
Östergötland	68 770	71 036	71 735	72 864	78 856	85 451
<b>Totalt (belopp i tkr)</b>	<b>1 190 850</b>	<b>1 243 397</b>	<b>1 157 502</b>	<b>1 276 431</b>	<b>1 367 408</b>	<b>1 465 337</b>
Stockholm (utanför modellen)	93 248	95 544	96 489	98 000	102 018	104 977

Källa: Statens kulturråd.

De medel som fördelas till respektive region ska fördelas till de sju konst- och kulturområden som anges i 8 § förordningen (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet. Sedan modellen trädde i kraft 2011 har den andelsmässiga fördelningen mellan ändamålen inte förändrats nämnvärt, vilket bl.a. framgår av Statens kulturråds rapport Uppföljning av ekonomi, personal och aktiviteter 2021 (Ku2023/00617). Av rapporten framgår också att statens andel av modellens offentliga finansiering uppgår till ca 28 procent.

Utöver verksamhetsstöd beviljar Statens kulturråd även tidsbegränsade utvecklingsbidrag till projekt av nationellt kulturpolitiskt intresse. År 2022 tilldelades 87 projekt totalt ca 37 miljoner kronor.

Under 2022 förstärktes även kultursamverkansmodellen med totalt 40 miljoner kronor i tillfälliga medel med anledning av covid-19-pandemins effekter. Dessa medel fördelades ut till samtliga regioner, inklusive verksamheter i Stockholms län.

I juli 2022 beslutade regeringen om direktiv till en särskild utredare som ska göra en översyn av kultursamverkansmodellen (dir. 2022:103). Ett betänkande ska överlämnas till regeringen senast den 29 september 2023.

### Stöd till icke-statliga kulturlokaler

Boverkets samlingslokaldelegation fördelar årligen stöd till icke-statliga kulturlokaler. Stödet har gått till ombyggnader, tillgänglighetsskapande insatser för personer med funktionsnedsättning och till standardhöjande reparationer. År 2022 inkom ansökningar med ett sammanlagt belopp om ca 57 miljoner kronor och Boverket betalade ut 9,5 miljoner kronor i stöd, enligt tabell 4.3 nedan.

**Tabell 4.3 Stöd till icke-statliga kulturlokaler**

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antal ansökningar	46	47	43	39	38	33
Antal utbetalda stöd	9	11	10	11	10	13
Utbetalat belopp (tkr)	4 600	7 600	8 700	9 500	6 300	9 500

Källa: Boverket.

Fyra läns museer, som enligt förordningen ska prioriteras, har totalt beviljats drygt 5,3 miljoner kronor i stöd.

### Kulturinstitutioners hyror

Hyreskostnaderna samt dess andel av statligt anslag eller bidrag har minskat för vissa av kulturinstitutionerna under 2020–2022. Hyreskostnadernas andel av de statliga förvaltningsanslagen och bidragen varierade mellan 1,99 och 55,9 procent under 2022, vilket framgår av tabell 4.4. För merparten av institutionerna har hyreskostnadernas andel av förvaltningsanslag och bidrag ökat mellan 2020 och 2022. Under 2020–2022 tilldelades flera institutioner krisstöd och för vissa institutioner reducerades hyrorna vilket påverkar såväl hyreskostnaderna som dess andel av förvaltningsanslagen och bidragen.

Regeringen beslutade i augusti 2018 (dir. 2018:98) att tillsätta en särskild utredare för att göra en översyn av den existerande hyresmodellen för de fem kulturinstitutioner vars huvudbyggnader sedan 2001 har en kostnadsbaserad hyresmodell och lämna förslag till nya alternativa och hållbara hyresmodeller. Betänkandet Funktionalitet och enhetlighet – hyresmodell för fem kulturinstitutioners huvudbyggnader (SOU 2020:76) överlämnades till regeringen i december 2020. Betänkandet har remitterats och bereds i Regeringskansliet.



**Tabell 4.4 Hyreskostnader för vissa kulturinstitutioner**

Myndighet/Institution	Hyreskostnad inkl. uppvärmning och el (tkr)			Förvaltningsanslag och bidrag (tkr)			Hyreskostnad, uppvärmning och el, andel av förvaltningsanslag och bidrag			Förändring av kostnadernas andel av förvaltningsanslag och bidrag 2020–2022 i procentenheter
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022	
Riksteatern	4 270	4 747	5 864	291 851	288 979	294 338	1,50%	1,64%	1,99%	0,49
Kungliga Operan AB	54 100	57 845	56 465	550 495	503 753	507 922	9,80%	11,48%	11,12%	1,32
Kungliga Dramatiska teatern AB	36 400	32 206	31 370	268 134	262 005	255 804	13,60%	12,29%	12,26%	-1,34
Dansens Hus	10 601	12 335	14 700	26 708	25 151	26 297	39,70%	49,04%	55,90%	16,20
Drottningholms Slottsteater	367	322	643	15 888	17 718	15 837	2,30%	1,82%	4,06%	1,76
Statens musikverk	29 316	28 896	27 993	94 490	122 646	97 355	31,00%	23,56%	28,75%	-2,25
Institutet för språk och folkminnen	7 656	8 000	8 327	68 760	71 120	72 251	11,10%	11,25%	11,53%	0,43
Riksarkivet	144 053	137 674	142 167	427 306	441 117	467 946	33,70%	31,21%	30,38%	-3,32
Riksantikvarieämbetet	48 906	49 292	46 689	274 786	288 996	286 384	17,80%	17,06%	16,30%	-1,50
Statens historiska museer	44 154	44 092	48 613	177 033	183 354	205 057	24,90%	24,05%	23,71%	-1,19
Nationalmuseum	121 546	108 489	114 655	260 507	252 198	251 494	46,70%	43,02%	45,59%	-1,11
Naturhistoriska riksmuseet	51 451	59 016	63 842	199 760	204 499	214 233	25,76%	28,86%	29,80%	4,04
Statens museer för världskultur	68 765	69 362	70 836	194 959	203 162	202 894	35,30%	34,14%	34,91%	-0,39
Statens maritima och transporthistoriska museer	98 231	100 558	107 287	308 447	311 580	200 345	31,80%	32,27%	53,55%	21,75
Statens centrum för arkitektur och design	15 396	15 552	16 208	60 819	62 025	64 944	25,30%	25,07%	24,96%	-0,34
Statens försvarshistoriska museer	39 593	40 898	44 571	125 434	135 462	138 915	31,50%	30,19%	32,09%	0,59
Moderna museet	49 300	49 600	54 500	166 651	200 811	173 232	29,60%	24,70%	31,46%	1,86
Nordiska museet	39 922	28 458	30 880	138 729	128 229	128 854	28,80%	22,19%	23,97%	-4,83
Tekniska museet	4 297	6 387	9 004	61 192	63 192	56 817	7,00%	10,11%	15,85%	8,85
Arbetets museum	2 179	2 599	3 208	21 407	18 907	20 332	10,10%	13,75%	15,78%	5,68
Dansmuseet	5 140	1 849	5 936	11 626	12 454	10 779	44,20%	14,85%	55,07%	10,87
Forum för levande historia	7 456	7 847	8 198	66 702	59 785	50 175	11,20%	13,13%	16,34%	5,14

Källa: Uppgifter från respektive myndighet och institution.

## Kultur av och för fler

### Barn och unga

Som en fortsättning på regeringens kunskapslyft för barnets rättigheter fick Statens kulturråd under 2022 fortsatt i uppdrag att analysera eventuella behov av att utveckla den praktiska tillämpningen av barnkonventionen inom sitt verksamhetsområde. I slutrapporteringen (Ku2023/00473) konstaterar myndigheten att ett fungerande samspel mellan kommuner, regioner och staten är nödvändigt för att barnkonventionen ska kunna efterlevas. För att uppnå ett fungerande samspel är det enligt rapporten relevant att arbeta utifrån tre huvudsakliga områden: samverkan och

samordning mellan de olika nivåerna kring barnets bästa, utvecklingsstöd till folkbibliotek och kulturskolor samt utvecklad uppföljning av analys av barns och ungas rätt till kultur.

### Skapande skola

Statens kulturråd fördelar bidraget till Skapande skola. Under året inkom totalt 394 ansökningar om Skapande skola-bidrag varav merparten bifölls (se tabell 4.5 nedan). Antalet beviljade ansökningar har ökat under året och en mindre ökning av antalet beviljade ansökningar av enskilda skolhuvudmän kan noteras. Enligt de inkomna ansökningarna är antalet elever som planeras att ta del av aktiviteterna fler i jämförelse med 2021.

**Tabell 4.5 Skapande skola**

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antal beviljade ansökningar	422	419	551	463	411	397	354	373
<i>Varav till Skapande förskola</i>	<i>18</i>	<i>20</i>	<i>75</i>	<i>96</i>	<i>167</i>	<i>175</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
Antal kommunala huvudmän som beviljats bidrag	273	273	272	261	267	258	252	258
Antal enskilda/statliga huvudmän som beviljats bidrag	128/0	120/2	124/2	125/2	162/3	139/0	100/2	113/2
Andel beviljade kommuner i procent	94	94	94	90	92	89	87	90
Belopp beviljat i tusental kronor	189 930	183 499	187 208	187 643	174 839	182 504	196 597	195 601
Varav beviljat belopp till förskola i tusental kronor	10 290	12 254	10 086	10 428	20 914	23 505	-	-
Antal elever och förskolebarn som planeras att ta del av aktiviteterna	830 780	885 243	885 758	868 502	891 419	829 194	726 813	776 534

Anm.: Fr.o.m. 2021 är förskola inte längre målgrupp för bidraget.

Källa: Statens kulturråd.

Under 2022 mottog Statens kulturråd ett stort antal återbetalningar av beviljade bidrag inom ramen för Skapande skola, på totalt ca 20 miljoner kronor. Återbetalningarna kom i huvudsak från de projekt som inte kunde genomföras som planerat under läsåret 2021/2022 till följd av covid-19-pandemin. Merparten av återbetalningarna kunde dock fördelas vidare till projekt som stärker kultur i skolan. Totalt fördelades 15 miljoner kronor till 22 projekt med potential att nå ut i hela landet.

### Den kommunala kulturskolan

Under 2022 fördelade Statens kulturråd 195 miljoner kronor i bidrag till kommuner som bedriver kulturskoleverksamhet. Av 263 sökande kommuner beviljades 258 bidrag. Statens kulturråds sammanställning av bidraget visar att 58 000 nya barn och unga har hittat till kulturskolans verksamhet tack vare utvecklingsbidraget. Likt tidigare år sökte kommunerna bidraget för att utveckla de egna verksamheterna och nå fler barn och unga. Bidraget ges både till enskilda kommunala kulturskolor för utvecklingssatsningar i den egna verksamheten och till samverkanssatsningar mellan kommunala kulturskolor. Vidare får anslaget till kulturskolor även användas för bidrag till aktörer som bedriver undervisning med nationell spetskompetens. Totalt

fördelades 2 miljoner kronor, bl.a. till projekt som avser spetsundervisning inom blåsinstrument.

### De nationella minoriteternas kultur

Statens kulturråds riktade bidragsgivning till de nationella minoriteternas kultur, dvs. bidrag till judars, romers, samers (som även är ett urfolk), sverigefinnars och tornedalingars språk och kultur uppgick 2022 till totalt ca 21 miljoner kronor, se tabell 4.6 nedan. De nationella minoriteternas aktörer kan också söka bidrag från myndighetens övriga bidragsgivning. Merparten av bidragen har fördelats som verksamhetsbidrag till tio verksamheter. Myndigheten konstaterar att många som tidigare beviljats projektbidrag nu söker verksamhetsbidrag för att konsolidera verksamheterna.

**Tabell 4.6 Statens kulturråds bidragsgivning till nationella minoriteter**

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Projektbidrag	2 460	2 227	4 075	4 050	4 584	6 347
Verksamhetsbidrag	15 450	9 250	8 800	7 800	8 800	11 600
Litteraturbidrag	1 976	1 802	1 905	2 002	1 515	1 889
Kulturtidskrifter	925	0	1 590	850	1 022	1 192
<b>Totalt</b>	<b>20 811</b>	<b>13 279</b>	<b>16 370</b>	<b>14 702</b>	<b>15 921</b>	<b>21 028</b>

Anm.: Könsuppdelad statistik finns inte tillgänglig.

Källa: Statens kulturråd.

### Likvärdiga möjligheter för deltagande och utövande

Statens kulturråd har under året arbetat med att konkretisera insatser för att det ska råda trygga villkor för alla att utöva, se och uppleva fri konst och kultur. Myndigheten konstaterar i sin årsredovisning (Ku2023/00192) att det fortsatt finns utmaningar gällande jämställdhet inom kultursektorn – exempelvis är män fortsatt under-representerade som mottagare inom ett antal bidragsområden, däribland litteratur och bibliotek.

Statens kulturråd hade i regleringsbrevet för 2022 i uppdrag att genomföra kunskaps-höjande insatser med syfte att motverka snedrekrytering till kultursektorn och vara ett nav för erfarenhetsutbyte för breddat professionellt deltagande inom kultursektorn. Den 9 februari 2023 presenterade myndigheten mot bakgrund av uppdraget kunskaps-översikten Möjligheter, utmaningar, metoder (Ku2023/00618). Syftet med översikten är att bidra till samtal om förutsättningarna för breddad rekrytering inom kultursektorn samt fungera som underlag för främjande arbete.

Statens kulturråd är också en av de statliga myndigheterna med särskilt ansvar och uppdrag enligt regeringens strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken 2021–2031. Som ett led i arbetet med uppdraget har Statens kulturråd under året bl.a. genomfört en enkätundersökning för att kartlägga hur kultursektorn arbetar med tillgänglighet för både utövare och publik med funktionsnedsättning (Ku2023/00685). Resultatet av undersökningen kommer att användas för att utvärdera kommande insatser.

### Det civila samhällets betydelse för kultur i hela landet

Det civila samhällets aktörer är viktiga delar av den svenska kulturella infrastrukturen. Under 2022 har Statens kulturråds bidragsgivning till dessa aktörer ökat jämfört med de två föregående åren, se tabell 4.7 nedan. Bidragsmottagarna återfinns inom majoriteten av myndighetens olika stödformer.

**Tabell 4.7 Statens kulturråds bidragsgivning till det civila samhället**

	2020	2021	2022
Verksamhetsbidrag (mnkr)	229,1	230,2	333,3
Antal beviljade ansökningar	485	446	758
Andra bidrag (mnkr)	84,6	95,5	137,5
Antal beviljade ansökningar	601	553	733
Krisstöd (mnkr)	155,8	282,7	283,5
Antal beviljade ansökningar	1 408	1 076	664
Total bidragsgivning (mnkr))	469,5	608,4	754,3

Anm.: Könsuppdelad statistik finns inte tillgänglig.

Källa: Statens kulturråd.

Bidragsgivningen till det civila samhället har ökat som andel av myndighetens totala bidragsgivning och utgör ca 18 procent 2022. År 2020–2021 var andelen ca 12 procent. En stor del av bidragsgivningen till det civila samhällets aktörer har utgjorts av krisstöd.

### **Scenkonstellanserna och centrumbildningarnas stödjande och främjande arbete för kulturskapare**

Statens kulturråd har under 2022 fördelat totalt ca 122,3 miljoner kronor till scenkonstellanserna inom musik-, teater- och dansområdet. Medlen har bidragit till att allianserna har kunnat verka för att öka frilansande scenkonstnärers sociala och ekonomiska trygghet, utveckla matchning och förmedling samt stimulera den konstnärliga utvecklingen. Det har möjliggjort både anställningar och kompetensutvecklingsinsatser. Under 2022 har Statens kulturråd också fördelat totalt 31,7 miljoner kronor till de 13 centrumbildningarna inom de olika konstområdena. Centrumbildningarna samlar drygt 10 000 professionella kulturskapare och stödet till dem har bidragit till att uppdrag förmedlats och arbetstillfällen skapats. I avsnitt 8 redogörs för fler åtgärder för att stärka kulturskaparnas villkor.

### **Främjandet av fristadsförfattare och konstnärer**

Det finns i dag 24 fristäder i Sverige, dvs. kommuner eller regioner som är anslutna till det internationella nätverket ICORN (International Cities of Refuge Network). Det innebär att Sverige fortsatt är det land i världen som har flest fristäder. Under 2022 fanns det tio fristadsförfattare och konstnärer på plats i landet. Statens kulturråd har under 2022, inom ramen för sitt främjandeuppdrag för fristadssystemet, dels finansierat en nationell samordning av systemet, dels fördelat ca 2,4 miljoner i projektbidrag till insatser som syftar till att främja fristadskonstnärers publika arbete. Detta har inte bara inneburit en fristad för den enskilda konstnären utan också ett främjande av internationellt utbyte och konstnärlig frihet. Statens kulturråd har också under 2022 genomfört ett seminarium kopplat till 9th World Summit on Arts and Culture som nått 260 deltagare från 60 olika länder där fristadsfrågan lyftes.

### **Konstnärlig frihet**

Regeringen beslutade om ett särskilt återrapporteringskrav i regleringsbrevet 2022 för Statens kulturråd. Kravet innebar att myndigheten skulle redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att säkra den konstnärliga friheten inom ramen för sin bidragsgivning.

Samma återrapporteringskrav tillkom även i regleringsbrevet för Konstnärsnämnden (se avsnitt 8 Konstnärers villkor) samt riktlinjebeslutet för Svenska Filminstitutet (se avsnitt 13 Film).

Statens kulturråd har under 2022 prioriterat arbetet med att stärka den konstnärliga friheten såväl nationellt som internationellt. Statens kulturråds stöd bidrar till ekonomisk stabilitet och en struktur där den konstnärliga utvecklingen sker fritt och självständigt. Under året fördelade myndigheten sammanlagt drygt 4 miljarder kronor i bidrag till kulturaktörer. Bidragsgivningen når samtliga konstområden som omfattas av myndighetens uppdrag och bedöms av myndigheten främja det fria kulturlivet inom dessa. Statens kulturråd har genomfört ett antal åtgärder för att tydliggöra den konstnärliga friheten i bidragsgivningen. Insatser har gjorts för att klargöra att en sökandes konstnärliga idéer och innehållet i de verk som dessa resulterar i inte behöver präglas av särskilda perspektiv för att beviljas bidrag. Detta har bl.a. skett genom förändrade ansökningsblanketter och riktlinjer för bidragsgivning. Statens kulturråds styrelse har även fattat beslut om riktlinjer för rekrytering av ledamöter till referens- och arbetsgrupper, med utgångspunkt i arbetet med konstnärlig frihet i bidragsgivningen. Under året har myndigheten också utvecklat arbetet med att stärka referens- och arbetsgruppernas kompetens kring dessa frågor. Som framgår av följande avsnitt har även särskilda insatser gjorts för att stärka den konstnärliga friheten internationellt.

### **Kulturlivets internationalisering och internationellt samarbete**

Statens kulturråd främjar på olika sätt förutsättningar för utveckling av kulturlivet genom internationellt utbyte och samarbete inom kulturområdet. Under 2022 har Statens kulturråd fördelat utökade medel för att förstärka internationellt utbyte och samverkan inom kulturområdet som av olika skäl påverkats av covid-19-pandemin. Statens kulturråd har under året hanterat två nya bidrag för internationell verksamhet. Det ena bidraget har syftat till medfinansiering till projekt inom EU-programmet Kreativa Europa och det andra bidragets syfte har varit att främja kulturlivets internationalisering och kulturexportfrämjande åtgärder genom att stödja aktörer att återuppta internationell aktivitet som avstannat på grund av covid-19-pandemin.

Statens kulturråd har i augusti 2022 fått regeringens uppdrag att ansvara för samordningen av det svenska värdskapet för europeiska kulturhuvudstadsåret 2029. Statens kulturråd öppnade under slutet av året en utlysning där svenska städer kan ansöka.

Statens kulturråd har under 2022 fortsatt förberedelserna inför värdskapet tillsammans med International Federation of Arts Councils and Culture Agencies (IFACCA) för att arrangera 9th World Summit on Arts and Culture. Mötet har flyttats från 2022 till maj 2023 på grund av covid-19-pandemin. Statens kulturråd har under 2022 tagit initiativ för att lyfta frågor om vikten av konstnärlig frihet i internationella sammanhang, bl.a. genom att tillsammans med IFACCA ta fram ett diskussionsunderlag med internationella perspektiv på konstnärlig frihet. Inom ramen för det SIDA-finansierade programmet för konstnärlig frihet har Statens kulturråd under 2022 vidareförmedlat biståndsmedel till elva organisationer som arbetar med att främja konstnärlig frihet internationellt och globalt.

Statens kulturråd fördelar även bidrag till de utsända kulturrådens verksamhet. Under det inledande kvartalet präglades kulturrådens verksamhet fortfarande delvis av covid-19-pandemin. Med avstamp i de kulturpolitiska målen arbetade kulturråden för att initiera utbyten och samarbeten för att stärka det fria kulturlivet, i närtid och långsiktigt.

## Europeiska unionen

Statens kulturråd och Stiftelsen Svenska Filminstitutet följer årligen upp och redovisar utfallet av svenska ansökningar inom EU:s program Kreativa Europa. Den nya programperioden inleddes 2021 och sträcker sig fram t.o.m. 2027. Beviljade medel till projekt med svensk medverkan framgår av tabell 4.8. Skillnaden mellan antalet projekt med svensk medverkan 2021 och 2022 inom delområde Kultur beror främst på att ett nytt mobilitetsprogram introducerades i oktober 2022. Programmet var därmed endast sökbart under en kortare period 2022.

**Tabell 4.8 Medel från EU:s program Kreativa Europa till projekt med svensk medverkan**

	Antal projekt med svensk medverkan 2021	Beviljat belopp i euro	Antal projekt med svensk medverkan 2022	Beviljat belopp i euro
Delområde Kultur	28	2 378 120	19	1 671 829
Delområde MEDIA	83	4 278 058	91	5 129 748
Sektorsövergripande programområde	1	42 115	1	150 998
<b>Totalt Kreativa Europa</b>	<b>112</b>	<b>6 698 293</b>	<b>111</b>	<b>6 952 575</b>

Anm.: Antalet beviljade projekt samt beviljad summa 2021 har justerats i samband med årets rapport och inkluderar därmed två ytterligare projekt som inte redovisades i budgetpropositionen för 2023.

Källa: Statens kulturråd.

Myndigheten för kulturanalys har i uppdrag att varje år redovisa en samlad uppföljning och analys av utfallet av svenska projekt med kulturanknytning som har beviljats stöd från EU:s struktur- och investeringsfonder 2021–2027, inklusive projekt inom de territoriella samarbetsprogrammen. Under 2022 har den nya perioden inte kommit i gång fullt ut. De nationella regionalfondsprogrammen ingår därför inte i 2022 års redovisning. Totalt 226 projekt i Sverige med kulturanknytning tilldelades 2022 totalt nära 106 miljoner kronor från EU:s struktur- och investeringsfonder. Flest projekt med kulturanknytning finns inom landsbygdsprogrammet, se tabell 4.9.

**Tabell 4.9 Medel från EU:s struktur- och investeringsfonder till svenska projekt med kulturanknytning**

Tusental kronor

	2019	2020	2021	2022
Regionalfondsprogram	71 178	17 953	2 498	0
Nationellt regionalfondsprogram	0	16 358	25 949	0
Interreg	47 203	42 069	8 984	37 365
Socialfondsprogram	23 119	35 456	18 119	17 952
Landsbygdsprogram	-	-	14 150	22 835
Lokalt ledd utveckling	-	-	11 074	27 924
<b>Totalt</b>	<b>141 500</b>	<b>111 833</b>	<b>80 774</b>	<b>106 076</b>

Anm.: Myndigheten för kulturanalys har förändrat uppföljningen jämfört med tidigare redovisningar, därför finns inga jämförelsesiffror för landsbygdsprogrammet och lokalt ledd utveckling 2019–2020.

Källa: Myndigheten för kulturanalys.

## Nordiska ministerrådet

Under våren 2022 lyftes restriktionerna relaterade till covid-19-pandemin och i maj genomfördes den försenade officiella invigningen av den nordiska kultursatsningen ”Nordic Bridges” i Toronto, Kanada. Satsningen skapade synlighet för nordisk kultur i Kanada, samarbeten mellan nordiska och kanadensiska konstnärer och andra kulturaktörer i form av festivaler och evenemang på konstinstitutioner och museer över hela

Kanada, samt turnéer både i Kanada och Norden. Tillsammans med övriga nordiska länder arrangerade Sverige inom ramen för Mondiacult 2022, Unescos världskonferens om kultur och hållbar utveckling, ett officiellt sidoevenemang för att stärka yttrandefriheten och den konstnärliga friheten. Sidoevenemanget genomfördes med stöd från Nordiska ministerrådet och Statens kulturråd. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina föranledde de nordiska kulturministrarna att vid mötet i Oslo i maj 2022 göra ett gemensamt uttalande om att fördöma kriget och uppmana till skydd av det ukrainska kulturarvet i linje med gällande internationella konventioner.

## **Europarådet**

Europarådets styrkommitté för kultur, kulturarv och landskap (CDCPP) har under 2022 implementerat den nya strategiska planen och de direktiv som lämnats från ministerkommittén. Detta har bl.a. inbegripit att ta fram uppdaterade rekommendationer för bibliotekslagstiftning och nya rekommendationer för en integrerad förvaltning av kultur, natur och landskap, med grund i Europarådets arbete med mänskliga rättigheter och existerande konventioner. Styrkommittén har även tillsatt en expertkommitté som har i uppgift att utreda möjligheten för ett gemensamt regelverk kring filmproduktion.

## **Unesco**

I frivilliga bidrag gav Sverige, genom Svenska Unescorådets anslag, sammanlagt knappt 2,5 miljoner kronor till arbetet med tre av Unescos kulturarvskonventioner: 1970 års konvention om åtgärder för att förbjuda och hindra olovlig import, export och överförande av äganderätt av kulturegendom, 1972 års konvention om skydd för världens kultur- och naturarv och 2003 års konvention om tryggnad av det immateriella kulturarvet.

Under 2020–2024 är Sverige medlem i den mellanstatliga kommittén för konventionen om tryggnaden av det immateriella kulturarvet. Sverige har bl.a. varit drivande för att öka möjligheterna för utövare att dela goda exempel på metoder för att trygga immateriellt kulturarv över nationsgränserna. Som ett led i detta arbete höll Unesco ett expertgruppsmöte i Sverige i april 2023. Sveriges nominering av fåbodusbruk till den representativa listan över mänsklighetens immateriella kulturarv lämnades in i mars 2023. Även Norge står bakom nomineringen.

I februari 2022 lanserades den tredje utgåvan av Unescos globala kulturpolitiska rapport *Re:Shaping Policies for Creativity – Addressing culture as a global public good* med stöd av Sverige.

I september 2022 höll Unesco tillsammans med Mexiko en global kulturministerkonferens om kultur och hållbar utveckling, Mondiacult, där en gemensam deklaration antogs. Arbetet inom konventionen om skydd och främjande av mångfalden av kulturyttringar lyftes även vid evenemanget och konferensen i stort.

## **4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen**

Regeringen bedömer att de kris- och återstartsstöd som fördelades under året har bidragit till att upprätthålla en bredd av kulturuttryck i hela landet. Därutöver bedömer regeringen att stöden medverkat till att säkra genomförandet av produktioner samt bibehålla kompetens och arbetstillfällen, vilket i sin tur skapar goda förutsättningar för ett kulturliv med verksamhet runtom i landet.

Regeringen bedömer att det är viktigt att staten, regionerna och kommunerna tar gemensamt ansvar och samtidigt samverkar för att säkerställa kultur i hela landet. De

verksamheter som finansieras genom kultursamverkansmodellen bidrar till en kulturell infrastruktur i hela landet.

Stödet till Skapande skola och den kommunala kulturskolan har bidragit till att skapa möjligheter för barn och unga att både utöva och ta del av kultur. Statens kulturråds bidragsgivning når också de nationella minoriteterna och det civila samhället och främjar därigenom fortsatt ett kulturliv som kommer fler till del. Statens kulturråds arbete visar att det finns ett fortsatt behov av insatser för att främja likvärdiga möjligheter, god tillgänglighet och delaktighet för inte minst barn och unga. Regeringen gör vidare bedömningen att det statliga bidraget till scenkonstallianserna och centrumbildningarna bidrar till kultur för och av fler genom att stärka konstnärernas arbetsmarknad och trygghetssystem.

Regeringen bedömer att Statens kulturråds arbete med att säkerställa den konstnärliga friheten i bidragsgivningen har utvecklats. Myndighetens SIDA-finansierade program för konstnärlig frihet medverkar också till att stärka förutsättningarna för ökad konstnärlig frihet i världen. Regeringen ser därtill att satsningar på fristadssystemet och de åtgärder som har vidtagits för att främja konstnärlig frihet bidrar till att frågan om konstnärlig frihet även lyfts i internationella sammanhang.

Statens kulturråds bidragsgivning och främjandeverksamhet har därtill medverkat till att främja internationella samarbeten och konstnärlig utveckling inom alla konstområden.

## 4.5 Budgetförslag

### 4.5.1 1:1 Statens kulturråd

**Tabell 4.10 Anslagsutveckling 1:1 Statens kulturråd**

Tusental kronor

2022	Utfall	69 030	Anslagssparande	6 697
2023	Anslag	71 187 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	72 758
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>73 240</b>		
2025	Beräknat	75 571 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	76 845 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 73 240 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 72 767 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Statens kulturråds förvaltningsutgifter.



## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.11 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Statens kulturråd**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>71 187</b>	<b>71 187</b>	<b>71 187</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 559	4 906	6 692
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-506	-522	-1 034
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-506</i>	<i>-506</i>	<i>-1 006</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-769	-769	-769
– Uppdrag att ta fram läslistor	1 000	1 000	500
– Generell besparing i statsförvaltningen	-737	-737	-737
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>73 240</b>	<b>75 571</b>	<b>76 845</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 1 000 000 kronor för 2024 för uppdrag att ta fram läslistor. För 2025 beräknas anslaget ökas med 1 000 000 kronor och fr. o. m. 2026 med 500 000 kronor för samma ändamål. Anslaget minskas med 737 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 73 240 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Statens kulturråd* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 75 571 000 kronor respektive 76 845 000 kronor.

### 4.5.2 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete

**Tabell 4.12 Anslagsutveckling 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 669 029	Anslagssparande	471 552
2023	Anslag	532 082 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	517 071
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>469 082</b>		
2025	Beräknat	464 082		
2026	Beräknat	464 082		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete. Anslaget får användas för utgifter för administration, uppföljning och genomförande av verksamheten.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.13 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>532 082</b>	<b>532 082</b>	<b>532 082</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-63 000	-68 000	-68 000
<i>varav BP24</i>	<i>142 000</i>	<i>142 000</i>	<i>142 000</i>
– Förstärkt bidrag till Giron Sámi Teáhter	2 000	2 000	2 000
– Förlängning av bidrag till Kulturskolan	100 000	100 000	100 000
– Långsiktig satsning på att stärka folkbiblioteken och läsfrämjandet	40 000	40 000	40 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>469 082</b>	<b>464 082</b>	<b>464 082</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 2 000 000 kronor årligen för 2024–2026 för bidrag till Giron Sámi Teáhter. Anslaget ökas med 100 000 000 kronor årligen för 2024–2026 för bidrag till kulturskolan. Vidare ökas anslaget med 40 000 000 kronor årligen för 2024–2026 för bidrag till folkbibliotekens läsfrämjande arbete (Se avsnitt 3.7 Politikens inriktning för kulturområdet för mer information).

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 205 000 000 kronor fr.o.m. 2024 till följd av att tidsbegränsade medel för bl.a. bidrag till kulturskolan och folkbiblioteken upphör.

Regeringen föreslår att 469 082 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 464 082 000 kronor respektive 464 082 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 211 000 000 kronor 2025–2027.

**Skälen för regeringens förslag:** För att möjliggöra att beslut kan fattas om fleråriga projekt och för en långsiktig planering inom ramen för bidrag till allmän kulturverksamhet och stöd för produktion av audiovisuella verk bör regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 211 000 000 kronor 2025–2027.

**Tabell 4.14 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2006–2027
Ingående åtaganden	8 600	109 548	211 401		
Nya åtaganden	109 548	181 200	166 000		
Infriade åtaganden	-8 600	-79 347	-166 401	-166 000	-45 000
Utestående åtaganden	109 548	211 401	211 000		
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>125 000</b>	<b>225 000</b>	<b>211 000</b>		

### 4.5.3 1:3 Skapande skola

**Tabell 4.15 Anslagsutveckling 1:3 Skapande skola**

Tusental kronor

2022	Utfall	193 442	Anslagssparande	6 522
2023	Anslag	201 464 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	199 913
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>176 464</b>		
2025	Beräknat	176 464		
2026	Beräknat	176 464		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Skapande skola för elever i förskoleklass, grundskola och motsvarande skolformer. Anslaget får även användas för statsbidrag till andra verksamheter som syftar till att stärka kultur i skolan. Anslaget får även användas för utgifter för administration, främjande, uppföljning och genomförande av verksamheten.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.16 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Skapande skola**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>201 464</b>	<b>201 464</b>	<b>201 464</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-25 000	-25 000	-25 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>176 464</b>	<b>176 464</b>	<b>176 464</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 25 000 000 fr.o.m. 2024 till följd av att tidsbegränsade medel upphör.

Regeringen föreslår att 176 464 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Skapande skola* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 176 464 000 kronor respektive 176 464 000 kronor.

#### 4.5.4 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet

**Tabell 4.17 Anslagsutveckling 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet**

Tusental kronor

2022	Utfall	45 362	Anslagssparande	-591
2023	Anslag	45 153 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	44 806
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>45 153</b>		
2025	Beräknat	45 153		
2026	Beräknat	45 153		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet. Anslaget får även användas för utgifter för administration och genomförande av verksamheten.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.18 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>45 153</b>	<b>45 153</b>	<b>45 153</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>45 153</b>	<b>45 153</b>	<b>45 153</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 45 153 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 45 153 000 kronor respektive 45 153 000 kronor.

#### 4.5.5 1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler

**Tabell 4.19 Anslagsutveckling 1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler**

Tusental kronor

2022	Utfall	9 247	Anslagssparande	605
2023	Anslag	9 852 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	9 776
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>9 753</b>		
2025	Beräknat	9 753 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	9 753 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till icke-statliga kulturlokaler för ändring, tillbyggnad och handikappanpassning av sådana lokaler.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.20 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>9 852</b>	<b>9 852</b>	<b>9 852</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-99	-99	-99
<i>varav BP24</i>	-99	-99	-99
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	-99	-99	-99
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>9 753</b>	<b>9 753</b>	<b>9 753</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 99 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 9 753 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Stöd till icke-statliga kulturlokaler* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 9 753 000 kronor respektive 9 753 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:5 *Stöd till icke-statliga kulturlokaler* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 11 000 000 kronor 2025 och 2026.

**Skälen för regeringens förslag:** Projekt inom stödet till icke-statliga kulturlokaler kan sträcka sig över flera år. Stöd betalas ut när projekten är avslutade. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:5 *Stöd till icke-statliga kulturlokaler* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 11 000 000 kronor 2025 och 2026.

**Tabell 4.21 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
Ingående åtaganden	8 991	8 035	10 787		
Nya åtaganden	4 704	6 000	6 213		
Infriade åtaganden	-5 660	-3 248	-6 000	-6 000	-5 000
Utestående åtaganden	8 035	10 787	11 000		
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>11 000</b>	<b>11 000</b>	<b>11 000</b>		

## 4.5.6 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet

**Tabell 4.22 Anslagsutveckling 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 720 126	Anslagssparande	1 597
2023	Anslag	1 700 935 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 687 001
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 704 455</b>		
2025	Beräknat	1 709 455		
2026	Beräknat	1 713 255		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till regionala och lokala kulturverksamheter inom följande områden:

- professionell teater-, dans- och musikverksamhet,
- museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete,
- bibliotek-, läs- och litteraturfrämjande verksamhet,
- professionell bild- och formverksamhet,
- regional enskild arkivverksamhet,
- filmkulturell verksamhet, och
- främjande av hemslojd.

Anslaget får användas för utgifter för tidsbegränsade utvecklingsinsatser samt för bidrag till det civila samhället och de professionella kulturskaparnas medverkan i arbetet med att ta fram och genomföra regionala kulturplaner. Anslaget får även användas för Kungl. bibliotekets genomförande av det samlade ansvaret för statens stöd och samordning inom biblioteksväsendet. Anslaget får även användas för kvalitetsstärkande insatser inom scenkonstområdet samt för Statens kulturråds arbete med bedömning, uppföljning och främjande inom ramen för kultursamverkansmodellen.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.23 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 700 935</b>	<b>1 700 935</b>	<b>1 700 935</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	3 520	8 520	12 320
<i>varav BP24</i>	3 520	8 520	12 320
– Uppdrag statistikuppföljning om skolbibliotek	1 200	1 200	
– Generell besparing i statsförvaltningen	-17 680	-17 680	-17 680
– Kultursamverkansmodellen	20 000	25 000	30 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 704 455</b>	<b>1 709 455</b>	<b>1 713 255</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 1 200 000 kronor årligen för 2024 och 2025 för statistikuppföljning om skolbibliotek.

Anslaget minskas med 17 680 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Anslaget beräknas fr.o.m. 2024 med ett bestämt nominellt belopp och pris- och löneomräknas därmed ej. I syfte att delvis kompensera för detta ökas anslaget med 20 000 000 kronor för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget ökas med 25 000 000 kronor respektive 30 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 1 704 455 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Bidrag till regional kulturverksamhet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 709 455 000 kronor respektive 1 713 255 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:6 *Bidrag till regional kulturverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 45 000 000 kronor 2025.

**Skälen för regeringens förslag:** För att möjliggöra långsiktig planering inom ramen för stöd till regional kulturverksamhet bör regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:6 *Bidrag till regional kulturverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 45 000 000 kronor 2025.

**Tabell 4.24 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Ingående åtaganden	0	0	0	
Nya åtaganden	0	0	45 000	
Infriade åtaganden				-45 000
Utestående åtaganden	0	0	45 000	
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>30 000</b>	<b>45 000</b>	<b>45 000</b>	

### 4.5.7 1:7 Myndigheten för kulturanalys

**Tabell 4.25 Anslagsutveckling 1:7 Myndigheten för kulturanalys**

Tusental kronor

2022	Utfall	17 929	Anslagssparande	1 026
2023	Anslag	18 659 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	19 064
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>19 412</b>		
2025	Beräknat	20 312 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	20 862 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 19 412 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 19 412 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för kulturanalys förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för forsknings- och utvecklingsinsatser.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.26 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:7 Myndigheten för kulturanalys**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>18 659</b>	<b>18 659</b>	<b>18 659</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	1 053	1 967	2 525
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-300	-314	-322
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-300</i>	<i>-300</i>	<i>-300</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-103	-103	-103
– Generell besparing i statsförvaltningen	-197	-197	-197
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>19 412</b>	<b>20 312</b>	<b>20 862</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 197 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 19 412 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Myndigheten för kulturanalys* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 20 312 000 kronor respektive 20 862 000 kronor.





## 5 Teater, dans och musik

### 5.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen beslutat för den nationella kulturpolitiken.

### 5.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom teater, dans och musik utgår från följande bedömningsgrunder:

- besöks- och intäktsutveckling,
- insatser för att nå bredare målgrupper samt tillgänglighetsarbete i publik verksamhet,
- konstnärlig frihet, och
- internationellt utbyte och samverkan.

Av de gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet (se avsnitt 3.5) är samtliga relevanta och ingår i resultatredovisningen. Jämfört med föregående år har bedömningsgrunden för intäktsutveckling lagts till då den ger en bild av utvecklingen av finansieringen vid sidan av de statliga anslagen. Vidare har bedömningsgrunden för fördelning av bidrag tagits bort eftersom den i sig inte kan anses utgöra ett resultat och fördelningen av statsbidragen till de nationella scenkonstinstitutionerna framgår under budgetförslaget. Konstnärlig frihet är ny bedömningsgrund fr.o.m. budgetpropositionen för 2024 och handlar om bl.a. insatser för att säkerställa och stärka den konstnärliga friheten. Bedömningsgrunden för jämställdhet, som fanns med föregående år, ingår i de gemensamma bedömningsgrunderna.

### 5.3 Resultatredovisning

#### Publiken har hittat tillbaka med delvis nya publikmönster

Besöksiffror och försäljningsintäkter visar att publiken började hitta tillbaka och nådde under 2022 ungefär samma nivåer som innan pandemin, vilket visar på publikens vilja att möta levande scenkonst. Trots att de digitala visningarna har varit färre under 2022 framhåller bl.a. nationalscenerna Operan och Dramaten vikten av att utveckla arbetet med digitalisering för att på så sätt nå en publik i hela landet.

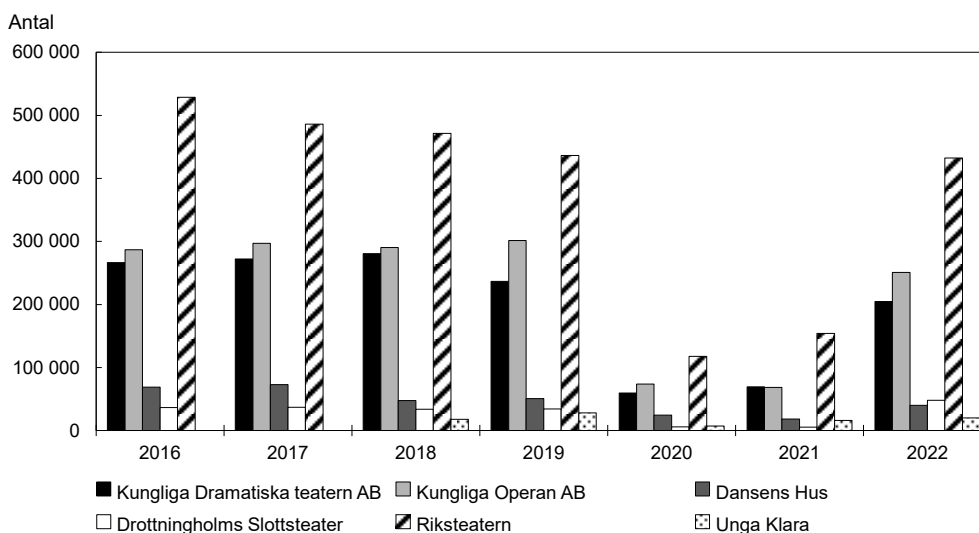
Samtidigt märks ett delvis förändrat publikbeteende genom att publiken nu väntar längre med att köpa biljetter, vilket många aktörer lyfter fram som en framtida ekonomisk risk- och osäkerhetsfaktor. Det har också funnits ett större scenkonstutbud under året då flera föreställningar och evenemang under covid-19-pandemin fick skjutas upp i väntan på att restriktionerna skulle släppa. Det ökade utbudet av föreställningar har inte alltid kunnat fyllas med publik.

Enligt rapporten Framtidens kulturkonsumtion (framtagen av Insight Intelligence tillsammans med Svensk Scenkonst, Helsingborg stad, Folkets Hus och Parker och GöteborgsOperan) har kulturvanorna inom scenkonsten förändrats under pandemin. Av rapporten framgår att lite mer än en fjärdedel (28 procent) av de tillfrågade anser att pandemin i ganska eller mycket stor utsträckning har påverkat deras kulturvanor, medan majoriteten av de tillfrågade svarar att pandemin i liten utsträckning eller inte

alls har påverkat deras kulturvanor. Av undersökningen framgår att 65 procent av de tillfrågade har återgått till att konsumera kultur på fysiska platser. Majoriteten av svenskarna ser det som viktigt att dela kulturupplevelser på plats med andra, samtidigt som andelen svenskar som är villiga att betala för kultur har minskat.

Diagram 5.1 visar en tydlig nedgång i antal besökare för samtliga scenkonst-institutioner under åren 2020 och 2021 som präglades av restriktioner till följd av covid-19-pandemin. Av diagrammet framgår även att antalet besökare 2022 närmade sig nivåerna före covid-19-pandemin för respektive institution.

**Diagram 5.1 Antal besökare**

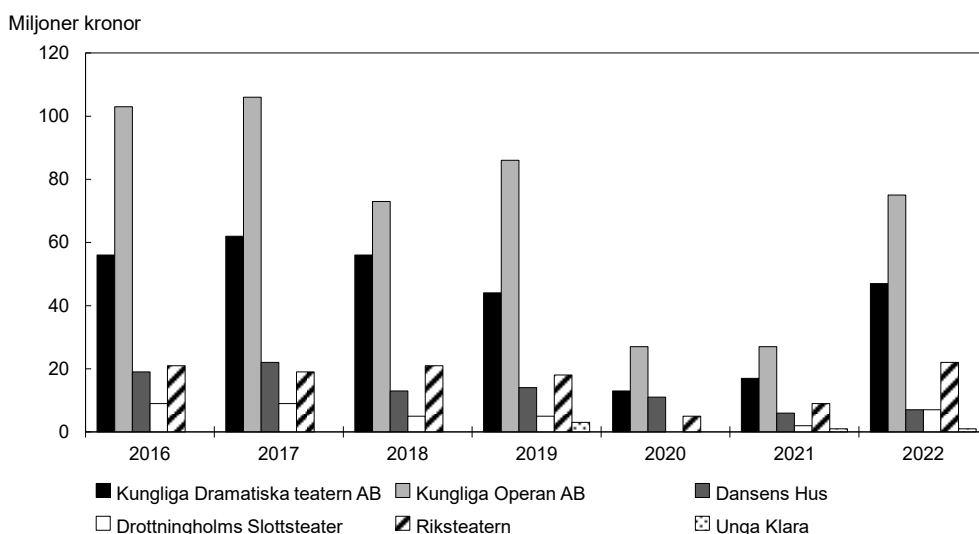


Anm.: Unga Klara finns med fr.o.m. 2018 då de blev nationell institution. Könsuppdelad statistik saknas.

Källa: Kulturinstitutionernas årsredovisningar.

Vad gäller försäljningsintäkter visar diagram 5.2 att nivåerna håller på att gå tillbaka till nivån innan covid-19-pandemin. Dramaten ökade sina försäljningsintäkter 2022 jämfört med 2019 med ca 7 procent, och Riksteatern ökade sina försäljningsintäkter med ca 17 procent mellan 2019 och 2022.

**Diagram 5.2 Nationella scenkonstinstitutioners försäljningsintäkter (inkl. gager)**



Anm.: Unga Klara finns med fr.o.m. 2018 då de blev nationell institution.

Källa: Kulturinstitutionernas årsredovisningar.

Voksenåsen AS verksamhet påverkades också i början av året av covid-19-pandemin. Därefter har förutsättningarna stärkts för verksamheten till följd av att restriktionerna

upphört. De återkommande årliga projekt som Voksenåsen bedriver inom ramen för kulturverksamheten kunde därför genomföras fullt ut för första gången sedan pandemin.

Statens musikverks arkiv- och biblioteksverksamhet har återhämtat sig efter covid-19-pandemin och etableringen i nya lokaler. Antal utlån, besök och förfrågningar har gått upp 2022 jämfört med 2021. Myndigheten har även fortsatt sitt arbete med att tillgängliggöra fler samlingar och tjänster digitalt.

## **Scenkonsten har utvidgat sin repertoar och inkluderar en bred publik**

En del av de statligt finansierade scenkonstinstitutionernas uppdrag är att vara en del av konstens utveckling och förnyelse. Genom gästspel, turnéer och barn- och ungdomsverksamhet samt genom olika digitala kanaler har nationalscenerna Operan och Dramaten samt Riksteatern bedrivit ett omfattande arbete för att nå ut till en bred och ny publik i hela landet. Via flera kanaler och i olika format har Operan och Dramaten erbjudit en varierad repertoar med både moderna och klassiska verk. För att få en indikation på publikens önskemål följs föreställningarna upp med publikundersökningar som skickas ut efter varje föreställning.

Som exempel kan nämnas att Operan framförde de nyskrivna operorna Löftet och Strandad och Dramaten dramatiserade populära svenska tv-deckare inom ramen för Nordic Crime och framförde Arv som handlar om två olika generationers homosexuella män. Unga Klara har utifrån sin unika arbetsmetod att jobba i nära samarbete med referenspublik och med ett barnperspektiv i centrum skapat föreställningar som spelats i stora delar av landet. Dansens Hus fortsatte under 2022 att fokusera på olika former av residens och samarbeten för att förbättra villkoren och återväxten för Sverigebaserade koreografer och kompanier. Riksteatern har nått en bred publik med en varierad repertoar runt om i landet, där man ser en fortsatt stor efterfrågan på föreställningar. En stor andel av Riksteaterns repertoar utgjordes av nyskriven dramatik, varav flera är skrivna av dramatiker som är i början av sina karriärer. Drottningholms Slottsteater, som är en del av ett världsarv och som under 2022 firade 100 år sedan teatern återinvigdes, har under året arbetat aktivt med att nå ny publik. Detta bl.a. genom att bjuda in skolor från socioekonomiskt svaga områden till föreställningen Skönheten och odjuret samt visat filmproduktionen Agrippina i Slottsteatern med fri entré och för betalande publik i Folkets hus och Parkers biografnät.

Regeringen beslutade i mars 2023 (Fi2023/01066) att ge Statens fastighetsverk (SFV) i uppdrag att lämna in ett underlag inför en renovering av operabyggnaden. SFV har i en åiterrapportering till Regeringskansliet i april 2023 (Fi2023/01389) begärt regeringens medgivande till att få genomföra en förstudie för en renovering av operabyggnaden på fastigheten Stockholm Norrström 2. Utifrån framställningen beslutade regeringen i juni 2023 att ge SFV i uppdrag att genomföra en förstudie till en kostnad om högst 90 000 000 kronor för en renovering av operabyggnaden i Stockholm. Vid genomförandet av förstudien ska Operans synpunkter särskilt beaktas.

## **Covid-19-pandemins konsekvenser påverkar fortsatt barns och ungas tillgång till scenkonst**

Även om det är tidigt att helt bedöma effekterna av restriktionerna under covid-19-pandemin ser många verksamheter indikationer på att barn och unga samt skolor har tappat kontakterna med kulturlivet och att det troligen kan påverka framtida kulturutövning, bl.a. tillgång till den fysiska scenkonsten.

Unga Klara, som främst spelar för skolpublik, framhåller att skolhuvudmän efter pandemin i stor utsträckning nedprioriterat konsten till förmån för den ordinarie skolundervisningen. Riksteatern påpekar att det blivit allt svårare att få tillgång till idrotts-salar, det rum som Riksteatern tidigare i högst utsträckning spelat i för barn och unga. Därtill konstaterar Riksteatern att möjligheten för barn och unga att ta del av scenkonst ser olika ut runt om i landet, något som även slås fast i rapporten Scenkonstens roll för barn- och ungdomskulturen (Svensk Scenkonst 2022). Även Statens kulturråd framhåller i sin årsredovisning att många barn och unga har halkat ur sina fritidsaktiviteter och kulturvanor. Enligt Operan är publiknivåerna till skolföreställningar och pedagogisk verksamhet lägre än innan pandemin.

För att skapa en mer likvärdig tillgång till konst och kultur – oavsett var i landet man bor eller skolform – har Statens kulturråd skapat ett nytt bidrag för stärkt kultur i skolan.

### Konstnärlig frihet

Den 1 januari 2022 överfördes uppgiften att fördela bidrag till musikområdet och främja musiklivet från Statens musikverk till Statens kulturråd. Statens kulturråd har ett system för att säkerställa konstnärlig frihet i bidragsgivningen genom att använda sig av sakkunniggrupper vid bedömning av ansökningar och beslut om bidrag. Statens kulturråd har under 2022 fördelat totalt ca 301 miljoner kronor till den fria scenkonsten inom ramen för anslag 2:2 *Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål*. Statens kulturråd har även under året genomfört insatser för att tydliggöra den konstnärliga friheten i bidragsgivningen, bl.a. genom förtydliganden i bidragsblanketter (se avsnitt 4.3).

### Internationellt utbyte och samverkan har ökat

Statens kulturråd fick 2022 ett ökat anslag på 20 miljoner kronor för att stärka det internationella utbytet och samverkan som kraftigt minskat till följd av covid-19-pandemin. För många kulturinstitutioner och inte minst för aktörer inom den fria scenkonsten, exempelvis inom dans och cirkus, är det internationella samarbetet avgörande då många konstnärer verkar fritt över nationella gränser.

Inom ramen för Statens kulturråds bidragsgivning till den fria scenkonstens aktörer har produktioner som är internationella samarbeten och som även tar plats utomlands ökat. Denna utveckling ses även på scenkonstinstitutionerna som har återtagit sina internationella utbyten, både genom turnéer och gästspel men också genom att bjuda in regissörer och koreografer.

## 5.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att covid-19-pandemins effekter till viss del fortsatt har påverkat både de statligt stödda scenkonstinstitutionerna och den fria scenkonsten, bl.a. vad gäller nya besöksmönster och ändrat beteende vid biljettköp. Samtidigt visar både besöks- och försäljningssiffrorna att publiken vill komma tillbaka och uppleva scenkonsten på plats.

Regeringen ser det som positivt att scenkonstens aktörer fortsatt investerar och vidareutvecklar digitala plattformar trots att användandet minskat efter pandemin. På så sätt kan scenkonsten nå nya målgrupper i hela landet som av olika skäl inte kan ta sig till teatrarerna.

Till följd av pandemin blev barn och unga utan scenkonstupplevelser och möten med professionell scenkonst i nästan två år, vilket bedöms få konsekvenser för barn och

ungas framtida kulturvanor och kulturkonsumtion. Att tillgängliggöra och säkra scenkonstupplevelser för barn och unga i hela landet är en viktig och prioriterad fråga som regeringen avser följa framöver.

Regeringen bedömer att de statliga insatserna på scenkonstområdet bidrar till en utveckling och mångfald av konstnärliga uttryck som främjar förnyelse och utveckling av verksamheterna. Detta är en förutsättning för ett dynamiskt kulturliv. Regeringen bedömer vidare att Statens kulturråds arbete med att säkerställa den konstnärliga friheten i bidragsgivningen har utvecklats i rätt riktning under året. Regeringen bedömer vidare att det är positivt att internationellt utbyte och samarbete inom scenkonstområdet nu ökar. Det är av stor vikt för relationsbyggande och utveckling för scenkonstens aktörer.

## 5.5 Budgetförslag

### 5.5.1 2:1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner

**Tabell 5.1 Anslagsutveckling 2:1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 131 630	Anslagssparande	
2023	Anslag	1 131 287 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 131 287
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 119 544</b>		
2025	Beräknat	1 119 544		
2026	Beräknat	1 119 544		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Kungliga Operan AB, Kungliga Dramatiska teatern AB, Riksteatern (ideell förening), Stiftelsen Dansens hus, Stiftelsen Drottningholms Slottsteater, Unga Klara och Voksenåsen AS. Anslaget får även användas för kvalitetsstärkande insatser inom scenkonstområdet.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.2 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 131 287</b>	<b>1 131 287</b>	<b>1 131 287</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-11 743	-11 743	-11 743
<i>varav BP24</i>	-11 743	-11 743	-11 743
<i>– Generell besparing i statsförvaltningen</i>	-11 743	-11 743	-11 743
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 119 544</b>	<b>1 119 544</b>	<b>1 119 544</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 11 743 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m.

2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Anslaget beräknas fr.o.m. 2024 med ett bestämt nominellt belopp och pris- och löneomräknas därmed ej.

Regeringen föreslår att 1 119 544 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 119 544 000 kronor respektive 1 119 544 000 kronor.

**Tabell 5.3 Sammanställning av medelstillelningen 2023 och 2024 till Operan, Dramaten, Riksteatern, Dansens hus, Drottningholms slottsteater, Unga Klara och Voksenåsen**

Tusental kronor

	2023 <sup>1</sup>	2024 <sup>2</sup>
Operan	512 067	506 752
Dramaten	257 892	255 215
Riksteatern	293 715	290 666
Unga Klara	15 831	15 667
Dansens hus	25 503	25 238
Drottningholms slottsteater	14 958	14 803
Voksenåsen	11 321	11 203
<b>Totalt</b>	<b>1 131 287</b>	<b>1 119 544</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om förändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Medelstillelningen för 2024 är preliminär.

### Lån till Kungliga Operan AB

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att för 2024 besluta att Kungliga Operan AB får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i nya verkstäder och repetitionslokaler samt investeringar i teknik i operahuset som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 130 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Kungliga Operan AB (Operan) har påbörjat en flytt av delar av sin verksamhet till nya verkstäder och repetitionslokaler samt har behov av vissa investeringar i teknik i operahuset. Vidare kan vissa investeringar behöva göras på grund av att Operan inte fullt ut kan nyttja operahuset när Statens fastighetsverk genomför större underhåll. Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att för 2024 besluta att Operan får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 130 000 000 kronor.

## 5.5.2 2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål

**Tabell 5.4 Anslagsutveckling 2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål**

Tusental kronor

2022	Utfall	301 317	Anslagssparande	297
2023	Anslag	251 614 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	249 677
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>249 098</b>		
2025	Beräknat	249 098		
2026	Beräknat	249 098		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till det fria kulturlivet, arrangörer, fonogramverksamhet och vissa andra aktörer av kulturpolitiskt intresse inom teater, dans och musik. Anslaget får även användas för utgifter för administration och genomförande av verksamheten.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.5 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>251 614</b>	<b>251 614</b>	<b>251 614</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-2 516	-2 516	-2 516
<i>varav BP24</i>	-2 516	-2 516	-2 516
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	-2 516	-2 516	-2 516
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>249 098</b>	<b>249 098</b>	<b>249 098</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 2 516 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 249 098 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 249 098 000 kronor respektive 249 098 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 2:2 *Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 183 000 000 kronor 2025.

**Skälen för regeringens förslag:** Inom anslaget beviljas bidrag till den fria scenkonsten samt fonogramstöd. För att skapa goda planeringsförutsättningar för de fria grupperna bör beslut om bidrag kunna fattas som medför utgifter för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 2:2 *Bidrag till vissa teater-,*



*dans- och musikändamål* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 183 000 000 kronor 2025.

**Tabell 5.6 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Ingående åtaganden	110 780	170 126	180 000	
Nya åtaganden	170 126	180 000	183 000	
Infriade åtaganden	-110 780	-170 126	-180 000	-183 000
Utestående åtaganden	170 126	180 000	183 000	
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>183 000</b>	<b>183 000</b>	<b>183 000</b>	

### 5.5.3 2:3 Statens musikverk

**Tabell 5.7 Anslagsutveckling 2:3 Statens musikverk**

Tusental kronor

2022	Utfall	100 203	Anslagssparande	664
2023	Anslag	98 521 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	99 635
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>101 716</b>		
2025	Beräknat	107 106 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	110 178 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 101 716 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 101 716 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Statens musikverks förvaltningsutgifter och för utgifter för statsbidrag till musiklivet. Anslaget får även användas för utgifter som uppkommer till följd av att Stiftelsen Svenska rikskonserter avvecklas, såsom pensionskostnader som regleras retroaktivt.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 5.8 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:3 Statens musikverk**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>98 521</b>	<b>98 521</b>	<b>98 521</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	4 614	10 079	13 194
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 419	-1 494	-1 537
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-360</i>	<i>-360</i>	<i>-360</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-339	-339	-339
– Säkra kulturarvet	1 000	1 000	1 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 021	-1 021	-1 021
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>101 716</b>	<b>107 106</b>	<b>110 178</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 1 000 000 kronor årligen för 2024–2026 i syfte att säkra kulturarvet genom digitisering av arkiv- och föremålssamlingar (se avsnitt 3.7 Politikens inriktning för kulturområdet för mer information). Anslaget minskas med 1 021 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med ca 1 000 000 kronor fr.o.m. 2024 till följd av att tidsbegränsade medel upphör.

Regeringen föreslår att 101 716 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Statens musikverk* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 107 106 000 kronor respektive 110 178 000 kronor.

**Tabell 5.9 Sammanställning över avgiftsintäkter till Statens musikverk**

Tusental kronor

	2021	2022
Totala intäkter avgiftsbelagd verksamhet	2 712	4 713

Källa: Statens musikverk.



## 6 Litteraturen, läsandet och språket

### 6.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen beslutat för den nationella kulturpolitiken, politiken för litteratur- och läsfrämjande och den nationella språkpolitiken.

### 6.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom litteraturen, läsandet och språket utgår från följande bedömningsgrunder:

- utbud och tillgänglighet till biblioteksverksamhet i hela landet med utgångspunkt i bl.a. bibliotekslagen (2013:801),
- fördelning av statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter, bibliotek och läsfrämjande,
- insatser för att främja mångfald, kvalitet och fördjupning i utgivningen av litteratur och kulturtidskrifter,
- utveckling av läsvanor hos befolkningen,
- insatser för att främja ett ökat läsande genom främjandeinsatser, bidragsgivning, produktion, utlåning och distribution av litteratur och medier för alla oavsett bakgrund och förutsättningar, och
- insatser för att främja klarspråksarbete och terminologiarbete inom den offentliga förvaltningen och insatser för att främja den enskildes tillgång till språk med utgångspunkt i språklagen (2009:600).

I de delar av avsnittet som rör språkfrämjande verksamhet, biblioteksverksamhet och läsfrämjande görs bedömningen utifrån resultat relaterade till den, för kulturområdet gemensamma bedömningsgrunden, tillgänglighet. När det gäller de övriga gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet (se avsnitt 3.5) redovisas uppgifter om jämställdhet och insatser kopplade till barn och unga.

### 6.3 Resultatredovisning

#### Utbud av och tillgänglighet till bibliotek, litteratur och läsning

##### Ett stärkt biblioteksväsende med vissa utmaningar

Biblioteken har en central betydelse för att tillgängliggöra kultur, litteratur och främjande av ökad läsförmåga, särskilt i områden med socioekonomiska utmaningar, mindre kommuner och i glesbygd. Både antalet bibliotek och biblioteksbesökare har dock sjunkit över tid. Sedan millennieskiftet har antalet folkbiblioteksenheter totalt sett minskat med 25 procent. Även antalet besökare har sjunkit över tid. År 2019 besökte 51 procent av invånarna i Sverige ett bibliotek, att jämföra med 69 procent 2001. Könsuppdelad statistik saknas. Åren 2020 och 2021 var starkt präglade av covid-19-pandemin, vilket gör det svårt att dra några slutsatser från de åren. Kungl.

biblioteket konstaterar i sin statistikrapportering från 2021 för bibliotek att barn och unga också har olika tillgång till medier och litteratur beroende på var de bor.

Satsningen Stärkta bibliotek har pågått sedan 2018 och syftar till att öka utbudet av och tillgängligheten till biblioteksverksamhet i hela landet. Uppföljningar visar att insatsen varit framgångsrik och möjliggjort för biblioteken att nå ut till nya grupper såsom äldre, boende i glesbygd, nyanlända och barn och unga. Konkreta resultat under 2022 är ett utökat antal bokbussar och ökade öppettider för folkbibliotek, men också nationella satsningar såsom Världens bibliotek som tillhandahåller digitala böcker på 16 av Sveriges största migrantspråk. Samtliga kommuner har sökt och beviljats stöd inom ramen för satsningen.

Statens kulturråd har under 2022 fördelat drygt 35 miljoner kronor till 266 kommuner i inköpsstöd till folk- och skolbibliotek. Detta är den högsta summan hittills som fördelats inom ramen för detta stöd, vilket har bidragit till att tillgången till litteratur ökat i kommunernas folk- och skolbibliotek.

Kungl. bibliotekets uppdrag om nationella minoriteters bibliotek som resursbibliotek för respektive språkgrupp och för landets kommuner har under året bidragit till utveckling och drift av nationella resursbibliotek samt arbete med nationella digitala bibliotekstjänster för att stötta läsfrämjande och medieförsörjning på de nationella minoritetsspråken. Tjänsten Bläddra, en läsapp som fritt tillgängliggör litteratur på de nationella minoritetsspråken har också fortsatt att utvecklas under 2022. Vid lanseringen 2021 innehöll appen e-böcker på romani chib och samiska. Under hösten 2022 inleddes processen för att lägga till jiddisch.

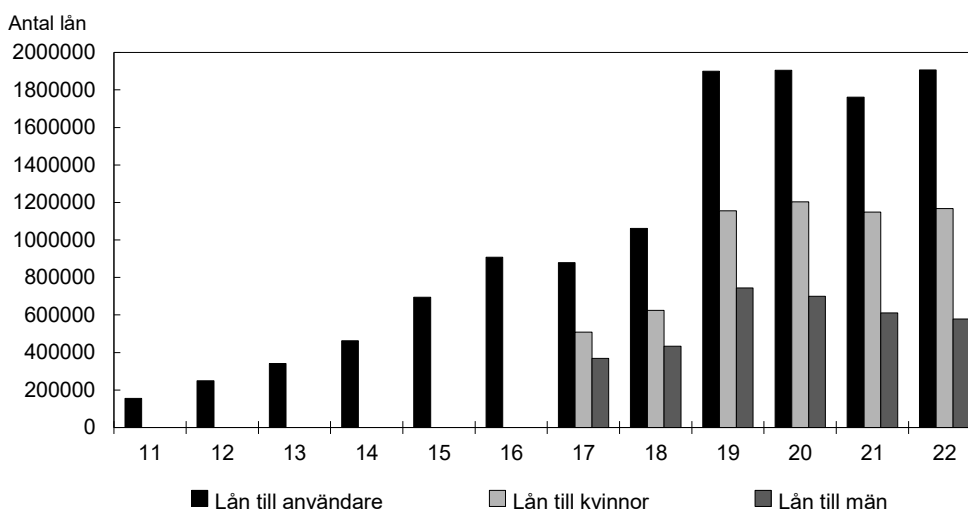
## Enklare tillgång till tillgänglighetsanpassad litteratur

Efterfrågan på tillgänglighetsanpassad litteratur är fortsatt hög. Under 2022 har det blivit enklare för de som har behov av sådan litteratur att få tillgång till den, dels har designen av Myndigheten för tillgängliga mediers (MTM) biblioteksplattform Legimus renodlats och förenklats, dels har Legimus kopplats till Kungl. bibliotekets katalog Libris med följderna att läsarna kan se MTM:s produktioner direkt i katalogen.

**Tabell 6.1 Utbudet av tillgänglighetsanpassad litteratur**

Antal	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Samlat utbud i Legimus	135 200	139 100	139 700	138 642	142 452	145 733	148 545
Produktion av punktskriftsböcker	1 154	520	842	871	728	690	750
Förvärv av punktskriftsböcker	0	4	0	1	0	0	0
Produktion av talböcker	2 311	2 222	2 254	2 039	2 114	1 985	1 947
Förvärv av talböcker	868	1 017	618	303	150	139	115
Utgivning lättläst	26	20	25	8	11	15	15

Källa: Myndigheten för tillgängliga medier.

**Diagram 6.1** Antal digitala lån av talböcker, e-textböcker och teckenspråkig litteratur

Källa: Myndigheten för tillgängliga mediers årsredovisning.

## Bidragsgivning till litteratur, kulturtidskrifter, bibliotek och läsfrämjande

Under 2022 beviljade Statens kulturråd ca 353 miljoner kronor i bidrag till litteratur, kulturtidskrifter, bibliotek och läsfrämjande. Av tabell 6.2 framgår fördelning av stöd inom området. I bidragsgivningen inom litteratur- och biblioteksområdet utgör kvinnor fortsatt en högre andel bland bidragsmottagarna än män. Litteraturstödet som helhet är fördelat jämnt mellan män och kvinnor.

**Tabell 6.2** Bidrag till litteratur, kulturtidskrifter, bibliotek och läsfrämjande (beviljade medel)

	2018	2019	2020	2021	2022
<b>ALMA, Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne (tkr)</b>	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
<b>Bokstart (tkr)</b>	8 485	9 257	10 069	11 303	15 691
<b>Litteraturstöd (efterhandsstöd till litteratur) (tkr)</b>	35 048	36 655	47 893	52 290	52 545
Antal inkomna ansökningar	2 041	2 110	2 024	1 978	2 109
varav beviljade ansökningar	728	771	791	840	852
<b>Inköpsstöd till folk- och skolbibliotek (tkr)</b>	23 580	24 310	24 000	34 000	35 360
Antal inkomna ansökningar	246	237	242	271	267
varav beviljade ansökningar	241	236	237	256	266
<b>Internationellt litteratursamarbete (projektbidrag och översättningsstöd) (tkr)</b>	7 605	8 798	8 700	10 032	11 395
<b>Kulturtidskrifter (stöd till produktion och spridning) (tkr)</b>	2 000	50 580	27 752	28 567	29 337
<b>Läs- och litteraturfrämjandebidrag (tkr)</b>	15 188	16 187	22 699	22 002	23 184

	2018	2019	2020	2021	2022
Antal inkomna ansökningar	206	215	237	192	232
varav beviljade ansökningar	120	119	154	126	147
<b>Stärkta bibliotek (tkr)</b>	<b>220 553</b>	<b>220 000</b>	<b>220 400</b>	<b>149 037</b>	<b>151 500</b>
Antal inkomna ansökningar	427	367	407	258	244
varav beviljade ansökningar	339	331	363	252	241
<b>Planerad utgivning (tkr)</b>	<b>555</b>	<b>1 260</b>	<b>1 540</b>	<b>1 919</b>	<b>3 304<sup>1</sup></b>
<b>Fristadsprogrammet (tkr)</b>	<b>1 792</b>	<b>1 886</b>	<b>1 920</b>	<b>1 901</b>	<b>2 243</b>
<b>TOTALT (tkr)</b>	<b>319 806</b>	<b>373 933</b>	<b>369 973</b>	<b>316 052</b>	<b>355 725<sup>2</sup></b>

<sup>1</sup> Planerad utgivning av nationella minoriteters litteratur ingår.

<sup>2</sup> Satsning på läsfrämjandelyft för folkbibliotekarier ingår.

Källa: Statens kulturråd.

## Läs- och litteraturfrämjande insatser

Under 2022 fördelades den hittills högsta summan för Bokstart, vilket har lett till att satsningen spridits till fler regioner och kommuner och således kommit fler barn och föräldrar till del. I nära samarbete med Skolverket har informationsmaterial om läsning till föräldrar, förskolor samt region- och folkbibliotek nått ca 70 000 mottagare.

Inom ramen för satsningen på kompetensutveckling inom läsfrämjande för folkbibliotekarier har Kulturrådet bl.a. samlat in forskningsbaserat innehåll kopplat till läsfrämjande till den digitala nationella kunskapsplattformen för bibliotek, Digiteket.

Inom programmet Swedish Literature Exchange har Kulturrådet särskilt fokuserat på spridning av svensk skönlitteratur för vuxna och barn- och ungdomslitteratur inom de geografiska fokusområdena Spanien, Frankrike, Italien, Japan, Tyskland och Norge. 21 förläggare och ca 250 översättare från 19 olika länder har deltagit i myndighetens besöksprogram för förläggare och översättare.

## Stöd till utgivning av litteratur och kulturtidskrifter – för stärkt kvalitetslitteratur

Statens kulturråd har under 2022 bl.a. fördelat litteraturstöd till förlag för utgivning av 95 böcker av debuterande författare, och beviljat medel till ett stort antal översättningar från 29 olika språk till svenska. Detta har bidragit till ökad spridning av genrer och större variation av titlar i litteraturutgivningen. Distributionsstödet har också möjliggjort att stödda titlar sprids via folkbiblioteken i hela landet och därmed möjliggjort en ökad spridning av kvalitetslitteratur för invånare i alla åldrar.

Vidare har Statens kulturråd fördelat stöd till 90 kulturtidskrifter varav 9 riktar sig till nationella minoriteter. Bidraget höjdes 2022 med ca 770 000 kronor (se tabell 6.2), och syftar till att en mångfald av kulturtidskrifter ska ges ut och läsas i Sverige. Stödet har betydelse för fördjupad diskussion och bevakning inom olika konstområden.

## Sjunkande läsning och försämrad läsförmåga bland unga

Flertalet undersökningar visar på minskande läsning och försämrad läsförmåga bland unga. Av rapporten Nuläge om barns och ungas läsning (Kulturrådet, läsrådet 2023) framgår att det finns en bristande likvärdighet när det gäller läsning och läsförmåga bland unga i Sverige. Även den internationella studien PIRLS 2021, som bl.a. mäter läsförmåga hos elever i årskurs 4, visar att eleverna i Sverige har försämrat sin läs-

förmåga. Elever som presterar på en låg nivå eller under en låg nivå har ökat med 7 procent sedan förra mätningen (se utg.omr. 16 avsnitt 4.3.4).

Av den senaste bokförsäljningsstatistiken för 2022 som Svenska Förläggareföreningen presenterade nyligen framgår att de digitala abonnemangstjänsterna har präglats av en mycket hög tillväxttakt under de senaste fem åren. Sett till alla genrer oavsett format så ökade försäljningen av deckare och spänningslitteratur med 8,7 procent. Fackboks-försäljningen sjönk dock kraftigt, och även skönlitteratur och barn- och ungdoms-litteratur minskade.

## Språkfrämjande verksamhet

Institutet för språk och folkminnets språkrådgivning till myndigheter, organisationer och allmänhet är omfattande, och har under 2022 varit fortsatt mycket efterfrågad. Myndigheten har systematiskt arbetat med att öka det digitala tillgänglighetsarbetet, och exempelvis har språktjänsten Lexin, som är tvåspråkiga lexikon till och från svenska, utvecklats vad gäller både innehåll och teknik. Under 2022 gjordes ca 123 miljoner sökningar i Lexins webblexikon och myndigheten har påbörjat en mobilanpassning av tjänsten för att ytterligare öka användarvänligheten. Myndigheten har under året utökat sina arkivsamlingar via donationer och insamling. Det insamlade materialet ligger till grund för vidare forskning och kunskapsspridning via institutets digitala arkivtjänster. Insatser för att bevara och revitalisera de nationella minoritetsspråken redovisas under utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

## 6.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Kulturrådets stöd till läs- och litteraturfrämjande insatser bedöms ha bidragit till att fler har fått tillgång till ett varierat utbud av litteratur av hög kvalitet i hela landet samt möjlighet att utveckla en god läsförmåga. Kulturrådets arbete med programmet Swedish Literature Exchange under året bedöms också ha bidragit till fördjupad kunskap om svensk litteratur och etablerande av nya kontakter, vilket i sin tur lett till ett ökat utbyte på litteraturområdet. Regeringen bedömer att litteraturstödet likt tidigare år har bidragit till att främja mångfald, kvalitet och fördjupning i utgivningen.

Satsningen Stärkta bibliotek har bidragit till ökad tillgänglighet och ökat utbud av biblioteksverksamhet i hela landet. Resursbiblioteken för de nationella minoritetsspråken bedöms stärka tillgången till litteratur på de nationella minoritetsspråken.

Läsfrämjande är en prioriterad fråga för regeringen och en viktig framtidsfråga. Läsning och läsförmåga är betydelsefullt för varje individ, dels vad gäller möjlighet till vidare utbildning och tillgång till kultur, dels för att kunna ta plats i samhället och som medborgare delta i det demokratiska samtalet. Regeringen vill även betona vikten av läsning och god språkutveckling för att människor som kommer till Sverige ska kunna integreras i det svenska samhället.

Tillgång till språk är ytterst en fråga om frihet, demokrati och jämlikhet. Regeringen bedömer att insatserna inom språkvården och språkpolitiken sammantaget har bidragit till att uppfylla de riksdagsbundna målen om allas rätt till språk, och att den offentliga svenskan ska vara vårdad, enkel och begriplig.



## 6.5 Budgetförslag

### 6.5.1 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter

**Tabell 6.3 Anslagsutveckling 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter**

Tusental kronor

2022	Utfall	206 342	Anslagssparande	9 196
2023	Anslag	205 735 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	204 151
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>203 678</b>		
2025	Beräknat	203 678		
2026	Beräknat	203 678		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter, läsfrämjande och ett litteraturpris till Astrid Lindgrens minne. Anslaget får användas för utgifter för administration, uppföljning, främjande och genomförande av verksamheten.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.4 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>205 735</b>	<b>205 735</b>	<b>205 735</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-2 057	-2 057	-2 057
<i>varav BP24</i>	-2 057	-2 057	-2 057
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	-2 057	-2 057	-2 057
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>203 678</b>	<b>203 678</b>	<b>203 678</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 2 057 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 203 678 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 203 678 000 kronor respektive 203 678 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 3:1 *Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 39 300 000 kronor 2025.

**Skälen för regeringens förslag:** Inom anslaget fördelas stöd till utgivning och spridning av litteratur och kulturtidskrifter. För att skapa goda planerings-

förutsättningar för aktörerna inom området bör beslut om bidrag kunna fattas som medför utgifter för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 3:1 *Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 39 300 000 kronor 2025.

**Tabell 6.5 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Ingående åtaganden	34 460	32 310	33 300	
Nya åtaganden	32 310	33 300	39 300	
Infriade åtaganden	-34 460	-32 310	-33 300	-39 300
Utestående åtaganden	32 310	33 300	39 300	
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>40 000</b>	<b>45 000</b>	<b>39 300</b>	

### 6.5.2 3:2 Myndigheten för tillgängliga medier

**Tabell 6.6 Anslagsutveckling 3:2 Myndigheten för tillgängliga medier**

Tusental kronor

2022	Utfall	128 254	Anslagssparande	3 106
2023	Anslag	133 363 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	135 419
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>138 586</b>		
2025	Beräknat	150 534 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	151 914 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 142 661 tkr i 2024 års prishöjning.

<sup>3</sup> Motsvarar 139 898 tkr i 2024 års prishöjning.

### Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för tillgängliga mediers förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.7 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:2 Myndigheten för tillgängliga medier**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>133 363</b>	<b>133 363</b>	<b>133 363</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	6 898	14 638	18 945
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 675	2 533	-394
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-1 675</i>	<i>-1 675</i>	<i>-1 675</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-272	-272	-272
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 403	-1 403	-1 403
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>138 586</b>	<b>150 534</b>	<b>151 914</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 1 403 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 138 586 000 kronor anvisas under anslaget 3:2 *Myndigheten för tillgängliga medier* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 150 534 000 kronor respektive 151 914 000 kronor.

### 6.5.3 3:3 Institutet för språk och folkminnen

**Tabell 6.8 Anslagsutveckling 3:3 Institutet för språk och folkminnen**

Tusental kronor

2022	Utfall	72 218	Anslagssparande	2 167
2023	Anslag	74 001 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	75 582
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>76 355</b>		
2025	Beräknat	77 563 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	79 492 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 74 771 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 74 771 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för Institutet för språk och folkminnens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till terminologiskt arbete.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 6.9 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 3:3 Institutet för språk och folkminnen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>74 001</b>	<b>74 001</b>	<b>74 001</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 291	5 140	7 108
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	63	-1 578	-1 617
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	63	63	63
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-174	-174	-174
– Säkra kulturarvet	1 000	1 000	1 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-763	-763	-763
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>76 355</b>	<b>77 563</b>	<b>79 492</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 1 000 000 kronor årligen för 2024–2026 i syfte att säkra kulturarvet genom digitisering av arkiv- och föremålssamlingar (se avsnitt 3.7 Politikens inriktning för kulturområdet för mer information).

Anslaget minskas med 763 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 76 355 000 kronor anvisas under anslaget 3:3 *Institutet för språk och folkminnen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 77 563 000 kronor respektive 79 492 000 kronor.



## 7 Bildkonst, arkitektur, form och design

### 7.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för den nationella kulturpolitiken och för arkitektur-, form- och designpolitiken.

### 7.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen för bildkonst, arkitektur, form och design utgår från följande bedömningsgrunder:

- fördelning av statliga medel till bild- och formområdet samt slöjd,
- insatser för att främja kunskap, kvalitet, förebildlighet och samverkan avseende arkitektur, form och design, och
- insatser för att främja utvecklingen av omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer.

Den första bedömningsgrunden har ändrats jämfört med föregående år genom förtydligandet att medel till slöjd ingår. För bildkonst och form tillämpas de gemensamma bedömningsgrunderna barns och ungas tillgång till kultur, konstnärlig förnyelse och utveckling samt tillgänglighet (se avsnitt 3.5). För arkitektur och design tillämpas de gemensamma bedömningsgrunderna barns och ungas tillgång till kultur samt tillgänglighet.

### 7.3 Resultatredovisning

#### Bidragsgivning till bild- och formområdet samt slöjd

**Tabell 7.1 Beviljade bidrag inom bild- och formområdet**

Tusental kronor

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Bild- och form/projektbidrag	3 157	3 648	10 184	9 825	9 470	11 801	16 792
Kollektivverkstäder/konstnärliga produktionsplatser	800	900	1 000	1 000	1 300	1 890	2 500
Konsthantverkskooperativ	2 825	1 060	2 300	2 300	2 273	2 773	-
Organisationer inom bild- och formområdet	12 845	13 445	13 645	13 745	13 745	14 500	18 000
Verksamhetsbidrag till utställningsarrangörer <sup>1</sup>	9 160	9 450	12 175	12 500	14 800	920	46 594
<b>Totalt</b>	<b>28 787</b>	<b>28 503</b>	<b>39 304</b>	<b>39 370</b>	<b>41 588</b>	<b>31 884</b>	<b>83 886</b>

<sup>1</sup> Inkluderar den tidigare bidragstypen Konsthantverkskooperativ.

Källa: Statens kulturråd.

Under 2022 förstärktes Statens kulturråds anslag till bidrag till bild- och formområdet tillfälligt med 15 miljoner kronor. Syftet var att möjliggöra återstart för aktörer som drabbats hårt till följd av covid-19-pandemin och för att öka ersättningarna till konstnärer för utfört arbete. Antalet beviljade bidrag har ökat jämfört med 2021. Genom bidragsgivningen har infrastrukturen för bild- och formområdet stärkts och

fler invånare har fått tillgång till samtida professionell bildkonst, form och konsthantverk. Många av de aktörer som beviljades bidrag har haft en verksamhet som i någon del riktar sig till barn och unga.

Bidrag har fördelats till samverkansprojekt som syftar till att skapa organisatoriska lösningar, stödfunktioner och insatser som gynnar fältets utveckling. Enligt Statens kulturråd skapar dessa insatser förutsättningar för att på sikt bidra till konstnärlig utveckling och ökad tillgång till konst och kultur såväl nationellt som internationellt.

Statens kulturråds beslutade verksamhetsbidrag till utställningsarrangörer ökade jämfört med föregående år. Skälet till ökningen är dels att bidragen för konsthantverkskollektiv och bidragen för verksamhetsstöd till utställningsarrangörer slagits ihop till ett gemensamt bidrag, dels att det under 2022 utlystes och beslutades att bevilja medel vid två omgångar. Beslut om verksamhetsbidrag för 2022 skulle initialt ha fattats i december 2021 men sköts upp till 2022 och beslut om verksamhetsbidrag för 2023 fattades i december 2022 genom nyttjande av beställningsbemyndigande.

Nämnden för hemslöjdsfrågors bidragsgivning till slöjd har förutom organisationsstöd om 3 miljoner kronor till Svenska Hemslöjdsföreningars Riksförbund omfattat 1,9 miljoner kronor i verksamhetsbidrag och 3,1 miljoner kronor i projektbidrag. Av 230 projektansökningar beviljades 64 projektstöd.

## **Kunskap, kvalitet, förebildlighet och samverkan inom arkitektur, form och design**

Kunskap om arkitektur, form och design har utvecklats och tillgängliggjorts över hela landet genom bl.a. praktisk forskning och utvecklingsinsatser, utställningar, konferenser och workshops. Insatserna av Statens centrum för arkitektur och design (ArkDes), Form/Design Center i Malmö, Föreningen Svensk Form och Röhsska museet har nått allmänhet, offentliga och privata aktörer och genomförts i samverkan med andra aktörer. Digitala lösningar har möjliggjort ökad tillgänglighet. Barns och ungas kunskap och tillgång till arkitektur, form och design har främjats genom bl.a. studiebesök för skolor, barn- och familjeverksamhet samt programaktiviteter vid ArkDes, Form/Design Center och Röhsska museet.

Upphandlingsmyndigheten slutredovisade i en rapport (UHM-2020-0160) i december 2022 regeringsuppdraget att utveckla stöd för hur kvalitetsfrågor som avser arkitektur och gestaltad livsmiljö kan tas tillvara vid offentlig upphandling (Fi2020/02740) (se utg.omr. 2 Avsnitt 7 Offentlig upphandling). För att främja att statliga fastighetsförvaltande myndigheter arbetar förebildligt beslutade regeringen i regleringsbrev för 2023 för Fortifikationsverket, Naturvårdsverket, Sjöfartsverket, Statens fastighetsverk och Trafikverket om åiterrapporteringskrav att redogöra för hur myndigheterna verkat förebildligt för hållbara gestaltade livsmiljöer och bidragit till det nationella målet för arkitektur, form och design.

## **Utveckling av omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer**

I ArkDes rapport Ett samhälle som håller ihop (ArkDes 2023, Ku2023/00412) presenteras bl.a. övergripande bedömning av hur arbetet med att uppnå målet för arkitektur-, form-, och design utvecklats sedan 2018. I huvudsak bedöms arbetet ha utvecklats i positiv riktning med undantag för de delar av målet som avser ett hållbart, jämlikt och mindre segregat samhälle samt att hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden. ArkDes framhåller fortsatta utvecklingsbehov för att nå målet inom samtliga delar avseende bl.a. kunskap, kompetens, verktyg, medskapande, krav på hållbarhet och kvalitet samt samverkan där fler aktörer ingår.

Regeringen konstaterar att av 19 intervjuade regioner anger samtliga att de påbörjat arbete med gestaltad livsmiljö men att det råder skillnader i hur långt man kommit.

Under 2022 har stöd till lokala, regionala och nationella aktörer utvecklats av Boverket, ArkDes, Riksantikvarieämbetet och Statens konstråd, samverkan inom området har fortsatt i olika nätverk. Mot bakgrund av uppdrag i regleringsbrev för 2021 avseende ArkDes har myndigheten 2022 etablerat ett nationellt nätverk där 20 av 21 regioner deltar. Vidare har regeringsuppdraget om metodstöd för byggnadsanknuten konst för värdering utifrån kulturhistoriska och estetiska aspekter (Ku2021/00295) färdigställts av Riksantikvarieämbetet i samarbete med Statens konstråd. Statens konstråd publicerade en upplaga av metodstödet Offentlig konst – handbok för statliga beställare (Ku2022/00010) och har påbörjat arbetet med en version anpassad för kommunala beställare. Statens konstråd har vidare genomfört konstprojekt i såväl den fysiska som digitala miljön varav flertalet med fokus på målgruppen barn och unga. Projekten har medverkat till såväl utveckling av omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer som till konstnärlig förnyelse och utveckling. Därutöver har myndigheten bidragit till kunskap inom gestaltad livsmiljö genom bl.a. samverkan med högskolor och andra relevanta aktörer.

I mars 2022 beslutade regeringen om förordning (2022:208) med instruktion för Boverket. I instruktionen fastställs bl.a. att myndigheten ska bedriva ett samlat arbete med arkitektur och gestaltad livsmiljö. Vidare beslutade regeringen i mars 2022 om förlängning och ändring av uppdraget om inrättande av Rådet för hållbara städer och av anknytande uppdrag (Fi2022/00907). Genom beslutet fick rådet bl.a. i uppdrag att stödja de kommuner som berörs av större industrietableringar och industriexpansioner i Norrbotten och Västerbottens län avseende gestaltad livsmiljö.

## 7.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringens bedömning är att de statliga insatserna inom bildkonst, arkitektur, form och design har bidragit till de nationella kulturpolitiska målen bl.a. genom utställningsverksamhet och andra projekt som har främjat barns- och ungas tillgång till kultur. Vidare har bl.a. utställningar, seminarier, projekt och digitala lösningar främjat tillgängligheten till upplevelser, kunskap och bildning inom området. Konstnärlig förnyelse har främjats genom bl.a. bidragsgivning till samverkansprojekt som skapar förutsättningar för nya organisatoriska lösningar och stödfunktioner som kan utveckla fältet samt genom utforskande konstprojekt.

Vidare är regeringens sammantagna bedömning att statliga insatser avseende bl.a. utveckling och tillgängliggörande av kunskap, främjande av kvalitetsfrågor och statlig förebildlighet samt samverkan bidragit till att stärka förutsättningarna för ökad måluppfyllelse för arkitektur, form och design. Möjligheten till förbättrad måluppfyllelse är dock beroende av hur väl privata och offentliga verksamheter inom flera sektorer omhändertar arkitektur-, form- och designfrågorna samt tillvaratar de statliga insatserna. Regeringen konstaterar att sedan målet beslutades av riksdagen 2018 har flera statliga insatser genomförts och ett aktivt arbete bedrivits. För att nå långsiktig effekt krävs fortsatt arbete där samtliga nivåer och berörda aktörer deltar.



## 7.5 Budgetförslag

### 7.5.1 4:1 Statens konstråd

**Tabell 7.2 Anslagsutveckling 4:1 Statens konstråd**

Tusental kronor

2022	Utfall	11 662	Anslagssparande	-253
2023	Anslag	11 347 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	10 915
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>11 577</b>		
2025	Beräknat	12 264 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	12 635 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 11 576 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 11 577 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Statens konstråds förvaltningsutgifter.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 7.3 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 4:1 Statens konstråd**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>11 347</b>	<b>11 347</b>	<b>11 347</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	629	1 340	1 723
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-399	-423	-435
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-399</i>	<i>-399</i>	<i>-399</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-279	-279	-279
– Generell besparing i statsförvaltningen	-120	-120	-120
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>11 577</b>	<b>12 264</b>	<b>12 635</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 120 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 11 577 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 *Statens konstråd* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 12 264 000 kronor respektive 12 635 000 kronor.

## 7.5.2 4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön

**Tabell 7.4 Anslagsutveckling 4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön**

Tusental kronor

2022	Utfall	44 625	Anslagssparande	361
2023	Anslag	42 947 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	42 616
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>42 518</b>		
2025	Beräknat	42 518		
2026	Beräknat	42 518		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för Statens konstråds utgifter för konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön. Anslaget får även användas för utgifter för administration och genomförande av verksamheten.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 7.5 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>42 947</b>	<b>42 947</b>	<b>42 947</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-429	-429	-429
<i>varav BP24</i>	-429	-429	-429
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	-429	-429	-429
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>42 518</b>	<b>42 518</b>	<b>42 518</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 429 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 42 518 000 kronor anvisas under anslaget 4:2 *Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 42 518 000 kronor respektive 42 518 000 kronor.

### 7.5.3 4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor

**Tabell 7.6 Anslagsutveckling 4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor**

Tusental kronor

2022	Utfall	11 807	Anslagssparande	45
2023	Anslag	11 844 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	11 789
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>11 851</b>		
2025	Beräknat	11 994 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	12 092 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 11 852 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 11 851 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för Nämnden för hemslöjdsfrågors förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till Svenska Hemslöjdsföreningars Riksförbund, rikshemslöjdskonsulenternas verksamhet och för projekt inom hemslöjdsområdet.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 7.7 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>11 844</b>	<b>11 844</b>	<b>11 844</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	127	271	370
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-120	-121	-122
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-120</i>	<i>-120</i>	<i>-120</i>
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	<i>-120</i>	<i>-120</i>	<i>-120</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>11 851</b>	<b>11 994</b>	<b>12 092</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 120 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing i staten och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 11 851 000 kronor anvisas under anslaget 4:3 *Nämnden för hemslöjdsfrågor* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 11 994 000 kronor respektive 12 092 000 kronor.

## 7.5.4 4:4 Bidrag till bild- och formområdet

**Tabell 7.8 Anslagsutveckling 4:4 Bidrag till bild- och formområdet**

Tusental kronor

2022	Utfall	61 069	Anslagssparande	
2023	Anslag	46 069 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	45 714
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>45 608</b>		
2025	Beräknat	45 608		
2026	Beräknat	45 608		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till organisationer inom bild- och formområdet, utställare, konsthantverkskooperativ samt utrustningsbidrag till kollektivverkstäder. Anslaget får även användas för statsbidrag till folkparkerna och vissa samlingslokalhållande organisationer för konstförvärv.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 7.9 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 4:4 Bidrag till bild- och formområdet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>46 069</b>	<b>46 069</b>	<b>46 069</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-461	-461	-461
<i>varav BP24</i>	-461	-461	-461
<i>– Generell besparing i statsförvaltningen</i>	-461	-461	-461
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>45 608</b>	<b>45 608</b>	<b>45 608</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 461 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 45 608 000 kronor anvisas under anslaget 4:4 *Bidrag till bild- och formområdet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 45 608 000 kronor respektive 45 608 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 4:4 *Bidrag till bild- och formområdet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 35 000 000 kronor 2025.

**Skälen för regeringens förslag:** Anslaget används till bidrag som fördelas till fria aktörer inom bild- och formområdet. Ett bemyndigande skapar bättre planeringsförutsättningar för aktörerna. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för

anslaget 4:4 *Bidrag till bild- och formområdet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 35 000 000 kronor 2025.

**Tabell 7.10 Beställningsbemyndigande för anslaget 4:4 Bidrag till bild- och formområdet**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Ingående åtaganden	0	20 000	35 000	
Nya åtaganden	20 000	35 000	35 000	
Infriade åtaganden		-20 000	-35 000	-35 000
Utestående åtaganden	20 000	35 000	35 000	
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>20 000</b>	<b>35 000</b>	<b>35 000</b>	

## 8 Konstnärernas villkor

### 8.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för den nationella kulturpolitiken.

### 8.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom konstnärernas villkor utgår från följande bedömningsgrunder:

- hur fördelningen av statliga bidrag och ersättningar till konstnärer nationellt och internationellt har främjat konstnärlig frihet, konstnärlig kvalitet, mångfald och utveckling,
- hur biblioteksersättningen och den individuella visningsersättningen har utvecklats över tid,
- hur fördelningen av statliga bidrag och ersättningar till konstnärer har skett med avseende på bl.a. geografi,
- ytterligare insatser för att främja konstnärers möjligheter att utveckla sitt konstnärskap, och
- ytterligare insatser för att stärka konstnärernas arbetsmarknad.

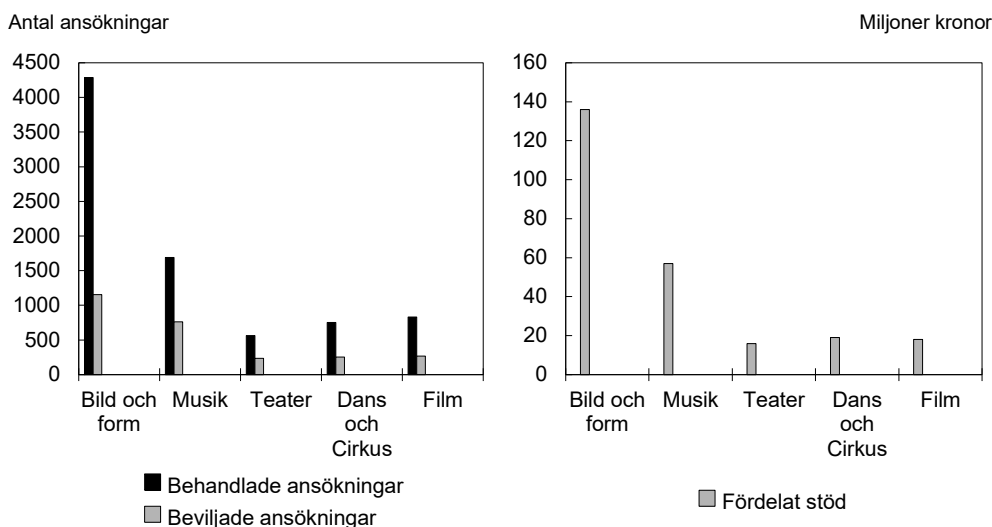
Konstnärlig frihet är ny bedömningsgrund fr.o.m. budgetpropositionen för 2024 och handlar om bl.a. insatser för att säkerställa och stärka den konstnärliga friheten. Av de gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet (se avsnitt 3.5) redovisas främst jämställdhet samt konstnärlig förnyelse och utveckling av verksamheten. Barns och ungas rätt till kultur redovisas inte särskilt eftersom bidragsgivningen på området normalt inte specifikt riktas till verksamhet för barn och unga.

### 8.3 Resultatredovisning

**Bidrag och ersättningar till konstnärer främjar konstnärers möjligheter att utveckla sitt konstnärskap**

#### **Konstnärsnämndens stipendier och bidrag**

Konstnärsnämnden fördelade totalt ca 277 miljoner kronor i stipendier och bidrag till enskilda konstnärer och kulturskapare inom områden som bild och form, teater, dans, cirkus, musik och film under 2022. Det är en högre summa än föregående år, vilket beror på att regeringen avsatt medel för en återstart av kulturen som användes till att förstärka den ordinarie bidragsgivningen genom extra arbetsstipendier. Under 2022 fördelade Konstnärsnämnden dessutom ca 170 miljoner kronor genom ett tilläggsbeslut till krisstipendier som fördelats 2020 och 2021. Inom bild- och formområdet har arbetsstipendierna bl.a. lett till utveckling av nya tekniker och materialexperiment och inom internationellt utbyte till utställningar i utlandet.

**Diagram 8.1 Stipendier och bidrag till enskilda konstnärer under 2022**

Källa: Konstnärsnämnden.

Inom ramen för Konstnärsnämndens ordinarie bidragsgivning fick myndigheten in 8 128 ansökningar från totalt 5 781 individer (4 792 från kvinnor och 3 336 från män). Det är det högsta antalet unika sökande sedan statistiken började tas fram och en ökning med ca 10 procent från föregående år. År 2022 kom 83 procent av ansökningarna från konstnärer bosatta i någon av de tre storstadsregionerna. Högst andel boende i storstadsregionerna återfinns inom områdena dans och cirkus (89 procent) samt inom området teater (88 procent). Konstnärsnämnden gör analysen att dessa konstarter är kollektiva verksamheter, vilket ökar behovet av sammanhang och infrastruktur för konstnärlig verksamhet.

**Bibliotekersättningen stärker de litterära upphovsmännens ställning**

Bibliotekersättningen betalas ut till upphovsmän till litterära verk för användningen av deras verk vid de svenska folk- och skolbiblioteken. Ersättningen delas ut av Sveriges författarfond och baseras på en överenskommelse mellan regeringen och företrädare för de litterära upphovsmännen. För 2021 har den totala ersättningen höjts med 3,8 miljoner kronor jämfört med året innan och 2022 höjdes ersättningen med ytterligare 3,7 miljoner kronor. Höjningen av ersättningen möjliggör förbättrade villkor för författare, översättare, tecknare, illustratörer och fotografer.

**Den individuella visningsersättningen säkerställer att bild- och formkonstnärer ersätts för verk som visas offentligt**

Den individuella visningsersättningen fördelas av Bildupphovsrätt i Sverige till bild- och formkonstnärer som ersättning för att deras verk som ägs av offentliga institutioner visas för allmänheten. Under 2022 fördelades totalt 64,1 miljoner kronor i individuell visningsersättning som möjliggjorde att 4 765 bild- och formkonstnärer (1 846 kvinnor och 2 919 män) fick sådan ersättning under året. Det innebär en ökning med 204 konstnärer (139 kvinnor och 65 män) jämfört med 2021.

**Kulturbryggan främjar nyskapande kultur**

Kulturbryggan fördelade under 2022 ca 26 miljoner kronor till 21 projekt inom de tre programmen Konstnärlig förnyelse, Kreativ infrastruktur och Nya finansieringsmodeller. Programmet Nya finansieringsmodeller syftar till att på sikt öka de privata resurserna till det fria kulturlivet genom att stödja utvecklingen av nya eller annorlunda finansieringsmodeller för konst och kultur. Ett exempel är ett projekt som kommer att

utveckla en modell för filantropiskt stöd till mindre kulturaktörer, med ambitionen att modellen ska få bred spridning. Detta program är nyligen lanserat och det finns därför ännu inte något resultat att redovisa.

### **Konstnärlig frihet**

Konstnärsnämnden har, liksom Statens kulturråd, sedan lång tid tillbaka ett system för att garantera att principen om armlängds avstånd upprätthålls genom att sakkunniggrupper bedömer ansökningar och beslutar om stipendier och bidrag. Beslutande-gruppernas uppdrag är framför allt att beakta konstnärlig kvalitet och ekonomiskt behov. Under 2022 har flera åtgärder vidtagits för att ytterligare värna den konstnärliga friheten i bidragsgivningen. En ny webbplats har lanserats där uppdraget och beslutandeprocesserna tydliggörs för ökad transparens. Konstnärsnämnden har också initierat arbetet med ett nytt ansökningssystem där de ser över ansökningsformulärens frågor och säkerställer att dessa inte blir eller upplevs styrande i relation till den konstnärliga friheten.

### **Andra insatser för konstnärer att utveckla sitt konstnärskap**

#### **Analys och bevakning av konstnärernas villkor bidrar till underlag för både sektorn och regeringen**

Konstnärsnämndens uppdrag att analysera och sprida kunskap om konstnärernas ekonomiska och sociala villkor samt löpande bevaka trygghetssystemets utformning och tillämpning i förhållande till konstnärlig verksamhet har under 2022 resulterat i ett antal underlag till regeringen, men också material som stöd till konstnärer. Ett exempel är handboken Stipendier och bidrag för konstnärligt yrkesverksamma – i förhållande till skatte- och trygghetssystem (Konstnärsnämnden 2022). Konstnärsnämnden har också, i samband med att myndigheten lanserat en ny hemsida, gjort en översyn av Konstnärsguiden som syftar till att informera om företagande och hur skatte- och trygghetssystem förhåller sig till konstnärers yrkesutövning.

#### **Medverkans- och utställningersättning säkerställer att bild- och formkonstnärer får betalt för utfört arbete**

Avtalet om upphovsmäns rätt till ersättning vid visning av verk samt medverkan vid utställning m.m. (MU-avtalet) är ett ramavtal som har tecknats mellan staten genom företrädare från Statens kulturråd å ena sidan och Konstnärernas riksorganisation, Svenska fotografers förbund och Föreningen svenska tecknare å andra sidan. Avtalets syfte är att skapa bättre förutsättningar för konstnärer inom bildkonst-, form- och konsthantverksområdet att få betalt för utfört arbete. Dagens avtal uppfattas enligt en rapport från Statens kulturråd (Ku2021/02065) som svårt att förstå och tillämpa för såväl arrangörer som konstnärer. För att öka användningen av MU-avtalet finns det enligt rapporten behov av att bl.a. förtydliga och förenkla avtalet. Mot den bakgrunden föreslog Statens kulturråd att ett uppdaterat, reviderat MU-avtal som är enklare att förstå och tillämpa för arrangörerna och konstnärerna ska tas fram. I april 2023 gav regeringen Statens kulturråd i uppdrag att omförhandla avtalet med berörda bildkonstnärorganisationer.

#### **En stärkt upphovsrätt stärker konstnärernas villkor**

Upphovsrätten är central för konstnärers och kulturskapares möjlighet att få ersättning för utfört arbete. Regeringens förslag till lagar om ändring i bl.a. lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk antogs av riksdagen den 30 november 2022 (prop. 2021/22:278, bet. 2022/23:NU6, rskr. 2022/23:41).



Lagändringarna har sin utgångspunkt i EU-direktivet om upphovsrätt på den digitala inre marknaden (Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/790 av den 17 april 2019 om upphovsrätt och närstående rättigheter på den digitala inre marknaden) som syftar till att bl.a. anpassa upphovsrätten till den digitala utvecklingen. Utredningen En översyn av vissa frågor om upphovsrätt (dir. 2022:125) syftar till att åstadkomma ett tydligare och modernare regelverk för sådan användning av upphovsrättsligt skyddade verk som kan ske utan tillstånd. Uppdraget ska redovisas senast den 25 november 2023.

## 8.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att de stipendier och bidrag som Konstnärsnämnden har delat ut i form av t.ex. projektbidrag, arbetsstipendier, långtidsstipendier, resebidrag och bidrag till internationellt kulturutbyte, har bidragit till att främja konstnärlig kvalitet och konstnärlig utveckling. Konstnärsnämnden arbetar också aktivt för att säkerställa den konstnärliga friheten i sin bidragsgivning.

Den betydande ökningen av antalet ansökningar 2022 bedöms dels kunna tolkas som att fler nya konstnärer har upptäckt Konstnärsnämndens verksamhet i och med krisstipendierna som fördelades under covid-19-pandemin. Den kan också tolkas som att behovet av ekonomiskt stöd har ökat efter pandemin. Regeringen har i syfte att möjliggöra fler långa stipendier förstärkt stöden till konstnärerna med 40 miljoner kronor under 2023.

Ett brett och kvalitativt analys- och bevakningsarbete i samverkan med berörda aktörer är också en central del av arbetet för att stärka konstnärernas villkor. Regeringen bedömer att Konstnärsnämndens analysuppdrag är av vikt för att följa upp och rikta insatser när det gäller konstnärspolitiska frågor.

Biblioteksersättningen har bidragit till att stärka arbetsmarknaden för författare och litterära upphovsmän samtidigt som de har getts möjlighet att utveckla sitt konstnärskap och sin litterära verksamhet.

Den individuella visningsersättningen bedöms på motsvarande sätt ha bidragit till att stärka den ekonomiska tryggheten för bild- och formkonstnärer. Statens kulturråds arbete med att göra det statliga MU-avtalet allmänt känt och tillämpat bedöms, på samma sätt som föregående år, ha bidragit till den positiva utvecklingen inom tillämpningen. Regeringen bedömer att det finns anledning att se över avtalet och har därför gett Statens kulturråd i uppdrag att omförhandla avtalet.

## 8.5 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen lämnar i revisionsberättelsen för Konstnärsnämnden 2022 ett uttalande med reservation. Konstnärsnämnden redovisar i sin årsredovisning för 2022 ett för lågt utestående åtagande i redovisningen av beställningsbemyndigandet för anslag 5:2 *Ersättningar och bidrag till konstnärer* anslagspost 1. *Visningsersättning samt bidrag åt bild- och formkonstnärer*. Åtaganden som inte redovisas uppgår till 12,6 miljoner kronor. Detta är inte förenligt med 6 kap. § 1 förordningen om (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Riksrevisionen har också lämnat en revisionsrapport med rekommendationer kring hur myndigheten kan säkerställa att detta fel och motsvarande åtgärdas framöver.

Konstnärsnämnden har i en skrivelse till regeringen redovisat vilka åtgärder myndigheten har vidtagit eller avser att vidta med anledning av reservationen (Ku2023/00493). Regeringen har följt upp frågan vid den årliga myndighetsdialogen.

## 8.6 Budgetförslag

### 8.6.1 5:1 Konstnärnämnden

**Tabell 8.1 Anslagsutveckling 5:1 Konstnärnämnden**

Tusental kronor

2022	Utfall	23 473	Anslagssparande	648
2023	Anslag	23 702 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	24 163
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>23 991</b>		
2025	Beräknat	24 921 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	25 549 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 23 991 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 23 990 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Konstnärnämndens förvaltningsutgifter.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 8.2 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 5:1 Konstnärnämnden**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>23 702</b>	<b>23 702</b>	<b>23 702</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	805	1 755	2 397
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-516	-536	-550
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-516</i>	<i>-516</i>	<i>-516</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-271	-271	-271
– Generell besparing i statsförvaltningen	-245	-245	-245
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>23 991</b>	<b>24 921</b>	<b>25 549</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 245 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 23 991 000 kronor anvisas under anslaget 5:1 *Konstnärnämnden* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 24 921 000 kronor respektive 25 549 000 kronor.

## 8.6.2 5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer

**Tabell 8.3 Anslagsutveckling 5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer**

Tusental kronor

2022	Utfall	805 225	Anslagssparande	705
2023	Anslag	568 530 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	564 816
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>558 530<sup>2</sup></b>		
2025	Beräknat	558 530		
2026	Beräknat	528 530		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> 7 575 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2024 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2021 på 847 tkr.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag och ersättningar till konstnärer och upphovsmän inom bild-, form-, musik-, teater-, dans-, ord- och filmområdet. Anslaget får även användas för utgifter för administration och genomförande av verksamheten, inklusive för det särskilda beslutsorganet Kulturbryggan.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 8.4 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>568 530</b>	<b>568 530</b>	<b>568 530</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-10 000	-10 000	-40 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>558 530</b>	<b>558 530</b>	<b>528 530</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 10 000 000 kronor årligen för 2024 och 2025 samt med 40 000 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av att tidsbegränsade medel för höjda ersättningar och bidrag till konstnärer upphör.

Regeringen föreslår att 558 530 000 kronor anvisas under anslaget 5:2 *Ersättningar och bidrag till konstnärer* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 558 530 000 kronor respektive 528 530 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 5:2 *Ersättningar och bidrag till konstnärer* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 252 200 000 kronor 2025–2034.

**Skälen för regeringens förslag:** Inom anslaget fördelar Konstnärsnämnden stipendier och andra bidrag som sträcker sig upp till tio år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 5:2 *Ersättningar och bidrag till konstnärer* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 252 200 000 kronor 2025–2034.

**Tabell 8.5 Beställningsbemyndigande för anslaget 5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2034
Ingående åtaganden	131 106	153 435	218 606			
Nya åtaganden	72 736	115 699	112 965			
Infriade åtaganden	-50 407	-50 528	-79 371	-53 223	-56 011	-142 966
Utestående åtaganden	153 435	218 606	252 200			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>196 000</b>	<b>250 000</b>	<b>252 200</b>			



## 9 Arkiv

### 9.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen beslutat för den nationella kulturpolitiken och den statliga arkivverksamheten.

### 9.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom arkiv utgår från följande bedömningsgrunder:

- förelägganden efter tillsyn,
- leveransvolym av arkiv,
- antal besök, framtagna volymer, digitala bilder i digital söktjänst, besvarade förfrågningar och handläggningstider,
- nya metoder och ny kunskap, och
- statsbidrag till enskild arkivverksamhet.

Bedömningsgrunderna har kompletterats och utvecklats till följd av en utvecklad resultatredovisning. Av de gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet (se avsnitt 3.5) ingår tillgänglighet i bedömningsgrunderna: digitala bilder i söktjänsten och antal besök, framtagna volymer, besvarade förfrågningar och handläggningstider.

### 9.3 Resultatredovisning

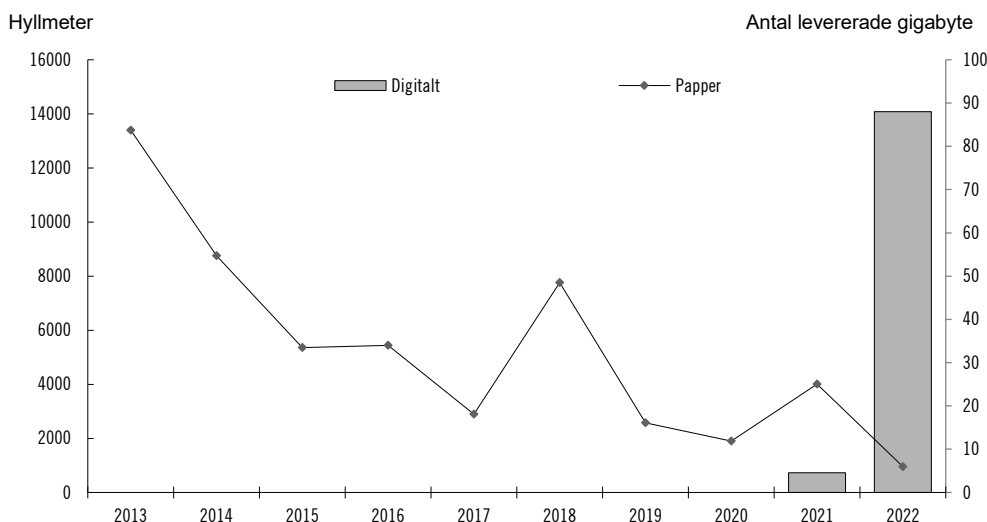
#### God arkivförvaltning men alltjämt brister i arkivredovisningen

Under 2022 har tillsyn skett vid 43 myndigheter under Justitiedepartementet och Utbildningsdepartementet samt enskilda organ som förvarar allmänna handlingar. Tillsynen har visat att föreskrifterna uppfylls i väsentliga delar och brister som uppmärksammas har föranlett 130 förelägganden. I likhet med de senaste tio åren rörde föreläggandena till största delen brister i arkivredovisningen som beskriver innehållet i arkiven. Tillsyn över arkivverksamheten görs områdesindelad så resultaten är inte jämförbara mellan olika år.

#### Mindre volymer av pappershandlingar levereras

Antalet överlämnade hyllmeter av pappershandlingar till Riksarkivet sjönk under 2022 i jämförelse med året innan och följer en nedåtgående trend (se diagram 9.1). Leveransvolymen av digitala handlingar är låg och det går ännu inte att se en trend. Inflödet avgörs främst av myndigheters behov av överlämnande och Riksarkivets förutsättningar att ta emot leveranser. Förutsättningarna för leveranser har varit ojämna de senaste åren bl.a. till följd av Krigsarkivets flytt.

I dag förvaras 75,7 hyllmil handlingar i statens depåer och det lediga utrymmet vid dessa är alltmer begränsat. Den byggnation av en ny depå i Härnösand som inleddes i augusti 2022 är därför angelägen. Arkivdepåerna är med enstaka undantag av god eller mycket god kvalitet.

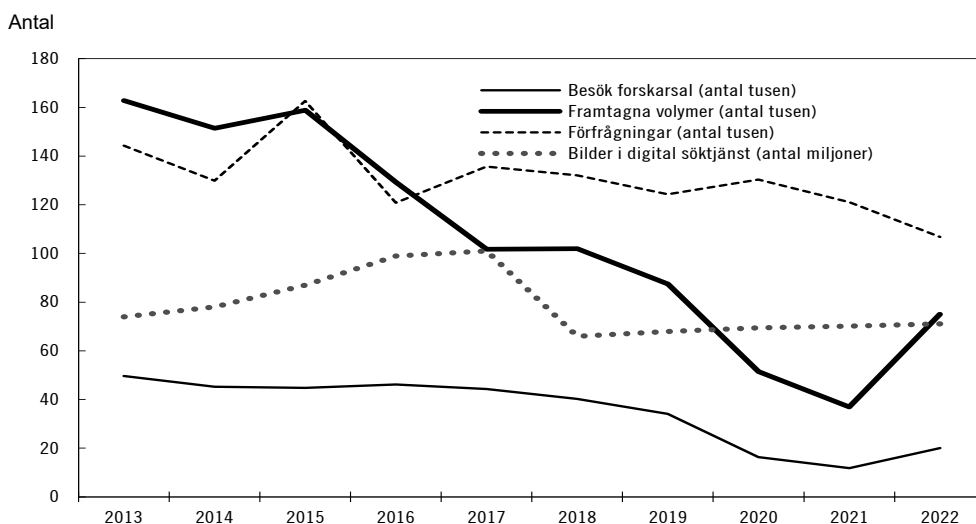
**Diagram 9.1 Överlämnade arkiv**

Anm.: Antal levererade gigabyte digitalt arkivmaterial är en ny uppgift fr.o.m. 2021. Äldre jämförelsesiffror saknas.  
Källa: Riksarkivet.

## Digital tillgång till arkiv och arkivmaterial ökar långsamt

Den nationella arkivdatabasen (NAD) utgör en ingång till landets arkivhandlingar och vid utgången av 2022 fanns uppgifter registrerade om knappt 250 000 arkiv med olika huvudmän. Antalet digitala bilder i arkivsystemet Arkis ökade med 3,4 miljoner, en större ökning än tidigare år då en stor del av det avbildade materialet var enklare att skanna än tidigare års material. Vid årsskiftet innehöll Arkis närmare 222 miljoner bilder varav knappt en tredjedel var tillgängliga i Riksarkivets digitala söktjänst. Med anledning av bestämmelserna i EU:s dataskyddsförordning eller offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) är övriga bilder tillgängliga i forskarsalarna, vid behov efter sekretessprövning.

## Nytt säkerhetspolitiskt läge har förlängt redan långa svarstider

**Diagram 9.2 Tillgång till arkivhandlingar**

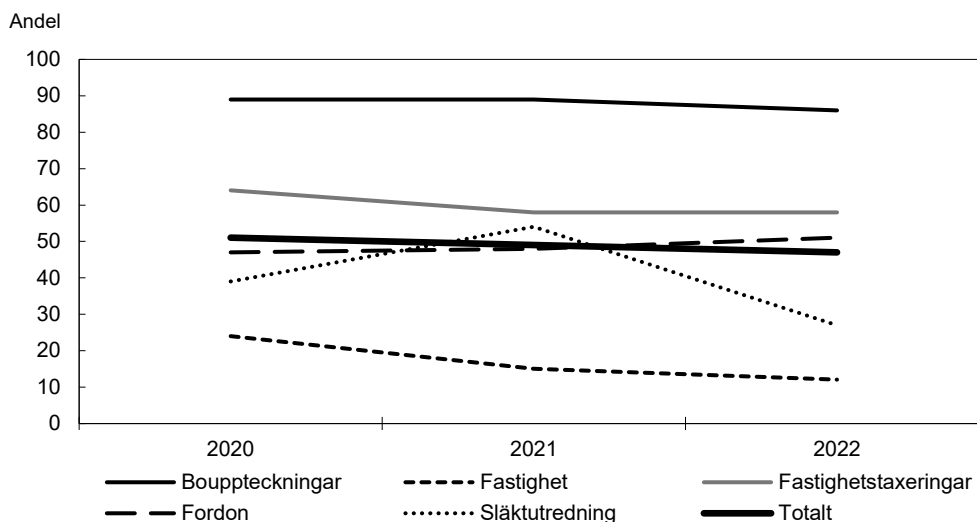
Anm.: Uppgifter om kön registreras inte vid besök eller förfrågningar.  
I samband med införandet av EU:s dataskyddsförordning 2018 fick ett stort antal bilder avlägsnas från den digitala söktjänsten som är tillgänglig på webben.

Källa: Riksarkivet.

Efter att pandemirestriktionerna lyfts under året har öppettiderna i Riksarkivets läsesalar kunnat återgå till en mer normal nivå. Det har inneburit att de senaste årens

kraftiga nedåtgående trend av antalet besök har brutits (se diagram 9.2). Många har utnyttjat möjligheten att beställa fram handlingar i förväg vilket bidragit till en god service i läsesalarna trots en kraftig ökning av efterfrågade volymer. Närmare 100 miljoner handlingar har öppnats i den digitala söktjänsten under året.

**Diagram 9.3 Ärenden med högst sju dagars handläggningstid**



Anm.: Grafen visar andelen ärenden med högst sju dagars handläggningstid för fem av de största ärendetyperna samt för samtliga ärenden. För boupteckningar finns en e-tjänst tillgänglig. Äldre jämförelsesiffror saknas.

Källa: Riksarkivet.

Antalet skriftliga förfrågningar till Riksarkivet har minskat för tredje året i rad (se Diagram 9.2). I genomsnitt besvarades knappt hälften av ärendena inom en vecka och 39 procent besvarades efter mer än två veckor. Det är stora variationer i svarstid mellan olika ärendetyper (se diagram 9.3). Längst tid tar handläggningen för frågor om fastigheter som kräver platsbunden manuell handläggning. För 69 procent av fastighetsärendena tar handläggningen mer än två veckor. Det nya säkerhetspolitiska läget har inneburit en utökad sekretessprövning vid utlämnanden, ofta i samråd med andra myndigheter, vilket särskilt påverkat handläggningen av dessa ärenden. Detta påverkar även bl.a. Lantmäteriets handläggningstider negativt. Justitieombudsmannen har i januari 2023 uttalat att Riksarkivet behöver förkorta sina handläggningstider.

### Indexering av handlingar med hjälp av artificiell intelligens

För att effektivisera ärendehandläggningen har ca nio miljoner digitala sidor från fastighetsböcker gjorts sökbara på fastighetsbeteckningar med hjälp av artificiell intelligens. Ett tekniskt gränssnitt har utvecklats som möjliggör för användare att hämta rättighetsmärkta arkivdata för egen bearbetning och vidareutnyttjande. Pågående forskningsprojekt rör nationella digitala infrastrukturer för befolkningsdata, språk och humaniora men också medeltida handskriftsfragment och undersökning av potentialen att kombinera medborgarforskningsdriven transkription och artificiell intelligens.

### Statsbidrag till enskild arkivverksamhet

Tio centrala eller rikstäckande institutioner har fått verksamhets- eller utvecklingsbidrag inom Riksarkivets bidragsgivning. Totalt fördelades under 2022 ca 9,4 miljoner kronor från Riksarkivets ramanslag.



## 9.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att rätten att ta del av allmänna handlingar uppfylls väl i de fall handlingarna finns i digital form och kan sökas fram via en digital tjänst. Utifrån resultaten av Riksarkivets tillsyn bedömer regeringen att rätten också uppfylls väl i de fall handlingarna förvaras vid en arkivbildande myndighet. Detta gäller även om vissa brister i arkivredovisning påverkar tillgängligheten. Däremot bedömer regeringen att Riksarkivets delvis mycket långa handläggningstider för hanteringen av förfrågningar påverkar måluppfyllelsen negativt.

Regeringen bedömer att forskningens behov i stor utsträckning har kunnat tillfredsställas genom möjligheten att förbeställa efterfrågat material och genom att tillgången till Riksarkivets läsesalar har kunnat återställas till en mer normal nivå.

## 9.5 Budgetförslag

### 9.5.1 6:1 Riksarkivet

**Tabell 9.1 Anslagsutveckling 6:1 Riksarkivet**

Tusental kronor

2022	Utfall	451 995	Anslagssparande	-12 852
2023	Anslag	455 002 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	452 143
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>491 019</b>		
2025	Beräknat	514 422 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	528 369 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 491 020 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 491 019 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Riksarkivets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till restaurering, arkivering och arkivförvaltning av kulturhistorisk, försvarsanknuten film samt för statsbidrag till enskilda arkiv.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 9.2 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 6:1 Riksarkivet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>455 002</b>	<b>455 002</b>	<b>455 002</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	21 421	44 128	57 661
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	14 596	15 292	15 706
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>14 519</i>	<i>14 519</i>	<i>14 519</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-716	-716	-716
– Digitisering av fastighetshandlingar	20 000	20 000	20 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-4 765	-4 765	-4 765
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>491 019</b>	<b>514 422</b>	<b>528 369</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 20 000 000 kronor årligen för 2024–2026 för att genom digitisering möjliggöra utvecklingen av en intern e-tjänst för de fastighetsinskrivningshandlingar som förvaras vid Riksarkivet Härnösand. En digitisering och efterföljande utveckling av en intern e-tjänst minskar platsberoendet och innebär att Riksarkivet bättre kan utnyttja ledig handläggningskapacitet vid andra orter och därmed sänka handläggningstiden för denna ärendegrupp. Förslaget bedöms kunna leda till ett ökat antal anställda vid Riksarkivet under genomförandet (se avsnitt 3.7 Politikens inriktning för kulturområdet för mer information). Vidare minskas anslaget med 4 765 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 491 019 000 kronor anvisas under anslaget 6:1 *Riksarkivet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 514 422 000 kronor respektive 528 369 000 kronor.



## 10 Kulturmiljö

### 10.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för den nationella kulturpolitiken och för det statliga kulturmiljöarbetet.

Målen för kulturmiljöarbetet kompletterar de nationella kulturpolitiska målen och de preciseringar avseende kulturmiljön som finns i flera av miljö kvalitetsmålen samt generationsmålet för miljöarbetet (för mer information om de nationella miljömålen se utg.omr. 20).

### 10.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom kulturmiljö utgår från följande bedömningsgrunder:

- resultat av bidragsgivning för kulturmiljön,
- tillämpning av lagstiftning för kulturmiljö,
- insatser för ökad kunskap för kulturmiljöarbetet,
- insatser för ökad delaktighet och tillgänglighet till kulturarvet, och
- samverkan och samarbete för ett brett kulturmiljöansvar.

Bedömningsgrunderna för bidragsgivning, lagstiftning, ökad kunskap samt samverka och samarbeta har omformulerats i förtydligande syfte. Avsnittets struktur har ändrats och följer nu bedömningsgrunderna. Av de gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet (se avsnitt 3.5) är barn och ungas tillgång till kultur och tillgängligheten av störst relevans för kulturmiljöområdet.

### 10.3 Resultatredovisning

#### Resultat av bidragsgivning för kulturmiljön

##### **Kulturmiljövårdsanslaget ökar mångfalden och delaktigheten i kulturmiljöarbetet**

Under 2022 fördelade Riksantikvarieämbetet ca 276 miljoner kronor från anslaget 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård* till länsstyrelserna som i sin tur fördelade medlen till olika insatser. Bidraget var något mindre än 2021 när anslaget förstärktes tillfälligt med anledning av covid-19-pandemins konsekvenser. Av den totala summan var 9 miljoner kronor bidrag till kulturarvsarbete.

Den största delen av bidraget till kulturmiljövård har beslutats för vårdåtgärder för bevarande och tillgängliggörande av lagskyddade miljöer. Under 2022 fördelades totalt drygt 241 miljoner kronor till olika kulturmiljövårdsinsatser i skyddade miljöer, en tydlig ökning i jämförelse med 193 miljoner kronor under 2021. Till insatser i kulturmiljöer som saknar skydd enligt lag eller förordning har bidrag beviljats om ca 19 miljoner kronor, en minskning på ca 25 procent jämfört med 2021. Länsstyrelserna uppger att kostnadsökningar på material och arbete samt på sina håll brist på hantverkskompetens gör att anslaget i allt mindre grad kan svara mot behovet av kulturmiljövård.

**Tabell 10.1 Utbetalade medel anslaget 7:2 Bidrag till kulturmiljövård**

Miljoner kronor utbetalade per aktör och kategori

	2018	2019	2020	2021	2022
<b>Länsstyrelserna</b>	<b>244,2</b>	<b>255,9</b>	<b>260,2</b>	<b>249,2</b>	<b>259,7</b>
Kunskapsunderlag	30,7	36,1	33,5	28,1	30,8
Vårdinsatser	181,4	176,4	182,4	176,1	192
Information och tillgängliggörande	20,8	23	24,6	22,2	21
Arkeologi	8,2	10,3	3,9	6,1	2,5
Ersättning enligt 2 kap 14 § kulturmiljölagen (1998:950)	3,2	6,6	7,2	9,5	5
<b>Riksantikvarieämbetet</b>	<b>25,7</b>	<b>12,7</b>	<b>13,6</b>	<b>18,2</b>	<b>16,4</b>
Varav Kulturmiljövård ap.1	17,7	4,7	4,6	9,2	7,4
Inkl. Laponia förvaltning	2	2	2	2	2
Varav Kulturarvsverksamhet ap.2	8	8	9	9	9
<b>Summa bidrag till kulturmiljövård</b>	<b>269,9</b>	<b>268,6</b>	<b>273,7</b>	<b>267,4</b>	<b>276,1</b>

Siffror för 2021 justerade för att följa tidigare indelning i kategorier.

Källa: Riksantikvarieämbetet.

Tillgången till en mångfald av kulturmiljöer har säkrats genom t.ex. insatser beviljade för byggnader i stadsmiljö och i skifteslandskap, slott, torp, folkrörelsebyggnader, kvarnar samt överloppsbyggnader. Bidragsgivningen har möjliggjort såväl informationsprojekt av olika slag som åtgärder för ökad fysisk tillgänglighet till kulturarvet. Bidraget har haft stor betydelse för ideella krafter i kulturarvsarbetet och med de särskilda medel som fördelats till världsarvssamordning i olika delar av landet har arbetet utvecklats och mervärden genererats lokalt och regionalt.

### Fortsatt hög förbrukning av den kyrkoantikvariska ersättningen

Under 2022 förbrukade Svenska kyrkan 428 miljoner kronor av den kyrkoantikvariska ersättningen, som uppgick till 460 miljoner kronor. Det är en fortsatt minskning sedan åren före pandemin och kan enligt Svenska kyrkan härledas till pandemins fortsatta efterverkningar i kombination med ett osäkert samhällsekonomiskt läge.

**Tabell 10.2 Förbrukade medel kyrkoantikvarisk ersättning**

Miljoner kronor, förbrukade per objektstyp

	2018	2019	2020	2021	2022
Kyrkobyggnad	343,5	412,5	399,7	409,4	393,7
Kyrkotomt	7,1	2,8	2,2	1,0	2,2
Kyrkliga inventarier	28,7	25,7	24,2	16,5	20,9
Begravningsplats <sup>1</sup>	27,8	4,3	3,1	1,1	3,1
Övergripande planering eller flera objekt	9,7	8,3	5,3	2,6	7,7
<b>Summa förbrukad kyrkoantikvarisk ersättning</b>	<b>416,8</b>	<b>453,6</b>	<b>434,5</b>	<b>430,6</b>	<b>427,6</b>

<sup>1</sup> Ett förtydligande om vilka åtgärder som bör bekostas av begravningsavgiften ligger bakom den kraftiga minskningen 2019 av hur mycket kyrkoantikvarisk ersättning som förbrukats för åtgärder på begravningsplatser.

Källa: Svenska kyrkan.

Ansökningstrycket från församlingarna är fortsatt högt men har minskat sedan en ny fördelningsmodell antogs som möjliggör en långsiktigare och mer strategisk planering av fördelningen. Majoriteten av ersättningen har som tidigare år tillfallit projekt som rör Kyrkobyggnad. Andelen är dock mindre än tidigare år och man kan i stället ana en ökning för framför allt objektstyperna Kyrkliga inventarier och Övergripande planering eller flera objekt.

## Tillämpning av lagstiftning för kulturmiljö

### Stöd för regeltillämpning i kulturmiljöarbetet

Riksantikvarieämbetets granskning av beslut om bidrag till kulturmiljövård visar tydligt att länsstyrelserna verkar och arbetar effektivt för att bidra till att kulturmiljöer bevaras och utvecklas och når en större del av befolkningen. Till stöd för länsstyrelsernas arbete har Riksantikvarieämbetet beslutat nya allmänna råd om fornlämningar och om införande av en föreskrift om utmärkning av kulturegendom.

Arbetet med den nationella implementeringen av Unescos konvention om skydd av kulturföremål i händelse av väpnad konflikt (1954 års Haagkonvention) har intensifierats. Med det förändrade säkerhetsläget har arbete med beredskapsfrågor inom kulturarvsområdet aktualiserats. Riksantikvarieämbetet har, för kulturarvssektorn, åtagit sig en samordnande roll för beredskapsarbetet. Med avsikten att stärka skyddet för kulturarv i händelse av kris eller krig gav regeringen i mars 2023 i uppdrag till Riksantikvarieämbetet att utreda formerna för ett nytt nationellt kulturskyddsråd.

### Antalet skyddade byggnader och kulturmiljöer ökar fortfarande långsamt

Under 2022 har 4 000 fornlämningar registrerats, vilket är något fler än året innan. Därmed finns totalt ca 309 000 fornlämningar i Riksantikvarieämbetets Kulturmiljöregister. Övriga kulturhistoriska lämningar i registret är ca 364 000. Antalet enskilda byggnadsminnen uppgår till 2 273 och antalet statliga byggnadsminnen är 279. Under 2022 har 14 enskilda byggnadsminnen tillkommit. Ett byggnadsminne, Ede såg i Gävleborg, har hävts på grund av brand. Antalet kyrkliga kulturminnen, i form av kyrkor och invigda kapell, som omfattas av 4 kap. kulturmiljölagen (1988:950) uppgår till 3 425, varav 2 986 skyddas av tillståndsplikt enligt 4 kap. 3 och 4 §§ kulturmiljölagen. Andra religiösa byggnader än kyrkliga kulturminnen kan också skyddas som byggnadsminne. Det saknas emellertid statistik över dessa byggnader. I likhet med andra skyddsformer ökar andelen planskyddad bebyggelse mycket långsamt. Regeringen noterar att en tydlig koppling iakttagits mellan skydd av kulturmiljöer och kommunernas tillgång till antikvarisk kompetens samt aktuella kulturmiljöunderlag.

Det finns totalt 1 473 riksintressen för kulturmiljö i landet. Flera av dem består av två eller flera geografiska ytor, det finns alltså fler ytor än riksintressen. Under 2022 beslutade Riksantikvarieämbetet om ändringar av 37 riksintressen, varav 11 riksintresseanspråk avstods. Inga nya riksintressen har tillkommit under året. Inga nya kulturreservat har tillkommit och antalet kulturreservat i landet är fortfarande 47 (36 statliga och 11 kommunala).

## Insatser för ökad kunskap för kulturmiljöarbetet

### Kunskapsunderlagen utvecklas men bristen är fortsatt stor

Intresset för kulturmiljö och efterfrågan på kulturmiljökompetens i olika samhällsprocesser ökar. Förutsättningarna för förvaltningen av kulturmiljöns värden har stärkts, bl.a. genom rapporter som Riksantikvarieämbetet tagit fram tillsammans med

Havs- och vattenmyndigheten och med Skogsstyrelsen. Det är också ett resultat av länsstyrelsernas arbete, bl.a. rörande skogsbruk, omprövning av vattenkraft och havsplanering. Behovet av kunskapsunderlag för kulturmiljö är dock fortfarande stort. Av bidraget till kulturmiljövård har drygt 16,5 miljoner kronor utbetalats för att ta fram regionala och kommunala kunskapsunderlag, vilket bidragit till fortsatt arbete med kommunernas kulturmiljöprogram. Länsstyrelserna har också fördelat 14 miljoner kronor till nödvändiga kunskapsunderlag för att genomföra vårdinsatser i värdefulla kulturmiljöer. Kunskapsuppbyggnad om landets kulturmiljöer tas också fram av landets regionala museer.

I Kulturmiljöregistret finns kulturmiljöinformation som behövs för att kunna ta hänsyn till kulturmiljövärden i olika samhällsbyggnadsprocesser, bl.a. information om drygt 670 000 kultur lämningar. Informationen i Kulturmiljöregistret uppdateras löpande, under 2022 gjordes 24 000 uppdateringar. Riksantikvarieämbetets mest använda söktjänst Fornsök utvecklades för att visa sjökort som stöd för att ta fram kulturmiljöunderlag vid havsplanering för ökat hänsynstagande när det gäller maritima fornlämningar. Användningen av Fornsök har ökat stadigt de senaste åren.

### **Bidragfördelning har gjort angelägen kulturarvsforskning möjlig**

Av anslaget 1:4 *Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet* har medel fördelats till området kulturarv och kulturmiljö genom Riksantikvarieämbetets FoU-program. Totalt beviljades bidrag till 19 projekt utifrån prioriteringarna kulturarvsområdets digitalisering samt kulturarv och klimat. För att möjliggöra en bred spridning av forskningsresultaten har Riksantikvarieämbetet erbjudit forskningsprojekten kommunikationsstöd. De beviljade projekten leddes av 8 kvinnor respektive 11 män, motsvarande en beviljandegrad på 38 procent för kvinnliga huvudsökanden och 48 procent för manliga huvudsökanden.

### **Arkeologi och arkeologisk uppdragsverksamhet ökar kunskapen om kulturarvet**

Antalet beslut om uppdragsarkeologi har i stort varit oförändrat de tre senaste åren. De beslutade kostnaderna för uppdragsarkeologi under samma period har varierat mellan drygt 260 och knappt 330 miljoner kronor. Riksantikvarieämbetet har under 2022 gjort flera insatser för att främja utvecklingen på det uppdragsarkeologiska området, bl.a. i form av vägledning, utbildningar samt statistik som ger nationell överblick.

### **Insatser för ökad delaktighet och tillgänglighet till kulturarvet**

#### **Digital tillgänglighet till kulturarvet fortsätter att öka**

Olika insatser inom det digitala området har under året ökat tillgängligheten till information om kulturarvet. Det ökande antalet objekt i K-samsök, genom vilket museiföremål, bildsamlingar och arkivhandlingar tillgängliggörs för en bredare publik, visar att allt fler museer och kulturarvsinstitutioner tillgängliggör sina samlingar digitalt. Över 9,8 miljoner objekt finns i dag via K-samsök, varav nästan 4,1 miljoner är publicerade i den europeiska kulturarvsportalen Europeana. Med anledning av covid-19-pandemin har många kulturarvsinstitutioner utvecklat sitt arbete inom digital förmedling och berättande via webben.

Tillgängligheten till kulturarvet har också ökat som en följd av det statliga bidraget för lönekostnader inom verksamheten Kulturarvs-IT. För 2022 översteg det sammanlagda sökta beloppet det disponibla med drygt 4,8 miljoner kronor, en kraftig ökning

jämfört med året innan. Totalt har 30 arbetsledare och 135 personer med lönebidrag varit anställda under året och 330 000 poster hanterats, vilket är drygt 100 000 fler än 2021.

### **Statligt stöd till ideellt arbete för kulturmiljöer över hela landet**

Förutom de 9 miljoner kronor av bidraget till kulturmiljövård som fördelats till hembygds museer och andra ideella kulturarvsverksamheter, har 8 miljoner kronor fördelats i bidrag till arbetslivsmuseer över hela landet. Fördelningen har gjorts utifrån projektens bidrag till ökad delaktighet i kulturmiljöarbetet och allmänhetens tillgång till kulturarvet. Totalt beviljades inom de båda anslagen medel till 113 projekt som bedömts stärka civilsamhällets roll i kulturmiljöfrågor och öka delaktigheten i kulturarvsarbetet. Organisationsbidrag om totalt 4,7 miljoner kronor har fördelats mellan 24 ideella organisationer inom kulturmiljöområdet.

### **Samverkan och samarbete för ett brett kulturmiljöansvar**

#### **Det tvärssektoriella kulturmiljöarbetet utvecklas**

Både Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna har sett ett ökande intresse för kulturmiljö i samhällsbyggnadsfrågor. De tio statliga myndigheter som har utarbetat vägledande strategier för kulturmiljöarbetet bedöms av Riksantikvarieämbetet ta ett större kulturmiljöansvar i verksamhet och beslutsfattande än tidigare. Samarbete mellan myndigheterna har bl.a. skett för att minska skador på fornlämningar på havsbotten och på kulturmiljöer i skogen. Regeringen noterar att skadorna på kulturlämningar i skogsbruket sammantaget fortsätter att minska. På regional nivå redovisar länsstyrelserna en omfattande tvärssektoriell samverkan, t.ex. i miljöfrågor, stadsplanering och infrastrukturprojekt, för att lyfta fram kulturmiljön i olika processer.

#### **Regionalt och lokalt arbete för kulturmiljön**

Det har skett en omfattande samverkan för kulturmiljön på regional nivå. Länsstyrelserna har fortsatt utveckla sitt strategiska samarbete i kulturmiljöarbetet, bl.a. om beredskapsfrågor och kulturarv. Länsstyrelserna har noterat en större efterfrågan på länsstyrelsernas kulturmiljökompetens i andra samhällsprocesser än vad de kan möta. Statistik från Myndigheten för kulturanalys visar att länsstyrelsernas verksamhetskostnader för kulturmiljö har minskat sedan 2009 och att antalet ärenden under samma period ökat med nästan 50 procent. Länsstyrelserna redovisade enligt samma statistik 74 årsarbetskrafter för kulturmiljöarbete inom ordinarie anslag/bidrag för 2021, som delvis finansierades av statligt bidrag via kultursamverkansmodellen. Utöver detta har många museer bedrivit kulturmiljöarbete på uppdragsbasis. Mellan 2006 och 2021 ökade andelen kommuner med egen antikvarisk kompetens eller tillgång till antikvarisk kompetens till ca 50 procent. Andelen kommuner med minst en årsarbetskraft för personal med antikvarisk kompetens är alltså drygt 12 procent. Andelen kommuner som har kulturmiljöprogram eller motsvarande för hela eller delar av kommunen har ökat något, till drygt hälften, i och med att fler kommuner än tidigare uppger att arbete med att ta fram sådant program pågår.

## **10.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen**

Regeringen bedömer att de statliga insatserna på kulturmiljöområdet sammantaget bidragit till att främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas. Kulturmiljöbidraget har haft stor betydelse för målet om ett hållbart samhälle med en



mångfald av kulturmiljöer och målet om människors delaktighet och möjligheter att förstå och ta ansvar för kulturmiljön. Tillgängligheten till information om kulturmiljön har ökat genom insatserna för digitisering (omvandlande från analogt till digitalt) och digitalisering av kulturarvet. Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna har var och en för sig och tillsammans arbetat strategiskt för att utveckla kulturmiljöarbetet, bl.a. för att stödja kommunerna i deras kulturmiljöarbete. De kunskapsunderlag för kulturmiljö i olika samhällsprocesser som tillkommit under året har stärkt förutsättningarna att ta tillvara kulturmiljön i samhällsutvecklingen. Regeringen ser också att de regionala museernas roll i det samlade kulturmiljöarbetet kan utvecklas. Regeringen noterar att behovet av kulturmiljökompetens i olika samhällsprocesser ökar och bedömer att tillgången till aktuella och tillgängliga kunskapsunderlag för kulturmiljö är avgörande för att kulturmiljömålen ska kunna nås. Kulturarvets relevans och utsatthet i krig och konflikt har aktualiserats och regeringen ser att beredskapsarbete för kulturarv är en viktig fråga som fortsatt behöver prioriteras.

## 10.5 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har lämnat en revisionsberättelse med reservation för Riksantikvarieämbetet. Grunden för Riksrevisionens uttalande med reservation är att Riksantikvarieämbetet utan beställningsbemyndigande för 2022 har fattat beslut om att betala ut bidrag kommande år från anslag under utgiftsområde 17 anslag 1:4 *Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet*, anslagspost 10 Riksantikvarieämbetet med 18 646 000 kronor. Myndigheten har därmed överskridit sina befogenheter genom att ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag. Regeringen har följt upp frågan vid den årliga myndighetsdialogen med myndigheten. Riksantikvarieämbetet kommer att se över rutiner för fördelning av anslaget och säkerställa att beslut fattas vid rätt tidpunkt.

## 10.6 Budgetförslag

### 10.6.1 7:1 Riksantikvarieämbetet

**Tabell 10.3 Anslagsutveckling 7:1 Riksantikvarieämbetet**

Tusental kronor

2022	Utfall	286 386	Anslagssparande	-1 338
2023	Anslag	291 835 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	288 261
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>298 032</b>		
2025	Beräknat	309 241 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	316 700 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 298 032 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 298 033 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Riksantikvarieämbetets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till organisationer inom kulturmiljöområdet, till utgifter för statsbidrag till löner för arbetsledare inom ramen för Kulturarvs-IT samt för det svenska bidraget till Europeana.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 10.4 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 7:1 Riksantikvarieämbetet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>291 835</b>	<b>291 835</b>	<b>291 835</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	9 791	21 135	28 684
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-3 594	-3 729	-3 819
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-3 594</i>	<i>-3 594</i>	<i>-3 594</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-578	-578	-578
– Generell besparing i statsförvaltningen	-3 016	-3 016	-3 016
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>298 032</b>	<b>309 241</b>	<b>316 700</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 3 016 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 298 032 000 kronor anvisas under anslaget 7:1 *Riksantikvarieämbetet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 309 241 000 kronor respektive 316 700 000 kronor.

### 10.6.2 7:2 Bidrag till kulturmiljövård

**Tabell 10.5 Anslagsutveckling 7:2 Bidrag till kulturmiljövård**

Tusental kronor

2022	Utfall	275 846	Anslagssparande	-2 609
2023	Anslag	276 042 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	273 454
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>303 282</b>		
2025	Beräknat	294 782		
2026	Beräknat	294 782		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kulturmiljövård. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till hembygds museer och ideella kulturarvsverksamheter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 10.6 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 7:2 Bidrag till kulturmiljövård**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>276 042</b>	<b>276 042</b>	<b>276 042</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	27 240	18 740	18 740
varav BP24	27 240	27 240	27 240
– Stärkt stöd till kulturmiljövård	30 000	30 000	30 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-2 760	-2 760	-2 760
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>303 282</b>	<b>294 782</b>	<b>294 782</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 30 000 000 kronor årligen för 2024–2026 i syfte att stärka stödet till kulturmiljövården (se avsnitt 3.7 Politikens inriktning för kulturområdet för mer information). Anslaget minskas med 2 760 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 303 282 000 kronor anvisas under anslaget 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 294 782 000 kronor respektive 294 782 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 90 000 000 kronor 2025–2027.

**Skälen för regeringens förslag:** Projekt inom kulturmiljövårdsområdet sträcker sig ofta över flera kalenderår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 90 000 000 kronor för 2025–2027.

**Tabell 10.7 Beställningsbemyndigande för anslaget 7:2 Bidrag till kulturmiljövård**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027
Ingående åtaganden	79 255	76 915	83 008			
Nya åtaganden	64 269	76 200	83 103			
Infriade åtaganden	-66 609	-70 107	-76 111	-63 453	-9 762	-16 785
Utestående åtaganden	76 915	83 008	90 000			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>90 000</b>	<b>90 000</b>	<b>90 000</b>			

### 10.6.3 7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning

**Tabell 10.8 Anslagsutveckling 7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning**

Tusental kronor

2022	Utfall	460 000	Anslagssparande	
2023	Anslag	460 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	460 000
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>460 000</b>		
2025	Beräknat	460 000		
2026	Beräknat	460 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för kyrkoantikvarisk ersättning enligt kulturmiljölagen (1988:950) i samband med vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena. Den kyrkoantikvariska ersättningen får användas till kyrkobyggnader, kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser, och ska fördelas av Svenska kyrkan efter samråd med myndigheter inom kulturmiljöområdet.

#### Skäl för regeringens förslag

**Tabell 10.9 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>460 000</b>	<b>460 000</b>	<b>460 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>460 000</b>	<b>460 000</b>	<b>460 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 460 000 000 kronor anvisas under anslaget 7:3 *Kyrkoantikvarisk ersättning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 460 000 000 kronor respektive 460 000 000 kronor.

### 10.6.4 7:4 Bidrag till arbetslivsmuseer

**Tabell 10.10 Anslagsutveckling 7:4 Bidrag till arbetslivsmuseer**

Tusental kronor

2022	Utfall	8 000	Anslagssparande	
2023	Anslag	8 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	7 938
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>8 000</b>		
2025	Beräknat	8 000		
2026	Beräknat	8 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till arbetslivsmuseer.

**Skäl för regeringens förslag****Tabell 10.11 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 7:4 Bidrag till arbetslivsmuseer**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>8 000</b>	<b>8 000</b>	<b>8 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>8 000</b>	<b>8 000</b>	<b>8 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 8 000 000 kronor anvisas under anslaget 7:4 *Bidrag till arbetslivsmuseer* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 8 000 000 kronor respektive 8 000 000 kronor.

# 11 Museer och utställningar

## 11.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för den nationella kulturpolitiken.

## 11.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom museer och utställningar utgår från följande bedömningsgrunder:

- besöksutveckling,
- tillgänglighetsarbete i publik verksamhet,
- samlingarnas tillstånd och insatser för bevarande,
- insatser som främjar ny kunskap och förmedling av forskning, och
- internationellt utbyte och samverkan.

Av de gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet (se avsnitt 3.5) är samtliga relevanta och ingår i resultatredovisningen. Konstnärlig förnyelse och utveckling av verksamheten redovisas genom bl.a. den forskning och kunskapsuppbyggnad som bedrivs.

## 11.3 Resultatredovisning

### Antal besök nära nivåerna innan covid-19-pandemin

Antalet registrerade besök till de centrala museerna, Forum för levande historia och Riksantikvarieämbetets besöksmål uppgick 2022 till 7 112 984 besök, en ökning med ca 90 procent jämfört med 2021, men en minskning med ca 12 procent jämfört med det genomsnittliga besöksantalet under de tre år som föregick pandemin. Ökningen har varit ungefär lika stor inom gruppen vuxna besökare som inom gruppen barn och unga. Skolbesöken ökade med ca 149 procent från 2021.

**Tabell 11.1 Besöksutveckling 2012–2022, avrundat närmaste tusental**

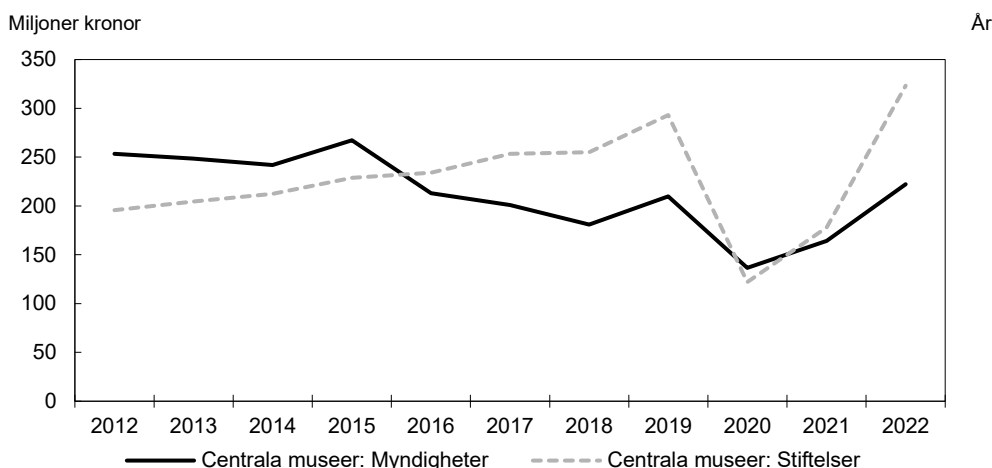
Antal fysiska besök till de centrala museerna, Forum för levande historia och Riksantikvarieämbetets besöksmål.

Tusental

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
<b>Totalt<sup>1</sup></b>	6 453	6 404	7 047	8 127	8 127	7 987	7 437	8 796	2 951	3 742	7 113

<sup>1</sup> Beräkningarna av totalt antal fysiska besök utgörs av antalet anläggningsbesök och om anläggningsbesök inte rapporterats används verksamhetsbesök.

Källa: Besöksutveckling för de centrala museerna 2022, Myndigheten för kulturanalys, 2023.

**Diagram 11.1** Diagram över avgiftsintäkter till 8:1 Centrala museer: Myndigheter och 8:2 Centrala museer: Stiftelser

Anm.: I avgiftsintäkterna ingår bl.a. entré- och visningsavgifter samt intäkter av försäljning, ev. sponsring och lokaluthyrning m.m. Avgiftsintäkter för Arkeologisk uppdragsverksamhet, Cosmonovas verksamhet och Vasamuseets verksamhet redovisas separat i detta avsnitt, se tabell 11.6, 11.7 och 11.8.

## Museerna genomför aktiviteter för att nå en större mångfald av besökare

Under 2022 har de statligt finansierade museerna återigen kunnat visa planerade utställningar, ha skolvisningar, arrangera föreläsningar och andra aktiviteter för publik i lokalerna. Antalet genomförda arrangemang har ökat kraftigt i jämförelse med 2021. Inom ramen för museernas pedagogiska verksamhet har flertalet museers skolprogram reviderats och anpassats till grundskolans nya kursplan i historia som trädde i kraft under 2022. Detta för att i än högre grad attrahera skolbesök vilket av museerna identifieras som det mest effektiva sättet att nå ut till yngre förstagångsbesökare. Målgrupper som urskilts som svåra att nå, däribland unga män, har på enskilda museer framgångsrikt lockats till besök genom nya utställningsämnen kopplade till respektive samlingsområde. Nya samarbeten har inletts med grupper av besökare med funktionsnedsättning för att utveckla arbetet med tillgänglighet. Under 2022 fördelade Riksantikvarieämbetet, Statens försvarshistoriska museer och Statens maritima och transporthistoriska museer totalt 44,36 miljoner kronor till det ideella kulturarvsarbetet som bedrivs vid t.ex. arbetslivsmuseer, hembygds museer och försvarshistoriska museer. De statliga bidragen har bidragit till en mängd insatser för lokalt kulturarv över hela landet.

## Uppordning och digitisering av samlingar samt nytt beredskapsfokus på insatser för bevarande

Samtliga centrala museer arbetar målinriktat utifrån sina respektive förutsättningar med samlingsvård, konservering, säkerhetsåtgärder, ändamålsenliga lokaler och skadedjursbekämpning. Digital registrering av samlingarna, digitisering, pågår som en del i detta arbete. I budgetpropositionen för 2022 tilldelades de centrala museer som är myndigheter och Statens musikverk 20 miljoner kronor för digitalisering av kulturarvet och utveckling av digitala tjänster. De extra medlen har resulterat i att tillgängligheten till samlingarna har ökat. Med anledning av det förändrade säkerhetsläget har arbete med planer för undanförelse av föremål i samlingarna i händelse av krig ökat på museerna.

## Fortsatt framväxt av ny kunskap och förmedlad forskning

Museernas forskning har bedrivits i samverkan med andra nationella och internationella institutioner och i hög grad med stöd av extern finansiering. I takt med att pandemin avklingat har även forskningsresor och fältarbete kunnat återupptas. Forskning som fått stöd genom anslaget 1:4 *Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet* har publicerats i vetenskapliga tidskrifter under året. Forskningsresultat av anslaget ska publiceras med öppen tillgång (se prop. 2021/22:01 utg. omr. 16 avsnitt 7). Museernas samlingar och arkiv har nyttjats av forskare och studenter.

Under 2022 har Statens historiska museer inrättat Sveriges museum om Förintelsen inom myndigheten (Ku2021/02054). Forum för levande historia har haft i uppdrag att samla in föremål, berättelser, dokument och arkivmaterial från överlevande och deras liv i Sverige till det nya museet. Materialet har överförts till Statens historiska museer.

## Internationellt utbyte och samverkan

Rysslands invasion av Ukraina har satt sin prägel på museimyndigheternas verksamhet på flera sätt under året, även i de delar som rör internationell samverkan. Vissa museer har tagit emot forskare som flytt till Sverige från Ukraina och som nu jobbar integrerat i verksamheterna. Andra har ingått samarbetsavtal med sina ukrainska systerinstitutioner för att på olika sätt bistå verksamheterna men också för att samla, dela och sprida kunskap om konsekvenser och effekter av det pågående kriget i synnerhet och samtida krigsföring i allmänhet.

Museer som har föremål från andra delar av världen, som tillkommit samlingarna på vad som i dag är att betrakta som etiskt tvivelaktiga sätt, har i dialog med internationella forum och berörda parter utrett ett antal ärenden där återlämnande kan vara aktuellt. En hemställan om återlämnande inkom till regeringen under 2022 vilket resulterade i ett regeringsbeslut om tillåtelse för den aktuella myndigheten att avyttra föremål genom överlåtelse.

Riksantikvarieämbetet och Sveriges centralmuseer har under 2022 i samverkan påbörjat ett kompetensutvecklingsprojekt för att driva på museisektorns digitalisering. Med stöd av Europeiska Socialfonden och utifrån centralmuseernas förstudie DigiKraft kommer ett treårigt kompetensutvecklingsprojekt bedrivas med samtliga centralmuseer i Stockholm, tolv institutioner, 1 200 medarbetare och 12 000 timmar utbildning. Insatsen är ett viktigt steg mot ett digitalt tillgängligt och sammanlänkat kulturarv.

## 11.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen konstaterar att museerna redovisar positiva resultat i verksamhetsgrenar, aktiviteter och volymer som bidrar till måluppfyllelse utifrån de olika bedömningsgrunderna. Trots det har pandemins påverkan märkts i verksamheterna även under 2022. Åren av verksamhets- och personalneddragningar har inneburit en startsträcka när museer velat skala upp verksamheterna igen. Regeringens sammantagna bedömning är att museerna genom en mängd olika resultat bidragit till måluppfyllelsen för området utifrån samtliga bedömningsgrunder.

Besöksutvecklingen vid museerna visar på en viss återhämtning från såväl 2020 som 2021 års minskning. Den återöppnade publika verksamheten, i kombination med den ökade digitala tillgängligheten har bidragit till bättre måluppfyllelse när det gäller allas möjlighet att delta i kulturlivet, allas möjlighet till kulturupplevelser och bildning samt att särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur jämfört med föregående år.



Med hjälp av regeringens medelförstärkning för museimyndigheternas digitaliseringsarbete har i snitt ca 4 procent av föremålsposter vid institutionerna kunnat registreras digitalt under året, vilket är en ökning av antalet poster i jämförelse med föregående år. Regeringen bedömer dock att när det gäller måluppfyllelse avseende samlingarnas tillstånd och förutsättningar för bevarande, utgör eftersläpningen i digitisering (omvandlande från analogt till digitalt) av samlingarna en central utmaning. Det påverkar spårbarheten och därmed möjligheterna att minska risk för stöld och förlust, men också förutsättningarna för samlingarna att bidra till forskning och kunskapsuppbyggnad.

## 11.5 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen lämnar i revisionsberättelsen för Statens centrum för arkitektur och design årsredovisning för 2022 ett uttalande med reservation. Grund för reservationen är att Statens centrum för arkitektur och design i årsredovisningen har en avvikelse på 122 procent mellan lånet i Riksgäldskontoret och värdet på anläggningstillgångarna. Anläggningstillgångarnas bokförda värde uppgår till 5 800 000 kronor medan lån i Riksgäldskontoret uppgår till 2 610 000 kronor. Avvikelsen är inte förenlig med 2 kap. 2 § kapitalförsörjningsförordningen (2011:210). Myndigheten har i en skrivelse till regeringen redovisat vilka åtgärder myndigheten har vidtagit eller avser att vidta med anledning av reservationen. Frågan har följts upp vid den årliga dialogen. Regeringen har även genom beslut om ändring av myndighetens regleringsbrev för 2023 gett myndigheten i uppdrag att redovisa åtgärder för att säkerställa en effektiv intern styrning och kontroll inom myndigheten.

Riksrevisionen lämnar i revisionsberättelsen för Nationalmuseums årsredovisning för 2022 en reservation. Grund för reservationen är att Nationalmuseum inte har återrapporterat en plan för att över tid upprätthålla ekonomisk balans i den avgiftsbelagda verksamheten Försäljning av varor i årsredovisningen, vilket framgår i regleringsbrevet för budgetåret 2022. Avsaknad av sådan plan i årsredovisningen är inte förenligt med 3 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Nationalmuseum har i en skrivelse till regeringen redovisat vilka åtgärder myndigheten har vidtagit eller avser att vidta med anledning av reservationen (Ku2023/00487). Regeringen har följt upp frågan vid den årliga myndighetsdialogen.

## 11.6 Budgetförslag

### 11.6.1 8:1 Centrala museer: Myndigheter

**Tabell 11.2 Anslagsutveckling 8:1 Centrala museer: Myndigheter**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 457 824	Anslagssparande	29 991
2023	Anslag	1 406 004 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 440 854
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 464 578</b>		
2025	Beräknat	1 544 283 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	1 588 993 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 1 465 613 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 1 466 184 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för förvaltningsutgifter för följande centrala museer som är myndigheter: Statens historiska museer, Nationalmuseum, Naturhistoriska riksmuseet, Statens museer för världskultur, Statens maritima och transporthistoriska museer, Statens centrum för arkitektur och design, Statens försvarshistoriska museer och Moderna museet. Anslaget får även användas av nämnda myndigheter för utgifter för statsbidrag till ändamål inom museiområdet.

**Tabell 11.3 Sammanställning över medelstillelning till Centrala museer: Myndigheter**

Tusental kronor

Myndighet	2023 <sup>1</sup>	2024 <sup>2</sup>
Statens historiska museer	204 726	220 337
Nationalmuseum	239 557	249 983
Naturhistoriska riksmuseet	203 172	208 612
Statens museer för världskultur	196 675	208 923
Statens maritima och transporthistoriska museer	194 202	189 991
Statens centrum för arkitektur och design	65 376	67 690
Statens försvarshistoriska museer	135 507	146 253
Moderna museet	166 789	172 789
<b>Summa</b>	<b>1 406 004</b>	<b>1 464 578</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Fördelningen av medel 2024 är preliminär.

Statsbidrag till försvarshistoriska museer har tidigare fördelats av både Statens maritima och transporthistoriska museer och Statens försvarshistoriska museer. Från och med 2024 omfördelas 7 500 000 kronor inom anslaget från Statens maritima och transporthistoriska museer till Statens försvarshistoriska museer i syfte att samla bidragsgivningen hos en myndighet.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 11.4 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 8:1 Centrala museer: Myndigheter**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 406 004</b>	<b>1 406 004</b>	<b>1 406 004</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	70 191	149 551	194 046
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-11 614	-11 266	-11 054
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	-2 614	-2 614	-2 614
– <i>Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision</i>	-3 592	-3 592	-3 592
– <i>Säkra kulturarvet</i>	15 000	15 000	15 000
– <i>Fokalpunktsansvar för svenskt nätverk i Anna Lindh Foundation</i>	650	650	650
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	-14 672	-14 672	-14 672
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 464 578</b>	<b>1 544 283</b>	<b>1 588 993</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 15 000 000 kronor årligen för 2024–2026 i syfte att säkra kulturarvet genom digitisering av arkiv- och föremålssamlingar (se avsnitt 3.7 Politikens inriktning för kulturområdet för mer information). Vidare ökas anslaget med 650 000 kronor fr.o.m. 2024 till följd av att finansieringen av Statens museer för världskulturs arbete med den svenska fokalpunkten för det svenska medlemskapet i Anna Lindh Foundation flyttas från anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* inom utgiftsområde 7 *Internationellt bistånd*. Anslaget minskas med 14 672 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2024 för fortsatt uppbyggnad av Sveriges museum om Förintelsen vid Statens historiska museer. Anslaget minskas med 19 000 000 kronor fr.o.m. 2024 till följd av att tidsbegränsade medel upphör.

Regeringen föreslår att 1 464 578 000 kronor anvisas under anslaget 8:1 *Centrala museer: Myndigheter* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 544 283 000 kronor respektive 1 588 993 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 11.5 Sammanställning över avgiftsintäkter 8:1 Centrala museer: Myndigheter**

Tusental kronor

Myndighet	2019	2020	2021	2022
Statens historiska museer <sup>1</sup>	20 709	9 853	13 385	20 109
Nationalmuseum	42 303	18 731	26 860	39 031
Naturhistoriska riksmuseet <sup>2</sup>	37 720	36 508	45 668	42 598
Statens museer för världskultur	14 458	7 279	14 393	15 806
Statens maritima och transporthistoriska museer <sup>3</sup>	37 349	17 827	22 620	41 819
Statens centrum för arkitektur och design	3 280	1 472	1 258	2 526
Statens försvarshistoriska museer	14 809	8 620	11 782	13 842
Moderna museet	39 095	29 341	28 317	46 523
<b>Summa</b>	<b>209 723</b>	<b>129 631</b>	<b>164 283</b>	<b>222 254</b>

Anm.: I myndigheternas avgiftsintäkter ingår bl.a. entré- och visningsintäkter samt intäkter av försäljning, eventuell sponsring och lokaluthyrning m.m.

<sup>1</sup> Intäkterna för Arkeologisk uppdragsverksamhet redovisas i tabell 11.6.

<sup>2</sup> Intäkterna för Cosmonovas verksamhet redovisas separat i tabell 11.6.

<sup>3</sup> Intäkterna för Vasamuseets verksamhet redovisas separat i tabell 11.6.

<sup>4</sup> Summan av de totala avgiftsintäkterna 2022 jämfört med 2019 visar på en god återhämtning efter pandemiåren 2020 och 2021.

Källa: De centrala museer som är myndigheter.

**Tabell 11.6 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Statens historiska museer, Naturhistoriska riksmuseet och Statens maritima och transporthistoriska museer**

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Ack. resultat t.o.m. år 2022	Resultat år 2023	Verksam- hetens intäkter år 2024	Kostnader som ska täckas år 2024	Resultat år 2024	Ack. resultat utgående år 2024
<b>Verksamhet där intäkterna disponeras</b>						
Arkeologisk uppdragsverksamhet	-35 840	1 900	152 600	150 700	1 900	-32 040
Cosmonova	-3 324	291	13 600	16 104	-2 504	-5 537
Vasamuseet	-7 718	-5 900	212 425	202 303	10 122	-3 496

Källa: Statens historiska museer, Naturhistoriska riksmuseet och Statens maritima och transporthistoriska museer.

Inom den arkeologiska uppdragsverksamheten vid Statens historiska museer pågår sedan flera år ett strategiskt utvecklingsarbete för att uppnå en ekonomi som på längre sikt är i balans. Under de år som verksamheten har bedrivits inom myndigheten har verksamheten uppvisat ett positivt resultat. Regeringen noterar det ackumulerade underskottet i den arkeologiska uppdragsverksamheten och följer myndighetens arbete med att minska detta.

## 11.6.2 8:2 Centrala museer: Stiftelser

**Tabell 11.7 Anslagsutveckling 8:2 Centrala museer: Stiftelser**

Tusental kronor

2022	Utfall	305 214	Anslagssparande
2023	Anslag	273 714 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>275 714</b>	
2025	Beräknat	275 714	
2026	Beräknat	275 714	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för statsbidrag till följande centrala museer som är stiftelser: Nordiska museet, Skansen, Tekniska museet och Arbetets museum.

**Tabell 11.8 Sammanställning över medelstillelning till Centrala museer: Stiftelser**

Tusental kronor

Stiftelse	2023 <sup>1</sup>	2024 <sup>2</sup>
Stiftelsen Nordiska museet	124 854	125 854
Stiftelsen Skansen	78 011	78 461
Stiftelsen Tekniska museet	51 317	51 767
Stiftelsen Arbetets museum	19 532	19 632
<b>Summa</b>	<b>273 714</b>	<b>275 714</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Fördelningen av medel är preliminär.

**Tabell 11.9 Sammanställning över avgiftsintäkter till Centrala museer: Stiftelser**

Tusental kronor

Stiftelse	2019	2020	2021	2022
Stiftelsen Nordiska museet	52 078	26 031	33 272	53 418
Stiftelsen Skansen	180 420	69 642	109 653	209 469
Stiftelsen Tekniska museet	56 322	26 521	32 654	53 691
Stiftelsen Arbetets museum	4 165	2 024	2 123	6 639
<b>Summa<sup>1</sup></b>	<b>292 985</b>	<b>124 218</b>	<b>177 702</b>	<b>323 217</b>

Anm.: I stiftelsernas avgiftsintäkter ingår bl.a. entré- och visningsintäkter samt intäkter av försäljning och lokaluthyrning.

<sup>1</sup> Summan av de totala avgiftsintäkterna 2022 jämfört med 2019 visar på en god återhämtning efter pandemiåren 2020 och 2021.

Källa: De centrala museer som är stiftelser.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 11.10 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 8:2 Centrala museer: Stiftelser**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>273 714</b>	<b>273 714</b>	<b>273 714</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	2 000	2 000	2 000
varav BP24	2 000	2 000	2 000
– Säkra kulturarvet	2 000	2 000	2 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>275 714</b>	<b>275 714</b>	<b>275 714</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 2 000 000 kronor årligen för 2024–2026 i syfte att säkra kulturarvet genom digitisering av arkiv- och föremålssamlingar. (se avsnitt 3.7 Politikens inriktning för kulturområdet för mer information.

Regeringen föreslår att 275 714 000 kronor anvisas under anslaget 8:2 *Centrala museer: Stiftelser* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 275 714 000 kronor respektive 275 714 000 kronor.

### Lån till Stiftelsen Nordiska museet

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att för 2024 besluta att Stiftelsen Nordiska museet får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i huvudbyggnaden som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 77 300 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Stiftelsen Nordiska museet bedriver ett arbete för ökad tillgänglighetsanpassning genom att åtgärda problem i museets basutställningar. Museet har även behov av ett förbättrat indraget skalskydd för att säkra samlingarnas säkerhet. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2024 besluta att Stiftelsen Nordiska museet får ta upp lån i Riksgälden som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 77 300 000 kronor.

### Lån till Stiftelsen Skansen

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att för 2024 besluta att Stiftelsen Skansen får ta upp lån i Riksgäldskontoret för underhåll och utveckling av fastigheter och kulturhistoriska byggnader samt tillgänglighetsanpassning som uppgår till högst 80 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Stiftelsen Skansen har ett eftersatt underhållsbehov i befintliga fastigheter och kulturhistoriska byggnader. Stiftelsen har även behov av att tillgänglighetsanpassa Skansen samt utföra övrigt nödvändigt underhållsarbete. De åtgärder som behöver genomföras för att Skansen fortsatt ska vara ett attraktivt besöksmål behöver delvis finansieras med lån. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2024 besluta att Stiftelsen Skansen får ta upp lån i Riksgälden som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 80 000 000 kronor.

## Lån till Stiftelsen Tekniska Museet

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att för 2024 besluta att Stiftelsen Tekniska museet får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i byggnationen av en ny visualiseringsdom som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 95 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Stiftelsen Tekniska museet har påbörjat byggnationen av en ny sfärisk byggnad i form av en visualiseringsdom med mål att bl.a. öka barn och ungas intresse för teknik och naturvetenskap. Under covid-19-pandemin minskade stiftelsens intäkter varför bl.a. delar av byggnationen nu behöver finansieras med lån. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2024 besluta att Stiftelsen Tekniska museet får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 95 000 000 kronor.

### 11.6.3 8:3 Bidrag till vissa museer

**Tabell 11.11 Anslagsutveckling 8:3 Bidrag till vissa museer**

Tusental kronor

2022	Utfall	83 718	Anslagssparande	
2023	Anslag	79 718 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	79 718
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>79 718</b>		
2025	Beräknat	79 718		
2026	Beräknat	79 718		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till museer och liknande institutioner.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 11.12 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 8:3 Bidrag till vissa museer**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>79 718</b>	<b>79 718</b>	<b>79 718</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>79 718</b>	<b>79 718</b>	<b>79 718</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 79 718 000 kronor anvisas under anslaget 8:3 *Bidrag till vissa museer* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 79 718 000 kronor respektive 79 718 000 kronor.

## 11.6.4 8:4 Forum för levande historia

**Tabell 11.13 Anslagsutveckling 8:4 Forum för levande historia**

Tusental kronor

2022	Utfall	53 145	Anslagssparande	907
2023	Anslag	50 757 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	50 310
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>53 157</b>		
2025	Beräknat	57 609 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	58 163 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 55 069 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 54 138 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Forum för levande historias förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för såväl prissumma som omkostnader för prisutdelning, avseende ett pris för humanitära och demokratifrämjande insatser. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till den fond som inrättats av Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Research and Remembrance, fr.o.m. 2013 benämnt International Holocaust Remembrance Alliance.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 11.14 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 8:4 Forum för levande historia**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>50 757</b>	<b>50 757</b>	<b>50 757</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 103	4 541	6 033
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	297	2 311	1 373
varav BP24 <sup>3</sup>	297	2 297	1 297
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-174	-174	-174
– Insatser för att öka kunskapen om och motverka antisemitism	1 000	3 000	2 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-529	-529	-529
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>53 157</b>	<b>57 609</b>	<b>58 163</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 1 000 000 kronor för 2024 för insatser för att öka kunskapen om och motverka antisemitism. För 2025 beräknas anslaget ökas med 3 000 000 kronor och för 2026 beräknas anslaget ökas med 2 000 000 kronor för samma ändamål (se avsnitt 3.7 Politikens inriktning för kulturområdet för mer information). Anslaget minskas med 529 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).



Regeringen föreslår att 53 157 000 kronor anvisas under anslaget 8:4 *Forum för levande historia* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 57 609 000 kronor respektive 58 163 000 kronor.

### 11.6.5 8:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål

**Tabell 11.15 Anslagsutveckling 8:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål**

Tusental kronor

År	Utfall	Anslagssparande	
2022	Utfall		80
2023	Anslag	80 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 79
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>80</b>	
2025	Beräknat	80	
2026	Beräknat	80	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för utställningsgarantier. Anslaget får även användas för utgifter för inköp av kulturföremål som har sådant konstnärligt, historiskt eller vetenskapligt värde att det är av synnerlig vikt att de införlivas med offentliga samlingar.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 11.16 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 8:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>80</b>	<b>80</b>	<b>80</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>80</b>	<b>80</b>	<b>80</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 80 000 kronor anvisas under anslaget 8:5 *Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål* för 2023. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 80 000 kronor respektive 80 000 kronor.

## 12 Trossamfund

### 12.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen beslutat för statens stöd till trossamfund.

### 12.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom trossamfund utgår från följande bedömningsgrunder:

- antalet församlingar och antalet medlemmar som får statligt stöd
- insatser för att skapa förutsättningar för trossamfunden att bedriva en aktiv långsiktig religiös verksamhet.

### 12.3 Resultatredovisning

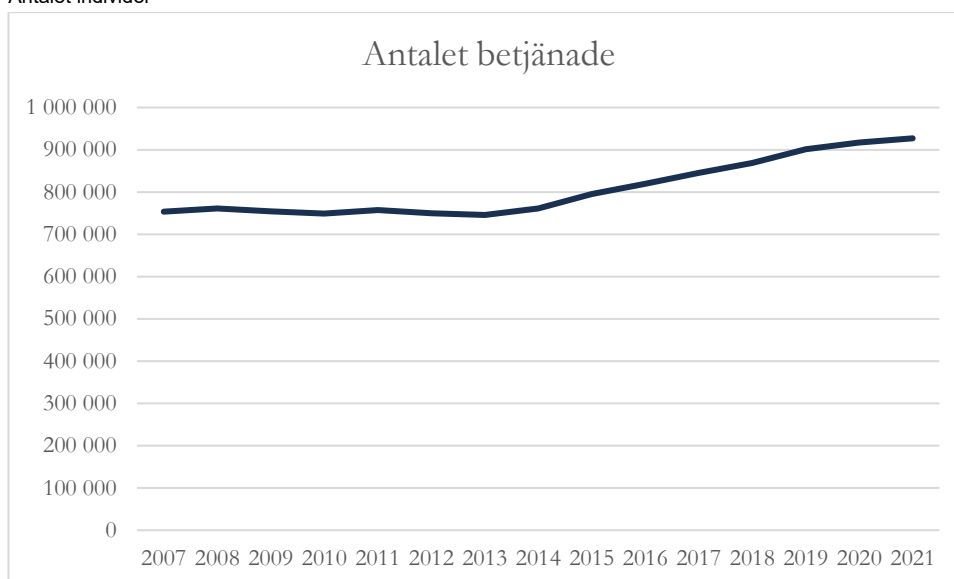
#### Det statliga stödet fortsätter att nå fler församlingar och medlemmar

Den 1 januari 2023 var 24 trossamfund och samverkansorgan statsbidragsberättigade enligt lagen (1999:932) om stöd till trossamfund och förordningen (1999:974) om statsbidrag till trossamfund. Under 2022 tillkom inte några nya trossamfund.

Enligt statistik från Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) fanns den 31 december 2021 totalt 927 164 betjänade personer inom de statsbidragsberättigade trossamfunden, en ökning med drygt 10 000 jämfört med 2021. Antalet betjänade personer inom sådana trossamfund har ökat kraftigt sedan 2014 (diagram 12.1), vilket delvis förklaras av att fler trossamfund blivit berättigade till statsbidrag. De fem största statsbidragsberättigade trossamfunden var Romersk-katolska kyrkan, Pingströrelsen, Eкуmeniakyрkan, Förenade Islamiska Föreningar i Sverige och Sveriges muslimska förbund.

### Diagram 12.1 Antalet betjänade personer inom de statsbidragsberättigade trossamfunden

Antalet individer



Källa: Myndigheten för Stöd till trossamfund

Från anslaget 9:2 *Stöd till trossamfund* utgick 2022 drygt 88,5 miljoner kronor som statligt bidrag till trossamfunden, vilket var drygt 16,5 miljoner kronor mindre än 2021. Minskningen berodde på att de tillfälliga medel som hade tillförts anslaget med anledning av covid-19-pandemin upphörde.

Huvuddelen av stödet för 2022, knappt 63 miljoner kronor, fördelades i likhet med tidigare år till trossamfunden i form av organisationsbidrag. Stödet motsvarar ett bidrag på knappt 70 kronor per betjänad person, vilket är en minskning med närmare 20 kronor jämfört med föregående år. Resterande del av stödet fördelades i form av verksamhetsbidrag respektive projektbidrag till trossamfunden.

### Insatser för att skapa förutsättningar för trossamfunden att bedriva en aktiv och långsiktig religiös verksamhet

En grundläggande förutsättning för att trossamfunden ska kunna bedriva en religiös verksamhet är att de som deltar i samfundens verksamhet känner sig trygga. Nivån på det stöd som fördelas enligt förordningen (2018:1533) om statsbidrag för säkerhets- och skydd åtgärder till organisationer inom det civila samhället höjdes under 2022 från 22 miljoner kronor till 44 miljoner kronor på anslaget 6:1 *Allmänna val och demokrati* inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse. Stödet lämnas dels till skydd av byggnader, dels till bevakning av byggnader och riktar sig till både trossamfund och andra organisationer som uppfyller förutsättningarna enligt förordningen. Av medlen ska, i enlighet med riksdagens beslut, minst 10 miljoner kronor användas för att stärka enskilda kyrkors och enskilda trossamfunds säkerhets- och trygghetsarbete.

Kammarkollegiet beviljade 2022 statsbidrag om drygt 30 miljoner kronor. Huvuddelen av medlen gick till olika trossamfund och judiska organisationer (S2023/00865). Statskontoret inkom i maj 2023 med en utvärdering som skett på regeringens uppdrag av stödet och lämnade en rad förbättringsförslag i syfte att göra stödet mer ändamålsenligt och träffsäkerhet (S2023/01786).

## 12.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att de statliga insatserna i form av stöd till trossamfund bidrar till att uppfylla målet för statens stöd till trossamfund genom att skapa förutsättningar för trossamfunden att bedriva en aktiv och långsiktig religiös verksamhet.

När det gäller säkerhetsmedlen delar regeringen den slutsats som Statskontoret presenterat att nuvarande ordning har brister och att det är angeläget att måluppfyllelsen förbättras så att de organisationer som har störst behov av stöd också är de som får stöd.

## 12.5 Politikens inriktning

Trossamfunden är en viktig del av det civila samhället och ger med sin verksamhet stöd och hjälp i olika avseenden till såväl sina medlemmar och betjänade som till samhället i stort. De bidrar också till att hålla det demokratiska samtalet levande. Religionsfriheten och föreningsfriheten är centrala för den svenska demokratin och ska värnas, och gäller för alla.

Insatser inom politikområdet ska bidra till att skapa förutsättningar för trossamfunden att bedriva en aktiv och långsiktig verksamhet i form av gudstjänst, själavård, undervisning och omsorg. En viktig aspekt av religionsfriheten är att alla ska känna sig trygga att utöva sin tro öppet, fullt ut och tillsammans med trosfränder. Likaså att kunna leva i religiös och kulturell samhörighet med andra. Religionsfriheten är en grundläggande, och grundlagsfäst, fri- och rättighet.

Det är ytterst statens ansvar att garantera den fysiska säkerheten för gudstjänstlokaler och den verksamhet som där bedrivs, så att troende i Sverige fullt ut kan åtnjuta sina fri- och rättigheter. Säkerhetsbidraget är ett viktigt komplement till det arbete som bedrivs av Polismyndigheten för att upprätthålla säkerheten i samhället. Regeringen föreslår därför att nivån på säkerhetsmedlen ska höjas med 30 miljoner kronor.

Statskontorets utvärdering (2023:11 Översyn av statsbidraget för säkerhetshöjande åtgärder till organisationer inom det civila samhället) av bidraget har dock visat att modellen kan bli mer ändamålsenlig. Regeringen kommer se över modellen och återkomma i frågan.

Inom ramen för sitt uppdrag arbetar Myndigheten för stöd till trossamfund med frågor som rör tro, religion och samfundsliv och myndigheten har därmed en viktig roll, inte minst givet oroligheter i Sverige och omvärlden kopplat till dessa frågor. Myndigheten har en aktiv samverkan med de myndigheter som ansvarar för allmän ordning och för att motverka spridning av falsk information. Genom dialog bidrar de till att förmedla och förklara grundläggande funktioner och värden i det svenska samhället och dra nytta av samverkan med trossamfund.

Regeringen gav den 17 augusti 2023 Myndigheten för stöd till trossamfund i uppdrag att planera en informationsinsats riktad till kommuner, regioner och myndigheter för att öka deras kunskap om trossamfund och deras verksamhet. Regeringen avser att fortsatt följa frågan om behovet av stärkt kunskap om trossamfund och deras verksamhet.

Regeringens bedömning är att antalet myndigheter bör minska för att öka effektiviteten i statsförvaltningen (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4 och utg.omr. 2 avsnitt 4.5.1). Regeringen kommer därför att pröva frågan att inordna Myndigheten för stöd till trossamfund i Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor. Regeringen avser att lämna ett uppdrag om att ta fram ett förslag på hur sammanslagningen kan genomföras och beskriva förslagens konsekvenser.

Utöver alternativet att Myndigheten för stöd till trossamfund inordnas i Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor kan alternativa utformningar av sammanslagningen övervägas. I analysen ska särskild hänsyn tas till effekter av geografisk omlokalisering och möjlighet till säkrad kompetensförsörjning.

## 12.6 Budgetförslag

### 12.6.1 9:1 Myndigheten för stöd till trossamfund

**Tabell 12.1 Anslagsutveckling 9:1 Myndigheten för stöd till trossamfund**

Tusental kronor

2022	Utfall	16 349	Anslagssparande	-299
2023	Anslag	16 600 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	16 472
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>16 782</b>		
2025	Beräknat	17 522 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	17 987 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 16 782 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 16 782 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för stöd till trossamfunds förvaltningsutgifter.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 12.2 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 9:1 Myndigheten för stöd till trossamfund**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>16 600</b>	<b>16 600</b>	<b>16 600</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	540	1 296	1 771
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-358	-374	-384
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-358</i>	<i>-358</i>	<i>-358</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-187	-187	-187
– Generell besparing i statsförvaltningen	-171	-171	-171
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>16 782</b>	<b>17 522</b>	<b>17 987</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 171 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 16 782 000 kronor anvisas under anslaget 9:1 *Myndigheten för stöd till trossamfund* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 17 522 000 kronor respektive 17 987 000 kronor.

## 12.6.2 9:2 Stöd till trossamfund

**Tabell 12.3 Anslagsutveckling 9:2 Stöd till trossamfund**

Tusental kronor

2022	Utfall	82 599	Anslagssparande	577
2023	Anslag	81 919 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	81 288
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>81 100</b>		
2025	Beräknat	81 100 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	81 100 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 81 100 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 81 100 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till trossamfund. Anslaget får användas för utgifter för Skatteverkets avgiftshjälp.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 12.4 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 9:2 Stöd till trossamfund**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>81 919</b>	<b>81 919</b>	<b>81 919</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-819	-819	-819
<i>varav BP24</i>	-819	-819	-819
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	-819	-819	-819
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>81 100</b>	<b>81 100</b>	<b>81 100</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget minskas med 819 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 81 100 000 kronor anvisas under anslaget 9:2 *Stöd till trossamfund* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 81 100 000 kronor respektive 81 100 000 kronor.



## 13 Film

### 13.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för den nationella kulturpolitiken och för filmpolitiken.

### 13.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom film utgår från följande bedömningsgrunder:

- hur bidrag har fördelats med avseende på stöd till utveckling och produktion av värdefull svensk film i olika delar av landet,
- insatser för att sprida och visa värdefull svensk film i hela landet och internationellt,
- konstnärlig frihet inom ramen för stödgivningen, och
- antalet filmer ur det svenska filmarvet som har digitaliserats och gjorts tillgängliga genom biografvisning i Sverige.

Konstnärlig frihet är en ny bedömningsgrund fr.o.m. budgetpropositionen för 2024. Den knyter an till självständighetsmålet i de övergripande målen för den nationella kulturpolitiken och är även i enlighet med regeringens beslut om riktlinjer för Stiftelsen Svenska Filminstitutet (Filminstitutet) fr.o.m. 2022. Bedömningen görs vidare utifrån de fyra gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet: barns och ungas tillgång till kultur, jämställdhet, tillgänglighet samt konstnärlig förnyelse och utveckling av verksamheten (se avsnitt 3.5).

### 13.3 Resultatredovisning

#### Filmåret i korthet

Första kvartalet 2022 hade covid-19-pandemin ännu en stor inverkan på verksamheten och arbetssituationen på Filminstitutet. Distansarbete förekom i stor utsträckning och vissa aktiviteter gick på sparlåga i linje med rådande restriktioner. Inledningen av 2022 var också filmen påverkad i alla led och krisstöd delades därför ut till olika delar av branschen under hela året. Totalt delades 306,1 miljoner kronor ut varav 124,4 miljoner kronor till produktionsledet och 181,7 miljoner kronor till visningsområdet.

Svensk film upplevde under 2022 ett stort internationellt genomslag med stor spridning och uppmärksamhet på filmfestivaler. Svensk film visades på de mest tongivande och prestigefulla festivalerna och erhöll priser på flera av dem. I Cannes vann *Triangle of Sadness* i regi av Ruben Östlund ett av filmvärldens mest åtråvärda priser, Guldpalmen, och Tarik Saleh vann pris för bästa manus för *Boy from Heaven*.

#### Utveckling och produktion av värdefull film i olika delar av landet

För att stimulera talanger och nya röster runt om i landet har Filminstitutet sedan 2013 en gemensam satsning med Sveriges Television, Moving Sweden, som riktas till upphovs personer som är i början av sin karriär, oavsett ålder.



Antalet regioner som mottagit utvecklings- och produktionsstöd är en indikator på att stöd till värdefull svensk film delas ut i olika delar av landet. I tolv av landets 21 regioner finns organisationer representerade som mottagit utvecklings- och produktionsstöd under året. År 2022 var första gången Filminstitutet undersökte detta, vilket innebär att det inte finns några jämförbara siffror från tidigare år. Nyckeltalet kommer att följas upp löpande framöver.

Inom kultursamverkansmodellen ansvarar regionerna för att fördela statligt stöd till filmkulturell verksamhet (se även avsnitt 4.3).

Produktionskostnaderna inom den långa spelfilmen har eskalerat på grund av ökad konkurrens om både kreatörer och filmarbetare samt på grund av inflation. En översyn av samtliga stöd och processer har därför inletts av Filminstitutet och beräknas pågå även under 2023.

Den 7 november 2022 öppnade Tillväxtverket första ansökningsomgången för det nya stödet till produktion av audiovisuella verk. Totalt 37 ansökningar inkom med en total söksumma på över 320 miljoner kronor. Av de 37 ansökningarna fick 14 bifall.

Inom ramen för Konstnärsnämndens stödgivning fördelades under 2022 ca 17,7 miljoner kronor till personer verksamma inom filmområdet i form av bl.a. arbetsstipendier, resebidrag och projektbidrag (se även avsnitt 8.3).

**Tabell 13.1 Nyckeltal för stöd till svensk filmproduktion (lång spelfilm) 2016–2022**

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Beviljade ansökningar (totalt antal) <sup>1</sup>	17 (325)	17 (385)	22 (370)	18 (473)	15 (405)	18 (418)	16 (387)
Andel, procent	5	4	6	4	4	4	4
Andel stöd av total budget (procent)	31,8	28,7	32,9	26,6	31,1	33,4	29,8
Genomsnitt budget (mnkr)	30,1	25,7	27,6	29,2	27,5	23,3	30,6

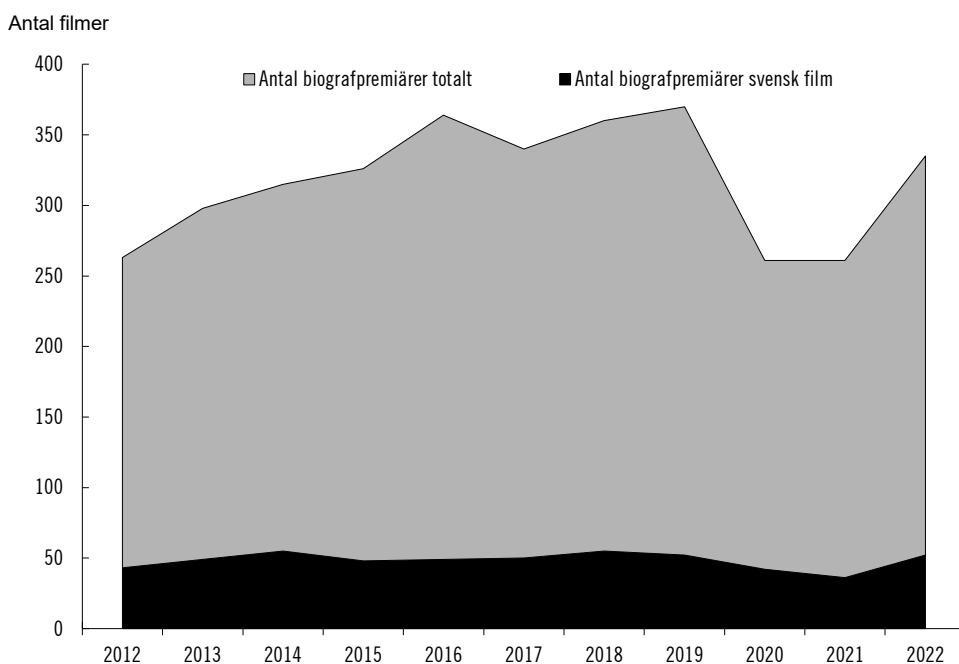
<sup>1</sup> Könsuppdelad statistik saknas på denna nivå, då det krävs en mer detaljerad genomgång av varje enskilt projekt för jämförbarhet.

Källa: Filminstitutet.

## Spridning och visning av värdefull film i hela landet och internationellt

Trots att publikrestriktionerna för biograferna upphävdes den 9 februari 2022 har publiken inte kommit tillbaka i samma utsträckning som före pandemin. Under 2022 uppgick biografbesöken till 10,4 miljoner, ca 35 procent lägre jämfört med 2019 års besök (2019 betraktas som ett normalår).

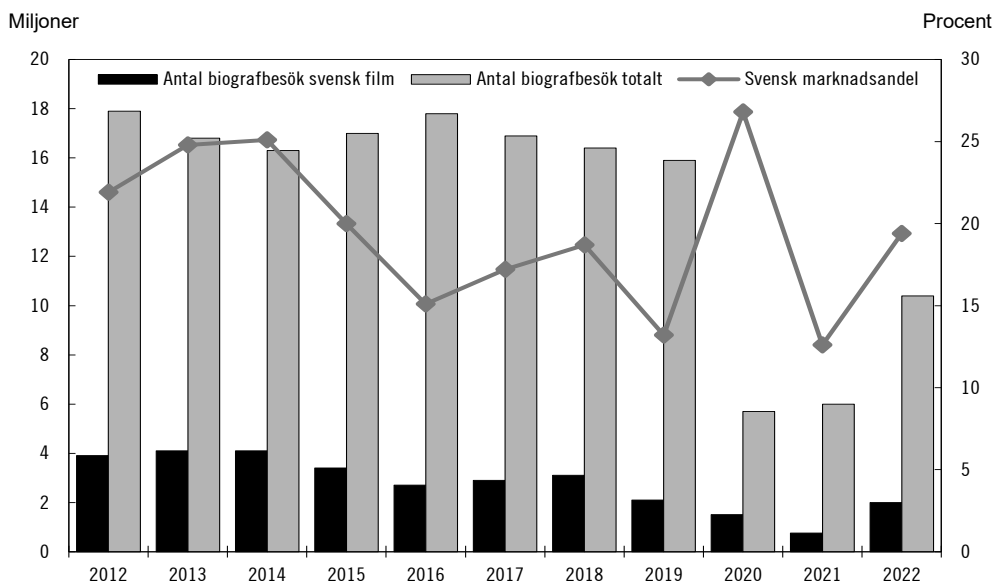
Under 2022 hade totalt 283 långfilmer biopremiär i Sverige, en ökning med 58 filmer jämfört med 2021. Ökningen kan delvis härledas till uppskjutna premiärer under pandemin. Även antalet premiärsatta svenska långfilmer ökade under 2022. Totalt hade 60 svenska långfilmer premiär, varav 52 på biograf och 8 via streaming, en ökning med 11 filmer jämfört med 2021.

**Diagram 13.1 Biografpremiärer totalt och antal premiärer svensk film (och i andra visningsfönster) 2012–2022<sup>1</sup>**

<sup>1</sup> Därutöver hade en svensk lång spelfilm under 2020 sin premiär på en digital strömningstjänst. Under 2021 var den siffran 13 och 2022 hade 8 svenska långfilmer digitala premiärer.

Källa: Filminstitutet. Könsuppdelad statistik saknas.

Antalet biografbesök till svensk film uppgick till drygt 2 miljoner, vilket innebar en andel på 19,4 procent av de totala biografbesöken under 2022. Det är den högsta noteringen sedan 2015, bortsett från pandemiåret 2020 då den var över 20 procent, men de exceptionella omständigheterna gör året svårt att använda som jämförelse.

**Diagram 13.2 Antal biografbesök svensk film, biografbesök totalt och svensk marknadsandel på biograf 2012–2022**

Källa: Filminstitutet. Könsuppdelad statistik saknas.

Antal kommuner i Sverige som mottagit biografstöd är en indikator på den geografiska spridningen av Filminstitutets visningsfrämjande stöd och att värdefull film visas i hela landet. Av Sveriges alla 290 kommuner har 242 en biografaktör som mottagit biografstöd från Filminstitutet.

Under hösten 2022 utlystes också krisstöd för att stötta biografer i hela landet för att attrahera publik efter pandemin. Totalt avsattes 6,5 miljoner kronor i detta syfte.

Antalet rättighetsförsäljningar av svensk långfilm internationellt är en indikator på hur svensk film sprids utomlands. Under 2022 skedde 280 rättighetsförsäljningar internationellt av svensk långfilm och lång dokumentärfilm. År 2022 var första gången Filminstitutet undersökte detta, vilket innebär att det inte finns några jämförbara siffror från tidigare år.

För att göra film tillgänglig för personer med funktionsnedsättning fördelar Filminstitutet medel till syntolkning och textning av svensk film. Under 2022 fördelades 989 825 kronor vilket är en minskning jämfört med 2020 då Filminstitutet fördelade 1 250 347 miljoner kronor (2020 betraktas som ett normalår).

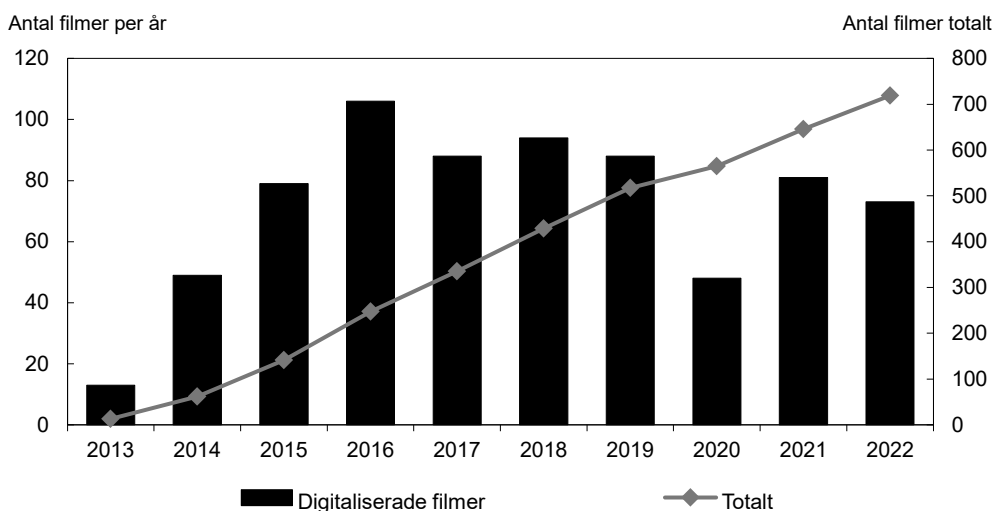
## Konstnärlig frihet inom ramen för stödgivningen

Filminstitutet arbetar löpande med att se över hur den konstnärliga friheten upprätthålls i arbetsprocesser och interna beslutsgångar, samt i den externa kommunikationen i exempelvis stödutlysningar. För ansökningar om stöd till filmprojekt görs bedömningar av Filminstitutets sakkunniga experter (konsulenter) utifrån de kriterier som finns i stödets olika riktlinjer. Tre kvalitetskriterier, originalitet, hantverksskicklighet och angelägenhet, utgör grunden för alla bedömningar. Under 2022 initierade Filminstitutet bl.a. en genomgång av samtliga styrdokument kopplade till stödgivningen för att säkerställa att ingen text kan uppfattas som begränsande av den konstnärliga friheten. Under 2023 fortsätter arbetet som en del av Filminstitutets övergripande översyn av de filmpolitiska stöden.

## Filmarvet

Filmpolitiken ska bidra till att filmarvet digitaliseras, liksom till underhåll och en väl fungerande spridningsverksamhet som kan tillgängliggöra detta. En viktig del av Filminstitutets strategier är därför digital reproduktion som syftar till att film inte ska bli otillgänglig av tekniska skäl. Analoga filmer är skapade för analoga biografer och när biograferna numera är digitala måste filmerna föras över till ett digitalt format. När de väl är digitala är de lätta att anpassa till andra digitala plattformar såsom strömningstjänster.

**Diagram 13.3 Antalet digitaliserade filmer per år och antal filmer totalt 2013–2022**

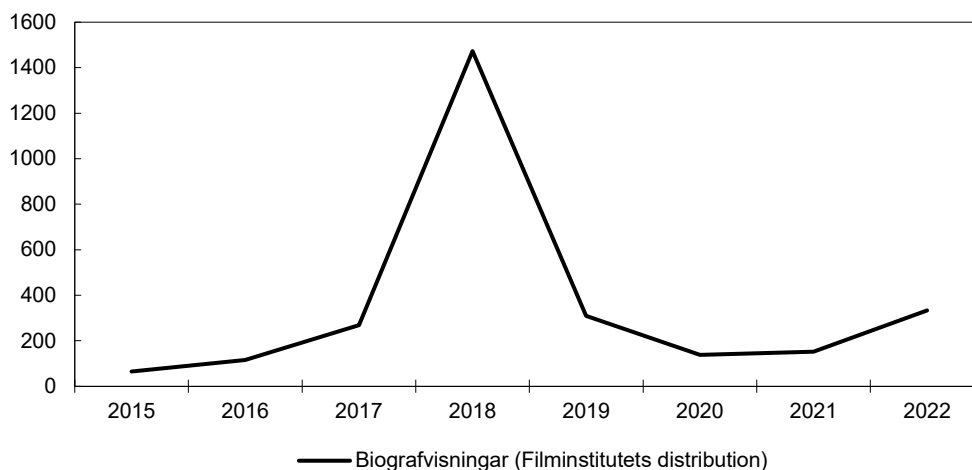


Källa: Filminstitutet. Könsupplad statistik saknas.

Filminstitutet verkar även för att sprida den digitaliserade filmen genom bl.a. en egen distribution och visningsverksamhet. Filminstitutet följer även på vilka platser som de digitaliserade filmerna visas för att kunna arbeta mer aktivt för visningar i hela landet.

**Diagram 13.4 Filminstitutets biografdistribution av digitaliserade filmer 2015–2022**

Antal visningar



Källa: Filminstitutet. Könsuppdelad statistik saknas.

## Filmpedagogik

Skolbio, film på biograf under skoltid, ger unga möjligheten att besöka en biograf för första gången. Pandemin begränsade dock kraftigt möjligheten till skolbio men en svag återhämtning kan skönjas under 2022. I Filminstitutets årliga skolbioenkät uppgav 42 procent av kommunerna som besvarade enkäten att de hade arrangerat skolbio under 2021. Under 2020 var motsvarande siffra 38 procent.

Andelen kulturskolor som erbjuder kurser i film eller animation är en indikator på barns och ungas möjligheter till eget skapande i sin kommun. Under 2021 erbjöd 45 procent av kommunerna kurser i film eller animation. Det är en ökning jämfört med 2020 då motsvarande siffra var 38 procent. Statistik för 2022 blir tillgänglig först under andra halvan av 2023.

För att tillgängliggöra film för barn och unga på de nationella minoritetsspråken fördelade Filminstitutet stöd till två projekt, ett för versionering av en kortfilm till alla fem minoritetsspråken och ett för biografen som mötesplats för unga samer. Jämfört med tidigare år innebär det en markant nedgång. Att det uppsökande arbetet i huvudsak ställdes in under covid-19-pandemin, bedöms ha påverkat den här nya och relativt okända stödformen negativt.

## Jämställdhet

För de filmer som erhåller produktionsstöd följs könsfördelningen för nyckelpositionerna regissör, manusförfattare och producent löpande upp. Jämfört med föregående år ökade andelen kvinnliga regissörer för samtliga filmer som fått produktionsstöd (exkluderat internationella samproduktioner), från 43 till 46 procent. I samma kategori var andelen kvinnliga manusförfattare 47 procent, vilket är något lägre jämfört med 2021 då andelen var 52 procent. Jämfört med föregående år minskade även andelen kvinnliga producenter för samtliga filmer som fått produktionsstöd (exkluderat internationella samproduktioner), från 58 till 47 procent.

## 13.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen anser att de olika insatser som gjorts inom filmområdet bidrar till att uppfylla målen för filmpolitiken och de nationella kulturpolitiska målen. I den bedömningen har regeringen bl.a. beaktat att Filminstitutet under året fördelat utvecklings- och produktionsstöd till ett brett utbud av värdefull svensk film i hela landet. Filmerna har på olika sätt levt upp till en mångfald av perspektiv, höga konstnärliga ambitioner, originalitet, angelägenhet och hantverksskicklighet och har haft potential att nå sin publik, i Sverige och internationellt. Filmstödgivningen har också skett på ett sådant sätt att den inte kan uppfattas som begränsande av den konstnärliga friheten. Mot bakgrund av att det finns organisationer representerade i tolv av 21 regioner som mottagit stöd till utveckling och produktion anser regeringen att även den regionala spridningen för filmstöden varit god.

Angående visning och spridning av värdefull film konstaterar regeringen att publiken inte hittat tillbaka till biosalongerna i samma utsträckning som före pandemin. De internationella festivalframgångarna 2022 har dock satt ljuset på svensk film, vilket bedöms kunna bidra till en positiv utveckling på områden som distribution/visning men också produktion liksom kompetenstillförsel och finansiering. Stöd till produktion av audiovisuella verk som infördes under 2022 som ett nytt, näringspolitiskt motiverat verktyg, bedöms även komplettera de kulturpolitiskt motiverade selektiva filmstöden, till gagn för filmbranschen.

Regeringen konstaterar att tillgängligheten till svensk film för personer med funktionsnedsättning minskade något under 2022 jämfört med 2020.

Filminstitutets biografdistribution av digitaliserade filmer bedöms spegla en vilja hos bioograferna att satsa igen efter pandemin. Antalet visningar för filmer i distribution är nu detsamma som före pandemin. Regeringen noterar dock att antalet digitaliserade filmer är på en lägre nivå än föregående år och på en fortsatt lägre nivå än före pandemin. Det gäller även för det filmfrämjande arbetet filmpedagogik. En svag återhämtning går dock att skönja för exempelvis skolbio. Regeringens bedömning är att målet att tillgängliggöra, bevara och utveckla det svenska filmarvet samt ge barn och unga tillgång till kultur är uppfyllt.

Regeringen noterar också att det under 2022 fortsatt var en lägre andel kvinnor än män på nyckelpositionerna regissör, manusförfattare och producent för samtliga filmer som fått produktionsstöd. Mot denna bakgrund bedöms det filmpolitiska målet om att jämställdhet ska prägla filmområdet som delvis uppfyllt.

## 13.5 Budgetförslag

### 13.5.1 10:1 Filmstöd

**Tabell 13.2 Anslagsutveckling 10:1 Filmstöd**

Tusental kronor

2022	Utfall	628 444	Anslagssparande	
2023	Anslag	553 444 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	553 444
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>554 444</b>		
2025	Beräknat	554 444		
2026	Beräknat	554 444		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för statsbidrag till utveckling, produktion, visning och spridning av film, samt till filmkulturell verksamhet.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 13.3 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 10:1 Filmstöd**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>553 444</b>	<b>553 444</b>	<b>553 444</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	1 000	1 000	1 000
<i>varav BP24</i>	<i>1 000</i>	<i>1 000</i>	<i>1 000</i>
– Säkra kulturarvet	1 000	1 000	1 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>554 444</b>	<b>554 444</b>	<b>554 444</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 1 000 000 kronor årligen för 2024–2026 i syfte att säkra kulturarvet genom digitisering av arkiv- och föremålssamlingar (se avsnitt 3.7 Politikens inriktning för kulturområdet för mer information).

Regeringen föreslår att 554 444 000 kronor anvisas under anslaget 10:1 *Filmstöd* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 554 444 000 kronor respektive 554 444 000 kronor.



## 14 Medier

### 14.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för medieområdet.

### 14.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom medier utgår från följande bedömningsgrunder:

- spridningen av press- och mediestöd över landet fördelat på antal nyhetsmedier eller insatser,
- dagspressens ekonomiska resultat och övergripande utveckling,
- antalet taltidningar och prenumeranter samt kostnadsutveckling,
- granskningsnämnden för radio och tv:s bedömning av om programföretagen i allmänhetens tjänst har uppfyllt sina public service-uppdrag,
- antalet tillstånd respektive registreringar av icke tillståndspliktig sändningsverksamhet gällande radio och tv,
- antalet ärenden i granskningsnämnden för radio och tv samt andelen fällande beslut, och
- insatser för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem mot skadlig mediepåverkan.

I resultatredovisningen redovisas även vissa resultat från verksamheten vid public service-företagen. Public service-verksamheten fyller en central funktion för att de mediepolitiska målen ska uppfyllas. Granskningsnämnden för radio och tv vid Myndigheten för press, radio och tv (MPRT) har i uppdrag att bedöma i vilken utsträckning företagen har uppfyllt villkoren för sändningarna.

### 14.3 Resultatredovisning

#### Spridning av press- och mediestöd över landet

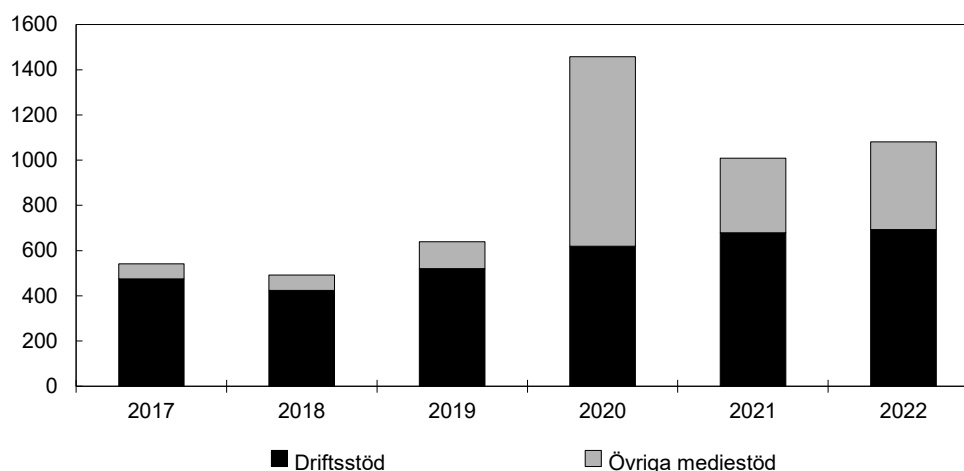
Under 2022 betalades sammanlagt ca 1 081 miljoner kronor ut i press- och mediestöd, vilket innebar en viss ökning jämfört med föregående år (1 009 miljoner kronor).

Ökningen beror i huvudsak på att ett nytt stöd har införts med anledning av övergången till utdelning av post varannan dag.



**Diagram 14.1 Utbetalat driftsstöd och övriga mediestöd**

Miljoner kronor



Anm.: Övriga mediestöd innefattar distributionsstöd, innovations- och utvecklingsstöd, lokalt stöd, redaktionsstöd och stöd för viss tidningsdistribution.

Källa: Myndigheten för press, radio och tv:s årsredovisning 2017–2022.

**Kostnaderna för presstödet ökar då fler mottagare har rätt att ta del av stödet**

Presstöd ges till abonnerade dagstidningar och består av driftsstöd och distributionsstöd. Under 2022 betalades ca 684 miljoner kronor ut i driftsstöd till 79 av totalt 147 dagstidningar, jämfört med ca 679 miljoner kronor till 78 tidningar året innan.

Utgifterna för driftsstöd har ökat de senaste åren till följd av att fler traditionella förstaidningar, dvs. större tidning i förhållande till mindre konkurrerande tidning på samma ort, har tappat i upplaga och blivit berättigade till stödet.

Distributionsstödet syftar till att främja samverkan mellan tidningar och stimulera till så stor spridning som möjligt. Stödet ges till tidningar som samdistribueras, dvs. där flera tidningsföretag deltar i distributionen. För 2022 beviljades ca 61 miljoner kronor i stöd till 126 dagstidningstitlar, att jämföra med ca 64 miljoner kronor till 123 dagstidningstitlar föregående år.

Under 2022 har stöd för första gången betalats ut för tidningsdistribution med anledning av övergången till utdelning av post varannan dag. Syftet med stödet är att kompensera nyhetstidningar för extra distributionskostnader för fortsatt utdelning fem dagar i veckan. Det totala utbetalade stödet för två ansökningsomgångar (en för 2021 och en för 2022) blev sammanlagt ca 20,5 miljoner kronor.

**Minskat utrymme för mediestöd**

Det teknikneutrala mediestöd som kan fördelas till allmänna nyhetsmedier består av ett stöd för lokal journalistik i områden med svag bevakning, ett stöd för redaktionell verksamhet och ett innovations- och utvecklingsstöd. Dessa stödformer delas ut i mån av tillgängliga medel. Till följd av de senaste årens ökade kostnader för det rättighetsbaserade driftsstödet, så minskar det ekonomiska utrymmet för övriga former av mediestöd.

Stöd till lokal journalistik syftar till att nå svagt bevakade områden, s.k. vita fläckar. Under 2022 fördelades ca 141 miljoner kronor till stöd för lokal journalistik. Det är samma belopp som föregående år och stödet har liksom tidigare nått ut i 20 län och i stort sett lika många områden, 224 jämfört med 225 föregående år.

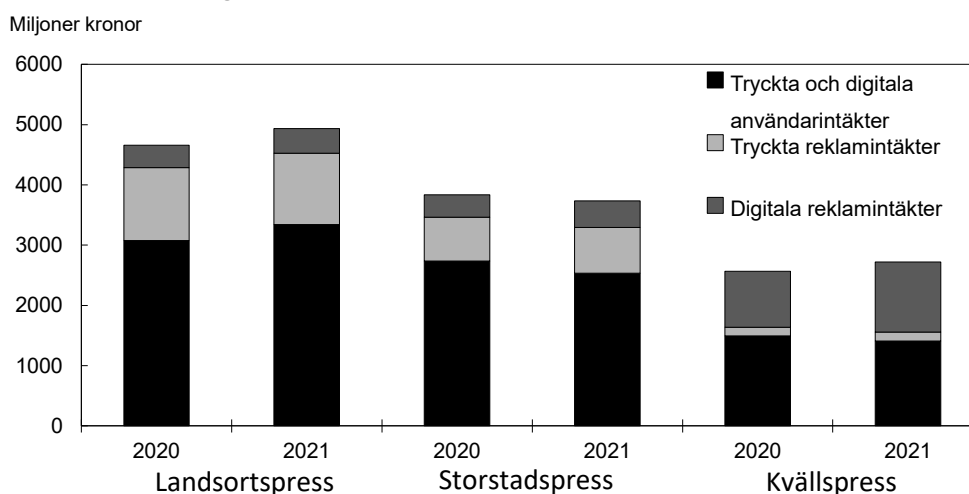
Sedan 2020 finns ett stöd för redaktionell verksamhet. Under 2022 beviljades ca 155 miljoner kronor till 83 nyhetsmedier, vilket kan jämföras med föregående år då ca 91 miljoner kronor beviljades till 106 nyhetsmedier. Samtidigt uppgick summan av det totala sökta redaktionsstödet i ansökningarna till drygt 660 miljoner kronor, vilket innebär att den beviljade stödnivån justerats ned.

Innovations- och utvecklingsstöd får fördelas till allmänna nyhetsmedier för utveckling av redaktionellt innehåll i digitala kanaler eller utveckling av digitala affärsmodeller. Utifrån beslut fattade under perioden 2019–2021 har 11,2 miljoner kronor betalats ut i innovations- och utvecklingsstöd under 2022. Inga nya beslut har dock fattats 2022 då det inte funnits tillgängliga medel för det.

## Dagspressens ekonomiska utveckling

Dagspressens omsättning har minskat under flera år. Huvudorsaken är den strukturella omvandlingen av mediemarknaden där en allt större del av investeringarna har flyttats från traditionella medier, som tryckta tidningar, till internetbaserade reklamkanaler. Under 2019–2022 har tidningsmarknadens aktörer genomfört flertalet strukturaffärer som ett led i att hantera denna utveckling. Exempelvis godkände Konkurrensverket under 2022 ett djupgående samarbete via korsägande mellan Bonnier News Local och Gota Media (Medieekonomi, MPRT och Göteborgs universitet [Nordicom], 2022).

**Diagram 14.2 Dagspressens tryckta och digitala användarintäkter samt tryckta och digitala reklamintäkter**



Anm.: Tryckta reklamintäkter är exklusive reklambilagor. Uppgifterna om landsorts- respektive storstadspressens digitala reklamintäkter bygger på inrapportering till TU från berörda tidningsföretag. Uppgifterna om kvällspressens digitala reklamintäkter bygger på sammanvägningar av statistik från IRM, TU och berörda företags årsredovisningar. Siffrorna är därför att betrakta som uppskattningar.

Källa: Medieekonomi 2021–2022.

Samtidigt som konkurrensen om reklaminvesteringar ökar från globala plattformar fortsätter digitala annonsintäkter att utvecklas starkt och den ökade betydelsen av publik- och användarintäkter förstärktes under 2021.

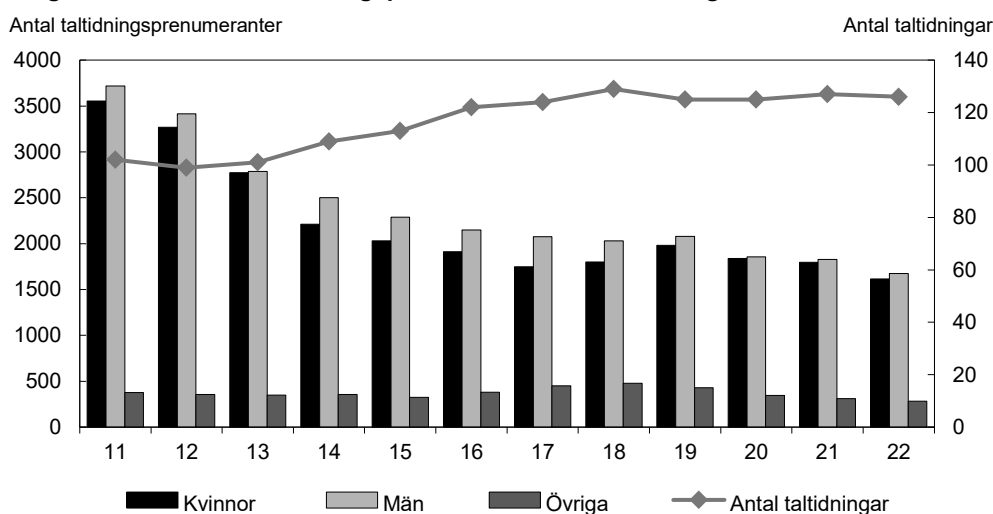
Under 2021 vek morgonpressens användarintäkter nedåt och de statliga stöden minskade kraftigt då tillfälliga stöd till följd av covid-19-pandemin avvecklades. Trots detta steg de samlade rörelseintäkterna något, bl.a. som ett resultat av att investeringarna i tidningsföretagens digitala reklamkanaler växte med nästan 21 procent. Det samlade rörelseresultatet för 2021 uppgick till 845 miljoner kronor, en förbättring jämfört med 2020 års samlade resultat på minus 50 miljoner kronor. Orsakerna till 2021 års resultat är besparingsåtgärder som bl.a. minskade

produktionskostnader, avyttringar av kontors- och tryckerifastigheter samt personella neddragningar. Det samlade positiva resultatet kan också förklaras av storstadstidningarnas relativt goda resultat. Dessa konkurrerar i dag digitalt med landsortstidningarna både vad gäller innehåll och reklamintäkter.

## Färre prenumeranter trots stort utbud av taltidningar

De flesta av landets alla dagstidningar ges ut som taltidning. Medan utbudet av taltidningar har ökat, har antalet taltidningsprenumeranter nära halverats det senaste decenniet, delvis till följd av ett bortfall av prenumeranter efter övergången till talsyntesproducerade och internetdistribuerade taltidningar. En del av minskningen kan också förklaras av covid-19-pandemin. Trots att verksamheten kunnat bedrivas som planerat under 2022 har antalet prenumeranter fortsatt minska. Under 2022 togs en ny ekonomisk stödmodell i bruk där det ekonomiska stödet till dagstidningarna i huvudsak är schablonbaserat, vilket underlättar processen kring ansökan om stöd. Modellen öppnar även upp för dialog mellan Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) och tidningsföretagen kring prissättning av abonnemang för taltidningens ofta priskänsliga målgrupp. Kostnaderna för taltidningsverksamheten ökade och uppgick till ca 41 miljoner kronor, varav ca 6,1 miljoner kronor var bidrag till tidningsföretagen (föregående år ca 37,3 miljoner kronor, varav 5,6 miljoner kronor i bidrag till tidningsföretagen).

**Diagram 14.3** Antal taltidningsprenumeranter och taltidningar



Källa: Tal- och punktskriftsbibliotekets årsredovisningar 2011–2012 och Myndigheten för tillgängliga mediers årsredovisningar 2013–2022.

MTM har på regeringens uppdrag sett över hur taltidningsverksamheten skulle kunna anpassas till det moderna medielandskapet. I rapporten En taltidning i takt med tiden (Ku2021/00658) har myndigheten analyserat förutsättningarna att bredda verksamheten så att fler innehålls- och spridningsformer för nyheter och samhällsinformation kan inkluderas.

## Granskningsnämndens bedömning av om public service-företagen uppfyllt sina uppdrag

Granskningsnämnden för radio och tv vid MPRT granskar årligen Sveriges Radio AB:s (SR), Sveriges Television AB:s (SVT) och Sveriges Utbildningsradio AB:s (UR) public service-redovisningar. Utifrån redovisningarna bedömer nämnden om programföretagen har uppfyllt sina uppdrag i allmänhetens tjänst enligt

sändningstillstånd, medelsvillkor och beslut om tillgängliggörande av tv-sändningar för personer med funktionsnedsättning.

Granskningsnämnden anser att SR, SVT och UR har uppfyllt sina respektive public service-uppdrag under 2022 utom avseende villkoret att tydligt och utförligt redovisa den programverksamhet på internet som programföretagen vill tillgodoräkna sig. Granskningsnämnden anser att kraven i denna del endast delvis uppfyllts. Det framgår därför inte i alla delar tydligt om uppfyllandet av varje enskilt innehållsvillkor huvudsakligen skett i marknätet. Enligt nämnden behöver programföretagen utveckla sina redovisningar i dessa delar (Ku2023/00769).

SVT och UR omfattas av särskilda krav på tillgänglighet till tv-sändningar och beställ-tv genom textning, teckenspråkstolkning, uppläst text och syntolkning. Företagen ska bl.a. texta samtliga förproducerade program och minst 75 procent av de direktsända programmen. Enligt granskningsnämnden har SVT uppfyllt kraven för 2022 men företaget behöver utveckla sin redovisning i vissa delar. Bland annat bör det tydligare framgå vad som gjorts för att eftersträva en ökad kvalitet i textningen av direktsända program. UR har uppfyllt alla kraven för 2022 utom kraven avseende teckenspråkstolkning och syntolkning i tv-sändningarna. Enligt nämndens beräkning har UR tillgängliggjort 4,95 procent av sändningstiden med teckenspråkstolkning och 4,94 procent med syntolkning under året. UR har därmed inte uppfyllt kraven på 5,5 procents tillgängliggörande (Ku2023/00769).

## **Tillståndsgivning respektive registrering av sändningsverksamhet för radio och tv**

### **Tillstånd för radio- och tv-sändningar**

I dag har 18 programbolag 47 tillstånd att sända tv i marknätet (inklusive Sveriges Television AB och Sveriges Utbildningsradio AB). Tillstånden gäller t.o.m. den 31 december 2025.

Det finns 3 nationella och 35 lokala och regionala tillstånd att sända analog kommersiell radio som gäller t.o.m. den 31 juli 2026. 2014 beviljade MPRT tillstånd att sända digital kommersiell radio i 21 nationella och 3 lokala eller regionala programtjänster som förlängts och gäller t.o.m. 31 juli 2026. I augusti 2023 beviljades ytterligare sex nationella och ett regionalt tillstånd att sända digital kommersiell radio som löper ut vid samma tidpunkt. Därmed har tillståndsperioderna för analog och digital kommersiell radio synkroniserats.

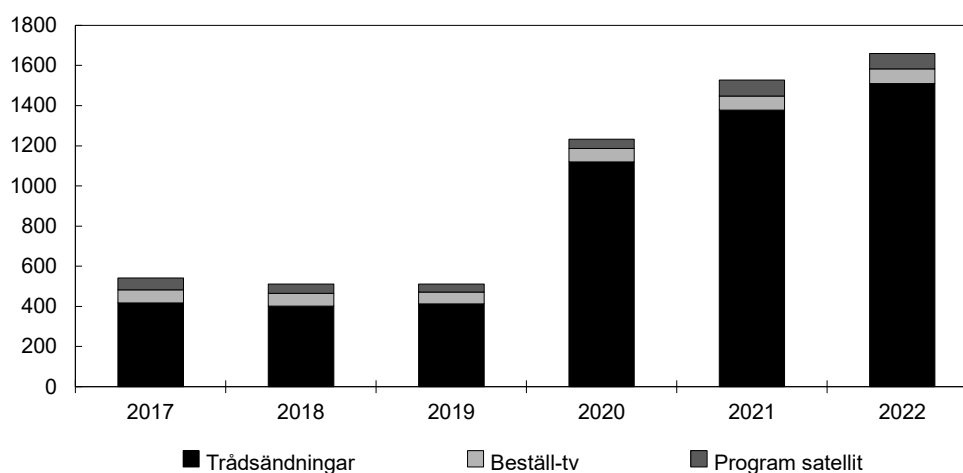
MPRT har i december 2022 redovisat ett regeringsuppdrag om marknaden för digitalradio och förutsättningarna för en långsiktigt hållbar kommersiell radioverksamhet (Ku2022/01937).

### **Registrering av icke-tillståndspliktig sändningsverksamhet ökar**

Satellitsändningar, trådsändningar och beställ-tv-tjänster kräver inte tillstånd men ska registreras hos MPRT.

#### Diagram 14.4 Registrerad icke-tillståndspliktig sändningsverksamhet och beställ-tv-tjänster

Antal programtjänster



Anm.: All trådsändning av radio och tv redovisas samlat. Ingen uppdelning görs mellan kabel-tv och annan trådsändning, exempelvis via internet.

Källa: Myndigheten för press, radio och tv:s årsredovisningar 2017–2022.

En bidragande anledning till att antalet registrerade trådsändningar av radio och tv (traditionella kabelsändningar eller via exempelvis internet) ökat markant under perioden 2020–2022 (se diagram 14.5) är att det under covid-19-pandemin fanns restriktioner för antalet deltagare under allmänna sammankomster vilket innebar att t.ex. gudstjänster och föreläsningar sändes direkt via internet.

#### Antal ärenden i granskningsnämnden för radio och tv samt andelen fällande beslut

Granskningsnämnden för radio och tv prövar om innehållet i program som sänts i tv, sökbar text-tv eller radio, eller som har tillhandahållits som beställradio som finansieras med public service-avgift eller beställ-tv följer de regler som finns i sändningstillstånd och i radio- och tv-lagen (2010:696). Antalet anmälningar till granskningsnämnden för radio och tv uppgick 2022 till 2 294, vilket är något färre än 2021 (2 565). Även antalet upprättade granskningsärenden var färre än förra året (1 621 jämfört med 1 676).

Av tabellen nedan (tabell 14.1) framgår granskningsnämndens avslutade ärenden fördelade på beslutstyp. I ca 31 procent av ärendena friades programföretagen (33 procent år 2021) och i drygt 2 procent av ärendena fälldes de (knappt 2 procent 2021).

**Tabell 14.1 Avslutade granskningsärenden fördelade på beslutstyp 2015–2022**

Antal ärenden	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Friande	505	459	505	472	625	578	583	466
Kritiserande	11	14	15	12	6	3	0	0
Fällande	50	68	39	63	55	34	32	36
Övrigt	110	110	159	280	173	118	115	73
Beslut att inte genomföra granskning	652	648	850	1 064	1 052	999	1 020	916
<b>Totalt</b>	<b>1 328</b>	<b>1 299</b>	<b>1 568</b>	<b>1 891</b>	<b>1 911</b>	<b>1 732</b>	<b>1 750</b>	<b>1 491</b>

Anm.: Granskningsnämndens avgjorda ärenden 2015–2022 (antal fördelade efter beslutstyp). Kategorin övrigt innehåller t.ex. avskrivningar på grund av anonyma anmälningar eller anmälningar mot utländska programbolag. Under 2021 övertog Medieombudsmannen prövningen av intrång i privatlivet för public service-bolagen, TV4 AB och C More Entertainment AB vilket påverkar jämförelsen över tid.

Källa: Myndigheten för press, radio och tv:s årsredovisningar 2015–2022.

### Krav på att tillgängliggöra program

MPRT har även prövat om leverantörer av medietjänster har uppfyllt kraven att tillgängliggöra program för personer med funktionsnedsättning. Uppföljningen för perioden 1 september 2021 till 31 augusti 2022 omfattade hur TV4 Aktiebolag, Viaplay Group Sweden AB, HBO Nordic AB och ett urval av leverantörer med generella krav på främjande följt skyldigheterna. TV4 Aktiebolag och HBO Nordic AB, som under redovisningsperioden omfattades av särskilda skyldigheter, har uppfyllt kraven. Viaplay Group Sweden AB har uppfyllt kraven för sina linjära tv-tjänster som omfattats av särskilda skyldigheter, men inte samtliga krav för sin beställ-tv-tjänst Viaplay.se som också omfattats av särskilda skyldigheter. 26 leverantörer med generella krav på främjande har uppfyllt dessa avseende 34 programtjänster, jämfört med föregående period då 11 leverantörer uppfyllde kraven avseende 11 programtjänster. En leverantör med krav på främjande uppfyllde inte kravet för sin programtjänst, jämfört med föregående period då fem leverantörer inte uppfyllde kraven för sina programtjänster.

### Stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan

Statens medieråd har sedan 2018 haft i uppdrag att arbeta för ökad medie- och informationskunnighet (MIK) t.ex. genom att utveckla samverkan mellan relevanta aktörer (Ku2023/00466). Myndigheten har inom ramen för uppdraget utvecklat och fördjupat samverkan inom det nationella aktörsnätverket för MIK genom att ytterligare ha utökat medlemskretsen och stärkt samverkanskretsen med ett forum för samverkan med privata medieaktörer. De har även genomfört en större nationell MIK-kartläggning som bör betraktas som en baslinjemätning för framtida mätningar. Vidare har myndigheten vidareutvecklat den digitala kunskapsbanken genom fler resurser. Inför de nationella valen genomfördes en valsatsning med kampanjen #informeratval som spreds till skolbibliotek och folkbildare. Statens medieråd har även, i enlighet med det s.k. AV-direktivet, rapporterat till kommissionen vilka åtgärder som gjorts för att främja medie- och informationskunnighet i Sverige (Ku2022/01776).

Som ett led i myndighetens uppgift att sprida information och ge vägledning om barns och ungas mediesituation har myndigheten under året genomfört ett flertal utåtriktade aktiviteter utöver det material som finns på myndighetens webbplats.

Statens medieråd har under 2022 fortsatt ingått i regeringens kunskapslyft för barnets rättigheter (Ku2022/01686). Myndigheten har implementerat det barnrättspaket som togs fram 2021 bestående av en barnrättspolicy och olika stödmaterial. Myndigheten har också arbetat med metodutveckling och information riktad till barn, bl.a. genom att ta fram en barn- och unga-sektion på myndighetens webbplats.

Sedan 2021 är Statens medieråd koordinator för Sveriges Safer Internet Center (SIC). SIC är ett EU-projekt som finns i samtliga medlemsstater och som syftar till att skydda barn från utsatthet på nätet. Statens medieråds arbete innebär att utgöra kunskapscenter om möjligheter och risker kopplade till barns medieanvändning.

Statens medieråd fastställer även åldersgränser för film enligt lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt. Under 2022 fattade myndigheten beslut i 813 granskningsärenden, varav 323 rörde långfilmer, att jämföra med totalt 672 ärenden 2021 och 531 ärenden 2020.

### **En stärkt myndighetsstruktur på medieområdet**

För att uppnå en mer ändamålsenlig myndighetsstruktur inom medieområdet fick en särskild utredare den 21 mars 2022 i uppdrag (Ku2022/00643) att utreda konsekvenserna av ett inordnande av uppgifterna vid Statens medieråd i Myndigheten för press, radio och tv. Utredaren överlämnade den 16 augusti 2022 departementspromemorian Inordnande av Statens medieråd i Myndigheten för press, radio och tv (Ds 2022:17). Promemorian har remitterats (Ku2022/01369).

## **14.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen**

Regeringens samlade bedömning är att de olika insatser som gjorts inom medieområdet bidrar till att uppfylla målen för mediepolitiken. En mer ändamålsenlig utformning av mediestödet skulle dock i än högre grad bidra till måluppfyllelsen. Inom mediestödet har driftsstödets kostnader fortsatt att öka på bekostnad av andra stödformer vilket tydliggjort behovet av att anpassa mediestödet till ett modernt medielandskap. Mediestödsutredningen (Ku 2021:B) har i departementspromemorian Ett hållbart mediestöd för hela landet (Ds 2022:14) lämnat förslag om nytt system för mediestöd. Promemorian har remitterats. Regeringen har i juni 2023 lämnat propositionen Ett hållbart mediestöd för hela landet (prop. 2022/23:133) till riksdagen.

Tidigare har områden som saknar lokal journalistik blivit allt fler, men 2019/2020 noterades ett trendbrott. Den avstannande trenden av vita fläckar håller i sig. Stödet för lokal journalistik och public service-bolagens nystartade redaktioner har haft betydelse för denna utveckling.

Taltidningsverksamheten har fortsatt bedrivits i enlighet med den inriktning som riksdagen godkänt, dvs. att personer med sådana funktionsnedsättningar som innebär att de inte kan ta del av en vanlig dagstidning ska få god tillgång till dessa tidningar genom taltidningar (prop. 2012/13:1 utg.omr. 17, bet. 2012/13:KrU1, rskr. 2012/13:111). Regeringen bedömer att målet för verksamheten utifrån denna inriktning får anses uppfyllt. Samtidigt är inriktningen inte längre ändamålsenlig utan behöver anpassas till de förutsättningar som råder i det nya medielandskapet.

I sändningstillstånd, medelsvillkor och beslut om tillgängliggörande av tv-sändningar för personer med funktionsnedsättning ställs grundläggande villkor och krav på public service-företagens verksamhet. Utifrån dessa villkor bidrar SR, SVT och UR till att

uppfylla de mediepolitiska målen. Regeringen bedömer, utifrån granskningsnämnden för radio och tv:s beslut, att SR, SVT och UR har uppfyllt sina respektive public service-uppdrag under 2022 utom avseende villkoret att tydligt och utförligt redovisa den programverksamhet på internet som programföretagen vill tillgodoräkna sig. Beträffande kraven på tillgänglighet bedömer regeringen, utifrån granskningsnämnden för radio och tv:s beslut, att SVT uppfyllt kraven på tillgänglighet till tv-sändningar och beställ-tv men behöver utveckla sin redovisning i vissa delar. UR har uppfyllt alla kraven utom kraven på teckenspråkstolkning och syntolkning i tv-sändningarna.

Regeringen bedömer att de insatser som gjorts av Statens medieråd bl.a. genom att utveckla arbetet med MIK och den digitala kunskapsbanken, fastställa åldersgränser i samverkan med andra myndigheter och organisationer och genomföra utåtriktade aktiviteter har bidragit till att uppfylla det riksdagsbundna målet om att stärka barn som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan.

## 14.5 Politikens inriktning

### Ett hållbart mediestöd för hela landet

Regeringen har föreslagit ett nytt mer ändamålsenligt och teknikneutralt stödsystem för medier som är anpassat till ett modernt medielandskap. Mediestödets syfte är att stärka demokratin genom att främja allmänhetens tillgång till oberoende nyhetsförmedling. Stödet ska främst främja tillgången till lokal och regional nyhetsförmedling i hela landet. Stödet ska också bidra till en mångfald av allmänna och oberoende nyhetsmedier av hög kvalitet. Parallellt med regeringens arbete med nytt mediestöd utreds behovet av ett tidsbegränsat stöd för tidskrifter som bedriver fördjupande samhälls- och nyhetsjournalistik.

### En modernisering av taltidningsverksamheten

Taltidningarna görs i dag tillgängliga genom digital teknik. Regleringen är dock fortfarande uppbyggd kring dagstidningsbegreppet och papperstidningens förutsättningar. Regeringen föreslår därför en förändring av inriktningen så att personer med synnedsättning eller läsnedsättning ska få god tillgång till allmänna nyhetsmedier och tidskrifter med samhälls- och nyhetsjournalistik genom taltidning (se avsnitt 14.6.4).

### En samlad mediemyndighet

I departementspromemorian Inordnande av Statens medieråd i Myndigheten för press, radio och tv (Ds 2022:17) analyseras konsekvenserna av ett inordnande av Statens medieråds samtliga uppgifter i MPRT. Det primära syftet med en samlad organisation är att skapa en mer ändamålsenlig myndighetsorganisation med stärkt kompetens. Ett inordnande bedöms ge bättre förutsättningar att arbeta med omvärldsbevakning, analys och kunskapsspridning och på sikt bedöms det även finnas samordningsvinster avseende kansli- och stödfunktioner samt lokalkostnader. MPRT fick därför i uppdrag den 11 februari 2023 att förbereda för inordnande av uppgifter från Statens medieråd och Statens medieråd fick i uppdrag att förbereda för avveckling samt överföring av uppgifter till MPRT den 31 december 2023. Regeringen aviserade i 2023 års ekonomiska vårpropositionen om en flytt av Statens medieråds verksamhet och ändamål till utgiftsområde 1. Regeringen följer fortsatt inordnandet under 2024.



## 14.6 Budgetförslag

### 14.6.1 11:1 Sändningar av TV Finland

**Tabell 14.2 Anslagsutveckling 11:1 Sändningar av TV Finland**

Tusental kronor

2022	Utfall	9 721	Anslagssparande	
2023	Anslag	9 671 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	9 597
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>9 574</b>		
2025	Beräknat	9 574		
2026	Beräknat	9 574		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Sverigefinska Riksförbundet för sändningar av TV Finland.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 14.3 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 11:1 Sändningar av TV Finland**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>9 671</b>	<b>9 671</b>	<b>9 671</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-97	-97	-97
<i>varav BP24</i>	-97	-97	-97
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	-97	-97	-97
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>9 574</b>	<b>9 574</b>	<b>9 574</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 97 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 9 574 000 kronor anvisas under anslaget 11:1 *Sändningar av TV Finland* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 9 574 000 kronor respektive 9 574 000 kronor.

## 14.6.2 11:2 Forskning och dokumentation om medietvecklingen

**Tabell 14.4 Anslagsutveckling 11:2 Forskning och dokumentation om medietvecklingen**

Tusental kronor

2022	Utfall	3 471	Anslagssparande	
2023	Anslag	3 488 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	3 488
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>3 491</b>		
2025	Beräknat	3 545 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	3 615 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 3 490 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 3 491 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för förmedling av forskningsresultat om svensk och internationell medietveckling, för sammanställning av mediestatistik och för dokumentation av ägar- och marknadsförhållanden på den svenska mediemarknaden av Nordiskt informationscenter för Medie- och Kommunikationsforskning (Nordicom).

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 14.5 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 11:2 Forskning och dokumentation om medietvecklingen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>3 488</b>	<b>3 488</b>	<b>3 488</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	38	93	163
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-35	-36	-36
varav BP24 <sup>3</sup>	-35	-35	-35
– Generell besparing i statsförvaltningen	-35	-35	-35
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>3 491</b>	<b>3 545</b>	<b>3 615</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskar med 35 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 3 491 000 kronor anvisas under anslaget 11:2 *Forskning och dokumentation om medietvecklingen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 3 545 000 kronor respektive 3 615 000 kronor.

### 14.6.3 11:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet

**Tabell 14.6 Anslagsutveckling 11:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet**

Tusental kronor

2022	Utfall	471	Anslagssparande	12
2023	Anslag	533 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	529
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>633</b>		
2025	Beräknat	633		
2026	Beräknat	633		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Europeiska audiovisuella observatoriet.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 14.7 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 11:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>533</b>	<b>533</b>	<b>533</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	100	100	100
<i>varav BP24</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
– Omfördelning	100	100	100
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>633</b>	<b>633</b>	<b>633</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 100 000 kronor fr.o.m. 2024 för ökade kostnader för Sveriges avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet.

Regeringen föreslår att 633 000 kronor anvisas under anslaget 11:3 *Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 633 000 kronor respektive 633 000 kronor.

## 14.6.4 11:4 Stöd till taltidningar

**Tabell 14.8 Anslagsutveckling 11:4 Stöd till taltidningar**

Tusental kronor

2022	Utfall	41 072	Anslagssparande	6 784
2023	Anslag	48 456 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	48 083
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>51 456</b>		
2025	Beräknat	51 456		
2026	Beräknat	51 456		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till taltidningar. Anslaget får även användas för vissa förvaltningsutgifter.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 14.9 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 11:4 Stöd till taltidningar**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>48 456</b>	<b>48 456</b>	<b>48 456</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	3 000	3 000	3 000
<i>varav BP24</i>	-100	-100	-100
<i>– Omfördelning</i>	-100	-100	-100
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>51 456</b>	<b>51 456</b>	<b>51 456</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 100 000 kronor fr.o.m. 2024 för omprioriteringar inom utgiftsområdet.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 3 100 000 kronor fr.o.m. 2024 till följd av att tidigare omprioriteringar från anslaget upphör.

Regeringen föreslår att 51 456 000 kronor anvisas under anslaget 11:4 *Stöd till taltidningar* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 51 456 000 kronor respektive 51 456 000 kronor.

### Ändrad inriktning för taltidningsverksamheten

**Regeringens förslag:** Riksdagens tidigare ställningstaganden i frågor om taltidningsverksamhetens utformning ska inte längre gälla. Inriktningen för den framtida taltidningsverksamheten ska vara att personer som på grund av synnedsättning eller läsnedsättning inte kan ta del av textbaserade allmänna nyhetsmedier och tidskrifter med fördjupande samhälls- och nyhetsjournalistik ska få god tillgång till sådana medier genom taltidning.

**Skälen för regeringens förslag:** Den av riksdagen godkända inriktningen för taltidningsverksamheten är att personer med sådana funktionsnedsättningar som

innebär att de inte kan ta del av en vanlig dagstidning ska få god tillgång till dessa tidningar genom taltidning (prop. 2012/12:13:1, utg. omr. 17 s. 156, 2012/13:KrU1, rskr 2012/13:106). I betänkandet En gränsöverskridande mediepolitik – För upplysning, engagemang och ansvar (SOU 2016:80 s. 148–150) konstaterade Medieutredningen att statens stöd för tillgängliggörande av dagstidningar inte följt med i den digitala utvecklingen på medieområdet. Taltidningens abonnentkrets minskar årligen och består nästan uteslutande av äldre personer i behov av särskild utrustning och teknisk support. Medieutredningen bedömde det som troligt att behovet av denna utrustning kommer minska i takt med att medborgarna blir mer digitalt vana, däremot att behovet av att få allmänna nyhetsmedier tillgängliggjorda inte skulle avta. Utredningen ansåg att taltidningsverksamheten borde breddas för att kunna inkludera fler innehålls- och spridningsformer och förordade en översyn av stödet till taltidningar i syfte att utveckla nya former för tillgängliggörande av allmänna nyhetsmedier. I juni 2020 gav regeringen MTM i uppdrag att se över hur taltidningsverksamheten kan utvecklas och anpassas till användarnas behov av och tillgång till nyheter och samhällsinformation i ett modernt medielandskap. I uppdraget ingick att analysera förutsättningarna att bredda taltidningsverksamheten så att fler innehålls- och spridningsformer för nyheter och samhällsinformation skulle kunna inkluderas inom ramen för det befintliga taltidningsanslaget. I februari 2021 redovisade myndigheten rapporten En taltidning i takt med tiden – 18 förslag för likvärdig nyhetsläsning (Ku2021/00658). Regeringen konstaterar att taltidningsverksamheten inte längre är i linje med medieutvecklingen och heller inte med den utveckling som skett av stödet till nyhetsmedier. Den föreslagna ändrade inriktningen ger regeringen förutsättningar att göra de anpassningar av regleringen av taltidningsverksamheten som är nödvändiga för den modernisering som behövs.

#### 14.6.5 Public service

##### Medelstildelning 2024

**Regeringens förslag:** Medelstildelningen för 2024 från public service-kontot till Sveriges Radio AB med 3 330 800 000 kronor, till Sveriges Television AB med 5 456 800 000 kronor och till Sveriges Utbildningsradio AB med 481 800 000 kronor godkänns.

**Tabell 14.10 Medelstildelning för SR, SVT och UR 2024**

Kronor

Sveriges Radio	3 330 800 000
Sveriges Television	5 456 800 000
Sveriges Utbildningsradio	481 800 000
<b>Summa</b>	<b>9 269 400 000</b>

**Skälen för regeringens förslag:** Enligt lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst ska riksdagens beslut om tilldelning av avgiftsmedel inför att ett sändningstillstånd meddelas avse hela den period som tillståndet gäller. Riksdagen beslutade i oktober 2019 om tilldelning av medel till public service-företagen för tillståndsperioden 2020–2025 (prop. 2018/19:136, bet. 2019/20:KrU2, rskr. 2019/20:20). I enlighet med riksdagens beslut om tilldelning av medel för tillståndsperioden 2020–2025 tilldelas Sveriges Radio AB 3 330 800 000 kronor, Sveriges Television AB 5 456 800 000 kronor och Sveriges Utbildningsradio AB 481 800 000 kronor för 2024 från public service-kontot.

## Ändring i lagen om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst

**Ärendet och dess beredning:** I Kammarkollegiets årliga åiterrapportering av utvecklingen på public service-kontot (Ku2023/00329) framkommer att det vid årets slut fortfarande kommer att vara ett överskott på kontot. Förslaget att justera public service-avgiften är en del i den löpande förvaltningen av kontot och regeringen har inte ansett det nödvändigt att inhämta ytterligare upplysningar i ärendet. Den föreslagna justeringen förutsätter en ändring i lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst. Förslag till lag om sådan ändring redovisas under avsnitt 2.1 Lagförslag. Förslaget är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

**Regeringens förslag:** Public service-avgift ska betalas med 1 procent av den beskattningsbara förvärvsinkomsten upp till en inkomst som motsvarar 1,60 inkomstbasbelopp för beskattningsåret.

**Skälen för regeringens förslag:** Public service-avgift betalas av alla som är över 18 år och som har en beskattningsbar förvärvsinkomst. Avgiftens storlek regleras i lagen om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst. Avgiften 2023 är 1 procent av den beskattningsbara inkomsten upp till en inkomst som motsvarar 1,75 inkomstbasbelopp för beskattningsåret. Avgiftens koppling till inkomstbasbeloppet innebär att taket i avgiften i normalfallet räknas upp varje år. År 2022 var avgiftens tak 1 327 kronor per person och år. Innevarande år är taket 1 300 kronor. Avgiften sänktes 2023 som en följd av förslag i budgetpropositionen för 2023. Avgiftsintäkterna samlas in av Skatteverket och förs över till public service-kontot i Riksgäldskontoret. Public service-kontot förvaltas av Kammarkollegiet som betalar ut medel till public service-företagen.

När det nya finansieringssystemet infördes konstaterade regeringen att avgiftsintäkterna från public service-avgiften i så hög grad som möjligt bör följa riksdagens beslut om tilldelning av medel till public service-företagen (prop. 2017/18:261 s. 36). Avgiften bör därför justeras om det blir stora skillnader mellan hur mycket medel som kommer in i systemet och tilldelningen till public service-företagen.

I Kammarkollegiets åiterrapportering av utvecklingen på public service-kontot (Ku2023/00329) framkommer att det vid årets slut kommer att finnas ett överskott på public service-kontot. Överskottet beror delvis på att de sänkningar som gjordes av avgiften 2022 och 2023 ännu inte slagit igenom på kontot. Överskottet kan av dessa skäl förväntas minska något i samband med den slutliga avräkningen för 2022 års avgifter som genomförs i mars 2024. Trots tidigare sänkningar bör en ytterligare justering av avgiften genomföras för att undvika ett alltför stort överskott på kontot. Regeringen föreslår att inkomsttaket för när full avgift tas ut justeras från 1,75 till 1,60 inkomstbasbelopp. I förslaget har hänsyn tagits till den osäkerhet som råder gällande hur mycket överskottet på kontot kommer att minska i samband med avräkningen i början av 2024. Tilldelningen till public service-bolagen påverkas inte av avgiftsjusteringen.



# 15 Ungdomspolitik

## 15.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen beslutat för ungdomspolitiken.

## 15.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

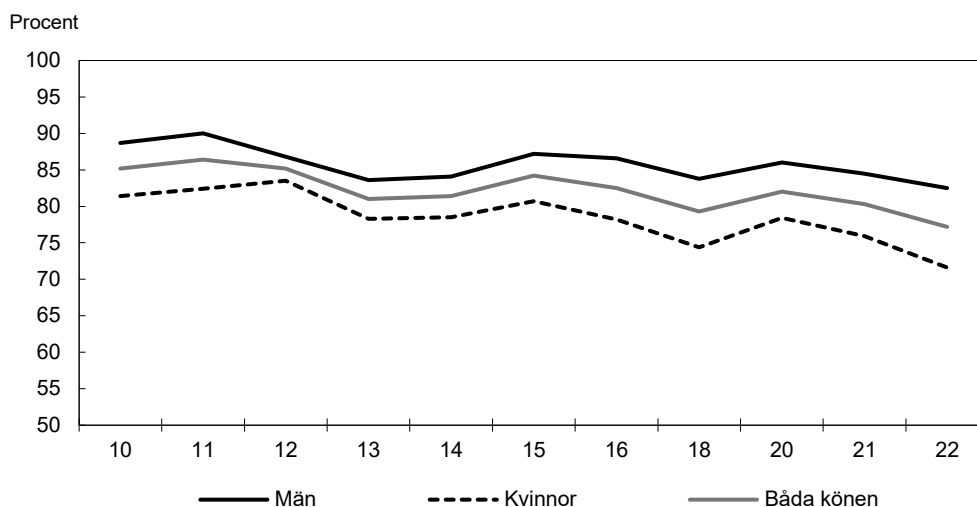
Resultatredovisningen inom området Ungdomspolitik utgår från följande bedömningsgrunder:

- unga som bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som bra i åldern 16–24 år
- unga som anger att de har besvär av ångslan, oro eller ångest i åldern 16–24 år
- unga som inte studerar och som inte genomfört en gymnasial utbildning, i åldern 16–24 år
- unga som varken arbetar eller studerar i åldern 15–24 år, efter kön och inrikes och utrikes född
- mediantid i arbetslöshet för unga i åldern 16–24 år
- unga som bor kvar i föräldrahemmet i åldern 20–24 år
- unga som besöker fritidsgård eller ungdomens hus varje månad i åldern 16–25 år
- unga som är medlemmar i en förening i åldern 16–25 år
- unga som anger att de är medlemmar i ett politiskt parti eller förbund i åldern 16–29 år
- unga som vill och kan påverka lokalt i åldern 16–25 år.

## 15.3 Resultatredovisning

### Andelen unga som bedömer sin hälsa som bra har minskat

**Diagram 15.1** Andel i åldern 16–24 år som bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som bra, efter kön



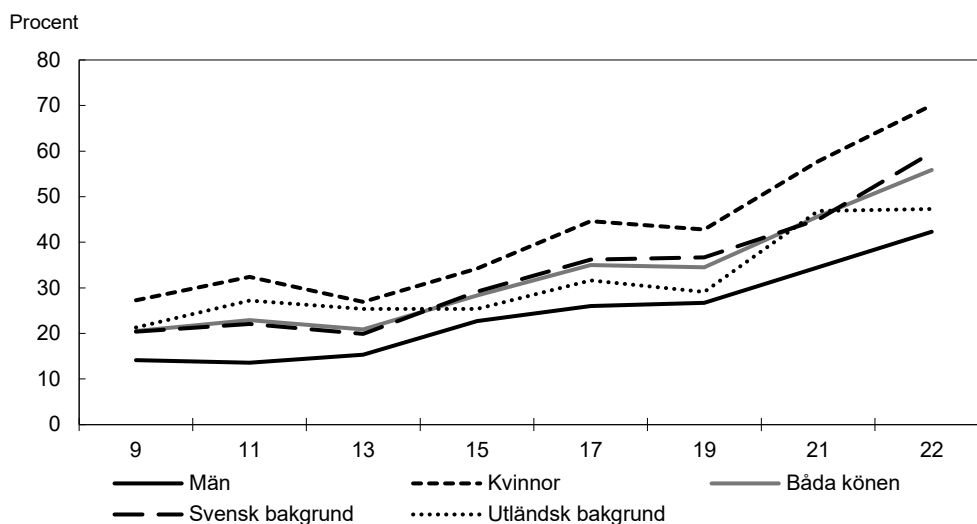
Anm.: Mellan 2010–2016 utförde Folkhälsomyndigheten enkäten varje år. Därefter utförs den vartannat år.  
Källa: Folkhälsomyndigheten.



En god fysisk och psykisk hälsa hos unga utgör en grundförutsättning för att det ungdomspolitiska målet ska uppnås. Generellt bedömer unga sin hälsa som bättre än övriga åldersgrupper. Dock har andelen unga mellan 16 och 24 år som bedömer sin hälsa som bra minskat över tid. År 2022 bedömde 77,3 procent av unga mellan 16 och 24 år sitt allmänna hälsotillstånd som bra, att jämföra med 80,3 procent 2021. Sedan 2010 har andelen unga som mår bra minskat med 8 procentenheter. Andelen som 2022 uppgav att de mår bra var lägre bland unga kvinnor (71,6 procent) än bland unga män (82,5 procent). År 2022 var andelen unga som uppskattade sin hälsa som dålig 5,2 procent, en ökning jämfört med 2021 då samma siffra var 3,1 procent. En större andel unga män (5,6 procent) än kvinnor (4,8 procent) i åldersgruppen uppskattade sin hälsa som dålig (Statistiska centralbyrån, SCB 2023).

## Ungas självskattade psykiska ohälsa har ökat, särskilt bland unga kvinnor

**Diagram 15.2** Andel i åldern 16–24 år som uppger att de har besvär av ångslan, oro eller ångest, efter kön samt svensk eller utländsk bakgrund



Anm.: 1 Varje redovisat år består av sammanslagning av data från två undersökningar. Från och med 2021 har undersökningen ULF en ny utformning och enkelår redovisas.

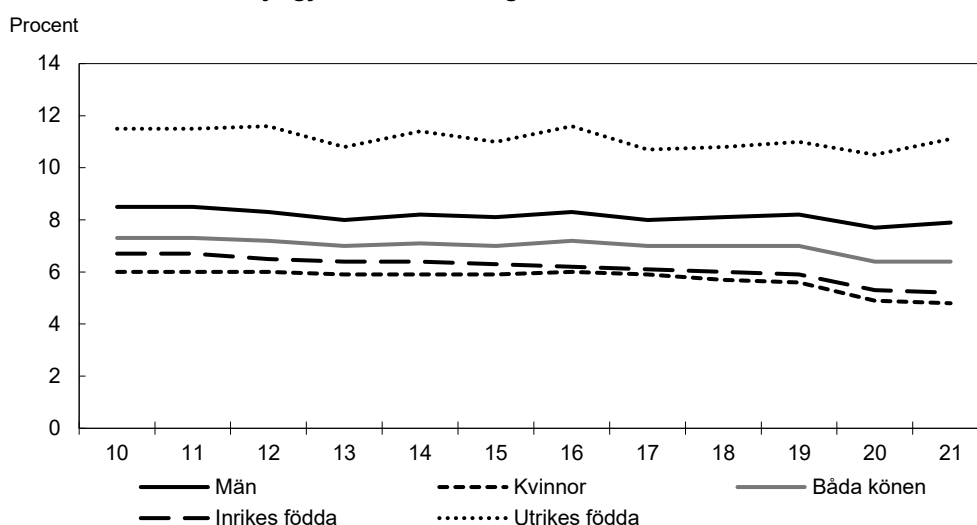
Anm.: 2 Med utländsk bakgrund avses en person som är utrikes född eller person som är inrikes född med två utrikes födda föräldrar. Med svensk bakgrund avses inrikes född med minst en inrikes född förälder.

Källa: SCB

Unga uppskattar generellt sin psykiska hälsa som sämre jämfört med andra åldersgrupper. År 2022 uppgav 55,9 procent av unga mellan 16 och 24 år att de besvärades av ångslan, oro eller ångest. Det är en ökning med 10,2 procentenheter jämfört med 2021 då samma siffra var 45,7 procent. Sedan 2009 har andelen som upplever besvär av psykisk ohälsa ökat med 35,4 procentenheter. Andelen med psykiska symtom var 2022 högre bland unga kvinnor än bland unga män, 70,1 respektive 42,3 procent. Andelen var också högre bland unga med svensk bakgrund jämfört med unga med utländsk bakgrund. Unga, tillsammans med de allra äldsta (85 år och äldre), uppger också i högre utsträckning än befolkningen generellt att de besvärades av ensamhet och isolering. Enligt den nationella befolkningsundersökningen, Hälsa på lika villkor, uppger mer än var tredje person mellan 16 och 29 år att de besvärades av ensamhet och isolering, vilket kan jämföras med befolkningen i stort där knappt var fjärde person uppger att de besvärades av ensamhet och isolering. (Folkhälsomyndigheten 2023). Se vidare utgiftsområde 9, avsnitt 4 Folkhälsopolitik.

## Andelen unga utan gymnasieutbildning är stabil men det finns skillnader inom gruppen

**Diagram 15.3** Andel i åldern 16–24 år som inte studerar och som inte har en fullföljd gymnasieutbildning, efter kön samt inrikes och utrikes född

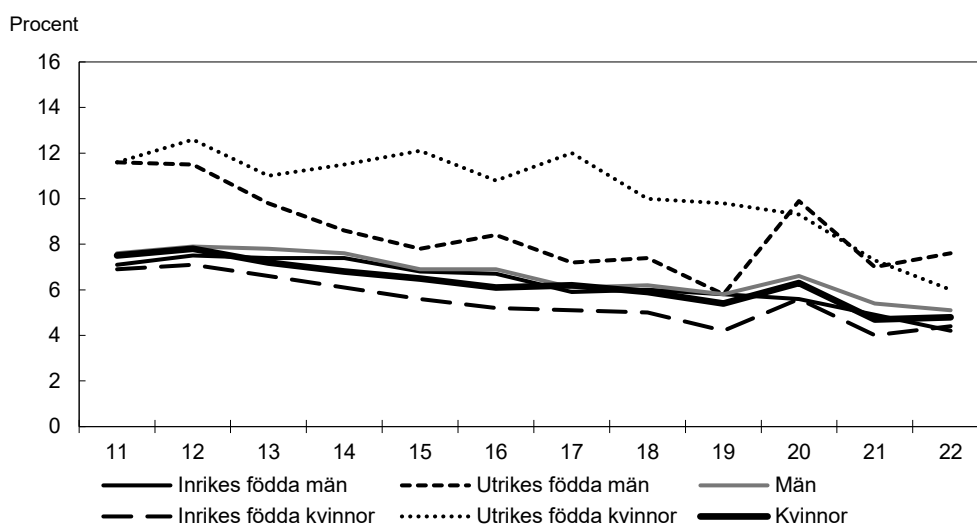


Källa: SCB

Andelen unga i åldersgruppen 16–24 år som har lämnat utbildningsväsendet utan att ha uppnått motsvarande minst två års gymnasieutbildning och som inte studerar var 6,4 procent 2021. Denna nivå var oförändrad jämfört med 2020 men var lägre än 2011 då motsvarande siffra var 7,3 procent. Det finns även tydliga skillnader mellan könen. År 2021 var det fler unga män (7,9 procent) än unga kvinnor (4,8 procent) som saknade gymnasieutbildning. Det finns även påvisbara skillnader mellan unga utrikes födda där andelen som saknade en gymnasieutbildning var 5,2 procent jämfört med unga inrikes födda där andelen var 11,1 procent.

## Andelen unga som varken arbetar eller studerar fortsätter att minska

**Diagram 15.4** Andel i åldern 15–24 år som varken arbetar eller studerar, efter kön samt inrikes och utrikes född



Källa: SCB

Andelen unga mellan 15 och 24 år som varken arbetar eller studerar har minskat jämfört med 2021 och låg 2022 på 4,9 procent. Skillnader mellan könen kan

konstateras. Andelen unga kvinnor var 4,8 procent och andelen unga män var 5,1 procent 2022, vilket motsvarar 26 800 kvinnor och 30 700 män. Statistiken visar på stora skillnader mellan utrikes- (6,9 procent) och inrikes födda (4,3 procent) unga.

Enligt Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) är unga med psykisk ohälsa och funktionsnedsättning överrepresenterade inom gruppen unga som varken arbetar eller studerar. Mot bakgrund av detta har regeringen gett Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) ett uppdrag att ta fram kunskap om insatser riktade mot unga med psykisk ohälsa och funktionsnedsättning som varken arbetar eller studerar. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 15 november 2024. (S2023/01041).

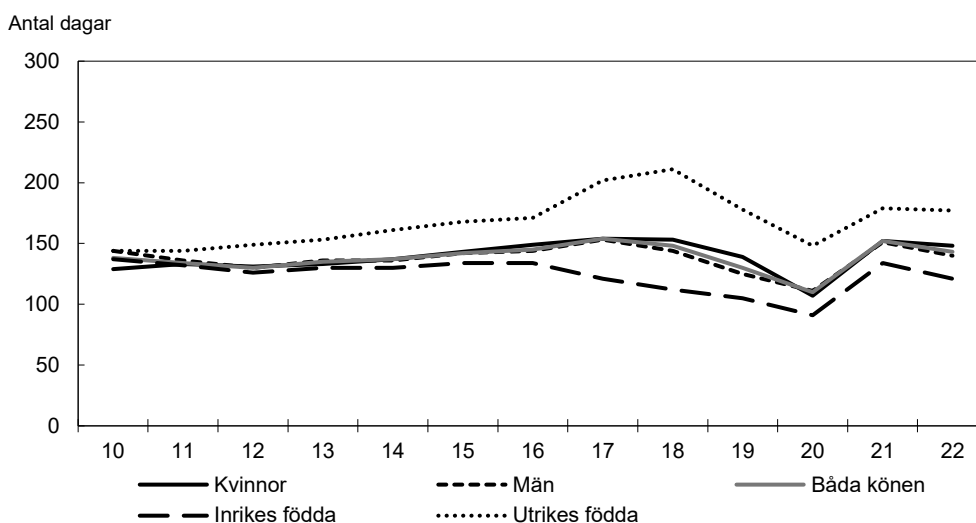
Sedan 2018 har MUCF haft ett uppdrag att stödja de aktörer, i första hand kommuner, som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar. Av delredovisningen för 2022 framgår att de aktörer som tagit del av MUCF:s stöd har fått ökad kunskap om unga som varken arbetar eller studerar och ökad förståelse för behovet av ökad samverkan och samordning av insatser för målgruppen. Av myndighetens delredovisning framgår dock även att samverkan för etablering av unga minskat påtagligt sedan 2018 och ligger på fortsatt låg nivå 2022.

### **Arbetslösheten bland unga minskar men de långsiktiga effekterna av covid-19-pandemin är fortfarande svåra att utläsa**

Andelen unga i åldern 16–24 år som är öppet arbetslösa och arbetssökande i program med aktivitetsstöd har minskat under flera år, från 18,1 procent 2011 till 8,7 procent 2019. Covid-19-pandemin medförde att arbetslösheten bland unga ökade under 2020. Därefter har andelen arbetslösa ungdomar gradvis minskat igen. År 2022 var 7,9 procent av unga i åldern 16–24 år arbetslösa. Skillnaden mellan könen har varit relativt oförändrad sedan mätperiodens början 2011. År 2022 var andelen inskrivna arbetslösa större bland unga män än bland unga kvinnor, 9,3 respektive 6,4 procent. Därtill var andelen fortsatt större bland unga som är utrikes födda än unga som är inrikes födda, 16,9 jämfört med 5,7 procent. Bland utrikes födda fanns ingen skillnad mellan könen. Bland inrikes födda var siffran för unga män 7,1 procent och för unga kvinnor 4,5 procent.

I rapporten Sociala utmaningar för unga i spåren av pandemin – en kunskapsöversikt (Forte 2022) konstaterar Forte att covid-19 pandemin hade genomgående negativ effekt på ungas arbetsmarknad och att det redan etablerade mönstret att unga med svag utbildningsbakgrund ställs inför betydande etablerings- och försörjningsproblem kan ha förstärkts av pandemin. De långsiktiga effekterna går dock inte att uttala sig om med säkerhet, men erfarenheter från tidigare kriser talar för att arbetslöshet under unga år medför bestående negativa effekter i form av ökade arbetslöshetsrisker och försvagad inkomstutveckling.

**Diagram 15.5 Mediantid i arbetslöshet bland inskrivna på Arbetsförmedlingen i åldern 16–24 år, efter kön samt inrikes och utrikes född**



Anm.: Siffrorna har delvis korrigerats jämfört med budgetpropositionen för 2023.

Källa: Arbetsförmedlingen

Mediantiden i arbetslöshet för inskrivna arbetslösa mellan 16 och 24 år ökade mellan 2020 och 2021, från 110 dagar till 152 dagar. Ökningen var tydlig bland unga oavsett kön eller födelseland. År 2022 har mediantiden minskat något jämfört med året innan och var 143 dagar, vilket är fortsatt högre än före covid-19-pandemin. Under de senaste tio åren har mediantiden i arbetslöshet varit högre bland utrikes födda unga jämfört med inrikes födda, år 2022 var mediantiden 177 respektive 121 dagar inom dessa grupper. Skillnaden mellan könen har varit relativt liten under hela mätperioden. Mediantiden i arbetslöshet för 2022 var något kortare bland unga män 140 dagar, jämfört med 148 dagar bland unga kvinnor.

### De flesta unga har en god ekonomisk situation men det finns variationer inom gruppen

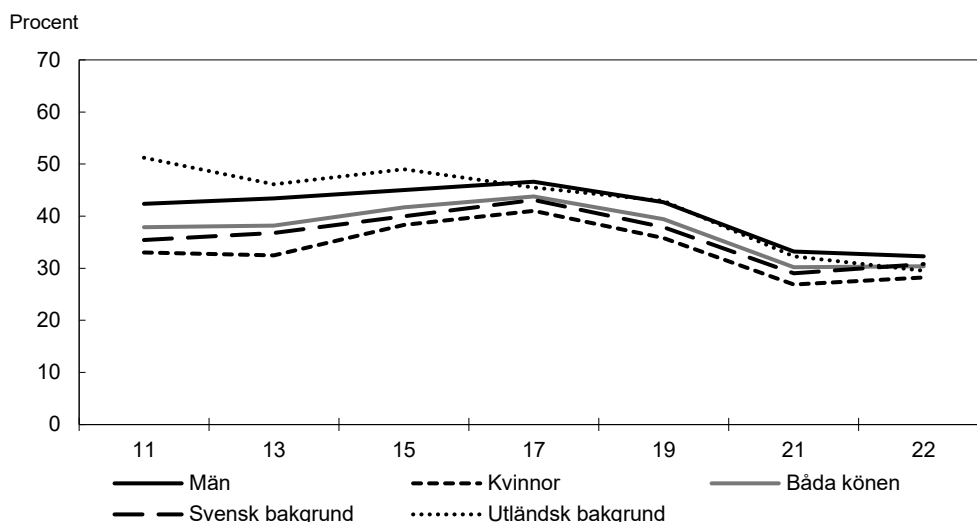
MUCF har undersökt den ekonomiska situationen för unga mellan 20 och 25 år. Rapporten visar bl.a. att den ekonomiska situationen för de flesta unga är god men att delar av ungdomsgruppen lever i ekonomisk utsatthet, med ekonomisk utsatthet avses i första hand situationer där en person har svårigheter att få sina inkomster att räcka till de mest nödvändiga utgifterna. Framför allt är andelen ekonomiskt utsatta relativt hög bland unga som är arbetslösa, sjuka eller föräldralediga. Andelen utsatta varierar även utifrån vilken typ av hushåll unga lever i. Unga som bor ensamma är i högre utsträckning utsatta jämfört med de som bor kvar med sina föräldrar. Särskilt hög är andelen ekonomiskt utsatta bland ensamstående unga med barn. Det föreligger även skillnader mellan könen då 52,7 procent av de ensamstående kvinnorna i åldern 20–25 år med barn har varaktigt låg ekonomisk standard och 20,6 procent varaktigt låg inkomststandard, bland de unga ensamstående männen med barn var motsvarande siffror 27,8 procent respektive 9,3 procent år 2020.

Rapporten visar även att andelen unga med låg ekonomisk standard och låg inkomststandard är betydligt högre bland utrikes födda jämfört med inrikes födda. Det finns också tydliga skillnader mellan olika typer av bostadsområden. Bland unga som bor i områden med socioekonomiska utmaningar är en högre andel ekonomiskt utsatta jämfört med unga som bor i områden med bättre socioekonomiska förutsättningar. Både för utrikes- och inrikes födda föreligger endast mindre skillnader mellan könen. Resultaten från myndighetens ungdomsenkät pekar i samma riktning. Samma undersökning visar även att unga med funktionsnedsättning samt unga hbtqi-personer i

högre utsträckning haft svårt att klara sina löpande utgifter. Rapporten visar också att unga kvinnor har lägre individuella disponibla inkomster än unga män. Efter att andelen unga som lever i hushåll med låg ekonomisk standard och låg inkomststandard minskat under 2011–2016 har andelen ökat igen från och med 2018, särskilt bland unga med lägst inkomster. (Fokus 22 Ett liv som andras – Om ungas ekonomiska utsatthet, MUCF 2023).

## Ungas boendesituation är generellt bra men det finns ett underskott av bostäder för unga

**Diagram 15.6** Andel i åldern 20–24 år som bor kvar i föräldrahemmet, efter kön samt svensk och utländsk bakgrund



Anm.: 1 Varje redovisat år består av en sammanslagning av data från två årliga undersökningar.

Anm.: 2 Med utländsk bakgrund avses en person som är utrikes född eller person som är inrikes född med två utrikes födda föräldrar. Med svensk bakgrund avses inrikes född med minst en inrikes född förälder.

Källa: SCB

År 2022 var andelen unga i åldern 20–24 år som bor kvar i föräldrahemmet 30,4 procent, vilket är en marginell ökning mot föregående år. Dock är det lägre än genomsnittet för perioden 2013 – 2019 då andelen var runt 40 procent. Det finns ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan könen. Det samma gäller för skillnader mellan unga med utländsk respektive svensk bakgrund. De flesta unga har goda boendeförhållanden, vilket är en förutsättning för goda levnadsvillkor. Det finns dock unga som har en svår boendesituation med t.ex. trångboddhet, osäkra hyreskontrakt eller avsaknad av egen bostad.

I Boverkets bostadsmarknadsenkät 2023 uppgav 154 av de 272 kommuner som svarade på enkäten att det råder underskott av bostäder för unga på den lokala bostadsmarknaden. På tre år har antalet kommuner som uppger underskott på bostadsmarknaden för ungdomar minskat med 56. Av de kommuner som uppger att det finns för få bostäder svarar en majoritet att de som finns att tillgå är för stora eller för dyra för ungdomar. Andra hinder för unga att få egen bostad kan vara att de oftare har en sämre ekonomisk ställning jämfört med andra eller att de sällan stätt länge i bostadsköer. Detta leder till att unga bor kvar i föräldrahemmet. Det är negativt om ungas möjligheter att ta steget ut i vuxenlivet begränsas av priser, hyror eller utbudet på bostäder och det kan även vara problematiskt ur ett samhällsperspektiv. Enligt MUCF bodde 74,6 procent av unga i åldern 20–29 år som flyttat hemifrån i hyresrätt, 18,4 procent i bostadsrätt och 5,9 procent i äganderätt 2021. Förhållandet mellan olika boendeformer har varit stabilt bland unga sedan 2009. (MUCF, En sammanfattad bild av ungas levnadsvillkor i Sverige – Ung idag, 2023).

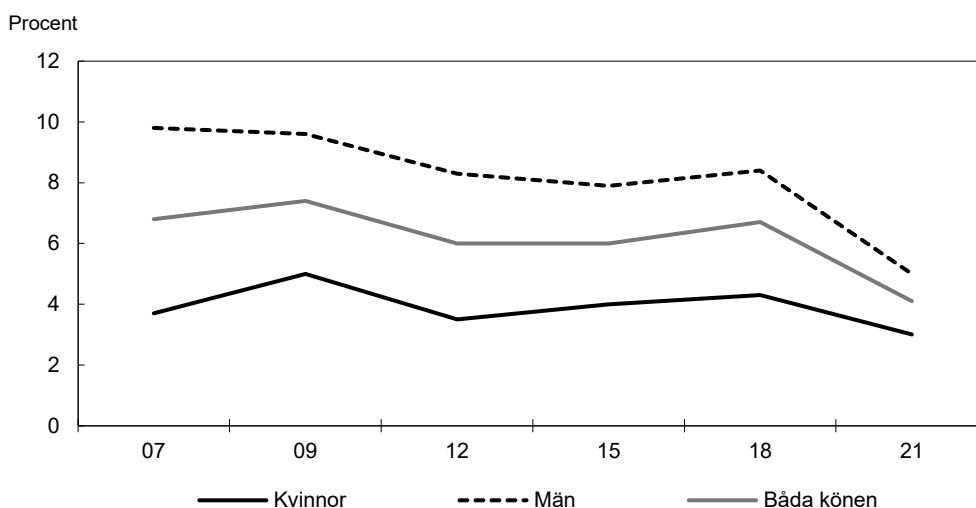
### **Unga kvinnor avstår i högre utsträckning än unga män från att gå ut ensam på grund av rädsla**

Tillgång till ett bra boende och till en god närmiljö är viktiga förutsättningar för en god och jämlik hälsa. Enligt Folkhälsomyndigheten uppgav dock fler än hälften av unga kvinnor i åldern 16–29 år att de avstått från att gå ut ensam på grund av rädsla för att bli överfallna, rånade eller på annat sätt ofredade, under 2022. Samma siffra för unga män var cirka en av fem. Andelen unga kvinnor som uppger att de avstått från att gå ut ensam på grund av rädsla var även högre än för befolkningen i stort (16–84 år) där samma siffra var 41 procent av kvinnorna och 14 procent av männen (Folkhälsan i Sverige Årsrapport, Folkhälsomyndigheten 2023).

### **Ungas tillgång till fritidsaktiviteter är generellt god men det finns skillnader mellan grupper av unga**

De flesta unga uppger att de har goda möjligheter att ta del av aktiviteter på fritiden, andelen var 79 procent bland unga i åldrarna 16–25 år under 2021. Andelen är högre bland unga män än bland unga kvinnor, 82 procent jämfört med 77 procent. Den vanligaste orsaken som unga anger hindrar dem från att delta i fritidsaktiviteter är tidsbrist på grund av skola eller arbete, 68 procent uppgav att de avstått av den anledningen. Det är också en hög andel som avstår för att aktiviteter varit för dyra, vilket 34 procent uppger. Samtidigt finns det grupper av unga som i större utsträckning än andra upplever hinder. Bland utrikes födda unga angav 49 procent att de har avstått på grund av att aktiviteten kostat för mycket, vilket kan jämföras med 32 procent av inrikes födda unga. Det finns även skillnader i upplevelse av hinder bland unga med funktionsnedsättning, bl.a. har en högre andel unga med funktionsnedsättning avstått från aktiviteten för att den inte varit anpassad jämfört med unga utan funktionsnedsättning, 28 respektive 18 procent. Majoriteten av unga i åldern 16–25 år är nöjda med sin fritid, år 2021 var andelen 67 procent, men även här finns skillnader. Bland unga med funktionsnedsättning uppgav endast drygt hälften, 56 procent, att de var nöjda med sin fritid. De uppger även i högre utsträckning att de har för mycket fritid jämfört med andra unga, 21 respektive 11 procent. Även unga med utländsk bakgrund uppgav i lägre utsträckning att de är nöjda med sin fritid jämfört med unga som har svensk bakgrund. Andelen är särskilt låg bland unga kvinnor med utländsk bakgrund där 54 procent uppgav att de var nöjda år 2021. (MUCF, En fördjupad bild av ungas fritid – Ung idag, 2023:2).

För att öka barns och ungas tillgång till idrott, kultur, friluftsliv och annat föreningsliv har regeringen gett flera myndigheter i uppdrag att förbereda för införandet av ett fritidskort. Särskilt barn och unga från socioekonomiskt utsatta hushåll ska genom fritidskortet få ökade möjligheter att delta i fritidsaktiviteter. Fritidskortet är planerat att införas under 2024.

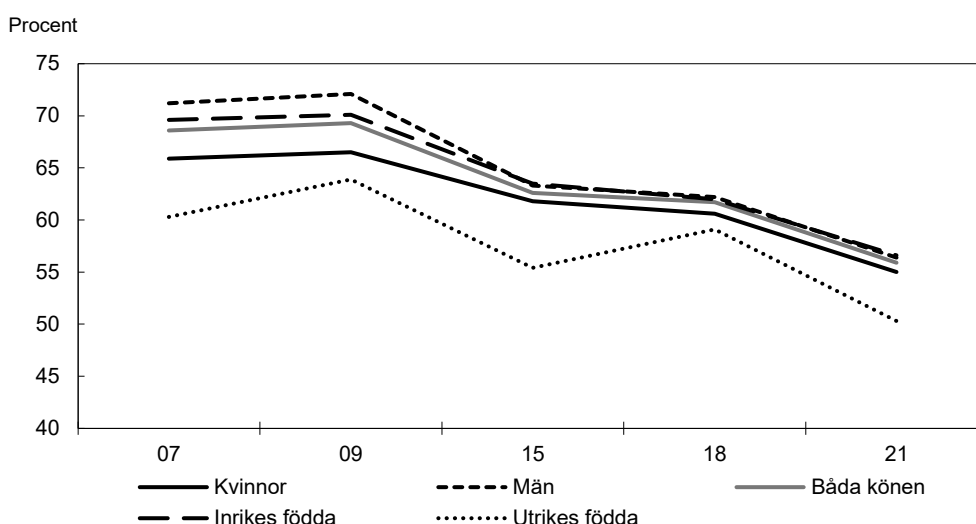
**Diagram 15.7 Andel i åldern 16–25 år som besöker fritidsgård eller ungdomens hus varje månad, efter kön**

Anm.: Data hämtas från ungdomsenkäten som genomförs vart tredje år.

Källa: MUCF

Öppen fritidsverksamhet i form av bl.a. fritidsgårdar eller ungdomens hus kan vara särskilt viktiga för unga som i mindre utsträckning deltar i föreningslivet. Omkring 4 procent av unga i åldern 16–25 år besökte en fritidsgård varje månad under 2021. Andelen har sjunkit något sedan 2018, då motsvarande siffra var 6,7 procent. Det är framför allt unga utrikes födda (9,3 procent), unga i åldern 16–19 år (7,6 procent) och unga pojkar (5 procent) som besöker fritidsgårdar eller ungdomens hus regelbundet. Andelen besökare i åldersintervallet 16–25 år ger dock inte en helt rättvisande bild eftersom många verksamheter främst riktar sig till och besöks av unga som går på högstadiet.

### Ungas föreningsengagemang och egna organisering har minskat över tid

**Diagram 15.8 Andel i åldern 16–25 år som är medlem i en förening, efter kön samt inrikes och utrikes född**

Data hämtas från ungdomsenkäten som genomförs vart tredje år.

Källa: MUCF

Andelen unga i åldern 16–25 år som är medlemmar i en förening har minskat från 69 procent 2007 till 56 procent 2021. Det finns inte någon statistiskt säkerställd skillnad mellan könen. År 2021 var andelen som var medlem i en förening större

bland inrikes födda unga jämfört med utrikes födda unga. Ungefär sex av tio unga är medlemmar i en förening och en av tio är medlem i en förening som är uttalat samhällsorienterad. Dessutom uppger varannan ung att de arbetar ideellt i någon form. Intresse och tid är grundläggande faktorer för att unga ska vilja och kunna engagera sig. Ungas levnadsvillkor påverkar också förutsättningar för engagemang. En aktiv och engagerad omgivning är en viktig främjande faktor, medan brist på kunskap, kontaktnät och tillgänglighet skapar sämre förutsättningar. Förutsättningarna varierar även utifrån var i landet unga bor (Fokus 21 – Vilja att förändra, MUCF 2021).

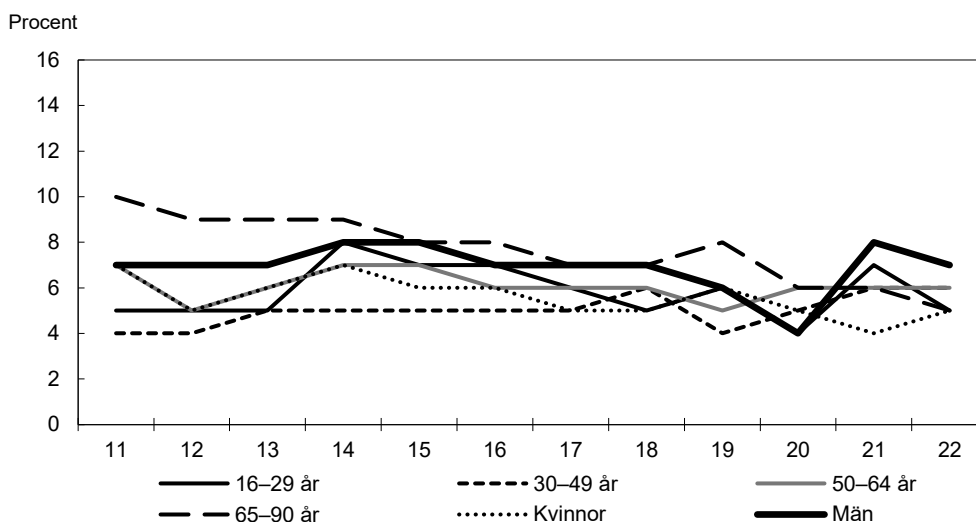
### Det tillfälliga stödet till barn- och ungdomsorganisationer har stärkt det unga civilsamhället

Ungas demokratiska organisering är en viktig del i att öka ungas inflytande och delaktighet. MUCF fördelar statsbidrag enligt förordningen (2011:65) om statsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer. Syftet med statsbidraget är att stödja barns och ungdomars självständiga organisering och inflytande i samhället. Antalet unga som är medlemmar i en barn- och ungdomsorganisation har varierat under de senaste åren. MUCF bedömer att ca 655 000 barn och unga i åldern 6–25 år tog del av bidraget 2022. Fördelningen mellan flickor och unga kvinnor respektive pojkar och unga män i medlemsbasen har legat inom spannet 40–60 procent över tid.

Under perioden 2023 till 2025 har riksdagen, mot bakgrund av ett behov av att stärka barn- och ungdomsorganisationer efter covid-19 pandemin, beslutat om en tillfällig förstärkning av statsbidraget till barn- och ungdomsorganisationerna med 50 miljoner kronor årligen. MUCF disponerade därmed 262 miljoner kronor för organisationsbidrag och 18,4 miljoner kronor för projektbidrag under 2022. Totalt fördelades organisationsbidrag till 114 barn- och ungdomsorganisationer (109 år 2021) samt projektbidrag till 23 barn- och ungdomsorganisationer (26 år 2021) under 2022 (S2023/00780).

### Ungdomars politiska engagemang är stabilt över tid

**Diagram 15.9** Andel i varje åldersgrupp som anger att de är medlemmar i ett politiskt parti eller förbund, efter kön



Anm.: 1 Könsuppdelad statistik finns endast för den totala befolkningen 16–90 år.

Anm.: 2 Fram till och med 2021 års undersökning var åldersintervallet upp till 85 år.

Källa: SOM-institutet

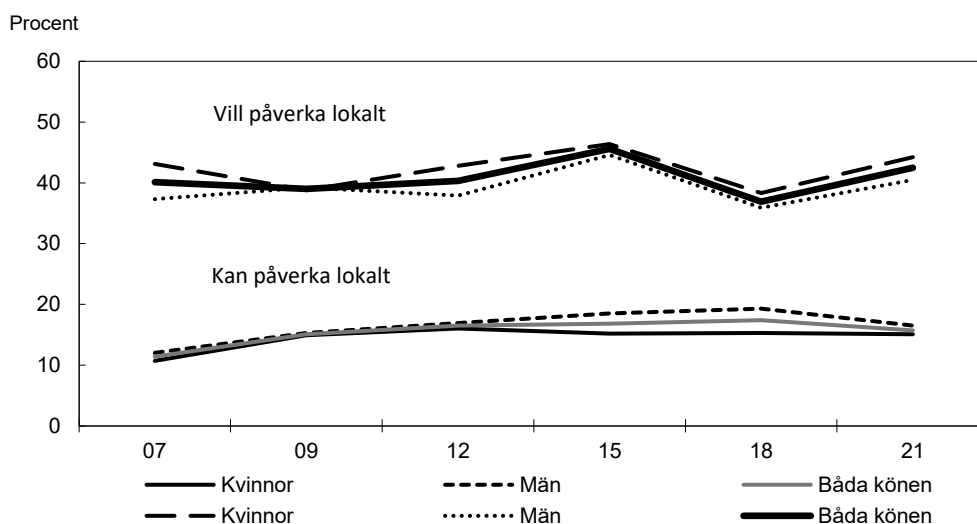
Bland unga i åldern 16–29 år uppger 5 procent att de är medlemmar i ett politiskt parti 2022, vilket är lägre än 2021 då andelen var 7 procent. För befolkningen i stort ligger



motsvarande siffra för 2022 på 6 procent. Sett över längre tid har andelen medlemmar i politiska partier minskat i hela befolkningen. Detta gäller även unga i åldersgruppen 16–29 år, även om nedgången inte varit lika tydlig i denna grupp. Under de senaste tio åren har andelen unga som anger att de är medlemmar i ett politiskt parti dock legat relativt stabilt och varierat mellan 4 och 8 procent. (Svenska demokratitrender, SOM-institutet 2023).

## Unga har vilja och intresse att påverka lokala beslut men de upplever hinder

**Diagram 15.10** Andel i åldern 16–25 år som vill och kan påverka lokalt, efter kön



Data hämtas från ungdomsenkäten som genomförs vart tredje år.

Källa: MUCF

Andelen unga i åldern 16–25 år som vill vara med och påverka i frågor som rör deras kommun var 42,5 procent 2021. Andelen är högre än 2018 då den var 36,9 procent. Det fanns ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan unga män och unga kvinnor 2021. Andelen unga i åldern 16–25 år som upplever att de har möjligheter att föra fram åsikter till beslutsfattare i kommunen var 16,5 procent 2021. Andelen ökade mellan 2004 och 2009 men har sedan varit stabil fram till 2021. Det fanns ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan unga kvinnor och unga män 2021.

## 15.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Ungdomspolitikens utveckling påverkas av insatser som genomförs inom flera olika utgiftsområden. Regeringens insatser bedöms ha haft positiva effekter för måluppfyllelsen.

Det kan konstateras att unga över lag bedömer sin hälsa som bättre än övriga grupper. Samtidigt finns det tydliga tecken på att den psykiska ohälsan bland unga ökar, särskilt bland unga kvinnor. Unga uppger även i högre grad att de besväras av ensamhet och isolering jämfört med befolkningen i stort. För en utförlig redogörelse av regeringens insatser för att förbättra barns- och ungas psykiska hälsa se vidare utg.omr. 9 avsnitt 4 Folkhälsopolitik.

Ungas förutsättningar för etablering i arbetslivet bedöms ha förbättrats. Efter att såväl arbetslösheten som mediantiden i arbetslöshet bland unga ökade under covid-19-pandemin har dessa åter minskat fram till och med 2022. Samtidigt har pandemin haft negativa effekter på ungas arbetsmarknad och unga med svag utbildningsbakgrund har ställts inför särskilda svårigheter. De långsiktiga konsekvenserna av pandemin är

fortfarande svåra att utläsa och det finns därför skäl att fortsätta följa denna utveckling. Regeringen bedömer att Arbetsförmedlingens uppdrag att fördela bidrag till kommuner för att skapa jobb för ungdomar som under 2022 har avslutat eller under 2023 kommer att avsluta gymnasieskolan samt ungdomar som omfattas av det kommunala aktivitetsansvaret kommer att bidra till att ytterligare förbättra ungas inträde på arbetsmarknaden.

När det gäller gruppen unga som varken arbetar eller studerar så visar utvecklingen på att andelen fortsätter att minska något. Samtidigt kvarstår problemet för många och det är problematiskt att samordningen mellan olika aktörer som arbetar med målgruppen minskat påtagligt sedan 2018 då unga som varken arbetar eller studerar ofta är i behov av insatser från flera olika aktörer för att lyckas återgå i studier eller etablera sig i arbetslivet. Regeringen bedömer att MUCF:s uppdrag att stödja de aktörer, i första hand kommuner, som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar har bidragit till att stärka gruppens förutsättningar. Regeringen bedömer också att det pågående uppdraget till Forte om att ta fram kunskap om insatser riktade mot unga med psykisk ohälsa och funktionsnedsättning som varken arbetar eller studerar kommer kunna bidra till kunskap om hur etablering av dessa grupper av unga kan stärkas.

Även ungas tillgång till en aktiv och meningsfull fritid bedöms generellt som god, dock finns även här skillnader mellan olika grupper av unga. Fler unga män än unga kvinnor bedömer att de har goda möjligheter att ta del av aktiviteter på sin fritid. Samtidigt är det färre unga med funktionsnedsättning som är nöjda med sin fritid. Även unga med utländsk bakgrund är i lägre utsträckning än unga med svensk bakgrund nöjda med sin fritid. De vanligaste hindren som unga anger för att inte delta i aktiviteter på sin fritid är tidsbrist och att aktiviteten är för dyr.

Att ungas samhällsengagemang är stabilt över tid bedömer regeringen vara positivt. Även om många unga inte är medlemmar i olika föreningar för politisk eller annat medborgerligt engagemang finns det många som engagerar sig på andra sätt, via olika forum på internet och på sociala medier. Samtidigt finns det utmaningar i att unga utrikes födda, unga med funktionsnedsättningar och unga från gles- och landsbygdskommuner deltar i lägre utsträckning. Den tillfälliga höjningen av statsbidraget till barn- och ungdomsorganisationerna bedöms ha bidragit till att stärka ungas förutsättningar till demokratisk organisering och förbättrat möjligheter för ungas inflytande och delaktighet i samhällsutvecklingen.

## 15.5 Politikens inriktning

Inom ungdomspolitik prioriterar regeringen att ungas sociala inkludering och etablering på arbetsmarknaden ska öka, att alla unga ska ha en meningsfull fritid, att alla unga ska vara delaktiga i samhällsbygget samt att den psykiska hälsan bland unga ska förbättras.

Tillgång till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra är en viktig del i goda levnadsvillkor för unga, som samtidigt bidrar till ungas sociala inkludering. För att stärka barns och ungas tillgång till fritidsaktiviteter är fritidskortet en viktig reform som kommer alla barn och unga mellan 8–16 år till del (se vidare utg.omr. 9 avsnitt 4 Folkhälsopolitik).

Ungas psykiska hälsa, inklusive motverkandet av ensamhet, är en prioritering i arbetet för goda levnads- och uppväxtvillkor för alla ungdomar. (se vidare utg.omr. 9 avsnitt 4 Folkhälsopolitik)

Ungas självständiga organisering och inflytande i samhället är en central del av regeringens ungdomspolitik. Unga i hela landet ska ha möjlighet att organisera sig och utöva inflytande över samhällsutvecklingen. Statsbidraget till barn- och ungdomsorganisationerna är ett betydelsefullt stöd för att skapa förutsättningar för detta.

För att stärka och uppmuntra ungas engagemang i civilsamhället ser regeringen även över möjligheten att införa en ordning för ett offentligt erkännande av ungas insatser i civilsamhället. Social inkludering och etablering på arbetsmarknaden är en förutsättning för att unga ska ha goda levnadsvillkor och makt att forma sina liv, särskilt för de grupper av unga som riskerar långvarigt utanförskap. Inom gruppen unga som varken arbetar eller studerar finns personer som lever under ekonomisk utsatthet och besväras av isolering och ensamhet. Kunskap om insatser som stärker förutsättningarna för etablering av personer som ingår i gruppen unga som varken arbetare eller studerar är fortsatt viktigt.

## 15.6 Budgetförslag

### 15.6.1 12:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

**Tabell 15.1 Anslagsutveckling 12:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor**

Tusental kronor

2022	Utfall	59 002	Anslagssparande	1 600
2023	Anslag	59 690 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	60 818
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>60 734</b>		
2025	Beräknat	63 194 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	64 814 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 60 735 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 60 734 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 15.2 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 12:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>59 690</b>	<b>59 690</b>	<b>59 690</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 185	4 691	6 342
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 141	-1 187	-1 218
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-1 141</i>	<i>-1 141</i>	<i>-1 141</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-522	-522	-522
– Generell besparing i statsförvaltningen	-619	-619	-619
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>60 734</b>	<b>63 194</b>	<b>64 814</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 619 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 60 734 000 kronor anvisas under anslaget 12:1 *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 63 194 000 kronor respektive 64 814 000 kronor.

### 15.6.2 12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet

**Tabell 15.3 Anslagsutveckling 12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet**

Tusental kronor

2022	Utfall	338 999	Anslagssparande	1 681
2023	Anslag	290 680 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	286 456
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>290 680</b>		
2025	Beräknat	290 680		
2026	Beräknat	240 680		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till ungdomsorganisationer. Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag och visst övrigt stöd till nationell och internationell ungdomsverksamhet för ungdomspolitikens genomförande. Anslaget får användas för sådana administrativa utgifter som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 15.4 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>290 680</b>	<b>290 680</b>	<b>290 680</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			-50 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>290 680</b>	<b>290 680</b>	<b>240 680</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

I budgetpropositionen för 2023 ökades anslaget med 50 000 000 kronor per år för perioden 2023–2025. Mot bakgrund av detta beräknas anslaget minska med 50 000 000 kronor från och med 2026.

Regeringen föreslår att 290 680 000 kronor anvisas under anslaget 12:2 *Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 290 680 000 kronor respektive 240 680 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 12:2 *Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 262 000 000 kronor 2025.

**Skälen för regeringens förslag:** För att nå en ökad förutsägbarhet i medelstilldelningen som avser statsbidrag i form av organisationsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer bör MUCF under 2024 kunna fatta beslut om stödets fördelning 2025. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 12:2 *Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 262 000 000 kronor 2025.

**Tabell 15.5 Beställningsbemyndigande för anslaget 12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Ingående åtaganden	262 000	0	262 000	
Nya åtaganden	0	262 000	262 000	
Infriade åtaganden	-262 000	0	-262 000	-262 000
Utestående åtaganden	0	262 000	262 000	
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>212 000</b>	<b>262 000</b>	<b>262 000</b>	

### 15.6.3 12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken

**Tabell 15.6 Anslagsutveckling 12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken**

Tusental kronor

2022	Utfall	21 602	Anslagssparande	398
2023	Anslag	22 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	21 831
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>22 000</b>		
2025	Beräknat	2 000		
2026	Beräknat	2 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda insatser inom ungdomspolitiken. Anslaget får användas för sådana administrativa utgifter som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 15.7 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>22 000</b>	<b>22 000</b>	<b>22 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer		-20 000	-20 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>22 000</b>	<b>2 000</b>	<b>2 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget beräknas minska med 20 000 000 kronor fr.o.m. 2025 till följd av att tidsbegränsade medel upphör.

Regeringen föreslår att 22 000 000 kronor anvisas under anslaget 12:3 *Särskilda insatser inom ungdomspolitiken* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 000 000 kronor respektive 2 000 000 kronor.



## 16 Politik för det civila samhället

### 16.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för politiken för det civila samhället.

### 16.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom området utgår från följande bedömningsgrunder:

- hur de statliga bidragen har fördelats med avseende på det civila samhällets självständighet och oberoende
- insatser för att besluts- och beredningsprocesser inom olika områden ska omfatta dialog med det civila samhället
- insatser för att det civila samhället ska kunna verka i rollen som utförare och ingå partnerskap med det offentliga samt insatser för att öka kunskap om det civila samhället hos offentliga aktörer
- insatser för att stärka stabilitet, enhetlighet och förutsebarhet i villkor för och bidrag till det civila samhället
- insatser för öppenhet och tillvaratagande av det civila samhällets kunskaper i frågor som rör dem, exempelvis genom remisser, sakråd och möten
- tillstånd och utveckling som gäller befolkningens deltagande i det civila samhället, förutsättningar för civilsamhällets aktörer att verka inom olika samhällsområden och hur det civila samhället speglar den mångfald som finns i befolkningen.

### 16.3 Resultatredovisning

I det civila samhället ingår ideella föreningar, registrerade trossamfund, stiftelser och kooperativ, men också exempelvis nätverk, tillfälliga sammanslutningar och frivilliga insatser. En rad faktorer påverkar villkoren för det civila samhällets gemenskaper. De effekter som insatser inom politiken för det civila samhället har på dessa villkor är svåra att avgränsa från effekterna av insatser som görs inom andra verksamhetsområden. Redovisning av resultat görs mot denna bakgrund.

#### Resultat utifrån principen om självständighet och oberoende

Principen om självständighet och oberoende handlar bl.a. om det civila samhällets centrala betydelse för demokratin och vikten av organisationernas fristående ställning.

#### Fördelning av statsbidrag

Statsbidrag om sammanlagt ca 24 miljarder kronor (varav 11 miljarder kronor till biståndsverksamhet, se vidare redovisning under utg.omr. 7) fördelades till det civila samhällets organisationer under 2022, vilket är cirka 2,4 miljarder kronor mindre än 2021. Av statsbidragen har ca 900 miljoner kronor tillförts mot bakgrund av covid-19-pandemin, vilket är en minskning med ca 2 miljarder kronor. Under 2022 uppgick andelen generella bidrag till 97,8 procent, vilket kan jämföras med 94,8 procent 2021. En hög andel generella bidrag är i linje med regeringens ambition om självständighet och oberoende med stort utrymme för egna initiativ.



Statsbidrag till det civila samhällets organisationer fördelas inom flera områden. I detta kapitel redovisas stöd inom områdena idrott, allmänna samlingslokaler, friluftsliv och riksdagspartiernas kvinnoorganisationer. I avsnitten 16.6 respektive 16.7 redogörs det närmare för stödet till idrotten och bidraget till friluftorganisationerna. I utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet avsnitt 5.3 redogörs det närmare för bidraget till riksdagspartiers kvinnoorganisationer.

### **Bidrag till allmänna samlingslokaler**

Antalet ansökningar till Boverket om statsbidrag till allmänna samlingslokaler ökade från 2021 till 2022. Under 2022 beviljades 84 av 237 ansökningar om investeringsbidrag respektive 17 av 52 ansökningar om verksamhetsutvecklingsbidrag. Vidare beviljades 65 miljoner kronor i organisationsbidrag som infördes i samband med en förstärkning för att mildra de ekonomiska konsekvenserna till följd av spridningen av covid-19 (prop. 2021/22:86, bet. 2021/22:FiU16, rskr.2021/22:142). Totalt beviljades 116 ansökningar. De tre samlingslokalorganisationerna Bygdegårdarnas riksförbund, Folkets Hus och Parker samt riksorganisationen Våra gårdar förmedlade majoriteten av medlen till sina medlemsorganisationer. Medlen har främst gått till hyra, kostnader för el och personalkostnader och har haft avgörande betydelse för att verksamheterna har kunnat bibehållas (Boverkets sammanfattande redogörelse, S2023/01316).

### **Uppföljning av det civila samhällets villkor att verka**

På uppdrag av regeringen följer Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) årligen upp ideella föreningars villkor. Uppföljningen avseende 2022 (S2023/01733) visar att de negativa effekterna av covid-19-pandemin börjar avta jämfört med 2020 och 2021 men fortsatt upplevs vara betydande, främst gäller det idrottsföreningar och kulturföreningar. Även de höga elpriserna och den stigande inflationen påverkar villkoren - var tredje förening upplever att deras möjligheter att bedriva verksamhet påverkats på ett negativt sätt. Trots dessa utmaningar har de flesta föreningar en fortsatt stark tro på framtiden, dock har andelen med framtidstro minskat jämfört med tidigare år, från 88 procent 2021 till 83 procent 2022. Även andelen föreningar som bedömer att de har goda möjligheter att utveckla sin verksamhet under de kommande åren har minskat, från 80 procent 2021 till 73 procent 2022.

### **Undantag från skatteplikt för interna tjänster inom fristående grupper**

Den 12 januari 2023 beslutade regeringen propositionen Ny mervärdesskattelag (prop. 2022/23:46) med förslag att den svenska mervärdesskattelagstiftningen anpassas till EU:s mervärdesskattedirektiv vad gäller undantag från skatteplikt för så kallade interna tjänster inom fristående grupper. Denna förändring har under lång tid efterfrågats av föreningar och andra organisationer inom civilsamhället. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 2022/23:SkU10, rskr. 2022/23:167).

### **Skatteincitament för gåvor till ideell verksamhet**

Den 15 juni 2023 beslutade regeringen att tillsätta en utredning som ska lämna förslag på ett skatteincitament för gåvor från juridiska personer till ideell verksamhet (dir. 2023:87). Ett sådant skatteincitament kan bidra till att öka donationerna till ideella organisationer och därigenom främja olika samhällsnyttiga verksamheter. Uppdraget ska slutredovisas senast den 16 december 2024. Sedan tidigare finns ett etablerat skatteincitament, i form av en skattereduktion, för fysiska personer att skänka gåvor till vissa på förhand godkända ideella mottagare som främjar social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning.

## Villkor för bidrag till civilsamhället

Den 2 augusti 2022 överlämnade regeringen propositionen Statens stöd till trossamfund samt demokrativillkor vid stöd till civilsamhället (prop. 2021/22:272) till riksdagen. Den 10 november 2022 beslutade regeringen att återkalla propositionen genom skrivelsen Återkallelse av regeringens proposition 2021/22:272 Statens stöd till trossamfund samt demokrativillkor vid stöd till civilsamhället (skr. 2022/23:14). Ett sakråd (S2023/00055) genomfördes den 13 december 2022 med ett antal civilsamhällesorganisationer och trossamfund bl.a. i syfte att ge de inbjudna organisationerna tillfälle att framföra synpunkter avseende det förslag till demokrativillkor som fanns i propositionen inför frågans fortsatta beredning.

## Resultat utifrån principen om dialog

Principen om dialog handlar bl.a. om att dialog ska finnas mellan regeringen och det civila samhället i alla frågor och beslutsprocesser som rör civilsamhällets villkor och verksamheter.

Under 2022 fanns i Regeringskansliet 38 fasta forum för samråd med det civila samhällets organisationer. Utöver dessa fasta forum anordnade Regeringskansliet 112 möten för samråd med det civila samhällets organisationer i specifika frågor. Av dessa möten var 24 sakråd varav 5 var EU-sakråd och 7 hölls med anledning av Rysslands invasion av Ukraina. MUCF:s uppföljning av ideella föreningars villkor 2022 visar att andelen föreningar som har haft kontakt med företrädare för offentlig sektor stabiliserats efter att ha minskat betydligt mellan 2020 och 2021.

## Partsgemensamt forum

Partsgemensamt forum (PGF), som är en plattform för dialog mellan regeringen och det civila samhällets organisationer, ska bl.a. följa upp och bidra till att utveckla politiken för det civila samhället. Under de dialogmöten som har genomförts 2022 har 13 organisationer varit representerade. Dialogerna har utifrån olika teman gett ökad kunskap om civilsamhällets förutsättningar och bidragit till att utveckla de generella villkoren för det civila samhället. En beskrivning av den genomförda verksamheten finns i årsskriften Partsgemensamt forum 2022 som tagits fram av Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället (NOD).

## Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället

Den partsgemensamma strukturen NOD och dess kansli har under 2022 bistått flera departement och myndigheter i dialog och samverkan med civilsamhället och arbetat med bl.a. det nationella genomförandet av Agenda 2030, ett ungdomsråd om klimat- och miljöfrågor, en mötesserie om EU:s ungdomsdialog och utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden. NOD har även levererat lägesbilder om bl.a. civilsamhällets mottagande av människor på flykt från Ukraina, skattefrågor och konsekvenser av ökande elpriser samt administrerat PGF. Enligt en slutrapport från ett treårigt forskningsprojekt om NOD har NOD bidragit till att konkretisera regeringens ambition om dialog och samverkan med civilsamhället. Ett exempel på hur NOD har använts på ett innovativt sätt är den snabba omställningen under covid-19-pandemin då NOD bidrog till att lösa en gemensam samhällsutmaning där båda parter i NOD hade sina behov (Från innovativ till hållbar samverkan i tider av krig och kris – Slutrapport i NOD:s följeforskning 2022, Luleå tekniska universitet).

## Resultat utifrån principen om kvalitet

Principen om kvalitet handlar bl.a. om att den offentliga sektorn ska ha kunskap om och erkänna det egenvärde som finns i att aktörer från civilsamhället deltar i välfärden.

### Civila samhällets roll i samhällsekonomin

Det civila samhället bidrog under 2020 med verksamheter till ett värde (förädlingsvärde) av 157 miljarder kronor (159 miljarder kronor 2019), vilket utgjorde 3,1 procent (3,1 procent 2019) av Sveriges totala BNP. Den totala produktionen för det civila samhället 2020 var 271 miljarder kronor (275 miljarder 2019), vilket utgjorde 3,0 procent (3,0 procent 2019) av Sveriges totala produktion. Av detta utgjorde 44 miljarder kronor betalningar från offentlig förvaltning (Det civila samhället 2020, Statistiska centralbyrån [SCB], 2022). År 2021 fanns det 263 498 organisationer i det civila samhället (261 000 år 2020) varav 98 416 var ekonomiskt aktiva (99 000 år 2020). Totalt sett förvärvsarbetade 191 827 personer inom det civila samhället 2021 (188 000 år 2020), med fördelningen 60,8 procent kvinnor och 38,2 procent män (Det civila samhället 2021 – delrapport, SCB 2023).

### Kunskap om det civila samhället i offentlig sektor

MUCF har under 2022 genomfört flera insatser för att öka offentliga aktörers kunskap och samverkan med det civila samhället. Arbetet har riktats mot att förstärka och utveckla samverkansformerna mellan kommuner, regioner och civilsamhället. Myndigheten har mött särskild efterfrågan kring behov av ökad samverkan inom välfärdsområdet. Myndighetens samverkansmodell för offentliga aktörer och civilsamhället har spridits och används av allt fler aktörer och på allt fler områden. Myndigheten har även verkat i sitt myndighetsnätverk för att bl.a. förbättra metoder och modeller för att mäta resultat och effekter av stöd till civilsamhället och för att undersöka erfarenheter av civilsamhällets insatser och förutsättningar att verka under covid-19-pandemin.

Enligt MUCF:s uppföljning av ideella föreningars villkor 2022 anser en majoritet av föreningarna liksom tidigare år att offentliga företrädare har förståelse för föreningarnas villkor och förutsättningar. Ungefär en tredjedel anger dock att offentliga företrädare inte tar hänsyn till föreningens synpunkter kring beslut som fattas.

### Forskning för kunskap på lång sikt

Vetenskapsrådet ansvarar för ett flervetenskapligt forskningsprogram om det civila samhället. Den senaste utlysningen gjordes 2021 och resulterade i nio beviljade forskningsprojekt, se budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 17).

## Resultat utifrån principen om långsiktighet

Principen om långsiktighet handlar bl.a. om att det civila samhällets organisationer ska ha goda och stabila villkor och förutsättningar för sin verksamhet.

Av totalt 217 statsbidrag till det civila samhällets organisationer under 2022 beviljades 56 för två år eller mer, motsvarande cirka 26 procent (26 procent 2021). MUCF:s uppföljning av ideella föreningars villkor 2022 visar att 84 procent (87 procent 2021) av föreningarna anser sig ha haft ekonomiska förutsättningar att bedriva sin kärnverksamhet det senaste året. 83 procent (88 procent 2021) av föreningarna tror sig även ha goda möjligheter att bedriva verksamheten de kommande åren.

## Resultat utifrån principen om öppenhet och insyn

Principen om öppenhet och insyn handlar bl.a. om att civilsamhället ska ha inflytande i processer för beslutsfattande i frågor som rör civilsamhällets villkor och verksamhet.

### **Synpunkter inhämtas från det civila samhällets organisationer**

Regeringskansliets uppföljning visar att totalt 112 remisser har skickats ut till 1 839 organisationer inom det civila samhället under 2022. Svarsfrekvensen var 47 procent, vilket är en minskning jämfört med 2021 då det var 51 procent som svarade. Som komplement till remissförfarandet har synpunkter och perspektiv från det civila samhällets organisationer inhämtats genom t.ex. sakråd.

### **Främjande av det civila samhällets medverkan i beslutsprocesser**

Europeiska koden för främjande av idéburna organisationers medverkan i offentliga beslutsprocesser (Europarådet 2019) kan användas som ett stöd vid samverkan mellan det offentliga och det civila samhället. Koden har under året använts och spridits av MUCF inom ramen för myndighetens arbete med sin samverkansmodell för offentliga aktörer och civilsamhället samt av NOD.

## Resultat utifrån principen om mångfald

Principen om mångfald handlar bl.a. om att det civila samhället bör rymma en mångfald av verksamheter samt spegla och omfatta människor från olika delar av landet och dess befolkning.

### **Deltagande i det civila samhället**

Drygt hälften av befolkningen gör ideella insatser i eller utanför föreningslivet, en nivå som är stabil över tid. Den långsiktiga tendensen är dock att andelen av befolkningen som är medlemmar i en förening minskar. Enligt en undersökning utförd av SOM-institutet vid Göteborgs universitet (Ku2023/00814) var 67 procent av Sveriges befolkning i åldern 16–90 år medlemmar i en förening 2022, en minskning med 11 procentenheter sedan mätningarna inleddes 1998. För män var andelen som är medlemmar i en förening 69 procent och för kvinnor 66 procent. För personer med högre utbildning var andelen 77 procent och för personer med lägre utbildning 46 procent. Med högre utbildning avses genomförda studier på universitets- eller högskolenivå och med lägre utbildning avses grundskoleutbildning eller motsvarande. En mindre andel personer som är uppväxta utomlands är medlemmar i en förening jämfört med personer uppväxta i Sverige, 54 procent jämfört med 69 procent. Andelen i befolkningen som deltar aktivt i en förening uppgår enligt samma undersökning till 24 procent. Att vara aktiv i en förening är något vanligare bland män än bland kvinnor, 25 procent jämfört med 22 procent.

Av MUCF:s uppföljning av ideella föreningars villkor 2022 framgår att de negativa effekterna av pandemin när det gäller deltagande avtagit något jämfört med tidigare år. Var tredje förening uppger att antalet medlemmar minskat det senaste året. Bland föreningar som består av äldre är andelen något högre.

### **Ofrivillig ensamhet bland äldre**

Socialstyrelsen har under 2022 fördelat 23,5 miljoner kronor till totalt 203 organisationer, främst till pensionärsorganisationer men också till andra organisationer med verksamhet som vänder sig till äldre, för insatser som bidrar till att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre personer. Totalt inkom 288 ansökningar om sammanlagt ca 82 miljoner kronor, myndigheten biföll ca 70 procent av dessa.

Bidraget har bl.a. möjliggjort uppsökande verksamhet för att bryta isolering bland äldre. Socialstyrelsen uppger att minst 160 000 deltagare har nåtts eller deltagit i aktiviteter som har finansierats av statsbidraget. Över hälften av organisationerna har skapat olika mötesplatser för äldre men också insatser för ökad digital kompetens samt hälsofrämjande aktiviteter har genomförts. Bidraget har bidragit till att förebygga och bryta ensamhet och isolering bland äldre (S2023/002202). Från 2022 ökade bidraget till 100 miljoner kronor samtidigt som målgruppen för statsbidraget breddades till att omfatta fler grupper där ensamheten kan vara betydande. Socialstyrelsen beslutade i juli 2023 att bevilja stöd till 441 organisationer. Att behovet av stöd är stort visas då det totalt inkom 846 ansökningar om sammanlagt ca 377 miljoner kronor. Socialstyrelsen inkommer med en redovisning till regeringen i juni 2024 om hur medlen har använts.

### **Stöd till organisationer som arbetar med människor i socialt särskilt utsatta situationer med anledning av covid-19-pandemin**

Effekterna av covid-19-pandemin innebar även under 2022 ett behov av civilsamhällets insatser för samhällets mest utsatta. Under 2022 tillfördes organisationer som bedriver verksamhet som riktar sig mot människor i socialt särskilt utsatta situationer sammanlagt 78 miljoner kronor. De stöd som redovisades i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 17 avsnitt 16.3) fördelades av MUCF vid två utlysningar. Av sammanlagt 104 ansökningar beviljades 32 organisationer stöd enligt MUCF:s delredovisning av regeringsuppdraget att fördela stödet (S2023/00056). I rapporten Bidrag med anledning av covid-19 till organisationer som arbetar med människor i socialt särskilt utsatta situationer 2021 (S2023/00053) redovisar MUCF att bidraget varit av stor betydelse för organisationernas verksamhet och att medlen i huvudsak gått till boende, mat, hygienartiklar, informationsspridning, juridisk rådgivning, psykosociala stödsamtal och själavård. MUCF redovisar vidare att bidraget har gått till organisationer som riktar sig till exempelvis migranter, personer med missbruksproblematik och barn i områden med socioekonomiska utmaningar. Flera av organisationerna uppger att de utsatta grupperna har blivit större och att människor har blivit än mer utsatta men att bidraget har varit avgörande för att dessa har kunnat få de mest basala behoven tillgodosedda. I rapporten anger MUCF att organisationerna anser att bidraget utgjort en grundläggande resurs för deras fortsatta verksamhet under kristid och att vissa organisationer menar att bidraget har varit helt avgörande för personer i socialt särskilt utsatta situationer.

### **Stöd för insatser med anledning av flyktingsituationen**

Det civila samhällets organisationer har mot bakgrund av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina tillförts totalt 100 miljoner kronor för humanitära insatser som avser organisationernas arbete med flyktingmottagandet i Sverige (prop. 2021/22:269, bet. 2021/22:FiU49, rskr. 2021/22:467). Under våren 2022 fördelades 30 miljoner kronor till fem organisationer. Vidare under 2022 har MUCF fördelat 68,8 miljoner kronor till 33 organisationer. Enligt MUCF:s delrapport Statsbidrag till vissa organisationer som arbetar med mottagande av människor från Ukraina som söker skydd i Sverige (S2023/00049) användes medel bl.a. till mat, husrum, hjälp med vård, språkcaféer och olika sociala aktiviteter.

MUCF har även på regeringens uppdrag spridit information till det civila samhällets organisationer och samverkat med andra myndigheter till följd av flyktingsituationen. Myndigheten har bl.a. deltagit i en nationell migrationsgrupp under ledning av Migrationsverket och inom denna varit sammankallande i en arbetsgrupp för civilsamhällesfrågor (Årsredovisning 2022, MUCF 2022).

## 16.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att de statliga insatserna på området bidrar till att uppfylla målet inom politiken för det civila samhället. Även statliga insatser inom andra politikområden bidrar till målet. För en ännu bättre måluppfyllelse behöver politiken för det civila samhället utvecklas i riktning mot att ytterligare stärka civilsamhällets villkor och förutsättningar samt dess delaktighet i samhällsutvecklingen inom olika politikområden.

Andelen generella bidrag som fördelas till civilsamhällets organisationer ligger alltså på en hög nivå, vilket bl.a. bidrar till att upprätthålla civilsamhällets självständighet och oberoende som en central del av demokratin.

Statsbidraget för insatser som bidrar till att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre personer har bidragit till att förebygga och bryta ensamhet och isolering bland äldre. Statsbidraget har vidare haft betydelse för stärkt lokal samverkan mellan civilsamhällets organisationer.

Såväl covid-19-pandemin som mottagandet av människor som flyr från kriget i Ukraina har tydliggjort betydelsen av civilsamhället och gett ökad kunskap om det civila samhället hos offentliga aktörer samtidigt som behovet av ytterligare ökad kunskap synliggjorts och behöver fortsatt prioriteras. Det minskande medlemsantal som flera organisationer uppvisade under pandemin har under 2022 avstannat. Den långsiktiga tendensen är dock fortsatt att antalet medlemmar i föreningarna minskar. Även om de flesta föreningarna har en fortsatt positiv framtidstro, finns det oroande tecken på att allt färre föreningar bedömer att de har goda möjligheter att bedriva och utveckla sin verksamhet de kommande åren.

Vetenskapsrådets forskningsprogram för det civila samhället respektive SCB:s statistikuppdrag om det civila samhället bedöms ha bidragit till ökad kunskap om hur det civila samhällets villkor utvecklas.

Regeringen bedömer vidare att det civila samhällets organisationer har bidragit till fördjupning och breddning av underlag för offentligt beslutsfattande. Dialog och samråd har varit viktiga redskap för detta. De statliga medel som har avsatts för NOD har stärkt dialogen med det civila samhället, inbegripet dialogen i PGF.

## 16.5 Politikens inriktning

Det civila samhället utgör både en omistlig förutsättning för ett levande samhällsliv och ett uttryck för ett öppet demokratiskt samhälle som är större än staten. I det civila samhället ryms såväl stora organisationer som små gemenskaper människor emellan. I civilsamhällets gemenskaper och mänskliga möten kan förståelse och respekt växa mellan människor, något som kan bidra till att motverka hat och polarisering och till att bryta utanförskap och ofrivillig ensamhet. Det civila samhället verkar också som demokratiskola och röstbärare samt bedriver samhällsnyttig verksamhet inom olika sektorer i hela landet. En utgångspunkt för politiken är att skapa goda villkor för ett självständigt civilsamhälle som bygger på frivilliga gemenskaper. Av stor vikt för genomförandet av politiken är god kunskap bland offentliga aktörer om det civila samhällets särart och förutsättningar, välfungerande former för dialog mellan det offentliga och det civila samhället, samt långsiktig och rättssäker hantering av statsbidrag till det civila samhället. Regeringen fortsätter arbetet med att säkerställa att statsbidrag till det civila samhället lämnas till organisationer som i sin verksamhet respekterar samhällets grundläggande värderingar. Det är angeläget att statsbidrag inte ges till organisationer som agerar i strid med dessa, främjar extremism eller

undergräver demokratin. Införande av ett nytt demokrativillkor bereds i Regeringskansliet och regeringen avser återkomma med ett lagförslag.

Regeringen avser att fortsatt verka för bl.a. förbättrade villkor och ökad långsiktighet för civilsamhället inom områden som rör civilsamhällets finansiering och ekonomi. Regeringen vill också värna och stärka civilsamhällets roll i att bryta ofrivillig ensamhet och avser fortsatt tillföra utökade medel för civilsamhällets insatser inom ramen för den treåriga gemenskapssatsning som regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2023 (se vidare utg.omr. 9 avsnitt 4.5) samt därefter medel på en högre permanent nivå jämfört med 2022.

Civilsamhällets förutsättningar att verka och växa påverkas av många olika politikområden och det är av vikt att konsekvenserna för civilsamhället av olika slags åtgärder synliggörs. Vid åtgärder som i hög grad påverkar civilsamhället är det särskilt viktigt att konsekvenserna för civilsamhället beaktas.

Regeringen vill stärka det civila samhällets förutsättningar att verka och göra insatser för människor i olika situationer där civilsamhällets stöd är avgörande. Inflationen har drivit upp levnadskostnaderna i samhället och det slår hårdast mot redan utsatta hushåll. Därför föreslår regeringen att 100 miljoner kronor tillförs civilsamhällesorganisationer, där huvuddelen av medlen under den pågående ekonomiska krisen ska gå till de civilsamhällesorganisationer som arbetar med människor i särskilt utsatta situationer för att mildra konsekvenserna av den. I denna satsning liksom i alla nya statliga stöd har regeringen som en generell ambition att säkerställa att statliga stöd utformas på ett sätt som minskar riskerna för brott och felaktiga utbetalningar.

Regeringens bedömning är att antalet myndigheter bör minska för att öka effektiviteten i statsförvaltningen (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4 och utg.omr. 2 avsnitt 4.5.1). Regeringen kommer därför att pröva frågan att inordna Myndigheten för stöd till trossamfund i Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Regeringen avser att lämna ett uppdrag om att ta fram ett förslag på hur sammanslagningen kan genomföras och beskriva förslagens konsekvenser. Utöver alternativet att Myndigheten för stöd till trossamfund inordnas i Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor kan alternativa utformningar av sammanslagningen övervägas. I analysen ska särskild hänsyn tas till effekter av geografisk omlokalisering och möjlighet till säkrad kompetensförsörjning.

## **16.6 Idrottspolitiken**

### **16.6.1 Mål för området**

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen beslutat för idrottspolitiken.

### **16.6.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder**

Bedömningen av resultatet inom idrottspolitiken utgår bland annat från bedömningsgrunder och resultatindikatorer som har formulerats med utgångspunkt i de indikatorer som anges i regeringens uppdrag till Centrum för idrottsforskning om att följa upp statens stöd till idrotten. Bedömningsgrunderna är följande:

- antal medlemmar inom idrottsrörelsen
- antal ideella ledare inom idrottsrörelsen
- fördelning av lokalt aktivitetsstöd
- barns och ungdomars deltagande i föreningsidrott
- antal personer som idrottar på fritiden
- andel kvinnor och män på ledande positioner på förbunds nivå

- insatser inom arbetet mot dopning.

De tidigare använda bedömningsgrunderna deltagande i ledarutbildning samt antal medaljer i internationella mästerskap bedöms inte vara relevanta att redovisa eftersom dessa områden minskade relativt kraftigt på grund av covid-19-pandemin.

### 16.6.3 Resultatredovisning

#### Resultat utifrån idrotten som folkrörelse

##### Antal medlemmar inom idrottsrörelsen

Efter 2023 års riksidsrottsmöte har Sveriges Riksidrottsförbund (RF) 73 specialidrottsförbund som medlemmar. I dessa förbund är ca 19 000 idrottsföreningar medlemmar. Totalt samlar specialidrottsförbunden sammanlagt ca 3,3 miljoner personer som medlemmar vilket innebär att mer än var tredje svensk medborgare mellan 6 och 80 år var medlemmar i en idrottsförening 2023.

Utifrån senaste statistiken från 2021 så är Svenska Fotbollförbundet störst bland specialidrottsförbunden med över 1,3 miljoner medlemmar fördelat på mer än 3 000 föreningar. De 16 största förbunden samlar 79 procent av RF:s totala medlemskår medan de 47 minsta förbunden samlar 12 procent. Det totala antalet medlemmar ökade mellan 2019 och 2021 med över 720 000 personer enligt förbundens statistik och endast tio förbund redovisade ett minskande medlemskapsantal.

Könsfördelningen i RF:s totala medlemskår 2021 var 45 procent flickor och kvinnor och 55 procent pojkar och män. Skillnaden i könsfördelningen är i princip oförändrad över tid. Hela 53 av specialidrottsförbunden har emellertid en ojämn könsfördelning, varav 46 förbund har mer än 60 procent män bland sina medlemmar och sju förbund har mer än 60 procent kvinnor bland sina medlemmar.

##### Antal ideella ledare inom idrottsrörelsen

Ett av flera kännetecken på en folkrörelse är förekomsten av frivilligt och oavlönat föreningsarbete. Under 2021 hade 746 000 personer i åldern 6–80 år uppdrag som ledare, tränare, styrelsemedlem, domare eller funktionär i en idrottsförening. Av dessa var 65 procent män respektive 35 procent kvinnor. Detta är en minskning i antalet ideella ledare, sannolikt som en följd av covid-19-pandemin, jämfört med 2019 då 882 000 personer hade uppdrag inom idrottsrörelsen, varav 61 procent var män och 39 procent kvinnor.

#### Resultat utifrån idrottens betydelse för folkhälsan

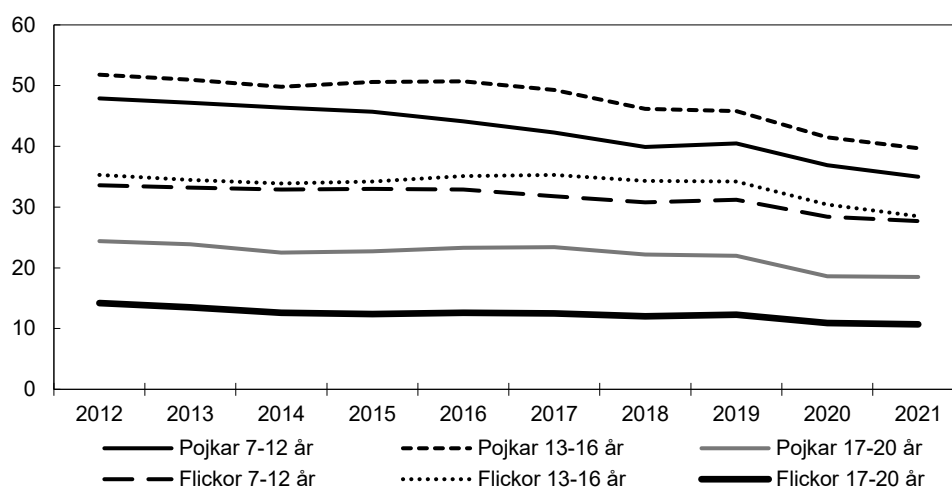
##### Fördelning av lokalt aktivitetsstöd

Statistiken för statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK-stöd) är en tydlig indikator på aktivitetsnivån i svensk barn- och ungdomsidrott. LOK-stödet utgår för idrottslig verksamhet för barn och ungdomar i åldern 7–25 år och ledare i åldern 13–25 år. För deltagare och ledare inom idrott för personer med funktionsnedsättning finns ingen övre åldersgräns. Enligt LOK-statistiken för 2021 redovisades totalt strax under 50,5 miljoner deltagartillfällen, varav den främsta deltagargruppen bestod av barn och ungdomar i åldern 7–16 år som stod för ca 80 procent av alla deltagartillfällen.



**Diagram 16.1 Aktivitetsnivån i barn- och ungdomsidrotten 2012–2021 fördelad på pojkar och flickor i respektive åldersgrupper**

Antal deltagartillfällen per capita



Källa: Centrum för idrottsforskning.

Antalet deltagartillfällen under 2020 och 2021 var lägre jämfört med åren före covid-19-pandemin. Vidare var det under pandemins andra år – 2021 – färre deltagartillfällen än 2020 avseende ungas föreningsidrottande. Det är dock för tidigt att dra generella slutsatser om huruvida pandemin påverkat ungas idrottande eftersom det finns en stor variation i hur väl olika idrotter kunde bedriva sin verksamhet under pandemin. Att pandemin påverkade enskilda idrotter i olika grad står klart och framför allt drabbades inomhusidrotter som handboll, innebandy och basket. För utomhusidrotter var nedgången betydligt lägre. En stor nedgång av deltagartillfällen noterades för personer med funktionsnedsättning vilka i stor utsträckning tillhör olika riskgrupper avseende covid-19. Mellan 2019 och 2021 minskade deltagartillfällena i Svenska Parasportförbundet med strax över 60 procent. Centrum för idrottsforskning håller på att utveckla relevanta indikatorer kopplat till strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken och kommer att fortsätta med detta arbete under 2023.

Pojkar svarade under 2021 för 60 procent av samtliga deltagartillfällen och flickor för 40 procent. Denna fördelning har i huvudsak varit oförändrad sedan 2002, vilket innebär att pojkars idrottande sammantaget får väsentligt större stöd än flickors idrottande. Det finns en stark dominans av pojkar i de tre största barn- och ungdomsidrotterna fotboll, ishockey och innebandy, samtidigt som de storleksmässigt efterföljande idrotterna gymnastik och ridsport är starkt dominerade av flickor. Fyra av tio idrotter har en jämställd könsfördelning (minst 40 procent av båda könen). Vidare ökar andelen pojkar något med stigande ålder, upp till och med 25 år. Sammantaget indikerar statistiken att pojkar redan i unga år är något mer aktiva inom föreningsidrotten än flickor och att skillnaderna tilltar under ungdomsperioden.

**Tabell 16.1 Förbund med flest deltagartillfällen 2021, fördelat på pojkar och flickor 7–25 år**

Procent	Pojkar	Flickor
	Fotbollförbundet	71
Ishockeyförbundet	93	7
Innebandyförbundet	65	35
Gymnastikförbundet	16	84
Ridsportförbundet	3	97
Handbollsförbundet	45	55
Basketbollförbundet	55	45
Simförbundet	44	56
Tennisförbundet	63	37
Friidrottsförbundet	44	56

Anm.: Många lokalföreningar i Friskis & Svettis är medlemmar i Svenska Friidrottsförbundet.

Källa: RF/LOK-stöd.

### Antal personer som idrottar på fritiden

Genom regelbunden fysisk aktivitet kan olika sjukdomstillstånd motverkas. Världshälsoorganisationen (WHO) rekommenderar därför alla vuxna (18 år och äldre) att vara fysiskt aktiva minst 150 minuter i veckan med måttlig intensitet och/eller 75 minuter med hög intensitet. För barn och unga (5–17 år) rekommenderas fysisk aktivitet minst 60 minuter om dagen i måttlig till hög intensitet.

I Folkhälsomyndighetens folkhälsoenkät (2021) uppger ungefär två av tre kvinnor och män att de är fysiskt aktiva på en nivå som motsvarar WHO:s hälso-rekommendationer. När det gäller barn i elvaårsåldern uppger 14 procent av flickorna och 24 procent av pojkarna fysiskt aktiva på den nivå som motsvarar WHO:s hälsorekommendation för barn. Vidare framgår att personer i åldern 16–29 år i störst utsträckning är aktiva på den rekommenderade nivån för vuxna och att andelen därefter minskar successivt i takt med ökad ålder. Samtidigt uppger en fjärdedel av den svenska befolkningen att de är stillasittande minst tio timmar om dagen. Tre mönster är särskilt tydliga: unga personer är stillasittande i större utsträckning än äldre, män är stillasittande i större utsträckning än kvinnor och personer med eftergymnasial utbildning är mer stillasittande än de med endast förgymnasial eller gymnasial utbildning. En anledning till det ökande stillasittandet kan vara den ökade användningen av skärmar och internet. I rapporten Ungar & medier (Statens medieråd 2021) undersöktes barn och ungdomars medievanor. Andelen barn och unga upp till 12 år som använder internet mer än tre timmar per dag på sin fritid fortsätter att öka och vid 11 års ålder använde hälften av barnen internet mer än tre timmar en vanlig dag 2020. Från 16 års ålder använder omkring 80 procent internet mer än tre timmar per dag på sin fritid.

Av RF:s enkätstudie Svenska folkets relation till motion och idrott (2021), där personers deltagande i motionsaktiviteter på fritiden undersökts, framgår att 52 procent av de tillfrågade mellan 6 och 80 år deltog i minst tre idrotts- eller motionsaktiviteter i veckan. 77 procent deltog i minst en till två motionsaktiviteter i veckan. Det framgår dock inte av statistiken vilka idrotts- och motionsaktiviteter de tillfrågade ägnade sig åt.

Av enkätstudien Unga och idrott 2023 (Ungdomsbarometern 2023) framkommer att idrottande i egen regi (exempelvis att jogga eller promenera) var den vanligaste motionsformen bland 15–24-åringar och 61 procent av de tillfrågade idrottade på detta vis. På andra plats i denna åldersgrupp kom idrott i privat regi (träningscenter,

gym osv.), vilket ca 54 procent uppgav sig utöva. På tredje plats kom föreningsidrott, som ca 29 procent angavs delta i. Studien visade att motion i egen eller privat regi ökar ju äldre ungdomarna blir, medan föreningsidrottande i stället minskar. I åldern 24 år uppgav 73 procent att de motionerar på egen hand och 63 procent att de tränar i privat regi, medan endast 15 procent sade sig idrotta i en idrottsförening.

## **Resultat utifrån alla flickor och pojkars, kvinnors och mäns lika förutsättningar till deltagande**

### **Barns och ungdomars deltagande i föreningsidrott**

Statistiska centralbyrån (SCB) har i Undersökningarna av barns levnadsförhållanden (Barn-ULF) genomfört intervjuer med barn och unga i åldrarna 12–18 år om deras levnadsförhållanden. Mer än hälften av de svarande barnen och unga sade sig idrotta minst en gång i veckan under 2018–2019 (57 procent bland flickor och 59 procent bland pojkar). Dessa uppgifter skiljer sig från RF:s aktivitetsstatistik som visar att pojkar idrottar mer än flickor i större utsträckning än så. En förklaring till skillnaden kan vara att SCB endast frågade om de unga idrottar i en idrottsförening minst en gång i veckan, medan LOK-stödsstatistiken visar det totala antalet träningstillfällen.

Centrum för idrottsforskning redovisar att den överordnade empiriska tendensen är att idrottens tillgänglighet samvarierar med människors socioekonomiska förutsättningar. Det innebär att barn till föräldrar med eftergymnasial utbildning idrottar i större utsträckning än barn till föräldrar med högst gymnasieutbildning. Barn med sammanboende föräldrar idrottar mer än barn till ensamstående. Likaså idrottar barn i storstäder och förortskommuner mer än barn boende på landsbygden. Det är en lägre andel tjejer med utländsk bakgrund som idrottar i förening varje vecka jämfört med andra unga. Killar deltar i föreningsidrott varje vecka i högre utsträckning än tjejer, oavsett bakgrund. Unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar deltar i lägre utsträckning i föreningsidrott jämfört med riksgenomsnittet. Skillnaderna gäller båda könen, men är särskilt tydliga för flickor. Den bild som framträder är att svensk föreningsidrott är socialt stratifierad och att ojämlika förutsättningar i samhället även återspeglas på idrottens område.

### **Andel kvinnor och män på ledande positioner på förbunds nivå**

Av RF:s 71 specialidrottsförbund (2021) har 64 förbund gått mot en mer jämställd sammansättning i sina centrala förbundsstyrelser, där båda könen uppgår till minst 40 procent bland ledamöterna. Detta är en kraftig ökning av denna jämställdhetsaspekt jämfört med 2019, då endast 44 av 72 förbundsstyrelser nådde den nivån. Det finns fortsatt en tydlig överrepresentation av män både som ordförande och som generalsekreterare i idrottsrörelsens specialidrottsförbund. Bland de 71 förbunden innehades posten som ordförande av 26 kvinnor och 45 män. Samma siffror gällde för positionen som generalsekreterare. Det finns även en överrepresentation av män på ledande positioner i den svenska idrottsrörelsens internationella uppdrag. Av specialidrottsförbundens 344 representanter i internationella förbundsstyrelser och kommittéer 2021 var 121 kvinnor och 223 män. Det har dock skett en ökning av kvinnliga representanter jämfört med 2020 då motsvarande antal var 97 kvinnor och 227 män.

### **Insatser inom arbetet mot dopning**

Att minska bruket av dopningspreparat är en del av målet för folkhälsopolitiken. Bruket finns inom både idrotten och samhället i stort. Bruket är olagligt i Sverige, strider mot medicinsk etik och är förenat med stora hälsorisker för den enskilde. Från och med 2021 har ansvaret som nationell antidopningsorganisation i Sverige övergått till Antidoping Sverige AB, som ägs av Antidopingstiftelsen till vilken regeringen har

fördelat statens bidrag till antidopningsverksamhet inom idrotten. Övergången har skett smidigt i samarbete mellan Antidoping Sverige AB och Riksidrottsförbundet, som tidigare hade den uppgiften.

#### 16.6.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att de statliga insatserna i form av stöd till idrotten bidrar till att uppnå mål och syften för idrottspolitiken. Idrottsrörelsen ska vara öppen och tillgänglig för alla människor och rörelsen behöver fortsätta att fördjupa sitt arbete med att erbjuda idrott och motion till de barn och unga som av olika skäl inte söker sig till eller som lämnar föreningsidrotten. I detta arbete behövs ett fokus på ökad jämlikhet och jämställdhet inom idrotten i stort men även inom idrottens separata delar. Regeringen anser att det är viktigt att RF fortsätter sitt påbörjade arbete med förändringar i fördelningen av statens stöd till idrotten för att fördela stödet i bättre förenlighet med de mål och syften som riksdagen beslutat för idrottspolitiken.

Styrkan i den idrottspolitiska modellen ligger i att staten stödjer en fri och självständig idrottsrörelse som delar de mål och syften med stödet som staten satt upp och arbetar efter dessa. Idrottsrörelsens användning av det statliga stödet behöver löpande granskas likväl som att idrottsrörelsen själv kontinuerligt bör utvärdera sin organisation och verksamhet i syfte att eftersträva ett så ändamålsenligt användande som möjligt av det statliga stödet till idrotten. Utöver att stödet i högre grad bör stimulera en jämställd och jämlik idrott bör stödet också tydligare bidra till att grundlägga ett hälsosamt och långvarigt förhållningssätt till idrott och motion. Det ligger i hela samhällets intresse att främja människors möjlighet att utöva idrott och motion utifrån sina egna intressen och förutsättningar. Det är särskilt angeläget att tidigt ge barn och ungdomar goda motionsvanor för framtiden.

Regeringen ser det också som angeläget att värna barns och ungas skydd och rättigheter inom alla delar av idrotten och betonar att stöd endast ska lämnas till verksamhet som bedrivs ur ett barnrättsperspektiv. Vidare deltar alltför få personer med funktionsnedsättning i den organiserade idrottsverksamheten och det är angeläget att åtgärder som ökar deltagandet får högre prioritet. Idrottsrörelsens utmaningar i detta avseende blev än tydligare under pandemin.

Regeringen konstaterar att det är svårt att bedöma resultatet av idrottens internationella konkurrenskraft under pandemin eftersom resultaten till stor del påverkats av omständigheter utanför statens stöd till idrotten. Under covid-19-pandemin ställdes många mästerskap in varför en rimlig jämförelse med föregående tidsperioder inte låter sig göras. De insatser som genomförts i arbetet mot dopning inom idrotten med statligt stöd bedöms vara av betydelse för en god folkhälsa. Tillskapandet av en fri och oberoende nationell antidopningsorganisation – Antidoping Sverige – bidrar till att upprätthålla det internationella regelverket om dopning inom idrotten som Världsantidopningsbyrån (WADA) har beslutat och till att svensk idrott följer det regelverket.

#### 16.6.5 Politikens inriktning

En viktig utgångspunkt för statens idrottspolitik är en fri och självständig idrottsrörelse, en folkrörelse som engagerar många, är betydelsefull för gemenskap och folkhälsa och är inkluderande och tillgänglig.

Regeringen avser fortsätta den i år påbörjade satsningen på idrottsverksamhet i utsatta områden, särskilt för barn och unga. Att stärka idrottsrörelsens närvaro i dessa områden kan ge boende en mer aktiv och meningsfull vardag. Utöver de hälsovinsten och den sociala gemenskap som föreningsidrotten ger för den enskilde bedömer

regeringen att idrotten i sig fyller en viktig funktion i arbetet med att främja integration och i det brottsförebyggande arbetet.

Fysisk aktivitet är viktigt även för äldre personer och det är aldrig för sent att börja träna. Regelbunden fysisk träning förebygger inte minst risken för fall och fallskador, vilket drabbar många äldre idag. Regeringen fortsätter att satsa på idrott för äldre genom det s.k. Äldrelyftet som avser utveckla idrotten för äldre och skapa bättre förutsättningar för äldre att idrotta. Idrottsrörelsen bör kunna erbjuda alla äldre idrotts- eller motionsaktiviteter men också föreningsarbete och gemenskap som bidrar till ett aktivt liv och ett friskt åldrande.

Tillgång till anläggningar och idrottsmiljöer är en avgörande faktor för att kunna bedriva idrottslig verksamhet. Att förvalta, utveckla och skapa nya anläggningar och idrottsmiljöer är viktigt för såväl folkhälsan som svensk idrott.

För att stärka barns och ungas tillgång till idrotts- och andra fritidsaktiviteter är fritidskortet en fortsatt viktig reform (se vidare utg. omr. 9 avsnitt 5 Folkhälsopolitik).

## 16.7 Friluftslivspolitik

### 16.7.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges målen för friluftslivspolitik.

### 16.7.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Regeringens tio friluftslivsmål och deras preciseringar följdes upp av Naturvårdsverket 2019. Resultatet av uppföljningen redovisades i budgetpropositionen för 2021. I år är underlaget för regeringens bedömning av resultat och måluppfyllelse inom området främst Naturvårdsverkets rapport Återrapporering av medelsanvändning och resultat för skydd av och åtgärder för värdefull natur 2020–2022 (Naturvårdsverkets rapport 7098) inklusive Naturvårdsverkets återrapporering av länsstyrelsernas uppdrag om att samordna och leda det regionala friluftslivsarbetet. En särskild redovisning av uppföljningen av friluftslivsmålen görs nästa gång i slutet av 2023.

### 16.7.3 Resultatredovisning

År 2020–2022 beviljade länsstyrelserna bidrag till totalt 1 368 åtgärder med inriktning på människa och friluftsliv med stöd av förordningen (2003:598) om statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt, s.k. Lona-bidrag. De fyra vanligaste friluftslivsmålen som åtgärderna syftar att bidra till är Tillgänglig natur för alla, Attraktiv tätortsnära natur, Tillgång till natur för friluftsliv och Friluftsliv för god folkhälsa. Stöden går till åtgärder som underlättar utövandet av friluftsliv och får fler människor att vistas i naturen, t.ex. åtgärder för att underlätta framkomligheten för rullstol och barnvagn eller att anlägga broar och bryggor. Många naturskolor har också beviljats stöd för att undervisa om naturen och allemansrätten vilket bl.a. bidrar till att uppnå friluftslivsmålet om ett rikt friluftsliv i skolan.

Det statliga ledsystemet i fjällen har under året fortsatt att rustas upp med bl.a. 29 nya broar och 52 upprustade broar, 730 km förbättrad ledmarkering och 159 km röjd led. Upprustningssatsningen av det statliga ledsystemet som startade 2015 har gett resultat. I Västerbottens län, Dalarnas län samt i Norrbottens län (när det gäller världsarvet Laponia) har merparten av upprustningsbehoven nu åtgärdats. Naturvårdsverket har också inom ramen för regeringens satsning på vandringsleder och fjälleder fördelat 13,2 miljoner kronor till 24 aktörer i bidrag till vandringsleder som staten inte är huvudman för. Av de inkomna bidragsredovisningarna framkommer att bidragen på

kort tid haft en stor effekt för det regionala arbetet med vandringsleder och i synnerhet i riktning mot en mer förankrad regional och lokal organisering. Arbetet med vandringsleder bidrar bl.a. till det övergripande målet för friluftslivspolitikerna samt till friluftsmålet Tillgänglig natur för alla. Med målet att förebygga olyckor och tillbud, bidra till tryggare fjällupplevelser och öka kunskapen om laviner och lavinfara driver Naturvårdsverket tjänsten Lavinprognoser. Under vintersäsongen 2022 hade tjänsten 150 000 besökare. Naturvårdsverket har stimulerat samverkan mellan friluftslivets aktörer och spridit kunskap om friluftsliv, exempelvis genom konferensen Tankesmedja för friluftsliv. Temat för tankesmedjan 2022 var Friluftsliv som ger hälsa för individer, platser och planeten, där cirka 180 deltagare närvarade. Som en del i arbetet med att nå det friluftspolitiska målet om allemansrätten har Naturvårdsverket under 2022 fördelat nära 6 miljoner kronor till 18 informationsprojekt. Projekten syftar till att öka kunskapen om allemansrätten och samtliga riktar sig till någon av Naturvårdsverkets prioriterade målgrupper: barn och unga, personer som är nya i Sverige och de som utövar aktiviteter med risk för störning och skador på mark. Under 2022 har flera länsstyrelser beskrivit att folkhälsoperspektivet varit en drivkraft i deras arbete med friluftsmålen. Som exempel på konkreta insatser har länsstyrelserna i Västernorrlands län och Norrbottens län aktivt arbetat med att utveckla konceptet natur på recept, detta tillsammans med respektive region och kommun. Konceptet natur på recept fungerar som ett komplement till konceptet fysisk aktivitet på recept (se vidare i utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg).

Under 2022 ägnade sig ca 1,2 miljoner personer i åldrarna 16–80 år, varav ca 350 000 kvinnor och 860 000 män, som är folkbokförda i Sverige åt fritidsfiske i svenska vatten minst en gång. Detta är en minskning med nära 300 000 personer jämfört med föregående år. Fritidsfisket stod tillsammans för 12,2 miljoner fiskedagar under 2022. Fritidsfiskets sammanlagda utgifter 2022 inklusive utgifter för större inköp var enligt undersökningen omkring 9,5 miljarder kronor vilket kan jämföras med motsvarande siffra för 2021 som var 15,3 miljarder. Statistiken uppvisar dock här stora felmarginaler. (SCB, Fritidsfiske 2022).

**Tabell 16.2 Användning av medel från anslag 1:3 Åtgärder för värdefull natur i syfte att skapa tillgänglighet till naturen (medel till Naturvårdsverkets disposition) (tkr)**

Sakanslagsområde	Total förbrukning 2020	Total förbrukning 2021	Total förbrukning 2022
Friluftsliv och allemansrätt	61 361	95 049	87 945
Naturumverksamhet inkl. naturvägledning	49 237	57 629	69 514
Friluftsliv i skyddade områden	106 415	141 668	196 630
<b>Summa</b>	<b>217 013</b>	<b>294 346</b>	<b>354 091</b>

Källa: Naturvårdsverket.

### Naturumverksamhet

Naturum är ett centrum för besökare till ett naturområde. Det finns 32 naturum i Sverige, varav 23 har statliga huvudmän (eller av staten utsedd förvaltare) och finansieras av Naturvårdsverket. Besöken på naturum har ökat markant jämfört med föregående år och ligger i dag nära 1,7 miljoner, men är fortfarande något under året innan pandemin, då besöks-siffran låg på 1,8 miljoner (2019). Även antal deltagare i programaktiviteter har ökat markant. Antalet besök av skolelever har fördubblats jämfört med föregående år.

## Friluftsliv i skyddade områden

De senaste åren har arbete gjorts både vad gäller nödvändigt underhåll och för att främja friluftslivet i landets skyddade områden. Insatser för att möjliggöra besök för fler människor genom att förbättra tillgängligheten till och i naturområden har genomförts. Det har även genomförts insatser för att kanalisera och möta det höga besöksstrycket på många håll. Arbetet med att tillgängliggöra naturen görs genom att anlägga och underhålla anordningar för friluftslivet, exempelvis vandringsleder, vindskydd, eldstäder och parkeringar samt genom information och naturvägledning. Generellt har antalet besökare ökat mycket under covid-19-pandemin, för att sedan minska något eller återgå till nivåerna före pandemin. Variationerna är dock stora mellan områden och olika delar av landet.

**Tabell 16.3 Förbrukning av länsstyrelsernas, Stiftelsen Tyrestaskogens och föreningen Laponiatjuottjudus bidrag för skötsel av skyddade områden – friluftsliv (tkr)**

Kostnadspost	2020	2021	2022
Information, naturvägledning	30 415	37 259	54 560
Friluftsanordningar och renhållning	48 721	70 591	99 698
Leder	24 582	30 398	39 574
Uppföljning friluftsliv	2 697	3 421	2 798
<b>Summa</b>	<b>106 415</b>	<b>141 669</b>	<b>196 630</b>

Källor: Länsstyrelserna, Stiftelsen Tyrestaskogen och Laponiatjuottjudus.

Granbarkborreangrepp är en växande utmaning i många län. Många insatser har gjorts för att upprätthålla framkomlighet och säkerhet i välbesökta områden. Det har gällt t.ex. att fälla träd som riskerar att falla och att hitta nya sträckningar för vandringsleder. I samverkan med förvaltningsorganisationerna tillhandahåller Naturvårdsverket öppna geodata om friluftslivsanordningar och leder i de statligt skyddade områdena. Andelen skyddade områden som finns publicerade som öppna data ökar stadigt, i nuläget finns 66 procent av de statligt skyddade områden som öppna data att jämföra med 58 procent föregående år. Arbetet bidrar till att göra naturen tillgänglig genom att såväl externa aktörer som förvaltningsorganisationerna själva, kan presentera informationen i kartapplikationer.

Besökstalen i Sveriges 30 nationalparker har totalt sett fortsatt att minska något efter rekordnoteringen under det första pandemiåret men 2022 års besöksiffror är ändå högre än antalet besökare före pandemin. Tyresta och Söderåsen är de nationalparker som haft flest besök under 2022. Störst procentuell ökning av antalet besökare hade Gotska Sandöns nationalpark, där turbooten återigen varit i trafik efter uppehållet under pandemin.

**Tabell 16.4 Antal besök i Sveriges nationalparker och på [www.sverigesnationalparker.se](http://www.sverigesnationalparker.se)**

	2020	2021	2022
Besök i nationalparkerna	3,13 miljoner	3,01 miljoner	2,88 miljoner
Besök på <a href="http://sverigesnationalparker.se">sverigesnationalparker.se</a>	1,70 miljoner	1,70 miljoner	1,17 miljoner

Anm.: Könsuppdelad statistik för besök saknas.

Källa: Nationalparksförvaltarna och besöksstatistik från hemsidan.

Som en del i förvaltningen av Sverige nationalparker pågår införandet av den visuella identiteten som genom ett gemensamt designkoncept syftar till att lyfta fram och förtydliga Sveriges nationalparker som varumärke, idé och attraktion. Varumärket är infört i drygt hälften av nationalparkerna och genomförande pågår bl.a. i Tyresta, Sonfjället och Fulufjället. Detta arbete bidrar bl.a. till målet Skyddade områden som resurs för friluftslivet.

## Statsbidraget till friluftorganisationer har ökat

Under 2022 omfattade stödet till friluftorganisationer 97 785 000 kronor, fördelat av Svenskt Friluftsliv enligt förordningen (2010:2008) om statsbidrag till friluftorganisationer. Dessa fördelades till 25 organisationer där tre fick organisationsbidrag, tolv fick verksamhetsbidrag och tio organisationer fick både organisations- och verksamhetsbidrag. Ökningen av statsbidraget har möjliggjort för organisationerna att ta tillvara det ökade intresset för friluftsliv efter pandemin, där flera organisationer också uppger att dess medlemsantal ökat under 2022. Organisationerna som har fått stöd har genomfört aktiviteter som bidragit till att många människor fått möjlighet att komma ut i naturen, i flera fall genom aktiviteter särskilt riktade till ovana friluftsutövare. Organisationerna har också bidragit till ökad kunskap om naturen, t.ex. kopplat till vilt och fiske, allemansrätten och de positiva hälsoeffekter som naturvistelse medför.

### 16.7.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringens bedömning är att Naturvårdsverkets och länsstyrelsernas arbete har bidragit till en ökad tillgänglighet till natur- och kulturlandskap, både för befolkningen i stort och för särskilda grupper som t.ex. barn och unga. Regeringen bedömer att arbetet med att tillgängliggöra och möta fler besökare i skyddade områden, samtidigt som man begränsar slitage etc. har varit betydelsefullt. Regeringens bedömning är att Lona-bidragen har skapat möjligheter för kommuner att driva ett aktivt och långsiktigt arbete med bl.a. friluftsliv, ökad tillgänglighet, och informationsspridning. Det är positivt att åtgärderna ofta gynnar flera miljö kvalitetsmål eller friluftsmål samtidigt. Upprustningen av det statliga ledsystemet i fjällen samt bidragen till vandringsleder där staten inte är huvudman har bidragit till att stärka förutsättningarna för friluftsliv genom att ge fler möjlighet att vandra, vilket bidrar till stärkt folkhälsa och även till turism och besöksnäring samt regional utveckling. Regeringen bedömer att syftet med stödet till friluftorganisationerna uppfyllts och att människor i hög grad organiserar sig, vistas i naturen och utövar friluftsliv i gemenskap med andra genom de organisationer och aktiviteter som har beviljats medel. Det visar på att stödet har bidragit till att tillvarata det ökade intresset för friluftslivet efter pandemin samtidigt som den allmänna folkhälsan förstärks.

### 16.7.5 Politikens inriktning

Regeringen anser att arbetet med att nå målen för friluftslivet ska fortsätta och utvecklas med sikte på 2030. Friluftslivet är en hörnsten i naturvårdspolitik. Friluftslivet är en källa till såväl fysisk aktivitet som upplevelser och återhämtning för människor runt om i landet. På så sätt kan friluftslivet bidra till att upprätthålla och stärka folkhälsan. Den svenska naturen kan också tillföra andra positiva aspekter som att utgöra en mötesplats samt bidra till lärande.

Alla människor ska ha möjlighet att vistas i naturen och utöva friluftsliv med allemansrätten som grund. Det är viktigt att göra det möjligt för grupper som möter hinder för att utöva friluftsliv eller som är förhållandevis ovana vid friluftsliv att lättare få ta del av Sveriges natur. Det kan till exempel handla om personer med funktionsnedsättning, barn och unga samt utrikes födda. Regeringen ser positivt på friluftorganisationernas arbete inom detta område, där de fyller en central funktion. Det är av vikt att det arbetet fortgår även framåt. Stora samhällsvinster kan göras genom att fler människor, både som boende och som besökare, nyttjar naturen för rörelse och rekreation.

För att ge barn och unga en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra ska ett fritidskort införas, där tillgång till friluftsliv är en del av satsningen (se vidare utg.omr. 9 avsnitt 4).



Under covid-19-pandemin blev friluftslivets betydelse särskilt tydlig då många människor sökte sig ut i naturen. Studier visar att människor uppger att de tänker fortsätta vara ute i naturen i högre utsträckning även efter pandemin. Regeringen anser att utöandet av friluftsliv ska underlättas genom ökad tillgänglighet till skyddade natur- och kulturmiljöer, tillgång till information om friluftsliv samt upprustning av vandringsleder och fjälleder. Det är samtidigt avgörande att det finns god förståelse för både de rättigheter och de skyldigheter som följer med allemansrätten, oavsett om man har stor erfarenhet av friluftsliv eller upptäcker den svenska naturen för första gången. Att allemansrätten respekteras och nyttjas på ett respektfullt sätt är en förutsättning för att friluftsliv, naturturism och det privata markägandet kan fortsätta att gå hand i hand. Natur- och kulturbaserad turism är en betydelsefull del av en hållbar turism och besöksnäring genom att den bidrar till sysselsättning samt till den lokala ekonomin och platsutveckling.

Regeringen anser att den tätortsnära naturen är av stor betydelse. En stor del av friluftslivet till vardags utövas nära bostaden eller tätorten. Arbetet med att på ett ändamålsenligt sätt säkerställa tillgång till redan skyddad tätortsnära natur är viktigt för att bland annat skapa goda rekreativmöjligheter, inklusive platser för fysisk aktivitet, för människor i deras vardag.

Ansvar för att ge friluftslivet goda förutsättningar är delat mellan stat och kommun och flera myndigheter. En god samordning mellan ansvariga myndigheter och dialog med övriga markägare är viktig. Ansvarsfördelningen för friluftsförfrågor mellan olika myndigheter behöver bli tydligare.

## 16.8 Budgetförslag

### 16.8.1 13:1 Stöd till idrotten

**Tabell 16.5 Anslagsutveckling 13:1 Stöd till idrotten**

Tusental kronor

2022	Utfall	2 786 783	Anslagssparande	28
2023	Anslag	2 091 811 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	2 091 811
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 116 811</b>		
2025	Beräknat	2 116 811		
2026	Beräknat	2 048 811		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till idrotten. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till specialidrott inom gymnasieskolan, kunskapsstöd och forskning samt insatser mot dopning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 16.6 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 13:1 Stöd till idrotten**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>2 091 811</b>	<b>2 091 811</b>	<b>2 091 811</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	25 000	25 000	-43 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 116 811</b>	<b>2 116 811</b>	<b>2 048 811</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 25 000 000 kronor för 2024 och beräknas öka med 25 000 000 kronor för 2025 för insatser inom ramen för ett äldrelyft för idrotten. För 2026 beräknas anslaget minska med 50 000 000 kronor till följd av att den tidsbegränsade satsningen upphör.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär även att anslaget minskas med 18 000 000 kronor fr.o.m. 2026 bl.a. till följd av att tidsbegränsade medel till åtgärder mot segregation upphör.

Regeringen föreslår att 2 116 811 000 kronor anvisas under anslaget 13:1 *Stöd till idrotten* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 116 811 000 kronor respektive 2 048 811 000 kronor.

### 16.8.2 13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler

**Tabell 16.7 Anslagsutveckling 13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler**

Tusental kronor

2022	Utfall	110 702	Anslagssparande	1 462
2023	Anslag	52 164 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	51 762
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>52 164</b>		
2025	Beräknat	52 164		
2026	Beräknat	52 164		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till allmänna samlingslokaler. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till Bygdegårdarnas Riksförbund, Folkets Hus och Parker och Riksföreningen Våra Gårdar för organisationernas information, rådgivning, utvecklingsarbete och arbete gällande ansökningar om statligt stöd.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 16.8 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>52 164</b>	<b>52 164</b>	<b>52 164</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>52 164</b>	<b>52 164</b>	<b>52 164</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 52 164 000 kronor anvisas under anslaget 13:2 *Bidrag till allmänna samlingslokaler* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 52 164 000 kronor respektive 52 164 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 13:2 *Bidrag till allmänna samlingslokaler* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 40 000 000 kronor 2025–2027.

**Skälen för regeringens förslag:** Anslaget används bl.a. för investeringsbidrag till fleråriga projekt enligt förordningen (2016:1367) om statsbidrag till allmänna samlingslokaler. Detta innebär att bidragen betalas ut ett eller flera år efter det år då projektbidrag beslutats. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 13:2 *Bidrag till allmänna samlingslokaler* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 40 000 000 kronor 2025–2027.

**Tabell 16.9 Beställningsbemyndigande för anslaget 13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027
Ingående åtaganden	36 281	35 420	40 000			
Nya åtaganden	25 527	31 693	28 000			
Infriade åtaganden	-26 388	-27 113	-28 000	-28 000	-8 000	-4 000
Utestående åtaganden	35 420	40 000	40 000			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>40 000</b>	<b>40 000</b>	<b>40 000</b>			

### 16.8.3 13:3 Stöd till friluftorganisationer

**Tabell 16.10 Anslagsutveckling 13:3 Stöd till friluftorganisationer**

Tusental kronor

2022	Utfall	97 785	Anslagssparande
2023	Anslag	97 785 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>97 785</b>	
2025	Beräknat	97 785	
2026	Beräknat	97 785	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till friluftorganisationer.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 16.11 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 13:3 Stöd till friluftorganisationer**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>97 785</b>	<b>97 785</b>	<b>97 785</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>97 785</b>	<b>97 785</b>	<b>97 785</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 97 785 000 kronor anvisas under anslaget 13:3 *Stöd till friluftorganisationer* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 97 785 000 kronor respektive 97 785 000 kronor.

### 16.8.4 13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer

**Tabell 16.12 Anslagsutveckling 13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer**

Tusental kronor

2022	Utfall	15 000	Anslagssparande	
2023	Anslag	15 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	14 885
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>15 000</b>		
2025	Beräknat	15 000		
2026	Beräknat	15 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till riksdagspartiernas kvinnoorganisationer i enlighet med lagen (2010:473) om statligt stöd till riksdagspartiernas kvinnoorganisationer.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 16.13 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>15 000</b>	<b>15 000</b>	<b>15 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>15 000</b>	<b>15 000</b>	<b>15 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 15 000 000 kronor anvisas under anslaget 13:4 *Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 15 000 000 kronor respektive 15 000 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 13:4 *Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 15 000 000 kronor 2025.

**Skälen för regeringens förslag:** För att Partibidragsnämndens administration ska kunna bedrivas effektivt bör stödet till riksdagspartiers kvinnoorganisationer handläggas samtidigt som stödet till de politiska partierna enligt lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier. Detta innebär att åtaganden om stöd till riksdagspartiers kvinnoorganisationer beslutas under hösten för det kommande året och därmed medför behov om framtida anslag. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 13:4 *Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 15 000 000 kronor 2025.

**Tabell 16.14 Beställningsbemyndigande för anslaget 13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Ingående åtaganden	15 000	15 000	15 000	
Nya åtaganden	15 000	15 000	15 000	
Infriade åtaganden	-15 000	-15 000	-15 000	-15 000
Utestående åtaganden	15 000	15 000	15 000	
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>15 000</b>	<b>15 000</b>	<b>15 000</b>	

## 16.8.5 13:5 Insatser för den ideella sektorn

**Tabell 16.15 Anslagsutveckling 13:5 Insatser för den ideella sektorn**

Tusental kronor

2022	Utfall	225 706	Anslagssparande	3 052
2023	Anslag	173 758 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	172 420
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>223 758</b>		
2025	Beräknat	223 758		
2026	Beräknat	173 758		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag till forskning samt annan kunskapsutveckling som avser det civila samhället. Anslaget får även användas för utgifter för uppföljning och annan verksamhet för genomförandet av politiken för det civila samhället samt för sådana administrativa utgifter som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 16.16 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 13:5 Insatser för den ideella sektorn**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>123 758</b>	<b>123 758</b>	<b>123 758</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	100 000	100 000	50 000
<i>varav BP24</i>	<i>100 000</i>	<i>100 000</i>	<i>100 000</i>
– Stöd till civilsamhällesorganisationer	100 000	100 000	100 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>223 758</b>	<b>223 758</b>	<b>173 758</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

I budgetpropositionen för 2023 föreslogs att anslaget skulle ökas med 75 000 000 kronor årligen 2023–2025 för insatser som bidrar till att motverka ofrivillig ensamhet. Därefter beräknas 25 000 000 kronor årligen fr.o.m. 2026 för detta ändamål. Sammantaget beräknas 50 000 000 kronor per år inom anslaget för detta ändamål fr.o.m. 2026. Regeringen föreslår därtill att anslaget ökas med 100 miljoner kronor för att stärka det civila samhällets förutsättningar att verka och göra insatser för människor i olika situationer där civilsamhällets stöd är avgörande.

Regeringen föreslår att 223 758 000 kronor anvisas under anslaget 13:5 *Insatser för den ideella sektorn* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 223 758 000 kronor respektive 173 758 000 kronor.



# 17 Folkbildning

## 17.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för politiken för folkbildning.

## 17.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Statens stöd till folkbildningen uppgick 2022 sammantaget till ca 5 miljarder kronor. Folkbildningens verksamhet följs i första hand upp i förhållande till de fyra syften som gäller för statsbidraget för folkbildningen. Dessa fyra syften presenteras nedan och ligger till grund för resultatindikatorerna. De resultatindikatorer som används för folkbildningens område är i huvudsak kvantitativa och beskriver främst den verksamhet som genomförts. Genomgående jämförs resultaten för 2022 med föregående år. Underlag för uppföljningen har hämtats i redovisningar från Folkbildningsrådet, SISU Idrottsutbildarna, Myndigheten för yrkeshögskolan, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Statistiska centralbyrån.

Utredningen Styrning och uppföljning av folkbildningen – vägval inför framtiden (dir. 2022:75) har bl.a. i uppdrag att göra en översyn av nuvarande indikatorer och föreslå kvantitativa och kvalitativa indikatorer för uppföljning av folkbildningen. Uppdraget ska redovisas senast den 14 juni 2024.

## 17.3 Resultatredovisning

### Resultat

#### **Syfte: Stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin**

Indikator: Antalet folkhögskolor och studieförbund i landet

Det finns 156 folkhögskolor och 11 studieförbund (inklusive SISU Idrottsutbildarna) som får statsbidrag enligt förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen. Enligt den senaste statistiken från 2022 rapporterades därutöver 78 filialer till 38 folkhögskolor i andra kommuner än den kommun där huvudskolan är placerad. Metoden för redovisning av denna statistik har förändrats och jämförelse med tidigare år är därför inte möjlig.

Indikator: Fördelning av folkhögskolor och studieförbund i hela landet

Landets folkhögskolor och studieförbund har stor geografisk spridning. Folkhögskolorna erbjöd under 2022 långa folkhögskolekurser i 154 kommuner, vilket är en ökning med tre kommuner i jämförelse med 2021. Studieförbunden har sedan flera år tillbaka varit verksamma i alla landets kommuner. Den geografiska spridningen av studieförbundens studiecirkelverksamhet har förbättrats något 2022 jämfört med 2021.

Flertalet deltagare inom folkhögskolans allmänna och särskilda kurs återfanns 2022, likt föregående år, i storstäder, större städer eller i städernas omgivande pendlingskommuner. I relation till antalet kommuninvånare har antalet deltagare i allmän och särskild kurs tidigare varit störst i landsbygdskommuner, mindre städer och tätorter samt i de kommuner som omger mindre städer. Det gäller även för särskild kurs under 2022, men för allmän kurs var under 2022 andelen deltagare i relation till befolk-



ningens storlek ungefär lika stor i alla kommuntyper. När det gäller studieförbundens studiecirkelar 2022 återfanns likt föregående år den största delen av deltagarna i storstäder och större städer med tillhörande pendlingskommuner. I förhållande till befolkningens storlek var antalet deltagare i studiecirkelar också ganska jämnt i de olika kommungrupperna, med en något lägre andel i pendlingskommuner nära storstad och en något högre andel i landsbygdskommuner.

Inom folkhögskolan studerade 8 procent av deltagarna i allmän kurs (varav 67 procent kvinnor och 33 procent män) och 41 procent av deltagarna i särskild kurs (varav 72 procent kvinnor och 28 procent män) digitalt på distans 2022, vilket är i nivå med 2021. Det är något högre deltagarandelar än innan covid-19-pandemin.

I studieförbundens verksamhet under 2022 deltog 7 procent av studiecirkeldeltagarna, 8 procent av deltagarna inom annan folkbildningsverksamhet och 4 procent av deltagarna i kulturprogram på distans. I studiecirkelar och annan folkbildningsverksamhet på distans var andelen kvinnor 62 procent och andelen män 38 procent. Andelen deltagare på distans minskade kraftigt i jämförelse med 2021, då 19 procent av cirkeldeltagarna, 23 procent av deltagarna i annan folkbildningsverksamhet och 21 procent av deltagarna i kulturprogram deltog på distans. De jämförelsevis höga andelarna deltagare på distans under 2021 berodde på att studieförbunden anpassade sina verksamheter efter förutsättningarna under covid-19-pandemin.

#### SISU Idrottsutbildarna

SISU Idrottsutbildarna hade under 2022, i likhet med föregående år, verksamhet i alla Sveriges kommuner. Under 2022 samverkade SISU Idrottsutbildarna med knappt 7 700 föreningar i landet. Det är en ökning med 800 föreningar jämfört med 2021.

### **Syfte: Bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald av människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen**

Indikator: Deltagare i folkhögskolekurs efter ålder och kön

Under 2022 deltog ca 21 000 unika deltagare i folkhögskolans allmänna kurs och ca 40 000 unika deltagare i folkhögskolans särskilda kurs. Det är en minskning med ca 600 deltagare i allmän kurs och en ökning med drygt 4 000 deltagare inom särskild kurs jämfört med 2021.

Av deltagarna i allmän kurs 2022 var 57 procent kvinnor och 43 procent män. Inom särskild kurs var 68 procent kvinnor och 32 procent män. Könsfördelningen var densamma som föregående år. Under 2022 var medelåldern 29 år bland deltagarna i allmän kurs och 40 år bland deltagarna i särskild kurs. Medelåldern bland deltagarna i särskild kurs ökade något från föregående år.

Indikator: Unika studiecirkeldeltagare efter ålder och kön

Under 2022 deltog ca 345 800 unika deltagare i en studiecirkel, vilket är en ökning med ca 51 300 deltagare jämfört med föregående år. Totalt hölls ca 107 400 studiecirkelar 2022, vilket är ca 21 800 fler än 2021. Av deltagarna var 64 procent kvinnor och 36 procent män, vilket är en liten förskjutning jämfört med 2021 då 63 procent var kvinnor och 37 procent var män.

Av studieförbundens studiecirkeldeltagare 2022 hade 40 procent fyllt 65 år, jämfört med 2021 då 37 procent hade fyllt 65 år. Vidare var 47 procent av deltagarna i åldern 25–64 år, vilket är en minskning med 3 procentenheter jämfört med 2021. Av deltagarna 2022 var 5 procent 20–24 år, vilket är oförändrat från föregående år. Av deltagarna 2022 var 8 procent 13–19 år, vilket är en minskning med 1 procentenhet från föregående år.

Under 2022 hade SISU Idrottsutbildarna nära 440 000 unika deltagare i distriktens verksamheter (lärgrupp, kurs och processarbete), vilket är en ökning med 14 procent i jämförelse med 2021. Av deltagarna i lärgrupp, kurs och processarbete var 47 procent kvinnor och 53 procent män, vilket är en ökning av andelen kvinnor med 1 procentenhet jämfört med föregående år. Av deltagarna 2022 var 50 procent yngre än 25 år, 43 procent var 25–65 år och 7 procent var äldre än 65 år. Åldersfördelningen har endast förändrats marginellt jämfört med föregående år.

**Indikator: Andel utrikes födda deltagare i folkhögskolans långa kurser och i studiecirkel**

Under 2022 var 47 procent av deltagarna i folkhögskolans allmänna kurs utrikes födda, vilket är oförändrat jämfört med 2021. Av de utrikes födda deltagarna inom allmän kurs var 65 procent kvinnor och 35 procent män. I de särskilda kurserna utgjorde utrikes födda 18 procent av deltagarna, vilket är en ökning med 1 procentenhet sedan 2021. Av de utrikes födda deltagarna inom särskild kurs var 69 procent kvinnor och 31 procent män.

Andelen utrikes födda deltagare i studieförbundens studiecirkel minskade med 1 procentenhet under 2022 jämfört med 2021. Bland studiecirkeldeltagarna var 18 procent utrikes födda. Av de utrikes födda deltagarna var 62 procent kvinnor och 38 procent män. Verksamhet inom ramen för insatsen Svenska från dag ett ingår inte i denna redovisning.

SISU Idrottsutbildarna redovisar att sju procent av deltagarna var utrikes födda, vilket är oförändrat sedan 2021.

**Indikator: Andel deltagare med funktionsnedsättning i folkhögskolornas långa kurser respektive i studieförbundens studiecirkel**

Under 2022 hade 36 procent av de unika deltagarna i allmän kurs en funktionsnedsättning, vilket är en ökning med 1 procentenhet jämfört med föregående år. Av dessa deltagare var 55 procent kvinnor och 45 procent män. Inom särskild kurs var andelen unika deltagare med funktionsnedsättning 13 procent, vilket är oförändrat jämfört med 2021. Av dessa deltagare var 64 procent kvinnor och 36 procent män. Inom studiecirkelna hade 4 procent av deltagarna en funktionsnedsättning 2022, vilket är i nivå med 2021. Merparten av cirkeldeltagarna med en funktionsnedsättning var kvinnor.

Under 2022 genomförde SISU Idrottsutbildarna 891 arrangemang med en eller flera deltagare med funktionsnedsättning. Från och med 2022 har SISU Idrottsutbildarna förändrat metoden för insamling av statistik för arrangemang med en eller flera deltagare med funktionsnedsättning, vilket gör att jämförelser med tidigare år inte är möjliga.

**Indikator: Antal asylsökande och nyanlända som bor i anläggningsboende som deltagit i särskilda folkbildningsinsatser**

Svenska från dag ett är en verksamhet för asylsökande och nyanlända som bor i anläggningsboende. Sedan våren 2022 kan verksamheten också omfatta personer som har fått uppehållstillstånd med tillfälligt skydd med stöd av EU:s massflyktsdirektiv<sup>3</sup>, t.ex. flyktingar från Ukraina. Inom ramen för Svenska från dag ett erbjuder studieförbunden dels verksamheten Svenska från dag ett och dels kursen Vardagssvenska, som har en särskild studieplan. Folkhögskolor erbjuder verksamheten Svenska från dag ett.

<sup>3</sup> Rådets direktiv 2001/55/EG av den 20 juli 2001 om miniminormer för att ge tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer och om åtgärder för att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser för att ta emot dessa personer och bära följderna av detta.

Sammantaget beräknas ca 15 800 unika personer ha tagit del av verksamheten 2022, varav ca 14 500 unika personer inom studieförbunden och ca 2 000 unika personer inom folkhögskolan. Det finns en viss överlappning av personer som under året deltagit i verksamhet både hos studieförbund och folkhögskola, respektive som har deltagit i både Svenska från dag ett och Vardagssvenska inom studieförbunden. Antalet deltagare har ökat med ca 8 100 unika personer jämfört med föregående år. Det ökade antalet deltagare kan i första hand förklaras av deltagare från Ukraina. Insatserna beräknas ha nått ca 36 procent av den totala målgruppen, vilket är 10 procentenheter mer än 2021.

Bland dem som deltagit i folkhögskolornas verksamhet 2022 uppgick andelen kvinnor och män till 71 procent respektive 29 procent. Bland dem som deltog i studieförbundens verksamhet 2022 var 71 procent kvinnor och 29 procent män. Andelen kvinnor som deltog i insatsen har ökat markant jämfört med föregående år, vilket förklaras av att deltagarna från Ukraina till stor del är kvinnor. Andelen kvinnor som deltog i verksamheten utgjorde en större andel än i målgruppen som helhet, där andelen kvinnor uppskattas till 52 procent.

Studieförbunden erbjöd under 2022 verksamheter i 195 kommuner, vilket är 93 kommuner fler än föregående år. Folkhögskolorna erbjöd verksamhet i 67 kommuner 2022, vilket är en ökning med 25 kommuner jämfört med föregående år.

Inom ramen för insatsen Svenska från dag ett genomförde SISU Idrottsutbildarna 423 arrangemang i 50 kommuner 2022, vilket är en minskning med 115 arrangemang och en ökning med 3 kommuner jämfört med 2021.

### **Syfte: Bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället**

**Indikator: Andel deltagare utan gymnasieutbildning**

Deltagarna i folkhögskolans allmänna kurs har kortare utbildningsbakgrund än befolkningen i genomsnitt. Andelen deltagare i allmän kurs som hade högst förgymnasial utbildning var 60 procent under 2022, vilket är en ökning med 1 procentenhet sedan 2021. Av deltagarna med högst förgymnasial utbildning var 57 procent kvinnor och 43 procent män. I befolkningen som helhet var andelen med högst förgymnasial utbildning 10 procent. På de särskilda kurserna var andelen deltagare som hade förgymnasial utbildning 15 procent, vilket är en ökning med 2 procentenheter jämfört med 2021. Av deltagarna på särskild kurs med högst förgymnasial utbildning var 64 procent kvinnor och 36 procent män. Av studieförbundens cirkeldeltagare hade 15 procent högst förgymnasial utbildning, vilket är i likhet med föregående år. Av studieförbundens cirkeldeltagare med högst förgymnasial utbildning var 60 procent kvinnor och 40 procent män.

**Indikator: Antal utfärdade intyg om grundläggande behörighet bland deltagare på folkhögskolans allmänna kurs**

Under 2022 utfärdades folkhögskolorna 1 725 intyg om grundläggande behörighet för studier vid högskola. Av de studerande som intygen utfärdades för var 41 procent män och 59 procent kvinnor. Av de studerande var 76 procent inrikes födda och 24 procent utrikes födda. Vidare utfärdades ca 500 intyg om behörighet för studier vid yrkeshögskolan. Av de studerande som intygen utfärdades för var 51 procent kvinnor och 49 procent män, 60 procent var inrikes födda och 40 procent utrikes födda. Detta innebär att det under 2022 utfärdades ungefär lika många intyg om grundläggande behörighet till yrkeshögskolan som under 2021, men drygt 100 färre intyg om grundläggande behörighet till högskolan jämfört med 2021. Hösten 2022 sökte

6 011 personer med behörighet från folkhögskola vid universitet och högskolor, varav 3 493 personer antogs till studier.

**Indikator: Antal utfärdade intyg om avslutad eftergymnasial yrkesutbildning på särskild kurs**

Folkhögskolorna utfärdade under 2022 totalt ca 1 300 intyg om avslutad eftergymnasial yrkesutbildning på särskild kurs, vilket är en minskning med ca 50 intyg jämfört med 2021. Av de deltagare som intygen utfärdades för var 69 procent kvinnor och 31 procent män.

**Syfte: Bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet**

**Indikator: Antal deltagare i folkhögskolors och studieförbunds kulturprogram**

Studieförbunden anordnade ca 176 000 kulturprogram 2022, vilket är en ökning med ca 59 000 arrangemang jämfört med föregående år. Studieförbundens kulturprogram samlade totalt drygt 8,9 miljoner (ej unika) deltagare, vilket är en ökning med ca 4,2 miljoner deltagare jämfört med 2021.

Folkhögskolorna anordnade ca 1 830 kulturprogram 2022, vilket är 560 fler än 2021. Kulturprogrammen samlade ca 149 500 (ej unika) deltagare, vilket innebär en ökning med ca 59 100 deltagare jämfört med 2021.

SISU Idrottsutbildarnas distrikt arrangerade under 2022 sammanlagt 3 061 kulturprogram med ca 173 775 (ej unika) deltagare. Det är 1 890 fler kulturprogram än föregående år och en ökning med ca 111 000 deltagare.

**Indikator: Andel kvinnor respektive män i kulturprogram**

Av deltagarna i studieförbundens kulturprogram var 56 procent kvinnor och 44 procent män, vilket är 2 procentenheter färre män jämfört med föregående år. Inom folkhögskolans kulturprogram var 52 procent kvinnor och 48 procent män, vilket är i likhet med 2021. Av deltagarna i SISU Idrottsutbildarnas kulturprogram var 48 procent kvinnor och 52 procent män, vilket är i likhet med föregående år.

## Övriga insatser

**Yrkesinriktade utbildningar – allmän och särskild kurs**

Under 2020–2022 fick folkhögskolan tillfälliga medel för att anordna yrkesinriktade utbildningar inom allmän och särskild kurs. Syftet med medlen var att möta behovet av utbildning bland vuxna som behöver återkomma i arbete efter covid-19-pandemin samt att skapa fler utbildningsplatser inom vård- och omsorgsutbildningar. De här kurserna omfattade totalt ca 2 100 deltagare under 2022, varav majoriteten var kvinnor. Bland de yrkesinriktade allmänna kurserna var huvudinriktningarna allmän (bred ämnesinriktning) samt medicin, hälsa och sjukvård vanligast, och bland de särskilda kurserna var medicin, hälsa och sjukvård samt beteendekunskap (humaniora) vanligast.

**Förstärkningsbidrag och särskilt utbildningsstöd**

Under 2022 avsatte Folkbildningsrådet ca 7 procent av det ordinarie statsbidraget till folkhögskolan i ett förstärkningsbidrag för extra lärarinsatser till vissa deltagare med funktionsnedsättning. Utöver detta gjordes vissa överföringar från riktade bidrag. Totalt avsattes 215,9 miljoner kronor. Detta är en ökning med ca 10 miljoner kronor jämfört med föregående år. Vidare avsattes från statsbidraget till studieförbunden ca 142,1 miljoner kronor till ett tillgänglighetsbidrag för personer med funktionsnedsättning och behov av särskilt stöd.

Under 2022 avsattes vidare ca 202 miljoner kronor i särskilt utbildningsstöd. Bidraget fördelas av Specialpedagogiska skolmyndigheten och syftar till att underlätta studier på folkhögskola för personer med funktionsnedsättning. En mindre del av stödet får lämnas till universitet och högskolor respektive Synskadades Riksförbund. Jämfört med 2021 har anslaget ökat med 9 miljoner kronor.

#### **Studiemotiverande folkhögskolekurs**

Studiemotiverande folkhögskolekurs (SMF) är en arbetsmarknadspolitisk insats för arbetssökande som har fyllt 16 år och som varken har grundläggande behörighet till högskoleutbildning eller gymnasieexamen. Kursen genomfördes under 2022 av 76 folkhögskolor, vilket är 16 färre jämfört med 2021. Under 2022 deltog 3 220 personer i kursen. Det är ca 900 färre personer än föregående år. Andelen utrikes födda deltagare uppgick till 74 procent, vilket är tre procentenheter högre än föregående år. Personer äldre än 24 år utgjorde 62 procent av deltagarna, vilket är en ökning med 2 procentenheter på ett år. Av deltagarna som var 25 år eller äldre var 69 procent kvinnor och 31 procent män. Bland deltagarna som var 24 år och yngre var 39 procent kvinnor och 61 procent män. Av de deltagare som studerade på en studiemotiverande folkhögskolekurs 2022 hade 15 procent av deltagarna under 25 år och 12 procent av deltagarna 25 år eller äldre gått vidare på allmän eller särskild kurs t.o.m. december 2022. Andelen deltagare som går vidare till allmän eller särskild kurs har minskat väsentligt de senaste åren, vilket enligt Folkbildningsrådet bedöms bero på att deltagargruppen har förändrats och att fler deltagare än tidigare har så svaga kunskaper i det svenska språket att de har svårt att påbörja reguljära studier.

#### **Etableringskurs på folkhögskola**

Etableringskurs på folkhögskola är en arbetsmarknadspolitisk insats som riktar sig till personer som omfattas av Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag. Kursen genomfördes 2022 av 38 folkhögskolor, vilket är en minskning med 18 skolor jämfört med 2021. Under 2022 deltog totalt drygt 1 000 personer i kursen, vilket är en minskning med ca 700 personer sedan 2021. Av deltagarna var 58 procent kvinnor och 42 procent män. Folkbildningsrådet rapporterar att minskningen i antalet deltagare framför allt beror på att målgruppen, dvs. personer som omfattas av Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag, minskar.

#### **Svenska för föräldralediga**

Under åren 2020–2022 har Folkbildningsrådet fördelat särskilda tillfälliga medel för insatsen Svenska för föräldralediga, som framför allt riktar sig till utrikes födda kvinnor med barn som har svaga kunskaper i det svenska språket. Under 2022 deltog ca 6 600 deltagare i insatsen, som genomfördes i 137 kommuner. Detta innebär en ökning med drygt 2 000 deltagare och 27 kommuner jämfört med 2021. Av deltagarna var 82 procent kvinnor och 18 procent män.

#### **Insatser för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden**

Under 2021 och 2022 har Folkbildningsrådet fördelat tillfälliga medel för studieförbundsinsatser riktade till utrikes födda kvinnor och vid behov andra målgrupper som står långt ifrån utbildning och arbetsmarknaden. Under 2022 deltog drygt 9 500 personer i insatsen i 135 kommuner. Av dessa var 74 procent utrikes födda kvinnor och majoriteten var mellan 25 och 44 år.

#### **Jämställdhet inom folkbildningen**

Folkbildningsrådet ingår sedan 2016 i utvecklingsprogrammet Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM), i syfte att utveckla jämställdhetsarbetet inom folkbildningen. För perioden 2022–2025 är Folkbildningsrådets arbete bl.a. inriktat på att utveckla metoder för uppföljning av bidragsmottagarnas systematiska jämställdhetsarbete samt

minska könsstereotypa utbud och könsstereotyp rekrytering av deltagare (se även utg.omr. 13 avsnitt 5).

#### Uppföljning av funktionshinderspolitiken

Folkbildningsrådet fick under 2021 i uppgift att följa upp funktionshinderspolitiken under 2021–2031. Folkbildningsrådet rapporterar att rådet under 2022 bl.a. har identifierat utvecklingsbehov i insamlingen av uppgifter om deltagare med funktionsnedsättning och har initierat en studie om studieförbundens verksamhet med deltagare med funktionsnedsättning. Studien visar bl.a. att studieförbundens verksamhet är värdefull för deltagare med funktionsnedsättning. Deltagarna lyfter framför allt fram betydelsen av att få vara en del av en gemenskap och kunna utveckla sina kreativa intressen. Samtidigt pekar studien på utmaningar med brist på resurser, behov av kompetensutveckling och utökad samarbete med andra aktörer.

#### Insatser för stärkande av nationella minoritetsspråk

Folkbildningsrådet har fått medel för att inom en satsning som är avsedd att pågå under perioden 2022–2024 genomföra insatser inom folkbildningen för att stärka de nationella minoritetsspråken. Folkbildningsrådet beviljade under 2022 stöd till 38 projekt med en sammanlagd initial budget på drygt 5 miljoner kronor. Totalt 11 projekt hade fokus på 2 eller flera av språken. Totalt hade 15 projekt fokus på finska, 6 på jiddisch, 12 på meänkieli, 9 på romani chib och 15 på samiska språk. Projekten hade olika inriktning och omfattade bl.a. språkutbildningar, utveckling av utbildningsmaterial, utbildning av ledare samt kulturutövning (se även utg.omr. 1 avsnitt 12).

#### Tolkutbildning inom folkbildningen

Utbildning till tolk för personer med dövhet, hörselnedsättning och dövblindhet, skrivtolk och kontakttolk bedrivs vid folkhögskolor och studieförbund. Två folkhögskolor bedrev teckenspråks- och dövblindtolkutbildning 2022. Antalet deltagare som 2022 påbörjade en utbildning till teckenspråkstolk var 22 personer, vilket är det lägsta antalet deltagare hittills. De allra flesta var liksom tidigare år kvinnor. Det är en minskning med tre personer i jämförelse med 2021 och en stor minskning med 24 personer i jämförelse med 2020. Detta beror på en inställd utbildningsstart. Av deltagarna slutförde 7 utbildningen med godkänt resultat 2022, vilket är en minskning jämfört med 2021 då 17 deltagare slutförde utbildningen med godkänt resultat.

Skrivtolkutbildning bedrevs på en folkhögskola 2022. Totalt påbörjade 13 personer skrivtolkutbildningen 2022, varav samtliga var kvinnor. Sammantaget har 30 deltagare slutfört utbildningen med godkänt resultat under perioden 2020–2022. Den sammanhållna grundutbildningen till kontakttolk bedrevs av tre folkhögskolor och fem studieförbund 2022. Under 2022 slutförde 164 deltagare en utbildning till kontakttolk med godkänt resultat, varav 71 procent var kvinnor och 29 procent män. Detta kan jämföras med 2021 då 159 deltagare slutförde utbildningen med godkänt resultat. De redovisade antalen kan enligt Myndigheten för yrkeshögskolan vara underskattade och ska därför tolkas med viss försiktighet. Under 2022 fick vidare 39 personer utbildningsbevis genom validering, vilket är en ökning med 3 personer jämfört med 2021. Det innebär att sammantaget 198 personer fått utbildningsbevis som kontakttolk under 2022, jämfört med 183 personer 2021.

## 17.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att syftena med statsbidraget till folkbildningen uppfylls. Regeringen noterar att folkbildningens verksamheter under 2022 nådde betydligt fler

deltagare än föregående år, men fortsatt färre deltagare än före pandemin. Framför allt studieförbundens verksamhet har minskat betydligt. Under 2022 samlade studieförbunden ca 250 000 färre studiecirkeldeltagare än 2019, dvs. före pandemin. Folkbildningens återhämtning efter pandemin behöver fortsatt följas.

Under senare år har folkbildningens verksamheter och Folkbildningsrådet kritiserats, efter att det upptäckts flera fall av fusk och felaktigheter i studieförbundens verksamhet som finansieras av statsbidraget. Riksrevisionen har genomfört en granskning av statsbidraget till studieförbunden och granskningsrapporten lämnades i september 2022 (RiR 2022:20). Regeringen har i skrivelsen Riksrevisionens rapport om statsbidraget till studieförbunden redovisat bedömningar och åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser (skr. 2022/23:50). I juni 2022 tillsatte regeringen en särskild utredare i syfte att säkerställa en ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av folkbildningen samt ge folkbildningen de bästa förutsättningar att verka framöver (dir. 2022:75). Den 14 september 2023 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till utredaren (dir. 2023:130). Utredaren ska redovisa sitt uppdrag senast den 14 juni 2024. Regeringen har även bl.a. beslutat om skärpta krav i riktlinjerna för Folkbildningsrådet för 2023 och regleringsbrevet för anslagen för bidrag till folkbildningen 2023.

## **Folkbildningen stödjer verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin**

Folkbildningen var en viktig aktör i framväxten av den svenska demokratin och fortsätter att spela en viktig roll i dess utveckling. Genom folkbildningens olika verksamheter ges fler människor över hela landet förutsättningar att aktivt delta i demokratin och i det demokratiska samtalet. Folkbildningen står samtidigt fortsatt inför utmaningar när det gäller att säkra att verksamheten som finansieras av statsbidraget i alla led uppfyller demokratisyftet och överensstämmer med det demokratiska samhällets principer.

Folkbildningens verksamheter drabbades hårt av pandemin och de restriktioner som vidtogs för att förhindra smittspridningen. Under 2022 lättade många av dessa restriktioner och folkbildningen är på väg tillbaka till ett nytt normalläge. Antalet deltagare i folkbildningens verksamheter 2022 är dock fortsatt mycket lägre än före pandemin. Under 2022 samlade studieförbund och folkhögskolor ca 740 000 deltagare med stöd av statliga medel, framför allt från folkbildningsanslaget. Om man även räknar med deltagarna i kulturprogrammen blir antalet mångdubbelt större. Utöver detta samlar SISU Idrottsutbildarna ett stort antal deltagare i sina verksamheter.

## **Folkbildningen bidrar till att göra det möjligt för en ökad mångfald av människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen**

Folkbildningen är en mötesplats för människor med olika bakgrund och förutsättningar. Folkbildningen är en betydelsefull aktör för utbildning av bland annat utrikes födda personer, personer med någon form av funktionsnedsättning och personer med kort tidigare utbildningsbakgrund. Folkhögskolans särskilda pedagogik och arbetssätt bidrar till att stärka deltagarnas självförtroende och ger personer nya perspektiv samt bättre studieresultat än de har uppnått tidigare.

Folkbildningen är betydelsefull när det gäller att nå personer som är nya i Sverige. Det särskilda statsbidraget för folkbildningens verksamhet för asylsökande och nyanlända har fortsatt att ge goda resultat och antalet deltagare har ökat. Under 2022 utgjordes de nya deltagarna främst av personer som flytt från Ukraina. Verksamheten har

bidragit till att öka kunskaperna i svenska och har gett deltagarna en meningsfull sysselsättning.

Liksom tidigare år har andelen utrikes födda deltagare i SISU Idrottsutbildarnas ordinarie verksamhet fortsatt varit låg. Regeringen fortsätter att noga följa studieförbundets arbete med att nå ökad mångfald i verksamheten.

### **Folkbildningen bidrar till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället**

Folkbildningen har sedan sin framväxt genomfört verksamhet för personer som av olika skäl har kortare formell utbildningsbakgrund än befolkningen i genomsnitt och som står långt ifrån arbetsmarknaden. Folkbildningen spelar därigenom en viktig roll för att utjämna de utbildningsklyftor som finns i samhället och för att bidra till att fler personer kan etablera sig på arbetsmarknaden. Andelen utrikes födda, personer med funktionsnedsättning och personer med kort utbildning har sett över en längre tid ökat bland folkhögskolans deltagare och är fortsatt hög. Folkhögskolans utbildningar har särskild betydelse för dessa målgrupper.

Uppföljningar av studiemotiverande folkhögskolekurs och etableringskurs på folkhögskola har visat goda resultat. Deltagandet i insatserna och antalet folkhögskolor som erbjuder insatserna har dock minskat, vilket bl.a. beror på minskande målgrupp för etableringskurserna. Den fortsatta utvecklingen behöver följas.

### **Folkbildningen bidrar till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet**

Genom folkbildningens kulturverksamheter och samverkan med andra kulturaktörer får människor i hela landet ökad tillgång till kultur. Folkhögskolor och studieförbund fungerar som lokala och regionala arenor där deltagare får möjlighet att delta i kulturlivet både som deltagare i utbildningar och kurser och som skapare av kultur. Folkbildningens utbud av utbildning och kurser bidrar till både bredd och spets. Studieförbund och folkhögskolor erbjuder även en arbetsmarknad för professionella konstnärer och andra yrken inom kulturområdet.

Konsekvenserna av ett minskat deltagande i bl.a. folkbildningens kulturprogram till följd av pandemin behöver följas. Ett breddat intresse för och delaktighet i kulturlivet bidrar till en levande demokrati.

Folkbildningens aktörer behöver fortsatt arbeta för att göra verksamheten inom kulturområdet tillgänglig för nya deltagare samt bredda kulturutbudet.

## **17.5 Politikens inriktning**

Folkbildningen är viktig för både enskilda individer och för Sverige som land. Studieförbund och folkhögskolor gör det möjligt för människor i hela landet att delta i studiecirklar, kortare och längre kurser och kulturevenemang. Folkbildningen är därigenom viktig för individers kompetensutveckling och samhällets kompetensförsörjning samt för den sociala sammanhållningen i samhället. Folkbildningen bidrar till att stärka den svenska demokratin och ökar människors deltagande i samhället. Folkbildningens aktörer spelar även en viktig roll när det gäller att förbättra människors möjligheter att få eller komplettera en utbildning för etablering på arbetsmarknaden och för att tillhandahålla ett rikt kulturliv i hela Sverige. Folkbildningen utgör en betydelsefull del av det civila samhället och bidrar genom sin breda samverkan med föreningar och andra organisationer till att upprätthålla ett levande civilsamhälle.



## **Styrning och uppföljning av folkbildningen behöver utvecklas**

Under de senaste åren har självförvaltningsmodellen kritiserats efter att bl.a. flera fall av fusk och felaktigheter har upptäckts i studieförbundens verksamheter. Genom dessa händelser med fusk och felaktigheter har behovet av en ökad transparens, effektivitet och förutsägbarhet i styrning och fördelning av statsbidrag till folkbildningen blivit tydligt. Mot bakgrund av detta bedömer regeringen att det behövs en bred reform av modellen för medelstilleddning och uppföljning inom folkbildningspolitiken. Utredningen om styrning och uppföljning av folkbildningen – vägval inför framtiden gör för närvarande en bred översyn av statens stöd till folkbildningen och ska redovisa sitt slutbetänkande senast den 14 juni 2024 (dir. 2022:75, dir. 2023:130). Regeringen bedömer ändå att det i avvaktan på utredningens förslag behövs ytterligare åtgärder för att reformera stödet till folkbildningen.

Regeringen föreslår därför att riksdagen, i stället för Folkbildningsrådet, ska besluta hur stor del av statsbidraget till folkbildningen som ska gå till folkhögskolor respektive till studieförbund (se avsnitt 17.6). Folkbildningsrådet ska fortsättningsvis besluta om fördelningen av bidraget till de olika folkhögskolorna och till de olika studieförbunden. Syftet med denna förändring är att uppnå en mer ändamålsenlig fördelning av statsbidraget till folkhögskolorna och studieförbunden med hänsyn till deras olika verksamheter och förutsättningar.

## **Bidraget till folkhögskolor behöver förstärkas**

Folkhögskolan som utbildningsform fyller en betydelsefull funktion i det svenska utbildningssystemet för såväl individers möjligheter till utbildning som för samhällets behov av kompetensförsörjning. Genom folkhögskolans breda kursutbud kan individer bl.a. få grundläggande behörighet till fortsatta studier inom högskola eller yrkeshögskola eller utbilda sig till ett yrke. Personer med funktionsnedsättning, utrikes födda och personer med kort tidigare utbildning är viktiga målgrupper för folkhögskolan.

Det behöver säkerställas att folkhögskolorna kan genomföra sin verksamhet och bibehålla antalet utbildningsplatser. Regeringen föreslår därför ytterligare resurser till folkhögskolornas utbildningsutbud.

## **Nyanlända, utrikes födda och personer med funktionsnedsättning viktiga målgrupper för studieförbunden**

Statens stöd till folkbildningen syftar enligt förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen bl.a. till att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen. Genom sin verksamhet i hela landet fyller studieförbunden en viktig roll bl.a. när det gäller att förbättra integrationen av nyanlända och andra utrikes födda personer och öka delaktigheten i samhället bland personer med funktionsnedsättning.

Regeringen bedömer att nivån på statsbidraget till studieförbunden stegvis bör justeras till förmån för mer prioriterade åtgärder inom folkhögskolan och andra områden inom t.ex. utbildning. Samtidigt bedömer regeringen att det bidrag som i denna proposition föreslås fördelas till studieförbund kommande år fortsatt möjliggör en omfattande verksamhet av studiecirklar, annan folkbildningsverksamhet och kulturprogram, som bl.a. kan bidra till en förbättrad integration och delaktighet i samhället.

## 17.6 Mer ändamålsenlig fördelning av statsbidrag till folkhögskolor och studieförbund

### Ärendet och dess beredning

Inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) har promemorian Ökat statligt inflytande över statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund utarbetats (U2023/01468). En sammanfattning av promemorian finns i *bilagan avsnitt 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilagan avsnitt 2*. Promemorian har remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilagan avsnitt 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats och i Utbildningsdepartementet (U2023/01468).

Den föreslagna lagändringen är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande över förslaget.

### Statens bidrag till folkbildningen

#### Fördelningen av statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund fördelas av ett enskilt organ

Staten ger sedan länge statsbidrag till folkbildningen. I statens budget finns inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid anslag 14:1 *Bidrag till folkbildningen*. Genom bestämmelser i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde har staten överlämnat förvaltningsuppgiften att fördela statsbidrag mellan folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer inom folkhögskolan till Folkbildningsrådet. Folkbildningsrådet är en ideell organisation med tre medlemmar: Studieförbunden i samverkan som representerar studieförbund, Sveriges Kommuner och Regioner som representerar de folkhögskolor som har regioner som huvudmän och Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation (RIO) som är representant för folkhögskolor som har folkrörelser och andra organisationer som huvudmän. Från anslag 14:1 utbetalas ett totalbelopp till Folkbildningsrådet. Folkbildningsrådet beslutar sedan om hur stor del av bidraget som ska gå till folkhögskolorna respektive studieförbunden.

#### Verksamheterna och förutsättningarna skiljer sig åt mellan folkhögskolor och studieförbund

Både folkhögskolor och studieförbund är en betydelsefull del av det civila samhället som bedriver viktiga verksamheter. De bedriver dock olika verksamheter. Folkhögskolan är en utbildningsform som i första hand vänder sig till personer som är 18 år eller äldre. Det finns flera typer av kurser inom folkhögskolan, bl.a. allmän och särskild kurs. Den allmänna kursen är till för personer som saknar grundskole- eller gymnasieutbildning. Kursen anpassas efter varje individ och kan ge grundläggande behörighet att söka vidare till högskola eller yrkeshögskola. En särskild kurs är en typ av kurs där större delen av studietiden ägnas åt ett speciellt ämnesområde. Inom såväl allmän som särskild kurs anordnas det dessutom yrkesutbildningar både på gymnasial och eftergymnasial nivå. Studieförbunden bedriver studiecirklar, kulturprogram och annan folkbildningsverksamhet. Studieförbunden har inte någon verksamhet som motsvarar folkhögskolornas allmänna kurser som kan ge behörighet för vidare studier.

Att folkhögskolor och studieförbund bedriver olika verksamheter gör att de påverkas olika av omvärldshändelser. I dagsläget har t.ex. många folkhögskolor en svår eko-

nomisk situation mot bakgrund av bl.a. det ekonomiska läget i Sverige och omvärlden. Folkbildningsrådet bedömer i budgetunderlaget för 2024–2026 att det behövs ytterligare resurser för att bibehålla både kvalitet och kvantitet i utbildningsformen folkhögskola. När det gäller studieförbunden redovisar Folkbildningsrådet däremot i rapporten Studieförbundens ekonomi 2021 att studieförbunden står ekonomiskt stabila med ett överskott 2021 och med ett bra eget kapital, vilket gör dem rustade för eventuella förändringar av verksamheten.

### **Närmare om fördelningen av statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund**

Mellan 1919 och 1990 ansvarade Skolöverstyrelsen (SÖ) för fördelningen av statsbidraget till folkbildningen. Det fanns dels bidrag till studieförbunden, dels bidrag till driften av folkhögskolorna.

Stödet till folkbildningen förändrades 1991 genom riksdagens beslut med anledning av regeringens proposition om folkbildning (prop. 1990/91:82, bet. 1990/91:UbU18, rskr. 1990/91:358). Den omfattande statliga reglering som gällt tidigare ersattes av ett system med målstyrning. Riksdagen och regeringen skulle fastställa de övergripande målen och motiven för det statsbidrag som tilldelades folkbildningen årligen. Inom angivna gränser skulle sedan studieförbund och folkhögskolor själva formulera verksamhetens mål. Statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund skulle betalas ut som ett gemensamt bidrag och fördelas av folkbildningens eget organ. Den ideella organisationen Folkbildningsrådet bildades och förvaltningsuppgiften att fördela statsbidraget mellan folkhögskolor och studieförbund överlämnades till rådet genom en bestämmelse i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde. Enligt 7 b § i denna lag prövar Folkbildningsrådet frågor om fördelning av statsbidrag mellan folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer inom folkhögskolan.

Regeringen bestämmer i regleringsbrev för varje år de villkor som ska gälla för bl.a. anslaget 14:1. Regeringen ger också Folkbildningsrådet riktlinjer för användningen av detta anslag varje år. Regeringens möjligheter att styra Folkbildningsrådet är dock begränsade och utgår ifrån den tillitsbaserade självförvaltningsmodellen för statsbidrag till folkbildningen. Det belopp som betalas ut till Folkbildningsrådet utgår i enlighet med självförvaltningsmodellen som ett totalbelopp. Staten är därmed vid beslut om bidragsnivå hänvisad till att utgå från folkbildningen som en helhet och kan inte ta hänsyn till folkhögskolors respektive studieförbunds olika behov, eller samhällets olika behov av verksamheterna, vid det aktuella tillfället. Hur stor del av bidraget som Folkbildningsrådet sedan fördelar till studieförbund respektive folkhögskolor bestäms fortfarande till stora delar med utgångspunkt i den fördelning som fanns när Skolöverstyrelsen ansvarade för bidragsfördelningen, vilket var 50 procent till folkhögskolor respektive studieförbund. Rådets fördelning av bidraget till folkbildningen mellan studieförbunden och folkhögskolorna har i huvudsak varit konstant. När staten funnit skäl att skjuta till ytterligare medel har detta, med nuvarande reglering, enbart kunnat ske genom beslut om särskilda satsningar som också anvisats medel i statsbudgeten. Sådana satsningar innebär att staten anger villkor om av vem, hur och vad medlen får användas till. Mellan 2018 och 2023 har t.ex. folkhögskolorna fått ca 55–59 procent av statsbidraget fördelat till sig eftersom de har omfattats av den särskilda satsningen Kunskapslyftet, som innebar stora statliga investeringar i fler utbildningsplatser inom vuxenutbildningen och folkbildningen.

## Folkbildningsrådets uppgift att fördela statsbidrag till folkbildningen ska ändras

**Regeringens förslag:** En ändring ska göras i lagen om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde, som innebär att Folkbildningsrådet inte längre ska pröva frågor om fördelning av statsbidrag mellan folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer. Folkbildningsrådet ska i stället pröva frågor om fördelning av statsbidrag till folkhögskolor, till studieförbund och till studerandeorganisationer inom folkhögskolan.

**Promemorians förslag** överensstämmer med regeringens förslag.

**Remissinstanserna:** Drygt hälften av remissinstanserna har valt att svara. Utöver det har ett antal spontana svar inkommit. Ingen av remissinstanserna eller de som inkommit med spontana yttranden har haft något att invända mot författningstexten i sig. Av de remissinstanser som har inkommit med yttrande ställer ca 40 procent sig positiva till förslaget, har inget att invända mot det eller har inga synpunkter på det, däribland *Myndigheten för ungdoms- och civilsamballesfrågor, Kammarkollegiet, Sveriges skolläda, Region Gävleborg, Region Skåne, Arvidsjaurs, Enköpings, Nordanstigs och Värnamo kommuner*. Därutöver är en mindre andel av de instanser som inkommit med spontana yttranden positiva till förslaget eller har inget att invända, däribland *Skånes folkhögskolor i samverkan, Region Gävleborg* ser positivt på en ändrad styrning av statsbidraget till studieförbund och folkhögskolor. *Region Skåne* instämmer i behovet av ett ökat statligt inflytande och bedömer utifrån ett regionalt utvecklingsperspektiv att medlen till folkbildningen kan nyttjas på ett mer ändamålsenligt sätt där kapaciteten hos studieförbund och folkhögskolor att möta de regionala utmaningarna ökar. *Skånes folkhögskolor i samverkan* framhåller att folkhögskolor och studieförbund har varsitt samhällsuppdrag eftersom folkhögskolorna bedriver reguljär utbildning som ger behörighet som motsvarar utbildningar i det övriga utbildningssystemet. *Östersunds kommun* ser den föreslagna lagändringen som en adekvat förändring som kan bidra till större flexibilitet och kontroll kring fördelningen. *Myndigheten för delaktighet* understryker vikten av att särskilja verksamheterna utifrån deras förutsättningar och behov och att den nya formen för medelstilldelning inte negativt påverkar möjligheten till utbildning för de grupper där folkbildningen spelar en särskilt viktig roll, såsom för personer med funktionsnedsättning.

En majoritet av de remissinstanser som har inkommit med yttrande och de som inkommit med spontana yttranden avstyrker förslaget eller ställer sig negativa till det, däribland *Folkbildningsrådet, Studieförbunden i samverkan, Sveriges Kommuner och Regioner, Folkhögskoleföreningen för regionägda folkhögskolor, Alvesta och Göteborgs kommuner, Region Gotland* och flera bildningsförbund, t.ex. *Gotlands bildningsförbund, Länsbildningsförbundet i Sörmland* och *Västmanlands länsbildningsförbund*. *Folkbildningsrådet* anser att det saknas grund för förslaget då det bygger på missvisande påståenden, såsom att olikheter mellan folkhögskolor och studieförbund motiverar ökad statlig styrning. *Studieförbunden i samverkan* ifrågasätter beskrivningen av nuvarande fördelningssystem som jämnt i sin fördelning över tid, trubbigt och utan möjlighet att ta hänsyn till verksamheternas behov.

Flera av instanserna, däribland *Folkbildningsrådet, Sveriges Kommuner och Regioner, Studieförbunden i samverkan, Offentligägda folkhögskolors intresseorganisation, Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation, SISU Idrottsutbildarna* och *Sveriges Riksidrottsförbund, Region Jämtland Härjedalen, Region Dalarna, Stockholms och Malmö kommuner* framför att förslaget behöver utredas djupare och ingå i en bredare bedömning av

statens folkbildningspolitik, vilket bör ske inom ramen för den pågående utredningen Styrning och uppföljning av folkbildningen – vägval inför framtiden.

Flera instanser, däribland *Studieförbunden i samverkan*, *Studieförbundet Sensus*, *Regionerna Jämtland Härjedalen*, *Dalarna* och *Västernorrland*, *Pensionärernas riksorganisation*, *Sollefteå kommun* samt flertalet bildningsförbund framför att förslaget riskerar att skapa splittring och att studieförbunden och folkhögskolorna ställs mot varandra.

*Studieförbunden i Samverkan*, *flertalet studieförbund* och *bildningsförbund* och *Pensionärernas riksorganisation* anser att dagens fördelningsmodell har tjänat folkbildningen och samhällsutvecklingen väl och att folkbildningens företrädare är bäst lämpade att bedöma olika folkbildningsaktörers behov. De framhåller att självförvaltningsmodellen, civilsamhällets och folkbildningens självständighet och principen om armlängds avstånd från politiken behöver värnas.

*Örebro läns bildningsförbund* anser att förslaget riskerar att påverka föreningsfriheten. Även *Region Dalarna* och *Sollefteå kommun* anser att det finns en risk att studieförbundens samverkan med föreningslivet försvagas. *Studieförbunden i samverkan* framhåller också vikten för demokratin av en fri och frivillig folkbildning och delar inte analysen att förslaget inte kommer att medföra en ökad statlig styrning av innehållet i verksamheten. Erfarenheter från kultursektorn i en rapport från Myndigheten för kulturanalys 2021 visar enligt föreningen att politiskt inflytande över bidragsgivningen också medför styrning av innehållet.

**Skälen för regeringens förslag:** Folkhögskolor och studieförbund bedriver olika typer av verksamheter och bidrar till olika behov i samhället. Folkhögskolorna har bland annat kurser som ger behörighet till högskola och yrkeshögskola samt yrkesutbildningar både på gymnasial och eftergymnasial nivå. Studieförbunden bedriver studiecirklar, kulturprogram och annan folkbildningsverksamhet. Folkhögskolor och studieförbund har därmed i grunden olika förutsättningar för att genomföra sina respektive verksamheter och påverkas på olika sätt av händelser i omvärlden. Mot bakgrund av de skilda förutsättningarna för folkhögskolor respektive studieförbund behöver staten ta ansvar för att hitta ett mer ändamålsenligt sätt att fördela statsbidrag till folkbildningen. Regeringen delar alltså inte *Folkbildningsrådets* uppfattning att skillnaderna inte bör föranleda en ökad statlig styrning. Hittills har Folkbildningsrådet inte tagit någon särskild hänsyn till de olika verksamheterna även om fördelningsnyckeln har förändrats över tid. Som Folkbildningsrådet anför så har nyckeln ändrats till folkhögskolornas fördel i samband med att tillfälliga statliga satsningar på folkhögskolorna har permanentats. Regeringen kan konstatera att det visar att det är statlig styrning som föranlett förändringarna.

I dag är staten hänvisad till att utgå från folkbildningen som en helhet vid bestämmandet av bidraget till folkbildningen. När staten funnit skäl att skjuta till ytterligare medel har detta, med nuvarande reglering, enbart kunnat ske genom beslut om särskilda satsningar som också anvisats medel i statsbudgeten och villkorats i regleringsbrev. De senaste årens riktade satsningar gör det tydligt att dagens fördelningsystem är ett trubbigt instrument, som riskerar att skapa inläsningseffekter utifrån verksamheternas och samhällets föränderliga behov. Regeringen delar därmed *Skånes folkhögskolor i samverkans* och *Folkbögskoleföreningen för regionägda folkhögskolors* bedömningar att dagens fördelningsprinciper inte tar hänsyn till folkhögskolors och studieförbunds olika ekonomiska förutsättningar. Regeringen anser, i likhet med *Region Skåne*, att skillnader i uppdrag och verksamhet mellan studieförbunden och folkhögskolorna gör att en mer anpassad fördelning är nödvändig. Det faktum att bidraget fördelas som ett gemensamt belopp leder enligt regeringens uppfattning sammantaget till att bidraget får en lägre träffsäkerhet. Denna träffsäkerhet bör öka om bidraget till folkbildningen delas upp i två bidrag, dels ett till folkhögskolorna, dels ett till studieförbunden. Staten

kan därmed vid bestämmandet av storleken av de två bidragen utgå från en bred analys av studieförbundens respektive folkhögskolornas olika behov, tillsammans med det samhälleliga behovet av olika verksamheter. Därmed minskar enligt regeringens bedömning även behovet av riktade eller tillfälliga satsningar och ryckigheten i systemet. Folkbildningsrådet prövar även frågor om fördelning av statsbidrag till studerandeorganisationer inom folkhögskolan. Utgifter för statsbidrag till sådana organisationer bör ingå i ändamålet för anslaget för bidrag till folkhögskolan.

Att i stället, som *Region Jämtland Härjedalen, Offentligägda folkhögskolors intresseorganisation* och *Folkhögskoleföreningen för regionägda folkhögskolor* föreslår, permanenta vissa riktade satsningar till folkhögskolorna skulle enligt regeringens uppfattning ge sämre möjlighet att under ett budgetår styra medel efter såväl verksamheternas som samhällets behov, oavsett om det är till folkhögskolor eller studieförbund. Regeringen har visserligen, som *Folkbildningsrådet* och *Studieförbunden i samverkan* anför, möjlighet att styra bidragets användning genom regleringsbrev och riktlinjer. Sådana styrmedel innebär dock inlåsnings effekter genom villkor om av vem, hur och vad medlen får användas till och leder till att regeringen i dessa fall styr verksamheternas innehåll i högre grad än om medlen skulle fördelas utan sådana villkor. Behovet av sådan detaljerad reglering minskar med en uppdelning av bidraget. Regeringen gör därför i motsats till remissinstanserna bedömningen att en uppdelning av statsbidraget är mer i linje med att bibehålla folkbildningens självständighet, vilket bl.a. *Studieförbunden i Samverkan* och *flertalet studieförbund* framhåller vikten av, än andra alternativa lösningar som regeringen kan använda för att tillgodose behoven av en högre träffsäkerhet i fördelningen av statsbidrag till folkbildningen. Regeringen delar inte heller *Örebro läns bildningsförbunds* uppfattning om att förslaget påverkar föreningsfriheten då detta inte handlar om rätten att organisera sig eller inskränker möjligheterna till det, utan endast innebär att statsbidraget delas upp i två anslagsdelar. Det generella bidraget till folkbildningen bör därför delas upp.

Regeringen anser att en uppdelning av bidraget till folkbildningen bör ske genom att det införs två anslag, ett anslag för bidrag till folkhögskolorna och ett anslag för bidrag till studieförbunden. Genom förslagen till medelstilleddelning i budgetpropositionen kommer det då att framgå för folkbildningens aktörer hur staten avser att fördela bidragen till folkbildningen. Regeringen anser därför, till skillnad från *Region Jämtland Härjedalen* och *Sveriges Kommuner och Regioner*, att en delning av statsbidraget inte kommer att försvåra den ekonomiska planeringen eller att de ekonomiska förutsättningarna blir mer oförutsägbara för aktörerna. Tvärtom blir det tydligare hur mycket medel som kommer att fördelas dels till folkhögskolor, dels till studieförbund.

*Bildningsförbundet Östergötland, Gotlands bildningsförbund, Kronobergs läns bildningsförbund, Västra Götalands bildningsförbund, Studieförbunden i samverkan, Studieförbundet Sensus, Region Jämtland Härjedalen, Region Dalarna, Region Västernorrland, Pensionärernas riksorganisation* och *Sollefteå kommun* anför att förslaget kan leda till splittring och konflikt inom folkbildningen då folkhögskolor och studieförbund kommer att ställas mot varandra. Regeringen delar inte denna uppfattning. Med två anslag kommer folkhögskolor och studieförbund inte att ställas mot varandra utan medel kommer att fördelas av staten dels till folkhögskolor, dels till studieförbunden. Liksom i dag blir det sedan upp till Folkbildningsrådet att fördela de avsatta medlen dels mellan folkhögskolor, dels mellan studieförbunden. Det kommer därmed, liksom i dag, att finnas viss konkurrens om medlen mellan folkhögskolorna respektive mellan studieförbunden, som Folkbildningsrådet hanterar.

Utredningen Styrning och uppföljning av folkbildningen – vägval inför framtiden har i uppdrag att se över nuvarande modell för styrningen av folkbildningen. Flertalet av de remissinstanser som yttrat sig över Utbildningsdepartementets promemorias förslag

till ändring i lagen om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde, bl.a. *Sveriges Kommuner och Regioner*, *Offentligägda folkhögskolors intresseorganisation*, *Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation*, *SISU Idrottsutbildarna* och *Sveriges Riksidrottsförbund*, *Region Jämtland Härjedalen*, *Region Dalarna*, *Stockholms* och *Malmö kommuner*, anser att en ändring i modellen för fördelning av statsbidraget till folkbildningen inte bör göras innan det finns ett underlag i form av ett betänkande från utredningen. *Folkbildningsrådet* och *Studieförbunden i samverkan* anser att analysen i promemorian är bristfällig och i vissa delar felaktig. *Stockholms stad* och *Studieförbundet Medborgarskolan* anser att en utvärdering av Folkbildningsrådets nya bidragsmodell för fördelningen av bidraget, som börjar gälla den 1 januari 2024, bör avvaktas. Som framgår ovan anser regeringen att skillnaderna i uppdrag och verksamhet mellan studieförbunden och folkhögskolorna gör att en mer anpassad fördelning av bidraget till folkbildningen är nödvändig. En uppföljning och utvärdering av ett nytt bidragssystem kan genomföras först efter att systemet tillämpats i några år och det kommer också att dröja innan utredningens förslag har beretts, beslut kan fattas och en eventuell ändrad modell kan börja gälla. I avvaktan på utredningens förslag behövs åtgärder för att redan nu göra stödet till folkbildningen mer träffsäkert. Regeringen anser därför att det bör införas ett anslag för bidrag till folkhögskolorna och ett anslag för bidrag till studieförbunden i avvaktan på utredningens förslag och beredningen av det.

Om statsbidraget till folkbildningen delas upp och staten beslutar hur stor del av bidraget som ska gå till dels folkhögskolor, dels studieförbund, kan den förvaltningsuppgift som överlämnats till Folkbildningsrådet inte längre innebära att statsbidrag ska fördelas mellan folkhögskolor och studieförbund. En ändring föreslås därför i lagen om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde, som innebär att Folkbildningsrådet inom ramen för tilldelade medel ska pröva frågor om fördelning av statsbidrag till folkhögskolor, till studieförbund och till studerandeorganisationer inom folkhögskolan.

## Ikraftträdande

**Regeringens förslag:** Ändringarna i lagen om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde ska träda i kraft den 1 januari 2024.

**Promemorians förslag** överensstämmer med regeringens förslag.

**Remissinstanserna:** *Östersunds kommun* och *Region Jämtland Härjedalen* anför att eftersom det för närvarande pågår en statlig utredning om tilldelningen till folkbildningen samt att Folkbildningsrådet har beslutat en ny fördelningsmodell för tilldelningen av statsbidrag är det centralt dels för kommuner och regioner i rollen som bidragsgivare, dels för verksamheterna inom folkbildningen, att implementeringen av förändringar koordineras.

**Skälen för regeringens förslag:** Som anförts ovan är det angeläget att en mer ändamålsenlig modell för fördelning av statsbidrag till folkhögskolor och studieförbund införs så snart som möjligt, i avvaktan på utredningens förslag. I denna proposition föreslås därför i budgeten för 2024 en uppdelning av bidraget till folkbildningen i två anslag. Den föreslagna ändringen i lagen om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde som krävs bör därför träda i kraft den 1 januari 2024.

## Konsekvenser av förslaget

### Konsekvenser för staten

Förslaget kommer att medföra en ökad statlig styrning och transparens. Förslaget medför däremot inga statsfinansiella konsekvenser.

### Konsekvenser för kommuner och regioner

Förslaget får inte några ekonomiska konsekvenser för kommunerna eller regionerna då förslaget endast innebär att staten fördelar statsbidrag till dels folkhögskolor, dels studieförbund i stället för till folkbildningen som helhet. Förslaget innebär inte heller några nya åtaganden för kommuner eller regioner och därmed inte någon inskränkning i deras självstyre.

### Konsekvenser för Folkbildningsrådet

Förslaget påverkar Folkbildningsrådet då det innebär en inskränkning i den förvaltningsuppgift som överlämnats till rådet då Folkbildningsrådet inte längre ska fördela bidraget mellan folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer. Folkbildningsrådet kommer dock även i fortsättningen att ansvara för fördelningen av statsbidrag, dels mellan folkhögskolor, dels mellan studieförbund och dels till studerandeorganisationer inom folkhögskolor. Det innebär att Folkbildningsrådets administration i samband med uppgiften att pröva frågor om fördelning av statsbidrag bedöms kunna komma att minska något.

### Konsekvenser för folkhögskolor, studieförbund och det civila samhället

Förslaget innebär en ändring i den självförvaltningsmodell som gäller för fördelningen av statsbidraget till folkbildningen och en inskränkning i den självständighet i fråga om beslut om fördelning av bidraget mellan folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer som följer med den modellen. Däremot innebär förslaget ingen ändring i uppgiften att fördela bidraget mellan olika folkhögskolor, mellan olika studieförbund och mellan olika studerandeorganisationer. Folkhögskolor och studieförbund, som är en del av det civila samhället, är representerade i Folkbildningsrådet och har därmed möjlighet till inflytande över de beslut om fördelning av statsbidraget som Folkbildningsrådet fattar. Förslaget innebär inte någon ökad statlig styrning eller minskad självständighet när det gäller innehållet i den verksamhet som bedrivs av folkhögskolorna och studieförbunden.

### Konsekvenser för personer med funktionsnedsättning, jämställdhet och integration

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bl.a. bidra till ökad jämställdhet. Förslaget bedöms inte medföra några konsekvenser ur ett funktionshinderperspektiv. Personer med funktionsnedsättning kan precis som tidigare delta i såväl folkhögskolans kurser som studieförbundens verksamhet.

Jämställdhetspolitiken i Sverige syftar till att ge lika rättigheter och möjligheter för kvinnor och män samt flickor och pojkar att forma samhället och sina egna liv (skr. 2016/17:10). Förslagen bedöms inte medföra några konsekvenser för jämställdheten.



I de integrationspolitiska målen anges att alla ska ha lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter oavsett etnisk och kulturell bakgrund. Den föreslagna förändringen får inga konsekvenser för de integrationspolitiska målen.

## Författningskommentar

### **Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde**

7 b § Folkbildningsrådet prövar frågor om fördelning av statsbidrag till folkhögskolor, till studieförbund och till studerandeorganisationer inom folkhögskolan.

Av paragrafens nuvarande lydelse framgår att den ideella föreningen Folkbildningsrådet har förvaltningsuppgiften att pröva frågor om fördelning av det statsbidrag som går till folkbildningen.

Ändringen innebär att Folkbildningsrådet inte längre ska besluta om hur stor del av statsbidraget som ska gå till dels folkhögskolor, dels studieförbund. Detta kommer i stället att bestämmas av staten. Folkbildningsrådet ska inom ramen för tilldelade medel fördela statsbidrag till folkhögskolor, till studieförbund och till studerandeorganisationer inom folkhögskolan. I den del av statsbidraget som ska gå till folkhögskolor ingår även bidrag till studerandeorganisationer inom folkhögskolan.

## **17.7 Staten ska liksom tidigare ha möjlighet att utse en revisor för att granska Folkbildningsrådets redovisning och förvaltning**

**Regeringens bedömning:** Staten ska ha möjlighet att granska Folkbildningsrådets redovisning och förvaltning. Det ska dock inte, som tidigare meddelats riksdagen, ske genom myndigheten Riksrevisionsverket, vilken har avvecklats.

**Skälen för regeringens bedömning:** Som nämnts i föregående avsnitt beslutade staten på 1990-talet att förändra bidragsgivningen till folkbildningen och införa ett nytt system. Systemet innebar en markant förändring i ansvaret för bidragsgivningen. Folkbildningens aktörer skulle själva genom det nyskapade organet Folkbildningsrådet administrera och organisera sin verksamhet samt kontinuerligt följa upp och utvärdera att statsbidraget används i enlighet med de syften och villkor som riksdag och regering fastställt. I propositionen om folkbildning (prop. 1990/91:82) där det nya systemet för bidragsgivningen föreslogs angavs att den utvärdering som således skulle fullgöras av Folkbildningsrådet även skulle kompletteras med en fristående utvärdering. Rådets redovisning och förvaltning skulle årligen granskas av Riksrevisionsverket. Kostnaden för revisionen skulle bekostas av rådet. Genom Riksrevisionsverkets medverkan vid revisionen av rådets verksamhet skulle staten garanteras en fortlöpande insyn i rådets arbete (prop. 1990/91:82 s. 36).

Riksrevisionsverket var en myndighet som lydde under regeringen. Staten utsåg revisor i Folkbildningsrådet fram till 2003 då Riksrevisionsverket upphörde och Riksrevisionen tillkom. Sedan Riksrevisionens bildades regleras dess uppgifter i lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. Riksrevisionen får granska bl.a. hur de statsmedel används som tagits emot som stöd till en viss verksamhet, om redovisningsskyldighet för medlen föreligger gentemot staten eller särskilda föreskrifter eller villkor har meddelats om hur medlen får användas. Beträffande dessa organ kan Riksrevisionen göra en effektivitetsrevision (2 § 6 och 4 §). I 1 § lagen om revision av

statlig verksamhet finns även en upplysning om att det i aktiebolagslagen (2005:551) och stiftelselagen (1994:1220) finns bestämmelser om att Riksrevisionen får utse revisorer i vissa typer av aktiebolag och stiftelser. Det finns dock ingen bestämmelse om att Riksrevisionen får utse revisor i Folkbildningsrådet. Riksrevisionen är, till skillnad från Riksrevisionsverket, inte en myndighet under regeringen. Riksrevisionen lyder under riksdagen och regeringen kan inte ge uppdrag till Riksrevisionen.

I 17 § förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen framgår fortfarande att staten ska ges möjlighet att utse revisor i Folkbildningsrådet. I Folkbildningsrådets stadgar anges det i 9 § att staten utser en revisor. Då det inte är reglerat hur detta ska ske förfogar regeringen fortfarande över möjligheten att se till att en revisor utses i Folkbildningsrådet.

Utredningen Styrning och uppföljning av folkbildningen – vägval inför framtiden har i uppdrag att föreslå en modell för revision av verksamheten med fördelning av statsbidraget till folkbildningen, i det fall utredaren föreslår att Folkbildningsrådet eller en annan organisation som inte är en myndighet ska fördela statsbidraget till folkbildningen. I avvaktan på utredarens förslag kommer regeringen att överväga om regeringens befintliga möjlighet att utse en revisor ska användas.

Även om riksdagens beslut i denna fråga inte behövdes och riksdagen inte heller fattade något formellt beslut finns det genom det som angavs i propositionen om folkbildning en bindning med riksdagen som behöver lösas.

## 17.8 Budgetförslag

### 17.8.1 14:1 Statsbidrag till studieförbund

**Tabell 17.1 Anslagsutveckling 14:1 Statsbidrag till studieförbund**

Tusental kronor

2022	Utfall	4 829 368	Anslagssparande	415
2023	Anslag	4 337 783 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	4 337 783
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 741 023</b>		
2025	Beräknat	1 641 023		
2026	Beräknat	1 491 023		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till studieförbund och för utgifter för Folkbildningsrådets kostnader för att fördela statsbidrag i enlighet med förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för det särskilda verksamhetsstödet till SISU Idrottsutbildarna, för utgifter för statsbidrag till Föreningen Nordiska Folkhögskolan i Genève och för utgifter avseende utvärdering av folkbildningen.

### Kompletterande information

I förordningen om statsbidrag till folkbildningen finns bestämmelser om statsbidrag till studieförbund.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 17.2 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 14:1 Statsbidrag till studieförbund**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>4 337 783</b>	<b>4 337 783</b>	<b>4 337 783</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-250 000	-350 000	-500 000
<i>varav BP24</i>	<i>-250 000</i>	<i>-350 000</i>	<i>-500 000</i>
– Minskat bidrag till studieförbunden	-250 000	-350 000	-500 000
Överföring till/från andra anslag	-2 346 760	-2 346 760	-2 346 760
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 741 023</b>	<b>1 641 023</b>	<b>1 491 023</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

I syfte att uppnå en mer ändamålsenlig fördelning av statsbidrag till folkbildningen föreslår regeringen i denna proposition att det generella bidraget till folkbildningen ska delas upp genom att det införs två anslag, dels ett för bidrag till folkhögskolor, dels ett för bidrag till studieförbund (avsnitt 17.6). Det föreslås att Folkbildningsrådet inte längre ska pröva frågor om fördelning av statsbidrag mellan folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer inom folkhögskolan utan i stället pröva frågor om fördelning av statsbidrag till folkhögskolor, till studieförbund och till studerandeorganisationer inom folkhögskolan. Det tidigare anslaget för statsbidrag till folkbildningen behöver därmed delas i anslag 14:1 *Statsbidrag till studieförbund* och anslag 14:2 *Statsbidrag till folkhögskolor*. Medel behöver överföras till det nya anslaget 14:2 *Statsbidrag till folkhögskolor*. Anslag 14:1 *Statsbidrag till studieförbund* minskas därmed med 2 346 760 000 kronor fr.o.m. 2024.

För ytterligare resurser till folkhögskolornas utbildningsutbud och andra mer prioriterade insatser minskas anslaget med 250 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget minska med 350 000 000 kronor. Från och med 2026 beräknas anslaget minska med 500 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 1 741 023 000 kronor anvisas under anslaget 14:1 *Statsbidrag till studieförbund* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 641 023 000 kronor respektive 1 491 023 000 kronor.

### 17.8.2 14:2 Statsbidrag till folkhögskolor

**Tabell 17.3 Anslagsutveckling 14:2 Statsbidrag till folkhögskolor**

Tusental kronor

2022	Utfall	Anslagssparande
2023	Anslag	0 <sup>1</sup> Utgiftsprognos
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 446 760</b>
2025	Beräknat	2 446 760
2026	Beräknat	2 446 760

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till folkhögskolor. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till studerandeorganisationer inom folkhögskolan och för utvärdering av folkhögskolan.

## Kompletterande information

I förordningen om statsbidrag till folkbildningen finns bestämmelser om statsbidrag till folkhögskolor.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 17.4 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 14:2 Statsbidrag till folkhögskolor**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>			
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	100 000	100 000	100 000
<i>varav BP24</i>	<i>100 000</i>	<i>100 000</i>	<i>100 000</i>
– Stöd till folkhögskolornas utbildningsutbud	100 000	100 000	100 000
Överföring till/från andra anslag	2 346 760	2 346 760	2 346 760
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 446 760</b>	<b>2 446 760</b>	<b>2 446 760</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

I syfte att uppnå en mer ändamålsenlig fördelning av statsbidrag till folkbildningen föreslår regeringen i denna proposition att det generella bidraget till folkbildningen ska delas upp genom att det införs två anslag, dels ett för bidrag till folkhögskolor, dels ett för bidrag till studieförbund (avsnitt 17.6). Det föreslås att Folkbildningsrådet inte längre ska pröva frågor om fördelning av statsbidrag mellan folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer inom folkhögskolan utan i stället pröva frågor om fördelning av statsbidrag till folkhögskolor, till studieförbund och till studerandeorganisationer inom folkhögskolan. Det tidigare anslaget för statsbidrag till folkbildningen behöver därmed delas i anslag 14:1 *Statsbidrag till studieförbund* och anslag 14:2 *Statsbidrag till folkhögskolor*. Medel överförs från anslag 14:1 *Statsbidrag till studieförbund* till anslag 14:2 *Statsbidrag till folkhögskolor* och anslaget ökas därför med 2 346 760 000 kronor fr.o.m. 2024.

För ytterligare resurser till folkhögskolornas utbildningsutbud ökas anslaget med 100 000 000 kronor 2024. Från och med 2025 beräknas anslaget öka med 100 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 2 446 760 000 kronor anvisas under anslaget 14:2 *Statsbidrag till folkhögskolor* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 446 760 000 kronor respektive 2 446 760 000 kronor.

## 17.8.3 14:3 Bidrag till tolkutbildning

**Tabell 17.5 Anslagsutveckling 14:3 Bidrag till tolkutbildning**

Tusental kronor

2022	Utfall	47 967	Anslagssparande	12 364
2023	Anslag	48 831 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	49 908
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>55 331</b>		
2025	Beräknat	57 331		
2026	Beräknat	57 331		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för statsbidrag till tolkutbildning. Anslaget får i begränsad omfattning även användas för utgifter för administration, utveckling, validering, utvärdering och rekryteringsfrämjande insatser.

### Kompletterande information

I förordningen (2012:140) om statsbidrag för viss utbildning som rör tolkning och teckenspråk finns bestämmelser om bidrag till kontakttolkutbildning och om bidrag till teckenspråkstolkutbildning.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 17.6 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 14:3 Bidrag till tolkutbildning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>48 831</b>	<b>48 831</b>	<b>48 831</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	6 500	8 500	8 500
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>55 331</b>	<b>57 331</b>	<b>57 331</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 55 331 000 kronor anvisas under anslaget 14:3 *Bidrag till tolkutbildning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 57 331 000 kronor respektive 57 331 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 14:3 *Bidrag till tolkutbildning* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 120 000 000 kronor 2025–2029.

**Skälen för regeringens förslag:** Myndigheten för yrkeshögskolan fördelar bidrag till tolkutbildningar som genomförs vid folkhögskolor och studieförbund. Kontakttolkutbildningarna är ettåriga och tvååriga medan teckenspråkstolkutbildningarna är treåriga och fyraåriga. Detta innebär att Myndigheten för yrkeshögskolan behöver fatta beslut om bidrag för flera kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under

2024 för anslaget 14:3 *Bidrag till tolkutbildning* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 120 000 000 kronor 2025–2029.

**Tabell 17.7 Beställningsbemyndigande för anslaget 14:3 Bidrag till tolkutbildning**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2029
Ingående åtaganden	72 423	99 088	86 000			
Nya åtaganden	81 577	35 743	86 000			
Infriade åtaganden	-54 912	-48 831	-52 000	-57 000	-47 000	-16 000
Utestående åtaganden	99 088	86 000	120 000			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>120 000</b>	<b>120 000</b>	<b>120 000</b>			

#### 17.8.4 14:4 Särskilt utbildningsstöd

**Tabell 17.8 Anslagsutveckling 14:4 Särskilt utbildningsstöd**

Tusental kronor

2022	Utfall	202 150	Anslagssparande	8
2023	Anslag	202 158 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	200 602
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>202 158</b>		
2025	Beräknat	202 158		
2026	Beräknat	202 158		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilt utbildningsstöd som ges till folkhögskolor och universitet och högskolor samt för analyser av och utveckling av folkhögskolornas och lärosätenas lärmiljöer. Anslaget får även användas för statsbidrag för teknisk anpassning av studiematerial för synskadade och dövblinda.

#### Kompletterande information

I förordningen (2011:1163) om statsbidrag för särskilt utbildningsstöd finns bestämmelser om statsbidrag för särskilt utbildningsstöd och särskilda utbildningsinsatser.

**Skälen för regeringens förslag****Tabell 17.9 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 14:4 Särskilt utbildningsstöd**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>202 158</b>	<b>202 158</b>	<b>202 158</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>202 158</b>	<b>202 158</b>	<b>202 158</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 202 158 000 kronor anvisas under anslaget 14:4 *Särskilt utbildningsstöd* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 202 158 000 kronor respektive 202 158 000 kronor.

# 18 Spelmarknaden

## 18.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för spelmarknadsområdet.

## 18.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Följande indikatorer används för att bedöma resultatet för området:

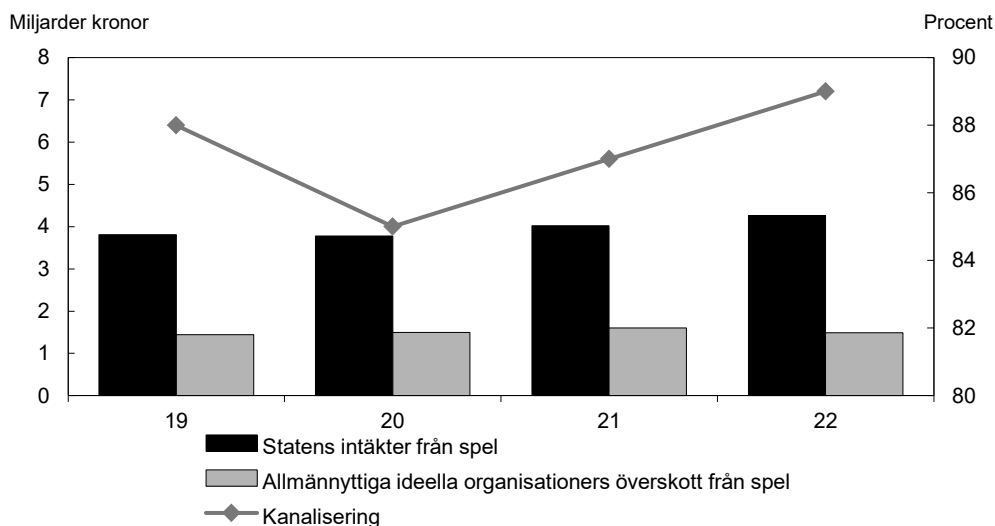
- kanaliseringsgraden (dvs. hur stor del av spelandet på den konkurrensutsatta marknaden som sker hos aktörer med licens i Sverige)
- statens intäkter från spel
- allmännyttiga ideella organisationers överskott från spel
- antal avstängda på spelpaus.se.

Indikatorerna visar vissa aspekter av spelmarknaden utifrån målen. För att uppnå en rättvisande resultatbedömning används även rapporter och undersökningar från Spelinspektionen.

## 18.3 Resultatredovisning

Statens intäkter från spel och kanaliseringsgraden ökar

**Diagram 18.1 Statens intäkter från spelskatt, folkrörelsernas överskott från spel och kanaliseringsgraden**



Källor: Spelinspektionen och Statskontoret.

Kanaliseringsgraden beräknas 2022 ha uppgått till 89 procent, vilket var en ökning med 2 procentenheter jämfört med 2021 (se diagram 18.1). Uppgifterna som ligger till grund för beräkningarna bygger delvis på uppskattningar och bör därför tolkas med viss försiktighet.

Indikatorn statens inkomster från spel består i denna proposition endast av statens inkomster från spelskatten. I tidigare budgetpropositioner har även intäkter från



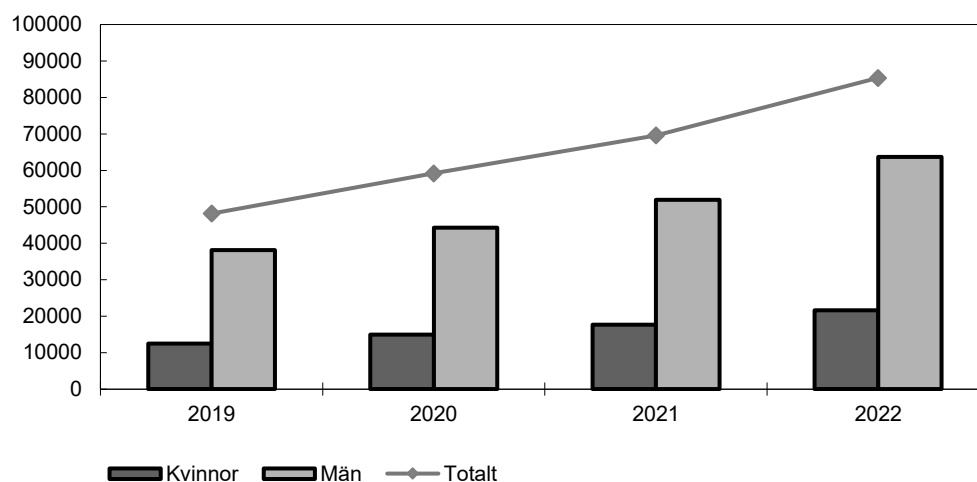
bolagsskatten och utdelningen från AB Svenska Spel inkluderats i indikatorn. Dessa intäkter bedöms inte utgöra rättvisande mått för spelpolitikens måluppfyllelse. Varken en sänkning av bolagsskatten eller en förändring av AB Svenska Spels andelar av spelmarknaden bör påverka bedömningen av om målen för spelmarknaden uppfyllts.

Statens intäkter från spelskatten ökade från 3,8 miljarder kronor 2019 till 4,3 miljarder kronor 2022. Jämfört med 2021 ökade intäkterna med drygt 6 procent. De allmännyttiga ideella organisationernas intäkter från spel har legat på en relativt stabil nivå, mellan 2019–2022. Intäkterna uppgick till 1,5 miljarder kronor 2022, vilket var en minskning med drygt 6 procent jämfört med 2021.

## Antalet personer som stänger av sig från spel ökar

**Diagram 18.2** Antal avstängda på spelpaus.se

Antal personer



Källa: Spelinspektionen.

Det nationella självavstängningsregistret spelpaus.se lanserades i samband med omregleringen av spelmarknaden 2019, och innebär att individer kan stänga av sig från allt spel under en tidsperiod eller tills vidare med möjlighet att bryta avstängningen var tolfte månad. Antalet avstängda personer har ökat varje år sedan tjänsten lanserades. År 2022 var drygt 85 000 personer avstängda, vilket var en ökning med 23 procent jämfört med 2021 (se diagram 18.2). Sedan tjänsten startades har ca 25 procent av de som använt tjänsten varit kvinnor. I undersökningen Allmänheten om spel 2022 svarade 62 procent av de som spelat det senaste året att de känner till möjligheten att stänga av sig från spel på spelpaus.se. Det var en ökning med 3 procentenheter jämfört med 2021. Uppgifter om kön saknas. Spel om pengar ingår även i regeringens folkhälsopolitik och målet för samhällets insatser mot spelberoende är att minska skadeverkningsarna av överdrivet spelande, se utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg avsnitt 4 Folkhälsopolitik.

### Uppdrag till Spelinspektionen att öka kunskapen om självavstängningsregistret

Regeringen gav i regleringsbrevet för budgetåret 2023 Spelinspektionen i uppdrag att under 2023 kartlägga anledningarna till att personer stänger av sig från spel via det nationella självavstängningsregistret spelpaus.se och hur stor andel av de som stänger av sig från spel som väljer att spela hos olicensierade spelbolag. Myndigheten ska vidare utreda förutsättningarna för och behovet av att kunna erbjuda fler eller andra alternativ för avstängning på spelpaus.se. Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2023.

## Stora brister i spelbolagens följsamhet till spellagstiftningen

### Resultat från Spelinspektionens tillsyn

I samband med att spelmarknaden omreglerades 2019 avskaffades det statliga monopolet och ett licenssystem infördes. Resultaten från Spelinspektionens tillsyn indikerar att det finns omfattande brister i spelbolagens efterlevnad av det nya regelverket. Tillsynen resulterar i hög grad i beslut om ingripande till följd av bristande regelefterlevnad. En stor del av Spelinspektionens tillsynsbeslut överklagas. En bidragande orsak är att det saknas praxis för många frågor inom spellagstiftningen. Eftersom lagstiftningen fortfarande är relativt ny är klargöranden på rättsområdet särskilt betydelsefulla både för myndigheten och för de som ska följa reglerna. Den 9 maj 2023 meddelade Högsta förvaltningsdomstolen dom i ett mål om varning och sanktionsavgift enligt spellagen (2018:1138). I avgörandet klargjorde domstolen hur sanktionsavgiftens storlek ska bestämmas.

## En stärkt spelreglering och åtgärder mot matchfixning

### En förstärkt spelreglering

Riksdagen beslutade den 23 november 2022 att anta ett antal av förslagen i propositionen En förstärkt spelreglering (prop. 2021/22:242, bet. 2022/23:KrU2, rskr. 2022/23:29). Ändringarna i spellagen innebär att spelregleringen förstärks och bidrar till att säkerställa en långsiktigt hållbar spelmarknad med ett starkt konsumentskydd. Vidare får Spelinspektionen ytterligare verktyg för att stänga ute olicensierat spel från den svenska marknaden och minska skadeverkningarna av spel. Införandet av lagen (2022:1672) om skyldighet att lämna uppgifter om utvecklingen på spelmarknaden medför en ökad möjlighet att följa upp utvecklingen på spelmarknaden. Den nya lagen och de flesta lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2023.

Med anledning av förslagen i Spelmarknadsutredningens slutbetänkande Ökat skydd och stärkt reglering på den omreglerade spelmarknaden (SOU 2020:77) beslutade regeringen i december 2022 om ändringar i förordningen (2018:1476) med instruktion för Spelinspektionen, spelförordningen (2018:1475), förordningen (1999:1135) om misstankeregister och förordningen (1999:1134) om belastningsregister samt om upphävande av automatspelsförordningen (2004:1062). Betänkandet är därmed slutbehandlat.

### Åtgärder för att säkerställa en sund och säker spelmarknad

Riksdagen beslutade den 11 maj 2023 om förslagen i propositionen Åtgärder för att säkerställa en sund och säker spelmarknad (prop. 2022/23:33, bet. 2022/23:KrU7, rskr. 2022/23:189). Ändringarna i spellagen innebär att möjligheten att blockera betalningar till och från spelbolag som saknar nödvändig licens förstärks, vilket bedöms förbättra möjligheterna att motverka olovlig spelverksamhet. Spelinspektionen ges vidare en möjlighet att köpa speltjänster online under dold identitet (s.k. testköp) för att kontrollera sådan verksamhet. Lagändringarna innebär även utökade möjligheter för licenshavare och idrottsförbund att behandla personuppgifter inom ramen för arbetet mot matchfixning, en möjlighet för regeringen att meddela föreskrifter om kontrollrutiner för att upptäcka och motverka matchfixning och en skyldighet för licenshavare att på begäran av Polismyndigheten lämna alla uppgifter som behövs för en utredning om brott i samband med spel. Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2023.

### Uppdrag om ett stärkt samarbete för att bekämpa olaglig spelverksamhet

Regeringen gav den 4 maj 2023 Spelinspektionen och Finansinspektionen i uppdrag att se över hur myndigheternas samarbete kan stärkas för att motverka olaglig spel-

verksamhet på den svenska spelmarknaden samt förebygga och förhindra penningtvätt (Fi2023/01556). Myndigheterna ska bl.a. analysera hur de kan utveckla sitt samarbete för att öka möjligheterna att blockera betalningsförmedling till och från olovliga spelverksamheter. Uppdraget ska delredovisas senast den 31 oktober 2023 och slutredovisas senast den 30 april 2024.

### **Personuppgiftsbehandling inom ramen för omsorgsplikten enligt spellagen**

Inom Finansdepartementet har promemorian Personuppgiftsbehandling inom ramen för omsorgsplikten enligt spellagen tagits fram. I promemorian föreslås bl.a. att spelagens bestämmelser om behandling av personuppgifter ska kompletteras med en bestämmelse om att personuppgifter ska få behandlas inom ramen för en licenshavares arbete med omsorgsplikten. Syftet med förslagen är att stärka konsumentskyddet på spelområdet. Promemorian har remitterats och förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

## **18.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen**

Måluppfyllelsen för målet att spelmarknaden ska värna intäkterna till det allmänna är god. Intäkterna från spelskatten har fortsatt att öka i ungefär samma takt 2022 som under 2020 och 2021. Intäkterna till de allmännyttiga ideella verksamheterna har däremot minskat något. Intäkterna steg dock efter omregleringen 2019 och har sedan dess varit på en relativt stabil nivå. Måluppfyllelsen bedöms därför som tillfredställande.

Beräkningen av kanaliseringsgraden visar att kanaliseringen fortsätter att öka, vilket indikerar att en större del av spelmarknaden står under offentlig kontroll. Det gör spelmarknaden mer säker, ökar statens intäkter från spel och bidrar till en sund konkurrens. Resultaten från Spelinspektionens tillsyn visar dock att det finns brister i de licensierade spelbolagens regelefterlevnad. För att uppnå önskvärd måluppfyllelse avseende säkerhet och konsumentskydd för spelarna och att spel inte ska kunna användas för kriminell verksamhet behöver det säkerställas att spelbolagen följer gällande regelverk. Flera lagändringar har genomförts som ger ytterligare verktyg till Spelinspektionen att granska såväl licensierade som olicensierade spelbolag. Åtgärderna bedöms i nuläget vara tillräckliga för att uppnå önskvärd måluppfyllelse men regeringen följer utvecklingen noga. Tillsynen och arbetet mot matchfixning är fortsatt avgörande för att säkerställa en sund och säker spelmarknad.

Antalet personer som valt att stänga av sig från spel genom självavstängningsregistret [spelpaus.se](https://spelpaus.se) och kännedomen om registret fortsätter att öka. Möjligheten för personer med spelproblem att stänga av sig från spel är en viktig del av konsumentskyddet som bidrar till att spelproblemen kan minska.

## **18.5 Politikens inriktning**

Spelmarknaden ska inte kunna missbrukas för kriminell verksamhet. I många fall är sådan verksamhet organiserad och internationellt förgrenad. Olovlig spelverksamhet och matchfixning är en inkomstkälla för kriminella nätverk och aktörer på spelmarknaden bedöms löpa stor risk för penningtvätt. Det är en prioriterad fråga för regeringen att olicensierad spelverksamhet stängs ute från spelmarknaden samt att allvarliga problem som penningtvätt och matchfixning förhindras. Sanktionerna vid sådana överträdelse ska vara avskräckande och effektiva.

Licenssystemet och omregleringen i övrigt för den svenska spelmarknaden trädde i kraft den 1 januari 2019. Regelverket behöver värnas och fortsätta att utvecklas. Regeringen har sedan den tillträdde vidtagit åtgärder för att stärka den svenska spelregleringen, för att bl.a. skapa bättre förutsättningar för att stänga ute olicensierad spelverksamhet och minska skadeverkningarna av spel. För att säkerställa att åtgärderna får effekt föreslår regeringen en utökning av Spelinspektionens anslag. Det behövs bl.a. för att Spelinspektionen ska kunna bedriva en aktiv tillsyn över spelmarknaden, utöka arbetet mot olaglig spelverksamhet och stärka sin samverkan med Finansinspektionen (Fi2023/01556). Ett utökat anslag behövs även för att göra Spelinspektionen till en sådan nationell plattform som krävs för att uppfylla kraven i Europarådets konvention om manipulation av resultat inom idrott, den s.k. Macolinkonventionen.

Förtroendet för spelmarknaden behöver öka. Regeringen kommer följa utvecklingen för att minska skadeverkningarna av spel och stärka konsumentskyddet. Spelinspektionens pågående uppdrag att följa upp utvecklingen av spelandet och spelproblemen på spelmarknaden samt uppdrag att öka kunskapen om det nationella självavstängningsregistret spelpaus.se kommer att utgöra ett viktigt underlag i det fortsatta arbetet. En utredare har vidare getts i uppdrag att göra en översyn av regleringen för partipolitiska lotterier (Fi2023/02035).

## 18.6 Budgetförslag

### 18.6.1 15:1 Spelinspektionen

**Tabell 18.1 Anslagsutveckling 15:1 Spelinspektionen**

Tusental kronor

2022	Utfall	77 350	Anslagssparande	-75
2023	Anslag	80 732 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	80 111
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>90 410</b>		
2025	Beräknat	98 320 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	103 695 <sup>3</sup>		

1 Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

2 Motsvarar 95 050 tkr i 2024 års prisnivå.

3 Motsvarar 97 883 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Spelinspektionens förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 18.2 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 15:1 Spelinspektionen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>78 332</b>	<b>78 332</b>	<b>78 332</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 333	5 108	7 123
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	9 745	14 880	18 240
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>9 745</i>	<i>14 545</i>	<i>17 545</i>
– <i>Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision</i>	<i>-248</i>	<i>-248</i>	<i>-248</i>
– <i>Ökad tillsyn och arbete mot olicensierat spel och matchfixning</i>	<i>10 800</i>	<i>15 600</i>	<i>18 600</i>
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	<i>-807</i>	<i>-807</i>	<i>-807</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>90 410</b>	<b>98 320</b>	<b>103 695</b>

1 Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

2 Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

3 Exklusive pris- och löneomräkning.

För att förstärka myndighetens tillsyn och arbete mot olicensierat spel och matchfixning ökas anslaget med 10 800 000 kronor för 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 15 600 000 kronor och fr.o.m. 2026 med 18 600 000 kronor för samma ändamål.

Anslaget minskas med 807 000 kronor för 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 90 410 000 kronor anvisas under anslaget 15:1 *Spelinspektionen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 98 320 000 kronor respektive 103 695 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 18.3 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Spelinspektionen**

Tusental kronor

	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna inte disponeras av myndigheten						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>						
Kontroll och tillsyn	84 357	18 000	50 000	40 000	10 000	112 357
Licenser/tillstånd och registrering	-10 635	5 500	8 300	25 000	-16 700	-21 835

Källa: Spelinspektionen.

Avgifterna som redovisas mot inkomsttitel 9455 *lotteriavgifter* motsvarar endast delvis den aktuella verksamhetens kostnader. De åtgärder som är att betrakta som rättsvårdande är sedan 2007 anslagsfinansierade.

# Bilaga

## Mer ändamålsenlig fördelning av statsbidrag till folkhögskolor och studieförbund

### Innehållsförteckning

1	Sammanfattning av promemorian Ökat statligt inflytande över statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund .....	2
2	Promemorians lagförslag.....	3
3	Förteckning över remissinstanserna .....	4

# 1 Sammanfattning av promemorian Ökat statligt inflytande över statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund

I promemorian föreslås en ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde. I den lagen anges för närvarande att Folkbildningsrådet prövar frågor om fördelning av statsbidrag mellan folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer inom folkhögskolan. Avsikten är att det ska vara staten, och inte Folkbildningsrådet, som ska besluta hur stor del av statsbidraget till folkbildningen som ska gå till dels folkhögskolor, dels studieförbund. Lagen ändras så att Folkbildningsrådet ska pröva frågor om fördelning av statsbidrag till folkhögskolor, till studieförbund och till studerandeorganisationer inom folkhögskolan. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

## 2 Promemorians lagförslag

### **Förslag till lag om ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde**

Härigenom föreskrivs att 7 b § lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

Folkbildningsrådet prövar frågor om fördelning av statsbidrag *mellan* folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer inom folkhögskolan.

7 b §<sup>1</sup>

Folkbildningsrådet prövar frågor om fördelning av statsbidrag *till* folkhögskolor, *till* studieförbund och *till* studerandeorganisationer inom folkhögskolan.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2000:1369.



### 3 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttrande över promemorian Ökat statligt inflytande över statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund inkommit från Alvesta kommun, Arbetarnas bildningsförbund, Arvidsjaurs kommun, Enköpings kommun, Folkbildningsrådet, Folkhögskoleföreningen för regionägda folkhögskolor, Folkuniversitetet, Göteborgs kommun, Kammarkollegiet, Malmö kommun, Munkedals kommun, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Nordanstigs kommun, Offentligägda folkhögskolors intresseorganisation, Region Dalarna, Region Gotland, Region Gävleborg, Region Skåne, Rørelsefolkhögskolornas intresseorganisation, Sensus studieförbund, Sollefteå kommun, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Stockholms kommun, Studieförbundet, Studieförbunden i samverkan, Studieförbundet Bilda för kyrka och samhälle, Studieförbundet Medborgarskolan, Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna och Sveriges Riksidrottsförbund, Studieförbundet Vuxenskolan, Sveriges Kommuner och Regioner, Värnamo kommun och Östersunds kommun.

Spontana yttranden har inkommit från Bildningsförbundet Östergötland, Blekinge Läns bildningsförbund, Centerpartiet Perstorp, Dalarnas bildningsförbund, Förbundet Vi Unga, Gotlands bildningsförbund, Hallands bildningsförbund, Kronobergs läns bildningsförbund, Länsbildningsförbundet Sörmland, Pensionärernas riksorganisation, Region Jämtland Härjedalen, Region Sörmland, Region Värmland, Region Västernorrland, Skånes Folkhögskolor i samverkan, Socialdemokraterna i Region Sörmland, Sveriges Skolledare, Västmanlands länsbildningsförbund, Västra Götalands bildningsförbund, Västra Götalandsregionen och Örebro läns bildningsförbund.

Följande remissinstanser har beretts tillfälle att yttra sig, men har förklarat sig avstå eller har inte inkommit med yttrande: Bodens kommun, Dorotea kommun, Eda kommun, Eksjö kommun, Funktionsrätt Sverige, Gagnefs kommun, Hylte kommun, Höganäs kommun, Ibn Rushd studieförbund, Karlsborgs kommun, Karlskrona kommun, Kiruna kommun, Kristinehamns kommun, Kulturens bildningsverksamhet, Landskrona kommun, Luleå kommun, Marks kommun, Munkedal kommun, Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet, Oxelösunds kommun, Region Uppsala, Riksdagens ombudsmän, Skinnskattebergs kommun, Sundbybergs kommun, Sveriges Dövas Riksförbund, Synskadades Riksförbund och Upplands-Bro kommun.

# Utgiftsområde 18

Samhällsplanering,  
bostadsförsörjning och byggande  
samt konsumentpolitik

# Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

## Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	4
2	Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.....	5
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	5
2.2	Utgiftsutveckling.....	6
2.3	Skatteutgifter .....	7
2.4	Mål för utgiftsområdet.....	8
3	Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteri verksamhet.....	9
3.1	Mål för området.....	9
3.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	9
3.3	Resultatredovisning.....	9
3.3.1	Goda förutsättningar för hushållning med naturresurser och ekonomisk utveckling .....	9
3.3.2	Goda och hållbara livsmiljöer.....	13
3.3.3	Hållbarhet i byggande och förvaltning.....	15
3.3.4	En väl fungerande bostadsmarknad och ekonomisk utveckling ...	17
3.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	23
3.4.1	Insatser har bidragit till hushållning med naturresurser och ekonomisk utveckling .....	23
3.4.2	Insatserna för goda och hållbara livsmiljöer har bidragit till att nå målen .....	23
3.4.3	Insatserna för hållbarhet i byggande och förvaltning bidrar till högre måluppfyllelse .....	24
3.4.4	Insatserna för en väl fungerande bostadsmarknad och ekonomisk utveckling är inte tillräckliga .....	24
3.4.5	De statliga insatserna har bidragit till måluppfyllelsen av de riksdagsbundna målen .....	24
3.5	Politikens inriktning .....	25
3.6	Budgetförslag.....	26
3.6.1	1:1 Bostadspolitisk utveckling .....	26
3.6.2	1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag .....	27
3.6.3	1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad .....	28
3.6.4	1:4 Boverket .....	29
3.6.5	1:5 Statens geotekniska institut .....	32
3.6.6	1:6 Lantmäteriet.....	33
3.6.7	1:7 Energieffektivisering av flerbostadshus.....	35
3.6.8	1:8 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande.....	36
4	Konsumentpolitik.....	39
4.1	Mål för området.....	39
4.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	39
4.3	Resultatredovisning .....	39
4.3.1	Insatser främjade marknadernas funktionssätt .....	39
4.3.2	Risker med farliga produkter har motverkats .....	41
4.3.3	En effektiv tvistlösning med hög kvalitet.....	42
4.3.4	Ett välanvänt konsumentstöd.....	42

4.3.5	Insatser främjade miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar konsumtion.....	44
4.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	45
4.5	Politikens inriktning .....	47
4.6	Budgetförslag.....	49
4.6.1	2:1 Konsumentverket .....	49
4.6.2	2:2 Allmänna reklamationsnämnden .....	50
4.6.3	2:3 Fastighetsmäklarinspektionen .....	52
4.6.4	2:4 Åtgärder på konsumentområdet.....	53
4.6.5	2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter .....	54

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ställa ut kreditgarantier för nybyggnad och ändringar av bostäder, avlösen av kommunala borgensåtaganden och lån som kooperativa hyresrättsföreningar tar upp vid förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativa hyresrätter som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till höst 8 000 000 000 kronor (avsnitt 3.6.4).
2. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik enligt tabell 1.1.
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Bostadspolitisk utveckling	85 600
1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	12 500
1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	43 000
1:4 Boverket	294 056
1:5 Statens geotekniska institut	55 879
1:6 Lantmäteriet	758 854
1:7 Energieffektivisering av flerbostadshus	840 000
1:8 Investeringstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	3 710 000
2:1 Konsumentverket	178 972
2:2 Allmänna reklamationsnämnden	60 511
2:3 Fastighetsmäklarinspektionen	32 351
2:4 Åtgärder på konsumentområdet	7 059
2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter	3 124
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>6 081 906</b>

**Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden**

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	12 500	2025–2027
<b>Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet</b>	<b>12 500</b>	

## 2 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

### 2.1 Utgiftsområdets omfattning

Huvuddelen av resurserna inom området samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmåteriverksamhet avser bostadspolitiskt inriktad verksamhet. Myndigheterna Boverket, Lantmäteriet och Statens geotekniska institut ingår i området, som även omfattar statliga garantiåtaganden och skatteutgifter. Även Statens Bostadsomvandling AB hör till området. Inom området bedrivs internationellt samarbete, bl.a. deltagande i verksamhet inom Förenta nationerna (UN Habitat och Unece) och Europeiska unionen.

Insatserna inom området konsumentpolitiken, dvs. konsumentskyddande lagstiftning och tillsyn, tvistlösning utanför domstol samt opartisk konsumentinformation och vägledning, tar sikte på samtliga konsumentmarknader. Insatserna berör därför även flera andra områden och verksamheter. De myndigheter som har uppdrag inom konsumentpolitiken, och vars verksamhet behandlas inom utgiftsområdet, är Konsumentverket med Konsumentombudsmannen, Allmänna reklamationsnämnden och Fastighetsmäklarinspektionen. Även det statliga bolaget Miljömärkning Sverige AB har uppgifter inom konsumentpolitiken. Inom området anslås medel för förvaltningsutgifter, för åtgärder på konsumentområdet samt för bidrag till miljömärkning av produkter.

## 2.2 Utgiftsutveckling

**Tabell 2.1** Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
<b>Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet</b>	<b>7 449</b>	<b>5 825</b>	<b>5 757</b>	<b>5 800</b>	<b>2 715</b>	<b>1 334</b>
1:1 Bostadspolitisk utveckling	20	36	35	86	106	106
1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	1	7	6	13	13	13
1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	2	29	2	43	43	43
1:4 Boverket	328	288	295	294	296	304
1:5 Statens geotekniska institut	48	54	56	56	58	60
1:6 Lantmäteriet	699	741	744	759	790	810
1:7 Energieffektivisering av flerbostadshus	1 105	350	332	840	40	
1:8 Investeringstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	5 247	4 320	4 287	3 710	1 370	
<b>Konsumentpolitik</b>	<b>265</b>	<b>280</b>	<b>273</b>	<b>282</b>	<b>290</b>	<b>294</b>
2:1 Konsumentverket	161	169	163	179	185	186
2:2 Allmänna reklamationsnämnden	54	61	61	61	67	70
2:3 Fastighetsmäklarinspektionen	32	32	32	32	34	34
2:4 Åtgärder på konsumentområdet	13	15	14	7	2	
2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter	4	3	3	3	3	3
<b>Totalt för utgiftsområde 18</b>	<b>7 713</b>	<b>6 105</b>	<b>6 031</b>	<b>6 082</b>	<b>3 005</b>	<b>1 628</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 2.2** Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>6 099</b>	<b>6 099</b>	<b>6 099</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	49	104	141
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-66	-3 198	-4 612
varav BP24 <sup>3</sup>	63	82	-268
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>6 082</b>	<b>3 005</b>	<b>1 628</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Ramen för utgiftsområdet föreslås uppgå till 6 082 miljoner kronor 2024. I jämförelse med de anvisade medlen för 2023 minskar därmed ramen för utgiftsområdet med 17 miljoner kronor.

**Tabell 2.3 Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik**

Miljoner kronor	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	4 567
Verksamhetsutgifter <sup>2</sup>	1 510
Investeringar <sup>3</sup>	5
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>6 082</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2022 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

<sup>2</sup> Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

<sup>3</sup> Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

Transfereringar i form av investeringsstöd för anordnade av hyresbostäder och bostäder för studerande utgör en stor del av ramen.

## 2.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter (se vidare Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnittet om skattefrågor). Den samlade redovisningen av skatteutgifter finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2023 (skr. 2022/23:98). Nedan redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

**Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik**

Miljoner kronor	2023	2024
Fastighetsskatt respektive fastighetsavgift på hyreshus, ägarlägenheter och småhus (B23)	-1 810	-1 840
Avkastning eget hem (C1)	26 100	25 860
Avkastning bostadsrättsfastighet (C2)	4 280	4 230
Nedsatt kapitalvinstskatt vid försäljning av eget hem och bostadsrätt (C8)	9 960	10 100
Nedsatt fastighetsavgift för nybyggda småhus, hyreshus och ägarlägenheter (C15)	1 290	1 340
Ränteutgifter för eget hem (C16)		
Försäljning av tomtmark och byggnader, undantag från mervärdesskatt (E1)	2 620	2 660
Uttagsbeskattning avseende vissa fastighetstjänster, undantag från mervärdesskatt (E4)		
Begränsad fastighetsavgift för pensionärer (G5)	450	460

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse. Skatteutgifter som inte har beräknats anges med "-". Negativa belopp innebär att skatteutgiften är en s.k. skattesanktion.

Källa: Regeringens skrivelse 2022/23:98.



## **2.4 Mål för utgiftsområdet**

Målet för området samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteri-verksamhet är att ge alla människor i alla delar av landet en från social synpunkt god livsmiljö där en långsiktigt god hushållning med naturresurser och energi främjas samt där bostadsbyggande och ekonomisk utveckling underlättas (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:CU1, rskr. 2011/12:89). För området bostadsmarknad är målet även långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:CU1, rskr. 2008/09:116).

Målet för konsumentpolitiken är väl fungerande konsumentmarknader och en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar konsumtion (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:CU1, rskr. 2015/16:76).

## 3 Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet

### 3.1 Mål för området

Se avsnitt 2.4

### 3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De resultatindikatorer och bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom denna del av utgiftsområdet är följande:

- antal antagna översiktsplaner
- antal antagna detaljplaner
- handläggningstider inom fastighetsbildningsverksamheten
- antal kommuner som integrerar stadsgrönnska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter
- otrygghet vid utevistelse sent på kvällen i det egna bostadsområdet
- produktionskostnader för bostäder
- genomsnittlig energiprestanda
- antal färdigställda och påbörjade bostäder i förhållande till befolkningsutvecklingen
- kommunala bedömningar av läget på bostadsmarknaden
- andel hushåll med trångboddhet och ansträngd boendeekonomi.

Den nya indikatorn andel hushåll med trångboddhet och ansträngd boendeekonomi kompletterar indikatorn kommunala bedömningarna av läget på bostadsmarknaden i åskådliggörandet av hushåll vars efterfrågan på bostäder inte möts av ett utbud som motsvarar behoven.

### 3.3 Resultatredovisning

#### 3.3.1 Goda förutsättningar för hushållning med naturresurser och ekonomisk utveckling

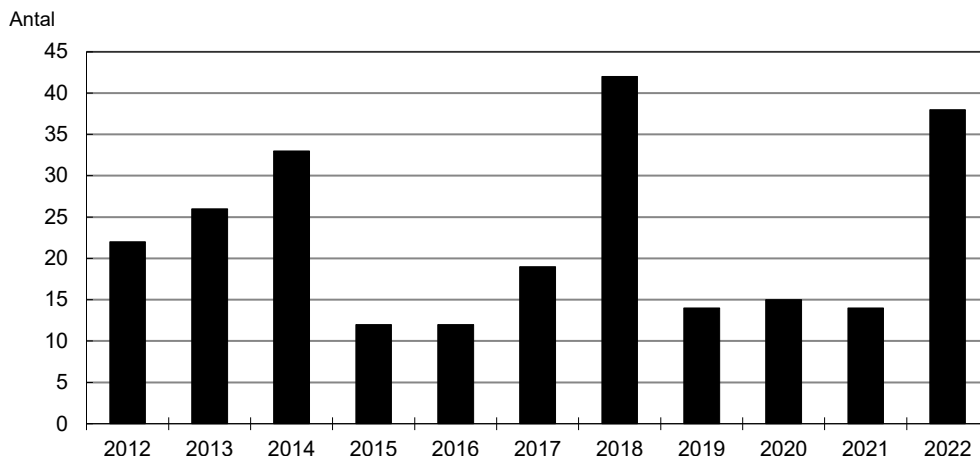
I detta avsnitt redovisas resultat med koppling till den del av målet som handlar om att underlätta bostadsbyggande och ekonomisk utveckling samt främja en långsiktigt god hushållning med naturresurser genom samhällsbyggnadsprocessen. Som resultatindikatorer används dels antalet antagna översiktsplaner och detaljplaner, dels handläggningstider inom fastighetsbildningsverksamheten. De förstnämnda indikatorerna har valts för att de kan antas visa på en förändrad mark- och vattenanvändning i kommuner, som bl.a. är viktig för ekonomisk aktivitet och utveckling. Vidare anger en aktuell översiktsplan inriktningen för kommunens långsiktiga utveckling av den fysiska miljön och ger därigenom förutsättningar för en god hushållning med naturresurser. Handläggningstider inom fastighetsbildningsverksamheten har valts som resultatindikator eftersom de speglar möjligheten att ändra och säkra markens indelning i fastigheter, vilket är en förutsättning för ekonomisk utveckling. Därutöver redovisas

även handläggningstider i plan- och byggprocessen och resultat från Lantmäteriets inskrivningsverksamhet.

### Antal antagna kommunomfattande översiktsplaner har ökat

År 2022 antog 38 kommuner nya översiktsplaner som fått laga kraft. Det är en ökning jämfört med föregående år, se diagram 3.1. Den långsiktiga trenden är att antalet antagna översiktsplaner är som lägst i mitten av kommunfullmäktiges mandatperiod.

**Diagram 3.1** Antal antagna översiktsplaner

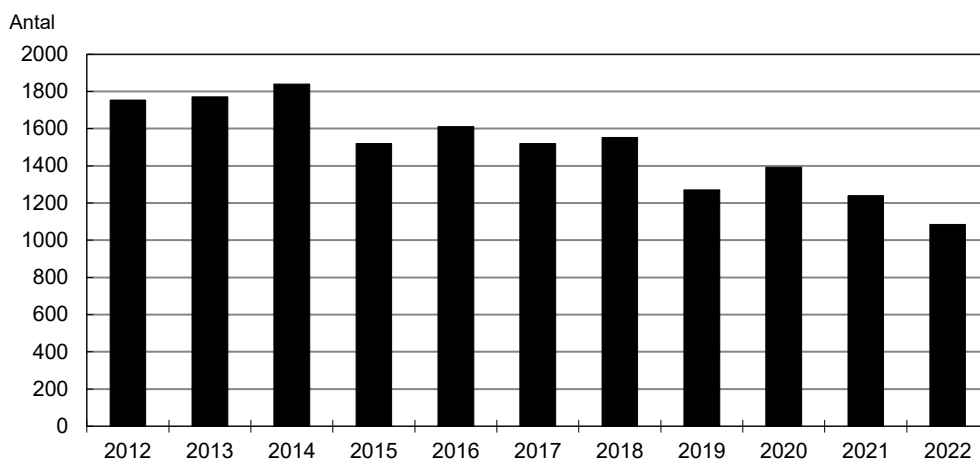


Källa: Boverket.

### Antal antagna detaljplaner minskar

År 2022 antogs knappt 1 100 detaljplaner i kommunerna vilket är en minskning jämfört med 2021 och den lägsta noteringen sedan Boverket började samla in statistiken, se diagram 3.2. Några troliga bidragande faktorer till minskningen 2022 kan vara det ekonomiska läget i landet i kombination med de senaste årens pandemi och att det var valår. Av de antagna detaljplanerna var knappt 800 nya detaljplaner och övriga var ändring eller upphävande av befintliga.

**Diagram 3.2** Antal antagna detaljplaner



Källa: Boverket.

## Antal bygglov och anmälningar minskar

Antalet beviljade bygglov ger bl.a. en indikation på byggverksamheten som är en del av målet om att underlätta ekonomisk utveckling. Av Boverkets plan- och byggenkät framgår att det 2022 beviljades omkring 71 400 ansökningar om bygglov, vilket är en minskning jämfört med 2021 då 81 200 bygglov beviljades. Av de beviljade bygglovsansökningarna avsåg ca 12 000 ärenden nybyggnad av permanenta bostadshus vilket var en ökning jämfört med föregående år då motsvarande siffra var 11 500.

Under 2021 gjordes ca 12 200 anmälningar som avsåg bygglovsbefriade åtgärder, varav 1 310 ärenden avsåg komplementbostadshus. Detta är en minskning jämfört med föregående år då motsvarande siffra var 17 100 respektive 1 790.

## Vissa handläggningstider i plan- och byggprocessen ökar något

Handläggningstiderna för överklagade planer till de fem mark- och miljödomstolarna har under perioden 2019–2022 och mellan domstolarna varierat mellan 4,5–8 månader. Under 2021 prövades 326 överklagade planärenden av de fem mark- och miljödomstolarna, vilket är färre än under 2020. Den genomsnittliga handläggningstiden för avgjorda mål om överklagade planer var 6 månader under 2022. Den genomsnittliga handläggningstiden hos mark- och miljööverdomstolen för avgjorda mål om överklagade planer var 5,5 månader under 2022.

Länsstyrelserna har två inriktningsmål för handläggningstider för lov och förhandsbesked. Det första inriktningsmålet innebär att 75 procent av alla ärendena ska vara avgjorda inom 105 dagar och 90 procent inom 150 dagar. Det var 11 av 21 länsstyrelser som nådde den första delen av målet 2022, vilket är en förbättring jämfört med 2021, då 9 länsstyrelser nådde målet. Den andra delen av målet nåddes även det av 11 av 21 länsstyrelser, vilket är på samma nivå som 2021. Det andra inriktningsmålet innebär att 75 procent av ärenden som avser bygglov för bostäder ska vara avgjorda inom 80 dagar och 90 procent vara avgjorda inom 120 dagar. Det var 11 av 21 länsstyrelser som uppfyllde den första delen av målet 2022, vilket är en försämring jämfört med 2021, då 12 länsstyrelser nådde målet. Den andra delen av målet uppfylldes av 16 av 21 länsstyrelser, vilket är en förbättring jämfört med 2021, då 14 län nådde målet.

Den genomsnittliga handläggningstiden för avgjorda ärenden om överklagade lov och förhandsbesked varierar stort mellan länsstyrelserna. Den genomsnittliga viktade handläggningstiden under 2022, i riket, var 110 dagar, vilket är en ökning med 7 dagar jämfört med 2021. Avseende överklagade bygglov för bostäder var 2022 motsvarande siffra för riket 65 dagar, vilket är en ökning med 3 dagar jämfört med 2021.

Den genomsnittliga handläggningstiden för mål om lov och förhandsbesked hos de fem mark- och miljödomstolarna var 4,4 månader under 2022, vilket är en liten ökning jämfört med de senaste fyra åren då den legat mellan 3,9 och 4,1 månader. Den genomsnittliga handläggningstiden hos mark- och miljööverdomstolen har ökat stegvis de senaste fyra åren från 2,8 månader 2018 till 4,6 månader 2022.

## Inflödet av ärenden inom fastighetsbildningsverksamheten har minskat och handläggningstiderna har ökat

Under 2022 minskade efterfrågan på fastighetsbildningsåtgärder, vilket speglas i antalet inkomna ärenden till Lantmäteriet. Inflödet av nya ärenden minskade med 6,5 procent under 2022 jämfört med 2021. Myndigheten har bedömt att denna minskning beror på det rådande omvärldsläget med bl.a. hög inflation och höjda räntor på bolån.

Lantmäteriets ärenden följs upp i sju olika ärendekategorier. Under 2022 ökade de genomsnittliga handläggningstiderna för ärendekategorierna Infrastruktur och Kommersiell och offentlig mark- och fastighetsutveckling, se tabell 3.1. De genomsnittliga handläggningstiderna är dock kortare 2022 än de var 2016. Jämfört med 2021 har den genomsnittliga handläggningstiden ökat även i resterande fem ärendekategorier. Under 2022 har Lantmäteriet avslutat ärenden som varit pausade under pandemin vilket kan vara en bidragande orsak till att den genomsnittliga handläggningstiden har ökat.

**Tabell 3.1 Genomsnittlig handläggningstid hos Lantmäteriet**

Veckor	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kommersiell och offentlig mark- och fastighetsutveckling	58	52	57	62	53	40	50
Infrastruktur	156	143	122	123	104	100	110

Källa: Lantmäteriet.

Andelen överklagade ärenden och fakturor är i viss mån ett mått på kvaliteten i ärendena, och ger en indikation på om arbetet med att korta handläggningstiderna kan ske med bibehållen kvalitet i avgörandena. Under 2022 ökade andelen överklagade ärenden. Däremot sjönk andelen återförvisade ärenden hos Lantmäteriet. Andelen överklagade fakturor minskade under 2022, om än marginellt.

### Inflödet av inskrivningsärenden har minskat

Antalet inskrivningsärenden minskade med 11 procent och antalet beslut i inskrivningsärenden minskade med 12 procent under 2022 jämfört med föregående år. Minskningen har skett inom samtliga ärendekategorier och bedöms bero på höjd styrränta och hög inflation vilket i sin tur minskar viljan att sälja och köpa fastigheter. Inskrivningsverksamheten har en stabil genomsnittlig handläggningstid och var 10 dagar under 2022.

### Ökad användning av geodata och stort intresse för den nationella geodataplattformen

Samhällsbyggnadsprocessen bidrar till att underlätta ekonomisk utveckling och främja en långsiktigt god hushållning med naturresurser. En förutsättning för en effektiv och ändamålsenlig samhällsbyggnadsprocess är att den tar vara på digitaliseringens möjligheter samt att aktuell och korrekt information om Sveriges geografi och fastigheter används.

Lantmäteriet tillhandahåller information om Sveriges geografi och fastigheter, s.k. geodata, till allmänheten, den offentliga sektorn och näringslivet. Geodata utgör ofta basen i appar, e-tjänster och handläggningsstöd, vilket innebär att de flesta använder geodata dagligen, både privat och i yrkeslivet. Mellan 2021 och 2022 ökade användningen av Lantmäteriets geodata med 9 procent. Det är främst privatpersoners användning som bidragit till ökningen vilket bedöms bero på att det blivit enklare att nå informationen via appar och e-tjänster för mobiltelefoner. Under 2022 har användningen av fastighetsinformationen inte ökat i omfattning vilket bedöms bero på det stigande ränteläget och en allmän oro på bostadsmarknaden.

Inom ramen för regeringens arbete med en digital samhällsbyggnadsprocess har Lantmäteriet etablerat en nationell geodataplattform, vilket är en digital infrastruktur för att tillgängliggöra informationsmängder (dataset) i samhällsbyggnadsprocessen. Den nationella geodataplattformen kan i dagsläget hantera två dataset, digitala detaljplaner och byggnadsinformation. Intresset för att hämta geodata via plattformen är

stort, vilket bl.a. visas genom att antalet anslutna konsumenter har ökat från 175 under 2021 till 423 under 2022. Sedan den 1 januari 2022 ska kommunerna utforma digitala detaljplaner och i dagsläget kan över 2700 nya och äldre detaljplaner, som följer den nationella specifikationen, nås via den nationella geodataplattformen. Av landets 290 kommuner har 227 tecknat avtal med Lantmäteriet för att kunna publicera sina detaljplaner i plattformen och 83 av dessa har påbörjat publicering.

Regeringen har i februari 2023 beslutat om ändringar i plan- och byggförordningen som innebär att de översikts- och regionplaner som påbörjas efter den 1 januari 2027 ska utformas så att uppgifterna i dem kan tillgängliggöras och behandlas digitalt.

### **Flera riksintresseanspråk har omprövats**

Att utpeka områden av riksintresse är en möjlighet för staten att påverka och bevaka intressen av särskild nationell betydelse inom samhällsplaneringen. När riksintresse-systemet infördes var avsikten att endast få och unika områden skulle komma i fråga för utpekande. Med tiden har både antalet områden av riksintresse och storleken på dessa områden ökat kraftigt. Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Statens energimyndighet, Tillväxtverket och Trafikverket har bedömt att deras riksintresseanspråk är i behov av en översyn (Boverkets rapport 2021:14). Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet har via uppdrag i sina regleringsbrev från regeringen under 2022 omprövat ett urval av riksintressen för naturvården respektive kulturmiljövården som brister avseende aktualitet eller utbredning. Riksantikvarieämbetet har omprövat 358 riksintresseobjekt där 11 anspråk avståtts och 71 anspråk reviderats. Resterande behålls i befintligt skick. Under perioden 2017–2022 har därmed 39 anspråk avståtts. Naturvårdsverket har omprövat 101 riksintresseanspråk som resulterade i minskad areal för 53 riksintresseanspråk och att fyra anspråk upphävts. För samtliga reviderade riksintresseanspråk för naturvården har värdebeskrivningarna aktualiserats.

### **3.3.2 Goda och hållbara livsmiljöer**

I detta avsnitt redovisas resultat med koppling till den del av målet som handlar om att ge alla människor i alla delar av landet en från social synpunkt god livsmiljö, där en långsiktigt god hushållning med naturresurser främjas. Målet bedöms bl.a. utifrån resultatindikatorn andel av befolkningen med mindre än 1 km till skyddad natur. Resultatindikatorn har valts eftersom den speglar både miljömässiga och sociala aspekter av livsmiljön. För att beskriva utvecklingen av sociala värden i den byggda miljön används indikatorn upplevd otrygghet vid utevistelse sent på kvällen i det egna bostadsområdet.

De nationella målen för utanförskap, jämställdhet, folkhälso- respektive funktionshinderpolitiken liksom det riksdagsbundna målet för arkitektur, form och design samt miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö är också viktiga utgångspunkter för arbetet med goda och hållbara livsmiljöer (se utg.omr. 13, utg.omr. 9, utg.omr. 17 och utg.omr. 20).

### **Kommuner som integrerar stadsgrönka och ekosystemtjänster i planeringsunderlagen**

Kommunernas arbete med att integrera stadsgrönka och ekosystemtjänster i urbana miljöer har följts upp i Naturvårdsverkets rapport Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2023 (Naturvårdsverkets rapport 7096). Under 2022 har Boverket publicerat ett verktyg för ekosystemtjänstanalys och bidragit till uppdateringen av föreningen C/O Citys vägledning Ekosystemtjänster i stadsplaneringen. Upphandlingsmyndigheten har tillsammans med Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut tagit fram en webbaserad vägledning som hjälper användaren att

undersöka om det behövs en anpassning till ett förändrat klimat av aktuella inköp och upphandlingar. Dessa åtgärder har genomförts för att öka kunskapen om hur integreringen kan ske i exempelvis den fysiska planeringen. Naturvårdsverket bedömer att de tidigare insatserna som syftade till att öka kunskapen om ekosystemtjänster har fått genomslag i kommunala översiktsplaner enligt resultatet från miljömålsenkäten 2021. Myndigheten menar vidare att satsningarna under 2022 förväntas bidra till att öka kunskapen hos olika aktörer.

### **Den upplevda otryggheten utomhus minskar något**

Människors upplevda trygghet eller otrygghet utomhus i det egna bostadsområdet bedöms ge en relativt god bild av de många skiftande faktorer som tillsammans beskriver den sociala hållbarheten i boendemiljön. Enligt Brottsförebyggande rådets nationella trygghetsundersökning (rapport 2022:9) uppgick andelen personer i åldrarna 16 till 84 år som känner sig otrygga vid utevistelse sent på kvällen i det egna bostadsområdet till 27 procent 2022, vilket var en liten minskning jämfört med 2021 (28 procent) och en lägre nivå än mellan 2016–2019.

Kvinnor upplever otrygghet i betydligt högre utsträckning än män, 35 procent jämfört med 18 procent, och andelen otrygga människor är även högre i områden med socioekonomiska utmaningar jämfört med övriga områden. Andelen otrygga personer är högre i de yngsta och äldsta åldersgrupperna jämfört med andelen i medelåldern (35–54 år). I alla åldersgrupper upplever kvinnor mer otrygghet än män.

I syfte att stärka trygghet, attraktivitet och det lokala näringslivet har regeringen tillsatt en utredning som bl.a. har i uppdrag att analysera i vilken omfattning samverkan bör vara obligatorisk mellan det offentliga och fastighetsägare (dir. 2023:99).

Trygghetsfrågor respektive trygghetsfrågor i områden där utanförskapet är stort behandlas även inom utgiftsområdena 4 Rättsväsendet och 13 Integration och jämställdhet.

### **Stadsmiljöavtalen**

Stadsmiljöavtalen syftar till att främja hållbara stadsmiljöer genom att skapa förutsättningar för åtgärder i städer som leder till en ökad andel persontransporter med kollektivtrafik, cykel, eller till hållbara godstransporter. Under 2022 beviljades stöd för 56 åtgärder, fördelade på 23 avtal, varav 15 tillkommit genom ordinarie avtal och 8 genom den tillfälliga förstärkningen med fokus på cykelåtgärder som beslutades av riksdagen efter förslag i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 22, bet. 2021/22:CU1, rskr. 2021/22:79). Det beviljade stödet uppgick till knappt 2,4 miljarder, varav cirka 17 miljoner kronor avsåg kollektivtrafikåtgärder, 225 miljoner kronor cykelåtgärder och drygt 2,1 miljarder kronor kombinerade kollektiv- och cykeltrafikåtgärder. Det utbetalade stödet uppgick 2022 till ca 654 miljoner kronor, varav 111 miljoner kronor var hänförliga till den tillfälliga cykelsatsningen.

I merparten av de projekt som hittills slutredovisats och utvärderats har en minskning av personbilstrafiken kunnat påvisas som en följd av de vidtagna åtgärderna. För de stadsmiljöavtal som beslutades 2022 uppskattas minskningen av utsläppen av växthusgaser från trafiken uppgå till omkring 3 640 ton per år. För de stödåtgärder som slutrapporterats under 2022 beräknas minskningen av utsläppen av växthusgaser från biltrafiken med 4 500 ton per år. Minskad personbilstrafik bidrar till bättre luftkvalitet genom framför allt färre slitagepartiklar.

Stadsmiljöavtalen behandlas även inom utgiftsområde 22 Kommunikationer.

## Rådet för hållbara städer

Rådet för hållbara städer har i uppdrag att stärka kommunernas förutsättningar att utveckla levande och hållbara städer och samhällen. Regeringen gav under 2022 Rådet för hållbara städer ett förlängt och ändrat uppdrag, som bl.a. innebär att rådet ska skapa förutsättningar för myndighetssamarbete som bidrar till att mål 11 Hållbara städer och samhällen i Agenda 2030 kan uppnås och att rådet ska utveckla webbplatsen [www.hallbarstad.se](http://www.hallbarstad.se) till en plattform för aktuell samlad information om kunskapsstöd och möjligheter till finansiering för utveckling av hållbara städer och samhällen. Dessutom ska rådet stödja de kommuner som berörs av större industri-etableringar och industriexpansioner i Norrbottens och Västerbottens län avseende hållbart samhällsbyggande och gestaltad livsmiljö.

Ett antal av myndigheterna i rådet har under 2022 genomfört den gemensamma aktiviteten Visioner i norr, tillsammans med sex kommuner i Västerbottens län och Norrbottens län med syftet att undersöka nya vägar framåt i skapandet av hållbar samhällsutveckling.

### 3.3.3 Hållbarhet i byggande och förvaltning

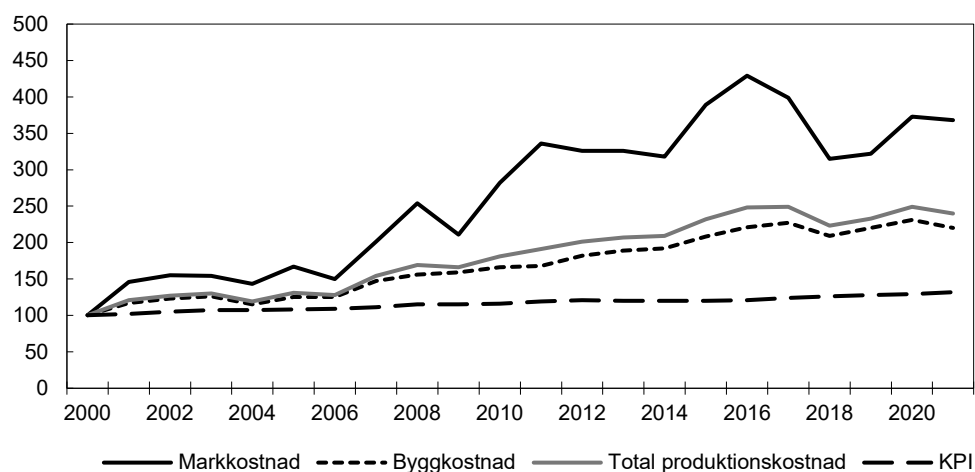
I detta avsnitt redovisas resultat med koppling till den del av målet som handlar om långsiktigt god hushållning med naturresurser och energi inom byggandet. Den del av målet som handlar om långsiktig hållbarhet i byggandet redovisas utifrån resultatindikatorn produktionskostnader för bostäder, och den del av målet som handlar om god hushållning med energi redovisas utifrån indikatorn genomsnittlig energiprestanda.

#### Byggsektorn behöver effektiviseras

En väl fungerande och effektiv byggsektor ger förutsättningar för en hållbar bostadsmarknad. En effektiv byggsektor kännetecknas bl.a. av en väl fungerande konkurrens. Kostnadsutvecklingen i byggsektorn påverkas av många faktorer. Produktionskostnaderna, som utgörs av byggkostnader och markkostnader, har över tid ökat markant mer än konsumentprisindex (KPI) i Sverige, se diagram 3.3. Detta kan vara en indikation på att marknaden inte är effektiv eller på strukturella problem. En liknande utveckling av produktionskostnaderna kan ses i Sveriges grannländer.

**Diagram 3.3** Index för produktionskostnad per lägenhetsarea i riket för nybyggda flerbostadshus

Nettokostnad 2000–2021



Anm.: KPI står för konsumentprisindex och syftar till att mäta prisutvecklingen för hela den privata konsumtionen.  
Källa: Statistiska centralbyrån.



Mark- och byggkostnaden ökade med ca 270 respektive 120 procent under perioden 2000–2021 samtidigt som den totala produktionskostnaden ökade med 140 procent. Byggkostnaden utgjorde 2021 ca 80 procent av den genomsnittliga totala produktionskostnaden. Det ekonomiska läget, bland annat till följd av pandemin och nu senast Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, med hög inflation och höjda räntor har lett till ökade byggkostnader under det senaste året. Den långa tiden med kostnadsökningar indikerar dock att det finns konkurrensproblem inom byggsektorn.

Sedan 2019 genomför Boverket en översyn av myndighetens bygg- och konstruktionsregler. Översynen syftar till att skapa ett förenklat och konsekvent regelverk med en, så långt det är möjligt, genomgående likriktad struktur och detaljeringsgrad, och därmed bidra till ett snabbare och mer kostnadseffektivt byggande. Boverket har arbetat för att de olika kraven i byggreglerna ska regleras i separata författningar. I mars 2023 skickade myndigheten ut förslag till nya föreskrifter om säkerhet vid användning av byggnader och föreskrifter om skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö samt hushållning med vatten och avfall. Remisstiden har pågått fram till den 25 augusti 2023 och föreskrifterna planeras träda i kraft den 1 juli 2024.

Boverket har sedan 2018 bedrivit arbete med att förebygga fel, brister och skador inom byggbranschen. Mellan 2021 och 2022 har Boverket och Upphandlingsmyndigheten haft ett gemensamt uppdrag i syfte att utveckla stöd för att främja att sociala hänsyn tas vid upphandling inom bygg- och anläggningssektorn (Fi2021/03043). Uppdraget resulterade i att det nu finns stöd för socialt hållbar upphandling på Upphandlingsmyndighetens webbplats. I juni 2022 fick Boverket vidare i uppdrag att bl.a. utreda, och i den utsträckning det bedöms lämpligt, vidta åtgärder för att förebygga och motverka arbetslivskriminalitet inom byggsektorn och vidta åtgärder i syfte att minska förekomsten av fel, brister och skador (Fi2022/02180). Boverket redovisade uppdraget i december 2022 och konstaterade att det krävs ett långsiktigt arbete för att kunna följa utvecklingen och sätta in förebyggande åtgärder. Myndigheten konstaterar också att det finns synergieffekter mellan att motverka byggfel, fusk och arbetslivskriminalitet. (LI2023/00053). För vidare läsning om arbetslivskriminalitet se utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

### **Byggsektorns klimatpåverkan är betydande men minskar**

Boverket publicerar miljöindikatorer som visar bygg- och fastighetssektorns miljöpåverkan i Sverige ur ett livscykelperspektiv. Sektorn har en betydande miljöpåverkan som består av t.ex. utsläpp av växthusgaser, energianvändning och avfall. Dessutom bidrar sektorn till miljöpåverkan i andra länder genom import av byggprodukter.

Utsläppen av växthusgaser från bygg- och fastighetssektorn uppgick till 9,8 miljoner ton 2020, vilket motsvarade 21 procent av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser. Läger man till utsläppen från importvaror uppgår de totala utsläppen av växthusgaser till 15,9 miljoner ton 2020. Av de totala utsläppen (inhemska och import) från sektorn står nybyggnad för knappt 20 procent 2020, uppvärmning för 25 procent och fastighetsförvaltning (inkl. renovering, om- och tillbyggnad och övrig fastighetsförvaltning) för 55 procent. Under perioden 2008–2020, om både inhemska produktion och import läggs ihop, visar utvecklingen av indikatorerna på minskade växthusgas- och kväveoxidutsläpp och minskad användning av hälsofarliga kemikalier. Däremot ökade partikelutsläppen, den totala energianvändningen och användningen av miljöfarliga kemikalier. Under samma period ökade sysselsättningen och förädlingsvärden kopplade till bygg- och fastighetssektorn med 22 respektive 27 procent.

Den 1 januari 2022 infördes krav på klimatdeklaration för byggnader, vilket innebär att byggherren ska upprätta och lämna in en klimatdeklaration till Boverket som

speglar den klimatpåverkan som uppstår vid uppförandet av byggnaden. För att underlätta införandet av klimatdeklarationer har Boverket utvecklat en handbok och en webbutbildning. Boverket och Upphandlingsmyndigheten har utarbetat hållbarhetskriterier och upphandlingsstöd i syfte att underlätta för beställare och byggherrar att ställa krav på minskad miljö- och klimatpåverkan ur ett livscykel-perspektiv vid byggande. Boverket har vidare haft i uppdrag att utreda hur gränsvärden för klimatpåverkan från byggnader kan införas tidigare än 2027. Myndigheten har lämnat författningsförslag som innebär att gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan kan införas tidigast den 1 juli 2025 i reglerna om klimatdeklarationer för byggnader. En klimatdeklaration som omfattar hela byggnadens livscykel föreslås från den 1 januari 2027 (LI2023/02459). Under 2022 fick Boverket i uppdrag av regeringen att utveckla arbetet med omställningen till en cirkulär ekonomi inom bygg- och fastighetssektorn som ska bidra till att Sveriges miljö- och klimatmål nås (Fi2019/01146 och Fi2022/00506). Boverket ska bl.a. kartlägga hur återanvändning och återvinning fungerar i dag och föreslå åtgärder för att främja cirkulärt byggande. Uppdraget ska redovisas senast den 20 december 2024. För vidare läsning se även utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

### Trenden med förbättrad energiprestanda i byggnadsbeståndet fortsätter

Uppvärmning står för majoriteten av energianvändningen i bygg och fastighetssektorn. Totalt sett stod uppvärmning för 73 procent av den totala energianvändningen, nybyggnad stod för 7 procent och fastighetsförvaltning (inklusive renovering, om- och tillbyggnad samt övrig fastighetsförvaltning stod för 20 procent under 2020. Utvecklingen av byggnadsbeståndets energiprestanda visar att energianvändningen för uppvärmning, varmvatten och fastighetsdrift i byggnader blir alltmer effektiv, se tabell 3.2.

**Tabell 3.2 Genomsnittlig energiprestanda per registreringsår (kWh/m<sup>2</sup>) ackumulerat**

Byggnadskategori	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
En- och tvåbostadshus	115	113	111	110	109	108	107	102	101	95	92
Flerbostadshus	146	145	144	143	142	141	136	125	125	126	124
Lokalbyggnader	156	154	152	150	150	146	143	124	124	119	118

Anm.: Beräkningsmetoden för energiprestanda utgår från den metod som används före den 1 januari 2019 i hela tabellen för att kunna göra jämförelser bakåt i tiden.

Källa: Boverkets energideklarationsregister.

### Stöd för energieffektivisering i flerbostadshus

Mellan den 1 oktober och den 31 december 2021 fanns möjlighet att söka stöd för energieffektivisering i flerbostadshus. Fram t.o.m. den 30 december 2022 hade 1 557 ansökningar beviljats stöd om sammanlagt 2 265 miljoner kronor.

#### 3.3.4 En väl fungerande bostadsmarknad och ekonomisk utveckling

I detta avsnitt redovisas resultat med koppling till den del av målet som handlar om att underlätta bostadsbyggande och ekonomisk utveckling samt till målet om att skapa långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven. Förändringar i bostadsbyggandet redovisas utifrån indikatorerna färdigställda och påbörjade bostäder i förhållande till befolkningsutvecklingen. De kommunala bedömningarna av bostadsmarknaden visar kommunernas uppfattningar om hur väl bostadsmarknaden fungerar över hela landet, hur efterfrågan på bostäder ser ut och hur väl utbudet svarar mot behoven.

Flera faktorer påverkar bostadsbyggandet och utvecklingen på bostadsmarknaderna. Kommunernas agerande och omvärldsfaktorer, t.ex. den allmänna ekonomiska utvecklingen, gör att effekterna av statliga insatser är svåra att bedöma.

## Byggtakten bromsade in kraftigt under 2022 och byggbehovet är fortsatt stort

### Påbörjade bostäder

Enligt Boverket påbörjades byggandet av ca 60 000 bostäder under 2022, vilket är en minskning med ca 17 procent jämfört med föregående år. Boverkets prognos för 2023 visar att byggtakten kommer att fortsätta minska kraftigt till följd av en svagare bostadsmarknad i kombination med höga produktions- och finansieringskostnader. Boverket prognosticerar att ca 27 000 bostäder kommer att påbörjas under 2023, se tabell 3.3.

**Tabell 3.3 Påbörjade bostäder och befolkningsökning**

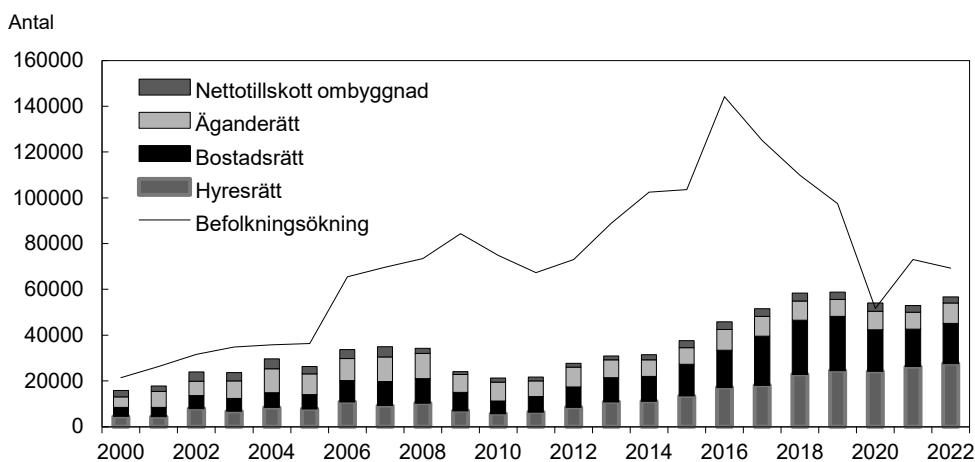
Antal	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Flerbostadshus	37 200	48 300	50 900	42 100	38 200	44 400	55 400	43 500	19 500
Småhus	11 000	13 000	12 900	11 200	10 900	11 100	13 600	13 500	6 000
<b>Total nybyggnad</b>	<b>48 200</b>	<b>61 300</b>	<b>63 800</b>	<b>53 300</b>	<b>49 100</b>	<b>55 500</b>	<b>69 000</b>	<b>57 000</b>	<b>25 500</b>
Nettotillskott genom ombyggnad	3 500	4 000	4 700	3 000	3 200	2 900	2 750	3 000	1 500
Totalt påbörjade bostäder	51 700	65 300	68 500	56 300	52 300	58 400	71 750	60 000	27 000
<b>Befolkningsökning</b>	<b>103 700</b>	<b>144 100</b>	<b>125 100</b>	<b>109 900</b>	<b>97 400</b>	<b>51 700</b>	<b>73 000</b>	<b>69 200</b>	<b>60 100</b>

Anm.: Statistiken över påbörjade bostäder 2015–2021 är från Statistiska centralbyrån. Eftersom det finns en stor eftersläpning i rapporteringen redovisas för åren 2022 och 2023 Boverkets prognos över antalet påbörjade bostäder. Statistik över befolkningsökningen 2023 är Statistiska centralbyråns prognos.

Källa: Boverket och Statistiska centralbyrån.

### Färdigställda bostäder

I diagram 3.4 redovisas tillskottet av bostäder i relation till befolkningsutvecklingen. Under 2022 färdigställdes ca 57 000 bostäder genom ny- och ombyggnation, vilket var ca 7 procent fler än 2021. Både antalet färdigställda bostadsrätter och hyresrätter ökade jämfört med året innan. Av de nya bostäderna i flerbostadshus var ca 65 procent hyresrätter och 35 procent bostadsrätter. Sammantaget ökade antalet färdigställda bostäder något under 2022, samtidigt som befolkningen fortsatte att öka, om än i något långsammare takt än föregående år. Gapet mellan nytillskott av bostäder och behovet av nya bostäder, mätt som befolkningsökning, minskade därmed något under 2022.

**Diagram 3.4 Totalt tillskott av bostäder i relation till befolkningsutvecklingen**

Källa: Statistiska centralbyrån.

### Byggbehovet är fortsatt stort

Boverket uppskattar det sammanlagda behovet av nya bostäder fram t.o.m. 2030 till ca 536 000 dvs. ca 67 000 bostäder årligen, relativt jämnt fördelat över perioden. Det har under ett par års tid byggts i en takt som svarat mot den framtida förväntade befolkningsökningen och för att kompensera för det latenta underskottet av bostäder. Då Boverkets beräkning utgår från antalet färdigställda bostäder återspeglas inte det rådande konjunkturläget med en kraftig nedgång i antalet påbörjade bostäder i årets prognos.

Boverkets tidigare regionala byggbehovsprognos från december 2021 visar att 73 procent av bostäderna behöver byggas i de tre storstadsregionerna Stockholm-Uppsala, Göteborg och Malmö-Lund. Beräkningen visar att det med hänsyn till den förväntade befolkningsutvecklingen inte behöver byggas några bostäder i 23 av landets 60 funktionella analysregioner, dvs. funktionella avgränsade arbetsmarknadsregioner med arbetspendling över kommungräns som utgångspunkt. Detta gäller i huvudsak de norra delarna av landet, Värmland och Dalarna. Vissa aspekter fångas dock inte upp av byggbehovsberäkningen. I regioner där befolkningsutvecklingen inte medför behov av nya bostäder kan det t.ex. behöva byggas bostäder som är anpassade till en åldrande befolkning. Inte heller lokal efterfrågan på nya bostäder till följd av stora företags-etableringar och företagsexpansioner synliggörs i byggbehovsberäkningen. Det lokala behovet av nya bostäder är särskilt stort runt de stora företagsetableringarna och företagsexpansionerna i Norrbottens och Västerbottens län.

### Investeringsstöd för hyresbostäder och bostäder för studerande är under avveckling

Möjligheten att söka investeringsstöd för hyresbostäder och bostäder för studerande infördes 2016 och avvecklades efter riksdagens beslut om statens budget för 2023. Stödet ska dock kunna utbetalas för alla ansökningar som har beviljats före den 31 december 2022.

År 2016–2022 beviljades ca 24 miljarder kronor i investeringsstöd till mer än 1 600 projekt, motsvarande sammanlagt närmare 66 000 bostäder, varav 88 procent hyresbostäder och resten bostäder för studerande. Från det att stödet infördes fram t.o.m. den 31 juli 2023 hade 18,1 miljarder kronor betalats ut för ca 51 300 färdigställda bostäder, se tabell 3.4. Av dessa var ca 44 200 hyresbostäder och ca 7 000 bostäder för studerande.

**Tabell 3.4    Antal bostäder, beviljat och utbetalat belopp för investeringsstödet för hyresbostäder och bostäder för studerande**

År	Beviljat		Utbetalat		
	Antal bostäder	Miljarder kronor	Antal bostäder	Miljarder kronor	
2016		8	0,003	0	0
2017	8 920		2,5	2 148	0,5
2018	9 347		3,4	4 238	1,3
2019	6 656		2,4	5 278	1,6
2020	11 274		4,2	6 533	2,3
2021	14 080		5,5	10 349	3,7
2022	15 675		5,7	14 501	5,2
2023	0		0	8 237	3,3
<b>Totalt</b>	<b>65 960</b>		<b>24</b>	<b>51 284</b>	<b>18,1</b>

Anm.: Siffrorna för 2023 avser beviljade och utbetalda belopp t.o.m. den 31 september.

Källa: Boverket.

Av de ansökningar som beviljades 2022 avsåg drygt 10 procent uppförande av bostäder i de tre storstadsregionerna, vilket motsvarade drygt 12 procent av det totalt beviljade stödbeloppet och knappt 11 procent av bostäderna. Av de beviljade ansökningarna avsåg 2,2 procent, motsvarande 2,3 procent av det totalt beviljade beloppet och 2,0 procent av bostäderna, projekt i Stockholmsnära kommuner (dvs. kommuner som gränsar mot Stockholmsregionen). Knappt 47 procent av de beviljade ansökningarna avsåg projekt i övriga kommuner med hög och varaktig befolkningstillväxt och övriga stora kommuner. Dessa projekt omfattade knappt 59 procent av det beviljade beloppet och mer än 60 procent av bostäderna. Nästan 41 procent av de beviljade ansökningarna avsåg projekt i övriga landet, motsvarande närmare 27 procent av det totalt beviljade beloppet och nästan 27 procent av antalet bostäder.

### **Antalet nya utfärdade kreditgarantier för lån till bostadsbyggande har minskat men det utestående garanterade beloppet har ökat**

Kreditgarantierna för lån till bostadsbyggande syftar till att främja byggandet av fler bostäder genom att öka finansieringsmöjligheterna för byggherrar. Kreditgarantier lämnas av Boverket för lån avseende nybyggnad och anordnande av bostäder, både under byggtiden och efter färdigställande, till kreditinstitut som har ramavtal med myndigheten. Under 2022 beviljades totalt 60 nya garantier, omfattande drygt 2 300 lägenheter, varav de flesta avsåg garantier under byggtiden. Det var en minskning jämfört med 2021, då totalt 69 nya kreditgarantier för närmare 2 700 lägenheter ställdes ut. Boverket får ställa ut kreditgarantier, inklusive tidigare utfärdade garantier, för ett belopp om högst 8 miljarder kronor. Vid utgången av 2022 var det utestående garanterade beloppet närmare 5,6 miljarder kronor med ett maximalt garanterat belopp om drygt 7,1 miljarder kronor. Vid utgången av 2021 var det utestående garanterade beloppet knappt 4,4 miljarder kronor och det maximalt garanterade beloppet knappt 6,7 miljarder kronor. Det har därmed under 2022 skett en ökning i det utestående garanterade beloppet.

### **Insatser för att förbättra bostadsmarknadens funktionssätt**

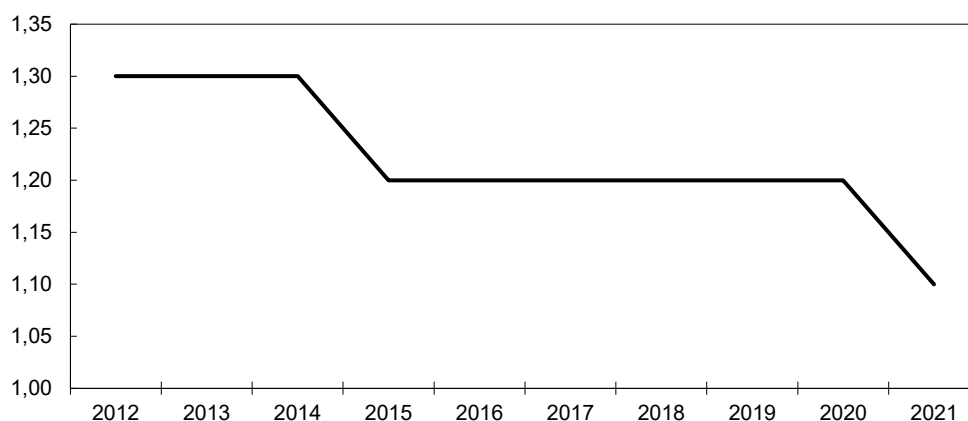
Boverket och länsstyrelserna har till uppgift att stödja och följa kommunernas arbete med bostadsförsörjningsfrågor. Boverket gör årligen uppföljning av läget på bostadsmarknaden genom bostadsmarknadsenkäten (BME). BME är en sammanställning av kommunernas egna bedömningar av det aktuella läget på bostadsmarknaden. I BME 2023 uppger 180 kommuner underskott på bostäder, 97 kommuner anger balans och 12 kommuner anger överskott. Antalet kommuner

som uppger underskott har minskat med 24 kommuner sedan förra året och med 63 kommuner jämfört med 2018. Undersökningen visar dock att många hushåll har fortsatt svårt att etablera sig på bostadsmarknaden, inte minst unga och nyanlända, se vidare utgiftsområdena 13 Integration och jämställdhet respektive 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. Knappt hälften av landets högskolekommuner bedömer att de har ett underskott på bostäder för studenter, vilket är oförändrat jämfört med föregående år. Antal kommuner som rapporterat underskott på särskilt anpassade bostäder för personer med funktionsnedsättning har ökat, se vidare utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

Boverket har vidtagit förberedelser inför ikraftträdandet av de ändringar i lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar som beslutades av riksdagen våren 2022 och som huvudsakligen innebär att Boverket ska förse kommunerna med ett underlag som ska användas för analysen av vilka bostadsbehov som inte tillgodoses på den lokala bostadsmarknaden. Underlaget består av olika mått som beskriver hushållens boendesituation. Måtten beskriver exempelvis om hushållen har en ansträngd boendeekonomi och kan jämföras regionalt och över tid men även mellan kommuner, hushållstyper, boendeformer och åldersgrupper. Boverket har utvecklat och publicerat underlaget så att kommunerna själva kan sortera informationen. Boverket har genom seminarier spridit resultaten och visat hur de kan användas. Boverkets mått visar på aggregerad, nationell, nivå att ca 52 000 hushåll var trångbodda och samtidigt hade en ansträngd boendeekonomi under 2021. Det motsvarar 1,1 procent av hushållen, en andel som minskat något jämfört med föregående år, se diagram 3.5. Antal hushåll med en sådan boendesituation varierar över tid och mellan län. I Stockholms län har antalet hushåll i denna situation minskat det senaste året, och sett till hela mätperioden, 2012–2021, är det en minskning från 15 901 hushåll 2012 till 12 515 hushåll 2021. I Skåne och Västra Götalands län syns en liknande utveckling. Sett till hela mätperioden, 2012–2021, har antalet hushåll i denna boendesituation ökat mest i Kronoberg, Halland och Jönköpings län med 37, 25 respektive 19 procent och minskat mest i Gotland, Stockholm och Norrbottens län med 30, 21 respektive 20 procent. Utvecklingen varierar kraftigt mellan kommunerna, även inom ett och samma län.

**Diagram 3.5 Andel hushåll med trångboddhet och ansträngd boendeekonomi**

Procent



Källa: Boverket.

Länsstyrelserna ger kommunerna råd och information i planering av bostadsförsörjningen och verkar för att uppmärksamma kommunerna på behovet av samordning mellan kommuner i fråga om bostadsförsörjning. Samtliga län analyserar

dessutom läget på bostadsmarknaden och publicerar årligen en aktuell lägesrapport över situationen på bostadsmarknaden.

Regeringen beslutade i december 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. utreda och lämna förslag på åtgärder för att underlätta för förstagångsköpare på bostadsmarknaden (dir. 2020:125). Utredningen överlämnade den 4 april 2022 sitt betänkande Startlån till förstagångsköpare av bostad (SOU 2022:12). I betänkandet lämnas bl.a. förslag om ett startlån med syfte att få fler förstagångsköpare att klara kontantinsatsen till en ägd bostad. Betänkandet har remitterats och bereds inom Regeringskansliet.

Regeringen beslutade i maj 2023 att ge en särskild utredare i uppdrag att överväga en utvidgning av systemet med ägarlägenheter och införandet av en lagreglerad modell för hyrköp av bostäder (dir. 2023:62). Syftet är att göra det möjligt för fler människor att äga sitt boende och att öka mångfalden av boendeformer i Sverige.

### **Hyresgarantier**

Boverket administrerar det statliga bidraget till kommuner för hyresgarantier som kommunerna utfärdar till hushåll som kan betala ett eget boende, men som trots det har svårt att etablera sig på bostadsmarknaden. Under 2022 beviljade Boverket bidrag om 0,4 miljoner för 88 garantier till 11 kommuner. Det innebär en liten minskning jämfört med 2021, då det beviljade beloppet uppgick till 0,5 miljoner kronor för 89 garantier till 13 kommuner. Antalet bidragsgrundande garantier har de senaste 10 åren varierat mellan 49-226 och antalet kommuner mellan 13 och 19.

### **Insatser på svaga bostadsmarknader**

#### **Omstrukturering av kommunala bostadsföretag**

Kommuner med svag bostadsmarknad kan ansöka om bidrag hos Boverket till stöd för undsättning eller omstrukturering av kommunala bostadsföretag i ekonomiska svårigheter och till stöd för företag som tillhandahåller bostadstjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Regelverket ändrades 2018 för att anpassa det till EU:s statsstödsregler. Avtal om stöd till omstrukturering av kommunala bostadsföretag som beslutats enligt de tidigare reglerna fortsätter dock att gälla.

Boverket har ännu inte fått in någon ansökan om bidrag enligt förordningen (2018:111) om statsbidrag till kommuner med svag bostadsmarknad. Det har under 2022 inte skett några utbetalningar från förlängningsavtal utifrån förordningen (2002:664) om statligt stöd för vissa kommunala åtaganden för boendet. Det enda kvarvarande åtagandet är på 4,7 miljoner kronor som kan betalas ut senast den 31 december 2023.

#### **Statens bostadsomvandling AB**

Genom att förvärva och omvandla offentligt ägda och privatägda fastigheter, med främsta syfte att säkerställa bostäder till äldre, medverkar Statens Bostadsomvandling AB (Sbo) till en bostadsmarknad i balans, särskilt på orter med en svag bostadsmarknad. Under 2022 förvärvade bolaget en fastighet som omfattade 18 lägenheter.

Rådande omvärldsfaktorer påverkar investeringsmöjligheterna negativt, vilket i sin tur riskerar att störa planerade projekt. I det fall planerade utvecklingsarbeten kan slutföras uppskattar bolaget att 185 nya bostäder för äldre kan erbjudas på marknaden inom ett till tre år. Dessa nya bostäder är efterfrågade då orternas tidigare utbud inte har räckt till för efterfrågan. Sbo bedrev under 2022 verksamhet på 27 orter i totalt 25 kommuner, bl.a. i form av förstudier, ombyggnationer och omvandlingar.

### Startbidrag möjliggör byggemenskaper

Den 1 januari 2020 infördes möjligheten för byggemenskaper som bygger bostäder för sina medlemmar att söka ett startbidrag som uppgår till högst 400 000 kronor. Boverket administrerar stödet. För år 2022 har 4 miljoner kronor varit avsatta för stödet och under året beviljades stöd till tre projekt. Samtliga byggemenskaper ansökte om och fick högsta möjliga belopp, 400 000 kronor. I samtliga fall är stödmottagarna baserade på mindre orter med lågt bostadsbyggande, vilket gör att projekten även främjar landsbygdsutveckling. Efterfrågan på stödet har avtagit över tid sedan det lanserades. För att öka kännedomen om stödet genomförde Boverket två kommunikationsinsatser under året

## 3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen kan konstatera att samhällsplaneringen, bostadsbyggandet och utvecklingen på bostadsmarknaderna det senaste året har påverkats kraftigt av stigande räntor, hög inflation och höga energipriser. Det har inneburit att bostadsbyggandet avtagit och hushållens köpkraft minskat.

### 3.4.1 Insatser har bidragit till hushållning med naturresurser och ekonomisk utveckling

Revideringen av riksintresseanspråk för kulturmiljövården och de uppdaterade riksintressebeskrivningar som tagits fram ger aktuella underlag som underlättar den fysiska planeringen. Regeringen bedömer att ett aktivt arbete med översyn och aktualisering av de totala riksintresseanspråken har betydelse för planering och byggande och bör fortsätta.

Det är positivt att fler kommuner har antagit nya översiktsplaner jämfört med 2021 vilket skapat bättre förutsättningar för hushållning av naturresurser och ekonomisk utveckling. Samtidigt ser regeringen med oro på att detaljplaneläggningen och antalet bygglovsbeslut minskar i kommunerna. Det är inte en önskvärd utveckling. Det gäller även de allt längre handläggningstiderna inom fastighetsbildningsverksamheten och hos domstolarna samt den stora variationen i handläggningstid hos länsstyrelserna.

Den nationella geodataplattformen har möjliggjort för kommuner och andra aktörer att ta del av detaljplaner och byggnadsinformation digitalt. Ändringarna i plan- och byggförordningen som innebär att översikts- och regionplaner som påbörjas från den 1 januari 2027 ska utformas så att uppgifterna i dem kan tillgängliggöras och behandlas digitalt digitala är ytterligare ett viktigt steg mot en digital samhällsbyggnadsprocess, vilket bedöms kunna bidra till effektivare processer och högre måluppfyllnad.

Likåsa bedömer regeringen att översynen av Boverkets bygg- och konstruktionsregler på sikt kommer leda till snabbare och mer kostnadseffektivt byggande, med ökade möjligheter för innovation och teknisk utveckling.

Regeringen bedömer att tillgången till byggbar mark behöver öka och ledtiderna behöver bli kortare från idé till färdig byggnad för att uppnå en bättre måluppfyllelse. Det är viktigt att regelverken stöttar en effektiv och enhetlig tillämpning.

### 3.4.2 Insatserna för goda och hållbara livsmiljöer har bidragit till att nå målen

Rådet för hållbara städers nya uppdrag riktat mot Västerbottens och Norrbottens län har bidragit till att kommunerna i länen fått stöd i utvecklingen av sina livsmiljöer. Regeringen bedömer att åtgärder för att ge alla människor i alla delar av landet en från



social synpunkt god livsmiljö, bl.a. åtgärder inom ramen för Rådet för hållbara städer, bidragit till att nå målet för utgiftsområdet.

### **3.4.3 Insatserna för hållbarhet i byggande och förvaltning bidrar till högre måluppfyllelse**

Införandet av krav på klimatdeklarationer och hållbarhetskriterier vid upphandling av byggtreprenader bedöms ha bidragit positivt till måluppfyllelsen samt, på sikt, även till klimatomställningen i bygg- och fastighetssektorn. Eftersom byggsektorns miljöpåverkan fortsatt är betydande är det positivt att energiprestandan i byggnadsbestånden fortsätter att förbättras. Det finns fortfarande ett behov av energieffektivisering i det äldre byggnadsbeståndet. Kommande bestämmelser i EU-direktivet om byggnaders energiprestanda (COM[2021] 802), förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om byggnaders energiprestanda (omarbetning) kommer att innebära ökade krav på energieffektivisering i både nya och befintliga byggnader.

### **3.4.4 Insatserna för en väl fungerande bostadsmarknad och ekonomisk utveckling är inte tillräckliga**

Boverkets arbete för att stödja kommunerna i bostadsförsörjningsfrågor har fokuserat på de hushåll som inte har en tillfredsställande boendesituation. Det bedöms skapa bättre förutsättningar för en utveckling av ändamålsenliga lokala åtgärder och därmed bidra till att fler får sina bostadsbehov tillgodosedda. Statsbidraget till kommuner som utfärdar hyresgarantier bidrar till att fler, om än fortsatt få, hushåll ges möjlighet till eget boende.

De förvärv och omvandlingar som görs i syfte att säkerställa bostäder till äldre inom ramen för Statens Bostadsomvandling AB samt kreditgarantierna för lån till bostadsbyggande bedöms ha bidragit positivt till måluppfyllelsen. Det senare bidrar till att främja byggandet av fler bostäder genom att öka finansieringsmöjligheterna för byggherrar. Investeringsstödet för hyresbostäder och bostäder för studerande är under utveckling eftersom regeringen bedömer att bostadsbristen inte kan lösas med kostsamma subventioner.

Regeringen bedömer att åtgärderna har bidragit till målet om en väl fungerande bostadsmarknad men att målet inte är uppfyllt. Det behövs fler bostäder, särskilt i vissa delar av landet och framför allt för hushåll som har svårt att få en bostad.

### **3.4.5 De statliga insatserna har bidragit till måluppfyllelsen av de riksdagsbundna målen**

Sammantaget bedömer regeringen att vidtagna åtgärder har bidragit till de övergripande målen inom bostadspolitik. Men målen för området samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet är inte uppnådda. För en bättre måluppfyllelse är det angeläget att öka tillgången till byggbar mark, korta ledtider inom planering och byggande, att fler hushåll kan få sina bostadsbehov tillgodosedda, att uppnå en långsiktig hållbarhet i byggandet med bättre konkurrens och att skapa goda och hållbara livsmiljöer.

### 3.5 Politikens inriktning

Fler ska kunna förverkliga sina boendedrömmar och människor ska kunna flytta dit arbeten finns. Det behöver byggas fler bostäder över hela landet, och det är viktigt att det finns ett utbud av olika typer av upplåtelseformer och bostäder som passar i olika skeden av livet. Människors behov och efterfrågan ska vara styrande för hur bostadsbeståndet utvecklas. Fler bostäder behövs för att underlätta för ungdomar att få sin första bostad och för att bidra till flyttkedjor samt lokal och regional utveckling.

Det är viktigt att fler ska få möjlighet att äga sitt boende. Ett ökat eget ägande innebär att fler känner ett ansvar för sitt boende och sin boendemiljö. Ett ökat eget ägande och en blandning av upplåtelseformer är viktiga faktorer för att få till stånd en positiv utveckling i bostadsområden som präglas av utanförskap. Regeringen har tillsatt en utredning med uppdrag att föreslå en utvidgning av systemet med ägarlägenheter och en ny modell för hyrköp av bostäder (dir. 2023:62).

Sverige befinner sig i ett besvärligt ekonomiskt läge där takten på byggandet avtar till följd av omvärldsfaktorer som hög inflation och hög ränta, vilket också kraftigt försämrat förutsättningarna för bostadsbyggandet. Boverket prognostiserar att antalet färdigställda bostäder minskar markant år 2024 och de kommande åren. För att temporärt främja sysselsättningen i byggsektorn under lågkonjunkturen i svensk ekonomi föreslår regeringen att taket för rotavdraget tillfälligt höjs under 2024, se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 12.4. För att dessutom öka bostadsutbudet på kort sikt behöver det bli enklare att nyttja det befintliga bostadsbeståndet. En utredning har tillsatts i syfte att bl.a. främja ett bättre utnyttjande av det befintliga bostadsbeståndet (dir. 2023:92). Regeringen avser att återkomma med reformer på detta område. Samtidigt är det centralt att åtgärda de strukturella hinder som präglar bygg- och bostadsmarknaden för att successivt bygga i kapp det underliggande underskottet av bostäder.

Regeringen avser att genomföra åtgärder för att förenkla reglerna på bostadsmarknaden så att byggandet kan öka och mer byggbar mark ska kunna tillgängliggöras. Det bidrar till att förbättra bostadsmarknadens funktionssätt, vilket är viktigt för att svensk tillväxt ska öka. Det ska även genomföras reformer som ger incitament till ökat byggande. Genom långsiktigt goda och förutsägbara villkor kan viljan att investera i, samt äga och förvalta bostäder, öka. En utredning har tillsatts med uppdrag att bl.a. se över systemet med presumtionshyror (dir. 2023:92).

Villkoren för att bo, verka och leva i hela Sverige ska förbättras. Krångliga regelverk och bristande tillgång till byggbar mark hämmar bostadsmarknaden. Regeringen avser därför att genomföra omfattande regelförenklingar och tillgängliggöra mer byggbar mark, särskilt i attraktiva områden. Regeringen lägger stor vikt vid ett fungerande system för fysisk planering och tillståndsgivning där allmänintresset för bostadsbyggande tillvaratas. Tillståndsprocesserna behöver kortas, bli effektivare och mer förutsebara. Regeringen arbetar därför med att åtgärda de strukturella hindren för bostadsbyggande. Planprocesserna ska förkortas och reglerna i bl.a. plan- och bygglagen (2010:900) samt miljöbalken ska förenklas betydligt. Dessutom ska ett analysarbete när det gäller strandskyddet påbörjas.

För att öka bostadsbyggandet föreslår regeringen stöd till kommunerna för att planlägga mer byggbar mark, särskilt för småhus. För att stimulera till höjd planberedskap föreslår regeringen en bonus för nya planer för småhus till kommunerna. Regeringen föreslår även stöd för omvandlingar från t.ex. kontor till bostäder.

En väl fungerande bostadsmarknad i hela landet med tillgång till bostäder i varierande upplåtelseformer är en viktig förutsättning för människors trygghet och livskvalitet,

och för en konkurrenskraftig ekonomi och tillväxt. För att underlätta de stora företagsetableringar och -expansioner som sker i norra Sverige avser regeringen att utarbeta en strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län, i vilken bostadsförsörjning är en viktig del. Åtgärder för samhällsplanering, bostäder och byggande ska utformas för att möta utmaningar i såväl storstäder, mindre städer och tätorter som landsbygder. Regeringen avser att fasa ut stadsmiljöavtalen genom att inga nya ansökningar beviljas, för att finansiera andra satsningar i budgeten, se vidare i utgiftsområde 22 Kommunikationer.

Mot bakgrund av höga energipriser och för att minska klimat- och miljöpåverkan är en fortsatt effektivisering av energianvändningen i byggnadsbeståndet ett prioriterat område. Mot bakgrund av höga produktionskostnader kan dessutom ett fortsatt arbete med omställningen till en cirkulär ekonomi inom bygg- och fastighetssektorn vara viktig framöver.

För att nå en större ekonomisk trygghet för barnfamiljer med låg ekonomisk standard föreslår regeringen att det för perioden januari till juni 2024 ska betalas ut ett tillfälligt tilläggsbidrag till barnfamiljer inom bostadsbidraget, se utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

För att fortsätta implementeringen, och på sikt kunna tillgängliggöra värdefulla datamängder avgiftsfritt och därmed uppnå kraven som ställs i Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2023/138 av den 21 december 2022 om fastställande av en förteckning över särskilda värdefulla dataset och arrangemangen för offentliggörande och vidareutnyttjande av dessa föreslår regeringen att Lantmäteriet tillförs medel.

## 3.6 Budgetförslag

### 3.6.1 1:1 Bostadspolitisk utveckling

**Tabell 3.5 Anslagsutveckling 1:1 Bostadspolitisk utveckling**

Tusental kronor

2022	Utfall	19 932	Anslagssparande	668
2023	Anslag	35 600 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	35 326
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>85 600</b>		
2025	Beräknat	105 600		
2026	Beräknat	105 600		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser inom det bostadspolitiska området.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.6 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Bostadspolitisk utveckling**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>35 600</b>	<b>35 600</b>	<b>35 600</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	50 000	70 000	70 000
varav BP24	40 000	60 000	60 000
– Avveckling av stöd för hållbart samhällsbyggande	-40 000	-40 000	-40 000
– Temporär stimulans för omvandlingsåtgärder	20 000	25 000	25 000
– Temporär stimulans för småhusplanering	60 000	75 000	75 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>85 600</b>	<b>105 600</b>	<b>105 600</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att stimulera kommuner att anta planer som möjliggör nya områden för småhusbebyggelse ökas anslaget 1:1 *Bostadspolitisk utveckling* med 60 000 000 kronor 2024. Av samma anledning beräknas anslaget ökas med 75 000 000 kronor per år 2025–2026.

För att stimulera kommuner att anta eller ändra detaljplaner som möjliggör omvandlingar från lokaler till bostäder ökas anslaget med 20 000 000 kronor 2024. Av samma anledning beräknas anslaget ökas med 25 000 000 kronor per år 2025–2026.

Stödet för innovativa och hållbara samhällsbyggnadsprojekt i Norrbottens och Västerbottens län avvecklas för att finansiera andra reformer. Av denna anledning minskas anslaget med 40 000 000 kronor per år 2024–2030.

Regeringen föreslår att 85 600 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Bostadspolitisk utveckling* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 105 600 000 kronor respektive 105 600 000 kronor.

### 3.6.2 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag

**Tabell 3.7 Anslagsutveckling 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag**

Tusental kronor

2022	Utfall	884	Anslagssparande	11 616
2023	Anslag	6 500 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	5 656
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>12 500</b>		
2025	Beräknat	12 500		
2026	Beräknat	12 500		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner med en svag bostadsmarknad för undsättning eller omstrukturering av kommunala bostadsföretag med ekonomiska svårigheter och för statsbidrag till kommuner med en svag bostadsmarknad för stöd till företag som tillhandahåller tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Anslaget får även användas för utgifter för att administrera stöden.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.8 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>12 500</b>	<b>12 500</b>	<b>12 500</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>12 500</b>	<b>12 500</b>	<b>12 500</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 12 500 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Omstrukturering av kommunala bostadsföretag* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 12 500 000 kronor respektive 12 500 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:2 *Omstrukturering av kommunala bostadsföretag* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 12 500 000 kronor 2025–2027.

**Skälen för regeringens förslag:** Det är viktigt att Boverket kan bedriva sitt arbete långsiktigt, med möjlighet att ingå avtal som sträcker sig längre än innevarande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:2 *Omstrukturering av kommunala bostadsföretag* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 12 500 000 kronor 2025–2027.

**Tabell 3.9 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027
Ingående åtaganden	4 700	4 700	12 500			
Nya åtaganden		11 100	6 000			
Infriade åtaganden		-3 300	-6 000	-6 000	-3 500	-3 000
Utestående åtaganden	4 700	12 500	12 500			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>12 500</b>	<b>12 500</b>	<b>12 500</b>			

### 3.6.3 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad

**Tabell 3.10 Anslagsutveckling 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 504	Anslagssparande	41 496
2023	Anslag	29 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	2 481
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>43 000</b>		
2025	Beräknat	43 000		
2026	Beräknat	43 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner som går i borgen för enskilda hushålls skyldighet att betala hyra för sin bostad (kommunala hyresgarantier) och för utgifter för statsbidrag till byggemenskaper.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.11 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>43 000</b>	<b>43 000</b>	<b>43 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>43 000</b>	<b>43 000</b>	<b>43 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 43 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 43 000 000 kronor respektive 43 000 000 kronor.

## 3.6.4 1:4 Boverket

**Tabell 3.12 Anslagsutveckling 1:4 Boverket**

Tusental kronor

2022	Utfall	327 677	Anslagssparande	9 726
2023	Anslag	288 029 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	295 268
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>294 056</b>		
2025	Beräknat	295 859 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	303 622 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 283 534 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 283 528 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för Boverkets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för internationellt arbete.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.13 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:4 Boverket**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>288 029</b>	<b>288 029</b>	<b>288 029</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	11 347	24 362	32 562
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-5 320	-16 532	-16 969
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-5 414</i>	<i>-5 414</i>	<i>-5 414</i>
– <i>Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision</i>	<i>-719</i>	<i>-719</i>	<i>-719</i>
– <i>Avveckling av stöd för hållbart samhällsbyggande</i>	<i>-1 700</i>	<i>-1 700</i>	<i>-1 700</i>
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	<i>-2 995</i>	<i>-2 995</i>	<i>-2 995</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>294 056</b>	<b>295 859</b>	<b>303 622</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

I denna proposition föreslås att stödet för innovativa och hållbara samhällsbyggnadsprojekt i Norrbottens och Västerbottens län avvecklas för att finansiera andra reformer. Mot bakgrund av detta bör Rådet för hållbara städers administrativa ersättning för att fördela stödet utgå och anslaget 1:4 *Boverket* minskas med 1 700 000 kronor per år 2024–2030.

Anslaget minskas med 2 995 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 294 056 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Boverket* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 295 859 000 kronor respektive 303 622 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 ställa ut kreditgarantier för nybyggnad och ändringar av bostäder, avlösen av kommunala borgensåtaganden och lån som kooperativa hyresrättsföreningar tar upp vid förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativa hyresrätter som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 8 000 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Regeringen har sedan tidigare ett bemyndigande att till ett belopp om 8 000 000 000 kronor ställa ut kreditgarantier för ny- och ombyggnad av bostäder, kreditgarantier för avlösen av kommunala borgensåtaganden och kreditgarantier för lån till kooperativa hyresrättsföreningar som tas upp vid förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativ hyresrätt. Regeringen bedömer att det under 2024 behövs en garantiram av samma omfattning som för 2023. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 ställa ut kreditgarantier för nybyggnad och ändringar av bostäder, avlösen av kommunala borgensåtaganden och lån som kooperativa hyresrättsföreningar tar upp vid förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativ hyresrätt som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 8 000 000 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

I propositionen Tryggare bostadsrätt (prop. 2021/22:171) föreslog regeringen bl.a. att de personer som en bostadsrättsförening utser till intyggivare ska godkännas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Regeringen avser att bemyndiga Boverket att ansvara för godkännandet av intyggivare. Lagändringarna avseende intyggivare träder i kraft den 1 januari 2024. Boverket har på regeringens uppdrag redovisat hur handläggningen av ärenden om godkännande av intyggivare kan gå till och lämnat förslag på lämplig avgiftsnivå för verkets handläggning. Boverket har beräknat att kostnaden för utveckling, drift och administration av prövningen kommer uppgå till 1 400 000 kronor per år.

De kreditgarantier som Boverket administrerar är försäkringar som långgivare kan teckna för lån till nybyggnad och ändringar av bostäder och vid förvärv av fastighet som ombildas till kooperativ hyresrätt. Garantierna ger långgivaren ett skydd mot kreditförluster och minskar behovet av topplån eller egen kapitalinsats för den som bygger bostäder. Kreditgarantierna får utfärdas för

- nybyggnad och ändringar av bostäder
- avlösen av kommunala borgensåtaganden
- lån till kooperativa hyresrättsföreningar
- vissa kommunala åtaganden för boendet.

Bestämmelserna om kreditgarantier finns i förordningen (2020:255) om statlig kreditgaranti för lån för bostadsbyggande och förordningen (2002:664) om statligt stöd för vissa kommunala åtaganden för boendet. Finansieringen av dessa garantier sker utanför statens budget genom avgifter som ska täcka både statens förväntade förlust och förvaltningskostnaderna. Avgifterna ska också täcka finansieringen av sådana fastighetsförvärv som Boverket undantagsvis får göra för att skydda statligt garanterade lånefordringar. På dessa avgifter görs ett påslag för att avgifterna inte ska vara så låga att de utgör statsstöd i EU-rättslig mening.

**Tabell 3.14 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Boverket**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksam- hetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna inte disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet						
<i>varav garantiavgifter marknadspåslag</i>		747	739			
<i>varav godkännande av intyggivare</i>			1 400			
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet						
<i>varav garantiavgifter administration</i>	37 807	-644	3 798	4 765	-967	36 196

Anm.: Utöver de avgifter som redovisas i tabellen tas en avgift ut för att täcka statens förväntade förlust. Dessa avgiftsintäkter redovisas mot konto i Riksgäldskontoret.



### 3.6.5 1:5 Statens geotekniska institut

**Tabell 3.15 Anslagsutveckling 1:5 Statens geotekniska institut**

Tusental kronor

2022	Utfall	48 102	Anslagssparande	11 405
2023	Anslag	54 369 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	55 672
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>55 879</b>		
2025	Beräknat	58 153 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	59 647 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 55 879 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 55 879 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för Statens geotekniska instituts (SGI) förvaltningsutgifter.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.16 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:5 Statens geotekniska institut**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>54 369</b>	<b>54 369</b>	<b>54 369</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 459	4 772	6 291
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-949	-988	-1 013
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-949</i>	<i>-949</i>	<i>-949</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-381	-381	-381
– Generell besparing i statsförvaltningen	-568	-568	-568
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>55 879</b>	<b>58 153</b>	<b>59 647</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 568 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 55 879 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Statens geotekniska institut* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 58 153 000 kronor respektive 59 647 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 3.17 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Statens geotekniska institut**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksam- hetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
Uppdragsverksamhet			6 508			

Intäkterna från den avgiftsbelagda verksamheten består av uppdragsverksamhet inom geoteknisk forskning, utveckling och kunskapsförmedling och rådgivning. Avgifterna disponeras av SGI. Myndighetens uppdragsverksamhet har som ekonomiskt mål att den ska bidra till att täcka verksamhetens kostnader.

### 3.6.6 1:6 Lantmäteriet

**Tabell 3.18 Anslagsutveckling 1:6 Lantmäteriet**

Tusental kronor

2022	Utfall	698 622	Anslagssparande	8 673
2023	Anslag	741 241 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	744 142
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>758 854</b>		
2025	Beräknat	789 620 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	809 925 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 758 449 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 758 627 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Lantmäteriets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för riksgränskommissionens arbete med översyn av riksgränsen mellan Sverige och Norge samt för utgifter för bidrag till Onsala rymdobservatorium för att upprätthålla och utveckla den geodetiska infrastrukturen. Anslaget får även användas för att täcka underskottet som uppkom i samband med bolagiseringen av verksamheten Metria.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.19 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:6 Lantmäteriet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>721 241</b>	<b>721 241</b>	<b>721 241</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	27 084	57 836	77 870
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	10 529	10 543	10 814
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>32 189</i>	<i>32 189</i>	<i>32 189</i>
– <i>Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision</i>	<i>-544</i>	<i>-544</i>	<i>-544</i>
– <i>Genomförande av EU-direktiv om öppna data</i>	<i>40 000</i>	<i>40 000</i>	<i>40 000</i>
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	<i>-7 267</i>	<i>-7 267</i>	<i>-7 267</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>758 854</b>	<b>789 620</b>	<b>809 925</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Medel tillförs för arbete med att anpassa de tekniska standarderna för de geografiska data som Lantmäteriet tillhandahåller och för att genomföra de it- och verksamhetsutvecklingsåtgärder som krävs för att kunna tillhandahålla myndighetens geografiska data. Detta för att uppnå kraven som ställs i kommissionens genomförandeförordning (EU) 2023/138 av den 21 december 2022 om fastställande av en förteckning över särskilda värdefulla dataset och arrangemangen för offentliggörande och vidareutnyttjande av dessa. Mot denna bakgrund ökas anslaget 1:6 *Lantmäteriet* med 40 000 000 kronor per år 2024–2030.

Anslaget minskas med 7 267 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 758 854 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Lantmäteriet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 789 620 000 kronor respektive 809 925 000 kronor.

**Budget för avgiftsbelagd verksamhet****Tabell 3.20 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Lantmäteriet**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksam- hetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna inte disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet						
<i>varav expeditionsavgifter</i>	0	0	255 000	255 000	0	0
<i>varav Samfällighets- föreningsregistret</i>	0	0	2 000	2 000	0	0
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet						
<i>varav fastighetsbildnings- verksamheten</i>	73 200	-43 000	1 001 700	1 043 100	-41 400	-11 200
Uppdragsverksamhet						
<i>varav pantbrevsregistreringen</i>	-11 800	-5 400	45 000	40 300	4 700	-12 500
<i>varav tjänsteexport</i>	4 600	200	60 000	59 600	400	5 200
<i>varav myndighetsuppdrag</i>	1 700	-1 400	50 200	49 900	300	600
<i>varav uppdrag i anslutning till fastighetsbildningen</i>	9 200	-4 800	40 100	43 100	-3 000	1 400
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras och redovisas mot anslag</b>						
Uppdragsverksamhet						
<i>varav grundläggande fastighetsinformation och geografisk information</i>	66 900	-49 000	313 800	341 000	-27 200	-9 300

Resultatet inom Lantmäteriets avgiftsfinansierade verksamhet har varierat under åren. Variationen ligger främst på intäktsidan och har till övervägande del genererats inom fastighetsbildningsverksamheten. Det ekonomiska överskott som byggts upp inom denna verksamhet prognostiseras övergå till ett underskott på grund av pågående utveckling av ett nytt verksamhetsstöd. Det ackumulerade överskottet inom grundläggande fastighetsinformation och geografisk information prognostiseras även det övergå till ett underskott till följd av ökade it-kostnader, hög inflation, införandet av öppna data och minskade intäkter till följd av en svagare fastighetsmarknad.

**3.6.7 1:7 Energieffektivisering av flerbostadshus****Tabell 3.21 Anslagsutveckling 1:7 Energieffektivisering av flerbostadshus**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 105 135	Anslagssparande	380 865
2023	Anslag	350 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	332 151
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>840 000</b>		
2025	Beräknat	40 000		
2026	Beräknat	0		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till energieffektivisering av flerbostadshus. Anslaget får även användas för utgifter för att administrera stöden.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.22 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:7 Energieffektivisering av flerbostadshus**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>350 000</b>	<b>350 000</b>	<b>350 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	490 000	-310 000	-350 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>840 000</b>	<b>40 000</b>	<b>0</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Stödet för energieffektivisering av flerbostadshus är under avveckling.

Regeringen föreslår att 840 000 000 kronor anvisas under anslaget

1:7 *Energieffektivisering av flerbostadshus* för 2024. För 2025 beräknas anslaget till 40 000 000 kronor.

## 3.6.8 1:8 Investeringstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande

**Tabell 3.23 Anslagsutveckling 1:8 Investeringstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande**

Tusental kronor

2022	Utfall	5 246 931	Anslagssparande	1 917 069
2023	Anslag	4 320 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	4 286 748
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>3 710 000</b>		
2025	Beräknat	1 370 000		
2026	Beräknat	0		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för att anordna nya hyresbostäder och bostäder för studerande. Anslaget får även användas för utgifter för att administrera stöden.

**Skälen för regeringens förslag****Tabell 3.24 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:8 Investeringstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>4 320 000</b>	<b>4 320 000</b>	<b>4 320 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-610 000	-2 950 000	-4 320 000
<i>varav BP24</i>			-350 000
– <i>Avveckling av Investeringstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande</i>			-350 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>3 710 000</b>	<b>1 370 000</b>	<b>0</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Investeringstödet för hyresbostäder och bostäder för studerande är under avveckling. Regeringen föreslår att anslaget minskas med 350 000 000 kronor 2026 för att fullfölja riksdagens beslut om statens budget för 2022.

Regeringen föreslår att 3 710 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Investeringstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande* för 2024. För 2025 beräknas anslaget till 1 370 000 000 kronor.



## 4 Konsumentpolitik

### 4.1 Mål för området

Se avsnitt 2.4.

### 4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatet bedöms utifrån indikatorer och bedömningsgrunder som avser upprätthållandet av det konsumentskyddande regelverket, tvistlösning utanför domstol, information och vägledning för konsumenter samt insatser för att främja hållbar konsumtion. De centrala indikatorerna för resultatbedömningen är följande:

- andelen marknadsrättsliga ärenden där företag frivilligt rättat sig efter Konsumentverkets påpekanden om brister
- andelen produktsäkerhetsrättsliga ärenden där företag frivilligt rättat sig efter Konsumentverkets påpekanden om brister
- andelen företag som följt Allmänna reklamationsnämndens (ARN) rekommendationer
- antalet besökare på konsumentupplysningstjänsten Hallå konsumenters webbplats.

Utöver insatserna inom konsumentpolitiken finns det många andra faktorer som påverkar hur väl konsumentmarknaderna fungerar. Vidare är kvantitativa indikatorer inte alltid ändamålsenliga för att bedöma resultatet. Till grund för regeringens bedömning av resultatet och effekterna av konsumentpolitiken används därför både kvantitativa indikatorer och kvalitativa bedömningsgrunder.

### 4.3 Resultatredovisning

#### 4.3.1 Insatser främjade marknadernas funktionssätt

##### **Konsumentverket motverkade osunda affärsmetoder**

Konsumentverket prioriterade även under 2022 insatser för att företagen ska följa de konsumentskyddande reglerna. Arbetet bedrevs liksom tidigare med löpande och tematisk tillsyn, branschöverenskommelser och informationsinsatser riktade mot företag. I vissa fall drev Konsumentombudsmannen (KO) ärenden i domstol, både för att få näringsidkare att rätta sig efter domstolens beslut och för att utveckla praxis. Under 2022 uppdaterades också många branschöverenskommelser till följd av den nya konsumentköplagen (2022:260). Myndigheten lade något mer resurser än vanligt på tematisk tillsyn och något mindre resurser på den löpande tillsynen. Insatserna utfördes både nationellt och i samarbete med myndigheter i andra EU-medlemsstater. Bland annat prioriterades marknaderna för resor, hälsoprodukter, energi och motorfordon. Insatser utformades också utifrån tre företeelser som rör många olika marknader: digitala och datadrivna affärsmetoder, miljöpåståenden i marknadsföring och marknadsföring i sociala medier. KO drev processer i domstol om bl.a. hälso-påståenden, telefonförsäljningsmetoder och marknadsföring av elektroniska cigaretter.

Konsumentverket visar i sin årsredovisning att dess arbete under året bl.a. har resulterat i att många passagerare erbjudits möjlighet att få korrekt ersättning vid inställda flyg i samband med pandemin och att förekomsten av friskrivningar på



handelsplattformar där det säljs begagnade bilar har minskat. Vidare har insatser som myndigheten genomfört inneburit att felaktigt utfärdade tilläggsavgifter i kollektivtrafiken för personer med funktionsnedsättning drastiskt minskat och att telekombranschen har förbättrat sin kundtjänst. Eftersom myndighetens arbete för att företagen ska följa regelverket bedrivs på många olika sätt, och myndigheten hanterar många olika typer av ärenden, bör inte antalet insatser ligga till grund för resultatbedömningen. Den viktigaste indikatorn för bedömningen av resultatet av myndighetens arbete är i stället i vilken utsträckning företag frivilligt rättar sig efter Konsumentverkets påpekanden om brister (se tabell 4.1). En kompletterande indikator är andelen domar där KO helt eller delvis nått framgång.

**Tabell 4.1 Konsumentverkets tillsyn av företagens affärsmetoder**

Procent

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Andel frivilliga rättelser <sup>1</sup>	77	77	82	75	75	83
Andel domar där KO fick rätt <sup>2</sup>		82	100	100	100	100

<sup>1</sup> Andelen marknadsrättsliga ärenden där företag frivilligt rättat sig efter Konsumentverkets påpekanden om brister.

<sup>2</sup> Andelen domar där Konsumentombudsmannen helt eller delvis nått framgång. Indikatorn började användas av Konsumentverket 2018.

Källa: Konsumentverket.

Andelen frivilliga rättelser var något högre 2022 än föregående år men ligger över tid på en stabil nivå. KO nådde återigen helt eller delvis framgång i samtliga domar.

### Resegarantisystemet ska förbättras

Resebranschen utsattes med anledning av spridning av sjukdomen covid-19 för stora påfrestningar och många resenärer fick resor de köpt och inbetalt inställda. Mot denna bakgrund och med anledning av tillkännagivande från riksdagen (bet. 2020/21:CU26, rskr. 2020/21:225) fick en särskild utredare i uppdrag att se över det svenska resegarantisystemet och utvärdera om det fungerar ändamålsenligt (dir. 2021:114). Utredaren överlämnade i juni 2023 betänkandet Ett förbättrat resegarantisystem (SOU 2023:33). Förslagen har remitterats.

### Fastighetsmäklarinspektionen främjade mäklartjänster med kvalitet

Fastighetsmäklarinspektionen hanterade även under 2022 ett stort antal ansökningar om registrering till följd av att inte bara fastighetsmäklare utan även fastighetsmäklarföretag sedan 2021 omfattas av registreringsskyldigheten. Samtidigt ökade antalet mäklare som myndigheten ska registrera och utöva tillsyn över till det högsta någonsin. Antalet anmälningar till myndigheten minskade kraftigt jämfört med 2021, men var fortfarande högt utifrån ett historiskt perspektiv. Det var framför allt antalet anmälningar om lockpris som minskade. Myndigheten återupptog under året utvecklingen av sin tillsynsverksamhet och genomförde egeninitierade tillsynsinsatser vid sidan av den tillsyn som grundar sig på anmälningar. Färre ärenden avgjordes 2022 än under 2020 respektive 2021, men ärendebalansen fortsatte att minska och handläggningstiden var på motsvarande nivå som de föregående åren. Den viktigaste indikatorn för bedömningen av myndighetens resultat är andelen beslut där fastighetsmäklare överklagat och där domstolen fastställt myndighetens beslut eller beslutat om en annan typ av påföljd (se tabell 4.2).

**Tabell 4.2 Fastighetsmäklarinspektionens registrering och tillsyn**

Procent, antal

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Andel fastställda beslut <sup>1</sup>	74	76	68	95	80	78	83	89	72
Antal anmälningar	303	378	416	528	566	587	1 349	1 841	1 067
Antal registrerade fastighetsmäklare	6 692	6 731	6 910	7 017	7 193	7 154	7 232	7 493	7 782
– varav kvinnor	3 056	3 136	3 190	3 222	3 278	3 273	3 328	3 434	3 564
– varav män	3 736	3 698	3 720	3 795	3 913	3 881	3 895	4 046	4 218
Antal registrerade fastighetsmäklarföretag <sup>2</sup>								907	2 164

<sup>1</sup> Andelen beslut av Fastighetsmäklarinspektionen där fastighetsmäklare överklagat och där domstolen fastställt Fastighetsmäklarinspektionens bedömning av överträdelse och påföljd eller fastställt Fastighetsmäklarinspektionens bedömning men beslutat om annan påföljd.

<sup>2</sup> Uppgiften att registrera och utöva tillsyn över fastighetsmäklarföretag tillkom 2021.

Källa: Fastighetsmäklarinspektionen.

Andelen överklagade beslut där domstol prövat Fastighetsmäklarinspektionens beslut och fastställt eller beslutat om annan påföljd minskade 2022 jämfört med 2021, men är förhållandevis stabil över tid.

### 4.3.2 Risker med farliga produkter har motverkats

Konsumentverket utökade under 2022 sitt arbete för att motverka att farliga produkter tillhandahålls konsumenterna. Myndigheten genomförde olika typer av insatser och utgick från uppskattningar av hur allvarliga risker som brister i produkters säkerhet medför. De kontrollerande insatserna gjordes både utifrån anmälningar och riktat mot vissa produkter eller branscher. Många av insatserna riktades mot produkter som medfört risker för barn. Även fritidsprodukter och fritidsaktiviteter var föremål för Konsumentverkets kontrollinsatser. Arbetet ledde bl.a. till att många farliga hoppborgar åtgärdades eller destruerades och att försäljning av farliga våningssängar stoppades. Andra åtgärder handlade om bl.a. information, samverkan med näringslivet och om att delta i arbetet med att utveckla standarder som stärker säkerheten. Myndigheten spred varningar och information om återkallelser av farliga produkter till allmänheten med gott genomslag i media och hade många besök på sin webbplats i samband med publiceringarna. Samverkan med näringslivet skedde i form av bl.a. föreläsningar, utbildningar och möten med företrädare för företag som tillhandahåller hoppborgs- och mountainbikerelaterade tjänster. Ett viktigt resultat under 2022 var att en internationell standard utfärdades för s.k. trampolinparker, vilket Konsumentverket tog initiativ till 2017. Den huvudsakliga indikatorn för att bedöma Konsumentverkets arbete med produktsäkerhet är andelen frivilliga rättelser efter påpekanden om brister från myndigheten (se tabell 4.3). En kompletterande indikator är andelen överklaganden av Konsumentverkets förelägganden där myndigheten fått rätt i domstol. Indikatorn bör dock tolkas med försiktighet eftersom det rör sig om ett fåtal ärenden.

**Tabell 4.3 Konsumentverkets arbete med produktsäkerhet**

Procent

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Andel frivilliga rättelser <sup>1</sup>	98	88	94	83	69	97
Andel överklaganden där Konsumentverket fick rätt <sup>2</sup>		100	50	100	100	80

<sup>1</sup> Andelen företag som frivilligt rättat sig efter Konsumentverkets påpekanden om brister.

<sup>2</sup> Andelen domar där Konsumentombudsmannen helt eller delvis nått framgång. Inga ärenden avser 2017.

Källa: Konsumentverket.

Andelen frivilliga rättelser 2022 uppgick till en nivå som var något högre än normalt, efter att ha varit jämförelsevis låg under 2021. Skillnaden beror främst på att många företag i branschen för estetiska injektionsbehandlingar, som var föremål för Konsumentverkets tillsyn 2021, var ovilliga att rätta sig efter myndighetens beslut. En annan bidragande orsak är att ärenden där frivillig rättelse inte kan ske dvs. ärenden om tull- och sanktionsavgifters, inte längre redovisas fr.o.m. 2022. Detta medför en något högre rättelsegrad.

### 4.3.3 En effektiv tvistlösning med hög kvalitet

Efter att antalet inkomna ärenden minskat 2021 ökade ärendeinströmningen till ARN kraftigt 2022. Det förklaras bl.a. av en ökad kännedom om ARN och ökad e-handel. Det försämrade konjunkturläget och de ekonomiska effekterna av kriget i Ukraina bidrog också. Antalet ärenden ökade för alla ärendetyper men ärenden om bankbedrägerier, leasingavgifter och elkostnader ökade mest och fick mycket medial uppmärksamhet. Produktiviteten minskade något, mätt som antalet avgjorda ärenden per årsarbetskraft, men låg kvar på en jämförelsevis hög nivå. Kombinationen av en kraftig ökning av antalet ärenden och ett något lägre antal avgjorda ärenden medförde att myndighetens utgående ärendebalans vid slutet av 2022 var den högsta någonsin. Kravet på myndigheten att tvister ska avgöras inom 90 dagar från det att ärendet är klart för avgörande uppfylldes emellertid, och myndigheten genomförde även en särskild insats för att minska antalet äldre ärenden med gott resultat. Den centrala indikatorn för att följa upp ARN:s bidrag till genomförandet av konsumentpolitiken är andelen av myndighetens beslut som följs av företagen (se tabell 4.4). Den indikerar kvaliteten och trovärdigheten i ARN:s beslut hos både företag och konsumenter och ger tillsammans med kompletterande indikatorer om ärendemängder, produktivitet och genomströmningstider en bild av tvistlösningens effektivitet.

**Tabell 4.4 ARN:s prövning av tvister**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Andel beslut som följts av företagen (%)	77	81	78	79	79	77	77	78	79
Antal inkomna ärenden	11 396	12 035	13 537	14 363	17 575	20 713	27 863	19 699	26 041
Antal avgjorda ärenden	10 795	11 967	13 694	14 411	15 636	20 087	25 037	24 276	21 768
Antal avgjorda ärenden per årsarbetskraft			334	335	347	418	511	539	506
Mediantid i dagar för genomströmning <sup>1</sup>	183	155	85	73	84	78	58	77	78

<sup>1</sup> För åren 2014–2018 anges genomsnittlig genomströmningstid, därefter anges mediantid.

Källa: Allmänna reklamationsnämnden.

Företagens följsamhet till ARN:s beslut var hög och är stabil över tid.

### 4.3.4 Ett välanvänt konsumentstöd

#### Ett omfattande och aktivt stöd direkt till konsumenter

Stöd direkt till konsumenter tillhandahölls 2022 främst genom Konsumentverkets upplysningstjänst Hallå konsumenters vägledning via webbplatsen hallakonsument.se och med individuell vägledning genom frågeforum, per telefon och e-post. Tjänsten samordnas med ECC Sverige som ger råd och information vid gränsöverskridande handel inom Europa och som erbjuder medling mellan konsumenter och företag. Sammantaget tog verksamheten något mindre resurser i anspråk än under 2021. Konsumentverket visar i sin årsredovisning att fler konsumenter än tidigare kände till Hallå konsument, sannolikt till följd av myndighetens aktiva arbete för att nå ut genom media. För vissa områden noterade Konsumentverket ett större intresse och

ett ökat behov av stöd och vägledning. Många besök på webbplatsen gällde konsumentköplagen och resor. Konsumentverket tog under 2022 fram ett koncept med korta filmer om viktiga områden som riktas till de konsumenterna som kan ta till sig information på en webbplats och inte behöver individuell vägledning. Under 2022 användes konceptet för de vanligaste och viktigaste problemområdena, bl.a. hantverkstjänster, inställda flyg och reklamations- och ångerrätt. Antalet ärenden i frågeforumet ökade, vilket bidrog till en mer effektiv hantering av frågorna eftersom fler konsumenter kunde få hjälp av svaren i forumet. Myndigheten säkerställde under året att de webbplatser som riktar sig till konsumenterna uppfyller kraven på tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.

De höga elkostnaderna medförde att frågor om el, i synnerhet elhandelsavtal, ökade jämfört med tidigare. Ett större antal konsumenter hade också problem med att komma i kontakt med och få hjälp av kundtjänst hos företag, särskilt telefonoperatörer. Samtidigt var hantverkstjänster, begagnade bilar och resor fortsatt de områden där upplysningstjänsten får flest frågor och klagomål. Antalet frågor om privat ekonomi ökade också. Konsumentverket anordnade därför utbildningar för personalen tillsammans med Kronofogdemyndigheten och Finansinspektionen.

Konsumentverket genomförde också olika typer av informationsinsatser för att belysa för konsumenterna viktiga frågor. Myndigheten arbetade målgruppsbaserat för att nå ut till rätt grupper av konsumenter med rätt typ av information. Insatserna handlade bl.a. om dropshipping, dvs. när en beställning vidarebefordras till en annan leverantör, och oklar prisinformation i samband med reor. ECC Sverige fortsatte att hantera många ärenden kopplade till resor där flygärendena var den största kategorin även 2022.

Myndigheten prioriterade fortsatt utbyggnaden av den digitala vägledningen. Användartester genomfördes för att kartlägga hur konsumenterna tar till sig information och ett arbete påbörjades med att närmare följa hur användarna rör sig på webbplatsen för att bättre möta deras behov. Med anledning av den nya konsumentköplagen gjordes omfattande ändringar av innehållet på webbplatsen. Den centrala indikatorn för konsumentstödet räckvidd är antalet besök på webbplatsen [hallakonsument.se](https://hallakonsument.se). Ytterligare en indikator är antalet konsumenter som fått svar på frågor vid individuell vägledning (se tabell 4.5).

**Tabell 4.5 Hallå konsument: webbesök och frågor till vägledningen**

Antal, procent	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antal besök på <a href="https://hallakonsument.se">hallakonsument.se</a>	1 600 000	2 000 000	2 400 000	2 900 000	3 300 000	2 300 000	1 900 000
Antal frågor	94 000	97 000	100 100	99 100	99 700	70 000	60 700
– varav andel från kvinnor		50	50	49	51	50	51
– varav andel från män		50	50	51	49	50	49

Källa: Konsumentverket.

Antalet redovisade besök på [hallakonsument.se](https://hallakonsument.se) minskade 2022. Eftersom webbplatsen till viss del förändrades är statistiken inte helt jämförbar med tidigare år. Det beror dels på att besökare fick möjlighet att neka s.k. kakor, vilket innebar att besöket inte registrerades, dels på att myndigheten bytt mätverktyg. Det totala antalet konsumentkontakter med upplysningstjänsten minskade jämfört med tidigare år och fördelningen av kontakter var jämn mellan kvinnor och män, liksom kännedomen om tjänsten. Frågorna från konsumenterna fortsatte att bli mer komplicerade och därmed

tidskrävande. Vägledningen fick också fler frågor på engelska vilket kan ta mer tid i anspråk. De konsumenter som varit i kontakt med Hallå konsument via telefon var fortsatt mycket nöjda med vägledningen. De konsumenter som tog kontakt via e-post var något mindre nöjda än tidigare på grund av långa svarstider och vad som uppfattas som otydliga svar. Kvinnor var i genomsnitt något mer nöjda än män.

### **Ett uppskattat stöd till annan konsumentverksamhet**

Konsumentverkets stöd till kommunernas konsumentverksamheter användes av nästan alla budget- och skuldrådgivare samt konsumentvägledare och nästan 80 procent av dem var nöjda med myndighetens stöd. Deltagandet vid myndighetens utbildningar ökade, särskilt vid myndighetens direktsända webbseminarier, där antalet deltagare nästan fördubblades. I början av 2022 lanserades ett nytt supportverktyg för kommunala konsumentverksamheter som gjorde det enklare för användarna att få hjälp. Verktyget förbättrade servicen och effektiviserade stödet. Med utgångspunkt i regeringsuppdraget om ett behovsanpassat konsumentstöd utvecklade och breddade myndigheten även sitt stöd mot fler aktörer (Fi2023/00860). För att sprida kännedomen och öka användningen av stödet använde myndigheten olika kanaler, bl.a. sina webbplatser, egna och andras nyhetsbrev, sociala medier, olika samverkansforum, konferenser och webbseminarier. År 2022 blev det sista året för det webbaserade verktyget Konstat som använts av den kommunala konsumentvägledningen för ärenden och statistik. Myndigheten reviderade sitt stödmaterial till lärare utifrån en rad lagändringar och grundskolans nya läroplan. Myndighetens lektionsbank var välbesökt och myndigheten kommunicerade med lärare genom nyhetsbrev, grupper i sociala medier och nätverksträffar.

### **4.3.5 Insatser främjade miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar konsumtion**

Konsumentverket prioriterade tillsynen av påståenden om produkters miljöegenskaper under 2022. Den omfattade 13 ärenden i den löpande tillsynen. Frivillig rättelse vidtogs i alla ärenden utom ett, som prövades i domstol och utföll till KO:s fördel. Att KO tog ärendet till domstol bidrog till en tydligare praxis om miljöpåståenden i marknadsföring. Myndigheten genomförde även flera branschföreläsningar för att stärka företagens kunskap om de rättsliga kraven när sådana påståenden används, och deltog i möten och seminarier med sina motsvarigheter på europeisk nivå för att stärka kunskapen och utveckla tillsynsarbetet.

Innehållet om miljöfrågor på hallakonsument.se fortsatte att utvecklas och samtliga insatser med miljöinformation spreds också i sociala medier. Interaktionen med användarna visade att intresset för hållbar konsumtion är stort. Konsumentverket avslutade och redovisade också regeringsuppdraget att främja spridning och vidareutveckling av information om miljömässigt hållbar konsumtion och cirkulär ekonomi (Fi2021/00946). Det material som togs fram med anledning av uppdraget förenklar för andra aktörer att sprida den miljörelaterade information som finns på hallakonsument.se.

Konsumentverket samverkade även med andra myndigheter och aktörer i frågor om miljömässig hållbarhet. Samverkan skedde bl.a. med Pensionsmyndigheten om de nya hållbarhetsregelverken för fondbolag samt med forskningsprogrammet Mistra Sustainable Consumption och Livsmedelsverket om hållbar mat. Det stöd Konsumentverket gav till lärare innefattade skolmaterial om hållbar konsumtion.

Genom myndighetens uppdrag att identifiera och analysera hinder för väl fungerande marknader och hållbar konsumtion (Fi2020/00945) stärktes dess kunskap om konsumenters förutsättningar att konsumera miljömässigt hållbart. Kunskapen kom

till användning i flera sammanhang 2022, inte minst genom myndighetens bidrag med kompetens i andra myndigheters arbete och i samband med remissyttranden.

### **Socialt hållbar konsumtion**

Många personer drabbas varje år av att kriminella utger sig för att representera företag som erbjuder konsumenter tjänster eller efterfrågar information från kunder. En enskild kan i sådana situationer bli utsatt för brott. Undersökningar visar att äldre, yngre och personer med funktionsnedsättning är särskilt utsatta och att många bedrägerier har skett inom områdena bank, mobiltelefoni och hälsokost. Konsumentverket arbetade med att informera konsumenter om bedrägerier främst genom målgruppsanpassad information i sina olika kanaler. En uppmärksam insats avsåg den praxis om bankers ansvar vid bankbedrägerier som tydliggjordes till konsumenternas fördel genom Högsta domstolens dom i juni 2022. Konsumentverket samverkade också med andra myndigheter, bl.a. Finansinspektionen och Polismyndigheten, i frågor kopplade till bedrägerier. Fastighetsmäklarinspektionens arbete mot penningtvätt förstärktes genom bl.a. kompetenshöjande insatser, kartläggningar av fastighetsmäklarföretagens insatser mot penningtvätt, tillsynsinsatser och samverkan med bl.a. Polismyndigheten.

### **Ekonomiskt hållbar konsumtion**

Konsumentverket utövade 2022 tillsyn över konsumentkreditinstitutens kreditprövningar. Myndigheten fattade flera beslut om varning med sanktionsavgift till följd av stora brister i kreditprövningen. Tre av besluten överklagades till domstol, vilket kan leda till en utveckling av praxis. Arbetet skedde i nära dialog med Finansinspektionen, som den 1 januari 2023 tog över tillsynsuppgiften från Konsumentverket.

Myndigheten genomförde också flera insatser för att öka kännedomen om den hjälp som den kommunala budget- och skuldrådgivningen ger och för att informera och utbilda olika aktörer som möter personer som löper större risk att skuldsätta sig på ett ohållbart vis, för att på så sätt minska riskerna för överskuldsättning. Informationen fick stor spridning. Myndigheten träffade kommuner för att uppmuntra till samverkan med andra lokala aktörer. Myndigheten gav också stöd till aktörer på lokal nivå som kan utgöra ett komplement till kommunernas budget- och skuldrådgivning.

Mot bakgrund av ökade konsumtionslån och privatpersoners växande skulder hos Kronofogdemyndigheten fick en särskild utredare i november 2021 i uppdrag att granska marknaden för konsumentkrediter och lämna förslag på åtgärder för att minska riskfylld kreditgivning och motverka överskuldsättning (dir. 2021:108). Utredaren överlämnade i juli 2023 betänkandet. Ett förstärkt konsumentskydd mot riskfylld kreditgivning och överskuldsättning (SOU 2023:38). Förslagen har remitterats.

Enligt redovisningen från Money from Sweden, Konsumentverkets webbaserade tjänst för jämförelser av avgifter för att skicka pengar från Sverige till andra länder, minskade antalet besök på webbplatsen betydligt.

## **4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen**

Arbetet under 2022 med att motverka osunda affärsmetoder som försämrar marknadernas funktionssätt och riskerar att skada konsumenter gav goda resultat. En stor majoritet av de företag som var föremål för Konsumentverkets tillsyn rättade sig efter myndighetens beslut, vilket visar att tillsynen var träffsäker. I de fall ärenden drevs i domstol visade utfallet i målen att myndighetens bedömningar håller en hög kvalitet. Domarna bidrog också till viktig praxis för tolkningen av regelverket.

Fastighetsmäklarinspektionen kunde fortsätta utvecklingen av sitt tillsynsarbete i en mer proaktiv riktning. Även om andelen överklagade tillsynsbeslut som fastställdes av domstol sjönk låg andelen alltjämt på en tillräckligt hög nivå för att indikera att myndighetens bedömningar håller god kvalitet. Myndighetens tillsynsverksamhet bedöms bidra till att marknaden för fastighetsmäklartjänster fungerar väl.

ARN bedöms genom en effektiv och välförankrad tvistlösningsverksamhet och vägledande avgöranden ha bidragit till att konsumenterna kunnat ta tillvara sina rättigheter och till ökad tydlighet om regelverkets tillämpning för aktörerna på konsumentmarknaderna.

Ärendetillströmningen till ARN har dock ökat under lång tid. Mellan 2016 och 2022 ökade ärendetillströmningen med 90 procent, vilket medfört ökade balanser och stora utmaningar för myndigheten att pröva tvister inom rimlig tid.

ARN:s, Fastighetsmäklarinspektionens och Konsumentverkets verksamheter har också hindrat att företag skaffar sig fördelar gentemot sina konkurrenter genom att inte följa de konsumentskyddande reglerna. Konsumentverkets upplysningstjänst Hallå konsument och övriga informationsarbete bedöms ha bidragit till att konsumenter har fått bättre stöd för att agera mer välinformerat. Myndighetens insatser för att utveckla och anpassa stödet till olika målgrupper bedöms ha bidragit till att stödet fått ett större genomslag. Även myndighetens stöd och utbildningsinsatser för den kommunala konsumentverksamheten var välanvända och uppskattade av användarna, vilket bedöms ha bidragit till att höja kvaliteten på de tjänster som erbjuds konsumenter på lokal nivå. Sammantaget bedöms tillsyns-, tvistlösnings- och konsumentstödsverksamheterna ha bidragit till mer välfungerande konsumentmarknader.

Konsumentverkets insatser för att motverka felaktiga påståenden om produkters miljöegenskaper genom tillsyn och utbildning bedöms ha bidragit till en mer miljömässigt hållbar konsumtion. Myndighetens arbete för att främja spridning och vidareutveckling av sin information om miljömässigt hållbar konsumtion och cirkulär ekonomi bedöms ha bidragit till bättre förutsättningar för konsumenter att konsumera miljömässigt hållbart. Det gör även dess utveckling och uppdatering av skolmaterial, samverkan med andra myndigheter och utveckling och spridning av kunskap om konsumenters förutsättningar att konsumera hållbart.

Konsumentverkets olika insatser för att informera konsumenter om riskerna för bedrägerier och vad man som konsument kan göra om man utsätts för bedrägerier eller bedrägeriförsök bedöms ha minskat riskerna för och konsekvenserna av bedrägerier. Vidare bedöms myndighetens systematiska arbete med att integrera jämställdhets-, barn- och funktionshinderperspektiven ha bidragit till att insatser utformades med hänsyn till olika grupper förutsättningar och situation på konsumentmarknaderna. Stödet till kommunernas budget- och skuldrådgivning bedöms ha bidragit till att förebygga överskuldssättning och den sociala problematik det kan medföra. Överskuldssättningen i Sverige är dock fortsättningsvis ett stort problem, exempelvis noterades en högre nivå för privatpersoners skulder hos Kronofogdemyndigheten vid årsskiftet 2022/23. Fastighetsmäklarinspektionens intensifierade arbete mot penningtvätt bedöms ha bidragit till minskad risk för att fastighetsmarknaden används av kriminella för att tvätta pengar.

Konsumentverkets tillsyn på kreditområdet bedöms ha minskat risken för att konsumenter, till följd av aggressiv marknadsföring eller brister i kreditprövningen, tog större lån än de klarar av att betala tillbaka. Myndighetens insatser för att öka kännedomen om den kommunala budget- och skuldrådgivningen, för att sprida kunskap om hur riskerna för ekonomisk utsatthet kan minska och för att främja lokal samverkan

mellan olika aktörer i privatekonomiska frågor bedöms ha bidragit till minskade risker för överskuldssättning.

Sammantaget bedöms verksamheten inom konsumentpolitiken ha resulterat i konsumentmarknader som i huvudsak fungerat väl genom insatser riktade mot såväl företag som konsumenter. Konsumentpolitikens insatser bedöms också ha bidragit till en mer miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar konsumtion men i mer begränsad omfattning eftersom myndigheternas verksamhet på dessa områden till största delen riktar sig till konsumenter.

## 4.5 Politikens inriktning

Det ekonomiska läget i Sverige och omvärlden påverkar konsumentmarknaderna, företagens och hushållens ekonomi och myndigheternas förutsättningar. Konsumentpolitikens resurser behöver riktas mot att upprätthålla balanserade och tydliga regler som skyddar konsumenter utan att försämra förutsättningarna för seriösa företag, ge goda möjligheter att lösa tvister på ett effektivt sätt och ge information och stöd till konsumenter. Medel kommer att behöva omfördelas för att i större utsträckning inom konsumentpolitiken bidra till att finansiera myndigheternas kärnuppgifter. Myndigheternas verksamheter påverkas även av nya EU-rättsakter som bl.a. innebär utvidgade och nya tillsynsuppgifter.

### **Konsumenter ska kunna få sina tvister prövade inom skälig tid**

Den kraftiga ökningen av antalet anmälningar till ARN de senaste åren visar på ett stort behov av tvistlösning, men riskerar att leda till att konsumenter inte får sin tvist prövad inom rimlig tid och att de tidsfrister som följer av EU:s regelverk inte kan hållas. Det kan leda till att konsumenters och företags förtroende för myndighetens verksamhet minskar, vilket i förlängningen kan innebära en ökad osäkerhet på konsumentmarknaderna och försämra marknadernas funktionssätt. I propositionen Avgift vid prövning av en tvist hos Allmänna reklamationsnämnden (2023/24:5), som beslutades i september 2023, föreslås att regeringen ges ett bemyndigande att införa en avgift för att få en tvist prövad av ARN. Förslaget bedöms leda till ett mer effektivt användande av nämndens resurser och kortare handläggningstider. Ärendetillströmningen hos ARN väntas dock fortsätta att öka även framöver. Det är viktigt att upprätthålla möjligheten för konsumenter att få tvister prövade inom rimlig tid genom ett förenklat förfarande och att företag på konsumentmarknaderna på ett effektivt sätt får tydliga besked om vad den konsumenträttsliga lagstiftningen innebär. Regeringen föreslår därför att myndighetens anslag förstärks permanent fr.o.m. 2024.

### **Fastighetsmäklarinspektionens arbete mot penningtvätt är fortsatt prioriterat**

Regeringens bedömning är att antalet myndigheter bör minska för att öka effektiviteten i statsförvaltningen (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4 och utg.omr. 2 avsnitt 4.5.1). Regeringen kommer därför att pröva frågan om att inordna Fastighetsmäklarinspektionen i Konsumentverket. Regeringen avser att lämna ett uppdrag om att ta fram ett förslag på hur sammanslagning kan genomföras och beskriva förslagens konsekvenser. I analysen ska särskild hänsyn tas till möjligheten till säkrad kompetensförsörjning.

Fastighetsmäklarinspektionen ska under det kommande året fortsätta att prioritera arbetet med att motverka penningtvätt. Arbetet ska ske utifrån den kartläggning som myndigheten genomfört avseende fastighetsmäklarföretagens insatser mot



penningtvätt. Arbetet kommer att ske genom riskbaserad och aktiv tillsyn som syftar till att förhindra att penningtvätt sker vid fastighetsöverlåtelser.

### **Prisinformation till konsumenter ska förbättras**

Regeringen gav i maj 2023 Konsumentverket i uppdrag att vidta åtgärder som främjar konsumenters prismedvetenhet och bidrar till rörlighet inom dagligvaruhandeln (Fi2023/01635). Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2023. Regeringen har också i regleringsbrevet för budgetåret 2023 gett Konsumentverket i uppdrag att följa upp konsekvenserna av införandet av bestämmelser om information vid pris-sänkningar i prisinformationslagen (2004:347) och hur myndigheten väglett och fört dialog med näringsidkare. Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2024. Regeringen följer frågan om priser på konsumentmarknaderna noga för att försäkra sig om att konsumenterna skyddas mot olämpliga affärsmetoder samtidigt som villkoren för näringsidkare beaktas.

### **Arbetet mot överskuldssättning ska intensifieras**

De senaste åren har konsumtionslånen ökat kraftigt liksom privatpersoners skulder hos Kronofogdemyndigheten. Det ekonomiska läget innebär att risken för betalningsproblem och överskuldssättning ökar ytterligare.

Konsumentverket fick i juni 2023 i uppdrag att genomföra insatser för att förstärka stödet till den kommunala budget- och skuldrådgivningen (Fi2023/02050). Syftet är att öka allmänhetens kännedom om verksamheten och främja lokal samverkan. En delredovisning ska lämnas senast den 22 februari 2024 och uppdraget ska slutredovisas senast den 1 september 2024. Regeringen kommer noga följa myndighetens arbete med uppdraget.

### **Varor och tjänster ska vara säkra**

En ny EU-förordning som syftar till att uppdatera konsumentskyddet på produktsäkerhetsområdet till de förändringar på marknaden för konsumentvaror som har skett med anledning av ny teknologi och en ökad e-handel, ska börja tillämpas den 13 december 2024 (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/988 av den 10 maj 2023 om allmän produktsäkerhet, ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1025/2912 och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/1828 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG och rådets direktiv 87/357/EEG).

Ett förslag till en ny EU-förordning om leksakers säkerhet presenterades i juli 2023. Syftet med förslaget är att förbättra konsumentskyddet avseende leksaker genom att garantera en hög skyddsnivå för barns och andra personers hälsa och säkerhet. Förbättringarna avser starkare skydd mot farliga kemikalier i leksaker och effektivare tillämpning av bestämmelserna på den inre marknaden, särskilt vad gäller försäljning online.

Lagstiftningen på produktsäkerhetsområdet genomgår således stora förändringar. Regelverket avseende allmän produktsäkerhet och leksakers säkerhet behöver revideras för att anpassas till den nya EU-lagstiftningen.

Regeringen kommer att verka för att varor och tjänster som tillhandahålls av konsumenter ska vara säkra och att myndigheterna ska ha goda förutsättningar att bedriva marknadskontroll.

## Konsumentvägledning till utsatta konsumenter

Konsumentvägledning på nationell och lokal nivå kan göra stor skillnad för enskilda konsumenter som får problem på marknaderna. Det gäller konsumenter i allmänhet och i synnerhet de mest sårbara konsumenterna. I förlängningen gynnar en bra konsumentvägledning också konsumentmarknaderna eftersom den hjälper konsumenter att ta tillvara sina rättigheter och upprätthålla regelverket samt bidrar till en sund konkurrens. Regeringen följer därför frågan om vägledning till konsumenter noga, inte minst med anledning av riksdagens tillkännagivanden (bet. 2020/21:CU12, rskr. 2020/21:267 och bet. 2021/22:CU8 reservation 3, rskr. 2021/22:213) om att regeringen bör se över hur den kommunala konsumentvägledningen kan stärkas och utvecklas.

## Europeiska kommissionen är aktiv på området miljömässigt hållbar konsumtion

Europeiska kommissionen presenterade i mars 2022 ett förslag till direktiv om mer konsumentmakt i den gröna omställningen genom bättre skydd mot otillbörliga affärsmetoder och bättre information. I mars 2023 presenterade kommissionen även ett direktiv om s.k. gröna påståenden. Flera andra rättsakter, t.ex. om ekodesign för hållbara produkter och om reparation av varor, har också presenterats och förhandlas. Regeringen välkomnar ambitionen att gemensamt motverka vilseledande miljöpåståenden och harmonisera krav på miljömärkning och verkar i förhandlingarna för en väl avvägd balans mellan ett starkt konsumentskydd, näringsidkarnas intressen och ett effektivt miljöskydd.

## 4.6 Budgetförslag

### 4.6.1 2:1 Konsumentverket

**Tabell 4.6 Anslagsutveckling 2:1 Konsumentverket**

Tusental kronor

2022	Utfall	161 181	Anslagssparande	8 833
2023	Anslag	169 338 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	164 719
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>178 972</b>		
2025	Beräknat	185 369 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	186 332 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 178 971 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 175 609 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för Konsumentverkets förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.7 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:1 Konsumentverket**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>171 338</b>	<b>171 338</b>	<b>171 338</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	5 362	11 678	16 152
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	2 272	2 353	-1 158
varav BP24 <sup>3</sup>	272	272	272
– Flytt av medel för rättegångskostnader	3 000	3 000	3 000
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-441	-441	-441
– Justering av medel för tillsyn enligt EU:s geoblockeringsförordning	-500	-500	-500
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 787	-1 787	-1 787
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>178 972</b>	<b>185 369</b>	<b>186 332</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För finansiering av Konsumentverkets rättegångskostnader ökas anslaget med 3 000 000 kronor fr.o.m. 2024. Anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* inom utgiftsområde 22 Kommunikationer minskas med motsvarande belopp.

Samtliga medel som anslagits för Konsumentverkets uppgifter enligt lagen (2019:59) med kompletterande bestämmelser till EU:s geoblockeringsförordning och förordningen (2019:60) med kompletterande bestämmelser till EU:s geoblockeringsförordning har inte tagits i anspråk. Anslaget minskas därför med 500 000 kronor fr.o.m. 2024.

Anslaget minskas med 1 787 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 178 972 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Konsumentverket* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 185 369 000 kronor respektive 186 332 000 kronor.

### 4.6.2 2:2 Allmänna reklamationsnämnden

**Tabell 4.8 Anslagsutveckling 2:2 Allmänna reklamationsnämnden**

Tusental kronor

2022	Utfall	53 758	Anslagssparande	-484
2023	Anslag	60 947 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	61 094
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>60 511</b>		
2025	Beräknat	66 925 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	69 922 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 64 769 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 66 093 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för Allmänna reklamationsnämndens förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.9 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:2 Allmänna reklamationsnämnden**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>54 447</b>	<b>54 447</b>	<b>54 447</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	1 555	3 419	4 800
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	4 509	9 059	10 675
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>4 509</i>	<i>8 909</i>	<i>10 309</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-131	-131	-131
– Förstärkning ARN för att pröva tvister	5 200	9 600	11 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-560	-560	-560
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>60 511</b>	<b>66 925</b>	<b>69 922</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att ARN ska kunna handlägga ärenden inom de tidsfrister som följer av EU:s regelverk ökas anslaget med 5 200 000 kronor 2024. Anslaget beräknas öka med 9 600 000 kronor för 2025 och med 11 000 000 kronor per år fr.o.m. 2026. Finansiering sker genom att anslaget 2:4 *Åtgärder på konsumentområdet* avvecklas.

Anslaget minskas med 560 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 60 511 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Allmänna reklamationsnämnden* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 66 925 000 kronor respektive 69 922 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Regeringen har beslutat om propositionen Avgift vid prövning av en tvist hos Allmänna reklamationsnämnden, om bemyndiganden för regeringen att införa en avgift vid prövning av tvist hos myndigheten. Lagändringen planeras träda i kraft 2024. I tabellen 4.10 presenteras en prognos över förväntade avgiftsintäkter.

**Tabell 4.10 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Allmänna reklamationsnämnden**

Tusentals kronor

Verksamhet	Verksamhetens intäkter 2024
<b>Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna inte disponeras av myndigheten</b>	
Offentligrättslig verksamhet	2 513
<i>varav anmälningsavgift</i>	<i>2 513</i>

Källa: Allmänna reklamationsnämnden.

### 4.6.3 2:3 Fastighetsmäklarinspektionen

**Tabell 4.11 Anslagsutveckling 2:3 Fastighetsmäklarinspektionen**

Tusental kronor

2022	Utfall	31 944	Anslagssparande	-865
2023	Anslag	31 951 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	31 893
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>32 351</b>		
2025	Beräknat	33 511 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	34 332 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 32 351 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 32 351 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för Fastighetsmäklarinspektionens förvaltningsutgifter.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.12 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:3 Fastighetsmäklarinspektionen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>31 951</b>	<b>31 951</b>	<b>31 951</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	1 008	2 190	3 026
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-608	-630	-645
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-608</i>	<i>-608</i>	<i>-608</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-278	-278	-278
– Generell besparing i statsförvaltningen	-330	-330	-330
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>32 351</b>	<b>33 511</b>	<b>34 332</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 330 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 32 351 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Fastighetsmäklarinspektionen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 33 511 000 kronor respektive 34 332 000 kronor.

#### Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Enligt fastighetsmäklarlagen (2021:516) och avgiftsförordningen (1992:191) har Fastighetsmäklarinspektionen rätt att ta ut registreringsavgift för fastighetsmäklare och fastighetsmäklarföretag i form av ansökningsavgifter och årliga avgifter.

**Tabell 4.13 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Fastighetsmäklarinspektionen**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna inte disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet						
<i>varav</i>						
<i>ansökningsverksamheten mäklare</i>	-10 949	-1 275	2 175	2 625	-450	-12 674
<i>varav</i>						
<i>tillsynsverksamheten mäklare</i>	19 816	247	24 050	26 314	-2 264	17 799
<i>varav</i>						
<i>ansökningsverksamheten företag</i>	2 616	0	580	580	0	2 616
<i>varav</i>						
<i>tillsynsverksamheten företag</i>	0	3 250	6 500	5 800	700	3 950
<b>Summa</b>	<b>12 356</b>	<b>2 222</b>	<b>33 305</b>	<b>35 319</b>	<b>-2 014</b>	<b>12 564</b>

Källa: Fastighetsmäklarinspektionen.

Det positiva utgående ackumulerade resultatet beror på att intäkterna från de årliga avgifterna till Fastighetsmäklarinspektionen har ökat snabbare än kostnaderna för myndighetens verksamhet. Regeringen följer utvecklingen noga och avser att vid behov vidta ytterligare åtgärder under 2024.

#### 4.6.4 2:4 Åtgärder på konsumentområdet

**Tabell 4.14 Anslagsutveckling 2:4 Åtgärder på konsumentområdet**

Tusental kronor

2022	Utfall	13 290	Anslagssparande	269
2023	Anslag	14 559 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	14 559
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>7 059</b>		
2025	Beräknat	1 559		
2026	Beräknat	0		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till det civila samhällets organisationer som på olika sätt främjar konsumenternas intressen samt till standardiseringsarbete.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.15 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:4 Åtgärder på konsumentområdet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>13 559</b>	<b>13 559</b>	<b>13 559</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-6 500	-12 000	-13 559
varav BP24	-6 500	-12 000	-13 559
– Förstärkning ARN för att pröva tvister	-6 500	-12 000	-13 559
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>7 059</b>	<b>1 559</b>	<b>0</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att finansiera ökningen av anslaget 2:2 *Allmänna reklamationsnämnden* avser regeringen att minska anslaget samt avveckla det fr.o.m. 2026. Anslaget minskas med 6 500 000 kronor för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget minska med 9 600 000 respektive 11 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 7 059 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Åtgärder på konsumentområdet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 559 000 kronor respektive 0 kronor.

### 4.6.5 2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter

**Tabell 4.16 Anslagsutveckling 2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter**

Tusental kronor

2022	Utfall	4 374	Anslagssparande	
2023	Anslag	3 124 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	3 124
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>3 124</b>		
2025	Beräknat	3 124		
2026	Beräknat	3 124		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till utveckling av miljömärkningskriterier för konsumentprodukter och vid behov till information om märkningen. Statsbidraget betalas till Miljömärkning Sverige AB, som ansvarar för det nordiska miljömärkningssystemet Svanen och EU-miljömärket EU Ecolabel i Sverige.

**Skälen för regeringens förslag****Tabell 4.17 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>3 124</b>	<b>3 124</b>	<b>3 124</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>3 124</b>	<b>3 124</b>	<b>3 124</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 3 124 000 kronor anvisas under anslaget 2:5 *Bidrag till miljömärkning av produkter* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 3 124 000 kronor per år.



# Utgiftsområde 19

## Regional utveckling

## Utgiftsområde 19 – Regional utveckling

### Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	3
2	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar .....	5
3	Regional utveckling .....	7
3.1	Utgiftsområdets omfattning.....	7
3.2	Utgiftsutveckling.....	8
3.3	Skatteutgifter .....	9
3.4	Mål för utgiftsområdet.....	9
3.5	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder .....	10
3.6	Resultatredovisning .....	12
3.6.1	Regionerna har prioriterat hållbarhet i det regionala utvecklingsarbetet.....	12
3.6.2	Vissa statliga myndigheters bidrag till den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken .....	13
3.6.3	Stöd till kommersiell service i gles- och landsbygder .....	15
3.6.4	Selektiva regionala företagsstöd för kapitalförsörjning .....	17
3.6.5	Regionalt transportbidrag.....	20
3.6.6	Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020.....	22
3.6.7	EU:s regionalfondsprogram och program för Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027 .....	28
3.7	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	29
3.7.1	En bredd av insatser inom andra utgiftsområden har bidragit till att uppnå målet.....	29
3.7.2	Regionalt utvecklingsarbete och regionalfonds-programmen har bidragit till stärkt konkurrenskraft och omställning till hållbar regional utveckling.....	30
3.7.3	Regionalt transportbidrag som kompensation för kostnadsnackdelar .....	33
3.8	Politikens inriktning .....	33
3.8.1	En politik för hållbar regional utveckling i hela landet .....	33
3.8.2	En enhetlig terminologi.....	34
3.8.3	EU:s sammanhållningspolitik .....	36
3.9	Budgetförslag.....	36
3.9.1	Regionala utvecklingsåtgärder .....	36
3.9.2	1:2 Transportbidrag.....	38
3.9.3	1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020.....	38
3.9.4	1:4 Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027 .....	39
Bilaga	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar	

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar (avsnitt 2 och avsnitt 3.8.2).
2. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 19 Regional utveckling enligt tabell 1.1.
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag

1:1 Regionala utvecklingsåtgärder	2 028 337
1:2 Transportbidrag	479 864
1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020	334 000
1:4 Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027	1 080 000
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>3 922 201</b>

**Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden**

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:1 Regionala utvecklingsåtgärder	3 780 000	2025–2030
1:4 Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027	4 200 000	2025–2030
<b>Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet</b>	<b>7 980 000</b>	



## 2 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar

Härigenom föreskrivs att 1, 2, 5 och 10 §§ och rubriken närmast före 5 § lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar<sup>1</sup> ska ha följande lydelse.

### *Nuvarande lydelse*

### *Föreslagen lydelse*

#### 1 §<sup>2</sup>

I denna lag finns bestämmelser om regionalt *tillväxtarbete* och om länsplaner för regional transportinfrastruktur.

I denna lag finns bestämmelser om regionalt *utvecklingsarbete* och om länsplaner för regional transportinfrastruktur.

#### 2 §

Med regionalt *tillväxtarbete* avses i denna lag insatser för att skapa en hållbar regional tillväxt och utveckling.

Med regionalt *utvecklingsarbete* avses i denna lag insatser för att skapa en hållbar regional tillväxt och utveckling.

#### **Regionalt *tillväxtarbete***

#### **Regionalt *utvecklingsarbete***

#### 5 §<sup>3</sup>

En region ska

1. utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling och samordna insatser för genomförandet av strategin,
2. fastställa mål och prioriteringar för det regionala kompetensförsörjningsarbetet och tillhandahålla bedömningar av länets kompetensbehov inom offentlig och privat sektor på kort och lång sikt,
3. trots 2 kap. 8 § andra stycket kommunallagen (2017:725) besluta om användningen av vissa statliga medel för regionalt *tillväxtarbete*, och
4. följa upp, låta utvärdera och årligen till regeringen redovisa resultaten av det regionala *tillväxtarbetet*.

3. trots 2 kap. 8 § andra stycket kommunallagen (2017:725) besluta om användningen av vissa statliga medel för regionalt *utvecklingsarbete*, och
4. följa upp, låta utvärdera och årligen till regeringen redovisa resultaten av det regionala *utvecklingsarbetet*.

#### 10 §<sup>4</sup>

Statliga myndigheter som bedriver verksamhet i länet ska beakta den strategi som fastställts för länets utveckling.

<sup>1</sup> Senaste lydelse av lagens rubrik 2018:1348.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2018:1348.

<sup>3</sup> Senaste lydelse 2022:1090.

<sup>4</sup> Senaste lydelse 2019:944.

Länsstyrelsen och övriga statliga myndigheter ska inom sina verksamhetsområden lämna regionen det *biträde* som den behöver för regionalt *tillväxtarbete* och regional transportinfrastrukturplanering. De ska också löpande informera regionen om pågående och planerade verksamheter som har betydelse för länets utveckling.

Länsstyrelsen och övriga statliga myndigheter ska inom sina verksamhetsområden lämna regionen det *stöd* som den behöver för regionalt *utvecklingsarbete* och regional transportinfrastrukturplanering. De ska också löpande informera regionen om pågående och planerade verksamheter som har betydelse för länets utveckling.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

## 3 Regional utveckling

### 3.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 19 Regional utveckling omfattar insatser i form av projektverksamhet, regionala företagsstöd och stöd till kommersiell service samt utbetalningar från Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning.

Statliga myndigheter och andra statliga aktörer som har verksamheter av särskild betydelse för möjligheterna att uppnå den regionala utvecklingspolitikens mål anges nedan.

#### Statliga myndigheter och andra statliga aktörer som har verksamheter av särskild betydelse för möjligheterna att uppnå den regionala utvecklingspolitikens mål

Affärsverket svenska kraftnät	Riksarkivet
Almi AB	RISE Research Institutes of Sweden AB
Arbetsförmedlingen	Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige
Boverket	Sametinget
Ekonomistyrningsverket	Sjöfartsverket
Folkhälsomyndigheten	Skogsstyrelsen
Försäkringskassan	Statens energimyndighet
Jämställdhetsmyndigheten	Statens jordbruksverk
Konstnärsnämnden	Statens kulturråd
Livsmedelsverket	Statens skolverk
Luftfartsverket	Statistiska centralbyrån
länsstyrelserna	Stiftelsen Svenska Filminstitutet
Myndigheten för digital förvaltning	Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden)
Myndigheten för kulturanalys	Sveriges geologiska undersökning
Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	Tillväxtverket
Myndigheten för yrkeshögskolan	Trafikanalys
Naturvårdsverket	Trafikverket
Patent- och registreringsverket	Transportstyrelsen
Pensionsmyndigheten	universitet och högskolor
Polismyndigheten	Universitetskanslersämbetet
Post- och telestyrelsen	Verket för innovationssystem
Riksantikvarieämbetet	

## 3.2 Utgiftsutveckling

**Tabell 3.1** Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 19 Regional utveckling

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
1:1 Regionala utvecklingsåtgärder	1 582	1 993	1 850	<b>2 028</b>	2 087	2 197
1:2 Transportbidrag	510	507	505	<b>480</b>	456	456
1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020	1 264	1 440	1 355	<b>334</b>		
1:4 Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027	1	650	645	<b>1 080</b>	1 545	1 670
<b>Totalt för utgiftsområde 19 Regional utveckling</b>	<b>3 357</b>	<b>4 590</b>	<b>4 355</b>	<b>3 922</b>	<b>4 088</b>	<b>4 323</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Utgifterna för 2022 inom utgiftsområdet blev 1 385 miljoner kronor lägre än anvisade medel. Det beror främst på att utgifterna för anslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020* blev låga på grund av en lägre utbetalningstakt än beräknat med anledning av pandemin. Det beror även på att programmen som finansieras av anslaget 1:4 *Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027* och anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* för medfinansiering av Fonden för en rättvis omställning, startade senare än beräknat vilket inneburit låga utgifter.

Prognosen för 2023 är att utgifterna inom utgiftsområdet blir 235 miljoner kronor lägre än anvisat. Det beror framför allt på att utgifterna för anslaget 1:4 *Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027* beräknas bli lägre än tidigare beräknat. Anledningen är att starten av programmen kommit i gång senare än tidigare förväntat. Vidare beror det på förseningar av utbetalningar för anslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020*.

**Tabell 3.2** Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 19 Regional utveckling

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>4 534</b>	<b>4 534</b>	<b>4 534</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-211	-45	190
<i>varav BP24</i>	103		
Överföring till/från andra utgiftsområden	12	12	12
Övrigt	-412	-412	-412
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>3 922</b>	<b>4 088</b>	<b>4 323</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Av tabell 3.3 framgår utgiftsområdets föreslagna anslagsram för 2024 fördelad på transfereringar, verksamhetsutgifter och investeringar.



**Tabell 3.3 Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 19 Regional utveckling**

Miljoner kronor

	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	3 564
Verksamhetsutgifter <sup>2</sup>	319
Investeringar <sup>3</sup>	39
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>3 922</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2022 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

<sup>2</sup> Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

<sup>3</sup> Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

### 3.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av skatteutgifter beskrivs närmare i Förslag till statens budget, finansplan m.m., avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2023 (skr. 2022/23:98). I tabell 3.4 redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 19 Regional utveckling.

**Tabell 3.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 19 Regional utveckling**

Miljoner kronor

	2023	2024
Avdrag för bidrag till regionala utvecklingsbolag (B15)	-	-
Regional nedsättning av egenavgifter (D1)	70	70
Regional nedsättning av arbetsgivaravgifter (D3)	620	640
Nedsatt energiskatt på el i vissa kommuner (F16)	780	800
Skattereduktion för boende i vissa glest befolkade områden (G9)	1 350	1 350

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse.

Skatteutgifter som inte har beräknats anges med "-".

Källa: Regeringens skrivelse 2022/23:98.

### 3.4 Mål för utgiftsområdet

Målet för den regionala utvecklingspolitiken är utvecklingskraft med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av landet (prop. 2019/20:1 utg.omr. 19, bet. 2019/20:NU2, rskr. 2019/20:113). För en beskrivning av målet se budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 19 avsnitt 2.4).

#### Insatser för regional utveckling inom andra utgiftsområden

I princip samtliga utgiftsområden är av betydelse för att uppnå målet för den regionala utvecklingspolitiken. En bredd av insatser är därmed viktigt, dvs. betydligt fler insatser än de som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional utveckling. Tvärsektoriell styrning av resurser inom många utgiftsområden samt regional hänsyn och ett territoriellt perspektiv är av betydelse för att skapa mer ändamålsenliga insatser för att nå såväl målet för den regionala utvecklingspolitiken som andra mål. Se tabell 3.5 för andra utgiftsområden med mål som har beslutats av riksdagen som är av särskild betydelse för de strategiska områdena och prioriteringarna för den regionala utvecklingspolitiken 2021–2030. I avsnitt 3.7.1 redovisas insatser inom andra utgiftsområden

som regeringen bedömer har särskilt bidragit till målet för den regionala utvecklingspolitiken. En redovisning av resultat av insatser inom andra utgiftsområden samt insatsernas regionala effekter görs däremot inte inom ramen för utgiftsområde 19 Regional utveckling.

**Tabell 3.5 Andra utgiftsområden med mål som har beslutats av riksdagen som är av särskild betydelse för de strategiska områdena och prioriteringarna för den regionala utvecklingspolitiken**

Strategiska områden 2021–2030	Utgiftsområden och områden med mål
Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet	UO1: demokratipolitik och nationella minoriteter, UO1 och UO23: samepolitik, UO9: hälso- och sjukvårdspolitik, UO13: integrationspolitik, jämställdhetspolitik och politiken mot utanförskap, UO14: arbetsmarknadspolitik, UO16: utbildningspolitik, UO17: kulturpolitik, de statliga insatserna till stöd för den kommunala kulturskolan, arkitektur, form och design, kulturmiljö, film, ungdomspolitik, politik för det civila samhället, idrottspolitik och friluftslivspolitik, UO18: samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet, UO20: miljöpolitik, UO21: energipolitik, UO22: transportpolitik och politiken för informationssamhället samt UO23: Politik för de areella näringarna, landsbygd och livsmedel samt en sammanhållen landsbygdpolitik. Det kommunalekonomiska utjämnningssystemet för kommuner och regioner är viktigt för att en likvärdig offentlig service ska kunna erbjudas i landets olika delar.
Kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet	UO1 och UO23: samepolitik, UO13: integrationspolitik och jämställdhetspolitik, UO14: arbetsmarknadspolitik, UO16: utbildningspolitik och forskningspolitik, UO17: kulturpolitik, ungdomspolitik och politik för civila samhället, UO22: transportpolitik och politiken för informationssamhället, UO23: politik för de areella näringarna, landsbygd och livsmedel, en sammanhållen landsbygdpolitik, politik för en konkurrenskraftig och sammanhållen livsmedelskedja samt UO24: näringspolitik.
Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet	UO1 och UO23: samepolitik, UO13: integrationspolitik och jämställdhetspolitik, UO16: utbildningspolitik och forskningspolitik, UO17: kulturpolitik, arkitektur, form och design, kulturmiljö, film, ungdomspolitik och politik för civila samhället, UO20: miljöpolitik, UO21: energipolitik, UO22: politiken för informations-samhället, UO23: politik för de areella näringarna, landsbygd och livsmedel, en sammanhållen landsbygdpolitik, politik för en konkurrenskraftig och sammanhållen livsmedelskedja, skogspolitik samt UO24: näringspolitik samt utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande.
Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet	UO1 och UO23: samepolitik, UO13: integrationspolitik och jämställdhetspolitik, UO16: utbildningspolitik, UO20: miljöpolitik, UO21: energipolitik, UO22: transportpolitik och politiken för informationssamhället, UO23: politik för de areella näringarna, landsbygd och livsmedel, en sammanhållen landsbygdpolitik, politik för en konkurrenskraftig och sammanhållen livsmedelskedja samt UO24: näringspolitik samt utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande.

### 3.5 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att uppnå målet för den regionala utvecklingspolitiken identifierar regeringen i skrivelsen Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 (skr. 2020/21:133) fyra strategiska områden och ett antal prioriteringar för respektive område. Resultatredovisningen i budgetpropositionen sker bl.a. utifrån dessa prioriteringar.

I näringsutskottets betänkande Utgiftsområde 19 Regional utveckling (bet. 2022/23:NU2) framhåller utskottet bl.a. att regeringen med fördel på ett tydligare sätt bör ange i resultatredovisningen från vilket, eller vilka, anslag en insats finansieras. Regeringen redovisar i budgetpropositionen under respektive rubrik i resultatredovisningen från vilket eller vilka anslag insatsen finansieras. Regeringskansliet avser att fortsätta utveckla resultatredovisningen i dialog med näringsutskottet.

Av tabell 3.6 framgår centrala indikatorer för insatser som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional utveckling. De centrala indikatorerna som redovisas i tabellen avser förväntade eller beräknade resultat samt faktiska resultat av insatserna.

Samtliga program för Europeiska regionala utvecklingsfonden och programmet för Fonden för en rättvis omställning för perioden 2021–2027 har godkänts av kommissionen under 2022. Genomförandet av programmen har påbörjats men få beslut har fattats under 2022 och ännu kan inga resultat redovisas. Därför sker ingen resultatredovisning för programperioden 2021–2027 i denna budgetproposition, dock lämnas viss information om godkända program och deras finansiella omfattning, se avsnitt 3.6.7.

För en beskrivning av de centrala indikatorerna för insatser som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional utveckling se budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/2021:1 utg.omr. 19 avsnitt 2.5). Vissa förändringar av kompletterande indikatorer anges i avsnitt 3.6.

För den projektverksamhet som finansieras av anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* har regeringen tagit fram ett nytt uppföljningssystem. Det pågår ett utvecklingsarbete för att se över om det är möjligt att redovisa resultat kopplat till målet för den regionala utvecklingspolitiken.

**Tabell 3.6 Centrala indikatorer för insatser som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional utveckling**

Indikatorområde	Centrala indikatorer
Stöd till kommersiell service finansierat av anslaget 1:1 <i>Regionala utvecklingsåtgärder</i>	– Överlevnadsgrad <sup>1</sup>
Selektiva regionala företagsstöd finansierat av anslagen 1:1 <i>Regionala utvecklingsåtgärder</i> och 1:3 <i>Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020</i> <sup>2</sup>	– Arbetsproduktivitet <sup>1</sup>
Transportbidrag finansierat av anslaget 1:2 <i>Transportbidrag</i>	– Överlevnadsgrad <sup>1</sup> – Arbetsproduktivitet <sup>1</sup>
Regionalfondsprogrammen perioden 2014–2020 finansierat av anslagen 1:3 <i>Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020</i> och 1:1 <i>Regionala utvecklingsåtgärder</i>	– Antal nya sysselsatta <sup>1</sup> – Antal företag som får stöd <sup>1</sup>
Riskkapitalfondsprojekt inom ramen för de åtta regionala strukturfondsprogrammen och det nationella regionalfondsprogrammet perioden 2014–2020 finansierat av anslagen 1:3 <i>Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020</i> och 1:1 <i>Regionala utvecklingsåtgärder</i>	– Investerade medel <sup>1</sup>

<sup>1</sup> Indikatorn är inte könsuppdelad.

<sup>2</sup> Med selektiva regionala företagsstöd avses statligt stöd för att regionalt främja små och medelstora företag samt statligt stöd till regionala investeringar.

Utöver indikatorer utgår regeringens redovisning från ett antal bedömningsgrunder som uppföljningar och redovisningar för att bedöma måluppfyllelsen. Dessa ger dels kvantitativa mått, dels en mer kvalitativ bedömning av resultat.

De centrala bedömningsgrunderna har valts utifrån att de ger en samlad bild av resultat inom olika delar av den regionala utvecklingspolitiken som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional utveckling. De centrala bedömningsgrunderna har förändrats jämfört med budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 19 avsnitt 2.5). Eftersom tillgänglighet till kommersiell service är viktigt för att uppnå en hållbar regional utveckling har en ny central bedömningsgrund lagt till. Vissa bedömningsgrunder har enbart fått ett nytt namn. De centrala bedömningsgrunderna är:

- Mäta regional utveckling, förslag på indikatorer i budgetpropositionen för utgiftsområde 19 Regional utveckling

- Vissa statliga myndigheters bidrag till den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken (LI2023/02341)
- Regionalt utvecklingsarbete 2022 (LI2023/02307)
- Uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet och stöd till kommersiell service, budgetåret 2022 (LI2023/02320)
- Återrapportering av arbetet med att främja tillgänglighet till kommersiell service för företag och medborgare i serviceglesa områden (LI2023/02301)
- Statusrapport för 2022 – Återrapportering av regionalfondsprogram inklusive Interregprogram och Fonden för en rättvis omställning (FRO) programperioden 2014–2020 och 2021–2027 (LI2023/02204).

Bedömningsgrunden Mäta regional utveckling, förslag på indikatorer i budgetpropositionen för utgiftsområde 19 Regional utveckling, redovisas i budgetpropositionen vart annat år eftersom det sker små förändringar av utfallet mellan olika år. För den senaste redovisningen, se budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 19 avsnitt 2.6.1).

## 3.6 Resultatredovisning

Resultatredovisning i denna proposition bygger huvudsakligen på resultat som avser 2022 utom för Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020 där resultat redovisas sammantaget för insatser åren 2014–2022.

Insatser och statliga myndigheters verksamheter av betydelse för den regionala utvecklingspolitikens mål och prioriteringar finansieras dels av anslagen inom utgiftsområde 19 Regional utveckling, dels genom andra utgiftsområden. Dessutom finansieras insatserna av andra aktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Regionerna och Gotlands kommun (regionerna) beslutar om användning av medel från anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* men finansierar även med egna medel. Eftersom resultatredovisningen i budgetpropositionen även omfattar denna medfinansiering är den totala redovisningen av medel större än det som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional utveckling.

Resultatredovisningen inleds med ett avsnitt om regionalt utvecklingsarbete samt statliga myndigheters medverkan i det regionala utvecklingsarbetet och i arbetet med att utveckla Sveriges landsbygder. Syftet är att sätta in resultatredovisningen av anslagen inom utgiftsområde 19 Regional utveckling i ett större sammanhang kopplat till regionernas och de statliga myndigheternas arbete. Därefter följer resultatredovisningen av centrala insatser som finansieras av anslag inom utgiftsområdet.

### 3.6.1 Regionerna har prioriterat hållbarhet i det regionala utvecklingsarbetet

Tillväxtverket har i april 2023 redovisat den centrala bedömningsgrunden regionalt utvecklingsarbete som är en sammanställning av regionernas och Gotlands kommuns regionala utvecklingsarbete under 2022 (LI2023/02307). Insatserna finansieras huvudsakligen från anslagen 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* och 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020*. Tillväxtverkets redovisning utgår till viss del från insatser som regionerna genomför på frivillig basis.

Redovisningen visar att regionernas samverkan och samråd med Tillväxtverket, vissa andra statliga myndigheter såsom länsstyrelserna, andra regioner, kommuner, civila samhällets organisationer samt näringsliv är omfattande och sker inom flera sakområden. Regionerna bedömer att samverkan och samråd i förekommande fall fungerar.

Arbetet med omställningen till en hållbar regional utveckling har prioriterats. Regionerna sätter i många fall samhällsutmaningarna, bl.a. klimatutmaningen, i ett regionalt sammanhang eftersom utmaningarna påverkar länen på olika sätt utifrån regionala förutsättningar och möjligheter. De samlade insatserna för att bidra till målet för den regionala utvecklingspolitiken samt till Agenda 2030-målen har varit omfattande och har skett med utgångspunkt från de regionala utvecklingsstrategierna. Genom hållbarhetsintegrerade styrdokument samt planerings- och beslutsprocesser har fördelningen av medel från anslag 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* i större utsträckning än tidigare bidragit till en hållbar regional utveckling. I princip samtliga regioner har reviderade eller nya regionala utvecklingsstrategier som utgår från hållbarhet och Agenda 2030. Regionerna har valt att utgå ifrån Agenda 2030 i framtagandet och genomförandet av strategierna. Regionernas arbete med jämställdhetsintegrering har ofta varit inriktat på kunskapshöjande insatser hos näringsliv och andra aktörer samt analysarbete. Inom arbetet med integrering av integration och mångfald i det regionala utvecklingsarbetet har insatser främst genomförts inom kompetensförsörjningsområdet, vilket enligt regionerna bl.a. har bidragit till en förbättrad kompetensförsörjning för näringsliv och andra aktörer.

Arbetsätt för att kunna tillämpa territoriella perspektiv har utvecklats genom t.ex. kartläggningar av olika territoriella behov i länen inklusive behov i landsbygderna. Dessa arbetsätt har använts vid genomförandet av olika insatser. Regionernas arbete med lärande genom analys, uppföljning, utvärdering och forskning har skett med ökad systematik och nästan alla regioner har en plan för arbetet.

Inom likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd har regionernas på frivillig basis genomförda insatser bl.a. riktats mot att ta fram regionala serviceprogram samt besöksnärliga- och kulturstrategier. Regionerna har även på frivillig basis genomfört bl.a. insatser för att stärka kompetensen inom regional planering.

Inom kompetensförsörjning och kompetensutveckling har bl.a. handlingsplaner inom området samt analyser och prognoser om kompetensförsörjningsbehov utarbetats. Dessutom har arbete med validering, vuxenutbildning och lärcentrum genomförts.

Inom innovation och förnyelse samt företagande och entreprenörskap har bl.a. ett arbete genomförts för att förankra genomförandet av de strategier som regionerna på frivillig basis tagit fram inom olika områden bland olika aktörer, bl.a. strategier för smart specialisering. Det har även genomförts insatser för att bidra till en grön omställning innefattande bl.a. olika typer av innovationsfrämjande insatser för små och medelstora företag och energiomställning i näringslivet. Dessutom har insatser för ökad digitalisering samt för att främja näringslivet genom inkubatorverksamhet, science parks och klusterinitiativ genomförts.

Inom tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet har insatser genomförts för att främja ett hållbart resande, tillgängligt transportsystem samt tillgänglig kollektivtrafik. Omställning till eldrivna fordon är ett exempel på en insats för ett hållbart resande. Insatser har även genomförts för att ta fram och genomföra nya länsplaner för regional transportinfrastruktur.

### **3.6.2 Vissa statliga myndigheters bidrag till den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken**

Insatserna finansieras huvudsakligen av anslagen 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* och 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020* samt från medverkande statliga myndigheters anslag.

Tillväxtverket har i april 2023 redovisat den centrala bedömningsgrunden vissa statliga myndigheters bidrag till den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdpolitiken till regeringen (LI2023/02341). Redovisningen byggde på berörda myndigheters och Stiftelsen Svenska Filminstitutets årsredovisningar för 2022.

De berörda var

- Arbetsförmedlingen
- Boverket
- Folkhälsomyndigheten
- Jämställdhetsmyndigheten
- Livsmedelsverket
- länsstyrelserna
- Myndigheten för digital förvaltning
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
- Myndigheten för yrkeshögskolan
- Naturvårdsverket
- Post- och telestyrelsen
- Riksantikvarieämbetet
- Riksarkivet
- Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige
- Sametinget
- Statens energimyndighet
- Statens jordbruksverk
- Statens kulturråd
- Statens skolverk
- Stiftelsen Svenska Filminstitutet
- Sveriges geologiska undersökning
- Tillväxtverket
- Trafikverket
- Verket för innovationssystem.

Myndigheterna och Stiftelsen Svenska Filminstitutet hade i mer eller mindre utsträckning redovisat insatser som har bidragit till genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdpolitiken. Myndigheterna och Stiftelsen Svenska Filminstitutet hade i olika utsträckning beaktat territoriella perspektiv i sin verksamhet, dock hade endast ett fåtal av dem beskrivit att de har integrerat de territoriella perspektiven i sin verksamhet i stor utsträckning.

Tillväxtverket redovisade i februari 2023 uppdraget om smart specialisering (LI2023/02184). Alla regioner har på frivillig basis tagit fram strategier för smart specialisering. Kunskapen om arbetssättet smart specialisering har bl.a. genom Tillväxtverkets uppdrag ökat bland regionerna. Med stöd av Tillväxtverket har flera regioner arbetat med att ta fram handlingsplaner eller liknande för att genomföra insatser kopplat till strategierna.

Verket för innovationssystem har i april 2023 redovisat uppdraget att utveckla arbetssätt och processer för ökade synergier mellan regionala, nationella och internationella innovationsinsatser (KN2023/02963). Genom flertalet pilotprojekt har Verket för innovationssystem tillsammans med bl.a. regionerna, Tillväxtverket, Statens energimyndighet, Svenska institutet och Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden) utvecklat arbetssätt. Regionernas strategier för smart specialisering och deltagande myndigheters prioriteringar har varit utgångspunkt för att identifiera tematiska områden där olika arbetssätt testats. Pilotprojekten har bl.a. handlat om att genomföra koordinerade utlysningar, hitta metoder för effektiv dialog mellan regioner

och statliga myndigheter samt stärka regional mobilisering för t.ex. medverkan i EU-finansierade projekt. Verket för innovationssystem har identifierat hinder för synergier och lämnat förslag på hur dessa kan överkommas. Detta bedöms kunna bidra till att möjliggöra fler gemensamma insatser mellan olika aktörer och därmed bidra till minskad fragmentisering av innovationsstödsystemet. Ökad samverkan mellan aktörerna bedöms således bidra till att stärka och resurseffektivisera stödsystemet för innovativa företag.

En utvärdering av uppdraget visar att metoden för uppdraget har varit framgångsrik. Den visar att många aktörer anser att det finns potential till bättre och större projekt om de i större utsträckning definieras och utformas i samverkan mellan aktörer. Uppdraget har bl.a. bidragit till att statliga myndigheter har fått en bättre förståelse om regionala prioriteringar och att bl.a. regionerna har fått god information om nationella och internationella satsningar samt statliga myndigheters prioriteringar.

### 3.6.3 Stöd till kommersiell service i gles- och landsbygder

I detta avsnitt redovisar regeringen stöd till kommersiell service som finansieras av anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* inom utgiftsområde 19 Regional utveckling. Avsnittet bygger på den centrala bedömningsgrunden Återrapportering av arbetet med att främja tillgänglighet till kommersiell service för företag och medborgare i serviceglesa områden (LI2023/02301) och den centrala bedömningsgrunden Uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet och stöd till kommersiell service, budgetåret 2022 (LI2023/02320).

Vissa stöd till kommersiell service har t.o.m. 2022 finansierats via landsbygdsprogrammet av anslaget 1:18 *Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Även dessa stöd redovisas i detta avsnitt.

Inom utgiftsområde 19 Regional utveckling finns den centrala indikatorn överlevnadsgrad för butiker som beviljats stöd till kommersiell service. Dessutom finns kompletterande indikatorer avseende fördelning av män och kvinnor i företag som beviljats stöd till kommersiell service. Tidigare har även den kompletterande indikatorn avstånd mellan butik som beviljats särskilt driftstöd och annan dagligvarubutik redovisats. Regeringen anser att indikatorn inte längre ska redovisas i budgetpropositionen. I stället redovisas den kompletterande indikatorn antal butiker som beviljats särskilt driftstöd. Denna indikator bedöms vara relevant eftersom den anger om nätet av dagligvarubutiker i serviceglesa områden är stabilt över åren.

Under 2022 uppgick det totala stödet till kommersiell service inom utgiftsområde 19 Regional utveckling och utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel till ca 191 miljoner kronor, vilket är en betydligt högre nivå än 2021, då summan var ca 159 miljoner kronor. Denna ökning beror på att landsbygdsprogrammets budget för investeringsstöd ökade när programperioden förlängdes två år (N2020/01584). Vidare ökade servicebidragen från 3,8 miljoner kronor 2021 till 6,3 miljoner kronor 2022, vilket kan förklaras av de utmaningar som uppstått för dagligvarubutiker i landsbygder under 2022. Det handlade bl.a. om ökade elkostnader, ökade inköpspriser samt förändrade köpbeteenden hos kunderna. Medel har även beviljats inom den särskilda drivmedelssatsningen 2022–2023 i enlighet med bestämmelserna i förordningen (2022:206) om statligt stöd till försäljningsställen för drivmedel i vissa landsbygdsområden (LI2023/2301).

## Strukturen av dagligvarubutiker i gles- och landsbygder är stabil

De dagligvarubutiker som uppfyller kraven i förordningen (2000:284) om stöd till kommersiell service kan beviljas särskilt driftstöd. Antal butiker som beviljats särskilt driftstöd har minskat något under de senaste åren, men är ändå relativt konstant, se tabell 3.7. Att antalet dagligvarubutiker som beviljats särskilt driftstöd har varit relativt konstant visar på en för närvarande stabil struktur av dagligvarubutiker i sårbara och utsatta glesbygdsområden. Förklaringen till det ökade antalet butiker som beviljats stöd från och med 2018 är att regeringen i mars 2018 samt i december 2019 beslutade att tillföra ytterligare medel till det särskilda driftstödet (N2018/01928 och N2019/03239). Som en följd av dessa beslut sänktes gränsen för minsta avstånd till närmaste annan dagligvarubutik från 15 till 10 kilometer.

**Tabell 3.7 Uppföljning av indikatorn antal butiker som beviljats särskilt driftstöd**

Stödform	Indikator	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kommersiell service	Antal butiker som beviljats särskilt driftstöd	180	180	269	276	276	270	268

Källa: Tillväxtverket.

## Överlevnadsgraden i butiker som fått stöd är god

I syfte att följa upp tidigare beviljat stöd till kommersiell service finns den centrala indikatorn överlevnadsgrad. Denna indikator anges som andel företag som fortfarande är aktiva tre år efter att stödet beviljats. Indikatorn avser faktiskt utfall av tidigare beviljade stöd i förhållande till jämförbara kontrollgrupper. Uppföljningen visar hur stödmottagarna utvecklas i förhållande till liknade företag. Jämförelsen med en kontrollgrupp ska dock inte tolkas som kausala samband.

I tabell 3.8 redovisas den centrala indikatorn överlevnadsgrad för butiker som beviljats stöd till kommersiell service. Resultaten visar att mottagare av stöd till kommersiell service över tid har en högre överlevnadsgrad än kontrollgruppen.

**Tabell 3.8 Uppföljning av den centrala indikatorn överlevnadsgrad**

Procent

Stödform	Indikator	2014 stöd-företag	2014 kontroll-grupp	2015 stöd-företag	2015 kontroll-grupp	2016 stöd-företag	2016 kontroll-grupp	2017 stöd-företag	2017 kontroll-grupp	2018 stöd-företag <sup>1</sup>	2018 kontroll-grupp <sup>1</sup>
Kommersiell service	Överlevnadsgrad <sup>2</sup>	90,9	84,5	93,9	82,6	93,8	81,5	89,9	83,3	92,8	84,0

<sup>1</sup> 2018 är det senaste året det finns uppgifter om.

<sup>2</sup> Mäts som andelen företag som fortfarande är aktiva tre år efter att stödet har beviljats. Till exempel avser den procentsats som anges under stödföretag 2014 den andel företag som fortfarande var aktiva tre år efter detta år. Indikatorn är inte könsuppdelad.

Källa: Tillväxtverket.

## Jämn könsfördelning i företag som fått stöd

Företag som har beviljats stöd till kommersiell service har en i princip jämn fördelning när det gäller andelen kvinnor och män i företagsledning och styrelse i stödföretagen, se tabell 3.9. Däremot är det betydligt fler kvinnor än män som är anställda i företag som beviljats stöd till kommersiell service.



**Tabell 3.9 Uppföljning av indikatorer för fördelning av kvinnor och män i företag som beviljats stöd till kommersiell service**

År/indikatorer	Antal anställda kvinnor	Antal anställda män	Operativ företagsledare <sup>1</sup> andel kvinnor (%)	Operativ företagsledare <sup>1</sup> andel män (%)	Styrelse andel kvinnor (%)	Styrelse andel män (%)
2022	857	380	42	58	47	53
2021	903	455	45	55	46	54
2020	772	325	45	55	46	54
2019	871	371	48	52	47	53
2018	667	263	46	54	48	52
2017	519	186	49	51	49	51
2016	543	201	45	55	44	56
2015	615	228	41	59	43	57
2014	624	287	37	63	43	57

<sup>1</sup> Verkställande direktör eller kontaktperson.

Källa: Tillväxtverket.

### 3.6.4 Selektiva regionala företagsstöd för kapitalförsörjning

Med selektiva regionala företagsstöd avses statligt stöd till regionala investeringar (investeringsstöd) samt statligt stöd för att regionalt främja små och medelstora företag (främjandestöd). De selektiva regionala företagsstöden finansieras av anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* men kan även medfinansieras av anslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020*.

Avsnittet bygger på den centrala bedömningsgrunden Uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet och stöd till kommersiell service (LI2023/02320).

Den centrala indikatorn är arbetsproduktiviteten. För att ge en bredare bild av resultat kopplat till målet för den regionala utvecklingspolitiken redovisas även de kompletterande indikatorerna förädlingsvärde, överlevnadsgrad och antal anställda. Dessutom finns de kompletterande indikatorerna beviljat belopp och investeringar som beräknas delfinansieras av stöden. Den kompletterande indikatorn beviljat belopp redovisas för att kunna jämföra beviljade stöds omfattning mellan åren. Beviljat belopp ska ställas i relation till investeringar som beräknas delfinansieras av stöden. Den kompletterande indikatorn investeringar som beräknas delfinansieras av stöden åskådliggör på vilket sätt stöden fungerar som hävstång för att även andra aktörer ska finansiera berörda företag utöver företagen själva, bl.a. banker, Almi AB och Stiftelsen Norrlandsfonden. Det finns även kompletterande indikatorer som följer upp fördelning av män och kvinnor i företag som beviljats selektiva regionala företagsstöd.

#### Stöden har bidragit till en hävstångseffekt för investeringar

I tabell 3.10 redovisas beviljade selektiva regionala företagsstöd fördelade på län. Beviljade medel för selektiva regionala företagsstöd minskade med 142 miljoner kronor 2022 jämfört med 2021. I tabellen framgår omfattningen på de investeringar som beräknas delfinansieras av stöden. De totala investeringarna uppgår till ca tre gånger beviljade medel vilket indikerar att de selektiva regionala företagsstöden har en stor hävstångseffekt.

**Tabell 3.10 Beviljade selektiva regionala företagsstöd och investeringar som beräknas delfinansieras av stöden**

Miljoner kronor

Län/indikator	Beviljat belopp 2019	Investeringar som beräknas delfinansieras av stöden 2019	Beviljat belopp 2020	Investeringar som beräknas delfinansieras av stöden 2020	Beviljat belopp 2021	Investeringar som beräknas delfinansieras av stöden 2021	Beviljat belopp 2022	Investeringar som beräknas delfinansieras av stöden 2022
Stockholm	13	25	4	8	1	1	1	1
Uppsala	3	5	1	2	1	2	0	0
Södermanland	3	5	1	2	1	1	0	0
Östergötland	11	21	3	6	2	3	3	5
Jönköping	5	9	4	6	1	1	2	4
Kronoberg	3	7	1	2	3	7	5	10
Kalmar	10	19	12	23	5	11	5	13
Gotland	13	44	4	10	6	15	-	-
Blekinge	5	12	10	24	6	17	5	12
Skåne	19	39	18	26	3	7	2	3
Halland	16	31	10	20	7	13	8	16
<b>Västra</b>								
Götaland	41	94	56	111	87	579	36	112
Värmland	42	184	40	138	33	119	29	120
Örebro	18	57	18	59	14	50	16	56
Västmanland	7	17	20	34	11	19	13	26
Dalarna	33	102	37	122	24	136	34	175
Gävleborg	73	260	39	81	54	174	42	118
Västernorrland	98	354	79	166	95	227	114	361
Jämtland	89	271	95	255	130	520	101	309
Västerbotten	141	558	129	342	87	450	66	200
Norrbottnen	79	294	77	210	110	391	58	243
<b>Summa</b>	<b>721</b>	<b>2 408</b>	<b>655</b>	<b>1 646</b>	<b>680</b>	<b>2 742</b>	<b>538</b>	<b>1 780</b>

Anm. - innebär att inga beslut har fattats. 0 innebära att beviljat belopp är avrundat till 0.  
Källa: Tillväxtverket.

### Arbetsproduktiviteten hos företag som beviljats stöd är god

I syfte att följa upp tidigare beviljade regionala företagsstöd under åren 2016–2018 finns den centrala indikatorn arbetsproduktivitet. Dessutom finns de kompletterande indikatorerna förädlingsvärde, överlevnadsgrad och antal anställda i syfte att belysa stödföretagens utveckling. Indikatorerna följs upp tre år efter det år stödet beviljades och en jämförelse görs med kontrollgrupper. För den centrala indikatorn arbetsproduktivitet och de kompletterande indikatorerna förädlingsvärde och antal anställda är den årliga utvecklingen i stödföretaget beräknad över tre år jämfört med året innan stödet beviljades. År 2023 följs företag som fick stöd 2018 upp. Utvecklingen redovisas i de två huvudgrupperna investerings- respektive främjandestöd, se tabell 3.11. Uppföljningen visar hur stödmottagarna utvecklas i förhållande till liknade företag. Jämförelsen med en kontrollgrupp ska dock inte tolkas som kausala samband.

Företag som fått investeringsstöd 2018 har en högre överlevnadsgrad än företag i kontrollgruppen. Förädlingsvärdet har utvecklats starkare i stödföretagen än i kontrollgruppen. Arbetsproduktiviteten uppvisar en bättre utveckling i stödföretagen än i kontrollgruppen. En god produktivitetens utveckling i företagen tyder på att produktionsfaktorerna används effektivt, något som normalt stärker företagets konkurrenskraft. Antalet anställda har ökat mer i stödföretagen än i kontrollgruppen.

Företag som fått främjandestöd 2018 har en högre överlevnadsgrad än företag i kontrollgruppen. Förädlingsvärdet har utvecklats starkare i stödföretagen än i kontrollgruppen. Arbetsproduktiviteten uppvisar en bättre utveckling i stödföretagen än i kontrollgruppen. Antalet anställda har ökat mer i stödföretagen än i kontrollgruppen.

**Tabell 3.11 Uppföljning av indikatorer för tidigare beviljade selektiva regionala företagsstöd**

Procent

Stödform	Indikatorer	2016 stöd- företag	2016 kontroll- grupp	2017 stöd- företag	2017 kontroll- grupp	2018 stöd- företag <sup>1</sup>	2018 kontroll- grupp <sup>1</sup>
Investeringsstöd	Arbetsproduktivitet <sup>2</sup>	4,2	3,2	4,0	2,2	2,5	2,0
	Förädlingsvärde <sup>3</sup>	13,2	1,3	15,2	4,7	11,6	1,3
	Överlevnadsgrad <sup>4</sup>	95,1	89,7	95,9	90,3	96,1	87,1
	Antal anställda <sup>5</sup>	7,3	3,0	6,0	-1,3	3,2	-1,5
Främjandestöd	Arbetsproduktivitet <sup>2</sup>	3,8	2,9	4,0	2,7	2,9	1,6
	Förädlingsvärde <sup>3</sup>	9,1	2,2	9,2	1,2	10,2	0,4
	Överlevnadsgrad <sup>4</sup>	93,3	88,8	93,9	88,9	94,2	88,3
	Antal anställda <sup>5</sup>	6,3	0,1	5,2	-0,3	2,9	-0,3

Anm. Indikatorerna är inte könsuppdelade.

<sup>1</sup> År 2018 är det senaste året det finns uppgifter om. Stödordningarna investeringsstöd och främjandestöd infördes 2015.

<sup>2</sup> Mäts som årlig utveckling av förädlingsvärdet delat med antal årsarbetare.

<sup>3</sup> Mäts som årlig utveckling i förädlingsvärde i procent, dvs. företagets produktionsvärde minus inköp av varor och tjänster.

<sup>4</sup> Mäts som andelen företag som fortfarande är aktiva tre år efter att stödet har beviljats. Till exempel avser den procentsats som anges under stödföretag 2018 den andel företag som fortfarande var aktiva tre år efter detta år.

<sup>5</sup> Mäts här som årlig utveckling av antalet anställda i företag (heltidstjänster).

Källa: Tillväxtverket.

### Andelen kvinnor i företag som beviljats stöd ökar sakta över tid

De företag som beviljats selektiva regionala företagsstöd uppvisar en skev fördelning vad gäller antal anställda kvinnor respektive män samt andel kvinnor respektive män i företagsledning och styrelse, se tabell 3.12 och tabell 3.13. Samtidigt finns positiva tendenser de senaste åren. Andelen kvinnor i företagsledning och styrelse var visserligen lägre 2022 än 2020, men var för åren 2020–2022 högre än åren före 2020.

Uppgifterna i tabell 3.12 och tabell 3.13 kan jämföras med att 2021 var 29,6 procent av de operativa företagsledningarna i Sverige kvinnor enligt Statistiska centralbyrån och egna beräkningar, se utgiftsområde 24 Näringsliv avsnitt 3.3.3.

**Tabell 3.12 Uppföljning av indikatorer för fördelning av kvinnor och män i företag som beviljats investeringsstöd**

År/indikatorer	Antal anställda kvinnor	Antal anställda män	Operativ företags- ledare <sup>1</sup> andel kvinnor (%)	Operativ företags- ledare <sup>1</sup> andel män (%)	Styrelse andel kvinnor (%)	Styrelse andel män (%)
2022	1 269	3 048	22	78	29	71
2021	1 419	3 853	20	80	30	70
2020	1 711	3 693	25	75	31	69
2019	1 139	4 617	17	83	24	76
2018	1 114	4 067	16	84	27	73
2017	1 053	3 425	17	83	26	74
2016	1 076	3 936	17	83	25	75
2015	1 093	3 807	13	87	27	73

<sup>1</sup> Verkställande direktör eller kontaktperson.

Källa: Tillväxtverket.

**Tabell 3.13 Uppföljning av indikatorer för fördelning av kvinnor och män i företag som beviljats främjandestöd**

År/indikatorer	Antal anställda kvinnor	Antal anställda män	Operativ företagsledare <sup>1</sup> andel kvinnor (%)	Operativ företagsledare <sup>1</sup> andel män (%)	Styrelse andel kvinnor (%)	Styrelse andel män (%)
2022	1 636	3 104	33	67	33	67
2021	3 467	6 008	30	70	31	69
2020	6 056	8 559	34	66	33	67
2019	2 625	5 299	28	72	29	71
2018	2 913	6 698	25	75	25	75
2017	3 899	9 046	21	79	25	75
2016	3 208	9 240	16	84	24	76
2015	1 793	4 496	26	74	23	77

<sup>1</sup> Verkställande direktör eller kontaktperson.

Källa: Tillväxtverket.

### 3.6.5 Regionalt transportbidrag

Det regionala transportbidraget ska kompensera företag i de fyra nordligaste länen för kostnadsnackdelar till följd av långa transportavstånd samt stimulera till höjd förädlingsgrad i områdets näringsliv. Avsnittet bygger på den centrala bedömningsgrunden Uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet och stöd till kommersiell service (LI2023/02320). Det regionala transportbidraget finansieras av anslaget 1:2 *Transportbidrag*.

I syfte att följa upp tidigare beviljade stöd finns de centrala indikatorerna arbetsproduktivitet och överlevnadsgrad. För att ge en bredare bild av de centrala indikatorerna och resultatet kopplat till målet för den regionala utvecklingspolitiken redovisas även kompletterande indikatorer. För tidigare beviljade stöd finns de kompletterande indikatorerna antal anställda och förädlingsvärde. Dessutom finns de kompletterande indikatorerna utbetalt stöd, antal arbetsställen, kompensation för transportkostnader och vidareförädling. Det finns även kompletterande indikatorer som följer upp fördelning av kvinnor och män i företag som beviljats transportbidrag.

### Ökade utbetalningar av transportbidrag och konstant antal mottagare

Som framgår av tabell 3.14 har utbetalningarna av transportbidrag 2022 ökat kraftigt jämfört med 2021 och åren innan. Det finns flera anledningar till detta, men det beror främst på de kraftigt ökade drivmedelspriserna under 2022. Antalet arbetsställen som har fått stöd de senaste åren har varit relativt konstant.

**Tabell 3.14 Utbetalt regionalt transportbidrag fördelat på län och antal arbetsställen**

Miljoner kronor

Län/år/antal arbetsställen	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Västernorrland	40	43	45	38	47	40	50	46	51	58
Jämtland	48	48	51	46	49	55	57	60	56	67
Västerbotten	160	161	146	175	170	185	185	183	174	222
Norrbottnen	111	117	112	126	131	147	147	141	134	163
<b>Summa</b>	<b>360</b>	<b>369</b>	<b>354</b>	<b>385</b>	<b>397</b>	<b>427</b>	<b>440</b>	<b>430</b>	<b>415</b>	<b>510</b>
Antal arbetsställen	609	588	585	578	555	601	565	574	574	571

Källa: Tillväxtverket.

Eftersom transportbidraget är ett regionalt driftsstöd är det till största delen återkommande stödmottagare. Av de arbetsställen som fick stöd under 2022 fick

93 procent transportbidrag även under 2021. Flest antal beviljade ansökningar, 75 procent, gick till små företag, medan 62 procent av utbetalda medel gick till medelstora och stora företag. De tio största bidragsmottagarna fick drygt 33 procent av stödet. Trävarutillverkning är den industri som fick störst andel av transportbidraget. Under 2022 kompenserade transportbidraget stödmottagande företag, i enlighet med stödnivåer i förordningen (2000:281) om regionalt transportbidrag, för deras bidragsgrundande transportkostnader med i genomsnitt 26,5 procent, vilket är en halv procent mindre än för 2021.

Enligt en årlig undersökning från Tillväxtverket instämde 62 procent av respondenterna i mycket hög grad, i hög grad eller i viss grad i att bidraget har haft en positiv effekt på deras vidareförädling 2022, vilket är samma nivå som för 2021. Den tidigare indikatorn en ökad förmåga att driva företag ingick inte i den årliga undersökningen och ersätts i denna proposition med indikatorn verksamheten har kunnat fortsätta som tidigare. Av respondenterna instämde 79 procent i mycket hög grad, i hög grad eller i viss grad i att verksamheten kunnat fortsätta som tidigare. Av undersökningen framgår även att 73 procent av respondenterna instämde i mycket hög grad, i hög grad eller i viss grad i att transportbidraget har bidragit till att företaget stannat kvar på orten, vilket är samma nivå som 2021. Eftersom detta är företagens egna bedömningar och svarsfrekvensen var 58 procent bör uppgifterna tolkas med viss försiktighet.

### **Överlevnadsgraden och arbetsproduktiviteten för företag som tagit emot transportbidrag är god**

I syfte att följa upp tidigare beviljade transportbidrag finns de centrala indikatorerna överlevnadsgrad och arbetsproduktivitet samt de kompletterande indikatorerna antal anställda och förädlingsvärde. Indikatorerna följs upp tre år efter det år stödet beviljades och en jämförelse görs med kontrollgrupper. Den årliga utvecklingen i stödföretagen är beräknad över tre år jämfört med året innan stöden beviljades. Indikatorerna, som redovisas i tabell 3.15, avser faktiskt utfall av tidigare beviljade transportbidrag i förhållande till jämförbara kontrollgrupper under 2014–2018. Uppföljningen visar hur stödmottagarna utvecklas i förhållande till liknade företag. Jämförelsen med en kontrollgrupp ska dock inte tolkas som kausala samband.

Företag som är mottagare av transportbidrag har en högre överlevnadsgrad än företag i kontrollgruppen. Förädlingsvärdet utvecklas starkare i stödföretagen än i kontrollgruppen. Arbetsproduktiviteten uppvisar en bättre utveckling i stödföretagen än i kontrollgruppen. En god produktivitet utveckling i företagen tyder på att produktionsfaktorerna används effektivt, något som normalt stärker företagets konkurrenskraft. Antalet anställda har dock minskat lite mer i stödföretagen än i kontrollgruppen.

**Tabell 3.15 Uppföljning av indikatorer för tidigare beviljat transportbidrag**

Procent

Indikator	2014 stöd- företag	2014 kontroll- grupp	2015 stöd- företag	2015 kontroll- grupp	2016 stöd- företag	2016 kontroll- grupp	2017 Stöd- företag	2017 Kontroll- grupp	2018 Stöd- företag <sup>1</sup>	2018 Kontroll- grupp <sup>1</sup>
Överlevnadsgrad <sup>2</sup>	94,1	88,4	92,9	89,3	93,0	90,3	93,4	91,3	95,0	90,6
Arbetsproduktivitet <sup>3</sup>	2,9	3,5	2,8	2,3	1,6	2,8	1,9	3,3	2,4	1,8
Förädlingsvärde <sup>4</sup>	7,4	1,1	4,0	-0,2	5,9	2,4	5,5	0,6	4,7	-1,2
Antal anställda <sup>5</sup>	2	-1,2	1,6	0,5	2,7	0,6	0,1	-0,2	-2,1	-2,0

Anm. Indikatorerna är inte könsuppdelade.

<sup>1</sup> År 2018 är det senaste året det finns uppgifter om.<sup>2</sup> Mäts som andelen företag som fortfarande är aktiva tre år efter att stödet har beviljats. Till exempel avser den procentsats som anges under stödföretag 2018 den andel företag som fortfarande var aktiva tre år efter detta år.<sup>3</sup> Mäts som årlig utveckling av förädlingsvärdet delat med antal årsarbetare.<sup>4</sup> Mäts som årlig utveckling i förädlingsvärde i procent, dvs. företagens produktionsvärde minus inköp av varor och tjänster.<sup>5</sup> Mäts här som årlig utveckling av antalet anställda i företag (heltidstjänster).

Källa: Tillväxtverket.

### Skev könsfördelning i företag som beviljats transportbidrag

Transportbidraget uppvisar en skev fördelning vad gäller andelen kvinnor respektive män i företagsledning och styrelse i de stödmottagande företagen, se tabell 3.16. Det är även betydligt fler män än kvinnor anställda i de stödmottagande företagen. Transportbidraget beviljas framför allt till företag och branscher där män dominerar som operativa företagsledare.

**Tabell 3.16 Uppföljning av indikatorer för fördelning av kvinnor och män i företag som beviljats transportbidrag**

År	Antal anställda kvinnor	Antal anställda män	Operativ företags- ledare <sup>1</sup> andel kvinnor (%)	Operativ företags- ledare <sup>1</sup> andel män (%)	Styrelse andel kvinnor (%)	Styrelse andel män (%)
2022	5 151	19 419	12	88	23	77
2021	4 850	19 047	11	89	23	77
2020	4 852	19 911	10	90	23	77
2019	4 820	20 256	9	91	22	78
2018	4 650	20 062	10	90	22	78
2017	4 425	19 317	10	90	22	78
2016	5 114	20 164	12	88	23	77
2015	5 256	20 269	7	93	21	79
2014	5 320	21 231	7	93	22	78
2013	5 968	21 135	8	92	22	78

<sup>1</sup> Verkställande direktör eller kontaktperson.

Källa: Tillväxtverket.

### 3.6.6 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020

Den regionala utvecklingspolitiken är nära integrerad med genomförandet av EU:s sammanhållningspolitik. Europeiska regionala utvecklingsfonden finansieras av anslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020*. Insatserna medfinansieras även av bl.a. anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* efter beslut av regionerna och Tillväxtverket. Insatserna medfinansieras dessutom av andra statliga myndigheter samt andra aktörer på lokal, regional och internationell nivå, bl.a. kommuner, regioner och näringsliv. En resultatredovisning av regionalfondsprogrammen är genom detta även delvis en resultatredovisning av insatser som medfinansieras av bl.a. anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder*. Avsnittet bygger på den centrala

bedömningsgrunden Statusrapport för 2022 – Återrapportering av regionalfondsprogram inklusive Interregprogram och Fonden för en rättvis omställning (FRO) programperioden 2014–2020 och 2021–2027 (LI2023/02204).

I tabell 3.18 framgår den totala omfattningen och beslutade medel för de åtta regionala strukturprogrammen, det nationella regionalfondsprogrammet och programmen inom Europeiskt territoriellt samarbete (Interreg) t.o.m. 2022.

### **Investering för tillväxt och sysselsättning 2014–2020**

Regionalfondsinsatserna inom sammanhållningspolitikens mål Investering för tillväxt och sysselsättning genomförs inom nio regionalfondsprogram, varav åtta regionala regionalfondsprogram och ett nationellt regionalfondsprogram.

Den valutakurs som fastställts i förordningen (1999:710) om valutakurs vid stöd från EU-budgeten, och som används vid omräkning av de finansiella ramarna för fonderna, analyseras fortlöpande och revideras vid behov för att skillnaden mot den verkliga kursen inte ska bli för stor. Redovisningen av uppgifter i detta avsnitt utgår därmed från kursen 10 kronor per euro.

Den totala omfattningen, inklusive EU-medel samt offentlig och privat nationell medfinansiering, av de nio regionalfondsprogrammen är ca 19 522 miljoner kronor. Av detta belopp uppgår EU-ramen till ca 9 995 miljoner kronor, inklusive 733 miljoner kronor från Återhämtningsstöd för sammanhållning och till Europas regioner (React-EU). Till och med 2022 har 96 procent av EU-ramen beviljats till nationella och regionala utvecklingsprojekt, se tabell 3.18.

De centrala indikatorerna är följande:

- antal företag som får stöd
- antal nya sysselsatta
- investerade medel.

Dessutom finns följande kompletterande indikatorer:

- antal portföljföretag
- privat kapital
- medfinansiering
- antal företag som samarbetar med forskningsinstitutioner
- antal företag som får stöd för att introducera nya produkter
- antal företag som får tillgång till bredband på minst 100 Mbit/s
- minskad energianvändning hos projektmedverkande företag och organisationer
- ekonomiskt stöd till klimatinsatser.

### **Fler företag än förväntat har fått stöd för att utvecklas**

Programmen har bl.a. som mål att ca 27 000 företag ska få stöd genom programmets insatser. Med stöd avses ekonomiskt stöd i form av bl.a. bidrag eller riskkapital, men också annat stöd till företag som arenor för samverkan mellan företag samt mellan företag och universitet och högskolor. Till och med 2022 har det rapporterats att ca 42 000 företag fått stöd. Majoriteten av företagen har fått stöd på annat sätt än finansiellt. Fler företag har således fått stöd genom programmets insatser än vad som förutsågs när programmen togs fram.

Programmen har som mål att bidra till ca 13 000 nya sysselsatta i företag som beviljas stöd. Enligt rapporterat utfall i avslutade projekt har projektens verksamhet t.o.m. 2022 bidragit till drygt 12 000 nya sysselsatta i de företag som beviljats stöd.

### Stora offentliga och privata investeringar i riskkapital

I tabell 3.17 framgår resultat för den centrala indikatorn investerade medel per program för riskkapitalfonder t.o.m. 2022 enligt Tillväxtverkets rapport Genomförandet av finansiella instrument per riskkapitalfond (LI2023/02204). Riskkapitalfonderna förväntas totalt omfatta ca 2 400 miljoner kronor varav ca 1 200 miljoner kronor i EU-medel och ca 1 200 miljoner kronor i offentlig medfinansiering. Målet är att fonderna ska attrahera minst 2 000 miljoner kronor i privat kapital i 475 portfölj företag.

Till och med 2022 har totalt 1 884 miljoner kronor i EU-medel och offentlig medfinansiering investerats i 575 portfölj företag. I dessa bolag har dessutom investerats privat kapital motsvarande 7 066 miljoner kronor, vilket i betydande grad överstiger målsättningen.

Branschfördelningen bland portföljbolagen som fonderna investerat i visar att företag inom informations- och kommunikationsteknik (IKT) är dominerande följt av life science. Detta gäller för både antal företag och investerat kapital. Av investerade medel i de regionala programmets fonder och i den gröna investeringsfonden fördelas ca 11 procent till kvinnor, ca 70 procent till män och ca 19 procent till företag som grundats av både kvinnor och män. De investerade medlens fördelning mellan kvinnor och män är i princip samma som fördelningen mellan de som ansökte om medel. Se även utgiftsområde 24 Näringsliv avsnitt 3.3.1.

**Tabell 3.17 Investerade medel per program för riskkapitalfonder t.o.m. 2022**

Program	Total budget mnkr <sup>1</sup>	Antal portfölj företag	Investerade medel av total budget mnkr <sup>1</sup>	Privat kapital mnkr
<b>Regionala program</b>				
<i>varav</i>				
– Övre Norrland	185	48	163	613
– Mellersta Norrland	150	34	132	508
– Norra Mellansverige	150	59	104	618
– Stockholm	183	62	178	758
– Östra Mellansverige	150	59	132	484
– Västsverige	184	62	163	772
– Småland och öarna	126	71	105	274
– Skåne-Blekinge	230	81	215	1 079
<b>Summa</b>	<b>1 358</b>	<b>476</b>	<b>1 192</b>	<b>5 106</b>
<b>Nationellt program</b>				
<i>varav</i>				
– Grön investeringsfond	650	34	439	1 122
– Swedish Venture Initiative	388 <sup>2</sup>	65	253	837
<b>Summa</b>	<b>1 038</b>	<b>99</b>	<b>692</b>	<b>1 959</b>
<b>Total</b>	<b>2 396</b>	<b>575</b>	<b>1 884</b>	<b>7 065</b>

<sup>1</sup> Offentlig finansiering inklusive EU-medel.

<sup>2</sup> Till detta kommer finansiering från Europeiska investeringsfonden (EIF) på 194 mnkr.

Källa: Tillväxtverket.

### Statliga myndigheter står för mer än tredjedel av medfinansieringen

Medfinansiering är ett krav enligt EU:s regelverk för sammanhållningspolitiken och är en viktig princip för genomförandet av EU-programmen. För att beviljas finansiering från Europeiska regionala utvecklingsfonden krävs för programperioden 2014–2020 medfinansiering på minst 50 procent av kostnaden. Den totala medfinansieringen t.o.m. 2022 uppgick till 9 980 miljoner kronor, fördelat på



- statliga myndigheter 3 650 miljoner kronor
- regioner 3 384 miljoner kronor, varav medel från anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* 2 532 miljoner kronor och egna medel 852 miljoner kronor
- kommuner 2 047 miljoner kronor
- privat 899 miljoner kronor. Av regionernas medfinansiering uppgick medel från anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* till 2 532 miljoner kronor och egna medel till 852 miljoner kronor.

De tio största medfinansierarna står för ca 35 procent av den totala medfinansieringen t.o.m. 2022. Bland dessa medfinansierare finns offentliga aktörer på både regional och nationell nivå. De största medfinansierarna är

- Tillväxtverket: 713 miljoner kronor
- Statens energimyndighet: 475 miljoner kronor
- moderbolaget Almi AB: 393 miljoner kronor
- Västra Götalandsregionen: 366 miljoner kronor, varav 104 miljoner kronor från anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder*
- Region Norrbotten: 320 miljoner kronor, varav 284 miljoner kronor från anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder*
- Region Jämtland Härjedalen: 305 miljoner kronor varav 265 miljoner kronor från anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder*.

**Insatser för utbyggnad av bredband, energieffektivisering och klimatomställning har varit betydande**

Inom ramen för sammanhållningspolitiken har EU fastställt elva tematiska mål för att främja tillväxt och regional utveckling under perioden 2014–2020. Inom tematiskt mål 1 (stärka forskning, teknisk utveckling och innovation) har 3 000 företag samarbetat med forskningsinstitutioner enligt uppgifter från projekten. Vidare har 1 100 företag fått stöd för att introducera nya produkter.

Det finns en indikator som följer upp antal företag som får tillgång till bredband på minst 100 Mbit/s genom det stöd till utbyggnad av bredband som finns inom de tre nordliga regionala programmen. Till och med 2022 uppskattas 12 900 företag ha fått tillgång till bredband på minst 100 Mbit/s.

Inom tematiskt mål 4 (stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi) har t.o.m. 2022 genomförda projekt nått ca 9 300 företag. Vidare uppskattar projekten att de bidragit till ca 430 nya sysselsatta. Projektmedverkande företag och organisationer rapporterar att de har minskat sin energianvändning med mer än 600 000 MWh vilket motsvarar en normal energianvändning i ca 30 000 villor under ett år.

Det finns krav på att följa upp hur stor andel av programmens medel inom målet Investering för tillväxt och sysselsättning som har använts för att främja klimatomställning, bl.a. genom insatser för energieffektivisering. Målet är att ca 2,3 miljarder kronor av den totala EU-ramen i det nationella och de regionala regionalfondsprogrammen ska användas till ekonomiskt stöd till klimatinsatser. Till och med 2022 har knappt 2 miljarder kronor beviljats vilket innebär att målet uppnåtts till ca 86 procent.

**Återhämtningsstöd för sammanhållning och till Europas regioner i bl.a. särskilt utsatta branscher**

Återhämtningsstöd för sammanhållning och till Europas regioner (React-EU) är en åtgärd inom EU:s återhämtningsinstrument som inrättades för återhämtning under och efter covid 19-pandemin genom stöd för grön och digital omställning. Ett nytt insatsområde för React-EU lades till i det nationella regionalfondsprogrammet för perioden 2021–2023. Dessa insatser skiljer sig från övriga insatser inom regionalfonds-

programmen då de finansieras till 100 procent med EU-medel. Totalt har 692 miljoner kronor beviljats t.o.m. 2022 vilket motsvarar ca 94 procent av budgeten. Detta har bl.a. resulterat i att 1 845 företag har fått stöd.

Gemensamt för de beviljade projekten är att de på olika sätt ska bidra till en ökad takt i den gröna och digitala omställningen. Insatserna har riktat sig till särskilt utsatta branscher såsom besöksnäring samt kulturella och kreativa näringar men även t.ex. underleverantörer till fordonsindustrin. Det har även förekommit bredare utvecklingsprojekt som inte riktar sig till någon specifik bransch eller sektor med inriktning mot innovation och internationalisering samt stöd till digital och grön omställning. Cirka 143 miljoner kronor av de beviljade EU-medlen, ca 20 procent av totalt beviljade medel, har gått till affärsutvecklingscheckar riktat till näringslivet.

#### **Utvärderingar av regionalfondsprogram visar på flera positiva resultat**

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) har på regeringens uppdrag effektutvärderat genomförda företagsstödande insatser inom ramen för Europeiska regionalfondsprogrammen under programperioden 2014–2020 (N2022/01938). Huvudslutsatsen är att det finns positiva effekter i de företag som undersökts, men att det finns variation mellan företagen beroende på typ av insats. Enligt Tillväxtanalys finns det inte någon tydlig skillnad i effekter mellan insatser som genomförts i programområden lokaliserade i storstadsregioner jämfört med övriga regioner, således har insatserna även bidragit till positiva effekter i företag lokaliserade i regioner med sämre regionala förutsättningar. Insatserna har enligt Tillväxtanalys nått en större andel yngre högutbildade företagare och anställda än branschgenomsnittet. Tillväxtanalys konstaterar att insatserna i programmen ger positiva effekter i företagen på nettoomsättning, förädlingsvärde och sysselsättning. Enligt Tillväxtanalys bedömer cirka hälften av de tillfrågade företagen som deltagit att insatserna i hög eller mycket hög utsträckning har lett till såväl kunskapshöjande som konkreta förändringar i företaget.

Tillväxtverket har utvärderat insatser inom tematiskt mål 1 inom ramen för Europeiska regionalfondsprogrammen under programperioden 2014–2020 (LI2023/02693). Utvärderingen har fokuserat på att utvärdera resultat och effekter av projekt med syfte att dels utveckla stödstrukturer inom de innovations- och företagsfrämjande systemen, dels investera i miljöer kopplat till forskning och innovation.

Majoriteten av projekten där slutrapporter finns har enligt utvärderingen nått sina projektmål i tillfredställande eller hög grad.

Utvärderingen visar att insatser med syfte att bidra till utveckling av stödstrukturer medverkat till en ökad kunskap om olika aktörers behov och synliggjort vilka innovations- och affärsstöd som finns att tillgå för bl.a. näringslivet. Insatserna har även bidragit till stärkt kapacitet hos aktörer som främjar forskning och innovation genom bl.a. utvecklade och/eller anpassade metoder för innovations- och affärsstöd till näringslivet. Insatserna har dessutom bidragit till stärkt horisontell och vertikal samordning och samverkan mellan aktörer i de innovations- och företagsfrämjande systemen genom bl.a. formaliserade avtal.

Utvärderingen visar att insatser som genomförts för att investera i forsknings- och innovationsmiljöer bl.a. bidragit till utvecklade produktionsmiljöer som teknikparker, kluster eller universitetsnära miljöer där företag har testat och utvecklat sina produkter. Insatserna har även bidragit till en viss etablering av nya centrumbildningar vid universitet och högskolor, dvs. en gruppering av aktörer på ett universitet eller högskola där samverkan ofta sker med näringsliv samt regioner och kommuner. Centrumbildningar och forskningscenter som fått stöd har i flera fall använts som bas

för kunskapsproduktion och utbildning samt samverkan inom universitet och högskolor och med små och medelstora företag. Med kunskapsproduktion menas bl.a. forskning och kunskaphöjande verksamhet kring produktutveckling och med utbildning menas bl.a. utbildningsverksamhet och forskarutbildningsaktiviteter i anslutning till miljöerna och kopplat till företags personal, patent och immaterialrätt.

### **Europeiskt territoriellt samarbete 2014–2020**

Sverige deltar i 13 program inom ramen för Europeiskt territoriellt samarbete (Interreg). Inom ramen för sammanhållningspolitiken, inklusive Interreg, har EU fastställt elva tematiska mål för att främja tillväxt och regional utveckling under perioden 2014–2020. Interreg har utformats för att lösa problem som går över nationella gränser och som kräver en gemensam lösning, och för att gemensamt utveckla olika gränsområdets potential.

Den totala omfattningen, inklusive EU-medel, medel från tredje land (dvs. från länder som inte är medlemmar i EU, exempelvis Norge och Island) samt offentlig och privat nationell medfinansiering, av de sex gränsregionala och tre transnationella programmen som Sverige deltar i uppgår totalt till ca 16,5 miljarder kronor. Av dessa ca 16,5 miljarder kronor uppgår EU-ramen till ca 9,8 miljarder kronor. I tabell 3.18 framgår att det t.o.m. 2022 beviljats ca 10,2 miljarder kronor i EU-medel. Det motsvarar 104 procent av EU-ramen. Att mer än 100 procent av ramen beslutats beror på ett visst återflöde av medel som av olika anledningar inte har betalats ut till projekt. Dessa medel har därefter kunnat beviljas till nya projekt.

Det svenska deltagandet i Interreg följs upp genom följande kompletterande indikatorer:

- samarbetsprojekt
- svenska projektpartner
- klimat och miljö.

Vidare följs genomförda insatser i de fyra gränsregionala program som förvaltas i Sverige upp genom följande kompletterande indikatorer:

- antal företag som får stöd
- antal företag som har deltagit i gränsöverskridande forskningsprojekt
- antal personer som deltar i projekt för ökad rörlighet på arbetsmarknaden.

Till och med 2022 hade 917 samarbetsprojekt startats inom ramen för Interreg med svenskt deltagande genom 1 706 svenska projektpartners. Samma organisation kan dock delta i flera projekt.

Inom ramen för Interreg genomförs betydande insatser inom klimat- och miljöområdet inom ramen för de tematiska målen 4 (stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi), 5 (främja anpassning, riskförebyggande och riskhantering i samband med klimatförändringar) och 6 (bevara och skydda miljön och främja ett effektivt resursutnyttjande). Totalt har ca 3,5 miljarder kronor i EU-medel beviljats till denna typ av insatser i de gränsregionala och transnationella programmen som Sverige deltar i.

De fyra gränsregionala program som förvaltas i Sverige har som mål att ca 1 500 företag ska få stöd genom programmets insatser och rapporterat utfall i avslutade projekt t.o.m. 2022 är att ca 8 100 företag har fått stöd. Programmen har vidare som mål att 450 företag ska delta i gränsöverskridande forskningsprojekt vilket ska främja samarbete mellan olika länders forskare och näringsliv. Utfallet är att ca 1 150 företag har deltagit i forskningsprojekt. Programmen har dessutom som mål

att ca 3 400 personer ska delta i projekt för ökad rörlighet på arbetsmarknaden och utfallet är att ca 13 200 personer har deltagit i denna typ av projekt. Utfallet i de avslutade projekten överstiger således målen.

**Tabell 3.18 Den totala omfattningen EU-medel för de åtta regionala strukturfondsprogrammen, Nationella regionalfondsprogrammet och Europeiskt territoriellt samarbete perioden 2014–2020 samt beslutade EU-medel t.o.m. 2022**

Regionalfondsprogram	EU-ram mnkr	Beslutade EU-medel mnkr	% av EU-ram
<b>Investeringar för tillväxt och sysselsättning</b>			
<i>Varav</i>			
– Övre Norrland	2 108	2 083	99
– Mellersta Norrland	1 531	1 470	96
– Norra Mellansverige	1 450	1 401	97
– Stockholm	365	356	98
– Östra Mellansverige	690	685	99
– Västsverige	552	534	97
– Småland och öarna	651	587	90
– Skåne-Blekinge	602	579	96
– Nationella programmet	2 046 <sup>1</sup>	1 940	95
<b>Summa</b>	<b>9 995</b>	<b>9 635</b>	<b>96</b>
<b>Europeiskt territoriellt samarbete: Gränsregionala och transnationella samarbetsprogram</b>			
<i>Varav</i>			
– Botnia-Atlantica	363	368	101
– Mellersta Östersjön	1 326	1 419	107
– Nord	604	596	99
– Sverige-Norge	472	442	94
– Södra Östersjön	830	841	101
– Öresund-Kattegatt-Skagerrak	1 357	1 415	104
– Nordsjön	1 672	1 811	108
– Norra Periferin och Arktis	502	488	97
– Östersjön	2 638	2 814	107
<b>Summa</b>	<b>9 764</b>	<b>10 194</b>	<b>104</b>
<b>Totalt</b>	<b>19 759</b>	<b>19 829</b>	<b>100</b>

<sup>1</sup> Inklusive React-EU på 733 mnkr.

Anm.: Räknat på växelkurs 10 kronor, enligt förordningen (1999:710) om valutakurs vid stöd från EU:s struktur- och investeringsfonder.

Källa: Tillväxtverket.

### 3.6.7 EU:s regionalfondsprogram och program för Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027

Under 2022 beslutade kommissionen om nio program inom sammanhållningspolitikens mål Investering för sysselsättning och tillväxt finansierade från Europeiska regionala utvecklingsfonden och ett program för Fonden för en rättvis omställning (FRO) för programperioden 2021–2027. Den totala omfattningen, inklusive EU-medel samt offentlig och privat nationell medfinansiering, av de nio regionalfondsprogrammen är ca 19 400 miljoner kronor. Av detta belopp uppgår EU-ramen till ca 8 000 miljoner kronor. FRO uppgår till ca 2 900 miljoner kronor, varav EU-ramen uppgår till ca 1 400 miljoner kronor. Tillväxtverket påbörjade utlysningar av medel under hösten 2022. De första besluten om medel fattades för FRO under december 2022.

Under 2022 beslutade kommissionen även om samtliga tolv Interregprogram som Sverige deltar i. Europeiskt territoriellt samarbete (Interreg) syftar till att främja samarbete över nationsgränser. Den totala omfattningen, inklusive EU-medel, medel från tredje land samt offentlig och privat nationell medfinansiering, av de fem gränsregionala och tre transnationella programmen som Sverige deltar i uppgår totalt till ca 13 600 miljoner kronor, varav EU-medlen via Europeiska regionala utvecklingsfonden uppgår till ca 9 100 miljoner kronor. Här ingår inte de fyra Interregionala programmen som Sverige också deltar i. Under 2022 har beslut om stöd fattats i tre av de fem gränsregionala programmen och i de tre transnationella program som Sverige deltar i. Totalt har 1 800 miljoner kronor i EU-medel beslutats per 31 december 2022, vilket utgör ca 20 procent av EU-ramen.

### **3.7 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen**

Regeringen bedömer att målet för den regionala utvecklingspolitiken delvis har uppnåtts med olika typer av insatser finansierade inom utgiftsområde 19 Regional utveckling. Även insatser inom andra utgiftsområden har bidragit till att uppnå målet för den regionala utvecklingspolitiken. Därmed har villkoren för att leva, bo och verka i hela Sverige stärkts. Trots det finns det enligt indikatorerna för den övergripande hållbara utvecklingen i Sveriges län stora och i vissa fall ökade skillnader i utveckling mellan länen och mellan kommuntyperna, se budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/2023:1 utg.omr. 19 avsnitt 2.6.1).

En rad olika faktorer påverkar den regionala utvecklingen, bl.a. skiljer sig förutsättningarna åt med avseende på tätorts-, befolknings-, utbildnings-, närings- och företagsstruktur samt infrastruktur. Det gör att t.ex. kriser och konjunkturförändringar påverkar olika delar av landet på olika sätt. Den regionala utvecklingspolitikens effekter är därför ofta svåra att mäta och särskilja från övergripande konjunktur- och strukturförändringar.

#### **3.7.1 En bredd av insatser inom andra utgiftsområden har bidragit till att uppnå målet**

Regeringens bedömning är att följande insatser särskilt har bidragit till en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar regional utveckling i hela landet och därmed till målet för den regionala utvecklingspolitiken:

- etablering av nya servicekontor inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning
- insatser för att främja folkhälsa, god och nära vård samt för stärkt kompetensförsörjning inom hälso- och sjukvården inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg
- insatser för att erbjuda Arbetsförmedlingens tjänster vid Statens servicecenters servicekontor, vidareutveckling av digitala, geografiskt obundna, vägledningstjänster för arbetssökande och arbetsgivare, regionala kunskapsunderlag och lokala överenskommelser mellan Arbetsförmedlingen och kommuner inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv
- insatser inom kompetensförsörjning och kompetensutveckling, stöd för tillgängliggörande av forskningsinfrastruktur samt samarbeten mellan kommuner och regionen inom den kommunala vuxenutbildningen, såsom lärcentrum, regionalt yrkesvux och validering inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

- insatser inom kultur, kulturmiljö och gestaltad livsmiljö samt bidrag till friluftsförbund och det civila samhällets organisationer inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid
- insatser för goda och hållbara livsmiljöer samt för en väl fungerande bostadsmarknad inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik
- insatser för lokal och regional klimatombudsordning såsom Klimatklivet och Industriklivet, cirkulär ekonomi, utveckling av grön infrastruktur, biologisk mångfald och ekosystemtjänster samt insatser för dricksvattenförsörjning och friluftsliv inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur
- insatser för energiomställning såsom kommunal energi- och klimatrådgivning, regionala energi- och klimatstrategier, lokala och regionala insatser för fossilfri elproduktion, ett robust och starkt elnät, utbyggnad av laddinfrastruktur samt elstöd inom utgiftsområde 21 Energi
- insatser för digitalisering, bredbandsutbyggnad och tillgång till grundläggande betaltjänster samt satsningar på transportsystemet inom utgiftsområde 22 Kommunikationer
- insatser för landsbygdsutveckling, bl.a. lokal utveckling genom leadermetoden, bredbandsutbyggnad och tillgång till kommersiell service, företagsutveckling inom de gröna och blå näringarna, företagsutveckling inom rennäringen, nationella skogsprogrammet, den nationella livsmedelsstrategin samt stärkt livsmedelsberedskap och tryggad dricksvattenförsörjning inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel
- insatser för ramvillkor och väl fungerande marknader som stärker företagskonkurrenskraft såsom kapitalförsörjning, omställningsstöd för företag, evenemangsstöd och stöd vid korttidsarbete med anledning av pandemin, insatser för stärkta förutsättningar för innovation och förnyelse, bl.a. stöd till inkubation och test- och demonstrationsmiljöer, insatser för stärkt entreprenörskap för ett dynamiskt och diversifierat näringsliv såsom informations- och rådgivningsinsatser samt insatser för export- och investeringsfrämjande såsom regional exportsamverkan inom utgiftsområde 24 Näringsliv
- insatser inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.

### 3.7.2 Regionalt utvecklingsarbete och regionalfondsprogrammen har bidragit till stärkt konkurrenskraft och omställning till hållbar regional utveckling

Medlen inom utgiftsområde 19 Regional utveckling har använts i samverkan med resurser från andra utgiftsområden och från andra aktörer på olika samhällsnivåer, såväl offentliga som privata, inklusive aktörer inom det civila samhället. Resurserna har därmed medfört att insatser och investeringar har gjorts samordnade och sektorsövergripande vilket bidragit till en stärkt konkurrenskraft och omställningen till en hållbar regional utveckling i enlighet med prioriteringar i den nationella strategin för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030. Förutom statliga myndigheter så har även regionerna viktiga roller i genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken. Regionernas prioriteringar vid användningen av medel inom utgiftsområdet har medfört att strategiska insatser kommit till stånd utifrån regionala och lokala förutsättningar.

En central del i det regionala utvecklingsarbetet har varit samverkan och samråd mellan regioner, statliga myndigheter inklusive länsstyrelserna, kommuner, civila samhällets organisationer samt näringsliv. Utifrån bedömningsgrunden drar regeringen slutsatsen att samverkan och samråd mellan regioner och olika aktörer i flera fall fungerar även om ytterligare anpassning till regionala behov och förutsättningar hos

vissa statliga myndigheter skulle kunna bidra till mer ändamålsenliga insatser. Regeringen bedömer att det regionala utvecklingsarbetet är centralt för omställningen till en hållbar regional utveckling och Agenda 2030. Hållbarhetsintegrerade styrdokument m.m. har lett till att insatser alltmer har riktats mot grön och digital omställning i näringslivet, internationalisering samt minskning av transportsystemets klimatpåverkan. Utifrån bedömningsgrunden drar regeringen slutsatsen att regionerna har stärkt det territoriella perspektivet i genomförandet av de regionala utvecklingsstrategierna. Regionernas arbete med kompetensförsörjning och kompetensutveckling, inklusive validering, har bidragit till en bred och sammanhållen kunskap om förhållandena i respektive län vilket även är av betydelse för kommuner och statliga myndigheter.

Uppdraget att utveckla arbetssätt och processer för ökade synergier mellan regionala, nationella och internationella innovationsinsatser, med utgångspunkt i bl.a. regionernas frivilligt framtagna strategier för smart specialisering, har enligt regeringen bidragit till ett mer resurseffektivt stödsystem för innovativa företag.

Sammantaget gör regeringen bedömningen att regionernas arbete för stärkt konkurrenskraft och omställning till en hållbar utveckling har bidragit till att uppnå målet för den regionala utvecklingspolitiken. Insatserna har därmed bidragit till att villkoren för att leva, bo och verka i hela Sverige har stärkts.

Regeringen bedömer att insatserna inom regionalfondsprogrammen bl.a. har främjat näringslivets samarbete med forskningsinstitutioner, innovation, företagsutveckling samt stärkt förutsättningarna för näringslivets konkurrenskraft och sysselsättningskapande. När det gäller antalet företag som har fått stöd och antal företag som har deltagit i forsknings- och innovationsprojekt har målen, enligt uppföljningen av flera indikatorer, i hög grad uppfyllts. Uppföljningen av indikatorn nationell medfinansiering visar att det genom medfinansieringen har skett en nationell och regional förankring av regionernas arbete.

Det regionala utvecklingsarbetets och regionalfondsprogrammets insatser har enligt regeringen bidragit till utveckling av regionala styrkeområden och innovativa regionala miljöer som skapat förutsättningar för hållbara och konkurrenskraftiga företag i hela landet. Effektvärderingen av företagsstödjande insatser inom ramen för Europeiska regionalfondsprogrammen visar enligt regeringen på att insatserna har givit positiva effekter i företagen. Utvärderingen av vissa insatser inom regionalfondsprogrammen visar på att stödstrukturer inom innovations- och företagsfrämjande system förbättrats genom att nya metoder utvecklats och tillämpats. Dessutom har de innovations- och affärsstödjande insatserna skapat nytta för de små och medelstora företagen. Det är positivt att investeringar gjorts i forsknings- och innovationsmiljöer vilket bl.a. bidragit till att företag kunnat utveckla sina produkter.

Att insatserna inom regionalfondsprogrammen främjar minskad energianvändning framgår av redovisningen av indikatorerna minskad energianvändning hos projektmedverkande företag och organisationer. Då genomförandet av programperioden 2014–2020 är i ett slutskede bedömer regeringen att det uppsatta målet om ekonomiskt stöd till klimatinsatser inte kommer att nås. Dock har betydande medel under programperioden avsatts till klimatinsatser. Uppsatta mål för indikatorn antal företag som får tillgång till bredband på minst 100 Mbit/s har nåtts.

Inom ramen för det europeiska territoriella samarbetet visar uppföljningen av indikatorerna samarbetsprojekt och svenska projektpartner ett högt svenskt deltagande. Det är positivt att betydande insatser har gjorts för att bidra till att lösa gränsöverskridande samhällsutmaningar inom bl.a. områdena klimat och miljö. Dessutom har, i enlighet med indikatorn antal företag som har deltagit i gräns-

överskridande forskningsprojekt, många företag bidragit till ett viktigt gränsöverskridande forsknings- och innovationsarbete. Indikatorerna antalet företag som ska få stöd genom programmets insatser, företag som ska delta i gränsöverskridande forskningsprojekt och personer som ska delta i projekt för ökad rörlighet på arbetsmarknaden har utvecklats väl och uppsatta mål har nåtts. Regeringen konstaterar att programmen sammantaget har överträffat uppsatta mål och bidragit till att stärka det gränsöverskridande samarbetet i Sveriges närområde. Regeringen bedömer därmed att det europeiska territoriella samarbetet förstärker nationella och regionala satsningar inom prioriterade områden, bl.a. innovation samt klimat och miljö, och därmed bidrar till målet för den regionala utvecklingspolitiken.

Sammantaget gör regeringen bedömningen att det nationella och de regionala regionalfondsprogrammen genom bl.a. resurser, arbetssätt och samverkan mellan olika aktörer har bidragit till målet för den regionala utvecklingspolitiken. Programmen har bidragit till Sveriges robusthet och gjort det mer attraktivt att leva i hela landet.

### **Det särskilda driftstödet har bidragit till en stabil struktur av dagligvarubutiker i gles- och landsbygder**

En god tillgång till kommersiell service är grundläggande för att det ska vara attraktivt att bo, leva och verka i alla delar av landet. Tillgänglighet till olika typer av service har bidragit till att stärka till näringslivets konkurrenskraft och till ett robust samhälle samt gör det än mer attraktivt att leva i hela landet. Indikatorn antal butiker som beviljats särskilt driftstöd visar på en relativt stabil situation, eftersom antal butiker som är i behov av driftstöd knappt har förändrats över tid. Detta är positivt då det innebär att tillgängligheten till dagligvaror i gles- och landsbygder inte har försämrats. Indikatorn överlevnadsgrad för butiker som beviljats stöd till kommersiell service visar att mottagare av stöd till kommersiell service över tid har en högre överlevnadsgrad än kontrollgruppen. Även om jämförelsen med en kontrollgrupp inte ska tolkas som kausala samband kan uppföljningen indikera att det statliga stödet till kommersiell service bidragit positivt till tillgången till kommersiell service i gles- och landsbygder. När det gäller indikatorerna andelen kvinnor och män i företagsledning och styrelse i företag som har beviljats stöd till kommersiell service råder sedan 2015 en i princip jämn och stabil fördelning mellan könen vilket enligt regeringen är positivt. Sammantaget har insatserna för kommersiell service bidragit till att uppfylla målet för den regionala utvecklingspolitiken.

### **Kapitalförsörjning har bidragit till näringslivets omställning och konkurrenskraft**

Indikatorn investeringar som beräknas delfinansieras av stöden visar att de selektiva regionala företagsstöden har bidragit till stora investeringar i berörda företag. Indikatorerna arbetsproduktivitet, förädlingsvärde, överlevnadsgrad och antal anställda visar i de flesta fall en positiv utveckling i företag som fått investerings- eller främjandestöd jämfört med kontrollgrupp. Även om jämförelsen med en kontrollgrupp inte ska tolkas som kausala samband, kan uppföljningen indikera att de selektiva regionala företagsstöden bidragit till ökad konkurrenskraft i stödföretagen och därmed till målet för den regionala utvecklingspolitiken. De selektiva regionala företagsstöden uppvisar en svagt positiv utveckling beträffande jämställdhet de senaste åren vilket är bra och främjar den ekonomiska jämställdheten, dock är fördelningen fortsatt skev.

Målet för antal portföljföretag för riskkapitalfonderna är uppnått. Företagens tillgång till finansiering har förbättrats vilket har medfört att fonderna fungerar som en katalysator för att frigöra kapital i respektive programområde. Satsningarna på riskkapitalfonder inom det nationella och de regionala regionalfondsprogrammen, bl.a.



inom ramen för den gröna investeringsfonden, bedöms ha bidragit till att främja näringslivets omställning och konkurrenskraft.

### 3.7.3 Regionalt transportbidrag som kompensation för kostnadsnackdelar

Indikatorerna arbetsproduktivitet, överlevnadsgrad, antal anställda och förädlingsvärde visar i de flesta fall en positiv utveckling i företag som fått transportbidrag jämfört med kontrollgrupp. Jämförelsen med en kontrollgrupp ska inte tolkas som kausala samband. Transportbidraget är betydelsefullt för att det har kompenserat företag i de fyra nordligaste länen för kostnadsnackdelar till följd av långa transportavstånd och därmed bidragit till målet för den regionala utvecklingspolitiken. Det har även delvis stimulerat till höjd förädlingsgrad i områdets näringsliv. Uppföljningen av indikatorerna med fördelning på kvinnor och män uppvisar en skev fördelning men eftersom transportbidraget måste vara objektivt kvantifierbart på förhand är det svårt att styra stödet utifrån denna parameter.

## 3.8 Politikens inriktning

### 3.8.1 En politik för hållbar regional utveckling i hela landet

För att uppnå målet för den regionala utvecklingspolitiken ska villkoren för att bo, verka och leva i hela landet stärkas. Utvecklingskraften i städer, tätorter samt gles- och landsbygder ska stärkas och bidra till ett robust samhälle. Alla människor ska kunna känna trygghet och delaktighet, påverka sin livsmiljö, forma sina liv samt få tillgång till utvecklingsresurser utifrån sina förutsättningar oavsett var i landet man bor. Näringslivet ska ges goda förutsättningar att stärka konkurrenskraften, skapa jobb och bidra till gröna innovationer och därmed till omställningen till en hållbar utveckling.

Sverige står inför stora samhällsutmaningar som påverkar alla delar av landet. Det gäller bl.a. demografiska förändringar, miljöproblem, klimatförändringar och social sammanhållning. Hållbarhet, inklusive ett jämställdhetsperspektiv, är betydelsefullt i genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken. Klimatomställningen är en viktig del av strukturomvandlingen. Regioner, kommuner och företag som ställer om kommer ha bättre förutsättningar att klara sig i den fossilfria ekonomin. För att möta utmaningarna, ta till vara möjligheterna och hitta lösningar krävs en regional utvecklingspolitik där hela landet ges möjligheter att utvecklas utifrån sina särskilda förutsättningar. Det gäller såväl städer och tätorter som gles- och landsbygder. Den regionala utvecklingspolitiken är en viktig del i att bygga Sverige starkt. Ju fler delar av landet som är utvecklingskraftiga och hållbara desto starkare blir hela Sverige.

Det är betydelsefullt med en god tillgång till kommersiell och offentlig service, finansiellt kapital, kultur, vård, utbildning och kompetens. Det finns även behov av ökad integration, ökat bostadsbyggande, en utvecklad kompetensförsörjning och en stark välfärd i hela landet. Tillgänglighet till rättsväsende samt ett tryggt och stabilt energisystem med konkurrenskraftiga priser behövs i hela Sverige. Dessutom är tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet grundläggande för den regionala utvecklingen. Förutsättningar ska finnas för att ta till vara digitaliseringens möjligheter. Utbyggnaden och underhållet av samhällsviktig infrastruktur, som vägar, järnvägar och bredband, är viktig för att säkerställa en god tillgänglighet.

För att uppnå målet för den regionala utvecklingspolitiken är det viktigt med en bredd av insatser inom många utgiftsområden. Tvärssektoriell styrning av resurser inom många utgiftsområden samt regional hänsyn och ett territoriellt perspektiv är av

betydelse för att skapa mer ändamålsenliga insatser för att nå såväl målet för den regionala utvecklingspolitiken som andra mål. Med territoriellt perspektiv menas bl.a. att hänsyn ska tas till strukturella skillnader, t.ex. olikheter i tätortsstruktur och lokaliseringsmönster, demografi, socioekonomi och näringsliv. Statliga myndigheter och regioner har viktiga roller i genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken. Även samordning mellan statliga myndigheter och en väl fungerande samverkan mellan statliga myndigheter, regioner, kommuner samt samråd med näringsliv och civila samhällets organisationer är avgörande för att uppnå målet för den regionala utvecklingspolitiken.

Regeringens utveckling och styrning av den regionala utvecklingspolitiken ska vara samordnad med vissa insatser inom utgiftsområdena 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik, 20 Klimat, miljö och natur, 21 Energi, 22 Kommunikationer, 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, 24 Näringsliv samt övriga berörda utgiftsområden. Insatser inom områdena ska komplettera varandra och bidra till synergier.

Regeringen avser att utarbeta en strategi för nyindustrialiseringen och samhällsombandlingen i Norrbottens och Västerbottens län som ska bidra till en hållbar regional utveckling, se utgiftsområde 24 Näringsliv avsnitt 3.6. I dessa län pågår en omfattande nyindustrialisering kopplad till bl.a. fossilfri produktion och elektrifiering till gagn för klimatombandlingen.

### **Den nationella strategin för den regionala utvecklingspolitiken**

I Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 (skr. 2020/21:133) anges strategiska områden och prioriteringar. Genom samordnade och kompletterande insatser inom och mellan de fyra strategiska områdena och prioriteringarna skapas goda förutsättningar för ett mer effektivt genomförande av den regionala utvecklingspolitiken. Se tabell 3.5 för information om strategiska områden.

Regeringen har identifierat vad som behöver utvecklas i det statliga genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken. Det är omställning till en hållbar regional utveckling, betydelsen av ett territoriellt perspektiv där hela landet ges ökad möjlighet att utvecklas samt ett samordnat genomförande där ansvar och uppgifter är tydliga.

### **Återflöde från finansieringsinstrument**

Återförda medel motsvarande 410 miljoner kronor från finansieringsinstrument avsätts till Almi AB. Dessa har tidigare finansierats av Europeiska regionala utvecklingsfonden under programperioden 2007–2013 inom utgiftsområde 19 Regional utveckling. De ska användas för det ursprungliga ändamålet vilket är till förmån för små och medelstora företag, se utgiftsområde 24 Näringsliv avsnitt 2.8.20. Medlen innebär ett tillskott till kapitalförsörjningsinsatser för att regionalt stärka små och medelstora företags konkurrenskraft.

## **3.8.2 En enhetlig terminologi**

### **Ärendet och dess beredning**

Inom Landsbygds- och infrastrukturdepartementet har promemorian Förslag till lag om ändring i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar tagits fram. I promemorian föreslås lagändringar som innebär att begreppet regionalt tillväxtarbete ersätts med begreppet regionalt utvecklingsarbete. Promemorians lagförslag finns i *bilaga avsnitt 1*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remiss-

instanserna finns i *bilaga avsnitt 2*. Remissvaren finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (LI2023/02924).

### Lagrådet

Förslagen i propositionen är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande.

### Regionalt tillväxtarbete ska ändras till regionalt utvecklingsarbete

**Regeringens förslag:** Uttrycket regionalt tillväxtarbete ersätts i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar med uttrycket regionalt utvecklingsarbete.

Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2024.

**Promemorians förslag** överensstämmer med regeringens.

**Remissinstanserna:** Samtliga remissinstanser som har svarat tillstyrker eller har inga invändningar mot de förslag som lämnas i promemorian.

**Skälen för regeringens förslag:** Det nuvarande målet för den regionala tillväxtpolitiken beslutades av riksdagen 2019 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 19 avsnitt 2.4, bet. 2019/20:NU2, rskr. 2019/20:113). Målet ändrades då från utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft (prop. 2007/08:1 utg.omr. 19, bet. 2007/08:NU2, rskr. 2007/08:99) till utvecklingskraft med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av landet. Mot bakgrund av regeringens nya mål har riksdagen beslutat om en ändring i riksdagsordningen som innebär att utgiftsområde 19 byter namn och benämns Regional utveckling i stället för Regional tillväxt (prop. 2019/20:100, bet. 2019/20:KU19, rskr. 2019/20:320).

Lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar har inte ändrats med anledning av riksdagens ändrade målsättning för den regionala tillväxtpolitiken. Lagen innehåller därför bestämmelser om regionalt tillväxtarbete som gäller för den tidigare målsättningen. I förarbetena till lagen redogjorde regeringen för det regionala tillväxtarbetet och uppgifterna inom det arbetet. Vidare angav regeringen att med regionalt tillväxtarbete avses insatser för att skapa en hållbar regional tillväxt och utveckling, dvs. arbetet ska innefatta ett ekonomiskt, socialt, miljömässigt och jämställdhetsperspektiv (Regionalt utvecklingsansvar i vissa län, prop. 2009/10:156 s. 22). Samtliga regioner och Gotlands kommun ansvarar för det regionala tillväxtarbetet fr.o.m. den 1 januari 2019. Den omständigheten att målsättningen för den regionala tillväxtpolitiken ändrat namn innebär i sig inte någon förändring av regionernas eller Gotlands kommuns uppgifter. Med regionalt utvecklingsarbete avses även fortsättningsvis insatser för att skapa en hållbar regional tillväxt och utveckling, dvs. arbetet ska innefatta ett ekonomiskt, socialt och miljömässigt perspektiv och ett jämställdhetsperspektiv. För att lagen ska stämma överens med målet för den regionala utvecklingspolitiken och den terminologi som numera används inom området föreslås att 1, 2, 5 och 10 §§ i lagen ändras. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

### Konsekvenserna av förslaget

Att terminologin i lagen om regionalt utvecklingsansvar inte stämmer överens med målet för den regionala utvecklingspolitiken skapar en otydlighet inom området. Förslaget syftar till att undanröja den otydligheten. Några alternativa lösningar finns inte. Förslaget bedöms inte ha några kostnadsmässiga konsekvenser och det har inte heller någon betydelse för företagen, miljön eller jämställdheten. Förslaget medför inte heller några effekter för kommunerna eller regionerna.

### 3.8.3 EU:s sammanhållningspolitik

Den regionala utvecklingspolitiken och det svenska genomförandet av EU:s sammanhållningspolitik är nära integrerade. EU:s sammanhållningspolitik ska främja en harmonisk utveckling inom hela unionen för att stärka den ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållningen.

I Sverige ska Europeiska regionala utvecklingsfonden bidra till att stärka konkurrenskraften i alla delar av landet genom att främja den digitala och gröna omställningen. Insatsernas fokus är att stärka förutsättningarna för forskning och innovation samt att stärka arbetet med smart specialisering. En betydande del av medlen ska stödja små och medelstora företags konkurrenskraft.

Fonden för en rättvis omställning ska bidra till omställningen av stålindustrin i Norrbottens län, metallindustrin i Västerbottens län och mineralindustrin i Gotlands län. Den kommer huvudsakligen att investera i fossilfri stål- och metallproduktion samt koldioxidlagring. Fonden kommer även att finansiera forskning, innovation, kompetensutveckling och utbyggnad av ren energiteknik. Utsläppen av växthusgaser i de industrier som får stöd beräknas därmed minska avsevärt samtidigt som konkurrenskraften stärks.

Sverige deltar också inom ramen för Europeiska regionala utvecklingsfonden i Interregprogram som syftar till att främja samarbete över nationsgränser och därmed bidra till en integrerad och hållbar regional utveckling i Sveriges närområde. Programmets fokus är att främja lösningar på gemensamma problem. En betydande del av medlen kommer att satsas på klimatanpassning, övergången till en cirkulär ekonomi samt att stärka skyddet och bevarandet av miljön.

## 3.9 Budgetförslag

### 3.9.1 Regionala utvecklingsåtgärder

**Tabell 3.19 Anslagsutveckling 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 582 265	Anslagssparande	391 571
2023	Anslag	1 993 337 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 849 857
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 028 337</b>		
2025	Beräknat	2 087 337		
2026	Beräknat	2 197 337		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för statsbidrag till projektverksamhet (inklusive riskkapitalfonder, lånefonder och garantifonder), regionala företagsstöd, ersättning för vissa kreditförluster samt stöd till kommersiell service. Vidare får anslaget användas för viss administration, uppföljning och utvärdering samt viss central utvecklingsverksamhet. Dessutom får anslaget användas för ersättningar till regioner och Gotlands kommun för uppgifter om regionalt utvecklingsansvar.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.20 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 993 337</b>	<b>1 993 337</b>	<b>1 993 337</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	35 000	94 000	204 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 028 337</b>	<b>2 087 337</b>	<b>2 197 337</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 2 028 337 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 087 337 000 kronor respektive 2 197 337 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 780 000 000 kronor 2025–2030.

**Skälen för regeringens förslag:** Anslaget används framför allt till olika regionala företagsstöd, projektverksamhet och medfinansiering av olika EU-program. Övervägande delen av de stöd som beslutas inom ramen för anslaget är antingen fleråriga samverkansprojekt med många olika offentliga och privata aktörer eller fleråriga företagsinvesteringar. Medlen betalas ut när kostnader har uppstått. De aktörer som kan fatta beslut om framtida åtaganden mot anslaget har därför små möjligheter att påverka stödets utbetalningstakt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 780 000 000 kronor 2025–2030.

**Tabell 3.21 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2030
Ingående åtaganden	2 081 911	2 146 386	2 963 385			
Nya åtaganden	1 465 056	2 293 600	2 042 039			
Infriade åtaganden	-1 400 581	-1 476 601	-1 225 424	-1 383 000	-1 450 000	-947 000
Utestående åtaganden	2 146 386	2 963 385	3 780 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>3 000 000</b>	<b>3 840 000</b>	<b>3 780 000</b>			

### 3.9.2 1:2 Transportbidrag

**Tabell 3.22 Anslagsutveckling 1:2 Transportbidrag**

Tusental kronor

2022	Utfall	509 840	Anslagssparande	-1 976
2023	Anslag	506 864 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	504 888
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>479 864</b>		
2025	Beräknat	455 864		
2026	Beräknat	455 864		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för statsbidrag till regionalt transportbidrag och avser kompensation till företag i de fyra nordligaste länen för kostnadsnackdelar till följd av långa transportavstånd för varor och stimulerar till höjd förädlingsgrad i områdets näringsliv.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.23 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Transportbidrag**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>450 864</b>	<b>450 864</b>	<b>450 864</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	29 000	5 000	5 000
<i>varav BP24</i>	29 000		
– Förstärkt transportbidrag	29 000		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>479 864</b>	<b>455 864</b>	<b>455 864</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 56 000 000 kronor 2023 och ökas med 29 000 000 kronor 2024 till följd av förväntade högre utgifter för godstransporter.

Regeringen föreslår att 479 864 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Transportbidrag* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 455 864 000 kronor respektive 455 864 000 kronor.

### 3.9.3 1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020

**Tabell 3.24 Anslagsutveckling 1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 263 667	Anslagssparande	336 333
2023	Anslag	1 440 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 355 485
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>334 000</b>		
2025	Beräknat	0		
2026	Beräknat	0		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utbetalningar av medel från Europeiska regionala utvecklingsfonden för programperioden 2014–2020.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.25 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020**

Tusental kronor			
	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 440 000</b>	<b>1 440 000</b>	<b>1 440 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-705 486	-1 039 486	-1 039 486
<i>varav BP24</i>	<i>74 000</i>		
– Omfördelning mellan år inom anslaget	74 000		
Överföring till/från andra anslag	11 620	11 620	11 620
Övrigt	-412 134	-412 134	-412 134
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>334 000</b>	<b>0</b>	<b>0</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Ramen för Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020 beräknas till totalt 10 074 124 042 kronor, varav 78 911 542 kronor är medel för lokalt ledd utveckling.

Anslaget ökas med 74 000 000 kronor 2024. Till följd av lägre utgifter under 2022 och förväntat lägre utgifter 2023 väntas i stället utgifterna bli högre 2024.

Regeringen föreslår att 334 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020* för 2024.

### 3.9.4 1:4 Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027

**Tabell 3.26 Anslagsutveckling 1:4 Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027**

Tusental kronor			
2022	Utfall	983 Anslagssparande	649 017
2023	Anslag	650 000 <sup>1</sup> Utgiftsprognos	644 997
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 080 000</b>	
2025	Beräknat	1 545 000	
2026	Beräknat	1 670 000	

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utbetalningar av medel från Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning för programperioden 2021–2027.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.27 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:4 Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>650 000</b>	<b>650 000</b>	<b>650 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	430 000	895 000	1 020 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 080 000</b>	<b>1 545 000</b>	<b>1 670 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Medlen från Fonden för en rättvis omställning beräknas uppgå till ca 1 448 422 046 kronor för programperioden 2021–2027. Medlen från Europeiska regionala utvecklingsfonden inom målet Investering för sysselsättning och tillväxt och Fonden för en rättvis omställning beräknas uppgå till totalt 9 469 889 731 kronor för programperioden.

Regeringen föreslår att 1 080 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 545 000 000 kronor respektive 1 670 000 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:4 *Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 200 000 000 kronor 2025–2030.

**Skälen för regeringens förslag:** Verksamheten inom Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning omfattar bl.a. fleråriga projekt som medför utgifter för kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:4 *Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 200 000 000 kronor 2025–2030.

**Tabell 3.28 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:4 Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2030
Ingående åtaganden		547 286	4 500 000			
Nya åtaganden	547 286	4 102 714	700 000			
Infriade åtaganden		-150 000	-1 000 000	-1 460 000	-1 650 000	-1 090 000
Utestående åtaganden	547 286	4 500 000	4 200 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>2 300 000</b>	<b>4 500 000</b>	<b>4 200 000</b>			



# Bilaga

## Förslag till lag om ändring i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar

### Innehållsförteckning

1	Promemorians lagförslag.....	2
2	Förteckning över remissinstanser .....	5

# 1 Promemorians lagförslag

## Förslag till lag om ändring i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar

Härigenom föreskrivs att 1, 2, 5 och 10 §§ och rubriken närmast före 5 § lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

1 §<sup>1</sup>

I denna lag finns bestämmelser om regionalt *tillväxtarbete* och om länsplaner för regional transportinfrastruktur.

I denna lag finns bestämmelser om regionalt *utvecklingsarbete* och om länsplaner för regional transportinfrastruktur.

2 §

Med regionalt *tillväxtarbete* avses i denna lag insatser för att skapa en hållbar regional tillväxt och utveckling.

Med regionalt *utvecklingsarbete* avses i denna lag insatser för att skapa en hållbar regional tillväxt och utveckling.

Regionalt *tillväxtarbete*

Regionalt *utvecklingsarbete*

5 §<sup>2</sup>

En region ska

1. utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling och samordna insatser för genomförandet av strategin,

2. fastställa mål och prioriteringar för det regionala kompetensförsörjningsarbetet och tillhandahålla bedömningar av länets kompetensbehov inom offentlig och privat sektor på kort och lång sikt,

3. trots 2 kap. 8 § andra stycket kommunallagen (2017:725) besluta om användningen av vissa statliga medel för regionalt *tillväxtarbete*, och

4. följa upp, låta utvärdera och årligen till regeringen redovisa resultaten av det regionala *tillväxtarbetet*.

3. trots 2 kap. 8 § andra stycket kommunallagen (2017:725) besluta om användningen av vissa statliga medel för regionalt *utvecklingsarbete*, och

4. följa upp, låta utvärdera och årligen till regeringen redovisa resultaten av det regionala *utvecklingsarbetet*.

10 §<sup>3</sup>

Statliga myndigheter som bedriver verksamhet i länet ska beakta den strategi som fastställts för länets utveckling.

Länsstyrelsen och övriga statliga myndigheter ska inom sina verksamhetsområden lämna regionen det biträde som

Länsstyrelsen och övriga statliga myndigheter ska inom sina verksamhetsområden lämna regionen det biträde som

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2018:1348.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2022:1090.

<sup>3</sup> Senaste lydelse 2019:944.

den behöver för regionalt *tillväxtarbete* och regional transportinfrastrukturplanering. De ska också löpande informera regionen om pågående och planerade verksamheter som har betydelse för länets utveckling.

den behöver för regionalt *utvecklingsarbete* och regional transportinfrastrukturplanering. De ska också löpande informera regionen om pågående och planerade verksamheter som har betydelse för länets utveckling.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.



## 2 Förteckning över remissinstanser

Efter remiss har yttrande över promemorian lämnats av Region Stockholm, Region Sörmland, Region Östergötland, Region Jönköpings län, Region Kronoberg, Region Kalmar län, Region Blekinge, Region Värmland, Region Örebro län, Region Dalarna, Region Gävleborg och Region Jämtland Härjedalen.

Svar har inte inkommit från Region Uppsala, Gotlands kommun, Region Skåne, Region Halland, Västra Götalandsregionen, Region Västmanland, Region Västernorrland, Region Västerbotten och Region Norrbotten.

# Utgiftsområde 20

Klimat, miljö och natur

## Utgiftsområde 20 – Klimat, miljö och natur

### Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	5
2	Klimat, miljö och natur .....	7
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	7
2.2	Utgiftsutveckling.....	8
2.3	Skatteutgifter .....	9
3	Miljöpolitik .....	11
3.1	Mål .....	11
3.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder .....	13
3.3	Resultatredovisning .....	13
3.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	15
3.5	Generationsmålet.....	17
3.5.1	Ändrad strecksats till Generationsmålet .....	17
3.5.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	17
3.5.3	Resultatredovisning .....	18
3.5.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	21
3.6	Begränsad klimatpåverkan.....	22
3.6.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	22
3.6.2	Resultatredovisning .....	22
3.6.3	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	27
3.7	Frisk luft.....	28
3.7.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	29
3.7.2	Resultatredovisning.....	29
3.7.3	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	30
3.8	Bara naturlig försurning.....	31
3.8.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	31
3.8.2	Resultatredovisning.....	31
3.8.3	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	33
3.9	Giftfri miljö.....	33
3.9.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	33
3.9.2	Resultatredovisning .....	33
3.9.3	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	38
3.10	Skyddande ozonskikt .....	40
3.10.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	40
3.10.2	Resultatredovisning .....	40
3.10.3	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	41
3.11	Säker strålmiljö .....	41
3.11.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	41
3.11.2	Resultatredovisning .....	41
3.11.3	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	43
3.12	Ingen övergödning .....	44
3.12.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	44
3.12.2	Resultatredovisning .....	44
3.12.3	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	46
3.13	Levande sjöar och vattendrag .....	47
3.13.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	47
3.13.2	Resultatredovisning .....	47
3.13.3	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	50
3.14	Grundvatten av god kvalitet .....	50
3.14.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	51
3.14.2	Resultatredovisning .....	51
3.14.3	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	53

3.15	Hav i balans samt levande kust och skärgård.....	53
3.15.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	54
3.15.2	Resultatredovisning.....	54
3.15.3	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	58
3.16	Myllrande våtmarker.....	59
3.16.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	59
3.16.2	Resultatredovisning.....	59
3.16.3	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	60
3.17	Levande skogar.....	61
3.17.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	62
3.17.2	Resultatredovisning.....	62
3.17.3	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	67
3.18	Ett rikt odlingslandskap.....	68
3.18.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	68
3.18.2	Resultatredovisning.....	69
3.18.3	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	71
3.19	Storslagen fjällmiljö.....	71
3.19.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	71
3.19.2	Resultatredovisning.....	72
3.19.3	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	73
3.20	God bebyggd miljö.....	73
3.20.1	Ändrad precisering av God bebyggd miljö.....	73
3.20.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	74
3.20.3	Resultatredovisning.....	74
3.20.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	77
3.21	Ett rikt växt- och djurliv.....	78
3.21.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	78
3.21.2	Resultatredovisning.....	79
3.21.3	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	82
3.22	Politikens inriktning.....	83
3.23	Den årliga revisionens iakttagelser.....	89
3.24	Fonder 89	
3.24.1	Batterifonden.....	89
3.24.2	Kadmiumfonden.....	90
3.24.3	Kärnavfallsfonden.....	90
3.25	Budgetförslag.....	91
3.25.1	1:1 Naturvårdsverket.....	91
3.25.2	1:2 Miljöövervakning m.m.....	94
3.25.3	1:3 Åtgärder för värdefull natur.....	95
3.25.4	1:4 Sanering och återställning av förorenade områden.....	97
3.25.5	1:5 Miljöforskning.....	99
3.25.6	1:6 Kemikalieinspektionen.....	100
3.25.7	1:7 Avgifter till internationella organisationer.....	102
3.25.8	1:8 Klimatbonus.....	103
3.25.9	1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut.....	104
3.25.10	1:10 Klimatanpassning.....	106
3.25.11	1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö.....	107
3.25.12	1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar.....	108
3.25.13	1:13 Internationellt miljösamarbete.....	110
3.25.14	1:14 Skydd av värdefull natur.....	111
3.25.15	1:15 Havs- och vattenmyndigheten.....	113
3.25.16	1:16 Klimatinvesteringar.....	114
3.25.17	1:17 Klimatpremier.....	116
3.25.18	1:18 Industriklivet.....	117
3.25.19	1:19 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv.....	119
3.25.20	1:20 Driftstöd för bio-CCS.....	120
3.25.21	Investeringsplan för Naturvårdsverket.....	121



4	Miljöforskning.....	123
4.1	Mål .....	123
4.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	123
4.3	Resultatredovisning.....	123
4.3.1	Formas fördelning av forskningsmedel .....	123
4.3.2	Programsatsningar.....	125
4.3.3	Analysarbete och kommunikation .....	125
4.3.4	Stiftelser verksamma inom området.....	125
4.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	126
4.5	Politikens inriktning .....	126
4.6	Budgetförslag.....	127
4.6.1	2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad .....	127
4.6.2	2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad: Forskning.....	128
Bilaga 1	Klimatredovisning	

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

1. Riksdagen godkänner investeringsplanen för fastigheter och markanläggningar för 2024–2026 som en riktlinje för Naturvårdsverkets investeringar (avsnitt 3.25.21).
2. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur enligt tabell 1.1.
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Naturvårdsverket	635 535
1:2 Miljöövervakning m.m.	417 714
1:3 Åtgärder för värdefull natur	1 212 035
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	1 064 318
1:5 Miljöforskning	96 825
1:6 Kemikalieinspektionen	324 678
1:7 Avgifter till internationella organisationer	314 431
1:8 Klimatbonus	1 300 000
1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	292 107
1:10 Klimatanpassning	89 500
1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	1 367 565
1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar	262 900
1:13 Internationellt miljösamarbete	37 400
1:14 Skydd av värdefull natur	1 670 500
1:15 Havs- och vattenmyndigheten	321 930
1:16 Klimatinvesteringar	4 950 000
1:17 Klimatpremier	2 122 000
1:18 Industriklivet	1 457 000
1:19 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv	115 000
1:20 Driftstöd för bio-CCS	15 000
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	133 513
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	1 107 408
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>19 307 359</b>

**Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden**

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:2 Miljöövervakning m.m.	120 000	2025–2027
1:3 Åtgärder för värdefull natur	900 000	2025–2028
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	1 865 000	2025–2050
1:5 Miljöforskning	102 000	2025–2028
1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	710 000	2025–2035
1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar	1 500 000	2025–2036
1:13 Internationellt miljösamarbete	7 600	2025–2027
1:14 Skydd av värdefull natur	50 000	2025–2068
1:16 Klimatinvesteringar	6 000 000	2025–2028
1:17 Klimatpremier	3 000 000	2025–2028
1:18 Industriklivet	4 680 000	2025–2031
1:19 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv	165 000	2025–2028
1:20 Driftstöd för bio-CCS	36 000 000	2026–2046
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	2 200 000	2025–2030
<b>Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet</b>	<b>57 299 600</b>	

## 2 Klimat, miljö och natur

### 2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur är indelat i områdena Miljöpolitik (avsnitt 3) och Miljöforskning (avsnitt 4). Miljöpolitiken utgår ifrån de nationella miljökvalitetsmål och det generationsmål för miljöarbetet som beslutats av riksdagen. Målen är styrande för allt miljöarbete som Sverige bedriver nationellt, inom EU och internationellt. Miljömålssystemet ger också en struktur för en systematisk uppföljning av miljöpolitiken som grund för ett strategiskt åtgärdsarbete. Myndigheter som finansieras inom utgiftsområdet är Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) samt Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad (Formas). Myndigheter som delvis finansieras från utgiftsområdet är bl.a. Sveriges geologiska undersökning (SGU), länsstyrelserna, Statens geotekniska institut, Lantmäteriet, Statens energimyndighet, Boverket, Transportstyrelsen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Strålsäkerhetsmyndigheten.

Länsstyrelserna och 26 andra myndigheter har i sina instruktioner ett utpekad ansvar att verka för att nå miljökvalitetsmålen och generationsmålet. Åtta av dessa myndigheter har även ett utpekad ansvar för att samordna uppföljning, utvärdering och rapportering av ett eller flera miljökvalitetsmål. Dessa myndigheter är följande:

- Boverket
- Havs- och vattenmyndigheten
- Kemikalieinspektionen
- Naturvårdsverket
- Skogsstyrelsen
- Statens jordbruksverk
- Strålsäkerhetsmyndigheten
- Sveriges geologiska undersökning.

Naturvårdsverket har i uppgift att vägleda de myndigheter som har ett ansvar i miljömålssystemet i deras arbete med genomförande och uppföljning.

Klimatlagen (2017:720) trädde i kraft 2018. Den utgör en viktig del i arbetet inom politikområdet.

Regeringen föreslår att 19,3 miljarder kronor anvisas utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur för 2024.

## 2.2 Utgiftsutveckling

**Tabell 2.1** Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
<b>Miljöpolitik</b>	<b>19 330</b>	<b>18 326</b>	<b>18 418</b>	<b>18 066</b>	<b>14 069</b>	<b>14 926</b>
1:1 Naturvårdsverket	656	630	627	<b>636</b>	582	593
1:2 Miljöövervakning m.m.	492	392	388	<b>418</b>	399	379
1:3 Åtgärder för värdefull natur	2 038	1 130	1 121	<b>1 212</b>	1 192	1 332
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	735	1 074	1 047	<b>1 064</b>	1 029	694
1:5 Miljöforskning	97	97	96	<b>97</b>	94	94
1:6 Kemikalieinspektionen	291	311	315	<b>325</b>	307	314
1:7 Avgifter till Internationella organisationer	293	304	297	<b>314</b>	278	270
1:8 Klimatbonus	6 905	5 955	5 909	<b>1 300</b>		
1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	296	284	290	<b>292</b>	305	314
1:10 Klimatanpassning	124	140	137	<b>90</b>	90	90
1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	1 528	1 270	1 260	<b>1 368</b>	1 197	947
1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar	84	169	113	<b>263</b>	263	163
1:13 Internationellt miljösamarbete	40	37	37	<b>37</b>	37	42
1:14 Skydd av värdefull natur	1 720	1 211	1 211	<b>1 671</b>	1 186	1 186
1:15 Havs- och vattenmyndigheten	310	312	314	<b>322</b>	316	323
1:16 Klimatinvesteringar	2 498	3 055	3 168	<b>4 950</b>	2 995	2 990
1:17 Klimatpremier	562	462	671	<b>2 122</b>	2 313	2 703
1:18 Industriklivet	604	1 354	1 344	<b>1 457</b>	1 357	665
1:19 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv	50	115	60	<b>115</b>	115	115
1:20 Driftstöd för bio-CCS	9	25	15	<b>15</b>	15	1 714
<b>Miljöforskning</b>	<b>1 236</b>	<b>1 240</b>	<b>1 241</b>	<b>1 241</b>	<b>1 245</b>	<b>1 249</b>
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	125	132	138	<b>134</b>	138	141
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	1 111	1 107	1 103	<b>1 107</b>	1 107	1 107
<b>Äldre anslag</b>	<b>174</b>	<b>0</b>				
2023 1:21 Kompetenslyft för klimatomställningen	18	0				
2022 1:18 Stöd för gröna och trygga samhällen	157					
<b>Totalt för utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur</b>	<b>20 740</b>	<b>19 566</b>	<b>19 660</b>	<b>19 307</b>	<b>15 315</b>	<b>16 175</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur**

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>19 543</b>	<b>19 543</b>	<b>19 543</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	50	108	150
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-285	-4 336	-3 518
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>4 647</i>	<i>5 315</i>	<i>7 534</i>
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>19 307</b>	<b>15 315</b>	<b>16 175</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

**Tabell 2.3 Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur**

Miljoner kronor

	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	11 609
Verksamhetsutgifter <sup>2</sup>	7 572
Investeringar <sup>3</sup>	126
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>19 307</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2022 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

<sup>2</sup> Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

<sup>3</sup> Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

## 2.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av skatteutgifter beskrivs i Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter (skr. 2022/23:98). I det följande redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

**Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur**

Miljoner kronor

	2023	2024
Nedsatt förmånsvärde för miljöanpassade bilar (A16)	3 010	3 850
Skattelättnad för cykelförmån (A38)	170	250
Skattefrihet för laddel på arbetsplatsen (A39)	110	110
Förmånsvärde för drivmedel (A40)	-110	-110
Förmånsvärde för äldre bilar (A42)	0	0
Reparationer av cyklar, skor, lädervaror m.m., mervärdesskattesats 12% (E14)	190	160

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse. Negativa belopp innebär att skatteutgiften är en s.k. skattesanktion.

Källa.: Regeringens skrivelse 2022/23:98.

## 3 Miljöpolitik

### 3.1 Mål

Målen för miljöpolitiken är strukturerade i enlighet med miljömålssystemet, enligt följande (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377):

- ett generationsmål som anger inriktningen för den samhällsomställning som behöver ske inom en generation för att nå miljökvalitetsmålen
- miljökvalitetsmål som beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till
- etappmål som beskriver de samhällsomställningar som är viktiga steg för att nå Generationsmålet och miljökvalitetsmålen.

Generationsmålet är det övergripande målet för miljöpolitiken (se avsnitt 1.5). De 16 miljökvalitetsmålen är följande: Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Giftfri miljö, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö, God bebyggd miljö, Ett rikt växt- och djurliv (prop. 1997/98:145, bet. 1998/99:MJU6, rskr. 1998/99:183 samt prop. 2004/05:150, bet. 2005/06:MJU3, rskr. 2005/06:48).

Regeringen har beslutat om etappmål inom miljömålssystemet. Etappmålen ska vägleda det konkreta arbetet för att nå miljökvalitetsmålen och Generationsmålet. Riksdagen har beslutat etappmål som ska öka takten i arbetet med att nå miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan (prop. 2016/17:146, bet. 2016/17:MJU24, rskr. 2016/17:320). De etappmål som riksdagen har beslutat redovisas mer utförligt i Klimatredovisningen. Etappmålen är målövergripande och kan således bidra till att nå fler än ett mål. Sammantaget finns 19 etappmål med målår som sträcker sig till 2022 eller senare, se tabell 3.2. Övriga etappmål där målåret är passerat är slutredovisade i tidigare budgetpropositioner. För klimatmålet till 2020 redovisas i tabell 3.2 en bedömning baserad på befintlig statistik. Förutom målstrukturen för miljöarbetet omfattar även miljömålssystemet regelbundna uppföljningar av miljömålen som görs i bred samverkan mellan myndigheter inklusive länsstyrelserna. Sammanlagt finns det 27 nationella myndigheter och länsstyrelserna på regional nivå som har ett ansvar i miljömålssystemet.

Miljömålen utgör det nationella genomförandet av Agenda 2030:s miljörelaterade mål och delmål. Arbetet för att nå miljömålen bidrar även till att nå andra mål i Agenda 2030. Generationsmålet och de 16 miljökvalitetsmålen kopplar tydligt till flera av målen i Agenda 2030, se tabell 3.1. För en övergripande redovisning av arbetet med Agenda 2030, se vidare utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning.

I avsnitt 3.5–3.20 redovisas Generationsmålet och miljökvalitetsmålen.



**Tabell 3.1 Koppling mellan Sveriges nationella miljömål och de 17 globala målen för hållbar utveckling i FN:s Agenda 2030**

Nationella miljömål	Mål i Agenda 2030
Generationsmålet	2 Ingen hunger 3 Hälsa och välbefinnande 6 Rent vatten och sanitet 7 Hållbar energi för alla (9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur) 11 Hållbara städer och samhällen 12 Hållbar konsumtion och produktion 14 Hav och marina resurser 15 Ekosystem och biologisk mångfald
Begränsad klimatpåverkan	7 Hållbar energi för alla 13 Bekämpa klimatförändringen (15 Ekosystem och biologisk mångfald)
Frisk luft	3 Hälsa och välbefinnande 11 Hållbara städer och samhällen (15 Ekosystem och biologisk mångfald)
Bara naturlig försurning	15 Ekosystem och biologisk mångfald
Giftfri miljö	2 Ingen hunger 3 Hälsa och välbefinnande 6 Rent vatten och sanitet 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt 12 Hållbar konsumtion och produktion 14 Hav och marina resurser (15 Ekosystem och biologisk mångfald)
Skyddande ozonskikt	3 Hälsa och välbefinnande
Säker strålmiljö	3 Hälsa och välbefinnande 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
Ingen övergödning	6 Rent vatten och sanitet 14 Hav och marina resurser (15 Ekosystem och biologisk mångfald)
Levande sjöar och vattendrag	6 Rent vatten och sanitet 15 Ekosystem och biologisk mångfald
Grundvatten av god kvalitet	6 Rent vatten och sanitet 13 Bekämpa klimatförändringen 15 Ekosystem och biologisk mångfald
Hav i balans samt levande kust och skärgård	(2 Ingen hunger) 14 Hav och marina resurser 15 Ekosystem och biologisk mångfald
Myllrande våtmarker	(6 Rent vatten och sanitet) 13 Bekämpa klimatförändringen 15 Ekosystem och biologisk mångfald
Levande skogar	15 Ekosystem och biologisk mångfald
Ett rikt odlingslandskap	2 Ingen hunger 15 Ekosystem och biologisk mångfald
Storslagen fjällmiljö	15 Ekosystem och biologisk mångfald
God bebyggd miljö	6 Rent vatten och sanitet 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur 11 Hållbara städer och samhällen 12 Hållbar konsumtion och produktion
Ett rikt växt- och djurliv	(3 Hälsa och välbefinnande) 14 Hav och marina resurser 15 Ekosystem och biologisk mångfald

Anm.: I tabellen framgår vilka nationella miljömål som i huvudsak kopplar till respektive mål för Agenda 2030. Indirekta kopplingar mellan de svenska miljömålen och målen för Agenda 2030 visas inom parentes medan resterande visar direkta kopplingar. Kartläggningen samordnades av Naturvårdsverket (Fi 2016/01355). Kopplingen mellan Myllrande våtmarker och mål 1 Bekämpa klimatförändringar har Regeringskansliet lagt till.

### 3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Till varje miljö kvalitetsmål hör ett antal s.k. preciseringar. Preciseringarna beskriver innebörden av miljö kvalitetsmålet och det miljö tillstånd som ska uppnås och de är bedömningsgrunder för resultaten i budgetpropositionen. Varje mål följs upp med stöd av ett antal indikatorer som redovisas återkommande i budgetpropositionen i form av tabeller eller diagram.

Ettappmålens måluppfyllelse bedöms baserat på elementen i målformuleringarna och tillgängliga data.

### 3.3 Resultatredovisning

Under 2022 och 2023 har omfattande insatser gjorts för att nå miljömålen. Resultaten för respektive miljö kvalitetsmål redovisas mer utförligt i de särskilda målavsnitten. I detta avsnitt (1.3) redovisas frågor av mer tvärgående karaktär.

Industriklivet bidrar till klimatomställningen och har därför stärkts genom ökade anslag i budgetpropositionen för 2023. Utbetalningarna från industriklivet har ökat i takt med att inledande studier och forskningsprojekt resulterat i att projekten tas vidare till nästa steg. Stöd har bl.a. lämnats till projekt kopplade till återvinning av plast, batteriåtervinning, fossilfritt stål och avskiljning, infångning och lagring av biogen koldioxid, s.k. bio-CCS.

Flera åtgärder har vidtagits för att främja omställningen till en giftfri cirkulär ekonomi nationellt, bl.a. genom att förtydliga Naturvårdsverkets uppgift att verka för omställningen genom ändringar i myndighetens instruktion. Vidare har nya bestämmelser för ökad cirkulär hantering av bl.a. matavfall och förpackningsavfall beslutats av regeringen. Mycket av arbetet sker genom förhandlingar om nya EU-initiativ från kommissionens handlingsplan för cirkulär ekonomi. Flera insatser både, nationellt inom EU och globalt har också vidtagits för en giftfri miljö t.ex. för att minska spridning av högfluorerade ämnen (PFAS). Sverige har även fortsatt varit aktivt drivande i arbetet med ett rättsligt bindande globalt avtal mot plastföroreningar. Arbetet med att bekämpa den illegala avfallshanteringen har fortsatt och de samverkande myndigheterna har redovisat ett uppdrag om detta (KN2023/00025).

Två viktiga internationella milstolpar som rör biologisk mångfald har nåtts, dels Kunming-Montreal globala ramverket för biologisk mångfald inom Konventionen för biologisk mångfald som syftar till att stoppa och vända förlusten av biologisk mångfald till 2030, dels avtalet om skydd för marin biologisk mångfald på internationellt vatten. På sikt kan dessa förväntas innebära konkreta positiva miljöeffekter, globalt såväl som för generationsmålet och flera av miljö kvalitetsmålen.

Under det senaste året har samtliga länsstyrelser gjort insatser i arbetet med t.ex. skydd och skötsel av värdefull natur, vattenförvaltning, bekämpning av invasiva främmande arter, grön infrastruktur och anläggande av våtmarker. Även relevanta åtgärder som gjorts inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken har varit betydande i sammanhanget.

Den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken är ett gemensamt verktyg för att uppnå en effektiv och likvärdig tillsyn inom miljöbalken. Strategins tidsperiod har under året förlängts med ett år och gäller nu 2022–2025 för att bl.a. vara i fas med Sveriges nationella kontrollplan för livsmedelskedjan (NKP). Flera nya tillsynsvägledningar kopplade till strategin har publicerats av ansvariga myndigheter, och olika informations- och utbildningsinsatser har genomförts. Enligt den årliga

tillsynsredovisningen har ökade anslag under de senaste åren inneburit att länsstyrelserna sammanlagt redovisar mer tid för genomförd tillsyn 2022 jämfört med 2021 (KN2023/02912).

Utredningen En modern och effektiv miljöprövning (dir. 2020:86) redovisade i juni 2022 sitt betänkande Om prövning och omprövning – en del av den gröna omställningen (SOU 2022:33). Betänkandet har remitterats och beredning pågår för närvarande i Regeringskansliet. Ytterligare åtgärder som vidtagits är en fortsatt insamling av uppgifter om samråd och prövning samt fortsatt utveckling av organisation och samverkansformer i miljöprövningssystemet. Regeringsprövningsutredningen (dir. 2022:26) har i uppdrag att se över regeringens roll som prövningsmyndighet i en modern och effektiv miljöprövning. Flera myndigheter har fått i uppdrag att bidra till att miljöprövningen fungerar på ett tillfredsställande sätt. Som ett led i arbetet med att effektivisera miljötillståndprocesserna har Naturvårdsverket redovisat två uppdrag om myndighetens deltagande i miljöprocesser (bl.a. KN2023/02110) och hur myndighetens arbete för att tillståndsprövning och tillsynsvägledning enligt miljöbalken ska bli effektivare och bidra till den gröna omställningen, inklusive vilka resultat som arbetet har lett till mot bakgrund av att myndighetens förvaltningsanslag har tillförts ytterligare medel för detta ändamål. Naturvårdsverkets redovisning av statistik för miljötillståndsprövningen under 2022 visar att den genomsnittliga handläggningstiden av ärenden som avgörs av miljöprövningsdelegationerna har ökat under 2021 och 2022, från 350 dagar 2020 till 387 dagar 2021 och 420 dagar 2022, men det finns variationer mellan länsstyrelserna (KN2023/03355).

Länsstyrelserna har under året fått flera uppdrag om beredning av ansökningar om tillstånd för havsbaserade vindkraftparker enligt lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon. Regeringen beslutade den 4 maj 2023 om kommittédirektiv för utredningen En ordnad prövning av havsbaserad vindkraft (dir. 2023:61). Enligt direktiven ska en särskild utredare analysera hur regelverket för användning av havsområden vid etablering av vindkraft kan förbättras och hur tillståndsprövningen av vindkraft i Sveriges ekonomiska zon kan bli mer effektiv och tydlig.

Nya tilläggsdirektiv har beslutats till Miljömålsberedningen (dir. 2022:126). Beredningen ska bl.a. föreslå en strategi med etappmål, styrmedel och åtgärder som bidrar till Sveriges åtaganden inom EU och internationellt för naturvård och biologisk mångfald samt upptag och utsläpp av växthusgaser inom markanvändningssektorn. Vidare ska beredningen kartlägga och beskriva synergier och målkonflikter i arbetet med att uppfylla Sveriges åtaganden och vid behov föreslå politiska avvägningar. Uppdraget bygger på att det finns nära kopplingar mellan områdena klimat och biologisk mångfald. Dessa kopplingar innebär att det finns möjligheter att utveckla lösningar som effektivt bidrar till många förbättringar. Åtgärder för att öka kolsänkan och främja den biologiska mångfalden kan samtidigt påverka förutsättningarna för att bedriva bl.a. jordbruk och skogsbruk, och i förlängningen utveckling av bioekonomin och det civila försvaret. Uppdraget ska redovisas senast den 2 december 2024.

För åttonde året i rad har Miljömålsrådet redovisat vilka åtgärder myndigheterna avser att vidta i samverkan för att hålla takten i arbetet med att nå miljömålen. Rådet har under året avslutat arbetet i de sju programområden som startades 2019, och har startat fem nya programområden, varav två är en fortsättning och vidareutveckling av tidigare programområden, och tre är helt nya. Nationella expertrådet för klimatanpassning vid SMHI publicerade sin första rapport i början av 2022 (Nationella expertrådet för klimatanpassning 2022). Rapporten belyser att ett klimat i förändring påverkar förutsättningarna att nå såväl miljömålen som andra samhällsmål.

### 3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Trots att många och viktiga insatser har genomförts bedömer regeringen att befintliga och beslutade åtgärder, både nationella och internationella, inte räcker för att nå de flesta av målen. Bedömningen baseras på den fördjupade utvärderingen av arbetet med att nå miljömålen samt på den årliga uppföljning av miljömålen, som båda redovisades 2023. Naturvårdsverket bedömer att avståndet till klimatmålet 2045 minskar, men att prognosen är dålig för etappmålen till 2030 och 2040. Förutom Naturvårdsverket har åtta andra nationella myndigheter ett utpekat ansvar för uppföljning av delar av miljömålen. Dessutom har länsstyrelserna ett ansvar för regionala bedömningar.

Sammantaget bedöms att två miljö kvalitetsmål kommer att uppnås: Skyddande ozonskikt och Frisk luft. Två miljö kvalitetsmål bedöms vara nära att uppnås: Giftfri miljö och Säker strålmiljö. Tolv miljö kvalitetsmål bedöms inte kunna uppnås med nuvarande beslutade och planerade styrmedel.

För sju av de tolv miljö kvalitetsmål som inte bedöms uppnås går det inte att avgöra om utvecklingstrenden bedöms vara positiv eller negativ. Utvecklingstrenden för Bara naturlig försurning är positiv. Utvecklingstrenden för Begränsad klimatpåverkan, Ett rikt växt- och djurliv, Levande skogar och Storslagen fjällmiljö bedöms vara negativ.

Trots att befintliga och beslutade insatser inte räcker för att nå de flesta av målen bör det lyftas fram att den senaste fördjupade utvärderingen som redovisades 2023 visar att flera områden utvecklas i rätt riktning. Det visar att insatser för miljön, både nationellt och genom överenskommelser inom EU och internationellt, ger resultat. Till det ska läggas att det finns fördröjningseffekter som gör att det kan ta tid innan genomförda insatser ger mätbara avtryck i miljön.

Naturvårdsverket lyfter i den fördjupade utvärderingen fram att den negativa utvecklingen för klimat och biologisk mångfald riskerar att orsaka irreversibla skador på miljön och på människors välfärd. Naturvårdsverket betonar även i sin fördjupade utvärdering att klimatpolitiken och dess styrmedel måste vara långsiktiga och demokratiskt förankrade för att bibehålla tilliten till omställningens fart och för legitimiteten i samhället för klimatpolitiken.

Insatserna från Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelserna har haft markant betydelse för genomförandet av åtgärder för biologisk mångfald, både på land och i vatten. Deras samverkan med kommuner, regioner och andra lokala och regionala aktörer är betydelsefulla.

Se sammanställning av måluppfyllnad i tabell 3.2.

**Tabell 3.2 Etappmål**

Etappmål	Målår	Bedömning
Ett långsiktigt utsläppsmål	2045	Uppnås inte
Minskning av växthusgasutsläpp i ESR <sup>1</sup> sektorn till 2030	2030	Uppnås inte
Minskning av växthusgasutsläpp i ESR till 2040	2040	Uppnås inte
Minskning av växthusgasutsläppen från inrikes transporter (exkl. flyg)	2030	Uppnås inte
Minskning av nationella utsläpp av luftföroreningar	2025	Uppnås inte
Ökad andel kommunalt avfall som materialåtervinns och förbereds för återanvändning	2025, 2030, 2035	Osäkert
Matavfall	2023	Uppnås inte
Bygg- och rivningsavfall	2025	Uppnås inte
Ökad återanvändning av förpackningar	2026, 2030	Osäkert
Matsvinnet ska minska mätt i mängd livsmedelsavfall	2025	Osäkert
Livsmedelsförlusterna ska minska och mer ska bli mat	2025	Osäkert
Dioxiner	2030	Osäkert
Läkemedel i miljön	2030	Uppnås
Användning av växtskyddsmedel	2030	Osäkert
Användning av biocidprodukter	2030	Osäkert
Integrering av stadsgrońska och ekosystemtjänster i urbana miljöer	2025	Osäkert
Andel persontransporter med kollektivtrafik, cykel och gång	2025	Osäkert
Dagvattenhantering i ny eller ändrad bebyggelse	2023	Uppnås
Dagvattenhantering i befintlig bebyggelse	2025	Uppnås

Anm.: I tabellen redovisas etappmålen, deras målår samt regeringens bedömning av om de kommer att uppnås till beslutat målår. Bedömningen görs utifrån nuvarande och beslutade styrmedel och åtgärder. För vissa etappmål finns mer information i relevanta delar i avsnitt 1.6 och i Klimatredovisningen.

<sup>1</sup> ESR, Effort Sharing Regulation, gäller från 2021.

Källa: Naturvårdsverket och regeringens egna beräkningar.

Effektiv och förutsägbar miljöprövning, tillsynsvägledning och tillsyn enligt miljöbalken är en förutsättning för hållbar tillväxt och för att den gröna omställningen ska kunna genomföras och för att bidra till att flera miljömål nås. Länsstyrelsernas beredning av ansökningar om tillstånd för havsbaserade vindkraftparker bedöms ha bidragit till en snabbare och effektivare hantering av dessa ärenden. Regeringen bedömer att det, utöver pågående processer och uppdrag vad gäller tillståndsprövning och tillsyn, kommer att krävas ytterligare åtgärder för att möjliggöra snabbare och effektivare tillståndsprövning och en effektivare och enhetligare tillsyn.

Utöver ansvariga myndigheter är Miljömålsberedningen och Miljömålsrådet två viktiga aktörer i arbetet med att ta fram förslag till åtgärder för att nå miljömålen. Det breda samarbete som finns inom Miljömålsrådet bedöms öka takten i åtgärdsarbetet och därmed i arbetet för att nå miljömålen inklusive Generationsmålet.

### 3.5 Generationsmålet

Generationsmålet innebär att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Detta förutsätter en ambitiös och effektiv miljöpolitik i Sverige, inom EU och i internationella sammanhang. Generationsmålet visar vilken samhällsomställning som behövs för att uppnå nationella miljömål och bidra till de globala målen för hållbar utveckling.

#### 3.5.1 Ändrad strecksats till Generationsmålet

**Regeringens bedömning:** Strecksatsen om energi till Generationsmålet ändras och får följande lydelse: andelen fossilfri energi ökar och energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön.

**Skälen för regeringens bedömning:** I propositionen Svenska miljömål – för ett effektivare arbete (prop. 2009/10:155) fastställde den dåvarande regeringen sju strecksatser till Generationsmålet. Generationsmålet strecksatser är övergripande för alla miljö kvalitetsmål och är avsedda att säkerställa att tvärsektorieella frågor integreras i miljömålssystemet. Strecksatserna anger vad miljöpolitiken ska inriktas mot samt ger vägledning om de värden som ska skyddas och förtydligar den samhällsomställning som krävs för att den önskade miljö kvaliteten ska kunna nås. En av de sju strecksatserna som fastställdes i propositionen var att andelen förnybar energi ökar och energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön.

Det tidigare energipolitiska målet för elproduktionens sammansättning 2040 hade följande lydelse i sin helhet: Målet år 2040 är 100 procent förnybar elproduktion. Det är ett mål, inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft och innebär inte heller en stängning av kärnkraft med politiska beslut. Målet beslutades av riksdagen 2018 (prop. 2017/18:228, bet. 2017/18:NU22, rskr. 2017/18:411).

Riksdagen har beslutat om ett nytt energipolitiskt mål (prop. 2022/23:99, bet. 2022/23:FiU21, rskr. 2022/23:254). Målet för elproduktionens sammansättning år 2040 är 100 procent fossilfri elproduktion. Med anledning av det nya energipolitiska målet bedömer regeringen att *förnybar* elproduktion bör ändras till *fossilfri* elproduktion även inom miljömålssystemet. Regeringen ändrar därför Generationsmålet strecksats om energi.

#### 3.5.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området består bl.a. av Generationsmålet strecksatser:

- ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad
- den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras och främjas och nyttjas hållbart
- människors hälsa utsätts för minimal negativ miljö påverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas
- kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen
- en god hushållning sker med naturresurserna
- andelen fossilfri energi ökar och energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön
- konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas indikatorn konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser som diagram. Indikatorn för utveckling av BNP, materialkonsumtion och resursproduktivitet i Sverige redovisas inte i år på grund av att inga nya data tillkommit sedan 2020.

### 3.5.3 Resultatredovisning

Under 2022 och delar av 2023 har omfattande insatser gjorts som bidragit till Generationsmålet. Redovisningen är uppdelad på tre områden, men är baserad på Generationsmålet sju strecksatser.

#### **Den biologisk mångfalden har stärkts**

Flera viktiga insatser har genomförts under 2022 för att stärka arbetet med ekosystemen och deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster som pollinering, kolbindning och råvaror för bioenergi samt bevarande av biologisk mångfald och värdefulla natur- och kulturmiljöer. Arbetet med att restaurera och anlägga våtmarker har förstärkts där många myndigheter, kommuner och organisationer är engagerade. Totalt omfattade arbetet 6 000 hektar anlagd våtmark, under 2022, varav 1 268 ha restaurerades hydrologiskt.

En betydelsefull insats under 2022 för att skydda biologisk mångfald är att länsstyrelserna har fattat 144 beslut om inrättande av naturreservat med en areal om knappt 57 000 hektar. Naturvårdsverket bedriver arbetet med att ta fram förslag till nya nationalparker. Även det marina skyddet har stärkts. Under 2022 har den skyddade arealen ökat med ca 2 400 hektar. Sex nya marina naturreservat samt två marina biotopskydd har tillkommit. Flera andra insatser har bidragit till att mildra och bromsa försämringar av ekosystemens status, t.ex. satsningar i hela landet på bekämpning av invasiva främmande arter. Särskilda insatser med lyckade resultat har genomförts mot mårhund, bisam, gul skunkkalla och jättebalsamin.

Fyra projekt som finansieras av EU:s miljöfond LIFE har pågått under året med stora insatser för att bl.a. restaurera områden med gamla ekar, hävdberoende gräsmarker, västlig taiga och vatten- och våtmarkssystem. Projekten har delfinansierats från fonden med totalt ca 50 miljoner euro. Miljömålsrådet arbetar i det nya programområdet Kolinlagring och biologisk mångfald i landbaserade ekosystem för att på sikt möjliggöra en ökad takt i genomförandet av åtgärder som bidrar till att skydda biologisk mångfald och öka kolinlagringen i landskapet.

Folkhälsomyndigheten har under 2022 stöttat kommuner och regioner i arbetet med att hantera klimatförändringarnas effekter på folkhälsan. Flera insatser under 2022 har genomförts för att tillvarata det ökade friluftslivsintresset. Naturvårdsverket har fördelat medel till organisationer för att utveckla arbetet med vandrings- och fjälleder.

#### **Fortsatt arbete för en giffri cirkulär ekonomi, effektiv resurshushållning och hållbar konsumtion**

Under 2022 har berörda myndigheter fortsatt gjort insatser för samhällets omställning till resurseffektiva och giffria kretslopp och minskad påverkan på människors hälsa och miljö. Arbetet är en viktig del i arbetet för att nå klimatmålen. Regeringen har tillsammans med berörda myndigheter aktivt förhandlat flera av kommissionens förslag till nya regler inom ramen för EU:s handlingsplan för cirkulär ekonomi bl.a. förslag till förordning om ekodesign för hållbara produkter, ny förordning om förpackningar och förpackningsavfall, ny avfallstransportförordning samt förslag om gröna påståenden. Mängden avfall som genereras i Sverige fortsatte att öka under

perioden 2014–2020, medan materialåtervinningen minskade. Under 2020 genererades 35,7 miljoner ton avfall i Sverige varav 22 procent gick till materialåtervinning.

Naturvårdsverket fick under 2022 en förtydligad uppgift att verka för omställningen till en cirkulär ekonomi. Sverige har, genom Naturvårdsverket, genomfört Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/904 av den 5 juni 2019 om minskning av vissa plastprodukters inverkan på miljön, det s.k. EU:s engångsplastdirektivet, genom ikraftträdande av förordningar för bl.a. engångsprodukter, fiskeriredskap och nedskräpning samt infört nya bestämmelser för producentansvar om förpackningar som träder i kraft under 2022–2027. För att stödja myndigheter och näringsliv har Naturvårdsverket arbetat brett med att ta fram ny och uppdaterad vägledning om bl.a. nya bestämmelser för olika producentansvar, hantering av farliga ämnen vid avfallsbehandling samt avfallsbrottslighet. Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen har under 2022 arbetat med stärkt information och tydligare vägledning till företag så att de ska kunna använda återvunnen råvara på ett säkert sätt.

Plast innebär flera utmaningar för miljön och klimatet. Naturvårdsverket har under 2022 arbetat med att bl.a. genomföra en kartläggning av plastflödet i Sverige, med den nationella platsamordningen, och med att ta fram förslag på styrmedel som behövs för att rätt plast används på rätt plats i en cirkulär och fossilfri ekonomi. Utmaningarna med plasten är gränsöverskridande och kräver globala lösningar. Därför har regeringen även aktivt drivit på arbetet i förhandlingarna om ett nytt rättsligt bindande globalt avtal mot plastföroreningar där hela livscykeln för plast omfattas.

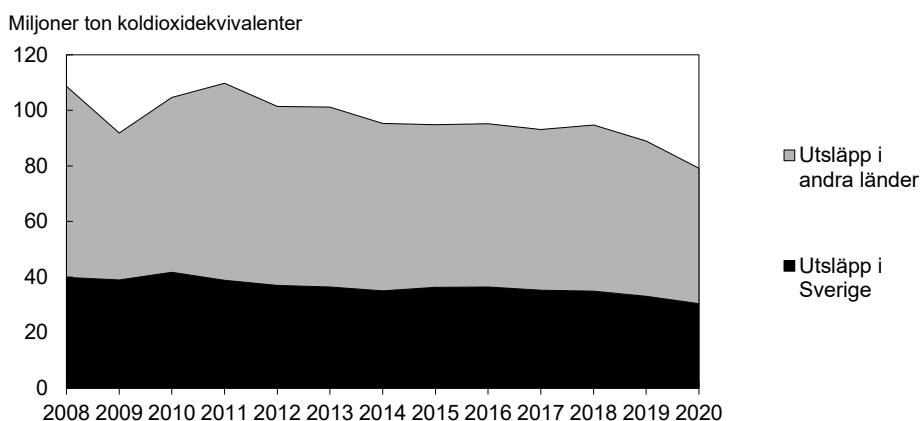
Insatser har vidtagits för att möjliggöra att metaller och mineral används mer cirkulärt, bl.a. har Naturvårdsverket och SGU redovisat sitt uppdrag om att främja sekundär utvinning och återvinning av metaller och mineral. Resultat från uppdraget visade att det finns brister i kunskapsbasen om sekundär resurspotential vilket hämmar möjligheterna att bidra till cirkulär ekonomi och att nå miljö- och klimatmålen. Internationellt har regeringen arbetat aktivt med att driva igenom Europaparlamentets och rådets förordning om batterier och förbrukade batterier, dvs. EU:s nya batteriförordning, vilket är en lagstiftning som täcker hela livscykeln av batterier och förväntas ge incitament för bl.a. ökad återvinning och insamling av batterier som innehåller kritiska metaller och mineral.

Sveriges konsumtion av varor och tjänster har ökat kontinuerligt de senaste 20 åren vilket orsakar miljö- och hälsopåverkan i Sverige och i andra länder. Svenskarnas totala konsumtion ökade 2021 med sex procent, jämfört med 2020, och fortsatte att växa i samma takt under den första halvan av 2022. Konsumtionen under 2020 bedöms ha påverkats av pandemin då den minskade i förhållande till 2019. Flera insatser för en mer hållbar konsumtion har genomförts under 2022. Från och med den 1 maj 2022 gäller den nya konsumentköplagen (2022:260) om bl.a. förlängd omvänd bevisbörda vid köp av vara. Tidigare var tidsgränsen sex månader och nu förlängs den till två år.

Generationsmålet indikator för konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp visar på en minskande trend sedan 2008. År 2020 var de konsumtionsbaserade utsläppen av växthusgaser ca 7,6 ton koldioxidkvivalenter per person, varav ca 60 procent kommer från hushållens konsumtion och ca 40 procent från offentlig konsumtion och investeringar. En stor del av dessa utsläpp sker i andra länder. De svenska produkter och tjänster som exporteras har i snitt ett lägre klimatavtryck än motsvarande produkter i andra länder. Det beror bl.a. på att Sverige har en mycket låg användning av fossila bränslen i el- och värmeproduktionen. Ökad export av sådana produkter bidrar därmed till den globala klimatnyttan. Se även bilaga 1 Klimatredovisning.



**Diagram 3.1 Utsläpp av växthusgaser orsakade av svensk konsumtion, fördelat på utsläpp i Sverige och andra länder 2008–2020.**



Källa: Naturvårdsverket.

Varor och tjänster som införskaffas genom offentlig upphandling har också klimatpåverkan. Upphandlingsmyndigheten arbetar med ett särskilt uppdrag (M2022/00439) och har tilldelats medel för att främja cirkulär och fossilfri offentlig upphandling. Under året har myndigheten bl.a. färdigställt och kommunicerat stöd för att främja minskad klimatpåverkan vid offentlig upphandling av bygg-, anläggnings- och fastighetsentreprenader.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om tillsynsarbetet (bet. 2021/22:MJU26 punkt 8, rskr. 2021/22:415). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör tillsätta en utredning som undersöker brister i tillsynsarbetet på avfallsområdet inom ramen för tillsynsmyndigheternas ordinarie verksamhet och lämna förslag på vilka resurser och förstärkningar det finns behov av. Regeringen bör även låta utreda frågan om en vägledning om hur miljötillsynen ska gå till och om utformningen av en standardiserad miniminivå för denna tillsyn (bet. 2021/22:MJU26 s. 35 och 36). Regeringen beslutade den 16 juni 2022 att tillsätta en utredning om en skärpt miljöstraffrätt och en stärkt miljöbrottsbekämpning (dir. 2022:69). Utredaren ska bl.a. analysera tillsynsmyndigheternas behov av information, ta ställning till om länsstyrelsens ansvar att ge stöd och råd till kommunerna ska utökas till enskilda ärenden samt vid behov föreslå ytterligare åtgärder som krävs för att förbättra tillsynsmyndigheternas möjlighet att upptäcka brottslighet. Den 16 juni 2022 beslutade regeringen även om ytterligare uppdrag avseende avfallsbrottslighet (KN2023/00025). Naturvårdsverket, Polismyndigheten, Tullverket, Åklagarmyndigheten, Kustbevakningen och fem länsstyrelser ska fortsätta utveckla samverkan mellan myndigheterna vilket bl.a. kommer att underlätta tillsynen. Uppdraget ska delredovisas senast den 1 mars 2023, 2024 och 2025 samt slutredovisas senast den 1 mars 2026. Länsstyrelserna i bl.a. Gävleborgs län och Stockholms län ska utreda befogenhet för tillsynsmyndigheterna att stoppa avfallstransporter och förhindra fortsatt färd. Även detta är verktyg för en effektivare tillsyn. Uppdraget delredovisades den 1 mars 2023.

Regeringen har också i regleringsbrevet för 2023 gett Naturvårdsverket i uppdrag att sammanställa behovet av de resurser och förstärkningar inom tillsynsmyndigheternas verksamhet som krävs för att förebygga och upptäcka avfallsbrottslighet inklusive driva ärenden där sådan brottslighet har upptäckts. Uppdraget ska redovisas senast den 29 februari 2024. Naturvårdsverket m.fl. arbetar med uppdrag om att främja en mer effektiv och enhetlig tillsyn (KN2023/00988). I uppdraget ingår bl.a. att föreslå åtgärder för att särskilt utveckla och förbättra uppföljning av kommunernas tillsynsarbete samt ta fram kriterier för vilken kompetens som behövs inom tillsynen. Naturvårdsverket har i redovisningen av ett myndighetsgemensamt uppdrag om avfallsbrottslighet (KN2023/00025) åtagit sig att under 2022 och 2023 utarbeta

vägledning om bl.a. uppsökande tillsyn riktad mot avfallsbrottslighet och tillsyn av anmälningspliktiga verksamheter som lagrar avfall.

I den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken är avfall ett av fokusområdena. I fråga om illegal avfallshantering är några av effektmålen att tillsynsmyndigheternas förmåga att upptäcka illegal avfallshantering ökar och att tillsynsinsatser för att upptäcka avfallsbrottslighet sker koordinerat genom regional samverkan.

Regeringen anser mot bakgrund av vidtagna och pågående åtgärder att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

## Fossilfri energi

Andelen fossilfri energi var 77 procent 2021 och andelen fossilfri energi inom elproduktionen var 98,2 procent. Sveriges elproduktion har de senaste 15 åren ökat och 2021 var elproduktionen den högsta i Sveriges historia. Ökningen beror främst på ökad elproduktion från vindkraft. Regeringen har lämnat förslag som syftar till att utvidga förutsättningarna för att tillåta uppförande och drift av nya kärnkraftsreaktorer, se lagrådsremiss Ny kärnkraft för Sverige - ett första steg. Klimatråtsutredningens slutbetänkande, Rätt för klimatet (SOU 2022:21) innehåller flera förslag för att underlätta utbyggnaden av elnät, inklusive anslutning till ny elproduktion. Utredningen är remitterad och förslagen bereds i Regeringskansliet. Tre av slutbetänkandets förslag om förbättrad vägledning är påbörjade genom uppdrag till Folkhälsomyndigheten, Boverket och Naturvårdsverket. Ett förslag om uppdrag till en utredare är också omhändertaget. Regeringen har även vidtagit åtgärder för en snabbare och effektivare hantering av ansökningar om tillstånd för havsbaserade vindkraftparker enligt lagen om Sveriges ekonomiska zon (se avsnitt 3.3). Strålsäkerhetsmyndigheten har arbetat med regeringsuppdrag om utveckling av regelverk och andra åtgärder för att det ska finnas förutsättningar för befintlig och framtida kärnkraft och delredovisade detta i februari 2023. Mer information om elproduktionens utveckling och de energipolitiska målen redovisas i utgiftsområde 21 Energi.

### 3.5.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

För att Generationsmålet ska kunna anses vara uppnått behöver de 16 miljö kvalitetsmålen i huvudsak vara uppnådda utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Eftersom 12 av 16 miljö kvalitetsmål inte bedöms nås till 2030 med befintliga eller beslutade styrmedel är regeringens bedömning att Generationsmålet inte kommer att uppfyllas fullt ut till 2030. Bedömningen gäller både inom Sverige och med avseende på svensk konsumtions påverkan i andra länder. Av Generationsmålets sju strecksatser bedöms att endast en till viss del kan komma att uppfyllas till 2030, att andelen fossilfri energi ökar. För sex strecksatser är bedömningen att de inte kommer att uppfyllas till 2030. Bedömningen bygger på Naturvårdsverkets fördjupade utvärdering av miljömålen som redovisades 2023. Centrala utmaningar som påverkar många strecksatser har identifierats i den fördjupade utvärderingen, däribland en hållbar samhällsplanering. Utvärderingen visar också att det är en utmaning att ytterligare integrera perspektiven kulturmiljö och hälsa i miljömålsarbetet.

Regeringen bedömer vidare att det i flera avseenden råder osäkerhet kring utvecklingstrenden för Generationsmålet. Sett till de 16 miljö kvalitetsmålen och Generationsmålets 7 strecksatser går dock utvecklingen åt fel håll i 6 av 23 fall. Det gäller t.ex. miljö- och klimatpåverkan från konsumtion av material och produkter samt ekosystemens återhämtning och bevarandet av biologisk mångfald. Anspråk på mark och uttag av naturresurser, fragmentering av livsmiljöer, klimatförändringar,

föroreningar och invasiva främmande arter driver på utarmningen av den biologiska mångfalden. Samtidigt finns det vissa delar där det skett en positiv utveckling. Det gäller strecksatsen att kretsloppen ska vara resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen, med hänsyn till de omfattande insatser som planeras att genomföras i Sverige, EU och globalt. I närtid kommer utsläppen av växthusgaser att öka framför allt på grund av att reduktionsplikten föreslås sänkas till 6 procent under 2024–2026. Avståndet för att nå Sveriges långsiktiga klimatmål om nettonollutsläpp av växthusgaser senast 2045, och negativa utsläpp därefter, har dessutom minskat jämfört med motsvarande scenariorresultat i tidigare klimatredovisningar och den första klimatpolitiska handlingsplanen. Skillnaden förklaras med en kombination av ambitionshöjningar i EU, allt tydligare investeringsplaner i näringslivet och styrmedel som införts i den nationella politiken. Regeringen konstaterar samtidigt att den svenska ekonomin fortfarande i stor utsträckning är uppbyggd kring snabb förbrukning av råvaror och industriproduktionen är fortfarande i hög grad beroende av tillgången på primära råvaror, ofta fossilbaserade, vilket leder till svårigheter i att nå Generationsmålet men även andra miljö kvalitetsmål. En cirkulär och biobaserad ekonomi är inte ett mål i sig men är en möjliggörare för att lyckas med klimatomställningen och en hållbar tillväxt. För att målet ska nås bedömer regeringen att trenden av ökande avfallsmängder behöver vända och materialåtervinningen öka ytterligare. Genomförandet av lagstiftning inom ramen för EU:s handlingsplan för cirkulär ekonomi är viktig för det nationella arbetet. Utvecklingstrenden för strecksatsen att människors hälsa ska utsättas för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas är svårbedömd då det finns positiva och negativa aspekter som påverkar utvecklingen med avseende på strecksatsen. Se även avsnitt 3.9 Giftfri miljö om vilka insatser som vidtagits. Resursanvändningen behöver bli mer effektiv och giftfri för att göra konsumtionen mer hållbar och orsaka så små klimat-, miljö- och hälsoproblem som möjligt.

## 3.6 Begränsad klimatpåverkan

Miljö kvalitetsmålet innebär att halten av växthusgaser i atmosfären i enlighet med FN:s ramkonvention om klimatförändringar ska stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Arbetet med att nå målet ska ske på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det nås det globala målet.

### 3.6.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Den bedömningsgrund som används för att redovisa resultaten inom området är:

- Den globala medeltemperaturökningen begränsas till långt under 2 grader Celsius över förindustriell nivå och ansträngningar görs för att hålla ökningen under 1,5 grader Celsius över förindustriell nivå. Sverige ska verka internationellt för att det globala arbetet inriktas mot detta mål.

Som komplement till denna bedömningsgrund redovisas indikatorerna global medeltemperatur och växthusgasutsläpp per sektor som diagram.

### 3.6.2 Resultatredovisning

#### På global nivå fortsätter växthusgaser och medeltemperatur att öka

Den globala medeltemperaturen fortsätter att stiga, vilket framgår av diagram 3.2. De globala nettoutsläppen av växthusgaser är ca 58 miljarder ton koldioxidekvivalenter årligen, vilket är ca 50 procent högre än 1990. För att hålla den globala

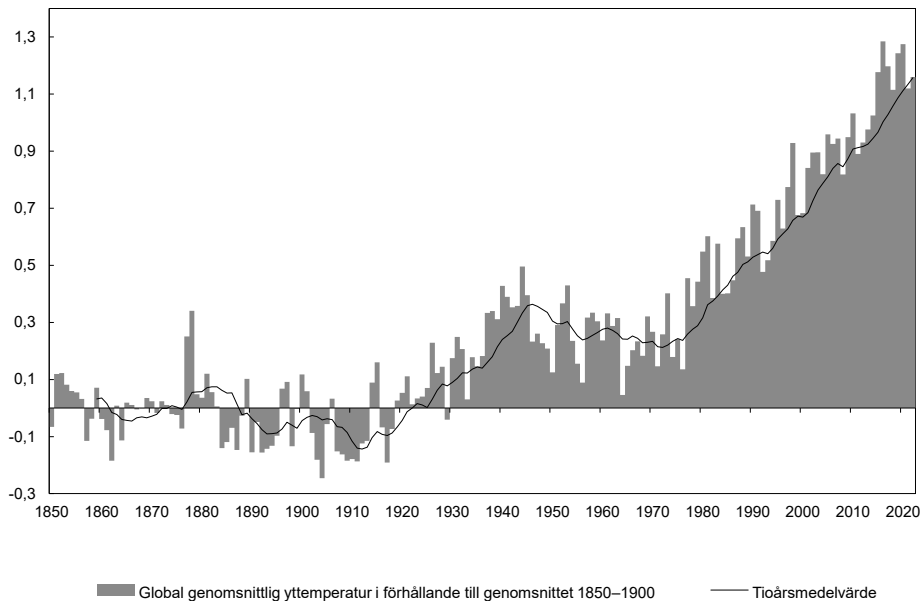
uppvärmningen under 1,5 grader behöver koldioxidutsläppen halveras till 2030 jämfört med i dag. Halten av koldioxid i atmosfären fortsätter att öka och är högre än vad den har varit på minst två miljoner år. För att nå miljö kvalitetsmålet behöver ökningen av atmosfärens växthusgashalter snabbt avstanna och börja vända nedåt.

### **Utsläppen i Sverige ökade 2021 till följd av industrins återhämtning**

Utsläppen av växthusgaser i Sverige var 2021 ca 47,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter, se diagram 3.3 nedan. En tredjedel av utsläppen kommer från inrikes transporter, en tredjedel från industrin och en tredjedel från andra sektorer. Utsläppen ökade med tre procent jämfört med 2020, framför allt på grund av den ekonomiska återhämtningen inom industrin men även på grund av att 2021 var ett kallare år med större behov av uppvärmning. Utsläppen 2021 var drygt sex procent lägre än 2019. Sedan oljekriserna på 1970-talet har utsläppen mer än halverats, framför allt på grund av energieffektiviseringsåtgärder samt övergången från olja till el från vattenkraft och kärnkraft, till biobränslebaserad fjärrvärme samt på senare år till värmepumpar och vindkraft. Sverige har nu, jämfört med andra länder, små utsläpp från el- och värmeproduktion samt egen uppvärmning. Sveriges territoriella utsläpp per person i snitt är ca 4 ton, jämfört med ca 6 respektive nära 8 ton i snitt för världen respektive EU. Utsläppen beräknas inte minska tillräckligt fort för att nå det långsiktiga målet om nettonoll utsläpp 2045, men gapet har minskat jämfört med tidigare bedömningar. Nettoupptaget inom markanvändningssektorn är fortsatt på en hög nivå men trenden är något minskande. Under perioden 1990–2021 har nettoupptaget i genomsnitt uppgått till knappt 45 miljoner ton koldioxidekvivalenter per år, men variationen är relativt stor över tid. Det totala nettoupptaget inom hela sektorn var knappt 42 miljoner ton koldioxidekvivalenter 2021. Nettoupptaget motsvarar ca 87 procent av de totala utsläppen från alla övriga sektorer 2021. De största nettoupptaget sker inom skogsmark som representerar 63 procent av Sveriges areal. På övriga markanvändningskategorier sker ett nettoutsläpp av växthusgaser. Data visar en viss uppgång i nettoupptaget efter 2018. Den statistiska osäkerheten är dock hög och stora årliga variationer förekommer i denna sektor. Nettoupptaget inom markanvändningssektorn är fortsatt på en hög nivå men trenden är minskande. Endast ökade nettoupptag från skog- och markanvändningssektorn kan användas som s.k. kompletterande åtgärder mot klimatmålen, liksom negativa utsläpp från bio-CCS och verifierade utsläppsminskningar i andra länder. I bilaga 1 Klimatredovisning finns en mer detaljerad redovisning av bl.a. utsläppsutvecklingen, åtgärdernas effekter, utsläppsscenarier och gap till målen.

**Diagram 3.2 Global genomsnittlig årlig medeltemperatur 1850–2022 i förhållande till genomsnitt under förindustriell tid 1850–1900**

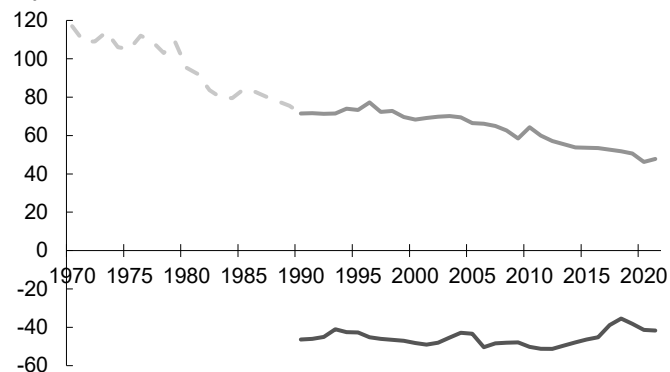
Grader Celsius



Källa: Naturvårdsverket.

**Diagram 3.3 Data över utsläpp av växthusgaser i Sverige 1970–1990 och statistik över utsläpp och upptag 1990–2021**

Miljoner ton koldioxidekvivalenter



Källa: Potsdam Institute for Climate Impact Research (PIK) och Naturvårdsverket.

### Klimatpolitiska rådet analyserar om regeringens politik är förenlig med klimatmålen

Den klimatpolitiska handlingsplanen tas fram enligt klimatlagen (2017:720) och lägger grunden för regeringens klimatpolitik under mandatperioden. Under 2023 tas den andra klimatpolitiska handlingsplanen fram. I mars 2023 lämnade Klimatpolitiska rådet sin årliga rapport till regeringen (KN2023/03230). Rapporten sammanfattar rådets bedömning av om regeringens samlade politik är förenlig med klimatmålen. Rapporten innehåller rekommendationer inför framtagandet av den klimatpolitiska handlingsplanen (se bilaga 1 Klimatredovisning).

Under 2022 nyregistrerades drygt 161 000 nya klimatbonusbilar, vilket är en ökning jämfört med året innan. I november 2022 beslutade regeringen att klimatbonusen för personbilar ska avvecklas då kostnaden för att äga och köra en klimatbonusbil började vara jämförbar med kostnaden för att äga och köra en bensin- eller dieselmil. Under första halvåret 2023 har andelen klimatbonusbilar av nyregistreringen fortsatt att öka

och uppgick till nästan 60 procent. Då flera bilmodeller har långa leveranstider finns det dock en eftersläpning i statistiken, vilket medför att en andel av de nyregistrerade bilarna under första halvåret 2023 införskaffades tidigare. Vidare bedöms den svaga konjunkturen leda till en minskad försäljning av nya personbilar, främst inom privatmarknaden. Därtill har höga räntor försämrat elbilars konkurrenskraft givet deras relativt högre inköpspris.

Under perioden mars 2022 t.o.m. mars 2023 beviljades stöd om ca 4,5 miljarder kronor från klimatklivet. Under 2022 ökade stöden till produktion av biogas mest i förhållande till tidigare år, och det var även den kategori som fick högst beviljat totalt belopp. Sammantaget beräknas de nya och de utbyggda biogasanläggningarna kunna öka den svenska biogasproduktionsvolymen med 80 procent. Enligt Naturvårdsverket beräknas ca 75 procent av de som har sysselsatts via åtgärder från klimatklivet under åren 2015 till 2022 vara män, vilket förklaras av att det i stor utsträckning rör sig om bygg- och anläggningsarbeten. Sedan 2015 har anslaget 1:16 *Klimatinvesteringar* bidragit till installation av drygt 141 000 publika och icke-publika laddpunkter i 251 olika kommuner. En stor andel av dessa har beviljats stöd under de senaste fyra åren. Naturvårdsverket beräknar att de klimatinvesteringar som fått stöd från anslaget bidrar med minskade utsläpp motsvarande 3,3 miljoner ton koldioxidekvivalenter per år framöver.

Enligt Statens energimyndighet uppskattas de projekt som fått stöd från industriklivet t.o.m. december 2022 ha potential att på lång sikt minska växthusgasutsläppen med ca 9 miljoner ton per år, samt åstadkomma ca 9 miljoner ton negativa utsläpp per år genom infångning och lagring av biogena koldioxidutsläpp. Utöver detta har stöd gått till forskningsprojekt vars potential för utsläppsminskning är svårare att bedöma. Under 2022 beviljades 12 projekt kopplade till processrelaterade utsläpp, 12 projekt kopplade till negativa utsläpp och 5 projekt kopplade till strategiskt viktiga insatser. Strategiskt viktiga projekt är exempelvis investeringar som syftar till att skapa en klimateffektiv batteriåtervinning, återvinning av vätskekartong och en miljöstudie för ett plastreturaffineri i Stenungsund. Industriklivet har totalt godkänt åtta finansieringsprojekt varav tre godkändes under 2022.

Sverige har beslutat om att införa ett statligt stödsystem för avskiljning, infångning och lagring av biogen koldioxid (bio-CCS) genom s.k. omvända auktioner. För närvarande pågår en statsstödsprövning av stödet. Statens energimyndighet har fått i uppdrag av regeringen att genomföra omvända auktioner när stödet godkänts av Europeiska kommissionen. Riksdagen har beslutat att bemyndiga regeringen att under 2023 ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag för ändamålet på upp till 36 miljarder kronor under perioden 2026–2046. Regeringen har gett SGU i uppdrag att utreda lämpliga platser för koldioxidlagring i Sverige. Slutresultatet ska redovisas 15 mars 2026. Statens energimyndighet har fått i uppdrag att utreda och föreslå styrmedel för CCS och CCU (avskiljning och användning av koldioxid exempelvis genom att koldioxiden används som råvara i bränslen eller nya material) som kan bidra till att de klimatpolitiska målen nås. Uppdraget ska redovisas den 30 december 2023.

Sedan 2022 omfattar klimatpremien fler typer av arbetsmaskiner och elbusspremien har höjts. Under perioden 1 januari till 11 augusti 2023 fick Statens energimyndighet in ansökningar för 365 elbussar, 301 ellastbilar, 284 fordongaslastbilar, 81 eldrivna arbetsmaskiner samt 1 fordongasdriven arbetsmaskin. Myndigheten har under den här perioden totalt betalat ut 173,7 miljoner kronor från anslaget 1:17 *Klimatpremier*.

Initiativet Fossilfritt Sverige fokuserar nu på genomförandet av färdplanerna för fossilfri konkurrenskraft. I oktober 2022 lämnades den andra uppföljningsrapporten till regeringen och i februari 2023 mottog regeringen en strategi för effektiv

användning av energi och effekt från Fossilfritt Sverige. Fossilfritt Sverige arbetar med att formulera en strategi för bio-CCS och CCU.

### **EU antar ny lagstiftning för att nå skärpta klimatmål**

Under det svenska ordförandeskapet i EU första halvåret 2023 antogs flera centrala klimaträttsakter i det s.k. 55-procentspaketet. Det gällde exempelvis revideringen av EU:s utsläppshandel (EU ETS), nya koldioxidkrav för lätta fordon och skärpta åtaganden inom den s.k. ansvarsfördelningsförordningen (EU) 2018/842 (ESR)<sup>1</sup>. Tillsammans utgör rättsakterna några av de viktigaste för att EU ska nå sitt klimatmål om minst 55 procents nettoutsläppsminskning till 2030, jämfört med 1990. Utsläppen inom EU ETS minskade med 1,2 procent under 2022, jämfört med 2021. De svenska anläggningarna minskade sina utsläpp med 4,4 procent för samma period. Under 2022 kostade en utsläppsrätt i genomsnitt ca 900 kronor. Sveriges intäkter från auktionering av utsläppsrätter uppgick för 2022 till drygt 3 miljarder kronor.

Under 2022 fick Sverige besked om att det svenska överskottet av utsläppsenheter under EU:s ansvarsfördelningsbeslut nr 406/2009/EG (ESD)<sup>2</sup> uppgick till nära 7 miljoner ton koldioxidekvivalenter för 2020. Överskottet togs bort i februari 2023. ESD har fr.o.m. 2021 ersatts av ESR. I juni 2023 gav regeringen Statens energimyndighet i uppdrag att genomföra avräkning av Kyotoprotokollets andra åtagandeperiod inklusive att annullera det överskott av s.k. kytoenheter som inte behövdes för att nå målet.

### **Höjd ambition i det globala klimatarbetet**

Regeringen har verkat för en höjd ambition i det globala klimatarbetet i linje med Parisavtalet. Det innebär fokus på skarpare utsläppsbegränsningar, förbättrad anpassningsförmåga och omställning av världens finansiella flöden. Vid det 27:e partsmötet i FN:s klimatkonferens (COP27) i Sharm el-Sheikh i november 2022 beslutades om att inrätta en dialog om omställningen av finansiella flöden för en utveckling med låga utsläpp och resiliens. Omställningen av finansiella flöden är en av Parisavtalets målsättningar och är avgörande för att uppfylla de övriga målen. Ökat fokus på denna målsättning har varit en prioritering för EU och Sverige. Andra resultat från COP27 var beslut om att ta fram nya finansieringslösningar för skador och förluster och ett nytt arbetsprogram för rättvis omställning, samt ett beslut om ett arbetsprogram för utsläppsminskningar.

Den globala ledarskapsgruppen för industriomställning (LeadIT) finansieras av Sverige och har fått fortsatt uppmärksamhet internationellt. Gruppen har drivit på för att den tunga industrin ska nå netto noll-utsläpp och har även varit ett nav för samarbete mellan 36 länder och industrier. Utöver LeadIT är Sverige engagerat i flera internationella klimatinitiativ, som syftar till att driva på omställningen inom olika sektorer.

I det nordiska samarbetet har ökade medel för miljöinsatser gjort det möjligt att driva många projekt under 2022 och 2023. Naturbaserade lösningar och omställning av sjöfarten har stått i fokus under 2022. Klimat- och miljösamarbetet i Barents fortsätter mellan de tre nordiska länderna med fokus på den gröna omställningen i norr. Inom

<sup>1</sup> Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/842 av den 30 maj 2018 om medlemsstaternas bindande årliga minskningar av växthusgasutsläpp under perioden 2021–2030 som bidrar till klimatåtgärder för att fullgöra åtagandena enligt Parisavtalet samt om ändring av förordning (EU) nr 525/2013.

<sup>2</sup> Europaparlamentets och rådets beslut nr 406/2009/EG av den 23 april 2009 om medlemsstaternas insatser för att minska sina växthusgasutsläpp i enlighet med gemenskapens åtaganden om minskning av växthusgasutsläppen till 2020.

Arktiska rådet bidrog Sverige till det fortsatta arbetet, bl.a. som ordförande för arbetsgruppen för marina frågor (PAME).

Flera kapacitetsbyggande och metod- och regelverksutvecklande insatser har genomförts för att möjliggöra och förbereda för internationella klimatsamarbeten under Parisavtalets artikel 6. Under 2022 har Sverige ingått samförståndsavtal med Nepal och Dominikanska republiken om att etablera bilaterala samarbeten under artikel 6. Sedan tidigare finns ett samförståndsavtal med Ghana och under året har arbetet med att upphandla en första utsläppsminskande aktivitet i landet fortgått. Anslaget 1:12 *Insatser för internationella klimatinvesteringar* används även för att fullgöra avtal om stöd till internationella klimatinsatser som genomförts inom ramen för Kyotoprotokollet. Totalt har dessa insatser lett till utsläppsminskningar motsvarande 33,8 miljoner verifierade ton koldioxidekvivalenter fram till årsskiftet 2022/2023. Under 2022 levererades ca 700 000 verifierade ton koldioxidekvivalenter. Efter 2022 har Statens energimyndighet inga ekonomiska åtaganden i projekt eller fonder kopplade till Kyotoprotokollets flexibla mekanismer. Dock förväntas ca 1,5 miljoner ton verifierade koldioxidekvivalenter levereras till Statens energimyndighet 2023–2025.

### **Arbetet med klimatanpassning gör framsteg och utvärderas**

Det har skett tydliga framsteg i arbetet med klimatanpassning. Myndigheter som omfattas av förordningen (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete har bidragit till ökad kunskap om klimatrelaterade risker och stärkt samhällets förmåga till klimatanpassning. SMHI, Boverket och länsstyrelserna har viktiga samordnande uppgifter. Vidare har Myndigheten för samhällsskydd och beredskap tagit fram en ny nationell tjänst för värmekartering baserad på satellitdata som kan användas av kommuner. Statens geotekniska institut har analyserat och redogjort för olika aktörers ansvar och möjligheter att hantera ras- och skredfrågor för att underlätta fler åtgärder. SMHI har utvecklat modeller och analyser som bidrar till ökad förmåga att hantera konsekvenser av klimatrisker och extrema väderhändelser. I rapporten Myndigheters arbete med klimatanpassning (SMHI 2022) påtalar samtidigt myndigheter hinder i arbetet, exempelvis bristande regelverk och metodstöd samt bristande resurser. Under 2022 beviljades sju miljoner kronor i bidrag för skredsäkring längs Göta älv. Vidare beviljade Myndigheten för samhällsskydd och beredskap 231 miljoner kronor i bidrag för förebyggande åtgärder mot naturolyckor. Bidraget redovisas under utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap. Regeringen har överlämnat en skrivelse (skr. 2022/23:111) till riksdagen med bedömning av Riksrevisionens rekommendationer i rapporten Statens insatser för klimatanpassning av den byggda miljön (RiR 2022:29).

### **3.6.3 Regeringens bedömning av målpuffyllelsen**

Regeringen bedömer att trenden är negativ då det internationella samarbetet inte ger tillräckliga globala utsläppsbegränsningar för att nå miljökvalitetsmålet. Beslutade och planerade styrmedel i Sverige är inte heller tillräckliga för att nå nationella klimatmål. Utsläppsminskningarna som ägde rum under pandemin, som berodde på minskad ekonomisk aktivitet, ersattes i stället av en ökning av de territoriella utsläppen 2022.

### **Utsläppen behöver fortsatt minskas**

Riksdagen har antagit flera etappmål om minskad klimatpåverkan. Det mest långsiktiga etappmålet innebär att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Därefter ska Sverige uppnå negativa utsläpp. Regeringen bedömer att den långsiktiga trenden är svagt positiv, men i närtid beräknas utsläppen öka. Ytterligare åtgärder behövs för att Sverige ska kunna nå målet till 2045.



Enligt den slutliga utsläppsstatistiken från december 2021 har etappmålet till 2020 nåtts genom inhemska åtgärder i kombination med vissa kompletterande åtgärder. Regeringen bedömer att de nationella etappmålen för ESR-sektorn till 2030 och 2040 inte kan nås med befintliga styrmedel, utan ytterligare åtgärder behövs för att nå målen.

Vägtransporterna står för ca 95 procent av utsläppen från inrikes transporter. Elektrifiering, energieffektiva fordon och en ökad användning av biodrivmedel har bidragit till att minska utsläppen. Samtidigt har trafikarbetet på väg ökat över tid. Regeringens inriktning är att reduktionsplikten sänks den 1 januari 2024 till 6 procent för både bensin och diesel. Nivåerna ska gälla under perioden 2024–2026. Regeringen kommer att återkomma till riksdagen om reduktionsnivåer för 2027–2030. Även andra åtgärder som är samhällsekonomiskt effektiva bör övervägas. Regeringen bedömer att etappmålet om att utsläppen från inrikes transporter, förutom inrikesflyg, ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med 2010 inte kan nås med beslutade styrmedel. I ett scenario med beslutade styrmedel kommer 70 procents reduktion att uppnås först bortom 2030.

Sverige har fortsatt tagit en ledande roll både globalt och på EU-nivå för att minska flygets påverkan på klimatet. Sverige har bl.a. drivit på för det beslut som togs i oktober 2022 i FN:s luftfartsorgan (ICAO) om ett långsiktigt klimatmål för den internationella luftfarten i linje med Parisavtalet.

### **Klimatanpassningen har stärkts**

Regeringen bedömer att myndigheter bidrar till klimatanpassning i Sverige genom insatser inom olika verksamhetsområden, bl.a. genom att ta fram analyser, handlingsplaner och kunskapsunderlag som stärker samhällets förmåga att prioritera och förebygga klimatrelaterade risker. Statsbidrag och expertstöd från myndigheter har ökat förutsättningarna för kommuner att genomföra förebyggande åtgärder. Samtidigt bedömer regeringen att arbetet med klimatanpassning befinner sig i ett utvecklingsskede. Regeringen kommer i den reviderade nationella strategin för klimatanpassning beakta flera av de rekommendationer som myndigheter har inkommit med.

### **EU är fortsatt ledande i klimatomställningen**

Alla centrala delar av det s.k. 55-procentpaketet kunde slutföras under det svenska EU-ordförandeskapet. Regeringen bedömer att de antagna rättsakterna innebär att EU har goda förutsättningar att nå sitt klimatmål till 2030, och att EU därmed klarar sitt fastställda åtagande under Parisavtalet. Arbetet med att ta fram ett EU-mål till 2040 kommer att bli betydelsefullt för möjligheterna att nå det långsiktiga målet om klimatneutralitet senast 2050. EU-arbetet är centralt för genomförandet av Parisavtalet och för det ledarskap som krävs för att nå avtalets mål om att begränsa temperaturhöjningen till 1,5 grader. Den senaste vetenskapen och ländernas nuvarande åtaganden visar att ambitionen i ländernas samlade klimatplaner fortfarande är otillräcklig för att temperaturmålet ska nås.

## **3.7 Frisk luft**

Miljö kvalitetsmålet är att luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.

### 3.7.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och redovisas i tabell 3.3.

**Tabell 3.3** Preciseringar för miljökvalitetsmålet Frisk luft

Luftföroening	Halt som inte får överskridas
Bensen	1 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som årsmedelvärde
Bens(a)pyren	0,0001 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett årsmedelvärde
Butadien	0,2 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett årsmedelvärde
Formaldehyd	10 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett timmedelvärde
Partiklar (PM2,5)	10 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett årsmedelvärde eller
	25 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett dygnsmedelvärde
Partiklar (PM10)	15 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett årsmedelvärde eller
	30 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett dygnsmedelvärde
Marknära ozon	70 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett åttatimmarsmedelvärde eller
	80 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett timmedelvärde
Ozonindex	10 000 mikrogram per kubikmeter luft under en timme beräknat som ett AOT 40-värde under perioden april till september
Kvävedioxid	20 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett årsmedelvärde eller
	60 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett timmedelvärde (98-percentil)
Korrosion	På kalksten understiger 6,5 mikrogram per år

Som komplement till bedömningsgrunderna redovisas indikatorn kväveoxidutsläpp totalt i kombination med utsläpp av kväveoxider från transporter i diagram.

### 3.7.2 Resultatredovisning

Liksom föregående år bedöms halterna för bensen, butadien och formaldehyd generellt vara låga och under målnivån för preciseringen. Det finns för få mätningar för att följa utvecklingen av bens(a)pyren, men tidigare mätningar visar att preciseringen överskreds lokalt i områden där småskalig vedeldning är vanlig för uppvärmning av bostäder. Målnivån för partiklar (PM2,5) mätt som årsmedelvärde klarades i hela landet 2021, medan målnivån mätt som dygnsmedel fortfarande överskreds på ett antal platser i Sverige. För partiklar (PM10) överskreds målnivån för såväl års- som dygnsmedelvärde vid flera mätstationer under 2022. I Hedemora, Köping, Linköping, Visby, Västerås och Östersund överskreds miljökvalitetsnormen och därmed även EU:s gränsvärde för partiklar (PM10) 2022.

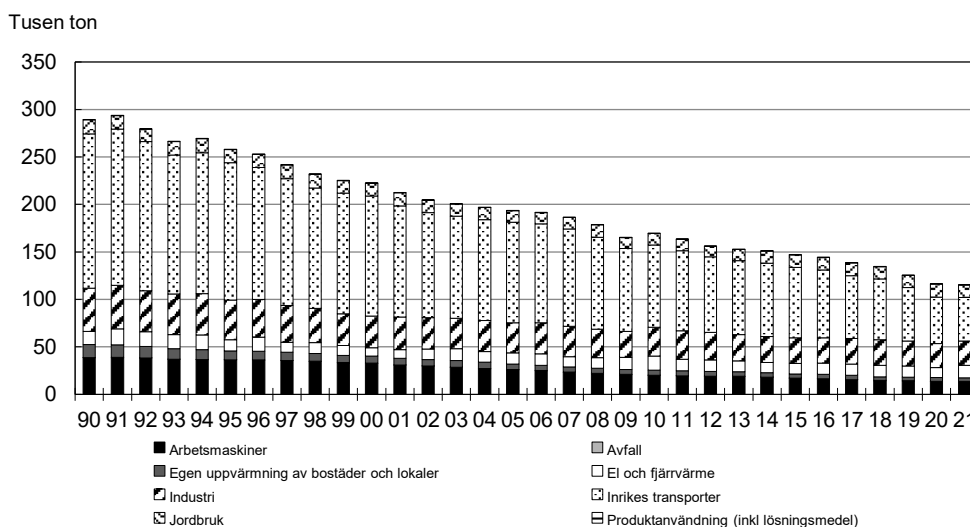
Under 2021 har halterna av marknära ozon överskridit miljömålets preciseringar för både åttatimmarsmedelvärde och timmedelvärde på samtliga mätstationer. Även målnivån för ozonindex överskreds under 2021.

Kvävedioxidhalterna i gaturum uppvisar en minskande trend under senare år. Även om halterna ökade 2021 jämfört med pandemiåret 2020 ligger de fortfarande under nivåerna för 2019. Inga överskridanden av miljökvalitetsnormen för timmedelvärdet

har uppmätts. I Umeå och Örnsköldsvik överskreds miljö kvalitetsnormen för dygnsmedel. Miljömålets precisering för årsmedelvärdet i gatumiljön överskreds 2022 i Göteborg, Stockholm, Södertälje, Uppsala och Örnsköldsvik. Preciseringen för timmedelvärdet överskreds i Borås, Falun, Gävle, Göteborg, Skellefteå, Stockholm, Södertälje, Umeå, Uppsala, Örnsköldsvik och Östersund.

Korrosions hastigheten på kalksten bedömdes i förra årets uppföljning vara över miljö kvalitetsmålets precisering. Inga nya mätningar har skett sedan dess.

**Diagram 3.4 Utsläpp av kväveoxider till luft i Sverige fördelat på olika samhällssektorer**



Mellan 1990 och 2021 har de totala utsläppen av kväveoxider minskat med 60 procent, se diagram 3.4. Den största delen av utsläppen kommer från inrikes transporter och framför allt vägtrafiken, där personbilar står för majoriteten av utsläppen. Utsläppen av kväveoxider från personbilar har minskat med 70 procent sedan 1990. Sett till de senaste åren så skedde en minskning på 12 procent mellan 2019 och 2020, vilket framför allt förklarades av pandemin. Utsläppsminskningen av kväveoxider från fordonsflottan håller i sig. Mellan 2020 och 2021 minskade utsläppen med ca 6 procent. Även för inrikes sjöfart håller utsläppsminskningarna i sig, mellan 2020 och 2021 minskade utsläppen med 8 procent.

### 3.7.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att miljö kvalitetsmålet kommer att nås. En positiv trend i miljö n ökar förutsättningarna för att nå målet och bedömningen har därför ändrats sedan föregående år. Samtidigt ligger halterna av kvävedioxid, partiklar (PM<sub>2,5</sub> och PM<sub>10</sub>) och ozon fortfarande över preciseringarna och fler eller skärpta åtgärder behövs för att sänka luftföroreningshalterna. Det internationella arbetet är fortsatt avgörande för att preciseringarna för partiklar (PM<sub>2,5</sub>) och ozon ska nås. Såväl FN:s konvention om långväga gränsöverskridande luftföroreningar som Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2284 av den 14 december 2016 om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar (takdirektivet) är viktiga instrument för att minska intransporten av luftföroreningar. Inom ramen för konventionen pågår arbete med att ta fram ett nytt Göteborgsprotokoll, se miljö kvalitetsmålet Bara naturlig försurning, vilket i förlängningen kommer att bidra till minskad intransport av luftföroreningar. Det pågår också förhandlingar i EU om ett nytt luftkvalitetsdirektiv vilket i förlängningen kan komma att ha positiv påverkan på luftkvaliteten. Regeringen beslutade den 25 maj 2023 propositionen Effektivare luftkvalitetsarbete (prop.

2022/23:120) med förslag till ändringar i miljöbalken i syfte att förbättra luftkvaliteten genom att förstärka det förebyggande luftvårdsarbetet och att det ska bli enklare att utvärdera åtgärdsprogrammets effekter. Ändringarna beräknas träda i kraft den 1 april 2024.

Den främsta källan till utsläpp av partiklar (PM10) och kväveoxider är inrikes transporter. Förhandlingar pågår inom EU om nya avgaskrav för vägfordon, Euro 7, som syftar till att minska utsläppen av luftföroreningar från vägtrafiken. Förslaget innehåller bl.a. nya gränsvärden för avgasutsläppen och för utsläpp av partiklar från däck och från bromsar. Det har också inletts förhandlingar inom EU om skärpta utsläppskrav för koldioxid från nytillverkade tunga fordon, vilket kan komma att resultera i en högre andel elektrifierade tunga transporter. Elektrifierade fordon är viktiga i omställningen både för att minska koldioxidutsläpp och utsläpp av luftföroreningar, och skulle därmed på sikt ge minskade kväveoxid- och partikelutsläpp från fordonsflottan. Tillsammans med andra åtgärder inom klimatområdet, som satsningen på biogas inom klimatklivet som bidrar till lägre utsläpp av luftföroreningar och andra insatser som påskyndar elektrifieringen ökar möjligheterna att nå miljökvalitetsmålet.

### 3.8 Bara naturlig försurning

Miljökvalitetsmålet innebär att de försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska heller inte öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar.

#### 3.8.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- Påverkan genom atmosfäriskt nedfall av luftburna svavel- och kväveföreningar från svenska och internationella källor medför inte att den kritiska belastningen för försurning av mark och vatten överskrids i någon del av Sverige.
- Påverkan genom markanvändningens bidrag till försurning av mark och vatten motverkas genom att skogsbruket anpassas till växtplatsens försurning.
- Försurade sjöar och vattendrag uppnår oberoende av kalkning minst god med avseende på försurning.
- Försurningen av marken inte påskyndar korrosion av tekniska material och arkeologiska föremål i mark och inte skadar den biologiska mångfalden i land- och vattensystem.

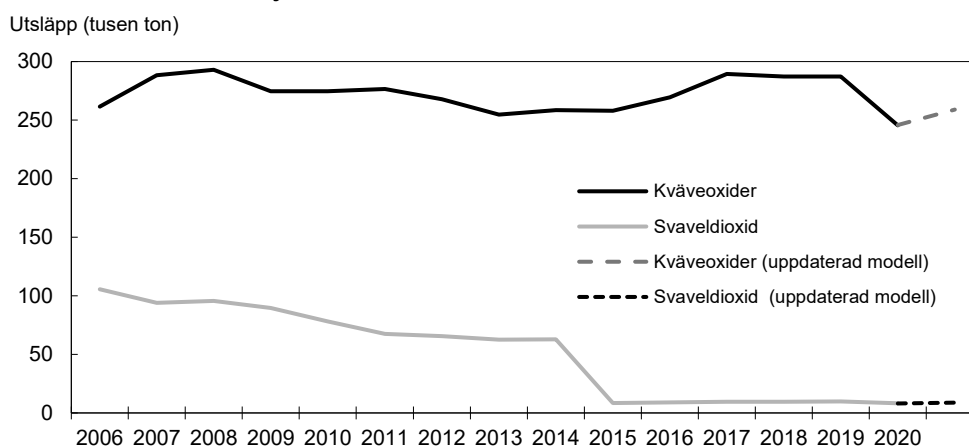
Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas indikatorn Sjöfartens försurande utsläpp som diagram.

#### 3.8.2 Resultatredovisning

Nedfallet av svavel och kväve över Sverige har minskat under flera årtionden. De senaste mätningarna av svavel visar på att nedfallet i dag är nära förindustriella nivåer. Nedfallet av kväve är dock fortsatt högt i delar av Sverige. Den internationella sjöfarten är en bidragande faktor till försurningen i Sverige. Mellan 2020 och 2021 ökade utsläppen av kväveoxider och svaveldioxid från sjöfarten, se diagram 3.5 nedan. Utsläppsökningarna beror på en ökning i fartygstrafik efter den minskning som skedde 2020 till följd av covid-19-pandemin. Utsläppen 2021 är dock inte tillbaka på 2019 års nivåer. Den internationella sjöfarten fortsätter att ha en betydande negativ

påverkan på försurningen i Sverige trots de kraftiga utsläppsminskningarna som skett inom sektorn det senaste decenniet.

**Diagram 3.5 Utsläpp av svaveldioxid och kväveoxider från internationell sjöfart i Östersjön**



Anm.: Uppgifterna baseras på positionsdata (AIS-data) från fartygen. Från 2020 har en uppdaterad version av STEAM-modellen använts för att beräkna utsläppen (streckad linje).

Den kraftiga utsläppsminskningen av svaveldioxid mellan år 2014 och 2015 är en följd av striktare begränsningar av tillåten svavelhalt i bränslet, från 1 procent till 0,1 procent.

Källor: Finska meteorologiska institutet och Helcom.

I takt med att det atmosfäriska nedfallet av försurande ämnen minskar, så ökar skogsbrukets relativa betydelse för försurningen och bedöms även öka med ett varmare klimat. Ökad träd tillväxt har lett till ökade virkesförråd och ett ökat uttag av stamved. Grenar och toppar, som skördas till följd av efterfrågan på fossilfri energi, påverkar markens surhetsgrad lokalt.

Trenden går mot färre försurade sjöar i Sverige. Naturvårdsverket bedömer att cirka sju procent av Sveriges sjöar (större än en hektar) var försurade under perioden 2015–2020, där största andel finns i sydvästra Sverige. Även om nedfallet fortsätter att minska kommer mark och vatten vara försurade under lång tid framöver. Kalkning i delar av Sverige kommer därför att behövas i många decennier framöver.

I Sverige är marken i skogen generellt sur, vilket är ett normalt tillstånd för barrskog i norra Europa. Den mest försurade marken finns i sydvästra Sverige. Anledningen är en kombination av ett stort nedfall av försurande ämnen via nederbörden samt försurande påverkan från skogsbruk. Återhämtningen går långsamt för landet som helhet och en ökande försurning sker i de sydvästra delarna.

Det pågår ett omfattande regionalt arbete som bidrar till att nå målet Bara naturlig försurning. Det finns många synergier med klimatarbetet bl.a. insatser inom energieffektivisering och åtgärder i samhällsplaneringen t.ex. samordning av kollektiva färdmedel och förbättrade förutsättningar för gång och cykeltrafik. Arbetet pågår inom det nationella luftvårdsprogrammet, bl.a. med att föreslå nya eller reviderade styrmedel inför den uppdatering av programmet som ska lämnas till Europeiska kommissionen hösten 2023. Fler insatser behöver genomföras för ammoniak och kväveoxider för att Sverige ska klara sina åtaganden enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2284 av den 14 december 2016 om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar (takdirektivet). Då samtliga länder i EU enligt takdirektivet ska ta fram nationella luftvårdsprogram förväntas detta minska intransporten av försurande ämnen till Sverige.

År 2020 beslutades det att Göteborgsprotokollet inom FN:s luftvårdskonvention ska revideras på nytt. I december 2022 avslutades en översyn av protokollet. I december 2023 väntas beslut om det fortsatta arbetet, vilket på sikt kan medföra mer omfattande utsläppsminskningar och även minskad intransport av luftföroreningar till Sverige. Sedan 1 januari 2021 är Östersjön och Nordsjön ett kvävekontrollområde. Detta innebär att alla fartyg byggda 2021 och framåt måste använda katalysatorer eller köras på flytande naturgas för att klara kraven på kväveoxidutsläpp. Eftersom regleringen endast gäller nybyggda fartyg förväntas en utsläppsminskning av kväve gå långsamt.

### 3.8.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att trenden är positiv, men att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljö kvalitetsmålet. Även om nedfallet fortsätter minska bedöms mark och ytvatten vara försurade under lång tid framöver eftersom återhämtningen går långsamt. År 2030 beräknas sex procent av Sveriges sjöar och vattendrag fortfarande vara försurade. Utsläppen av ammoniak och kväveoxider behöver minska ytterligare för att Sverige ska klara sina åtaganden till 2030 under EU:s takt direktiv. Övriga föroreningar bedöms minska i tillräcklig takt för att uppnå de åtagandena utan ytterligare åtgärd.

Både det regionala arbetet och de minskade utsläppen inom sjöfarten bidrar positivt till minskad försurning. EU-arbetet med de nationella luftvårdsprogrammen och revideringen av Göteborgsprotokollet ökar också möjligheterna att klara etappmålet och preciseringarna för miljö kvalitetsmålet Bara naturlig försurning.

## 3.9 Gifrfri miljö

Miljö kvalitetsmålet är att förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället inte ska hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna.

### 3.9.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljö kvalitetsmålet och är följande:

- den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen
- användningen av särskilt farliga ämnen
- oavsiktligt bildade ämnen med farliga egenskaper
- förorenade områden
- kunskap om kemiska ämnens miljö- och hälsoegenskaper
- information om farliga ämnen i material, produkter och varor.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas indikatorn Miljögifter i modersmjölk och blod i diagram. Indikatorn efterbehandlingsåtgärder kommenteras i år bara i text.

### 3.9.2 Resultatredovisning

#### **Sverige har arbetat för att minska exponering för kemiska ämnen och användning av särskilt farliga ämnen**

Kemikalielagstiftningen är harmoniserad inom EU och insatserna inom EU har t.ex. varit regelutveckling och genomförande av EU:s kemikaliestrategi. Regelutvecklingen

inom EU syftar bl.a. till minskad exponering för skadliga ämnen och minskad användning av särskilt farliga ämnen. Sverige är fortsatt ett av de ledande länderna inom EU när det gäller att utveckla förslag till begränsningar, harmoniserade klassificeringar och andra regleringar av farliga ämnen. Beslut fattas löpande om att begränsa användning och utsläpp av farliga ämnen genom EU:s kemikalie-, miljö- och läkemedelslagstiftningar samt genom produktregler. Kemikalieinspektionen har under 2022 fortsatt arbetet med gruppvis reglering av farliga ämnen inom flera EU-processer. Efter ett begränsningsförslag från Sverige och Tyskland beslutade EU att fr.o.m. februari 2023 förbjuda en grupp med omkring 200 högfluorerade ämnen (PFAS).

Kemikalieinspektionen har under 2022 bidragit med förslag i översynen av olika EU-lagstiftningar. Översynen och den kommande revideringen av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach-förordningen) är ett centralt steg för att genomföra de åtgärder som kommissionen föreslår i sin kemikaliestrategi. Sverige har bidragit med inspel till kommande lagstiftning om t.ex. kombinationseffekter, informationskrav för ämnen som sätts på marknaden och gruppvis reglering av farliga ämnen i konsumentprodukter. Särskilt farliga ämnen kan identifieras och fasas ut genom tillståndssystemet i Reach. Under 2022 har Kemikalieinspektionen lämnat in tre förslag på ämnen som ska listas i kandidatförteckningen över särskilt farliga ämnen. Kandidatförteckningen uppdateras löpande och i juni 2022 innehöll den 224 ämnen och ämnesgrupper, en ökning med ca 45 ämnen sedan den föregående fördjupade utvärderingen i början av 2019.

Kemikalieinspektionen har under 2022 arbetat med sista året av uppdraget om Giftfritt från början vilket främst har skett genom arbete inom EU och på global nivå. Inom ramen för uppdraget har myndigheten genomfört ett 20-tal insatser för att stärka möjligheterna att producera material och varor som är säkra att återanvända och återvinna.

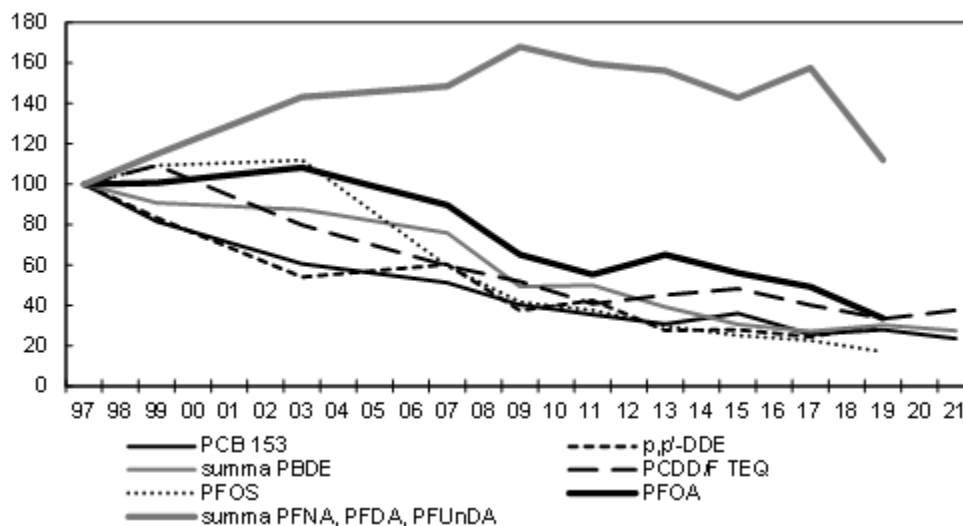
Kemikalieinspektionen har fortsatt att arbeta för att minimera användningen av PFAS så mycket som möjligt. PFAS är en grupp syntetiskt framställda ämnen som inte bryts ner när de kommer ut i miljön. Vissa har även skadliga effekter på människor och miljö. Jämförelser som gjorts under året inom ramen för ett EU-projekt har visat att förekomsten av vissa PFAS-ämnen är högre i blod från tonåringar i norra och västra Europa (bl.a. Sverige) än i de södra och östra delarna. Tillsammans med fyra andra EU-länder lämnade Kemikalieinspektionen i januari 2023 ett förslag till EU:s kemikaliemyndighet ECHA om att förbjuda alla PFAS-ämnen i alla användningar som inte är nödvändiga för samhället. Förslaget omfattar mer än tiotusen PFAS-ämnen och innebär, om förslaget beslutas, att utsläppen till miljön kommer att minska avsevärt.

Långlivade miljögifter har en omfattande spridning i miljön och återfinns bl.a. i modersmjölk och blod från människor (se diagram 3.6). Mätningar av miljögifter i modersmjölk och blod visar hur halterna har varierat över tid sedan 1996. Diagrammet visar att halterna av hårt reglerade miljögifter, som PCB, dioxiner och PFOS minskar. Den långsamma minskningen beror på att flera ämnen är långlivade i miljön och finns kvar under en mycket lång tid i människor och djur. Ämnena finns kvar i sediment och förorenad mark och fortsätter att läcka ut och spridas i miljön även efter att de förbjudits. Halter av ämnen som inte har uppmärksamats och reglerats i samma utsträckning ökade i början av tidsperioden för att sedan plana ut, ett tydligt exempel är PFAS. Mellan 2019–2021 har endast data för miljögifterna polyklorerade bifenyl (PCB153), bromerade flamskyddsmedel och dioxiner (PCDD/F TEQ) i modersmjölk uppdaterats. Mätningarna visar en fortsatt minskning

av halten PCB och bromerade flamskyddsmedel, samtidigt som man kan se en svag ökning av halten dioxiner i modersmjölk. Ökningen kan sannolikt förklaras som en naturlig variation i en annars nedåtgående trend. Totalt sett ser man en nedåtgående trend.

### Diagram 3.6 Exponering för vissa långlivade miljögifter i Sverige

Miljöföroreningar i modersmjölk och blod 1996–2021, index 1996–1997 = 100 (procent av halten vid undersökningens start)



Anm.: Miljögifter har analyserats i enskilda prover av modersmjölk (PCB 153, dioxiner, PBDE och p,p'-DDE) och i blodserum (PFOS, PFOA och långkedjiga PFAS). Halterna är presenterade som procent av medianhalterna i modersmjölk respektive blod vid undersökningens start.

Tidigare har indikatorn baserats på regressionslinjer för trenderna sedan mätningarna startades. Indikatorn har dock gjorts om och visar numera procent av medianhalterna i modersmjölk respektive blod vid undersökningens inledning (1996 och 1997). Med den tidigare indikatorn har det sett ut som att långkedjiga PFAS ökar i modersmjölk. Medianhalterna för långkedjiga PFAS visar dock att det var i början av tidsperioden som halterna ökade, och att de därefter nått en platta.

Källa: Livsmedelsverket.

Kemikalieinspektionen ansvarar för tillsyn av kemiska produkter, bekämpningsmedel och varor som sätts ut på marknaden och har under 2022 fått stärkta medel och ändrat mandat för arbetet med marknadskontroll. Kemikalieinspektionen har arbetat fram nya metoder för effektiv kontroll av dessa marknadsplatser. Inom ramen för arbetet har myndigheten stärkt sitt samarbete med Tullverket och myndigheter i andra EU-länder. En stor del av privatpersoners och småföretags ökade direktimport sker via webbaserade marknadsplatser. En stor del av Kemikalieinspektionens tillsyn sker därför genom granskning av e-handel. Under 2022 har Kemikalieinspektionen särskilt granskat webbplatser som saluför elektronikvaror, smycken och leksaker.

Granskningarna visar att 63 procent av produkterna hade brister vilket är ovanligt högt jämfört med tidigare granskningar. I tillsynen har Kemikalieinspektionen under året tillämpat nya digitala verktyg som gör det möjligt för myndigheten att hitta, undersöka och inspektera nya företagsformer inom e-handeln.

Kemikalieinspektionen har fortsatt arbetat med substitution av farliga kemiska ämnen. Myndighetens webbaserade Prio-verktyg hjälper företagen i deras substitutionsarbete genom att identifiera och prioritera farliga ämnen för substitution. Verktyget ska kunna användas för att ställa relevanta kemikaliekrav vid inköp och upphandling. I dag har exempelvis Stockholms stad och en stor del av byggbranschen anpassat sina kemikaliekrav enligt de substitutionsförslag som finns i verktyget. Regeringen har också gett Substitutionscentrum 5 miljoner kronor under 2022 för deras arbete med utbildningar och rådgivning till näringsliv och offentlig sektor för att byta ut farliga kemiska ämnen.



Naturvårdsverket har under året beslutat om uppdaterade riktvärden för växtskyddsmedel, vilket ger en mer aktuell och harmoniserad utvärdering av indikatorn ”växtskyddsmedel i ytvatten”. Hittills har riktvärden för ca 60 procent av de ämnen som följs inom den nationella miljöövervakningen av växtskyddsmedel uppdaterats. Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen och Statens jordbruksverk har arbetat för att stödja Regeringskansliet i EU-förhandlingar om en ny förordning om hållbar användning av växtskyddsmedel, där minskade risker och användning av kemiska växtskyddsmedel och särskilt farliga växtskyddsmedel är en övergripande målsättning.

Arbetet för att minska läkemedel och mikroplaster i miljön har fortsatt hos berörda myndigheter. Naturvårdsverket har fördelat 53 miljoner kronor till 14 projekt för utbetalning 2022–2023 till åtgärder som minskar spridning av mikroplaster och andra föroreningar via dagvatten. Effekterna av genomförda dagvattenåtgärder varierar från direkta effekter vid installation av exempelvis brunnsfilter, till effekter på lång sikt t.ex. vid anläggande av dagvattendamm. Sverige har också varit drivande för den EU-begränsning av avsiktligt använda mikroplaster, t.ex. i kosmetiska och andra kemiska produkter, som beslutades i april 2023. Under 2022 beviljades totalt 26 miljoner kronor för avancerad rening för avskiljning av läkemedelsrester vid avloppsreningsverk, för utbetalning 2022–2023. På grund av närheten till satsningens slut var 2022 års utlysning endast öppen för förstudier med syfte att generera beslutsunderlag till eventuella investeringar i fullskaleprojekt. Förstudieprojekten syftar till att flera nya anläggningar kommer att byggas på sikt, vilket är ett viktigt steg för den fortsatta utvecklingen av både teknik och kunskap. För att öka möjligheten att återvinna plast, skummad plast och plastliknande material har Kemikalieinspektionen tillsammans med Naturvårdsverket arbetat med att utreda vilka ämnen som hindrar eller är problematiska för återvinning. Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, E-hälsomyndigheten och Läkemedelsverket har tagit fram förslag på en miljöpremie i läkemedelsförmånssystemet. Förslaget bereds nu inom Regeringskansliet. Kunskapscentrum för läkemedel i miljön, vid Läkemedelsverket, har arbetat med fortsatt dialog, samverkan, kunskapsutbyte och kunskapsspridning med aktörer inom läkemedlens hela livscykel. Kommissionen har även lagt fram ett förslag om ett reviderat avloppsdirektiv där man kan komma att ställa krav på avancerad rening av läkemedelsrester. Under Sveriges ordförandeskap har förhandlingar i rådet påbörjats.

Kemikalieinspektionen har under året fortsatt deltagit i förhandlingsprocessen för att ta fram rekommendationer för en ny global kemikalie- och avfallsagenda. Agendan ska beslutas på nästa högnivåmöte för den globala kemikaliestrategin SAICM hösten 2023.

Under 2022 startades ett utvecklingsprojekt av berörda myndigheter för att förbättra modellen för bedömning av luftutsläpp av farliga ämnen t.ex. dioxin, PAH och kvicksilver från avfallsbränder, vilket lett till att omkring dubbelt så många bränder inkluderas i statistiken men också att utsläppen av oavsiktligt bildade ämnen med farliga egenskaper från avfallsbränder är lägre än man tidigare har trott.

### **Fler förorenade områden åtgärdas**

Efter utgången av 2022 bedöms ca 1 660 förorenade områden utgöra mycket stor risk för miljö och människors hälsa (riskklass 1). Ytterligare ca 8 480 områden bedöms utgöra stor miljö- och hälsorisk (riskklass 2). Efter 2022 var 17 procent av objekten i riskklass 1 och 2 helt eller delvis åtgärdade, vilket innebär att 83 procent återstår för att uppnå preciseringen om förorenade områden. Detta är samma nivå som 2021 (under 2020 siffran 15 procent). Under tiden har det också tillkommit fler riskklassade objekt. Åtgärder har slutförts på 3 667 objekt i alla riskklasser 1–4. Av dessa har 189 finansierats helt eller delvis av staten, resterande 3 478 objekt är således helt

privatfinansierade och tillsynsdrivna. Motsvarande siffra 2021 var 3 263 objekt som var helt privatfinansierade och tillsynsdrivna. Länsstyrelserna har fått minst 75 miljoner kronor under 2022 för arbete med tillsyn och tillsynsvägledning vilket bidrar till att fler objekt åtgärdas.

Anslaget 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* används för att kunna åtgärda förorenade områden där ingen kan hållas ansvarig. Under 2022 avsattes totalt ca 900 miljoner kronor för att undersöka och åtgärda förorenade områden men anslagsposten utnyttjades endast till 55 procent. Under året pågick 73 åtgärder med bidrag från anslaget, varav 6 för bostadsbyggande (jämfört med 67 åtgärder 2020, varav 5 för bostadsbyggande). Drygt 77 procent av bidragen gick till åtgärder av förorenade områden inklusive åtgärder av mark inför bostadsbyggande och sedimentåtgärder, drygt 10 procent gick till undersökningar, drygt sex procent till PFAS-åtgärder, sex procent till regeringsuppdraget om sediment och en procent till förflyttning av fordonsvrak. Antalet pågående åtgärder har ökat men är fortsatt lite lägre mot bakgrund av att covid-19-pandemin fortfarande gav effekt på saneringsarbetet och flera bidragsprojekt under året har försenats eller senarelagts. En annan orsak är den granskning som Europeiska kommissionen gjort av stödet som innebär att regeringen behövde besluta om ändringar i stödsystemet för att det skulle vara förenligt med EU:s statsstödsregler. Naturvårdsverket har tillsammans med länsstyrelserna gjort ett stort arbete för att öka kunskapen, samordningen och vägledningen kring hantering av statlig finansiering av åtgärder. En av åtgärderna som finansierats från anslaget och som avslutats under 2022 är Kolkajen i Norrköping där man förväntar sig att 700 nya bostäder nu kan byggas. Vid efterbehandlingsåtgärden har ca 61 000 ton jord med föroreningsmängder på 3,1 ton bly, 0,3 ton arsenik, 0,7 ton PAH-M och 0,7 ton PAH-H schaktats och transporterats bort. Projektet beviljades totalt 31 miljoner kronor och Norrköpings kommun har själva bidragit med medel till efterbehandlingen motsvarande 20 procent av kostnaden.

Naturvårdsverket har i samverkan med andra myndigheter genomfört en rad insatser under 2022 som bidrar till att finna nya vägar för att åtgärda förorenade sediment. Naturvårdsverket har även tillsammans med länsstyrelserna tagit fram en vägledning till berörda om ansvarsutredningar för förorenade sediment. Det har pågått flera uppdrag under 2022 för att minska spridningen av PFAS. Naturvårdsverket har arbetat med uppdrag att utveckla och stärka den nationella samordningen och vägledningen kring problemen med PFAS-förorenade områden. Statens geotekniska institut har arbetat med uppdrag om teknikutveckling och forskning för att kunna åtgärda PFAS-förorenade områden och länsstyrelserna har arbetat för en bättre kartläggning och helhetsbild av antalet PFAS-förorenade områden i Sverige. SGU har identifierat och utrett fem tidigare statliga objekt med en PFAS-förorening som primär förorening, två platser har avskrivits efter utredning och vid de tre övriga platserna pågår åtgärder.

### **Kunskap och information om skadliga ämnen minskar exponering och risker för människors hälsa och miljön**

Under året deltog Sverige i EU:s arbete med att ta fram informationskrav för identifiering av hormonstörande ämnen vid registrering av ämnen enligt Reach-förordningen. Kemikalieinspektionen var även med i utformningen av förslag till EU-gemensamma kriterier utifrån vilka hormonstörande ämnen ska klassificeras inom EU.

Klassificering och märkning av kemikalier är en grund för informationsöverföring i leverantörskedjan och till konsumenter samt för reglering av ämnen med oönskade egenskaper under andra regelverk, t.ex. i kosmetika och leksaker. Under 2022 har Kemikalieinspektionen lämnat in totalt 16 förslag på harmoniserad klassificering till

ECHA varav 11 förslag gäller en grupp oorganiska borater som bedöms vara reproduktionsstörande. Kemikalieinspektionen har gett stöd till Regeringskansliet under de pågående rådsförhandlingarna av en reviderad EU-förordning för klassificering, märkning och förpackning.

Under 2022 utfärdade Kemikalieinspektionen nya föreskrifter om bekämpningsmedel och beslutade fyra ändringsföreskrifter. De nya föreskrifterna (KIFS 2022:3) om bekämpningsmedel trädde i kraft den 1 maj 2022 och ersätter myndighetens tidigare föreskrifter i ämnet, (KIFS 2008:3). Huvudsyftet med översynen var att föreskrifterna ska bli mer överskådliga och få en enklare och tydligare utformning.

Kemikalieinspektionen har under 2022 arbetat med riktad information till användare såväl individer som näringsidkare av bekämpningsmedel. Kemikalieinspektionen har bl.a. deltagit i en informationskampanj om säkert växtskydd som riktar sig till lantbrukare, kommunalråd, handlare och förvaltare i Skåne län och kommuner som har pågått i fyra år. Tidigare miljöövervakning av Skånes ytvatten har nämligen visat att den aktiva substansen diflufenikan fanns i halter som kan ha en negativ effekt på känsliga vattenlevande organismer. Uppföljning visar att medelkoncentrationen av diflufenikan i de skånska vattnen har sjunkit till ungefär samma nivå som nuvarande gränsvärde.

Kemikalieinspektionens webbplats har en central funktion i arbetet med att förmedla information och kunskap till företag och allmänheten. Under 2022 hade Kemikalieinspektionens webbplats drygt 740 000 besök, vilket är 5 procent färre än föregående år. Myndigheten har under året gjort flera insatser för att förbättra servicen och innehållet på webbplatsen med fokus på att nå ut till företag via digitala medier och kanaler, i syfte att sprida kunskap och information om risker, nya och förändrade regler och t.ex. så har antalet deltagare på myndighetens digitala seminarier fördubblats.

### 3.9.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att miljö kvalitetsmålet är nära att nås, men det förutsätter att EU:s kemikaliestrategi genomförs i sin helhet och enligt plan. Även andra strategier inom den europeiska gröna given är viktiga för att målet ska nås. Då kommer nödvändiga styrmedel att finnas på plats för att på sikt, delvis, kunna nå målet. Det finns dock stora osäkerheter kring måluppfyllelsen med anledning av att flera förslag från kommissionen redan är försenade, det gäller särskilt Reach-förordningen. Det finns också en osäkerhet kopplat till genomförandet av kommissionens förslag och kopplat till förslagets ambition jämfört med strategin. Även framsteg i globala överenskommelser är centrala för måluppfyllelsen, t.ex. SAICM. Det bedöms dessutom ta lång tid att kunna nå preciseringen för förorenade områden, då 83 procent av förorenade områden i riskklass 1 och 2 inte är åtgärdade, vilket påverkar måluppfyllelse.

En effektiv kemikaliekontroll och reglering av utsläpp till miljön samt hantering av befintliga miljögifter genom sanering av förorenade områden är åtgärder som bidrar till måluppfyllelse. Av särskild vikt för att nå målet är att Reach-förordningen revideras så att tillräckliga data kan begäras in och att risker kan utvärderas och åtgärdas mer effektivt. Kombinationseffekter bör adresseras genom en eller flera bedömningsfaktorer. En effektiv gruppvis reglering och utfasning av de farligaste ämnena i framför allt konsumentprodukter, genom Reach och produktspecifik lagstiftning, behövs för ett tillräckligt skydd av människor och miljön men är även nödvändigt för att skapa förtroende för återvunna material.

Flera åtgärder har genomförts både nationellt, inom EU och globalt. Utvecklingen påverkas dock av olika faktorer, som t.ex. den långa eftersläpningen i miljön innan effekterna är mätbara och att nya skadliga ämnen ständigt utvecklas och sätts på marknaden. Åtgärder som vidtagits genom t.ex. begränsningar och förbud har effekt och bidrar till att nå miljökvalitetsmålet. Samtidigt är det tydligt att de skadliga ämnen som inte är reglerade, tillräckligt uppmärksammade eller skadliga ämnen som redan finns i varor, byggnader och i miljön påverkar möjligheten att nå målet. Det finns också en utmaning för lagstiftningen i att hinna förebygga och förutse kemiska risker i samma hastighet som nya ämnen utvecklas, eftersom bl.a. ökad konsumtion och produktion skapar nya risker.

Användningen av kemikalier ökar generellt i samhället och en allt större del av den ökande produktionen sker utanför EU, ofta i länder där lagstiftningen inte ställer lika höga krav. Internationella konventioner spelar därför en stor roll för att minska spridning av och exponering för farliga ämnen t.ex. genom beslut om global utfasning av särskilt farliga ämnen. Förhandlingarna om ett nytt globalt ramverk om kemikalier och avfall inom t.ex. SAICM är centrala för att bidra till bättre förutsättningar att nå miljökvalitetsmålet. Bedömningen är därför att Sveriges arbete inom EU och globalt på ett grundläggande sätt bidrar till en giftfri miljö.

Satsningen på minskad spridning av mikroplaster och läkemedel i miljön har haft en positiv inverkan på möjligheten att nå målet. Stödet till avancerad rening av avloppsvatten har bidragit till att öka takten i installationen och därmed till minskade utsläpp av läkemedel till miljön. Arbetet för att åtgärda förorenade områden är viktigt för att kunna nå målet, därtill också tillsyn och teknikutveckling för ett effektivt utnyttjande av anslag. Sediment och PFAS är områden där det fortfarande finns kunskapsluckor och där miljöpåverkan är stor, varför pågående arbete inom dessa områden bedöms som viktiga i arbetet med förorenade områden. Satsningar för att få bort eller minska miljögifter, bidrar till Giftfri miljö, men också till miljökvalitetsmålen Levande sjöar och vattendrag och Hav i balans samt levande kust och skärgård.

För att förebygga och begränsa risker med kemikalier är det viktigt med kunskap om skadliga ämnen och information om hur de används och förekommer. I och med genomförandet av EU-lagstiftningen ökar kunskapen successivt, men inte i samma takt som nya ämnen sätts ut på marknaden. Till följd av EU-gemensamma kriterier utifrån vilka hormonstörande ämnen som ska klassificeras har det lagts en grund för att identifiera och hantera riskerna med hormonstörande ämnen på ett effektivt sätt väsentligt förbättrats. För att kriterierna ska kunna tillämpas i praktiken är det samtidigt nödvändigt att de åtföljs av en skärpning av datakraven inom Reach.

Etappmålen för farliga ämnen tydliggör den gemensamma riktningen för alla aktörer som behöver bidra för att miljökvalitetsmålet ska nås. Etappmålen om att väsentligt minska användningen av växtskyddsmedel och biocidprodukter som innehåller särskilt farliga egenskaper till 2030 syftar till att ge incitament för ökad substitution och utveckling av mindre farliga alternativ. Etappmålet för dioxin innebär att senast 2030 ska utsläpp av dioxin från punktkällor vara kartlagda och minimerade. Dioxinhalterna i miljön är fortfarande höga även om de sjunker. Det går ännu inte att bedöma om de ovan nämnda etappmålen kommer att nås till målåret 2030. Etappmålet om läkemedel i miljön bedöms nås till målåret 2030. Etappmålen inom området Giftfri miljö är steg framåt och tydliggör ambitionen och en gemensam riktning för olika aktörer. Det pågående arbetet inom EU med utvecklad harmoniserad lagstiftning inom kemikalieområdet bedöms vara viktigt för att kunna nå etappmålen. Detta inkluderar också arbetet med ny EU-förordning om hållbar användning av växtskyddsmedel, vilken är under förhandling.

## 3.10 Skyddande ozonskikt

Miljökvalitetsmålet är att ozonskiktet ska utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning.

### 3.10.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- vändpunkt och återväxt
- ofarliga halter ozonnedbrytande ämnen.

### 3.10.2 Resultatredovisning

Globalt sett har uttunnningen av ozonskiktet upphört, men ozonskiktet är fortfarande två procent tunnare än innan nedbrytningen började. Mätdata indikerar att återväxten kan ha påbörjats samt att utsläppen av flertalet ozonnedbrytande ämnen fortsätter att minska. En säkerställd ökning av ozonhalten har hittills endast konstaterats i övre stratosfären samt över Antarktis. Samtidigt finns indikationer på att ozonhalten i nedre stratosfären, där merparten av ozonet finns, minskar. Även över Arktis uppträder emellanåt mycket kraftiga uttunnningar av ozonskiktet. I och med pågående klimatförändringar finns det risk för återkommande kraftiga uttunnningar över Arktis. En globalt säkerställd påbörjad återväxt förväntas under perioden 2020–2040.

Regeringen och Naturvårdsverket har under 2022 aktivt drivit på förhandlingen av ändringar i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1005/2009 av den 16 september 2009 om ämnen som bryter ned ozonskiktet (EU:s ozonförordning) som bl.a. genomför nya krav som satts i Montrealprotokollet. Flertalet av de ämnen som bryter ned ozonskiktet regleras under Montrealprotokollet om ämnen som bryter ned ozonskiktet. Sverige har under året fortsatt bedrivit arbete inom ramen för det internationella arbetet och Montrealprotokollet genom att bl.a. sträva efter att minska möjligheterna under protokollet till undantag och dispenser för att till slut helt upphöra med användningen av ozonnedbrytande ämnen. Vid Montrealprotokollets 34:e partsmöte (MOP 34) i Montreal, Kanada, hösten 2022 beslutade världens länder bl.a. att data ska samlas in för att förstå potentiella effekter av covid-19-pandemin gällande konsumtion av fluorkolväten (HFC) i utvecklingsländer. Enligt uppskattningar har genomförandet av Montrealprotokollet förhindrat en uppvärmning mellan 0,5 och 1,0 grader Celsius över stora delar av mellanlatituderna och 1,1 grader Celsius över Arktis. Naturvårdsverket har även bidragit till kapacitets- och kunskapsuppbyggnad internationellt genom att bistå FN:s nätverk för miljöhandläggare i Sydostasien med svenska och europeiska erfarenheter från arbetet med ozonnedbrytande ämnen och HFC.

Ämnen som inte regleras inom ramen för Montrealprotokollet t.ex. koncentration och utsläpp av lustgas (N<sub>2</sub>O) fortsätter däremot att öka. Även om den avgjort största påverkan på ozonskiktet i dag beror på utsläpp utanför Sveriges gränser, så kvarstår en del nationella utsläpp av ozonnedbrytande ämnen. De nationella utsläppen av oreglerade ämnen utgörs framför allt av lustgas. Klimatklivet har bidragit till projekt för att minska jordbrukets utsläpp av lustgas. Naturvårdsverket och Boverket har arbetat med informationssatsning om utsläpp av ozonnedbrytande ämnen från uttjänta produkter, t.ex. rivningsavfall för att öka kunskapen och få aktörer att vidta åtgärder.

### 3.10.3 Regeringens bedömning av målpuffyllelsen

Regeringens bedömning är att miljökvalitetsmålet kommer att nås, men en viktig förutsättning för detta är att arbetet under Montrealprotokollet fortsätter att vara framgångsrikt. För Sveriges del påverkas ozonskiktet främst av utsläpp utanför Sveriges gränser. Utvecklingen för miljön är neutral. Det beror på en ökad osäkerhet, inte minst beträffande växthuseffektens påverkan samt påverkan från ämnen som ännu inte regleras av Montrealprotokollet. Även om det inte går att se en statistiskt säkerställd återväxt av ozonskiktet, finns det vetenskapligt underlag som visar att återhämtningen kan ha påbörjats som ett resultat av minskade utsläpp av ozonnedbrytande ämnen. Den fullständiga återhämtningen av ozonskiktet riskerar dock att fördröjas. För att säkerställa återväxten av ozonskiktet, och om möjligt även tidigarelägga den fullständiga återhämtningen, behöver både det internationella och det nationella arbetet inom ramen för Montrealprotokollet fortsätta. Utsläpp av lustgas, otillåten användning av reglerade ozonnedbrytande ämnen, kortlivade ämnen som kan nå upp till stratosfären samt utsläpp från befintliga och uttjänta produkter utgör kvarstående problem. Globalt ökar utsläppen av lustgas dessutom mer än man tidigare bedömt. Nationellt påverkar förekomsten av material med ozonnedbrytande ämnen från rivningsavfall och jordbrukets utsläpp av lustgas. Osäkerheterna i bedömningen av miljökvalitetsmålet är stora på grund av ozonskiktets naturliga variationer samt klimatets fortsatta påverkan.

## 3.11 Säker strålmiljö

Miljökvalitetsmålet är att människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning.

### 3.11.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- individens exponering för skadlig strålning
- utsläppen av radioaktiva ämnen
- hudcancer orsakade av ultraviolet strålning
- exponeringen för elektromagnetiska fält.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas indikatorn Antalet nya fall av hudcancer (malignt melanom och ej malignt melanom) i diagram.

### 3.11.2 Resultatredovisning

Strålsäkerhetsmyndigheten har finansierat forskning (ca 80 miljoner kronor 2022) från anslaget 3:1 *Strålsäkerhetsmyndigheten* som bidrar till att öka kunskapsläget kring strålning och dess risker för människa och miljö, se även utgiftsområde. 6 Försvar och samhällets krisberedskap, avsnitt 5 om Strålsäkerhet.

Inga allvarliga tillbud eller haverier har inträffat vid kärntekniska anläggningar i Sverige under 2022, och inga dosgränser har överskridits vid de svenska kärnkraftverken under de senaste drygt 10 åren. Utsläppen av radioaktiva ämnen från kärntekniska anläggningar ligger genomgående långt under gränsvärdena. Dosgränser till arbetstagare vid svenska kärnkraftverk, inom sjuk- och tandvården eller vid övriga verksamheter som använder strålning har inte överskridits. Generellt har låga halter uppmätts i Sverige av konstgjorda radioaktiva ämnen i miljön, även när det gäller cesium-137 från Tjernobylyckan 1986. Mätningar av cesium-137 i vildsvin

subventioneras sedan juli 2021 för att stimulera en ökad och strålsäker användning av den resurs som vildsvinskött utgör.

Skador vid användning av icke-joniserande strålning, som laser och kosmetiska behandlingar, utgör ett växande problem. Strålsäkerhetsmyndigheten har under året utfört en omvärldsanalys som ska ligga till grund för myndighetens arbete med riskbaserad tillsyn framöver.

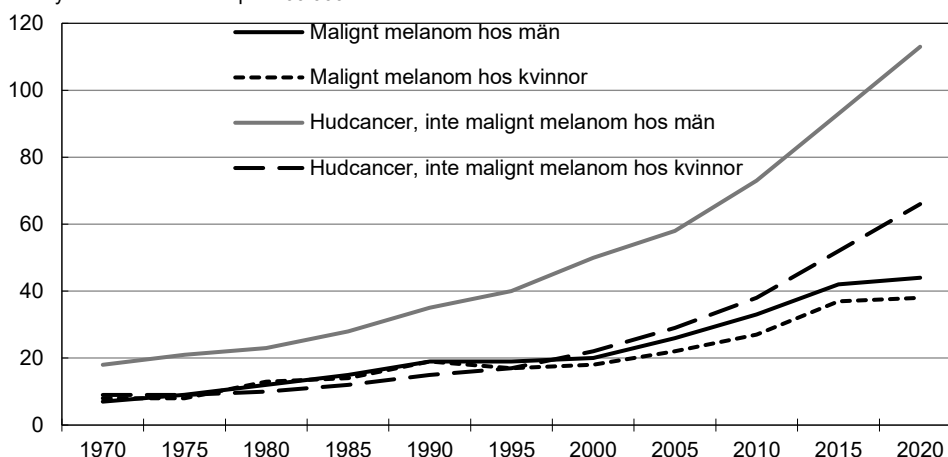
Under 2022 beslutade regeringen att ge Svensk Kärnbränslehantering AB tillstånd att uppföra och driva anläggningar i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall. Regeringen hade dessförinnan, i december 2021, även gett bolaget tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet vid slutförvaret för kortlivat låg- och medelaktivt radioaktivt avfall (SFR). Under året har Strålsäkerhetsmyndigheten arbetat vidare med översyn av föreskrifter för konstruktion, analys och drift av geologiska slutförvar. I det arbetet har Strålsäkerhetsmyndigheten utvecklat regleringen av bl.a. hur risker ska värderas för att skydda miljön. En del avfall, tex. visst icke-kärntekniskt avfall, blir i dag kvar ute i samhället då metoder och lösningar saknas för hur allt radioaktivt avfall ska tas omhand i Sverige. Strålsäkerhetsmyndigheten har under året fortsatt arbetet med att säkerställa omhändertagandet av s.k. herrelösa strålkällor och visst historiskt radioaktivt avfall, inklusive strålkällor från brandvarnare och rökdetektorer. Särskilda medel för detta har möjliggjort att 13 597 herrelösa rökdetektorer har behandlats och slutligt omhändertagits under året.

Radon är den enskilt största orsaken till att allmänheten exponeras för joniserande strålning. I Sverige bedöms ca 500 årliga fall av diagnostiserad lungcancer vara relaterade till radon. Under 2022 har Strålsäkerhetsmyndigheten stöttat kommunerna genom tillsynsvägledning om radon och arbetat med att sprida information om krav på anmälningsplikt till arbetsgivare inom branscher där det kan finnas höga halter radon. Myndigheten har tagit fram en ny vägledning för mätning av radonhalten i skolor och förskolor.

UV-strålning från solen och solarier är den främsta yttre riskfaktorn för hudcancer. Hudcancer (exklusive malignt melanom) är i dag den näst vanligaste cancerdiagnosen i landet och ökar hos både kvinnor och män (se diagram 3.7). Den främsta orsaken till att fler fall av hudcancer diagnosticeras är den exponering för UV-strålning från solen och i solarier som skett historiskt. Strålsäkerhetsmyndigheten har under året arbetat för att vända trenden genom att i samarbete med andra myndigheter arbeta med hudcancerprevention, framför allt genom insatser för att informera om risker med UV-strålning. En del av insatserna har bestått av kampanjer för att påverka solbeteendet. Myndigheten har under året gett bidrag till Svenska Livräddningssällskapet för arbete med information kring solvanor till barn som genomför simskola och barnens livräddningsskola. Under 2022 har myndigheten genomfört en revidering av föreskrifter för solarier och artificiella solningsanläggningar. Strålsäkerhetsmyndigheten tillsynsvägleder också kommuner som arbetar aktivt med att förebygga barns exponering för UV-strålning i samband med tillsyn, bygglov och detaljplaner. Se vidare utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, avsnitten En jämlik och jämställd vård och Arbetet utifrån den nationella cancerstrategin och EU:s cancerplan.

**Diagram 3.7    Antal nya fall av hudcancer 1970–2021**

Antal nya fall av hudcancer per 100 000 invånare



Anm.: Statistiken inkluderar inte basalcellscancer. Observera att det främst för övrig hudcancer sedan 2006 skett en ökning i inrapportering av antalet tumörer per individ.

Källa: Socialstyrelsens statistikdatabas.

Allmänhetens exponering för elektromagnetiska fält (EMF) är normalt sett låg jämfört med gällande referensvärden. Strålsäkerhetsmyndigheten bedömer att dagens exponeringsnivåer i allmän miljö vanligtvis är så låga att de inte innebär några säkerställda miljö- eller hälsoproblem. Myndigheten följer noggrant utvecklingen inom området och arbetar på olika sätt för att få ökad kunskap inom området. Strålsäkerhetsmyndigheten genomför t.ex. kurser för att öka kunskapen om EMF med tjänstemän i kommuner och regioner som målgrupp. Myndigheten har också inkluderat en riskanalys avseende femte generationens mobiltelefoni (5G) i sitt arbete kring hälsorisker med EMF.

**3.11.3    Regeringens bedömning av måluppfyllelsen**

Regeringen bedömer att miljö kvalitetsmålet är nära att nås. Alla preciseringar utom ultraviolett (UV) strålning bedöms nås. Antalet fall av hudcancer har ökat under lång tid och ser ut att fortsätta att öka, även om ökningstakten minskat något på senare år. Det kan ta decennier för hudcancer att utvecklas varför det dröjer innan man ser effekterna i form av hur antalet cancerfall förändras. Det är därför svårt att avgöra när målet kan nås. För att vända trenden och minska antalet hudcancerfall måste barns och vuxnas exponering för UV-strålning minska vilket kräver en förändrad livsstil och nya attityder kring solning. Enkätundersökningar genomförda på uppdrag av Strålsäkerhetsmyndigheten visar förbättrade attityder kring solningsvanor. Informationsinsatser om solvanor och UV-strålningens effekter bedöms som särskilt viktiga framöver. Strålsäkerhetsmyndighetens arbete med hudcancerprevention bedöms bidra till att närma sig målet i framtiden.

I dag saknas det en lösning för omhändertagande av allt radioaktivt avfall, t.ex. för visst icke-kärntekniskt avfall. Regeringen gör bedömningen att det medför en ökad risk för att radioaktiva ämnen hamnar i miljön och därmed utsätter såväl människa som miljö för oönskad strålning.

Utöver att bidra till miljömålet Säker strålmiljö bidrar strålsäkerhetsarbetet även till flera andra miljö kvalitetsmål, främst God bebyggd miljö och Grundvatten av god kvalitet.



## 3.12 Ingen övergödning

Miljö kvalitetsmålet är att halterna av gödande ämnen i mark och vatten inte ska ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningarna för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

### 3.12.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av följande preciseringarna av miljö kvalitetsmålet:

- tillförsel av kväve- och fosforföreningar till havet
- påverkan på landmiljön av övergödande ämnen
- tillståndet i sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten
- tillståndet i havet.

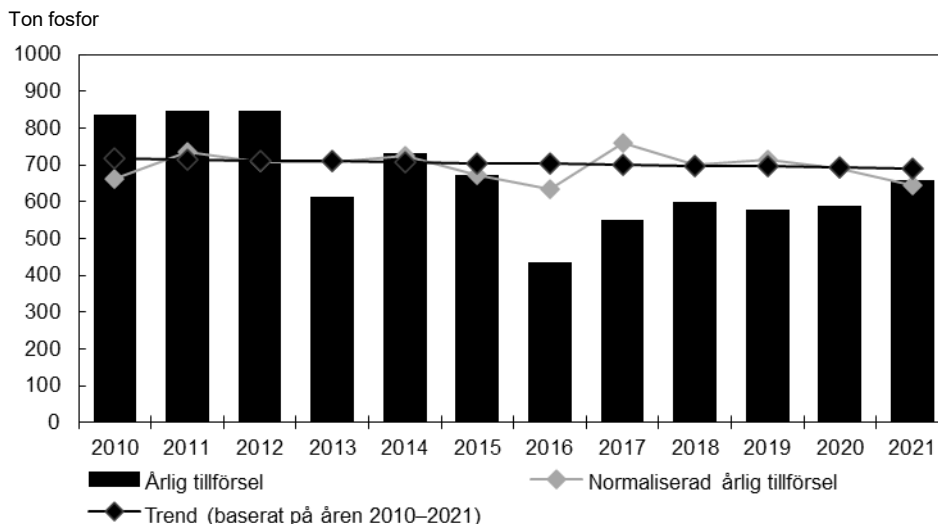
Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas indikatorn Fosfortillförsel till Egentliga Östersjön samt indikatorn Utbredning av syrefria botten och botten påverkade av akut syrebrist i Östersjön som diagram.

### 3.12.2 Resultatredovisning

Den sammanlagda tillförseln av kväve och fosfor från alla länder angränsande till Östersjön överskrider den maximala belastning som fastställts av Helsingforskommissionen (Helcom) inom ramen för Helsingforskonventionen för skydd av Östersjöns miljö i havsbassängerna Egentliga Östersjön, Finska viken och Rigabukten.

För indikatorn tillförsel av kväve- och fosforföreningar till havet justerade Helcom 2021 målnivåerna för utsläpp, s.k. belastningstak, för kväve- och fosfortillförsel till de olika havsbassängerna. Den uppmätta belastningen från Sverige för 2020 har följts upp mot de nya, justerade belastningstaken. Den visar att Sveriges tillförsel av kväve behöver minska med 9 762 ton per år till Egentliga Östersjön och 43 ton per år till Öresund samt att fosfortillförseln från Sverige behöver minska med 186 ton per år till Egentliga Östersjön (Naturvårdsverket, Rapport 7096). Av de länder som ingår i Helcom står Sveriges för 10 procent av fosfortillförseln till Östersjön. Störst utsläpp till Östersjön har Polen (26 procent) följt av Ryssland (15 procent) och Finland (14 procent). För kväve står Sverige för ca 13 procent av tillförseln till Östersjön. Störst utsläpp har Polen (19 procent), Lettland (14 procent) och därefter Sverige tillsammans med Ryssland (Helcom, 2017. Rapport BSEP 187).

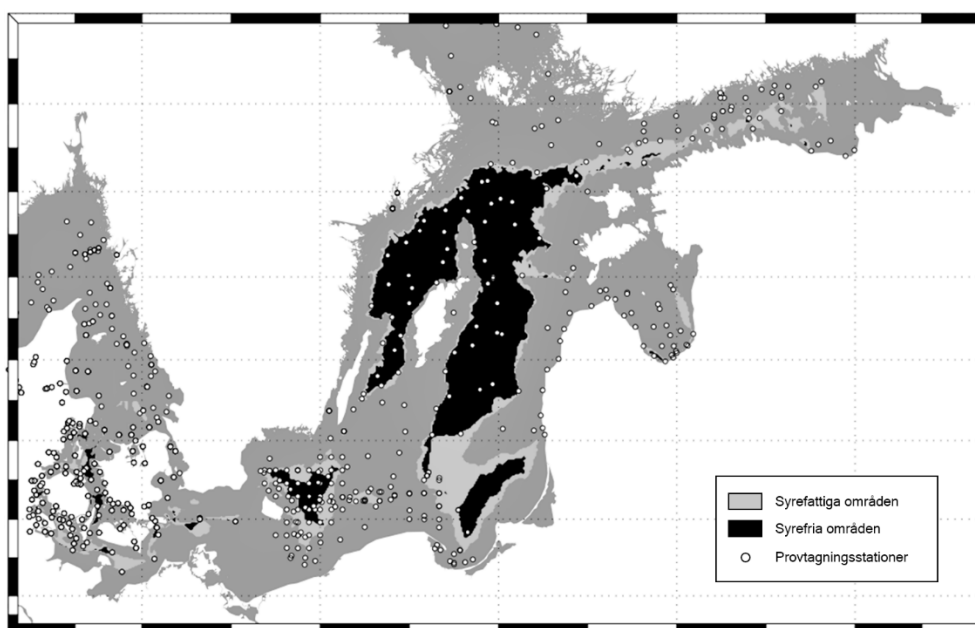
Den flödesnormaliserade tillförseln av fosfor från Sverige till havsbassängen Egentliga Östersjön har varit relativt konstant under perioden 2010–2021 och trenden indikerar en svag minskning, 0,3 procent per år (se diagram 3.8). Mellan 2015 och 2020 ökade dock den normaliserade tillförseln av både kväve och fosfor från Sverige till alla havsbassänger förutom till Bottenviken som uppvisar minskad tillförsel av kväve under perioden (Naturvårdsverket, Rapport 7096). Jordbruket är den största påverkanskällan för landbaserade utsläpp av både kväve och fosfor till Egentliga Östersjön och av Sveriges tillförsel kommer 46 procent av kvävet och 48 procent av fosfor från jordbruket (Havs- och vattenmyndigheten, Rapport 2019:20).

**Diagram 3.8 Fosfortillförsel till Egentliga Östersjön från Sverige**

Källa: Baltic Nest Institute.

Indikator för påverkan på landmiljön är nedfall av kväve till barrskog. Enligt statistik från Naturvårdsverket har kvävenedfallet till barrskog minskat med 37 procent mellan 2011 och 2021. Den kritiska belastningen för barrskog för övergödning överskrids trots det i hela södra Sverige och i delar av mellersta Sverige. De svenska utsläppen till luft överskreds också enligt åtagandena för takdirektivet med 3 000 ton för ammoniak 2020.

Indikatorn för tillståndet i sjöar, vattendrag och kustvatten redovisas vart sjätte år och har inte uppdaterats sedan den senaste redovisningen 2019 och kommenteras därför inte. Indikatorn miljöstatus för övergödning i havet har inte uppdaterats sedan den senaste redovisningen och kommenteras därför inte. Indikatorn syrefattiga och syrefria bottenar visar att utbredningen 2022 har ökat sedan 2021, och att arean nu är den största som uppmäts. I Egentliga Östersjön, Finska viken och Rigabukten är nu 34 procent av bottenarna påverkade av syrefattiga förhållanden. Jämfört med 2021 så har nya syrefria områden tillkommit (diagram 3.9).

**Diagram 3.9 Utbredning av syrefria och syrefattiga bottenar i Östersjön 2022**

Källa: SMHI.

Åtgärder som bidrar till uppfyllelse av miljö kvalitetsmålet genomförs bl.a. genom anslaget 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö*. I anslaget ingår bidrag till lokala vattenvårdsprojekt, LOVA. För projekt avsedda att minska övergödningen användes 91 miljoner kronor från LOVA under 2022 vilket är något lägre än under föregående år. Mer än 140 nya åtgärdsprojekt mot övergödning startades 2022. Effekten av åtgärderna har inte kunnat bedömas bl.a. på grund av otillräcklig kvantitativ rapportering av uppgifter för projekten. Vattendelegationerna vid de fem länsstyrelser som är vattenmyndigheter beslutade 2022 om åtgärdsprogram och förvaltningsplaner för 2022–2027 (se även miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård). Regeringens satsning på att öka anläggningen av våtmarker och återväta torvmarker genom naturbaserade lösningar kommer att bidra till minskade kväve och fosfortillförsel till vatten (se även miljö kvalitetsmålet Myllrande våtmarker). I kustområden bidrar den ökade anläggningen av våtmarker med att även skapa rekryteringsområden för kustfiskarter som gädda och abborre. Regeringen beslutade att Havs- och vattenmyndigheten från den 1 juli 2023 ska ge tillsynsvägledning till länsstyrelser i frågor om tillämpning av 6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster. Det avser bl.a. att leda till en mer enhetlig tillämpning av lagen, att utbyggnaden av allmänna vattentjänster blir mer effektiv och att utsläppen av näringsämnen och smittämnen till vattenmiljön från avloppsanläggningar minskar.

En ändring av Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om miljö hänsyn i jordbruket vad avser växtnäring (SJVFS 2004:62), som bl.a. innebär att den högsta tillåtna mängden kväve inför höstsådd sänkts, trädde i kraft 2022. Det förväntas leda till minskad risk för kväveläckage under vintern och våren. Fram till 2022 har miljöersättningar, miljöinvesteringar för åtgärder mot övergödning inom jordbruket och insatser för kompetensutveckling på miljöområdet skett genom landsbygdsprogrammet. Den svenska strategiska planen inom jordbrukspolitiken för programperioden 2023–2027 godkändes av Europeiska kommissionen 2022 och ersätter landsbygdsprogrammet. En ny ersättning som tillkommit är precisionsjordbruk planering. Ersättningen syftar bl.a. till att gödslingen ska anpassas bättre till grödans behov och därmed minska läckaget av näringsämnen. Under 2022 var den ansökta arealen inom landsbygdsprogrammet för minskat kväveläckage 99 300 hektar. För skyddszoner var den ansökta arealen 11 000 hektar medan den för skötsel av våtmarker och dammar var 9 500 hektar (Naturvårdsverket, Rapport 7096). Arealen med ersättning för skyddszoner minskade för andra året i rad medan arealen med ersättning för skötsel av våtmarker och dammar respektive minskat kväveläckage har ökat något sedan 2021 och är tillbaka på samma nivå som för 2020. Under 2022 genomfördes 1 288 rådgivningsbesök på jordbruk inom Greppa Näringen med syfte att effektivisera jordbrukets växtodling och djurhållning samt användning av växtnäring för att minska förlusterna av fosfor och kväve. Det är en ökning från 2021 då det genomfördes 1 252 rådgivningsbesök för minskade växtnäring förluster och ökad effektivitet, men en minskning från 2018 då det genomfördes 2 046 rådgivningsbesök.

### 3.12.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att det inte går att avgöra om trenden är positiv eller negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljö kvalitetsmålet. Kväve- och fosfortillförseln till omgivande hav har ökat de senaste åren, vilket tyder på en negativ utveckling. Samtidigt genomförs åtgärder för att minska tillförseln av näringsämnen till havet och det atmosfäriska kvävenedfallet fortsätter minska.

Genomförda åtgärder förväntas ge effekt lokalt, men minskningen av tillförseln av kväve och fosfor till Östersjön är marginell. Den uppdaterade aktionsplanen för

Östersjön inom Helcom, Baltic Sea Action Plan, och de nyligen beslutade åtgärdsprogrammen inom både vatten- och havsmiljöförvaltningen är centrala för arbetet med att minska övergödningen. Flera insatser som pågår inom exempelvis vattenförvaltningen, havsmiljöarbetet och jordbruket har betydelse för att nå miljökvalitetsmålet. De åtgärdssamordnare som arbetar i mer än 50 övergödda kust- och avrinningsområden förväntas ge resultat mot övergödningen på sikt. Den satsning som regeringen gör för att öka anläggningen av våtmarker och återvåta torvmarker genom naturbaserade lösningar bedöms leda till minskad övergödning.

Insatserna inom landsbygdsprogrammet och från 2023 inom den strategiska planen för genomförande av jordbrukspolitiken, satsningen mot övergödning på lokal nivå, samt de åtgärdssamordnare som stödjer åtgärdsarbetet i speciellt övergödda kust- och avrinningsområden fortsätter att ge resultat. Bedömningen är att statens insatser har haft en viktig, men otillräcklig effekt i relation till behoven. Tillståndet i havet påverkas också av flera omgivande länder och samarbetet inom bl.a. EU, Helcom och Osparkommissionen har gett resultat för en förbättrad havsmiljö.

### 3.13 Levande sjöar och vattendrag

Miljökvalitetsmålet är att sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

#### 3.13.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området består av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- god ekologisk och kemisk status
- oexploaterade och i huvudsak opåverkade vattendrag
- ytvattentäckters kvalitet
- ekosystemtjänster
- strukturer och vattenflöden
- gynnsam bevarandestatus och genetisk variation
- hotade arter och återställda livsmiljöer
- främmande arter och genotyper
- genetiskt modifierade organismer
- bevarade natur- och kulturmiljövärden
- friluftsliv.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas indikatorn Strandlinje längs sjöar och vattendrag som är påverkad av bebyggelse 2014–2021 i ett diagram.

#### 3.13.2 Resultatredovisning

I Naturvårdsverkets fördjupade utvärdering 2023 framgår att ca hälften av Sveriges sjöar och en tredjedel av vattendragen har god eller hög ekologisk status. Inga ytvattenförekomster uppnår god kemisk status. Jämfört med tidigare cykel, 2016–2021, har den ekologiska statusen försämrats i ett par av Sveriges vattendistrikt, den är oförändrad i ett och något bättre i två vattendistrikt. Orsakerna till att statusen är sämre än god beror bl.a. på förekomst av miljögifter, försämrade livsmiljöer och vandringshinder, samt problem med övergödning och försurning. Flera av miljökvalitetsmåletns preciseringar bedöms bli svårare att nå i och med klimatförändringarna.

Under 2022 fastställde vattendelegationerna vid de fem länsstyrelser som är vattenmyndigheter åtgärdsprogram och förvaltningsplaner för respektive vattendistrikt för 2022–2027. I åtgärdsprogrammen finns administrativa åtgärder, riktade till myndigheter och kommuner t.ex. att ta fram nya eller ändrade föreskrifter och vägledningar samt, att prioritera en viss typ av tillsyn. De administrativa åtgärderna är sedan tänkt att leda till fysiska åtgärder, men det finns ingen specifik finansiering för dessa. Därför är medel från anslaget 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* ett viktigt verktyg för att nå miljökvalitetsmålet och ett viktigt stöd för genomförandet av flera förordningar som vattenförvaltningsförordningen (2004:660), förordningen om (1998:1252) områdesskydd enligt miljöbalken och artskyddsförordningen (2007:845). En del av anslaget går till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA). Totalt startades 326 projekt under 2022 som på olika sätt bidrar till att nå miljökvalitetsmålet exempelvis genom åtgärder som kalkning mot försurning, vattendragsrestaurering, biotopvård i rinnande vatten, fria vandringsvägar, bekämpning av invasiva främmande arter och bevarande av hotade arter.

För att säkerställa att kalkningen ger hög effektivitet i rätt omfattning, arbetar Havs- och vattenmyndigheten med att ta fram en nationell strategi för kalkning som beräknas vara färdig 2023. Regeringen har gett SMHI, tillsammans med Naturvårdsverket, i uppdrag att arbeta för bättre kunskap och nationell övervakning av spridning av mikroplast via vattenflöden. I uppdraget ingår att kartlägga utsläppskällor och utveckling av miljöövervakningen för att över tid få en bild av och följa spridning och exponering för mikroplaster i Sverige.

Arbetet med att inrätta vattenskyddsområden för dricksvatten går långsamt framåt i Sverige, i förhållande till formella krav på vattenskydd. Under 2022 har beslut om vattenskyddsområde fattats för tre ytvattentäkter och två vattentäkter där infiltration av ytvatten är konstgjord för att förstärka grundvattenbildningen. I Sverige saknar drygt 70 ytvattentäkter fortfarande formellt vattenskyddenligt vattenförvaltningsförordningen.

Havs- och vattenmyndigheten har finansierat en vägledning för restaurering av vattendragsmiljöer som tagits fram av Länsstyrelsen i Östergötland. Den fokuserar på vattendrag med hög naturlig dynamik där restaureringsåtgärderna syftar till att återskapa naturliga processer och på så sätt låta vattendraget återhämta sig från fysisk påverkan.

I januari 2023 fattade regeringen beslut om att den tid när en ansökan om prövning för moderna miljövillkor senast ska ha getts in senareläggs med ett år för samtliga prövningsgrupper. Den nationella planen för omprövning av vattenkraft har pausats för att medge tid för analys av behov av ändringar av nuvarande system för prövning samt för genomförande av de förändringar som analysen kan komma att leda till. Genom anslaget 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* görs många åtgärder för att förbättra strukturer och vattenflöden. Det handlar exempelvis om att anlägga kustnära våtmarker för att stärka rovfiskpopulationer samt åtgärda fiskvägar eller omlöp så att vandrande fisk kan passera dammar, eller andra vandringshinder samt att återställa till ett naturligt flöde i vattendrag. Åtgärderna har till stor del finansierats via LOVA och EU-projekt. (Naturvårdsverkets årliga uppföljning och fördjupade utvärdering 2023).

För preciseringen gynnsam bevarandestatus har arbetet med pågående pilotövervakning av genetisk inomartsvariation fortsatt under 2022. Den årliga resultatöversikten för fisk- och skaldjursbestånd från Institutionen för akvatiska resurser (SLU Aqua) vid Sveriges lantbruksuniversitet visar att den positiva trenden för beståndet av röding i Vättern har brutits. För flera andra sötvattensarter som sik, siklöja, lake, braxen och abborre gör SLU Aqua bedömningen att fångsterna kan öka i vissa av områdena.

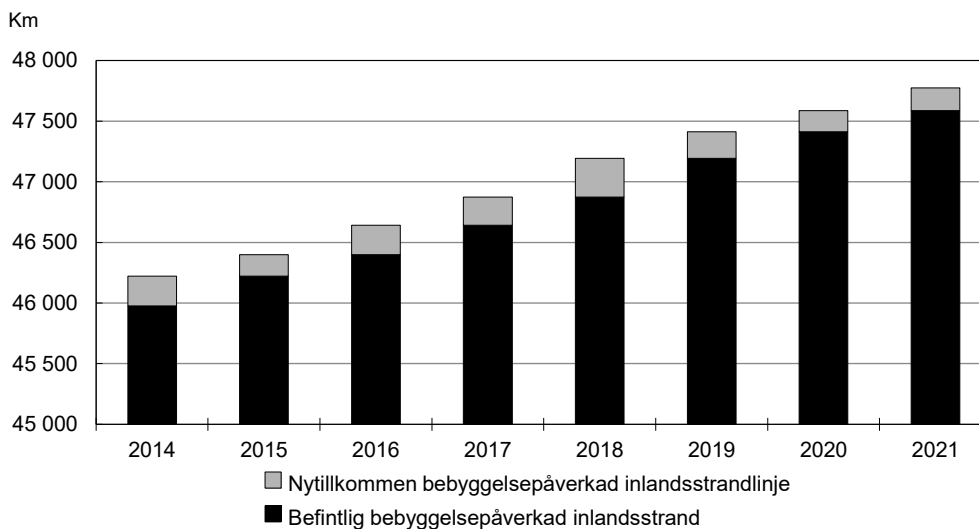
Under 2022 beslutades det om det mest omfattande restaureringsprojektet av vattenmiljöer i Europa hittills för att återställa livsmiljöer. Projektet, TRIWA LIFE, finansieras bl.a. av EU:s miljöfond Life och av Havs- och vattenmyndigheten, och ska förbättra vattenmiljöerna i Torneälvens biflöden både i Sverige och i Finland. De planerade åtgärderna ska påbörjas 2023. Under 2022 avslutades projektet ReBorN som restaurerat flottledsrensade vattendrag i Norrbottens och Västerbottens län. Under projektets gång har 243 kilometer vattendrag återställt, 14 679 lekbottnar anlagts, fyra demonstrationsområden upprättats och 109 hektar vattenhabitat återskapats. Havs- och vattenmyndigheten har under 2022 tagit fram ett nytt åtgärdsprogram för flodnejonöga.

Främmande arter betraktas som ett av de största hoten mot biologisk mångfald. Antalet främmande arter i sötvatten i Sverige ökar varje år. För första gången har nu den invasiva främmande arten vandrarmussla hittats i Skåne och röd pungräka har hittats i Mälaren. Båda arterna är klassade i den högsta riskklassen. Havs- och vattenmyndigheten har under 2022 utlyst medel till länsstyrelserna för tvååriga projekt som ska utrota eller förhindra spridning av invasiva främmande arter.

Genetiskt modifierade organismer är i dagsläget inget problem i sötvatten i Sverige och det förväntas inte heller bli det.

När det gäller preciseringen bevarade natur- och kulturmiljövärden så har de senaste åren andelen bebyggelsepåverkad strandlinje vid sjöar och vattendrag sakta ökat till att 2021 vara 47 775 kilometer. Liksom tidigare år låg de flesta byggnaderna som uppfördes i strandzonen under 2021 inom 50 meter från redan befintlig bebyggelse. Om den nationella strategins skyddsmål och internationella åtaganden om skydd av biologisk mångfald ska kunna nås till 2030 krävs en ökad takt i skyddsarbetet. Under året skyddades drygt 2 600 ha sjöar och vattendrag som naturreservat.

**Diagram 3.10 Strandlinje längs sjöar och vattendrag som är påverkad av bebyggelse**



Anm.: De senaste åren har andelen bebyggelsepåverkad strandlinje vid sjöar och vattendrag sakta ökat till att 2021 vara 47 775 kilometer. Sveriges totala strandlinje är 382 227 km.

Källa: Statistiska centralbyrån.

I Havs- och vattenmyndighetens rapport om badvattenkvaliteten för Sveriges 457 EU-badvatten enligt, badvattenförordningen (2008:218) framgår att 407 stycken EU badvatten hade utmärkt, bra eller tillfredsställande badvattenkvalitet medan 15 stycken fick klassificeringen dålig badvattenkvalitet, vilket var en ökning med sju bad jämfört med året före.

### 3.13.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att det inte går att avgöra om trenden är positiv eller negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljökvalitetsmålet.

Under 2022 har det gjorts många åtgärder till följd av satsningar på anslaget 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* för att bevara, planera, restaurera och skydda vattenmiljöer, som främjar miljökvalitetsmålet. Ett stort antal projekt och initiativ har genomförts för att bevara, planera, restaurera och skydda vattenmiljöer till följd av satsningar på anslaget 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö*. Livsmiljöerna har dock påverkats under mycket lång tid, och ekosystemen återhämtar sig långsamt vilket gör att det kan ta lång tid att se effekten av de åtgärder som genomförts under 2022. Utvecklingen varierar mycket regionalt och i vissa avrinningsområden har betydande förbättringar uppnåtts. För att se förbättringar behöver man titta på trender för enskilda parametrar.

Regeringen konstaterar att det inte skett någon större förändring i status och att fysisk påverkan, övergödning och miljögifter fortsatt bidrar till att en majoritet av svenska sjöar och vattendrag i dag varken uppnår god ekologisk status eller god kemisk status. Den kemiska statusen har blivit något sämre. Det behövs en bättre och samlad uppföljning av åtgärdsarbetet för att kunna bedöma om åtgärderna har förväntad effekt på miljön. Regeringens bedömning är att genomförandetakten måste öka för att målet ska kunna nås på sikt bl.a. när det gäller arbetet med tillsyn och prövning samt skydd av vatten.

Gällande de större satsningar som gjorts för att minska övergödningen och fysisk påverkan på sjöar och vattendrag är bedömningen att satsningarna kommer ge resultat på sikt. För att åtgärdsarbetet ska bli effektivt är det även viktigt att ett helhetsperspektiv tas inom varje avrinningsområde, vilket är en grundprincip i vattendirektivet. Detta särskilt eftersom målet är beroende av att åtgärder genomförs inom flera andra miljökvalitetsmål. Övervakning är också viktig för att kunna identifiera kostnadseffektiva åtgärder och få till rätt åtgärd på rätt plats och kunna följa utvecklingen. Fysisk påverkan i vattenmiljön är fortfarande den främsta orsaken till att sjöar och vattendrag inte uppnår god status. Vattenkraften står för en stor del av denna påverkan. Regeringens bedömning är därför att det är viktigt att komma i gång med omprövning av vattenkraft efter att analys av behov och genomförande av eventuella ändringar av nuvarande system för prövning är klar. Regeringen anser att det är viktigt att de kvarvarande opåverkade vattendragen får förbli opåverkade i så stor utsträckning som möjligt för att det ska finnas förutsättningar för att miljökvalitetsmålet ska kunna uppnås. Det är angeläget att strömmande vatten och fiskvandringvägar återskapas, med hänsyn till elproduktionen. Gällande invasiva främmande arter har problemen ökat och förväntas öka mer på grund av klimatförändringarna.

Att miljökvalitetsnormer i enlighet med vattenförvaltningsförordningen uppfylls är en förutsättning för att miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag ska kunna nås.

## 3.14 Grundvatten av god kvalitet

Miljökvalitetsmålet är att grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

### 3.14.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- grundvattnets kvalitet
- god kemisk grundvattenstatus
- kvaliteten på utströmmande grundvatten
- god kvantitativ grundvattenstatus
- grundvattennivåer
- bevarande av naturgrusavlagringar.

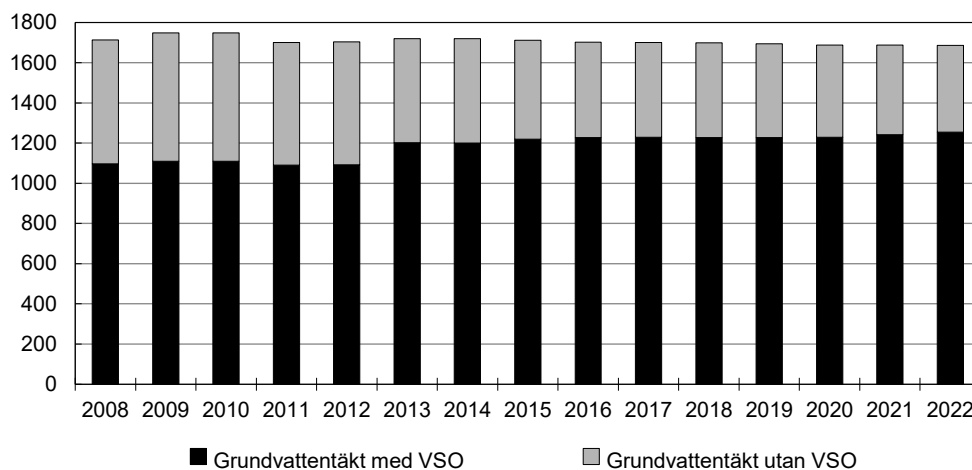
Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas indikatorn Antal kommunala grundvattentäkter med och utan vattenskyddsområde i diagram.

### 3.14.2 Resultatredovisning

För befintliga kommunala grundvattentäkter pågår arbete med att ta fram och revidera vattenskyddsområden. Arbetet har förstärkts under 2022 genom den riktade statliga satsningen på vattenskyddsområden. Under 2022 har 14 nya vattenskyddsområden för grundvattentäkter registrerats i Naturvårdsverkets databaser, jämfört med 23 året innan. Kommunala beslut om vattenskyddsområden står för ungefär hälften av nyregistreringarna. Av de kommunala grundvattentäkterna saknar 26 procent vattenskyddsområde, en minskning med en procent jämfört med 2021 (se diagram 3.11). Det är dock endast 4,5 procent av den producerade mängden vatten som kommer från grundvattentäkter utan vattenskyddsområde.

**Diagram 3.11 Antal kommunala grundvattentäkter med och utan vattenskyddsområde (VSO)**

Antal vattentäkter



Källor: Vattentäcksarkivet vid SGU, Miljömålsindikatorn vattenskyddsområden och skyddad natur vid Naturvårdsverket.

SGU har 2022 redovisat en studie av grundämnesanalyser i vattentäkter. Den omfattar analys av inkommande råvatten och utgående dricksvatten från 261 svenska vattenverk. På uppdrag av Naturvårdsverket har SGU vidare arbetat med att utvärdera miljögifter i grundvatten, som en del av översynen av den nationella akvatiska miljöövervakningen. Analyserna baseras på data från miljöövervakning och råvattenkontroll från det senaste decenniet (2012–2021), och inkluderar både organiska och oorganiska ämnen. Analyserna visar att PFAS nu sticker ut som den helt dominerande organiska föroreningen vad gäller fyndfrekvens samt överskridanden av dricksvattengräns- och tröskelvärden.



Arbetet med att förbättra den kemiska övervakningen av grundvattenförekomster fortgår som en del av myndighetssamverkan inom ”Full koll på våra vatten”.

Under 2022 har SGU tagit fram och remitterat förslag till nya föreskrifter om kartläggning, riskbedömning och klassificering av status för grundvatten samt föreskrifter om miljökvalitetsnormer för grundvatten. Föreskrifterna riktas till de länsstyrelser som är vattenmyndigheter i deras arbete med Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.

Under 2022 har SGU respektive Formas genomfört två olika studier av hur våtmarksåtgärder påverkar grundvattennivåer i våtmarkers omgivningar. Sammanfattningsvis framgår att effekten av åtgärder i torvbildande våtmarker får begränsad utbredning och att det är dikets kontakt med omgivande mineraljord som avgör om effekter av åtgärder når utanför våtmarken.

Tillsyn av vattenuttag är ett fokusområde i den nationella miljötillsynsstrategin. Havs- och vattenmyndigheten, SGU och SMHI har under 2022 haft i uppdrag av regeringen att stödja och vägleda länsstyrelserna i deras tillsyn. Resultatet från tillsynen kan användas som information för en säkrare kartläggning inom vattenförvaltningen.

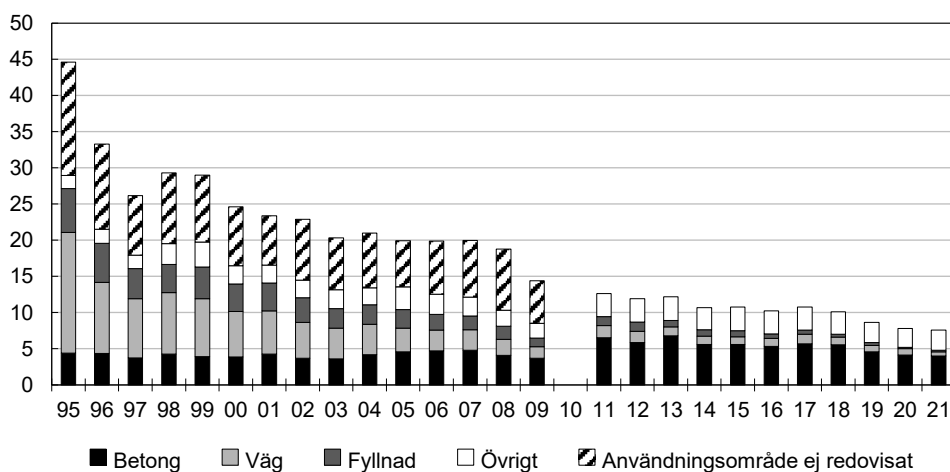
Den statliga satsningen på åtgärder för en bättre vattenhushållning har fortsatt under 2022, liksom regionala satsningar vid länsstyrelserna för att ta fram vattenförsörjningsplaner. Samtliga länsstyrelser tar sedan några år tillbaka aktivt fram nya planer eller reviderar befintliga.

Under 2022 påbörjade SGU ett arbete med klimatmodellering av grundvatten med hjälp av en ny beräkningsmodell som ger förbättrade möjligheter att nationellt analysera aktuell grundvattensituation och framtida förändringar, både på kort och lång sikt.

Uttaget av naturgrus fortsätter att minska, men den procentuella förändringen blir mindre för varje år. I diagram 3.12 framgår hur uttaget av naturgrus är fördelat på olika användningsområden. Under 2022 arbetade SGU med ett regeringsuppdrag om att utvärdera alternativa bindemedel för betong. Resultatet av uppdraget kommer ha betydelse för tolkningen av vilka användningsområden för naturgrus som kan ersättas med alternativa material.

**Diagram 3.12 Användning av naturgrus 1995–2021**

Miljoner ton



Anm: Från och med 2011 sker rapporteringen direkt till Svensk Miljörapporteringsportal. Data från 2010 saknas.  
Källa: SGU.

### 3.14.3 Regeringens bedömning av målpuffyllelsen

Regeringen bedömer att det inte går att avgöra om trenden är positiv eller negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljökvalitetsmålet. De olika statliga satsningar och andra insatser som pågår ökar dock förutsättningarna för att värna grundvattnet.

Processerna är långsamma i mark och grundvatten och det är inte möjligt att mellan enstaka år klargöra skillnader i miljökvalitet generellt eller lokalt. Det behövs dock fortsatt arbete för att uppnå god kemisk och kvantitativ grundvattenstatus, vattenskyddsområden, vattenkvalitet i enskilda vattentäkter, planering och klimatanpassning för grundvattentillgångar samt uttagsminskning av naturgrus för att miljökvalitetsmålet ska nås.

Den statliga satsningen på vattenskyddsområden bidrar till att arbetet med att skydda grundvattnen fortsatt har kunnat förstärkas.

Kunskapen om grundvattnets kvalitet och förekomst av föroreningar ökar successivt genom övervakning och screeningundersökningar. För effektiva åtgärder krävs kunskap om var påverkanskällor är lokaliserade, vilka ämnen som förorenar samt lokala hydrogeologiska förhållanden. Det är därför viktigt att arbetet är förebyggande på planeringsnivå. Först då kan prioritering av åtgärder göras och kostnadseffektivitet beräknas.

Satsningen på åtgärder för en bättre vattenhushållning genom projektstöd ger positiva effekter på dricksvattenförsörjningen och bidrar därmed i arbetet med att uppnå miljökvalitetsmålet.

Fokuseringen på tillsyn av grundvattenuttag förväntas medföra ett ökat underlag för karteringen av påverkanskällor för grundvattenförekomsternas kvantitativa status. Det är dock viktigt att också inkludera geologisk och geohydrologisk information för att utreda risken för statusförsämring. Södra Östersjöns delåtgärdsprogram mot vattenbrist och torka kan medföra att fler åtgärder vidtas för att minska påverkanskällorna.

Det nyligen påbörjade arbetet med klimatmodellering av grundvatten vid SGU innebär att prognoser av framtida förändringar av grundvattennivåer tas fram. För en klimatanpassad planering är det viktigt att i detta arbete ta tillräcklig höjd såväl för framtida vattenbrist som för vattenkvalitetsproblem på grund av översvämningar och andra orsaker.

Trots att uttaget av naturgrus fortsätter att minska pekar flera faktorer på att trenden riskerar att brytas inom de närmaste åren, vilket påverkar möjligheten att nå miljökvalitetsmålet. Regeringens uppdrag till SGU om att föreslå åtgärder som kan öka tillgången på och underlätta tillhandahållandet av alternativa bindemedel till betong förväntas dock förbättra förutsättningarna för en cirkulär ekonomi.

## 3.15 Hav i balans samt levande kust och skärgård

Miljökvalitetsmålet innebär att Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Närings-, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas på ett sådant sätt att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

### 3.15.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- god miljöstatus
- god ekologisk och kemisk status
- ekosystemtjänster
- grunda kustnära miljöer
- gynnsam bevarandestatus och genetisk variation
- hotade arter och återställda livsmiljöer
- främmande arter och genotyper
- genetiskt modifierade organismer
- bevarade natur- och kulturvärden
- kulturlämningar under vatten
- friluftsliv och buller.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas indikatorerna Skräp på stränder runt Kattegatt och Östersjön samt Havsstrandlinje påverkad av bebyggelse i diagram.

### 3.15.2 Resultatredovisning

#### **God miljöstatus samt god ekologisk och kemisk status**

Den senaste bedömningen av tillståndet i havsmiljön enligt havsmiljöförordningen (2010:1341) gjordes 2018. God miljöstatus nås över lag inte. Endast 21 procent av Sveriges kustvattenförekomster når god ekologisk status. Ingen kustvattenförekomst uppnår god kemisk status. En uppdaterad bedömning av havsmiljöns tillstånd görs under 2023.

I juni 2022 fastställde regeringen förslaget till åtgärdsprogram för 2022–2027 för respektive vattendistrikt från de länsstyrelser som är vattenmyndigheter. Enligt vattenmyndigheternas senaste sammanställning är ungefär hälften av åtgärderna påbörjade och löper enligt plan. Åtgärder som är viktiga för kusten handlar t.ex. om näringsämnen, miljögifter, främmande arter och utsläpp av läkemedelsrester. Många åtgärder i sötvatten är också viktiga för kustvattnets status. Resultat av åtgärder för att begränsa utsläpp av näringsämnen till havet redovisas i avsnittet Ingen övergödning.

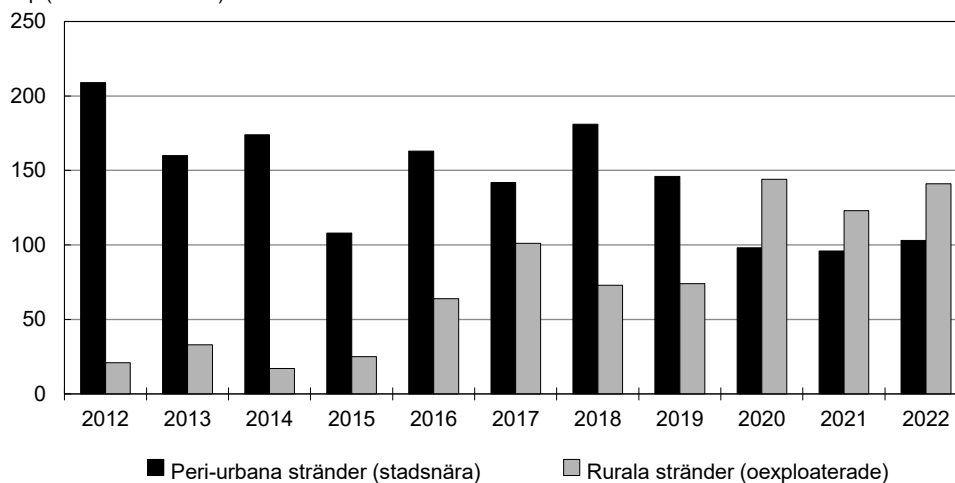
Andelen fisk- och skaldjursbestånd som nyttjas på ett hållbart sätt enligt principen maximal hållbar avkastning, har ökat från 40 procent 2019 till 49 procent under 2022. Utvecklingen av fiskbestånden i svenska havsområden är dock fortsatt generellt negativ. I den årliga uppföljningen av miljökvalitetsmålen 2021 lyfter samtliga länsstyrelser en kraftig, negativ påverkan på fiskbestånden som påverkar såväl fritids- som yrkesfisket negativt. Den parlamentariska miljömålsberedningen beskriver i betänkandet Havet och människan (SOU 2020:83) vikten av en havsmiljöförvaltning som ser fiskbestånden som en del av ekosystemen och att insatser inriktade på enstaka arter med ingen eller otillräcklig hänsyn till ekosystemeffekter inte fungerar. Åtgärder inom ramen för fiskeripolitiken redovisas i utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

FN:s miljöförsamling beslutade 2022 att inleda förhandlingar om ett nytt rättsligt bindande globalt avtal mot plastföroreningar. Syftet med avtalet är att bl.a. ta fram krav och åtgärder för att minska marin plastnedskräpning. Miljömålsindikatorn ”Marint skräp på stränder” visar den årliga utvecklingen i Sverige. Diagram 3.13 visar mängden upphittat skräp på oexploaterade och stadsnära stränder längs Kattegatt och Östersjön. Variationen mellan enskilda stränder är stor, vilket innebär att det är svårt

att bedöma vilka trender som finns. Den största delen skräp på oexploaterade stränder kommer från havet, dvs. passagerar- och lastfartyg samt fiske och fritidsbåtar. På stadsnära stränder kommer troligen skräpet främst från besökare.

### Diagram 3.13 Skräp på stränder runt Kattegatt och Östersjön

Skräp (antal/100 m strand)



Källa: Håll Sverige Rent.

Satsningarna på anslagen 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* och 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* har betydelse för kust- och havsmiljön. I regleringsbrevet för 2022 fick Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att arbeta med insamling och återvinning av fiskeredskap och fritidsbåtar. Inom ramen för detta uppdrag har myndigheten samordnat insatser för att samla in uttjänta och förlorade fiskeredskap och återvinna dessa i linje med omställningen till en cirkulär och giftfri ekonomi. Under 2022 har 152 ton fiskeredskap samlats in med målsättning att uppnå totalt 600 ton för perioden 2022–2024.

Längs Sveriges kuster finns ungefär 300 vrak som har klassats som miljöfarliga, varav 30 utgör en akut miljöfara. Sedan 2018 har det årligen avsatts medel till Havs- och vattenmyndigheten för arbetet med att undersöka och bärga olja och förlorade fiskeredskap från vrak. År 2022 uppgick dessa medel till 40 miljoner kronor. Under 2022 färdigställdes tömningen av vraket Skytteren vid Måseskär, som klassats som Sveriges miljöfarligaste vrak. Dessutom undersöktes och tömdes vraket Rone utanför Gotland. Sammantaget bärgades 245 000 liter olja och oljeblandat vatten från dessa vrak. Resultat av åtgärder för att begränsa föroreningar som mikroplaster, läkemedelsrester och PFAS via dagvatten och avloppsvatten bidrar även till detta mål men redovisas i avsnittet Giftfri miljö.

### Ekosystemtjänster samt grunda kustnära miljöer

I februari 2022 beslutade regeringen om havsplaner. Havsplanerna bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling och förenar näringspolitiska mål, sociala mål och miljömål. Havsplanerna ger vägledning till myndigheter och kommuner vid planläggning och prövning av anspråk på användning av havet. I mars 2023 redovisade Statens energimyndighet ett regeringsuppdrag om att peka ut nya områden som är lämpliga för energiutvinning till havs som underlag för ändrade havsplaner. Havs- och vattenmyndigheten redovisade i november 2022 ett regeringsuppdrag om exklusivitet för anläggande av vindkraftsparker där man bl. a. kom fram till att exklusiva undersökningstillstånd leder till minskad miljöpåverkan i havsmiljön, vilket kan ha ett stort värde för marina däggdjur i känsliga områden. Två områden i Sveriges största marina Natura 2000-område Hoburgs bank och Norra Midsjöbankarna i

Östersjön har kartlagts av SGU i samarbete med Havs- och vattenmyndigheten. Kartläggningen publicerades under 2022 som öppen data vilket kan bidra till utvecklingen av kunskapsbaserade verksamheter till havs.

En stor del av de grunda kustnära områdena är påverkade av fysisk exploatering och övergödning. I juni 2022 fick Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att genomföra ett vetenskapligt projekt som motsvarar en utflyttning av trälgränsen för fartyg som fiskar efter pelagiska arter i Östersjön. Projektet, som pågår till 2027, ska genomföras i flera avgränsade försöksområden i egentliga Östersjön och i Bottniska viken. Havs- och vattenmyndigheten fick i december i uppdrag att utöka omfattningen av projektet till att omfatta hela Östersjön

Naturvårdsverket har med stöd av Havs- och vattenmyndigheten lanserat två tillsynsvägledning gällande strandskydd under 2022. Tillsyn av anläggningar och åtgärder som påverkar strandmiljöer och botten bidrar till att strukturer och livsmiljöer inte minskar samt återställs vid överträdelser. I början av 2000-talet försvann ett antal naturliga rev till följd av ett större muddringsarbete i närheten av Göteborgs hamn. Som kompensation placerade Sjöfartsverket ut sju konstgjorda rev i vattnet utanför Vinga. En studie från Sveriges lantbruksuniversitet från 2022 visar att reven har haft en positiv inverkan på fisk- och skaldjursbeståndet, och att ekosystemet runt reven visat på en återhämtning.

### **Bevarande av livsmiljöer, arter, genetisk variation samt främmande arter**

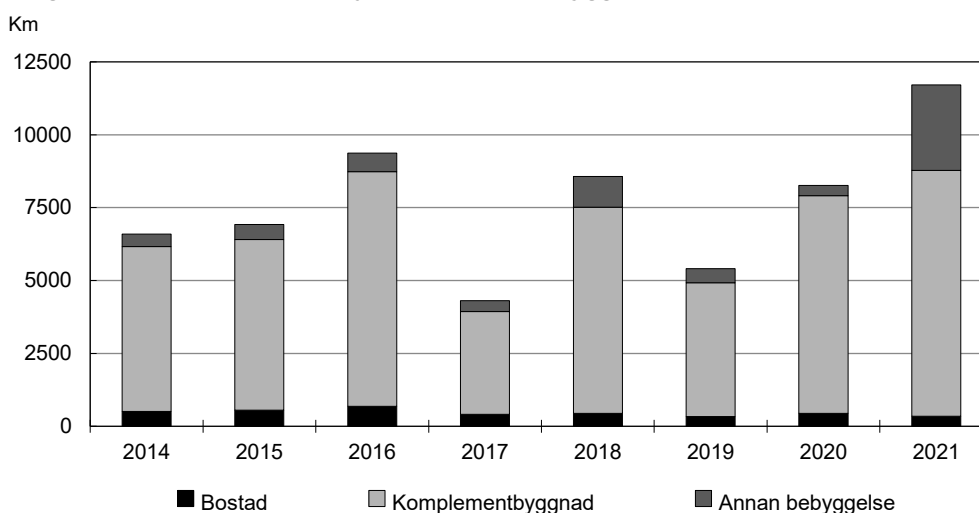
Antalet rödlistade arter i havsmiljön ökar. Bottentrålning berör stora arealer och är det enskilda hot som bedöms påverka flest marina arter. Den största utmaningen för sötvattensarter som också lever i havet är vandringshinder och förstörda lekhabitat, ofta till följd av vattenkraftutbyggnad och andra mänskliga förändringar i vattenmiljön. Det gäller speciellt långvandrande arter som t.ex. ål och havsnejonöga. Havs- och vattenmyndigheten har enligt Rådets förordning (EU) 2023/194 infört fiskestopp gällande ål från den 1 oktober 2023 till den 31 mars 2024. På partsmötet COP 15 för Konventionen om biologisk mångfald i december 2022 antogs flera globala beslut om skydd för livsmiljöer och arter. Ett antal nya särskilt viktiga områden för biologiska mångfald i havet, s.k. Ecologically or Biologically Significant Marine Areas (EBSA), antogs för Nordostatlanten. I mars 2023 kom världens länder inom FN överens om ett avtal till skydd för biologisk mångfald i havet bortom nationell jurisdiktion. Avtalet innebär en avsevärd förstärkning av möjligheterna att skydda havsmiljön i världshavet.

Invasiva främmande arter fortsätter att sprida sig till nya områden och miljöer. Internationella Havsforskningsrådet ICES ekosystemöversikt för invasiva främmande arter i Nordsjön visar att invasionshastigheten (antal nya arter per år) ökat från 4,3 till 7,0 arter per år under perioden 2000 till 2022. Genom Havs- och vattenmyndighetens löpande övervakningsprogram av marina främmande arter hittades 2022 den invasiva arten slät havstulpan i bl.a. Smögen och Oxelösund. Nio främmande arter identifierades i vatten- och planktonprover genom genetiska metoder. Den invasiva främmande arten filtsjöpung upptäcktes vid Kosteröarna 2022. Arten upptäcktes i Norge redan 2020 och har orsakat stor skada på bottenlevande arter även i flera andra länder i norra Europa. I samband med upptäckten startades ett samarbete mellan Länsstyrelsen i Västra Götalands län och Havsforskningsinstitutet i Norge. Under 2022 beviljade Havs- och vattenmyndigheten 27 miljoner kronor till länsstyrelserna för att bekämpa eller förhindra spridning av invasiva främmande arter i akvatiska livsmiljöer.

## Bevarande av natur- och kulturmiljöer samt friluftsliv

Under 2022 har den skyddade marina arealen ökat med drygt 5 000 hektar enligt Statistiska centralbyrån. Åtta nya marina naturreservat har bildats. Det formella skyddet av marina miljöer utgör fortsatt 14 procent av Sveriges totala havsareal. Störst andel skydd har Västerhavet med 32 procent. I Östersjön är 17 procent av havsarealen skyddad och i Bottniska viken endast fem procent. EU:s biodiversitetsstrategi, de regionala havskommissionerna Helcom och Oskar, samt det nya globala ramverket för biologisk mångfald (CBD) har alla nyligen antagit en målsättning om 30 procent marint områdesskydd till 2030. Fortfarande kvarstår att nå målets delar om ett ekologisk representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk av skyddade områden.

**Diagram 3.14 Havsstrandlinje påverkad av bebyggelse**



Anm. Bebyggelse inom 100 meter från havsstrandlinjen.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Över hela landet sker en fortsatt utbyggnad i kustnära områden. Sedan 2020 har omfattningen av bebyggelse inom 100 meter från havsstrandlinjen ökat med 42 procent (se diagram 3.14). Det byggs även strandnära i skyddade områden. Under 2021 uppfördes det 117 nya byggnader inom skyddade områden. Detta motsvarar en minskning med 24 procent sedan 2020. Totalt var drygt 12 500 kilometer havsstrand, dvs. 28 procent av den totala svenska havsstrandlinjen, påverkad av bebyggelse 2021. Under 2022 ägnade sig ungefär 1,2 miljoner personer åt fritidsfiske i svenska vatten, varav 350 000 kvinnor och 860 000 män, vilket är 300 000 färre personer än 2021. Den sammanlagda vikten av behållen fångst från kust och hav var totalt 11 300 ton, vilket var en minskning med 1000 ton från föregående år. Fritidsfisket omsatte under 2022 ca 9,5 miljarder kronor (Statistiska centralbyrån, Fritidsfiske 2022).

## Tillkännagivande kopplat till Hav i balans

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att Sverige bör driva på för att öka det internationella samarbetet för att motverka övergödning, giftiga utsläpp, nedskräpning i hav, sjöar och vattendrag samt prioritera samarbetet i havsmiljökonventionerna Oskar och Helcom (bet. 2018/19:MJU13 punkt 19, rskr. 2018/19:202). Sverige arbetade aktivt för ambitiösa mål och åtgärder i Helcoms uppdaterade aktionsplan för Östersjön, Baltic Sea Action Plan (BSAP) och Osparkommissionens nya miljöstrategi för Nordostatlanten (NEAES) som beslutades 2021. Planerna innehåller flera hundra konkreta åtgärder och tydliga reduktionskrav för marint skräp och övergödning till 2030. För ett effektivt genomförande av BSAP

och NEAES har Havs- och vattenmyndigheten på regeringens uppdrag tillsammans med berörda myndigheter tagit fram ett förslag till nationell genomförandeplan. Havs- och vattenmyndigheten har i samarbete med Statens jordbruksverk utrett förutsättningarna för ett ökat samarbete mellan Östersjöländerna för att minska övergödningen i Östersjön, inklusive möjligheten till ett internationellt handelssystem med utsläppsrätter. Myndigheterna samverkar också för att inom Helcom utveckla BAT/BEP (bästa möjliga teknik/bästa miljöpraxis) för minskade utsläpp av ammoniak och växthusgaser. År 2023 satsade regeringen ytterligare medel på vattenrelaterade åtgärder inklusive åtgärder mot övergödning och arbete i de regionala havskonventionerna. År 2018 gav regeringen Miljömålsberedningen (M 2010:04) genom tilläggsdirektiv (dir. 2018:44) i uppdrag att föreslå en strategi för förstärkt åtgärdsarbete för bevarande och hållbart nyttjande av hav och marina resurser. Betänkandet Havet och människan (SOU 2020:83) lämnades 2021. Beredning pågår i Regeringskansliet. Regeringen har aktivt arbetat för ett beslut om att inleda formella förhandlingar om ett rättsligt bindande globalt avtal mot plastföroreningar. Det första förhandlingsmötet hölls i november 2022 och arbetet fortgår under 2023. Ett sådant avtal syftar bl.a. till att bidra till minskad plastnedskräpning i haven. Regeringen anser att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat genom dessa åtgärder.

### 3.15.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att det inte går att avgöra om trenden är positiv eller negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljökvalitetsmålet.

Under de senaste åren har det gjorts stora satsningar för ett renare hav genom framför allt anslagen 1:2 *Miljöövervakning m.m.*, 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* samt 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö*. Lokalt har åtgärder haft effekt, men problemen är storskaliga och återhämtningstiden i havet är lång.

Effekterna av t ex. påverkan från fiske som inte sker hållbart och belastning av näringsämnen motverkar måluppfyllelsen. Kustens natur- och kulturmiljöer och friluftslivet står inför stora utmaningar på grund av såväl strandnära som havsbaserad exploatering. För flera marina naturtyper som listas i rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet) är såväl nuvarande tillstånd som framtidsutsikterna dåliga. Vissa fiskbestånd håller på att återhämta sig, men situationen för t.ex. torskbestånden i Östersjön är fortsatt allvarlig och utan förbättring i sikte trots att riktat fiske efter torsk varit förbjudet i flera år. Klimatförändringar förstärker effekterna av vissa belastningar. Antalet invasiva främmande arter har t ex. ökat markant i svenska vatten de senaste decennierna. Den globala uppvärmningen gör att både spridning och återintroduktion av invasiva arter underlättas.

För att målet ska kunna nås krävs ett helhetsperspektiv på vatten- och havsförvaltning. Det är nödvändigt med såväl lokala och regionala som globala åtgärder. Åtgärdsarbete på land är av stor vikt för att nå god miljöstatus i havet, framför allt vad gäller tillförsel av näringsämnen och farliga ämnen till havet. Åtgärdsprogrammen enligt vattenförvaltningsförordningen och havsmiljöförordningen behöver genomföras i sin helhet. Även de nationella havsplanerna är viktiga för att miljökvalitetsmålet ska kunna nås. Flera andra styrmedel har avgörande betydelse, t.ex. EU-lagstiftning för havsmiljö och vatten, art- och habitatdirektivet samt nationella föreskrifter för fiskets bedrivande, EU:s gemensamma fiskeripolitik och tillämpningen av miljöbalken samt plan- och bygglagen (2010:900). Uppföljningen av vidtagna åtgärder behöver stärkas för att bättre kunna avgöra vilka åtgärder som har bäst effekt över tid. Sverige behöver

fortsatt verka för ett ambitiöst miljöarbete internationellt, såväl inom EU som inom de regionala havsmiljökonventionerna Oskar och Helcom.

### 3.16 Myllrande våtmarker

Miljö kvalitetsmålet är att våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.

#### 3.16.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljö kvalitetsmålet och är följande:

- våtmarkstypernas utbredning
- våtmarkernas ekosystemtjänster
- återskapade av våtmarker
- gynnsam bevarandestatus och genetisk variation
- hotade arter och återställda livsmiljöer
- främmande arter och genotyper
- genetiskt modifierade organismer
- bevarade natur- och kulturmiljövärden
- friluftsliv och buller.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas indikatorn Anlagda eller restaurerade våtmarker i diagram.

#### 3.16.2 Resultatredovisning

##### Våtmarkstypernas utbredning och ekosystemtjänster

Regeringen avsatte 300 miljoner kronor under 2022 för att restaurera och återskapa våtmarker inom anslag 1:3 *Åtgärder för värdefull natur*. Av dessa använde länsstyrelserna nära 123 miljoner kronor för skötsel av våtmarker, Skogsstyrelsen drygt 61 miljoner kronor och kommuner nära 103 miljoner kronor via den lokala naturvårdssatsningen (LONA), dvs. totalt lite under 287 miljoner kronor. Insatser har genomförts i samtliga län och bedöms bidra till att minska klimatpåverkan, stärka den biologiska mångfalden och ekosystemtjänsterna, förbättra vattenhushållningen och flödesutjämningen, minskar övergödningen, öka grundvattenbildningen och gynna arters spridningsmöjligheter. Därtill användes 34,6 miljoner kronor inom landsbygdsprogrammet för anläggning av våtmarker och dammar under 2022 och stöd till skötsel av 9 500 hektar våtmarker och dammar.

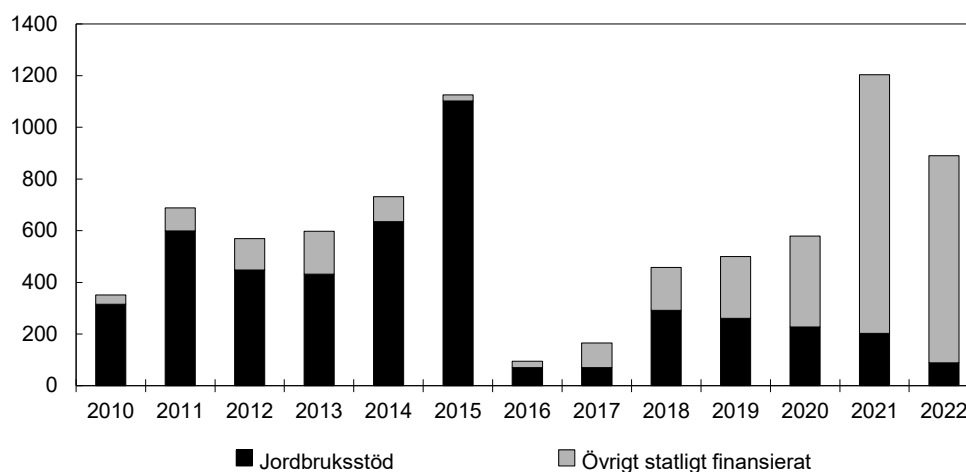
Länsstyrelsernas våtmarksarbete inom anslag 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* omfattar över 6 000 hektar och en mångdubbelt större yta utreds för möjliga åtgärder. Inom LONA har länsstyrelserna beslutat om bidrag till 164 nya våtmarksprojekt i 84 kommuner. Skogsstyrelsen utökade sitt arbete med att restaurera och anlägga våtmarker genom att återvåta torvmarker jämfört med 2021 med medel från anslag 1:3 *Åtgärder för värdefull natur*. Skogsstyrelsen har byggt upp kompetens och kapacitet inom myndigheten samt insatser för att väcka intresse hos markägare. Skogsstyrelsen träffade avtal med markägare om restaurering av ca 235 hektar torvmark, varav 35 hektar restaurerades under 2022. Detta bedöms leda till en utsläppminskning av flera hundra ton koldioxidekvivalenter per år. Sammantaget har arbetet med att restaurera och anlägga våtmarker ökat i omfattning de senaste åren och kapaciteten har ökat. Inom den del av LONA som berör våtmarker har ett urvalskriterium för klimatanpassning tillkommit. Satsningen på att restaurera och återskapa våtmarker har



haft stor betydelse för miljö kvalitetsmålet och bidrar också till att uppnå mål i Agenda 2030.

**Diagram 3.15 Anlagd eller hydrologiskt restaurerad våtmark**

Hektar



Källa: Naturvårdsverket.

### Bevarandestatus och ekosystemtjänster

Våtmarkerna i fjällregion har en relativt gynnsam bevarandestatus utom palsmyrarna som minskar i utbredning i takt med ett varmare klimat. I boreal och kontinental region har våtmarkerna ogynnsam eller dålig bevarandestatus. Våtmarker försvinner i samband med exploatering, exempelvis vägbyggnation som står för ca 90 procent av den ytmässiga påverkan.

### Skydd av områden och arter

När det gäller hotade arter har vissa åtgärder genomförts. Insatser mot invasiva främmande arter, framför allt mårhund, bisam, gul skunkkalla och jättebalsamin, har genomförts med i flera fall lyckade resultat. Genetiskt modifierade organismer bedöms i nuläget inte utgöra ett hot mot våtmarker.

Skydd av myrar i myrskyddsplanen ökade under 2022 med 4 851 hektar, vilket är något mindre än genomsnittet under de år som indikatorn följt utvecklingen. Under senare år har utvinning av energitorv minskat. Totalt utvanns 2 629 000 kubikmeter under 2021, varav 396 000 kubikmeter energitorv och 2 233 000 kubikmeter odlingsstorv. Våtmarkerna är fortsatt störda av terrängkörning och vindkraft.

### Internationellt arbete

Under den internationella våtmarkskonventionen Ramsars fjortonde partsmöte i november 2022 arbetade Sverige pådrivande och bidrog till beslut som ökar effektiviteten i konventionens arbete med att bevara och restaurera våtmarker.

### 3.16.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att det inte går att avgöra om trenden är positiv eller negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljö kvalitetsmålet.

Skälet till bedömningen är att trots att insatserna för att restaurera och återskapa våtmarker har gett goda resultat finns fortfarande en negativ påverkan på våtmarkernas natur- och kulturvärden på grund av framför allt tidigare dikningar men

även klimatförändringar, invasiva arter och kvävedfall. De stora dikade arealerna våtmarker i landskapet läcker koldioxid och är en bidragande orsak till förlust av biologisk mångfald. De har även nedsatt förmåga att leverera ekosystemtjänster som flödesutjämning, minskad övergödning, orsakar försämrade vattenkvalitet i nedströms liggande vattensystem och ökar risken för översvämningar. Många verksamheter, t.ex. vindkraftsetableringar och terrängkörning, medför risker för negativ hydrologisk påverkan på våtmarker. Inom skogsbruket är avverkning, anläggning av skogsbilvägar och terrängtransport av virke faktorer som bidrar till att våtmarker påverkas negativt.

Åtgärder under 2022 i form av skydd, restaureringar och hävd av naturtyper har påverkat måluppfyllelsen i positiv riktning, men dessa åtgärder är inte tillräckliga för att flertalet av naturtyperna i boreal och kontinental region ska få en gynnsam bevarandestatus. Samtidigt görs viktiga insatser i form av skydd, skötsel och restaureringar. Utvecklingen är dock olika för olika våtmarkstyper vilket gör det svårt att bedöma trenden för målet som helhet. För vissa våtmarkstyper är trenden neutral eller positiv, men inte för alla. För de som fortfarande har en negativ trend behöver åtgärdstakten öka ytterligare.

Invasiva främmande arter är ett stort potentiellt hot mot naturligt förekommande arter. Bekämpningen är effektiv, men utrotning tar tid och arter sprids till nya platser. Arbetet behöver fortsätta. Skyddszoner kring våtmarker behövs i större utsträckning både inom jord- och skogsbruket. För att bevara natur- och kulturmiljövärden i hävdgynnade våtmarker som mader, fuktängar och rikkärr behövs slätter och bete. Fortsatt stöd i form av miljöersättningar är avgörande för att upprätthålla verksamheten.

Regeringens våtmarkssatsning med fokus på att restaurera och anlägga våtmarker t.ex. att återväta torvmarker genom naturbaserade lösningar bedöms ha stor betydelse för att minska avgången av växthusgaser, stärka den biologiska mångfalden och minska övergödningen. Våtmarker stärker också landskapets skydd mot torra, översvämning och brand, vilket är viktigt ur ett klimatanpassningsperspektiv. Att binda kol i våtmarker kan vara av stor betydelse för att möta målsättningarna inom Sverige och EU om att åstadkomma "negativa utsläpp" av växthusgaser eftersom åtgärden kan öka nettoupptaget av dessa. Våtmarkssatsningen har också bidragit till ökad samverkan mellan myndigheter för att samordna bl.a. informationsflöden och för att öka kunskapen och effektivisera våtmarksarbetet.

Arbetet inom våtmarkssatsningen har kommit i gång bra men det finns flaskhalsar i form av bristande kompetens, erfarenheter, metoder och samordning. Myndigheterna behöver fortsätta att effektivisera arbetet med genomförandet och dessutom utveckla effektivare planeringsunderlag kopplade till grön infrastruktur så att måluppfyllelsen optimeras. Skyddet av myrar i bl.a. myrskyddsplanen behöver förstärkas för att utöver skydd av biologisk mångfald även frigöra mark som öppnas för återvätning i syfte att lägga fast kol m.m. Ytterligare utvecklingsarbete som gynnar miljö kvalitetsmålet är att förstärka hänsynen inom olika sektorer liksom rådgivning och information till markägare.

### **3.17 Levande skogar**

Miljö kvalitetsmålet är att skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.

### 3.17.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljö kvalitetsmålet och är följande:

- skogsmarkens egenskaper och processer är bibehållna
- skogens ekosystemtjänster är vidmakthållna
- skogens biologiska mångfald är bevarad och arter kan sprida sig i en grön infrastruktur
- naturtyper och arter har gynnsam bevarandestatus och genetisk variation
- hotade arter har återhämtat sig och livsmiljöer har återställts
- främmande arter och genotyper hotar inte skogens biologiska mångfald
- genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är inte introducerade
- natur- och kulturmiljövärden i skogen är bevarade och förutsättningarna för utveckling av värdena finns
- skogens värden för friluftslivet är värnade och bibehållna.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas indikatorn Grov död ved, grova träd och äldre lövrik skog som diagram.

### 3.17.2 Resultatredovisning

#### **Bevarande av skogens biologiska mångfald**

Sveriges landyta består till 68 procent av skogsmark. Enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning av miljö kvalitetsmålen har Sverige en pågående förlust av naturvärden i skogslandskapet som inte går att återskapa under den tid som människan kan överblicka. Enligt uppföljningen är myndigheternas arbete med formellt skydd av värdefulla skogar ett viktigt bidrag för att minska ytterligare förlust och fragmentering av skogar med höga naturvärden.

Skogsstyrelsens fördjupade utvärdering av miljö kvalitetsmålet Levande skogar visar att det saknas styrmedel och åtgärder för att kunna nå målet. Skogsstyrelsens analys i utvärderingen visar på marknadsmisslyckanden i skogsbruket. För enskilda skogsägare är det ofta olönsamt att anpassa skogsbruket för att gynna den biologiska mångfalden och de samhällsvärden som följer därav. Incitamenten för att göra investeringar och anpassningar avsedda att gynna den biologiska mångfalden är för svaga. De fem viktigaste problemen att lösa är brist på viktiga livsmiljöer i skogslandskapet, ogynnsam status eller negativ utveckling för många skogslevande arter, flera av skogens ekosystemtjänster har otillräcklig status, att kulturmiljöer förstörs i skogslandskapet i samband med skogsbruksåtgärder och negativ påverkan på skogslandskapets vattendrag.

Arealen formellt skyddad produktiv skogsmark har under 2022 ökat med totalt 13 910 hektar, vilket totalt är på ungefär samma nivå som 2021 (13 466 hektar).

Länsstyrelserna har beslutat om att bilda naturreservat omfattande 11 260 hektar skogsmark och kommunerna har fattat beslut om naturreservat omfattande 1 410 hektar. Skogsstyrelsen har fattat beslut om biotopskydd omfattande 773 hektar och ingått naturvårdsavtal omfattande 467 hektar. Skogsägarna har visat ett stort intresse för frivilligt formellt skydd sedan arbetsmetoden infördes, som innebär att initiativ till formellt skydd enklare kan tas av skogsägaren. Arbetsmetoden aviserades i propositionen Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvärden i skogen med frivillighet som grund (prop. 2021/22:58).

Naturvårdsverket har under 2022 träffat överenskommelser om ekonomisk ersättning

i form av intrångsersättning eller köp av fastigheter med skogsägare som har värdefulla skogar som motsvarar knappt 20 000 hektar produktiv skogsmark. Länsstyrelserna har ansvar för att formellt skydda områdena genom att besluta om bildande av naturreservat.

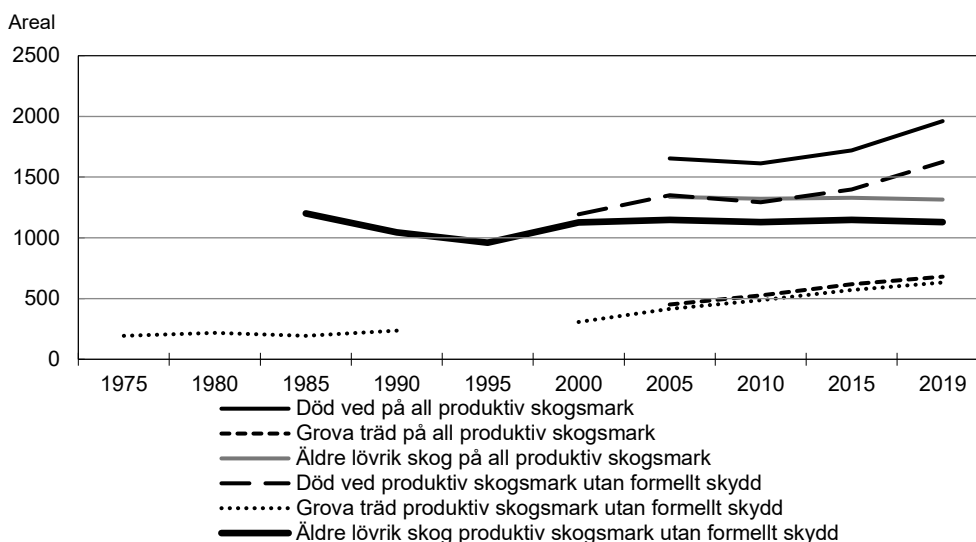
Naturvårdsverket och Sveaskog AB har kommit överens om att 108 värdefulla fjällskogsområden omfattande ca 48 000 hektar produktiv skogsmark på Sveaskogs marker kan skyddas som naturreservat, i enlighet med tidigare regeringsbeslut (M2022/01240). Naturvårdsverket och Statens fastighetsverk fortsätter att arbeta med en överenskommelse om skydd av värdefulla fjällskogsområden på Statens fastighetsverks marker, i enlighet med tidigare regeringsbeslut. Skogsstyrelsen har under 2022 nekat tillstånd till avverkning i fjällnära skog på totalt 6 871 hektar på grund av höga naturvärden.

Skogsbrukets frivilliga avsättningar omfattade 1,4 miljoner hektar 2022, en ökning med ca 50 000 hektar jämfört med 2021. Vid avverkningar lämnas i genomsnitt knappt 10 procent av den avverkningsanmälda arealen med skog kvar som s.k. hänsynsytor för natur- och kulturmiljövärden. På en femtedel av avverkningarna lämnades inga hänsynsytor eller visades annan hänsyn. Sedan 1993 har ca fem miljoner hektar skog slutavverkats i landet. Under denna period uppskattas totalt ca 497 000 hektar hänsynsytor sparats. Det saknas uppföljning över sparade hänsynsytor, om de finns kvar över tid eller om det finns områden som också redovisas som frivilliga avsättningar. Volymen lämnade hänsynsträd visar en fortsatt minskande trend.

Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket fick 2022 i uppdrag att se över arbetet med formellt skydd av skog (M2022/01241). I uppdraget betonade regeringen att frivilligt formellt skydd bör vara en grundläggande utgångspunkt och arbetssätt för Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. Vägledande riktlinjer om arbetet med frivilligt formellt skydd riktade till länsstyrelserna och Skogsstyrelsen har tagits fram av Naturvårdsverket (Naturvårdsverkets dnr NV-06274-22).

### **Förekomst av grova träd och död ved ökar**

Enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning av miljökvalitetsmålen är den produktiva skogens medelålder lägre i dag än på 1950-talet. Huvuddelen av landets produktiva skogsmark är i dag i åldersklasserna upp till 60 år eller yngre. Sedan 1920-talet har arealen produktiv skog över 160 år minskat med ca 40 procent, men sedan 1990-talet har sådana skogar ökat. Förekomsten av grova träd och död ved, vilka har betydelse för biologisk mångfald, har ökat. Se diagram 3.16.

**Diagram 3.16 Strukturerna i skogen**

Källa: Riksskogstaxeringen, Sveriges lantbruksuniversitet.

Skogsstyrelsen arbetar i samarbete med Sveaskog AB, Statens fastighetsverk och Sametinget med att stärka statens roll för ett hållbart skogsbruk och utveckla alternativa brukningsmetoder som tar större hänsyn till renbete i renskötselområden på statlig mark. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har under 2022 även inlett arbetet med ett gemensamt regeringsuppdrag att utveckla och förbättra förutsättningarna för hyggesfritt skogsbruk.

### Konkreta åtgärder för att förbättra statusen för skogslevande arter

Enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning av miljö kvalitetsmålen är situationen allvarlig för arter knutna till lång skoglig kontinuitet och som behöver livsmiljöer som är ovanliga i skogslandskapet. Sveriges lantbruksuniversitet redovisar att ca 1 000 arter bedöms vara rödlistade – Akut hotade, Starkt hotade eller Sårbara. För ca 600 av dessa gäller att arterna på grund av sin spridning till flera olika typer av habitat inte kan anses vara hotade på grund av trakthyggesbruk. Cirka 400 av de hotade arterna är skogslevande och bedöms vara hotade av trakthyggesbruket. Majoriteten av dessa, 323 arter, är rödlistade på grund av att de har minskande populationer medan 71 arter rödlistas på grund av att de har små populationer. Av de bofasta barrskogslevande hotade arter som påverkas negativt av trakthyggesbruk finns de flesta i Jämtlands län (227 arter), Dalarnas län (195 arter), Norrbottens län respektive Västernorrlands län (bägge 184 arter) samt Västerbottens län (178 arter). Flera av de mest hotade arterna finns fortfarande kvar men ofta i små, känsliga populationer.

Inom ramen för Åtgärdsprogram för hotade arter i skogen har konkreta åtgärder genomförts som enligt Naturvårdsverket är avgörande för att förbättra statusen hos arterna, och gynnar även flertal andra rödlistade arter som utnyttjar samma livsmiljöer.

Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket har fått ett regeringsuppdrag att revidera de gemensamma riktlinjerna för att handlägga artskyddsärenden i skogsbruket och att ta fram strategier och arbetssätt för förebyggande åtgärder för artskydd i skogen. Det ingår även att fortsätta utveckla befintliga vägledning om lämplig hänsyn till fridlysta arter och deras livsmiljöer vid skogsbruksåtgärder. Index för indikatorn Häckande fåglar i skog visar stabilt läge för gruppen fåglar knutna till lövrik skog, gammal skog och höga naturvärden, men fortsatt minskning för gruppen knutna till död ved.

## Skogens ekosystemtjänster levererar

Enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning av miljökvalitetsmålen är statusen fortsatt god för ekosystemtjänsten produktion av timmer och massaved. Ekosystemtjänsterna biologisk mångfald samt habitat och livsmiljöer har otillräcklig status. Skogsstyrelsen har startat en myndighetssamverkan för minskad risk för ras och skred vid skogsbruksåtgärder. Skogsstyrelsen har genomfört en fördjupad analys av styrmedel och åtgärder som kan bidra till att förbättra statusen för ekosystemtjänsterna naturlig kontroll av skadedjur och sjukdomar, habitat och livsmiljöer samt biologisk mångfald.

## Skötsel bevarar natur- och kulturmiljövärden i skogen

Skötsel av skogar i formellt skyddade områden bevarar naturvärden och under 2022 har t.ex. naturvårdsbränning och frihuggning av gamla ekar genomförts. Skötsel av lövskogsmiljöer i 18 skyddade områden har stor betydelse för vitryggig hackspett. Projektet naturnära jobb har resulterat i naturvårdande skötsel av värdefulla områden.

Andelen kända kulturlämningar (fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar) som får ringa skador, skador eller grova skador vid föryngringsavverkning är den lägsta sedan skadeinventeringen började 2012. Andelen lämningar med skada och grov skada var 11 procent 2022 jämfört med 13 procent 2021. Både Stöd till natur- och kulturmiljövårdsåtgärder (Nokås) och Skogens miljövärden bidrar till att naturvårdande skötselinsatser genomförs. Stöd inom skogens miljövärden beviljades på 11 917 hektar 2016–2022. Under 2022 beviljades Nokås på 234 hektar. Skogsstyrelsen har under 2022 tagit fram en handlingsplan med konkreta insatser för skogens sociala värden.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om en regelbunden översyn av formellt skyddade områden med möjligheter till förändringar (bet. 2021/22:MJU18 punkt 21, rskr. 2021/22:206). Av tillkännagivandet följer att en regelbunden översyn av formellt skyddade områden behöver genomföras med möjligheter till förändringar om skyddet inte längre är ändamålsenligt. Naturvärden kan vara tillfälliga och det formella skyddet behöver därför omprövas med jämna mellanrum för att säkerställa att skyddet är ändamålsenligt, bygger på aktuella förutsättningar och motsvarar ett faktiskt behov av skydd. Enligt utskottet ska en regelbunden översyn kunna innebära att skydd ändras och i vissa fall även upphävas om det inte längre kan anses ändamålsenligt (bet. 2021/22:MJU18 s. 103).

Regeringen konstaterar att länsstyrelsen kontinuerligt ser över äldre beslut om naturreservat i syfte att områdena ska ha ett ändamålsenligt skydd. En myndighet kan ändra ett beslut inom ramen för sitt bemyndigande enligt lag och förordning.

Naturvårdsavtal är ett civilrättsligt avtal och ett tidsbegränsat formellt skydd. Flera naturvårdsavtal kommer att löpa ut inom de närmaste åren och kan då behöva förnyas. För naturvårdsavtal finns det redan möjlighet att träffa en ny överenskommelse med markägaren efter avtalstidens slut baserat på markägarens vilja samt områdets förutsättningar och naturvärden. Då finns det möjlighet att säkerställa att skyddet för området är ändamålsenligt, bygger på aktuella förutsättningar och motsvarar ett faktiskt behov av skydd. Regeringen gav den 2 juni 2022 Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen i uppdrag att tillsammans och i enlighet med propositionen Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvärden i skogen med frivillighet som grund utreda och föreslå ändringar av den formella skyddsformen biotopskyddsområden (M2022/01190 och N2022/01472). Syftet med uppdraget var att göra skyddsformen biotopskyddsområde mer flexibel, ändamålsenlig och attraktiv, bl.a. om det ska vara möjligt att i enskilda beslut inkludera funktionella skyddsområden, fler biotoptyper samt att även beakta kulturmiljövärden och

sociala värden som en grund för enskilda beslut om biotopskyddsområde. I uppdraget ingick att utreda möjligheten att biotopskyddsområden även ska kunna vara flexibla över tid och om det ska vara möjligt att erbjuda markägare tidsbegränsade biotopskyddsområden som ett alternativ till ordinarie biotopskydd eller andra skyddsformer, inklusive naturvårdsavtal som är ett tidsbegränsat formellt skydd. I uppdraget ingick även att, i enlighet med propositionen Tydligare bestämmelser om ersättning vid avslag på ansökningar om tillstånd till avverkning i fjällnära skog (prop. 2021/22:207), utreda mer flexibla skydds- och ersättningsformer särskilt anpassade för det fjällnära området som kan vara attraktiva för markägare, t.ex. större biotopskyddsområden eller avtal för anpassat brukande. Uppdraget lämnade underlag för ställningstagande till om ytterligare tidsbegränsade områdesskydd bör införas, inklusive förändringar i möjligheterna att göra en löpande översyn av sådana områdesskydd. Uppdraget redovisades i juni 2023 och förslagen bereds inom Regeringskansliet. Möjligheten att införa tidsbegränsade biotopskydd har också utretts av Artskyddsutredningen (M 2020:03). Förslagen i betänkandet Skydd av arter – vårt gemensamma ansvar (SOU 2021:51) bereds inom Regeringskansliet. Regeringen anser mot denna bakgrund att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om proportionalitetsprincipen och rätten till ersättning (bet. 2021/22: MJU29, punkt 4, rskr. 2021/22:389). Av tillkännagivandet följer att det måste skapas bättre förutsättningar för att de myndigheter som beslutar om inskränkningar i äganderätten och ersättning för att kompensera sådana rådighetsinskränkningar ska kunna upprätthålla proportionalitetsprincipen och rätten till ersättning (bet. 2021/22: MJU29, s. 33). Regeringen gav den 9 juni 2022 Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen i uppdrag att – i enlighet med den inriktning som finns beskriven i propositionen Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvärden i skogen med frivillighet som grund – se över den nationella strategin för formellt skydd av skog och särskilt beakta hur äganderättsperspektivet ska stärkas, nya skyddsformer användas och hur frivillighet som grund ska tillämpas samtidigt som skogar med höga naturvärden skyddas. I uppdraget anmodar regeringen myndigheterna att bedriva arbetet på sätt som överensstämmer med tillkännagivandet (M2022/01241). Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2025. Regeringen anser mot denna bakgrund att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om äganderätten i beslut och ställningstaganden samt om utbetalning av ersättning vid formellt skydd (bet. 2021/22: MJU29 punkt 5, rskr. 2021/22:389). Av tillkännagivandet följer att myndigheterna behöver ta tydligare hänsyn till äganderätten i beslut och ställningstaganden, vilket i sin tur kommer att skapa större uppslutning och engagemang för naturvårdsarbetet i skogen och för olika skyddsformer. Vidare anser utskottet att kortare handläggningstider och ett mer serviceinriktat bemötande bör eftersträvas av berörda myndigheter i sin myndighetsutövning. När markägaren har kommit överens med staten om formellt skydd bör huvudregeln vara att ersättning ska betalas ut i anslutning till skyddsbeslutet. Enligt utskottet behöver samtliga nu beskrivna aspekter hanteras inom ramen för såväl den kommande parlamentariska kommitténs uppdrag (jfr riksdagens tillkännagivande, bet. 2018/19: KU27, rskr. 2018/19:281) som i den löpande myndighetsutövningen i skogliga frågor (bet. 2021/22: MJU29 s. 33). Regeringen gav den 9 juni 2022 Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen i uppdrag att – i enlighet med den inriktning som finns beskriven i propositionen Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvärden i skogen med frivillighet som grund – se över den nationella strategin för formellt skydd av skog och särskilt beakta hur äganderättsperspektivet ska stärkas, nya skyddsformer användas och hur frivillighet som grund ska tillämpas samtidigt som

skogar med höga naturvärden skyddas. I uppdraget anmodar regeringen myndigheterna att bedriva arbetet på sätt som överensstämmer med tillkännagivandet (M2022/01241). Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2025. Regeringen har vidare beslutat om att tillsätta en parlamentariskt sammansatt kommitté som bl.a. ska bedöma vilka generella förutsättningar som bör gälla för att en inskränkning i näringsfriheten och egendomsskyddet ska vara godtagbar (dir. 2023:83). Regeringen anser mot denna bakgrund att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om arbetet med grön infrastruktur (bet. 2021/22:MJU29 punkt 6, rskr. 2021/22:389). Av tillkännagivandet följer att det inom ramen för beredning av artskyddsutredningens förslag och riksdagens tillkännagivande om att tillsätta en parlamentarisk kommitté för att se över det grundlagsskyddade egendomsskyddet är viktigt att utreda hur handlingsplanerna för grön infrastruktur påverkar det enskilda ägandet och brukandet och om det finns bättre sätt att värna olika ekosystem och arter. I avvaktan på att dessa frågeställningar är behandlade bör arbetet med grön infrastruktur avbrytas och inga nya handlingsplaner tas fram (bet. 2021/22:MJU29 s. 34). Regeringen beslutade den 18 juli 2019 kommittédirektiv om stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen (dir. 2019:46). I direktivet ingick uppdraget att analysera de äganderättsliga konsekvenserna av att nyckelbiotoper och områden som är av betydelse för grön infrastruktur identifieras och registreras samt statens roll i arbetet med nyckelbiotoper och grön infrastruktur. Regeringen gav den 9 juni 2022 Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen i uppdrag att – i enlighet med den inriktning som finns beskriven i propositionen Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvärden i skogen med frivillighet som grund – se över den nationella strategin för formellt skydd av skog och särskilt beakta hur äganderättsperspektivet ska stärkas, nya skyddsformer användas och hur frivillighet som grund ska tillämpas samtidigt som skogar med höga naturvärden skyddas (M2022/01241). Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2025. Regeringens bedömning är att den nationella strategin för formellt skydd av skog (Naturvårdsverket, rapport 6762) ger ett praktiskt stöd för att prioritera och goda möjligheter för berörda myndigheter att samverka om områdesskyddet för en ökad legitimitet hos markägare samtidigt som skogar med höga naturvärden skyddas på ett kostnadseffektivt sätt. Regeringen har vidare beslutat om att tillsätta en parlamentariskt sammansatt kommitté som bl.a. ska bedöma vilka generella förutsättningar som bör gälla för att en inskränkning i näringsfriheten och egendomsskyddet ska vara godtagbar (dir. 2023:83). Regeringen anser mot denna bakgrund att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

### 3.17.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att trenden är negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljö kvalitetsmålet.

De åtgärder som genomförs har gett positiva effekter för miljön i skogslandskapet. Många av insatserna kräver tid för att ge full utväxling i miljön och minska negativa effekter. Trenden för utvecklingen i miljön bedöms dock på kort sikt vara negativ. Skydd av och åtgärder för värdefull natur har bidragit positivt till måluppfyllelsen. Frivilligt formellt skydd av värdefulla skogar är den viktigaste genomförda insatsen för att minska ytterligare förlust och fragmentering av skogar med höga naturvärden. Frivilliga avsättningar och miljöhänsyn vid skogsbruksåtgärder är andra viktiga genomförda insatser. När det ska fattas beslut om att inrätta formellt skydd av skog bör avsteg från frivillighet göras med större restriktivitet än i dag.



Åtgärderna har hittills inte varit tillräckliga för att nå samhällets mål för skogen. Skyddsvärda skogar fortsätter att avverkas, vilket försämrar den ekologiska funktionaliteten och en hög andel skogliga naturtyper och skogslevande arter har inte gynnsam bevarandestatus. De regionala bedömningarna av måluppfyllelsen under 2022 visar att trenden bedöms som negativ i 14 län och neutral i 7 län. Det är en försämring jämfört med 2021 då trenden bedömdes negativ i 9 län, neutral i 10 län och oklar i ett län. Trenden för att nå miljömålet är därför sammantaget fortsatt negativ.

Många naturvärden kan inte återskapas under överskådlig tid utan går förlorade om kvarvarande skogar med höga naturvärden avverkas. Den årliga förlusten av värdefulla skogar är större än den skogsareal som ges ett formellt skydd. Det påverkar möjligheten att nå miljö kvalitetsmålet. Den fjällnära skogens gröna bälte som finns längs hela fjällkedjan, är ett viktigt kärn- och spridningsområde för arter från det i övrigt mer påverkade skogslandskapet i norra Sverige. En stor del av den fjällnära skogen är också redan formellt skyddad eller frivilligt avsatt. Naturvårdsverkets arbete tillsammans med Sveaskog AB och Statens fastighetsverk för att skydda värdefulla fjällskogsområden på statlig mark är viktiga insatser.

De frivilliga avsättningarna är betydelsefulla men deras geografiska läge, varaktighet och kvalitet bedöms kunna vara bättre kända för att det ska kunna gå att utvärdera vilka frivilliga avsättningar som bidrar till miljö kvalitetsmålet. Förbättrad kunskap om de frivilliga avsättningarna bedöms också möjliggöra en ökad samordning av den statliga statistiken om formella skydd och information om de frivilliga åtagandena, vilken har betydelse för internationell rapportering.

Många skogslevande arter har en negativ utveckling och förlusten av biologisk mångfald har inte bromsats upp. För att bevara våra naturligt förekommande arter krävs ett långsiktigt fungerande samband mellan olika livsmiljöer som har tillräckliga mängder. Brist på kunskap innebär en risk för negativ påverkan av skogsbruk. Den hänsyn som skogsägarna har tagit vid brukandet av skogen är en viktig del för att uppnå miljö kvalitetsmålet. Kunskapen om hur skogsägare följer kraven på att vidta miljöhänsyn i t.ex. trakthyggesbruket behöver fortsatt utvecklas för att regeringen bättre ska kunna bedöma måluppfyllelsen.

### **3.18 Ett rikt odlingslandskap**

Miljö kvalitetsmålet är att odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljö värdena bevaras och stärks.

#### **3.18.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder**

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljö kvalitetsmålet och är följande:

- åkermarkens egenskaper och processer
- halter av föroreningar i jordbruksmarken
- odlingslandskapets ekosystemtjänster
- odlingslandskapets livsmiljöer och spridningsvägar som en del i en grön infrastruktur
- gynnsam bevarandestatus för naturtyper och arter knutna till odlingslandskapet
- bevarande av husdjurens lantraser och de odlade växternas genetiska resurser
- hotade arter och naturmiljöer
- främmande arter och genotyper

- genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är inte introducerade
- odlingslandskapet biologiska värden och kulturmiljövärden
- odlingslandskapet kultur- och bebyggelsemiljöer
- odlingslandskapets värden för friluftslivet.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas indikatorn Populationsutvecklingen för 15 vanligt förekommande fågelarter i odlingslandskapet under 1975–2022 i diagram.

### 3.18.2 Resultatredovisning

#### **Åkermarkens tillstånd**

Myndigheternas arbete med miljöövervakning visar att åkermarkens tillstånd varit stabil under de två senaste decennierna. Landsbygdsprogrammet har finansierat projektet Greppa Näringen som har bedrivit rådgivning om jordbruksmarkens produktionsförmåga.

#### **Insatser för odlingslandskapets ekosystemtjänster**

Flera länsstyrelser i södra Sverige har tilldelats medel för att förbättra förutsättningarna för hotade bin. Ett viktigt mål har varit att knyta samman isolerade förekomster av de hotade arterna med varandra genom att skapa ett sammanhängande nätverk av blomrika marker där arterna kan hitta föda och sprida sig.

Inom ramen för den lokala naturvårdssatsningen (LONA) har flera kommuner kunnat finansiera insatser som gynnar vilda pollinatörer. Arealen med insådd av pollen- och nektarrika växter som är attraktiva för insekter på marker som lantbrukaren lägger i träda ökade under året. Åtgärden är en del av det nationella genomförandet av EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

Viss verksamhet inom LONA har syftat till att öka hänsynen till brukad mark i kommunernas detaljplaner. Statens jordbruksverk har i samarbete med länsstyrelserna fortsatt att arbeta med informationsinsatser för att öka kunskapen om konsekvenserna av att exploatera jordbruksmark bland beslutsfattare av kommunernas fysiska planering.

#### **Tillståndet för arter och naturmiljöer**

Över tid har utvecklingen av jordbrukets omfattning varit negativ, bl.a. minskar den brukade arealen och antalet jordbruk med betande djur, och Statens jordbruksverks uppföljning visar att trenden fortsätter. Förändringar i den brukade arealen jordbruksmark redovisas under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, avsnitt 2.6.2, En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja. Antalet nötkreatur liksom antalet jordbruksföretag med nötkreatur minskade under året. Vissa länsstyrelser har indikerat att denna trend kan medföra att arealen hävdade naturbetesmarker riskerar att minska regionalt över tid. Samtidigt visar resultaten från 2022 att den totala arealen ängs- och betesmarker som har hävdats med ersättning via landsbygdsprogrammet var ca 426 000 hektar, vilket är en ökning med ca 7 000 hektar i jämförelse med året innan. För att öka förutsättningarna för att markerna betas och hålls öppna från igenväxning har flera länsstyrelser bedrivit betesmarksförmedling. Insatserna har underlättat för markägare och företag med betande djur att samverka för att öka den betade arealen och hålla landskapet öppet. Insatser för att hävda ängs- och betesmarker har även gjorts i myndigheternas arbete med skötsel av skyddade områden. Statens jordbruksverk och länsstyrelserna har fortsatt inventerat tillståndet i ängs- och betesmarkerna. Ängs- och betesmarksinventeringen ligger sedan till grund

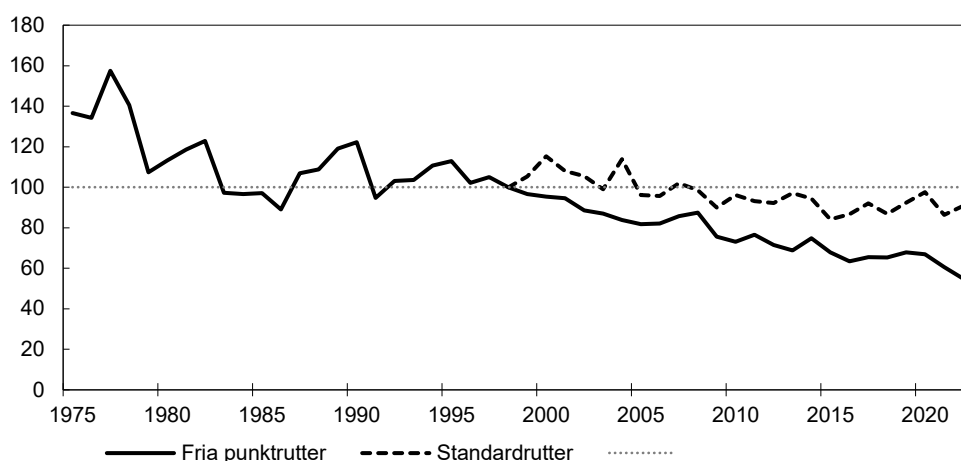
för att bl.a. utvärdera landsbygdsprogrammet men resultaten kan även användas i kommunernas planarbete.

Anläggning eller restaurering av ca 100 hektar våtmarker i odlingslandskapet har finansierats under 2022 via landsbygdsprogrammet och den lokala naturvårdssatsningen, s.k. LONA-våtmark.

Miljöövervakning av odlingslandskapets vanliga fåglar som utförs av Lunds universitet indikerar att den negativa utvecklingstrenden har planat ut sedan 2016 (se diagram 3.17). Lunds universitet anger också att utvecklingstrenden för gräsmarkernas fjärilar har varit relativt stabil över perioden 2010–2022.

### Diagram 3.17 Populationsutvecklingen för 15 fågelarter i odlingslandskapet

Index (år 1998 = 100)



Källa: Svensk fågeltaxering, Lunds universitet.

Flera länsstyrelser har arbetat med grön infrastruktur i odlingslandskapet med både fysiska åtgärder i naturmiljön och med att utveckla beslutsunderlag för markägare, kommuner och myndigheter. Länsstyrelserna har arbetat med hotade arter och naturmiljöer i odlingslandskapet utifrån regionala förutsättningar och prioriteringar. Åtgärdsprogrammen för hotade arter har varit viktiga verktyg i arbetet och länsstyrelserna har i flera fall samverkat över länsgränserna.

### Åtgärder för att bevara husdjurens lantraser och odlade växters genetiska resurser

Antalet stödsökande som beviljats ersättning via landsbygdsprogrammet för att hålla hotade husdjursraser ökade något under året till ca 1 000 personer, men är fortsatt lägre än under tidigare programperioder. Av länsstyrelsernas rapportering framgår att husdjursrasernas regionala ursprung i flera fall medför att intresset att hålla dem också är regionalt.

Antalet lokala klonarkiv för frukt respektive köks- och prydnadsväxter ökade något under året till totalt 40. Insamlade lokala kulturväxter som marknadsförs under märket Grönt kulturarv omfattade 114 växtsorter vilket är en liten ökning sedan föregående år.

### Förekomsten av främmande arter och genotyper samt genetiskt modifierade organismer i odlingslandskapet övervakas

Hotet från invasiva främmande arter i odlingslandskapet varierar mellan regionerna. Utöver direkta utrotningsinsatser, framför allt i skyddade områden och runt

fornlämningar, så har länsstyrelserna även informerat privata markägare om invasiva främmande arter och hur markägarna kan samverka med varandra om olika insatser. Det bedrivs ingen kommersiell odling av genmodifierade grödor i Sverige. Arealen inneslutna försöksodlingar minskade under året. Försöksverksamheten är tillståndspliktig och verksamheten följs upp med kontroller.

### **Åtgärder för att bevara kultur- och bebyggelsemiljöer och öka odlingslandskapets värde för friluftslivet**

Under 2022 användes 63 miljoner kronor från utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid för åtgärder för landskapsvård med koppling till miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap. Flera länsstyrelser har under året arbetat med att återställa småbiotoper och andra naturmiljöer, ofta på ett sätt som integrerar dem med kulturmiljöer. Insatser har gjorts regionalt också för att stärka kultur- och bebyggelsemiljöer. Insatserna har bestått av skötsel och underhåll av enskilda kulturhistoriska byggnader och anläggningar men också sådana insatser i kombination med upprätthållandet och tillgängliggörandet av omkringliggande natur- och kulturmiljöer. Det ökade intresset för friluftsliv rör även utevistelse i odlingslandskapet. Flera insatser har gjorts under året för att öka tillgängligheten för friluftslivet i odlingslandskapet.

#### **3.18.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen**

Regeringen bedömer att det inte går att avgöra om trenden är positiv eller negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljö kvalitetsmålet.

För åtta av de tolv preciseringarna för miljö kvalitetsmålet om odlingslandskapet bedöms tillståndet vara godtagbart utifrån dagens kunskap. För preciseringarna om gynnsam bevarandestatus för naturtyper och arter knutna till odlingslandskapet, hotade arter och naturtyper, odlingslandskapets biologiska värden och kulturmiljövärden samt kultur- och bebyggelsemiljöer är tillståndet inte godtagbart vilket drar ner den övergripande bedömningen. Regeringen bedömer att tillståndet för den biologiska mångfalden i odlingslandskapet är den största utmaningen för att kunna nå miljö kvalitetsmålet.

Regeringen bedömer att för att nå en gynnsam utveckling för de arter som är knutna till odlingslandskapet är det viktigt att arbetet inriktas på fortsatt hävd och restaurering av ängs- och betesmarker samt en grön infrastruktur med variationsrika inslag av småbiotoper och andra livsmiljöer. Ett rikt odlingslandskap är beroende av att det finns ett aktivt och livskraftigt jordbruk i hela landet som bedrivs på ett sätt som kan bevara och stärka odlingslandskapets natur- och kulturmiljöer. Det förutsätter dels att jordbruksföretag är lönsamma, dels att det finns möjligheter att bo, leva och verka på landsbygden.

### **3.19 Storslagen fjällmiljö**

Miljö kvalitetsmålet är att fjällen ska ha en hög grad av ursprunglighet vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Verksamheter i fjällen ska bedrivas med hänsyn till dessa värden så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

#### **3.19.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder**

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljö kvalitetsmålet och är följande:

- fjällens miljö tillstånd
- ekosystemtjänster
- gynnsam bevarandestatus och genetisk variation
- hotade arter och återställda livsmiljöer
- främmande arter och genotyper
- genetiskt modifierade organismer
- bevarade natur- och kulturmiljövärden
- friluftsliv och buller.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas indikatorn Antal restaurerade leder i en tabell.

### 3.19.2 Resultatredovisning

I december 2022 hölls FN:s konferens om biologisk mångfald, CBD COP15, där man enades om ett nytt globalt ramverk och en strategisk plan för biologisk mångfald. Det nya ramverket är av betydelse för rennäringsen, det samiska kulturarvet samt för biologisk mångfald i fjällen.

Renskötseln bidrar med flera ekosystemtjänster i fjällen bl.a. kulturella, försörjande i form av livsmedel samt biologiska i form av ett betespräglat öppet landskap samt artmångfald. För fjällens ekosystemtjänster är således åtgärder som främjar en hållbar rennäringscentrala. Det råder generellt sett gynnsam bevarandestatus för fjällens arter och naturtyper även om klimatförändringar, skogsbruk och bristande hävd utgör ett hot mot vissa av dem.

Vad gäller hotade arter och återställda livsmiljöer så visade inventeringen 2022 av den skandinaviska fjällrävspopulationen på ett rekordår för fjällräven. Vid inventeringen registrerades totalt 164 nya kullar, vilket är 46 fler än föregående år. Fjällrävspopulationen bedöms uppgå till över 550 vuxna individer.

För målindikatorn häckande fåglar i fjällen är trenden positiv på senare år både för fjällnära skog och för kalvfjället. Över hela perioden 2002–2022 är dock trenden fortfarande negativ för fågelarter i fjällnära skog. Under 2022 har Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Västerbottens län och Länsstyrelsen i Norrbottens län bidragit med medel för riktade insatser inom åtgärdsprogrammet för fjällgås. Under året har 30 respektive 32 fjällgäss satts ut i Gällivare- respektive Arjeplogsfjällen. År 2022 blev häckningsresultatet det bästa på 10 år, med 26 vildfödda fjällgäss.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har inom ramen för sitt arbete med främmande och invasiva arter vidtagit åtgärder för att minska antalet kanadarödingar i Natura 2000-området Ånnsjön och länsstyrelsen har bedömt resultatet som framgångsrikt. Såvitt känt har inga genetiskt modifierade organismer satts ut eller påträffats under 2022, varken i den akvatiska eller i den terrestra fjällmiljön.

Vad gäller bevarade natur- och kulturmiljövärden så är röjning och slätter viktiga insatser. Under året har åtgärder genomförts på flera ställen i Dalarna samt i Södra Lapplandsfjällens naturreservat i Västerbotten. Vidare har länsstyrelserna initierat åtgärder för att bevara värdefulla kulturmiljöer i fjällmiljön, tex. renovering av den ursprungliga fjällbyn Lövkäppen i Härjedalen, Jämtlands län. Det saknas dock tillräckligt kunskapsunderlag beträffande kulturmiljövärden och vissa naturtyper i fjällmiljön.

I Naturum kan allmänheten få information om fjällens natur- och kulturmiljöer, arter, nationalparker, naturreservat samt om leder och anläggningar. Till exempel hade Naturum Abisko närmare 50 000 besökare under året. Länsstyrelserna har under året

fortsatt arbetet med att rusta upp och underhålla ledsystemet i fjällen. Exempelvis har Länsstyrelsen i Dalarnas län inventerat och underhållit leder genom markering och spångning för att bibehålla säkerheten, underlätta för besökare och begränsa markslitage. I Jämtlands län har 335 kilometer av det statliga ledsystemet rustats upp för att förhöja upplevelsen, minska slitaget i känsliga fjällmiljöer samt för att öka säkerheten. Användningen av terrängfordon har ökat markant och markskador från terrängfordon är ett ökande problem i fjällen.

**Tabell 3.4 Upprustning av fjälleder**

	Utfört 2015	Utfört 2016	Utfört 2017	Utfört 2018	Utfört 2019	Utfört 2020	Utfört 2021	Utfört 2022
Antal km ledmarkering	607	627	486	321	286	1580	274	730
Antal km röjd led	365	316	72	107	25	1167	120,5	159,3
Antal km spång	24	20	13	12	6,5	4,4	15,5	32,9
Antal nya broar	37	45	24	36	17	32	19	29
Antal nya rastskydd	11	13	1	3	0	3	2	3
Antal renoverade rastskydd	14	18	13	17	8	26	4	3
Antal upprustade broar	36	38	15	16	16	21	43	52

Källa: Naturvårdsverket.

### 3.19.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att trenden är negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljökvalitetsmålet.

Klimatförändringarna är ett allt större hot mot fjällen och har börjat ge effekter i fjällmiljön vilket visar sig genom att snölegor och glaciärer minskar, marktäckningen av risväxter ökar samt att träd- och skogsgränser flyttas uppåt. Andra faktorer som påverkar fjällområdet negativt är upphörd hävd, terrängkörning samt skogsbrukets påverkan. Det höga besöksstrycket, framför allt i delar av södra fjällen, har skapat slitage och nedskräpning vilket kan påverka arealen fjällmiljö med höga värden för friluftslivet negativt.

Under de senaste åren har takten i åtgärderna varit hög på grund av ökade medel till skydd och skötsel. I naturmiljön kan man se en positiv utveckling på de platser där åtgärder har genomförts.

## 3.20 God bebyggd miljö

Miljökvalitetsmålet är att städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt samtidigt som en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

### 3.20.1 Ändrad precisering av God bebyggd miljö

**Regeringens bedömning:** Preciseringen om hushållning med energi och naturresurser av miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö ändras och får följande lydelse: användningen av energi, mark, vatten och andra naturresurser sker på ett effektivt, resursbesparande och miljöanpassat sätt för att på sikt minska och att främst fossilfria energikällor används.

**Skälen för regeringens bedömning:** Innebörden av miljökvalitetsmålen har precisrats vid flertalet tillfällen, senaste gången det gjordes för miljökvalitetsmålet

God bebyggd miljö var genom ett regeringsbeslut 2012 (M2012/1171/Ma). Av beslutet framgår att God bebyggd miljöns precisering om hushållning av energi och naturresurser är att användningen av energi, mark, vatten och andra naturresurser sker på ett effektivt, resursbesparande och miljöanpassat sätt för att på sikt minska och att främst förnybara energikällor används.

Det tidigare energipolitiska målet för elproduktionens sammansättning 2040 hade följande lydelse i sin helhet: Målet år 2040 är 100 procent förnybar elproduktion. Det är ett mål, inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft och innebär inte heller en stängning av kärnkraft med politiska beslut. Målet beslutades av riksdagen 2018 (prop. 2017/18:228, bet. 2017/18:NU22, rskr. 2017/18:411).

Riksdagen har beslutat om ett nytt energipolitiskt mål. (prop. 2022/23:99, bet. 2022/23:FiU21, rskr. 2022/23:254). Målet för elproduktionens sammansättning år 2040 är 100 procent fossilfri elproduktion. Med anledning av det nya energipolitiska målet bedömer regeringen att *förnybar* elproduktion bör ändras till *fossilfri* elproduktion även inom miljömålssystemet. Regeringen ändrar därför preciseringen om hushållning med energi och naturresurser av miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö.

### 3.20.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljö kvalitetsmålet och är följande:

- hållbar bebyggelsestruktur
- hållbar samhällsplanering
- infrastruktur
- kollektivtrafik, gång och cykel
- natur- och grönområden
- kulturvärden i bebyggd miljö
- god vardagsmiljö
- hälsa och säkerhet
- hushållning med energi och naturresurser
- hållbar avfallshantering.

Som komplement till preciseringarna redovisas följande indikatorer: bostäder i kollektivtrafiknära lägen, tillgång till service och grönska, resvanor, skyddad bebyggelse samt miljö påverkan från bygg- och fastighetssektorn.

### 3.20.3 Resultatredovisning

#### Hållbar bebyggelsestruktur och samhällsplanering

Flertalet åtgärder har genomförts under året för att främja arbetet med hållbar samhällsplanering. Beskrivningar av åtgärder återfinns i utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik.

Utvecklingen av indikatorn bostäder i kollektivtrafiknära lägen visar att den övervägande delen (84 procent) av de nya bostäderna i Sverige 2020 byggs i stationsnära lägen, vilket innebär inom 400 meter från en hållplats.

I mars 2022 levererade Boverket en rapport med ett förslag till ett ramverk för nationell planering som togs fram i samarbetet med myndigheterna i Miljömålsrådet och andra aktörer. Ambitionen är att visa på hur staten bättre kan samordna sig och öka förutsägbarheten för olika aktörer.

Boverket har under 2022 haft utbildningar för över 600 personer på kommuner och länsstyrelser om att koppla arkitektur och gestaltad livsmiljö till regelverk som plan- och bygglagen och lagen (2016:1145) om offentlig upphandling.

Myndighetssamarbetet inom Rådet för hållbara städer har under 2022 genomfört insatser inom en rad områden i syfte att stödja kommunerna runt om i landet i deras arbete att på ett varaktigt sätt ställa om till mer levande, livskraftiga och hållbara städer och samhällen. Bland annat har rådets myndigheter arbetat med stöd till kommuner genom att sprida kunskap och ta fram metoder och verktyg.

Tillväxtverket har tagit fram en vägledning för livskraftiga landsbygder som uppmärksammar behovet av att stärka landsbygdsperspektivet i olika verksamheter.

Tillgång till planeringsunderlag och kompetens har ökat något, men kommunernas förutsättningar skiljer sig åt i landet.

Boverket har under 2022 tagit fram en vägledning om klimatrelaterade risker i översiktsplanering för att ge kommuner stöd i deras arbete med klimatanpassning vid fysisk planering på en strategisk nivå. Upphandlingsmyndigheten har också, tillsammans med SMHI, tagit fram en webbaserad vägledning som hjälper användaren att undersöka om anpassning av inköp och upphandlingar till ett förändrat klimat behövs för den aktuella upphandlingen.

Indikatorn för skyddad bebyggelse visar att ökningen i antalet skyddade byggnader går långsamt och sker på mycket låg nivå. Se utgiftsområde 17 Kultur, medier trossamfund och fritid för ytterligare information.

Indikatorn tillgång till service och grönska visar att 94 procent av befolkningen har tillgång till minst ett grönområde inom 200 meter från bostaden, enligt 2015 års statistik. Statistiken har inte uppdaterats sedan dess. Andelen med tillgång till skyddad natur inom en kilometer från bostaden har ökat med en procentenhet till 31 procent 2021. Ökningen kan både bero på att fler naturområden skyddats och att fler invånare har flyttat in i närheten av ett redan skyddat område.

Arealen grönområden har minskat i tätorterna och utvecklingen för skolgårdarna har också varit negativ.

### **Gång-, cykel- och kollektivtrafik**

Biltrafiken dominerar persontransporterna. Andelen gång-, cykel- och kollektivtrafik (GCK-andelen) under 2021 ligger på ca 20 procent av det totala inrikesresandet. Det är ungefär samma nivå som 2020 men en nedgång från ca 24 procent 2019. Nedgången beror framför allt på ett minskat kollektivt resande till följd av pandemin. Målet är att GCK-andelen ska vara 25 procent till 2025.

Sedan 2015 finns det ett stöd till åtgärder för kollektivtrafik och cykel som genomförs av kommuner och regioner – de s.k. stadsmiljöavtalen. Under 2022 har det inom stadsmiljöavtalen beviljats nästan 2,4 miljarder kronor i stöd, varav den absolut största åtgärden är Uppsala spårväg – Kunskapsspåret som beviljades 2 miljarder kronor i stöd. Stöden betalas ut över flera års tid och under förutsättning att åtgärder genomförs i enlighet med avtalen. Utöver 11,5 kilometer spårväg ingår även 15 kilometer gång- och cykelvägar i åtgärden. Se utgiftsområde 22 Kommunikationer för fler resultat kopplat till den nationella trafikslagsövergripande planen för infrastrukturen för perioden 2022–2033 samt utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik för kopplingar till stadsutveckling.

Riksdagen har beslutat att reseavdraget ska behållas i sin nuvarande form.



Den 1 januari 2022 infördes en skattelättnad för cykelförmån, dvs. för cyklar som tillhandahålls av arbetsgivaren för privat bruk. Skattelättnaden gäller under förutsättning att erbjudandet om cykelförmån riktar sig till alla tillsvidareanställda på arbetsplatsen. Skattelättnaden gäller för såväl vanliga trampcyklar som elcyklar.

### **Hushållningen med energi och naturresurser i byggnader förbättras**

Indikatorn miljöpåverkan från bygg- och fastighetssektorn visar att sektorn står för ca 10 miljoner ton koldioxidekvivalenter under 2020 i Sverige ur ett livscykelperspektiv, vilket motsvarar ungefär 21 procent av Sveriges inhemska utsläpp av växthusgaser. Sektorn stod även för 19 procent av Sveriges inhemska kväveoxidutsläpp, 26 procent av partikelutsläppen, 34 procent av energianvändningen samt 8 respektive 45 procent av användningen av hälso- och miljöfarliga kemikalier. Miljöpåverkan sker även utomlands. Samtliga data gäller för 2020. Jämfört med 2019, har utsläpp av växthusgaser, kväveoxider, partiklar, energianvändning och användning av hälsofarliga kemikalier minskat, medan användning av miljöfarliga kemikalier har ökat.

En stor mängd fel, brister och skador inom de arbeten som utförs i byggsektorn leder i många fall till brister i inomhusmiljön. Det är stor variation mellan kommunerna när det gäller hur tillsynen av byggnader och inomhusmiljön bedrivs, beroende på resurser, kompetens, personalomsättning, prioriteringar m.m.

Boverket, tillsammans med Naturvårdsverket, publicerade under 2022 en nationell vägledning för grönanläggning på PBL Kunskapsbanken för att underlätta för planerare och kommuner att hantera grönska i planeringen.

En ny lag (2021:787) om klimatdeklaration för byggnader trädde i kraft den 1 januari 2022. I början av januari 2022 publicerade Boverket en klimatdatabas och ett klimatdeklarationsregister för användning vid klimatdeklaration av byggnader. En uppdatering av handboken om klimatdeklarationer publicerades i maj 2022. Boverket fick i februari 2022 i uppdrag att lämna förslag på hur man påskynda införandet av gränsvärden för byggnader. Uppdraget rapporterades i maj 2023.

Inom ramen för det nationella initiativet Fossilfritt Sverige tog bygg- och anläggningssektorn 2018 fram en färdplan för att nå en klimatneutral värdekedja med nettonollutsläpp av växthusgaser 2045. Senaste uppföljningsrapporten av färdplanen publicerades 2022 och där redovisas bl.a. en ökad elektrifiering av arbetsmaskiner, fler pilotprojekt inom återbruk samt att fler tillverkare producerar klimatförbättrad betong.

Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2022:3) om energimätning i byggnader berör individuell mätning och debitering av värme, IMD, i befintliga flerbostadshus och trädde i kraft den 1 juli 2022. Föreskrifterna ersatte då tidigare föreskrifter med samma namn. De nya föreskrifterna är en följd av den nya lagen (2022:333) om energimätning i byggnader och förordningen (2022:336) om energimätning i byggnader som trädde i kraft den 1 juni 2022.

Ett flertal åtgärder har genomförts under året för att främja arbetet med byggnaders energiprestanda och minskad klimatpåverkan. Dessa återfinns i utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

### **Åtgärder för en hållbar avfallshantering**

Upphandlingsmyndigheten genomförde under 2022 kommunikationsinsatser för att öka kännedomen om de krav som kan ställas för att öka cirkularitet i upphandlingar av entreprenader.

Trenden med ökade mängder avfall i Sverige fortsätter samtidigt som materialåtervinningen minskar. Under 2020 genererades de största uppmätta mängderna avfall från byggbranschen med 14,2 miljoner ton och från hushållen med 4,6 miljoner ton. Under 2020 materialåtervanns 6,3 miljoner ton avfall i Sverige, vilket motsvarar 22 procent av det avfall som slutbehandlades. För det kommunala avfallet var motsvarande siffra knappt 40 procent, vilket är lägre än etappmålet om 55 procent år 2025. Regeringen har i regleringsbrevet för 2023 gett Naturvårdsverket i uppdrag att föreslå de åtgärder som krävs för att nå materialåtervinningsmålet för kommunalt avfall. Uppdraget delredovisades den 25 mars 2023 och slutredovisning ska lämnas senast den 31 oktober 2023. Samtidigt har Regeringskansliet gett en utredare ett uppdrag som kompletterar Naturvårdsverkets uppdrag (KN2023/03088). Regeringen har vidare gett Boverket ett uppdrag (Fi2022/00506) om att utveckla arbetet med omställningen till en cirkulär ekonomi i byggsektorn som ska redovisas den 20 december 2024. För vidare läsning se även utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

Regeringen har beslutat om nya bestämmelser om bioavfall som bl.a. innebär att livsmedels- eller köksavfall ska samlas in fastighetsnära och materialåtervinnas. Regeringen har även beslutat om nya regler som gör det enklare för hushåll och verksamheter att sortera sitt förpackningsavfall. De nya bestämmelserna innebär bl.a. att kommunerna från den 1 januari 2024 tar över det operationella ansvaret för insamlingen av hushållens förpackningsavfall från producenterna och för information till hushållen om förebyggande och sortering av förpackningsavfall. Regeringen har även gett Naturvårdsverket i uppdrag (KN2023/02734) att löpande följa upp och utvärdera systemets införande och utveckling.

Exploatering, nybyggnad och underhåll av infrastruktur leder till att stora mängder massor genereras. Det kan röra sig om 150–200 miljoner ton årligen. Naturvårdsverket har under året redovisat ett regeringsuppdrag (KN2023/00044) om översyn av hanteringen av schaktmassor och annat naturligt förekommande material som kan användas för anläggningsändamål. Naturvårdsverket arbetar även löpande med att utveckla sin vägledning om masshantering riktad till näringsliv och myndigheter.

Arbetet mot den illegala avfallshanteringen fortsätter. Naturvårdsverket, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Tullverket, Kustbevakningen och fem länsstyrelser har i uppdrag att fortsätta sin samverkan (KN2023/00025). Med anledning av den lägesbild som myndigheterna presenterade under 2022 har ytterligare uppdrag beslutats i syfte att göra det svårare att utnyttja nuvarande lagstiftning. En utredning om en skärpt miljöstraffrätt och stärkt miljöbrottsbekämpning tillsattes under 2022 (dir. 2022:69). Sverige har även under året varit drivande i översynen av EU:s regler om miljöbrott (COM(2021) 851 final). Naturvårdsverket har tillsammans med länsstyrelserna påbörjat insatser i syfte att stödja de kommunala tillsynsmyndigheternas arbete genom både vägledning och regional samverkan.

### 3.20.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att det inte går att avgöra om trenden för miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö är positiv eller negativ och att beslutade och planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljö kvalitetsmålet.

Stadsmiljöavtalen bidrar till att infrastruktur för cykel och kollektivtrafik kan utvecklas lokalt. Flera åtgärder genomförs helt i kommunal regi.

Det pågår många satsningar på EU och nationell nivå med fokus på energianvändning och klimatutsläpp i bygg- och fastighetsbranschen. Dessa kan förväntas bidra till mer energieffektivitet i byggande och förvaltning av byggnader framöver.

Regeringen bedömer att både det icke-farliga avfallet och det farliga avfallet som årligen uppstår beräknas växa med ytterligare cirka en tredjedel i stället för att minska fram till 2035, givet beslutade insatser. Stora potentiella vinster i kombination med låg upptäcktsrisk innebär att avfallshanteringen är intressant för den organiserade brottsligheten. Det krävs därför skärpta regler, en effektivare tillsyn och en förbättrad myndighetssamverkan gällande avfallsbrottslighet, vilket är ett pågående långsiktigt arbete som förväntas ge resultat under de kommande åren. De pågående uppdragen för att bl.a. öka cirkulär ekonomi i byggsektorn och ökad samverkan för avfallsbrottslighet förväntas bidra till ökad måluppfyllelse. Genom nya bestämmelser om t.ex. bioavfall och förpackningsavfall förväntas materialåtervinningen öka, vilket bidrar till en mer resurseffektiv hantering av avfall, ett minskat behov av nya råvaror och att koldioxidutsläppen minskar. Samtidigt pågår förhandlingar om EU-lagstiftning för att förbättra den cirkulära avfallshanteringen, bl.a. förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för hållbara produkter och om upphävande av direktiv 2009/125/EG, förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter, om ändring av förordning (EU) 2019/1020 och om upphävande av förordning (EU) 305/2011 samt förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser och om upphävande av direktiv 2008/99/EG som är viktiga för måluppfyllelsen. För att fortsatt verka för att nå miljö kvalitetsmålets preciseringar är arbete inom flera politikområden viktiga. Trots flera åtgärder för att öka materialåtervinningen är det osäkert om etappmålet om ökad andel kommunalt avfall som materialåtervinns och förbereds för återanvändning nås till 2025.

Det går inte att se en tydlig riktning för utvecklingen av måluppfyllelsen i dess helhet. Åtgärder som redovisas i detta avsnitt (3.19.3) bidrar till miljö kvalitetsmålet, men miljö påverkan från byggsektorn är fortsatt hög. Det stora behovet av nya bostäder innebär en utmaning för byggsektorn och samhället i stort liksom behovet av att rusta upp, energieffektivisera och klimatanpassa befintlig såväl som framtida bebyggelse. För att uppnå en god hushållning med energi och naturresurser och en hållbar avfallshandling, kan en ökad återanvändning och återvinning i byggbranschen bidra. Design och designprocesser kan behöva komma tidigare in i produktutveckling och planering av miljöer. Den illegala avfallshandlingarna måste också stoppas. Utvecklingen inom flera politikområden påverkar möjligheten till måluppfyllelse inom flera av miljö kvalitetsmålets preciseringar. Redovisning av viktiga åtgärder och resultat återfinns därför inom flera utgiftsområden.

### **3.21 Ett rikt växt- och djurliv**

Miljö kvalitetsmålet är att den biologiska mångfalden ska bevaras och användas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska skyddas. Arter ska leva kvar i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

#### **3.21.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder**

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljö kvalitetsmålet och är följande:

- gynnsam bevarandestatus och genetisk variation
- påverkan av klimatförändringar
- ekosystemtjänster och resiliens
- grön infrastruktur
- genetiskt modifierade organismer
- främmande arter och genotyper
- biologiskt kulturarv
- värdefull tätortsnära natur.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder finns två indikatorer. Indikatorn Bevarandestatus för naturtyper i art- och habitatdirektivet som uppdateras vart sjätte år och indikatorn Rödlisteindex för arter som uppdateras vart femte år.

### 3.21.2 Resultatredovisning

#### **Ekosystemtjänster och resiliens**

Enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning av miljökvalitetsmålen har stora statliga resurser under året lagts på att nå miljökvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv, t.ex. genom miljöersättningar till jordbrukare, formellt områdesskydd, skötsel av skyddad natur och åtgärdsprogram för hotade arter. Insatserna för att nå detta miljökvalitetsmål gynnar ett flertal andra miljökvalitetsmål som rör klimatet, skogar, odlingslandskap, fjäll, hav, sötvatten, minskad övergödning och våtmarker. Insatserna bidrar också tydligt till det nationella genomförandet av miljörelaterade mål och delmål inom Agenda 2030. Särskilda satsningar har gjorts för bl.a. våtmarker, pollinerande insekter och genom s.k. naturnära jobb. Ansträngningar görs för att förhindra introduktion och spridning av invasiva främmande arter med negativ påverkan på biologisk mångfald. Satsningarna har gett effekter i form av ökade naturvärden i våtmarker, bättre förutsättningar för vilda pollinatörer samt mer skötsel av värdefull natur och bekämpning av invasiva främmande arter. LIFE-projekt har gynnat naturtyper och arter i olika Natura 2000-områden. Trots detta är det fortfarande ett stort antal arter som är rödlistade och ett flertal livsmiljöer och arter som inte har uppnått gynnsam bevarandestatus. Detta syns tydligt i uppföljningen av indikatorn Bevarandestatus för naturtyper i art- och habitatdirektivet och indikatorn Rödlisteindex för arter. Eftersom indikatorerna för gynnsam bevarandestatus för ett flertal livsmiljöer och arter uppdateras vart sjätte år och indikatorn Rödlisteindex uppdateras vart femte år finns inga nya siffror för 2023 utan hänvisning görs här till tidigare budgetpropositioner.

#### **Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation**

Ett nytt globalt ramverk för biologisk mångfald inom FN:s konvention om biologisk mångfald, med nya mål för perioden efter 2020, togs fram på partsmötet, COP 15, i december 2022 i Montreal i Kanada. Fyra övergripande tillståndsmål till 2050 och 23 åtgärds mål till 2030 beslutades. I dessa ingår att 30 procent av havs och land-områdena ska skyddas och att 30 procent av skadade ekosystem restaureras. Ytterligare exempel är krav på stora företag och finansiella institutioner att redovisa sin påverkan på biologisk mångfald.

Vid senaste uppdateringen av indikatorerna i Sverige 2019 hade 80 procent av naturtyperna som listas i art- och habitatdirektivet inte gynnsam bevarandestatus. Förlusten av biologisk mångfald har inte hejdats och hastigheten med vilken arter försvinner har inte heller bromsats upp.

Insatser för att skapa gynnsam bevarandestatus och genetisk variation har bl.a. gjorts inom ramen för de större habitatrestaureringarna som utförs med finansiering av EU:s

LIFE-program. Restaureringar har genomförts i bland annat Torneälvens avrinningsområde (TRIWA LIFE), västliga taigaskogar (Life2Taiga), värdefulla ekmiljöer (LIFE Bridging the Gap) och inom projektet ReBorn LIFE som förbättrat livsmiljöer för lax, flodpärlmussla och utter. Men generellt bedöms avståndet till målpuppfyllelse vara stort. Positivt är dock att arbete har påbörjats för att övervaka genetisk mångfald, något som på sikt kan ge en bättre bild av dess tillstånd.

Life-projekten är en viktig del i arbetet med att utveckla och genomföra prioriterade åtgärder i Natura 2000-områden. Under 2022 beviljades medel till två nya svenska projekt från EU:s Life-fond inom natur och biologisk mångfald. Projekten heter *Bättre förutsättningar för Torneälvens avrinningsområde* (TRIWA LIFE), vilket blir Europas största återställningsprojekt för vattenmiljöer, och *Kontrollerad bränning för att återställa västliga taigaskogar* (Life2Taiga).

Inom projektet LIFE Bridging the Gap som avslutades 2022 har värdefulla ekmiljöer restaurerats och viktiga livsmiljöer för rödlistade arter skapats i 30 olika Natura 2000-områden. Cirka 950 hektar betesmark har restaurerats och på ytterligare 450 hektar har ek planterats och olika åtgärder genomförts för att skapa död ved. Projektet Reborn LIFE har förbättrat livsmiljöer i Natura 2000-områden i Norrbottens och Västerbottens län för lax, flodpärlmussla och utter genom 243 kilometer återställda vattendrag, 14 679 anlagda lekbottnar och 109 hektar återskapade vattenhabitat. Flera ytterligare Life-projekt pågår.

Arbete för att förbättra bevarandestatusen för naturtyper och arter som omfattas av art- och habitatdirektivet och Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar genomförs genom skydd och skötsel av värdefull natur i nationalparker, naturreservat och Natura 2000-områden. Även utanför dessa områden görs viktiga insatser, t.ex. genom frivilliga avsättningar av skogsmark och fortsatt hävd av gräsmarker med höga naturvärden, ofta med stöd från landsbygdsprogrammet. Totalt pågår 131 terrestra åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper (ÅGP) och under 2022 satsades ca 70 miljoner kronor på dessa. Indikationer finns på att åtgärderna har varit effektiva och att det finns positiva populationsutvecklingar för bl.a. guldsandbin och silvergökbin. Positiva trender ses även för två av de däggdjur som omfattas av åtgärdsprogrammen, fjällräv och fladdermusarten barbastell.

Som underlag för fortsatt utveckling av övervakning av genetisk mångfald har Naturvårdsverket startat pilotprojekt under 2022 för representativa arter av däggdjur, fåglar, groddjur, mossor och vilda pollinatörer. Havs- och vattenmyndigheten har fortsatt pilotövervakning och test av indikatorer för genetisk mångfald inom arterna torsk, sill, lax och ålgräs.

Under året har länsstyrelserna fattat beslut om 144 nya eller utökade naturreservat som omfattar knappt 57 000 hektar. Den del av anslaget 1:14 *Skydd av värdefull natur* som Naturvårdsverket disponerade för ersättning till markägare uppgick 2022 till ca 1 500 miljoner kronor. Under 2022 ingick Naturvårdsverket 420 avtal eller tog beslut om ersättning till markägare som sammanlagt omfattade ca 30 000 hektar landareal, i syfte att skydda områden som naturreservat.

## Grön infrastruktur och klimat

Under året har Naturvårdsverket tillsammans med flera länsstyrelser gjort en pilotstudie med analys av hur naturreservat kommer att påverkas av klimatförändringar och vilka insatser som krävs för att motverka negativ påverkan. Naturvårdsverket har också uppdaterat sin handlingsplan för klimatanpassning, med

nya insatser under 2023–2025 för att stärka anpassningsarbetet inom miljöövervakning och skötsel.

Naturvårdsverkets treåriga regeringsuppdrag (2020–2022) om vilda pollinatörer slutredovisades i mars 2023. Det har varit ett betydelsefullt bidrag för att förbättra kunskapen om och förutsättningarna för vilda pollinatörer. Under perioden har Naturvårdsverket fördelat medel för insatser inom ÅGP-verksamheten i utvalda områden i åtta län i södra Sverige för att stärka bestånden av ett urval av de mest hotade arterna av vildbin. Mellan 2020 och 2022 har det pågått en satsning på pollinerare där lokala naturvårdssatsningar (LONA) varit en stor del. Detta program har även stimulerat kommuners och ideella föreningars långsiktiga naturvårdsengagemang.

### **Biologiskt kulturarv**

Enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning av miljö kvalitetsmålen har myndigheten under 2022 arbetat i samverkan med länsstyrelserna och nationella myndigheter för att öka takten i genomförande av åtgärder för grön infrastruktur och för att sprida kännedom och kunskap. Flera projekt har fokus på restaureringsåtgärder i odlingslandskapet. Naturvårdsverket har genomfört flera webbseminarier under 2022 för att öka möjligheten för fler att bidra i arbetet med grön infrastruktur. Trafikverket har under 2022 utfört åtgärder för att gynna artrika miljöer vid väg och järnväg och drivit projekt som ökat förutsättningarna för en mer effektiv och ekologiskt hållbar slätter av vägkanterna samt undersökt vilka faktorer som påverkar vägkanternas betydelse för pollinerande insekter. Landsbygdsprogrammets miljöersättningar är viktiga för att stärka den biologiska mångfalden i odlingslandskapet, framför allt genom att se till att ängs- och betesmarker fortsätter att hävdas. Statens jordbruksverks bedömning är att ca 50 procent av gårdsstödet, förgröningsstödet och ekologisk produktion gynnar biologisk mångfald. Statens jordbruksverk, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna arbetar i projektform för ökat bete på fler naturbetesmarker av betydelse för bl.a. det biologiska kulturarvet. Under 2022 fördelade Naturvårdsverket 926 miljoner kronor till länsstyrelsernas och andra förvaltningsorganisationers arbete med förvaltning av statligt skyddade områden, något som i många fall är en förutsättning för att bibehålla naturvärdena i de skyddade områdena.

### **Främmande arter och genotyper samt genetiskt modifierade organismer**

Naturvårdsverket driver och samordnar det nationella arbetet med invasiva främmande arter tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten och medlemmar i Internationella naturvårdsunionens (IUCN) nationella kommitté. Vägledning för hantering av de 22 nya arterna på EU:s förteckning över invasiva främmande arter har initierats liksom också analys av prioriterade spridningsvägar som underlag för de handlingsplaner för arter som senare ska tas fram. Information till allmänheten har ökat genom nya webbsidor. Naturvårdsverket fördelade medel till länsstyrelserna och Svenska Jägareförbundet för att genomföra bekämpningsåtgärder mot invasiva främmande arter. Arbetet pågår med att ta fram en nationell lista över invasiva främmande arter.

Mot bakgrund av Riksrevisionens granskning av effektiviteten i regeringens och myndigheternas insatser mot invasiva främmande arter har regeringen i skrivelsen Riksrevisionens rapport om statens insatser mot invasiva främmande arter (skr. 2022/23:23) redovisat vilka åtgärder som avses vidtas med anledning av rekommendationerna i granskningen. När det gäller genetiskt modifierade organismer så har de introducerats i miljön i mycket liten utsträckning.

## Värdefull tätortsnära natur

LONA stärker förutsättningarna för kommuners och ideella föreningars långsiktiga naturvårdsengagemang och ökar därigenom allmänhetens tillgång till naturen, inte minst den tätortsnära. Av de åtgärder som beviljades bidrag under 2022 inom det ordinarie bidragsområdet inom LONA är 71 procent kopplade till tätortsnära områden.

Under 2022 publicerades slutrapporter från Naturvårdsverkets forskningssatsning Indikatorer för biologisk mångfald på landskapsnivå. Resultaten kan användas för att övervaka och minska effekterna av fragmentering i landskapet och bidrar i uppföljningen av myndigheters arbete med skydd och bevarande av biologisk mångfald.

### 3.21.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att trenden är negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljökvalitetsmålet. Stora statliga resurser har lagts på att nå miljökvalitetsmålet, t.ex. genom jordbrukets miljöersättningar, områdesskydd, skötsel och åtgärdsprogram för hotade arter. De särskilda satsningar som gjorts för vilda pollinatörer, våtmarker och gröna jobb har inneburit framsteg men tyvärr ännu inte brutit den övergripande negativa trenden eftersom denna beror på summan av en mycket lång tid av negativa effekter från mänsklig påverkan. För att förbättra situationen för växt- och djurlivet behöver hållbarheten i nyttjandet av naturresurserna utvecklas ytterligare ur ett ekologiskt och miljömässigt perspektiv. Hänsyn till och skydd och skötsel av naturmiljöer behöver fortsätta att utvecklas. Förutsättningar för naturvårdsplanering på landskapsnivå behöver fortsatt utvecklas. Detta mål är beroende av att andra miljökvalitetsmål nås och i flera fall hänvisas till analyserna av måluppfyllelsen för dessa mål.

Det genomförda arbetet med skydd, skötsel och restaurering av värdefull natur bidrar till att nå miljökvalitetsmålet. För att effektivisera detta arbete är det betydelsefullt att bygga kunskap om värdefull natur för att identifiera områden som kan bilda ett ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk av skyddade områden. En sammanhängande konnektivitet där olika genotyper, arter och ekosystem finns representerade i tillräcklig omfattning och kvalitet är grundläggande för att miljökvalitetsmålet ska kunna nås.

Våtmarkssatsningen bedöms positiv för att uppnå gynnsam bevarandestatus, denna och andra åtgärder som att motverka fragmentering, överexploatering och föroreningar m.m. bedöms även ha positiva effekter i klimatarbetet både vad gäller anpassning och utsläppsminskning. Bedömningen är att trenden för utpekade naturtyper och arter i våtmarkerna kan vändas till 2030 även om preciseringen inte bedöms kunna uppnås till dess. Miljöarbetet bedöms ha en försiktigt positiv utveckling genom arbetet med grön infrastruktur och arbetet med att kommunicera ekosystemtjänster m.m.

För att nå målet behöver fortsatt arbete bedrivas mot de invasiva främmande arter som omfattas av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter, men också mot dem som utgör eller kommer att utgöra ett potentiellt nationellt hot mot den biologiska mångfalden och relaterade ekosystemtjänster i Sverige. Med fortsatta insatser bör trenden kunna vändas till positiv till 2030 även om preciseringen inte bedöms kunna uppnås till dess. Genetiskt modifierade organismer har introducerats i miljön i mycket liten utsträckning och befintliga styrmedel är väl utvecklade och används.

Ängs- och betesmarker inom det biologiska kulturarvet växer igen då jordbruk läggs ner på grund av dålig lönsamhet. Flera miljöåtgärder i den strategiska planen för jordbrukspolitiken 2023–2027 är utformade för att bidra till att förbättra situationen. Det gäller t.ex. de beslutade höjda miljöersättningar som införts i strategiska planen för skötsel av ängs- och betesmarker samt den införda ersättningen för tillskapandet av blommande ytor och andra småbiotoper som gynnar biologisk mångfald i åkerdominerade landskap i slättbygd. De regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur och vägledningen om kommunala grönplaner bedöms kunna ge ett gott underlag och förbättra den kommunala planeringen.

Regeringen stödjer de internationella målen och avser att arbeta fram åtgärder för att Sverige ska fullfölja sitt bidrag. I detta syfte har Naturvårdverket i uppdrag av regeringen att ta fram ett förslag till nationell strategi och handlingsplan kopplat till konventionen för biologisk mångfald (CBD), med utgångspunkt i det globala ramverket vilket ska redovisas senast den 1 oktober 2023.

### 3.22 Politikens inriktning

Klimatpolitiken ska vara ambitiös och effektiv, samt ta hänsyn till människors och företags möjligheter att leva och verka i hela landet. Att bekämpa och förhindra miljöförstöring mer effektivt är en central fråga för regeringen. Sverige ska ha en hög ambition i arbetet med naturvård, biologisk mångfald och ekosystemtjänster såväl nationellt som internationellt och inom EU. Det är också viktigt att miljöpolitiken inte i onödan försvårar människors vardag. Svensk konkurrenskraft ska värnas.

Regeringens politik utgår från förvaltarskapstanken och strävar efter att hitta de mest kostnadseffektiva åtgärderna, som samtidigt inte skadar näringar och landsbygd. Med utgångspunkt i Sveriges utsläpp i relation till omvärldens är det viktigt att även ha ett globalt perspektiv. Politiken måste stämmas av mot forskningen samt baseras på fakta.

För att bidra till att lösa de stora globala utmaningarna inom klimat- och miljöområdet, dvs. klimatförändringar, förlust av biologisk mångfald och spridning av föroreningar, behövs en bred grön omställning i Sverige såväl som internationellt. Miljö- och klimatmålen är och behöver vara integrerade med andra politikområden och sektorer. Miljö kvalitetsmålen beskriver det tillstånd i den svenska miljön som ska nås, vilket varje generation senare kommer att behöva arbeta vidare med att upprätthålla.

#### Åtgärder för att minska klimatutsläppen

Snabba utsläppsminskningar behövs globalt för att klimatet inte ska förändras på ett sätt som gör livet för framtida generationer svårare, fattigare och farligare. I enlighet med klimatlagen (2017:720) utgår regeringens klimatpolitiska arbete från att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Fokus för klimatpolitiken är därför att på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt ta bort de utsläpp som kan tas bort, minska de utsläpp som inte går att ta bort helt och att därutöver skapa stora volymer negativa utsläpp.

Sverige håller på att ställa om från en fossil ekonomi till en fossilfri. För att lyckas behöver klimatarbetet kombineras med ekonomisk tillväxt och en växande välfärd, i Sverige såväl som globalt. Det finns en stor potential i att öka exporten av klimatneutrala och koldioxidsnåla varor och tjänster från Sverige. Det kan få stor betydelse för klimatpåverkan av människors konsumtion globalt och kan mycket väl bli Sveriges mest avgörande bidrag i det globala klimatarbetet. Att göra insatser för



minskad klimatpåverkan i andra delar av världen kan också bidra till våra nationella mål.

Klimatomställningen genomförs genom beslut som fattas av hushållen och företagen och längs vägen mot nettonollutsläpp finns hinder som de själva inte kan komma förbi. Genom politiska beslut kan gynnsamma ramar för omställningen skapas. De viktigaste förutsättningarna är trygg och kostnadseffektiv leverans av fossilfri energi, effektiva tillståndsprocesser och tillgång till relevant kompetens.

Elkonsumtionen förväntas öka kraftigt när Sverige elektrifierar större delar av industrin och transportsektorn. Klimatomställningen kräver därför en förstärkning av elproduktionen. Sverige behöver planera för att kunna möta ett elbehov om minst 300 TWh år 2045. Därför vill regeringen att elsystemet byggs ut så att människor och företag i hela Sverige får en trygg elförsörjning med stabila och konkurrenskraftiga elpriser. Regeringen vidtar flera åtgärder för att utöka elproduktionen, se utgiftsområde 21 Energi.

Med hjälp av fossilfri energi till konkurrenskraftiga priser kan nya produktionsmetoder sättas i bruk, som har potential att eliminera stora utsläpp från bl.a. stål-, mineral- och kemiindustrierna. I den tunga industrin, särskilt stålindustrin, kan utsläppen minska i stor utsträckning genom elektrifiering och användning av vätgas. Regeringen satsar ytterligare 100 miljoner kronor på anslag 1:18 *Industriklivet* under 2024 som möjliggör för bl.a. dessa investeringar. Regeringen kommer även under 2024 att återkomma till riksdagen med förslag om nedsatt energiskatt för el som används för infångning av koldioxid för lagring.

Elektrifieringen av fordonsflottan påskyndas för att nå Sveriges klimatmål och åtaganden i EU. Regeringen avser att genomföra en bred översyn av skattevillkoren för lågutsläppsbilar. Genom att även stärka satsningarna på laddinfrastruktur för både lätta och tunga fordon skapas förutsättningar för eldrivna vägtransporter att snabbare ersätta fossila drivmedel. Det är bl.a. därför som regeringen förstärker anslag 1:16 *Klimatinvesteringar* (klimatklivet), med 800 miljoner kronor 2024 och ytterligare åren framöver. Anslaget kan finansiera laddinfrastruktur och även andra klimatinvesteringar på lokal och regional nivå i hela Sverige. Regeringen genomför även satsningar på laddinfrastruktur inom utgiftsområde 21 Energi.

Inom vissa fordonssegment har elektrifieringen inte kommit lika långt. Regeringen förstärker därför anslaget 1:17 *Klimatpremier* 2024 och även åren framöver. Regeringen satsar 992 miljoner kronor 2024 på det befintliga marknadsintroduktionsstödet till eldrivna och andra typer av miljövänliga tunga fordon och arbetsmaskiner. Regeringen avser även att se över stödberättigade fordonstyper. Samtidigt införs ett nytt tillfälligt marknadsintroduktionsstöd för lätta elastbilar som under 2024 uppgår till 450 miljoner kronor. I förstärkningen av anslaget ingår även en tillfällig skrotningspremie, som uppgår till 250 miljoner kronor under 2024, för den som skrotar en äldre bil med förbränningsmotor och köper eller leasar en elbil. Regeringen har som ambition att säkerställa att nya statliga stöd utformas på ett sätt som minskar riskerna för brott och felaktiga utbetalningar, vilket kommer vara vägledande för utformningen av reformen.

För att minska utsläppen från de delar och sektorer av samhället som inte hunnit eller kan elektrifieras kommer fossilfria drivmedel och bränslen vara nödvändiga under lång tid framöver. Det finns ett stort behov av hållbara värdekedjor för kol. Sverige bidrar till det globala klimatarbetet genom att främja en snabb omställning till cirkulära och biobaserade värdekedjor där avfall samt avverkningsrester från exempelvis skogsindustrin kan förädlas till viktiga insatsvaror i raffinaderi och petrokemisk industrin.

En annan avgörande förutsättning för att genomföra klimatomställningen och samtidigt öka Sveriges konkurrenskraft och tillväxt är att miljötillståndprocesserna blir både enklare och mer effektiva. Det gäller för nya verksamheter, men också befintliga verksamheter som behöver ändras eller ställas om. Om ledtiderna i miljöprövningarna är alltför långa eller förutsägbarheten låg riskerar svenska företag att tappa i konkurrenskraft. En ökad effektivitet i miljöprövningsprocesserna skulle bidra till både en snabbare klimatomställning, en ökad investeringsvilja och Sveriges internationella attraktionskraft. Miljökraven ska vara ändamålsenliga, men miljöbalkens tillstånds- och processregler behöver moderniseras och utvecklas. Svenska företag ser dagens tillståndsprocesser som ett hinder för att ställa om sina verksamheter. Det vill regeringen förändra. I syfte att möta näringslivets behov och bidra till klimatomställningen kommer regeringen därför att genomföra delar av förslag som lämnats av Miljöprövningsutredningen (Om prövning och omprövning – en del av den gröna omställningen, SOU 2022:33). Beredning av Klimaträtsutredningens slutbetänkande (Rätt för klimatet SOU 2022:21) pågår. Regeringen har även beslutat om en ny utredning, Förenklade och förkortade tillståndsprocesser enligt miljöbalken (dir. 2023:78) och tilläggsdirektiv till Regeringsprövningsutredningen (dir. 2023:69). Regeringen anser också att det är viktigt att den offentliga förvaltningen i ökad utsträckning bidrar till en snabbare takt i industri- och klimatomställningen, bl.a. genom att arbeta för kortare och mer förutsägbara tillståndsprocesser. Detta syftar till att stärka svensk konkurrenskraft, beredskap och öka taken i klimatomställningen. För att genomföra beslutade förändringar i fråga om miljötillsyn, och föreslagna och kommande förändringar av miljötillståndsprocessen föreslår regeringen att förvaltningsanslagen höjs för Sveriges Domstolar, Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Förstärkningen ger de berörda myndigheterna bättre förutsättningar att arbeta effektivt med såväl miljötillståndsprocesserna som miljötillsynen (se även utg.omr 1 och utg.omr 4).

Europeiska unionens klimatpolitik har utvecklats i snabb takt och skapar förutsättningar för Sveriges klimatomställning. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1119 om inrättandet av en ram för att uppnå klimatneutralitet och om ändring av förordningarna (EG) nr 401/2009 och (EU) 2018/1999, den så kallade europeiska klimatlagen, slår fast att EU ska nå klimatneutralitet senast 2050 och minska nettoutsläppen med minst 55 procent till 2030, jämfört med 1990. Bindande lagstiftning för att nå klimatmålet till 2030 har antagits under det svenska ordförandeskapet i EU genom Fit for 55-paketet. Sverige tillhör den grupp medlemsstater som har fått tuffare klimatåtaganden i ansvarsfördelningsförordningen (ESR) och i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/841 av den 30 maj 2018 om inbegripande av utsläpp och upptag av växthusgaser från markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk i ramen för klimat- och energipolitiken fram till 2030 och om ändring av förordning (EU) nr 525/2013 och beslut nr 529/2013/EU, den så kallade LULUCF-förordningen. För att säkerställa att Sverige når sina åtaganden inom dessa förordningar föreslås att anslag 1:12 *Insatser för internationella klimatinvesteringar* får användas för att förvärva utrymme av utsläpp och upptag från andra medlemsstater. Dessutom föreslås att regeringen bemyndigas att överföra utsläppsutrymme från EU:s utsläppshandelssystem till ESR genom att annullera utsläppsrätter från Sveriges auktionsvolym.

EU:s klimatpolitik behöver utvecklas för att skapa långsiktiga förutsättningar för alla samhällsaktörer inom unionen. Inför det 30:e partsmötet i FN:s klimatkonvention (COP 30) ska EU skicka in ett uppdaterat åtagande för perioden efter 2030. EU:s klimatrampverk för 2040 bör bl.a. säkerställa att alla medlemsstater bidrar i omställningen och når klimatneutralitet inom sina gränser, förtydliga regler och incitament för negativa utsläppstekniker, så som avskiljning och lagring av biogen

koldioxid (bio-CCS), möjliggöra ett hållbart och aktivt skogsbruk samt främja samtliga fossilfria energikällor.

Regeringen verkar för en höjd ambition i det globala klimatarbetet genom kapacitetsuppbyggnad, policydialog, samarbete, finansieringslösningar och främjande. Sverige kan bidra till en global klimatomställning med ett budskap som bygger på brådskan och möjligheter, där samspelet mellan lagstiftning, finansiering och tekniska lösningar lyfts fram. Det är av central betydelse att omställningen gör privata sektorn till en motor i klimatarbetet. Ledarskapsgruppen för industriomställning (LeadIT) är ett exempel på initiativ som visar exempel på samverkan mellan politik och näringsliv. Som ordförande i Nordiska ministerrådet 2024 kommer regeringen även att verka för ett fortsatt nära nordiskt miljö- och klimatsamarbete, både internationellt och mellan de nordiska länderna.

Regeringen utformar nu den politik som behövs för att genomföra klimatomställningen. Den klimatpolitiska handlingsplanen tas fram under hösten enligt klimatlagen och utvecklar regeringens samlade klimatpolitik under mandatperioden. I handlingsplanen kommer regeringen bl.a. presentera förslag på analyser av effektiva åtgärder och styrmedel. För att genomföra den klimatpolitiska handlingsplanen föreslår regeringen att medel avsätts för myndighetsuppdrag för analys och förberedelser av styrmedel och åtgärder inom ESR- och LULUCF-sektorn.

## En giftfri cirkulär ekonomi är ett verktyg för omställningen

Omställningen till en giftfri cirkulär bioekonomi möjliggör klimatomställningen men kan också bidra till att minska förlust av biologisk mångfald samt minska exponeringen för och risker från föroreningar. Genom att minska mängden avfall och resursförbrukning kan Sverige också minska koldioxidutsläppen från utvinningsindustrier, tillverkning, konstruktion och byggnation, transporter och andra sektorer. Omställningen är dessutom en möjliggörare för industrin. Regeringen anser att det kommer behövas ökad produktion från både primära och sekundära källor för att säkra en framtida försörjning av material. Återvinning är därmed ett nödvändigt komplement till utvinning och import samtidigt som det behövs en mer effektiv användning av material. För att öka förtroendet för återvunna material behöver användningen av potentiellt skadliga ämnen så långt det är möjligt minimeras och ersättas. Samtidigt behövs tillgång till resurser för att värna samhällets och industrins behov och i beredskapssyfte, med säker hantering och tillräcklig tillsyn av importerade produkter. Det förutsätter en heltäckande kemikalielagstiftning, inte minst genom genomförandet av EU:s kemikaliestrategi för hållbarhet, bl.a. när det gäller innovation för hållbara och säkrare kemikalier, men även i det globala samarbetet.

Miljö- och klimatfrågorna står högt på EU:s agenda och ett stort antal förslag har redan lagts fram eller kommer att presenteras av kommissionen inom kort som ska främja utvecklingen av en giftfri cirkulär ekonomi. Detta är också lagstiftning som kommer ha stor påverkan på näringslivets omställningstakt framöver och som, rätt utformad och implementerad, kan komma att stärka industrins konkurrenskraft. Många svenska företag ser redan möjligheterna med den gröna omställningen. Politiken ska skapa förutsättningar för näringslivets omställning.

Regeringen anser att det är nödvändigt med en ambitiös avfallspolitik för att minska miljö- och klimatpåverkan från ineffektivt utnyttjande av de resurser som det återvinningsbara avfallet utgör. Sverige ligger långt fram när det gäller att minska deponeringen av avfall, men samtidigt förbränns stora delar av det återvinningsbara avfallet. Materialåtervinningen behöver öka framöver.

Plastanvändningen har en stor påverkan på klimat och miljö. Utan effektiva åtgärder och alternativ bedöms världens plastproduktion tredubblas till 2060. Stora mängder plast, i form av plastskräp och mikroplaster, hamnar i havet och i miljön, och når till slut oss människor. Att minimera plastföroreningar och skapa cirkulära plastflöden genom att reglera hur plast används och behandlas, på nationell, europeisk och global nivå, är viktiga steg som kan bidra till klimatomställningen, skydda människors hälsa, haven, landmiljön och den biologiska mångfalden. En stor del av plasten i den marina miljön kommer från floder och transporteras sedan ut i haven, till exempel sker detta i vissa floder bl.a. i Asien. Plastföroreningar är en gränsöverskridande utmaning som kräver globala lösningar och därför är det även viktigt med framsteg i de pågående förhandlingarna om ett globalt avtal mot plastföroreningar.

Det är viktigt att både utveckla och tillgängliggöra säkra och hållbara kemikalier och skydda hälsa och miljö mot skador orsakade av kemikalier, särskilt sårbara grupper. Regeringen kommer att arbeta för att realisera åtagandena i EU:s kemikaliestrategi som bl.a. utgår ifrån att den nuvarande kemikaliepolitiken måste utvecklas och reagera snabbare och effektivare på de utmaningar som farliga kemikalier medför. Industrin spelar en viktig roll i arbetet och bör även fortsättningsvis involveras kontinuerligt. I dag finns majoriteten av världens kemikalieproduktion dock utanför EU. Därför är Sveriges fortsatta arbete med globala kemikaliefrågor viktigt, särskilt förhandlingarna om ett nytt globalt ramverk för kemikalier.

Det finns också behov av att på ett samhällsekonomiskt effektivt och ansvarsfullt sätt sanera de värst förorenade områdena för att minska risker för människors hälsa och miljö. Det skapar också möjligheter att använda tidigare förorenad mark för t.ex. bostäder, vilket minskar trycket på oexploaterade grönytor. Regeringens och ansvariga myndigheters arbete med förorenade områden, med särskilt fokus på förorenade sediment och PFAS, är viktigt för att kunna hantera de föroreningar som redan är i miljön.

## Bevarande av biologisk mångfald

Förutsättningar för biologisk mångfald behöver förbättras. Förstörda livsmiljöer, överexploatering av arter, klimatförändringar, föroreningar och invasiva främmande arter är de viktigaste påverkansfaktorerna som behöver hanteras.

Sverige ska ha en hög ambition i arbetet med naturvård, biologisk mångfald och ekosystemtjänster såväl nationellt som internationellt och inom EU. Regeringen bedömer att det även fortsatt krävs åtgärder för att nå berörda miljökvalitetsmål. För att lyckas med att nå målen har också näringslivet en avgörande roll för att bidra med de målsättningar, affärsmodeller och investeringar som behövs.

Välmående och livskraftiga ekosystem är viktiga för människans livsmiljö och ger förutsättningar för biologisk mångfald, hållbar livsmedelsproduktion, pollinering av växter och rent dricksvatten. De är en förutsättning för att hantera klimatkrisen och möjliggör uttag av hållbar biomassa som alternativ till fossila produkter, material och energi. Välfungerande ekosystem är också ett viktigt verktyg för klimatanpassning. Arbetet med att bevara och återställa värdefull natur och ekosystem, samt att göra värdefull natur tillgänglig för var och en, behöver därför fortsätta.

I Sverige finns många naturreservat och nationalparker som skyddar oersättliga naturvärden. Många av områdena behöver skötas effektivt så att naturvärden bevaras och utvecklas, ekosystemtjänster vidmakthålls, flera livsmiljöer skapas för våra svenska arter samt att de blir tillgängliga för besökare. Allemansrätten, som gör det möjligt för alla att röra sig fritt i naturen ska värnas.

EU:s strategi för biologisk mångfald för 2030 har pekat ut riktningen för unionens samlade arbete att bevara biologisk mångfald. Det nya ramverket under konventionen om biologisk mångfald (CBD) är ett viktigt politiskt åtagande för hela 2020-talet. Regeringen avser att aktivt vidta åtgärder för att motverka artutrotningen både globalt och i Sverige genom att bevara av särskilt känsliga arter och naturmiljöer, inte minst genom hållbara jordbruks-, fiske- och skogsnäringar som skapar miljö- och klimatnytta. Invasiva främmande arter är ett av de största hoten mot biologisk mångfald och regeringen föreslår därför en satsning på att bekämpa och förhindra spridning av dessa arter.

I arbetet med att minska klimatpåverkan har våtmarker stor betydelse för att gynna biologisk mångfald samt för att minska övergödning och balansera vatten i landskapet. Regeringen vill därför utveckla arbetet och föreslår en utökad satsning på att restaurera våtmarker.

Regeringen har en tydlig ambition att skyddsvärda skogar ska bevaras genom formellt skydd, skogsägarnas frivilliga avsättningar och miljöhänsyn vid avverkning. Regeringen föreslår en satsning på skydd av värdefull natur. Regeringen ser, i linje med förvaltarstapstanken, aktiva och engagerade skogsägare som avgörande för att stärka ekosystemen i skogen, värna natur och kulturvärden och för att ta tillvara skogens avgörande roll i klimatarbetet, bl.a. som kolsänka och förnybar råvara. Arbetet fortsätter med att genomföra den reform som aviserades i propositionen Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvärden i skogen med frivillighet som grund (prop. 2021/22:58) att äganderätten bör stärkas vid formellt skydd av skog genom att frivillighet ska vara en grundläggande utgångspunkt och ett huvudsakligt arbetssätt för myndigheterna. Eventuella undantag ska göras restriktivt när så är befogat.

En viktig del i frågan om stärkt äganderätt är att markägare ska få ekonomisk kompensation för inskränkningar i ägande- och brukanderätten i den utsträckning som de har rätt till. Skyddet för äganderätten ska vara vägledande i fråga om ersättning vid inskränkning i pågående markanvändning vid artskyddsärenden.

## Hav och vatten

Sveriges havs- och vattenmiljöer är unika. Regeringen anser att de ska bevaras och förvaltas för framtida generationer. Havs- och vattenmiljöerna bidrar med flera värdefulla ekosystemtjänster samt med kulturella och ekonomiska värden, men för att bibehålla och stärka sin funktion kan de behöva skyddas och återställas genom ändamålsenliga åtgärder. Övergödningen av våra vatten och framför allt Östersjön är ett omfattande problem. Det är angeläget att arbeta från källa till hav för att minska näringsbelastningen, dvs. minska utsläppen på land, framför allt från jordbruksmarken och avloppen. Åtgärder behövs även för att minska försurningen, spridningen av skräp, läkemedelsrester och andra föroreningar. Flera EU-direktiv är av stor betydelse i arbetet, bl.a. för genomförandet av åtgärdsprogrammen inom både vatten- och havsmiljöförvaltningen. Regeringen bedömer att det krävs ytterligare åtgärder för att nå de havs- och vattenrelaterade miljö kvalitetsmålen. Regeringen satsar därför ytterligare medel på åtgärder för havsmiljön inklusive övergödning,

Effekterna av klimatförändringarna påverkar vattensystemen, både vad gäller brist på vatten och översvämningar och är ett växande problem. Regeringen avser presentera en klimatanpassningsstrategi under 2023.

Prövningen av vattenkraften är en omfattande och viktig process som bl.a. bidrar till åtgärder för att värna den biologiska mångfalden i älvar och vattendrag. I januari 2023 beslutade regeringen att tiden då en ansökan om prövning för moderna miljövillkor

senast ska ha getts in senareläggs med ett år för samtliga prövningsgrupper, där tiden för att ge in en ansökan ännu inte har passerats.

Regeringen anser att restaurering av hav och vatten bör prioriteras för att upprätthålla eller återskapa värdefulla miljöer, exempelvis för att stärka fiskbestånd genom återskapande av strömmande vatten och fiskvandringssvågar i tidigare torrlagda strömfåror. Regeringen gör därför en särskild satsning på restaurering av akvatiska miljöer, vilket bidrar till Sveriges genomförande av nationella och internationella åtaganden inom såväl biologisk mångfald som klimatomställningen.

Regeringen prioriterar fortsatt det globala havsarbetet. Sverige ska vara internationellt drivande för att öka ambitionerna för en bättre havsmiljö, inte minst vad gäller Östersjön. Här är samarbetet inom Helcom inom ramen för Helsingforskonventionen för skydd av Östersjöns miljö av betydelse. Regeringen ska verka för att nå målsättning om 30 procent marint områdesskydd till 2030 som nyligen antagits inom EU:s biodiversitetsstrategi, de regionala havskommissionerna Helcom och Ospar, samt det nya globala ramverket för biologisk mångfald i konventionen för biologisk mångfald (CBD). Regeringen ska även verka för att införliva det avtal som slöts under 2023 i FN:s havsrättskonvention UNCLOS, om skydd av marin biologisk mångfald bortom nationell jurisdiktion. Skydd av marina områden som är ekologiskt representativa, sammanhängande och funktionella bidrar till att säkerställa och bevara den biologiska mångfalden i kust- och havsområden. Regeringen anser att de mest värdefulla havsområdena ska skyddas som marina skyddade områden och förstärker därför arbetet med akvatiskt områdesskydd.

### **3.23 Den årliga revisionens iakttagelser**

Riksrevisionen har lämnat en revisionsberättelse med reservation för Naturvårdsverket. Reservationen lämnades med anledning av att myndigheten har ingått åtaganden som sträcker sig efter slutåret i beställningsbemyndigandet för anslaget 1:5 *Miljöforskning*, anslagspost 1. Det är inte förenligt med 17 § anslagsförordningen (2011:223). Åtaganden efter slutåret 2025 uppgår till 8 641 000 kronor. Naturvårdsverket har enligt 28 § myndighetsförordningen (2007:515) redovisat för regeringen vilka åtgärder myndigheten har vidtagit eller avser att vidta med anledning av reservationen. Regeringen har inte för avsikt att vidta några åtgärder med anledning av Riksrevisionens uttalande.

### **3.24 Fonder**

#### **3.24.1 Batterifonden**

Miljöavgiften på bly- och kvicksilverbatterier avskaffades den 1 januari 2009 när förordningen (2008:834) om producentansvar för batterier trädde i kraft. Batterifonden har därmed inte några intäkter från sådana batterier och tar inte längre in några avgifter. Efter 2017 delar Naturvårdsverket inte längre ut medel för insamling och återvinning eller informationsinsatser. Regeringen beslutade under 2019 att resterande medel i batterifonden avsätts till forskning för utveckling av hållbara och kostnadseffektiva återvinningsmetoder för alla typer av batterier, fordonsenergirelaterad batteriforskning och batteriforskning för resurseffektivt nyttjande av förnybar energi. Statens energimyndighet ska fördela forskningsmedlen och Naturvårdsverket ska betala ut medel till Statens energimyndighet.

Under 2022 har Naturvårdsverket inte betalat ut några bidrag till Statens energimyndighet för forskning. Behållningen i batterifonden uppgick den 31 december 2022 till ca 136 miljoner kronor.

### 3.24.2 Kadmiumfonden

De miljöavgifter som Naturvårdsverket tar ut, enligt 24 § förordningen (2008:834) om producentansvar för batterier, på slutna nickellkadmiumbatterier fonderas i en ny fond kallat nya kadmiumbatterifonden. Avgiften är 300 kr/kg nickellkadmiumbatterier och betalas av den producent som släpper ut batterierna på den svenska marknaden.

Under 2022 betalades det in 1,7 miljoner kronor i avgifter till fonden. Medel ur fonden har använts till administrativa kostnader. Inga ansökningar om ersättning ur nya kadmiumbatterifonden kom in under 2022. Behållningen i nya kadmiumbatterifonden uppgick den 31 december 2022 till 34,5 miljoner kronor.

### 3.24.3 Kärnavfallsfonden

Den som har tillstånd att bedriva kärnteknisk verksamhet enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet är skyldig att genomföra och finansiera de åtgärder som behövs för en säker hantering och slutförvaring av verksamhetens restprodukter samt en säker avveckling och rivning av anläggningarna när verksamheten inte längre ska bedrivas. Den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnteknisk anläggning som ger eller har gett upphov till restprodukter betalar därför en särskild avgift till staten, som fonderas i kärnavfallsfonden. Fondens kapital placeras på de finansiella marknaderna. Den makroekonomiska utvecklingen i världen har under 2022 kännetecknats av kraftigt stigande inflation och försvagad tillväxt, s.k. stagflation. Under dessa förutsättningar tvingas centralbankerna att kraftigt höja styrräntorna trots ett försämrat konjunkturläge. I denna makroekonomiska miljö har utvecklingen på de finansiella marknaderna varit mycket svag. Såväl obligationer som aktier har överlag fallit kraftigt i värde.

Kärnavfallsfondens avkastning har som en följd av detta på totalnivå varit negativ både för 2022 och den senaste femårsperioden. Den reala avkastningen under 2022 uppgick till -23,02 procent och nedgången var så pass stor att genomsnittet för femårsperioden blev -3,22 procent (beräknat som det geometriska medelvärdet av de årliga värdena). Fondkapitalet minskade med 9 665 miljoner kronor. Minskningen beror främst på betydande negativa avkastningar i såväl basportföljen som i den långsiktiga portföljen under 2022. Den reala avkastningen uppgick till -21,15 procent i basportföljen och i den långsiktiga portföljen uppgick den till -26,5 procent. Basportföljen utvärderas utifrån ett viktat marknadsindex, och den långsiktiga portföljen utvärderas utifrån jämförelseindex. Den utvärderingen visar att kärnavfallsfondens negativa avkastning för 2022 ligger i linje med avkastningen från jämförbara marknadsindex. Inbetalningarna genom avgifter till fonden under 2022 var 2,1 miljarder kronor och utbetalningarna för kostnader var 2,7 miljarder kronor. Tillgångarna i kärnavfallsfonden uppgick vid årsskiftet 2022/2023 till 72 872 miljoner kronor.

Regeringen beslutar hur stor avgiften ska vara efter förslag från Riksgäldskontoret. Den som är skyldig att betala kärnavfallsavgift ska också ställa säkerheter till staten för de kostnader som avgiften ska täcka, men som inte täcks av de inbetalade och fonderade avgiftsmedlen (finansieringsbelopp) samt för det s.k. kompletteringsbeloppet. I januari 2022 beslutade regeringen om nya kärnavfallsavgifter för 2022–2023 i enlighet med Riksgäldskontoret förslag. Reaktorinnehavarna har lämnat förslag till säkerheter för finansierings- och kompletteringsbelopp för avgiftsperioden. Samtliga säkerheter föreslås utgöras av moderbolagsborgen. Riksgäldskontoret gör i sin kvartalsrapport i maj 2023 bedömningen att finansieringssystemet för kärntekniska restprodukter i dagsläget sammantaget fungerar som avsett. De avgiftsskyldiga tillståndshavarna fullgör sina skyldigheter både vad gäller inbetalning av beslutade avgifter och vad gäller att ställa

värdebeständiga säkerheter för finansieringsbelopp och, för reaktorinnehavare, även kompletteringsbelopp. De nya kompletteringsbeloppen är enligt Riksgäldskontoret en central komponent för att begränsa den risk som staten och framtida generationer har vad gäller finansiering av kärntekniska restprodukter.

Under hösten 2023 lämnar Riksgäldskontoret sina förslag till regeringen på kärnavfallsavgifter, finansieringsbelopp och kompletteringsbelopp för 2024–2026.

## 3.25 Budgetförslag

### 3.25.1 1:1 Naturvårdsverket

**Tabell 3.5 Anslagsutveckling 1:1 Naturvårdsverket**

Tusental kronor

2022	Utfall	656 005	Anslagssparande	2 501
2023	Anslag	629 648 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	627 283
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>635 535</b>		
2025	Beräknat	581 561 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	592 923 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 563 580 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 561 686 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Naturvårdsverkets förvaltningsutgifter inklusive myndighetens utgifter för att administrera de verksamheter som finansieras via sakanslagen. Anslaget får även användas för utgifter för bidrag till utvecklingsarbete som andra än Naturvårdsverket organiserat och som främjar de verksamheter som Naturvårdsverket ansvarar för.



## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.6 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Naturvårdsverket**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>620 648</b>	<b>620 648</b>	<b>620 648</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	17 360	37 716	52 842
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-2 473	-76 803	-80 567
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>13 905</i>	<i>19 905</i>	<i>17 905</i>
– Nya arbetsuppgifter till följd av ny EU-lagstiftning (CBAM och ETS)	8 000	14 000	12 000
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-879	-879	-879
– Miljöprövning och tillsynsvägledning	13 000	13 000	13 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-6 216	-6 216	-6 216
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>635 535</b>	<b>581 561</b>	<b>592 923</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 8 miljoner kronor 2024 för hantering av nya arbetsuppgifter till följd av ny EU-lagstiftning (CBAM och ETS). Anslaget beräknas öka med 14 miljoner kronor 2025 och med 12 miljoner kronor från och med 2026 av samma skäl.

Finansieringen sker genom att anslaget 1:17 *Klimatpremier* minskas med 22 miljoner kronor fr.o.m. 2024 genom avveckling av premien för besiktning av gasbilar.

För att Naturvårdsverket fortsatt ska bidra till en effektiv tillståndsprövning och tillsynsvägledning ökas anslaget med 13 miljoner kronor 2024. Även för 2025 och 2026 beräknas anslaget ökas med 13 miljoner kronor av samma skäl.

Anslaget minskas med 6 216 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 635 535 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Naturvårdsverket* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 581 561 000 kronor respektive 592 923 000 kronor.

**Budget för avgiftsbelagd verksamhet****Tabell 3.7 Avgiftsbelagd verksamhet vid Naturvårdsverket**

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksam- hetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna inte disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet						
<i>varav avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken</i>	-404	0	25 000	29 000	-4 000	-4 404
<i>varav miljöstraffavgifter</i>	14 652	0	0	0	0	14 652
<i>varav ansökningsavgifter</i>	0	0	5	5	0	0
<i>varav straffavgifter enligt lagen om vissa utsläpp av växthusgaser</i>	650	0	0	0	0	650
<i>varav övrig offentligrättslig verksamhet GRÖT</i>	1 114	0	9 000	9 000	0	1 114
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet						
<i>varav jaktkort</i>	0	0	5 800	5 800	0	0
<i>varav jägarexamen</i>	-672	-300	9 200	9 500	-300	-1 272
<i>varav tillsynsavgifter retursystem</i>		0	3 000	3 000	0	0
Uppdragsverksamhet						
<i>varav kväveoxidavgiften (NO<sub>x</sub>)</i>	0	0	9 300	9 300	0	0
<i>varav EU:s miljölednings- och miljörevisionsordning (EMAS)</i>	-15	0	110	110	0	-15
<i>varav kadmiumfonden</i>	0	0	595	595	0	0
<i>varav årsavgifter, nedskräpningsavgifter</i>			600	5 000	-4 400	-4 400
<i>varav årsavgifter, insamling förpackningar</i>			2 500	2 500	0	0

Miljöstraffavgifter är inte en ersättning för en utförd motprestation utan en straffavgift. Det är svårt att budgetera de intäkterna för kommande år. Det gäller även för straffavgifter enligt lagen om vissa utsläpp av växthusgaser. En prognos för de intäkterna lämnas därför inte.

Naturvårdsverket tar ut avgifter för prövning- och tillsynsverksamhet enligt 7 kap. förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Enligt flera förordningar ska även ansökningsavgifter tas ut för att behandla ansökningar om tillstånd.

Jägarregistret består av två verksamheter, jaktkort och jägarexamen, som Naturvårdsverket administrerar och tar ut avgift för. Från och med 2023 har Naturvårdsverket ansvar för retursystemet för plastflaskor och metallburkar. Naturvårdsverket disponerar de avgifter som producenter av plastflaskor eller metallburkar ska betala för myndighetens tillsyn och marknadskontroll.

Naturvårdsverket tar också ut årsavgifter för administration av kväveoxidavgiften och EU:s miljöstyrnings- och miljörevisionsordning EMAS, kadmiumfonden samt för arbetet med nedskräpningsavgifter och för producentansvaret avseende insamling av förpackningar.

### 3.25.2 1:2 Miljöövervakning m.m.

**Tabell 3.8 Anslagsutveckling 1:2 Miljöövervakning m.m.**

Tusental kronor

2022	Utfall	491 544	Anslagssparande	22 169
2023	Anslag	391 714 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	387 707
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>417 714</b>		
2025	Beräknat	398 714		
2026	Beräknat	378 714		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas till utgifter och bidrag för miljömålsuppföljning, för miljöövervakning, för statsbidrag till ideella miljöorganisationer och till verksamhet vid Swedish Water House och för arbete med miljöledningssystem. Anslaget får även användas till utgifter för internationell miljöövervakning samt internationell rapportering som följer av EU-direktiv och andra internationella åtaganden. Anslaget får även användas till delegationen för cirkulär ekonomi. Anslaget får även användas till utgifter för uppdrag som syftar till att bidra till minskade utsläpp av växthusgaser.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.9 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Miljöövervakning m.m.**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>391 714</b>	<b>391 714</b>	<b>391 714</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	26 000	7 000	-13 000
<i>varav BP24</i>	<i>34 000</i>	<i>20 000</i>	
<i>– Medel till analysuppdrag</i>	<i>34 000</i>	<i>20 000</i>	
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>417 714</b>	<b>398 714</b>	<b>378 714</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att genomföra den klimatpolitiska handlingsplanen behövs medel till myndighetsuppdrag för analys och förberedelser av styrmedel och åtgärder inom ESR- och LULUCF-sektorn. Anslaget ökas därför med 34 miljoner kronor 2024. Anslaget beräknas öka med 20 miljoner kronor 2025 av samma skäl.

Regeringen föreslår att 417 714 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Miljöövervakning m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 398 714 000 kronor respektive 378 714 000 kronor.

#### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:2 *Miljöövervakning m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 120 000 000 kronor 2025–2027.

**Skälen för regeringens förslag:** Regeringen behöver ett bemyndigande för att fleråriga avtal ska kunna tecknas med de aktörer som utför miljöövervakning i

program som löper under flera år för att skapa kontinuitet, kostnadseffektivitet och ökad kvalitet i verksamheten. Bemyndigandet för 2024 föreslås vara oförändrat jämfört med 2023. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:2 *Miljöövervakning m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 120 000 000 kronor 2025–2027.

**Tabell 3.10 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Miljöövervakning m.m.**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027
Ingående åtaganden	133 309	43 735	120 000			
Nya åtaganden	31 070	105 000	60 000			
Infriade åtaganden	-120 644	-28 735	-60 000	-45 500	-34 500	-40 000
Utestående åtaganden	43 735	120 000	120 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>150 000</b>	<b>120 000</b>	<b>120 000</b>			

### 3.25.3 1:3 Åtgärder för värdefull natur

**Tabell 3.11 Anslagsutveckling 1:3 Åtgärder för värdefull natur**

Tusental kronor

2022	Utfall	2 038 100	Anslagssparande	22 935
2023	Anslag	1 130 035 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 121 336
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 212 035</b>		
2025	Beräknat	1 192 035		
2026	Beräknat	1 332 035		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för insatser för skötsel och förvaltning av skyddad natur, bevarande och restaurering av biologisk mångfald och insatser för friluftsliv. Anslaget får användas till statsbidrag inom dessa områden. Anslaget får särskilt användas till utgifter

- för skötsel av skyddade områden, naturvårdsförvaltning och fastighetsförvaltning,
- för artbevarande och viltförvaltning, samt
- i samband med skötsel och övrig förvaltning av värdefull natur.

Anslaget får även användas för vissa utgifter för berörda myndigheters arbete för detta ändamål.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.12 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Åtgärder för värdefull natur**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 130 035</b>	<b>1 130 035</b>	<b>1 130 035</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	82 000	62 000	202 000
varav BP24	202 000	282 000	422 000
– Myggbekämpning	-3 000	-3 000	-3 000
– Invasiva främmande arter	50 000	50 000	50 000
– Återvätning av våtmarker	155 000	235 000	375 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 212 035</b>	<b>1 192 035</b>	<b>1 332 035</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att begränsa massförekomst av översvämningsmyggor minskas anslaget med 3 miljoner kronor fr.o.m. 2024. Anslag 5:1 *Länstyrelserna m. m.* inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse ökar med 2,4 miljoner kronor. Finansieringen är något större än tillskottet på anslaget 5:1 *Länstyrelserna m.m.*, eftersom ett standardmässigt avdrag för flytt av medel till anslag som omfattas av pris- och löneomräkningen har tillämpats.

Anslaget ökas med 50 miljoner kronor för 2024 för bekämpning av invasiva främmande arter. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Anslaget ökas med 155 miljoner kronor för 2024 för återvätning av våtmarker. För 2025 beräknas anslaget öka med 235 miljoner kronor och för 2026–2030 beräknas anslaget öka med 375 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att 1 212 035 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 192 035 000 kronor respektive 1 332 035 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 900 000 000 kronor 2025–2028.

**Skälen för regeringens förslag:** Regeringen behöver ett bemyndigande för att fleråriga avtal avseende förvaltning av värdefulla naturområden ska kunna tecknas samt för samverkansavtal mellan statliga myndigheter. Bemyndigandet för 2024 föreslås vara oförändrat jämfört med 2023. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 900 000 000 kronor 2025–2028.

**Tabell 3.13 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2028
Ingående åtaganden	411 162	471 544	900 000			
Nya åtaganden	338 800	678 456	350 000			
Infriade åtaganden	-278 418	-250 000	-350 000	-300 000	-250 000	-350 000
Utestående åtaganden	471 544	900 000	900 000			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>600 000</b>	<b>900 000</b>	<b>900 000</b>			

### 3.25.4 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden

**Tabell 3.14 Anslagsutveckling 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden**

Tusental kronor

2022	Utfall	734 602	Anslagssparande	421 966
2023	Anslag	1 074 068 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 047 205
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 064 318</b>		
2025	Beräknat	1 029 318		
2026	Beräknat	693 818		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för att inventera, undersöka och åtgärda förorenade områden som behöver saneras och efterbehandlas, för att ta fram prioriteringsunderlag samt för teknikutveckling och tillämpad forskning för sanerings- och efterbehandlingsarbete. Anslaget får även användas till utgifter för att åtgärda saneringsobjekt som är särskilt angelägna ur risksynpunkt och till akuta saneringsinsatser. Anslaget får vidare användas till utgifter för att inventera om det förekommer objekt som förorenats av en statlig organisation som inte längre finns kvar, och i så fall genomföra ansvarsutredningar och nödvändiga undersökningar av dessa. Anslaget får användas för efterbehandling av mark för bostadsbyggande. Anslaget får även användas till utgifter för omhändertagande av historiskt radioaktivt avfall från icke-kärnteknisk verksamhet. Anslaget får även användas till omhändertagande av övergivna och/eller uttjänta fordon, fiskeredskap och fritidsbåtar som utgör en risk för miljön. Anslaget får användas för statsbidrag inom dessa områden. Anslaget får även användas för utgifter för att förebygga och förhindra stora saneringskostnader och risker med PFAS. Anslaget får även användas för vissa utgifter för berörda myndigheters arbete för detta ändamål.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.15 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 087 568</b>	<b>1 087 568</b>	<b>1 087 568</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-23 250	-58 250	-393 750
varav BP24	-19 500	-19 500	-15 000
– IAEA	-4 500	-4 500	
– Avveckling av riktat statsbidrag för flytt av fordonsvrak	-15 000	-15 000	-15 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 064 318</b>	<b>1 029 318</b>	<b>693 818</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget minskas med 15 miljoner kronor per år fr.o.m. 2024 till följd av att statsbidraget för flytt av övergivna fordonsvrak i miljön avvecklas.

Anslaget minskas vidare med 4,5 miljoner kronor 2024 för att delvis finansiera ökningen på anslaget 1:7 *Avgifter till internationella organisationer* till följd av ökade kostnader, främst valutaeffekter, för Sveriges medlemsavgift till Internationella atomenergiorganet (IAEA). För 2025 beräknas anslaget minska med motsvarande belopp. Minskningen på anslaget beräknas inte påverka saneringsarbetet negativt.

Regeringen föreslår att 1 064 318 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 029 318 000 kronor respektive 693 818 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 865 000 000 kronor 2025–2050.

**Skälen för regeringens förslag:** Saneringsåtgärder är ofta fleråriga varför ett bemyndigande är avgörande för att aktörer och myndigheter ska ha möjlighet att genomföra åtgärder och undersökningar samt för att bidragshanteringen ska fungera effektivt. I förhållande till tidigare prognoser bedöms behovet av bemyndigandet dock minska något. Bemyndigandet för 2024 föreslås därför minska med 200 000 000 kronor i förhållande till 2023. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 865 000 000 kronor 2025–2050.

**Tabell 3.16 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2050
Ingående åtaganden	880 579	626 249	803 651			
Nya åtaganden	187 749	559 800	1 607 345			
Infriade åtaganden	-442 079	-382 398	-545 996	-593 062	-314 800	-957 138
Utestående åtaganden	626 249	803 651	1 865 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>2 065 000</b>	<b>2 065 000</b>	<b>1 865 000</b>			

### 3.25.5 1:5 Miljöforskning

**Tabell 3.17 Anslagsutveckling 1:5 Miljöforskning**

Tusental kronor

2022	Utfall	96 821	Anslagssparande	4
2023	Anslag	96 825 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	96 080
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>96 825</b>		
2025	Beräknat	93 825		
2026	Beräknat	93 825		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för miljöforskning främst till stöd för arbete med miljökvalitetsmålen, miljöbalken och underlag för internationellt förhandlingsarbete. Anslaget får även användas till utgifter för statens andel av den forskning som bedrivs samfinansierat med näringslivet vid IVL Svenska Miljöinstitutet AB.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.18 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:5 Miljöforskning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>96 825</b>	<b>96 825</b>	<b>96 825</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer		-3 000	-3 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>96 825</b>	<b>93 825</b>	<b>93 825</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 96 825 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Miljöforskning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 93 825 000 kronor respektive 93 825 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:5 *Miljöforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 102 000 000 kronor 2025–2028.



**Skälen för regeringens förslag:** Regeringen behöver ett bemyndigande för att avtal om fleråriga miljöforskningsprojekt ska kunna tecknas vilket i sin tur är en förutsättning för att medverka i t.ex. EU-gemensamma forskningssatsningar. Bemyndigandet för 2024 föreslås vara på samma nivå som 2023. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:5 *Miljöforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 102 000 000 kronor 2025–2028.

**Tabell 3.19 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:5 Miljöforskning**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2028
Ingående åtaganden	85 950	84 254	100 886			
Nya åtaganden	56 024	74 000	63 114			
Infriade åtaganden	-57 720	-57 368	-62 000	-60 000	-28 886	-13 114
Utestående åtaganden	84 254	100 886	102 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>102 000</b>	<b>102 000</b>	<b>102 000</b>			

### 3.25.6 1:6 Kemikalieinspektionen

**Tabell 3.20 Anslagsutveckling 1:6 Kemikalieinspektionen**

Tusental kronor

2022	Utfall	291 362	Anslagssparande	14 611
2023	Anslag	311 404 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	314 560
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>324 678</b>		
2025	Beräknat	307 385 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	313 924 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 299 113 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 299 113 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Kemikalieinspektionens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för bidrag till verksamheter som främjar en giftfri miljö. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till Internationella kemikaliesekretariatet och Karolinska institutet. Anslaget får användas för utgifter för att täcka eventuellt underskott i prövningsverksamheten inom det svenska rapportörsprogrammet (SERP) rörande riskbedömning av befintliga och nya verksamma ämnen i bekämpningsmedel. Anslaget får användas för utgifter för att betala Livsmedelsverkets och Statens jordbruksverk för nationell prövning av växtskyddsmedel och biocidprodukter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.21 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:6 Kemikalieinspektionen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>311 404</b>	<b>311 404</b>	<b>311 404</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	7 039	15 846	22 807
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	6 235	-19 865	-20 287
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-3 765</i>	<i>-3 765</i>	<i>-3 765</i>
– <i>Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision</i>	<i>-481</i>	<i>-481</i>	<i>-481</i>
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	<i>-3 284</i>	<i>-3 284</i>	<i>-3 284</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>324 678</b>	<b>307 385</b>	<b>313 924</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 3 284 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 324 678 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Kemikalieinspektionen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 307 385 000 kronor respektive 313 924 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 3.22 Avgiftsbelagd verksamhet vid Kemikalieinspektionen**

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna inte disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet						
<i>varav allmänkemikalier</i>	72 098	10 101	41 000	42 637	-1 637	71 528
<i>varav bekämpningsmedel</i>	-30 320	7 619	63 550	80 800	-3 250	-25 951
<i>varav dispenser</i>	-2 677	0	150	150	0	-2 677
<i>varav mindre användningsområden</i>	-7 834	-	800	-	-	-7 834
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet						
<i>varav SERP</i>	-	-	24 000	-	-	-
<i>varav varuprover</i>	-	-	200	-	-	-

Kemikalieinspektionens offentligrättsliga verksamhet för allmänkemikalier och bekämpningsmedel finansieras genom avgifter som tas ut i enlighet med förordningen (1998:940) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken och förordningen (2013:63) om bekämpningsmedelsavgifter. Myndigheten tar också ut dispensavgifter. Avgifterna disponeras inte av myndigheten. Avgifter för utvidgat godkännande för mindre användningsområden har inte krav på full kostnadstäckning enligt 2 kap. 13 §

och 3 kap. 2 § första stycket förordningen (2013:63) om bekämpningsmedelsavgifter och finns därför inte med under kostnad och resultat i tabellen.

Myndigheten har under en längre period haft problem med ackumulerade under- och i överskott i avgiftsbelagda verksamheten. Avgiftsintäkterna är inte heller periodiserade, vilket innebär att resultatet inte kan förväntas vara i balans för ett enskilt budgetår. Regeringen gav under 2020 myndigheten i uppdrag att se över avgifterna för bekämpningsmedel och allmänkemikalier samt föreslå nya avgifter och hur över och underskotten som ackumulerats över tid kan balanseras till noll. Uppdraget redovisades i februari 2022. Regeringen arbetar tillsammans med Kemikalieinspektionen för att den avgiftsfinansierade verksamheten på sikt ska vara i bättre balans, vilket kräver vissa åtgärder. Under 2022 vidtogs några åtgärder, t.ex. att justera historiska ackumulerade över- och underskott. Regeringen bereder fortfarande delar av Kemikalieinspektionens underlag och beslut från regeringen kan påverka ovan prognoser för 2024 och framåt.

Överskottet för allmänkemikalier minskade tidigare successivt, men har de senaste åren ökat igen bl.a. på grund av att myndigheten en period hade begränsad möjlighet att bedriva avgiftsfinansierad marknadskontroll. Det råder fortfarande obalans i verksamheten för bekämpningsmedel där kostnaderna årligen överstiger intäkterna vilket tidigare har resulterat i stora underskott. I tabellen ovan för bekämpningsmedel har hänsyn tagits till att det finansiella underskottet har skrivits ner med 70 miljoner kronor från och med 2022 vilket angavs i budgetpropositionen för 2023. I resultat för 2024 och framåt framgår att underskotten fortsatt reduceras med 14 miljoner kronor per år.

Kemikalieinspektionen har även viss offentligrättslig verksamhet där myndigheten disponerar medlen. Denna verksamhet rör avgifter för varuprover för tillsyn och viss prövningsverksamhet. Eftersom verksamheten inte har något krav på full kostnadstäckning redovisas inte kostnad och resultat.

### 3.25.7 1:7 Avgifter till internationella organisationer

**Tabell 3.23 Anslagsutveckling 1:7 Avgifter till internationella organisationer**

Tusental kronor

2022	Utfall	292 548	Anslagssparande	-2 667
2023	Anslag	304 231 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	296 550
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>314 431</b>		
2025	Beräknat	277 931		
2026	Beräknat	269 931		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för medlemsavgifter och stöd till internationella organisationer.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.24 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:7 Avgifter till internationella organisationer**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>285 631</b>	<b>285 631</b>	<b>285 631</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	28 800	-7 700	-15 700
varav BP24	52 300	15 800	7 800
– Tillfälligt tillskott till SMHI 2024 för ökade medlemsavgifter till internationella organisationer	36 500		
– UNEP valutakurseffekt	7 800	7 800	7 800
– IAEA	8 000	8 000	
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>314 431</b>	<b>277 931</b>	<b>269 931</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 36,5 miljoner kronor för 2024 för att finansiera ökade kostnader för SMHI:s avgifter till internationella organisationer. Finansieringen sker genom att anslaget 1:21 *Kompetenslyft för klimatomställningen* minskas med motsvarande belopp.

Anslaget ökas med 7,8 miljoner kronor fr.o.m. 2024 för att finansiera ökade kostnader för Sveriges årliga bidrag till FN:s miljöprogram (Unep) miljöfond, främst till följd av valutakurseffekter. Anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd minskas med motsvarande belopp.

Anslaget ökas med 8 miljoner kronor för 2024 för att finansiera ökade kostnader för Sveriges årliga medlemsavgift till IAEA, främst till följd av valutaeffekter. Anslaget beräknas öka med motsvarande belopp även för 2025. Anslaget 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* minskas med 4,5 miljoner kronor 2024. Anslaget beräknas minska med motsvarande belopp även för 2025.

Regeringen föreslår att 314 431 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Avgifter till internationella organisationer* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 277 931 000 kronor respektive 269 931 000 kronor.

### 3.25.8 1:8 Klimatbonus

**Tabell 3.25 Anslagsutveckling 1:8 Klimatbonus**

Tusental kronor

2022	Utfall	6 904 642	Anslagssparande	505 358
2023	Anslag	5 955 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	5 909 162
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 300 000</b>		
2025	Beräknat	0		
2026	Beräknat	0		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för klimatbonusen, dvs. bidrag till fysiska och juridiska personer som har förvärvat en klimatbonusbil.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.26 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:8 Klimatbonus**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>5 955 000</b>	<b>5 955 000</b>	<b>5 955 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-4 655 000	-5 955 000	-5 955 000
<i>varav BP24</i>	<i>1 300 000</i>		
– Tillskott av medel för hantering av återstående utbetalningar	1 300 000		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 300 000</b>	<b>0</b>	<b>0</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 1 300 miljoner kronor 2024 för att säkerställa att samtliga som har beställt en klimatbonusbil före den 8 november 2022 får sin bonus utbetald.

Regeringen föreslår att 1 300 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Klimatbonus* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 0 kronor.

### 3.25.9 1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

**Tabell 3.27 Anslagsutveckling 1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut**

Tusental kronor

2022	Utfall	296 122	Anslagssparande	8 631
2023	Anslag	283 581 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	289 963
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>292 107</b>		
2025	Beräknat	305 435 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	313 653 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 292 107 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 292 107 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Sveriges meteorologiska och hydrologiska instituts (SMHI) förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.28 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>283 581</b>	<b>283 581</b>	<b>283 581</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	11 824	25 302	33 613
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-3 298	-3 448	-3 541
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	-3 298	-3 298	-3 298
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-344	-344	-344
– Generell besparing i statsförvaltningen	-2 954	-2 954	-2 954
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>292 107</b>	<b>305 435</b>	<b>313 653</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 2 954 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 292 107 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget uppgå till 305 435 000 kronor respektive 313 653 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 3.29 Avgiftsbelagd verksamhet vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
<b>Uppdragsverksamhet</b>						
<i>varav offentlig resurssamverkan</i>	-	-	42 000	-	-	-
<i>varav affärsverksamhet</i>	-13 824	4 024	80 000	77 000	3 000	-6 800
<i>varav övrig uppdragsverksamhet</i>	15 345	-5 045	169 000	175 500	-6 500	3 800

SMHI ska enligt sin instruktion öka samhällsnyttan med sin verksamhet genom att bedriva uppdragsverksamhet gentemot andra myndigheter och genom att bedriva affärsverksamhet. Avgifterna bestäms så att de täcker SMHI:s kostnader för att tillhandahålla varan eller tjänsten och bidrar till SMHI:s kostnader för uppbyggnad, uppdatering och utveckling av system, databaser och information.

SMHI levererar produkter eller tjänster till statliga verksamheter på en icke konkurrensutsatt marknad. En mindre del utgörs av SMHI:s uppdrag som kontrollant av vattendomar där uppdragsgivaren i en vattendom åläggs att anlita SMHI. Övrig verksamhet rör främst miljöfrågor inom luft och vatten där SMHI utför uppdrag för

flera olika myndigheter. SMHI levererar också flygvärdertjänster till det civila flyget. Tjänsteexporten utgörs bl.a. av projekt som finansieras av Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete och intäkter från uppdrag under Copernicus samt inom Destination Earth. Affärsverksamheten visade under flera år ett svagt ekonomiskt resultat men utvecklingen vändes under 2021. Åtgärder vidtas löpande för att nå en ekonomi i balans men det ackumulerade underskottet utgör fortsatt en utmaning.

I den avgiftsbelagda verksamheten ingår också offentlig resurssamverkan mellan SMHI och Havs- och vattenmyndigheten om utsjöexpeditioner med R/V Svea respektive Försvarsmakten om meteorologisk infrastruktur. För den verksamheten får avgifter tas ut upp till full kostnadstäckning.

### 3.25.10 1:10 Klimatanpassning

**Tabell 3.30 Anslagsutveckling 1:10 Klimatanpassning**

Tusental kronor

2022	Utfall	123 799	Anslagssparande	16 201
2023	Anslag	140 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	137 236
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>89 500</b>		
2025	Beräknat	89 500		
2026	Beräknat	89 500		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att förebygga och begränsa samhällets sårbarhet till följd av klimatförändringar såsom förebyggande och kunskapshöjande insatser, utredningar, samordning, och planer. Anslaget får användas för statsbidrag inom dessa områden samt även användas för de administrativa utgifter som insatserna medför.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.31 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:10 Klimatanpassning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>140 000</b>	<b>140 000</b>	<b>140 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-50 500	-50 500	-50 500
<i>varav BP24</i>	-50 500	-50 500	-50 500
<i>– Avveckling av medel till MSB och länsstyrelserna</i>	-50 500	-50 500	-50 500
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>89 500</b>	<b>89 500</b>	<b>89 500</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget minskas med 50,5 miljoner kronor på grund av avveckling av medel till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt avveckling av medel till länsstyrelserna.

Regeringen föreslår att 89 500 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Klimatanpassning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 89 500 000 kronor respektive 89 500 000 kronor.

### 3.25.11 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö

**Tabell 3.32 Anslagsutveckling 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 528 431	Anslagssparande	51 134
2023	Anslag	1 269 565 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 259 793
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 367 565</b>		
2025	Beräknat	1 196 565		
2026	Beräknat	946 565		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser och åtgärder för att förbättra, bevara, planera, restaurera och skydda havs- och vattenmiljöer. Anslaget får även användas för statsbidrag, medfinansiering av EU-medel, medlemskap i internationella organisationer samt för utvärdering av ovan angivna insatser och åtgärder. Anslaget får även användas för vissa utgifter för berörda myndigheters arbete för detta ändamål.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.33 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 244 565</b>	<b>1 244 565</b>	<b>1 244 565</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	123 000	-48 000	-298 000
<i>varav BP24</i>	<i>158 000</i>	<i>208 000</i>	<i>208 000</i>
– Akvatiskt områdesskydd	71 000	98 000	98 000
– Akvatisk restaurering	50 000	73 000	73 000
– Åtgärder för havsmiljö inkl. övergödning	37 000	37 000	37 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 367 565</b>	<b>1 196 565</b>	<b>946 565</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 71 miljoner kronor för 2024 för akvatiskt områdesskydd. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med 98 miljoner kronor.

Anslaget ökas med 50 miljoner kronor för 2024 för åtgärder för akvatisk restaurering. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med 73 miljoner kronor.

Anslaget ökas med 37 miljoner kronor för 2024 för åtgärder för havsmiljö, inklusive övergödning. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 1 367 565 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 196 565 000 kronor respektive 946 565 000 kronor.



## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 710 000 000 kronor 2025–2035.

**Skälen för regeringens förslag:** Regeringen behöver ett bemyndigande för att Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket ska kunna teckna avtal om fleråriga åtgärder. Bemyndigandet för 2024 föreslås öka jämfört med 2023. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 710 000 000 kronor 2025–2035.

**Tabell 3.34 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2035
Ingående åtaganden	464 630	416 069	608 000			
Nya åtaganden	130 936	385 413	243 000			
Infriade åtaganden	-179 497	-193 482	-141 000	-185 000	-165 000	-360 000
Utestående åtaganden	416 069	608 000	710 000			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>620 000</b>	<b>630 000</b>	<b>710 000</b>			

### 3.25.12 1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar

**Tabell 3.35 Anslagsutveckling 1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar**

Tusental kronor

2022	Utfall	84 008	Anslagssparande	70 092
2023	Anslag	169 100 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	112 924
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>262 900</b>		
2025	Beräknat	263 450		
2026	Beräknat	163 450		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för att utveckla och stödja internationellt klimatsamarbete som syftar till att bidra till ökad ambition i genomförandet av Parisavtalet samt att kunna bidra till resultatbaserad klimatfinansiering eller, jämte andra kompletterande åtgärder, kunna bidra till att nå klimatmålen i det klimatpolitiska ramverket. Detta genom att delta i, förbereda, genomföra, utvärdera och utveckla samarbeten. Samt bidra till utveckling av metoder för internationella samarbetsformer enligt artikel 6 av Parisavtalet. Anslaget får användas för utgifter för deltagande i ovan nämnda samarbeten. Anslaget får även användas för utgifter för utveckling av EU:s system för handel med utsläppsrätter och utsläppsutrymme inom ramen för ansvarsfördelningsförordningen samt för övervakning av internationell utsläppshandel. Anslaget får användas till finansiering av utgifter för den internationella transaktionsförteckningen (ITL) för registerhållning av transaktioner av s.k. Kyotoenheter samt för klimatkompensering av Regeringskansliets flygresor utanför EU. Utsläppsminskningenheter som förvärvas för klimatkompensering får annulleras. Anslaget får användas för att förvärva utrymme av utsläpp och upptag från

andra medlemsstater inom ramen för ansvarsfördelningsförordningen respektive förordningen om markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk. Anslaget får även användas för utgifter för administration av förvärven.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.36 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar**

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>169 100</b>	<b>169 100</b>	<b>169 100</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	93 800	94 350	-5 650
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>262 900</b>	<b>263 450</b>	<b>163 450</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Inom ramen för ansvarsfördelningsförordningen (ESR) och förordningen om markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF) har Sverige åtaganden som även kan mötas genom en rad flexibiliteter som återfinns i förordningarna. Bland dessa finns möjlighet att överföra andra medlemsstaters årliga utsläppstilldelning inom ESR samt upptag inom LULUCF. Regeringen föreslår att ändamålet för anslaget breddas för att möjliggöra förvärv av sådant utrymme av utsläpp respektive upptag.

Regeringen föreslår att 262 900 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Insatser för internationella klimatinvesteringar* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 263 450 000 kronor respektive 163 450 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:12 *Insatser för internationella klimatinvesteringar* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 500 000 000 kronor 2025–2036.

**Skälen för regeringens förslag:** För att det ska vara möjligt att stödja program som löper över flera år behöver ett bemyndigande knytas till anslaget. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:12 *Insatser för internationella klimatinvesteringar* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 500 000 000 kronor 2025–2036.

**Tabell 3.37 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar**

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2036
Ingående åtaganden	186 856	109 182	1 500 000			
Nya åtaganden	5 318	1 500 000	155 000			
Infriade åtaganden	-82 992	-109 182	-155 000	-205 000	-160 000	-1 135 000
Utestående åtaganden	109 182	1 500 000	1 500 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>400 000</b>	<b>1 500 000</b>	<b>1 500 000</b>			

### 3.25.13 1:13 Internationellt miljösamarbete

**Tabell 3.38 Anslagsutveckling 1:13 Internationellt miljösamarbete**

Tusental kronor

2022	Utfall	39 816	Anslagssparande	7 584
2023	Anslag	37 400 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	37 112
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>37 400</b>		
2025	Beräknat	37 400		
2026	Beräknat	42 400		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får i huvudsak användas för utgifter för samarbete med länder av strategisk betydelse för det globala miljö- och klimatsamarbetet. Anslaget får användas för utgifter för projekt som stöder Arktiska rådets verksamhet och för projekt som stödjer verksamhet inom Barents Euro-Arktiska Råd, Nordiska ministerrådet samt inom Östersjöstaternas råd (CBSS). Anslaget får användas för utgifter för tillskott till miljöutvecklingsfonden inom Nordiska Miljöfinansieringsbolaget (NEFCO).

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.39 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:13 Internationellt miljösamarbete**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>37 400</b>	<b>37 400</b>	<b>37 400</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			5 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>37 400</b>	<b>37 400</b>	<b>42 400</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att ändamålet för anslaget ändras så att anslaget inte längre får användas för kärnsäkerhetsarbete med Ryssland. Strålsäkerhetsmyndigheten avslutade samarbetet med Ryssland i samband med invasionen av Ukraina, och regeringen har i aktuella regleringsbrev begränsat anslagets villkor så det inte heller är möjligt. Regeringen föreslår nu att anslagets ändamål ändras för att anslaget inte kan användas för kärnsäkerhetsarbete med Ryssland.

Regeringen föreslår att 37 400 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Internationellt miljösamarbete* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 37 400 000 kronor respektive 42 400 000 kronor.

#### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:13 *Internationellt miljösamarbete* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 7 600 000 konor 2025–2027.

**Skälen för regeringens förslag:** För att kunna teckna avtal om fleråriga projekt med länder av strategisk betydelse för det globala miljö- och klimatsamarbetet behöver

regeringen ett bemyndigande. Behovet bedöms öka bl.a. inom strålsäkerhetsfrågor varför bemyndigandet föreslås öka med 4 miljoner kronor i förhållande till 2023. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:13 *Internationellt miljösamarbete* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 7 600 000 konor 2025–2027.

**Tabell 3.40 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:13 Internationellt miljösamarbete**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027
Ingående åtaganden	2 200		2 000			
Nya åtaganden		2 000	6 100			
Infriade åtaganden	-2 200		-500	-3 800	-2 300	-1 500
Utestående åtaganden		2 000	7 600			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>9 000</b>	<b>4 000</b>	<b>7 600</b>			

### 3.25.14 1:14 Skydd av värdefull natur

**Tabell 3.41 Anslagsutveckling 1:14 Skydd av värdefull natur**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 719 751	Anslagssparande	749
2023	Anslag	1 210 500 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 210 500
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 670 500</b>		
2025	Beräknat	1 185 500		
2026	Beräknat	1 185 500		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för skydd och bevarande av värdefulla naturmiljöer för biologisk mångfald och friluftsliv. Anslaget får användas för statsbidrag inom dessa områden. Anslaget får användas

- för ersättningar enligt 31 kap. miljöbalken Naturvårdsverkets ansvarsområde,
- till utgifter för förvärv samt avtalslösningar för statens räkning av värdefulla naturområden,
- för utgifter i samband med säkerställande av värdefulla naturområden,
- för statsbidrag till kommuner och kommunala stiftelser för skydd av värdefulla naturområden.

Anslaget får även användas för vissa utgifter för berörda myndigheters arbete för detta ändamål.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.42 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:14 Skydd av värdefull natur**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 170 500</b>	<b>1 170 500</b>	<b>1 170 500</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	500 000	15 000	15 000
varav BP24	500 000	500 000	500 000
– Skydd av värdefull natur	500 000	500 000	500 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 670 500</b>	<b>1 185 500</b>	<b>1 185 500</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 500 miljoner kronor för 2024 för skydd av värdefull natur. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 1 670 500 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Skydd av värdefull natur* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 185 500 000 kronor respektive 1 185 500 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:14 *Skydd av värdefull natur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 50 000 000 kronor 2025–2068.

**Skälen för regeringens förslag:** Regeringen behöver ett bemyndigande för att fleråriga avtal som avser skydd av värdefulla naturområden ska kunna tecknas och för att förhandsbesked om statsbidrag till områdesskydd ska kunna ges. Bemyndigandet för 2024 föreslås minska jämfört med 2023. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:14 *Skydd av värdefull natur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 50 000 000 kronor 2025–2068.

**Tabell 3.43 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:14 Skydd av värdefull natur**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2068
Ingående åtaganden	19 614	16 114	21 087			
Nya åtaganden		20 000	33 913			
Infriade åtaganden	-3 500	-15 027	-5 000	-10 000	-10 000	-30 000
Utestående åtaganden	16 114	21 087	50 000			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>100 000</b>	<b>80 000</b>	<b>50 000</b>			

## 3.25.15 1:15 Havs- och vattenmyndigheten

**Tabell 3.44 Anslagsutveckling 1:15 Havs- och vattenmyndigheten**

Tusental kronor

2022	Utfall	309 824	Anslagssparande	4 901
2023	Anslag	311 723 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	314 187
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>321 930</b>		
2025	Beräknat	315 577 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	323 240 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.<sup>2</sup> Motsvarar 304 912 tkr i 2024 års prisnivå.<sup>3</sup> Motsvarar 304 912 tkr i 2024 års prisnivå.**Ändamål**

Anslaget får användas för Havs- och vattenmyndighetens förvaltningsutgifter.

**Skälen för regeringens förslag****Tabell 3.45 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:15 Havs- och vattenmyndigheten**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>317 723</b>	<b>317 723</b>	<b>317 723</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	9 641	21 092	29 319
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-5 434	-23 238	-23 802
varav BP24 <sup>3</sup>	-7 834	-7 834	-7 834
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-536	-536	-536
– Akvatisk restaurering	2 000	2 000	2 000
– Indragna medel för havsmiljöproposition	-6 000	-6 000	-6 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-3 298	-3 298	-3 298
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>321 930</b>	<b>315 577</b>	<b>323 240</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 2 miljoner kronor för 2024 för akvatisk restaurering. För 2025 och framåt beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

I budgetpropositionen för 2022 aviserades en havsmiljöproposition (prop. 2021/22:1, utg.omr. 20, avsnitt 3.26.15, bet. 2021/22:MJU1, rskr. 2021/22:110). Med anledning av detta anfördes att Havs- och vattenmyndigheten skulle komma att behöva en resursförstärkning för ytterligare insatser för havsmiljöarbetet fr.o.m. 2023. Anslaget beräknades därför öka med 6 miljoner kronor fr.o.m. 2023. Regeringen lämnade inte en sådan proposition 2023 och anslaget minskade därför med 6 miljoner kronor i propositionen Vårändringsbudget för 2023 (prop. 2022/23:99). De medel som avsatts för en havsmiljöproposition minskas fr.o.m. 2024 med 6 miljoner kronor för att delfinansiera satsningar på anslag 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö*.

Anslaget minskas med 3 298 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 321 930 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Havs- och vattenmyndigheten* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 315 577 000 kronor respektive 323 240 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 3.46 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Havs- och vattenmyndigheten**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksam- hetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet	-	-	-	-	-	-
Uppdragsverksamhet	-9	0	500	500	0	-9

Uppdragsverksamheten rör tjänsteexport.

## 3.25.16 1:16 Klimatinvesteringar

**Tabell 3.47 Anslagsutveckling 1:16 Klimatinvesteringar**

Tusental kronor

2022	Utfall	2 497 936	Anslagssparande	257 065
2023	Anslag	3 055 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	3 168 083
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>4 950 000</b>		
2025	Beräknat	2 995 000		
2026	Beräknat	2 990 000		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för klimatinvesteringar på lokal och regional nivå samt för stöd till installation av laddinfrastruktur för elfordon. Anslaget får användas för statsbidrag för detta. Anslaget får även användas för utgifter för berörda myndigheters arbete för detta ändamål.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.48 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:16 Klimatinvesteringar**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>3 055 000</b>	<b>3 055 000</b>	<b>3 055 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	1 895 000	-60 000	-65 000
varav BP24	795 000	1 995 000	2 490 000
– Nationellt samordningsansvar – laddinfrastruktur	-5 000	-5 000	-10 000
– Förstärkning och förlängning av klimatklivet	800 000	2 000 000	2 500 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>4 950 000</b>	<b>2 995 000</b>	<b>2 990 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att möjliggöra ytterligare klimatinvesteringar på lokal och regional nivå i hela Sverige bör anslaget 1:16 *Klimatinvesteringar* ökas med 800 miljoner kronor 2024. Anslaget beräknas öka med 2 000 miljoner kronor 2025 och med 2 500 miljoner kronor 2026. Vidare bör stödet till klimatinvesteringar förlängas till och med 2028.

Anslaget minskas med 5 miljoner kronor 2024, för att finansiera nationell samordning av utbyggnad av laddinfrastruktur genom ökning av anslaget 1:1 *Statens energimyndighet* inom utgiftsområde 21 Energi. Anslaget 1:16 *Klimatinvesteringar* beräknas minska med 5 miljoner kronor även 2025 och med 10 miljoner kronor 2026, av samma skäl.

Regeringen föreslår att 4 950 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 *Klimatinvesteringar* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 995 000 000 kronor respektive 2 990 000 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:16 *Klimatinvesteringar* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 6 000 000 000 kronor 2025–2028.

**Skälen för regeringens förslag:** En förutsättning för att kunna använda anslaget på ett effektivt sätt är att det finns möjlighet att teckna avtal om fleråriga projekt. På så sätt kan fler stora långsiktiga och effektiva klimatinvesteringar komma till stånd. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:16 *Klimatinvesteringar* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 6 000 000 000 kronor 2025–2028.

**Tabell 3.49 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:16 Klimatinvesteringar**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2028
Ingående åtaganden	3 818 939	6 157 579	5 000 000			
Nya åtaganden	3 871 238	1 942 421	4 600 000			
Infriade åtaganden	-1 532 598	-3 100 000	-3 600 000	-2 500 000	-2 500 000	-1 000 000
Utestående åtaganden	6 157 579	5 000 000	6 000 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>6 175 000</b>	<b>5 000 000</b>	<b>6 000 000</b>			



## 3.25.17 1:17 Klimatpremier

**Tabell 3.50 Anslagsutveckling 1:17 Klimatpremier**

Tusental kronor

2022	Utfall	561 950	Anslagssparande	1 038 550
2023	Anslag	462 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	670 796
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 122 000</b>		
2025	Beräknat	2 313 000		
2026	Beräknat	2 703 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.**Ändamål**

Anslaget får användas för utgifter för att främja marknadsintroduktion av fordon med låga utsläpp av växthusgaser samt utfasning av fordon med höga utsläpp av växthusgaser. Anslaget får användas för statsbidrag för detta. Anslaget får även användas för utgifter för berörda myndigheters arbete för detta ändamål. Anslaget får även användas för stöd för att stimulera överflyttning av godstransporter från väg till sjöfart och järnväg samt till att stimulera intermodala transportlösningar.

**Skälen för regeringens förslag****Tabell 3.51 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:17 Klimatpremier**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>462 000</b>	<b>462 000</b>	<b>462 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	1 660 000	1 851 000	2 241 000
varav BP24	1 670 000	2 271 000	2 661 000
– Nya arbetsuppgifter till följd av ny EU-lagstiftning (CBAM och ETS)	-22 000	-22 000	-22 000
– Skrotningspremie	250 000	250 000	
– Tillfälligt stöd för elektrifierade lätta lastbilar	450 000	550 000	660 000
– Förstärkning och förlängning av klimatpremier	992 000	1 493 000	2 023 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 122 000</b>	<b>2 313 000</b>	<b>2 703 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget minskas med 22 miljoner kronor fr.o.m. 2024, bl.a. för att finansiera ökning av anslaget 1:1 *Naturvårdsverket*, för hantering av nya arbetsuppgifter till följd av ny EU-lagstiftning. Minskningen av anslaget 1:17 *Klimatpremier* gäller avveckling av premien för besiktning av gasbilar.

Regeringen föreslår att ändamålet för anslaget vidgas så att anslaget även får användas för att främja utfasning av fordon med höga utsläpp av växthusgaser. Regeringen föreslår att anslaget ökas med 250 miljoner kronor 2024 för införandet av en tillfällig skrotningspremie för den som skrotar en äldre bil med förbränningsmotor och köper eller leasar en elbil. Anslaget beräknas öka med 250 miljoner kronor 2025 av samma skäl.

För ett tillfälligt marknadsintroduktionsstöd till lätta eldrivna lastbilar ökas anslaget med 450 miljoner kronor 2024. Anslaget beräknas öka med 550 miljoner kronor 2025 och med 660 miljoner kronor 2026 av samma skäl.

För att förstärka klimatpremier till tunga fordon och arbetsmaskiner ökas anslaget med 992 miljoner kronor 2024. Anslaget beräknas öka med 1 493 miljoner kronor 2025 och med 2 023 miljoner kronor 2026 av samma skäl.

Regeringen föreslår att 2 122 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:17 *Klimatpremier* för 2024. För 2025 beräknas anslaget till 2 313 000 000 kronor och för 2026 till 2 703 000 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:17 *Klimatpremier* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 000 000 000 kronor 2025–2028.

**Skälen för regeringens förslag:** Ett bemyndigande behövs för att det ska vara möjligt att besluta om klimatpremier redan innan fordonet har levererats. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:17 *Klimatpremier* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 000 000 000 kronor 2025–2028.

**Tabell 3.52 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:17 Klimatpremier**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2028
Ingående åtaganden	184 494	436 198	430 000			
Nya åtaganden	436 198	430 000	3 000 000			
Infriade åtaganden	-184 494	-436 198	-430 000	-1 000 000	-1 200 000	-800 000
Utestående åtaganden	436 198	430 000	3 000 000			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>850 000</b>	<b>430 000</b>	<b>3 000 000</b>			

### 3.25.18 1:18 Industriklivet

**Tabell 3.53 Anslagsutveckling 1:18 Industriklivet**

Tusental kronor

2022	Utfall	603 726	Anslagssparande	305 274
2023	Anslag	1 354 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 343 578
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 457 000</b>		
2025	Beräknat	1 357 000		
2026	Beräknat	665 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter kopplade till åtgärder såsom forskning, förstudier och investeringar, som bidrar till att minska industrins processrelaterade utsläpp av växthusgaser, inklusive andra typer av växthusgaser relaterade till dessa. Anslaget får också användas för utgifter kopplade till åtgärder som bidrar till negativa utsläpp av växthusgaser, såsom forskning, utveckling, test, demonstration och investeringar, exklusive driftstöd för bio-CCS. Anslaget får också användas för utgifter kopplade till

strategiskt viktiga insatser inom industrin som bidrar till klimatomställningen, såsom forskning, förstudier och investeringar. Anslaget får också användas till utgifter för berörda myndigheters arbete kopplade till stödet.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.54 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:18 Industriklivet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 354 000</b>	<b>1 354 000</b>	<b>1 354 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	103 000	3 000	-689 000
<i>varav BP24</i>	<i>100 000</i>	<i>100 000</i>	
– Förstärkning av industriklivet	100 000	100 000	
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 457 000</b>	<b>1 357 000</b>	<b>665 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget föreslås öka med 100 miljoner kronor för 2024 för att stärka möjligheterna till insatser under industriklivet. Anslaget beräknas öka med 100 miljoner kronor 2025 av samma skäl.

Regeringen föreslår att 1 457 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:18 *Industriklivet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget uppgå till 1 357 000 000 kronor respektive 665 000 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:18 *Industriklivet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 680 000 000 kronor 2025–2031.

**Skälen för regeringens förslag:** För att det ska vara möjligt att stödja omfattande projekt som löper över flera år behöver ett bemyndigande knytas till anslaget. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:18 *Industriklivet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 680 000 000 kronor 2025–2031.

**Tabell 3.55 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:18 Industriklivet**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2031
Ingående åtaganden	1 008 416	1 023 139	5 200 000			
Nya åtaganden	330 355	4 572 036	815 000			
Infriade åtaganden	-315 632	-395 175	-1 335 000	-1 280 000	-550 000	-2 850 000
Utestående åtaganden	1 023 139	5 200 000	4 680 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>4 500 000</b>	<b>5 200 000</b>	<b>4 680 000</b>			

### 3.25.19 1:19 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv

**Tabell 3.56 Anslagsutveckling 1:19 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv**

Tusental kronor

2022	Utfall	49 777	Anslagssparande	165 223
2023	Anslag	115 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	59 538
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>115 000</b>		
2025	Beräknat	115 000		
2026	Beräknat	115 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för ras- och skredsäkring längs Göta älv samt till delegationen för Göta älv. Anslaget får användas som statsbidrag inom dessa områden samt även användas för de administrativa utgifter som insatserna medför.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.57 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:19 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>115 000</b>	<b>115 000</b>	<b>115 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>115 000</b>	<b>115 000</b>	<b>115 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 115 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:19 *Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv* för 2024. För 2025 beräknas anslaget till 115 000 000 kronor och för 2026 till 115 000 000 kronor.

#### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:19 *Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 165 000 000 kronor 2025–2028.

**Skälen för regeringens förslag:** För att det ska vara möjligt att stödja projekt som löper över flera år behöver ett bemyndigande knytas till anslaget. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:19 *Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 165 000 000 kronor 2025–2028.

**Tabell 3.58 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:19 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2028
Ingående åtaganden	76 285	67 783	74 783			
Nya åtaganden	6 219	14 700	135 217			
Infriade åtaganden	-14 721	-7 700	-45 000	-88 783	-56 217	-20 000
Utestående åtaganden	67 783	74 783	165 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>215 000</b>	<b>165 000</b>	<b>165 000</b>			

### 3.25.20 1:20 Driftstöd för bio-CCS

**Tabell 3.59 Anslagsutveckling 1:20 Driftstöd för bio-CCS**

Tusental kronor

2022	Utfall	8 999	Anslagssparande	6 001
2023	Anslag	25 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	14 885
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>15 000</b>		
2025	Beräknat	15 000		
2026	Beräknat	1 714 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter kopplade till ett driftstöd för avskiljning, infångning och lagring av biogen koldioxid (bio-CCS) i form av omvänd auktionering. Anslaget får även användas för utgifter för administration av stödet.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.60 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:20 Driftstöd för bio-CCS**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>25 000</b>	<b>25 000</b>	<b>25 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-10 000	-10 000	1 689 000
varav BP24	-10 000	-10 000	1 309 000
– Tillfällig justering av driftstöd för bio-CCS	-10 000	-10 000	
– Justering av driftstöd för bio-CCS 2026–2040			1 309 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>15 000</b>	<b>15 000</b>	<b>1 714 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget minskas med 10 miljoner kronor för 2024 eftersom kostnaderna inte beräknas uppgå till vad som tidigare beräknats. Av samma skäl beräknas anslaget minska med 10 miljoner kronor för 2025. Anslaget beräknas öka med 1 309 miljoner kronor fr.o.m. 2026 för att beräknade medel ska vara i linje med föreslaget beställningsbemyndigandet för anslaget.

Regeringen föreslår att 15 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:20 *Driftstöd för bio-CCS* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 15 000 000 kronor respektive 1 714 000 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:20 *Driftstöd för bio-CCS* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 36 000 000 000 kronor 2026–2046.

**Skälen för regeringens förslag:** Bemyndigandet behövs för att kunna ingå fleråriga åtaganden för avskiljning, infångning och lagring av koldioxid från förnybara källor (bio-CCS) fram till och med 2046. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:20 *Driftstöd för bio-CCS* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 36 000 000 000 kronor 2026–2046.

**Tabell 3.61 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:20 Driftstöd för bio-CCS**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2046
Ingående åtaganden					
Nya åtaganden			36 000 000		
Infriade åtaganden				-1 714 000	-34 286 000
Utestående åtaganden			36 000 000		
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>36 000 000</b>	<b>36 000 000</b>	<b>36 000 000</b>		

### 3.25.21 Investeringsplan för Naturvårdsverket

**Regeringens förslag:** Investeringsplanen för fastigheter och markanläggningar för 2024–2026 godkänns som en riktlinje för Naturvårdsverkets investeringar.

**Skälen för regeringens förslag:** Naturvårdsverkets investeringsplan för samhällsinvesteringar planeras till 5 054 miljoner kronor för perioden 2024–2026. Investeringarna som avser samhällsändamål avser främst förvärv samt avtalslösningar för statens räkning av värdefulla naturområden som avses skyddas enligt miljöbalken. Investeringar avser även nyuppförande av naturum och andra byggnader som används bl.a. för informationsändamål samt renovering av befintligt byggnadsbestånd i skyddade områden. Investeringsplanen framgår av följande tabell.

**Tabell 3.62 Investeringsplan för Naturvårdsverket**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Budget 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Summa 2024– 2026
<b>Anskaffning och utveckling av nya investeringar</b>	<b>1 720</b>	<b>1 154</b>	<b>1 187</b>	<b>687</b>	<b>687</b>	<b>2 560</b>
Skydd av värdefull natur (del av 1:14)	1 662	1 126	1 146	661	661	2 467
Byggnader, anläggningar m.m. i anslutning till skyddad värdefull natur (del av 1:3 ap.2)	58	28	41	26	26	93
<i>varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>136</i>	<i>128</i>	<i>141</i>	<i>126</i>	<i>126</i>	<i>393</i>
– byggnader, mark och annan fast egendom	136	128	141	126	126	393
<b>Finansiering av anskaffning och utveckling</b>	<b>1 720</b>	<b>1 154</b>	<b>1 187</b>	<b>687</b>	<b>687</b>	<b>2 560</b>
Anslag 1:3 Åtgärder för värdefull natur	58	28	41	26	26	93
Anslag 1:14 Skydd av värdefull natur	1 662	1 126	1 146	661	661	2 467
<b>Vidmakthållande av befintliga investeringar</b>	<b>1 804</b>	<b>982</b>	<b>888</b>	<b>803</b>	<b>803</b>	<b>2 494</b>
Skötsel av skyddade områden, artbevarande, friluftsliv m.m.	1 804	982	888	803	803	2 494
<i>varav investeringar i anläggningstillgångar</i>						
<b>Finansiering vidmakthållande</b>	<b>1 804</b>	<b>982</b>	<b>888</b>	<b>803</b>	<b>803</b>	<b>2 494</b>
Anslag 1:3 Åtgärder för värdefull natur	1 804	982	888	803	803	2 494
<b>Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar</b>	<b>3 524</b>	<b>2 136</b>	<b>2 075</b>	<b>1 490</b>	<b>1 490</b>	<b>5 054</b>
<b>Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar</b>	<b>136</b>	<b>128</b>	<b>141</b>	<b>126</b>	<b>126</b>	<b>393</b>

## 4 Miljöforskning

### 4.1 Mål

Mål för forskningspolitiken är att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation, där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd, näringslivets konkurrenskraft och svarar mot de samhällsutmaningar vi står inför, både i Sverige och globalt (prop. 2020/21:60, bet. 2020/21:UbU16, rskr. 2020/21:254).

### 4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Den samlade forskningspolitiken redovisas under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

### 4.3 Resultatredovisning

I detta avsnitt redovisas den del av Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggandes (Formas) verksamhet som bedrivs med medel från utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur, samt verksamheten inom stiftelser som fått medel från utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur för forskning genom villkor i myndigheters regleringsbrev. Formas verksamhet redovisas även under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Forskningsverksamheten vid Naturvårdsverket, Statens geotekniska institut och Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) redovisas under aktuella miljö kvalitetsmål i avsnitt 3 Miljöpolitik. Forskning som innehåller miljö- och klimatfrågor finansieras även av bl.a. Verket för innovationssystem (Vinnova) (utg.omr. 24), Vetenskapsrådet (utg.omr. 16), Rymdstyrelsen (utg.omr. 16), Statens energimyndighet (utg.omr. 21) och Trafikverket (utg.omr. 22).

#### 4.3.1 Formas fördelning av forskningsmedel

Under 2022 betalade Formas ut ca 1 876 miljoner kronor, varav ca 1 109 miljoner kronor från utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur. Av de utbetalade medlen avsåg ca 1 575 miljoner kronor projekt som beviljats medel genom Formas utlysningar, medan ca 100 miljoner kronor utgjorde bidrag till andra finansiärers utlysningar. Projekten kopplar framför allt till de av FN:s hållbarhetsmål som tydligast relaterar till miljö, areella näringar och samhällsbyggande, men en mindre andel projekt bidrar även till folkhälsa, jämställdhet, ekonomisk tillväxt och fred. När det gäller öppen vetenskap så publicerades 87 procent av de publikationer som Formas finansierat på ett öppet och tillgängligt sätt under 2022. Detta innebär en marginell minskning sedan 2021, men siffran för 2022 kan komma att korrigeras.

Under 2022 betalades ca 73 procent av medlen ut till universitet och högskolor, medan 14 procent gick till forskningsinstitut, 8 procent till övriga statliga myndigheter och 2 procent till företag. Den enskilt största mottagaren av forskningsmedel var Sveriges lantbruksuniversitet. Utbetalningen av medel till företag har ökat de senaste åren, vilket beror på att den riktade finansieringen av strategiska innovationsprogram har ökat.



Beviljandegraden ökade 2022 något jämfört med 2020 och 2021. Den är nu för helheten av Formas utlysningar tillbaka på ca 20 procent, där den legat tidigare år.

**Tabell 4.1 Antal handlagda respektive beviljade ansökningar**

Antal	2020	2021	2022
Antal beviljade ansökningar	411	426	418
Totalt handlagda ansökningar	2529	2323	2086

Bland de ansökningar som Formas beviljade under 2022 var andelen projekt med kvinnor som huvudsökande 46 procent och andelen projekt med män som huvudsökande 54 procent (se tabell 4.2). Av de medel som beviljades gick dock 50 procent till projekt med kvinnor som huvudsökande och 50 procent till projekt med män som huvudsökande. Formas ingår sedan 2016 i regeringens utvecklingsprogram Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM).

**Tabell 4.2 Utfallet för huvudsökande, mottagna och beviljade ansökningar**

Procentandel kvinnor/män som huvudsökande	2020	2021	2022
Beviljade ansökningar	47/53	48/52	46/54
Totalt handlagda ansökningar	45/55	46/54	43/57
Beviljade medel	49/51	47/53	50/50

Cirka 34 procent av de medel som beviljades 2022 fördelades genom öppen utlysning, där de sökande formulerar sina egna frågeställningar utifrån forskningsbehov som de själva har identifierat. Utöver den öppna utlysningen fördelades medel till största del i olika tematiska utlysningar. De flesta tematiska utlysningar gjordes som en del av särskilda uppdrag från regeringen (se även avsnitt 4.3.2 Programsatsningar). Andelen beviljade medel för innovationsstöd och stöd till samverkan och nyttiggörande ökar. Andelen finansierade projekt som utförs i samverkan mellan universitet och högskolor och det omgivande samhället har ökat under perioden 2020–2022, till 22 procent 2022. Detta som en följd av att Formas i flera utlysningar ställer krav på att projekten ska genomföras i samverkan. Genom krav på samverkan har medfinansiering från andra samhällsaktörer ökat under samma period, till 61 miljoner kronor 2022. Formas kräver även att samtliga projekt som finansieras i den årliga öppna utlysningen ska utformas med hänsyn till intressenters eller användares behov.

Formas har genomfört tre tematiska utlysningar inom cirkulär ekonomi, varav två inom internationella samarbeten. Cirkulär ekonomi är vidare en viktig komponent i de nationella forskningsprogrammen för livsmedel, klimat respektive hållbart samhällsbyggande, liksom i de strategiska innovationsprogrammen

Formas har under 2022 fortsatt sitt internationella arbete och har genomfört utlysningar enskilt och i samverkan med andra länder och internationella organisationer för att gemensamt möta samhällsutmaningar. Under 2022 har Formas bl.a. medverkat i en gemensam utlysning inom Global Research Council för kraftsamling kring Agenda 2030, med fokus på jämlikt deltagande, nyttiggörande och samhällsrelevans. Den forskning Formas finansierat 2022 adresserar samtliga mål i Agenda 2030, med viss tonvikt på mål 11, 12, 13 och 15.

Formas har under 2022 varit expertmyndighet för två av de sex forskningskluster som ingår i EU:s forsknings- och innovationsprogram Horisont Europa (2021–2027), vilka täcker områdena klimat, energi och mobilitet respektive livsmedel, bioekonomi, naturresurser, jordbruk och miljö. Formas deltar aktivt i samfinansierade partnerskap som planeras eller har påbörjats inom Horisont Europa, och arbetar genom olika

nationella utlysningar med att skapa förutsättningar för svenska aktörer att medverka i EU:s utlysningar.

### 4.3.2 Programsatsningar

Formas har i uppdrag att genomföra tioåriga nationella forskningsprogram på områdena klimat (243 miljoner kronor fördelades 2022), hållbart samhällsbyggande (138 miljoner kronor fördelades 2022), hav och vatten (drygt 60 miljoner kronor fördelades 2022) samt livsmedel (se utg.omr. 23). Under 2022 utökades programmet om hav och vatten, vilket kopplar till Formas uppdrag om FN:s årtionde för havsforskning och även till utlysningar inom ramen för Horisont Europa. Flera utlysningar har genomförts inom programmen eller gemensamt mellan de olika programmen.

Formas är värd för det strategiska innovationsprogrammet Smart Built Environment som under 2022 bl.a. genomförde en utlysning om digitalt samhällsbyggande i praktiken. De finansierade projekten består av konsortier från näringsliv, offentlig sektor, universitet och högskolor samt forskningsinstitut, och handlar bl.a. om innovationshubbar, artificiell intelligens, digitala tvillingar, visualisering, cirkulär ekonomi och kompetensförsörjning. Formas har, tillsammans med Vinnova och Statens energimyndighet, i uppdrag att utveckla arbetet med strategiska innovationsprogram för transformativ omställning och hållbar utveckling.

### 4.3.3 Analysarbete och kommunikation

Rådet för evidensbaserad miljöanalys på Formas har under 2022 färdigställt två systematiska kunskapssammanställningar, och rapporterna i fråga har kommunicerats vid flera tillfällen till kunskapsanvändare. Rapporterna handlar om svenskt kommunalt avloppsvatten och dess påverkan på vattenlevande organismer och hur grundvattenmagasinerings påverkas av anläggning, restaurering och dränering av våtmarker. Arbetet pågår med ytterligare fem sammanställningar. Analysen om växtföljers påverkan på inlagring av organiskt kol i jordbruksmark, som slutfördes 2021, har under 2022 följts upp med en forskningsutlysning som syftar till att åtgärda kunskapsluckor som identifierades i analysen. Samtidigt har rapporten använts som underlag för förslag om styrmedel som har tagits fram av Statens jordbruksverk m.fl. myndigheter.

Formas genomför årligen en särskild kommunikationsutlysning. Under 2022 beviljades medel till tolv projekt som möter hållbarhetsmål för bland annat klimat, stadsutveckling, konsumtion, biologisk mångfald samt hav och marina resurser. Formas har även genomfört kommunikationsinsatser på egen hand och tillsammans med andra. Myndigheten har arbetat för att utveckla kommunikationsverksamheten inom sociala medier och det har skett en ökning av antalet följare och inläggen har större räckvidd.

Klimatpolitiska rådets verksamhet finansieras från Formas förvaltningsanslag men rådets verksamhet redovisas under avsnitt 3.6 Begränsad klimatpåverkan.

### 4.3.4 Stiftelser verksamma inom området

Stiftelsen institutet för vatten- och luftvårdsforskning (SIVL) får bidrag från Formas forskningsanslag samt från Naturvårdsverkets forskningsanslag för basfinansiering och samfinansierad forskning vid Svenska miljöinstitutet AB (IVL). Forskningen samfinansieras t.ex. med aktuell bransch, näringsliv eller EU. För 2022 disponerade SIVL 47 miljoner kronor i statlig finansiering varav 37 miljoner kronor för samfinansierad forskning vid IVL. Genom samfinansiering med näringsliv och EU

resulterade detta i ett totalt utfall för forskningsfinansiering på 92 miljoner kronor, där kontantbidraget från näringslivet uppgick till ca 23 miljoner kronor och från EU till 32 miljoner kronor. Under 2022 har IVL bl.a. genomfört samfinansierade projekt om biologiska effekter av läkemedelsutsläpp och om vätgasens roll i energi- och klimatomställningen.

Stockholm Environment Institute (SEI) har för verksamhetsåret 2022 mottagit 34 miljoner kronor via Formas forskningsanslag för basfinansiering och samfinansierad forskning, varav 9 miljoner kronor för samfinansierad forskning. Detta har gjort det möjligt för SEI att samverka inom EU-finansierade forskningsprojekt och med andra finansörer som kräver samfinansiering.

#### **4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen**

Formas sammantagna finansieringsportfölj möter en stor mängd olika behov inom samhället och forsknings- och innovationssystemet. Samverkan mellan universitet och högskolor och det omgivande samhället främjas vilket bidrar till kvalitet och medfinansiering från icke-statliga aktörer. Det faktum att Formas finansierar projekt med relevans för flera samhällsmål gemensamt, och att samtliga FN:s hållbarhetsmål berörs, innebär att forskningen bidrar väl till att lösa samhällsutmaningar. Även samarbetet med berörda aktörer med att bl.a. fastställa forskningsagendor inom de nationella forskningsprogrammen och de strategiska innovationsprogrammen bidrar till strategisk planering utifrån analyser av samhällsbehov och en förmåga att agera på kortsiktiga behov. Sammantalet bedömer regeringen att Formas verksamhet håller en hög kvalitet och bidrar till politikens mål inom sitt verksamhetsområde.

Rådet för evidensbaserad miljöanalys vid Formas är ett verktyg för att öka tillgängligheten till miljöforskningens resultat och för att stödja arbetet med de svenska miljömålen. Arbetet är nu i en fas där kunskapssammanställningar slutförs och understöder utformningen av effektiva miljö- och klimatåtgärder. Kommunikationsverksamheten har hög ambition och når breda målgrupper och bidrar därigenom till målet att samhällspåverkan av forskningen ska öka.

Regeringen bedömer att de olika finansörerna och utförarna av miljöforskning kompletterar varandra väl och har bidragit till att täcka behovet av underlag inom ett brett område som inkluderar samhällsbyggande. De olika stödformer och inriktningar som finansörerna haft har varit viktiga för att balansera behovet av långsiktig kunskapsförsörjning, bibehållen nationell forskningskompetens på området och lösningar på aktuella miljöproblem.

#### **4.5 Politikens inriktning**

Miljöforskningen driver på och utvecklar en effektiv klimat- och miljöpolitik och stärker därigenom Sveriges förmåga att hantera samhällsutmaningar. Miljöforskningen är viktig för att kunna nå de nationella miljökvalitetsmålen. Klimat- och miljöutmaningarna kräver att universitet, högskolor, näringsliv, offentlig sektor och civilsamhälle arbetar tillsammans mot gemensamma mål.

För att klara klimatomställningen och nå nettonoll utsläpp år 2045 med en utvecklad välfärd och stark konkurrenskraft är innovation en nyckel. Regeringen kommer att vara en offensiv partner i att stötta näringslivets omställning och innovationsarbete för att möta klimatutmaningen. Potentialen i EU:s ramprogram för forskning och innovation, Horisont Europa, som innehåller stora satsningar på miljöområdet för att bl.a. möta klimatförändringarna, ska tas om hand i större utsträckning. Synergier mellan EU-instrumenten och svenska insatser är viktiga för att åstadkomma detta.

Formas har fortsatt en central roll i förverkligandet av forskningspolitiken, genom fördelning av medel och insatser för kunskapsspridning och nyttiggörande. Analysverksamheten vid Formas är viktig för utformningen av effektiva miljö- och klimatåtgärder.

## 4.6 Budgetförslag

### 4.6.1 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad

**Tabell 4.3 Anslagsutveckling 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande**

Tusental kronor

2022	Utfall	125 215	Anslagssparande	3 540
2023	Anslag	132 389 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	138 355
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>133 513</b>		
2025	Beräknat	137 998 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	141 300 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 133 513 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 133 511 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggandes (Formas) förvaltningsutgifter inklusive vissa nämnder.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.4 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>132 389</b>	<b>132 389</b>	<b>132 389</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	3 855	8 439	11 812
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-2 731	-2 831	-2 900
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-1 648</i>	<i>-1 648</i>	<i>-1 648</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-296	-296	-296
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 352	-1 352	-1 352
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>133 513</b>	<b>137 998</b>	<b>141 300</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 1 352 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 133 513 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 137 998 000 kronor respektive 141 300 000 kronor.

#### 4.6.2 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad: Forskning

**Tabell 4.5 Anslagsutveckling 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 110 535	Anslagssparande	-6 141
2023	Anslag	1 107 408 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 102 713
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 107 408</b>		
2025	Beräknat	1 107 408		
2026	Beräknat	1 107 408		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till forskning inom områdena miljö och samhällsbyggande. Anslaget får också användas till projektrelaterade kostnader (utvärderingar, beredningsarbetet, vissa resor och seminarier samt informationsinsatser).

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.6 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 107 408</b>	<b>1 107 408</b>	<b>1 107 408</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 107 408</b>	<b>1 107 408</b>	<b>1 107 408</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 107 408 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 107 408 000 kronor respektive 1 107 408 000 kronor.

#### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 2:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 200 000 000 kronor 2025–2030.

**Skälen för regeringens förslag:** Huvuddelen av de forskningsprojekt som Formas finansierar är fleråriga. För att underlätta planeringen och kunna teckna avtal om fleråriga projekt även inom är det nödvändigt att fatta beslut som medför åtaganden för kommande år, särskilt för att kunna samfinansiera med EU-projekt.

Bemyndigandet för 2024 föreslås vara oförändrat jämfört med 2023. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 2:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 200 000 000 kronor 2025–2030.

**Tabell 4.7 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2030
Ingående åtaganden	1 669 244	1 765 787	1 856 293			
Nya åtaganden	1 130 414	1 190 040	1 433 707			
Infriade åtaganden	-1 033 871	-1 099 534	-1 090 000	-1 050 000	-750 000	-400 000
Utestående åtaganden	1 765 787	1 856 293	2 200 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>2 000 000</b>	<b>2 200 000</b>	<b>2 200 000</b>			

# Bilaga 1 Klimatredovisning

## Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
1.1	Sveriges klimatpolitiska ramverk och Sveriges klimatmål.....	3
1.2	Sveriges EU-åtaganden.....	4
1.3	Klimatredovisningens innehåll och disposition.....	5
2	Den historiska utsläppsutvecklingen.....	5
2.1	Utsläppsutvecklingen i Sverige.....	6
2.2	Utsläppsutvecklingen inom EU:s utsläppshandelssystem (EU ETS).....	8
2.2.1	Industrin inom EU ETS.....	8
2.2.2	El- och fjärrvärmeproduktion inom EU ETS.....	9
2.2.3	Inrikes flyg.....	11
2.3	Utsläppsutveckling inom inrikes transporter (exklusive inrikes flyg).....	11
2.4	Utsläppsutveckling inom ESR-sektorn.....	12
2.4.1	Jordbruk.....	13
2.4.2	Arbetsmaskiner.....	13
2.4.3	Industri samt el- och fjärrvärmeproduktion utanför EU ETS.....	14
2.4.4	Bostäder och lokaler.....	14
2.4.5	Produktanvändning och övrigt.....	14
2.4.6	Avfall.....	15
2.5	Kompletterande åtgärder.....	15
2.5.1	Utsläpp och upptag från markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF).....	15
2.6	Utveckling av utsläpp som inte ingår i klimatmålen.....	16
2.6.1	Utsläpp från tankning i Sverige till utrikes flyg och sjöfart.....	16
2.6.2	Konsumtionsbaserade utsläpp.....	17
2.6.3	Exportens klimateffekt.....	18
3	Förra årets beslut och dess effekter på klimatomställningen.....	19
3.1	Kvantifierade effekter.....	19
3.2	Övriga stödjande åtgärder och förslag som inte har effektberäknats och som påverkar förutsättningar för klimatomställningen.....	22
3.2.1	Beslut på EU-nivå.....	22
3.2.2	Beslut på nationell nivå.....	23
4	Scenarier och utsläppsgap i förhållande till klimatmålen.....	24
4.1	Det långsiktiga målet till 2045 – hela ekonomin.....	25
4.2	Utsläppsgap till 2020 – ESD-sektorn.....	26
4.3	Utsläppsgap till 2030 och 2040 – ESR-sektorn.....	26
4.4	Etappmålet 2030 - inrikes transporter.....	27
4.5	Scenarier för den handlande sektorn.....	28
4.6	Scenario för LULUCF-sektorn.....	29
4.7	Utsläppsgap till Sveriges EU-åtaganden inom ESR och LULUCF till 2030.....	30
5	Ytterligare åtgärder och aviserad politik som har potential att sluta utsläppsgapet.....	31
5.1	Förslag på internationell nivå.....	31
5.2	Förslag på EU-nivå.....	31
5.3	Budgetpropositionen 2024.....	32

5.3.1	Förslag med klimateffekt i budgetpropositionen för 2024.....	32
5.3.2	Skattereformer på klimatområdet i budgetpropositionen för 2024 .....	34
5.3.3	Kvantifierade effekter av några reformer i denna proposition .....	35
5.4	Utredningar och uppdrag som är relevanta för klimatomställningen .....	36
5.4.1	Effektiv klimatpolitik .....	37
5.4.2	Snabbare omställning för industrin .....	37
5.4.3	Energi- och elförsörjning .....	38
5.4.4	Snabbare klimatomställning i transportsektorn .....	39
6	Klimatpolitiska rådets rapport 2022.....	39



# 1 Inledning

## 1.1 Sveriges klimatpolitiska ramverk och Sveriges klimatmål

I juni 2017 beslutade riksdagen om ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige som omfattar nya klimatmål, en klimatlag och inrättandet av ett klimatpolitiskt råd (prop. 2016/17:146, bet. 2016/17:MJU24, rskr. 2016/17:320). Enligt klimatlagen (2017:720) ska regeringen årligen presentera en klimatredovisning i budgetpropositionen. Etappmålet till 2020 antogs av riksdagen 2009 i och med behandlingen av propositionen En sammanhållen klimat- och energipolitik (prop. 2008/09:162).

Det svenska klimatarbetet bidrar till att nå Parisavtalet, generationsmålet, målen för hållbar utveckling inom Agenda 2030 och miljö kvalitetsmålen inom miljömålssystemet. Riksdagen har bl.a. beslutat att miljö kvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan* utformas i enlighet med FN:s ramkonvention om klimatförändring (UNFCCC), vilket innebär att halten av växthusgaser i atmosfären ska stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig, och att dess precisering ligger i linje med Parisavtalets temperaturmål.

Riksdagen har inom ramen för det klimatpolitiska ramverket antagit ett långsiktigt mål som innebär att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Målet innebär att utsläppen av växthusgaser från svenskt territorium exklusive markanvändningssektorn ska vara minst 85 procent lägre senast år 2045 än utsläppen år 1990. Så kallade kompletterande åtgärder kan användas för att få ned utsläppen till nettonoll och kompensera för möjliga kvarvarande utsläpp 2045. Därefter kommer kompletterande åtgärder vara nödvändiga för att nå nettonegativa utsläpp.

Riksdagen har också antagit etappmål som omfattar utsläpp av växthusgaser i den så kallade ESR-sektorn (ESD fram till 2020), det vill säga de utsläpp som varken ingår i EU:s system för handel med utsläppsrätter (EU ETS) eller som omfattas av s.k. LULUCF-förordningen som reglerar utsläpp och upptag från skog och mark. I ESR-sektorn ingår framför allt utsläpp från inrikes transporter, arbetsmaskiner och jordbruket. Etappmålen lyder:

- Utsläppen år 2020 bör vara 40 procent lägre än utsläppen år 1990.
- Utsläppen senast år 2030 bör vara minst 63 procent lägre än utsläppen år 1990.
- Utsläppen senast år 2040 bör vara minst 75 procent lägre än utsläppen år 1990.

Till 2030 finns även ett sektorspecifikt etappmål som lyder:

- Utsläppen från inrikes transporter, förutom inrikes flyg, ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med 2010.

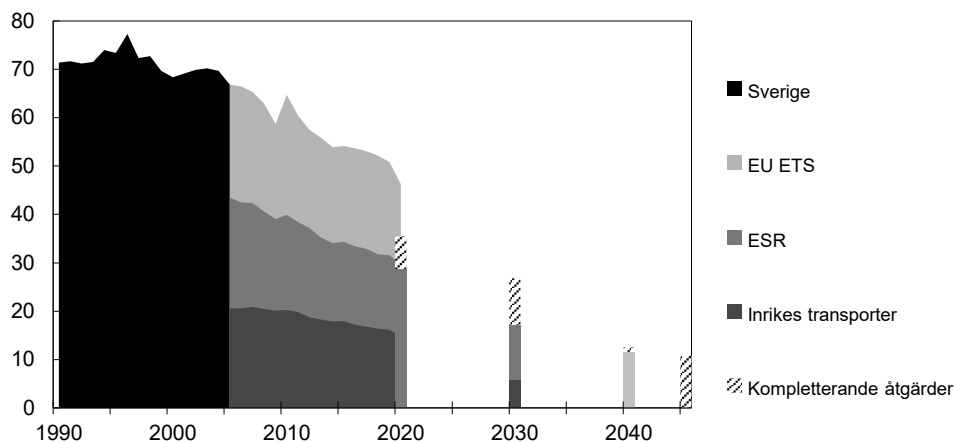
För att nå det långsiktiga målet till 2045 och etappmålen för 2030 och 2040 får kompletterande åtgärder tillgodoräknas i enlighet med internationellt beslutade regler. Sådana åtgärder får användas för att klara högst åtta procentenheter för etappmålet till 2030, två procentenheter för etappmålet till 2040 och 15 procentenheter för det långsiktiga målet till 2045. Det motsvarar 3,7 miljoner ton 2030, 0,9 miljoner ton 2040 och 10,9 miljoner ton 2045. Dessa åtgärder behövs också för att nå negativa nettoutsläpp efter 2045. Som kompletterande åtgärder får framför allt följande räknas:

- ökat nettoupptag av växthusgaser i skog och mark
- avskiljning och lagring av koldioxid med biogent ursprung, s.k. bio-CCS

- verifierade utsläppsminskningar genom investeringar utanför Sveriges gränser.

**Diagram 1.1 Utsläpp av växthusgaser i Sverige 1990–2021 och etappmålen för miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan**

Miljoner ton koldioxidekvivalenter



Anm.: Figuren illustrerar den historiska utsläppsutvecklingen i Sverige 1990–2021, de tre etappmålen 2020, 2030 och 2040 för ESR-sektorn, etappmålet för inrikes transporter (exklusive flyg) till 2030 och det långsiktiga klimatmålet för de territoriella utsläppen till 2045. Etappmålen för ESR-sektorn och det långsiktiga klimatmålet kan till viss del uppfyllas genom kompletterande åtgärder, vilket visas med de streckade delarna av staplarna. Kompletterande åtgärder får uppgå till högst 15 procentenheter 2045, vilket motsvarar högst elva miljoner ton koldioxidekvivalenter. För etappmålen inom den icke handlande sektorn får högst 8 procentenheter respektive 2 procentenheter utgöras av kompletterande åtgärder 2030 respektive 2040, vilket motsvarar 3,7 miljoner ton respektive 0,9 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Det svarta fältet visar summan av olika sektorer innan EU ETS infördes 2005.

Källa: Naturvårdsverket.

## 1.2 Sveriges EU-åtaganden

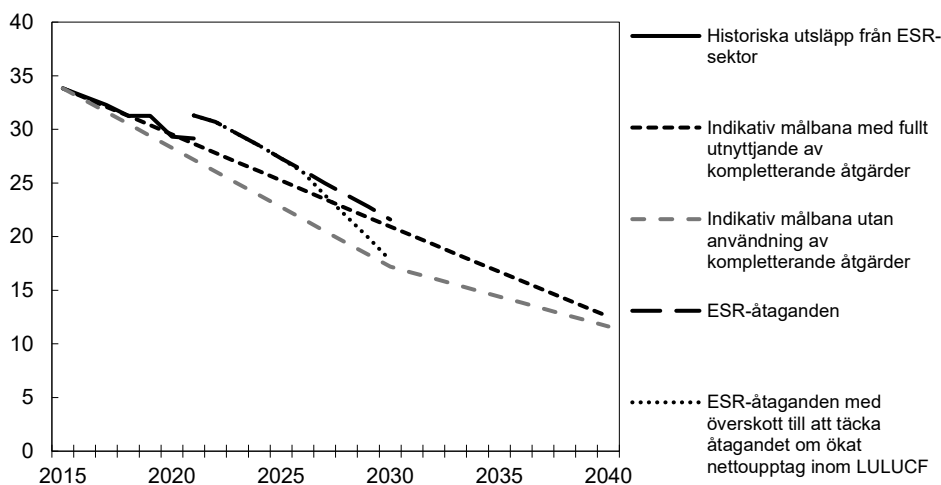
I juni 2021 antog EU:s klimatlag som slår fast att unionen senast 2050 ska vara klimatneutral och till 2030 ska minska sina nettoutsläpp med minst 55 procent jämfört med 1990, vilket är en central del av EU:s s.k. gröna giv. Kommissionen presenterade även i juli 2021 ett paket med lagstiftningsförslag kallat Fit for 55-paketet. Fit for 55-paketet innehåller sammanlagt 16 olika förändringar av befintlig lagstiftning. ESR- och LULUCF-förordningar antogs i mars 2023 och Sveriges EU-åtaganden är följande:

- Sveriges ESR-utsläpp ska minska med 50 procent fram till 2030 jämfört med 2005 och utsläppen ska följa en målbana med årliga mål.
- Sveriges nettoupptag inom LULUCF ska under perioden 2026–2029 öka enligt en linjär målbana och 2030 ska nettoupptaget öka med ca 4 miljoner ton jämfört med 2016–2018.

Sveriges 2030-mål bedöms vara något mer ambitiösa än EU-åtagandet för ESR-sektorn till 2030. De indikativa målbana som man kan härleda ur de nationella målen innebär att klart lägre utsläpp krävs under perioden fram till 2030 men de är inte bindande under perioden 2021–2029, till skillnad från ESR-åtagandet. EU-åtaganden tillåter, i begränsad utsträckning, flytt av krediter över tid, mellan rättsakter samt försäljning av utsläppsutrymme till andra medlemsländer. Å andra sidan omfattar det nationella etappmålet för 2030 kompletterande åtgärder, i vilket kan ingå ökat upptag i markanvändningssektorn, bio-CCS samt internationella verifierade utsläppsminskningar.

**Diagram 1.2 Sveriges etappmål för 2030 och 2040 för ESR-sektorn (med indikativa målbanor) och Sveriges årliga EU-åtaganden inom ESR (utan och med det överskott som skulle krävas för att täcka åtagandet om ökat nettoupptag inom LULUCF)**

Miljoner ton koldioxidekvivalenter



Anm.: Diagrammet visar de historiska utsläppen som omfattas av ESR, Indikativa målbanor för Sveriges etappmål för ESR för 2030 och 2040 – med respektive utan användning av kompletterande åtgärder samt Sveriges årliga EU-åtaganden inom ESR. Det redovisas också hur utsläppen i ESR-sektorn skulle behöva minska för att nå ESR-åtaganden och ge ett tillräckligt överskott för att kunna kompensera ett eventuellt underskott i LULUCF-sektorn med ca 4 miljoner ton 2030 jämfört med 2016–2018.

Källa: Naturvårdsverket.

### 1.3 Klimatredovisningens innehåll och disposition

Enligt den svenska klimatlagen ska regeringen varje år lämna en klimatredovisning till riksdagen i budgetpropositionen. Klimatredovisningen ska omfatta

1. en redovisning av utsläppsutvecklingen,
2. en redovisning av de viktigaste besluten inom klimatpolitiken under året och vad de besluten kan betyda för utvecklingen av växthusgasutsläppen, och
3. en bedömning av om det finns behov av ytterligare åtgärder och när och hur beslut om sådana åtgärder i så fall kan fattas.

Strukturen i denna klimatredovisning följer i huvudsak klimatlagens krav.

Klimatredovisningen har tagits fram med stöd av underlag som Naturvårdsverket har lämnat till regeringen i mars 2023.

## 2 Den historiska utsläppsutvecklingen

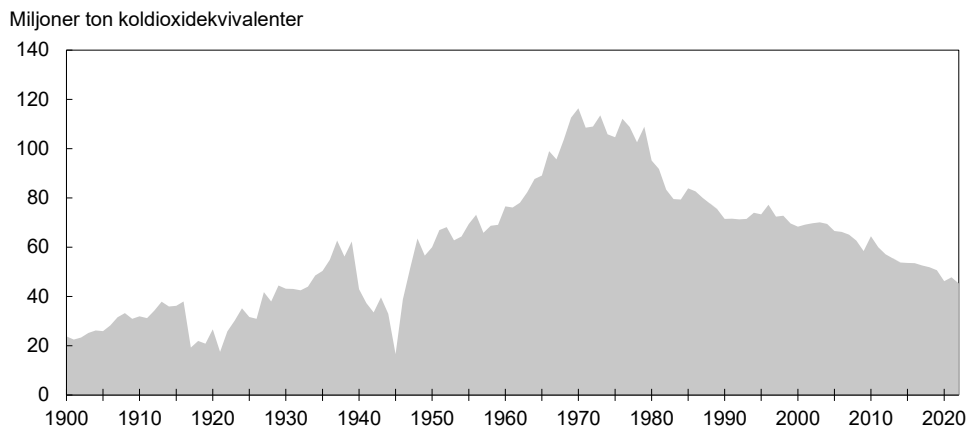
Avsnittet redogör för den historiska utsläppsutvecklingen i Sverige, inklusive en förklaring av vilka styrmedel och åtgärder som har särskild betydelse för utsläppsutvecklingen samt indikatorer för omställningstakten i industrin och i transportsektorn. Redovisningen har huvudfokus på utvecklingen av de territoriella utsläppen i Sverige och de sektorer som ingår i etappmålen, baserat på officiell slutlig utsläppstatistik till och med år 2021 och preliminär statistik för 2022. Slutlig statistik för 2022 presenteras i december 2023. I kapitlet beskrivs även utvecklingen i LULUCF-sektorn, utsläpp från internationella transporter, konsumtionsbaserade utsläpp och exportens klimatnytta. Denna beskrivning bör ses som ett komplement till den officiella utsläppstatistiken som används för uppföljning av Sveriges klimatmål för att bättre visa på den fulla vidden av Sveriges klimatpåverkan.

## 2.1 Utsläppsutvecklingen i Sverige

År 2021 var Sveriges territoriella utsläpp av växthusgaser (utsläpp som sker inom Sveriges gränser) 47,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Ungefär en tredjedel av utsläppen kommer från inrikes transporter, en tredjedel från industrin och en tredjedel från andra sektorer, framför allt jordbruket, el- och fjärrvärmeproduktion samt arbetsmaskiner.

Sveriges utsläpp ökade fram till 1970-talet, framför allt på grund av en ökad industrialisering och ökad bilism vilket ledde till att kol och sedan olja användes i allt större utsträckning. År 1970 utgjordes Sveriges energitillförsel till nästan 80 procent av olja, vilket innebar att utsläppen översteg 100 miljoner ton koldioxidekvivalenter per år. Sedan oljekriserna på 1970-talet har utsläppen mer än halverats och oljans roll i energisystemet drastiskt minskat, framför allt tack vare framför allt utbyggnaden av kärnkraften 1972–1985, men även en fortsatt utbyggnad av vattenkraften, en övergång från oljeeldning till biobränslebaserad fjärrvärme och värmepumpar samt omfattande energieffektiviseringsåtgärder. Den ökade tillgången på el ledde till att en lång rad industriprocesser elektrifierades varpå samhällets behov av fossila bränslen minskade. På senare år har mer bränsleeffektiva förbränningsmotorer och en ökande användning av biobränsle varit viktiga för de fortsatta utsläppsminskningarna. Sverige har nu, jämfört med andra länder, små utsläpp från el- och fjärrvärmeproduktion samt från egen uppvärmning.

**Diagram 2.3 Data över Sveriges territoriella utsläpp av växthusgaser 1900–1990 och statistik över Sveriges territoriella utsläpp av växthusgaser 1990–2022**



Källa: Potsdam Institute for Climate Impact Research (PIK) och Naturvårdsverket.

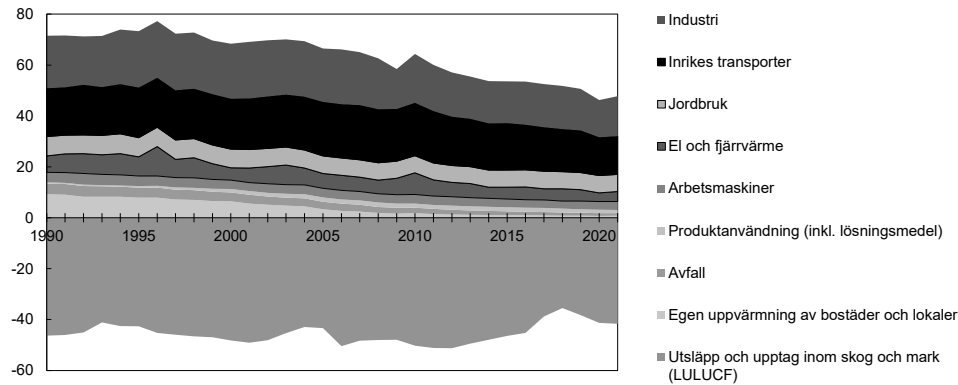
De största bidragen till utsläppsminskningarna sedan 1990 kommer från uppvärmning av bostäder och lokaler. De främsta åtgärderna som har bidragit till detta är utbyggnaden av fjärrvärmenäten, ökad användning av biobränslen och övergången från oljeeldade värmepannor till både värmepumpar och fjärrvärme. Industrins utsläpp har minskat sedan 2010 tack vare ökad användning av el och biobränslen i form av restprodukter från skogsindustrin samt energieffektivisering. Kvarvarande utsläpp från industrin består till mer än två tredjedelar av utsläpp relaterade till produktionsprocesser. För att minska den här typen av utsläpp krävs ny processteknik, ofta med el eller vätgas, vilket i sin tur kräver ökad tillförsel av el. Inom elproduktion och fjärrvärme har utsläppen minskat tack vare en snabb övergång till förbränning av biobränslen men även till avfall som har lägre utsläpp än kol och olja. Utsläppen från avfallsförbränning ökar dock fortfarande. Effektivare fordon och en ökad användning av biodrivmedel har historiskt bidragit till minskade utsläpp från inrikes transporter. De senaste åren har försäljningen av laddbara fordon ökat vilket även har minskat utsläppen. Utsläppen från avfallsbehandling har minskat stadigt sedan 1990, vilket

framför allt beror på kraftigt minskad deponering till följd av deponeringsförbudet som infördes i början av 2000-talet.

De territoriella utsläppen har minskat med 33 procent mellan 1990 och 2021, vilket är ungefär lika mycket som EU:s genomsnitt. Minskningstakten har under denna period varit på ca 1–1,5 procent per år, vilket är mindre än under den transformativa omställningen av energisystemet under 1970- och 1980-talet. Jämfört med 2020 ökade utsläppen med 3 procent vilket huvudsakligen kan förklaras med en ekonomisk återhämtning inom industrin efter pandemin samt med att 2021 var ett kallare år med ett större behov av uppvärmning jämfört med 2020. Trots utsläppsökningen mellan 2020 och 2021 var utsläppen drygt 6 procent lägre än 2019. Enligt preliminär statistik från Naturvårdsverket uppskattas utsläppen ha minskat med 5,3 procent under 2022. Minskningen märks framför allt inom inrikes transporter, vilket bland annat förklaras av ökad elektrifiering och högre inblandning av biobränslen.

**Diagram 2.4 Statistik över utsläpp och upptag av växthusgaser 1990–2022 fördelat per sektor**

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

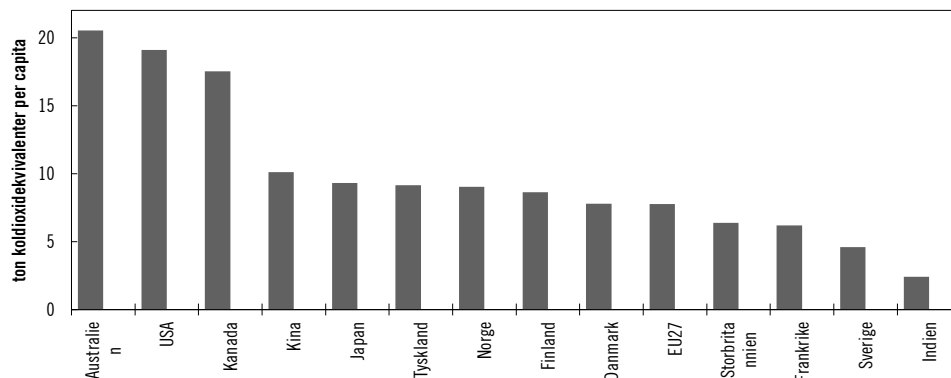


Källa: Naturvårdsverket.

Sveriges territoriella utsläpp per person i snitt är ca 4,5 ton, jämfört med ca 6 respektive nära 8 ton i snitt för världen respektive EU, se figur nedan. Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp per capita är högre än Sveriges territoriella utsläpp, se kapitel 2.6.2.

**Diagram 2.5 Per capita territoriella utsläpp 2021 för ett antal utvalda länder**

Ton koldioxidekvivalenter per capita



Källa: OECD och Climate Watch Data.

## 2.2 Utsläppsutvecklingen inom EU:s utsläppshandelssystem (EU ETS)

EU:s utsläppshandelssystem (EU ETS) omfattar utsläpp från industrin, el- och värmesektorn, och flyg mellan destinationer inom det europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES).

Cirka 36 procent av Sveriges territoriella utsläpp omfattas av EU ETS. Utsläppen från svenska anläggningar inom EU ETS var 18,5 miljoner ton 2021. Det innebär en ökning med 11 procent jämfört med föregående år. Ökningen var en följd av den ekonomiska återhämtningen efter pandemin, ett högt elpris som ledde till ökad elproduktion i Sverige, i kombination med att 2021 var ett kallare år vilket resulterade i en ökad användning av fossila bränslen i el- och fjärrvärmesektorn. Mellan 2021 och 2005 har utsläppen minskat med 20 procent. Enligt preliminär statistik har utsläppen inom EU ETS 2022 minskat med 5,2 procent, vilket beror på bränsleskiften, lägre cementbehov för bygg och på underhållsstopp inom kemiindustrin.

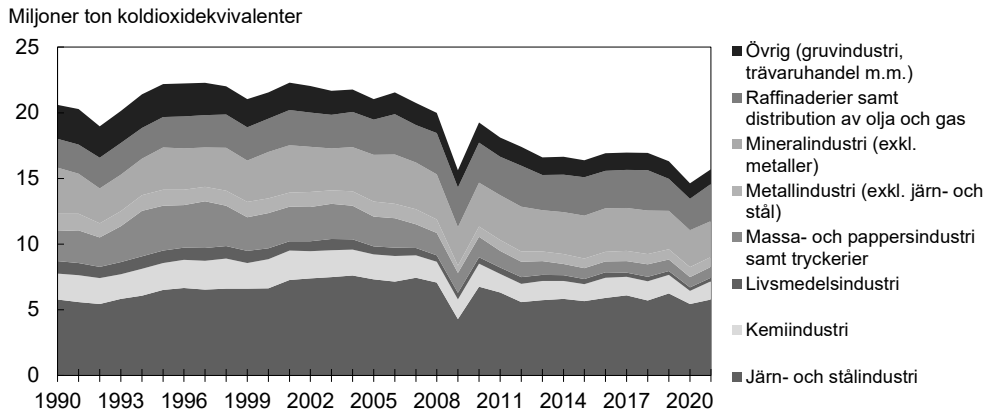
Under 2023 har EU beslutat om skärpningar av EU ETS som innebär att priset på utsläppsrätter bedöms öka. Priset på utsläppsrätter inom EU ETS skapar incitament för kostnadseffektiva utsläppsminskningar. Utöver EU ETS finns även en rad andra styrmedel, både på nationell nivå och på EU-nivå, som i olika utsträckning påverkar anläggningar som ingår i EU ETS. Framför allt handlar det om stöd till forskning, utveckling och demonstration, investeringsstödet Industriklivet, energi- och koldioxidskatt och EU:s Innovationsfond.

### 2.2.1 Industrin inom EU ETS

Nästan hela den svenska industrisektorns utsläpp, mer än 90 procent, ingår i EU ETS. Utsläppen i industrin kommer framför allt från ett fåtal större industrianläggningar inom järn- och stålindustri, mineralindustri, kemi- och raffinaderiindustri, gruvor och övrig metallindustri.

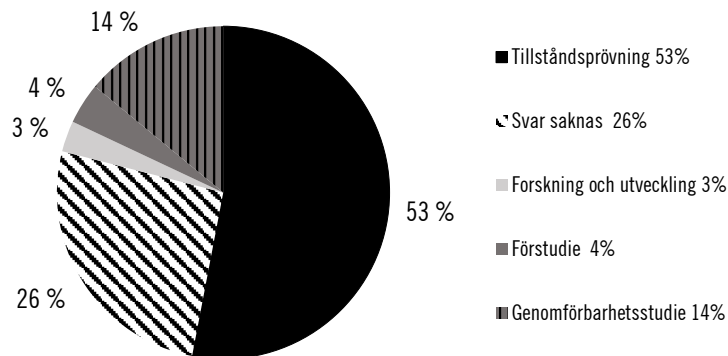
Industrisektorns samlade utsläpp, dvs. inklusive de utsläpp som inte ingår i EU ETS, uppgick till 15,7 miljoner ton koldioxidekvivalenter 2021 vilket var drygt 24 procent lägre än 1990 men 8 procent högre än 2020. Ökningen sen 2020 förklaras framför allt av ökad verksamhet efter pandemin. Den långsiktiga trenden mot lägre utsläpp i industrisektorn beror delvis på att användningen av biobränslen har ökat och oljeanvändningen minskat, men minskningen beror även på att ny processteknik införts inom exempelvis kemiindustrin. Raffinaderisektorns utsläpp har däremot ökat sedan 1990, vilket beror på ökad produktion. Enligt preliminär statistik har industrins utsläpp minskat med 2,8 procent under 2022, se förra avsnittet.

Utsläppsminskningen har varit större för industrianläggningar som inte ingår i EU ETS än för anläggningarna som ingår i handelssystemet. En förklaring till det är att priset för utsläppsrätter inom EU ETS är lägre än koldioxidskatten som gäller för industrier utanför EU ETS samt att svenska anläggningar inom EU ETS ofta hör till de mest effektiva inom EU och därmed har lägre incitament och möjligheter att minska sina utsläpp. Utsläppen i den icke-handlande industrin har minskat med två tredjedelar sedan 2010 tack vare konverteringar från fossila bränslen till förnybar energi och värmepumpar samt energieffektiviseringsåtgärder.

**Diagram 2.6 Utsläpp av växthusgaser från industrin 1990–2021, fördelat per undersektor**

### Indikatorer för industrins omställning

Naturvårdsverket har för andra året i rad tagit fram en indikator för klimat-omställningen i industrin. Indikatorn baseras på samtal med representanter från de största industrierna under 2021 och 2022 samt genom öppna datakällor. Indikatorn omfattar 11 av de mest utsläppsintensiva industrierna, vilka tillsammans står för ca 75 procent av industrins utsläpp. Naturvårdsverket har bl.a. frågat i vilken fas i omställningen industrierna befinner sig och hur stor andel av utsläppen som befinner sig i respektive omställningsfas. Industrierna har tillsammans lämnat in tillståndsprövningar för att ställa om motsvarande 53 procent av deras totala utsläpp 2021 till alternativa processer med lägre utsläpp. Det innebär att en stor mängd industrier har kommit relativt långt i sin omställning. Detta beror bland annat enligt industrin på innovationsstöd samt att efterfrågan på koldioxidfria produkter har börjat ta fart.

**Diagram 2.7 Indikator över industriernas utsläpp fördelad efter i vilken fas i omställningen som de befinner sig**

Utsläpp från industrisektorn där 11 industrier (som tillsammans står för 75 procent av totala utsläpp från industrin) har fått frågan i vilken fas det huvudsakliga omställningsalternativet befinner sig. Av de 11 företagen svarade 10.

Källa: Naturvårdsverket.

### 2.2.2 El- och fjärrvärmeproduktion inom EU ETS

Mer än 90 procent av utsläppen inom el- och fjärrvärmeproduktion ingår i EU ETS. Sveriges elproduktion är redan i dag i stor utsträckning fossilfri, men fortfarande används en del fossila bränslen främst i kraft- och fjärrvärmeproduktionen. Av de fossila bränslena i kraft- och värmeproduktionen är förbränning av avfall med plast är en betydande källa som också ökat kraftigt sedan 1990. Utsläppen från el och

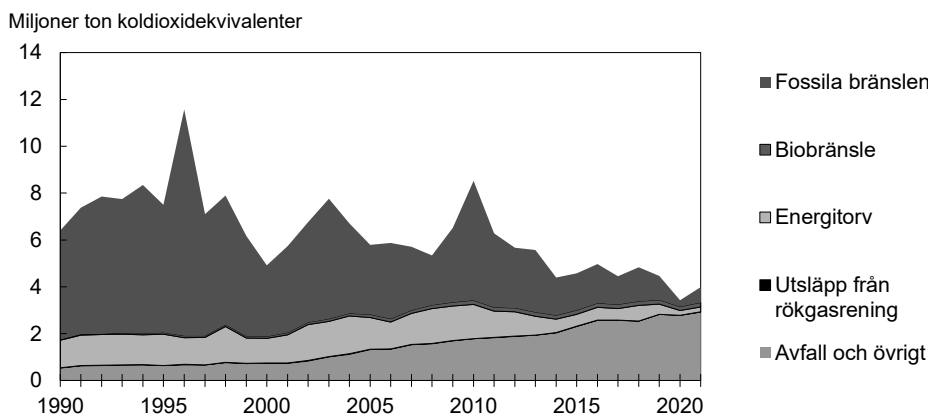
fjärrvärmeproduktion varierar också i allmänhet mellan åren, vilket främst beror på variationer i temperatur och nederbörd.

Totalt uppgick utsläppen av växthusgaser från el- och fjärrvärmeproduktion 2021 till 4 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket motsvarar en ökning om 17 procent jämfört med föregående år. Ökningen förklaras av att mer fossila bränslen användes för el- och fjärrvärmeproduktionen jämfört med 2020. Höga elpriser under 2021 ledde till att det oljeeldade kondenskraftverket i Karlshamn, som framför allt fungerar som en effektreserv under vintern, även användes under sommaren då produktion var lönsam. Nedläggningen av kärnkraft i södra Sverige under de senaste fem åren har även lett till ökat behov av ökad produktion från bl.a. väderberoende kraftslag och därmed även i viss utsträckning fossildriven effektreserv (eller import) vid vissa tillfällen med låg sådan produktion. Användningen av fossil energi inom sektorn har dock minskat totalt sett under denna period. En bidragande faktor var också att medeltemperaturen under 2021 var den lägsta sedan 2013 och att tillgången på vattenkraft var mindre än ett normalår på grund av lägre nederbörd. I kombination med det höga elpriset gjorde detta att bränsleanvändningen i sektorn var den högsta sedan 2011. 2022 var ett varmt år i hela Sverige med en mild vinter och varm sommar, vilket gör att el- och fjärrvärmeproduktionen för uppvärmning och därmed utsläppen från sektorn minskade med 4,9 procent jämfört med 2021, enligt preliminär statistik.

Sveriges låga utsläpp från sektorn förklaras i grunden med att vattenkraft och kärnkraft står för en dominerade del av elproduktionen och att den elproduktion som tillkommit under senare främst är från vindkraft. Samtidigt har övergången från fossila bränslen till restprodukter i form av biobränslen och avfall lett till att utsläppen från fjärrvärmeproduktionen minskat sedan 1990. Detta trots att värmeproduktionen ökat under samma tid. Utsläppen från förbränning av avfall har dock också en inte försumbar och ökande klimatpåverkan eftersom en ansevärd del av avfallet utgörs av fossilt material. Utsläppen från förbränning av avfall, som i huvudsak kommer från förbränning av fossil plast, har mer än tredubblats sedan 1990. Förbränning av fasta biobränslen i form av restprodukter från skogsindustrin redovisas i LULUCF-sektorn.

Höjda energi- och koldioxidskatter har bidragit till utsläppsminskningen, samtidigt som merparten av sektorn omfattas av EU:s utsläppshandel. På senare år har en kraftig utbyggnad av vindkraft, och i viss mån solkraft, skett i Sverige vilket inneburit ett elöverskott under större del av året. Sverige är trots detta beroende av import av el under vissa perioder, t.ex. vid höglastperioder under kalla vinterdagar då efterfrågan på el är särskilt stor.

**Diagram 2.8 Utsläpp av växthusgaser från el- och fjärrvärmeproduktion 1990–2021, fördelat per undersektor**



Källa: Naturvårdsverket.



## Indikatorer för el- och fjärrvärmeproduktionens omställning

Det har skett en betydande ökning i användningen av förnybara energilag i såväl el- som fjärrvärmeproduktion sedan 1990 i Sverige.

Under 2010-talet har takten i utbyggnaden av vindkraftkapacitet ökat i Sverige. Mellan 2010 och 2022 ökade produktionen från cirka 3,5 till 33 TWh per år. Vindkraft bidrog till ungefär 20 procent av Sveriges elproduktion under 2022. Utbyggnaden av solkraft har under senare år ökat i Sverige. Mellan 2021 och 2022 ökade installerad solcellseffekt med 800 MW i Sverige. Statens energimyndighet uppskattar att solcellerna som finns installerade vid utgången av 2022 kommer producera ca 2 TWh årligen. I början av 2023 fanns sex kärnkraftsreaktorer med en installerad effekt om knappt 6 900 MW i Sverige. Kärnkraften i Sverige har minskat senaste decennierna genom stängningen av Barsebäcks båda reaktorer 1999 respektive 2005, Oskarshamn 1 och 2 som stängdes 2017 respektive 2015 och Ringhals 1 och 2 som togs ur drift 2020 respektive 2019.

### 2.2.3 Inrikes flyg

Koldioxidutsläpp från flyg inom EES ingår i EU ETS och därmed inte i etappmålet för inrikes transporter till 2030. Utsläppen från inrikes flyg var under 2021 ca 0,2 miljoner ton koldioxidekvivalenter vilket motsvarar knappt 30 procent av utsläppen 1990 eller 40 procent av utsläppen 2010. Jämfört med 2020 var utsläppen i princip oförändrade. Utsläppen motsvarar en minskning med 58 procent jämfört med 2019, till största delen beroende på kraftigt minskat flygande under covid 19-pandemin. Under 2022 var det totala antalet resenärer, för både inrikes och utrikes flyg, cirka 30 procent lägre än 2019 och utsläppen ökade till 0,3 miljoner ton. Flyget hade 2022 därmed inte återgått till nivåerna innan pandemin.

Sedan 1990 har flygplanen fått en högre belägningsgrad och fler flygningar sker med bränslesnåla turbopropellerplan i stället för jetflygplan. Samtidigt har persontrafik med tåg tagit marknadsandelar från inrikesflyg. Flygoperatörer ingår sedan 2013 i EU ETS, vilket har bidragit till minskade utsläpp. En skatt på flygresor infördes 2018. Skatten kan ha bidragit till minskat flygande, men skattens påverkan är svår att kvantifiera. På senare år har inblandning av fossilfria bränslen, s.k. biojetbränslen, inletts delvis som ett resultat av införandet av en s.k. reduktionsplikt för flyget. Dock ökar andelen biojetbränslen från väldigt låga nivåer.

## 2.3 Utsläppsutveckling inom inrikes transporter (exklusive inrikes flyg)

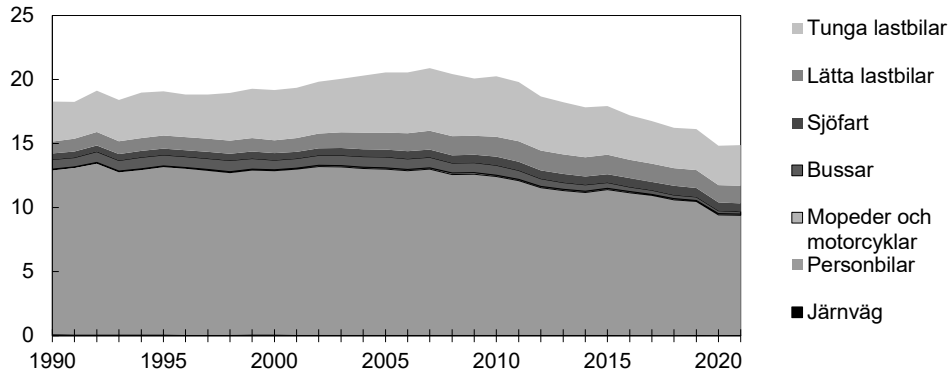
Utsläppen från inrikes transporter står för ungefär en tredjedel av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser och ungefär hälften av växthusgasutsläppen i ESR-sektorn.

Vägtrafiken står för den absolut största delen, ca 95 procent, av utsläppen från transporterna i landet, varav personbilar står för ungefär 62 procent medan tunga och lätta lastbilar står för ungefär 30 procent. Utsläppen av växthusgaser från inrikes transporter (exklusive inrikes flyg) uppgick till 14,9 miljoner ton koldioxidekvivalenter år 2021, vilket innebär att utsläppen är oförändrade jämfört med 2020. Jämfört med 2010 har utsläppen minskat med 27 procent 2021. Utsläppen har minskat trots att trafikarbetet och personbilarnas vikt generellt sett har ökat. Bland annat EU:s koldioxidkrav på nya lätta och tunga vägfordon, bonus–malus-systemet samt stöd till laddstationer har bidragit till en ökad försäljning av laddbara fordon. En ökad andel förnybart i drivmedelsmixen har också lett till minskade utsläpp. Energi- och koldioxidskatten är även styrmedel som stödjer omställningen mot minskade utsläpp.

Enligt preliminära siffror har utsläppen från inrikes transporter minskat med 9,6 procent under 2022 jämfört med 2021, vilket bl.a. förklaras av ökad elektrifiering och högre inblandning av biobränslen. Grannlandstankning till följd av höga drivmedelspriser kan också ha bidragit.

**Diagram 2.9 Utsläpp av växthusgaser från inrikes transporter (exklusive utsläpp från inrikes flyg) 1990–2021, fördelat per transportslag**

Miljoner ton koldioxidekvivalenter



Källa: Naturvårdsverket.

### Indikatorer för vägtransportsektorns omställning

Under 2022 har nyregistreringen av laddbara personbilar fortsatt att stiga i Sverige. Totalt utgjorde elbilar och laddhybrider drygt 32 respektive 22 procent av personbilsförsäljningen. I slutet av 2022 stod de laddbara personbilarna för knappt 9 procent av den totala personbilsflottan vilket kan jämföras med drygt 6 procent i slutet av 2021. Detta bidrog till att de genomsnittliga koldioxidutsläppen från personbilsflottan som helhet sjönk från 146 g/km 2021 till 135 g/km 2022.

## 2.4 Utsläppsutveckling inom ESR-sektorn

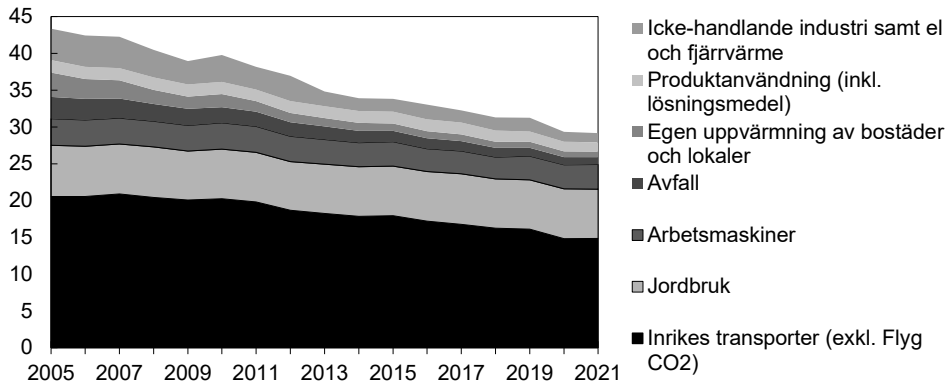
Utsläpp från inrikes transporter, jordbruk, arbetsmaskiner, uppvärmning av bostäder och lokaler, avfallsbehandling samt industri- och energianläggningar utanför EU:s utsläppshandelssystem är de största utsläppskällorna inom ESR-sektorn.

Utsläppen av växthusgaser i ESR-sektorn var 29,2 miljoner ton koldioxidekvivalenter 2021. Det är en minskning med 0,6 procent jämfört med 2020. Utsläppen har minskat med cirka 37 procent jämfört med 1990 och med 33 procent jämfört med 2005. Utsläppsminskningar har skett inom samtliga delsektorer. År 2022 minskade utsläppen med 6,6 procent jämfört med 2021 enligt preliminär statistik.

Utsläppsutvecklingen från inrikes transporter, som står för hälften av utsläppen i ESR-sektorn, beskrivs i avsnitt 2.3 ovan. I följande avsnitt redovisas utvecklingen för de övriga sektorerna som ingår i ESR-sektorn.

**Diagram 2.10 Utsläpp av växthusgaser från ESR-sektorn 2005–2021, fördelat per sektor**

Miljoner ton koldioxidekvivalenter



Källa: Naturvårdsverket.

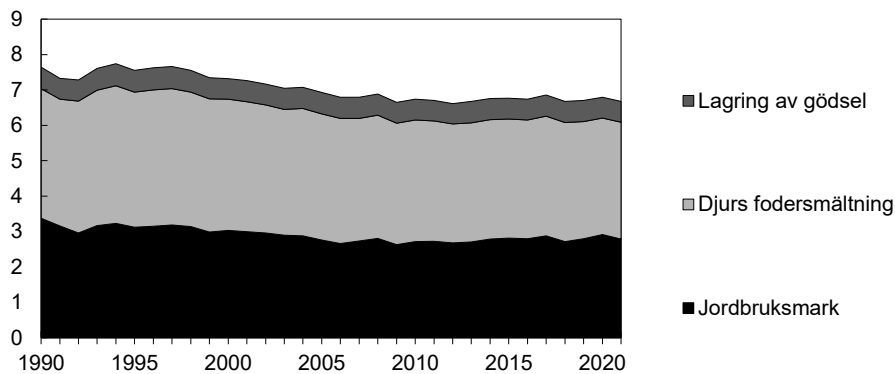
### 2.4.1 Jordbruk

Jordbrukssektorns utsläpp består främst av metan och lustgas från djurens fodersmältning, gödselhantering och kväveomvandling i mark. År 2021 var utsläppen av växthusgaser från jordbrukssektorn 6,7 miljoner ton vilket innebär en minskning med ungefär 3 procent jämfört med 2020. Utsläppen har legat på ungefär samma nivå sedan 2005 men minskat med 13 procent sedan 1990 vilket främst beror på ökad produktivitet och minskad djurhållning av främst mjölkkor och grisar och, i mindre utsträckning, minskad användning av mineralgödsel. Enligt preliminär statistik minskade sektorns utsläpp med 0,4 procent 2022.

Utsläpp från användning av fossila drivmedel i traktorer och andra arbetsmaskiner, från fossila bränslen till uppvärmning i lokaler samt kolförrädsförändringar på grund av markanvändning redovisas i andra sektorer.

**Diagram 2.11 Utsläpp av växthusgaser från jordbruket 1990–2021, fördelat per utsläppskälla**

Miljoner ton koldioxidekvivalenter



Källa: Naturvårdsverket.

### 2.4.2 Arbetsmaskiner

Arbetsmaskiner utgörs av arbetsredskap, däribland traktorer, kranar, grävmaskiner, gräsklippare, motorsågar och snöskotrar. Arbetsmaskinerna används bland annat för bygge och underhåll av vägar, bostäder och lokaler, men även för arbete inom industri, jord- och skogsbruk och fiske. Utsläppen från arbetsmaskiner var 3,3 miljoner ton 2021, vilket motsvarar ungefär 7 procent av Sveriges utsläpp.

Utsläppen är lägre jämfört med 2010 men har ökat de senaste tre åren, bl.a. därför att antalet A-traktorer har ökat liksom utsläppen från industri- och byggsektorn. En omställning av arbetsmaskiner har inletts, dock från mycket låga nivåer. Klimatpremien utvidgades under 2021 för att omfatta en större del miljöarbetsmaskiner och under 2022 togs kravet på att maskinen för att kunna få stöd ska registreras i vägtrafikregistret bort. Enligt preliminär statistik minskade sektorns utsläpp med 11 procent 2022, vilket beror på minskad aktivitet inom byggindustrin samt ökad el- och biodrivmedelanvändning.

### 2.4.3 Industri samt el- och fjärrvärmeproduktion utanför EU ETS

Utsläpp av växthusgaser från industrin samt från el- och fjärrvärmeproduktion i ESR-sektorn var 2021 ca 1,24 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket är en minskning med ca 70 procent jämfört med 1990 och med ca 7 procent jämfört med 2020. Utsläppen från denna del av industrin består framför allt av förbränningsutsläpp vid användning av fossila bränslen som naturgas, gasol och olja. Anledningen till utsläppsminskningen är konverteringar från fossila bränslen till fossilfri energi och värmepumpar, energieffektiviseringsåtgärder, samt att dessa verksamheter omfattas av koldioxidskatten där tidigare nedsättningar fasades ut under perioden 2011–2015. Även investeringsstöd från klimatklivet har bidragit till denna utsläppsminskning.

### 2.4.4 Bostäder och lokaler

Sektorn omfattar växthusgasutsläpp från egen förbränning av bränslen för uppvärmning och varmvatten i bostäder och lokaler, inklusive lokaler i jordbruk och skogsbruk. Utsläppen av växthusgaser från bostäder och lokaler var oförändrade mellan 2021 och 2020 och uppgick till 0,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket är en minskning med 92 procent jämfört med 1990. Minskningen ägde rum i huvudsak under 1990-talet och beror på att egen uppvärmning med olja nästan helt ersattes av främst fjärrvärme och värmepumpar, bl.a. till följd av höjda energi- och koldioxidskatter. Även olje- och elprisutvecklingen samt den faktiska tillgången till alternativ i form av framför allt värmepumpar, fjärrvärme och pelletspannor har på ett avgörande sätt bidragit till utvecklingen. Vid sidan av energiskatter påverkas sektorn även av styrmedel för ökad energieffektivitet främst i form av byggregler och produktkrav, de sistnämnda utgår framför allt från EU:s ekodesign- och energimärkningsdirektiv. Teknikupphandling av t.ex. värmepumpar och andra tekniker för ökad energieffektivitet har också haft betydelse. Sedan 2015 har även stöd inom klimatklivet gått till investeringar i bränsle-konverteringar och i viss mån energi-effektivisering i sektorn.

### 2.4.5 Produktanvändning och övrigt

Användning av att fluorerade gaser, s.k. f-gaser, och andra produkter ledde till utsläpp av växthusgaser motsvarande 1,3 miljoner ton koldioxidekvivalenter 2021. Den största utsläppskällan är läckage av f-gaser i kylsystem, värmepumpar och luftkonditioneringsanläggningar. Dessutom ingår i denna kategori koldioxidutsläpp från användning av smörjmedel, lösningsmedel och paraffin, samt mindre utsläpp av lustgas. Lösningsmedelsutsläpp kommer från t.ex. användning av målarfärg. Utsläppen är cirka tre gånger så stora jämfört med utsläppen 1990, framför allt på grund av att f-gasen HFC ersatt ozonnedbrytande ämnen som började fasas ut efter att Montreal-protokollet trädde i kraft år 1989. Utsläppen av f-gaser har dock planat ut och börjat minska så att de 2021 var cirka 25 procent lägre än utsläppstoppen som nåddes 2008. Det beror framför allt på EU:s F-gasförordning som infördes 2006 och skärpes 2015.

Syftet med förordningen är att minska utsläppen med två tredjedelar mellan 2015 och 2030, inklusive en särskild begränsning av HFC. Jämfört med 2020 har utsläppen 2021 fortsatt att minska med 3 procent på grund av att alternativa gaser används i allt större utsträckning.

## 2.4.6 Avfall

Utsläppen från avfallsbehandling, utom förbränning av (icke-farligt) avfall som redovisas under el- och fjärrvärmesektorn, har minskat med ungefär 75 procent jämfört med 1990 och uppgår år 2021 till 1 miljon ton koldioxidekvivalenter. Det innebär en minskning med ungefär 8 procent jämfört med 2020. Två tredjedelar av utsläppen från avfallsbehandling kommer från avfallsdeponier. Utsläppsminskningen beror på flera faktorer, framför allt på att metanåtervinning från deponier har ökat samtidigt som deponerat organiskt avfall minskat. Deponiförbuden och beskattning av deponering av avfall som infördes i början av 2000-talet har bidragit till att minska metanutsläppen från deponier samt till att tillgängliggöra avfall för återvinning. Övriga styrmedel har även bidragit såsom regler om kommunal avfallsplanering, regler om producentansvar för vissa varor och stöd från klimatklivet.

## 2.5 Kompletterande åtgärder

För att nå det långsiktiga målet till 2045 och etappmålen för 2030 och 2040 får kompletterande åtgärder tillgodoräknas i enlighet med internationellt beslutade regler. Sådana åtgärder får användas för att klara högst åtta procentenheter för etappmålet till 2030, två procentenheter för etappmålet till 2040 och 15 procentenheter för det långsiktiga målet till 2045. Det motsvarar 3,7 miljoner ton 2030, 0,9 miljoner ton 2040 och 10,9 miljoner ton 2045. Dessa åtgärder behövs också för att nå negativa nettoutsläpp efter 2045. Som kompletterande åtgärder får följande räknas:

- ökat nettoupptag av växthusgaser i skog och mark
- avskiljning och lagring av koldioxid med biogent ursprung, så kallad bio-CCS
- verifierade utsläppsminskningar genom investeringar utanför Sveriges gränser.

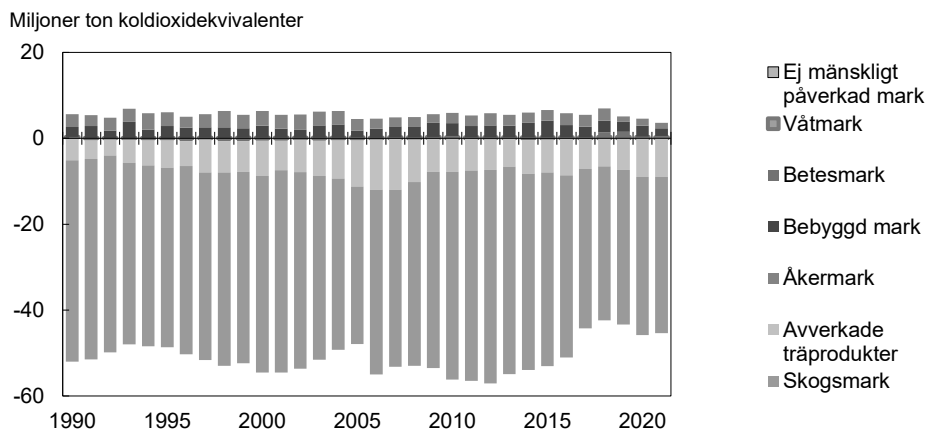
Ett system med omvänd auktion för att fördela stödet för bio-CCS är under utformning. System är inte ännu på plats vilket innebär att det inte har åstadkommit några inlagringar av koldioxid. Det har inte heller tagits fram nationella bokföringsregler för verifierade utsläppsminskningar utomlands eller ökade upptag från LULUCF. Detta innebär att inga kompletterande åtgärder åstadkommit med dessa alternativ. Upptag och utsläpp från LULUCF-sektorn mäts dock och dessa beskrivs nedan.

### 2.5.1 Utsläpp och upptag från markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF)

Utsläpp och upptag från markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF) utgörs av skillnaden mellan inlagring av koldioxid (biomassatillväxt) och avgång (vid avverkning för t.ex. produktionen av fjärrvärme, massa och papper samt vid naturlig avgång). I enlighet med FN:s klimatpanels riktlinjer redovisas således inte koldioxidutsläpp från biomassa vid förbränning, utan i stället vid avverkning i LULUCF-sektorn för att undvika dubbelräkning. Dessutom ingår utsläpp och upptag av växthusgaser till och från både skogsmark och jordbruksmark samt sådan mark som tas i anspråk för annan användning.

Storleken på nettoupptaget påverkas framför allt av den årliga tillväxten i skogen, av avverkningsvolymen samt av olika typer av störningar, som exempelvis torka, bränder, stormar och insektsangrepp. Sedan länge uppvisar den svenska skogen ett netto-upptag, vilket beror på att tillväxten har varit större än avgången. Under senare år har tillväxttakten minskat medan avverkningen och den naturliga nedbrytningen ökat. En del av denna nedgång kompenseras dock av ökad nettoinlagring i avverkade träprodukter och i död ved. Under 2021 uppgick det totala nettoupptaget inom LULUCF-sektorn till knappt 42 miljoner ton koldioxidekvivalenter. De största nettoupptaget sker genom inlagring av koldioxid i träden på skogsmark och mineraljord samt inlagringen av kol i avverkade träprodukter. De största nettoutsläppen sker från åkermark, där merparten sker på dikad torvmark, och mark som bebyggs. Dikade torvmarker på skogs- och jordbruksmark beräknas orsaka årliga utsläpp på runt nio miljoner ton koldioxidekvivalenter. Den statistiska osäkerheten är dock större för denna sektor jämfört med andra sektorer. Dessutom har skogsprodukter och jordbruksprodukter en viktig roll i att ersätta fossila bränslen och fossilintensiva material. Stöd till bl.a. fånggrödor och till återvätning av dikad torvmark är styrmedel som i någon mån bidragit till ett bibehållet nettoupptag i sektorn.

**Diagram 2.12 Nettoutsläpp och nettoupptag från sektorn markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF-sektorn) 1990–2021, per markkategori samt från avverkade träprodukter**



Källa: Naturvårdsverket.

## 2.6 Utveckling av utsläpp som inte ingår i klimatmålen

Enligt klimatlagen ska regeringen ska bedriva ett klimatpolitiskt arbete som syftar till att förhindra farlig störning i klimatsystemet. Det innebär att även utsläpp som i dag inte omfattas av klimatmålen men visar Sveriges globala klimatpåverkan bör följas upp. I detta avsnitt redogörs kortfattat för utsläpp från tankning i Sverige till utrikes flyg och sjöfart samt konsumtionsbaserade utsläpp.

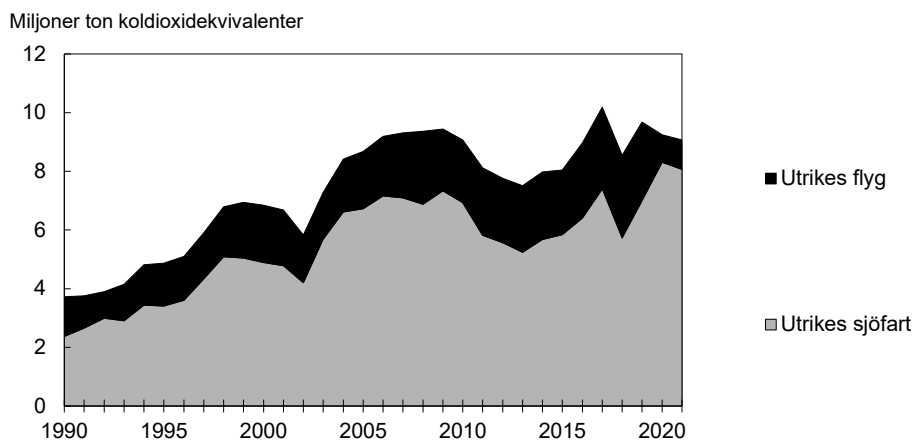
### 2.6.1 Utsläpp från tankning i Sverige till utrikes flyg och sjöfart

Utsläppen från tankning i Sverige till utrikes flyg och sjöfart omfattas inte av nationella åtaganden om utsläppsminskningar, utan omfattas av globala klimatåtaganden inom de internationella flyg- respektive sjöfartsorganisationer under FN:s Internationella civila luftfartsorganisationen (ICAO) och Internationella sjöfartsorganisationen (IMO).

Överflyttning av godstransporter från väg till sjöfart innebär t.ex. att transporteffektiviteten ökar och att de totala utsläppen av växthusgaser kan minska. Utsläppen från bränsle som tankats i Sverige till internationellt flyg och sjöfart uppgick till

9 miljoner ton koldioxidekvivalenter 2021, vilket motsvarar en ökning om 2 procent jämfört med 2020. Utsläppen är två och en halv gånger högre än 1990 vilket beror på att flygresor och godstransporter till sjöss har ökat, men även av att svenska bränsleproducenter har vunnit marknadsandelar bland annat då de var tidigt ute med att kunna erbjuda lågsvavelhaltigt bränsle. Utsläpp från internationellt flyg inom EES omfattas även av EU ETS sedan 2012 vilket har begränsat utsläppsökningen inom utrikes flyg. Över tid har både flygplan och fartyg blir energieffektivare och belägningsgraden har ökat. Delar av utsläppen från internationell sjöfart kommer att omfattas av EU ETS från 2025.

**Diagram 2.13 Utsläpp av växthusgaser från tankning i Sverige till utrikes flyg och sjöfart 1990–2021**



Källa: Naturvårdsverket.

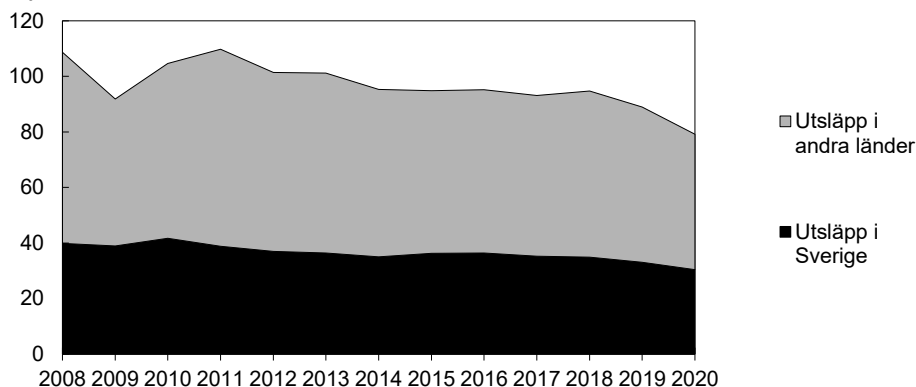
## 2.6.2 Konsumtionsbaserade utsläpp

I statistiken över de konsumtionsbaserade utsläppen av växthusgaser ingår utsläpp som uppstår både i Sverige och utomlands till följd av svensk konsumtion. Utsläppsberäkningarna på de konsumtionsbaserade utsläppen är förknippade med större osäkerheter än de territoriella utsläppen.

Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp uppgick till 79 miljoner ton under 2020 vilket är det senaste året som statistik finns tillgänglig. Det innebär en minskning med ungefär 20 procent jämfört med 2019. Den relativt stora minskningen förklaras delvis av minskad konsumtion till följd av pandemin. Jämfört med 2008 har de konsumtionsbaserade utsläppen minskat med 27 procent trots att konsumtionen i ekonomiska värden har ökat. Ungefär 63 procent av de konsumtionsbaserade utsläppen uppstår utomlands.

**Diagram 2.14 Utsläpp av växthusgaser orsakade av svensk konsumtion, fördelat på utsläpp i Sverige och andra länder 2008–2020**

Miljoner ton koldioxidekvivalenter



Källa: Naturvårdsverket.

Hushållen stod för ungefär 48 miljoner ton av de konsumtionsbaserade utsläppen 2020 och uppstår till följd av hushållens konsumtion av framför allt livsmedel, transporter och boende. Resterande 31 miljoner ton av de konsumtionsbaserade utsläppen 2020 uppstod till följd av offentlig konsumtion och investeringar. Offentlig konsumtion motsvarar de varor och tjänster som exempelvis skolor, sjukhus och myndigheter köper in för att bedriva sin verksamhet. Investeringar motsvarar utsläpp kopplade framför allt till uppförandet av byggnader, tillverkning av maskiner och datorer.

### 2.6.3 Exportens klimateffekt

De produkter och tjänster som exporteras från Sverige har i snitt ett lägre klimatavtryck än motsvarande produkter i andra länder. Det handlar t.ex. om export av stål, skogsprodukter och energi. Det beror bl.a. på att Sverige har en mycket låg användning av fossila bränslen i el- och värmeproduktionen. Dessutom ersätter svenska biobaserade alternativ fossilbaserade produkter producerade utomlands, t.ex. inom förpackningsområdet. Klimatnytta från export kan därmed uppstå till följd av att svensk export tränger undan annan produktion i andra länder. Det finns i dag ingen statistik på exportens klimatnytta, men en grov uppskattning, baserad på att all svensk export tränger undan annan produktion som i snitt har samma klimatavtryck som världens genomsnitt, är att Sverige åstadkommer en klimatnytta motsvarande cirka 30–40 miljoner ton koldioxid per år genom sin export.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Jiborn et al. 2020, Consumption versus Technology: Drivers of Global Carbon Emissions 2000–2014; Material Economics 2020, Klimatnyttan av svensk export



## 3 Förra årets beslut och dess effekter på klimatomställningen

### 3.1 Kvantifierade effekter

I följande tabell sammanfattas kvantitativa effektbedömningar av nya och ändrade beslut under perioden 1 juli 2022 till 1 juli 2023, dvs. jämfört med förra årets klimatredivisning. Dessa beslut förklarar skillnaden mellan referensscenariot och beslutsscenariot i avsnitt 4. Effekten som redovisas gäller förändringen av beslut, inte styrmedlet som helhet. I vissa fall redovisas effekten av styrmedelspaket i stället för de enskilda styrmedlen när det finns betydande interaktioner mellan dessa styrmedel. Effekten av förslag och aviseringar som finns med i denna proposition redovisas i avsnitt 5.1. Fler antaganden beskrivs i avsnitt 4.1 och i Naturvårdsverkets underlag. Effekten av enskilda beslut beskrivs även mer i detalj i Naturvårdsverket underlag.

Reduktionsplikten föreslås sänkas till 6 procent under 2024–2026. Regeringen kommer att återkomma till riksdagen om reduktionsnivåer för 2027–2030. Vilka krav som bör ställas på drivmedelsleverantörer för att minska utsläppen av växthusgaser för 2027–2030 bör analyseras vidare. Även andra samhällsekonomiskt effektiva styrmedel bör övervägas. De styrmedel som beslutas för 2027 och framåt bör tillsammans med klimatpolitiken i övrigt säkerställa att Sveriges åtaganden i EU nås och bidra till att nå de nationella etappmålen till miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt. I denna klimatredivisning har regeringen utgått från ett utsläppsutrymme som sträcker sig mellan motsvarande reduktionspliktsnivåer på 6 procent och nivåer som klarar Sveriges EU-åtagande inom ESR. Sveriges åtagande enligt LULUCF-förordningen kan nås med hjälp av överskott i ESR-sektorn, men detta har inte ingått i scenarierna. Ett sådant scenario hade inneburit ett större spann.

Jämfört med förra årets klimatredivisning, och till följd av de beslut som tagits på EU- och nationell nivå mellan 1 juli 2022 och 1 juli 2023, beräknas därmed utsläppen öka med 4,8–8,7 miljoner ton till 2030 och 1,9–3,7 miljoner ton till 2045. De beslut som är särskilt viktiga för utsläppsutvecklingen är, förutom aviseringen om reduktionsplikten:

- Skärpningen av EU ETS och införandet av en gränsjusteringsmekanism för koldioxid, CBAM, vilket, tillsammans med bl.a. en förstärkning av industrilivet, gör det mer sannolikt att en ny anläggning etableras inom stålindustrin till 2030 samt att nuvarande stålindustrin ställer om i två steg till 2030 och 2035.
- Beslut om reviderade koldioxidkrav för lätta fordon inom EU som kommer att innebära enbart nollutsläppsfordon i nyregistreringen för lätta fordon från 2035.

Nedan redovisas effekten av regeringens klimatpolitik under det senaste året när det gäller EU ETS-sektorn, ESR-sektorn respektive kompletterande åtgärder.

**Tabell 3.1 Kvantifierade effektbedömningar för nya och ändrade beslut inom EU ETS-sektorn från juli 2022 till juli 2023**

<b>Effekt av beslut/styrmedelsförändring</b>	<b>Effekt, miljoner ton koldioxidekvivalenter 2030 eller 2035</b>
<p><b>Nytablering av en industrianläggning och övriga investeringsbeslut:</b></p> <p>+ Tillkommande av en ny industrianläggning inom järn- och stålindustrin, senareläggning av vissa investeringar och tillkomst av nya investeringar i tekniskiften</p>	+1,2 2030 pga. bl.a. nya anläggningar inom järn- och stålindustrin
<p><b>Flyg:</b></p> <p>- Skärpning av EU ETS flyg, Corsia i EU och AFIR-förordningen (april 2023)</p> <p>+ Beslut om EU:s inblandningskrav för flyget ReFuelEU Aviation (juli 2023), vilket kan innebära att den svenska reduktionsplikten för flygfotogen behöver ersättas med ReFuelEU Aviation</p>	+0,2 2030
<p><b>Styrmedelspaket för sjöfart:</b></p> <p>- Beslut om inkludering av sjöfart i EU ETS, krav på fartyg av använda bränslen med lägre utsläpp FuelEU Maritime, krav på tillräcklig bränsleinfrastruktur AFIR (april 2023), klimatkompensation (+164 miljoner kronor 2023, budgetproposition för 2023)</p>	-0,25 2030
<p><b>Styrmedelspaket för EU ETS-sektorn:</b></p> <p>- Beslut om skärpning av EU ETS inklusive utfasning av den fria tilldelningen och CBAM (april 2023)</p> <p>- Beslut om förstärkta medel för innovation och investeringar i innovativ teknik inklusive: industriklivet (+600 miljoner 2023 och bemyndiganderam +5,2 miljarder kronor 2024–2030, budgetproposition för 2023), Innovationsfonden (180 miljoner euro till bio-CCS och 143 miljoner euro till stålindustrin, april 2022), Fonden för rättvis omställning/FRO (155,7 miljoner euro inklusive nationell finansiering, september 2022), bredning av EU:s innovationsfond (april 2023), RepowerEU (februari 2023)</p> <p>- Beslut för effektiva tillståndsprocesser, bland annat nya uppdrag till Statens energimyndighet och ökade medel till Energimarknadsinspektionen (23 miljoner kronor 2023, budgetpropositionen för 2023)</p>	-3,8 2035 p.g.a. investeringar har blivit sannolika inom järn och stål-, kemi- och mineralindustrin samt raffinaderier
	+1,2 2030
<b>Summa utsläppseffekt inom EU ETS-sektorn</b>	<b>-2,6 2035</b>

**Tabell 3.2 Kvantifierade effektbedömningar för nya och ändrade beslut inom ESR-sektorn från juli 2022 till juli 2023**

<b>Beslut/styrmedelsförändring</b>	<b>Effekt, miljoner ton koldioxidekvivalent 2030</b>
<b>EU-beslut:</b> - Beslut om ESR-förordning och nytt utsläppshandelssystem ETS BRT för bostäder, vägtransporter och förbränningsutsläpp i industrin som inte omfattas av EU ETS (april 2023)	Minskar utsläppen men svårbedömd kvantifiering <sup>1</sup>
<b>Reduktionsplikten:</b> + Förslag om sänkt reduktionsplikt till 6 procent för både bensen och diesel under 2024–2026 (maj 2023)	+5,1/+8,4 <sup>2</sup>
<b>Höginblandning av fossilfria drivmedel:</b> - Beslut om skattenedsättning för höginblandade biodrivmedel fram till 2026 (december 2022, antas gälla eller ersättas med alternativ fram till 2045)	-0,3
<b>Reseavdrag:</b> + Bibehållet reseavdrag med vissa förstärkningar för arbetsresor, tjänsteresor och hemresor (from. januari 2023, prop. 2022/23:18)	Ökar utsläppen men svårbedömd kvantifiering <sup>3</sup>
<b>Styrmedelspaket för elektrifiering av inrikes transporter:</b> - Beslut om EU:s koldioxidkrav för lätta fordon med nollutsläppskrav från 2035 (april 2023) - Förslag om EU:s koldioxidkrav för tunga fordon (februari 2023) + Beslut om att klimatbonus avvecklas men får tillfälligt tillskott 2023 (budgetproposition för 2023) - Beslut om förstärkning av klimatklivet och andra stöd till infrastruktur för elbilsladdning, vätgas och biodrivmedel (+400 miljoner 2023, budgetproposition för 2023) - Beslut om tillfällig skattefrihet för förmån av laddel på arbetsplatsen (prop. 2022/23:84) - Beslut om EU-förordning om utbyggnad av infrastruktur för alternativa drivmedel, AFIR (juli 2023)	<-0,1 2030: Beslut om avvecklad klimatbonus och övriga beslut beräknas öka utsläppen i närtid, medan beslut om EU:s nya koldioxidkrav bedöms innebära att nollutsläppen i nyregistreringen för lätta fordon nås 2035
<b>Övriga beslut för inrikes transporter och arbetsmaskiner:</b> + Tillfälligt sänkt skatt på bensen och diesel på 1,05 kr inkl. mervärdesskatt samt följdändringar för lågbeskattad olja (prop. 2022/23:17) + Sänkt skatt på bensen och diesel med 40 öre exkl. mervärdesskatt (prop. 2021/22:84) + Beslut om retroaktivt sänkt skatt på diesel inom jord-, skogs- och vattenbruk (budgetproposition för 2023), förlängning av skattenedsättning under andra halvåret 2023 (prop. 2022/23:69)	Ökar utsläppen men svårbedömd kvantifiering <sup>4</sup>
<b>Summa utsläppseffekt inom ESR-sektorn</b>	<b>+4,8/+8,7</b>

<sup>1</sup> ETS BRT skulle, allt annat lika, bidra till utsläppsminskningar motsvarande ca 0,1–0,4 miljoner ton beroende på utsläppsrättspriset. Men i och med att drivmedelspriser samtidigt har ökat jämfört med referensscenariot, redovisas inte denna kvantifierade effekt i denna tabell samt i scenarierna i avsnitt 4.

<sup>2</sup> Avser effekten av lägre inblandning av biodrivmedel, inte den efterföljande effekten av sänkt pris på drivmedel och därmed både högre trafikarbete och lägre elektrifieringstakt. Regeringen har föreslagit att reduktionsnivåerna för bensen och diesel för 2027–2030 slopas. Samtidigt gjorde regeringen bedömningen att vilka krav som bör ställas på drivmedelsleverantörer för att minska utsläppen av växthusgaser för 2027–2030 bör analyseras vidare samt att även andra samhällsekonomiskt effektiva styrmedel bör övervägas. De styrmedel som beslutas för 2027 och framåt bör tillsammans med klimatpolitiken i övrigt säkerställa att Sveriges åtaganden i EU nås och bidra till att nå de nationella etappmålen till miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt. Därför redovisas effekten dels med åtgärder som bidrar till att klara ESR-åtagandet, dels med en reduktionsplikt om 6 procent 2027–2030.

<sup>3</sup> Vissa förstärkningar av reseavdraget, inklusive en höjning av avdragsbeloppet för arbetsresor med egen bil, bedöms innebära mätliga ökade utsläpp av växthusgaser. Förstärkningen kan även bidra med indirekta effekter på transporteffektiviteten och utglesning av bebyggelse.

<sup>4</sup> Skattesänkningarna skulle, allt annat lika, bidra till utsläppsökningar motsvarande ca 0,2 miljoner ton per år till 2030. Men i och med att drivmedelspriser har samtidigt ökat jämfört med referensscenariot, redovisas inte denna kvantifierade effekt i denna tabell samt i scenarierna i avsnitt 4.

Källa: Bearbetning av Naturvårdsverkets underlag till årets klimatredovisning. Budgetpropositionen för 2023: prop. 2022/23:1, rskr. 2022/23:51, bet. 2022/23:FIU1.

**Tabell 3.3 Kvantifierade effektbedömningar för nya och ändrade beslut inom kompletterande åtgärder från juli 2022 till juli 2023**

<b>Beslut/styrmedelsförändring</b>	<b>Effekt, miljoner ton koldioxidekvivalent 2030</b>
<b>Internationella klimatinsatser:</b>	0,1
- Beslut om ökad finansiering (+60 miljoner 2023 och +100 miljoner 2024 och 2025, budgetpropositionen för 2023)	
<b>Återvätning av torvmarker:</b>	0,15
- Beslut om förstärkning och förlängning av stödet (+200 miljoner kronor 2023, permanent, budgetpropositionen för 2023)	
<b>Summa negativa utsläpp och möjliga kompletterande åtgärder</b>	<b>0,25</b>

Källa: Bearbetning av Naturvårdsverkets underlag till årets klimatredovisning.

## 3.2 Övriga stödande åtgärder och förslag som inte har effektberäknats och som påverkar förutsättningar för klimatomställningen

I detta kapitel beskrivs övriga stödande åtgärder och förslag som inte har effektberäknats och som påverkar förutsättningar för klimatomställningen. Plustecken (+) innebär att förslaget bedöms öka utsläppen, medan minustecken (–) innebär att förslaget bedöms minska utsläppen.

### 3.2.1 Beslut på EU-nivå

Följande beslut av EU anses vara bland de beslut som eventuellt kan påverka klimatomställningen:

- Europaparlamentets och rådets direktiv av den 25 juli 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/782 av den 29 april 2021 om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer
- Ändring av kommissionens förordning (EU) 2023/1315 av den 23 juni 2023 om ändring av förordning (EU) nr 651/2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget och förordning (EU) 2022/2473 genom vilken vissa kategorier av stöd till företag som är verksamma inom produktion, beredning och saluföring av fiskeri- och vattenbruksprodukter förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/1115 av den 31 maj 2023 om tillhandahållande på unionsmarknaden och export från unionen av vissa råvaror och produkter som är förknippade med avskogning och skogsförstörelse och om upphävande av förordning (EU) nr 995/2010
- Ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/841 av den 30 maj 2018 om inbegripande av utsläpp och upptag av växthusgaser från markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk i ramen för klimat- och energipolitiken fram till 2030
- + Tribunalens dom av den 21 december 2022, Landvärme mot kommissionen (T-626/20) om upphävande av skattenedsättning för biogasanvändning
- Kommissionens genomförandebeslut av den 28.10.2022 godkännande av Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken för

perioden 2023–2027 i fråga om unionsstöd som finansieras av Europeiska garantifonden för jordbruket och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (64 miljarder 2023–2027, oktober 2022)<sup>2</sup>.

### 3.2.2 Beslut på nationell nivå

Följande beslut av regeringen anses vara bland de beslut som eventuellt kan påverka klimatomställningen:

- Förslag om ändringar i miljöbalken för att fler kärnkraftsreaktorer ska få byggas på fler ställen än i dag (KN2023/01921)
- Omprövningen av vattenkraften pausas (januari 2023)
- Investeringsbidrag för energieffektiviseringsåtgärder i småhus (+379 miljoner kronor 2023, (prop. 2022/23:1 utg.omr. 18, bet. 2022/23:CU1, rskr. 2022/23:76)
- Utökade forskningsmedel till kärnkraft (+50 miljoner 2023, prop. 2022/23:1 utg.omr. 21, bet. 2022/23:NU3, rskr. 2022/23:78)
- + Slopad koldioxidskatt på bränslen i kraftvärme- och värmeverk inom EU ETS (prop. 2022/23:17, bet. 2022/23:FiU1, rskr. 2022/23:51)
- + Avskaffad avfallsförbränningskatt (prop. 2022/23:1, bet. 2022/23:FiU1, rskr. 2022/23:51)
- + Slopad skattenedsättning för datorhallar (prop. 2022/23:1, bet. 2022/23:FiU1, rskr. 2022/23:51)
- + Höjd skattereduktion för installation av solceller från 15 till 20 procent (prop. 2022/23:15, bet. 2022/23:FiU1, rskr. 2022/23:51)
- Ökade medel för driftsstödet om bio-CCS (+10 miljoner 2023, budgetpropositionen för 2023)
- Produktionsstöd för biogas (+150 miljoner kronor 2023, budgetpropositionen för 2023)
- + /- Minskat anslag till skydd av värdefull natur (+200 miljoner kronor 2023, budgetpropositionen för 2023)
- + Minskat anslag till kompetenslyften (-50 miljoner kronor, budgetproposition för 2023 och - 50 miljoner kronor, prop. 2022/23:99, rskr. 2022/23:254, bet. 2022/23:FiU21)
- + Tillfälligt stöd för höga elkostnader till energiintensiva företag (prop. 2022/23:107) och till hushåll (prop.2021/22:199) samt stöd för höga gaspriser för sydvästsvenska hushåll (prop. 2022/23:52 samt prop. 2022/23:99, rskr. 2022/23:254, bet. 2022/23:FiU21)
- Affärsverkets svenska kraftnäts olika beslut om åtgärder för en utvecklad elmarknad.

<sup>2</sup> Ca 3,3 miljarder som går till miljöersättningar beräknas kunna leda till en minskning på 0,25 miljoner ton koldioxidekvivalenter per år genom framför allt ökad kolinlagring men också minskade utsläpp. Men i och med att det är svårt att inom LULUCF-sektorn härleda additionella åtgärder jämfört med utsläppsscenarierna, redovisas inte denna kvantifierade effekt i dagsläget.

## 4 Scenarier och utsläppsgap i förhållande till klimatmålen

I detta avsnitt redovisas Sveriges utsläppsgap i förhållande till de klimatpolitiska målen i två scenarier:

- ett *referensscenario* som rapporterades till EU i mars 2023 och som inkluderar effekter av relevanta politiska beslut fattade före 1 juli 2022, dvs. samma scenario som redovisades i förra årets klimatredovisning;
- ett *beslutsscenario* med beslutade styrmedel som, utöver de beslut som ingår i referensscenariot, inkluderar effekter av relevanta politiska beslut och aviseringar som tagits mellan 1 juli 2022 och 1 juli 2023, vilka beskrivs i avsnitt 3.

De beslut och aviseringar som tillkommit under det senaste året och som har särskild betydelse för beslutsscenarioet är:

- regeringens förslag om sänkningen av reduktionsplikten till 6 procent under 2024–2026
- Skärpning av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/959 av den 10 maj 2023 om ändring av direktiv 2003/87/EG om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom unionen och beslut (EU) 2015/1814 om upprättande och användning av en reserv för marknadsstabilitet för unionens utsläppshandelssystem
- Europaparlamentets och rådets förordning om säkerställande av lika villkor för hållbar luftfart, s.k. ReFuelEU Aviation, och Europaparlamentets och rådets förordning om användning av förnybara och koldioxidsnåla bränslen för sjötransport och om ändring av direktiv 2009/16/EG, s.k. FuelEU Maritime
- kommissionens godkännande om fortsatt skattebefrielse för höginblandade biodrivmedel
- Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) 2019/631 vad gäller skärpning av normerna för koldioxidutsläpp från nya personbilar och nya lätta nyttofordon i linje med unionens höjda klimatambitioner koldioxidkrav för lätta fordon som, trots att andra beslut såsom avvecklingen av klimatbonus beräknas minska omställningstakten till laddbara fordon i närtid, kommer att innebära enbart nollutsläppsfordon i nyregistreringen för lätta fordon från 2035.

Dessutom förväntas en ny industrianläggning inom järn- och stålindustrin tillkomma 2030, samtidigt som vissa teknikskiften senareläggs och nya teknikskiften förväntas ske.

Utsläppsutvecklingen i förhållande till etappmålen 2030, 2040 och 2045 redovisas. På så sätt blir det tydligt hur stort utsläppsgapet är för respektive etappmål och om det finns ett behov av ytterligare åtgärder. Reduktionsplikten föreslås sänkas till 6 procent under 2024–2026. Regeringen kommer att återkomma till riksdagen om reduktionsnivåer för 2027–2030. Även andra åtgärder som är samhällsekonomiskt effektiva bör övervägas. För att redogöra för fullständiga scenarier, redovisas ett utsläppsspänn mellan ett scenario som utgår från en reduktionsplikt som sätts på 6 procent 2027–2030 och ett scenario med en linjär utveckling som säkerställer att Sveriges ESR-åtaganden mot EU ska nås, men inte nödvändigtvis Sveriges LULUCF-åtagande. Scenarierna visar även mängden kompletterande åtgärder i form av negativa utsläpp genom bio-CCS, men varken verifierade utsläppsminskningar genom

investeringar utomlands (s.k. artikel 6-krediter) eller ökat upptag i markanvändningssektorn då det ännu inte finns några nationella bokföringsregler för dessa kompletterande åtgärder. Regeringen avser återkomma i klimathandlingsplanen om hur sådana åtgärder ska bokföras mot målen.

Resultatet är beroende av de antaganden som gjorts i referensscenariot och i effektbedömningar av nya beslut. Antagandena återfinns i avsnitt 3 och i Naturvårdsverkets underlag. I avsnitt 5.1 redovisas även en kvalitativ beskrivning av effekten av de förslag och aviseringar som föreslås i och med denna budgetproposition för 2024. Scenarierna förutsätter att det kommer att byggas tillräckligt med fossilfri eltillförsel och elnätskapacitet för att möta den förväntade ökade efterfrågan på el och effekt som behövs, samt att verksamheterna då erhållit erforderliga tillstånd. Scenarierna förutsätter även bland annat tillgång till arbetskraft inklusive rätt kompetens, en tillräcklig utbyggnad av laddinfrastruktur, infrastruktur för CCS och infrastruktur för fossilfria gasformiga och flytande drivmedel. Effekterna av en sänkt reduktionsplikt och införandet av ett nytt utsläppshandelssystem för egen uppvärmning och vägtransporter (ETS BRT) på bland annat drivmedelspriser, efterfrågan på drivmedel och elektrifieringstakten ingår inte i dessa scenarier. I och med att drivmedelspriser samtidigt har ökat jämfört med referensscenariot, kan effekten vara marginell. Denna effekt kommer att inkluderas i klimatredevisningen nästa år baserat på myndigheternas fullständiga modellering. Skattebefrielsen för höginblandade drivmedel antas behållas över hela scenarioperioden, vilket är osäkert. Förutsättningar och potential att sluta utsläppsgapet beskrivs i avsnitt 5.2 samt kommer att utvecklas i regeringens klimathandlingsplan som presenteras 2023.

## 4.1 Det långsiktiga målet till 2045 – hela ekonomin

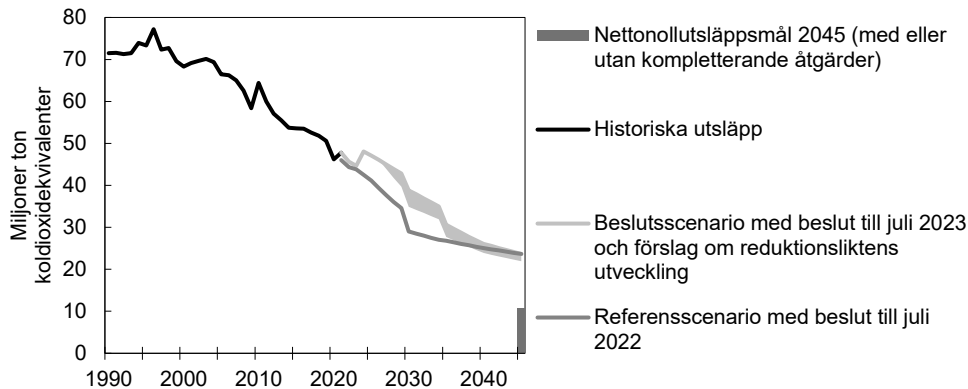
År 2021 var utsläppen 47,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket är en minskning med 33 procent sedan 1990.

Till följd av beslut som fattats mellan den 1 juli 2022 och 1 juli 2023, beräknas utsläppen öka med 5,9–9,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter till 2030 men minska på lång sikt med upp till 1,8 miljoner ton till 2045 jämfört med vad som framgick i förra årets redovisning. Det beror främst på att reduktionsplikten föreslås sänkas till 6 procent under 2024–2026. Till 2030 tillkommer även en ny storskalig anläggning inom järn- och stålindustrin vilket förväntar öka utsläppen i Sverige, även om anläggningen med hjälp av ny teknik har väsentligt lägre utsläpp jämfört med en traditionell anläggning. Till 2035 bedöms nya storskaliga investeringar i fossilfri teknik att bidra med betydande utsläppsminskningar. Gapet till 2045-målet beräknas till 21,9–23,6 miljoner ton. Utsläppen förväntas minska med 46–51 procent till 2030 och med 67–69 procent till 2045, jämfört med 1990. Utöver det skulle 1,2–2,2 miljoner ton eller 1,7–3,1 procentenheter från bio-CCS kunna tillgodoräknas som kompletterande åtgärder fr.o.m. 2030. Gapet till 2045-målet beräknas därmed till 19,7–22,4 miljoner ton med kompletterande åtgärder. Det finns dock osäkerheter eftersom en hög takt i klimatomställningen förutsätter fortsatt snabb elektrifiering och ökad elproduktion och distribution vilket i sin tur kräver bland annat tillgång till arbetskraft och snabbare processer för miljötillstånd.

Den totala effekten av regeringens förslag i budgetpropositionen för 2024 bedöms vara att utsläppen ökar under 2024 och 2025, för att därefter minska. År 2030 bedöms den direkta utsläppsminskningen vara 0,6–1 miljon ton koldioxidekvivalenter, se avsnitt 5.1 för en bredare redovisning av de bedömda effekterna på utsläppen av vissa reformer i denna proposition.

Regeringen bedömer att ytterligare åtgärder behövs både nationellt och på EU-nivå för att det långsiktiga målet till 2045 ska kunna nås. Ytterligare åtgärder som har potential att bidra till att sluta utsläppsgapet beskrivs i avsnitt 5.

**Diagram 4.15 Scenarier över Sveriges territoriella utsläpp till 2045**



Källa: Naturvårdsverket och egna beräkningar.

## 4.2 Utsläppsgap till 2020 – ESD-sektorn

Målet för utsläppen 2020 löd ”År 2020 bör utsläppen från ESD-sektorn vara 40 procent lägre än 1990 års utsläppsnivå”. En tredjedel av minskningen fick ske genom utsläppskrediter från Sveriges internationella klimatinvesteringar.

Enligt den slutliga utsläppsinventeringen från december 2022 nås målet till 2020 genom inhemska åtgärder samt utnyttjandet av ca 640 000 ton utsläppsminskningar genom investeringar i andra länder, vilket motsvarar under 1,5 procentenheter.

## 4.3 Utsläppsgap till 2030 och 2040 – ESR-sektorn

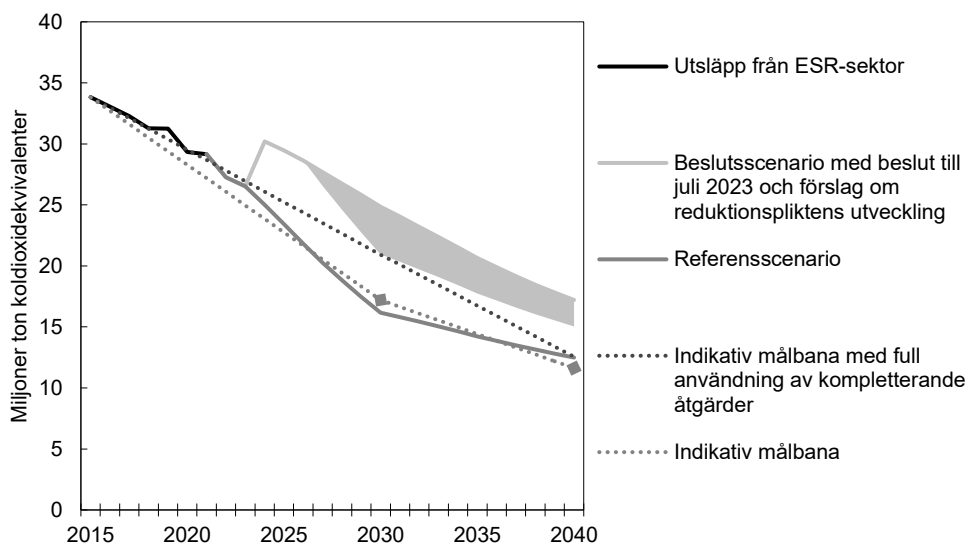
2021 var utsläppen i den icke-handlande sektorn 2,0 miljoner ton över den indikativa målbana som används för att utvärdera om Sverige är på väg att nå klimatmålen, men 0,5 miljoner ton under målbanan med full användning av kompletterande åtgärder.

Till följd av beslut som fattats sedan den 1 juli 2022 fram till och med 1 juli 2023 beräknas utsläppen öka med 4,8–8,7 miljoner ton koldioxidekvivalenter 2030 och med 2,5–4,7 miljoner ton 2040 jämfört med tidigare redovisning. Det beror framför allt på förslaget om sänkningen av reduktionsplikten. Varken 2030-målet eller 2040-målet beräknas kunna nås med beslutad politik, utan gapet beräknas till 3,7–7,6 miljoner ton till 2030 och 3,4–5,6 miljoner ton till 2040 utan kompletterande åtgärder. Utsläppen förväntas minska med 47–55 procent till 2030 och med 63–68 procent till 2040, jämfört med 1990. Utöver det skulle 1,2–2,2 miljoner ton eller 2,6–4,7 procentenheter från bio-CCS kunna tillgodoräknas som kompletterande åtgärder 2030. Gapet till 2030- respektive 2040-målet beräknas därmed till 1,5–6,4 miljoner ton respektive 1,2–4,4 miljoner ton med kompletterande åtgärder.

Regeringen bedömer att ytterligare åtgärder behövs både nationellt och på EU-nivå för att etappmålen inom ESR-sektorn till 2030 och 2040 ska kunna nås. Ytterligare åtgärder som har potential att bidra till att sluta utsläppsgapet beskrivs i avsnitt 5.



**Diagram 4.16 Scenarier över utsläpp från ESR-sektorn samt indikativ målbana med etappmål till 2030 och 2040, med eller utan användning av kompletterande åtgärder**



Anm.: Referensscenariot beskriver beslutad politik och befintliga investeringsbeslut som gällde 1 juli 2022. Scenariot "Beslutsscenario" beskriver beslutad politik och befintliga investeringsbeslut till och med 1 juli 2023. Källa: Naturvårdsverket och egna beräkningar.

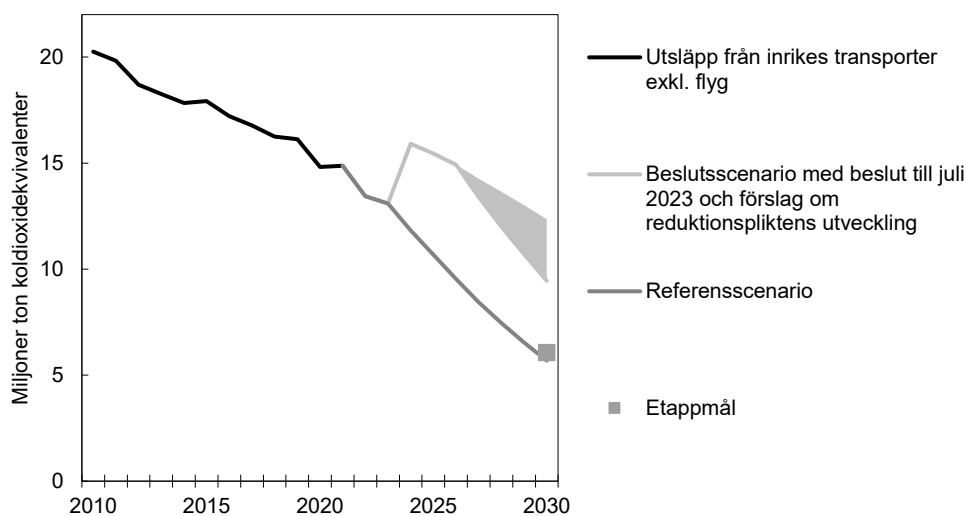
#### 4.4 Etappmålet 2030 - inrikes transporter

År 2021 var utsläppen 14,9 miljoner ton koldioxidekvivalenter vilket är en minskning med 27 procent jämfört med 2010.

Till följd av beslut som fattats sedan den 1 juli 2022 fram till och med 1 juli 2023 beräknas utsläppen öka med 3,6–6,5 miljoner ton koldioxidekvivalenter till 2030. Det beror framför allt på förslaget om sänkningen av reduktionsplikten. Utsläppen beräknas kunna minska med 39–53 procent till 2030 jämfört med 2010, vilket innebär att 2030-målet från transportsektorn inte beräknas nås med beslutad politik. Det resterande gapet är på 3,4–6,3 miljoner ton.

Regeringen bedömer att transportmålet inte kan nås med beslutad politik. Ytterligare åtgärder behövs både nationellt och på EU-nivå för att målet ska kunna nås. Ytterligare åtgärder som har potential att bidra till att sluta utsläppsgapet beskrivs i kapitel 5.

**Diagram 4.17 Scenarier över utsläpp från inrikes transporter (exklusive koldioxid från inrikes flyg) till 2030 samt etappmålet 2030**



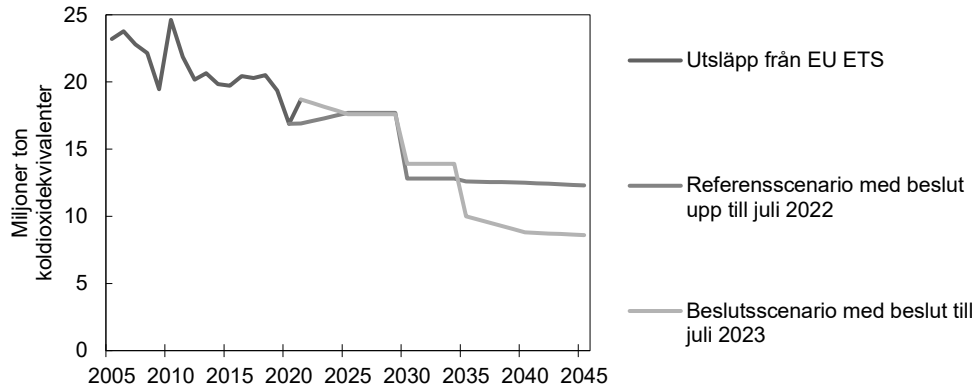
Anm.: Referensscenariot beskriver beslutad politik och befintliga investeringsbeslut som gällde 1 juli 2022. Scenariot "Beslutsscenario" beskriver beslutad politik och befintliga investeringsbeslut till och med 1 juli 2023. Källa: Naturvårdsverket och egna beräkningar.

## 4.5 Scenarier för den handlande sektorn

Det finns inget separat mål för de svenska anläggningarna inom EU ETS till 2030 och 2040, men dessa utsläpp ingår som en del i det långsiktiga klimatmålet till 2045.

Utsläppen inom EU ETS utgjorde år 2021 39 procent av de territoriella utsläppen i Sverige. Enligt det reviderade regelverket på EU-nivå ska EU ETS som helhet uppnå utsläppsminskningar om 62 procent år 2030 jämfört med 2005.

Till följd av beslut som fattats sedan den 1 juli 2022 fram till och med 1 juli 2023, beräknas utsläppen inom EU ETS i Sverige öka med ca 1,2 miljoner ton koldioxidekvivalenter per år till 2030 jämfört med referensscenariot. Det beror framför allt på att det förväntas tillkomma en ny storskalig anläggning inom järn- och stålindustrin till dess. År 2035 förväntas utsläppen minska med 2,6 miljoner ton till följd av att investeringar i fossilfri teknik har blivit sannolika. Effekten består fram till 2045. Utsläppen inom EU ETS beräknas därmed minska med ca 63 procent till 2045 jämfört med 2005. Fler investeringar från näringslivet skulle kunna tillkomma till följd av nuvarande beslut, vilket skulle kunna minska utsläppen ytterligare till 2045.

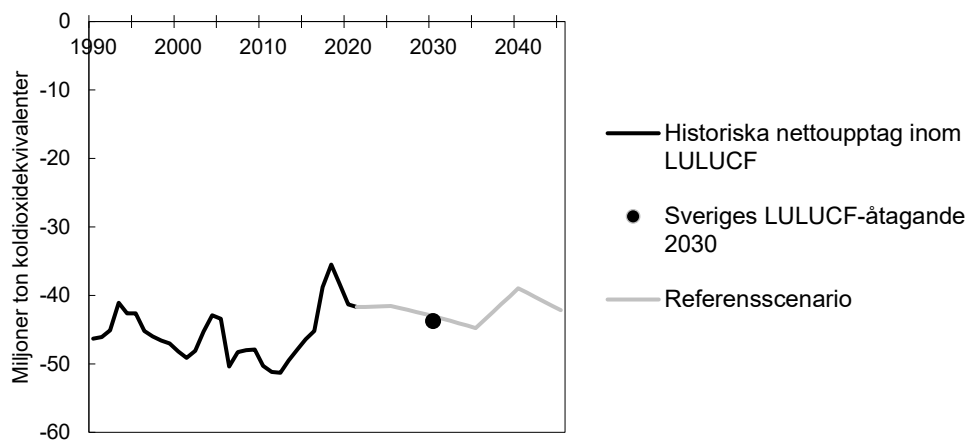
**Diagram 4.18 Scenarier över Sveriges utsläpp inom EU ETS till 2045**

Källa: Naturvårdsverket och egna beräkningar.

## 4.6 Scenario för LULUCF-sektorn

Det finns inget separat mål för LULUCF-sektorn i Sverige, men Sverige har EU-åtaganden inom LULUCF-förordningen. Under perioden 2021–2025 ska det bokförda nettoupptaget inom LULUCF inte minska jämfört med en viss referensnivå. För perioden 2026–2030 gäller att nettoupptaget i Sverige år 2030 ska vara 4 miljoner ton koldioxidkvivalenter högre än genomsnittet för perioden 2016–2018.

Uptag och utsläpp från marksektorn innefattar många osäkerheter, både avseende de faktiska kolflödena och hur dessa fångas i statistiken. Nettoupptaget i LULUCF-sektorn beror till stor del på den årliga skogliga tillväxten i Sverige, vilken i det korta perspektivet påverkas starkt av årsnederbörd och medeltemperatur, avverkningsnivån och den naturliga avgången. I dag sker delar av LULUCF-rapporteringen i form av löpande medelvärden, vilket reducerar effekten av mellanårsvariationer i tillväxten samtidigt som effekten av åtgärder för ökat nettoupptag ett givet år fördelas över flera år. Sverige skulle kunna nå sitt åtagande till 2021–2025 och klara sitt åtagande under 2026–2030 om tillväxten återhämtar sig efter nedgången under andra halvan av 2010-talet, vilken framför allt berodde på torkan och skadeangrepp. Även avverkningsnivån har en påverkan på nettoupptaget. Beräkningarna är behäftade med stora osäkerheter.

**Diagram 4.19 Scenario över nettoupptag från LULUCF till 2045 samt Sveriges EU-åtagande till 2030**

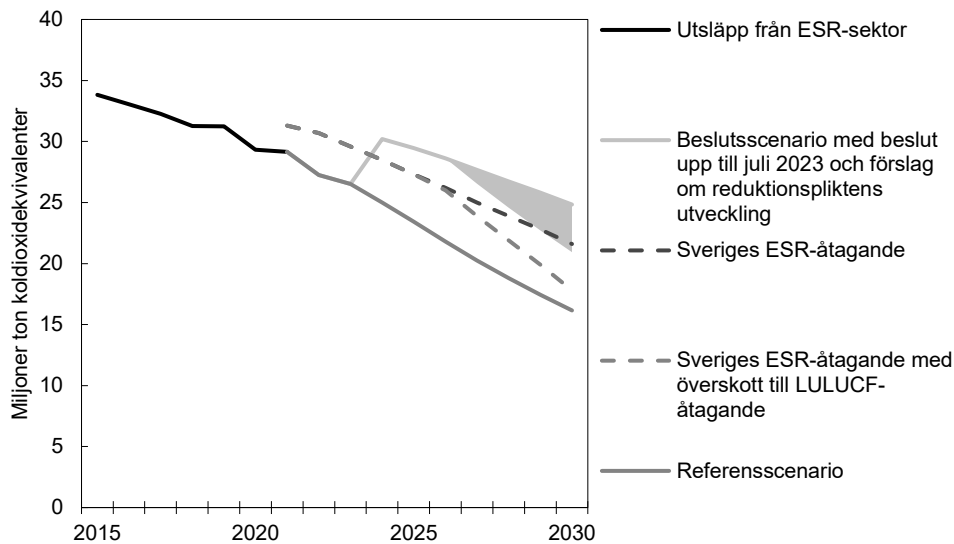
Källa: Naturvårdsverket och egna beräkningar.

## 4.7 Utsläppsgap till Sveriges EU-åtaganden inom ESR och LULUCF till 2030

Sverige har ett EU-åtagande om att minska utsläppen inom ramen för ESR-förordningen med 50 procent till 2030 jämfört med 2005. Vidare har Sverige ett åtagande inom ramen för LULUCF-förordningen att öka nettoupptaget till 2030 med ca 4 miljoner ton jämfört med 2016–2018. I och med att det finns möjlighet att utnyttja flexibiliteter mellan dessa sektorer, visas deras gemensamma utveckling i detta kapitel.

Till följd av beslut som fattats sedan den 1 juli 2022 fram till och med 1 juli 2023 beräknas utsläppen öka med 4,8–8,7 miljoner ton koldioxidekvivalenter 2030 och med 2,5–4,7 miljoner ton 2040 jämfört med tidigare redovisning. Sverige har ackumulerat ett överskott under 2021–2023. Fr.o.m. 2024 förväntas Sverige tvärtom ha ett årligt underskott. Totalt förväntas det ackumulerade underskottet 2021–2030 växa till cirka 10 miljoner ton 2030. Därmed förväntas inte någon överprestation inom ESR kunna användas för att kompensera ett eventuellt underskott i LULUCF-sektorn. På samma sätt väntas inte överskott i LULUCF kunna hantera underprestation i ESR.

**Diagram 4.20 Scenarier över utsläpp för Sveriges EU-åtagande inom ESR samt eventuell underprestation till LULUCF-åtagandet**



Anm.: Referensscenariot beskriver beslutad politik och befintliga investeringsbeslut som gällde 1 juli 2022. Scenariot "Beslutsscenario" beskriver beslutad politik och befintliga investeringsbeslut till och med 1 juli 2023. Källa: Naturvårdsverket och egna beräkningar.

## 5 Ytterligare åtgärder och aviserad politik som har potential att sluta utsläppsgapet

Regeringen redogör i detta avsnitt för ytterligare åtgärder och aviserad politik som har potential att sluta utsläppsgapet till klimatmålen. Regeringen avser återkomma med bedömningar av aviserade styrmedel och åtgärders klimateffekter när dessa har beslutats.

### 5.1 Förslag på internationell nivå

I juli 2023 antog Internationell sjöfartsorganisationen IMO en ny strategi för att minska växthusgasutsläpp från sjöfart, inklusive mål om att minska utsläppen med 20 procent, med sikte på 30 procent, samt nå nettonollutsläpp vid 2050.

### 5.2 Förslag på EU-nivå

Följande förslag som har presenterats av kommissionen och förhandlas anses vara bland de förslag som eventuellt kan påverka klimatomställningen:

- förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om övervakning av markhälsa och resiliens (juli 2023)
- förslag till rådets beslut om unionens frånträde från energistadgefördraget (juli 2023)
- förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om hållbarhetsbetyg (juni 2023)
- förslag till ändring av rådets beslut om systemet för EU:s egna medel (juni 2023)
- förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 1999/62/EG, rådets direktiv 1999/37/EG och direktiv (EU) 2019/520 vad gäller koldioxidutsläppsklassen för tunga fordon med släpfordon, det s.k. Eurovinjettdirektivet (maj 2023)
- förslag till direktiv om verifiering och kommunikation om uttryckliga miljöpåståenden (mars 2023)
- förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om byggnaders energiprestanda (december 2021)
- förslag till ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv 89/106/EG (mars 2023)
- förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av nettonollteknikprodukter (mars 2023)
- förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en ram för säkerställande av trygg och hållbar försörjning av kritiska råvaror och om ändring av förordningarna (EU) 168/2013, (EU) 2018/858, 2018/1724 och (EU) 2019/1020 (mars 2023)
- förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) 2019/1242 om fastställande av normer för koldioxidutsläpp från nya tunga fordon och om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 595/2009 och (EU) 2018/956 och rådets direktiv 96/53/EG (februari 2023)

- förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättandet av ett certifieringsramverk för upptag och infångning av koldioxid (november 2022)
- förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om avgasutsläpp för vägfordon, utsläpp från slitage och batteriers hållbarhet (Euro 7) (november 2022)
- förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om förpackningar och förpackningsavfall, om ändring av förordning (EU) 2019/1020, om ändring av direktiv (EU) 2019/904 och om upphävande av direktiv 94/62/EG (november 2022)
- förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv 89/106/EG (maj 2022)
- förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp (maj 2022)
- förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fluorerade växthusgaser, om ändring av direktiv (EU) 2019/1937 och om upphävande av förordning (EU) nr 517/2014 (april 2022)
- förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ämnen som bryter ned ozonskiktet och om upphävande av förordning (EG) nr 1005/2009 (april 2022)
- förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för hållbara produkter och om upphävande av direktiv 2009/125/EG/ ESPR (mars 2022)
- förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om gemensamma regler på de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas (januari 2022)
- förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas (januari 2022)
- förslag till rådets direktiv om en omstrukturering av unionsramen för beskattning av energiprodukter och elektricitet (juli 2021)
- förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av energi från förnybara energikällor (juli 2021).

## 5.3 Budgetpropositionen 2024

### 5.3.1 Förslag med klimateffekt i budgetpropositionen för 2024

Nedan redogörs för flertalet av de föreslagna klimatåtgärder eller andra åtgärder i budgetpropositionen för 2024 som har påverkan på klimatarbetet med exempel från flera utgiftsområden. Regeringens klimatpolitik kommer även att utvecklas i den klimathandlingsplan som kommer att överlämnas till riksdagen under hösten 2023.

**Tabell 5.4 Förslag med klimateffekt i budgetpropositionen för 2024**

Namn på förslag	Effekt på Sveriges utsläpp	2023 (mnkr)	2024 (mnkr)	2025 (mnkr)	2026 (mnkr)	Slutår/ per- manent	Utgifts- område	Ans- lags- num- mer
Effektivare miljöprövning och kortare handläggningstider – Länsstyrelser	(-)		60	60	60	2026	1	5:1
Effektivare miljötillsyn och tillsynsvägledning - Länsstyrelser	(-)		40	40	40	2026	1	5:1

Namn på förslag	Effekt på Sveriges utsläpp	2023 (mnkr)	2024 (mnkr)	2025 (mnkr)	2026 (mnkr)	Slutår/permanent	Utgiftsområde	Ans-lags-nummer
Indragning av medel för myndighetslyft för cirkulär ekonomi	(+)		-12	-12	-12	Perm	2	1:1
Ny kreditram för kärnkraft 400 mdkr	(-)						2	1:12
Medel till Riksgäldskontoret kopplat till ny kärnkraft	(-)		4			2024	2	1:12
Miljöprövning - Domstolsverket	(-)		10	10	10	2026	4	1:5
Medel till myndigheter kopplat till ny kärnkraft	(-)		3	5	5	2026	6	3:1
Säkerställa kompetensförsörjning inom strålsäkerhetsområdet för ny kärnkraft	(-)		20	40	40	Perm.	6	3:1
Temporär stimulans för utbildningsåtgärder (kontorslokaler till bostäder)	(-)		60	75	75	2026	18	1:1
Avvecklat stöd för innovativa och hållbara samhällsbyggnadsprojekt	(+)		-40	-40	-40	2030	18	1:1
Miljöprövning och tillsynsvägledning - Naturvårdsverket	(-)		13	13	13	2026	20	1:1
Medel till analysuppdrag och förberedelser av nya styrmedel (ESR och LULUCF)	0		34	20		2025	20	1:2
Höjt stöd till återvätning	-		155	235	375	2030	20	1:3
Tillskott av medel för hantering av återstående utbetalningar för klimatbonus	-		1 300				20	1:8
Förvärv av utrymme av utsläpp och upptag från andra medlemsstater	0						20	1:12
Ökade medel till skydd av värdefull natur	-		500	500	500	2026	20	1:14
Förstärkning av klimatklivet	-		800	2000	2500	2028	20	1:16
Utveckling och förstärkning av marknadsintroduktionsstöd (klimatpremier)	-		1442	2043	2683	2028	20	1:17
Skrotningspremie	-		250	250		2025	20	1:17
Förstärkning av industriklivet	-		100	100		2025	20	1:18
Avveckling av kompetenslyft för klimatet	(+)		-44,7			2024	20	1:21
Planering för ökad elanvändning (Energiplanering)	(-)		250	290	290	2030	21	1:5

Namn på förslag	Effekt på Sveriges utsläpp	2023 (mnkr)	2024 (mnkr)	2025 (mnkr)	2026 (mnkr)	Slutår/permanent	Utgiftsområde	Ans-lags-nummer
Medel till Elsäkerhetsverket	(-)		2	2	2	2026	21	1:7
Förstärkning av stöd till laddinfrastruktur för lätta och tunga fordon	(-)			450	620	2027	21	1:8
Förlängt stöd till produktion av gödselbaserad biogas	-		233	200	200	2026	21	1:9
Energiberedskap (nytt anslag befintliga medel flyttas)	-		54	144	144	2026	21	1:10
Avveckling av stadsmiljöavtalen	-		-50	-350	-600	2027	22	1:1
Ersättning avseende icke statliga flygplatser	(+)		141,5	141,5	141,5	Perm	22	1:6
Ökat vägunderhåll i det statliga vägnätet	(+)		300	300		2025	22	1:2
Förstärkt underhåll i det enskilda vägnätet	(+)		100	100		2025	22	1:2
Stöd till färjetrafiken till och från Gotland	(+)	33				2023	22	1:7
Transportstyrelsens regelutvecklingsarbete förstärks	(-)		10	10	10	2026	22	1:12
Gödselgasstöd	-	37				2023	23	1:19
Satsning på metodutveckling och försöksverksamhet inom jordbruket	(-)		10	15	15	2026	23	1:19
Projekt Grogrund	(-)		10	10	10	Perm	23	1:23
Förstärkning för att utreda lämpliga lagringsplatser för koldioxid i Sverige	(-)		27	27		2025	24	1:8
Elprisstöd till elintensiva företag <sup>(1)</sup>	+		500			2024	24	1:24

Anm.:

+: förslaget bedöms öka utsläppen

(1): förslaget bedöms försämra omställningen

0: förslaget bedöms inte i sig leda till vare sig utsläppsminskningar eller utsläppsökningar

-: förslaget bedöms minska utsläppen

(-): förslaget bedöms förbättra omställningen.

<sup>(1)</sup> Stödet kommer betalas ut under förutsättning av att det kan finansieras från flaskhalsintäkterna, se utgiftsområde 24, anslag 1:24.

### 5.3.2 Skattereformer på klimatområdet i budgetpropositionen för 2024

I budgetpropositionen för 2024 föreslås eller aviseras flera skattereformer med påverkan på utsläpp, se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 12. Nedan presenteras ett flertal av dessa reformer som har påverkan på klimatomställningen:

- + Regeringen kommer att föreslå att skatten på bensin och diesel sänks
- + Regeringen kommer att föreslå att den tillfälligt utökade skattenedsättningen på s.k. jordbruksdiesel förlängs under 2024
- Regeringen kommer att föreslå skattebefrielse på el som används för infångning av koldioxid för lagring.



### 5.3.3 Kvantifierade effekter av några reformer i denna proposition

I tabellen nedan återges en preliminär kvalitativ beskrivning av direkta effekter på Sveriges territoriella utsläpp av växthusgaser av några av de reformer som föreslås i och med denna proposition. Den totala effekten av regeringens förslag i budgetpropositionen för 2024 bedöms vara att utsläppen ökar under 2024 och 2025, för att därefter minska. År 2030 bedöms den direkta utsläppsminskningen vara 0,6–1 miljon ton koldioxidekvivalenter. Tabellen kommer att kompletteras med utförliga effektberäkningar i kommande klimatredovisningar. Effektbedömningarna avser påverkan på utsläppen av växthusgaser inom landets gränser.

**Tabell 5.5 Storleksordning på direkta effekter på de årliga nettoutsläppen år 2024–2026 samt 2030 av ett axplock av de för klimatet viktigaste reformer som föreslås eller aviseras i och med denna budgetproposition för 2024**

Förslag/avisering	2024–2026	2030	Kommentar
<b>EU ETS-sektorn</b>	<b>svårbedömd</b>	<b>svårbedömd</b>	Beroende på industrins investeringsbeslut
Förslag om att industriklivet förstärks	svårbedömd	svårbedömd	Effekten av själva förstärkningen bedöms vara liten men effekten från hela Industriklivet kan vara mycket stor. Det går dock inte i förhand att beräkna den exakta effekten av detta stöd då effekten beror på vilka företag som söker stöden och när teknikskiften sker. Enligt Statens energimyndighet uppskattas de projekt som fått stöd från industriklivet t.o.m. december 2022 ha potential att på lång sikt minska växthusgasutsläppen med ca 9 miljoner ton per år samt åstadkomma ca 9 miljoner ton negativa utsläpp per år genom infångning och lagring av biogena koldioxidutsläpp. Utöver detta går stöd till forskningsprojekt vars potential för utsläppsminskning är svårare att bedöma.
<b>ESR-sektorn</b>	<b>++</b>	<b>---</b>	
Förslag om att klimatklivet förstärks	--	---	Beräkningen baseras på historiska data om stödets kostnadseffektivitet, andel utsläppsminskningar som sker i Sverige och stödets additionella utsläppseffekt.
Förslag om förlängda och förstärkta klimatpremier för tunga fordon och arbetsmaskiner samt bredning av klimatpremier till lätta lastbilar	--	--	Beräkningen baseras på en preliminär analys från myndigheterna.
Förslag om förlängt stöd till produktion av gödselbaserad biogas	-	-	Biogas kan bidra med en klimatnytta jämfört med användning av naturgas. Här redovisas endast effekten av produktionen som går till inhemsk användning, inte export. Effekten på inhemsk användning är knappt additionell inom transportsektorn jämfört med t.ex. klimatpremien och den tioåriga skattebefrielsen för biogas, men viss påverkan sker i andra sektorer.
Förslag om att införa en skrotningspremie för bilar med förbränningsmotor	-	-	Beräkningen baseras på en preliminär analys från myndigheterna.
Avisering om sänkning av energiskatt på bensin och diesel	++	++	En sänkt skatt bidrar, allt annat lika, till ökad drivmedelsförbrukning genom bl.a. ökat trafikarbete och senarelagd elektrifiering.

Förslag/avisering	2024–2026	2030	Kommentar
Avisering om förlängd skattenedsättning på s.k. jordbruksdiesel under 2024	+	0	Åtgärden leder till en mindre temporär ökning av bränsleförbrukningen 2024.
Förslag om elprisstöd till elintensiva företag	+	0	Allt annat bidrar detta till marginellt högre elanvändning och utsläpp.
Förslag om avveckling av stadsmiljöavtalen	+	+	Investeringar i gång- och cykeltrafik förväntas minska och bidra med viss överflyttning.
<b>Kompletterande åtgärder, negativa utsläpp</b>	<b>--</b>	<b>--</b>	
Förslag om ett utökat stöd till återvätning av våtmarker	--	--	Återvätning bidrar till minskade utsläpp. Det finns dock osäkerhet i effekten av vissa insatser för att återvätta våtmarker. Berörda myndigheter har fått i uppdrag att bättre följa upp klimatnyttan av insatserna.
Förslag om ökade medel till skydd av värdefull natur	svårbedömd	svårbedömd	Skydd av natur syftar till att förbättra den biologiska mångfalden men har en positiv effekt på kolupptaget på den berörda marken, åtminstone i ett kort eller medellångt tidsperspektiv. Den totala effekten av skyddsåtgärder på kolupptaget är svårbedömd. Nettoupptaget beror på skillnaden mellan total tillväxt och total avgång på all skogsmark, inklusive träprodukter, och det är svårt att bedöma hur den totala avverkningsnivån utvecklas. Om avverkningsnivån minskar, exempelvis till följd av denna åtgärd, ökar kolupptaget medan tillgången till förnybar biomassa i samhället minskar.
Avisering om skattebefrielse på el som används för infångning av koldioxid för lagring	0	svårbedömd	Inga CCS-anläggningar förväntas vara i drift innan 2026. Till följd av denna skattenedsättning kan kostnaderna för infångningen minska något och mängden negativa utsläpp genom bio-CCS som kommer att få stöd av regeringen genom den omvända auktionen öka något, men omfattningen är svårbedömd.

Anm.: +/- innebär följande utsläppsutveckling jämfört med nuvarande politik:

- + Avser en ökning med mellan 0 och 100 tusen ton koldioxidekvivalenter per år.
- + + Avser en ökning med mellan 100 och 500 tusen ton koldioxidekvivalenter per år.
- Avser en minskning med mellan 0 och 100 tusen ton koldioxidekvivalenter per år.
- Avser en minskning med mellan 100 och 500 tusen ton koldioxidekvivalenter per år.
- Avser en minskning med mellan 500 tusen och 1,5 miljon ton koldioxidekvivalenter per år.

Källa: Egna beräkningar. I vissa fall har underlag från myndigheterna inhämtats.

## 5.4 Utredningar och uppdrag som är relevanta för klimatomställningen

Beslut om uppdrag till myndigheter och direktiv till statliga offentliga utredningar är centrala för att inleda lagstiftningsprocessen, konkretisera aviserad politik och ge viktiga underlag för väl analyserade och konsekvensutredda beslut om åtgärder och styrmedel. Nedan redogörs för ett urval av utredningar som har tillsatts, uppdrag som getts till myndigheter eller förslag som skickats på remiss under perioden 1 juli 2022 till 1 juli 2023 och som väntas bidra med underlag för beslut som ytterligare kan minska utsläppen.

### 5.4.1 Effektiv klimatpolitik

- I juni 2023 gav regeringen en utredare i uppdrag att analysera hur svensk klimatpolitik kan utvecklas, mot bakgrund av EU:s nya klimatlagstiftning Fit for 55. Uppdraget ska slutredovisas senast den 16 oktober 2023.
- I maj 2023 tillsatte regeringen en utredning för att identifiera inhemska skogsträd där förädling kan vara en kostnadseffektiv åtgärd för långsiktigt bevarande. Utredningen ska redovisas senast den 30 april 2024.
- Naturvårdsverket har i regleringsbrevet för 2023 fått i uppdrag att i samarbete med Skogsstyrelsen och Sveriges lantbruksuniversitet analysera möjligheterna att uppdatera den svenska metodiken av effekter av naturliga störningar som storm, brand och insektsskador vid tillämpningen av EU:s förordning om LULUCF. Uppdraget redovisades den 1 september 2023.
- Naturvårdsverket har i regleringsbrevet för 2023 fått i uppdrag att ta fram förslag på hur Sverige kan uppnå, och bidra till, minskade utsläpp av metan. Uppdraget ska redovisas senast den 29 september 2023.
- Naturvårdsverket har i regleringsbrevet för 2023 fått i uppdrag att ta fram ett underlag som pekar ut geografiska områden som är lämpliga för återvätning av våtmarker. Uppdraget ska slutredovisas senast den 30 november 2023.
- Statens energimyndighet har i regleringsbrevet för 2023 fått i uppdrag att utreda och föreslå styrmedel för CCS och CCU för att bidra till de klimatpolitiska målen. Uppdraget ska redovisas senast den 30 december 2023.
- Statens energimyndighet har i regleringsbrevet för 2023 fått i uppdrag att föreslå en uppdatering av regeringens nationella energi- och klimatplan. Uppdraget ska redovisas senast den 17 april 2024.

### 5.4.2 Snabbare omställning för industrin

- Naturvårdsverket har i regleringsbrevet för 2023 fått i uppdrag att utveckla den vägledning som finns på myndighetens hemsida vad gäller miljötillståndsprövning och anmälan. Uppdraget ska slutredovisas senast den 28 februari 2024.
- Naturvårdsverket har i regleringsbrevet för 2023 fått i uppdrag att tillsammans med Tillväxtverket utveckla en vägledning på verksamt.se om reglerna för tillstånd och anmälan enligt miljöbalken. Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2024.
- I juni 2023 gav regeringen Tillväxtverket i uppdrag att samordna arbetet på nationell nivå för att stödja och skapa goda förutsättningar för den pågående nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län. Uppdraget ska rapporteras senast den 31 januari 2024.
- I juni 2023 gav regeringen Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden) ett samordningsuppdrag för att förstärka koordineringen av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning. Uppdraget ska slutredovisas senast den 30 september 2025.
- I juni 2023 tillsatte regeringen en utredning om förkortade och förenklade tillståndprocesser enligt miljöbalken. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag den 15 december 2024.
- I mars 2023 gav regeringen Statens energimyndighet i uppdrag att samordna arbetet med vätgas i Sverige. Uppdraget syftar bland annat till att stärka samarbetet inom fossilfri vätgas mellan nationella aktörer och öka Sveriges möjligheter att dra nytta av arbetet inom vätgas i EU. Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2024.
- I regleringsbrevet för 2023 gav regeringen Arbetsförmedlingen i uppdrag att fortsätta stärka och utveckla sitt arbete med arbetsmarknadspolitiska insatser och

arbetsgivarkontakter i syfte att bidra till en bättre kompetensförsörjning i hela landet och i branscher som behöver rekrytera. Uppdraget ska redovisas senast den 13 oktober 2023.

- I december 2022 gav regeringen fortsatt uppdrag till en samordnare för insatser av betydelse för näringslivets hållbara omställning och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län. Samordnaren fick i juni 2023 i uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande och snabb befolkningsutveckling i de två länen.

### 5.4.3 Energi- och elförsörjning

- I maj 2023 tillsatte regeringen en utredning för att titta på hur processerna för tillståndsansökningar för etablering av havsbaserad vindkraft kan effektiviseras. Uppdraget ska redovisas senast den 28 juni 2024.
- I juli 2023 gav regeringen Affärsverket Svenska kraftnät i uppdrag att föreslå en ny driftsäkerhetsnorm. Förslaget ska redovisas senast den 30 april 2024.
- Regeringen har gett Statens energimyndighet och Länsstyrelsen i Västra Götalands län i uppdrag att utveckla den regionala och lokala energiplaneringen (juli 2023). Uppdraget till Länsstyrelsen i Västra Götalands län slutredovisas i december 2024 med delredovisning 15 november 2023. Uppdragen till Statens energimyndighet slutredovisas 30 juni 2024.
- I juli 2023 gav regeringen Affärsverket svenska kraftnät i uppdrag ta fram en modell för att kompensera elleverantörer för sådana kostnader för att anskaffa el som en leverantör av aggregeringstjänster orsakar genom att tillhandahålla tjänster för efterfrågefleksibilitet i en uttagpunkt. Uppdraget ska redovisas senast den 2 september 2024.
- I juni 2023 gav regeringen i uppdrag till Energimarknadsinspektionen att utreda en utvecklad och effektiv informationsdelning av relevant information mellan den som ansöker om nätanslutning eller utökat abonnemang, distributionsnät företag och transmissionsnät företag vid ansökningar om nya anslutningar till elnäten. Uppdraget ska redovisas senast den 27 mars 2024.
- I juni 2023 gav regeringen i uppdrag till Affärsverket svenska kraftnät att senast den 31 december 2023 redovisa kompletteringar till myndighetens befintliga vägledning för anslutning till transmissionsnätet och senast den 31 januari 2024 publicera allmänna råd och rekommendationer för nätföretag.
- I maj 2023 gav regeringen Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram en vägledning om påverkan av långvarig exponering för lågfrekventa magnetfält från starkströmsledningar i syfte att underlätta och förkorta tillståndprocessen för nya elledningar.
- I maj 2023 gav regeringen Boverket i uppdrag att se över energiklassningssystemet med anledning av omarbetningen av EU:s direktiv om byggnaders energiprestanda. Uppdraget är slutredovisat när Boverket beslutat om ändringar i fråga om energiklassning eller om det framkommer att sådana ändringar inte krävs.
- I februari 2023 gav regeringen Affärsverket svenska kraftnät i uppdrag att tillsammans med Statens energimyndighet och Havs- och vattenmyndigheten kartlägga de konsekvenser för elsystemet som omprövning av vattenkraften kan medföra. Uppdraget ska redovisas senast den 29 september 2023.
- I december 2022 gav regeringen Affärsverket Svenska kraftnät och Statens energimyndighet i uppdrag att intensifiera arbetet med att stärka försörjningstryggheten i energisektorn på kort och lång sikt. Uppdraget bestod av flera deluppdrag som redovisas löpande under 2023.

- I november 2022 gav regeringen ett tilläggsdirektiv till utredningen Stärkta incitament för utbyggd vindkraft (M 2022:03). Tilläggsdirektivet innebar att utredaren skulle lämna förslag på hur finansieringen av förslagen i uppdraget ska kunna komma från verksamhetsutövarna. Uppdraget slutredovisades i april 2023.
- I december 2022 gav regeringen Affärsverket svenska kraftnät i uppdrag att genomföra upphandling av förbrukningsflexibilitet under höglasttimmar under perioden 1 december till och med 31 mars 2023.

#### 5.4.4 Snabbare klimatomställning i transportsektorn

- I juni 2023 gav regeringen Transportstyrelsen i uppdrag att genomföra en översyn av de regelverk som är relevanta för laddning av uppställda fordon på allmän platsmark. Syftet med översynen är att förenkla regelverken för att påskynda elektrifieringen av vägtransporter. Uppdraget ska redovisas senast den 5 april 2024.
- I juni 2023 tillsatte regeringen en särskild utredare för att undanröja hinder för elektrifieringen av transportsektorn. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2024.
- I mars 2023 gav regeringen Trafikanalys i uppdrag att utveckla statistiken på transportområdet när det gäller elektrifiering. Delar av uppdraget ska redovisas den 15 januari 2024, slutredovisning sker i årsredovisningen för 2026.
- I mars 2023 gav regeringen Trafikverket i uppdrag att analysera åtgärder i norra Sveriges transportinfrastruktur med anledning av de större företagsetableringarna och företagsexpansionerna som nu pågår i Norrbottens och Västerbottens län. Uppdraget ska redovisas den 15 september 2023.

## 6 Klimatpolitiska rådets rapport 2022

Regeringen avser återkomma med kommentarer till Klimatpolitiska rådets rapport 2023 i den klimatpolitiska handlingsplanen som ska lämnas till riksdagen under hösten 2023.

# Utgiftsområde 21

## Energi

## Utgiftsområde 21 – Energi

### Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	3
2	Utgiftsområde 21 Energi.....	5
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	5
2.2	Utgiftsutveckling.....	5
2.3	Skatteutgifter .....	6
2.4	Mål för utgiftsområdet.....	7
2.4.1	Riksdagsbundna mål .....	7
2.4.2	Europeiska unionens mål.....	8
2.5	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	9
2.6	Resultatredovisning.....	10
2.6.1	Utvecklingen för energipolitikens övergripande mål.....	11
2.6.2	Mål till 2030.....	23
2.6.3	Mål för elproduktion till 2040 .....	25
2.6.4	Långt kvar till jämställdhet inom energibranschen .....	27
2.6.5	Forskning och innovation är en viktig del av utvecklingen inom energiområdet .....	27
2.7	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	30
2.8	Politikens inriktning .....	32
2.9	Budgetförslag.....	35
2.9.1	1:1 Statens energimyndighet .....	35
2.9.2	1:2 Insatser för energieffektivisering .....	38
2.9.3	1:3 Energiforskning.....	39
2.9.4	1:4 Energimarknadsinspektionen.....	40
2.9.5	1:5 Energiplanering .....	42
2.9.6	1:6 Avgifter till internationella organisationer.....	44
2.9.7	1:7 Elsäkerhetsverket .....	45
2.9.8	1:8 Laddinfrastruktur .....	47
2.9.9	1:9 Biogasstöd .....	49
2.9.10	1:10 Energiberedskap.....	50
2.9.11	1:11 Elberedskap .....	51
2.10	Övriga förslag.....	53
2.10.1	Kreditgarantier för investeringar i ny kärnkraft.....	53
2.11	Affärsverket svenska kraftnät .....	54
2.11.1	Ekonomiskt resultat.....	54
2.11.2	Investeringar i transmissionsnätet.....	55
2.11.3	Förslag avseende Svenska kraftnäts verksamhet .....	56

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

1. Riksdagen fastställer avgiftsuttaget under 2024 för elberedskapsavgiften till högst 650 000 000 kronor (avsnitt 2.9.11).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ställa ut kreditgarantier för lån till investeringar i ny kärnkraft som uppgår till högst 400 000 000 000 kronor (avsnitt 2.10.1).
3. Riksdagen godkänner investeringsplanen för elförsörjning för 2024–2026 som en riktlinje för Affärsverket svenska kraftnäts investeringar (avsnitt 2.11.3).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 ge Affärsverket svenska kraftnät finansiella befogenheter i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 2.11.3).
5. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 21 Energi enligt tabell 1.1.
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Statens energimyndighet	500 405
1:2 Insatser för energieffektivisering	418 000
1:3 Energiforskning	1 447 723
1:4 Energimarknadsinspektionen	213 848
1:5 Energiplanering	265 000
1:6 Avgifter till internationella organisationer	25 328
1:7 Elsäkerhetsverket	77 016
1:8 Laddinfrastruktur	995 000
1:9 Biogasstöd	933 000
1:10 Energiberedskap	54 000
1:11 Elberedskap	675 000
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>5 604 320</b>

**Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden**

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:3 Energiforskning	3 300 000	2025–2029
1:5 Energiplanering	450 000	2025–2027
1:6 Avgifter till internationella organisationer	26 000	2025–2026
1:8 Laddinfrastruktur	2 000 000	2025–2027
1:10 Energiberedskap	100 000	2025–2026
1:11 Elberedskap	2 000 000	2025–2038
<b>Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet</b>	<b>7 876 000</b>	





## 2 Utgiftsområde 21 Energi

### 2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar frågor om tillförsel och användning av energi samt elsäkerhet. Myndigheter som hör till utgiftsområdet är Statens energimyndighet (Energimyndigheten), Energimarknadsinspektionen, Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät), Elsäkerhetsverket och Oljekrisnämnden.

### 2.2 Utgiftsutveckling

**Tabell 2.1** Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 21 Energi

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
1:1 Statens energimyndighet	433	453	451	<b>500</b>	528	541
1:2 Insatser för energieffektivisering	25	397	393	<b>418</b>	418	30
1:3 Energiforskning	1 470	1 418	1 390	<b>1 448</b>	1 468	1 373
1:4 Energimarknadsinspektionen	186	209	211	<b>214</b>	214	213
1:5 Energiplanering				<b>265</b>	310	310
1:6 Avgifter till internationella organisationer	22	25	19	<b>25</b>	25	25
1:7 Elsäkerhetsverket	72	73	76	<b>77</b>	80	82
1:8 Laddinfrastruktur	555	1 090	1 082	<b>995</b>	950	625
1:9 Biogasstöd	216	650	397	<b>933</b>	900	900
1:10 Energiberedskap				<b>54</b>	144	144
1:11 Elberedskap	379	553	545	<b>675</b>	525	525
<b>Äldre anslag</b>						
2023 1:3 Insatser för fossilfri elproduktion	24	21	21			
2023 1:8 Energi- och klimatomställning på lokal och regional nivå m.m.	127	155	139			
2023 1:12 Gasprisstöd		165	164			
2022 1:7 Energiteknik	210					
2022 1:12 Kompensation för höga elpriser	8 915					
<b>Totalt för utgiftsområde 21 Energi</b>	<b>12 634</b>	<b>5 210</b>	<b>4 888</b>	<b>5 604</b>	<b>5 562</b>	<b>4 769</b>

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 21 Energi**

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>4 945</b>	<b>4 945</b>	<b>4 945</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	24	52	71
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	635	565	-247
varav BP24 <sup>3</sup>	578	908	1 095
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>5 604</b>	<b>5 562</b>	<b>4 769</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

**Tabell 2.3 Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 21 Energi**

Miljoner kronor

	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	3 209
Verksamhetsutgifter <sup>2</sup>	2 388
Investeringar <sup>3</sup>	8
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>5 604</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2022 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

<sup>2</sup> Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

<sup>3</sup> Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

## 2.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av en skatteutgift beskrivs i Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter (skr. 2022/23:98). I det följande redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 21 Energi.

**Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 21 Energi**

Miljoner kronor

	2023	2024
Fastighetsskatt på elproduktionsenheter (B26)	-980	-990
Energiskatt på eldningsolja för uppvärmningsändamål (F10)	170	160
Energiskattebefrielse för biobränsle m.m. för uppvärmning (F11)	3 920	4 680
El som inte beskattas (F12)	-	-
Koldioxidskatt på fossila drivmedel och biodrivmedel inom reduktionsplikten (F20)	0	0
Koldioxidskatt på biooljor för uppvärmningsändamål (F22)	-	-
Koldioxidskatt på fossila bränslen i värmeverk inom EUETS (F23)	u	u
Koldioxidskatt på fossila bränslen i kraftvärmeverk inom EUETS (F24)	u	u
Skattereduktion för mikroproduktion av förnybar el (G6)	240	240
Skattereduktion för installation av grön teknik (G8)	3 090	3 090

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse. Skatteutgifter som inte har beräknats anges med "-". Skatteutgifter som upphör eller har upphört anges med "u". Negativa belopp innebär att skatteutgiften är en s.k. skattesanktion.

Källa: Regeringens skrivelse 2022/23:98.

## 2.4 Mål för utgiftsområdet

### 2.4.1 Riksdagsbundna mål

Det övergripande målet för energipolitiken är att skapa villkor för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat samt att underlätta omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle (prop. 2017/18:228, bet. 2017/18:NU22, rskr. 2017/18:411). Målet bygger på samma tre grundpelare som energisamarbetet i EU och syftar till att förena försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet.

Vidare har riksdagen slagit fast att Sveriges förmåga att hantera höjd beredskap och ytterst krig behöver stärkas på bred front. En viktig del i det arbetet är att stärka det civila försvaret, där energipolitiken är en del (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:135 och rskr. 2020/21:136).

Därutöver har riksdagen beslutat om energipolitiska mål kopplade till 2030 och 2040:

- År 2030 ska Sverige ha 50 procent effektivare energianvändning jämfört med 2005 (prop. 2017/18:228, bet. 2017/18:NU22, rskr. 2017/18:411).
- Målet inom det med Norge gemensamma elcertifikatssystemet ökar med 18 TWh nya elcertifikat till 2030 (prop. 2016/17:179, bet. 2016/17:NU20, rskr. 2016/17:330).
- År 2040 är målet 100 procent förnybar elproduktion. Detta är ett mål, inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft och innebär inte heller en stängning av kärnkraft med politiska beslut (prop. 2017/18:228, bet. 2017/18:NU22, rskr. 2017/18:411).

Riksdagen har därefter beslutat om ett nytt mål för elproduktionens sammansättning. Det nya målet är:

- Målet för elproduktionens sammansättning år 2040 är 100 procent fossilfri elproduktion (prop. 2022/23:99, bet. 2022/23:FiU21, rskr. 2022/23:254).

Det nya målet om elproduktionens sammansättning ersätter det tidigare målet fr.o.m. den 20 juni 2023. Resultatredovisningen i budgetpropositionen för 2024 avser främst resultat som uppnåtts 2022 och görs i förhållande till de mål som då gällde för

utgiftsområdet. Resultat för nya mål kommer att redovisas i kommande budgetpropositioner.

Det övergripande målet för forskning och innovation på energiområdet är att bidra till att uppfylla uppställda energi- och klimatmål, den långsiktiga energi- och klimatpolitiken och energirelaterade miljöpolitiska mål (prop. 2016/17:66, bet. 2016/17:NU9, rskr. 2016/17:164). Riksdagen har även konkretiserat tre delmål och angett att forskning och innovation på energiområdet ska

- bygga upp vetenskaplig och teknisk kunskap och kompetens som behövs för att genom tillämpning av ny teknik och nya tjänster möjliggöra en omställning till ett långsiktigt hållbart energisystem i Sverige, karaktäriserat av att förena ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet,
- utveckla teknik och tjänster som kan kommersialiseras genom svenskt näringsliv och därmed bidra till hållbar tillväxt och energisystemets omställning och utveckling såväl i Sverige som på andra marknader, och
- bidra till och dra nytta av internationellt samarbete på energiområdet (prop. 2012/13:21, bet. 2012/13:NU6, rskr. 2012/13:153).

## 2.4.2 Europeiska unionens mål

De mål och regelverk som beslutas på EU-nivå är centrala utgångspunkter för den svenska energipolitiken. I oktober 2014 antog Europeiska rådet slutsatser bl.a. om EU:s mål för förnybar energi och energieffektivitet för 2030. I juni 2018 kom Europaparlamentet och rådet överens om en höjning av dessa mål.

Överenskommelsen innebär bl.a. ett bindande mål på EU-nivå om att minst 32 procent av den energi som används inom EU ska komma från förnybar energi och ett icke bindande energieffektiviseringsmål på EU-nivå om minst 32,5 procent. Varje medlemsstat rapporterar sina nationella bidrag till EU-målen i de s.k. nationella energi- och klimatplanerna.

Ett flertal rättsakter är för tillfället under förhandling inom EU, bl.a. direktiven för förnybar energi respektive energieffektivisering som en del av det s.k. Fit for 55-paketet. Europaparlamentet och rådet nådde i mars 2023 preliminära politiska överenskommelser för dessa direktiv som innebär ambitionshöjningar av de EU-gemensamma målen som ännu inte trätt i kraft. Inriktningen är att det bindande målet på EU-nivå för förnybar energi höjs till 42,5 procent av EU:s totala energianvändning senast 2030, med ett frivilligt mål om 45 procent. Varje medlemsstat ska även säkerställa att transportsektorn minskar växthusgasutsläppen med minst 14,5 procent till 2030, alternativt att minst 29 procent av energianvändningen inom transportsektorn har förnybart ursprung. I samma sektor ska 5,5 procent av energianvändningen komma från avancerade biobränslen eller förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung. Vidare ska medlemsstaterna sträva efter att höja andelen förnybart både vad gäller energi och insatsvaror i industrin till åtminstone 1,6 procent i genomsnitt under perioden 2021–2030. I tillägg ska 42 procent av vätgasen som används i industrin vara förnybar till 2030 och 60 procent till 2035.

Energieffektivitetsmålet på EU-nivå avses bli bindande för slutlig energianvändning och höjs till 11,7 procent minskad slutlig energianvändning 2030 jämfört med ett referensscenario som togs fram 2020, vilket motsvarar ca 38 procent minskad slutlig energianvändning enligt tidigare referensscenario. De nationella bidragen för slutlig energianvändning förblir indikativa. Det årliga nationella energisparkravet som medlemsstaterna ska uppnå höjs från 0,8 procent till genomsnittligt 1,49 procent 2024–2030 med en stegvis höjning och det årliga energiminskningmålet för offentliga byggnader blir 1,9 procent. Varje medlemsstat ska även renovera 3 procent av offentliga byggnader varje år.

I syfte att öka investeringarna och knyta ihop EU:s elsystem har Europeiska rådet kommit överens om ett sammanlänkningsmål om 10 procent till 2020 och 15 procent till 2030. Det innebär att varje medlemsstat ska ha motsvarande överföringskapacitet för el till grannländerna i procent av landets installerade elproduktionskapacitet.

## 2.5 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Regeringen fortsätter att utveckla resultatredovisningen inom utgiftsområdet med utgångspunkt i de synpunkter som näringsutskottet lämnat i bet. 2022/23:NU3 samt den dialog som regeringen har med utskottet.

I tabell 2.5 nedan redovisas hur de riksdagsbundna målen och indikatorerna är kopplade till varandra. Resultatredovisningen och regeringens bedömning av måluppfyllelse görs med utgångspunkt i de resultatindikatorer som anges i tabell 2.5 och tabell 2.6 nedan. Regeringen väger också in rapporter och analyser från bl.a. Energimyndigheten och Svenska kraftnät i sin redovisning och bedömning.

Redovisningen avser 2022. I den officiella statistiken redovisas inom flera områden data från 2021. För att spegla utvecklingen under 2022 redovisas därför i vissa fall andra tillgängliga data som komplement till den officiella statistiken. Detta kommenteras då särskilt.

**Tabell 2.5 Det övergripande målet (energipolitikens tre pelare) beslutat av riksdagen**

Mål	Indikatorer
Försörjningstrygghet	Elflödesbalans Effektbalans Antal kunder med elavbrott som överstiger 24 timmar
Konkurrenskraft	Energikostnadens andel av rörliga kostnader i industrin Elpris Transportsektorns energikostnader Naturgaspris
Ekologisk hållbarhet	Användning av fossila bränslen i förhållande till total energianvändning Total energianvändning per sektor

Energimyndigheten har på regeringens uppdrag lämnat förslag på lämpliga resultatindikatorer kopplat till pelaren ekologisk hållbarhet. De indikatorer som regeringen har valt för detta område framgår av tabell 2.5 ovan. I avsnitt 2.6.1 redogör regeringen för dessa indikatorer.

**Tabell 2.6 De riksdagsbundna målen**

Dessa bidrar även till det övergripande målet.

Mål	Indikator
Mål för 2030	Energiintensitet jämfört med basåret 2005
Mål inom elcertifikatssystemet	Förnybar elproduktion inom den svensk-norska elcertifikatmarknaden
Mål för 2040	Andel förnybar elproduktion
Mål inom energiforskning	Samfinansiering inom energiforskningen Antal publikationer och examina inom energiforskningen Omsättningen i företag som fått stöd för affärsutveckling

Indikatorn total andel förnybar energi har tidigare använts för uppföljning av de energipolitiska målen för 2020. Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2023 att man avsåg att följa utvecklingen av denna indikator. För redovisningen i

budgetpropositionen väljer dock regeringen att i stället redovisa andel fossilfri energi eftersom denna är mer relevant i förhållande till de energipolitiska målen.

## 2.6 Resultatredovisning

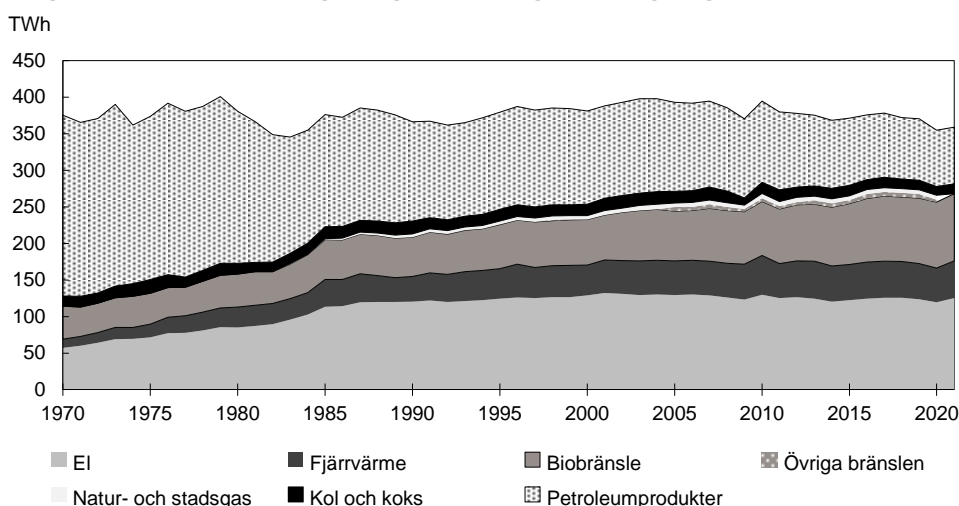
### Fördjupning 2.1 Sveriges energisystem

Det svenska energisystemet baseras såväl på inhemska energikällor såsom biomassa, strömmande vatten och vind som på import av kärnbränsle, fossila bränslen och biodrivmedel. Sveriges totala energibehov har varit förhållandevis oförändrat de senaste 50 åren trots omfattande befolkningstillväxt och ekonomisk tillväxt. Detta förklaras av att energianvändningen har blivit mer effektiv. Trenden under de senaste decennierna har varit en något minskande energianvändning, från i genomsnitt 390 TWh per år under 2002–2011 till 372 TWh per år för perioden 2012–2021. Minskningen har skett inom alla sektorer och fördelningen mellan olika sektorer har inte förändrats nämnvärt.

Även om det totala energibehovet har varit relativt stabilt under lång tid har det skett stora förändringar av vilka energislag som används, se diagram 2.1 nedan. Sett ur ett primärenergiperspektiv så har framför allt biobränslen ökat markant och utgör den enskilt största andelen av tillförd primärenergi i Sverige. Tillförseln av biobränslen har mer än tredubblats under de senaste 50 åren. Under samma tidsperiod har tillförsel av råolja och oljeprodukter minskat med över två tredjedelar. Andelen fossila bränslen av total tillförd energi har minskat kraftigt från 80 procent 1970 till under 30 procent 2021.

Biobränsle har ersatt bl.a. fossila bränslen i fjärrvärmens och utgjorde 65 procent av tillförd energi till fjärrvärmeproduktionen 2021. Biobränslen utgjorde även över 20 procent av transportsektorns energianvändning och över 40 procent av industrins energianvändning.

**Diagram 2.1 Total slutlig energianvändning per energislag 1971–2021**



Anm. Utrikes flyg inkluderar i posten petroleumprodukter t.o.m. 1989. Kol och koks inkluderar koks- och masugnsgas.

Källa: Energimyndigheten, Energiläget i siffror 2023.

Utöver biobränslen präglas Sveriges energisystem av en hög elanvändning som står för cirka en tredjedel av den slutliga energianvändningen i Sverige, vilket är bland de högsta nivåerna i världen. Den största andelen el används inom sektorn bostäder, service m.m. följt av industrisektorn. Elanvändningen har på årsbasis varit på en relativt jämn nivå under de senaste 30 åren, men med den elektrifiering av bl.a.

industrier och transporter som samhället står inför kommer elbehovet i Sverige att öka. Sveriges elproduktion är nästan fossilfri, tack vare stora andelar vattenkraft, kärnkraft, vindkraft och biobränslebaserad kraftvärme. I takt med att den förnybara elproduktionen, framför allt vindkraften, byggts ut har även export av el ökat. Sveriges nettoexport av el uppgick 2021 till knappt 26 TWh av den totala produktionen på drygt 168 TWh. Under 2022 var nettoexporten av el något högre och uppgick till 33 TWh enligt statistik från Energimyndigheten.

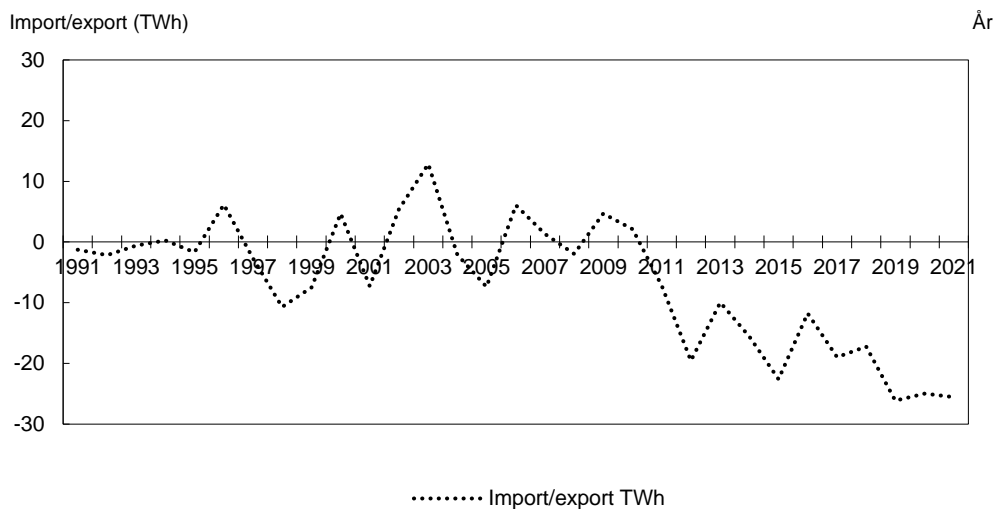
## 2.6.1 Utvecklingen för energipolitikens övergripande mål

### Försörjningstrygghet

#### Sverige exporterade el under 2021 och 2022

Under 2021 exporterade Sverige mer el än vad som importerades. Så har det också varit under de flesta föregående år sedan 1990-talet, se diagram 2.2 nedan. Den totala nettoexporten 2021 var 25,6 TWh. Detta är den s.k. elflödesbalansen, som är en indikator för att visa nationell produktion av el jämfört med användning sett över tid. Under 2022 var nettoexporten av el högre och uppgick till 33 TWh enligt statistik från Energimyndigheten.

**Diagram 2.2** Elfloädesbalansen uttryckt som nettoimport av el över tid 1991–2021



Anm.: Negativt värde anger nettoexport.

Källa: Energimyndigheten, Energiläget i siffror 2023.

Sverige hade 2021 en självförsörjningsgrad för energi på 50 procent. Även när det gäller gas är Sverige beroende av import.

Under 2021 var självförsörjningsgraden av el 118 procent, vilket innebär att landets produktion översteg konsumtion med 18 procent. Då Sverige är en del av en integrerad internationell marknad med väl fungerande handel, är dock självförsörjningsgrad i normalfallet inte ett bra mått på försörjningstrygghet. Exempelvis skulle Sveriges nettoexport av el på årsbasis kunna ses som ett mått på hög självförsörjningsgrad. Men detta kan vara missvisande utifrån ett försörjningstrygghetsperspektiv då den svenska marknaden trots det kan vara beroende av import av el under vissa perioder, t.ex. vid höglastperioder under kalla vinterdagar då efterfrågan på el är särskilt stor.



### Försämrad effektbalans i det svenska elsystemet

Indikatorn effektbalans framgår av förhållandet mellan installerad effekt och effektbehov den timmen under året med högst elförbrukning, den s.k. topplasttimmen. Under 2022 uppgick den totala installerade elproduktionskapaciteten till 46,8 GW. Det var en ökning med 3,4 GW från 2021. Den bedömda elproduktionskapaciteten i samband med det högsta elbehovet har dock varit oförändrat relativt 2021 och sett över ett längre tidsperspektiv har den sjunkit.

Vintern 2021/22 var en meteorologisk normalvinter. Topplasttimmen inträffade den 7 december 2021. Då uppgick den svenska elförbrukningen till 25,6 GWh. Under topplasttimmen nettoimporterade Sverige 1,6 GWh. Detta är en ökning sedan året innan då Sverige under topplasttimmen importerade 0,5 GWh.

Under den senaste femårsperioden har vi sett en försämrad effektbalans i det svenska elsystemet eftersom det bedömda maximala effektbehovet (vid en normalvinter) överskrider den bedömda tillgängliga produktionskapaciteten. Detta påverkas bl.a. av att ett antal kärnkraftsreaktorer har stängts. Det gör att Sverige blir mer importberoende under höglastsituationer. Historiskt sett har den bedömda tillgängliga elproduktionskapaciteten under topplasttimmen legat nära det bedömda maximala effektbehovet vid en tioårsvinter. De senaste åren konstateras dock en negativ effektbalans, dvs. att bedömd tillgänglig elproduktionskapacitet är lägre än det bedömda maximala effektbehovet vid en normalvinter. Även om den installerade elproduktionskapaciteten har ökat så har den bedömda tillgängliga elproduktionskapaciteten vid topplasttimmen minskat. Detta beror på att olika produktionsslag har olika hög tillgänglighet, dvs. hur stor del av den installerade effekten som väntas kunna produceras vid topplasttimmen.

### Flera åtgärder för stärkt försörjningstrygghet har vidtagits

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har fått omfattande konsekvenser för den europeiska energiförsörjningen, där Sverige är en del. Som ett exempel kan nämnas att elanvändningen i Sverige gick ner med ca 5 procent jämfört med 2021.

Mot bakgrund av den ansträngda försörjningstryggheten har regeringen gett i uppdrag till Svenska kraftnät och Energimyndigheten att intensifiera arbetet med att stärka försörjningstryggheten i energisektorn, såväl på kort som på lång sikt. Uppdraget avser hela energisektorn då samhället är beroende av en robust och fossilfri energiförsörjning oavsett energislag. Vidare finns beroenden mellan olika energisystem som bör beaktas. Huvudfokus för uppdraget är dock elförsörjningen. Uppdraget är indelat i sex olika delar som redovisas under 2023.

Som en åtgärd för att öka försörjningstryggheten beslutade regeringen under hösten 2022 om en s.k. tillförlitlighetsnorm för Sverige. Tillförlitlighetsnormen beskriver hur många timmar per år det är samhällsekonomiskt motiverat att landets produktion och möjlig import inte tillgodoser hela den förväntade efterfrågan på el. Normen anger den nödvändiga nivån för ett lands försörjningstrygghet och beräknas utifrån en metod som beslutats av Acer, EU:s byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter. Regeringens beslut innebär att produktion och import av el ska kunna täcka hela det förväntade förbrukningsbehovet av el 99,989 procent av tiden.

Regeringen gav under våren 2023 i uppdrag åt Energimyndigheten att stödja genomförandet av stresstester inom energisektorn. Uppdraget är i enlighet med rådets rekommendation av den 8 december 2022 om en unionsomfattande samordnad strategi för att stärka den kritiska infrastrukturens motståndskraft (2023/C 20/01). Syftet är att testerna ska komplettera redan befintliga arbeten med att identifiera och

adressera sårbarheter. Testerna ska också hjälpa aktörer inom energisektorn att förstå hotbilden och sin egen motståndskraft.

#### **Åtgärder för minskad bruttoelförbrukning under höglasttimmar**

Rådets förordning (EU) 2022/1854 av den 6 oktober 2022 om en krisintervention för att komma till rätta med de höga energipriserna (rådets förordning om en krisintervention) innebär bl.a. att varje medlemsstat ska minska sin bruttoelförbrukning under fastställda höglasttimmar. Den minskning som uppnås under de fastställda höglasttimmarna ska uppgå till minst 5 procent i genomsnitt per timme. Varje medlemsstat ska också sträva efter att genomföra åtgärder för att minska sin totala månatliga bruttoelförbrukning med 10 procent jämfört med den genomsnittliga bruttoelförbrukningen under motsvarande månader under en given referensperiod. Regleringen tillämpas fr.o.m. den 1 december 2022 och besparingarna får räknas fram till slutet av december 2023.

I syfte att minska bruttoelförbrukningen under de timmar elförbrukningen är som störst (s.k. höglasttimmar) och därigenom dämpa elpriserna, gav regeringen Svenska kraftnät i uppdrag att genomföra en upphandling av förbrukningsflexibilitet under höglasttimmar under perioden den 1 december 2022 t.o.m. den 31 mars 2023. Ett ytterligare syfte med uppdraget var att stärka försörjningstryggheten för elkonsumenter.

#### **Ovanligt med avbrott i elnäten**

Det svenska elnätet delas in i tre nivåer: lokalnät, regionnät och transmissionsnät. Indikatorn för antalet kunder med elavbrott som översteg 24 timmar används som ett mått på försörjningstryggheten för kunderna i lokalnäten. Lokalnäten är de finmaskiga nät som bl.a. hushållskunder är anslutna till.

Ett elavbrott anses vara ett långt avbrott om det överstiger tre minuter. Stormar är den vanligaste orsaken till oaviserade elavbrott i transmissions- och regionnät. Såväl antalet avbrott som antalet långa avbrott var lägre under 2021 jämfört med 2020. Eftersom avbrottsstatistiken i hög utsträckning påverkas av om större stormar har inträffat eller inte, ger årsserier inte någon tydlig bild av hur välrustat nätet är. Under 2021 hade 3 576 kunder i lokalnäten längre sammanhängande avbrott som varade längre än 24 timmar. Motsvarande siffra 2020 var 5 991. Andelen kunder med fyra eller fler avbrott har sedan 2019 haft en nedåtgående trend. Däremot skedde en viss ökning av kunder som hade tolv eller fler avbrott 2021 jämfört med 2020.

När det gäller avbrottsfrekvensen för långa oaviserade avbrott i regionnäten var 2021 ett av de bästa åren sedan 2007. Det är ovanligt med avbrott över 12 timmar på regionnätetsnivå, men när de väl inträffar kan de orsaka relativt stor mängd icke levererad energi.

Enligt Svenska kraftnät uppgick antalet driftstörningar på transmissionsnätet under 2022 till 142, vilket är lägre jämfört med 2021 då motsvarande siffra var 148. Av dessa medförde 13 störningar avbrott.

#### **Sveriges drivmedelsförsörjning är beroende av import**

Sverige är till 100 procent beroende av import av råolja och fossila bränslen. Under 2022 var Norge det land som exporterade den mesta råolja som Sverige importerade med en andel på 68 procent. Drivmedelsförsörjningen har två primära funktioner i samhället. Det ena är att försörja fordon och därmed möjliggöra huvuddelen av transporterna i samhället, såväl i fredstid som vid höjd beredskap. Det andra är att försörja reservkraftaggregat, främst vid störningar i elförsörjningen.

Drivmedelsförsörjningen inom landet bygger på transport med tankbil från 21 depåorter.

Sverige är också beroende av import för biodrivmedel. Även om den inhemska produktionen ökar finns ett fortsatt importberoende av råvaror.

### **Minskad gasanvändning i Sverige under 2022**

Gasanvändningen i Sverige minskade under 2022 med 23 procent jämfört med genomsnittet för föregående år. Den främsta orsaken antas vara de exceptionellt höga gaspriser som är en följd av Rysslands agerande i samband med den fullskaliga invasionen av Ukraina. Rådets förordning (EU) 2022/1369 av den 5 augusti 2022 om samordnade åtgärder för att minska efterfrågan på gas kan också ha påverkat svenska aktörers agerande.

Sverige importerar all naturgas som används i landet och cirka hälften av den biogas som används. I sydvästra Sverige finns ett transmissionsnät för gas där nästan all gas kommer från inmatningen från Danmark. Under 2022 uppgick tillförseln till ca 8 TWh gas som matades in på transmissionsnätet, varav ca 37,5 procent var biogas. Införseln av flytande naturgas sker genom fartygstransport. Under 2022 importerades ca 3,3 TWh flytande naturgas. I händelse av avbrott i leveranserna från Danmark kan Sverige försörja de ca 27 000 hushållskunder som är anslutna till transmissionsnätet för gas i 30 dagar under normala vinterförhållanden om de övriga kunder, främst industrikunder, som finns anslutna till nätet kopplas bort från leveranser. Hushållskunder står för ungefär två procent av den årliga gasanvändningen.

Gasledningen Baltic Pipe togs i bruk under hösten 2022. Gasledningen knyter ihop Norge, Danmark och Polen och möjliggör transport av norsk gas till slutanvändare i Central- och Östeuropa. I och med Baltic Pipe finns ytterligare en källa för tillförsel av gas till den dansk-svenska marknaden, vilket är positivt för försörjningstryggheten i Sverige.

### **Ovanligt med avbrott i fjärrvärmeleveranserna**

Fjärrvärmeleveranserna är överlag av god kvalitet och långvariga avbrott är ovanliga. Samtidigt kan långvariga avbrott i el- eller värmeförsörjningen få stora konsekvenser för människor och egendom. En indikation på hur väl hushållen kan klara en avbrottsituation är därför hur många som har en alternativ uppvärmning med fasta bränslen som energikälla. År 2021 hade närmare 800 000 småhus en sådan alternativ värmekälla, vilket motsvarar en tredjedel av alla småhus. Det är en liten ökning jämfört med föregående år. För flerbostadshus finns inte samma möjligheter till alternativ uppvärmning.

### **Civilt försvar en katalysator för att nå målet om trygg energiförsörjning**

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har tydligt visat på energiförsörjningens funktion som mål och medel i en säkerhetspolitisk konflikt. Under året har Svenska kraftnät och Energimyndigheten tillsammans med andra berörda myndigheter arbetat med att göra energisystemen mer robusta och förbättra samhällets förmåga att hantera konsekvenser av störningar och avbrott i energiförsörjningen.

Energimyndigheten har publicerat flera olika lägesbilder under 2022. Utöver lägesbilder om energimarknader har Energimyndigheten publicerat en lägesbild över energiförsörjningen med anledning av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Lägesbilden har bidragit till en ökad förmåga i hela samhället vad gäller att förutse, förebygga och hantera konsekvenser i energiförsörjningen som uppstått till följd av invasionen.

Energimyndigheten, Svenska kraftnät, Energimarknadsinspektionen och Strålsäkerhetsmyndigheten är s.k. beredskapsmyndigheter inom energiförsörjning. Energimyndigheten blev sektorsansvarig myndighet 1 oktober 2022. Under 2022 har Energimyndigheten och Svenska kraftnät gjort en bedömning av den egna samt energisektorns förmåga att bidra till det militära försvarets behov av energi i kris och vid höjd beredskap. Den bedömda effekten är att Försvarsmakten och andra deltagande myndigheter har fått en ökad förståelse för energisektorn vilket bidrar till ökad totalförsvarsförmåga. Myndigheterna har också identifierat åtgärder för att stärka energisektorns stöd till Försvarsmakten, i fred och krig.

För att upprätthålla en trygg energiförsörjning och skapa ett motståndskraftigt energisystem bedriver Energimyndigheten tillsyn bl.a. inom informationssäkerhet och utifrån säkerhetsskyddslagen (2018:585). Svenska kraftnät utövar tillsyn utifrån säkerhetsskyddslagen. Arbetet med tillsynen leder till höjd kunskap och ökad förmåga kring säkerhet i energisektorn. Civilt försvar blir på så sätt en katalysator för att nå det energipolitiska målet om trygg energiförsörjning.

I Sverige är Energimyndigheten sedan 2020 behörig myndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/941 av den 5 juni 2019 om riskberedskap för elsektorn. Under året har kommissionen granskat Sveriges nationella riskberedskapsplan för elsektorn som beslutades vid årsskiftet 2021/2022. Riskberedskapsplanen har uppdaterats under året liksom gaskrisplanen.

Länsstyrelserna samordnar och leder genomförandet av de regionala energi- och klimatstrategierna. Detta görs genom regionala samverkansstrukturer som också är arenor för den gröna industriomställningen. Det regionala arbetet med energimålen integreras på så sätt med andra verksamhetsområden såsom hållbar regional tillväxt, landsbygdsutveckling och samhällsplanering. Under året har särskilt samarbetet med krisberedskap och civilt försvar utvecklats för att stärka energiberedskapen och för att dämpa effekterna av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina.

### **Behovet av elsäkerhet ökar till följd av den ökade elektrifieringen**

I takt med klimatomställningen och den ökande elektrifieringen tillkommer nya produkter, aktörer och tekniska lösningar som påverkar det svenska elsystemet. Med den snabba utvecklingen på energiområdet uppstår även nya utmaningar i fråga om elsäkerhet och elektromagnetiska störningar.

Elsäkerhetsverket bedriver tillsyn och marknadskontroll för att säkerställa att elektriska produkter och anläggningar uppfyller kraven på elsäkerhet och elektromagnetisk kompatibilitet, alltså att elektriska produkter inte ska störa varandra. Myndigheten har under året påbörjat uppbyggnaden av en funktion för att kunna arbeta mer systematiskt med tillsyn, marknadskontroll och information avseende elektromagnetiska störningar.

Ett kärvare ekonomiskt läge fick under året många konsumenter att ändra köpbeteende. Konsumenterna har blivit mer prismedvetna och styrt om sina inköp av elektriska produkter från e-handeln till mer traditionell lågprishandel. Därför har Elsäkerhetsverket under året följt upp hur produktsäkerhetsarbetet fungerar i just lågprishandeln.

Elsäkerhetsverket utövar i vissa fall även tillsyn med anledning av dödsolyckor och elbränder. Antalet anmälda elolyckor och dödsolyckor ger en indikation på säkerhet och funktion hos elanläggningar och varor. Från och med 2023 hämtar Elsäkerhetsverket in statistikunderlag från Försäkringskassan. Under 2022 anmäldes 752 skador på grund av elolyckor till Försäkringskassan. Det är en ökning med

7 procent jämfört med 2021. Av dem som drabbades var 20 procent kvinnor och 80 procent män. En dödsolycka anmäldes under 2022. Trenden är att antalet elolyckor som bedömts förorsaka 1–3 dagars sjukfrånvaro ökar, framför allt hos elyrkespersoner inom gruppen installations- och servicetekniker. Åldersgruppen 21–30 år är den mest drabbade och enligt undersökningar från Elsäkerhetsverket är den vanligaste orsaken till olyckor att rutiner inte följs.

### **Riksdagens tillkännagivande om Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om Sveriges energiförsörjning och import av rysk energi (bet. 2021/22:NU27, rskr. 2021/22:311). Av tillkännagivandet framgår att utskottet understryker vikten av att regeringen fortsatt tydligt och med kraft driver linjen i EU att det europeiska beroendet av rysk energi, inte minst fossil energi, snarast praktiskt möjligt ska upphöra. Regeringen bör vidare driva frågan om att EU ska ta fram ett regelverk för ursprungsmärkning av fossil energi. Slutligen anser utskottet att det behöver vidtas åtgärder så att Sverige upphör med import av rysk energi när det är möjligt, inte minst fossila bränslen som naturgas och olja (bet. 2021/22:NU27 s. 7 och 8).

Regeringen har i förhandlingar inom EU drivit och kommer fortsättningsvis att driva de frågor som omfattas av tillkännagivandet och som berör frågeställningar som hanteras inom EU. Beroendet av rysk gas i EU, och därmed även Sverige, har minskat kraftigt sedan invasionen. Svenska energiaktörer importerar inte längre vare sig olja eller uran från Ryssland. Vad gäller importen av rysk fossilgas så har den minskat kraftigt till Sverige. Gasanvändningen i Sverige har även minskat med omkring 23 procent. Vidare har regeringen i arbetet inom EU lyft frågan om att ursprungsgarantier även ska kunna utfärdas för fossilgas. Slutligen har regeringen i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 21 Energi avsnitt 2.8, s. 30) uttalat att genom arbetet i EU kommer regeringen verka för att ta fram gemensamma åtgärder som kommer att stärka försörjningstryggheten, minska importen av fossil energi från Ryssland och minska energipriserna. Regeringen bedömer därmed att tillkännagivandet är slutbehandlat.

### **Konkurrenskraft**

#### **Energikostnadens andel i industrin**

Energikostnadernas andel av den totala industrins rörliga kostnader ökade marginellt under 2021. Sett till specifika branscher inom industrin ökade energikostnadsandelen i baskemikalieindustrin och järn-, stål- och metallverk under 2021. För övriga delar av industrin har energikostnadsandelen varit oförändrad. Se diagram 2.3 nedan.

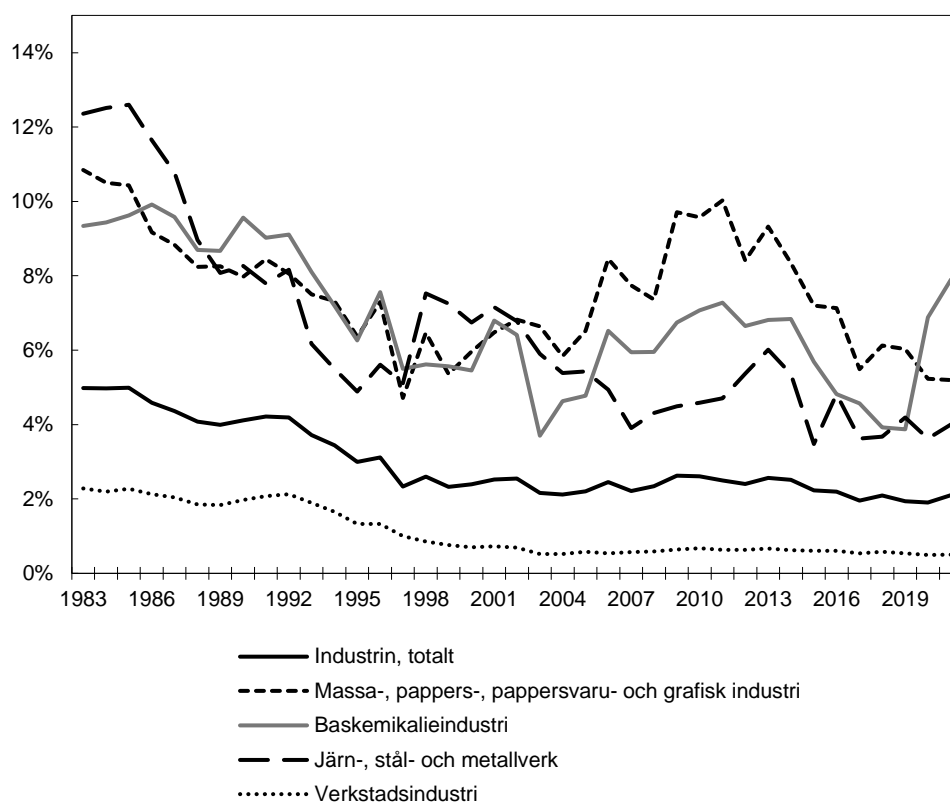
Indikatorn visar hur stor andel av de rörliga kostnaderna som utgörs av energikostnader för den totala industrin och för ett urval av branscher. Den säger inget om hur stora de faktiska rörliga kostnaderna har varit för någon av branscherna eller för industrin totalt sett.

Energikostnadernas andel av de rörliga kostnaderna har ökat något för den totala industrin mellan 2020 och 2021 och utgjorde drygt 2,1 procent 2021. Både energi- och övriga rörliga kostnader har ökat procentuellt, även om energikostnaderna ökade mer. Under 2021 steg både naturgas- och elpriset kraftigt vilket troligen har bidragit till de ökade energikostnaderna. Det skedde även en halvering av nedsättningen av energiskatten på bränsle för tillverkningsindustrin under senare halvan av 2021. Den 1 januari 2022 slopades nedsättningen helt.

Energikostnadsandelens utveckling beror både på energirelaterade faktorer som energianvändning, energimix och energipriser, och på kostnader som inte är relaterade till energi såsom lönekostnader och andra rörliga kostnadsposter. Det är också stora skillnader mellan industriföretag inom samma bransch. Vissa företag kan ha en större energikostnadsandel än den nivå som indikatorn visar som avser ett branschgenomsnitt, exempelvis företag med elintensiva processer som mekanisk massaproduktion. För dessa företag kan energikostnaden ha en stor betydelse för konkurrenskraften. Samtidigt har vissa företag en lägre energikostnadsandel än det branschgenomsnitt som indikatorn visar.

### Diagram 2.3 Energikostnadernas andel i industrin 1983–2021

Procent



Källa: Energimyndigheten, Energiindikatorer 2023 (KN2023/03167).

Turbulent utveckling på energimarknaden har orsakat mycket höga prisökningar

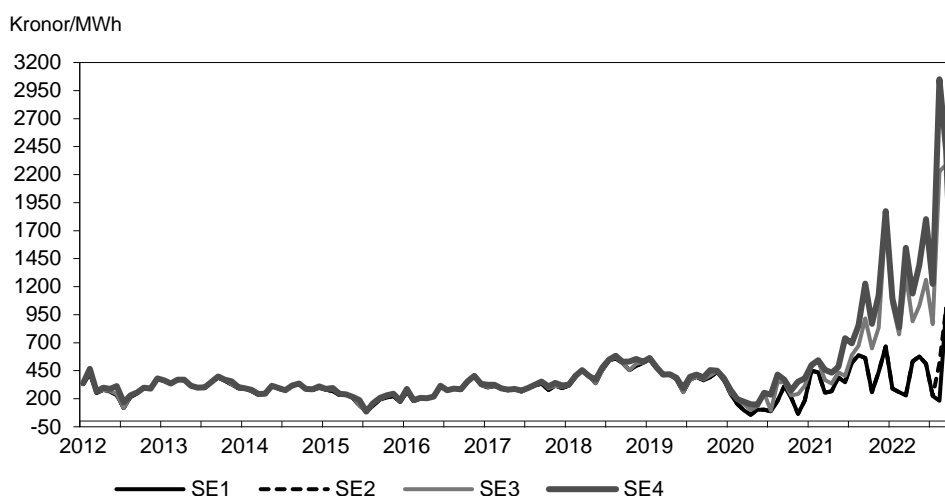
Priset på el och de flesta energislag har ökat 25–38 procent under 2022. Priset på fjärrvärme har dock varit stabilt.

Utvecklingen på elmarknaden har varit mycket turbulent under året. Detta är till stor del en konsekvens av de effekter som Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har haft på fossilbränslemarknaderna och hur höga priser på framför allt gas påverkar elpriserna. I tillägg till detta har det också varit svårigheter inom elproduktionen i Europa, där en stor del av fransk kärnkraftsproduktion varit ur drift under året och en torr sommar minskade möjligheter till såväl vattenkraftsproduktion som kylning av värmekraftverk. Att elpriserna i södra Sverige varit så påverkade är också delvis en konsekvens av att planerbar elproduktion i södra Sverige tidigare lagts ner.

Under 2021 och 2022 ökade spotpriserna på el betydligt. Det har också varit stora prisskillnader mellan de norra elområdena SE1 och SE2 och de södra elområdena SE3 och SE4. De största skillnaderna var under augusti 2022 då det genomsnittliga elpriset

i SE4 låg på 3 050 kronor per MWh och priset i SE1 låg på 183 kronor per MWh. Prisskillnaderna jämnades ut något i slutet av 2022.

**Diagram 2.4 Elpris på spotmarknaden månadsmedelvärde per elområde 2012–2022**



Källa: Energimyndigheten, Energiindikatorer 2023 (KN2023/03167).

**Kraftfulla åtgärder har vidtagits för att mildra effekterna av prishöjningar på el**

Inom EU beslutades det under 2022 om flera åtgärder för att bemöta de höga energipriserna. Enligt rådets förordning om en krisintervention ska bl.a. producenters marknadsintäkter från elproduktion från vissa angivna källor begränsas till högst 180 euro per MWh producerad el. Mot denna bakgrund infördes lagen (2023:75) om skatt på överintäkter från el, som trädde i kraft den 1 mars 2023. El är skattepliktig enligt lagen om den framställts under kalendermånaderna mars t.o.m. och med juni 2023.

Som en åtgärd för att möta de exceptionellt höga priserna beslutade regeringen om bl.a. olika uppdrag och förordningar för att återföra intäkter från överbelastning i elnätet (s.k. flaskhalsintäkter) från Svenska kraftnät till elkonsumenterna i form av olika elstöd. Stöden omfattar såväl enskilda konsumenter som juridiska personer och näringsidkare. I begreppet juridiska personer innefattas bl.a. företag, organisationer, kommuner och regioner.

Försäkringskassan var utbetalande myndighet för stöden till hushåll. Det första elstödet lämnades för framtida elkostnader till hushåll i elområde 3 och 4 och beräknades från den mängd el som togs ut för förbrukning under oktober 2021–september 2022. Stödet började betalas ut den 20 februari 2023 och den 9 mars 2023 hade stödet betalats ut till 98 procent av mottagarna av stödet. Det sammanlagda beloppet för utbetalningarna uppgick till ca 17,5 miljarder kronor.

Ett andra elstöd till hushåll i samtliga fyra elområden lämnades baserat på den mängd el som togs ut för förbrukning under november–december 2022. I början av juni var drygt 98 procent av beslutade elstöd – 6,8 av 6,9 miljarder kronor – redan utbetalade.

Europeiska kommissionen godkände regeringens elstöd till näringsidkare och juridiska personer den 3 maj 2023. Regeringen beslutade den 8 maj förordningen (2023:233) om elstöd till företag. Näringsidkare och juridiska personer har kunnat ansöka hos Skatteverket om stöd fr.o.m. den 30 maj och möjligheten att ansöka är öppen t.o.m. den 25 september 2023. Utbetalningarna har skett löpande.

Regeringen har också beslutat om ett särskilt stöd till elintensiva företag. Stödet riktas till företag som haft en betydande ökning av kostnader för el under perioden oktober–december 2022 jämfört med motsvarande period 2021. För att få stöd behöver företagen uppfylla vissa krav, bl.a. att energianvändningen uppgår till minst 0,015 kWh per omsatt krona. Företagen ska också ha vidtagit energieffektiviseringsåtgärder under de senaste tre åren eller ha för avsikt att vidta sådana under det innevarande året. För att erhålla stöd behöver företagen ansöka hos Energimyndigheten. I slutet av juni 2023 hade Energimyndigheten fått in knappt 900 ansökningar. Den 7 augusti 2023 hade drygt hälften av ansökningarna behandlats och 327 miljoner kronor betalats ut i stöd.

#### **Omfattande åtgärder för att dämpa ökade drivmedelspriser**

Försäljningspriserna för etanol (E85), bensin och diesel fortsatte att öka under 2022. Etanolen kostade i genomsnitt 17,5 kr/l (13,4 kr/l 2021), bensinen 20,5 kr/l (16,4 kr/l 2021) och dieseln 24,5 kr/l (17,1 kr/l 2021). Priserna är angivna i 2022 års prinsnivå. Att priset har gått upp beror framför allt på att Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina drivit upp råoljepriset. Produktionskostnaden (råvaror, bearbetning, marginal och distribution) har också mer än fördubblats jämfört med 2020. Pumppriset, dvs. det pris som kunden betalar vid pumpen, beror bl.a. på oljepriset och nivån på energi-, koldioxid- och mervärdesskatt.

Pumppriset påverkas även av den s.k. reduktionsplikten som är ett styrmedel för att öka användningen av biodrivmedel. Den successiva höjningen av kraven i reduktionsplikten för bensin och diesel har pausats under 2023 genom ändringar i lagen (2017:1201) om reduktion av växthusgasutsläpp från vissa fossila drivmedel. Det innebär att reduktionsplikten för 2023 är densamma som gällde 2022. Syftet med den pausade reduktionsplikten är att undvika alltför höga priser på bensin och diesel under 2023. Regeringens inriktning är att reduktionsplikten sänks vid årsskiftet till 6 procent för både bensin och diesel. Nivåerna ska gälla under perioden 2024–2026.

Under 2022 utgjorde den genomsnittliga andelen energiskatt, koldioxidskatt och mervärdesskatt 50 procent av bensinpriset och 36,5 procent av priset på diesel. För 2022 beslutade riksdagen om både permanenta och tillfälliga sänkningar av energiskatten på bensin och diesel för att möta de höga drivmedelspriserna. Det och att oljepriset ökade gjorde att den genomsnittliga andelen energiskatt, koldioxidskatt och mervärdesskatt 2022 var betydligt lägre än 2021 då den var 61 procent för bensin och 48 procent för diesel.

#### **Stödåtgärder för att lindra effekterna av de höga gaspriserna**

Det genomsnittliga priset för de prissättande månadskontrakten på den nederländska naturgashubben TTF har under 2022 uppgått till nästan tio gånger den nivå som var normal före hösten 2021. Den högsta prinsnivån uppnåddes under augusti 2022 då priset uppgick till 343 euro per MWh. Det kan jämföras med priset i januari 2022 som uppgick till i genomsnitt 75 euro per MWh, vilket då ansågs mycket högt. Priset steg sedan vid Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina den 24 februari 2022 till 128 euro per MWh. Europa använder sommarhalvåret, när priserna på naturgas generellt är lägre, för att fylla på lagren. Under uppvärmningssäsongen används sedan lagren för att parera stigande priser och efterfrågan.

För att lindra effekterna av de höga priserna på gas beslutade regeringen i mars 2023 om ett gasprisstöd till hushållskunder längs det västsvenska stamnätet för gas. Stödet är framåtsyftande, men modellen baseras på förbrukning avseende perioden oktober 2021–september 2022 när gaspriserna var mycket höga. För att ta del av stödet behöver gasnätsföretagen ansöka om pengar för utbetalningar hos Energimyndigheten. Därefter kan gasnätsföretagen betala ut stöden till sina kunder.



Stödet omfattade till en början 150 miljoner kronor. I 2023 års ekonomiska vårproposition föreslog regeringen en förlängning av stödet att gälla även under perioden november–december 2022. Stöden betalas ut löpande.

### **Riksdagens tillkännagivande om utredning om hantering av framtida prischocker**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om utredning om hantering av framtida prischocker (bet. 2021/22:FiU47 punkt 5, rskr. 2021/22:228). Av tillkännagivandet framgår att regeringen skyndsamt bör utreda hur ett system skulle kunna utformas för att överföra risken för prischocker på bränsle vid kris från hushåll och företag till staten (bet. 2021/22:FiU47 s. 15).

Regeringskansliet remitterade den 27 juni 2023 promemorian Sänkning av reduktionsplikten för bensin och diesel (KN2023/03617). I promemorian föreslås att kraven på minskade utsläpp i reduktionsplikten för bensin och diesel sänks till sex procent för åren 2024–2026. Det föreslås även att reduktionsnivåerna för 2027–2030 ska slopas. Vidare görs bedömningen i promemorian att regeringen kommer att återkomma till riksdagen om reduktionsnivåer för 2027–2030. Slutligen har Konjunkturinstitutet fått ett utökat anslag om 5 000 000 kronor för att analysera drivmedelspriser (prop. 2022/23:1 utg.omr. 2 avsnitt 6.6.2 s. 88). Regeringen bedömer därmed att tillkännagivandet är slutbehandlat.

### **Ekologisk hållbarhet**

Energimyndigheten har haft regeringens uppdrag att föreslå lämpliga indikatorer för uppföljning av ekologisk hållbarhet som en del av det övergripande målet för energipolitiken.

Myndigheten har gjort en kartläggning av existerande indikatorer som mäter någon dimension av ekologisk hållbarhet och som kan kopplas till det energipolitiska målet. Indikatorerna finns inom uppföljningen av Agenda 2030, uppföljningen av det svenska miljömålssystemet och myndighetens årliga rapport Energiindikatorer. Totalt rör det sig om drygt 60 indikatorer, varav ungefär 25 mäter något som påverkas av energisystemet. Utgångspunkten har varit att indikatorerna ska fånga en helhetsbild av energisystemets ekologiska hållbarhet, snarare än att fokusera på enskilda kraftslags ekologiska hållbarhet.

Myndighetens slutsats är att det är svårt att med ett fåtal indikatorer fånga energisystemet och dess komplexitet såväl som de många dimensionerna i ekologisk hållbarhet. Det är mycket svårt att koppla specifika åtgärder till särskilda effekter. Det går inte heller att avgöra hur stor del av påverkan som är ett resultat av energisystemet specifikt. Myndigheten rekommenderar därför att uppföljning bör göras genom att studera ett större antal indikatorer. Inom vissa områden kan indikatorer behöva fortsätta att utvecklas, t.ex. användning av metaller och mineraler samt markanvändning.

Regeringen delar Energimyndighetens bedömning att för att få en övergripande uppföljning av energipolitikens ekologiska hållbarhet behöver ett stort antal indikatorer studeras samlat. All energiproduktion och -användning har viss miljöpåverkan. Detta utesluter inte att regeringen väljer ut centrala indikatorer för sin årliga uppföljning av målet. De indikatorer som på en mer övergripande nivå kopplar till ekologisk hållbarhet och som redovisas i den här propositionen är andel fossilfri energi i energisystemet samt total energianvändning per sektor.

Indikatorerna bör tolkas med försiktighet och ses tillsammans med indikatorerna för relevanta miljö kvalitetsmål. De miljö kvalitetsmål som är mest relevanta för

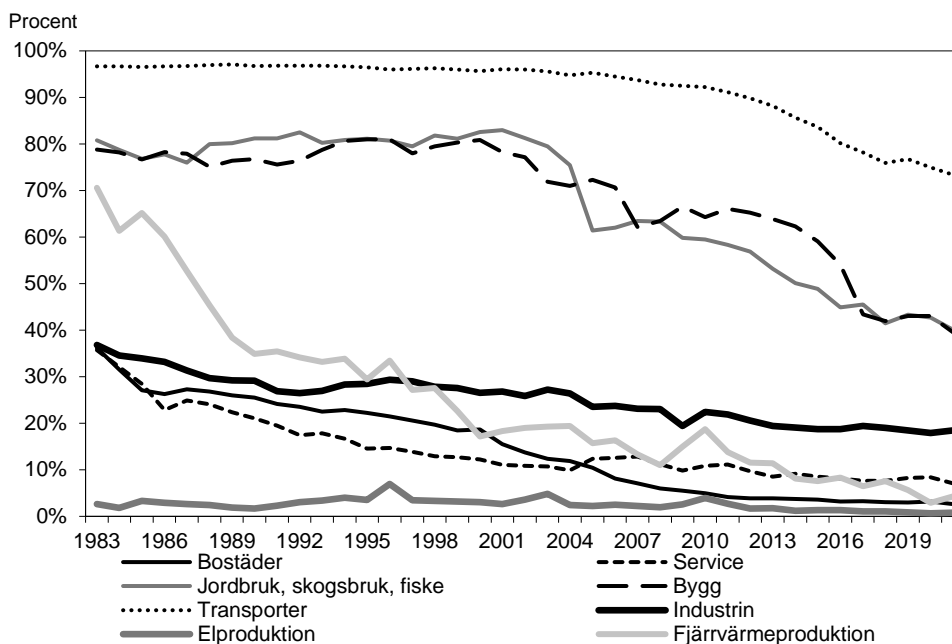
energipolitiken är Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag, Levande skogar, Storslagen fjällmiljö, God bebyggd miljö, Säker strålmiljö och Ett rikt växt- och djurliv. Resultatredovisningen av miljömålen finns i redovisningen för utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

### Andelen fossilfri energi ökar

För att möjliggöra samhällets omställning till klimatneutralitet och säkerställa att Sverige kan nå sina klimatmål är tillförsel av fossilfri energi nödvändig. Andelen fossilfri energi är en viktig indikator för uppföljning av pelaren ekologisk hållbarhet. Här redovisas indikatorn som användning av fossila bränslen i förhållande till total energianvändning inom olika sektorer, se diagram 2.5 nedan.

I Sverige har den fossilfria andelen av energitillförseln ökat stadigt, från 54 procent 1983 till 77 procent 2021. Inom transportsektorn är andelen fortfarande relativt låg med 27 procent, men en betydande ökning har skett sedan mitten av 80-talet. Se även nedan särskilt om insatserna i transportsektorn. Den procentuella ökningen av fossilfri energi har sedan 1980-talet varit störst inom fjärrvärmeproduktionen, följt av jordbruk, skogsbruk och fiske. Även inom industrisektorn har det skett en betydande ökning av andelen fossilfri energi. Jämfört med många andra länder har Sverige en hög andel fossilfri energiproduktion i energisystemet, mycket tack vare att elproduktionen domineras av vattenkraft, kärnkraft och vindkraft samt att industrin och fjärrvärmeproduktionen använder en stor andel biobränslen.

**Diagram 2.5 Användning av fossila bränslen i förhållande till total energianvändning inom olika sektorer 1983–2021**



Anm. De fossila bränslena i figuren är exklusive övriga bränslen. Energianvändningen är inklusive förluster. Olja som bunkras för utrikes sjöfart ingår inte för transporter.

Källor: Energimyndigheten och SCB.

### Transportsektorns omställning går framåt

Användningen av förnybar energi inom transportsektorn har generellt ökat över tid. Under 2021 var andelen 30 procent, beräknad enligt förnybartdirektivets beräkningsmetod som bl.a. dubbelräknar energiinnehållet för biodrivmedel från vissa råvaror (främst vissa restprodukter och avfall). Anledningen till ökningen av andel förnybara drivmedel är främst en konsekvens av ökade inblandningsnivåer av biodrivmedel i bensen och diesel samt ökad användning av el jämfört med tidigare år.

För hela EU finns ett mål fram till 2030 för andelen förnybar energi inom transportsektorn. Den förnybara mängden energi i sektorn ska enligt målet utgöra minst 14 procent av den totala drivmedelsanvändningen, varav bidraget från s.k. avancerade biodrivmedel ska vara minst 3,5 procent.

Laddinfrastrukturen byggs ut för att möjliggöra ökad elektrifiering inom transportsektorn. Regeringen gav i augusti 2022 Energimyndigheten och Trafikverket i uppdrag att ta fram ett nationellt handlingsprogram för en snabb, samordnad och samhällsekonomiskt effektiv utbyggnad av ändamålsenlig publik och icke-publik laddinfrastruktur samt tankinfrastruktur för vätgas för lätta och tunga fordon. Handlingsprogrammet ska bl.a. innehålla en bedömning av hur utbyggnaden av laddinfrastruktur och tankinfrastruktur kan utvecklas för att möjliggöra en samhällsekonomiskt effektiv elektrifiering av vägtransporterna i hela landet. Det ska också kunna användas som underlag i arbetet med att säkerställa att Sverige uppfyller de skyldigheter som följer av EU-lagstiftning, inklusive kraven på EU-rapportering, såsom förslaget till ny EU-förordning om utbyggnad av infrastrukturen för alternativa drivmedel (AFIR).

Under 2022 gavs det stöd till etableringen av 35 nya publika stationer för snabbladning av elfordon på platser längs det funktionellt prioriterade vägnätet där sådan infrastruktur annars inte byggs ut. Stationerna är etablerade på platser där det tidigare inte varit möjligt att snabbbladda fordon.

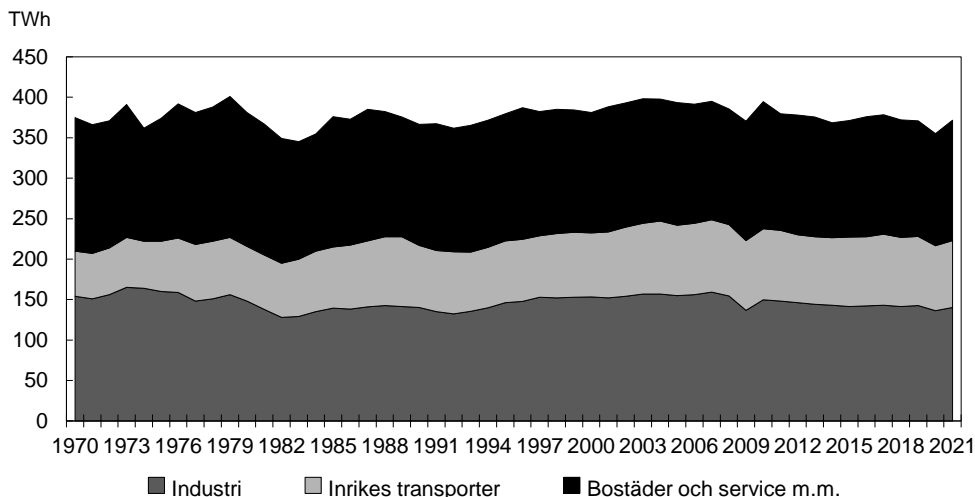
Under våren 2022 genomförde Energimyndigheten en första utlysning för regionala elektrifieringspiloter för tung trafik. Intresset för utlysningen var stort och totalt beviljades stöd till 140 laddstationer, 12 vätgastankstationer samt en kombinerad ladd- och vätgastankstation för totalt 1,4 miljarder kronor. I stora delar av Sverige bildar de beviljade stationerna sammanhängande nätverk av stationer, där avstånden mellan stationerna är tillräckligt korta för att möjliggöra transporter bortom batteriernas räckvidd.

Regeringens förstärkning av Klimatklivet för en utökad satsning på laddinfrastruktur redovisas i utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

#### **Total energianvändning per sektor en central faktor för ekologisk hållbarhet**

Indikatorn total slutlig energianvändning per sektor visar utvecklingen av energianvändningen i Sverige. Indikatorn sätter fokus på att hur vi än väljer att producera energi så påverkar vår energianvändning den ekologiska hållbarheten. Ett så effektivt energisystem som möjligt givet efterfrågan är därför en central faktor för att följa utvecklingen mot de övergripande målen.

Trenden under de senaste decennierna har varit en något minskande energianvändning, från i genomsnitt 390 TWh per år under 2002–2011 till 372 TWh per år för perioden 2012–2021. Minskningen har skett inom alla sektorer och fördelningen mellan olika sektorer har inte förändrats nämnvärt. Industrin står för knappt 40 procent av den årliga energianvändningen, inrikes transporter för drygt 20 procent och bostäder, service m.m. för resterande ca 40 procent.

**Diagram 2.6 Total slutlig energianvändning per sektor fr.o.m. 1970**

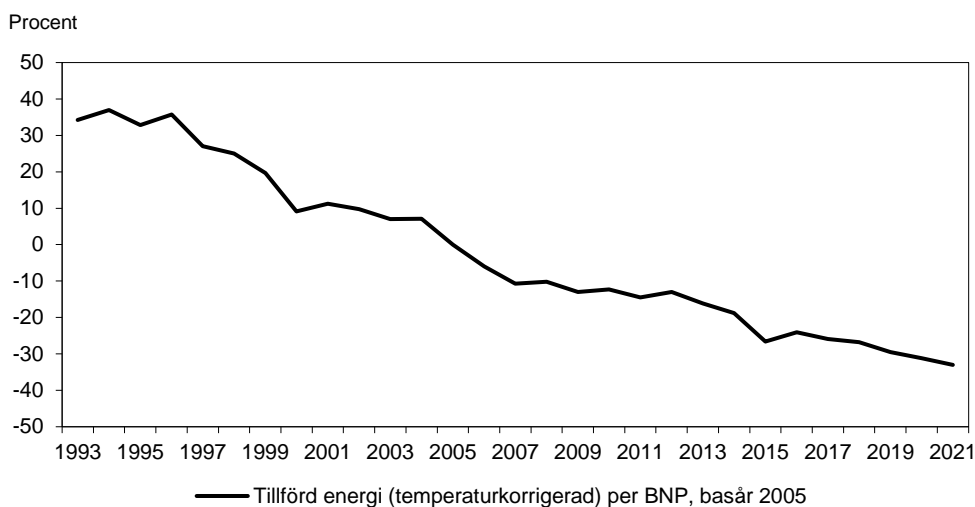
Anm.: Utrikes flyg inkluderas i posten inrikes transporter t.o.m. 1989.

Källa: Energimyndigheten, Energiläget i siffror 2023.

## 2.6.2 Mål till 2030

### 50 procent effektivare energianvändning 2030 jämfört med 2005

Riksdagen har beslutat att Sverige år 2030 ska ha 50 procent effektivare energianvändning jämfört med 2005. Energinvändning mäts i energiintensitet vilket är ett relativt mått och visar på tillförd energi/BNP. Hur energiintensiteten utvecklas beror alltså på utvecklingen av BNP och av mängden tillförd energi. Detta kan i sin tur bero på flera faktorer som exempelvis energipriser, energieffektiviseringsåtgärder, strukturomvandlingar inom industrin, driften i kärnkraftverk, energilagring, digitaliseringens utveckling och utveckling av den svenska ekonomin och konjunkturen. Trenden är att BNP ökar mer än tillförd energi men också mer än energianvändningen. Under 2021 var energiintensiteten 33 procent lägre än 2005. Jämfört med 2020 hade den minskat med 1 procent. Minskningen beror främst på minskning av den normalårskorrigerade tillförda energin och ökning av BNP.

**Diagram 2.7 Normalårskorrigerad energiintensitet jämfört med 2005**

Källa: Energimyndigheten, Energiindikatorer 2023 (KN2023/03167).

I samband med den rapportering till EU som Sverige gör av svenska klimatutsläpp enligt klimatrapporteringsförordningen (2014:1434) tar Energimyndigheten fram en scenarieanalys över energisystemet. Analysen görs vartannat år. I analysen 2022

bedöms energitintensiteten att minska med 41–43 procent till 2030. Den analys som Energimyndigheten gjorde 2020 visade på en minskad energitintensitet om 46–47 procent. I 2022 års scenarier har nya industrier tillkommit som inte fanns med i samma utsträckning då scenarierna gjordes 2020 eller då målet formulerades.

#### **Kampanj bidrog till minskad elanvändning**

Under hösten och vintern 2022 initierade Energimyndigheten en informationskampanj i linje med rådets förordning om en krisintervention. Kampanjen ”Varje kWh räknas” syftade till att informera om situationen och leda till ändrade vanor rörande elanvändning. Myndigheten gjorde en uppföljning av kampanjen som visade att den sannolikt haft en bidragande effekt på minskad elanvändning även om det är svårt att avgöra hur stor denna effekt varit.

#### **Bidrag till energieffektivisering i småhus**

I Sverige finns, precis som i övriga Europa, ett stort behov av att minska användningen av el men också att minska behovet av gas. Under hösten 2022 beslutade regeringen om ett bidrag med syfte att underlätta för en snabb minskning av behovet av el och gas i småhus i Sverige. Bidraget är utformat så att insatserna snabbt ska få effekt på efterfrågan på el och gas. I Sverige är antalet byggnader som värms med gas relativt litet men för att uppfylla intentionerna i EU:s nödförordning är de ca 17 000 småhus som värms med gas i Sverige också inkluderade i de bidragsberättigade hushållen. Utöver behovet att på systemnivå minska efterfrågan på el kommer de bidragsberättigande åtgärderna att minska hushållens utgifter för uppvärmning och tappvarmvatten på både kort och lång sikt.

#### **Minskad energianvändning vid statliga myndigheter**

Under 2021 uppgick den totala temperaturkorrigerade energianvändningen för uppvärmning och varmvatten i lokaler inom den offentliga förvaltningen (staten, regionerna och kommunerna) till 7,8 TWh, varav 0,78 TWh kom från el. Användningen av driftel (dvs. verksamhetsel och fastighetsel) inom den offentliga förvaltningen uppgick samma år till 4,8 TWh. Regeringen gav därför i uppdrag åt vissa statliga myndigheter att vidta möjliga och lämpliga energibesparingsåtgärder under vintern 2022/2023. Regeringen uppdrog även åt länsstyrelserna att erbjuda stöd till kommuner och regioner i fråga om energibesparingsåtgärder för att minska energianvändningen. Energimyndigheten fick i uppdrag att samla in uppgifter om elanvändning inom den statliga förvaltningen samt vilka energibesparingsåtgärder som myndigheterna vidtagit för att minska sin elanvändning. Energimyndigheten skulle även bistå med information och rådgivning samt samverka med länsstyrelserna.

Energimyndighetens slutrapport (Myndigheters arbete med energibesparing vintern 2022/2023, KN 2022/01963) visar att myndigheterna använt mindre el under den aktuella perioden jämfört med samma period vintern 2018/2019. Samtidigt påverkar osäkerheter i underlaget vilka slutsatser som går att dra. Redovisningen visar dock att den offentliga sektorn både har ett intresse av och en vilja att arbeta med energifrågorna. Det finns också en stor potential för energieffektivisering exempelvis i byggnader. Offentlig sektor har också en viktig roll i att visa vägen i frågor som rör energi, inte minst effektiv energianvändning.

#### **Fortsatt utveckling av den kommunala energi- och klimatrådgivningen**

Kommuner kan ansöka om medel från Energimyndigheten för att bedriva kommunal energi- och klimatrådgivning till hushåll och mindre företag. Genom rådgivningen uppfylls krav enligt flera EU-direktiv på att tillhandahålla sådan rådgivning.

Antalet inkommande rådgivningar ökade avsevärt under 2022. Tillgänglig statistik vad gäller totalt antal rådgivningar redovisar att det från första januari t.o.m. sista

december genomfördes 30 000 inkommande rådgivningar jämfört med totalt 16 000 under 2021.

Energimyndigheten genomförde en fördjupad uppföljning av rådgivningen under 2022. Uppföljningen visar att rådgivningen bidrar till genomförda åtgärder och energibesparingar hos de rådsökande. Småhusägare är i majoritet bland rådsökande och det är i den målgruppen som åtgärder genomförs som följd av rådgivningen både oftast och snabbast. Rådgivningen har också bidragit till att sammanföra relevanta aktörer, främja kunskapsutbyte samt till ökad medvetenhet och kompetens.

Under 2022 genomförde Energimyndigheten flera åtgärder i syfte att öka stödets effektivitet. Bland annat förstärker och kompletterar energi- och klimatrådgivningen andra insatser och funktioner på nationell, regional och lokal nivå. Rådgivningen har också integrerats i andra relevanta satsningar (t.ex. kompetenslyft för energieffektiv renovering av småhusbeståndet och kampanjen Varje kWh räknas). Digitala stöd och verktyg har tagits fram både för rådsökande och utförare.

### **Mål inom elcertifikatssystemet**

Det svensk-norska målet till 2020 om 28,4 TWh ny förnybar elproduktion nåddes i maj 2019. Sverige höjde ambitionen med ett mål om ytterligare 18 TWh till 2030 och det samlade målet inom elcertifikatssystemet är därmed 46,4 TWh ny förnybar elproduktion till 2030. Även detta mål nåddes i förtid, våren 2021.

Under 2022 utfärdades elcertifikat motsvarande 59 TWh, varav 37 TWh producerades i svenska anläggningar. Det är en ökning på 2,4 TWh jämfört med Sverige 2021, vilket främst beror på högre produktion från vindkraft.

Den 31 december 2021 infördes ett stoppdatum för nya anläggningar i elcertifikatssystemet. Det innebär att anläggningar som tagits i drift efter detta datum inte är berättigade till elcertifikat. De 60 anläggningar som godkänkts under året är alltså sådana som tagits i drift före 31 december 2021.

Stoppdatum betyder endast att nya anläggningar inte har rätt att ansöka om elcertifikat. De som redan är godkända för elcertifikat fortsätter att få tilldelning av elcertifikat i 15 år eller fram till elcertifikatssystemets avslut 2035.

### **2.6.3 Mål för elproduktion till 2040**

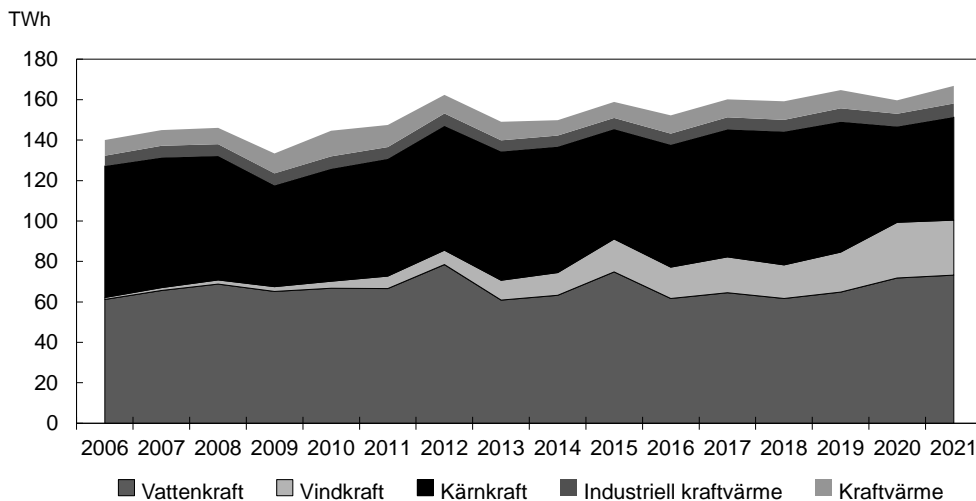
År 2018 beslutade riksdagen att målet till 2040 ska vara 100 procent förnybar elproduktion. Detta är ett mål, inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft och innebär inte heller en stängning av kärnkraft med politiska beslut.

Även om målet inte innehåller ett stoppdatum för befintlig kärnkraft så skickar det en tydlig signal mot etablering av ny kärnkraft. Med den elektrifiering av bl.a. industrier och transporter som samhället står inför kommer elbehovet i Sverige att öka kraftigt. För att kunna möta samhällets ökade behov av el och samtidigt säkerställa god försörjningstrygghet krävs därför en omfattande utbyggnad av både elproduktionskapacitet och elnät. För att möjliggöra samhällets omställning till klimatneutralitet är alla fossilfria energikällor nödvändiga. Från och med den 20 juni 2023 gäller därför ett nytt mål om 100 procent fossilfri elproduktion till 2040.

Andelen fossilfri elproduktion var 98,2 procent 2021. Efter kärnkraftens utbyggnad i mitten av 1980-talet har andelen fossilfri elproduktion varit i stort sett konstant. Kärnkraften stod för 30 procent av den totala elproduktionen under 2021 och vattenkraften för 44 procent. Övrig fossilfri elproduktion kom huvudsakligen från vindkraft, 16 procent, och kraftvärme ca 8 procent. Se diagram 2.8 nedan.

Den totala mängden elproduktion ökade jämfört med 2020. År 2021 var andelen förnybar elproduktion 68 procent vilket är en minskning med en procentenhet jämfört med 2020.

**Diagram 2.8 Elproduktion fördelat på kraftslag 2006–2021**



Anm.: Elproduktion från solkraft uppgick under 2021 till 1,1 TWh, men har exkluderats ur diagrammet av läsbarhetsskäl. Produktion av el för egenanvändning ingår inte.

Källa: Energimyndigheten, Energiläget i siffror 2023.

Enligt Energimyndighetens scenarier för framtida elproduktion, kommer andelen fossilfri elproduktion att öka något till 2040 och vara mellan 99 och 99,5 procent 2040 (Energimyndigheten ER 2023:7).

#### Utbyggnaden av förnybara energikällor fortsätter

Vindkraften har ökat kraftigt de senaste årtiondena och är efter vattenkraften det kraftslag som bidrar mest till förnybar el. Kostnadsminskningar och teknikutveckling har bidragit till en ökad utbyggnad av vindkraften.

För att förbättra förutsättningarna att utnyttja potentialen för energiutvinning till havs har nio myndigheter haft i uppdrag att peka ut nya områden som är lämpliga för energiutvinning i havsplanerna. Ett planeringsunderlag för nya eller ändrade områden för energiutvinning i havet redovisades i mars 2023. Som ett nästa steg ska Havs- och vattenmyndigheten lämna förslag till ändrade havsplaner senast i december 2024.

I maj 2023 fattade regeringen beslut om tillstånd enligt lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon till två nya vindkraftparker i västra Sverige. Se mer under utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

Utbyggnaden av nätanslutna solceller ökar snabbt i Sverige, men från en förhållandevis låg nivå. År 2022 var den installerade effekten 2 384 MW vilket är en ökning med 50 procent från föregående år. Vid slutet av 2022 fanns totalt 147 692 elnätanslutna solcellsanläggningar i Sverige, vilket är en ökning med 55 333 anläggningar eller motsvarande en ökning på 60 procent jämfört med året innan.

Skattereduktionen för installation av grön teknik medger, utöver installation av nätanslutet solcellssystem, rätt till skattereduktion för installation av system för lagring av egenproducerad elenergi och installation av laddningspunkt till elfordon.

## 2.6.4 Långt kvar till jämställdhet inom energibranschen

På energiområdet har jämställdhetsarbetet kommit olika långt inom olika sektorer. Energibranschen är tydligt mansdominerad och arbetet med att öka andelen kvinnor hos energibolagen går långsamt. Andelen kvinnor ökar visserligen men från låga nivåer och i långsam takt. Den totala andelen kvinnor hos energibolagen uppgick under 2021 till 30 procent, vilket är en ökning med en procentenhet jämfört med 2020 och fem procentenheter sedan 2008. Hos de statliga myndigheter som arbetar med energifrågor är dock könsfördelningen relativt jämn.

Vad gäller energibolagen råder inga större skillnader i fråga om personalens könsfördelning mellan olika ägandeformer. Personalstyrkan hos statliga och kommunala energibolag utgörs av ungefär 30 procent kvinnor medan den hos privata och utländska energibolag utgörs av 27 respektive 29 procent kvinnor.

Även energibolagens styrelser domineras av män. Den totala andelen kvinnor i energibolagens styrelser var 26 procent 2021. Som jämförelse var andelen kvinnor totalt i börsbolagens styrelser enligt SCB 36 procent under 2020.

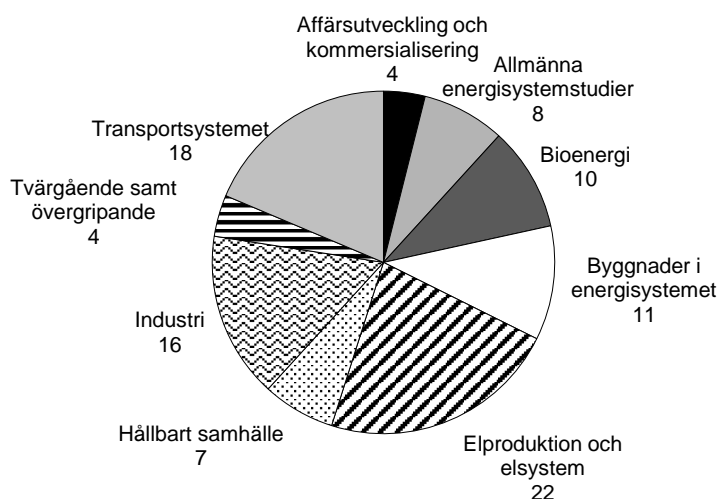
Inom installationsbranschen är andelen kvinnor exceptionellt låg. Av totalt ca 46 200 auktoriserade elinstallatörer vid årsskiftet 2022/2023 var endast 0,6 procent kvinnor och av de ca 1 000 personer som beviljades auktorisation 2022 som elinstallatör var endast 12 kvinnor.

Energimyndigheten och Elsäkerhetsverket ingår i regeringens program för jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM). Sedan 2022 har även Svenska kraftnät och Energimarknadsinspektionen i uppdrag att utveckla arbetet med jämställdhetsintegrering i sina verksamheter i syfte att bidra till de jämställdhetspolitiska målen. Dessa uppdrag pågår t.o.m. 2025 och myndigheterna stöttas av Jämställdhetsmyndigheten. Årets insatser har delvis handlat om att bygga upp kompetens och planer för att arbeta med uppdraget såväl internt i myndigheterna som i de sektorer myndigheterna verkar inom. Energimyndigheten har lyft fram jämställdhet som ett eget bedömningskriterium i ansökningsprocessen för stöd till kommersialisering av innovationer för att belysa vikten av ett jämställt team och ett beaktande av ett projekts relevans avseende köns- och genusperspektiv (se mer under avsnitt 2.6.5). Vid Energimyndighetens upphandlingar ställs sedan 2022 alltid krav på samverkan där så är tillämpligt och relevant. Syftet är att bidra till ökad jämställdhet i samhället.

## 2.6.5 Forskning och innovation är en viktig del av utvecklingen inom energiområdet

Energimyndigheten fördelar medel för forskning och innovation inom energiområdet. Medlen fördelas till sådan verksamhet som bidrar till de riksdagsbundna målen för energiforskningen. Arbetet genomförs inom nio temaområden: transport, industri, bebyggelse, elproduktion och elsystem, bioenergi, hållbart samhälle, affärsutveckling och kommersialisering, allmänna energisystemstudier samt tvärgående och övergripande områden. Samlat bildar de nio områdena en helhet för omställningen till ett fossilfritt energisystem då de olika områdena samverkar med varandra. I diagram 2.9 nedan visas fördelning av anslaget 1:4 *Energiforskning* mellan dessa temaområden under 2022.



**Diagram 2.9 Fördelning i procent av utbetalda medel per temaområde för 2022**

Anm.: Diagrammet anger fördelningen i procent av utbetald medel till forskning och innovation för 2022 exklusive verksamhetskostnader och inte beslutat stöd.

Källa: Energimyndigheten, Energiforskningen i siffror 2022 (KN2023/03091).

Under 2022 beslutade Energimyndigheten om bidrag till forskning och innovation om totalt 1 300 miljoner kronor. Av dessa gick 53 procent till universitet och högskolor. En fjärdedel av medlen har gått till näringslivet. Institut och branschforskningsorganisationer fick 13 procent av medlen samt andra offentliga organ och internationella samarbetsorganisationer 9 procent.

Sammanlagt var det över 1 000 olika projekt som beviljades stöd under 2022.

Regeringen gjorde en särskild satsning inom området forskning och innovation om kärnkraft inklusive forskning inom strålsäkerhetsområdet. Medel gick bl.a. till stöd för Kompetenscentrumet ANItA som samlar större delen av svensk industriell och akademisk kärnteknisk kompetens under ett paraply.

**Graden av samfinansiering är fortsatt hög**

Graden av samfinansiering av forskning och innovation kan ses som en indikation på hur stor del av insatserna som riktas mot uppgifter som efterfrågas av näringsliv, samhälle och andra aktörer. Det är med andra ord en indikation på verksamhetens relevans.

Forskningsinsatser vid universitet och högskolor beviljas vanligen stöd med full kostnadstäckning medan verksamhet som ligger närmare marknaden i högre utsträckning delfinansieras av stödmottagaren eller andra intressenter och avnämare.

Tabell 2.7 (se nedan) visar hur samfinansieringsgraden har utvecklats sedan 2014. Den långsiktiga trenden visar på en ökande andel samfinansiering.

**Tabell 2.7 Samfinansieringsgrad av forskning, innovation och kommersialisering**

Procent

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Energimyndigheten	55	57	53	49	42	43	45	44	45
Övriga finansörer	45	43	47	51	58	57	55	56	55

Källa: Energimyndigheten, Energiforskningen i siffror 2022 (KN2023/03091).

## **Fortsatt högt antal examina men minskat antal publikationer**

Under 2022 publicerades 410 vetenskapliga artiklar inom projekt med statlig finansiering vilket är en minskning jämfört med 2021. Perioden 2014–2022 var antalet publicerade artiklar mellan 603 och 803. Den största minskningen av antalet publicerade artiklar är inom områdena bioenergi och transportsystemet.

Energimyndigheten menar att en av orsakerna till det lägre antalet publicerade artiklar kan vara att fler projekt inom dessa områden varit mer marknadsnära och därmed inte främst inriktade på publicering. Vidare kan uppstarten av kompetenscentra ha medfört en temporär nedgång i antalet publicerade artiklar eftersom det är viss eftersläpning på resultat. En annan orsak kan också vara att den statliga finansieringen har minskat sedan 2020. Liksom tidigare år tas flest publikationer fram inom område elproduktion och elsystem.

Antalet doktorander och seniora forskare som fick del av sin finansiering från anslaget 1:4 *Energiforskning* var 1 247 personer under 2022. Det är en ökning med 56 personer jämfört med 2021 och det högsta antalet på tio år. Av dessa var 34 procent kvinnor. Det är den högsta andelen kvinnor på tio år.

Antalet doktorsexamina som finansierades av Energimyndigheten under året var 75, vilket ligger i linje med tidigare år. Andelen doktorsexamina av kvinnor var också den i nivå med tidigare år, knappt en tredjedel. Forskarnas kunskap och kompetens bidrar till möjligheterna att utveckla ett tekniskt välfungerande, leveranssäkert och hållbart energisystem.

För samtliga projekt som Energimyndigheten beviljat stöd till var andelen kvinnliga projektledare 31 procent och andelen projekt med kvinnlig projektledare som beviljades stöd 2022 var 30 procent.

Arbetet med att integrera jämställdhet inom Energimyndighetens arbete med forskningsfinansiering fortsatte under 2022. Myndigheten formulerade ett nytt strategiskt mål med innebörden att myndigheten ska finansiera relevant forsknings- och innovationsverksamhet som ökar förutsättningarna för hållbar energi för alla. Myndigheten har även infört obligatoriska frågor om jämställdhet, köns- och genusperspektiv i sitt ansökningssystem för alla som söker medel. Vidare har Energimyndigheten tagit fram ett informations- och utbildningsmaterial till bedömare av ansökningar. Dessa används för kriterierna jämställdhet och köns- och genusperspektiv.

## **Viktigt stöd för affärsutveckling och kommersialisering**

För att bedöma omsättningen i företag som fått stöd för affärsutveckling har Energimyndigheten låtit göra en uppföljning av utvärderingen om stöd till affärsutveckling och kommersialisering. Den visar att företagets nettoomsättning ökade med 2 921 miljoner kronor under perioden 2019–2021 och att antalet anställda ökade med 845 personer under samma period.

Under 2022 startade Energimyndigheten programmet för kommersialisering av innovationer. Programmet verkar för att nya, innovativa produkter och tjänster inom energiområdet kommersialiseras och därmed bidrar till omställningen till ett fossilfritt energisystem. Programperioden pågår 2020–2026 och har en totalbudget om 381 miljoner kronor. Programmet är en central del i uppfyllandet av Energimyndighetens uppgift att främja kommersialisering av forskningsresultat och spridning av nya produkter, processer och tjänster.

Under året genomförde myndigheten också de återkommande utlysningarna Konceptutveckling av innovationer med affärsfokus samt Verifiering av innovationer

med kund. Syftet med bidragsfinansieringen är att underlätta marknadsintroduktion och spridning av nya produkter, processer och tjänster, för att på så vis bidra till ett fossilfritt energisystem. Ansökningar från små och medelstora företag uppvisar en stor bredd av teknikområden som transport, digitalisering, bygg, bioenergi, el och industri. Ansökningarna representerar utveckling av både produkter och tjänster. Totalt har 73 projekt beviljats en budget om drygt 74 miljoner kronor.

#### Internationella forsknings- och innovationssamarbeten

Sverige deltar i forsknings- och innovationssamarbeten inom energiområdet både inom EU och globalt. Forsknings- och innovationssamarbetet inom EU sker till stor del inom ramen för Horisont Europa och underliggande initiativ. Stöd till innovation och demonstration för innovativ teknik som bidrar till att minska växthusgasutsläpp ges även inom andra program eller fonder, t.ex. EU:s innovationsfond.

Energimyndigheten deltar i flera multilaterala samarbeten på klimat- och energiområdet både på strategisk och operativ nivå.

## 2.7 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

### Utvecklingen inom energiområdet bidrar till det övergripande målet för energipolitiken men området står inför stora problem

Trots en viss positiv utveckling under året står energiområdet inför stora problem som skyndsamt behöver hanteras. Ett exempel på detta är de höga energipriser som präglat marknaden sedan sommaren 2021. Andra exempel är hur den ökande efterfrågan på el kan mötas på ett kostnadseffektivt sätt med bibehållen leveranssäkerhet och begränsad miljöpåverkan, liksom vilka åtgärder som krävs för en tillfredsställande beredskapsnivå och försörjningstrygghet.

Enligt de senaste nationella analyserna från Svenska kraftnät och analyser på europeisk nivå riskerar Sverige inom några år att inte uppfylla den fastställda svenska tillförlitlighetsnormen på en timme. Viktiga åtgärder för att stärka försörjningstryggheten har vidtagits under 2022. Energisektorns förmåga behöver möta samhällets, inklusive totalförsvarets, behov. Arbete med att identifiera samhällets behov pågår, men det har inte ännu omsatts i dimensionerande kriterier för energiförsörjningen vad gäller exempelvis omfattning eller geografisk belägenhet av olika förmågor. Under hösten 2023 avser regeringen att lägga fram en energipolitisk inriktningsproposition som omfattar ett planeringsmål och ett leveranssäkerhetsmål för elsystemet.

Elstödet och gasprisstödet är krisåtgärder som syftar till att mildra effekterna av de exceptionellt höga priserna på el och gas. Regeringens bedömning är att stöden har bidragit till att stötta hushåll och, i fallet med elstödet, företag genom energikrisen. Nu krävs mer långsiktiga åtgärder för att bygga ett energisystem som garanterar tillgång till energi på konkurrenskraftiga villkor.

All energiproduktion och -användning påverkar den ekologiska hållbarheten. Att fånga energisystemets påverkan på den ekologiska hållbarheten är inte möjligt med ett fåtal indikatorer. Regeringen menar dock att en förutsättning för att uppnå ett ekologiskt hållbart energisystem är att andelen fossilfri energi av den totala energianvändningen ökar. Ytterligare en förutsättning är att energisystemet är effektivt. Det är särskilt viktigt att energin används effektivt.

När det gäller transportsektorn är utbyggnaden av laddinfrastruktur en förutsättning för den nödvändiga omställningen i sektorn. Mångfalden av aktörer som nu får chans att bygga ut ladd- och vätgastankmöjligheter bedöms ge ny kunskap för den fortsatta utvecklingen av ladd- och tankningsmönster för olika typer av transporter. Den

geografiska spridningen kommer dessutom att kunna bidra till ökad specifik kunskap kring laddinfrastruktur och vätgastankning i kallt klimat.

Ett viktigt arbete för att stärka krisberedskap och civilt försvar inom energisektorn har bedrivits under 2022. Regeringen bedömer dock att arbetet ytterligare behöver utvecklas för att tydliggöra framsteg och snabbare nå den förmågenivå som framgår av totalförsvarsbeslutet. De förväntningar som genom totalförsvarsbeslutet finns på energisektorn behöver tydliggöras, exempelvis genom dimensionering av nödvändig energiförsörjning vid fredstida krissituationer och höjd beredskap.

## **Energiintensitetmålet nås inte men förutsättningarna har ändrats**

Energieffektiviseringsmålet till 2030 med basår 2005 bedöms inte nås med befintliga styrmedel. Jämfört med 2005 har energiintensiteten minskat med 33 procent. Sedan målet formulerades har nya industrier tillkommit.

## **Målet inom elcertifikatssystemet uppnåddes redan 2021**

De uppsatta målen inom det svensk-norska elcertifikatssystemet till 2030 har redan uppnåtts. De anläggningar som redan är godkända för elcertifikat fortsätter att få tilldelning av elcertifikat i 15 år eller fram till elcertifikatssystemets avslut 2035, vilket är tio år tidigare än ursprungligen planerat.

## **Mer fossilfri elproduktion behövs till 2040 för att nå målet**

Klimatomställningen och etablering av nya industrier förutsätter en ny inriktning för energipolitiken. Den befintliga fossilfria energiförsörjningen har fortsatt en viktig roll att spela, men det behövs ett stort tillskott av fossilfri el. Det sätter elen och elektrifieringen i centrum. Det ändrade energipolitiska målet för elproduktionens sammansättning fokuserar därför på 100 procent fossilfri elproduktion till 2040. Sverige behöver därför planera för att kunna möta ett elbehov om minst 300 TWh år 2045.

Andelen fossilfri elproduktion 2021 var 98,2 procent. Samtidigt behöver den totala mängden elproduktion ökas vilket ställer krav på fortsatt utbyggnad av den fossilfria elproduktionen. Utöver en ökad elproduktion behöver elproduktion, eldistribution och elanvändning gå i takt i tid och rum.

## **Insatser för forskning och innovation på energiområdet bidrar till de riksdagsbundna målen**

Utvecklingen mot de riksdagsbundna målen för energiforskning visar på tillfredsställande resultat. Den långsiktigt ökande samfinansieringen möjliggör bl.a. kunskaps- och kompetensuppbyggnad hos samverkande parter såsom universitet och högskolor, forskningsinstitut, näringsliv och offentlig sektor.

Regeringen bedömer att det höga antalet doktorander och seniora forskare som fick statlig finansiering bidrar till att forskare inom energiområdet har en hög kompetens. Detta är en förutsättning för att bygga upp kunskap och ta fram de nya lösningar som krävs för att åstadkomma de systemförändringar som behövs.

Regeringen menar att satsningarna på forskning och innovation är vägledande för de insatser som görs inom området och de verkar därigenom pådrivande för ett fossilfritt energisystem. Det visas bl.a. genom att de tre största temaområdena avseende utbetalat stöd i kronor är transportsystemet, elproduktion och elsystem samt industri. Stöd till strategiska områden som t.ex. stöd till innovation och forskning inom kärnkraft, har stor betydelse för vidareutvecklingen av svensk kärnkraftsforskning och

för att stärka den nationella kompetensen inom kärnkraft och relaterade strålsäkerhetsområden. Forskningen inom kärnteknikområdet har länge varit eftersatt i Sverige. Insatserna bidrar därigenom till kunskaps- och kompetensuppbyggnad inom strategiskt viktiga områden. Vidare påskyndar satsningarna genomförandet av ny teknik och innovationer. De bidrar också till nyttiggörande av nya lösningar.

Antalet vetenskapliga artiklar har under året varit lägre än tidigare år, om än jämfört med en hög nivå. Regeringen bedömer att detta är en variation som förekommer inom långsiktig forskning och kommer att följa utvecklingen av antalet publicerade artiklar inom området.

## Jämställdhetsarbetet inom energiområdet går långsamt

Utvecklingen mot jämställdhet inom energiområdet går långsamt. Regeringen bedömer att de åtgärder som vidtagits verkar i positiv riktning men konstaterar samtidigt att det tar lång tid för att se konkreta resultat.

## 2.8 Politikens inriktning

### Inriktningen för energipolitiken läggs om

Sveriges konkurrenskraft och välfärd bygger på tillgång till fossilfri energi till konkurrenskraftiga priser. För att klara klimatmålen och möjliggöra den gröna omställningen behöver Sverige ta ytterligare steg avseende elektrifiering av industrin och transportsystemet. Att ha en hög försörjningstrygghet när det gäller energi är viktigt för att kunna bibehålla och utveckla svensk välfärd, fasa ut fossila bränslen och minska Sveriges beroende av importerad energi under svåra säkerhetspolitiska tider. Regeringen lägger nu om energipolitiken.

En robust och pålitlig tillgång till fossilfri energi är en grundläggande förutsättning för både beredskapen och klimatomställningen. Regeringen höjer därför ambitionsnivån för energi- och elberedskap till följd av det förändrade säkerhetspolitiska läget och den återupptagna totalförvarsplaneringen. För att möta behoven på kort sikt behövs investeringar i ödriftsförmåga och bränslelager.

Sverige behöver ett robust och leveranssäkert elsystem. Regeringen vill att elsystemet ska byggas ut så att människor och företag i hela Sverige får en trygg elförsörjning med stabila och konkurrenskraftiga elpriser. En av regeringens främsta prioriteringar är därför att skapa förutsättningar för ny planerbar fossilfri elproduktion. I första hand handlar det om att möjliggöra ny kärnkraft. Kärnkraften ska ha en avgörande roll både i att återupprätta en leveranssäker och trygg elförsörjning samt i att åstadkomma en effektiv klimatomställning.

Scenarier pekar mot att elbehovet kan komma att öka kraftigt då Sverige elektrifierar större delar av industrin och transportsektorn.

Energipolitiken behöver utvecklas för att kunna möta en ökad elanvändning i hela landet. Sverige behöver därför planera för att kunna möta ett elbehov om minst 300 TWh år 2045. Under hösten 2023 avser regeringen att lägga fram en energipolitisk inriktningsproposition som omfattar ett planeringsmål och ett leveranssäkerhetsmål för elsystemet.

Myndigheterna inom energiområdet behöver få goda förutsättningar för att kunna bidra i arbetet med att genomföra omläggningen av energipolitiken. Ett arbete har därför inletts med att se över hur myndigheternas uppgifter och ansvar kan utvecklas

och förtydligas för att återupprätta en leveranssäker och trygg elförsörjning samt för att åstadkomma en effektiv klimatomställning.

## Regeringen skapar förutsättningar för ett utbyggt fossilfritt kraftsystem med ökad leveranssäkerhet

Nedläggningen av kärnkraft har lett till ökad sårbarhet i det svenska elsystemet. Även om den installerade effekten och den årliga elproduktionen är historisk stora har det vid flera tillfällen uppkommit en risk för underskott på el i södra Sverige. Förutom att den nedlagda kärnkraften har en direkt påverkan på möjligheten till elproduktion påverkar den också överföringsförmågan mellan norra och södra Sverige. Överföringsförmågan minskar eftersom överföringsbegränsningar används för att garantera driftsäkerheten vid risk för överbelastade ledningar eller spänningskollaps. Nedläggningen av kärnkraft har därmed bidragit till att södra Sverige i större utsträckning än tidigare exponeras för höga elpriser som beror på produktionsförutsättningar i andra europeiska länder. Detta visar att ett ensidigt fokus på att enbart ansluta sol- och vindkraft med begränsade egenskaper vad gäller exempelvis planerbarhet och systemtjänster, inte gynnar systemets förmåga att kontinuerligt leverera el till stabila och konkurrenskraftiga priser.

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har fått spridningseffekter på energimarknaderna i Europa. Periodvis har detta, tillsammans med ett mer sårbart elsystem i södra Sverige, medfört orimligt höga energipriser för svenska hushåll och företag och därmed försämrade villkor för företag som långsiktigt vill investera i Sverige. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har också drivit upp oljepriset. Det höga oljepriset tillsammans med ökade krav inom reduktionsplikten bidrar till att driva upp de svenska transportkostnaderna. Regeringens inriktning är därför att reduktionsplikten ska sänkas vid årsskiftet till 6 procent för både bensin och diesel. Nivåerna ska gälla under perioden 2024–2026. Regeringen avser att återkomma med vilka nivåer som ska gälla under perioden 2027–2030. Regeringen kommer att överväga andra samhällsekonomiskt effektiva styrmedel som syftar till att nå de nationella klimatmålen.

Regeringen vill ge goda förutsättningar för alla fossilfria energislag. Det är grundläggande för att få på plats en tillförlitlig energiproduktion för att genomföra klimatomställningen, skapa ett gott investeringsklimat och för att hushållen ska ha råd att betala sina elräkningar. Exempelvis har regeringen beslutat att ge tillstånd till två större havsbaserade vindkraftsparker. Regeringen har också påbörjat arbetet med att bana väg för ny kärnkraft i Sverige. Från och med nästa år tillåts fler reaktorer – och på fler platser. Det är viktigt att både ny och befintlig kärnkraft kan planeras långsiktigt och med stabila förutsättningar. För att stärka förutsättningarna för investeringar i ny kärnkraft föreslår regeringen att kreditgarantier för kärnkraft införs. Även andra ekonomiska styrmedel som syftar till att minska kostnaderna för investeringar i ny kärnkraft ska analyseras. Regeringen kommer att fortsätta undanröja hindren för ny kärnkraft i Sverige. Se mer i avsnitt Strålsäkerhet under utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap.

Regeringen tillför medel för att fortsätta stödja biogasproduktion från gödsel baserat på förslaget i Biogasmarknadsutredningen. Stödet ger både samhälls- och företagsvinster genom produktion av förnybar energi, minskade metangasutsläpp från djurproduktionen, rötrest med lättillgänglig näring och stärkt beredskap och minskat fossilberoende på jordbruksföretagen.

Elsystemet behöver också planeras bättre så att elproduktion och nät byggs med rätt egenskaper, på rätt plats och i tid för att kunna möta efterfrågan på el för den gröna omställningen och kunna leverera rimliga stabila elpriser. För att förbättra

förutsättningarna för utbyggnad och underhåll av elsystemet är det nödvändigt med effektiva och förkortade tillståndprocesser för såväl elproduktion som elnät. Ny elproduktion behöver kunna anslutas, gamla ledningar förnyas och nätkapacitet förstärkas. Den nya och expanderande industrin behöver tillgång till elnätet och tillräcklig effekt vid anslutning. Att effektivisera processen för tilldelning av anslutningskapacitet är ett viktigt steg för att bättre möta företagens behov och i förlängningen Sveriges möjlighet att genomföra klimatomställningen och stärka svensk konkurrenskraft. Regeringens arbete för kortade ledtider stannar dock inte där.

Genom samverkan mellan myndigheter vid tillståndprocesser för utbyggnad av elnät kan ledtiderna för handläggning förkortas betydligt. Regeringen föreslår därför en satsning på totalt 55 miljoner kronor under perioden 2024–2026 för att ta vidare och utveckla Energimarknadsinspektionens pilotprojekt om samarbete. Samverkan kan bidra till att arbetet med tillståndprocesser kan utföras parallellt och ledtiden bedöms kunna förkortas med upp till en tredjedel jämfört med i dag.

Många av elsystemets utmaningar ställs på sin spets i norra Sverige där det sker flera parallella och omfattande industriinvesteringar som är beroende av fossilfri energi och nya stora effektuttag från elnäten. Regeringen avser att utarbeta en strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län (se utgiftsområde 24 Näringsliv).

## Ökad elektrifiering kräver en utvecklad energiplanering och en stärkt försörjningstrygghet

Den gröna omställningen av industri och transporter kräver stora mängder el till konkurrenskraftiga priser och ett robust och leveranssäkert elsystem i en alltmer osäker omvärld. För att investeringar i elproduktion, eldistribution och elanvändning ska gå i takt både geografiskt och tidsmässigt behövs en utvecklad energiplanering. En utvecklad energiplanering bidrar till klimatmålen, näringslivsutveckling och ett samhälle med ökad motståndskraft. Insatser krävs på nationell, regional och lokal nivå. Regeringen föreslår därför ett nytt anslag 1:5 *Energiplanering* inom utgiftsområde 21 Energi som tillförs 830 miljoner kronor under perioden 2024–2026. Satsningen omfattar medel till bl.a. länsstyrelser för att utveckla arbetet med energiplanering tillsammans med centrala aktörer.

Till följd av senaste årens höga energipriser har behovet av kunskap hos privatpersoner samt små och medelstora företag om energimarknaderna och möjliga energiförbrukningsminskande åtgärder ökat men det finns en fortsatt hög efterfrågan på stöd- och rådgivningstjänster. Detta gäller inte minst som en följd av förändringarna inom energiområdet som kommer av säkerhetsläget och den gröna omställningen. Kunskap som gör att privatpersoner samt små och medelstora företag kan agera på förändrade priser samt få förståelse för hur de kan planera för att förebygga, motstå och hantera störningar i energiförsörjningen ger stora samhällsvinster. Kartläggningar visar också att det finns en energieffektiviseringspotential inom samtliga av samhällets sektorer. Regeringens satsning på energiplanering möjliggör att den nuvarande energi- och klimatrådgivningen utvecklas med ett utökat fokus på beredskapsfrågor.

Elektrifieringen av transportsektorn är central för att Sveriges klimatmål och åtaganden inom EU ska nås (se även utgiftsområdena 20 Klimat, miljö och natur samt 22 Transportpolitik). Genom att stärka satsningarna på laddinfrastruktur för både lätta och tunga fordon skapas förutsättningar för elektrifierade vägtransporter att snabbare ersätta fossila transporter och minska hushållens transportkostnader. Det är också viktigt att det finns samordning och stöd för den snabba utbyggnad som behövs av

laddinfrastruktur i hela landet. Regeringen utökar och förlänger stödet till laddinfrastruktur.

Beredskapen behöver stärkas hos energianvändare med ansvar för viktiga samhällsfunktioner. Regeringen föreslår därför att ett nytt anslag 1:10 *Energi* uppförs inom utgiftsområde 21 Energi. Den ökade elektrifieringen och digitaliseringen har lett till att tillgång till elektricitet blivit alltmer grundläggande för att upprätthålla samhällets funktionalitet samtidigt som sårbarheten ökar i takt med att de geopolitiska spänningarna ökar. Planerade elberedskapsåtgärder behöver därför tidigareläggas. När det gäller arbetet med att stärka totalförsvaret finns det under kommande år behov av att vidareutveckla och fördjupa samverkan med andra aktörer för att stärka motståndskraften i de viktigaste funktionerna inom elförsörjningen. Ett svenskt medlemskap i försvarsalliansen Nato skulle få en påverkan på totalförsvarsplaneringen inom energiområdet. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att anslaget 1:11 *Elberedskap* tillförs ytterligare 450 miljoner kronor under 2024–2026.

## 2.9 Budgetförslag

### 2.9.1 1:1 Statens energimyndighet

**Tabell 2.8 Anslagsutveckling 1:1 Statens energimyndighet**

Tusental kronor

2022	Utfall	432 627	Anslagssparande	-1 392
2023	Anslag	452 970 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	451 498
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>500 405</b>		
2025	Beräknat	528 161 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	541 172 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 509 584 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 509 583 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Statens energimyndighets (Energimyndighetens) förvaltningsutgifter samt Fjärrvärmenämnden.



## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.9 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Statens energimyndighet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>452 970</b>	<b>452 970</b>	<b>452 970</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	14 655	31 703	43 643
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	32 780	43 488	44 559
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>16 780</i>	<i>14 380</i>	<i>14 380</i>
– Förbättrad och utvecklad energistatistik	12 000	12 000	12 000
– Nationell samordning av utbyggnad av laddinfrastruktur	8 000	8 000	8 000
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-784	-784	-784
– Generell besparing i statsförvaltningen	-4 836	-4 836	-4 836
– Medel för förberedande uppdrag om elstöd till elintensiva företag	2 400		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>500 405</b>	<b>528 161</b>	<b>541 172</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Energimyndigheten har statistikansvar över energiområdet enligt förordningen (2001:100) om den officiella statistiken där tre områden pekas ut: Tillförsel och användning av energi, Energibalanser samt Prisutveckling inom energiområdet. Sedan 2022 finansieras energistatistik genom myndighetens förvaltningsanslag. För att bl.a. möta ökade krav från EU och möjliggöra en förbättrad och mer högupplöst statistik över elanvändningen med utgångspunkt från den faktiska elmätaren, utveckla ny och befintlig energistatistik till nytta för energi- och klimatomställningen samt bidra till ökad försörjningstrygghet ökas anslaget med 12 000 000 kronor från 2024.

För att möjliggöra en nationell samordning av utbyggnaden av laddinfrastruktur ökas anslaget med 8 000 000 kronor från 2024. Anslaget 1:10 *Laddinfrastruktur* föreslås minskas med 5 000 000 kronor 2024 och 2025. Anslaget 1:16 *Klimatinvesteringar* inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur minskas med 5 000 000 kronor 2024 och 2025 samt 10 000 000 kronor från 2026.

Anslaget minskas med 4 836 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 500 405 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Statens energimyndighet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 528 161 000 kronor respektive 541 172 000 kronor.

**Budget för avgiftsbelagd verksamhet****Tabell 2.10 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Statens Energimyndighet**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksam- hetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024
<b>Verksamheter där intäkterna inte disponeras</b>					
Offentligrättslig verksamhet					
<i>varav avgifter enligt förordningen (2014:349) om vissa kostnadsnyttanalyser på energiområdet</i>	0	12	12	0	12
<i>varav försörjningstrygghetsavgift enligt förordningen (2008:1330) om vissa avgifter på naturgasområdet</i>	5 121	-1 350	3 650	6 000	-2 350
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>					
Offentligrättslig verksamhet					
<i>varav ansökningsavgifter enligt 12 § fjärrvärmelagen (2008:263)</i>	-449	-478	10	500	-490
<i>varav avgifter enligt förordningen (2020:1180) om vissa utsläpp av växthusgaser</i>	3	-45	100	145	-45
<i>varav avgifter enligt förordningen (2011:1480) om elcertifikat</i>	6 103	-2 500	4 600	6 600	-2 000
<i>varav avgifter enligt förordningen (2010:853) om ursprungsgarantier för el</i>	12 960	-3 600	13 800	15 800	-2 000

Energimyndigheten disponerar avgifter enligt lagen (2020:1173) om vissa utsläpp av växthusgaser och förordningen (2020:1180) om vissa utsläpp av växthusgaser. Energimyndigheten disponerar vidare de avgifter som tas ut med stöd av 6 kap. 7 § lagen (2011:1200) om elcertifikat, förordningen (2011:1480) om elcertifikat respektive lagen (2010:601) om ursprungsgarantier för el och förordningen (2010:853) om ursprungsgarantier för el och som ska täcka myndighetens kostnader för denna verksamhet. Myndigheten disponerar även ansökningsavgifter som tas ut enligt 12 § fjärrvärmelagen (2008:263). Ansökningsavgifterna ska bidra till finansieringen av Fjärrvärmenämndens verksamhet vid Energimyndigheten. Tjänsteexporten omfattar dels projekt om beräkning av klimatnytta av satsningar på förnybar energi, dels projekt som drivs av FN-organet Unido om kapacitetsuppbyggnad kring ekodesign och energimärkning.

## 2.9.2 1:2 Insatser för energieffektivisering

**Tabell 2.11 Anslagsutveckling 1:2 Insatser för energieffektivisering**

Tusental kronor

2022	Utfall	25 167	Anslagssparande	2 833
2023	Anslag	397 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	392 994
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>418 000</b>		
2025	Beräknat	418 000		
2026	Beräknat	30 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att utveckla och introducera ny energieffektiv teknik på marknaden samt stöd till energieffektiv teknik. Anslaget får även användas för utgifter för insatser för informationsspridning, utveckling och spridning av verktyg och metoder samt utredningsinsatser. Anslaget får användas för utgifter för genomförandet av EU-rättsakter samt annat internationellt samarbete inom energieffektiviseringsområdet och därtill hörande metod-, utvecklings- och utredningsarbete. Anslaget får även användas för utgifter för utveckling av styrmedel för energi- och effekteffektivisering inklusive efterfrågeflexibilitet samt för insamling av ny och utveckling av befintlig energistatistik som kan användas i syfte att minska energianvändningen. Anslaget får också användas till investeringsstöd som leder till minskad el- och gasanvändning i lokaler och hos hushåll samt de administrativa utgifter som ett investeringsstöd medför.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.12 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Insatser för energieffektivisering**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>397 000</b>	<b>397 000</b>	<b>397 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	21 000	21 000	-367 000
varav BP24			12 000
– Förbättrat system för energideklarationer (Boverket)			12 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>418 000</b>	<b>418 000</b>	<b>30 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Energideklarationsregistret och energiklassningen behöver uppdateras och utvecklas inför nya krav från EU träder i kraft (EPBD, direktivet om byggnaders energiprestanda). Regeringen föreslår och beräknar att medel kan användas och prioriteras inom anslaget för 2024 och 2025. Från 2026 beräknas anslaget öka med 12 000 000 kronor för samma ändamål.

Regeringen föreslår att 418 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Insatser för energieffektivisering* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 418 000 000 kronor respektive 30 000 000 kronor.

## 2.9.3 1:3 Energiforskning

**Tabell 2.13 Anslagsutveckling 1:3 Energiforskning**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 469 673	Anslagssparande	-36 950
2023	Anslag	1 417 723 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 389 990
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 447 723</b>		
2025	Beräknat	1 467 723		
2026	Beräknat	1 372 723		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter och statsbidrag för forsknings-, utvecklings-, demonstrations- och kommersialiseringsinsatser inom energiområdet. Anslaget får även användas för utgifter för bidrag för att främja utvecklingen av teknik som baserar sig på förnybara energislag och effektiv energianvändning i industriella processer i försöks- eller fullskaleanläggningar.

Anslaget får även användas för myndighetens arbete med forskningsrelaterade uppgifter, utgifter för utrednings-, utvärderings- och samordningsinsatser inom energiområdet, svenskt och internationellt forsknings- och utvecklingssamarbete samt för att uppfylla Sveriges åtaganden inom ramen för ingångna bilaterala energiforskningssamarbeten.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.14 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Energiforskning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 417 723</b>	<b>1 417 723</b>	<b>1 417 723</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	30 000	50 000	-45 000
varav BP24	-20 000	-25 000	-25 000
– Tillståndprocesser m.m.	-20 000	-25 000	-25 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 447 723</b>	<b>1 467 723</b>	<b>1 372 723</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget minskas med 20 000 000 kronor 2024 och 25 000 000 kronor från 2025 för att delvis finansiera nytt anslag 1:5 *Energiplanering* under utgiftsområde 21 Energi.

Regeringen föreslår att 1 447 723 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Energiforskning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 467 723 000 kronor respektive 1 372 723 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:3 *Energiforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 300 000 000 kronor 2025–2029.

**Skälen för regeringens förslag:** För att möjliggöra planering och tecknande av avtal om fleråriga projekt är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför åtaganden för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:3 *Energiforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 300 000 000 kronor 2025–2029.

**Tabell 2.15 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:3 Energiforskning**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2029
Ingående åtaganden	1 994 116	2 335 882	3 295 882			
Nya åtaganden	1 382 557	2 060 000	1 104 118			
Infriade åtaganden	-1 040 791	-1 100 000	-1 100 000	-1 300 000	-1 300 000	-700 000
Utestående åtaganden	2 335 882	3 295 882	3 300 000			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>3 300 000</b>	<b>3 300 000</b>	<b>3 300 000</b>			

## 2.9.4 1:4 Energimarknadsinspektionen

**Tabell 2.16 Anslagsutveckling 1:4 Energimarknadsinspektionen**

Tusental kronor

2022	Utfall	186 210	Anslagssparande	3 447
2023	Anslag	209 401 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	211 210
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>213 848</b>		
2025	Beräknat	213 689 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	213 098 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 206 130 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 201 405 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Energimarknadsinspektionens förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.17 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:4  
Energimarknadsinspektionen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>209 401</b>	<b>209 401</b>	<b>209 401</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	6 756	14 682	19 305
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-2 309	-10 394	-15 608
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>2 691</i>	<i>2 691</i>	<i>2 691</i>
– Tillståndsprocesser m.m.	5 000	5 000	5 000
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-197	-197	-197
– Generell besparing i statsförvaltningen	-2 112	-2 112	-2 112
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>213 848</b>	<b>213 689</b>	<b>213 098</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökar med 5 000 000 kronor från 2024 för att stärka och upprätthålla myndighetens arbete med effektiva tillståndsprocesser. Behovet av nya elnät är avgörande för energiomställningen och en förutsättning för de industrietableringar som initierats i Sverige. Energimarknadsinspektionen behöver därför ytterligare resurser för att kunna fortsätta arbetet med effektiva och förkortade tillståndsprocesser för elnät. Regeringen föreslår även en riktad satsning för effektiva tillståndsprocesser, se anslaget 1:5 *Energiplanering*.

Anslaget minskas med 2 112 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 213 848 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Energimarknadsinspektionen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 213 689 000 kronor respektive 213 098 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 2.18 Offentligrättslig verksamhet**

Tusentals kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksam- hetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024
<b>Verksamheter där intäkterna inte disponeras</b>					
Offentligrättslig verksamhet					
<i>varav avgifter enligt förordningen (2008:1330) om naturgasavgift</i>	1 933	-1 000	4 250	4 750	-500
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>					
Offentligrättslig verksamhet	0	0	7 700	7 700	0
<i>varav intäkter från registerhållningsavgift</i>	-	-	800	-	-
<i>varav intäkter från marknadsövervakningsavgift</i>	-	-	6 900	-	-

Energimarknadsinspektionen disponerar avgifter som tas ut i enlighet med förordningen (2014:1059) om vissa avgifter för registrering och tillsyn över handeln på grossistenergimarknaden. Energimarknadsinspektionen tar dels ut en avgift för registerhållning, dels en avgift för tillsyn och marknadsövervakning.

### 2.9.5 1:5 Energiplanering

**Tabell 2.19 Anslagsutveckling 1:5 Energiplanering**

Tusental kronor

2022	Utfall	Anslagssparande
2023	Anslag	0 <sup>1</sup> Utgiftsprognos
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>265 000</b>
2025	Beräknat	310 000
2026	Beräknat	310 000

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för myndigheters (inklusive länsstyrelsernas), regioners och kommuners arbete med energiplanering, grön omställning och ökad försörjningstrygghet. Anslaget får användas för att främja nationell energiplanering vilket inkluderar arbete med att utveckla underlag och planeringsförutsättningar för att underlätta investeringar i fossilfri elproduktion, elnät och annan infrastruktur som är nödvändig för elektrifieringen i Sverige. Anslaget får användas för statsbidrag till kommuner för att stärka kommunernas förmåga att bidra till ökad försörjningstrygghet på lokal nivå, samt statsbidrag till kommunal energi- och klimatrådgivning samt för myndighetens administrativa utgifter kopplade till stöden. Anslaget får användas för stöd till lokala och regionala nätverk och samverkansprojekt där syftet är att utveckla och sprida erfarenheter och arbetsmetoder, teknik och annan kunskap kring energi- och klimatomställningen. Anslaget får även användas till myndigheters kostnader för särskilda insatser, uppgifter eller andra myndighetsgemensamma utvecklingsarbeten som syftar till kortare ledtider för tillståndsprövning (elnät). Anslaget får även användas för att finansiera de ekonomiska åtaganden som ingåtts med stöd av beställningsbemyndiganden för de tidigare

uppförda anslagen 1:3 *Insatser för fossilfri elproduktion* och 1:8 *Energi- och klimatomställningen på lokal och regional nivå m.m.* inom utgiftsområde 21 Energi.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.20 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:5 Energiplanering**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>			
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	265 000	310 000	310 000
<i>varav BP24</i>	265 000	310 000	310 000
– <i>Tillståndsprocesser</i>	15 000	20 000	20 000
– <i>Planering för ökad elanvändning</i>	250 000	290 000	290 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>265 000</b>	<b>310 000</b>	<b>310 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att skapa förutsättningar för den gröna omställningen behövs en utvecklad energiplanering på nationell, regional och lokal nivå för att investeringar i produktion, distribution och energianvändning ska gå i takt både geografiskt och tidsmässigt. Ett nytt anslag inrättas på statens budget som delvis ersätter 1:3 *Insatser för fossilfri elproduktion* och 1:8 *Energi- och klimatomställningen på lokal och regional nivå m.m.* inom utgiftsområde 21 Energi. Det nya anslaget innebär även ny inriktning.

Länsstyrelserna har en central roll för att samordna arbetet med att utveckla den regionala energiplaneringen i syfte att stärka genomförandet av energipolitiken regionalt och lokalt. Det inkluderar att bistå nationella myndigheter och elnätsbolag i deras arbete med energiplanering, nätutvecklingsplaner och energiscenarier. Satsningen syftar till att stärka regionala och lokala aktörers förmåga att bidra till elektrifieringen och krisberedskapen. Satsningen syftar också till att utveckla tvärssektoriell samverkan för att övervinna hindren för elektrifiering och därmed bidra till stärkt näringslivsutveckling och minskad klimatpåverkan.

Kommunerna har också en viktig roll för utvecklingen av energisystemet, inte minst genom ansvar för fysisk planering och viktig roll i miljöprövnings- och nätkoncessionsärenden.

Satsningen innebär också att den nuvarande energi- och klimatrådgivningen utvecklas för att även omfatta stöd till åtgärder som minskar sårbarheten för bland annat höga energipriser hos hushåll och små och medelstora företag.

Genom samverkan mellan myndigheter vid tillståndsprocesser för utbyggnad av elnät kan ledtiderna för handläggning förkortas betydligt. Regeringen föreslår därför att Energimarknadsinspektionens pilotprojekt om samarbete tas vidare samt utvecklas och finansieras genom det nya anslaget 1:5 *Energiplanering*.

Regeringen föreslår att 265 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Energiplanering* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 310 000 000 kronor respektive 310 000 000 kronor.



## Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:5 *Energiplanering* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 450 000 000 kronor 2025–2027.

**Skälen för regeringens förslag:** För att möjliggöra planering av tecknande av avtal om fleråriga projekt är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför åtaganden för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:5 *Energiplanering* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 450 000 000 kronor 2025–2027.

**Tabell 2.21 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:5 Energiplanering**

Tusental kronor

	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027
Ingående åtaganden	150 000 <sup>1</sup>			
Nya åtaganden	437 000			
Infriade åtaganden	-137 000	-150 000	-150 000	-150 000
Utestående åtaganden	450 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>450 000</b>			

<sup>1</sup> Ingående åtaganden avser utestående åtaganden från anslaget 1:3 *Insatser för fossilfri elproduktion* och 1:8 *Energi- och klimatomställningen på lokal och regional nivå m.m.* från 2023

## 2.9.6 1:6 Avgifter till internationella organisationer

**Tabell 2.22 Anslagsutveckling 1:6 Avgifter till internationella organisationer**

Tusental kronor

År	Utfall	2022	2023	2024	2025	2026
2022	Utfall	21 862	Anslagssparande	3 466		
2023	Anslag	25 328 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	19 179		
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>25 328</b>				
2025	Beräknat	25 328				
2026	Beräknat	25 328				

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för avgifter till internationella organisationer samt utgifter för internationellt samarbete inom energiområdet.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.23 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:6 Avgifter till internationella organisationer**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>25 328</b>	<b>25 328</b>	<b>25 328</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>25 328</b>	<b>25 328</b>	<b>25 328</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 25 328 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Avgifter till internationella organisationer* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 25 328 000 kronor respektive 25 328 000 kronor.

### Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:6 *Avgifter till internationella organisationer* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 26 000 000 kronor 2025 och 2026.

**Skälen för regeringens förslag:** För att möjliggöra planering av tecknande av avtal om fleråriga projekt är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför åtaganden för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:6 *Avgifter till internationella organisationer* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 26 000 000 kronor 2025 och 2026.

**Tabell 2.24 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:6 Avgifter till internationella organisationer**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
Ingående åtaganden	25 932	13 500			
Nya åtaganden			26 000		
Infriade åtaganden	-12 432	-13 500		-13 000	-13 000
Utestående åtaganden	13 500		26 000		
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>			<b>26 000</b>		

### 2.9.7 1:7 Elsäkerhetsverket

**Tabell 2.25 Anslagsutveckling 1:7 Elsäkerhetsverket**

Tusental kronor

2022	Utfall	72 056	Anslagssparande	1 545
2023	Anslag	73 427 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	76 186
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>77 016</b>		
2025	Beräknat	80 142 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	82 199 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 77 016 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 77 016 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Elsäkerhetsverkets förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.26 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:7 Elsäkerhetsverket**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>73 427</b>	<b>73 427</b>	<b>73 427</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 679	5 768	7 801
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	910	947	971
varav BP24 <sup>3</sup>	910	910	910
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-329	-329	-329
– Insatser för höjd kunskap om elsäkerhet och EMC i takt med den gröna omställningen	2 000	2 000	2 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-761	-761	-761
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>77 016</b>	<b>80 142</b>	<b>82 199</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Information och vägledning till bostadsägare, konsumenter och yrkesverksamma blir allt viktigare verktyg för att möta utmaningar som elektrifieringen och energiomställningen kan medföra i fråga om elsäkerhet och elektromagnetisk kompatibilitet (EMC), exempelvis kopplat till solpaneler på byggnader. Därför föreslås Elsäkerhetsverkets förvaltningsanslag öka med 2 000 000 kronor från 2024.

Anslaget minskas med 761 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 77 016 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Elsäkerhetsverket* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 80 142 000 kronor respektive 82 199 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 2.27 Offentligrättslig verksamhet**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024
<b>Verksamheter där intäkterna inte disponeras</b>					
Offentligrättslig verksamhet					
varav ansökningsavgifter auktorisation elinstallatörer	0	1 940	-	-	1 945
varav Nätövervakningsavgift	0	32 535	-	-	32 969
varav Elsäkerhetsavgift	3 616	- 5 292	72 200	77 087	-4 887
varav Elberedskapsavgift	-42 076	-157 753	244 841	417 000	-172 159

Elsäkerhetsverkets verksamhet finansieras i huvudsak med elsäkerhetsavgiften. Förordningen (2017:1040) om elberedskapsavgift, nätövervakningsavgift och elsäkerhetsavgift innehåller bestämmelser om avgifter för att finansiera statliga

åtgärder och verksamhet enligt elberedskapslagen (1997:288), verksamhet vid nätmyndigheten samt verksamhet vid Elsäkerhetsverket enligt elsäkerhetslagen (2016:732) och lagen (1992:1512) om elektromagnetisk kompatibilitet.

Av förordningen (1997:294) om elberedskap respektive elförordningen (2013:208) framgår att Affärsverket svenska kraftnät är elberedskapsmyndighet och Energimarknadsinspektionen nätmyndighet. Dessa tre avgifter redovisas i tabell 2.20 ovan som intäkter till inkomsttitel, eftersom det är Elsäkerhetsverket som administrerar dessa avgifter. Elsäkerhetsverket tar även ut en avgift för auktorisation som elinstallatör samt ersättning för vissa kostnader i samband med Elsäkerhetsverkets marknadskontroll. Även dessa redovisas som intäkter till inkomsttitel.

## 2.9.8 1:8 Laddinfrastruktur

**Tabell 2.28 Anslagsutveckling 1:8 Laddinfrastruktur**

Tusental kronor

2022	Utfall	554 936	Anslagssparande	45 064
2023	Anslag	1 090 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 081 610
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>995 000</b>		
2025	Beräknat	950 000		
2026	Beräknat	625 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för stöd till och investeringar i publika stationer för snabbbladdning av elfordon för ökad tillgänglighet, redundans och kapacitetshöjning längs större vägar, stöd till publik laddning på allmän platsmark och infrastruktur för elektrifiering av tunga transporter genom stationär laddning eller tankning samt för utbyggnad av infrastrukturen för ellastbilar i regionala nätverk och sammanhängande stråk mellan Sveriges större städer. Stödet för att ställa om lastbilarna ska vara teknikneutralt. Anslaget får användas till stöd för ladd- och tankstationer för el och vätgas inklusive i hamnar och på kajer, samt till utgifter för berörda myndigheters arbete kopplat till stöden. Anslaget får även användas för att infria ingångna åtaganden i fråga om anslaget 1:5 *Infrastruktur för elektrifierade transporter* inom utgiftsområde 21 Energi och anslaget 1:23 *Laddinfrastruktur* inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.29 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:8 Laddinfrastruktur**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 090 000</b>	<b>1 090 000</b>	<b>1 090 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-95 000	-140 000	-465 000
<i>varav BP24</i>	<i>-5 000</i>	<i>445 000</i>	<i>620 000</i>
– Nationell samordning av utbyggnad av laddinfrastruktur	-5 000	-5 000	
– Förlängd och utökad satsning på laddinfrastruktur		450 000	620 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>995 000</b>	<b>950 000</b>	<b>625 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Elektrifieringen av transportsektorn är central för att Sveriges klimatmål och åtaganden inom EU ska nås. Genom att stärka och förlänga satsningarna på laddinfrastruktur för både lätta och tunga fordon påskyndas utvecklingen av elektrifierade vägtransporter och minskas användningen av fossila drivmedel. Regeringen föreslår därför en förlängd och utökad satsning på laddinfrastruktur under 2025–2027. Anslaget beräknas därför öka med 450 000 000 kronor 2025 och 620 000 000 kronor 2026.

Statligt stöd för utbyggnad av laddinfrastruktur utgår även från anslaget 1:16 *Klimatinvesteringar* inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

Anslaget minskas med 5 000 000 kronor 2024 för att finansiera nationell samordning av utbyggnad av laddinfrastruktur genom ökning av anslaget 1:1 *Statens energimyndighet*. Anslaget 1:8 *Laddinfrastruktur* beräknas även minska med 5 000 000 kronor 2025 av samma skäl.

Regeringen föreslår att 995 000 000 kronor anvisas under anslaget 1.8 *Laddinfrastruktur* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 950 000 000 kronor respektive 625 000 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:8 *Laddinfrastruktur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 000 000 000 kronor 2025–2027.

**Skälen för regeringens förslag:** För att underlätta planering och tecknande av avtal om fleråriga projekt är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför åtaganden för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:8 *Laddinfrastruktur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 000 000 000 kronor 2025–2027.

**Tabell 2.30 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:8 Laddinfrastruktur**

Tusental kronor

	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027
Ingående åtaganden	863 237 <sup>1</sup>	1 080 000			
Nya åtaganden	730 000	1 910 000			
Infriade åtaganden	-513 237	-990 000	-900 000	-600 000	-500 000
Utestående åtaganden	1 080 000	2 000 000			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>1 300 000</b>	<b>2 000 000</b>			

<sup>1</sup> Ingående åtaganden avser flytt från anslaget 1:23 *Laddinfrastruktur* inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

## 2.9.9 1:9 Biogasstöd

**Tabell 2.31 Anslagsutveckling 1:9 Biogasstöd**

Tusental kronor

2022	Utfall	216 400	Anslagssparande	233 600
2023	Anslag	650 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	396 921
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>933 000</b>		
2025	Beräknat	900 000		
2026	Beräknat	900 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att stimulera utvecklingen av biogasproduktion. Anslaget får även användas för de administrativa utgifter som detta medför.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.32 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:9 Biogasstöd**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>650 000</b>	<b>650 000</b>	<b>650 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	283 000	250 000	250 000
<i>varav BP24</i>	<i>233 000</i>	<i>200 000</i>	<i>200 000</i>
– <i>Nytt gödselgasstöd okt-dec 2023</i>	<i>33 000</i>		
– <i>Förlängt stöd till produktion av gödselbaserat biogas</i>	<i>200 000</i>	<i>200 000</i>	<i>200 000</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>933 000</b>	<b>900 000</b>	<b>900 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Biogasproduktion från gödsel innebär förutom en ökad andel förnybar energi även minskade metangasutsläpp från djurproduktionen, stärkt beredskap och minskat fossilberoende på jordbruksföretagen.

För att möjliggöra ett stöd till produktion av biogas från gödsel under det sista kvartalet 2023 tillförs anslaget medel under 2024. Anslaget ökas därför med 33 000 000 kronor.

Under perioden 2024–2026 införs ett nytt stöd till produktion av biogas från gödsel. Anslaget ökas med 200 000 000 kronor 2024. För åren 2025 och 2026 beräknas anslaget ökas med 200 000 000 kronor per år.

Regeringen föreslår att 933 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Biogasstöd* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 900 000 000 kronor respektive 900 000 000 kronor.

## 2.9.10 1:10 Energiberedskap

**Tabell 2.33 Anslagsutveckling 1:10 Energiberedskap**

Tusental kronor

2022	Utfall	Anslagssparande
2023	Anslag	0 <sup>1</sup> Utgiftsprognos
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>54 000</b>
2025	Beräknat	144 000
2026	Beräknat	144 000

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för Statens Energimyndighets utgifter för energiberedskapsåtgärder, och civilt försvar inom energisektorn. Anslaget får också användas för ersättning för solidaritetsgas som begärs enligt artikel 13 i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1938 av den 25 oktober 2017 om åtgärder för att säkerställa försörjningstryggheten för gas och om upphävande av förordning (EU) nr 994/2010. Anslaget får användas för myndighetens förvaltningskostnader inom dessa områden.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.34 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:10 Energiberedskap**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>			
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	54 000	144 000	144 000
<i>varav BP24</i>	<i>54 000</i>	<i>144 000</i>	<i>144 000</i>
– Överföring av medel till Energiberedskap	54 000	144 000	144 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>54 000</b>	<b>144 000</b>	<b>144 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Den 1 oktober 2022 trädde en myndighetsreform för civilt försvar och krisberedskap i kraft. Den ska stärka landets motståndskraft under fredstida krissituationer, höjd beredskap och ytterst krig. Energimyndigheten är sedan reformen trädde i kraft sektorsansvarig myndighet inom beredskapssektorn energiförsörjning. För att förtydliga och stärka insatser för åtgärder inom den sektorn samt spegla den återupptagna totalförsvarsplaneringen föreslås ett nytt anslag 1:10 *Energiberedskap* som förvaltas av den sektorsansvariga myndigheten Energimyndigheten. Tidigare beräknade medel för ändamålet civilt försvar under anslaget 1:6 *Elberedskap* föreslås därför överföras till det nya anslaget 1:10 *Energiberedskap*.

Regeringen föreslår att 54 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Energiberedskap* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 144 000 000 kronor respektive 144 000 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:10 *Energiberedskap* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 100 000 000 kronor för 2025 och 2026.

**Skälen för regeringens förslag:** För att underlätta planering och tecknande av avtal om fleråriga projekt är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför åtaganden för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:10 *Energiberedskap* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 100 000 000 kronor för 2025 och 2026.

**Tabell 2.35 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:10 Energiberedskap**

Tusental kronor

	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
Ingående åtaganden			
Nya åtaganden	100 000		
Infriade åtaganden		-50 000	-50 000
Utestående åtaganden	100 000		
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>100 000</b>		

### 2.9.11 1:11 Elberedskap

**Tabell 2.36 Anslagsutveckling 1:11 Elberedskap**

Tusental kronor

2022	Utfall	379 309	Anslagssparande	61 691
2023	Anslag	553 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	544 774
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>675 000</b>		
2025	Beräknat	525 000		
2026	Beräknat	525 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för Affärsverket svenska kraftnäts utgifter för elberedskapsåtgärder, dammsäkerhet, tillsynsuppdrag enligt säkerhetsskyddslagen inom områdena elförsörjning och dammanläggningar, med undantag för kärnteknisk verksamhet, samt myndighetens arbete med totalförsvaret och som beredskapsmyndighet. Anslaget får användas för myndighetens förvaltningskostnader inom dessa områden.



## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.37 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:11 Elberedskap**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>453 000</b>	<b>453 000</b>	<b>453 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	222 000	72 000	72 000
varav BP24	196 000	-44 000	-44 000
– Höjd nivå elberedskap	250 000	100 000	100 000
– Överföring av medel till 1:10 Energiberedskap	-54 000	-144 000	-144 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>675 000</b>	<b>525 000</b>	<b>525 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att förtydliga och stärka insatser för åtgärder inom beredskapssektorn energi föreslås att anslaget 1:11 *Elberedskap* ska användas till Svenska kraftnäts utgifter för elberedskapsåtgärder, dammsäkerhet och tillsynsuppdrag enligt säkerhetsskyddslagen inom områdena elförsörjning och dammanläggningar samt Svenska kraftnäts arbete med totalförsvaret och som beredskapsmyndighet. Utgifter för att upprätthålla nödvändig civil beredskap för energiförsörjning (exempelvis drivmedel) föreslås ett nytt anslag, se 1:10 *Energiberedskap*. För att delvis finansiera det nya anslaget föreslås att tidigare beräknade medel för ändamålet flyttas till det nya anslaget. Det innebär att anslaget 1:11 *Elberedskap* minskar med 54 000 000 kronor 2024 och med 144 000 000 kronor från 2025.

Behovet av höjd ambitionsnivå inom elberedskap har ökat under de senaste åren, inte minst till följd av det förändrade säkerhetspolitiska läget med Rysslands storskaliga invasion av Ukraina vilket fått spridningseffekter på energimarknaderna i Europa och den återupptagna totalförsvarsplaneringen. Planerade elberedskapsåtgärder bör därför tidigareläggas och behov av ytterligare åtgärder har identifierats. Bland annat behöver förmågan till ö-drift av begränsade geografiska områden fortsatt byggas ut för att säkerställa nödvändig försörjning av samhällsviktig verksamhet. För att förstärka insatserna för elberedskap ökas anslaget med 250 000 000 kronor för 2024 och beräknas öka med 100 000 000 kronor från 2025.

Regeringen föreslår att 675 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Elberedskap* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 525 000 000 kronor respektive 525 000 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:11 *Elberedskap* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 000 000 000 kronor 2025–2038.

**Skälen för regeringens förslag:** För att underlätta planering och tecknande av avtal om fleråriga projekt är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför åtaganden för kommande år. Den långa tidsramen är nödvändig för de långa drifts- och underhållsavtal som måste tecknas för att säkerställa nödvändiga elberedskapsåtgärder. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:11 *Elberedskap* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 000 000 000 kronor 2025–2038.

**Tabell 2.38 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:11 Elberedskap**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2038
Ingående åtaganden	1 081 063	1 057 667	1 235 000			
Nya åtaganden	146 543	400 000	1 165 000			
Infriade åtaganden	-169 939	-222 667	-400 000	-400 000	-400 000	-1 200 000
Utestående åtaganden	1 057 667	1 235 000	2 000 000			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>2 000 000</b>	<b>2 000 000</b>	<b>2 000 000</b>			

### Elberedskapsavgift

**Regeringens förslag:** Avgiftsuttaget under 2024 för elberedskapsavgiften, som tas ut i enlighet med elberedskapslagen för att finansiera beredskapsåtgärder som beslutas med stöd av lagen, fastställs till högst 650 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** För åtgärder som genomförs enligt elberedskapslagen (1997:288) betalar den som innehar nätkoncession enligt ellagen (1997:857) en avgift. Åtgärderna, som finansieras från den del av anslaget 1:11 *Elberedskap* som disponeras av Svenska kraftnät för elberedskap, uppgår till motsvarande belopp som avgiftsuttaget över tid. Åtgärderna syftar till att förebygga, motstå och hantera sådana störningar i elförsörjningen som kan medföra svåra påfrestningar på samhället och att tillgodose elförsörjningen vid höjd elberedskap.

## 2.10 Övriga förslag

### 2.10.1 Kreditgarantier för investeringar i ny kärnkraft

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 ställa ut kreditgarantier för lån till investeringar i ny kärnkraft som uppgår till högst 400 000 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** För att Sverige ska nå sina klimatmål och möjliggöra industrins omställning och utveckling behövs en kraftfull utbyggnad av fossilfri elproduktion. Kärnkraften har potential att producera de stora mängder fossilfri el som klimatomställningen kräver. En ökad tillgång på kärnkraftsel stärker också leveranssäkerheten i det svenska elsystemet. Kärnkraft är planerbar och har dessutom förutsättningar att bidra med nyttor såsom svängmassa och reglerförmåga till elsystemet. Med ökad planerbar elproduktion förbättras även förutsättningarna att ansluta mer intermittent elproduktion såsom vindkraft till elsystemet. Ny kärnkraft behövs för att möta framtidens elbehov och för att öka försörjningstryggheten i energisystemet.

Investeringar i kärnkraft är ekonomiskt mycket omfattande och kännetecknas av höga initiala finansieringskostnader, långa byggtider och en lång drifttid för att återhämta investeringskostnaderna. Många länder runt om i världen ser ett behov av ny kärnkraft för att klara klimatomställningen och trygga elförsörjningen. Investeringar i ny kärnkraft genomförs exempelvis i Kanada, Frankrike, Storbritannien och Sydkorea. Det är dock flera decennier sedan som ny kärnkraft byggdes i Sverige, vilket innebär att det finns stora osäkerheter om vilka nationella krav som kommer att ställas på nya reaktorer och hur kraven kommer att tillämpas. Detta driver upp risknivån för projekten. Den höga risken försvårar möjligheterna att attrahera finansiering till dessa investeringsprojekt. För investeringar av detta slag kan det därför vara avgörande att staten bär delar av risken för att investeringarna ska komma till stånd. En kreditgaranti innebär att staten, upp till ett visst belopp, går i borgen för någon annans

betalningsåtagande och den fungerar därmed som ett skydd mot kreditförluster. En kreditgaranti bidrar därmed till att minska de finansiella riskerna för investeringar i ny kärnkraft och underlättar på så sätt finansieringen av dessa investeringar.

Kreditgarantier för kärnkraft ska utformas i enlighet med bestämmelserna i budgetlagen (2011:203) och förordningen (2011:211) om utlåning och garantier, vilket innebär att en garantiavgift ska tas ut som motsvarar statens förväntade kostnad. I övrigt bör dessa kreditgarantier utformas med mer generösa villkor än dagens system för kreditgarantier för gröna investeringar, men inom ramen för vad som är förenligt med EU:s statsstödsregler.

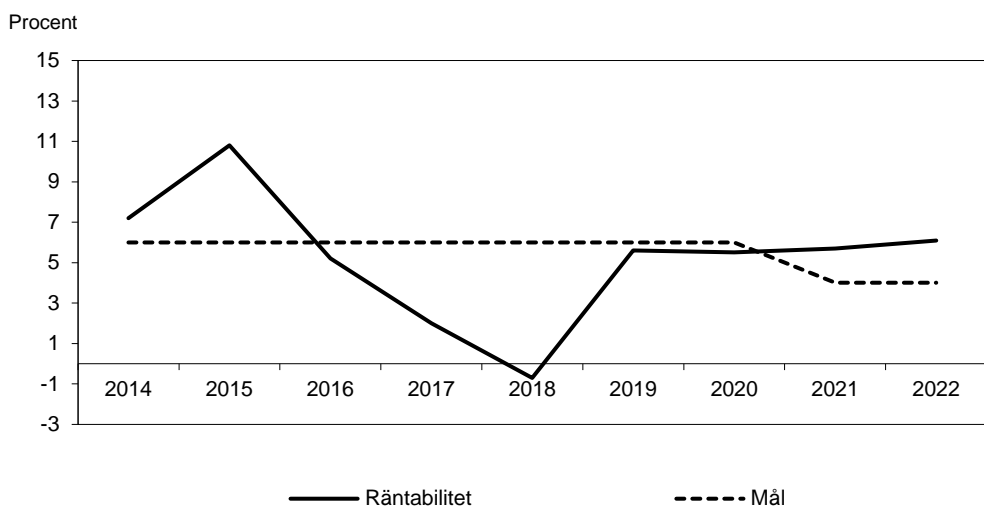
Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att under 2024 ställa ut kreditgarantier för lån till investeringar i ny kärnkraft som uppgår till högst 400 000 000 000 kronor. För 2025 beräknas garantiramerna till 400 000 000 000 kronor och för 2026 till 400 000 000 000 kronor.

## **2.11 Affärsverket svenska kraftnät**

Svenska kraftnät är ett affärsverk där koncernen består av affärsverket, ett dotterföretag och sex intressentföretag i Sverige, Norge och Finland. Svenska kraftnäts huvudsakliga uppgift är att på ett affärsmässigt sätt förvalta, driva och utveckla ett kostnadseffektivt, driftsäkert och miljöanpassat kraftöverföringssystem. Denna del av verksamheten finansieras förutom av nät-, system- och kapacitetsavgifter genom lån. Riksdagen fastställer bl.a. ett tak för belåningen. Nedan redovisas Svenska kraftnäts ekonomiska resultat kortfattat. Riksdagen föreslås även godkänna Svenska kraftnäts investeringsplan som kommenteras nedan i avsnittet Investeringar i transmissionsnätet.

### **2.11.1 Ekonomiskt resultat**

Svenska kraftnäts resultat i koncernen uppgick till 693 miljoner kronor för 2022, vilket är 60 miljoner kronor högre än 2021. Resultatet gav en räntabilitet på justerat eget kapital på 6,1 procent, vilket är högre än 2021 då den var 5,7 procent. Räntabiliteten på justerat eget kapital uppgick i medeltal till 5,6 procent under 2013–2022. Räntabiliteten understeg därmed verkets långsiktiga mål om 4 procents räntabilitet på eget kapital, efter schablonmässigt avdrag för skatt, exklusive resultatandelar från avyttringar i intresseföretag, under en konjunkturcykel, se diagram nedan. Vid beräkning av tariffnivån beaktas tidigare års resultat för att nå räntabilitetsmålet. För 2022 var Svenska kraftnäts målsättning att nå en avkastning på 6,1 procent, vilket uppnåddes.

**Diagram 2.10 Svenska kraftnäts räntabilitet 2013–2022**

Källa: Svenska kraftnäts årsredovisningar för 2013–2022.

Skuldsättningsgraden uppgick till -849,1 procent, vilket är väsentligt lägre än 2021 då den var -221,0 procent. Att skuldsättningsgraden är så låg eller negativ trots en mycket hög investeringstakt beror på att inflödet av flaskhalsintäkter, som är en finansieringskälla för investeringar, var extremt högt vilket helt eliminerat behovet av att låna. Det är mycket svårt att prognostisera flaskhalsintäkterna eftersom de är beroende av en mängd orsaker som elpriset i angränsande länder och pris på naturgas, såväl som t.ex. temperatur och tillgång på vatten i vattenmagasinen. Därutöver är investeringarna för 2022 lägre än de planerade investeringarna för året vilket bidrar till att skuldsättningsgraden underskrids. Det finns nu ett överskott som placerats hos Riksgäldskontoret. Vid slutet av 2022 uppgick överskottet till 78 510 miljoner kronor, vilket är en ökning jämfört med 2021 då överskottet var 20 507 miljoner kronor. Hur medlen kan disponeras är reglerat i artikeln 19 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 av den 5 juni 2019 om den inre marknaden för el (EU:s elmarknadsförordning) som föreskriver att de ska användas för att reducera de överföringsbegränsningar som de orsakas av, bl.a. genom nätinvesteringar.

Den europeiska energikrisen medförde ett generellt behov inom EU att genomföra stödåtgärder, vilket konkretiserades i rådets förordning om en krisintervention. Förordningen innebär bl.a. möjligheter för både finansiering och utformning av elstöd till drabbade hushåll och företag. För svensk del öppnades en möjlighet att finansiera stödåtgärder via flaskhalsintäkter. Då EU:s elmarknadsförordning i normalfallet inte ger en sådan möjlighet, har regeringen gett i uppdrag till Svenska kraftnät avseende utformning och finansiering av detta under 2022 och kvartal ett under 2023.

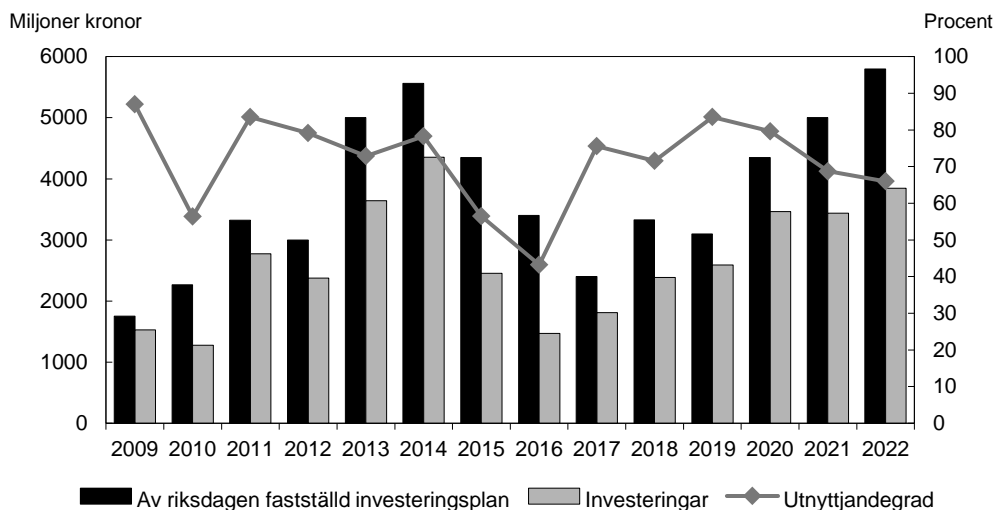
Totalt har Svenska kraftnät ansökt om att använda 55,6 miljarder kronor för elstöd varav ca 17,1 miljarder kronor utbetalats under 2022 efter beslut av regeringen. Ytterligare elstöd har betalats ut och kommer att betalas ut under 2023, totalt upp till ca 38,5 miljarder kronor. Energiförbrukningen har även medfört ett behov av andra insatser så som ökad mothandel och att hålla nere transmissionsnätstariffen. Även dessa åtgärder finns det planer på att fortsätta med under 2023 och de planeras att finansieras med flaskhalsintäkter.

### 2.11.2 Investeringar i transmissionsnätet

Inflödet av nya ansökningar om anslutning och ökat effektuttag har fortsatt under 2022 och motsvarade drygt 14 GW. Prognoserna visar på ytterligare behov framöver. Ökningen är en naturlig följd av att det i flertalet fall är nödvändiga förutsättningar för

ny industrialisering, nya arbetstillfällen och utfasningen av de fossila bränslena. Den investeringsplan som riksdagen fastställer utgör ett tak för de investeringar som Svenska kraftnät får genomföra. Under 2022 uppgick investeringarna till 3 848 miljoner kronor jämfört med 3 437 miljoner kronor 2021.

**Diagram 2.11 Svenska kraftnäts investeringar 2009–2022**



Källa: Svenska kraftnäts årsredovisningar för 2009–2022.

Inför 2022 godkände regeringen en investeringsplan om 5 800 miljoner kronor. En stor del av skillnaden mellan ram och utfall, ca 830 miljoner kronor, utgörs av den riskreserv som avsattes för att undvika överskridanden av ramen. Omprioriteringar av projekt som inte genomförts står för ca 40 miljoner kronor. Cirka 600 miljoner kronor kan hänföras till projekt där genomförandet senarelagts tidigare år.

De största investeringarna under 2022 avseende transmissionsnäten gjordes i form av systemförstärkningar. Totalt uppgick systemförstärkningarna under 2022 till 1 966 miljoner kronor. Under 2021 var motsvarande belopp 1 702 miljoner kronor. Genom systemförstärkningar ökas överföringsförmågan och därmed förmågan att möta framtidens behov av säkra elleveranser. Säkra elleveranser är en förutsättning för leveranssäkerhet. Investeringar för att öka marknadsintegration och motverka flaskhalsar i elsystemet uppgick under 2022 till 218 miljoner kronor vilket är en ökning med 59 miljoner kronor i förhållande till 2021.

Transmissionsnätet har på flera håll snart uppnått sin tekniska livslängd. Under 2022 uppgick reinvesteringar till 1 112 miljoner kronor, vilket är högre än 2021. Behovet av reinvesteringar kommer att fortsätta att vara högt även under de kommande åren. Övriga investeringar omfattar bl.a. system för införande av nya marknadslösningar och operativa processer.

### 2.11.3 Förslag avseende Svenska kraftnäts verksamhet Investerings- och finansieringsplan för 2024–2026

**Regeringens förslag:** Investeringsplanen för elförsörjningen för 2024–2026 godkänns som en riktlinje för Affärsverket svenska kraftnäts investeringar (tabell 2.39).

**Skälen för regeringens förslag:** Svenska kraftnät har redovisat sitt förslag till investerings- och finansieringsplan för treårsperioden 2024–2026 som omfattar åtgärder i transmissionsnätet inklusive utlandsförbindelser och utrustning för elektronisk kommunikation (KN 2023/02375). De planerade investeringarna under

perioden 2024–2026 beräknas uppgå till 32 000 miljoner kronor varav 7 800 miljoner kronor avser 2024. Tidsmässiga förskjutningar kan förekomma som kan påverka investeringsnivåerna enskilda år. Regeringen delar Svenska kraftnäts bedömning av vilka investeringar som bör göras de närmaste åren. Regeringen föreslår därför att investeringsplanen för Svenska kraftnät godkänns som en riktlinje för affärsverkets investeringar. Svenska kraftnät har under föregående år haft en lägre investeringstakt än planerat vilket i huvudsak orsakats av förseningar i projekt. Regeringen konstaterar att den höga investeringsvolymen ställer krav på planering, analys av resursåtgång samt uppföljning och kontroll i verksamheten. Det är därför viktigt att Svenska kraftnät redovisar ekonomiska bedömningar, motiv för och konsekvenser av investeringar, underlag för prioriteringar och utfall av föregående investeringsplan.

**Tabell 2.39 Investeringsplan för Svenska kraftnät**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Budget 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Summa 2024–2026
<b>Anskaffning och utveckling av nya investeringar</b>	<b>2 682</b>	<b>3 287</b>	<b>4 266</b>	<b>6 146</b>	<b>8 675</b>	<b>19 087</b>
Anslutning	130	191	611	783	1 180	2 574
Marknadsintegration	218	455	997	1 827	1 909	4 733
Systemförstärkning	1 924	1 895	1 508	2 427	4 473	8 408
Optofiberutbyggnad	35	10	10	10	10	30
Övriga investeringar	410	737	1 140	1 099	1 103	3 342
<i>Varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>2 682</i>	<i>3 287</i>	<i>4 266</i>	<i>6 146</i>	<i>8 675</i>	<i>19 087</i>
– maskiner och inventarier	1 737	1 985	2 479	4 315	7 302	14 198
– fastigheter och markanläggningar	535	565	546	731	269	1 546
– övriga investeringar	410	737	1 140	1 099	1 103	3 342
<b>Finansiering av anskaffning och utveckling</b>						
Egna medel	133					
Bidrag/medfinansiering	410	589	983	1 818	1 778	4 579
Övrig finansiering	2 139	2 698	3 283	4 328	6 897	14 508
<b>Vidmakthållande av befintliga investeringar</b>	<b>1 166</b>	<b>2 063</b>	<b>3 534</b>	<b>4 454</b>	<b>4 925</b>	<b>12 913</b>
Reinvestering ledningar och kablar	540	957	1 391	2 253	3 078	6 722
Reinvestering stationer	525	963	1 916	2 162	1 822	5 890
Reinvestering övriga	26	30	67	19	5	91
Reinvestering dotterbolag	74	114	160	20	21	201
<i>varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>1 166</i>	<i>2 063</i>	<i>3 534</i>	<i>4 454</i>	<i>4 925</i>	<i>12 913</i>
– maskiner och inventarier	1 126	1 991	3 360	4 312	4 840	12 511
– fastigheter och markanläggningar	14	42	107	124	80	311
– övriga investeringar	26	30	67	19	5	91
<b>Finansiering vidmakthållande</b>						
Egna medel	1 166	925	1 335	1 480	1 655	4 470
Bidrag/medfinansiering	0	65	40	55	50	145
Övrig finansiering	0	1 073	2 159	2 919	3 220	8 298

	Utfall 2022	Prognos 2023	Budget 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Summa 2024–2026
<b>Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar</b>	<b>3 848</b>	<b>5 350</b>	<b>7 800</b>	<b>10 600</b>	<b>13 600</b>	<b>32 000</b>
<b>Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar</b>	<b>1 166</b>	<b>2 063</b>	<b>3 534</b>	<b>4 545</b>	<b>4 925</b>	<b>12 913</b>

Källa: Svenska kraftnät, bilaga till Investeringsplan 2024–2026 (KN 2023/02373).

### Anskaffning och utveckling av nya investeringar

När Svenska kraftnät bildades i början av 1990-talet var transmissionsnätet för el i en fas av förvaltning och låga investeringsvolym, vilket har övergått till en fas av omfattande ny- och ombyggnation. Det innebär en väsentligt ökad investeringsvolym för att öka överföringskapaciteten i Nordeuropa, förbättra driftsäkerheten, förnya befintliga anläggningar, ansluta ny elproduktion och elanvändning, samt anpassa transmissionsnätet till förändrade överföringsmönster. Investeringarna i det svenska transmissionsnätet har ökat kraftigt och en nivå i storleksordningen tio miljarder kronor per år kommer att kvarstå under överskådlig tid. Budgeten för anskaffning och nya investeringar nära femdubblas under perioden och uppgår till 19 087 miljarder kronor 2026. Som framgår av tabellen ovan fördubblas budget för reinvesteringar under samma period.

Det är viktigt att Svenska kraftnät i samråd med övriga aktörer i elsystemet arbetar för att identifiera kostnadseffektiva lösningar inom hela sitt verksamhetsområde, inte minst för att effektivisera förfarandet vid förfrågningar om anslutning eller om utökat abonnemang.

Nedan redovisas de investeringsprojekt som var för sig har en budget som överstiger 400 miljoner kronor. Projekten redovisas översiktligt. Projekt med budget som överstiger 400 miljoner kronor ska underställas regeringen. Under 2024–2026 kommer flera stora investeringar att genomföras samtidigt. Dessa befinner sig i olika faser vilket gör att säkerheten i bedömningarna av investeringarna varierar. Redovisningen är därmed att betrakta som en indikativ plan över Svenska kraftnäts projekt. Då ledtiderna är långa för verkställandet av investeringar i transmissionsnätet är förändringarna i planerna små.

Sedan den tidigare investeringsplanen har sammanlagt sju investeringar som överstiger 400 miljoner kronor tillkommit. Av dessa avser två anslutning, en avser systemförstärkning och fyra avser reinvesteringar.

### Investeringsprojekt anslutning

Svenska kraftnät får löpande in ansökningar om anslutning till transmissionsnätet. Verket ansluter i huvudsak nät från andra nätägare till transmissionsnätet. Dessa tecknar inmatnings- och/eller uttagsabonnemang utifrån den produktion och förbrukning som de i sin tur ansluter. För närvarande finns ansökningar om anslutning av landbaserad vindkraft för perioden fram till 2030 på motsvarande ca 12 194 MW. Motsvarande värde för ökat effektuttag ligger för närvarande på ca 14 187 MW.

Intresset för att bygga vindkraft är fortsatt mycket stort. Fram till för något år sedan kunde vindkraften ofta anslutas genom relativt små åtgärder. Nu börjar kapaciteten i transmissionsnätet fyllas allt mer av installerad produktion och redan beviljade anslutningar. Produktionsanläggningarna blir också större, framförallt vad gäller havsbaserad vindkraft. Det blir därför allt svårare att ansluta mer produktion i det befintliga nätet. För att hantera detta behövs bl.a. nya ledningar och ändrad

nätstruktur. Det behövs även nya lösningar för att integrera mer produktion, där både krav på flexibilitet och andra marknadslösningar kan bli aktuella.

Anslutning av större enskilda elanvändare har under de senaste åren blivit aktuellt. Svenska kraftnät har fått flera ansökningar som gäller anslutning av elintensiva industrier, under det senaste året har flera större förfrågningar inkommit gällande omställningen till en mer fossilfri tillverkning.

Under 2024–2026 pågår flera projekt som möjliggör anslutning av ny elproduktion. Främst kommer tillskotten från nya vindkraftsparker. I tabell 2.40 nedan redovisas större anslutningsprojekt samt summan av anslutningsprojekt vars beräknade totala investering överstiger 400 miljoner kronor.

**Tabell 2.40 Investeringsprojekt anslutning**

Miljoner kronor

Projektnamn	Typ av projekt	Syfte	Total investering	Investering 2024–2026
Åtgärds paket Malmfälten	Utbyggnad transmissionsnät	Tillgodose framtida kapacitetbehov	5 400	70
Hallsberg-Timmersdala	Ny 400 kV-ledning	Anslutning ny industri	1 100	47
Porjusberget-Kuusivaara	Ny 400 kV-ledning	Etablering av en ny industri, Hybrit	932	736
Våröbacka	Anslutningsstation	Anslutning havsbaserad vindkraft	400	99
Gäddtjärn	Ny 400 kv-station	Anslutning landbaserad vindkraft	400	77
Investeringsprojekt under 400 mnkr totalt		Anslutning av ny elproduktion/konsumtion och nät	4 837	1 546
<b>Summa investeringar anslutning</b>			<b>13 069</b>	<b>2 574</b>

Källa: Svenska kraftnät, Verksamhetsplan med investerings- och finansieringsplan 2024–2026 (KN 2023/02373).

#### Investeringsprojekt marknadsintegration

I tabell 2.41 nedan sammanställs pågående projekt som syftar till att öka eller bibehålla handelskapaciteten i det svenska transmissionsnätet för el och öka marknadsintegration mellan Sverige och grannländerna. Under perioden 2024–2026 planeras dock inga nya investeringar över 400 miljoner kronor med drivkraft marknadsintegration att starta.

**Tabell 2.41 Investeringsprojekt marknadsintegration**

Miljoner kronor

Projektnamn	Typ av projekt	Syfte	Total investering	Investering 2024–2026
SydVästlänken	Likströmsförbindelse	Ökad överföringsförmåga Snitt 4	7 508	-
Hansa Power Bridge	Likströmsförbindelse	Ökad överföringsförmåga till Tyskland	3 761	1 269
Ekhyddan-Nybro-Hemsjö	Ny 400 kV-ledning	Ökad överföringsförmåga i södra Sverige	3 450	1 908
Aurora Line	Ny 400 kV-ledning	Ökad överföringsförmåga till Finland	2 300	1 556
Investeringsprojekt under 400 mnkr totalt	Olika typer		427	0,4
<b>Summa investeringar marknadsintroduktion</b>			<b>17 446</b>	<b>4 733</b>

Källa: Svenska kraftnät, Verksamhetsplan med investerings- och finansieringsplan 2024–2026 (KN 2023/02373).



### Investeringsprojekt systemförstärkning

Inom området systemförstärkningar samlas i huvudsak investeringar i transmissionsnätet som görs för att öka kapaciteten inom ett elområde. Ett exempel är åtgärder för att öka möjligheten att överföra mer produktion från ett större område med flera olika anslutningar vidare ut i nätet. Det kan också vara de åtgärder som vidtas för att öka kapaciteten till storstadsregioner. Systemförstärkningar görs också för att stärka eller upprätthålla driftsäkerhet och därmed långsiktig leveranssäkerhet i kraftsystemet, även om investeringarna inte kan relateras till någon specifik anslutning eller särskilt marknadsbehov.

De investeringar över 400 miljoner kronor som planeras under 2024–2026 redovisas i tabellen nedan.

**Tabell 2.42 Investeringsprojekt systemförstärkning**

Miljoner kronor

Projektnamn	Typ av projekt	Total investering	Investering 2024-2026
Storstockholm Väst	Uppgradering av nätet genom västra delen av Stockholm	10 300	1 055
Stockholm Ström	Uppgradering av nätet genom östra delen av Stockholm	8 504	2 003
Åtgärds paket Norrlandskusten	Nio ingående projekt, ledningsförstärkningar och stationer	8 407	2 426
Ny kabel Gotland	Kabelförbindelse till Gotland	3 156	81
Skogssäter-Igelkärr	Ny 400 kV-ledning	1 297	252
Midskog-Järpströmmen	Uppgradering till 400 kV-ledning	1 118	62
Odensala	Befintlig station byggs ut med nytt 400 kV-ställverk	864	338
Storfinnforsen-Midskog	Ledningsförnyelse, 400 kV	650	0,02
Gustafs	SC-stationsförnyelse	579	194
Hurva-Sege	Ledningsförnyelse	570	-
Hallsberg	Dynamisk shuntkompensering	537	307
Långbjörn-Storfinnforsen	Ny 400 kV-ledning	535	-
Gäddtjärn-Bäsna	Nya seriekondensatoranläggningar	425	126
Olingan, Tandö, Gräsmark	Seriekondensatorstationer	423	288
Ingelkärr-Stenkullen	Ny 400 kV-ledning	412	115
Ekhyddan	Ny dynamisk kompensering	400	103
Tuna	Anslutning 400 kV-ledning samt ny kV-transformator	400	103
Lindbacka-Östansjö	Ny 400 kV-ledning	400	-
Djurmo	Stationsförnyelse	400	141
Investeringsprojekt under 400 mnkr kronor totalt		2 837	813
<b>Summa investeringar systemförstärkning</b>		<b>42 214</b>	<b>8 408</b>

Källa: Svenska kraftnät, Verksamhetsplan med investerings- och finansieringsplan 2024–2026 (KN 2023/02373).

### Investeringsprojekt optofiber samt övriga nyinvesteringar/verksamhetsinvesteringar

Svenska kraftnät planerar optofiberutbyggnad till en kostnad motsvarande 30 miljoner kronor under perioden 2024–2026.

I verksamhetsinvesteringar ingår framför allt verkets utveckling av digitala och automatiserade lösningar för kraftsystemet men även investeringar i fastigheter och andra administrativa stödssystem.

**Tabell 2.43 Övriga investeringar/verksamhetsinvesteringar**

Miljoner kronor

Projektname	Total investering	Investering 2024-2026
NBM, nya system för införande av balanseringskoncept	1 097	425
Lokalplan 2024	989	706
Förnyat driftövervakningssystem (ROSE)	844	739
Skalskydd 2.0	400	400
Investeringsprojekt under 400 mnkr kronor totalt	4 227	1 072
<b>Summa övriga investeringar</b>	<b>7 557</b>	<b>3 342</b>

Källa: Svenska kraftnät, Verksamhetsplan med investerings- och finansieringsplan 2024-2026 (KN 2023/02373).

Under perioden 2024–2026 planeras inga nya projekt över 400 miljoner kronor med drivkraft övriga nyinvesteringar att starta.

#### Vidmakthållande av befintliga investeringar

Transmissionsnätets förmåga att tillgodose kundernas önskemål om överföring får inte minska till följd av anläggningarnas ökade ålder. De äldsta av transmissionsnätets 400 kV-ledningar närmar sig 70 års ålder. Delar av 200 kV-nätet är ännu äldre. Under 2024–2026 pågår flera projekt vars syfte är att säkerställa tillgängligheten och upprätthålla driftsäkerheten och därmed långsiktig leveranssäkerhet i kraftsystemet.

För att möjliggöra anslutning av den nya batterifabriken som planeras i Mariestad behöver planerade reinvesteringar tidigareläggas från 2039 till 2031. Batterifabriken förväntas nå fullt uttag redan 2030. Ytterligare orsaker till tidigareläggningen är att uttagen ökat i övriga Västsverige samt behovet av att vidga den flaskhals som utgörs av ledningssträckan Hallsberg-Timmersdala. Investeringen förväntas uppgå till 1 460 miljoner kronor.

**Tabell 2.44 Reinvesteringar ledningar och kablar**

Miljoner kronor

Projektname	Typ av projekt	Total investering	Investering 2024-2026
NordSyd	Förnyelse och systemförstärkning mellan elområde SE2 och SE3	75 000	2 748
Konti-Skan länken	Förnyelse	4 758	89
Glan-Ekhyddan	Ledningsförnyelse	2 196	64
Borgvik-Skogssäter	Ledningsförnyelse	1 832	24
Ekhyddan-Nybro	Ledningsförnyelse	1 671	88
Nybro-Hemsjö	Ledningsförnyelse	1 493	10
Hallsberg-Timmersdala	Ledningsförnyelse	1 460	48
Västkusten, Horred-Breared	Ledningsförnyelse	1 119	245
Västkusten, Stenkullen-Horred	Ledningsförnyelse	899	10
Västkusten, Breared-Söderåsen	Ledningsförnyelse	897	591
Stadsforsen-Hällsjö	Ledningsförnyelse	867	19
Västkusten, Skogssäter-Kilanda	Ledningsförnyelse	772	592
Stadsforsen-Torpshammar	Ledningsförnyelse	688	10
Västkusten, Kilanda-Stenkullen	Ledningsförnyelse	610	31
Forsmo-Lasele-Långbjörn	Ledningsförnyelse	587	11
Västkusten, Söderåsen-Barsebäck	Ledningsförnyelse	553	298
Horndal-Avesta	Ledningsförnyelse	436	246
Stadsforsen-Hammarstrand-Krångede	Ledningsförnyelse	424	350

Projektnamn	Typ av projekt	Total investering	Investering 2024–2026
Revisionsprojekt Luftledningar Paket 3	Underhåll och reinvestering av komponenter	400	27
Västkusten, Barsebäck-Sege	Ledningsförnyelse	400	14
Bräcke-Ånge	Ledningsförnyelse	400	6
Krångede-Horndal	Livslängdsförlängning	400	58
Investeringsprojekt under 400 mnkr totalt		5 855	1 144
Summa reinvestering ledningar/kablar		103 717	6 722

Källa: Svenska kraftnät, Verksamhetsplan med investerings- och finansieringsplan 2024–2026 (KN 2023/02373).

Flera av Svenska kraftnäts stationer är i behov av förnyelse. Under perioden 2024–2026 är följande reinvesteringar i stationer aktuella, se tabell 2.45. Nedan följer en beskrivning av de investeringar med en beräknad utgift över 400 miljoner kronor som tillkommer under perioden.

- Stationen Horndal ligger i Avesta kommun i Dalarna. Delar av den befintliga stationen kommer att förnyas medan andra avvecklas i syfte att anpassa stationen till den nya nätstrukturen i området. Vissa delar i den nuvarande stationen behöver livslängdsförlängande åtgärder för att kunna bibehålla sin funktion fram till att ombyggnaden är genomförd. Nyinvesteringarna ingår i program NordSyd.
- Stationen Svartbyn i Bodens kommun i Norrbotten närmar sig sin förväntade tekniska livslängd och ska därför förnyas i sin helhet. I och med industrielektrifieringen och utbyggnaden av ny vindkraft får stationen en helt annan betydelse och behöver därför både anpassas, förnyas samt byggas om och byggas ut snarast möjligt.

**Tabell 2.45 Reinvesteringar stationer**

Miljoner kronor

Projektnamn	Typ av projekt	Total investering	Investering 2024-2026
Kolbotten	Stationsförnyelse	757	12
Midskog	Stationsförnyelse och anslutning vindkraft	602	-
Bäsna	Stationsförnyelse	569	312
Ligga	Stationsförnyelse	567	284
Letsi	Stationsförnyelse	542	326
Svartbyn	Stationsförnyelse	530	366
Rätan	Stationsförnyelse, anslutning vindkraft samt ledningsflytt	519	124
Kilforsen	Stationsförnyelse	503	350
Grundfors	Stationsförnyelse, anslutning vindkraft	473	79
Vargfors	Stationsförnyelse	426	261
Kimstad	Stationsförnyelse	400	204
Messaure	Stationsförnyelse	400	281
Horndal	Stationsförnyelse	400	167
Harsprånget	Stationsförnyelse	400	-
Stornorrfors	Stationsförnyelse	400	145
Breared	Stationsförnyelse	400	197
Vietas	Stationsförnyelse	400	170
Investeringsprojekt under 400 mnkr totalt		6 831	2 621

Projektnamn	Typ av projekt	Total investering	Investering 2024-2026
Summa reinvesteringar stationer		15 119	5 900

Källa: Svenska kraftnät, Verksamhetsplan med investerings- och finansieringsplan 2024–2026 (KN 2023/02373).

Under perioden 2024–2026 planeras inga nya investeringar över 400 miljoner kronor med drivkraft övriga reinvesteringar att starta.

### Finansiella befogenheter

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att för 2024 låta Affärsverket svenska kraftnät ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret till ett sammanlagt belopp om högst 1 650 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas även att för 2024 låta Affärsverket svenska kraftnät placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret.

Regeringen bemyndigas för 2024 att besluta om delägarlån eller borgen om högst 550 000 000 kronor till förmån för bolag i vilka Affärsverket svenska kraftnät förvaltar statens aktier.

Regeringen bemyndigas för 2024 att besluta om förvärv och bildande av bolag som ska verka inom Affärsverket svenska kraftnäts verksamhetsområde intill ett belopp om 20 000 000 kronor samt avyttra aktier intill ett belopp om 20 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Bemyndigandet om att låta Svenska kraftnät ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret inom en sammanlagd ram om 1 650 miljoner kronor ska främst täcka lånebehovet inom investeringsverksamheten. Regeringen föreslår även att riksdagen bemyndigar regeringen att låta Svenska kraftnät placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret i enlighet med gällande ordning.

Vidare föreslås att regeringen bemyndigas att lämna delägarlån eller borgen till bolag där Svenska kraftnät förvaltar statens aktier intill ett belopp om 550 miljoner kronor.

För 2024 föreslås att regeringen ska kunna besluta om förvärv av aktier eller bilda bolag intill ett belopp om 20 miljoner kronor samt avyttra aktier intill ett belopp om 20 miljoner kronor. Förvärv av aktier eller bildande av bolag ska ske inom ramen för svenska kraftnäts verksamhetsområde.

### Svenska kraftnäts ekonomiska mål

Under 2020 fattade regeringen beslut om att Svenska kraftnät fr.o.m. 2021 ska uppnå en räntabilitet på justerat eget kapital, efter schablonmässigt avdrag för skatt, på 4 procent under en konjunkturcykel. (Räntabiliteten ska vara exklusive realiserade resultat från avyttringar av intresseföretag.) Vidare beslutades samtidigt en ny utdelningspolicy som innebär att Svenska kraftnät för varje verksamhetsår ska inleverera en utdelning inkluderande skattemotsvarighet, inom spannet 40–70 procent av verksamhetsårets resultat till staten, där mittenvärdet i intervallet ska vara utgångspunkten för utdelning.

### Avgiftsinkomster

Svenska kraftnät finansierar sin nätverksamhet och systemansvaret genom avgifter. För att styra och övervaka transmissionsnätet för el har Svenska kraftnät ett landsomfattande kommunikationsnät för tele och data. Detta nät är en förutsättning för att verket ska kunna hålla en hög driftsäkerhet i transmissionsnätet, och ligger under en egen verksamhetsgren, Telekom. Verksamhetsgrenen finansieras genom en

egen avgift. I dag är det i huvudsak den interna verksamhetsgrenen Transmissionsnät som står för den största andelen av avgiften.

Kostnaderna för att upprätthålla systemansvaret betalas av de balansansvariga parterna via flera olika avgifter. Mot bakgrund av ökade kostnader för stödtjänster och personal, behov av it-utveckling samt förluster från tidigare år för verksamhetsgrenen Systemansvar måste intäkterna öka väsentligt under perioden 2024–2026. Sett över den kommande treårsperioden bedöms de balansansvariga parternas avgifter, främst via grundavgiften, öka med totalt ca 30–40 procent. Svenska kraftnät uppger samtidigt att osäkerheten avseende avgiftsutvecklingen är mycket stor. Det oroliga omvärldsläget påverkar elpriset vars utveckling är avgörande för avgiftsbehovet.

Kostnaderna för att utveckla och förvalta transmissionsnätet betalas framför allt av Svenska kraftnäts nätkunder genom den s.k. effektavgiften, som är den ena av stamnätstariffens två komponenter. Nättariffens andra komponent, energiavgiften, finansierar verkets kostnader för att ersätta de nätförluster som sker vid överföringen av el.

Därutöver sker finansiering genom s.k. anslutningsavgifter, kapacitetsavgifter (flaskhalsintäkter) och transitintäkter. Intäkter från kapacitetsavgifter uppstår vid prisskillnader mellan angränsande elområden. Intäkterna från dessa är mycket svåra att prognostisera, och är sedan 2021 på en ovanligt hög nivå. Intäkterna var exceptionellt höga under 2022.

Svenska kraftnäts omfattande investeringsbehov medför att kostnaderna för verksamhetsgrenen Transmissionsnät ökar under perioden 2024–2026 och därmed ökar även kommande intäktsbehov. De höga kostnaderna för verksamhetsgrenen kommer delvis att täckas av intäkter från kapacitetsavgifter (s.k. flaskhalsintäkter). Total användning av kapacitetsavgifter under perioden 2023–2026 beräknas uppgå till 83 miljarder kronor. Av dessa beräknas 74 miljarder kronor att användas mot kostnadsposter och tariffreduktion och 9 miljarder kronor mot nätinvesteringar. Beräknad tariffreduktion under perioden uppgår till 24 miljarder kronor. Möjligheten att reducera transmissionsnätstariffen med kapacitetsavgifter gör att verksamhetsgrenen Transmissionsnäts höga kostnader under perioden 2023–2026 till stor del bedöms kunna täckas av intäkter från kapacitetsavgifter. Under perioden planeras kapacitetsavgifter om ca 38 miljarder kronor att intäktsföras i verksamheten, varav 24 miljarder kronor avser en planerad reduktion av transmissionsnätstariffen. Inför 2024 har Energimarknadsinspektionen godkänt och beslutat om Svenska kraftnäts planerade användning av flaskhalsintäkter.

Nätverksamhet är ett s.k. naturligt monopol och regleras därmed på flera sätt. Bland annat sätts ett tak för hur stora intäkterna får vara över en period. Från 2016 tillämpas fyraåriga tillsynsperioder även på Svenska kraftnäts intäktsramar, vilka beslutas på förhand av Energimarknadsinspektionen.

Avgiftsinkomsterna prognostiseras för åren 2022–2025, se tabell 2.46 nedan. Beräknade avgiftsintäkter är framtagna med hänsyn till de nya ekonomiska målen som gäller fr.o.m. den 1 januari 2022.

**Tabell 2.46 Avgiftsintäkter vid Svenska kraftnät**

Miljoner kronor

Intäktspost	Utfall 2022	Beräknat 2023	Beräknat 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
Transmissionsnät	7 417	3 143	4 844	4 225	4 164
Systemansvar	2 827	3 981	5 540	7 180	9 310
Telekom	52	49	46	46	45

Källa: Svenska kraftnät, öppen källa

**Beräknade inleveranser från Svenska kraftnät**

Enligt Svenska kraftnäts investerings- och finansieringsplan för 2024–2026 förväntas 2023 års resultat uppgå till 693 miljoner kronor. Det beräknade resultatet samt utdelningen från Svenska kraftnät under budgetåren 2023–2026 redovisas i tabellen nedan. Nedan antas ett avkastningskrav på justerat eget kapital, efter schablonmässigt avdrag för skatt, om fyra procent under en konjunkturcykel samt en utdelning om 55 procent av avkastningskravet.

**Tabell 2.47 Beräknade inleveranser från Svenska kraftnät**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Beräknat 2023	Beräknat 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
Årets resultat	693	480	475	485	495
Utdelning	348	381	264	261	267
Räntabilitet på justerat eget kapital	6,1 %	4,0 %	4,0 %	4,0 %	4,0 %

Källa: Svenska kraftnät, Verksamhetsplan med investerings- och finansieringsplan 2024–2026 (KN 2023/02373).

Avkastningsmålet gäller över en konjunkturcykel, vilket innebär att perioder med tidvis högre avkastning än målet bör följas med en period av lägre avkastning, vilket förklarar varför resultatet minskar i periodens slut.

# Utgiftsområde 22

## Kommunikationer

## Utgiftsområde 22 – Kommunikationer

### Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	4
2	Kommunikationer .....	7
2.1	Omfattning .....	7
2.2	Utgiftsutveckling.....	7
2.3	Skatteutgifter .....	9
2.4	Mål för utgiftsområdet.....	9
3	Transportpolitik.....	11
3.1	Mål för utgiftsområdet.....	11
3.1.1	Transportpolitikens övergripande mål.....	11
3.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	11
3.3	Resultatredovisning .....	12
3.3.1	Transportpolitikens övergripande mål.....	12
3.3.2	Funktionsmål – tillgänglighet .....	13
3.3.3	Hänsynsmål – säkerhet, miljö och hälsa .....	23
3.3.4	Redovisning av den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033.....	32
3.4	Politikens inriktning .....	40
3.5	Budgetförslag.....	43
3.5.1	1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur .....	43
3.5.2	1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur .....	53
3.5.3	1:3 Trafikverket.....	55
3.5.4	1:4 Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål .....	56
3.5.5	1:5 Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur.....	57
3.5.6	1:6 Ersättning avseende icke statliga flygplatser.....	58
3.5.7	1:7 Trafikavtal .....	60
3.5.8	1:8 Viss internationell verksamhet.....	61
3.5.9	1:9 Statens väg- och transportforskningsinstitut .....	62
3.5.10	1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk.....	63
3.5.11	1:11 Trängselskatt i Stockholm .....	64
3.5.12	1:12 Transportstyrelsen .....	68
3.5.13	1:13 Trafikanalys.....	73
3.5.14	1:14 Trängselskatt i Göteborg .....	74
3.5.15	1:15 Sjöfartsstöd .....	78
3.5.16	1:16 Internationell tågtrafik.....	78
3.5.17	1:17 Infrastruktur för flygtrafiktjänst m.m. ....	79
3.5.18	1:18 Lån till körkort .....	80
3.5.19	1:19 Obemannad luftfart.....	81
3.5.20	Sjöfartsverket.....	81
3.5.21	Luftfartsverket .....	85
3.5.22	Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB.....	89
4	Politiken för informationssamhället .....	91
4.1	Mål för området.....	91
4.1.1	Digitaliseringspolitik.....	91
4.1.2	Post.....	91
4.1.3	Grundläggande betaltjänster .....	91
4.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	91
4.3	Resultatredovisning .....	93
4.3.1	Avtagande utvecklingstakt jämfört med övriga EU- länder .....	93
4.3.2	Postmarknaden fortsätter att förändras .....	103



4.3.3	Tillgången till grundläggande betaltjänster har försämrats .....	105
4.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	105
4.5	Politikens inriktning .....	107
4.6	Budgetförslag.....	110
4.6.1	2:1 Post- och telestyrelsen.....	110
4.6.2	2:2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning.....	111
4.6.3	2:3 Grundläggande betaltjänster.....	113
4.6.4	2:4 Informationsteknik och telekommunikation.....	114
4.6.5	2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation.....	115
4.6.6	2:6 Myndigheten för digital förvaltning .....	116
4.6.7	2:7 Digital förvaltning .....	118

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 ta upp lån i Riksgäldskontoret för vissa infrastrukturprojekt som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 71 000 000 000 kronor (avsnitt 3.5.1).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Transportstyrelsens behov av rörelsekapital vid utbetalningar inom ramen för det gemensamma avgiftsutjämningsystemet för säkerhetskontroll av passagerare och deras bagage samt det internationella systemet för undervägsavgiften som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 2 050 000 000 kronor (avsnitt 3.5.12).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 ge Sjöfartsverket finansiella befogenheter i enlighet med vad regeringen förordar samt besluta om utdelning och skattemotsvarighet vad avser Sjöfartsverkets ekonomiska resultat (avsnitt 3.5.20).
4. Riksdagen godkänner investeringsplanen för Sjöfartsverket för 2024–2026 som en riktlinje för Sjöfartsverkets investeringar (avsnitt 3.5.20).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 ge Luftfartsverket finansiella befogenheter i enlighet med vad regeringen förordar samt besluta om utdelning och skattemotsvarighet vad avser Luftfartsverkets ekonomiska resultat (avsnitt 3.5.21).
6. Riksdagen godkänner investeringsplanen för Luftfartsverket för 2024–2026 som en riktlinje för Luftfartsverkets investeringar (avsnitt 3.5.21).
7. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 besluta att Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 6 400 000 000 kronor (avsnitt 3.5.22).
8. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 22 Kommunikationer enligt tabell 1.1.
9. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag

1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	36 867 072
1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	33 974 215
1:3 Trafikverket	1 487 566
1:4 Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål	533 308
1:5 Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur	62 284
1:6 Ersättning avseende icke statliga flygplatser	298 313
1:7 Trafikavtal	958 000
1:8 Viss internationell verksamhet	30 557
1:9 Statens väg- och transportforskningsinstitut	86 797
1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk	550 000
1:11 Trängselskatt i Stockholm	1 521 285
1:12 Transportstyrelsen	2 535 914
1:13 Trafikanalys	72 828
1:14 Trängselskatt i Göteborg	760 435

Anslag	
1:15 Sjöfartsstöd	1 500 000
1:16 Internationell tågtrafik	95 000
1:17 Infrastruktur för flygtrafiktjänst	332 000
1:18 Lån till körkort	51 466
1:19 Obemannad luftfart	30 000
2:1 Post- och telestyrelsen	152 689
2:2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning	131 278
2:3 Grundläggande betaltjänster	25 037
2:4 Informationsteknik och telekommunikation	67 844
2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation	365 414
2:6 Myndigheten för digital förvaltning	171 784
2:7 Digital förvaltning	213 894
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>82 874 980</b>

### Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	157 000 000	2025–2050
1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	36 500 000	2025–2038
1:7 Trafikavtal	8 800 000	2025–2035
1:11 Trängselskatt i Stockholm	68 800 000	2025–2060
1:14 Trängselskatt i Göteborg	19 400 000	2025–2040
2:2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning	250 000	2025–2028
2:3 Grundläggande betaltjänster	40 000	2025–2028
2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation	1 302 000	2025–2034
<b>Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet</b>	<b>292 092 000</b>	



## 2 Kommunikationer

### 2.1 Omfattning

Utgiftsområde 22 Kommunikationer omfattar Transportpolitik och Politiken för informationssamhället.

I området Transportpolitik ingår infrastruktur- och trafikfrågor inom järnvägs-, väg-, sjöfarts- och luftfartsområdena samt transportforskning. Myndigheter inklusive affärsverk som verkar inom området är Luftfartsverket, Sjöfartsverket, Statens väg- och transportforskningsinstitut, Trafikanalys, Trafikverket och Transportstyrelsen. Statligt ägda bolag som berörs är AB Svensk Bilprovning, Arlandabanan Infrastructure AB, Green Cargo AB, Infranord AB, Jernhusen AB, SAS AB, SJ AB, Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB, Svevia AB och Swedavia AB.

Politiken för informationssamhället omfattar områdena övergripande frågor om digitalisering och informationsteknik (digitaliseringspolitik), inklusive digitalisering och it inom offentlig förvaltning, elektronisk kommunikation, post samt grundläggande betaltjänster. De myndigheter som verkar inom området är Post- och telestyrelsen (PTS) och Myndigheten för digital förvaltning.

### 2.2 Utgiftsutveckling

**Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 22 Kommunikationer**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
<b>Transportpolitik</b>	<b>69 600</b>	<b>76 695</b>	<b>78 774</b>	<b>81 747</b>	<b>91 554</b>	<b>97 675</b>
1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	29 277	34 468	35 439	<b>36 867</b>	41 535	48 479
1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	29 106	30 951	32 255	<b>33 974</b>	38 598	38 193
1:3 Trafikverket	1 441	1 455	1 472	<b>1 488</b>	1 535	1 560
1:4 Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål	369	533	533	<b>533</b>	194	194
1:5 Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur	146	62	62	<b>62</b>	62	62
1:6 Ersättning avseende icke statliga flygplatser	256	155	155	<b>298</b>	298	298
1:7 Trafikavtal	1 081	1 131	1 025	<b>958</b>	1 006	906
1:8 Viss internationell verksamhet	30	31	30	<b>31</b>	31	31
1:9 Statens väg- och transportforskningsinstitut	82	83	83	<b>87</b>	90	93
1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk	825	550	676	<b>550</b>	550	150
1:11 Trängselskatt i Stockholm	2 045	1 649	1 654	<b>1 521</b>	1 924	1 921
1:12 Transportstyrelsen	2 298	2 407	2 486	<b>2 536</b>	2 624	2 716
1:13 Trafikanalys	69	71	72	<b>73</b>	76	78
1:14 Trängselskatt i Göteborg	993	921	966	<b>760</b>	946	951
1:15 Sjöfartsstöd	1 331	1 600	1 450	<b>1 500</b>	1 550	1 600
1:16 Internationell tågtrafik	35	95	79	<b>95</b>	95	65
1:17 Infrastruktur för flygtrafiktjänst	177	351	273	<b>332</b>	379	346

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
1:18 Lån till körkort	34	151	50	<b>51</b>	31	0
1:19 Obemannad luftfart	5	30	15	<b>30</b>	30	30
<b>Politiken för informationssamhället</b>	<b>2 277</b>	<b>2 293</b>	<b>2 234</b>	<b>1 128</b>	<b>1 278</b>	<b>1 532</b>
2:1 Post- och telestyrelsen	89	119	121	<b>153</b>	178	182
2:2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning	111	131	113	<b>131</b>	131	131
2:3 Grundläggande betaltjänster	21	25	20	<b>25</b>	25	25
2:4 Informationsteknik och telekommunikation	101	91	90	<b>68</b>	68	68
2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation	1 636	1 549	1 520	<b>365</b>	543	833
2:6 Myndigheten för digital förvaltning	157	162	165	<b>172</b>	178	183
2:7 Digital förvaltning	163	216	205	<b>214</b>	155	110
<b>Äldreanslag</b>	<b>1 000</b>					
2022 1:18 Bidrag för upprätthållande av kollektivtrafik	1 000					
<b>Totalt för utgiftsområde 22 Kommunikationer</b>	<b>72 878</b>	<b>78 988</b>	<b>81 008</b>	<b>82 875</b>	<b>92 832</b>	<b>99 206</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 22 Kommunikationer

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>78 952</b>	<b>78 952</b>	<b>78 952</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	5 860	12 080	15 006
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 550	1 550	4 945
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-795</i>	<i>-889</i>	<i>-576</i>
Volym	-100	-50	
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt	-288	300	303
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>82 875</b>	<b>92 832</b>	<b>99 206</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 82 875 000 kronor anvisas till utgiftsområde 22 Kommunikationer för 2024. För 2025 beräknas anslagsnivån till 92 832 000 kronor och för 2026 till 99 206 000 kronor.

**Tabell 2.3 Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 22 Kommunikationer**

Miljoner kronor

	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	9 829
Verksamhetsutgifter <sup>2</sup>	35 030
Investeringar <sup>3</sup>	38 006
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>82 865</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2022 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

<sup>2</sup> Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

<sup>3</sup> Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

## 2.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av skatteutgifter beskrivs i Förslag till statens budget, finansplan m.m., avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter (skr. 2022/23:98). I tabell 2.4 redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 22 Kommunikationer.

**Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 22 Kommunikationer**

Miljoner kronor

	2023	2024
Personbefordran, mervärdesskattesats 6 % (E7)	9 420	9 850
Energiskatt på diesel i motordrivna fordon (F1)	13 430	15 190
Energiskatt på fossil bensin utanför reduktionsplikten (F2)	0	0
Energiskattebefrielse för naturgas och gasol som drivmedel (F3)	190	220
Energiskattebefrielse för biodrivmedel utanför reduktionsplikten (F4)	1 690	1 880
Energiskattebefrielse för elförbrukning vid bandrift (F5)	1 090	1 210
Energiskattebefrielse för bränsleförbrukning vid bandrift (F6)	20	20
Energiskattebefrielse för bränsle för inrikes sjöfart (F7)	600	670
Energiskattebefrielse för bränsle för inrikes luftfart (F8)	770	850
Koldioxidskattebefrielse för bränsle vid bandrift (F18)	10	20
Koldioxidskattebefrielse för bränsle för inrikes sjöfart (F19)	380	410
Koldioxidskatt på fossila drivmedel utanför reduktionsplikten (F21)	0	0

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse.

Källa: Regeringens skrivelse 2022/23:98.

## 2.4 Mål för utgiftsområdet

De av riksdagen beslutade målen inom utgiftsområdet är följande:

### Transportpolitik

Transportpolitikens övergripande mål är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet. Utöver det övergripande målet finns ett funktionsmål om tillgänglighet och ett hänsynsmål om säkerhet, miljö och hälsa (prop. 2008/09:93, bet. 2008/09:TU14, rskr. 2008/09:257 och prop. 2012/13:1 utg.omr. 22, bet. 2012/13:TU1, rskr. 2012/13:118).

- Funktionsmålet innebär att transportsystemets utformning, funktion och användning ska medverka till att ge alla en grundläggande tillgänglighet med god kvalitet och användbarhet samt bidra till utvecklingskraft i hela landet. Transportsystemet ska vara jämställt, dvs. likvärdigt svara mot kvinnors respektive mäns transportbehov.
- Hänsynsmålet innebär att transportsystemets utformning, funktion och användning ska anpassas till att ingen ska dödas eller skadas allvarligt, bidra till att det övergripande generationsmålet för miljö och miljö kvalitetsmålen nås samt bidra till ökad hälsa.

## Politiken för informationssamhället

Politiken för informationssamhället har tre mål för områdena digitaliseringspolitik (inklusive delmål för elektronisk kommunikation och bredband), postsektorn samt grundläggande betaltjänster.

### Digitaliseringspolitik

Målet för digitaliseringspolitiken är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter (prop. 2011/12:1 utg.omr. 22, bet. 2011/12:TU1, rskr. 2011/12:87). Under detta mål finns två delmål:

- Elektroniska kommunikationer ska vara effektiva, säkra och robusta samt tillgodose användarnas behov. Elektroniska kommunikationer ska i första hand tillhandahållas genom en väl fungerande marknad, men staten ska ha ett ansvar på områden där allmänna intressen inte enbart kan tillgodoses av marknaden (prop. 2014/15:1 utg.omr. 22, bet. 2014/15:TU1, rskr. 2014/15:86).
- Sverige ska ha bredband i världsklass. Alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska samhällstjänster och service via bredband (prop. 2009/10:193, bet. 2009/10:TU18, rskr. 2009/10:297).

### Post

Målet för postsektorn är att det ska finnas en posttjänst av god kvalitet i hela landet som uppfyller de krav som anges i postlagen (2010:1045) (prop. 2014/15:1 utg.omr. 22, bet. 2014/15:TU1, rskr. 2014/15:86).

### Grundläggande betaltjänster

Målet för politiken för de grundläggande betaltjänsterna är att alla i samhället ska ha tillgång till grundläggande betaltjänster till rimliga priser (prop. 2006/07:55 utg.omr. 22, bet. 2006/07:TU16, rskr. 2006/07:205).

Resultatredovisningar lämnas under respektive avsnitt.



## 3 Transportpolitik

### 3.1 Mål för utgiftsområdet

Riksdagen har beslutat om det övergripande transportpolitiska målet, liksom om ett funktionsmål om tillgänglighet och ett hänsynsmål om säkerhet, miljö och hälsa (prop. 2008/09:93, bet. 2008/09:TU14, rskr. 2008/09:257 och prop. 2012/13:1 utg.omr. 22, bet. 2012/13:TU1, rskr. 2012/13:118). Riksdagen har även beslutat om ett etappmål för inrikes transporter inom miljömålssystemet som innebär att växthusgasutsläppen från inrikes transporter, utom inrikes flyg, ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med 2010 (prop. 2016/17:146, bet. 2016/17:MJU24, rskr. 2016/17:320). Regeringen beslutade i samband med budgetpropositionen för 2020 att det senare etappmålet från miljömålssystemet även skulle vara ett transportpolitiskt etappmål (prop. 2019/20:1 utg.omr 22).

#### 3.1.1 Transportpolitikens övergripande mål

Transportpolitikens övergripande mål är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet.

#### Funktionsmål

Funktionsmålet innebär att transportsystemets utformning, funktion och användning ska medverka till att ge alla en grundläggande tillgänglighet med god kvalitet och användbarhet samt bidra till utvecklingskraft i hela landet. Transportsystemet ska vara jämställt, dvs. likvärdigt svara mot kvinnors respektive mäns transportbehov.

#### Hänsynsmål

Hänsynsmålet innebär att transportsystemets utformning, funktion och användning ska anpassas till att ingen ska dödas eller skadas allvarligt, bidra till att det övergripande generationsmålet för miljö och miljö kvalitetsmålen nås samt bidra till ökad hälsa.

#### De transportpolitiska målen och Agenda 2030

De transportpolitiska målen bidrar till genomförandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling. Det gäller bl.a. följande delmål:

- halvera antalet dödsfall och skador i vägtrafikolyckor i världen (delmål 3.6),
- skapa hållbara, och inkluderande infrastrukturer (delmål 9.1), och
- senast 2030 tillhandahålla tillgång till säkra, ekonomiskt överkomliga, tillgängliga och hållbara transportsystem för alla. Förbättra vägtrafiksäkerheten, särskilt genom att bygga ut kollektivtrafiken, med särskild uppmärksamhet på behoven hos människor i utsatta situationer, kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning samt äldre personer (delmål 11.2).

### 3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Regeringen använder huvudsakligen Trafikanalys rapport 2023:5 Uppföljning av de transportpolitiska målen 2023 (LI2023/02274) som källa till uppföljningen av de av

riksdagen beslutade transportpolitiska målen. Om någon annan källa används, så specificeras det i texten.

Regeringen använder nedan centrala indikatorer för att följa upp målen. Vidare används ytterligare mått i uppföljningen och som underlag för regeringens bedömning, vilket framgår av avsnitt 3.3.

### **Transportpolitikens övergripande mål**

För uppföljning av transportförsörjning i hela landet respektive långsiktig hållbarhet används de centrala indikatorer som nedan anges för funktionsmålet respektive hänsynsmålet.

För samhällsekonomisk effektivitet används följande centrala indikatorer:

- internaliseringsgrad av trafikens externa kostnader, och
- samhällsekonomisk effektivitet för öppnade statliga infrastrukturobjekt.

### **Funktionsmål – tillgänglighet**

För funktionsmålet används följande centrala indikatorer:

- punktlighet för person- respektive godståg,
- varaktighet i totalstopp i vägnätet,
- tillgänglighet i kollektivtrafiken för personer med funktionsnedsättning, och
- fordonsinnehav respektive körkortsinnehav bland kvinnor respektive män.

### **Hänsynsmål – säkerhet, miljö och hälsa**

För hänsynsmålet används följande centrala indikatorer:

- antalet döda respektive allvarligt skadade i trafiken,
- antalet viltolyckor,
- växthusgasutsläpp från inrikes transporter exklusive flyg, och
- överskridanden av miljökvalitetsnormer för kvävedioxid i gaturum.

## **3.3 Resultatredovisning**

### **3.3.1 Transportpolitikens övergripande mål**

#### **Långsiktig hållbarhet respektive transportförsörjning i hela landet**

De aspekter i det övergripande målet som gäller transportförsörjning i hela landet respektive långsiktig hållbarhet följs upp genom de centrala indikatorerna och kompletterande mått för funktionsmålet och hänsynsmålet och redovisas därför under de rubrikerna.

#### **Transportförsörjningen är inte fullt ut samhällsekonomiskt effektiv**

De aspekter av det övergripande transportpolitiska målet som rör samhällsekonomisk effektivitet följs upp med nedan beskrivna centrala indikatorer.

En förutsättning för att transportförsörjningen ska vara samhällsekonomiskt effektiv är att transportköparen betalar för alla de kostnader som transporten orsakar. Det gäller även de s.k. externa kostnader som uppstår som följd av en transport. Exempel på effekter som orsakar externa kostnader är buller, luftföroreningar och utsläpp av växthusgaser. Samhällsekonomiska beräkningar omfattar enbart effekter som är kvantifierbara och förutsätter att effekterna direkt eller indirekt kan värderas i

monetära termer. Beräkningarna behöver därför kompletteras med bedömningar av effekter som inte värderats monetärt samt med känslighetsanalyser.

Enligt Trafikanalys senaste redovisning av transportsektorns samhällsekonomiska kostnader finns det för de flesta transportsätt fortfarande betydande externa kostnader som inte betalas av transportköparen. För flyget anger Trafikanalys i samma redovisning att om kostnaden för koldioxid betraktas som internaliserad i och med handeln med utsläppsrätter, så är inrikesflyget (som avgår från Arlanda) över-internaliserat liksom elbilstrafik på landsbygd.

En samhällsekonomiskt effektiv transportförsörjning förutsätter att de kvantifierbara nyttorna överstiger kostnaderna för de åtgärder som genomförs. Bedömningen av detta görs med hjälp av samhällsekonomiska kalkyler. Kalkylerna fångar inte allt som är relevant för att fatta beslut om vilka åtgärder som bör genomföras och är därför endast en del av beslutsunderlaget. För tre av de sju namngivna objekt som öppnades för trafik under perioden oktober 2021 till september 2022 redovisas en positiv samhällsekonomisk lönsamhet eller att de kvantifierbara nyttorna precis uppväger kostnaderna, medan ett objekt anges ha en negativ lönsamhet. För övriga tre objekt saknas sådana bedömningar.

### 3.3.2 Funktionsmål – tillgänglighet

För att samhället ska vara tillgängligt krävs ett transportsystem med god standard och tillförlitlighet samt en anpassning som gör att transportsystemet kan användas av alla. Vidare är en livskraftig transportbransch en viktig del då detta är en förutsättning för att medborgare och näringsliv ska kunna nyttja transporter.

#### **Transportsystemets standard och tillförlighet har fortsatt försämrats**

För transportsystemet som helhet, när det gäller standard och tillförlighet, förbyttes den positiva utveckling som noterades för flera av måtten under perioden som föregick pandemiåren till en mer negativ utveckling under 2021, vilket fortsatte under 2022. Under 2022 fortsatte även den negativa utvecklingen avseende järnvägstrafikens punktlighet. Även flygets punktlighet försämrades under 2022. Varaktigheten i totalstoppen i vägnätet understiger fortsatt nivån för 2009 och har legat relativt stabilt de senaste åren.

#### **Punktligheten för person- respektive godståg är på låga nivåer**

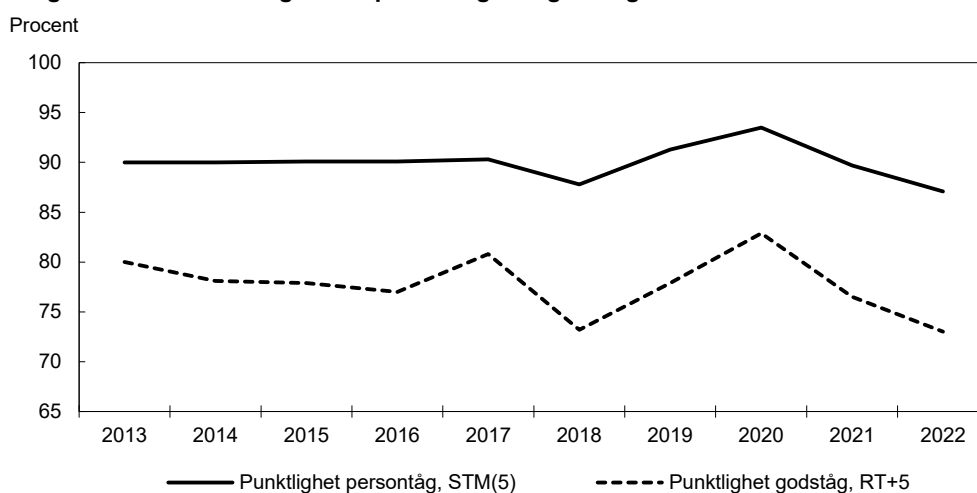
Punktligheten för järnvägstrafiken nådde under 2022 de lägsta nivåer som uppmätts för både person- och godstågen sedan 2009 då målen antogs. Under 2022 föll persontågens punktlighet till 87,1 procent, en minskning med 2,8 procentenheter jämfört med föregående år, se diagram 3.1. Det är den lägsta nivå som uppmätts sedan det sammanvägda tillförlighetsmättet (STM) började användas 2013. Mättet redovisar andelen persontåg som planerats dagen före avgång och som har ankommit i tid till slutstationen. Ett tåg anses vara i tid om det ankommit enligt tidtabell eller högst fem minuter därefter (STM[5]). Punktligheten har med vissa variationer de senaste åren legat relativt konstant runt 90 procent sedan 2009 då målen antogs. Godstågens punktlighet vid slutstation uppgick till 73 procent 2022, en försämring med 3,5 procentenheter jämfört med föregående år. Punktligheten för godståg beräknas på motsvarande sätt som för persontåg, men utan korrigeringsfaktor för inställda tåg (RT+5).

Tågtrafikens punktlighet kan påverkas av flera olika faktorer. Exempelvis kan olika väderförhållanden med både kalla vintrar och varma somrar medföra störningar i infrastrukturen. Även lok och vagnar kan gå sönder och medföra att tåg blir stående på spåren vilket medför stopp i trafiken. Den enskilt största orsaken till den lägre

punktligheten 2022 jämfört med 2021 är de spårfel som upptäcktes i februari på Västra och Södra stambanan. Under den period då spåren reparerades kunde tågen endast passera sträckorna på enkelspår och med nedsatt hastighet. Detta har medfört ett stort antal försenade tåg. Under 2022 trafikerade fler tåg järnvägen jämfört med 2021 vilket bidrog till att varje enskild tågstörande händelse blev mer omfattande och störde fler tåg.

Tåg som framförs kortare sträckor kommer oftare fram i tid. I statistiken delas persontågen upp i tre underkategorier: kort-, medel- och långdistanståg. Av kortdistanstågen, vilka utgör drygt hälften av alla planerade tåg, kom 92,4 procent fram till sitt slutmål senast fem minuter efter tidtabell under 2022. Långdistanstågen, vilka är betydligt färre i antal, uppnådde en punktlighet på 71,2 procent och medeldistanstågen 83,8 procent 2022. Under 2022 noterades en lägre punktlighet framför allt under februari, mars, november och december.

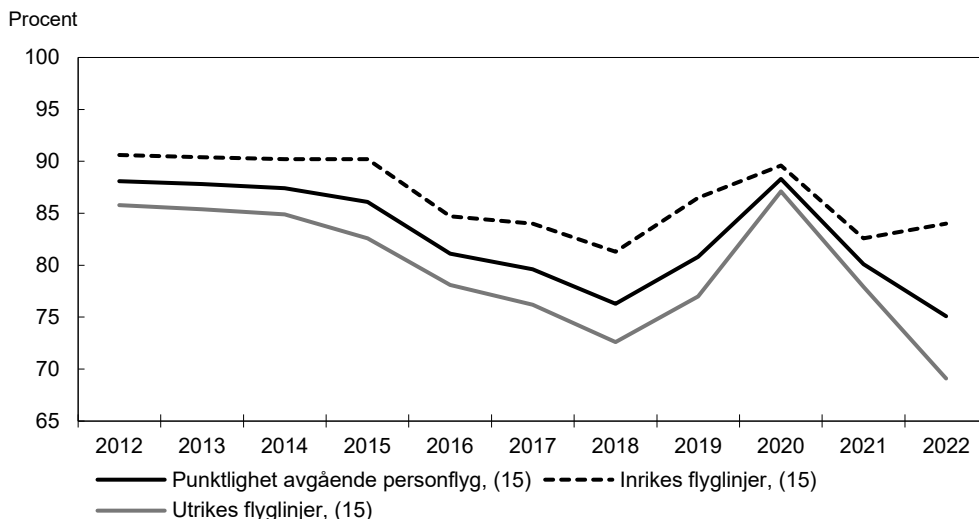
**Diagram 3.1 Punktlighet för persontåg och godståg**



Källa: Trafikanalys.

### Minskad punktlighet för flyget men kraftig ökning av antalet resenärer

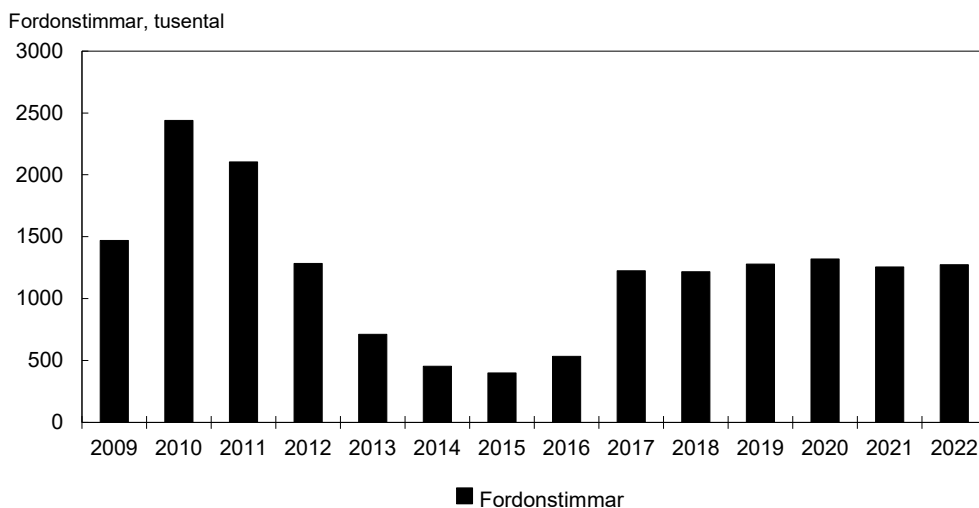
Inom flyget definieras punktlighet med att flygplanet rullar ut från gaten inom 15 minuter från utsatt avgångstid. För de statliga flygplatserna, vilka ägs och förvaltas av Swedavia AB, var den sammantagna punktligheten för in- och utrikeslinjerna 75,1 procent under 2022, se diagram 3.2. Det är en minskning med 5,0 procentenheter jämfört med föregående år. Liksom tidigare år uppnår inrikesflyget en högre punktlighet jämfört med utrikesflyget. Under 2022 reste närmare 28 miljoner resenärer till eller från Swedavia AB:s flygplatser. Det är en ökning med drygt 130 procent jämfört med närmare 12 miljoner resenärer under 2021.

**Diagram 3.2 Punktlighet avgående personflyg på statliga flygplatser**

Källa: Swedavia AB.

### Totalstoppen i vägtransportsystemet har ökat något

Störningar i vägtransportsystemet kan generellt beskrivas genom varaktigheten på de totalstopp som sker i vägnätet. Varaktigheten i antal fordonstimmar av de förekommande totalstoppen på det statliga vägnätet ligger fortsatt relativt stabilt på omkring 1 280 000 timmar sedan 2017, se diagram 3.3. Under 2022 uppgick totalstoppen till 1 275 000 timmar, vilket är en ökning med 1,6 procentenheter jämfört med 2021. Det totala antalet stillastående fordonstimmar under 2022 innebar en minskning med 13 procent jämfört med 2009. Mest utsatt av Trafikverkets fem regioner var Region Väst som svarade för 34 procent av fordonstimmarna. Problemen i regionen var störst under april och juni. Övriga regioner hade en mer jämn fördelning av fordonstimmarna, drygt 15 procent var, över året och generellt på en lägre nivå för samtliga månader.

**Diagram 3.3 Varaktighet i fordonstimmar på grund av totalstopp i det statliga vägnätet**

Källa: Trafikanalys.

### Kvaliteten och driftsäkerheten i infrastrukturen är oförändrad

En förutsättning för ett väl fungerande järnvägssystem är en god kvalitet på spåren och en hög driftsäkerhet. Ett sätt att mäta detta är att jämföra antalet infrastrukturrelaterade tågstörande fel i förhållande till trafikeringen (tågkilometer). Andelen fel

ökade för nästan alla bantyper under 2021, men föll under 2022 tillbaka och minskade då för alla bantyper. Orsaken är framför allt att felen i banöverbyggnaden har minskat, men även att trafikeringen har ökat jämfört med föregående år.

Kvaliteten på spårläget, dvs. hur rakt spåret ligger i höjd- och sidoläge, mäts regelbundet. En bättre spårlägeskvalitet innebär en högre komfort för resenärer och minskat slitage på spår- och fordonskomponenter. Kvalitetstalet, det s.k. QS-talet, är ett sammanvägt värde av spårläget och beräknas för att ge en bild av kvaliteten på en längre sträcka. Ett högre kvalitetstal innebär en högre kvalitet på spårets läge i förhållande till ett idealt läge. Kvalitetstalet för 2022 minskade marginellt jämfört med föregående år. Banor i storstad, på större stråk och med omfattande gods- och resandetrafik, har generellt sett högre kvalitetstal än övriga bantyper. Det beror dels på att andelen äldre spår är mindre på dessa banor än på banor med mindre trafik, dels på att mer trafikerade banor har en högre prioritet avseende underhållsåtgärder.

För det belagda vägnätet tillämpar Trafikverket en underhållsstandard som utgör ett verktyg för att bedöma vägbeläggningens tillstånd och underlag för verksamhetsplaneringen. De olika vägtyperna har olika krav på underhållsstandard utifrån samhällsekonomiska bedömningar i syfte att tillgodose såväl trafikantens som samhällets intressen. Målet är att en så liten andel som möjligt av vägnätet ska avvika från beslutad standard. Ju lägre andel som avviker från standarden, desto bättre är tillståndet. Under perioden 2013–2020 försämrades tillståndet för vägar i storstadsområden kraftigt. Trenden ser dock ut att ha stannat av och andelen vägar i storstadsområden som avviker från standarden minskade under både 2021 och 2022. Knappt 10 procent av vägarna i storstadsområden är fortfarande sämre än underhållsstandard. Vägtypen utgör totalt en liten del av det statliga vägnätet, cirka 2 procent, men trafikbelastningen är hög och vägarna är dyra att åtgärda på grund av den hårda trafikbelastningen.

För vägar som bildar större sammanhängande stråk, vilka utgör cirka 18 procent av vägnätet, fortsätter de senaste årens negativa trend. Det gäller främst mötesfria vägar som i allt högre grad avviker från underhållsstandard. Även andra vägtyper tillstånd har försämrats de senaste 4–5 åren. Mötesfria vägar har generellt snabbare nedbrytning än andra vägar. Ökad trafikbelastning i kombination med smalare körfält som koncentrerar slitaget har bidragit till den ökade nedbrytningen.

För övriga statliga vägar, vilka utgör cirka 80 procent av vägnätet, har förändringarna varit små de senaste åren. Dessa mer lågtrafikerade vägtyper har en åtgärds cykel för beläggningen på 10 till 20 år. Det innebär att skicket förändras långsamt och det går inte att dra säkra slutsatser från enskilda år. Den positiva utvecklingen av vägnätets tillstånd, som pågått sedan mätningarna startade på 90-talet, ser dock ut att ha avstannat eller vänt till en negativ utveckling de senaste åren.

#### **Underhåll av statens järnvägsinfrastruktur**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att regeringen bör se till att Trafikverket skyndsamt bygger upp kompetens så att myndigheten självständigt kan inspektera både järnvägsanläggningens status och entreprenörernas utförda arbete och se över hur staten kan ta det samlade ansvaret för järnvägsunderhållet på statens järnvägsinfrastruktur i takt med att underhållskontrakten löper ut (bet. 2013/14:TU19 punkt 3, rskr. 2013/14:372). Frågan har behandlats av dels Utredningen om järnvägens organisation, som lämnade delbetänkandet Koll på anläggningen (SOU 2015:42) i april 2015, dels av Utredningen om framtidens järnvägsunderhåll, som lämnade betänkandet Framtidens järnvägsunderhåll (SOU 2020:18) i mars 2020. Den 22 december 2021 gav regeringen Trafikverket i uppdrag att redovisa vilka åtgärder som fortsatt behöver vidtas för att myndigheten ska kunna

bedriva visst järnvägsunderhåll i egen regi. Enligt uppdraget skulle Trafikverket redovisa vilka kostnader som myndigheten bedömer uppstår till följd av ett eventuellt genomförande av visst underhåll i egen regi samt vilka konsekvenser som det bedöms medföra för övrig verksamhet. Trafikverket redovisade uppdraget i april 2022. I sin återrapportering redogör Trafikverket för att myndigheten i syfte att utveckla beställarkompetensen och samtidigt utveckla marknaden för järnvägsunderhåll planerar för att genomföra basunderhåll i tre geografiskt avgränsade områden med ett organisationsupplägg där Trafikverket har egen personal för planering och produktionsledning av det operativa arbetet. Trafikverket har även som jämförelse studerat ett upplägg för verksamhet i egen regi där Trafikverket utöver egen personal som planerar och leder det dagliga arbetet har merparten av den personal som krävs för att utföra arbetet kompletterat med upphandlade specialresurser. Trafikverket bedömer att det finns stora osäkerheter förenade med ett sådant organisationsupplägg. Det kommer enligt Trafikverket att medföra ett rekryteringsbehov av ett flertal olika yrkeskategorier. Trafikverket konstaterar att det redan i dag är brist på kompetens och resurser inom anläggningsbranschen i allmänhet och inom järnvägsbranschen i synnerhet. Trafikverket bedömer även att ett genomförande av ett sådant organisationsupplägg är förenat med höga engångskostnader och även högre löpande merkostnader för verksamhetens bedrivande. Regeringen anser att den avreglerade järnvägsmarknaden har bidragit till en positiv utveckling av järnvägsunderhållet. Regeringen gav den 24 augusti 2023 Trafikverket i uppdrag att redogöra för vilka åtgärder som myndigheten genomför och avser att genomföra för att utveckla och stärka sin beställarkompetens och förmåga att planera och genomföra järnvägsunderhåll i syfte att öka järnvägens robusthet, tillförlitlighet och punktlighet. Redovisningen ska även omfatta vilka åtgärder som genomförs för att förbättra funktionssättet på marknaden för järnvägsunderhåll och därmed främja förutsättningarna för marknadsaktörer att utvecklas. Mot bakgrund av redovisade förhållanden och pågående åtgärder anser regeringen att tillkännagivandet är slutbehandlat.

### **Användbarheten för olika grupper är i stort sett oförändrad jämfört med tidigare år**

Användningen av transportsystemet förändrades till följd av pandemin. Grupper som i högre utsträckning använder sig av kollektiva färdmedel har påverkats mer än de som i första hand reser med bil. Under 2022 skedde en återhämtning efter pandemin. Bortsett från pandemin och dess direkta konsekvenser på användningen av transportsystemet har transportsystemets användbarhet för olika grupper i stort inte utvecklats i någon tydlig riktning sedan målen antogs.

#### **Användbarheten för personer med funktionsnedsättning har inte förändrats märkbart**

En kollektivtrafik som är anpassad till personer med funktionsnedsättning är många gånger en förutsättning för denna grupps mobilitet. Kollektivtrafikens användbarhet för personer med funktionsnedsättning följs upp med tre olika mått som vart och ett följs upp vart tredje år. Dessa mått utgör bedömningen för indikatorn för tillgänglighet i kollektivtrafiken för personer med funktionsnedsättning. Under 2022 studerades delmålet tillgängliga hållplatser och bytespunkter med uppgifter hämtade från regionernas insatser för ökad tillgänglighet vid hållplatser och bytespunkter i enlighet med deras egna riktlinjer. Sammantaget konstateras en positiv regional utveckling, men regionala skillnader förekommer. Det handlar framför allt om regelutveckling och uppföljningssystem, men också reella åtgärder. I vissa regioner märks inga förändringar, eller så har osäkerheten om tillgängligheten ökat.

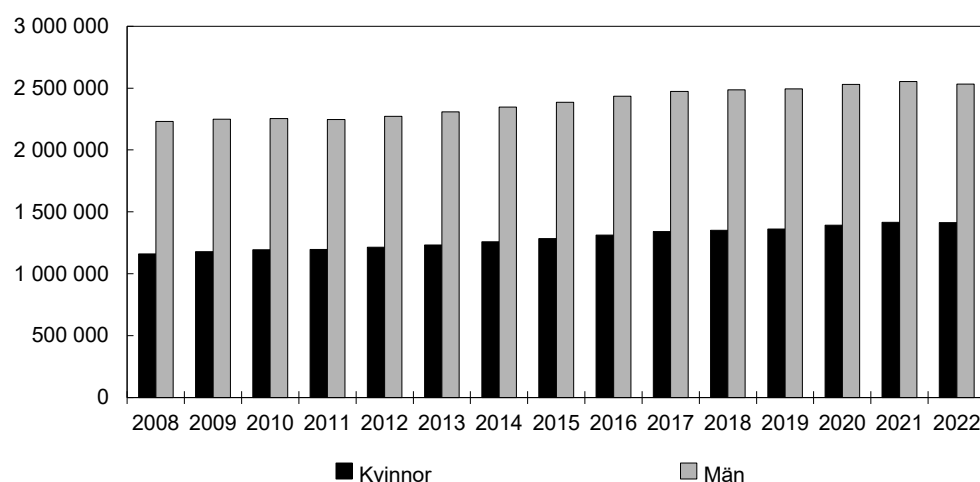
Tidigare uppföljningar av delmätten Upplevd användbarhet (2021) och Tillgänglighetsinformation (2022) pekade i negativ respektive neutral riktning.

Sammantaget bedöms därför utvecklingen av måtten kring användbarheten för personer med funktionsnedsättning som neutral.

#### Skillnaderna i bilinnehav och körkortsinnehav mellan män och kvinnor minskar

Den senaste resvaneundersökningen innehåller data till och med 2021. Resandet 2021 präglades fortsatt av pandemin och den minskning som noterades 2020 höll i sig, för såväl kvinnor som män, enligt den senaste resvaneundersökningen. Det är främst för resorna till och från arbetsplats eller skola, eller i tjänsten, som minskningen sedan pandemins start syns. Resorna med kollektivtrafik minskade tydligt under pandemin. Under 2019 uppgick resandet till ca en timme per person och dag. År 2021 var den tiden ca 45 minuter. Män gör fler resor än kvinnor per person och dag. Däremot lägger män och kvinnor ungefär lika mycket tid på resor, knappt 45 minuter per person och dag. Männerna har något längre restid till eller från arbetsplats, skola eller i tjänsten, medan kvinnor lägger mer restid på resor för service och inköp. Restid för fritidsändamål är lika för män och kvinnor. Vidare reser män något längre sträckor jämfört med kvinnor, 32 kilometer per person och dag för män respektive 24 kilometer per person och dag för kvinnor. Män använder bil nästan 26 kilometer per person och dag medan det för kvinnor uppgår till knappt 19 kilometer per dag.

**Diagram 3.4** Antal personbilar i trafik med kvinnor respektive män som ägare



Källa: Trafikanalys.

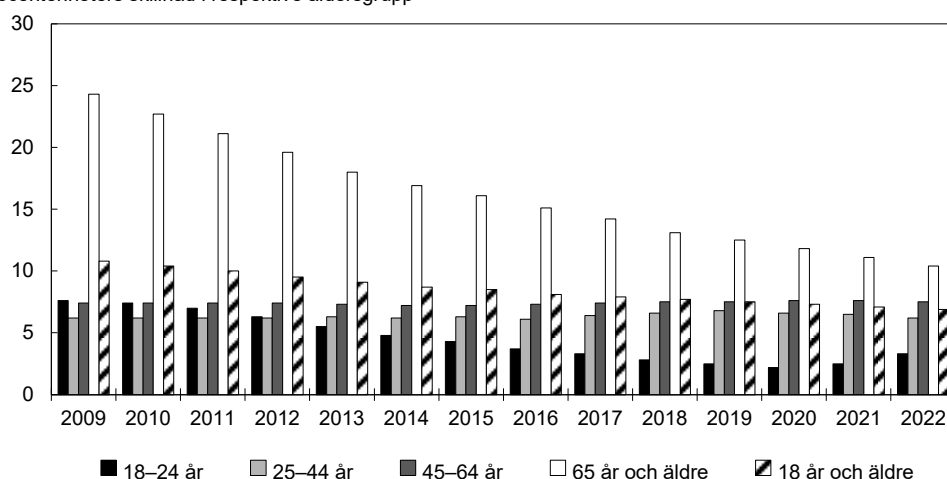
Personbilar ägs i betydligt större utsträckning av män än av kvinnor. Den relativa skillnaden har dock minskat en aning de senaste tio åren. Bilinnehavet bland kvinnor ökade årligen med i genomsnitt 1,5 procent under 2012–2022, medan männens innehav ökade med 1,1 procent. Under 2022 minskade innehavet av bilar med 0,1 procent för kvinnor och 0,8 procent för män. Personbilar som ägs av män har högre årlig körsträcka än personbilar som ägs av kvinnor. Den absoluta skillnaden har dock minskat något de senaste tio åren.

Män har körkort för personbil i större utsträckning än kvinnor. Skillnaden har dock minskat från 11 procentenheter 2009 till 7 procentenheter 2022, sett över alla åldersgrupper 18 år och äldre. Detta förklaras i stor utsträckning av en ganska dramatisk minskning av skillnaden i gruppen som har fyllt 65 år, från 24 procentenheter 2009 till 10 procentenheter 2022. Skillnaden har minskat bland de flesta övriga åldersgrupper också, men inte lika mycket. I åldersgruppen 18–24 år är skillnaden förhållandevis liten, 3,3 procentenheter.



### Diagram 3.5 Skillnader i körkortsinnehav (behörighet B) för män jämfört med kvinnor

Procentenheters skillnad i respektive åldersgrupp



Källa: Trafikanalys.

#### Inga förändringar i könsfördelningen i beslutande församlingar som fattar beslut om transportinfrastruktur

Könsfördelningen i beslutande församlingar utgör en av flera förutsättningar för att åstadkomma ett transportsystem som likvärdigt svarar mot kvinnors respektive mäns resbehov. Andelen kvinnor i ledningsgrupper och styrelser för statliga myndigheter och bolag inom transportsektorn har i huvudsak varierat mellan 40 och 50 procent sedan 2011, men har i några undantagsfall överstigit 50 procent. Det har således inte skett så stora förändringar över tid, och andelen har i stort sett varit oförändrad de tre senaste åren. Det skedde en viss ökning 2022 i styrelserna där det är nästan 50 procent, medan andelen i ledningsgruppen varit i stort sett oförändrad.

Könsfördelningen är ojämn i beslutsfattande församlingar på regional och lokal nivå. Andelen kvinnor i nämnder, styrelser och förvaltningar relaterade till kommunal (primärkommunal) transportsektor har de senaste åren varit knappt en tredjedel i de politiska ledningarna och en bit under 40 procent i förvaltningsledningarna. För de politiska ledningarna är andelen runt 30 procent.

#### Transportsystemet upplevs fortsatt som otryggare av kvinnor än av män

Det är skillnad mellan kvinnor och män i upplevd trygghet i resandet. Drygt 30 procent av kvinnorna väljer en annan väg eller ett annat färdmedel till följd av upplevd otrygghet medan motsvarande andel för män var 17 procent 2022. Det har inte skett någon större förändring över tid. En nedgång med en procentenhet noteras för 2022 avseende kvinnor, medan andelen i stället ökat med en procentenhet för män.

#### Tillgängligheten för person- och godstransporter

Tillgängligheten för persontransporter befinner sig på en nivå jämförbar med när de transportpolitiska målen antogs

Tillgängligheten för måttet övriga persontransporter har legat relativt stabilt över tid. Det andra måttet, tillgänglighet till skola och arbete, redovisas inte här. Den lokala tillgängligheten till service har ändrats endast marginellt över tid. Stora geografiska variationer förekommer dock. Högst är tillgängligheten i storstäder och deras förorter, oavsett färdmedel eller målpunkt. Glesa landsbygdskommuner samt mycket glesa landsbygdskommuner har lägst tillgänglighet. Det gäller framför allt färdmedel som gång-, cykel- och kollektivtrafik.

Den interregionala tillgängligheten har under lång tid förbättrats, men har sedan 2016 haft en negativ utveckling. I samband med pandemin nåddes en bottennotering men efter en återhämtning under 2022 är måttet nu på en nivå jämförbar med 2013. Generellt sett är den interregionala tillgängligheten på en låg nivå i glesa landsbygdskommuner, i synnerhet i Norrlands inland. Den genomsnittliga vistelsetiden med inrikesflyget har över tid legat relativt stabilt, med viss nedgång de senaste åren, och landade på en mycket låg nivå under pandemiåren 2020 och 2021. År 2022 visade på en brant ökning av både åtkomlighet och tillgänglighet. Tillgängligheten till arbete och skola varierar över landet, och är väsentligt lägre i landsbygdskommunerna än i kommungrupper med högre befolkningskoncentration.

Sammanfattningsvis befinner sig tillgängligheten för persontransporter på en nivå jämförbar med när målen antogs.

#### **Godstransporternas tillgänglighet befinner sig på ungefär samma nivå som då de transportpolitiska målen antogs**

Under de senaste åren har transportkostnaderna stigit kraftigt till följd av internationella störningar i transportsystemet. Transportkostnadernas andel av produktionskostnaderna har i övrigt, sett över en längre tidsperiod, varit relativt stabil. Rysslands krig i Ukraina har påverkat vissa internationella transporter.

Inom väg och järnväg sker en utveckling mot allt tyngre och längre transporter. Arbetet med införandet av bärighetsklass BK4 fortsätter, vilket effektiviserar godstransporter genom att möjliggöra för tyngre fordon.

Trafikanalys har utvärderat genomförandet av den nationella godstransportstrategin fram till och med 2022. Den övergripande slutsatsen är att strategin har motiverat till bredare engagemang för godstransportfrågor i transportsektorn, men att effekterna på måluppfyllelse i termer av effektiva, kapacitetsstarka och hållbara godstransporter är begränsade. Det går inte att se tydliga kvantifierbara effekter av strategin, men förutsättningarna för mer konkurrenskraftiga och hållbara godstransporter har förbättrats. Det har genomförts flera konkreta åtgärder, kunskapsnivån har höjts och förberedelser för att klara omställningen av sektorn har påbörjats. Det finns också en förbättringspotential avseende tydlighet kring roller, ansvar och målsättningar för samverkan.

Sammanfattningsvis bedömer regeringen att godstransporternas tillgänglighet befinner sig på ungefär samma nivå som då de transportpolitiska målen antogs.

#### **Transportbranschen har börjat återhämta sig efter pandemin**

Den kraftiga påverkan på många transportföretag som pandemin inneburit mildrades under 2022. Särskilt persontransporterna minskade kraftigt under 2020 och 2021, medan pandemins effekt på godstransporterna var liten. Under 2022 ökade tågresandet räknat i antal personkilometer med 60 procent jämfört med året innan och antalet flygresenärer ökade med hela 133 procent. Även i färje- och busstrafiken har resandet återhämtat sig. Resandet har dock inte kommit tillbaka till samma nivå som före pandemin.

När det gäller transportbranschens ekonomiska villkor har godstransporterna haft en positiv utveckling räknat som förädlingsvärde per anställd, även första pandemiåret 2020, som är det senaste året som det finns uppgifter för. Den genomsnittliga ökningen var 1,6 procent per år från 2009 till 2020. För persontrafiken har förädlingsvärdet per anställd en positiv utveckling till och med 2015, för att sedan ha en svagt negativ utveckling till och med 2019. Förädlingsvärdet för företag inom persontrafikbranschen påverkades sedan starkt negativt av pandemin och minskade 2020 med nästan en tredjedel.

Företagen inom transportbranschen rapporterar allt oftare om att det är brist på utbildad personal. Det gäller inte minst föraryrken för tåg, taxi, buss och tung lastbil. Under de senaste åren har antalet körkortsinnehavare, i åldern 18–64 år, som har behörighet att köra tung lastbil eller buss, behörighet C respektive D, minskat med 3,6 procent årligen.

Vidare har innehavarnas medianålder fortsatt att öka och många av förarna med dessa behörigheter kommer att fylla 65 år under de närmaste åren. Ett positivt undantag är kvinnor med C-behörighet där medianåldern har minskat. Det största bekymret gäller stigande medianålder för personer med D-behörighet. Utöver C- eller D-behörighet krävs ett bevis om yrkesförarkompetens (YKB) för att få framföra tunga fordon yrkesmässigt.

Den senaste statistiken, som är från 2021, visar att det var ungefär 115 000 personer anställda i de 14 transportyrkena i Statistiska centralbyråns sysselsättningsregister, vilket är lika många jämfört med 2020. Andelen kvinnor inom transportyrkena var endast 13 procent jämfört med nästan 50 procent för arbetsmarknaden som helhet. Andelen kvinnor har ökat med en procentenhet sedan 2016. Medianåldern för alla yrkesverksamma är 42 år, samma för kvinnor och män, medan den i transportyrkena är 40 år för kvinnor och 46 år för män.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om behovet av ökad samordning av myndigheternas arbete när det gäller kontroll av yrkestrafiken (bet. 2021/22:TU20 punkt 3, rskr. 2021/22:451). För att diskutera hur kontrollen av yrkestrafiken på väg kan förbättras hölls ett rundabordssamtal med Kustbevakningen, Polismyndigheten, Transportstyrelsen och Tullverket den 15 maj 2023. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

#### Flygkapaciteten i Stockholmsområdet

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om framtiden för Bromma och Arlanda flygplats (bet. 2020/21:TU14 punkt 2, rskr. 2020/21:334). Av tillkännagivandet följer bl.a. att regeringen bör få i uppdrag att ta fram en plan för utveckling och utökning av Arlanda flygplats, inklusive miljötillstånd, för att säkra tillräcklig flygkapacitet i Stockholmsområdet baserat på tillförlitliga prognoser samt att regeringen bör återkomma senast i december 2021 med en plan för Arlandas utveckling (bet. 2020/21:TU14 s. 19 f.). I budgetpropositionen för 2022 och 2023 lämnades redogörelser för vilka åtgärder som dittills hade vidtagits med anledning av tillkännagivandet (prop. 2021/22:1 utg.omr. 22 s. 20 f. respektive prop. 2022/23:1 utg.omr 22 s. 20 f.). I februari 2022 fick en s.k. bokstavsutredare i uppdrag att ta fram en plan för utveckling och utökning av Arlanda flygplats, inklusive miljötillstånd, för att säkra tillräcklig flygkapacitet i Stockholmsområdet baserat på tillförlitliga prognoser (I2022/00382). Bokstavsutredaren redovisade den 14 juni 2022 sitt uppdrag i promemorian Arlanda flygplats – en plan för framtiden (Ds 2022:11). Promemorian, som remissbehandlades till den 31 oktober 2022, innehåller ett förslag till en plan för utveckling och utökning av Arlanda flygplats, inklusive miljötillstånd, för att säkra tillräcklig flygkapacitet i Stockholmsområdet. Promemorian utgör värdefullt underlag för regeringen vid fortsatta överväganden om att skapa bättre förutsättningar för Arlanda flygplats. I maj 2022 fick en s.k. bokstavsutredare i uppdrag att utreda och ta fram förslag till inriktning för statens ansvar för flygplatser i Sverige (I2022/01211). Bokstavsutredaren redovisade den 15 februari 2023 sitt uppdrag i promemorian Statens ansvar för det svenska flygplatssystemet – för tillgänglighet och beredskap (Ds 2023:3). Promemorian, som remissbehandlades till den 23 maj 2023, innehåller inga förslag eller bedömningar om Arlanda flygplats utöver de som tidigare har redovisats i promemorian Arlanda flygplats – en plan för framtiden (Ds 2022:11). Regeringen

avser inte att vidta någon ytterligare åtgärd med anledning av tillkännagivandet. Tillkännagivandet är därmed slutbehandlat.

### **Mer effektiv flygtrafikledning samt reglering av flygtrafikledningstjänst**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att regeringen bör prioritera arbetet med Single European Sky för ett effektivare och miljömässigt bättre nyttjande av det europeiska luftrummet (bet. 2017/18:TU10 punkt 6, rskr. 2017/18:198). Det gemensamma europeiska luftrummet, Single European Sky, syftar till en effektiv flygtrafikledning inom Europeiska unionen. Leverantörerna av flygtrafikledning leder flygplanen baserat på prestationsplaner. Planerna revideras vart femte år i syfte att successivt effektivisera tjänsterna utifrån trafikutvecklingen och utifrån mål om kapacitet, kostnadseffektivitet, flygsäkerhet och minskad påverkan på miljön. En femårsperiod kallas referensperiod och innevarande period är den tredje sedan lagstiftningen trädde i kraft. Regeringen har, med stöd av Transportstyrelsen, arbetat aktivt i Europeiska kommissionens framtagande av genomförandeförordning för framtagande av prestationsplaner för innevarande referensperiod 2020–2024. En revidering av den genomförandeförordningen blev aktuell mot bakgrund av pandemins påverkan på flygtrafiken. Även i det arbetet deltog regeringen med stöd av Transportstyrelsen på ett aktivt sätt. Transportstyrelsens framtagande av den svenska prestationsplanen innehöll samråd med berörda intressenter, som leverantörer av flygtrafikledning, lufttrafikbolag och andra luftrumsanvändare. Kommissionen godkände Sveriges prestationsplan för referensperiod 3 i december 2022. Med de nu beskrivna åtgärderna är tillkännagivandet slutbehandlat.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att den lokala flygtrafikledningstjänsten på Swedavias flygplatser, de militära flygplatserna och flygplatser som Försvarsmakten har ett stort behov av samt flygplatser inom samfällda terminalområden, även fortsättningsvis enbart ska utövas av Luftfartsverket (bet. 2012/13:TU18 punkt 5, rskr. 2012/13:259). Riksdagen beslutade den 17 juni 2014 om ändring av luftfartslagen (2010:500) efter förslag från trafikutskottet (bet. 2013/14:TU17, rskr. 2013/14:336). Innebörden i lagändringen är att flygtrafikledningstjänsten vid de flygplatser som ägs eller drivs av staten återregleras. Lagändringen trädde i kraft den 15 augusti 2014. Regeringen utfärdade den 10 juli 2014 den av riksdagen beslutade lagändringen. I trafikutskottets betänkande (bet. 2013/14:TU17) anges att regeringen vid behov och efter beredning förväntas åtgärda den del av tillkännagivandet (bet. 2012/13:TU18) som avser samfällda terminalområden genom ändring av luftfartsförordningen (2010:770). Samtidigt anges att frågan om samfällda terminalområden kan regleras genom marknadens försorg och att det därför inte finns något behov av ytterligare reglering på det området.

Regeringskansliet analyserade under 2022 på nytt tillkännagivandet och inhämtade kompletterande underlag från Transportstyrelsen. Analysen visar på oklarheter dels i vilka krav som följer av tillkännagivandet, dels hur eventuella ändringar ska utformas och på vilken nivå samfällda terminalområden bör regleras. Förutsättningarna för flygtrafikledning styrs på EU-nivå och hanteras därutöver inom ramen för luftfartslagen och luftfartsförordningen. Transportstyrelsen får enligt 6 kap. 10 § luftfartsförordningen meddela föreskrifter om uppgifter, omfattning och utformning när det gäller bl.a. flygledningstjänst, vilket innefattar flygtrafikledningstjänst, och de flygsäkerhetsföreskrifter för verksamheten som behövs. Det innebär att det finns ett bemyndigande för Transportstyrelsen att vidta vissa åtgärder redan i dag inom befintlig lagstiftning om behovet bedöms finnas. Eventuella åtgärder därutöver skulle enligt regeringens bedömning förutsätta ändring av luftfartslagen. Med tanke på den tid som gått sedan tillkännagivandet beslutades, utvecklingen inom luftfarten med regelberoenden i EU-rätten och de oklarheter som finns i de kvarvarande delarna av tillkännagivandet finns

det enligt regeringens bedömning i nuläget inget underlag som visar på behov av eller inriktning för en sådan ändring. Tillkännagivandet är därmed slutbehandlat.

### **Arbetet med civilt försvar och krisberedskap fortsätter**

Att transportinfrastruktur och transporter fungerar i väsentliga delar är betydelsefullt för det civila försvaret och för Försvarsmaktens verksamhet samt för att andra samhällsviktiga funktioner ska kunna upprätthållas vid olika händelser och situationer i fredstid samt inför och vid höjd beredskap och då ytterst i krig.

I propositionen Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30) anges att det behövs en ökad motståndskraft och redundans samt förstärkt säkerhetsskydd, informations-säkerhet och säkra kommunikationssystem inom transportområdet. Mot bakgrund av förslagen i propositionen har anslagsmedel fördelats för att myndigheterna inom beredskapssektorn transporter successivt ska kunna utveckla det civila försvaret ytterligare. Arbetet med att utveckla det civila försvaret och förmågan avseende transportområdet fortsatte under 2022 bl.a. när det gäller organisatorisk uppbyggnad, säkerhetsrelaterade frågor och planering för beredskapssektorn Transporter utifrån den nya strukturen för samhällets krisberedskap och civilt försvar som infördes den 1 oktober 2022. Mot bakgrund av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och deklARATIONEN från det nordiska transportministermötet i Fredrikstad i november 2022 har det gränsöverskridande civila samarbete med de nordiska grannländerna utvecklats i frågor som rör beredskap och motståndskraft. Vidare har Sveriges samarbete med Finland om transportberedskap utvecklats, baserat på det befintliga samförståndsavtalet mellan Trafikverket och Transport- och kommunikationsverket.

Av beredskapsskäl gav regeringen den 20 juni 2023 Trafikverket i uppdrag att analysera förutsättningarna för reservhamnskapacitet på Gotland. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2023.

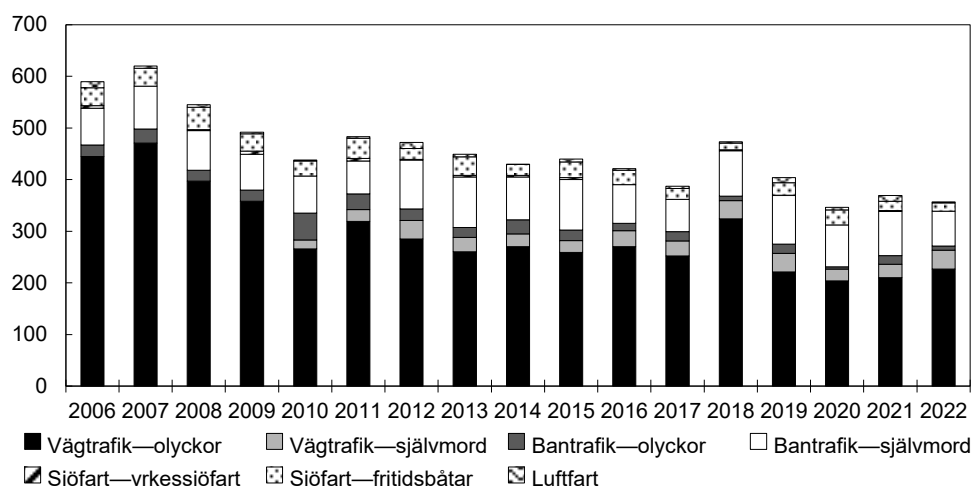
### **3.3.3 Hänsynsmål – säkerhet, miljö och hälsa**

#### **Antalet omkomna och allvarligt skadade i trafiken har minskat**

Sett över alla trafikslag omkom sammantaget 357 personer 2022, varav 253 personer i olyckor och 104 i konstaterade självmord, se diagram 3.6. Detta var 14 personer färre än under 2021. Antalet omkomna totalt i trafiken har sedan 2007 minskat med 38 procent. Sett till andel av samtliga omkomna stod vägtrafiken under 2022 för 74 procent och bantrafiken för 21 procent. Antalet allvarligt skadade kan inte mätas i alla delar av transportsystemet på ett jämförbart sätt. Trots detta kan det konstateras att vägtrafiken dominerar även här. Män är kraftigt överrepresenterade bland omkomna i transportsystemet. I de fall det finns könsuppdelad statistik att tillgå redovisas dessa uppgifter i samband med respektive trafikslag.

**Diagram 3.6 Antal omkomna i de olika trafikslagen**

Antal omkomna



Källa: Trafikanalys.

**Ökning av antalet omkomna i vägtrafiken**

Under 2022 omkom 227 personer i vägtrafiken, vilket är 17 personer fler jämfört med 2021. Antalet omkomna är tillbaka på samma nivå som före pandemin, 2019 omkom 221 personer. Skillnaden mellan skyddade och oskyddade trafikanter för omkomna har minskat över tid. Bland de omkomna i vägtrafiken är de skyddade trafikanterna, dvs. sådana som färdas i personbil, buss och lastbil, i majoritet, drygt 50 procent av de omkomna.

Det antal svårt skadade som rapporteras av polisen var 1 891 personer för 2022, jämfört med 1 718 personer för 2021. Det finns inga uppgifter om allvarligt skadade och mycket allvarligt skadade för 2022 från sjukvården, på grund av att Transportstyrelsen arbetar med en ny metod för att kompensera för bortfall av rapportering. Skillnaden mellan polisens och sjukvårdens siffror beror bl.a. på att sjukvården fångar upp många av de oskyddade trafikanterna som polisen inte får kännedom om, t.ex. fotgängare, cyklister och mopedister.

Män är liksom tidigare år överrepresenterade bland de trafikdödade även när färdlängd beaktas. Bland de omkomna i olyckor har andelen män under de senaste tio åren varit i genomsnitt 76 procent och andelen kvinnor 24 procent. Tendensen de senaste decennierna är en ökande andel män bland de omkomna. Under 2021 omkom 171 män respektive 56 kvinnor i vägtrafiken. Detta beror sannolikt på att män oftare kör bil och betar sig mer riskfyllt i trafiken än kvinnor, som generellt sett följer trafikregler i större utsträckning.

**Minskning av antalet omkomna i fritidssjöfarten**

Redovisningen av antalet omkomna i sjöfarten är fördelad mellan yrkessjöfarten och fritidssjöfarten. Inom yrkessjöfarten omkom inga personer på svenska vatten under 2022 i en s.k. sjöolycka jämfört med fyra omkomna 2021. Sjöolyckor är olyckor som har att göra med fartygets drift. Antalet allvarligt skadade i yrkessjöfarten kan inte mätas på något konsistent sätt för hela perioden. I fritidssjöfarten omkom 16 personer under 2022, mot 18 personer året innan. Rapportering som möjliggör mätning av antalet skadade i fritidssjöfarten är under utveckling. För hela perioden 2006–2022 var 95 procent av de omkomna män. I yrkessjöfarten finns ingen uppgift om kön på de omkomna under perioden.

### **Minskning av omkomna i bantrafiken**

I bantrafiken omkom under 2022 totalt 76 personer, varav 8 personer i olyckor och 68 i självmord. Detta är en minskning med 26 personer (25 procent) jämfört med 102 personer 2021.

Självmorden har sedan 2006 stått för ungefär 80 procent av alla omkomna i bantrafiken. Av de fall där kön är känt utgör männen 69 procent av de omkomna i olyckor och självmord sammantaget, och andelen omkomna kvinnor utgör 30 procent.

Bantrafiken är det enda trafikslag där de omkomna (i olyckor och självmord sammantaget) är fler än de allvarligt skadade, vilket beror på att kollisionerna ofta är väldigt våldsamma och därmed dödliga. Spårvägstrafikens roll är marginell för antalet omkomna i olyckor och självmord, men står för nära hälften av de allvarligt skadade. Det rör sig då om personer som skadas i en trafikmiljö där spårväg och vägtrafik samsas längs långa sträckor.

### **Minskning av omkomna i luftfarten**

Antalet omkomna i luftfarten varierar mycket över åren, sedan 2006 mellan 1 och 12 omkomna per år. Majoriteten av dödsolyckorna inträffade inom privatflyget och inom det sportbetonade flyget. Under 2022 omkom ingen inom linjefart och ej regelbunden trafik. I det övriga flyget omkom 2 personer, jämfört med 11 personer året innan. Genomsnittsvärdet för perioden 2010–2022 är 6 personer per år. För allvarligt skadade är inrapporteringen till Transportstyrelsen för vissa delar av luftfarten frivillig och därmed ofullständig. Kön och ålder på de omkomna och skadade i luftfarten samlas inte in.

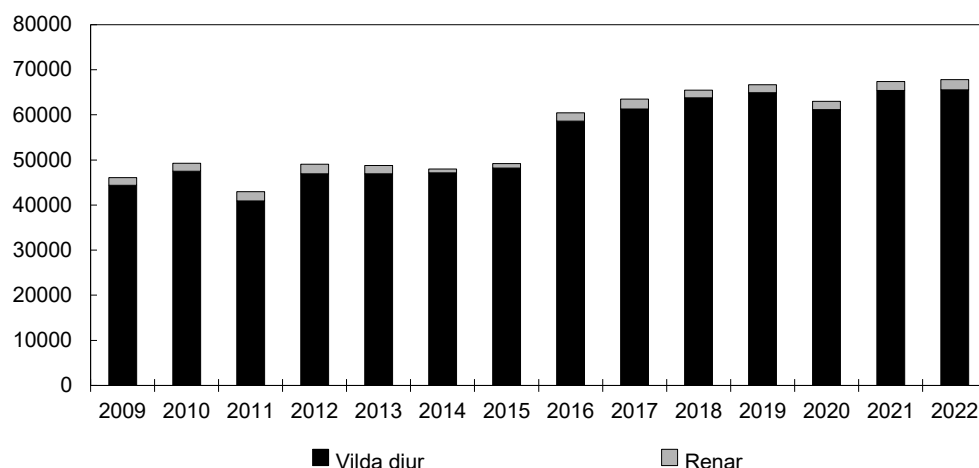
### **Antalet viltolyckor på en fortsatt hög nivå**

De senaste åren har antalet olyckor med vilt och ren ökat kraftigt jämfört med 2009, och uppgick under 2022 till 67 825 olyckor vilket är en liten ökning jämfört med föregående år, se diagram 3.7. Antalet rapporterade olyckor med vilt och ren var under 2022 det högsta sedan målen antogs. I statistiken särredovisas renar då ren är ett tamdjur och därför inte klassas som vilt djur enligt jaktlagen (1987:259). Rådjursolyckor fortsätter att dominera de rapporterade viltolyckorna och uppgick under 2022 till 47 531 vilket var en minskning med drygt 2 800 olyckor. Viltolyckor sker över hela landet, men antalet olyckor med olika djur varierar stort beroende på omfattningen av trafikflöden och djurpopulationer. Trafikarbetet på väg har ökat men inte i en omfattning som skulle kunna förklara det ökade antalet viltolyckor.

Det totala antalet djurpåkörningar med tåg uppgick under 2022 till 6 728 djur vilket är en minskning med drygt 750 påkörningar, och strax under medelvärdet för antalet påkörningar de tre föregående åren. Rapporteringen omfattar såväl vilda djur som tamboskap och husdjur.

**Diagram 3.7 Antal trafikolyckor med vilt respektive ren**

Antal olyckor



Källa: Trafikanalys.

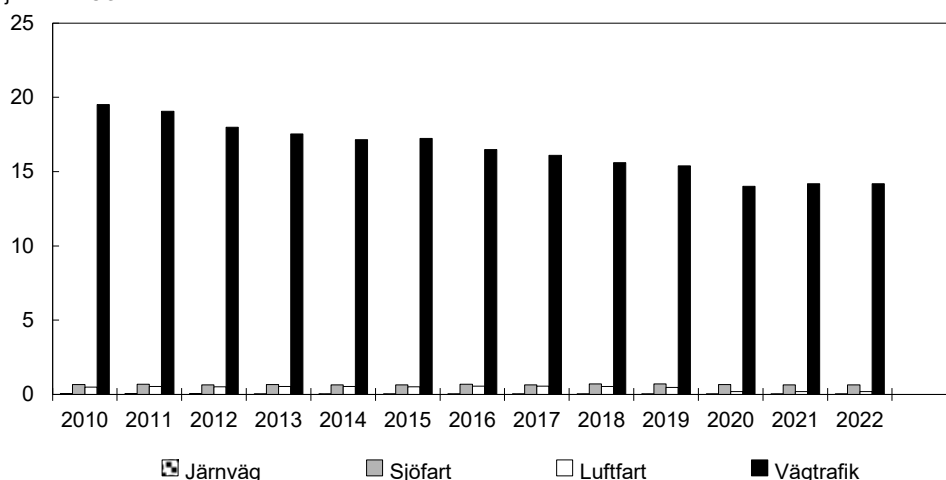
### Utsläpp av växthusgaser har minskat

#### Utsläpp från inrikes transporter har minskat

Riksdagen har beslutat om ett etappmål inom miljömålssystemet som innebär att växthusgasutsläppen från inrikes transporter, utom inrikes flyg, ska minska med minst 70 procent senast 2030 jämfört med 2010. Enligt preliminär statistik från Naturvårdsverket minskade utsläppen från inrikes transporter med 10 procent 2022 jämfört med 2021. Jämfört med 2010 är minskningen ca 34 procent, se diagram 3.8. Utsläppsminskningen 2022 beror framför allt på en ökad andel elbilar bland nyregistreringar och höjd reduktionsplikt. Andelen förnybar energi i vägtransportsektorn ökade under 2022 jämfört 2021, då den var 25 procent. Under 2022 var 54 procent av de nyregistrerade personbilarna laddbara och 32 procent elbilar, motsvarande siffror för 2021 var 43 procent respektive 18 procent. Den ökande andelen elbilar i nybilsregistreringen bidrog till att de genomsnittliga koldioxidutsläppen hos nya personbilar minskade under 2022 till 67 g/km. År 2021 var utsläppen 88 g/km. Sedan 2010 har koldioxidutsläppen per kilometer för nya personbilar mer än halverats. Andelen laddbara fordon i personbilsflottan uppgick vid slutet av 2022 till knappt 9 procent, jämfört med 6 procent 2021. Ökningen av antalet laddbara bilar beror bl.a. på EU:s koldioxidkrav på nya lätta fordon, det s.k. bonus-malus-systemet, och statliga stöd till utbyggnad av laddinfrastruktur.

Utsläppen från inrikes flyg ökade mellan 2021 och 2022 med ca 69 procent enligt preliminär statistik från Naturvårdsverket, men är fortfarande lägre än före pandemin. Slutliga siffror över växthusgasutsläppen redovisas av Naturvårdsverket i december 2023.



**Diagram 3.8 Utsläpp av växthusgaser från inrikes transporter**Miljoner ton CO<sub>2</sub>-ekvivalenter

Källa: Naturvårdsverket.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om utbyggnaden av laddinfrastruktur (bet. 2020/21:TU16 punkt 9, rskr. 2020/21:409). Av tillkännagivandet följer att regeringen dels snarast bör återkomma till riksdagen med ett finansierat förslag till en satsning på elektrifiering av transportsektorn med en fungerande laddinfrastruktur i hela Sverige, dels bör sätta tydliga mål för 2030 för utbyggnaden av laddinfrastruktur i anslutning till vägar, rastplatser, tankställen, hamnar, företag och bostäder och dels bör arbeta aktivt inom ramen för EU för en harmonisering av elektrifiering av all infrastruktur (bet. 2020/21:TU16 s. 105 f.).

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 20 Allmän miljö- och naturvård, avsnitt 3.26.16, s. 105) att Klimatklivet, för bl.a. stöd till laddinfrastruktur, förstärks kraftigt. Regeringen föreslog vidare i propositionen att medel tillförs för att genomföra en elektrifieringsstrategi, i vilken regeringen tar ett helhetsgrepp om förutsättningarna för att möjliggöra en omfattande elektrifiering (prop. 2021/22:1 utg.omr. 21 Energi, avsnitt 2.9.4, s. 36). I propositionen föreslog regeringen dessutom att tidigare aviserade stöd på 550 miljoner kronor under 2022 skulle tillföras insatser för att påskynda elektrifieringen av tunga vägtransporter inom de mest trafikerade områdena och 50 miljoner kronor för stöd till publika stationer för snabbbladdning av elfordon för tillgänglighet längs större vägar (prop. 2021/22:1 utg.omr. 21 Energi, avsnitt 2.9.5, s. 38). Riksdagen fattade emellertid beslut om att bl.a. flytta anslaget för dessa satsningar till utgiftsområde 20 och inom det utgiftsområdet skapa ett nytt anslag benämnt Laddinfrastruktur som uppgår till 600 miljoner kronor (bet. 2021/22: MJU1, rskr. 2021/22:110). Efter förslag från regeringen i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 21 Energi avsnitt 2.9.10 s. 45), flyttades det aktuella anslaget tillbaka till utgiftsområde 21 (bet. 2022/23: NU3, rskr. 2022/23:78).

På uppdrag av regeringen redovisade Trafikverket den 30 november 2021 ett förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033. I förslaget redogjorde Trafikverket för hur det fortsatta genomförandet av den plan för elektrifiering av delar av det statliga vägnätet som Trafikverket redovisade i februari 2021 borde ske. Trafikverkets förslag har remissbehandlats.

Elvägsutredningen överlämnade den 1 september 2021 betänkandet Regler för statliga elvägar (SOU 2021:73). Betänkandet har remissbehandlats.

Regeringen beslutade den 3 februari 2022 Nationell strategi för elektrifiering – en trygg, konkurrenskraftig och hållbar elförsörjning för en fortsatt elektrifiering av

transportsystemet (I2022/00299 m.fl.). Strategin tydliggör regeringens inriktning för det fortsatta arbetet i 12 punkter och omfattar totalt 67 åtgärder som ska genomföras under åren 2022–2024.

Åtgärd 29 innebär att regeringen avser att ge Statens energimyndighet och Trafikverket i uppdrag att ta fram ett nationellt handlingsprogram för en snabb, samordnad och samhällsekonomiskt effektiv utbyggnad av ändamålsenlig publik och icke-publik laddinfrastruktur samt tankinfrastruktur för vätgas.

Åtgärd 30 innebär att regeringen, som en del i framtagandet av det nämnda handlingsprogrammet, avser att initiera en översyn av befintliga uppdrag, regelverk, statliga stöd, avdrag och krav på laddinfrastruktur. Avsikten är att översynen ska inkludera en bedömning av om styrmedlen är anpassade för att samlat uppnå en snabb, samordnad och samhällsekonomiskt effektiv utbyggnad av ändamålsenlig laddinfrastruktur för att möjliggöra elektrifiering av vägtransporterna i hela landet samt om hänsyn tas till de olika förutsättningarna och behoven av laddinfrastruktur som finns för lätta respektive tunga fordon. Vid behov ska förslag lämnas på åtgärder som krävs för att användbarhet, tillräcklig kapacitet, redundans och tillförlitlighet i tank- och laddinfrastrukturen kan säkerställas och upprätthållas över tid.

För genomförandet av strategin har 20 miljoner kronor avsatts avseende 2022 och 35 miljoner kronor respektive 25 miljoner kronor avseende 2023 och 2024.

Regeringen beslutade den 10 februari 2022 förordningen (2022:107) om statligt stöd till regionala elektrifieringspiloter för tunga transporter. Förordningen innehåller bestämmelser om statligt stöd för att bygga infrastruktur och utveckla regionala elektrifieringspiloter för tunga godstransporter på väg. Stödet syftar till att påskynda elektrifieringen av regionala tunga godstransporter.

Den 10 februari 2022 gav regeringen Statens energimyndighet dispositionsrätt till 1 551 miljoner kronor på det nyinrättade anslaget 1:23 *Laddinfrastruktur* inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård (anslaget finns numera inom utgiftsområde 21 Energi, anslaget 1:10 *Laddinfrastruktur*). Vidare gav regeringen samma dag Statens energimyndighet i uppdrag att hantera ansökningar om och utbetalningar av statligt stöd till regionala elektrifieringspiloter för tunga transporter samt att samordna arbetet med informationsspridning och informera om kopplingar till andra stöd inom området. I samma beslut gav regeringen länsstyrelserna i uppdrag att, utifrån sin roll som regionala samordnare av arbetet med energiomställningen och minskad klimatpåverkan, för inkomna ansökningar bistå Statens energimyndighet med en bedömning om av om projekt är strategiskt viktiga för att påskynda elektrifieringen av regionala tunga godstransporter (I2022/00352).

Vidare gav regeringen den 24 mars 2022 Transportstyrelsen i uppdrag att föreslå ett avgiftssystem för statliga elvägar (I2022/00772). Transportstyrelsen redovisade uppdraget den 8 november 2022 (LI2023/01296). Regeringen gav dessutom den 31 mars 2022 Trafikverket i uppdrag att fortsatt samordna innovationssamarbetet med Tyskland och Frankrike avseende elvägar (I 2022/00840). Trafikverket redovisade uppdraget den 1 november 2022 (LI2023/01295).

I den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033 som regeringen beslutade den 7 juni 2022 får Trafikverket i uppdrag att fortsätta planeringen av elvägar och utifrån den tidigare utbyggnadsplanen identifiera lämpliga sträckor. En möjlig etapp ska redovisas senast december 2024.

I enlighet med åtgärd 29 och 30 i Nationell strategi för elektrifiering – en trygg, konkurrenskraftig och hållbar elförsörjning (I2022/00299) gav regeringen den 28 juli 2022 Statens energimyndighet och Trafikverket i uppdrag att ta fram ett

handlingsprogram för laddinfrastruktur och tankinfrastruktur för vätgas (I2022/01562). Inom ramen för framtagandet av handlingsprogrammet ska Statens energimyndighet och Trafikverket genomföra en översyn av befintliga uppdrag, regelverk, statliga stöd, avdrag och krav i fråga om laddinfrastruktur och tankinfrastruktur för vätgas. Översynen ska inkludera en bedömning av om det finns förutsättningar för att samlat uppnå en snabb, samordnad och samhällsekonomiskt effektiv utbyggnad av ändamålsenlig laddinfrastruktur för att möjliggöra elektrifiering av vägtransporterna i hela landet samt om hänsyn tas till de olika förutsättningarna för och behoven av laddinfrastruktur som finns för lätta respektive tunga fordon. Den del av uppdraget som gäller frågan om översyn av styrmedel redovisades den 1 februari 2023. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 november 2023.

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 21 Energi, avsnitt 2.9.10, s. 45) att 1,09 miljarder kronor skulle avsättas under 2023 för utbyggnad av laddinfrastruktur. Vidare beräknade regeringen att 1 miljard kronor ska avsättas för 2024 och 505 miljoner kronor för 2025 för samma ändamål. Enligt förslaget får medlen användas för utgifter för stöd till och investeringar i publika stationer för snabbaddning av elfordon för ökad tillgänglighet, redundans och kapacitetshöjning längs större vägar, stöd till publik laddning på allmän platsmark och infrastruktur för elektrifiering av tunga transporter genom statiskstationär laddning eller tankning samt för utbyggnad av infrastrukturen för ellastbilar i regionala nätverk och sammanhängande stråk mellan Sveriges större städer. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 2022/23:NU3, rskr. 2022/23:78). Därutöver föreslog regeringen i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 20 Allmän miljö- och naturvård, avsnitt 3.26.16, s. 103) att 400 miljoner kronor skulle avsättas under 2023 för ytterligare investeringar i laddinfrastruktur på lokal och regional nivå genom Klimatklivet. I propositionen beräknade regeringen att 500 miljoner kronor ska avsättas för 2024 och 2025 för samma ändamål. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 2022/23:MJU1, rskr. 2022/23:97).

Europaparlamentets och rådets förordning beslutad i juli 2023 om utbyggnad av infrastruktur för alternativa bränslen och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/94/EU innebär bl.a. att medlemsstaterna ska säkerställa att publik laddinfrastruktur för vägfordon byggs ut både vad gäller omfattning och kapacitet till 2025, 2027 och 2030. Fastställda utbyggnadsmål finns också för landström i hamnar och elförsörjning på flygplatser till parkerade flygplan. Förordningen innehåller också bestämmelser om gemensamma tekniska specifikationer, bl.a. för laddinfrastruktur för att säkerställa driftskompatibilitet. I denna budgetproposition föreslås också förlängda och förstärkta satsningar på laddinfrastruktur för både lätta och tunga fordon, se vidare utgiftsområde 21 Energi. Med detta är tillkännagivandet slutbehandlat.

#### Utsläpp från internationell luftfart ökar igen efter pandemin

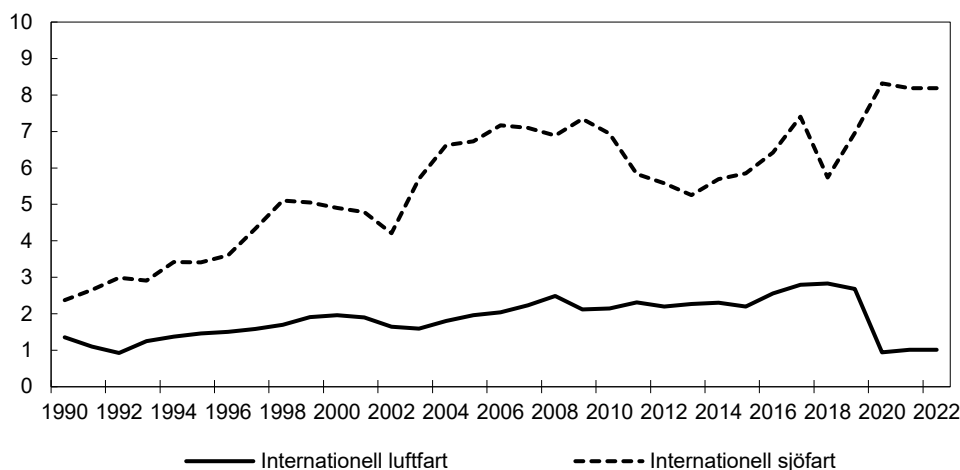
Preliminära beräkningar från Naturvårdsverket pekar mot att utsläppen från den internationella luftfarten ökade med ca 83 procent mellan 2021 och 2022 men fortfarande är lägre än utsläppen under 2019. Beräkningarna av utsläpp från internationell sjöfart är behäftade med stora osäkerheter men en metodutveckling för att förbättra kvaliteten pågår bland berörda myndigheter, se diagram 3.9.

Sverige har fortsatt varit aktivt inom EU och internationellt i syfte att minska den internationella luftfartens och sjöfartens klimatpåverkan. Vid den internationella civila luftfartsorganisationens (Icao) generalförsamling hösten 2022 beslutade världens länder att kollektivt verka för att den internationella luftfartens utsläpp av koldioxid ska vara nettonoll 2050. Inom ramen för EU:s stora lagstiftningspaket inom klimatområdet, Fit for 55, har det beslutats om skärpta krav på luftfarten i EU:s system för utsläppshandel och att utsläpp från sjöfart ska inkluderas i systemet. FuelEU Maritime

kommer att stimulera användning av hållbara bränslen och utsläppsfri teknik inom sjöfarten genom att ställa krav på att minska växthusgasintensiteten från den energi som används av fartyg med 80 procent till 2050 jämfört med 2020. Vid den internationella sjöfartsorganisationens (IMO) miljökommittémöte i juli i år antogs en skärpt strategi för att minska den internationella sjöfartens klimatpåverkan som innebär att de totala utsläppen av växthusgaser från internationell sjöfart ska vara nettonoll omkring 2050 med en stegvis minskning till 2030 och 2040.

### Diagram 3.9 Utsläpp av växthusgaser från bunkring till internationella transporter

Miljoner ton CO<sub>2</sub>-ekvivalenter



Källa: Naturvårdsverket.

## Påverkan på människors hälsa och livsmiljö

### Luftföroreningar minskar över tid

Halterna av kvävedioxid har minskat i Sverige sedan början av 1980-talet, främst till följd av skärpta avgaskrav på motorfordon. Under 2022 uppmättes överskridanden av miljökvalitetsnormen för dygnsmedelvärde i Umeå och Örnsköldsvik.

Antalet dygn då miljökvalitetsnormen för grova partiklar, PM<sub>10</sub>, överskrids minskar över tid. Variationen mellan olika år kan dock vara ganska stor. År 2022 överskreds miljökvalitetsnormen (och därmed EU:s gränsvärde) i sex kommuner, Hedemora, Köping, Linköping, Visby, Västerås och Östersund, enligt data från Naturvårdsverket.

### Buller är ett fortsatt problem med negativ påverkan på hälsan

Höga nivåer från trafikbuller medför negativa effekter på hälsa och välbefinnande. Buller från väg- och spårtrafik i Sverige beräknas under ett år orsaka cirka 500 förtida dödsfall till följd av hjärtinfarkt och stroke. Övergripande bullerkartläggningar visar att cirka 2 miljoner personer i Sverige utsätts för bullernivåer över riktvärden utomhus vid sin bostad, varav cirka 600 000 personer utsätts för buller från statliga vägar och järnvägar. Längs statlig infrastruktur finns drygt 20 000 bostäder och cirka 250 skolor som behöver utredas för behov av åtgärd på grund av höga bullernivåer.

Trafikverket genomförde under 2022 bulleråtgärder för totalt cirka 6 700 personer, varav för 1 300 personer längs statliga vägar respektive för 5 400 personer längs järnvägar. Det är nästan en fördubbling jämfört med 2021.

### Andelen som använder fysiskt aktiv transport har minskat över tid

Fysiskt aktiv transport, dvs. resande som görs t.ex. till fots eller med cykel, utgör en viktig del av människors totala fysiska aktivitet och bidrar till en god hälsa i befolkningen, se vidare utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg,

avsnittet Folkhälsopolitik. Andelen som använder fysiskt aktiv transport ligger på en låg nivå.

Endast en liten andel barn och unga uppfyller den rekommenderade aktivitetsnivån på 60 minuter per dag via transporter, och bland vuxna har aktivitetsnivån via transporter minskat. Andelen barn (6–17 år) som använder fysiskt aktiva transporter mer än 60 minuter per dag var knappt fyra procent 2021. Andelen vuxna (18–84 år) som använde aktiva transportsätt mer än 30 minuter per dag var knappt 12 procent 2021.

Indikatorn andelen personer som använder fysiskt aktiva transporter, som att gå eller cykla, redovisas inte som en central indikator, till skillnad från de två senaste åren. Det är en stor utmaning att hitta en tillförlitlig metod för årliga jämförelser av aktiva transporter. Både Statens väg- och transportforskningsinstitut och Trafikanalys har arbetat med metodutveckling och genomfört pilotstudier med varierande resultat.

Under 2022 byggdes det 24 kilometer ny statlig cykelväg. Åtgärder som ökar säker gång och cykling i transportsystemet bedöms generellt ge positiva hälsoeffekter. Arbetet med att främja ökad och säker cykling sker bl.a. genom statlig medfinansiering till regioner och kommuner i form av stadsmiljöavtalen. Stadsmiljöavtalen redovisas under avsnitt 3.3.4 samt under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik, avsnittet Goda och hållbara livsmiljöer. Under utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur, avsnittet God bebyggd miljö redovisas etappmålet inom miljömålen för gång-, cykel- och kollektivtrafik.

### **Insatser för att minska påverkan på naturmiljö och kulturlandskap fortgår**

Trafikverket har genomfört riktade miljöåtgärder för att åtgärda brister i befintlig infrastruktur. Transportsektorns sammantagna påverkan på naturmiljön och kulturlandskapet förändrades inte på ett avgörande sätt under 2022 jämfört med 2021.

Trafikverkets åtgärder har bidragit till landskapsanpassningen genom att minska infrastrukturens negativa påverkan på natur- och kulturvärden samt främjat positiva värden. Effekterna är dock små i förhållande till transportsystemets totala påverkan på natur- och kulturvärden och transportinfrastrukturens landskapsanpassning har bedömts minskat något under 2022. Trafikutvecklingen tillsammans med olika förändringar i bl.a. viltstammarna har gjort att utvecklingen är totalt sett negativ. Under 2022 ökade genomförandet av riktade landskapsåtgärder jämfört med senare år. Trafikverket har under året fortsatt att satsa på passager för vilt och på arbetet med artrika miljöer. Utöver åtgärder i den fysiska miljön har Trafikverket bl.a. undersökt vilka faktorer som påverkar vägkanternas betydelse för pollinerande insekter samt genomfört forskning och metodutveckling gällande bekämpning av invasiva arter. I dag bedöms 52 procent av de artrika miljöerna i den svenska infrastrukturen vara påverkade av invasiva arter.

Trafikverkets arbete med att hantera förorenade områden, inklusive historiska miljöskador, har bidragit till att minska påverkan på naturmiljön. Trafikverket arbetade under 2022 vidare med flera objekt. Under 2022 inventerades cirka 42 nya objekt. Antalet objekt som undersökts i olika faser har ökat med cirka 140 och antalet efterbehandlade objekt har ökat från 405 till 417. Antalet objekt som undersökts översiktligt eller detaljerat har ökat, men i något lägre takt än föregående år. Det finns även avtal med femton bolag om den s.k. miljögarantin. Vid Jernhusen AB:s bangårdar avslutades under 2022 flera större saneringsåtgärder och flera är i slutskedet. Totalt uppgick kostnaderna för förorenade områden 2022 till cirka 206 (240) miljoner kronor fördelat på 41 (15) miljoner kronor för Trafikverket och 165 (225) miljoner kronor för ersättning enligt miljögarantin.

Oljeutsläpp från fartyg i Östersjön har minskat under lång tid, både när det gäller antalet observerade utsläpp och den uppskattade sammanlagda volymen. Nivåerna under senast rapporterat år, 2021, var ungefär desamma som året innan.

### 3.3.4 Redovisning av den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033

Den samlade effekten av de investeringar, reinvesteringar och underhållsåtgärder som genomförs bedöms kunna bidra positivt till delar av de transportpolitiska målen som t.ex. trafiksäkerhet och tillgänglighet, genom bl.a. punktlighet, kapacitet, robusthet, användbarhet samt miljö och hälsa.

#### Investeringar i den statliga transportinfrastrukturen

##### Ekonomiska ramar

Den ekonomiska ramen för åtgärder i den statliga transportinfrastrukturen för planperioden 2022–2033 är enligt riksdagens beslut 799 miljarder kronor i fasta priser (2021 års prisnivå), varav 437 miljarder kronor ska användas till utveckling av transportsystemet, 165 miljarder kronor till vidmakthållande av statliga järnvägar och 197 miljarder kronor till vidmakthållande av statliga vägar, se tabell 3.1.

**Tabell 3.1 Anvisade anslagsramar för perioden 2022–2033**

Miljoner kronor<sup>1</sup>

Atgärdsområde i nationell plan	Belopp 2022–2033
<b>Utveckling av transportsystemet<sup>2</sup></b>	<b>437 000</b>
Namngivna objekt	296 700
Stadsmiljöavtal	6 000
Trimnings- och miljöåtgärder	39 900
varav miljöåtgärder	11 550
Räntor och återbetalning av lån	25 700
Övrig utveckling	25 700
varav planering, stöd och utveckling	16 000
varav forskning och innovation	3 100
varav bidrag Inlandsbanan	2 100
varav bidrag Öresundsbrokonsortiet	4 500
Ekonomiska ramar för länsplaner	42 000
<b>Ersättning till kommuner för drift av till icke statliga flygplatser<sup>3</sup></b>	<b>1 000</b>
<b>Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur<sup>4</sup></b>	<b>362 000</b>
Vidmakthållande järnväg	165 000
varav drift, underhåll och trafikledning	163 700
varav forskning och innovation	1 300
Vidmakthållande väg	197 000
varav drift och underhåll	161 500
varav forskning och innovation	2 300
varav bärighetsåtgärder	18 200
varav bidrag drift av enskild väg	15 000
<b>Statlig anslagsram för planperioden</b>	<b>799 000</b>

<sup>1</sup> Beloppen är angivna i prisnivå 2021.

<sup>2</sup> Medlen anvisas på anslag 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur.

<sup>3</sup> Medlen anvisas på anslag 1:6 Ersättning till kommuner för drift av till icke statliga flygplatser.

<sup>4</sup> Medlen anvisas på anslag 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur.

Källa: Fastställelse av nationell trafikslagsövergripande plan för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033, beslut om byggstarter 2022–2024, beslut om förberedelse för byggstarter 2025–2027 samt fastställelse av definitiva ekonomiska ramar för trafikslagsövergripande länsplaner för regional transportinfrastruktur för perioden 2022–2033 dnr I2022/01294 m.fl.).

Utbetalningarna från Europeiska kommissionen via Fonden för ett sammanlänkat Europa (FSE) uppgick 2022 till 794 miljoner kronor i stöd för investeringar och utveckling, varav de största utbetalningarna avsåg byte till det nya EU-gemensamma signalsystemet European Rail Traffic Management System (ERTMS), bidrag till fordonsägare för fordonsutrustning på 201 miljoner kronor, Västlänken deletapp Centralen, tunnelarbete i järnvägstunneln på 180 miljoner kronor och Hamnbanan i Göteborgs inklusive ny järnvägsbro över Göta älv på 127 miljoner kronor.

#### Uppföljning av verksamhetsvolym för investeringar

Investeringsvolymen för om- och nybyggnadsåtgärder redovisas i tabell 3.2. Den totala investeringsvolymen för 2022 ökade med ca 3,5 miljarder kronor jämfört med 2021, varav järnvägsinvesteringar har ökat kraftigast, med ca 1,5 miljarder kronor. Väginvesteringar ökade med ca 0,7 miljarder kronor jämfört med 2021 i löpande priser.

**Tabell 3.2 Verksamhetsvolym för statliga investeringar inklusive bidrag och statlig medfinansiering**

Miljoner kronor<sup>1</sup>

År	Föregående nationella plan för perioden 2018–2029			Nu gällande nationella plan för perioden 2022–2033
	2019	2020	2021	2022
<b>Nationell plan, verksamhetsvolym statliga investeringar inklusive bidrag och statlig medfinansiering</b>				
Järnväg	13 195	17 017	18 739	20 638
varav namngivna objekt	11 526	15 400	17 485	18 962
Väg	12 050	13 857	13 301	14 139
varav namngivna objekt	8 276	9 909	9 305	9 973
Sjöfart, inkl. bidrag till Sjöfartsverket <sup>2</sup>	255	196	424	432
varav namngivna objekt	239	151	333	396
Luffart, inkl. statlig medfinansiering <sup>3</sup>	120	104	120	46
varav namngivna objekt	49	25	0	0
Trimningsåtgärder, tillgänglighet och trafiksäkerhet	2 224	2 049	2 117	2 409
Miljöåtgärder <sup>4</sup>	737	838	885	999
Planering investeringsåtgärder	120	111	110	129
Utbetalning av bidrag, stöd och statlig medfinansiering	2 514	2 281	3 353	4 170
varav investeringar i nationell och regional plan*	1 939	1 975	2 954	3 519
varav stadsmiljöavtal	575	306	399	651
<b>Summa nationell plan, verksamhetsvolym</b>	<b>25 482</b>	<b>30 515</b>	<b>33 358</b>	<b>36 870</b>
<b>Länsplaner, verksamhetsvolym investeringar inklusive bidrag och statlig medfinansiering</b>				
Namngivna objekt	1 304	1 400	1 020	1 003
Trimnings- och miljöåtgärder	1 075	1 061	844	851
Statlig medfinansiering	530	488	764	713

	Föregående nationella plan för perioden 2018–2029			Nu gällande nationella plan för perioden 2022–2033
<b>Summa länsplaner, verksamhetsvolym investeringar</b>	<b>2 909</b>	<b>2 949</b>	<b>2 628</b>	<b>2 567</b>
<b>Totalt nationell plan och länsplaner</b>	<b>28 391</b>	<b>33 464</b>	<b>35 986</b>	<b>39 437</b>

<sup>1</sup> Beloppen är angivna i prisnivå 2021.

<sup>2</sup> Avser investeringar i nationell plan som Trafikverket ansvarar för samt om- och nybyggnadsåtgärder i farleder och slussar som Trafikverket finansierar via nationell plan men där Sjöfartsverket är ansvarigt för genomförandet. Utöver dessa medel tillkom 352 mnkr 2022 från extern part.

<sup>3</sup> Avser miljöinvesteringar som Trafikverket ansvarar för, namngiven investering är medfinansiering av Sälens flygplats, statligt investeringsstöd till landningsbana.

<sup>4</sup> Inklusive bidragsutbetalningar, huvudsakligen miljögarantier enligt förordningen (2010:185) med instruktion för Trafikverket.

Källa: Trafikverkets årsredovisning samt kompletterande underlag från Trafikverket (LI2023/02286).

Stadsmiljöavtalen ska främja hållbara stadsmiljöer och skapa förutsättningar för åtgärder i städer som leder till ökad andel persontransporter med kollektivtrafik eller cykeltrafik, respektive till hållbara godstransporter. Under 2022 beviljade Trafikverket ansökningar om stöd för stadsmiljöavtal på ca 2 400 miljoner kronor. För tidigare beviljade ansökningar betalades ca 651 miljoner kronor ut i stöd under 2022, varav 110 miljoner kronor avser den tillfälliga cykelförstärkning som gjordes efter förslag i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 22, bet. 2021/21:1, rskr. 2020/21:46) och i budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 22, bet. 2021/22:1, rskr. 2021/22:98). År 2021 uppgick utfallet för stadsmiljöavtal till 399 miljoner kronor, varav 31 miljoner kronor avser den särskilda cykelsatsningen nämnd ovan.

I tabell 3.1 visas utfallet för trimnings- och miljöåtgärder i den föregående nationella planen för perioden 2018–2029 för 2019–2021. Tabellen redovisar också utfallet 2022, det första året i den nu gällande nationella planen för perioden 2022–2033.

Redovisningen av såväl utfall från den föregående planen som för den nu gällande (2 117 miljoner kronor jämfört med 2 409 miljoner kronor) görs för att åskådliggöra utfallet över tid och indikerar även regeringens ökade ambitioner i den nu gällande planen jämfört med den föregående. Motsvarande framdrift för miljöåtgärder i den föregående planen var under 2021 ca 742 miljoner kronor och kan jämföras med 999 miljoner kronor för 2022 som är det första året i den nu gällande planen.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om längre och tyngre tåg (bet. 2021/22:TU9 punkt 17, rskr. 2021/22:229). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör se till att det vidtas åtgärder för att, med stöd i de utredningar som har genomförts och de beslut som redan har fattats, säkerställa att längre och tyngre tåg skyndsamt tillåts på ett funktionellt och sammanhållet järnvägsnät i hela Sverige.

Den 7 juni 2022 fastställde regeringen den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033 (I2022/01294 m.fl.). I planen finns 2,8 miljarder kronor reserverade för åtgärder som ska möjliggöra trafikering av tåg som är längre, tyngre och större. Av beloppet ska 736 miljoner kronor användas till åtgärder på sträckorna Hallsberg–Malmö/Göteborg. Resterande medel har ännu inte preciserats geografiskt. Mot bakgrund av redovisade förhållanden och pågående åtgärder anser regeringen att tillkännagivandet är slutbehandlat.

#### Uppföljning av objekt som öppnades för trafik under 2022

Under perioden oktober 2021 och september 2022 öppnades sju objekt för trafik, varav två järnvägsinvesteringar och fem väginvesteringar.



**Tabell 3.3 Objekt öppnade för trafik 2022**

Trafikslag	Plantyp	Objektsnamn
Järnväg	Nationell plan	Hallsberg–Degerön, dubbelspår, etapp 1
		Åstorp–Teckomatorp, etapp 2 och 3 och Marieholmsbanan
Väg	Nationell plan	E14 Sundsvall–Blåberget
		E18 Statlig följdinvestering, Arninge hållplats
		Väg 25 Boasjön–Annerstad
	Länsplan	Väg 642/678 Färjelägen Tynningöfärjan
		Väg 226 Huddingevägen, oskyddade trafikanter

Källa: Trafikverkets årsredovisning 2022.

Den slutliga totala investeringskostnaden justerad med konsumentprisindex med konstant skatt (KPI-KS) för redovisade nationella objekt ovan uppgick sammanlagt till 3 860 miljoner kronor, och 150 miljoner kronor för objekten i regionala länsplaner.

Fem av sju objekt som öppnades för trafik under 2022 har ökat i kostnad, jämfört med den ursprungliga plankostnaden. Sammantaget har kostnaden för de objekt som öppnades för trafik 2022 ökat med en procent (motsvarande 34 miljoner kronor) jämfört med beräknad kostnad då objekten togs med i planen, omräknat med KPI-KS. KPI-KS baseras på de genomsnittliga prisförändringarna i samhället. Förändringarna för objekten med ökad kostnad är i huvudsak en följd av innehållsförändringar och tilläggsarbeten. För de två objekten med ett lägre utfall bestod förändringen av lägre anläggningskostnad och ändrat innehåll jämfört med den ursprungliga plankostnaden. Om hänsyn tas till den snabba prisutveckling som har skett till följd av den starka anläggningsbranschen, har objekten sammantaget en kostnadsökning på sju procent (346 miljoner kronor) jämfört med beräknad plankostnad.

Trafikverket följer upp lönsamheten för objekt fem år efter att de öppnats för trafik. Uppföljning av 13 namngivna objekt som öppnades för trafik 2017 visar att 9 objekt har uppnått den nytta som beskrevs vid fastställelse av dåvarande plan. För två objekt kunde en jämförelse inte göras och för två objekt uppnåddes inte den samhällsekonomiska nytta som beräknats.

#### Uppföljning av kostnader för pågående objekt i den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033

Tabell 3.4 redovisar uppföljning och prognos över kostnaderna för nio pågående större namngivna investeringsobjekt i den nationella planen. För fem av de pågående, större namngivna investeringsobjekten i den nationella planen för perioden 2022–2033 bedömer Trafikverket att totalkostnaden kommer att öka jämfört med plankostnaden. De tre största ökningarna bedömer Trafikverket blir på tre järnvägsobjekt: tunneln genom Varberg (13 procent), Ängelholm–Maria (11 procent) och Flackarp–Arlöv (16 procent).

Trafikverket har omnämnt ytterligare två objekt där en prognos lämnats, dels Västsvenska paketet (flera åtgärder), dels utbyggnaden av ERTMS (flera delsträckor). För båda dessa objekt är uppgifterna om de ingående delarnas kostnader kostnad inte redovisade. Dessa objekt kommer att särskilt följas upp av regeringen i den fortsatta framdriften.

Sedan tidigare har stora kostnadsökningar för objektet Ostlänken redovisats. Regeringen har gett Trafikverket ett särskilt uppdrag att identifiera och vidta kostnadsreducerande åtgärder i genomförandet av projektet Ostlänken (I2022/02417).

**Tabell 3.4 Prognosutveckling för större pågående projekt i nationell plan 2022–2033**

Miljarder kronor

Objekt	Kostnad <sup>1</sup> enligt prognos 2020-12-31	Kostnad <sup>1</sup> enligt prognos 2021-12-31	Kostnad <sup>2</sup> enligt planbeslut 2022–2033	Kostnad <sup>2</sup> enligt prognos 2022-12-31
Ostlänken nytt dubbelspår Järna–Linköping	54,1	83,0	91,4	91,4
Tomtebodavägen–Kallhäll, ökad kapacitet (Mälardalen)	19,3	24,6	25,5	25,5
Varberg, dubbelspår (tunnel) inklusive resecentrum	5,1	6,3	6,9	7,8
Olskroken, Planskildhet	4,0	4,0	4,3	4,3
Flackarp–Arlöv, utbyggnad till flerspår	4,1	4,5	4,2	4,9
Göteborgs hamnbana och Marieholmsbron, ökad kapacitet och dubbelspår över Göta älv	3,7	3,7	3,8	3,9
Förbifart Stockholm	37,7	37,7	41,7	41,7
E4/E12 Umeå/Umeåprojektet	2,6	2,6	2,7	2,7
Ängelholm–Maria, dubbelspårsutbyggnad (inklusive Romaresväg)	2,8	2,8	2,9	3,2

<sup>1</sup> Prisår 2017.<sup>2</sup> Prisår 2021.

Källa: Trafikverkets årsredovisningar för åren 2020–2022.

**Uppföljning av länsplaner för regional infrastruktur**

I tabell 3.5 visas hur stor andel av länsplanerna som genomförts i förhållande till avsatta medel för varje län. Trafikverket planerar genomförandet av länsplanerna i fyraårsperioder, med målet att utfallet över fyraårsperioden ska vara så jämnt fördelat som möjligt mellan regionerna. Vissa år kan utfallet för en specifik region ligga långt över plan vilket bl.a. kan bero på att ett större projekt i en viss region av effektivitets-skäl behöver genomföras i sin helhet. För några län är utfallet lågt, dels på grund av försenade underlag för att starta produktionen, dels på grund av att det krävts omtag i objekt, vilket gjort att de behövt senareläggas. Ytterligare en anledning till ett lågt utfall i vissa län är att länsplanerna för 2022–2033 fastställdes först i slutet av 2022, och planeringen har därför inte hunnit anpassas till de nya planerna.

**Tabell 3.5 Uppföljning för länsplaner för regional transportinfrastruktur perioden 2022–2033**

Miljoner kronor

Region	Andel av planen 2022–2033 som genomförts år 2022 <sup>1</sup>	Anslagsram per län enl. Nationell plan 2022–2033 <sup>2</sup>	Planerad genomförandegrad 2022–2025	Procentuell andel genomfört under perioden 2022–2025	Procentuell andel genomfört för hela planperioden
Stockholm	460	9832	3303	14%	5%
Uppsala	79	1901	656	12%	4%
Södermanland	58	1148	590	10%	5%
Östergötland	95	1680	587	16%	6%
Jönköping	29	1581	626	5%	2%
Kronoberg	78	881	142	55%	9%
Kalmar	95	1068	393	24%	9%
Gotland	1	257	106	1%	0%
Blekinge	18	610	284	6%	3%
Skåne	193	5095	1723	11%	4%
Halland	33	1364	488	7%	2%
Västra Götaland	278	7339	2785	10%	4%
Värmland	64	1151	334	19%	6%
Örebro	115	1181	368	31%	10%
Västmanland	28	949	351	8%	3%

Region	Andel av planen 2022–2033 som genomförts år 2022 <sup>1</sup>	Anslagsram per län enl. Nationell plan 2022–2033 <sup>2</sup>	Planerad genomförandnivå 2022–2025	Procentuell andel genomfört under perioden 2022–2025	Procentuell andel genomfört för hela planperioden
Dalarna	85	1294	169	50%	7%
Gävleborg	28	1093	327	9%	3%
Västernorrland	47	1020	208	23%	5%
Jämtland	20	598	40	50%	3%
Västerbotten	30	1054	340	9%	3%
Norrbottnen	62	931	40	155%	7%

<sup>1</sup> Andel av planen som genomfört 2022 anges i löpnade priser.

<sup>2</sup> Anslagsramar anges i 2021 års prisnivå.

Källa: Trafikverkets årsredovisning för 2022.

## Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur

Vidmakthållande av den statliga väg- och järnvägsanläggningen omfattar att genomföra nödvändiga drift- och underhållsåtgärder av de anläggningar som är i drift. Syftet är att hålla statliga vägar och järnvägar framkomliga och bevara dem så att den avsedda funktionen kan upprätthållas under hela livstiden och därmed bidra till att de transportpolitiska målen nås. Underhållsåtgärder är endast kostnadseffektiva till en viss punkt i nedbrytningsprocessen och därefter krävs en reinvestering av de delar av anläggningen som uppnått sin tekniska livslängd. Underhållet ska bidra till att anläggningen är robust, kan erbjuda en hög kapacitet och användbarhet samt en god punktlighet. Underhållsverksamheten påverkades under 2022 av omvärldsläget. Det har framför allt medfört kraftiga ökningar av priser på bränsle och insatsvaror samt vissa brister i materialförsörjningen. Trafikverkets anslag för underhållsverksamheten under 2022 framgår av tabell 3.6.

**Tabell 3.6 Anslagstilldelning vidmakthållande av statens transportinfrastruktur**

Miljoner kronor

	2018	2019	2020	2021	2022
Drift och underhåll av vägar	10 663	11 621	11 978	12 207	13 250
Bärighet och tjälsäkring av vägar	1 184	1 231	1 242	1 484	1 533
Bidrag för drift av enskild väg	1 126	1 211	1 273	1 308	1 309
Drift, underhåll och trafikledning järnväg	8 150	9 320	12 605 <sup>1</sup>	14 784 <sup>2</sup>	14 764
Forskning och innovation	179	235	311	295	298
<b>Totalt</b>	<b>21 302</b>	<b>23 618</b>	<b>27 409</b>	<b>30 078</b>	<b>31 154</b>

<sup>1</sup> Innehåller en jämförelsestörande post avseende energiskatt på el för tågdrift omfattande 1 533 miljoner kronor.

<sup>2</sup> Innehåller en jämförelsestörande post avseende energiskatt på el för tågdrift omfattande 453 miljoner kronor.

Källa: Trafikverkets regleringsbrev.

### Vägunderhållet har påverkats av omvärldsläget

Under 2022 ökade verksamhetsvolymen för vägunderhåll jämfört med föregående år. Under året fortsatte Trafikverket att genomföra åtgärder till följd av de tidigare genomförda satsningarna på förbättrat vägunderhåll, med fokus på bl.a. det finmaskiga vägnätet på landsbygden som har särskild betydelse för god tillgänglighet. Stora delar av satsningen inriktades mot åtgärder inom beläggnings-, belysnings-, avvattnings- och brounderhåll. Åtgärderna utfördes över hela landet och det har minskat riskerna för tillfälliga restriktioner avseende t.ex. vägnätets bärighet och avbrott i vägbelysningen.

En viktig verksamhet för att säkerställa framkomlighet och användbarhet är beläggningsunderhåll. Statusen på de belagda vägarna påverkas även av andra åtgärder som t.ex. avhjälpan underhåll och bärighetshöjande åtgärder. Nedlagda kostnader för beläggningsunderhåll varierar mellan olika vägtyper, se tabell 3.7. Variationerna

mellan åren är små. Fördelningen mellan de olika vägtyperna är representativ utifrån hur mycket trafik som går på vägarna, eftersom mer trafikerade vägar slits mer och har en snabbare nedbrytning och därför behöver mer underhåll än mindre trafikerade vägar. Under 2022 steg priset på insatsvaran bitumen kraftigt vilket har medfört ökade kostnader för verksamheten. Det har även förekommit störningar i materialförsörjning. Det har medfört att färre åtgärder har kunnat genomföras inom budgetramarna.

**Tabell 3.7 Nedlagda kostnader förebyggande beläggningsåtgärder för respektive vägtyp**

Kronor per kvadratmeter väg per år

Vägtyp	Andel av total vägyta, procent	Trafikarbete, procent	2018	2019	2020	2021	2022
Vägar i storstadsområden	2	12	7	7	9	9	9
Vägar som bildar större sammanhängande stråk	18	40	4	4	6	5	6
Vägar för dagliga resor och arbetspendling	28	31	5	5	5	4	5
Övriga för näringslivet viktiga vägar	28	12	2	3	2	2	3
Vägar som är viktiga för landsbygden	4	1	2	1	2	3	3
Övriga vägar	20	4	2	2	2	2	2
<b>Totalt</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>3</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>4</b>	<b>4</b>

I samband med revideringen av den nationella planen för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033 bytte Trafikverket benämning på två vägtyper. Storstadsvägar ändrades till Vägar i storstadsområden och Lågtrafikerade vägar ändrades till Övriga vägar. Det är endast namnet som har bytts och innehållsmässigt är vägtyperna jämförbara med tidigare år.

Källa: Trafikverket.

Vinterväghållning är en viktig förutsättning för att säkerställa framkomligheten under vintermånaderna. Kostnaden för vinterväghållningen under 2022 var 2 376 miljoner kronor vilket är drygt 200 miljoner kronor högre än 2021. De ökade kostnaderna beror främst på ökade priser på drivmedel.

För att säkerställa vägnätets robusthet och bibehålla kapaciteten har bärighetsåtgärder genomförts. Huvuddelen av de tunga vägtransporterna går på de större vägarna som är dimensionerade för att klara tunga laster. Av det statliga vägnätet håller ca 96 procent de högsta bärighetsklasserna BK1 eller BK4. På dessa vägar går mer än 99 procent av trafikarbetet. På de mindre vägarna förekommer det bärighetsrestriktioner, vilket påverkar främst skogsbruket och jordbruket som genererar tunga transporter. I den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033 har medel för bärighetsåtgärder fördelats för en fortsatt successiv utbyggnad av ett vägnät för tyngre transporter. För hela det statliga vägnätet öppnades under 2022 ytterligare ca 2 500 kilometer vägar för BK4, utöver de ca 31 000 kilometer väg som redan tidigare öppnats för trafik. Även under 2023 fram till och med april har ytterligare ca 1 600 kilometer vägar öppnats upp. Detta innebär sammantaget att ca 37 procent av det statliga vägnätet öppnats för BK4.

#### Järnvägsunderhållet på fortsatt höga nivåer

För att hålla järnvägsnätet tillgängligt och säkert för användarna genomförs underhåll av bl.a. spår, spårväxlar, broar, tunnlar och kontaktledningar. Anslagsnivån till järnvägsunderhåll ligger på en fortsatt hög nivå och ökade under 2022. Det har medfört att många angelägna underhållsåtgärder har kunnat genomföras och under 2022 genomförde Trafikverket fler planerade arbeten i järnvägsanläggningen än något tidigare år. För att använda resurserna så långsiktigt effektivt som möjligt har underhållet prioriterats på ett sätt som skapar mesta möjliga nytta för järnvägens

slutanvändare. Under 2022 ökade andelen förebyggande åtgärder, såsom reinvesteringar, komponentbyten och ett förstärkt underhåll. Förebyggande underhållsåtgärder är generellt sett billigare att genomföra än akut avhjälpande underhåll. Exempel på större reinvesteringar som genomfördes under 2022 är spårbyte på Ådalsbanan, Viskadalsbanan samt Södra och Västra stambanan. Även spårväxlar har bytts ut i samband med spårbytena. Byte av kontaktledningar och andra åtgärder i elanläggningar har utförts på ett flertal ställen.

Tabell 3.8 visar antalet kronor per tågkilometer för 2018–2022 och antalet kronor per spårmeter för underhåll och reinvesteringar under 2022 (tågkilometer motsvarar trafikering). Antalet kronor per tågkilometer är högre på bantypen övriga för näringslivet viktiga banor på grund av att det går relativt lite trafik på dessa banor i förhållande till kostnaden för underhållet. Förändringar från år till år beror främst på vilka större reinvesteringar som genomförs och hur trafikeringen förändras. Reinvesteringar som ledde till en ökning av antalet kronor per tågkilometer 2022 var spår- och brobyten på övriga för näringslivet viktiga banor. Siffrorna för 2020 påverkades av en minskad trafikering på grund av pandemin, vilket har bidragit till att antalet kronor per tågkilometer ökade generellt under 2020.

**Tabell 3.8 Underhåll och reinvesteringar i kronor per bantyp i förhållande till antalet tågkilometer och antalet spårmeter**

Kronor per tågkilometer per år

Bantyp	Miljoner tågkilometer 2022	Andel, procent	Spårkilometer	Andel, procent	Kronor per spårmeter 2022	2018	2019	2020	2021	2022
Storstad	36,1	24	1 409	10	744	36	38	49	38	29
Större stråk	59,8	40	4 328	30	621	33	28	24	31	45
Godstransporter och resandetrafik	39,7	27	4 538	31	527	41	51	54	43	60
Dagliga resor och arbetspendling	11,9	8	2 015	14	598	51	57	95	133	101
Övriga för näringslivet viktiga banor	1,1	1	1 466	10	569	276	244	409	378	730
Ringa eller ingen trafik	0,0	0	311	2	45	0	0	0	0	0
Rangerbangårdar	0,6	0	323	2	1121	482	473	662	1004	656
Övriga bangårdar	0,0	0	177	1	418	0	0	0	0	0
<b>Totalt</b>	<b>149,2</b>	<b>100</b>	<b>14 567</b>	<b>100</b>	<b>591</b>	<b>42</b>	<b>43</b>	<b>50</b>	<b>51</b>	<b>58</b>

Källa: Trafikverket.

## Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Det övergripande transportpolitiska målet bedöms inte ha uppnåtts. Under 2022 påverkades måluppfyllelsen fortsatt av följderna av pandemin, men även av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och ekonomiskt svårare tider.

Det finns fortfarande relativt stora geografiska variationer vad gäller tillgänglighet. Det gäller både hur lätt det är att nyttja transportsystemet och hur enkelt det är att nå önskade målpunkter. Även om transporterens växthusgasutsläpp har minskat över tid, har takten inte varit tillräckligt hög för att transportförsörjningen ska anses vara långsiktigt hållbar. Det sker dock en positiv utveckling av trafiksäkerheten och avseende utsläpp från transporter, mycket tack vare en ökande elektrifiering, men utsläppen behöver också minska i större omfattning. Transportförsörjningen bedöms inte vara samhällsekonomiskt effektiv, då transportköparen i många fall inte betalar för alla de kostnader som transporten orsakar. Regeringen bedömer att utvecklingen

under 2022 i sin helhet inte har lett till en mer samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet.

Tillgängligheten bedöms sammantaget vara oförändrad jämfört med när målen antogs, men både den interregionala och internationella tillgängligheten har försämrats. Transportsystemets tillförlitlighet försämrades under 2022 genom fler totalstopp i vägtrafiken och minskad punktlighet i järnvägs- och flygtrafiken. Även transportsystemets standard har försämrats och många vägar har i dag en standard som är lägre än den avsedda. Transportkostnaderna har samtidigt stigit och den ekonomiska överkomligheten bedöms ha minskat. Förutsättningarna för näringslivets transporter bedöms inte ha förbättrats i sin helhet sedan målen antogs, även om transportbranschens ekonomiska villkor över tid har haft en positiv utveckling. Användbarheten för alla i transportsystemet bedöms vara på en liknande nivå som när målen antogs även om det finns en positiv utveckling när det gäller tillgängliga hållplatser och bytespunkter regionalt. Jämställdheten är över lag oförändrad, men det sker en gradvis förändring där skillnaderna i bilinnehav och körkortsinnehav mellan män och kvinnor minskar. Regeringen bedömer mot ovanstående bakgrund att funktionsmålet sammantaget har haft en negativ utveckling sedan det antogs och konstaterar att det är bekymmersamt.

Antalet omkomna i transportsystemet som helhet minskade under 2022 och har sedan 2007 minskat med 38 procent. Under 2022 ökade antalet omkomna i vägtrafiken något, medan antalet omkomna i bantrafiken minskade. Regeringen bedömer att utvecklingen i sin helhet utvecklas på ett sätt som gör att etappmålet för trafiksäkerhet till 2030 kan nås.

Växthusgasutsläppen från inrikes transporter fortsätter att minska, men utvecklingstakten är inte tillräcklig för att det ska vara troligt att etappmålet för 2030 ska nås i tid eller för att transportsektorns utsläpp ska vara i princip noll till 2045. Luftkvaliteten förbättras, men en allt större andel av befolkningen bor i tätorter där utsatthet för buller och luftföroreningar kvarstår. De fysiskt aktiva transporterna ligger på en låg nivå och minskar över tid. Transportsektorns sammantagna påverkan på naturmiljön och kulturlandskapet förändrades inte på ett avgörande sätt under 2022 jämfört med 2021. Även om utvecklingen går i rätt riktning när det gäller ökad trafiksäkerhet och minskade utsläpp bedömer regeringen mot denna bakgrund att hänsynsmålet inte i sin helhet utvecklades i rätt riktning under 2022.

### 3.4 Politikens inriktning

Ett väl fungerande, långsiktigt hållbart och tillförlitligt transportsystem där alla trafikslag utvecklas och bidrar till de transportpolitiska målen är en förutsättning för att hela Sverige ska fungera. Detta skapar tillgänglighet för människor i hela landet, bidrar till stärkt konkurrenskraft, ökat bostadsbyggande, minskad miljöpåverkan och har en avgörande roll för Sveriges klimatomställning. Villkoren för att kunna bo, leva och verka i hela landet behöver förbättras. Möjligheten att skapa sig ett gott liv, kunna driva ett företag och i trygghet bilda familj ska finnas oavsett om man bor i storstad, småstad eller landsbygd. En förutsättning för det är att förbättra transportinfrastrukturens tillstånd och funktion. Regeringen kommer därför att prioritera att fortsätta förbättra den befintliga infrastrukturen, reparera där det behövs och förvalta de gemensamma resurserna på bästa sätt. Åtgärder i järnvägsnätet bör i första hand underlätta för arbetspendling och godstrafik. Detta stärker jobb och tillväxt i hela landet.

## **Ökat underhåll och fortsatta investeringar gör det möjligt att bo, leva och verka i hela landet**

Tillgängligheten och framkomligheten behöver upprätthållas och den negativa utvecklingen av vägarnas standard behöver vändas. Behovet av underhåll av transportinfrastrukturen är stort. Regeringen prioriterar att vårda den befintliga statliga transportinfrastrukturen och ytterligare prioritera underhållet, vilket är både samhälls-ekonomiskt lönsamt, har stor påverkan på transportsystemets funktionalitet och skapar arbetstillfällen som bidrar till att hålla upp sysselsättningen under en lågkonjunktur. För att minska det eftersatta vägunderhållet föreslår regeringen extra resurser för underhåll av statliga såväl som enskilda vägar.

Regeringen anser att det är problematiskt att det sker kostnadsökningar i infrastrukturprojekt. Det är viktigt att de medel som staten tilldelar infrastrukturuområdet används effektivt och att Trafikverket på ett systematiskt sätt arbetar med kostnadsreducerande åtgärder och kostnadskontroll för att planerade infrastrukturåtgärder ska kunna genomföras och därigenom bidra till att de transportpolitiska målen uppnås.

En viktig faktor för ett effektivt underhåll av järnvägar är att marknaden för järnvägsunderhåll fungerar och att marknadsaktörer arbetar med utveckling, innovation och investeringar i verksamheten. En tät samverkan mellan Trafikverket, transportföretag, transportköpare och underhållsföretag är nödvändig för att möjliggöra en sådan utveckling. Regeringen kommer under 2024 att nära följa Trafikverkets arbete med att stärka sin beställarkompetens och förmåga att planera och genomföra järnvägsunderhåll i syfte att öka robustheten, tillförlitligheten och punktligheten i järnvägs-trafiken.

Regeringen har nyligen påbörjat arbetet mot en ny nationell plan för transportinfrastrukturen för planperioden 2026–2037 genom att som ett första steg ge Trafikverket i uppdrag att ta fram ett inriktningsunderlag inför den långsiktiga infrastrukturplaneringen. Utgångspunkten för uppdraget är att den statliga transportinfrastrukturen i hela landet ska utvecklas och förvaltas så att det övergripande transportpolitiska målet och de jämbördiga funktions- och hänsynsmålen med därtill hörande etappmål nås. Under nästa år avser regeringen att lämna en infrastrukturproposition med ekonomiska ramar för planperioden. Parallellt avser regeringen att fortsätta det strategiska arbetet med att utveckla förutsättningarna för godstransporterna.

Det finns ett stort behov av förstärkningar av vägnätet och järnvägsinfrastrukturen, inte minst strategiska och samhällsekonomiskt lönsamma åtgärder som främjar den industriella gröna omställningen i norra Sverige. I den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033 finns bl.a. åtgärder för att effektivisera och öka kapaciteten i norra Sveriges transportinfrastruktur. Regeringen avser att utarbeta en strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län, se vidare utgiftsområde 24 Näringsliv.

Regeringen avser att fasa ut stadsmiljöavtalen för att finansiera andra satsningar. Utfasningen sker genom att inga nya ansökningar beviljas, se även utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

## **Elektrifiering och effektivisering när transporterna ska ställas om**

Väl fungerande transportinfrastruktur är en förutsättning för jobb och ekonomisk utveckling. För att vara konkurrenskraftigt i framtiden behöver näringslivet ges förutsättningar att snabbt ställa om transporterna till fossilfrihet. Satsningar på

elektrifiering och effektivare transporter skapar möjligheter till fler jobb och en starkare ekonomi i hela landet.

Elektrifiering är central för att minska utsläppen i transportsektorn. Regeringen har tillsatt en utredning för att utreda hur hinder för elektrifiering av transporter kan undanröjas (dir. 2023:80) och beslutat om flera uppdrag åt bl.a. Trafikanalys och Transportstyrelsen som handlar om att skapa förutsättningar för en snabb elektrifiering. Regeringen kommer noga att följa utredningen och myndigheternas arbete. Regeringen föreslår samtidigt att Transportstyrelsens regelutvecklingsverksamheter förstärks för att myndigheten ska ges förutsättningar att hantera en ökad mängd uppgifter mot bakgrund av bl.a. EU-reglering, elektrifiering, omvärldsläget och den snabba teknikutvecklingen.

Regeringen föreslår även en förstärkt och förlängd klimatpremie för bl.a. eldrivna och andra typer av miljövänliga tunga fordon. Regeringen avser även att genomföra en översyn av stödberättigade fordonstyper. En ny satsning görs också på en klimatpremie för lätta eldrivna lastbilar, se vidare utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur. Vidare förlängs och förstärks satsningarna på laddinfrastruktur för både lätta och tunga fordon, se vidare utgiftsområde 21 Energi, samt anslaget för klimatinvesteringar, se vidare utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur. För att ytterligare påskynda omställningstakten av fordonsflottan införs en tillfällig skrotningspremie för den som skrotar en äldre bil med förbränningsmotor och köper eller leasar en elbil, se vidare utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur. Regeringen avser även att genomföra en bred översyn av skattevillkoren för lågutsläppsbilar. Regeringen kommer att återkomma till riksdagen med en klimatpolitisk handlingsplan, där inriktningen för arbetet med transportsektorns omställning utvecklas och regeringen föreslår att medel avsätts för analys och förberedelser av styrmedel och åtgärder, se vidare utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

### **Ökat fokus på beredskap, robusthet och säkerhet**

Det civila försvaret och krisberedskapen på transportområdet behöver ytterligare stärkas för att bättre kunna möta det försämrade säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde och i Europa. De regionala flygplatserna är betydelsefulla för att hela Sverige ska fungera. För att långsiktigt säkerställa att viktig infrastruktur och samhällsviktig verksamhet fungerar föreslår regeringen att det statliga driftstödet till de regionala icke statliga flygplatserna ska förstärkas. Regeringen föreslår därför att ytterligare medel avsätts för bidrag till ägare, som t.ex. kommuner och regioner, för driftstöd till de regionala icke statliga flygplatserna. Inriktningen är att det statliga bidraget för driftstödet kommer att villkoras och att flygplatserna behöver uppfylla villkoren för att få del av stödet. Trafikverket föreslås få resurser för att koordinera öppnandet av beredskapsflygplatser samt kompenseras för avgiftsbortfall för flygningar som är undantagna från avgift för flygtrafiktjänster. Regeringen avser att fortsätta det strategiska arbetet avseende flygets konkurrenskraft.

Av beredskapsskäl ser regeringen behov av att fortsatt analysera förutsättningarna för reservhamnskapacitet på Gotland och ser därför fram emot att ta del av den analys som Trafikverket har fått i uppdrag att genomföra. Regeringen avser även att fortsätta det strategiska arbetet avseende sjöfartens konkurrenskraft.

Transportstyrelsen behöver bättre förutsättningar för att kunna säkerställa utvecklingen av ett nytt vägtrafikregister. Det nuvarande komplexa och svårförvaltade systemet innebär en hög risk för avbrott. Vägtrafikregistret måste vara tillgängligt dygnet runt för att försörja myndigheter, företag och enskilda med uppgifter de är beroende av, bl.a. inom områdena fordon, körkort och tillsyn av yrkestrafik.



Regeringen föreslår därför att Transportstyrelsen tilldelas ytterligare medel för detta ändamål.

Transportstyrelsen föreslås få medel för att stärka tillsynen på transportområdet enligt den reglering som finns om säkerhetsskydd och den s.k. NIS-regleringen som ställer krav på säkerhet i nätverk och informationssystem hos leverantörer av samhällsviktiga eller digitala tjänster samt på sjöfartsområdet.

Ur trafiksäkerhetssynpunkt är det viktigt att varning och återkallelse av körkort för trafikbrott och trafikförseelser kan ske snabbt. Samtidigt måste körkortet återlämnas utan dröjsmål när grund för återkallelse saknas. Till följd av en ökad hantering hos de rättsvårdande myndigheterna har mängden ärenden som kräver ingripanden mot körkort ökat kraftigt. Transportstyrelsen föreslås därför tilldelas medel för detta arbete.

## 3.5 Budgetförslag

### 3.5.1 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur

**Tabell 3.9 Anslagsutveckling 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur**

Tusental kronor

2022	Utfall	29 277 412	Anslagssparande	8 052 039
2023	Anslag	34 467 991 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	35 438 955
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>36 867 072</b>		
2025	Beräknat	41 534 851 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	48 478 850 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 38 318 546 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 43 139 630 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för

- långsiktig infrastrukturplanering för vägtrafik, järnvägstrafik, sjöfart och luftfart,
- investeringar i statliga vägar och järnvägar, stora och strategiska farleder och slussar,
- investeringar i isbrytarflottan,
- ränta och amortering på upptagna lån för infrastrukturprojekt,
- åtgärder i nationalstadsparken,
- bidrag till anläggningar i anslutning till det kapillära bannätet i enlighet med tidigare riksdagsbeslut,
- statlig medfinansiering till byggande av regionala kollektivtrafikanläggningar inklusive tillgänglighetsanpassningsbidrag, statlig medfinansiering till cykelvägar, särskild statlig medfinansiering till storstädernas trafiksystem, statlig medfinansiering via länsplanerna till drift och byggande av enskilda vägar samt miljö- och trafiksäkerhetsåtgärder på kommunala vägar, samt åtgärder för ökad samordning av godstransporter och omlastning av gods till transporter med låga utsläpp,
- statlig medfinansiering till projektering av tunnelbaneutbyggnaden i Stockholm,
- forsknings- och innovationsinsatser inom transportområdet,
- informationsinsatser och kunskapshöjande insatser som syftar till uppfyllelse av de transportpolitiska målen,
- viss myndighetsutövning inom transportområdet,
- ärendehantering avseende körkort med villkor om alkohol,

- eventuella böter till följd av försenat genomförande av EU-direktiv,
- bidrag till Inlandsbanan enligt avtalet mellan staten och Inlandsbanan AB,
- Trafikverkets avgifter enligt avtalet om Öresundsbroförbindelsen,
- eventuellt infriande av betalningsutfästelser avseende villkorade aktieägartillskott till Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB,
- eventuellt infriande av kapitaltäckningsgarantin till Arlandabanan Infrastructure AB,
- åtgärder förknippade med statens miljöansvar inom transportområdet,
- inbetalning av aktiekapital till det schweiziska bolaget EUROFIMA (European Company for the Financing of Railroad Rolling Stock),
- uppdatering av Försvarmaktens flyghinderdatabas till den del som avser den civila luftfarten,
- underlag och stöd kring bilstöd till personer med funktionsnedsättning,
- bidrag till hamnar eller andra aktörer för etablering av anläggningar för nykterhetskontroll, samt
- förvaltningskostnader och andra åtgärder för beredskap och civilt försvar inom transportområdet.

**Tabell 3.10 Utveckling av statens transportinfrastruktur, fördelning på anslagposter**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Budget 2023	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
<b>Trafikverkets disposition</b>	<b>29 168 615</b>	<b>33 930 266</b>	<b>34 971 226</b>	<b>35 486 418</b>	<b>39 646 227</b>	<b>47 372 150</b>
Större investeringar i nationell plan <sup>1</sup>	18 628 550	21 237 457	21 761 377	22 523 270	26 184 918	31 777 811
Väginvesteringar	4 123 841	3 122 051	4 058 912	4 595 721	5 314 277	6 560 649
Järnvägsinvesteringar	14 108 738	17 049 050	16 542 465	15 989 833	18 411 955	23 744 750
Sjöfartsinvesteringar	395 971	1 066 356	1 160 000	1 937 716	2 458 686	1 472 411
Övriga investeringar	3 995 937	4 086 199	4 990 000	4 088 214	4 053 476	5 465 986
Trimning och effektivisering samt miljöåtgärder	3 339 174	3 311 199	3 990 000	3 595 664	3 858 109	4 715 266
Stadsmiljöavtal	656 763	775 000	1 000 000	492 550	195 367	750 720
Investeringar i regional plan	2 566 349	3 541 998	3 070 000	3 713 700	3 957 461	4 380 437
Övrig verksamhet	2 233 392	2 673 958	2 798 960	2 866 458	2 922 928	3 005 390
Planering, stöd och myndighetsutövning	1 300 450	1 408 763	1 529 346	1 478 991	1 580 789	1 638 210
Forskning och innovation	383 922	661 724	663 278	693 954	714 484 <sup>2</sup>	737 779 <sup>2</sup>
Bidrag (Öresundsbron, IBAB)	549 020	603 471	606 336	693 512	627 656	629 400
Civilt försvar	126 564	391 300	390 889	383 402	429 068	224 152
Räntor och återbetalning av lån <sup>3</sup>	1 617 823	1 999 354	1 960 000	1 911 375	2 098 375	2 518 375
Väg	271 074	298 893	290 000	300 668	295 668	345 668
Järnväg	1 346 749	1 700 461	1 670 000	1 610 707	1 802 707	2 172 707
<b>Kammarkollegiets disposition<sup>4</sup></b>	<b>1 018</b>	<b>965</b>	<b>2 500</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>Regeringskansliets disposition</b>	<b>4 577</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
Totalförsvarsöverens- kommelse samt medel för isbrytare <sup>5</sup>						
<b>Transportstyrelsens disposition</b>	<b>32 503</b>	<b>39 908</b>	<b>40 947</b>	<b>49 131</b>	<b>53 321</b>	<b>53 837</b>

	Utfall 2022	Budget 2023	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
<b>Luffartsverkets disposition</b>	<b>35 586</b>	<b>83 774</b>	<b>75 000</b>	<b>97 357</b>	<b>125 908</b>	<b>137 666</b>
<b>Sjöfartsverkets disposition</b>	<b>33 090</b>	<b>413 478</b>	<b>83 610</b>	<b>1 234 166</b>	<b>1 709 395</b>	<b>915 197</b>
<b>Summa</b>	<b>29 275 389</b>	<b>34 468 391</b>	<b>35 173 283</b>	<b>36 867 072</b>	<b>41 534 851</b>	<b>48 478 850</b>

<sup>1</sup> Större investeringar i nationell plan avser namngivna investeringar och åtgärder vars planerade kostnader överstiger 100 miljoner kronor.

<sup>2</sup> Medel för forskning och innovation har fr.o.m. 2023 överförts från anslaget 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur. Kvarstår en teknisk justering för 2025 och 2026 som uppgår till -1 204 tkr respektive -1 248 tkr.

<sup>3</sup> Till anslagsposten för räntor och återbetalning av lån har medel avsatts som motsvarar det beräknade anslagsbehovet vid en kalkylränta på 2,05 procent 2024, 2,25 procent 2025 och 2,93 procent 2026. Den preliminära beräkningen av tilldelning av medel till den aktuella anslagsposten baseras därmed på en högre kalkylränta än den som använts vid beräkning av anslagsbehovet tabell 3.15. För att kunna hantera eventuella räntehöjningar finns behov av en buffert på anslagsposten för räntor och återbetalning av lån.

<sup>4</sup> En permanent flytt av medel som tidigare använts av vissa myndigheter för rättegångskostnader m.m. till andra utgiftsområden föreslås fr.o.m. 2024.

<sup>5</sup> Fördelningen av medel för civilt försvar mellan Trafikverket, Transportstyrelsen, Luffartsverket och Sjöfartsverket för 2025 och 2026 är endast indikativ och kan komma att justeras om behov uppstår.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.11 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>34 468 391</b>	<b>34 468 391</b>	<b>34 468 391</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 989 180	6 158 306	7 633 550
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-590 498	908 157	6 376 910
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-91 800</i>	<i>-391 800</i>	<i>-641 800</i>
– Omfördelning av driftsstöd	-2 300	-2 300	-2 300
– Flytt av medel för rättegångskostnader	-5 000	-5 000	-5 000
– Avveckling av stadsmiljöavtal	-50 000	-350 000	-600 000
– Ersättning avseende icke statliga flygplatser	-34 500	-34 500	-34 500
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>36 867 072</b>	<b>41 534 851</b>	<b>48 478 850</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår en omfördelning av medel som hittills utbetalats till flygplatser från länsplanerna via anslaget 1:1 *Utveckling av transportinfrastruktur* till anslaget 1:6 *Ersättning avseende icke statliga flygplatser*. Anslaget minskas därför med 2 300 000 kronor från och med 2024.

Regeringen föreslår en permanent omfördelning av medel som hittills utbetalats till flygplatser från länsplanerna via anslaget 1:1 *Utveckling av transportinfrastruktur* till anslaget 1:6 *Ersättning avseende icke statliga flygplatser*. Anslaget minskas därför med 34 500 000 kronor från och med 2024.

Regeringen föreslår en permanent flytt av medel som tidigare har använts av vissa myndigheter för rättegångskostnader m.m. Anslaget minskas därför med 5 000 000 kronor från och med 2024. Samtidigt ökas anslaget 2:1 *Konsumentverket* inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik med 3 000 000 kronor, anslaget 2:2 *Arbetsdomstolen* inom

utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv med 250 000 kronor och anslaget 2:1 *Diskrimineringsombudsmannen* inom utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering med 1 750 000 kronor. Ovanstående omfördelning föreslås även innebära att den del av anslagets ändamål som avser utbetalning av medel från Kammarkollegiet till andra myndigheter för rättegångskostnader m.m. utgår.

Regeringen föreslår att stadsmiljöavtalen fasas ut genom att inga nya ansökningar beviljas. Anslaget minskas därför med 50 000 000 kronor 2024, 350 000 000 kronor 2025 och 600 000 000 kronor per år 2026 och 2027.

Vidare föreslås delar av ändamålet som rör ärendehantering avseende körkort med villkor om alkoholändras. Detta genom att delen om försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse utgår. Bakgrunden är att den försöksverksamhet som avses har upphört sedan tidigare.

Regeringen föreslår att 36 867 072 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 41 534 851 000 kronor respektive 48 478 850 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 157 000 000 000 kronor 2025–2050.

**Skälen för regeringens förslag:** Den verksamhet som Trafikverket bedriver förutsätter att myndigheten ingår avtal med externa parter om ekonomiska åtaganden för flera år framåt i tiden. Bemyndigandet bör avse all upphandlad verksamhet och bidrag där fleråriga avtal sluts, som inte faller under 6 kap. 2 § budgetlagen (2011:203). Bemyndigandet ska avse det totalbelopp som regeringen får ha bundit upp i avtal vid budgetårets utgång. I beräkningarna av bemyndigandet inkluderas även upptagna lån som planeras att återbetalas med anslaget samt framtida räntekostnader på upptagna lån. Vid beräkningarna av framtida ränta används en långsiktig jämviktsränta som från och med den 1 januari 2024 är 3,30 procent, vilken är fastställd av den europeiska tillsynsmyndigheten EIOPA (European Insurance and Occupational Pensions Authority).

I den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033 (I2022/01294 m.fl.) ingår ett stort antal medelstora och stora byggprojekt, såsom Västlänken i Göteborg, Mäljarbanan i Stockholm och en första etapp av Norrbotniabanan. Avgörande för när ett åtagande uppkommer är enligt gällande redovisningsregler vanligen när respektive kontrakt tecknas. Ekonomiska åtaganden i form av medfinansiering av transportinfrastruktur som staten ingår i samband med överenskommelser med kommuner, regioner eller företag, ska i vissa fall omfattas av begärda bemyndiganden redan det år staten ingår avtal om sådana överenskommelser. De exakta tidpunkterna för kontrakts- eller avtalstecknandet i de enskilda fallen kan vara svåra att förutse. Av detta följer att det behövs en viss flexibilitet i bemyndigandet. Utan detta försämras möjligheterna att genomföra kostnadseffektiva upphandlingar och därmed också ett kostnadseffektivt byggande. Exempelvis kan det då bli nödvändigt att skjuta upp den avslutande delen av en upphandling för att inte överskrida bemyndigandet, vilket försenar och även kan fördyra projektgenomförandet. Bemyndigandet föreslås därför vara något högre än beräknade utestående åtaganden för att ha marginal för den variation och osäkerhet som förekommer inom detta område. Regeringen bör därför bemyndigas att under

2024 för anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 157 000 000 000 kronor 2025–2050.

**Tabell 3.12 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2050
Ingående åtaganden	97 251 021	101 162 862	112 469 475			
Nya åtaganden	22 342 914	34 027 981	65 335 593			
Infriade åtaganden	-18 431 073	-22 721 368	-21 198 787	-30 135 308	-21 453 566	-105 017 407
Utestående åtaganden	101 162 862	112 469 475	156 606 281			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>115 900 000</b>	<b>130 918 874</b>	<b>157 000 000</b>			

### Låneram för samhällsinvesteringar

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att för 2024 ta upp lån i Riksgäldskontoret för vissa infrastrukturprojekt som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 71 000 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Trafikverket har tagit upp lån för att finansiera anläggningstillgångar, broar som ersätter färjor, vissa prioriterade väg- och järnvägsprojekt, investeringar i el- och teleanläggningar, statens andel av vissa investeringar i Stockholmsområdet i enlighet med avtal från 1983 mellan Statens järnvägar, Region Stockholm och staten samt investeringar i vissa väg- och järnvägsprojekt där kapitalkostnaderna ska finansieras med inkomster från trängselskatt eller infrastrukturavgifter.

Sedan 2017 har Trafikverket möjlighet att ansöka om medfinansiering i s.k. blandingutlysningar inom EU:s fond för ett sammanlänkat Europa (FSE) där Trafikverkets projekt som beviljats medfinansiering måste ta upp lån som motsvarar bidragsbeloppen hos Riksgäldskontoret för att medfinansiering ska verkställas. Även Trafikverkets investeringskostnader för uppbyggnad av system för administration av trängselskatt och infrastrukturavgifter belastar låneramen.

Anläggningstillgångar ska enligt budgetlagen finansieras med lån i Riksgäldskontoret. Dessa omfattas inte av den låneram som redovisas här. Trafikverkets omsättningstillgångar finansieras över verkets räntekonto med därtill kopplad kredit. I det följande ges en närmare redovisning av vad de olika delposterna i tabell 3.13 innebär.

Trafikverket får ta upp lån i Riksgäldskontoret för broinvesteringar som ersätter färjor på statens vägnät utan att öka Trafikverkets anslagsförbrukning. För att betala lånekostnaderna för sådana objekt ska Trafikverket använda sparade driftsmedel från färjetrafiken.

Den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033 (I2022/01294 m.fl.) samt länsplanen för regional transportinfrastruktur i Stockholms län för perioden 2022–2033 innehåller ett antal investeringar som delvis har finansierats eller kommer att finansieras med inkomster från trängselskatt eller infrastrukturavgifter. Det som avses är de objekt som enligt Stockholmsöverenskommelsen, Västsvenska infrastrukturpaketet och Sverige-förhandlingen delvis ska finansieras med inkomster från trängselskatt samt broarna över Sundsvallsfjärden på väg E4 och över Motalaviken på riksväg 50 som delvis finansieras av inkomster från infrastrukturavgifter. Enligt den s.k. Stockholms-

överenskommelsen ska överskottet från de trängselskatter som tas ut huvudsakligen finansiera Förbifart Stockholm. Ett liknande upplägg föreligger för de objekt som omfattas av Västsvenska paketet. För att finansiera utbyggnaden upptas även lån i Riksgäldskontoret för den del av den årliga produktionen som inte kan finansieras av överskottet från trängselskatter. Överskott kommande år kommer därefter att användas för att finansiera amortering av de lån som tagits upp för byggandet av Förbifart Stockholm och de objekt som lånefinansieras inom ramen för det Västsvenska paketet. För att kunna möta behovet av medel för planerade investeringar som finansieras med lån, inom framför allt Stockholmsregionen och Västsvenska paketet, behöver låneramen inklusive tidigare upplåning uppgå till 71 000 000 000 kronor.

**Tabell 3.13 Beräknad nettoupplåning för projekt som med riksdagens godkännande finansieras med lån**

Miljoner kronor

Objekt	Skuld							UB
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028– 2033	2033
Broinvesteringar	14	-1	-1	-1	-1	-1	-8	0
EI- och Tele anläggningar	4 722	-186	-186	-186	-186	-186	-1 116	2 676
E6 Svinesundsförbindelsen, Tullstation	40	-40	0	0	0	0	0	0
Prioriterade vägprojekt	2 923	-240	-240	-240	-240	-240	-1 403	320
Prioriterade järnvägsprojekt	10 925	-617	-617	-617	-617	-617	-3 702	4 138
Botniabanan	11 521	-429	-429	-429	-429	-429	-2 574	6 802
ERTMS-utrustning för Öresundsbron och Öresundsbanan	0	0	15	5	16	8	-8	36
CEF-finansiering Göteborgs hamn	360	-360	0	0	0	0	0	0
<b>Delsumma investeringar som lånefinansierats</b>	<b>30 505</b>	<b>-1 873</b>	<b>-1 458</b>	<b>-1 468</b>	<b>-1 457</b>	<b>-1 465</b>	<b>-8 811</b>	<b>13 972</b>
E4 Sundsvall	938	-47	-45	-46	-25	-28	-222	525
Rv 50 Motala-Mjölby	345	-17	-16	-15	-10	-10	-85	192
<b>Delsumma investeringar vars kapitalkostnader täcks av avgifter</b>	<b>1 283</b>	<b>-64</b>	<b>-61</b>	<b>-61</b>	<b>-35</b>	<b>-38</b>	<b>-307</b>	<b>717</b>
Västsvenska infrastrukturpaketet väg	178	-178	0	0	0	0	0	0
Västsvenska infrastrukturpaketet bana	7 613	120	-350	-640	-425	186	-1 889	4 615
Skurubron	617	217	-12	-30	-21	-21	-136	614
Investeringar i Stockholmsregionen	14 148	6 545	4 551	3 462	3 037	2 007	3 554	37 304
<b>Delsumma investeringar vars kapitalkostnader täcks av avgifter eller trängselskatt</b>	<b>22 556</b>	<b>6 704</b>	<b>4 189</b>	<b>2 792</b>	<b>2 591</b>	<b>2 172</b>	<b>1 529</b>	<b>42 533</b>
<b>Summa</b>	<b>54 344</b>	<b>4 767</b>	<b>2 670</b>	<b>1 263</b>	<b>1 099</b>	<b>669</b>	<b>-7 589</b>	<b>57 221</b>

**Tabell 3.14 Beräknad låneskuld för projekt som med riksdagens godkännande finansieras med lån**

Miljoner kronor

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	...2033 <sup>1</sup>
Broinvesteringar	14	13	11	10	9	7	6	0
El- och Tele anläggningar	4 722	4 536	4 350	4 164	3 978	3 792	3 606	2 676
E6 Svinesundsförbindelsen, Tullstation	40	0	0	0	0	0	0	0
Prioriterade vägprojekt	2 923	2 683	2 443	2 203	1 963	1 723	1 483	320
Prioriterade järnvägsprojekt	10 925	10 308	9 691	9 074	8 457	7 840	7 223	4 138
Botniabanan	11 521	11 092	10 663	10 234	9 805	9 376	8 947	6 802
ERTMS-utrustning för Öresundsbron och Öresundsbanan	0	0	15	20	36	44	48	36
CEF-finansiering Göteborgs hamn	360	0	0	0	0	0	0	0
<b>Delsumma investeringar som lånefinansierats</b>	<b>30 505</b>	<b>28 632</b>	<b>27 173</b>	<b>25 705</b>	<b>24 248</b>	<b>22 782</b>	<b>21 313</b>	<b>13 972</b>
E4 Sundsvall	938	891	846	800	775	747	717	525
Rv 50 Motala-Mjölby	345	328	312	297	287	277	266	192
<b>Delsumma investeringar vars kapitalkostnader täcks av avgifter</b>	<b>1 283</b>	<b>1 219</b>	<b>1 158</b>	<b>1 097</b>	<b>1 062</b>	<b>1 024</b>	<b>983</b>	<b>717</b>
Västsvenska infrastrukturpaketet väg	178	0	0	0	0	0	0	0
Västsvenska infrastrukturpaketet bana	7 613	7 733	7 383	6 743	6 318	6 504	7 408	4 615
Skurubron	617	834	822	792	771	750	729	614
Investeringar i Stockholmsregionen	14 148	20 693	25 244	28 706	31 743	33 750	34 310	37 304
<b>Delsumma investeringar vars kapitalkostnader täcks av avgifter eller trängselskatt</b>	<b>22 556</b>	<b>29 260</b>	<b>33 449</b>	<b>36 241</b>	<b>38 832</b>	<b>41 004</b>	<b>42 447</b>	<b>42 533</b>
<b>Summa</b>	<b>54 344</b>	<b>59 111</b>	<b>61 780</b>	<b>63 043</b>	<b>64 142</b>	<b>64 810</b>	<b>64 743</b>	<b>57 222</b>

<sup>1</sup> Av utrymmesskäl redovisas i tabellen endast den totala låneskulden för åren 2022–2028 samt 2033. Den totala beräknade låneskulden uppgår 2029 till 63 650 miljoner kronor, 2030 till 64 022 miljoner kronor, 2031 till 61 996 miljoner kronor och 2032 till 59 118 miljoner kronor.

**Tabell 3.15 Anslagsbehov för räntor och återbetalning av lån för vägar och järnvägar**

Miljoner kronor

	Utfall		Prognos					
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	...2033 <sup>1</sup>
<b>Lån i Riksgäldskontoret</b>								
Räntor vägar	27	50	50	50	60	60	55	18
Amorteringar vägar	244	240	240	240	240	240	240	202
Räntor järnväg	61	253	253	298	308	318	363	273
Amortering järnväg	780	803	803	803	803	803	803	803
Räntor Botniabanan	72	180	180	230	230	240	270	230
Amortering Botniabanan	429	429	429	429	429	429	429	429
Ränta Arlandabanan								
Villkorslån	5	15	15	20	20	20	25	25
<b>Totalt anslagsbelastning</b>	<b>1 618</b>	<b>1 970</b>	<b>1 970</b>	<b>2 070</b>	<b>2 090</b>	<b>2 110</b>	<b>2 185</b>	<b>1 980</b>

<sup>1</sup> Av utrymmesskäl redovisas i tabellen endast anslagsbehovet för åren 2022–2028 och 2033. Det totala beräknade anslagsbehovet uppgår 2029 till 2 195 miljoner kronor, 2030 till 2 160 miljoner kronor, 2031 till 2 100 miljoner kronor och 2032 till 2 050 miljoner kronor.

### Investeringsplan för Trafikverket

Trafikverkets samhällsinvesteringar omfattar investeringar och reinvesteringar som ingår i den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033 och i länsplanerna för regional transportinfrastruktur för perioden 2022–2033 (I2022/01294 m.fl.). Trafikverkets och länens årliga investeringsvolymerna bestäms av anvisade anslag, de lån Trafikverket tar upp i Riksgäldskontoret och de tillskott som erhålls via medfinansiering, bl.a. externa bidrag från kommuner och regioner samt bidrag från EU genom Fonden för ett sammanlänkat Europa (FSE) samt förskotteringar. Förskotteringar påverkar investeringsvolymen ett visst år men inte den totala investeringsvolymen över tid. De trängselskatteinkomster som används för investeringar ingår i anvisade anslag. Trafikverket beräknar att de sammanlagda samhällsinvesteringarna i form av nyanskaffning och vidmakthållande kommer att uppgå till 39 089 miljoner kronor under 2024, se tabell 3.16.

**Tabell 3.16 Investeringsplan för Trafikverket**

Miljoner kronor

	Utfall	Prognos	Budget	Beräknat	Beräknat	Summa
	2022	2023	2024	2025	2026	2024–2026
<b>Anskaffning och utveckling av nya investeringar</b>	<b>34 133</b>	<b>35 020</b>	<b>31 744</b>	<b>32 590</b>	<b>36 129</b>	<b>100 463</b>
Järnväg nationell plan	20 341	19 415	17 470	18 840	20 910	57 220
Järnväg regional plan	32	173	128	140	359	627
Väg nationell plan	11 473	12 794	11 445	10 654	11 563	33 661
Väg regional plan	2 287	2 638	2 701	2 956	3 298	8 955
<i>varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>32 822</i>	<i>33 698</i>	<i>30 898</i>	<i>31 694</i>	<i>35 130</i>	<i>97 722</i>
– väganläggningar	13 191	15 066	14 004	13 474	14 712	42 190
– järnvägsanläggningar	19 630	18 632	16 894	18 221	20 418	55 533
<b>Finansiering av anskaffning och utveckling</b>	<b>34 133</b>	<b>35 020</b>	<b>31 744</b>	<b>32 590</b>	<b>36 129</b>	<b>100 463</b>
Anslag 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	21 872	25 204	23 633	26 977	29 735	80 345
Anslag 1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk		821	54			



	Utfall 2022	Prognos 2023	Budget 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Summa 2024– 2026
Anslag 1:11 Trängselskatt i Stockholm	403			27	424	451
Anslag 1:14 Trängselskatt i Göteborg	855	363	61	352	642	1 056
Låneram för samhällsinvesteringar (lån i Riksgäldskontoret)	8 522	8 275	5 902	3 462	3 037	12 400
Bidrag/medfinansiering	1 659	1 124	2 148	1 773	2 290	6 211
<b>Vidmakthållande av befintliga investeringar</b>	<b>6 728</b>	<b>8 376</b>	<b>7 346</b>	<b>7 672</b>	<b>8 628</b>	<b>23 646</b>
Reinvesteringar i järnvägar	3 914	5 451	5 101	5 297	6 468	16 866
Reinvesteringar i vägar	2 814	2 925	2 245	2 374	2 160	6 779
<i>varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>7 004</i>	<i>8 376</i>	<i>7 346</i>	<i>7 672</i>	<i>8 628</i>	<i>23 646</i>
– väganläggningar	2 665	2 922	2 241	2 371	2 156	6 768
– järnvägsanläggningar	4 340	5 451	5 101	5 297	6 468	16 866
– beredskapstillgångar		4	4	4	4	11
<b>Finansiering vidmakthållande</b>	<b>6 728</b>	<b>8 376</b>	<b>7 346</b>	<b>7 672</b>	<b>8 628</b>	<b>23 646</b>
Anslag 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	6 655	8 305	7 225	7 653	8 603	23 481
Anslag 1:11 Trängselskatt i Stockholm	28	25		10		10
Anslag 1:14 Trängselskatt i Göteborg	18	34	83		2	85
Bidrag/medfinansiering	27	12	38	9	23	70
<b>Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar</b>	<b>40 861</b>	<b>43 396</b>	<b>39 089</b>	<b>40 262</b>	<b>44 757</b>	<b>124 108</b>
<b>Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar</b>	<b>39 826</b>	<b>42 074</b>	<b>38 244</b>	<b>39 366</b>	<b>43 758</b>	<b>121 368</b>

### Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Merparten av den avgiftsbelagda verksamheten är sådan där intäkterna disponeras av Trafikverket. En mindre del utgörs av offentligrättslig verksamhet och området Förare, där Trafikverket tar ut provavgifter för körkort. Avgifterna har krav på full kostnadstäckning och avgiftsnivåerna beslutas av regeringen. Vidare har Trafikverket i den offentligrättsliga verksamheten intäkter för infrastrukturavgifter, vilket är avgifter som tas ut på de statliga broarna på väg 50 i Motala och på E4 i Sundsvall som en delfinansiering av infrastrukturkostnaden för broarna. Avgifterna tas ut av Transportstyrelsen som efter avdrag för system- och administrationskostnader för över intäkterna till Trafikverket. I tabell 3.17 ingår de intäkter som Trafikverket disponerar samt Trafikverkets driftkostnader. Överskottet används för att amortera på lån. Uppgifterna i tabellen blir därför något missvisande, då inget egentligt överskott ackumuleras. För 2023 tillkommer även den nya bron över Skurusundet. I propositionen Höständringsbudget för 2023 begär regeringen ett bemyndigande för att få disponera avgifterna även för bron över Skurusundet.

Den stora volymen intäkter som disponeras finns inom uppdragsverksamheten. Trafikverket får enligt förordningen (2010:185) med instruktion för Trafikverket beräkna dessa avgifter på marknadsmässiga grunder om det är nödvändigt för att undvika att konkurrensen på marknaden snedvrids. Det gör att verksamheten inte kan anses ha krav på full kostnadstäckning eller annat bestämt ekonomiskt mål. Av tabell 3.17 framgår, utöver intäkter, även kostnader och ackumulerat resultat. En översyn av uppdragsverksamheten ingår i det regeringsuppdrag Trafikverket har. Resultaten kommenteras därför inte särskilt.

Trafikverket disponerar även intäkter från avgifter för personliga skyltar till motorfordon. Intäkterna går till Skyltfonden varifrån Trafikverket betalar ut bidrag till främst trafiksäkerhetsändamål.

För en del av den avgiftsbelagda verksamheten disponerar Trafikverket intäkterna och redovisar dessa mot anslaget. Det är framför allt banavgifter, där intäkterna disponeras för finansiering av vidmakthållande av järnväg. Avgiften har enligt lagstiftning inom järnvägsområdet inte krav på full kostnadstäckning utan motsvarar i princip marginalkostnad, varför tabellen enbart innehåller uppgift om intäkter.

Trafikverket har även andra intäkter som inte ingår i tabellen nedan, exempelvis i investeringsverksamheten där myndigheten är byggherre för investeringar i infrastruktur som genomförs åt kommuner.

**Tabell 3.17 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Trafikverket**

Miljoner kronor

Verksamhet	Ack. Resultat tom. 2022	Resultat 2023	Beräknade intäkter 2024	Beräknade kostnader 2024	Beräknat resultat 2024	Ack. Resultat 2024
<b>Verksamhet där intäkterna inte disponeras</b>						
<b>Offentligrättslig verksamhet</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>30</b>	<b>30</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
Ansökningsavgifter för transportdispenser	0	0	26	26	0	0
Övriga dispenser	0	0	4	4	0	0
<b>Verksamhet där intäkterna disponeras</b>						
<b>Offentligrättslig verksamhet</b>	<b>81</b>	<b>1</b>	<b>575</b>	<b>591</b>	<b>-16</b>	<b>66</b>
Förare	81	1	575	591	-16	66
<b>Offentligrättslig verksamhet – infrastrukturavgifter</b>	<b>0</b>	<b>90</b>	<b>116</b>	<b>5</b>	<b>110</b>	<b>201</b>
Riksväg 50 Skurubron	0	22	19	1	17	40
E4 Sundsvall	0	56	49	1	48	104
Skurubron	0	6	48	3	45	57
<b>Uppdragsverksamhet</b>	<b>397</b>	<b>43</b>	<b>3 272</b>	<b>3 242</b>	<b>30</b>	<b>470</b>
Färjeleder	-4	1	118	117	1	-2
Elförsäljning	0	30	1 510	1 481	29	59
Övriga uppdrag	22	11	58	51	7	40
Uthyrning av reservbroar	34	5	8	3	5	44
Förvaltning av järnvägsfordon	86	-5	38	50	-12	69
Teletjänster och it	93	5	11	7	4	102
Uthyrning av förarprovsbilar	10	-6	90	97	-7	-3
Trafikverksskolan	-22	2	61	58	3	-17
Materialförsörjning	178	0	1 290	1 290	0	178
Fastighetsförvaltning	0	0	88	88	0	0
<b>Övriga intäkter</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>17</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>
Skyltfonden	-	-	17	-	-	-
<b>Verksamhet där intäkterna inte disponeras och redovisas mot anslaget</b>						
<b>Offentligrättslig verksamhet</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>2 265</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
Banavgifter	-	-	2 265	-	-	-
Avgifter för ansökan om sjöfartsstöd	0	0	0	0	0	0

### 3.5.2 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur

**Tabell 3.18 Anslagsutveckling 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur**

Tusental kronor

2022	Utfall	29 106 079	Anslagssparande	4 396 956
2023	Anslag	30 950 890 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	32 254 762
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>33 974 215</b>		
2025	Beräknat	38 598 090 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	38 193 485 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 35 574 277 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 33 964 860 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för

- trafikledning, drift, underhåll och bärighetsåtgärder på statliga vägar och järnvägar,
- bidrag till anläggningar i anslutning till det kapillära bannätet i enlighet med tidigare riksdagsbeslut,
- statsbidrag till drift av enskilda vägar,
- ersättning för eftersök av vilt som varit inblandat i sammanstötning med motorfordon eller spårbundna fordon liksom Polismyndighetens administrations- och fakturahanteringsutgifter för detta,
- kommunikationer till Holmön,
- eventuella böter till följd av försenat genomförande av EU-direktiv,
- betalning av kvalitetsavgifter till följd av avvikelser från i tågplan och trafikeringsavtal fastställt användande av infrastrukturen som orsakats av Trafikverket,
- kompensation för godstransporter på järnväg för att minska godstrafikens totala externa kostnader,
- forsknings- och innovationsinsatser inom transportområdet,
- räntor och amorteringar på upptagna lån för byggande av broar som ersätter färjor på statens vägnät,
- drift och underhåll av anläggningar för nykterhetskontroll i hamnar, samt
- ersättning som betalas ut av Trafikverket i egenskap av infrastrukturförvaltare med stöd av gällande lagstiftning för järnvägstrafik.

**Tabell 3.19 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur, fördelning på anslagsposter**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Budget 2023	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
<b>Vidmakthållande väg</b>	<b>16 143 367</b>	<b>17 314 587</b>	<b>17 216 965</b>	<b>18 276 358</b>	<b>20 686 727</b>	<b>20 777 602</b>
Drift och underhåll	13 351 015	14 316 590	14 093 910	14 805 112	16 791 573	17 267 456
Bärighet och tjälsäkring	1 485 555	1 669 600	1 713 056	1 858 044	2 163 110	1 942 925
Bidrag för drift av enskild väg	1 306 797	1 328 397	1 410 000	1 613 202	1 732 044	1 567 221
<b>Vidmakthållande järnväg</b>	<b>12 962 712</b>	<b>13 636 303</b>	<b>15 288 496</b>	<b>15 697 857</b>	<b>17 912 567</b>	<b>17 417 131</b>
Drift, underhåll och trafikledning	12 231 041	13 136 303	15 000 000	15 697 857	17 912 567	17 417 131

	Utfall 2022	Budget 2023	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
Drift, underhåll och trafikledning RRF	432 056	500 000	281 000	0 <sup>1</sup>	0 <sup>1</sup>	0 <sup>1</sup>
FOI inom Vidmakthållande	299 615	0 <sup>2</sup>	7 496 <sup>2</sup>	0 <sup>2</sup>	-1 204 <sup>2</sup>	-1 248 <sup>2</sup>
<b>Summa</b>	<b>29 106 079</b>	<b>30 950 890</b>	<b>32 505 462</b>	<b>33 974 215</b>	<b>38 598 090</b>	<b>38 193 485</b>

<sup>1</sup> Medel för Drift, underhåll och trafikledning på järnväg RRF ingår fr.o.m. 2024 i posten Drift, underhåll och trafikledning.

<sup>2</sup> Medel för forskning och innovation har fr.o.m. 2023 överförts till anslaget 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur. Kvarstår en teknisk justering för 2025 och 2026 som uppgår till 1 204 tkr respektive 1 248 tkr.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.20 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>30 950 890</b>	<b>30 950 890</b>	<b>30 950 890</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 698 918	5 559 152	6 888 319
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	324 407	2 088 048	354 276
varav BP24 <sup>3</sup>	400 000	400 000	
– Ökat vägunderhåll i det statliga vägnätet	300 000	300 000	
– Förstärkt underhåll i det enskilda vägnätet	100 000	100 000	
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>33 974 215</b>	<b>38 598 090</b>	<b>38 193 485</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår en extra satsning på vägunderhåll i det statliga vägnätet i syfte att minska det eftersatta underhållet. Anslaget ökas därför med 300 000 000 kronor under 2024 och 300 000 000 kronor under 2025.

Regeringen föreslår även en extra satsning på förstärkt underhåll av enskilda vägar. Anslaget ökas därför med 100 000 000 kronor under 2024 och 100 000 000 kronor under 2025.

Regeringen föreslår att 33 974 215 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 38 598 090 000 kronor respektive 38 193 485 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 36 500 000 000 kronor 2025–2038.

**Skälen för regeringens förslag:** Den verksamhet som Trafikverket bedriver förutsätter att myndigheten ingår avtal med externa parter om ekonomiska åtaganden för flera år framåt i tiden. Bemyndigandet bör avse all upphandlad verksamhet och bidrag där fleråriga avtal sluts, som inte faller under 6 kap. 2 § budgetlagen. Bemyndigandet ska avse det totalbelopp som regeringen får ha bundit upp i avtal vid

budgetårets utgång. Avgörande för när ett åtagande uppkommer enligt gällande redovisningsregler är vanligen när respektive kontrakt tecknas. De exakta tidpunkterna för kontraktstecknandet i de enskilda fallen kan vara svåra att förutse. Av detta följer att det behövs viss flexibilitet i bemyndigandet. Utan detta försämras möjligheterna att genomföra kostnadseffektiva upphandlingar och därmed också ett kostnadseffektivt genomförande av åtgärder. Exempelvis kan det bli nödvändigt att skjuta upp den avslutande delen av en upphandling för att inte överskrida bemyndigandet vilket försenar och även kan fördyra projektgenomförandet. Bemyndigandet föreslås vara något högre än beräknade utestående åtaganden för att ha marginal för den variation och osäkerhet som förekommer inom detta område. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 36 500 000 000 kronor 2025–2038.

**Tabell 3.21 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2038
Ingående åtaganden	25 119 281	29 828 863	36 161 277			
Nya åtaganden	17 496 385	19 363 317	14 936 670			
Infriade åtaganden	-12 786 803	-13 030 903	-14 997 708	-14 825 509	-8 374 955	-12 899 775
Utestående åtaganden	29 828 863	36 161 277	36 100 239			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>35 800 000</b>	<b>37 181 126</b>	<b>36 500 000</b>			

### 3.5.3 1:3 Trafikverket

**Tabell 3.22 Anslagsutveckling 1:3 Trafikverket**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 440 782	Anslagssparande	27 885
2023	Anslag	1 455 481 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 471 948
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 487 566</b>		
2025	Beräknat	1 534 504 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	1 560 388 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 1 482 734 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 1 472 091 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för Trafikverkets förvaltningsutgifter. Från anslaget finansieras utgifter för

- ledning, ekonomiadministration, personaladministration, planering och uppföljning av verksamheten, övrigt verksamhetsstöd och intern utveckling till den del dessa aktiviteter inte är direkt hänförliga till kärnverksamhetens produkter och tjänster/prestationer,
- åtgärder som syftar till att avhjälpa brister i den långsiktiga kompetensförsörjningen inom infrastruktur- och transportsektorn,
- administration av statens miljöansvar inom det transportpolitiska området,
- modellutveckling och analys inom transportområdet,
- administrationen av trafikavtal, samt
- uppföljning av särskilda överenskommelser om transportinfrastrukturinvesteringar.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.23 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Trafikverket**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 455 481</b>	<b>1 455 481</b>	<b>1 455 481</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	46 036	98 461	136 098
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-13 951	-19 438	-31 191
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-13 201</i>	<i>-13 201</i>	<i>-13 201</i>
– <i>Kontaktpunkt för öppnandet av beredskapsflygplatser</i>	<i>5 000</i>	<i>5 000</i>	<i>5 000</i>
– <i>Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision</i>	<i>-3 193</i>	<i>-3 193</i>	<i>-3 193</i>
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	<i>-15 008</i>	<i>-15 008</i>	<i>-15 008</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 487 566</b>	<b>1 534 504</b>	<b>1 560 388</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att Trafikverket tilldelas det operativa ansvaret att under alla tider på dygnet vara kontaktpunkt för att koordinera öppnandet av beredskapsflygplatser samt ge service och aktuell information om samtliga beredskapsflygplatser till utförare av samhällsviktig luftfart. Förslaget är delvis i linje med förslagen i promemorian Statens ansvar för det svenska flygplatssystemet – för tillgänglighet och beredskap (Ds 2023:3). Anslaget ökas permanent med 5 000 000 kronor från och med 2024.

Anslaget har justerats ned permanent med 3 193 000 kronor till följd av slopad avgift för årlig revision fr.o.m. räkenskapsåret 2024, se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 5. Anslaget minskas med 15 008 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp, se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4.

Regeringen föreslår att 1 487 566 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Trafikverket* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 534 504 000 kronor respektive 1 560 388 000 kronor.

### 3.5.4 1:4 Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål

**Tabell 3.24 Anslagsutveckling 1:4 Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål**

Tusental kronor

2022	Utfall	369 108	Anslagssparande	
2023	Anslag	533 308 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	533 308
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>533 308</b>		
2025	Beräknat	194 308		
2026	Beräknat	194 308		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter inom Sjöfartsverkets ansvarsområde som inte finansieras via handelssjöfarten, såsom flyg- och sjöräddning, isbrytningsverksamhet,

fritidsbåtsinfrastruktur, merkostnader för omställning till fossilfri båt- och fartygsflotta, samt för reducering av farledsavgifter genom s.k. klimatkompensation.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.25 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:4 Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>533 308</b>	<b>533 308</b>	<b>533 308</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer		-339 000	-339 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>533 308</b>	<b>194 308</b>	<b>194 308</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 533 308 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 194 308 000 kronor respektive 194 308 000 kronor.

### 3.5.5 1:5 Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur

**Tabell 3.26 Anslagsutveckling 1:5 Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur**

Tusental kronor

2022	Utfall	146 184	Anslagssparande	
2023	Anslag	62 284 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	62 284
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>62 284</b>		
2025	Beräknat	62 284		
2026	Beräknat	62 284		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för att täcka drift och administration av Trollhätte kanal och slussar, Säffle kanal och övrig kanalverksamhet samt byggnadsminnen.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.27 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:5 Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>62 284</b>	<b>62 284</b>	<b>62 284</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>62 284</b>	<b>62 284</b>	<b>62 284</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 62 284 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 62 284 000 kronor respektive 62 284 000 kronor.

### 3.5.6 1:6 Ersättning avseende icke statliga flygplatser

**Tabell 3.28 Anslagsutveckling 1:6 Ersättning avseende icke statliga flygplatser**

Tusental kronor

2022	Utfall	255 580	Anslagssparande	2 233
2023	Anslag	154 913 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	154 913
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>298 313</b>		
2025	Beräknat	298 313		
2026	Beräknat	298 313		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att finansiera delar av driftunderskott vid kommunala och privata flygplatser som trafikeras av flyglinjer som upphandlas av staten eller vid kommunala och privata flygplatser som ingår i ett statligt nät av beredskapsflygplatser eller vid de ytterligare kommunala och privata flygplatser där det bedrivs reguljär inrikes linjetrafik av betydande omfattning. Anslaget får vidare användas för utgifter för att upprätthålla beredskap för samhällsviktiga transporter på vissa flygplatser. Anslaget får därutöver användas för ersättning till utförare av flygtrafiktjänst för flygningar där avgift inte får tas ut.



## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.29 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:6 Ersättning avseende icke statliga flygplatser**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>151 013</b>	<b>151 013</b>	<b>151 013</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	147 300	147 300	147 300
varav BP24	149 800	149 800	149 800
– Omfördelning av driftsstöd	2 300	2 300	2 300
– Medel för flygningar undantagna avgift från flygtrafiktjänst	6 000	6 000	6 000
– Ersättning avseende icke statliga flygplatser	141 500	141 500	141 500
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>298 313</b>	<b>298 313</b>	<b>298 313</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De regionala flygplatserna är betydelsefulla för att hela Sverige ska fungera och de har en viktig roll för tillgängligheten för medborgarna, näringslivet och det samhällsviktiga flygets behov. För att långsiktigt säkerställa att viktig infrastruktur och samhällsviktig verksamhet fungerar bedömer regeringen att det statliga bidraget för driftstödet till de regionala icke statliga flygplatserna ska stärkas. Anslaget 1:6 *Ersättning avseende icke statliga flygplatser* bör därför ökas med 141 500 000 kronor. Som del av finansiering av denna satsning omfördelas de 34 500 000 kronor som hittills har utbetalats till flygplatser från länsplanerna via anslaget 1:1 *Utveckling av transportinfrastruktur* till anslaget 1:6 *Ersättning avseende icke statliga flygplatser*.

Genom ovanstående förändring behöver ändamålet för anslaget 1:6 *Ersättning avseende icke statliga flygplatser* ändras för att möjliggöra att statligt bidrag även får användas för utgifter för att finansiera driftunderskott vid kommunala eller privata flygplatser som ingår i ett statligt nät av beredskapsflygplatser eller vid de ytterligare kommunala eller privata flygplatser där det bedrivs reguljär inrikes linjetrafik av betydande omfattning.

Regeringen föreslår en omfördelning av medel som hittills utbetalats till flygplatser från länsplanerna via anslaget 1:1 *Utveckling av transportinfrastruktur* till anslaget 1:6 *Ersättning avseende icke statliga flygplatser*. Anslaget ökas därför med 2 300 000 kronor från och med 2024.

Utförare av flygtrafiktjänst finansieras genom avgifter från de som nyttjar tjänsterna. Vissa flygningar är emellertid undantagna från sådana avgifter. Antalet flygningar där avgifter inte får tas ut har under 2023 ökat till följd av det rådande världspolitiska läget med Rysslands storskaliga invasion av Ukraina, Sveriges Nato-ansökan och andra händelser i omvärlden. För att hantera såväl en avgiftshöjning som det ökade antalet undantagna flygningar ökas anslaget 1:6 *Ersättning avseende icke statliga flygplatser* med 6 000 000 kronor fr.o.m. 2024.

Regeringen föreslår att 298 313 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Ersättning avseende icke statliga flygplatser* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 298 313 000 kronor respektive 298 313 000 kronor.

### 3.5.7 1:7 Trafikavtal

**Tabell 3.30 Anslagsutveckling 1:7 Trafikavtal**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 080 728	Anslagssparande	157 272
2023	Anslag	1 131 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 025 049
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>958 000</b>		
2025	Beräknat	1 006 000		
2026	Beräknat	906 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för

- statens trafikavtal när det gäller transportpolitiskt motiverad interregional kollektivtrafik,
- tillfällig juridisk, ekonomisk, eller annan expertis vid ingående av nya avtal,
- förvaltningsutgifter som är direkt hänförliga till trafikavtal, samt
- statligt tonnage för färjetrafiken till och från Gotland.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.31 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:7 Trafikavtal**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 098 000</b>	<b>1 098 000</b>	<b>1 098 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-140 000	-92 000	-192 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>958 000</b>	<b>1 006 000</b>	<b>906 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 958 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Trafikavtal* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 006 000 000 kronor respektive 906 000 000 kronor.

#### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:7 *Trafikavtal* ingå ekonomiska åtaganden i samband med tjänstekoncessioner, avtal om trafik tjänst baserat på allmän trafikplikt, samverkansavtal och upphandling av transportpolitiskt motiverad trafik som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 8 800 000 000 kronor 2025–2035.

**Skälen för regeringens förslag:** Bemyndigandet föreslås vara något högre än beräknade utestående åtaganden för att ha marginal för den variation och osäkerhet som förekommer inom detta område. Bemyndigandet föreslås vara högre jämfört med 2023 framför allt till följd av att ett nytt avtal för färjetrafik till och från Gotland beräknas tecknas under 2024. Regeringen bör bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:7 *Trafikavtal* ingå ekonomiska åtaganden i samband med tjänstekoncessioner, avtal om trafik tjänst baserat på allmän trafikplikt, samverkansavtal och upphandling av

transportpolitiskt motiverad trafik som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 8 800 000 000 kronor 2025–2035.

**Tabell 3.32 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:7 Trafikavtal**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2035
Ingående åtaganden	3 332 095	2 426 690	3 241 661			
Nya åtaganden	163 956	1 665 145	6 117 572			
Infriade åtaganden	-1 069 361	-850 174	-958 000	-1 006 000	-906 000	-6 489 233
Utestående åtaganden	2 426 690	3 241 661	8 401 233			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>4 000 000</b>	<b>3 500 000</b>	<b>8 800 000</b>			

### 3.5.8 1:8 Viss internationell verksamhet

**Tabell 3.33 Anslagsutveckling 1:8 Viss internationell verksamhet**

Tusental kronor

2022	Utfall	30 396	Anslagssparande	161
2023	Anslag	30 557 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	30 322
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>30 557</b>		
2025	Beräknat	30 557		
2026	Beräknat	30 557		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Sveriges förpliktelser som värdland för Världssjöfartsuniversitetet (World Maritime University, WMU). Anslaget får även användas för utgifter som omfattar avgifter till internationella organisationer inom transportområdet.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.34 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:8 Viss internationell verksamhet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>30 557</b>	<b>30 557</b>	<b>30 557</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>30 557</b>	<b>30 557</b>	<b>30 557</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 30 557 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Viss internationell verksamhet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 30 557 000 kronor respektive 30 557 000 kronor.

### 3.5.9 1:9 Statens väg- och transportforskningsinstitut

**Tabell 3.35 Anslagsutveckling 1:9 Statens väg- och transportforskningsinstitut**

Tusental kronor

2022	Utfall	82 104	Anslagssparande
2023	Anslag	83 179 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 82 539
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>86 797</b>	
2025	Beräknat	90 276 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	92 583 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 86 796 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 86 797 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för utredningsverksamhet, kompetensutveckling, lokaler, särskild utrustning, administration och det nationella transportforskningsbiblioteket BIC. Anslaget får vidare användas för forskning och medfinansiering som följer av Statens väg- och transportforskningsinstituts deltagande i EU-projekt. Anslaget får även användas för driften av ett nationellt kompetenscentrum om cykling.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.36 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:9 Statens väg- och transportforskningsinstitut**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>83 179</b>	<b>83 179</b>	<b>83 179</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	4 805	8 332	10 670
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 187	-1 235	-1 266
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-1 187</i>	<i>-1 187</i>	<i>-1 187</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-307	-307	-307
– Generell besparing i statsförvaltningen	-880	-880	-880
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>86 797</b>	<b>90 276</b>	<b>92 583</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget har justerats ned permanent med 307 000 kronor till följd av slopad avgift för årlig revision fr.o.m. räkenskapsåret 2024, se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 5. Anslaget minskas med 880 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp, se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4.

Regeringen föreslår att 86 797 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Statens väg- och transportforskningsinstitut* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 90 276 000 kronor respektive 92 583 000 kronor.

**Budget för avgiftsbelagd verksamhet****Tabell 3.37 Uppdragsverksamhet**

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat	Akkumulerat resultat
Utfall 2022	48 559	48 793	-234	16 732
(varav tjänsteexport)	2 210	2 228	-17	-607
Prognos 2023	46 000	46 000	0	16 372
(varav tjänsteexport)	2 500	2 500	0	-607
Budget 2024	49 000	49 500	-500	15 872
(varav tjänsteexport)	2 600	2 600	0	607

Källa: Statens väg- och transportforskningsinstituts budgetunderlag för 2024–2026 inklusive kompletterande underlag (LI2023/01911).

**3.5.10 1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk****Tabell 3.38 Anslagsutveckling 1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk**

Tusental kronor

2022	Utfall	825 108	Anslagssparande	115 141
2023	Anslag	550 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	676 394
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>550 000</b>		
2025	Beräknat	550 000		
2026	Beräknat	150 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Ändamål**

Anslaget får användas till utgifter för bidrag som EU beviljar för finansiering av investeringar i projekt som ingår i TEN-T genom Fonden för ett sammanlänkat Europa, FSE.

**Skälen för regeringens förslag****Tabell 3.39 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>550 000</b>	<b>550 000</b>	<b>550 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			-400 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>550 000</b>	<b>550 000</b>	<b>150 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 550 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 550 000 000 kronor respektive 150 000 000 kronor.

### 3.5.11 1:11 Trängselskatt i Stockholm

**Tabell 3.40 Anslagsutveckling 1:11 Trängselskatt i Stockholm**

Tusental kronor

2022	Utfall	2 044 585	Anslagssparande	52 326
2023	Anslag	1 648 987 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 653 792
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 521 285</b>		
2025	Beräknat	1 923 761		
2026	Beräknat	1 921 024		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för

- investeringar i vägnätet i Stockholmsregionen som finansieras med överskott från trängselskatten,
- statlig medfinansiering till projektering av tunnelbaneutbyggnaden i Stockholmsregionen,
- medfinansiering av tunnelbaneutbyggnad i Stockholmsregionen,
- investeringskostnader och utbyte av utrustning i betalssystemet, samt
- system- och administrationskostnader för trängselskatten i Stockholm.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.41 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:11 Trängselskatt i Stockholm**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 648 987</b>	<b>1 648 987</b>	<b>1 648 987</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-127 702	274 774	272 037
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 521 285</b>	<b>1 923 761</b>	<b>1 921 024</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 521 285 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Trängselskatt i Stockholm* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 923 761 000 kronor respektive 1 921 024 000 kronor.

#### Uppföljning av överskott i förhållande till avsatta medel

Tilldelningen av medel från trängselskatteinkomster till väginvesteringar utgår från en prognos av hur stort överskott trängselskattesystemet förväntas ge det kommande året, dvs. hur stort nettot av inbetald trängselskatt och kostnaderna för att administrera systemet förväntas bli. I fastställandet av de medel som avsätts till investeringar tas hänsyn till hur väl tidigare beräknade överskott och avsatta medel har stämt överens.

I tabell 3.42 finns en sammanställning av inbetald trängselskatt, kostnaderna för administration samt avsatta medel till väginvesteringar under perioden 2007–2022. Av tabellen framgår att den ackumulerade differensen mellan överskott och totalt avsatta medel vid utgången av 2022 uppgick till -418 663 000 kronor. Detta belopp läggs till det beräknade överskottet 2023, se vidare i tabell 3.44.

**Tabell 3.42 Trängselskatt i Stockholm – uppföljning av överskott i förhållande till avsatta medel till väginvesteringar**

Tusental kronor

	2007–2018	2019	2020	2021	2022
Intäkter från inbetald trängselskatt	11 625 608	1 685 951	1 905 248	1 937 169	1 917 524
Kostnader för administration	2 604 513	111 293	104 992	100 528	105 521
Överskott	9 021 095	1 574 658	1 800 256	1 836 641	1 812 003
Investeringar i vägnätet (Förbifart Stockholm och andra väganknutna projekt i Stockholmsregionen samt tunnelbanan i Stockholms län). Medlen avsatta på en egen anslagspost i regleringsbrev exkl. omdisponeringar under året.	8 262 660	1 611 209	2 074 076	2 097 370	1 802 200
Medel som omdisponerats	486 961	20 154	31 607	36 408	40 872
<b>Summa totalt avsatta medel</b>	<b>8 749 621</b>	<b>1 631 363</b>	<b>2 105 683</b>	<b>2 133 778</b>	<b>1 842 872</b>
Differens mellan överskott och avsatta medel	271 474	-56 707	-305 427	-297 137	-30 869
Akkumulerad differens	-51 211	214 770	-90 657	-387 794	-418 663

Källor: Årsredovisningar från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket för aktuella budgetår.

**Uppföljning av avsatta medel och hur de har använts**

Enligt den s.k. Stockholmsöverenskommelsen ska överskottet från trängselskatten huvudsakligen finansiera Förbifart Stockholm. Därutöver ska överskottet användas till andra väganknutna projekt i Stockholmsregionen för 5 000 000 000 kronor. Överskottet ska även genom 2013 års Stockholmsförhandling bidra med medfinansiering av utbyggnaden av tunnelbanan i Stockholmsregionen.

Beräkningen av de medel som avsätts till investeringar är endast avsedd att visa de överskott som trängselskattesystemet ger och därmed inte hur stor del av överskottet som används till investeringar. Medel till investeringar som inte används enskilda år överförs i stället som anslagssparande till kommande år. Som framgår av tabell 3.43 hade ett anslagssparande på 16 447 000 kronor ackumulerats vid utgången av 2022.

**Tabell 3.43 Trängselskatt i Stockholm – uppföljning av hur avsatta medel har använts**

Tusental kronor

	2008–2018	2019	2020	2021	2022
Investeringar i vägnätet (Förbifart Stockholm och andra väganknutna projekt i Stockholmsregionen samt tunnelbanan i Stockholms län). Medlen avsatta på en egen anslagspost i regleringsbrev exkl. omdisponeringar under året.	8 640 101	1 611 209	2 074 076	2 097 370	1 802 000
Medel som omdisponerats	486 961	20 154	31 607	36 408	40 872
Ingående anslagssparande väginvesteringar	9 129 151	1 023 223	100 169	13 531	112 639
<b>Summa totalt tillgängliga medel</b>	<b>18 256 121</b>	<b>2 654 586</b>	<b>2 205 852</b>	<b>2 147 309</b>	<b>1 955 511</b>
Användning (kostnader för genomförda investeringar)	7 726 383	2 554 418	2 192 320	2 034 671	1 939 064
Utgående anslagssparande	10 529 738	100 168	13 532	112 638	16 447

Källor: Årsredovisningar från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket för aktuella budgetår.

**Beräkning av medel som ska avsättas till investeringar**

Av tabell 3.44 framgår att nettoöverskottet från inbetald trängselskatt beräknas uppgå till 1 798 547 000 kronor 2024. I beräkningen av hur stort belopp som ska avsättas till investeringar för 2024 tas hänsyn till den ackumulerade differensen mellan överskott och avsatta medel t.o.m. 2022 på -418 663 000 kronor, se tabell 3.42.

Med beaktande av beräknat överskott för 2023 samt differens mellan överskott och avsatta medel t.o.m. 2021 avser regeringen att avsätta 1 379 885 000 kronor till investeringar i Trafikverkets regleringsbrev för 2024, se tabell 3.44.

**Tabell 3.44 Trängselskatten i Stockholm – beräkning av medel som avsätts till investeringar**

Tusental kronor

	Beräknat 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
Intäkter från trängselskatt	1 939 947	1 923 761	1 921 024
Kostnader för administration	141 400	141 400	141 400
Överskott	1 798 547	1 782 361	1 779 624
Justering för ackumulerad differens	-418 663		
Till väginvesteringar (avsätts på anslagspost i Trafikverkets regleringsbrev)	1 379 885	1 782 361	1 779 624

Källor: Årsredovisningar från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket för aktuella budgetår.

**Beräkning av anslagsnivån**

Trängselskatt är en statlig tids- och platsrelaterad skatt som tas ut med stöd av lagen (2004:629) om trängselskatt. Skattskyldighet inträder när en skattepliktig bil brukas vid passage av en betalstation. Trängselskatten syftar till att förbättra framkomligheten, förbättra miljön och bidra till att finansiera infrastruktursatsningar. Lagen gäller hela Sverige, men närmare bestämmelser om var och när skatt tas ut samt skattens storlek finns i särskilda bilagor till lagen. För närvarande tas trängselskatt ut i Stockholms kommun och Göteborgs kommun (10 § lagen om trängselskatt). Anslaget förändras därför i sedvanlig ordning, och som framgår i tabell 3.45 avsätts 1 379 885 000 kronor till investeringar 2024. Dessutom avsätts sammanlagt 141 400 000 kronor för administrationskostnader. Det sammanlagda anslagsbehovet för 2024 blir därmed 1 521 285 000 kronor.

**Tabell 3.45 Anslaget 1:11 Trängselskatt i Stockholm – fördelning på anslagsposter**

Tusental kronor

	Beräknat 2023	Beräknat 2024	Beräknat 2025
Trafikverket: Investeringar i vägnätet (Förbifart Stockholm och andra väganknutna projekt i Stockholmsregionen samt tunnelbanan i Stockholms län)	1 379 885	1 782 631	1 779 624
Trafikverket: administration	40 000	40 000	40 000
Transportstyrelsen: administration	84 000	84 000	85 000
Kronofogdemyndigheten: administration	3 400	3 400	3 400
Sveriges Domstolar: administration	1 000	1 000	1 000
Skatteverket: administration	13 000	13 000	12 000
<b>Summa</b>	<b>1 521 285</b>	<b>1 923 761</b>	<b>1 921 024</b>

Källor: Årsredovisningar från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket samt Regeringskansliets beräkningar.

**Bemyndigande om ekonomiska åtaganden**

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:11 *Trängselskatt i Stockholm* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 68 800 000 000 kronor 2025–2060.

**Skälen för regeringens förslag:** De investeringar i väginfrastrukturen som finansieras från anslaget för trängselskatt i Stockholm förutsätter att Trafikverket ingår avtal med externa parter om ekonomiska åtaganden för flera år framåt i tiden. Bemyndigandet bör avse all upphandlad verksamhet där fleråriga avtal sluts, som inte



faller under 6 kap. 2 § budgetlagen. Bemyndigandet avser det totalbelopp som regeringen får ha bundit upp i avtal vid budgetårets utgång. I beräkningarna av bemyndigandet inkluderas även upptagna lån som planeras att återbetalas med anslaget samt framtida räntekostnader på upptagna lån.

Vid beräkningarna av framtida ränta används en långsiktig jämviktsränta som fr.o.m. den 1 januari 2024 är 3,30 procent vilken är fastställd av den europeiska tillsynsmyndigheten European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA). Räntekostnader redovisas som ett åtagande inom bemyndiganderamen först då lån har tagits upp. Avgörande för när ett åtagande inträffar är vanligen när respektive kontrakt tecknas. Ekonomiska åtaganden som staten ingår i samband med överenskommelser med kommuner, regioner eller företag om medfinansiering av transportinfrastruktur ska dock i vissa fall omfattas av begärda bemyndiganden redan det år staten ingår sådana överenskommelser. De exakta tidpunkterna för kontraktstecknandet i de enskilda fallen kan vara svåra att förutse. Av detta följer att det behövs viss flexibilitet i bemyndigandet. Utan en sådan försämras möjligheterna för att genomföra kostnadseffektiva upphandlingar och därmed också ett kostnadseffektivt byggande. Exempelvis kan det då bli nödvändigt att skjuta upp den avslutande delen av en upphandling för att inte överskrida bemyndigandet vilket försenar och kan fördyra projektgenomförandet. Bemyndigandet föreslås vara något högre än beräknade utestående åtaganden för att ha marginal för den variation och osäkerhet som förekommer inom detta område. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:11 *Trängselskatt i Stockholm* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 68 800 000 000 kronor 2025–2060.

**Tabell 3.46 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:11 Trängselskatt i Stockholm**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2060
Ingående åtaganden	45 498 243	51 157 326	67 014 731			
Nya åtaganden	7 598 147	17 417 318	3 288 364			
Infriade åtaganden	-1 939 064	-1 559 913	-1 883 941	-1 912 471	-1 378 800	-65 127 883
Utestående åtaganden	51 157 326	67 014 731	68 419 154			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>52 500 000</b>	<b>67 400 000</b>	<b>68 800 000</b>			

### Låneram

Överskottet från trängselskatten ska i enlighet med den s.k. Stockholmsöverenskommelsen finansiera bl.a. Förbifart Stockholm. Därutöver ska överskottet användas till andra väganknutna projekt i Stockholmsregionen för 5 000 000 000 kronor i 2009 års priser samt för utbyggnad av tunnelbanan i Stockholm. Den del av investeringarna som täcks av framtida skatteintäkter finansieras genom lån i Riksgäldskontoret. Dessa lån redovisas under anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* tillsammans med övriga lån som Trafikverket tar upp för infrastrukturprojekt, eftersom de ingår i den samlade låneramen för infrastrukturprojekt. Lån tas även upp för räntekostnader. Räntor och återbetalning av lån kommer att belasta anslaget 1:11 *Trängselskatt i Stockholm*.

### 3.5.12 1:12 Transportstyrelsen

**Tabell 3.47 Anslagsutveckling 1:12 Transportstyrelsen**

Tusental kronor

2022	Utfall	2 297 714	Anslagssparande	124 383
2023	Anslag	2 407 440 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	2 485 718
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 535 914</b>		
2025	Beräknat	2 623 847 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	2 715 957 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 2 506 175 tkr i 2024 års prishnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 2 525 433 tkr i 2024 års prishnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för Transportstyrelsens förvaltningsutgifter samt för att betala svenskt medlemskap i internationella organisationer inom transportområdet. Anslaget får även användas för system- och administrationsutgifter förknippade med Transportstyrelsens uppbörd av andra skatter än trängselskatt samt för utbetalning av statsbidrag till vårdgivare för inrapportering av uppgifter till Transportstyrelsens olycksdatabas, Strada.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.48 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:12 Transportstyrelsen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>2 407 440</b>	<b>2 407 440</b>	<b>2 407 440</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	106 961	225 095	296 794
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer <i>varav BP24<sup>3</sup></i>	21 513	-8 687	11 723
– <i>Regelutveckling</i>	10 000	10 000	10 000
– <i>Förstärkning inom tillsyn</i>	4 000	8 000	21 000
– <i>Ökade resurser för körkortsåterkallelser och varningar</i>	16 000	17 000	17 000
– <i>Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision</i>	-2 055	-2 055	-2 055
– <i>Utveckling av nytt vägtrafikregister</i>	30 000	51 000	63 000
– <i>Ändrade vägavgifter inom eurovinjettsamarbetet</i>	9 900	2 600	2 600
– <i>Genomförande av ändrade EU-regler om avgifter på väg</i>	5 000		
– <i>Generell besparing i statsförvaltningen</i>	-24 879	-24 879	-24 879
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 535 914</b>	<b>2 623 847</b>	<b>2 715 957</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Transportstyrelsens verksamhet på regelutvecklingsområdet behöver stärkas. Anslaget 1:12 *Transportstyrelsen* ökas därför med 10 000 000 kronor per år fr.o.m. 2024.

Regeringen avser stärka tillsynen på transportområdet enligt den reglering som finns om säkerhetsskydd och den s.k. NIS-regleringen (Europaparlamentets och rådets

direktiv (EU) 2016/1148 av den 6 juli 2016 om åtgärder för en hög gemensam nivå på säkerhet i nätverks- och informationssystem i hela unionen) som ställer krav på säkerhet i nätverk och informationssystem hos leverantörer av samhällsviktiga eller digitala tjänster samt på sjöfartsområdet. Regeringen avser också stärka förutsättningarna för ett effektivare genomförande av ett nytt funktionsbaserat regelverk avseende fartyg i nationell sjöfart. Anslaget 1:12 *Transportstyrelsen* ökas därför med 4 000 000 kronor för 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 8 000 000 kronor miljoner kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 21 000 000 kronor.

Ärendevolymer inom Transportstyrelsens arbete med körkortsingripanden har ökat markant de senaste åren på grund av en ökad hantering hos de rättsvårdande myndigheterna. Anslaget 1:12 *Transportstyrelsen* ökas därför med 16 000 000 kronor för 2024 och med 17 000 000 kronor fr.o.m. 2025.

Transportstyrelsen behöver bättre förutsättningar för att kunna säkerställa utvecklingen av ett nytt vägtrafikregister. Anslaget 1:12 *Transportstyrelsen* ökas därför med 30 000 000 kronor 2024. För år 2025 beräknas anslaget öka med 51 000 000 kronor. För 2026–2031 beräknas anslaget öka med 63 000 000 kronor. För 2032–2034 beräknas anslaget öka med 50 000 000 kronor, 30 000 000 kronor respektive 5 000 000 kronor för respektive år.

Den senaste ändringen av Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/62/EG av den 17 juni 1999 om avgifter på tunga godsfordon för användningen av vissa infrastrukturer, det s.k. Eurovinjettdirektivet, behöver genomföras i svensk rätt och inom eurovinjettsamarbetet. De förändrade avgifterna med anledning av förslaget om ändrade vägavgifter inom eurovinjettsamarbetet leder till ökade kostnader för Transportstyrelsen. Anslaget 1:12 *Transportstyrelsen* ökas därför med 9 900 000 kronor 2024. För 2025–2029 beräknas anslaget öka med 2 600 000 kronor. Från och med 2030 beräknas anslaget öka med 1 000 000 kronor. Anslagsökningen finansieras delvis genom att anslaget 1:1 *Skatteverket* inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution minskas (avsnitt 2.8.1). Genomförandet leder till ökade kostnader för Transportstyrelsen även i fråga om ändrade regler för infrastrukturavgifter och införandet av bestämmelser om avgifter för externa kostnader och indelning av tunga fordon i koldioxidutsläppsklasser. Anslaget 1:12 *Transportstyrelsen* ökas därför med 5 000 000 kronor 2024.

Anslaget har justerats ned permanent med 2 055 000 kronor till följd av slopad avgift för årlig revision fr.o.m. räkenskapsåret 2024, se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 5. Anslaget minskas med 24 879 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp, se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4.

Regeringen föreslår att 2 535 914 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Transportstyrelsen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 623 847 000 kronor respektive 2 715 957 000 kronor.

## Rörelsekapital

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att för 2024 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Transportstyrelsens behov av rörelsekapital vid utbetalningar inom ramen för det gemensamma avgiftsutjämningsystemet för säkerhetskontroll av passagerare och deras bagage samt det internationella systemet för undervägsavgiften som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 2 050 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Transportstyrelsen behöver tillgång till rörelsekapital för att finansiera utbetalningar inom ramen för det gemensamma avgiftsutjämnings-systemet för säkerhetskontroll av passagerare och deras bagage (GAS). Avgiftsutjämningsystemet innebär att samtliga svenska säkerhetsgodkända flygplatsers kostnader för säkerhetskontroll ackumuleras och fördelas per avresande passagerare. Transportstyrelsen fakturerar därefter kostnaden per säkerhetskontroll till flygbolaget som transporterar passageraren. Utbetalningarna sker före inbetalningarna i enlighet med regelverket, vilket innebär en belastning på Transportstyrelsens likviditetsförsörjning. Covid-19-pandemin medförde en kraftigt minskad flygtrafik som innebär att behovet av rörelsekapital ökat kraftigt, då flygtrafiken har en direkt påverkan på Transportstyrelsens intäkter från GAS. Myndigheten behöver därutöver tillgång till rörelsekapital för att hantera utbetalningar inom ramen för det internationella systemet för undervägsavgiften (avgift för flygtrafiktjänster). Pandemin och den därmed kraftigt minskade flygtrafiken hade en direkt påverkan även på Transportstyrelsens intäkter från undervägsavgiften. Regeringen bedömer att en särskild kredit för dessa transfereringar bedöms utgöra en lämpligare hantering av behov av rörelsekapital än att hantera det med ordinarie räntekontokredit.

**Tabell 3.49 Övriga kontokrediter i statens verksamhet**

Tusental kronor

Utgiftsområde	Ändamål	Beslutad kreditram 2022 <sup>1</sup>	Maximalt utnyttjande 2022	Beslutad kreditram 2023 <sup>1</sup>	Begärd kreditram 2024
22	Transportstyrelsens behov av rörelsekapital för transfereringar	1 600 000	1 434 417	1 600 000	2 050 000
<b>Summa</b>		<b>1 600 000</b>	<b>1 541 000</b>	<b>1 600 000</b>	<b>2 050 000</b>

<sup>1</sup> Av riksdagen beslutad låneram exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Källa: Transportstyrelsens budgetunderlag för 2024–2026 (LI2023/01930).

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 3.50 Offentligrättslig verksamhet – intäkter som inte får disponeras**

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomstitel (som inte får disponeras)	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)	Akkumulerat resultat
Utfall 2022	1 490 551	1 451 407	39 144	-128 127
Prognos 2023	1 489 000	1 541 000	-52 000	-180 127
Budget 2024	1 551 000	1 602 213	-51 213	-231 340

Källa: Transportstyrelsens budgetunderlag för 2024–2026 (LI2023/01930).

I enlighet med de finansieringsprinciper som gäller för Transportstyrelsens verksamhet tar myndigheten ut avgifter för att täcka kostnader för tillståndsprövning, tillsyn och registerhållning. Intäkterna från dessa verksamheter redovisas mot inkomstitel.

I tabell 3.50 redovisas den offentligrättsliga verksamhet där intäkterna inte får disponeras och som har krav på full kostnadstäckning. I tabellen ingår därmed inte avgiftsbelagd verksamhet med obestämt ekonomiskt mål utan krav på full kostnadstäckning.

Akkumulerade underskott finns inom luftfarts-, sjöfarts- och vägtrafikområdet. Störst ackumulerat underskott finns inom vägtrafikområdet där det finns stora variationer inom trafikslaget. Överskott finns huvudsakligen inom registerhållning och viss tillsyn, medan tillståndsprövning och andra tillsynsområden är behäftade med stora underskott.

Underskotten inom vägtrafikområdet är till stor del hänförliga till uteblivna avgiftshöjningar under 2021 och begränsade avgiftshöjningar till 2022. Avgifterna har höjts ytterligare fr.o.m. 2023 inom områdena med negativa balanser. Trots detta är bedömningen att de negativa balanserna kommer att öka ytterligare under 2023 och ytterligare avgiftshöjningar kommer därför att vara nödvändiga för att uppnå balans senast 2028.

Inom luftfarts- och sjöfartsområdet finns ackumulerade underskott inom merparten av verksamheterna och en första avgiftshöjning genomfördes till 2022. Även inom luftfarts- och sjöfartsområdet, är bedömningen att underskotten fortsätter att öka under 2023, varför fortsatta avgiftshöjningar är nödvändiga för att uppnå balans till 2028.

Regeringen har sedan tidigare beslutat att de negativa balanserna inom luftfarts-, sjöfarts- och vägtrafikområdet ska vara i balans till 2028, vilket innebär förlängd tid för att komma i balans inom aktuella områden.

**Tabell 3.51 Offentligrättslig verksamhet – intäkter som disponeras**

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)	Akkumulerat resultat
Utfall 2022	80 246	80 246	0	0
Prognos 2023	111 393	111 393	0	0
Budget 2024	143 500 <sup>1</sup>	143 500	0	0

<sup>1</sup> Av intäkterna som disponeras 2024 avser 31 100 tkr den del av undervägsavgiften som disponeras för tillsyn av flygtrafikföretag i svenskt luftrum samt 30 000 tkr, 22 400 tkr respektive 60 000 tkr intäkter som disponeras för administration av felparkeringsavgifter, infrastrukturavgifter respektive GAS-systemet.

Källa: Transportstyrelsens budgetunderlag för 2024–2026 (LI2023/01930).

Med avseende på avgifter som disponeras för särskilda ändamål anges i tabell 3.51 den del av intäkterna som finansierar verksamhet inom Transportstyrelsen. Därutöver disponerar Transportstyrelsen intäkter som är av transfereringskaraktär, se tabell 3.53. Transportstyrelsen disponerar bl.a. intäkter från felparkeringsavgifter som tas ut för kommunernas räkning. Av de inbetalda felparkeringsavgifterna behåller staten en fastställd del för att täcka myndigheternas kostnader. Transportstyrelsen disponerar den del av statens intäkter som behövs för att täcka utgifter för administration, medan resterande del redovisas mot inkomsttitel.

**Tabell 3.52 Offentligrättslig verksamhet 2024 – fördelning av budgeterade kostnader på verksamhetsområden och trafikslag**

Tusental kronor

	Väg	Järnväg	Sjöfart	Luftfart	Summa
Tillståndsprövning	372 000	15 000	28 000	69 000	484 000
Tillsyn	193 000	38 000	49 000	142 000	422 000
Registerhållning	891 213	2 000	15 000	14 000	922 213
<b>Summa</b>	<b>1 456 213</b>	<b>55 000</b>	<b>92 000</b>	<b>225 000</b>	<b>1 828 213</b>

Källa: Transportstyrelsens budgetunderlag för 2024–2026 (LI2023/01930).

Av tabell 3.52 framgår hur de budgeterade kostnaderna i den avgiftsbelagda offentligrättsliga verksamheten inom Transportstyrelsen fördelas mellan de fyra trafikslagen och myndighetens verksamhetsområden. Regelgivning finansieras i sin helhet med skattemedel och är inte offentligrättslig avgift.

**Tabell 3.53 Avgiftsfinansierade transfereringar**

Tusental kronor

	Intäkter i transfererings- verksamheten	Kostnader	Resultat (intäktkostnad)	Akkumulerat resultat
Utfall 2022	884 633	1 158 913	-274 280	-1 005 900
Prognos 2023	999 000	1 299 000	-300 000	-1 305 900
Budget 2024	1 269 000	1 359 000 <sup>1</sup>	-90 000	-1 395 900

<sup>1</sup> Kostnaderna 2024 inom luftfartsområdet består av den del av GAS-avgiften som betalas ut till flygplatserna som ersättning för deras skäligena kostnader för säkerhetskontroll (962 000 tkr) samt den del av undervägsavgiften som disponeras för ersättning till flygplatser för kostnader för kommunikation, navigation och övervakning, CNS (104 000 tkr) och medlemsavgift i Eurocontrol (146 000 tkr). Kostnaderna 2024 inom vägområdet består av den del av infrastrukturavgifter som tas ut på vägbroarna över Motalaviken (17 000 tkr), Sundsvallsfjärden (50 000 tkr) och Skurubron (62 000 tkr) samt av försäljningen av personliga fordonsskyltar (18 000 tkr) som betalas till Trafikverkets räntekonto. Intäkterna uppgår till samma belopp som kostnaderna, utom för GAS, där intäkterna utgörs av den avgift flygbolagen betalar för att finansiera kostnaderna för säkerhetskontroll. Intäkterna inom GAS-systemet uppgår till 872 000 tkr. I tabellen anges intäkter och kostnader enligt redovisningen. Uppgifterna innefattar även fordringar och skulder, vilket gör att resultatet för undervägsavgifter visar balans.

Källa: Transportstyrelsens budgetunderlag för 2024–2026 (LI2023/01930).

Med avseende på de avgifter som disponeras för särskilda ändamål redovisas i tabell 3.51 den del av intäkterna som finansierar verksamhet inom Transportstyrelsen. Därutöver disponerar Transportstyrelsen intäkter inom luftfarts- och vägtrafikområdena som är av transfereringskaraktär, se tabell 3.53.

Hela resultatet för 2022 som anges i tabell 3.53 avser negativt resultat inom det gemensamma avgiftsutjämningsystemet för säkerhetskontroll av passagerare och deras bagage (GAS). Även prognosen för 2023 och 2024 uppvisar negativa resultat. Underskotten upparbetades främst till följd av minskade intäkter inom GAS-systemet under pandemin då flygresandet minskade kraftigt.

**Tabell 3.54 Avgifter som redovisas mot inkomsttitel och som inte motsvaras av verksamhetskostnader inom Transportstyrelsen**

Tusental kronor

	Intäkter som inte får disponeras	Resultat
Utfall 2022	204 570	204 570
Prognos 2023	202 000	202 000
Budget 2024 <sup>1</sup>	198 000	198 000

<sup>1</sup> Intäkterna som 2024 redovisas mot inkomsttitel avser det överskott som har ackumulerats från avgiftssystemet med undervägsavgifter (6 000 tkr), intäkter från felparkeringsavgifter (59 000 tkr), rest- och dröjsmålsavgifter (81 000 tkr), överlastavgifter (24 000 tkr), sanktionsavgifter vid överträdelse av reglerna för kör- och vilotider och färdskrivare vid vägtransporter (29 000 tkr).

Källa: Transportstyrelsens budgetunderlag för 2024–2026 (LI2023/01930).

Tabell 3.54 innehåller uppgifter som Transportstyrelsen redovisar mot inkomsttitel och som inte motsvaras av verksamhetskostnader inom Transportstyrelsen.

**Tabell 3.55 Uppdragsverksamhet**

Tusental kronor

	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)	Akkumulerat resultat
Utfall 2022	104 288	115 137	-10 849	-29 113
Prognos 2023	117 000	125 000	-8 000	-37 113
Budget 2024	129 000	129 000	0	-37 113

Källa: Transportstyrelsens budgetunderlag för 2024–2026 (LI2023/01930).

Den uppdragsverksamhet som Transportstyrelsen bedriver hör i huvudsak till vägtrafikområdet och omfattar bl.a. informationsuttag ur vägtrafikregistret. Underskottet finns inom området informationsuttag som från och med 2022 belastas

med ökade kostnader efter en översyn av myndighetens fördelning av it-kostnader. Nya avgifter har beslutats och trädde i kraft den 1 april 2023.

Inom övrig uppdragsverksamhet fanns vid utgången av 2022 ett överskott på 14 300 000 kronor som framför allt är hänförligt till SMS-tjänsten ”Vem äger fordonet?”. I syfte att balansera överskottet har Transportstyrelsen under november 2022 beslutat om att göra tjänsten avgiftsfri.

### 3.5.13 1:13 Trafikanalys

**Tabell 3.56 Anslagsutveckling 1:13 Trafikanalys**

Tusental kronor

2022	Utfall	68 782	Anslagssparande	2 933
2023	Anslag	70 527 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	71 919
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>72 828</b>		
2025	Beräknat	76 150 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	78 164 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 72 823 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 72 817 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas till Trafikanalys förvaltningsutgifter vilket omfattar statistik-, utvärderings- och analysverksamhet inom transportområdet. Anslaget får även användas för statistik-, utvärderings- och analysverksamhet avseende maritima näringar.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.57 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:13 Trafikanalys**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>70 527</b>	<b>70 527</b>	<b>70 527</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	3 145	6 507	8 545
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-844	-884	-908
varav BP24 <sup>3</sup>	-844	-844	-844
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-107	-107	-107
– Generell besparing i statsförvaltningen	-737	-737	-737
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>72 828</b>	<b>76 150</b>	<b>78 164</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget har justerats ned permanent med 107 000 kronor till följd av slopad avgift för årlig revision fr.o.m. räkenskapsåret 2024, se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 5. Anslaget minskas med 737 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp, se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4.

Regeringen föreslår att 72 828 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Trafikanalys* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 76 150 000 kronor respektive 78 164 000 kronor.

### 3.5.14 1:14 Trängselskatt i Göteborg

**Tabell 3.58 Anslagsutveckling 1:14 Trängselskatt i Göteborg**

Tusental kronor

2022	Utfall	992 836	Anslagssparande	65 317
2023	Anslag	920 705 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	965 543
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>760 435</b>		
2025	Beräknat	945 648		
2026	Beräknat	951 472		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för

- finansiering av investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg i Göteborgsregionen,
- investeringskostnader och utbyte av utrustning i betalssystemet, samt
- system- och administrationskostnader för trängselskatten i Göteborg.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.59 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:14 Trängselskatt i Göteborg**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>920 705</b>	<b>920 705</b>	<b>920 705</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-160 270	24 943	30 767
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>760 435</b>	<b>945 648</b>	<b>951 472</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 760 435 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Trängselskatt i Göteborg* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 945 648 000 kronor respektive 951 472 000 kronor.

#### Uppföljning av överskott i förhållande till avsatta medel

Tilldelningen av medel från trängselskatteinkomster till investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg i Göteborg utgår från en prognos av hur stort överskott trängselskattesystemet förväntas ge det kommande året, dvs. hur stort nettot av inbetald trängselskatt och kostnaderna för att administrera systemet förväntas bli. I fastställandet av de medel som avsätts till investeringar tas hänsyn till hur väl tidigare beräknade överskott och avsatta medel har stämt överens.

I tabell 3.60 finns en sammanställning av inbetald trängselskatt, kostnaderna för administration samt avsatta medel till väginvesteringar under perioden 2013–2022. Av tabellen framgår att den ackumulerade differensen mellan överskott och totalt avsatta



medel vid utgången av 2022 uppgick till -196 489 000 kronor. Detta belopp läggs till det beräknade överskottet 2023, se vidare tabell 3.62.

**Tabell 3.60 Trängselskatt i Göteborg – uppföljning av överskott i förhållande till avsatta medel till väginvesteringar**

Tusental kronor

	2013–2018	2019	2020	2021	2022
Intäkter från inbetald trängselskatt	5 401 283	957 012	901 264	877 400	923 330
Kostnader för administration	947 060	128 019	121 942	115 763	119 217
Överskott	4 454 223	828 992	779 322	761 637	804 114
Investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg i Göteborgsregionen (på anslagspost i regleringsbrev, exkl. omdisponeringar gjorda under resp. år)	4 162 970	690 026	783 286	861 099	878 250
Medel som omdisponerats	344 016	30 153	18 780	25 008	31 187
<b>Summa totalt avsatta medel</b>	<b>4 506 986</b>	<b>720 179</b>	<b>802 066</b>	<b>886 107</b>	<b>909 437</b>
Differens mellan överskott och avsatta medel	-52 764	108 813	-22 744	-124 470	-105 323
Akkumulerad differens	-487 881	56 049	33 305	-91 166	-196 489

Källor: Årsredovisningar från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket för aktuella budgetår.

#### Uppföljning av avsatta medel och hur de har använts

I Trafikverkets regleringsbrev för 2022 avsattes 878 250 000 kronor för finansieringen av investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg i Göteborg. Som framgår av tabell 3.60 hade ett ackumulerat anslagssparande på 37 584 000 kronor ackumulerats vid utgången av 2022.

**Tabell 3.61 Trängselskatt i Göteborg – uppföljning av hur avsatta medel har använts**

Tusental kronor

	2013–2018	2019	2020	2021	2022
Investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg i Göteborgsregionen (på anslagspost i regleringsbrev, exkl. omdisponeringar gjorda under resp. år)	4 162 970	690 026	783 286	861 099	878 250
Medel som omdisponerats	344 016	30 153	18 780	25 008	31 187
Ingående anslagssparande	783	0	231 895	797	1 767
Summa tillgängliga medel	4 507 769	720 179	1 033 961	886 904	911 204
Användning (kostnader för genomförda investeringar)	4 506 986	488 284	1 033 165	885 137	873 620
<b>Utgående anslagssparande</b>	<b>783</b>	<b>231 895</b>	<b>796</b>	<b>1 767</b>	<b>37 584</b>

Källor: Årsredovisningar från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket för aktuella budgetår.

#### Beräkning av medel som ska avsättas till investeringar

Av tabell 3.62 framgår att nettoöverskottet från inbetald trängselskatt beräknas uppgå till 806 974 000 kronor 2024. I beräkningen av hur stort belopp som ska avsättas till investeringar för 2024 tas hänsyn till den ackumulerade differensen mellan överskott och tidigare totalt avsatta medel 2022 på -196 489 000 kronor.

Med beaktande av beräknat överskott för 2023 samt differens mellan överskott och totalt avsatta medel 2022 avser regeringen att avsätta 613 485 000 kronor till investeringar i Trafikverkets regleringsbrev för 2024.

**Tabell 3.62 Trängselskatten i Göteborg – beräkning av medel som avsätts till investeringar 2023–2025**

Tusental kronor

	Beräknat 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
Intäkter från trängselskatt	956 924	945 648	951 472
Kostnader för administration	146 950	146 950	146 950
Överskott	806 974	798 698	804 522
Justering för ackumulerad differens	-196 489		
Till väginvesteringar (avsätts på anslagspost i Trafikverkets regleringsbrev)	613 485	798 698	804 522

Källa: Prognoser från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket samt egna beräkningar.

### Beräkning av anslagsnivån

Trängselskatt är en statlig tids- och platsrelaterad skatt som tas ut med stöd av lagen (2004:629) om trängselskatt. Skattskyldighet inträder när en skattepliktig bil brukas vid passage av en betalstation. Trängselskatten syftar till att förbättra framkomligheten, förbättra miljön och bidra till att finansiera infrastruktursatsningar. Lagen gäller hela Sverige, men närmare bestämmelser om var och när skatt tas ut samt skattens storlek finns i särskilda bilagor till lagen. För närvarande tas trängselskatt ut i Stockholms kommun och Göteborgs kommun (10 § lagen om trängselskatt). Anslaget förändras därför i sedvanlig ordning och som framgår i tabell 3.62 avsätts 613 485 000 kronor till investeringar 2024. Dessutom avsätts sammanlagt 146 950 000 kronor för administrationskostnader, se tabell 3.63. Det sammanlagda anslagsbehovet för 2024 blir därmed 760 436 000 kronor.

**Tabell 3.63 Anslaget 1:14 Trängselskatt i Göteborg – fördelning på anslagsposter**

Tusental kronor

	Beräknat 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
Trafikverket: Investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg i Göteborg	613 485	798 698	802 522
<i>Summa investeringar</i>	613 485	798 698	804 522
Trafikverket: administration	22 000	22 000	22 000
Transportstyrelsen: administration	110 000	110 000	110 000
Kronofogdemyndigheten: administration	1 650	1 650	1 650
Sveriges Domstolar: administration	1 300	1 300	1 300
Skatteverket: administration	12 000	12 000	12 000
<b>Summa</b>	<b>760 436</b>	<b>945 648</b>	<b>951 472</b>

Källa: Prognoser från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket samt egna beräkningar.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:14 *Trängselskatt i Göteborg* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 19 400 000 000 kronor 2025–2040.

**Skälen för regeringens förslag:** De investeringar i väginfrastrukturen som finansieras från anslaget för trängselskatt i Göteborg förutsätter att Trafikverket ingår avtal med externa parter om ekonomiska åtaganden för flera år framåt i tiden. Bemyndigandet bör avse all upphandlad verksamhet där fleråriga avtal sluts, som inte faller under 6 kap. 2 § budgetlagen. Bemyndigandet avser det totalbelopp som regeringen får ha bundit upp i avtal vid budgetårets utgång. I beräkningarna av

bemyndigandet inkluderas även upptagna lån som planeras att återbetalas med anslaget samt framtida räntekostnader på upptagna lån.

Vid beräkningarna av framtida ränta används en långsiktig jämviktsränta som från och med den 1 januari 2024 är 3,30 procent vilken är fastställd av den europeiska tillsynsmyndigheten European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA). Räntekostnader redovisas som ett åtagande inom bemyndiganderamen först då lån har tagits upp. Avgörande för när ett åtagande inträffar är vanligen när respektive kontrakt tecknas. Ekonomiska åtaganden som staten ingår i samband med överenskommelser med kommuner, regioner eller företag om medfinansiering av transportinfrastruktur ska dock i vissa fall omfattas av begärda bemyndiganden redan det år staten ingår sådana överenskommelser. De exakta tidpunkterna för kontraktstecknandet i de enskilda fallen kan vara svåra att förutse. Av detta följer att det behövs viss flexibilitet i bemyndigandet. Utan en sådan försämras möjligheterna för att genomföra kostnadseffektiva upphandlingar och därmed också ett kostnadseffektivt byggande. Exempelvis kan det då bli nödvändigt att skjuta upp den avslutande delen av en upphandling för att inte överskrida bemyndigandet vilket försenar och kan fördyra projektgenomförandet. Bemyndigandet föreslås vara något högre än beräknade utestående åtaganden för att ha marginal för den variation och osäkerhet som förekommer inom detta område. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:14 *Trängselskatt i Göteborg* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 19 400 000 000 kronor 2025–2040.

**Tabell 3.64 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:14 Trängselskatt i Göteborg**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2040
Ingående åtaganden	9 111 089	10 563 226	18 432 937			
Nya åtaganden	2 325 757	8 708 783	1 438 569			
Infriade åtaganden	-873 620	-839 072	-867 026	-875 241	-842 850	-17 286 389
Utestående åtaganden	10 563 226	18 432 937	19 004 480			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>12 200 000</b>	<b>18 800 000</b>	<b>19 400 000</b>			

### Låneram

Överskottet från trängselskatten i Göteborg ska bidra till finansieringen av investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg i Göteborg, bl.a. Västlänken samt en ny älvförbindelse för vägtrafik vid Marieholm. Den del av investeringarna som täcks av framtida skatteintäkter finansieras genom lån i Riksgäldskontoret. Dessa lån redovisas under anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* eftersom de ingår i den samlade låneramen för infrastrukturprojekt. Lån tas även upp för räntekostnader. Räntor och återbetalning av lån kommer att belasta anslaget 1:14 *Trängselskatt i Göteborg*.

### 3.5.15 1:15 Sjöfartsstöd

**Tabell 3.65 Anslagsutveckling 1:15 Sjöfartsstöd**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 331 391	Anslagssparande	218 609
2023	Anslag	1 600 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 450 000
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 500 000</b>		
2025	Beräknat	1 550 000		
2026	Beräknat	1 600 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för sjöfartsstöd som lämnas till fysiska och juridiska personer samt till partrederier som har eller har haft sjömän anställda för arbete ombord på fartyg som är registrerade i ett nationellt fartygsregister i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.66 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:15 Sjöfartsstöd**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 600 000</b>	<b>1 600 000</b>	<b>1 600 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling			
Volym	-100 000	-50 000	
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 500 000</b>	<b>1 550 000</b>	<b>1 600 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 500 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Sjöfartsstöd* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 550 000 000 kronor respektive 1 600 000 000 kronor.

### 3.5.16 1:16 Internationell tågtrafik

**Tabell 3.67 Anslagsutveckling 1:16 Internationell tågtrafik**

Tusental kronor

2022	Utfall	35 289	Anslagssparande	9 711
2023	Anslag	95 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	79 384
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>95 000</b>		
2025	Beräknat	95 000		
2026	Beräknat	65 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för av staten upphandlad tågtrafik från Sverige till destinationer i andra länder. Anslaget får även användas för utgifter för förberedande utredningar inför upphandling, för utgifter för tillfällig juridisk, ekonomisk eller annan

expertis vid ingående av nya avtal samt för förvaltningsutgifter som är direkt hänförliga till sådana avtal.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.68 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:16 Internationell tågtrafik**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>95 000</b>	<b>95 000</b>	<b>95 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			-30 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>95 000</b>	<b>95 000</b>	<b>65 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 95 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 *Internationell tågtrafik* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 95 000 000 kronor respektive 65 000 000 kronor.

### 3.5.17 1:17 Infrastruktur för flygtrafiktjänst m.m.

**Tabell 3.69 Anslagsutveckling 1:17 Infrastruktur för flygtrafiktjänst**

Tusental kronor

2022	Utfall	177 340	Anslagssparande	121 660
2023	Anslag	351 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	272 883
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>332 000</b>		
2025	Beräknat	379 000		
2026	Beräknat	346 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för kapitalkostnader avseende investeringar samt övriga utgifter, drift och underhåll avseende statliga åtaganden för flygtrafiktjänst.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.70 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:17 Infrastruktur för flygtrafiktjänst**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>351 000</b>	<b>351 000</b>	<b>351 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-19 000	28 000	-5 000
<i>varav BP24</i>	<i>-47 000</i>		<i>47 000</i>
<i>– Infrastruktur för flygtrafiktjänst</i>	<i>-47 000</i>		<i>47 000</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>332 000</b>	<b>379 000</b>	<b>346 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen kan konstatera att framdriften av verksamheten har påverkats negativt av bl.a. de restriktioner som gällde under covid-19-pandemin och att en omfördelning av anslagsmedel därför behöver göras. Regeringen föreslår därför att anslaget ökas med 47 000 000 kronor för 2026, samtidigt som anslaget minskas med samma belopp för 2024.

Regeringen föreslår att 332 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:17 *Infrastruktur för flygtrafikjänst m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 379 000 000 kronor respektive 346 000 000 kronor.

### 3.5.18 1:18 Lån till körkort

**Tabell 3.71 Anslagsutveckling 1:18 Lån till körkort**

Tusental kronor

2022	Utfall	34 210	Anslagssparande	117 256
2023	Anslag	151 466 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	49 615
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>51 466</b>		
2025	Beräknat	31 466		
2026	Beräknat	466		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för lån till körkort för vissa personer.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.72 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:18 Lån till körkort**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>151 466</b>	<b>151 466</b>	<b>151 466</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-100 000	-120 000	-151 000
<i>varav BP24</i>	<i>-100 000</i>	<i>-120 000</i>	<i>-151 000</i>
– <i>Avveckling av lån till körkort</i>	<i>-100 000</i>	<i>-120 000</i>	<i>-151 000</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>51 466</b>	<b>31 466</b>	<b>466</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen konstaterar att det körkortslån som infördes 2018 med inriktning på vissa arbetssökanden och som 2021 utvidgades till ungdomar med avslutad gymnasieutbildning, inte har fungerat som ett effektivt instrument för att öka anställningsbarheten hos målgrupperna. Intresset för lånet har sjunkit successivt sedan det infördes, vilket betyder att anslaget varit kraftigt underutnyttjat. Regeringen föreslår att möjlighet till nya lån till körkort upphör från den 1 januari 2024. Medel för att täcka kvarvarande ekonomiska åtaganden föreslås kvarstå på anslaget. Anslaget minskas därför med 100 000 000 kronor 2024 och beräknas minska med 120 000 000 kronor 2025, 151 000 000 kronor 2026 och med 151 466 000 kronor fr.o.m. 2027.

Regeringen föreslår att 51 466 000 kronor anvisas under anslaget 1:18 *Lån till körkort* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 31 466 000 kronor respektive 466 000 kronor.

### 3.5.19 1:19 Obemannad luftfart

**Tabell 3.73 Anslagsutveckling 1:19 Obemannad luftfart**

Tusental kronor

2022	Utfall	4 556	Anslagssparande	3 444
2023	Anslag	30 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	14 885
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>30 000</b>		
2025	Beräknat	30 000		
2026	Beräknat	30 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Luftfartsverkets arbete med obemannad luftfart.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.74 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:19 Obemannad luftfart**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>30 000</b>	<b>30 000</b>	<b>30 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>30 000</b>	<b>30 000</b>	<b>30 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 30 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:19 *Obemannad luftfart* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 30 000 000 kronor respektive 30 000 000 kronor.

### 3.5.20 Sjöfartsverket

#### Sjöfartsverkets ekonomiska mål

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att besluta om utdelning och skattemotsvarighet vad avser Sjöfartsverkets ekonomiska resultat.

Sjöfartsverket ska verka för att de transportpolitiska målen uppnås. Detta ska ske på ett företagsekonomiskt sätt och inom ramen för en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning. I Sjöfartsverkets uppdrag ingår bl.a. att planera och tillhandahålla infrastruktur och tjänster för sjöfarten i form av farleder, isbrytning, lotsning, sjögeografisk information samt att ansvara för sjö- och flygräddningstjänst. Verksamheten finansieras genom avgifter som betalas av handelssjöfarten i form av farledsavgifter och lotsavgifter, anslaget samt övriga externa intäkter. Riksdagen beslutade efter förslag från regeringen i budgetpropositionen för 2023 att de ekonomiska målen för Sjöfartsverket inte ska gälla under perioden 2022–2024 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 22, bet. 2022/23:TU1, rskr. 2022/23:86). Regeringen avser att återkomma vad gäller ekonomiska mål för 2025 och framåt.

Sjöfartsverkets rörelseintäkter för 2022 uppgick till 2 888 miljoner kronor jämfört med 2 408 miljoner kronor 2021 medan rörelsekostnaderna uppgick till 2 589 miljoner kronor 2022 jämfört med 2 490 miljoner kronor 2021, se tabell 3.75. Rörelseresultatet uppgick 2022 till 299 miljoner kronor jämfört med -82 miljoner kronor 2021. Det

redovisade resultatet för räkenskapsåret 2022 uppgår till 19 kronor jämfört med 0 miljoner kronor 2021.

**Tabell 3.75 Verksamhetens rörelseintäkter och rörelseresultat fördelat på verksamhetsområden**

Miljoner kronor

	Intäkter 2021	Intäkter 2022	Resultat <sup>1</sup> 2021	Resultat <sup>1</sup> 2022
<b>Sjöfartsverket, totalt</b>	<b>2 408</b>	<b>2 888</b>	<b>0</b>	<b>19</b>
Sjöfartsavgifter	1 672	1 926		
Övriga rörelseavgifter	434	433		
Varav intäkter av anslag	302	529		

<sup>1</sup> Beloppet avser resultat efter avsättningar till och upplösningar från resultatutjämningsfonden.

Källa: Sjöfartsverkets årsredovisning för 2022.

Sjöfartsverkets avgiftsintäkter ökade under 2022 jämfört med 2021. Fartygstrafiken fortsatte att öka under 2022 jämfört med 2021. Även relativt stora höjningar av avgiftstaxorna under året bidrog till de ökade intäkterna. Under 2022 fick Sjöfartsverket engångsvis ett tillskott på 220 miljoner kronor samt ytterligare ett tillskott över tre år på 45 miljoner kronor per år för att finansiera påbörjan av omställningen till en fossilfri båt- och fartygsflotta. De totala intäkterna ökade med 480 miljoner kronor jämfört med året före. Under 2022 ökade kostnaderna med 100 miljoner kronor, vilket främst förklaras av ökad inflation samt ökade utgifter inom vissa delar av den anslagsfinansierade verksamheten.

Vid utgången av 2022 uppgick det egna kapitalet till 715 miljoner kronor jämfört med 367 miljoner kronor 2021, en ökning med 348 miljoner kronor. Skälet till ökningen är det är framför allt det positiva resultatet som bidragit till en stor ökning av resultatutjämningsfonden. De redovisningsprinciper för beräkning av pensionsskulden som gäller för Sjöfartsverket och övriga affärsverk innebär att de tillämpar den ränta för skuldberäkning som Statens tjänstepensionsverk fastställer. Pensionsskulden uppgick vid årets slut till 3 388 miljoner kronor. Diskonteringsräntan för pensionsskulden har sänkts med en tiondels procentenhet till -1,5 procent 2022 jämfört med 2021.

**Tabell 3.76 Utfall och prognos av Sjöfartsverkets resultat**

Miljoner kronor där inte annat anges

	Utfall 2022	Prognos 2023	Prognos 2024	Prognos 2025	Prognos 2026
Resultat efter finansiella poster	322	-309	-121	118	79
Räntabilitet på eget kapital efter skattemotsvarighet (%)	1,9	0	0	4,0	1,9
Soliditet <sup>1</sup> (%)	9,9	8,3	19,4	24,4	24,6
Soliditet <sup>2</sup>	15,3	14,3	36,0	48,0	52,2
Beräknad skattemotsvarighet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Beräknad utdelning	0	0	0	0	0

<sup>1</sup> 2015 fastslog ESV att Sjöfartsverket i egenskap av infrastrukturförvaltare för farleder och farledshållning ska redovisa farledsprojekten som anläggningstillgång. Bidrag för att finansiera investeringen tas upp som oförbrukade bidrag vilket ökar skuldsättningsgraden vilket har en negativ påverkan på soliditeten.

<sup>2</sup> Soliditet exklusive oförbrukade bidrag, s.k. justerad soliditet.

Källa: Sjöfartsverkets treårsplan för 2024–2026.



### Uppföljning av investeringsplanen

Sjöfartsverkets investeringar uppgick till 664 miljoner kronor 2022 vilket är en ökning med 294 miljoner kronor jämfört med 2021. Investeringsbeloppet understiger väsentligt investeringsplanen för 2022. Avvikelsen förklaras generellt med att farledsinvesteringsprojekt av olika anledningar har blivit framskjutna och/eller försenade.

### Sjöfartsverkets finansiella befogenheter

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 låta Sjöfartsverket ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 100 000 000 kronor. Regeringen bemyndigas att för 2024 låta Sjöfartsverket placera likvida medel på räntebärande konto i och utanför Riksgäldskontoret.

**Skälen för regeringens förslag:** Inriktningen är att Sjöfartsverket ska finansiera investeringar med egna likvida medel samt med lån. Med anledning av detta är regeringens förslag att Sjöfartsverkets låneram fastställs till 100 miljoner kronor. Vidare föreslår regeringen att Sjöfartsverket, i enlighet med nu gällande ordning, ges möjlighet att sätta in kassamässigt överskott på räntebärande konto i Riksgäldskontoret eller affärsbank.

### Sjöfartsverkets investeringsplan

**Regeringens förslag:** Investeringsplanen för Sjöfartsverket för 2024–2026 godkänns som en riktlinje för Sjöfartsverkets investeringar.

**Skälen för regeringens förslag:** Sjöfartsverkets investeringsplan för perioden 2024–2026 uppgår till totalt 10 579 000 000 kronor, se tabell 3.77. Anskaffning och utveckling av nya investeringar utgör ca 94 procent och vidmakthållande av befintliga investeringar utgör ca sex procent. Den största förändringen i investeringsplanen mot föregående år avser främst ökade investeringar i farleder. Därutöver avses investeringar genomföras i lotsbåtar, arbetsfartyg samt uppdatering av radar- och navigationsutrustning i befintliga fartyg. Regeringen delar Sjöfartsverkets bedömning när det gäller vilka investeringar som bör göras de närmaste åren. Regeringen föreslår därför att investeringsplanen för Sjöfartsverket godkänns som en riktlinje för myndighetens investeringar.

**Tabell 3.77 Investeringsplan för Sjöfartsverket**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Budget 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Summa 2024–2026
<b>Anskaffning och utveckling av nya investeringar</b>	<b>547</b>	<b>1 553</b>	<b>2 633</b>	<b>4 123</b>	<b>3 225</b>	<b>9 981</b>
Farleder	489	1 085	1 537	2 702	2 488	6 727
Isbrytning	18	344	1 037	1 376	688	3 101
Sjötrafikservice		19	13	14	3	30
Sjögeografisk information	1	15	20	16	10	46
Lotsning	19	10	24	13	33	71
Sjö- och flygräddning	1	5	1	2	2	5
Gemensamma funktioner	20	75				
<i>varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>547</i>	<i>1 553</i>	<i>2 633</i>	<i>4 123</i>	<i>3 225</i>	<i>9 981</i>
– maskiner och inventarier	58	449	1 120	1 561	974	3 656
– fastigheter och markanläggningar	489	1 103	1 513	2 562	2 250	6 325
<b>Finansiering av anskaffning och utveckling</b>	<b>547</b>	<b>1 553</b>	<b>2 633</b>	<b>4 123</b>	<b>3 225</b>	<b>9 981</b>
Anslaget 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur		344	1 032	1 376	688	3 096
Egna medel	58	124	89	185	286	560
Övrig finansiering	489	1 085	1 512	2 562	2 250	6 324
<b>Vidmakthållande av befintliga investeringar</b>	<b>117</b>	<b>267</b>	<b>207</b>	<b>186</b>	<b>206</b>	<b>598</b>
Farleder	48	112	132	100	162	394
Isbrytning	9	1	4	4		8
Sjötrafikservice	0	26	37	28	13	78
Sjögeografisk information	2	2	11	28	5	44
Lotsning	12	19	11	15	15	41
Sjö- och flygräddning	5	24	4	1		4
Gemensamma funktioner	41	83	9	10	10	29
<i>varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>117</i>	<i>267</i>	<i>207</i>	<i>186</i>	<i>206</i>	<i>598</i>
– maskiner och inventarier	70	144	77	78	35	191
– fastigheter och markanläggningar	47	123	130	107	170	407
<b>Finansiering vidmakthållande</b>	<b>117</b>	<b>267</b>	<b>207</b>	<b>186</b>	<b>206</b>	<b>598</b>
Egna medel	117	267	207	186	206	598
<b>Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar</b>	<b>664</b>	<b>1 820</b>	<b>2 840</b>	<b>4 309</b>	<b>3 430</b>	<b>10 579</b>
<b>Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar</b>	<b>664</b>	<b>1 820</b>	<b>2 840</b>	<b>4 309</b>	<b>3 430</b>	<b>10 579</b>

### 3.5.21 Luftfartsverket

#### Luftfartsverkets ekonomiska mål

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att besluta om utdelning och skattemotsvarighet vad avser Luftfartsverkets ekonomiska resultat.

Luftfartsverkets huvuduppgift är att tillhandahålla en säker, effektiv och miljöanpassad flygtrafiktjänst för civil och militär luftfart och tjänster för planering och genomförande av flygning för obemannad luftfart. Luftfartsverket ska verka för att de transportpolitiska målen uppnås. Luftfartsverket bedriver följande tjänster: civil och militär flygtrafikledning en route och för flygplats, luftrumstjänster, tekniska tjänster samt informationstjänster nationellt och internationellt. Verksamheten finansieras genom avgifter, främst i form av den s.k. undervägsavgiften som tas ut av den civila luftfarten. Undervägsavgiften och terminalavgifterna på Stockholm Arlanda flygplats, som utgör mer än 70 procent av intäkterna, omfattas av de mål för flygtrafiktjänst och förutsättningar för uttag av avgifter som sätts i det gemensamma europeisk regelverket avseende ett prestations- och avgiftssystem i det gemensamma europeiska luftrummet. Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2020/1627 av den 3 november 2020 om undantagsåtgärder för den tredje referensperioden (2020–2024) av prestations- och avgiftssystemet i det gemensamma europeiska luftrummet med anledning av covid-19-pandemin reglerar ersättningen under 2020 och 2021. Enligt förordningen förs intäkterna för 2020 och 2021 upp som intäkter, men betalas först under åren 2022–2026 efter att en prestationsplan för referensperiod godkänts och beslutats. För 2022 till 2024 gäller ordinarie regler. Den svenska prestationsplanen för 2020–2024 fastställdes under slutet av 2022. Riksdagen beslutade efter förslag från regeringen i budgetpropositionen för 2022 att de ekonomiska målen för Luftfartsverket inte ska gälla under perioden 2022–2024 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 22, bet. 2021/22: TU1, rskr. 2021/22:98).

**Tabell 3.78 Verksamhetens rörelseintäkter och rörelseresultat fördelat på verksamhetsområden**

Miljoner kronor

	Intäkter 2021	Intäkter 2022	Resultat 2021	Resultat 2021
<b>Luftfartsverket, totalt</b>	<b>2 523</b>	<b>2 790</b>	<b>103</b>	<b>-6</b>
varav luftfartsintäkter	2 035	2 233		
varav övriga rörelseintäkter	253	277		
varav intäkter från anslaget	164	213		

Totala intäkter inkluderar också aktiverat arbete för egen räkning.

Källa: Luftfartsverkets årsredovisning för 2022.

Luftfartsverkets intäkter ökade 2022 jämfört med 2021. Den största skillnaden avser luftfartsintäkterna, där bl.a. inflationskomponenten i avgiftssystemet påverkat utfallet. Luftfartsverkets intäkter består till största delen av luftfartsintäkter (undervägs- och terminalavgifter). Därutöver får Luftfartsverket medel från anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* med avseende på för civilt försvar genom, anslaget 1:17 *Infrastruktur för flygtrafiktjänst m.m* och anslaget 1:19 *Obemannad luftfart*. Intäkter av anslag ökade under 2022 i förhållande till 2021 för samtliga dessa ändamål. Luftfartsverket har därutöver övriga rörelseintäkter, bl.a. intäkter från kommersiella tjänster, och intäkter från aktiverat eget arbete hänförligt till investeringsprojekt. Båda dessa poster var högre 2022 än 2021.

Resultatet efter finansiella poster uppgick 2022 till -16 miljoner kronor. På grund av den försäkringstekniska omvärderingen av pensionsskulden uppgick dock totalresultatet till -6 miljoner kronor. Trots de högre luftfartsintäkterna under 2022 är

resultatet lägre än 2021, bl.a. på grund av att samtliga kostnadsposter är högre än förra året och att finansiella intäkter är lägre.

**Tabell 3.79 Utfall och prognos för Luftfartsverkets resultat**

Miljoner kronor där inte annat anges

	Utfall 2022	Prognos 2023	Prognos 2024	Prognos 2025	Prognos 2026
Resultat efter skatttemotsvarighet	- 16	-57	-164	11	26
Räntabilitet på eget kapital efter skatttemotsvarighet (%)	(neg)	(neg)	(neg)	2	5
Soliditet (%)	7	6	4	4	4
Beräknad skatttemotsvarighet	0	0	0	0	0
Beräknad utdelning	0	0	0	0	0

Källa: Luftfartsverkets treårsplan för 2024–2026.

### Luftfartsverkets finansiella befogenheter

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 låta Luftfartsverket ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 1 500 000 000 kronor. Regeringen bemyndigas att för 2024 låta Luftfartsverket placera likvida medel på räntebärande konto i och utanför Riksgäldskontoret.

Regeringen bemyndigas att låta Luftfartsverket använda derivatinstrument för att skydda sig mot ränte- och valutaväxlingar i enlighet med av verket fastställd finanspolicy. Regeringen bemyndigas härvid att låta Luftfartsverket lämna likvid säkerhet vid utställandet av derivatinstrument inom en total ram på 2 000 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att låta Luftfartsverket teckna borgensförbindelser för krediter till förmån för LFV Holding AB inom en ram om högst 400 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att låta Luftfartsverket teckna aktier eller ge aktieägartillskott till LFV Holding AB inom en ram om högst 650 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att låta Luftfartsverket förvärva aktier eller andelar i eller bilda företag eller andelar i eller bilda företag samt sälja aktier eller andelar i eller avveckla företag inom ramen för den egna verksamheten.

**Skälen för regeringens förslag:** Inriktningen är att Luftfartsverket ska finansiera investeringar med egna likvida medel samt med lån. Med anledning av detta är regeringens förslag att Luftfartsverkets låneram fastställs till 1 500 miljoner kronor. Låneramen bedöms också kunna användas för att täcka eventuella likviditetsbehov. Vidare föreslår regeringen att Luftfartsverket, i enlighet med nu gällande ordning, ges möjlighet att sätta in kassamässigt överskott på räntebärande konto i Riksgäldskontoret eller affärsbank. Övriga finansiella befogenheter består av bemyndigande avseende derivatinstrument, borgensförbindelser och aktieägartillskott till dotterföretaget LFV Holding AB. Såväl den faktiska låneramen som övriga finansiella befogenheter föreslås vara oförändrade under 2024 i förhållande till 2023.

Riksdagen har tidigare (prop. 2005/06:1, bet. 2005/06:TU1, rskr. 2005/06:81) bemyndigat regeringen att besluta om bildande av bolag inom ramen för Luftfartsverkskoncernen och genom beslut med anledning av budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1 utg.omr. 22, bet. 2014/15:TU1, rskr. 2014/15:86) anpassat formuleringen till 8 kap. 3 och 4 §§ budgetlagen. Den nya formuleringen förtydligar att

bemyndigandet för Luftfartsverket omfattar även andra former av företag än aktiebolag och undanröjer en oklarhet som tidigare funnits.

Luftfartsverket behöver inom ramen för sin affärsverksamhet teckna ansvarsförsäkringar hos enskilt försäkringsbolag. Regeringen har tidigare gett Luftfartsverket tillstånd att försäkra sig hos enskilt försäkringsbolag för att täcka ansvarsrisker i verksamheten.

Luftfartsverket väntas 2024 fortsatt ha ett betydande likviditetsöverskott som föranleds av att pensionsskulden som reserveras i balansräkningen är betydligt större än behovet av kapital för att finansiera verksamheten inklusive anläggningstillgångar. I likhet med tidigare år finns därför ett behov av att kunna placera likviditetsöverskott i syfte att få avkastning på detta. Liksom övriga affärsverk har Luftfartsverket i dag möjlighet att sätta in kassamässigt överskott på räntebärande konto i Riksgäldskontoret eller i affärsbank. Medlen ska placeras räntebärande och förbehållas placeringar med låg risk, vilket inkluderar statsgaranterade skuldebrev och certifikat samt obligationer med vissa förbehåll avseende bl.a. kreditvärdighet hos motparten enligt regeringens beslut.

## Luftfartsverkets investeringsplan

**Regeringens förslag:** Investeringsplanen för Luftfartsverket för 2024–2026 godkänns som en riktlinje för Luftfartsverkets investeringar.

**Skälen för regeringens förslag:** Immateriella och materiella anläggningstillgångar i Luftfartsverket uppgick vid slutet av 2022 till 2 375 miljoner kronor, en ökning med 38 miljoner kronor från 2021. Luftfartsverkets investeringar uppgick för 2022 till 385 miljoner kronor. Under 2022 har Luftfartsverket genomfört utvecklings- och ersättningsinvesteringar för att möta ställda krav på funktionalitet, flygsäkerhet, kapacitet, regularitet och kostnadseffektivitet. Luftfartsverket har också genomfört omfattande investeringar i infrastruktur för robust flygtrafiktjänst. Luftfartsverket genomför fortsatt omfattande investeringar i tekniska system, arbetsmetodik och tekniska anläggningar för den operativa driften. Prioriteringarna styrs i högsta grad av de krav på systemutveckling som ställs genom EU, behovet av att successivt utveckla och förnya infrastrukturen samt öka robustheten i kontrollcentraler och den tekniska infrastrukturen för flygtrafiktjänsten. De större investeringsposterna utgörs av investeringar i flygtrafiktjänstutrustning, radarutrustning och radioutrustning. Luftfartsverkets investeringar har till övervägande del finansierats med egna medel men sedan några år tillbaka finansieras investeringar inom ramen för uppdraget att bygga upp en robust flygtrafiktjänst inom ramen för anslaget 1:17 *Infrastruktur för flygtrafiktjänst* samt anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* avseende civilt försvar.

Luftfartsverkets investeringsplan för perioden 2024–2026 uppgår till totalt 1 504 miljoner kronor, se tabell 3.80. Anskaffning och utveckling av nya investeringar utgör ca 83 procent och vidmakthållande av befintliga investeringar utgör ca 17 procent. Luftfartsverket genomför fortsatt omfattande investeringar i tekniska system, arbetsmetodik och tekniska anläggningar för den operativa driften. Prioriteringarna styrs i högsta grad av de krav på systemutveckling som ställs genom EU, behovet av att successivt utveckla och förnya infrastrukturen samt öka robustheten i kontrollcentraler och den tekniska infrastrukturen för flygtrafiktjänsten. De större investeringsposterna utgörs av investeringar i flygtrafiktjänstutrustning, radarutrustning och radioutrustning. Regeringen delar Luftfartsverkets bedömning när det gäller vilka investeringar som bör göras de närmaste åren. Regeringen föreslår

därför att investeringsplanen för Luftfartsverket godkänns som en riktlinje för myndighetens investeringar.

**Tabell 3.80 Investeringsplan för Luftfartsverket**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Budget 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Summa 2024–2026
<b>Anskaffning och utveckling av nya investeringar</b>	<b>350</b>	<b>461</b>	<b>386</b>	<b>371</b>	<b>481</b>	<b>1 238</b>
ATM-utrustning	76	134	108	144	139	391
Radarutrustning	67	65	36	38	35	109
Kommunikationsutrustning	41	39	34	59	59	152
Radioutrustning	142	135	125	32	32	189
IT	6	20	16	13	13	42
Byggnader	16	27	21	21	15	57
Kommersiella investeringar	0	0	0	0	0	0
Beredskapstillgångar	1	2	2	0	0	2
Övrigt	1	39	44	64	188	297
<b>varav investeringar i anläggningstillgångar</b>	<b>350</b>	<b>461</b>	<b>386</b>	<b>371</b>	<b>481</b>	<b>1 238</b>
- maskiner och inventarier	350	461	386	371	481	1 238
- fastigheter och markanläggningar	0	0	0	0	0	0
- beredskapstillgångar	0	0	0	0	0	0
<b>Finansiering av anskaffning och utveckling</b>	<b>350</b>	<b>461</b>	<b>386</b>	<b>371</b>	<b>481</b>	<b>1 238</b>
Egna medel	344	438	360	331	444	1 135
Anslaget	6	23	26	40	36	103
<b>Vidmakthållande av befintliga investeringar</b>	<b>35</b>	<b>87</b>	<b>81</b>	<b>113</b>	<b>72</b>	<b>266</b>
ATM-utrustning	7	30	31	35	21	87
Radarutrustning	4	8	7	25	3	36
Kommunikationsutrustning	18	16	16	16	15	47
Radioutrustning	0	15	15	16	16	47
Byggnader	6	18	12	21	17	50
IT	0	0	0	0	0	0
<b>varav investeringar i anläggningstillgångar</b>	<b>35</b>	<b>87</b>	<b>81</b>	<b>113</b>	<b>72</b>	<b>266</b>
- maskiner och inventarier	35	87	81	113	72	266
- fastigheter och markanläggningar	0	0	0	0	0	0
- beredskapstillgångar	0	0	0	0	0	0
- övriga investeringar	0	0	0	0	0	0
<b>Finansiering vidmakthållande</b>	<b>36</b>	<b>87</b>	<b>81</b>	<b>113</b>	<b>72</b>	<b>266</b>
Egna medel	36	87	81	113	72	266
<b>Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar</b>	<b>385</b>	<b>548</b>	<b>467</b>	<b>485</b>	<b>553</b>	<b>1 504</b>
<b>Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar</b>	<b>385</b>	<b>548</b>	<b>467</b>	<b>485</b>	<b>553</b>	<b>1 504</b>

### 3.5.22 Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att för 2024 besluta att Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 6 400 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Riksdagen beslutade 1997 om ett bemyndigande till regeringen att låta Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB (Svedab) ta upp lån i Riksgäldskontoret för planering, projektering och byggande av de svenska landanslutningarna till Öresundsbron (prop. 1996/97:16, bet. 1997/98:TU6, rskr. 1997/98:32). Bemyndigandet avseende låneramen uttryckte tidigare i fastpris vilket avvek från övriga låneramar på statsbudgeten som uttrycks i löpande priser och beslutas av riksdagen årligen. Genom riksdagens beslut med anledning av budgetpropositionen för 2023 ersattes den tidigare hanteringen med att en ny låneram beslutades som anges i löpande pris och fastställs årligen (prop. 2022/23:1 utg.omr.22, bet. 2022/23:TU1, rskr. 2022/23:86). För 2024 föreslår regeringen att en ny låneram till Svedab fastställs till 6 400 000 000 kronor i löpande priser.

Öresundsbrokonsortiet (konsortiet) äger och driver Öresundsförbindelsen och är en självständig juridisk person men inget skattesubjekt. Konsortiet ägs till hälften av svenska staten genom Svedab och till hälften av den danska staten genom A/S Öresund. Det är de båda ägarbolagen till konsortiet som beskattas för konsortiets resultat. Sedan 2012 redovisar konsortiet vinst. Svedab har fram till och med 2018 utnyttjat ackumulerade skattemässiga underskott, vilket för Svedabs del innebär att bolaget från 2019 ska betala inkomstskatt enligt inkomstskattelagen (1999:1229). Svedabs årliga betalningar av inkomstskatt bedöms under kommande år uppgå till ca 150 miljoner kronor.

För att finansiera skattebetalningarna behöver Svedab göra kontanta uttag ur konsortiet, vilket de båda ägarbolagen i förekommande fall behöver vara eniga om. I syfte att säkerställa Svedabs förmåga att göra nödvändiga skattebetalningar så omfattar det befintliga bemyndigandet sedan 2021 även att ta upp lån i Riksgäldskontoret för betalningar av inkomstskatt. Den nya låneramen omfattar betalningar av inkomstskatt.





## 4 Politiken för informationssamhället

### 4.1 Mål för området

#### 4.1.1 Digitaliseringspolitik

Målet för digitaliseringspolitiken är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter (prop. 2011/12:1 utg.omr. 22, bet. 2011/12:TU1, rskr. 2011/12:87). Under detta mål finns följande två delmål:

- Sverige ska ha bredband i världsklass. Alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska samhällstjänster och service via bredband (prop. 2009/10:193, bet. 2009/10:TU18, rskr. 2009/10:297).
- Elektroniska kommunikationer ska vara effektiva, säkra och robusta samt tillgodose användarnas behov. Elektroniska kommunikationer ska i första hand tillhandahållas genom en väl fungerande marknad, men staten ska ha ett ansvar på områden där allmänna intressen inte enbart kan tillgodoses av marknaden (prop. 2014/15:1 utg.omr 22, bet. 2014/15:TU1, rskr. 2014/15:86).

#### 4.1.2 Post

Målet för postsektorn är att det ska finnas en posttjänst av god kvalitet i hela landet som uppfyller de krav som anges i postlagen (2010:1045) (prop. 2014/15:1 utg.omr. 22, bet. 2014/15:TU1, rskr. 2014/15:86).

#### 4.1.3 Grundläggande betaltjänster

Målet för politiken för de grundläggande betaltjänsterna är att alla i samhället ska ha tillgång till grundläggande betaltjänster till rimliga priser (prop. 2006/07:55 utg.omr. 22, bet. 2006/07:TU1, rskr. 2006/07:205).

### 4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att följa upp digitaliseringspolitiken används indikatorer från Europeiska kommissionens senast publicerade index för digital ekonomi och digitalt samhälle (Desi) 2022. Kommissionen inhämtar till stor del underlag till Desi från EU:s statistikkontor (Eurostat). Desi 2023 publiceras under hösten 2023 och visar respektive medlemsstats ranking i relation till övriga medlemsstater inom EU. Desi redovisar ranking utifrån:

- Sveriges ranking avseende konnektivitet
- Sveriges ranking avseende humankapital
- Sveriges ranking avseende digitala offentliga tjänster
- Sveriges ranking avseende integrering av digital teknik.

I Desi 2022 har kommissionen ändrat mätmetod för en rad underindikatorer, vilket innebär att resultaten i absoluta termer inte längre är fullt ut jämförbara med tidigare års resultat. I Desi 2021 gjordes också vissa justeringar och tidigare fem mätområden blev fyra för att bättre passa de fyra huvudområden som kommissionen beskriver i Europas digitala kompass. Vidare har justering gjorts för att bättre kunna följa upp de mål som specificeras i Europaparlamentets och rådets beslut (EU) 2022/2481 av den

14 december 2022 om inrättande av policyprogrammet för det digitala decenniet 2030. EU-genomsnittet räknades dessutom om med anledning av att Storbritannien inte längre ingår i statistiken.

För att följa upp digitaliseringen av den offentliga förvaltningen används Statistiska centralbyråns (SCB) statistik som visar andel kvinnor och män som har använt internet för att

- hämta information från myndigheters webbsidor,
- ladda ner blanketter från myndigheters webbsidor, eller
- skicka in ifyllda blanketter exempelvis använt en digital tjänst.

Med myndigheter avses statliga myndigheter, kommuner och regioner i SCB:s undersökning.

För att följa upp utvecklingen av digitaliseringen inom den offentliga förvaltningen används även rapporterna Digital förvaltning i internationellt perspektiv 2022 och Digitala Sverige 2022, En samlad analys av samhällets digitalisering från Myndigheten för digital förvaltning samt kommissionens mätning eGovernment Benchmark som omfattar 35 länder i Europa.

För delmålet om bredband används indikatorerna:

- Sveriges rankning i index för konnektivitet (Desi)
- andel hushåll och företag som har tillgång till bredband och mobila tjänster (PTS).

För delmålet om elektronisk kommunikation är de mest centrala indikatorerna:

- prisjämförelser abonnemang (PTS)
- säkerhetsincidentrapportering (PTS).

Målet för postsektorn följs upp genom bl.a.:

- andelen brev som lämnats in till Postnord AB för övernattbefordran (fr.o.m. 2018 tvådagarsbefordran) och som delades ut inom tidsramen (PTS).

Målet för grundläggande betaltjänster följs upp genom bl.a.:

- länsstyrelsernas bedömning av om tillgången till grundläggande betaltjänster är tillfredsställande för privatpersoner (länsstyrelserna, PTS).

Kompletterande bedömningsgrunder till uppföljningen har hämtats ur analyser och rapporter från statliga myndigheter, såsom Statskontoret, PTS, SCB och Riksrevisionen men också från internationella organ, såsom Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), Eurostat och organisationen Internetstiftelsens rapport Svenskarna och internet.

## 4.3 Resultatredovisning

### 4.3.1 Avtagande utvecklingstakt jämfört med övriga EU-länder

**Tabell 4.1 Sveriges utveckling jämfört med EU:s övriga medlemsstater**

Sveriges ranking

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Övergripande ranking	2	3	3	2	2	2	3	4
Konnektivitet	3	4	5	4	4	2	5	9
Humankapital	3	3	3	2	2	2	2	4
Integrering av digital teknik	3	3	5	6	6	6	3	3
Digitala offentliga tjänster	5	7	8	6	9	10	5	9

Källa: Digital ekonomi och digitalt samhälle (Desi).

I kommissionens rapport Desi 2022 placerar sig Sverige på en fjärde plats efter Danmark, Finland och Nederländerna (se tabell 4.1). Utfallet av resultaten för 2022 är mer varierat jämfört med tidigare år.

I rapporten Digitala Sverige 2022, En samlad analys av samhällets digitalisering analyserar Myndigheten för digital förvaltning samhällets digitalisering. De sammanfattande iakttagelserna är att Sverige står sig relativt väl i internationella jämförelser, men att andra länder hinner i kapp och att vissa även går förbi.

#### Digitaliseringen fortsätter

Den digitala kompetensen hos befolkningen är fortfarande en konkurrensfördel

När det gäller humankapital placerar sig Sverige på en fjärdeplats enligt Desi 2022 (se tabell 4.1). Det är över EU-snittet för samtliga indikatorer som mäts inom området.

EU har satt målet att 80 procent av EU:s befolkning i åldern 16–79 år ska ha grundläggande digitala färdigheter 2030. I Sverige uppgår andelen enligt Desi 2022 till 67 procent, vilket är över EU-genomsnittet som är 54 procent. När det gäller den andel av befolkningen som har mer än grundläggande digital kompetens uppgår den till 36 procent i Sverige. I mätningen 2022 har kommissionen ändrat mätmetod vilket gör det svårt att göra jämförelser med tidigare år.

Desi 2022 visar att det fortfarande finns skillnader mellan kvinnor och män när det kommer till andelen it-specialister av arbetskraften. Totalt sett beräknas 8,6 procent av arbetskraften i åldrarna 15–74 i Sverige vara it-specialister. Av dessa är 22 procent kvinnor vilket kan jämföras med EU-genomsnittet om 19 procent.

#### Den digitala delaktigheten är allt högre

Den digitala delaktigheten i Sverige är fortsatt hög. Enligt Eurostat uppgick internetanvändningen 2022 i Sverige till 96 procent, i jämförelse med EU-genomsnittet som var 89 procent.

Rapporten Svenskarna och internet 2022 visar att fler svenskar än någonsin använder digitala tjänster i sin vardag och att de förändringar av användarmönster som skedde under pandemin finns kvar.

Av rapporten framgår också att 6 procent av befolkningen som är 16 år eller äldre inte använder internet. Av denna grupp utgörs 30 procent av de äldsta pensionärerna som är 76 år eller äldre, varav merparten är födda på 1920- och 1930-talet.

Personer med funktionsnedsättning ska ha tillgång till kommunikationstjänster på likvärdiga villkor och i samma utsträckning som andra. PTS upphandlar särskilt viktiga

kommunikationstjänster om marknaden inte tillgodoser behoven i enlighet med lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation. Under 2022 upphandlade PTS fyra samtalsförmedlande tjänster till en total kostnad om ca 84 miljoner kronor.

Under 2022 fortsatte Myndigheten för digital förvaltning att utöva tillsyn enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Myndighetens granskning visade att det fanns brister i tillgängligheten och att ingen av de webbplatser som granskades under 2022 uppfyllde samtliga krav enligt den nämnda lagen. Granskningen visade även att de flesta brister åtgärdades efter det att myndigheten påtalat dessa.

#### **Användningen av offentliga digitala tjänster fortsätter att öka**

Sveriges ranking inom Desis område Digitala offentliga tjänster var en nionde plats 2022, vilket var en sämre placering än föregående år (se tabell 4.1). Sverige har enligt mätningen den högsta andelen användare av digitala offentliga tjänster, 93 procent av befolkningen, vilket kan jämföras med EU-genomsnittet om 65 procent. Samtidigt har Sverige förbättrat sin placering inom området öppna data, ett område där Sverige tidigare internationellt sett har haft en sämre placering.

I kommissionens mätning eGovernment Benchmark 2022, som omfattar 35 europeiska länder, har Sverige en placering på 15:e plats, vilket kan jämföras med en 14:e plats 2021 och 13:e plats 2020. Syftet med eGovernment Benchmark är att mäta den digitala mognaden i offentliga tjänster och möjligheten att använda ett lands digitala tjänster i andra europeiska länder. Trenden de senaste tio åren är att Sverige tappar placeringar jämfört med övriga Europa.

SCB:s statistik om it-användningen bland privatpersoner och deras kontakter med statliga myndigheter, kommuner och regioner över internet visar att trenden de senaste åren är en stadig ökning när det gäller både att hämta information och att genomföra ärenden på deras webbplatser. SCB:s frågor i undersökningen för 2022 har förändrats, varför jämförelser mellan 2021 och 2022 är svåra att göra. Bland både kvinnor och män som laddar ner blanketter online har andelen varit oförändrad, ca 50 procent, under senare år.

Av Internetstiftelsens rapport Svenskarna och internet 2022 framgår att användningen av digitala samhällstjänster är hög: nio av tio personer över 18 år använder olika digitala samhällstjänster. Sett till fördelning mellan könen är det inga större skillnader, 91 procent av männen uppger i rapporten att de har använt en digital samhällstjänst jämfört med 89 procent av kvinnorna. Ålder är den faktor som påverkar användningen mest. Det är främst äldre över 85 år som inte använder digitala samhällstjänster.

Antalet användare av tjänsten Mina meddelanden för att ta emot digital myndighetspost fortsatte att öka under 2022. Antalet anslutna privatpersoner och företagare som mottagare uppgick till omkring 5,9 miljoner 2022, vilket kan jämföras med omkring 5,5 miljoner mottagare 2021 och 2 miljoner mottagare 2017. Det är lika många kvinnor och män som använder tjänsten. Nästan 101 miljoner meddelanden skickades genom infrastrukturen 2022, vilket är en ökning med över 23 procent jämfört med nivån 2021 om 82 miljoner meddelanden. År 2017 skickades drygt 13 miljoner meddelanden. Under 2022 ökade antalet anslutna statliga myndigheter och kommuner på avsändarsidan från 194 till 238.

I januari 2023 beslutade regeringen att utvidga uppdraget och förlänga utredningstiden för den särskilda utredare som utreder möjliga finansieringsmodeller för den samhälls-omfattande posttjänsten. Utredaren fick i uppdrag att även utreda förutsättningarna för att införa en skyldighet för privatpersoner och företag att ta emot digital post och

en skyldighet för myndigheter, kommuner och regioner att skicka digital post (dir. 2023:7). Utredaren ska redovisa de nya delarna av uppdraget senast den 14 juni 2024.

Under 2022 var den vanligast förekommande e-legitimationen i Sverige Bank-id, som enligt statistik från Finansiell ID-Teknik BID AB nyttjades av 8,4 miljoner användare, varav 8,2 miljoner har mobilt Bank-id. År 2019 hade Bank-id 7,6 miljoner användare. Totalt användes tjänsten över 6,7 miljarder gånger under 2022 jämfört med 3,5 miljarder gånger 2019. Av användningen avser 8 procent offentlig sektor. Internetstiftelsens rapport visar att 91 procent av befolkningen hade använt Bank-id de senaste tolv månaderna. Enligt statistik från e-legitimationsutfärdaren Freja eID AB uppgick antalet registrerade användare för Freja eID AB under 2022 till 700 000, vilket är en ökning med 50 procent jämfört med 2021.

Regeringen beslutade i december 2022 att ge en särskild utredare i uppdrag att utreda och lämna förslag på hur staten kan utfärda en e-legitimation på högsta tillitsnivå (dir. 2022:142). Utredaren ska även analysera och föreslå förändringar som följer av kommissionens förslag av den 3 juni 2021 till ändring av förordning (EU) nr 910/2014 vad gäller inrättandet av en ram för europeisk digital identitet, COM (2021) 281. Utredaren ska i sitt arbete beakta de förslag och synpunkter som Myndigheten för digital förvaltning i samarbete med Polismyndigheten och Försäkringskassan redovisade den 30 januari 2023 avseende myndighetens uppdrag att föreslå hur en statlig e-legitimation kan utformas (Fi2023/0046). Uppdraget att föreslå hur staten kan utfärda en e-legitimation på högsta tillitsnivå ska delredovisas senast den 16 oktober 2023. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 maj 2024.

Regeringen gav i december 2022 Statskontoret i uppdrag att utföra en myndighetsanalys av Myndigheten för digital förvaltning (I2022/02193). Statskontoret ska analysera bl.a. hur myndigheten uppfyller sina uppgifter och uppdrag, myndighetens interna styrning och samverkan med andra myndigheter, samt regeringens styrning av myndigheten. Statskontoret ska vid behov lämna förslag på åtgärder. Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2023.

I mars 2023 överlämnade Riksrevisionen granskningsrapporten Digitala tjänster till privatpersoner – stora utvecklingsmöjligheter för statliga myndigheter (RiR 2023:6) till riksdagen. Granskningsrapporten innehåller slutsatser och rekommendationer till de myndigheter som tillhandahåller digitala tjänster riktade till privatpersoner och till regeringen. Riksrevisionens övergripande slutsats är att statens insatser för att utveckla myndigheternas digitala tjänster inte varit tillräckligt effektiva. Regeringen kommer att lämna en skrivelse till riksdagen med anledning av Riksrevisionens granskningsrapport.

Den 1 juli 2023 infördes en lag (2023:335) om ändring av offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) som syftar till att ge myndigheter bättre förutsättningar att utkontraktera sin it-drift och att stärka skyddet för de uppgifter som lämnas vidare i samband med detta. Regeringen gav även i december 2022 Försäkringskassan i uppdrag att erbjuda samordnad och säker it-drift för Sveriges myndigheter (I2022/02320). Uppdraget är en förlängning av tidigare uppdrag (Fi2017/03257 och I2019/02515) och sträcker sig t.o.m. den 31 december 2024.

En beskrivning av utvecklingen av den statliga förvaltningspolitiken ges inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning avsnitt 4 om statlig förvaltningspolitik.

#### **Fler initiativ om tillgängliggörande av data**

En utredare fick i oktober 2022 i uppdrag att analysera och lämna förslag på hur Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/868 av den 30 maj 2022 om

europaisk dataförvaltning (dataförvaltningsförordningen) kan kompletteras i nationell rätt (I2022/01839). Uppdraget redovisades i juni 2023.

Regeringen beslutade den 9 mars 2023 att, i enlighet med 4 kap. 6 § lagen (2022:818) om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data, medge undantag från kravet på avgiftsfritt tillgängliggörande av data under en tidsbegränsad period om högst två år från den dag då genomförandeförordningen träder i kraft för Bolagsverket, Lantmäteriet, Sjöfartsverket, Sveriges geologiska undersökning och SCB för vissa dataset (Fi2023/00998). Beslutet är giltigt till den 9 februari 2025.

Regeringen beslutade den 30 mars 2023 att Sverige ska anta Open Data Charters stadga (Fi2023/01225). Open Data Charter är en internationell organisation som verkar för att öka mängden öppna och tillgängliga data inom den offentliga förvaltningen samtidigt som de enskildas rättigheter tillvaratas. Stadgan innehåller sex principer som anger hur denna målsättning kan uppnås. Den 30 mars 2023 beslutade regeringen även att uppdraga åt Myndigheten för digital förvaltning att ansvara för genomförandet av stadgan och dess principer för tillgängliggörande av data (Fi2023/01226). Samma dag beslutade regeringen en ny svensk handlingsplan för det svenska medlemskapet i den internationella organisationen Open Government Partnership för perioden 2023–2025. Beslutet föregicks av ett samråd inom ramen för Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället (NOD). Open Government Partnership verkar för kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan nationella aktörer och för större öppenhet och en mer medborgarcentrerad utveckling inom medlemmarnas offentliga förvaltning. Myndigheten för digital förvaltning ska vid genomförandet av Open Data Charters stadga också beakta den svenska handlingsplanen för Open Governmental Partnership 2023–2025.

#### EU-initiativ driver på utvecklingen av digitaliseringspolitiken

Europaparlamentet och rådet har antagit policyprogram för det digitala decenniet 2030, beslut (EU) 2022/2481. EU:s policyprogram omfattar grundläggande rättigheter och principer för den digitala omvandlingen samt målen för EU:s digitalisering t.o.m. 2030. Målen är en befolkning med digitala färdigheter och en högkvalificerad digital yrkeskår, säker och hållbar infrastruktur, digital omvandling av företag och digitalisering av offentliga tjänster. Av beslutet framgår att medlemsstaterna vartannat år fr.o.m. oktober 2023 t.o.m. 2030 ska lämna en redovisning till kommissionen av hur långt landet kommit i arbetet med att uppnå målen, en s.k. nationell färdplan. I april 2023 gav därför regeringen Myndigheten för digital förvaltning i uppdrag att ta fram förslag till nationell strategisk redovisning för det digitala decenniet (Fi2023/01494).

Programmet för ett digitalt Europa, som har fastställts i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/694 av den 29 april 2021 om inrättande av programmet för ett digitalt Europa och om upphävande av beslut (EU) 2015/2240, löper under perioden 2021–2027. I enlighet med programmet avsätter kommissionen 7,6 miljarder euro för att stödja den digitala omvandlingen, främst utvecklingen och användningen av ny teknik. Under 2022 beviljades svenska aktörer 24 miljoner euro till olika fleråriga projekt, vilket motsvarar drygt 3 procent av det totalt beviljade beloppet. Regeringen gav den 17 februari 2022 Myndigheten för digital förvaltning i uppdrag att ansvara för en nationell samordningsfunktion för programmet och E-hälsomyndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, PTS, Tillväxtverket, Verket för innovationssystem (Vinnova) och Vetenskapsrådet i uppdrag att delta i samordningsfunktionen (I2022/00403). Projekt med svenskt deltagande som har fått finansiering rör bl.a. artificiell intelligens (AI) inom hälsa, jordbruk och smarta städer, datautrymmen och digitala färdigheter. Vidare har kommissionen etablerat ett europeiskt nätverk för digitala innovationshubbar. Kommissionen har valt ut fyra svenska hubbar och har beviljat dem delfinansiering. De utvalda hubbarna har fokus

på nästa generations flyg, tillverkningsindustri, hälsosektorn och AI-utveckling för företag.

Kommissionen lade den 23 februari 2022 fram ett förslag till en förordning om harmoniserade regler för skäligen åtkomst till och användning av data, COM (2022) 68 (datarättsförordningen). Förordningsförslaget innehåller bl.a. bestämmelser om konsumenters och företags åtkomst till och användning av data från uppkopplade produkter, t.ex. flygplan, bilar, traktorer eller industrirobotar. Förslaget innebär vidare att företag måste dela vissa data med offentliga aktörer t.ex. vid en allmän nödsituation och att konsumenters möjligheter att byta molntjänster förenklas. Dessutom föreslås institutionella mekanismer för att öka interoperabiliteten vid datadelning samt för att genomföra och övervaka förordningens genomförande. Det svenska ordförandeskapet har under våren och sommaren 2023 slutfört trepartssamtal med Europaparlamentet. Rådet antog förordningen den 14 juli 2023 och Europaparlamentet förväntas slutligt anta förordningen den 2 november 2023.

Kommissionen lade den 18 november 2022 fram ett förslag till en förordning om åtgärder för att uppnå en hög interoperabilitetsnivå i medlemsstaternas offentliga sektorer, COM (2022) 720. Förslaget utvecklar det befintliga ramverket för interoperabilitet inom EU och är tänkt att stärka gränsöverskridande interoperabilitet samt samarbeten mellan medlemsstaternas offentliga förvaltningar. Förslaget har under det svenska ordförandeskapet förhandlats i rådet under våren och sommaren 2023.

Kommissionen lade den 3 juni 2021 fram ett förslag till förordning om ändring av förordning (EU) nr 910/2014 vad gäller inrättandet av en ram för europeisk digital identitet, COM (2021) 281 (den reviderade eIDAS-förordningen). Förslaget innebär bl.a. att det ska bli obligatoriskt för medlemsstaterna att anmäla en e-legitimation på högsta tillitsnivå enligt ett fastställt förfarande för gränsöverskridande identifiering. Vidare ska varje medlemsstat utfärda en europeisk digital identitetsplånbok. Det svenska ordförandeskapet har under våren och sommaren 2023 haft flera trepartssamtal med Europaparlamentet, vilket har resulterat i en politisk principöverenskommelse om huvuddelarna i förslaget.

Kommissionen lade den 21 april 2021 fram ett förslag till förordning om harmoniserade regler för artificiell intelligens, COM (2021) 206. Förslaget ger ett rättsligt ramverk för AI-system i syfte att stödja deras användning och utveckling inom EU. Förutom att säkerställa att AI-system som placeras på den inre marknaden är säkra och utformade med respekt för de mänskliga rättigheterna, är förslagens målsättning också att med stöd av en tydlig reglering skapa förutsägbarhet för AI i syfte att underlätta innovation och investering inom AI. I juni 2023 inledde det svenska ordförandeskapet trepartssamtal med Europaparlamentet.

Kommissionen lade den 15 september 2022 fram ett förslag till förordning om horisontella cybersäkerhetskrav för produkter med digitala element och ändring av förordning (EU) 2019/1020 (cyberresiliensakten). Syftet med förslaget är att skapa förutsättningar för utveckling av cybersäkra produkter med digitala inslag genom att försäkra att hård- och mjukvara placeras på den inre marknaden med färre sårbarheter och att tillverkare tar större ansvar för produkters cybersäkerhet genom deras livscykel. Förslaget syftar även till att konsumenter ska få tillräcklig information om cybersäkerheten för de produkter med digitala inslag som de köper och använder. Det svenska ordförandeskapet arbetade under våren aktivt med att föra förhandlingarna i rådet framåt mot en allmän inriktning. Den allmänna inriktningen antogs av rådet den 19 juli 2023.

Den 23 februari 2023 presenterade kommissionen ett förslag till förordning om gigabitinfrastruktur, COM (2023) 94. Förordningen innebär en revidering av Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/61/EU av den 15 maj 2014 om åtgärder för att minska kostnaderna för utbyggnad av höghastighetsnät för elektronisk kommunikation. Förordningen syftar till att påskynda och effektivisera utbyggnaden av den fysiska digitala infrastrukturen. Det svenska ordförandeskapet har under våren inlett behandling av förordningen i rådsarbetsgruppen för telekomfrågor.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/2065 av den 19 oktober 2022 om en inre marknad för digitala tjänster och om ändring av direktiv 2000/31/EG (förordningen om digitala tjänster) syftar till att stärka enskildas rättigheter, säkerhet och tillit till digitala tjänster, samt förtydliga skyldigheterna för leverantörer av onlineplattformar och andra digitala förmedlingstjänster. Utredningen om kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om en inre marknad för digitala tjänster tillsattes för att skyndsamt kunna vidta de åtgärder som krävs för att förordningen ska få ett effektivt genomslag i Sverige. Dess slutbetänkande En inre marknad för digitala tjänster – kompletteringar och ändringar i svensk rätt (SOU 2023:39) redovisades i juni 2023 och har remitterats.

#### Användning av ny teknik bidrar till konkurrenskraft och stärkt välfärd

Sverige är på tredje plats, i rankningen 2022 för Desi-indikatorn Integration av ny teknik, som mäter digitalisering av företag och e-handel, vilket kan jämföras med en sjätteplats 2020 (se tabell 4.1). Den huvudsakliga anledningen till förändringen är att kommissionen i mätningen ändrat flera underindikatorer, vilket varit till Sveriges fördel. En ny underindikator är digital intensitet bland företagen, som mäter användningen av digital teknik på företagsnivå.

EU har i policyprogrammet för det digitala decenniet 2030, beslut (EU) 2022/2481, fastställt målet att 90 procent av små och medelstora företag ska ha minst grundläggande digital intensitet. I Sverige uppgår den siffran för 2022 till 86 procent, vilket kan jämföras med 82 procent 2021. Genomsnittet i EU är 60 procent. Mätningen visar att stora företag har en högre digital intensitet än små och medelstora företag.

SCB presenterade i mars 2023 rapporten AI-användningen i företag och offentlig sektor. Med offentlig sektor avser SCB statliga myndigheter, kommuner och regioner, dvs. offentlig förvaltning. Rapporten visar att AI-användningen i Sverige ökade 2021 jämfört med 2019. Användningen ökade med drygt en procentenhet bland företag och med drygt fyra procentenheter i den offentliga förvaltningen. Det är dock de större företagen och verksamheterna inom den offentliga förvaltningen (med 250 eller fler anställda) som har den största användningen av AI. Bland företag uppgav nästan 7 procent att de använde sig av AI-teknik, samtidigt som AI-användningen bland större företag uppgick till knappt 30 procent.

Inom den offentliga förvaltningen uppgav drygt 26 procent att de använt AI i någon form i sin verksamhet under 2021, medan andelen bland de större verksamheterna inom den offentliga förvaltningen uppgick till ca 30 procent.

Av dem som besvarade den enkät som låg till grund för SCB:s rapport var 181 statliga myndigheter, 20 regioner och 287 kommuner. Samtliga ökade sin AI-användning under perioden 2019–2021. Regioner var den delsektor som i störst utsträckning använde AI. Under 2021 använde 65 procent av regionerna AI i någon form. Det är en ökning med två regioner sedan 2019. Kommunerna ökade sin AI-användning mellan 2019 och 2021 med ca 5 procentenheter till knappt 24 procent. Motsvarande ökning var drygt 2 procentenheter inom statliga myndigheter vars andel som använde AI var 27 procent.



Regeringen gav i mars 2023 Vinnova i uppdrag att stärka innovations- och forskningsprogrammet Avancerad digitalisering (KN2023/02784). Programmet utgör ett kompletterande initiativ till andra insatser inom myndigheten som syftar till att stärka Sveriges position internationellt när det gäller nästa generations avancerade och kraftfulla digitala lösningar. Vinnova ska genomföra insatser inom relevanta teknikområden, t.ex. i form av utlysningar för ansökningar om medel för forskning och utveckling m.m.

I januari 2023 slutredovisade Myndigheten för digital förvaltning, Skatteverket, Arbetsförmedlingen och Bolagsverket regeringsuppdraget att främja offentlig förvaltnings förmåga att använda AI (Fi2023/00349). Bland annat har en behovsanalys för det fortsatta arbetet med att tillgängliggöra förvaltningsgemensam AI-infrastruktur för offentliga aktörer i Sverige genomförts. Vidare har myndigheterna utvecklat en AI-baserad översättnings- och transkriberingstjänst inom ramen för den förvaltningsgemensamma digitala infrastrukturen (Ena). Även en samarbetsplattform har utvecklats (offentligai.se). Plattformen med en AI-guide, en förtroendemodell och goda exempel på AI-projekt syftar till lärandespridning och vidareanvändning inom offentlig förvaltning. Dessutom har myndigheterna tillsammans med andra AI-aktörer byggt upp en regulatorisk testverksamhet, ett s.k. policylab, i syfte att undersöka hur EU:s förslag till förordning om AI kan påverka AI-arbetet i praktiken.

#### **Införandet av den förvaltningsgemensamma digitala infrastrukturen fortsätter**

Arbetet med att etablera Ena fortsatte under 2022 (I2022/00102). I januari 2023 redovisade Myndigheten för digital förvaltning hur arbetet fortskrider. Bolagsverket har bl.a. lanserat tjänsten Mina ombud, en nationell infrastruktur för standardiserad och säker digital fullmaktshantering som gör det möjligt för personer att kunna företräda företag med hjälp av digitala fullmakter (utg. omr. 24 avsnitt 3.3.1).

Myndigheten för digital förvaltning fick den 16 december 2021 i uppdrag att utveckla och tillhandahålla infrastruktur för säker digital kommunikation i offentlig sektor (I2021/03317). Syftet med uppdraget var att realisera en överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) om en gemensam digital infrastruktur för att införa ett säkert och enkelt sätt för digital kommunikation mellan välfärdens verksamheter och på sikt inom hela den offentliga sektorn. Myndigheten för digital förvaltning lämnade en delrapport den 30 september 2022 (I2022/01811). I delrapporten framfördes behovet av att fler säkerhetsanalyser behöver göras mot bakgrund av det nya omvärldsläget. Med anledning av delrapporten hemställde Myndigheten för digital förvaltning den 10 februari 2023 dels om en förlängning av sitt uppdrag att tillhandahålla en infrastruktur för säker digital kommunikation, dels om ytterligare finansiering av uppdraget för att kunna genomföra ytterligare nödvändiga analyser och riskreducerande åtgärder (Fi2023/00614). Regeringen beslutade den 8 juni 2023 om en förlängning t.o.m. den 1 april 2024 av uppdraget att tillhandahålla en infrastruktur för säker digital kommunikation.

#### **Bredband i världsklass**

Sverige har i internationell jämförelse en mycket väl utbyggd bredbandsinfrastruktur. År 2022 var Sverige rankat på nionde plats på området konnektivitet, vilket kan jämföras med en femte plats i mätningen 2021 och en andra plats 2020. Att Sverige rankas lägre har främst sin förklaring i att flera andra länder i EU nu också har bra tillgång till fiber och att utbyggnaden av 5G försenats i Sverige av bl.a. säkerhetsskäl.

Andelen hushåll och företag i Sverige med tillgång till bredband eller tillgång till bredband i sin absoluta närhet fortsätter att öka (se tabell 4.2). Även tillgången till stabila mobila tjänster av god kvalitet i områden där människor normalt befinner sig,

t.ex. bilvägar, ökade något 2022 jämfört med 2021. Tillgången till bredband via fiber uppgick till totalt ca 84 procent av hushållen i oktober 2022, vilket är en ökning med ca 2,6 procentenheter jämfört med 2021. I områden utanför tätort och småort var tillgången till bredband via fiber för hushåll 65 procent. Skillnaden mellan glesbebyggda och tätbebyggda områden fortsätter att minska men var i oktober 2022 ändå ca 20 procent (jämfört med 24 procent 2021). Andelen hushåll som har möjlighet att ansluta sig är högre än andelen hushåll som är anslutna. Inom tätort har 98 procent av hushållen infrastruktur i sin absoluta närhet som medger bredband om minst 1 Gbit/s. Motsvarande andel utanför tätort uppgår till 80 procent.

**Tabell 4.2 Tillgång till fast bredband**

Andel (procent) av hushåll och företag som har tillgång till

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Bredband om minst 30 Mbit/s*	91	95	96	97	98	99	99
Bredband om minst 100 Mbit/s	71	77	81	84	86	88	90
Bredband om minst 1 Gbit/s*	-	86	89	92	95	96	97
Bredband via fiber (hushåll)	66	72	77	80	82	82	84
Stabila mobila tjänster av god kvalitet	-	-	89	92	93	93	94

\*Avser andel hushåll och företag med tillgång till it-infrastruktur, alternativt där sådan finns i absoluta närheten.

Källa: PTS mobiltäcknings- och bredbandskartläggning 2022 (PTS-ER-2023:13).

Sammanfattningsvis finns det stor tillgång till bredbandsinfrastruktur i Sverige, och PTS beräknar att så många som 98 procent av alla hushåll och arbetsställen kommer att ha tillgång till uppkoppling om 1 Gbit/s under 2025. Myndigheten konstaterar dock att det är en stor utmaning för de sista två procenten att få tillgång till uppkoppling. För att möta denna utmaning gav regeringen den 16 mars 2023 PTS i uppdrag att utreda möjligheten att påskynda bredbandsutbyggnaden i glesbygd genom att komplettera befintligt bredbandsstöd med möjlighet till trådlösa tekniker (Fi2023/01068). Uppdraget ska redovisas i september 2023.

PTS administrerar det nationella stödet för utbyggnad av bredband som syftar till att åstadkomma bredbandsutbyggnad i områden där det saknas kommersiella förutsättningar och investeringsvilja från marknaden. Under 2022 tilldelade PTS stödsökande nätbyggare totalt ca 1 244 miljoner kronor för att finansiera anslutningar till över 19 000 hushåll och företag. Bredbandsstödet har bidragit till vidareutbyggnad av fasta nät genom att finansiera kommersiellt icke gångbar utbyggnad i glesbygder. Det genomsnittliga stödet per byggnad som tilldelats har ökat med 64 procent från 2021 till 2022, vilket indikerar att återstående byggnader blir allt dyrare att ansluta. God spridning till alla landsdelar har säkerställts då tillgängliga medel fördelats genom utlysning i hela landet. Vid 2022 års tilldelning var genomsnittligt stöd 45 025 kronor per byggnad. I Norrland var stödet högst med 63 647 kronor per byggnad och i Götaland lägst med 36 817 kronor per byggnad.

Utöver det nationella stödet för bredband har 253 miljoner kronor avsatts i regionalfondsprogrammet, som Tillväxtverket administrerar, under programperioden 2021–2027. Stödet är avsett för ortssammanbindande förbindelser och är tillgängligt i programområdena för Övre Norrland och Mellersta Norrland. För mer information se utgiftsområde 19 Regional utveckling.

Inom ramen för Fonden för ett sammanlänkat Europa 2 Digital (CEF2 Digital) beviljas medel för utveckling av europeisk digital infrastruktur. Under 2022 lämnade den förra regeringen samtycke till sex projekt som avsåg att ansöka om medel ur fonden. Totala projektkostnader uppgick till 40,4 miljoner euro och det sökta medfinansieringsbeloppet från CEF2 Digital uppgick till totalt 16,3 miljoner euro. Av dessa beviljades ett projekt 190 000 euro i medfinansiering ur fonden.

Under första kvartalet 2023 lämnade regeringen samtycke till att 12 svenska projekt avsåg att ansöka om medel ur CEF2 Digital för utveckling av 5G för smarta samhällen, 5G-transportkorridorer samt sjökablar. De totala projektkostnaderna från Sverige uppgår till 268,2 miljoner euro och det sökta medfinansieringsbeloppet uppgår till 137,8 miljoner euro.

Bredbandsforums kansli har i samverkan med organisationerna i Bredbandsforums styrgrupp tagit fram en färdplan för bredbandsstrategins måluppfyllnad år 2025. Under 2022 undersökte Bredbandsforum intresset och förutsättningarna för mobilmaster som är helt eller delvis offentligt finansierade. Bredbandsforum kommer under 2023 att fokusera arbetet på digital mobilitet och 5G.

PTS har i uppdrag att mellan 2021 och 2025 lämna stöd till de regionala bredbandskoordinatorena och årligen följa upp deras verksamhet. Av uppföljningen för 2022 framgår att regionerna bidrar till att öka bredbandsanvändningen genom att bl.a. samverka och samordna aktörer verksamma inom bredbandsområdet både i och utanför länet, anordna informations- och kommunikationsinsatser samt genom att undanröja hinder på regional och lokal nivå. Bredbandskoordinatorena bidrar också med kvalitetssäkring av byggnadsförteckningen och regionala prioriteringar inom ramen för det nationella bredbandsstödet som PTS ansvarar för (Fi2023/01089). Länsstyrelserna har i uppdrag att främja tillgång till och utbyggnad av bredband inom ramen för relevanta uppgifter och uppdrag t.ex. inom samhällsplanering, handläggning av tillstånd, totalförsvar och krisberedskap. Därutöver samverkar länsstyrelserna med regionerna och PTS i bredbandsrelaterade frågor.

I februari 2022 beviljade PTS två ansökningar om sammantaget 22,5 miljoner kronor med stöd av förordningen (2021:975) om statligt stöd för bättre mobil uppkoppling för resenärer i fjärrtågstrafik. Utbyggnationerna i Åskott, Namntall och Björnböletunnlarna på Botniabanan som stödfinansierats beräknas vara klara under 2023. PTS har fått i uppdrag att utvärdera de stöd som beviljades under 2022 och att analysera behov av eventuella åtgärder som på längre sikt kan bidra till att möjliggöra förbättrad uppkoppling för tågresenärer (I2022/00842). PTS delredovisade i februari 2022 täckningsläget längs Sveriges järnvägsnät samt ett antal åtgärdsförslag (PTS-ER-2023:5). Uppdraget slutredovisades den 1 september 2023.

### **Tillgången till funktionellt internet och telefoni**

Tillgången till funktionellt internet och telefoni i Sverige är mycket god. I oktober 2022 fanns det ca 50 hushåll och fasta verksamhetsställen utan tillgång till vare sig trådbundna nät eller mobilnät enligt PTS mobiltäcknings- och bredbandskartläggning 2022 (PTS-ER-2023:13). Motsvarande antal under 2021 var ca 80.

PTS delade med stöd av förordningen (2018:20) om stöd för åtgärder som ger tillgång till telefoni och funktionell tillgång till internet ut 323 000 kronor i stöd under 2022 till åtgärder som ger en sådan tillgång. Antalet beviljade ärenden är litet. Detta beror till stor del på att de flesta kan få funktionell tillgång till internet genom åtgärder som kostar mindre än 5 000 kronor, vilket är gränsen för att man ska kunna beviljas stöd.

Avvecklingen av 2G- och 3G-näten kan påverka behovet av stödet för de hushåll och företag som i dag endast har tillgång till sådana nät. Regeringen har i regleringsbrevet för budgetåret 2023 gett PTS i uppdrag att följa avvecklingen av 2G- och 3G-näten samt vilka informationsinsatser som genomförs med anledning av avvecklingen. PTS ska även följa vilka ersättningslösningar som erbjuds i de fall elektroniska kommunikationstjänster har varit beroende av kopparnätet, 2G-nätet eller 3G-nätet.

Täckning och tjänster via satellit, vilka ger tillgång till uppkopplingshastigheter som betydligt överstiger 10 Mbit/s, etablerades under slutet av 2022. Detta är dock en dyrare lösning och tjänsten behöver testas i de nordligare delarna av Sverige.

## **Elektroniska kommunikationer**

### **Välfungerande marknader för elektroniska kommunikationer**

Mediankostnaden per månad för bredbandsabonnemang och för mobilt bredband förändrades endast marginellt mellan 2021 och 2022. Det är små förändringar och ingen tydlig trend kan noteras när det gäller prisutvecklingen för mobilabonnemang eller fast bredband.

Mängden datatrafik i mobilnäten fortsätter att öka. Under de senaste tre åren har den årliga ökningen i genomsnitt varit 30 procent. Datatrafik i 5G-nät fortsätter att öka kraftigt men utgjorde 2022 endast 1,5 procent av den totala mobila datatrafiken.

Investeringarna på marknaden för fast och mobil infrastruktur är på en stabil nivå och uppgick till ca 12 miljarder kronor. Andelen investeringar i mobil infrastruktur uppgick till ca 26 procent av de totala investeringarna och var på en högre nivå 2021 och 2022 än tidigare vilket är ett resultat av vikande investeringar i fiberutbyggnad och stora uppgraderingar av mobilnät till 5G.

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/1972 av den 11 december 2018 om inrättande av en europeisk kodex för elektronisk kommunikation (kodexen för elektronisk kommunikation) har genomförts genom de lagändringar som riksdagen beslutade om den 18 maj 2022 (prop. 2021/22:136, bet. 2021/22:TU17, rskr. 2021/22:302). En ny lag om elektronisk kommunikation och en ny förordning (2022:511) om elektronisk kommunikation trädde i kraft den 3 juni 2022. Vidare har PTS beslutat om tillhörande föreskrifter. Reglerna syftar till att uppnå heltäckande och obegränsad uppkoppling på den inre marknaden, främjad konkurrens och ökade valmöjligheter för slutanvändarna. Vidare är syftet att förenkla regelverket och anpassa förfaranden till snabba förändringar på marknaderna och den tekniska utvecklingen – allt för att uppnå en mer sammanhållen inre marknad.

### **Det säkerhetspolitiska läget sätter ökat fokus på information- och cybersäkerhet**

Sverige har varit aktivt i utvärderingen av hot och risker kopplade till elektroniska kommunikationsnät, främst till 5G-näten och till ny arkitektur såsom Open-RAN, och har genom PTS fortsatt att vara drivande i arbetet inom EU med genomförandet av den s.k. verktygslådan med rekommenderade åtgärder för 5G-säkerhet.

Tillhandahållare av allmänna elektroniska kommunikationsnät och allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster är skyldiga att rapportera säkerhetsincidenter, som haft en betydande påverkan på nät och tjänster samt integritetsincidenter till PTS. Under 2022 registrerade PTS 365 rapporterade incidenter varav 28 var säkerhetsincidenter och 337 integritetsincidenter. Det är något färre incidenter än föregående år. Införandet av den nya lagen om elektronisk kommunikation och de nya föreskrifter som PTS meddelat under året bedöms ha påverkat rapporteringsbenägenheten. De två vanligaste grundorsakerna till rapporterade säkerhetsincidenter under 2022 var systemfel (21 av incidenterna) och mänskliga misstag eller felbedömningar (4 av incidenterna). För integritetsincidenter var de två vanligaste grundorsakerna mänskliga misstag eller felbedömningar (115 av incidenterna) och brister i organisatoriska rutiner och processer (104 av incidenterna). Sedan den nya lagen om elektronisk kommunikation trädde i kraft omfattas även tillhandahållare av nummeroberoende interpersonella kommunikationstjänster av rapporteringsskyldighet.

Under 2022 och 2023 fortsatte PTS att arbeta utifrån den framtagna inriktningen för myndighetens totalförsvarsplanering inom elektroniska kommunikationer för perioden 2020–2025. I syfte att stärka förmågan inom sektorn för elektroniska kommunikationer och post har PTS bl.a. arbetat med flera olika robusthetshöjande åtgärder och åtgärder för att förstärka försörjningsförmågan vilket inkluderar övning samt informations- och erfarenhetsutbyten med telekom- och postoperatörer. De medel som efter förslag i propositionen Extra ändringsbudget för 2022 – Vårändringsbudget för 2022 och stöd till Ukraina tillförts PTS arbete med civilt försvar inom elektroniska kommunikationer har resulterat i att flera åtgärder har kunnat genomföras under året, exempelvis införskaffandet av utrustning och materiel för sektorn som är nödvändiga vid händelse av höjd beredskap, inklusive krig (prop. 2021/22:269, bet. 2021/22:FiU49, rskr. 2021/22:469).

På informations- och cybersäkerhetsområdet har samarbetet mellan PTS och övriga myndigheter som deltar i det nationella cybersäkerhetscentret (NCSC) fortsatt stärkts. PTS deltog aktivt i centret bl.a. i arbetet med standardisering, nationell privat-offentlig samverkan, samordning av incidenthantering och med att leverera anpassade lägesbilder till regeringen. Som ett led i PTS utbildnings- och övningsstrategi genomfördes i november 2022 Cyber Defence Exercise, en teknisk övning tillsammans med deltagare från sektorn för elektronisk kommunikation. Syftet med cyberförsvarsövningen var att öva incidenthantering, informationsdelning på ett strukturerat sätt och samverkan mellan aktörer för att öka den kollektiva förmågan att hantera cyberhot.

#### Åtgärder för att främja införandet av ett nytt internetprotokoll

PTS fick i regleringsbrevet för budgetåret 2021 i uppdrag att inrätta ett forum för samtliga berörda aktörer i värdekedjan runt standarden för det nya internetprotokollet IPv6. PTS bedömer att säkerheten i nät och tjänster kan påverkas i negativ riktning och konkurrenssituationen bland marknadsaktörerna i Sverige försämrats om inte IPv6 införs samt att detta kan hindra den pågående digitaliseringen i samhället. När det gäller den offentliga sektorns införande av IPv6 har ca 24 procent av de statliga förvaltningsmyndigheterna, ca 19 procent av kommunerna och ca fem procent av regionerna genomfört ändringen.

### 4.3.2 Postmarknaden fortsätter att förändras

Under 2022 skickades det ca 1,35 miljarder brevfrösendelser inom Sverige (se tabell 4.3). Cirka 1,3 miljarder av dessa var traditionella brev och ca 55 miljoner var varuförsändelser om 0–2 kg som också hanteras och delas ut inom brevflödet s.k. paketbrev.

**Tabell 4.3 Utvecklingen totalt brevmarknaden**

År	Antal miljoner brev	Index
2000 (index år)	3 426,30	100
2018	2 018,40	58,9
2019	1 805,50	52,7
2020	1 592,50	46,4
2021	1 505,90	44
2022	1 352,00	39

Källa: PTS.

Jämfört med föregående år minskade det totala antalet brevfrösendelser i termer av volymer (antal brev) med 10 procent och i omsättning med 9 procent. Paketbrev ökade i termer av volym (7 procent) men minskade i termer av omsättning (5 procent). Den totala omsättningen på brevmarknaden under 2022 var 8,4 miljarder

kronor, varav traditionella brev stod för 7,1 miljarder kronor och paketbrev stod för 1,3 miljarder kronor.

Den 1 oktober 2020 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att utreda möjliga finansieringsmodeller för den samhällsomfattande posttjänsten. Syftet med uppdraget var att klargöra hur den samhällsomfattande posttjänsten ska finansieras när den inte längre kan vara fullt ut självfinansierad. Uppdraget redovisades i betänkandet Posttjänst för hela slanten (SOU 2023:4) som lämnades till regeringen den 30 januari 2023. Betänkandet har remitterats och bereds nu i Regeringskansliet.

Under 2022 fanns det 25 postoperatörer med tillstånd att bedriva postverksamhet på den svenska postmarknaden. Postnord AB (Postnord) är den största aktören på marknaden för traditionella brevtjänster. Bolaget hade under 2022 en marknadsandel på mellan 75 och 80 procent räknat i volym. Postnords största konkurrent är Citymail Sweden AB (Citymail), med en marknadsandel på mellan 20 och 25 procent. Jämfört med föregående år är marknadsandelarna mer eller mindre oförändrade.

Postnord är även den största aktören på marknaden för paketbrev, med en marknadsandel på mellan 65 och 70 procent av volymerna. Jämfört med föregående år minskade Postnords marknadsandel med 4 procentenheter 2022. Näst störst är Early Bird AB som har en marknadsandel på mellan 25 och 30 procent. Citymail är det tredje största företaget för paketbrev med en marknadsandel mellan 5 och 10 procent. Jämfört med föregående år är marknadsandelarna för paketbrev mer eller mindre oförändrade.

Under 2021 distribuerades ca 358 miljoner paket på den svenska marknaden, varav 55,5 miljoner paket hade avsändaren i Sverige och mottagaren utomlands. Detta kan jämföras med att det under 2020 distribuerades 295 miljoner paket, varav ca 48 miljoner paket hade sin mottagare utomlands. Under 2021 växte därmed paketmarknaden med 21,4 procent.

Sedan den 1 januari 2018 ska 95 procent av inrikes enstaka brev inom den samhällsomfattande posttjänsten delas ut inom två arbetsdagar enligt bestämmelser i postförordningen (2010:1049). Oberoende mätningar från 2022 visar att Postnord, i rollen som utsedd tillhandahållare av den samhällsomfattande posttjänsten, för första gången inte når upp till kravet. Postnord delade ut 94,7 procent av de brev som lämnats in för tvådagarsbefordran i tid under 2022. Motsvarande siffra för 2021 var 97,9 procent (se tabell 4.4).

**Tabell 4.4 Andelen brev som inlämnats till Postnord för tvådagarsbefordran och som delades ut inom tidsramen**

År	Årsmedel (procent)
2018 (tvådagarsbefordran introducerades)	98,6
2019	97,7
2020	98,1
2021	97,9
2022	94,7

Källa: PTS.

För andra året i rad ökade under 2022 antalet postrelaterade frågor som kom in till PTS. Under 2022 tog PTS emot 1 535 ärenden, vilket motsvarar en ökning med ca 14 procent jämfört med 2021, då antalet ärenden uppgick till 1 344 (könsuppdelad statistik saknas). Cirka 90 procent av ärendena utgjordes av klagomål. Under 2021 uppgick andelen sådana ärenden till ca 85 procent. Av klagomålen 2022 kunde ca 70 procent kopplas till Postnord, 4 procent till Citymail och 25 procent till icke angivna postoperatörer.

Under andra halvåret av 2022 inkom flera klagomål till PTS gällande brister i Postnords utdelningsverksamhet. Klagomålen handlade främst om brev som når mottagaren först ett par veckor efter att avsändaren skickat brevet. PTS beslutade därför att inleda tillsyn med syfte att granska om Postnord bedriver en tillförlitlig postverksamhet i enlighet med postlagen och bolagets tillståndsvillkor. PTS tillsyn av Postnord pågår fortfarande.

### 4.3.3 Tillgången till grundläggande betaltjänster har försämrats

Länsstyrelserna bedömer i rapporten *Bevakning av grundläggande betaltjänster 2022* att det under de senaste åren har skett en gradvis, men tydlig, försämring av tillgången till kontantbaserade och manuella betaltjänster.

I rapporten bedömer 15 av 21 länsstyrelser att tillgången till grundläggande betaltjänster inte är tillfredställande. Detta är en markant skillnad jämfört med 2021 då enbart 3 av 21 länsstyrelser gjorde samma bedömning.

Kontantinfrastrukturen har försvagats till följd av att marknadsaktörer avvecklar tjänster och serviceplatser eller går i konkurs. Ett exempel på denna utveckling är att ClearOn AB under 2022 avvecklade tjänsten Kassagiro. Tjänsten möjliggjorde kontantuttag, räkningsbetalning och dagskasseinsättning via ombud på ca 150 platser runt om i landet.

Länsstyrelserna kan bevilja stöd till ombud för att förbättra tillgången till betaltjänster i områden där tillgången är bristfällig. Länsstyrelserna anger dock i rapporten att detta blir allt svårare att genomföra på grund av att färre aktörer erbjuder dessa tjänster.

I december 2020 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att göra en bred kartläggning av betalningsmarknadens utveckling och analysera hur statens framtida roll bör se ut. Utredningen redovisade sitt uppdrag den 31 mars 2023 i betänkandet *Staten och betalningarna* (SOU 2023:16). I betänkandet föreslås bl.a. att det av riksdagen beslutade målet om tillgång till grundläggande betaltjänster till rimliga priser ska ersättas av ett mål om att alla i Sverige ska ha möjlighet att göra betalningar till rimliga kostnader, oavsett betalningssätt. Utredningens förslag bereds för närvarande i Regeringskansliet.

## 4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

### Användningen av digitaliseringens möjligheter

Teknikutvecklingen är fortsatt snabb och användningen av digital teknik och data fortsätter vara en central drivkraft för ökad produktivitet och ekonomisk tillväxt. Teknikens omfattande konsekvenser innebär att digitaliseringspolitiken blir alltmer sammanflätad med andra politikområden som t.ex. geopolitik, handelspolitik och säkerhetspolitik. Även om många länder investerar offensivt i forskning, utveckling och innovationer presterar Sverige alltjämt över snittet i EU och rankas fortsatt högt i internationella mätningar av digitalisering. Användningen av digital teknik och digital omställning är kritiska faktorer för Sveriges konkurrenskraft och en hållbar samhällsutveckling. Sverige placerar sig högt när det kommer till att använda digitaliseringens möjligheter men efter ledande länder som Danmark och Finland, särskilt vad gäller digitalisering inom den offentliga förvaltningen.

Digitaliseringen av den offentliga förvaltningen går långsammare i Sverige än i jämförbara länder. Det innebär att verksamheten inte bedrivs så effektivt och att servicen inte är så enkel och smidig som den skulle kunna vara. Det finns många statliga myndigheter, regioner och kommuner som presterar bra, men det är skillnader i

servicenivåer mellan olika statliga myndigheter, mellan kommuner och även mellan olika verksamhetsområden. Det riskerar att leda till olika servicenivåer i landet. Regeringen bedömer dock att det är positivt att antalet personer och företag som använder tjänsten Mina meddelanden för att ta emot digital myndighetspost fortsatte att öka under 2022, vilket bidrar till en förbättrad effektivitet i den offentliga förvaltningen.

En viss ökning av AI-användningen har skett det senaste året, både inom näringslivet och den offentliga förvaltningen. Användningen av AI är störst bland de större företagen och större verksamheter inom statliga myndigheter, regioner och kommuner (med 250 eller fler anställda).

När det gäller digital kompetens står sig Sverige relativt väl jämfört med EU:s övriga medlemsstater. Det finns fortsatt svårigheter att rekrytera personer med rätt kompetens när det gäller digitalisering både inom offentlig förvaltning och för företag.

Att andra länder lyckas bättre än Sverige, trots att de har sämre förutsättningar i form av exempelvis lägre digital kompetens och utbyggnad av bredband, visar att Sverige fortfarande inte har lyckats använda digitaliseringens möjligheter fullt ut för att främja ökad konkurrenskraft och sysselsättning samt för ekonomisk, social och miljömässig hållbar utveckling.

Regeringen bedömer därför att Sverige inte når det övergripande målet med den svenska digitaliseringspolitiken. Däremot finns det goda förutsättningar att i huvudsak uppnå målen i EU:s policyprogram för det digitala decenniet 2030, beslut (EU) 2022/2481.

### **Bredbandsstöd är viktigt för att nå målet**

Utbyggnaden av bredband fortgår i hela landet även om takten minskat jämfört med tidigare år. Regeringen bedömer att stödet för bredbandsutbyggnad och andra åtgärder som främjar denna utbyggnad har varit viktiga och att det bidrar till möjligheten att nå målet för tillgång till bredband. Tilldelat bredbandsstöd per byggnad ökar i förhållande till föregående år vilket indikerar att återstående byggnader blir allt dyrare att ansluta. Samtidigt konstaterar regeringen att skillnaderna i tillgång till bredband mellan tätort/småort och landsbygd fortsätter att minska. Bedömningen är att det finns goda förutsättningar att nå målet om att alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska kommunikationstjänster, inte minst bredband. Detta beror till stor del på att tillgången till marknadsmässiga lösningar för telefoni och internetanslutningar som medför minst 10 Mbit/s är mycket god.

### **Säkra och robusta elektroniska kommunikationer**

Ett fortsatt aktivt och förutsättningsskapande arbete inom civilt försvar och informations- och cybersäkerhetsområdet är viktigt för att uppnå målen om säkra och robusta elektroniska kommunikationer. Detta innefattar ett fortsatt behov av beredskapsplanering och förmågehöjning inom sektorn. Vidare är utbyggnad av 5G och utveckling av 6G viktig för att uppnå målet om effektiva och säkra elektroniska kommunikationer som motsvarar användarnas behov.

### **Utmaningar med den samhällsomfattande posttjänsten**

Regeringens samlade bedömning är att målen för postsektorn i huvudsak uppfylls men att den svenska postmarknaden alltjämt fortsätter att befinna sig under ett stort förändringstryck. Samhällets digitalisering har lett till stora förändringar i användarnas kommunikationsvanor och därmed behov av posttjänster. Ökande e-handel innebär att postutdelning i allt större utsträckning handlar om att dela ut paket i stället för



brevförsändelser. Regeringen konstaterar att det medför utmaningar för tillhandahållaren och som en följd även för användarna av den samhällsomfattande posttjänsten.

Regeringen noterar att mätningen för 2022 visar att Postnord inte når upp till kravet i postförordningen att minst 95 procent av de inrikes brev som har lämnats in för tvådagarsbefordran ska ha delats ut inom två påföljande arbetsdagar, oavsett var i landet breven har lämnats in, vilket är bekymmersamt. Postnord delade i genomsnitt ut 94,7 procent av de tvådagarsbefordrade breven i tid på nationell nivå. Motsvarande siffra för 2021 var 97,9 procent.

### **Grundläggande betaltjänster påverkar digital delaktighet**

Regeringens bedömning är att uppfyllelsen av målen för politiken för de grundläggande betaltjänsterna har försämrats. Avvecklingen av Kassagirot bedöms ha haft en negativ påverkan på grundläggande betaltjänster och möjligheten att betala med kontanter.

Det finns få aktörer på marknaden som kan ta del av det statliga stödet till grundläggande betaltjänster som administreras av länsstyrelserna. Statens roll att på det sättet stödja och komplettera marknaden försvåras av att marknadsaktörer successivt upphör med tjänster inom området.

Regeringen bevakar området. PTS har i samråd med regeringen tillsatt en grupp som ska genomföra en förstudie för att undersöka förutsättningarna för att genomföra en offentlig upphandling av grundläggande betaltjänster och ingå avtal med en aktör som kan tillhandahålla dessa tjänster.

## **4.5 Politikens inriktning**

### **Ökad digital motståndskraft och säkerhet i hela samhället**

Det försämrade säkerhetspolitiska läget understryker behovet av ett starkt civilt försvar och beredskap, säkerhet och robusthet i elektroniska kommunikationer och annan digital infrastruktur, såväl i fredstida kriser som i krig. Det krävs att det civila försvaret har en sådan uthållighet och beredskap att det fungerar krigsavhållande.

### **Digitalt ledarskap för en hållbar digital omställning av samhället**

Den digitala omställningen av samhället är avgörande för Sveriges konkurrenskraft, välfärd och hållbarhet. Digitaliseringspolitikens roll i denna omställning är att skapa förutsättningar för privatpersoner, företag, forskare och offentlig förvaltning att nyttja digitaliseringens möjligheter. Samtidigt måste politiken säkerställa att negativa effekter motverkas och att ingen lämnas utanför. Digitaliseringspolitikens betydelse ökar avsevärt i vår omvärld, inte minst inom EU, och den vävs ofta samman med geopolitiska frågor. Sverige presterar fortfarande relativt väl inom digitaliseringsområdet och ligger i internationell jämförelse långt fram. Samtidigt pågår det en global digital omställning och många länder har högre förändringstakt.

Den digitala omställningen sker globalt och ställer krav på fortsatta initiativ inom forskning, utveckling och innovation. EU:s grundläggande värderingar behöver säkerställas i utvecklingen och användningen av nya tekniker såsom AI. Det är avgörande att rätt förutsättningar skapas för etisk och människocentrerad AI-användning, samtidigt som risker och utmaningar med en ökad AI-användning också måste hanteras.

AI-baserade tjänster kan bl.a. bidra till bättre service och ökad effektivitet och skapa nya möjligheter för att klara framtidens välfärd. För att tillvarata dessa möjligheter behöver säker användning av digital teknik öka ytterligare inom såväl den offentliga förvaltningen som i samhället i stort. Det ställer nya krav på de offentliga aktörerna att kunna använda digitala tekniker. Regeringen har gett Myndigheten för digital förvaltning, E-hälsomyndigheten och Socialstyrelsen i uppdrag att erbjuda kompetenshöjande insatser till kommuner som stöd i hur de på ett ändamålsenligt och kostnads-effektivt sätt kan använda AI inom socialtjänsten (Fi2023/02301).

Den förvaltningsgemensamma digitala infrastrukturen, Ena, ska fortsätta att utvecklas i syfte att säkerställa ett stöd för digital verksamhetsutveckling till statliga myndigheter, kommuner och regioner.

Tillgång till data och förmåga att dela data ökar i strategisk betydelse blir allt viktigare för konkurrenskraft och utgör en förutsättning för ny digital teknik. Dataförvaltningsförordningen omfattar villkor för vidareutnyttjande av vissa typer av skyddade data från offentliga myndigheter, en ram för anmälan av och tillsyn över tillhandahållande av dataförmedlartjänster, ett ramverk för frivillig registrering av och tillsyn över dataaltruismorganisationer samt inrättande av en europeisk datainnovationsstyrelse. Regeringen kommer att arbeta vidare med förberedelser för den svenska tillämpningen av förordningen.

Arbetet med att öka tillgången till och användningen av digitala tjänster är fortsatt viktigt för att alla ska ges möjlighet att vara delaktiga i det alltmer digitaliserade samhället. Det är även viktigt att nå dem som ännu inte har internet eller som väljer att inte använda det. Den privata och offentliga samverkansplattformen Digitalidag har sedan 2019 arbetat för att engagera hela samhället att ta tillvara på digitaliseringens möjligheter. Regeringen följer frågan om det framtida ansvaret för Digitalidag noggrant.

För det digitaliserade samhället är det viktigt att befintliga tjänster som Mina ärenden samt nya tjänster som statlig e-legitimation och digital plånbok utvecklas och tillgängliggörs. Det är angeläget att privatpersoner, företag, statliga myndigheter, kommuner och regioner använder de digitala tjänster som redan är etablerade, t.ex. digital post via infrastrukturen Mina meddelanden. Så många som möjligt måste ges möjlighet att skaffa en säker e-legitimation. Regeringen avser att utveckla en statlig e-legitimation och digital plånbok i enlighet med den reviderade eIDAS förordningen, COM (2021)281 i syfte att stärka samhällets säkerhet och motverka bedrägerier samt öka den digitala inkluderingen.

Det är också viktigt för Sverige att ansluta behöriga myndigheter till den EU-gemensamma digitala ingången som har beslutats i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1724 av den 2 oktober 2018 om inrättande av en gemensam digital ingång för tillhandahållande av information, förfaranden samt hjälp- och problemlösningstjänster och om ändring av förordning (EU) nr 1024/2012 (SDG-förordningen). För privatpersoner och företag innebär ingången minskad administration, eftersom de vid vissa gränsöverskridande myndighetskontakter inom EU behöver lämna en uppgift endast en gång till en behörig myndighet inom EU och därefter kan återanvända den vid kontakt med andra behöriga myndigheter i andra medlemsstater. Regeringen fortsätter etableringen av den infrastruktur för det tekniska bevissystemet som krävs för att uppfylla kraven i SDG-förordningen och i enlighet med kommissionens genomförandeförordning (EU) 2022/1463 av den 5 augusti 2022 om fastställande av tekniska och operativa specifikationer för det tekniska systemet för gränsöverskridande automatiskt utbyte av bevis och tillämpning av engångsprincipen i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1724.

För användning av digitala verktyg och tekniker är det även nödvändigt att den offentliga förvaltningen är digitalt mogen samt att användarna har kompetens och digital tillit. Det finns svårigheter att rekrytera personer med rätt kompetens när det gäller digitalisering både inom offentlig förvaltning och för företag. Sverige behöver sammantaget fler som studerar på högskolan inom de utbildningsområden som samlas under samlingsbegreppet STEM (Science, Technology, Engineering and Mathematics). Därtill behöver genomströmningen på dessa utbildningar förbättras och andelen kvinnor inom flera av dessa utbildningar bör öka. Regeringen påbörjar även arbetet med att ta fram en STEM-strategi som spänner över hela utbildningssystemet från förskola till forskarutbildning och forskare (utg.omr. 16 avsnitt 6).

Regeringen kommer att följa upp Europas digitala kompass inklusive de mål som specificeras i EU:s policyprogram för det digitala decenniet 2030. Det finns i dag många insatser och pågående initiativ som bidrar till den digitala omställningen i Sverige och som uppfyller det riksdagsbundna målet, men det krävs mer för en hållbar och etisk digital omställning som leder till ökad konkurrenskraft och effektivitet.

Ett digitaliseringsråd har tillsatts i syfte att förstärka regeringens möjligheter att förankra strategiska policyförslag (Fi2023/01773). Digitalisering spänner över många politikområden med varierade behov av åtgärder. Regeringen avser att ta fram en digitaliseringsstrategi som ska utveckla politiken inom exempelvis offentlig förvaltning och konnektivitet. För att säkerställa att Sverige som ledande forskningsnation, avancerad industrination och ambitiös välfärdsnation bättre ska tillvarata möjligheterna och hantera risker med artificiell intelligens avser regeringen stärka arbetet med AI.

Betänkandet Säker och kostnadseffektiv it-drift (SOU 2021:97) bereds i Regeringskansliet. Regeringen verkar därmed för säkra, samordnade och mer effektiva lösningar för statliga myndigheters it-drift.

### **Effektiv utbyggnad av infrastruktur som når alla**

En väl utbyggd digital infrastruktur ger tillgång till digitala tjänster, vilket lägger grunden för den digitala omställningen i hela Sverige. Regeringens utgångspunkt för bredbandsutbyggnaden är att investeringar som görs av marknadsaktörerna kompletteras med offentliga insatser. Det krävs fortsatta investeringar i utbyggnad av näten för att möta behov hos konsumenter, näringsliv och offentlig verksamhet.

I delar av landet, särskilt i glesbefolkade områden, kan utbyggnad inte ske på marknadsmässig grund. Tillgång till god uppkoppling är viktigt för likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, utbildning, boende och välfärd i hela landet. God uppkoppling är, i ett alltmer digitaliserat samhälle, även viktigt för samhällsgemenskapen då personer annars kan hamna i ett digitalt utanförskap. Hela Sverige ska fungera och alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av digitala tjänster och samhällsservice. Bredbandsstöd har hittills utbetalats i förskott. För att effektivisera användningen av avsatta medel övergår regeringen till en efterskottsmodell för utbetalning av det bredbandsstöd som PTS ansvarar för. Återkrav av utbetalda stöd förväntas därmed minska, vilket skapar förutsättningar för ökad effekt av tilldelat stöd i form av fler utbyggda bredbandsanslutningar.

Målen i bredbandsstrategin ”Sverige helt uppkopplat 2025” närmar sig sina slutdatum. För att avgöra om det finns behov av omprioriteringar av avsatta medel eller behov av andra åtgärder arbetar regeringen med ett kunskapsunderlag för utformning av den framtida politiken för konnektivitetområdet. Regeringen arbetar för effektiva och ändamålsenliga EU-regler på hela digitaliseringsområdet.

## 4.6 Budgetförslag

### 4.6.1 2:1 Post- och telestyrelsen

**Tabell 4.5 Anslagsutveckling 2:1 Post- och telestyrelsen**

Tusental kronor

2022	Utfall	88 718	Anslagssparande	5 575
2023	Anslag	119 362 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	121 202
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>152 689</b>		
2025	Beräknat	177 884 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	181 982 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 172 706 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 172 706 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för PTS förvaltningsutgifter i den mån dessa inte finansieras med avgifter.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.6 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:1 Post- och telestyrelsen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>119 862</b>	<b>119 862</b>	<b>119 862</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 988	6 671	9 586
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	29 839	51 351	52 534
varav BP24 <sup>3</sup>	1 905	1 905	1 905
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-587	-587	-587
– Genomförande av EU:s dataförvaltningsförordning	4 000	4 000	4 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 508	-1 508	-1 508
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>152 689</b>	<b>177 884</b>	<b>181 982</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 4 000 000 kronor fr.o.m. 2024 för genomförande av EU:s dataförvaltningsförordning.

Anslaget minskas med 1 508 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 152 689 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Post- och telestyrelsen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 177 884 000 kronor respektive 181 982 000 kronor.

**Budget för avgiftsbelagd verksamhet****Tabell 4.7 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Post- och telestyrelsen**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksam- hetens intäkter 2024	Verksam- hetens kostnader 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna inte disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet						
Totalförsvär	490	0	130 000	130 000	0	490
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras och bidrar till att finansiera verksamheten</b>						
Offentligrättslig verksamhet						
Elektronisk kommunikation	14 855	-15 323	299 092	311 431	-12 340	-12 808
Post	-6 649	-1 151	40 516	38 418	2 098	-5 702
Radioutrustning	3 584	-1 160	10 000	10 200	-200	2 224
Utbyggnad av bredbandsnät	7 580	-553	3 000	3 800	-800	6 227
Gränsöverskridande paketleveranstjänster	2 280	-167	1 500	1 800	-300	1 813
Betrodda tjänster	0	0	75	75	0	0

Källa: PTS budgetunderlag 2024–2026.

**4.6.2 2:2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning****Tabell 4.8 Anslagsutveckling 2:2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning**

Tusental kronor

2022	Utfall	110 764	Anslagssparande	25 514
2023	Anslag	131 278 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	112 669
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>131 278</b>		
2025	Beräknat	131 278		
2026	Beräknat	131 278		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.**Ändamål**

Anslaget får användas för utgifter för ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning och personer med speciella behov och i syfte att trygga behovet av effektiva elektroniska kommunikationer och posttjänster. Anslaget får användas för utgifter för utvecklingsprojekt med inriktning på elektronisk kommunikation och it-användning för personer med funktionsnedsättning och personer med speciella behov t.ex. avseende tillgänglighet till kommunikation, utbildning och medier.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.9 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>131 278</b>	<b>131 278</b>	<b>131 278</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>131 278</b>	<b>131 278</b>	<b>131 278</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 131 278 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 131 278 000 kronor per år.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 2:2 *Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 250 000 000 kronor 2025–2028.

**Skälen för regeringens förslag:** Bemyndigandet behövs för att möjliggöra att det för verksamheten kan göras ekonomiska åtaganden som främst avser flerårigt avtalstecknande vid upphandling. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 2:2 *Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 250 000 000 kronor 2025–2028.

**Tabell 4.10 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2028
Ingående åtaganden	238 149	163 329	142 572			
Nya åtaganden	43 294	80 902	205 903			
Infriade åtaganden	-118 114	-101 659	-98 475	-119 807	-83 662	-46 531
Utestående åtaganden	163 329	142 572	250 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>300 000</b>	<b>300 000</b>	<b>250 000</b>			

### 4.6.3 2:3 Grundläggande betaltjänster

#### Tabell 4.11 Anslagsutveckling 2:3 Grundläggande betaltjänster

Tusental kronor

2022	Utfall	20 989	Anslagssparande	7 048
2023	Anslag	25 037 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	19 846
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>25 037</b>		
2025	Beräknat	25 037		
2026	Beräknat	25 037		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för tillhandahållandet av grundläggande betaltjänster på de orter och den landsbygd där behovet av tjänsterna inte tillgodoses av marknaden. Anslaget får användas för utgifter för tillhandahållande av grundläggande betaltjänster för äldre personer och personer med funktionsnedsättning boende i landsbygd. Detta inbegriper upphandling av dessa tjänster. Anslaget får användas för utgifter för regionala stöd- och utvecklingsinsatser och post.

#### Skälen för regeringens förslag

##### Tabell 4.12 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:3 Grundläggande betaltjänster

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>25 037</b>	<b>25 037</b>	<b>25 037</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>25 037</b>	<b>25 037</b>	<b>25 037</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 25 037 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Grundläggande betaltjänster* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 25 037 000 kronor per år.

#### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 2:3 *Grundläggande betaltjänster* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 40 000 000 kronor 2025–2028.

**Skälen för regeringens förslag:** Bemyndigandet behövs för att möjliggöra att det för verksamheten kan göras ekonomiska åtaganden som främst avser flerårigt avtalstecknande vid upphandling. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 2:3 *Grundläggande betaltjänster* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 40 000 000 kronor 2025–2028.

**Tabell 4.13 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:3 Grundläggande betaltjänster**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2028
Ingående åtaganden	26 297	32 182	33 836			
Nya åtaganden	26 946	20 000	26 164			
Infriade åtaganden	-21 061	-18 346	-20 000	-19 000	-19 836	-1 164
Utestående åtaganden	32 182	33 836	40 000			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>45 000</b>	<b>45 000</b>	<b>40 000</b>			

#### 4.6.4 2:4 Informationsteknik och telekommunikation

**Tabell 4.14 Anslagsutveckling 2:4 Informationsteknik och telekommunikation**

Tusental kronor

År	Utfall	2024	2025	2026
2022	Utfall	101 085	Anslagssparande	3 759
2023	Anslag	90 844 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	90 145
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>67 844</b>		
2025	Beräknat	67 844		
2026	Beräknat	67 844		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser som bidrar till att förverkliga målet för digitaliseringspolitiken, liksom uppföljningar och utvärderingar av politiken. Anslaget får även användas för utgifter för bidrag och avgifter till internationella organisationer inom digitalisering.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.15 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:4 Informationsteknik och telekommunikation**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>90 844</b>	<b>90 844</b>	<b>90 844</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-23 000	-23 000	-23 000
varav BP24	-23 000	-23 000	-23 000
– Indragning av digitaliseringsmedel	-23 000	-23 000	-23 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>67 844</b>	<b>67 844</b>	<b>67 844</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget minskas med 23 000 000 kronor fr.o.m. 2024 till följd av indragning av digitaliseringsmedel, vilket bl.a. innebär en avveckling av stödet till de regionala digitaliseringskoordinatorerna.

Regeringen föreslår att 67 844 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Informationsteknik och telekommunikation* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 67 844 000 kronor per år.



## 4.6.5 2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation

**Tabell 4.16 Anslagsutveckling 2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 635 956	Anslagssparande	380
2023	Anslag	1 549 014 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 519 865
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>365 414</b>		
2025	Beräknat	543 014		
2026	Beräknat	832 814		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder samt samordningsinsatser för driftsäkra och tillgängliga elektroniska kommunikationer. Detta inbegriper stöd till utbyggnad av elektroniska kommunikationer i områden där utbyggnad inte genomförs på marknadsmässig grund. Anslaget får användas för utgifter för åtgärder för driftsäkra och robusta elektroniska kommunikationer för att skydda kommunikationerna mot allvarliga hot och påfrestningar i fredstid och vid höjd beredskap samt för samhällsomfattande tjänster inom området elektronisk kommunikation. Anslaget får användas för åtgärder kopplade till civilt försvar inom områdena elektroniska kommunikationer och post. Anslaget får användas för utgifter för administration av åtgärderna.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.17 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 549 014</b>	<b>1 549 014</b>	<b>1 549 014</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 183 600	-1 006 000	-716 200
<i>varav BP24</i>	<i>-1 180 600</i>	<i>-1 015 000</i>	<i>-48 200</i>
– Övergång till efterskottsbetalning av bredbandsstödet	-1 180 600	-1 015 000	-48 200
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>365 414</b>	<b>543 014</b>	<b>832 814</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att övergå till efterskottsbetalning av bredbandsstödet minskas anslaget med 1 180 600 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget minska med 1 015 000 000 kronor och för 2026 beräknas anslaget minska med 48 200 000 kronor. Anslaget beräknas öka 2027–2031 motsvarande utgiftsminskningarna.

Regeringen föreslår att 365 414 000 kronor anvisas under anslaget 2:5 *Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 543 014 000 kronor respektive 832 814 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 2:5 *Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 302 000 000 kronor 2025–2034.

**Skälen för regeringens förslag:** Bemyndigandet behövs för att möjliggöra att det för verksamheten kan göras ekonomiska åtaganden som främst avser flerårigt avtals-tecknande vid upphandling. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 2:5 *Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 302 000 000 kronor 2025–2034.

**Tabell 4.18 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2034
Ingående åtaganden	231 691	281 950	488 418			
Nya åtaganden	165 685	380 094	1 033 192			
Infriade åtaganden	-115 426	-173 626	-219 610	-439 443	-333 624	-528 933
Utestående åtaganden	281 950	488 418	1 302 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>540 000</b>	<b>531 000</b>	<b>1 302 000</b>			

### 4.6.6 2:6 Myndigheten för digital förvaltning

**Tabell 4.19 Anslagsutveckling 2:6 Myndigheten för digital förvaltning**

Tusental kronor

2022	Utfall	157 108	Anslagssparande	4 978
2023	Anslag	161 910 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	165 362
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>171 784</b>		
2025	Beräknat	177 657 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	182 788 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 168 590 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 168 590 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för digital förvaltnings förvaltningsutgifter.

**Skälen för regeringens förslag****Tabell 4.20 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:6 Myndigheten för digital förvaltning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>162 410</b>	<b>162 410</b>	<b>162 410</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	8 282	17 462	22 657
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	1 092	-2 215	-2 279
varav BP24 <sup>3</sup>	3 147	3 147	3 147
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-167	-167	-167
– Genomförande av EU:s dataförvaltningsförordning	5 000	5 000	5 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 686	-1 686	-1 686
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>171 784</b>	<b>177 657</b>	<b>182 788</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2024 för genomförande av EU:s dataförvaltningsförordning.

Anslaget minskas med 1 686 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 171 784 000 kronor anvisas under anslaget 2:6 *Myndigheten för digital förvaltning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 177 657 000 kronor respektive 182 788 000 kronor.

**Budget för avgiftsbelagd verksamhet****Tabell 4.21 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Myndigheten för digital förvaltning**

Tusentals kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Verksamhetens kostnader 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
<i>Uppdragsverksamhet</i>						
Stöd för lärande och uppdragsverksamhet	0	0	1 500	1 500	0	0
Digital identifiering						
e-IDAS-noden	-1	-1	23	23	0	-1
Auktorisationssystem	-	-	30 000 <sup>1</sup>	30 000	0	0

<sup>1</sup> Auktorisationssystemet är ännu inte infört, det bedöms vara i kraft under 2024. Uppgifterna är därför osäkra.

Källa: Myndigheten för digital förvaltnings budgetunderlag för 2024–2026 och kompletterande underlag från Myndigheten för digital förvaltning.

## 4.6.7 2:7 Digital förvaltning

**Tabell 4.22 Anslagsutveckling 2:7 Digital förvaltning**

Tusental kronor

2022	Utfall	162 742	Anslagssparande	33 252
2023	Anslag	215 744 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	204 557
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>213 894</b>		
2025	Beräknat	154 894		
2026	Beräknat	109 894		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för styrning, samordning och uppföljning av digitaliseringen av den offentliga förvaltningen samt för den förvaltningsgemensamma digitala infrastrukturen och andra förvaltningsgemensamma tjänster och funktioner.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.23 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:7 Digital förvaltning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>215 744</b>	<b>215 744</b>	<b>215 744</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 850	-60 850	-105 850
<i>varav BP24</i>	<i>60 000</i>	<i>60 000</i>	<i>15 000</i>
– Etablering av tekniskt bevissystem	20 000	20 000	15 000
– Statlig e-legitimation	40 000	40 000	
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>213 894</b>	<b>154 894</b>	<b>109 894</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 20 000 000 kronor 2024 för etablering av tekniskt bevissystem enligt SDG-förordningen och kommissionens genomförandeförordning. För 2025 beräknas anslaget öka med 20 000 000 kronor och för 2026 beräknas anslaget öka med 15 000 000 kronor.

Anslaget ökas med 40 000 000 kronor 2024 för en statlig e-legitimation. För 2025 beräknas anslaget öka med 40 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 213 894 000 kronor anvisas under anslaget 2:7 *Digital förvaltning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 154 894 000 kronor respektive 109 894 000 kronor.

## Utgiftsområde 23

Areella näringar, landsbygd och  
livsmedel

## Utgiftsområde 23 – Areella näringar, landsbygd och livsmedel

### Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	4
2	Areella näringar, landsbygd och livsmedel .....	7
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	7
2.2	Utgiftsutveckling.....	8
2.3	Skatteutgifter .....	9
2.4	Mål för utgiftsområdet.....	10
2.5	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	11
2.6	Resultatredovisning.....	12
2.6.1	En sammanhållen landsbygdspolitik .....	12
2.6.2	En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja .....	18
2.6.3	Stärkt krisberedskap och civilt försvar inom livsmedels- och dricksvattenförsörjningen.....	44
2.6.4	Skog.....	45
2.6.5	De samiska näringarna.....	50
2.7	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	51
2.7.1	En sammanhållen landsbygdspolitik .....	51
2.7.2	En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja .....	52
2.7.3	Stärkt krisberedskap och civilt försvar inom livsmedels- och dricksvattenförsörjningen.....	55
2.7.4	Skog.....	55
2.7.5	De samiska näringarna.....	56
2.8	Politikens inriktning .....	56
2.8.1	En sammanhållen landsbygdspolitik .....	56
2.8.2	En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja .....	57
2.8.3	Kunskap och innovation, stärkt konkurrenskraft för företagare... 58	
2.8.4	Djurhållning.....	59
2.8.5	Stärkt krisberedskap och civilt försvar inom livsmedels- och dricksvattenförsörjningen.....	59
2.8.6	Skogen som strategisk resurs för ett robust Sverige samt för jobb och tillväxt.....	60
2.8.7	De samiska näringarna.....	60
2.9	Budgetförslag.....	61
2.9.1	1:1 Skogsstyrelsen.....	61
2.9.2	1:2 Insatser för skogsbruket.....	62
2.9.3	1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt.....	64
2.9.4	1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet .....	65
2.9.5	1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder.....	66
2.9.6	1:6 Bekämpning av smittsamma djursjukdomar.....	67
2.9.7	1:7 Ersättningar för viltskador m.m. ....	68
2.9.8	1:8 Statens jordbruksverk.....	68
2.9.9	1:9 Bekämpning av växtskadegörare .....	70
2.9.10	1:10 Gärdsstöd m.m.....	71
2.9.11	1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.....	72
2.9.12	1:12 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitikerna 2023–2027.....	73
2.9.13	1:13 Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027 .....	74
2.9.14	1:14 Livsmedelsverket.....	76
2.9.15	1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor .....	77
2.9.16	1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.....	78

2.9.17	1:17	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur .....	79
2.9.18	1:18	Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur .....	81
2.9.19	1:19	Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket .....	82
2.9.20	1:20	Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.....	83
2.9.21	1:21	Åtgärder på fjällägenheter.....	83
2.9.22	1:22	Främjande av rennäringen m.m.....	84
2.9.23	1:23	Sveriges lantbruksuniversitet.....	85
2.9.24	1:24	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning.....	86
2.9.25	1:25	Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien.....	88
2.9.26	1:26	Slakterikontroll .....	88
2.9.27	1:27	Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet.....	89
2.9.28	1:28	Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027 .....	90
2.9.29	1:29	Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027 .....	92

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel enligt tabell 1.1.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag

1:1 Skogsstyrelsen	545 123
1:2 Insatser för skogsbruket	594 373
1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt	191 847
1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet	124 496
1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	9 933
1:6 Bekämpning av smittsamma djursjukdomar	133 349
1:7 Ersättningar för viltskador m.m.	67 778
1:8 Statens jordbruksverk	744 465
1:9 Bekämpning av växtskadegörare	15 000
1:10 Gårdsstöd m.m.	9 640 894
1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.	159 000
1:12 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027	2 800 000
1:13 Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitiken andra pelare 2023–2027	1 913 900
1:14 Livsmedelsverket	388 770
1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	166 160
1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	46 913
1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	1 553 187
1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	1 108 862
1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	29 830
1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	24 116
1:21 Åtgärder på fjällägenheter	1 529
1:22 Främjande av rennäringen m.m.	135 915
1:23 Sveriges lantbruksuniversitet	2 240 063
1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	738 664
1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1 177
1:26 Slakterikontroll	179 837
1:27 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet	58 000
1:28 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027	164 000
1:29 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027	196 000
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>23 973 181</b>



**Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden**

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:2 Insatser för skogsbruket	130 000	2025–2028
1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.	120 000	2025–2026
1:12 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027	2 620 000	2025–2029
1:13 Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027	3 042 000	2025–2029
1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	566 000	2025
1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	745 000	2025
1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	1 600 000	2025–2030
1:28 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027	121 000	2025–2029
1:29 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027	300 000	2025–2029
<b>Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet</b>	<b>9 244 000</b>	



## 2 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

### 2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel omfattar verksamhet inom områdena jordbruks- och trädgårdsnäring, fiskerinäring, landsbygd, livsmedel, djur, skog och jakt samt rennäring och andra samiska näringar. Utgiftsområdet omfattar även verksamhet inom utbildning och forskning.

Myndigheter som verkar inom utgiftsområdet är Statens jordbruksverk (Jordbruksverket), Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård, Centrala djurförsöksetiska nämnden, Livsmedelsverket, Skogsstyrelsen, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och vissa verksamheter vid Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas).

## 2.2 Utgiftsutveckling

**Tabell 2.1** Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
1:1 Skogsstyrelsen	582	534	546	<b>545</b>	543	557
1:2 Insatser för skogsbruket	542	594	575	<b>594</b>	594	594
1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt	165	174	180	<b>192</b>	203	215
1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet	134	116	116	<b>124</b>	135	140
1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	10	10	10	<b>10</b>	10	10
1:6 Bekämpning av smittsamma djursjukdomar	229	307	305	<b>133</b>	133	133
1:7 Ersättningar för viltskador m.m.	48	68	67	<b>68</b>	68	68
1:8 Statens jordbruksverk	621	757	750	<b>744</b>	795	838
1:9 Bekämpning av växtskadegörare	14	15	15	<b>15</b>	15	15
1:10 Gårdsstöd m.m.	7 438	6 153	6 153	<b>9 641</b>	7 560	7 424
1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.	101	149	189	<b>159</b>	169	170
1:12 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027		2 129	1 698	<b>2 800</b>	2 800	2 800
1:13 Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027		1 603	1 271	<b>1 914</b>	1 914	1 914
1:14 Livsmedelsverket	349	348	344	<b>389</b>	407	418
1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	176	204	191	<b>166</b>	166	69
1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	46	47	46	<b>47</b>	47	47
1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	5 077	1 998	1 815	<b>1 553</b>	1 149	136
1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	3 066	1 538	1 570	<b>1 109</b>	773	2
1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	25	130	111	<b>30</b>	35	35
1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	17	24	24	<b>24</b>	24	24
1:21 Åtgärder på fjällägenheter	2	2	2	<b>2</b>	2	2
1:22 Främjande av rennäringen m.m.	136	126	125	<b>136</b>	136	136
1:23 Sveriges lantbruksuniversitet	2 135	2 160	2 160	<b>2 240</b>	2 318	2 379
1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	714	739	740	<b>739</b>	739	739
1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1	1	1	<b>1</b>	1	1
1:26 Slakterikontroll	64	82	60	<b>180</b>	180	180
1:27 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet	15	21	21	<b>58</b>	308	286
1:28 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027		53	53	<b>164</b>	189	189
1:29 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027		115	208	<b>196</b>	229	229
<b>Äldreanslag</b>						
2023 1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk	49	27	14			
2023 1:13 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk	177	109	90			
<b>Totalt för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel</b>	<b>21 935</b>	<b>20 333</b>	<b>19 447</b>	<b>23 973</b>	<b>21 642</b>	<b>19 749</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

För 2023 prognostiseras de totala utgifterna för området uppgå till 19 447 miljoner kronor. Regeringens förslag till anslag för 2024 för utgiftsområdet innebär att 23 973 miljoner kronor anvisas. För 2025 beräknas anslagsnivån till 21 642 miljoner kronor och för 2026 till 19 749 miljoner kronor.

**Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel**

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>19 373</b>	<b>19 373</b>	<b>19 373</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	141	306	414
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 086	-1 511	-3 380
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>284</i>	<i>296</i>	<i>241</i>
Makroekonomisk utveckling	1 821	1 187	683
Volymer	10	20	21
Överföring till/från andra utgiftsområden	-23	-23	-23
Övrigt	3 737	2 290	2 661
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>23 973</b>	<b>21 642</b>	<b>19 749</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

**Tabell 2.3 Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel**

Miljoner kronor

	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	17 541
Verksamhetsutgifter <sup>2</sup>	6 399
Investeringar <sup>3</sup>	33
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>23 973</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2022 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

<sup>2</sup> Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

<sup>3</sup> Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

## 2.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av skatteutgifter beskrivs i Förslag till statens budget, finansplan m.m., avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter (skr. 2022/23:98). I tabell 2.4 redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

**Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel**

Miljoner kronor	2023	2024
Uttag av bränsle från lantbruksenhet (B1)	100	100
Avverkningsrätt till skog (B2)	-	-
Anläggning av ny skog m.m. (B10)	310	200
Nedsatt energiskatt på diesel till arbetsmaskiner och fartyg inom jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna (F9)	360	u
Nedsatt energiskatt på el inom jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna (F15)	690	750
Nedsatt koldioxidskatt på diesel till arbetsmaskiner och fartyg inom jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna (F17)	950	870
<b>Totalt för utgiftsområdet</b>	<b>2 410</b>	<b>1 920</b>

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse.

Skatteutgifter som inte har beräknats anges med "-".

Skatteutgifter som upphör eller har upphört anges med "u".

Källa: Regeringens skrivelse 2022/23:98.

## 2.4 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel är följande:

- Insatserna ska bidra till goda förutsättningar för arbete, tillväxt och välfärd i alla delar av landet. De gröna näringarna ska vara livskraftiga och bidra till klimatomställningen och att naturresurserna används hållbart (prop. 2014/15:1 utg.omr. 23 avsnitt 2.4, bet. 2014/15:MJU2, rskr. 2014/15:88).

Inom utgiftsområdet finns även mål beslutade av riksdagen som gäller en sammanhållen landsbygdspolitik, en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja, skogspolitiken samt de samiska näringarna.

Riksdagen har beslutat om ett generationsmål och 16 miljö kvalitetsmål för miljöarbetet (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377).

Resultatredovisningen av miljö kvalitetsmålen i sin helhet finns inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur. För arbetet inom utgiftsområdet är även det av riksdagen beslutade målet om Agenda 2030 för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling genom en samstämmig politik nationellt och internationellt centralt (prop. 2019/20:188, bet. 2020/21:FiU28, rskr. 2020/21:154).

### En sammanhållen landsbygdspolitik

Riksdagen har beslutat om det övergripande målet för den sammanhållna landsbygdspolitiken (prop. 2017/18:179, bet. 2017/18:NU19, rskr. 2017/18:360):

- En livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet.

### En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja

Riksdagen har genom beslut om livsmedelsstrategin beslutat om ett övergripande mål för livsmedelskedjan samt mål för tre strategiska områden – Regler och villkor, Konsument och marknad samt Kunskap och Innovation (prop. 2016/17:104, bet. 2016/17:MJU23, rskr. 2016/17:338). Det övergripande målet:

- En konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen,

både konventionell och ekologisk, bör svara mot konsumenternas efterfrågan. En produktionsökning skulle kunna bidra till en ökad självförsörjningsgrad av livsmedel. Sårbarheten i livsmedelskedjan ska minska.

## Stärkt krisberedskap och civilt försvar inom livsmedels- och dricksvattenförsörjningen

Riksdagen har beslutat om övergripande mål för totalförsvaret inklusive civilt försvar (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:136). Livsmedels- och dricksvattenförsörjningen berörs av det civila försvarets mål om förmåga att upprätthålla en nödvändig försörjning, se utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap, avsnitt 5.1.3.

## Skog

Riksdagen har beslutat om två jämställda mål för skogspolitiken – ett produktionsmål och ett miljömål (prop. 1992/93:226, bet. 1992/93:JoU15, rskr. 1992/93:252 och prop. 2007/08:108, bet. 2007/08:MJU18, rskr. 2007/08:244):

- Produktionsmålet innebär att skogen och skogsmarken ska utnyttjas effektivt och ansvarsfullt så att den ger en uthålligt god avkastning. Skogsproduktionens inriktning ska ge handlingsfrihet i fråga om användningen av vad skogen producerar.
- Miljömålet innebär att skogsmarkens naturgivna produktionsförmåga ska bevaras. En biologisk mångfald och genetisk variation i skogen ska säkras. Skogen ska brukas så att växt- och djurarter som naturligt hör hemma i skogen ges förutsättningar att fortleva under naturliga betingelser och i livskraftiga bestånd. Hotade arter och naturtyper ska skyddas. Skogens kulturmiljövärden samt dess estetiska och sociala värden ska värnas.

## De samiska näringarna

Det övergripande målet för samepolitiken (prop. 2000/01:1 utg.omr. 23 avsnitt 7.3, bet. 2000/01:MJU2, rskr. 2000/01:86):

- Att verka för en levande samisk kultur byggd på en ekologiskt hållbar rennäring och andra samiska näringar.

Samepolitiken omfattar flera utgiftsområden, bl.a. utgiftsområde 1 Rikets styrelse, 16 Utbildning och universitetsforskning och 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. Resultatredovisningen för samiska näringar görs i förhållande till den delen av målet som rör samiska näringar.

## 2.5 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Hur utgiftsområdets centrala indikatorer och andra bedömningsgrunder är kopplade till målen framgår av tabell 2.5. Indikatorerna och bedömningsgrunderna täcker inte alla verksamheter inom utgiftsområdet men bedöms ge tillräcklig information för att möjliggöra generella bedömningar av resultatet. I resultatredovisningen anges även kompletterande indikatorer och andra bedömningsgrunder där det är relevant. Indikatorerna och bedömningsgrunderna redovisas per kön när det finns data tillgänglig.

**Tabell 2.5 Centrala indikatorer och andra bedömningsgrunder inom utgiftsområdet**

Mål för utgiftsområdet	Insatserna ska bidra till goda förutsättningar för arbete, tillväxt och välfärd i alla delar av landet. De gröna näringarna ska vara livskraftiga och bidra till klimatomställningen och att naturresurserna används hållbart.			
<b>Resultatområde</b>	En sammanhållen landsbygds politik	En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja	Skog	De samiska näringarna
<b>Indikatorer</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– Inrikes flyttnetto och befolkning</li> <li>– Tillgång till fast bredband om minst 1 Gbit/s, eller fiber i absoluta närheten</li> <li>– Tillgänglighet till dagligvarubutik, drivmedelsstation och grundskola</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– Nettomarginal i livsmedelssektorn</li> <li>– Förädlingsvärde i livsmedelssektorn</li> <li>– Antal sysselsatta i livsmedelssektorn</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– Tillväxt, avverkning och skogsbruks-åtgärder</li> <li>– Skog och vilt i balans</li> <li>– Skydd mot skadeinsekter m.m.</li> <li>– Miljöhänsyn i skogsbruket</li> <li>– Skydd och bevarande av skogsmark</li> <li>– Skogsbrukets klimatnytta</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– Renbruksplanernas användning</li> </ul>

## 2.6 Resultatredovisning

Med utgångspunkt i målen för utgiftsområdet redovisas i det följande resultat för de fem resultatområdena En sammanhållen landsbygds politik, En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja, Skog och De samiska näringarna, samt området Stärkt krisberedskap och civilt försvar inom livsmedels- och dricksvattenförsörjningen där resultatredovisningen görs i förhållande till det civila försvarets mål om förmåga att upprätthålla en nödvändig försörjning, se utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap, avsnitt 5.1.3. I tabeller och diagram redovisas tioåriga tidsserier när det finns tillräckligt underlag. En årligen återkommande dialog avses som tidigare att föras med miljö- och jordbruksutskottet om utvecklingen av resultatredovisningen. Resultatredovisningen kommer även fortsättningsvis att utvecklas i takt med politiken.

### 2.6.1 En sammanhållen landsbygds politik

Den sammanhållna landsbygds politiken är till sin karaktär sektorsövergripande och berör därmed många olika utgiftsområden. Insatser och statliga myndigheters verksamheter av betydelse för den sammanhållna landsbygds politikens mål finansieras dels av anslagen inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, dels genom andra utgiftsområden. Dessutom finansieras insatserna av andra aktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå. En resultatredovisning av insatser inom andra politikområden av betydelse för att uppnå målet för den sammanhållna landsbygds politiken görs inom respektive utgiftsområde.

### Uppföljning av den sammanhållna landsbygds politiken

För att följa upp politiken för en sammanhållen landsbygds politik finns tre centrala indikatorer, se tabell 2.5. För en utförligare beskrivning av de centrala indikatorerna, se budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/2021:1 utg.omr. 23 avsnitt 2.6.1).

Klassificeringen av kommuntyper inom indikatorerna utgår ifrån den definition som används för att följa upp den sammanhållna landsbygds politiken. Med kommuntyper menas Tillväxtverkets indelning av kommuner efter andel invånare inom och utanför befolkningstäta områden, se anmärkning till tabell 2.6. Utöver de tre centrala indikatorerna görs årligen en kortare fördjupning kring ett ämne av stor betydelse för utvecklingen i Sveriges gles- och landsbygder. Den årliga fördjupningen denna gång avser utvecklingskapacitet i gles- och landsbygdskommuner.



## **Trenden med förändrade flyttmönster i samband med pandemin avtar**

Den centrala indikatorn inrikes flyttnetto följer upp utvecklingen av boendeval och lokal attraktivitet. Utöver inrikes flyttnetto påverkas befolkningsutvecklingen i kommunerna av utrikes flyttnetto och födelsenetto. Under 2021 och 2022 är det endast kommuntyperna täta blandade kommuner och tätortsnära landsbygds-kommuner som har haft positiva inrikes flyttnetton medan de var negativa för övriga kommuntyper, se tabell 2.6.

Utvecklingen bromsar till viss del den urbanisering som pågått sedan länge, där kommuntypen storstadskommuner fortsatt har haft ett negativt inrikes flyttnetto även om det har skett en viss inbromsning av den trenden efter pandemin. Utflyttningen från storstadskommunerna har bromsats upp något 2022 samtidigt som de täta blandade kommunerna och de tätortsnära landsbygdskommunerna växer något långsammare.

Stockholms kommun uppvisar ett negativt totalt flyttnetto men har haft en positiv befolkningsutveckling på grund av positivt utrikes flyttnetto och födelseöverskott. Detta skiljer sig jämfört med andra storstadskommuner, t.ex. har Göteborgs och Malmö kommuner vuxit på grund av både positivt totalt flyttnetto och födelseöverskott. Flera blandade kommuner uppvisar negativa totala flyttnetton och en totalt minskande befolkning, bl.a. Borlänge, Faluns, Katrineholms, Kiruna, Oskarshamns och Örnsköldsviks kommuner. Samtidigt har kommuner som Luleå, Skellefteå och Umeå vuxit både vad gäller flyttnetto och befolkning.

För kommuntyperna glesa landsbygdskommuner och mycket glesa landsbygds-kommuner uppvisas samlat ett negativt inrikes flyttnetto. Många enskilda kommuner inom kommuntyperna hade dock ett positivt inrikes flyttnetto, bl.a. Gotland, Ljusdal, Orsa och Tanum. Vissa kommuner som har haft ett positivt inrikes flyttnetto tidigare år har minskat något, t.ex. Åre. Enbart Härjedalens kommun visade ett positivt inrikes flyttnetto bland de mycket glesa landsbygdskommunerna.

Balansen mellan kvinnor och mäns inrikes flyttningar är jämn men samtidigt komplex. Detta avser speciellt landsbygdskommuner eftersom utvecklingen där påverkas av det stora flyktingmottagandet under de senaste tio åren. Den tydligaste uppgången av andelen män var 2015 och 2016. Generellt flyttade ungefär lika många kvinnor som män från landsbygdskommunerna perioden 2012–2022, medan andelen kvinnor som flyttade från de glesa blandade kommunerna varit något högre innan och efter 2015 och 2016.

**Tabell 2.6 Inrikes flyttnetto och befolkning 2012–2022**

Kommuntyp (antal kommuner)	Utveckling, totalt 2012–2022 (utv. 2021/2022)	Utveckling, kvinnor 2012–2022	Utveckling, män 2012–2022	Befolkning 2022 (utv. sedan 2021)
Storstadskommuner (29 st.)	-17 949 (-14 560/-5 950)	-9 003	-8 946	3 555 704 (40 262)
Täta blandade kommuner (103 st.)	88 718 (10 131/8 539)	43 562	45 156	4 573 151 (28 290)
Glesa blandade kommuner (28 st.)	-24 496 (-255/-856)	-12 984	-11 512	697 413 (397)
Tätortsnära landsbygdskommuner (70 st.)	1 396 (4 987/483)	653	743	1 036 752 (2 483)
Glesa landsbygdskommuner (45 st.)	-40 337 (-245/-1 846)	-18 398	-21 939	580 784 (-1 742)
Mycket glesa landsbygdskommuner (15 st.)	-7 332 (-58/-370)	-3 830	-3 502	77 752 (-460)

Anm.:

- Storstadskommuner definieras som kommuner där mindre än 20 procent av befolkningen bor i rurala områden och som tillsammans med angränsande kommuner har en samlad folkmängd på minst 500 000 invånare.
- Täta blandade kommuner definieras som kommuner där mindre än 50 procent av befolkningen bor i rurala områden och där minst hälften av befolkningen har mindre än 45 minuters resväg med bil till en tätort med minst 50 000 invånare.
- Glesa blandade kommuner definieras som kommuner där mindre än 50 procent av befolkningen bor i rurala områden och där mindre än hälften av befolkningen har mindre än 45 minuters resväg med bil till en tätort med minst 50 000 invånare.
- Tätortsnära landsbygdskommuner definieras som kommuner med minst 50 procent av befolkningen i rurala områden och minst hälften av befolkningen har mindre än 45 minuters resväg med bil till en tätort med minst 50 000 invånare.
- Glesa landsbygdskommuner definieras som kommuner där mer än 50 procent av befolkningen bor i rurala områden och där mindre än hälften av befolkningen har mindre än 45 minuters resväg med bil till en tätort med minst 50 000 invånare.
- Mycket glesa landsbygdskommuner definieras som kommuner där hela befolkningen bor i rurala områden och har minst 90 minuters genomsnittlig resväg med bil till en tätort med minst 50 000 invånare.

Källa: Statistiska centralbyrån.

### I de flesta kommuntyper har över 90 procent av hushållen tillgång till snabbt bredband medan andelen för företag är något lägre

Den centrala indikatorn tillgång till fast bredband om minst 1 Gbit/s, eller fiber i absoluta närheten visar att utbyggnaden av snabbt bredband har skett över hela landet, men tillgången är fortsatt ojämnt fördelad mellan kommuntyper. Tillgången till snabbt bredband skiljer sig också mellan inom tätort och utanför tätort.

Över 99 procent av alla hushåll i storstadskommuner har tillgång till fast bredband om minst 1 Gbit/s, eller fiber i absoluta närheten, medan motsvarande nivå i mycket glesa landsbygdskommuner är drygt 85 procent. Utvecklingen har dock varit positiv för samtliga kommuntyper mellan 2019 och 2022. Ökningstakten är störst i landsbygdskommuner där tillgången nu är över 90 procent för tätortsnära landsbygdskommuner och glesa landsbygdskommuner, se tabell 2.7.

Nästan 98 procent av företagen i storstadskommunerna har tillgång till fast bredband om minst 1 Gbit/s, eller fiber i absoluta närheten. Motsvarande nivå i mycket glesa landsbygdskommuner är drygt 80 procent. Utvecklingen har dock varit positiv för företag i samtliga kommuntyper mellan 2019 och 2022.

Skillnaderna inom kommuntyperna är stora. För tio landsbygdskommuner är andelen hushåll som har tillgång till 1 Gbit/s fortfarande under 80 procent och för två av dem, Pajala och Strömsund, är andelen hushåll 70 procent. I dessa tio kommuner har ca 65 procent av företagen tillgång till 1 Gbit/s.

För mer information, se utgiftsområde 22 Kommunikationer, avsnitt 4.1.

**Tabell 2.7 Tillgång till fast bredband om minst 1 Gbit/s, eller fiber i absoluta närheten**

Kommuntyp (antal kommuner)	Andelar (medelvärde) 2019	Andelar (medelvärde) 2020	Andelar (medelvärde) 2021	Andelar (medelvärde) 2022
	Hushåll/Företag	Hushåll/Företag	Hushåll/Företag	Hushåll/Företag
Storstadskommuner (29 st.)	97,3 / 94,7	98,0 / 96,0	98,5 / 96,5	99,1 / 97,7
Täta blandade kommuner (103 st.)	89,8 / 81,9	93,0 / 86,7	94,7 / 89,4	96,5 / 92,7
Glesa blandade kommuner (28 st.)	89,7 / 82,8	93,1 / 87,0	93,9 / 88,6	95,6 / 91,1
Tätortsnära landsbygdskommuner (70 st.)	82,3 / 75,1	87,1 / 80,4	91,0 / 86,4	93,6 / 89,3
Glesa landsbygdskommuner (45 st.)	81,7 / 76,2	86,8 / 81,6	89,9 / 85,7	92,0 / 87,8
Mycket glesa landsbygdskommuner (15 st.)	78,6 / 73,4	82,6 / 76,7	83,5 / 79,1	85,4 / 80,8

Källa: Post- och telestyrelsen.

**Tillgänglighet till service har stabiliserats något i landsbygdskommuner**

Den centrala indikatorn tillgänglighet till dagligvarubutik, drivmedelsstation och grundskola är mätt som avstånd i restid (minuter med bil), då det ger en bredare bild än enbart geografiskt avstånd.

Kommuntypen mycket glesa landsbygdskommuner har fått en minskad tillgänglighet till dagligvarubutik under perioden 2012–2022, även om det har skett en stabilisering perioden 2015–2022. Kommuntyperna glesa landsbygdskommuner och tätortsnära landsbygdskommuner har i princip haft en oförändrad tillgänglighet under perioden 2012–2022.

Under perioden 2017–2022 har alla kommuntyper förutom mycket glesa landsbygdskommuner haft en positiv utveckling vad gäller tillgänglighet till drivmedelsstation. Både kommuntyperna tätortsnära landsbygdskommuner och glesa landsbygdskommuner uppvisade minskade avstånd till drivmedelsstation, medan mycket glesa landsbygdskommuner har haft något ökade avstånd. Se vidare utgiftsområde 19 Regional utveckling, avsnitt 3.6.3.

I tabell 2.8 framgår att för grundskola har tillgängligheten minskat något under perioden 2012–2022 i samtliga kommuntyper utom storstadskommuner. Mest ökade avstånden i mycket glesa landsbygdskommuner, om än måttligt.

**Tabell 2.8 Tillgänglighet till dagligvarubutik, drivmedelsstation och grundskola**

Kommuntyp (antal kommuner)	Procentuell ökning/minskning av restid till dagligvarubutik 2012– 2022. Restid i minuter, medelvärde 2022, inom parantes.	Procentuell ökning/minskning av restid till drivmedelstation 2017–2022. Restid i minuter, medelvärde 2022, inom parantes.	Procentuell ökning/minskning av restid till grundskola 2012–2022. Restid i minuter, medelvärde 2022, inom parantes.
Storstadskommuner (29 st.)	4 % (2)	-25 % (1,7)	0 % (1,8)
Täta blandade kommuner (103 st.)	2 % (3)	-11 % (2,7)	2 % (2,6)
Glesa blandade kommuner (28 st.)	5 % (3)	-1 % (3)	2 % (2,7)
Tätortsnära landsbygdskommuner (70 st.)	3 % (4)	-2 % (3,5)	4 % (3,5)
Glesa landsbygdskommuner (45 st.)	1 % (4)	-1 % (3,6)	3 % (4)
Mycket glesa landsbygdskommuner (15 st.)	10 % (5)	8 % (5)	5 % (6,6)

Källa: Tillväxtverket.

**Stärkt utvecklingskapacitet hos vissa gles- och landsbygdskommuner**

Tillväxtverket har i uppdrag att utbetala stöd för utveckling av företagsklimat och näringsliv i vissa gles- och landsbygdskommuner (N2021/03083) och i uppdrag att stärka landsbygdskommuner med socioekonomiska utmaningar (N2018/01914). Tillväxtverket har i mars respektive april 2023 delrapporterat uppdragen till Regeringskansliet (LI2023/02213 och LI2023/02277).

Statsbidragen har enligt Tillväxtverket gett gles- och landsbygdskommuner möjlighet att stärka sin utvecklingskapacitet. Den ökade kapaciteten syns främst i förbättrad samverkan med andra aktörer, t.ex. andra kommuner och nationella myndigheter. Dessutom har insatserna bidragit till en mer utvecklad samverkan mellan olika förvaltningar inom kommunerna för att lösa utmaningar som är tvärssektoriella. Sammantaget har kommunerna därmed kunnat agera mer proaktivt och strategiskt bl.a. avseende samhällsplanering och lokal attraktivitet. Resultaten av insatserna visar att kommunerna har stärkt sin förmåga att hantera olika typer av samhällsutmaningar. Kommunerna har även ökat sin förmåga att utveckla näringslivs- och företagsklimat samt sin förmåga att erbjuda god välfärd och service till sina kommuninvånare.

**Lokalt ledd utveckling (Leader)**

Lokalt ledd utveckling med leadermetoden har under 2022 tillämpats genom fyra fonder. Lokalt ledd utveckling inom landsbygdsfonden har under åren 2014–2022 bidragit till sysselsättning motsvarande 921 heltidsekvivalenter. Inom havs- och fiskeriprogrammet har lokalt ledd utveckling bidragit till att skapa sysselsättning motsvarande 22 heltidsekvivalenter och 17 nya företag. Regional- och socialfondsprogrammet för lokalt ledd utveckling har sammantaget bidragit till sysselsättning motsvarande 710 heltidsekvivalenter.

Budgeten för hela programmet är totalt 277,4 miljoner kronor varav 142,4 miljoner kronor för projekt inom regionalfonden och 135,0 miljoner kronor för projekt inom socialfonden. Hela budgeten förväntas vara fullt utnyttjad under 2023. Till och med april 2023 har 88 procent betalats ut.

Det slutliga resultatet av åtgärderna inom regional- och socialfondsprogrammet för lokalt ledd utveckling kan redovisas först efter 2023 när programmet har avslutats.

Lokalt ledd utveckling genomförs genom leadermetoden, under 2023–2027 endast genom landsbygdsfonden.

### **Föreningslivet på landsbygden**

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om förenklingar i administrationen av stöd till föreningslivet på landsbygden (bet. 2017/18:MJU18 punkt 12, rskr. 2017/18:237). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör se över hur reglerna för och onödig byråkrati kring stöd till föreningslivet kan förenklas för att främja föreningslivet på landsbygden samt att det är viktigt med nödvändig finansiering (bet. 2017/18:MJU18 s. 39).

Många av föreningslivets insatser på landsbygden har skett inom ramen för Sveriges landsbygdsprogram 2014–2022 där det har pågått ett kontinuerligt förenklingsarbete under hela programperioden. Regeringen gav i november 2020 Statens jordbruksverk ett uppdrag att utarbeta förslag till åtgärder i den strategiska planen för den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP) åren 2023–2027 (N2020/02625). I uppdraget ingick att redovisa administrativa kostnader och konsekvenser för stödmottagare och vilka överväganden som gjorts för att åstadkomma förenklingar. Statens jordbruksverk redovisade uppdraget i huvudsak i december 2021. Den 16 december 2021 beslutade regeringen en strategisk plan för genomförandet av GJP för åren 2023–2027 som då även lämnades över till Europeiska kommissionen. Den 31 mars 2022 tog Sverige emot kommissionens observationsbrev med 262 observationer gällande den strategiska planen, vilket resulterade i att justeringar har gjorts i fråga om vissa åtgärder. Regeringen beslutade den 22 september 2022 om en reviderad strategisk plan för genomförandet av GJP för åren 2023–2027 (N2022/01849). Totalt omfattar den strategiska planen drygt 60 miljarder kronor, där en del (45 miljarder kronor) utgör medel från EU och en del (15 miljarder kronor) är nationell medfinansiering. Utöver dessa medel satsas ca 4,3 miljarder kronor på nationella insatser för jordbruket, miljön och utvecklingen i Sveriges landsbygder under samma period. Kommissionen godkände den strategiska planen den 28 oktober 2022 (N2022/01849). Ett övergripande syfte med reformen har varit att få ett enklare och effektivare stödsystem, både för företag och administrerande myndigheter. Den sammanhållna landsbygdspolitiken effektiviseras genom att stöd för landsbygdernas utveckling i större utsträckning kommer att hanteras utanför GJP. De landsbygdsutvecklingsåtgärder som fortsatt finansieras inom GJP koncentreras fr.o.m. 2023 till metoden Leader där privat, ideell och offentlig sektor arbetar tillsammans för att bidra till lokal utveckling.

En annan förenkling inom GJP för föreningslivet på landsbygden är att Leader från 2023 finansieras genom enbart en fond, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU), i stället för genom fyra olika fonder (EJFLU, Europeiska Havs- och fiskerifonden, Europeiska regionala utvecklingsfonden och Europeiska socialfonden). Förändringen förväntas bidra till förenklingar för alla som berörs av Leader, inbegripet föreningar på landsbygden. Regeringen har också vidtagit en rad åtgärder i styrningen av Statens jordbruksverk som syftar till att minska administrationen, korta handläggningstiderna och effektivisera myndigheten. I det arbetet har bl.a. Ekonomistyrningsverket, Statskontoret och Myndigheten för digital förvaltning bidragit.

Regeringen har även beslutat om flera åtgärder som har betydelse för civilsamhällets arbete med att engagera en mångfald av människor och förmåga att bidra till hållbar utveckling på landsbygderna. Bland annat gäller det beslut om verksamhetsbidrag till Riksorganisationen Hela Sverige ska leva och Skärgårdarnas Riksförbund. Organisationerna är värdefulla krafter när det gäller att samla och mobilisera det civila

samhällets aktörer på såväl nationell som regional och lokal nivå samt bidrar till möjligheterna att bo, verka och leva i alla delar av landet.

Regeringen har även gett Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ett uppdrag att redovisa hur myndigheten bidragit till genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken, med särskilt fokus på hur myndigheten tar hänsyn till skilda förutsättningar för unga och civilsamhälle i olika delar av landet. Utgångspunkter för redovisningen är skrivelsen Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 (skr. 2020/21:133) samt propositionen En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder för ett Sverige som håller ihop (prop. 2017/18:179. bet. 2017/18:NU19, rksr 2017/18:359).

Utöver riktade åtgärder till föreningslivet på landsbygden har regeringen genomfört åtgärder för att förenkla för det civila samhället i stort. Detta har skett genom att bl.a. i regleringsbrev för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor för åren 2020, 2021 och 2022 ange att myndigheten ska särskilt prioritera att stärka kunskapsutvecklingen, erfarenhetsutbyte och samordning i sitt nätverk av myndigheter till gagn för civila samhället, inklusive ett utvecklat förenklings- och förtydligat informationsarbete inom relevanta myndigheter.

Regeringen bedömer att de redovisade åtgärderna tillgodoser riksdagens tillkännagivande. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är slutbehandlat.

## 2.6.2 En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja

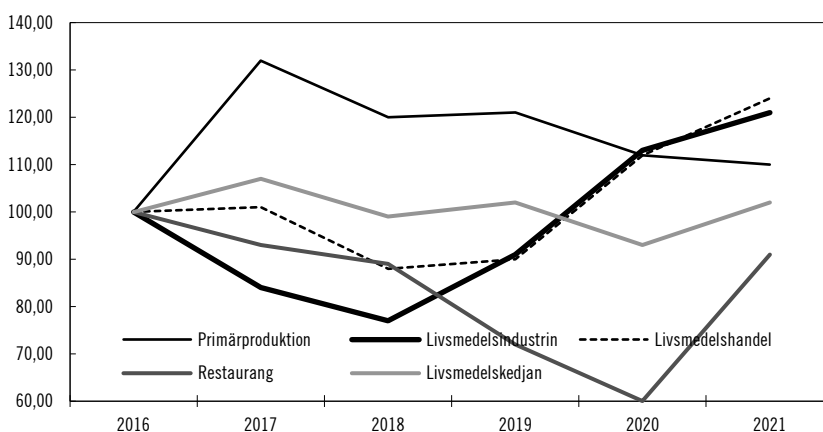
För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av livsmedelssektorn bidrar till målet för utgiftsområdet, för livsmedelsstrategin och för de strategiska områdena har följande indikatorer för livsmedelskedjan bedömts som centrala:

- nettomarginal i livsmedelssektorn
- förädlingsvärde i livsmedelssektorn
- antal sysselsatta i livsmedelssektorn.

För att redovisa utvecklingen av det övergripande målet för en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning, redovisas nedan de tre centrala indikatorerna. Åtgärderna inom livsmedelsstrategin är av långsiktig karaktär och följs upp fortlöpande av Statens jordbruksverk (Jordbruksverket), se Rapport 2023:6 Uppföljning och utvärdering livsmedelsstrategin, samt genom senast tillgängliga officiella statistik. Detta innebär en viss eftersläpning i redovisningen. Utvecklingen av indikatorn nettomarginal i livsmedelskedjan visar att lönsamheten har ökat i tre led efter 2016, men restaurangledet har en lägre nettomarginal än 2016. Restaurangledet är den del av livsmedelskedjan som drabbades hårdast av pandemin, men nettomarginalen förbättrades under år 2021. Årets rapport visar utvecklingen i livsmedelskedjan under år 2021. Diagrammet visar en återhämtning för restaurangledet, förbättrade nettomarginaler i livsmedelsindustrin och handeln samt en försvagning för primärproduktionen under 2021 jämfört med 2020. Under 2022 har det rapporterats prisökningar i alla led, men uppgifter om hur detta påverkar sektorernas marginaler finns först tillgängliga kommande år. Diagram 2.1 visar nettomarginalens utveckling i indexform där 2016, året innan livsmedelsstrategin beslutades, har fått index 100.

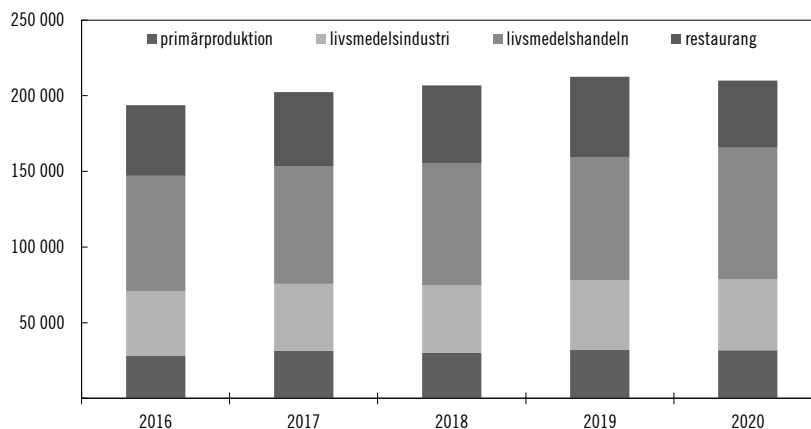
**Diagram 2.1 Nettomarginalen i livsmedelskedjan**

Index 2016=100



Källa: Statistiska centralbyrån, Företagens Ekonomi, Jordbruksverket, Rapport 2023:6 Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin årsrapport 2023.

Indikatorn förädlingsvärde i livsmedelskedjans sektorer visar livsmedelssektorns bidrag till Sveriges BNP och förändringen speglar utvecklingen av omsättningen i de olika delarna av livsmedelskedjan. Det totala förädlingsvärdet uppgick till ca 210 miljarder under 2020, vilket innebär att tillväxten avstannade i livsmedelskedjan under pandemin, med variationer mellan leden. Mellan åren 2016 och 2020 var tillväxten i livsmedelskedjan 9 procent. Tillväxten i livsmedelskedjan är därmed fortsatt svagare än i det totala näringslivet (14 procent) under perioden.

**Diagram 2.2 Förädlingsvärde i livsmedelssektorn**

Anm.: Löpande priser, ingen hänsyn har tagits till inflationen. Data för 2020 utgör senast tillgängliga data.

Källa: Statistiska centralbyrån, Företagens Ekonomi.

Antalet anställda i livsmedelskedjan har ökat den senaste tioårsperioden, undantaget under pandemin, men utvecklingen i de olika sektorerna skiljer sig åt.

Livsmedelskedjan sysselsätter fler män än kvinnor. Fördelningen av sysselsatta kvinnor respektive män är relativt konstant över tid. Ökad automatisering och strukturrationalisering bidrar till ökad produktivitet och leder även till att antalet anställda i primärproduktionen och livsmedelsindustrin minskar. Inom handel och restaurang har antalet anställda ökat totalt sett. Under 2020 och 2021 påverkades restaurangbranschen negativt av pandemin, men under 2022 återhämtade sig sysselsättningen igen.

**Tabell 2.9 Sysselsatta i livsmedelskedjans sektorer**

Antal förvärvsarbetande

Kön	2011	2015	2019	2020	2021
<b>Primärproduktion</b>	<b>59 301</b>	<b>57 100</b>	<b>55 941</b>	<b>56 280</b>	<b>55 522</b>
varav kvinnor	13 547	13 839	14 380	15 022	15 132
varav män	45 754	43 261	41 561	41 258	40 390
<b>Livsmedels- och dryckestillverkning</b>	<b>55 539</b>	<b>53 068</b>	<b>51 830</b>	<b>51 186</b>	<b>51 828</b>
varav kvinnor	21 126	19 919	19 788	19 203	19 718
varav män	34 413	33 149	32 042	31 983	32 110
<b>Handel med livsmedel</b>	<b>114 814</b>	<b>124 274</b>	<b>131 348</b>	<b>132 954</b>	<b>135 129</b>
varav kvinnor	65 356	69 631	72 837	73 976	74 671
varav män	49 458	54 643	58 511	58 978	60 458
<b>Restauranger</b>	<b>103 128</b>	<b>121 977</b>	<b>136 365</b>	<b>124 748</b>	<b>136 171</b>
varav kvinnor	50 444	58 366	63 266	56 984	63 373
varav män	52 684	63 611	73 099	67 764	72 798
<b>Totalsumma</b>	<b>332 782</b>	<b>356 419</b>	<b>375 484</b>	<b>365 168</b>	<b>378 650</b>

Primärproduktionen omfattar jordbruk och fiske. Statistik för 2022 redovisas i slutet av 2023.\* Från och med 2019 baseras siffrorna på en ny mätmetod, jämförelser med tidigare år måste göras med försiktighet.

Källa: Statistiska centralbyrån, (RAMS).

För att få en god bild av de behov och förutsättningar som finns för livsmedelskedjans företag att öka sin produktion och stärka konkurrenskraften har regeringen inlett en dialog med livsmedelskedjans aktörer. Startskottet för dialogfasen var den 7 februari 2023, då ett hundratal aktörer bjöds in till en kick off. Under våren har regeringen även anordnat fyra rundabordssamtal med livsmedelskedjans aktörer, och även fått skriftliga inspel till arbetet med livsmedelsstrategin. Fokus för diskussionerna med livsmedelskedjans aktörer har varit ökad produktion och stärkt konkurrenskraft i hela livsmedelskedjan.

## Regler och villkor

Målet för livsmedelsstrategins strategiska område Regler och villkor:

- Utformningen av regler och villkor ska stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar. Detta genom ändamålsenliga skatter och avgifter, regelförenklingar, administrativa lättnader och andra åtgärder för att stärka konkurrenskraften och lönsamheten.

De kompletterande indikatorerna som används för att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen på området har bidragit till målet för utgiftsområdet och det strategiska området presenteras i respektive avsnitt.

## Förenkling för företag inom livsmedelskedjan

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av förenkling för företag i livsmedelskedjan bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används följande kompletterande indikator:

- Andel företag i livsmedelskedjan som upplever att lagar och myndighetsregler utgör ett tillväxthinder för sitt företag.

Hela 41 procent av företagen i Livsmedelssektorn anger lagar och myndighetsregler som det största tillväxthindret. Detta enligt siffror från Tillväxtverkets rapport



Företagens villkor och verklighet 2023, vilka brutit ner på SNI-koder för att få specifik statistik för livsmedelssektorn. Siffrorna visar att nivån har legat på samma nivå vid Tillväxtverkets tidigare enkätundersökningar 2017 och 2020. Detta kan jämföras med undersökningens samtliga små och medelstora företag där 23 procent anger det som ett tillväxthinder. Det är framförallt primärproduktionen inom livsmedelssektorn som höjer siffran, då 49 procent av primärproduktionsföretagen anger lagar och myndighetsregler som ett tillväxthinder. Näst största tillväxthindret är tillgång till lämplig arbetskraft med 31 procent, vilket är i samma nivå som för samtliga företag.

Tillväxtverket har ett uppdrag om att förenkla genom utveckling av verksamt.se (N2019/03240). Under året har de arbetat med att vidareutveckla koncepten för att på så sätt kunna skala upp piloten för vattenbruket till fler branscher i livsmedelskedjan. Tillsammans med länsstyrelsen har de också arbetat med ett utvecklat koncept för guidat stöd till företag för relevanta tillstånd i flera branscher i livsmedelskedjan och standardiserade digitala kommunala tillståndsförfaranden. De har också lagt grunden för att på sikt minska och förenkla uppgiftslämnande för livsmedelsföretag. I detta uppdrag ingår även att analysera den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan. I denna del rapporterade Tillväxtverket i april 2023 en sammanställning av identifierade hinder och förslag på lösningar.

### Små förändringar i produktionen under 2022 samtidigt som priser på insatsvaror höjdes kraftigt

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av jordbruket bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används följande kompletterande indikatorer:

- produktion av vissa jordbruksprodukter (tabell 2.10)
- svenska marknadsandelar (tabell 2.11)
- jordbruksmarkens utveckling (tabell 2.12).

**Tabell 2.10 Produktion av vissa jordbruksprodukter**

Kvantitet i tusen ton

År	2008	2012	2019	2021	2022p*
Spannmål	5 195	5 070	6 149	4 965	5 823
Oljeväxter	265	334	386	344	423
Potatis	863	805	847	826	852
Sockerbetor	1 975	2 314	2 029	2 046	1 900*
Invägd mjölk	2 987	2 861	2 704	2 782	2 765
Griskött	271	233	240	253	254
Matfågel	115	118	164	183	176
Nötkött	129	122	150	136	135
Ägg	102	122	150	128	154

Källa: Jordbruksverket, 2023:6 Uppföljning och utvärdering – årsrapport 2023. För 2022 är uppgifterna hämtade från Jordbruksverkets marknadsbalanser för 2022.\*Preliminär uppgift.

2022 års skörd av spannmål var 10 procent större än genomsnittet för de föregående fem åren. Gynnsamt väder ökade skördeutfallet per hektar, särskilt för de vårsådda grödorna. Arealerna med de högavkastande höstsådda grödorna var förhållandevis stora. Höga priser på raps ökade intresset för att odla.

Produktionen av griskött har ökat med 9 procent mellan 2012 och 2022, och har en positiv trend sedan 2019. Produktionen av nötkött ökade med drygt 8 procent mellan åren 2012 och 2021. Under 2022 var produktionen (ton) oförändrad jämfört med 2021. Invägningen av mjölk har sjunkit med 3,4 procent mellan 2012–2022.

Under 2022 minskade invägningen med 0,6 procent. Fjäderfäsektorn har länge haft en positiv trend. Produktionen av matfågel ökade med 56 procent mellan 2012–2021, men 2022 minskar produktionen med drygt 3 procent. Konsumtionen av fjäderfä som länge ökat, ser ut att plana ut något 2022. Produktionen av ägg har ökat de senare åren, men på grund av utbrottet av fågelinfluensa sjönk produktionen med 14 procent under 2021. Under 2022 ser äggproduktionen ut att ha återhämtat sig.

**Tabell 2.11 Svensk marknadsandel i vissa sektorer**

Andel svensk produktion av konsumtion, värde över 1 betyder att produktionen överstiger konsumtionen

År	2008	2012	2020	2021	2022
Morötter	0,87	0,91	0,96	0,97	0,96
Äpplen	0,20	0,20	0,25	0,28	0,28
Nötkött	0,56	0,51	0,61	0,58	0,56
Griskött	0,81	0,68	0,80	0,83	0,83
Matfågel	0,69	0,65	0,77	0,76	0,73
Ägg	0,89	0,91	0,98	0,89	1,0
Mjölkekvivalenter	--	0,78	0,70	0,73	0,72
Ost	0,66	0,56	0,41	0,42	0,39
Matpotatis	0,75	0,79	0,94	0,92	0,91
Spannmål	1,22	1,24	1,39	1,18	1,36

Källa: Jordbruksverket, 2023:6 Uppföljning och utvärdering – årsrapport 2023. För 2022 har marknadsandelarna hämtats från Jordbruksverkets återkommande redovisning av marknadsbalanserna.

Den svenska totalkonsumtionen av frukt och grönsaker har ökat med 16 procent under de senaste tio åren. Marknadsandelarna för svenskproducerad mat ökade under 2022 för flera produkter, med en svagare utveckling för svenskt kött. Mjölkekvivalenter är en omräkning av samtliga mejeriprodukters innehåll av mjölkråvara. Marknadsandelarna för frukt och grönt varierar med förutsättningar för odling i Sverige. Sedan 2011 har den svenska marknadsandelen avseende tomater och äpplen ökat. Sverige är normalt en nettoexportör av spannmål. Svensk marknadsandel visar hur stor del av den totala förbrukningen som produceras i Sverige. För att jordbruket i Sverige ska kunna producera nuvarande mängder av livsmedel krävs importerade insatsvaror som gödselmedel, bekämpningsmedel, foder och drivmedel. Dessutom krävs importerade maskiner och reservdelar.

**Tabell 2.12 Jordbruksmark i Sverige**

Tusen hektar

	2010	2014	2019	2021	2022
Åkermark	2633	2596	2551	2546	2538
Betesmark	451	436	453	464	464

Källa: Jordbruksverket, Sveriges officiella statistik, statistikdatabasen JO0104.

Det är en förutsättning för ökad livsmedelsproduktion att företagen har tillgång till produktiva markresurser och att jordbruksmarkens bördighet behålls och utvecklas. Den totala jordbruksmarksarealen var 3 001 800 hektar 2022 vilket är en minskning med 8 000 hektar jämfört med 2021 och en minskning med 83 600 hektar jämfört med 2010. Jordbruksmarken består till 85 procent av åkermark och 15 procent av betesmark och slätteräng.

Under 2022 påverkades jordbruket av kraftigt ökade priser på insatsvaror, bl.a. för foder, energi och gödselmedel. Framför allt påverkades animaliesektorerna då avräkningspriserna initialt inte fullt ut kompenenserade för de ökade kostnaderna. Vid sidan om riksdagens beslut om en ökad nedsättning av dieselskatten till de areella näringarna beslutade riksdagen även om medel för krisstöd till jordbruket, yrkesfisket

och växthussektorn. Budgeten för krisstöden till fjäderfä, mjölk, nötkött, gris, fisket samt växthussektorn uppgick till 1 980 mnkr, vilket i princip har utnyttjats.

### **Justeringar inom den gemensamma jordbrukspolitiken**

Den övergripande målsättningen med EU:s gemensamma jordbrukspolitik (GJP) är enligt EUF-fördraget att höja produktiviteten inom jordbruket, tillförsäkra jordbruksbefolkningen en skäligen levnadsstandard, stabilisera marknaderna, trygga livsmedelsförsörjningen och tillförsäkra konsumenterna tillgång till varor till skäliga priser. Åtgärderna inom GJP bidrar bl.a. till stärkta inkomster men bidrar även till flera miljömål och till utvecklingen på landsbygderna. För kvarvarande insatser samt utbetalningar för perioden 2014–2022 hanteras stöden inom landsbygdsprogrammet, medan stöd från 2023 inryms i Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken, tillsammans med de direktstöd som finansieras via Europeiska garantifonden för jordbruket (EGFJ) som godkändes av Europeiska kommissionen den 28 oktober 2022. Huvuddelen av stöden i landsbygdsprogrammet stängdes för ansökan i slutet av 2022. I inledningen av 2023 genomfördes en ändring av landsbygdsprogrammet där i första hand finansieringsandelar mellan EU och Sverige justerades i stöden för att korrigera för den, gentemot euron, svaga svenska valutakursen. För utfallet av 2023 års stödansökningar inom den strategiska planen finns inte tillförlitliga data att redovisa ännu.

### **Ökade utbetalningar inom direktstöden**

Av 2022 års gårdsstöd, förgröningsstöd, nötkreatursstöd och stöd till unga lantbrukare betalade Jordbruksverket ut 97,6 procent av stöden före årsskiftet, vilket motsvarade ca 7 223 miljoner kronor. I jämförelse med föregående år är det en ökning med 495 miljoner kronor beroende på en förändrad valutakurs. Av de 5 179 miljoner kronor som betalades ut till enskilda företag betalades 10 procent till företag där ansökan var registrerad på en kvinna och 90 procent till företag där ansökan var registrerad på en man.

### **Genomförandet av landsbygdsprogrammet visar god målpuppfyllelse**

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av landsbygdsprogrammet bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används de indikatorer som redovisas nedan i tabell 2.13. Samtliga landsbygdsprogrammets resultatindikatorer följs upp av Jordbruksverket. För fördjupad redovisning och analys av hur programmet fortskrider hänvisas till programmets årsrapport och till Jordbruksverkets årsredovisning. Det slutliga resultatet av landsbygdsprogrammets åtgärder kan redovisas först efter 2025 när programmet har avslutats, vilket är tre år efter programmets sista programår 2022. Inom landsbygdsprogrammet har det t.o.m. 2022 betalats ut knappt 42 miljarder kronor, eller 87 procent av budgeten. Målpuppfyllelsen t.o.m. 2022 är över lag god i förhållande till programmets mål för de indikatorer som kompletterar de centrala indikatorerna.

**Tabell 2.13 Kompletterande indikatorer för landsbygdsprogrammet**

Fokusområde och indikatorer	Programmets mål för 2014–2022	Utfall t.o.m. 2022 av programmets mål	Utfall t.o.m. 2022 i % av programmets mål
<b>Kunskapsöverföring och innovation</b>			
Antal deltagare på utbildningar	135 500	18 857	13,9
<b>Jordbrukets konkurrenskraft</b>			
Andel av jordbruksföretag som fått investeringsstöd	5,28 %	4,15 %	78,5
Andel av jordbruksföretag som fått startstöd	1,21 %	1,04 %	86,3
<b>Livsmedelskedjan och djurvelfärd</b>			
Andel djurenheter som berörs av djurvelfärdersättningar	17,41 %	16,4 %	94,3
<b>Miljöersättningar</b>			
Andel av jordbruksmark som omfattas av åtagande som stödjer biologisk mångfald eller landskap	19,18 %	18,72 %	97,6
<b>Klimat</b>			
Investeringar i produktion av förnybar energi (euro)	63 072 200	45 561 086	72,2

Källa: Jordbruksverket.

Ärendena inom delätgården kompetensutveckling är ofta omfattande och pågår över flera år och därmed blir det en fördröjning av rapporteringen av deltagarantalet för indikatorn. I nuläget har inte Jordbruksverket någon tydlig indikation på att det uppsatta målet för indikatorn kommer att nås, även om en betydande ökning av måluppfyllelsen prognosticeras. Könsuppdelad statistik för denna delätgård finns inte att tillgå.

För att stärka jordbrukets konkurrenskraft ingår investeringsstöd i programmet, med en total åtgärdsbudget på 3 243 miljoner kronor under perioden. Vid utgången av 2022 har 79 procent av programmets mål om andel jordbruksföretag uppnåtts.

Djurvelfärdersättningarna har en total åtgärdsbudget på drygt 1 671 miljoner kronor och under 2022 uppnåddes nästan programmets mål om andel djurenheter.

Miljöersättningarna inom landsbygdsprogrammet har en åtgärdsbudget på ca 11 002 miljoner kronor under perioden. Medlen används bl.a. till åtgärder för att bevara den biologiska mångfalden och värdefulla miljöer i landskapet, men också till insatser för förbättrad vattenkvalitet och kolinlagring. För några ersättningar, som miljöersättningarna för betesmarker och slätterängar samt för fåbodar och ersättning till ekologisk produktion, är måluppfyllelsen god, 94–117 procent. Under 2022 uppnåddes programmets mål vad gäller indikatorn andel av jordbruksmark som omfattas av åtagande som stödjer biologisk mångfald eller landskap, vilket regeringen bedömer har bidragit till att gynna miljön jämfört med om ersättningarna inte hade funnits.

De investeringar i produktion av förnybar energi som genomförts genom landsbygdsprogrammet har hittills skett i mindre omfattning än målsättningen. Jordbruksverket bedömer att relativt svaga marknadsutsikter och otillräcklig prisbild på den producerade energin har påverkat efterfrågan på investeringsmedel negativt. Dessutom gjorde regeringen en ändring av reglerna för det nationella stödet Klimatklivet som ytterligare kan ha minskat intresset för att söka stöd i GJP för liknande ändamål.

Budgeten för åtgärder inom området landsbygdsutveckling uppgår till totalt 9 449 miljoner kronor. Beviljat stöd uppgår vid utgången av 2022 till 8 907 miljoner

kronor, det vill säga 94 procent av budgeten. Bredbandsstödet har beloppsmässigt den största budgeten (drygt 4 353 miljoner kronor). Målet för det stödet är att 361 000 personer ska få möjlighet att ansluta sig till ett bredbandsnät. Det förväntade resultatet från beviljade projekt är att ca 331 000 personer ges anslutningsmöjlighet, men det faktiska resultatet kan redovisas först när alla projekt är avslutade. Till området landsbygdsutveckling räknas även stöd till kommersiell service, som delvis finansieras via landsbygdsprogrammet. Bredband och kommersiell service redovisas närmare inom utgiftsområde 22 Kommunikationer, avsnitt 4.3 respektive 19 Regional utveckling, avsnitt 3.6.3. Arbetet med lokalt ledd utveckling genom leadermetoden redovisas särskilt under avsnitt 2.6.1.

### **Gott djurhälsoläge i djurhållningen**

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen i animalieproduktionen bidrar till målen för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används följande kompletterande indikatorer:

- försäljning av antibiotika till djur
- antibiotikaresistens i djurhållningen
- antalet utbrott av smittsamma djursjukdomar.

Enligt Europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA) har försäljningen av antibiotika till livsmedelsproducerande djur inom EU stadigt minskat sedan 2011. Enligt senaste rapporten European Surveillance of Veterinary Antimicrobial Consumption (ESVAC), som redovisar siffror för 2021, är Sverige fortsatt ett av de länder som har lägst försäljning inom EU. Från och med 2023 är insamling av uppgifter om försäljning av antimikrobiella läkemedel till djur obligatorisk enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/6 av den 11 december 2018 om veterinärmedicinska läkemedel och om upphävande av direktiv 2001/82/EG. Samtidigt har även krav på insamling av uppgifter om användning av antimikrobiella läkemedel till djur införts.

Jordbruksverket rapporterar årligen enligt regeringsuppdrag om försäljning av antibiotika till djur. Jordbruksverket har för 2022 inkommit med en begäran om anstånd sex månader gällande redovisning av läkemedelsstatistiken enligt uppdraget. Anledningen är att avvikelser i statistiken upptäckts och att kompletta uppgifter inte har varit tillgängliga i tid. Även för åren 2017–2021 har avvikelser från tidigare rapporterad statistik identifierats. Även med beaktande av den osäkerhet som finns rörande statistiken är dock bedömningen att Sverige har en stabilt låg försäljning av antibiotika till djur.

Övervakning av resistens i livsmedelskedjan sker i enlighet med kommissionens genomförandebeslut (EU) 2020/1729 av den 17 november 2020 om övervakning och rapportering av antimikrobiell resistens hos zoonotiska och kommensala bakterier och om upphävande av genomförandebeslut 2013/652/EU. I ett internationellt perspektiv har Sverige fortsatt en låg förekomst av resistens i djurhållningen. Enligt Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) har andelen tarmprover från svenska slaktkycklingar med E. coli som producerar ESBL (ett enzym som bryter ner de flesta antibiotika ur penicillingruppen) minskat under senare år och sedan 2019 kan en stabilt låg nivå noteras.

**Tabell 2.14 Andel (procent) av slumpmässigt utvalda friska slaktkycklingar provtagna vid slakt som bär på ESBL-bildande E. coli**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Odling efter anrikning		39	43	34	13	3	3	1	2
Direktodling	26	23	26						

Källa: SVA.

I budgetpropositionen för 2023 infördes ett kompletterande mått på indikatorn antibiotikaresistens i djurhållningen. Andelen E. coli från friska slaktkycklingar (provtagna vid slakt) som är känsliga för alla testade substanser redovisas i tabell 2.15. Andelen har varit stabil de senaste åren.

**Tabell 2.15 Andel (procent) E. coli från friska slaktgrisar respektive slaktkycklingar som är känsliga för alla testade substanser (antibiotika)**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Slaktgris		68		71		71		64	
Slaktkyckling	75		71		69		72		69

Källa: SVA.

Förebyggande insatser för god djurhälsa och ett gott smittskydd syftar till att ge en minskad förekomst av de djursjukdomar som kan innebära stora konsekvenser för både djurvälståndet och ekonomin. Dessutom blir effekten ett minskat behov av användning av antibiotika och därmed minskad risk för uppkomst och spridning av resistens.

Sverige har ett gott djurhälsoläge hos både vilda och tama djur även om det varje år förekommer vissa geografiskt avgränsade utbrott av smittsamma djursjukdomar. Många av de smittämnen som är vanliga i andra länder förekommer inte alls eller i mycket begränsad omfattning hos djur i Sverige. Under 2022 har 178 utredningar av allvarliga och smittsamma djursjukdomar (epizootier) i Sverige lett till provtagning (se tabell 2.16), varav epizootisk sjukdom har konstaterats i 6 fall.

**Tabell 2.16 Antalet utredningar av epizootisjukdom som lett till provtagning samt antalet fall/besättningar där epizootisjukdom konstaterats**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Utredningar av epizootisjukdomar som lett till provtagning	134	162	131	185	156	138	141	145	205	178
Fall/besättningar med konstaterad epizootisjukdom	4	9	4	22	9	5	3	5	29	6

Källa: SVA, årsredovisningar 2013–2022 samt egna beräkningar.

Trots ett mycket allvarligt läge i Europa gällande högpatogen fågelinfluensa konstaterades endast ett utbrott på en fjäderfåanläggning i Sverige under 2022. Samtidigt var förekomsten av fågelinfluensa hos vilda fåglar hög under sommaren. I december 2022 påvisades salmonella på en stor anläggning med värphöns och ett omfattande arbete med provtagning och sanering pågick under 2023. Fram till augusti 2023 har ca 800 000 djur avlivats och mer än 30 miljoner ägg återkallats till följd av utbrottet.

## **Fortsatt arbete med att ersätta, begränsa och förfina användningen av försöksdjur**

Jordbruksverkets kompetenscentrum för 3R-frågor har byggts upp i samverkan med företrädare för forskarsamhället, industrin och djurskyddsorganisationer och är i dag en etablerad kontaktpunkt för 3R-frågor i Sverige. Under året har centret fortsatt arbetet med att samla, främja och sprida information om 3R, vilket handlar om att ersätta (replace), minska (reduce) och förfina (refine) användningen av djurförsök.

## **Ett utmanande år för länsstyrelsernas djurskyddskontrollverksamhet**

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av länsstyrelsernas djurskyddskontroll bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används följande kompletterande indikatorer:

- antalet kontrollinsatser som länsstyrelserna har genomfört
- hur många normalkontroller (i förväg planerade och riskbaserade kontroller) som har genomförts i förhållande till antalet klagomålskontroller.

Mot bakgrund av att det sedan 2020 finns en mer detaljerad information om länsstyrelsernas kontrollarbete gjordes vissa justeringar av indikatorn 2020. Detta leder till att siffrorna beträffande det totala antalet kontrollinsatser inte är helt jämförbara med siffrorna för åren före 2020.

Länsstyrelserna genomförde tillsammans totalt 16 383 s.k. kontrollinsatser under 2022, vilket låg på ungefär samma nivå som de två föregående åren, då motsvarande siffra var 15 909 år 2021 respektive 16 390 år 2020.

För att hantera den stora mängden klagomålsärenden från allmänheten och få tid över för den i förväg planerade riskbaserade kontrollverksamheten, har länsstyrelserna målsättningen att genomföra minst lika många i förväg planerade och riskbaserade kontroller (normalkontroller) som klagomålskontroller. Sett till ett genomsnitt för hela landet har något fler normalkontroller än klagomålskontroller utförts samtliga år under åren 2016 till och med 2022, med undantag för 2018.

Länsstyrelserna har arbetat på olika sätt för att effektivisera och utveckla djurskyddsverksamheten, bl.a. samverkar länsstyrelserna sinsemellan för att främja kvaliteten och rättssäkerheten i kontrollen. Länsstyrelserna bedriver även ett systematiskt arbete för att informera, samverka och förbättra dialogen med djurhållare för att underlätta för dem att leva upp till kraven i djurskyddslagstiftningen.

Länsstyrelserna har i årsredovisningarna för 2022 pekat på att det försämrade konjunkturläget och ett hårdare samhällsklimat har inneburit utmaningar. Flera länsstyrelser har tagit emot ett ökat antal klagomålsärenden och många av ärendena har krävt omfattande åtgärder från länsstyrelsernas sida. Flera länsstyrelser uppger även att de upplever en ökad hotbild mot verksamheten, vilket har medfört att myndigheterna har arbetat med att säkerställa en god och säker arbetsmiljö för myndigheternas personal.

## **Kontrollmyndigheterna kontrollerade 2022 en högre andel livsmedels- och dricksvattenanläggningar i högsta riskklass jämfört med 2021**

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av myndigheternas livsmedels- och dricksvattenkontroll bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används följande kompletterande indikator:

- andelen livsmedels- och dricksvattenanläggningar i högsta riskklass som har kontrollerats.

Andelen kontrollmyndigheter som kontrollerar minst 90 procent av livsmedels- och dricksvattenanläggningarna med högst risk var högre under 2022 än 2021.

**Tabell 2.17 Andelen livsmedelsanläggningar i högsta riskklass som har kontrollerats av kontrollmyndigheterna**

Andelen av anläggningar i högsta riskklass som kontrollerats	Andel kontrollmyndigheter (%) 2014	Andel kontrollmyndigheter (%) 2015	Andel kontrollmyndigheter (%) 2016	Andel kontrollmyndigheter (%) 2017	Andel kontrollmyndigheter (%) 2018	Andel kontrollmyndigheter (%) 2019	Andel kontrollmyndigheter (%) 2020	Andel kontrollmyndigheter (%) 2021	Andel kontrollmyndigheter (%) 2022
0–50 %	4	4	7	5	5	3	8	6	1
51–90 %	21	19	16	17	17	17	29	14	16
91–100 %	74	77	77	78	78	80	63	80	82
<b>Totalt</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>

Anm.: Värdena i tabellen är avrundade och summerar därför inte alltid till 100 procent. Det är viktigt att notera att inte alla kontrollmyndigheter har anläggningar i högsta riskklassen. År 2022 hade 244 av 247 kontrollmyndigheter livsmedelsanläggningar i högsta riskklassen (246 kommunala kontrollmyndigheter samt Livsmedelsverket).

Källa: Livsmedelsverkets årsredovisningar 2015–2022 samt kompletterande information från Livsmedelsverket.

**Tabell 2.18 Andelen dricksvattenanläggningar i högsta riskklass som har kontrollerats av kontrollmyndigheterna**

Andelen av anläggningarna i högsta riskklass som kontrollerats	Andel kontrollmyndigheter (%) 2014	Andel kontrollmyndigheter (%) 2015	Andel kontrollmyndigheter (%) 2016	Andel kontrollmyndigheter (%) 2017	Andel kontrollmyndigheter (%) 2018	Andel kontrollmyndigheter (%) 2019	Andel kontrollmyndigheter (%) 2020	Andel kontrollmyndigheter (%) 2021	Andel kontrollmyndigheter (%) 2022
0–50 %	18	23	26	24	20	15	27	20	16
51–90 %	0	2	0	3	1	0	3	1	1
91–100 %	82	75	74	73	79	85	70	79	83
<b>Totalt</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>

Källa: Livsmedelsverkets årsredovisningar 2015–2022 samt kompletterande information från Livsmedelsverket.

### **Insatser för att förstärka kontrollen av foder och livsmedel i primärproduktionen har lett till en ökad riskbaserad kontroll på nationell nivå**

Från 2020 har länsstyrelserna tillförts medel för att förstärka kontrollen av foder och livsmedel i primärproduktionen. Syftet är att genomföra kontroller utifrån en nationell, riskbaserad kontrollplanering som tagits fram av Livsmedelsverket, Jordbruksverket och länsstyrelserna gemensamt.

Under 2021 kontrollerade länsstyrelserna 726 av de 1 000 anläggningar som skulle kontrolleras enligt den nationella planeringen, dvs. 73 procent. Under 2022 kontrollerade länsstyrelserna 827 av de 1 000 anläggningar de tilldelats enligt den nationella riskbaserade kontrollplaneringen, dvs. 83 procent.

I den nationellt planerade riskbaserade kontrollen under 2021 genomfördes foderkontroll i samband med livsmedelskontroll i 591 av de 726 genomförda kontrollerna, dvs. i 81 procent av fallen. Under 2022 var motsvarande siffra 635 av 827 utförda kontroller, dvs. 77 procent.

Totalt fick 2,1 procent av de registrerade primärproducenterna riskbaserad kontroll under 2021. Under 2022 ökade andelen objekt som fick riskbaserad kontroll till 2,3 procent av de registrerade anläggningarna. Arbete har även utförts för att uppdatera anläggningsregister och detta förväntas öka förutsättningarna för en än mer riskbaserad kontrollplanering för kommande år.

Länsstyrelserna anger i vissa fall i sina årsredovisningar att deras kontroll inledningsvis under 2022 har påverkats av pandemin. Det är svårt att säga om detta påverkar det



totala utfallet. I de fall enskilda länsstyrelser motiverat varför de inte når målen har det främst rört sig om andra skäl än pandemin.

**Tabell 2.19 Anläggningar i primärproduktion av livsmedel och foder med riskbaserad planerad kontroll**

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antal anläggningar	34 678	34 086	34 954	35 218	35 372	35 206
Antal anläggningar med riskbaserad planerad kontroll	422	419	462	757	726	827
<b>Andel anläggningar med riskbaserad planerad kontroll (%)</b>	<b>1,2</b>	<b>1,2</b>	<b>1,3</b>	<b>2,1</b>	<b>2,1</b>	<b>2,3</b>

Källa: Livsmedelsverkets årsredovisning 2022 samt kompletterande information från Livsmedelsverket.

### Insatser för en ökad likvärdighet i livsmedelskontrollen

Livsmedelsverket har genomfört en rad åtgärder som en del i uppdraget från den förra regeringen att öka likvärdigheten i livsmedelskontrollen i hela landet.

Inom projektet God kontrollsed, som syftar till att underlätta för företag genom en förbättrad livsmedelskontroll, har det under året färdigställts och beslutats om en ny riskklassificeringsmodell. Modellen har kommunicerats till kontrollmyndigheterna och dessa ska omklassificera sina kontrollobjekt under 2023 utifrån modellen inför 2024 års kontroll.

Livsmedelsverket slutredovisade även i december 2022 en utvärdering av effekterna av insatser för att öka likvärdigheten i kontrollen. Utvärderingen visar att flera utvecklingsåtgärder gett resultat men att de största resultaten för likvärdighet förväntas komma när efterhandsdebiteringen av livsmedelskontrollavgifterna tillämpas fullt ut under 2024. Livsmedelsverket konstaterar i sin redovisning att det största hindret mot ökad likvärdighet är det faktum att vi har knappt 250 kommunala kontrollmyndigheter i ledet efter primärproduktionen och att många av dessa har färre än en årsarbetskraft som arbetar med livsmedelskontroll.

### Fler konsumenter ska kunna äta vildsvinskött

Genom regeringsbeslut den 10 juni 2021 infördes subventioner riktade till privatpersoner av kostnader för analyser av trikiner och cesium-137 i vildsvinskött. Syftet är att med bibehållen livsmedels säkerhet öka mängden vildsvinskött som konsumeras hos jägare. Staten ersätter de ackrediterade laboratorierna för de analyser de utfört åt jägare. Antalet subventionerade trikinanalyser var högre under det andra halvåret 2022 jämfört med samma period 2021. Sett till hela förra året subventionerades ca 75 procent av alla utförda trikinanalyser. Detta är en stor ökning jämfört med 2021 även om antalet utförda trikinanalyser uppgår till den lägsta nivån på fyra år. Antalet subventionerade cesiumanalyser stabiliserades under 2022 på en nivå som är jämförbar med 2021.

### Miljömässig hållbarhet i jordbruket

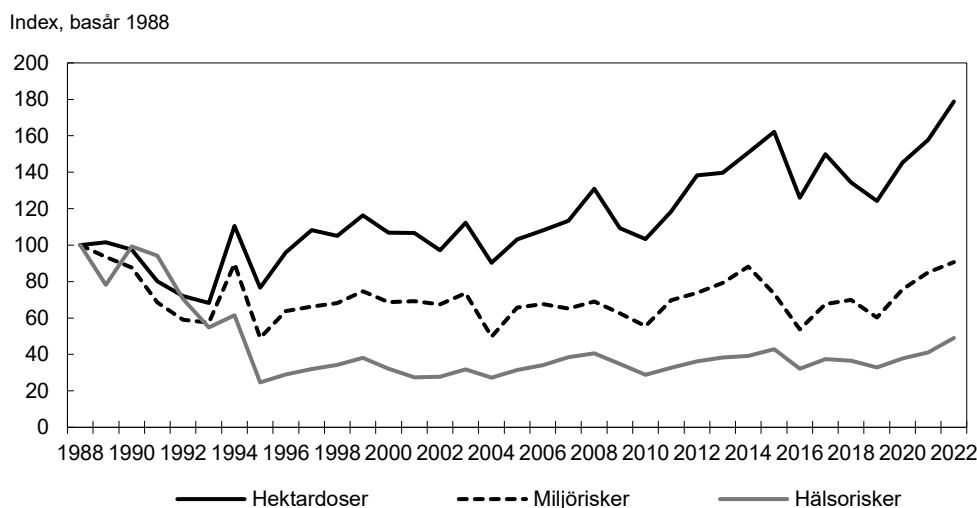
För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av miljömässig hållbarhet i jordbruket bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används följande kompletterande indikatorer:

- förändring i kväve- och fosforutnyttjande i den svenska jordbrukssektorn
- utsläpp av ammoniak från jordbrukssektorn
- förändringar i hälso- och miljörisker vid användning av växtskyddsmedel
- utsläpp av växthusgaser från jordbruket.

Växtnäringsbalansberäkningar för jordbruksmark (åker och betesmark) visar enligt Statistiska centralbyrån (MI 40 SM 2101) för 2019 ett överskott på 40 kilo per hektar vad gäller kväve, vilket är en ökning jämfört med den senast gjorda balansberäkningen som avsåg 2016, där överskottet var 37 kilo per hektar. Ökningen kan till största del förklaras av ökad tillförsel av kväve via mineralgödsel till vall 2019, utifrån behovet av att fylla de tömda foderlagren till följd av torkan 2018. När det gäller fosfor ligger balansen kvar på 0 kilo per hektar för riket som helhet. Inom det nationella snittet finns dock en spridning, där Götalands södra slättbygder har ett underskott på knappt 5 kg per hektar och Götalands skogsbygder ett överskott på knappt 2 kg per hektar. Dessa balanser har inte heller i någon stor utsträckning förändrats sedan 2016. Enligt statistik från Naturvårdsverket uppgick jordbrukets utsläpp av ammoniak till 45 800 ton 2021, vilket är en svag minskning jämfört med 2020.

I diagrammet nedan illustreras trender för hektardoser samt hälso- och miljörisker vid användningen av växtskyddsmedel inom jordbruk, skogsbruk och trädgårdsodling.

**Diagram 2.3 Riskindex för växtskyddsmedel i Sverige åren 1988–2022 uppdelat i hälso- och miljöriskindex respektive hektardoser**



Källa: Kemikalieinspektionen.

Studier visar att antalet pollinerande insekter minskar, både på art- och individnivå såväl i Sverige som i andra delar av världen. En minskning av pollinerande insekter ger negativa konsekvenser för jordbruket, trädgårdsnäringen och den biologiska mångfalden. Värden av honungsbinas pollinering uppskattas av Jordbruksverket till ca 315–641 miljoner kronor. Regeringen beslutade den 16 mars 2023 om en reviderad handlingsplan för hållbar användning av växtskyddsmedel 2023–2027. Planen säkerställer ett fortsatt arbete för människors hälsa, minskade risker för pollinerare och andra nyttoinsekter samtidigt som utvecklingen och implementeringen av hållbara odlingssystem ska öka. Sverige har en betydligt lägre användning av växtskyddsmedel per hektar jämfört med de flesta länderna i Europa och resthalter från växtskyddsmedel i inhemskt producerade vegetabilier är låga. I Sverige har flera växtskyddsmedel som bedömts som skadliga för pollinerande insekter minskat i användning de senaste tio åren.

Jordbrukssektorns utsläpp av växthusgaser uttryckt i koldioxidekvivalenter i Sverige var 6,7 miljoner ton 2021, vilket motsvarar ca 14 procent av Sveriges totala utsläpp. Det innebär att utsläppen i princip är oförändrade under de senaste 10 åren. Jordbrukets utsläpp från arbetsmaskiner samt utsläpp och upptag från åkermark och betesmark redovisas i andra sektorer.

Karantänkskadegörare är växtskadegörare som ska bekämpas och utrotas då de kan få oacceptabla miljömässiga och ekonomiska konsekvenser om de sprids. Relativt få fynd görs i kontrollen, vilket tyder på att inventeringen är effektiv och sundhetsläget bra. Riksdagen antog en ny växtskyddslag 2022 som bl.a. skapar incitament för producenter att anmäla utbrott genom att staten kan lämna ersättning vid bekämpning av EU-reglerade växtskadegörare till den som drabbas av vissa kostnader och förluster.

### **Positiv utveckling inom vattenbruket och insjöfisket medan utmaningar kvarstår inom fisket till havs**

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av en hållbar förvaltning av fiskbestånden och en hållbar utveckling av fiskerinäringen, inklusive vattenbruket, bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används följande kompletterande indikatorer:

- biologisk status för fiskbestånd
- svenska yrkesfiskets förädlingsvärde
- svenska vattenbrukets produktion.

Ett långsiktigt hållbart fiske är beroende av livskraftiga fiskbestånd. I enlighet med den gemensamma fiskeripolitiken ska nyttjandet av de levande marina biologiska resurserna ske på ett sådant sätt att fiskbeståndet återställs till och bevaras över nivåer som säkerställer en maximal hållbar avkastning (MSY). MSY utgör det största årliga uttag ett fiskbestånd kan producera utan att beståndet minskar och är ett centralt mål i den gemensamma fiskeripolitiken (GFP).

Centralt i detta sammanhang är fastställandet av de årliga fiskemöjligheterna, inom ramen för GFP, i form av totalt tillåtna fångstmängder (Total Allowable Catch, TAC) och kvoter och därtill knutna regleringar. Kommissionens årliga meddelande till rådet och Europaparlamentet om de framsteg som har gjorts för ett mer hållbart fiske presenterades den 14 juni 2023 (COM(2023) 303). Kommissionen konstaterar i sitt meddelande att framsteg görs för att uppnå målet om ett hållbart fiske i EU och att fisketrycket generellt minskar över tid samtidigt som biomassan i haven ökar. Vidare konstaterar kommissionen att fiskemöjligheterna fastställs enligt MSY för EU:s interna bestånd. För de arter där den vetenskapliga rådgivningen har inneburit att inget fiske bör ske fastställs det låga bifångstkvoter och ytterligare bevarandeåtgärder vidtas. Storbritanniens utträde ur EU har försvårat överenskommelser om fördelning av kvoter mellan EU och kuststater i Nordostatlanten, vilket bidrar till ett överfiske av vissa bestånd. Kommissionen påpekar också i sitt meddelande att beståndssituationen för flera bestånd i Medelhavet, Svarta havet och i Östersjön fortsatt är bekymmersam. I Östersjön understryker kommissionen att miljösituationen är dramatiskt annorlunda än i andra vatten och olika påfrestningar som omfattande föroreningar från tillförsel av näringsämnen och ihållande höga halter av främmande ämnen påverkar bestånden och deras utveckling negativt.

Andra viktiga verktyg för att uppnå ett långsiktigt hållbart fiske är exempelvis medel i havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet som främjar en övergång till skonsammare fiskemetoder och anpassning till landningsskyldigheten, samt kontrollåtgärder som säkerställer regelefterlevnad. Införandet av skyddade områden till havs och åtgärder för att minska övergödning och föroreningar kan också gagna ett långsiktigt hållbart fiske.

Inom fiskerikontrollen fortsätter utvecklingen av det riskbaserade arbetssättet vilket innebär att fiskerikontrollen fokuserar på de delar av fisket där det bedöms att risken för överträdelser är som störst och där den biologiska känsligheten är stor.

Arbets sättet syftar till att effektivisera samt ge förutsättningar för högre kvalitet av kontrollerna som görs. Under 2022 har fiskerikontrollen också förstärkts genom en översyn av det svenska regelverket för vägning för att säkerställa en korrekt kvotavräkning och förbättra insamling av fiskeriberoende data. Vidare har fokus på kontroll av landningsskyldigheten ökat för att möjliggöra en förbättrad fångst-rapportering från fisket och kvotavräkning. Under 2022 genomfördes riktade kontrollinsatser mot olovliga utkast i räkfisket på Västkusten, vilket visade att olovliga utkast av mindre värdefull råräka är ett problem i svenskt räkfiske. Arbetet med att genomföra ett pilotprojekt med s.k. REM-teknik (Remote Electronic Monitoring) ombord på fiskefartyg har fortsatt under året där några licenshavare inom det pelagiska fisket ingår.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om Sveriges deltagande i regionala samarbetsorgan och i Internationella havsforskningsrådet (ICES) (bet. 2021/22:MJU6 punkt 3, rskr. 2021/22:61). Av tillkännagivandet följer dels att Sverige i det regionala samarbetet inom den gemensamma fiskeripolitiken, inom Baltfish och Scheveningen och inom de regionala rådgivande nämnderna samt inom Helcom ska vara pådrivande för att den vetenskapliga rådgivningen från ICES säkerställer en ekosystembaserad förvaltning i Östersjön och Nordsjön, dels att regeringen ska se till att Sverige aktivt förvaltar sitt medlemskap i ICES genom att ta till vara möjligheten att begära underlag från ICES, både via kommissionen och direkt som enskild medlemsstat eller tillsammans med andra medlemsstater (bet. 2021/22:MJU6 s. 36).

Regeringen kan konstatera att i ICES drygt 200 arbetsgrupper deltar i dagsläget ca 160 svenska experter. Sverige har även en delegat och flera alternerande delegater i ICES vetenskapliga kommitté (SCICOM) respektive i ICES rådgivande kommitté (ACOM). Havs- och vattenmyndigheten samordnar löpande det administrativa arbetet med nomineringsförslag till ICES arbetsgrupper. Detta görs i samarbete med relevanta myndigheter, organisationer och lärosäten. Företrädare för Regeringskansliet sitter i ICES råd och har mandatet att nominera svenska experter till ICES arbetsgrupper. Havs- och vattenmyndigheten och Regeringskansliet har en öppen inställning till deltagandet av experter i ICES arbetsgrupper vilket bidrar till brett deltagande från olika universitet och lärosäten även i arbetsgrupper som rör den marina miljön, vattenbruk och avseende socioekonomi. Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Havs- och vattenmyndigheten och Havsmiljöinstitutet har under 2023 etablerat en process för hur medel från nationella forskningsprogrammet för hav och vatten kan tilldelas svenska forskare för ytterligare deltagande i ICES.

Den data som ligger till grund för ICES rådgivning samlas in av ICES medlemsländer. För medlemsstater i EU sker detta huvudsakligen inom ramen för det arbete som bedrivs i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1004 av den 17 maj 2017 om upprättande av en unionsram för insamling, förvaltning och användning av data inom fiskerisektorn och till stöd för vetenskaplig rådgivning rörande den gemensamma fiskeripolitiken och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 199/2008. För EU:s datainsamling finns sex regionala koordineringsgrupper som syftar till att samordna berörda medlemsstater. Sverige deltar i gruppen för Östersjön, för Nordatlanten och Nordsjön samt för ekonomiska frågor. Utöver experter från Havs- och vattenmyndigheten så deltar även experter från Statens jordbruksverk och Sveriges lantbruksuniversitet i vissa av de regionala koordineringsgrupperna. Regeringens bedömning är att Sverige redan i dag har en ledande roll och ett högt engagemang inom ICES och arbete pågår för att ytterligare öka Sveriges deltagande i organisationen med kompetens inom flera vetenskapsområden som rör mänsklig påverkan på den marina miljön utöver fiske.

Sverige deltar även aktivt i det regionala samarbetet i Baltfish och Scheveningen där regeringen driver vikten av att det finns tillfredsställande vetenskapliga underlag för att grupperna ska kunna lägga fram gemensamma rekommendationer till Europeiska kommissionen. Eftersom den gemensamma fiskeripolitiken omfattas av EU:s exklusiva kompetens utgör Europeiska kommissionen en viktig beställare av återkommande rådgivning om hållbart nyttjande av fiskbestånden i Nordostatlanten och Östersjön. En majoritet av fiskbestånden i EU:s vatten delas med tredjeländer som också är medlemmar i ICES varför dessa länder gemensamt samordnar förfrågningar till ICES om vetenskapliga råd. Regeringen har genom deltagande i dessa konsultationer aktivt bidragit till förfrågningar om vetenskaplig rådgivning för bestånd av intresse för Sverige. Detta har till exempel varit fallet vad gäller förvaltningsstrategi för räka, och för en förfrågan från EU om förvaltning av Nordsjösill och behoven av att även beakta vårlekande sill från Östersjön i denna förvaltning. Ett annat exempel är en förfrågan från EU till ICES gällande strömming i centrala Östersjön och i Rigabukten avseende ålders- och storlekssammansättning och orsaker till bristen på stor strömming som observerats. Denna förfrågan tillkom genom ett uttalande på rådsmötet i oktober 2022 som initierats av den svenska regeringen. Avseende deltagande i de regionala rådgivande nämnderna är EU:s medlemsstater endast observatörer. Representanter i nämnderna är intresseorganisationer som företräder såväl fiskerinäringen, miljöorganisationer som andra intressen inom fiskeripolitiken. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är slutbehandlat.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om fiskets betydelse för livsmedelsstrategins genomförande (bet. 2021/22: MJU17 punkt 13, rskr. 2021/22:189). Av tillkännagivandet följer att det regionala, lokala och småskaliga fisket, inklusive insjöfisket, bör få en mer framträdande roll i genomförandet av den svenska livsmedelsstrategin och att regeringen behöver ta ett tydligare grepp om fiskets hela förädlingskedja och inte bara fokusera på primärproduktionen (bet. 2021/22: MJU17 s. 51). Regeringen har fortsatt att besluta om en årlig redovisning av arbetet med strategin för framtidens fiske och vattenbruk, 2021–2026, och tillhörande handlingsplaner. På regeringens uppdrag presenterade Havs- och vattenmyndigheten (HaV) en gemensam strategi för framtidens fiske och vattenbruk i juni 2021. Strategin och planerna kommer, med ett långsiktigt perspektiv, bidra till en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja för fiskeriprodukter i enlighet med bland andra målen i livsmedelsstrategin. Särskild betydelse läggs vid det regionala, lokala och småskaliga fiskets betydelse för livsmedelsstrategins genomförande. Utöver detta ska HaV enligt myndighetens regleringsbrev för 2023 särskilt belysa det småskaliga kustnära fisket och myndighetens bidrag till riksdagens beslutade mål för livsmedelsstrategin. Även i HaV:s uppdrag om att genomföra åtgärder som motsvarar en utflyttning av trålgränsen, i syfte att utvärdera effekterna på sill- och strömmingsbeståndens biomassa samt deras storleks-, bestånds- och åldersstruktur, ska hänsyn tas till det småskaliga fisket, fiske av lokal eller regional betydelse och fiske för direkt användning som livsmedel. Uppdraget avrapporteras årligen i april med slutredovisning 2027. HaV har också i uppdrag att utreda hur licensprövningar och beståndsuppskattningar kan utvecklas för att möjliggöra nyetablering av konkurrenskraftigt småskaligt fiske i våra insjöar och längs våra kuster. Uppdraget ska redovisas senast den 30 december 2023. Inom ramen för livsmedelsstrategin har Jordbruksverket den 30 mars 2023 redovisat en rapport där de sammanställt kunskap om och analyserat fiskberedningen i Sverige utifrån svensk mottagningskapacitet och produktion. I uppdraget ingick att efter dialog med berörda näringar identifiera eventuella hinder och utvecklingsbehov för att en större del av de svenska fiskerimöjligheterna ska kunna landas och beredas i Sverige i syfte att uppnå livsmedelsstrategins huvudsakliga målsättning om en ökad livsmedelsproduktion i Sverige. Jordbruksverket har därutöver återrapporterat

ytterligare tre insatser inom ramen för livsmedelsstrategin som omfattar en färdplan för att säkerställa råvarubehovet för surströmmingsindustrin, Chalmers arbete med att utveckla produkter, processer och teknik för pelagisk fisk samt en metod för uppföljning av svensk sjömatkonsumtion. Tillsammans syftar åtgärderna till att öka den nationella livsmedelsproduktionen av fiskeriprodukter, stärka beredskapen och bidra till en växande bioekonomi. Arbetet utgår ifrån en helhetssyn som medfört att fiskerinäringarna fått en mer framträdande roll i genomförandet av den svenska livsmedelsstrategin med insatser som bidrar till att företagen ska kunna växa längs hela den blå värdekedjan, från fisket, vattenbruket, till beredningsindustrin samt samtliga förädlingssteg till marknad och konsument. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är slutbehandlat.

**Tabell 2.20 Utvecklingen för svenskt yrkesfiske i havet respektive sötvatten – antal fartyg eller licenser, infiskad volym, infiskat värde och förädlingsvärde 2011–2021**

	2011	2012	2013	2014*	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021**
Totalt antal fartyg (havet)	1 087	1 113	1 092	1 103	1 080	1 053	981	957	925	874	869
Totalt infiskad volym (havet) (ton)	177 947	149 844	177 902	172 276	202 856	198 086	221 755	215 123	178 142	171 067	153 394
Totalt infiskat värde (havet) (mnkr)	1 127	1 146	1 059	979	1 098	1 240	1 195	1 233	1 255	1 213	1 193
Totalt förädlingsvärde (havet) (mnkr)	584	527	521	450	576	631	608	592	591	624	615
Totalt antal licenser (sötvatten)	182	183	180	174	175	169	172	168 (274, fartyg)	156	153	156
Totalt infiskad volym (sötvatten) (ton)	1 484	1 491	1 348	1 598	1 351	1 642	1 640	1 506	1 671	1 571	1 671
Totalt infiskat värde (sötvatten) (mnkr)	85	103	78	83	99	87	109	116	111	107	137

Anm.: Förädlingsvärde är infiskat värde minus insatsförbrukning, såsom fasta kostnader, rörliga kostnader, bränslekostnader och kostnader för reparation och underhåll.

\*År 2014 infördes personlig fiskelicens för yrkesmässigt fiske i insjöarna tidigare hette det yrkesfiskelicens.

\*\* Preliminära uppgifter.

Observera att definitionen av antal fartyg i havet har ändrats och inkluderar numera även de som fiskar med stöd av enskild rätt.

Källa: Statistiska centralbyrån och Havs- och vattenmyndigheten.

Såväl antal fiskefartyg som infiskad volym fortsätter att minska inom det havsbaserade yrkesfisket där minskningen avseende infiskad volym inom det pelagiska och demersala segmentet motsvarar 3 procent respektive 44 procent. Antalet fartyg i den svenska fiskeflottan har minskat från 1375 fartyg 2012 till 1020 fartyg 2021. Det infiskade värdet har dock inte samma trend utan ligger mer stabilt strax under en miljard kronor och förädlingsvärdet har ökat. Utvecklingen inom insjöfisket är mer stabil med en viss minskning av antal licenser medan infiskad volym och värde har haft en positiv utveckling under perioden.

Yrkesfisket har under 2022 påverkats mycket negativt av ökade bränslekostnaderna och ett krisstöd i form av ekonomiskt stöd för höjda priser på drivmedel tillgängliggjordes därmed för näringen under hösten 2022. Stödet syftade till att kompensera för ökade bränslekostnader och möjliggöra fortsatt produktion inom det svenska fisket. Cirka 27 miljoner kronor av de 40 miljoner kronor som avsattes för stödet betalades ut till det svenska yrkesfisket.

Delar av yrkesfisket har också påverkats negativt, bl.a. genom minskade fiske-möjligheter, med anledning av Storbritanniens utträde ur EU. Stöd från brexitjusteringsreserven tillgängliggjordes för den berörda delen av det svenska yrkesfisket under hösten 2022 och gäller för perioden mellan den 1 januari 2020 och den 31 december 2023. Stödet syftar till att motverka de ekonomiska konsekvenserna av Storbritanniens utträde ur unionen genom stöd för minskade fiskekvoter och för behovet av tillfälligt upphörande av fiske.

Produktionen inom svenskt vattenbruk ökade kraftigt under 2021. Matfiskproduktionen skattas till 11 900 ton i beräknad hel färskvikt. Jämfört med 2020 innebär det en ökning på ungefär 2 000 ton eller 20 procent. Matfiskproduktionen är nu, efter en nedgång under åren 2019 och 2020, tillbaka på samma nivåer som under 2011–2018. Antalet sysselsatta inom vattenbruket 2021 var ungefär 530 personer, vilket var en liten minskning jämfört med året före. Sedan 2010 har andelen kvinnor ökat från ca 11 procent till ca 24 procent. Utvecklingen inom svenskt vattenbruk t.o.m. 2021 redovisas i tabell 2.21.

**Tabell 2.21 Produktion, försäljningsvärde, antal odlingar och antal sysselsatta i vattenbruk 2015–2021**

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
<b>Produktion (ton)</b>							
Matfisk	10 752	13 451	12 834	11 108	9 600	9 900	11 900
Sättfisk	1 073	860	924	731	900	800	900
<b>Försäljningsvärde (mnkr löp. priser)</b>							
Matfisk, matkräftor och blötdjur	344,6	487,0	521,0	520,6	400	404	541
Sättfisk och sättkräftor	78,9	67,5	83,9	62,7	80	75	72
<b>Antal odlingar</b>							
Matfisk, matkräftor och blötdjur	103	64	69	70	60	92	77
Sättfisk och sättkräftor	118	56	98	85	52	62	70
<b>Antal sysselsatta</b>							
Kvinnor	75	85	63	95	99	138	126
Män	336	384	301	311	337	405	405

Anm.: Odlingar med kombinationsverksamhet, dvs. både matfisk och sättfisk, kan ingå i båda kategorierna. I matfisk ingår även musslor.

Källa: Jordbruksverket.

GFP omfattar hela fiskerinäringen där utvecklingen och regleringen av ett hållbart vattenbruk är alltmer betydelsefull.

### **Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020 bidrar till målet för utgiftsområdet genom bl.a. ökad vattenbruksproduktion**

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av havs- och fiskeriprogrammet bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används följande kompletterande indikatorer och bedömningsgrunder:

- resultatindikatorer som framgår av tabell 2.22
- utvärderingar i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1303/2013 av den 17 december 2013 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska

socialfonden, Sammanhållningsfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden, om fastställande av allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden och Europeiska havs- och fiskerifonden samt om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1083/2006.

Per den 10 augusti 2023 hade 1 028 ansökningar beviljats stöd, vilket motsvarar ca 1 385 miljoner kronor. Beviljat belopp är oförändrat medan antal beviljade ansökningar är lägre jämfört med siffrorna som redovisades i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 23 avsnitt 2.6.2), diskrepansen är fortsatt föremål för utredning. För åtgärderna som slutförts redovisas resultatet i tabellen nedan. Med stöd av uppgifter i ansökningarna av icke slutförda åtgärder redovisas en prognos om förväntade resultat i tabellen nedan. Det kan konstateras att målen angående vattenbruksproduktion och projekt inom datainsamling och kontroll har nåtts medan övriga mål inte ser ut att kunna nås. Det slutliga resultatet av havs- och fiskeriprogrammets åtgärder samt en analys av det kan redovisas först 2024.

**Tabell 2.22 Indikatorer för havs- och fiskeriprogrammets genomförande 2014–2020**

Indikatorer	Förväntade resultat utifrån beviljade ansökningar	Resultat från slutförda projekt	Mål
Förändring av önskade fångster (ton)	0	-841	-2 300
Förändrad vattenbruksproduktion (ton)	35	12 527	3 975
Antal projekt inom datainsamling och kontroll	1	182	109
Antal genomförandeprojekt inom lokalt ledd utveckling	5	187	300
Antal projekt inom saluföring och beredning	0	89	94
Förändrad areal skyddade områden (km <sup>2</sup> )	0	57	700

Källa: Jordbruksverket.

### **Havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet 2021–2027 har ännu inte resultat som kan redovisas**

Den 30 november 2022 trädde förordningen (2022:1461) om stöd från Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden i kraft. Förordningen innehåller bestämmelser om förvaltningen och genomförandet av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet 2021–2027. Programmet öppnades för ansökningar den 1 december 2022 varför det inte finns några faktiska resultat att redovisa för 2022. Programmet ligger till grund för hur Sveriges tilldelning av medel från Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden (EHFVF) ska användas. Jordbruksverket är förvaltande myndighet för programmet. Ansökningar prövas av länsstyrelsen, Jordbruksverket eller Havs- och vattenmyndigheten, beroende på vilken åtgärd som ansökan gäller. Programmet har egna mål och enligt EU:s regelverk fastställda indikatorer. I syfte att redovisa resultat och bedöma hur havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet bidrar till målet för utgiftsområdet har följande indikatorer valts ut för kommande års resultatredovisningar i budgetpropositionen:

- åtgärder som bidrar till god miljöstatus, inbegripet återställande av naturen, bevarande, skydd av ekosystem, biologisk mångfald, djurs hälsa och välbefinnande
- innovationer som möjliggjorts
- företag med högre omsättning



- införda eller förbättrade kontrollmetoder
- ny produktionskapacitet inom vattenbruk
- önskad fångst inom fiske
- akvatiskt skräp som samlats in.

När det gäller andra bedömningsgrunder sker uppföljningen av havs-, fiskeri och vattenbruksprogrammets måluppfyllelse i enlighet med utvärderingskraven som ställs i EU:s regelverk. För programperioden 2021–2027 ska en utvärdering av programmet göras senast den 30 juni 2029 i syfte att bedöma dess genomslag. Dessutom kommer utvärderingssekreteriatet vid Jordbruksverket att löpande genomföra egna utredningar och uppföljningar.

### **Utvecklad jakt och viltförvaltning**

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av jakt och viltförvaltning bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används följande kompletterande indikatorer:

- viltstammarnas utveckling
- omfattning av viltskador
- antal viltolyckor i trafiken.

Naturvårdsverkets Strategi för svensk viltförvaltning har reviderats för perioden 2022–2029. Strategin ger en riktning för långsiktigt arbete, en grund för samverkan mellan berörda aktörer och ett stöd för aktörernas egna mål och prioriteringar. Övergripande perspektiv i strategin är bevarande av viltarter, brukande av viltet som resurs och begränsning av skador och olägenheter av vilt. Ett viktigt inriktningsmål i strategin är bl.a. att säkerställa att viltförvaltningen är tydlig, långsiktig och möjliggör delaktighet. Flera förordnings- och föreskriftsändringar har skett för att främja en flexibel, ändamålsenlig och resurseffektiv rovdjursförvaltning. Beskattningsmodeller har tagits fram för alla stora rovdjursarter, exklusive kungsörn, och ligger till grund för myndigheternas bedömningar vid beslut om jakt angående upprätthållandet av gynnsam bevarandestatus hos arterna.

Viltskademedel har betalats ut för att förebygga och ersätta viltskador, och kostnaderna har ökat marginellt under 2022, till 31,9 miljoner jämfört med 31,3 miljoner 2021. Ökningen gäller framför allt ersättning för fågel- och rovdjursskador. Det är av stor vikt för regeringen att minska skadorna av stora rovdjur och viltskademedlen är avgörande för att effektiva skadeförebyggande åtgärder ska kunna vidtas samt bedöms ha en konfliktdämpande effekt. Naturvårdsverket har träffat en tre-årig överenskommelse med SLU om utveckling av en standardiserad metod att mäta skador i gröda orsakade av vildsvin. Vidare har myndigheten publicerat rapporten Samförvaltning av älg och skog – analyser av den nya älgförvaltningen under perioden 2012–2021, som tagits fram av SLU. Förhoppningen är att rapporten ska bidra till kunskap och förståelse för hur olika faktorer påverkar älgförvaltningens måluppfyllelse. På regional nivå används Naturvårdsverkets modell för att årligen skatta älgpopulationernas storlek inom enskilda älgförvaltningsområden.

Det totala antalet trafikolyckor med vilt inblandat var ungefär detsamma som 2021, se tabell 2.23. Det är klövvilt (bl.a. älg, dovhjort, vildsvin och rådjur) som är inblandade i de flesta olyckorna.

**Tabell 2.23 Antal hanterade viltolyckor i trafiken och antal djur som varit inblandad i viltolycka**

Antal							
Viltslag	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Dovhjort	2 537	2 546	2 918	3 267	3 244	4 695	5 388
Dovhjort*							5 594
Kronhjort	390	425	414	486	403	463	435
Kronhjort*							449
Rådjur	44 629	45 863	46 985	47 304	45 159	49 567	47 568
Rådjur*							48 360
Vildsvin	4 757	6 082	6 938	7 696	7 216	5 481	5 831
Vildsvin*							6 556
Älg	5 874	5 941	5 951	5 602	4 607	6 634	5 637
Älg*							5 819
Övrigt vilt	392	425	544	576	507	419	415
Övrigt vilt*							428
<b>Totalt</b>	<b>58 579</b>	<b>61 282</b>	<b>63 750</b>	<b>64 931</b>	<b>61 136</b>	<b>67 564</b>	<b>65 582</b>
<b>Totalt*</b>							<b>67 521</b>

\* Antal djur som varit inblandad i viltolycka. Uppdelning av statistiken mellan antal hanterade viltolyckor i trafiken och antal djur som varit inblandad i trafikolyckor finns fr.o.m. 2022.

Källa: Nationella viltolycksrådet.

För det senaste fullföljda jaktåret 2022/23 var antalet lösta statliga jaktkort nationellt något lägre än året innan (281 786 jämfört med 285 751). Antalet kvinnor som löste statligt jaktkort var 23 211, vilket var 1 406 fler jämfört med jaktåret 2021/22.

Populationerna av lodjur, kungsörn och järv har ökat jämfört med föregående inventeringssäsong, medan varg minskat något, och alla arter bedöms ha gynnsam bevarandestatus. Baserat på skattad avskjutning så bedöms dovhjorten totalt sett öka då stammen både sprider sig och förtätas. När det gäller kronhjort ger en marginellt minskad avskjutning för jaktåret 2022/2023 en indikation på att stammen är relativt oförändrad. Utvecklingstrenden när det gäller älg och vildsvin är en påtaglig minskning av populationen. Rådjursstammen bedöms ha en stabil utveckling på kort sikt.

Avskjutningen av grågås ökar fortsatt, men i lägre takt. Detta kan bero på att populationsökningen avmattats. Avskjutningen av kanadagås har minskat, vilket tros spegla en populationsminskning.

## Konsument och marknad

Målet för livsmedelsstrategins strategiska område Konsument och marknad:

- Att konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna val, exempelvis av närproducerat och ekologiskt. Marknaden för livsmedel ska kännetecknas av en väl fungerande konkurrens. Den svenska livsmedelsexporten ska ges förutsättningar att öka för att möta efterfrågan på relevanta marknader.

De kompletterande indikatorerna som används för att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen på området bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området redovisas under respektive avsnitt.

Livsmedelsverket och Folkhälsomyndigheten fick 2021 i uppdrag att ta fram förslag till nationella mål och indikatorer för att ge en tydlig inriktning för arbetet med hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion i Sverige. Uppdraget ska slutredovisas senast den

31 januari 2024. Regeringen gav i juni 2023 Livsmedelsverket i uppdrag att utifrån de nya nordiska näringsrekommendationerna 2023 analysera hur de miljömässiga hållbarhetsaspekterna kan påverka den svenska livsmedelsproduktionen samt uppdatera de svenska kostråden. Den första delen av uppdraget ska slutredovisas den 30 april 2024 och kostråden ska uppdateras under 2024.

### Konsumenter kan känna sig trygga med svenska livsmedel

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av livsmedelssäkerhet bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Konsument och marknad används följande kompletterande indikatorer:

- antalet utbrott av vissa zoonoser hos livsmedelsproducerande djur
- antalet utbrott av vissa livsmedelsburna zoonoser hos människor.

Indikatorerna används för att uppskatta hur vanligt det är att människor blir sjuka av livsmedel och relaterar till målet om att konsumenter ska ha ett högt förtroende för livsmedel.

I Sverige, liksom i EU, är infektion med campylobacter den mest rapporterade livsmedelsburna zoonosen hos människa. Hantering och konsumtion av otillräckligt tillagad kyckling anses vara den viktigaste smittkällan. Förekomsten av campylobacter i slaktkyckling och hos människa är säsongsberoende och normalt högre under sommarhalvåret. Ökningen av humanfall under sommaren föregås ofta av en ökning av andelen positiva fynd i kycklingflockar, så även 2022. Ett officiellt kontrollprogram för campylobacter drivs av Svensk fågel som huvudman och finansieras till största delen av Jordbruksverket. Förekomsten av campylobacter i kycklingflockar är fortsatt relativt låg i ett internationellt perspektiv.

**Tabell 2.24 Andelen kycklingflockar positiva för campylobacter**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Andel (procent)	8,8	11,5	11,6	15,4	10,7	8,7	4,6	4,6	5,3	4,7

Källa: Jordbruksverket.

Under pandemiåren sågs generellt ett lägre antal fall av de redovisade livsmedelsburna infektionerna, förutom för listeria där antalet fall var stabilt. Under föregående år kan en ökning av antalet fall av livsmedelsburna infektioner noteras. För 2022 var smitta med campylobacter och salmonella högre än de två tidigare åren, men fortsatt lägre än före pandemin. För salmonella identifierades sex större utbrott under 2022. Ett stort utbrott av salmonella i produktionsmiljön hos en äggproducent resulterade i ca 80 fall hos människa. Majoriteten av dessa insjuknade i januari 2023. Antalet fall av EHEC var under 2022 i samma nivå som åren före pandemin (2018 och 2019), vilket i sin tur var något högre än tidigare år. Ökningen beror sannolikt på en utveckling av diagnostiken. Infektion med listeria ökade något 2022 jämfört med tidigare år och sett över en längre tidsperiod ses en uppåtgående trend i Sverige. Kön fördelningen för de redovisade infektionerna är fortsatt relativt jämn. För salmonella, campylobacter och EHEC kunde under pandemin noteras en större andel fall som smittats i Sverige på grund av en minskning i antalet utlandssmittade fall. Anledningen till att fall av salmonella påverkades så mycket av pandemin bedöms vara att en relativt stor del av fallen vanligtvis smittas utanför Sverige. För 2022 var andelen inhemsk smitta fortfarande högre än normalt, 58 procent, vilket tyder på att ett minskat resande fortsätter att påverka statistiken för salmonella. För campylobacter är andelen inhemskt smittade 2022 57 procent. För listeria och EHEC är andelen inhemsk smitta normalt sett relativt hög. Siffrorna för 2022 är 92 procent respektive 68 procent vilket är i samma nivå som före pandemin.

**Tabell 2.25 Antalet utbrott av vissa livsmedelsburna zoonoser hos människor**

Antal fall per 100 000 invånare, oavsett smittland

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
<b>Campylobacter</b>	84,13	85,04	93,18	110,27	104,82	79,48	64,81	33,04	38,75	49,09
	47	45,5	46,8	46,7	46,8	44,6	44,8	43,1	44,3	45,9
Andel kvinnor/män	52,9	54,4	53,1	53,2	53,1	55,3	55,1	56,8	55,3	54,0
<b>EHEC</b>	5,70	4,84	5,59	6,37	4,98	8,72	7,31	4,73	6,24	8,15
	54,3	53,6	55,3	54,7	53,3	54,9	53,6	53,9	51,8	54,2
Andel kvinnor/män	45,6	46,3	44,6	45,2	46,6	45,0	46,3	46,0	48,0	45,1
<b>Listeria</b>	0,96	1,28	0,89	0,68	0,80	0,87	1,09	0,85	1,02	1,19
	49,4	52,8	47,7	52,9	55,5	51,6	56,6	45,4	45,7	53,6
Andel kvinnor/män	50,5	47,2	52,2	47,0	44,4	48,3	43,3	54,5	54,2	45,6
<b>Salmonella</b>	29,92	22,68	23,32	22,47	22,53	19,94	19,29	7,96	9,03	10,81
	50,2	48,6	49,9	48,4	48,8	47,1	50,7	48,5	52,4	50,8
Andel kvinnor/män	49,6	51,3	50,0	51,5	51,0	52,8	49,2	51,4	47,0	48,4

Källa: Folkhälsomyndighetens statistik om anmälningspliktiga smittsamma sjukdomar. Statistiken hämtas från en föränderlig databas och antalet fall kan därför justeras både uppåt och nedåt.

### Produktionen och konsumtionen av ekologiska livsmedel minskar

Den nedåtgående trenden som vi sett för ekologisk odling under de senaste åren fortsatte även 2022. Under 2022 var andelen ekologiskt odlad jordbruksmark 18,8 procent, vilket är en minskning med 1,2 procent i jämförelse med 2021. Andelen inköp i offentlig sektor som bestod av ekologiska livsmedel har minskat marginellt. 2022 var andelen ekologiskt 37,4 procent, vilket är en minskning med 0,6 procent jämfört med året innan.

Även den totala försäljningen av ekologiska livsmedel minskade jämfört med 2021. Det såldes under 2022 ekologiska livsmedel för sammanlagt 33,8 miljarder kronor (-0,4 miljarder). Detta motsvarar 8,2 procent av det totala försäljningsvärdet för livsmedel i Sverige, vilket är en minskning i jämförelse med 2021 (-0,7 procent).

Samordningsfunktionen för ekologisk produktion, konsumtion och export vid Jordbruksverket har under 2022 genomfört tre utlysningar och beviljat stöd till 29 projekt på sammanlagt 19 miljoner kronor i stöd till projekt 2022–2023. Många ekologiska aktörer har tack vare det ekonomiska stödet kunnat hålla i gång sin verksamhet och driva projekten.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att svensk livsmedelsproduktion ska styras av konsumenternas efterfrågan och inte av politiskt bestämda kvantitativa mål för produktion och konsumtion kopplade till specifika produktionsformer (bet. 2016/17:MJU23 punkt 37, rskr. 2016/17:338). Den dåvarande regeringen presenterade i budgetpropositionen 2018 mål för ekologisk produktion och offentlig konsumtion till 2030 (prop. 2017/18:1 utg. omr. 23). Regeringen anser inte att det finns behov av att ha mål för ekologisk produktion och konsumtion då svensk livsmedelsproduktion ska styras av konsumenternas efterfrågan. Behovet är i stället att stärka konkurrenskraften i hela livsmedelskedjan. Regeringen delar riksdagens bedömning att svensk livsmedelsproduktion ska styras av konsumenternas efterfrågan och inte av politiskt bestämda kvantitativa mål för konsumtion och produktion kopplade till specifika produktionsformer. Därmed anser regeringen att tillkännagivandet är slutbehandlat.

## Livsmedelsexport

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av konkurrenskraften och livsmedelsexporten bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Konsument och marknad introduceras följande kompletterande indikator:

- exportandel i svensk livsmedelsindustri.

**Tabell 2.26 Exportandel i svensk livsmedelsindustri**

År	Exportandel
2011	27 %
2012	28 %
2013	29 %
2014	29 %
2015	31 %
2016	31 %
2017	33 %
2018	34 %
2019	34 %
2020	35 %
2021	36 %

Under 2022 ökade värdet av den totala exporten av livsmedels- och jordbruksprodukter, undantaget vidareexporten av norsk fisk, med 22 procent och uppgick därmed till nästan 74 miljarder kronor. Ökningen har skett över ett antal produkt-kategorier men den betydande värdeökningen beror framför allt på den ökade inflationen. Ökningen i volym sträcker sig till någon procentenhet. Sveriges export- och investeringsråd har genomfört en rad främjandeaktiviteter och återstartade ett mer aktivt livsmedelsexportprogram Try Swedish! efter två år av pandemi. Programmet drivs på uppdrag av regeringen.

Livsmedelsverket och Jordbruksverket har i uppdrag att fortsatt utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror i syfte att underlätta för ökad export. Under 2022 har arbetet för att öka den svenska exporten genom att få tillträde till nya marknader fortsatt. Team Sweden Livsmedel som leds av den nationella exportsamordnaren för livsmedelssektorn har fortsatt att vara ett aktivt forum för företag och intressenter att identifiera hur den svenska livsmedelsexporten ska öka, bl.a. samlades branschaktörer och andra intressenter för ett möte inom ramen för Team Sweden Livsmedel i oktober 2022. Regeringen har under året lyft fram svenska exportintressen inom ramen för EU:s förhandlingar om bilaterala handelsavtal. EU och Nya Zeeland kom i juni 2022 överens om ett frihandelsavtal som när det träder i kraft kan öppna en ny marknad för svensk export. Under 2022 har samarbetet för en ökad gemensam livsmedelsexport mellan Sverige och Finland fortsatt med ett antal gemensamma aktiviteter på utlandsmarknaden liksom ett utbyte av information och erfarenheter på myndighetsnivå. Det har bl.a. resulterat i marknadsföringskonceptet Nordic Oats som ägs av de företag som förädlar havreprodukter.

### Sverige är en aktiv part i internationellt arbete

Utgångspunkten för det internationella arbetet inom utgiftsområdet är att främja hållbara jordbruks-, skogsbruks- och fiskerinäringar, en regelbaserad handel, liksom hållbara livsmedelssystem och en globalt tryggad livsmedelsförsörjning. Delar av detta arbete redovisas nedan.

Rysslands aggression mot Ukraina och dess negativa effekter på globalt tryggad livsmedelsförsörjning har präglat flera av FAO:s insatser under 2022. Inom ramen för triosamarbetet i EU:s ministerråd och som nordisk representant vid FAO:s råd, bidrog Sverige till insatser inom FAO för att motverka dessa effekter. Sverige bidrog också till kommittén för tryggad livsmedelsförsörjnings policyrekommendationer om att stärka ungas engagemang och anställning inom jordbruk och livsmedelssystem för en hållbar utveckling. Genom Svenska FAO-kommitténs arbete publicerades skriften *Naturen vi lever av – utveckling och förändring sedan Stockholmskonferensen 1972*, som bidrog till FN:s miljötoppmöte Stockholm +50. Sverige anordnade vidare ett internationellt seminarium om ökad hunger och dess grundorsaker på Världshungerdagen i oktober. Ökad hunger, utmaningar för tryggad livsmedelsförsörjning och dess kopplingar till klimatförändringarna var även fokus under COP27 där Sverige bidrog genom statsministerns ledning av ett rundabordssamtal på detta tema.

Under 2022 har Sverige varit ordförande för den administrativa kommittén i Internationella Tropiska timmerorganisationen (del av ICB – De internationella råvaruorganisationerna), som har en viktig roll bl.a. i hållbarhets- och markanvändningsfrågor som kopplar till livsmedelskedjan. Sverige fortsatte också som vice ordförande för det styrande rådet inom Gemensamma råvarufonden (CFC), som ordförande för dess exekutivkommitté och som talesperson inom CFC för OECD-länderna. Sverige medverkade under året vid omförhandlingar av avtal om de Internationella- Kakao-, Kaffe- och Sockerorganisationerna. Inom ramen för OECD:s arbete med jordbruk för att utveckla regional tillväxt, hållbar livsmedelsförsörjning och handel, fiskeriekonomi och klimatarbete träffades OECD:s jordbruksministrar i november 2022. Ministrarna enades om att huvudinriktningen för Jordbrukskommitténs arbete och analyser under de kommande åren ska vara att bidra till att skynda på jordbrukets klimatomställning.

Ett WTO-avtal som förbjuder subventioner till olagligt, orapporterat och oreglerat fiske (IUU), till fiske på överfiskade bestånd respektive till fiske på det fria havet kom på plats i juni 2022. EU ratificerade avtalet i maj 2023. Nu återstår fortsatta förhandlingar om förbud mot subventioner som bidrar till överfiske och överkapacitet.

Regionalt har Sverige inom ramen för Nordiska ministerrådet bidragit till förbättrade omständigheter för institutionen Nordisk Genresurscenter. Sverige har också inom det nordiska samarbetet aktivt medverkat i en rad projekt, bl.a. om bioekonomi för tillväxt på landsbygden. Sedan den 1 juli 2022 och ett år framåt är Sverige ordförande för EU:s strategi för Östersjöregionen (Östersjöstrategin).

## **Kunskap och innovation**

Målet för det strategiska området Kunskap och innovation:

- Att stödja kunskaps- och innovationssystemet för att bidra till ökad produktivitet och innovation i livsmedelskedjan samt hållbar produktion och konsumtion av livsmedel.

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av kunskap och innovation bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Kunskap och innovation används följande kompletterande indikator:

- livsmedelssektorns forsknings- och utvecklingskostnader i procent av livsmedelssektorns omsättning.

År 2020 var livsmedelskedjans forsknings- och utvecklingsutgifter 1 090 miljoner kronor. Utgifterna motsvarade 0,10 procent av kedjans omsättning vilket kan jämföras med 0,08 procent år 2019 (baserat på officiell statistik, uppgift för senare år är inte tillgänglig, Statistiska centralbyrån 2022). Siffran gäller för företag med fler än tio anställda.

För att stärka animalieproduktionens konkurrenskraft har regeringen fattat beslut om att finansiera inrättande av ett kunskapsnav för animalieproduktion vid RISE Research Institutes of Sweden AB. Syftet med navet är att genom kunskapsutveckling och kunskapspridning stärka produktiviteten och konkurrenskraften i animalieproduktion för livsmedel.

Sweden Food Arena har under 2022 kartlagt och förmedlat näringens behov av innovation och forskning i två värdekedjor, växtbaserat och sjömat.

Kompetenscentrum för växtförädling, Grogrund, har förutom pågående forsknings- och innovationsprojekt genomfört utbildning och kompetensuppbyggnad för olika målgrupper. Intresset och kompetensen för växtförädling har ökat hos målgrupperna.

Under 2022 utvärderade externa oberoende aktörer de nationella forskningsprogrammen, däribland nationella forskningsprogrammet för livsmedel.

Under 2022 betalade Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) ut totalt 716 miljoner kronor i forskningsstöd till forskning inom de areella näringarna, motsvarande 38 procent av rådets totalt utbetalade medel. Medel har använts till utlysningar om bl.a. kolinlagring i jordbruksmark, hållbar livsmedelsförsörjning i osäkra tider samt nya former för skogsskötsel. Den s.k. öppna utlysningen där forskarna själv bestämmer inriktningen är fortsatt Formas största utlysning. Resultatredovisning för Formas verksamhet lämnas även i utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur, avsnitt 4.

#### **God kvalitet vid Sveriges lantbruksuniversitet**

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av utbildning och forskning bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Kunskap och innovation används följande kompletterande indikatorer och bedömningsgrunder:

- antal helårsstudenter
- antal sökande och antagna
- prestationsgrad och examinationsfrekvens (antal examinerade individer)
- andel disputerade lärare
- vetenskaplig publicering
- externa medel.

Antalet helårsstudenter uppgick under 2022 till 4 393 (omkring 70 procent kvinnor och 30 procent män) vilket innebär en minskning med 44 helårsstudenter jämfört med 2021, men 177 fler i förhållande till 2020. Av de 35 programmen på grundnivå hade elva en könsfördelning inom intervallet 40 till 60 procent. Inom forskarutbildningen är andelen män 40 procent. En handlingsplan för breddad rekrytering och breddat deltagande fastställdes i december av SLU. Inspirationsaktiviteten Skogskurs för tjejer har enligt utvärdering bidragit till ökad andel kvinnor på skogsutbildningarna. Till skogsmästarutbildningen antogs 42 procent kvinnor 2022, den högsta andelen som noterats.

Utökningen av utbildningsplatser för veterinärer och djursjukskötare har fortsatt enligt plan och byggs successivt ut kommande år. Antalet platser på djursjukskötar-

programmet ökades från 100 till 115 höstterminen 2022. Hösten 2022 antogs 110 veterinärer, jämfört med tidigare 100.

**Tabell 2.27 Sökande och antagna till högskoleutbildning vid SLU**

	2018	2019	2020	2021	2022
Sökande grundnivå	5 247	5 848	6 821	7 602	6 326
Antagna grundnivå	1 032	1 020	1 097	1 126	987
Andel kvinnor/män	68/32	68/32	70/30	71/29	68/32
Sökande avancerad nivå	4 556	5 338	6 169	5 400	5 016
Antagna avancerad nivå	701	609	991	925	1 214
Andel kvinnor/män	60/40	63/37	65/35	62/38	68/32

Källa: SLU, årsredovisning 2022.

Prestationsgraden ligger på en hög nivå nationellt sett, se tabell 2.28.

**Tabell 2.28 Prestationsgrad läsåren 2018–2022 vid SLU**

Procent	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	94	91	89	90	89
Män	93	88	84	86	86
Totalt	91	90	88	89	88

Anm. Tabellen redovisar totalprestationsgraden, där utresande utbytesstudenter som inte får någon helårsprestation (en student som under ett läsår uppnår 60 högskolepoäng) redovisat ingår. Sent inrapporterade resultat leder till att siffrorna för tidigare år justerats något uppåt.

Källa: SLU.

Antalet disputerade lärare är 1 080 vilket ligger på samma nivå som 2021 (44 procent kvinnor och 56 procent män).

Forskare vid SLU publicerade drygt 2 200 artiklar och kunskapsöversikter (reviews) under 2022. Det är en minskning med 10 procent jämfört med 2021 och ett brott med trenden med ökande publicering som har funnits en rad år. Ett mått på hög kvalitet är att 16 procent av alla artiklar som publiceras internationellt tillhör de 10 procent mest citerade i världen inom sina respektive ämnesområden. SLU rankas trea globalt bland 422 universitet inom jord- och skogsbruk (QS World University Rankings) och sexa av 500 listade universitet i ekologi (Shanghai ranking).

Den externa finansieringen till fortlöpande miljöanalys har ökat med 29 miljoner kronor, framför allt från statliga myndigheter. Den externa finansieringen till forskning och forskarutbildning har fortsatt att öka. Ökningen är 9 procent (116 miljoner kronor) jämfört med 2021, vilket utgjorde 55 procent av de totala intäkterna.

### 2.6.3 Stärkt krisberedskap och civilt försvar inom livsmedels- och dricksvattenförsörjningen

#### På väg mot en ny livsmedelsberedskap och tryggad dricksvattenförsörjning

Livsmedelsverket, Jordbruksverket och SVA har som en del i ett pågående flerårigt uppdrag redovisat 2022 års arbete avseende uppbyggnaden av livsmedelsberedskapen under perioden 2021–2025. Även Livsmedelsverkets och länsstyrelsernas arbete i



frågor om dricksvattenförsörjning i uppbyggnaden av det civila försvaret har redovisats.

Verksamheten har påverkats negativt av Rysslands aggression mot Ukraina, då resurser har behövt allokeras om. Samtidigt har situationen lett till en stärkt samverkan mellan myndigheter och berörda aktörer, inklusive näringslivet.

I syfte att vidareutveckla arbetet med att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna har Livsmedelsverket, Jordbruksverket och SVA under 2022 fortsatt de nödvändiga kartläggningar och analyser som behövs som beslutsunderlag vid uppbyggnaden av livsmedelsberedskapen. Livsmedelsverket och Jordbruksverket har under 2022 inom ramen för de olika uppdragen om civilt försvar arbetat i nära dialog med näringslivets representanter. Arbetet har lett till ökad kunskapsnivå och haft positiv inverkan på det interna beredskapsarbetet hos deltagande aktörer.

Livsmedelsverket har under året fortsatt arbetet med att utveckla stödet till kommunerna i frågor om dricksvattenförsörjning, bl.a. inom ramen för den privat-offentliga samverkansgruppen för dricksvatten (DVPOS). Den nationella förmågan att hantera större händelser som påverkar tillgången på dricksvatten har förstärkts genom inköp av ytterligare utrustning av tankar och regionala nödvattenövningar.

Livsmedelsverkets och länsstyrelsernas uppdrag att fortsätta att utveckla frågor om regional prioriteringsförmåga avseende nödvatten och stöd till kommunernas arbete med kontinuitetsplanering för dricksvattenförsörjning under höjd beredskap har fortsatt under 2022. Uppdraget har bl.a. resulterat i ett utbildningspaket riktat till kommunerna för genomförande från 2023.

Förberedelser för att kunna inrätta ett nationellt beredskapslaboratorium för mikrobiologiska dricksvattenanalyser påbörjades under 2022 i syfte att öka förmågan att möta mikrobiologiska hot mot dricksvattenförsörjningen vid kris och höjd beredskap.

Utredningen En ny livsmedelsberedskap tillsattes under 2022 (dir. 2022:33) för att föreslå en utvecklad inriktning för livsmedelsberedskapen och styrmedel för näringslivets medverkan. En intern utredning med uppdrag att föreslå en författningsreglerad ordning för fördelning av vattenreningskemikalier vid brist tillsattes under hösten 2022. Uppdraget redovisades den 31 mars 2023 i en departementsskrivelse (Ds 2023:9).

Regeringen har beslutat om en ny struktur för samhällets krisberedskap och civilt försvar som trädde i kraft den 1 oktober 2022. I den nya strukturen är Livsmedelsverket sektorsansvarig myndighet för beredskapssektorn Livsmedelsförsörjning och dricksvatten. De övriga beredskapsmyndigheter som ingår i sektorn är Jordbruksverket, Statens veterinärmedicinska anstalt, Naturvårdsverket och länsstyrelserna.

#### 2.6.4 Skog

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen i skogen bidrar till målet för utgiftsområdet och skogspolitikens två jämförbara mål, produktionsmålet och miljömålet, används följande centrala indikatorer:

- tillväxt, avverkning och skogsbruksåtgärder
- skog och vilt i balans
- skydd mot skadeinsekter m.m.
- miljöhänsyn i skogsbruket
- skydd och bevarande av skogsmark

- skogsbrukets klimatnytta.

Redovisning för Levande skogar finns i utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur, avsnitt 3.17.

### **Nationellt skogsprogram, jobb och hållbar tillväxt i hela landet**

Inom ramen för Skogsprogrammet har dialog med en rad olika intressenter i skogens värdekedja genomförts, liksom genomförandet av ett flertal uppdrag. Skogsstyrelsen har slutredovisat uppdragen med koppling till det nationella skogsprogrammet, bl.a. arbetet för att genomföra åtgärder för en jämställd skogsnäring och förslag till indikatorer för programmets fokusområden. Uppdragen i skogsprogrammet har också inneburit att svensk skogssektor fått del av bl.a. omvärldsanalyser från Skogsstyrelsen men även att Sverige tillsammans med Finland planerar och genomför en skogsakademi för beslutsfattare inom EU.

Genom utlysning har Skogsstyrelsen fördelat totalt 24,5 miljoner kronor till genomförande av det regionala arbetet med skogsprogrammet under åren 2020–2022. Arbetet har gått i olika takt och processerna har sett olika ut. Av 21 län har 20 fastställda regionala skogsstrategier eller -program. Skogsstyrelsen har förberett och genomfört rådgivningskampanjen Smart Skogsbruk med syftet att bidra till en växande skogsnäring och ett hållbart skogsbruk. Skogsägare har bl.a. erbjudits webutbildningar, träffar och fältekskursioner. Som ett resultat av genomförandet av uppdraget om skogliga konsekvensanalyser (SKA22) har Skogsstyrelsen i samarbete med Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) tagit fram analyser som visar på sex olika scenarier där Sveriges skogar nyttjas och sköts på olika sätt och beräknar vilka konsekvenser detta får på 100 års sikt. Skogsstyrelsens slutsatser är bl.a. att den totala resursanvändningen av den svenska skogen, i form av avverkning och arealer som avsätts för naturvård, är historiskt högt. Sveriges skogstillstånd ger möjlighet till flera alternativa handlingsvägar. Det finns utrymme att samtidigt förbättra både produktion och miljö i skogen men det finns flera målkonflikter som kräver prioritering och medvetna beslut.

I förhandlingarna av EU:s avskogningsförordning (COM (2021) 706) drev Sverige på för ökad tydlighet och kostnadseffektivt genomförande. Förhandlingarna mellan de beslutsfattande institutionerna nådde en överenskommelse den 5 december 2022.

Hänsyn till rennäringens intressen har under 2022 varit ett prioriterat område inom objektstillsynen för Skogsstyrelsen. Totalt fattades 22 beslut om hänsyn till rennäringens intresse i det område som berörs av rennäringens intresse.

### **Tillväxt, avverkning och skogsbruksåtgärder**

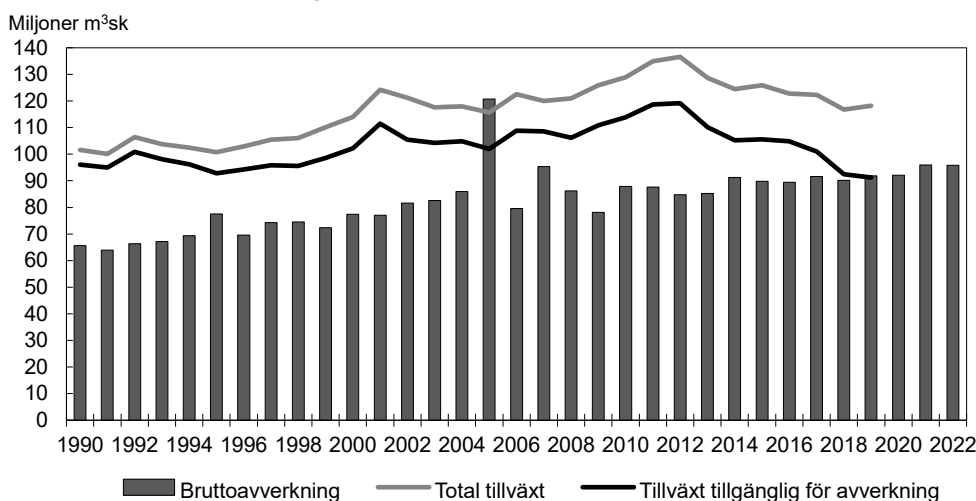
Diagram 2.4 visar att den totala tillväxten av skogsbiomassa, inklusive tillväxt på mark undantagen från virkesproduktion, har ökat under flera decennier och under perioden 2013–2021 uppgick till i genomsnitt 121 miljoner m<sup>3</sup>sk per år (SLU Skogsdata 2023). Sedan ca 2015 har dock tillväxten minskat, vilket innebär att den totala volymen skogsbiomassa under de senaste åren ökat i en långsammare takt. Orsaken bedöms främst vara torra somrar. Dessutom har den naturliga avgången ökat under samma period, bl.a. beroende på ökade insektsangrepp. Diagram 2.4 visar även att den årliga tillväxten som är tillgänglig för avverkning, till skillnad från den totala tillväxten, har varit relativt konstant under lång tid. Skillnaden förklaras främst av att en ökande areal skogsmark successivt avsätts för naturvårdsändamål som en följd av den skogspolitik som infördes fr.o.m. 1994. Huvuddelen av virkesförrådsuppbyggnaden sker idag på skogsmark undantagen från virkesproduktion. Tillväxt tillgänglig för avverkning beräknas som årlig tillväxt på virkesproduktionsmark med avdrag för naturlig avgång som inte har tillvaratagits, samt tillägg för tillväxt på andra ägoslag än skogsmark.

Beräkningarna baseras på den faktiska arealen virkesproduktionsmark vid varje givet år.

Bruttoavverkningen uppgick 2022 enligt Skogsstyrelsens preliminära beräkning till ca 96 miljoner m<sup>3</sup>sk. Den högsta hållbara avverkningsvolymen med nuvarande förutsättningar bedöms uppgå till 95–100 miljoner m<sup>3</sup>sk per år (Skogsstyrelsen, SKA22).

Sågtimmer står i genomsnitt för 60 procent av skogsbrukets avverkningsintäkter (45 procent av volymen). Försäljning av sågtimmer till sågverken är därmed den främsta drivkraften för avverkning och investeringar i skogsbruk. Massaved står för drygt 30 procent av intäkterna (45 procent av volymen) medan energived och avverkningsrester (grot) står för ungefär 5 procent. Restströmmar från skogsbruket och längs förädlingskedjan motsvarar ungefär halva avverkningsvolymen och tillvaratas till största delen som bioenergi, framför allt i massa- och pappersindustrin samt i kraftvärmeverk.

**Diagram 2.4 Bruttoavverkning jämfört med total tillväxt och tillväxt tillgänglig för avverkning**



Anm. Bruttoavverkning inkluderar hela lämnade träd. Total tillväxt och tillväxt tillgänglig för avverkning redovisas i löpande femårsmedelvärden. Tillväxt i alla åldersklasser ingår. Tillväxt och avverkning på andra ägoslag än skogsmark ingår. Total tillväxt: Alla ägoslag förutom bebyggd mark. Inklusiva fjäll fr.o.m. 2017.

Källa: Skogsstyrelsen, Riksskogstaxeringen samt SLU, Skogsdata 2023.

Varje år förnygras ca 200 000 hektar efter slutavverkning. Plantering är den vanligaste förnygringsformen med 87 procent, därefter följer naturlig förnygring med 8 procent, sådd 3 procent samt ingen åtgärd 2 procent. Andelen plantering har ökat stabilt sedan början av 2000-talet medan andelen naturlig förnygring har minskat, vilket även förklarar att volymen frö- och skärmträd är lägre än tidigare. 84 procent av de förnygringar som inventerades 2021–2022 uppfyllde krav enligt föreskrifter meddelade av Skogsstyrelsen. Tallplantor har sedan 2019 gått om granplantor som det vanligaste trädslaget vid förnygring och stod 2021 för 54 procent av de levererade plantorna. Södra Sverige har haft den största ökningen av andelen tallplantor. Trots de senaste årens positiva trend uppskattades 2022 att endast 45 procent av den magra marken i Götaland förnygras med tall.

Arealen som röjs har trendmässigt ökat varje år sedan mitten på 1990-talet. Fortfarande är emellertid arealen ungskog med bedömt omedelbart röjningsbehov omfattande.

Under 2022 inkom till Skogsstyrelsen 229 ansökningar om förnygringsavverkning i fjällnära skog, vilka omfattade totalt 5 990 hektar. Även om det var mer än en

halvering jämfört med 2021 innebar det en fortsatt historiskt hög nivå och därmed fortsatt höga anspråk på ersättning. Under 2022 fattades beslut avseende 7 970 hektar. För 14 procent av berörd areal beslutades om tillstånd till avverkning och för 86 procent beslutades om avslag på avverkning. Skogsstyrelsen har för 2022 beslutat om ersättning på ca 186 miljoner kronor för nekade tillståndsansökningar.

### **Skog och vilt i balans**

Resultaten från älgskadeinventeringen visar på fortsatt stora skador, särskilt i södra Sverige där årsskadorna på tall 2022 var 14 procent i Götaland. I landet som helhet var nivån 10 procent, att jämföras med det av myndigheterna framtagna målet 5 procent för tolerabel skadesituation. På mer än 90 procent av de inventerade ytorna har rönn, sälg, asp och ek svårt att växa upp till fullstora träd. För skogsbruket utgör viltbete den enskilt största skadeorsaken. Skogsbrukets direkta intäktsbortfall på grund av viltbete har av Skogsstyrelsen och skogsbruket beräknats till 1,3–1,4 miljarder kronor per år.

Förutom minskning av klövviltstammarnas storlek bidrar förbättrad ståndortsanpassning av skogsbruket med ökade fodermängder i skogen till att förbättra balansen mellan skog och vilt. Skogsstyrelsen arbetar sedan flera år med verksamheten ”Mera tall” för att öka tallföryngringar på marker där tall är mest lämpligt, vilket har lett till att andelen tallplantor har ökat.

### **Skydd mot skadeinsekter m.m.**

Sedan den torra sommaren 2018 har totalt 32 miljoner m<sup>3</sup> skog skadats av granbarkborreangrepp. Tyngdpunkten på angreppen har flyttats norrut med centrum i Södermanland. Under 2022 uppskattas ca 5 miljoner m<sup>3</sup> granar angripna, vilket är mindre än de föregående åren. Skogsstyrelsen respektive berörda länsstyrelser har genomfört en rad åtgärder såsom samarbete med näringen, rådgivning, trädssäkra utmed vandringsleder, åtgärda vindfällda granar m.m. i enlighet med regeringsuppdrag 2022. Med hjälp av exempelvis drönare och artificiell intelligens har skador identifierats i ett tidigt skede.

En riktad skogsskadeinventering har belyst omfattningen av s.k. multiskadad ungskog i norra Sverige. Resultatet visar att hälften av tallstammarna är skadade, varav en fjärdedel har skador av betydande grad. De vanligaste orsakerna till skadorna var älgbete och angrepp av törskatesvampen.

### **Miljöhänsyn i skogsbruket**

I medeltal lämnas knappt 10 procent av den avverkningsanmälda arealen som miljöhänsyn vid föryngringsavverkning, som varierar stort mellan olika avverkningar. Statistiken visar en svag ökning av andelen lämnad areal för miljöhänsyn jämfört med föregående år.

Volymen lämnad död ved på produktiv skogsmark utanför formellt skyddade områden har ökat med 65 procent från mitten av 1990-talet och utgör i snitt knappt 10 m<sup>3</sup> per hektar i dag. Mängden död ved i skogslandskapet är ett etablerat nyckelmått för att bedöma förutsättningar för biologisk mångfald. I de formellt skyddade områdena är volymen drygt 28 m<sup>3</sup> per hektar. Ökningen på produktiv skogsmark utanför formellt skyddade områden beror på att träd som dör av naturliga orsaker i högre omfattning lämnas i skogen för växt- och djurliv samtidigt som högstubbar m.m. aktivt tillskapas vid avverkning.

Hänsyn till kulturlämningar vid föryngringsavverkning har förbättrats då mätningarna sedan 2012 visar en trend med minskande skador. För hela landet registrerades

11 procent med skada eller grov skada. För 2020 var motsvarande andel 22 procent. Markberedning är den vanligaste orsaken till skada eller grov skada i tre av fyra landsdelar. Undantaget är södra Norrland där skador från vindfällda träd och lämnade avverkningsrester på kulturlämningen registreras som den vanligaste orsaken till skadan.

Tall och björk är de vanligaste trädslagen som lämnas som hänsynsträd vid förnygringsavverkning. I medeltal lämnas fyra hänsynsträd per hektar, vilket är en minskning jämfört med tidigare, där andelen kläna lämnade träd bidrar till minskningen medan lämnade grova hänsynsträd ligger på samma nivå som tidigare.

## Skydd och bevarande av skogsmark

Statistiska centralbyrån har redovisat statistik för formellt skyddad skogsmark, frivilliga avsättningar, hänsynsytor och improduktiv skogsmark (tabell 2.29).

Sammantaget är 26,7 procent av skogsmarken i Sverige undantagen skogsbruk för virkesproduktion vilket gynnar växt och djurliv. Med anledning av metodmässiga och juridiska skillnader mellan formerna ska dock en aggregering av siffrorna göras med en viss försiktighet.

**Tabell 2.29 Formellt skyddad skogsmark, frivilliga avsättningar, hänsynsytor och improduktiv skogsmark som är undantagen virkesproduktion 2022**

	Arealer i hektar, utan överlapp mellan former		Andel av total skogsmark	
	Produktiv skogsmark	Skogsmark totalt	Produktiv skogsmark	Skogsmark totalt
Formellt skyddad skogsmark	1 348 800	2 398 000	5,9 %	8,9 %
Frivilliga avsättningar	1 372 500	1 372 500	5,8 %	4,9 %
Hänsynsytor	525 500	525 500	2,2 %	1,9 %
Improduktiv skogsmark	0	3 064 700	0,0 %	11,0 %

Källa: Statistiska centralbyrån.

År 2022 bildade Skogsstyrelsen 103 nya biotopskyddsområden och 55 nya naturvårdsavtal vilket omfattar ca 1 200 hektar. Skogsstyrelsen har sammantaget undantagit totalt 73 900 hektar skogsmark från virkesproduktion med biotopskydd eller naturvårdsavtal sedan början av 1990-talet. Takten i bildandet av områdesskydd på skogsmark har gått ned de senaste åren då myndigheten har behövt reservera mer medel till inträngsersättning för nekat tillstånd till avverkning för fjällnära skog.

## Skogsbrukets klimatnytta

Det svenska skogsbruket bidrar till betydande klimatnytta, dels genom att skogsprodukter, restprodukter och avfall från skogsbruk och skogsindustri används som förnybara material och bioenergi och ersätter fossila alternativ, dels genom nettoupptag av koldioxid i skog, mark och träprodukter. Klimatvinster från skogsprodukter uppstår även vid en cirkulär hantering av dessa när de kan återvinnas.

Det saknas i dag samlad offentlig statistik för skogsvärdekedjans klimatnytta. Att redovisa bioekonomins klimatnytta och vid behov föreslå insatser för att utveckla metodiker ingår i Bioekonomiutredningens uppdrag (dir. 2022:77).

Att bygga i trä kan ersätta fossilintensiva byggmaterial och möjliggör en industrialiserad byggprocess med lågt koldioxidavtryck. Andelen enfamiljshus i trä är sedan länge mycket hög, ca 90 procent, medan andelen flerbostadshus i trä har mer än

dubblats de senaste tio åren och uppgick 2021 till 18 procent (Statistiska centralbyrån).

Biobränslen från de gröna näringarna svarar i dagsläget för ca 35 procent av den svenska slutliga energianvändningen (biobränslen och biodrivmedel samt slutanvänd fjärrvärme och slutanvänd el som producerats av biobränsle). Av det kommer ca tre fjärdedelar från skogsbruket och skogsindustrins biprodukter. Total tillförd mängd biobränsle 2021 var 151 TWh.

Naturvårdsverkets klimatredovisning av utsläpp och upptag av växthusgaser från markanvändning visar att skog och skogsmark, inklusive träprodukter, hade ett nettoupptag 2021 på drygt 45 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket är i nivå med 2020 och något lägre än 1990. Den totala tillväxten i den svenska skogen har ökat i motsvarande grad som avverkningen, varpå den svenska kolsänkan varit relativt konstant, med en minskande trend sedan 2015 eftersom skillnaden mellan total tillväxt och total avgång minskat. Redovisningen inkluderar upptag och utsläpp inom växande skog, mineraljord, torvmark, naturlig avgång, avverkning, massa- och träprodukter och biobränslen.

## 2.6.5 De samiska näringarna

För att redovisa och bedöma resultaten för utgiftsområdet med avseende på rennäringen används den centrala bedömningsgrunden:

- renbruksplanernas användning
- samt följande kompletterande indikatorer:
- vinterrenhjordens antal
- årets slakt
- prisutveckling för renkött
- bedömning av rovdjursskador.

Renskötseln bygger på naturligt bete av marker vilket bidrar till att hålla landskapet öppet och därmed till miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö. Vinterrenhjordens storlek är relativt stabil men de förändringar som sker beror till största delen på variationer i naturbetet och förändringar i rovdjursförekomst. Storleken på vinterrenhjorden har varierat i cykler mellan ca 230 000 och 250 000 renar under perioden 2012–2022.

Slaktuttaget fortsätter att följa en negativ trend under de senaste åren med en minskning totalt sett till hela tioårsperioden. Det märks dock en höjning under perioden 2021/2022 jämfört med året innan. Ett statligt pristillägg på renkött tillämpas på slaktkroppens vikt. Totalt under perioden betalades ca 14,5 miljoner kronor i pristillägg. Utbetalad ersättning för rovdjursförekomst under 2022 låg på en högre nivå jämfört med 2021, vilket indikerar att rovdjursförekomsten i renskötselområdena ökat under året.

Vintern 2021/2022 omfattades 28 samebyar av katastrofskadestöd, dvs. bidrag till kostnader för utfodring som uppstått på grund av synnerligen svåra betesförhållanden. Den totala ersättningen uppgick till ca 17 miljoner kronor. Arbetet med att underlätta betesbesiktning och klimatanalyser har fortsatt under 2022 och har omfattat samtliga samebyar.

Under 2022 har fokus på arbetet med renbruksplanerna fortsatt varit på teknikutveckling och ett antal utbildningar riktade till samebyarna genomfördes. Utvecklingen av renbruksplanerna har förbättrat förutsättningarna för både samebyarna och Sametinget att kommunicera kring och beskriva markanvändningen

inom samebyarna. Renbruksplanerna utgör underlag inför olika typer av samråd med andra markanvändare och är därmed ett viktigt verktyg för att förbättra hanteringen av kumulativa effekter på renskötseln och annan samisk markanvändning och för att minimera intressekonflikter i renskötselområdet.

**Tabell 2.30 Statistik om rennäringens utveckling 2012/13–2021/22**

	2011/2012	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Vinterrenhjord *											
(antal djur)	257 299	248 46	254 200	250 364	248 139	254 247	248 702	241 013	240 419	234 623	235 958
Slakt											
(antal djur)	57 675	44 869	54 440	56 333	54 802	59 121	53 150	47 618	49 631	40 811	47 350
Medelpris per kilogram**											
(kronor)	51,6	49,9	52,8	57,1	59,5	68,6	66,5	67,4	67,6		
Prisstöd											
(tkr)	17 161	13 232	17 095	17 768	16 362	18 806	16 381	14 825	15 175	12 504	14 442
Slaktvärde**											
(tkr)											
(exkl. prisstöd)	75 451	58 639	74 491	83 312	80 291	107 366	90 641	81 767	85 509		
Ersättning för rovdjursförekomst*											
(tkr)											
(från anslag 1:22)	63 813	52 397	49 837	53 822	53 120	50 412	54 268	50 130	55 493	49 329	52 576

\*Avser kalenderår 2011–2022.\*\* Saknas för 2020/2021 och för 2021/2022.

Källa: Sametinget.

Naturvårdsverket, Sametinget och berörda länsstyrelser uppger att förvaltningsverktyget använts under 2022. Arbetet med verktyget uppges ha underlättats av möjligheten att träffas fysiskt efter pandemin. Under 2022 har ett flertal träffar med samebyar hållits i syfte att kartlägga prioriterade områden och att förfina system som underlättar arbetet. Det uppges vara svårt för många samebyar att få tillgång till förlustsiffror av ren med anledning av rovdjur, men de som rapporterat in har rapporterat om förluster som i många fall ligger långt över toleransnivån på 10 procent, i en del fall upp mot 30 procent.

## 2.7 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

### 2.7.1 En sammanhållen landsbygdspolitik

Regeringen bedömer att målet för den sammanhållna landsbygdspolitiken delvis har uppnåtts genom insatser inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Även insatser inom andra utgiftsområden har bidragit. Därmed har insatserna sammantaget bidragit till en hållbar utveckling som stärker konkurrenskraften och robustheten samt gör det än mer attraktivt att bo, leva och verka i hela landet.

De förändrade flyttmönstren under pandemin, med positiva flyttnetton för många landsbygdskommuner, håller delvis i sig men trenden avtar. Däremot försvårar det negativa flyttnettot i glesa och mycket glesa landsbygdskommuner möjligheterna att nå målet för landsbygdspolitiken.

Regeringen bedömer att bredbandsstödet via landsbygdsprogrammet och Europeiska regionala utvecklingsfonden samt nationella stödet via Post- och telestyrelsen har bidragit positivt till den högre utbyggnadstakten av snabbt bredband inte minst i glesa landsbygdskommuner. Det finns dock fortsatt hushåll och företag som saknar en

snabb bredbandsuppkoppling. Regeringen konstaterar att nätet av dagligvarubutiker i gles- och landsbygder fortsatt ligger på en stabil nivå. Vidare bedömer regeringen att tillgängligheten till drivmedelsstationer i landsbygdskommunerna är god. Satsningarna på stöd till kommersiell service inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel och utgiftsområde 19 Regional utveckling har därmed bidragit till att villkoren för att leva, bo och verka i hela landet har stärkts. Regeringen bedömer också att statsstöden till vissa gles- och landsbygdskommuner inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel och utgiftsområde 19 Regional utveckling har stärkt utvecklingskapaciteten i dessa kommuner. Insatserna har haft stor betydelse för kommunernas innovations- och förnyelseförmåga för att hantera utmaningar, kriser och samhällsförändringar i kommuner som präglas av långa avstånd och liten befolkning.

### 2.7.2 En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja

Flera omvärldsförändringar, däribland Rysslands aggression mot Ukraina, har under 2022 satt ekonomisk press på företag inom livsmedelskedjan samtidigt som produktionsutvecklingen varit oförändrad. Regeringen bedömer att det finns behov av att vidareutveckla genomförandet av den nationella livsmedelsstrategin inom ramen för riksdagens beslut.

#### Regler och villkor

Regeringen konstaterar att produktionen (mätt som förädlingsvärde) ökade för livsmedelskedjan totalt 2016–2020. Vad gäller produktionen av vissa jordbruksprodukter ökade volymen eller var oförändrad för produktionsgrenarna mellan åren 2016–2021. För några produktionsgrenar var det en signifikant positiv trend mellan åren 2016–2021, t.ex. för matfågel och griskött. Trots detta konstaterar regeringen att det finns fortsatta utmaningar med för låg konkurrenskraft inom animalieproduktionen, till exempel inom mjölkproduktionen. Den svenska marknadsandelen har ökat eller varit oförändrad under de senaste åren, förutom för ost. De utbetalade krisstöden tillsammans med nedsättningen av dieselskatten för jordbrukets arbetsmaskiner har haft stor betydelse för att bibehålla lönsamheten, trots ökade kostnader.

Det strategiska området Regler och villkor behöver ses i ett vidare EU-perspektiv men också internationellt perspektiv. Regeringen konstaterar också att hållbar livsmedelsproduktion måste ses i ett bredare perspektiv med hänsyn till produktivitet, tillväxt, sysselsättning och hållbar utveckling i hela landet. När det gäller jordbruket bör hållbar jordbruksproduktion relateras till en rad olika aspekter såsom hur väl olika resurser används, till produktivitet och möjligheten att bedriva konkurrenskraftiga jordbruksföretag. Vidare bör hållbar jordbruksproduktion relateras till positiva bidrag i form av ekosystemtjänster, biologisk mångfald, god livsmiljö och rekreationsmöjligheter samt bedömas med avseende på produktionens eventuella negativa effekter på miljön. Regeringen bedömer vidare att det inte är möjligt att mellan enskilda år dra några mer långtgående slutsatser vad gäller utvecklingen då exempelvis miljöpåverkan från jordbruket beror av många faktorer, t.ex. årsmån samt vad och hur mycket som produceras.

Regeringen bedömer att den nya växtskyddslagstiftningens ökade krav på inventering och förebyggande åtgärder för att förhindra etablering av karantänsskadegörare i Sverige har varit framgångsrik. Importkontroll av sändningar från tredjeländer är också viktigt för att förhindra introduktion av skadegörare i Sverige.

Regeringen bedömer att åtgärderna inom den gemensamma jordbrukspolitiken har bidragit till ökad hållbarhet genom stärkta inkomster och ökad konkurrenskraft i de



arella näringarna, insatser för miljön och klimatet som bidrar till både EU:s och Sveriges mål för området, bättre djurvälstånd samt lokal utvecklingskraft på landsbygden över hela landet. Sveriges nya strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027 har skapat förstärkta möjligheter för att nå EU-gemensamma och svenska mål inom livsmedelsstrategin och miljöarbetet. Genom de förändringar som införts har steg även tagits mot en enklare jordbrukspolitik.

#### **En fungerande kontroll av djurskydd och livsmedel trots ett utmanande verksamhetsår**

Det råder numera en relativt jämn balans mellan den i förväg planerade djurskydds-kontrollverksamheten och den mer händelsestyrda djurskyddsverksamheten. Regeringen bedömer vidare att träffsäkerheten i djurskyddskontrollen har ökat. Antalet klagomålskontroller utan anmärkning har kontinuerligt minskat sedan 2016. Det finns dock fortfarande stora skillnader i måluppfyllelse mellan olika länsstyrelser.

Kontrollen av livsmedel och foder i primärproduktionen har huvudsakligen utförts enligt den nationella kontrollplaneringen för primärproduktionen. Resultatet är bättre än tidigare år och kontrollfrekvensen har ökat. De flesta länsstyrelser har genomfört sin del av kontrollplaneringen men fortfarande har en tredjedel inte nått ända fram.

Livsmedelskontrollen i ledet efter primärproduktion är generellt riskbaserad, väsentliga avvikelser upptäcks och åtgärder för att följa upp avvikelser vidtas. Samtidigt finns kvarvarande brister i ett mindre antal kontrollmyndigheter.

#### **Fortsatt gott djurhälsoläge**

Sverige har ett gott djurhälsoläge hos både vilda och tama djur med få utbrott av smittsamma djursjukdomar. Förekomsten av antimikrobiell resistens i djurhållningen är dessutom låg sett i ett internationellt perspektiv. Dock har strukturomvandlingen i lantbruket med färre och större besättningar inneburit att konsekvenserna vid smitta blir större, i form av stora kostnader och större tapp i produktionen vilket även påverkar livsmedelsförsörjningen.

#### **Fiskeripolitik och vattenbruk**

Uppnåendet av målen för den gemensamma fiskeripolitiken (GFP) är en förutsättning för att fisket ska kunna bedrivas hållbart både ur biologisk, social och ekonomisk synpunkt. Även om fisketrycket generellt minskar och lekbiomassan för flera av bestånden i Nordostatlanten ökar över tid är beståndssituationen i Östersjön fortsatt bekymmersam. Utvecklingen för svenskt yrkesfiske i havet visar en nedåtgående trend avseende infiskad volym och näringen möter flera utmaningar. Regeringen bedömer att förändringar i omvärlden, såsom Brexit och statusen på havsmiljön och de marina ekosystemen på flera områden försvårar måluppfyllelse av de fiskepolitiska målen. Den ökade produktionen inom svenskt vattenbruk har, enligt regeringens bedömning, främjats av åtgärder med stöd av programmet för Europeiska havs- och fiskerifonden. Inom programmet syns också en positiv utveckling vad gäller åtgärder som bidragit till minskning av oönskad fångst även om uppsatta mål inte nås. Regeringens bedömning är också att en effektivare fiskerikontroll bidrar till en förbättrad regelefterlevnad och att det är fortsatt avgörande för fiskets framtid att fiskemöjligheterna beslutas i enlighet med MSY.

#### **Fortsatt utveckling av jakt- och viltförvaltning**

Regeringen bedömer att viltförvaltningen har utvecklats och i viss mån skapar förutsättningar för en ekosystembaserad, adaptiv, och decentraliserad förvaltning. Det krävs dock en fortsatt utveckling av arbetet. Det krävs bl.a. ökad kunskap och ett arbete med förebyggande åtgärder för att minska och hantera uppkomna viltskador. Regeringen konstaterar att inventeringarna visar på en minskning av vissa arter, främst

älg, och en ökning av andra artbestånd. Kostnaderna för viltskadorna är stora och kan ha en negativ inverkan på livsmedelsproduktion.

## **Konsument och marknad**

### **Produktionen och konsumtionen av ekologiska livsmedel minskar**

Den ekologiska odlingen och andelen ekologiska livsmedel i offentlig sektor fortsätter minska. Minskad efterfrågan från konsumenter och låga merpriser för ekologiska produkter till lantbrukarna leder till en minskad ekologisk odling. Avmattningen inom den offentliga sektorn kan delvis förklaras av att kommuner och regioner har gjort andra prioriteringar av svenskt, närproducerat och lokalt framför ekologiskt.

Vidare ser regeringen även en nedåtgående trend inom dagligvaruhandeln. Till viss del beror den negativa trenden på förändrade preferenser hos konsumenten men även att konsumenter väljer lågprisprodukter till följd av krisens effekter.

### **Livsmedelsindustrin och livsmedelsexport**

Regeringen bedömer att satsningen på livsmedelsexport har bidragit till att stärka svensk handel då värdet av den totala exporten av livsmedels- och jordbruksprodukter ökade med 22 procent under 2022, undantaget vidareexporten av norsk fisk.

Regeringen bedömer samtidigt att mervärden i svensk livsmedelsproduktion behöver framhävas och konkurrenskraften i svensk livsmedelsproduktion öka, inte minst med tanke på att exporten är en viktig drivkraft för att öka svensk livsmedelsproduktion.

### **Den låga risken för livsmedelsburen smitta och hälsoskadliga ämnen bidrar till högt förtroende för svenska livsmedel**

Regeringen bedömer att målet att konsumenter ska ha ett högt förtroende för livsmedel är uppfyllt. Livsmedelsburna utbrott sker men tack vare god beredskap och förmåga att analysera smitta är det möjligt att vidta både korrigerande och förebyggande åtgärder. De nationella provtagningsprogrammen för hälsoskadliga ämnen i livsmedel visar på en låg andel överskridanden av bekämpningsmedel och läkemedelsrester. En låg förekomst av vissa livsmedelsburna zoonoser hos livsmedelsproducerande djur och resultaten i de nationella provtagningsprogrammen förstärker bilden av att maten på den svenska marknaden är säker och att det finns goda förutsättningar för ett högt förtroende för svenska livsmedel.

## **Kunskap och innovation**

Regeringen bedömer att de redovisade insatserna inom området har bidragit till att uppfylla det övergripande målet för utgiftsområdet och det strategiska målet Kunskap och innovation.

De indikatorer som valts för verksamheten vid SLU visar att universitetet bidrar till att uppfylla målen för utgiftsområdet. Regeringen konstaterar att SLU:s toppranking bland världens lantbruksuniversitet visar att den forskning, utbildning och miljöanalys som bedrivs har mycket goda förutsättningar att bidra till behovet av kunskapsbaserad utveckling. Antalet studenter vid SLU har minskat något i och med att särskilda pandemisatser avslutas och volymen har anpassats till tillgängliga resurser. Den betydande utbyggnaden av platser för veterinärer och djursjukskötare fortgår enligt plan vilket regeringen bedömer på sikt ska underlätta tillgången till djurhälsovård.

De senast tillgängliga uppgifterna om utgifter för forskning och utveckling i livsmedelskedjan som andel av omsättningen visar på en ökning från 2019. Effekter av pandemin förväntas påverka statistik för senare år och resultatet ska därför tolkas med försiktighet.

Regeringen bedömer att kunskapsnavet för animalieproduktion har förutsättningar att öka lönsamheten i sektorn och även bidra till minskad sårbarhet för svensk livsmedelsproduktion. Kompetenscentrum för växtförädling, Grogrund har bidragit till kompetenshöjning och ökat intresse för växtförädling, vilket är viktigt för att kunna ta fram konkurrenskraftiga växtsorter för odling i Sverige. Forskning och innovation är viktiga för att säkra en hållbar och robust livsmedelsproduktion.

Utvärderingen av det nationella forskningsprogrammet för livsmedel visar att insatser och aktiviteter är ändamålsenliga och att projektportföljen adresserar kunskapsluckor och behov i enlighet med livsmedelsstrategin.

Regeringen gör bedömningen att Formas utlysningar och satsningarna på kunskap och innovation i övrigt utformats väl för att tillgodose behovet av forskning, innovation och ökad samverkan och därmed synergier mellan aktörer.

### 2.7.3 Stärkt krisberedskap och civilt försvar inom livsmedels- och dricksvattenförsörjningen

Regeringen bedömer att det har skett en betydande utveckling i frågor om livsmedels- och dricksvattenberedskapen under året. Det är angeläget att det pågående arbetet med att trygga en nödvändig försörjning med livsmedel och dricksvatten fortsätter för att samhället ska kunna möta framtidens utmaningar. Arbetet omfattar åtgärder i flera led hos en bredd av aktörer. Myndigheternas nära dialog med näringslivet har varit särskilt viktig för förståelsen för utmaningarna livsmedelskedjans aktörer står inför i uppbyggnaden av det civila försvaret. Då det är företagen i alla led i livsmedelskedjan som tillhandahåller livsmedel på marknaden så är funktionaliteten i dessa företag helt avgörande för landets livsmedelsberedskap. Att företagen är konkurrenskraftiga i fredstid är en förutsättning för att livsmedelsberedskapen ska stå stark i händelse av störda förhållanden.

### 2.7.4 Skog

Regeringen konstaterar att avverkningsnivån är historiskt hög. Skogsstyrelsens analyser visar att bruttoavverkningsvolym ligger nära högsta hållbara avverkningsvolym. De energi- och klimatpolitiska målen förväntas bidra till en ytterligare ökad efterfrågan på skoglig biomassa. Sverige har också ett EU-åtagande om att öka det sammanlagda nettoupptaget inom markanvändningssektorn. Regeringen bedömer att det genom förbättrad skogsskötsel finns en potential att öka den hållbara tillväxten för att möta den ökade efterfrågan. Det finns utrymme att samtidigt förbättra både produktion och miljö i skogen men det finns flera målkonflikter som kräver prioritering och medvetna beslut.

Skadorna orsakade av granbarkborre minskade förra året men ligger kvar på en historiskt hög nivå. Regeringen bedömer att samarbete mellan skogsägare och myndigheter har bidragit till att motverka granbarkborrens spridning.

Den miljöhänsyn som tagits i samband med skogsbruk bidrar till att uppnå miljökvalitetsmålet Levande skogar. Många av de miljöförbättrande insatserna som pågår kräver dock tid för att få genomslag i uppföljningen. Det finns behov av fortsatt förbättrad hänsyn till naturvärden och kulturmiljövärden vid skötsel och brukande av skog. Det totala resursutnyttjandet av den svenska skogen är fortsatt högt och arealer som avverkas och som avsätts för naturvård har fortsatt att öka. Marginalen för att kunna göra ytterligare naturvårdsavsättningar, hantera effekter av större skogsskador och samtidigt bibehålla eller öka nivån i avverkningsnivån har minskat betydligt. Ytterligare avsättningar för naturvårdsändamål får därmed en direkt påverkan på framtida avverkningsmöjligheter.

Regeringen bedömer att ett aktivt skogsbruk med hög tillväxt och användning av produkter från förnybar råvara ger högsta långsiktiga klimatnytta. Aktivt skogsbruk möjliggör även ett högt nettoupptag i ett förändrat klimat. Förnybar råvara behövs för att ersätta fossilintensiva resurser såväl i Sverige som i andra länder via export. I klimatarbetet bedöms det vara viktigt med hög tillväxt, god skogshälsa och en växande cirkulär bioekonomi.

### 2.7.5 De samiska näringarna

Insatser för att uppnå livskraftiga samiska näringar främjar en levande samisk kultur och bidrar därmed till uppfyllande av det övergripande målet.

Regeringen bedömer att klimatförändringen, olika intressenters behov av att nyttja mark för sina ändamål samt ett ökat rovdjurstryck innebär utmaningar för rennäringen. Regeringen bedömer att en fortsatt utveckling av renbruksplanerna är av stor betydelse och kan ge bättre förutsättningar för hantering av kumulativa effekter på renkötseln. Sametingets och samebyarnas möjligheter att delta i de samrådsprocesser som sker vid etablering av olika verksamheter är av betydelse och planerna blir då ett viktigt underlag.

Regeringen gör även bedömningen att toleransnivån för skador orsakade av stora rovdjur på sina håll fortsatt överskrids.

## 2.8 Politikens inriktning

### 2.8.1 En sammanhållen landsbygds politik

Landsbygdernas utveckling är avgörande för hela Sveriges framgång. Här har regeringen ett samlat fokus: Hela Sverige ska fungera. Villkoren för att bo, leva och verka i landsbygderna ska stärkas.

Landsbygdernas förutsättningar skiljer sig åt i olika delar av landet, vilket ställer krav på olika insatser och lösningar. För att uppnå målet för en sammanhållen landsbygds politik behövs därför en bredd av insatser inom många utgiftsområden. Det ska finnas tillgång till vård, skola, omsorg och kultur i hela landet. Kompetensförsörjning och möjligheterna till kompetensutveckling ska främjas. Bostadsbyggandet behöver öka, bl.a. genom förbättrad tillgång till byggbar mark. Vissa delar inom strandskyddet ses över och en utredning pågår om ändamålsenliga undantag från strandskyddet för de areella näringarna. Det är viktigt att det skapas bättre förutsättningar för ett mångsidigt, konkurrenskraftigt och hållbart näringsliv med god förmåga till förnyelse. De areella näringarnas konkurrenskraft behöver stärkas och produktionen inom näringarna öka på ett hållbart sätt. Tillgänglighet genom digital kommunikation och transportinfrastruktur är grundläggande för landsbygdernas utveckling. Utbyggnaden och underhållet av bredband, vägar, järnvägar och laddinfrastruktur är viktigt för att säkerställa god tillgänglighet. Regeringen genomför bl.a. en satsning på vägunderhåll för enskilda vägar inom utgiftsområde 22 Kommunikationer och ett förstärkt och förlängt investeringsstöd för laddinfrastruktur inom utgiftsområde 21 Energi. Det ska finnas förutsättningar för att ta tillvara digitaliseringens möjligheter. Trygghet med ett närvarande rättsväsende, drivmedel till rimliga priser och ett stabilt energisystem behövs i hela Sverige. Beredskapen ska stärkas genom att trygghet och goda livsvillkor samt jobb och försörjning värnas. Tillgång till kommersiell och offentlig service både i vardagen och i kris är av stor vikt för ett robust samhälle.

Regeringens utveckling och styrning av landsbygds politiken inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel ska samordnas med vissa insatser inom

utgiftsområdena 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik, 19 Regional utveckling, 20 Klimat, miljö och natur, 22 Kommunikationer och 24 Näringsliv samt övriga berörda utgiftsområden. Insatserna inom områdena ska komplettera varandra och bidra till synergier. Insatserna ska även anpassas utifrån de lokala och regionala förutsättningarna. Kommunerna, regionerna och de statliga myndigheterna samt de civila samhällets organisationer har viktiga roller i genomförandet av landsbygdspolitiken.

## 2.8.2 En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja

Omvärldsförändringarna har satt ekonomisk press på livsmedelsföretagen och staten har som svar på detta tagit fram olika typer av krisstöd för att stötta delar av näringen. Regeringen anser inte att detta är ett tillvägagångssätt som kan fortsätta långsiktigt för att upprätthålla en trygg livsmedelsförsörjning. Regeringen vill därför vässa och konkretisera livsmedelsstrategin inom ramen för nuvarande riksdagsbeslut. Utgångspunkten i arbetet är konsumenternas efterfrågan såväl nationellt som på exportmarknaderna, med fokus på stärkt konkurrenskraft och ökad hållbar produktion.

Uppdateringen av livsmedelsstrategin kommer att formuleras som Livsmedelsstrategin 2.0 och vara en strategi för hela livsmedelskedjan. Den kommer att vara vägledande för åtgärder för att livsmedelsstrategins riksdagsbundna mål om en ökad och hållbar livsmedelsproduktion ska bli verklighet.

Regeringen har i arbetet med uppdateringen av livsmedelsstrategin höga ambitioner för hela livsmedelskedjan inom samtliga hållbarhetsperspektiv: ekonomiskt, socialt och miljömässigt. Svensk livsmedelsproduktion är på många sätt ett föredöme då produktionen är av hög kvalitet, med låg miljöpåverkan och stor hänsyn till djurens välbefinnande. Regeringen anser att de svenska mervärdena måste tydliggöras.

Regeringen ser positivt på att möjliggöra gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker samtidigt som Systembolaget Aktiebolags monopol värnas. Arbetet med att ta fram en lagrådsremiss i detta syfte pågår inom Regeringskansliet med målsättning att en lagändring kan träda i kraft i början av 2025. Det förutsätter dock en EU-process som inte drar ut på tiden.

Livskraftiga fiskbestånd är en förutsättning för ett konkurrenskraftigt yrkesfiske. Regeringen anser därmed att det är fortsatt avgörande för det svenska yrkesfiskets framtid att åtgärder och beslut baseras på vetenskapliga råd, främst från Internationella havsforskningsrådet, och när osäkerhet råder bör försiktighetsansatsen tillämpas i enlighet med grundförordningen för EU:s gemensamma fiskeripolitik (Europaparlamentets och rådets förordning [EU] nr 1380/2013 av den 11 december 2013 om den gemensamma fiskeripolitiken)<sup>1</sup>. Även det framtida genomförandet av en reformerad fiskerikontrollagstiftning på EU-nivå är väsentligt i detta sammanhang.

Regeringen anser att utvecklingen av vattenbruket i Sverige är viktig och har god potential att bidra till målet om ökad nationell livsmedelsproduktion och självförsörjningsgrad i landet. Frågan om hur bestämmelserna om vattenbruk kan förenklas är central för branschens utveckling. Regeringen har för avsikt att fortsatt arbeta för att förbättra och förenkla förutsättningar för att bedriva vattenbruk i Sverige.

<sup>1</sup> Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1380/2013 av den 11 december 2013 om den gemensamma fiskeripolitiken, om ändring av rådets förordningar (EG) nr 1954/2003 och (EG) nr 1224/2009 och om upphävande av rådets förordningar (EG) nr 2371/2002 och (EG) nr 639/2004 och rådets beslut 2004/585/EG.

Regeringen anser att en regionaliserad viltförvaltning är en förutsättning för att förvaltningen av olika viltstammar ska kunna vara effektiv, ekosystembaserad och adaptiv, vilket bl.a. möjliggör att skador kan förebyggas. Förvaltningen måste bygga på vetenskapliga underlag och fungera på ett sätt så att de människor och verksamheter som berörs uppfattar att den har legitimitet. En utredning är tillsatt i syfte att främja en långsiktigt hållbar jakt och viltvård bl.a. genom att föreslå en ny jakt- och viltvårdsmyndighet. Regeringen vill verka för att minska vargstammen och att referensvärdet för gynnsam bevarandestatus ska vara i enlighet med riksdagens mål, bl.a. för att minska konflikterna med tamdjurshållningen. Regeringen avser att ta fram utredningsdirektiv för en översyn av jaktlagstiftningen.

Regeringen arbetar fortsatt internationellt bl.a. för hållbara jordbruks-, skogsbruks- och fiskerinärings-, en öppnare handel samt hållbar globalt tryggad livsmedelsförsörjning.

### 2.8.3 Kunskap och innovation, stärkt konkurrenskraft för företagare

Forskning, utbildning samt nyttiggörande och samverkan som leder till innovation är grundläggande för att stärka konkurrenskraft, bidra till en hållbar samhällsutveckling och uppfylla målet för Agenda 2030. Utvecklingsmöjligheterna inom utgiftsområdet befästs genom Sveriges lantbruksuniversitet och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, som ska bidra till målet om Sverige som ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en framstående kunskapsnation (prop. 2020/21:60).

SLU bidrar till kompetensförsörjning, till nytta för ett stärkt näringsliv, grön omställning och en hållbar samhällsutveckling. Forskningen inom SLU ligger i topp i världen på flera områden som är viktiga för den gröna omställningen. Kompetensförsörjning och forskning exempelvis inom bioekonomi, energi, klimatrelaterade frågor samt livsmedelsproduktion kan bidra till att öka Sveriges resiliens och minska sårbarheten.

Jordbruksmark är en begränsad naturresurs som är vital för ett konkurrenskraftigt jordbruk i dag och i framtiden. För att behålla markens avkastningsförmåga är det viktigt att ha god kunskap om marken som ekosystem och leverantör av ekosystemtjänster. Regeringen gör därför en satsning som syftar till att förbättra övervakning av jordbruksmarken, inklusive biologisk mångfald i åkermark. Det krävs även förbättrad kunskap om åtgärder som ökar jordbrukets klimateffektivitet. Regeringen satsar därför på metodutveckling för att mäta klimateffekter i praktisk jordbruksproduktion samt på att testa åtgärder som kan minska jordbrukets klimatpåverkan.

Inom jordbruket finns potential för en ökad produktion av bioenergi, vilket också kan stärka företagens beredskap och minska beroendet av fossil energi. Regeringen avser därför att tillföra medel för att fortsätta stödja biogasproduktion från gödsel baserat på förslaget i Biogasmarknadsutredningen, se utgiftsområde 21 Energi, avsnitt 2.8.

Regeringen anser att bevarandet av småskalig livsmedelsproduktion har betydelse för tillväxt och utveckling på landsbygderna, bevarandet av den småskaliga livsmedelsförädlingen och främjandet av det immateriella kulturarvet. Verksamheter som Resurscentrum för småskalig livsmedelsförädling (Eldrimner) och livsmedels- och jordbruksmässan Grüne Woche i Berlin är två väsentliga inslag i detta arbete samt för att presentera den svenska livsmedelsproduktionens mervärden.

I utvecklingen av landsbygderna ingår att stärka konkurrenskraften för svensk animalieproduktion med bibehållen livsmedelssäkerhet och gott djurskydd. Regeringens finansiering av det kunskapsnav för animalieproduktion vid RISE Research Institutes of Sweden AB som nu är under uppbyggnad syftar till att stärka animalieproduktionens konkurrenskraft.

Lantbrukare ska kunna skicka djur till slakterier utan långa transporter och alltför höga slaktkostnader. Regeringen föreslår därför införande av fasta avgifter per slaktat djur (tidigare benämnt EU:s minimiavgifter) för den offentliga kontrollen av slakterier och vilthanteringsanläggningar. Fasta avgifter kommer att innebära ett enklare och mer förutsägbart avgiftssystem för alla slakteriföretag samt transparens vad gäller företagens kostnader för kontrollen.

Den pågående klimatförändringen tillsammans med Sveriges unika förhållande med avseende på exempelvis temperatur och dagslängd under odlingssäsongen, ställer krav på växtförädling för nya växtsorter för det svenska jordbruket. Regeringen föreslår därför en ökad långsiktig finansiering, inkluderande utveckling av nya tekniker, av SLU Grogrund – centrum för växtförädling av livsmedelsgrödor.

#### **2.8.4 Djurhållning**

Under senare år har ett flertal utbrott av salmonella hos livsmedelsproducerande djur lett till att ett stort antal djur har behövt avlivas och stora mängder livsmedel har gått till spillo. Det är av stor vikt att framtida utbrott kan undvikas genom bl.a. ett fortsatt aktivt och förebyggande arbete av berörda myndigheter.

De senaste åren har allt fler länder i Europa fattat beslut som innebär förbud mot uppfödning av mink. Regeringen föreslår att en satsning görs för att möjliggöra en frivillig avveckling av minkuppfödning i landet genom att införa ett avvecklingsbidrag till den som upphör med sin verksamhet. Det kan inte uteslutas att bidraget kommer att behöva godkännas av Europeiska kommissionen ur statsstödssynpunkt. Regeringen har som ambition att säkerställa att nya statliga stöd utformas på ett sätt som minskar riskerna för brott och felaktiga utbetalningar, vilket kommer vara vägledande för utformningen av reformen.

#### **2.8.5 Stärkt krisberedskap och civilt försvar inom livsmedels- och dricksvattenförsörjningen**

Tillräcklig tillgång till livsmedel och dricksvatten är en grundförutsättning för människors liv och hälsa och för att samhället ska fungera i alla dess delar. Det gäller även vid ansträngda förhållanden som höjd beredskap och ytterst krig. Det utvecklingsarbete som pågår behöver fortsätta för att målen för det civila försvaret ska nås.

Beredskapsmyndigheterna har en viktig roll i det civila försvaret och det är nödvändigt att deras förmåga att planera för, och verka vid, höjd beredskap och då ytterst krig säkerställs.

Det pågår ett intensivt arbete med målet att etablera en livsmedelsberedskap och trygg dricksvattenförsörjning som är anpassad till dagens förutsättningar och det säkerhetspolitiska läget. När det gäller livsmedelsförsörjningen finns det bl.a. behov av att stärka livsmedelsproduktionen i Sverige, där primärproduktionen är en av flera kritiska delar i livsmedelskedjan.

## 2.8.6 Skogen som strategisk resurs för ett robust Sverige samt för jobb och tillväxt

Sveriges landyta består till 68 procent av skogsmark. Den svenska skogspolitiken bygger på de jämställda målen om produktion och miljö. Avvägningen mellan produktion och naturvård, som kommer till uttryck i skogsvårdslagen (1979:429), skapar en grund för det fortsatta genomförandet av skogspolitiken. Den ger även förutsättningar för skogsägarens fortsatta enskilda ägande och brukande av skogen och regeringen anser att principen om frihet under ansvar fungerar väl och är viktig att värna.

Skogen är en strategisk resurs för ett robust Sverige samt för jobb och tillväxt. Den svenska skogen och skogsnäringen spelar en stor roll för svensk välfärd. Skogsnäringen står för ca 10 procent av Sveriges totala varuexport och skapar jobb och tillväxt. Samtidigt som skogen brukas har mängden trä i skogarna fördubblats de senaste 100 åren – och andelen skyddad skog ökat. Det svenska skogsbruket är centralt för svenskt klimatarbete och tillgång till biomassa är därför av stor vikt för att kunna förverkliga ett skifte bort från fossila material och bränslen. Den växande skogen är också avgörande för den biologiska mångfalden. Regeringen prioriterar att det svenska skogsbruket inte begränsas utan fullt ut kan bidra till att uppnå klimatmålen, samt till jobb och tillväxt i hela landet. Samtidigt är ett flertal nya EU-rättsakter aktuella som kan påverka det svenska skogsbruket och den nationella skogspolitiken. Regeringen anser därför att det behövs en översyn av den nationella skogspolitiken för att utveckla en framtida ändamålsenlig skogspolitik som främjar ett långsiktigt hållbart svenskt skogsbruk och en växande bioekonomi.

Regeringen anser att en stark ägande- och brukanderätt är grunden för att i ökad utsträckning kunna ta tillvara skogens potential för ekonomi, klimat och miljö. En mångfald av brukande av skogen är viktig där en stark äganderätt och skogsägarnas egna drivkrafter är avgörande för att uppnå de jämställda målen i skogspolitiken.

De stora skillnaderna mellan skog i olika EU-länder gör att beslut bör fattas på en nivå där det går att ta hänsyn till nationella förutsättningar. Regeringen kommer även här att värna och verka för hållbart svenskt skogsbruk. Det nationella självbestämmandet över skogsfrågor ska värnas och detaljregleringar av skogsbruket undvikas. Regeringen avser även att bevaka EU-fördragets viktiga principer om subsidiaritet och proportionalitet. Regeringen kommer i alla avseenden och sammanhang att värna och verka för ett hållbart svenskt skogsbruk, med omsorg för kommande generationer.

## 2.8.7 De samiska näringarna

För att upprätthålla en långsiktigt hållbar rennäring och stärka andra samiska näringars förutsättningar främjar regeringen samernas möjlighet till inflytande i frågor som särskilt berör samer och som påverkar samebyarna och nyttjandet av renskötselområden. En central fråga för rennäringen är att samexistens med rovdjuren sker inom ramen för den av riksdagen fastställda toleransnivån för skador på renar orsakade av stora rovdjur. Det är därför angeläget att arbetet med ett förvaltningsverktyg i syfte att upprätthålla en hållbar rennäring och gynnsam bevarandestatus för stora rovdjur fortskrider. Rennäringens förluster med anledning av predation från stora rovdjur på renar har ökat under flera år samtidigt som ersättningsnivån för rovdjursförekomst har varit densamma sedan 2002. Regeringen anser därför att ersättningsnivån ska höjas.



## 2.9 Budgetförslag

### 2.9.1 1:1 Skogsstyrelsen

**Tabell 2.31 Anslagsutveckling 1:1 Skogsstyrelsen**

Tusental kronor

2022	Utfall	582 413	Anslagssparande	16 538
2023	Anslag	533 764 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	546 066
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>545 123</b>		
2025	Beräknat	543 347 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	556 671 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 524 332 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 524 346 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Skogsstyrelsens förvaltningsutgifter.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.32 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Skogsstyrelsen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>533 764</b>	<b>533 764</b>	<b>533 764</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	16 681	36 691	50 678
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-5 322	-27 107	-27 772
varav BP24 <sup>3</sup>	-6 570	-6 570	-6 570
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-1 053	-1 053	-1 053
– Generell besparing i statsförvaltningen	-5 517	-5 517	-5 517
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>545 123</b>	<b>543 347</b>	<b>556 671</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 5 517 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 545 123 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Skogsstyrelsen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 543 347 000 kronor respektive 556 671 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 2.33 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Skogsstyrelsen**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<i>Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera verksamheten</i>						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>	-104	38	525	500	25	-41
<i>Uppdragsverksamhet</i>						
Skogliga tjänster	8 049	-1 573	70 000	71 500	-1 500	4 976
Arbetsmarknadsrelaterade tjänster	-18 815	-2 700	45 000	45 000	0	-21 515
Tjänsteexport	106	0	0	0	0	106
<b>Summa uppdragsverksamhet</b>	<b>-10 660</b>	<b>-4 273</b>	<b>115 000</b>	<b>116 500</b>	<b>-1 500</b>	<b>-16 433</b>

Källa: Skogsstyrelsen.

Skogsstyrelsens offentligrättsliga verksamhet utgörs av avgifter som tas ut för vissa ärenden enligt skogsvårdslagen (1979:429) och miljöbalken. Skogsstyrelsen bedriver uppdragsverksamhet som ska finansieras genom avgifter med full kostnadstäckning. Undantaget är vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Avgifterna får disponeras av Skogsstyrelsen.

### 2.9.2 1:2 Insatser för skogsbruket

**Tabell 2.34 Anslagsutveckling 1:2 Insatser för skogsbruket**

Tusental kronor

2022	Utfall	541 991	Anslagssparande	164 082
2023	Anslag	594 373 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	574 571
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>594 373</b>		
2025	Beräknat	594 373		
2026	Beräknat	594 373		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till vissa åtgärder inom skogsbruket och finansierar natur- och kulturmiljövårdsåtgärder inom skogsbruket och åtgärder för att anlägga och vårda ädellövskog. Anslaget får användas för att täcka utgifter för biotopskydd och naturvårdsavtal. Anslaget får även användas för utgifter för att upprätta renbruksplaner och till att medfinansiera skogsträdsförädling. Vidare får anslaget användas för vissa administrationskostnader hos Skogsstyrelsen.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.35 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Insatser för skogsbruket**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>594 373</b>	<b>594 373</b>	<b>594 373</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>594 373</b>	<b>594 373</b>	<b>594 373</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 594 373 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Insatser för skogsbruket* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 594 373 000 kronor respektive 594 373 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:2 *Insatser för skogsbruket* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 130 000 000 kronor 2025–2028.

**Skälen för regeringens förslag:** I hanteringen av vissa bidrag och ersättningar till skogsägare och för att skapa goda förutsättningar för fleråriga naturvårdsprojekt behöver ekonomiska åtaganden kunna ingås som medför utgifter under kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:2 *Insatser för skogsbruket* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 130 000 000 kronor 2025–2028.

**Tabell 2.36 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Insatser för skogsbruket**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2028
Ingående åtaganden	47 488	45 812	80 778			
Nya åtaganden	32 614	72 000	102 613			
Infriade åtaganden	-34 290	-37 034	-53 391	-70 521	-28 704	-30 775
Utestående åtaganden	45 812	80 778	130 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>100 000</b>	<b>130 000</b>	<b>130 000</b>			

## 2.9.3 1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt

**Tabell 2.37 Anslagsutveckling 1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt**

Tusental kronor

2022	Utfall	165 108	Anslagssparande	4 985
2023	Anslag	174 348 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	179 607
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>191 847</b>		
2025	Beräknat	202 775 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	215 014 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 194 728 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 201 282 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Statens veterinärmedicinska anstalts förvaltningsutgifter.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.38 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>171 348</b>	<b>171 348</b>	<b>171 348</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	5 709	13 026	17 789
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	14 790	18 401	25 877
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>10 928</i>	<i>-1 072</i>	<i>5 928</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-263	-263	-263
– Utvecklad beredskapsförmåga hos myndigheter	13 000	1 000	8 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 809	-1 809	-1 809
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>191 847</b>	<b>202 775</b>	<b>215 014</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

För att intensifiera återuppbyggnaden av det civila försvaret i syfte att stärka totalförsvaret anser regeringen att medel för uppbyggnaden av en livsmedelsberedskap bör överföras till anslaget från anslaget 1:27 *Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet*. Därför ökas anslaget med 13 000 000 kronor. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med 1 000 000 kronor respektive 8 000 000 kronor därefter.

Anslaget minskas med 1 809 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 191 847 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Statens veterinärmedicinska anstalt* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 202 775 000 kronor respektive 215 014 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 2.39 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Statens veterinärmedicinska anstalt**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera verksamheten						
<i>Uppdragsverksamhet</i>	21 586	-8 000	179 000	185 000	-6 000	7 586
<i>Tjänsteexport</i>	369	0	13 000	13 000	0	369
<b>Summa uppdragsverksamhet</b>	<b>21 955</b>	<b>-8 000</b>	<b>192 000</b>	<b>198 000</b>	<b>-6 000</b>	<b>7 955</b>

Källa: SVA.

### 2.9.4 1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet

**Tabell 2.40 Anslagsutveckling 1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet**

Tusental kronor

2022	Utfall	133 940	Anslagssparande
2023	Anslag	116 041 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 116 041
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>124 496</b>	
2025	Beräknat	135 153 <sup>2</sup>	
2026	Beräknat	140 058 <sup>3</sup>	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 124 496 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 124 496 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för ersättning för veterinär service. Anslaget får användas för utgifter för att minska veterinärkostnaderna för företag med avlägset belägen djurhållning avseende livsmedelsproducerande djur.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.41 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>116 041</b>	<b>116 041</b>	<b>116 041</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	9 713	20 478	25 432
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 258	-1 366	-1 415
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>-1 258</i>	<i>-1 258</i>	<i>-1 258</i>
<i>– Generell besparing i statsförvaltningen</i>	<i>-1 258</i>	<i>-1 258</i>	<i>-1 258</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>124 496</b>	<b>135 153</b>	<b>140 058</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 1 258 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 124 496 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Bidrag till veterinär fältverksamhet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 135 153 000 kronor respektive 140 058 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 2.42 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Statens jordbruksverk – Distriktsveterinärernas verksamhet**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera verksamheten						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>	0	0	2 900	2 900	0	0
<i>Uppdragsverksamhet</i>	-6 408	-31 000	768 700	798 700	-30 000	-67 408
Summa uppdragsverksamhet	-6 408	-31 000	768 700	798 700	-30 000	-67 408

Källa: Jordbruksverket.

## 2.9.5 1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder

**Tabell 2.43 Anslagsutveckling 1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder**

Tusental kronor

2022	Utfall	9 933	Anslagssparande	-2
2023	Anslag	9 933 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	9 857
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>9 933</b>		
2025	Beräknat	9 933		
2026	Beräknat	9 933		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för förebyggande djurhälsoarbete och djursjukdatasystem, i syfte att begränsa skadeverkningarna av sådana djursjukdomar som bara smittar mellan djur, och sådana som kan smitta både djur och människor. Anslaget får även användas till djurskyddsfrämjande åtgärder.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.44 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>9 933</b>	<b>9 933</b>	<b>9 933</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>9 933</b>	<b>9 933</b>	<b>9 933</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 9 933 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 9 933 000 kronor respektive 9 933 000 kronor.

## 2.9.6 1:6 Bekämpning av smittsamma djursjukdomar

**Tabell 2.45 Anslagsutveckling 1:6 Bekämpning av smittsamma djursjukdomar**

Tusental kronor

2022	Utfall	229 381	Anslagssparande	37 187
2023	Anslag	307 349 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	304 983
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>133 349</b>		
2025	Beräknat	133 349		
2026	Beräknat	133 349		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bekämpning av och beredskap mot smittsamma djursjukdomar varvid ersättning lämnas enligt epizootilagen (1999:657), zoonoslagen (1999:658), lagen (2006:806) om provtagning på djur, m.m. eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagarna. Anslaget får användas för statsbidrag till obduktionsverksamhet, för utveckling och genomförande av sjukdomskontroller och för genomförande av EU-lagstiftningen om djurskydd, djurhälsa, foder och livsmedel. Anslaget får användas för utgifter för nationell medfinansiering av kontrollprogram som Sverige enligt EU:s krav är skyldig att göra.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.46 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:6 Bekämpning av smittsamma djursjukdomar**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>133 349</b>	<b>133 349</b>	<b>133 349</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>133 349</b>	<b>133 349</b>	<b>133 349</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 133 349 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Bekämpning av smittsamma djursjukdomar* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 133 349 000 kronor respektive 133 349 000 kronor.

## 2.9.7 1:7 Ersättningar för viltskador m.m.

**Tabell 2.47 Anslagsutveckling 1:7 Ersättningar för viltskador m.m.**

Tusental kronor

2022	Utfall	48 172	Anslagssparande	4 606
2023	Anslag	67 778 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	67 256
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>67 778</b>		
2025	Beräknat	67 778		
2026	Beräknat	67 778		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att förebygga skada av vilt och ersättning för sådan skada. Avseende förebyggande åtgärder mot skador i fisket orsakade av säl bör anslaget användas som nationell offentlig medfinansiering av åtgärder inom ramen för havs- och fiskeriprogrammet och havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.48 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:7 Ersättningar för viltskador m.m.**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>67 778</b>	<b>67 778</b>	<b>67 778</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>67 778</b>	<b>67 778</b>	<b>67 778</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 67 778 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Ersättningar för viltskador m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 67 778 000 kronor respektive 67 778 000 kronor.

## 2.9.8 1:8 Statens jordbruksverk

**Tabell 2.49 Anslagsutveckling 1:8 Statens jordbruksverk**

Tusental kronor

2022	Utfall	621 152	Anslagssparande	-1 782
2023	Anslag	756 665 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	749 848
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>744 465</b>		
2025	Beräknat	794 927 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	837 796 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 769 137 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 791 821 tkr i 2024 års prisnivå.



## Ändamål

Anslaget används för Statens jordbruksverks förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård och för utgifter för Centrala djurförsöksetiska nämnden.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.50 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:8 Statens jordbruksverk**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>740 665</b>	<b>740 665</b>	<b>740 665</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	21 590	47 149	65 849
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-17 790	7 113	31 282
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>2 898</i>	<i>2 398</i>	<i>26 398</i>
– Flytt av POM Programmet för odlad mångfald	-8 000	-8 000	-8 000
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-1 186	-1 186	-1 186
– Utvecklad beredskapsförmåga hos myndigheter	17 000	14 000	29 000
– Åkermarksinventering	2 500	5 000	14 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-7 416	-7 416	-7 416
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>744 465</b>	<b>794 927</b>	<b>837 796</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 8 000 000 kronor fr.o.m. 2024 för drift och utveckling av den nationella genbanken och därtill hörande uppgifter. Anslag 1:23 *Sveriges lantbruksuniversitet* ökas med motsvarande belopp. För att intensifiera återuppbyggnaden av det civila försvaret i syfte att stärka totalförsvaret anser regeringen att medel för uppbyggnaden av en livsmedelsberedskap bör överföras till anslaget från anslaget 1:27 *Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet*. Därför ökas anslaget med 17 000 000 kronor. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med 14 000 000 kronor respektive 29 000 000 kronor därefter.

Anslaget ökas med 2 500 000 kronor 2024 för inventering av åkermark. För 2025 beräknas anslaget öka med 5 000 000 kronor och fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 14 000 000.

Anslaget minskas med 7 416 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 744 465 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Statens jordbruksverk* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 794 927 000 kronor respektive 837 796 000 kronor.

**Budget för avgiftsbelagd verksamhet****Tabell 2.51 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Statens jordbruksverk**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera verksamheten						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>						
Djur	-16 049	-280	51 337	54 276	-2 939	-19 268
Växt	-303	168	9 257	9 115	142	7
Tillsyn	5 136	-5 707	34 493	33 761	732	161
Utsäde	3 160	936	35 611	35 456	155	4 251
<i>Uppdragsverksamhet</i>						
Utsäde	-837	-749	4 968	4 835	133	-1 453
Tjänsteexport	2 013	-397	805	1 196	-391	1 225
Summa uppdragsverksamhet	1 176	-1 146	5 773	6 031	-258	-228

Källa: Jordbruksverket.

**2.9.9 1:9 Bekämpning av växtskadegörare****Tabell 2.52 Anslagsutveckling 1:9 Bekämpning av växtskadegörare**

Tusental kronor

2022	Utfall	14 434	Anslagssparande	401
2023	Anslag	15 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	14 885
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>15 000</b>		
2025	Beräknat	15 000		
2026	Beräknat	15 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.**Ändamål**

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder mot växtskadegörare samt för att ersätta enskilda för kostnader eller förluster till följd av sådana åtgärder enligt växtskyddslagen (2022:725). Utgifter för beredskapsåtgärder, akuta skyddsåtgärder, kontroller, inventeringar m.m. mot karantänskadegörare finansieras också med detta anslag liksom undersökningar av organismer och växtprover som av Jordbruksverket överlämnas för laboriemässig diagnostisering. Vidare får anslaget användas till internationellt engagemang inom området bekämpning av växtskadegörare. Slutligen används anslaget för utgifter för verifiering av de svenska skyddade zonerna.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.53 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:9 Bekämpning av växtskadegörare**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>15 000</b>	<b>15 000</b>	<b>15 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>15 000</b>	<b>15 000</b>	<b>15 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 15 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Bekämpning av växtskadegörare* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 15 000 000 kronor respektive 15 000 000 kronor.

### 2.9.10 1:10 Gårdsstöd m.m.

**Tabell 2.54 Anslagsutveckling 1:10 Gårdsstöd m.m.**

Tusental kronor

2022	Utfall	7 438 088	Anslagssparande	36 705
2023	Anslag	6 152 908 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	6 152 908
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>9 640 894</b>		
2025	Beräknat	7 560 039		
2026	Beräknat	7 423 814		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter som motsvarar EU:s finansiering av gårdsstöd och andra åtgärder inom den första pelaren av den gemensamma jordbrukspolitiken. Anslaget får även användas för utgifter som motsvarar EU:s bidrag till att förebygga, upptäcka och bekämpa djursjukdomar och växtskadegörare.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.55 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:10 Gårdsstöd m.m.**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>5 637 032</b>	<b>5 637 032</b>	<b>5 637 032</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling	1 821 068	1 186 897	683 214
Volym			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	2 182 794	736 110	1 103 568
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>9 640 894</b>	<b>7 560 039</b>	<b>7 423 814</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 9 640 894 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Gårdsstöd m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 7 560 039 000 kronor respektive 7 423 814 000 kronor.

## 2.9.11 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.

**Tabell 2.56 Anslagsutveckling 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.**

Tusental kronor

2022	Utfall	101 436	Anslagssparande	65 564
2023	Anslag	149 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	189 000
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>159 000</b>		
2025	Beräknat	169 000		
2026	Beräknat	170 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för offentlig lagring, övrig intervention, stöd i form av produktions-, konsumtions- och marknadsföringsbidrag, fiberberedning samt exportbidrag.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.57 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>149 000</b>	<b>149 000</b>	<b>149 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling			
Volymer	10 000	20 000	21 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>159 000</b>	<b>169 000</b>	<b>170 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 159 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Intervention för jordbruksprodukter m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 169 000 000 kronor respektive 170 000 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:11 *Intervention för jordbruksprodukter m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 120 000 000 kronor 2025 och 2026.

**Skälen för regeringens förslag:** Ett av de områden som anslaget används till är stöd till producentorganisationer inom sektorn för frukt och grönt. Stöden ges inom fleråriga verksamhetsprogram. Efter beslut om stöd sker betalningarna till stödmottagarna under påföljande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:11 *Intervention för jordbruksprodukter m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 120 000 000 kronor 2025 och 2026.

**Tabell 2.58 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
Ingående åtaganden	60 033	50 192	110 167		
Nya åtaganden	50 192	110 167	67 000		
Infriade åtaganden	-60 033	-50 192	-57 167	-65 000	-55 000
Utestående åtaganden	50 192	110 167	120 000		
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>110 000</b>	<b>120 000</b>	<b>120 000</b>		

## 2.9.12 1:12 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027

**Tabell 2.59 Anslagsutveckling 1:12 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027**

Tusental kronor

2022	Utfall	Anslagssparande
2023	Anslag	2 128 716 <sup>1</sup> Utgiftsprognos 1 697 939
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 800 000</b>
2025	Beräknat	2 800 000
2026	Beräknat	2 800 000

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för nationell medfinansiering av åtgärder i enlighet med Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027. Anslaget får även användas för utgifter för nationell medfinansiering till EU:s ekonomiska stöd till jordbruksföretag som drabbats av torkan och efterföljande nederbörd 2023 samt administration av detta stöd.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.60 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:12 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>2 000 000</b>	<b>2 000 000</b>	<b>2 000 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	800 000	800 000	800 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 800 000</b>	<b>2 800 000</b>	<b>2 800 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 2 800 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 800 000 000 kronor respektive 2 800 000 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:12 *Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 620 000 000 kronor 2025–2029.

**Skälen för regeringens förslag:** Huvuddelen av åtgärderna som finansieras under anslaget är ersättningsformer som bygger på fleråriga åtaganden om utbetalningar. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:12 *Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 620 000 000 kronor 2025–2029.

**Tabell 2.61 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:12 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027**

Tusental kronor

	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2029
Ingående åtaganden		865 377			
Nya åtaganden	865 377	2 421 916			
Infriade åtaganden		-667 293	-1 383 009	-598 238	-638 753
Utestående åtaganden	865 377	2 620 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>3 105 900</b>	<b>2 620 000</b>			

### 2.9.13 1:13 Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027

**Tabell 2.62 Anslagsutveckling 1:13 Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027**

Tusental kronor

2022	Utfall	Anslagssparande
2023	Anslag	1 603 258 <sup>1</sup> Utgiftsprognos 1 270 852
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 913 900</b>
2025	Beräknat	1 913 900
2026	Beräknat	1 913 900

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter motsvarande EU:s finansiering för åtgärder inom pelare två, i enlighet med Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027. Anslaget får även användas för utgifter motsvarande EU:s finansiering av åtgärder för stöd till biodling för perioden 2023–2027. Anslaget får även användas för utgifter motsvarande EU:s finansiering för ekonomiskt stöd till jordbruksföretag som drabbats av torkan och efterföljande nederbörd 2023.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.63 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:13 Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 538 900</b>	<b>1 538 900</b>	<b>1 538 900</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	375 000	375 000	375 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 913 900</b>	<b>1 913 900</b>	<b>1 913 900</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 913 900 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 913 900 000 kronor respektive 1 913 900 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:13 *Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 042 000 000 kronor 2025–2029.

**Skälen för regeringens förslag:** Huvuddelen av åtgärderna som finansieras under anslaget är ersättningsformer som bygger på fleråriga åtaganden om utbetalningar. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:13 *Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 042 000 000 kronor 2025–2029.

**Tabell 2.64 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:13 Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027**

Tusental kronor

	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2029
Ingående åtaganden		553 965			
Nya åtaganden	553 965	2 894 875			
Infriade åtaganden		-406 840	-1 217 763	-865 406	-958 831
Utestående åtaganden	553 965	3 042 000			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>3 905 900</b>	<b>3 042 000</b>			

## 2.9.14 1:14 Livsmedelsverket

**Tabell 2.65 Anslagsutveckling 1:14 Livsmedelsverket**

Tusental kronor

2022	Utfall	348 910	Anslagssparande	-1 625
2023	Anslag	347 670 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	344 374
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>388 770</b>		
2025	Beräknat	407 034 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	418 117 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.<sup>2</sup> Motsvarar 388 771 tkr i 2024 års prisnivå.<sup>3</sup> Motsvarar 388 771 tkr i 2024 års prisnivå.**Ändamål**

Anslaget får användas för Livsmedelsverkets förvaltningsutgifter.

**Skälen för regeringens förslag****Tabell 2.66 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:14 Livsmedelsverket**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>327 670</b>	<b>327 670</b>	<b>327 670</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	13 889	29 935	39 672
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer <i>varav BP24<sup>3</sup></i>	47 211	49 429	50 775
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-184	-184	-184
– Utvecklad beredskapsförmåga hos myndigheter	62 000	47 000	47 000
– Införande av fasta avgifter för slakterikontroll	-18 000	-18 000	-18 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-3 484	-3 484	-3 484
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>388 770</b>	<b>407 034</b>	<b>418 117</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusivt beslut om ändringar i statens budget.<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.<sup>3</sup> Exklusivt pris- och löneomräkning.

För att intensifiera återuppbyggnaden av det civila försvaret i syfte att stärka totalförsvaret anser regeringen att medel för uppbyggnaden av en livsmedelsberedskap och åtgärder för att säkerställa tillgången till dricksvatten bör överföras till anslaget från anslaget 1:27 *Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet*. Därför ökas anslaget med 62 000 000 kronor och fr.o.m. 2025 beräknas anslaget öka med 47 000 000 kronor.

För att finansiera införande av fasta avgifter per slaktat djur i den offentliga kontrollen vid slakterier och vilthanteringsanläggningar minskas anslaget med 18 000 000 kronor 2024 fr.o.m. 2025 beräknas anslaget minskas med motsvarande belopp. Anslaget 1:26 *Slakterikontroll* ökas med motsvarande belopp.

Anslaget minskas med 3 484 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).



Regeringen föreslår att 388 770 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Livsmedelsverket* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 407 034 000 kronor respektive 418 117 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 2.67 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Livsmedelsverket**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera verksamheten						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>						
Gränskontroll	5 966	-1 300	20 000	21 500	-1 500	3 166
Myndighetsärenden	517	-30	500	500	0	487
Kontroll av Livsmedelsanläggningarna	-26 990	3 600	231 000	227 000	4 000	-19 390
Kontroll av restsubstanser	183	670	21 000	21 000	0	853
Kontroll av bekämpningsmedel	638	0	0	0	0	638
Kontroll av kontaminanter exkl dioxiner	330	-105	4 000	4 000	0	225
Dioxinkontroll	-95	0	0	0	0	-95
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera en bestämd del av verksamheten						
Uppdragsverksamhet	2 311	-2 400	13 300	15 800	-2 500	-2 589
Tjänsteexport	2 266	-500	4 900	5 500	-600	1 166
<b>Summa uppdragsverksamhet</b>	<b>4 577</b>	<b>-2 900</b>	<b>18 100</b>	<b>21 300</b>	<b>-3 100</b>	<b>-1 423</b>

Källa: Livsmedelsverket.

## 2.9.15 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor

**Tabell 2.68 Anslagsutveckling 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor**

Tusental kronor

2022	Utfall	175 895	Anslagssparande	23 764
2023	Anslag	204 160 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	190 523
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>166 160</b>		
2025	Beräknat	166 160		
2026	Beräknat	69 160		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder för att stärka konkurrenskraften i livsmedelssektorn och för att främja exporten av svenska livsmedel och för utveckling av livsmedelsförädling. Anslaget får användas för utgifter till stöd för marknadsföring och deltagande i mässor samt stöd till projektverksamhet med syfte att öka kompetens och utveckla produkter, processer, teknik och logistiklösningar med anknytning till livsmedelsförädling.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.69 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>204 160</b>	<b>204 160</b>	<b>204 160</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-38 000	-38 000	-135 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>166 160</b>	<b>166 160</b>	<b>69 160</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Medlen för vildsvinspaketet som avsattes genom riksdagens budgetbeslut 2021 och 2022 kommer inte fullt ut kunna användas. En del av detta budgetutrymme kommer därför användas för andra delar av livsmedelsstrategin.

Regeringen föreslår att 166 160 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Konkurrenskraftig livsmedelssektor* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 166 160 000 kronor respektive 69 160 000 kronor.

### 2.9.16 1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.

**Tabell 2.70 Anslagsutveckling 1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.**

Tusental kronor

2022	Utfall	45 961	Anslagssparande	-2 313
2023	Anslag	46 913 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	45 653
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>46 913</b>		
2025	Beräknat	46 913		
2026	Beräknat	46 913		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för medlemskapsavgifter i internationella organisationer inom utgiftsområdets ansvar. Anslaget får användas för internationella skogsfrågor. Anslaget får även användas för andra bidrag relaterade till utgiftsområdets internationella arbete.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.71 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>46 913</b>	<b>46 913</b>	<b>46 913</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>46 913</b>	<b>46 913</b>	<b>46 913</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 46 913 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 *Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 46 913 000 kronor respektive 46 913 000 kronor.

## 2.9.17 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

**Tabell 2.72 Anslagsutveckling 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur**

Tusental kronor

2022	Utfall	5 077 039	Anslagssparande	641 188
2023	Anslag	1 998 306 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 814 804
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 553 187</b>		
2025	Beräknat	1 149 187		
2026	Beräknat	135 587		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för nationell medfinansiering av åtgärder i enlighet med landsbygdsprogrammet för Sverige för 2014–2020, inklusive förlängningsåren 2021 och 2022. Anslaget får användas för utgifter för delar av det attesterande organets (Ekonomistyrningsverket) utgifter för revision av jordbruksfonderna för programperioden 2014–2020. Anslaget får användas för utgifter för det nationella stödet till jordbruket i norra Sverige. Anslaget får även användas för statsbidrag till kommuner med geografiska och demografiska utmaningar. Anslaget får även användas för utgifter för medfinansiering av EU:s program för stöd till biodling för perioden 2020–2022. Anslaget får även användas för utgifter för program för lokalt ledd utveckling under programperioden 2014–2020. Anslaget får användas för utgifter för eventuella finansiella korrigeringar och straffavgifter som Europeiska kommissionen kan komma att ålägga Sverige efter granskning av Sveriges utnyttjande av EU:s jordbruksfonder, EU:s fiskefond, Europeiska regionala utvecklingsfonden och Europeiska socialfonden. Vidare får anslaget användas för eventuella ränteutgifter, rättegångskostnader, revisions- och kontrollutgifter förknippade med Jordbruksverkets inbetalningar till den europeiska unionen. Anslaget får även användas för utgifter för skadestånd. Dessutom får anslaget belastas med tekniska utgifter för offentlig lagring i den mån som ersättning inte erhålls från EU-budgeten. Anslaget får även användas för utgifter för ekonomiskt stöd till lantbrukare som drabbats av torkan 2018. Anslaget får även användas för utgifter för ekonomiskt stöd till lantbrukare och trädgårdsnäringen som drabbats av höjda priser på insatsvaror 2022. Anslaget får även användas för utgifter för stöd för avveckling av verksamheter med minkuppfödning för pälsproduktion samt administration av detta stöd.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.73 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>2 068 306</b>	<b>2 068 306</b>	<b>2 068 306</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	270 300	-133 700	-1 147 300
varav BP24	256 000	222 000	
– Omfördelning landsbygdsprogrammet nationell medfinansiering	16 000	132 000	
– Finansiella korrigeringar	150 000		
– Stöd för avveckling av minkuppfödning	90 000	90 000	
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-785 419	-785 419	-785 419
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 553 187</b>	<b>1 149 187</b>	<b>135 587</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Medel inom landsbygdsprogrammet som inte nyttjats tidigare år omfördelas till kommande år. Anslaget ökas därför med 16 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 132 000 000 kronor.

För bidrag till avveckling av verksamheter med uppfödning av mink ökas anslaget med 90 000 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 90 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 1 553 187 000 kronor anvisas under anslaget 1:17 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 149 187 000 kronor respektive 135 587 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:17 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 566 000 000 kronor 2025.

**Skälen för regeringens förslag:** Huvuddelen av åtgärderna som finansieras under anslaget är ersättningsformer som bygger på fleråriga åtaganden om utbetalningar. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:17 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 566 000 000 kronor 2025.

**Tabell 2.74 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Ingående åtaganden	2 943 307	1 799 365	1 093 450	
Nya åtaganden	553 901	374 450	132 550	
Infriade åtaganden	-1 697 843	-1 080 365	-660 000	-566 000
Utestående åtaganden	1 799 365	1 093 450	566 000	
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>2 138 000</b>	<b>1 500 000</b>	<b>566 000</b>	

## 2.9.18 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

**Tabell 2.75 Anslagsutveckling 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur**

Tusental kronor				
2022	Utfall	3 066 368	Anslagssparande	1 115 529
2023	Anslag	1 538 013 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 569 545
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 108 862</b>		
2025	Beräknat	773 062		
2026	Beräknat	2 400		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter motsvarande EU:s finansiering av åtgärder i enlighet med landsbygdsprogrammet för Sverige för 2014–2020, inklusive förlängningsåren 2021 och 2022. Anslaget får även användas för utgifter för EU:s program för stöd till biodling för perioden 2020–2022. Anslaget får även användas för utgifter för program för lokalt ledd utveckling under programperioden 2014–2020. Anslaget får även användas för utgifter motsvarande EU:s finansiering för ekonomiskt stöd till jordbrukare som drabbats av höjda priser på insatsvaror 2022.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.76 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur**

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 468 013</b>	<b>1 468 013</b>	<b>1 468 013</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-2 758 290	-3 094 090	-3 867 990
varav BP24	-50 000	-11 000	
– Omfördelning landsbygdsprogrammet EU-finansiering	-50 000	-11 000	
Överföring till/från andra anslag	-23 040	-23 040	-23 040
Övrigt	2 422 179	2 422 179	2 425 417
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 108 862</b>	<b>773 062</b>	<b>2 400</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 108 862 000 kronor anvisas under anslaget 1:18 *Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 773 062 000 kronor respektive 2 400 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:18 *Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 745 000 000 kronor 2025.

**Skälen för regeringens förslag:** Huvuddelen av åtgärderna som finansieras under anslaget är ersättningsformer som bygger på fleråriga åtaganden om utbetalningar. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:18 *Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* ingå ekonomiska åtaganden som

inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 745 000 000 kronor 2025.

**Tabell 2.77 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025
Ingående åtaganden	3 517 916	2 584 359	1 680 048	
Nya åtaganden	1 094 796	562 129	132 952	
Infriade åtaganden	-2 028 353	-1 466 440	-1 068 000	-745 000
Utestående åtaganden	2 584 359	1 680 048	745 000	
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>2 623 100</b>	<b>1 800 000</b>	<b>745 000</b>	

## 2.9.19 1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket

**Tabell 2.78 Anslagsutveckling 1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket**

Tusental kronor

År	Utfall	2024	Anslagssparande	2025
2022	Utfall	25 163	Anslagssparande	64 745
2023	Anslag	129 830 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	111 465
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>29 830</b>		
2025	Beräknat	34 830		
2026	Beräknat	34 830		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för försöks- och utvecklingsverksamhet och andra insatser i syfte att styra utvecklingen inom jordbruket och trädgårdsnäringen mot minskat växtnäringssläckage, minskad ammoniakavgång, säkrare och minskad användning av växtskyddsmedel, bevarande av biologisk mångfald och tillvaratagande av kulturvärden, för ekologisk produktion samt för klimat- och energiinsatser inom de areella näringarna. Anslaget får användas för stöd till metangasreducering. Anslaget får användas för utgifter för uppföljning och utvärdering av den gemensamma jordbrukspolitiken liksom för effekterna av de verksamheter som finansieras under anslaget.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.79 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>92 330</b>	<b>92 330</b>	<b>92 330</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-62 500	-57 500	-57 500
<i>varav BP24</i>	<i>10 000</i>	<i>15 000</i>	<i>15 000</i>
<i>– Metodutveckling och försöksverksamhet inom jordbruket</i>	<i>10 000</i>	<i>15 000</i>	<i>15 000</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>29 830</b>	<b>34 830</b>	<b>34 830</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att genomföra metodutveckling och försöksverksamhet inom jordbruket ökas anslaget med 10 000 000 kronor för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med 15 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 29 830 000 kronor anvisas under anslaget 1:19 *Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 34 830 000 kronor respektive 34 830 000 kronor.

## 2.9.20 1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.

**Tabell 2.80 Anslagsutveckling 1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.**

Tusental kronor

2022	Utfall	17 008	Anslagssparande	7 079
2023	Anslag	24 116 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	24 116
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>24 116</b>		
2025	Beräknat	24 116		
2026	Beräknat	24 116		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till jordbrukets yttre och inre rationalisering. Från och med 2006 disponeras anslaget helt för vissa omarronderingsprojekt i Dalarnas, Västra Götalands samt delar av Värmlands län.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.81 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>24 116</b>	<b>24 116</b>	<b>24 116</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>24 116</b>	<b>24 116</b>	<b>24 116</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 24 116 000 kronor anvisas under anslaget 1:20 *Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 24 116 000 kronor.

## 2.9.21 1:21 Åtgärder på fjällägenheter

**Tabell 2.82 Anslagsutveckling 1:21 Åtgärder på fjällägenheter**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 529	Anslagssparande	
2023	Anslag	1 529 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 529
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 529</b>		
2025	Beräknat	1 529		
2026	Beräknat	1 529		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för underhåll, upprustning och investeringar i byggnader och andra fasta anläggningar på fjällägenheter. Anslaget får även användas för utgifter för att täcka avvecklingsbidrag och avträdesersättning till arrendatorer.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.83 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:21 Åtgärder på fjällägenheter**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 529</b>	<b>1 529</b>	<b>1 529</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 529</b>	<b>1 529</b>	<b>1 529</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 529 000 kronor anvisas under anslaget 1:21 *Åtgärder på fjällägenheter* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 1 529 000 kronor respektive 1 529 000 kronor.

## 2.9.22 1:22 Främjande av rennäringen m.m.

**Tabell 2.84 Anslagsutveckling 1:22 Främjande av rennäringen m.m.**

Tusental kronor

2022	Utfall	135 716	Anslagssparande	199
2023	Anslag	125 915 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	124 946
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>135 915</b>		
2025	Beräknat	135 915		
2026	Beräknat	135 915		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter till åtgärder för främjande av rennäringen.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.85 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:22 Främjande av rennäringen m.m.**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>125 915</b>	<b>125 915</b>	<b>125 915</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	10 000	10 000	10 000
<i>varav BP24</i>	<i>10 000</i>	<i>10 000</i>	<i>10 000</i>
<i>– Höjd rovdjursersättning</i>	<i>10 000</i>	<i>10 000</i>	<i>10 000</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>135 915</b>	<b>135 915</b>	<b>135 915</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.



Regeringen föreslår att anslag 1:22 *Främjande av rennäringen* ökas med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2024 för att möjliggöra höjd rovdjursersättning för rennäringen.

Regeringen föreslår att 135 915 000 kronor anvisas under anslaget 1:22 *Främjande av rennäringen m.m.* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 135 915 000 kronor respektive 135 915 000 kronor.

## 2.9.23 1:23 Sveriges lantbruksuniversitet

**Tabell 2.86 Anslagsutveckling 1:23 Sveriges lantbruksuniversitet**

Tusental kronor

2022	Utfall	2 134 808	Anslagssparande	
2023	Anslag	2 160 339 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	2 160 339
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>2 240 063</b>		
2025	Beräknat	2 317 668 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	2 379 171 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 2 232 429 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 2 238 032 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt för forskning och utbildning på forskarnivå inom livsmedelsproduktion, djurhållning, djurhälsa och djurskydd, skog, skogsbruk och förädling av skogsråvara, landsbygdsutveckling, rekreation och fritid samt landskapsplanering och markanvändning i tätorter och tätortsnära miljöer. Anslaget får även användas för ersättning för behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning inom samma områden samt för fortlöpande miljöanalys.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.87 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:23 Sveriges lantbruksuniversitet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>2 160 339</b>	<b>2 160 339</b>	<b>2 160 339</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	73 412	158 702	214 282
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	6 312	-1 373	4 550
varav BP24 <sup>3</sup>	5 557	5 557	5 557
– Flytt av POM Programmet för odlad mångfald	8 000	8 000	8 000
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-1 270	-1 270	-1 270
– Kompetenscentrum för växtförädling, Grogrund	10 000	10 000	10 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-11 173	-11 173	-11 173
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>2 240 063</b>	<b>2 317 668</b>	<b>2 379 171</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 8 000 000 kronor fr.o.m. 2024 för drift och utveckling av den nationella genbanken och därtill hörande uppgifter.

Anslaget ökas med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2024 för en förstärkning av Grogrund – centrum för växtförädling av livsmedelsgrödor.

Anslaget minskas med 11 173 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 2 240 063 000 kronor anvisas under anslaget 1:23 *Sveriges lantbruksuniversitet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 2 317 668 000 kronor respektive 2 379 171 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 2.88 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Sveriges lantbruksuniversitet**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<i>Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera verksamheten</i>						
<i>Uppdragsverksamhet</i>	1 033	0	880 000	880 000	0	1 033
<b>Summa uppdragsverksamhet</b>	1 033	0	880 000	880 000	0	1 033

Källa: SLU.

### 2.9.24 1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning

**Tabell 2.89 Anslagsutveckling 1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning**

Tusental kronor

2022	Utfall	713 806	Anslagssparande	-142
2023	Anslag	738 664 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	739 783
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>738 664</b>		
2025	Beräknat	738 664		
2026	Beräknat	738 664		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till grundforskning och behovsmotiverad forskning för de areella näringarna. Anslaget får även användas till projektrelaterade utgifter för utvärderingar, beredningsarbete, konferenser, resor och seminarier samt informationsinsatser inom området. Förvaltningsanslaget redovisas under utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur under anslaget 2:1 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader*, och anslaget för forskning inom områdena miljö och samhällsbyggande redovisas under anslaget 2:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* under samma utgiftsområde.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.90 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>738 664</b>	<b>738 664</b>	<b>738 664</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>738 664</b>	<b>738 664</b>	<b>738 664</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 738 664 000 kronor anvisas under anslaget 1:24 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 738 664 000 kronor respektive 738 664 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:24 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 600 000 000 kronor 2025–2030.

**Skälen för regeringens förslag:** Fleråriga åtaganden behöver ingås för att underlätta planering, utlysning och genomförande av långsiktiga forskningsprojekt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:24 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 600 000 000 kronor 2025–2030.

**Tabell 2.91 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2030
Ingående åtaganden	1 162 427	1 203 832	1 300 868			
Nya åtaganden	731 848	793 260	999 132			
Infriade åtaganden	-690 443	-696 224	-700 000	-650 000	-550 000	-400 000
Utestående åtaganden	1 203 832	1 300 868	1 600 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>1 600 000</b>	<b>1 600 000</b>	<b>1 600 000</b>			

## 2.9.25 1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien

**Tabell 2.92 Anslagsutveckling 1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 177	Anslagssparande	
2023	Anslag	1 177 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 177
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>1 177</b>		
2025	Beräknat	1 177		
2026	Beräknat	1 177		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera verksamheten vid Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien (KSLA).

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.93 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 177</b>	<b>1 177</b>	<b>1 177</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>1 177</b>	<b>1 177</b>	<b>1 177</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 177 000 kronor anvisas under anslaget 1:25 *Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget 1 177 000 kronor respektive 1 177 000 kronor.

## 2.9.26 1:26 Slakterikontroll

**Tabell 2.94 Anslagsutveckling 1:26 Slakterikontroll**

Tusental kronor

2022	Utfall	64 316	Anslagssparande	17 921
2023	Anslag	81 837 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	59 538
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>179 837</b>		
2025	Beräknat	179 837		
2026	Beräknat	179 837		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet gällande slakterier och vilthanteringsanläggningar som inte täcks av avgifter som tas ut i enlighet med artikel 79.1 b i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625. Anslaget får även användas för statligt stöd i form av nedsättning av vissa avgifter för offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet som betalas av slakterier och vilthanteringsanläggningar.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.95 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:26 Slakterikontroll**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>81 837</b>	<b>81 837</b>	<b>81 837</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	98 000	98 000	98 000
<i>varav BP24</i>	<i>98 000</i>	<i>98 000</i>	<i>98 000</i>
– Införande av fasta avgifter för slakterikontroll	98 000	98 000	98 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>179 837</b>	<b>179 837</b>	<b>179 837</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att finansiera införande av fasta avgifter per slaktat djur i den offentliga kontrollen vid slakterier och vilthanteringsanläggningar ökas anslaget med 98 000 000 kronor 2024 och beräknas fr.o.m. 2025 ökas med motsvarande belopp. För att finansiera införandet minskas anslaget 1:14 *Livsmedelsverket* med 18 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 179 837 000 kronor anvisas under anslaget 1:26 *Slakterikontroll* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 179 837 000 kronor respektive 179 837 000 kronor.

### 2.9.27 1:27 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet

**Tabell 2.96 Anslagsutveckling 1:27 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet**

Tusental kronor

2022	Utfall	14 817	Anslagssparande	10 183
2023	Anslag	21 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	20 838
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>58 000</b>		
2025	Beräknat	308 000		
2026	Beräknat	286 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för planering och andra åtgärder, inklusive stöd för investeringar hos statliga myndigheter och bidrag till kommuner och regioner, som stärker förmågan inom områdena livsmedels- och dricksvattenförsörjning under höjd beredskap och då ytterst krig. Anslaget får även användas för tillhörande administrativa kostnader för fördelning av sådana bidrag.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.97 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:27 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>21 000</b>	<b>21 000</b>	<b>21 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	37 000	287 000	265 000
varav BP24	-92 000	-62 000	-84 000
– Utvecklad beredskapsförmåga hos myndigheter	-92 000	-62 000	-84 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>58 000</b>	<b>308 000</b>	<b>286 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att intensifiera återuppbyggnaden av det civila försvaret i syfte att stärka totalförsvaret anser regeringen att medel för uppbyggnaden av en livsmedelsberedskap och åtgärder för att säkerställa tillgången till dricksvatten bör överföras till anslagen 1:3 *Statens veterinärmedicinska anstalt*, 1:8 *Statens jordbruksverk* samt 1:14 *Livsmedelsverket*. Därför minskas anslaget med 92 000 000 kronor. För 2025 och 2026 beräknas anslaget minska med 62 000 000 kronor respektive 84 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 58 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:27 *Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 308 000 000 kronor respektive 286 000 000 kronor.

### 2.9.28 1:28 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027

**Tabell 2.98 Anslagsutveckling 1:28 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027**

Tusental kronor

2022	Utfall	Anslagssparande	101 500
2023	Anslag	53 000 <sup>1</sup> Utgiftsprognos	52 592
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>164 000</b>	
2025	Beräknat	189 000	
2026	Beräknat	189 000	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för nationellt stöd till åtgärder som medfinansieras av EU inom ramen för havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet. Anslaget får även användas för finansiering av andra projekt som ligger i linje med programmet.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.99 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:28 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>53 000</b>	<b>53 000</b>	<b>53 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	111 000	136 000	136 000
varav BP24			57 500
– Omfördelning av medel mellan år inom programram			57 500
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>164 000</b>	<b>189 000</b>	<b>189 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Medel inom havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet 2021–2027 som inte nyttjats tidigare år omfördelas till kommande år. För 2026 beräknas anslaget öka med 57 500 000 kronor.

Regeringen föreslår att 164 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:28 *Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 189 000 000 kronor respektive 189 000 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:28 *Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 121 000 000 kronor 2025–2029.

**Skälen för regeringens förslag:** För att skapa förutsättningar för fleråriga projekt och ett effektivt genomförande av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet behöver ekonomiska åtaganden kunna ingås som medför utgifter under kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:28 *Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 121 000 000 kronor 2025–2029.

**Tabell 2.100 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:28 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2029
Ingående åtaganden			102 000			
Nya åtaganden		102 000	109 000			
Infriade åtaganden			-90 000	-105 000	-13 000	-3 000
Utestående åtaganden		102 000	121 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>75 700</b>	<b>110 000</b>	<b>121 000</b>			

## 2.9.29 1:29 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027

**Tabell 2.101 Anslagsutveckling 1:29 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027**

Tusental kronor			
2022	Utfall	Anslagssparande	120 000
2023	Anslag	115 000 <sup>1</sup> Utgiftsprognos	208 384
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>196 000</b>	
2025	Beräknat	229 000	
2026	Beräknat	229 000	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att finansiera det belopp som motsvarar EU:s medfinansiering av åtgärder inom havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.102 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:29 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027**

Tusental kronor			
	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>115 000</b>	<b>115 000</b>	<b>115 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	81 000	114 000	114 000
<i>varav BP24</i>			89 000
– Omfördelning av medel mellan år inom programram			89 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>196 000</b>	<b>229 000</b>	<b>229 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Medel inom havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet 2021–2027 som inte nyttjats tidigare år omfördelas till kommande år. För 2026 beräknas anslaget öka med 89 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 196 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:29 *Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 229 000 000 kronor respektive 229 000 000 kronor.



## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:29 *Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 300 000 000 kronor 2025–2029.

**Skälen för regeringens förslag:** För att skapa förutsättningar för fleråriga projekt och ett effektivt genomförande av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet behöver ekonomiska åtaganden kunna ingås som medför utgifter under kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:29 *Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 300 000 000 kronor 2025–2029.

**Tabell 2.103 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:29 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027–2029
Ingående åtaganden			124 032			
Nya åtaganden		124 032	261 968			
Infriade åtaganden			-86 000	-214 000	-75 000	-11 000
Utestående åtaganden		124 032	300 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>205 000</b>	<b>350 000</b>	<b>300 000</b>			

Utgiftsområde 24

Näringsliv

## Utgiftsområde 24 – Näringsliv

### Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	4
2	Näringsliv.....	7
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	7
2.2	Utgiftsutveckling.....	8
2.3	Skatteutgifter .....	9
2.4	Mål för utgiftsområdet.....	11
3	Näringspolitik.....	13
3.1	Mål för näringspolitiken .....	13
3.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	13
3.3	Resultatredovisning.....	14
3.3.1	Ramvillkor och väl fungerande marknader som stärker företags konkurrenskraft .....	17
3.3.2	Stärkta förutsättningar för innovation och förnyelse.....	24
3.3.3	Stärkt entreprenörskap för ett dynamiskt och diversifierat näringsliv .....	31
3.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	35
3.5	Förvaltningen av bolag med statligt ägande .....	36
3.5.1	Förlängning av mandat samt nytt bemyndigande i samband med rekonstruktion av SAS AB.....	36
3.6	Politikens inriktning .....	37
3.7	Den årliga revisionens iakttagelser.....	45
3.8	Budgetförslag.....	45
3.8.1	1:1 Verket för innovationssystem .....	45
3.8.2	1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling.....	46
3.8.3	1:3 Institutens strategiska kompetensmedel.....	48
3.8.4	1:4 Tillväxtverket .....	49
3.8.5	1:5 Näringslivsutveckling .....	50
3.8.6	1:6 Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser ..	52
3.8.7	1:7 Turismfrämjande.....	53
3.8.8	1:8 Sveriges geologiska undersökning .....	54
3.8.9	1:9 Geovetenskaplig forskning .....	56
3.8.10	1:10 Miljösäkring av oljelagringsanläggningar.....	58
3.8.11	1:11 Bolagsverket.....	58
3.8.12	1:12 Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien.....	60
3.8.13	1:13 Konkurrensverket .....	60
3.8.14	1:14 Konkurrensforskning.....	62
3.8.15	1:15 Upprustning och drift av Göta kanal.....	63
3.8.16	1:16 Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag.....	64
3.8.17	1:17 Kapitalinsatser i statligt ägda företag .....	65
3.8.18	1:18 Avgifter till vissa internationella organisationer.....	66
3.8.19	1:19 Finansiering av rättegångskostnader.....	66
3.8.20	1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation.....	67
3.8.21	1:21 Patent- och registreringsverket .....	68
3.8.22	1:22 Stöd vid korttidsarbete.....	70
3.8.23	1:23 Brexitjusteringsreserven.....	71
3.8.24	1:24 Elstöd.....	71
3.9	Övrig statlig verksamhet.....	72
3.9.1	Bolagsverket .....	72
3.9.2	Revisorsinspektionen .....	72
3.10	Övriga förslag.....	73
3.10.1	Kreditgarantier för gröna investeringar .....	73

4	Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande .....	74
4.1	Mål för utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande .....	74
4.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder .....	74
4.3	Resultatredovisning .....	75
4.3.1	Öka Sveriges export .....	75
4.3.2	Öka utländska direktinvesteringar i Sverige .....	81
4.3.3	Stärka Sveriges handelspolitiska intressen .....	83
4.3.4	Effektivisera den inre marknaden .....	84
4.3.5	Säkra en välfungerande europeisk och internationell kvalitetsinfrastruktur .....	86
4.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	87
4.5	Politikens inriktning .....	88
4.6	Budgetförslag .....	93
4.6.1	2:1 Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet .....	93
4.6.2	2:2 Kommerskollegium .....	95
4.6.3	2:3 Exportfrämjande verksamhet .....	96
4.6.4	2:4 Investeringsfrämjande .....	97
4.6.5	2:5 Avgifter till internationella handelsorganisationer .....	98
4.6.6	2:6 Bidrag till standardiseringen .....	99
4.6.7	2:7 AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning .....	99
4.6.8	Exportkreditnämnden .....	100
4.6.9	Låneram för AB Svensk Exportkredit .....	102

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

1. Riksdagen godkänner att målet för turismpolitiken upphör att gälla (avsnitt 3.1).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 för statens räkning, helt eller delvis, konvertera svenska statens fordringar enligt befintliga hybridinstrument i SAS AB (publ) inklusive upplupen ränta till nya aktier i SAS AB (publ) eller, helt eller delvis, skriva ner fordringarna inklusive upplupen ränta (avsnitt 3.5.1).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 för anslaget 1:17 *Kapitalinsatser i statligt ägda företag* för statens räkning, helt eller delvis, konvertera svenska statens utestående lånefordringar på konsortiet Scandinavian Airlines System Denmark–Norway–Sweden inklusive upplupen ränta till nya aktier i SAS AB (publ) eller, helt eller delvis, skriva ner fordringarna inklusive upplupen ränta (avsnitt 3.5.1).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att vidta de åtgärder i övrigt som behövs för att vidta åtgärderna enligt punkterna 2 och 3, var för sig eller i kombination (avsnitt 3.5.1).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 för anslaget 1:20 *Bidrag till företagsutveckling och innovation* besluta om kapitaltillskott till Almi AB på högst 410 000 000 kronor (avsnitt 3.8.20).
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ställa ut kreditgarantier för gröna investeringar som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 80 000 000 000 kronor (avsnitt 3.10.1).
7. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ställa ut kreditgarantier för exportkrediter som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 475 000 000 000 kronor (avsnitt 4.6.8).
8. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ställa ut kreditgarantier för investeringar som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 10 000 000 000 kronor (avsnitt 4.6.8).
9. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ställa ut kreditgarantier för att säkra tillgången av råvaror som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 12 000 000 000 kronor (avsnitt 4.6.8).
10. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ställa ut kreditgarantier för export till Ukraina som kan klassificeras som bistånd i enlighet med den definition som används av biståndskommittén Development Assistance Committé (DAC) vid Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) som uppgår till högst 333 000 000 kronor (avsnitt 4.6.8).
11. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2024 besluta att Aktiebolaget Svensk Exportkredit får ta upp lån i Riksgäldskontoret för exportfinansiering som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 125 000 000 000 kronor (avsnitt 4.6.9).
12. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 24 Näringsliv enligt tabell 1.1.
13. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Verket för innovationssystem	286 753
1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	3 462 255
1:3 Institutens strategiska kompetensmedel	834 268
1:4 Tillväxtverket	458 702
1:5 Näringslivsutveckling	402 942
1:6 Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	72 826
1:7 Turismfrämjande	104 613
1:8 Sveriges geologiska undersökning	377 081
1:9 Geovetenskaplig forskning	5 923
1:10 Miljösäkring av oljelagringsanläggningar	14 000
1:11 Bolagsverket	124 581
1:12 Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien	8 327
1:13 Konkurrensverket	208 313
1:14 Konkurrensforskning	10 804
1:15 Upprustning och drift av Göta kanal	39 910
1:16 Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag	40 850
1:17 Kapitalinsatser i statligt ägda företag	173 000
1:18 Avgifter till vissa internationella organisationer	16 860
1:19 Finansiering av rättegångskostnader	18 000
1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation	679 472
1:21 Patent- och registreringsverket	345 518
1:22 Stöd vid korttidsarbete	365 000
1:23 Brexitjusteringsreserven	234 000
1:24 Elstöd	500 000
2:1 Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet	26 760
2:2 Kommerskollegium	105 055
2:3 Exportfrämjande verksamhet	402 367
2:4 Investeringsfrämjande	77 772
2:5 Avgifter till internationella handelsorganisationer	25 017
2:6 Bidrag till standardiseringen	31 336
2:7 AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning	100 000
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>9 552 305</b>

**Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden**

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	3 947 000	2025–2027
1:5 Näringslivsutveckling	183 790	2025–2027
1:9 Geovetenskaplig forskning	5 000	2025–2026
1:14 Konkurrensforskning	9 750	2025–2027
<b>Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet</b>	<b>4 145 540</b>	



## 2 Näringsliv

### 2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 24 Näringsliv omfattar näringspolitik samt utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande.

Myndigheter som verkar inom näringspolitiken är Verket för innovationssystem (Vinnova), Tillväxtverket, Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys), Sveriges geologiska undersökning (SGU), Patent- och registreringsverket (PRV), Patentombudsnamnden, Bolagsverket, Konkurrensverket och Revisorsinspektionen.

Statligt ägda bolag och stiftelser som berörs i det följande är bl.a. Almi AB, V.S. VisitSweden AB, AB Göta kanalbolag, RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE), Saminvest AB, samt Stiftelsen Industrifonden och Stiftelsen Norrlandsfonden.

Inom utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande finns följande myndigheter och andra statliga verksamheter: Kommerskollegium, Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac), Exportkreditnämnden (EKN), Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden) samt den statsstödda exportkreditgivningen genom Aktiebolaget Svensk Exportkredit (SEK).

Vidare anslås medel för statsbidrag till Sveriges Standardiseringsförbund.



## 2.2 Utgiftsutveckling

**Tabell 2.1** Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 24 Näringsliv

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
<b>Näringspolitik</b>	<b>8 139</b>	<b>10 760</b>	<b>10 131</b>	<b>8 784</b>	<b>6 898</b>	<b>6 643</b>
1:1 Verket för innovationssystem	280	282	283	287	289	296
1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	3 510	3 377	3 344	3 462	3 095	2 895
1:3 Institutens strategiska kompetensmedel	997	834	834	834	814	814
1:4 Tillväxtverket	931	496	512	459	373	374
1:5 Näringslivsutveckling	730	368	661	403	303	275
1:6 Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	70	69	68	73	76	77
1:7 Turismfrämjande	125	105	105	105	105	105
1:8 Sveriges geologiska undersökning	269	303	301	377	387	336
1:9 Geovetenskaplig forskning	6	6	6	6	6	6
1:10 Miljösäkring av oljelagringsanläggningar	13	14	15	14	14	14
1:11 Bolagsverket	60	81	80	125	110	113
1:12 Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien	8	8	8	8	8	8
1:13 Konkurrensverket	172	187	188	208	209	214
1:14 Konkurrensforskning	11	11	11	11	11	11
1:15 Upprustning och drift av Göta kanal	123	40	40	40	40	40
1:16 Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag	26	53	52	41	19	19
1:17 Kapitalinsatser i statligt ägda företag	476	363	1 863	173	11	11
1:18 Avgifter till vissa internationella organisationer	18	21	20	17	17	17
1:19 Finansiering av rättegångskostnader		18	18	18	18	18
1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation	269	269	269	679	269	269
1:21 Patent- och registreringsverket	337	339	342	346	359	366
1:22 Stöd vid korttidsarbete	-292	365		365	365	365
1:23 Brexitjusteringsreserven	2	750	516	234		
1:24 Elstöd		2 400	595	500		
<b>Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande</b>	<b>792</b>	<b>656</b>	<b>578</b>	<b>768</b>	<b>766</b>	<b>754</b>
2:1 Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet	25	26	27	27	28	29
2:2 Kommerskollegium	89	94	96	105	111	113
2:3 Exportfrämjande verksamhet	406	323	321	402	397	382
2:4 Investeringsfrämjande	73	68	67	78	78	78
2:5 Avgifter till internationella handelsorganisationer	21	26	24	25	21	21
2:6 Bidrag till standardiseringen	31	31	31	31	31	31
2:7 AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning	147	88	12	100	100	100
<b>Äldreanslag</b>	<b>1 750</b>					
2022 1:24 Omställningsstöd	1 391					
2022 1:25 Omsättningsstöd till enskilda näringsidkare	276					
2022 1:26 Omsättningsstöd till handelsbolag	41					
2022 1:27 Evenemangsstöd	43					
<b>Totalt för utgiftsområde 24 Näringsliv</b>	<b>10 681</b>	<b>11 416</b>	<b>10 709</b>	<b>9 552</b>	<b>7 664</b>	<b>7 398</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

För 2023 prognostiseras de totala utgifterna för området uppgå till 10 709 miljoner kronor. Regeringens förslag till anslag för 2024 för utgiftsområdet innebär att

9 552 miljoner kronor anvisas. För 2025 beräknas anslagsnivån till 7 664 miljoner kronor och för 2026 till 7 398 miljoner kronor.

**Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 24 Näringsliv**

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>11 408</b>	<b>11 408</b>	<b>11 408</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	62	132	178
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-2 081	-4 040	-4 353
varav BP24 <sup>3</sup>	1 300	194	-36
Volymer	165	165	165
Överföring till/från andra utgiftsområden	-1	0	0
Övrigt			
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>9 552</b>	<b>7 664</b>	<b>7 398</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Av tabell 2.3 framgår utgiftsområdets föreslagna anslagsram för 2024 fördelad på transfereringar, verksamhetsutgifter och investeringar.

**Tabell 2.3 Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 24 Näringsliv**

Miljoner kronor

	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	4 896
Verksamhetsutgifter <sup>2</sup>	4 644
Investeringar <sup>3</sup>	12
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>9 552</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2022 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

<sup>2</sup> Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

<sup>3</sup> Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

## 2.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av skatteutgifter beskrivs närmare i Förslag till statens budget, finansplan m.m., avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2023 (skr. 2022/23:98). I det följande redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 24 Näringsliv.

**Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 24 Näringsliv**

Miljoner kronor

	2023	2024
Lönebaserat utrymme i fåmansföretag (A2)	-	-
Kapitalvinst på kvalificerade andelar (A3)	-	-
Utdelning på kvalificerade andelar (A4)	-	-
Underskott i aktiv näringsverksamhet m.m. (A6)	-20	0
Sjöinkomstavdrag (A8)	50	50
Skattelättnader för utländska nyckelpersoner (A13)	750	970
Lättnader i beskattningen av personaloptioner (A17)	-	-
Utjämning av förvärvsinkomst över tiden (A31)	-	-
Kostförmån vid tjänsteresa och representation (A34)	-	-
Gåvor till anställda (A36)	-	-
Skattefri förmån av kost i särskilda fall (A37)	0	0
Nedsatt bilförmånsvärde vid omfattande körning i tjänsten (A41)	140	140
Kapitalvinst på näringsfastigheter och näringsbostadsrätter (B3)	4 770	4 940
Tonnagebeskattning (B4)	100	100
Matching-credit-klausuler i dubbelbeskattningsavtal (B6)	-	-
Koncernbidragsdispens (B7)	0	0
Förenklingsregel för ränteavdragsbegränsning (B8)	-	-
Förenklingsregel för finansiell leasing (B9)	-	-
Avsättning till periodiseringsfond för juridiska personer (B13)	-10	50
Begränsad avdragsrätt för representationsmåltider (B21)	-	-
Avsättning till säkerhetsreserv (B22)	-110	-110
Fastighetsskatt på lokaler (B24)	-8 990	-11 310
Fastighetsskatt på industrienheter (B25)	-1 830	-1 840
Utdelning och kapitalvinst på andelar i onoterade bolag (C3)	2 670	2 710
Utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar (C4)	12 750	12 910
Utdelning i form av andelar i dotterföretag (C5)	-	-
Investeraravdrag (C13)	40	40
Ersättning för skiljemannauppdrag (D8)	-	-
Ingen särskild löneskatt för egenföretagare som fyllt 66 år (D10)	1 310	1 350
Ingen särskild löneskatt för anställda som fyllt 66 år (D11)	4 820	4 960
Restaurang- och cateringtjänster, mervärdesskattesats 12% (E16)	15 060	15 750
Rumsuthyrning, mervärdesskattesats 12% (E17)	5 150	5 370
Omsättningsgräns för mervärdesskatt (undantag från skattskyldighet) (E20)	450	450
Nedsatt energiskatt på el inom industrin (F13)	14 950	16 910
Nedsatt energiskatt på el i datorhallar (F14)	360	u
Skattereduktion för sjöinkomst (G1)	40	40

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse. Skatteutgifter som inte har beräknats anges med "-". Skatteutgifter som upphör eller har upphört anges med "u". Negativa belopp innebär att skatteutgiften är en s.k. skattesanktion.

Källa: Regeringens skrivelse 2022/23:98.

## **2.4 Mål för utgiftsområdet**

Målet för näringspolitiken är att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag (prop. 2014/15:1 utg.omr. 24, bet. 2014/15:NU1, rskr. 2014/15:68).

Näringspolitiken omfattar även ett mål för turismpolitiken. Målet är att Sverige ska ha en hållbar turism, med ett hållbart resande och en hållbar och konkurrenskraftig besöksnäring som växer och bidrar till sysselsättning och attraktiva platser för besökare, boende, företag och investeringar i hela landet (prop. 2021/22:1, bet. 2021/22:NU1, rskr. 2021/22:113). Målet föreslås upphöra att gälla, se avsnitt 3.1.

Målet för utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande är en fri, hållbar och regelbaserad internationell handel, en välfungerande inre marknad, växande export och internationella investeringar i Sverige (prop. 2022/23:1, bet. 2022/23:NU1, rskr. 2022/23:98).



## 3 Näringspolitik

### 3.1 Mål för näringspolitiken

Målet för näringspolitiken är att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag (prop. 2014/15:1 utg.omr. 24 avsnitt 2.4, bet. 2014/15:NU1, rskr. 2014/15:68).

För att tydliggöra sambanden mellan mål, gjorda insatser, uppnådda resultat och regeringens budgetförslag redovisas näringspolitiken under tre delmål. Dessa är:

- ramvillkor och väl fungerande marknader som stärker företags konkurrenskraft
- stärkta förutsättningar för innovation och förnyelse
- stärkt entreprenörskap för ett dynamiskt och diversifierat näringsliv.

Det finns även ett mål för turismpolitiken. Målet är att Sverige ska ha en hållbar turism, med ett hållbart resande och en hållbar och konkurrenskraftig besöksnäring som växer och bidrar till sysselsättning och attraktiva platser för besökare, boende, företag och investeringar i hela landet (prop. 2021/22:1, utg.omr. 24 avsnitt 3.1, bet. 2021/22:NU1, rskr. 2021/22:113). Redovisning av resultat görs under delmålet om entreprenörskap.

**Regeringens förslag:** Målet för turismpolitiken upphör att gälla.

**Skälen för regeringens förslag:** Insatser som stärker företags förutsättningar för innovation och förnyelse, stärker förutsättningarna för entreprenörskap, stärker och förbättrar företags ramvillkor samt verkar för marknader med effektiv konkurrens omfattar och gagnar företag inom turism och besöksnäring. Det näringspolitiska målet är därmed tillräckligt. Förändringen innebär att den näringspolitiska målstrukturen förenklas och kommer därmed också underlätta mål- och resultatdialogen.

### 3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

I tabell 3.1 redovisas hur mål och indikatorer är kopplade till varandra. Det näringspolitiska målets årliga resultat mäts med två indikatorer. De insatser inom utgiftsområdet som genomförs för att påverka det näringspolitiska målet sorteras under de tre delmålen. Varje delmål har i sin tur indikatorer som avser att visa den årliga utvecklingen inom respektive delmål. Insatserna som genomförs under respektive delmål bedöms i sin tur utifrån indikatorer anpassade för de specifika insatserna. Det förväntas därför inte någon direkt linjär koppling mellan indikatorer från enskild insats till det övergripande målet.

Indikatorerna täcker inte in alla verksamheter inom området. De indikatorer som valts bedöms dock ge tillräcklig information för att kunna göra generella bedömningar av utvecklingen för det näringspolitiska målet och för respektive delmål.

För en närmare beskrivning av delmålen se budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 24 avsnitt 3.5.1).

**Tabell 3.1 Mål och indikatorer inom näringspolitiken**

<b>Mål</b>	<b>Stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag</b>		
Indikatorer	Relativ enhetsarbetskostnad Exportförmåga		
<b>Delmål</b>	<b>Ramvillkor och väl fungerande marknader som stärker företags konkurrenskraft</b>	<b>Stärkta förutsättningar för innovation och förnyelse</b>	<b>Stärkt entreprenörskap för ett dynamiskt och diversifierat näringsliv</b>
Indikatorer	Företagens kompetensbehov	Företagens utgifter för forskning och utveckling	Antal företag med positiv sysselsättningsutveckling
	Företagens kapitalförsörjning	Andel företag med innovationsverksamhet	Snabbväxande företag
	Risckapitalinvesteringar	Andel företag med innovationssamarbeten	Nystartade företag
	Tillväxthinder för småföretag	Näringslivets utsläppsintensitet	Mångfald bland operativa företagsledare
		Patent, varumärken och mönsterskydd	

Anm.: Det finns inga nya data för indikatorerna andel företag med innovationsverksamhet och andel företag med innovationssamarbeten. Mångfald bland operativa företagsledare redovisas uppdelat på kvinnor och män.

### 3.3 Resultatredovisning

Den resultatredovisning som lämnas i budgetpropositionen bygger huvudsakligen på resultat som avser 2022, men även resultatet av åtgärder som vidtagits under 2023 beaktas i den utsträckning det finns relevant underlag tillgängligt.

En årligen återkommande dialog avses som tidigare att föras med näringsutskottet om utvecklingen av resultatredovisningen.

#### Resultat kopplat till det övergripande målet

Med konkurrenskraft avses den svenska ekonomins produktivitet i jämförelse med andra länders ekonomier. För att mäta den svenska konkurrenskraften används två ekonomiska indikatorer som sammantaget visar på denna produktivitet och svenska företags konkurrensförmåga på internationella marknader.

Inom näringspolitiken genomförs insatser som stärker företags förutsättningar för innovation och förnyelse, stärker förutsättningarna för entreprenörskap, stärker och förbättrar företags ramvillkor samt verkar för marknader med effektiv konkurrens. Aktiviteterna inom området ska sammantaget leda till att företag i Sverige, både existerande och potentiella, ges goda förutsättningar att utveckla sin kompetens, effektivitet och innovationsförmåga på väl fungerande marknader. På så sätt kan företag utvecklas, växa och sysselsätta fler i hela Sverige och stärka den svenska konkurrenskraften.

För att åstadkomma en starkt konkurrenskraft behövs dock insatser inom ett stort antal politikområden. Hur konkurrenskraften utvecklas beror även på utvecklingen i omvärlden. Eftersom konkurrenskraft innehåller många olika aspekter kan den också mätas på många olika sätt. Nedan redovisas relativt arbetskraftskostnad och exportförmåga som övergripande mått på konkurrenskraften i det svenska näringslivet.

**Tabell 3.2 Sveriges konkurrenskraft**

Index 2000 = 100

	2018	2019	2020	2021	2022
Relativ enhetsarbetskostnad	89,7	85,6	86,7	89,1	82,9
Exportförmåga	87,3	90,2	92,5	94,4	94,8

Källa: OECD Economic Outlook No 113.

Den relativa enhetsarbetskostnaden (arbetskraftskostnaden för att producera en enhet) speglar den sammantagna utvecklingen av produktivitet, lönekostnader och växelkurs i förhållande till de viktigaste konkurrentländerna. Ökade lönekostnader och växelkurs i förhållande till de viktigaste konkurrentländerna. Ökade lönekostnader och lägre produktivitetstillväxt påverkar måttet negativt. En god produktivitetstillväxt möjliggör för ökade löner utan att konkurrenskraften försämras. I Sverige steg den relativa enhetsarbetskostnaden mellan 2009 och 2013. Mellan 2013 och 2019 sjönk den. Under 2020 och 2021 steg den relativa enhetsarbetskostnaden igen, bl.a. till följd av en stärkt växelkurs. Under 2022 har den relativa enhetsarbetskostnaden sjunkit relativt mycket, vilket innebär ett förbättrat konkurrensläge.

Exportförmåga mäts som utvecklingen av svensk export, dvs. försäljningen till andra länder, i förhållande till importutvecklingen på de marknader som Sverige exporterar till. Från början av 1990-talet och fram till millennieskiftet växte svensk export snabbare än exportmarknaderna, men därefter har exporten vuxit långsammare än exportmarknaderna. Denna utveckling är inte unik för Sverige, utan har även skett i många andra länder inom EU/EES och Nordamerika. Sedan 2017 har den svenska exportförmågan ökat. Under 2022 ökade exportförmågan marginellt, vilket indikerar att det svenska näringslivet på övergripande nivå har haft en relativt positiv utveckling på exportmarknaderna.

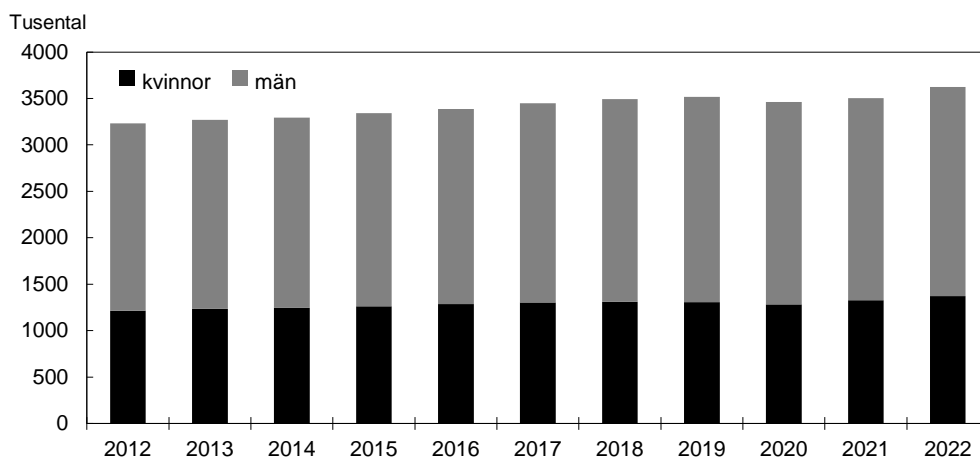
### Allmän bild av näringslivets utveckling

Sammantaget är det en delad bild av utvecklingen av den svenska konkurrenskraften som framkommer av indikatorerna. Den lägre relativa enhetsarbetskostnaden visar att produktionskostnaderna har minskat i förhållande till omvärlden. Samtidigt har den svenska exportförmågan försvagats.

Nedan redovisas uppgifter vars syfte är att ge en allmän bild av utvecklingen i näringslivet.

Antalet sysselsatta i näringslivet var ca 3,6 miljoner personer 2022. Under perioden 2010–2019 ökade antalet sysselsatta. Efter att antalet sysselsatta minskade 2020 har antalet sysselsatta ökat igen under 2021 och 2022. Av de sysselsatta i näringslivet är 62 procent män och 38 procent kvinnor. Både antalet sysselsatta kvinnor och män ökade med 3,4 procent 2022 jämfört med 2021.



**Diagram 3.1** Antal sysselsatta i näringslivet

Källa: Statistiska centralbyrån, Arbetskraftsundersökningarna.

Ökad produktivitet kan bidra till att ett land stärker sin samlade konkurrensförmåga. Förädlingsvärdet kan öka både genom att fler arbetar, att antalet arbetade timmar ökar och effektivare arbete. Indikatorerna för näringslivets utveckling visar att förädlingsvärdet och antalet arbetade timmar har ökat i näringslivet under 2022 jämfört med 2021. Arbetsproduktiviteten är på en oförändrad nivå.

**Tabell 3.3** Näringslivets utveckling

Index 2000 = 100

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Förädlingsvärde i näringslivet	156	159	163	160	172	178
Antal arbetade timmar i näringslivet	116	118	118	113	116	120
Arbetsproduktiviteten i näringslivet	134	135	139	142	148	148

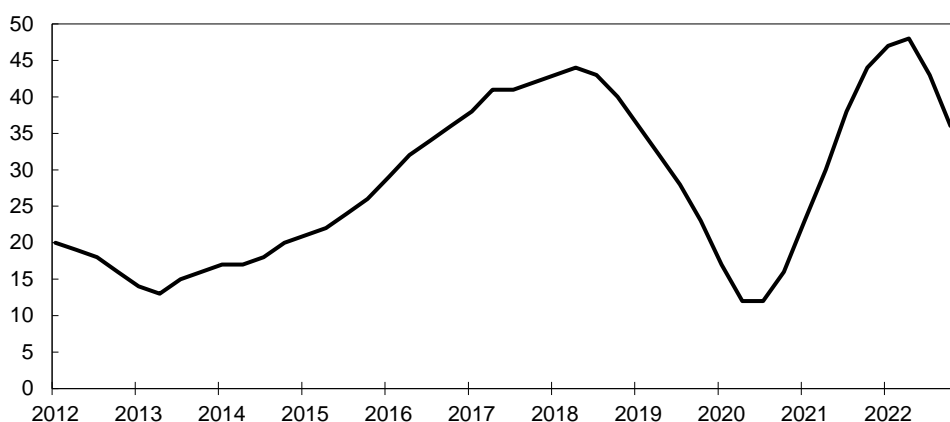
Källa: Statistiska centralbyrån, Nationalräkenskaperna.

För att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag har regeringen under 2022 genomfört insatser inom de tre delmålen vilket redovisas i avsnitt 3.3.1–3.3.3.

### 3.3.1 Ramvillkor och väl fungerande marknader som stärker företags konkurrenskraft

**Diagram 3.2 Företagens kompetensbehov**

Brist på arbetskraft i näringslivet (andel ja-svar)



Anm.: Säsongsrensats och utjämnat.

Källa: Konjunkturinstitutet, Konjunkturbarometern.

I Konjunkturinstitutets återkommande undersökning Konjunkturbarometern framkommer att från 2013 fram till slutet av 2018 ökade stadigt andelen företag som angav att de har svårigheter att hitta arbetskraft med efterfrågad kompetens. Därefter minskade andelen fram till mitten av 2020 för att sedan vända. Under 2021 och början av 2022 har andelen ökat påtagligt. Under andra halvan av 2022 har andelen minskat igen: under det fjärde kvartalet 2022 uppgav 36 procent av företagen att de har brist på efterfrågad arbetskraft.

#### Åtgärder till följd av pandemin

Omställningsstödet för företag och omställningsstödet för särskilt drabbade företag som infördes under 2020 respektive 2021 och därefter har förlängts i flera omgångar är nu avslutat. Det som återstår är vissa efterkontroller av tidigare fattade beslut och att ett antal ärenden har överklagats och som därmed fortsatt är föremål för överprövning i domstol (se vidare utg.omr. 3).

Detsamma gäller för omsättningsstödet till enskilda näringsidkare som infördes under 2020 och för det särskilda omsättningsstödet till handelsbolag som infördes i mars 2021. Även för dessa stöd återstår vissa efterkontroller av tidigare fattade beslut som pågår och att ett antal ärenden har överklagats och som är föremål för överprövning i domstol. Även Företagsakuten, vilken innefattar kreditgarantier för utlåning till i första hand små och medelstora företag, har avslutats för nyteckning efter att ha förlängts ett flertal gånger. Under 2022 ökade infriandena, men de understiger inbetalda avgifter. Vid årsskiftet 2022/23 hade drygt två tredjedelar av garantierna lösts in genom antingen förfall eller förtida inlösen.

Det så kallade hyresstödet innebar att hyresvärdar kunde få stöd för överenskomna hyresrabatter för perioden den 1 april–30 juni 2020. Stödet återinfördes därefter för perioden den 1 januari–31 mars 2021 och förlängdes i ett antal omgångar. Ett beslut som överklagats har ännu inte hanterats av domstol.

Evenemangsstödet till arrangörer av evenemang innebar att staten stod för delar av den ekonomiska risken om evenemanget inte kunde genomföras eller i väsentlig utsträckning måste begränsas till följd av restriktioner med anledning av spridningen

av covid-19. Stödet förlängdes t.o.m. den 30 juni 2022 då stödet också förstärktes i vissa avseenden. Skatteverkets arbete med stödet avslutades under 2022 (se vidare utg.omr. 3).

I februari 2021 infördes möjlighet till statligt lån för arrangörer och vissa återförsäljare av paketresor för återbetalning av sådana resor som bokats före den 31 oktober 2020 och som skulle ha påbörjats någon gång under perioden den 1 mars 2020–31 januari 2021, eller som påbörjats och avbrutits under den perioden. Senare infördes en möjlighet till statligt lån för återbetalning av skulder till resenärer i de fall då resenärer accepterat en ny resa i stället för pengar när paketresor ställts in eller avbeställts och även dessa nya resor sedan har avbeställts eller ställts in.

### Stöd vid korttidsarbete

Den 7 april 2020 infördes ett permanent system för stöd vid korttidsarbete. Till följd av pandemin var stödet tillfälligt förstärkt t.o.m. den 30 september 2021. Tillväxtverket arbetar med att slutföra handläggningen av de ärenden som inkommit t.o.m. den 31 mars 2022. Det som återstår är hantering av överklagade ärenden samt vissa egna kontroller av tidigare fattade beslut. Skatteverket övertog handläggningen av ärenden inkomna fr.o.m. den 1 april 2022 och ansvarar fortsatt för handläggningen av det ordinarie stödet (se vidare utg.omr. 3 avsnitt 2).

## Kapitalförsörjning

För många företag är tillgång till finansiellt kapital en förutsättning för såväl start och utveckling som hållbar tillväxt. Företagens kapitalförsörjning är en indikator som belyser företags förutsättningar att utveckla och investera i sina affärsidéer och affärsmodeller. Den främsta källan för tillförsel av externt kapital till företag är via banklån, där huvuddelen av företagens lånebehov tillgodoses av den privata marknaden.

**Tabell 3.4 Företagens kapitalförsörjning**

Miljarder kronor

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Monetära finansinstituten utlåning till icke-finansiella företag	2 150	2 290	2 340	2 410	2 580	2 930
Risckapitalinvesteringar <sup>1</sup>	2,48	4,48	3,88	6,21	9,33 <sup>2</sup>	i.u.

<sup>1</sup> Risckapitalinvesteringar i tidiga skeden och tillväxtfaser. Risckapital som investeras av risckapitalbolag, inklusive flera av de offentliga risckapitalaktörerna.

<sup>2</sup> Uppgiften för 2021 är preliminär och kan komma att revideras nästa år.

Källor: Statistiska centralbyrån och Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser.

Den totala utlåningen till icke-finansiella företag i Sverige har ökat under senare år, vilket samtidigt indikerar ett växande kapitalförsörjningsbehov hos företagen. För att få lån krävs säkerheter, vilket t.ex. små nystartade företag med tillväxtambitioner ofta saknar. Då krävs andra former av kapitaltillförsel t.ex. risckapital (ägarkapital). De företag som erhåller risckapitalinvesteringar är ofta tillväxtorienterade företag som har potential att bidra relativt starkt till utvecklingen i näringslivet. Det gör att utvecklingen av risckapitalinvesteringar är intressant att följa även om dessa jämfört med lånefinansiering står för relativt små belopp. Företagens behov av kapitalförsörjning via lån ökade relativt mycket under 2022. Under 2021 ökade risckapitalinvesteringarna mycket.

### Fortsatt stort intresse för marknadskompletterande lån

Marknadskompletterande finansiering via de statliga aktörerna Almi AB (Almi) och Stiftelsen Norrlandsfonden (Norrlandsfonden) ska bidra till en förbättrad

finansieringssituation för företag där den privata marknaden verkar i begränsad utsträckning, men där det finns ett samhällsekonomiskt motiv för insatser som leder till hållbar tillväxt och förnyelse i svenskt näringsliv. Almis och Norrlandsfondens utlåning sker huvudsakligen tillsammans med banker.

Syftet med Almis verksamhet är att utveckla och finansiera små och medelstora företag i hela landet. Under 2022 ökade Almis nyutlåning jämfört med 2021. Nyutlåningen påverkades av en gradvis ökad svårighet att få lån hos de reguljära företagsbankerna och steg till ca 2,4 miljarder kronor jämfört med 2,2 miljarder kronor föregående år (tabell 3.5). Ränteintäkterna från låneverksamheten uppgick till 414 (397) miljoner kronor, vilket förklaras av högre räntenivåer. Den vägda snitträntan på utestående lån vid årets utgång ökade till 7,98 procent jämfört med 5,93 procent vid motsvarande tidpunkt föregående räkenskapsår. Kreditförlusterna ökade till 316 (121) miljoner kronor.

Den största delen av Almis nyutlåning utgjordes av s.k. företagslån som 2022 uppgick till 41 procent av utbetalt lånebelopp jämfört med 46 procent 2021. Lån för grön omställning och gröna satsningar ökade från 2 till 16 procent av nyutlåningen. Tillväxtlån till innovativa företag utgjorde 25 procent av utbetalt lånebelopp jämfört med 24 procent 2021.

**Tabell 3.5 Marknadskompletterande utlåning**

Nyutlåning 2022 och 2021 (inom parentes)

	Almi	Norrlandsfonden
Nyutlåning (mnkr)	2 388 (2 199)	378 (414)
Nyutlåning (antal)	3 145 (3 410)	162 (197)
Totalt utlånat kapital (mnkr)	5 737 (5 913)	989 (1 045)

Källa: Almi och Norrlandsfonden, årsredovisningar 2022.

Stiftelsen Norrlandsfonden erbjuder finansiering till små och medelstora företag i Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Jämtlands och Gävleborgs län.

Norrlandsfonden beviljade under 2021 krediter om totalt 378 miljoner kronor till 162 företag. År 2022 gick 26 procent av utlåningen räknat i volym till företag som ägs eller leds av kvinnor, vilket är en liten ökning jämfört med 2021 då andelen var 25 procent. Norrlandsfonden beräknar att utlåningen under 2022 genererade investeringar i norrländskt näringsliv om 2 458 miljoner kronor.

#### Fortsatt stor efterfrågan på riskkapital

Efterfrågan på riskkapital i tidiga skeden var fortsatt stor under 2022. Vid utgången av 2022 hade Almi Invest innehav i 362 portföljbolag. Sammanlagt investerade Almi Invest 348 miljoner kronor i befintliga och nya portföljbolag under året via sina åtta regionala fonder samt sin gröna investeringsfond, vilket var en minskning med 89 miljoner kronor jämfört med 2021. Av genomförda investeringar avsåg 143 miljoner kronor nyinvesteringar i 39 bolag och 205 miljoner kronor följdinvesteringar i 126 bolag (se även utg.omr. 19 avsnitt 3.6.6 tabell 3.17).

Stiftelsen Industrifondens (Industrifonden) verksamhet riktar sig till små och medelstora företag som vill växa. Under verksamhetsåret 2021/22 investerade fonden totalt 445 miljoner kronor, varav 161 miljoner kronor utgjorde investeringar i åtta nya bolag och 284 miljoner kronor utgjorde följdinvesteringar i befintliga bolagsengagemang. Industrifondens investeringar matchades av privata kapitalinvesteringar till ett belopp av 1 611 miljoner kronor, vilket innebär en uppväxling på 3,6 kronor per investerad krona från Industrifonden. På balansdagen var Industrifonden direkt engagerad i 56 portföljbolag, vilket var tre fler än föregående år.

Verksamheten hos Saminvest AB (Saminvest) syftar till att stärka finansierings-systemet för innovativa företag med hög tillväxtpotential så att fler växande företag skapas. Saminvest investerar i privat förvaltade riskkapitalfonder och affärsängelprogram. Sedan starten 2016 har Saminvest lämnat utfästelser om totalt 3 953 miljoner kronor, varav 955 miljoner kronor utfästes under 2022 till fem nya fondinvesteringar och ett affärsängelprogram. Saminvest har under 2022 vidareutvecklat det indirekta finansieringsprogrammet för affärsänglar via olika inkubatorer som inleddes 2018. Totalt har 427 investeringar i tillväxtbolag genomförts av de fonder och affärsängelprogram som Saminvest har investerat i, varav 135 genomfördes under 2022. Saminvest konstaterar i sin årsredovisning att detta bidragit till att nya fonder och team har kunnat etableras och på så sätt skapat en mer dynamisk riskkapitalmarknad.

### Kreditgarantier för gröna investeringar bidrar till industrins gröna omställning

Riksgäldskontoret fick i juni 2021 i uppdrag att ställa ut kreditgarantier för lån som företag tar upp hos kreditinstitut för att finansiera stora gröna industriinvesteringar. Garantiprogrammet innebär att staten garanterar upp till 80 procent av lån som uppgår till minst 500 miljoner kronor. Ett flertal företag har visat intresse för kreditgarantierna. Garantiprogrammet avser stora och komplexa projekt, vilket gör att det tar tid för företagen och kreditinstituten att färdigställa ansökningar och kompletterande dokument. Till och med den 7 september 2023 hade sex ansökningar kommit in. Riksgäldskontoret har beviljat en ansökan som omfattar ett lånebelopp om 3 miljarder kronor. Den beviljade kreditgarantin täcker 80 procent av lånebeloppet.

### Förenkla för företagen

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att den ska lämna en årlig redogörelse till riksdagen om förenklingsarbetet, så att riksdagen kan få en möjlighet att kontinuerligt följa utvecklingen (bet. 1998/99:NU6, rskr. 1998/99:170). Regeringen har under 2021 beslutat nya mål för förenklingspolitiken och redovisat målen för riksdagen (skr. 2021/22:3, bet. 2021/22:NU16, rskr. 2021/22:191). Regeringen återrappporterar nedan sitt förenklingspolitiska arbete i förhållande till respektive mål.

### Regler ska utgå från proportionalitet och främja tillväxt, konkurrenskraft och innovation

Regler ska vara proportionerliga för att inte leda till stor regelbörda och omotiverat höga administrativa kostnader för företagen. Uppföljningen har återkommande skett genom Tillväxtverkets undersökning Företagens villkor och verklighet, som ger en bild av om andelen företag som upplever regler som ett tillväxthinder har minskat eller ökat. Enligt undersökningen utgör lagar och regler sammantaget ett hinder för tillväxt för 61 procent av de små och medelstora företagen 2023.

#### Tabell 3.6 Tillväxthinder för små och medelstora företag

Andel företag som upplever lagar och regler som hinder, procent

	2011	2014	2017	2020	2023
Stort eller litet hinder	65	61	62	63	61
Litet hinder	42	39	37	38	35
Stort hinder	23	22	25	25	26

Källa: Tillväxtverket, Företagens villkor och verklighet 2023 (opublicerad). Baserat på en enkät.

I syfte att förenkla för företagen har även det så kallade danstillståndet, dvs. tillståndskravet för offentliga danstillställningar, avskaffats fr.o.m. den 1 juli 2023. Därmed får offentliga danstillställningar anordnas utan tillstånd på andra platser än offentliga. Tillståndskravet ersätts av en kostnadsfri anmälan.

Konsekvensutredningar är centrala för att nå mer ändamålsenliga regler. Enligt Regelrådets årsrapport 2022 har andelen kanslisvar, dvs svar där Regelrådet inte yttrar sig, sjunkit till 43 procent (47 procent). Det vanligaste skälet till kanslisvar är att förslaget inte bedöms medföra effekter av betydelse för företag. Det kan också vara så att det inkommer många ärenden i förhållande till tillgängliga personalresurser. Regelrådet behöver då prioritera att yttra sig över de remisserna med allra störst betydelse för företag. Av de 172 ärenden som Regelrådet har yttrat sig över har 116 innehållit en konsekvensutredning som sammantaget har bedömts uppfylla kraven i 6 och 7 §§ i förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, vilket motsvarar en andel på 67 procent. Resultatet är en förbättring i jämförelse med 2021 då 58 procent av konsekvensutredningarna ansågs uppfylla kraven. Resultaten varierar mellan de olika remitterande regelgivarna. Regeringskansliet har förbättrat sitt resultat sedan föregående år, medan resultatet för kommittébetänkanden försämrats, endast 50 procent bedömdes uppfylla kraven. Det är återkommande samma aspekter i konsekvensutredningarna som brister; påverkan på kostnader, konkurrens och om särskild hänsyn behöver tas till små företag vid reglers utformning. Många regelgivare har också svårigheter med att beskriva vilka företag som berörs, särskilt utifrån storlek men också antal. Tillväxtverket gav under året utbildningar till kommittéer vid fyra tillfällen samt individuellt stöd till 19 kommittéer och statliga myndigheter.

#### **Kostnaderna som följer av regler ska minska som andel av BNP och kostnadsutvecklingen ska vara lägre än i omvärlden**

Tillväxtverket följer utvecklingen av de administrativa kostnader och fullgörande-kostnader som uppstår för företagen till följd av nya eller ändrade regler under föregående år. Enligt rapporten Regler som påverkar företagens kostnader och konkurrenskraft 2022 (Tillväxtverket 2022) har de årligt återkommande administrativa kostnaderna och produktionskostnader som orsakas av regler sammanlagt ökat med cirka 1 040 miljoner kronor under 2022, varav omkring 620 miljoner kronor avsåg administrativa kostnader. Samtidigt har företagens regelkostnader som andel av BNP minskat med en halv procentenhet, beroende på att BNP ökat mer än vad de absoluta regelkostnaderna har gjort. De nya eller ändrade regler som främst bidragit till ökningen av de administrativa kostnaderna beror bl.a. upprättande av klimatdeklarationer för byggnader och kontroll av starkströmsanläggningar. En regeländring har identifierats som medför betydande årliga produktionskostnader, motsvarande totalt 420 miljoner kronor. Den avser nya krav om att utforma kostnadseffektiva nättariffer och information om de nya nättarifferna till vissa kunder.

#### **Andelen tjänster och ärenden som hanteras digitalt ska öka för att förenkla för företagens uppgiftslämnande och övriga myndighetskontakter**

Tillväxtverket och Bolagsverket bedriver, i samarbete med bl.a. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), arbetet inom Serverat som syftar till att förenkla för företagare inom främst restaurang och besöksnäringarna (N2017/04297). Serverat handlar i huvudsak om att standardisera, förenkla och digitalisera tillståndsgivningsprocesser, ofta i samarbete med kommuner. I mars 2023 hade antalet kommuner som var anslutna till Serverat ökat till 85 från 78 i mars 2022. Projektet FörRätt är en fortsättning på arbetet inom Serverat och drivs av Livsmedelsverket i samarbete med Tillväxtverket, kommuner och intressenter. Projektet tar fram nationella standarder för e-tjänster för omklassning och anmälan av nya livsmedelsverksamheter. Bland annat har en nationellt standardiserad e-tjänst tagits fram som kommunerna kan välja att använda. Tjänsten ska göra det enklare för företag med livsmedelsverksamhet att lämna uppgifter till kommunerna.

Länsstyrelsernas digitala kommunikation med företag har ökat. Länsstyrelserna har bl.a. redovisat resultat av åtgärder för ett minskat och förenklat uppgiftslämnande i

enlighet med förordningen (2018:1264) om digitalt inhämtande av uppgifter från företag (KN 2023/03052). Myndigheterna har tagit fram en nationell webbsida där företag via en länk från verksamt.se kan få tillgång till länsstyrelsernas e-tjänster på ett ställe samt har under 2022 påbörjat arbetet med att ansluta sina gemensamma e-tjänster till den sammansatta bastjänsten. Länsstyrelserna har i dagsläget ett 70-tal e-tjänster i drift och har under 2022 lanserat ett flertal nya e-tjänster riktade till företag. Länsstyrelserna har även redovisat hur de arbetar för att främja att kommunerna frivilligt agerar för ett förenklat företagande i handläggningen avseende alkohollagstiftningen och livsmedelskontrollen. Exempelvis hänvisar många länsstyrelser till verksamt.se och ger kommunerna råd och stöd inom alkoholområdet för att kommunerna ska kunna hjälpa de enskilda företagen.

Inom ramen för livsmedelsstrategin har Tillväxtverket fått i uppdrag att bl.a. arbeta med förenkling genom utveckling av verksamt.se (N2019/03240). Uppdraget avser exempelvis åtgärder för att skapa tjänster för sammanhållna guidade processer och samlad information till uppgiftslämnare om hur deras ärenden fortskrider. Inledningsvis var fokus företag som vill bedriva vattenbruk. Under 2022 har myndigheterna vidareutvecklat koncepten i syfte att utveckla ett stöd till företag i alla branscher inom livsmedelskedjan. För mer information om företagsportalen verksamt.se som är ett viktigt redskap i arbetet med förenkling genom digitalisering, se avsnitt 3.3.3.

Hösten 2022 lanserade Bolagsverket e-tjänsten Mina ombud genom vilken företagare kan ge digitala fullmakter som gäller i digitala tjänster hos anslutna myndigheter, regioner och kommuner. Antalet statliga myndigheter och kommuner som är anslutna till den sammansatta bastjänsten för grundläggande uppgifter om företag har under 2022 ökat till 12 myndigheter respektive 164 kommuner (2021 var det 7 myndigheter respektive 134 kommuner). Mina ombud är en nyckel för pågående och kommande digitalisering hos bl.a. myndigheter och kommuner.

Statskontoret har i april 2022 slutredovisat sitt uppdrag att följa upp hur långt berörda statliga myndigheter kommit i tillämpningen av förordningen (2018:1264) om digitalt inhämtande av uppgifter från företag (KN2023/03011). Statskontoret bedömer att förordningen fyller en funktion genom att den ger myndigheterna en riktning att utgå ifrån i sitt arbete med att förenkla för företag genom digitalisering även om andra faktorer i större utsträckning driver på myndigheternas arbete med att digitalisera och samordna inhämtningen av uppgifter från företag. Rapporten omfattar även förslag på åtgärder som kan öka takten i myndigheternas arbete med att tillämpa förordningen.

**Förvaltningsmyndigheters handläggningstider för ärenden som rör företag ska bli kortare och mer transparenta**

Tillväxtverket har lämnat sin första delredovisning av regeringsuppdraget att följa upp mål om handläggningstider samt om bemötande och service hos vissa myndigheter (N2022/01751, N2020/01493). Tillväxtverket har tillsammans med de statliga myndigheter som omfattas av uppdraget lagt en grund för det fortsatta arbetet. En del i detta är att 24 ärendetyper valts ut för uppföljning av handläggningstider, bl.a. tillståndsansökningar, registreringar och ansökningar om stöd. Arbetet är långsiktigt med syfte att få fram uppgifter om handläggningstider som kan följas över tid.

Länsstyrelserna har inkommit med en rapportering (KN2023/02809) om målsättningar för handläggningstider inom miljöprövningsprocessen som nu bereds i Regeringskansliet.

Länsstyrelserna har vidare redovisat sina handläggningstider för 2022 för fyra utvalda ärendetyper, två av dessa redovisas här. Av redovisningen framgår att medelvärdet för handläggningstiderna för ärenden om förprovning av djurstallar var 19 dagar, vilket är

i samma nivå som för 2021 (18 dagar) och ligger klart under det av länsstyrelserna uppsatta målet om 56 dagar. För ärenden om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken ökade handläggningstiden det senaste året, men har ändå i genomsnitt minskat sedan 2015, från 46 till 41 dagar, vilket är lägre än det av länsstyrelserna uppsatta målet om 42 dagar. En redovisning av den genomsnittliga handläggningstiden för miljötillståndsprövningen avseende 2020, 2021 och 2022 finns i utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

### Förenkling på EU-nivå

Regelförenkling har varit en prioriterad fråga inom det svenska EU-ordförandeskapet. Regeringens samarbete med EU-kommissionen har lett till att kommissionen lagt fram ett meddelande om långsiktig konkurrenskraft, som innehåller omfattande inslag om tillväxtfrämjande regelverk på EU-nivå. Meddelandet framhåller bland annat användande av principen ”en in, en ut”, som innebär att regleringskostnader som direkt drabbar företagen ska kompenseras genom en motsvarande minskning av kostnaderna i ett annat sammanhang. Meddelandet innehåller också en förstärkt analys av den sammanlagda regelbördan, en ny konkurrenskraftskontroll då nya lagar stiftas och målsättningar om att administrativa kostnader i termer av rapporteringskrav ska sänkas med 25 procent på EU-nivå. Ordförandeskapets arbete har också resulterat i att det Europeiska rådet den 23 mars beslutade om rådsslutsatser som bekräftade de målsättningar som framgår av konkurrenskraftsmeddelandet.

År 2022 var det verksamhetsår då Europeiska kommissionen först tillämpat principen ”en in, en ut”, vars syfte är att begränsa de kostnader som orsakas av nya beslutade regler.

### Statsstöd

Fokus för regeringens arbete på statsstödsområdet har varit att de stöd som ges ska vara välriktade, effektiva och bidra till politiska målsättningar. I arbetet med ändringen av statsstödsregelverket vidhåller regeringen den av riksdagen fastlagda restriktiva hållningen till regelverkets utformning. En uppluckring av de gemensamma spelreglerna på den inre marknaden skapar en negativ spiral där de medlemsstater som har störst ekonomiska resurser gynnas på andra medlemsstaters bekostnad samtidigt som den nödvändiga omställningen av ekonomin försvåras genom att gamla affärsmodeller och strukturer permanentas. Det medför en långsiktig negativ påverkan på konkurrenskraften där svenska och europeiska företag – inklusive de som mottagit stöd – i längden kan hävda sig sämre på en global marknad.

Kommissionen har, efter att ha hört medlemsstaterna i frågan, antagit tillfälliga kompletteringar av EU:s statsstödsregelverk med anledning av Rysslands invasion av Ukraina för att medlemsstaterna snabbt och effektivt ska kunna vidta lämpliga åtgärder för att motverka de ekonomiska effekterna av denna. Regelverket har genom tillägg successivt anpassats till behoven och gäller efter den senaste förlängningen till den 31 december 2023. Den 9 mars 2023 antog kommissionen ytterligare en komplettering av det tillfälliga regelverket för att underlätta den gröna omställningen av ekonomin och påskynda investeringar i och finansiering av grön teknologisk produktion i Europa. Dessa regler gäller till den 31 december 2025, med möjlighet till förlängning. Till skillnad från det tillfälliga pandemiregelverket har de svenska behoven av regelverket för Rysslands invasion av Ukraina varit tämligen begränsade. När det gäller den gröna omställningen kan också andra delar av statsstödsregelverket såsom den allmänna gruppundantagsförordningen och riktlinjerna för klimat, energi och miljö vara lämpliga. För beskrivning av de statsstödsåtgärder som genomförts i Sverige, se under redovisningarna för respektive utgiftsområde.



### 3.3.2 Stärkta förutsättningar för innovation och förnyelse

Investeringar i forskning och utveckling (FoU) är en indikator som belyser viljan och förutsättningarna att utveckla näringslivets innovationsförmåga. Näringslivets FoU-utgifter minskade mellan 2009 och 2015, men har sedan ökat mellan 2015 och 2021. Sedan 2017 är nivån dock i stort sett oförändrad. Enligt preliminära uppgifter från Statistiska centralbyrån ökade företagens utgifter för egen FoU 2022 i fasta priser med 4,4 procent jämfört med 2021.

**Tabell 3.7 Företagens utgifter för forskning och utveckling**

Utgifter som andel av BNP, procent.

	2013	2015	2017	2019	2021
Företagens utgifter för egen FoU	2,25	2,24	2,40	2,43	2,41

Källa: Statistiska centralbyrån.

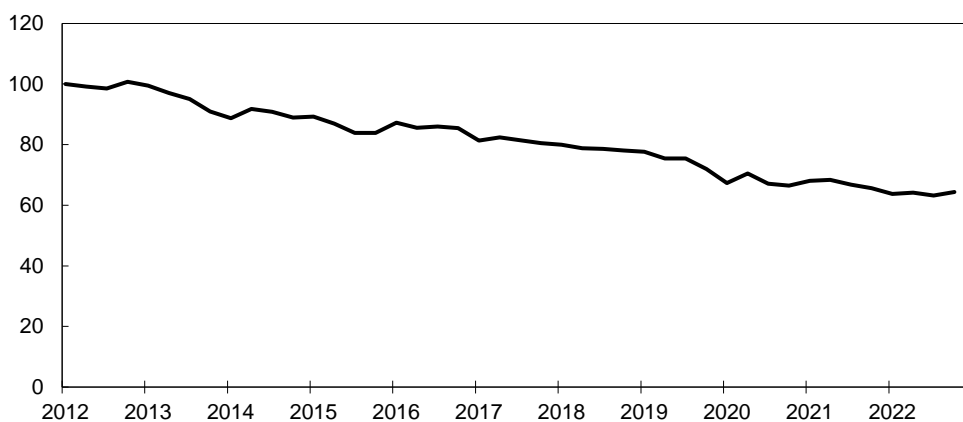
Utöver investeringar i FoU är det också angeläget att få en bild av om andelen innovativa företag ökar eller minskar i den svenska företagspopulationen samt om näringslivets innovationssamarbeten ökar eller minskar över tid. Det finns i år dock inga nya data för indikatorerna som belyser företagens innovationsverksamhet och innovationssamarbeten.

För att följa näringslivets gröna omställning används indikatorn näringslivets utsläppsintensitet som mäter näringslivets utsläpp i relation till dess förädlingsvärde. Om utsläppen minskar eller om förädlingsvärdet ökar sjunker indexet och vice versa.

**Diagram 3.3 Näringslivets utsläppsintensitet**

Utsläpp av växthusgaser per förädlingsvärde i ton koldioxidekvivalenter per miljoner kronor (fasta priser)

Index: 2012 kv 1 = 100



Anm.: Säsongrensat.

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Sedan 2012 har utsläppsintensiteten minskat med 36 procent, vilket beror på både minskade utsläpp (16 procent) och ett ökat förädlingsvärde (31 procent). Under 2022 har utsläppsintensiteten minskat med 5 procent jämfört med föregående år. Minskningen 2022 beror på att utsläppen minskat (2 procent) och att förädlingsvärdet ökat (3 procent).

**Tabell 3.8 Patent, varumärken och mönsterskydd**

Antal	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Svenska patentansökningar i världen	23 485	23 429	25 310	27 773	26 221	27 802
Svenska varumärkesansökningar i världen	109 313	115 493	110 242	115 380	123 333	137 060
Svenska mönsterskyddsansökningar i världen	26 232	20 397	19 672	19 454	18 414	17 208

Källa: Patent- och registreringsverket.

Patent och andra immateriella rättigheter är en indikator på förnyelsenivån i ekonomin. De svenska patentansökningarna i världen har under 2021 ökat. Sedan 2018 har det skett en påtaglig ökning av antalet varumärkningsansökningar. Även under 2021 var ökningen relativt stor. Däremot fortsatte antalet mönsterskyddsansökningar att minska under 2021.

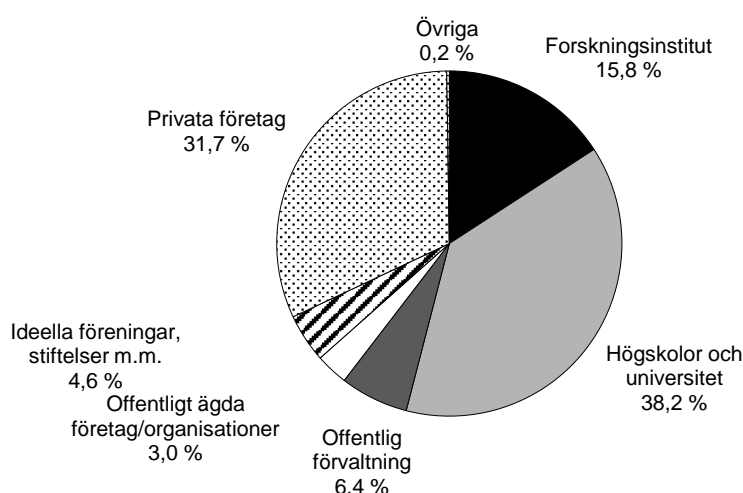
Riksdagen har tillkännagett för regeringen att regeringen bör verka inom ramen för EU-samarbetet för att EU:s nya upphovsrättsdirektiv revideras (bet. 2019/20:NU18 punkt 3, rskr. 2019/20:312). Regeringen har i rådets arbetsgrupp för upphovsrätt vid flera tillfällen lyft frågan om en revidering av direktivet, utan att få stöd för detta av EU-kommissionen eller andra medlemsstater. Direktivet antogs i april 2019 och det har genomförts i svensk rätt och i en majoritet av EU:s medlemsstater. I direktivet anges att EU-kommissionen ska göra en översyn av direktivet tidigast den 7 juni 2026. Det saknas enligt regeringens uppfattning därmed förutsättningar att få till stånd en revidering av direktivet. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är slutbehandlat.

## Behovsmotiverad forskning och ökad innovationsförmåga

### Stöd till forskning och innovation via Vinnova för ökad innovationsförmåga

Verket för innovationssystem (Vinnova) har i uppdrag att främja hållbar tillväxt genom finansiering av behovsmotiverad forskning och utveckling av effektiva innovationssystem. Detta sker genom insatser av olika karaktär som sammantaget stimulerar innovationssamarbeten mellan näringsliv, universitet och högskolor, forskningsinstitut, civilsamhälle och offentlig verksamhet.

För att främja förnyelse och innovation har Vinnova under året från anslaget 1:2 *Verket för näringslivsutveckling: Forskning och utveckling* investerat 3,7 miljarder kronor i olika insatser, vilket var något mer än 2021 och 21 procent mer än 2020.

**Diagram 3.4 Fördelning av beviljade medel mellan olika aktörstyper 2022**

Källa: Vinnova, årsredovisning 2022.

En jämförelse av beviljandenivån för 2022 visar att kvinnors ansökningar beviljades till 37 procent och mäns till 38 procent. Av Vinnovas totala beviljade ansökningar fördelades 39 procent till kvinnor 2022. Det är en minskning jämfört med 2021 då andelen var 40 procent.

Som ett resultat av den forsknings- och innovationspolitiska propositionen från 2020 (prop. 2020/21:60) tillfördes Vinnova medel 2021–2024 för förstärkt finansiering av exempelvis strategiska innovationsprogram, samverkansprogram, test- och demonstrationsmiljöer och life science. Under 2022 har de fem första strategiska innovationsprogrammen varit verksamma i nio år, och därför genomgått en nioårsutvärdering. Denna gång har en särskild tyngdpunkt legat på att undersöka resultat och tidiga effekter av programmen. Utvärderingen har utförts av extern part och rör programmen Produktion2030 (Vinnova VR 2022:13), Metalliska material (Vinnova VR 2022:11), Swedish Mining Innovation (Vinnova VR 2022:15), Processindustriell IT och Automation (Vinnova VR 2022:14) samt LIGHTer (Vinnova VR 2022:12). De strategiska områdena kännetecknas av höga trösklar vad gäller kunskapsuppbyggnad, samverkan och risker. Utvärderingen pekar på de effektivitetsvinster som uppnås genom programmen. I samtliga program uppnås, enligt utvärderingen, effektiv mobilisering av de relevanta parter som behövs för att driva på och utveckla ny kunskap och ny teknik inom respektive område. Exempelvis nämns en introduktion av AI inom gruvnäringen som kommit att aktualiseras under programmets gång samt nya utbildningar för att öka deltagarnas sakområdeskompetens inom digitalisering och hållbarhet inom industriproduktion. Enligt utvärderingen är dessa utpekade områden under stark utveckling och förändring varför de också omfattas av höga risker. Programutvärderingen menar att aktiviteterna inom programmen sannolikt inte skulle ha genomförts utan denna satsning. Kostnaderna och riskerna skulle vara alltför höga.

En annan typ av uppföljning av Vinnovas insatser som kommit in under 2022 är Tillväxtanalys analys av programmet Eurostars (Tillväxtanalys WP 2022:02). Genom en kvasi-experimentell metod har effekterna undersökts för de svenska små och medelstora företag som ansökt om bidrag i det internationella FoU-programmet Eurostars. Programmet riktar sig till internationella konsortium som leds av ett litet eller medelstort företag som driver projekt vars mål är att ta fram innovativa produkter, tjänster eller processer. Utvärderingen visar att FoU-bidragen gett stora positiva effekter på tillväxt och innovationskapacitet och att dessa resultat är statistiskt signifikativa. De studerade företagen har i genomsnitt ökat antalet anställda med 3,1

personer mer än företag i kontrollgruppen, en stor andel av dessa arbetar med teknikutveckling. Vidare har de studerade företagen ökat sina omsättningar dubbelt så mycket som företag i kontrollgruppen. Effekterna håller i sig sju år efter att projektet avslutats, vilket tyder på att det är finansieringen av innovation och dess framgångar på marknaden som driver effekterna. Vidare ser analysen att de företag som har störst finansiella begränsningar, unga och små företag, påverkas mest.

Sedan 2015 har Vinnova regeringens uppdrag att ansvara för att lämna statligt stöd till inkubation, vilket verket gör inom ramen för anslaget 1:2 *Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling*. Under 2022 har 29 kvalitetsgranskade inkubatorer tilldelats 107 miljoner kronor för att stödja inkubatorföretagen med affärsutvecklande tjänster inklusive verifieringstjänster. Detta innebär en ökning från 24 till 29 inkubatorer som ska dela på stödet. De inkubatorer som erhöll statligt excellensstöd utvärderade strax över 4000 idéer under 2022. Andelen utvärderade idéer med minst en kvinna var 39 procent under 2022, vilket är samma som föregående år. Likt tidigare år så antas affärsidéer med minst en kvinna som idégivare i högre utsträckning varför hela 43 procent av antagna idéer har en kvinna som idégivare.

Under 2022 attraherade 260 bolag i de excellensinkubatorer som stöds av Vinnova totalt nära 1,8 miljarder i ägarkapital, vilket är en ökning med 250 miljoner kronor jämfört med 2021. Företag som är, eller har varit, anslutna till excellensinkubatorer sysselsatte under 2021 nära 21 200 personer och deras nettoomsättning uppgick till över 27 miljarder kronor. Det innebär en ökning i antalet anställda med ca 5 200 personer samt ökad omsättning med 6,5 miljarder kronor sett från 2020 till 2021. Sysselsättnings- och omsättningsstatistiken baseras enbart på företag där det går att följa ett organisationsnummer från inkubation till idag och inkluderar alltså inte företag som har köpts upp eller slagits samman. Andelen kvinnor som styrelse-representanter i inkubatorbolagen uppgick till 29 procent. Denna andel har sakta ökat från 15 procent sedan 2010. Samtidigt var andelen årsarbetstider i företagen som utförs av kvinnor 31 procent år 2022, vilket är en svag minskning, 1 procent, mot föregående år. Andelen kvinnor i inkubatorernas styrelser under 2021 var 44 procent.

Under 2022 har Vinnova genomfört olika insatser för life science-sektorn. Bland annat genomförde Vinnova tillsammans med nordiska partners en analys av Sveriges och Nordens innovations- och produktionskapacitet för vaccin som också pekade på möjliga samarbetsområden (N2022/00310). Vinnova har i samverkan med företaget NorthX Biologics i Matfors etablerat en innovationshubb för att bistå näringslivet med kompetens och storskalig processkapacitet i syfte att stärka näringslivets konkurrenskraft inom life science-sektorn (KN2021/02613). Vinnova har även givit stöd till aktörer så som SciLifeLab och Nordic Bioinformatics Infrastructure Sweden, som medverkar i uppbyggnaden av europeiska strukturer för hälsodatadelning samt test- och demonstrationsanläggningar för artificiell intelligens inom hälsoområdet som utlysts inom Programmet för ett digitalt Europa.

Vinnovas mångåriga stöd till det nationella initiativet Genomic Medicine Sweden (GMS) har bidragit till att GMS nu kan göra ny teknik tillgänglig inom vården som gör att fler patienter kan få rätt behandling i rätt tid. Med hjälp av GMS utfördes under 2022 DNA-sekvenseringar i vården av 10 000 patienter för bättre diagnostik och behandling. En majoritet av dessa analyser gjordes för diagnostik av patienter med sällsynta diagnoser. Det har under de senaste åren skett en stor ökning i hur ny teknik som sekvensering används i klinisk verksamhet runt om i landet och alla barn i Sverige med cancer får nu tillgång till bättre diagnostik med hjälp av DNA-sekvensering.

### Insatser via industriforskningsinstitut

Industriforskningsinstituterna under RISE Research Institutes of Sweden AB utgör majoriteten av den svenska institutsektorn. RISE-gruppen består dels av moderbolaget RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE AB) inklusive helägda och delägda dotterbolag med en ägarandel överstigande 50 procent (RISE-koncernen), dels intresseföretaget Swerim AB. Det övergripande målet för industriforskningsinstituterna är att de ska vara internationellt konkurrenskraftiga och verka för hållbar tillväxt i Sverige genom att stärka näringslivets konkurrenskraft och förnyelse. RISE-gruppen ska även främja offentlig sektors förnyelse och förmåga att bidra till samhällsutmaningar.

RISE AB har sex uppdragsmål. Utfallet för 2022 visar att bolaget når samtliga mål:

- omsättning
- omsättning konkurrensutsatta forskningsmedel: 42 procent (mål minst 30 procent)
- omsättning näringslivsintäkter från små och medelstora företag: 36 procent (mål 30–40 procent)
- samverkan genom tvärvetenskapliga projekt: 36 procent (mål minst 35–55 procent)
- utnyttjande av test- och demoanläggningar: 63 procent (mål 60–80 procent).
- innovationspartnerförmåga: 79 (mål minst 78 av 100)
- nöjdhetsindex (NKI): 77 (mål minst 75 av 100).

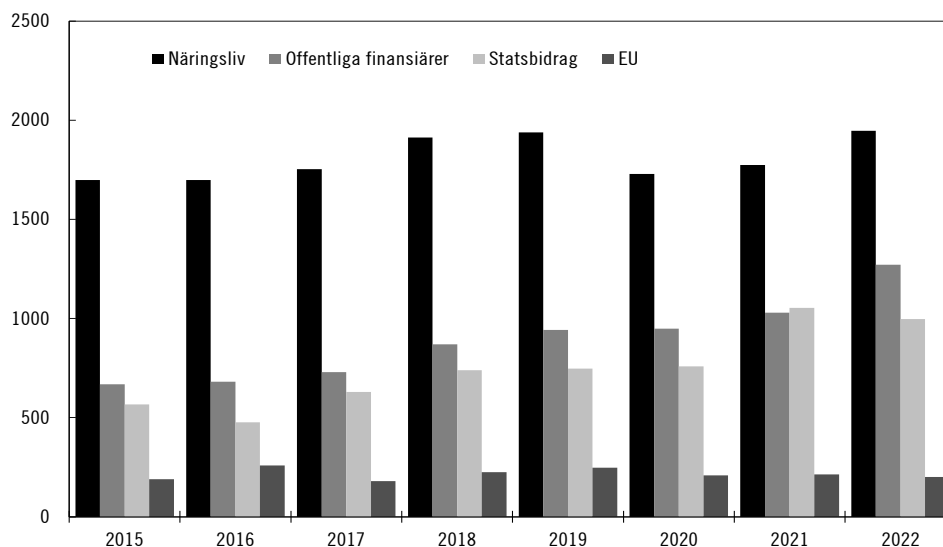
Innovationspartnerförmåga och Nöjdhetsindex baseras på en undersökning bland 964 kunder 2022.

Under 2022 tilldelades RISE-gruppen totalt 997 miljoner kronor i statsbidrag (anslaget 1:3 *Institutens strategiska kompetensmedel*). Medlen används i huvudsak för kompetensuppbyggnad hos instituterna samt utgifter för RISE AB:s verksamhet och omstruktureringsutgifter för RISE-koncernen.

RISE-gruppens intäkter kommer från uppdrag från näringslivet och offentlig sektor, nationella offentliga forskningsfinansiärer, EU-medel och strategiska kompetensmedel. Den totala intäkten för RISE-gruppen var 4 275 miljoner kronor (varav 3 993 miljoner kronor för RISE och 282 miljoner kronor för Swerim). Intäkter från nationella offentliga finansiärer ökade mest jämfört med 2021. En ökning med 23 procent från 1 030 till 1 272 miljoner kronor. Intäkterna från uppdrag ökade med 10 procent, medan intäkter från EU-projekt sjönk med 9 procent.

RISE-gruppen ska vara internationellt konkurrenskraftig och är en av de största mottagarna av EU-medel i Sverige från Horisont Europa. Under 2022 använde RISE-gruppen 65,5 miljoner kronor av de strategiska kompetensmedlen till att medfinansiera EU-projekt, vilket genererade totalt 201 miljoner kronor i intäkter från olika EU-program.

För att utveckla och bygga ny, tvärvetenskaplig kompetens i näringslivet arbetar RISE AB med samverkansinitiativ och kunskapsplattformar. Under 2022 finansierades 72 samverkansinitiativ om sammanlagt 58 miljoner kronor som genererade 513 miljoner kronor i FoU-intäkter, en uppväxling på 8,8 gånger satsade medel. Vid slutet av 2022 var totalt 20 kunskapsplattformar i gång. Totalt finansierades kunskapsplattformar under 2022 med 50 miljoner kronor och de genererade FoU-intäkter på 220 miljoner kronor under 2022, en uppväxling på 3,3 gånger satsade medel.

**Diagram 3.5 Intäkter RISE-gruppen**

Källa: RISE Research Institutes of Sweden AB, årsberättelser 2015–2022.

### Utvecklade arbetsformer för innovativa och säkrare nya lösningar

Den datadrivna utvecklingen ställer höga krav på kunskaper om dataskyddsfrågor, bland annat mot bakgrund av den rättsliga utvecklingen. Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) har därför haft i uppdrag att genomföra metod- och kunskapsutvecklande insatser för att höja kunskapen om integritets- och dataskyddsfrågor inom innovations-, utvecklings- och införandeprocesser (N2021/01266). Uppdraget slutredovisades i mars 2023. Ett viktigt resultat av uppdraget är att fördjupad vägledning i form av regulatorisk testverksamhet inom dataskydd kan ge stor nytta och lärande för såväl involverade aktörer som IMY. Detta sker till exempel genom proaktivt samarbete över förvaltningsnivåer, samt bredare förståelse och effektivare arbetssätt hos både privata och offentliga aktörer, till gagn för innovativa lösningar och ansvarsfull teknikutveckling.

### Internationellt forsknings- och innovationssamarbete

Sverige återfinns bland de nio mest framgångsrika länderna i EU:s ramprogram för forskning och innovation, Horisont Europa, som pågår 2021–2027. Svenska aktörer har hittills kontrakterat finansiering på totalt ca 538 miljarder euro inom programmet motsvarande 3,4 procent av de medel som beviljats. Resultatet visar samma andel i jämförelse med förra årets rapporteringsstillfälle och Sverige behåller nionde plats bland deltagande länder vad avser beviljade medel. Näringslivet i Sverige kontrakterar 63,5 procent av dessa beviljade medel och står för 27,3 procent av det svenska deltagandet. Omfattande insatser för att främja innovation genomförs även med medel från Europeiska regionala utvecklingsfonden (se utg.omr. 19 avsnitt 3.6.6).

### Nya slutsatser och rekommendationer för det fortsatta arbetet med nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i norra Sverige

I Norrbotten och Västerbotten pågår en omfattande nyindustrialisering kopplad till fossilfri produktion och elektrifiering till gagn för klimatomställningen. Regeringen beslutade den 17 december 2020 att ge en samordnare i uppdrag att för regeringens räkning främja koordineringen av arbetet med insatser av betydelse för större företagsetableringar och företagsexpansioner i Norrbotten och Västerbotten (N2020/03132). Den 29 november 2022 överlämnade samordnaren sin slutrapport om uppdragets genomförande samt slutsatser och förslag som kan tas i beaktande för fortsatt arbete. Rapporten visade de enorma kliv som tagits, den omfattande samhällsomvandling som äger rum samt hur industrins möjligheter och utmaningar

ser ut framöver. Regeringen ser att det finns ett fortsatt behov av att utveckla former för god koordinering samt att främja gemensamma lösningar och samverkansformer för de aktörer som stöttar i arbetet med industrisatsningarna och samhälls-omvandlingen. Mot bakgrund av detta har samordnarens uppdrag förlängts till 30 juni 2023 (N2022/02328). I januari 2023 aviserade regeringen att en samlad strategi för norra Sverige ska tas fram för att accelerera den industriella gröna omställningen.

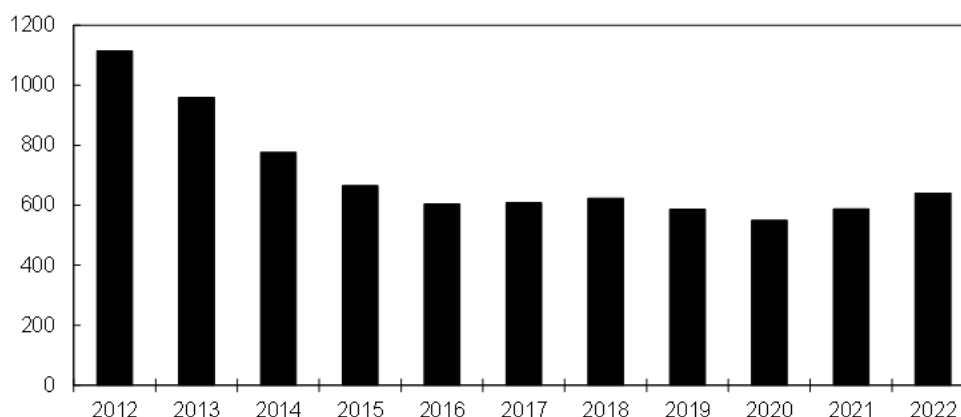
### **En offensiv och ambitiös mineralnäring för ett starkare Sverige**

Ett hållbart nyttjande av Sveriges mineraltillgångar är av stor betydelse för Sverige. En säker, trygg och hållbar mineral- och metallförsörjning är avgörande för samhällets utveckling, beredskap och funktion samt en förutsättning för att lyckas med klimatomställningen. Under året har den globala efterfrågan på många metaller och mineral fortsatt att öka, och förväntas öka ytterligare under flera årtionden framöver. Det gäller såväl basmetaller som kritiska metaller och mineral vilka bl.a. används i laddbara fordon, vindkraftverk och solpaneler. Sverige är EU:s största järnmalmsproducent med ca 92 procent av EU:s totala produktion. Under 2022 bröts 28 miljoner ton järnmalm i Sverige. Sverige står även för ca 30 procent av EU:s produktion av zink och bly.

I dagsläget finns det 12 aktiva gruvor i Sverige. Bara en ny bearbetningskoncession beviljades 2022. Under 2022 fokuserade företagen i stor utsträckning på gruvnära prospektering. Prospektering utanför kända fyndigheter, minskade däremot i omfattning. Detta bidrar i förlängningen till försämrade förutsättningar att upptäcka nya stora fyndigheter. Antalet nyöppnade gruvor har inte stått i relation till malmpotentialen. Sveriges geologiska undersökning (SGU) bedömde 2013 att det vid 2020 skulle kunna finnas cirka 30 metallgruvor i Sverige. Med samma bedömningsmetod skulle det ha funnits potential för 50 gruvor i produktion i Sverige 2030. Prognosen byggde på bedömningar av brytningskapacitet i de projekt som vid den tidpunkten fått eller sökt bearbetningstillstånd och aktivt arbetar för att genomföra projekten. Prognosen förutsatte att samtliga av bearbetningstillstånden blev en aktiv gruva. Vidare har Sverige tappat mark i Fraser Institute ranking över attraktiva gruvländer att investera i. Sverige placerades efter t.ex. Ryssland, Mali och Ghana, ett tapp från 8 plats 2016 till 31 2021.

Gruvbranschens sammanlagda omsättning under 2022 uppgick till ca 69 miljarder kronor (exklusive smältverk) och vid årets utgång var ca 7 773 personer (varav 1 993 kvinnor) anställda direkt i gruvnäringen (underentreprenörer ej inräknade). Andelen kvinnor anställda i gruvnäringen fortsätter att öka och var 26 procent att jämföra med 25 procent inom industrin totalt.

Vid årsskiftet 2022/23 fanns 640 gällande undersökningstillstånd. Motsvarande siffra för årsskiftet 2021/22 var 587, se diagram 3.6.

**Diagram 3.6** Antal gällande undersökningstillstånd

Källa: Bergsstatens register över undersökningstillstånd.

Under 2022 anmälde Sveriges geologiska undersökning (SGU) inga nya riksintressen för värdefulla ämnen eller material enligt 3 kap. 7 § miljöbalken.

Statskontoret har enligt uppdrag av regeringen genomfört en myndighetsanalys av SGU (N2022/00657). Av myndighetsanalysen framgår bl.a. att det finns en risk att SGU framöver får svårt att tillgodose samhällets behov av geologisk information. Statskontoret bedömer vidare att SGU har svårt att klara sitt näringslivsfrämjande uppdrag om att marknadsföra Sverige som prospekteringsland, ge vägledning och information till intresserade företag, samt att följa regelutvecklingen på området.

Förra regeringen gav 2021 SGU och Naturvårdsverket i uppdrag att arbeta för att öka möjligheterna till hållbar utvinning och återvinning av mineral och metaller från sekundära resurser (N2021/01038). Myndigheterna fick 25 miljoner kronor per år 2021 och 2022. Uppdraget har slutredovisats (KN2023/02312). Uppdraget fokuserade till stor del på de metaller och mineral som finns på EU:s kritiska lista och som bedöms som betydelsefulla för den gröna omställningen, vilka bl.a. används i batteri-, solcells- eller bilproduktion. Resultatet pekar på att sekundära resurser som exempelvis varphögar och sandmagasin har förhöjda halter av metaller som finns med på EU:s kritiska lista.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om myndigheternas roll vid tillståndsprocesser (bet. 2022/23:NU13, punkt 5, rskr. 2022/23:160). Av tillkännagivandet följer att myndigheter i samband med tillståndsprocesser bör arbeta mer rådgivande och lösningsorienterat än tidigare (bet. 2022/23:NU13 s. 15). Regeringen har i juni 2023 tillsatt en utredning för att förenkla och förkorta miljötillståndsprövningen enligt miljöbalken genom att göra den mer flexibel, effektiv och förutsebar (dir. 2023:78). Utredningen ska redovisa sitt uppdrag den 15 december 2024. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

### 3.3.3 Stärkt entreprenörskap för ett dynamiskt och diversifierat näringsliv

Bakom ökningen av antalet sysselsatta i näringslivet finns en underliggande dynamik. I många företag ökar antalet sysselsatta, samtidigt som sysselsättningen minskar i ett stort antal företag. I genomsnitt ökar antalet sysselsatta från ett år till nästa i drygt 10 procent av de befintliga företagen. Det betyder att det vanligtvis är över 50 000 företag som årligen ökar antalet sysselsatta. År 2021 hade 55 300 företag en positiv



sysselsättningsutveckling, vilket är en ökning jämfört med föregående år. År 2021 hade 45 000 företag en minskande sysselsättning, att jämföra med 52 200 företag 2020.

Snabbväxande företag har betydelse för skapandet av nya arbetstillfällen, vilket har bidragit till att dessa företag har fått stor uppmärksamhet under de senaste åren. Andelen snabbväxande företag belyser också det handlingsutrymme som finns för entreprenörskap, att kunna växa och utnyttja framgångsrika affärsidéer. Här definieras ett snabbväxande företag som ett företag som har haft en genomsnittlig sysselsättningstillväxt på minst 20 procent per år i tre år i följd. Under 2021 ökade andelen snabbväxande företag. En annan viktig del i sysselsättningsdynamiken är skapandet av nya företag och att företag som inte klarar konkurrensen läggs ned. Denna indikator är känslig för påverkan av en stark konjunktur då arbetskraftsbehovet är stort. Antalet nystartade företag har ökat trendmässigt över en längre tidsperiod. De senaste åren har antalet nystartade företag legat på ungefär samma nivå, men under 2020 och 2021 ökade antalet nystartade företag relativt mycket. Under 2022 minskade antalet nystartade företag och är nu på samma nivå som under 2020.

**Tabell 3.9 Dynamik i näringslivet**

Antal	2018	2019	2020	2021	2022
Företag med positiv sysselsättningsutveckling relativt föregående år	52 500	53 800	48 900	55 300	i.u.
Snabbväxande företag per 1 000 existerande	2,8	2,7	2,2	2,5	i.u.
Nystartade företag	66 800	66 900	73 700	78 700	73 200

Källor: Statistiska centralbyrån, Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser samt egna beräkningar.

För att belysa näringslivets mångfald används uppgifter om andelen företag som har en operativ företagsledare som är kvinna respektive man eller en operativ företagsledare som är kvinna respektive man och född i ett annat land.

**Tabell 3.10 Mångfald bland operativa företagsledare**

Procent	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Andel företag med en kvinna som operativ företagsledare	28,5	29,0	28,6	29,3	29,5	29,6
Andel företag med en man som operativ företagsledare	71,5	71,0	71,4	70,7	70,5	70,4
Andel företag med en utrikes född operativ företagsledare	15,7	16,1	16,6	17,0	17,5	18,1
Andelen utrikes födda av de kvinnor som är operativa företagsledare	17,9	18,0	18,5	18,7	19,2	19,7
Andelen utrikes födda av de män som är operativa företagsledare	14,8	15,3	15,8	16,3	16,8	17,4

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Andelen utrikes födda som är operativa företagsledare har ökat under perioden 2016–2021. Andelen kvinnor som är operativa företagsledare har också ökat under samma period. Utöver dessa finns också en del företag med delat ledarskap, där en av företagsledarna är kvinna eller utrikes född.

## Information och rådgivning

Tillgång till information, rådgivning och nätverk är betydelsefullt såväl vid nystart som under utvecklings- och tillväxtfasen för små och medelstora företag. Den information och rådgivning som finansieras eller tillhandahålls av staten ska vara

marknadskompletterande och relevant utifrån företagens olika behov och utvecklingsfaser.

Almi AB (Almi) erbjuder finansiering och rådgivning till små och medelstora företag i syfte att bidra till utveckling av företagandet i hela landet. Under 2022 tilldelades Almi 269 miljoner kronor i statsbidrag från anslaget 1:20 *Bidrag till företagsutveckling och innovation*. Almi erbjuder bl.a. olika tjänster inom affärsutveckling. Efterfrågan på tjänsterna har varit stor och under 2022 har 14 682 rådgivningsinsatser genomförts, en ökning med 16 procent jämfört med föregående år.

Tillväxtverket har under 2022 genomfört ett flertal informations- och rådgivningsinsatser i syfte att stärka förutsättningarna för entreprenörskap och företagande. Myndigheten har genom olika utlysningar tillhandahållit verksamhetsbidrag till aktörer i det företagsfrämjande systemet med fokus på bl.a. rådgivning för nyföretagande, ungas företagande och affärsutveckling för kooperativa och sociala företag. Exempelvis bidrog stödet till Nyföretagarcentrum (stiftelsen Jobs and Society) att 11 109 personer fick individuell rådgivning för start av företag. Av dessa var 51 procent kvinnor och 33 procent var utlandsfödda. Totalt startades 6 780 företag under 2022 procent som följd av stödet enligt redovisning till Tillväxtverket.

Patent- och registreringsverket fortsatte sitt arbete med att höja kunskapen om immateriella tillgångar och rättigheter under året. 31 seminarier genomfördes 2022 och nådde 1 783 små och medelstora företag och företagsfrämjande aktörer. 30 seminarier riktade till universitet och högskolor genomfördes och nådde totalt 650 personer. Upphovsrättskolan riktad mot lärare och elever på grundskolan hade 10 591 användare 2022.

Webbportalen verksamt.se tillhandahåller information och tjänster till blivande och etablerade företagare och är ett viktigt verktyg i arbetet med att förenkla för företag. Den drivs av Tillväxtverket och Bolagsverket med Skatteverket och Arbetsförmedlingen som aktiva samarbetsparter. Utöver gängse information om att starta och driva företag tillhandahåller verksamt.se sedan början av 2022 även samlad information riktad till företag med anledning av Rysslands invasion av Ukraina. Verksamt.se blev utsedd av Web Service Award till årets webbplats i kategorin samhällsinformation. I en enkät genomförd i slutet av 2022 angav 94 procent att verksamt.se helt eller delvis gör det enklare att starta och driva företag.

Antalet besök på verksamt.se har ökat med 2 procent jämfört med 2021. Under 2022 gjordes strax under 2,4 miljoner inloggningar, en minskning med 5 procent jämfört med 2021. Antalet unika inloggningar var dock närmare 539 000, en ökning med 2 procent jämfört med 2021. Av de som loggade in på verksamt.se under 2022 var 66 procent män och 34 procent kvinnor. Under 2022 deltog 2 333 personer i verksamt.se LIVE, en serie webinarier som ska ge lättillgänglig information om att starta företag.

Under 2022 har det pågående arbetet med att flytta verksamt.se inklusive dess information och tjänster till en ny teknisk plattform varit en viktig uppgift. De första tjänsterna baserade på den nya tekniska plattformen har lanserats under året. Här ingår tjänsten för att starta vattenbruk som är ett samarbete mellan Tillväxtverket, Bolagsverket, Statens jordbruksverk och Livsmedelsverket.

Under 2022 avsattes 18 miljoner kronor från anslaget 1:5 *Näringslivsutveckling* till entreprenörskap bland unga. Medlen har använts till finansiering av insatser och aktörer som stöttar entreprenörskap bland unga i grund- och gymnasieskola (via Statens skolverk) och i högre utbildning (via Tillväxtverket) men också för strukturpåverkande arbete. Inom Ung Företagsamhets (UF) verksamhet i

gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan drevs det under läsåret 2022/23 11 800 UF-företag av totalt 37 054 elever av vilka 17 283 (47 procent) var kvinnor och 19 771 (53 procent) män. Detta var en ökning jämfört med läsåret 2021/2022 då de drevs 11 570 UF-företag av totalt 36 273 elever. Vidare fick Drivhuset Norden verksamhetsbidrag för att genomföra verksamhet på landets universitet och högskolor. I verksamheten ingår bl.a. kurser i entreprenörskap och innovation, vägledning och skraddarsydda affärsutvecklingsprogram i samarbete med näringslivet. Enligt Drivhuset utgör kvinnor mer än 50 procent av deltagarna i verksamheterna.

## Turism och besöksnäring

### Turismstatistik och stärkt kunskapsutveckling

Tillväxtverket ansvarar för kunskaps- och kvalitetsutveckling samt samverkan och samordning inom turism. Tillväxtverket har under året tagit fram och tillgängliggjort kunskapsunderlag som visar på turismens och besöksnäringens utveckling och deltagit i internationellt samarbete inom turism.

I juni 2023 lämnade myndigheten sin slutredovisning av ett regeringsuppdrag om att genomföra insatser för omställning och utveckling för en hållbar besöksnäring (N2022/02326), finansierat av anslagen 1:4 *Tillväxtverket* och 1:5 *Näringslivsutveckling*. Uppdraget har resulterat i stärkt affärsutveckling i besöksnäringens företag, kompetensförsörjning och stärkt samverkan för platsutveckling. Insatserna har i utvalda projekt bidragit till att stärka företags omställningsförmåga. Erfarenheterna och kunskapen från projekten har tillgängliggjorts brett för största möjliga spridning och lärande kring inriktning och arbetssätt. Hållbarhet är en viktig del i besöksnäringens omställning för ökad långsiktig motståndskraft. Många företag i besöksnäringen är beroende av en nära samverkan med offentlig och ideell sektor för hållbar platsutveckling. Samordningen inom aktörssystemet har utvecklats genom att Tillväxtverket har uppfyllt sin roll som samverkande myndighet inom turism. Tillväxtverket och andra aktörer har fått ökad kunskap om platsutveckling och processer har stärkts på de platser där projekt genomförts. Företag har utvecklat sina verksamheter, sin förmåga att ställa om, driva innovation och arbeta strategiskt med kompetensförsörjning. Insatserna har finansierats genom anslaget 1:5 *Näringslivsutveckling*.

### Ökad marknadsföring gentemot inhemska besökare

V.S. VisitSweden AB:s (Visit Sweden) verksamhet, som huvudsakligen finansieras av anslaget 1:7 *Turismfrämjande*, har under 2022 fokuserat på fortsatt digitalisering och automatisering samt marknadsföringsinsatser anpassade till pandemin och besöksnäringens återstart. År 2022 var det sammanlagda PR-värdet för bolagets kampanjer 1 209 miljoner kronor, enligt beräkning av Mediabyrån. PR-värdet är en beräkning av vad publiciteten hade kostat om den hade bestått av köpt annonsutrymme och är en del av det värde som skapas genom bolagets verksamhet. Av Visit Swedens återslag för verksamhetsår 2022 enligt ägaranvisning (Näringsdepartementets Rapport 2022) framgår att Visit Swedens marknadsföring av destinationen Sverige nått totalt 550 miljoner personer globalt under 2022. Visit Sweden har också en mycket uppskattad kunskapsbank. 108 000 svenska besöksnäringensföretagare har under året använt Visit Swedens digitala kunskapsbank för kostnadsfri kompetensutveckling och material om målgrupper, marknader och marknadsföring.

Uppdraget att marknadsföra Sverige mot inhemska besökare och den närliggande marknaden har bl.a. resulterat i en skalbar kampanj med PR-bearbetning i både nya och traditionella medier till ett PR-värde om drygt 19,3 miljoner kronor, enligt

beräkning av Mediabyrån. Insatsen har också resulterat i en utökad kunskapsbas för besöksnäringen kring insikter om den svenska turisten i Sverige med temperaturmätningar, insamling av mobilitetsdata, varumärkesspårning samt målgruppsanalyser.

### **3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen**

#### **Ramvillkor och väl fungerande marknader som stärker företags konkurrenskraft**

Svenska företags kapitalförsörjning har förstärkts under 2022. Ökningen av utlåningen till icke-finansiella företag i Sverige har fortsatt även under 2022. Andelen företag som anger att de har svårigheter att hitta efterfrågad arbetskraft har under 2021 och i början av 2022 ökat sedan den stora minskningen under 2019. Under andra halvan av 2022 har dock andelen återigen minskat. Andelen företag som anger att regler är ett hinder för tillväxt har minskat något. Webbportalen verksamt.se är fortsatt ett grundläggande verktyg för att snabbt nå företag med aktuell och samlad myndighetsinformation och tjänster till företag, bl.a. med anledning av Rysslands invasion av Ukraina. Genomförda uppföljningar visar på stor kundnytta. Sammantaget är det en positiv utveckling för de utvalda indikatorerna för delmålet jämfört med föregående år.

#### **Stärkta förutsättningar för innovation och förnyelse**

Det svenska näringslivets innovationsförmåga och förnyelse bedöms som fortsatt god. Ett flertal insatser har gjorts under året för att främja innovation och förnyelse, bl.a. visar utvärderingarna av de strategiska innovationsprogrammen som Vinnova ansvarar för att de har ökat effektiviteten i innovationssystemet. Företagens utgifter för forskning och utveckling är på ungefär samma nivå som de senaste åren. Näringslivets gröna omställning fortsätter, vilket visar sig genom att näringslivets utsläppsintensitet under 2022 minskade med 5 procent. Statistiken över de immateriella tillgångarna visar en blandad utveckling där de svenska patentansökningarna och varumärkesansökningarna ökade medan mönsterskyddsansökningarna minskade under 2021. Sammantaget visar de utvalda indikatorerna att det svenska näringslivets innovations- och förnyelseförmåga har stärkts jämfört med föregående år.

#### **Stärkt entreprenörskap för ett dynamiskt och diversifierat näringsliv**

Under 2022 har antalet nystartade företag minskat jämfört med 2021, då ökningen i antalet nystartade företag var relativt stor. Indikatorn för företag med positiv sysselsättningsutveckling och indikatorn för snabbväxande företag visar en ökning. Bland annat visar statistik att efterfrågan på rådgivningstjänster hos Almi fortsatt är stor och har ökat jämfört med 2021. Indikatorn operativa företagsledare visar att både andelen kvinnor och andelen utrikes födda som är operativa företagsledare har ökat jämfört med föregående år. Sammantaget visar indikatorerna för delmålet en positiv utveckling.

#### **Uppfyllelse av det turismpolitiska målet 2022**

Under 2022 har insatser genomförts för att uppfylla det turismpolitiska målet. AB V.S. VisitSweden, vars verksamhet syftar till att stärka Sverige som turistnation, har genomfört marknadsföringsinsatser till inhemska besökare. Den nationella statistiken på området har utvecklats till gagn för turism och besöksnäring. Affärsutveckling i besöksnäringens företag och platsutveckling har ägt rum baserat på de uppdrag Tillväxtverket har haft. Tillväxtverket har fullföljt sin samverkansroll främst med andra

myndigheter och det lokala och regionala aktörssystemet inom turism. Regeringens bedömning är att insatserna sammantaget har bidragit till en hållbar och konkurrenskraftig besöksnäring vilket i sin tur bidrar till att uppfylla det näringspolitiska målet.

## Uppfyllelse av det näringspolitiska målet 2022

Under 2022 är det en relativt positiv utveckling för den svenska konkurrenskraften. 2022 har till del präglats av den fullskaliga invasionen av Ukraina och de effekter det har inneburit för näringslivet. Arbetskraftskostnaderna har minskat relativt mycket jämfört med omvärlden samtidigt som de svenska företagens utveckling på exportmarknaderna varit relativt stabil. Sammantaget visar indikatorerna på viss förbättring jämfört med föregående år. Regeringen bedömer att de insatser som genomförts inom delmålen ramvillkor, innovation och entreprenörskap har bidragit till att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag.

### 3.5 Förvaltningen av bolag med statligt ägande

Regeringen ska aktivt förvalta statens tillgångar i form av aktierna i bolagen med statligt ägande så att deras värdeutveckling och avkastning blir den bästa möjliga givet ett balanserat risktagande samt att de särskilt beslutade samhällsuppdragen utförs väl. För att åstadkomma detta är det bl.a. viktigt att ge bolagen förutsättningar och möjligheter att utvecklas och fortsätta konkurrera på sina marknader. Det är viktigt att staten är en aktiv, professionell ägare med fokus på långsiktigt värdeskapande.

Statens ägarpolicy och principer för bolag med statligt ägande beslutades av regeringen i februari 2020. I ägarpolicyen redogör regeringen för uppdrag och mål, tillämpliga ramverk och viktiga principfrågor avseende styrningen av bolag med statligt ägande. Av denna framgår att bolag med statligt ägande ska agera föredömligt inom området hållbart företagande och i övrigt agera på ett sådant sätt att de åtnjuter offentligt förtroende. För staten som ägare är det viktigt att bolag med statligt ägande arbetar för en sund och säker arbetsmiljö, respekt för mänskliga rättigheter, goda och anständiga arbetsvillkor, en minskad klimat- och miljöpåverkan, att de nationella miljö- och klimatmålen samt att Parisavtalet ska uppnås, en god affärsetik, anti-korruption, mångfaldsaspekten samt ett ansvarsfullt agerande inom skatteområdet. Bolag med statligt ägande ska inom ramen för sin verksamhet analysera de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030 för att identifiera de mål som bolaget genom sin verksamhet påverkar och bidrar till. Bolagen ska även vara föredömen i jämställdhetsarbetet och aktivt arbeta med jämställdhetsfrågor i sin verksamhet. Vidare ska bolagen bedriva ett aktivt, systematiskt, ambitiöst och ansvarsfullt säkerhetsarbete. Därutöver ska bolagen med statligt ägande arbeta aktivt för att utnyttja digitaliseringens möjligheter, och hantera dess risker, i sitt värdeskapande.

#### 3.5.1 Förlängning av mandat samt nytt bemyndigande i samband med rekonstruktion av SAS AB

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för statens räkning, helt eller delvis, konvertera svenska statens fordringar enligt befintliga hybridinstrument i SAS AB (publ) inklusive upplupen ränta till nya aktier i SAS AB (publ) eller, helt eller delvis, skriva ner fordringarna inklusive upplupen ränta.

Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:17 *Kapitalinsatser i statligt ägda företag* för statens räkning, helt eller delvis, konvertera svenska statens utestående lånefordringar på konsortiet Scandinavian Airlines System Denmark–Norway–Sweden

inklusive upplupen ränta till nya aktier i SAS AB (publ) eller, helt eller delvis, skriva ner fordringarna inklusive upplupen ränta.

Regeringen bemyndigas att vidta de åtgärder i övrigt som behövs för att genomföra konverteringarna eller nedskrivningarna, var för sig eller i kombination.

**Skälen för regeringens förslag:** Regeringen har tidigare fått riksdagens bemyndigande att under 2022 genomföra konverteringar av statens fordringar enligt befintliga hybridinstrument i SAS AB (publ) och utestående lånefordringar på konsortiet Scandinavian Airlines System Denmark–Norway–Sweden till nya aktier i SAS AB (publ) samt att vidta de åtgärder i övrigt som behövs för att genomföra konverteringarna (prop. 2021/22:258, bet. 2021/22:FiU48, rskr. 2021/22:438). Regeringens bemyndigade har därefter förlängts till 2023 samt utökats med ett bemyndigande att konvertera på lånefordringarna upplupen ränta till nya aktier i SAS AB (publ) (prop. 2022/23:1, bet. 2022/23:NU1, rskr. 2022/23:99).

Den 5 juli 2022 offentliggjordes att SAS har påbörjat en process för finansiell rekonstruktion under tillsyn av amerikansk federal domstol, ett s.k. chapter 11-förfarande. Förfarandet syftar till att ge bolaget möjlighet att genomföra viktiga delar av den plan SAS styrelse presenterade i februari 2022 för en omfattande rekonstruktion av verksamheten, i syfte att uppnå konkurrenskraftiga kostnader och en hållbar framtid för bolaget. Då rekonstruktionen påverkar tidigare beviljat statligt stöd måste den godkännas av Europeiska kommissionen innan den genomförs. Förfarandet kan komma att pågå även under 2024 och det är därför oklart om det kommer att bli möjligt att genomföra konverteringarna under 2023 i enlighet med riksdagens bemyndigande. Bemyndigandet behöver därför förlängas till 2024.

Det finansiella rekonstruktionsförfarandet för SAS innebär även att bolagets skulder helt eller delvis kan komma att skrivas ner. Det ligger således i linje med svenska statens roll som en ansvarsfull ägare i SAS att regeringen även ges möjlighet att efter godkännande av Europeiska kommissionen helt eller delvis skriva ner svenska statens fordringar på SAS. Regeringen kan komma att använda bemyndigandena vart för sig eller i kombination, beroende på hur situationen utvecklar sig.

Mot denna bakgrund bör regeringen bemyndigas att under 2024 för statens räkning, helt eller delvis, konvertera svenska statens fordringar enligt befintliga hybridinstrument i SAS inklusive upplupen ränta till nya aktier i SAS eller skriva ner fordringarna inklusive upplupen ränta. Regeringen bör även bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:17 *Kapitalinsatser i statligt ägda företag* för statens räkning, helt eller delvis, konvertera svenska statens utestående lånefordringar på konsortiet inklusive upplupen ränta till nya aktier i SAS eller skriva ner fordringarna inklusive upplupen ränta. Slutligen bör regeringen bemyndigas att vidta de åtgärder i övrigt som behövs för att genomföra konverteringarna eller nedskrivningarna.

### 3.6 Politikens inriktning

Det svenska näringslivets långsiktiga konkurrenskraft är avgörande för Sveriges välstånd. En högutbildad arbetskraft, låga energipriser, ett fritt utbyte med omvärlden, naturtillgångar, ordning och reda på arbetsmarknaden, forskning och innovation, ett generöst välfärdssystem och ett tryggt samhälle med låg grad av korruption har byggt Sverige starkt. I en orolig omvärld med både inre och yttre hot, hög arbetslöshet och brist på yrkesutbildad arbetskraft, komplexa tillståndsprocesser och höga energipriser behöver Sverige agera beslutsamt för att stärka den långsiktiga konkurrenskraften. Sverige behöver skyndsamt bygga ut elsystemet, få till snabba och förutsägbara tillståndsprocesser, rusta nästa generation för framtidens jobb och skapa bättre

förutsättningar för matchning på arbetsmarknaden. Vidare behöver naturtillgångar för produktion tillvaratas bättre. Regeringen anser att goda ramvillkor, låg administrativ börda, låga kostnader och konkurrenskraftiga skatteregler är nödvändiga för att skapa ett mer konkurrenskraftigt näringslivsklimat.

Högt tempo är nödvändigt för att säkerställa Sveriges långsiktiga konkurrenskraft, beredskap och klimatåtagande. Regeringen avser att verka för en mer effektiv prövning av målkonflikter mellan allmänna intressen som uppstår vid exempelvis utbyggnad av elsystem och infrastruktur, vid industrietableringar och expansionen av gruvnäringen.

Den ekonomiska utvecklingen är fortsatt osäker och Sverige är på väg in i en lågkonjunktur. Under senare tid har den ekonomiska aktiviteten utvecklats svagt. Den höga inflationen och stigande räntor utmanar stora delar av näringslivet samtidigt som konsumtion och investeringar minskar. Därtill skapar den ryska, fullskaliga invasionen av Ukraina och höga och volatila energipriser nya utmaningar. Samtidigt har många arbetsgivare och sektorer fortsatt svårt att finna rätt kompetens. Efterfrågan på arbetskraft är fortsatt hög, bl.a. inom sektorer som driver på den digitala och gröna omställningen. För att näringslivet ska kunna möta dessa utmaningar krävs flexibilitet och utveckling för en starkt tillväxtförmåga.

## **EU och internationellt**

Konkurrenskraftsfrågor och industriell omvandling har fått en allt större plats på EU:s agenda, inte minst mot bakgrund av ökade geopolitiska spänningar globalt, klimatförändringar, höga energipriser och statsstöd i tredjeland, som drastiskt hotar europeiskt välstånd. Exportrestriktioner har införts. Mot denna bakgrund behöver Sverige bedriva ett aktivt EU-arbete som prioriterar goda förutsättningar för ökad produktivitet och långsiktig konkurrenskraft i kombination med konstruktiva lösningar på nya utmaningar såsom exempelvis strategiska beroenden, ökade behov av åtgärder för att bygga resiliens i en mer osäker omvärld och att främja grön omställning. Regeringen anser att regelförenklningar och långsiktig konkurrenskraft ska genomsyra alla politiska beslut på alla nivåer i EU. En utgångspunkt för detta är den dagordning för långsiktig konkurrenskraft och produktivitet som lades fast under det svenska EU-ordförandeskapet.

## **Regeringen verkar för förbättrade ramvillkor, innovation, entreprenörskap och väl fungerande marknader som stärker företagets konkurrenskraft**

Näringslivet är ryggraden i den svenska ekonomin. Det är våra företagare och entreprenörer som skapar jobb, välstånd och välfärd. Regeringen vill bidra till att fler människor väljer att starta och utveckla företag och förverkligar sina idéer. Regeringen genomför satsningar på innovation inom en rad områden, bl.a. den växande lifescience-sektorn, där den snabba teknikutvecklingen är ett viktigt område. Samtidigt är näringslivets kompetensförsörjning en stor utmaning. Regeringen genomför därför insatser för en bättre samordning mellan statliga myndigheter och aktörer. Regeringen ser också över hur de offentliga medlen kan användas mer effektivt och få bättre överblick av de effekter som uppnås genom statliga insatser. Sverige behöver stärka sin konkurrenskraft och kraftigt minska företagets och entreprenörernas regelbörda och administration. Regeringen arbetar fokuserat mot detta mål och stärker därför det systematiska, tvärsaktoriella och processuella förenklingsarbetet i Regeringskansliet, hos myndigheter och i EU-arbetet.

## **Förenklingar och företagsfrämjande för fler och växande företag**

Företagens kostnader har ökat över tid och Tillväxtverket uppskattade företagens totala regelkostnad under 2021 till 377,5 miljarder kronor. Det är en problematisk utveckling. För att bryta trenden och minska kostnaderna bedriver regeringen en offensiv förenklingsagenda.

Förenklingsarbetet ska vara en integrerad del av Regeringskansliets och myndigheternas arbete med målet att stärka och påskynda arbete med regelförenklingar och att minska företagens administrativa kostnader samt förbättra bemötande och service gentemot näringslivet, bland annat genom kontinuerlig och systematisk översyn av regelverk och processer som berör företag. Regeringen avser att ge uppdrag till ett urval av statliga myndigheter att se över, i första hand sina föreskrifter, men också förordningar och lagar som myndigheten förhåller sig till i syfte att minska administrativa bördor för företag. Regeringen anser vidare att det är viktigt att likabehandlingsprincipen följs i hela landet. Företag bör så långt möjligt möta likvärdiga villkor oavsett var i Sverige de verkar.

Regelbördan och de administrativa kostnaderna behöver minska för att företag och entreprenörer ska kunna fokusera på sina kärnverksamheter i så stor utsträckning som möjligt, vilket stärker svenska företags konkurrenskraft. För att identifiera förenklingsmöjligheter i olika skeden i lagstiftningskedjan har regeringen påbörjat arbetet med att inrätta två råd, Förenklingsrådet och Implementeringsrådet, vars syfte är att minska företagens regelbörda och administrativa kostnader. Förenklingsrådet ska lämna konkreta och genomarbetade förslag på förenklingsåtgärder som följer av befintlig svensk lagstiftning, vilket möjliggör för regeringen att agera i högt tempo. Implementeringsrådet ska lämna rekommendationer vid implementering av EU-direktiv för att därigenom motverka omotiverade regelbördor. Rådet ska ha möjlighet att uppmärksamma regeringen på frågor av särskilt intresse från ett företagsperspektiv i kommande lagstiftning på EU-nivå.

Myndigheternas handläggningstider och bemötande är avgörande för att underlätta företagens vardag. Regeringen följer med stort intresse utvecklingen av myndigheters handläggningstider och bemötande. Mot denna bakgrund överväger regeringen att utvidga Tillväxtverkets uppdrag att följa dessa aspekter till att omfatta fler statliga myndigheter.

Regeringen ser den myndighetsgemensamma plattformen verksamt.se som ett viktigt verktyg för att göra det enklare att starta och driva företag. Plattformen har under de senaste åren även tillhandahållit tydlig och uppdaterad information till företag under pågående kriser. Regeringen bedömer att verksamt.se fortsatt kommer att spela en central roll i förenklingsarbetet och arbetar kontinuerligt för att stärka den långsiktiga utvecklingen av plattformen. Ytterligare medel tillförs därför utveckling, drift och förvaltning av plattformen för 2024.

För att stärka Sveriges ekonomi och konkurrenskraft har regeringen som mål att förbättra förutsättningarna för kvinnor att driva och utveckla företag. För att stärka kvinnors ställning som företagare och samtidigt bidra till ökade investeringar i svenska företag genomför regeringen insatser som förstärker kvinnors roll i näringslivet. Regeringen beslutade bl.a. den 21 juli 2023 att ge Tillväxtverket i uppdrag att genomföra insatser som syftar till att förbättra förutsättningarna för kvinnors företagande och ägande. Förbättrade förutsättningar för kvinnors företagande är en prioriterad fråga för regeringen och ytterligare resurser kommer att tillföras kommande år.



## **Effektiv och stärkt konkurrenstillsyn**

Främjandet av en effektiv konkurrens är centralt för att säkerställa ökad produktivitet, långsiktigt konkurrenskraftiga företag och rimliga priser för hushållen. Väl fungerande marknader med effektiv konkurrens stimulerar företagen att tävla om morgondagens klimatlösningar, kan motverka kriminalitet, öka valfriheten, stimulera innovation och öka kvaliteten i offentliga inköp. Detta stärker hushållen och svensk ekonomi och gynnar små och medelstora företag. En effektiv och stärkt konkurrenstillsyn bidrar till ett högt konkurrenstryck. Det är därför viktigt att Konkurrensverket uppfattas som avskräckande för företag som begår överträdelser av konkurrensregelverket. Som ett led i arbetet med att främja en effektiv konkurrens planerar Regeringen för nya verktyg i konkurrenstillsynen.

## **Kompetensförsörjning**

Bristen på arbetskraft med rätt kompetens är ett av de största tillväxthindren för företagen och har även blivit ett av de största hindren för hållbar regional utveckling. Tillgång till arbetskraft med rätt kompetens är också en förutsättning för att attrahera större utländska investeringar i Sverige men också för att få svenska företag att expandera inom landet. Många små och medelstora företag, där en stor del är underleverantörer, står nu inför stora utmaningar, bl.a. på grund av den gröna och digitala omställningen, som kräver att kompetensen hos befintliga medarbetare stärks och att företagen kan få in ny kompetens i sina verksamheter. Regeringen föreslår fortsatta satsningar inom utbildnings- och arbetsmarknadspolitiken för att stärka kompetensförsörjningen och underlätta omställning av befintlig arbetskraft och underlätta inträde för de som står utanför arbetsmarknaden (se utg.omr. 14 och 16). Men för att möta näringslivets behov behövs också andra åtgärder. Sverige behöver även bli bättre på att attrahera och behålla utländsk arbetskraft med efterfrågad kompetens. Regeringen föreslår en satsning i syfte att stärka samordning av statliga myndigheters processer och arbete kopplat till internationell kompetens, vilket syftar till att underlätta för svenska företag att anställa utländsk arbetskraft med efterfrågad kompetens, samt säkerställa att den arbetskraft som kommer till Sverige, inklusive medföljande familjer, snabbt kommer in i samhället så att de väljer att stanna kvar.

## **Innovativa företag och framväxande teknik**

Näringslivets investeringar i forskning, utveckling och innovation är avgörande för Sveriges långsiktiga konkurrenskraft samt möjligheter att driva på den gröna och digitala omställningen, såväl som för Europas strategiska autonomi. Regeringen har inlett arbetet med kommande forsknings- och innovationspolitiska propositioner. Inriktningen för propositionen är excellens, internationalisering och innovation.

Innovativa företag som utvecklar och erbjuder banbrytande teknik utifrån forskning, s.k. deeptech-företag, är centrala för att nyttiggöra forskningsresultat inom till exempel nya material, precisionsmedicin, halvledare, telekom och artificiell intelligens. Samverkan mellan myndigheter, effektivare tillståndsprocesser och europeiskt tillväxtkapital bidrar till att skapa goda förutsättningar för företag inom framväxande teknik att växa i Sverige och bidra till EU:s mål kring grön och digital omställning, såväl som strategisk autonomi.

För att i ökad utsträckning nyttiggöra ny teknik i försvarssammanhang lanserade regeringen Försvarsinnovationsinitiativet under våren 2023. Initiativet syftar bl.a. till att skapa förutsättningar för samverkan mellan civil teknikindustri och traditionell försvarsindustri.

Närings-, forsknings- och säkerhetspolitik har också kommit att bli alltmer tätt sammanflätade givet den geopolitiska utvecklingen. Inte minst halvledare är att betrakta som bränslet i världsekonomin och är avgörande för företag i en lång rad sektorer liksom för den gröna omställningen. På EU-nivå kommer en storskalig satsning på forskning- och innovation inom halvledarområdet göras i och med ikraftträdandet av halvledarakten (European Chips Act).

Utvecklingen av nästa generations trådlösa system (6G) har påbörjats och internationellt görs omfattande satsningar inom bl.a. material-, kvant- och halvledarteknik. Sverige har förutsättningar att spela en central roll som stark forskningsnation och som ett tekniskt ledande land inom strategiskt prioriterade områden. Mot denna bakgrund föreslår regeringen förstärkta insatser hos Verket för innovationssystem (Vinnova) för en forsknings- och innovationssatsning på 6G-området, med inriktning bl.a. på bilaterala forskningssamarbeten. För detta ändamål föreslås anslag 1:2 *Verket för innovationssystem* ökas med 50 miljoner kronor 2024. För 2025–2026 beräknas anslaget ökas med 100 miljoner kronor årligen. Förstärkningen ingår i en större satsning, som även innefattar utgiftsområde 16 (se avsnitt 6.4.2).

### **Näringslivets digitala strukturomvandling**

Den digitala strukturomvandlingen berör hela näringslivet. Sverige ska vara ett land där nästa generations avancerade och kraftfulla digitala lösningar utvecklas, inte minst för att klara den gröna omställningen. Genom att svenska företag är ledande på att ta fram ny teknik och digitala lösningar etableras en grogrund för framtida export och arbetstillfällen liksom verktyg för produktivetsförbättringar. Regeringen fattade den 30 mars 2023 beslut om att Vinnova ska förstärka insatserna i forsknings- och innovationsprogrammet Avancerad digitalisering. Från och med 2024 växlas insatserna upp till minst 500 miljoner kronor.

### **Kapitalförsörjning för näringslivets omställning**

I rapporten Finansiering av näringslivets gröna omställning (N2022/01677) föreslås ett flertal åtgärder för hur staten på ett mer effektivt sätt kan använda riskkapital. Regeringen ser ett behov av en ytterligare analys kring hur staten bör använda sitt riskkapital på ett mer effektivt sätt för att driva på klimatomställningen och få största möjliga utväxling gentemot privat riskkapital för den gröna omställningen.

### **Forskningsinfrastruktur och anläggningar för test och demonstration**

God tillgång till forskningsinfrastruktur är nödvändig för att öka kvaliteten på svensk forskning, främja innovationer och bidra till ökad internationalisering. Forskningsinfrastrukturer är oumbärliga för att nå de genombrott som behövs för att möjliggöra klimatomställningen, stärka välfärden och samtidigt främja hållbar tillväxt och nya jobb i hela landet. Forskningsinfrastruktur utvecklas ofta i internationella samarbeten och det är viktigt att det svenska deltagandet, utöver akademisk användning, även stärker näringslivets konkurrenskraft, dels genom förbättrad tillgång till befintliga anläggningar, dels genom att bidra till utveckling och byggande av infrastrukturen som underleverantörer.

Test- och demoanläggningar är viktiga delar av innovationssystemet. De möjliggör tidiga tester och utvärderingar av idéer, vilket effektiviserar och minskar kostnaderna för utveckling och påskyndar marknadsintroduktion. Anläggningarna utgör knypunkter för kompetens, problemlösning och utveckling samt möjliggör för fler att bli innovatörer.

## Effektiv användning av statliga stöd och bidrag

Regeringen har ambitionen att förbättra möjligheterna för uppföljning och utvärdering av statliga stöd och offentliga bidrag till företag. Syftet är att åstadkomma en bättre överblick och säkerställa att statens medel används effektivt och går till rätt ändamål. Regeringen föreslår därför en satsning med ett samlat arbete för att bredare och mer systematiskt följa upp tilldelningen av statens medel till företag, samt genom förstärkta medel till Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser för effektutvärderingar.

## Aktiv industripolitik för näringslivets omställning och stärkt konkurrenskraft

Industrin spelar en central roll för Sveriges ekonomi och bidrar med såväl exportintäkter och arbetstillfällen som hållbara lösningar för klimatomställningen som nyttjas globalt. Att skapa goda villkor och förutsättningar för att möta den pågående gröna och digitala strukturomvandlingen är viktigt för att stärka Sveriges konkurrenskraft och bidra till fler investeringar. Mot den bakgrunden, och i ljuset av en föränderlig omvärld där behovet av ökad beredskap och resiliens blir alltmer påtagligt, avser regeringen att ta fram en industristrategi, som sätter ramarna för hur Sverige kan fortsätta vara världsledande inom innovativ och hållbar industriell produktion av varor och tjänster.

Regeringen avser också att utarbeta en strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län, där det nu sker flera parallella och omfattande industriinvesteringar som behöver realiseras i snabb takt. Satsningarna i norra Sverige är nyckelinvesteringar för industrins omställning med fokus på råmaterial och produkter som är tidigt i värdekedjan och därmed utgör insatsvaror som är avgörande för hela landets industriomställning och konkurrenskraft. Strategin ska innefatta insatser inom strategiska områden samt samverkan mellan staten, näringslivet, berörda kommuner och regioner. Samhällsomvandlingen och nyindustrialiseringen behöver gå i takt. Strategin kommer att ta vara på erfarenheterna från samordnaren för näringslivets hållbara omställning och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län (KN2023/00603). Strategin ska utgå från de omvälvande förändringar som stora företagsetableringar och företagsexpansioner medför.

För att skapa kraftsamling och främja en ändamålsenlig samverkan föreslår regeringen att anslag 1:4 *Tillväxtverket* tillförs 10 miljoner kronor för 2024 för samordning av arbetet på nationell nivå samt främja och genomföra insatser inom områden där utmaningarna är särskilt stora. För 2025–2026 beräknas anslaget ökas med 10 miljoner kronor per år. Vidare föreslår regeringen att Länsstyrelsen i Norrbottens län respektive Länsstyrelsen i Västerbottens län tillförs vardera 2,5 miljoner kronor för att stärka deras kapacitet att hantera målkonflikter som uppstår på grund av samhällsomvandlingen i spåren av stora etableringar och expansioner inom industrin, se utgiftsområde 1. Strategin omfattar en bredd av politikområden och samhällsutmaningar, se även utgiftsområde 1, 16, 18, 21 och 22.

Regeringen avser vidare att ta fram en ny mineralstrategi för att säkra inhemsk metallproduktion i en förändrad geopolitisk kontext. Strategin kommer att vara vägledande för hur regeringen framgent ska arbeta för att stärka och utveckla svensk mineralnäring och hela gruvklustret.

De tre strategierna syftar alla till att stärka förutsättningarna för en konkurrenskraftig och långsiktigt hållbar svensk industri och kommer bidra till ökad tillväxt. De kommer samspela med och förstärka varandra.

## Tryggare mineralförsörjning

Både den europeiska gröna given, med det övergripande målet att göra Europa klimatneutralt, EU:s industristrategi och den kritiska råmaterialakten anger att tillgången på metaller och mineral är en strategisk säkerhetsfråga för att kunna uppfylla EU:s ambitioner.

Basmetaller och sällsynta jordartsmetaller är centrala komponenter i exempelvis batterier, laddstationer och elbilar, och är på så sätt avgörande för klimatomställningen, som förutsätter att samhället och transportsektorn elektrifieras. En förstärkt kartläggning av de metaller och mineral som finns i Sverige utgör bl.a. prospekteringsintressant information och är grunden för uppbyggnaden av säkra och hållbara värdekedjor för metaller och mineral som är nödvändiga för samhällets funktion och för klimatomställningen.

Utvinning av kritiska råmaterial utanför Sverige är i många fall förknippat med krig och konflikter, fördrivning av lokalbefolkning och svåra arbetsförhållanden. Brytningen kan också få stora miljömässiga konsekvenser. Regeringen anser att om Sverige på ett framgångsrikt sätt ska kunna minska importen av exempelvis kobolt, jordartsmetaller eller grafit från tredjeland måste det offentliga bl.a. hantera svåra nationella markanvändningsavvägningar där sannolikt flera allmänna intressen skulle anses vara oförenliga. Det kommer att behövas ökad metall- och mineralproduktion från sekundära källor, mer återvinning och mer effektiv användning av metaller och mineral. Detta kommer dock inte att täcka hela det framtida metallbehovet som klimatomställningen innebär. Därför behövs en ökad produktion av råmaterial i Sverige för att säkra framtidens behov och Sverige har stor geologisk potential för att utvinna de råvaror som är nödvändiga i produktionen av den teknik som behövs för att ställa om. Miljöskyddslagstiftningen i Sverige säkerställer en lägre miljöpåverkan från mineralbrytning än i många andra länder, vilket är ytterligare ett skäl till att Sverige bör bli en mer betydande producent. Att öppna nya gruvor är inte konfliktfritt, men till skillnad från merparten av annan industriell verksamhet är gruvorna begränsade till den plats där fyndigheterna i vår berggrund är lokaliserade. Gruvor är viktiga för jobben och välfärden både lokalt, regionalt och nationellt.

Förutom att regeringen avser att ta fram en ny mineralstrategi, föreslår regeringen mot ovanstående bakgrund utvecklade och förstärkta insatser hos Sveriges geologiska undersökning (SGU) för systematisk kartläggning av malmpotentiella områden samt övriga insatser kopplade till främjande av mineralutvinning i Sverige. Syftet är att i Sverige bidra till en trygg försörjning av mineral och metaller som är kritiska för samhällets funktion samt att bidra till omställning till grön energi och teknisk utveckling. För detta ändamål föreslås anslag 1:8 *Sveriges geologiska undersökning* ökas med 70 miljoner kronor 2024. För 2025–2026 beräknas anslaget ökas med 70 miljoner kronor. Från och med 2027 beräknas anslaget ökas med 30 miljoner kronor.

## Stärkt energiförsörjning

Frågan om Sveriges framtida elförsörjning är central för näringslivets möjlighet att genomföra den klimatomställning som måste ske och som i mångt och mycket bygger på en högre grad av elektrifiering. Många nya industriella investeringar kommer att kräva stor tillgång till fossilfri el och Sveriges elbehov kan komma att mer än fördubblas fram till 2045. Sveriges internationella konkurrenskraft bygger bl.a. på god tillgång till fossilfri energi till konkurrenskraftiga priser. Under de senaste åren har samtidigt frågan om försörjningstrygghet i elsystemet kommit att aktualiseras alltmer i takt med att det kommit signaler om brister i det svenska elsystemet. Det svenska energisystemet måste därför förstärkas genom satsningar på alla fossilfria kraftslag.

Mot denna bakgrund föreslås att förstärkningen i propositionen Vårändringsbudget för 2023 av anslag 1:8 *Sveriges geologiska undersökning* med 5 miljoner kronor för SGU:s arbete för en snabbare tillståndsprövning enligt lagen (1966:314) om kontinentalsockeln förlängs. Syftet är att möta behovet av en stärkt energiförsörjning. Anslaget ökas därför med 5 miljoner kronor 2024. Anslaget beräknas öka med 5 miljoner kronor per år 2025–2026 för samma ändamål.

#### **Elstöd till elintensiva företag**

Regeringen arbetar aktivt för att skapa förutsättningar för ny planerbar, fossilfri elproduktion och att säkerställa ett robust elsystem för en god elförsörjning i hela Sverige. Den gångna vintern såg dock regeringen också ett behov av att på kort sikt lindra de snabbt uppkomna problemen i energiförsörjningen med höga priser som följd. Industrisammansättningen i Sverige bygger till stor del på att det länge funnits god tillgång till billig och fossilfri el. Det innebär att Sverige har många elintensiva företag och företag som använder mycket el. Höga elpriser innebär att många företag får det svårt ekonomiskt samtidigt som investeringar i den industriella omställningen till fossilfrihet genom elektrifiering riskerar att skjutas upp eller inte bli av. Vidare kan företagen ofta inte ta ut ökade elpriser från kunden, med risk att de flyttar sin verksamhet från Sverige. Det kan därför bli aktuellt att lämna stöd till elintensiva företag med kraftigt ökade elkostnader även den kommande vintern. För detta ändamål föreslår regeringen att anslag 1:24 *Elstöd* tillförs 500 miljoner kronor 2024.

#### **Tillstånd**

Sveriges industri spelar en avgörande roll i samhällets klimatomställning då den driver utvecklingen för fossilfria industriella processer. Detta innebär stora investeringar i ny miljöteknik och ny infrastruktur som skapar tillväxt. Effektiva och förutsägbara tillståndprocesser med högt tempo är avgörande för att bland annat säkerställa anslutning av ny elproduktion till elnätet, utbyggd infrastruktur, ökad självförsörjning av råmaterial och fler nyetableringar av industrier och företag. Regeringen föreslår att resurser tillförs för att öka kapaciteten i prövningarna. Detta beskrivs närmare under avsnitt 3.23, utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

Regeringen föreslår vidare att stärka arbetet med att definiera och undanröja hinder för ökad tillväxt och för industrins gröna omställning, särskilt vad gäller tillstånd, processer och lagstiftning som inte följt med i teknikutvecklingen. För detta ändamål föreslås anslag 1:4 *Tillväxtverket* ökas med 2 miljoner kronor 2024. Anslaget beräknas därefter öka med 2 miljoner kronor per år 2025–2026. För samma ändamål föreslås anslag 1:5 *Näringslivsutveckling* öka med 8 miljoner kronor 2024. Anslaget beräknas därefter öka med 8 miljoner kronor per år 2025–2026.

#### **Insatser för minskade utsläpp och industrins klimatomställning**

Industriklivet omfattar stora delar av de processrelaterade utsläppen från industrin i Sverige. De hittills största projekten genomförs i industrier som i utgångsläget står för de största punktutsläppen. Industriklivet omfattar också strategiskt viktiga insatser inom industrin, dvs. projekt som inte nödvändigtvis minskar utsläppen inom industrisektorn i Sverige men som är viktiga för den svenska klimatomställningen.

Industriklivet är ett viktigt ekonomiskt styrmedel för samhällets omställning och för bibehållen konkurrenskraft. Regeringen föreslår att det stärks för ytterligare genomslag. Se utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

Regeringen föreslår också att kreditgarantiprogrammet för stora gröna industriinvesteringar förlängs. Genom att bidra till att möjliggöra långsiktiga investeringar har garantiprogrammet en viktig roll för utvecklingen av hållbar

storskalig industriteknik, exempelvis inom energisektorn. Garantiramen för kreditgarantierna föreslås uppgå till 80 miljarder kronor 2024 och beräknas till samma nivå 2025.

Koldioxidlagring är en viktig teknik för minskade utsläpp. Regeringen inledde i enlighet med vad som aviserades i budgetpropositionen för 2023 ett arbete för att driva på processerna för koldioxidlagring i Sverige. Regeringen gav SGU i uppdrag att utreda lämpliga lagringsplatser för koldioxid i Sverige samt utreda förutsättningarna för driften av lagringsplatserna. Mot denna bakgrund beräknades anslag 1:8 *Sveriges geologiska undersökning* ökas med 28 miljoner kronor per år 2024–2025. Regeringen bedömer att en kompletterande förstärkning av SGU:s förvaltningsanslag behövs för viss maringeologisk kartläggning som krävs för att uppdraget ska genomföras enligt regeringens ambition. Mot denna bakgrund föreslås anslag 1:8 *Sveriges geologiska undersökning* ökas med 27 miljoner kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget ökas med 27 miljoner kronor.

### 3.7 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har lämnat en revisionsberättelse med reservation för Tillväxtverket med anledning av att Tillväxtverket har överskridit ramen för beställningsbemyndigandet för anslag 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014-2020*, anslagspost 2, inom utgiftsområde 19 Regional utveckling. Överskridandet framgår inte av årsredovisningen. Med anledning av detta har Tillväxtverket informerat regeringen om att nödvändiga åtgärder kommer att vidtas med anledning av Riksrevisionens reservation.

### 3.8 Budgetförslag

#### 3.8.1 1:1 Verket för innovationssystem

**Tabell 3.11 Anslagsutveckling 1:1 Verket för innovationssystem**

Tusental kronor

2022	Utfall	279 556	Anslagssparande	3 066
2023	Anslag	281 929 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	282 801
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>286 753</b>		
2025	Beräknat	289 159 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	295 807 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 280 791 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 280 792 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för Verket för innovationssystemets förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.12 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Verket för innovationssystem**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>281 929</b>	<b>281 929</b>	<b>281 929</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	8 398	17 050	23 923
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-3 574	-9 820	-10 045
varav BP24 <sup>3</sup>	-3 574	-3 574	-3 574
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-671	-671	-671
– Generell besparing i statsförvaltningen	-2 903	-2 903	-2 903
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>286 753</b>	<b>289 159</b>	<b>295 807</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 2 903 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 286 753 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Verket för innovationssystem* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 289 159 000 kronor respektive 295 807 000 kronor.

### 3.8.2 1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling

**Tabell 3.13 Anslagsutveckling 1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling**

Tusental kronor

2022	Utfall	3 509 550	Anslagssparande	-32 239
2023	Anslag	3 377 255 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	3 343 538
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>3 462 255</b>		
2025	Beräknat	3 095 255		
2026	Beräknat	2 895 255		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för behovsmotiverad forsknings- och utvecklingsverksamhet, utveckling av innovationssystem och programanknutna utgifter. Anslaget får även användas för statsbidrag till RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE AB) för riksmätplatser.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.14 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>3 439 755</b>	<b>3 439 755</b>	<b>3 439 755</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	22 500	-344 500	-544 500
varav BP24	-150 000	-300 000	-500 000
– Neddragning FOI anslag	-200 000	-400 000	-600 000
– Forskning och innovation inom 6G	50 000	100 000	100 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>3 462 255</b>	<b>3 095 255</b>	<b>2 895 255</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget minskas med 200 000 000 kronor 2024 för att finansiera andra reformer. För samma ändamål beräknas anslaget minska med 400 000 000 kronor 2025 och 600 000 000 kronor fr.o.m. 2026. Anslaget ökas med 50 000 000 kronor 2024 för att bibehålla ett globalt teknikledarskap samt bidra till utvecklingen av 6G som kommande global standard för konnektivitet genom att ett forsknings- och innovationsprogram på området inrättas, med särskild inriktning på bilaterala forskningssamarbeten. För samma ändamål beräknas anslaget öka med 100 000 000 kronor per år 2025 och 2026.

Regeringen föreslår att 3 462 255 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 3 095 255 000 kronor respektive 2 895 255 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:2 *Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 947 000 000 kronor 2025–2027.

**Skälen för regeringens förslag:** Bemyndigandet behövs för att de åtgärder som beslutas och bedrivs ska kunna genomföras långsiktigt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:2 *Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 947 000 000 kronor 2025–2027.



**Tabell 3.15 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027
Ingående åtaganden	3 310 327	3 424 169	3 487 994			
Nya åtaganden	2 119 590	2 109 141	2 409 006			
Infriade åtaganden	-2 005 748	-2 045 316	-1 950 000	-1 700 000	-1 200 000	-1 047 000
Utestående åtaganden	3 424 169	3 487 994	3 947 000			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>3 694 000</b>	<b>4 066 500</b>	<b>3 947 000</b>			

### 3.8.3 1:3 Institutens strategiska kompetensmedel

**Tabell 3.16 Anslagsutveckling 1:3 Institutens strategiska kompetensmedel**

Tusental kronor

2022	Utfall	997 268	Anslagssparande	
2023	Anslag	834 268 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	834 268
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>834 268</b>		
2025	Beräknat	814 268		
2026	Beräknat	814 268		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för strategiska kompetensmedel för industriforskningsinstituterna inom och under RISE Research Institutes of Sweden AB, liksom utgifter för RISE Research Institutes of Sweden AB:s verksamhet, samt vissa omstruktureringsutgifter för RISE-instituterna.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.17 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Institutens strategiska kompetensmedel**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>834 268</b>	<b>834 268</b>	<b>834 268</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer		-20 000	-20 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>834 268</b>	<b>814 268</b>	<b>814 268</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 834 268 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Institutens strategiska kompetensmedel* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 814 268 000 kronor respektive 814 268 000 kronor.

### 3.8.4 1:4 Tillväxtverket

**Tabell 3.18 Anslagsutveckling 1:4 Tillväxtverket**

Tusental kronor

2022	Utfall	930 888	Anslagssparande	195 573
2023	Anslag	495 899 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	512 028
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>458 702</b>		
2025	Beräknat	372 682 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	374 160 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 357 166 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 349 369 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för Tillväxtverkets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för Tillväxtverkets uppdrag att svara för utgifter för lokaler, ekonomi- och personaladministration samt övrig administrativ service åt Nämnden för hemslöjdsfrågor.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.19 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:4 Tillväxtverket**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>490 399</b>	<b>490 399</b>	<b>490 399</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	19 426	41 574	55 603
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-51 123	-159 291	-171 842
varav BP24 <sup>3</sup>	21 295	21 295	21 295
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-1 331	-1 331	-1 331
– Samverkansuppdrag spetskompetens	5 000	5 000	5 000
– Förenklingsråd	10 000	10 000	10 000
– Grön omställning och tillväxtstyrka	2 000	2 000	2 000
– Satsning norra Sverige	10 000	10 000	10 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-4 374	-4 374	-4 374
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>458 702</b>	<b>372 682</b>	<b>374 160</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 5 000 000 kronor 2024 för arbetet med att stärka samordning av processer och arbete kopplat till att attrahera och behålla internationell spetskompetens. Anslaget beräknas öka med 5 000 000 kronor per år fr.o.m. 2025 för samma ändamål.

Anslaget ökas med 10 000 000 kronor 2024 för ett förenklingsråd. Anslaget beräknas öka med 10 000 000 kronor per år fr.o.m. 2025 för samma ändamål.

Anslaget ökas med 2 000 000 kronor 2024 för arbetet med att definiera och undanröja hinder för ökad tillväxt och för industrins gröna omställning. Anslaget beräknas öka med 2 000 000 kronor per år 2025–2026 för samma ändamål.

Anslaget ökas med 10 000 000 kronor 2024 för arbetet med att stödja nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län. Anslaget beräknas öka med 10 000 000 kronor per år 2025–2026 för samma ändamål.

Anslaget minskas med 4 374 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 458 702 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Tillväxtverket* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 372 682 000 kronor respektive 374 160 000 kronor.

### 3.8.5 1:5 Näringslivsutveckling

**Tabell 3.20 Anslagsutveckling 1:5 Näringslivsutveckling**

Tusental kronor

2022	Utfall	729 828	Anslagssparande	446 724
2023	Anslag	368 442 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	661 461
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>402 942</b>		
2025	Beräknat	303 442		
2026	Beräknat	274 942		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för näringslivsfrämjande åtgärder.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.21 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:5 Näringslivsutveckling**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>357 442</b>	<b>357 442</b>	<b>357 442</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	45 500	-54 000	-82 500
<i>varav BP24</i>	63 000	57 500	29 000
– Utbildning myndighetskontakter	5 000	3 000	3 000
– Förenklingsuppdrag	7 000	3 500	
– Digitala tjänster till kommuner	5 000	10 000	10 000
– Översyn av föreskrifter	10 000	10 000	
– Utvärdering företagsfrämjande insatser	15 000	15 000	15 000
– Samverkansuppdrag spetskompetens	20 000	25 000	25 000
– Grön omställning och tillväxtstyrka	8 000	8 000	8 000
– Neddragning näringslivsutveckling	-15 000	-25 000	-40 000
– Kvinnors företagande	8 000	8 000	8 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>402 942</b>	<b>303 442</b>	<b>274 942</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 5 000 000 kronor 2024 för arbetet med utbildning för bättre myndighetskontakter med företag. Anslaget beräknas öka med 3 000 000 kronor per år 2025–2026 för samma ändamål.

Anslaget ökas med 7 000 000 kronor 2024 för förenklingsuppdrag till myndigheter. Anslaget beräknas öka med 3 500 000 kronor 2025 för samma ändamål.

Anslaget ökas med 5 000 000 kronor 2024 för att förenkla för kommuner att erbjuda digitala tjänster. Anslaget beräknas öka med 10 000 000 kronor per år 2025–2026 för samma ändamål.

Anslaget ökas med 10 000 000 kronor 2024 för arbetet med översyn av föreskrifter. Anslaget beräknas öka med 10 000 000 kronor 2025 för samma ändamål.

Anslaget ökas med 15 000 000 kronor 2024 för arbetet med att mer systematiskt utvärdera företagsfrämjande insatser. Anslaget beräknas öka med 15 000 000 kronor per år 2025–2026 för samma ändamål.

Anslaget ökas med 20 000 000 kronor 2024 för arbetet med att stärka samordning av processer och arbete kopplat till att attrahera och behålla internationell spetskompetens. Anslaget beräknas öka med 25 000 000 kronor per år 2025–2026 för samma ändamål.

Anslaget ökas med 8 000 000 kronor 2024 för arbetet med att definiera och undanröja hinder för ökad tillväxt och för industrins gröna omställning. Anslaget beräknas öka med 8 000 000 kronor per år 2025–2026 för samma ändamål.

Anslaget minskas med 15 000 000 kronor 2024 för att finansiera andra reformer inom utgiftsområdet. Anslaget beräknas minska med 25 000 000 kronor 2025 och 40 000 000 kronor 2026 för samma ändamål.

Anslaget ökas med 8 000 000 kronor 2024 för en satsning på kvinnors företagande. Anslaget beräknas öka med 8 000 000 kronor per år 2025–2026 för samma ändamål.

Regeringen föreslår att 402 942 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Näringslivsutveckling* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 303 442 000 kronor respektive 274 942 000 kronor.

### **Bemyndigande om ekonomiska åtaganden**

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:5 *Näringslivsutveckling* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 183 790 000 kronor 2025–2027.

**Skälen för regeringens förslag:** Bemyndigandet behövs för att de åtgärder som beslutas och bedrivs ska kunna genomföras långsiktigt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:5 *Näringslivsutveckling* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 183 790 000 kronor 2025–2027.

**Tabell 3.22 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:5 Näringslivsutveckling**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027
Ingående åtaganden	517 304	72 477	258 580			
Nya åtaganden	52 698	256 221	37 000			
Infriade åtaganden	-497 525	-70 118	-111 790	-76 790	-70 000	-37 000
Utestående åtaganden	72 477	258 580	183 790			
<b>Beslutat/förslaget bemyndigande</b>	<b>421 000</b>	<b>338 814</b>	<b>183 790</b>			

### 3.8.6 1:6 Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser

**Tabell 3.23 Anslagsutveckling 1:6 Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser**

Tusental kronor

2022	Utfall	69 960	Anslagssparande	-854
2023	Anslag	69 351 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	67 970
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>72 826</b>		
2025	Beräknat	75 835 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	77 434 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.<sup>2</sup> Motsvarar 72 826 tkr i 2024 års prisnivå.<sup>3</sup> Motsvarar 72 827 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analysers förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.24 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:6 Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>69 351</b>	<b>69 351</b>	<b>69 351</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 532	5 502	7 080
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	943	982	1 003
<i>varav BP24<sup>3</sup></i>	<i>5 171</i>	<i>5 171</i>	<i>5 171</i>
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-152	-152	-152
– Ökade effektutvärderingar	6 000	6 000	6 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-677	-677	-677
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>72 826</b>	<b>75 835</b>	<b>77 434</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 6 000 000 kronor 2024 för att utöka Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analysers effektutvärderingar och beräknas fr.o.m. 2025 ökas med motsvarande belopp för samma ändamål.

Anslaget minskas med 677 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 72 826 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 75 835 000 kronor respektive 77 434 000 kronor.

### 3.8.7 1:7 Turismfrämjande

**Tabell 3.25 Anslagsutveckling 1:7 Turismfrämjande**

Tusental kronor

2022	Utfall	124 613	Anslagssparande
2023	Anslag	104 613 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>104 613</b>	
2025	Beräknat	104 613	
2026	Beräknat	104 613	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för kostnader för statens aktieägartillskott till V.S. VisitSweden AB.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.26 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:7 Turismfrämjande**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>104 613</b>	<b>104 613</b>	<b>104 613</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>104 613</b>	<b>104 613</b>	<b>104 613</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 104 613 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Turismfrämjande* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 104 613 000 kronor respektive 104 613 000 kronor.

### 3.8.8 1:8 Sveriges geologiska undersökning

**Tabell 3.27 Anslagsutveckling 1:8 Sveriges geologiska undersökning**

Tusental kronor

2022	Utfall	268 584	Anslagssparande	-7 285
2023	Anslag	303 249 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	300 915
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>377 081</b>		
2025	Beräknat	387 001 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	335 578 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 371 082 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 313 652 tkr i 2024 års prisnivå.

## Ändamål

Anslaget får användas för Sveriges geologiska undersöknings (SGU) förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.28 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:8 Sveriges geologiska undersökning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>304 249</b>	<b>304 249</b>	<b>304 249</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	11 741	25 297	33 831
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	61 091	57 455	-2 502
varav BP24 <sup>3</sup>	73 554	67 554	75 554
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-411	-411	-411
– Genomförande av EU-direktiv om öppna data	10 000	4 000	4 000
– Medelsförstärkning CCS-lagring	27 000	27 000	
– Kartläggning malmpotentiella områden	70 000	70 000	70 000
– Handläggning av kontinentalsockelärenden	5 000	5 000	5 000
– Indragna medel för havsmiljöproposition	-35 000	-35 000	
– Generell besparing i statsförvaltningen	-3 035	-3 035	-3 035
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>377 081</b>	<b>387 001</b>	<b>335 578</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 10 000 000 kronor för SGU:s kostnader och intäktsminskningar kopplade till genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024 av den 20 juni 2019 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn. Anslaget beräknas öka med 4 000 000 kronor per år fr.o.m. 2025 för samma ändamål.

Regeringen gav i december 2022 SGU i uppdrag att utreda lämpliga lagringsplatser för koldioxid i Sverige samt utreda förutsättningarna för driften av lagringsplatserna (KN2023/03502). Anslaget ökas med 27 000 000 kronor 2024 för viss kompletterande maringeologisk kartläggning som krävs för att uppdraget ska genomföras enligt regeringens ambition. Anslaget beräknas öka med 27 000 000 kronor 2025 för samma ändamål.

Anslaget ökas med 70 000 000 kronor 2024 för SGU:s arbete med systematisk kartläggning av malmpotentiella områden samt övriga insatser kopplade till främjande av mineralutvinning i Sverige. Anslaget beräknas öka med 70 000 000 kronor per år 2025–2026 samt med 30 000 000 kronor fr.o.m. 2027 för samma ändamål.

Anslaget ökas med 5 000 000 kronor 2024 för att förstärka SGU:s arbete för en snabbare tillståndsprövning enligt lagen (1966:314) om kontinentalsockeln. Anslaget beräknas öka med 5 000 000 kronor per år 2025–2026 för samma ändamål.

I budgetpropositionen för 2022 aviserades en havsmiljöproposition (prop. 2021/22:1 utg.omr. 24, bet. 2021/22:NU1, rskr. 2021/22:113). Med anledning av detta beräknades att anslaget skulle förstärkas med 35 000 000 kronor per år 2023–2025. Regeringen lämnade inte en sådan proposition 2023 och anslaget minskade därför med 35 miljoner kronor i propositionen Vårändringsbudget för 2023 (prop.2022/23:99 utg.omr. 24, bet. 2022/23:FiU21, rskr. 2022/23:254). De 35 000 000 kronor på anslaget som avsatts för en havsmiljöproposition 2024–2025



dras in för att delfinansiera satsningar inom anslag 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* under utg.omr. 20 Klimat, miljö och natur.

Anslaget minskas med 3 035 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 377 081 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Sveriges geologiska undersökning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 387 001 000 kronor respektive 335 578 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 3.29 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Sveriges geologiska undersökning**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksam- hetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna inte disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet	0	0	40 300	0	40 300	40 300
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet						
Uppdragsverksamhet	1 999	-440	26 500	26 500	0	1 559

### 3.8.9 1:9 Geovetenskaplig forskning

**Tabell 3.30 Anslagsutveckling 1:9 Geovetenskaplig forskning**

Tusental kronor

2022	Utfall	5 923	Anslagssparande
2023	Anslag	5 923 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>5 923</b>	
2025	Beräknat	5 923	
2026	Beräknat	5 923	

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att främja och stödja riktad geovetenskaplig grundforskning och tillämpad forskning.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.31 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:9 Geovetenskaplig forskning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>5 923</b>	<b>5 923</b>	<b>5 923</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>5 923</b>	<b>5 923</b>	<b>5 923</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 5 923 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Geovetenskaplig forskning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 5 923 000 kronor respektive 5 923 000 000 kronor.

## Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:9 *Geovetenskaplig forskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 5 000 000 kronor 2025 och 2026.

**Skälen för regeringens förslag:** Bemyndigandet behövs för att de åtgärder som beslutas och bedrivs ska kunna genomföras långsiktigt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:9 *Geovetenskaplig forskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 5 000 000 kronor 2025 och 2026.

**Tabell 3.32 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:9 Geovetenskaplig forskning**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
Ingående åtaganden	3 598	4 580	4 500		
Nya åtaganden	3 282	2 920	3 480		
Infriade åtaganden	-2 300	-3 000	-2 980	-3 000	-2 000
Utestående åtaganden	4 580	4 500	5 000		
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>5 000</b>	<b>5 000</b>	<b>5 000</b>		

### 3.8.10 1:10 Miljösäkring av oljelagringsanläggningar

**Tabell 3.33 Anslagsutveckling 1:10 Miljösäkring av oljelagringsanläggningar**

Tusental kronor

2022	Utfall	13 019	Anslagssparande	981
2023	Anslag	14 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	14 866
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>14 000</b>		
2025	Beräknat	14 000		
2026	Beräknat	14 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för efterbehandling av tömda oljelagringsanläggningar och det statliga gruvfältet i Adak, Malå kommun, inklusive miljö- och funktionskontroll, förvaltning och nödvändiga underhålls- och miljösäkrande åtgärder vid efterbehandlade anläggningar.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.34 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:10 Miljösäkring av oljelagringsanläggningar**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>14 000</b>	<b>14 000</b>	<b>14 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>14 000</b>	<b>14 000</b>	<b>14 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 14 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Miljösäkring av oljelagringsanläggningar* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 14 000 000 kronor respektive 14 000 000 kronor.

### 3.8.11 1:11 Bolagsverket

**Tabell 3.35 Anslagsutveckling 1:11 Bolagsverket**

Tusental kronor

2022	Utfall	60 380	Anslagssparande	6 162
2023	Anslag	80 640 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	80 019
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>124 581</b>		
2025	Beräknat	109 581		
2026	Beräknat	112 581		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för likvidatorer och för associationsrättsliga ärenden, förvaltning och utveckling av teknisk infrastruktur för förenklat uppgiftslämnande, förvaltning och utveckling av register för rapportering av

betalningstider, utveckling av en nationell ombudstjänst för företag och fysiska personer samt för att utöka analyskapacitet och samverkan i arbetet mot ekonomisk brottslighet och finansiering av terrorism.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.36 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:11 Bolagsverket**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>68 140</b>	<b>68 140</b>	<b>68 140</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	56 441	41 441	44 441
<i>varav BP24</i>	<i>56 500</i>	<i>45 500</i>	<i>51 000</i>
– Förstärkning av verksamt.se	14 500	12 500	10 000
– Genomförande av EU-direktiv om öppna data	40 000	30 000	35 000
– E-juridikportalen	2 000	3 000	6 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>124 581</b>	<b>109 581</b>	<b>112 581</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 14 500 000 kronor 2024 för Bolagsverkets utveckling, drift och förvaltning av verksamt.se. För 2025 beräknas anslaget öka med 12 500 000 kronor och fr.om. 2026 beräknas anslaget öka med 10 000 000 kronor per år för samma ändamål.

Anslaget ökas med 40 000 000 kronor för Bolagsverkets kostnader och intäktsminskningar kopplade till EU-direktivet om öppna data. För 2025–2026 beräknas anslaget öka med 30 000 000 kronor respektive 35 000 000 kronor samt med 45 000 000 kronor per år fr.o.m. 2027 för samma ändamål.

Vidare ökas anslaget med 2 000 000 kronor 2024 för utveckling och förvaltning av system för sammankoppling av information om registren för verklig huvudman och insolvens till EU:s e-juridikportal. För 2025–2026 beräknas anslaget öka med 3 000 000 kronor respektive 6 000 000 kronor samt med 3 000 000 kronor per år fr.o.m. 2027 för samma ändamål.

Regeringen föreslår att 124 581 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Bolagsverket* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 109 581 000 kronor respektive 112 581 000 kronor.

### 3.8.12 1:12 Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien

**Tabell 3.37 Anslagsutveckling 1:12 Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien**

Tusental kronor

2022	Utfall	8 327	Anslagssparande	
2023	Anslag	8 327 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	8 327
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>8 327</b>		
2025	Beräknat	8 327		
2026	Beräknat	8 327		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademiens (IVA) grundläggande verksamhet.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.38 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:12 Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>8 327</b>	<b>8 327</b>	<b>8 327</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>8 327</b>	<b>8 327</b>	<b>8 327</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 8 327 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 8 327 000 kronor respektive 8 327 000 kronor.

### 3.8.13 1:13 Konkurrensverket

**Tabell 3.39 Anslagsutveckling 1:13 Konkurrensverket**

Tusental kronor

2022	Utfall	172 229	Anslagssparande	2 150
2023	Anslag	186 846 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	187 541
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>208 313</b>		
2025	Beräknat	209 382 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	214 229 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 203 186 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 203 185 tkr i 2024 års prisnivå.

#### Ändamål

Anslaget får användas för Konkurrensverkets förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.40 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:13 Konkurrensverket**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>175 846</b>	<b>175 846</b>	<b>175 846</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	4 496	9 996	14 298
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	27 971	23 540	24 085
varav BP24 <sup>3</sup>	27 971	27 971	27 971
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-226	-226	-226
– Medelsförstärkning	30 000	30 000	30 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-1 803	-1 803	-1 803
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>208 313</b>	<b>209 382</b>	<b>214 229</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 30 000 000 kronor 2024 för att kunna upprätthålla och stärka en effektiv och tillförlitlig konkurrenstillsyn och beräknas fr.o.m. 2025 ökas med 30 000 000 kronor per år för samma ändamål.

Anslaget minskas med 1 803 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 208 313 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Konkurrensverket* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 209 382 000 kronor respektive 214 229 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 3.41 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Konkurrensverket**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksam- hetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet	-382	-93	191	294	-103	-578

### 3.8.14 1:14 Konkurrensforskning

**Tabell 3.42 Anslagsutveckling 1:14 Konkurrensforskning**

Tusental kronor

2022	Utfall	10 988	Anslagssparande	-201
2023	Anslag	10 804 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	10 521
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>10 804</b>		
2025	Beräknat	10 804		
2026	Beräknat	10 804		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för forskning med anknytning till Konkurrensverkets verksamhetsområde med forskare företrädesvis vid universitet och högskolor. Anslaget får användas för utgifter för uppdragsforskning, seminarier och informationsinsatser på konkurrens- och upphandlingsområdet. Anslaget får användas för utgifter för arvoden till ledamöter i rådet för forskningsfrågor.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.43 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:14 Konkurrensforskning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>10 804</b>	<b>10 804</b>	<b>10 804</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>10 804</b>	<b>10 804</b>	<b>10 804</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 10 804 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Konkurrensforskning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 10 804 000 kronor respektive 10 804 000 kronor.

#### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:14 *Konkurrensforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 750 000 kronor 2025–2027.

**Skälen för regeringens förslag:** Bemyndigandet behövs för att de åtgärder som beslutas och bedrivs ska kunna genomföras långsiktigt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:14 *Konkurrensforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 750 000 kronor 2025–2027.

**Tabell 3.44 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:14 Konkurrensforskning**

Tusental kronor

	Utfall 2022	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027
Ingående åtaganden	5 668	9 217	9 750			
Nya åtaganden	7 708	5 899	6 000			
Infriade åtaganden	-4 159	-5 366	-6 000	-6 000	-3 250	-500
Utestående åtaganden	9 217	9 750	9 750			
<b>Beslutat/föreslaget bemyndigande</b>	<b>9 250</b>	<b>9 750</b>	<b>9 750</b>			

### 3.8.15 1:15 Upprustning och drift av Göta kanal

**Tabell 3.45 Anslagsutveckling 1:15 Upprustning och drift av Göta kanal**

Tusental kronor

2022	Utfall	122 510	Anslagssparande	
2023	Anslag	39 910 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	39 910
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>39 910</b>		
2025	Beräknat	39 910		
2026	Beräknat	39 910		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för upprustning och drift av Göta kanal.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.46 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:15 Upprustning och drift av Göta kanal**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>39 910</b>	<b>39 910</b>	<b>39 910</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>39 910</b>	<b>39 910</b>	<b>39 910</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 39 910 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Upprustning och drift av Göta kanal* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 39 910 000 kronor respektive 39 910 000 kronor.



### 3.8.16 1:16 Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag

**Tabell 3.47 Anslagsutveckling 1:16 Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag**

Tusental kronor

År	Slagsnamn	Belopp	Slagsnamn	Belopp
2022	Utfall	26 168	Anslagssparande	9 682
2023	Anslag	52 850 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	52 443
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>40 850</b>		
2025	Beräknat	18 850		
2026	Beräknat	18 850		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för omstrukturering, genomlysning, försäljning och avveckling av företag med statligt ägande.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.48 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:16 Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>27 850</b>	<b>27 850</b>	<b>27 850</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	13 000	-9 000	-9 000
varav BP24	22 000		
– Förstärkning pågående och nya projekt	22 000		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>40 850</b>	<b>18 850</b>	<b>18 850</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Det finns ett tillfälligt ökat behov av extern rådgivning avseende den statliga bolagsportföljen. Anslaget ökas därför med 22 000 000 kronor 2024.

Regeringen föreslår att 40 850 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 *Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 18 850 000 kronor respektive 18 850 000 kronor.

### 3.8.17 1:17 Kapitalinsatser i statligt ägda företag

**Tabell 3.49 Anslagsutveckling 1:17 Kapitalinsatser i statligt ägda företag**

Tusental kronor

2022	Utfall	476 000	Anslagssparande	1 501 000
2023	Anslag	363 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	1 863 000
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>173 000</b>		
2025	Beräknat	11 000		
2026	Beräknat	11 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas av regeringen, efter beslut av riksdagen i varje enskilt fall, för kapitalinsatser i statligt ägda företag. Anslaget får även användas till utgifter för att förvärva eller bilda aktieföretag för ny eller befintlig statlig företagsverksamhet.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.50 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:17 Kapitalinsatser i statligt ägda företag**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>363 000</b>	<b>363 000</b>	<b>363 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-190 000	-352 000	-352 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>173 000</b>	<b>11 000</b>	<b>11 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Riksdagen har bemyndigat regeringen att besluta om kapitaltillskott på totalt högst 880 000 000 kronor under 2022–2026 till Svenska rymdaktieföretaget (SSC) för omställning av verksamheten i enlighet med strategin för svensk rymdverksamhet (prop. 2021/22:269, bet. 2021/22:FiU49, rskr. 2021/22:466). I september 2022 gav regeringen Kammarkollegiet i uppdrag att under 2022 betala ut 476 000 000 kronor i kapitaltillskott till SSC (N2022/01082 [delvis] och N2022/01481 [delvis]). För 2023 kommer 212 000 000 kronor att användas för ändamålet. Regeringen föreslår att 172 000 000 kronor ska användas för ändamålet 2024. Sammanlagt 20 000 000 kronor beräknas tillföras under 2025 och 2026.

Regeringen föreslår att 173 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:17 *Kapitalinsatser i statligt ägda företag* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 11 000 000 kronor respektive 11 000 000 kronor.

### 3.8.18 1:18 Avgifter till vissa internationella organisationer

**Tabell 3.51 Anslagsutveckling 1:18 Avgifter till vissa internationella organisationer**

Tusental kronor

2022	Utfall	17 572	Anslagssparande	-712
2023	Anslag	20 860 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	19 993
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>16 860</b>		
2025	Beräknat	16 860		
2026	Beräknat	16 860		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för gällande avgifter och statsbidrag avseende Sveriges deltagande i internationella näringspolitiska organ.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.52 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:18 Avgifter till vissa internationella organisationer**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>16 860</b>	<b>16 860</b>	<b>16 860</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>16 860</b>	<b>16 860</b>	<b>16 860</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 16 860 000 kronor anvisas under anslaget 1:18 *Avgifter till vissa internationella organisationer* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 16 860 000 kronor respektive 16 860 000 kronor.

### 3.8.19 1:19 Finansiering av rättegångskostnader

**Tabell 3.53 Anslagsutveckling 1:19 Finansiering av rättegångskostnader**

Tusental kronor

2022	Utfall	Anslagssparande	18 000
2023	Anslag	18 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 17 861
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>18 000</b>	
2025	Beräknat	18 000	
2026	Beräknat	18 000	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för rättegångskostnader med anledning av mål och ärenden som avser överklagande av Konkurrensverkets beslut eller vari Konkurrensverket för talan.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.54 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:19 Finansiering av rättegångskostnader**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>18 000</b>	<b>18 000</b>	<b>18 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>18 000</b>	<b>18 000</b>	<b>18 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 18 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:19 *Finansiering av rättegångskostnader* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 18 000 000 kronor respektive 18 000 000 kronor.

### 3.8.20 1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation

**Tabell 3.55 Anslagsutveckling 1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation**

Tusental kronor

2022	Utfall	269 472	Anslagssparande
2023	Anslag	269 472 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>679 472</b>	
2025	Beräknat	269 472	
2026	Beräknat	269 472	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

## Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Almi AB, för marknadskompletterande finansiering och företagsrådgivning. Anslaget får även användas för kapitaltillskott för återflöde från EU:s riskkapitalfonder till Almi AB.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.56 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>269 472</b>	<b>269 472</b>	<b>269 472</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	410 000		
<i>varav BP24</i>	<i>410 000</i>		
– Återflöde från riskkapitalfond	410 000		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>679 472</b>	<b>269 472</b>	<b>269 472</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 679 472 000 kronor anvisas under anslaget 1:20 *Bidrag till företagsutveckling och innovation* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 269 472 000 kronor respektive 269 472 000 kronor.

### Kapitaltillskott till Almi AB

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:20 *Bidrag till företagsutveckling och innovation* besluta om kapitaltillskott till Almi AB på högst 410 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Återförda medel från finansieringsinstrument har tidigare finansierats av Europeiska regionala utvecklingsfonden under programperioden 2007–2013 inom utgiftsområde 19 Regional utveckling. Medlen ska enligt EU:s regelverk användas för det ursprungliga ändamålet vilket är till förmån för små och medelstora företag. Medlen som tillförs Almi AB innebär ett tillskott till kapitalförsörjningsinsatser för att regionalt stärka små och medelstora företags konkurrenskraft. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 för anslaget 1:20 *Bidrag till företagsutveckling och innovation* besluta om kapitaltillskott till Almi AB på högst 410 000 000 kronor.

### 3.8.21 1:21 Patent- och registreringsverket

**Tabell 3.57 Anslagsutveckling 1:21 Patent- och registreringsverket**

Tusental kronor

2022	Utfall	336 531	Anslagssparande	8 538
2023	Anslag	339 080 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	341 659
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>345 518</b>		
2025	Beräknat	358 953 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	366 388 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 345 815 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 345 816 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Patent- och registreringsverkets förvaltningsutgifter.

## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.58 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:21 Patent- och registreringsverket**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>339 080</b>	<b>339 080</b>	<b>339 080</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	11 085	24 388	31 916
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-3 947	-4 097	-4 182
varav BP24 <sup>3</sup>	-3 947	-3 947	-3 947
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-445	-445	-445
– Generell besparing i statsförvaltningen	-3 502	-3 502	-3 502
Överföring till/från andra anslag	-700	-418	-426
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>345 518</b>	<b>358 953</b>	<b>366 388</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 700 000 kronor 2024 för att finansiera överföring av myndighetens uppgift vad gäller utgivningsbevis för periodiska skrifter till Myndigheten för press, radio och tv. Anslaget beräknas för samma ändamål minska med 418 000 kronor 2025 och 426 000 kronor 2026. Anslag 8:2 *Myndigheten för press, radio och tv* inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse ökas med motsvarande belopp.

Anslaget minskas med 3 502 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 345 518 000 kronor anvisas under anslaget 1:21 *Patent- och registreringsverket* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 358 953 000 kronor respektive 366 388 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 3.59 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Patent- och registreringsverket**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna inte disponeras <sup>1</sup></b>						
Offentligrättslig verksamhet	-3 407	-31 344	322 000	354 000	-32 000	-66 751
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
Uppdragsverksamhet	-12 044	400	12 500	11 500	1 000	-10 644

<sup>1</sup> Inkluderar en planerad ny avgift som beräknas tas ut med stöd av proposition om en ny patentlag.

### 3.8.22 1:22 Stöd vid korttidsarbete

**Tabell 3.60 Anslagsutveckling 1:22 Stöd vid korttidsarbete**

Tusental kronor

2022	Utfall	-291 888	Anslagssparande	6 315 888
2023	Anslag	365 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>365 000</b>		
2025	Beräknat	365 000		
2026	Beräknat	365 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utbetalningar av tidsbegränsat stöd till arbetsgivare i enlighet med lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete och den tillfälliga lagen (2021:54) om stöd vid korttidsarbete i vissa fall.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.61 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:22 Stöd vid korttidsarbete**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>365 000</b>	<b>365 000</b>	<b>365 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-165 000	-165 000	-165 000
Makroekonomisk utveckling			
Volym	165 000	165 000	165 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>365 000</b>	<b>365 000</b>	<b>365 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 365 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:22 *Stöd vid korttidsarbete* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 365 000 000 kronor respektive 365 000 000 kronor.

### 3.8.23 1:23 Brexitjusteringsreserven

**Tabell 3.62 Anslagsutveckling 1:23 Brexitjusteringsreserven**

Tusental kronor

2022	Utfall	1 694	Anslagssparande	384 306
2023	Anslag	750 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	515 997
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>234 000</b>		
2025	Beräknat	0		
2026	Beräknat	0		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter som betalas enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1755 av den 6 oktober 2021 om inrättande av brexitjusteringsreserven.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.63 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:23 Brexitjusteringsreserven**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>750 000</b>	<b>750 000</b>	<b>750 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-516 000	-750 000	-750 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>234 000</b>	<b>0</b>	<b>0</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 234 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:23 *Brexitjusteringsreserven* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 0 kronor.

### 3.8.24 1:24 Elstöd

**Tabell 3.64 Anslagsutveckling 1:24 Elstöd**

Tusental kronor

2022	Utfall		Anslagssparande	
2023	Anslag	2 400 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	595 382
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>500 000</b>		
2025	Beräknat	0		
2026	Beräknat	0		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för ekonomiskt stöd till elintensiva företag som har drabbats av stora kostnadsökningar för el. Anslaget får därutöver användas för administrativa utgifter hänförliga till hanteringen av stödet.



## Skälen för regeringens förslag

**Tabell 3.65 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:24 Elstöd**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>2 400 000</b>	<b>2 400 000</b>	<b>2 400 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-1 900 000	-2 400 000	-2 400 000
varav BP24	500 000		
– Elstöd till elintensiva företag	500 000		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>500 000</b>	<b>0</b>	<b>0</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Hur elpriserna, naturtillgången och energiförsörjningen kommer att utvecklas inför vintern 2023–2024 är fortfarande osäkert. Det finns elintensiva företag som skulle drabbas särskilt hårt om elpriserna blir höga. Regeringen avser att i ett sådant läge införa ett ekonomiskt stöd riktat till företag som har haft en betydande ökning av kostnader för el jämfört med 2021. Ett sådant stöd förutsätter dock godkännande från Europeiska kommissionen. För att regeringen ska kunna agera skyndsamt om behov av elstöd till elintensiva företag uppstår föreslås att anslaget tillförs 500 000 000 kronor 2024. Stödet ska finansieras genom flaskhalsintäkter om det finns stöd för det i EU:s regelverk. En sådan finansiering förutsätter också ett godkännande från Energimarknadsinspektionen.

Regeringen föreslår att 500 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:24 *Elstöd* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 0 kronor.

## 3.9 Övrig statlig verksamhet

### 3.9.1 Bolagsverket

Bolagsverket finansieras huvudsakligen genom avgifter. De intäkter som redovisas under inkomsttitel utgörs av stämpelskatt (inkomsttitel 9341) och förseningsavgifter (inkomsttitel 2529).

**Tabell 3.66 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Bolagsverket**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksamhetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna inte disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet	0	0	154 095	27 866	126 229	126 229
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet	36 708	-25 758	467 963	457 154	10 809	21 759
Uppdragsverksamhet	81 389	-17 846	109 331	138 501	-29 169	34 373

### 3.9.2 Revisorsinspektionen

Revisorsinspektionen finansieras genom avgifter. För 2022 uppgick de totala avgiftsintäkterna till 43 439 000 kronor. Myndighetens kostnader uppgick till 39 980 000 kronor, varav personalkostnader utgjorde 25 671 000 kronor. Vid

utgången av 2022 hade Revisorsinspektionen ett positivt myndighetskapital om 5 394 000 kronor.

**Tabell 3.67 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Revisorsinspektionen**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2022	Resultat 2023	Verksam- hetens intäkter 2024	Kostnader som ska täckas 2024	Resultat 2024	Ack. resultat utgående 2024
<b>Verksamheter där intäkterna disponeras</b>						
Offentligrättslig verksamhet	5 394	-319	41 406	42 628	-1 122	3 953

## 3.10 Övriga förslag

### 3.10.1 Kreditgarantier för gröna investeringar

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 ställa ut kreditgarantier för gröna investeringar som, inklusive tidigare utfärdade garantier, uppgår till högst 80 000 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** För att nå miljömålen och målet om nettonollutsläpp till 2045 krävs investeringar i hållbar industriteknik. Under 2021 infördes en möjlighet för företag att ansöka om kreditgarantier för stora gröna industriinvesteringar. Riskavtäckning kan bidra till att underlätta företagens möjligheter att finansiera långsiktiga investeringar.

Regeringen bör bemyndigas att under 2024 ställa ut kreditgarantier som, inklusive tidigare utfärdade garantier, uppgår till högst 80 000 000 000 kronor. Kreditgarantierna bör utifrån teknikneutrala kriterier ges till företag för stora industriinvesteringar i Sverige som bidrar till att nå målen i miljömålssystemet och det klimatpolitiska ramverket. Garantiramen beräknas till 80 000 000 000 kronor 2025.

## 4 Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande

### 4.1 Mål för utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande

Målet för utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande är en fri, hållbar och regelbaserad internationell handel, en välfungerande inre marknad, växande export och internationella investeringar i Sverige (prop. 2022/23:1, bet. 2022/23:NU1, rskr. 2022/23:98).

För att tydliggöra sambanden och öka möjligheterna att följa resultat har målet delats upp i delmål. Dessa är:

- öka Sveriges export,
- öka utländska direktinvesteringar i Sverige,
- stärka Sveriges handelspolitiska intressen,
- effektivisera den inre marknaden, och
- säkra en välfungerade europeisk och internationell kvalitetsinfrastruktur.

### 4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

I tabell 4.1 redovisas hur mål och indikatorer är kopplade till varandra. De insatser som genomförs för att påverka utgiftsområdets mål sorteras under fem delmål. Varje delmål har indikatorer som avser att visa den årliga utvecklingen inom respektive delmål. Insatserna som genomförs under respektive delmål använder i sin tur indikatorer anpassade för specifika insatser. Det förväntas därför inte någon linjär koppling mellan indikatorer från enskilda insatser till det övergripande målet.

Indikatorerna täcker inte in alla verksamheter inom området. De indikatorer som valts bedöms dock ge tillräcklig information för att regeringen ska kunna göra en generell bedömning av resultatutvecklingen inom utgiftsområdet.

De indikatorer som redovisas har en tidsserie om minst tre år och upp till tio år där så är möjligt och lämpligt.

För en närmare beskrivning av delmålen se budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 24 avsnitt 5.1).

**Tabell 4.1 Mål och indikatorer inom Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande**

Mål	En fri, hållbar och regelbaserad internationell handel, en välfungerande inre marknad, växande export och internationella investeringar i Sverige				
Delmål	Öka Sveriges export	Öka utländska direktinvesteringar i Sverige	Stärka Sveriges handelspolitiska intressen	Effektivisera den inre marknaden	Säkra en välfungerande europeisk och internationell kvalitetsinfrastruktur
Indikatorer	<ul style="list-style-type: none"> <li>– Sveriges export i absoluta tal och som andel av BNP</li> <li>– Andel och antal exporterande företag</li> <li>– Antal små och medelstora exporterande företag</li> <li>– Antal ”nya” exporterande företag</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– Utländska direktinvesteringar i Sverige</li> <li>– Pågående investeringsprocesser</li> <li>– Högkvalitativa utländska investeringar</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– Utvecklade regelverk och avtal som medför lägre tullar, lättare regelbördor och bättre förutsättningar för handel</li> <li>– Integrerade hållbarhetsaspekter i handelspolitiken</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– Utrikeshandelsutveckling med varor och tjänster inom EU:s inre marknad</li> <li>– Utvecklingen när det gäller hinder och nationella särregler</li> <li>– Genomförandet av EU-lagstiftning</li> <li>– Genomförandet av grön omställning</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– Nationell kundnöjdhet</li> <li>– Deltagande i europeiska och internationella ackrediteringsorganisationer</li> <li>– Samverkan inom svensk standardisering</li> <li>– Deltagande i europeisk och internationell standardisering</li> </ul>

### 4.3 Resultatredovisning

#### En fri, hållbar och regelbaserad internationell handel, en välfungerande inre marknad, växande export och internationella investeringar i Sverige

För att nå resultat för den verksamhet som omfattas av det riksdagsbundna målet för utgiftsområdet har regeringen under 2022 genomfört insatser inom fem delmål. Samtliga delmål redovisar under 2022 en fortsatt positiv utveckling vilket redovisas i detta avsnitt.

#### 4.3.1 Öka Sveriges export

En växande export leder till ökad sysselsättning. Delmålet inkluderar insatser som främjar en ökad export och stöttar svenska företag att i större utsträckning exportera och bli en del av den globala ekonomin. Det innefattar även exportfinansiering genom statsstödda exportkrediter. I följande avsnitt berörs resultatindikatorerna till delmålet:

- Sveriges export i absoluta tal och som andel av BNP,
- andel och antal exporterande företag,
- antal små och medelstora företag som exporterar, och
- antal ”nya” exporterande företag, dvs. företag som inte tidigare har exporterat.

Dessutom behandlas kompletterande bedömningsgrunder.

Ett stort antal aktörer arbetar med att främja svenska företags export. Främjandet sker i huvudsak genom Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden), Exportkreditnämnden (EKN) och AB Svensk Exportkredit. Därtill genomförs viktiga insatser av Tillväxtverket, Almi, Swedfund, Svenska institutet samt Visit Sweden.

Export- och investeringsfrämjande är en kärnuppgift i utrikesförvaltningen. Sveriges utlandsmyndigheter spelar en viktig roll i genomförandet av exportfrämjandet i nära

samarbete med andra främjaraktörer, såsom Business Swedens utlandskontor inom lokala Team Sweden-nätverk.

Sverige deltog under perioden oktober 2021 till mars 2022 i Världsutställningen i Dubai (Expo 2020) med en nationell paviljong kallad *The Forest*. Den svenska paviljongen vid Världsutställningen i Dubai besöktes av över en miljon personer under extraordinära omständigheter med pandemi. Fler än 200 evenemang för drygt 6 000 särskilt inbjudna gäster organiserades i paviljongen. Satsningen genomfördes i partnerskap med ett 80-tal svenska företag. Högnivåbesök från H.M. Konungen, fyra statsråd, m.fl. bidrog också till att informera om Sverige och skapa viktiga tillfällen för företag att stärka sina varumärken och skapa affärsmöjligheter. Kommittén för Sveriges deltagande i världsutställningen Expo 2020 i Dubai (UD 2017:01) bedömde i sitt slutbetänkande (SOU 2022:46) att de övergripande målen med det svenska deltagandet hade uppfyllts. Kommittén lämnade även vissa rekommendationer för framtiden, t.ex. vad gäller styrningen av arbetet med den svenska paviljongen, finansieringsmodell och kostnads kontroll. Regeringen har i sitt arbete inför kommande världsutställning beaktat dessa rekommendationer.

**Tabell 4.2 Indikatorer för delmål Öka Sveriges export**

	2020	2021	2022	Förändring 2022/2021 procent	Förändring 2022/2014 procent
Sveriges export i absoluta tal, mnkr löpande priser (nationalräkenskaperna)	2 209	2528	3 116	23 %	80 %
varav varuexport inkl. turism, mnkr, löpande priser	1 556	1 789	2 198	23 %	80 %
varav tjänsteexport inkl. turism, mnkr, löpande priser	654	739	918	24 %	81 %
Sveriges export som andel av BNP procent, fasta priser	44 %	46 %	53 %	6 %	9 %
Andel exporterande företag, procent	12,2 %	11,6 %	11,9 %	0,3 %	-0,2 %
Antal exporterande företag	27 768	27 550	29 240		
Antal "nya" exporterande företag	6 450	6 086	7 030		
Antal små och medelstora exporterande företag <sup>1</sup>	26 834	26 581	28 223		

<sup>1</sup> Små och medelstora företag definieras som företag med 1–199 anställda.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Exportutvecklingen under 2022 var mycket stark i nominella termer (+23 procent), men ökningen drevs huvudsakligen av ökade exportpriser. Uttryckt i fasta priser ökade exporten med 7 procent. Särskilt högre tjänsteexport låg bakom årets exportökning. Tjänsteexporten var 16 procent högre under 2022 jämfört med 2019 (dvs. året innan pandemin). Exportutvecklingen syns även i att antalet exporterande företag fortsätter att öka, även om exportföretagens andel visar på mindre förändringar.

Under början av 2022 påverkades särskilt fordonsindustrins export negativt av fortsatta värdekedjeproblem, särskilt avseende halvledare. Under hösten avtog dock dessa problem betydligt.

Rysslands invasion av Ukraina innebar att de flesta svenska företag avbröt sin verksamhet i Ryssland. Varuexporten till Ryssland minskade med 67 procent från mars t.o.m. december jämfört med samma period 2021. Exporten till Ryssland hölls till viss grad uppe av ökad läkemedelsexport som är undantagen från EU:s sanktioner mot Ryssland.

Avbrottet i ryska gasleveranser innebar också betydande påfrestningar för exportindustrin i och med de kraftigt ökade elpriserna under hösten 2022. Under våren stördes även industrins värdekedjor av turbulens på marknaderna för insatsvaror som t.ex. aluminium och nickel.

### **Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden)**

Inom exportfrämjandet spelar Business Sweden en avgörande roll och mottar huvuddelen av den statliga finansieringen inom området. Det statliga uppdraget till Business Sweden omfattar i enlighet med riktlinjebeslut från regeringen: grundläggande exportservice, småföretagsprogram samt riktat exportfrämjande. Samtliga områden ska bidra till delmålet Öka Sveriges export.

För att tillgodose önskemål från riksdagen om en utvecklad resultatredovisning har åiterrapporteringen från Business Sweden fokus på uppnådda resultat, i de fall det är möjligt även på effektnivå. Business Sweden följer regelbundet upp resultatet av sin exportfrämjande verksamhet, dels genom att mäta kundnöjdhet genom nöjd-kundindex (NKI), dels genom att mäta effekt.

Business Swedens NKI för hela den exportfrämjande verksamheten under 2022 var 87 (86 året innan). För Exportinformation (Grundläggande exportservice) var siffran 91 (89 året innan), för Småföretagsprogrammet i sin helhet 86 (85 året innan) och för Riktat exportfrämjande 85 (78 året innan), inklusive långsiktigt strategiskt exportfrämjande.

### **Grundläggande exportservice**

Verksamheten och tjänsterna inom Business Swedens deluppdrag Grundläggande exportservice vänder sig till företag, särskilt små och medelstora, men även till andra intressenter inom export och internationalisering. Verksamheten syftar till att öka kunskapen hos svenska företag om förhållanden och möjligheter på internationella marknader i syfte att stimulera dem till att utnyttja sin och marknadens potential.

Totalt registrerades 4 815 (4 988 året innan) inkommande marknads- och exporttekniska frågor under 2022. Vilka frågor och vilka marknader som dominerar varierar över tid, men under 2022 dominerade frågor om geopolitikens påverkan, samt frågor om leverantörsvillkor, e-handel och bankers möjligheter att göra betalningar i vissa länder. Antal besök på de exporttekniska webbtjänsterna (inklusive avgiftsbelagda tjänster) var 47 900 (46 700 året innan) under 2022. Antalet inkomna frågor minskar i takt med att frågeställarna söker information på annat sätt, t.ex. via webbtjänsterna.

### **Småföretagsprogrammet**

Inom Småföretagsprogrammet erbjuds små och medelstora företag särskilt anpassade tjänster och kompetensutveckling som täcker hela internationaliseringsprocessen. Tjänsterna är särskilt utformade för att möta små och medelstora företags utmaningar och möjligheter och riktar sig enbart till dem.

Under 2022 genomfördes som tidigare år en uppföljning av resultat- och effekttuppföljning av Småföretagsprogrammet. Effektmätningen inom

Småföretagsprogrammet omfattar företag som genomgått programmet 2011–2020. Stöd till små och medelstora företag ger goda effekter. Företag som fått rådgivning inom ramen för Småföretagsprogrammet har 31 procent högre exportomsättning, 9 procent högre överlevnadsgrad och anställer 6 procent fler medarbetare tre år efter att de har tagit del av stöd jämfört med en kontrollgrupp bestående av företag som inte tagit del av Business Swedens stöd. Hos små och medelstora företag utan tidigare erfarenhet av exportverksamhet ökar sannolikheten för att företaget i fråga bedriver exportverksamhet med 18 procent tre år efter deltagandet.

Utvärderingarna visar vidare att den ökade ekonomiska aktiviteten i de små och medelstora företagen också ger samhällsekonomiska effekter. Tre år efter deltagandet motsvarar den ökade ekonomiska aktiviteten hos samtliga deltagande företag i Småföretagsprogrammet en ökning av omsättningsnivåer på 17,5 miljarder kronor, omkring 10 000 skapade jobb, och 1,9 miljarder kronor i skatteintäkter.

### **Riktat exportfrämjande**

Insatserna inom Riktade exportfrämjande är avpassade aktiviteter för svenska företag i grupp (t.ex. mässor, delegationer, matchmakingaktiviteter, m.m.). Aktiviteterna är marknadsspecifika och genomförs huvudsakligen av utlandskontoren. Trots att pandemin fortsatt gjorde delegationer begränsade, inte minst till Asien, ökade antalet genomförda aktiviteter under 2022, totalt 222 (189 året innan), varav event, delegationer och seminarier stod för 127 (93 året innan). Under året genomfördes sammantaget 5 (19 året innan) högnivådelegationer med deltagande av hovet eller regeringen. En stor del av företagen, 80 procent (47 procent året innan), förutser fler affärer som resultat av deltagandet. Inom deluppdraget Riktat exportfrämjande ingår även arbetet med långsiktigt strategiskt exportfrämjande (se särskild rubrik nedan).

### **Långsiktigt strategiskt exportfrämjande**

Inom ramen för riktat exportfrämjande finns programmet för långsiktigt strategiskt exportfrämjande som syftar till att öka möjligheten för svenska företag att vinna stora exportaffärer. Insatserna bidrar till att uppnå delmålet Öka Sveriges export och riktas till olika faser av en potentiell affär, och sker i ett nära samarbete inom Team Sweden. Sedan starten av programmet för långsiktigt strategiskt exportfrämjande år 2016 har svenska företag vunnit affärer värda ca 82 miljarder kronor varav det svenska exportvärdet har motsvarat ungefär 33 miljarder kronor. Det sammanlagda kontraktsvärdet för 2022 uppgick till ca 12 miljarder varav ungefär 5 miljarder kan räknas som svenskt exportvärde.

Programmet som leds av Business Sweden består av fyra uppdrag. Det första insatsområdet är att främja affärer i ett tidigt skede där Team Sweden kan underlätta för svenska företag att presentera systemexportlösningar och medverka i anslutning till kommande upphandlingar. Under 2022 genomfördes 27 projekt, vilket genererade ett exportvärde på ca 500 miljoner kronor. 185 företag deltog i insatserna. Av dessa var 67 procent små och medelstora företag. Resultaten visar att 88 procent av de företag som har svarat på en uppföljande enkät ansåg att insatsen hade varit värdefull. 45 procent av företagen tog steget ut på en ny marknad och 52 procent fick kontakt med potentiell kund. 18 procent uppgav att insatsen hade bidragit till affär i direkt anslutning till projektet.

Det andra insatsområdet är stora efterfrågedrivna, affärsnära främjandeprojekt som syftar till att stödja svenska företag i deras största exportaffärer och där offentligt stöd genom koordinerade Team Sweden-insatser kan spela en avgörande roll. Under 2022 drevs 20 särskilt prioriterade projekt i vilka Business Sweden hade en projektledande roll, oftast i nära samarbete med EKN, SEK AB, Swedfund, utlandsmyndigheter och

andra främjaraktörer. Merparten av projekten återfinns på tillväxtmarknader. Det sammanlagda kontraktsvärdet för insatsområdet under 2022 uppgick till 3,4 miljarder kronor varav ca 2,7 miljarder kronor i svenskt exportvärde. Motsvarande värde för 2021 var 10 respektive 5,2 miljarder kronor.

Det tredje insatsområdet är inriktat på utländska totalentreprenörer och syftar till att underlätta för svenska företag att bli leverantörer till stora internationella infrastrukturprojekt. Under 2022 vann svenska bolag affärer till ett värde av 7,7 miljarder kronor varav svenskt exportvärde motsvarade ca 2 miljarder kronor. Motsvarande siffror för 2021 var 5,6 respektive 1,1 miljarder kronor. Ett stort antal bolag har deltagit i olika aktiviteter inom insatsområdet. I de projekt som framgångsrikt har avslutats återfinns ett femtiotal svenska företag varav merparten är små och medelstora bolag.

Det fjärde insatsområdet är internationellt upphandlade affärer. Business Sweden genomförde under året tre insatser för att positionera svenska företag inför internationellt upphandlade affärer inom ramen för FN och de multilaterala utvecklingsbankerna. Sammantaget handlade det om mycket stora upphandlingsvolymerna och betydande affärsmöjligheter för svenska företag. Genom att driva på för en ökad tillämpning av hållbarhetskriterier i upphandlingen kan arbetet också långsiktigt bidra till stärkta förutsättningar för svenska företag att konkurrera, för att inte enbart priset ska avgöra vem som vinner kontrakt.

### **Regional exportsamverkan (RES)**

Tillväxtverket har under åren 2016–2022 haft i uppdrag att underlätta företagens internationalisering genom att förbättra koordineringen av statliga aktörers exportstöd i regionerna. Detta har skett genom inrättandet av regional exportsamverkan (RES) och genom att sprida information på den digitala plattformen [www.verksamt.se](http://www.verksamt.se). I RES ingår Almi, Business Sweden, Exportkreditnämnden (EKN), Svensk Exportkredit (SEK), Enterprise Europe Network (EEN) och Tillväxtverket. I flertalet regioner ingår även regionala aktörer så handelskammare, universitet och högskolor samt science parks.

RES har som övergripande mål att fler små och medelstora företag ska exportera. Enligt Tillväxtverket är nio av tio exporterande företag små eller medelstora. I Tillväxtverkets slutrapport (UD2023/03110) konstateras att samtliga regioner har regionala partnerskap inom RES. Under 2022 genomfördes 474 gemensamma insatser arrangerade av de regionala partnerskapen. Av de företag som fått fördjupat exportstöd 2022 uppger 79 procent att stödet gett företaget en ökad förmåga att göra affärer i andra länder (ner från 81 procent 2021).

På den digitala plattformen [verksamt.se](http://www.verksamt.se) har Tillväxtverket samlat relevant information från myndigheter och regioner för att stötta företagens internationalisering. Denna plattform hade närmare 200 000 besök under 2022.

RES har även finansierat elva (åtta året innan) utvecklingsprojekt för att öka exporten hos Sveriges små och medelstora företag genom branschprojekt. Branschprojekten har på kort tid uppnått goda resultat. 93 procent av företagen uppger att exportstödet via utvecklingsprojekten gett dem en ökad förmåga att göra affärer i andra länder.

En övervägande del, 95 procent, av de regionala samordnarna inom ramen för RES anser att uppdraget inom RES gett aktörerna en ökad förmåga att samarbeta för att kunna möta företagets behov. Samverkan mellan de exportfrämjande aktörer har bidragit till ett mer samlat erbjudande till företagen. Utvärderingen i Tillväxtverkets slutrapport framhåller att plattformen [verksamt.se](http://www.verksamt.se) bör vidareutvecklas och göras mer



användarvänlig. Andra förbättringsområden enligt de regionala samordnarna är samordningen och rollfördelningen inom RES.

### **Exportfinansiering**

För att underlätta och främja export och internationalisering och konkurrenskraft för svensk industri, och bidra till delmålet Öka Sveriges export, erbjuder AB Svensk Exportkredit (SEK) och Exportkreditnämnden (EKN) ett exportkreditsystem med statligt stöd. Det kombinerade erbjudandet underlättar finansieringen av transaktioner med svenska exporterande företag och har stora fördelar för alla inblandade parter.

EKN erbjuder exportkreditgarantier som ger internationella köpare attraktiva finansieringsvillkor, samtidigt som risken sänks för svenska exporterande företag och affärsbanker.

EKN:s ram för exportkreditgarantier är 475 miljarder kronor för 2022. EKN:s garantier och garantiutfästelser uppgick 2022 till ca 369 miljarder kronor.

EKN har utvecklat sitt erbjudande för att i större utsträckning bidra till klimatomställningen, vilket i sin tur främjar export av svenska hållbara lösningar. Åtgärder har också vidtagits för att öka EKN:s samarbete med små- och medelstora exporterande företag, bl.a. genom ökad lokal närvaro och samarbete inom regional exportsamverkan (RES).

Under 2022 minskade antalet företag som använde sig av EKN:s garantier jämfört med 2021 (från 480 till 419). Beträffande små och medelstora företag minskade antalet företag från 326 till 275 under samma period.

Den ordinarie garantiverksamheten, exklusive den tillfälliga krislösningen under pandemin med rörelsekreditgarantier för stora företag, uppgick 2022 till 64,8 miljarder kronor, vilket är tredje året på en nivå över 60 miljarder kronor. Inga större skador, dvs. att garantitagaren inte fått betalt, inträffade under året. Garantiverksamheten bidrar därmed positivt till flera av indikatorerna i tabell 4.2 och även till att uppnå delmålet Öka Sveriges export.

De affärer som EKN garanterade under 2022 beräknas ha bidragit till omkring 39 000 arbetstillfällen och ca 37 miljarder kronor av Sveriges BNP, enligt beräkningar baserade på den garanterade exportens svenska innehåll och branschvisa multiplikatorer från Statistiska Centralbyrån.

Det negativa resultatet för 2022 förklaras av att myndigheten behövde göra betydligt större avsättningar för framtida skador än tidigare år, främst relaterade till Ryssland, Ghana och Etiopien.

Under hösten 2022 fattade regeringen beslut om en s.k. råvarugaranti, med syfte att säkra svenska företags tillgång till kritiska råvaror. Garantiramen på 3 miljarder kronor var vid årets slut outnyttjad, men handläggning av förfrågningar om denna typ av garanti pågår för närvarande.

**Tabell 4.3 Exportkreditnämnden**

Miljoner kronor

	2018	2019	2020	2021	2022
Garantier	193 295	195 862	184 331	223 995	248 989
<i>varav nya</i>					
<i>garantier</i>	56 816	54 231	64 691	77 125	64 816
Myndighetskapital	23 863	24 930	24 712	26 232	25 267
Resultat	1 004	1 067	194	1 776	- 912

Källa: Exportkreditnämnden.

SEK tillhandahåller långsiktig finansiering för svenska exportrelaterade transaktioner. Tack vare ett högt kreditbetyg och med staten som ägare kan SEK erbjuda gynnsamma lån för att underlätta exportaffärer. Volymerna för nya exportkrediter visade på en fortsatt god efterfrågan för de statsstödda exportkrediterna (Commercial Interest Reference Rate, CIRR) som SEK ställer ut. CIRR-systemet gav 2022 ett underskott på ca 12 miljoner kronor jämfört med föregående års underskott på ca 147 miljoner kronor. SEK har tillgång till en låneram i Riksgäldskontoret som används som säkerhet för SEK:s upplåning i CIRR-systemet. Låneramen uppgick under 2022 till 175 miljarder kronor och en del av låneramen, 13,1 miljarder kronor, fick avse kommersiell exportfinansiering för att kunna finansiera svenska exportaffärer.

Att SEK ska administrera CIRR-systemet är ett av riksdagen särskilt beslutat samhällsuppdrag (N2015/04036). Den samhällsekonomiska nyttan av detta uppdrag ska utvärderas och SEK följer upp samhällsuppdraget genom en kundundersökning som genomförs vartannat år. Den senaste kundundersökningen genomfördes under hösten 2022. Denna kompletterande bedömningsgrund visar att krediterna bedöms som viktiga för att öka exporten hos företag som utnyttjar dem, och bidrar därmed till delmålet Öka Sveriges export.

**Tabell 4.4 Resultat i systemet med statsstödda exportkrediter, s.k. CIRR-krediter**

Miljoner kronor

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Nya CIRR-krediter	10 804	36 909	4 916	15 500	18 350	11 797	29 481
Utestående CIRR-krediter	49 802	49 124	69 922	76 120	69 163	87 872	94 241
Över-/underskott i CIRR-systemet	235	125	18	-24	-95	-147	-12

Källa: AB Svensk Exportkredit.

### 4.3.2 Öka utländska direktinvesteringar i Sverige

Investeringsfrämjandet syftar till att attrahera och underlätta för utländska investeringar i Sverige och därmed bidra till ökad sysselsättning och hållbar tillväxt i hela landet. Business Sweden ansvarar för huvuddelen av det statligt finansierade investeringsfrämjandet och ska nära samverka med berörda nationella, regionala och lokala aktörer. Arbetet bedrivs dels i Sverige, dels på prioriterade marknader i Storbritannien, Tyskland, Frankrike, USA, Indien, Kina, Japan och Sydkorea – samt i ett antal andra länder för enskilda projekt i samverkan med utlandsmyndigheterna.

Business Sweden prioriterar i sin investeringsfrämjande verksamhet högkvalitativa investeringar genom utvärdering av genomförda utländska investeringar utifrån antalet nya arbetstillfällen, volymen på investerat kapital, potentialen för följdinvesteringar m.m.

**Tabell 4.5 Indikatorer för delmål Öka utländska investeringar i Sverige**

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totalt antal investeringar som Business Sweden medverkat till <sup>1</sup>	65	55	72	63	44	47	55
Högkvalitativa utländska investeringar <sup>1</sup>	25	29	44	38	17	22	19
Pågående investeringsprocesser <sup>1</sup>	1 100	1 050	1 100	1 223	1 156	1 110	1 170
Antal nya investeringsprocesser <sup>1</sup>	500	530	498	741	512	552	542
Investerarnöjdhet <sup>1</sup> (NKI <sup>2</sup> )	89	89	88	86	93	90	90
Utländska direkta investeringar i Sverige <sup>3</sup> (mnkr)	163 883	106 935	33 082	86 149	173 185	231 338	480 459

<sup>1</sup> Uppgifter från Business Sweden.

<sup>2</sup> Nöjd-kundindex (NKI).

<sup>3</sup> Uppgifter från Statistiska centralbyrån.

Under perioden 2016–2022 har Business Sweden bidragit till över 400 utländska direktinvesteringar som skapat närmare 10 000 nya arbetstillfällen. Under 2022 medverkade Business Sweden till att 55 (47 året innan) utländska direktinvesteringar gjordes i Sverige. Dessa investeringar bidrog till 4 500 (1 727 året innan) planerade jobb första verksamhetsåret samt 56,5 (4,9 året innan) miljarder kronor i investeringsvolym. Denna unikt höga nivå fångar ett ögonblick av framgång efter mångåriga insatser eftersom arbetets natur är mycket långsiktig. Det är ytterst osäkert om den kan bibehållas annat än under enstaka år.

Investerarnöjdheten låg fortsatt på en hög nivå med mycket nöjda kunder, utifrån enkätsvar från företag som använt Business Swedens tjänster.

Under 2022 har en effekt- och resultatutvärdering gjorts för Business Swedens investeringsfrämjande insatser under perioden 2014–2020. Fokus för analysen har varit främjande som lett till nyetableringar, det vill säga en del av det samlade investeringsfrämjandet, som gjorts under perioden och det sammanlagda värdet för dessa nyetableringar. Studien baseras på bokslutsdata från 118 nyetablerade företag. Det totala antalet investeringar under perioden är 467. Utvärderingen visar att dessa 118 nyetablerade företag har skapat 2 786 årsarbeten, genererat drygt 7 miljarder kronor i omsättning och 508 miljoner kronor i skatteintäkter.

Detta kan jämföras med den samlade investeringen som gjorts i den andel av programmet som riktas mot nyetableringar, 114 miljoner kronor. Avkastningen uppgår således till 394 miljoner kronor.

Under 2022 genomfördes den internationella högnivåkonferensen Join Sweden Summit i Stockholm den 20–21 juni, som regeringen stod värd för och Business Sweden var arrangör för. Konferensen var Sveriges största satsning för att positionera Sverige och svenska styrkeområden för att attrahera fler utländska investeringar. Områden som lyftes vid sidan av de övergripande teman innovation, grön omställning och digitalisering var batterier och fossilfri energi, transport och mobilitet, smart industri, digitala teknologier samt life science.

Totalt 371 personer deltog fysiskt (ytterligare 1 200 digitalt), inklusive gäster och talare, både svenska och utländska, varav 176 ledande befattningshavare på 125

internationella företag från 18 länder. 92 procent av deltagarna uppgav att de upplevde Sverige mer attraktivt att investera och expandera i efter Join Sweden Summit och 67 procent sade att det är högre sannolikhet att de faktiskt kommer att investera och växa i Sverige som resultat. Totalt arbetar Business Sweden med ca 75 investeringsprocesser, dvs. dialoger om investeringar i Sverige, med bolag som medverkade på Join Sweden Summit. Av dessa är ca 35 i en utvärderings- eller implementeringsfas.

Business Sweden arbetade under det andra halvåret 2022 med fortsatta marknadsföringskampanjer och att följa upp potentiella investeringsprocesser inkl. på prioriterade marknader.

### **Bemyndigande om kapitaltillskott till Instrument in Support of Trade Exchanges**

I beslut den 15 december 2021 bemyndigade riksdagen regeringen att under 2022 för anslaget 2:3 Exportfrämjande verksamhet besluta om kapitaltillskott till Instrument in Support of Trade Exchanges (Instex) på högst 1 000 000 kronor (prop. 2021/22:1, bet. 2021/22:NU1, rskr. 2021/22:112). Behov av kapitaltillskott till Instex aktualiserades inte under 2022.

#### **4.3.3 Stärka Sveriges handelspolitiska intressen**

För att bedöma måluppfyllelsen används bedömningsgrunderna utvecklade regelverk och avtal som medför lägre tullar, lättare regelbörd och bättre förutsättningar för handel och integrera hållbarhetsaspekter i handelspolitiken. De ökade geopolitiska spänningarna, kriget i Ukraina och fortsatta utdragna handelskonflikter mellan inte minst USA och Kina har påverkat världshandeln och medfört en fortsatt global trend mot ökad protektionism och unilateralt agerande. Världshandelsorganisationens (WTO) förmåga att upprätthålla globala spelregler har satts på prov och organisationen har ifrågasatts.

För att utveckla regelverk och avtal har Sverige inom EU drivit en offensiv handelsagenda och aktivt verkat för att försvara det multilaterala handelssystemet, värna WTO och dess regelverk, förhandla och ratificera fler moderna frihandelsavtal och motverka protektionism. Därtill har Sverige verkat pådrivande för att stärka hållbarheten i EU:s externa handel. Sverige har vidare verkat pådrivande i de förhandlingar som pågår inom WTO om exempelvis förbud mot skadliga fiskesubventioner och e-handel samt om att modernisera organisationen. Handeln med Ukraina har förenklats, bl.a. har EU:s alla import- och antidumpingtullar tillfälligt tagits bort. Sveriges har fortsatt vara en betydande givare av handelsrelaterat bistånd.

Förhandlingar om ett frihandelsavtal mellan EU och Nya Zeeland har avslutats och framsteg har gjorts i förhandlingarna med Australien, Indonesien, Indien och Chile. Det senare är i princip färdigförhandlat. Förberedelser för att lägga fram de färdigförhandlade avtalen med Mercosur och Mexiko pågår. I frånvaro av avtalsförhandlingar mellan EU och USA har ett handels- och tekniskråd blivit den viktigaste plattformen för att främja den transatlantiska handelsrelationen.

Kommerskollegium har bistått regeringen med analyser av EU:s inre marknad, av svenska intressen i WTO och i frihandelsavtal, av EU:s gemensamma handelspolitik och av världshandeln utveckling samt analyser relaterade till handel och hållbarhet. Kommerskollegium har bidragit till svenska positioner och förslag i aktuella processer och förhandlingar och därmed också bidragit till målet att skapa bättre förutsättningar för handel. En indikator är att myndighetens utredningar och rapporter har fått internationell spridning och uppmärksammats av WTO, Europeiska kommissionen

samt OECD. Det går också att se att Kommerskollegiums analyser satt avtryck i pågående lagstiftningsprocesser på EU-nivå. Kommerskollegium hanterar även ett antal olika kontaktpunktsfunktioner och informerar och ger stöd till myndigheter, företag och privatpersoner, se också avsnitt 4.3.4. Det är arbete som bidrar till en bättre tillämpning av EU-rätt och handelsregelverk och i förlängningen till en lägre regelbörda. En omfattande verksamhet har bedrivits med att hantera ärenden och frågor som följt av sanktionerna mot Ryssland och Belarus. Kriget i Ukraina har också format Kommerskollegiums arbetet med analyser av handelsutvecklingen. Myndighetens internationella utvecklingsamarbete är brett med insatser i ett flertal utvecklingsländer. Exportfrämjande projekt har bedrivits med Ukraina som förbättrat landets förutsättningar att handla med Sverige. Bilateral samarbetsprojekt har pågått med Ecuador, Namibia och Zambia. Kommerskollegium har också utbildat handelspolitiska tjänstemän från utvecklingsländer med goda omdömen från deltagare som säger sig ha ändrat sitt sätt att arbeta och kunnat sprida kunskap i sina hemmaorganisationer.

#### 4.3.4 Effektivisera den inre marknaden

För att bedöma målpuffyllelsen av att effektivisera den inre marknaden används indikatorer för att se utvecklingen när det gäller utrikeshandelns utveckling med varor och tjänster inom EU:s inre marknad, hinder och nationella särregler och genomförandet av EU-lagstiftning och grön omställning.

**Tabell 4.6 Utrikeshandelns utveckling med varor och tjänster inom EU och EU:s inre marknad (EU samt Norge, Island och Liechtenstein)<sup>1</sup>**

	2018	2019	2020	2021	2022	2021–2022 Förändring i procent	Andel i procent
Tjänster export EU27	268	303	266	319	419	31	44
Tjänster import EU27	337	388	332	420	560	34	57
Varor export EU27	866	895	839	980	1192	22	55
Varor import EU27	975	990	935	1068	1293	21	65
Tjänster export IM	344	386	322	379	511	35	53
Tjänster import IM	371	430	360	455	608	34	61
Varor export IM	1 037	1 078	1 013	1 179	1 436	22	66
Varor import IM	1 103	1 123	1 066	1 239	1 545	25	77

<sup>1</sup> Efter att Storbritannien lämnade EU den 31 januari 2020, består nu unionen av 27 medlemsländer. Hela tidsserien för transaktioner med EU-länder innehåller endast de 27 nuvarande medlemsländerna.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Den inre marknaden fortsätter att spela en betydande roll för Sveriges ekonomi med ökad handel, jobb och tillväxt. Två tredjedelar av svensk export går till länder på den inre marknaden, och 77 procent av importen kommer härifrån. Den inre marknaden är ofta det första steget för svenska företag som vill exportera och växa internationellt. Under 2022 ökade varuexporten med 22 procent och varuimporten med 25 procent jämfört med 2021. Tjänsteexporten ökade med 35 procent och tjänsteimporten med 34 procent jämfört med 2021. Ökad handel inom EU:s inre marknad bör ses i ljuset av en stark återhämtning efter covid-19-pandemin (och de påföljande restriktioner och åtgärder som vidtagits av medlemsstater) som har påverkat jämförelsetalen (se tabell 4.6 ovan).

Arbetet med att undanröja kvarstående oproportionerliga hinder för fri rörlighet för varor och tjänster fortsatte. En viktig del i arbetet har därför varit att motverka protektionistiska tendenser och undvika införandet av handelshindrande och oproportionerliga regler som går utöver de krav som följer av EU-lagstiftningen.

**Tabell 4.7 Utvecklingen när det gäller hinder och nationella särregler – antalet anmälda föreskrifter samt reaktioner i enlighet med direktiv 2006/123/EG (tjänstedirektivet)**

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antal anmälda svenska regleringar	23	18	14	16	8	11	17	24
Reaktioner från kommissionen eller annan medlemsstat	1	0	1	1	0	1	1	3
Svenska reaktioner på andra länders föreskrifter	0	0	0	0	0	0	0	0

Källa: Kommerskollegium.

Anmälningsproceduren på tjänsteområdet i enlighet med direktiv 2006/123/EG om tjänster på den inre marknaden (tjänstedirektivet) ledde under år 2022 till totalt 24 nya svenska anmälningar av reglering av tjänster. Det är en ökning med sju anmälningar jämfört med de 17 anmälningar som gjordes under år 2021. Sverige fick tre kommentarer från kommissionen under 2022 i form av ”Request for clarification” vilket är en mildare form av kommentar där endast mer fördjupad information om en reglerings innebörd/tillämpning efterfrågas.

Syftet med anmälningarna enligt tjänstedirektivet är att motverka handelshinder och Kommerskollegium rapporterar till Regeringskansliet om de anmälningar som görs inom ramen för tjänstedirektivet. Sverige har 2022 inte lämnat några kommentarer på annan medlemsstats anmälan enligt tjänstedirektivet.

**Tabell 4.8 Utvecklingen när det gäller hinder och nationella särregler – antalet anmälda föreskrifter samt reaktioner i enlighet med direktiv (EU) 2015/1535**

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antal anmälda svenska föreskrifter	33	34	54	40	69	62	63
Reaktioner från kommissionen eller annan medlemsstat	5	7	16	7	9	9	10
Svenska reaktioner på andra länders föreskrifter	11	3	6	3	20	9	6

Källa: TRIS-databasen.

År 2022 anmäldes totalt 63 nya svenska föreskrifter inom ramen för proceduren för tekniska föreskrifter avseende varor och informationssamhällets tjänster i direktiv (EU) 2015/1535 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster. Av dessa ledde tio anmälningar till reaktioner från kommissionen eller annan medlemsstat, i likhet med föregående år.

Med stöd av Kommerskollegium fortsatte bevakningen av att andra medlemsstater inte antar nationella regler som kan innebära att nya hinder införs. Sverige överlämnade sex formella reaktioner på andra länders tekniska föreskrifter.

En förutsättning för den fria rörligheten för varor är att varor uppfyller kraven i EU:s produktlagstiftning. Regeringen beslutade om en nationell strategi för marknadskontroll för åren 2022–2025 (UD2022/04378). Syftet är att främja ett enhetlig och effektiv marknadskontroll för tillämpningen av harmoniserad unionslagstiftning. Berörda myndigheter ska genomföra strategin.

Rådet för innovativ och klimatfokuserad standardisering har bidragit till genomförandet av den gröna omställningen. Under året har också

Kommerskollegiums rapporter och expertis använts för att visa hur fri rörlighet för tjänster bidrar till grön omställning.

### 4.3.5 Säkra en välfungerande europeisk och internationell kvalitetsinfrastruktur

En välfungerande europeisk och internationell kvalitetsinfrastruktur är central för att säkerställa flödet av varor och tjänster samt bidrar till det övergripande målet om en fri och rättvis internationell handel. För att bedöma måluppfyllelsen av en välfungerande europeisk och internationell kvalitetsinfrastruktur används indikatorer för att se utvecklingen gällande nationell kundnöjdhet, deltagande i ackrediteringsorganisationer och i internationell standardisering samt samverkan inom svensk standardisering.

**Tabell 4.9 Nationell kundnöjdhet**

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
4,3	4,2	3,9	4,1	4,1	4,1	4,4	4,4	4,4	4,4	4,6	4,7	4,6

Anm.: Värdet representerar medelvärdet på resultatet av en fråga kring kundnöjdheten i Swedacs årliga enkät till de ackrediterade organisationerna om det totala intrycket av Swedac som nationellt ackrediteringsorgan. Värderingsskalan 1–5 där 5 är bäst har använts mellan 2010–2020. Från 2021 har Swedac använt svarsalternativen 1 betyder mycket dåligt, 2 betyder dåligt, 4 betyder ganska bra och 5 betyder mycket bra.

Källa: Swedac.

Utvecklingen av den nationella kundnöjdheten hos ackrediterade organisationer är stabil över tid och en god kundnöjdhet råder fortsatt hos de ackrediterade organisationerna. Det är centralt för en avgiftsfinansierad verksamhet och bidrar till en välfungerande europeisk kvalitetsinfrastruktur. Under 2022 har Swedac tagit fram en plan för att stärka dialogen med de ackrediterade organisationerna, initierat ett arbete med digitaliserade tillsynsplaner för ökad transparens och ett nytt ärendehanteringssystem i syfte att förbättra kommunikationen. Ett kontinuerligt arbete för en tydlig och förbättrad kommunikation och digitalisering av arbetssätt bedöms som en positiv utveckling. Under 2022 har Swedac för första gången ackrediterat en organisation mot den svenska äldreomsorgsstandarden. Ett samarbete har bedrivits med Livsmedelsverket för att möjliggöra för livsmedelsföretag med certifikat från vissa ackrediterade organisationer att kunna få en reducerad frekvens av offentlig kontroll. Dessa exempel visar på hur ackreditering och standardisering kan användas för att öka kvalitetsarbetet hos såväl privata som kommunala aktörer och hur ackreditering kan bidra till myndigheters tillsyn.

### Deltagande i europeiska och internationella ackrediteringsorganisationer

Deltagande och tillsättning av svenska tjänstemän på strategiska positioner i europeiska och internationella ackrediteringsorganisationer ligger på en god nivå. Under 2022 har Swedac inom ramen för arbetet i dessa organisationer arbetat för att säkerställa harmoniserade bedömningar, att systemet för ackreditering hålls relevant och arbetat för att distansbedömningar fortsatt ska vara möjligt för ökad flexibilitet.

### Samverkan inom svensk standardisering

Samverkan mellan de svenska standardiseringsorganisationerna inom Sveriges standardiseringsförbund har fortsatt att utvecklas för att möta utmaningarna för den gröna och digitala omställningen. Organisationerna har aktivt bidragit till arbetet inom det organ som inrättades som ett pilotprojekt inom Kommerskollegium efter uppdrag från regeringen för att främja innovativ och klimatfokuserad standardisering.

## Deltagande i europeisk och internationell standardisering

Beträffande deltagande i den europeiska och internationella standardiseringen har en svensk företrädare posten som den internationella standardiseringsorganisationens, (ISO), president för perioden 2022–2023. Därutöver har ett flertal svenska företrädare ledande positioner inom europeisk och internationell standardisering.

## 4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Utifrån de ovan redogjorda resultaten bedömer regeringen att verksamheten har bidragit till att uppnå det riksdagsbundna målet om fri, hållbar och regelbaserad internationell handel, en välfungerande inre marknad, växande export och internationella investeringar i Sverige. Den svenska utrikeshandeln är fortsatt stark med positiva effekter på ekonomin som helhet. Enligt regeringens bedömning behöver fortsatta åtgärder dock vidtas för att säkerställa att export- och investeringsfrämjandet är fortsatt framgångsrikt i det förändrade omvärldsläget, och därmed bidrar till Sveriges välbefinnande och konkurrenskraft.

### Öka Sveriges export

Genom fler exporterande företag ökar förutsättningarna för ökad sysselsättning, stärkt konkurrenskraft och tillväxt. Redovisade resultat visar att företagen överlag är nöjda med de statliga insatserna. Sammantaget visar utfallet på samtliga indikatorer att både export och utländska direktinvesteringar i Sverige har ökat, trots en tilltagande oro i världen. Regeringen bedömer att delmålet om att öka Sveriges export har uppfyllts.

### Öka utländska direktinvesteringar i Sverige

Utländska företag verksamma i Sverige och dess investeringar i landet spelar en avgörande roll för sysselsättningen i Sverige. Det statliga främjandet syftar även till att attrahera utländska investeringar till Sverige samt att bibehålla och expandera utländska bolags verksamhet i Sverige. Utländska direktinvesteringar i Sverige har ökat under 2022, inte minst i omställning vad gäller såväl klimat som digitalisering och som följd av ökad komplexitet i världen. Kundnöjdheten låg fortsatt på en hög nivå med mycket nöjda kunder, utifrån enkätsvar från företag som Business Sweden stöttat. Sammanfattningsvis visar samtliga indikatorer att de utländska investeringarna i Sverige har ökat. Regeringen bedömer att delmålet om att öka utländska direktinvesteringar har uppfyllts.

### Stärka Sveriges handelspolitiska intressen

Omvärldsfaktorer har skapat ogynnsamma förutsättningar för Sveriges offensiva handelspolitiska intressen och för effektiviseringen av den inre marknaden. Inom ramen för dessa förutsättningar har svenska intressen likväl tillvaratagits bra. Regeringen har varit pådrivande och bidragit till att EU har fortsatt att vara en tydlig och konstruktiv aktör på det handelspolitiska området, såväl inom WTO som i relationen till viktiga handelspartner. Regeringens bedömning är att delmålet att stärka Sveriges handelspolitiska intressen har uppfyllts.

Genom Kommerskollegiums expertstöd och analyser till regeringen har myndigheten bidragit till arbetet med att uppnå målen om att stärka Sveriges handelspolitiska intressen och effektivisera den inre marknaden och detta med ett integrerat hållbarhetsperspektiv. Myndighetens arbete med kontaktpunkter och handelshinder bidrar till enklare regelverk och till att hantera enskilda handelshinder. Arbetet med handelshinder för svenska företag har fungerat väl. Detta utfall av utvalda indikatorer visar att Sveriges handelspolitiska intressen har stärkts.



## Effektivisera den inre marknaden

Inom ramen för olika forum på EU-nivå och i arbetet med likasinnade länder har regeringen varit pådrivande gentemot andra medlemsstater och Europeiska kommissionen samt uppmärksammat vikten av en stärkt inre marknad för ökad, långsiktig konkurrenskraft och EU:s motståndskraft i tider av kris.

Regeringen bedömer att delmålet effektivisera den inre marknaden har uppfyllts men det finns behov av att undanröja kvarstående hinder för varor och tjänster samt verka för en bättre efterlevnad.

## Säkra en välfungerande europeisk och internationell kvalitetsinfrastruktur

Digitalisering som ett verktyg för ökad transparens och effektivitet har bidragit till mer effektivitet och transparens på nationell nivå. Det finns fortsatt behov av harmonisering av systemet för ackreditering på europeisk och internationell nivå och därmed minska skillnader mellan de olika ackrediteringsorganen. Svenska standardiseringsorganisationer har fullgjort sitt uppdrag att tillvarata Sveriges intressen i det europeiska och internationella standardiseringsarbetet. Regeringen bedömer att delmålet för att säkra en välfungerande europeisk och internationell kvalitetsinfrastruktur har uppfyllts.

## 4.5 Politikens inriktning

Betydelsen av internationell handel för ekonomin och samhället i stort blir allt större i ljuset av den ryska invasionen av Ukraina och den geopolitiska utvecklingen med bl.a. hårdnande konkurrens, ökad protektionism och tilltagande handelskonflikter.

Internationell handel och kommersiellt utbyte är centralt för Sveriges konkurrenskraft och jobbskapande, hållbar tillväxt och har även stor säkerhetspolitisk betydelse. De senaste årens omvärldsutveckling har belyst vikten av att säkerställa tillgången till nödvändiga råvaror, mineral och insatsvaror för att minimera Sveriges och svenskt näringslivs sårbarhet. Framsteg på dessa områden bidrar också till lägre priser och att uppfylla målet för näringspolitiken; att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag. Ekonomisk tillväxt, handel och näringslivets bidrag är dessutom en förutsättning för att nå de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030 och Parisavtalet. Regeringen avser därför verka för att avsevärt öka privata investeringar och stärka näringslivets och handelns roll i genomförandet av Agenda 2030.

Regeringen vill ge de svenska företagen bästa möjliga förutsättningar att hantera dessa utmaningar och kunna växa nationellt och konkurrera internationellt, inte minst för att ta vara på den affärspotential som bl.a. finns i den gröna och digitala omställningen och på stora tillväxtmarknader. Regeringen avser därför bedriva ett mer proaktivt handels- och investeringsfrämjande. I detta ingår åtgärder för att upprätthålla Sveriges ställning som ett ledande innovationsland med ett konkurrenskraftigt investeringsklimat och med fortsatt stark attraktionskraft.

Regeringen tar därför ett nytt och samlat helhetsgrepp för att utveckla handels- och investeringsfrämjande och för att uppnå bättre samstämmighet, effektivitet, långsiktighet och förutsägbarhet i Regeringskansliets, berörda myndigheters och Business Swedens arbete. Regeringens avsikt är att ta fram en strategi för utrikeshandel, investeringar och global konkurrenskraft. Goda möjligheter till export för svenska företag är en förutsättning för ökad tillväxt. I ljuset av en förändrad omvärld krävs också att de exportfrämjande insatserna anpassas. Regeringen håller

därför på att ta fram en ny exportstrategi och föreslår en förstärkning av det exportfrämjande arbetet.

Regeringen vill på så sätt förbättra grundförutsättningarna för handel, investeringar, grön omställning och innovation för svenska företag, såväl nationellt som internationellt. Sveriges ställning som världsledande kunskapsnation och partner i grön och digital omställning ska stärkas. Svenska företag ska få bättre förutsättningar att öka sin exportandel och närvaro på tillväxtmarknader utanför EU. Nya synergier mellan export- och investeringsfrämjande, handelspolitiken och utvecklingssamarbetet (se utg.omr. 7 Internationellt bistånd) ska undersökas för att stärka svenskt näringslivs möjligheter att bidra till hållbar ekonomisk utveckling i låg- och medelinkomstländer. Målstyrningen, samordningen och uppföljningen av Regeringskansliets och myndigheternas handels- och investeringsfrämjande insatser ska kvalitetssäkras och förbättras.

Synergierna mellan näringslivs- och Sverigefrämjandet ska också stärkas (se utg.omr. 5 Internationell samverkan). En god och nyanserad Sverigebild ökar förutsättningarna att nå målet och delmålen för utrikeshandels- och investeringsfrämjandet. Samtidigt stärks Sveriges motståndskraft mot desinformation och informationspåverkan. Talangattraktion av efterfrågad internationell kompetens är av yttersta vikt och utgör en del av Sverigefrämjandet.

## Exportfrämjande

Företagens behov och efterfrågan ska stå i centrum för det statliga exportfrämjandet, som ska vara samstämmigt, effektivt, långsiktigt och förutsägbart. Statligt finansierade insatser ska kunna uppvisa tydliga och mätbara resultat, med god utväxling när det gäller ökade skatteintäkter och ökad sysselsättning.

Handelsfrämjande i närområdet, EU och Nordamerika, där Sverige traditionellt har en stark ställning, ska värnas och vidareutvecklas. Därutöver inleds en långsiktig satsning för att stödja svenska företags deltagande i uppbyggnaden av Ukraina, med närvaro av Business Sweden i Kiev. Men Sveriges närvaro globalt är också viktig för att kunna ge stöd till svenska företag, inte minst små och medelstora företag, att ta vara på de möjligheter som finns på snabbt växande marknader utanför vårt närområde. En ny och långsiktig främjandesatsning inleds därför i Asien. Sveriges, svenska myndigheters och svenskt näringslivs deltagande i den nordiska paviljongen vid världsutställningen i Osaka (Expo 2025) kommer vara en viktig del i denna satsning.

Ett framgångsrikt näringslivsfrämjande kräver ett målinriktat stöd genom alla de aktörer som ingår i Team Sweden-samarbetet. Detta samarbete ska vidareutvecklas i samråd med näringslivet och i högre utsträckning aktivt fånga upp affärsmöjligheter och positionera svenska lösningar inom strategiskt viktiga områden som t.ex. grön och digital omställning. Gemensamma satsningar ska göras på prioriterade marknader där myndigheter och andra statligt finansierade aktörers deltagande, inom ramen för sina respektive uppdrag, bedöms öka svenska företags möjligheter att tillvarata affärsmöjligheter. Även statliga bolag kan här spela en viktig roll, t.ex. genom att positionera svenska lösningar. Sektorer av stor vikt för svensk export, där ett brett svenskt engagemang bedöms vara ett mervärde är bland annat energi, transport, tillverkningsindustri, råvaror och nya material, digitalisering inklusive AI samt hälsa och life science. Inom dessa områden finns en efterfrågan från andra länder att ta del av svenska företags produkter och tjänster, liksom goda möjligheter att uppnå en ökad klimatnytta kopplat till exporten av svenska lösningar. Sveriges utlandsmyndigheter ges i uppdrag att agera mer proaktivt till stöd för svenska näringslivsintressen i nära samarbete med Team Sweden, bland annat inom dessa områden. Regeringen ska främja svenskt näringslivs möjligheter att bidra till hållbara EU-gemensamma projekt.

Svenska företag ska kunna verka på komplexa marknader och kan då behöva stöd för att hantera risker och krav på ökad aktsamhet när det gäller social och miljömässig hållbarhet och korrupcion. För att underlätta samordning ska EKN, SEK, Business Sweden, Swedfund och Sida ha kompatibla hållbarhetskriterier .

Regeringen avser att utvidga Business Swedens uppdrag till stöd för svenska företags möjligheter att vinna affärer globalt, i synnerhet inom grön omställning och inom projekt för hållbar infrastruktur. Ett sådant uppdrag innebär även att exportföretag ska matchas mer effektivt med finansieringsinstrument inom EU, de multilaterala utvecklingsbankerna och de globala klimatfonderna. Synergier mellan svenskt exportfrämjande och klimatbiståndet ska bidra till klimatnytta i låg- och medelinkomstländer. Även Business Swedens stöd till små och medelstora företag samt till regional exportsamverkan ska vidareutvecklas. Målet är att få till stånd ett tydligt, effektivt och sömlöst stöd till företagen från alla främjandeaktörer. Förutsättningarna för små och medelstora företag att expandera genom export ska förbättras, bl.a. genom att stödet anpassas till respektive företags storlek och affärsmodeller (inklusive tjänste- och e-handelsföretag). Möjligheterna att bli underleverantörer till stora internationella infrastrukturprojekt ska stärkas.

Stödet till internationalisering av Sveriges innovativa företag och miljöer ska utvecklas. Det handlar dels om att innovativa och forskningsinriktade svenska företag ska få bättre möjligheter att utveckla sin kommersialisering, export och internationalisering, dels om att stärka bilden av Sverige som en världsledande kunskapsnation med attraktiva innovationsmiljöer för investeringar och samarbeten. Utvecklingen av svenska test- och demonstrationsmiljöer är av särskild vikt för näringslivets forskning och utveckling i detta sammanhang.

## Exportfinansiering

Ett väl fungerande och marknadskompletterande exportkreditsystem är betydelsefullt för svensk utrikeshandel och skapar sysselsättning i Sverige. För 2024 bedöms efterfrågan på exportkreditgarantier ligga kvar på samma höga nivå som 2023 varför en ram på 475 miljarder kronor föreslås.

Regeringen föreslår att inrätta särskilda exportkreditgarantier för export som kan klassas som bistånd till Ukraina. Svenska företag ges därmed tryggare möjligheter att exportera samhällsviktiga varor till Ukraina och kan bidra till ekonomisk utveckling och uppbyggnad i landet.

Mot bakgrund av den för närvarande mycket stora och svårbedömda risken vid affärer med Ukraina kan EKN inom ordinarie garantimodell endast erbjuda garantier för export dit i begränsade och mycket specifika fall. Genom en ram om 333 miljoner kronor för särskilda exportkreditgarantier för Ukraina ges svenska företag som avser exportera till Ukraina tryggare möjligheter att exportera samhällsviktiga varor till landet och kan därmed bidra till återuppbyggnad och hållbar samhälls- och ekonomisk utveckling i Ukraina. De särskilda exportkreditgarantierna kan endast beviljas för export som kan klassificeras som bistånd (Official Development Assistance, ODA) i enlighet med den definition som används av biståndskommittén (DAC) vid Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD). D Eftersom de inte följer den ordinarie garantimodellen, där en riskavspeglande premie tas ut av företagen, avsätts medel på anslag i statsbudgeten för att täcka eventuella förluster med följande fördelning: utgiftsområde 7 Internationellt bistånd, anslag 1:1 *Biståndsverksamhet* 300 miljoner kronor och utgiftsområde 24 Näringsliv anslag 2:3 *Exportfrämjande verksamhet* 33 miljoner kronor.

Systemet med statsstödda exportkrediter som hanteras av AB Svensk Exportkredit är centralt för att kunna erbjuda exportfinansiering på de löptider som svensk exportindustri efterfrågar. För att möta efterfrågan på krediter beviljas AB Svensk Exportkredit en låneram som för 2024 beräknas till 175 miljarder kronor.

## **Synergier mellan utvecklingssamarbetet, export- och investeringsfrämjandet samt handelspolitiken**

Ett bättre samspel mellan utvecklingssamarbetet, export- och investeringsfrämjandet samt handelspolitiken kan öka förutsättningarna för hållbar utveckling i utvecklingsländer genom ökat handelsutbyte. Samtidigt ska svenska företag kunna dra nytta av att bistånds- och främjandeinsatser pågår i låg- och medelinkomstländer med stor exportpotential eller i sektorer där svenska företags kunnande, handel och utlandsinvesteringar kan bidra till goda utvecklingsresultat och ökad klimatnytta.

Business Sweden har i uppdrag att identifiera affärsmöjligheter och stödja svenska företags deltagande i upphandlingar och projekt inom t.ex. grön och digital omställning. Andra Team Sweden-aktörer ska få bättre förutsättningar att bidra med förstudier, långsiktig projektutveckling, kapacitetsutveckling, experter eller tekniskt bistånd. Utöver goda utvecklingseffekter kan dessa insatser bidra till att svenska företag får tidig insyn i projektutveckling och framtida upphandlingar. Nya finansieringslösningar för att stödja uppbyggnaden av Ukraina och andra utvecklings- och klimatinvesteringar i låg- och medelinkomstländer, ska övervägas och i förekommande fall utvecklas.

## **Investeringsfrämjande**

Regeringen avser vidareutveckla regeringens, Business Swedens och myndigheternas investeringsfrämjande då det finns starka positiva samband mellan utländska direktinvesteringar, nya arbetstillfällen, grön omställning och tillväxt i Sverige. Utländska investeringar är dessutom nödvändiga för att Sverige ska bibehålla konkurrenskraften och attrahera högkvalificerad personal.

Sverige har goda förutsättningar att attrahera strategiskt viktiga investeringar som ligger högt i värdekedjorna, men en allt hårdare global konkurrens om dessa investeringar kräver att regeringen löpande överväger att förbättra investeringsklimatet för både svenska och utländska företag.

För att Sverige ska kunna bemöta intresset från utländska investerare vill regeringen säkerställa att samarbetet mellan Business Sweden och Regeringskansliet, regionala och kommunala aktörer, lärosäten och berörda företag är väl resurssatt och bedrivs på ett effektivt och väl samordnat sätt. Regeringen avser även att ge Business Sweden ett uppdrag att öka sitt fokus på de utländska bolag som redan har investerat i Sverige, med sikte på att dessa företag ytterligare utökar sin verksamhet i landet.

## **Internationell handelspolitik**

Sverige ska vara en tydlig röst för fri och regelbaserad handel som är förutsättningen för en stark ekonomi och för välfärd och konkurrenskraft. Regeringen avser bl.a. agera för att EU ska förhandla och ingå fler strategiskt viktiga, hållbara frihandelsavtal med andra länder och regioner, minska riskerna i strategiska beroenden samt bygga resiliens i en mer osäker omvärld. Vikten av partnerskap med andra länder ökar också med anledning av den komplicerade geopolitiska utvecklingen. I detta arbete ska världshandelsorganisationen WTO ha en grundläggande roll. Sverige driver även på för att ta bort handelshinder generellt och stärka det internationella samarbetet på det digitala området. Detta mot bakgrund av att det i takt med de förändringar som sker i

vår omvärld blir allt viktigare för företag att agera med hela världen som marknad. Sveriges ekonomi, välfärd och egna gröna omställning är också beroende av internationell handel för att få tillgång till kritiska råvaror, en mer effektiv produktion, ett bättre utbud och lägre priser. Trots att tjänster blir allt viktigare för global handel och svensk ekonomi finns det ytterligare potential, såväl globalt som när det gäller EU. Importen är viktig för tillgången till insatsvaror till konkurrensmässiga priser, vilket i sin tur ger förutsättningar för export och ökad konkurrenskraft. En ökad specialisering där företag inriktar sig på olika delar av produktionsprocessen innebär att handel med insatsvaror har blivit viktigare och processer alltmer fragmenterade och utspridda över världen. Regeringen prioriterar därför inte bara möjligheterna att kunna exportera utan också att importera på ett effektivt sätt för att stärka näringslivets lokala och regionala konkurrenskraft.

Regeringen har under 2023 föreslagit en ny lag som ger en granskningsmyndighet möjlighet att granska utländska direktinvesteringar och, om det är nödvändigt, förbjuda dem. Det saknas i dag ett regelverk som ger tillräckliga förutsättningar för att förhindra utländska investerares strategiska förvärv av företag vars verksamhet, information eller teknik har betydelse för Sveriges säkerhet eller för allmän ordning eller allmän säkerhet i Sverige.

## EU:s inre marknad

Regeringen avser att verka för fördjupning och utveckling av den inre marknaden för att säkerställa fria handelsflöden för svenska företag, motverka fragmentering och arbeta för ökad harmonisering av gemensamma regelverk. Tjänstehandeln bör ges särskilt fokus och den digitala inre marknaden bör stärkas för att underlätta för företag och medborgare i Sverige att dra nytta av digitaliseringens möjligheter. Det är även viktigt att motverka framtagandet av produktionsmål samt ökade nivåer av statligt stöd på den inre marknaden.

EU:s inre marknad har sedan den skapades för 30 år sedan bidragit till att göra vardagen enklare för människor och företag, vilket har skapat jobb och ekonomisk tillväxt inte bara i Sverige utan i hela EU. Även om den inre marknaden varit en framgångssaga har EU:s andel av global BNP fortsatt att minska varför arbetet med att utveckla den inre marknaden behöver intensifieras. Trots detta fortsätter kvarstående hinder att hämma varu- och tjänstehandeln. Att stärka motståndskraften på den inre marknaden och att den ska fungera väl, också i tider av kris, genom den fria rörligheten för varor, tjänster och personer, att stärka efterlevnaden av existerande regler, att stärka den digitala inre marknaden och att undanröja handelshinder inom EU förblir därför centralt. Utgångspunkten ska vara en marknadsdriven politik samtidigt som det är viktigt att verka för återhållsamhet avseende EU-gemensam lagstiftning som syftar till att stärka en utpekad sektor eller teknik. Likaledes bör ny lagstiftning leda till så lite administration för näringslivet och medlemsstaterna som möjligt.

Regeringen anser vidare att det behövs en långsiktig plan och vision för hur den inre marknaden kan fortsätta att vara en stark och hållbar motor för arbetstillfällen, entreprenörskap och hållbar tillväxt även under de kommande trettio åren. Det är mycket angeläget att stärka EU:s konkurrenskraft och den inre marknaden för att minska tillväxt- och innovationsklyftan mellan Europa och dess globala konkurrenter.

En välfungerande marknadskontroll är viktig för att säkerställa en effektiv kontroll av produkter som inte uppfyller gällande krav. Den nationella strategin för marknadskontroll för åren 2022–2025 kommer fortsatt att utgöra en central del i det arbetet.

## En välfungerande kvalitetsinfrastruktur

Standardisering och ackreditering bidrar till att främja svensk export och konkurrenskraft. Regeringen avser att fortsätta att arbeta för en effektiv och intressentdriven europeisk ackreditering och standardisering som stödjer den gröna och digitala omställningen.

### 4.6 Budgetförslag

#### 4.6.1 2:1 Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet

**Tabell 4.10 Anslagsutveckling 2:1 Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet**

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
2022	Utfall	24 732	Anslagssparande	2 306
2023	Anslag	26 298 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	26 869
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>26 760</b>		
2025	Beräknat	28 021 <sup>2</sup>		
2026	Beräknat	28 784 <sup>3</sup>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 26 761 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 26 760 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Styrelsen för ackreditering och teknisk kontrolls förvaltningsutgifter.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 4.11 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:1 Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>26 298</b>	<b>26 298</b>	<b>26 298</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	1 147	2 440	3 223
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-685	-717	-737
varav BP24 <sup>3</sup>	-685	-685	-685
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-411	-411	-411
– Generell besparing i statsförvaltningen	-274	-274	-274
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>26 760</b>	<b>28 021</b>	<b>28 784</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 274 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 26 760 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 28 021 000 kronor respektive 28 784 000 kronor.

### Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedacs) uppdragsverksamhet med ackreditering och liknande kompetensbedömning finansieras med avgifter. Swedac bedriver även tjänsteexport genom att medverka i projekt inom internationellt utvecklingsarbete finansierat av främst Sida och EU. Swedac har ett ackumulerat överskott som för ackrediteringsverksamheten beror på lägre kostnader på grund av covid-19-pandemin. Överskottet hanteras i dialog med Regeringskansliet. Inga större förändringar förväntas när det gäller intäkter eller kostnader.

#### Tabell 4.12 Budget för avgiftsbelagd verksamhet: Ackreditering

Tusental kronor

Ackreditering	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)	Ackumulerat resultat
Utfall 2022	106 173	117 574	-11 401	-2 585
Prognos 2023	116 000	116 175	-175	-2 760
Budget 2024	122 600	118 499	4 101	1 341

Källa: Swedac.

#### Tabell 4.13 Budget för avgiftsbelagd verksamhet: Reglerad mätteknik

Tusental kronor

Reglerad mätteknik	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)	Ackumulerat resultat
Utfall 2022	9 665	12 139	-2 474	6 600
Prognos 2023	8 830	12 547	-3 717	2 883
Budget 2024	9 713	11 600	-1 887	996

Källa: Swedac.

#### Tabell 4.14 Budget för avgiftsbelagd verksamhet: Tjänsteexport

Tusental kronor

Tjänsteexport	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)	Ackumulerat resultat
Utfall 2022	2 076	4 042	-1 966	2 922
Prognos 2023	2 460	3 739	-1 279	1 643
Budget 2024	3 000	3 800	-800	843

Källa: Swedac.

## 4.6.2 2:2 Kommerskollegium

**Tabell 4.15 Anslagsutveckling 2:2 Kommerskollegium**

Tusental kronor

2022	Utfall	88 900	Anslagssparande	5 361
2023	Anslag	94 265 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	96 263
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>105 055</b>		
2025	Beräknat	110 889 <sup>2</sup>		
<b>2026</b>	<b>Beräknat</b>	<b>113 461<sup>3</sup></b>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

<sup>2</sup> Motsvarar 107 305 tkr i 2024 års prisnivå.

<sup>3</sup> Motsvarar 107 304 tkr i 2024 års prisnivå.

### Ändamål

Anslaget får användas för Kommerskollegiums förvaltningsutgifter.

**Tabell 4.16 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:2 Kommerskollegium**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>94 265</b>	<b>94 265</b>	<b>94 265</b>
Pris- och löneomräkning <sup>2</sup>	2 694	5 933	8 257
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer varav BP24 <sup>3</sup>	8 096	10 691	10 939
– Justering av anslag till följd av slopad avgift för årlig revision	-169	-169	-169
– Ökning till följd av valutakursförändring.	-2 250		
– Investeringsgranskning	10 000	10 000	10 000
– Generell besparing i statsförvaltningen	-985	-985	-985
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>105 055</b>	<b>110 889</b>	<b>113 461</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

<sup>2</sup> Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2023. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2025–2026 är preliminär.

<sup>3</sup> Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 2 250 000 kronor 2024 för att delvis finansiera en ökning av anslaget 2:5 *Avgifter till internationella handelsorganisationer* för valutakursförändring.

Anslaget ökas med 10 000 000 kronor per år fr.o.m. 2024 för Kommerskollegiums arbete med frågor om utländska direktinvesteringar.

Anslaget minskas med 985 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Regeringen föreslår att 105 055 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Kommerskollegium* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 110 889 000 kronor respektive 113 461 000 kronor.



### 4.6.3 2:3 Exportfrämjande verksamhet

**Tabell 4.17 Anslagsutveckling 2:3 Exportfrämjande verksamhet**

Tusental kronor

2022	Utfall	406 427	Anslagssparande	1 955
2023	Anslag	323 117 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	320 629
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>402 367</b>		
2025	Beräknat	397 367		
<b>2026</b>	<b>Beräknat</b>	<b>382 367</b>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för det statliga uppdraget avseende exportfrämjande till Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden), för näringslivsfrämjande åtgärder och för främjande av svenska företags affärer kopplade till projektexport och andra typer av offentligt upphandlade affärer. Anslaget får användas för näringslivsfrämjande på strategiska marknader och områden, exportutveckling, förstärkt närvaro i ekonomiskt dynamiska regioner, importfrämjande samt särskilda handelsfrämjande och handelspolitiska åtgärder. Vidare får anslaget användas för utgifter för infrianden av exportkreditgarantier till Ukraina till den del utgifterna inte kan klassificeras som bistånd.

**Tabell 4.18 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:3 Exportfrämjande verksamhet**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>313 367</b>	<b>313 367</b>	<b>313 367</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	89 000	84 000	69 000
<i>varav BP24</i>	<i>248 000</i>	<i>248 000</i>	<i>233 000</i>
– Expo Osaka 2025	15 000	15 000	
– Förstärkt exportfrämjande	200 000	200 000	200 000
– Exportkreditgarantier Ukraina	33 000	33 000	33 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>402 367</b>	<b>397 367</b>	<b>382 367</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 15 000 000 kronor 2024 och 2025 för att finansiera ett svenskt deltagande på världsutställningen Expo 2025 i Osaka.

Anslaget ökas med 100 000 000 kronor 2024 för att förstärka exportfrämjandet beräknas fr.o.m. 2025 och 2026 ökas med motsvarande belopp.

Anslaget ökas med 100 000 000 kronor fr.o.m. 2024 för att förstärka exportfrämjandet.

Anslaget ökas med 33 000 000 kronor 2024 för utgifter för infrianden av exportkreditgarantier till Ukraina till den del utgifterna inte kan klassificeras som bistånd.

Regeringen föreslår att 402 367 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Exportfrämjande verksamhet* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 397 367 000 kronor respektive 382 367 000 kronor.

#### 4.6.4 2:4 Investeringsfrämjande

**Tabell 4.19 Anslagsutveckling 2:4 Investeringsfrämjande**

Tusental kronor

2022	Utfall	72 768	Anslagssparande	4
2023	Anslag	67 772 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	67 250
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>77 772</b>		
2025	Beräknat	77 772		
<b>2026</b>	<b>Beräknat</b>	<b>77 772</b>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för det statliga uppdraget avseende investeringsfrämjande till Sveriges export- och investeringstråd (Business Sweden) och för utredningsinsatser inom området.

**Tabell 4.20 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:4 Investeringsfrämjande**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>67 772</b>	<b>67 772</b>	<b>67 772</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	10 000	10 000	10 000
<i>varav BP24</i>	<i>20 000</i>	<i>20 000</i>	<i>20 000</i>
– Förstärkt investeringsfrämjande	20 000	20 000	20 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>77 772</b>	<b>77 772</b>	<b>77 772</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 10 000 000 kronor 2024 för att förstärka investeringsfrämjandet beräknas fr.o.m. 2025 och 2026 ökas med motsvarande belopp.

Anslaget ökas med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2024 för att förstärka investeringsfrämjandet.

Regeringen föreslår att 72 772 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Investeringsfrämjande* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 72 772 000 kronor respektive 72 772 000 kronor.

## 4.6.5 2:5 Avgifter till internationella handelsorganisationer

**Tabell 4.21 Anslagsutveckling 2:5 Avgifter till internationella handelsorganisationer**

Tusental kronor

2022	Utfall	20 624	Anslagssparande	-1 364
2023	Anslag	26 017 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	24 463
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>25 017</b>		
2025	Beräknat	20 517		
<b>2026</b>	<b>Beräknat</b>	<b>20 517</b>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för avgifter och bidrag till samt särskilda insatser med anledning av Sveriges deltagande i följande internationella handelsorganisationer:

- Världshandelsorganisationen (WTO)
- Internationella rådet för samarbete på tullområdet (WCO)
- Internationella Byrån för Utställningar i Paris (BIE).

**Tabell 4.22 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:5 Avgifter till internationella handelsorganisationer**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>20 517</b>	<b>20 517</b>	<b>20 517</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	4 500		
<i>varav BP24</i>	<i>4 500</i>		
– <i>Ökning till följd av valutakursförändring.</i>	<i>4 500</i>		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>25 017</b>	<b>20 517</b>	<b>20 517</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 4 500 000 kronor 2024 för att kompensera för valutakursförändring.

Regeringen föreslår att 25 017 000 kronor anvisas under anslaget 2:5 *Avgifter till internationella handelsorganisationer* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 20 517 000 kronor respektive 20 517 000 kronor.

## 4.6.6 2:6 Bidrag till standardiseringen

**Tabell 4.23 Anslagsutveckling 2:6 Bidrag till standardiseringen**

Tusental kronor

2022	Utfall	31 336	Anslagssparande	
2023	Anslag	31 336 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	31 336
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>31 336</b>		
2025	Beräknat	31 336		
<b>2026</b>	<b>Beräknat</b>	<b>31 336</b>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Sveriges Standardiseringsförbund.

**Tabell 4.24 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:6 Bidrag till standardiseringen**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>31 336</b>	<b>31 336</b>	<b>31 336</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>31 336</b>	<b>31 336</b>	<b>31 336</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 31 336 000 kronor anvisas under anslaget 2:6 *Bidrag till standardiseringen* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 31 336 000 kronor respektive 31 336 000 kronor.

## 4.6.7 2:7 AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning

**Tabell 4.25 Anslagsutveckling 2:7 AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning**

Tusental kronor

2022	Utfall	146 832	Anslagssparande	168
2023	Anslag	87 500 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	11 536
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>100 000</b>		
2025	Beräknat	100 000		
<b>2026</b>	<b>Beräknat</b>	<b>100 000</b>		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget för användas för ersättning till AB Svensk Exportkredit för eventuellt underskott inom ramen för systemet med statsstödda exportkrediter till fast ränta, det så kallade CIRR-systemet (Commercial Interest Reference Rate).

**Tabell 4.26 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 2:7 AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>100 000</b>	<b>100 000</b>	<b>100 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>100 000</b>	<b>100 000</b>	<b>100 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 100 000 000 kronor anvisas under anslaget 2:7 *AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 100 000 000 kronor respektive 100 000 000 kronor.

#### 4.6.8 Exportkreditnämnden

Exportkreditnämndens verksamhet ska bedrivas så att den är självbärande över tiden och samtidigt erbjuda de svenska exportföretagen villkor som motsvarar vad konkurrerande företag i andra länder kan erhålla.

Ramutnyttjandet uppgick den 30 juni 2023 till 427 miljarder kronor för ordinarie exportkreditgarantier och till 0 miljarder kronor för investeringsgarantier. Obundna offerter medräknas till 50 procent i ramutnyttjandet medan bundna offerter och garantier medräknas till 100 procent.

#### Kreditgaranti för exportkrediter

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 ställa ut kreditgarantier för exportkrediter som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 475 000 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Exportkreditnämndens (EKN) verksamhet har tillsammans med Aktiebolaget Svensk Exportkredits verksamhet en avgörande betydelse för företagens möjligheter att finansiera exportaffärer. Riskavtäckning är centralt för exportföretagen för att inte få sämre förutsättningar än sina konkurrenter och gå miste om affärer eller få minskad konkurrenskraft internationellt. Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att under 2024 ställa ut kreditgarantier för exportkrediter som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 475 000 000 000 kronor.

#### Kreditgaranti för investeringar

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 ställa ut kreditgarantier för investeringar som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 10 000 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** För de svenska exportföretagen är det centralt med riskavtäckning för att inte få sämre förutsättningar än sina konkurrenter och gå miste om affärer eller få minskad konkurrenskraft internationellt. EKN har de senaste åren noterat en ökning av intresset från den svenska exportindustrin för strategiska investeringar genom investeringsgarantier. Det är viktigt att behålla ramen för investeringsgarantier för den svenska exportindustrins strategiska investeringar.

Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att under 2024 ställa ut kreditgarantier för investeringar som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 10 000 000 000 kronor.

### Kreditgaranti för att säkra tillgången av råvaror

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 ställa ut kreditgarantier för att säkra tillgången av råvaror som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 12 000 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Exportkreditnämnden kan fr.o.m. 2022 utfärda statliga kreditgarantier för att säkra tillgången av råvaror genom en s.k. råvarugaranti. En råvarugaranti används för att täcka risken för en långivares finansiering av en utländsk låntagares investering i ett råvaruprojekt om denna låntagare inte klarar att fullfölja betalningarna enligt låneavtalet. En förutsättning för att få en råvarugaranti för ett låneavtal är att låntagaren sluter ett långfristigt leveransavtal med en svensk råvaruimportör.

Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att under 2024 ställa ut kreditgarantier som uppgår till högst 12 000 000 000 kronor för att säkra tillgången av råvaror.

### Kreditgaranti för export till Ukraina

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 ställa ut kreditgarantier för export till Ukraina, som kan klassificeras som bistånd (i enlighet med den definition som används av biståndskommittén Development Assistance Committee (DAC) vid Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), som uppgår till högst 333 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Näringslivet kan spela en viktig roll i uppbyggnaden av Ukraina. Den höga riskexponeringen är dock ett hinder för många företag. Svenska företag har efterfrågat exportkreditgarantier från EKN för att dela risken. Mot bakgrund av den för närvarande mycket stora och svårbedömda risken kan EKN inom ordinarie garantimodell dock endast erbjuda garantier i begränsade och mycket specifika fall. Genom en ram om 333 miljoner kronor för särskilda exportkreditgarantier för Ukraina ges svenska företag som avser exportera till Ukraina tryggare möjligheter att exportera samhällsviktiga varor till landet och kan därmed bidra till återuppbyggnad och hållbar samhälls- och ekonomisk utveckling i Ukraina. Dessa garantier följer inte den ordinarie garantimodellen, där en riskavspeglande avgift tas ut av företagen för att motsvara statens förväntade kostnader. I stället avsätts medel på anslag i statsbudgeten för att täcka eventuella förluster med fördelningen anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd 300 miljoner kronor och anslaget 2:3 *Exportfrämjande verksamhet* inom utgiftsområde 24 Näringsliv 33 miljoner kronor.

Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att under 2024 ställa ut kreditgarantier för export till Ukraina, som kan klassificeras som bistånd (Official Development Assistance, ODA) i enlighet med den definition som används av biståndskommittén (DAC) vid Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), som uppgår till högst 333 000 000 kronor.

## Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 4.27 Uppdragsverksamhet**

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)	Ackumulerat resultat
Utfall 2022	2 022 137	2 934 031	-911 894	25 320 219
Prognos 2023	1 941 000	1 634 811	313 620	25 633 839
Budget 2024	2 051 000	1 692 998	360 114	25 993 953

Källa: EKN.

### 4.6.9 Låneram för AB Svensk Exportkredit

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att för 2024 besluta att Aktiebolaget Svensk Exportkredit får ta upp lån i Riksgäldskontoret för exportfinansiering som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 125 000 000 000 kronor.

**Skälen för regeringens förslag:** Statsstödda exportkrediter, s.k. CIRR-krediter, är centrala för exportföretagen för att de inte ska få sämre förutsättningar än sina konkurrenter och gå miste om affärer eller få minskad konkurrenskraft internationellt. En låneram i Riksgäldskontoret säkerställer SEK:s upplåning i CIRR-systemet för att kunna erbjuda företagen långfristiga lån. Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att för 2024 besluta att Aktiebolaget Svensk Exportkredit får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 125 000 000 000 kronor.

# Utgiftsområde 25

## Allmänna bidrag till kommuner



## Utgiftsområde 25 – Allmänna bidrag till kommuner

### Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	3
2	Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner .....	5
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	5
2.2	Utgiftsutveckling.....	5
2.3	Mål för utgiftsområdet.....	5
2.4	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	5
2.5	Resultatredovisning.....	6
2.5.1	Förutsättningar och ramverk.....	6
2.5.2	Ännu ett år med höga resultatnivåer .....	7
2.5.3	Intäcks- och kostnadsutveckling i kommunsektorn.....	8
2.5.4	Högre investeringsnivå men lägre skuldsättning.....	11
2.5.5	Den långsiktiga finansiella ställningen har stärkts .....	12
2.5.6	Skillnader mellan kommuner och mellan regioner.....	13
2.5.7	Statens styrning av kommuner och regioner.....	17
2.6	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	20
2.6.1	En fortsatt förstärkning av kommunsektorns ekonomi.....	21
2.6.2	Den statliga styrningen kan utvecklas .....	22
2.7	Politikens inriktning .....	23
2.7.1	Den ekonomiska utvecklingen .....	23
2.7.2	Förstärkning av de generella statsbidragen.....	23
2.7.3	Utvecklingen av den statliga styrningen av kommunsektorn .....	25
2.8	Budgetförslag.....	26
2.8.1	1:1 Kommunalekonomisk utjämning.....	26
2.8.2	1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader .....	30
2.8.3	1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer .....	31
2.8.4	1:4 Tillfälligt stöd till enskilda kommuner och regioner.....	32
2.8.5	1:5 Medel till befolkningsmässigt mindre kommuner .....	33

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner enligt tabell 1.1.

**Tabell 1.1 Anslagsbelopp**

Tusental kronor

Anslag

1:1 Kommunalekonomisk utjämning	167 870 852
1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader	5 727 268
1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer	7 150
1:4 Tillfälligt stöd till enskilda kommuner och regioner	375 000
1:5 Medel till befolkningsmässigt mindre kommuner	300 000
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>174 280 270</b>



## 2 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

### 2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar fem anslag. Inom ramen för anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* redovisas flera olika bidrag och avgifter. Utgiftsområdet omfattar vidare anslaget 1:2 *Utjämningsbidrag för LSS-kostnader* (inkomsttitel 7121 *Utjämningsavgift för LSS-kostnader*), anslaget 1:3 *Bidrag till kommunalekonomiska organisationer*, anslaget 1:4 *Tillfälligt stöd till enskilda kommuner och regioner* och anslaget 1:5 *Medel till befolkningsmässigt mindre kommuner*.

### 2.2 Utgiftsutveckling

I denna proposition föreslås att utgifterna inom utgiftsområdet sammantaget ökas med 16,375 miljarder kronor 2024 jämfört med 2023. Anledningen till detta är höjningen av nivån på de generella statsbidragen till kommunerna och regionerna och att ett antal ekonomiska regleringar föreslås till följd av förändrade uppgifter och förutsättningar som sammantaget ökar utgifterna inom utgiftsområdet.

**Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
1:1 Kommunalekonomisk utjämning	151 223	151 878	151 878	<b>167 871</b>	163 258	164 034
1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader	4 893	5 718	5 359	<b>5 727</b>	5 727	5 727
1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer	7	7	7	<b>7</b>	7	7
1:4 Tillfälligt stöd till enskilda kommuner och regioner	299	1		<b>375</b>		
1:5 Medel till befolkningsmässigt mindre kommuner	300	300	300	<b>300</b>		
<b>Äldreanslag</b>						
2022 1:6 Tillfälligt stöd för ökade kostnader för finansiering	300					
<b>Totalt för utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner</b>	<b>157 022</b>	<b>157 905</b>	<b>157 544</b>	<b>174 280</b>	<b>168 992</b>	<b>169 768</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### 2.3 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet är att skapa goda och likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner och regioner som bidrar till en effektiv kommunal verksamhet med hög kvalitet (prop. 2008/09:1 utg.omr. 25 avsnitt 2.3, bet. 2008/09:FiU3, rskr. 2008/09:150).

### 2.4 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Regeringens redovisning utgår från följande bedömningsgrunder:

- årets resultat
- intäktsutveckling
- kostnadsutveckling
- skuldsättning
- soliditet
- skillnader i resultat, kostnadsutveckling, skuldsättning och soliditet mellan kommuner respektive mellan regioner
- utvecklingen av statens styrning av kommuner och regioner.

## 2.5 Resultatredovisning

### 2.5.1 Förutsättningar och ramverk

#### **Konjunkturen och den demografiska utvecklingen påverkar kommunsektorn**

Kommunsektorn, dvs. kommuner och regioner, ansvarar för en stor del av välfärdens verksamheter, såsom hälso- och sjukvård, omsorg och skola, och bär därmed också en stor del av de offentliga utgifterna. De kommunala utgifterna motsvarade ca 22 procent av BNP 2022. Kommunerna och regionerna har genom den kommunala beskattningsrätten ett långtgående ansvar för finansieringen av verksamheterna. Skatteintäkter utgör ca två tredjedelar av de totala intäkterna. Utvecklingen av kommunsektorns ekonomi är därmed starkt konjunkturberoende.

Förändringar i befolkningens storlek och sammansättning påverkar bl.a. utvecklingen av skatteunderlaget, efterfrågan på välfärdstjänster och annan kommunal service samt investeringsbehov. De påverkar också kompetensförsörjningen i kommuner och regioner. Befolkningsstillväxten i landet var hög i mitten av 2010-talet, men har dämpats de senaste åren. År 2022 ökade folkmängden med knappt 0,7 procent, vilket kan jämföras med genomsnittet för den senaste tioårsperioden som uppgick till nästan 1 procent. Under 2022 minskade folkmängden i 131 kommuner och i 5 län, vilket var 46 kommuner och 5 län fler än under 2021. Ökningen av antalet barn, dvs. personer 0–18 år, var hög i mitten av 2010-talet men har sedan 2016 successivt avtagit. År 2022 minskade antalet barn. Antalet födda barn 2022 var 8 procent lägre än 2021. Antalet barn i förskoleåldern minskade, medan antalet barn i grundskoleåldern ökade svagt och ökningen av antalet barn 16–18 år var fortsatt på en relativt hög nivå. Antalet personer 67–79 år fortsatte att öka 2022, men i en avtagande takt, medan ökningen av antalet personer 80 år och äldre steg kraftigt, från 2,9 till 4,1 procent.

#### **Kommuner och regioner ska ha en god ekonomisk hushållning**

Enligt kommunallagen (2017:725) ska kommuner och regioner ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet och varje kommun och region ska besluta om riktlinjer och ange finansiella mål för detta. Riktlinjer och mål ska utgå från vad som i normalfallet är att betrakta som en god ekonomisk hushållning men också anpassas utifrån den enskilda kommunens eller regionens förhållanden, t.ex. vad gäller dess finansiella ställning, befolkningsutveckling, investeringsbehov och skuldsättning. En viktig princip för vad som är en god ekonomisk hushållning är att ekonomin ska vara långsiktigt hållbar och att dagens konsumtion eller ekonomiska förvaltning inte ska innebära att kostnader vältras över på kommande generationer.

Kommuner och regioner ska enligt kommunallagen som huvudregel upprätta en budget så att intäkterna överstiger kostnaderna (balanskravet). Detta anger den lägsta godtagbara resultatnivån och följs upp genom balanskravsresultatet. Enligt lagen (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning beräknas balanskravsresultatet genom att årets resultat, som är en av bedömningsgrunderna i detta avsnitt, justeras

för vissa poster, bl.a. avsättningar till och uttag från resultatutjämningsreserver och orealiserade vinster och förluster i värdepapper. Balanskravet är också en del av det finanspolitiska ramverket.

De indikatorer som används för att följa upp målet för utgiftsområdet bedöms sammantaget kunna ge en bild av kommunsektorns ekonomiska ställning och förutsättningar. Flera av indikatorerna är vanligt förekommande som mått för bedömningen av god ekonomisk hushållning i kommuner och regioner. Resultaten avseende kommunala verksamheter, såsom skola, hälso- och sjukvård och omsorg, redovisas inom respektive utgiftsområde.

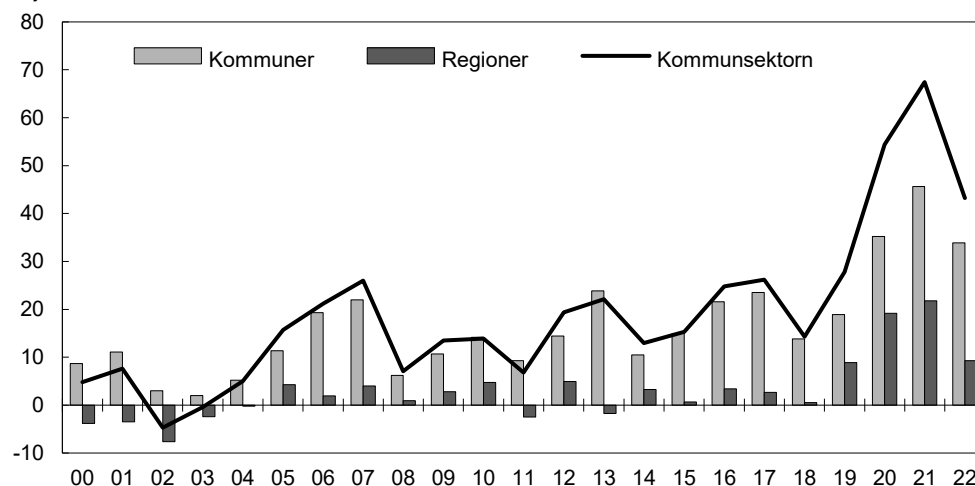
## 2.5.2 Ännu ett år med höga resultatnivåer

Årets resultat är en viktig indikator för att bedöma ekonomin i kommuner och regioner. Positiva och tillräckligt höga resultatnivåer, som bl.a. behövs för att finansiera hela eller delar av investeringarna, ger förutsättningar att nå kommunalagens krav på god ekonomisk hushållning.

Kommunsektorn redovisade 2022 ett sammantaget resultat om drygt 43 miljarder kronor. Resultatet innebär en fortsatt hög resultatnivå, även om det var lägre än 2021 då resultatet uppgick till 67 miljarder kronor (se diagram 2.1). Den höga resultatnivån 2022 förklaras främst av att skattunderlaget utvecklades bättre än förväntat. Kommunernas resultat uppgick till 34 miljarder kronor och regionernas till 9 miljarder kronor. Sänkningen av resultatnivån jämfört med 2021 innebar mer än en halvering av resultatnivån för regionerna. Resultatet 2022 var högre än genomsnittet 2012–2021, som uppgick till knappt 29 miljarder kronor (drygt 22 miljarder kronor för kommunerna och drygt 6 miljarder kronor för regionerna).

**Diagram 2.1** Årets resultat i kommunsektorn

Miljarder kronor



Källa: Statistiska centralbyrån.

Ett vanligt förekommande finansiellt mål för en god ekonomisk hushållning som anges av kommuner och regioner är att årets resultat ska uppgå till en viss angiven andel av skatteintäkter och generella statsbidrag. Kommunsektorns resultat som andel av dess skatteintäkter och generella statsbidrag uppgick 2022 till 4,1 procent (5 procent för kommunerna och 2,4 procent för regionerna). Det var lägre än 2021, då andelen uppgick till 6,7 procent, men högre än genomsnittet 2012–2021, som uppgick till 3,3 procent (4 procent för kommunerna och 1,9 procent för regionerna).

Kommuner och regioner har sedan 2013 enligt 11 kap. 14 § kommunallagen under vissa förutsättningar möjlighet att reservera medel till en resultatutjämningsreserv för

att utjämna intäkter över en konjunkturcykel. Vid utgången av 2022 fanns det totalt nästan 53 miljarder kronor avsatta i resultatutjämningsreserver, vilket var 13 miljarder kronor mer än 2021. Reserverna uppgick till 38 miljarder kronor för kommunerna och 15 miljarder kronor för regionerna. Det var 226 kommuner och 10 regioner som hade medel avsatta i en resultatutjämningsreserv.

Kommunsektorn som helhet redovisade 2022 ett positivt balanskravsresultat (se vidare Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 4.3).

### **Koncernernas resultat har ökat**

De flesta kommuner och regioner har någon del av sin verksamhet organiserad i företagsform. Exempelvis har flertalet kommuner ett bostads- och fastighetsbolag. Kommuner och regioner äger totalt omkring 2 000 företag.

Företagens ekonomiska resultat och ställning redovisas tillsammans med kommunens respektive regionens uppgifter i de sammanställda räkenskaperna, dvs. koncernredovisningen. Det totala resultatet enligt koncernredovisningarna var högre än resultatet i kommunsektorn 2012–2021. Totalt uppgick årets resultat 2022 i koncernredovisningarna till 60 miljarder kronor, varav kommunernas koncerner stod för 50 miljarder kronor. Resultatet för 2022 var högre än det årliga genomsnittet 2012–2021 som totalt uppgick till 39 miljarder kronor, varav kommunernas resultat för koncernen uppgick till nästan 33 miljarder kronor och regionernas till drygt 6 miljarder kronor.

### **2.5.3 Intäkts- och kostnadsutveckling i kommunsektorn** **Skatteintäkterna ökade mer än förväntat**

Kommunsektorns totala intäkter ökade med knappt 3 procent och uppgick till 1 345 miljarder kronor 2022. Två tredjedelar av sektorns intäkter utgjordes av skatteintäkter (se diagram 2.2). Med undantag för 2020 har skatteintäkterna utvecklats relativt starkt under flera år till följd av en högkonjunktur. År 2022 ökade skatteintäkterna med 6 procent, vilket var en högre ökningstakt än genomsnittet för den senaste femårsperioden, då ökningstakten var 4,1 procent. De ökade skatteintäkterna berodde på en stark utveckling av skatteunderlaget. Medelskattesatsen för kommunsektorn 2022 uppgick till 32,24 procent, vilket var en minskning med 0,03 procentenheter jämfört med 2021. Under den senaste tioårsperioden har medelskattesatsen ökat med 0,64 procentenheter. Det är främst regionerna som har höjt skattesatsen. Regionernas skattesats ökade med 0,55 procentenheter, medan kommunernas skattesats ökade med 0,08 procentenheter.

Staten bidrar till finansieringen av kommunsektorns verksamheter genom generella statsbidrag inom detta utgiftsområde. De generella statsbidragen kan, liksom kommunalskattemedlen, användas fritt av kommunerna och regionerna utifrån lokala och regionala behov. Staten bidrar också till finansieringen av kommunala verksamheter genom riktade statsbidrag, inklusive kostnadsersättningar, inom andra utgiftsområden. Statsbidragen, som de redovisas i den kommunala redovisningen, till kommunsektorn uppgick 2022 sammantaget till 293 miljarder kronor, varav 174 miljarder kronor till kommunerna och 119 miljarder kronor till regionerna. Det innebar en minskning med drygt 10 miljarder kronor jämfört med närmast föregående år, vilket kan förklaras av att stora tillskott av riktade statsbidrag som gjordes i samband med pandemin successivt minskat.

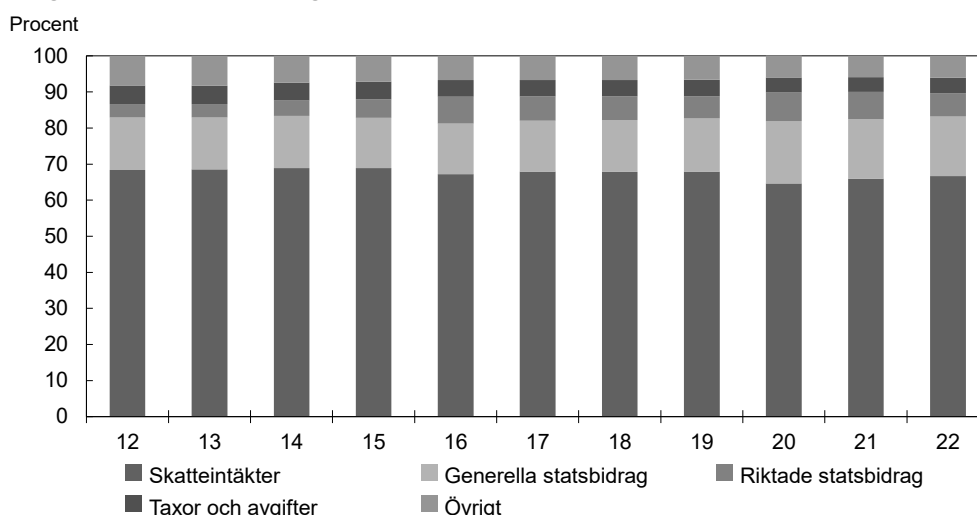
De generella statsbidragen, som de redovisas i den kommunala redovisningen, uppgick 2022 till drygt 210 miljarder kronor. I detta belopp ingår utöver de generella statsbidragen som redovisas inom detta utgiftsområde även vissa bidrag som i den

statliga redovisningen anges som riktade bidrag, t.ex. bidraget för läkemedelsförmånerna till regionerna som 2022 uppgick till nästan 34 miljarder kronor. År 2022 höjdes de generella statsbidragen med 3 miljarder kronor efter förslag i budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 25, bet. 2021/22:FiU3, rskr. 2021/22:120). I de generella statsbidragen 2022 ingick även en tillfällig höjning av de generella statsbidragen om 5 miljarder kronor som gjordes efter förslag i budgetpropositionen för 2021, bl.a. för att minska risken för nedskärningar eller skattehöjningar, under en period som bedömdes fortsätta att präglas av spridningen av sjukdomen covid-19 och dess konsekvenser (prop. 2020/21:1 utg.omr. 25, bet. 2020/21:FiU3, rskr. 2020/21:151).

De riktade statsbidragen, som de redovisas i den kommunala redovisningen, inom andra utgiftsområden uppgick till 83 miljarder kronor 2022. De riktade statsbidragen minskade med 12 miljarder kronor jämfört med 2021 och utgjorde 6,5 procent av kommunsektorns totala intäkter 2022.

De finansiella intäkterna uppgick till drygt 16 miljarder kronor 2022, varav kommunerna stod för 13 miljarder kronor och regionernas för 3 miljarder kronor. Mellan 2021 och 2022 minskade dessa intäkter med 13 miljarder kronor, varav minskningen för regionerna uppgick till 10 miljarder kronor, främst till följd av en svagare utveckling på börsen.

**Diagram 2.2 Fördelning av kommunsektorns intäkter**



Anm.: I de generella statsbidragen till regionerna ingår i denna sammanställning bidrag för läkemedelsförmånerna. Uppgifter i detta diagram baseras på uppgifter från Sveriges Kommuner och Regioner utifrån kommuners och regioners räkenskapsammandrag medan utvecklingen av intäkterna totalt sett utgår från resultaträkningen i räkenskapsammandraget. Uppgifterna kan därför skilja sig något åt.

Källor: Statistiska centralbyrån och Sveriges Kommuner och Regioner.

### Relativt hög kostnadsökningstakt

Kommunsektorns totala kostnader uppgick 2022 till 1 302 miljarder kronor, vilket var en ökning med knappt 5 procent jämfört med 2021. Ökningen var högre än genomsnittet för 2012–2021, som uppgick till 4,2 procent. Kostnadsökningstakten var, till skillnad från föregående år, betydligt högre i kommunerna än i regionerna. Ökningen uppgick för kommunerna till 5,9 procent och för regionerna till 3,2 procent.

Kostnader för pedagogisk verksamhet, omsorg samt hälso- och sjukvård utgör huvuddelen av kommunsektorns verksamhetskostnader. Kostnader för personal är den största enskilda kostnadsposten i välfärdsverksamheterna. Personalkostnaderna utgjorde 50 procent av kostnaderna 2022, vilket var något lägre jämfört med närmast föregående år.



Kommunsektorns sammanlagda verksamhetskostnader uppgick till drygt 1 219 miljarder kronor 2022. I dessa kostnader ingår inte avskrivningar eller finansiella kostnader. Verksamhetskostnaderna ökade med 3,2 procent 2022 jämfört med 2021. Det var en lägre utvecklingstakt än den årliga genomsnittliga ökningstakten under den senaste tioårsperioden, som uppgick till 4,2 procent.

Kommunernas verksamhetskostnader motsvarade 2022 ca 64 procent av kommunsektorns totala verksamhetskostnader. Den största andelen av kommunernas kostnader avser pedagogisk verksamhet (se tabell 2.2). Kostnadsökningen för pedagogisk verksamhet var lägre 2022 jämfört med genomsnittet för den närmast föregående femårsperioden. För vård och omsorg var kostnadsökningstakten högre 2022 jämfört med genomsnittet för den senaste femårsperioden. Den procentuella kostnadsökningen under 2022 var högst för posten övrigt följt av äldreomsorgen. Under den närmast föregående femårsperioden var kostnadsökningen störst inom området pedagogisk verksamhet.

**Tabell 2.2 Kommunernas verksamhetskostnader**

Miljarder kronor och förändring i procent

	Andel av total kostnad 2022	Kostnader 2022	Förändring 2021/2022	Genomsnittlig förändring 2017–2021
Pedagogisk verksamhet	43	332	3,8	4,0
<i>varav</i>				
– förskola, annan pedagogisk verksamhet, förskoleklass och fritidshem	14	109	3,1	3,1
– grundskola	18	142	4,5	4,7
– gymnasieskola	6	49	3,5	3,0
– övrig utbildning	4	32	3,1	5,6
Vård och omsorg	37	287	4,5	3,6
<i>varav</i>				
– äldreomsorg	19	146	5,5	3,4
– funktionshindrade	11	87	4,4	3,4
– ekonomiskt bistånd	2	14	-4,9	2,7
– individ- och familjeomsorg	5	39	4,9	5,2
Övrigt	20	154	7,5	-0,3
<b>Totalt kommuner</b>	<b>100</b>	<b>773</b>	<b>4,8</b>	<b>2,9</b>

Anm.: I posten övrigt ingår kommunernas kostnader för kultur och fritid, infrastruktur och skydd, affärsverksamhet, arbetsmarknadsåtgärder och flyktmottagande m.m. Uppgifterna i denna tabell baseras på uppgifter från Sveriges Kommuner och Regioner utifrån kommunernas räkenskapsammandrag medan utvecklingen av kostnaderna totalt sett utgår från resultaträkningen i räkenskapsammandragen. Uppgifterna kan därför skilja sig något åt.

Källor: Statistiska centralbyrån och Sveriges Kommuner och Regioner.

Regionernas verksamhetskostnader 2022 motsvarade ca 36 procent av kommunsektorns totala verksamhetskostnader. Hälso- och sjukvårdens kostnader ökade 2022 i en lägre takt jämfört med genomsnittet för den senaste femårsperioden (se tabell 2.3). Kostnadsökningarna var högst för läkemedel (öppenvård).

**Tabell 2.3 Regionernas verksamhetskostnader**

Miljarder kronor och förändring i procent

	Andel av total kostnad 2022	Kostnader 2022	Förändring 2021/2022	Genomsnittlig förändring 2017–2021
<b>Regioner</b>				
Hälso- och sjukvård, totalt	88	377	1,7	5,5
<i>varav</i>				
– primärvård	17	70	0,8	6,9
– specialiserad somatisk vård	47	199	1,1	5,6
– specialiserad psykiatrisk vård	8	31	-1,0	5,3
– tandvård	3	11	0,8	2,1
– övrig hälso- och sjukvård	8	35	4,9	4,3
– läkemedel (öppenvård) <sup>1</sup>	7	30	7,2	4,7
Regional utveckling samt trafik och infrastruktur	12	54	6,8	4,7
<b>Totalt regioner</b>	<b>100</b>	<b>430</b>	<b>2,3</b>	<b>5,4</b>

Anm.: I kostnader för hälso- och sjukvård ingår också kostnader för tandvård och politisk verksamhet. Uppgifter i denna tabell baseras på uppgifter från Sveriges Kommuner och Regioner utifrån regionernas räkenskapsammandrag medan utvecklingen av kostnaderna totalt sett utgår från resultaträkningen i räkenskapsammandragen. Uppgifterna kan därför skilja sig något åt.

<sup>1</sup>Avser kostnader för läkemedel i öppenvård.

Källor: Statistiska centralbyrån och Sveriges Kommuner och Regioner.

Kommunsektorns investeringar påverkar kostnaderna för drift, avskrivningar och finansiella kostnader. Avskrivningarna uppgick till nästan 49 miljarder kronor och ökade med knappt 5 procent 2022 jämfört med 2021. Det kan jämföras med genomsnittet för den senaste tioårsperioden då ökningstakten uppgick till nästan 7 procent per år. De finansiella kostnaderna ökade kraftigt jämfört med 2021 och uppgick till knappt 34 miljarder kronor. Den stora ökningen var främst en följd av hög inflation, vilket innebar bl.a. ökade kostnader för pensioner, värdeförändringar av värdepapper och höjd räntenivå.

### 2.5.4 Högre investeringsnivå men lägre skuldsättning

Behovet av att renovera befintliga verksamhetslokaler och det behov av nya lokaler som den demografiska utvecklingen innebär medför ökade investeringar i verksamhetslokaler som äldreboenden, sjukhus och skolor. Eftersatt underhåll kan också leda till ökade investeringsbehov. Efter flera år med ökande investeringsnivåer skedde en minskning 2020 och 2021. År 2022 ökade återigen investeringarna och uppgick till 107 miljarder kronor, varav kommunernas investeringar uppgick till 83 miljarder kronor och regionernas till 24 miljarder kronor. Kommunsektorns investeringar ökade med drygt 11 procent jämfört med 2021, vilket kan jämföras med att investeringstakten 2012–2021 i genomsnitt ökade med 6 procent per år.

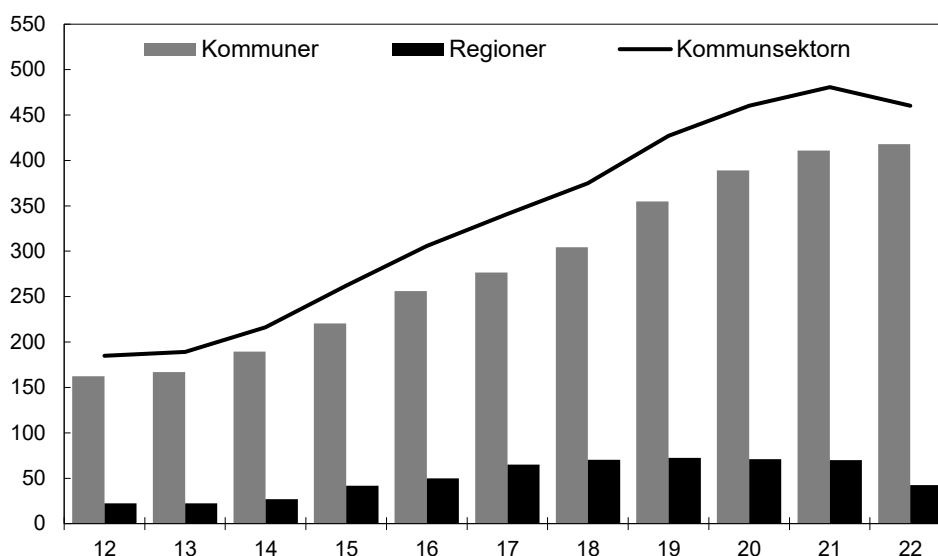
Kommuner och regioner finansierar hela eller delar av sina investeringar med egna medel, genom årets resultat och avskrivningar. Ju större del av investeringarna som finansieras med egna medel desto mindre behöver lånas upp av banker och kreditinstitut. Utvecklingen av skuldsättningen i kommuner och regioner beror därför bl.a. på hur stor andel av investeringarna som en kommun kan finansiera med egna medel. Kommuner och regioner tar också upp lån för vidareutlåning till investeringar som de kommunala företagen gör och går även i borgen för de kommunala företagens lån till investeringar, vilket påverkar kommunernas och regionernas skuldsättning och kan utgöra en ekonomisk risk.

Kommunsektorns självfinansieringsgrad, dvs. hur stor andel av investeringarna som finansieras med egna medel, uppgick till 86 procent 2022. Det innebär att sektorn som helhet inte fullt ut finansierade investeringarna för 2022 med egna medel genom det utrymme som skapas via årets resultat och avskrivningar. Självfinansieringsgraden var lägre än 2021 men högre än genomsnittet för 2012–2021 som uppgick till 75 procent.

Den totala låneskulden, dvs. både den kort- och långfristiga skulden, uppgick till 460 miljarder kronor 2022, varav kommunerna stod för nästan 418 miljarder kronor och regionerna för drygt 42 miljarder kronor (se diagram 2.3). Låneskulden minskade med 4,2 procent (20 miljarder kronor) jämfört med 2021. Den genomsnittliga ökningstakten 2012–2021 uppgick till nästan 12 procent. Kommunernas låneskuld fortsatte att öka, medan regionernas skuld minskade med 27 miljarder kronor.

### Diagram 2.3 Kommunsektorns låneskulder

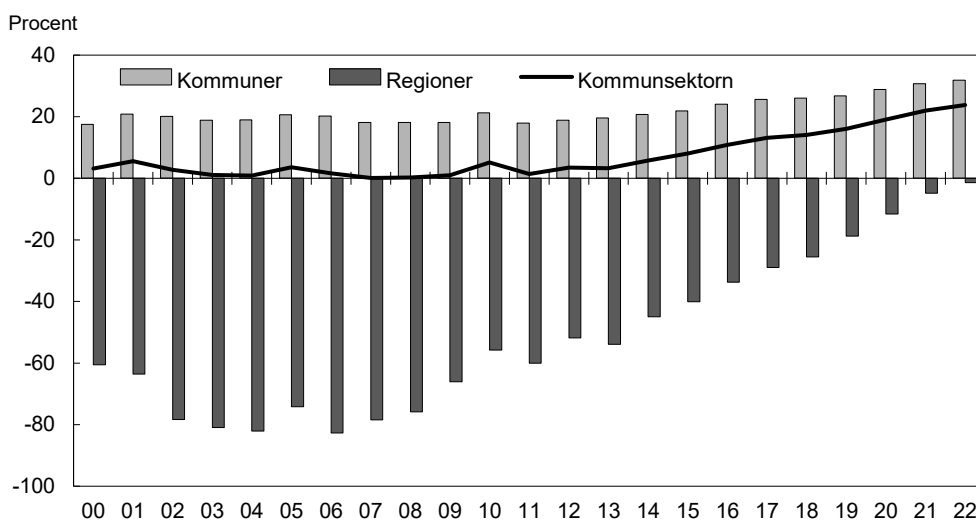
Miljarder kronor



Källa: Statistiska centralbyrån.

### 2.5.5 Den långsiktiga finansiella ställningen har stärkts

Nyckeltalet soliditet visar hur stor andel av tillgångarna som finansierats med egna medel och visar den långsiktiga finansiella styrkan. Ju större del av tillgångarna som finansierats med egna medel desto bättre förutsättningar har kommuner och regioner att möta ekonomiskt utmanande år. Soliditeten, inklusive pensionsåtaganden ingångna före 1998, fortsatte att förstärkas för både kommunerna och regionerna 2022 och uppgick till knappt 24 procent för sektorn som helhet (se diagram 2.4). Den positiva förändringen var bl.a. en följd av det positiva resultatet och en minskning av pensionsåtaganden ingångna före 1998. Kommunernas och regionernas soliditet, inklusive pensionsåtaganden ingångna före 1998, uppgick till 32 procent respektive -1 procent 2022. Regionernas soliditet, inklusive pensionsåtaganden ingångna före 1998, har stärkts mer än kommunernas den senaste tioårsperioden.

**Diagram 2.4 Kommunsektorns soliditet inkl. pensionsåtaganden ingångna före 1998**

## 2.5.6 Skillnader mellan kommuner och mellan regioner

### Höga resultatnivåer i alla grupper av kommuner

Redovisningen av skillnader mellan kommuner i detta avsnitt utgår bl.a. från tre kommungrupper, de s.k. huvudgrupperna. Indelningen är gjord av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och baseras i huvudsak på kriterierna storlek på tätorten, närhet till större tätort och pendlingsmönster. Huvudgrupperna är storstäder och storstadsnära kommuner, större städer och kommuner nära större stad samt mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner. Det finns stora skillnader inom dessa grupper, dvs. mellan enskilda kommuner inom samma grupp. I det följande benämns huvudgrupperna av kommuner som kommungrupper.

Totalt sett har kommunernas ekonomi stärkts men det finns stora skillnader mellan olika kommuner och mellan olika kommungrupper i fråga om bl.a. resultat, kostnadsutveckling, skuldsättning och soliditet (se tabell 2.4). Resultatutfallen 2022 var lägre än 2021 men betydligt högre än genomsnittet för den senaste tioårsperioden för samtliga kommungrupper.

Årets resultat och resultatets andel av skatter och generella statsbidrag var 2022, liksom föregående år och genomsnittet för den senaste tioårsperioden, högst i storstäder och storstadsnära kommuner. Denna kommungrupp har också i jämförelse med de andra grupperna större realisationsvinster från exploateringsverksamhet. Om denna intäkt exkluderas minskar skillnaderna mellan grupperna. Resultatet 2022 var lägst i mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner. Skillnaderna i resultat mellan kommungrupperna var mindre 2022 än 2021, men större än de genomsnittliga resultaten under den senaste tioårsperioden.

Det var 22 kommuner som redovisade ett negativt resultat 2022. Dessa kommuner ingår i kommungrupperna större städer och kommuner nära större stad samt mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner. Antalet kommuner som redovisade ett negativt resultat var högre 2022 än 2021, då antalet var 5 kommuner. De negativa resultaten 2022 berodde bl.a. på den svaga utvecklingen på börsen som medförde krav på nedskrivning av finansiella tillgångar såsom värdepapper i aktier och fonder. Vissa kommuner gjorde en inlösen av en del av pensionskulden, dvs. betalade av skulden för en viss eller vissa årskullar, för att minska den totala skulden och utbetalningarna kommande år.

Högst genomsnittlig avsättning till resultatutjämningsreserver 2022 och även för genomsnittet för den senaste tioårsperioden hade kommungruppen mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner. Avsättningarna ökade också mer i denna kommungrupp 2022 än i de andra två kommungrupperna. Det genomsnittliga balanskravsresultatet för samtliga kommuner var något lägre 2022 än genomsnittet för årets resultat. Även för detta resultat redovisade kommungruppen storstäder och storstadsnära kommuner högst resultat. Balanskravsresultatet är lägre jämfört med årets resultat, vilket till stor del kan förklaras av att medel avsatts till resultatutjämningsreserven.

Kostnadsutvecklingen var betydligt högre 2022 än 2021 och högre än genomsnittet 2012–2021 för samtliga kommungrupper. Kostnaderna ökade lika mycket i kommungrupperna 2022.

Skuldsättning i tabell 2.4 nedan avser långsiktiga och kortsiktiga lån i banker och kreditinstitut. Av tabellen framgår att kommungruppen storstäder och storstadsnära kommuner har högst skulder medan kommungruppen större städer och kommuner nära större stad har lägst skulder. Skulderna har ökat för alla grupper över tid men mest för kommungruppen storstäder och storstadsnära kommuner. Vid utgången av 2022 hade kommungruppen storstäder och storstadsnära kommuner högst skuld.

Samtliga kommungrupper fortsatte att stärka soliditeten 2022 jämfört med 2021. Liksom tidigare har kommungruppen storstäder och storstadsnära kommuner högst soliditet. Soliditeten har dock stärkts mest i kommungruppen mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner under den senaste tioårsperioden. Detta har lett till att skillnaderna i soliditet mellan kommungrupperna har minskat.

Skattesatsen till kommuner varierade 2022 mellan 16,90 och 23,80 kronor per 100 kronor, vilket motsvarar en differens på 6,90 kronor. En del av skillnaden kan förklaras av olika ansvarsfördelning mellan kommuner och regionen i länen. Skillnaden mellan kommungrupperna vad gäller den genomsnittliga skattesatsen ökade 2022 jämfört med genomsnittet för den senaste tioårsperioden. Högst genomsnittlig skattesats har mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner, medan storstäder och storstadsnära kommuner har lägst genomsnittlig skattesats.

**Tabell 2.4 Nyckeltal för kommungrupperna**

Utfall 2022 och genomsnittligt utfall 2012–2021, procent om inget annat anges

	Storstäder och storstads- nära kommuner 2022	Större städer och kommuner nära större stad 2022	Mindre städer/ tätorter och landsbygds- kommuner 2022	Riket 2022	Storstäder och storstadsnära kommuner 2017–2021	Större städer och kommuner nära större stad 2017–2021	Mindre städer/ tätorter och landsbygds- kommuner 2017–2021
Befolknings- utveckling	1,1	0,6	0,1	0,7	1,4	0,9	0,4
Investeringar, kr/inv.	9 091	7 585	7 923	7 982	6 313	5 117	5 461
Kostnads- utveckling	5,3	5,3	5,3	5	2,8	2,9	2,9
Generella statsbidrag och utjämning kr/inv.	7 614	19 120	22 510	18 885	5 462	13 843	16 114
Årets resultat, kr/inv.	4 532	2 969	2 731	3 105	2 264	1 513	1 638
Årets resultat som andel av generella statsbidrag och skatteintäkter	7,3	4,3	3,8	4,5	4,3	2,6	2,7
Resultatutjäm- ningsreserv	3 021	3 054	3 552	3 282	1 607	1 443	1 846
Balanskravs- resultat	4 126	2 419	2 415	2 688	1 622	1 137	1 081
Skuldsättning <sup>1</sup>	28 653	24 122	24 918	26 183	20 585	17 573	17 370
Soliditet inkl. pensionsåtaganden ingångna före 1998	34,4	29,5	31,3	31,9	24,5	15,8	15,6
Skattesats	21,55	21,65	21,78	21,67	21,46	21,59	21,72

<sup>1</sup> Avser långfristiga och kortfristiga lån i banker och kreditinstitut. Genomsnitt för perioden 2017–2022 eftersom uppgifter saknas för 2012–2016.

Källa: Statistiska centralbyrån.

### Regionerna har en sämre ekonomi än kommunerna

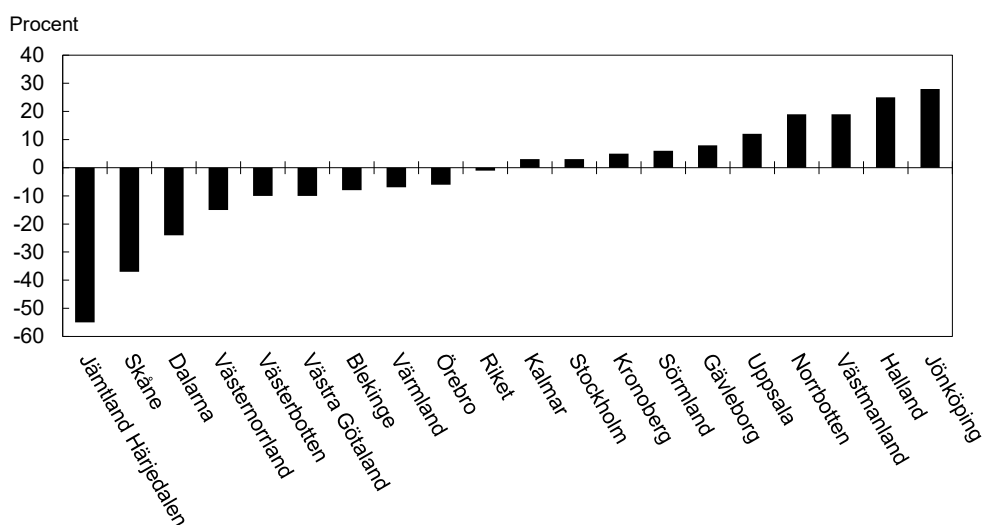
Regionerna har totalt sett haft betydligt svagare ekonomi än kommunerna under många år på 2000-talet (se avsnitt 2.5.2). Nästan alla regioner har höjt skattesatsen under flera år sedan 2012. En större andel av regionerna än kommunerna har haft negativa resultat. Under 2019–2021 var dock regionernas resultatnivå hög och nästan samtliga regioner redovisade positiva resultat. Regionernas resultatnivå sjönk 2022, men var fortsatt relativt hög jämfört med åren före 2019. Det var 7 regioner som redovisade ett negativt resultat 2022, vilket var i nivå med genomsnittligt antal regioner med negativa resultat 2012–2021. De negativa resultaten 2022 berodde, liksom för kommunerna, bl.a. på nedskrivning av finansiella tillgångar.

Kostnadsökningen i regionerna varierade 2022 mellan som lägst -0,6 procent och som högst 5,5 procent. Under den senaste tioårsperioden har variationen legat mellan ett genomsnitt på som lägst 2,9 procent och som högst 5,5 procent. Kostnadsökningen för hälso- och sjukvården i regionerna var relativt låg 2022 och varierade mellan enskilda regioner från en minskning av kostnaderna på 0,5 procent till en ökning med nästan 14 procent. Variationen mellan enskilda regioners kostnadsutveckling för hälso- och sjukvård har varit stor de senaste tre åren. I genomsnitt för de senaste tio åren har kostnaderna för hälso- och sjukvård ökat som minst med 2,5 procent och som mest med 5 procent.

Regionernas långsiktiga finansiella ställning fortsatte att stärkas 2022. År 2012 hade samtliga regioner en negativ soliditet. År 2022 hade 14 regioner en positiv soliditet,

inklusive pensionsåtaganden ingångna före 1998 (se diagram 2.5). Det var fyra regioner fler än 2021.

**Diagram 2.5 Regionernas soliditet, inkl. pensionsåtaganden ingångna före 1998, 2022**



Källa: Statistiska centralbyrån.

### Det kommunalekonomiska utjämningsystemet ska ge likvärdiga ekonomiska förutsättningar

De generella statsbidragen fördelas till största delen genom det kommunalekonomiska utjämningsystemet, och det till systemet kopplade anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämnings*. Systemet har till syfte att ge kommuner och regioner likvärdiga ekonomiska förutsättningar trots skillnader i skattekraft och strukturella faktorer såsom befolkningsutveckling, ålderssammansättning och bebyggelsestruktur. Bidragen inom systemet finansieras till största delen av statliga medel. En mindre del av bidragen finansieras genom att vissa kommuner och regioner betalar en avgift i systemet.

År 2022 fick kommunerna 107 miljarder kronor och regionerna 44 miljarder kronor genom systemet. Bidragens betydelse som intäktskälla skiljer sig åt mellan enskilda kommuner och regioner. När alla bidrag och avgifter inom systemet summeras per kommun varierade beloppen mellan -21 530 och 33 600 kronor per invånare 2022. Det genomsnittliga, ovägda beloppet per kommun, dvs. när hänsyn inte tas till olikheter i antalet invånare, var 15 750 kronor per invånare. Av kommunerna var nio nettobetalare i systemet. Den huvudgrupp av kommuner som fick störst bidrag i systemet, i genomsnitt 18 780 kronor per invånare, var mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner. Storstäder och storstadsnära kommuner fick i genomsnitt 6 220 kronor per invånare och större städer och kommuner nära större stad 16 050 kronor per invånare.

Det genomsnittliga ovägda beloppet per region var 6 340 kronor per invånare 2022. Beloppen varierade mellan -950 och 11 260 kronor per invånare. En region var nettobetalare i systemet.

Den parlamentariskt sammansatta Utjämningskommittén (Fi 2022:03) har i uppdrag att göra en bred översyn av det kommunalekonomiska utjämningsystemet (dir. 2022:36). Regeringen har beslutat om tilläggsdirektiv som innebär att kommittén även ska föreslå åtgärder för att motverka höga och ökande skattesatser i kommuner och regioner, inklusive åtgärder för att minska risken för negativa bieffekter av inkomstutjämnings på tillväxten (dir. 2023:56). Uppdraget ska redovisas senast den 3 maj 2024.

## 2.5.7 Statens styrning av kommuner och regioner

Statskontoret redovisar årligen en kartläggning av utvecklingen av den statliga styrningen av kommuner och regioner. Resultatet redovisades i rapporten Utvecklingen av den statliga styrningen av kommuner och regioner 2022 (Statskontoret 2023). Kartläggningen visar att utvecklingen av den statliga styrningen i stora delar följer samma mönster som tidigare år. I rapporten framgår att statens styrning är omfattande och detaljerad och har ökat både vad gäller regelstyrning i form av lagar och förordningar och kunskapsstyrning, exempelvis genom rådgivning och vägledning. Den statliga styrningen av regionerna är mer omfattande i dag jämfört med 2019, vilket till stor del beror på statens hantering av pandemin.

Under 2022 fanns 208 riktade statsbidrag till kommunsektorn, varav 26 avsåg kostnadsersättningar. Antalet riktade statsbidrag har legat på ungefär samma nivå sedan 2020 men är 14 fler än 2019.

Det infördes 16 nya riktade statsbidrag till kommunsektorn under 2022, samtidigt som 11 bidrag upphörde att gälla. Flest nya statsbidrag har tillkommit inom områdena hälso- och sjukvård och social omsorg. Samtidigt har också flest statsbidrag upphört inom samma områden.

Statskontorets kartläggning visar att 46 riktade statsbidrag (inklusive kostnadsersättningar) har förändrats väsentligt under 2022, framför allt inom utbildningsområdet samt inom vård- och omsorgsområdet. Drygt 20 av de förändringar som myndigheten har identifierat handlar om att regeringen har ökat bidragsramen väsentligt. Myndigheten har identifierat 19 riktade statsbidrag som har minskat väsentligt i omfattning under 2022. Av dessa finns 13 inom vård- och omsorgsområdet samt inom utbildningsområdet. Totalt gällde 24 överenskommelser mellan staten och SKR under 2022 och de flesta avser liksom tidigare områdena hälso- och sjukvård samt social omsorg.

Under 2022 trädde 36 nya eller ändrade lagar och förordningar i kraft som bedöms haft en betydande påverkan på kommunsektorn. Sju av de nya reglerna som har börjat att gälla under 2022 var ett resultat av EU-lagstiftning. Flest nya eller ändrade lagar och förordningar som påverkar kommunsektorn trädde i kraft inom Utbildnings-, Justitie- och dåvarande Infrastrukturdepartementets områden.

Under 2022 gav regeringen 47 statliga myndigheter knappt 160 uppdrag som bedöms ha påverkat kommuner eller regioner. Socialstyrelsen har fått flest uppdrag tillsammans med Statens skolverk (Skolverket) och länsstyrelserna.

### **Statskontoret har analyserat statens styrning av kommuner och regioner**

I samband med publiceringen av rapporten om utvecklingen av statens styrning av kommuner och regioner publicerade Statskontoret en fördjupad analys av styrningen genom rapporten Att styra de självstyrande – En analys av statens styrning av kommuner och regioner (Statskontoret 2023:7).

Av rapporten framgår att stora delar av statens styrning under perioden 2020–2022 har syftat till att höja kvaliteten i kommunal verksamhet, eller till att öka likvärdigheten i utfall mellan kommunerna och mellan regionerna. Analysen visar att statens styrning för att höja kvaliteten eller öka likvärdigheten inte tar tillräcklig hänsyn till kommunernas och regionernas strukturella förutsättningar.

Statskontoret lyfter fram två förutsättningar som regeringen behöver anpassa sin styrning till för att den ska vara effektiv. Den ena förutsättningen är att regeringen behöver beakta små kommuners mottagningskapacitet. Statens styrning är, enligt



myndigheten, mer omfattande än vad vissa små kommuner har kapacitet att hantera. Den andra förutsättningen gäller kompetensförsörjningen. Det är brist på personal inom många av kommunsektorns verksamhetsområden och att då höja ambitionsnivån riskerar att leda till att samma personal behöver utföra fler uppgifter än tidigare.

I rapporten framgår vidare att regeringen i vissa fall vidtagit åtgärder som, enligt Statskontoret, stämmer bättre överens än tidigare med de övergripande målen för styrningen. Inom skolområdet har regeringen fördelat riktade statsbidrag utifrån socioekonomi för att kompensera för elevernas olika förutsättningar, vilket innebär att styrningen sker mer i enlighet med de övergripande målen på skolområdet. Myndigheten konstaterar också att dialogbaserad styrning, vilket innebär att myndigheter regelbundet för strukturerade dialoger med kommuner och regioner i syfte att skapa bättre förutsättningar att nå målen, ökat under 2020–2022. Statskontoret bedömer att det är för tidigt att dra slutsatser om huruvida denna form av styrning kommer att ge avsedd effekt, men noterar att dialogerna kan bidra till att staten får mer genomslag för sin kunskapsstyrning som sker genom t.ex. vägledning, utbildning och rådgivning.

### **Statskontorets uppdrag att analysera kommunal samverkan**

Statskontoret har haft i uppdrag att beskriva utvecklingen av samverkan mellan kommuner och att analysera konsekvenser av omfattande kommunal samverkan med hjälp av fallstudier. I uppdraget har också ingått att utvärdera lagändringarna från 2018 i bl.a. kommunallagen som innebär att kommunernas möjligheter att avtalsamverka har utvidgats (prop. 2017/18:151, bet. 2017/18:KU30, rskr. 2017/18:304). I rapporten Hand i hand – en analys av kommunal samverkan (Statskontoret 2023:5) konstateras att en kartläggning visar att samverkan har ökat över tid främst på grund av att avtalsamverkan har ökat. Samverkan genom gemensam nämnd och kommunalförbund är oförändrad sedan 2016. Myndigheten bedömer att kommunernas samverkan till stor del fungerar effektivt och att kommunerna kan få ut mer av insatta resurser och bromsa framtida kostnadsökningar.

Myndigheten påpekar att samverkan inte löser alla typer av utmaningar som kommunerna har samt att samverkan sällan sänker kommunernas kostnader. Vidare anser kommunerna inte att det är lämpligt att samverka om stora medborgarnära verksamheter. Samverkan kan också försämra möjligheterna för de enskilda kommunerna att styra och ha insyn i verksamheten, och försvåra möjligheten till ansvarsutkrävandet i kommunerna. Samverkan för därför med sig vissa demokratiska risker.

När det gäller avtalsamverkan bedömer Statskontoret att lagändringarna som trädde i kraft 2018 har haft den effekt som var avsedd. Kommunerna använder avtalsamverkan i större omfattning och inom fler områden än tidigare. En begränsande faktor för avtalsamverkan är att kommunerna är osäkra på hur de ska tillämpa upphandlingslagstiftningen inom vissa områden. De efterfrågar därför mer konkret stöd.

Statskontoret redovisar framgångsfaktorer som är viktiga för att samverkan ska vara effektiv och fungera väl. Exempel på framgångsfaktorer är hög grad av formalisering, interaktion och samarbete, förtroende och goda relationer samt ett gediget förarbete. Det är också viktigt att aktivt hantera och motverka demokratiska risker och administrativa konsekvenser som uppstår till följd av samverkan.

### **Stöd för verksamhetsutveckling och effektivisering**

Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) är en ideell förening som har bildats i samarbete mellan staten och SKR. RKA:s uppdrag är att underlätta

uppföljning och analys av olika verksamheter i kommuner och regioner genom att ge analysstöd och utbildningar samt tillhandahålla statistik i databasen Kolada. Sedan 2020 publiceras nyckeltal för produktivitet och effektivitet i kommuner och sedan 2021 publiceras även motsvarande nyckeltal för regioner. Efterfrågan och intresset för dessa nyckeltal är stort och en hög andel av de utbildningar som RKA hållit under 2022 har inriktats på effektivitet i kommuner och regioner.

RKA tar även fram årliga rapporter utifrån nyckeltalen om produktivitet och effektivitet. En andra rapport om produktivitet i regioner publicerades i oktober 2022 (Produktivitet i regioner – En rapport om kostnader och volymer inom hälso- och sjukvården). I rapporten konstateras att kostnadsökningstakten har varit hög inom hälso- och sjukvården de senaste åren, betydligt högre än t.ex. kostnadsökningstakten för kommunernas vård och omsorg. Samtidigt har de producerade vårdvolymerna minskat, inte enbart på grund av pandemin utan minskningen har pågått under många år. Detta indikerar att produktiviteten inom hälso- och sjukvården har minskat. RKA definierar produktivitet som aktiviteter och prestationer i relation till resursåtgång. Effektivitet definieras som resursåtgång i relation till måluppfyllelse. RKA framhåller att för att bättre kunna analysera och förstå utvecklingen inom hälso- och sjukvården och hur effektiviteten har utvecklats krävs ytterligare utveckling av nyckeltal som fångar t.ex. hälsoutfall.

RKA har i tidigare rapporter konstaterat att det finns stora skillnader i effektivitet mellan kommuner och att de inte funnit några samband mellan kvalitet och kostnader, dvs. den kommun som har högst resursförbrukning är inte nödvändigtvis den som har högst kvalitet (Effektivitet i kommuner 2021). RKA lyfter samtidigt fram att begränsningen av data som kan användas för att t.ex. mäta kvalitet i verksamheter gör att analyserna bör tolkas med försiktighet.

### **Stärkt kapacitet genom kommunsammanläggningar**

Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att undersöka kommuners intresse för att inleda ett arbete med frivilliga sammanläggningar, och lämna förslag till åtgärder som bedöms kunna bidra till att processer om sammanläggningar påbörjas (dir. 2023:46). Sammanläggningarna syftar till att långsiktigt stärka kommunernas kapacitet att hantera det kommunala uppdraget, och därmed upprätthålla och utveckla en god kommunal service i hela landet. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2023.

### **Försöksverksamhet som syftar till att motverka välfärdsbrottslighet**

Försöksverksamhetskommittén har i uppdrag att främja försöksverksamhet i kommuner och regioner (dir. 2021:110). Syftet med utredningen är att öka kommunernas och regionernas kapacitet att hantera de samhällsutmaningar de står inför. Regeringen har beslutat om tilläggsdirektiv som innebär att utredaren även har i uppdrag att sträva efter att få till stånd försöksverksamhet som syftar till att motverka välfärdsbrottslighet (dir. 2023:47). Uppdraget ska redovisas senast den 14 december 2023.

### **Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet**

En särskild utredare har fått i uppdrag att dels analysera de rättsliga förutsättningarna för kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet, dels lämna flera alternativa författningsförslag om sådan anslutning (dir. 2023:63). Syftet med utredningen är att motverka felaktiga utbetalningar och välfärdsbrott. Uppdraget ska redovisas senast den 20 december 2024.

## Nationella kvalitetskrav inom välfärdsområdet

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om att inrätta nationella kvalitetskrav för de verksamheter som bedrivs inom välfärdens områden (bet. 2017/18:FiU44 punkt 2, rskr. 2017/18:357).

Regeringen beslutade den 30 augusti 2018 nationella målsättningar för höjda kunskapsresultat, förbättrad kvalitet i undervisningen och en ökad likvärdighet inom det svenska skolväsendet (U2018/03428). Beslutet avsåg endast vissa skolformer. I september 2021 fick Skolverket i uppdrag att bl.a. föreslå nationella målsättningar, delmål och indikatorer för de skolformer för vilka det i dag inte finns sådana och för fritidshemmet (U2018/02652 och U2021/03837). Regeringen beslutade den 17 maj 2023 nya nationella målsättningar (U2023/01696). Målsättningarna anknyter till huvudmännens och rektorernas ansvar för att bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete enligt 4 kap. 3 och 4 §§ skollagen (2010:800).

I propositionen Skolans arbete med trygghet och studiero (prop. 2021/22:160) föreslogs förtydliganden i bl.a. bestämmelserna om det systematiska kvalitetsarbetet. Därutöver föreslogs dels ett bemyndigande i skollagen för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om hur det systematiska kvalitetsarbetet ska bedrivas (4 kap. 6 a §), dels ändringar i skollagens bestämmelse om hur Statens skolinspektion (Skolinspektionen) ska formulera sina förelägganden (26 kap. 10 §). Syftet med förslagen var att Skolinspektionen ska kunna få vitesförelägganden utdömda i domstol vid brister i det systematiska kvalitetsarbetet. I propositionen anges att en tydligare reglering av det systematiska kvalitetsarbetet bl.a. kan tydliggöra hur de nationella målsättningarna, delmålen och indikatorerna ska användas inom det systematiska kvalitetsarbetet. Det kan t.ex. innebära att det tydliggörs att uppföljningen på huvudmanna- och skolnivå ska göras med bl.a. delmålen och indikatorerna som utgångspunkt samt vilka resultatanalyser inom områdena som ska göras. På så sätt kan de nationella målsättningarna, delmålen och indikatorerna få en tydlig och samlande roll inom det systematiska kvalitetsarbetet.

Riksdagen har beslutat i enlighet med förslagen i propositionen (bet. 2021/22:UbU28, rskr. 2021/22:364). Regeringen har därefter, genom beslut om ändringar i de s.k. skolformsförordningarna, bemyndigat Skolverket att meddela föreskrifter om hur det systematiska kvalitetsarbetet enligt skollagen ska bedrivas i förskolan, förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan och fritidshemmet, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning. Lag- och förordningsändringarna trädde i kraft den 1 augusti 2022. Regeringen bedömer att tillkännagivandet därmed är tillgodosett i den del som rör skolväsendet. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

## 2.6 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Den kommunala självstyrelsen, kommunernas och regionernas ansvar för välfärdsverksamheterna och den kommunala beskattningsrätten utgör viktiga delar av den svenska decentraliserade samhällsmodellen. Kommuner och regioner har frihet att inom ramen för befintlig lagstiftning själva utforma sin verksamhet. Enligt lagen om kommunal bokföring och redovisning ska varje kommun och region i sin förvaltningsberättelse redogöra för om målen och riktlinjerna för en god ekonomisk hushållning har uppnåtts och följts.

Den kommunala beskattningsrätten ger kommuner och regioner ett långtgående ansvar för verksamhetens finansiering. Skatteintäkterna står för den allra största delen av kommunsektorns intäkter. De generella statsbidragen, som finansieras inom detta utgiftsområde, utgör en del av intäkterna. Det är därför inte möjligt att dra alltför

långtgående eller säkra slutsatser om hur de generella statsbidragen påverkat kommuners och regioners ekonomiska förutsättningar och bidragit till en effektiv kommunal verksamhet med hög kvalitet. Måluppfyllelsen bedöms mot bakgrund av dessa förutsättningar.

### 2.6.1 En fortsatt förstärkning av kommunsektorns ekonomi

År 2022 var det tredje året i rad med en hög resultatnivå för kommunsektorn. De höga resultatnivåerna kan till stor del förklaras av att under pandemin blev skatteintäkterna högre än förväntat samtidigt som tillskotten av statsbidrag var stora. Den långsiktiga finansiella ställningen, soliditeten, har stärkts och avsättningar till resultatutjämningsreserver ökat. Denna utveckling har skett i både kommuner och i regioner. Måluppfyllelsen ur detta perspektiv var därmed god. Höga resultat är dock inget mål i sig, utan de ska vara tillräckligt höga för att kravet på god ekonomisk hushållning och balanskravet ska kunna nås. Det är viktigt att den ekonomiska utvecklingen kan bidra till goda förutsättningar att tillhandahålla välfärd och annan kommunal service med hög kvalitet, på både kort och lång sikt. De höga resultatnivåerna är därför inte nödvändigtvis en indikation på att graden av måluppfyllelse har ökat och att de ekonomiska förutsättningarna bidragit till en effektiv kommunal verksamhet med hög kvalitet. De höga resultatnivåerna kan vara en indikation på att de resurser som staten tillfört kommunsektorn inte fullt ut har kunnat användas för att öka kvaliteten i välfärden och i annan kommunal service. Högre nivåer av tillskott än nödvändigt, dvs. en överkompensation av kommunsektorn, riskerar också att motverka effektiviseringar och därmed riskerar att leda till minskad måluppfyllelse på längre sikt. Att kommunernas och regionernas ekonomi har stärkts bidrar dock positivt till måluppfyllelsen genom att kommunsektorn har förutsättningar att möta kommande års utmaningar.

Skuldsättningen i kommunsektorn har minskat sedan 2021, men minskningen har endast skett i regionerna medan kommunernas skuldsättning har fortsatt att öka. Utöver kommunallagens krav på en god ekonomisk hushållning i verksamheten ställs i samma lag krav på kommunernas och regionernas medelförvaltning, bl.a. att de ska förvalta sina medel på ett sådant sätt att krav på god avkastning och betryggande säkerhet kan tillgodoses.

Även om avsättningarna till resultatutjämningsreserver i kommuner och regioner har ökat under de senaste åren kan regeringen konstatera att möjligheten att reservera medel till en resultatutjämningsreserv endast fått ett begränsat genomslag sett till antalet kommuner och regioner som har avsatt medel. Regeringen har nyligen lämnat förslag till riksdagen om att dagens resultatutjämningsreserv ska ersättas med en resultatreserv (prop. 2022/23:119). Införandet av en resultatreserv innebär att kommuner och regioner ges större möjligheter att planera sitt sparande i syfte att nå en god ekonomisk hushållning. Regeringen bedömer att förslaget kommer att bidra positivt till kommunsektorns ekonomiska förutsättningar och därmed öka måluppfyllelsen inom utgiftsområdet.

Det finns skillnader i den ekonomiska situationen, t.ex. vad gäller resultatnivåer och soliditet, mellan enskilda kommuner, mellan olika grupper av kommuner och mellan regioner. Det innebär inte nödvändigtvis att likvärdigheten i de ekonomiska förutsättningarna brister, utan det kan till viss del följa av den kommunala självstyrelsen. Enskilda kommuners och regioners riktlinjer och målsättningar varierar utifrån förutsättningar och behov i den egna kommunen eller regionen. Kommuner med en hög befolkningstillväxt kan exempelvis behöva höga resultat för att finansiera investeringar. Stora, ökande eller systematiska skillnader över tid kan dock vara en indikation på att de ekonomiska förutsättningarna inte är likvärdiga.

Kommungruppen storstäder och storstadsnära kommuner har under den senaste tioårsperioden i genomsnitt haft högre resultatnivåer och en högre soliditet än de två andra kommungrupperna. Resultatnivåerna för 2022 var dock höga och den långsiktiga finansiella ställningen, dvs. soliditeten, har också stärkts för samtliga kommungrupper. Resultatnivåerna var generellt sett också höga i regionerna och flera av regionerna har stärkt sin långsiktiga finansiella ställning även under 2022. Det var dock en högre andel kommuner och regioner som redovisade negativa resultat 2022 än 2021. Regeringen följer utvecklingen vad gäller skillnader i ekonomisk ställning i olika grupper av kommuner och regioner.

Det finns skillnader i skattesats mellan enskilda kommuner och mellan grupper av kommuner. Den kommunala beskattningsrätten är en viktig del av den kommunala självstyrelsen. Det kommunalekonomiska utjämningsystemet bidrar till målet att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar genom att det utjämnar för skillnader i skattekraft och strukturella faktorer som påverkar kostnader. Systemet bidrar därmed till att minska skillnader i skattesats. Det kommunalekonomiska utjämningsystemet ska dock inte utjämna för faktorer som kommuner och regioner kan påverka, såsom effektivitet.

Regeringen anser att bl.a. RKA:s redovisning av nyckeltal för produktivitet och effektivitet, som visar på stora skillnader mellan kommuner respektive regioner i uppmätt produktivitet och effektivitet, indikerar att det finns utrymme för en fortsatt effektivisering inom de kommunala verksamheterna. RKA:s arbete för att främja kommunala analyser och jämförelser mellan kommuner respektive mellan regioner är viktigt i detta sammanhang. Regeringen ser positivt på att efterfrågan varit stor vad gäller nyckeltalen för produktivitet och effektivitet, då verksamhetsutveckling genom jämförelser kan leda till såväl högre effektivitet i den egna kommun eller regioner som ökad likvärdighet i landet.

## 2.6.2 Den statliga styrningen kan utvecklas

Den statliga styrningens utformning är viktig för kommunsektorns möjligheter att bedriva en effektiv kommunal verksamhet med hög kvalitet. Statskontorets årliga uppföljning av utvecklingen av statens styrning av kommuner och regioner och den fördjupade analysen av styrningen som myndigheten genomfört visar att den statliga styrningen av kommunsektorn är fortsatt omfattande och att kommuners och regioners strukturella förutsättningar behöver beaktas i styrningen.

Den statliga styrningen syftar till att nationella mål ska uppnås, t.ex. att öka kvalitet och likvärdighet i landet. Riktade statsbidrag gör det möjligt att bl.a. rikta medel till specifika verksamhetsområden med stora utvecklingsbehov. Samtidigt behöver den statliga styrningen utformas utifrån ett helhetsperspektiv, där det beaktas att kommuner och regioner, med olika strukturella förutsättningar, måste kunna hantera den samlade styrningen. Regeringen bedömer att måluppfyllelsen inom utgiftsområdet skulle kunna stärkas, både vad avser effektivitet och kvalitet i den kommunala verksamheten, om steg tas för att utveckla den statliga styrningen av kommunsektorn genom att t.ex. se över utformningen av de riktade statsbidragen.

Regeringen ser positivt på att avtalssamverkan mellan kommuner har ökat. Statskontorets rapport visar att samverkan kan bidra till en mer effektiv kommunal verksamhet och att den kan innebära en möjlighet att bromsa framtida kostnadsökningar. Regeringen bedömer att Statskontorets rapport är ett viktigt underlag för en fortsatt utveckling av en effektiv och ändamålsenlig samverkan. Det är viktigt att de demokratiska risker med samverkan som Statskontoret tar upp i rapporten beaktas. Närhet till beslut, transparens och möjlighet till ansvarsutkrävande är centrala delar av den lokala och regionala demokratin.

## 2.7 Politikens inriktning

### 2.7.1 Den ekonomiska utvecklingen

Kommunsektorns inkomster väntas utvecklas positivt under 2023–2026 (se tabell 2.5). Skatteinkomsterna väntas som helhet öka något mer än genomsnittet för de senaste åren, även om ökningstakten bedöms bli svag 2024 som följd av ett försämrat läge på arbetsmarknaden. Statsbidragen minskar 2023 på grund av att tillfälliga pandemi-relaterade statsbidrag har upphört men beräknas öka 2024 till följd av de tillskott som regeringen föreslår i denna proposition.

Den höga inflationen bidrar till att den kommunala konsumtionen bedöms utvecklas starkt 2023. Ett fortsatt högt kostnadstryck i kombination med en svagare utveckling av de kommunala skatteinkomsterna bidrar till att kommunsektorn väntas sänka sitt resultat 2024 för att upprätthålla konsumtionen och undvika tillfälliga neddragningar i verksamheten. Sammantaget bedöms kommunsektorns utgifter öka i snabbare takt än inkomsterna 2023 och 2024 och resultatet bedöms minska tydligt 2023 och bli svagt negativt 2024 (se vidare Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 8.5).

**Tabell 2.5 Kommunsektorns finanser**

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
<b>Totala inkomster</b>	<b>1 350</b>	<b>1 404</b>	<b>1 462</b>	<b>1 502</b>	<b>1 557</b>
Utveckling i procent	3,9	3,9	4,2	2,8	3,7
Skatter	848	892	921	959	1007
Kommunal fastighetsavgift	21	21	22	23	23
Statsbidrag exkl. kompensation för mervärdesskatt	275	265	280	270	265
<i>varav generella bidrag</i>	<i>152</i>	<i>152</i>	<i>168</i>	<i>163</i>	<i>164</i>
<i>varav riktade bidrag</i>	<i>122</i>	<i>113</i>	<i>112</i>	<i>107</i>	<i>101</i>
Kapitalinkomster	8	16	21	23	25
Övriga inkomster	198	210	218	227	237
<i>varav kompensation för mervärdesskatt</i>	<i>83</i>	<i>87</i>	<i>89</i>	<i>92</i>	<i>94</i>
<b>Totala utgifter</b>	<b>1 326</b>	<b>1 435</b>	<b>1 499</b>	<b>1 536</b>	<b>1 584</b>
Utveckling i procent	5,1	8,2	4,5	2,4	3,2
Konsumtion	1 086	1 173	1 225	1 243	1 285
Investeringar	136	139	140	145	147
Transfereringar	101	114	120	131	135
Övriga utgifter	3	9	14	16	17
<b>Finansiellt sparande</b>	<b>25</b>	<b>-31</b>	<b>-38</b>	<b>-33</b>	<b>-27</b>
Procent av BNP	0,4	-0,5	-0,6	-0,5	-0,4
<b>Resultat efter finansiella poster</b>	<b>43</b>	<b>9</b>	<b>-2</b>	<b>20</b>	<b>24</b>
<b>Procent av skatter och generella statsbidrag</b>	<b>4,3</b>	<b>0,9</b>	<b>-0,2</b>	<b>1,8</b>	<b>2,0</b>

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan. Uppgifter i denna tabell baseras på Nationalräkenskaperna medan resultatredovisningen inom utgiftsområde 25 bygger på kommunernas och regionernas räkenskapsammandrag. Uppgifterna kan därför skilja sig åt.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

### 2.7.2 Förstärkning av de generella statsbidragen

Kommunsektorn har redovisat positiva resultat under flera år och de ekonomiska resultaten har legat på höga nivåer under de tre senaste åren. Många kommuner och regioner har till följd av detta stärkt den långsiktiga finansiella ställningen och flertalet har avsatt medel till en resultatutjämningsreserv. Det ekonomiska utgångsläget i

kommunsektorn var därmed relativt starkt inför den försvagning av ekonomin som väntas ske 2023 och 2024.

Goda och likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner och regioner är avgörande för en välfärd med hög kvalitet i hela landet. De generella statsbidragen utgör en betydande del av den statliga finansieringen av kommunsektorn. Bidragen möjliggör anpassning efter kommunala och regionala behov. I syfte att minska behovet av kortsiktiga neddragningar i exempelvis vård, skola och omsorg och av breda skattehöjningar föreslår regeringen att nivån på de generella statsbidragen höjs med 10 miljarder kronor fr.o.m. 2024, varav 7 miljarder kronor till kommunerna och 3 miljarder kronor till regionerna. Regeringen bedömer att de föreslagna tillskotten av generella statsbidrag kommer att stärka de ekonomiska förutsättningarna för kommuner och regioner och bidra till en effektiv kommunal verksamhet med hög kvalitet.

De generella statsbidragen fördelas genom det kommunalekonomiska utjämnings-systemet. Regeringen har beslutat tilläggsdirektiv till den parlamentariska kommitté som har i uppdrag att se över hela det kommunalekonomiska utjämningsystemet. Syftet med tilläggsdirektiven är att kommittén också ska föreslå åtgärder för att motverka höga och ökande skattesatser i kommuner och regioner, inklusive åtgärder för att minska risken för negativa bieffekter av inkomstutjämnningen på tillväxten.

Den långsiktiga intäkts- och kostnadsutvecklingen i kommunsektorn påverkas i hög grad av den demografiska utvecklingen och av hur många som arbetar. Intäkts- och kostnadsutvecklingen påverkas också av andra faktorer, såsom storleken på asylinvandringen till Sverige och hur väl integrationen av de nyanlända lyckas. Utvecklingen under de närmaste åren kommer att präglas av en hög ökningstakt av antalet personer som är 80 år eller äldre, medan antalet barn prognostiseras att minska och antalet personer i förvärsarbetande ålder förväntas öka svagt. Sammantaget kommer kostnadstrycket på kommunsektorn till följd av den demografiska utvecklingen att öka. Utvecklingen påverkar ekonomin i kommuner och regioner, och innebär ett behov av omfördelning av resurser mellan de kommunala verksamheterna. Utöver att hantera det ökade kostnadstrycket behöver kommuner och regioner nå sina långsiktiga mål för god ekonomisk hushållning och se till att kostnaden för dagens konsumtion inte vältras över på kommande generationer. Att varje generation finansierar sin egen välfärd och inte flyttar kostnader framåt i tiden är en viktig utgångspunkt för att ge kommande generationer möjlighet till god välfärd.

Varje skattekrona behöver värnas, för att kunna generera högsta möjliga medborgarnytta. Välfärdsbrottslighet är ett samhällsproblem. Såväl den statliga förvaltningen som kommunsektorn behöver arbeta på ett ändamålsenligt sätt för att motverka sådan brottslighet. Statskontoret har bl.a. analyserat arbetssätt mot korruption i kommuner och regioner och lämnat förslag på statliga insatser och rekommendationer till kommuner och regioner på hur de kan förbättra sitt arbete mot korruption (Nya utmaningar och gamla problem – Om korruption i kommuner och regioner, Statskontoret 2023:13). Av rapporten framgår att välfärdsbrottslighet framstår som ett nytt riskområde där korruption kan vara en delmängd av ett större problem med aktörer som medvetet vill dra nytta av välfärdssystemen. Rapporten utgör ett viktigt underlag för regeringens fortsatta arbete mot korruption och välfärdsbrottslighet. Regeringen har också beslutat kommittédirektiv om kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet och tilläggsdirektiv till Försöksverksamhetskommittén om att få till stånd försöksverksamhet för att motverka välfärdsbrottslighet (se avsnitt 2.5.7).

Den demografiska utvecklingen medför inte enbart ekonomiska utmaningar, utan även utmaningar vad gäller personal- och kompetensförsörjning samt organisatorisk

kapacitet. Personal- och kompetensbrist är redan i dagsläget ett problem i många kommuner och regioner och den förväntas tillta inom många olika yrkesgrupper. Kommuner och regioner behöver fortsätta utveckla sina verksamheter, t.ex. genom nya arbetssätt och digitalisering, och anpassa verksamheterna efter nya förutsättningar. Digitaliseringen måste ske varsamt och genomtänkt inom skolans område. Smarta, digitala arbetssätt kan frigöra den mänskliga kompetensen för uppgifter som inte kan eller bör ersättas av digitala lösningar. Inom ramen för regeringens digitaliseringspolitik vidtas flera åtgärder för att stödja utvecklingen (se vidare utg.omr. 22 avsnitt 4.3.1 och 4.5).

### 2.7.3 Utvecklingen av den statliga styrningen av kommunsektorn

Enligt 14 kap. 2 § regeringsformen sköter kommuner och regioner lokala och regionala angelägenheter av allmänt intresse på den kommunala självstyrelsens grund. Den kommunala självstyrelsen innebär att kommuner och regioner ansvarar för sin verksamhet och ekonomi och att de har ett stort handlingsutrymme inom ramen för detta ansvar. Staten har ett övergripande ansvar för hela den offentliga sektorns utveckling och för att upprätthålla nationella värden som likvärdighet och rätts-säkerhet. Det är viktigt att den statliga styrningen inte skapar hinder för, utan stödjer, kommuners och regioners anpassning till nya förutsättningar, effektivisering och användning av nya arbetssätt. Vidare behöver den statliga styrningen ge kommuner och regioner goda planeringsförutsättningar, främja långsiktighet och skapa utrymme för regional och lokal anpassning.

Enligt flera rapporter från Statskontoret skapar den statliga styrningen administration som kan vara betungande och inte alltid är anpassad efter kommuners och regioners förutsättningar (se t.ex. Att styra de självstyrande – En analys av statens styrning av kommuner och regioner, Statskontoret 2023:7). Regeringen arbetar kontinuerligt med att utveckla och förbättra statens styrning av kommuner och regioner, och för att ge dem bättre förutsättningar att klara av sina åtaganden. Regeringen bedömer att det finns ett fortsatt behov av att rikta statsbidrag till specifika områden men kommer att se över de riktade statsbidragen till kommunsektorn i syfte att minska dem till antalet.

Regeringen har gett Statskontoret i uppdrag att analysera förutsättningarna för en digital informationsportal med samlad information om riktade statsbidrag (Fi2023/02075). Det är en åtgärd som bl.a. syftar till att minska kommuners, regioners och enskilda utförarens administrativa kostnader. Regeringen behöver ställa vissa krav på uppföljning av riktade statsbidrag till kommuner och regioner, för att säkerställa en ändamålsenlig och effektiv användning av resurserna. Kraven på uppföljningen ska dock inte innebära en orimlig administrativ börda.

För att den offentliga verksamheten ska fungera väl och utvecklas krävs samverkan och samordning mellan de olika nivåerna i den offentliga förvaltningen, t.ex. mellan staten och kommunsektorn. Den pågående utredningen om en ändamålsenlig statlig samverkan med kommuner och regioner (dir. 2022:89) har bl.a. i uppdrag att kartlägga och analysera statens former för samverkan och dialog med kommuner och regioner, i syfte att främja en ändamålsenlig samverkan och dialog inom den offentliga förvaltningen.

Kommunernas kapacitet behöver stärkas på både kort och lång sikt och sammanläggning av kommuner kan vara ett sätt att stärka kommuners kapacitet. Det bör finnas kommuner som tillsammans kan få bättre förutsättningar än de har var och en för sig. Utredningen om att undersöka kommuners intresse för att inleda ett arbete med frivilliga sammanläggningar ska i dialog med kommuner undersöka intresset för frivilliga sammanläggningar och vid behov lämna förslag till statliga åtgärder.



Regeringen ser behov av att bedriva ett långsiktigt arbete i syfte att främja framtida frivilliga kommunsammanläggningar och utredningens förslag kan bidra i det arbetet.

## 2.8 Budgetförslag

### 2.8.1 1:1 Kommunalekonomisk utjämning

**Tabell 2.6 Anslagsutveckling 1:1 Kommunalekonomisk utjämning**

Tusental kronor

2022	Utfall	151 222 689	Anslagssparande	
2023	Anslag	151 878 432 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	151 878 432
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>167 870 852</b>		
2025	Beräknat	163 257 852		
2026	Beräknat	164 033 852		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner och regioner enligt lagen (2004:773) om kommunalekonomisk utjämning. Anslaget får också användas som ett instrument för ekonomiska regleringar mellan staten och kommunsektorn.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.7 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Kommunalekonomisk utjämning**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>151 878 432</b>	<b>151 878 432</b>	<b>151 878 432</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	15 992 420	11 379 420	12 155 420
varav BP24	12 030 420	10 831 420	14 501 420
– Skatteavtalet Sverige Danmark	64 920	64 920	64 920
– Utökad undervisningstid flyttas fram	-225 000	-900 000	-675 000
– Bidrag till kommuner för skyddat boende	14 500	14 500	14 500
– Digitala och centralt rättade nationella prov	112 000	30 000	-41 000
– Statistik om skolväsendet inklusive ekonomisk redovisning	35 000	35 000	35 000
– Neddragning av kostnadsfri tandvård 19–23 år		-576 000	-576 000
– Förstärkning av sfi	29 000	57 000	57 000
– Förstärkning av de generella statsbidragen	10 000 000	10 000 000	10 000 000
– Stärkta skolbibliotek		216 000	432 000
– Förstärkning av det förhöjda grundavdraget	2 110 000	2 110 000	2 110 000
– Höjd jämförelseränta vid ränteförmån	-110 000	-220 000	-220 000
– Senarelagd åldersgränshöjning av förhöjt grundavdrag			3 300 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>167 870 852</b>	<b>163 257 852</b>	<b>164 033 852</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

### Föreslagna och tidigare aviserade tillskott

De generella statsbidragen behöver förstärkas för att ge kommuner och regioner förbättrade ekonomiska förutsättningar. Regeringen föreslår därför att anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* ökas med 10 miljarder kronor fr.o.m. 2024.

### Regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen

Regeringen behandlar i denna proposition nya och planerade regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen. Tidigare beslutade regleringar, samt nya och planerade regleringar, framgår av tabell 2.8.

### Övriga ekonomiska regleringar

I avtalet mellan Sverige och Danmark om vissa skattefrågor regleras hur länderna ska kompensera varandra för minskade skatteintäkter till följd av att pendlare mellan länderna beskattas i arbetslandet och inte i bostättningslandet (prop. 2003/04:149, bet. 2003/04:SkU31, rskr. 2003/04:269). Nettot av de utjämningsbelopp som regleras i artikel 6 i avtalet bör fördelas på samtliga kommuner respektive regioner med ett enhetligt belopp per invånare, eftersom de minskade skatteintäkter som följer av pendlingen fördelas på kommunsektorn genom inkomstutjämnningen.

För 2024 föreslås att skillnaden mellan nettobeloppet för inkomståret 2021 och motsvarande belopp 2020 regleras genom att anslaget ökas med 64,9 miljoner kronor, varav 41,6 miljoner kronor beräknas avsättas för kommunerna och 23,3 miljoner kronor för regionerna. Fördelningen mellan kommuner och regioner är gjord i förhållande till medelskattesatsen för kommuner respektive regioner. För 2025 och 2026 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Regeringen avser att föreslå att det förhöjda grundavdraget för dem som vid beskattningsårets ingång har fyllt 66 år ska förstärkas (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 12.1). Förstärkningen medför att det kommunala skatteunderlaget minskar, vilket innebär en minskning av kommunernas och regionernas skatteintäkter. Anslaget ökas till följd av detta med 2,1 miljarder kronor fr.o.m. 2024. Av detta belopp beräknas ca 1,35 miljarder kronor avsättas för kommunerna och ca 0,76 miljarder kronor avsättas för regionerna. Fördelningen mellan kommuner och regioner är gjord i förhållande till medelskattesatsen för kommuner respektive regioner.

Regeringen föreslår i denna proposition att jämförelseräntan vid ränteförmån höjs (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 12.7). En höjd jämförelseränta ökar det kommunala skatteunderlaget och därmed kommunernas skatteintäkter. Anslaget minskas därför med 0,1 miljarder kronor 2024. Av detta belopp beräknas -71 miljoner kronor avse kommunerna och -39 miljoner kronor avse regionerna. Från och med 2025 beräknas anslaget minska med 0,2 miljarder kronor. Av detta belopp beräknas -141 miljoner kronor avse kommunerna och -79 miljoner kronor avse regionerna. Fördelningen mellan kommuner och regioner är gjord i förhållande till medelskattesatsen för kommuner respektive regioner.

Regeringen aviserar i denna proposition att höjningen av åldersgränsen för förhöjt grundavdrag från 66 till 67 år bör senareläggas från 2026 till 2027 (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 12.6). Detta minskar skatteunderlaget och därmed skatteintäkterna för kommuner och regioner 2026. Anslaget beräknas öka till följd av detta med 3,3 miljarder kronor 2026. Av detta belopp beräknas ca 2,1 miljarder kronor avsättas för kommunerna och ca 1,2 miljarder kronor avsättas för regionerna. Fördelningen mellan kommuner och regioner är gjord i förhållande till medelskattesatsen för kommuner respektive regioner.

## Skatteväxlingar 2024

I systemet för kommunalekonomisk utjämning justeras de länsvisa skattesatserna när skatteväxlingar sker mellan kommuner och regioner. De länsvisa skattesatserna används för att beräkna inkomstutjämningsbidragen och inkomstutjämningsavgifterna. Skatteväxlingar medför också ett behov av att justera fördelningen av statsbidrag mellan kommuner och regioner på anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning*. Vid behov avser regeringen att besluta om en sådan justering i samband med beslutet om regleringsbrev för 2024. Justeringen påverkar inte den totala anslagsnivån.

**Tabell 2.8 Tillskott, ekonomiska regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen och övriga regleringar för anslaget 1:1 Kommunalekonomisk utjämning**

Miljoner kronor

	Förslag för kommuner 2024	Beräknat för kommuner 2025	Beräknat för kommuner 2026	Förslag för regioner 2024	Beräknat för regioner 2025	Beräknat för regioner 2026
Anvisat för 2023	108 031	108 031	108 031	43 848	43 848	43 848
Förstärkning generella statsbidrag	7 000	7 000	7 000	3 000	3 000	3 000
<b>Regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen i BP24</b>						
Skyddat boende (utg.omr. 9 avsnitt 6.7.7)	14,5	14,5	14,5	0	0	0
Digitala och centralt rättade nationella prov (utg.omr. 16 avsnitt 3.5.2)	112	30	-41	0	0	0
Statistik om skolväsendet inklusive ekonomisk redovisning (utg.omr. 16 avsnitt 3.5.2)	35	35	35	0	0	0
Neddragning av Kostnadsfri tandvård (utg.omr. 9 avsnitt 3.6.4)	0	0	0	0	-576	-576
Förstärkning av sfi (utg.omr. 16 avsnitt 4.5.5)	29	57	57	0	0	0
Stärkta skolbibliotek (utg.omr. 16 avsnitt 3.5.2)	0	216	432	0	0	0
<b>Tidigare beslutade och förändringar av tidigare aviserade regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen</b>						
Skyddat boende <sup>1</sup>	166	166	166	10	10	10
Vägar till hållbara vattentjänster	-40	-40	-40	0	0	0
Skolor med konfessionell inriktning	7	7	7	0	0	0
Utökad undervisningstid flyttas fram <sup>2</sup>	-675	-675	-450	0	0	0
Stärkt rätt till assistans	-196	-392	-588			
Försöksverksamhet med branschskolor	-1	-1	-1	0	0	0
Digitala nationella prov	-123	-123	-123	0	0	0
Grundläggande behörighet yrkesprogram <sup>3</sup>	59	176	134	0	0	0
Tekniksprånget	-15	0	0	0	0	0
Gemensamt skolval	-86	-172	-172	0	0	0

	Förslag för kommuner 2024	Beräknat för kommuner 2025	Beräknat för kommuner 2026	Förslag för regioner 2024	Beräknat för regioner 2025	Beräknat för regioner 2026
Kommuner mot brott	110	110	110	0	0	0
Förstärkning av likvärdighetsbidraget	15	0	0	0	0	0
Deltagande i förskola	39	39	39	0	0	0
Stärkta skolbibliotek	-25	-25	-25	0	0	0
<b>Övriga ekonomiska regleringar</b>						
Cykelförmån	28	56	85	16	32	47
Bilförmån	-3	-7	-12	-2	-4	-7
Kommunal fastighetsavgift	128	256	384	0	0	0
Skatteavtal Sverige Danmark	42	42	42	23	23	23
Förmånsvärden personbilar	-162	-284	-284	-91	-159	-159
Pensionsgruppen	0	0	-1 808	0	0	-1 012
Tillkännagivande riksdagen, äldreomsorg	2 730	0	0	1 170	0	0
Justering till följd av riksdagsbeslut	677	677	677	1	1	1
Förstärkning av det förhöjda grundavdraget	1 353	1 353	1 353	757	757	757
Höjd jämförelseränta vid ränteförmån	-71	-141	-141	-39	-79	-79
Senarelagd åldersgränshöjning av förhöjt grundavdrag	0	0	2 116	0	0	1 184
<b>Summa</b>	<b>119 178</b>	<b>116 405</b>	<b>116 996</b>	<b>48 693</b>	<b>46 853</b>	<b>47 038</b>

<sup>1</sup> Regeringen har i lagrådsremissen Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende lämnat förslag som syftar till att förbättra skyddet för och stödet till personer som behöver skyddat boende. I enlighet med den kommunala finansieringsprincipen ska de generella statsbidragen till kommuner och regioner förstärkas med sammantaget 321 miljoner kronor fr.o.m. 2024. Av detta belopp avser 10 miljoner kronor kompensation till regionerna för kostnader för hälsoundersökningar som regionerna enligt förslaget ska erbjuda barn och unga i skyddat boende.

<sup>2</sup> I statens budget för 2022 (bet. 2021/22:FiU3, rskr. 2021/22:120) avsattes medel på anslaget för en utökad undervisningstid. Reformen är framflyttad och därför flyttas även medlen fram.

<sup>3</sup> I denna redovisning ingår en beräknad kostnadsminskning för kommunerna fr.o.m. 2026 med anledning av minskat behov av behörighetsgivande utbildning inom kommunal vuxenutbildning.

Regeringen föreslår att 167 870 852 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Kommunal-ekonomisk utjämning* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 163 257 852 000 kronor respektive 164 033 852 000 kronor.

## 2.8.2 1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader

**Tabell 2.9 Anslagsutveckling 1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader**

Tusental kronor

2022	Utfall	4 893 087	Anslagssparande
2023	Anslag	5 718 042 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>5 727 268</b>	
2025	Beräknat	5 727 268	
2026	Beräknat	5 727 268	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner enligt lagen (2008:342) om utjämning av kostnader för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.10 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>5 358 777</b>	<b>5 358 777</b>	<b>5 358 777</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	368 491	368 491	368 491
<i>varav BP24</i>	<i>368 491</i>	<i>368 491</i>	<i>368 491</i>
– <i>Justering prognos</i>	<i>368 491</i>	<i>368 491</i>	<i>368 491</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>5 727 268</b>	<b>5 727 268</b>	<b>5 727 268</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Statens utgifter för utjämningsbidrag för verksamhet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS-kostnader) motsvaras av utjämningsavgiften som kommuner betalar och som redovisas mot inkomsttitel 7121 *Utgift för LSS-kostnader*. Utgifterna och de sammanlagda utjämningsavgifterna bör överensstämma. Prognosen för anslaget bör utgå från de senaste tillgängliga uppgifterna om den beräknade utgiftsnivån i utjämningsystemet.

Omslutningen i utjämningsystemet för LSS-kostnader ökar vanligtvis från ett år till ett annat. Det definitiva utfallet för 2023 fastställdes under våren 2023. Anslagsutgifterna beräknas uppgå till 5 718 041 kronor 2023, vilket är 359 264 kronor högre än anvisat belopp. I propositionen Höständringsbudget för 2023 (prop. 2023/24:2) föreslås därför att anslaget tillförs 359 264 kronor.

Regeringen föreslår att 5 727 268 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Utgift för LSS-kostnader* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 5 727 268 000 kronor per år.

## 2.8.3 1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer

**Tabell 2.11 Anslagsutveckling 1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer**

Tusental kronor

2022	Utfall	7 150	Anslagssparande
2023	Anslag	7 150 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos 7 095
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>7 150</b>	
2025	Beräknat	7 150	
2026	Beräknat	7 150	

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för statsbidrag till två organisationer inom det kommunalekonomiska området, Rådet för kommunal redovisning (RKR) och Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA). Anslaget får vidare användas till insatser för utveckling av statens styrning av kommuner och regioner.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.12 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>7 150</b>	<b>7 150</b>	<b>7 150</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>7 150</b>	<b>7 150</b>	<b>7 150</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Staten och SKR har som medlemmar i Rådet för kommunal redovisning (RKR) genom avtal förbundit sig att stödja föreningens verksamhet ekonomiskt med 1 400 000 kronor vardera per år. RKR har ansökt om statligt bidrag med 1 400 000 kronor för 2024 års verksamhet (Fi2023/00739).

Staten och SKR har i avtal förbundit sig att stödja RKA:s verksamhet ekonomiskt med högst 4 550 000 kronor vardera per år. Från och med 2011 stödjer SKR enligt ett tilläggsavtal föreningen med ytterligare 400 000 kronor per år, för att täcka delar av driftskostnaden för databasen Kolada. Från och med 2020 stödjer staten enligt ett tilläggsavtal föreningen med 1 200 000 kronor årligen för föreningens arbete med att vidareutveckla möjligheterna till jämförelser och analyser av effektivitet och ett utökat stöd till kommuner och regioner för att arbeta med detta. RKA har ansökt om statligt bidrag med 5 750 000 kronor för 2024 års verksamhet (Fi2023/00740).

Regeringen föreslår att 7 150 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Bidrag till kommunalekonomiska organisationer* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 7 150 000 kronor per år.

## 2.8.4 1:4 Tillfälligt stöd till enskilda kommuner och regioner

**Tabell 2.13 Anslagsutveckling 1:4 Tillfälligt stöd till enskilda kommuner och regioner**

Tusental kronor

2022	Utfall	299 403	Anslagssparande	75 597
2023	Anslag	1 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>375 000</b>		
2025	Beräknat	0		
2026	Beräknat	0		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter avseende tillfälligt stöd till kommuner och regioner, som syftar till att dessa ska nå en ekonomi i balans och på sikt god ekonomisk hushållning.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.14 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:4 Tillfälligt stöd till enskilda kommuner och regioner**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>1 000</b>	<b>1 000</b>	<b>1 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	374 000	-1 000	-1 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>375 000</b>	<b>0</b>	<b>0</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Syftet med anslaget är att ekonomiskt stödja kommuner och regioner som planerar att vidta åtgärder som syftar till att nå en ekonomi i balans och god ekonomisk hushållning. För att enskilda kommuner och regioner ska få ansöka om det tillfälliga stödet krävs enligt förordningen (2021:820) om tillfälligt statsbidrag för kommunala åtgärder för en ekonomi i balans att de under 2020 hade en negativ soliditet, dvs. att skulderna var större än tillgångarna. Regeringen har beslutat att inrätta en delegation inom Kammarkollegiet för att hantera stödet. Enligt förordningen ska hälften av bidraget betalas ut i samband med att delegationen beslutar om bidrag, vilket skedde under 2022. Resterande medel ska betalas ut 2024, efter att slutredovisning kommit in och godkänts av delegationen.

Regeringen föreslår att 375 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Tillfälligt stöd till enskilda kommuner och regioner* för 2024. För 2025 beräknas inga medel tillföras anslaget.

## 2.8.5 1:5 Medel till befolkningsmässigt mindre kommuner

**Tabell 2.15 Anslagsutveckling 1:5 Medel till befolkningsmässigt mindre kommuner**

Tusental kronor

2022	Utfall	300 000	Anslagssparande	
2023	Anslag	300 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	300 000
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>300 000</b>		
2025	Beräknat	0		
2026	Beräknat	0		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter avseende stöd till kommuner med särskilda utmaningar.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.16 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:5 Medel till befolkningsmässigt mindre kommuner**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>300 000</b>	<b>300 000</b>	<b>300 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer		-300 000	-300 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>300 000</b>	<b>0</b>	<b>0</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Syftet med anslaget är att motverka att de skillnader som finns mellan olika kommuner och kommungrupper, t.ex. vad avser resultat och finansiell ställning, påverkar tillgången till god välfärd i hela landet. Stödet fördelas till de 70 kommuner som får störst bidrag per invånare från det kommunalekonomiska utjämningsystemet eller har färre än 9 000 invånare. De kommuner som fick medel 2022 och 2023 bedöms också få medel 2024. Stödet fördelas 2024 till totalt 91 kommuner, jämfört med 88 kommuner 2022 och 90 kommuner 2023. Utökningen av antalet kommuner innebär att det belopp som utbetalas per kommun minskas.

Regeringen föreslår att 300 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Medel till befolkningsmässigt mindre kommuner* för 2024. För 2025 beräknas inga medel tillföras anslaget.



Utgiftsområde 26  
Statsskuldräntor m.m.

## Utgiftsområde 26 – Statsskuldräntor m.m.

### Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	3
2	Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m. ....	5
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	5
2.2	Utgiftsutveckling.....	5
2.2.1	Räntor på statsskulden.....	6
2.2.2	Riksgäldskontorets provisionsutgifter.....	9
2.3	Mål för utgiftsområdet.....	9
2.4	Resultatredovisning.....	10
2.4.1	Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning.....	10
2.5	Budgetförslag.....	10
2.5.1	1:1 Räntor på statsskulden .....	10
2.5.2	1:2 Oförutsedda utgifter.....	11
2.5.3	1:3 Riksgäldskontorets provisionsutgifter .....	12
3	Preliminär utvärdering av statsskuldförvaltningen .....	13
3.1	Utvärdering av statsskuldförvaltningen.....	13
3.1.1	Mål, ansvarsfördelning och styrning av statsskulden.....	13
3.2	Regeringens riktlinjebeslut och utvärdering av Riksgäldskontorets upplåning och skuldförvaltning.....	13
3.2.1	Små förändringar i statsskuldens sammansättning.....	13
3.2.2	Statsskuldens löptid inom riktlinjernas styrintervall .....	14
3.2.3	Positionen för en starkare krona avvecklades.....	16
3.2.4	Marknads- och skuldvard för att uppnå det långsiktiga målet .....	17
3.3	Kostnaden för statsskulden ökade från låg nivå.....	17
3.3.1	Den genomsnittliga effektiva räntan har ökat.....	18
3.4	Risker i statsskuldförvaltningen .....	19

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m. enligt tabell 1.1.

### Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1	Räntor på statsskulden	20 300 000
1:2	Oförutsedda utgifter	10 000
1:3	Riksgäldskontorets provisionsutgifter	145 200
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>		<b>20 455 200</b>



## 2 Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.

### 2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m. omfattar räntor på statsskulden, oförutsedda utgifter och Riksgäldskontorets provisionsutgifter i samband med upplåning och skuldförvaltning. Utgiftsområdet omfattas inte av utgiftstaket för staten.

### 2.2 Utgiftsutveckling

Kostnaderna för statsskulden påverkas i första hand av skuldens storlek och räntenivåerna vid de tidpunkter som skuldinstrumenten ges ut. En del av statsskulden är exponerad mot utländsk valuta, varför valutakursrörelser också påverkar kostnaderna. För realskulden påverkas kostnaderna på motsvarande sätt av hur konsumentprisindex utvecklas. Därutöver kan Riksgäldskontorets upplåningsstrategi och upplåningsteknik få stora effekter enskilda år, vilket kan medföra att de sammantagna utgifterna varierar kraftigt över tid, eftersom statsskuldräntorna redovisas kassamässigt. Med en kostnadsmässig redovisning, där in- och utbetalningar periodiseras över lånens löptider, skulle variationen vara betydligt mindre.

Utgifterna för utgiftsområdet beräknas bli 30,5 miljarder kronor 2023, vilket är 17,4 miljarder kronor högre jämfört med vad som anvisades i statens budget för 2023. Vidare belastas utgifterna 2023 med ett negativt ingående överföringsbelopp med anledning av att utfallet 2022 blev 4,6 miljarder kronor högre jämfört med vad som totalt anvisades för 2022. Ökningen av ränteutgifter beror i huvudsak på högre kurs- och valutaförluster, bl.a. till följd av en försvagad svensk kronkurs gentemot euron och den amerikanska dollarn (12,4 miljarder kronor) samt ett försämrat räntenetto för den del av räntebetalningar på statsskulden som avser Riksgäldskontorets in- och utlåning till myndigheter m.fl. (9,6 miljarder kronor). Anslaget för 2023 föreslås därför ökas med 22,0 miljarder kronor i propositionen Höständringsbudget för 2023 (prop. 2023/24:2, bet. 2023/24:FiU11).

För 2024 beräknas utgifterna minska jämfört med föregående år och sammantaget uppgå till 20,4 miljarder kronor. Förändringen förklaras i huvudsak av att de stora valutaförlusterna 2023 bedöms övergå till att bli valutavinster 2024.

För 2025 och 2026 beräknas utgifterna uppgå till 27,7 respektive 26,7 miljarder kronor. Den högre nivån dessa år förklaras av att det högre ränteläget under hela prognosperioden får effekt på upplåningskostnaderna gradvis i takt med finansiering av lån som löper ut.

De beräknade utgifterna för statsskuldräntor redovisas närmare i tabell 2.4.

**Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
1:1 Räntor på statsskulden	27 088	34 988	30 400	<b>20 300</b>	27 700	26 700
1:2 Oförutsedda utgifter	3	10		<b>10</b>	10	10
1:3 Riksgäldskontorets provisionsutgifter	64	145	84	<b>145</b>	145	145
<b>Totalt för utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.</b>	<b>27 155</b>	<b>35 143</b>	<b>30 484</b>	<b>20 455</b>	<b>27 855</b>	<b>26 855</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.**Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.**

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>13 155</b>	<b>13 155</b>	<b>13 155</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt	7 300	14 700	13 700
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>20 455</b>	<b>27 855</b>	<b>26 855</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

## 2.2.1 Räntor på statsskulden

### Faktorer som påverkar utgifterna

Ränteutgifterna påverkas av storleken på statsskulden, svenska och utländska räntenivåer samt den svenska kronans växelkurs mot andra valutor. Även Riksgäldskontorets upplåningsteknik har stor betydelse för utgifterna för räntor på statsskulden.

#### Statsskulden och statens budgetsaldo

Statsskuldens storlek förändras i takt med statens budgetsaldo och ändrade skulddispositioner m.m. En skulddisposition kan exempelvis bestå av en omvärdering av valutaskulden till aktuella valutakurser.

Utfallet för statens budgetsaldo var positivt 2022, och budgetsaldot beräknas också bli positivt 2023 och 2026. För dessa år beräknas statsskulden och statsskuldskvoten minska, både som en följd av det positiva budgetsaldot och av att BNP beräknas växa. År 2024 och 2025 beräknas dock budgetsaldot bli negativt (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 7.2).

#### Ränte- och valutakursutveckling

Statsobligationsräntorna i Sverige har sjunkit under 2000-talet. De i ett historiskt perspektiv låga statsobligationsräntorna har sedan årsskiftet 2021/22 reviderats upp för att avspegla Riksbankens beslut att strama åt penningpolitiken och förväntningar om hur styrräntan kommer att utvecklas framöver.

Värdet på den svenska kronan påverkar ränteutgifterna för lån i utländsk valuta. En svagare krona ökar ränteutgifterna för lån i utländsk valuta, och en starkare krona minskar utgifterna. Dessutom påverkas ränteutgifterna av realiserade valutakursdifferenser, som uppstår när lån i utländsk valuta förfaller. Om kronan stärkts sedan lånet togs uppstår en valutavinst, och vice versa.

Historiska slutkurser 2022, och prognoser för ett urval av räntor och växelkurser perioden 2023–2026, redovisas i tabell 2.3.

**Tabell 2.3 Urval av räntor och växelkurser 2022–2026, slutkurser**

Procent, om inte annat anges

	2022	2023	2024	2025	2026
Statsskuldväxel 6 månaders	2,6	3,9	2,9	2,3	2,2
Statsobligation 5-års	2,5	2,6	2,4	2,4	2,5
Statsobligation 10-års	2,5	2,6	2,4	2,4	2,5
Tyskland 5-års	2,5	2,5	2,3	2,3	2,4
USA 6 månaders	4,8	5,3	4,0	2,8	2,5
Växelkurs EUR/SEK	11,1	11,6	11,3	11,0	10,8
Växelkurs USD/SEK	10,4	10,5	10,0	9,7	9,5

Anm.: Utfall 2022, prognos 2023–2026.

Källa: Egna beräkningar.

### Upplåning

Den upplåningsteknik som Riksgäldskontoret väljer kan på kort sikt få betydande effekter på ränteutgifterna, främst genom att utgifterna omfördelas över tid, t.ex. genom över- eller underkurser i samband med emissioner av statsobligationer. Överkurser uppstår om marknadsräntan understiger obligationens kupongränta vid emissionstillfället. Köparen av obligationen är då beredd att betala ett högre pris, eftersom detta kompenseras av en högre löpande avkastning fram till dess att obligationen förfaller. På motsvarande sätt uppstår underkurser om marknadsräntan överstiger obligationens kupongränta vid emissionstillfället.

Kursförluster uppstår när Riksgäldskontoret köper tillbaka obligationer och marknadsräntan vid köptillfället understiger kupongräntan. Valutakursförluster uppstår på instrument i utländsk valuta om värdet på den svenska kronan är lägre vid förfallotidpunkten än då kontraktet ingicks.

Statsskulden kan delas in i lån i svenska kronor respektive i utländsk valuta. För skulden i svenska kronor görs vidare en indelning i nominella och reala låneinstrument.

Cirka två tredjedelar av statsskulden är finansierad med nominella lån i svenska kronor. De två låneinstrument som används är i huvudsak statsobligationer och statsskuldväxlar. Statsskuldväxlar har en löptid som normalt uppgår till mellan tre och tolv månader. En statsskuldväxel är ett s.k. nollkuponginstrument. Räntan utgörs av skillnaden mellan det belopp som staten får när växeln emitteras och det belopp som staten återbetalar vid förfall. Den korta löptiden på statsskuldväxlar innebär att de refinansieras relativt ofta, vilket medför att en förändring av räntenivån relativt snabbt påverkar räntekostnaderna.

Statsobligationer har en fast årlig kupongränta, vilket innebär att räntan betalas ut årligen med ett lika stort belopp varje gång. Normalt finns omkring tio olika statsobligationer utfärdade samtidigt, med en löptid på mellan 1 och 15 år. År 2009 emitterades dock en 30-årig obligation, 2012 en 20-årig obligation, 2020 en 25-årig obligation och 2021 en 50-årig obligation. Initialt brukar kupongräntan och marknadsräntan vara ungefär densamma. När marknadsräntan förändras får det till följd att obligationer som senare emitteras inom ramen för samma lån får en över- eller underkurs. När Riksgäldskontoret emitterar obligationer med överkurs uppstår en ränteinkomst, och när emitteringen sker till underkurs uppstår en ränteutgift.

Förenklat uttryckt får den som köper en realobligation en real ränta plus kompensation för inflation. Kupongräntan för realobligationer räknas upp med inflationen, liksom det lånade beloppet som återbetalas på förfalldagen. Det innebär att en stor del av räntan betalas först när lånet förfaller. I likhet med vad som gäller för

nominella obligationer uppstår det i samband med detta över- och underkurser, som utöver skillnaden mellan kupongräntan och marknadsräntan även är beroende av inflationen.

På den internationella kapitalmarknaden kan Riksgäldskontoret låna stora belopp på kort tid. Det kan finnas skäl att regelbundet låna i utländsk valuta, även när lånebehovet är litet, eftersom det bidrar till att upprätthålla beredskapen att vid behov låna större belopp.

Riksgäldskontorets styrelse fastställer varje år riktmärken som anger hur fördelningen mellan olika valutor ska vara. Riktmärkena anger exponeringen för respektive valuta i nominella belopp.

### Statsskuldräntornas utveckling

De utgiftsmässiga statsskuldräntorna för 2022–2026 redovisas närmare i tabell 2.4.

**Tabell 2.4 Utgiftsmässiga statsskuldräntor 2022–2026**

Miljarder kronor

	2022	2023	2024	2025	2026
Räntor på lån i svenska kronor	15,0	11,6	15,7	28,1	27,4
Räntor på lån i utländsk valuta	-0,3	2,5	2,4	1,1	0,3
Över-/underkurser vid emission	-2,3	1,5	-1,0	-0,8	-1,2
<b>Summa räntor</b>	<b>12,4</b>	<b>15,6</b>	<b>17,1</b>	<b>28,4</b>	<b>26,5</b>
Räntor på in- och utlåning	2,0	6,6	4,7	0,6	-1,1
Valutakursförluster/-vinster	12,3	8,1	-2,6	-1,1	-0,3
Kursförluster/-vinster	0,4	0,1	1,1	-0,2	1,6
Övrigt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Summa ränteutgifter</b>	<b>27,1</b>	<b>30,4</b>	<b>20,3</b>	<b>27,7</b>	<b>26,7</b>

Källor: Riksgäldskontoret och egna beräkningar.

Av tabell 2.5 framgår de kostnadsmässigt redovisade statsskuldräntorna, som bl.a. används vid beräkningen av statens finansiella sparande. Redovisningen i tabell 2.5 utgår från posten Summa räntor i tabell 2.4, varefter en kostnadsjusteringspost har lagts till. De realiserade valutakurs- och kursförlusterna, som påverkar ränteutgifterna, beaktas således inte vid beräkningen av de kostnadsmässiga räntorna. Inte heller realiserade omvärderingar av statsskulden som härrör från ändringar i marknadsräntor eller växelkurser tas upp som kostnader för statsskulden. De kostnadsmässiga statsskuldräntorna har normalt en något jämnare utveckling över tid än de utgiftsmässiga räntorna.

**Tabell 2.5 Kostnadsmässiga statsskuldräntor 2022–2026**

Miljarder kronor

	2022	2023	2024	2025	2026
Summa räntor enligt tabell 2.4	12,4	15,6	17,1	28,4	26,5
Summa kostnadsjustering	10,0	8,9	4,3	-12,2	-9,4
<b>Summa räntekostnader</b>	<b>22,4</b>	<b>24,5</b>	<b>21,4</b>	<b>16,2</b>	<b>17,1</b>

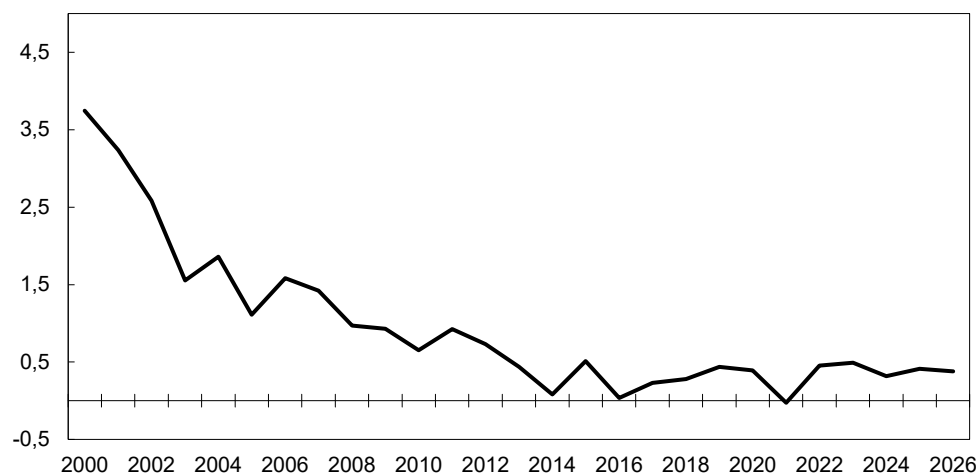
Källor: Riksgäldskontoret och egna beräkningar.

Diagram 2.1 visar de utgiftsmässiga statsskuldräntornas utveckling över en längre tidsperiod i förhållande till BNP. Under 2000-talet har en lägre statsskuld och ett lägre ränteläge tillsammans med ekonomisk tillväxt bidragit till att statsskuldräntorna kommit att motsvara en mindre andel av BNP.



**Diagram 2.1 Utgifter för statsskuldräntor 2000–2026, utfall och prognos**

Procent av BNP



Anm.: Utfall 2000–2022, prognos 2023–2026.

Källor: Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

**2.2.2 Riksgäldskontorets provisionsutgifter****Provisionsutgifterna utveckling**

Riksgäldskontoret betalar ut provisioner till olika marknadsaktörer för att de upprätthåller infrastrukturen i marknaden genom att sälja, marknadsföra och lösa in Riksgäldskontorets produkter. Dessa utgifter belastar anslaget 1:3 *Riksgäldskontorets provisionsutgifter*.

Samtliga provisionsutgifter i samband med upplåning och skuldförvaltning redovisas vid sidan av utgiftstaket, vilket innebär att de behandlas på samma sätt som ränteutgifterna på statsskulden.

Provisionsutgifterna varierar över tid. Det beror på att volymerna för upplåning via olika instrument och metoder skiljer sig åt mellan åren. Provisionsutgifterna styrs till största delen av vilka upplåningskanaler som används. Vissa upplåningsinstrument ger inte upphov till rörliga kostnader, medan andra gör det. För de största upplåningsvolymerna är försäljningsprovisionerna fasta. En upplåning via syndikering, dvs. genom att Riksgäldskontoret anlitar en grupp av banker som genomför försäljningen, leder till höga provisioner som är beroende av volymen. Avvägningen mellan vilka instrument som ska användas görs av Riksgäldskontoret inom de ramar som regeringen gett genom riktlinjerna för statsskuldens förvaltning. Avvägningen inkluderar alla kostnader som är förknippade med upplåningen, inklusive räntekostnaden och eventuella provisioner. I det avseendet utgör provisionerna en kostnad som alla andra inom upplåningsverksamheten. Sammantaget beräknas provisionsutgifterna för de lån Riksgäldskontoret hanterar uppgå till 83,5 miljoner kronor 2023, samt 63,5 miljoner kronor per år 2024–2026.

**2.3 Mål för utgiftsområdet**

Målet för statsskuldförvaltningen är att skulden ska förvaltas så att kostnaden för den långsiktigt minimeras, samtidigt som risken i förvaltningen beaktas. Förvaltningen ska ske inom ramen för de krav som penningpolitiken ställer (5 kap. 5 § budgetlagen [2011:203]).

## 2.4 Resultatredovisning

### 2.4.1 Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning

Vartannat år lämnar regeringen en skrivelse till riksdagen med en utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning. Åren däremellan redovisar regeringen sin preliminära syn på den genomförda statsskuldskörelsen i budgetpropositionen. En sådan redovisning lämnas i avsnitt 3.

## 2.5 Budgetförslag

### 2.5.1 1:1 Räntor på statsskulden

**Tabell 2.6 Anslagsutveckling 1:1 Räntor på statsskulden**

Tusental kronor

2022	Utfall	27 087 510	Anslagssparande	-4 587 510
2023	Anslag	34 987 510 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	30 400 000
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>20 300 000</b>		
2025	Beräknat	27 700 000		
2026	Beräknat	26 700 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för räntor på statsskulden.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.7 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Räntor på statsskulden**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>13 000 000</b>	<b>13 000 000</b>	<b>13 000 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling			
Volym			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	7 300 000	14 700 000	13 700 000
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>20 300 000</b>	<b>27 700 000</b>	<b>26 700 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen beslutar om den övergripande styrningen av statsskuldens förvaltning i årliga riktlinjebeslut senast den 15 november varje år. Riksgäldskontoret lämnar förslag till riktlinjer som remitteras till Riksbanken. I riktlinjebeslutet fastställs bl.a. skuldens löptid samt fördelningen mellan nominell skuld i svenska kronor, real skuld i svenska kronor och statsskuldens exponering i utländsk valuta. Inom de ramar som regeringen fastställer har Riksgäldskontoret mandat att fatta beslut om hur statsskulden ska förvaltas. Utgångspunkterna för statsskuldskörelsen är det av riksdagen beslutade målet för statsskuldspolitiken, att kostnaderna för statsskulden långsiktigt minimeras samtidigt som risker beaktas, och att förvaltningen ska ske inom ramen för de krav som penningpolitiken ställer. De risker som avses beskrivs närmare i avsnitt 3.

Utgifterna för räntor på statsskulden beräknas till 20 300 000 000 kronor för 2024. Regeringen föreslår att 20 300 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Räntor på*

statskulden för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 27 700 000 000 kronor respektive 26 700 000 000 kronor.

## 2.5.2 1:2 Oförutsedda utgifter

**Tabell 2.8 Anslagsutveckling 1:2 Oförutsedda utgifter**

Tusental kronor

2022	Utfall	3 163	Anslagssparande	6 837
2023	Anslag	10 000 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>10 000</b>		
2025	Beräknat	10 000		
2026	Beräknat	10 000		

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för oförutsedda utgifter inklusive utgifter för ersättningar till enskilda för skador av statlig verksamhet enligt en dom som fått laga kraft eller efter uppgörelse samt för utgifter för skador inom landet som uppkommit under tidigare krigsförhållanden. Medel från anslaget tas i anspråk efter beslut av regeringen i varje enskilt fall.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.9 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:2 Oförutsedda utgifter**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>10 000</b>	<b>10 000</b>	<b>10 000</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>10 000</b>	<b>10 000</b>	<b>10 000</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen bedömer att det alltjämt behövs ett anslag för oförutsedda utgifter och för vissa speciella ändamål om andra medel inte står till förfogande (jfr prop. 1997/98:1 utg.omr. 26 avsnitt 4). Kammarkollegiet bör därför efter beslut av regeringen även fortsättningsvis få betala ut ersättningar av detta slag. Regeringen kommer i efterhand att redovisa för riksdagen vilka utgifter som täckts genom att medel från anslaget tagits i anspråk. Finansiering av utgifter från anslaget ska ske genom indrag från annat anslag. Användningen av anslaget och beslutade indrag med anledning av detta redovisas i årsredovisningen för staten.

Regeringen föreslår att 10 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Oförutsedda utgifter* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 10 000 000 kronor per år.

### 2.5.3 1:3 Riksgäldskontorets provisionsutgifter

**Tabell 2.10 Anslagsutveckling 1:3 Riksgäldskontorets provisionsutgifter**

Tusental kronor

2022	Utfall	64 376	Anslagssparande	80 824
2023	Anslag	145 200 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	83 500
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>145 200</b>		
2025	Beräknat	145 200		
2026	Beräknat	145 200		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

#### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Riksgäldskontorets provisionskostnader i samband med upplåning och skuldförvaltning.

#### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.11 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:3 Riksgäldskontorets provisionsutgifter**

Tusental kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>145 200</b>	<b>145 200</b>	<b>145 200</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>145 200</b>	<b>145 200</b>	<b>145 200</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Med stöd av 3 kap. 9 § budgetlagen får regeringen besluta att anslaget 1:1 *Räntor på statskulden* samt andra utgifter för upplåning och skuldförvaltning får överskridas om det är nödvändigt för att fullgöra statens betalningsåtaganden. Bemyndigandet utnyttjades senast 2009, då utfallet på anslaget 1:3 *Riksgäldskontorets provisionsutgifter* uppgick till 212 miljoner kronor, vilket var 52 miljoner kronor högre än vad som anvisats av riksdagen. De relativt höga variationerna mellan olika år, och det faktum att risken är större för att utgifterna avviker uppåt, beaktas vid beredningen av budgetförslaget.

Regeringen föreslår att 145 200 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Riksgäldskontorets provisionsutgifter* för 2024. För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 145 200 000 kronor per år.

## 3 Preliminär utvärdering av statsskuldsförvaltningen

### 3.1 Utvärdering av statsskuldsförvaltningen

Regeringen utvärderar den förda statsskuldspolitiken i en skrivelse till riksdagen vartannat år och åren mellan skrivelserna redovisas en preliminär utvärdering i budgetpropositionen. Nedan redovisas den preliminära utvärderingen av statsskuldspolitiken för perioden 2018–2022. Eftersom målet för statsskuldsförvaltningen är långsiktigt utvärderas förvaltningen över rullande femårsintervall.

Våren 2022 överlämnade regeringen skrivelsen Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 2017–2021 (skr. 2021/22:104) till riksdagen. I skrivelsen bedömde regeringen att dess riktlinjer och Riksgäldskontorets tillämpning av riktlinjerna i allt väsentligt låg i linje med det statsskuldspolitiska målet under utvärderingsperioden. Under utvärderingsperioden minskade statsskulden och kostnaden för skulden ökade. Den låga och minskande statsskulden innebar även att likviditeten på andrahandsmarknaden för statsobligationer försämrades ytterligare. Statsskulden ökade tillfälligt under våren 2020 som en konsekvens av regeringens åtgärder för att dämpa de ekonomiska effekterna av spridningen av covid-19. Statsskulden har återigen minskat under 2021–2022. Nästa utvärderingsskrivelse, som kommer att avse 2019–2023, kommer att överlämnas till riksdagen i april 2024.

#### 3.1.1 Mål, ansvarsfördelning och styrning av statsskulden

Målet för statsskuldspolitiken är att statens skuld ska förvaltas så att kostnaden för skulden långsiktigt minimeras samtidigt som risken i förvaltningen beaktas. Förvaltningen ska ske inom ramen för de krav som penningpolitiken ställer (5 kap. 5 § budgetlagen [2011:203]).

Utifrån målet beslutar regeringen årliga riktlinjebeslut om den övergripande styrningen. Riksgäldskontoret ansvarar för att upplåning och förvaltning görs i enlighet med målet och inom ramen för de riktlinjer som regeringen beslutat. Till grund för regeringens beslut ligger bl.a. Riksgäldskontorets förslag till riktlinjer som Riksbanken yttrar sig över.

Målet för statsskuldsförvaltningen innebär att regeringens riktlinjebeslut baseras på en avvägning mellan långsiktig kostnad och risk. Avvägningen görs främst genom valet av löptid och statsskuldens sammansättning.

### 3.2 Regeringens riktlinjebeslut och utvärdering av Riksgäldskontorets upplåning och skuldförvaltning

#### 3.2.1 Små förändringar i statsskuldens sammansättning

Statsskulden är fördelad på flera skuldslag i syfte att minska risken i statsskuldsförvaltningen utan att öka kostnaderna. En exponering mot flera skuldslag sprider riskerna, då kostnaderna för de olika skuldslagen vanligtvis inte varierar på samma sätt över tiden. Statsskulden består framför allt av nominella lån i kronor, men även av real skuld i kronor och valutaskuld. Enligt riktlinjerna för statsskuldens sammansättning 2022 skulle andelen real kronaskuld långsiktigt utgöra 20 procent av den totala skulden,

exponeringen i utländsk valuta skulle vara oförändrad jämfört med 2021 och resterande statsskuld skulle bestå av en nominell kronskuld. I övrigt var riktlinjerna oförändrade.

Andelen real kronskuld låg under riktvärdet 2021, men steg i början av 2022 för att därefter vara över riktvärdet. Riksgäldskontoret anpassar emissionsvolymen av realobligationer för att styra andelen realskuld mot det långsiktiga riktvärdet på 20 procent av statsskulden. Den reala kronskulden är svår att styra på kort sikt, eftersom marknaden är liten, likviditeten är sämre än för andra skuldslag och andelen inte på samma sätt som för valutaskulden kan anpassas med hjälp av derivat. Förändringar på kort sikt kan därför medföra omotiverat stora kostnader.

Valutaexponeringen har sedan 2020 varit oförändrad i enlighet med riktlinjerna. Anledningen har varit Riksgäldskontorets pågående analys och översyn av hur den långsiktiga valutaexponeringen bör se ut. Analysen färdigställdes under 2022 och resulterade i ett riktlinjebeslut om att statsskuldens exponering i utländsk valuta ska avvecklas successivt fr.o.m. 2023 och anta riktvärdet noll fr.o.m. 2027.

Utplåningen på privatmarknaden avvecklades under 2021, efter att den sista premieobligationen förföll i december 2021, vilket innebar att den sista sparformen på privatmarknaden därmed har avvecklats.

Både den faktiska sammansättningen och löptiderna har varit relativt nära regeringens riktlinjer båda åren, vilket innebär att statsskuldens sammansättning sammanfattningsvis bedöms vara i linje med riktlinjerna (se tabell 3.1).

**Tabell 3.1 Andel av skuld och löptid per skuldslag har varit inom riktlinjerna**

	Riktlinjer 2021		Faktiskt utfall 2021		Riktlinjer 2022		Faktiskt utfall 2022	
	Andel av skulden	Löptid	Andel av skulden	Snitt löptid	Andel av skulden	Löptid	Andel av skulden	Snitt löptid
Real kronskuld	20 %		19,5 %	5,9	20 %		21,7 %	5,6
Nominell kronskuld	Resterande		71,1 %	5,6	Resterande		67,4 %	5,9
Kronskulden				5,7				5,7
Valutaskuld	Oförändrad		9,4 %	0,1			10,9 %	0,15
Statsskulden <sup>1</sup>		3,5–6		5,2		3,5–6		5,2

Anm.: Löptiden för alla skuldslag mäts som Macaulayduration med enheten år.

<sup>1</sup> I riktlinjerna för 2020 fastslogs ett gemensamt löptidsmål (intervall) för hela statsskulden.

Källa: Riksgäldskontoret.

### Statliga gröna obligationer

Gröna obligationer utgör ett komplement till de traditionella statsobligationerna. De medel som lånas upp kopplas till utgiftsposter i statens budget som rör hållbara investeringar och projekt. Valet av utgifter görs utifrån Sveriges miljö- och klimatmål. Under 2021–2022 emitterade Riksgäldskontoret inga nya statliga gröna obligationer.

### 3.2.2 Statsskuldens löptid inom riktlinjernas styrintervall

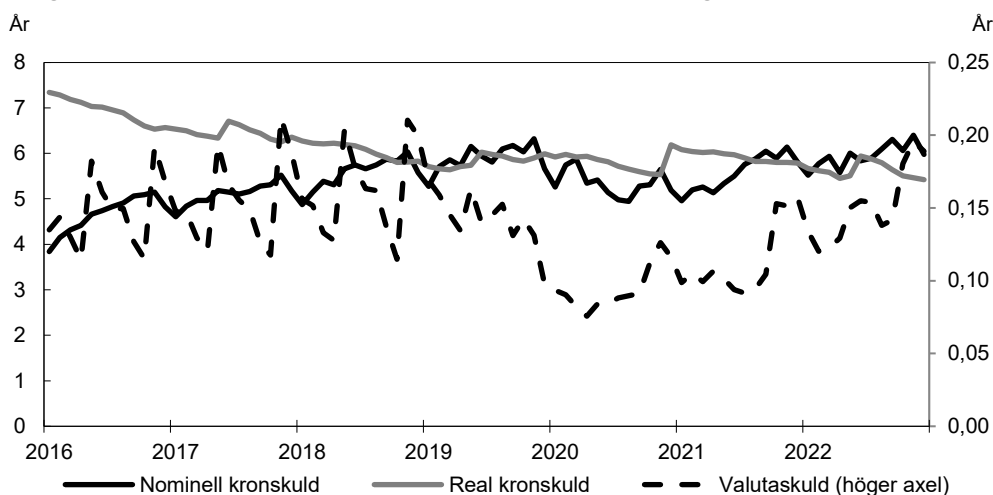
Valet av löptider för statsskuldens olika skuldslag har betydelse för avvägningen mellan kostnad och risk i statsskultsförvaltningen. En kortare löptid har tidigare medfört lägre räntekostnader, samtidigt som risken ökar eftersom en större del av skulden i sådana fall varje år måste omsättas till villkor som på förhand är okända. Under återhämtningen efter pandemin uppstod ett inflationstryck som under 2022 ökade genom höga energipriser och utbudsstörningar. Mot bakgrund av att inflationen har fortsatt att stiga och blivit högre än väntat har Riksbanken beslutat att strama åt

penningpolitiken i snabb takt. Detta har gett ett tydligt genomslag på räntor för samtliga löptider, i synnerhet för räntor med de kortaste löptiderna. Hur marknadsräntorna utvecklas har normalt sett mindre betydelse för Riksgäldskontorets övergripande avvägning mellan kostnad och risk. Vid avvägning mellan kostnad och risk samt mellan olika risker är det snarare strukturella förändringar såsom utvecklingen av olika typer av premier (t.ex. löptidspremier) och statsskuldens storlek över tid som spelar roll.

I riktlinjerna för statsskuldens förvaltning för 2020 avslutade regeringen en renodling av styrningen av statsskulden då ett gemensamt löptidsmål (intervall) för hela statskulden infördes. Denna flexibilitet bedöms vara av särskild vikt för att hålla nere upplåningskostnaderna när lånebehovet ökar. Enligt riktlinjerna för 2021 och 2022 ska löptiden, mätt som den genomsnittliga nuvärdesviktade återstående löptiden av kassaflöden, för hela statskulden vara mellan 3,5 och 6 år. För att bibehålla transparensen mot marknadsaktörer ska Riksgäldskontoret fastställa interna riktlinjer och utvärdera löptiden för respektive skuldslag. Ekonomistyrningsverket (ESV) konstaterade i underlaget till regeringens utvärdering 2020 att styrningen blir mer ändamålsenlig när löptiderna slås ihop, då en gemensam löptid renodlar avvägningen mellan kostnad och risk, eftersom besluten om sammansättning respektive löptid hålls isär (skr. 2019/20:104 s. 73).

Statsskuldens löptid under 2022 var, i likhet med 2021, inom riktlinjernas styrintervall under hela året. Förändringarna mot en mer övergripande löptidsstyrning medför en flexibilitet så att Riksgäldskontoret snabbt kan anpassa de separata styrintervallen och upplåningen. Det prognosticerade budgetsaldot varierade under året, på grund av omvärldsfaktorer som ökade osäkerhet i prognoserna. Med överskott i statens budget sett över året behövde Riksgäldskontoret endast låna för att ersätta tidigare tagna lån som förföll. Ett lägre upplåningsbehov ledde till att utbudet av statsobligationer drogs ner. Den planerade årliga emissionsvolymen av nominella statsobligationer sänktes i början av 2022 från 50 miljarder till 46 miljarder kronor, vilket nästan innebär en halvering jämfört med 2021. Samtidigt hanterades svängningarna i upplåningsbehovet genom att volymen kortfristiga lån justerades.

Svårigheterna att prognosticera budgetsaldot, bidrog till större oväntade svängningar inom likviditetsförvaltningen. Variationen i kassan var stor under året och Riksgäldskontoret hade periodvis stora överskott att hantera. Överskott i kassan innebär att Riksgäldskontoret behöver hitta placeringsalternativ inom de ramar som styr likviditetsförvaltningen i finans- och riskpolicyn. Eftersom likviditetsförvaltningen är en del av skuldslaget påverkas kronskulden mer av variationer i lånebehovet än övriga skuldslag. I diagram 3.1 visas statsskulden uppdelat på skuldslag.

**Diagram 3.1 Statsskuldens löptider uppdelat på skuldslag**

Anm.: Löptiden mäts som duration med enheten år.

Källa: Riksgäldskontoret.

### 3.2.3 Positionen för en starkare krona avvecklades

För att sänka den förväntade kostnaden och minska riskerna i förvaltningen kan Riksgäldskontoret, i begränsad omfattning, justera exponeringen av taktiska skäl genom s.k. positionstagning i valutor och räntor. I maj 2018 beslutade Riksgäldskontoret att ta en position för en starkare krona mot euron i syfte att sänka kostnaden för statsskulden. Enligt beslutet skulle positionen tas stegvis vid olika nivåer på kronkursen mot euron och som mest uppgå till 7 miljarder kronor. Riksgäldskontoret beslutade i augusti 2022 att positionen gradvis skulle avvecklas och vid årets slut var den stängd. Skälet till beslutet var att Riksgäldskontoret inte längre hade en bestämd uppfattning om kronkursen som kunde motivera att ha kvar positionen. Trots den svagare kronan stängde Riksgäldskontoret den kronposition som började byggas upp 2018 med en liten vinst.

**Tabell 3.2 Resultat av positionstagningen visar vinst de senaste åren**

Miljoner kronor

	2018	2019	2020	2021	2022	Totalt
Intern	11	14	39	16	95	175
Extern positionstagning <sup>1</sup>	-26	0	0	0	0	-26
<b>Totalt löpande positionstagning</b>	<b>-15</b>	<b>14</b>	<b>39</b>	<b>16</b>	<b>95</b>	<b>149</b>
Position för starkare krona	73	20	278	-101	-268	3
<b>Positionstagning totalt</b>	<b>58</b>	<b>34</b>	<b>317</b>	<b>-85</b>	<b>-173</b>	<b>152</b>

Anm.: Resultatet för den externa positionstagningen redovisas inklusive förvaltningskostnader.

<sup>1</sup> Sedan mars 2018 har Riksgäldskontoret ingen extern positionstagning.

Källa: Riksgäldskontoret.

Av tabell 3.2 framgår att resultaten av positionstagningen varierar mellan åren. Till följd av detta utvärderas positionstagningen i femårsperioder. Resultatet för hela femårsperioden 2018–2022 blev en vinst på 152 miljoner kronor. Det genomsnittliga nettoresultatet inklusive förvaltningsavgifter för hela femårsperioden visar på en vinst om 30 miljoner kronor per år.



### 3.2.4 Marknads- och skuldvård för att uppnå det långsiktiga målet

Riksgäldskontoret ska genom marknads- och skuldvård bidra till att statspappersmarknaderna fungerar väl, i syfte att uppnå det långsiktiga målet om kostnadsminimering med beaktande av risk. Strategierna är fokuserade på att dels bibehålla en god likviditet och infrastruktur på marknaden, dels kommunicera tydligt, med en hög transparens, och att agera förutsägbart. Riksgäldskontoret publicerar bl.a. prognoser över lånebehovet och upplåningens fördelning på olika skuldslag och instrument tre gånger per år.

Varje år genomför Riksgäldskontoret en extern undersökning av svenska och utländska investerares och återförsäljares bedömning av myndighetens strategier och agerande, vilket kan tolkas som en bedömning av marknadsaktörernas generella förtroende för statsskuld förvaltningen.

Utvärderingen för 2022 visar att förtroendet för Riksgäldskontoret är högt, sammantaget ca 4 på en skala från 1 till 5 hos myndighetens återförsäljare, internationella investerare och svenska investerare. Förtroendet hos Riksgäldskontorets återförsäljare sjönk från ca 4,3 under perioden 2016–2018 till 3,9 under 2019. Förtroendet vände dock uppåt 2020 och låg då på 4,1. Efter en nedgång 2021 till 3,7, vilket var det lägsta sedan undersökningen startade, steg förtroendet något i 2022 års undersökning till 3,8. Även förtroendet hos internationella investerare sjönk 2019 från 4,2 år 2018 till 3,8 under 2019. Året därpå steg dock förtroende till 4,3 för att 2021 och 2022 återigen sjunka till 3,8. Förtroendet hos dessa investerare har dock varierat mer över åren än för återförsäljare. Sedan 2015 har dock förtroendet hos samtliga grupper aldrig understigit 3,7.

### 3.3 Kostnaden för statsskulden ökade från låg nivå

Kostnaden för statsskulden påverkas i första hand av skuldens storlek och marknadsräntorna vid varje lånetillfälle, men även av valutakursrörelser, eftersom en del av statsskulden är exponerad mot utländsk valuta. På motsvarande sätt påverkas realskuldens kostnad av hur konsumentprisindex utvecklas. Utöver detta påverkar regeringens riktlinjer och Riksgäldskontorets förvaltning av statsskulden också skuldens kostnader och risker.

Sedan 2018 redovisar Riksgäldskontoret kostnaden för statsskulden utifrån värderingsprincipen upplupet anskaffningsvärde (se tabell 3.3). Metoden följer internationell standard för redovisning av finansiella skulder som hålls till förfall och innebär att instrumenten värderas till sin emissionsränta med löpande omvärdering av inflations- och valutakursrörelser.

Kostnaden för statsskulden uppgick 2022 till 34 miljarder kronor, eller 0,6 procent av BNP, vilket var 25 miljarder kronor högre än för 2021 och 17 miljarder kronor högre än genomsnittet för den senaste femårsperioden. Efter flera år av förhållandevis låga räntekostnader steg de kostnadsmässiga räntorna 2022 till följd av högre inflation och en svagare krona. När inflationen stiger ökar den del av kostnaden för realobligationer som beror på inflationen (inflationkompensation). De stigande marknadsräntorna påverkade bara till viss del kostnaden för statsskulden under året. De högre marknadsräntorna kommer att få större genomslag på kostnaden allteftersom utestående lån med lägre räntor förfaller och Riksgäldskontoret tar upp nya lån med högre räntor.

**Tabell 3.3 Kostnaden för statsskulden**

Miljarder kronor

Skuldslag	2018	2019	2020	2021	2022	Snitt 5 år	Standard- avvikelse
Nominell kronskuld	8	6	6	4	5	6	1
Real kronskuld	7	6	2	2	18	7	6
Valutaskuld	6	2	-2	2	10	4	4
<b>Totalt</b>	<b>2</b>	<b>14</b>	<b>6</b>	<b>9</b>	<b>34</b>	<b>17</b>	<b>10</b>

Anm.: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan. Vidare redovisas kostnaden för statsskulden utifrån värderingsprincipen upplupet anskaffningsvärde. Tidserien har reviderats eftersom Riksgäldskontoret har gjort en rättning av det upplupna anskaffningsvärdet för ett antal realobligationer som blivit felaktigt registrerade i affärssystemet. Rättelsen rör periodisering, vilket medför en omfördelning av kostnader mellan år.

Källa: Riksgäldskontoret.

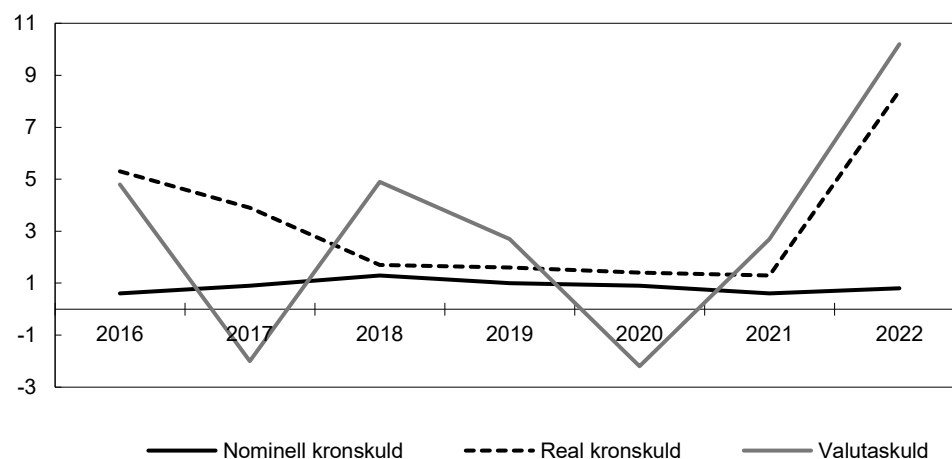
### 3.3.1 Den genomsnittliga effektiva räntan har ökat

För att ställa kostnaden för statsskulden i relation till statsskuldens storlek redovisar Riksgäldskontoret sedan 2018 måttet genomsnittlig effektiv ränta. Måttet följer värderingsprincipen upplupet anskaffningsvärde, som beskrivs ovan. I tidigare utvärderingar har måttet genomsnittlig emissionsränta använts, som visar den genomsnittliga emissionsräntan i auktionerna respektive år.

Diagram 3.2 visar hur den genomsnittliga effektiva räntan har utvecklats för de olika skuldslagen och sammantaget för hela statsskulden sedan 2016. Kostnaden mätt som den genomsnittliga effektiva räntan är i genomsnitt lägst för den nominella kronskulden. Kostnaden för den reala kronskulden ökade kraftigt 2022, till den största årliga merkostnaden sedan introduktionen 1994, på grund av den kraftigt ökade inflationen. Kostnaden för valutaskulden varierar till följd av valutakurssvägningar.

**Diagram 3.2 Genomsnittlig effektiv ränta per skuldslag**

Procent



Källa: Riksgäldskontoret.

I riktlinjerna för 2023 beslutade regeringen att statsskuldens exponering i utländsk valuta ska avvecklas successivt fr.o.m. 2023 och anta riktvärdet noll fr.o.m. 2027. Beslutet baseras på den analys och översyn över hur den långsiktiga valutaexponeringen bör se ut som Riksgäldskontoret färdigställt till 2023 års riktlinjeförslag. Statsskuldens valutaexponering har i avvaktan på resultatet av översynen varit oförändrad mellan 2020–2022. Under perioden 2015–2019 reducerades valutaexponeringen med 20 miljarder om året. En utvärdering av beslutet om oförändrad valutaexponering mot en fortsatt minskning med 20 miljarder kronor per år, ger vid handen att kostnaden för statsskulden blivit 4,9 miljarder kronor högre under 2022 och

5,0 miljarder kronor högre sett över hela perioden sedan beslutet verkställdes. Det beror på att kronan försvagats under perioden med oförändrad valutaexponering. Den totala effekten går dock att fastställa först när valutaexponeringen är avvecklad.

### 3.4 Risker i statsskuldshöveln

Risken i statsskuldshöveln definieras på övergripande nivå i termer av variationer i statsskuldens kostnader. De riskfaktorer som driver kostnaderna är förändringar i räntor, inflation och valutakurser, men även statsskuldens storlek påverkar variationen i räntekostnaderna. Statsskuldens löptider och sammansättning styr exponeringen mot dessa risker.

I tabell 3.3 redovisas risken i termer av standardavvikelse för kostnaderna de senaste fem åren. Kostnadsvariationen är högst för valutaskulden. Det beror främst på variationer i valutakurser, men även på den kortare löptiden i valutaskulden. Kostnadsvariationen är högre för den reala kronkulden än för den nominella kronkulden, vilket beror på att den förra skulden även påverkas av förändringar i inflationen.

Det finns även andra typer av risker i statsskuldshöveln, bl.a. refinansieringsrisken, som avser risken för att förfallande lån inte kan ersättas med nya lån annat än till märkbart högre kostnader. Refinansieringsrisken anses vanligtvis bli högre ju större lån som förfaller den närmaste tiden. Risken ökade under 2020, dels till följd av två större obligationsförfall i slutet av 2020, dels till följd av att Riksgäldskontoret i större utsträckning använde kortfristig upplåning för att hantera det ökade lånebehovet under året. Under 2021 och 2022 låg refinansieringsrisken kvar på den högre nivån till följd av en stor osäkerhet kring lånebehovet med kortfristig upplåning.

Ytterligare risker i statsskuldshöveln är finansieringsrisken, som avser risken att det blir svårt eller kostsamt att ta upp nya lån, och motpartsrisken, som avser risken att en motpart inte fullgör sina förpliktelser i en transaktion.

# Utgiftsområde 27

## Avgiften till Europeiska unionen

## Utgiftsområde 27 – Avgiften till Europeiska unionen

### Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut .....	3
2	Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen.....	5
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	5
2.2	Utgiftsutveckling.....	5
2.3	Mål för utgiftsområdet.....	7
2.4	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	8
2.5	Resultatredovisning.....	8
2.6	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen .....	10
2.7	Politikens inriktning .....	11
2.8	Budgetförslag.....	12
2.8.1	1:1 Avgiften till Europeiska unionen.....	12

# 1 Förslag till riksdagsbeslut

## Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ingå de ekonomiska åtaganden som följer av EU-budgeten för budgetåret 2024 (avsnitt 2.8.1).
2. Riksdagen anvisar anslaget för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen enligt tabell 1.1.

### Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1 Avgiften till Europeiska unionen	40 744 809
<b>Summa anslag inom utgiftsområdet</b>	<b>40 744 809</b>



## 2 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen

### 2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgifterna inom utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen utgörs av Sveriges betalningar till Europeiska kommissionen för att finansiera EU-budgeten. Europeiska unionens allmänna budget beslutas årligen inom en flerårig budgetram. Den aktuella ramen omfattar perioden 2021–2027. EU-budgetens årliga utgifter och inkomster ska vara lika stora. EU-budgeten finansieras huvudsakligen genom avgifter från medlemsstaterna, vilket innebär att budgetens utgiftsnivå styr utvecklingen för utgiftsområdet.

Avgifterna som medlemsstaterna betalar in till kommissionen benämns Europeiska unionens egna medel och regleras i rådets beslut (EU, Euratom) 2020/2053 av den 14 december 2020 om systemet för Europeiska unionens egna medel och om upphävande av beslut 2014/335/EU, Euratom, det s.k. egna medelsbeslutet.

I det nuvarande systemet för egna medel finns det fyra typer av egna medel: traditionella egna medel (tulluppbörd), en mervärdesskattebaserad avgift, en avgift baserad på icke återvunna plastförpackningar och en avgift baserad på medlemsstaternas bruttonationalinkomst (BNI). De fyra olika typerna av egna medel utgör i sin tur de fyra olika avgiftskomponenter som tillsammans utgör respektive medlemsstats avgift till EU. De myndigheter som ansvarar för beräkning och inbetalning av Sveriges olika delposter (avgiftskomponenter) är Kammarkollegiet (den BNI-baserade avgiften), Naturvårdsverket (den plastbaserade avgiften), Skatteverket (den mervärdesskattebaserade avgiften) och Tullverket (tulluppbörden). Dessa myndigheter ska tillhandahålla medel för att betala EU-avgiften på ett konto hos Riksgäldskontoret.

I det nuvarande systemet för egna medel finns bestämmelser och begränsningsregler som gör att Sveriges avgift skiljer sig från de flesta andra medlemsstaters. Sverige har exempelvis en reduktion på den BNI-baserade avgiftskomponenten. Sveriges netto-reduktion beräknas under perioden 2021–2027 uppgå till 777 miljoner euro per år i 2018 års priser. Även Danmark, Nederländerna, Tyskland och Österrike har reduktioner på sina respektive BNI-baserade avgiftskomponenter.

### 2.2 Utgiftsutveckling

I tabell 2.1 redovisas utgiftsutvecklingen för utgiftsområdet. EU-avgiften har ökat från ca 37 683 miljoner kronor 2019 till ca 48 240 miljoner kronor 2022. Det beror delvis på att EU:s utgifter har ökat med anledning av spridningen av sjukdomen covid-19 och kriget i Ukraina, som därmed behöver finansieras med högre avgifter från medlemsstaterna. Den högre svenska avgiften beror också på att Sveriges ekonomi klarade sig bättre under pandemin och återhämtade sig initialt snabbare än många andra medlemsstaters. Detta har, i kombination med att Storbritannien lämnade EU, i sin tur gjort att Sveriges andel av EU:s totala BNI har ökat. Därmed har även Sveriges BNI-baserade avgift ökat. Detta beskrivs närmare i skrivelserna Årsredovisning för staten 2020 (skr. 2020/21:101 s. 158 och 159) och Årsredovisning för staten 2021 (skr. 2021/22:101 s. 162–164). I takt med att övriga medlemsstaters ekonomier har börjat återhämta sig från den ekonomiska kris som uppstått till följd av pandemin har den svenska BNI-andelen börjat sjunka jämfört med tidigare prognoser. Som en följd



av detta bedöms den svenska BNI-baserade avgiften bli lägre än vad som tidigare beräknats.

**Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen**

Miljoner kronor

	Utfall 2021	Utfall 2022	Budget 2023 <sup>1</sup>	Prognos 2023	Förslag 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
1:1 Avgiften till Europeiska unionen	52 262	48 240	45 870	43 358	<b>40 745</b>	52 173	52 882
<b>Totalt för utgiftsområde 27</b>							
<b>Avgiften till Europeiska unionen</b>	<b>52 262</b>	<b>48 240</b>	<b>45 870</b>	<b>43 358</b>	<b>40 745</b>	<b>52 173</b>	<b>52 882</b>

<sup>1</sup> Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Utfallet för 2022 var 4 022 miljoner lägre än för 2021 (ca 7,7 procent lägre). Detta berodde på att den BNI-baserade avgiften minskade med 6 329 miljoner för 2022 jämfört med 2021, vilket dock motverkades av att den mervärdesskattebaserade avgiften och tulluppbörden ökade mellan 2021 och 2022. EU:s utgifter blev marginellt högre 2022 jämfört med 2021. Anledningen till att Sveriges EU-avgift minskade trots att EU:s utgifter ökade var att EU:s intäkter i stället ökade från de övriga medlemsstaterna. Utfallet för 2022 blev 403 miljoner kronor högre än det anslag som riksdagen ursprungligen hade anvisat i statens budget. Den tullbaserade avgiften och den mervärdesskattebaserade avgiften ökade med ca 1 526 respektive ca 827 miljoner kronor mellan 2021 och 2022, medan den plastbaserade avgiften minskade med ca 45 miljoner kronor. Den tullbaserade avgiften ökade på grund av att den svenska importen från tredjeländ ökad, vilket i sin tur ökade tullintäkterna. Den ökade importen förklaras bl.a. av att Storbritannien lämnade EU, vilket har inneburit att handel med Storbritannien fr.o.m. den 1 januari 2021 utgör handel med tredjeländ.

I tabell 2.2 redovisas de faktorer som styr EU-avgiften under posten Övrigt. Prognosen för 2024 baseras på Europeiska kommissionens förslag till EU:s årsbudget för 2024. Av tabell 2.3 framgår att hela EU-avgiften utgörs av transfereringar i form av utbetalningar från Sverige till kommissionen för att finansiera EU-budgeten.

**Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2024–2026 för utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen**

Miljoner kronor

	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>43 358</b>	<b>43 358</b>	<b>43 358</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer <i>varav BP24</i>			
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt	-2 613	8 815	9 524
<b>Ny utgiftsram</b>	<b>40 745</b>	<b>52 173</b>	<b>52 882</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2021/22:FiU1). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

**Tabell 2.3 Utgiftsram 2024 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen**

Miljoner kronor

	2024
Transfereringar <sup>1</sup>	40 745
<b>Summa utgiftsram</b>	<b>40 745</b>

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2020 samt kända förändringar av anslagens användning.

<sup>1</sup> Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

Det finns betydande risker för att Sveriges EU-avgift utvecklas på annat sätt än vad som förutses i prognosen. Sveriges avgift beror på storleken på EU:s faktiska utgifter och hur stor andel av EU:s utgifter som Sverige ska finansiera. Utgiftsprognosen försvåras också av att EU-budgetens utgiftsnivå vid vissa tillfällen justeras under det aktuella budgetåret genom antagandet av ändringsbudgetar. Därtill kan även tidpunkterna för antagandet och genomförandet av EU:s ändringsbudgetar påverka Sveriges avgift ett annat år än beslutsåret.

Kommissionen lade i december 2021 fram ett förslag om att introducera tre nya avgiftskomponenter: en baserad på EU:s utsläppshandelssystem (EU ETS), en baserad på en mekanism för justering av koldioxidutsläpp vid EU:s yttre gräns och en baserad på medlemsstaternas intäkter från omfördelningen av beskattningsrätt avseende stora multinationella företags vinster. Under 2023 presenterade kommissionen ett förslag om avgiftskomponenter, som innehåller revideringar av förslagen från december 2021 och ett nytt förslag till temporär avgiftskomponent som baseras på en befintlig statistisk bas som avser en ungefärlig uppskattning av företagsvinster. Införandet av nya avgiftskomponenter minskar den andel av EU:s intäkter som kommer från medlemsstaternas BNI-baserade avgifter. Om de nya avgiftskomponenterna införs minskar således den andel av Sveriges avgift till EU som utgörs av den BNI-baserade avgiften. Om införandet av nya avgiftskomponenter innebär en ökning eller minskning av Sveriges avgift till EU är dock beroende av om Sveriges andel av beräkningsbasen för respektive ny avgiftskomponent blir större eller mindre i förhållande till Sveriges andel av medlemsstaternas sammanlagda BNI.

Hur stor andel av EU-budgeten som finansieras av Sverige påverkas, som framgår av avsnittet, bl.a. av hur Sveriges BNI utvecklar sig jämfört med övriga medlemsstaters BNI. Dessutom påverkas samtliga medlemsstaters EU-avgift av storleken på EU:s faktiska inkomster från den mervärdesskattebaserade avgiften, tulluppbörden och från avgiften baserad på mängden icke återvunna plastförpackningar. EU-avgiften för samtliga medlemsstater påverkas därmed av den ekonomiska utvecklingen i varje enskild medlemsstat. Initialt baseras Sveriges och andra medlemsstaters EU-avgift på prognoser för den ekonomiska utvecklingen. Beroende på hur väl de initiala prognoserna överensstämmer med utfallet, kan resultatet av tillämpningen av de gemensamma reglerna komma att avvika och respektive medlemsstats avgift behöva justeras.

## 2.3 Mål för utgiftsområdet

Målet för den svenska budgetpolitiken i EU är att prioritera gemensamma utmaningar som mer effektivt hanteras på EU-nivå än av de enskilda länderna vart för sig, exempelvis miljö och klimat, forskning, migration, säkerhet och att utveckla den inre marknaden. Målet innebär att Sverige ska verka för en effektiv och återhållsam budgetpolitik inom EU, där utgifter med ett tydligt europeiskt mervärde prioriteras.

Målet innebär även att Sverige ska verka för en kostnadseffektiv användning av EU:s budgetmedel (prop. 1994/95:40, bet. 1994/95:FiU5, rskr. 1994/95:67).

## 2.4 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Regeringen uppnår målet för utgiftsområdet främst genom att förhandla om den fleråriga budgetramen, årsbudgeten och ändringsbudgetarna i Europeiska unionens råd samt genom rådets förhandlingar med Europaparlamentet. I förhandlingarna verkar regeringen för goda marginaler till utgiftstaken för åtaganden och betalningar, och för omprioriteringar inom fastställda ramar. Vidare agerar regeringen tillsammans med likasinnade länder för att försöka begränsa budgetpåverkan. Målet för utgiftsområdet styr även regeringens bedömning av om Europeiska kommissionen bör beviljas ansvarsfrihet. Regeringen samråder regelbundet med riksdagens EU-nämnd i frågor som rör årsbudgeten och den fleråriga budgetramen.

Resultatuppföljningen för EU-budgeten sköts främst av Europeiska revisionsrätten och kommissionen. Sverige röstar i den årliga ansvarsfrihetsprövningen med resultatuppföljningen som en viktig grund.

## 2.5 Resultatredovisning

### EU-budgeten för 2022

Årsbudgeten för 2022 var den andra i budgetramen för perioden 2021–2027. Förhandlingarna om en ny flerårig budgetram avslutades under slutet av 2020 och ledde till en total utgiftsnivå för perioden 2021–2027 om 1 074,3 miljarder euro i åtaganden i 2018 års priser (1 114 miljarder euro inklusive specialinstrument utanför budgetramens tak). Överenskommelsen om den fleråriga budgetramen omfattar även ett återhämtningsinstrument som ligger utanför taket för den fleråriga budgetramen. Genom återhämtningsinstrumentet tillförs 750 miljarder euro i 2018 års priser under perioden 2021–2023 i syfte att motverka de negativa ekonomiska effekterna av spridningen av covid-19.

Utgifterna på EU-budgeten delas in i betalningsbemyndiganden (betalningar) och åtagandebemyndiganden (åtaganden). Betalningar motsvarar faktiska utgifter under ett budgetår, medan åtaganden som kommissionen kan ingå kan leda till betalningar från EU-budgeten såväl det aktuella budgetåret som kommande år.

I den ursprungliga antagna budgeten för 2022 uppgick de beräknade åtagandena till 169,5 miljarder euro och betalningarna till 170,6 miljarder euro. Den antagna budgeten reviderades därefter genom fem ändringsbudgetar. Åtagandena uppgick till 182,3 miljarder euro med beaktande av de antagna ändringsbudgetarna. Betalningarna minskade sammantaget till 170 miljarder euro.

Den första ändringsbudgeten år 2022 justerade de årliga utgiftsnivåerna i den fleråriga budgetramen för de fonder som ligger under delad förvaltning mellan Europeiska kommissionen och medlemsstaterna. Justeringen innebar att utgifter som var planerade under 2021 i stället flyttades fram till årsbudgetarna för de efterföljande åren, vilket ökade åtagandena med 12,2 miljarder euro i årsbudgeten för 2022. Detta hade en marginell effekt på Sveriges EU-avgift för 2022 och minskade den med 8 miljoner kronor jämfört med den antagna årsbudgeten för 2022. Den andra ändringsbudgeten justerade inkomsterna i budgeten genom att överföra 2021 års budgetöverskott på 3,2 miljarder euro till årsbudgeten för 2023. Detta minskade Sveriges EU-avgift för 2022 med 1,22 miljarder kronor jämfört med den antagna

årsbudgeten för 2022, och gjordes i enlighet med artikel 18.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) 2018/1046 av den 18 juli 2018 om finansiella regler för unionens allmänna budget, om ändring av förordningarna (EU) nr 1296/2013, (EU) nr 1301/2013, (EU) nr 1303/2013, (EU) nr 1304/2013, (EU) nr 1309/2013, (EU) nr 1316/2013, (EU) nr 223/2014, (EU) nr 283/2014 och beslut nr 541/2014/EU samt om upphävande av förordning (EU, Euratom) nr 966/2012. Den tredje ändringsbudgeten tillförde 99,8 miljoner euro i åtaganden och 176 miljoner euro i betalningar i syfte att bistå medlemsstaterna i mottagandet av skyddsökande från Ukraina. Detta ökade Sveriges EU-avgift för 2022 med 66 miljoner kronor jämfört med den antagna årsbudgeten för 2022. I den fjärde ändringsbudgeten justerades inkomsterna i budgeten utifrån prognoserna för egna medel för 2022 års budget. Dessutom gjordes en justering av inkomsterna för bl.a. inbetalda bötesbelopp och Storbritanniens bidrag till EU. På utgiftssidan gjordes justeringar för att möjliggöra överföringar till kommissionens initiativ för att minska EU:s beroende av ryska fossila bränslen, REPowerEU, och en förlängning av mandatet för Europeiska unionens byrå för straffrättsligt samarbete, Eurojust, att samla in och bevara bevis rörande krigsförbrytelser. Den fjärde ändringsbudgeten minskade Sveriges EU-avgift för 2022 med 85 miljoner kronor jämfört med den antagna årsbudgeten för 2022. Den femte ändringsbudgeten tillförde 447,5 miljoner euro i åtaganden men minskade samtidigt betalningarna med 741,1 miljoner euro. De ökade åtagandena avsåg bl.a. försvars-satsningar om 83 miljoner euro, stöd till livsmedelsproducenter om 73,8 miljoner euro och ökade administrations- och pensionskostnader på grund av stigande inflation och energipriser om 163 miljoner euro. De minskade betalningarna berodde på lägre utgifter för Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och programmet EU för hälsa. Detta minskade Sveriges EU-avgift för 2022 med 405 miljoner kronor jämfört med den antagna årsbudgeten för 2022. Sammantaget omfattade de antagna ändringsbudgeterna ökade åtaganden om totalt ca 12,8 miljarder euro och minskade betalningar om ca 0,6 miljarder euro.

Utöver ändringsbudgetarna tillfördes 718,5 miljoner euro från EU:s solidaritetsfond i stöd till Belgien, Grekland, Luxemburg, Nederländerna, Spanien, Tyskland och Österrike med anledning av de naturkatastrofer som drabbade länderna under 2021. Solidaritetsfonden har funnits sedan 2002 och ska möjliggöra snabbt stöd vid katastrofer som har en betydande negativ ekonomisk effekt, bl.a. naturkatastrofer. Stödet är tillgängligt för både medlemsstater och länder som förhandlar om anslutning till EU.

I tabell 2.4 beskrivs effekten av ändringar i EU-budgeten på Sveriges avgift till EU under 2022 och 2023.

**Tabell 2.4 Avgiftseffekter 2022 och 2023 av ändringar i EU-budgeten 2022**

Miljoner kronor

Ändring i EU-budgeten	Effekt på Sveriges avgift till EU under 2022	År ändringarna får effekt på utgiftsområdet
1	-8	2022 och efterföljande år
2	-1 220	2022
3	66	2022 och efterföljande år
4	-85	2022
5	-405	2022 och efterföljande år

Källa: Egna beräkningar där antagna förslag till ändringar i EU-budgeten jämförts med EU-budgeten exklusive föreslagna ändringar (Ändringskrivelse nr 1 till förslaget till den allmänna budgeten för 2022, COM(2021) 642 final).

## Sveriges avgift till EU under 2022

Utfallet för den svenska EU-avgiften under 2022 blev 48 240 miljoner kronor (se tabell 2.5), vilket var högre än de medel som anvisades i statens budget. En mer

utförlig redogörelse för utfallet finns i regeringens skrivelse Årsredovisning för staten 2022 (skr. 2022/23:101 s. 180–182).

**Tabell 2.5 Anslagna medel och utfall för 2022**

Miljoner kronor

	Anslag	Ändringsbudget	Anslagskredit	Utfall
1:1 Avgiften till Europeiska unionen	47 837		403	48 240
<b>Totalt utgiftsområde 27</b>	<b>47 837</b>			<b>48 240</b>

Källa: Årsredovisningen för staten 2022.

## EU-budgeten för 2023

EU:s årsbudget för 2023 antogs av Europaparlamentet den 23 november 2022 och är den tredje i budgetramen för perioden 2021–2027.

Den antagna EU-budgeten (exklusive ändringsbudgetar) för 2023 uppgick till 186,6 miljarder euro i åtaganden och 168,6 miljarder euro i betalningar. Detta motsvarar en ökning avseende åtaganden med 2,4 procent jämfört med 2022 års budget (inklusive ändringsbudgetar i EU-budgeten) och en minskning avseende betalningar med 0,8 procent jämfört med 2022 års budget (inklusive ändringsbudgetar i EU-budgeten). Att betalningarna minskat jämfört med 2022 kan bl.a. förklaras av att programmen från den föregående programperioden (2014–2020) avslutas och därmed minskar utbetalningarna som härrör från den programperioden. Detta motverkas delvis av att programmen för den innevarande programperioden (2021–2027) har börjat genomföras. Genomförandet av programmen i den nuvarande programperioden sker således parallellt med att programmen från föregående programperiod avslutas och därmed härrör betalningarna från båda programperioderna. Ökningen av åtaganden för 2023 jämfört med 2022 beror bl.a. på att takten i genomförandet av programmen i den nuvarande perioden har ökat jämfört med föregående år.

## 2.6 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

I arbetet med EU:s årsbudget är det fortsatt av stor vikt att respektera de finansiella ramarna i den fleråriga budgetramen och verka för realistiska prognoser så att man undviker att mer medel budgeteras än vad som faktiskt används. Regeringen bedriver tillsammans med andra budgetrestriktiva medlemsstater löpande påverkansarbete för att säkerställa god budgetering.

För 2023 ökade åtagandena i EU-budgeten med 4,39 miljarder euro jämfört med 2022 (inklusive ändringar under pågående budgetår), vilket inte fullt ut är förenligt med Sveriges budgetrestriktiva linje.

EU:s årsbudget består av sju breda utgiftsområden som benämns budgetrubriker. Varje budgetrubrik innehåller underrubriker, som i sin tur innehåller olika program. Den budgetrubrik där åtagandena ökade mest under 2023 jämfört med 2022 var rubrik 2 Sammanhållning, resiliens och värden som ökade med 2,81 miljarder euro. Betydande öknings i åtaganden gjordes även för rubrik 3 Naturresurser och miljö, rubrik 4 Migration och gränsförvaltning, rubrik 5 Säkerhet och försvar och rubrik 7 Europeisk offentlig förvaltning. Åtagandena minskade endast för rubrik 1 Inre marknaden, innovation och digitalisering.

Betalningarna minskade med 1,39 miljarder euro för 2023 jämfört med 2022. Betalningarna under 2023 härrör dels från åtaganden gjorda under den föregående fleråriga budgetramen för 2014–2020 som ännu inte har lett till betalningar, dels från nya åtaganden gjorda i den innevarande fleråriga budgetramen för 2021–2027.

Regeringen har aktivt verkat för omprioriteringar inom den antagna budgeten och drivit en utgiftsrestriktiv linje. Under 2022 lade Sverige ned sin röst två gånger i budgetrelaterade frågor. Sverige lade ned sin röst gällande frågan att bevilja ansvarsfrihet till Europeiska kommissionen för genomförandet av 2020 års budget mot bakgrund av den bedömning som Europeiska revisionsrätten gjort avseende bl.a. en alltför hög felprocent i kommissionens verksamhet när det gäller ersättningsbaserade utgifter och felaktiga utbetalningar. Sverige lade även ned sin röst gällande antagandet av EU:s årsbudget för 2023, eftersom åtagandena översteg den nivå som föreslagits av kommissionen och därmed inte överensstämde med Sveriges restriktiva linje. I båda fallen antog emellertid Europeiska unionens råd förslagen med kvalificerad majoritet. Under 2022 röstade Sverige ja till ett antal utgiftsdrivande ändringsbudgetar för att finansiera insatser och åtgärder med anledning av Rysslands invasion av Ukraina. Ändringarna av EU-budgeten bedömdes vara förenliga med målen för utgiftsområdet, eftersom ett gemensamt agerande på EU-nivå för att hantera effekterna av Rysslands invasion ansågs motiverat.

Sverige har verkat för en bättre utformad och mer omfattande resultatuppföljning av EU-budgeten inom ramen för utgiftsområdets mål om ett effektivt användande av offentliga medel. Regeringen bedömer att målet har uppfyllts genom att Europeiska revisionsrätten och kommissionen fortsatt bedriver ett intensivt resultatuppföljningsarbete, vilket inte minst visat sig genom fler publicerade resultatrapporter. En mer utförlig redogörelse för hur regeringen resonerat inför omröstningar finns i skrivelsen Verksamheten i Europeiska unionen under 2022 (skr. 2022/23:115 bilaga 3).

Sammanfattningsvis bedöms resultaten inom området i huvudsak vara förenliga med målet för Sveriges budgetpolitik i EU.

## 2.7 Politikens inriktning

Sverige verkar för att det europeiska samarbetet ska möta aktuella utmaningar som unionen står inför. Sveriges grundläggande mål för EU-budgeten är, som tidigare redovisats, att återhållsamhet ska gälla för de gemensamma utgifterna, samt att EU-gemensamma utmaningar och ändamålsenliga program ska prioriteras, vilket ska möjliggöra för unionen att leva upp till ingångna åtaganden. Regeringen avser i enlighet med detta att verka för restriktivitet vid beredningen av kommande årsbudgetar. Effektivitet och kostnadskontroll kommer att präglade Sveriges inställning vid behandling av EU:s årsbudget och löpande EU-budgetrelaterade frågor, i syfte att program som ger ett europeiskt mervärde och rustar både EU och Sverige för framtiden ska kunna prioriteras. Vägledande för Sveriges agerande är vidare principerna om subsidiaritet, europeiskt mervärde, proportionalitet, resultatnriktning, kostnadseffektivitet och en sund ekonomisk förvaltning, där jämställdhetsintegrering utgör en del.

Enligt prognosen i maj 2023 beräknas avgiften till EU efter avdragen reduktion uppgå till ca 40 700 miljoner kronor 2024, ca 52 200 miljoner kronor 2025 och ca 52 900 miljoner kronor 2026. Sverige beräknas få en genomsnittlig reduktion av avgiften på ca 8 500–9 000 miljoner kronor per år 2021–2027.

Den 7 juni 2023 presenterade Europeiska kommissionen sitt förslag till årsbudget för 2024, som blir den fjärde i den fleråriga budgetramen för 2021–2027. Kommissionen har för 2024 föreslagit åtaganden på 189 300 miljoner euro (inklusive instrument utanför den fleråriga budgetramen), vilket skulle innebära en marginal om 367,9 miljoner euro i förhållande till åtagandetaket i enlighet med överenskommelsen om budgetramen för 2021–2027. Jämfört med årsbudgeten för 2023 minskar de föreslagna betalningarna för 2024 med 25 600 miljoner euro till 143 100 miljoner euro (inklusive

instrument utanför den fleråriga budgetramen), vilket ger en marginal om 30 600 miljoner euro i förhållande till betalningstaket. Detta motsvarar en minskning på 15,2 procent och beror på att åtagandena från den fleråriga budgetramen 2014–2020 håller på att avslutas samtidigt som utbetalningarna från budgetramen 2021–2027 har släpat efter till följd av försenad implementering av programmen inom framför allt sammanhållningspolitiken. Förseningarna förklarar också varför betalningstaken (143 100 miljoner euro) är lägre än åtagandetaken (189 300 miljoner euro) i kommissionens förslag till årsbudget för 2024. Utbetalningarna förväntas öka i takt med att programmen genomförs under de sista åren av den fleråriga budgetramen för 2021–2027.

Utöver den ordinarie budgetramen för 2024 föreslås dessutom 113 900 miljoner euro i åtaganden och 130 700 miljoner euro i betalningar inom ramen för EU:s återhämtningsinstrument Next Generation EU (NGEU). Medel inom NGEU är inte en del av den ordinarie EU-budgeten och årsbudgetförhandlingen. Inklusivt NGEU och övriga mindre instrument utanför den ordinarie budgetramen omfattar kommissionens förslag för 2024 totalt 299 500 miljoner euro i åtaganden och 297 000 miljoner euro i betalningar.

Förhandlingarna om årsbudgeten för 2024 pågår. Nivåerna för betalningar och åtaganden kan komma att förändras fram tills att budgeten slutligt fastställs. En överenskommelse mellan Europeiska unionens råd och Europaparlamentet om budgeten för 2024 kommer sannolikt att nås i november eller december 2023. Rådets position för 2024 innebär 188 600 miljoner euro i åtaganden och 142 500 miljoner euro i betalningar, vilket innebär en minskning med 772 miljoner euro respektive 515 miljoner euro jämfört med kommissionens förslag. Därtill pågår även förhandlingar om en halvtidsöversyn av den fleråriga budgetramen för 2021–2027. Utfallet av halvtidsöversynen kan komma att påverka utgiftsnivån på EU-budgeten och därmed även Sveriges EU-avgift.

I enlighet med vad som ovan anförts är restriktivitet en grundläggande hållning för regeringen i den fortsatta behandlingen av budgetförslaget för 2024. Detta innebär bl.a. att betalningsanslagen bör läggas på rimliga nivåer, att ändamålsenliga och effektiva program som ger ett tydligt europeiskt mervärde ska prioriteras samt att tillräckliga marginaler upprätthålls mellan årsbudgeten och utgiftstaken för både åtaganden och betalningar.

## 2.8 Budgetförslag

### 2.8.1 1:1 Avgiften till Europeiska unionen

**Tabell 2.6 Anslagsutveckling 1:1 Avgiften till Europeiska unionen**

Tusental kronor

2022	Utfall	48 239 731	Anslagssparande	-1 482 640
2023	Anslag	45 869 852 <sup>1</sup>	Utgiftsprognos	43 358 274
<b>2024</b>	<b>Förslag</b>	<b>40 744 809</b>		
2025	Beräknat	52 172 910		
2026	Beräknat	52 881 875		

<sup>1</sup> Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2023 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

### Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för betalning av Sveriges avgift till Europeiska unionens allmänna budget. Anslaget får även användas för eventuella krav från

Europeiska kommissionen på dröjsmålsränta på grund av försenade inbetalningar av egna medel.

### Skälen för regeringens förslag

**Tabell 2.7 Förändringar av anslagsnivån 2024–2026 för 1:1 Avgiften till Europeiska unionen**

Tusental kronor	2024	2025	2026
<b>Anvisat 2023<sup>1</sup></b>	<b>45 869 852</b>	<b>45 869 852</b>	<b>45 869 852</b>
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling			
Volymer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-5 125 043	6 303 058	7 012 023
<b>Förslag/beräknat anslag</b>	<b>40 744 809</b>	<b>52 172 910</b>	<b>52 881 875</b>

<sup>1</sup> Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2022 (bet. 2022/23:FIU1). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Sveriges avgift till EU-budgeten beräknas för 2024 uppgå till 40 744 809 000 kronor. EU-avgiftens avgiftskomponenters prognostiserade förändring mellan år redovisas under posten övrigt i tabell 2.7. Inkomster från den gemensamma tulltaxan utgör, som framgår av avsnitt 2.1, ett av EU:s egna medel och betalas in efter faktisk uppbörd. Medlemsstaterna får behålla 25 procent av tulluppbörden. Beloppen i tabell 2.6 avser inbetalningarna till Europeiska kommissionen efter avdrag för administrativa kostnader. Tulluppbörden redovisas under inkomsttitel 1511 *Tullmedel*. Regeringen beräknar att tullavgiften för 2024 kommer att uppgå till 7 376 miljoner kronor. Den mervärdesskattebaserade avgiftskomponenten beräknas som andel av medlemsstaternas mervärdesskattebas. Sveriges mervärdesskattebaserade avgift beräknas 2024 uppgå till 8 306 miljoner kronor. Avgiftskomponenten baserad på icke återvunna plastförpackningar beräknas 2024 uppgå till 1 432 miljoner kronor. Inklusiv den svenska reduktionen (se avsnitt 2.1) beräknas Sveriges BNI-baserade avgift under 2024 uppgå till 23 630 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att 40 744 809 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Avgiften till Europeiska unionen* för 2024. För 2024 och 2025 beräknas anslaget till 52 172 910 000 kronor respektive 52 881 875 000 kronor.

### Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

**Regeringens förslag:** Regeringen bemyndigas att under 2024 ingå de ekonomiska åtaganden som följer av EU-budgeten för budgetåret 2024.

**Skälen för regeringens förslag:** Medlemsstaternas avgifter används för att finansiera EU-budgetens betalningar under innevarande år. De åtaganden som staten ingår på området avser EU-budgetens åtagandebemyndiganden för innevarande år, vilka kan resultera i betalningar både innevarande och kommande år. I kommissionens budgetförslag föreslås att åtagandebemyndiganden om 143 053 miljoner euro ska ställas till förfogande för 2024. I enlighet med beslutet om unionens egna medel beräknas Sverige under 2024 betala in ca 2,3 procent av medlemsstaternas totala inbetalda avgifter till EU för att finansiera årsbudgeten. Utöver medlemsstaternas inbetalda avgifter har EU även andra intäktskällor, men de är små i jämförelse med medlemsstaternas avgift. Av den anledningen kan huvuddelen av 2024 års budgets åtagandebemyndiganden på 143 053 miljoner euro antas finansieras av medlemsstaterna, varav ca 2,3 procent kommer att finansieras av Sverige. Förhandlingar om EU:s årsbudget



för 2024 pågår emellertid fortfarande och en budget kommer att antas först i slutet av 2023.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2024 ingå de ekonomiska åtaganden som följer av EU-budgeten för budgetåret 2024.

# Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget

# Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget

## Innehållsförteckning

1	Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget.....	3
1.1	Omfattning .....	3
1.2	Resultatredovisning.....	3
1.2.1	Pensionernas tillräcklighet.....	4
1.2.2	Pensionsuttag och arbetslivets längd.....	10
1.2.3	Inkomstpensionssystemet .....	13
1.2.4	Premiepensionssystemet.....	15
1.2.5	Administrations- och förvaltningskostnader.....	18
1.3	Ålderspensionssystemet – nu och i framtiden .....	19

# 1 Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget

## 1.1 Omfattning

Redovisningen av den allmänna pensionen är uppdelad i två avsnitt. Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom innehåller en redovisning av de skattefinansierade grundskyddsförmånerna till pensionärer och till vuxna efterlevande. I detta avsnitt redovisas den inkomstgrundade pensionen som omfattar de avgiftsfinansierade inkomst- och premiepensionssystemen. Dessa system är finansiellt skilda från statens budget och bär sina egna inkomster och utgifter. Det innebär att även vissa administrationskostnader hos ett antal myndigheter finansieras inom respektive system.

**Tabell 1.1 Utgiftsutveckling för ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Beräknat 2023	Beräknat 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
AP-fonderna, pensionsutgifter	345 034	357 794	369 714	383 542	395 135
Administrationskostnader	2 792	3 121	3 215	3 282	3 362
<b>Totalt</b>	<b>347 826</b>	<b>360 915</b>	<b>372 929</b>	<b>386 824</b>	<b>398 497</b>

Anm.: Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget avser i denna redovisning utgifter och administrationskostnader för inkomst- och tilläggspension. Denna del av den inkomstgrundade ålderspensionen ingår i utgifterna under utgiftstaket.

**Tabell 1.2 Utgiftsutveckling för premiepensionssystemet**

Miljoner kronor

	Utfall 2022	Beräknat 2023	Beräknat 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026
Premiepensionssystemet	23 482	23 316	26 721	30 951	33 960

## 1.2 Resultatredovisning

Avgiften till den inkomstgrundade pensionen är 18,5 procent av den pensionsgrundande inkomsten. Av den totala avgiften går 16 procentenheter till inkomstpensionssystemet och 2,5 procentenheter till premiepensionssystemet.

Inkomstpensionssystemet är ett fördelningssystem, vilket innebär att de avgifter som betalas in av de förvärvsarbetande under ett år används för att betala de utgående pensionerna samma år. Om inbetalningarna till systemet är större än utbetalningarna sparas överskottet i de allmänna pensionsfonderna (AP-fonderna). På motsvarande sätt tas medel från fonderna om utbetalningarna är större än inbetalningarna.

Fondernas främsta syfte är att utgöra buffertkapital för pensionsutbetalningarna vid ekonomiska och demografiska variationer samt att bidra med kapitalavkastning till inkomstpensionssystemet.

Premiepensionssystemet är ett fonderat system, vilket innebär att de avgifter som betalas in placeras i fonder för varje pensionssparares räkning. Systemet är utformat som en fondförsäkring där sparare har möjlighet att välja fonder. För de sparare som inte gör ett eget fondval placeras pengarna i den åldersanpassade fondportföljen AP7 Såfa, som förvaltas av Sjunde AP-fonden.

Det inkomstgrundade pensionssystemet är finansiellt hållbart och klarar såväl ekonomiska som demografiska förändringar. Det beror på att pensionsutbetalningarna har kopplats till utvecklingen av både medellivslängden och samhällsekonomin. Konstruktionen är en garanti för att eventuella underskott i systemet inte skjuts på framtida generationer. Systemets finansiella ställning och värdeutveckling redovisas i resultatredovisningen.

Att pensionssystemet är konstruerat för att vara finansiellt hållbart innebär att pensionernas tillräcklighet inte är garanterad. De utgående pensionerna kan påverkas negativt vid t.ex. ekonomiska kriser. Att pensionsnivåerna är tillräckliga är dock ett grundläggande och självklart syfte för pensionssystemet och dess legitimitet. Resultatredovisningen innehåller därför beskrivningar av pensionärens ekonomiska situation. Även andra inkomster än allmän pension ingår i resultatredovisningen eftersom de allra flesta pensionärer har sådana inkomster. Tjänstepension är oftast den viktigaste inkomsten vid sidan av den allmänna pensionen, men även andra inkomster såsom privat pension, lön och kapitalinkomster beaktas i resultatredovisningen eftersom de har betydelse för pensionärernas ekonomiska situation.

### 1.2.1 Pensionernas tillräcklighet

I Sverige finns det ca 2,3 miljoner pensionärer. För att få en mer fullständig bild av pensionärernas ekonomiska situation behöver pensionernas tillräcklighet analyseras ur flera perspektiv. Ett sätt är att analysera den ekonomiska standarden hos olika grupper av pensionärer.<sup>1</sup> Ett annat sätt att analysera pensionernas tillräcklighet är att undersöka kompensationsgraden, dvs. pensionsnivån i förhållande till inkomsten före pensioneringstidpunkten.

I analysen och beräkningarna definieras en pensionär som någon som har tagit ut allmän pension till någon del eller som har äldreförsörjningsstöd. Att begreppet pensionär definieras på detta sätt och inte utifrån en specifik ålder beror främst på att det inte finns en fast pensionsålder i pensionssystemet. Därtill har också spridningen i fråga om när personer väljer att ta ut pension ökat. Samtidigt pågår en reform att höja alla pensionsrelaterade åldersgränser. Det innebär att det är bättre att göra analyser om pensionärer utifrån när man tar ut pension än utifrån en specifik ålder.

#### **Stora skillnader i ekonomisk standard mellan olika pensionärer**

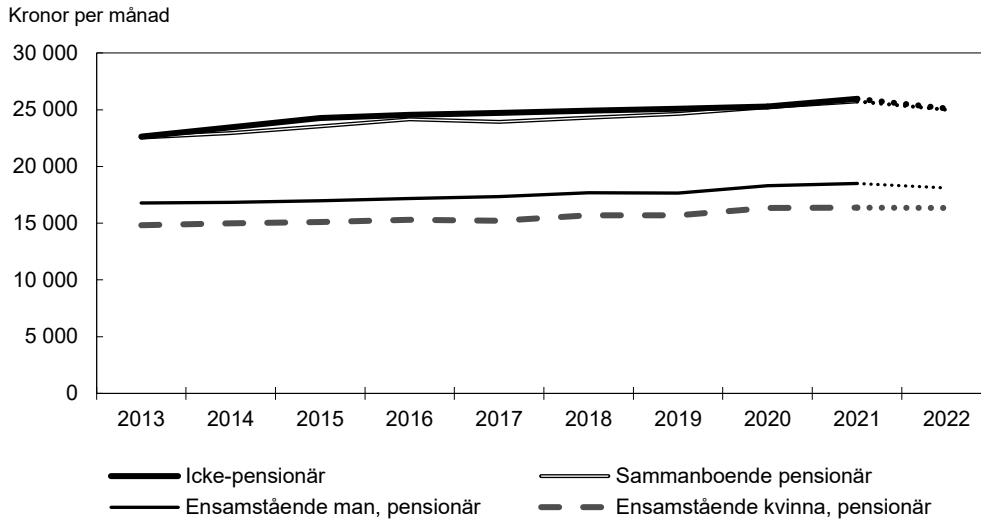
Pensionernas tillräcklighet kan analyseras genom att mäta den ekonomiska standarden bland pensionärer. Diagram 1.1 visar den genomsnittliga ekonomiska standarden hos olika grupper av pensionärer och gruppen icke-pensionärer. Med icke-pensionär avses alla i befolkningen oavsett ålder som inte har tagit ut någon allmän pension. Vid en jämförelse har pensionärer en ekonomisk standard som är 85 procent av icke-pensionärer 2022. Bland pensionärer har sammanboende högst ekonomisk standard. Diagrammet visar också att den ekonomiska standarden för sammanboende pensionärer 2022 var på nästan samma nivå som för gruppen icke-pensionärer. Ensamstående pensionärer har lägre ekonomisk standard än sammanboende pensionärer. Av pensionärerna har ensamstående kvinnor lägst ekonomisk standard och den är 65 procent av den ekonomiska standarden för icke-pensionärer.

Den ekonomiska standarden har mellan 2021 och 2022 utvecklats i olika riktning nominellt och reellt. Det har mellan dessa två år varit den största nominella ökningen av den ekonomiska standarden sett till den senaste tioårsperioden. Samtidigt är det

<sup>1</sup> Ekonomisk standard definieras som den disponibla inkomsten justerat för försörjningsbördan. Detta innebär att alla personer i hushållet tilldelas samma ekonomiska standard vilken beräknas som hushållets disponibla inkomst justerat för hushållets sammansättning. Justeringen görs för att kunna jämföra disponibla inkomster mellan hushåll med olika sammansättning, dvs. hur många vuxna och barn som ska försörjas av inkomsten.

första gången under denna period som den ekonomiska standarden har minskat realt, vilket framgår av diagrammet. Minskningen är störst för icke-pensionärer och minst för ensamstående kvinnor med pension. Det kan till stor del förklaras av att gruppen ensamstående kvinnor i högre grad har garantipension och bostadstillägg, vilka har höjts genom både reformer och hög inflation.

**Diagram 1.1 Pensionärernas och gruppen icke-pensionärsers genomsnittliga reala ekonomiska standard (median), 2022 års priser**

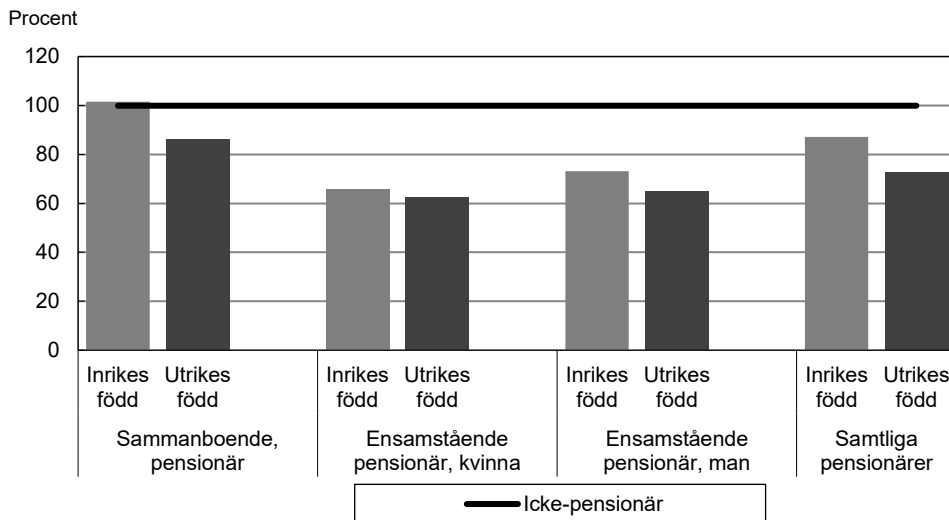


Anm.: Prognos 2022.

Källa: STAR-materialet, SCB.

Det finns skillnader i ekonomisk standard mellan inrikes och utrikes födda pensionärer, se diagram 1.2. Utrikes födda har en lägre ekonomisk standard än inrikes födda. Sammanboende har den högsta ekonomiska standarden, men det är också för sammanboende som det är störst skillnad mellan inrikes och utrikes födda. Minst skillnad mellan inrikes och utrikes födda är det i gruppen ensamstående kvinnor, men det är ändå gruppen utrikes födda ensamstående kvinnor med pension som har lägst ekonomisk standard, ca 62 procent av icke-pensionärernas ekonomiska standard. Såväl inrikes som utrikes födda pensionärer har under 2022 närmare sig gruppen icke-pensionärer.

**Diagram 1.2 Inrikes och utrikes födda pensionärsers ekonomiska standard (median) i förhållande till gruppen icke-pensionärer (=100 procent)**



Anm.: Prognos 2022.

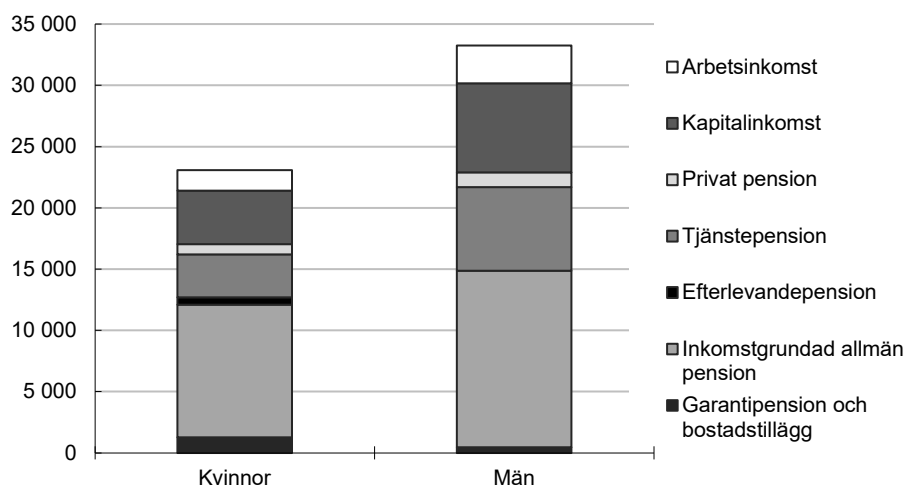
Källa: STAR-materialet, SCB.

Som framgår av resultaten är pensionärer en heterogen grupp, vilket också framkommer när man studerar spridningsmått. Det vanligast förekommande måttet på inkomstspridning är gini-koefficienten<sup>2</sup>, vilken visar att inkomstspridningen är högre bland pensionärer än för icke-pensionärer. När man däremot tittar på andra spridningsmått som mäter skillnaden mellan de med den högsta och lägsta ekonomiska standarden, exempelvis p90/p10 och p80/p20<sup>3</sup>, så visar de måtten på en större spridning bland icke-pensionärer. Det medför att det är svårt att entydigt säga att spridningen i ekonomisk standard är större eller mindre bland pensionärer. Dock visar båda måtten att spridningen i ekonomisk standard har ökat över tid både för pensionärer och icke-pensionärer.

Pensionärernas ekonomiska standard påverkas inte bara av den allmänna pensionen. Omkring 90 procent av dem som är pensionärer har också tjänstepension. Utöver pensionsinkomster har många pensionärer arbets- och kapitalinkomster. Diagram 1.3 visar den genomsnittliga inkomstsammansättningen för pensionärer 2022. Kvinnor har betydligt lägre inkomster i genomsnitt än vad män har. Kvinnor har i genomsnitt lägre inkomstgrundad pension än vad män har och inkomsten består till större del av garantipension och bostadstillägg. Den allmänna pensionen och tillhörande pensionsförmåner utgör i genomsnitt en större andel av inkomsten för kvinnor än för män. Män har i genomsnitt högre övriga inkomster i form av tjänstepension, arbetsinkomst och kapitalinkomst. För att kunna visa inkomstsammansättningen redovisas bruttointkomster i diagrammet. Skillnaden i inkomst mellan kvinnor och män minskar emellertid när hänsyn tas till skatt.

**Diagram 1.3 Olika inkomstkällor och genomsnittliga månadsbelopp för pensionärer**

Kronor per månad



Källa: FASIT, prognos 2022; STAR-materialet, SCB.

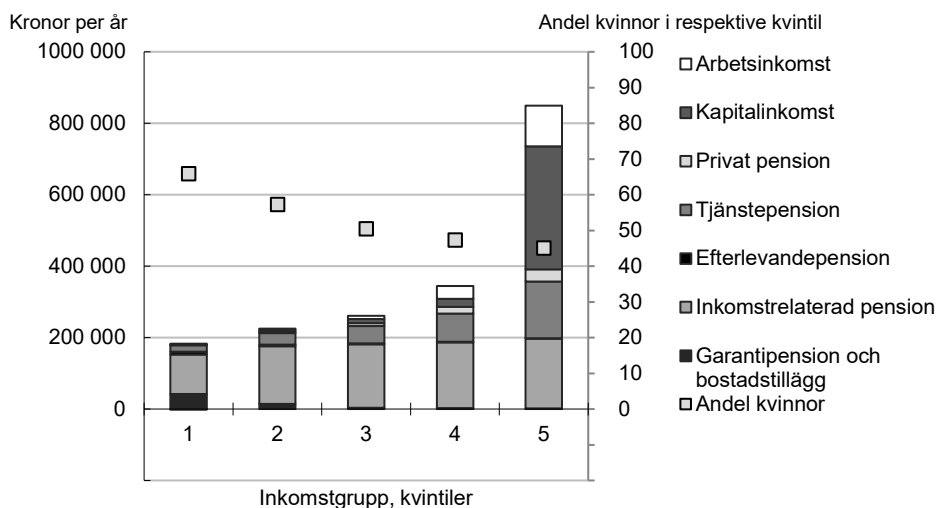
Inkomstsammansättning och inkomstnivå skiljer sig åt, inte enbart mellan kvinnor och män utan även mellan olika inkomstgrupper. I diagram 1.4 har gruppen pensionärer sorterats efter ekonomisk standard och därefter delats upp i fem lika stora inkomstgrupper (kvintiler). Diagrammet visar inkomstsammansättningen för pensionärer fördelat på dessa inkomstgrupper och även andelen kvinnor i respektive grupp. Inkomstspridningen är stor och de 20 procent som har de högsta inkomsterna har i genomsnitt mer än fyra gånger så hög inkomst som de 20 procent som har de

<sup>2</sup> Se teknisk bilaga till Fördelningspolitiskt redogörelse, april 2023, Finansdepartementet, för vidare definition av gini-koefficienten.

<sup>3</sup> Ett sätt att mäta inkomstspridning är att jämföra olika percentiler genom att beräkna kvoten mellan dem. P90/p10 beräknar kvoten mellan de högsta och de lägsta inkomsterna, dvs. mellan den 90:e och 10:e percentilen. P80/p20 är motsvarande kvot men för den 80:e och 20:e percentilen.

lägsta inkomsterna. Nivån på den allmänna pensionen är relativt lika i alla inkomstgrupper och det är främst övriga inkomstkällor som bidrar till olika totala inkomstnivåer. Kapitalinkomsterna är särskilt ojämnt fördelade. I den högsta inkomstgruppen är de 15 gånger så höga som kapitalinkomsterna i den näst högsta inkomstgruppen, och det är därmed dessa inkomster som skapar den största skillnaden i inkomstnivå. Utöver kapitalinkomster bidrar även arbetsinkomster och tjänstepension till inkomstskillnaderna.

**Diagram 1.4 Olika inkomstkällor och genomsnittliga belopp för pensionärer, fördelat på inkomstgrupper**



Anm.: Staplarna i diagrammet är inte fördelat på kön eftersom kvintilindelningen baseras på inkomstens storlek, vilket gör att kvinnor och män inom respektive kvintil har liknande inkomster. Kvintilindelningen baseras enbart på pensionärernas ekonomiska standard och inte på hela befolkningen.

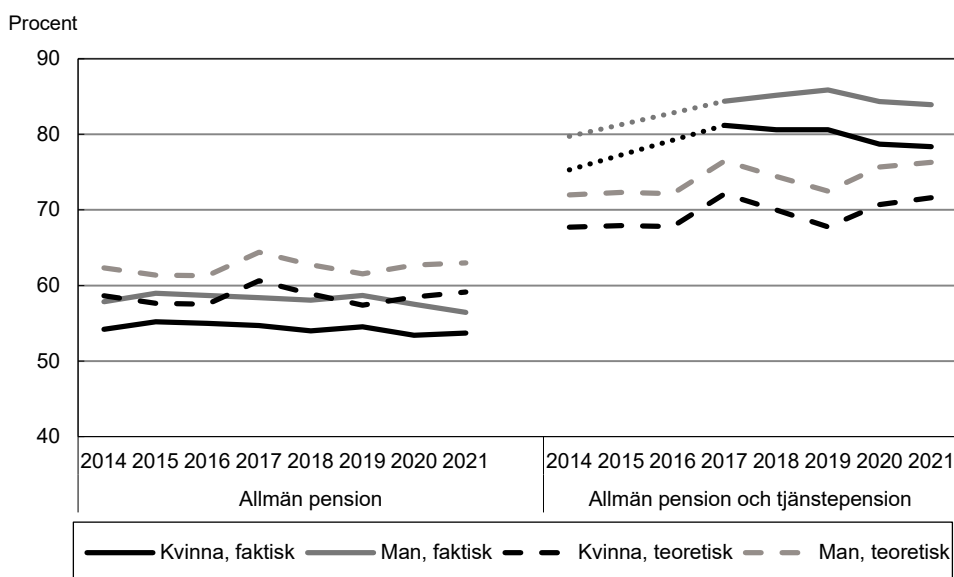
Källa: FASIT, prognos 2022; STAR-materialet, SCB.

Av diagrammet framgår att andelen kvinnor är störst i gruppen med lägst inkomster, medan andelen kvinnor är lägst i gruppen med högst inkomster: 66 respektive 45 procent. Den genomsnittliga åldern skiljer sig åt i de olika inkomstgrupperna. Åldern är högre i grupper med lägre inkomst och lägst i gruppen med högst inkomst.

### Stora skillnader mellan faktisk och teoretisk kompensationsgrad

Pensionernas tillräcklighet kan också analyseras genom att mäta kompensationsgrader. Med kompensationsgrad avses här hur mycket en person får i pension jämfört med slutlön. I diagram 1.5 presenteras kompensationsgraden för kvinnor och män med medelinkomst. Diagrammet visar såväl faktiska kompensationsgrader, dvs. det verkliga pensionsutfallet jämfört med tidigare lön, som teoretiskt beräknade kompensationsgrader, dvs. kompensationsgrader som har beräknats med hjälp av Pensionsmyndighetens typfallsmodell. Typfallsmodellen används för att ta reda på vilken kompensationsgrad pensionärer beräknas få och även för att analysera hur regeländringar eller händelser i personers liv (exempelvis föräldraledighet, arbetslöshet eller tidigt pensionsuttag) eller i samhällsekonomi kommer att påverka kompensationsgraden. Kompensationsgraderna för allmän pension och för total pension (dvs. allmän pension och tjänstepension) framgår också.



**Diagram 1.5 Kompensationsgrader för medianpensionären, faktiska och teoretiska**

Anm.: Utfall för faktisk tjänstepension saknas för åren 2015 och 2016.

Källa: Nyblivna pensionärsers kompensationsgrader, Pensionsmyndigheten, 2023.

Sett till endast allmän pension och det faktiska utfallet var kompensationsgraden 54 procent för mediankvinnan och 56 procent för medianmannen 2021. När tjänstepensionen läggs till ökar kompensationsgraden betydligt: 79 procent för kvinnorna och 84 procent för männen.

Sett till den totala pensionen är de faktiska kompensationsgraderna betydligt högre för kvinnor och män med medianinkomster jämfört med de teoretiska kompensationsgraderna. En förklaring till skillnaden mellan faktiska och teoretiska kompensationsgrader är att nivån på den faktiska tjänstepensionen skiljer sig från den uppskattade. Det beror bl.a. på att många väljer ett tidsbestämt uttag av tjänstepensionen, vilket ger högre månadsbelopp men under en kortare tidsperiod. Även extra avsättningar till tjänstepension kan bidra till att den faktiska tjänstepensionen är betydligt högre än vad den skattas till i typfallsmodellen. Skillnaden mellan faktisk och teoretisk kompensationsgrad är mindre sett till den allmänna pensionen.

Att mäta kompensationsgraden som andel av slutlönen kan vara användbart för att bedöma tillräckligheten av pensionen i relation till tidigare lön. Det är dock inte möjligt att dra några slutsatser om pensionsnivån eller övriga inkomster utifrån kompensationsgraden. En person med mycket låga eller inga inkomster innan han eller hon börjar att ta ut pension kan få en mycket låg pension men ändå ha en hög kompensationsgrad.

### Skillnader i inkomst mellan kvinnor och män som är pensionärer

I tabell 1.3 visas skillnaden i inkomst mellan kvinnor och män relaterat till mäns genomsnittliga inkomster. Den totala skillnaden var 28 procent 2022. Tabellen visar även de olika inkomstslagens bidrag till den totala inkomstskillnaden. Det är kapitalinkomster, tjänstepension och allmän inkomstgrundad pension som bidrar mest till de icke jämställda inkomsterna hos pensionärer. Mest utjämnande är skatterna, men även grundskyddet och änkepensionen minskar skillnaden.

**Tabell 1.3 Olika inkomstslag respektive skatters bidrag till inkomstskillnaden mellan kvinnor och män samt skillnaden i kronor per månad 2013 och 2022**

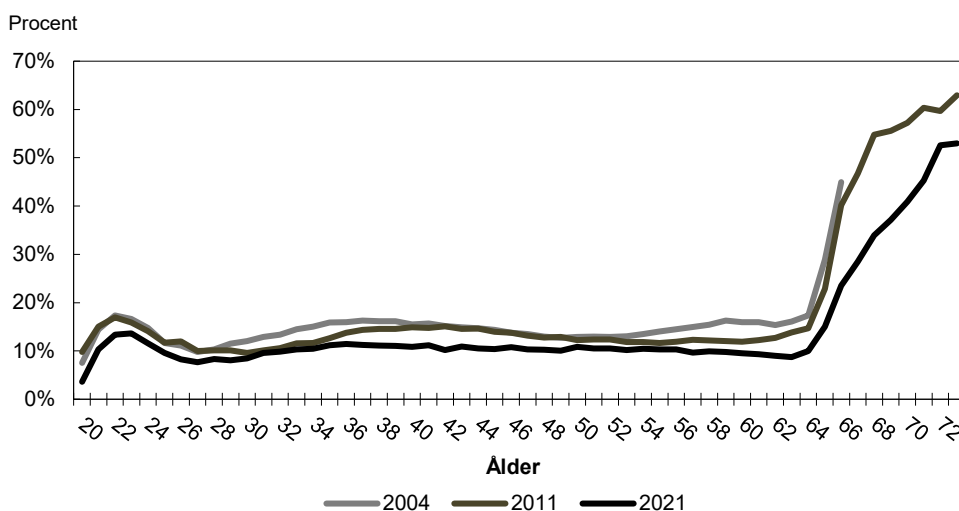
	Procent 2022	2022	2013
Total inkomstskillnad	28	-7 750	-5 290
Allmän inkomstgrundad pension	12	-3 450	-4 460
Garantipension	-2	530	900
Änkepension	-2	550	940
Bostadstillägg	-1	390	390
Tjänstepension	13	-3 640	-2 710
Privat pension m.m.	1	-400	-390
Lön m.m.	6	-1 600	-1 240
Kapitalinkomster m.m.	14	-3 870	-1 670
Skatt	-13	3 740	2 950

Anm.: Både 2013 och 2022 är beräknade i löpande priser.

Källa: STAR-materialet, SCB.

Det framgår också hur stort de olika inkomstslagens bidrag till inkomstskillnaden var 2013 och 2022. Skillnaden i disponibel inkomst har varit i stort sett oförändrad de senaste tio åren. Även om inkomstskillnaden är densamma mätt i procent så har den ökat i kronor när inkomstnivån har blivit högre. Detta är fallet trots att förvärvslivet, och därmed den allmänna inkomstgrundade pensionen, har blivit mer jämställt under tidsperioden. Att den totala inkomstskillnaden inte har minskat beror på att andra inkomster än allmän inkomstgrundad pension har ökat i betydelse för pensionärernas disponibla inkomster och att dessa inkomster i sin tur är relativt ojämnt fördelade mellan kvinnor och män. Det gäller framför allt tjänstepensioner och kapitalinkomster men även arbetsinkomster. I takt med att skillnaden i allmän inkomstgrundad pension har minskat, har även grundskyddets, änkepensionens och skattesystemets omfördelade effekter minskat, vilket har bidragit till att den totala skillnaden mellan kvinnor och män som är pensionärer fortfarande i princip är oförändrad. Inkomstskillnaden är större för pensionärer jämfört med personer som är 18 år och äldre utan pension, 28 procent jämfört med 19 procent.

För att få en bild av hur skillnaden i allmän pension mellan kvinnor och män kommer att se ut i framtiden har intjänandet av pension analyserats. Diagram 1.6 visar skillnaden mellan könen i intjänat pensionsunderlag 2004, 2011 och 2021. Skillnaden mellan kvinnors och mäns pensionsunderlag har minskat över tid. Trots detta är mäns intjänande fortfarande betydligt högre än kvinnors även i unga åldrar. Det innebär att om inget sker kommer pensionerna fortfarande att vara ojämlika om 40 år när de som är unga i dag går i pension. Den stora skillnaden i högre åldrar beror till stor del på att män arbetar i större utsträckning än kvinnor efter 65 års ålder.

**Diagram 1.6 Skillnaden mellan kvinnor och män i intjänat pensionsunderlag per folkbokförd 2004, 2011 och 2021**

Anm.: Pensionsunderlaget är summan av pensionsgrundande inkomst och pensionsgrundande belopp som ligger till grund för intjänandet till allmän pension.

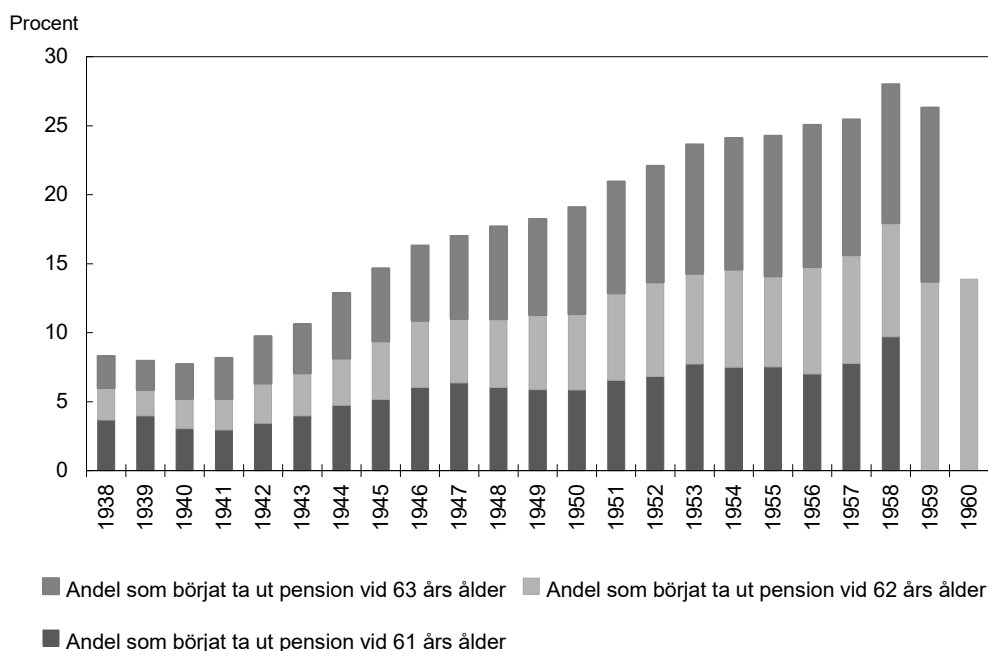
Källa: Pensionsmyndigheten.

## 1.2.2 Pensionsuttag och arbetslivets längd

Pensionssystemets regelverk skapades utifrån den medellivslängd som rådde i mitten av 1990-talet och en då antagen pensionsålder på 65 år. Sedan dess har medellivslängden ökat med ca tre år. En följd av att medellivslängden ökar samtidigt som tidpunkten för uttag av pension inte ökar i samma takt är att tiden som pensionär blir allt längre. Den allmänna inkomstgrundade pensionens nivå bestäms av individens intjänade pensionsrätter, deras förräntning och hur länge individens kohort (årskull) förväntas leva i genomsnitt. En ökande medellivslängd leder därmed till sjunkande pensionsnivåer om arbetslivet inte förlängs och uttaget av pension senareläggs. För pensionernas tillräcklighet är det således viktigt med ett längre arbetsliv och ett senarelagt pensionsuttag för att kunna upprätthålla pensionsnivåerna. Ett längre arbetsliv och därmed fler arbetade timmar stärker också samhällsekonomin i stort och är således också viktigt för att finansiera en god välfärd.

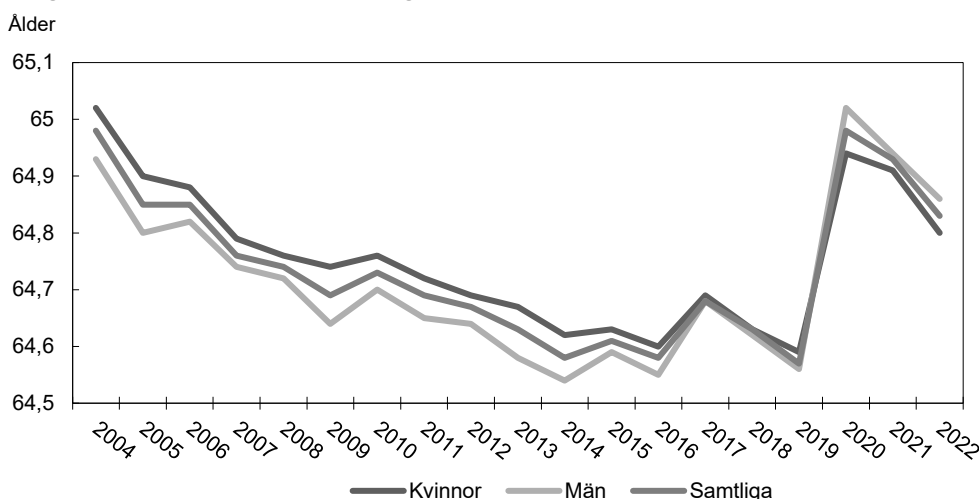
### Pensionsuttag

Uttag av pension är inte nödvändigtvis samma sak som att en person lämnar arbetslivet, men uttagsåldern har en stor påverkan på hur stor den framtida pensionen blir oavsett om en person fortsätter att arbeta eller inte. Den lägsta åldern för uttag av allmän inkomstgrundad pension höjdes 2020 från 61 till 62 år. År 2023 höjdes denna ålder ytterligare till 63 år. I diagram 1.7 visas andelen personer som är födda olika år och som har tagit ut allmän pension för första gången vid 61, 62 eller 63 års ålder. Andelen som har tagit ut pension vid någon av dessa åldrar har ökat över tid. Andelen som har tagit ut pension vid 61 eller 62 års ålder minskade första gången för dem födda 1959 och låg på samma nivå även för dem födda 1960. Det är dock sammantaget en större andel bland dem födda 1959 som har tagit ut pension vid 63 års ålder eller tidigare jämfört med tidigare årskullar.

**Diagram 1.7 Andelen pensionärer som gjort ett första pensionsuttag vid 61, 62 eller 63 års ålder**

Källa: Pensionsmyndigheten.

Samtidigt som den lägsta åldern för uttag av allmän inkomstgrundad pension höjdes 2020, höjdes också den s.k. las-åldern från 67 till 68 år, dvs. den ålder till vilken en person har rätt att kvarstå i anställning enligt lagen (1982:80) om anställningsskydd. Även denna ålder höjdes med ett år 2023 till 69 år. I diagram 1.8 visas utvecklingen av medelpensioneringsåldern för allmän pension. Att åldern steg mellan 2019 och 2020 är en följd av de tidigare nämnda åldershöjningarna som innebär att ingen kunde gå i pension vid 61 års ålder 2020. Medelpensioneringsåldern sjönk något därefter vilket är en naturlig följd av att den kohort som inte haft möjlighet att ta ut allmän inkomstgrundad pension vid 61 års ålder 2020 kunde gå i pension vid 62 års ålder 2021. Det har en sänkande effekt på medelpensioneringsåldern. År 2022 sjönk medelpensioneringsåldern ytterligare eftersom en del av de som med tidigare regler skulle gått vid 61 och 62 års ålder i stället gick vid 63 års ålder, vilket är lägre än medelpensioneringsåldern och därmed drar ner snittet som blev 64,8 år för kvinnor och 64,9 år för män.

**Diagram 1.8 Medelpensioneringsålder**

Anm.: Observera skalan i diagrammet, variationen över tid kan se större ut än vad den egentligen är.

Källa: Pensionsåldrar och arbetslivets längd, Pensionsmyndigheten, 2023.

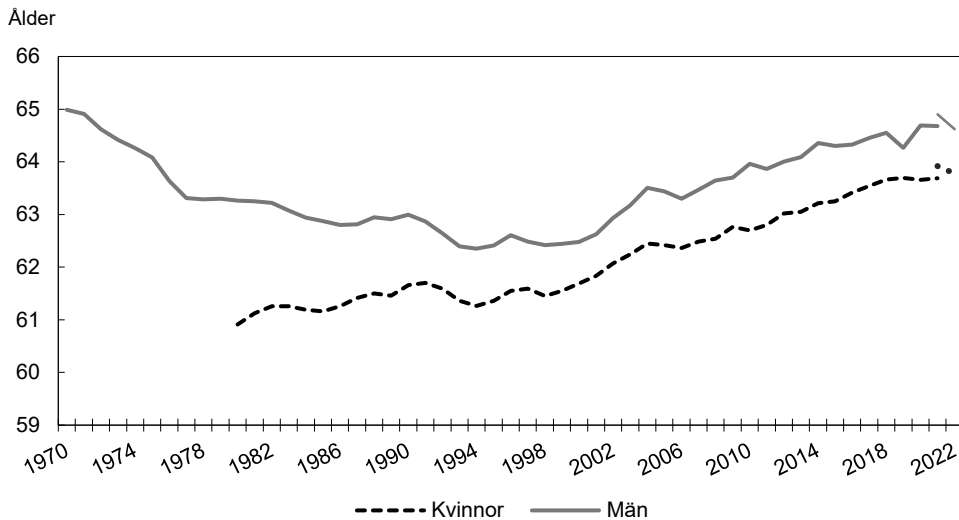
### Både inträdes- och utträdesålder i arbetskraften har betydelse för arbetslivets längd

Att fler tar ut allmän pension före 65 års ålder behöver inte betyda att de lämnar arbetslivet tidigare. Det kan också bero på att fler tar ut pension samtidigt som de fortsätter jobba, s.k. jobbonärer. Förändringen av arbetslivets längd kräver därför kännedom om både inträdesåldrar och utträdesåldrar i arbetskraften (för definition av in- och utträdesålder se Pensionsmyndighetens rapport Pensionsåldrar och arbetslivets längd, 2023).

Den genomsnittliga inträdesåldern i arbete ökade kraftigt för både kvinnor och män från mitten av 1970-talet till mitten av 1990-talet, vilket främst beror på att fler utbildade sig längre. Under de senaste 20 åren har utvecklingen varit relativt stabil. Den genomsnittliga inträdesåldern har varit runt 23 år för kvinnor och runt 22 år för män.

Av diagram 1.9 framgår att den genomsnittliga utträdesåldern har ökat under 2000-talet. Ökningen är likvärdig för kvinnor och män, men kvinnornas utträdesålder är omkring ett år lägre än männens. Diagrammet visar att utträdesåldern för män fortfarande är lägre än vad den var i början av 1970-talet, då pensionsåldern var 67 år, trots att medellivslängden i dag är ca fem år högre.

**Diagram 1.9** Genomsnittlig ålder vid utträdet från arbetslivet för kvinnor och män som vid 50 års ålder fanns i arbetskraften



Anm.: Uppgift om kvinnors utträdesålder finns från 1980. För att visa utvecklingen dessförinnan redovisas enbart mäns utträdesålder 1970–1979.

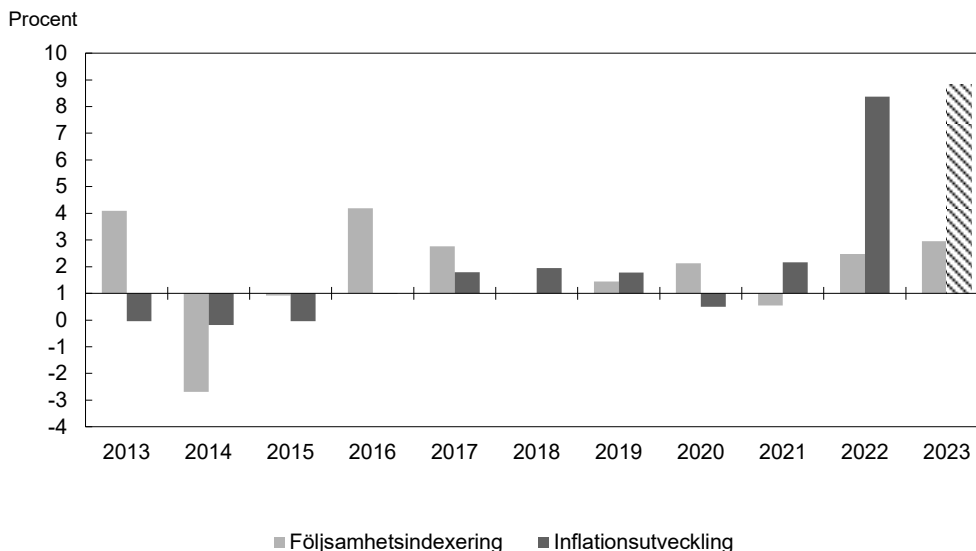
Arbetskraftsundersökningarna (AKU) från SCB förändrades efter den 1 januari 2021, vilket kan innebära tidsseriebrott. Det är därför möjligt att resultaten beror på förändringen i AKU snarare än faktiska förändringar i utträdesåldern.

Källa: Pensionsåldrar och arbetslivets längd, Pensionsmyndigheten, 2023.

### 1.2.3 Inkomstpensionssystemet

#### Följsamhetsindexeringen styr inkomstpensionernas utveckling

Inkomstpensionen beräknas vid pensioneringstillfället genom att en persons pensionsbehållning (dvs. värdet av intjänade pensionsrätter) i princip divideras med antalet återstående år som pensionären i genomsnitt förväntas leva. Inkomstpensionen indexeras sedan årligen med ett index som är kopplat till inkomstutvecklingen i samhället. För att mildra övergången från arbete till pension får pensionären vid pensioneringstidpunkten ett förskott på den förväntade förräntningen. Detta förskott kallas förskottsränta och är en uppskattning av den framtida realinkomstutvecklingen. Förskottsräntan i inkomstpensionssystemet är fastställd till 1,6 procent. De årliga omräkningarna av pensionerna beräknas utifrån förändringen av inkomstindex minskat med förskottsräntan om 1,6 procent. Indexeringen efter avdrag för förskottsränta kallas följsamhetsindexering och har tillämpats sedan 2002. Syftet med konstruktionen är att pensionens värde ska vara relativt jämnt under utbetalningstiden.

**Diagram 1.10 Följsamhetsindexering och inflationsutveckling**

Anm.: Inflationsutvecklingen för 2023 är en prognos.

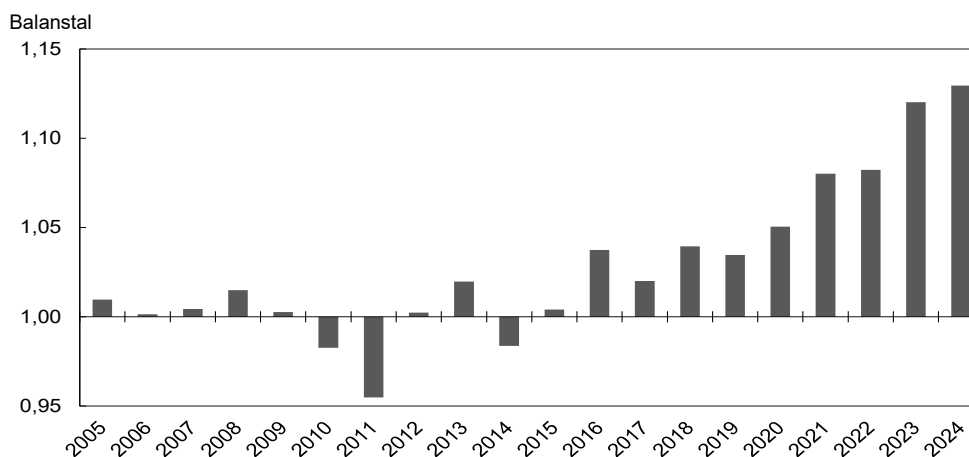
Källa: Pensionsmyndigheten och SCB.

Diagram 1.10 visar utvecklingen av följsamhetsindexeringen jämfört med prisutvecklingen sedan 2013. Som framgår av diagrammet har följsamhetsindexeringen vissa år överstigit inflationen och andra år har inflationen varit högre än följsamhetsindexeringen. Sammantaget har utvecklingen från 2013 till 2021 inneburit att följsamhetsindexeringen och inflationen varit ungefär densamma över tid. Den kraftiga inflationsutvecklingen under 2022 och 2023 har dock medfört att inkomstpensionen minskat realt, dvs. att köpkraften har minskat.

Inkomstindex för 2024 fastställs i oktober 2023, vilket innebär att den exakta indexeringen av inkomstpensionerna 2024 ännu inte är beräknad. Den senaste prognosen visar en förändring i inkomstindex på 4,0 procent. Utifrån den prognosen blir följsamhetsindexeringen knappt 2,4 procent 2024, vilket innebär att inkomstpensionerna förväntas öka nominellt, men minska realt 2024.

### **Inkomstpensionssystemets finansiella ställning är starkare än någonsin**

Pensionssystemets finansiella ställning redovisas varje år i Pensionsmyndighetens rapport Orange Rapport – Pensionssystemets årsredovisning. Under 2022 stärktes inkomstpensionssystemets finansiella ställning till följd av att tillgångarna i systemet ökade mer än skulden. Tillgångarna i pensionssystemet består av avgiftstillgången och den s.k. buffertfonden (Första, Andra, Tredje, Fjärde och Sjätte AP-fonden). Att inkomstpensionssystemets resultat blev positivt 2022 beror på en förhållandevis kraftig ökning av avgiftstillgången. Avgiftstillgångens ökning beror i sin tur på den kraftiga ökningen av sysselsättningen under 2022 som innebar att avgiftsinkomsterna till systemet ökade. Utvecklingen på finansmarknaderna var emellertid svag 2022, vilket resulterade i att buffertfonderna hade den lägsta avkastningen sedan den globala finanskrisen 2008. Resultatet för fonderna uppgick till -160 miljarder kronor, vilket motsvarar en avkastning på -8 procent. Det kan jämföras med att den genomsnittliga avkastningen har varit 6,2 procent per år sedan 2001 då det nuvarande systemet med buffertfonden infördes, se skrivelsen Redovisning av AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2022 (skr. 2022/23:130).

**Diagram 1.11 Balanstalets utveckling**

Anm.: Balanstalet baseras på den finansiella ställningen två år tidigare.

Källa: Pensionsmyndigheten.

Inkomstpensionssystemets finansiella hållbarhet mäts med balanstalet. Balanstalet är kvoten mellan systemets tillgångar och skulder. Balanstalet för 2024 är 1,1295. Det innebär att tillgångarna var knappt 13 procent högre än pensionsskulden per den 31 december 2022. När balanstalet är över 1 och det inte är en balanseringsperiod påverkas inte pensionernas indexering av balanstalets storlek. Som framgår av diagram 1.11 har balanstalet varierat under perioden. Inledningsvis var balanstalet relativt lågt och 2010, 2011 och 2014 var det under 1. Balanstalet har dock förstärkts under senare år framför allt till följd av stärkta avgiftsintäkter tack vare ökad sysselsättning, men även hög avkastning på de finansiella marknaderna.

## 1.2.4 Premiepensionssystemet

Premiepensionssystemet ska erbjuda ett pensionssparande av hög kvalitet som ger en trygg pension. Det innebär dels att de fonderade medlen bör ge en avkastning som är tydligt högre än förändringen av inkomstindex, dels att utbetalningarna av pension så långt som möjligt bör vara förutsägbara och stabila när de väl påbörjats. Därtill ska premiepensionssystemet erbjuda valfrihet i bemärkelsen att pensionssparare ska kunna påverka risknivå och placeringsinriktning för förvaltningen av de medel som fonderas för deras räkning.

### **Dåligt börsår 2022, men fortfarande en betydligt högre genomsnittlig avkastning för premiepensionen än för inkomstpensionen sedan 2013**

Premiepensionskapitalet är i huvudsak placerat i aktiefonder och följer därför i stor utsträckning börsutvecklingen. Värdet på inkomstpensionen följer däremot den genomsnittliga inkomstutvecklingen i Sverige. Det främsta skälet till att det finns en fonderad del vid sidan av fördelningssystemet är att sprida risken inom den allmänna pensionen. Utan den fonderade premiepensionen hade den allmänna pensionens avkastning enbart berott på inkomstutvecklingen i Sverige. Premiepensionssystemet möjliggör en högre förväntad avkastning, och därigenom högre pensioner, genom att de avsatta pensionsmedlen investeras på kapitalmarknaden. Tabell 1.4 visar den årliga värdeförändringen av inkomst- respektive premiepensionen sedan 2013. Efter en period med i huvudsak positiv utveckling sjönk värdet i premiepensionsfonderna med i genomsnitt 12,4 procent under 2022. Värdeutvecklingen för förvalsalternativet AP7 Såfa var minus 9,5 procent under 2022. Det var således ett bättre resultat än för fondrörelsen (dvs. samtliga fonder i premiepensionssystemet) totalt sett, men en betydande minskning.



**Tabell 1.4 Årlig värdeförändring av inkomst- respektive premiepension sedan 2013**

År	Inkomst-/balansindex	Premiepensionsindex	AP7 Såfa
2013	-1,1	21,1	31,8
2014	2,5	20,7	29,1
2015	5,9	6,4	6,2
2016	4,4	10,9	15,1
2017	2,6	12,6	16,4
2018	3,1	-3,4	-2,7
2019	3,8	29,5	32,2
2020	2,2	6,4	4,4
2021	4,1	29,1	31,5
2022	4,6	-12,4	-9,5

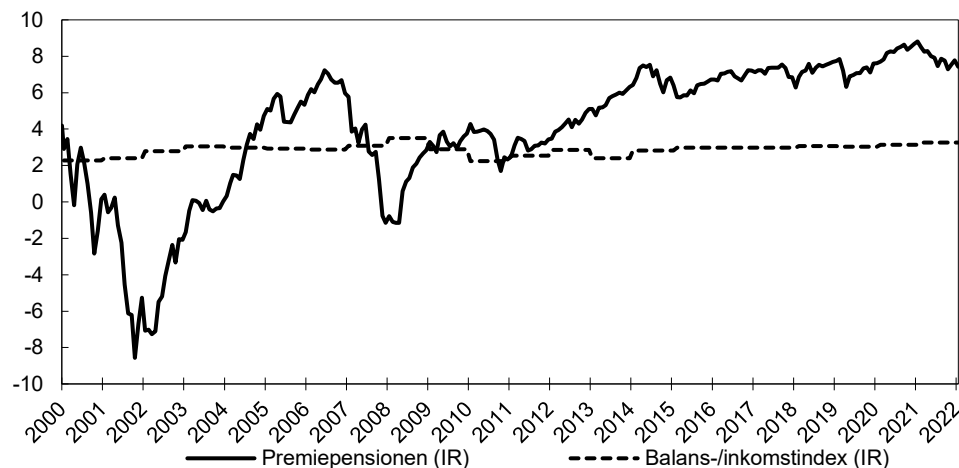
Anm.: Premiepensionsindex mäter den tidsviktade avkastningen för hela fondrörelsen för hela fondrörelsen (dvs. samtliga valbara fonder i premiepensionssystemet inklusive Sjunde AP-fondens produkter).

Källa: Pensionsmyndigheten.

Som framgår av tabell 1.4 varierar börsutvecklingen betydligt mer än inkomstutvecklingen. Diagram 1.12 visar den genomsnittliga årliga värdeutvecklingen för premiepensionskapitalet sedan starten 2000, jämfört med om kapitalet hade varit placerat i inkomstpensionssystemet. Per den 31 december 2022 var den genomsnittliga årliga värdeutvecklingen 7,4 procent för premiepensionen jämfört med 3,3 procent för inkomstpensionen. Som framgår av diagrammet minskade skillnaden i avkastning mellan systemen mellan 2021 och 2022, vilket beror på den negativa börsutvecklingen 2022.

**Diagram 1.12 Genomsnittlig årlig värdeutveckling av premiepensionen jämfört med om den i stället hade avsatts till inkomstpensionen**

Procent



Anm.: Värdeutvecklingen är beräknad som internränta (IR). Det innebär att man vid beräkningen tar hänsyn till alla flöden in och ut ur systemet och vid olika tidpunkter som flödena har skett, samt det totala marknadsvärdet i fonderna vid tidpunkten för beräkningen.

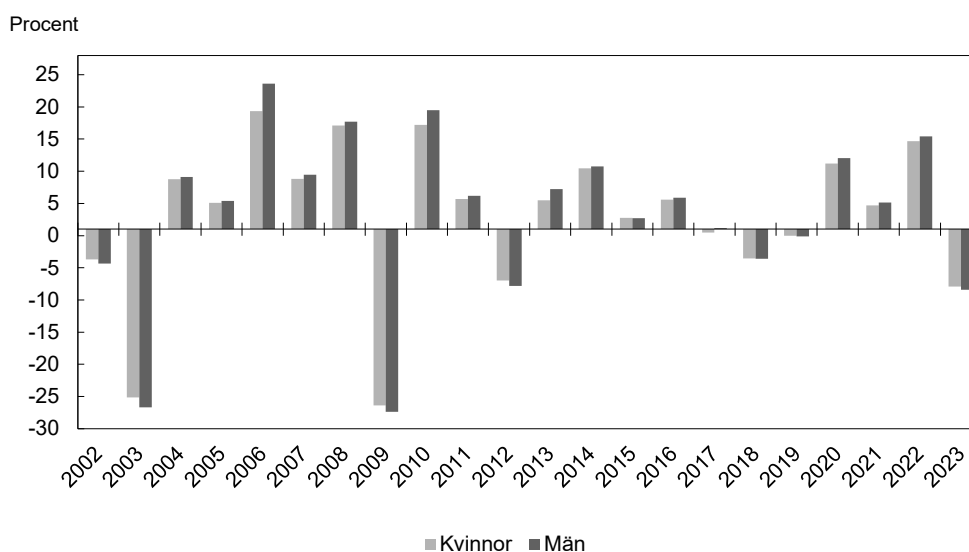
Källa: Pensionsmyndigheten.

### Premiepensionsbeloppen för 2023 har i genomsnitt sänkts

Placeringar på kapitalmarknaden är förenat med viss risk, men ger samtidigt möjlighet till högre avkastning. Det kan dock också innebära det omvända. Diagram 1.13 visar den genomsnittliga förändringen av de utbetalade premiepensionsbeloppen för kvinnor och män sedan 2002. Som framgår av diagrammet har förändringen av utbetalningarna varierat över tid. De flesta åren har beloppen ökat, men vid

omräkningen inför 2023 minskade de med i genomsnitt 7,9 procent för kvinnor och 8,4 procent för män till följd av den negativa börsutvecklingen 2022.

**Diagram 1.13** Genomsnittlig förändring av utbetalda premiepensionsbelopp, per kön och år



Källa: Pensionsmyndigheten.

### Antal valbara fonder på premiepensionens fondtorg

Premiepensionens fondtorg ska erbjuda sparare en stor bredd av fonder med olika placeringsinriktning och risknivå. Vid utgången av 2022 fanns det 457 valbara fonder på premiepensionens fondtorg. Tabell 1.5 visar fördelningen av dessa fonder mellan de fyra huvudkategorierna aktiefonder, räntefonder, generationsfonder och blandfonder. Av tabellen framgår även vilken risknivå som fonderna i de olika kategorierna har samt hur många av dem som klassas som hållbara.

**Tabell 1.5 Antal fonder på premiepensionens fondtorg uppdelat på fondkategori och risknivå, 31 december 2022**

	Antal	Varav hög till mycket hög risk	Varav medelhög risk	Varav låg till mycket låg risk
<b>Aktiefonder</b>	<b>321</b>	<b>315</b>	<b>-</b>	<b>-</b>
- Varav hållbara	23			
- Varav regionala fonder	182			
- Varav branschfonder	51			
- Varav svenska aktiefonder	49			
- Varav länderfonder	39			
<b>Räntefonder</b>	<b>76</b>	<b>7</b>	<b>28</b>	<b>39</b>
- Varav hållbara	5			
- Varav svenska fonder	39			
<b>Blandfonder</b>	<b>32</b>	<b>17</b>	<b>13</b>	<b>1</b>
- Varav hållbara	2			
<b>Generationsfonder</b>	<b>28</b>	<b>18</b>	<b>6</b>	<b>4</b>
- Varav hållbara	0			
<b>Totalt antal</b>	<b>457</b>	<b>357</b>	<b>47</b>	<b>44</b>

Anm.: I tabellen är antalet fonder per risknivå lägre än det totala antalet fonder på fondtorget eftersom vissa av fonderna inte har funnits så pass länge att risknivån kan definieras. Likaså visar tabellen antalet hållbara fonder inom och bland respektive huvudkategori och därför summerar inte det totala antalet fonder.

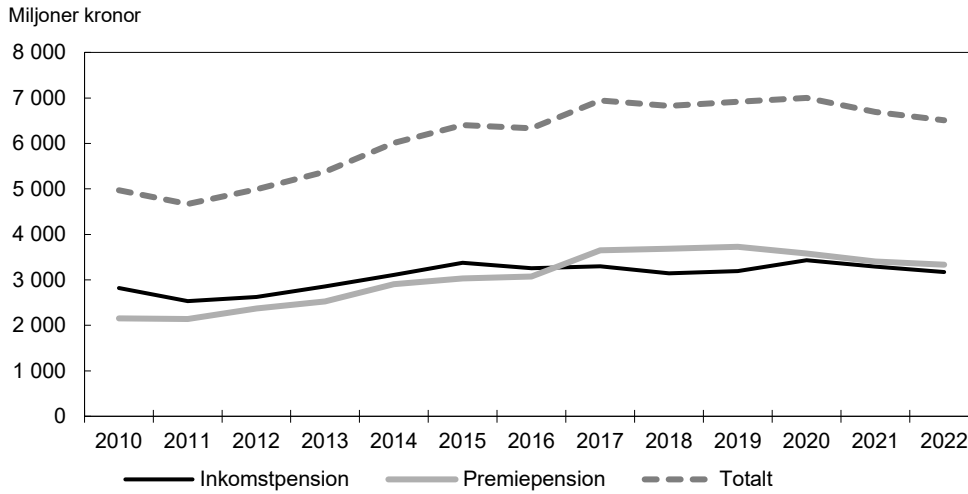
Källa: Utvärdering av mål för premiepensionssystemet, Pensionsmyndigheten, 2023.

För att avgöra om utbudet på premiepensionens fondtorg är tillräckligt stort för att säkerställa en reell valfrihet är spararnas uppfattning i frågan central. Pensionsmyndigheten har under 2022 genomfört en enkätundersökning av spararnas uppfattning om valfriheten på premiepensionens fondtorg. I undersökningen uppgav endast 5 procent av de sparare som angett att de besökt fondtorget att de inte tycker att urvalet av fonder är tillräckligt brett. Under 2023 väntas Fondtorgsnämnden påbörja upphandling av fonder till premiepensionens fondtorg och utbudet förväntas därmed minska.

### 1.2.5 Administrations- och förvaltningskostnader

Ålderspensionssystemet är avgiftsfinansierat och administrationen finansieras genom en avgift på pensionsbehållningen. Administrationskostnadernas storlek har därför betydelse för de framtida pensionerna. De sammanlagda administrations- och förvaltningskostnaderna för ålderspensionssystemet uppgick 2022 till 6,5 miljarder kronor, vilket är en minskning med ca 500 miljoner kronor jämfört med 2021. Av diagram 1.14 framgår att premiepensionssystemet stod för en något större andel (51 procent) av de totala kostnaderna 2022.

**Diagram 1.14 Utvecklingen av administrations- och förvaltningskostnader för ålderspensionssystemet, fördelat på inkomstpension och premiepension**

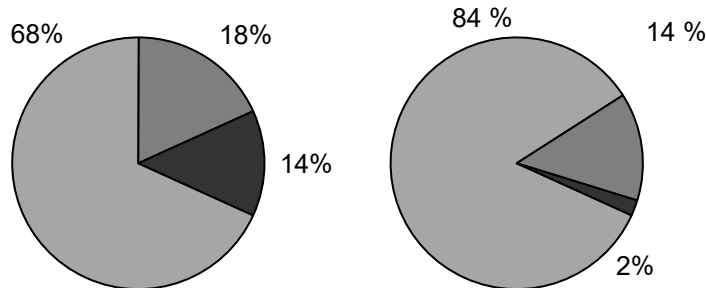


Källa: Pensionsmyndigheten.

Diagram 1.15 visar fördelningen av inkomst- respektive premiepensionens kostnader under 2022. Den allra största delen utgörs av kapitalförvaltningskostnader. För inkomstpensionssystemet utgjorde dessa 68 procent av de totala kostnaderna, och för premiepensionen utgjorde de 84 procent.

**Diagram 1.15 Fördelning av kostnader i inkomst- och premiepensionssystemet 2022**

Inkomstpensionssystemet Premiepensionssystemet



■ Kapitalförvaltningskostnad ■ Administration Pensionsmyndigheten ■ Administration Skatteverket

Källa: Pensionsmyndigheten.

### 1.3 Ålderspensionssystemet – nu och i framtiden

Den bärande principen i det allmänna pensionssystemet, livsinkomstprincipen, innebär att pensionen grundar sig på arbete och att det ska finnas en tydlig koppling mellan förvärvsinkomster under livet och den allmänna inkomstgrundade pensionen. Att personer som kan arbeta faktiskt gör det är centralt för att klara finansieringen av den generella välfärden, särskilt i ljuset av en åldrande befolkning. För att dagens pensionärer, och även framtidens pensionärer, ska få en god ekonomisk tillvaro även på sikt är det således avgörande att alla som kan arbeta också gör det. Att kvinnor ökar sitt arbetskraftsdeltagande och arbetade timmar är också grunden för en mer jämställd arbetsmarknad och, i förlängningen, högre pension. Ett högt arbetsutbud genom tidigt

inträde på arbetsmarknaden, högt antal arbetade timmar och ett senare uttag av pension är några av de främsta faktorerna som sammantaget kan bidra till en högre pension.

Utformningen av det allmänna pensionssystemet berör alla och är därför ett politiskt åtagande som bör präglas av långsiktighet och hållbarhet. Sverige har i 30 år haft ett stabilt pensionssystem som vilar på principen att det ska löna sig för den enskilde att arbeta och som är finansiellt hållbart i bemärkelsen att det inte vältrar över någon skuld på framtida generationer.

Pensionssystemet bygger på en överenskommelse mellan fem av riksdagens partier. Historiskt har det politiska samarbetet i den s.k. Pensionsgruppen tjänat Sveriges pensionssparare och pensionärer väl genom att borga för långsiktiga och noga genomtänkta förändringar av pensionssystemet. Baserat på ett mångårigt utredningsarbete kom partierna i Pensionsgruppen 2017 överens om att genomföra ett antal nödvändiga reformer i syfte att förbättra pensionssystemet. Under 2022 slutfördes de centrala delarna av denna överenskommelse när riksdagen beslutade att bl.a. höja samtliga pensionsrelaterade åldersgränser i trygghetssystemen och att införa ett regelverk för upphandling av fonder till premiepensionens fondtorg.

Regeringen kommer noga att följa de genomförda reformernas effekt för ett ökat arbetsutbud, högre varaktig tillväxt samt högre och tryggare pensioner. Arbetet för ett längre arbetsliv stannar inte vid de höjda åldersgränserna i pensionssystemet. Arbetslinjen måste värnas och alla som kan arbeta ska ges goda förutsättningar att göra det. Äldres möjligheter att stanna kvar på arbetsmarknaden och att motverka eventuell åldersdiskriminering är del av detta. I fråga om förändringarna av premiepensionssystemet är regeringens förväntningar höga på att sparare framgent ska erbjudas ett brett urval av högkvalitativa fonder som ger dem valfrihet i fråga om hur deras intjänade premiepension ska förvaltas. Det är centralt att fondutbudet och valfriheten fortsätter att utvärderas.

Vid sidan av de reformer som Pensionsgruppen kom överens om 2017 har även andra förändringar av pensionssystemet genomförts de senaste åren. Det har fått den negativa effekten att skillnaden i pension blivit mindre mellan en person som arbetat i större utsträckning och en person som inte har gjort det. Inriktningen för regeringens arbete framöver kommer därför att vara att stärka kopplingen mellan arbete och pension och öka det s.k. respektavståndet. Inriktningen kommer också vara att ta fram reformer för hur pensionärernas ekonomi kan stärkas på ett långsiktigt och hållbart sätt. Regeringen har bjudit in samtliga riksdagens partier för blocköverskridande samtal med förhoppningen att skapa större samsyn kring framtida ställningstaganden om pensionerna.